Coperta de: I. OPRIȘAN

Editura SAECULUM I. O.
ISBN: 978-973-642-327-7

© Toate drepturile sunt rezervate Editurii SAECULUM I. O.

Lucrarea a apărut cu sprijinul
Autorității Naționale pentru Cercetarea Științifică.

II 33.388

FLORIN MARCU

DICȚIONAR ACTUALIZAT DE NEOLOGISME

BIBLIOTECA INSTITUTULUI DE LINGVISTICĂ
INVENTAR CĂRȚI Nr. 32625

Editura SAECULUM I. O.

București, 2013

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
MARCU, FLORIN
Dicţionar actualizat de neologisme / Florin Marcu. –
Bucureşti : Saeculum I.O, 2013
Bibliogr.
ISBN 978-973-642-327-7

B-dul Tudor Vladimirescu, nr. 31, sector 5, Bucureşti, ROMÂNIA
fedprint
tipografie
Tel.: 411.00.55; 411.47.76 office@fedprint.ro

Dinamica neologismelor

Dacă e adevărat, cum spunea Eminescu, vorbind despre importanța limbii în viața unui popor, că limbajul e „măsurariul civilizațiunii", atunci stratul cel mai nou al lexicului limbii, *neologismele*, constituie un indice grăitor al înnoirii limbii, pe măsura progresului civilizației moderne care reclamă continuu termeni adecvați și expresivi pentru noțiuni, pentru realități, invenții, perfecționări de tot soiul.

De aproape două secole, mai ales de la afirmarea Școlii Ardelene ca moment al modernizării conceptelor și a limbii literare, asimilarea neologismelor s-a realizat într-un ritm dinamic, îmbogățind și rafinând mijloacele de expresie, potențând viguros romanitatea ei specifică. Prin neologisme, în covârșitoarea lor majoritate de sursă latino-romanică, limba română literară s-a ridicat la nivel european, alături de celelalte limbi neolatine, occidentale, – toate având un imens fond lexical comun, cum dovedește un text ca acesta, de ex.: „Dicționarul recent de neologisme conține explicații precise ale termenilor de circulație intensă, ilustrând progresele civilizației contemporane și eforturile perfecționării surselor generale de exprimare". Toate cuvintele sunt aici latino-romanice, ca un reflex concret al modernizării limbii prin neologisme. Acestea pun însă probleme de sens, de formă, de pronunțare, de scris corect, încât o lucrare consacrată neologismelor, un dicționar al lor, e, fără îndoială, nu numai binevenit, ci chiar necesar pentru a ne descurca în miile de termeni noi, care circulă intens în cultura contemporană.

Florin Marcu a publicat o serie de *dicționare de neologisme*, după ce împreună cu C. Maneca au tipărit trei ediții din *Dicționar de neologisme* (1961, 1966, 1978), lucrare masivă, de certă importanță pentru dezvoltarea limbii naționale, pentru istoria romanisticii în ansamblu.

Găsim în acest *Dicționar actualizat neologisme* zeci de mii de cuvinte cu peste o sută de mii de sensuri, oglindind bogata terminologie a multiplelor domenii ale științei și tehnicii, precum și ale literaturii și artei. Cu experiența sa de decenii, autorul ne-a dat o lucrare cu adevărat instructivă și bine făcută: explicații riguroase și dense, indicații ortoepice și ortografice, uneori și sinonimii ajutătoare și – fapt remarcabil: etimologia tuturor termenilor, adesea cu trimitere la sursa greco-latină a unor neologisme. Cititorul se va lămuri deci imediat cu privire la sensul și forma exactă a termenilor întâlniți la fiecare pas; își va risipi nedumeriri asupra diferenței dintre cuvinte apropiate ca formă, dar diferite ca sens (*familiar-familial, literar-literal* etc.), va întâlni poate pentru prima oară cuvinte ca *piez, reologie, sponsor* constatând cum ultimul deceniu de libertate ne-a adus mii de cuvinte, fiind în contact direct cu civilizația cea mai înaintată, în difuzarea prin mass-media a tot ce e nou în lume. *Florica Dimitrescu,* în cartea sa *Dinamica lexicului românesc* (1995) a analizat diversele aspecte ale infuziei de neologisme, inclusiv avantajele sinonimiei pe care o angajează.

Căci sinonimia joacă un rol important în explicarea multor termeni și trimiterile de la un cuvânt la altul, cvasiegale ca sens, sunt un ajutor pentru cititor, contribuind la lărgirea tezaurului lexical al fiecăruia. Florin Marcu a făcut o lucrare foarte utilă, servind procesului modernizării, perfecționării, îmbogățirii lexicului românesc, odată cu preocuparea actualului dicționar de cultivare a limbii și de cunoaștere a provenienței neologismelor noastre.

Dacă e adevărat că nici un dicționar nu e perfect, pentru că dinamica limbii, a cuvintelor, e foarte greu de fixat în formule, glosări, explicații absolut ireproșabile, – acest *Dicționar actualizat neologisme* e o realizare practică, indispensabilă și un ghid sigur în cunoașterea și uzul neologismelor. Fiecare pagină a sa relevă precizia, corectitudinea, bogăția datelor menite să elucideze sensul miilor de neologisme, stratul cel mai larg, mai nobil și mai nou al limbii noastre naționale. Căci neologismele, ținând pasul cu cerințele progresului, ilustrează convingător acea calitate a

limbii noastre despre care Alf Lombard vorbea cu o perfectă documentare istorică: capacitatea de asimilare şi de modelare pe româneşte a termenilor primiţi cu mare ospitalitate, cum e însăşi firea românului. Dar aceste neologisme mai au un rol practic de mare pregnanţă: prin ele limba noastră veche, latină, s-a ridicat la nivelul modern al întregii romanităţi, fiind accesibilă oricărui om cult de pe continent. Când statistica riguroasă (D. Macrea) indică, în circulaţia cuvintelor limbii moderne, 85% termeni de sursă latino-romanică, iar în vocabularul tehnic peste 95%, înţelegem că limba română devine accesibilă oricărui ins instruit, cunoscător cât de cât al unei limbi romanice apusene, pentru că, de pildă, din propoziţia: *„Amicul meu şi-a construit un apartament elegant"*, – aceleaşi cuvinte latino-romanice sunt folosite de franceză, italiană, spaniolă, portugheză pentru a exprima aceeaşi idee. Iar când vorbim de modernizarea limbii, rostul unui bun dicţionar e să ne explice acest cel mai recent strat lexical al limbii noastre.

Gh. BULGĂR

PREFAŢĂ

Lexicul unei limbi, departe de a fi un ansamblu static, se află într-o continuă mişcare, îmbogăţire, transformare, creându-se mereu noi unităţi lexicale, iar altele, care nu mai corespund nevoilor vorbitorilor, fiind împinse treptat spre periferia vocabularului şi, cu timpul, scoase din uz. Această dinamică este caracteristică evoluţiei pe verticală a oricărei limbi literare. Mutaţiile lexicale se produc fie în cadrul sistemului intern al limbii, fie sunt rezultatul contactelor lingvistice, directe sau indirecte, cu alte idiomuri.

Stratul cel mai nou al lexicului, neologismele, constituie un indice elocvent al înnoirii limbii, pe măsura progresului civilizaţiei moderne, care reclamă continuu termeni adecvaţi şi expresivi pentru noţiuni concrete, pentru realităţi, invenţii, perfecţionări de tot felul. Ca atare, un dicţionar de neologisme, în acelaşi timp explicativ, normativ şi etimologic, are tocmai o asemenea menire, de a înlesni publicului larg înţelegerea justă a termenilor neologici şi folosirea lor proprie.

În lingvistica românească sunt considerate neologisme împrumuturile recente, intrate în limbă începând cu a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, precum şi o serie de cuvinte formate în interiorul limbii prin combinarea a două sau mai multe elemente formative, dintre care cel puţin unul este neologism.

De peste două secole, în special de la afirmarea Şcolii Ardelene ca moment al resurecţiei naţionale şi al modernizării conceptelor şi a limbii literare, asimilarea neologismelor s-a realizat într-un ritm deosebit de dinamic, îmbogăţind şi rafinând mijloacele de expresie, potenţând viguros romanitatea ei specifică. Prin neologisme, în marea lor majoritate de sorginte latino-romanică, limba română literară s-a ridicat la nivel european, alături de celelalte limbi neolatine, occidentale. Cu privire la neologisme, Sextil Puşcariu arăta, pe bună dreptate, că acestea au schimbat aspectul limbii noastre „mai mult decât se admite de obicei" (Limba română, *vol. I, Bucureşti, 1940, p. 415), contribuind enorm atât la îmbogăţirea lexicului românesc, cât şi la modernizarea şi reromanizarea lui în toate sferele de activitate.*

Graţie învăţaţilor Şcolii Ardelene şi apoi reprezentanţilor curentului latinist, vocabularul limbii noastre a sporit cu un număr apreciabil de cuvinte noi luate din latina savantă. Apoi, datorită relaţiilor publice şi culturale pe care le-am avut cu Franţa, mai ales după 1848, am primit numeroşi termeni de origine franceză din domeniul medicinei, al organizării economico-sociale, al ştiinţei şi tehnicii, al vestimentaţiei. Din limba italiană au pătruns în română, relativ recent, cuvinte din terminologia bancară, muzicală şi teatrală, din cea a artelor plastice sau din cea culinară, iar din germană termeni care se referă la unelte, dispozitive ori maşini, odată cu răspândirea şi folosirea obiectelor pe care acestea le denumesc.

În procesul de modernizare şi internaţionalizare a vocabularului românesc un rol important îi revine şi influenţei engleze şi americane, manifestată fie direct, fie prin intermediul limbii franceze. Un mare număr de cuvinte englezeşti au îmbogăţit, în secolul nostru, terminologia sportivă, cea din domeniul cinematografiei, al medicinei, al diverselor ştiinţe, precum şi al tehnicii în general. Multe dintre anglicisme, destul de greu de deosebit de americanisme, de obicei mai recente, au, de cele mai multe ori, caracter internaţional.

Nu în puţine cazuri, unii termeni de origine anglo-americană ne-au venit prin intermediul limbii ruse, din care, în ultimele decenii, în special prin traduceri, am împrumutat neologisme referitoare la noua organizare a societăţii sau aparţinând domeniului politico-ideologic ori unor ramuri ale ştiinţei şi tehnicii, unele dintre acestea fiind, la origine, tot cuvinte latineşti sau conţinând elemente formative latineşti şi devenite cu timpul termeni de circulaţie internaţională.

Aspectul actual al vocabularului românei literare este explicabil tocmai prin acest proces început acum două secole, când, odată cu progresul general al societăţii, cu lărgirea schimburilor economice şi culturale, în ţara noastră a crescut şi interesul pentru limbile de largă circulaţie, cu precădere pentru cele romanice.

Sectorul neologic, fiind compartimentul cel mai mobil al vocabularului, el aflându-se în strânsă legătură cu evoluţia gândirii şi societăţii, era firesc ca ediţia a III-a a Dicţionarului de neologisme, *apărută în 1978 la Editura Academiei, în ciuda deselor tiraje succesive, să fie astăzi depăşită prin absenţa unor termeni neologici, mai mult sau mai puţin uzuali, a unor noi sensuri (unele figurate, familiare sau speciale), prin unele scheme confuze, soluţii etimologice discutabile sau chiar greşite, altele nerezolvate, un mare număr de erori de corectură etc.*

Noul dicţionar a fost întocmit cu convingerea că neologismele, care ilustrează progresele civilizaţiei contemporane şi eforturile perfecţionării surselor generale de exprimare ca un reflex direct al modernizării limbii, pun oricărui vorbitor probleme de sens, de formă, de pronunţare, de scris corect, încât o lucrare consacrată special acestora este, fără îndoială, nu numai bine-venită, ci chiar necesară pentru realizarea unei comunicări precise şi nuanţate.

Trebuie subliniat de la început că dicţionarul de faţă constituie o reelaborare, o nouă lucrare, cu numeroase modificări de structură şi cu un inventar lexical mult sporit şi adus la zi, lucrare care nu poate fi confundată sau indentificată, ci cel mult corelată, cu ultima ediţie.

Ceea ce reprezintă, în primul rând, meritul noului dicţionar este masiva augmentare a listei de cuvinte, care se ridică acum la peste 70.000 de termeni, o cifră de-a dreptul impresionantă. Acest lexicon concentrează într-un singur volum majoritatea cuvintelor noi ale limbii române actuale, din toate domeniile de activitate.

Pentru excerptarea materialului lexical a fost folosit un mare număr de dicţionare, mai ales pentru terminologia ştiinţifică şi tehnică, dar s-a apelat, de asemenea, la presă, aceasta fiind unul dintre canalele care, prin intermediul cuvântului scris, aduce la cunoştinţa cititorilor noutăţile din diversele domenii, surprinde „pe viu" schimbările în limbă; presa scrisă, alături de radio şi televiziune, mânuieşte un limbaj extrem de deschis inovaţiilor, menit să reflecte realitatea lingvistică actuală. Cu aceeaşi asiduitate am folosit ca sursă operele literare, având în vedere că scriitorii au fost totdeauna factorii activi, deosebit de dinamici, în selectarea şi valorificarea celor mai expresive elemente de limbă, ei contribuind efectiv la îmbogăţirea lexicului, la lărgirea sinonimiei lexicale, la modernizarea limbii literare. Îmbogăţirea informaţiei a dus totodată la o extraordinară bogăţie a nuanţelor semantice.

În ciuda oricâtor eforturi de a realiza un inventar lexical cât mai bogat, inserând cuvinte din toate terminologiile, dintre care multe neînregistrate până acum de nici un dicţionar de limbă de la noi, avem convingerea că nu am reuşit să facem o lucrare exhaustivă; o mulţime de creaţii lexicale interne şi de împrumuturi neologice, mai mult sau mai puţin recente, rămân, fatalmente, neconsemnate, nici un lexicograf nereuşind vreodată să ţină pasul cu ritmul extraordinar de rapid al reînnoirii vocabularului, mai ales într-o limbă cu nelimitate disponibilităţi receptive cum este a noastră. Sarcina pe care ne-am asumat-o nu a fost deloc uşoară. Ne-am convins, o dată în plus, de ceea ce spunea umanistul renascentist Giulio Cesare Scaligero, apropo de munca sisifică pe care o presupune elaborarea unei asemenea lucrări: „Mai uşoară poate fi socotită pentru cineva osânda de a munci toată viaţa la ocnă, decât de a face un dicţionar".

Este foarte adevărat că, în dorinţa de a introduce şi explica un număr cât mai mare de cuvinte, am inclus şi pe unele care nu au încă un statut lexical, care fac impresia a ceea ce s-ar putea numi „efemeride lexicale", cuvinte foarte rare şi incomplet sau chiar deloc adaptate la sistemul fonetic şi morfologic al limbii române, dar care reprezintă probleme în lectura anumitor texte şi al căror loc nu putea fi decât într-un asemenea dicţionar. De altfel, numărul americanismelor, anglicismelor, franţuzismelor nu este atât de mare, încât să ne temem că prezenţa lor ar putea altera fizionomia vocabularului românesc.

Pentru a putea cuprinde într-un volum limitat o cât mai mare cantitate de informaţie, a trebuit să restructurăm întregul material, chiar dacă structura articolelor (respectiv, inventarul secţiunilor articolului şi ordinea acestor secţiuni), a rămas, în linii mari, aceeaşi.

În operaţia de identificare şi delimitare semantică au fost folosite variate procedee de ierarhizare: cifre romane (pentru izolarea diferitelor categorii gramaticale, a genului substantivelor, a diatezelor verbale şi a sensurilor mai îndepărtate ale aceluiaşi cuvânt-titlu), cifre arabe (pentru sensurile principale, înregistrate potrivit criteriului istoric), cercuri pline (pentru sensurile dependente), cercuri goale (pentru separarea unităţilor frazeologice, a unor construcţii, a unor valori morfologice sau stilistice etc.), litere mici (pentru două sau mai multe accepţii din cadrul aceluiaşi subsens); pentru înlocuirea cuvântului-titlu în diferite sintagme a fost folosit, în continuare, tilda (~).

În acelaşi scop, al economiei de spaţiu, a trebuit să operăm masive reduceri, prin:

- Renunţarea la explicarea derivatelor verbale (abstracte şi participii devenite adjective) care nu au dezvoltat sensuri deosebite faţă de verb; renunţarea la neologismele învechite sau ieşite din uz, la variantele desuete, la domeniul de circulaţie, când acesta reiese din definiţie, la indicarea pluralului precum şi a genitivului femininelor, la formele neregulate ale verbelor; în cazul termenilor care denumesc familii, clase, ordine, încrengături se dă numai definiţia pentru plural;

- Renunţarea la descompunerea etimonului cuvintelor în etimoane greceşti sau latineşti, când acestea au fost explicate la elementul de compunere savantă sau prefix (unde se înregistrează şi sufixele), inserate alfabetic în fruntea unei întregi serii de cuvinte; la termenii formaţi pe terenul limbii proprii după model străin se dă la etimologie numai acest model, componentele autohtone fiind uşor de dedus;

- Au fost grupate sub acelaşi cuvânt-titlu diferite categorii morfologice, separate, cum arătam mai sus, prin cifre romane, când au aceeaşi etimologie, precum şi unii termeni ce denumesc adepţi ai diferitelor curente, medicamente, epoci geologice, culori etc.;

- Înregistrarea la locul lor alfabetic a elementelor de compunere şi a afixelor (cele în poziţie iniţială, scoase în evidenţă prin caractere verzale) ne-a permis să renunţăm la repetarea etimoanelor savante la fiecare cuvânt, ele fiind explicate o singură dată în fruntea seriei de derivate care le conţin; au fost explicate

totuși în paranteza etimologică atunci când nu sunt reprezentate decât printr-un singur derivat; traducerea etimonului s-a dat numai atunci când nu se suprapune exact sensului/sensurilor din definiție, puse între ghilimele.

O altă problemă de prim ordin care se pune la alcătuirea unui dicționar este aceea a aspectului definițional. Având ca principiu călăuzitor satisfacerea nevoii de informare a publicului larg căruia ne adresăm, ca și a specialiștilor, am încercat să definim sensul cuvintelor într-un mod cât mai concis, clar și corect, mai ales în cazul termenilor științifici, pentru a face din lucrarea noastră un auziliar accesibil unei informări rapide și eficiente.

În general, termenii incluși sunt definiți prin procedeul explicației analitice, bazată pe o documentație amplă, adusă la zi, cuprinzând dicționare de diferite categorii, lucrări de referință din lexicografia națională sau străină, fără a neglija însă și procedeul sinonimiei.

O atenție deosebită s-a acordat sistemului trimiterilor. Variantele lexicale cele mai cunoscute, diferitele grafii sub care poate fi întâlnit un cuvânt, ca și abstractele verbale care nu au fost tratate separat sunt date, cu caractere cursive, după încheierea definiției (sensului respectiv al) cuvântului. Am menținut în titlu bara oblică pentru a separa între ele două variante literare ale unui cuvânt în cazurile date în Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic (DOOM). *Pentru trimitere de la variantele înregistrate la locul lor alfabetic la articolul în care au fost atașate am folosit spațierea. Omonimele au fost tratate în cuvinte-bază separate, purtând fiecare un indice.*

Convinși că un dicționar trebuie să fie nu numai un instrument de informare, ci și un mijloc de promovare a unei limbi corecte din toate punctele de vedere, am dat lucrării noastre și un pronunțat caracter normativ. Pentru aceasta, am indicat – după DOOM – forma corectă cu care trebuie folosit neologismul respectiv, accentul și, atunci când este nevoie, pronunțarea. Aceasta urmează imediat după cuvântul-adresă, între bare oblice, cu litere de rând și, în general, numai la cuvântul cap de serie, în cele mai multe cazuri un element de compunere sau prefix. După indicarea clasei morfologice, în paranteze curbe, se dau informații stilistice, de domeniu și diferite referiri.

Fără a fi propriu-zis un dicționar etimologic, având în vedere nevoia majorității cititorilor de a cunoaște originea unor cuvinte, noua lucrare încearcă să satisfacă, măcar în parte, această dorință. Nefiind un dicționar „de etimologii", ci unul „cu etimologii", ne-am rezumat la a menționa, în cele mai multe cazuri, doar sursa directă, cu excepția elementelor de compunere, a prefixelor și a unor sufixe, pentru care am făcut conferiri și la etimonul primar grecesc sau latinesc. Pentru etimologii am beneficiat de o vastă bibliografie: DEX, DLR, Dicționarul de termeni științifici *de Nicolae Andrei,* Dicționarul general al limbii române *de Vasile Breban și altele, apărute în ultimii câteva școli, precum și o seamă de studii, articole și note din presa de specialitate.*

Faptul că majoritatea neologismelor se datoresc influenței exercitate asupra limbii române, pe rând sau concomitent, de către mai multe limbi străine, ne-a determinat să adoptăm în continuare principiul etimologiei multiple. Parcurgând dicționarul, cineva ar putea rămâne cu impresia că principala sursă de îmbogățire a limbii noastre cu termeni noi ar constitui-o limba franceză. Constatarea cuprinde mult adevăr, dacă avem în vedere mai ales terminologia științifică și tehnică modernă, care provine în majoritatea ei prin filieră franceză. Cu totul altfel se prezintă însă situația împrumuturilor mai vechi, de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și din secolul al XIX-lea, a căror proveniență nu se explică numai prin influența limbii franceze. Urmărind istoria neologismelor din momentul pătrunderii sau creării lor în limba română și până astăzi, nu poate fi neglijată influența neogreacă, atât de puternică la sfârșitul secolului al XVIII-lea și în primele decenii ale secolului al XIX-lea, influența italiană, engleză, germană, rusă etc. În numeroase cazuri, forma actuală a neologismelor, în special a termenilor internaționali, este rezultatul unui proces îndelungat de adaptare la specificul limbii române, în care influența franceză a jucat un rol important. Faptul acesta nu justifică însă supraevaluarea influenței franceze și neglijarea rolului pe care l-au avut alte limbi străine, prin intermediul cărora au pătruns pentru prima dată neologismele respective la noi. Fără o asemenea privire istorică este aproape imposibil de aplicat principiul etimologiei multiple. Ținând seama de observațiile critice pertinente din presa de specialitate, am intervenit, credem noi, benefic, reparând unele greșeli flagrante.

Considerăm că am procedat mai consecvent de data aceasta folosind formula cf. *numai după etimologia directă, spre a nu se crea impresia că în limba română ar fi putut pătrunde neologismul și direct din limbi precum araba, japoneza, tibetana etc., sau pentru a explica numele proprii de la care provine cuvântul în limba din care l-am împrumutat. De asemenea, sperăm că vor fi evitate confuziile prin folosirea mai consecventă a semnului < numai în cazul limbilor din care a rezultat în mod cert formula românească sau în acestea proveniența cuvântului sau au putut exercita o influență indirectă asupra limbii române.*

În partea etimologică a descrierii elementelor de compunere și a prefixelor neologice, pentru delimitarea acestora am adoptat punctul de vedere exprimat în tratatul de Formarea cuvintelor în limba română, *vol. I – pe baza criteriului semantic, asociat cu criteriul etimologic al proveniență din cuvinte autosemantice sau din instrumente gramaticale, dar, în același scop, al economiei de spațiu tipografic, pentru etimologia directă am indicat, de obicei, doar etimonul din franceză, deși majoritatea acestor elemente sau prefixe sunt*

„internaţionale" şi, ca atare, etimologia multiplă ar fi reflectat mai corect mulţimea căilor de penetraţie în română.

Există în lucrarea de faţă şi cuvinte la care lipseşte etimologia, atunci când ea nu a fost găsită în bibliografia de care am dispus. De asemenea, nu avem certitudinea că unele cuvinte pe care le-am considerat ca formate la noi cu ajutorul elementelor de compunere nu există în alte limbi, fără a fi consemnate de dicţionare.

Florin MARCU

BIBLIOGRAFIE

A. DICŢIONARE, LEXICOANE, ENCICLOPEDII

*** *Blakiston's New Gould Medical Dictionary*, second edition, New York – Toronto – London, The Blakiston Division McGraw-Hill Book Company, Inc., 1956

*** *Diccionario manual e ilustrado de la lengua española*, Real Academia Española, ed. a II-a, Madrid, 1950

*** *Dictionnaire encyclopédique pour tous*, Paris, Librairie Larousse, 1965

*** *Dictionnaire encyclopédique Quillet*, nouvelle édition entièrement remaniée, en six volumes, Paris, Librairie Aristide Quillet, 1965

*** *Dictionnaire pratique du français*, Langenscheidt, Berlin, München, Wien, Zürich, Hachette, 1989

*** *Dictionnaire de la presse écrite et audiovisuelle*. Espagnol-français-italien-portugais-roumain, Paris, La Maison du Dictionnaire, 1981

*** *Dicţionar de criminalistică*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1984

*** *Dicţionar diplomatic*, Bucureşti, Editura Politică, 1979

*** *Dicţionar de economie politică*, Bucureşti, Editura Politică, 1974

*** *Dicţionar enciclopedic ilustrat*, Chişinău, Editura Cartier, Bucureşti, Editura Codex, 1999

*** *Dicţionar enciclopedic român*, vol I-IV, Bucureşti, Editura Politică, 1962-1966

*** *Dicţionar de estetică generală*, Bucureşti, Editura Politică, 1972

*** *Dicţionar de etică pentru tineret*, Bucureşti, Editura Politică, 1969

*** *Dicţionar explicativ al limbii române*, Editura Litera Internaţională, Bucureşti – Chişinău, 2002

*** *Dicţionar de filozofie*, Bucureşti, Editura Politică, 1978

*** *Dicţionar german-român*, Bucureşti, Editura Academiei, 1989

*** *Dicţionar juridic penal*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1976

*** *Dicţionar de marketing*, Iaşi, Editura Junimea, 1979

*** *Dicţionar de mecanică*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1980

*** *Dicţionar de mecanică agricolă*, Bucureşti, Editura Ceres, 1972

*** *Dicţionar de medicină Larousse*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1998

*** *Dicţionar de pedagogie*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1979

*** *Dicţionar politic*, Bucureşti, Editura Politică, 1975

*** *Dicţionar tehnic*, [Bucureşti], Editura Tehnică, 1953

*** *Dicţionar tehnic poliglot*, Bucureşti, Editura Tehnică, 1963

*** *Dicţionar turistic internaţional* (traducere din limba franceză de Silviu Neguţ), Bucureşti, Editura Sport-Turism, 1980

*** *Dicţionarul explicativ al limbii române (DEX)*, Bucureşti, Editura Academiei, 1975; *Supliment*, 1988; ed. a II-a, Editura Univers Enciclopedic, 1996

*** *Dicţionarul limbii române*, tom. I-II (A – De; F – lojniţă), Bucureşti, Academia Română, 1913-1948

*** *Dicţionarul limbii române*, serie nouă, tom. VI-XI (M – T), Bucureşti, Editura Academiei, 1965-1987

*** Dicţionarul limbii române pentru elevi, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1983; Editura Cartea Şcolii 2000, 1997

*** Dicţionarul limbii române literare contemporane, vol I-IV, Bucureşti, Editura Academiei, 1955-1957

*** Dicţionarul limbii române moderne, [Bucureşti], Editura Academiei, 1958

*** *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române (DOOM)*, [Bucureşti], Editura Academiei, 1982, ed. a II-a, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2005

*** *Dizionario enciclopedico italiano*, vol. I-XII, Roma, Istituto della Enciclopedia Italiana, 1955-1961

*** *Enciclopedia Universală Britanica*, vol. 1-16, Bucureşti, Editura Litera, 2010

*** *Enciclopedie de chimie*, vol. 1-5, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1983-1988

*** *Grand Larousse encyclopédique*, en 10 volumes + 1 supplément, Paris, Librairie Larousse, 1960-1964

*** *Grand Larousse de la langue française*, en six volumes, Paris, Librairie Larousse, 1971-1975

*** *Grosses Fremdwörterbuch*, Leipzig, Veb Bibliographisches Institut, 1979

*** *Kleines Fremdwörterbuch*, Leipzig, Veb Bibliographisches Institut, 1976

*** *Larousse du XX-e siècle*, vol I-VI, Paris, Librairie Larousse, 1962

*** *Larousse médical*, Paris, Librairie Larousse, 1971

*** *Le dictionnaire de notre temps*, Paris, Hachette, 1988

*** *Lexiconul tehnic român*, vol I-VII, Bucureşti, Editura Tehnică, 1949-1955

*** *Lexiconul tehnic român*, (elaborare nouă), vol. I-XVIII, Bucureşti, Editura Tehnică, 1957-1966

*** *Mic dicţionar diplomatic român*, Bucureşti, Editura Politică, 1967
*** *Mic dicţionar enciclopedic*, ed. a III-a, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1986
*** *Mic dicţionar filozofic*, ed. a II-a, Bucureşti, Editura Politică, 1973
*** *Nouveau Larousse universel – Dictionnaire encyclopédique*, publié sous la direction de Paul Augé, vol. I-II, Paris, Librairie Larousse, 1948-1949
*** *Petit Larousse en couleurs – Dictionnaire encyclopedique pour tous*, Paris, Librairie Larousse, 1975
*** *Terminologia educaţiei fizice şi sportului*, Bucureşti, Editura Stadion, 1973
*** *The American Heritage Dictionary of the English Language*, Boston, New York etc., 1969
*** *The Concise Oxford Dictionary of Current English*, Oxford, 1954
*** *The Reader's Digest Great Encyclopedic Dictionary* (third edition), Pleasantville, New York, The Reader's Digest Association, 1969
*** *Webster's New World Dictionary of the American Language*, Cleveland – New York, 1966
ALBU, CONSTANTIN D. – BREZEANU, MARIA, *Mică enciclopedie de chimie*, Bucureşti, Editura Enciclopedică Română, 1974
ANDREI, NICOLAE, *Dicţionar enciclopedic de termeni ştiinţifici (Elemente de compunere greco-latine)*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1987
ANDREI, NICOLAE, *Îndreptar rebusist*, Bucureşti, Editura Sport-Turism, 1980
BACIU, CLEMENT şi colab., *Mic dicţionar medico-sportiv*, Bucureşti, Editura Stadion, 1971
BAILLY, M. A., *Dictionnaire grec-français* (quatorzième édition), Paris, Libraire Hachette, 1930
BALACI, ALEXANDRU (coordonar ştiinţific), *Dicţionar italian-român*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1983
BALACI, ANCA, *Mic dicţionar mitologic greco-roman*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1966
BATTISTI, CARLO-ALESSIO, GIOVANI, *Dizionario etimologico italiano*, vol. I-V, Firenze, 1950-1957
BĂCĂOANU, VASILE şi colab., *Dicţionar geomorfologic*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1974
BĂLAN, ŞTEFAN (coordonator), *Dicţionar ilustrat de construcţii şi arhitectură român-francez*, Bucureşti, Editura Tehnică, 1981
BĂLĂNESCU, GRIGORE (coordonator), *Dicţionar de chimie*, Bucureşti, Editura Tehnică, 1964
BÂRSĂNESCU, ŞT. (sub redacţia), *Dicţionar de pedagogie contemporană*, Bucureşti, Editura Enciclopedică Română, 1969
BEJAN, ANTON-BUJENIŢĂ, MIHAI, *Dicţionar de marină*, Bucureşti, Editura Militară, 1979
BERARDI, ROBERTO, *Dizionario di termini della critica letteraria*, Firenze, 1968
BERG, I., *Dicţionar de cuvinte, expresii, citate celebre*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1968, ed. a II-a, Editura Vestala, 2006
BERINDEI, MIHAI, *Dicţionar de jazz*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1976
BIBICESCU, GH. şi colab., *Lexicon maritim englez-român*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1971
BISTRICEANU, GH. D. şi colab., *Lexicon de finanţe-credit, contabilitate şi informatică finaciar-contabilă*, vol. I-II, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1981
BLOCH, OSCAR-WARTBURG, W. von, *Dictionnaire étymologique de la langue française*, (troisième édition), Paris, 1960
BOBANCU, VASILE (coordonator), *Dicţionar de matematici generale*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1974
BOGDAN-TUCICOV, ANA şi colab., *Dicţionar de psihologie socială*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1981
BOLDAN, EMIL (coordonator), *Dicţionar de terminologie literară*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1970
BOLOCAN, GH., *Dicţionar rus-român*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1964
BREBAN, VASILE, *Dicţionar al limbii române contemporane – De uz curent*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1980
BREBAN, VASILE, *Dicţionar general al limbii române*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1987
BUGHICI, DUMITRU, *Dicţionar de forme şi genuri muzicale*, Bucureşti, Editura Muzicală, 1974
BULGĂR, GH., *Dicţionar de sinonime*, Bucureşti, ed. a X-a, Editura Palmyra, 1997
BUREAU, JAQUES, *Dictionnaire de l'informatique*, Paris, Libraire Larousse, 1972
BURGHELEA, THEODOR (sub redacţia), *ABC-ul sănătăţii*, Bucureşti, Editura Medicală, 1964
CANARACHE, ANA – BREBAN, V., *Mic dicţionar al limbii române*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1974
CANDREA, I.-A. – ADAMESCU, GH., *Dicţionarul enciclopedic ilustrat*, Bucureşti, Editura „Cartea Românească", 1931; (Ediţie anastatică) Editura Saeculum I.O., 2010
CANDREA, I.-A. – DENSUSIANU, OV., *Dicţionarul etimologic al limbii române – Elementele latine (A – putea)*, Bucureşti, Editura Socec, 1907-1914
CĂILEANU, TIBERIU, *Mic dicţionar al sporturilor*, Bucureşti, Editura Albatros, 1984
CHARMET, RAIMOND, *Dictionnaire de l'art contemporain*, Paris, Librairie Larousse, 1965
CIOBANU, ELENA şi colab., *Dicţionar explicativ şi enciclopedic al limbii române*, Bucureşti, Editura Floarea Darurilor, 1998

CIOBANU, ELENA şi colab., *Dicţionar român de neologisme*, Bucureşti, Editura Floarea Darurilor şi Editura Rotech Pro, 2000
CIORANESCU, ALEJANDRO, *Diccionario etimológico rumano*, Biblioteca Filológica, Universidad de la Laguna, 1958-1961
CIORĂNESCU, ALEXANDRU, *Dicţionarul etimologic al limbii române*, Bucureşti, Editura Saeculum I.O., 2001
CLOŞCĂ, IONEL, *Dicţionar de drept internaţional*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1982
COLOMAN, VACZY, *Dicţionar botanic poliglot*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1980
CONDREESCU, N. M. – HANEŞ G. (coordonatori), *Dicţionar francez-român*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1967
CONEA, ANA şi colab., *Dicţionar de ştiinţa solului*, Bucureşti Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1977
CONSTANTINESCU-DOBRIDOR, GHEORGHE, *Mic dicţionar de terminologie lingvistică*, Bucureşti, Editura Albatros, 1980
CONSTANTINESCU, N. N. (redactor responsabil), *Dicţionar de economie politică*, Bucureşti, Editura Politică, 1974
CONSTANTINESCU, SILVIU, *Mic dicţionar de cuvinte perechi*, Bucureşti, Editura Albatros, 1976
COROMINAS, J., *Diccionario critico etimológico de la lengua castellana*, vol. I-IV, Madrid, 1954-1957
CRĂCIUN, TEOFIL – CRĂCIUN, LIANA-LEONORA, *Dicţionar de biologie*, Bucureşti, Editura Albatros, 1989
CRĂCIUN, TEOFIL – CRĂCIUN, VIRGINIA, *Mic dicţionar de biologie*, Bucureşti, Editura Albatros, 1976
CREŢA, ZORELA şi colab., *Mic dicţionar al limbii române*, Bucureşti, Editura Demiurg, 1992
CREŢA, ZORELA şi colab., *Dicţionar al limbii române actuale*, ed. a II-a, Bucureşti; Editura Curtea Veche, 1998
CRISTIAN, CORNEL – RĂPEANU, BUJOR T., *Dicţionar cinematografic*, Bucureşti, Editura Meridiane, 1974
DAREMBERG CH.-V. – SAGLIO, ED., *Dictionnaire des antiquités grecques et romaines*, tom. I-V, Paris, 1926
DAUZAT, ALBERT – DUBOIS, JEAN – MITTERAND, HENRI, *Nouveau dictionnaire étymologique et historique*, Paris, Librairie Larousse, 1977
DAVIDSON, THOMAS – GEDDIE, J. LIDDELL, *Chamber's Twentieth Century Dictionary*, Edinburg – London, W. R. Cambers Ltd., [1977]
DĂNESCU, MARCEL, *Dicţionar filatelic*, Bucureşti, Editura Sport-Turism, 1979
DEVOTO-OLI, G., *Dizionario della lingua italiana*, Firenze, Felice Lemonier, 1975
DIMA, I. şi colab., *Dicţionar de fizică*, Bucureşti, Editura Enciclopedică Română, 1972
DIMITRESCU, FLORICA, *Dicţionar de cuvinte recente*, Bucureşti, Editura Albatros, 1982; ed. a II-a, Editura Logos, 1997
DINU, ION (sub redacţia), *Dicţionar enciclopedic de zootehnie*, Bucureşti, Editura Ceres, 1982
DOLJANSKI, A., *Mic dicţionar muzical* (traducere din limba rusă de Rostislav Donici), Bucureşti, Editura Muzicală, 1960
DRAGOMIRESCU, GH. N., *Mică enciclopedie a figurilor de stil*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1975
DRĂGUŢ, VASILE, *Dicţionar enciclopedic de artă medievală românească*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1976
DUBOIS, JEAN (direction de), *Dictionnaire de la langue français – Lexis*, Paris, Librairie Larousse, 1977
DUBOIS, JEAN – LAGANE, RENÉ şi colab., *Dictionnaire du français contemporain*, Paris, Larousse, 1971
DUMITRESCU, DUMITRU (coordonator), *Dicţionar ilustrat de construcţii şi arhitectură francez-român*, Bucureşti, Editura Tehnică, 1973
DUVAN, M. – COHEN, M. – LALLEMAND, M., *Dictionnaire du français vivant*, Paris – Bruxelles – Montréal, Bordas, 1973
EDBAUER, MATTHIAS – DICK, HARTMURT, *Enciclopedie ilustrată*, Bucureşti, Editura Niculescu, 2007
ERNOUT, A. – MEILLET, A., *Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots*, (quatrième édition), Paris, 1959
FAŞON, NINA (redactor responsabil şi coordonator), *Dicţionar italian-român*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1963
FIERĂSCU, C. – GHIŢĂ, GH., *Dicţionar îndrumător în terminologia literară*, Bucureşti, Editura Ion Creangă, 1979
FLORESCU, RADU şi colab., *Dicţionar enciclopedic de artă veche a României*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1980
GAL, IONEL (coordonator), *Dicţionar al ştiinţelor speciale ale istoriei*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1982
GALTIER – BOISSIER, *Dictionnaire illustré de medicine usuelle*, Paris, Librairie Larousse, [f. a.]
GARNIER, MARCEL – DELAMARE, VALÉRY, *Dictionnaire des termes techniques de médicine*, 18e édition, Paris, Librairie Maloine S. A., 1965
GENNARO, VACCARO, *Dizionario delle parole nuovissime e difficili – Neologismi. Esotismi. Solecismi. Barbarismi. Regionalismi, Supplemento annuale a tutti i vocabolari della lingua italiana*, 2-a edizione, Roma, 1967
GEORGES, KARL ERNEST, *Ausführliches lateinisch-deutsches Handwörterbuch*, vol. I-III (ed. a VIII-a), Hannover – Leipzig, 1913-1918
GHEORGHE, GHEORGHE (redactor coordonator), *Dicţionar de drept civil*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1980
GHIMPU, SANDA (coordonator), *Dicţionar juridic*, Bucureşti, Editura Albatros, 1985

GHIŢĂ, GH. – FIERĂSCU, C., *Dicţionar de terminologie poetică*, Bucureşti, Editura Ion Creangă, 1973
GILBERT, P., *Dictionnaire des mots nouveaux*, Paris, Hachette-Tchou, 1971
GORGOS, CONSTANTIN, *Dicţionar enciclopedic de psihiatrie*, vol. I-III (A – R), Bucureşti, Editura Medicală, 1987-1989
GRAUR, AL., *Dicţionar al greşelilor de limbă*, Bucureşti, Editura Academiei, 1982
GRAUR, AL., *Dicţionar de cuvinte călătoare*, Bucureşti, Editura Albatros, 1978
GRINŢESCU, ANATOL, *Mică enciclopedie de zoonoze*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1982
GUŢU, GH., *Dicţionar latin-român*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1985
HASDEU, BOGDAN PETRICEICU, *Etymologicum Magnum Romaniae* (ediţie îngrijită de Grigore Brâncuş), vol. I-III, Bucureşti, Editura Minerva, 1972-1976
HÂNCU, DUMITRU I., *Dicţionar şcolar*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1976
HULEA, ANA şi colab., *Dicţionar de termeni populari, tehnici şi ştiinţifici în fitopatologie*, Bucureşti, Editura Ceres, 1983
IACOB, CAIUS (coordonator general), *Dicţionar de matematici generale*, Bucureşti, Editura Enciclopedică Română, 1974
IONESCU, AURELIAN – SPRANGATE, ŞTEFAN, *Dicţionar tehnic silvic* (român-francez-german-englez-italian-ungar-rus), Bucureşti, Tip. Tiparul, 1936
IONESCU, CONSTANTIN (sub redacţia), *Dicţionar statistic-economic*, ed. a II-a, Bucureşti, Direcţia Centrală de Statistică, 1969
ISBĂŞESCU, MIHAI (redactor responsabil), *Dicţionar german-român*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1958
KARNIOL, ZISU şi colab., *Dicţionar politehnic*, Editura Tehnică, Bucureşti, 1957
KIRIŢESCU, COSTIN C., *Moneda – Mică enciclopedie*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1982
LAURIAN, A. T. – MASSIM, I. C., *Dicţionarul limbei române*, tom. I-III, Bucureşti, 1871-1876
LĂZĂRESCU, GEORGE, *Dicţionar de mitologie*, Bucureşti, Editura Ion Creangă, 1979
LEHIN, I. B. – PETROV, F. N., *Slovari inostrannâh slov*, Moskva, 1954
LEVIŢCHI, LEON (redactor responsabil), *Dicţionar englez-român*, Bucureşti, Editura Academiei, 1974
LITTRÉ, E., *Dictionnaire de la langue française*, édition intégrale, tom. I-VII, Paris, 1958-1960
MEYER-LÜBKE, W., *Romanisches etymologisches Wörterbuch*, 3 Aufl., Heidelberg, 1935
MANOLE, ILIE – IONESCU, GHEORGHE, *Dicţionar marinăresc*, Bucureşti, Editura Albatros, 1982
MARCU, FLORIN, *Dicţionar explicativ ilustrat al limbii române*, Editura Saeculum, Editura Vestala, Bucureşti, 2001
MARCU FLORIN, *Dicţionar de neologisme* (Colecţia „Dicţionare şcolare), Intreprinderea Editorial-Poligrafică Ştiinţa, ediţia a III-a, Chişinău, 2008
MARCU, FLORIN, *Noul dicţionar de neologisme*, Bucureşti, Editura Academiei, 1997
MARCU, FLORIN – MANECA, CONSTANT, *Dicţionar de neologisme*, ediţia a III-a, Bucureşti, Editura Academiei, 1978
MARCU, MĂRIUCA – MOGA, ION, *Dicţionar elementar de ştiinţe (matematică, fizică, astronomie)*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1978
MAXIMILIAN, CONSTANTIN – IOAN, DOINA MARIA, *Dicţionar enciclopedic de genetică*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1984
MIHĂILESCU, NICOLAE (coordonator), *Lexicon – geologie, geografie, mine, petrol*, vol. I-II, Bucureşti, Editura Tehnică, 1975-1977
MIREA, LUMINIŢA, *Dicţionar de neologisme*, Editura Steaua Nordului, Constanţa [f. a.]
NEACŞU, PETRE – APOSTOLESCU-STOICESCU, ZOE, *Dicţionar de ecologie*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1982
NOVAC, MIRCEA, *Fotografia de la A la Z*, Bucureşti, Editura Tehnică, 1973
OJEGOV, S. I., *Slovari russkogo iazyka*, ed. a 10-a, Moskva, 1973
PAŞTEA, EUGEN (coordonator), *Dicţionar de zootehnie şi medicină veterinară*, Bucureşti, Editura Agrosilvică, 1969
PÂRVU, CONSTANTIN, *Universul plantelor – Mică enciclopedie*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1997
PIPPIDI, D. M. (sub conducerea), *Dicţionar de istorie veche a României*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1976
POPESCU, I. şi colab., *Dicţionar de biologie vegetală*, Bucureşti, Societatea de Ştiinţe Biologice din Republica Socialistă România, 1974
POPESCU-NEVEANU, PAUL, *Dicţionar de psihologie*, Bucureşti, Editura Albatros, 1978
POPESCU, TIBERIU (coordonator), *Dicţionar de informatică*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1981
POPOVICI, CĂLIN (coordonator general), *Dicţionar de astronomie şi astronautică*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1977
PORA, EUGEN A. (coordonator), *Dicţionarul sănătăţii*, Bucureşti, Editura Albatros, 1978
POSEA, GRIGORE (coordonator), *Geografia de la A la Z – Dicţionar de termeni geografici*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1986
POTLOG, ALEXE S., *Dicţionar practic de agronomie*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1979

POTLOG, ALEXE – VELICAN, VASILE, *Dicționar practic de biologie agricolă*, București, Editura Enciclopedică Română, 1974

PRICOP, GHEORGHE – CLARIAN, MARCU, *Dicționar de îmbunătățiri funciare*, vol. I-II, București, Editura Ceres, 1987-1989

PRUT, CONSTANTIN, *Dicționar de artă modernă*, București, Editura Albatros, 1982

QUICHERAT, L. – DAVELUY, A., *Dictionnaire latin-français*, (quarante-cinquième édition), Paris, Librairie Hachette, 1908

ROBERT, PAUL, *Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française*, Paris, Société du Nouveau Littré, 1976

ROBERT, PAUL, *Micro-Robert. Dictionnaire du français primordial*, Paris, Société du Nouveau Littré, 1971; *Le Robert*, Paris, 1987

SANDA, GHEORGHE, *Ghidul enigmistului*, București, Editura Albatros, [1977]

SAVA, IOSIF – VARTOLOMEI, LUMINIȚA, *Dicționar de muzică*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979

SĂDEANU, FLORENȚA (redactor responsabil), *Dicționar englez-român*, București, Editura Științifică, 1958

SĂHLEANU, VICTOR – STUGREN, BOGDAN, *Mică enciclopedie de biologie și medicină*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976

SĂNDULESCU, AL. (coordonator), *Dicționar de termeni literari*, București, Editura Academiei, 1976

SCHWEIGER, P. și colab., *Dicționar de terminologie lingvistică*, Cluj-Napoca, 1978

SCRIBAN, AUGUST, *Dicționaru[l] limbii românești*, Iași, 1939

SECHE, LUIZA – SECHE, MIRCEA, *Dicționarul de sinonime al limbii române*, București, Editura Academiei, 1982; Editura Univers Enciclopedic, 1997

SILLAMY, NORBERT, *Dictionnaire de la psychologie*, Paris, Librairie Larousse, 1973

SIMICI, P. (redactor responsabil), *Dicționar medical*, vol. I-II, București, Editura Medicală, 1969

SONEA, VASILE (coordonator), *Mică enciclopedie de horticultură*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983

STAICU, STELIAN și colab., *Lexicon militar*, București, Editura Militară, 1980

ȘĂINEANU, LAZĂR, *Dicționarul universal al limbii române*, ed. a VIII-a, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1930

ȘĂINEANU, LAZĂR, *Dicționar universal al limbii române*, vol. I-V, Iași, Mydo Center, 1996

ȘĂINEANU, LAZĂR, *Dicționarul universal al limbii române*, Chișinău, Litera, 1998

TIKTIN, H., *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, vol. I-III, București, 1903-1924

TRĂSNEA, OVIDIU – KALLÓS, NICOLAE (coordonatori științifici), *Mică enciclopedie de politologie*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1977

TREBICI, VLADIMIR, *Mică enciclopedie de demografie*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1975

TUDOSE, CONSTANTIN, *Dicționar sportiv poliglot*, București, Editura Stadion, 1973

ȚIȚEICA, RADU, (și conducerea), *Dicționar de termeni tehnici*, București, Editura Tehnică, 1972

URITESCU, DORIN N., *De la chioșcari la vesternizare. Mic dicționar de termeni actuali*, București, Editura Humanitas, 1993

URITESCU, DORIN N., *Dicționar de cuvinte și sensuri noi*, București, Editura S.A.I.S., 2009

URITESCU, DORIN N., *Dicționar explicativ de fenomene efective*, București, Editura Dic ALL, 2006

VANCEA, ZENO (coordonator științific), *Dicționar de termeni muzicali*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984

VINȚELER, ONOFRIE, *Dicționar de neologisme*, Editura Lucman, București, 2002

VULCĂNESCU, ROMULUS, *Dicționar de etnologie*, București, Editura Albatros, 1979

ZETKIN, MAXIM – SCHALDACH, HERBERT (begründet von), *Wörterbuch der Medizin*, Berlin, Veb Verlag Volk und Gesundheit, 1964

ZINGARELLI, NICOLA, *Vocabolario della lingua italiana*, novissima edizione (VIII) aggiornata ed annotata, Bologna, 1961

B. LUCRĂRI, PUBLICAȚII DE LIMBĂ ETC.

*** *Cercetări de lingvistică*, Academia Română, Institutul de Lingvistică, Filiala Cluj, 1956 și urm.

*** *Cum vorbim*. Revistă pentru studiul și explicarea limbii, București, Anul I-IV, 1949-1952

*** *Limba română*, Institutul de Lingvistică, București, Editura Academiei, 1952 și urm.

*** *Lumea animalelor* (după Brehm), București, Editura Științifică, 1964

*** *Presa noastră*. Revista Uniunii Ziariștilor din România, București, 1956 și urm.

*** *Revue / roumaine / de linguistique*, 1956 și urm.

*** *Studii și cercetări lingvistice*, Institutul de Lingvistică, București, 1950 și urm.

*** *Studii și cercetări științifice*, Filologie, Academia Română, Filiala Iași, 1950 și urm.

*** *Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. I-VI, Bucureşti, Editura Academiei, 1959-1972

AVRAM, MIOARA şi colab., *Formarea cuvintelor în limba română*, vol. al II-lea (Prefixele), Bucureşti, Editura Academiei, 1978

BREBAN, VASILE (coordonator), *Limba română corectă (Probleme de ortografie, gramatică, lexic)*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1973

CIOBANU, FULVIA – HASAN, FINUŢA, *Formarea cuvintelor în limba română*, vol. I (Compunerea), Bucureşti, Editura Academiei, 1970

CONSTANTINESCU, SILVIU, *Dificultăţi semantice – paronime şi grupuri lexicale cu aspect paronimic*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1994

COTEANU, ION – SALA, MARIUS, *Etimologia şi limba română*, Bucureşti, Editura Academiei, 1987

COVRIG-NONEA, ION, *Noţiuni de compoziţie şi stil*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1970

FEIDER, Z. – GROSSU, Al. V. (coordonatori), *Zoologia vertebratelor*, ed. a II-a, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1967

GIOSAN, N. – SĂULESCU, N. A., *Principii de genetică*, ed. a II-a, Bucureşti, Editura Ceres, 1972

GOIAN, GHEORGHE, *Baza logică a predării şi a însuşirii terminologiei ştiinţifice*, Bucureşti, Editura de Stat Didactică şi Pedagogică, 1961

GORGOS, CONSTANTIN, *Vademecum în psihiatrie*, Bucureşti, Editura Medicală, 1985

GRAUR, Al., *Alte etimologii româneşti*, Bucureşti, Editura Academiei, 1975

GRAUR, ALEXANDRU, *„Capcanele" limbii române*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1976

GRAUR, ALEXANDRU, *Etimologii româneşti*, Bucureşti, Editura Academiei, 1963

GUŢU ROMALO, VALERIA, *Corectitudine şi greşeală – Limba română de azi*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1972

HRISTEA, THEODOR, *Probleme de etimologie* (Studii. Articole, Note), Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1968

IORDAN, IORGU, *Limba română actuală – O gramatică a „greşelilor"*, ed. a II-a, Bucureşti, Editura Socec et co., [1974]

IORDAN, IORGU, *Limba română contemporană*, ed. a II-a, [Bucureşti], Editura Ministerului Învăţământului, 1956

MIHĂESCU, N., *Limba noastră – Probleme de lexic şi construcţii gramaticale*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1963

POPOVICI, LUCIA şi colab., *Atlas botanic*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, [f. a.]

RADU, DIMITRIE, *Păsările lumii*, Bucureşti, Editura Albatros, 1977

RADU, VASILE G., – RADU, VARVARA V., *Zoologia nevertebratelor*, vol 1-2, ed. a II-a, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1972

SBÂRCEA, GEORGE, *Jazzul, o poveste cu negri, cu un Mic dicţionar al jazzului*, Bucureşti, Editura Muzicală, 1974

STATI, SORIN, *Cuvinte româneşti. O poveste a vorbelor*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1964

STRAHLER, ARTHUR N., *Geografie fizică*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1973

STREINU, VLADIMIR, *Versificaţia modernă*, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1966

ŞERBAN, VASILE – EVSEEV, IVAN, *Vocabularul românesc contemporan*, [Timişoara], Editura Facla, 1978

ŞUTEU, FLORA, *Dificultăţile ortografiei limbii române*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1986

TOHĂNEANU, G. I., *Cuvinte româneşti*, Timişoara, Editura Facla, 1986

URITESCU, DORIN N., *Contradicţii în exprimare*, Bucureşti, Editura S.A.I.S., 2009

URSU, N. A., *Formarea terminologiei ştiinţifice româneşti*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1962

VASCENCO, VICTOR, *Dificultăţi ale lexicului rus*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1975

VASILIU, LAURA, *Formarea cuvintelor în limba română*, vol. al III-lea (Sufixele. 1. Derivarea verbală), Bucureşti, Editura Academiei, 1989

ABREVIERI

abr. = abreviat
acc. = accentuat
adj. = adjectiv(al)
adv. = adverb(ial)
alp. = alpinism
a.m. = ante meridian
anat. = anatomie
ant. = Antichitate
ar. = arab(ă)
arg. = argotic
arheol. = arheologie
arhit. = arhitectură
art. = articulat
arte = arte plastice
astr. = astronomie
astrol. = astrologie
av. = aviație
biol. = biologie
bis. = termen bisericesc
bot. = botanică
braz. = brazilian(ă)
celt. = celtic(ă)
cf. = confer
chim. = chimie
chin. = chinez(ă)
chir. = chirurgie
cib. = cibernetică
cinem. = cinematografie
col. = colectiv
com. = comerț
concr. = concretizat
conj. = conjuncție
constr. = construcții
cont. = contabilitate
coregr. = coregrafie
cuv. = cuvânt
depr. = depreciativ
ebr. = ebraic(ă)
ec. = economie (politică)
echit. = echitație
electr. = electricitate
electron. = electronică
elem. = element de compunere
engl. = englez(ă)
estet. = estetică
farm. = farmacie
f. = feminin
fam. = familiar
ferov. = feroviar
fig. = figurat
fil. = filosofie
filat. = filatelie
filol. = filologie
fin. = finanțe
finl. = finlandez(ă)
fiz. = fizică
fiziol. = fiziologie
fon. = fonetică
fot. = fotografie
fr. = francez(ă)
genet. = genetică
geod. = geodezie
geogr. = geografie
geol. = geologie
geom. = geometrie
germ. = german(ă)
gimn. = gimnastică
gr. = grec, greacă
gram. = gramatică
herald. = heraldică
imper. = imperativ
impr. = impropriu
inform. = informatică
ins. = insulă
interj. = interjecție
intr. = intranzitiv
inv. = invariabil
ir. = ironic
isl. = islandez(ă)
ist. = istorie
it. = italian(ă)
jap. = japonez(ă)
jur. = termen juridic
lat. = latin(ă)
lingv. = lingvistică
lit. = literatură
livr. = livresc
loc. adj. = locuțiune adjectivală
loc adv. = locuțiune adverbială
loc. s. = locuțiune substantivală
log. = logică
log. mat. = logică matematică
m. = masculin
mag. = maghiar(ă)
mar. = marină
mat. = matematică
mec. = mecanică
med. = medicină
met. = meteorologie
metal. = metalurgie
metr. = metrică
mil. = termen militar

BIBLIOTECA INSTITUTULUI DE LINGVISTICĂ
INVENTAR CĂRȚI Nr. 3253

min. = mineralogie
mit. = mitologie
muz. = muzică
n. = neutru
n. com. = nume comercial
ngr. = neogreacă
norv. = norvegian(ă)
n. pr. = nume propriu
num. col. = numeral colectiv
num. ord. = numeral ordinal
n. şt. = nume ştiinţific
oc. = ocean
ol. = olandez(ă)
opt. = optică
p. anal. = prin analogie
peior. = peiorativ
pen. = peninsulă
pers. = persan(ă)
petr. = petrografie
p. ext. = prin extensiune
pict. = pictură
pl. = plural
poet. = poetic
pol. = polonez(ă)
poligr. = poligrafie
port. = portughez(ă)
pref. = prefix
p. restr. = prin restricţie
prov. = provensal(ă)
psih. = psihologie
psihan. = psihanaliză
psihiatr. = psihiatrie
refl. = reflexiv
rel. = religie
ret. = retorică
rus. = rus(ă)
s. = substantiv(at)
sanscr. = sanscrit(ă)
scand. = limbi scandinave
sec. = secol
sem. = semitic
sg. = singular
silv. = silvicultură
sp. = spaniol(ă)
spec. = în special
stat. = statistică
suf. = sufix
tehn. = tehnică
telec. = telecomunicaţii
teol. = teologie
text. = industrie textilă
tr. = tranzitiv
tv. = televiziune
ucr. = ucrainean(ă)
v. = vezi
vb. = verb
vet. = medicină veterinară
zool. = zoologie

A

A-/AN- *pref.* „privativ, negativ". (< fr. *a-, an-*, cf. gr. *a-, an-*, fără, lipsit de)

aalenián, -ă *adj., s. n.* (din) primul etaj al jurasicului mediu (sau ultimul al jurasicului inferior). (< fr. *aalénien*)

AB-/ABS- *pref.* „îndepărtare", „separare", „lipsă". (< fr. *ab-, abs-*, cf. lat. *ab, abs*)

ab absúrdo *loc. adv.* (de demonstrat, în geometrie) prin absurd. (< lat. *ab absurdo*)

abác *s. n.* **1.** instrument de calculat din bile care se pot deplasa pe vergele orizontale paralele. **2.** nomogramă. (< fr. *abaque*, lat. *abacus*)

abáca *s. f.* bananier din Filipine, cu fibre textile; cânepă de Manila. (< sp. *abaca*)

abácă *s. f.* partea superioară a capitelului unei coloane. (< fr. *abaque*, lat. *abacus*)

abacterián, -ă *adj.* lipsit de bacterii. (< fr. *abactérien*)

abacteriémic, -ă *adj.* (despre boli) care prezintă microbi în sângele circulant. (< fr. *abactériémique*)

abajúr *s. n.* dispozitiv pentru a rabata lumina unei lămpi. (< fr. *abat-jour*)

abalienáre *s. f.* pierdere, diminuare, marcată şi evidentă a facultăţilor mintale. (după engl. *abalienation*, lat. *aba-lienatio*)

abandón *s. n.* părăsire, renunţare la un drept, la o competiţie sportivă etc. **o** ~ *familial* = părăsire a copiilor, a familiei. (< fr. *abandon*)

abandóna *vb.* **I.** *tr.* a părăsi, a renunţa definitiv la ceva. • a neglija, a lăsa în voia... **II.** *refl.* a se lăsa pradă unui sentiment, unei emoţii. **III.** *intr.* a se retrage dintr-o competiţie. (< fr. *abandonner*)

abandónic, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care trăieşte teama patologică de a fi abandonat. (< fr. *abandonnique*)

ab antíquo /-cvo/ *loc. adv.* din vechime, de demult. (< lat. *ab antiquo*)

abarticulár, -ă *adj.* situat în vecinătatea unei articulaţii. (< fr. *abarticulaire*)

abatáj *s. n.* **1.** loc de extragere a unui minereu, a unei roci dintr-un zăcământ; operaţia însăşi. **2.** doborâre a arborilor în exploatările forestiere. **3.** sacrificare a animalelor, la abator. **4.** înclinare a unei nave spre a putea fi carenată; carenaj (1). (< fr. *abattage*)

abáte[1] *s. m.* **1.** superior al unei abaţii. **2.** preot, cleric la catolici. (< it. *abbate*)

abáte[2] *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) îndepărta de la o direcţie, o normă, o linie de conduită. **II.** *tr.* a doborî, a culca la pământ. **III.** *refl.* a se năpusti (asupra). **IV.** *intr.* a-i veni cuiva o idee, a i se năzări. (< lat. *abbattere*, fr. *abattre*)

abátere *s. f.* **1.** acţiunea de a (se) abate. • încălcare a unor dispoziţii. **2.** diferenţa dintre valoarea nominală a unei mărimi şi valoarea ei măsurată. **3.** (*tehn.*) diferenţa dintre dimensiunea maximă sau minimă realizată pentru o piesă şi dimensiunea ei proiectată. (< *abate*)

abatésă *s. f.* maică superioară a unei abaţii. (< it. *abbadessa*, lat. *abbatissa*)

abatíză *s. f.* (*mil.*) baraj realizat din copaci culcaţi cu vârful spre inamic. (< fr. *abattis*)

abatór *s. n.* **1.** construcţie unde se sacrifică animalele destinate consumului populaţiei. **2.** (*fig.*) masacru, măcel. (< fr. *abattoir*)

abatorizá *vb. tr.* a sacrifica animalele la abator. (< *abator*, + *-iza*)

abaţiál, -ă *adj.* care aparţine unei abaţii. (< fr. *abbatial*, lat. *abbatialis*)

abaţíe *s. f.* mănăstire catolică condusă de un abate sau de o abatesă (< it. *abbazia*)

abaxiál, -ă *adj.* situat în afara unui ax central. (< fr., engl. *abaxial*)

abázic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de abazie. (după germ. *abatisch*)

abazíe *s. f.* tulburare a sistemului nervos, care se manifestă prin neputinţa de a merge normal. (< fr. *abasie*)

abbevilián, -ă /abvili-/ *adj., s. n.* (din) subetajul mij-lociu al paleoliticului inferior; cheleean. (< fr. *abbevillien*)

abc /abece/ *s. n.* abecedar. (< fr. *abc*)

abcéde *vb. intr.* a (se) transforma în abces. (< fr. *abcéder*, lat. *abscedere*)

abcedografíe *s. f.* radiografie a unui abces după puncţie, evacuare sau injecţie cu aer. (< fr. *abcédographie*)

abcés *s. n.* colectare de puroi într-un ţesut sau organ. (< fr. *abcès*, lat. *abscessus*)

abderít *s. m.* om simplu, mărginit şi caraghios. (< germ. *Abderit*, lat. *abderites*, gr. *abderitos*)

abdicá *vb. intr.* **1.** a renunţa la tron, la un drept. **2.** (*fig.*) a renunţa la ceva, a se resemna. **3.** a renunţa la o activitate din cauza greutăţilor întâmpinate. (< fr. *abdiquer*, lat. *abdicare*)

abdomén *s. n.* **1.** cavitate a corpului vertebratelor, între torace şi bazin. **2.** ultimul segment al corpului la insecte. (< fr., lat. *abdomen*)

ABDOMIN(O)- *elem.* „abdomen". (< fr. *abdomin/o/-*, cf. lat. *abdomen*)

abdominál, -ă *adj.* referitor la abdomen. (< fr. *abdominal*)

abdominalgie *s. f.* durere abdominală. (<r. *abdominalgie*)

abdominocentéză *s. f.* paracenteză abdominală (după engl. *abdominocentesis*)

abdominoplastíe *s. f.* lifting al pielii de pe abdomen. (< *abdomino-* + *plastie*)

abdominoscóp *s. n.* instrument în abdominoscopie; peritoneoscop. (< . fr. *abdominoscope*)

abdominoscopíe *s. f.* examinare a cavităţii şi a organelor abdominale. (< fr. *abdominoscopie*)

abdúce *vb. tr.* a duce (de undeva), a lua. (< lat. *abducere*)

abdúcens *adj. inv. nerv* ~ = nerv motor al muşchiului drept extern al globului ocular. (< lat. *abducens*)

abductór *adj., s. m.* (muşchi) care produce abducţie. (< fr. *abducteur*, lat. *abductor*)

abdúcţie *s. f.* mişcare de îndepărtare a unui membru de planul de simetrie a corpului. (< fr. *abduction*, lat. *abductio*)

abecedár *s. n.* **1.** carte elementară pentru învăţarea scri- sului şi cititului. **2.** (*fig.*) primele noţiuni ale unei ştiinţe sau profesiuni; abc. (< lat. *abecedarius*, fr. *abécédaire*)

abelián, -ă *adj.* (*mat.*) *grup* ~ = grup a cărui lege de compoziţie este comutativă. (< fr. *abélien*)

abenceráji *s. m. pl.* trib maur din Granada (Spania), în sec.XV, exterminaţi, după lupte crâncene, de un alt trib iberic rival. **o** (*sg.*) *ultimul* ~ = (la Chateaubriand) cel din urmă supravieţuitor

al unei campanii, al unei expediții, ultimul luptător pentru o cauză. (< fr. *abencé-rages*)

ABER(O)- *elem.* „a se abate", „a se îndepărta". (< fr., engl. *aberro/o/-*, cf. lat. *aberrare*)

aberánt, -ă *adj.* **1.** care se abate de la o normă. **2.** contrar logicii, bunului-simț; (*p. ext.*) absurd. (< fr. *a-berrant*, lat. *aberrans*)

aberánță *s. f.* aberație. (< fr. *aberrance*)

aberatív, -ă *adj.* care ține de aberație. (< fr. *aberratif*)

aberáție *s. f.* **1.** abatere de la normal sau corect; (*p. ext.*) idee, noțiune, comportament aberant; aberanță; absurditate. • (*biol.*) abatere de la tipul normal al speciei. **o** ~ *cromozomială* = modificare a numărului de cromo-zomi caracteristici speciei. **2.** (*fiz.*) formare a unei imagini produse într-un sistem optic. **o** ~ *cromatică* = defect al imaginilor produse de lentile, constând în formarea de irizații pe marginea imaginilor. **3.** unghi format de direcția adevărată și de cea aparentă din care este văzut un astru de pe Pământ. (< fr. *aberration*, lat. *aberratio*)

aberométru *s. n.* instrument pentru măsurarea aberației vizuale. (< fr. *aberromètre*)

aberoscóp *s. n.* instrument pentru observarea defectului de distorsiune a unui ochi normal. (< fr. *aberroscope*)

abház, -ă **I.** *s. m. pl.* popor constituit ca națiune în Alhazia (Georgia). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. f.*) limbă vorbită de abhazi. (< rus. *abhaz*)

abhorá *vb. tr.* a avea oroare, aversiune; a urî, a detesta. (< fr. *abhorrer*, lat. *abhorrere*)

abietacée *s. f. pl.* abietinee; pinacee. (< fr. *abiétacées*)

abientín *s. n.* substanță răşinoasă extrasă din lemnul de brad, sub formă de cristale incolore, solubile în apă și alcool; conifero-rină. (< fr. *abiéntin*)

abietinée *s. f. pl.* abietacee. (< fr. *abiétinées*)

abíl[1]**, -ă** *adj.* **1.** îndemânatic, dibaci, priceput. **2.** (*jur.*) apt a îndeplini condițiile cerute de lege. (< fr. *habile*, lat. *habilis*)

-ábil[2] *elem.* „posibil" (< fr. *-able*, cf. lat. *abilis*)

abilitá *vb. tr.* **1.** a conferi dreptul de a practica o anumită profesiune, în urma unui examen sau concurs. **2.** a conferi un anumit titlu, grad etc.; a face apt; a împuternici. (< germ. *habilitieren*, lat. *habilitare*)

abilitáte *s. f.* **1.** calitatea de a fi abil; dexteritate; pricepere, dibăcie. **2.** (*jur.*) aptitudine legată de a face ceva. **3.** (*pl.*) șiretlicuri. (< fr. *habilité*, lat. *habilitas*)

ab initio /-ți̯o/ *loc. adv.* dintr-un început, de la capăt. (< lat. *ab initio*)

ab intéstat *loc. adj.* (*jur.;* despre o succesiune) care se află în absența unui testament, situație în care legea reglementează transmiterea bunurilor. (< lat. *ab intestat*)

abiogén, -ă *adj.* în absența materiei vii. (< fr. *abiogène*)

abiogenéză *s. f.* concepție materialist naivă care explică naşterea vieții din materia anorganică. (< fr. *abiogenèse*)

abiologíe *s. f.* disciplină care studiază elementele anorganice. (< fr. *abiologie*)

abiosestón *s. n.* totalitatea componentelor moarte dintr-un sestón; tripton. (< fr. *abioseston*)

abiótic, -ă *adj.* lipsit de viață. (< fr. *abiotique*)

abiotrófic, -ă *adj.* referitor la abiotrofie. (< fr. *abio-trophique*)

abiotrofíe *s. f.* proces degenerativ care atinge celulele vii (ale sistemului nervos). (< fr. *abiotrophie*)

abióză *s. f.* **1.** stare a unui corp abiotic. **2.** conservare a produselor alimentare prin distrugerea microorganismelor. (< fr. *abiose*)

ab iráto *loc adv.* (a acționa) la mânie. (< lat. *ab irato*)

abís *s. n.* **1.** prăpastie, genune. • parte profundă a unui fenomen, a unui proces; neant. **2.** depresiune a fundului oceanelor, cu adâncimi mari. (< fr. *abysse*, lat. *abyssus*)

abisál, -ă *adj.* **1.** referitor la abis. **o** *regiune ~ă* = zonă de mare adâncime a fundului mărilor și oceanelor. **2.** referitor la subconștient. **3.** (*fig.*) profund, fără fund. (< fr. *abyssal*)

abisiníán, -ă *adj., s. m. f.* etiopian. (< fr. *abyssinien*)

abitáție *s. f.* (*jur.*) drept de folosință a unei case, proprietate a altcuiva. (< fr. *habitation*, lat. *habitatio*)

abjéct, -ă *adj.* care inspiră dezgust, repulsie, dispreț; abominabil. (< fr. *abject*, lat. *abiectus*)

abjécție *s. f.* faptă, atitudine abjectă. (< fr. *abjection*, lat. *abiectio*)

abjudecá *vb. tr.* (*jur.*) a suspenda printr-o sentință judecătorească. (< lat. *abiudicare*)

abjurá *vb. tr.* a renega public o credință, o doctrină, o opinie. (< fr. *abjurer*, lat. *abiurare*)

abjuratór, -oáre *adj.* referitor la abjurație. (< fr. *abjuratoire*)

abjurátie *s. f.* abjurare. (< fr. *abjuration*, lat. *abiuratio*)

ablactá *vb. tr.* a înlocui treptat laptele matern în hrănirea sugarului. (< germ. *ablaktieren*, lat. *ablactare*)

ablactátie *s. f.* **1.** ablactare. **2.** încetare a secreției de lapte matern. (< fr. *ablactation*, lat. *ablactatio*)

ablastíe *s. f.* **1.** (*biol.*) nedezvoltare sau dispariție completă a unui organ. **2.** (*chir*) măsuri de evitare a contaminării plăgii cu celule tumorale. (< fr. *ablastie*)

ablatív[1] *s. n.* caz al declinării, specific anumitor limbi, care exprimă punctul de plecare, instrumentul, asocierea, cauza etc. **o** ~ *absolut* = construcție sintactică în latină sau greacă cu rol de propoziție circumstanțială, dintr-un substantiv (sau pronume) și un participiu în ablativ. (< lat. *ablativus*, fr. *ablatif*)

ablatív[2]**, -ă** *adj.* (despre materiale) care poate suferi ablații. (< lat. *ablativus*, fr. *ablatif*)

ablátie/ablatiúne *s. f.* **1.** îndepărtare chirurgicală din corpul uman (o tumoare, un calcul, un organ bolnav); exereză, extirpare. **2.** transportare a materialelor rezultate din dezagregarea rocilor. • reducere a masei unui ghețar sau a zăpezii prin topire și evaporare. **3.** fenomen fizic în urma căruia un meteorit, satelit etc., pierde din substanță datorită încălzirii sale până la incandescență. (< fr. *ablation*, lat. *ablatio*)

áblaut *s. n.* apofonie. (< germ. *Ablaut*)

ablefaríe *s. f.* lipsa congenitală a pleoapelor. (< fr. *ablépharie*)

ablegá *vb. tr.* a îndepărta. (< lat. *ablegare*)

ablegát *s. m.* legat[1] (2) al papei. (< fr. *ablégat*, lat. *ablegatus*, germ. *Ablegat*)

ablepsie *s. f.* cecitate (1). (< fr. *ablepsie*)

ablutomanie *s. f.* tendință obsesivă de a se spăla. (după fr. *ablutiomanie*)

abluțiúne *s. f.* **1.** spălare a corpului, prescrisă de unele religii orientale și la catolici, pentru purificare. **2.** (*fam.*) îmbăiere prin duș. **3.** eroziune exercitată de curenții marini de adâncime. (< fr. *ablution*, lat. *ablutio*)

abnegá *vb. tr.* a tăgădui, a nega, a se lepăda de ceva sau de cineva. (< lat. *abnegare*)

abnegatíe *s. f.* devotament dus până la sacrificiu. (< fr. *abnégation*, lat. *abnegatio*)

abnórm, -ă *adj.* anormal, neobișnuit. (< germ. *abnorm*, lat. *abonormis*)

abnormitáte *s. f.* anomalie; enormitate. (< fr. *abnormité*, germ. *Abnormität*)

aboclúzie *s. f.* lipsă de contact între dinții arcadei inferioare și superioare. (< *ab-* + *ocluzie*)

abolí *vb. tr.* a anula, a suprima (o lege, o instituție, o stare social-politică). (< fr. *abolir*, lat. *abolere*)

abolitionísm *s. n.* **1.** mișcare politică apărută la sfârșitul sec. XVIII în SUA., care susținea desființarea sclavajului. **2.** curent de opinie care susține necesitatea abolirii unor relații sociale, a unui regim politic, unei pedepse. (< fr. *abolitionnisme*)

abolitioníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al abolitionismului. (< fr. *abolitionniste*)

abólla *s. f.* (*rar*) manta militară la romani. (< lat. *abolla*)

abominábil, -ă *adj.* care provoacă oroare, repulsie; oribil; dezgustător, repugnant. (< fr. *abominable*, lat. *abominabilis*)

abominatiúne *s. f.* **1.** oroare; ticăloșie. mârșăvie; nelegiuire. **2.** (*rar*) cultul idolilor, păgânism. (< fr. *abomination*, lat. *abominatio*)

aboná *vb.* **I.** *tr., refl.* a(-și) face un abonament. **II.** *refl.* (*fam.*) a veni cu regularitate undeva. (< fr. *abonner*)

abonaménț *s. n.* convenție prin care, în schimbul unei taxe, se obțin unele servicii, dreptul la folosirea unui mijloc de transport, anumite publicații; înscris prin care se certifică această convenție. (< fr. *abonnement*)

abonát, -ă *adj., s. m. f.* **1.** beneficiar al unui abonament. **2.** (*fam.*) (cel) care frecventează o familie, un local etc. (< *abona*)

aborál, -ă *adj.* opus, îndepărtat față de gură. (< germ. *aboral*)

abórd *s. n.* **1.** abordare. **2.** (*chir.*) cale de acces la un organ. (< fr. *abord*)

abordá *vb.* **I.** *intr.* **1.** (despre nave) a se ciocni. **2.** a se opri lângă o navă bord la bord. **3.** a acosta. **II.** *tr.* **1.** (*fig.*) a se apropia de cineva spre a-i vorbi. **2.** a începe studiul unei probleme; a deschide o discuție. (< fr. *aborder*)

abordábil, -ă *adj.* care poate fi abordat; accesibil. (< fr. *abordable*)

abordáj *s. n.* **1.** abordare (I, 1). **2.** atacare a unei nave prin alăturare la bordul ei. (< fr. *abordage*, it. *abbordaggio*)

abordór *s. m.* marinar specializat în abordaje. (< fr. *abordeur*)

aborigén, -ă *adj., s. m. f.* băștinaș, autohton, indigen. (< fr. *aborigène*, lat. *aborigines*)

ab orígine *loc. adv.* de la origine. (< lat. *ab origine*)

abortív, -ă **I.** *adj.* produs înainte de vreme; prematur. **II.** *adj., s. n.* (produs) destinat a provoca avortul. (< fr. *abortif*, lat. *abortivus*)

ab óvo *loc. adv.* de la începutul începuturilor. (< lat. *ab ovo*, de la ou)

abracadábra **I.** *interj.* cuvânt cabalistic căruia ocultiștii, gnosticii etc. îi atribuiau puterea magică de a vindeca anumite boli; **II.** *s. f.* (azi; la iluziniști și prestidigitatori) scamatorie. (< fr., it. *abracadabra*)

abracadabránt, -ă *adj.* surprinzător; ciudat, bizar. (< fr. *abracadabrant*)

abrahie *s. f.* lipsă congenitală a brațelor. (< fr. *abrachie*)

abrahiocefál *s. m.* monstru care prezintă abrahiocefalie. (< fr. *abrachiocéphale*)

abrahiocefalie *s. f.* lipsă congenitală a brațelor și a capului. (< fr. *abrachiocéphalie*)

abranhiál, -ă *adj.* (despre respirație) care nu se face prin branhii. (< engl. *abranchial*)

abrastól *s. m.* sare de calciu a naftolului, substanță antiseptică în vinificație. (< engl. *abrastol*)

abráxas *s. n.* cuvânt mistic la gnostici, scris mai ales pe amulete. (< fr. *abraxas*)

abrazá *vb. tr.* a prelucra prin așchiere, cu un abraziv. (< fr. *abraser*)

abraziúne *s. f.* **1.** roadere a scoarței terestre datorită vântului sau curenților apei. **2.** roadere a unui material prin frecare cu un abraziv. (< fr. *abrasion*, lat. *abrasio*)

abrazív, -ă *adj., s. n.* (corp, material dur) capabil a roade prin frecare. (< fr. *abrasif*)

abrazivitáte *s. f.* însușirea de a fi abraziv. (< *abraziv* + *-itate*)

abrazór *s. n.* unealtă dintr-un material abraziv, folosită pentru așchiere. (< engl. *abrasor*)

abreácție *s. f.* (*psihan.*) reapariție bruscă a unor tensiuni emoționale, regulate. (< fr. *abréaction*)

abreviá *vb. tr.* a prescurta (un cuvânt, un titlu etc.). (< lat., it. *abbreviare*)

abreviatív, -ă *adj.* (*rar*) care indică o abreviere. (< fr. *abréviatif*)

abreviatór *s. m.* (*rar*) **1.** funcționar al cancelariei papale. **2.** cel care abreviază scrierile unui autor. (< fr. *abréviateur*, lat. *abbreviator*)

abreviére *s. f.* faptul de a abrevia. • cuvânt, titlu etc. abreviat. (< *abrevia*)

abrogá *vb. tr.* a scoate din vigoare un act normativ. (<at. *abrogare*, fr. *abroger*)

abrogatív, -ă *adj.* care abrogă. (< fr. *abrogatif*)

abrúpt, -ă **I.** *adj.* **1.** (despre un teren) foarte înclinat; accidentat, prăpăstios. **2.** (despre stil) alcătuit din elemente contrastante; inegal. **3.** (*bot.*; despre un organ) terminat brusc. **II.** *s. n.* formă de relief abruptă (I, 1). (< fr. *abrupt*, lat. *abruptus*)

abrutizá *vb. tr, refl.* a face să-și piardă, a-și pierde însușirile umane; a (se) îndobitoci; a (se) dezumaniza. (după fr. *abrutir*)

abrutizánt, -ă *adj.* care abrutizează. (< fr. *abrutissant*)

ABS- v. a b - .

abscísă *s. f.* **1.** (*mat.*) număr real care indică pe o axă lungimea și sensul segmentului cuprins între originea axei și un punct dat, determinând poziția acestuia. **2.** prima coordonată carteziană (orizontală) a unui punct. (< fr. *abscisse*, lat. /linea/ *abscissa*)

abscízie *s. f.* extirpare a unui organ al corpului. (< fr. *abscision*, lat. *abscisio*)

abscóns, -ă *adj.* greu de înțeles; obscur; abstrus. (< fr. *abscons*, lat. *absconsus*)

absconzitáte *s. f.* caracter abscons. (< *abscons* + *-itate*)

absént, -ă *adj.* **1.** care lipsește de undeva. **2.** (*fig.*) distrat; preocupat. (< fr. *absent*, lat. *absens*)

absentá *vb.* **I.** *intr.* a lipsi, a fi absent. **II.** *refl.* a se îndepărta, a se separa de sine. (< fr. *absenter*, lat. *absentare*)

absenteísm *s. n.* **1.** absență frecventă și nemotivată dintr-un loc de muncă. **2.** mod de exploatare a pământului printr-un intermediar. **3.** neparticiparea la alegeri sau la ședințe politice. **o** ~ *parlamentar* = practică folosită de deputații opoziției constând în neparticiparea la sesiunile parlamentului, pentru întârzierea sau blocarea adoptării unor legi. **4.** (*psih.*) lipsă de asiduitate în muncă; component al celui care este adesea absent (2). (< fr. *absentéisme*, engl. *absenteeism*)

absenteíst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care practică absenteismul. (< fr. *absentéiste*)

absénță *s. f.* **1.** lipsa cuiva sau a ceva dintr-un loc; inexistență. **2.** pierdere bruscă și de scurtă durată a cunoștinței. **3.** (*fig.*) neatenție, distracție. (< fr. *absence*, lat. *absentia*)

absídă *s. f.* nișă în formă semicirculară situată în continuarea navei centrale a unei bazilici sau biserici. (< fr. *abside*, lat. *absida*)

absidiál, -ă *adj.* referitor la absidă. (< fr. *absidial*)

absidiólă *s. f.* mică absidă. (< fr. *absidiole*)

absínt *s. n.* băutură alcoolică, tare, verzuie, preparată dintr-o plantă amară și aromatică, cu esență toxică (pelin). (< fr. *absinthe*, lat. *absinthium*, gr. *absurthion*)

absintínă *s. f.* substanță specifică din frunze de absint. (< engl. *absinthin*)

absintísm *s. n.* intoxicație cu absint. (< fr. *absinthisme*)

absíntomanie *s. f.* toxicomanie cu absint. (< fr. *absinthomanie*)

absoluitáte *s. f.* calitatea a ceea ce este absolut. (< fr. *absoluité*)

absolút, -ă **I.** *adj.* **1.** care nu comportă nici o restricție, necondiționat. **2.** total, complet, desăvârșit. **o** *adevăr* ~ = adevăr care reprezintă cunoașterea completă a realității; *(fiz.) mișcare* ~*ă* = deplasarea unui corp față de un sistem de referință fix; *zero* ~ = temperatura cea mai joasă posibilă (-273°C). **3.** (*mat.; despre mărimi*) care nu depinde de sistemul la care este raportat. o *valoare* ~*ă* = valoare aritmetică a unui număr algebric, făcând abstracție de semnul său; *verb* ~ = verb tranzitiv cu complementul direct neexprimat. **II.** *s. n.* principiu veșnic, imuabil, infinit, la baza universului. • ceea ce există în sine și prin sine. **III.** *adv.* cu desăvârșire, exact. (< lat. *absolutus*, fr. *absolu*)

absolutaménte *adv.* (*rar*) în mod absolut; neapărat. (< it. *assolutamento*)

absolutísm *s. n.* regim politic în care un monarh concentrează în mâinile sale întreaga putere. (< fr. *absolutisme*)

absolutíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al absolutismului. (< fr. *absolutiste*)

absolutizá *vb. tr.* a atribui unui fapt, unei idei o valoare absolută. (< fr. *absolutiser*)

absolutizánt, -ă *adj.* care absolutizează. (< *absolutiza* + *-ant*)

absolutóriu, -ie *adj.* care iartă un delict, un păcat etc. (< lat. *absolutorius*, fr. *absolutoire*)

absoluțiúne *s. f.* **1.** absolvire (2). **2.** iertare a păcatelor (de către papă). (< fr. *absolution*, lat. *absolutio*)

absolvént, -ă *s. m. f.* cel care a absolvit o formă de învățământ. (< germ. *Absolvent*, lat. *absolvens*)

absolvénță *s. f.* absolvire (1). (< *absolvent* + *-ență*)

absolví *vb. tr.* **1.** a termina un ciclu, o formă de învățământ. **2.** (*jur*) a elibera nepedepsit un acuzat când faptul imputabil nu este prevăzut de lege; a scuti de pedeapsă. (< germ. *absolvieren*, lat. *absolvere*)

absorbábil, -ă, *adj. (chim.)* care poate fi absorbit. (< fr. *absorbable*)

absorbabilitáte *s. f.* însușirea de a fi absorbabil; capacitatea de absorbție. (< engl. *absorbability*)

absorbánt, -ă I. *adj., s. n.* (corp lichid sau solid) care absoarbe gaze, substanțe, radiații etc.; absorbitor (I), absorbtiv. II. *adj. (fig.)* care preocupă. (< fr. *absorbant*)

absorbí *vb.* I. *tr.* **1.** a se îmbiba, a suge, a încorpora ceva. **2.** a prelua cunoștințe, idei, elemente specifice etc., asimilându-le în propria structură. **3.** *(fig.)* a preocupa intens. II. *refl. (fig.)* a se cufunda în gânduri (< fr. *absorber*, lat. *absorbere*)

absorbít, -ă I. *adj., s. n.* (fluid) încorporat de o substanță absorbantă. II. *adj. (fig.)* preocupat; captivat. (< *absorbi*)

absorbitór, -oáre I. *adj.* absorbant (I). II. *s. n.* organ al unei instalații frigorifice în care se produce absorbția agentului frigorigen. (după fr. *absorbeur*)

absorbtív, -ă *adj.* absorbant (I). (< fr. *absorptif*)

absorbtivitáte *s. f.* proprietatea de a absorbi lichidele, gazele, radiațiile. (< fr. *absorptivité*)

absórbție *s. f.* **1.** încorporare a unei substanțe oarecare de către un corp lichid sau solid, de către celule, țesuturi sau organe. **2.** mișcare a intensității unei radiații care trece printr-un corp, datorită pierderii de energie. **3.** încrucișare a unei rase perfecționate cu una neameliorată. **4.** *(ec.)* fuziune de întreprinderi sau de societăți în beneficiul uneia dintre ele. **5.** atragere, accesare de fonduri (II). **6.** *(jur.)* drept al unei instanțe superioare de a lua din competența instanțelor inferioare o cauză în curs de judecare. (< fr. *absorption*, lat. *absorptio*)

absorbțiométru *s. n.* aparat pentru măsurarea gradului de absorbție. (< fr. *absorptiomètre*)

abstenționísm *s. n.* abținere demonstrativă de la exer-citarea dreptului de vot. (< fr. *abstentionnisme*)

abstenționíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al abstenționismului. (< fr. *abstentionniste*)

abstențiúne *s. f.* (*rar*) abstinență. (< fr. *abstention*, lat. *abstentio*)

abstinént, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care practică abstinența. (< fr. *abstinent*, lat. *abstinens*)

abstinénță *s. f.* abținere de la anumite băuturi, alimente etc; abstențiune. (< fr. *abstinence*, lat. *abstinentia*)

abstráct, -ă I. *adj.* gândit în mod separat de ansamblul concret, real. **o** *în ~* = pe bază de deducții logice; exprimat (prea) general, teoretic; (despre un proces de gândire) greu de înțeles; *(mat.) număr ~* = număr căruia nu i se alătură obiectul numărat; *artă ~ă* = curent apărut în artele plastice europene la începutul sec. XX, care se caracterizează prin intelectualizarea, reducția abstractă și încifrarea imaginii; abstracționism. II. *s. n.* **1.** parte de vorbire provenită prin derivare cu sufixe sau prin conversiuni de la o altă parte de vorbire, având un sens abstract. **o** *~ verbal* = substantiv care provine de la un verb, denumind acțiunea acestuia. **2.** categorie filosofică desemnând cunoașterea proprietăților esențiale și generale. (< germ. *abstrakt*, lat. *abstractus*)

abstractísm *s. n.* caracter abstract. (< *abstract* + *-ism*)

abstractív -ă *adj.* format prin abstracție. (< fr. *abstractif*)

abstractivitáte *s. f.* aptitudinea de a abstrage. (< fr. *abstractivité*)

abstractizá *vb. tr., intr.* a efectua o abstractizare. (< *abstract* + *-iza*)

abstractizánt -ă *adj.* care are un caracter abstract. (< *abstractiza* + *-ant*)

abstractizáre *s. f.* operație a gândirii constând în a degaja din mulțimea însușirilor și legăturilor fenomenelor și obiectelor pe cele fundamentale, esențiale, generale; abstracție. (< *abstractiza*)

abstrácție/abstracțiúne *s. f.* **1.** noțiune, idee rezultată din procesul de abstractizare. **2.** abstractizare. **o** *a face ~ de* = a nu lua în considerare. (< fr. *abstraction*, lat. *abstractio*)

abstracționísm *s. n.* artă abstractă. (< fr. *abstractionnisme*)

abstracționíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al abstracțio-nismului. (< fr. *abstractionniste*)

abstracțiúne *s. f.* v. a b s t r a c ț i e .

abstráge *vb.* I. *tr.* a efectua o abstractizare. II. *refl.* a se izola de realitatea înconjurătoare. (după fr. *abstraire*, lat. *abstrahere*)

abstrús, -ă *adj.* abscons. (< fr. *abstrus*, lat. *abstrusus*)

absúrd, -ă I. *adj.* care contrazice gândirea logică, legile naturii, bunul-simț. II. *s. n.* **1.** ceea ce este absurd; absurditate; nonsens. **o** *prin ~* = admițând un raționament fals; *reducere la ~* = metodă de demonstrare în care se presupune că ceea ce trebuie demonstrat nu este adevărat și, prin deducții logice, această presupunere duce la o absurditate. **2.** *(fil.)* termen care desemnează ruptura totală dintre om și mediul său sociocultural, sentimentul generat de trăirea acestei rupturi. (< fr. *absurde*, lat. *absurdus*)

absurdítáte *s. f.* caracterul a ceea ce este absurd; situație, idee absurdă; aberație. (< fr. *absurdité*, lat. *absurditas*)

abțibíld *s. n.* **1.** mic desen colorat gumat pe o parte, care se aplică pe o suprafață netedă. **2.** *(fam.; pl.)* ni- micuri, mărunțișuri; mici șmecherii. (< germ. *Abziehbild*)

abținе *vb. refl.* a se stăpâni, a se opri de la ceva; a se lipsi de folosirea unor lucruri; a nu se pronunța, a nu-și exprima punctul de vedere. (după fr. *s'abstenir*, lat. *abstinere*)

abúlic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de abulie. (< fr. *aboulique*)

abulíe *s. f.* **1.** boală psihică manifestată prin pierderea sau slăbirea voinței. **2.** *(fig.)* inerție. (< fr. *aboulie*)

abumarkúb *s. m.* pasăre înaltă, asemănătoare cu struțul, cu gâtul scurt și gros, cu capul mare și cioc enorm, din preajma Nilului. (< germ. *Abu Markub*)

abundá *vb. intr.* a fi, a se găsi, a avea din belșug. (< fr. *abonder*, lat. *abundare*)

abundént, -ă *adj.* care abundă; profuz. (< fr. *abondant*, lat. *abundans*)

abundénță *s. f.* cantitate mare, belșug; bogăție. **o** *cornul ~ei* = corn cu fructe și flori, simbol al belșugului. (< fr. *abondance*, lat. *abundantia*)

abúz *s. n.* **1.** întrebuințare fără măsură a unui lucru; exces. **2.** încălcare a legalității; faptă ilegală. **o** *~ de putere* = infracțiune manifestată prin depășirea atribuțiilor; *~ de încredere* = infracțiune constând din înșelarea încrederii cuiva. (< fr. *abus*, lat. *abusus*)

abuzá *vb. intr.* **1.** a face abuz (1) de ceva sau de cineva. **2.** a comite un abuz (2). (< fr. *abuser*)

abuzát, -ă *adj.* care a suferit un abuz (2). (< *abuza*)

abuzív, -ă *adj.* **1.** exagerat, excesiv. **2.** care constituie un abuz; arbitrar; ilegal. (< fr. *abusif*, lat. *abusivus*)

abzice *vb. tr.* a nu admite, a refuza, a dezaproba. (după germ. *absagen*)

acácie *s. f.* arbore sau arbust (sub)tropical din familia leguminoaselor, cu frunzele în foliole fine și cu flori galbene sau albe, mirositoare. (< fr., lat. *acacia*)

académic, -ă *adj.* **1.** referitor la academie. **2.** propriu unei academii; distins; solemn, convențional, rece. (< fr. *académique*, lat. *academicus*)

academicián, -ă *s. m. f.* membru al unei academii (1). (< fr. *académicien*)

academíe *s. f.* **1.** înaltă instituție culturală de stat, creată pentru a sluji progresul științei, literaturii, artei și tehnicii. **2.** instituție de învățământ superior. (< fr. *académie*, lat. *academia*, gr. *akademia*)

academísm *s. n.* **1.** imitație servilă, fără originalitate, a modelelor antice sau ale Renașterii. • manieră în artă care cultivă un ideal de frumusețe rece și convențional. **2.** fel de a se comporta academic. (< fr. *académisme*)

academíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al academismului. (< fr. *académiste*)

academizá *vb. tr. (arte)* a da figurilor o poză academică. (< fr. *académiser*)

academizánt, -ă *adj.* în manieră academică. (< *academiza* + *-ant*)

acadián[1, -]**ă** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Acadia (Franța). (< fr. *acadien*)

acadián[2, -]**ă** *adj., s. n.* (din) epoca mijlocie a cambrianului (< fr. *acadien*)

acajú I. *s. m.* arbore tropical din America și Africa, cu lemnul foarte rezistent, maro-roșcat; mahon. II. *adj. inv., s. n.* (de) culoarea acestui lemn. (< fr. *acajou*)

acalazíe *s. f.* incapacitate a musculaturii netede a tubului digestiv, în stare de spasm, de a se relaxa. (< fr. *achalasie*)

acalculíe *s. f.* incapacitatea de a utiliza cifrele, de a efectua calcule. (< fr. *acalculie*)

acaléfe *s. f. pl.* scifozoare. (< fr. *acalèphes*)
acaliculát -ă *adj. (bot.)* lipsit de calcul. (< fr. *acaliculé*)
acálmic, -ă *adj.* în stare de calm; liniştit. (< *acalm/ie/* + *-ic*)
acalmíe *s. f.* **1.** stare de calm momentan a vântului sau a valurilor mării. **2.** *(fig.)* linişte după o perioadă de frământări. (< fr. *accalmie*)
acampsíe *s. f.* imposibilitate, dificultate de a face flexiuni articulare. (< fr. *acampsie*)
ACANT(O)- *elem.* „spin". (< fr. *acanth/o/-*, cf. lat. *acanthus*, gr. *akantha*)
acantacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate, gamopetale: acanta. (< fr. *acanthacées*)
acántă *s. f.* **1.** plantă erbacee decorativă, cu frunze mari, penate, grupate în formă de spic. **2.** motiv decorativ, care stilizează frunza acestei plante. **3.** apofiza spinoasă a vertebrelor. (< fr. *acanthe*, lat. *acanthus*, gr. *akantha*)
acantestezíe *s. f.* tulburare a sensibilităţii tactile constând în senzaţia de furnicare, de înţepături. (< fr. *acanthesthésie*)
acantifér, -ă *adj.* acantofor. (< fr. *acanthifère*)
acantít *s. n.* argentit. (< fr. *acanthite*)
acantocárp, -ă *adj.* (despre plante) cu fructul acoperit de ţepi. (< fr. *acanthocarpe*)
acantocefáli *s. m. pl.* clasă de viermi nematelminţi, paraziţi intestinali, fără tub digestiv, cu un rostru cefalic sau cu un fel de trompă cu cârlige. (< fr. *acanthocéphales*)
acantocefalóză *s. f.* boală parazită provocată de acantocefali. (după engl. *acanthocephaliasis*)
acantocerás *s. m.* amonit cu cochilia groasă, răsucită dorsal, prevăzută cu spini. (< fr. *acanthocéras*)
acantocít *s. n.* hematie deformată semănând cu nişte spini zburliţi. (< fr. *acanthocyte*)
acantocitóză *s. f.* prezenţa acantocitelor în sânge. (< fr. *acanthocytose*)
acantodactíli *s. m. pl.* gen de saurieni din familia lacertidelor. (< fr. *acanthodactyles*)
acantóde *s. n. pl.* ordin de peşti fosili, cu schelet cartilaginos. (< fr. *acanthodes*)
acantofág, -ă *adj.* (despre animale) care se hrăneşte cu spini. (< fr. *acanthophage*)
acantofíl, -ă *adj.* (despre plante) cu frunzele terminate cu ţepi. (< fr. *acanthophyle*)
acantofór, -ă *adj.* (despre plante) care poartă ghimpi; acantifer. (< fr. *acanthophore*)
acantoíd, -ă *adj.* cu asepect de ghimpi. (<engl. *acantoid*)
acantolíză *s. f.* slăbire a aderenţei reciproce dintre celulele epiteliului malpighian al epidermei. (< fr. *acantholyse*)
acantologíe *s. f.* disciplină care studiază spinii. (< fr. *acanthologie*)
acantóm *s. n.* tumoare benignă a epiteliului malpighian. (< fr. *acanthome*)
acantopterigiéni *s. m. pl.* ordin de peşti osoşi cu înotătoarea dorsală spinoasă. (< fr. *acanthoptérygiens*)
acantosféră *s. f.* corpuscul sferoidal ciliat din celulele unor alge. (< fr. *acanthosphère*)
acantóză *s. f.* boală de piele caracterizată prin îngroşarea epidermei. (< fr. *acanthose*)
acapará *vb. tr.* **1.** a-şi însuşi ceva în dauna altora, a pune mâna pe...; a retrage din circulaţie o marfă (cu scop speculativ). **2.** *(fig.)* a monopoliza o discuţie. (< fr. *accaparer*, it. *accaparrare*)
acaparánt, -ă *adj., s. m. f.* acaparator. (< *acapara* + *-ant*)
acaparatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care acaparează; acaparant. (< it. *accaparratore*, după fr. *accapareur*)
acapníe *s. f.* scădere a conţinutului de bioxid de carbon din sânge. (< fr. *acapnie*)
a cappélla *loc adj. şi adv.* (despre lucrări corale) fără acompaniament instrumental. (< it. *a cappella*)
acardiác, -ă *adj., s. m.* (monstru) care prezintă acardie. (< fr. *acardiaque*)
acardíe *s. f.* malformaţie embrionară constând în lipsa inimii. (< fr. *acardie*)
acardiotrofíe *s. f.* atrofie a inimii. (< engl. *acardiotrophia*)
acardomancie *s. f.* smoc de flori în axila nervura unor frunze. (< fr. *acardomentie*)
ACARI-/ACARO- *elem.* „acarieni". (< fr. *acari-, acaro-*, cf. lat. *acarus*, gr. *akari*, căpuşă)
acaricíd, -ă *adj., s. n.* (substanţă) care omoară acarienii. (< fr. *acaricide*)
acariéni *s. m. pl.* ordin de arahnide mici, înaripate, parazite. (< fr. *acariens*)
acarifér, -ă *adj.* care poartă acarieni. (< fr. *acarifère*)
acarináte *s. f. pl.* ordin de păsări alergătoare cu sternul lipsit de carenă, cu aripi nedezvoltate. (< lat. *acarinatus*)
acariobiónt *s. n.* acariot (1). (< germ. *Akariobiont*)
acariocecídie *s. f.* cecidie produsă de acarieni. (< fr. *acariocécidie*)
acariót *s. n. (biol.)* **1.** celulă fără nucleu; acariobiont. **2.** nucleu neconstituit încă în plasmă celulară. (< fr. *akariote*)
acarióză *s. f.* dermatoză la oameni şi la animale (albine) provocată de acarieni. (< fr. *acariose*)
ACARO- v. a c a r i - .
acarofíl, -ă *adj.* care creşte în simbioză cu acarienii; acarofitic. (< fr. *acarophile*)
acarofític, -ă *adj.* acarofil. (< fr. *acarophytique*)
acarofobíe *s. f.* teamă patologică de molii, de căpuşe. (< fr. *acarophobie*)
acarologíe *s. f.* disciplină care studiază creşterea diferitelor specii de acarieni. (< fr. *acarologie*)
acárp, -ă *adj.* (despre plante) care nu produce fructe. (< fr. *acarpe*)
acarpelát, -ă *adj.* (despre flori) fără carpele. (< fr. *acarpelé*)
acarpotróp -ă *adj.* (despre plante) care nu prezintă mişcări de curbare pentru diseminare. (după fr. *acarpo-tropique*)
acatafazíe *s. f.* **1.** aşezare greşită a cuvintelor în vorbire. **2.** *(med.)* tulburare de comunicare verbală constând în dezacordul între ideaţie şi vorbire. (< fr. *acataphasie*)
acatagrafíe *s. f.* tulburare a comunicării scrise constând în aşezarea greşită a cuvintelor în scris. (< fr. *acatagraphie*)
acataléctic *adj.* (despre versuri antice) cu unităţile metrice complete. (< fr. *acatalectique*)
acatalepsíe *s. f.* **1.** (la scepticii greci) renunţare din principiu de a mai căuta soluţia unei probleme. **2.** *(med.)* nesiguranţă în punerea unui diagnostic. (< fr. *acatalepsie*)
acataléptic, -ă *adj.* referitor la acatalepsie. (< fr. *acataleptique*)
acatamatezíe *s. f.* incapacitate a unui afazic de a înţelege ceea ce aude. (< engl. *acatamathesia*)
acatéctic, -ă *adj.* (despre celula hepatică) care devine incapabilă de a reţine pigmenţii biliari. (< fr. *acathectique*)
acatizíe *s. f.* sindrom de nelinişte motorie caracterizat prin nevoia pacientului de a se mişca în permanenţă. (< fr. *akathisie*)
acaúl, -ă *adj.* (despre plante) fără tulpină aparentă. (< fr. *acaule*)
acaustobiolít *s. n.* rocă sedimentară organogenă care nu arde. (< fr. *acaustobiolite*)
acaustobiolític, -ă *adj.* referitor la acaustobiolite. (< fr. *acaustobiolitique*)
acauzál, -ă *adj.* lipsit de o cauză. (< *a-* + *cauzal*)
acazuál, -ă *adj.* *(gram.)* care nu arată cazul. (< *a-* + *cazual*)
accéde *vb. intr.* a avea acces, a ajunge (la), a pătrunde (în); *(fig.)* a parveni. (< fr. *accéder*, lat. *accedere*)
accelerá *vb.* **I.** *tr.* a imprima o acceleraţie, a iuţi, a grăbi din ce în ce mai mult. **II.** *refl.* a deveni mai rapid. (< fr. *accélérer*, lat. *accelerare*)
accelerándo *adv. (muz.)* din ce în ce mai repede, grăbind. (< it. *accelerando*)
accelerát, -ă *adj.* iuţit, grăbit (din ce în ce mai mult). **o** *tren* ~ (şi *s. n.*) tren cu viteză mai mare. (< *accelera*)
acceleratór, -oáre **I.** *adj.* care accelerează. **II.** *s. n.* **1.** dispozitiv prin care se măreşte viteza, turaţia (unui motor); pedală care comandă acest dispozitiv. **2.** *(cinem.)* procedeu de imprimare a unor mişcări de desfăşurare lentă. **3.** instalaţie complexă care imprimă particulelor elementare viteze foarte mari. **III.** *s. m.* substanţă care măreşte viteza unei reacţii, a unui proces. • produs destinat a reduce durata de priză şi de întărire a betonului. (< fr. *accélérateur*)

accelerație *s. f.* creștere a vitezei unui corp în mișcare în unitatea de timp. **o** ~ *gravitațională* = accelerația pe care o au corpurile în cădere liberă. (< fr. *accélération*, lat. *acceleratio*)
acceleríná *s. f.* pseudoglobulină termolabilă care inter-vine în coagularea sângelui. (< fr. *accélérine*)
acceleríneмíe *s. f.* prezența accelerinei în sânge. (< fr. *accélérinémie*)
ACCELERO- *elem.* „accelerație". (< fr. *accéléro-* cf. lat. *acceléro-*)
accelerográf *s. n.* accelerometru înregistrator. (< fr. *accélérographe*)
accelerográmă *s. f.* diagramă obținută la accelerograf. (< fr. *accélérogramme*)
acceleroмétru *s. n.* instrument pentru măsurarea va-lorilor accelerației. (< fr. *accéléromètre*)
accént *s. n.* **1.** intonație specială a unei silabe dintr-un cuvânt prin mărirea intensității vocii. • semn grafic care indică această intonație. **2.** (*muz.*) emisiune mai intensă a unui sunet, a unui acord. **3.** mod specific de a vorbi o limbă, un dialect. **4.** inflexiune afectivă a vocii. **5.** (*fig.*) importanță. **o** *a pune ~ul* (pe) = a sublinia, a scoate în relief. (< fr. *accent*, lat. *accentus*)
accéntic, -ă *adj.* (despre structura versului) bazat pe accente. (< engl. *accentic*)
accentuá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a scoate în evidență prin accent. **2.** (*fig.*) a reliefa, a sublinia. **II.** *refl.* (*fig.*) a se mări, a crește treptat. (< fr. *accentuer*)
accentuábil, -ă *adj.* care poate fi accentuat. (<*accentuable*)
accentuát, -ă *adj.* de accent (< *accentua* + *-al*)
accentuatív, -ă *adj.* referitor la accente, la accentuație. (< it. *accentuativo*)
accéntus *s. n.* recitativ-liturgic, silabic, pe un singur ton. (< lat. *accentus*)
accépt *s. n.* **1.** înscris prin care cineva se obligă să achite o datorie la scadență. **2.** acord, aprobare. (< germ. *Akzept*)
acceptá *vb. tr.* a primi, a consimți, a fi de acord. (< fr. *accepter*, lat. *acceptare*)
acceptábil, -ă *adj.* care poate fi acceptat; satisfăcător, convenabil. (< fr. *acceptable*, lat. *acceptabilis*)
acceptabilitáte *s. f.* însușire a unui enunț de a fi acceptabil. (< fr. *acceptabilité*)
acceptánt, -ă *adj., s. m. f.* (parte) care acceptă oferta de a încheia un contract. (< fr. *acceptant*)
acceptánță *s. f.* fază a unui dialog, a unei relații interpersonale, realizată pe baza încrederii, ori a consensului de idei; accepție. (< engl. *acceptance*)
acceptáre *s. f.* **1.** acțiunea de a accepta. **2.** (*cont.*) consimțământ al întreprinderii cumpărătoare pentru achitarea furnizoare; accept. **3.** (*jur.*) manifestare a voinței de a dobândi un drept, o moștenire, o ofertă. (< *accepta*)
acceptór, -oáre *adj., s. m.* **1.** (atom) capabil a primi electroni suplementari. **2.** (substanță chimică) care poate fixa o altă substanță. (< fr. *accepteur*)
accépție *s. f.* sens, înțeles al unui cuvânt; semnificație. (< fr. *acception*, lat. *acceptio*)
accés *s. n.* **1.** posibilitate de a pătrunde într-un anumit loc, la cineva etc.; intrare. **2.** manifestare bruscă și intensă a unei boli; atac (4). • izbucnire violentă (trecătoare) a unei stări sufletești. **3.** (*inform.*) proprietate a sistemelor de memorie de a permite înregistrarea și regăsirea informației (< fr. *accès*, lat. *accessus*)
accesá *vb. tr.* (*inform.*) **1.** a avea acces, a intra într-o rețea, într-un program. **2.** a obține o instrucțiune din memorie, pentru a o executa. (< engl. *access*)
accesibil, -ă *adj.* **1.** la care se poate ajunge (ușor). **2.** ușor de înțeles. (< fr. *accessible*, lat. *accessibilis*)
accesibilitáte *s. f.* însușirea de a fi accesibil. (< fr. *accessibilité*)
accesibilizá *vb. tr.* a face accesibil. (< *accesibil* + *-iza*)
accesiúne *s. f.* (*jur.*) mod de dobândire a unei proprietăți prin alipirea unui bun la altul mai important. (< fr. *accession*, lat. *accessio*)
accesoríst *s. m.* cel care întreține și plasează accesoriile în teatru, cinema și televiziune. (< fr. *accessoiriste*)
accesóriu, -ie **I.** *adj.* care însoțește un element principal, dependent de acesta; secundar, neesențial. **II.** *adj., s. n.* (obiect, piesă, dispozitiv) anex. (< fr. *accessoire*, lat. *accessorius*)
accesorizá *vb. tr.* a recurge la un accesoriu. (< *accesoriu* + *-iza*)
accidént **I.** *s. n.* **1.** eveniment întâmplător și neprevăzut, cu consecințe dăunătoare. **2.** ridicătură, adâncitură a unui teren. **3.** însușire a unui lucru, fenomen nelegată de esența lui. **4.** ~ *fonetic* = modificare fonetică întâmplătoare (asimilația, epenteza, metateza). **II.** *s. m.* (*muz.*) alterație. (< fr. *accident*, lat. *accidens*)
accidentá *vb. tr., refl.* a (se) răni într-un accident. (< fr. *accidenter*)
accidentál, -ă *adj.* **1.** întâmplător, fortuit. **2.** secundar, neesențial. (< fr. *accidentel*)
accídentalitáte *s. f.* (*rar*) caracter accidental. (< it. *accidentalità*)
accidentát, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (cel) care a suferit un accident. **II.** *adj.* (despre un teren) cu multe neregularități. (< fr. *accidenté*)
accidențár *s. n.* probar de litere, într-o tipografie, pentru lucrări de accidențe. (< *accidențe* + *-ar*)
accidénțe *s. f. pl.* lucrări tipografice mărunte și variate (afișe, invitații, programe etc.). (< germ. *Akzidenzen*)
accivilizáție s. f. proces de schimb inegal, ca adaptare unilaterală sau reciprocă între două forme de civilizație, deosebite prin conținut și formă, care au intrat în contact.
accizá *vb. tr.* a percepe accize. (< *acciză*)
accizábil, -ă *adj.* de supus accizelor (< *acciză* + *-bil*)
acciză *s. f.* impozit indirect, instituit asupra produselor și serviciilor de primă necesitate. (< fr. *accise*)
ace /eis/ *s. n.* (*tenis*) lovitură din care se obține un punct. (< engl. *ace*)
-acée suf. „familie de plante" (< fr. *-acee*, lat. *-aceae*)
acefál[1]**-ă** *adj.* **1.** care prezintă acefalie. **2.** (despre flori) fără capitul. (< fr. *acéphale*)
ACEFAL[2]**(O)-** *elem.* „absența capului". (< fr. *acéphal/o/-*, cf. gr. *akephalos*)
acefalíe *s. f.* **1.** lipsă a capului la unele animale inferioare. **2.** monstruozitate, lipsa capului sau nedezvoltarea regiunii cefalice. (< fr. *acéphalie*)
acefalobráh *s. m.* monstru care prezintă acefalobrahie. (< engl. *acephalobrachius*)
acefalobrahíe *s. f.* monstruozitate congenitală, lipsa capului și a brațelor. (< engl. *acephalobrachia*)
acefalocardíe *s. f.* lipsă congenitală a capului și a inimii. (< engl. *acephalocardia*)
acefalochiríe *s. f.* lipsă congenitală a capului și a mâinilor. (< engl. *acephalochiria*)
acefalochíst *s. n.* stadiul încă steril al chistului hidatic. (< fr. *acéphalocyste*)
acefalogastríe *s. f.* absența congenitală a capului și a părții superioare a abdomenului. (< engl. *acephalogastria*)
acefalogástru *s. m.* monstru care prezintă acefalogastrie. (< engl. *acephalogaster*)
acefalopodíe *s. f.* absența congenitală a capului și a picioarelor. (< engl. *acephalopodia*)
acefalorahíe *s. f.* lipsa congenitală a capului și a coloanei vertebrale. (< engl. *acephalorrhachia*)
acefalostóm *s. m.* monstru care prezintă acefalostomie. (< engl. *acephalostomus*)
acefalostomíe *s. f.* lipsa congenitală a capului și a orificiului bucal. (< engl. *acephalostomia*)
acelomáte *s. n. pl.* grup de animale fără celom. (< fr. *acoelomates*)
acelulár, -ă *adj.* (*biol.*; despre organisme) fără structură celulară. (< fr. *acellulaire*)
acenestezíe *s. f.* absența sentimentului de existență fizică, în demențe. (< engl. *acenesthesia*)
acéntric, -ă *adj.* (despre cromozomi) **1.** nedispus în centru. **2.** lipsit de centromere. (< fr. *acentrique*)
aceracée *s. f. pl.* familie de plante lemnoase dicotiledonate: arțarul. (< fr. *acéracées*)

aceratériu *s. m.* mamifer fosil asemănător cu rinocerul. (< lat. *aceratherium*)
acérb, -ă *adj.* îndârjit, înverşunat, necruţător. (< fr. *a-cerbe*, lat. *acerbus*)
acerofobíe *s. f.* teamă patologică de a părea dur, ironic, de a supăra. (< engl. *acerophobia*)
acervúl *s. m.* mic grăunte de calcar, în glanda pineală. (< fr. *acervule*, lat. *acervulus*)
ACET(O)-/ACETI- *elem.* „acid acetic". (< fr. *acét/o/-, acéti-*, cf. lat. *acetum*, oţet)
acetábul *s. n.* **1.** cavitate a osului iliac în care se articulează capul femurului. **2.** excavaţie a unei cochilii în care stă fixat animalul. (< fr. *acétabule*, lat. *acetabulum*)
acetabulár, -ă *adj.* referitor la acetabul. (< fr. *acétabulaire*)
acetabulectomíe *s. f.* excizie a unui acetabul (1). (< engl. *acetabulectomy*)
acetabulifére *s. n. pl.* moluşte cefalopode cu cupule sau ventuze prehensile. (< fr. *acétabulifères*)
acetabuloplastíe *s. f.* refacere chirurgicală a cavităţii articulare a osului iliac. (< engl. *acetabuloplasty*)
acetaldehidă *s. f.* aldehidă acetică; etanol. (< fr. *acétaldéhyde*)
acetamídă *s. f.* amidă a acidului acetic. (< fr. *acétamide*)
acetát *s. m.* sare sau ester al acidului acetic. (< fr. *acétate*)
acetazolamidă *s. f.* medicament cu efecte diuretice, folosit în insuficienţa cardiacă, în ciroză etc. (< fr. *acétazolamide*)
ACETI- v. a c e t (o) - .
acétic, -ă *adj.* de natura oţetului. **o** *acid ~* = acid organic rezultat din oxidarea alcoolului etilic; acid etanoic; *fermentaţie ~ă* = fermentaţie care transformă alcoolul în acid acetic. (< fr. *acétique*)
acetificá *vb. tr., refl.* (despre alcoolul etilic) a (se) transforma în acid acetic. (< fr. *acétifer*)
acetíl *s. m.* radical organic monovalent, din acidul acetic. (< fr. *acétyle*)
acetilacetic *adj. acid ~* = acid instabil care se descompune în acetonă şi bioxid de carbon. (< fr. *acétylacétique*)
acetiláre *s. f.* introducere a radicalului acetil în molecula unui compus organic. (după fr. *acétylation*)
acetilcelulóză *s. f.* ester acetic al celulozei, masă plastică, incoloră, mai puţin inflamabilă decât nitroceluloza; acetoceluloză. (< fr. *acétylcellulose*)
acetilcolínă *s. f.* substanţă organică, derivat al colinei², secretată de terminaţiile fibrelor nervoase, cu acţiune vasodilatatoare puternică. (< fr. *acétykcholine*)
acetilénă *s. f.* hidrocarbură aciclică nesaturată, gaz incolor cu miros specific, explozibil, care arde cu flacără albă intensă. (< fr. *acétylène*)
acetilénic, -ă *adj.* (despre compuşi chimici) derivat din acetilenă. **o** *hidrocarburi ~ce* = alchine. (< fr. *acé-tylénique*)
acetilsalicílic *adj. acid ~* = pulbere albă, medicament febrifug şi analgezic, obţinută prin acetilarea acidului salicilic; aspirină. (< fr. *acétylsalicylique*)
acetilúră *s. f.* derivat al acetilenei cu un metal. (< fr. *acétylure*)
acetimétru *s. n.* instrument pentru măsurarea tăriei oţetului; acetometru. (< fr. *acetimètre*)
acetobactér *s. n.* bacterie nepatogenă care transformă alcoolul în acid acetic. (< engl. *acetobacter*)
acetobutirát *s. m. ~ de celuloză* = ester mixt al celulozei, la fabricarea fibrelor de celuloză, a lacurilor etc. (< fr. *acétobutyrate*)
acetocelulóză *s. f.* acetilceluloză. (< fr. *acétocellulose*)
acetofán *s. n.* folie transparentă din material plastic, pentru conturarea şi colorarea imaginilor filmului de animaţie. (< fr. *acétophane*)
acetofenónă *s. f.* cetonă mixtă, lichid incolor cu miros aromatic, solubil în alcool şi eter, folosit în industria parfumurilor. (< fr. *acétophénone*)
acetolíză *s. f.* transformare chimică a celulozei, cu un amestec de acid sulfuric, acid acetic şi anhidridă acetică. (< fr. *acétolyse*)
acetométru *s. n.* acetimetru. (< fr. *acétomètre*)
ACETON- *elem.* „acetonă". (< fr. *acéton-*, cf. lat. *acetum*, oţet)
acetónă *s. f.* derivat al cetonelor, lichid incolor, cu miros eteric, volatil, inflamabil, solvent pentru materii grase, lacuri şi vopsele etc.; propanonă. (< fr. *acétone*)
acetonémic, -ă *adj.* referitor la acetonemie. (< fr. *acétonémique*)
acetonemíe *s. f.* prezenţa acetonei sau a altor corpi cetonici în sânge. (< fr. *acétonémie*)
acetonitríl *s. m.* nitril acetic. (< fr. *acétonitrile*)
acetonuríe *s. f.* prezenţa acetonei în urină. (< fr. *acétonurie*)
acetóză *s. f.* boală la rumegătoare determinată de prezenţa în exces de corpi cetonici în organism. (< fr. *acétose*)
acheilíe *s. f.* absenţa congenitală a buzelor. (< fr. *achéilie*)
acheiríe *s. f.* lipsa congenitală a mâinilor. (< engl. *acheiria*)
acheiropodíe s. f. anomalie constând în lipsa mâinilor şi picioarelor. (< *acheirie-* + *-podie*)
achénă *s. f.* fruct uscat, indehiscent, cu o singură sămânţă. (< fr. *akène*)
achenódiu *s. n.* fruct din două sau mai multe achene. (< lat. *achenodium*, fr. *achénode*)
acheróntic, -ă *adj.* v. aherontic.
acheuleeán, -ă /a-şö-/ *adj., s. n.* (din) ultimul subetaj al paleoliticului inferior. (< fr. *acheuléen*)
achiesá *vb. intr.* a accepta condiţiile unei acţiuni juridice, ale unui contract. (după fr. *acquiescer*)
achilíe *s. f.* absenţa acidului clorhidric şi a pepsinei din sucul gastric. (< fr. *achylie*)
achilodiníe *s. f.* durere datorată inflamaţiei bursei seroase, situată între tendonul lui Achile şi calcaneu. (< fr. *achillodynie*)
achinetospór *s. m.* celulă asexuată imobilă şi de re-zistenţă, formată prin fragmentare, la cloroficee şi cianoficee. (< fr. *akinétospore*)
achinetosporánge *s. m.* sporange având funcţia de organ de rezistenţă şi de înmulţire. (< fr. *akinétosporange*)
achinezíe *s. f.* incapacitatea de a executa acte motorii, deşi muşchii nu sunt paralizaţi. (< fr. *akinésie*)
ACHIRO- *elem.* „pleavă, bractee". (< fr. germ. *achyro-*, cf. gr. *akhyron*)
achirofíte *s. f. pl.* plante cu flori glumacee. (< fr. *achyrophytes*)
achiromórf, -ă *adj.* cu aspect de pleavă. (< fr. *achyromorphe*)
achitá *vb.* **I.** *tr.* **1.** (*jur*) a declara pe cineva liber de răspundere penală, a scoate din culpă. **2.** (*fam.*) a ucide. **II.** *tr., refl.* a(-şi) plăti o datorie. **o** *a se ~ de ceva* = a îndeplini (ceva). (< fr. *acquitter*)
achizitív, -ă *adj.* referitor la achiziţie. (< fr. *acquisitif*)
achizitór, -oáre *s. m. f.* cel care se ocupă de achizi-ţionarea de produse şi de materiale. (< germ. *Akquisitor*)
achiziţie *s. f.* **1.** procurare de obiecte (rare); bun astfel obţinut. **2.** cumpărare de produse (agroalimentare) şi de materiale prin unităţi ale comerţului de stat sau cooperatist. (< fr. *acquisition*, lat. *acquisitio*)
achiziţioná *vb. tr.* a procura, a cumpăra prin achiziţie. (< *achiziţie* + *-ona*)
acianopsíe *s. f.* defect al vederii în imposibilitatea de a distinge culoarea albastră. (< fr. *acyanopsie*)
aciclic, -ă *adj.* **1.** aperiodic. **2.** (despre flori) cu elemente dispuse în spirală. **3.** (despre substanţe organice) care nu conţine nici un ciclu de atomi în molecula sa. (< fr. *acyclique*)
acícol, -ă *adj.* care se dezvoltă pe frunzele aciculare ale conifere-lor. (< fr. *acicole*)
acícul *s. m.* spin mic în formă de ghimpe la unii viermi. (< fr. *acicule*, lat. *acicula*)
aciculár, -ă *adj.* în formă de ac; aciculiform; aciculat. (< fr. *aciculaire*)
aciculát, -ă *adj.* acicular. (< lat. *aciculatus*, fr. *aciculé*)
aiculifér, -ă *adj.* prevăzut cu spini mici. (< fr. *aciculifère*)
aciculifórm, -ă *adj.* acicular. (< lat. *aciculiformis*)
acíd¹, -ă **I.** *adj.* **1.** cu proprietăţi acide. **2.** (*fig.*) care dezvăluie lucruri neplăcute, dureroase; usturător. **II.** *s. m.* substanţă chimică cu gust acru şi miros înţepător, care înroşeşte hârtia albastră de turnesol. (< fr. *acide*, lat. *acidus*)
ACID²(O)-/ACIDI- *elem.* „acid". (<fr. *acid/o/-, acidi-*, cf. lat. *acidus*, acru)

acidamínă *s. f.* corp chimic rezultat din transformarea treptată a albuminoidelor. (< fr. *acidamine*)
ACIDI- v. a c i d [2] (o) - .
acidifiánt, -ă *adj.* care transformă în acid. (< fr. *acidifiant*)
acidificá *vb. tr., refl.* a (se) transforma în acid. (după fr. *acidifier*)
acidimetríe *s. f.* capitol din analiza volumetrică având ca obiect determinarea concentrației soluțiilor acide. (< fr. *acidimétrie*)
acidimétru *s. n.* aparat folosit în acidimetrie. (< fr. *acidimètre*)
aciditáte *s. f.* calitatea de a fi acid. **o** ~ (*gastrică*) = cantitatea de acid a sucului gastric; ~ *a solului* = însușirea solului spălat de baze de a se comporta ca un acid slab. (< fr. *acidité*, lat. *aciditas*)
acidizáre *s. f.* acidulare. (după fr. *acidisation*)
acidobutirometríe *s. f.* metodă de dozare a materiei grase din lapte. (< fr. *acido-butyrométrie*)
acidocetónă *s. f.* corp care posedă deopotrivă funcția de acid și de cetonă. (< fr. *acido-cétone*)
acidocetóză *s. f.* boală în care sunt asociate acetonemia și acidoza. (<fr. *acido-cétose*)
acidofíl, -ă *adj.* (despre substanțe, țesuturi, organisme) cu afinitate pentru un mediu acid; oxifil. (< fr. *acidophile*)
acidofilíe *s. f.* însușirea de a fi acidofil; oxifilie. (< fr. *acidophilie*)
acidofíte *s. f. pl.* plante adaptate la solurile acide. (< fr. *acidophytes*)
acidogén, -ă *adj.* care dă naștere unui acid. (< engl. *acidogen*)
acidogenéză *s. f.* proces de formare a unui acid. (< fr. *acidogenèse*)
acidolíză *s. f.* operație prin care un acid înlocuiește un alt acid dintr-un ester. (< fr. *acidolyse*)
acidorezistént, -ă *adj.* care prezintă acidorezistență. (< fr. *acido-résistant*)
acidorezistență *s. f.* rezistență a unor materiale, corpuri etc. la acțiunea agresivă a acizilor. (< fr. *acido-résistance*)
acidotróf, -ă *adj.* (despre animale) care consumă hrană acidă. (< *acido-* + *-trof*)
acidóză *s. f.* **1.** creștere a acidității sângelui în urma acumulării de compuși toxici cu caracter acid. **2.** boală a plantelor datorată creșterii acidității din sol. (< fr. *acidose*)
acidulá *vb. tr.* a da aciditate unui lichid. (< fr. *aciduler*)
acidulát, -ă *adj.* (despre un lichid, o bomboană etc.) care are un acid. (< fr. *acidulé*)
acidurie *s. f.* prezența excesivă a unui acid în urină. (< fr. *acidurie*)
acíl *s. m.* radical monovalent derivat din acizii organici. (< fr. *acyl*)
aciláre *s. f.* reacție chimică de introducere a unui radical acil în molecula unui compus organic. (după fr. *acylation*)
acín *s. n.* mică formație anatomică în formă de fund de sac, într-un canal glandular excretor. (< fr., lat. *acinus*)
acinifórm, -ă *adj.* acinos. (< fr. *aciniforme*)
acinós, -oásă *adj.* (despre glande) de forma unor boabe de strugure; aciniform. (< fr. *acineux*)
acipensericultúră *s. f.* sturionicultură. (< lat. *acipenser*, sturion + *-cultura*[2])
acipenseriférme *s. f. pl.* ordin de pești răpitori, cu schelet cartilaginos, capul conic și corpul alungit, cu cinci șiruri de plăci osoase: sturionii. (< fr. *acipensériformes*)
acipenserízi *s. m. pl.* sturioni. (< fr. *acipénseridés*)
acládiu *s. n.* axă principală neramificată a unei inflorescențe, cu antodiul terminal. (< lat. *acladium*)
aclamá *vb. tr.* a primi cu aclamații; a ovaționa. (< fr. *acclamer*, lat. *acclamare*)
aclamáție *s. f.* (*pl.*) **1.** manifestare de simpatie, de aprobare entuziastă, a unei mulțimi; ovații. **2.** cântec în cinstea unui suveran. (< fr. *acclamation*, lat. *acclamatio*)
aclamidéu, -ée *adj.* (despre flori) lipsit de înveliș floral. (< fr. *achlamydé*)
acleistocardie *s. f.* persistența după naștere a orificiului dintre cele două atrii ale inimii. (< engl. *acleistocardia*)
aclimatizá *vb.* **I.** *tr., refl.* (despre organisme vegetale sau animale) a (se) adapta la condițiile noi de climă. **II.** *refl.* (*fig.*; despre oameni) a se obișnui cu noi condiții de viață. (< germ. *akklimatisieren*)
aclimátizábil, -ă *adj.* care poate fi aclimat. (< *aclimatiza* + *-bil*)
aclínic, -ă *adj.* **1.** în care înclinația câmpului magnetic este nulă. **2.** (despre boli) fără manifestări clinice. (< fr. *aclinique*)
aclorhidríe *s. f.* anaclorhidrie. (< fr. *achlorhydrie*)
acloropsíe *s. f.* deuteranopie. (< fr. *achloropsie*)
acluofobíe *s. f.* teamă patologică de întuneric, de locuri întunecoase. (< engl. *achluophobia*)
ACM(O)- *elem.* „ascuțit, intensiv". (< fr., engl. *acm(o)-*, cf. fr. *akme*, vârf)
acmée *s. f.* **1.** apogeu, punct culminant. **2.** fază în care o boală atinge intensitatea maximă. **3.** cea mai evoluată fază de adaptare în filogenie și ontogenie. (< fr. *acmé*)
acmestezíe *s. f.* senzații resimțite ca înțepături puțin dureroase, în nevroze și toxicomanii. (< *acm/o/-* + *estezie*)
acmofíl, -ă *adj.* cu frunze ascuțite. (< fr. *acmophylle*)
acmolít *s. n.* formă de zăcământ a rocilor magnetice intruzive. (< fr. *acmolithe*)
acnée *s. f.* afecțiune inflamatorie a glandelor piloseboreice, prin apariția de coșuri, puncte negre etc. pe piele. (< fr. *acné*)
acnéic, -ă *adj.* (despre ten) cu acnee. (< fr. *acnéique*)
acneifórm, -ă *adj.* cu aspect de acnee. (< fr. *acnéiforme*)
acnemíe *s. f.* absența congenitală a membrelor inferioare. (< fr. *aknémie*)
acoládă *s. f.* **1.** ceremonial medieval la primirea cuiva în rândul cavalerilor, printr-o îmbrățișare și o lovire ușoară cu latul spadei. • (*fig.*) îmbrățișare. **2.** semn grafic ({) servind la reunirea mai multor cuvinte, ecuații, portative muzicale etc. **3.** formă de boltă ca o paranteză culcată. (< fr. *accolade*)
acolát, -ă *adj.* **1.** (*herald.*; despre două scuturi) înclinate unul spre celălalt. **2.** (despre plante, ramuri) încolăcit. (< fr. *accolé*)
acolíe *s. f.* absență sau diminuare a secreției biliare. (< fr. *acholie*)
acolít, -ă **I.** *s. m.* **1.** ajutor al preotului în cultul catolic. **2.** (*ant.*) divinitate secundară. **II.** *s. m. f.* cel care ajută pe cineva într-o acțiune (reprobabilă); complice. (< fr. *acolyte*, lat. *acolythus*, gr. *akolythos*)
acologíe *s. f.* cunoaștere a medicamentelor pentru tratarea diferitelor boli. (< fr. *acologie*)
acolúric, -ă *adj.* referitor la acolurie. (< fr. *acholurique*)
acoluríe *s. f.* absența pigmenților biliari din urină. (< fr. *acholurie*)
acomerciál, -ă *adj.* lipsit de spirit comercial. (< *a-* + *comercial*)
acomodá *vb. refl.* a se adapta la anumite condiții noi de viață, de mediu; a se obișnui. • a se împăca. (< fr. *accommoder*, lat. *accommodare*)
acomodabíl, -ă *adj.* care se poate acomoda ușor. (< fr. *accommodable*)
acomodaméntt *s. n.* **1.** aranjament care produce confort. **2.** dezinvoltură. (< fr. *accommodement*)
acomodánt, -ă *adj.* care acomodează; conciliant; amabil, complezent. (< fr. *accommodant*)
acomodáre *s. f.* **1.** acțiunea de a se acomoda. **o** ~ *vizuală* = modificare spontană a curburii cristalinului. **2.** (*biol.*) adaptare individuală care nu afectează decât fenotipul. **3.** (*lingv.*) asimilație parțială între două sunete în contact direct. (< *acomoda*)
acomodatór *adj., s. m.* (mușchi) la acomodarea cristalinului. (< fr. *accommodateur*)
acomodométru *s. n.* aparat pentru măsurarea capacității de acomodare a ochiului. (< fr. *accommodomètre*)
acompaniá *vb. tr.* **1.** a susține cu vocea sau cu un instrument partea principală a unei bucăți muzicale. **2.** a însoți pe cineva. (< fr. *accompagner*)
acompaniaméntt *s. n.* parte accesorie destinată a susține melodia principală a unui cântec sau instrument. (< fr. *accompagnement*, it. *accompagnamento*)
acompaniatór, -oáre *s. m. f.* cel care acompaniază (1). (< fr. *accompagnateur*)

acondroplazíe *s. f.* anomalie congenitală a scheletului, caracterzată prin oprirea creşterii oaselor membrelor. (< fr. *achondroplasie*)

aconít *s. m.* plantă veninoasă montană, cu flori albastre şi frunze de un verde-închis; omag. (<r. *aconit*, lat. *aconitum*, gr. *akoniton*)

aconitínă *s. f.* alcaloid foarte toxic extras din rădăcinile de aconit. (< fr. *aconitine*)

acónt/acónto *s. n.* parte dintr-o sumă datorată care se plăteşte cu anticipaţie; arvună, avans. (< it. *acconto*)

acontá *vb. tr.* a plăti un acont. (< *acont*)

acónto *s. n.* v. acont.

a contrário *loc. adv.* (referitor la argumentare) prin opoziţie. (< lat. *a contrario*)

acopie *s. f.* stare maladivă în incapacitatea de a copia un text. (< *a-* + *copie*)

acórd *s. n.* **1.** comunitate de vederi; consens, asentiment; acceptare. **o** *a cădea de* ~ = a se învoi; *de comun* ~ = **a)** în perfectă înţelegere; **b)** în unanimitate. **2.** înţelegere privitoare la relaţiile de colaborare şi de cooperare între state, partide politice, organizaţii. o ~*-cadru* = înţelegere la nivel general, care serveşte drept cadru pentru convorbiri ulterioare. **3.** formă de retribuţie a muncii prestate. **o** ~ *global* = formă de organizare şi de retribuire a muncii prin care se leagă mărimea veniturilor personale cu cantitatea, calitatea şi importanţa muncii prestate. **4.** concordanţă în număr, gen, caz, persoană între care există raporturi sintactice. **5.** (*fiz.*) egalitate a frecvenţelor de oscilaţie a două sau mai multe aparate, sisteme etc.; sintonie (1). **6.** (*muz.*) reunire a cel puţin trei sunete, formând o armonie; disciplină care studiază legile de bază ale suprapunerii sunetelor muzicale. (< fr. *accord*, it. *accordo*)

acordá *vb. tr.* **1.** a da; a concede; a atribui. **2.** a stabili un acord (4) între cuvintele unei propoziţii. **3.** a da coardelor, sunetului unui instrument muzical un anumit ton. **4.** a sintoniza. (< fr. *accorder*, lat. *accordare*)

acordábil, -ă *adj.* care poate fi acordat (3). (< fr. *accordable*)

acordabilitate *s. f.* însuşirea de a fi acordabil. (< *acordabil* + *-itate*)

acordáj *s. n.* **1.** acordare a unui instrument muzical. **2.** realizare a unui echilibru sonor în cadrul unui ansamblu muzical. (< fr. *accordage*)

acordánt, -ă *s. m. f.* cel care execută lucrări în acord. (< germ. *Akkordant*)

acordeón *s. n.* instrument muzical cu lame vibrante, cu burduf şi claviatură. (< fr. *accordéon*, germ. *Akkordeon*)

acordeoníst, -ă *s. m. f.* cântăreţ la acordeon. (< fr. *accordéoniste*, germ. *Akkordeonist*)

acórdic, -ă I. *adj.* referitor la acordică. II. *s. f.* disciplină muzicală care studiază diferitele acorduri. (< germ. *akkordisch*, /II/ *Akkordik*)

acordór[1] *s. m.* specialist în acordarea instrumentelor muzicale. (< fr. *accordeur*)

acordór[2] *s. n.* unealtă pentru acordarea instrumentelor muzicale. (< fr. *accordoir*)

acoríe[1] *s. f.* absenţă congenitală a pupilei. (< fr. *acorie*, cf. gr. *kore*, pupilă)

acoríe[2] *s. f.* lipsa senzaţiei de saţietate la masă. (< fr. *acorie*, cf. gr. *koros*, saţietate)

acorión *s. m.* parazit al favusului. (< fr. *achorion*)

acorporál, -ă *adj.* lipsit de corp; de natură necorporală. (< *a-* + *corporal*)

acórt, -ă *adj.* simpatic, amabil. (< fr. *accort*)

acorticism *s. n.* încetare a secreţiei corticosuprarenalei. (< fr. *acorticisme*)

acosmísm *s. n.* teorie potrivit căreia lumea fizică nu ar exista ca realitate independentă de Dumnezeu. (< fr. *acosmisme*)

acostá *vb.* I. *intr.* a manevra o navă, cu bordul la chei sau la o altă navă; a aborda. II. *tr.* (*fig.*) a opri pe cineva şi a i se adresa. (< fr. *accoster*)

acostábil, -ă *adj.* abordabil. (< fr. *accostable*)

acostaménţ *s. n.* fâşie laterală de-a lungul unei şosele. (după fr. *accotement*)

acotiledón, -ă *adj.* acotiledonat. (< fr. *acotylédone*)

acotiledonát, -ă I. *adj.* (despre plante) cu embrionul fără cotiledoane; acotiledon. II. *s. f. pl.* clasă de plante cu embrionul neformat înainte de germinare. (< fr. *acotylédoné/s/*)

ácqua tofána /ácua-/ *s. f.* otravă celebră în Italia. (< fr. *acquatofana*)

acquis /achí/ *s. n.* **1.** recunoaştere, experienţă, pricepere. **2.** drepturile şi obligaţiile statelor Uniunii Europene; actele normative respective. (< fr. *acquis*)

acrandríe *s. f.* dispoziţie apicală a anteridiilor unor briofite. (< fr. *acrandrie*)

acraniáte *s. n. pl.* subîncrengătură de animale cordate primitive, lipsite de craniu. (după fr. *acraniens*)

acraníe *s. f.* monstruozitate caracterizată prin lipsa craniului. (< fr. *acranie*)

acraspedót, -ă *adj.* (despre ciuperci) fără velum. (< lat. *acraspedotus*)

acreditá *vb. tr.* **1.** a da autoritatea necesară unui reprezentant diplomatic pe lângă un guvern străin; a împuternici. **2.** a face demn de crezare. **3.** (*fin.*) a deschide, a pune la dispoziţia cuiva un acreditiv. (< fr. *accréditer*)

acreditábil, -á *adj.* care poate fi acreditat. (< *acredita* + *-bil*)

acreditánt, -ă *adj., s. n.* (stat) care acreditează (un diplomat). (< *acredita* + *-ant*)

acreditár, -ă *adj., s. n.* (stat) în care este numit un diplomat. (< *acredita* + *-ar*)

acreditáre *s. f.* acţiunea de a acredita. **o** *scrisori de* ~ = documente diplomatice prin care se confirmă calitatea unui reprezentant diplomatic. (< *acredita*)

acreditát, -ă *adj.* (şi *s.*) împuternicit ca reprezentant diplomatic. (< *acredita*)

acreditív *s. n.* modalitate de plată în practica comercială prin care banca cumpărătorului, se obligă a plăti vânzătorului, direct sau prin intermediul unei bănci cores-pondente, o anumită sumă de bani. • sumă de bani depusă de cineva la o casă de economii şi consemnaţiuni; înscris care certifică o asemenea depunere. (< fr. *accréditif*, germ. *Akkreditiv*)

acrescământ *s. n.* (*jur.*) drept prin efectul căruia partea unui moştenitor, a unui legatar creşte, ca urmare a înlăturării de la succesiune a altor persoane. (după fr. *accroissement*)

acrescént, -ă *adj.* (despre flori) care continuă să crească şi după înflorire. (< fr. *accrescent*)

acreţíe *s. f.* **1.** (*astr.*) fenomen fizic prin care un corp ceresc captează materia din spaţiul cosmic. **2.** (*tehn.*) proces de aglomerare a unor elemente. • formarea de crustă oceanică, prin extensiunea crustei terestre. (< fr. *accrétion*)

acribie *s. f.* exactitate, rigurozitate în cercetarea ştiinţifică. (< fr. *acribie*)

acribiós, -oásă *adj.* extrem de exact(ă). (< *acribie* + *-os*)

acribologie *s. f.* **1.** folosirea preciziei maxime în cercetarea ştiinţifică. **2.** precizie în folosirea cuvintelor. (< fr. *acribologie*)

ACRID(O)- *elem.* „lăcustă". (< fr. *acrid/o/-*, cf. gr. *akris, -idos*)

acridíde *s. f. pl.* familie de insecte ortoptere: lăcustele. (după fr. *acridiéns*)

acridínă *s. f.* substanţă organică azotată din antracen, bază în industria coloranţilor antiseptici. (< fr. *acridine*)

acridologie *s. f.* parte a entomologiei care studiază lăcustele. (< *acrido-* + *-logie*)

acrilát *s. m.* material plastic obţinut prin polimerizarea acidului acrilic pentru proteze dentare. (< fr. *acrylate*)

acrílic, -ă *adj.* **1.** *acid* ~ = acid etilic obţinut prin oxidarea acroleinei, lichid incolor, cu miros înţepător. **2.** (despre produse industriale sintetice) obţinut cu ajutorul derivaţilor acidului acrilic. (< fr. *acrylique*)

acrilonitril *s. m.* nitril acrilic. (< fr. *acrylonitrile*)

acrimoníe *s. f.* caracter agresiv, caustic al cuiva, sarcasm. (< fr. *acrimonie*)

acrimoniós, -oásă *adj.* acru; caustic, muşcător, sarcastic. (< fr. *acrimonieux*)

acrinía *s. f.* diminuare, absenţă a secreţiei unei glande. (< fr. *acrinie*)

ACRO- *elem.* „ascuţit", „extremitate, vârf", „extrem". (< fr. *acro-*, cf. gr. *akros*, înalt)

acroamátic, -ă *adj.* **1.** transmis pe cale orală. **2.** rezervat inițiaților, secret. (< fr. *acroamatique*)
acroanestezíe *s. f.* diminuare a sensibilității (la durere) la nivelul extremităților membrelor. (< engl. *acroanesthesia*)
acrobát, -ă *s. m. f.* **1.** gimnast în acrobație. **2.** (*fig.*) om lipsit de consecvență; cel care caută să epateze. (< fr. *acrobate*, gr. *akrobatos*)
acrobátic, -ă I. *adj.* referitor la acrobații. **II.** *s. f.* arta de a face acrobații. (< fr. *acrobatique*, /II/ germ. *Akro-batik*)
acrobație *s. f.* **2.** exercițiu gimnastic echilibristic. • arta, profesiunea acrobatului. • (*pl.*) evoluții dificile făcute de un avion. **2.** (*fig.; pl.*) sforțări de a ieși dintr-o încurcătură. (< fr. *acrobatie*)
acroblastéză *s. f.* ieșire a tubului germinativ prin vârful sporului, la licheni. (< fr. *acroblastèse*)
acroblástic, -ă *adj.* (despre muguri, flori) dezvoltat în vârful organului. (< engl. *acroblastic*, lat. *acroblasticus*)
acrocárp, -ă *adj.* (despre briofite) care prezintă acrocarpie. (< fr. *acrocarpe*)
acrocarpíe *s. f.* fructificare la vârful ramurilor. (< fr. *acrocarpie*)
acrocefál, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care prezintă acrocefalie; oxicefal, acrocefalic. (< fr. *acrocéphale*)
acrocefálic, -ă *adj., s. m. f.* acrocefal. (< fr. *acrocephalique*)
acrocefalíe *s. f.* malformație congenitală constând în ținguierea craniului; oxicefalie. (< fr. *acrocéphalie*)
acrocéntric, -ă *adj.* cu centromerul la unul din capetele cromozomului. (< fr. *acrocentrique*)
acrochinezíe *s. f.* mobilitate deosebită, ca amploare și rapiditate a extremităților. (< fr. *acrokinésie*)
acrocianóză *s. f.* colorație violacee a extremităților membrelor, datorată unei tulburări a circulației sângelui. (< fr. *acrocyanose*)
acrocíst *s. n.* chist sferic, gelatinos, la maturația celulelor generative. (< fr. *acrocyste*)
acroconídie *s. f.* conidie formată la vârful hifelor. (< fr. *acroconidie*)
acrodermatítă *s. f.* dermatită localizată la extremități. (< fr. *acrodermatite*)
acrodiníe *s. f.* maladie infantilă care se manifestă prin durere la extremități. (< fr. *acrodynie*)
acrodistrofíe *s. f.* tulburare de nutriție a extremităților corpului. (< fr. *acrodystrophie*)
acrodolihomelíe *s. f.* malformație caracterizată prin prezența unor membre anormal de lungi. (< engl. *acrodoichomelie*)
acrodónt, -ă *adj.* (despre reptile) cu dinții sudați pe marginea superioară a maxilarelor. (< fr. *acrodonte*)
acrodróm, -ă *adj.* (despre nervația frunzelor) convergent la vârf. (< fr. *acrodrome*)
acroeritróză *s. f.* (*med.*) colorație în roșu a extremităților. (< fr. *acro-érythrose*)
acroestezíe *s. f.* creștere a sensibilității la extremitățile membrelor. (< engl. *acroesthesia*)
acrofíl, -ă *adj., s. f.* (plantă) care crește în regiuni înalte. (< fr. *acrophile*)
acrofíte *s. f. pl.* plante care cresc la altitudini (sub)alpine. (< germ. *Akrophyten*)
acrofobíe *s. f.* teamă patologică de locurile înalte; hipsofobie. (< fr. *acrophobie*)
acrofoníe *s. f.* pronunțare accentuată a inițialei unui cuvânt. (< fr. *acrophonie*)
acrogamíe *s. f.* fecundație la angiosperme cu tubul polinic pătruns în sacul embrionar. (< fr. *acrogamie*)
acrogén, -ă *adj.* (despre plante) care prezintă organe de reproducere la vârf. (< fr. *acrogène*)
acrogenéză *s. f.* **1.** formație apicală. **2.** creștere în lungime la vârful organelor vegetale. (< fr. *acrogenèse*)
acrogeríe *s. f.* atrofie senilă a pielii extremităților. (< fr. *acrogérie*)
acrogín, -ă *adj.* (*bot.*) cu organele de reproducere femele situate în vârful axelor. (< fr. *acrogyne*)
acrohipotermíe *s. f.* răcire excesivă a extremităților la schizofrenici. (< fr. *acrohypothermie*)
acroleínă *s. f.* aldehidă etilenică, lichid volatil, cu miros neplăcut, prin deshidratarea glicerinei; propenal. (< fr. *acroléine*)
acrolít *s. n.* statuie cu extremitățile din piatră sau marmură, iar corpul din alt material. (< fr. *acrolithe*)
acrom, -ă *adj.* acromic. (< fr. *achrome*)
acromacríe *s. f.* deformație congenială prin alungire și subțiere a degetelor. (< fr. *acromacrie*)
acromaníe *s. f.* grad extrem de alienație mintală. (< fr. *acromanie*)
acromanție *s. f.* pretinsă artă de a ghici viitorul după conformația norilor. (< *acro-* + *-manție*)
acromastítă *s. f.* inflamație a mamelonului. (< fr. *acromastite*)
acromát[1], -ă *adj., s. n.* (sistem optic) acromatic. (< fr. *achromat*, germ. *Achromat*)
acromát[2], -ă *adj., s. m. f.* acromatopsic. (< fr. *achiromate*)
acromátic, -ă *adj.* **1.** (despre sisteme optice) care nu prezintă aberație cromatică; acromat. **2.** (despre constituenți celulari) necolorabil. (< fr. *achromatique*)
acromatínă *s. f.* substanță necolorabilă din nucleul celular. (< fr. *achromatine*)
acromatísm *s. n.* proprietate a unui sistem optic de a fi acromatic. (< fr. *achromatisme*)
acromatizá *vb. tr.* a corecta sau a înlătura aberația cromatică. (< fr. *achromatiser*)
acromatocít *s. n.* globulă roșie fără materia colorantă. (< fr. *achromatocyte*)
acromatofíl, -ă *adj.* care nu are afinitate pentru colo-ranți. (< engl. *achromotophil*, lat. *achromatophilus*)
acromatóp, -ă *adj., s. m. f.* acromatopsic. (< fr. *achromatope*)
acromatópsic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de acromatopsie; acromat[2], acromatop. (< fr. *achromatopsique*)
acromatopsíe *s. f.* tulburare de vedere, incapacitatea de a distinge culorile; acromazie (2). (< fr. *achromatopsie*)
acromatóză *s. f.* deficiență a pigmentației normale a pielii. (< germ. *Achromatose*)
acromaturíe *s. f.* eliminare de urină decolorată. (< fr. *achromaturie*)
acromazíe *s. f.* **1.** pierdere a culorii normale a pielii. **2.** acromatopsie. (< fr. *achromasie*)
acromegál, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de acromegalie; acromegalic. (< fr. *acromégale*)
acromegálic, -ă *adj., s. m. f.* acromegal. (< fr. *acromegalique*)
acromegalíe *s. f.* dezvoltare exagerată a corpului și membrelor, prin hipersecreție a hormonului hipofizar de creștere. (< fr. *acromégalie*)
acromelalgíe *s. f.* afecțiune prin dureri paroxistice ale extremităților. (<fr. *acromélalgie*)
acromiál, -ă *adj.* referitor la acromion. (< fr. *acromial*)
acrómic, -ă *adj.* fără culoare; acrom. (< fr. *acrhro-mique*)
acromicríe *s. f.* stare anormală prin insuficiența secreției hormonului de creștere al hipofizei, prin dezvoltarea insuficientă a extremităților și a craniului. (< fr. *acromicrie*)
acromíe *s. f.* decolorare a pielii sau a unui organ datorată diminuării sau dispariției pigmenților. (< fr. *achromie*)
acromioclaviculár, -ă *adj.* (despre o articulație și ligamentul ei) care leagă acromionul cu clavicula. (< fr. *acromio-clavicu-laire*)
acromión *s. n.* apofiză a omoplatului, în formă de spatulă, care se articulează cu clavicula. (< fr. *acromion*)
acromionítă *s. f.* osteomielită la (în) acromion. (< fr. *acromionite*)
acromiotoníe *s. f.* contracție involuntară la una din extremități. (< fr. *acromiotonie*)
acromocéntru *s. n.* corpuscul cromozomic lipsit de cromatină. (< fr. *achromocentre*)
acromotrichíe *s. f.* decolorare congenitală a părului. (< engl. *achromotrichia*)
acronevróză *s. f.* nevroză prin tulburări la extremități. (< fr. *acronévrose*)
acrónic, -ă *adj.* atemporal. (< fr. *acronique*)
acroníe *s. f.* lipsă de concordanță între timpul real al evenimentelor și cronologia ideală a narării lor. (< *acron*/ic/ + *-ie*)

acronim, -ă *adj., s. n.* (cuvânt) format din literele sau din segmentele inițiale ale altor cuvinte. (< fr. *acronyme*)
acronimie *s. f.* procedeu de formare a cuvintelor prin abrevieri. (< fr. *acronymie*)
acroparestezie *s. f.* tulburare a sensibilității cu amorțire în extremitățile membrelor. (< fr. *acroparesthésie*)
acropatie *s. f.* denumire genetică a afecțiunilor extremităților membrelor. (< fr. *acropathie*)
acropatologic, -ă *adj.* referitor la acropatologie. (< fr. *acropathologique*)
acropatologie *s. f.* studiu al maladiilor extremităților membrelor. (<fr. *acropathologie*)
acropetál, -ă *adj.* (despre frunze, flori) care se dezvoltă de la bază spre vârf. (< germ. *akropetal*)
acropódiu *s. n.* partea terminală a membrelor la vertebrate. (< fr. *acropode*)
acrópolă *s. f.* cetățuie înăuntrul orașelor antice grecești, pe o înălțime și adăpostind palate, temple. (< fr. *acropole*, gr. *akropolis*)
acropostítă *s. f.* inflamație a prepuțului. (< fr. *acroposthite*)
acrosárc *s. n.* bacă sferică, cărnoasă, formată prin concrețterea ovarului cu caliciul. (< fr. *acrosarque*)
acrosclerózǎ *s. f.* sclerodactilie progresivă. (< fr. *acrosclérose*)
acrosincarpíe *s. f.* concreștere a fructului prin vârfurile lui. (< fr. *acrosyncarpie*)
acrosindéză *s. f.* împerechere incompletă a doi cromozomi, legați numai la un capăt, în timpul meiozei. (< fr. *acrosyndèse*)
acrospíră *s. f.* tulpiniță răsucită de la vârful seminței, în germinație. (< fr. *acrospire*)
acrospór *s. m.* spor la extremitatea organului de reproducere, la ciuperci. (< fr. *acrospore*)
acrostealgíe *s. f.* senzație dureroasă la oasele extremităților. (< fr. *acrostéalgie*)
acrosteolíză *s. f.* osteoliză în extremități. (< fr. *acro-ostéolyse*)
acrostíh *s. n.* **1.** poezie în care inițialele versurilor, citite vertical, formează un cuvânt, o sintagmă etc. **2.** problemă enigmistică cuprinzând un acrostih (1). (< fr. *acrostiche*, gr. *akrostikhos*)
acrostól *s. n.* **1.** partea înaltă a extremităților unei corăbii. **2.** ornament, sculptură la prora unei nave. (< fr. *acrostole*)
acroșá *vb. tr.* a agăța, a prinde din mers. • a intercepta mingea în aer, la fotbal. (< fr. *accrocher*)
acroșáj *s. n.* **1.** acroșare. **2.** intersecția dintre un puț de mină și o rampă subterană. **3.** (*med.*) sincronizare între sistolele atriale și ventriculare. (< fr. *accrochage*)
acrotéră *s. f.* soclu la fiecare dintre extremitățile unui fronton destinat a susține statui sau alte ornamente; ornamentul însuși. (< fr. *acrotère*, gr. *akroterion*)
acrotrofonevrózǎ *s. f.* tulburare nevrotică a troficității extremităților. (< fr. *acrotrophonévrose*)
acrozóm *s. m.* extremitatea anterioară a spermatozoidului. (< fr. *acrosome*)
ácru *s. m.* unitate de măsură a suprafețelor agricole (4046,86 m^2), în țările anglo-saxone. (< fr., engl. *acre*)
act *s. n.* **1.** manifestare a unei activități; acțiune, faptă. **o** *a face ~ de prezență* = a apărea undeva, obligat sau din politețe. **2.** document, înscris oficial. **o** *~ de acuzare* = concluzie scrisă asupra anchetării unei cauze penale, bază la dezbaterile unui proces. **3.** diviziune a unei opere dramatice. (< fr. *acte*, lat. *actum*)
ácta *s. n. pl.* **1.** colecție de documente, registre etc. **2.** titlu al unor periodice, colecții de lucrări științifice publicate de o societate, de o instituție. (< lat. *acta*)
actánt *s. m.* (*lingv.*) autor al acțiunii verbului; subiect. (< fr. *actant*, germ. *Aktant*)
actanțiál, -ă *adj.* referitor la actant, de actant. (< *actant* + *-i/al*)
acteonéla *s. f.* gasteropod fosil cu cochilie globulară, fără ornamentații. (< lat. *actaeonella*)
ACTH /acetehaș/ *s. n.* hormon corticotrop. (< engl. *adrenocorticotrop hormane*)
ACTIN(O)- *elem.* „rază", „radiație". (< fr. *actin/o/-*, cf. gr. *aktis, -inos*)
actină *s. f.* miozină. (< fr. *actine*)
actínic, -ă *adj.* (despre radiații) care provoacă o reacție chimică. (< fr. *actinique*)
actiníde *s. n. pl.* grupă de elemente radioactive cu proprietăți analoage actiniului. (< fr. *actinides*, germ. *Aktiniden*)
actínie *s. f.* animal marin inferior, din încrengătura celenteratelor, cu gura înconjurată de tentacule frumos colorate, fixat pe stânci; anemonă-de-mare. (< fr. *actinie*)
actinifér, -ă *adj.* care produce emanații radioactive. (< fr. *actinifère*)
actinism *s. n.* proprietate a radiațiilor de a avea acțiune chimică. (< fr. *actinisme*)
actinítă *s. f.* inflamație a pielii datorită iradierii. (< fr. *actinite*)
actíniu *s. n.* element chimic radioactiv din minereurile de uraniu. (< fr. *actinium*)
actinobacilóză *s. f.* boală, frecventă la taurine, asemănătoare actinomicozei, prin adenopatie și abcese. (< fr. *actinobacillose*)
actinobiologíe *s. f.* ramură a biologiei care studiază acțiunea și efectele radiațiilor asupra organismelor. (< fr. *actinobiologie*)
actínocardiografíe *s. f.* deteriorare a conturului și dimensiunilor inimii cu ajutorul razelor X, paralele. (< germ. *Aktiokardiographie*)
actinocardiográmă *s. f.* grafic prin actinocardiografie. (< germ. *Aktinokardiogramme*)
actinocárp, -ă *adj.* (despre plante) cu fructele dispuse radial. (< fr. *actinocarpe*)
actinodón *s. m.* batracian placoderm carnivor fosil. (< fr. *actinodon*)
actinogenéză *s. f.* producere a radiațiilor. (< engl. *acti-nogenesis*)
actinográf *s. n.* actinometru înregistrator. (< fr. *actino-graphe*)
actinografíe *s. f.* **1.** fotografie plasând obiectul între placa sensibilă și sursa luminoasă. **2.** procedeu de preparare a unui clișeu tipografic cu raze röntgen. • imaginea obținută. (< fr. *actinographie*)
actinográmă *s. f.* diagramă obținută la actinograf. (< fr. *actinogramme*)
actinolít *s. n.* piatră strălucitoare verde, cu cristale alungite radiale. (< fr. *actinolithe*)
actinologie *s. f.* disciplină care studiază radiațiile biologice. (< fr. *actinologie*)
actinométric, -ă *adj.* referitor la actinometrie. (< fr. *actinométrique*)
actinometríe *s. f.* disciplină care studiază radiațiile electromagnetice din atmosferă. • măsurare a radiațiilor din atmosferă. (< fr. *actinométrie*)
actinométru *s. n.* aparat folosit în actinometrie. (< fr. *actinomètre*)
actinomicetále *s. f. pl.* ordin de bacterii ramificate, amintind de ciuperci. (< fr. *actinomycétales*)
actinomicéte *s. n. pl.* grup de microorganisme unicelulare cu caractere intermediare între bacterii și ciuperci. (< fr. *actinomycètes*)
actinomicózǎ *s. f.* boală infecțioasă, comună omului și animalelor, cauzată de o ciupercă microscopică. **o** *~a cartofului* = boală a cartofului, provocată de o bacterie. (< fr. *actinomycose*)
actinomórf, -ă *adj.* (despre flori) cu simetrie radială. (< fr. *actinomorphe*)
actinón *s. n.* izotop al radonului, prin dezintegrarea actiniului. (< fr. *actinon*)
actinopatíe *s. f.* boală provocată de radiațiile luminoase și ultraviolete. (< fr. *actinopathie*)
actinopterigiéni *s. m. pl.* subclasă de pești fosili, osoși, majoritatea peștilor actuali. (< fr. *actinoptérygiens*)
actinoscopíe *s. f.* (*med.*) examen optic al unui organ sau țesut prin transparență sau difuziune. (< fr. *actinoscopie*)
actinót *s. m.* amfibol verde, cu cristale alungite, în șisturile cristaline. (< fr. *actinote*)
actinotactísm *s. n.* reacție a unor ființe unicelulare față de radiațiile luminoase. (< *actinotactisme*)
actinoterapíe *s. f.* tratament medical cu radiații luminoase. (< fr. *actinothérapie*)
actinotropism *s. n.* îndreptare a plantelor către radiațiile de lumină. (< fr. *actinotropisme*)

actinozoáre *s. n. pl.* clasă de celenterate marine cu simetrie radială. (< fr. *actinozoaires*)

activ, -ă I. *adj.* **1.** care participă efectiv la o acțiune; harnic, dinamic. **o** *membru ~* = membru al unei organizații, instituții, având obligații și bucurându-se de drepturi depline. • (*mil.*) în activitate. **2.** (despre corpuri, substanțe) care intră ușor în reacție. **3.** (despre diateza verbală) care arată că subiectul săvârșește acțiunea. **o** *vocabular ~* = vocabular folosit în mod curent. **4.** (despre operații, conturi, bilanțuri) care se soldează cu un profit. **II.** *s. n.* **1.** totalitatea mijloacelor economice ale unei întreprinderi, instituții etc.; parte a bilanțului în care sunt înscrise aceste mijloace. **2.** colectiv de membri pe lângă un organ de partid, pe care se sprijină în întreaga sa activitate. **III.** *adv.* în mod activ. (< fr. *actif*, lat. *activus*, < II, 2/ rus. *aktiv*)

activá *vb.* **I.** *intr.* a desfășura o activitate intensă. **II.** *tr.* a intensifica un proces etc.; a face (o substanță, un fenomen) să devină (mai) activ. **III.** *refl.* a intra în cadrele active ale armatei. (< fr. *activer*)

activánt, -ă *adj., s. m.* activator. (< fr. *activant*)

activatór, -oáre I. *adj., s. m.* (substanță) care, adăugată unui catalizator, unui material, le intesifică activitatea; activant. **II.** *s. m.* microelement din structura materiei vii, cu rol de activare a fermenților. (< fr. *activateur*)

activínă *s. f.* pulbere albă, cu miros slab de clor și xu gust amar, neplăcut, folosită la albirea țesăturilor din celuloză, ca aglutinant în imprimerie și ca gezinfectant. (< fr. *activine*)

activísm *s. n.* **1.** atitudine care pune accentul pe nevoile vieții. **2.** doctrină potrivit căreia spiritul uman trebuie să se angajeze în acțiune pentru realizările materiale și spirituale ale societății. (< fr. *activisme*)

activíst, -ă I. *adj., s. m. f.* (adept) al activismului. **II.** *s. m. f.* membru militant al unui partid, sau al unei organizații de masă. (< fr. *activist*, rus. *aktivist*)

activístic, -ă *adj.* de activist. (< germ. *aktivistiseh*)

activitáte *s. f.* **1.** îndeplinire a unor acte fizice, intelectuale etc.; muncă, acțiune, ocupație. • situație a unui ofițer care face parte din cadrele active ale armatei. **2.** mărime ce caracterizează intensitatea dezintegrării unei substanțe radioactive. **3.** capacitate a unei particule materiale (atom, moleculă, radical) de a lua parte la o reacție. **4.** *~ solară* = totalitatea fenomenelor (pete, protuberanțe, erupții etc.) în păturile exterioare ale Soarelui. (< fr. *activité*, lat. *activitas*)

activizá *vb. tr.* a îndemna să fie mai activ; a impulsiona, a dinamiza. (după rus. *aktivizirovati*)

activizatór, -oáre *adj.* care activizează. (< *activiza* + *-tor*)

actofíl, -ă *adj., s. f.* (plantă) care crește pe litoral. (< fr. *actophile*)

actofíte *s. f. pl.* plante de litoral. (< fr. *actophytes*)

actográf *s. n.* aparat pentru măsurarea automată a activității ritmice comportamentale a animalelor. (< fr. *actographe*)

actográmă *s. f.* diagramă obținută la actograf. (< fr. *actogramme*)

actór *s. m.* artist care interpretează roluri în piese de teatru sau în filme. (< fr. *acteur*, lat. *actor*)

actoricésc, -eáscă *adj.* referitor la actori. (< *actor* + *-icesc*)

actoríe *s. f.* profesiunea de actor. (< *actor* + *-ie*)

actríță *s. f.* artistă în piese de teatru sau în filme. (< fr. *actrice*)

actuál, -ă I. *adj.* care se petrece în prezent; contemporan; la ordinea zilei. **II.** *s. n.* holocen. (< fr. *actuel*, lat. *actualis*)

actualísm *s. n.* principiu de cercetare și interpretare a istoriei Pământului pe baza comparării fenomenelor geologice din trecut cu cele actuale; uniformitarism. (< fr. *actualisme*)

actualitáte *s. f.* timpul prezent. • ceea ce este actual; (*pl.*) evenimente curente, la ordinea zilei. (< fr. *actualité*)

actualizá *vb. tr.* a face să devină actual; (*p. ext.*) a reînvia ceva. (< fr. *actualiser*)

actualizábil, -ă *adj.* care poate fi actualizat. (< *actualiza* + *-bil*)

actualizatór *s. m.* (*lingv.*) cuvânt care servește pentru actualizare. (< fr. *actualisateur*)

actualménte *adv.* în prezent; acum. (< fr. *actuellement*)

actuár *s. m.* specialist în aplicarea teoriei probabilităților și a statisticii matematice în diferite calcule. (< fr. *actuaire*, cf. lat. *actuarius*, scrib)

actuaria *s. f.* navă militară romană, rapidă șu ușoară, cu vele dreptunghiulare. (< lat. *actuaria*)

actuariál, -ă *adj.* (despre calcule) efectuat de actuar. (< fr. *actuariel*)

actuariát *s. n.* totalitatea operațiilor și calculelor efectuate de un actuar. (< fr. *actuariat*)

acționá *vb.* **I.** *intr.* a întreprinde o acțiune. • a se comporta într-o anumită împrejurare. **II.** *tr.* **1.** a pune în mișcare un sistem, utilaje etc. **2.** *a ~ în justiție* = a da (pe cineva) în judecată. (< fr. *actionner*)

acționábil, -ă *adj.* care poate fi acționat în justiție. (< fr. actionnable)

acționalísm *s. n.* analiză ce se bazează, în explicarea dinamicii vieții sociale sau a naturii umane, pe conceptul de acțiune. (< fr. *actionnalisme*)

acționalíst, -ă *adj.* referitor la acționalism. (< fr. *actionnaliste*)

acționár, -ă *s. m. f.* posesor de acțiuni (II). (< fr. *actionnaire*)

acționariál, -ă *adj., s. m. f.* de acționar. (< *acționar* + *-ial*)

acționariát *s. n.* sistem în care salariații unei întreprinderi sunt coproprietari ai unei părți din acțiuni. (< fr. *actionnariat*)

acțiúne *s. f.* **I. 1.** desfășurare a unei activități; faptă. • operație militară (ofensivă sau defensivă). • ceea ce arată un verb. **2.** totalitatea întâmplărilor dintr-o operă epică sau dramatică. **3.** efect, influență. **4.** proces. • cerere prin care se deschide un proces. **II.** hârtie de valoare care reprezintă o cotă fixă din capitalul unei societăți comerciale și care dă deținătorului dividende. (< fr. *action*, lat. *actio*)

ACU- *elem.* „auz". (< fr. *acou-*, cf. lat. *acutus*, gr. *akouein*, a auzi)

acuarélă *s. f.* **1.** tehnică picturală prin culori dizolvate în apă. • pictura executată. **2.** vopsea (solidă), folosită în acuarelă (1). (< fr. *aquarelle*, it. *acquarella*)

acuarelíst, -ă *s. m. f.* pictor în acuarelă (1). (< fr. *aquarelliste*)

acuféná *s. f.* senzație auditivă patologică, caracterizată prin zgomote, vâjâituri în urechi, fără un sistem extern; tinitus. (< fr. *acouphène*)

acuitáte *s. f.* **1.** capacitate senzorială de a percepe excitații foarte slabe; agerime, ascuțime. **2.** grad de înălțime pe care îl poate atinge o voce, un instrument muzical. (< fr. *acuité*)

aculalíe *s. f.* limbaj în care predomină jargonofazia și nonsensurile. (< engl. *acoulalia*)

aculeát, -ă I. *adj.* (*bot.*) prevăzut cu țepi. • (despre insecte) care are ac. **II.** *s. f. pl.* subordin de himenoptere prevăzute cu ac: albina. (< lat. *aculeatus*, /II/ fr. *aculéates*)

ACULEI- *elem.* „spin, ghimpe". (< fr. *aculéi-*, cf. lat. *aculeus*)

aculeifórm, -ă *adj.* în formă de ac mic. (< fr. *aculéiforme*)

aculeól *s. m.* aculeu mic, fin și scurt. (< fr. *aculéole*)

aculéu *s. m.* ghimpe, spin, ac. (< lat. *aculeus*)

acultură *vb. tr.* a face aculturația unui individ, a unui grup; a aculturaliza. (< fr. *acculturer*)

aculturál, -ă *adj.* care nu are noțiunea de cultură; neafectat de cultură. (< *a-* + *cultural*)

aculturalizá *vb. tr.* a acultura. (< *acultural* + *-iza*)

aculturáție *s. f.* complex de transformări care au loc în planul culturii ca urmare a contactului între grupuri sociale având culturi deosebite; adaptare a unui individ (grup) la o nouă cultură. (< fr., engl. *acculturation*)

acumbént, -ă *adj.* (*bot.*; despre organe) situat de-a lungul unui alt organ. (< engl. *acumbent*, lat. *accumbens*)

acumétric, -ă *adj.* audiometric. (< fr. *acométrique*)

acumetríe *s. f.* audiometrie. (< fr. *acoumétrie*)

acumétru *s. n.* audiometru. (< fr. *acoumètre*)

acuminát, -ă *adj.* (*bot.*; despre organe) terminat cu un vârf lung și ascuțit. (< fr. *acuminé*, lat. *acuminatus*)

acumulá *vb. tr., refl.* a (se) strânge, a (se) înmagazina, a (se) concentra. (< fr. *accumuler*, lat. *accumulare*)

acumuláre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) acumula. **2.** proces economic complex constând în formarea și utilizarea unei părți din venitul societății pentru asigurarea reproducției lărgite. **o** *~ a capitalului* = transformarea plusvalorii în capital; *fond de ~* =

parte a unui venit pentru acumulare; *rata ~ării* = raportul dintre fondul de acumulare şi venitul pe baza căruia se formează. **3.** (*geol.*) proces de depunere a materialului transportat de agenţii geomorfologici. (< *acumula*)

acumulatív, -ă *adj.* (*rar*) care acumulează. (< fr. *accumulatif*)

acumulatór *s. m. / s. n.* **1.** aparat, recipient pentru înmagazinarea energiei sub diferite forme în vederea utilizării ulterioare. **2.** dispozitiv care memorează datele în vederea prelucrării într-o maşină de calcul. (< fr. *accumulateur*)

acuplá *vb.* **I.** *tr.* a cupla. **II.** *tr., refl.* a (se) împerechea. (< fr. *accoupler*)

acuplái *s. n.* cuplaj (1). (< fr. *accouplage*)

acupresúră *s. f.* acupunctură în exercitarea unei presiuni, a unui masaj la nivelul punctelor cu activitate biologică; presopunctură. (< germ. *Akupresur*)

acupúnctic, -ă *adj.* referitor la acupunctură; acupuncturál. (< *acupunctură* + *-ic*)

acupunctór *s. m.* medic care practică acupunctura; acupuncturist. (< fr. *acupuncteur*)

acupuncturál, -ă *adj.* acupunctic. (< *acupunctură* + *-al*)

acupunctúră *s. f.* metodă terapeutică prin introducerea unor ace fine sub piele, în anumite puncte. (< fr. *acupuncture*)

acupuncturíst *s. m.* acupunctor. (< germ. *Akupunkturist*)

acurát, -ă *adj.* exact, corect. (< it. *accurato*)

acuratéţe *s. f.* exactitate, corectitudine, precizie; scrupulozitate. (< it. *accuratezza*)

acusmátic *s. m.* (*fil.*) nume dat discipolilor lui Pitagora. (< fr. *acousmatique*)

acusmie *s. f.* halucinaţie auditivă care împiedică perceperea sunetelor. (< fr. *acousmie*)

acústic, -ă **I.** *adj.* referitor la acustică. **II.** *s. f.* **1.** ramură a fizicii care studiază natura şi proprietăţile sunetelor. **2.** disciplină muzicală care studiază sunetele şi legile perceperii lor. **3.** calitate a audiţiei sunetelor într-o încăpere. (< fr. *acoustique*)

acustician, -ă *s. m. f.* specialist în acustică. (< fr. *acousticien*)

acusticofobíe *s. f.* teamă patologică de sunete, de zgomote. (< engl. *acousticophobia*)

acustomát *s. n.* dispozitiv adaptor electronic pentru pornirea şi oprirea automată a unui magnetofon. (< germ. *Akustomat*)

acút, -ă *adj.* **1.** ascuţit, pătrunzător. **2.** (despre durere) intens, violent. **3.** (despre boli) cu evoluţie rapidă. **4.** (despre sunete) înalt, ascuţit. (< lat. *acutus*, it. *acuto*)

acutizá *vb. refl.* a deveni acut. (< it. *acutizzare*)

acutramént *s. n.* îmbrăcăminte bizară şi ridicolă; împopoţonare. (< fr. *accoutrement*)

acutumánţă *s. f.* **1.** faptul de a se obişnui; adaptare. **2.** (*med.*) proces prin care organismul devine insensibil la acţiunea unui medicament, a unei otrăvi. (< fr. *accoutumance*)

acuzá *vb. tr.* **1.** a învinui, a învinovăţi; a incrimina. • (*jur.*) a imputa cuiva un delict, o crimă. **2.** a arăta, a vădi, a dovedi; a manifesta. (< fr. *accuser*, lat. *accusare*)

acuzábil, -ă *adj.* care poate fi acuzat. (< fr. *accusable*)

acuzáre *s. f.* acţiunea de a acuza. • persoană, instanţă care acuză într-un proces penal. (< *acuza*)

acuzát, -ă *s. m. f.* inculpat. (< *acuza*)

acuzatív *s. n.* caz al declinării care exprimă unele complemente şi unele atribute. (< lat. *accusativus*, fr. *accusatif*)

acuzatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care acuză. **o** ~ *public* = (în unele state) procuror (2) în procesele criminale. (< fr. *accusateur*)

acuzatoriál, -ă *adj.* cu caracter de acuzare. (< engl. *accusatorial*)

acuzáţie *s. f.* acuzare; acuză. (< fr. *accusation*, lat. *accusatio*)

acúză *s. f.* acuzaţie. (< it. *accusa*)

-acuzie *elem.* „auz", „sunet", „audiţie". (< fr. *-acousie*, cf. gr. *akousis*)

ACVA-/ACVI- *elem.* „apă". (< engl., fr. *aqua-*, *aqui-*, cf. lat. *aqua*)

acvacultúră *s. f.* **1.** creştere a animalelor şi a plantelor acvatice: acvicultură, maricultură. **2.** cultură, fără pământ, într-o soluţie de săruri minerale. (< fr. *aquaculture*)

acvafobie *s. f.* hidrofobie (2). (< fr. *aquaphobie*)

acvafórte *s. f.* procedeu de reproducere a unui desen după un clişeu gravat cu acid azotic pe o placă de cupru. • gravura obţinută. (< it. *acquaforte*)

acvafortíst, -ă *s. m. f.* gravor în acvaforte. (< it. *acquafortista*)

acvaláng *s. n.* aparat de oxigen pentru înotul subacvatic. (< engl. *aqualang*)

acvamarín *s. n.* varietate de beril, albastră-verzuie, piatră preţioasă. (< it. *acquamarina*)

acvanaút, -ă *s. m. f.* explorator al mediului subacvatic. (< fr. *aquanaute*)

acvanáutic, -ă *adj.* de acvanaut. (< fr. *aquanautique*)

acvaplán *s. n.* **1.** planşă de lemn, în sport, care alunecă pe apă remorcată de o ambarcaţiune cu motor. • sport practicat pe o asemenea planşă. **2.** ambarcaţiune de transport având propulsie cu reacţie submarină. (< fr. *aquaplane*)

acvaplanáre *s. f.* derapaj al unui automobil ce se deplasează cu viteză, provocat de existenţa unei pelicule de apă între şosea şi pneuri. (după fr. *aquaplanage*, engl. *aquaplaning*)

acvaplaníst, -ă *s. m. f.* schior pe apă. (< it. *acquaplanista*)

acvariofíl, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care practică acvariofilia. (< fr. *aquariophile*)

acvariofilíe *s. f.* creştere a peştilor exotici de ornament. (< fr. *aquariophilie*)

acvaríst, -ă *s. m. f.* cel care se ocupă cu vieţuitoarele în acvariu. (< germ. *Aquarist*)

acvaristícă *s. f.* **1.** ştiinţa creşterii vieţuitoarelor în acvarii. **2.** pasiune pentru acvarii. (< germ. *Aquaristik*)

acváriu *s. n.* **1.** vas, bazin în care se ţin animale şi plante acvatice. • sală, clădire care îl adăposteşte. **2.** instituţie ştiinţifică specializată în studiul animalelor acvatice. (< fr., lat. *aquarium*, it. *acquario*)

acvastát *s. n.* termostat pentru limitarea temperaturii apei într-un cazan. (< fr. *aquastat*)

acvateráriu *s. n.* combinaţie între un acvariu şi un terariu. (< *acva*/riu/ + *terariu*)

acvátic, -ă *adj.* **1.** care creşte, trăieşte în apă. **2.** format din apă. (< fr. *aquatique*, lat. *aquaticus*)

acvatínta/acvatíntă *s. f.* **1.** procedeu de gravare cu acid azotic, care imită desenul cu tuş. • gravura obţinută. **2.** procedeu de tipar de artă pentru imagini în semitonuri, prin gravarea manuală în cupru şi coroziunea chimică. (< it. *acquatinta*, fr. *aquatinte*)

acvatintíst, -ă *s. m. f.* gravor în acvatintă. (< fr. *aqua-tintiste*)

acvatipíe *s. f.* procedeu de tipărire a operelor de artă care imită pictura în acuarelă. (< fr. *aquatypie*)

acvatóriu *s. n.* întindere de apă delimitată natural, prin linia coastei sau prin construcţii hidrotehnice, într-un port care oferă condiţii bun e de ancoraj.

acvatubulár, -ă *adj.* (despre cazane cu aburi) cu tuburi prin care circulă apa. (< fr. *aquatubulaire*)

ACVI- v. a c v a - .

acvícol, -ă *adj.* **1.** referitor la acvicultură. **2.** în mediu acvatic. (< fr. *aquicole*)

acvicultór, -oáre *s. m. f.* cel care se ocupă cu acvicultura. (< fr. *aquiculteur*)

acvicultúră *s. f.* acvacultură. (< fr. *aquiculture*)

acvifáună *s. f.* faună acvatică. (< *acvi-* + *faună*)

acvifér, -ă *adj.* (despre un strat permeabil) care conţine apă. (< fr. *aquifère*)

acvifúg, -ă *adj.* hidrofob (I, 1). (< lat. *aquifugus*)

ácvilă *s. f.* **1.** pasăre răpitoare de zi, cu cioc şi cu aripi puternice; pajură. **2.** stemă reprezentând o acvilă (1). (< lat., it. *aquila*)

acvilíde *s. f. pl.* familie de păsări răpitoare: acvila. (< fr. *aquilidés*)

acvilin, -ă *adj.* ca de acvilă **o** *nas* ~ = nas coroiat; *privire ~ă* = privire pătrunzătoare. (< fr. *aquilin*, lat. *aquilinus*)

acvilón *s. n.* vânt de miazănoapte, rece şi violent. (< fr. *aquilon*, lat. *aquilo*)

acvitanián, -ă *adj., s. n.* (din) ultimul etaj al oligocenului (sau primul al miocenului). (< fr. *aquitanien*)

acvozitáte *s. f.* faptul de a fi apos; conţinut excesiv de apă. (< fr. *aquosité*, lat. *aquositas*)

AD- *pref.* „adaos". (< fr. *ad-*, cf. lat. *ad*, lângă)

ad acta *loc. adv.* la acte, la dosar. (< lat. *ad acta*)
adactilíe *s. f.* absență congenitală a degetelor. (< fr. *adactylie*)
adagiétto *adv. (muz.)* puțin mai rapid decât adagio. (< it. *adagietto*)
adágio I. *adv. (muz.)* lent. **II.** *s. n.* **1.** parte dintr-o lucrare muzicală scrisă în acest tempo. **2.** dans clasic lent pentru doi soliști, într-un balet. (< it. *adagio*)
adágiu *s. n.* maximă, sentință, aforism, apoftegmă, dicton. (<. *adagium*)
adamantín, -ă *adj.* **1.** diamantin. **2.** (despre elemente histologice) care produce emailul dinților. (< fr. *adamantin*, lat. *adamantinus*)
adamantínă *s. f.* substanță albă care acoperă coroana dinților; smalț dentar. (< fr., engl. *adamantine*)
adamantinóm *s. n.* tumoare dentară malignă; ameloblastom. (< fr. *adamantinome*)
adamantobiást *s. n.* celulă care produce țesutul adamantin. (< fr. *adamantoblaste*)
adamantolíză *s. f.* proces de distrugere a țesutului adamantin. (< fr. *adamantolyse*)
adámic, -ă *adj.* referitor la Adam. (< fr. *adamique*)
adamísm *s. n.* **1.** doctrină a unor eretici din primele secole ale creștinismului, care apăreau goi în adunări. **2.** orientare în cadrul akmeismului, care manifesta prefe-rința pentru elementul biologic primitiv. (< fr. *adamisme*)
adamít, -ă *s. m. f.* eretic, adept al adamismului (1). (< fr. *adamite*)
adamitic, -ă *adj.* referitor la adamiți, al adamiților. (< fr. *adamitique*)
adamsítă *s. f.* substanță toxică de luptă, iritantă, strălucitoare. (< fr. *adamsite*)
adaptá *vb.* **I.** *tr.* a transforma pentru a corespunde anumitor condiții. **II.** *tr., refl.* a (se) acomoda. (< fr. *adapter*, lat. *adaptare*)
adaptábil, -ă *adj.* care poate fi adaptat (ușor); acomodabil. (< fr. *adaptable*)
adaptabilitáte *s. f.* capacitate de adaptare. (< fr. *adaptabilité*)
adaptáre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) adapta. **2.** modificare a unei opere pentru a trece dintr-un gen în altul; transpunere în formă scenică, radiofonică sau cinematografică a unei opere literare. (< *adapta*)
adaptatív, -ă *adj.* care se poate adapta; adaptiv. (< *adaptatif*)
adaptatór, -oáre *s. m. f.* cel care face o adaptare. • specialist care dă forma necesară ideilor, subiectelor sau scenariilor altora. (< fr. *adaptateur*)
adaptív, -ă *adj.* (*rar*) adaptativ. (< germ. *adaptiv*)
adaptologíe *s. f.* știință a reacțiilor adaptive. (< *adapta* + *-logie*)
adaptometríe *s. f.* măsurare a adaptării retiniene. (< fr. *adaptométrie*)
adaptométru *s. n.* **1.** aparat folosit în adaptometrie. **2.** instrument pentru măsurarea adaptării stimulilor. (< fr. *adaptomètre*)
adaptór *s. n.* **1.** mic dispozitiv pentru adaptarea unui aparat electric. **2.** dispozitiv al unui aparat fotografic destinat modificării distanței focale a obiectivului. (< fr. *adapteur*)
adát *s. n.* ansamblu de legi nescrise, obiceiuri și tradiții la musulmani. (< it. *adatto*)
adaxiál, -ă *adj.* orientat spre linia axială. (< fr. *adaxiale*)
-ádă *elem.* „rezultatul unei acțiuni". (< fr. *-ade*, cf. it., sp. *-ada*)
ad caléndas graecas /gré-/ *loc. adv.* (a plăti) la calendele grecești. (< lat. *ad calendas graecas*)
addénda *s. n. pl.* anexă la o lucrare, cuprinzând note, texte, diagrame etc.; addéndum. **o** ~ *et corrigenda* = addendă prin care se și corectează greșelile dintr-o lucrare. (< lat. *addenda*)
addéndum *s. n.* (*jur.*) addenda. (< lat. *addendum*)
addolcendo *adv.* (*muz.*) îndulcind. (< it. *addolcendo*)
addolorando *adv.* (*muz.*) cu durere, trist. (< it. *addolo-rando*)
addubitáție *s. f.* dubitație (2). (< lat. *addubitatio*)
adecvá *vb. tr., refl.* a face să devină, a fi adecvat; a (se) conforma. (< *adecvat*)
adecvát, -ă *adj.* **1.** potrivit, corespunzător. **2.** (*fil.*) care reflectă corect însușirile esențiale ale unui obiect sau fenomen. (< fr. *adéquat*, lat. *adaequatus*)
adecváție *s. f.* faptul, însușirea de a fi adecvat; echivalență. (< fr. *adéquation*, lat. *adaequatio*)
adefág, -ă *adj.* (despre animale) vorace. (< fr. *adéphage*)
adefagíe *s. f.* bulimie. (< fr. *adéphagie*)
ADELF(O)-, -adélf, -adelfíe *elem.* „frate", „concreștere", „gamet". (< fr., engl. *adelph/o/-, -adelphe, -adelphie*, cf. gr. *adelphos*)
adélfic, -ă *adj.* care prezintă adelfie. (< fr. *adelphique*)
adelfíe[1] *s. f.* concreștere a două sau mai multe organe (stamine, ramuri). (< fr. *adelphie*)
-adelfie[2] v. adelf(o)-.
adelfocarpíe *s. f.* formare a fructului în urma adelfogamiei. (< fr. *adelphocarpie*)
adelfofagíe *s. f.* **1.** absorbție a unuia sau a mai multor embrioni animali ori vegetali de către cel mai dezvoltat dintre ei. **2.** devorare a unui animal de către altul din aceeași specie ori din specii diferite. **3.** unire a doi gameți de același sex. (< fr. *adelphophagie*)
adelfogám, -ă *adj.* care prezintă adelfogamie. (< fr. *adelphogame*)
adelfogamíe *s. f.* (*biol.*) **1.** unire a două organe sau celule generate de același individ. **2.** copulare a celulelor fiice. **3.** metodă de ameliorare și formare a unor rase noi de animale. (< fr. *adelphogamie*)
adelfotaxíe *s. f.* tip cetotropism cu atragerea reciprocă a zoosporilor liberi. (< fr. *adelphotaxie*)
adempțiúne *s. f.* luare în posesiune a unui beneficiu. (< fr. *ademption*, lat. *ademptio*)
ADEN(O)-, -adeníe *elem.* „glandă". (< fr. *adén/o/-, -adenie* cf. gr. *aden*)
adenálgic, -ă *adj.* referitor la adenalgie. (< fr. *adénalgique*)
adenalgíe *s. f.* durere localizată în ganglioni. (< fr. *adénalgie*)
adenectomíe *s. f.* ablațiune a unei glande sau a vegetațiilor adenoide. (< fr. *adénectomie*)
adeníe[1] *s. f.* limfadenie. (< fr. *adénie*)
-adeníe[2] v. a d e n (o) .
adenínă *s. f.* bază azotată purinică din acizii nucleici. (< fr. *adénine*)
adenítă *s. f.* inflamație a ganglionilor limfatici. (< fr. *adénite*)
adenoacamtóm *s. n.* adenocarcicom în care se produc metaplazii pavimentoase. (< engl. *adenoacanthoma*)
adenoblást *s. n.* celulă glandulară embrionară. (< fr. *adénoblaste*)
adenocáncer *s. n.* cancer având caracterele histologice ale adenomului. (< fr. *adéno-cancer*)
adenocarcinóm *s. n.* tumoare epitelială malignă cu punct de plecare într-o glandă. (< fr. *adénocarcinome*)
adenocíst *s. n.* membrană celulară care înconjură glanda. (< fr. *adénocyste*)
adenocít *s. n.* celula secretoare a unei glande. (< fr. *adénocyte*)
adenocondróm *s. n.* tumoare cartiginoasă la nivelul unei glande. (< fr. *adénochondrome*)
adenofaringítă *s. f.* inflamație a țesutului limfoid al faringelui. (< fr. *adénopharyngite*)
adenofibróm *s. n.* tumoare glandulară benignă, din celule și fibre conjuctive; fibroadenom. (< fr. *adénofibrome*)
adenofibromióm *s. n.* tumoare glandulară benignă formată din țesut conjunctiv și muscular. (< fr. *adéno-fibramyome*)
adenoflegmón *s. n.* abces ganglionar. (< fr. *adénophlegmon*)
adenofór *s. m.* organ care poartă glandele nectarifere. (< fr. *adénophore*)
adenoftalmíe *s. f.* inflamație a glandelor tarsale și a pleoapei. (< *adeno-* + *oftalmie*[2])
adenografíe *s. f.* descriere a glandelor. (< fr. *adéno-graphie*)
adenográmă *s. f.* examen citologic al produsului unui ganglion. (< fr. *adénogramme*)
adenohipofíză *s. f.* lobul anterior și intermediar al hipofizei. (< fr. *adénohypophyse*)
adenoid, -ă *adj.* **1.** care are aspectul unui țesut glandular. **2.** referitor la țesutul ganglionar. (< fr. *adénoïde*)
adenoidectomíe *s. f.* extirpare a vegetațiilor adenoide. (< fr. *adénoïdectomie*)

adenoidísm *s. n.* ansamblu de tulburări în dezvoltarea copilului, cauzate de infecția cronică a vegetațiilor adenoide. (< fr. *adénoïdisme*)
adenoidítă *s. f.* inflamație a țesutului glandular din regiunea rinofaringiană. (< fr. *adénoïdite*)
adenolimfangióm *s. n.* limfangiom care conține celule limfatice. (< fr. *adéno-lymphangiome*)
adenolimfocél *s. n.* dilatație a vaselor și a ganglionilor limfatici. (< fr. *adénolymphocèle*)
adenolimfoidítă *s. f.* mononucleoză infecțioasă. (< fr. *adénolymphoïdite*)
adenolipomatóză *s. f.* tulburare de nutriție prin tumefacții hipomatoase difuze la nivelul gâtului, subsuorilor, abdomenului și regiunii inghinale. (< fr. *adénolipomatose*)
adenologie *s. f.* studiul științific al glandelor. (< fr. *adénologie*)
adenóm *s. n.* tumoare benignă a țesutului glandural. (< fr. *adénome*)
adenomatóză *s. f.* afecțiune prin hipertrofie glandulară multiplă. (< fr. *adénomatose*)
adenomectomíe *s. f.* extirpare a unui adenom. (< fr. *adénomectomie*)
adenomegalíe *s. f.* hipertrofie ganglionară. (< fr. *adénomégalie*)
adenomióm *s. n.* tumoare benignă din țesut glandular și muscular. (< fr. *adénomyome*)
adenomiomatóză *s. f.* stare patologică caracterizată prin formarea de adenomioane. (< germ. *Adenomyomatose*)
adenopatíe *s. f.* afecțiune a ganglionilor limfatici. (< fr. *adénopathie*)
adenosarcóm *s. n.* tumoare malignă a țesutului glandular și conjunctiv. (< fr. *adénosarcome*)
adenoscleróză *s. f.* indurație a glandelor. (< fr. *adéno-sclérose*)
adenotóm *s. n.* instrument folosit în adenotomie. (< fr. *adénotome*)
adenotomíe *s. f.* îndepărtare chirurgicală a unei glande, a unui ganglion. < fr. *adénotomie*)
adenotripsíe *s. f.* procedeu terapeutic constând din apăsarea cu degetul a vegetațiilor adenoide pentru îndepărtarea secrețiilor purulente. (< fr. *adénotripsie*)
adenovírus *s. n.* grup de virusuri cu afinitate pentru mucoasa conjunctivală, faringială și țesutul limfatic. (< fr. *adénovirus*)
adenozínă *s. f.* nucleozidă dintr-o moleculă de adenină și o pentoză. (< fr. *adénosine*)
adenozín-fosfóric *adj. acid* ~ = compus chimic care conține adenină, glucoză și acid fosforic. (< fr. *adénosin-phosphorique*)
adépt, -ă *s. m. f.* membru al unei secte, al unui partid politic; partizan al unei teorii, doctrine, idei etc. (< fr. *adepte*, lat. *adeptus*)
aderá *vb. intr.* **1.** a se ralia la părerea cuiva. • a deveni adeptul unui partid, al unei mișcări etc. **2.** (despre state) a se alătura unui tratat. **3.** a fi, a se ține lipit, strâns. (<. *adhérer*)
aderént, -ă **I.** *adj.* care aderă. • alipit, sudat. **II.** *s. m. f.* cel care aderă la o acțiune comună, la un partid etc. (< fr. *adhérent*, lat. *adhaerens*)
aderénță *s. f.* **1.** legătură, lipire. **2.** bridă (4). **3.** (*fiz.*) forță care menține alăturate două corpuri în contact. **4.** (*constr.*) fenomen de legătură între beton și oțel. • (*metal.*) fenomen de prindere pe suprafața pieselor turnate a unor cruste, care provoacă defecte. **5.** aderare, solidarizare conștientă. **6.** (*fig.*) aderare, potrivire. (< fr. *adhérence*, lat. *adhaerentia*)
adermímă *s. f.* piridoxină. (< fr. *adermine*)
adeziúne *s. f.* **1.** aderare; exprimare scrisă a aderării. **2.** forță de atracție moleculară care se exercită între două corpuri în contact. **3.** (*biol.*) concreștere a două organe de natură diferită. (< fr. *adhésion*, lat. *adhaesio*)
adezív, -ă **I.** *adj.* (despre materiale) care stă strâns lipit. • (*biol.*; despre organe) care fixează organismul de ceva. **II.** *s. m.* **1.** produs, natural sau sintetic, la încleierea lemnului, a metalelor, materialelor plastice etc. **2.** substanță care se adaugă la preparatele agricole antiparazite pentru o mai bună fixare a acestora pe plante. (< fr. *adhésif*)
adezivitíte *s. f.* proprietate a unui corp de a fi adeziv (I). (< fr. *adhésivité*)
ad glóriam *loc. adv.* pentru glorie. (< *ad gloriam*)
ad-hóc / ad hoc *adj., inv., adv.* pentru un anume scop. (< lat. *ad hoc*, pentru aceasta)
adhocrație *s. f.* (în sociologia și viitorologia politică contemporană) instabilitatea cronică pe care o cunosc diferitele forme de organizare (economică și socială) ca urmare a impactului societății capitaliste dezvoltate cu revoluția științifico-tehnică. (< *ad-hoc* + *-crație*)
ad hóminem *loc. adj. argument* ~ = argument îndreptat contra persoanei însăși de către adversarul său. (< lat. *ad hominem*, la om)
ad honóres *loc adv. și adj.* pentru onoare, onorific, fără plată. (< lat. *an honores*)
adhortatív *s. n.* formă a imperativului la persoana I plural, exprimând un îndemn. (< germ. *Adhortativ*)
adiabátă *s. f.* curbă care reprezintă grafic transformarea adiabatică. (<r. *adiabate*)
adiabátic, -ă *adj.* (despre fenomene fizico-chimice) care se produce fără transfer de căldură. (< fr. *adiabatique*)
adiabatísm *s. n.* stare a unui sistem adiabatic. (< fr. *adiabatisme*)
adiacént, -ă *adj.* alăturat, învecinat, continuu. **o** (*mat.*) *unghiuri ~e* = unghiuri care au același vârf și o latură comună. (< lat. *adiacens*, it. *adiacente*)
adiacență *s. f.* **1.** alăturare, vecinătate. **2.** (*mat.*) calitate a unghiurilor adiacente. (< it. *adiacenza*)
adiaforétic, -ă *adj.* referitor la adiaforeză. (< engl. *adiaphoretic*)
adiaforéză *s. f.* absența transpirației. (< fr. *adiaphorèse*)
adiaforíe *s. f.* apatie, indiferență, pasivitate, lipsă de interes. (după engl. *adiaphorous*)
adiastolíe *s. f.* jenă provocată diastolei inimii și umplerii cavităților ei. (< fr. *adiastolie*)
adiatór *s. n.* aparat pentru efectuarea operațiilor de adunare și scădere. (< fr. *addiateur*)
adícție *s. f.* dependență față de un drog, cu tendința creșterii progresive a dozelor. (< fr. *addiction*)
adídași *s. m. pl.* încălțăminte comodă de sport. (cf. *Adi Das*/sler/, firmă germ.)
adimensionál, -ă *adj.* fără dimensiuni. (< fr. *adimensionnel*)
adinámic, -ă *adj.* caracterizat prin adinamie. (< fr. *adynamique*)
adinamíe *s. f.* lipsă totală a forței fizice, care însoțește unele boli. (< fr. *adynamie*)
ad infinítum *loc. adv.* la nesfârșit. (< lat. *ad infinitum*)
ad-ínterim/ad ínterim *adj. inv.* care ține locul titularului; interimar. (< lat. *ad interim*, între timp)
adío *interj.* rămas bun! rămâi cu bine! **o** (*s. n.*) *a-și lua ~ (de la ceva)* = a socoti ceva ca pierdut pentru totdeauna. (< it. *addio*)
ADIP(O)- *elem.* „grăsime". (< fr. *adip/o/-*, cf. lat. *adeps, adipis*)
adípic *adj. acid* ~ = acid bibazic saturat, materie primă la fabricarea unor fibre sintetice poliamidice. (< fr. *adipique*)
adipocél *s. n.* hernie al cărei sac conține țesut gras. (< fr. *adipocèle*)
adipocit *s. n.* celulă adipoasă. (< fr. *adipocyte*)
adipofibróm *s. n.* lipofibrom. (< engl. *adipofibroma*)
adipogén, -ă *adj.* care produce țesut adipos. (< fr. *adipogène*)
adipogenéză *s. f.* formarea de grăsimi în organismul animal. (< fr. *adipogenèse*)
adipoíd, -ă *adj.* cu aspect de grăsime; lipoid. (< fr. *adipoïde*)
adipolíză *s. f.* **1.** proces de dizolvare a grăsimilor prin hidroliză. **2.** funcție prin care un țesut restituie sângelui grăsimile. (< fr. *adipolyse*)
adipóm *s. n.* lipom. (< *adipoma*)
adiponecróză *s. f.* mortificare a țesutului gras al organismului. (< engl. *adiponecrosis*)
adiponectínă *s. f.* hormon care reglează anumite procese din organism prin care și cele de metabolizare, a grăsimilor și secreția de insulină a pancreasului.
adipopexíe *s. f.* fixare de grăsimi pe anumite țesuturi sau organe. (< fr. *adipopexie*)

adipós, -oásă *adj.* care conține grăsime, gras; seboreic. **o** *țesut ~* = țesut conjunctiv care înmagazinează grăsimea. (< fr. *adipeux*)
adipóză *s. f.* stare morbidă prin excesul de grăsime în țesuturi. (< fr. *adipose*)
adipozitáte *s. f.* acumulare patologică de grăsime într-un țesut. (< fr. *adiposité*)
adipozuríe *s. f.* prezența grăsimilor în urină. (< engl. *adiposuria*)
adipsíe *s. f.* lipsă totală a senzației de sete. (< fr. *adipsie*)
adiráto *adv.* (*muz.*) cu furie, cu mânie. (< it. *adirato*)
aditív, -ă I. *adj.* **1.** *(mat.)* referitor la operația de adunare. **2.** *(fiz.*; despre o proprietate, un efect) exprimat printr-o mărime fizică ale cărei valori se însumează algebric. **II.** *s. m.* substanță care, adăugată unor produse, le ameliorează unele proprietăți. (< fr. *additif*, lat. *additivus*)
aditivitáte *s. f.* proprietate a unei mărimi, substanțe etc. de a fi aditivă. (< fr. *additivité*)
aditón *s. n.* (*ant.*) încăpere secretă a unui templu grecesc. (< gr. *adyton*)
adíție *s. f.* **1.** adăugare. **o** *(chim.) reacție de ~* = reacție prin care se introduc atomi sau molecule într-o moleculă nesaturată. **2.** *(mat.)* adunare. (< fr. *addition*, lat. *additio*)
adiționá *vb. tr.* a aduna. (< fr. *additionner*)
adiționábil, -ă *adj.* care poate fi adiționat. (< fr. *additionnable*)
adiționál, -ă I. *adj.* **1.** care reprezintă un adaos; suplimentar; supranumerar. **2.** *(chim.)* de adiție. **II.** *s. f.* convorbire telefonică suplimentară față de convorbirile incluse în preț. (< fr. *additionnel*)
adiuretínă *s. f.* vasopresină. (< fr. *adiuretine*)
adjectív *s. n.* parte de vorbire (flexibilă) care determină un substantiv, denumind o însușire. (< lat. *adiectivum*, fr. *adjectif*)
adjectivá *vb. tr., refl.* a (se) transforma, prin conversiune, în adjectiv; a (se) adjectiviza. (< fr. *adjectiver*)
adjectivál, -ă *adj.* exprimat printr-un adjectiv. **o** *articol ~* = articol care se așază între un substantiv articulat precedat de prepoziție. • (despre construcții gramaticale) cu valoare de adjectiv. (< fr. *adjectival*)
adjectivatór *s. n.* morfeu care produce adjectivarea. (< fr. *adjectivateur*)
adjectivizá *vb. tr., refl.* a (se) adjectiva. (< fr. *adjectiviser*)
adjoncțiúne *s. f.* unire, alipire. (< fr. *adjonction*)
adjudecá *vb.* **I.** *tr. (jur.)* a atribui (un bun) aceluia care oferă mai mult în cadrul unei licitații publice. **II.** *refl.* a-și atribui, a-și lua ceva. (< lat. *adiudicare* după fr. *adjuger*)
adjudecatár, -ă *s. m. f.* cel căruia i se adjudecă un lucru. (< fr. *adjudicataire*)
adjudecătór, -oáre *s. m. f.* cel care face adjudecarea la o licitație. (< fr. *adjudicateur*)
adjúnct, -ă *s. m. f., adj.* (persoană) cu funcție imediat subordonată unui conducător de instituție etc. (< germ. *Adjunkt*, lat. *adiunctus*)
adjurá *vb. tr.* (*rar*) a se ruga fierbinte, a implora. (< lat. *adiurare*, fr. *adjurer*)
adjurație *s. f.* **1.** formulă de exorcism care începe cu cuvintele *adiuro te*. **2.** rugăminte insistentă. (< fr. *adjuration*, lat. *adiuratio*)
adjutánt *s. m.* ofițer care îndeplinește pe lângă un șef militar atribuții corespunzătoare unei funcții de subofițer. (<rm. *Adjutant*)
adjutantúră *s. f.* funcția, serviciul adjutanților. (< germ. *Adjutantur*)
adjuvánt, -ă *adj., s. m./s. n.* **1.** (medicament) care se asociază cu un alt medicament. **2.** (produs) care se adaugă unui material. **3.** *(fig.)* auxiliar. (< fr. *adjuvant*, lat. *adiuvans*)
ad líbitum *loc. adv.* după voie, după plac, oricum. (< lat. *ad libitum*)
ad lítem *loc. adv.* și *adj.* pentru un proces. (< lat. *ad litem*)
ad lítteram *loc. adj. și adv.* cuvânt cu cuvânt, literă cu literă; literal, textual. (< lat. *ad litteram*)
administrá *vb. tr.* **1.** a conduce, a gospodări (o întreprindere). **2.** a da un medicament unui bolnav. **3.** *(ir.)* a trage o bătaie. **4.** *(jur.) a ~ o probă* = a folosi un mijloc de probă într-un proces. **5.** a supraveghea încasările. (< fr. *administrer*, lat. *administrare*)
administrábil, -ă *adj.* care poate fi administrat. (< it. *amministrabile*)
administratív, -ă I. *adj.* referitor la administrație. • care emană de la un organ de administrație. **II.** *s. n.* gospodărie. • instituție de administrație. (< fr. *administratif*, lat. *administrativus*)
administrátor, -oáre *s. m. f.* conducător al unui ser-viciu de administrație; intendent. **o** *~ delegat* = persoană împuternicită de consiliul de administrație al unei societăți să conducă societatea. (< fr. *administrateur*, lat. *admi-nistrator*)
administrație *s. f.* **1.** ansamblul organelor executive și de dispoziție ale statului; personalul de conducere al unei întreprinderi, instituții etc. **o** *consiliu de ~* = consiliu însărcinat cu conducerea unei societăți de acțiuni. **2.** serviciu al armatei care avea în sarcină hrana și îmbrăcămintea trupelor. (< fr. *administration*, lat. *administratio*, /2/ rus. *administrația*)
admirá *vb. tr.* a privi, a prețui cu sentimente de încântare, de mirare și plăcere. (< fr. *admirer*, lat. *admirare*)
admirábil, -ă *adj.* vrednic de admirat; încântător, minunat. (< fr. *admirable*, lat. *admirabilis*)
admiratív, -ă *adj.* (și *adv.*) cu admirație. (< fr. *admiratif*, lat. *admirativus*)
admiratór, -oáre *s. m. f.* cel care admiră. (< fr. *admirateur*, lat. *admirator*)
admirație *s. f.* sentiment de încântare, de apreciere deosebită (față de cineva sau de ceva). (< fr. *admiration*, lat. *admiratio*)
admisíbil, -ă *adj.* care poate fi admis; acceptabil. (< fr. *admissible*)
admisibilitáte *s. f.* posibilitatea de a fi admis. (< fr. *admissibilité*)
admisie *s. f.* **1.** intrare a agentului motor în cilindrul unei mașini sau în mașina care îl utilizează. **2.** porțiune din cursa pistonului în timpul căreia agentul motor intră în cilindru. (< fr. *admission*, lat. *admissio*)
admitánt, -ă *s. m. f.* cel care participă la un concurs de admitere. (< *admite* + *-ant*)
admitánță *s. f.* mărime inversă impedanței unui circuit electric de curent alternativ. (< fr., engl. *admittance*)
admitanțmétru *s. n.* instrument pentru măsurarea admitanței. (< fr. *admittancemètre*)
admite *vb. tr.* **1.** a accepta, a lua drept bun. **2.** a îngădui, a permite. **3.** a da curs favorabil (unei cereri). **4.** a primi (la un examen). (< lat. *admittere*, fr. *admettre*)
admonestá *vb. tr.* a mustra cu severitate, a dojeni. (< fr. *admonester*)
admonestáre *s. f.* acțiunea de a admonesta; admo-nestație, admonițiune (2). • hârtie oficială care conține o mustrare. (< *admonesta*)
admonitív, -ă *adj.* care admonestează. (< fr. *admonitif*)
admonițiúne *s. f.* **1.** cercetare făcută de judecător. **2.** admonestare. (< fr. *admonition*, lat. *admonitio*)
ADN /adene/ *s. n.* acid dezoxiribonucleic. (< engl. ADN)
adnát, -ă *adj.* (*bot.*; despre organe) crescut pe un alt organ. • aderent. (< lat. *adnatus*)
adnáție *s. f.* (*bot.*) concreștere a unui organ pe o altă parte a plantei. (< fr. *adnation*)
adnominál, -ă *adj.* (despre un adjectiv etc.) care determină un nume. (< fr. *adnominal*)
adnotá *vb. tr.* a face însemnări pe marginea unui text. (< lat. *adnotare*)
adnotáre *s. f.* acțiunea de a adnota. • notă explicativă, însemnare pe marginea unui text; adnotație. (< *adnota*)
adnotatór, -oáre *s. m. f.* cel care adnotează un text. (< lat. *adnotator*)
adnotáție *s. f.* (*rar*) adnotare. (< lat. *adnotatio*)
adogmátic, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al adogmatismului. (< fr. *adogmatique*)
adogmatísm *s. n.* sistem de gândire care nu admite dogmele. (<*adogmatisme*)
adolescént, -ă *s. m. f.* om ajuns la adolescență. (< fr. *adolescent*, lat. *adolescens*)

adolescentín, -ă *adj.* de adolescent. (< it. *adolescentino*)
adolescentísm *s. n.* (*rar*) stare, manifestare de adolescent. (< *adolescent* + *-ism*)
adolescénță *s. f.* perioadă în viața omului între 13 (15) și 18 (19) ani, în care se intensifică procesele de creștere. (< fr. *adolescence*, lat. *adolescentia*)
adónic *adj. vers* ~ = vers greco-latin care încheia strofa safică, dintr-un dactil și un spondeu (sau troheu). (<. *adonique*)
adónis *s. m.* **1.** *(fam.)* bărbat tânăr foarte frumos. 2. fluture diurn de un albastru strălucitor. (< fr. *adonis*)
adoptá *vb. tr.* **1.** a înfia un copil. **2.** a-și însuși felul de a fi al cuiva. • a alege cu predilecție. **3.** a accepta (prin vot). (<*adopter*, lat. *adoptare*)
adoptábil, -ă *adj.* care poate fi adoptat (1). (< fr. *adoptable*)
adoptánt, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care adoptă (1); adoptator. (< fr. *adoptant*)
adoptatór, -oáre *s. m. f.* adoptant. (< *adopta* + *-tor*)
adoptív, -ă *adj.* (despre copii) primit în familie cu drepturi și obligații de copil propriu; înfiat. • (despre părinți) dobândit prin adopție. (< fr. *adoptif*, lat. *adoptivus*)
adopțianísm *s. n.* erezie răspândită mai ales în Spania, în sec. VIII, potrivit căreia Isus era doar un fiu adoptiv. (< fr. *adoptianisme*)
adopțianíst, -ă *adj.* referitor la adopțianism. (< fr. *adoptianiste*)
adópție *s. f.* faptul de a adopta (1); înfiere. (< fr. *adoption*, lat. *adoptio*)
adopțiéni *s. m. pl.* membri, adepți ai adopțianismului. (< fr. *adoptiens*)
adorá *vb. tr.* **1.** a iubi foarte mult, fără limite. **2.** a diviniza; a venera. (< fr. *adorer*, lat. *adorare*)
adorábil, -ă *adj.* vrednic de adorat; fermecător; admirabil. (< fr. *adorable*, lat. *adorabilis*)
adorál, -ă *adj.* lângă gură. (< fr. *adoral*)
adoránt, -ă *s. m. f.* om care se roagă unei divinități, în arta cultă. (< germ. *Adorant*)
adoratór, -oáre *s. m. f.* cel care adoră pe cineva sau ceva. (< fr. *adorateur*, lat. *adorator*)
adorație *s. f.* iubire, admirație nemărginită. • divinizare, venerație. (< fr. *adoration*, lat. *adoratio*)
adorbitál, -ă *adj.* lângă orbite. (< engl. *adorbital*)
adosát, -ă *adj.* (despre o coloană, un pilastru) lângă un perete; (despre o construcție) lipită de un edificiu. (< fr. *adossé*)
ad pátres *loc. adv. (fam.) a se întoarce* ~ = a muri; *a trimite* ~ = a ucide. (< lat. *ad patres*, la strămoși)
adprés, -ă *adj.* (*bot.*; despre perișori) strâns alipit de tulpină. (< lat. *adpressus*)
ad quem/-cvem/ *loc. adj.* (despre termenul unei amânări) pentru care. (< lat. *ad quem*)
adragánt *s. n.* gumă vegetală secretată de trunchiul unui arbust. (< fr. *adragante*)
ad referéndum *loc. adj.* (despre acte, tratate) cu condiția de a se obține aprobarea superioară. (< lat. *ad referendum*, pentru a referi)
ad rem *loc. adv.* la obiect; precis. (< lat. *ad rem*)
adrenál, -ă *adj.* referitor la glandele suprarenale. (< engl. *adrenal*)
adrenalínă *s. f.* hormon secretat de glandele medulosuprarenale, cu proprietăți vasoconstrictoare; epinefrină, suprarenină. (< fr. *adrénaline*)
adrenalinemíe *s. f.* prezența adrenalinei în sânge. (< fr. *adrénalinémie*)
adrenalínic, -ă *adj.* referitor la adrenalină, al adre-nalinei. (< fr. *adrénalinique*)
adrenalinogén, -ă *adj.* care produce adrenalină. (< fr. *adrénalinogène*)
adrenalón *s. n.* produs intermediar de oxidare a adrenalinei, cu acțiune vasoconstrictoare. (< fr. *adrénalone*)
adrenérgic, -ă *adj.* (despre substanțe) cu acțiune similară celei a adrenalinei. • (despre nervi) ale căror terminații eliberează adrenalina. (< fr. *adrénergique*)
adrenocorticotropínă *s. f.* hormon al lobului anterior al hipofizei, care stimulează secreția substanței corticale a capsulei suprarenale; corticostimulină. (< engl. *adrenocorticotropin*)
adrenocróm *s. m.* produs de oxidare a adrenalinei, cu acțiune hemostatică și tonifiantă asupra pereților vaselor sangvine. (< fr. *adrénochrome*)
adrenolític, -ă *adj., s. n.* (substanță) opusă acțiunii adrenalinei. (< fr. *adrénolytique*)
adrenosterón *s. n.* hormon al corticosuprarenalei, cu acțiune virilizantă. (< fr. *adrénostérone*)
adrenoterapíe *s. f.* folosirea terapeutică a adrenalinei. (< fr. *adrénothérapie*)
adresá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a trimite direct o scrisoare, o cerere. **2.** a scrie adresa (pe o cerere, pe o scrisoare). **II.** *refl.* a-și îndrepta cuvântul către cineva; a face apel la. (< fr. *adresser*)
adresábil, -ă *adj.* (*inform.*; despre o memorie) care permite a se ajunge direct la singura informație căutată. (< fr. *adressable*)
adresabilitáte *s. f.* grad de solicitare. (< *adresabil* + *-itate*)
adrésă *s. f.* **1.** indicație pe scrisori, colete etc. care conține numele și domiciliul destinatarului. **o** *la ~a cuiva* = cu privire la cineva. **2.** comunicare oficială făcută în scris de o instituție. **3.** dexteritate, îndemânare. **4.** (*inform.*) simbol, cuvânt, cod care indică locul din memoria unei mașini electronice unde se înregistrează o informație. (< fr. *adresse*)
adsorbánt, -ă *adj., s. m.* (corp) pe suprafața căruia se fixează o substanță prin absorbție. (< fr. *adsorbant*)
adsorbát *s. m.* substanță fixată prin adsorbție. (< fr. *adsorbat*)
adsorbí *vb. refl.* (despre substanțe) a se fixa prin adsorbție. (< fr. *adsorber*)
adsórbție *s. f.* fixare a unei substanțe lichide sau gazoase, într-un strat subțire, pe suprafața unui corp solid. (< fr. *adsorption*)
adstrát *s. n.* totalitatea elementelor dintr-o limbă străină care se adaugă unui idiom după constituirea lui, ca rezultat al interferenței lingvistice. (<. *adstrat*)
adúct *s. n.* amestec cristalin în care o substanță este înglobată în altă substanță. (< fr. *adducte*)
aductór *adj., s. m.* (mușchi) care produce aducție (1). (< fr. *adducteur*, lat. *adductor*)
adúcție/aducțiúne *s. f.* **1.** mișcare de apropiere a unui membru de planul de simetrie al corpului. **2.** dirijare a apelor către locul de distribuire. (< fr. *adduction*, lat. *adductio*)
a dúe *loc. adv.* (*muz.*) indicație conform căreia două instrumente urmează să cânte la unison. (< it. *a due*)
adulá *vb. tr.* a linguși, a flata în chip servil. (< fr. *aduler*, lat. *adulari*)
adulár *s. n.* ortoză, transparentă, cu reflexe argintii. (< fr. *adulaire*, germ. *Adular*)
adulatór, -oáre *adj., s. m. f.* lingușitor. (< fr. *adulateur*)
aduláție *s. f.* adulare. (< fr. *adulation*, lat. *adulatio*)
adúlt, -ă *adj., s. m. f.* (ființă, organ) ajuns la maturitate. (< fr. *adulte*, lat. *adultus*)
adultér, -ă **I.** *adj.* (despre soți) care încalcă fidelitatea conjugală. **II.** *s. n.* **1.** întreținere a relațiilor sexuale în afara căsătoriei. **2.** (*fam.*) despărțire politică. (< fr. *adultère*, lat. *adulterium*)
adulterá *vb. tr.* a falsifica, a denatura (un text). (< fr. *adultérer*)
adulterín, -ă *adj.* **1.** (despre copii) născut dintr-un adulter. **2.** (*bot.*; despre organe) fals. (< fr. *adultérin*, lat. *adulterinus*)
adultizá *vb. refl.* a avea un comportament de adult. (< fr. *adultiser*)
adultomorfísm *s. n.* interpretare a comportamentului copiilor prin raportare la comportamentul adulților. (< *adult* + *-morfism*)
adúnc, -ă *adj.* (*biol.*; despre organe) curbat spre interior; adunc. (< lat. *aduncus*)
aduncát, -ă *adj.* adunc. (< lat. *aduncatus*)
ad únum *loc. adj. și adv.* toți până la unul. (< lat. *ad unum*)
ad úsum *loc. adj și adv.* după obicei, conform obiceiului. (< lat. *ad usum*)
ad valórem *loc. adj. și adv.* (despre calcularea taxelor vamale) după valoare. (< lat. *ad valorem*)
advectív, -ă *adj.* referitor la advecție; prin advecție. (< germ. *advektiv*)
advécție *s. f.* (*met.*) deplasare a unei mase de aer în sens orizontal. (< fr. *advection*, lat. *advectio*)

advént *s. n.* **1.** (la catolici) perioadă de patru săptămâni dinaintea Crăciunului. **2.** fiecare din cele patru duminici care preced Crăciunul. (< germ. *Advent*, lat. *adventus*)

advéntice *s. f.* tunică externă, de țesut conjunctiv, care învelește arterele. (< fr. *adventice*)

adventísm *s. n.* doctrină a unei secte religioase care propagă credința în a doua venire a lui Hristos pe pământ. (< engl. *adventism*, germ. *Adventismus*)

adventíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al adventismului. (< engl. *adventist*, fr. *adventiste*)

adventív, -ă *adj.* **1.** (*biol.*; despre specii) care pătrunde accidental într-o anumită biocenoză. **2.** (despre rădăcini, muguri) dezvoltat întâmplător în alt loc. **3.** (despre cratere) care are altă deschizătură decât craterul principal. (< fr. *adventif*)

advérb *s. n.* parte de vorbire neflexibilă care determină un verb, un adjectiv sau alt adverb, arătând locul, modul, timpul etc. (< fr. *adverbe*, lat. *adverbium*)

adverbál, -ă *adj.* pe lângă, care determină un verb. (< fr. *adverbal*)

adverbiál, -ă *adj.* (despre cuvinte, construcții gramaticale) cu valoare de adverb. (<r. *adverbial*, lat. *adverbialis*)

adverbializá *vb. tr., refl.* (despre un substantiv, adjectiv, participiu) a (se) transforma, prin conversiune, în adverb. (< fr. *adverbialiser*)

advérs, -ă *adj.* **1.** situat în față; contrar, opus. **o** *parte ~ă* = adversar (într-un proces). **2.** (*fig.*) potrivnic. (< fr. *adverse*, lat. *adversus*)

adversár, -ă *s. m. f.* **1.** persoană care luptă împotriva cuiva sau a ceva; rival. **2.** (*sport*) partener de întrecere. (< fr. *adversaire*, lat. *adversarius*)

adversatív, -ă *adj.* care exprimă o opoziție. **o** *propoziție ~ă* (și *s. f.*) = propoziție coordonată care exprimă o opoziție față de coordonata ei; *conjuncție ~ă* = conjuncție care introduce o propoziție adversativă. (< fr. *adversatif*, lat. *adversativus*)

adversitáte *s. f.* împrejurare potrivnică; ostilitate. (< fr. *adversité*, lat. *adversitas*)

advertising /advertáizing/ *s. n.* reclamă; publicitate. (< engl. *advertising*)

aéd *s. m.* (în Grecia antică) poet-cântăreț care își recita propriile versuri în acompaniament de liră. (< fr. *aède*, gr. *aoidos*)

aedícula /e-di-/ *s. f.* (*ant.*) templu în miniatură; capelă mică. (< lat. *aedicula*)

aerá *vb. tr.* **1.** a introduce aer proaspăt într-un loc închis; a aerisi. **2.** a expune la soare și la aer (lucruri, haine). (< fr. *aérer*)

aeráj *s. n.* aerare (1). (< fr. *aérage*)

aerárium *s. n.* tezaurul public și administrația banilor publici în vechea Romă. (< lat. *aerarium*)

aerát, -ă *adj.* **1.** tratat prin introducere de aer. **2.** (despre cereale) răcit cu ajutorul aerului, prin vânturare etc. **3.** (despre un text) cu o structură simplă; (despre pagini) spațiat. (< *aera*)

aeratór *s. n.* **1.** aparat pentru aerație. **2.** mașină de lucru în turnătorie pentru afânarea amestecului de formare. (< fr. *aérateur*)

aerație *s. f.* **1.** introducere de aer într-un mediu; aerare; ventilație. **2.** răcire a cerealelor depozitate într-un siloz. (< fr. *aération*)

aeraúlică *s. f.* știință care studiază scurgerea gazelor în conducte. (< fr. *aéraulique*)

aeraulicián, -ă *s. m. f.* specialist în aeraulică. (< fr. *aéraulicien*)

aerenchim *s. n.* țesut parenchimatic cu mari spații intercelulare aerifere, la plantele acvatice submerse. (< fr. *aérenchyme*)

AERI- v. aero-.

aerián, -ă *adj.* **1.** care se află în aer. • produs în aer. **2.** referitor la aviație. **o** *linie ~ă* = traseu aeronautic; *alarmă ~ă* = alarmă prin care se anunță un atac aerian. **3.** (*fig.*) diafan, transparent; vaporos. **4.** (*fam.*) distrat, visător. (< fr. *aérien*)

aéric, -ă *adj.* format din aer. (< fr. *aérique*)

aericol, -ă *adj.* (despre plante) care crește în aerul liber; epifit. (< fr. *aéricole*)

aerifér, -ă *adj.* care conține, conduce aerul; aerofor (I). (< fr. *aérifère*)

aerifórm, -ă *adj.* cu aspectul sau proprietățile aerului. (< fr. *aériforme*)

aerlíft *s. n.* **1.** metodă de explorare a sondelor prin erupție artificială, țițeiul fiind împins la suprafață cu ajutorul aerului comprimat. **2.** dispozitiv pentru ridicarea apei, bazat pe diferența de greutate specifică între apă și emulsia de aer din apă. (< engl. *airlift*)

AERO-/AERI- *elem.* „aer". „avion", „aviație". (< fr. *aéro-, aéri-* cf. gr. *aer-, -os*)

aeroacrofobíe *s. f.* teamă patologică de spații largi și înalte. (< *aero-* + *acrofobie*)

aeroambulánță *s. f.* ambulanță aeriană. (< *aero-* + *ambulanță*)

aeroamfíbiu, -ie *adj., s. n.* (vehicul cu pernă de aer) adaptat la navigația aeriană și pe apă. (< fr. *aéroamphibie*)

aeroautomobíl *s. n.* vehicul terestru care se poate susține deasupra solului prin o pernă de aer. (< *aero-* + *automobil*)

aerób, -ă *adj.* (despre organisme) care nu poate trăi fără oxigen; aerobiotic. (< fr. *aérobe*)

aerobactér *s. m.* gen de bacterii aerobe, larg răspândite în natură. (< engl. *aerobacter*)

aerobáză *s. f.* centru de exploatare a aparatelor de zbor. (< *aero-* + *bază*)

aeróbic, -ă *adj., s. n.* (gimnastică, antrenament) de întreținere executată pe fond muzical cu ritm susținut. (< fr. *aérobique*, engl. *aerobic*)

aeróbie *s. f.* **1.** microorganism care se dezvoltă în prezența aerului. **2.** (în industria aeronautică) propulsare care nu poate avea loc decât în atmosferă. (< fr. *aérobie*)

aerobiologíe *s. f.* ramură a biologiei care studiază microorganismele din aer. (< fr. *aérobiologie*)

aerobiónt *s. n.* organism aerob; oxibiont. (< fr. *aérobionte*)

aerobioscóp *s. n.* aparat pentru determinarea gradului de poluare a aerului. (< engl. *aerobioscope*)

aerobiótic, -ă *adj.* aerob. (< fr. *aérobiotique*)

aerobióză *s. f.* mod de viață al microorganismelor aerobe; oxibioză. (< fr. *aérobiose*)

aerobúz *s. n.* avion subsonic de pasageri, de mare capacitate; airbus. (< fr. *aérobus*, după engl. *airbus*)

aerocarpíe *s. f.* maturizare a fructelor în aer liber, deasupra solului. (< fr. *aérocarpie*)

aerocartofilíe *s. f.* marcofilie care se ocupă cu ștampilele aplicate pe trimiterile poștale pe calea aerului. (< *aero-* + *cartofilie*)

aerocartográf *s. n.* aparat automat folosit în aerocartografie. (< fr. *aérocartographe*)

aerocartografic, -ă *adj.* referitor la aerocartografie. (< fr. *aerocartographique*)

aerocartografíe *s. f.* tehnica întocmirii planurilor și hărților topografice pe bază de aerofotograme. (< fr. *aérocartographie*)

aerocél *s. n.* formație tumorală datorată distensiei excesive cu aer sau gaz. (< fr. *aérocèle*)

aerocíst *s. n.* veziculă aeriană de pe organele ale unor plante acvatice, care facilitează plutirea. (< fr. *aérocyste*)

aerocistográf *s. n.* aparat folosit în aerocistografie. (< fr. *aérocystographe*)

aerocistografíe *s. f.* metodă de explorare radiologică a vezicii urinare după distensia cu aer a acesteia. (< engl. *aerocystography*)

aerocistoscóp *s. n.* instrument folosit în aerocistoscopie. (< engl. *aerocystoscope*)

aerocistoscopíe *s. f.* examinare a vezicii urinare prin introducerea de aer, cu aerocistoscopul, pentru distensia organului. (< engl. *aerocystoscopy*)

aeroclúb *s. n.* club în care membrii participă sau agreează sporturile aviatice. (< fr. *aéro-club*)

aerocolíe *s. f.* acumulare de gaze în intestinul gros. (< fr. *aérocolie*)

aerocósmic, -ă *adj.* aerospațial. (< *aero-* + *cosmic*)

aerodentalgíe *s. f.* sindrom dureros dentar, la mari înălțimi. (< engl. *aerodentalgie*)

aerodesánt *s. n.* desant aerian. (< *aero-* + *desant*)

aerodinám *s. n.* tren automotor cu formă aerodinamică. (< *aerodinamic*)

aerodinámic, -ă I. *adj.* referitor la aerodinamică. • (despre vehicule sau profilul lor) construit în așa fel, încât să întâmpine

la înaintare o rezistență minimă la frecarea cu aerul. **II.** *s. f.* ramură a mecanicii fluidelor care studiază mișcarea corpurilor într-un mediu gazos. (< fr. *aérodynamique*)

aerodinamician, -ă *s. m. f.* specialist în aerodinamică. (< fr. *aérodynamicien*)

aerodinamicitáte *s. f.* caracter aerodinamic. (< *aerodinamic* + *-itate*)

aerodínă *s. f.* vehicul aerian mai greu decât aerul. (< fr. *aérodyne*)

aerodróm *s. n.* teren special amenajat pentru decolarea și aterizarea avioanelor. (< fr. *aérodrome*)

aerodúct *s. n.* conductă specială pentru introducerea aerului în încăperi, instalații subterane etc. (< engl. *air-duct*)

aeroelasticitáte *s. f.* ramură a fizicii care studiază corpurile solide elastice sub acțiunea forțelor aerodinamice. (< fr. *aéroélasticité*)

aeroelectrónică *s. f.* avionică. (< fr. *aéroélectronique*)

aeroembolie *s. f.* astuparea cu gaz a unui vas sangvin sau limfatic; aeroembolism. (după fr. *aéroembolisme*)

aeroembolísm *s. n.* aeroembolie. (< fr. *aéroembolisme*)

aerofagíe *s. f.* înghițire inconștientă de aer, care pătrunde în stomac. (< fr. *aérophagie*)

aerofár *s. n.* dispozitiv optic de semnalizare la mare distanță, servind ca punct de reper pentru avioane în zbor. (< fr. *aérophare*)

aerofilatelíe *s. f.* ramură a filateliei care se ocupă cu colecționarea și studierea mărcilor poștale destinate aviației. (< fr. *aérophilatélie*)

aerofilatelíst, -ă *s. m. f.* cel care se ocupă cu aerofilatelia. (< fr. *aérophilatéliste*)

aerofíltru *s. n.* biofiltru cu ventilare artificială. (< fr. *aérofiltre*)

aerofítă *adj., s. f.* (plantă) care crește complet în aer, pe un suport; epifită. (< fr. *aérophyte*)

aerofitobiónte *s. n. pl.* organisme vegetale aerobe. (< fr. *aérophytobiontes*)

aerofobíe *s. f.* teamă patologică de mișcarea maselor de aer; frică de zbor. (< fr. *aérophobie*)

aerofón, -ă *adj.* (despre instrumente muzicale) care produce sunetele prin punerea în vibrație a unei coloane de aer dintr-un tub sau a unor ancii. (< germ. *aerophon*)

aerofór, -ă **I.** *adj.* aerifer. **II.** *s. n.* aparat care furnizează aerul necesar scafandrilor sub apă. (< fr. *aérophore*, lat. *aerophorus*)

aerofotográfic, -ă *adj.* referitor la aerofotografie. (< fr. *aérophotographique*)

aerofotografíe *s. f.* tehnica fotografierii unei zone, obiecte din avion, sateliți sau nave cosmice. (< fr. *aérophotographie*)

aerofotográmă *s. f.* fotogramă aeriană. (< fr. *aérophotogramme*)

aerofotogrammétric, -ă *adj.* referitor la aerofotogrammetrie. (< fr. *aérophotogrammétrique*)

aerofotogrammetríe *s. f.* ramură a fotogrammetriei care studiază măsurarea suprafețelor terestre în vederea întocmirii hărților topografice prin fotograme aeriene. (< fr. *aérophotogrammétrie*)

aerofrână *s. f.* frână aerodinamică. (după fr. *aérofrein*)

aerogară *s. f.* ansamblu de clădiri ale serviciilor unui aeroport. (< fr. *aérogare*)

aerogastríe *s. f.* acumulare excesivă de gaze în stomac. (< fr. *aérogastrie*)

aerogén, -ă *adj.* **1.** produs prin intermediul aerului atmosferic. **2.** de origine respiratorie. **3.** (despre bacterii) care descompune substanțe solide sau lichide în suprafețe gazoase. (< fr. *aérogène*)

aerogeneratór *s. n.* instalație de transformare a forței eoliene în energie electrică. (< engl. *aerogenerator*)

aerogeologíe *s. f.* culegere de informații geologice cu avionul. (< germ. *Aerogeologie*)

aeroglisór *s. n.* vehicul autopropulsat pe pernă de aer, care se deplasează prin alunecare deasupra solului sau apei; hovercraft; naviplan. (< fr. *aéroglisseur*)

aerográf *s. n.* pulverizator cu care se stropesc culori lichide peste un desen, o zugrăveală etc. (< fr. *áerographe*)

aerografíe *s. f.* disciplină care studiază aerul și proprietățile lui. (< fr. *aérographie*)

aerográmă *s. f.* **1.** scrisoare pe un imprimat special, expediată cu poșta aeriană; imprimatul însuși. **2.** diagramă aerologică prin repartiția verticală în atmosferă a presiunii, temperaturii etc. (< fr. *aérogramme*)

aerohidroterapíe *s. f.* utilizare a aerului și a apei în tratamentul unor boli. (< *aero-* + *hidroterapie*)

aeroión *s. m.* ion atmosferic prin descărcări electrice, evaporări ale apei etc. (< fr. *aéroion*)

aeroionizáre *s. f.* **1.** conținutul în ioni ai atmosferei. **2.** metodă de tratament cu ioni electrici din aer, în bolile nervoase și în dermatologie. (după fr. *aéroionisation*)

aeroionizatór *s. n.* aparat pentru concentrarea aeroionilor negativi. (< fr. *aéroionisateur*)

aeroionoterapíe *s. f.* tratament medical cu aeroioni produși de aparate speciale. (< engl. *aeroionotherapy*)

aerolít *s. n.* meteorit dintr-o masă minerală incandescentă. (< fr. *aérolithe*)

aerolític, -ă *adj.* referitor la aerolite, de natura aerolitelor. (< fr. *aérolithique*)

aerológ, -ă *s. m. f.* specialist în aerologie. (< fr. *aéroloque*)

aerológic, -ă *adj.* referitor la aerologie. (< fr. *aérologique*)

aerologíe *s. f.* ramură a meteorologiei care studiază păturile înalte ale atmosferei terestre. (< fr. *aérologie*)

aeromagnetometríe *s. f.* metodă de măsurare din avion a prospecțiunilor magnetice terestre. (< *aero-* + *magnetometrie*)

aeromagnetométru *s. n.* aparat folosit în aeromagnetometrie. (< *aeromagnetometrie*)

aeromamografíe *s. f.* radiografie mamară după insuflarea aerului în spațiul retromamar. (< engl. *aeromammography*)

aeromarítim, -ă *adj.* aeronaval. (< fr. *aéromaritime*)

aeromecánică *s. f.* ramură a mecanicii care studiază mișcarea și echilibrul gazelor. (< fr. *aéromécanique*)

aeromedicmă *s. f.* ramură a medicinei care se ocupă cu studiul influenței zborului asupra organismului. (< engl. *aeromedicine*, germ. *Aeromedizin*)

aerometeorográf *s. n.* aparat meteorologic pe aeronave pentru înregistrarea variațiilor presiunii, temperaturii și umidității aerului. (< engl. *aerometeorograph*)

aerométric, -ă *adj.* referitor la aerometrie. (< fr. *aéro-métrique*)

aerometríe *s. f.* ramură a fizicii care studiază proprietățile fizice ale aerului pe baza efectelor lui mecanice. (< fr. *aérométrie*)

aerométru *s. n.* instrument pentru măsurarea densității aerului. (< fr. *aéromètre*)

aeromobíl, -ă **I.** *adj., s. n.* (solid) care se poate menține și deplasa în spațiu. **II.** *adj.* apt de a fi transportat pe calea aerului. (< fr. *aéromobile*)

aeromodél *s. n.* model de avion sau de planor redus, care poate zbura (plana) fără pilot. (< fr. *aéromodèle*)

aeromodelísm *s. n.* **1.** tehnica construirii de aeromodele. **2.** activitate sportivă pentru construcția și lansarea aeromodelelor. (< fr. *aéromodélisme*)

aeromodelíst, -ă *s. m. f.* cel care practică aeromodelismul. (< *aeromodel* + *-ist*)

aeromorfóză *s. f.* (*biol.*) totalitatea modificărilor morfoanatomice sub acțiunea factorilor atmosferici. (< fr. *aéromorphose*)

aeromotór *s. n.* motor eolian; anemotrop. (< fr. *aéromoteur*)

aeronaút, -ă *s. m. f.* cel care conduce un vehicul aerian. (< fr. *aéronaute*)

aeronaútic, -ă **I.** *adj.* referitor la aeronautică. **II.** *s. f.* tehnica construirii și conducerii aeronavelor, precum și a navigației aeriene. (< fr. *aéronautique*)

aeronaval, -ă *adj.* referitor la aviație și la marină; aeromaritim. (< fr. *aéronaval*)

aeronávă *s. f.* vehicul aerian care transportă pasageri sau mărfuri; aerovehicul. (după fr. *aéronef*)

aeronavigánt, -ă *adj.* referitor la aeronavigație. (< *aero-* + *navigant*)

aeronavigáție *s. f.* navigație aeriană. (< germ. *Aeronavigation*)

aeronevróză *s. f.* totalitatea tulburărilor psihogene apărute drept consecință a efectuării de zboruri aeriene. (după engl. *aeroneurosis*)

aeronomíe *s. f.* știință care studiază fenomenele produse în atmosfera înaltă. (< fr. *aéronomie*)

aeropatíe *s. f.* stare patologică provocată de schimbările presiunii atmosferice. (< engl. *aeropathy*)

aeropáuză *s. f.* regiune între 20 și 200 km deasupra Pământului. (< engl. *aeropause*)

aeropiezísm *s. n.* ansamblu de accidente provocate prin acțiunea asupra organismului de aerul rarefiat. (< fr. *aéropiésisme*)

aeropiezoterapíe *s. f.* metodă terapeutică bazată pe întrebuințarea aerului comprimat sau rarefiat. (< fr. *aéropiésothérapie*)

aeropiezotermoterapíe *s. f.* folosirea terapeutică a aerului cald sub presiune. (< fr. *aéropiésothermothérapie*)

aeroplán *s. n.* avion. (< fr. *aéroplane*)

aeroplanctofíte *s. f. pl.* plante microscopice care plutesc în aerul atmosferic. (< fr. *aéroplanctophytes*)

aeroplanctón *s. n.* planctonul din aerul atmosferic. (< germ. *Aeroplankton*)

aeropletismográf *s. n.* aparat pentru înregistrarea modificărilor volumului toracic în timpul respirației. (< fr. *aéroplethysmographe*)

aeropoligonáție *s. f.* triangulație fotogrammetrică spațială care folosește fotograme de lungimi mici pentru determinarea coordonatelor punctelor terestre. (< fr. *aéropolygonation*)

aeropórt *s. n.* perimetru amenajat cu instalațiile și ser-viciile traficului aerian. (< fr. *aéroport*)

aeroportuár, -ă *adj.* referitor la aeroport. (< fr. *aéroportuaire*)

aeropoștál, -ă *adj.* referitor la poșta aeriană. (< fr. *aéropostal*)

aeroproiectór *s. n.* aparat de restituție fotogrammetrică pentru proiectarea spațială a mai multor fotograme aeriene. (< fr. *aéroprojecteur*)

aeropurtát, -ă *adj.* aerotransportat. (după fr. *aéroporté*)

aeroreactór *s. n.* reactor la care carburatorul necesar arderii combustibilului este aerul atmosferic precomprimat. (<. *aéroréacteur*)

aerosánie *s. f.* sanie metalică, cu un motor și o elice amplasate în spate. (după rus. *aerosani*)

aeroscóp *s. n.* aparat cu probe de aer, supuse unui examen microbiologic. (< fr. *aéroscope*)

aeroscopíe *s. f.* investigare a condițiilor atmosferice prin examenul microbiologic al aerului. (< germ. *Aeroskopie*, engl. *aeroscopy*)

aeroscúter *s. n.* motocicletă cu ajutorul unei perne de aer. (< engl. *aeroscooter*)

aerosialografíe *s. f.* metodă de explorare a glandelor salivare și de înregistrare radiografică după inflamarea cu aer. (< *aero-* + *sialografie*)

aerosiderolít *s. n.* meteorit având în compoziția sa metale și piatră. (< engl. *aerosiderolite*)

aerosól *s. m. (pl.)* dispersie de microparticule medicamentoase solide ori lichide într-un gaz sau în aer. (< *aérosol*)

aerosoloterapíe *s. f.* tratament cu aerosoli. (< fr. *aérosolthérapie*)

aerosondáj *s. n.* sondaj al straturilor înalte ale atmosferei. (< fr. *aérosondage*)

aerospațiál, -ă *adj.* referitor la navigația în spațiul cosmic; aerocosmic. (< fr. *aérospatial*)

aerostát *s. n.* balon umplut cu un gaz mai ușor decât aerul. (< fr. *aérostat*)

aerostátic, -ă I. *adj.* referitor la aerostatică. **II.** *s. f.* ramură a mecanicii fluidelor care studiază echilibrul gazelor, precum și tehnica construirii și dirijării aerostatelor. (< fr. *aérostatique*)

aerostáție *s. f.* ramură a aeronauticii care studiază construcția și zborul aerostatelor. (< fr. *aérostation*)

aerostiér *s. m.* specialist care manevrează un aerostat. (< fr. *aérostier*)

aerotactísm *s. n.* (*biol.*) mișcare de orientare a orga-nismelor sub influența repartiției inegale a oxigenului. (< fr. *aérotactisme*)

aerotánc *s. n.* construcție pentru epurarea biologică a apelor. (< engl. *aerotank*)

aerotaxáție *s. f.* metodă de determinare a elementelor caracteristice ale arboreturilor prin observare directă sau cu ajutorul fotogramelor aeriene. (după germ. *Aerotaxis*)

aerotaxí *s. n.* avion utilitar cu întrebuințări multiple. (după engl. *air-taxi*)

aerotaxíe *s. f.* mișcare de orientare a microorganismelor din apă în funcție de repartizarea oxigenului. (< fr. *aérotaxie*)

aerotéhnic, -ă I. *adj.* referitor la aerotehnică. **II.** *s. f.* disciplină care se ocupă cu studiul construcției aerona-velor. (< fr. *aérotechnique*)

aeroterapíe *s. f.* metodă de tratament al unor boli bazată pe aerul curat. (< fr. *aérothérapie*)

aeroteréstru, -ă *adj.* referitor la forțele terestre și ae-riene. (< fr. *aéroterrestre*)

aerotérmă *s. f.* instalație de încălzire cu aer cald a unor încăperi mari. (< fr. *aérotherme*)

aerotérmic, -ă *adj.* referitor la aerodinamică și termodinamică. (< fr. *aérothermique*)

aerotermodinámică *s. f.* știință care studiază fenomenele calorice provocate de scurgerile aerodinamice la viteze supersonice. (< fr. *aérothermodynamique*)

aerotermoterapíe *s. f.* tratament prin utilizarea aerului cald. (< fr. *aérothermothérapie*)

aerotonometríe *s. f.* măsurare a tensiunii gazelor din sânge și a altor lichide din organism. (< fr. *aérotonométrie*)

aerotonométru *s. n.* aparat folosit în aerotonometrie. (< fr. *aérotonomètre*)

aerotopográf *s. n.* aparat fotogrammetrie folosit în aerotopografie. (< fr. *aérotopographe*)

aerotopografíe *s. f.* tehnică a măsurătorilor terestre cu aerofotograme. (< fr. *aérotopographie*)

aerotranspórt *s. n.* transport pe calea aerului. (< fr. *aérotransport*)

aerotrasportát, -ă *adj.* debarcat pe sol de un avion de transport; aeropurtat. (< fr. *aérotransporté*)

aerotransportór *s. n.* autovehicul pentru transportul de pasageri și de mărfuri. (< *aero-* + *transportor*)

aerotrén *s. n.* monorai cu mare viteză pe o pernă de aer comprimat. (< fr. *aérotrain*)

aerotriangulație *s. f.* metodă de determinare a punctelor de triangulație prin aerofotograme. (< fr. *aérotriangulation*)

aerotropísm *s. n.* tropism sub influența oxigenului din aer; anemotropism. (< fr. *aérotropisme*)

aerovehícul *s. n.* aeronavă. (< fr. *aérovehicul*)

aerozínă *s. f.* carburant lichid pentru motoarele-rachetă. (< fr. *aérozine*)

afábil, -ă *adj.* binevoitor, cordial, prietenos. (< fr. *affable*, lat. *affabilis*)

afabilitáte *s. f.* însușirea de a fi afabil. (< fr. *affabilité*, lat. *affabilitas*)

afabulație *s. f.* **1.** ansamblul faptelor, episoadelor care constituie acțiunea unei opere literare; fabulație (3). **2.** morala unei fabule. (< fr. *affabulation*, lat. *affabulatio*)

afácere *s. f.* **1.** activitate comercială. o *cifră de ~i* = total al banilor obținuți în comerț sau în alte activități economice. **2.** acțiune din care rezultă un profit. • tranzacție economică. **3.** (*fam.*) îndeletnicire. o *~i interne* (sau *externe*) = treburi, preocupări, lucrări privind problemele interne (sau externe) ale unui stat. (după fr. *affaire*)

afacerísm *s. n.* practică constând în realizarea de profituri personale. (după fr. *affairisme*)

afacerist, -ă *s. m. f.* cel care practică afacerismul; speculant. (după fr. *affairiste*)

afachíe *s. f.* lipsă a cristalinului ochiului. (< fr. *aphakie*)

afág, -ă *adj.* (despre animale) care într-un anumit stadiu nu se hrănește. (< fr. *aphage*)

afagíe *s. f.* incapacitate de a înghiți. (< fr. *aphagie*)

afaníptére *s. f. pl.* ordin de insecte aptere care sug sângele: puricii. (< germ. *Aphanipteren*)

afanít *s. n.* rocă cu granule fine, cu o contextură compactă. (< engl. *aphanite*)

afázic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de afazie; disfazic. (< fr. *aphasique*)
afazíe *s. f.* pierdere, totală sau parțială, a posibilității de exprimare a cuvintelor, datorată unei leziuni a cortexului; disfazie. (< fr. *aphasie*)
afaziológ, -ă *s. m. f.* specialist în afaziologie. (< fr. *aphasiologue*)
afaziológíe *s. f.* studiul științific al afaziei. (< fr. *aphasiologie*)
afebríl, -ă *adj.* care nu este febril; apiretic. (< fr. *afébrile*)
aféct *s. n.* **1.** reacție emoțională intensă și de scurtă durată. **2.** denumire generică pentru stările sau reacțiile afective. **3.** (*med.*) leziune. (< germ. *Affekt*, lat. *affectus*)
afectá[1] *vb. tr.* a atribui, a destina unui anumit scop. (< fr. *affecter*)
afectă[2] *vb.* **I.** *tr.* **1.** a îndurera, a întrista. **2.** a simula; a se preface. **3.** a prejudicia. **II.** *intr., refl.* a-și da aere. (< fr. *affecter*, lat. *affectare*)
afectát, -ă *adj.* (și *adv.*) **1.** îndurerat, mâhnit, abătut. **2.** emfatic, prefăcut. (< *afecta*)
afectățíe *s. f.* **1.** purtare nefirească, studiată, artificială. **2.** programare pe termen lung a unei exploatări forestiere. **3.** (*cib.*) instrucțiune care dă o valoare unei variabile. (< fr. *affectation*, lat. *affectatio*)
afectív, -ă *adj.* **1.** referitor la sentimente, la afect (1). **2.** care dovedește afecțiune; sensibil, sentimental. (< fr. *affectif*, lat. *affectivus*)
afectivísm *s. n.* caracter afectiv. (< *afectiv* + *-ism*)
afectivitáte *s. f.* **1.** ansamblu al proceselor afective. **2.** comportare emotivă; sensibilitate sufletească. (< fr. *affectivité*)
afectuós, -oásă *adj.* cu afecțiune; prietenos, afabil; tandru. (< fr. *affectueux*, lat. *affectuosus*)
afectuozitáte *s. f* însușirea de a fi afectuos. (< fr. *afectuosité*)
afecționá *vb. tr.* a iubi mult, a avea înclinație (pentru ceva). (< fr. *affectionner*)
afecțiúne *s. f* **1.** dragoste, simpatie, atașament. **2.** stare patologică a unui organ; boală. (< fr. *affection*, lat. *affectio*)
aféliu *s. n.* punctul cel mai îndepărtat de Soare de pe orbita unui corp ceresc. (< fr. *aphélie*)
afemeiát *adj., s. m.* (bărbat) stăpânit de slăbiciune pentru femeie. (după fr. *efféminé*)
afemíe *s. f.* imposibilitatea de a exprima ideile, sentimentele prin cuvinte. (< fr. *aphémie*)
aferá *vb. intr.* a incumba. (< fr. *afférer*)
aferát, -ă *adj.* care este sau vrea să pară foarte ocupat, copleșit de treburi. (fr. *affairé*)
aferént, -ă *adj.* **1.** în legătură cu ceva. **2.** care se cuvine, revine cuiva. **3.** (*anat.*; despre vase, nervi) care merge de la periferie către un centru important sau un organ. (< fr. *afférent*, lat. *afferens*)
aferentățíe *s. f* transmitere a excitației de la neuronii receptori periferici la cei centrali. (< fr. *afférentation*)
aferénță *s. f.* (*med.*) transmitere a impulsurilor senzitivo-senzoriale la diverse niveluri ale sistemului nervos central. (< germ. *Afferenz*)
aferéză *s. f.* **1.** suprimare a vocalei inițiale, a unui grup de sunete de la începutul unui cuvânt. **2.** poezie rebusistă din două părți, prima definind un cuvânt-bază din care, suprimând prima literă, se obține un alt cuvânt, definit în a doua parte. **3.** figură retorică prin care se respinge ceea ce trebuie respins, enunțându-se ceea ce este demn de reținut. (< fr. *aphérèse*)
afét *s. n.* suport aruncător al unei arme de foc (tun, mitralieră, aruncător). (după rus. *lafeti*, germ. *Laffette*, fr. *affût*)
affábile *adv. (muz.)* afabil, grațios. (< it. *affabile*)
affétto *loc. adv. (muz.) con* ~ affettuoso. (< it. *affetto*)
affettuóso /-zo/ *adv. (muz.)* cu afecțiune, cu simțire, expresiv; con affetto. (< it. *affettuoso*)
affrettándo *adv. (muz.)* accelerând. (< it. *affrettando*)
afgán/afghán, -ă **I.** *s. m. pl.* populație indo- europeană din Asia Centrală. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Afganistan. • (*s.f.*) limbă iraniană vorbită de afgani, scrisă în arabă. **III.** *s. m.* **1.** unitatea monetară a Afganistanului. **2.** câine de companie decorativ, de origine afgană, cu musculatură dezvoltată și ținută impozantă. (< fr. *afghan*)
afghán, -ă *adj., s. m. f.* v. a f g a n .
afibrinogenemíe *s. f.* dispariție treptată a fibrinogenului din sânge. (< fr. *afibrinogénémie*)
aficionádo /-sio-/ *s. m.* amator de lupte cu tauri. (< fr., sp. *aficionado*)
afidavít *s. n.* (în unele state) declarație scrisă sub jurământ în fața instanței judecătorești (autentificată). (< fr., engl. *affidavit*)
afíde *s. f. pl.* afidieni. (< fr. *aphidés*)
afidíde *s. f. pl.* familie de insecte homoptere fitofage: păduchii de plante. (< fr. *aphididés*)
afidiéni *s. m. pl.* grup de insecte din ordinul homopterelor: diferite genuri de păduchi de plante (filoxera); afide. (< fr. *aphidiens*)
afidofág, -ă *adj.* care se hrănește cu afide. (< fr. *aphidophage*)
afíl, -ă *adj.* (despre plante) cu tija lipsită de frunze. (< fr. *aphille*)
afiliá *vb.* **I.** *refl.* a se alătura unei organizații, instituții etc. de același fel, subordonându-i-se. **II.** *tr.* a stabili anumite raporturi de subordonare. (< fr. *affilier*, lat. *affiliare*)
afilíe *s. f* lipsa totală a frunzelor la unele plante. (< fr. *aphyllie*)
afilopód, -ă *adj.* lipsit de frunze bazale. (< fr. *aphylopode*)
afín, -ă **I.** *adj.* înrudit. **II.** *s. m. f.* rudă prin alianță. (< lat. *affinis*)
afiná *vb. tr.* **1.** a elimina, în timpul topirii, bulele de aer, impuritățile dintr-o masă metalică ori sticloasă. **2.** (*text.*) a subția firele. (< fr. *affiner*)
afináj *s. n.* afinare. (< fr. *affinage*)
afinánt *s. m.* substanță care se adaugă materiilor prime din care se fabrică sticla pentru afinare. (< fr. *affinant*)
afináre *s. f.* **1.** acțiunea de a afina; afinaj. **2.** operație de purificare a zahărului brut, care precedă decolorarea și rafinarea. (< *afina*)
afinitáte *s. f.* **1.** potrivire, asemănare, apropiere. **2.** proprietate a substanțelor de a se combina între ele. **3.** (*jur.*) înrudire prin alianță. (< fr. *affinité*, lat. *affinitas*)
afinór, -oáre *s. m. f.* muncitor care lucrează la afinare. (< fr. *affineur*)
afirmá *vb.* **I.** *tr.* a susține, a declara categoric, ferm. **II.** *refl.* a se evidenția, a se face remarcat prin ceva. (< fr. *affirmer*, lat. *affirmare*)
afirmatív, -á *adj.* (și *adv.*) care afirmă ceva; pozitiv. • (*log.*; despre judecăți) care enunță aparența însușirii exprimate de predicat la obiectul exprimat de subiect. (< fr. *affirmatif*, lat. *affirmativus*)
afirmățíe *s. f.* **1.** enunț prin care se afirmă ceva. **2.** (*log.*) judecată în care se enunță existența unui anumit raport între subiect și predicat. (< fr. *affirmation*, lat. *affirmatio*)
afíș *s. n.* **1.** înștiințare publică, tipărită, care se fixează sau se distribuie în anumite locuri. o *cap de* ~ = primul nume de pe afișul care anunță un spectacol; actor celebru. **2.** gen de artă grafică cu funcție mobilizatoare, de informare, de reclamă. (< fr. *affiche*)
afișá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a lipi un afiș. **2.** (*fig.*) a manifesta ostentativ o anumită atitudine. **3.** a vizualiza o mărime măsurată sau rezultatul unui calcul. **II.** *refl.* a apărea în tovărășia cuiva. (< fr. *afficher*)
afișábil, -ă *adj.* care poate fi afișat. (< fr. *affichable*)
afișáj *s. n.* **1.** afișare (1). **2.** (*inform.*) mod de vizualizare a datelor și rezultatelor furnizate de un ordinator. (< fr. *affichage*)
afișétă *s. f.* afiș mic. (< fr. *affichette*)
afișiér *s. n.* loc pentru afișaj; avizier. (< fr. *afficher*)
afișíst, -ă *s. m. f.* artist care creează afișe publicitare. (< fr. *affichiste*)
afișór, -oáre **I.** *s. m. f.* cel care lipește afișe. **II.** *s. n.* dispozitiv pe care apar caractere alfanumerice comandate electric. (< fr. *afficheur*)
afíx *s. n.* **1.** nume generic pentru prefixe, sufixe și infixe, care se adaugă rădăcinii cuvintelor pentru a le modifica sensul, funcția, rolul; orice instrument gramatical având un asemenea rol. **2.** (*mat.*) punct, număr complex într-un sistem de coordonate rectangulare. (< fr. *affixe*, lat. *affixus*)
afixál, -ă *adj.* referitor la afix. (< fr. *affixal*)

afixát, -ă *adj.* (despre cuvinte) format cu ajutorul unui afix. (< fr. *affixé*)
afixáție *s. f.* atașare a unui afix. (< engl. *affixation*)
afixoíd *s. n.* element de compunere tematică; pseudoafix. (< fr. *affixoïde*)
aflatoxínă *s. f.* toxină cancerigenă, din lapte, extrem de periculoasă pentru sănătatea oamenilor.
aflictív, -ă *adj.* (despre pedepse) care lovește direct pe cel care suferă. (< fr. *afflictif*)
aflicțiúne *s. f.* **1.** durere mare. **2.** pedeapsă directă. (< fr. *affliction*, lat. *afflictio*)
aflogístic, -ă *adj.* neinflamabil. (< fr. *aphlogistique*)
afloriméntt *s. n.* unde rocile, mineralele unui zăcământ din subsol apar la suprafață, datorită eroziunii. (< fr. *affleurement*)
afluént *s. m.* apă curgătoare care se varsă într-un curs de apă mai mare. (< fr. *affluent*, lat. *affluens*)
afluéntă *s. f.* **1.** acces al apei superficiale sau subterane într-un râu, lac ori mare. **2.** mulțime de oameni; îmbulzeală, aflux. **3.** cantitate mare, abundență. (< fr. *affluence*, lat. *affluentia*)
afluí *vb. intr.* **1.** (despre sânge) a se îngrămădi într-un corp. **2.** a se deplasa convergent către un punct. • (*fig.*) a se îmbulzi. (< fr. *affluer*, lat. *affluere*)
aflúx *s. n.* **1.** deplasare a unui fluid în direcția unui sistem de colectare. **2.** afluență (2). • acumulare a unui lichid într-o parte a corpului. (< fr. *afflux*, lat. *affluxus*)
afocál, -ă *adj.* (despre sisteme optice) format din două (grupuri de) lentile astfel așezate încât focarul-imagine al uneia să coincidă cu focarul-obiect al celeilalte. (< fr. *afocal*)
afolát, -ă *adj.* (*rar*) înnebunit, ieșit din minți, care și-a pierdut cumpătul. (< fr. *affolé*)
afón, -ă *adj.* **1.** (și *s. m. f.*) care suferă de afonie. • care n-are voce sau simț muzical. **2.** *consoană ~ă* (și *s. f.*) = consoană care se pronunță fără vibrarea coardelor vocale, surdă. (< fr. *aphone*, cf. gr. *aphonos*, mut)
afonie *s. f.* **1.** pierdere patologică a vocii. **2.** (*fig.*) răgușeală. (< fr. *aphonie*)
afonizá *vb. refl.* a suferi fenomenul de afonizare. (< fr. *aphoniser*)
afonizáre *s. f.* pierdere a vibrațiilor glotale la sunetele sonore; asurzire. (< *afoniza*)
aforísm *s. n.* cugetare, judecată care redă într-o formă concisă și expresivă un adevăr; adagiu, maximă, sentință. (< fr. *aphorisme*, gr. *aphorismos*)
aforístic, -ă *adj.* **1.** în formă de aforism. **2.** cu aforisme. (< fr. *aphoristique*)
a fortióri *loc. adj. și adv.* care se impune cu necesitate. • (*log.*; despre raționamente) care constă în trecerea de la o judecată la alta pe baza faptului că în favoarea celei de-a doua judecăți există tot atâtea temeiuri. (< lat. *a fortiori*, cu atât mai mult)
afótic, -ă *adj.* lipsit de lumină. (< fr. *aphotique*)
afotometríe *s. f.* indiferență a frunzelor față de direcția luminii. (< fr. *aphotométrie*)
afototropísm *s. n.* curbare a plantelor în direcția opusă luminii. (< fr. *aphototropisme*)
afrazíe *s. f.* tulburare de comunicare verbală, dificultate de a construi fraze. (< fr. *aphrasie*)
a frésco[1] *loc. adj. și adv.* (despre pictură murală) pictat pe zidul ud, proaspăt. (< it. *a fresco*)
afrésco[2] *s. n.* (*pict.*) frescă. (< it. *affresco*)
afretá *vb. tr.* a închiria o navă pentru transport de mărfuri; a navlosi. (< fr. *affréter*)
africán, -ă **I.** *s. m. pl.* populație băștinașă de rasă negroid-australoidă din Africa. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. **o** *artă ~ă* (sau *artă neagră*) = artă care se manifestă mai ales în sculptura antropomorfă și animalieră, în țesături, orfevrărie. (< fr. *africain*, lat. *africanus*, it. *africano*)
africanísm *s. n.* particularitate a limbajului francez vorbit în Africa. (< fr. *africanisme*)
africaníst, -ă *s. m. f.* africanolog. (< fr. *africaniste*)
africanístică *s. f.* africanologie. (< germ. *Afrikanistik*)
africanitáte *s. f.* **1.** caracter specific culturii africane. **2.** lumea, civilizația africană. (< fr. *africanité*)
africanizá *vb. tr.* a da un caracter specific african. (< fr. *africaniser*)
africanológ, -ă *s. m. f.* specialist în africanologie; africanist. (< *africanologie*)
africanologie *s. f.* disciplină care studiază limbile și civilizațiile africane; africanistică. (< *african* + *-logie*)
africantróp *s. m.* maimuță antropoidă fosilă aparținând perioadei glaciare din Africa orientală. (< fr. *africanthrope*)
africát, -ă *adj., s. f.* (consoană) care se pronunță prin închiderea și deschiderea treptată a organului fonator, urmate de o constricție a acestuia. (< fr. *affriqué*)
afrikaander /africánder/ **I.** *s. m. pl.* **1.** populație de origine albă olandeză din Africa de Sud, constituită din urmașii coloniștilor europeni din sec. XIII; buri. **2.** rasă de taurine cu cocoașă, din Africa de Sud. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. (< fr., engl. *afrikaander*)
afrikaans /africáns/ *s. f.* limbă de origine olandeză, vorbită de afrikaanderi. (< fr. *afrikaans*)
AFRO[1]- *elem.* „african". (< engl. *afro-*)
áfro[2] *adj. inv., adv.* (despre coafură) cu părul foarte încrețit. (< engl., fr. *afro*)
afro-american, -ă *adj.* de origine africană în societatea americană. (< fr. *afro-américain*)
afroamerícanístică *s. f.* disciplină care studiază civilizația și cultura americană, de influențe etnice africane. (< *afro*[1]- + *americanistică*)
afro-asiátic, -ă *adj.* referitor la Africa și Asia. (< fr. *afro-asiatique*)
afroasiatístică *s. f.* disciplină care studiază civilizația și cultura popoarelor rezultate din amestecul băștinașilor cu unele populații venite din Africa și Asia. (< *afro-* + *asiatistică*)
afiocentrísm *s. n.* mișcare culturală, politică și ideologică, predominant afro-americană. (< *afro*[1]- + *centrism*)
afrodítă *s. f.* (*fam.*) femeie foarte frumoasă. (< *Afrodita* n. pr.)
afrodiziác, -ă *adj., s. n.* (substanță) care stimulează apetitul sexual. (< fr. *aphrodisiaque*, gr. *aphrodisiakos*)
afrodizíe *s. f.* exacerbare patologică a instinctului sexual. (< fr. *aphrodisie*)
afrónt *s. n.* insultă, jignire adusă cuiva în public. (< fr. *affront*, it. *affronto*)
afrontá *vb. tr.* **1.** a se opune cu curaj; a înfrunta, a brava, a sfida. **2.** a apropia prin operație buzele unei plăgi. (< fr. *affronter*)
afrontát, -ă *adj.* (despre motive iconografice) repre-zentat prin două animale dispuse față în față. (< fr. *affronté*)
áftă *s. f.* ulcerație superficială, dureroasă, pe mucoasa bucală. (< fr., gr. *aphte*)
after-beat /áftăr-bit/ *s. n.* (*muz.*) denumire a timpilor pari „slabi"; contratimp. (< engl. *after-beat*)
after hours /áftăr auărs/ *s. n.* reuniune amicală după orele de activitate cotidiană, ca prilej de a cânta muzică în ansamblu. (< engl. *after hours*)
afterpíc *s. n.* compartimentul cel mai apropiat de pupă al unei nave. (< engl. *afterpeak*)
aftershave /áftărșéiv/ *s. n.* loțiune ușor alcoolizată, plăcut parfumată, după bărbierit. (<ngl. *after-shave*)
aftoíd, -ă *adj.* cu aspect de aftă. (< fr. *aphtoïde*)
aftós, -oásă *adj.* cu afte. **o** *febră ~oasă* = boală a vitelor comute, transmisibilă și omului, caracterizată prin febră și erupție pe mucoasa gurii. (< fr. *aphteux*)
aftóză *s. f.* boală infecțioasă generală, datorată unui ultravirus, prin leziuni veziculo-ulceroase de tipul aftelor, cu debut brusc. (< fr. *aphtose*)
afuíre *s. f.* dislocare și spălare de către curentul apei a aluviunilor din jurul unei nave sau al fundației unei construcții de pe fundul apelor curgătoare. (după fr. *affouillement*)
afurcá *vb. tr.* a ancora o navă cu ajutorul a două ancore. (< it. *afforcare*)
afúrcă *s. f.* ansamblu de manevre și cabluri folosite pentru afurcare. (< *afurca*)
afuzíune *s. f.* stropire, aspersiune ca mijloc terapeutic. (< fr. *affusion*, lat. *affusio*)
agabarític, -ă *adj.* care depășește un gabarit standard. (< *a-* + *gabaritic*)

agalactíe *s. f.* absență a secreției de lapte după naștere. **o** ~ *contagioasă* = boală epizootică la oi și capre, care se manifestă prin încetarea secreției de lapte și prin leziuni la ochi și la articulații. (< fr. *agalactie*)

agám, -ă *adj.* capabil a se înmulți fără fecundație; asexuat. (< fr. *agame*)

agamét *s. m.* element de reproducere asexuat. (< fr. *agamète*)

agametángiu *s. m.* corp de fructificație în care se dezvoltă agameții. (< fr. *agamétange*)

agámi *s. m.* pasăre amazoniană, cât un fazan, care poate fi dresată și dă alarma prin strigătul său. (< fr. *agami*)

agámic, -ă *adj.* **1.** care nu produce gameți. **2.** rezultat pe cale asexuată; partenogenetic. (< fr. *agamique*)

agamíe *s. f.* **1.** înmulțire asexuată care nu implică fecundație. **2.** lipsă a unui regim juridic privind căsătoria în societatea primitivă. (< fr. *agamie*)

agamocít *s. n.* celulă reproducătoare asexuată. (< fr. *agamocyte*)

agamogenéză *s. f.* reproducere asexuată; agamogonie. (< fr. *agamogenèse*)

agamogoníe *s. f.* agamogeneză. (< germ. *Agamogonie*, engl. *agamogony*)

agamónt *s. m.* individ format pe cale asexuată. (< fr. *agamonte*)

agamospécie *s. f.* specie care se reproduce asexuat. (< fr. *agamospecies*)

agamospermíe *s. f.* formare a semințelor fără fecundație. (< fr. *agamospermie*)

agamospór *s. m.* celulă reproducătoare pe cale asexuală. (< fr. *agamospore*)

agamotróp, -ă *adj.* care nu prezintă mișcări de atracție reciproce între gameții conjugați. (< fr. *agamotrope*)

agápă *s. f.* **1.** masă comună la primii creștini. **2.** masă colegială. (< fr., lat. *agape*)

agár-agár *s. n.* substanță gelatinoasă extrasă din unele alge roșii marine: geloză. (< fr. *agar-agar*)

agáric *s. n.* denumire generică pentru toate ciupercile basidiomicete prevăzute cu lamele sporifere dispuse radiar. (< fr. *agaric*, lat. *agaricum*)

agaricacée *s. f. pl.* familie de ciuperci basidiomicete, având pălăria la partea inferioară cu lamele dispuse radial. (< fr. *agaricacées*)

agasá *vb. tr.* a enerva, a irita, a exaspera. (< fr. *agacer*)

agasánt, -ă *adj.* care agasează. (< fr. *agaçant*)

agastríe *s. f.* lipsă a stomacului, ca urmare a rezecției totale. (< fr. *agastrie*)

agát *s. n.* silice, foarte dură, de diferite culori, din benzi paralele de calcedonie, cuarț și ametist, piatră semiprețioasă. (< fr. *agate*)

agatârși *s. m. pl.* populație scitică, amintită de Herodot, locuind în sec. VI î. H., în regiunea din cursul Mureșului. (< fr. *agathyrses*, lat. *agathyrsi*)

agáte *s. f. pl.* litere tipografice cu floarea de șase puncte. (< fr. *agate*)

agatín, -ă *adj.* care are aparența agatului, ca agatul. (< fr. *agatin*)

agavacée *s. f. pl.* familie de plante monocotiledonate: agava. (< fr. *agavacées*)

agávă *s. f.* plantă ornamentală, originară din Mexic, din ale cărei frunze se extrag fibre textile. (< fr. *agave*)

agéndă *s. f.* **1.** carnet pe care sunt însemnate zilele, pentru diferite notițe referitoare la anumite date. **2.** ordine de zi. (< fr., lat. *agenda*)

agenézic, -ă *adj.* de agenezie. (< fr. *agénésique*)

agenezíe *s. f.* **1.** absență, nedezvoltare a glandelor genitale. **2.** incapacitate de reproducere biologică, sterilitate. **3.** dezvoltare embrionară insuficientă. (< fr. *agénésie*)

agenitalísm *s. n.* absență a secreției interne a glandelor sexuale. (< fr. *agénitalisme*)

agenosomíe *s. f.* dezvoltare insuficientă a organelor sexuale. (< fr. *agénosomie*)

agenozóm *s. m.* monstru cu organele genitale și urinare rudimentare. (< fr. *agénosome*)

agént, -ă **I.** *s. m. f.* reprezentant al unui stat, al unei instituții, întreprinderi etc. care îndeplinește anumite însărcinări. **o** ~ *diplomatic* = reprezentant al unui stat în alt stat în relațiile politice cu acesta; ~ *economic* = persoană fizică sau juridică care participă la viața economică a unei societăți comerciale; ~ *secret* = cel care îndeplinește o misiune secretă de informare; spion; ~ *de circulație* = (sub)ofițer de poliție cu îndrumarea, supravegherea și controlul circulației pe drumurile publice. **II.** *s. m.* factor activ ce determină un anumit proces fizic, chimic etc. **o** ~ *patogen* = microorganism care determină apariția unui proces patologic; *nume de* ~ = substantiv, adjectiv care indică autorul acțiunii unui verb; *complement de* ~ = subiectul logic al acțiunii unui verb pasiv; *propoziție completivă de* ~ = propoziție care arată acțiunea exprimată printr-un verb pasiv. (< fr. *agent*, lat. *agens*)

agentúră *s. f.* **1.** serviciu de informare, de spionaj în slujba unui stat străin, a unor interese străine. **2.** casă de afaceri condusă de un agent (1); afacerile efectuate; agenție. (< germ. *Agentur*)

agenție *s. f.* reprezentanță a unei instituții sau întreprinderi. **o** ~ *telegrafică* (sau *de presă*) = instituție specializată care primește și transmite presei știri și informații; ~ *de bilete* = birou unde se vând bilete pentru spectacole, concerte etc.; ~ *de voiaj* = birou unde se vând cu anticipație biletele de călătorie. (< it. *agenzia*)

agerátum *s. m.* plantă tropicală, originară din America de Sud, cu frunze ovale și flori albastre, roz sau albe și fructe mici. (< fr., lat. *ageratum*)

agerazíe *s. f.* aparență tinerească la o persoană în vârstă. (< fr. *agérasie*)

agéstru *s. n.* con de dejecție. (< fr. *agestre*)

ageuzíe *s. f.* pierdere patologică a simțului gustativ. (< fr. *agueusie*)

agfacolór *adj. inv. procedeu* ~ = procedeu de fotografiere sau de cinematografiere a unei imagini colorate prin suprapunerea a trei straturi fotosensibile. (< germ. *Agfacolor*, n. com.)

ágger *s. n.* terasament de pământ, pietre sau arbori care protejează zidul de incintă al castrelor romane. (< lat. *agger*)

aggiornaménto *s. n.* politică a bisericii romano-catolice de readaptare a doctrinei tradiționale a catolicismului la cerințele societății contemporane. (< it. *aggiornamento*)

agiáto *adv. (muz.)* rar și liniștit. (< it. *agiato*)

agíl, -á *adj.* **1.** sprinten, vioi. **2.** îndemânatic, dibaci, priceput. (< fr. *agile*, lat. *agilis*)

ăgile *adv. (muz.)* cu agilitate. (< it. *agile*)

agilitáte *s. f.* calitatea de a fi agil; sprinteneală, îndemânare. (< fr. *agilité*, lat. *agilitas*)

ágio *s. n.* diferență în plus pe care o poate înregistra cursul preției al unei monede sau al unei hârtii de valoare peste valoarea nominală. (< it. *aggio*, fr., engl. *agio*)

a giórno *loc. adj. și adv.* (iluminat) ca ziua. (< it. *a giorno*)

agiotá *vb. intr.* a specula (la bursă) asupra valorilor sau mărfurilor cu preț variabil. (< fr. *agioter*)

agiotáj *s. n.* faptul de a agiota. (< fr. *agiotage*)

agiotór *s. m.* agent de bursă. (< fr. *agioteur*)

agitá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a clătina, a flutura. **2.** a aţâța, a instiga la revoltă. • a produce vâlvă în public. **II.** *refl. (fam.)* a se frământa. • a se zbuciuma, a fi neliniștit. (< fr. */s'/agiter*, lat. *agitare*)

agitát, -ă *adj.* care se agită; (despre oameni) neastâmpărat, neliniștit. • *(fig.)* tulburat, nervos. • (despre o epocă) frământat. (< *agita*)

agitáto *adv. (muz.)* agitat. (< it. *agitato*)

agitatór, -oáre **I.** *s. m. f.* cel care îndeplinește sarcini de agitație politică. **II.** *s. n.* **1.** dispozitiv mecanic servind la amestecarea lichidelor, la activarea transmiterii de căldură. **2.** dispozitiv servind la punerea în mișcare a granulelor unui material. (< fr. *agitateur*)

agitatóric, -ă *adj.* de agitație. (< germ. *agitatorisch*)

agitáție *s. f.* **1.** mișcare prelungită; clătinare. **2.** stare de neliniște, de tulburare; zbucium. • tumult, zarvă, răscoală. **3.** duritate sistematică de înrâurire politică, orală sau scrisă, a maselor. (< fr. *agitation*, lat. *agitatio*, /3/ rus. *aghitații*)

aglandulár, -ă *adj.* lipsit de glande. (< *a-* + *glandular*)

aglobulíe *s. f.* scădere a numărului globulelor roşii din sânge. (< fr. *aglobulie*)

aglomerá *vb.* **I.** *rel.* a se aduna laolaltă; a se îngrămădi; a se concentra. • (despre oraşe) a se suprapopula. **II.** *tr.* a lega între ele părţile componente ale unui material. (< fr. */s'/agglomérer*, lat. *agglomerare*)

aglomeránt *s. m.* substanţă care leagă între ele particulele unor materiale (< fr. *agglomérant*)

aglomerát *s. n.* corp din aglomerarea unor materiale mărunte. • îngrămădire de materiale vulcanice. • produs obţinut prin aglomerarea minereurilor. (< germ. *Agglo-merat*)

aglomeratór *s. n.* instalaţie pentru aglomerarea mine-reurilor. (< fr. *agglomérateur*)

aglomeráţie *s. f.* **1.** îmbulzeală. **2.** aşezare omenească. (< fr. *agglomération*)

aglosíe *s. f.* absenţă congenitală a limbii. (< fr. *aglosie*)

aglososto míe *s. f.* anomalie congenitală prin lipsa limbii şi a deschizăturii orale. (< engl. *aglossostomia*)

aglutiná *vb. refl.* a se uni, a se lipi strâns. (< fr. */s'/agglutiner*, lat. *agglutinare*)

aglutinánt, -ă **I.** *adj.* care aglutinează. **o** *limbă ~ă* = limbă în care raporturile gramaticale se exprimă cu ajutorul afixelor ataşate la rădăcina cuvântului. **II.** *s. m.* anticorp care coagulează bacteriile din organism. **III.** *s. n.* **1.** substanţă care are proprietatea de a coagula coloizii. **2.** material de legătură între agregate (2). (< fr. *agglutinant*)

aglutináre *s. f.* **1.** acţiunea de a se aglutina. **2.** aglomerare a bacteriilor, a hematiilor şi a altor celule. **3.** (*lingv.*) alipire şi a unei particule sau unui afix la un cuvânt ori a unui cuvânt la alt cuvânt. (< *aglutina*)

aglutiníná *s. f.* anticorp care se formează în sistemul reticular şi limfocitar prin administrare de vaccinuri. (< fr. *agglutinine*)

aglutinogén *s. m.* substanţă proteică din compoziţia microbilor şi a globulelor roşii care produce aglutinina. (< fr. *agglutinogène*)

aglutinoscóp *s. n.* aparat pentru observarea aglutinării bacteriilor sau a unor componenţi celulari, sub influenţa aglutininei din serul sangvin. (< engl. *agglutinoscope*)

agnát, -ă *s. m. f.* rudă în linie paternă. (< fr. *agnat*, lat. *agnatus*)

agnáte *s. f. pl.* subîncrengătură de cordate primitive, acvatice, fără fălci şi dinţi ososi; agnatostomi. (< fr. *agnathes*)

agnátic, -ă *adj.* referitor la agnaţi. **o** (*ist.*) *normă ~ă* = normă potrivit căreia demnităţile dinastice nu reveneau moştenitorilor direcţi, ci numai rudelor masculine celor mai în vârstă. (< fr. *agnatique*)

agnatíe *s. f.* absenţa congenitală a maxilarului inferior. (< fr. *agnathie*)

agnatostómi *s. m. pl.* agnate. (< germ. *Agnathostomen*)

agnaţiúne *s. f.* legătură de rudenie civilă în opoziţie cu înrudirea naturală (cognaţiune). (< fr. *agnation*, lat. *agnatio*)

agnómen *s. n.* poreclă purtată de romani în urma unor fapte deosebite. (< lat. *agnomen*)

agnóstic, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al agnosticismului. (< fr. *agnostique*)

agnosticísm *s. n.* concepţie gnoseologică care neagă posibilitatea cunoaşterii obiective a lumii, a esenţei fenomenelor. (< fr. *agnosticisme*)

agnozíe *s. f.* **1.** (la Socrate) mărturisire a neştiinţei. **2.** tulburare manifestată prin pierderea capacităţii de a recunoaşte obiectele, persoanele etc. (< fr. *agnosie*)

-agóg, -agogíe *elem.* „care conduce", „provoacă". (< fr. *-agogue, -agogie*, cf. gr. *agogos*)

agógic, -ă **I.** *adj.* referitor la agogică. **II.** *s. f.* **1.** totalitatea modificărilor de tempo în procesul interpretării muzicale. **2.** disciplină muzicologică care studiază nuanţarea miş-cării. (< germ. *agogisch*, /II/ germ. *Agogik*, it. *agogica*)

-agogíe v. -agog.

agonadál, -ă *adj.* lipsit de gonade. (< *a-* + *gonadal*)

agonadísm *s. n.* lipsa congenitală a gonadelor. (< engl. *agonadism*)

agonál, -ă *adj.* referitor la agonale. (< engl., germ. *agonale*)

agonále *s. f. pl.* **1.** întreceri atletice la vechii greci. **2.** serbări romane în cinstea zeului Ianus. (< lat. *agonalia*)

agónă *s. f.* linie care uneşte punctele de pe glob cu declinaţie magnetică zero. (< fr. *agone*)

agónic, -ă *adj.* referitor la agonie. (< germ. *agonisch*)

agoníe *s. f.* **1.** stare patologică foarte gravă a organis-mului, care precedă moartea. **2.** (*fig.*) decădere, declin. (< fr. *agonie*)

agoníst[1] *s. m.* (la vechii greci) concurent la jocurile atletice. (< germ. *Agonist*, gr. *agonistes*)

agoníst[2]**, -ă** **I.** *adj., s. m.* (muşchi) care produce o anumită mişcare. **II.** *adj., s. n.* (substanţă, agent) lipsit de activitate intrinsecă, care blochează receptorii. (< fr. *agoniste*)

agonístic, -ă **I.** *adj.* **1.** referitor la lupte; atletic. **2.** (*fil.*) referitor la lupta de idei. **II.** *s. f.* parte a gimnasticii la vechii greci care cuprindea luptele atletice. **III.** *s. m. pl.* sectă creştină din nordul Africii, în sec. IV-V, având adepţi ai martirajului benevol, ai ascezei şi împotriva bisericii oficiale. (< fr. *agonistique*)

agonizá *vb. intr.* **1.** a fi în agonie. **2.** (*fig.*) a fi în declin, a fi în comă. (< fr. *agoniser*, lat. *agonizari*)

agonizánt, -ă *adj.* care agonizează; muribund. (< fr. *agonisant*)

agonotesíe *s. f.* conducere a întrecerilor atletice la vechii greci. (< gr. *agonothesia*)

agonotét *s. m.* personaj care prezida întrecerile atletice la greci. (< gr. *agonothetes*)

agorá *s. f.* piaţă publică a oraşelor greceşti antice în care se concentrau viaţa civică şi negoţul. (< fr., gr. *agora*)

agorafób, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de agorafobie. (< fr. *agoraphobe*)

agorafobíe *s. f.* teamă patologică de spaţii largi, de locuri deschise, pieţe etc.. (< fr. *agoraphobie*)

agoranóm *s. m.* (*ant.*) magistrat grec cu controlul pieţei, al activităţii economice a oraşului. (< fr. *agoranome*, gr. *agoranomos*)

agóră *s. f.* spaţiu public. (< fr., gr. *agora*)

agorót *s. m.* monedă divizionară a Israelului, a suta parte dintr-un shekel. (< fr. *agorot*)

agradáre *s. f.* înălţare a albiei unui râu prin aluviuni; ridicare a suprafeţei reliefului prin depuneri de materiale. (după engl. *aggradation*)

agráfă *s. f.* **1.** piesă mică de tablă, de sârmă pentru fixare; obiect cu care se prinde o haină, părul, o incizie etc. **2.** piesă de solidarizare a armăturilor la betonul armat. **3.** (*arhit.*) ornament în formă de consolă în capătul unui arc. (< fr. *agrafe*, germ. *Agraffe*)

agrafíe *s. f.* afecţiune patologică manifestată prin pierderea capacităţii de redare a ideilor prin scris. (< fr. *agraphie*)

agramát, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (cel) care face greşeli elementare de gramatică; ignorant, incult. **II.** *adj.* care conţine greşeli de exprimare şi de ortografie. (< lat., gr. *agrammatos*)

agramaticál, -ă *adj.* care nu respectă principiile gramaticalităţii. (< fr. *agrammatical*)

agramaticalitáte *s. f.* caracterul unui anunţ agramatical. (< fr. *agrammaticalité*)

agramatísm *s. n.* **1.** necunoaştere a vorbirii şi a scrierii corecte; incultură, ignoranţă. **2.** pierdere a capacităţii de a exprima cuvintele. (< fr. *agrammatisme*)

agranulocít *s. n.* leucocită negranulată. (< fr. *agranulocyte*)

agranulocitár, -ă *adj.* referitor la agranulocite. (< fr. *agranulocytaire*)

agranulocitóză *s. f.* boală gravă provocată de dispariţia sau scăderea numărului de granulocite din sânge. (< fr. *agranulocytose*)

agrár, -ă *adj.* referitor la proprietatea funciară; agrarian, agricol. **o** *reformă ~ă* = reformă a relaţiilor de proprietate asupra pământului. • în care predomină agricultura. (< fr. *agraire*, lat. *agrarius*)

agrarián, -ă **I.** *adj.* agrar. **II.** *s. m. f.* **1.** muncitor agricol; agricultor. **2.** partizan al agrarianismului. (< fr. *agrarien*)

agrarianísm *s. n.* orientare în gândirea economică care acordă prioritate dezvoltării agriculturii. (< fr. *agraria-nisme*)

agravá *vb. refl., tr.* a (se) înrăutăţi. • a (se) amplifica. (< fr. */s'/aggraver*, lat. *aggravare*)

agravánt, -ă *adj.* care agravează. **o** *circumstanţe ~e* = împrejurări care măresc răspunderea penală. (< fr. *aggravant*, lat. *aggravans*)

agreá *vb. tr.* a primi favorabil; a simpatiza. • a accepta un reprezentant diplomatic. (< fr. *agréer*)
agreábil, -ă *adj.* **1.** plăcut; distractiv. **2.** (despre oameni) simpatic. (< fr. *agréable*)
agreemént /agrímănt/ *s. n.* acord oficial. (< engl. *agreement*)
agregá *vb. refl.* (despre elemente) a se uni, a se alipi. (< fr. */s'/agréger*, lat. *agregare*)
agregáre *s. f.* faptul de a se agrega; agregație. o *stare de* ~ = fiecare dintre cele trei stări de consistență a materiei. (< *agrega*)
agregát[1] *s. n.* **1.** ansamblu de lucruri aflate într-o conexiune. **2.** grup de mașini care lucrează în același timp ca un tot unitar. **3.** material inert (pietriș, nisip etc.) care se amestecă cu cimentul la prepararea betonului, mortarului etc. **4.** component elementar al structurii solului. o ~ *mineral* = concreștere de minerale în diferite formații naturale. (< rus. *agregat*, /3/ fr. *agrégat*)
agregát[2] *s. m. profesor* ~ = (în unele țări) titlu universitar conferit prin concurs colaboratorului, asociat la catedră unui profesor, autorizat să țină lecții din cursul acestuia. (după fr. *agrégé*)
agregáție *s. f.* **1.** agregare. **2.** (în unele țări) concurs pentru postul de profesor agregat. (< fr. *agrégation*, lat. *aggregatio*)
agreMént *s. n.* **1.** plăcere, distracție, divertisment. **2.** (*jur.*) consimțământ, încuviințare, acord internațional între părți în scopul reglementării raporturilor juridice. (< fr. *agrément*)
agrementá *vb. tr.* a da culoare, a înfrumuseța prin adăugarea unui accesoriu plăcut. (< fr. *agrémenter*)
agrementál, -ă *adj.* de agrement. (< *agrement* + *-al*)
agresá *vb. tr.* a comite o agresiune. (< fr. *agresser*)
agresiúne *s. f.* **1.** atac brutal neprovocat. • folosire a forței armate de către un stat sau o coaliție de state împotriva suveranității, integrității teritoriale și independenței politice a unui alt stat. **2.** atac asupra persoanelor sau bunurilor. **3.** acțiune exterioară care primejduiește echilibrul și integritatea unui sistem viu. (< fr. *agression*, lat. *aggressio*)
agresív, -ă *adj.* **1.** care săvârșește o agresiune; provocator; irascibil. **2.** (despre substanțe) care atacă chimic corpurile. (< fr. *agressif*)
agresivitáte *s. f.* **1.** însușirea de a fi agresiv. **2.** (*psih.*) comportament ostil, destructiv al unui individ. • însușire a unor agenți patogeni de a ataca plantele. • ostilitate a animalelor. **3.** proprietate a apelor naturale de a ataca, prin acțiune chimică, construcțiile, de a produce degradarea solului. (< fr. *agressivité*)
agresología *s. f.* studiu al șocurilor de origine exogenă sau endogenă și al reacțiilor organismului. (< fr., engl. *agressology*)
agresór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care săvârșește o agresiune. (< fr. *agresseur*, lat. *aggressor*)
agrést, -ă I. *adj.* **1.** câmpenesc, rustic. **2.** grosolan. II. *s. f.* savană împădurită, xerofitică, în partea umedă a caatingăi. (< lat. *agrestis*, fr. *agreste*)
AGRI- v. agro-.
agrícol, -ă *adj.* **1.** referitor la agricultură; folosit în agricultură; obținut în agricultură. **2.** agrar. (< fr. *agricole*)
agrícultór, -oáre *s. m. f.* cel care se ocupă cu agricultura. (< fr. *agriculteur*, lat. *agricultor*)
agricultúră *s. f.* ramură a producției materiale incluzând operațiile și metodele de cultivare a pământului și creșterea vitelor. (< fr. *agriculture*, lat. *agricultura*)
agrienergíe *s. f.* energie extrasă din plante. (după engl. *energy-farming*)
agrimensór *s. m.* specialist în agrimensură. (< it. *agrimensore*, lat. *agrimensor*)
agrimensúră *s. f.* tehnica măsurătorilor topografice și cadastrale simple ale terenurilor agricole. (< it., lat. *agrimensura*)
AGRIO- *elem.* „sălbatic, rustic, necultivat". (< fr. *agrio-*, cf. gr. *agrios*)
agriología *s. f.* disciplină care studiază obiceiurile omului primitiv. (< *agrio-* + *-logie*)
agrionídе *s. f. pl.* familie de libelule zigoptere: libelula albastră. (< fr. *agrionidés*)
agriotimíe *s. f.* tendință patologică de a comite acte de nebunie furioasă. (< fr. *agriothymie*)
agriotíp *s. n.* (*biol.*) **1.** tip ancenstral al unei specii. **2.** tipul cel mai frecvent dintr-o populație. (< fr. *agriotype*)
agripníe *s. f.* insomnie. (< fr. *agrypnie*)
AGRO-/AGRI- *elem.* „agricol, agricultură". (< fr. *agro-*, *agri-*, cf. lat. *ager, agri*, gr. *agros*, ogor)
agroameliorativ, -ă *adj.* referitor la ameliorarea unor soluri agricole. (<*agro-amélioratif*)
agroalimentár, -ă *adj.* (despre produse) provenit din agricultură. (< fr. *agro-alimentaire*)
agrobiocenóză *s. f.* biocenoză a organismelor vegetale și animale din terenurile de cultură; agrocenoză. (< fr. *agrobiocénose*)
agrobiológ, -ă *s. m. f.* specialist în agrobiologie. (< rus. *agrobiolog*)
agrobiologic, -ă *adj.* referitor la agrobilogie. (< germ. *agrobiologisch*)
agrobiologíe *s. f.* știință care studiază cultura plantelor și creșterea animalelor prin prisma biologiei. (< germ. *Agrobiologie*)
agrobotánic, -ă I. *adj.* din agrobotanică. II. *s. f.* studiul plantelor agricole. (< fr. *agrobotanique*)
agrobusioness /-biznis/ *s. f.* agricultură desfășurată pe principii comerciale. (< engl. *agrobusiness*)
agrocenóză *s. f.* agrobiocenoză. (< fr. *agrocénose*)
agrochímic, -ă *adj.* referitor la agrochimie. (< fr. *agrochimique*)
agrochimíe *s. f.* știință care studiază interacțiunile dintre substanțele chimice, microorganisme și plantele superioare. (< fr. *agrochimie*)
agrochimíst, -ă *s. m. f.* specialist în agrochimie. (<fr. *agrochimiste*)
agroclimatologíe *s. f.* ramură a climatologiei care studiază clima ca factor al producției agricole. (< *agro-* + *climatologie*)
agroecológic, -ă *adj.* referitor la agroecologie. (< *agro-* + *ecologie*)
agroecologíe *s. f.* ramură a ecologiei care studiază influența factorilor de mediu abiotici asupra plantelor de cultură. (< *agro-* + *ecologie*)
agroecosistém *s. n.* ecosistem agricol. (< *agro-* + *ecosistem*)
agroecotíp *s. n.* ecotip dezoltat într-un mediu special în ecosistemele agricole. (< *agro-* + *ecotip*)
agroenciclopedie *s. f.* emisiune la radio și la televiziune de știință și practică agricolă. (< *agro-* + *enciclopedie*)
agrofíl, -ă *adj.* (despre plante) care crește pe terenuri cultivate. (< fr. *agrophile*)
agrofíte *s. f. pl.* plante de cultură. (< lat. *agrophytae*)
agrofitocenóză *s. f.* fitogenoză formată în terenurile cultivate. (< fr. *agrophytocénose*)
agrofizică *s. f.* știință care studiază cercetarea condițiilor în care se dezvoltă plantele, procesele fizice din plante. (< germ. *Agrophysik*)
agrofónd *s. n.* ansamblu de procedee agrotehnice pentru fertilizarea unui teren experimental. (< rus. *agrofond*)
agrogeológ, -ă *s. m. f.* specialist în agrogeologie (< fr. *agrogéologue*)
agrogeológic, ă *adj.* referitor la agrogeologie. (< fr. *agrogéologique*)
agrogeologíe *s. f.* pedologie[1]. (< fr. *agrogéologie*)
agrografie *s. f.* descriere sistematică a terenurilor cultivate. (< *agro-* + *-grafie*[2])
agroindustriál, -ă *adj.* referitor la producția agricolă industrializată. (< fr. *agroindustriel*)
agrológic, -ă *adj.* referitor la agrologie. (< fr. *agrologique*)
agrologie *s. f.* agrotehnică (II). (< fr. *agrologie*)
agromaníe *s. f.* impuls morbid de a trăi în solitudine, de a se retrage la țară. (< engl. *agromania*)
agrometeorológ, -ă *s. m. f.* specialist în agrometeorologie. (< fr. *agrométéorologue*)
agrometeorológic, -ă *adj.* referitor la agrometeorologie. (< fr. *agrométéorologique*)
agrometeorologie *s. f.* știință care studiază rolul condițiilor meteorologice în dezvoltarea plantelor de cultură. (< fr. *agrométéorologie*)
agronóm, -ă *s. m. f.* specialist în agronomie. (< fr. *agronome*)

agronometríe *s. f.* ştiinţa măsurării puterii productive a solului. (< fr. *agronométrie*)
agronómic, -ă *adj.* referitor la agronomie. (< fr. *agronomique*)
agronomíe *s. f.* ştiinţă care studiază metodele şi tehnicile cultivării plantelor şi ale creşterii animalelor. (< fr. *agronomie*)
agropedologie *s. f.* disciplină care se ocupă cu aplicarea metodelor de sporire a fertilităţii solurilor. (< fr. *agropédologie*)
agropensiune *s. f.* pensiune agroturistică. (< *agro* + *-pensiune*)
agrosílvic, -ă *adj.* referitor la agricultură şi silvicultură. (< *agro-* + *silvic*)
AGROSTO- *elem.* „iarbă, păşune"; „graminee". (< fr. *agrosto-*, cf. gr. *agrostes*)
agrostografíe *s. f.* studiu şi descriere sistematică a gramineelor. (< fr. *agrostographie*)
agrostologíe *s. f.* ramură a botanicii care studiază păşunile; graminologie. (< germ. *Agrostologie*)
agrotéhnic, -ă I. *adj.* referitor la agrotehnică. **II.** *s. f.* ştiinţă care studiază modul în care omul poate interveni în corelaţia dintre factorii de vegetaţie, sol şi plantele cultivate; agrologie. • procedeele tehnice de cultivare a unei plante. (< fr. *agrotechnique*, /II/ rus. *agrotehnika*)
agrotehnicián, -ă *s. m. f.* specialist în agrotehnică. (< *agrotehnică* + *-ian*)
agroterásă *s. f.* terasă amenajată pentru pomicultură şi viticultură. (< rus. *agroterrasa*)
agrotíp *s. n.* tip de soiuri la plantele cultivate. (< fr. *agrotype*)
agroturísm *s. n.* turism (1) care se face în zonele rurale. (< fr. *agro-tourisme*, engl. *agro-tourism*)
agroturístic, -ă *adj.* de agroturism. (< *agrotur*/ism/ + *-istic*)
agrozoocenóză *s. f.* biocenoză a formei agricole. (< fr. *agrozoocénose*)
agrozootéhnic, -ă I. *adj.* referitor la agrozootehnică. **II.** *s. f.* agrozootehnie. (după rus. *agrozootehniceskii*, /II/ *agrozootehnika*)
agrozootehnicián, -ă *s. m. f.* specialist în agrozootehnică. (< *agrozootehnică* + *-ian*)
agrozootehníe *s. f.* tehnică a cultivării plantelor furajere şi a creşterii animalelor; agrozootehnică. (< fr. *agrozootechnie*)
agrúme *s. f. pl.* fructele citrice. (< fr. *agrumes*)
agúti *s. m.* animal rozător de mărimea unui iepure, cu blana aurie, din bazinul Amazonului. (< sp. *aguti*)
ahasvéric, -ă *adj.* veşnic rătăcitor. (< germ. *ahasve-risch*)
aheeán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Ahaia (Peloponez). • (*s. n.*) vechi dialect vorbit de aheeni. (< fr. *achéen*)
aheróntic, -ă/acheróntic, -ă *adj.* subpământean. • (*fig.*) de iad, jalnic. (< fr. *achérontique*, cf. gr. *Acheron*, fluviu în Infern)
ahilognozíe *s. f.* imposibilitatea de a recunoaşte tactil materialul din care sunt făcute obiectele. (< fr. *ahylognosie*)
ái /a-i/ *s. m.* mic mamifer arboricol, cu capul acoperit cu o blană moale, cenuşie, din America de Sud şi Madagascar. (< fr. *aï*)
aide-mémoire /ed-memoár/ *s. n.* **1.** îndreptar cuprinzând esenţialul cunoştinţelor unui domeniu, care trebuie memorate. **2.** notă înmânată personal de un agent di-plomatic celeilalte părţi, în cursul unor convorbiri, care rezumă problema discutată. (< fr. *aide-mémoire*)
aifilofíte *s. f. pl.* plante cu frunze verzi persistente. (< fr. *aiphyllophytes*)
aihmofobíe *s. f.* teamă patologică faţă de obiectele ascuţite. (< fr. *aichmophobie*)
aikído *s. n.* artă marţială, sport de origine japoneză, bazat pe tehnica jiu-jitsu. (< fr., jap. *aïkido*)
ailurofobíe *s. f.* galeofobie. (< fr. *ailourophobie*)
ainú *s. n. inv.* veche populaţie din arhipelagul nipon (ins. Sahalin). • limbă vorbită de această populaţie. (< fr., jap. *ainou*, rus. *ainu*)
aióli *s. n.* sos franţuzesc preparat din maioneză şi usturoi, servit cu peşte sau fructe de mare. (< fr. *aioli*)
airbag /érbeg/ *s. n.* sistem de protecţie care constă în umflarea rapidă a unei perne de aer, cu scopul de a atenua şocurile simţite de ocupanţii autovehiculului. (< engl. *airbag*)
airbus /érbüs/ *s. n.* aerobuz. (< engl., fr. *airbus*)
airozóm *s. m.* corpuscul în suspensie, de natura materiilor de rezervă, prezent la bacterii şi cianoficee. (< fr. *airosome*)
áisberg *s. n.* bloc uriaş de gheaţă plutitoare, din gheţurile polare. (< engl. *iceberg*)
aitalofíte *s. f. pl.* plante de tufişuri semipervirescente. (< fr. *aïthalophytes*)
-áj *suf.* „acţiune". (< fr. *-age*)
ajmalínă *s. f.* alcaloid extras dintr-o plantă exotică. (< fr. *ajmaline*)
ajúr *s. n.* **1.** broderie artistică pe pânză, din spaţii rărite. • răriturí de-a lungul unei ţesături. **2.** ornament cu perforaţii. (< fr. *ajour*)
ajurá *vb. tr.* a executa un ajur. (< fr. *ajourer*)
ajustá *vb. tr.* **1.** *(tehn.)* a potrivi, a adapta (o piesă). **2.** a potrivi pe corp (o haină). **3.** a înlocui valorile statistice empirice cu valori teoretice, dispuse continuu şi regulat, care să dea o imagine cât mai reală a unui fenomen. (< fr. *ajuster*)
ajustábil, -ă *adj.* care poate fi ajustat. (< fr. *ajustable*)
ajustabilitáte *s. f.* însuşirea de a fi ajustabil; capacitate de reglare. (< engl. *ajustability*)
ajustáj *s. n. (tehn.)* ajustare; mărime care măsoară exactitatea contactului feţelor a două piese care se întrepătrund. (< fr. *ajustage*)
ajustór, -oáre *s. m. f.* muncitor calificat în operaţii de ajustare a unor piese. (< fr. *ajusteur*)
ajutáj *s. n.* tub scurt şi îngust, adaptat la deschizătura de curgere a unor fluide, pentru a regla debitul; duză (1). (< fr. *ajutage*)
akán *s. m.* rapsod popular cazah sau kirghiz. (< rus. *akîn*)
akermanít *s. n.* silicat de calciu şi de magneziu natural. (< rus. *akermanit*)
akinákes *s. n.* spadă scurtă, pumnal cu unu sau două tăişuri, folosit de perşi, sciţi, sarmaţi etc. (< gr. *akinákes*)
akkadián, -ă 1. *s. m. pl.* populaţie semitică din Antichitate care a trăit în oraşul şi statul Akkad (Mesopotamia). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Akkad. • (*s. f.*) limbă vorbită de akkadieni, cu scriere cuneiformă. (< fr. *akkadien*)
akmeísm *s. n.* curent modernist în literatura rusă de la începutul sec. XX, înrudit cu simbolismul. (< rus. *akmeizm*)
akmeíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al akmeismului. (< rus. *akmeist*)
-ál *suf.* „calitate". (< fr. *-al*)
-ala v. ula.
à la *prep.* la, despre. (< fr. *à la*)
alabandínă *s. f.* sulfură naturală de mangan, negricioasă, cu luciu metalic. (< fr. *alabandine*)
alabástru *s. n.* ghips, cu aspect de marmură, din care se fac obiecte de artă şi ornamentaţii. (< it. *alabastro*, lat. *alabastrum*)
à la carte /alacárt/ *loc. adj. şi adv.* după lista de bucate. (< fr. *à la carte*)
à la grecque /alagréc/ *loc. adj.* şi *adv.* după moda grecească. (< fr. *à la grecque*)
alaít *s. n.* mineral rar, de culoare roşie, din Asia Centrală. (< rus. *alait*)
à la lettre /alalétr/ *loc. adj.* şi *adv.* **a)** literă cu literă, literal; **b)** cu exactitate, punctual. (< fr. *à la letre*)
alálic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de alalie. (< fr. *alalique*)
alalíe *s. f.* imposibilitate de a pronunţa unele cuvinte sau sunete; logoplegie. (< fr. *alalie*)
à la longue /alalóng/ *loc. adj. şi adv.* cu timpul. (< fr. *à la longue*)
alamáni *s. m. pl.* v. a l e m a n i .
alámă *s. f.* **1.** aliaj de cupru şi zinc. **2.** (*pl.*) obiect din acest aliaj; instrumente muzicale de suflat din alamă (1). (după it. *lama*)
alambíc *s. n.* **1.** aparat de distilare, pentru fabricarea spirtului. **2.** (*fig.*) examinare (a ceva) cu mare atenţie. (< fr. *alambic*)
alambicá *vb. tr.* **1.** a distila cu alambicul. **2.** (*fig.*) a complica inutil, a face greu de înţeles. (< fr. *alambiquer*)
alambicát, -ă *adj.* **1.** prea rafinat, complicat. **2.** (*fig.*) (foarte) subtil, hiporafinat. (< fr. *alambique*)
aláni *s. m. pl.* triburi nomade de origine sarmată, care locuiau în sec. II-I î.H., în nordul Mării Negre, între fluviul Don şi Caucaz. (< fr. *allanes*, lat. *alani*)
alanínă *s. f.* aminoacid produs prin hidroliza proteinelor naturale. (< fr. *alanine*)
alantoídă *s. f.* membrană embrionară a animalelor vivipare şi ovipare cu respiraţie pulmonară. (< fr. *allantoïde*)
alantoidiéni *s. m. pl.* amniote. (< fr. *allantoïdiens*)

alantoínă *s. f.* produs de oxidare al acidului uric, în urina mamiferelor. (< fr. *allantoïne*)
alár, -ă I. *adj.* (*ant.*) referitor la ală; din aripile unei armate. **II.** *s. m. pl.* trupe de cavalerie care asigurau flancurile. (< lat. *alaris*)
alarmá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) înfricoşa; a (se) alerta. **II.** *tr.* a da alarma, a pune în stare de alarmă (1). (< fr. *alarmer*)
alarmánt, -ă *adj.* care alarmează; neliniştitor; alarmist (II). (< fr. *alarmant*)
alármă *s. f.* **1.** anunţare a unui pericol iminent care necesită măsuri urgente. • semnal, chemare pentru a lua armele. **2.** (*fig.*) nelinişte, teamă; alertă. (< fr. *alarme*)
alarmísm *s. n.* caracter de alarmă. (< *alarmă* + *-ism*)
alarmíst, -ă I. *adj., s. m. f.* (cel) care răspândeşte ştiri alarmante; (cel) care se alarmează repede; sperios. **II.** *adj.* (despre ştiri) alarmant. (< fr. *alarmiste*)
á la russe /alarús/ *loc. adj. şi adv.* ruseşte, în manieră rusească. (< fr. *à la russe*)
ALASO- *elem.* „schimbare, modificare". (< fr., engl. *allasso-*, cf. gr. *allassein*, a schimba)
alasoterapíe *s. f.* ansamblu de metode terapeutice care diferă de medicaţia specifică. (< fr. *allassothérapie*)
alasotónic, -ă *adj.* cauzat de schimbarea sau scăderea turgescenţei. (< fr. *allassotonique*)
alastrín *s. n.* boală contagioasă şi epidemică din ţările calde, printr-o erupţie veziculoasă măruntă şi superficială. (< fr. *alastrin*)
alát, -ă *adj.* **1.** (*livr.*) cu aripi; înaripat, elevat. **2.** (*bot.*; despre organe) cu aspect de aripă. (< lat. *alatus*)
alaún *s. n.* sulfat dublu al unui metal trivalent sau monovalent; sulfat dublu de aluminiu şi potasiu; piatră-acră. (< germ. *Alaun*)
alautogamíe *s. f.* polenizare în două moduri diferite. (< fr. *allautogamie*)
álă *s. f.* unitate tactică de cavalerie în armata romană, alcătuită din auxiliari. (< lat. *ala*)
albádă *s. f.* alboradă. (< sp. *albada*)
albán, -ă *adj., s. m. pl.* albanez. (< lat. *albanus, abani*)
albanéz, -ă I. *s. m. pl.* populaţie de origine traco-ilirică constituită ca naţiune în Albania. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie; alban. • (*s. f.*) limbă indo-europeană vorbită de albanezi. (< fr. *albanais*, it. *albanese*)
albaníst, -ă *s. m. f.* specialist în albanistică; albanolog. (< *albanistică*)
albanístică *s. f.* disciplină care studiază cultura şi civilizaţia albaneză; albanologie. (< germ. *Albanistik*)
albanológ, -ă *s. m. f.* albanist. (< *albanologie*)
albanologíe *s. f.* albanistică. (< *Albania* + *-logie*)
albaspínă *s. f.* arbust spinos din familia rozaceelor, cu frunze crestate, flori albe în buchetele şi cu fructe comestibile; păducel. (< lat. *alba spina*, it. *albaspina*)
albatrós *s. m.* pasăre palmipedă marină cu aripi mari, cu cioc gros şi încovoiat. (< fr. *albatros*)
álbă *s. f.* veche formă de poezie provensală. (< prov. *alba*, cf. lat. *alba*, zori)
albédo *s. n.* mărime fotometrică, raportul dintre energia luminoasă radiată de un corp şi cea primită. (< fr. *albédo*, lat. *albedo*)
albedométru *s. n.* instrument pentru determinarea valorii albedoului. (< fr. *albédomètre*)
albescént, -ă *adj.* care devine alb, care prezintă albescenţă. (< engl. *albescent*)
albescénţă *s. f.* stare a ceea ce este alb. (< fr. *albescence*)
albgardíst, -ă *s. m. f.* membru al forţelor armate contrarevoluţionare ruse, împotriva puterii sovietice din războiul civil (1918-1920). (după rus. *belogvardeeţ*)
albián, -ă *adj., s. n.* (din) primul etaj al cretacicului mediu (sau ultimul al cretacicului inferior). (< fr. *albien*)
albigéns, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al unei secte rigoriste şi antiecleziastice din Franţa în sec. XII-XIII, reprimată sângeros de papalitate. (< lat. *albigensium*, germ. *Albigenser*)
albinísm *s. n.* **1.** anomalie congenitală în depigmentarea pielii şi părului sau a irisului. **2.** absenţă a clorofilei în frunze. (< fr. *albinisme*)
albinoidísm *s. n.* formă incompletă de albinism. (< fr. *albinoïdisme*)
albinós, -oásă *adj., s. m. f.* (om, animal) atins de albinism. (< fr. *albinos*)
albinozitáte *s. f.* însuşirea de a fi albinos. (< *albinos* + *-itate*)
albit *s. n.* plagioclaz, alumosilicat de sodiu, cu aspect lăptos, verzui, roşietic sau incolor, fondant în ceramică. (< fr. *albite*)
albitizáre *s. f.* transformare a feldspaţilor în albite. (după fr. *albitisation*)
alboáre *s. f.* lumină alburie, licărire albă. (< lat. *albor*, it. *albore*)
alborádă *s. f.* cântare în onoarea şi sub fereastra cuiva în zori; albadă, aubadă. (< sp. *alborada*)
albuginée *s. f.* membrană fibroasă, albă, care învelește ovarul şi testiculul. (< fr. *albuginée*)
albúgo *s. n.* **1.** opacifiere inflamatorie a corneei, sub formă de pată albă. **2.** pată albă care se formează pe unghie. (< fr., lat. *albugo*)
albúm *s. n.* **1.** volum special legat în care se păstrează fotografii, ilustrate, mărci poştale etc. • caiet în care se scriu versuri, maxime. **2.** carte mare cuprinzând ilustraţii, fotografii etc. **3.** colecţie de melodii ale unui cântăreţ, ale unei formaţii pe un singur disc. (< fr., lat. *album*)
albumén *s. n.* substanţă nutritivă a seminţelor unor plante. (< fr., lat. *albumen*)
ALBUMIN(O)- *elem.* „albumină". (< fr. *albumin/o/-*, lat. *albumen*)
albuminát *s. n.* combinaţie a unei albumine cu oxizi metalici; metaproteină. (< fr. *albuminate*)
albumínă *s. f.* substanţă organică din grupul proteinelor, în compoziţia albuşului de ou, a sângelui şi a altor lichide organice. (< fr. *albumine*)
albuminemíe *s. f.* prezenţa albuminei în plasma sangvină. (< fr. *albuminémie*)
albuminocolíe *s. f.* prezenţa albuminei în bilă[1]. (< fr. *albuminocholie*)
albuminogén, -ă *adj.* care produce albumină. (< engl. *albuminogenous*)
albuminoid, -ă I. *adj.* de felul albuminei. **II.** *s. n.* proteină complexă, ca albumina, din ţesuturile cartilaginoase. (< fr. *albuminoïde*)
albuminometríe *s. f.* determinarea cantităţii de albumină dintr-un lichid organic. (< engl. *albuminometry*)
albuminométru *s. n.* aparat folosit în albuminometrie. (după fr. *albuminimètre*)
albuminóne *s. f. pl.* partea de proteine din serul sangvin care nu se coagulează prin încălzire. (< fr. *albuminones*)
albuminorahie *s. f.* prezenţa excesivă a albuminei în lichidul cefalorahidian. (< fr. *albuminorachie*)
albuminoreácţie *s. f.* reacţie care indică prezenţa albuminei. (< fr. *albumino-réaction*)
albuminós, -oásă *adj.* care conţine albumină. (< fr. *albumineux*)
albuminúrie, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de albuminurie (< fr. *albuminurique*)
albuminuríe *s. f.* prezenţa albuminei în urină. (< fr. *albuminurie*)
albumóză *s. f.* polipeptidă solubilă în apă, în timpul digestiei gastrice ca rezultat al acţiunii pepsinei asupra protidelor. (< fr. *albumose*)
albumozuríe *s. f.* prezenţa albumozei în urină. (< fr. *albumosurie*)
albúrn *s. n.* strat lemnos situat între scoarţa unui arbore şi inima lui. (< it. *alburno*, lat. *alburnum*)
alcáic, -ă *adj. vers* ~ = vers endecasilabic greco-latin, format din doi dactili şi doi trohei sau din şase picioare cu o silabă lungă la mijloc; *strofă ~ă* = strofă cu primele două versuri alcaice. (< fr. *alcaïque*, lat. *alcaicus*)
alcálde *s. m.* **1.** magistrat municipal în Spania. **2.** primar, guvernator indian în Anzi (Peru). (< sp. *alcalde*)
ALCALI- *elem.* „alcalin". (< fr. *alcali-*, cf. ar. *al-kali*, plantă marină)

alcalicelulóză *s. f.* derivat alcalin al celulozei, la fabri-carea viscozei. (< fr. *alcalicellulose*)
alcaliemíe *s. f.* alcaloză. (< germ. *Alkaliämie*)
alcálii *s. n. pl.* hidroxizii metalelor alcaline. (< fr. *alcali*)
alcalimetríe *s. f.* parte a chimiei care studiază determinarea concentrației unei baze. (< fr. *alcalimétrie*)
alcalimétru *s. n.* aparat folosit în alcalimetrie. (< fr. *alcalimètre*)
alcalín, -ă *adj.* **1.** (despre substanțe) cu reacție bazică. **o** *metale ~e* = metale care prin oxidare produc alcalii; *medicamente ~e* = medicamente care conțin alcalii, în tratamentul acidității gastrice. **2.** (despre ape, soluri) care conține săruri de sodiu și de potasiu. (< fr. *alcalin*)
alcalinitáte *s. f.* însușire a unei substanțe de a fi alcalină. • concentrație în ioni de hidroxili a unei soluții. (< fr. *alcalinité*)
alcalínizá *vb. tr.* a da unei substanțe proprietăți alcaline, alcaliza. (< fr. *alcaliniser*)
alcalinizánt, -ă *adj.* care alcalinizează. (< *alcaliniza* + *-ant*)
alcalinoterapíe *s. f.* folosirea terapeutică a sărurilor alcaline. (< fr. *alcalinothérapie*)
alcalizá *vb. tr.* a alcaliniza. (< fr. *alcaliser*)
alcaloíd *s. m.* substanță organică de origine vegetală sau obținută sintetic. (< fr. *alcaloïde*)
alcaloídic, -ă *adj.* referitor la alcaloizi. (< fr. *alcaloïdique*)
alcalóză *s. f.* perturbare a echilibrului acidobazic din organism; alcaliemie. (< fr. *alcalose*)
alcán *s. m.* hidrocarbură aciclică saturată; parafină. (< fr. *alcane*)
alcaptonuríe *s. f.* afecțiune metabolică ereditară care se manifestă prin artropatie, pigmentare a cartilajelor și eliminare de urină. (< engl. *alkaptonuria*)
alcarázas *s. n.* (*rar*) vas poros de pământ în care se produce răcirea lichidului. (< fr. *alcarazas*, sp. *alcarraza*)
alcazár *s. n.* palat întărit, de origine maură, în Spania. (< sp., fr. *alcazar*)
alchénă *s. f.* hidrocarbură ciclică nesaturată; olefină. (< fr. *alkène*, germ. *Alkena*)
alchídál *s. m.* rășină sintetică, prin polimerizare, folosită la prepararea unor lacuri și vopsele. (< germ. *Alkidal*)
alchíl *s. m.* radical organic monovalent, prin îndepărtarea hidroxidului unui alcool. (<. *alkyle*)
alchilăre *s. f.* reacție chimică de introducere a unui alchil în molecula unui compus organic. (după fr. *alkylation*)
alchilát *s. m.* produs chimic obținut prin alchilare. (< fr. *alkylat*)
alchímíc, -ă *adj.* referitor la alchimie. (< fr. *alchimique*)
alchimíe *s. f.* **1.** știință ocultă din Evul Mediu, care urmărea prefacerea metalelor în aur și argint și aflarea unui leac. („elixirul vieții") **2.** proces complex subtilitate, analiză subtilă. (< fr. *alchimie*, lat. *alchemia*)
alchimíst *s. m.* practicant al alchimiei. (< fr. *alchimiste*)
alchínă *s. f.* hidrocarbură aciclică nesaturată, cu o triplă legătură. (< germ. *Alkine*)
alcíón *s. m.* **1.** pescăruș albastru. **2.** pasăre marină legendară. **3.** animal marin care formează colonii de mici polipi. (< fr., lat. *alcyon*)
alcoól I. *s. m.* compus derivat din hidrocarburi prin substituirea cu un carbon saturat. **II.** *s. n.* lichid obținut prin fermentarea și distilarea vinului, a cerealelor etc.; alcool etilic, etanol; spirt. • orice băutură alcoolică. (< fr. *alcool*)
alcoolát *s. m.* substanță organică prin substituirea cu un metal a hidrogenului din hidroxilul unui alcool. (< fr. *alcoolate*)
alcoolemie *s. f.* prezența temporară a alcoolului în sânge. (< fr. *alcoolémie*)
alcoólic, -ă I. *adj.* **1.** care conține alcool. **2.** referitor la alcool(ism). **II.** *s. m. f.* cel care consumă abuziv alcool; bețiv. (< fr. *alcoolique*)
alcoolísm *s. n.* **1.** abuz permanent de băuturi alcoolice. **2.** intoxicație cronică cu alcool; etilism. (< fr. *alcoolisme*)
alcoolizá *vb.* **I.** *tr.* a adăuga alcool unui alt lichid. **II.** *refl.* (despre oameni) a se intoxica cu alcool. (< fr. *alcooliser*)
alcoolizábil, -ă *adj.* care se poate transforma în acool. (< fr. *alcoolisable*)
alcoolíză *s. f.* reacție chimică dintre alcoolul unui ester și un alt alcool. (< fr. *alcoolyse*)
alcoolmetric, -ă *adj.* referitor la alcoolmetrie. (după fr. *alcoométrique*)
alcoolmetríe *s. f.* determinarea gradului de concentrație a unei soluții alcoolice. (după fr. *alcoométrie*)
alcoolmétru *s. n.* densimetru folosit în alcoolmetrie. (după fr. *alcoomètre*)
alcoolofílie *s. f.* alcoolomanie. (< engl. *alcoolophilia*)
alcoolomaníe *s. f.* dependență față de băuturile alcoolice. (< fr. *alcoolomanie*)
alcooloterapíe *s. f.* folosirea terapeutică a alcoolului. (< fr. *alcoolothérapie*)
alcoolscóp *s. n.* instrument pentru determinarea alcoolemiei. (< *alcool* + *-scop*)
alcooscópic, -ă *adj.* cu alcooloscopul. (< *alcoolscop* + *-ic*)
alcooltést *s. n.* aparat pentru determinarea prezenței alcoolului în sânge; etilotest. (< fr. *alcooltest*)
alcooluríe *s. f.* prezența temporară a alcoolului în urină. (< engl. *alcooluria*)
alcóv *s. n.* **1.** nișă într-un zid pentru a așeza un pat; (*p. ext.*) pat. **2.** budoar. • (*fig.*) loc intim pentru raporturile amoroase. (< fr. *alcôve*)
alcovián, -ă (*rar*) de, din alcov. (< *alcov* + *-ian*)
aldehídă *s. f.* substanță organică obținută prin oxidarea unor alcooli. (< fr. *aldéhyde*)
al dente *loc. adj.* procedeu specific italian de fierbere a pastelor. (< it. *al dente*)
aldimíne *s. f. pl.* substanțe care derivă de la aldehide, care, prin reducere, dau amine primare. (< fr. *aldimines*)
aldín, -ă I. *adj., s. f.* (caracter de literă tipografică) cu floarea dreaptă, dar cu conturul mai plin; gras. **II.** *s. n.* text imprimat cu asemenea caractere. (< it. *aldino*)
aldól *s. m.* aldehidă-alcool, obținut prin polimerizarea unei aldehide. (< fr. *aldol*)
aldolázá *s. f.* enzimă care intervine în reacțiile biologice de degradare a glicogenului sau glucozei, scindând fructoza. (< fr. *aldolase*)
aldolazemie *s. f.* prezența aldolazei în serul sangvin. (< fr. *aldolasémie*)
aldolizáre *s. f.* formarea de aldol pornind de la aldehidă. (după fr. *aldolisation*)
aldosterón *s. m.* hormon steroid secretat de glanda corticosuprarenală. (< fr. *aldostérone*)
aldosteronísm *s. n.* ansamblu de tulburări provocate de aldosteron. (< fr. *aldostéronisme*)
aldosteronuríe *s. f.* prezența aldosteronului în urină. (< fr. *aldostéronurie*)
aldoxímă *s. f.* combinație organică rezultată din condensarea unei aldehide cu hidroxilamina. (< fr., engl. *aldoxime*)
aldóză *s. f.* oză cu funcție de aldehidă. (< fr. *aldose*)
aleatóric, -ă *adj.* (despre muzică) care are la bază metoda de compoziție proprie aleatorismului. (< fr. *aléatorique*)
aleatorísm *s. n.* **1.** caracter aleatoriu; hazard. **2.** procedeu de creație care urmărește, prin caracterul întâmplător, stimularea interesului și a imaginației spectatorului. **3.** (*muz.*) curent în cadrul căruia aceeași compoziție se poate prezenta sub aspecte variate, datorate libertății improvizatorice a interpretului. (< fr. *aléatorisme*)
aleatóriu, -ie *adj.* care depinde de un eveniment incert; supus hazardului; întâmplător; stocastic. **o** *variabilă ~ie* (sau *stocastică*) = mărime care poate avea diferite valori, fiecare dintre ele fiind luată ca o anume probabilitate; *muzică ~ie* = muzică în care autorul introduce elemente de hazard, de improvizație. (< fr. *aléatoire*, lat. *aleatorius*)
alée *s. f.* **1.** drum într-un parc, într-o grădină, pe margini cu arbori, flori. • stradă îngustă; intrare. **2.** înșiruire pe două rânduri a unor elemente arhitectuale. (< fr. *allée*)
alegă *vb. tr.* (*jur.*) a invoca ceva ca scuză, ca motiv. (< fr. *alléguer*, lat. *allegare*)
alegáție *s. f.* invocare a unei păreri, idei etc., pentru a justifica ceva, a întări o afirmație. (< fr. *allégation*, lat. *allegatio*)

alegóric, -ă *adj.* caracteristic alegoriei. **o** *car ~* = vehicul amenajat cu o platformă reprezentând o scenă simbolică şi cu care se defilează la anumite sărbători. (< fr. *allégorique*, lat. *allegoricus*)

alegoríe *s. f.* **1.** procedeu artistic, bazat pe metaforă, constând în exprimarea unei idei abstracte prin mijloace concrete. **2.** operă plastică sau literară care foloseşte acest procedeu. **3.** (*muz.*) compoziţie care dă impresia că urmăreşte desfăşurarea unei povestiri imaginare. (< fr. *allégorie*, lat., gr. *allegoria*)

alegorísm *s. n.* exprimare prin alegorii. (< fr. *allégorisme*)

alegoríst, -ă *s. m. f.* **1.** cel care explică alegoriile. **2.** autor de alegorii. (< fr. *allégoriste*)

alegorizá *vb. tr.* **1.** a da realităţii un sens alegoric. **2.** a exprima prin alegorii. (< fr. *allégoriser*)

alegorizánt, -ă *adj.* care alegorizează. (< *alegoriza* + *-ant*)

alegréţe *s. f.* vioiciune, sprinteneală (a tonului, a exprimării). (<t. *allegrezza*, fr. *allégresse*)

alégru, -ă *adj.* (*livr.*) vioi, sprinten. (< fr. *allègre*)

alejánţă *s. f.* obligaţie de fidelitate şi supunere faţă de o naţiune, de un suveran. (< fr. *allégeance*)

alélă *s. f.* (*biol.*) fiecare dintre formele sub care poate exista o genă ce ocupă acelaşi locus în cromozomii omologi. (< fr. *allèle*)

alélic, -ă *adj.* referitor la alelă. (< fr. *allélique*)

alelísm *s. n.* reacţia care există între alelele diferite ale unei gene. (< fr. *allélisme*)

ALELO- *elem.* „alternativ", „reciproc". (<. *allélo-* cf. gr. *allelon*)

alelogamíe *s. f.* polenizare în două moduri nespecifice. (< fr. *allélogamie*)

alelogén, -ă *adj.* (despre plante) cu indivizi femeli ce produc descendenţi fie exclusiv masculi, fie exclusiv femeli. (< fr. *allélogène*)

alelogenéză *s. f.* succesiune a două generaţii (sporofitică şi gametofitică) în ciclul de dezvoltare a anumitor plante. (< fr. *allélogenèse*)

alelomórf, -ă *adj.* (*biol.*; despre un caracter ereditar) sub mai multe forme. (< fr. *allélomorphe*)

alelomorfísm *s. n.* totalitatea relaţiilor dintre alelele aceluiaşi caracter. (< fr. *allélomorphisme*)

alelopatíe *s. f.* interacţiune stabilită între plantele superioare prin intermediul diferiţilor produşi metabolici. (< fr. *allélopathie*)

alelotróp, -ă *adj.* **1.** care prezintă alelotropism. **2.** (*fiz.*; despre un amestec) cu două forme ale unui compus desmotrop în echilibru. (< fr. *allélotrope*)

alelotropísm *s. n.* atracţie reciprocă dintre două celule sau organisme. (< fr. *allélotropisme*)

alemánd, -ă *adj.* german. **o** *sos ~* = sos alb cu conţinut de gălbenuş de ou. (< fr. *allemand*)

alemándă *s. f.* vechi dans de origine germană, iniţial vesel, vioi, ulterior moderat, grav; melodia corespunzătoare. (< germ. *Alemane*, lat. *alemani*, fr. *allemande*)

alemánic, -ă *adj., s. m. f.* aleman. • (*s. f.*) limbă alemană. • (*s. n.*) grup de dialecte din această limbă. (< fr. *alémanique*)

alemáni/alamáni *s. m. pl.* triburi germanice, aparţinând regiunii Rinului, în sec. III-VI. (< fr. *alamans*)

alénă *s. f.* hidrocarbură aciclică nesaturată, cu dublă legătură în moleculă. (< fr. *alléne*)

alendelón *s. n.* (*fam.*) tip de haină de piele îmblănită. (< *Alain Delon* n. pr.)

alénic, -ă *adj.* derivat din alenă. (< fr. *allénique*)

alergén, -ă *adj., s. n.* (substanţă, agent) care provoacă alergie. (< fr. *allergène*)

alergíc, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de alergie. (< fr. *allergique*)

alergídă *s. f.* afecţiune cutanată de natură alergică. (< fr. *allergide*)

alergíe *s. f.* **1.** reacţie modificată a unui organism la contactul cu anumite substanţe. **2.** (*fam.*) aversiune, ostilitate instinctivă faţă de cineva sau ceva. (< fr. *allergie*)

alergografíe *s. f.* metodă de testare a alergiei prin provocarea de diverse reacţii. (< fr. *allergographie*)

alergológ, -ă *s. m. f.* specialist în alergologie. (< fr. *allergologue*)

alergológic, -ă *adj.* specific stărilor de alergie. (< fr. *allergologique*)

alergología *s. f.* ramură a medicinii care studiază mecanismele alergiei şi bolile alergice. (< fr. *allergologie*)

alergóză *s. f.* denumire generică pentru bolile alergice. (< germ. *Allergose*)

alért, -ă *adj.* vioi, iute, sprinten; prompt. (< fr. *alerte*)

alertă *vb. tr., refl.* a (se) alarma. (< fr. *alerter*)

alértă *s. f.* alarmă, prevenire. • semnal convenţional internaţional folosit pentru a atrage atenţia asupra evoluţiei diverselor fenomene cereşti. (< fr. *alerte*)

alertéţe *s. f.* vioiciune, agerime; elan, avânt; alertitate. (< it. *all'ertezza*)

alertitáte *s. f.* (*rar*) alerteţe. (< *alert* + *-itate*)

aletofíte *s. f. pl.* plante mezofile în locuri umblate de oameni sau animale. (< fr. *aletophytes*)

aleucemíe *s. f.* leucemie fără creşterea numărului leucocitelor în sânge. (< fr. *aleucémie*)

aleucocitóză *s. f.* scădere excesivă a leucocitelor din sânge. (< *a-* + *leucocitoză*)

aleurít *s. n.* rocă sedimentară detritică, formată din granule foarte mici de minerale, de roci. • fragment dintr-un astfel de sediment. (< fr. *aleurite*)

aleurític, -ă *adj.* de natura aleuritelor. (< fr. *aleuritique*)

ALEURO- *elem.* „făină" (< fr. *aleuro-*, cf. gr. *aleuron*)

aleurolít *s. n.* rocă sedimentară aleuritică. (< fr. *aleurolithe*)

aleurométru *s. n.* aparat pentru determinarea cantităţii de gluten din făină. (< fr. *aleuromètre*)

aleuronăt *s. n.* produs alimentar bogat în proteine, din gluten. (< fr. *aleuronate*)

aleuróză *s. f.* substanţă proteică de rezervă din seminţele unor plante. (< fr. *aleurone*)

aleurónic *adj. strat ~* = strat de celule bogate în proteine din învelişul bobului de cereale. (< engl. *aleuronic*)

aleurospór *s. m.* (*biol.*) spor vegetativ, pe hifele miceliene. (< fr. *aleurospore*)

aleút *s. m., adj.* (băştinaş) din Ius Aleutine (Alaska). • (*s. f.*) grup de limbi, înrudite cu eschimoşii, vorbite de aleuţi. . (< fr. *alézute*)

alevín *s. m.* larvă, pui de peşte. (< fr. *alevin*)

alevinăj *s. n.* (re)populare cu alevini a unei ape. (< fr. *alevinage*)

aleviniéră *s. f.* iaz cu alevini. (< fr. *alevinière*)

alexandrín, -ă *adj.* **1.** referitor la civilizaţia elenistică din Alexandria; din epoca elenistică. **o** *şcoala ~ă* = numele mai multor şcoli filosofice de orientare mistică şi eclectică din perioada elenismului târziu. **2.** de o subtilitate excesivă. **o** *artă ~ă* = artă greacă din epoca elenistică în Egiptul ptolemeic; *vers ~* (şi *s. m.*) = vers iambic de 12 silabe, cu cezură la mijloc, specific poeziei clasice franceze; *poezie ~ă* = poezie de tip rafinat, erudit, uneori ezoteric, proprie epocii alexandrine. (< fr. *alexandrin*, lat. *alexandrinus*)

alexandrinísm *s. n.* **1.** ansamblu de manifestări ale civilizaţiei elenistice din Alexandria. **2.** sistem filosofic al şcolii alexandrine. **3.** stil ornat, subtil şi uneori obscur, propriu poeţilor greci din epoca alexandrină. **4.** caracter rafinat, erudit, subtil şi decadent al unei arte, al unei filosofii. (< fr. *alexandrinisme*)

alexandrít *s. n.* crisoberil. (< germ. *Alexandrit*, fr. *a-lexandrite*)

aléxic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de alexie. (< fr. *a-lexique*)

alexíe *s. f.* incapacitate patologică de a citi. (< fr. *alexie*)

alexínă *s. f.* substanţă proteică din plasma sangvină; complement (3); anticorp. (< fr. *alexine*)

alezá *vb. tr.* a prelucra fin prin aşchiere un alezaj. (< fr. *aléser*)

alezáj *s. n.* **1.** suprafaţă interioară, cilindrică sau conică, a unei piese metalice. **2.** diametrul interior al unui cilindru de motor. (< fr. *alésage*)

alezán, -ă *adj.* (despre cai) de culoare roşcată, roib. (< fr. *alezan*)

aléză *s. f.* bucată de pânză care se aşterne peste cearşaf sub un bolnav sau copil mic. (< fr. *alèse*)

alezíe *s. f.* incapacitate patologică de a citi litere, cifre sau note muzicale. (< fr. *alésie*)

alezór *s. n.* unealtă aşchietoare pentru alezare. (< fr. *alésoir*)
álfa[1] *s. m.*. **1.** prima literă a alfabetului grecesc (A, a), corespunzând sunetului *a.* **o** ~ *şi omega* = începutul şi sfârşitul. **2.** *(fiz.) particulă* ~ = particulă din doi protoni şi doi neutroni; *radiaţie* ~ = radiaţie din particule alfa. (< fr., gr. *alpha*)
álfa[2] *s. m.* plantă graminee din Africa şi Spania, pentru hârtie, fibre, ţesături etc. *o hârtie* ~ = hârtie de calitate superioară, din frunzele acestei plante. (< fr. *alfa*)
alfabét *s. n.* **1.** sistem de semne grafice (litere) într-o ordine convenţională, care redau sunetele de bază ale unei limbi. **o** ~ *telegrafic* = alfabet reprezentând combinaţiile de semnale ale unui cod telegrafic; ~ *Braille* /brai/ = alfabet convenţional cu semnele în relief pentru nevăzători. • *(inform.)* totalitatea simbolurilor la baza unui limbaj de programare. **2.** *(fig.)* minimum de cunoştinţe (necesare). (< fr. *alphabet*, lat. *alphabetum*)
alfabetár *s. n.* **1.** set cu literele alfabetului decupat pentru predarea scris-cititului. **2.** instrument de evidenţă care indică litera la care au fost arhivate unele documente. (< *alfabet* + *-ar*)
alfabétic, -ă *adj.* în ordinea alfabetului. (< fr. *alphabétique*)
alfabetism *s. n.* sistem de scriere fondat pe un alfabet, opus unor sisteme ideografice. (< fr. *alphabétisme*)
alfabetizá *vb. tr.* **1.** a învăţa pe un analfabet scrisul şi cititul. **2.** a aranja alfabetic. (< fr. *alphabétiser*)
alfagrafíe *s. f.* metodă de fotografiere a unei grafii ilizibile cu razele alfa. (< *alfa*[1] + *-grafie*2)
alfanumériс, -ă *adj.* care utilizează literele unui alfabet şi cifrele unui sistem numeric. (< fr. *alphanumérique*)
alfatrón *s. n.* vacuumetru bazat pe efectul ionizant al radiaţiei alfa. (< fr. *alphatrone*)
ALG(O)-/ALGEZI-, -algezíe, -algíe *elem.* „durere". (< fr. *alg/o/-, algési-, -algesie, -algie,* cf. gr. *algos, algesis*)
algál, -ă *adj.* referitor la alge. (după lat. *algaceus*)
álgă *s. f.* plantă inferioară talofită capabilă de fotosinteză, în mediul acvatic. (< fr. *algue*, lat. *alga*)
algébră *s. f.* ramură a matematicii care studiază gene-ralizările operaţiilor aritmetice. (< fr. *algèbre*, lat. *algebra*)
algébric, -ă *adj.* referitor la algebră • *expresie ~ă* = ansamblu de numere legate prin semne de operaţii; număr ~ = număr iraţional, soluţie a unei ecuaţii cu coeficienţi raţionali. (< fr. *algébrique*)
algebríst, -ă *s. m. f.* specialist în algebră. (< fr. *algébriste*)
algebrizá *vb. intr.* a da o formă algebrică; a face algebră. (< fr. *algébriser*)
algebrológică *s. f.* încercare de a înlocui operaţiile logice cu semne şi calcule. (< *algebră* + *logică*)
algerían, -ă **I.** *s. m. pl.* popor format în Algeria. **II.** *adj, s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • *(s. n.)* dialect arab vorbit de algerieni. (< fr. *algérien*)
ALGEZI-, -algezíe v. a l g (o) - .
algezíe *s. f.* sensibilitate dureroasă; algie. (< germ. *Algesie*)
algezimetrie *s. f.* determinare a intensităţii excitaţiei necesare provocării unei senzaţii dureroase. (< fr. *algésimétrie*)
algezímétru *s. n.* instrument folosit în algezimetrie; algometru. (< fr. *algésimètre*)
álgic, -ă *adj.* referitor la durere. (< fr. *algique*)
algicíd, -ă *adj., s. n.* (substanţă) care distruge algele. (< fr. *algicide*)
algícol, -ă *adj.* (despre ciuperci) care creşte pe alge. (< fr. *algicole*)
algíd, -ă *adj.* rece, îngheţat. • (despre afecţiuni) care produce o puternică senzaţie de frig. • (despre plante) care creşte în locuri reci. (< fr. *algide*, lat. *algidus*)
algiditáte *s. f.* scădere mare a temperaturii corpului. (< fr. *algidité*)
algíe[1] *s. f.* algezie. (< fr. *algie*)
-algíe[2] v. a l g (o) - .
algínă *s. f.* substanţă mucilaginoasă din unele alge marine în contact cu apa pentru apretare în industria pielăriei. (< fr. *algine*)
algistátic, -ă *adj., s. n.* (substanţă) care inhibă dezvoltarea algelor. (< fr. *algistatique*)
ALGO- *elem.* „algă" (< fr. *algo-*, cf. lat. *alga*)
algobactérii *s. f. pl.* bacterii acvatice autotrofe înrudite cu cianoficeele. (< fr. *algobactéries*)
algocenóză *s. f.* grupare naturală din indivizii uneia sau ai mai multor specii de alge. (< fr. *algocénose*)
algocultúră *s. f.* cultivarea algelor marine. (< fr. *algoculture*)
algodistrofíe *s. f.* denumire generică pentru sindroamele algice însoţite de tulburări trofice sau vasomotorii. (< fr. *algo-dystrophie*)
algoestezíe *s. f.* prezenţa sensibilităţii la durere. (< fr. *algoesthésie*)
algofilíe *s. f.* căutarea patologică a senzaţiilor dureroase. (< fr. *algophilie*)
algofobíe *s. f.* teamă patologică de durere. (< fr. *algophobie*)
algogén, -ă *adj.* care provoacă durere. (< fr. *alogogène*)
algól *s. n.* limbaj folosit în programarea de probleme matematice în calculatoarele electronice. (< engl., fr. *algol*)
algolagníe *s. f.* perversiune constând în obţinerea satisfacţiei sexuală prin durere (masochism sau sadism). (< fr. *algolognie*)
algológ, -ă *s. m. f.* specialist în algologie. (< fr. *algologue*)
algológic, -ă *adj.* referitor la algologie. (< fr. *algologique*)
algologíe *s. f.* ramură a botanicii care studiază algele; ficologie. (< fr. *algologie*)
algomaníe *s. f.* căutare a plăcerii în durere. (< fr. *algomanie*)
algomenorée *s. f.* menstruaţie dureroasă. (< *algo-* + *menoree*)
algométru *s. n.* algezimetru. (< germ. *Algometer*, engl. *algometer*)
algonevróză *s. f.* simptomatologie nevrotică declanşată de o durere fizică. (< *algo-* + *nevroză*)
algonkián, -ă *adj., s. n.* (din) perioada a doua a precambrianului. (< fr. *algonkien*)
algonkín, -ă *adj., s. m. f.* (aborigen indian) din America de Nord • *(s. f.)* limbă vorbită de algonkini. (< germ. *Algonkin*/indianer/, fr. *algonquin*)
algoparestezíe *s. f.* parestezie dureroasă. (< fr. *algoparesthésie*)
algopareuníe *s. f.* copulaţie dureroasă. (< fr. *algoparéunie*)
algoreceptór *s. m.* receptor (III) al senzaţiilor dureroase. (< *algo-* + *receptor*)
algór *s. m. (med.)* senzaţie de frig. (< lat. *algor*)
algorigrámă *s. f.* reprezentare grafică a unui algoritm. (< fr. *algorigramme*)
algorítm *s. m.* **1.** sistem de reguli, simboluri şi operatori pentru efectuarea oricărui tip de calcule logice sau matematice. **2.** suită de raţionamente sau operaţii având ca scop rezolvarea unor probleme. (< fr. *algorithme*)
algorítmic, -ă *adj.* care se bazează pe algoritmi. **o** *(inform.) limbaj* ~ = limbaj de programare pentru ordinatoare. (< fr. *algorithmique*)
algoritmíst, -ă *s. m. f.* specialist în algoritmi. (< fr. *algorithmiste*)
algoritmizá *vb. tr.* a modela orice proces. (< fr. *algorithmiser*)
algoritmizáre *s. f.* modelare a oricărui proces sau fenomen conform unui program riguros de procedee şi prescripţii succesive. (< *algoritmiza*)
algospásm *s. n.* spasm muscular dureros. (< fr. *algospasme*)
algostáză *s. f.* suprimare sau diminuare a senzaţiei de durere. (< fr. *algostase*)
algotimíe *s. f.* repercusiune afectivă a durerii. (< *algo-* + *-timie*)
algotrofísm *s. n.* simbioză între plante superioare şi alge. (< fr. *algotrophisme*)
algrafíe *s. f.* tipar înalt cu ajutorul unei forme pe o placă de aluminiu. (< fr. *algraphie*)
alguacíl /-gua-zil/ *s. m.* agent de poliţie în Spania. (< fr. *alguazil*, sp. *alguacil*)
aliá *vb.* **I.** *refl.* a se uni printr-un tratat de alianţă. • a se alătura unei idei. • a se înrudi prin căsătorie. **II.** *tr.* a topi împreună anumite metale (cu metaloizi), pentru un aliaj. (< fr. *allier*)
aliacéu, -ée *adj.* referitor la usturoi. (< fr. *alliacé*)
alíáj *s. n.* **1.** produs metalic obţinut prin topirea mai multor metale ori a unor metale cu metaloizi. **2.** *(fig.)* îmbinare, amestec care alterează puritatea unui lucru. (< fr. *alliage*)
aliánţă *s. f.* **1.** înţelegere politică între două sau mai multe state, grupuri sociale, clase, partide politice. **2.** legătură între familiile

a două persoane ce se căsătoresc. o *rudă prin* ~ = afin. (< fr. *alliance*)

álias *adv.* zis şi..., numit şi... (< lat. *alias*)

aliát, -ă I. *adj.* **1.** unit printr-o alianţă. **2.** (despre metale) căruia i s-a adăugat o anumită cantitate dintr-un alt element pentru un aliaj. II. *s. m. f.* persoană, organizaţie, stat care face parte dintr-o alianţă. (< *alia*)

alibí *s. n.* **1.** probă prin care un inculpat dovedeşte justiţiei că în timpul săvârşirii infracţiunii se afla în altă parte. **2.** (*fig.*) justificare, scuză. (< fr., lat. *alibi*)

alicánte *s. n.* soi de viţă-de-vie cu struguri roşietici, cu boabele dese, rotunde. • vin din acest soi de viţă. (< fr. *alicante*)

alicótă *adj. parte* ~ = mărime care se cuprinde de un număr exact de ori într-un întreg. (< fr. *aliquote*)

alicuántă *adj. parte* ~ = mărime care nu este cuprinsă de un număr exact de ori într-un întreg. (< fr. *aliquante*)

alidádă *s. f.* **1.** dispozitiv, riglă gradată ataşată unui instrument goniometric, pentru măsurarea unghiurilor. **2.** parte mobilă a unui teodolit. (< fr. *alidade*)

alienă *vb.* I. *tr.* (*jur.*) a înstrăina un bun (prin vânzare, cesiune). II. *refl.* **1.** (*fig.*) a deveni ostil societăţii, a se simţi izolat. **2.** a se îmbolnăvi psihic, a înnebuni. (< fr. *aliéner*, lat. *alienare*)

alienábil, -ă *adj.* (despre bunuri, drepturi) care poate fi înstrăinat. (< fr. *aliénable*)

alienabilitáte *s. f.* însuşirea de a fi alienabil. (< fr. *aliénabilité*)

alienánt, -ă *adj.* care alienează, dezumanizează individul. (< fr. *aliénant*)

alienáre *s. f.* acţiunea de a (se) aliena; înstrăinare. • (*fil.*) depersonalizarea oamenilor, denaturarea relaţiilor personale prin puterea banilor, a rangurilor sociale, reprezentarea deformată a realităţii; alienaţie. (< *aliena*)

alienát, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de alienaţie mintală. (< fr. *aliéné*, lat. *alienatus*)

alienáţie *s. f.* tulburare gravă a funcţiilor psihice; nebunie; demenţă. (< fr. *aliénation*, lat. *alienatio*)

alienie *s. f.* lipsă a splinei. (< fr. *alliénie*)

alienist, -ă *s. m. f.* medic psihiatru. (< fr. *aliéniste*)

alifátic, -ă *adj.* (despre combinaţii organice saturate) format din atomi de carbon legaţi între ei în formă de lanţ liber. (< fr. *aliphatique*)

alifórm, -ă *adj.* în formă de aripă. (< fr. *aliforme*)

aligát *s. n.* operă tipărită sau manuscrisă independentă, legată cu altele. (< lat. *alligatum*)

aligatór *s. m.* **1.** crocodil lung, cu botul lat, din fluviile Americii şi ale Chinei. **2.** (*fam.*) amator pasionat de muzică (de jazz); fan. (< fr., engl. *alligator*)

aligoté *s. n.* varietate de struguri din viţa franceză de Burgundia, cu boabe mici, rotunde. • vin din acest soi de struguri. (< fr. *aligoté*)

alíl *s. n.* radical etilenic monovalent derivat din propilenă prin îndepărtarea unui atom de hidrogen. (< fr. *allyle*)

alílic *adj.* (despre alcool) care conţine radicalul alil. (<*allylique*)

alimbá *vb. tr.* a limba[1]. (< *limb*)

aliмént *s. n.* produs natural sau preparat nutritiv, servind ca hrană. (< fr. *aliment*, lat. *alimentum*)

alimentá *vb.* I. *tr., refl.* a (se) hrăni, a (se) nutri (cu alimente). II. *tr.* **1.** a aproviziona cu ceva necesar traiului. **2.** a furniza cele necesare pentru funcţionarea unui motor, a unei maşini etc. (< fr. *alimenter*, lat. *alimentare*)

alimentár, -ă I. *adj.* referitor la alimente; care serveşte ca aliment. o *pensie* ~*ă* = sumă de bani pe care cineva o plăteşte (lunar) unei persoane pentru întreţinere. II. *s. f.* unitate comercială unde se vând alimente. (< fr. *alimentaire*, lat. *alimentarius*)

alimentatór, -oáre I. *adj.* care alimentează. II. *s. n.* dispozitiv pentru alimentarea unei maşini cu combustibil, cu materie primă de prelucrat. (< fr. *alimentateur*)

alimentáţie *s. f.* alimentare (I); hrană, consum. o ~ *publică* = reţea de întreprinderi comerciale pentru servirea populaţiei cu produse alimentare. (< fr. *alimentation*)

alineát *s. n.* rând mai retras într-un text, care marchează trecerea la o altă idee; fragment de text între două asemenea rânduri. • pasaj dintr-un articol de lege; paragraf. (după fr. *alinéa*, lat. *alinea*)

aliniá *vb.* I. *tr., refl.* a (se) aşeza în linie dreaptă. II. *tr.* a îndrepta traseul unei străzi. III. *refl.* (despre ţări) a se asocia într-o grupare pe baza unui tratat. (după fr. *aligner*)

aliniamént *s. n.* **1.** linie dreaptă de teren determinată pe puncte caracteristice. **2.** porţiune dreaptă din traseul unei căi de comunicaţie cuprinsă între două curbe consecutive. (< fr. *alignement*)

aliós *s. n.* strat cimentat de culoare ruginie sau negricioasă în solurile podzolice; gresie. (< fr. *alios*)

alismatacée *s. f. pl.* familie de plante monocotiledonate acvatice prevăzute cu canale aerifere în tulpini şi frunze. (după fr. *alismacées*)

alít *s. n.* rocă sedimentară, roşie, din aluminiu şi fier, produsă prin alterarea scoarţei terestre. • constituent principal al clincherelor de ciment portland artificial. (< fr. *allite*)

alitáre *s. f.* acoperire a suprafeţei oţelului cu pulbere sau cu un aliaj de aluminiu; calorizare. (după fr. *alitage*)

aliterár, -ă *adj.* neliterar. (< germ. *aliterarisch*)

aliteratív, -ă *adj.* referitor la aliteraţie; cu aliteraţii. (< fr. *aliteratif*)

aliteratúră *s. f.* literatură lipsită de valoare estetică. (< *alitérature*)

aliteráţie *s. f.* **1.** repetare, cu efect muzical, a aceluiaşi sunet (consoană) sau grup de sunete în cuvinte care se succedă; homeoproferon, parhomeon. **2.** (*med.*) repetare a unor sunete sau silabe în stări de puternică excitaţie psihică. • tendinţă patologică, obsedantă spre rimă, realizată prin repetarea de silabe. (< fr. *allitération*)

alític, -ă *adj.* (despre sol) care conţine alite. (< fr. *allitique*)

alizarínă *s. f.* materie colorantă roşie, sub formă de glicozidă, din rizomii unor plante, sau obţinută sintetic. (< fr. *alizarine*)

alizée *s. n. pl.* vânturi constante care bat tot timpul anului în regiunile tropicale. (< fr. *alizés*)

álla bréve *loc. adv.* (*muz.*) indicaţie potrivit căreia o piesă scrisă în măsura de patru timpi se execută în doi timpi. (< it. *alla breve*)

allargándo *adv.* (*muz.*) rărind mişcarea, încetinând. (< it. *allargando*)

allegrétto I. *adv.* (*muz.*) mai puţin vioi sau grăbit decât allegro. II. *s. n.* parte a unei sonate, simfonii în acest tempo. (< it. *allegretto*)

allégro I. *adv.* (*muz.*) repede, vioi, vesel. o ~ *assai* = mai repede decât allegro; ~ *ma non troppo* = repede, dar nu prea mult. II. *s. n.* parte a unei sonate, simfonii în acest tempo. (< it. *allegro*)

all right /olráit/ *loc. adv.* în regulă! (< engl. *all right*)

Almagéste *s. f. pl.* culegere de observaţii astronomice, făcută pentru prima oară de învăţatul grec Ptolemeu. (< fr. *almageste*)

álma máter *loc. s.* **1.** (iniţial, la romani) patria. **2.** (ulterior) universitate. (< lat. *alma mater*, mamă hrănitoare)

almanáh *s. n.* **1.** publicaţie anuală care, pe lângă indicaţii astronomice şi meteorologice, cuprinde date diverse, texte literare şi artistice etc. **2.** publicaţie periodică cu articole dintr-un anumit domeniu de activitate. (< fr. *almanach*, lat. *almanachus*)

almandín *s. n.* granat de culoare roşie-brună din şisturile cristaline şi aluviuni, abraziv sau piatră semipreţioasă. (< fr. *almanadin*)

almée *s. f.* dansatoare-cântăreaţă egipteană. (< fr. *almée*)

almélec *s. n.* aliaj de aluminiu şi magneziu, folosit la confecţionarea de cabluri electrice. (<fr. *almélec*)

almícantarát *s. n.* cerc imaginar de pe sfera cerească paralel cu orizontul, pe care toţi aştrii au aceeaşi înălţime. (< fr. *almicantarat*)

alnicó *s. n.* aliaj de aluminiu, nichel şi cobalt. (< fr. *alnico*)

ALO[1-] *elem.* „altul", „diferit". (< fr. *allo-*, cf. gr. *allos*)

aló[2]**/álo** *interj., s. n.* cuvânt prin care se face apelul sau se răspunde la telefon, la o chemare. (< fr. *allo*, engl. *hallo*)

alobiogenéză *s. f.* alternanţă a generaţiei sexuale cu cea asexuată. (< fr. *allobiogenèse*)

alobióză *s. f.* schimbare a modului de viaţă al unui organism la modificarea condiţiilor de mediu. (< fr. *allobiose*)

alobrógi *s. m. pl.* populaţie celtică ce locuia în sudul Franţei de azi, supusă de Cezar în timpul campaniei din Galia. (< fr. *allobroges*)
alocá *vb. tr.* a prevedea, a destina mijloace băneşti sau materiale. (după fr. *allouer*)
alocabil, -ă *adj.* care poate fi alocat. (< *aloca* + *-bil*)
alocárp, -ă *adj.* care prezintă alocarpie. (< fr. *allocarpe*)
alocarpíe *s. f.* formare a fructului prin polenizare încrucişată. (< fr. *allocarpie*)
alocáţie *s. f.* alocare; sumă prevăzută şi destinată realizării unui anumit scop. • indemnizaţie alocată de stat cuiva. (< fr. *allocation*, lat. *allocatio*)
alocéntric, -ă *adj.* referitor la alocentrism. (< fr. *allocentrique*)
alocentrísm *s. n.* tendinţă de focalizare a interesului personal spre ceilalţi, mai mult decât spre sine. (< fr. *allocentrisme*)
alochinezíe *s. f.* tulburare de motricitate constând în executarea fără voie a altei mişcări în locul celei dorite. (< fr. *allocinésie*)
alociclíe *s. f.* **1.** comportare anormală a unui cromozom. **2.** grad diferit de spiralizare a unor regiuni cromozomiale. (< fr. *allocyclie*)
alocór, -ă *adj.* **1.** care prezintă alocorie. **2.** care pola-rizează două sau mai multe formaţii vegetale înrudite. (< fr. *allochore*)
alocoríe *s. f.* răspândire a fructelor, seminţelor sau sporilor, prin intermediul diferiţilor factori externi (apă şi vânt). (< fr. *allochorie*)
alocromátic, -ă *adj.* care prezintă alocromatism. (< fr. *allochromatique*)
alocromatísm *s. n.* proprietate a unor minerale de a prezenta culori diferite. (< fr. *allochromatisme*)
alocromazíe *s. f.* **1.** modificare a colorăţiei pielii. **2.** *(poligr.)* percepere incorectă a culorilor. (< fr. *allochromasie*)
alocrónic, -ă *adj.* care se produce în timpuri diferite. (< fr. *allochronique*)
alocutív, -ă *adj.* cu caracter de alocuţiune. (< *alocuţ*/iune/ + *-iv*)
alocutór *s. m.* vorbitor. (< it. *allocutore*)
alocuţiúne *s. f.* cuvântare ocazională scurtă. (< fr. *allocution*, lat. *allocutio*)
alodiál, -ă *adj.* care aparţine unui alodiu. (< fr. *allodial*)
alodialísm *s. n.* alodialitate. (< fr. *allodialisme*)
alodialitáte *s. f.* formă de proprietate feudală bazată pe alodiu; alodialism. (< fr. *allodialité*)
alódiu *s. n.* (în feudalism) domeniu funciar ereditar în deplină proprietate, scutit de orice sarcini şi deosebit de feudă. (< lat. *allodium*)
alóe *s. f.* plantă exotică din familia liliaceelor, din ale cărei frunze se extrage o substanţă întrebuinţată în medicină. (< fr. *aloès*, lat., gr. *aloe*)
aloempatíe *s. f.* cunoaştere a celorlalţi prin propria perspectivă. (< *alo*[1]- + *empatie*)
aloestezíe *s. f.* transferare a unei senzaţii în regiunea corespunzătoare simetrică. (< fr. *alloesthésie*)
aloétic, -ă *adj.* referitor la aloe. • care conţine aloe. (< fr. *aloétique*)
alofán *s. n.* argilă coloidală, amestec de silicaţi de aluminiu hidrataţi, care măreşte plasticitatea maselor ceramice. (< fr., engl. *allophane*)
alofén *s. n. (biol.)* caracter condiţionat de mai multe gene ale unor sisteme celulare diferite. (< *alo*[1]- + *-fen*[1])
alofón *s. n. (fon.)* variantă a unui fonem, în funcţie de context. (< fr. *allophone*)
alogám, -ă *adj., s. f.* (plantă) care prezintă alogamie. (< fr. *allogame*)
alogamie *s. f. (biol.)* încrucişare între indivizi genetic deosebiţi. • polenizare încrucişată cu polen de la alte plante aparţinând aceleiaşi specii; xenogamie. (< fr. *allogamie*)
alogén, -ă *adj.* deosebit prin natură şi prin origine de mediul înconjurător; alogenetic. • (despre o populaţie; şi *s. m.*) venit din altă parte, de altă origine. (< fr. *allogène*)
alogenétic, -ă *adj.* alogen. (< fr. *allogénétique*)
alogenéză *s. f.* modificare genotipică datorată influenţei mediului înconjurător. (< *alo*[1]- + *-geneză*[2])
alogénic, -ă *adj.* care aparţine aceleiaşi specii, dar cu genotipuri diferite. (< engl. *allogenic*)
alógic, -ă *adj.* lipsit de logică. (< fr. *alogique*)
alogísm *s. n.* **1.** judecată care contrazice logica. **2.** negare a gândirii logice ca mijloc ştiinţific de cunoaştere autentică, la sceptici, mistici şi fideişti. (< germ. *Alogismus*)
aloglót, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care vorbeşte o altă limbă. (< it. *alloglotto*)
alogoníe *s. f. (biol.)* modificare a formulei datorată mutaţiei. (< fr. *allogonie*)
alográf, -ă *adj., s. n.* (scris) efectuat de o altă persoană. (< *alo*[1]- + *-graf*[3])
alohtón, -ă *adj.* **1.** (despre roci) care a suferit deplasări faţă de locul iniţial de formare. **2.** (despre specii, populaţii) originar din alte regiuni geografice. (< fr. *allochtone*)
alolalíe *s. f.* dificultate în vorbire. (< fr. *allolalie*)
alometríc, -ă *adj.* care prezintă o alometrie. (< fr. *allométrique*)
alometríe *s. f.* creştere la animale în care unele organe se măresc mai repede (sau mai încet) decât corpul în ansamblu. (< fr. *allométrie*)
alomórf *s. n.* **1.** fiecare dintre formele distincte ale aceleiaşi substanţe. **2.** variantă a unui morfem în funcţie de context. (< fr. *allomorphe*)
alomorfíe *s. f.* prezentare a mai multor forme de către aceeaşi substanţă; alomorfism. (< fr. *allomorphie*)
alomorfísm *s. n.* alomorfie. (< engl. *allomorphism*)
alomorfóză *s. f.* alometrie privind relaţiile dintre o parte şi întreg, sau dintre o parte şi o alta a întregului din seriile structurale ale organismului. (< engl. *allomorphosis*)
aloním I. *s. n.* nume cunoscut (al altei persoane) cu care cineva semnează o lucrare. **II.** *adj.* (despre lucrări) semnat cu numele altuia. (< engl. *allonym*)
alónjă *s. f.* **1.** piesă pentru prelungirea unor obiecte; adaos. **2.** lungime a braţului unui sportiv (la box, lupte, scrimă) în raport cu aceea a adversarului. **3.** text care completează conţinutul unui document, al unui manuscris, anexându-se la acesta; act adiţional. (< fr. *allonge*)
alopát, -ă *adj., s. m. f.* (medic) care tratează prin alopatie; alopatic. (< fr. *allopathe*)
alopátie, -ă *adj.* referitor la alopatie; alopat. (< fr. *allopathique*)
alopatíe *s. f.* procedeu terapeutic opus homeopatiei, bazat pe mijloace contrare naturii bolii. (< fr. *allopathie*)
alopátric, -ă *adj.* (despre specii, populaţii) cu areal distinct. (< fr. *allopatrique*)
alopécic, -ă *adj.* referitor la alopecie. (< fr. *alopécique*)
alopecíe *s. f.* cădere prematură a părului (de pe cap); chelie. (< fr. *alopécie*, lat. *alopecia*, gr. *alopekeia*)
alopelágic, -ă *adj.* (despre organisme vegetale) care creşte la mari adâncimi în mări şi oceane. (< fr. *allopélagique*)
aloplásmă *s. f.* parte diferenţială a citoplasmei, având anumite funcţii. (< fr. *alloplasme*)
aloplástică *s. f.* aloplastie. (<*Alloplastik*)
aloplastíe *s. f.* operaţie chirurgicală de înlocuire a ţesuturilor cu ajutorul unor materiale străine; aloplastică. (< fr. *alloplastie*)
aloplazíe *s. f.* dezvoltare anormală a unui ţesut organic. (< *alo*[1]- + *-plazie*)
alopléctic, -ă *adj.* (despre frunze) care înconjură un organ vegetal. (< lat. *alloplecticus*)
alopoliploíd, -ă *adj.* care prezintă alopoliploidie. (< fr. *allopolyploïde*)
alopoliploidíe *s. f.* existenţa în nucleu a mai mult de două seturi de cromozomi de la diferite specii, prin hibridare. (< fr. *allopolyploïdie*)
aloprén *s. n.* cauciuc clorurat. (< germ. *Allopren*)
alopsíhic, -ă *adj.* (despre bolnavi) care are capacitatea de a se orienta după repere exterioare. (< fr. *allopshychique*)
alopsihóză *s. f.* psihoză caracterizată prin tulburări în perceperea fenomenelor exterioare bolnavului. (< fr. *allopsychose*)
aloritmíe *s. f.* **1.** aritmie (2) periodică. **2.** *(biol.)* ritm inegal în diviziunea celulelor sau în dezvoltarea orga-nismelor unicelulare. (< fr. *allorythmie*)
alosindéză *s. f.* împerechere în meioză a unor cromozomi de la părinţi diferiţi. (< fr. *allosyndèse*)

alospérm *s. n.* embrion rezultat prin alogamie. (< fr. *allosperme*)
alostéric, -ă *adj.* capabil a suferi sau a produce alosterie. (< fr. *allostérique*)
alosterie *s. f.* deformare a unei molecule de proteină prin modificarea sau suprimarea proprietăților sale enzimatice. (< fr. *allostérie*)
alotérm, -ă *adj.* a cărui temperatură corporală depinde de cea a mediului înconjurător. (< engl. *allotherm*)
alotíp *s. m. (biol.)* individ cu sex opus holotipului. (<r. *allotype*)
alotopíe *s. f.* deplasare anormală a unor centri de dezvoltare a organismului. (< germ. *Allotopie*)
ALOTRIO- *elem.* „divers, deosebit, străin". (< it. *allotrio-*, cf. gr. *allotrios*)
alotriodonție *s. f.* implantare anormală a dinților. (< engl. *allotriodontia*)
alotriofagíe *s. f.* tendință patologică de a ingera substanțe necomestibile. (< fr. *allotriophagie*)
alotriogeuzíe *s. f.* pervertire a simțului gustativ. (< engl. *allotriogeusia*)
alotriomórf, -ă *adj.* (despre minerale) care nu are formă proprie, ci o ia pe aceea a cavității unde se află. (< germ. *allotriomorph*)
alotriomorfísm *s. n.* proprietate a mineralelor alotriomorfe. (< fr. *allotriomorphisme*)
alotriosmíe *s. f.* tulburare a olfacției constând în senzații paradoxale. (< fr. *allotriosmie*)
alotrófic, -ă *adj.* **1.** (*biol.*; despre organisme) care folosește substanțele organice sintetizate. **2.** (despre flori) cu adaptare redusă pentru primirea insectelor. (< fr. *allotrophique*)
alotrópic, -ă *adj.* care prezintă alotropie. (< fr. *alotropique*)
alotropíe *s. f.* **1.** proprietate a unor corpuri sau organisme de a se prezenta sub diferite forme ori de a fi diferite ca structură moleculară. **2.** (*biol.*) proces de atracție reciprocă între două celule de sens opus. (< fr. *allotropie*)
aloxán *s. n.* produs de oxidare a acidului uric cu acțiune distructivă asupra celulelor pancreatice. (< fr. *aloxan*)
aloxanemíe *s. f.* prezența aloxanului în sânge. (< fr. *alloxanémie*)
aloxít *s. n.* alumină cristalizată folosită ca produs refractar sau abraziv. (< fr. *aloxite*)
alozáur *s. m.* reptilă terestră fosilă, carnivoră, de talie foarte mare. (< fr. *allosaurus*)
alozigót *s. m.* homozigot al unei gene recesive. (< fr. *allozygote*)
alozóm *s. m.* gonozom. (< fr. *allosome*)
alpacá[1] *s. f.* mamifer erbivor, domesticit, înrudit cu cămila, cu lâna lungă și mătăsoasă, din America de Sud. • stofă fină din lâna acestuia. (< fr., sp. *alpaca*)
alpacá[2] *s. f.* aliaj inoxidabil de cupru, nichel și zinc, folosit la fabricarea tacâmurilor, a instrumentelor medicale etc.; argentan. (< germ. *Alpaka*)
alpáj *s. n.* pășunat în zonele înalte, alpine. (< fr. *alpage*)
al pári *loc. adv.* concordanță între valoarea nominală și cea reală a diferitelor hârtii de valoare cu care se tranzacționează pe piață. (< it. *al pari*, la paritate)
alpáx *s. n.* aliaj de aluminiu și siliciu. (< fr. *alpax*)
alpenștóc *s. n.* baston cu vârful metalic, ascuțit, folosit în alpinism. (< germ. *Aplenstok*, fr. *alpenstock*)
alpéstru, -ă *adj.* alpin. (< fr. *alpestre*)
alpigén, -ă *adj.* (despre plante) de origine alpină. (< fr. *alpigène*)
alpín, -ă *adj.* caracteristic munților Alpi. • (*p. ext.*) din regiunile muntoase înalte; alpestru. (< fr. *alpin*, lat. *alpinus*)
alpinárium *s. n.* grădină botanică rezervată culturii florei alpine. (după fr. *alpinum*)
alpiniádă *s. f.* competiție sportivă de alpinism. (< fr. *alpiniade*)
alpinísm *s. n.* sport în ascensiuni pe culmi muntoase greu accesibile. (< fr. *alpinisme*)
alpiníst, -ă *s. m. f.* cel care practică alpinismul. (< fr. *alpiniste*)
alsacián, -ă **I.** *s. m. pl.* populație care locuiește în Alsacia (Franța). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. • (*s. n.*) ansamblu de dialecte germanice vorbite în Alsacia. **III.** *adj. lup* ~ (și *s. m.*) rasă de câini de pază, de talie mare. (< fr. *alsacien*)
al ségno /al seino/ *loc. adv.* (*muz.*) până la semn, indicație prin care se cere un salt în partitură (< it. *al segno*)
alsofíte *s. f. pl.* plante care cresc în crânguri. (< lat. *alsophytae*)
altáic, -ă *adj.* din regiunea munților Altai. **o** *limbi ~ce* = limbi turcice, mongole și tunguze. (< fr. *altaïque*)
altaít *s. n.* telurură naturală de plumb, aproape pură, din Altai. (< fr. *altaïte*)
altazimút *s. n.* instrument astronomic pentru măsurarea azimutului constelațiilor. (< germ. *Altazimut*)
alterá *vb.* **I.** *refl* **1.** a se descompune; (despre alimente) a se strica. • (despre roci) a (se) dezagrega. **2.** (*lingv.*; despre sunete) a-și modifica pronunțarea sub influența altui sunet. **II.** *tr.* **1.** a denatura adevărul. **2.** (*muz.*) a se modifica înălțimea unui sunet. (< fr. *altérer*, lat. *alterare*)
alterábil, -ă *adj.* care se poate altera ușor. (< fr. *altérable*)
alterabilitáte *s. f.* calitatea a ceea ce este alterabil. (< fr. *altérabilité*)
alteránt, -ă *adj.* care produce alterație. (< fr. *altérant*)
alterátie *s. f. (muz.)* modificare a înălțimii unui sunet cu ajutorul unui sunet (diez, bemol, becar); accident (II). (< fr. *altération*, lat. *alteratio*)
altercáție *s. f.* ceartă; dispută violentă. (< fr. *altercation*, lat. *altercatio*)
álter égo *loc. s.* persoană care se aseamănă întru totul cu alta, încât i se poate substitui. • prieten nedespărțit. (< lat. *alter ego*, al doilea eu)
altericíd s. *n.* anulare a alterității, trecere a unei existențe de la o stare la alta. (< fr. *altéricide*)
alteritáte *s. f. (fil.)* trecere a unei existențe de la o stare la alta. • existența, ființa privită din punct de vedere diferit de ea însăși. (< fr. *altérité*, lat. *alteritas*)
altérn, -ă *adj.* **1.** *unghiuri ~e interne* (sau *externe*) = unghiuri formate în interiorul (sau exteriorul) a două drepte paralele tăiate de o secantă. **2.** (despre frunze, flori) care crește de o parte și de alta a tulpinii, a ramurilor, la niveluri diferite. (< fr. *alterne*, lat. *alternus*)
alterná *vb.* **I.** *intr., tr* a (se) schimba pe rând, a reveni, a face să revină succesiv. **II.** *intr.* (despre sunete) a se schimba prin alternanță (2). (< fr. *alterner*, lat. *alternare*)
alternánt, -ă *adj.* care alternează. (<r. *alternant*)
alternánță *s. f.* **1.** însușirea de a alterna. • procedeul de decorare prin utilizarea alternativă a două motive, elemente. **2.** (*lingv.*) schimbare a sunetelor unui cuvânt sau a sunetelor cuvintelor aparținând unei familii. **o** ~ *vocalică* = alternanță între vocalele din tema unui cuvânt; apofonie; ~ *consonantică* = alternanță prin consoane. (< fr. *alternance*)
alternát *s. n.* drept al unui stat de a fi numit primul în exemplarul care îi revine din textul tratatului la care este parte. (< fr. *alternat*)
alternatív, -ă *adj.* care alternează; ciclic, periodic. **o** *curent ~* = curent electric al cărui sens variază periodic. (< fr. *alternatif*)
alternatívă *s. f.* **1.** posibilitate sau necesitate de a alege între două soluții, situații etc. care se exclud. • succesiune prin schimbare. 2. sistem între două judecăți dintre care numai una este adevărată. 3. procedeu în arta decorativă, constând la așezarea, succesiv, de-a lungul unei frize, unui chenar etc. a două sau mai multe motive decorative. (< fr. *alternative*)
alternatór *s. n.* generator electric de curent alternativ. (< fr. *alternateur*)
alterniflór, -ă *adj.* (despre plante) cu flori alterne. (< fr. *alterniflore*)
alternifoliát, -ă *adj.* (despre plante) cu frunze alterne. (< fr. *alternifolié*)
alternipetál, -ă *adj.* (despre flori) cu petale alterne. (< fr. *alternipétale*)
altéță *s. f.* titlu dat principilor și principeselor. (< it. *altezza*)
althórn *s. n.* fligorn de forma trompetei. (< germ. *Althorn*)
ALTI- *elem.* „înălțime, altitudine". (< fr. *alti-*, cf. lat. *altus*, înalt)
altiér, -ă *adj.* care arată un orgoliu nemăsurat și disprețuitor; semeț, îngâmfat. (< fr. *altier*)
altigráf *s. n.* altimetru înregistrator. (< fr. *altigraphe*)

altimétric, -ă *adj.* referitor la altimetrie. (< fr. *altimé-trique*)
altimetríe *s. f.* ramură a topografiei care se ocupă cu determinarea altitudinii punctelor caracteristice ale scoarței terestre; hipsometrie. (< fr. *altimétrie*)
altimétru *s. n.* instrument pentru măsurarea altitudinii. (< fr. *altimètre*)
altípistă *s. f.* altiport. (< fr. *altipiste*)
altiplanáție *s. f.* proces de nivelare a reliefului sub acțiunea alternării ciclice a înghețului și dezghețului din regiunile montane; crioplanație. (< fr. *altiplanation*)
altipórt *s. n.* suprafață de aterizare special amenajată la mari înălțimi montane, în vederea practicării sporturilor de iarnă; altipistă. (< fr. *altiport*)
altíst, -ă *s. m. f.* **1.** persoană cu voce de alto. **2.** instru- mentist care cântă la violă. (< germ. *Altist*, fr. *altiste*)
altitelemetríe *s. f.* determinare a înălțimii de zbor a țintelor aeriene. (< *alti-* + *telemetrie*)
altitelemétru *a. n.* aparat pentru măsurarea altitudinii unui punct inaccesibil. (< fr. *altitélémètre*)
altitudinál, -ă *adj.* (situat) la altitudine; altitudinar. (< fr. *altitudinal*)
altitudinár, -ă *adj.* altitudinal. (< fr. *altitudinaire*)
altitúdine *s. f.* **1.** înălțime deasupra nivelului mării. **2.** mare elevație verticală. (< fr. *altitude*, lat. *altitudo*)
álto 1. *s. m.* **1.** voce omenească cu timbru grav, între sopran și tenor. **2.** instrument de suflat cu registre corespunzătoare acestei voci. **3.** violă. **4.** denumire a cheii de do. **II.** *adj. inv.* (despre un instrument de suflat) care corespunde vocii de alto (I, 1). (< it., /I, 3/ fr. *alto*)
altocúmulus *s. m.* formație de nori dispuși în grupuri sau șiruri, de culoare cenușie, la altitudine de 6000 m. (<*altocumulus*)
altogravúră *s. f.* reproducere după originale de artă cu clișee metalice pantografice, gravate de mână sau în acvaforte. (< it. *altogravura*)
altoreliéf *s. n.* lucrare de sculptură cu relief puternic ieșit în afară. (după it. *alto relievo*)
altostrátus *s. m.* formație de nori pentru timpul închis, la o altitudine medie de 3000-4000 m, în forma unui strat uniform, de culoare cenușie sau albăstruie. (< fr. *altostratus*)
altruísm *s. n.* atitudine binevoitoare și dezinteresată în favoarea altora; principiu etic preconizând asemenea atitudine. (< fr. *altruisme*)
altruíst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care manifestă altruism. (< fr. *altruiste*)
alumín *s. n.* varietate de caolin folosită în industria cauciucului. (< fr. *alumine*)
aluminát *s. m.* sare în care alumina joacă un rol de anhidridă acidă. (< fr. *aluminate*)
alumină *s. f.* oxid natural de aluminiu, divers colorat, având la bază un mare număr de pietre prețioase. (< fr. *alumine*)
aluminifér, -ă *adj.* care conține aluminiu sau alumină. (< fr. *aluminifère*)
alumínit *s. n.* porțelan foarte refractar, pe bază de alumină, din care se fabrică farfurii și caserole. (< fr. *aluminite*)
alumíniu *s. n.* metal foarte ușor, maleabil și ductil, bun conducător de căldură și electricitate. (< fr. *aluminium*)
aluminizá *vb. tr.* a acoperi unele obiecte cu un strat protector de aluminiu. (după fr. *aluminisation*)
aluminós, -oásă *adj.* care conține aluminiu. (< fr. *alumineux*)
aluminotermíe *s. f.* procedeu tehnic de obținere a unor temperaturi înalte, dezvoltate de un amestec de aluminiu cu un oxid metalic. (< fr. *aluminothermie*)
aluminóză *s. f.* pneumoconioză provocată de inhalarea pulberilor fine de aluminiu. (< fr. *aluminose*)
alúmn, -ă *s. m. f.* elev într-un alumnat. (< lat. *alumnus*, it. *alumno*, germ. *Alumnus*)
alumnát *s. n.* stabiliment școlar de grad secundar, în unele congregații din Germania și SUA. (< germ. *Alumnat*, fr. *alumnat*)
alumosilicát *s. m.* sare naturală din silice și alumină. (< fr. *alumosilicate*)
alunít *s. n.* sulfat natural hidratat de aluminiu și potasiu. (< fr. *alunite*)
alunitizáre *s. f.* proces de alterare hidrotermală prin prezența alunitului. (< *alunit* + *-iza*)
alúră /-lü-/ *s. f.* **1.** mod de deplasare a unui animal, vehicul. **2.** fel de a merge; ținută, aspect; înfățișare. **3.** fel de a acționa, de a se purta; ritm în care se desfășoară o întrecere sportivă. **4.** poziția vântului față de o navă. **5.** unghiul format de drumul urmat de o navă față de direcția vântului. (< fr. *allure*)
aluviál, -ă *adj.* produs de aluviuni. (< fr. *alluvial*)
aluvioná *vb. intr* a depune aluviuni. (< fr. *alluvionner*)
aluvionár, -ă *adj.* referitor la aluviuni. (< fr. *alluvionnaire*)
alúviu *s. n.* holocen. (< lat., fr. *alluvium*)
aluviúne *s. f.* material detritic transportat și depus de apele curgătoare. (< fr. *alluvion*, lat. *alluvio*)
alúzie *s. f.* **1.** cuvânt, frază prin care se face o referire la o persoană, la o situație etc., fără a se exprima direct. **2.** figură de stil constând în a exprima un lucru cu intenția de a face să se înțeleagă altceva. (< fr. *allusion*, lat. *allusio*)
aluzioná *vb. intr.* a face aluzie la (cineva sau ceva). (< *aluzie* + *-ona*)
aluzív, -ă *adj.* care face aluzie. (< fr. *allusif*)
aluzivitáte *s. f.* caracter aluziv. (< *aluziv* + *-itate*)
ALVEO- v. a l v e o l (o) -.
alveográf *s. n.* aparat pentru determinarea capacității făinii de a forma cu apa un aluat bun; extensimetru. (< fr. *alvéographe*)
alveográmă *s. f.* înregistrare la alveograf. (< fr. *alvéogramme*)
ALVEOL(O)-/ALVEO- *elem.* „alveolă". (< fr. *alvéol/o/-, alvéo-*, cf. lat. *alveolus*)
alveolár, -ă *adj.* referitor la alveole; cu alveole. • (despre un fenomen) articulat la nivelul alveolelor dinților superiori. (< fr. *alvéolaire*)
alveolát, -ă *adj.* cu alveole; în formă de alveolă. (< fr. *alvéolé*)
alveólă *s. f.* **1.** cavitate de implantare a dinților în osul maxilar. **o** ~ *pulmonară* = fiecare dintre micile cavități ce se găsesc în plămâni la capătul bronhiilor. **2.** căsuță construită de albine în fagure. **3.** (*bot.*) scobitură. **4.** locaș în care stau semințele în distribuitorul unei semănători sau al unui trior. **5.** loc retras de la alinierea unei străzi, a unei alei, dintr-un spațiu plantat. **6.** scobitură creată la suprafața unei roci omogene. **o** ~ *eoliană* = mică adâncitură a solului săpată de vânt în regiunile de deșert. • fiecare dintre scobiturile practicate în balconetul unui frigider, pentru păstrarea ouălor. (< fr. *alvéole*)
alveolectomíe *s. f.* rezecție a peretelui osos al unei alveole dentare. (< fr. *alvéolectomie*)
alveolifórm, -ă *adj.* în formă de alveolă. (< *alveol/i/* + *-form*)
alveolítă *s. f.* leziune inflamatorie a alveolelor dentare sau pulmonare. (< fr. *alvéolite*)
alveolízá *s. f.* distrugere a țesuturilor alveolare dentare. (< fr. *alvéolyse*)
alveoloclazie *s. f.* proces de distrugere progresivă a sistemului osos alveolar prin resorbția țesutului osos. (< engl. *alveoloclasia*)
alveolón *s. n.* punct craniometric la suprafața posterioară a alveolelor maxilare. (< fr. *alvéolon*)
alveolopalatál, -ă *adj.* (despre consoane) articulat la limita alveolelor și a palatului dur. (< fr. *alvéolopalatal*)
alveoloplastie *s. f.* reconstituire a crestei alveolare dentare. (< engl. *alveoloplasty*)
alveolotomíe *s. f.* deschidere chirurgicală a alveolelor dentare. (< fr. *alvéolotomie*)
alvín, -ă *adj.* hipogastric. (< fr. *alvin*, lat. *alvinus*)
Alzheimer /alțhaimăr/ *s. n. maladia (lui)* ~ = formă de demență, caracterizată prin crize de epilepsie, afazie, agnozie și apraxie. (<germ. *Alzheimer*)
amábil, -ă *adj.* prietenos, binevoitor; politicos, sociabil. (< it. *amabile*, lat. *amabilis*)
amábile *adv. (muz.)* grațios, amabil. (< it. *amabile*)
amabilitáte *s. f.* **1.** însușirea de a fi amabil. **2.** atitudine, faptă, vorbă amabilă; compliment (1). (< fr. *amabilité*, lat. *amabilitas*)
amagnétic, -ă *adj.* care nu prezintă magnetism. (< fr. *amagnétique*)

amakudári *s. n.* „paraşutare" a unui funcţionar de stat într-un post-cheie, de larg interes pentru monopoluri, practicată curent în Japonia. (< jap. *amakudori*)

amalgám *s. n.* **1.** aliaj de mercur cu alt metal. • amestec metalic servind pentru obturarea cavităţii unui dinte **2.** (*fig.*) amestec de elemente diverse. (< fr. *amalgame*, lat. *amalgama*)

amalgamá *vb. tr.* **1.** a face un amalgam (1). • a extrage, cu ajutorul mercurului, aurul şi argintul din minereuri. **2.** (*fig.*) a reuni într-un tot elemente eterogene. (< fr. *amalgamer*)

amalgamatór *s. n.* utilaj pentru extragerea aurului din minereuri. (< fr. *amalgamateur*)

amandínă *s. f.* **1.** cremă de migdale; frangipană. **2.** prăjitură din ciocolată cu cremă de migdale; bomboană umplută cu asemenea cremă. (< fr. *amandine*)

amanítă *s. f.* specie de ciuperci, din familia agaricaceelor, comestibile, dar şi otrăvitoare, care cresc vara şi toamna prin păduri. (< fr. *amanite*)

amánt, -ă *s. m. f.* cel care întreţine relaţii de dragoste cu cineva în afara căsătoriei. (< fr. *amant*)

amará *vb. tr.* a fixa obiectele, instalaţiile de la bordul unei (aero)nave. (< fr. *amarrer*)

amaráj *s. n.* amarare. • bordaj de susţinere a unui obiect pe o navă. (< fr. *amarrage*)

amaránt *s. m.* **I.** plantă erbacee cu inflorescenţă în formă de spic, cu flori mici, purpurii, galbene sau albe **II.** *adj. inv., s. n.* (colorant) roşu-violet. (< fr. *amarante*, lat. *amarantus*)

amarantacée *s. f. pl.* familie de plante erbacee apetale: amarantul. (< fr. *amarantacées*)

amără *s. f.* cablu pentru amararea ambarcaţiunilor. (< fr. *amarre*)

amaréna *s. f.* varietate de cireşe amare, de culoare închisă, sau vişine. (< it. *amarena*)

amarétti *s. f. pl.* fursecuri cu migdale şi zahăr vanilat. (< it. *amaretti*)

amarilidacée *s. f. pl.* familie de plante monocotiledonate erbacee, cu staminele şi ovarul aderent la calciu: ghiocelul, narcisa etc. (< fr. *amaryllidacées*)

amarílis *s. m.* plantă decorativă erbacee cu bulb şi cu flori mari, în formă de trompetă, în diverse culori; crin-de-iarnă. (< fr. *amaryllis*)

amarinà *vb. tr.* a instrui echipajul unei nave pentru serviciul la bord. (< fr. *amariner*)

amartizá *vb. intr.* a coborî lent pe suprafaţa planetei Marte. (după *aseleniza*)

amastíe *s. f.* absenţa congenitală a glandelor mamare. (< fr. *amastie*)

AMATO- *elem.* „nisip". (< fr. *amatho-*, cf. gr. *amathos*)

amatocól, -ă *adj.* (despre plante) care creşte pe soluri nisipoase. (< lat. *amathocolus*)

amatofíl, -ă *adj., s. f.* (plantă) care preferă solurile nisipoase. (< fr. *amathophilus*)

amatofíte *s. f. pl.* plante care cresc pe terenurile nisipoase; psamofite. (< lat. *amathophytae*)

amatofobíe *s. f.* teamă patologică de praf. (< engl. *amathophobia*)

amatól *s. n.* exploziv constituit din nitrat de amoniu şi trinitrotoluen. (< fr. *amatol*)

amatór, -oáre *s. m. f., adj.* **1.** (cel) care manifestă o plăcere deosebită pentru ceva; (cel) dispus să cumpere ceva. **2.** (cel) care are preocupări pentru artă, un sport etc., fără a exercita ca profesionist; diletant. (< fr. *amateur*, lat. *amator*)

amatorísm *s. n.* **1.** practicare a unei ocupaţii ca amator (2). **2.** (*peior.*) nepricepere, incompetenţă. (< fr. *amateurisme*)

amatorístic, -ă *adj.* referitor la amatorism, de amator. (< *amator* + *-istic*)

amaurótic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de amauroză. (< fr. *amaurotique*)

amauróză *s. f.* slăbire sau pierdere completă a vederii ca urmare a atrofierii retinei ori a nervului optic. (< fr. *amaurose*)

AMAXO- *elem.* „vehicul". (< fr. *amaxo-*, cf. gr. *amaxa*, car)

amaxofobíe *s. f.* teamă patologică de vehicule. (< fr. *amaxophobie*)

amaxomaníe *s. f.* pasiune pentru vehicule. (< engl. *amaxomanie*)

amazoánă *s. f.* **1.** (*mit.*) femeie dintr-un trib războinic legendar, bună călăreaţă, care îşi tăia sânul drept pentru a putea mânui mai uşor arcul. **2.** (*fam.*) călăreaţă. (< fr. *amazone*)

amazonlán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Amazon (fluviu din regiunea Braziliei). (< fr. *amazonien*)

amazonít *s. n.* varietate verde de feldspat, piatră semipreţioasă. (< fr. *amazonite*)

amazonomahíe *s. f.* (*mit.*) luptă cu amazoanele. (< fr. *amazonomachie*)

ambalá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a împacheta pentru transportat. **2.** a face un motor să depăşească turaţia normală. **II.** *refl.* **1.** (despre cai) a-şi lua avânt. **2.** (*fig.*; despre oameni) a se lăsa purtat de mânie, de entuziasm; a se înflăcăra. (< fr. */s'/emballer*)

ambaláj *s. n.* împachetare; material în care se împachetează ceva. (< fr. *emballage*)

ambalatór, -oáre *s. m. f.* cel care împachetează (mărfuri). (după fr. *emballeur*)

ambará *s. f.* obstacol, jenă, încurcătură (financiară). (< fr. *embarras*)

ambarás *s. n.* (*rar*) încurcătură, confuzie. (< fr. *embarras*)

ambarasá *vb. tr.* a încurca, a provoca încurcături. (< fr. *embarrasser*)

ambarasánt, -ă *adj.* care ambarasează. (< fr. *embarrassant*)

ambarcá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) urca la bordul unei nave. **II.** *tr.* (despre nave) a lua apă la bord. **III.** *intr* (despre apă) a izbi, a pătrunde peste bord. (< fr. *embarquer*)

ambarcadér *s. n.* loc unde se îmbarcă mărfuri, călători etc. pe nave. (< fr. *embarcadère*, sp. *embarcadero*)

ambarcaţiúne *s. f.* vas plutitor de dimensiuni mici, cu vâsle, vele sau motor. (< fr. *embarcation*)

ambardá *vb. intr.* a face ambardee. (< fr. *embarder*)

ambardée *s. f.* abatere involuntară de la drum a unei nave datorită vântului, curenţilor marini; mascadă. (< fr. *embardée*)

ambasádă *s. f.* **1.** reprezentanţă diplomatică a unei ţări, condusă de un ambasador. **2.** ansamblul agenţilor diplomatici; localul în care îşi desfăşoară activitatea. **3.** (*fig.*) solie, misiune. (< fr. *ambassade*)

ambasadór, -oáre *s. m. f.* **1.** diplomat de cel mai înalt rang, care reprezintă un stat pe lângă un alt stat sau o organizaţie internaţională. **2.** persoană însărcinată cu o misiune, cu un mesaj. (< fr. *ambassadeur*)

ambasadoriál, -ă *adj.* de ambasador. (< engl. *ambassadorial*)

ambázã *s. f.* parte inferioară a unui aparat topografic, cu suportul, şuruburile de calare etc. (< fr. *embase*)

AMBI- *elem.* „amândoi" (< fr. *ambi-*, cf. lat. *ambo*)

ambiánt, -ă *adj.* (despre mediu, atmosferă) înconjurător. (< fr. *ambiant*, lat. *ambiens*)

ambiánţă *s. f.* mediu (natural sau cultural), anturaj, societate în care trăieşte cineva sau ceva; climat (2). (< fr. *ambiance*)

ambidextríe *s. f.* însuşirea de a fi ambidextru. (< fr. *ambidextrie*)

ambidéxtru, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care se foloseşte cu aceeaşi dexteritate la ambele mâini. (< fr. *ambidextre*)

ambieláj *s. n.* ansamblu format din bielele unui motor cu arborele cotit. (< fr. *embiellage*)

ambiént *s. n.* mediu înconjurător. (<l., fr. *ambient*, it. *ambiente*)

ambientá *vb. tr.* a crea un ambient, o ambianţă (plăcută). (< *ambient*)

ambiental, -ă *adj.* referitor la ambient. (< fr. *ambiental*, it. *ambientale*)

ambigén, -ă *adj.* **1.** *gen ~* = genul neutru. **2.** cu stamine şi pistile în aceeaşi floare; monoclin, bisexuat. (< lat. *ambigenus*)

ambiguitáte *s. f.* însuşirea de a fi ambiguu; (*concr.*) cuvânt, expresie ambiguă; amfibolie. (< fr. *ambiguité*, lat. *ambiguitas*)

ambiguizá *vb. tr.* a da un caracter ambiguu. (< *ambiguu* + *-iza*)

ambíguu, -uă *adj.* cu mai multe înţelesuri; echivoc, confuz, neclar. (< lat. *ambiguus*, fr. *ambigu*)

ámbii, -ele *num. col.* amândoi. (< lat. *ambo, -ae*, it. *ambe*)

ambiofoníe *s. f.* ambianţă sonoră printr-o reverberaţie artificială a sunetelor. (< fr. *ambiophonie*)

ambipár, -ă *adj.* (despre muguri) care generează atât flori, cât şi frunze. (< fr. *ambipare*)
ambitendínţă *s. f.* prezenţa simultană a două tendinţe antagoniste. (< engl. *ambitendency*)
ámbitus *s. n.* **1.** întindere a unei voci, a unui instrument, de la sunetul cel mai grav până la cel mai acut; diapazon (2). **2.** (*p. ext.*) evantai, gamă (a posibilităţilor). (< germ. *Ambitus*, lat. *ambitus*)
ambiţie *s. f.* aspiraţie, dorinţă puternică de onoruri, de parvenire. (< fr. *ambition*, lat. *ambitio*)
ambiţioná *vb.* **I.** *tr.* a trezi ambiţia, dorinţa de a face ceva. **II.** *refl.* a fi stăpânit de ambiţie; a se încăpăţâna. (< fr. *ambitionner*)
ambiţiós, -oásă *adj., s. m. f.* **1.** (om) stăpânit de ambiţie. **2.** (om) încăpăţânat. (< fr. *ambitieux*, lat. *ambitiosus*)
ambiţiozitáte *s. f.* (*rar*) însuşirea de a fi ambiţios. (< *ambiţios* + *-itate*)
ambivalént, -ă *adj.* care prezintă ambivalenţă. (< fr. *ambivalent*)
ambivalénţă *s. f.* **1.** existenţa concomitentă a două semnificaţii sau aspecte radical diferite. **2.** stare psihologică a unui individ care denotă în acelaşi timp tendinţe şi trăiri contradictorii. (< fr. *ambivalence*)
ambiversiúne *s. f.* cuplu de două tendinţe spre introversiune şi extroversiune. (< engl. *ambiversion*)
ambivért *s. m.* tip de personalitate care prezintă ambiversiune. (< engl. *ambivert*)
AMBLI(O)- *elem.* „slab", „şters", „diminuat". (< fr. *ambly/o/-*, gr. *amblys*)
amblióp, -oápă *adj., s. m. f.* (suferind) de ambliopie. (< fr. *amblyope*)
ambliopíe *s. f.* diminuare a acuităţii vizuale datorată unor boli, unor excese, sau bătrâneţii. (< fr. *amblyopie*)
ambliosc6p *s. n.* aparat pentru corectarea unui ochi ambliop. (< engl. *amblyoscope*)
amblipóde *s. n. pl.* mamifere erbivore fosile: grupa copitatelor mari. (< fr. *amblypodes*)
amblistómă *s. f.* animal amfibiu de culoare cărămizie, cu pete mari, deschise, din America de Nord. (<*amblystoma*)
amblitímie *s. f.* denumire generică pentru fenomenele de obsesie, de suspiciune şi anxietate. (< *ambli-* + *-timie*)
ambosá *vb. tr.* a ancora o navă, pentru a nu-şi mai schimba poziţia. (< fr. *embosser*)
ambosáj *s. n.* ambosare. (< fr. *embossage*)
ambóu *s. n.* piesă metalică cu secţiune conică, ce permite adaptarea acului pentru injecţie la seringi sau la un tub al aparatului de perfuzie. (< fr. *embout*)
ambrá *vb. tr.* **1.** a parfuma cu ambră. **2.** a da culoarea ambrei. (< fr. *ambrer*)
ambranşaménţ *s. n.* branşament.) < fr. *embranchement*)
ambrásă *s. f.* (*rar*) cordon care ţine strâns mijlocul unei perdele sau draperii. (< fr. *embrasse*)
ambrazúră *s. f.* **1.** deschizătură în peretele unei fortificaţii, într-un blindaj, care permite tragerea cu armele de foc. **2.** deschizătură redusă într-un zid, în care se montează o uşă sau o fereastră. (< fr. *embrasure*)
ámbră *s. f.* **1.** substanţă cu miros de mosc, în intestinul unei specii de caşalot; spermaceti. **2.** chihlimbar. (< fr. *ambre*)
ambreiá *vb. tr.* a cupla, prin intermediul unui ambreiaj, un motor cu mecanismul pe care trebuie să îl pună în mişcare. (< fr. *embrayer*)
ambreiáj *s. n.* organ de maşină care asigură o legătură temporară între doi arbori coaxiali, permiţând şi decuplarea în funcţionare. (< fr. *embrayage*)
ambreiór *s. n.* element gramatical (acolo, aici, asta, aceea) care permite legătura anumitor părţi ale discursului. (< fr. *embrayeur*)
ambroşáj *s. n.* procedeu de imobilizare în caz de fracturi prin introducerea unei tije metalice în cavitatea medulară a fragmentelor fracturate. (< fr. *embrochage*)
ambroziác, -ă *adj.* **1.** cu parfum de ambrozie (2). **2.** divin, minunat. (< fr. *ambrosiaque*)
ambrozián, -ă *adj.* care aparţine sf. Ambrozie, ritului sau cântului liturgic care îi sunt atribuite. (< fr. *ambrosien*)
ambrózie *s. f.* **1.** (*mit.*) hrană a zeilor, despre care se credea că are puterea de a păstra tinereţea veşnică. **2.** plantă aromatică din familia compozeelor. (< fr. *ambroisie*, lat., gr. *ambrosia*)
ambulacrár, -ă *adj.* referitor la ambulacre. (< fr. *ambulacraire*)
ambulácru *s. n.* tub mic terminat cu o ventuză, organ de locomoţie la echinoderme. (< fr. *ambulacre*)
ambulánt, -ă *adj.* care se deplasează dintr-un loc în altul. (< fr. *ambulant*, lat. *ambulans*)
ambulánţă *s. f.* **1.** formaţie sanitară care dă răniţilor primele ajutoare pe câmpul de luptă. **2.** vehicul destinat transportului accidentaţilor şi al bolnavilor în stare gravă. (< fr. *ambulance*)
ambulanţiér, -ă *s. m. f.* conducător, sanitar, brancardier al unei ambulanţe. (< fr. *ambulancier*)
ambulatóriu, -ie **I.** *adj.* care umblă, merge; fără loc stabil. • (*zool.*; despre organe) care serveşte la mers. • (despre tratamente) care nu necesită spitalizare. **II.** *s. n.* dispensar. (< fr. *ambulatoire*, lat. *ambulatorius*)
ambuláţie *s. f.* (*rar*) mers, plimbare. (< lat. *ambulatio*)
ambuscá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) aşeza în ambuscadă. **II.** *refl. (fam.)* a rămâne în spatele frontului prin diverse aranjamente. (< fr. *embusquer*)
ambuscádă *s. f.* **1.** loc ascuns de unde se pândeşte inamicul pentru a-l surprinde. **2.** acţiune la luptă în care inamicul este atacat prin surprindere. • (*fam.*) capcană. (< fr. *embuscade*)
ambuscát, -ă *adj., s. m.* (militar) scutit de instrucţie şi front; învârtit. (< fr. *embusqué*)
ambuşúră *s. f.* muştiuc (1). (< fr. *embouchure*)
ambuteiá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a îmbutelia. **2.** a bloca cu vehicule, nave etc. circulaţia, navigaţia. **II.** *refl.* a se încrucişa, a se împiedica. (< fr. *embuteiller*)
ambuteiáj *s. n.* **1.** îmbuteliere. **2.** blocare (a unor nave, a circulaţiei rutiere etc.). (< fr. *embuteillage*)
ambutisá *vb. tr.* a prelucra prin deformare plastică, la cald sau la rece, un semifabricat plat din metal ori alt material. (după fr. *emboutir*)
ambutisáj *s. n.* ambutisare. (< fr. *emboutissage*)
ambutisór, -oáre *s. m. f.* muncitor care lucrează la ambutisare. (< fr. *emboutisseur*)
ameiózǎ *s. f.* diviziune nucleară, fără meioză, care nu asigură numărul de cromozomi. (< fr. *améiose*)
amelíe *s. f.* diformitate congenitală constând în absenţa celor patru membre. (< fr. *amélie*)
ameliorá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) îmbunătăţi. **II.** *tr.* a obţine soiuri sau rase mai bune de animale, de plante etc. (< fr. *améliorer*)
ameliorábil, -ă *adj.* care poate fi ameliorat. (< fr. *améliorable*)
amelioránt, -ă *adj.* care ameliorează. (< fr. *améliorant*)
amelioráre *s. f.* **1.** acţiunea de a (se) ameliora; ameliorare. **2.** proces de creare a unor noi soiuri de plante de cultură şi de îmbunătăţire a celor existente. (< *ameliora*)
amelioratív, -ă *adj.* destinat a ameliora. (< fr. *amélioratif*)
ameliorátor, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care ameliorează. (< fr. *améliorateur*)
ameliorácţie *s. f.* **1.** ameliorare. **2.** (*pl.*) îmbunătăţiri funciare. (< fr. *amélioration*)
ameloblastóm *s. n.* adamantinom. (< fr. *améloblastome*)
amenajá *vb. tr.* **1.** a dispune, a aranja într-un anumit scop; a face mai confortabil (un spaţiu). **2.** a realiza o amenajare (2, 3). (< fr. *aménager*)
amenajábil, -ă *adj.* care poate fi amenajat. (< fr. *aménageable*)
amenajaménţ *s. n.* **1.** disciplină care are ca obiect amenajarea pădurilor. • lucrare conţinând descrierile, planurile şi dispoziţiile privitoare la pădurile amenajate. **2.** (*rar*) organizare. **3.** (*cib.*) seria operaţiilor de aşezare care într-un program nu contribuie direct la obţinerea soluţiei, ci mai curând la buna utilizare a organelor calculatorului. (< fr. *aménagement*)
amenajáre *s. f.* **1.** acţiunea de a amenaja; organizare. **2.** totalitatea lucrărilor care urmăresc combaterea acţiunilor dăunătoare sau valorificarea potenţialului unui curs de apă. **3.** îngrijire raţională pentru punerea în valoare a pădurilor. (< *amenaja*)

amenajíst, -ă *s. m. f.* specialist în amenajarea pădurilor. (< fr. *aménagiste*)
amendá[1] *vb.* **I.** *tr.* a aplica o amendă. (< *amendă*)
amendá[2] *vb. tr.* **1.** a îmbunătăți prin amendamente (o lege). **2.** a ameliora natura solului prin introducerea unor substanțe nutritive. **3.** (*jur.*) a modifica, a îmbunătăți condiția unei persoane prin reeducare. **II.** *refl.* (*fig.*) a se îndrepta. (< fr. *amender*)
amendábil, -ă *adj.* (despre legi) care poate fi amendat[2] (1). (< fr. *amendable*)
amendamént *s. n.* **1.** îmbunătățire a unui proiect de lege, a unui tratat etc.; text introdus în acest scop. **2.** corectare a anumitor erori sau omisiuni. **3.** operație de îmbunătățire a unor însușiri ale solului, pentru recolte sporite. **4.** substanță care, încorporată solului, îi modifică proprietățile. (< fr. *amendement*)
aménă *s. f.* **1.** sancțiune constând din plata unei sume de bani. **2.** ~ *onorabilă* = recunoaștere în public a unei fapte. (< fr. *amende*)
amenitáte *s. f.* atitudine binevoitoare; amabilitate, politețe. (< fr. *aménité*, lat. *amoenitas*)
amenomaníe *s. f.* delir cu dispoziție veselă. (< fr. *aménomanie*)
amenorée *s. f.* absență, încetare sau diminuare a menstruației. (< fr. *aménorrhée*)
amensál, -ă *adj.* (despre organisme) inhibat în creștere de o altă specie. (< fr. *amensal*)
amensalísm *s. n.* (*biol.*) interacțiune care se manifestă între indivizii diferitelor specii. (< fr. *amensalisme*)
amént *s. m.* inflorescență racemoasă cu flori mici, unisexuate; mâțișor. (< it. *amento*, lat. *amentum*)
amentacéu, -ée **I.** *adj.* amentiform. **II.** *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate lemnoase, cu flori apetale, dispuse în ament. (< fr. *amentacé/es/*)
amentifér, -ă **I.** *adj.* (despre plante) care poartă amenți. **II.** *s. f. pl.* grup de plante, arbori cu amenți. (< fr. *amentifére/s/*)
amentiflóre *s. f. pl.* plante cu floarea un ament. (< germ. *Amentifloren*)
amentifórm, -ă *adj.* (despre inflorescență) în formă de ament; amentaceu. (< fr. *amentiforme*)
amentív, -ă *adj. stare ~ă* = stare confuzională a conștiinței. (cf. it. *amente*, dement)
amenție *s. f.* stare amentivă; tulburare mintală. (< germ. *Amentia*)
americán, -ă **I.** *s. m. pl.* națiune constituită pe teritoriul SUA din populații eterogene. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din aceste populații. **o** *artă ~ă* = artă dezvoltată în SUA și Canada, caracteristică, la început, „stilului colonial" (construcții de lemn), apoi în arhitectură oficială moderne („zgârie nori"), pictură naivă, sculptură și alte domenii a artelor decorative de mare reputație și originalitate. • (*s. f.*) limba engleză vorbită în SUA. și în Canada. (< fr. *américain*)
americanísm *s. n.* **1.** cuvânt, expresie proprii englezei americane; cuvânt de origine americană pătruns într-o altă limbă. **2.** purtare specifică americanilor. • tendință de a imita felul de a fi al americanilor. (< fr. *américanisme*)
americaníst, -ă *s. m. f.* **1.** specialist în americanistică. **2.** adept al americanismului (2). (< fr. *américaniste*)
americanística *s. f.* studiu al limbilor, culturilor și civilizațiilor continentului american. (< germ. *Amerika-nistik*)
americanizá *vb.* **I.** *refl., tr* a (se) transforma în american. **II.** *refl.* a-și însuși felul de a fi al americanilor. (< fr. *américaniser*)
americano *s. n.* băutură preparată dintr-un amesec de vermut cu sifon. (< it. *americano*)
amerocanofób, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care nu suportă americani sau America. (< *american/o/* + *-fob*)
amerícium *s. n.* element radioactiv sintetic. (< fr. *américium*)
americo-ibéric, -ă *adj.* hispano-american. (< *ameri-co-* + *iberic*)
amerindián, -ă **1.** *s. m. pl.* populații băștinașe din America; indian[2], piei roșii. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) care aparține acestor populații. • (*s. f.*) ansamblu de limbi vorbite de amerindieni. (< fr. *amérindien*)
amerizá *vb. intr.* (despre hidroavioane, nave cosmice) a lua contact cu suprafața mării, venind din zbor. (după fr. *amerrir*)
amerizáj *s. n.* amerizare. (< fr. *amerrissage*)
amerizór *s. n.* dispozitiv al unei aeronave care permite amerizarea. (< *ameriza* + *-or*)
amerospór *s. m.* spor unicelular, la ascomicete. (< fr. *améros-pore*)
ametábolă *adj.* (despre insecte) care nu prezintă metamorfoză. (< fr. *amétabole*)
ametíst *s. n.* varietate violacee de cuarț, piatră semiprețioasă. (< fr. *améthyste*, gr. *amethystos*)
ametrín *s. n.* variantă de cuarț, cu o parte de citriu și alta de ametist. (< *ame/tist/* + */cit/trin*)
ametróp, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de ametropie. (< fr. *amétrope*)
ametropíe *s. f.* viciu de refracție a ochiului. (< fr. *amétropie*)
ametroscóp *s. n.* instrument medical pentru determinarea gradului de ametropie. (< *ametro/*pie/ + *-scop*)
amexicán, -ă *s. m. f.* locuitor al spațiului restrâns dintre SUA și Mexic. (< *ame/*rican/ + /me/*xican*)
amfetamínă *s. f.* substanță sintetică cu o puternică acțiune stimulatoare asupra sistemului nervos central; benzedrină. (< fr. *amphétamine*)
AMFI-/AMFO- *elem.* „în două feluri", „din ambele părți"; „dublu"; „incert". (< fr. *amphi-*, *ampho-*, cf. gr. *amphi*, împrejur)
amfiartróză *s. f.* articulație a oaselor cu un grad limitat de mobilitate. (< fr. *amphiarthrose*)
amfibiéni *s. m. pl.* clasă de vertebrate tetrapode, cu temperatura corpului variabilă, care pot trăi în apă și pe uscat; batracieni. (< fr. *amphibiens*)
amfibiologíe *s. f.* disciplină care studiază amfibienii. (< engl. *amphibiology*)
amfibiónt *s. n.* organism cu viață terestră și acvatică. (< germ. *Amphibiont*)
amfibiót, -ă *s. m. f.* (*fig., ir.*) persoană duplicitară cu două fețe. (< *amfibiu* + *-ot*)
amfibiózǎ *s. f.* posibilitate de viețuire în două medii diferite. (< *amfi-* + *-biozǎ*)
amfíbiu, -ie **I.** *adj., s. m. f.* (animal, plantă) cu viață terestră și acvatică. • (despre autovehicule) adaptat pentru a se deplasa și pe apă. **II.** *s. n.* avion de tip vechi, capabil atât să aterizeze cât și să amerizeze. • (și *s. f.*) automobil, tanc special pentru a se deplasa atât pe uscat cât și pe apă. (< fr. *amphibie*)
amfiból *s. m.* mineral din rocile eruptive ori metamorfice, din silicați de magneziu, fier, calciu, sodiu și aluminiu. (< fr. *amphibole*)
amfibólic, -ă *adj.* care conține amfiboli. (< fr. *amphibolique*)
amfibolíe *s. f.* ambiguitate. (<r. *amphibolie*)
amfibolít *s. n.* rocă metamorfică cu textură șistoasă, din amfiboli. (< fr. *amphibolite*)
amfibológie, -ă *adj.* ambiguu; obscur. (< fr. *amphibologique*)
amfibologíe *s. f.* construcție defectuoasă care face ca o frază să aibă un sens dublu, echivoc. (< fr. *amphibologie*, lat. *amphibologia*)
amfibrăh *s. m.* picior de vers format dintr-o silabă lungă (accentuată) încadrată de două scurte (neaccentuate). (< fr. *amphibraque*, lat. *amphibrachus*)
amfibráhic, -ă *adj.* (despre versuri) din amfibrahi. (< fr. *amphibrachique*)
amfibríe *s. f.* încetare a dezvoltării în lungime a organelor unor plante, creșterea continuându-se numai în grosime. (< fr. *amphibrye*)
amficarión *s. n.* nucleu cu două seturi haploide de cromozomi. (< fr. *amphicaryon*)
amficárp, -ă *adj.* (despre plante) care prezintă amficarpie. (< fr. *amphicarpe*)
amficarpíe *s. f.* **1.** caracteristică a unor plante de a forma două tipuri de flori și de fructe. **2.** maturizare a fructelor, o parte în aer și alta în sol. (< fr. *amphicarpie*)
amficarpogén, -ă *adj.* care produce fructe pe sol, dar cu maturație subterană. (< fr. *amphicarpogène*)

amficéntric, -ă *adj.* care începe şi sfârşeşte în acelaşi vas arterial. (< *amfi-* + *-centric*)
amficlín, -ă *adj.* (*biol.*) cu descendenţi dintre care unii seamănă cu una din speciile parentale, iar alţii cu cealantă. (< fr. *amphicline*)
amficotiledón, -ă *adj.* cu cotiledoanele concrescute. (< fr. *amphicotilédon*)
amfiction *s. m.* membru al unei amfictionii. (< fr. *amphictyon*)
amfictiónic, -ă *adj.* referitor la amfictioni. (< fr. *amphictyonique*)
amfictionie *s. f.* uniune de triburi sau de oraşe-state, creată în jurul sanctuarului unei divinităţi, în Grecia antică, în vederea apărării intereselor comune şi a judecării diferendelor ivite între ele. (< fr. *amphictyonie*, gr. *amphiltyonia*)
amfidérmă *s. f.* **1.** membrană externă a cortexului. **2.** cuticulă epidermică. (< fr., lat. *amphidermis*)
amfidiploíd, -ă *adj.* care prezintă amfidiploidie. (< fr. *amphidiploïde*)
amfidiploidíe *s. f.* apariţie în celulele somatice, în urma hibridării, a unor seturi de cromozomi diploizi, de la ambii genitori. (< fr. *amphidiploïdie*)
amfidrómic *adj. punct ~* = punct al mareelor, în jurul căruia se întorc liniile cotidale. (< fr. *amphidromique*)
amfifótic, -ă *adj.* (despre vegetale) care este heliofil primăvara şi sciofil toamna. (< *amphiphotique*)
amfigám, -ă *adj.* care prezintă amfigamie. (< fr. *amphigame*)
amfigamíe *s. f.* fuziune a două celule sexuate din care rezultă nuclei conjugaţi. (< fr. *amphigamie*)
amfigén, -ă *adj.* **1.** cu origine dublă. **2.** (despre organe vegetale) cu creştere la ambele extremităţi. (< fr. *amphigène*)
amfigenétic, -ă *adj.* rezultat prin amfigeneză (1). (< fr. *amphigénétique*)
amfigenéză *s. f.* **1.** amfigonie. **2.** situaţie a unor homosexuali de a putea întreţine şi relaţii heterosexuale. (< fr. *amphigenèse*)
amfigoníe *s. f.* reproducere sexuată la gameţi de la indivizi diferiţi; amfigeneză (1). (< fr. *amphigonie*)
amfigúric, -ă *adj.* (despre scriere, vorbire, stil) obscur, confuz, neinteligibil. (< fr. *amphigourique*)
amfimácru *s. m.* picior de vers dintr-o silabă scurtă încadrată de două lungi (neaccentuate). (< fr. *amphimacre*)
amfimixíe *s. f.* reproducere sexuată prin contopirea gameţilor materni şi paterni. (< fr. *amphimixie*)
amfineuriéni *s. m. pl.* clasă de moluşte marine, având partea dorsală cu plăci calcaroase. (după fr. *amphineures*)
amfión *s. m.* ion organic cu două sarcini electrice contrare, pozitivă şi negativă. (< fr. *amphion*)
amfióx *s. m.* animal marin mic, acraniat, din încrengătura protocordatelor, ca un peştişor ascuţit la cele două extremităţi. (< fr. *amphioxus*)
amfiplásmă *s. f.* plasmă încă neseparată în nucleu şi citoplasmă, la bacterii şi cianoficee. (< fr. *amphiplasme*)
amfipóde *s. n. pl.* ordin de crustacee cu două feluri de picioare, pentru sărit şi înotat. (< fr. *amphipodes*)
amfiprostíl *s. n.* templu antic cu portice pe ambele laturi frontale. (< fr. *amphiprostyle*)
amfiptéră *s. f.* (*herald.*) figură, constând dintr-un şarpe sau un dragon înaripat. (< fr. *amphiptère*)
amfisárc *s. n.* bacă indehiscentă multispermă, cu pericarpul consistent, fructul baobabului. (< fr. *amphisarque*)
amfispérm *s. n.* învelişul extern al seminţei. (< fr. *amphisperme*)
amfiteatrăt, -ă *adj.* (despre un teren, un balcon etc.) dispus, construit în amfiteatru. (< *amfiteatru* + *-at*)
amfiteátru *s. n.* **1.** (la greci şi la romani) edificiu de formă circulară sau elipsoidală, (neacoperit), dintr-o arenă înconjurată de trepte şi tribune, în timpul jocurilor publice. **2.** sală de curs, conferinţe cu locurile în plan înclinat sau în trepte. **3.** configuraţie a unor terenuri dispuse în etaje circulare. (< fr. *amphithéâtre*, lat. *amphiteatrum*, gr. *amphitheatron*)
amfitéciu *s. n.* strat celular extern al capsulei muşchilor sau al apoteciului la licheni. (< fr. *amphithèce*, lat. *amphithecium*)
amfitériu *s. m.* mamifer fosil, strămoş al marsupialelor şi al mamiferelor placentare. (< fr. *amphithérium*)
amfitochíe *s. f.* formă de partenogeneză în care din ovulul fecundat rezultă indivizi masculi sau femeli. (< fr. *amphitokie*)
amfitrión, -oánă *s. m. f.* stăpân al unei case; gazdă. (< fr. *amphitryon*)
amfitróp, -ă *adj.* **1.** (despre ovul, embrion) curbat în formă de potcoavă. **2.** (despre plante) cu ovulul răsturnat. (< fr. *amphitrope*)
AMFO- v. a m f i - .
amfofíl, -ă *adj.* (*biol.*; despre celule) care se colorează deopotrivă cu coloranţi bazici şi acizi. (< fr. *amphophile*)
amfogénic, -ă *adj.* (despre organisme) care produce descendenţi de ambele sexe. (< fr. *amphogénique*)
amfoheterogoníe *s. f.* (*bot.*) producere de urmaşi constanţi pe o parte a ramurii, iar pe cealaltă de urmaşi cu segregare tipică a caracterelor. (< fr. *amphohétérogonie*)
amfolít *s. n.* electrolit amfoter. (< fr. *ampholyte*)
ámforă *s. f.* vas antic grecesc, de lut, mare, alungit cu două toarte, pentru păstrat şi transportat lichide şi grâne. (< fr. *amphore*, lat. *amphora*)
amforétă *s. f.* amforă mică. (< it. *amforetta*)
AMFORI-/AMFORO- *elem.* „amforă". (< fr. *amphori-, amphoro-*, cf. lat. *amphora*)
amfóric, -ă *adj.* (despre sunete) cu zgomotul produs ca un ulcior gol. (< fr. *amphorique*)
amforifórm, -ă *adj.* în formă de amforă. (< fr. *amphoriforme*)
amforísm *s. n.* (*med.*) însuşirea de a produce zgomote amforice. (< fr. *amphorisme*)
AMFORO- v. a m f o r i - .
amforofoníe *s. f.* transmitere patologică a vocii, cu un timbru metalic. (< engl. *amphorophony*)
amforoidión *s. n.* (*ant.*) vas mic în formă de amforă, cu fundul plat. (< gr. *amphoroidion*)
amfotér, -ă *adj.* (despre oxizi, electroliţi etc.) care se comportă atât ca acid cât şi ca bază. (< fr. *amphotère*)
amfotoníe *s. f.* hipertonie a sistemului nervos simpatic şi a celui parasimpatic. (< fr. *amphotonie*)
amhár, -ă I. *s. f.* populaţie majoritară a Eriopiei, de religie creştină (monofizită). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie. • (*s. f.*) amharică. (< fr. *amhare*)
amhárică *s. f.* limbă afro-asiatică din ramura hemato-semitică, vorbită de etiopieni; amhară. (< fr. *amharique*)
amiábil, -ă *adj.* înţelegător, prietenos; binevoitor, conciliator. (< fr. *amiable*)
amiabilitáte *s. f.* însuşirea de a fi amiabil; bunăvoinţă. (< engl. *amiability*)
amiánt *s. n.* silicat natural hidratat de calciu şi magneziu, cu contextură fibroasă, filtrantă şi ignifugă. (< fr. *amiante*)
amiantifér, -ă *adj.* care conţine amiant. (< fr. *amiantifère*)
amiantín, -ă *adj.* **1.** făcut din amiant. **2.** verzui-alb ca amianta. (< fr. *amiantin*)
amíbă *s. f.* protozoar unicelular fără membrană, dintr-o masă protoplasmatică, cu pseudopode. (< fr. *amibe*)
amibián, -ă *adj.* **1.** (despre boli) cauzat de o amibă. **2.** specific amibelor. (< fr. *amibien*)
amibiáză *s. f.* boală parazitară provocată de amibe. (< fr. *amibiase*)
amibocít *s. n.* celulă animală sau vegetală cu caracterele amibelor. (< fr. *amibocyte*)
amiboíd, -ă *adj.* care aminteşte de amibă. (< fr. *amiboïde*)
amíc, -ă *s. m. f.* prieten. (< lat. *amicus*)
amicál, -ă *adj.* prietenos. • (*adv.*) prietenește; amicalmente. • (*s. n. pl.*) meciuri, competiţii amicale. (< fr. *amical*, lat. *amicalis*)
amicalménte *adv.* amical. (< fr. *amicalement*)
amicíţie *s. f.* prietenie. (< lat. *amicitia*, it. *amicizia*)
amicrobián, -ă *adj.* care nu conţine microbi. (< fr. *amicrobien*)
amicroscópic, -ă *adj.* care nu poate fi văzut nici cu microscopul. (< germ. *amikroskopisch*)
amidáză *s. f.* enzimă care desface legătura dintre carbon şi azot. (< germ. *Amidase*)
amídă *s. f.* compus organic obţinut prin deshidratarea sărurilor amoniacale. (< fr. *amide*)

amidínă *s. f.* denumire generică a compuşilor derivaţi din amide. (< fr. *amidine*)
amidól *s. n.* substanţă folosită ca reductor în fotografie. (< fr. *amidol*)
amidón *s. n.* polizaharidă naturală, substanţă de rezervă în plante, sub formă de granule. (< fr. *amidon*)
amidopirínă *s. f.* medicament din antipirină, cu acţiune febrifugă şi analgezică; piramidon; aminofenazonă. (< fr. *amidopyrine*)
amidúră *s. f.* compus organic obţinut din amoniac, prin înlocuirea unui atom de hidrogen cu un metal. (< fr. *amidure*)
amielíe *s. f.* absenţă patologică a măduvei spinării şi a ganglionilor rahidieni. (< fr. *amyélie*)
amielínic, -ă *adj.* lipsit de mielină. (< fr. *amyélinique*)
amielotrofíe *s. f.* atrofie a măduvei spinării. (< fr. *amyélotrophie*)
amiezítă *s. f.* îmbrăcăminte rutieră din beton asfaltic. (< fr. *amyésite*)
AMIGDAL(O)- *elem.* „amigdală". (< fr. *amygdal(o)-*, cf. lat. amygdalo, gr. *amydale, migdală*)
amigdálă *s. f.* fiecare dintre cele două glande în formă de migdală din faringe; tonsilă. (< fr. *amygdale*)
amigdalectomíe *s. f.* ablaţie a amigdalelor; tonsilectomie. (< fr. *amygdalectomie*)
amigdalián, -ă *adj.* referitor la amigdale. (< fr. *amygdalien*)
amigdalifórm, -ă *adj.* amigdaloid. (< fr. *amygdaliforme*)
amigdalítă *s. f.* inflamaţie a amigdalelor; tonsilită. (< fr. *amygdalite*)
amigdaloid, -ă *adj.* în formă de migdală; amigdaliform. (< fr. *amygdaloïde*)
amigdalotóm *s. n.* instrument folosit în amigdalotomie; tonsilotom. (< fr. *amygdalotome*)
amigdalotomíe *s. f.* incizie a amigdalelor; tonsilotomie. (< fr. *amygdalotomie*)
amigdalotrípsie *s. f.* procedeu de ablaţiune a amigdalelor hipertrofiate prin zdrobirea acestora cu un cleşte special. (< fr. *amygdalotripsie*)
amíl[1] *s. m.* radical organic monovalent care intră în compuşi amilici. (< fr. *amyle*)
AMIL[2]**(O)-** *elem.* „amidon". (< fr. *amyl/o/-*, cf. lat. *amylum*, gr. *amylon*)
amilacéu, -ée *adj.* de natura amidonului. (< fr. *amylacé*)
amilázã *s. f.* enzimă care provoacă hidroliza amidonului şi a glucidelor; diastază. (< fr. *amylase*)
amilazemie *s. f.* prezenţa amilazei în sânge. (< fr. *amylasémie*)
amilazurie *s. f.* eliminare a amilazei prin urină. (< fr. *amylasurie*)
amílic *adj. alcool* ~ = alcool aciclic saturat din pentan; pentanol. (< fr. *amylique*)
amilifér, -ă *adj.* care conţine amidon. (< fr. *amylifère*)
amilobactér *s. m.* bacterie anaerobă care atacă amidonul, zahărul şi celuloza, producând acidul butiric. (< fr. *amylobacter*)
amilodextrínă *s. f.* polizaharid obţinut prin hidroliza parţială a amidonului. (< fr. *amylodextrine*)
amilofagíe *s. f.* aberaţie alimentară în digestia amidonului. (< fr. *amylophagie*)
amilogén, -ă *adj.* care produce amidon. (< fr. *amylogène*)
amilogenéză *s. f.* proces de sinteză a amidonului. (< fr. *amylogenèse*)
amilográf *s. n.* aparat care înregistrează consistenţa gelului de amidon. (< fr. *amylographe*)
amilográmă *s. f.* diagramă înregistrată la amilograf. (< fr. *amylogramme*)
amiloíd, -ă *adj., s. f.* (substanţă) care seamănă cu amidonul. (< fr. *amyloïde*)
amiloidóză *s. f.* boală gravă a metabolismului constând din depunerea în ţesutul conjunctiv a unei substanţe proteice amorfe asemănătoare cu amidonul. (< fr. *amyloïdose*)
amilolític, -ă *adj.* care lizează amidonul. (< fr. *amylolytique*)
amilolíză *s. f.* hidrolizare a amidonului sub acţiunea amilazelor. (< fr. *amylolyse*)
amilométru *s. n.* aparat pentru determinarea conţinutului de amidon din tuberculii de cartofi. (< fr. *amylomètre*)
amilopectínă *s. f.* component al amidonului dizolvabil în apă prin încălzire. (< fr. *amylopectine*)
amiloplást *s. n.* plastidă incoloră din celulele plantelor, din amidon. (< fr. *amiloplaste*)
amilosféră *s. f.* plastidă globulară amilogenă cu rol nutritiv, din vegetale. (< fr. *amylosphère*)
amilóză *s. f.* constituent solubil al amidonului. (< fr. *amylose*)
amimíe *s. f.* pierdere patologică a capacităţii de exprimare prin mimică a unor stări afective, idei etc. (< fr. *amimie*)
aminăre *s. f.* introducere a radicalului amino în molecula unui compus. (după fr. *amination*)
aminát *adj. acid* ~ = acid aminoacid. (< fr. *aminé*)
amínă *s. f.* compus organic din amoniac, prin substituirea atomilor de hidrogen cu radicali organici. (< fr. *amine*)
aminemíe *s. f.* prezenţa în sânge a bazelor aminice. (< fr. *aminémie*)
amíno *s. n.* radical monovalent rezultat prin înlocuirea unui atom de hidrogen din molecula amoniacului. (< fr. *amino*)
aminoacétic *adj. acid* ~ = glicocol. (< fr. *amino-acétique*)
aminoacíd *s. m.* substanţă a materiei vii care se caracterizează prin prezenţa aceeaşi moleculă a unei funcţii acide şi a unei funcţii bazice, în compoziţia proteinelor. (< fr. *aminoacide*)
aminoacidemíe *s. f.* prezenţa aminoacizilor în sânge. (< fr. *aminoacidémie*)
aminoaciduríe *s. f.* prezenţa aminoacizilor în urină. (< fr. *aminoacidurie*)
aminoalcoól *s. m.* denumire a compuşilor organici cu funcţie de amină şi de alcool. (< fr. *aminoalcool*)
aminobenzén *s. m.* anilină. (< fr. *aminobenzène*)
aminobenzóic *adj. acid* ~ = acid antranilic. (< fr. *aminobenzoïque*)
aminofenazónă *s. f.* amidopirină. (< fr. *aminophénasone*)
aminofenól *s. m.* denumire generică pentru corpurile cu funcţie de amină şi de fenol. (< fr. *aminophénol*)
aminolác *s. n.* răşină sintetică pe bază de formol şi uree, folosit la fabricarea lacurilor. (n. com.)
aminopeptidáză *s. f.* enzimă cu acţiune de hidroliză. (< engl. *aminopeptidase*)
aminoplást *s. n.* răşină sintetică obţinută prin acţiunea ureii asupra formolului. (< fr. *aminoplaste*)
aminozaháruri *s. n. pl.* derivaţi aminaţi ai zaharurilor din componenţa unor substanţe complexe naturale. (după fr. *aminosucres*)
AMIO- *elem.* „degenerare musculară". (<*amyo-*, cf. gr. *amyos*)
amioplazie *s. f.* absenţă congenitală a ţesutului muscular. (< fr. *amyoplasie*)
amiostazíe *s. f.* tremur muscular. (< fr. *amyostasie*)
amiosteníe *s. f.* atonie musculară. (< fr. *amyosthénie*)
amiotaxíe *s. f.* convulsiuni de origine reflexă. (< fr. *amyotaxie*)
amiotonie *s. f.* miatonie. (< fr. *amyotonie*)
amiotrófic, -ă *adj.* referitor la amiotrofie. (< fr. *amyo-trophique*)
amiotrofíe *s. f.* atrofie musculară; miatrofie. (< fr. *amyo-trophie*)
amirál *s. m.* **I.** cel mai înalt grad în marina militară. **o** *(adj.) navă* ~ = navă care poartă pavilionul amiralului. **II.** *fluture* ~ = fluture de zi, mare, frumos colorat. (< fr. *amiral*)
amiralitáte *s. f.* cea mai înaltă autoritate a marinei militare. (< it. *ammiralità*)
amitótic, -ă *adj.* referitor la amitoză. (< fr. *amitotique*)
amitóză *s. f.* diviziune celulară directă, fără cromozomi; scizi-paritate. (< fr. *amitose*)
amixíe[1] *s. f.* absenţă a secreţiei mucoase. (< fr. *amixie*)
amixíe[2] *s. f.* **1.** reproducere a unui organism pe cale asexuată la speciile inferioare. **2.** restricţie impusă membrilor unei colectivităţi de a contracta căsătorii cu parteneri din aceeaşi castă, rasă, religie etc. (< fr. *amixie*)
amnéstic, -ă *adj., s. n.* (substanţă) care provoacă amnezie. (< fr. *amnéstique*)
amnézic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de amnezie. (< fr. *amnésique*)
amnezíe *s. f.* pierdere parţială sau totală a memoriei. (< fr. *amnésie*)

amnícol, -ă *adj.* care creşte pe lângă râuri. (< lat. *amnicolus*)
AMNIO- *elem.* „amnios". (< fr. *amnio-*, gr. *amnion*)
amniocentéză *s. f.* metodă de diagnosticare a bolilor fătului în uter, constând în extragerea, prin puncţie, de lichid amniotic, pentru analize de laborator. (< fr. *amniocentèse*)
amniogenéză *s. f.* proces de formare şi dezvoltare a sacului amniotic. (< engl. *amniogenesis*)
amniografíe *s. f.* radiografie a amniosului cu ajutorul unei substanţe de contrast. (< engl. *amniography*)
amniós *s. n.* membrana cea mai dinăuntru a placentei, de forma unui sac plin cu lichid, care înveleşte fetusul la mamifere, păsări şi reptile. (< fr. *amnios*)
amnioscopíe *s. f.* examen endoscopic al lichidului şi al cavităţii amniotice. (< fr. *amnioscopie*)
amniót, -ă **I.** *adj.* cu amnios şi alantoidă. **II.** *s. f. pl.* vertebrate al căror embrion are amnios şi alantoidă; alantoidieni. (< fr. *amniote/s/*)
amniótic *adj. lichid ~* = lichid din interiorul amniosului, eliminat înaintea naşterii. (< fr. *amniotique*)
amniotítă *s. f.* inflamaţie a amniosului. (< fr. *amniotite*)
amnistiá *vb. tr.* **1.** a acorda o amnistie. **2.** (*fig.*) a ierta, a trece cu vederea. (< fr. *amnistier*)
amnistiábil, -ă *adj.* care poate fi amnistiat. (< fr. *amnistiable*)
amnistíe *s. f.* act al puterii de stat prin care se înlătură răspunderea penală a unei infracţiuni. (< fr. *amnistie*, gr. *amnestia*, uitare)
amóc *s. n.* **1.** boală mintală tropicală, provocată de abuzul de stupefiante, excitante etc., manifestată prin tendinţă la fugă şi impulsuri criminale. **2.** (*fig.*) izbucnire violentă. (< fr., engl. *amok*)
amofós *s. n.* îngrăşământ chimic complex, uşor solubil, din azot şi anhidridă fosforică. (< fr. *ammophos*, germ. *Ammophos*)
amofósca *s. n.* îngrăşământ chimic complex, care conţine azot, fosfor şi potasiu. (< fr. *ammophoska*)
amonál *s. n.* amestec exploziv pe bază de nitrat de amoniu. (< fr. *ammonal*)
amoniác *s. n.* gaz incolor, sufocant, cu miros înţepător, înecăcios, combinaţie a hidrogenului cu azotul. (<. *ammoniac*)
amoniacál, -ă *adj.* care conţine amoniac. (< fr. *ammoniacal*)
amoniacát *s. m.* sare complexă cu amoniac a metalelor grele. (< fr. *ammoniacate*)
amoniát *s. m.* combinaţie a amoniacului cu un oxid metalic. (< fr. *ammoniate*)
amoniemie *s. f.* prezenţa amoniacului în sânge. (< fr. *ammoniémie*)
amonificáre *s. f.* proces de formare a amoniacului prin descompunerea proteinelor şi a altor compuşi organici din sol sub acţiunea microorganismelor. (după fr. *ammonisation*)
amoniogenéză *s. f.* formare a amoniacului, la nivelul ţesuturilor. (< fr. *ammoniogenèse*)
amonít[1] *s. m.* cefalopod fosil cu cochilia în spirală, compartimentată. (< fr. *ammonite*)
amonít[2] *s. n.* exploziv constituit din azotul de amoniu şi compuşi nitrici. (< germ. *Ammonit*)
amonitíde *s. n. pl.* ordin de cefalopode fosile: amoniţii, ceratiţii şi goniatiţii. (< fr. *ammonitidés*)
amóniu *s. n.* radical cu proprietăţi de metal monovalent, din compunerea sărurilor amoniacale. < fr. *ammonium*)
amoniuríe *s. f.* prezenţa amoniacului în urină. (< fr. *ammoniurie*)
amonizáre *s. f.* transformare a azotului organic în azot amonical. (după fr. *ammonisation*)
amonolíză *s. f.* descompunere a combinaţiilor cu amoniac. (< fr. *ammonolyse*)
amónte s. n. cursul superior al unui izvor **o** *în ~* = în sus (de), în cursul apei. (< it. *a monte*)
amontilládo /-lia-/ *s. n.* vin din regiunea Xeres (Spania). (< fr. *amontillado*)
amór *s. n.* iubire, dragoste. **o** *~ -propriu* = ataşament de preţuire exagerată a propriilor calităţi. (< lat. *amor*)
amorál, -ă *adj.* care nu are noţiunea de moralitate. (< fr. *amoral*)
amoralísm *s. n.* concepţie care preconizează renunţarea la principiile morale; negare a oricărei morale. (< fr. *amoralisme*)
amoralíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al amoralismului. (< fr. *amoraliste*)
amoralitáte *s. f.* atitudine a omului amoral. (< fr. *amo-ralité*)
amorétă *s. f.* **1.** statuetă de copil cu aripioare. **2.** statuetă reprezentând pe Amor, zeul dragostei la romani. (< germ. *Amorette*)
amórf, -ă *adj.* **1.** (despre substanţe solide) care nu are formă cristalizată proprie. **2.** fără formă precisă. **3.** (*fig.*) nediferenţiat; inform. **4.** (*fam.*) indiferent, nepăsător, apatic. (< fr. *amorphe*, gr. *amorphos*)
amorfíe *s. f.* **1.** lipsă de formă, de înfăţişare precisă. **2.** lipsă totală de ordine în aranjarea spaţială a atomilor. (< germ. *Amorphie*)
amorfísm *s. n.* **1.** stare a organismelor care, prin degenerescenţă, şi-au pierdut forma specifică. **2.** lipsă de orientare a complexelor macromoleculare. (< fr. *amorphisme*)
amorfognozíe *s. f.* agnozie (parţială); imposibilitate de a recunoaşte tactil forma obiectelor. (< fr. *amorphognosie*)
amorós, -oásă *adj.* referitor la dragoste, de dragoste. • plin de dragoste. (după fr. *amoureux*)
amoróso /-zo/ *adv. (muz.)* drăgăstos, duios, (cântat) cu căldură. (< it. *amorso*)
amorsá *vb. tr.* **1.** a pune o amorsă (1). **2.** a începe unele lucrări de construcţii sau amenajări genistice. **3.** a provoca declanşarea unei acţiuni. (< fr. *amorcer*)
amorsáj *s. n.* strat de tencuială, legătura dintre zidărie şi grund. (< fr. *amorşage*)
amórsă *s. f.* **1.** dispozitiv de aprindere a unei încărcături; capsă. • cantitate de pulbere aşezată între dispozitivul de aprindere şi încărcătura de azvârlire a unei lovituri de artilerie. **2.** bandă neagră, opacă, de celuloid, care serveşte la încărcarea-descărcarea aparatelor cinematografice ori a casetelor de filme la lumină. • (*cinem.*) detaliu plasat în prim-planul cadrului cu scopul de a da imaginii profunzime. **3.** *~a drumului* = primul tronson terminat al unui drum. **4.** nadă, momeală (pentru peşti). **5.** (*cib.*) serie de instrucţiuni care permit introducerea unui program. (< fr. *amorce*)
amortíbil, -ă *adj.* (*rar*) amortizabil. (< *amort*/iza/ + *-ibil*)
amortismént *s. n.* stingere treptată a unei datorii, a unei investiţii. (< fr. *amortissement*)
amortizá *vb. tr.* **1.** a stinge treptat un credit, un împrumut, prin plăţi periodice. **2.** a înlocui treptat capitalul fix al unei întreprinderi prin cote anuale. • a recupera o cheltuială. **3.** a scădea progresiv amplitudinea unei mărimi pentru un fenomen de ondulaţie. • a atenua, a diminua (un şoc, un zgomot). (după fr. *amortir*)
amortizábil, -ă *adj.* care se poate amortiza; amortibil. (< fr. *amortissable*)
amortizór *s. n.* dispozitiv care atenuează şocurile, trepidaţiile unui automobil, motor, pistol etc. (< fr. *amortisseur*)
amovíbil, -ă *adj.* **1.** (despre funcţionari) care poate fi revocat, înlocuit, mutat. **2.** (despre piese, organe de maşină etc.) mobil. (< fr. *amovible*)
amovibilitáte *s. f.* însuşirea de a fi amovibil. (< fr. *amovibilité*)
ampatamént *s. n.* **1.** distanţa dintre axele osiilor externe ale unui vehicul. **2.** soclu de zidărie. (< fr. *empattement*)
AMPEL(O)- *elem.* „viţă-de-vie". (< fr. *ampél/o/-*, cf. gr. *ampelos*)
ampelidacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate dialipetale: viţa-de-vie. (< fr. *ampélidacées*)
ampelofág, -ă *adj., s. f.* (insectă) care atacă viţa-de-vie. (< fr. *ampélophage*)
ampelográf, -ă *s. m. f.* specialist în ampelografie. (< fr. *ampélographe*)
ampelografíe *s. f.* disciplină care studiază soiurile de viţă-de-vie. (< fr. *ampélographie*)
ampelologíe *s. f.* ştiinţă care se ocupă cu experimentarea şi cultivarea soiurilor de viţă-de-vie. (< fr. *ampélologie*)
ampelópsis *s. m.* viţă sălbatică, grimpantă, al cărei fruct este un ciorchine; lăuruscă. (< fr. *ampélopsis*)
ampeloterapíe *s. f.* folosirea strugurilor în scop terapeutic. (< fr. *ampélothérapie*)

ampenáj *s. n.* **1.** organ de stabilizare şi de comandă din planuri fixe şi mobile, în partea din spate a fuzelajului unui avion. • aripioarele unui proiectil, ale unei bombe de avion. **2.** aripa unei săgeţi. **3.** dispozitiv al unei giruete care indică direcţia vântului. (< fr. *empennage*)

ampér *s. m.* unitate de măsură a intensităţii curentului electric, intensitatea curentului constant de un volt care străbate un conductor cu rezistenţă de un ohm. (< fr. *ampère*)

amperáj *s. n.* intensitate în amperi a unui curent electric. (< fr. *ampérage*)

ampermétru *s. n.* instrument pentru măsurarea intensităţii curentului electric în amperi. (< fr. *ampèremètre*)

ampér-óră *s. f.* unitate de măsură a cantităţii de electricitate, reprezentând sarcina transportată de un curent cu intensitatea de un amper, în timp de o oră. (< fr. *ampère-heure*)

amperormétru *s. n.* instrument de măsură a sarcinii electrice în amper-ore. (< fr. *ampèreheuremètre*)

ámpex *s. n.* procedeu de reluare rapidă în cadrul transmisiilor directe a imaginilor de televiziune prin intermediul unei imprimări magnetice. (< engl. *ampex*)

ampicilínă *s. f.* antibiotic cu spectru larg de întrebuinţare. (< engl. *ampicillin*)

amplasá *vb. tr.* a aşeza o construcţie, o instalaţie etc. într-un anumit loc. (< *amplasament*)

amplasamént *s. n.* **1.** loc pe care se aşază o construcţie, o instalaţie, un dispozitiv etc. **2.** lucrare genistică în care se instalează pentru tragere o piesă de artilerie. (< fr. *emplacement*)

amplectív, -ă *adj. (bot.*; despre organe) care îmbrăţişează complet alte organe. (< fr. *amplectif*)

amplexáre *s. f. (med.)* mod de investigare clinică prin palparea volumului a două regiuni simetrice ale corpului. (după fr. *amplexation*)

AMPLEXI- *elem.* „care cuprinde, îmbrăţişează". (< fr. *amplexi-*, cf. lat. *amplexus*)

amplexicául, -ă *adj.* (despre frunze) care îmbrăţişează tulpina. (< fr. *amplexicaule*)

amplexiflór, -ă *adj. (bot.)* care îmbrăţişează floarea. (< fr. *amplexiflore*)

amplexifoliát, -ă *adj.* (despre plante) cu frunze amplexicaule. (< fr. *amplexifolié*)

amplexiúne *s. f.* îmbrăţişare, cuprindere; tratare sumară. (< fr. *amplexion*, lat. *amplexio*)

amplidínă *s. f.* maşină electrică amplificatoare de curent continuu, cu flux magnetic transversal. (< fr. *amplidyne*)

amplifiánt, -ă *adj. (log.) inducţie ~ă* = inducţie care se bazează pe un număr cât mai mare de cazuri. (< fr. *amplifiant*)

amplificá *vb.* **I.** *tr., refl.* **1.** a (se) mări, a (se) dezvolta; a (se) intensifica. **2.** (*mat.*) a forma o fracţie de aceeaşi valoare cu fracţia dată prin înmulţirea numărătorului şi a numitorului cu acelaşi număr. **II.** *tr.* a intensifica, a mări (valori electrice, acustice, optice). (< lat. *amplificare*, fr. *amplifier*)

amplificáre *s. f.* **1.** acţiunea de a amplifica. **2.** înlănţuire de figuri de stil prin care se reiau elementele unei descrieri pentru a se reda gradat şi viu imaginea. (< *amplifica*)

amplificatív, -ă *adj.* amplificator; augmentativ. (<*amplificatif*)

amplificatór, -oáre **I.** *adj.* care amplifică; amplificativ. **II.** *s. n.* aparat, dispozitiv electric care măreşte valorile caracteristice unui fenomen, luând energie de la o sursă separată. (< fr. *amplificateur*)

amplitúdine *s. f.* **1.** distanţa dintre poziţiile externe ale unui corp care oscilează. • lungimea pasului unui cal. **2.** (*mat.*) distanţă care separă punctele extreme ale unui arc de curbă. **o** *~ a unui astru* = arcul de orizont între punctul cardinal est şi vest şi punctul de pe orizont unde astrul răsare (apune). • (*fig.*) întindere, amploare. **3.** valoare absolută, maximă a elongaţiei unei mărimi care variază periodic. **o** *~ climatică* = diferenţa dintre valorile maximă şi minimă înregistrate de un element meteorologic în evoluţiile sale periodice. (< it. *amplitudine*, fr. *amplitude*, lat. *amplitudo*)

amplitúner *s. n.* aparat radioreceptor care funcţionează simultan ca amplificator al semnalelor radiodifuzate sau provenite din citirea benzilor magnetice şi al semnelor lecturate de pe discuri. (< engl. *amplituner*)

amploáre *s. f.* calitatea de a fi amplu. (< fr. *ampleur*)

ámplu, -ă *adj.* larg, întins, vast, dezvoltat; cu amănunte multe. (< fr. *ample*, lat. *amplus*)

ampolós, -oásă *adj.* (despre stil) emfatic, umflat, bombastic. (< it. *ampolloso*)

ampolozitáte *s. f.* emfază (în stil); retorism. (< it. *ampollosità*)

amprentă *vb.* **I.** *tr.* **1.** a lua amprentele cuiva. **2.** a imprima într-o masă plastică o parte a maxilarului în vederea confecţionării unei proteze dentare. 3. (*fig.*) a lua în evidenţă (pe cineva) în urma unei abateri condamnabile, referitor la persoane cu funcţie politică socială, importantă. **II.** *intr.* a marca profund. (după fr. *empreindre*)

amprénţă *s. f.* **1.** urmă lăsată de un obiect prin apăsare. **o** (*pl.*) *~e digitale* = urmele lăsate de vârfurile degetelor pe ceva. **2.** mulaj al maxilarului sau al unei părţi din acesta servind pentru lucrarea protezelor dentare. **3.** (*fig.*) urmă lăsată de o idee, de o stare psihică etc. (< fr. *empreinte*)

amprentologíe *s. f.* studiul amprentelor digitale. (< fr. *empreintologie*)

ampresát, -ă *adj.* atent, amabil, prevenitor, curtenitor, zelos. (< fr. *empressé*)

amprízã *s. f.* **1.** lăţime totală a fâşiei de teren pe care se construieşte un terasament, un dig, un baraj. **2.** influenţă, ascendent, autoritate morală. (< fr. *amprise*)

ámpulă *s. f.* **1.** organ de mers la echinoderme. **2.** (*anat.*) extremitate dilatată a unui canal. **3.** veziculă aeriană pe frunzele sau pe tulpina unor plante plutitoare. **4.** tub de sticlă închis la capete; fiolă. (< fr. *ampoule*, lat. *ampulla*)

ampulifórm, -ă *adj.* în formă de ampulă, de veziculă. (< lat. *ampulliformis*)

ampulóm *s. n.* tumoare dezvoltată la nivelul unei ampule (2). (< fr. *ampullome*)

amputá *vb. tr.* **1.** a tăia chirurgical un membru al corpului. **2.** (*fig.*) a ciopârţi, a tăia; a diminua. (< fr. *amputer*, lat. *amputare*)

amputáţie *s. f.* amputare. (< fr. *amputation*, lat. *amputatio*)

amulétă *s. f.* obiect mic căruia i se atribuie, magic, o putere de protecţie, vindecare etc.; talisman, fetiş. (< fr. *amulette*, lat. *amuletum*)

amuzá *vb. tr., refl.* a (se) înveseli, a (se) distra; a (se) recrea. (< fr. */s'/amuser*)

amuzamént *s. n.* distracţie, divertisment, destindere. (< fr. *amusement*)

amuzánt, -ă *adj.* care amuză; distractiv. (< fr. *amusant*)

amuzíe[1] *s. f.* pierdere cu caracter patologic a capacităţii de a reproduce, de a recunoaşte o bucată muzicală. (< fr. *amusie*, lat. *amusia*)

-amuzie[2] *elem.* „surditate", „disonanţă". (< fr. *-amusie*, cf. lat. *amusia*, gr. *amousia*)

AN[1]- v. a-.

-án[2], **-ă** / **-éan, -ă** *elem.* „locuitor al...,", „origine". (< fr. *-ain, -e, -éen, -ne*, cf. lat. *-anus*)

ANA- *pref.* „în sens contrar", „din nou", „în sus", „în afară". (< fr. *ana-*, cf. gr. *ana*)

anabaptísm *s. n.* sectă religioasă care nu recunoaşte valoarea botezului. (< fr. *anabaptisme*)

anabaptíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al anabaptismului. (< fr. *anabaptiste*)

anabátic, -ă *adj.* **1.** (despre vânturi) care posedă o componentă ascendentă. **2.** (*med.*) care creşte, se măreşte. (< fr. *anabatique*)

anabazín *s. n.* alcaloid toxic, extras dintr-o plantă sălbatică din Asia Centrală. (< fr. *anabasine*, germ. *Anabasin*)

anabazónă *s. f.* componentă activă cu acţiune locală antibacteriană împotriva unor specii de bacterii, uneori cu potenţial agresiv.

anabióză *s. f.* revenire la viaţă a unor organisme după o întrerupere a funcţiilor vitale prin hibernare; criptobioză. (< fr. *anabiose*)

anabólic, -ă *adj.* referitor la anabolism. (< fr. *anabolique*)

anabolísm *s. n.* asimilaţie (2). (< fr. *anabolisme*)

anabolít *s. n.* produs din timpul anabolismului. (< fr. *anabolite*)

anabolizánt, -ă *adj., s. n.* (medicament) care activează anabolismul. (< fr. *anabolisant*)
anacárd *s. n.* fructul anacardierului; (nucă de) caju. (< fr. *anacarde*)
anacardiacée *s. f. pl.* familie de arbori sau arbuşti lactescenţi ori răşinoşi tropicali. (< fr. *anacardiacées*)
anacardiér *s. m.* arbust din America tropicală cu fruct combustibil. (< fr. *anacardier*)
anacíclic, -ă *adj.* (despre versuri) cu sens citit de la început sau de la sfârşit. (< fr. *anacyclique*)
anaciditáte *s. f.* lipsă de aciditate a sucului gastric. (< fr. *anacidité*, engl. *anacidity*)
anaclázã *s. f.* distribuire a unei silabe lungi la două picioare metrice. (< fr. *anaclase*)
anaclinál, -ă *adj.* (despre o pantă de teren, o falie) înclinat în sens contrar. (< engl. *anaclinal*)
anaclític, -ă *adj. (psihan.)* în asociere cu, bazat pe... (< engl. *anaclitic*)
anaclorhídrie *s. f.* absenţa acidului clorhidric din sucul gastric; aclorhidrie. (< fr. *anachlorhydrie*)
anacolút *s. n.* greşeală de gramatică constând în întreruperea construcţiei sintactice, în frază, cauzată de neconcordanţa dintre planul logic şi cel gramatical al enunţului. (< fr. *anacoluthe*, gr. *anakoluthon*)
anacónda *s. f.* şarpe uriaş, neveninos, din mlaştinile şi fluviile din America de Sud. (< fr., sp. *anaconda*)
anacreóntic, -ă I. *adj.* (despre stil) lejer, graţios prin forme strălucite, dar superficiale. **o** *vers* ~ = tip de vers (iambic, dimetru) caracteristic odelor atribuite lui Anacreon. **II.** *s. m. f.* poet imitator al lui Anacreon. (< fr. *anacréontique*)
anacreontísm *s. n.* imitaţie a poeziei anacreontice. (< fr. *anacréontisme*)
anacromátic, -ă *adj.* (despre un sistem optic) care nu corectează aberaţiile cromatice. (< fr. *anachromatique*)
anacronic, -ă *adj.* care conţine un anacronism; anacronistic. (< fr. *anachronique*)
anacroníe *s. f.* discordanţă între timpul real al desfăşurării evenimentelor şi cronologia ideală a narării lor. (< *an*[1]- + *acronie*)
anacronísm *s. n.* **1.** eroare în fixarea datei unei întâmplări, a unui eveniment etc. **2.** lucru care nu corespunde spiritului unei epoci, învechit. (< fr. *anachronisme*)
anacronístic, -ă *adj.* (*rar*) anacronic. (< germ. *anachronistisch*)
anacronizá *vb. tr., refl.* a face, a deveni anacronic. (< engl. *anacronize*)
anacrótic, -ă *adj.* referitor la anacrotism. (< fr. *anacrotique*)
anacrotísm *s. n.* anomalie a undei pulsului constând din apariţia unui mic croşet pe porţiunea sa ascendentă. (< fr. *anacrotisme*)
anacrúză *s. f.* **1.** silabă neaccentuată care precedă primul picior complet al unui vers. **2.** (*muz.*) sunet precedând primul timp tare al unei măsuri; auftákt. (< fr. *anacrouse*)
anacrúzic, -ă *adj.* bazat pe anacruză. (< *anacruză* + *-ic*)
anacústică *adj. zonă ~ă* = spaţiu cosmic (la peste 160 km de Pământ), în care propagarea undelor sonore nu mai este posibilă. (< fr. *anacoustique*)
anacuzíe *s. f.* surditate totală; cofoză. (< fr. *anacousie*)
anadiplóză *s. f.* reluare a unui cuvânt de la sfârşitul unei unităţi sintactice sau metrice la începutul unităţii următoare; geminaţie, reduplicaţie. (< fr. *anadiplose*)
anadipsíe *s. f.* sete exagerată. (< fr. *anadipsie*)
anadrenalísm *s. n.* lipsa funcţiei glandelor suprarenale. (< *an*[1]- + *adrenalină* + *-ism*)
anadróm, -ă *adj.* **1.** (*bot.*) orientat în sus, spre vârf. **2.** (despre peşti) care trăieşte în mare, dar pentru reproducere urcă în apele dulci. (< fr. *anadrome*)
anaerób, -ă *adj.* (despre organisme) capabil să trăiască în absenţa oxigenului; anaerobiotic. (după fr. *anaérobie*)
anaerobiónt *s. n.* organism anaerob. (< fr. *anaérobionte*)
anaerobiótic, -ă *adj.* anaerob; anoxibiotic. (< fr. *anaérobitique*)
anaerobióză *s. f.* mod de viaţă al organismelor anaerobe; anoxibioză. (< fr. *anaérobiose*)
anaerofít, -ă *adj., s. f.* (plantă) anaerobă. (< fr. *anaérophyte*)
anafáză *s. f.* a treia fază a mitozei, în care cromatidele se îndreaptă, fiecare din polii celulei. (< fr. *anaphase*)
anafiláctic, -ă *adj.* cu caracter de anafilaxie. (< fr. *anaphylactique*)
anafilaxíe *s. f.* creştere a sensibilităţii organismului faţă de anumite substanţe prin asimilarea unor doze foarte mici. (< fr. *anaphylaxie*)
anaforéză/anáforă *s. f.* procedeu stilistic constând în repetarea aceluiaşi cuvânt la începutul mai multor unităţi sintactice sau metrice; epanaforă. (< fr. *anaphore*, lat. *anaphora*)
anaforéză *s. f.* migraţie a soluţiilor coloidale spre anod sub acţiunea curentului electric. (< fr. *anaphorèse*)
anafóric, -ă *adj.* (despre cuvinte) care reia o noţiune, o idee deja exprimată. (< fr. *anaphorique*)
anafrodiziác, -ă I. *adj., s. n.* (substanţă) cu efect contrar afrodiziacelor. **II.** *adj., s. m. f.* (om) lipsit de apetit sexual. (< fr. *anaphrodisiaque*)
anafrodizíe *s. f.* absenţă, diminuare a apetitului sexual. (< fr. *anaphrodisie*)
anafrónt *s. n.* front atmosferic în care aerul cald are o mişcare ascendentă. (< fr. *anafront*)
anagaláctic, -ă *adj. sistem* ~ = sistem astral în afara galaxiei noastre. (< *ana-* + *galactic*)
anagenéză *s. f.* **1.** *(biol.)* evoluţie progresivă a unei specii **2.** regenerare a ţesuturilor vii. (< fr. *anagenèse*)
anaglífă *s. f.* **1.** sculptură în (baso)relief. **2.** procedeu stereoscopic prin care se obţin imagini în relief. **3.** desen al unui corp geometric în două culori (roşu şi albastru) care, cu ochelari speciali, dă imaginea unui corp în relief. (< fr. *anaglyphe*)
anaglífic, -ă *adj.* anagliptic. (< germ. *anaglyphisch*)
anaglíptic, -ă *adj.* imprimat în relief (pentru nevăzători); anaglific. (< fr. *anaglyptique*)
anagnóst *s. m.* (la romani) sclav însărcinat să facă lectură în timpul mesei sau al băii, să copieze manuscrise etc. (< fr. *anagnoste*)
anagógie, -ă *adj.* referitor la anagogie. (< fr. *anagogique*)
anagogíe *s. f.* interpretare a Scripturii, care se ridică de la sensul literar al textului la cel alegoric şi spiritual. (< fr. *anagogie*)
anagón *s. n.* exploziv minier pe bază de azotat de amoniu. (< fr. *anagon*)
anagramá *vb. tr.* a (tran)scrie sub formă de anagramă; anagramatiza. (< fr. *anagrammer*)
anagramátic, -ă *adj.* de anagramă. (< fr. *anagrammatique*)
anagramatíst, -ă *s. m. f.* autor de anagrame. (< fr. *anagrammatiste*)
anagramatizá *vb. tr.* (*rar*) a anagrama. (< fr. *anagrammatiser*)
anagrámă *s. f.* **1.** schimbare a ordinii literelor unui cuvânt sau unei fraze pentru a se obţine un alt cuvânt sau o altă frază. • cuvântul obţinut. **2.** problemă enigmistică în care prin schimbarea ordinii se obţin cuvinte, propoziţii, fraze cu alt înţeles. (< fr. *anagramme*)
anahorét, -ă *s. m. f.* **1.** eremit, pustnic; sihastru. 2. (*fig.*) persoană singuratică, retrasă. (< fr. *anachorète*, lat. *anachoreta*)
anahorétic, -ă *adj.* (*rar*) de anahoret; (*fig.*) modest, sărăcăcios. (< fr. *anachorétique*)
anahoretísm *s. n.* mod de viaţă al anahoreţilor; ascetism (1). (< fr. *anachorétisme*)
anál, -ă *adj.* referitor la anus. (< fr. *anal*)
analátic, -ă *adj.* care prezintă analatism. (< fr. *anallatique*)
analatísm *s. n.* proprietate optică a stadimetrului şi a taheometrelor de a da direct prin citire distanţa de la centrul aparatului foto la mira vizată. (< fr. *anallatisme*)
analcíd *s. n.* insecticid puternic, pentru distrugerea păduchilor, a ploşniţelor, a ţânţarilor etc.; hexaclorciclohexan. (n. com.)
anále *s. f. pl.* **1.** scriere istorică în care evenimentele sunt consemnate an de an. **2.** publicaţie ştiinţifică periodică. (< fr., lat. *annales*)
analécte *s. f. pl.* culegere de texte alese din opera unui autor sau din literatura unui popor, a unei epoci. (< fr. *analectes*, lat. *analecta*)
analéctic, -ă *adj.* referitor la analecte. (< germ. *analektiseh*)
analémă *s. f.* diagramă care dă declinaţia Soarelui şi ecuaţia timpului pentru orice zi a anului. (< fr. *analemme*)

analépsă *s. f.* evocare ulterioară a unui eveniment istoric.
analepsíe *s. f.* refacere a forţelor după o boală. (< fr. *analepsie*)
analéptic, -ă *adj., s. n.* (medicament) întăritor, fortificant, tonic. (< fr. *analeptique*, gr. *analeptikos*)
analérgic, -ă *adj., s. n.* (substanţă) care nu provoacă alergie. (< fr. *anallergique*)
analfabét, -ă *adj., s. m. f.* **1.** neştiutor de carte. **2.** (*fig.*) ignorant, incult; incompetent. (< fr. *analphabète*)
analfabetísm *s. n.* neştiinţă de carte. (< fr. *analphabétisme*)
analgétic, -ă *s. n.* analgezic. (< germ. *analgetisch, Analgetikum*)
analgézic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care calmează temporar durerea; analgetic. (< fr. *analgésique*)
analgezíe *s. f.* pierdere totală a sensibilităţii la durere; analgie. (< fr. *analgésie*)
analgezínă *s. f.* antipirină. (< fr. *analgésine*)
analgíe *s. f.* analgezie. (< fr. *analgie*)
analgizá *vb. tr.* a suprima, a atenua durerea printr-un analgezic. (după fr. *analgésier*)
analgognozíe *s. f.* incapacitate de înţelegere de către bolnav a unei dureri, însoţită de absenţa reacţiei de apărare. (< fr. *analgognosie*)
analgotimie *s. f.* indiferenţă afectivă la o durere perfect percepută. (< fr. *analgothymie*)
analíst[1] *s. m.* nume dat vechilor cronicari romani, autori de anale. (< fr. *annaliste*)
analíst[2]**, -ă** *s. m. f.* **1.** specialist în analiza matematică, informatică psihologică, politică etc. **2.** psihanalist. (< fr. *analyste*)
analístic, -ă **I.** *adj.* referitor la analistică. **II.** *s. f.* studiul analelor. (< fr. *annalistique*, (II) germ. *Annalistik*)
analític, -ă *adj.* **1.** bazat pe analiză. **o** *chimie ~ă* = ramură a chimiei care studiază elementele componente ale substanţelor; *limbă ~ă* = limbă flexionară în care raporturile gramaticale se exprimă prin cuvinte izolate; *filosofie ~ă* = orientare care reduce filosofia la analiza mijloacelor lingvistice şi conceptuale ale cunoaşterii. **2.** care utilizează calculul algebric şi infinitezimal. **o** *geometrie ~ă* = ramură a geometriei care studiază proprietăţile figurilor geometrice cu ajutorul calculului algebric. (< fr. *analytique*, lat. *analythicus*)
analitísm *s. n.* faptul, însuşirea de a fi analitic. (< fr. *analytisme*)
analizá *vb. tr.* **1.** a cerceta un lucru, un fenomen etc. descompunându-l în elementele lui componente. • a identifica compoziţia unei substanţe. **2.** a examina cu atenţie în vederea unor concluzii documentate. • a examina un text (gramatical, literar, stilistic etc.). (< fr. *analyser*)
analizábil, -ă *adj.* care poate fi analizat. (< fr. *analy-sable*)
analizabilitáte *s. f.* însuşirea de a fi analizabil. (< *analizabil* + *-itate*)
analizatór *s. n.* aparat al sistemului nervos, compus dintr-un organ de simţ, din nervi şi centrii corespunzători din scoarţa cerebrală. (după fr. *analyseur*)
analízǎ *s. f.* **1.** metodă ştiinţifică de cercetare a realităţii, bazată pe descompunerea proceselor, a obiectelor studiate în părţile lor constitutive. • examinare amănunţită a unei probleme, opere literare, a unui text. **o** *în ultimă ~* = în concluzie, ca încheiere. **2.** *~ matematică* = ramură a matematicii care studiază funcţiile, limitele, derivatele şi aplicaţiile lor. **3.** descompunere a unei substanţe, pentru a-i stabili compoziţia chimică. **4.** *~ corticală* = funcţie a cortexului prin care se desprind însuşirile generale şi cele specifice ale obiectelor şi fenomenelor. (< fr. *analyse*, gr. *analysis*)
analizór *s. n.* **1.** instrument pentru determinări analitice. **2.** dispozitiv optic cu care se studiază polarizarea luminii. **3.** orice aparat cu un sistem de recepţionare şi de analiză a unor informaţii. (< fr. *analyseur*)
analobárǎ *s. f.* curbă care uneşte pe o hartă punctele cu aceeaşi variaţie pozitivă a presiunii atmosferice. (< engl. *anallobar*)
analóg, -oágă/, -ă, *adj.* **1.** care prezintă analogie; asemănător, similar. **2.** (despre organe animale) cu funcţii identice, dar care se deosebesc ca structură şi origine. (< fr. *analogue*, lat. *analogus*, gr. *analogos*)
analógic, -ă *adj.* **1.** bazat pe analogie, prin analogie; asemănător. **2.** (despre semnale electronice) a cărui valoare poate fi reprezentată printr-o funcţie continuă de timp. **3.** (despre aparate, dispozitive, instrumente, sisteme) care măsoară, prelucrează şi stochează semnale analogice (2). (< fr. *analogique*, lat. *analogicus*)
analogíe *s. f.* **1.** corespondenţă, asemănare între două sau mai multe situaţii, obiecte, fenomene, noţiuni etc. **2.** metodă de studiu al unui sistem bazată pe analogia (1) dintre acesta şi un alt sistem cunoscut. **3.** (*biol.*) asemănare relativă a două organe (de animale) analoage. **4.** (*jur.*) metodă de soluţionare a unui caz neprevăzut de lege, dar asemănător. **5.** asemănare parţială de formă, sau de conţinut a două elemente de limbă, care determină modificarea unuia dintre ele sub influenţa celuilalt. (< fr. *analogie*, lat. *analogia*)
analogísm *s. n.* **1.** analogie, echivalenţă. **2.** raţionament prin analogie. (< fr. *analogisme*)
analogizá *vb. intr.* a explica prin analogii. (< engl. *analogize*)
analogón *s. n.* (*fil.*) caz asemănător pentru toate lucrurile şi fenomenele de acelaşi fel. (< gr. *analogon*)
analográf *s. n.* problemă enigmistică, îmbinare între anagramă şi logogrif. (< *ana*/gramă/ + *lo*/go/*grif*)
anamnéstic, -ă *adj.* referitor la anamneză (3); anamnezic. (< fr. *anamnestique*)
anamnézǎ *s. f.* **1.** (la Platon) explicare a cunoaşterii prin reamintirea ideilor pe care sufletul le-ar fi contemplat într-o existenţă anterioară. **2.** rugăciune care se face în timpul unei mese la catolici. **3.** totalitatea antecedentelor unei boli, obţinute de medic prin interogarea bolnavului. (< fr. *anamnèse*, gr. *anamnesis*)
anamnézic, -ă *adj.* anamnestic. (cf. fr. *anamnestique*)
anamnióte *s. f. pl.* vertebrate cu embrionul lipsit de amnios şi alantoidă. (< fr. *anamniotes*)
anamorfísm *s. n.* **1.** evoluţie morfologică progresivă la grupele de plante din timpurile geologice. **2.** formare de minerale cu o compoziţie mai complicată şi cu densitate moleculară mai mare. (< fr. *anamorphisme*)
anamorfótic, -ă *adj.* referitor la anamorfoză. • (despre un dispozitiv optic) care permite modificarea distanţei focale a unui obiectiv. (< fr. *anamorphotique*)
anamorfozá *vb. tr.* a efectua o anamorfozare. (< fr. *anamorphoser*)
anamorfozáre *s. f.* procedeu de filmare în cinemascop prin comprimarea imaginii astfel încât să se poată înregistra pe pelicula obţinută imagini corespunzătoare ecranului lat. (< *anamorfoza*)
anamorfozátor *s. n.* obiectiv folosit pentru anamorfozare. (< fr. *anamorphosateur*)
anamorfózǎ *s. f.* **1.** deformare a imaginii unui obiect într-o oglindă curbă sau într-un sistem optic nesferic. **2.** efect optic, în pictură, caracterizat prin a deforma ceea ce, văzut dintr-un anumit unghi, pare normal. (< fr. *anamorphose*)
ananás *s. m.* plantă erbacee originară din America tropicală, cu fructe mari, cărnoase, comestibile; fructul însuşi. (< fr., sp. *ananas*)
anancástic, -ă *adj.* obsesional. **o** *psihopatie ~ă* = psihopatie caracterizată prin slăbirea simţului realului, tendinţa spre anxietate, ipohondrie, nehotărâre şi impresio-nabilitate. (< fr. *anancastique*)
anándră *adj.* (despre flori) fără stamine. (< fr. *anandre*)
anandríe *s. f.* (*biol.*) lipsă sau pierdere a caracterelor sexuale masculine. (< fr. *anandrie*)
anantapodotón *s. n.* anacolut în care din două elemente corelative ale unei expresii alternative lipseşte unul sau este înlocuit. (< fr. *anantapodotone*)
anapést *s. m.* picior de vers din două silabe scurte (neaccentuate) şi una lungă (accentuată). (< fr. *anapeste*, lat. *anapaestus*)
anapéstic, -ă *adj.* (despre versuri) format din anapeşti. (< fr. *anapestique*)
anaplasmózǎ *s. f.* boală parazitară la rumegătoare. (< fr. *anaplasmose*)
anaplástic, -ă *adj.* referitor la anaplastie. (< fr. *anaplastique*)
anaplastíe *s. f.* operaţie chirurgicală cu scopul de a reda forma normală a unui organ mutilat. (< fr. *anaplastie*)

anaplazíe *s. f.* dezvoltare incompletă sau anormală a unei celule, a unui țesut. (< fr. *anaplasie*)
anaptíxă *s. f.* modificare fonetică constând în introducerea unei vocale între două consoane într-un cuvânt. (< fr. *anaptyxe*)
anárhic, -ă *adj.* referitor la anarhie; propriu anarhiei. (< fr. *anarchique*)
anarhíe *s. f.* stare de dezvoltare, de haos într-o țară, instituție etc. • indisciplină, nesupunere a individului față de o colectivitate organizată. (< fr. *anarchie*, gr. *anarkhia*)
anarhísm *s. n.* **1.** concepție, mișcare social-politică extremistă care neagă necesitatea statului și formele lui de organizare, a ordinii și disciplinei sociale în general. **2.** stare de anarhie. (< fr. *anarchisme*, rus. *anarhizm*, germ. *Anarchismus*)
anarhíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al anarhismului. (< fr. *anarchiste*, rus. *anarhist*, germ. *Anarchist*)
anarhizá *vb. refl.* a căpăta caracter anarhic. (< fr. *anarchiser*)
anarhizánt, -ă *adj.* care manifestă simpatie pentru anarhism. (< fr. *anarchisant*)
anarhoindividualísm *s. n.* curent mic-burghez care caută să abată clasa muncitoare de la disciplina proletară. (< rus. *anarho-individualizm*)
anarhoindividualíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al anarhoindividualismului. (< rus. *anarho-individualist*)
anarhosindicalísm *s. n.* curent mic-burghez care, atribuind sindicatelor rolul principal în lupta clasei muncitoare, nega necesitatea partidului și a statului. (< rus. *anarho-sindikalizm*)
anarhosindicalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al anarhosindicalismului. (< rus. *anarho-sindikalist*)
anarmónic, -ă *adj.* (*mat.*) *raport* ~ = câtul raporturilor a patru puncte coliniare, în care două puncte împart segmentul celorlalte, segmentele fiind orientate. (< fr. *anharmonique*)
anartríe *s. f.* imposibilitate de a articula cuvintele. (< fr. *anarthrie*)
anárți *s. m. pl.* populație celtică, care a trăit în sec. III-I î.H., în nordul Daciei. (< lat. *anarti*)
anasárcă *s. f.* **1.** edem generalizat în tot corpul. **2.** boală a plantelor datorată excesului de apă din țesuturi. (< fr. *anasarque*)
anaseísm *s. n.* undă seismică a cărei primă deplasare se produce dinspre epicentru spre exteriorul regiunii respective. (< *ana-* + *seism*)
anastáltic, -ă *adj., s. n.* (medicament) cu acțiune astringentă. (< fr. *anastaltique*)
anastátic, -ă *adj.* care reproduce o tipăritură, trăgând textul la piatră sau la zinc. (< fr. *anastatique*)
anastáză *s. f.* (*livr.*) înviere. (< germ. *Anastasis*, gr. *anastasis*)
anastigmát, -ă *adj., s. n.* (sistem) anastigmatic. (< fr. *anastigmate*)
anastigmátic, -ă *adj.* (despre sisteme optice) construit din sticle speciale, care corectează toate aberațiile și dă o imagine clară: anastigmat. (< fr. *anastigmatique*)
anastigmatísm *s. n.* calitate a unui sistem anastigmatic. (< fr. *anastigmatisme*)
anastilóză *s. f.* reconstituire a unui obiect distrus parțial, a unui relict. (< fr. *anastylose*)
anastomotic, -ă *adj.* referitor la anastomoză. (< fr. *anastomotique*)
anastomozá *vb.* **I.** *tr.* a practica o anastomoză. **II.** *refl.* a se îmbina prin anastomoză. (< fr. *anastomoser*)
anastomóză *s. f.* **1.** comunicație naturală sau chirurgicală între două sau mai multe vase sangvine, fibre nervoase sau musculare etc. **2.** reunire a diferitelor organe vegetale. (< fr. *anastomose*, gr. *anastomosis*)
anastrófă *s. f.* **1.** procedeu stilistic constând în inversarea topicii normale a cuvintelor într-o propoziție. **2.** perioadă cu modificări rapide în forma organismelor. (< fr. *ana-strophe*)
anatémă *s. f.* **1.** (*mit.*) dar pe care grecii îl aduceau zeilor, pe altarul sacrificiilor. **2.** jertfă, la evrei, adusă pe altar, încărcată cu păcatele și blestemele oamenilor. **3.** excludere a cuiva din sânul bisericii, sub acuzație de erezie. (< fr. *anathème*, lat., gr. *anathema*)
anatemizá *vb. tr.* a pronunța anatema. (după fr. *anathématiser*, lat. *anathemisare*)
anatexíe *s. f.* transformare a rocilor din zonele adânci ale scoarței Pământului în mase compacte de gresie și granit. (< fr. *anatexie*)
anatíde *s. f. pl.* familie de păsări palmipede: rață; anseride. (< fr. *anatidés*)
anatocísm *s. n.* capitalizare a dobânzii unei sume împrumutate; dobândă la dobândă. (< fr. *anatocisme*, lat. *anatocismus*)
anatolián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Anatolia (Asia Mică). • (*s. f. pl.*) *limbi ~ene* = limbi indo-europene vorbite în mileniile II-I î.H. în mai multe țări din această regiune. (< *Anatolia* + *-an*)
ANATOM(O)- *elem.* „anatomie". (< fr. *anatom/o/-* cf. gr. *anatome*, disecție)
anatómic, -ă *adj.* referitor la anatomie. (< fr. *anatomique*)
anatomíe *s. f.* **1.** știință care se ocupă cu studiul structurii organismului uman, animal sau vegetal. **2.** disecție. • structura internă a unui organism sau organ. **3.** formă exterioară a unui corp. **4.** (*fig.*) studiu, analiză minuțioasă. (< fr. *anatomie*, lat., gr. *anatomia*)
anatomíst, -ă *s. m. f.* specialist în anatomie. (< fr. *anatomiste*)
anatomoclínic, -ă *adj.* (*med.*) *metodă ~ă* = metodă de observație constând în a recunoaște pe viu modificările patologice ale organelor profunde. (< fr. *anatomo-clinique*)
anatomofiziológic, -ă *adj.* referitor la anatomia și la fiziologia corpului. (< fr. *anatomophysiologique*)
anatomopatológ, -ă *s. m. f.* specialist în anatomopatologie. (după fr. *anatomopathologiste*)
anatomopatológic, -ă *adj.* referitor la anatomopatologie. (< fr. *anatomopathologique*)
anatomopatologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază leziunile anatomice. (< fr. *anatomopathologie*)
anatopísm *s. n.* ansamblu de tulburări care apar la unii emigranți ca urmare a neadaptării la noua societate. (< fr. *anatopisme*)
anatoxínă *s. f.* toxină care, atenuată prin căldură și formol, și-a pierdut toxicitatea. (< fr. *anatoxine*)
anatoxíterapíe *s. f.* folosirea în scop terapeutic a anatoxinelor. (< fr. *anatoxithérapie*)
anatróp, -ă *adj.* (*bot.*; despre ovule) care are micropilul vecin cu placenta, iar filamentul la polul opus. (< fr. *anatrope*)
anatropísm *s. n.* curbare a plantelor în direcția factorului de excitație. (< fr. *anatropisme*)
anautogén, -ă *adj.* (despre țânțari) care nu poate depune ouăle decât după un prânz sangvin. (< fr. *anautogène*)
anauxít *s. n.* mineral cristalizat, de culoare albă, cu luciu sidefiu. (< fr. *anauxite*)
anavaccín *s. n.* vaccin cu anatoxină. (< fr. *anavaccin*)
anavenín *s. n.* antigen inofensiv prin detoxificarea cu formol a veninurilor. (< fr. *anavenin*)
anavirulént, -ă *adj.* (despre vaccinuri) format dintr-un anavirus. (< fr. *anavirulent*)
anavírus *s. n.* inframicorp devenit inactiv patologic sub acțiunea căldurii sau formolului. (< fr. *anavirus*)
anazoturíe *s. f.* diminuare sau suprimare a azotului în urină. (< fr. *anazoturie*)
ancablúră *s. f.* unitate de lungime, a zecea parte dintr-o milă marină (185,2 m). (< fr. *encablure*)
ancadrámént *s. n.* **1.** cadru decorativ care înconjoară o ușă, o fereastră. **2.** bordură îngustă de cărămidă, împrejmuire de vegetație care mărginește un spațiu plantat. **3.** ansamblu de construcții, plantații etc. care mărginesc o piață. (< fr. *encadrement*)
ancastrámént *s. n.* loc într-o zidărie în care se montează pasarela unui ponton, o schelă. (< *encastrement*)
ánceps *s. n.* semn grafic care marchează cantitatea unei silabe. (< lat. *anceps*)
ancestrál, -ă *adj.* ereditar, de la strămoși; străvechi. (< fr. *ancestral*)
ancestralitate *s. f.* (*rar*) caracter ancestral. (< *ancestral* + *-itate*)
ancéstru *s. m.* strămoș; predecesor. (< fr. *ancêtre*)
ancherít *s. n.* carbonat natural de calciu, magneziu și fier. (< engl. *ankerite*)

anchetă *vb. tr.* a face o anchetă. (< fr. *enquêter*)
anchetatór, -oáre *s. m. f.* cel care face o anchetă. (după fr. *enquêteur*)
anchétă *s. f.* **1.** cercetare făcută de o autoritate publică în scopul stabilirii împrejurărilor în care s-a produs un fapt şi a răspunderilor. **2.** metodă de investigaţie ştiinţifică, prin cercetarea pe teren; (*p. ext.*) gen publicistic în care se prezintă rezultatele unor asemenea cercetări. (< fr. *enquête*)
ANCHIL(O)- *elem.* „înţepenire", „curbare". (< fr. *ankyl/o/-*, cf. gr. *ankylos*)
anchíloblefarón *s. n.* aderenţă congenitală a pleoapelor. (< fr. *ankyloblépharon*)
anchilocheilíe *s. f.* sudare (congenitală) a buzelor. (< fr. *ankylocheilie*)
anchilocoríe *s. f.* obliterare congenitală sau dobândită a pupilei. (< *anchilo-* + *-corie*[2])
anchilodactilíe *s. f.* diformitate prin sudura patologică a degetelor. (< engl. *ankylodactylia*)
anchiloglosíe *s. f.* aderenţă a limbii la gingii, sau la peretele bucal. (< fr. *ankyloglossie*)
anchilopoiétic, -ă *adj.* referitor la anchilopoieză. (< *anchilo-* + *-poietic*)
anchilopoiéză *s. f.* proces patologic care produce anchiloză. (< *anchilo-* + *-poieză*)
anchilostóm *s. m.* vierme nematod parazit al intestinului uman. (< fr. *ankylostome*)
anchilostomiáză *s. f.* boală parazitară provocată de anchilostom, prin inflamarea mucoasei intestinului. (< fr. *ankylostomiase*)
anchilotóm *s. n.* instrument chirurgical în anchilotomie. (< engl. *ankylotome*)
anchilotomíe *s. f.* secţionare chirurgicală a unei anchiloze. (< engl. *ankylotomy*)
anchilozá *vb. tr., refl.* **1.** a căpăta o anchiloză, a (se) înţepeni. **2.** (*fig.*) a deveni greoi. (< fr. *ankyloser*)
anchilozánt, -ă *adj.* care anchilozează. (< *anchiloza* + *-ant*)
anchilózã *s. f.* (*med.*) imobilizare a unei articulaţii. (< fr. *ankylose*, gr. *ankylosis*)
anchíluríe *s. f.* strâmtare patologică a uretrei. (< fr. *ankylurie*)
áncíe *s. f.* mică lamă elastică care, aşezată la gura unor instrumente de suflat din lemn, produce sunete. (< it. *ancia*)
ancilár, -ă *adj.* referitor la servitori; de slugă. (< fr. *ancilaire*)
ancílă *s. f.* (*rar*) slujnică (< lat. *ancilla*)
anclanşá *vb. tr.* a angrena un mecanism în vederea declanşării. (< fr. *enclencher*)
ancolá *vb. tr.* (*rar*) a încleia. (< fr. *encoller*)
ancoláj *s. n.* ancolare. (<fr. *encollage*)
ancolúră /-lü-/ *s. f.* gâtul calului. (< fr. *encolure*)
ancombramént *s. n.* **1.** afluenţă de oameni, materiale sau obiecte, care împiedică trecerea; îmbulzeală. **2.** (*tehn.*) spaţiu ocupat de un obiect. (< fr. *encombrement*)
ancombránt, -ă *adj.* **1.** (despre obiecte) care încurcă trecerea printr-un spaţiu; incomodant. **2.** (*fig.*; despre oameni) plictisitor, pisălog. (< fr. *encombrant*)
ancónă *s. f.* **1.** consolă care susţine cornişa. **2.** masă aşezată în altar. (< it. *ancona*)
anconéu *adj., s. m.* (muşchi) extensor al antebraţului, înapoia cotului. (< fr. *anconé*)
ancorá *vb.* **I.** *intr.* a imobiliza o navă, o mină cu ajutorul ancorei (1). **II.** *tr.* a lega un sistem tehnic de un altul sau de pământ pentru mai multă stabilitate. **III.** *tr., refl. (fig.)* a (se) fixa pe o bază solidă. (< it. *ancorare*)
ancoráj *s. n.* **1.** loc unde se ancorează. **2.** ansamblu de piese pentru ancorare. **3.** sistem de cabluri care fixează un stâlp, o construcţie. (< it. *ancoraggio*)
ancoratór *s. n.* dispozitiv pentru manevrarea şi amorsarea ancorei (1). (<t. *ancoratore*)
áncoră *s. f.* **1.** piesă grea, metalică, în formă de cârlige ascuţite, pentru a fixa o navă. **o** *a arunca ~a* = a se opri; *a ridica ~* = a porni. **2.** cablu care întăreşte anumiţi stâlpi, construcţii înalte etc. • piesă de oţel care întăreşte legătura dintre elementele unei construcţii. (< it., lat. *ancora*)
ancorót *s. n.* ancoră mică. (< it. *ancorotto*)
ancóşă *s. f.* **1.** crestătură. **2.** decupare pe marginea filmelor cinematografice, care acţionează dispozitivul de schimbare a iluminării în porţiunea maşinii de copiat. **3.** canal într-o piesă metalică pentru a introduce conductorii electrici. (< fr. *encoche*)
ancoşéză *s. f.* (*chim.*) dispozitiv cu care se realizează ancoşele (2) pe marginea filmelor destinate copierii. (< fr. *encochese*)
ancrasá *vb. refl.* **1.** (*tehn.*; despre piese) a se acoperi cu un strat de cărbune, de ulei ars, care împiedică funcţionarea normală. **2.** (despre un tipar) a se îmbâcsi. (< fr. *encrasser*)
andabát *s. m.* (*ant.*) gladiator a cărui cască nu avea deschizături pentru ochi, fiind obligat să lupte orbeşte. (< fr. *andabate*, lat. *andabata*)
andalúz, -ă **I.** *s. m. pl.* populaţie spaniolă care locuieşte în Andaluzia (Spania). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) care aparţine Andaluziei. • (*s. n.*) variantă regională a limbii spaniole. (< sp. *andaluz*, it. *andaluse*, fr. *andalou*)
andaluzít *s. n.* silicat natural de aluminiu, roz sau brun, cristalizat rombic. (< fr. *andalousite*)
andaménto *s. n.* (*muz.*) dezvoltare a subiectului într-o fugă. (< it. *andamento*)
andánte **I.** *adv.* (*muz.*) lent, liniştit. **II.** *s. n.* (parte dintr-o) sonată, simfonie, concert în acest tempo. (< it. *andante*)
andantíno **I.** *adv.* (*muz.*) puţin mai viu decât andante. **II.** *s. n.* arie în acest tempo. (< it. *andantino*)
andezín *s. n.* mineral din familia plagioclazilor, din silicat de sodiu şi calciu. (<*andésine*)
andezít *s. n.* rocă efuzivă porfirică, de culoare închisă, folosită în construcţii şi pavaje. (< fr. *andésite*)
andín, -ă *adj.* în, din munţii Anzi. (< fr. *andin*)
andívă *s. f.* plantă erbacee cultivată, din familia compozeelor, cu frunze cărnoase, albe, comestibile. (< fr. *endive*)
andocá *vb.* v. îndoca.
andorrán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Andorra (Spania). (< fr. *andorran*)
andosá *vb. tr.* a indica în scris pe dosul unui cec, al unei polite etc. numele împuternicitului care poate încasa contravaloarea. (< fr. *endosser*)
andosáj *s. n.* (*iluzionism*) palmaj practicat pe faţa dorsală a degetelor care permite a se arăta interiorul palmei perfect gol. (< fr. *endosage*)
andosamént *s. n.* menţiune scrisă pe dosul unui cec, al unei polite; gir. (< fr. *endossement*)
andosánt, -ă *s. m. f.* andosator. (< fr. *endossant*)
andosatár, -ă *s. m. f.* cel care beneficiază prin andosare. (< fr. *endossataire*)
andosatór, -oáre *s. m. f.* cel care andosează; andosant. (după fr. *endosseur*)
ANDR(O)-, -andríe, -ándru *elem.* „bărbat". (< fr. *andro-*, cf. gr. *aner, -dros*)
andradít *s. n.* varietate de granat incolor sau brun, verde, negru, translucid. (< engl. *andradite*)
andragogíe *s. f.* ştiinţa şi practica educaţiei adulţilor. (< *andr-* + *-agogie*)
-andríe v. andr(o)-.
androblastóm *s. n.* tumoare rară, solidă, a ovarului, cu aspecte testiculare; arenom. (< engl. *androblastoma*)
androcefál, -ă *adj.* cu cap de om. (< fr. *androcéphale*)
androcéu *s. n.* totalitatea staminelor unei flori. (< fr. *androcée*)
androcít *s. n.* celulă vegetativă formată din androconidie, care dă naştere unui anteroid. (< fr. *androcyte*)
androconídie *s. f.* conidie care, în lipsa anteridiei preia rolul organului sexual unui mascul. (< fr. *androcomidie*)
androcór, -ă *adj.* (despre plante) răspândit prin intermediul omului. (< fr. *androchore*)
androdinamíe *s. f.* însuşire a florilor hermafrodite cu stamine bine dezvoltate, dar cu stigmat redus. (< fr. *androdynamie*)
androdióic, -ă *adj.* (despre plante) cu flori mascule sau hermafrodite pe indivizi diferiţi. (< fr. *androdioïque*)
androecíe *s. f.* prezenţa numai de flori mascule pe aceeaşi plantă. (< fr. *androécie*)
androfilíe *s. f.* simpatie pentru bărbaţi. (< fr. *androphilie*)

androfítă *s. f.* plantă masculă din generația sexuată. (< fr. *androphobie*)
androfób, -ă *adj., s. m.* (bărbat) care suferă de androfobie. (< fr. *androphobe*)
androfobíe *s. f.* aversiune patologică față de bărbați. (< fr. *antrophobie*)
androfór *s. n.* peduncul din alungirea ultimului internod al pedunculului floral, pe care sunt prinse staminele. (< fr. *androphore*)
androgametánge *s. m.* gametange cu celule sexuale mascule. (< fr. *androgamétange*)
androgametofór *s. m.* plantă care poartă organele de reproducere mascule. (< fr. *androgamétophore*)
androgamíe *s. f.* proces de fecundare a gametului mascul cu cel femel. (< fr. *androgamie*)
androgén, -ă **I.** *adj.* (despre o femelă) care produce numai descendenți masculi. **II.** *adj., s. m.* (hormon) care stimulează dezvoltarea caracterelor sexuale masculine. (< fr. *androgène*)
androgenétic, -ă *adj.* **1.** rezultat prin androgeneză. **2.** cu cromozomi numai de origine paternă. **3.** care produce numai descendenți masculi. (< fr. *androgénétique*)
androgenéză *s. f.* **1.** proces de producere a hormonilor masculi; androgenie. **2.** dezvoltare a unui organism dintr-o celulă cu numai material genetic patern. (< fr. *androgenèse*)
androgeníe *s. f.* androgeneză (1). (< fr. *androgénie*)
androgenoterapíe *s. f.* folosirea terapeutică a hormonilor androgeni. (< fr. *androgénothérapie*)
androgín, -ă **I.** *adj.* **1.** hermafrodit. **2.** (despre plante) cu anteridii și organe pe aceeași hifă; androginic. **II.** *s.m. (mit.)* ființă fabuloasă jumătate bărbat și jumătate femeie. (< fr. *androgyne*)
androgínic, -ă *adj.* (*rar*) androgin. (< *androgin* + *-ic*)
androginíe *s. f.* **1.** prezența caracterelor sexuale secundare feminine la un individ de sex masculin. **2.** caracterul plantelor monoice care prezintă atât flori mascule cât și femele distincte; bisexualitate, androginism. (< fr. *androgynie*)
androginism *s. n.* androginie (2). (< *androginie* + *-ism*)
androginoíd *s. m.* individ de sex masculin cu aparență feminină. (< fr. *androgynoïde*)
androgóniu *s. n.* stadiu inițial în formarea celulelor spermatice, la plante. (< fr., lat. *androgonium*)
androíd, -ă **I.** *adj.* **1.** care prezintă caractere masculine. **2.** cu înfățișare de bărbat. **II.** *s. m.* robot, automat antropomorf. (< fr. *androïde*)
androlatríe *s. f.* divinizare, adorare a bărbatului. (< fr. *androlatrie*)
androlátru, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care practică androlatria. (< fr. *androlatre*)
andrológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în andrologie. (< fr. *andrologue*)
andrológic, -ă *adj.* referitor la andrologie. (< fr. *andrologique*)
andrologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază fi-ziologia și patologia organelor sexuale masculine. (< fr. *andrologie*)
andromastíe *s. f.* prezență la femei a unei mamele atrofiate. (< fr. *andromastie*)
andromedide *s. f. pl.* ploaie periodică de meteoriți, în noiembrie, din direcția constelației Andromeda. (< fr. *andromédides*)
andromerogoníe *s. f.* dezvoltare a unui fragment de ovul prezentând numai cromozomi paterni. (< fr. *antromérogonie*)
andromonóic, -ă *adj.* (despre plante monoice) cu flori mascule și hermafrodite pe același individ. (< fr. *andromonoïque*)
andromorfóză *s. f.* modificare morfologică rezultând în urma excitațiilor produse de tubul polinic în curs de dezvoltare. (< fr. *andromorphose*)
androním *s. m.* nume de bărbat. (< *andro-* + *-onim*)
andropatíe *s. f.* boală specifică bărbaților. (< fr. *andropathie*)
andropáuză *s. f.* climacteriu la bărbați. (< fr. *andropause*)
androplásmă *s. f.* protoplasmă activă a gametului mascul. (< fr. *androplasme*)
androspór *s. m.* spor mascul, la criptogamele vasculare. (< fr. *androspore*)
androsporánge *s. m.* sporage care conține androspori. (< fr. *androsporange*)
androsteríl *s. m. (biol.)* mascul steril. (< fr. *androstérile*)
androsterilitáte *s. f.* însușirea de a fi androsteril. (< *androsteril* + *-itate*)
androsterón *s. m.* hormon sexual masculin, prezent în urină. (< fr. *androstérone*)
androtíp *s. n.* exemplar tipic mascul al unei specii. (< fr. *androtype*)
androtropíe *s. f.* predilecție a unor afecțiuni pentru sexul masculin. (< *andro-* + *-tropie*[2])
androzóm *s. m.* cromozom prezent numai în gameții masculi. (< fr. *androsome*)
-ándru v. andr(o)-.
ándruc *s. n. (poligr.)* tipar de probă. (< germ. *Andruck*)
anduranță *s. f.* **1.** capacitatea de a rezista la eforturi fizice; răbdare. **2.** rezistență mecanică a (unui motor). (<fr. *endurance*)
aneantizá *vb.* **I.** *tr.* a distruge în întregime, a nimici. **II.** *refl. (fig.)* a se spulbera, a dispărea. (după fr. *anéantir*)
anecdótă *s. f.* **1.** fapt puțin cunoscut din viața particulară a unei personalități. **2.** scurtă povestire hazlie, spirituală, cu un sfârșit deosebit, neașteptat. (< fr. *anecdote*, gr. *anekdota*)
anecdótic, -ă **I.** *adj.* cu caracter de anecdotă. **II.** *s. f.* schema desfășurării epice a unei povestiri, a unui film etc. (< fr. *anecdotique*)
anecdotísm *s. n.* caracter anecdotic. (< *anecdotă* + *-ism*)
anecdotíst, -ă *s. m. f.* autor, povestitor de anecdote. (< *anecdotă* + *-ist*)
anecdotizá *vb. intr.* a povesti anecdote. (< fr. *anecdotiser*)
anecoíd, -ă *adj.* (despre încăperi, spații) lipsit de ecou. (< fr. *anéchoïde*)
anelíde *s. n. pl.* încrengătură de viermi cu corpul cilindric inelat, care se mișcă cu ajutorul unor perișori. (< fr. *annélides*)
anemiá *vb. tr., refl.* a(-și) pierde puterile din cauza anemiei. (< fr. */s'/anémier*)
anémic, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (suferind) de anemie. **II.** *adj. (fig.)* fără vlagă. (< fr. *anémique*)
anemíe *s. f.* **1.** stare de slăbiciune cauzată de scăderea numărului de globule roșii și a hemoglobinei din sânge. **o** ~ *pernicioasă* = stare gravă de anemie în care măduva oaselor nu mai poate forma globule roșii. **2.** *(fig.)* slăbiciune, lipsă de vigoare. (< fr. *anémie*)
ANEMO- *elem.* „vânt". (< fr. *anémo-*, cf. gr. *anemos*)
anemocór, -ă *adj., s. f.* (plantă) ale cărei semințe sunt răspândite prin intermediul vântului. (< fr. *anémochore*)
anemocórd *s. n.* armoniu cu corzi. (< fr. *anémocorde*)
anemocoríe *s. f.* răspândire a plantelor anemocore. (< fr. *anémochorie*)
anemoentomofilie *s. f.* polemizare prin intermediul vântului și al insectelor. (< fr. *anémoentomophilie*)
anemofil, -ă *adj., s. f.* (plantă) a cărei polenizare se face prin intermediul vântului; anemogam. (< fr. *anémophile*)
anemofilíe *s. f.* polenizare a plantelor anemofile; anemogamie. (< fr. *anémophilie*)
anemofítă *s. f.* plantă anemofilă. (< fr. *anémophyte*)
anemofobíe *s. f.* teamă patologică de vânt, de curenți de aer. (< engl. *anemophobia*)
anemogám, -ă *adj., s. f.* anemofil. (< fr. *anémogame*)
anemogamíe *s. f.* anemofilie. (< fr. *anémogamie*)
anemogén, -ă *adj.* datorat acțiunii vânturilor; eolian[2]. (< fr. *anémogène*)
anemográf *s. n.* anemometru înregistrator. (< fr. *anémographe*)
anemografíe *s. f.* disciplină care se ocupă cu descrierea vânturilor. (< fr. *anémographie*)
anemográmă *s. f.* diagramă înregistrată la anemograf. (< fr. *anémogramme*)
anemohidrocór, -ă *adj., s. f.* (plantă) ale cărei semințe sunt răspândite prin intermediul vântului și al apei. (< fr. *anémo-hydrochore*)
anemolítă *s. f.* formație (stalactită, stalagmită etc.) deviată prin împingerea laterală a apei, care se evaporă datorită curenților de aer din galeriile subterane. (< fr. *anémolithe*)
anemométric, -ă *adj.* referitor la anemometrie. (< fr. *anémométrique*)

anemometríe *s. f.* ansamblu de tehnici pentru măsurarea vitezei vântului, a fluidelor gazoase în conducte etc. (< fr. *anémométrie*)
anemométru *s. n.* instrument folosit în anemometrie. (< fr. *anémomètre*)
anemomirmecocor, -ă *adj. s. f.* (plantă) cu seminţe răspândite orin intermediul vântului şi furnicilor. (< fr. *anemomyrmecochore*)
anemomorfíe *s. f.* conformaţie a plantelor de a se apăra împotriva acţiunii vântului. (< fr. *anémomorphie*)
anemónă *s. f.* **1.** plantă erbacee otrăvitoare, cu frunze păroase şi cu flori mari, de diferite culori; dediţel. **2.** *~-de-mare* = actinie. (< fr. *anémone*, lat., gr. *anemone*)
anemoscóp *s. n.* giruetă. (< fr. *anémoscope*)
anemospór *s. m. (bot.)* spor împrăştiat prin intermediul vântului. (< fr. *anémospore*)
anemostát *s. n.* aparat pentru difuzarea aerului cald în încăperi. (< fr. *anémostat*)
anemotést *s. n.* metodă pentru depistarea stărilor de anemie. (< *anem/ie/ + test*)
anemotróp *s. n.* aeromotor. (< fr. *anémotrope*)
anemotropísm *s. n.* aerotropism. (< fr. *anémotropisme*)
anemozoocór, -ă *adj.* (despre seminţe, fructe, spori) răspândit prin intermediul vântului şi animalelor. (< fr. *anémozoochore*)
anencefál *s. m.* monstru lipsit de creier. (< fr. *anencéphale*)
anencefálic, -ă *adj.* referitor la encefalie. (< fr. *anencéphalique*)
anencefalíe *s. f.* monstruozitate caracterizată prin lipsa sau reducerea encefalului. (< fr. *anencéphalie*)
encefalomielíe *s. f.* monstruozitate caracterizată prin lipsa creierului şi a măduvei spinării. (< fr. *encéphalomyélie*)
aneozinofilíe *s. f.* diminuare, până la dispariţie, a numărului eozinofilelor din sânge. (< germ. *Aneosinophilie*)
anepifizíe *s. f.* apinealism. (< *an*[1]*-* + *epifiză* + *-ie*)
anepígráf, -ă *adj.* **1.** (despre monumente, monede etc.) fără nici un fel de inscripţie; anepigrafic, **2.** (despre scrieri) fără titlu. (*<anépigraphe*)
anepigráfic, -ă *adj.* anepigraf. (< germ. *anepigraphisch*)
aneréză *s. f.* combatere directă a unui argument. (< fr. *anherèse*)
anérgic, -ă *adj.* referitor la anergie. (< fr. *anergique*)
anergíe *s. f.* **1.** pierdere a capacităţii de reacţie a organismului faţă de antigenii unei anumite boli. **2.** energie termică corespunzătoare unui sistem fizic în echilibru termodinamic cu mediul înconjurător. (< fr. *anergie*)
anergizánt, -ă *adj.* care nu produce energie. (< fr. *anergisant*)
aneritropoiéză *s. f.* neputinţă a măduvei oaselor de a produce eritrocite. (< fr. *anerythropoïèse*)
aneritropsíe *s. f.* incapacitatea de a produce culoarea roşie. (< fr. *anerytropsie*)
aneroíd *adj., s. n.* (barometru) cu o capsulă de tablă subţire, ondulată, în interiorul căreia se află aer sub presiune. (< fr. *anéroïde*)
anerosíe *s. f.* lipsa erosului, a instinctului sexual; anerotism. (< *an*[1]*-* + *eros* + *-ie*)
anerotísm *s. n.* anerosie. (< *an*[1]*-* + *erotism*)
anestétic, -ă *adj.* care nu are caracter estetic. (< germ. *anästhetisch*)
anesteziá *vb. tr.* a provoca o anestezie. (< fr. *anesthésier*)
anesteziábil, -ă *adj.* care poate fi anesteziat. (< fr. *anesthésiable*)
anesteziánt, -ă *adj., s. n.* anestezic. (< fr. *anesthésiant*)
anestézic,*-ă *adj., s. n.* (substanţă) care produce anes-tezie; anesteziant. (< fr. *anesthésique*)
anestezíe *s. f.* **1.** suprimare temporară a sensibilităţii corpului cu ajutorul unor agenţi fizici sau chimici. **2.** lipsă a sensibilităţii în unele boli nervoase. (< fr. *anes-thésie*, gr. *anaisthesia*)
anestezimétru *s. n.* **1.** aparat pentru măsurarea cantităţii de anestezic inhalat. **2.** aparat cu care se apreciază gradul de insensibilitate într-o regiune a corpului. (< fr. *anesthésimètre*)
anesteziológ, -ă *s. m. f.* (*rar*) anestezist. (< *anestezio-logie*)
anesteziológic, -ă *adj.* referitor la anesteziologie. (<fr. *anesthésiologique*)
anesteziologíe *s. f.* disciplină medicală care se ocupă cu anestezia. (< fr. *anesthésiologie*)
anesteziologíst, -ă *s. m.* f. anestezist. (< fr. *anesthésiologiste*)
anestezíst, -ă *s. m. f.* medic specialist în anestezii; anesteziolog(ist); anesteziolog. (< fr. *anesthésiste*)
anetodermie *s. f.* atrofie musculoasă idiopatică a pielii, care prezintă pete roşii-violacee, cu leziuni mici. (< fr. *anétodermie*)
anetól *s. n.* component principal al uleiului eteric din frunzele de piper şi din rădăcinile unor plante. (< fr. *anethol*)
aneuploíd, -ă *adj.* care prezintă aneuploidie. (< fr. *aneuploïde*, engl. *aneuploid*)
aneuploidíe *s. f.* poliploidie constând în adăugirea sau scăderea numărului de cromozomi din nucleul celulelor somatice; heteroploidie. (< fr. *aneuploïdie*)
aneuríe *s. f.* slăbire a funcţiilor nervoase; aneuroză. (< fr. *aneurie*)
aneurínă *s. f.* vitamina B_1; tiamină. (< fr. *aneurine*)
aneurinoterapíe *s. f.* folosirea terapeutică a aneurinei. (< fr. *aneurinothérapie*)
aneuróză *s. f.* aneurie. (< fr. *aneurose*)
aneusporíe *s. f.* formare a sporilor în cursul meiozei neregulate. (< fr. *aneusporie*)
anevrísm *s. n. (med.)* dilatare patologică a pereţilor unei artere sau a peretelui inimii. (< fr. *anévrisme*)
anevrismál, -ă *adj.* referitor la anevrism. (< fr. *anévrismal*)
anevrismátic, -ă *adj.* care se aseamănă cu un anevrism. (< fr. *anévrismatique*)
anevrísmoplastíe *s. f.* operaţie chirurgicală a unui anevrism. (< engl. *aneurysmoplasty*)
anevrismorafíe *s. f.* refacere a unei artere anevrismale. (< fr. *anévrismorraphie*)
anevrismotomíe *s. f.* deschidere a unei artere anevrismale. (< engl. *aneurysmotomy*)
anéx, -ă *adj.* alăturat unui lucru (principal); alăturat. (< fr. *annexe*, lat. *annexus*)
anexá *vb. tr.* **1.** a alătura, a alipi, a adăuga. **2.** a încorpora unui stat, prin mijloace violente un teritoriu străin. (< fr. *annexer*)
anéxă *s. f.* **1.** ceea ce este legat, unit de un lucru principal sau de care depinde; adaos. **2.** (*anat.*) ţesut, formaţie, organ legat structural de alte organe în cadrul unei funcţii comune. **3.** material documentar alăturat unui text. (< fr. *annexe*)
anexionísm *s. n.* politică de anexiune. (< fr. *annexionnisme*)
anexioníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al anexionismului. (< fr. *annexionniste*)
anexítă *s. f.* inflamaţie a ovarelor şi a trompelor uterine; oofo-rosalpingită. (< fr. *annexite*)
anexíune *s. f.* încorporare de către un stat, prin mijloace violente, a unui teritoriu străin. (< fr. *annexion*, lat. *annexio*)
anfiládă *s. f.* dispunere pe aceeaşi dreaptă a unor elemente arhitectonice de acelaşi fel. **o** *(mil.) tragere de ~* = tragere în ţinte înşirate perpendicular sau oblic faţă de frontul de tragere. (< fr. *enfilade*)
anflamá *vb. refl.* a se înflăcăra, a se pasiona. (< fr. *enflammer*)
anfractuós, -oásă *adj.* adânc şi cu neregularităţi. (< fr. *anfractueux*)
anfractuozitáte *s. f.* calitatea a ceea ce este anfractuos. • (*anat.*) cavitate profundă şi neregulată. (< fr. *anfractuosité*)
angajá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) încadra într-un loc de muncă. **II.** *tr.* **1.** a contracta un angajament. • a închiria ceva. **2.** a atrage după sine o obligaţie, o răspundere. • a antrena într-o acţiune, într-o discuţie. **III.** *refl.* **1.** a se obliga la ceva, a-şi lua un angajament. **2.** a apuca un anumit drum. • a începe o manevră (de depăşire a unui autovehicul, a unei nave). • (despre avioane) a intra (fără voia pilotului) într-o poziţie nedorită. • (despre o ancoră) a se prinde de un obiect pe fundul apei. • a pune pucul sau mingea în joc (la hochei, la baschet). (< fr. *engager*)
angajamént *s. n.* **1.** obligaţie luată de cineva din proprie iniţiativă; promisiune solemnă. • obligaţie asumată în scris de o întreprindere faţă de bancă. **2.** angajare a cuiva într-un loc de muncă. **3.** punere a pucului sau a mingii în joc. (< fr. *engagement*)
angajánt, -ă *adj.* care angajează (II,2); îmbietor, ispititor, atrăgător. (< fr. *engageant*)

angajáț, -ă I. *adj.* **1.** (*arhit.*; despre o coloană) zidită cel puțin cu jumătate din diametrul ei în zidul (stâlpul) cu care face corp comun. **2.** (despre oameni) încadrat într-un curent politic, social; (despre literatură) care servește conștient o cauză. **II.** *adj., s. m. f.* (cel) care lucrează într-un anumit loc de muncă. • (militar) care servește pe baza unui angajament voluntar. (după fr. *engagé*)

angajatór, -oáre *s. m. f.* cel care angajează. (< *angaja* + *-tor*)

angaríe *s. f.* rechiziționare de către un stat beligerant a unor bunuri mobile străine, plătind despăgubiri. (< fr. *angarie*)

angeítă *s. f.* inflamație a vaselor sangvine; vascularită. (< fr. *angéite*)

ANGEL(O)- *elem.* „înger". (< fr. *angél/o/-*, cf. lat. *angelus*, gr. *angelos*)

angélic, -ă *adj.* îngeresc, (ca) de înger. • (*fig.*) serafic, nobil, pur. (< fr. *angélique*, lat. *angelicus*)

angelícă/anghelícă *s. f.* plantă erbacee aromatică din familia umbeliferelor, cu tulpina ramificată și groasă la bază. (< fr. *angélique*)

angelísm *s. n.* puritate, frumusețe, grație. (< fr. *angélisme*)

angelitáte *s. f.* puritate angelică. (< it. *angelità*)

angelizá *vb. tr.* a asemui cu un înger. (< fr. *angéliser*)

angeloíd, -ă *adj.* asemănător cu un înger. (< *angel-* + *-oid*)

angelolatríe *s. f.* erezie care constă în adorarea îngerilor. (< fr. *angélolâtrie*)

angelolátru, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care practică angelolatria. (< fr. *angélolâtre*)

angelologíe *s. f.* parte a dogmaticii care tratează despre îngeri. (< fr. *angélologie*)

ángelus *s. n.* rugăciune catolică, începând cu acest cuvânt, care se spune în amintirea așa-zisei încarnări a lui Hristos. (< germ. *Angelus*, lat. *angelus*)

angevin, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Anjou (Franța). (< fr. *angevin*)

anghelícă *s. f.* v. angelică.

ánghemaht *s. n.* mâncare cu carne (de pui sau de miel) și cu sos alb de lămâie. (< germ. *Eingemachte*)

anghílă *s. f.* pește teleosteean migrator, cu corpul în formă de șarpe; țipar. (< fr. *anguille*, lat. *anguilla*)

anghilíde *s. f. pl.* familie de pești teleosteeni: anghila. (< fr. *anguillidés*)

ANGI(O)- *elem.* „vas anatomic" (sangvin, limfatic), „canal", „receptacul". (< fr. *angi/o/-*, cf. gr. *angeion*)

angialgíe *s. f.* durere la nivelul unui vas sangvin sau limfatic. (< fr. *angialgie*)

angiectazíe *s. f.* dilatare a unui vas sangvin sau limfatic. (< fr. *angiectasie*)

angiectomíe *s. f.* excizie a unui fragment dintr-un vas sangvin sau limfatic. (< fr. *angiectomie*)

angiectopíe *s. f.* situare a unui vas sangvin sau limfatic în altă parte decât zona normală. • deplasare accidentală a unui asemenea vas. (< fr. *angiectopie*)

angínă *s. f.* **1.** inflamație a mucoasei din fundul gâtului sau a faringelui, însoțită de greutatea de a înghiți; angor. **2.** ~ *pectorală* = afecțiune caracterizată prin accese de sufocare și dureri în regiunea inimii; angor pectoris. (< fr. *angine*, lat. *angina*)

anginós, -oásă *adj.* referitor la anginâ. (< fr. *angineux*)

angioblást *s. n.* celulă primitivă mezenchimală din care se formează vasele și celulele sangvine ale embrionului. (< fr. *angioblaste*)

angioblastóm *s. n.* tumoare musculară malignă. (< fr. *angioblastome*)

angiocardiográf *s. n.* aparat folosit în angiocardiografie. (< fr. *angiocardiographe*)

angiocardiografíe *s. f.* metodă de examinare radiologică a inimii și vaselor mari cu o substanță de contrast. (< fr. *angiocardiographie*)

angiocardiográmă *s. f.* clișeu obținut prin angiocardiografie. (< fr. *angiocardiogramme*)

angiocardiopatíe *s. f.* cardiopatie arterială. (< fr. *angiocardiopathie*)

angiocardiopneumografíe *s. f.* radiografie a cavității inimii și a vaselor mari ale toracelui, după injectarea unei substanțe radioopace. (< fr. *angiocardiopneumographie*)

angiocardítă *s. f.* inflamație a inimii și a vaselor sangvine. (< fr. *angiocardite*)

angíocárp, -ă *adj.* cu fructe acoperite. (< fr. *angiocarpe*)

angiocheratóm *s. n.* dilatație vasculară însoțită de cheratoză. (< fr. *angiokératome*)

angiocheratóză *s. f.* dezvoltare de angiocheratoame. (< fr. *angiokératose*)

angiocolecistítă *s. f.* inflamație a colecistului și a căilor biliare. (< fr. *angiocholécystite*)

angíocolecistografíe *s. f.* radiografie a căilor biliare cu ajutorul unei substanțe de contrast. (< fr. *angiocholécystographie*)

angiocolítă *s. f.* inflamație a căilor biliare; colangită. (< fr. *angiocholite*)

angiodisplazíe *s. f.* anomalie în dezvoltarea unui vas sangvin sau limfatic. (< fr. *angiodysplasie*, engl. *angiodyplasia*)

angioencefalografíe *s. f.* radiografie a vaselor creierului cu o substanță opacă la razele X. (< fr. *angio-encéphalographie*)

angioendotelióm *s. n.* tumoare malignă a vaselor sangvine, prin proliferarea celulelor endoteliului. (< fr. *angio-endothéliome*)

angiofluorografíe *s. f.* radiografie sau radioscopie a vaselor sangvine cu ajutorul fluorului. (< fr. *angiofluorographie*)

angiofluoroscopíe *s. f.* radioscopie a vaselor sangvine bazată pe apariția unei fluorescențe cutanate după injectarea cu fluoresceină. (< fr. *angiofluoroscopie*)

angiogeníe *s. f.* formarea și dezvoltarea vaselor de sânge. (< fr. *angiogénie*)

angioglióm *s. n.* formațiune tumorală în care țesutul intravascular este de tip glial. (< fr. *angiogliome*)

angiográf *s. n.* aparat care poate diagnostica orice afec-țiune sau anomalie vasculară de sânge. (< fr. *angiographe*)

angiográfic, -ă *adj.* referitor la angiografie. (<. *angiographique*)

angiografíe *s. f.* **1.** studiu, descriere a vaselor dintr-un organism. **2.** radiografie vasculară cu substanță radioopacă. (< fr. *angiographie*)

angiográmă *s. f.* înregistrare radiografică prin angiografie. (< germ. *Angiogramm*)

angiohemofilíe *s. f.* afecțiune prin hemoragii repetate. (< fr. *angiohémophilie*)

angiolipóm *s. n.* angiom infiltrat în țesutul adipos. (< fr. *angiolipome*)

angiolít *s. n.* concrețiune calcaroasă în interiorul angioamelor cavernoase. (< fr. *angiolithe*)

angiolític, -ă *adj.* de natura angiolitului. (< fr. *angiolithique*)

angiológic, -ă *adj.* referitor la angiologie. (< fr. *angiologique*)

angiologíe *s. f.* parte a anatomiei care studiază vasele sangvine și limfatice și bolile lor. (< fr. *angiologie*)

angiolupoíd *s. n.* tuberculoză cutanată atipică, situată de obicei pe față și pe nas, caracterizată prin plăci roșii. (< fr. *angiolupoïde*)

angióm *s. n.* tumoare benignă a vaselor sangvine sau limfatice. (< fr. *angiome*)

angiomalacíe *s. f.* diminuare a elasticității unui vas sangvin sau limfatic. (< fr. *angiomalacie*)

angiomatóză *s. f.* afecțiune (congenitală) prin formarea unui mare număr de angioame, pe piele sau în organele interne. (< fr. *angiomatose*)

angiomegalíe *s. f.* dilatare a vaselor sangvine. (< fr. *angiomégalie*, engl. *angiomegaly*)

angiomióm *s. n.* tumoare din fibre musculare și numeroase vase. (< fr. *angiomyome*)

angionefrografíe *s. f.* radiografie a sistemului vascular renal cu ajutorul unei substanțe de contrast. (< fr. *angionephrographie*)

angionevrectomíe *s. f.* rezecție a vaselor sangvine și a nervilor. (< fr. *angionévrectomie*)

angionevrotíc, -ă *adj.* de natura angionevrozei. (< fr. *angioneurotique*)

angionevróză *s. f.* nevroză a peretelui unui vas sangvin, venos sau capilar. (< fr. *angioneurose*)
angiopancreatítă *s. f.* inflamație ascendentă a căilor pancreatice. (< fr. *angio-pancréatite*)
angiopatíe *s. f.* denumire generică a bolilor vaselor sangvine. (< fr. *angiopathie*)
angioplastíe *s. f.* refacere a unui vas sangvin sau limfatic. (< engl. *angioplasty*)
angioplegíe *s. f.* paralizie vasculară. (< *angio-* + *-plegie*)
angiopneumografíe *s. f.* radiografie a vaselor pulmo-nare în care s-a injectat sun un ecran o substanță opacă la razele X. (< fr. *angiopneumographie*)
angiorafíe *s. f.* sudură a unui vas sangvin. (< fr. *angiorrhaphie*)
angioragíe *s. f.* hemoragie arterială. (< fr. *angiorrhagie*)
angioreticulítă *s. f.* inflamație a vaselor și a sistemului reticulo-eudotelial. (< fr. *angioréticulite*)
angioreticulóm *s. n.* tumoare benignă a andocardului de origine vasulară, cu punctul de plecare în celulele epiteliale. (< fr. *angioréticulom*)
angiorexíe *s. f.* ruptură vasculară. (< engl. *angiorhexis*)
angiosarcóm *s. n.* sarcom prin proliferarea elementelor conjunctive ale vaselor sangvine. (< fr. *angiosarcome*)
angioscleróză *s. f.* scleroză vasculară. (< fr. *angiosclérose*)
angioscóp *s. n.* aparat folosit în angioscopie. (< fr. *angio-scope*)
angioscopíe *s. f.* examen al vaselor capilare cu ajutorul angioscopului. (< fr. *angioscopie*)
angiospásm *s. n.* contracție spasmodică a unui vas sangvin. (< fr. *angiospasme*)
angiospasmódic, -ă *adj.* referitor la angiospasm; an-giospastic. (< fr. *angiospasmodique*)
angiospástic, -ă *adj.* angiospasmodic. (< fr. *an-giospastique*)
angiospérm, -ă I. *adj.* (despre plante) cu sămânța închisă în fruct. **II.** *s. f. pl.* încrengătură a fanerogamelor, plante cu ovulele închise în carpele. **II.** (< fr. *angiosperme/s/*)
angiostenóză *s. f.* strâmtare, îngustare a vaselor sangvine. (< fr. *angiosténose*)
angioterapíe *s. f.* folosire a arterelor, venelor și capilarelor pentru introducerea medicamentelor în organism. (< fr. *angiothérapie*)
angiotermografíe *s. f.* termografie a unui vas anatomic. (< *angio-* + *termografie*)
angiotomíe *s. f.* incizie chirurgicală a vaselor sangvine. (< fr. *angiotomie*)
angiotomografíe *s. f.* procedeu radiografic de combinare a angiopneumografiei cu tomografia. (< fr. *angiotomographie*)
angiotríb *s. n.* instrument chirurgical folosit în angiotripsie. (< fr. *angiotribe*)
angiotripsíe *s. f.* efectuare a unei hemostaze prin compresiune cu ajutorul angiotribului; vasotripsie. (< fr. *angiotripsie*)
anglaise /-glέz/ *s. f.* vechi dans popular, de origine engleză, foarte vioi, cu structură bipartită, executat în grup, dansatorii schimbându-și necontenit locul prin repetarea aceleiași figuri; contradans. (< fr. *anglaise*)
angledózer *s. n.* buldozer cu lamă orientabilă, care împinge pământul lateral. (< fr. *angledozer*)
angli *s. m. pl.* populație germanică, care, în sec. V, a invadat teritoriul Ins. Britanice. (< fr. *angles*, lat. *angli*)
anglicán, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al anglicanismului. (< fr., engl. *anglican*, lat. *anglicanus*)
anglicanísm *s. n.* religie de stat a Angliei, cu caracter reformat, constituită oficial în 1562 sub Elisabeta I. (< fr. *anglicanisme*)
anglicísm *s. n.* **1.** cuvânt, expresie proprii limbii engleze; cuvânt pătruns într-o altă limbă și încă neintegrat în aceasta. **2.** caracteristică, obicei tipic englezesc. (< fr. *anglicisme*)
anglicizá *vb.* **I.** *tr.* a da un aer, un accent englezesc. **II.** *refl.* a lua un caracter englez. (< fr. *angliciser*)
anglicizánt, -ă *adj.* care anglicizează. (< fr. *anglici-sant*)
anglist, -ă *s. m. f.* specialist în anglistică. (< fr. *angliste*, engl. *anglist*)
anglistică *s. f.* disciplină care studiază limba, cultura și civilizația engleză. (< engl. *anglistics*)
ANGLO- *elem.* „englez" (< fr., engl. *anglo-*)
ánglo-americán, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care este din Anglia și America de Nord. (< *anglo-* + *american*)
anglo-americanísm *s. n.* **1.** cuvânt expresie proprie limbii engleze americane. **2.** caracteristică, obicei anglo-american. (< *anglo-american* + *-ism*)
ánglo-aráb, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care este din Anglia și Arabia. (< fr. *anglo-arabe*)
anglofíl, -ă *adj., s. m. f.* angloman, filoenglez. (< fr. *anglophile*)
anglofilíe *s. f.* anglomanie. (< fr. *anglophilie*)
anglofób, -ă *adj., s. m. f.* (cel) stăpânit de anglofobie. (< fr. *anglophobe*)
anglofobíe *s. f.* ură față de englezi, de tot ceea ce este englezesc. (< fr. *anglophobie*)
anglofón, -ă *adj., s. m. f.* (vorbitor) de limbă engleză. (< fr. *anglophone*)
anglofoníe *s. f.* colectivitate din popoarele anglofone. (< fr. *anglophonie*)
ánglo-francéz, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care se referă la englezi și francezi. (< *anglo-* + *francez*)
anglomán, -ă *adj., s. m. f.* (cel) stăpânit de anglomanie; anglofil. (< fr. *anglomane*)
anglomaníe *s. f.* admirație exagerată față de englezi și de obiceiurile lor; anglofilie. (< fr. *anglomanie*)
anglo-normánd, -ă I. *adj., s. m.f.* (cel) care se referă la englezi și normanzi. **II.** *s. n.* dialect vorbit pe cele două coaste ale Mării Mânecii. (< fr. *anglo-normand*)
anglo-saxón, -ă I. *s. m. pl.* populații germanice care s-au deplasat de pe continent în Insulele Britanice în sec. V-VI. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) care aparține acestor populații; *p. ext.* (locuitor) de origine engleză. • (*s. f.*) limbă germanică vorbită de anglo-saxoni; engleza veche. (< fr. *anglo-saxon*)
angoasá *vb. tr.* a da o stare de neliniște; a neliniști (profund). (< fr. *angoisser*)
angoasánt, -ă *adj.* care produce angoasă. (< fr. *angois-sant*)
angoásă *s. f.* **1.** neliniște, tulburare cauzată de o teamă puternică fără obiect real, concret, adesea patologică. **2.** (*fil.*) sentimentul înstrăinării omului; conștiința condiției umane de ființă muritoare. **3.** (*med.*) stare provocată de contracția regiunii epigastrice, însoțită de mari dificultăți respiratorii și de tristețe excesivă. (< fr. *angoisse*)
angofrazie *s. f.* defect de vorbire constând în intercalarea unor sunete repetate în fraze. (< fr. *angophrasie*)
angoléz, -ă I. *s. m. pl.* populație care locuiește în Angola (Africa). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. (< fr. *angolais*)
ángor *s. n.* angină. (< fr., lat. *angor*)
angóra *s. f.* specii de animale (pisici, iepuri, capre) cu păr lung și mătăsos; părul acestor animale, folosit în industria textilă. (< fr. *angora*)
angrená I. *vb. tr.* a face ca dinții unei roți să intre între cei ai altei roți spre a-i transmite o mișcare. **II.** *tr., refl.* a antrena, a fi antrenat într-o acțiune. (< fr. *engrener*)
angrenáj *s. n.* **1.** mecanism, sistem de roți dințate care se angrenează unele în altele. **2.** (*fig.*) înlănțuire, concurs de împrejurări strâns legate unele de altele. (< fr. *engre-nage*)
angró *adj. inv., adv, s. n.* (în) cantități mari; cu ridicata. (< fr. *en gros*)
angrosíst, -ă *s. m. f.* comerciant care face comerț angro. (< germ. *Engrossist*)
ángström *s. m.* unitate de măsură pentru lungime, egală cu 1/10000 dintr-un micron. (< fr. *angrström*)
anguíde /-ghi-/ *s. f. pl.* familie de reptile: șarpele. (< fr. *anguidés*)
anguifórm -ă *adj.* în formă de șarpe. (< fr. *anguiforme*)
angulár, -ă *adj.* unghiular. (< fr. *angulare*, lat. *angularis*)
angulație *s. f.* (*rar*) însușirea de a fi angulos. (< engl. *angulation*)
angulós, -oásă *adj.* cu unul sau mai multe unghiuri. (< fr. *anguleux*, lat. *angulosus*)
ANGUSTI- *elem.* „îngust". (< fr. *angusti-*, cf. lat. *angustus*)
angusticlávă *s. f.* fâșie îngustă de purpură cu care era tivită toga romană. • toga însăși. (< fr. *angusticlave*)

angustiróstru, -ă *adj.* (despre păsări) cu ciocul îngust. (< fr. *angustirostre*)
anhedonie *s. f.* incapacitate de a resimți plăcerea în situații normale. (< engl. *anhedonia*)
ANHIDR(O)- *elem.* „lipsa apei, deshidratare". (< fr. *anhydr/o/-*, cf. gr. *anhydros*)
anhidremíe *s. f.* diminuare a cantității de apă din sânge. (< fr. *anhydrémie*)
anhidrídă *s. f.* **1.** substanță anorganică (oxid) care, în combinație cu apa, dă un acid. **2.** substanță organică rezultând prin eliminarea unei molecule de apă din două grupări carboxil. **o** *~ carbonică* = bioxid de carbon; *~ acetică* = lichid incolor cu miros înțepător, folosit la fabricarea coloranților, a medicamentelor etc. (< fr. *anhydride*)
anhidrít *s. m.* sulfat anhidru natural de calciu. (< fr. *anhydrite*)
anhidrobióză *s. f.* stare de deshidratare a unor orga-nisme, animale sau vegetale, în viața latentă. (< fr. *anhydrobiose*)
anhidromielíe *s. f.* lipsa lichidului cefalorahidian. (< fr. *anhydromyelie*)
anhidrótic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care diminuează secreția sudorală. (< fr. *anhydrotique*)
anhidrózǎ *s. f.* absență sau diminuare a secreției sudorale. (< fr. *anhydrose*)
anhídru, -ă *adj.* (despre o substanță, un material) care nu conține apă. (< fr. *anhydre*)
anhormoníe *s. f.* lipsă a unui anumit hormon. (< *an*[1]- + *hormon* + *-ie*)
anicónic, -ă *adj.* (despre religii) fără icoane; (*p. ext.*) care nu recurge la reprezentări figurate. (< *an*[1]- + *iconic*)
aniconíe *s. f.* incapacitate patologică de elaborare a imaginilor în schizofrenie. (cf. gr. *eikon*, imagine)
aniconísm *s. n.* lipsa reprezentării figurate a unei divinități. (< *anicon*/ic/ + *-ism*)
anideáție *s. f.* dispariție totală a procesului gândirii, a fluxului ideativ. (< fr. *anidéation*)
anihilá *vb. tr.* a zădărnici, a nimici, a anula un efect, o acțiune; a neutraliza. (< fr. *annihiler*, lat. *annihilare*)
anihilánt, -ă *adj.* care anihilează; anihilator. (< fr. *annihilant*)
anihiláre *s. f.* acțiunea de a anihila. • (*fiz.*) proces prin care o particulă și o antiparticulă interacționează, transformându-se într-o particulă de altă natură. (< *anihila*)
anihilatór, -oáre *adj.* anihilant. (<*annihilateur*)
anil *s. n.* plantă exotică din care se extrage indigoul; indigotier. (< fr. *anil*)
anilidă *s. f.* derivat de acilare al anilinei și al omologilor respectivi, prin acțiunea acizilor, a clorurilor acide și a anhidridelor. (< fr., engl. *anilide*)
anilínă *s. f.* lichid uleios, incolor, cu miros specific, din gudroanele cărbunilor de pământ, folosit în sinteza co-loranților, a medicamentelor etc.; aminobenzen; fenilamină. (< fr. *aniline*)
anilísm *s. n.* intoxicație cu anilină. (< fr. *anilisme*)
animă *vb. tr., refl.* a da viață, a (se) însufleți, a (se) înviora. (< fr. *animer*, lat. *animare*)
animál, -ă I. *s. n.* **1.** ființă care are organe de simț, de mișcare, sistem nervos etc. **2.** (*fig.*) om josnic, stăpânit de instincte. **II.** *adj.* de animal, propriu animalelor. (< fr., lat. *animal*)
animalculísm *s. n.* preformism. (< fr. *animalculisme*)
animalculíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al animalculismului; spermatist. (< fr. *animalculiste*)
animálic, -ă *adj.* **1.** specific animalelor. **2.** (*fig.*) josnic, brutal, inuman. (< germ. *animalisch*)
animalíér, -ă I. *adj.* **1.** referitor la animale, la produse de origine animală. **2.** (despre opere de artă) care reprezintă animale. **II.** *adj., s. m.* (pictor, sculptor) care înfățișează animale. (< fr. *animalier*)
animalitáte *s. f.* stare, comportare de animal; (*fig.*) lipsă de simțire, de omenie. (< fr. *animalité*, lat. *animalitas*)
animalizá *vb. tr., refl.* a coborî în starea de animal; a (se) abrutiza. (< fr. *animaliser*)
animalizáre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) animaliza; dezumanizare. **2.** tratament chimic al fibrelor textile vegetale pentru a le da proprietăți specifice fibrelor de natură animală. (< *animaliza*)
animát, -ă *adj., s. n.* însuflețit, viu. **o** *desene ~e* = film de animație. (< fr. *animé*)
animatísm *s. n.* concepție proprie populațiilor primitive despre caracterul spiritual, impersonal ale fenomenelor naturii. (< fr. *animatisme*).
animatist, -ă *adj.* referitor la nimatism. (< fr. *animatiste*)
animáto *adv. (muz.)* con anima; însuflețit. (< it. *animato*)
animatór, -oáre I. *adj., s. m. f.* (cel) care animă, stimulează o activitate, o acțiune. **II.** *s. m. f* creator de desene animate. **III.** *s. f.* femeie tânără în localurile de noapte pentru a atrage clienți. (< fr. *animateur*)
animáție *s. f.* mișcare continuă și zgomotoasă (de ființe, de vehicule); însuflețire, agitație. **o** *film de ~* = film constând dintr-o suită de desene animate. (< fr. *animation*, lat. *animatio*)
animísm *s. n.* credință primitivă potrivit căreia obiectele și fenomenele naturii ar fi însuflețite; spiritualizare, personificare a forțelor și fenomenelor naturii. (< fr. *animisme*)
animíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al animismului. (< fr. *animiste*)
animologíe *s. f.* știința sistemului conceptual sau a activităților spirituale referitoare la instituțiile sociale, artă, religie etc. (cf. lat. *animus*, spirit, inteligență)
animozitáte *s. f.* dușmănie, ostilitate, ură; repulsie. (< fr. *animosité*, lat. *animositas*)
anión *s. m.* ion negativ. (< fr. *anion*)
anionactív, -ă *adj.* care se bazează pe acțiunea, pe influența anionilor. (< germ. *anionaktiv*)
aniónic, -ă *adj.* referitor la anioni. (< germ. *anionisch*)
anionít *s. m.* substanță schimbătoare de ioni, care reține ionii dintr-o soluție. (< fr. *anionite*)
aniridíe *s. f. (med.)* lipsă congenitală a irisului. (< fr. *aniridie*)
anís *s. m.* plantă aromatică din familia umbeliferelor, din Orient, cu flori mici, albe, conținând ulei eteric; anason, anison. (< fr. *anis*, lat. *anisum*)
anisét *s. n.* lichior preparat din alcool, apă, zahăr și anason. (< fr. *anisette*)
anisián, -ă *adj., s. n.* (din) primul etaj al triasicului mediu alpin; virglorian. (< fr. *anisien*)
anisidínă *s. f.* esență aromatică extrasă din anason, pentru a parfuma unele băuturi alcoolice. (< fr. *anisidine*)
anisól *s. m.* eter metilic al fenolului, lichid cu miros plăcut, ca solvent. (< fr. *anisole*)
anistóric, -ă *adj.* situat în afara realităților concret-istorice. (< *an*[1]- + *istoric*)
anistoricitáte *s. f.* caracter anistoric. (< *anistoric* + *-itate*)
anistorísm *s. n.* atitudine filosofică ce tinde să substituie studiul concret-istoric al realităților sociale prin speculații abstracte. (< *anistor*/ic/ + *-ism*)
anistoríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) la anisterism. (< *anis-torie* + *-ist*)
anítă *s. f.* inflamație a anusului. (< fr. *anite*)
aniversá *vb. tr.* a sărbători împlinirea unui număr de ani de la data când s-a petrecut un eveniment. (< *aniversar*)
aniversár, -ă *adj.* care amintește de un eveniment petrecut la aceeași dată; care revine în fiecare an. (< fr. *anniversaire*)
aniversáre *s. f.* faptul de a aniversa; zi în care se aniversează ceva. (< *aniversa*)
aniversatív, -ă *adj.* cu caracter de aniversare. (< *aniversa* + *-/t/iv*)
ANIZ(O)- *elem.* „inegal". (< fr. *anis/o/-*, cf. gr. *anisos*)
anizeiconie *s. f.* inegalitate a imaginilor retiniene binoculare. (< fr. *aniséiconie*)
anizergíe *s. f.* stare caracterizată prin existența unor gradiente de presiune, tensiune etc. (< fr. *anisergie*)
anizocitóză *s. f.* inegalitate în dimensiuni a globulelor roșii și albe. (< fr. *anisocytose*)
anizocoríe *s. f.* anomalie congenitală constând în inegalitatea celor două pupile. (< fr. *anisocorie*)
anizocromíe *s. f.* inegalitate în intensitatea de colorație a globulelor roșii din sânge. (< fr. *anisochromie*)
anizodactil, -ă *adj.* care prezintă anizodactilie. (< engl. *anisodactylus*)
anizodactilíe *s. f.* inegalitate a degetelor. (< *anizodactil* + *-ie*)
anizodónt, -ă *adj.* heterodont. (< germ. *anisodont*)

anizodontíe *s. f.* dezvoltare inegală şi asimetrică a dinţilor omologi. (< germ. *Anisodontie*)
anizofíl, -ă *adj., s. f.* (plantă) cu frunze de forme şi dimensiuni diferite. (< fr. *anizophylle*)
anizofilíe *s. f.* însuşire a plantelor anizofile. (< fr. *ani-sophyllie*)
anizoforíe *s. f.* tendinţă de deviaţie în sus a axei vizuale a unui ochi. (< fr. *anisophorie*)
anizogám, -ă *adj.* care prezintă anizogamie. (< fr. *ani-sogame*)
anizogamét *s. m.* fiecare dintre cei doi gameţi conjugaţi (femel şi mascul), diferiţi ca sex, structură, formă. (< fr. *anisogamète*)
anizogamíe *s. f.* heterogamie. (< fr. *anisogamie*)
anizogeníe *s. f.* stare a gameţilor cu genotip diferit. (< fr. *anisogènie*)
anizogín, -ă *adj.* (despre flori) cu mai multe carpele decât sepale. (< fr. *anisogyne*)
anizognát, -ă *adj.* cu maxilare asimetrice. (< engl. *ani-sognathous*)
anizogón, -ă *adj.* (despre hibrizi) care prezintă carac-tere paterne combinate în măsură inegală. (< fr. *anisogone*, lat. *anisogonus*)
anizomelíe *s. f.* malformaţie prin dezvoltarea inegală a membrelor. (< engl. *anisomelia*)
anizomenorée *s. f.* menstruaţie cu ritm neregulat. (< fr. *anisomenorhée*)
anizomerogamíe *s. f.* unire a macrogameţilor cu microgameţii. (< fr. *anisomérogamie*)
anizometríe *s. f.* inegalitate a dimensiunilor. (< fr. *anisométrie*)
anizometropíe *s. f.* ametropie asimetrică. (< fr. *ani-sométropie*)
anizopetál, -ă *adj.* cu petalele inegale. (< fr. *ani-sopétale*)
anizopíe *s. f.* defect de vedere prin hipermetropie la un ochi şi miopie la celălalt. (< engl. *anisopia*)
anizoploíd, -ă *adj.* cu număr impar de cromozomi. (< fr. *anisoploïde*)
anizoscilometríe *s. f.* inegalitate de amplitudine a oscilaţiilor arteriale. (< fr. *anisoscillométrie*)
anizosfigmíe *s. f.* inegalitate în amplitudinea pulsului arterial. (< fr. *anisosphygmie*)
anizostazíe *s. f.* absenţa izostaziei într-o anumită regiune geografică. (< fr. *anisostasie*)
anizosteníe *s. f.* inegalitate a tonusului în unele grupe de muşchi. (< fr. *anisosthénie*)
anizostilíe *s. f.* prezenţa de stile lungi şi scurte la florile din aceeaşi specie. (< fr. *anisostylie*)
anizotonic, -ă *adj.* (*biol.*; despre soluţii) care nu este în echilibru molecular cu mediul. (< fr. *anisotonique*)
anizotróp, -ă *adj.* care prezintă anizotropie; eolotrop. (< fr. *anisotrope*)
anizotropíe *s. f.* **1.** proprietate a unui corp de a prezenta caracteristici mecanice, optice, electrice, magnetice etc. variate; eolotropie. **2.** (*biol.*) însuşire a unui organ de a reacţiona diferit la excitaţii externe. (< fr. *anisotropie*)
anizuríe *s. f.* stare în care debitul urinar variază. (< fr. *anisurie*)
ankerít *s. n.* carburant dublu de calciu şi fier. (< engl. *ankerite*)
anluminá *vb. tr.* **1.** a orna cu miniaturi. **2.** a împodobi cu ornamente. (< fr. *enluminer*)
anluminúră *s. f.* ilustraţie în culori vii a manuscriselor medievale. (< fr. *enluminure*)
annátă *s. f.* (*ist.*) redevenţă percepută de papalitate de la episcopii şi abaţii nou instalaţi, echivalând cu veniturile lor pe un an. (< fr. *annate*, lat. *annata*)
annóna *s. f.* **1.** (în Roma antică, în perioada imperiului) obligaţie a populaţiei de a aproviziona oraşele şi armata. **2.** (în Imperiul Bizantin) tain al soldaţilor. (< lat. *annona*)
anoá *s. m.* bivol mic, din pădurile insulelor Moluce. (< fr. *anoa*)
anoblepsíe *s. f.* sindrom care se manifestă prin fixarea privirii în sus, ca urmare a devierii spastice a globilor oculari. (< fr. *anoblepsie*)
anód *s. m.* electrod pozitiv. (< fr. *anode*)
anódic, -ă *adj.* referitor la anod. (< fr. *anodique*)
anodín, -ă *adj.* banal, fără valoare, neînsemnat; ino-fensiv. (< fr. *anodin*)
anodiníe *s. f.* (*med.*) lipsă a durerii. (< fr. *anodynie*)
anodínitáte *s. f.* caracter anodin. (< *anodin* + *-itate*)
anodónt, -ă **I.** *adj.* fără dinţi. **II.** *s. f.* moluscă bivalvă de apă dulce cu şarniera fără dinţi. (< fr. *anodonte*)
anodontíe *s. f.* lipsă a dinţilor. (< fr. *anodontie*)
anoétic, -ă *adj.* (*fil.*) referitor la senzaţii şi percepţii, la trăiri subiective, individuale, la stări afective. (cf. gr. *noetikos*, gânditor)
anofél *adj. ţânţar ~* = ţânţar a cărui femelă transmite microbul malariei. (< fr. *anophèle*, gr. *anopheles*)
anofelísm *s. n.* prezenţa de ţânţari anofeli într-o anumită zonă. (<r. *anophélisme*)
anofelogén, -ă *adj.* (despre terenuri, bălţi) care constituie un focar de dezvoltare a ţânţarilor anofeli. (< fr. *anophélogène*)
anoftálm *s. m.* monstru fără ochi. (< fr. *anophtalme*)
anoftalmíe *s. f.* lipsă (congenitală) a globilor oculari. **o** *~ciclopică* = malformaţie congenitală constând în unirea ochilor şi a orbitelor rudimentar dezvoltate. (< fr. *anophtalmie*)
ANOM(O)- *elem.* „neregulat, anormal". (< fr. *anom/o/-*, cf. gr. *anomos*)
anomál, -ă *adj.* care prezintă anomalie. (< fr. *anomal*, gr. *anomalos*)
anomalíe *s. f.* abatere de la normă, de la regulă, defect grav, meteahnă. (< fr. *anomalie*, lat., gr. *anomalia*)
anomaloscóp *s. n.* aparat pentru măsurarea defectelor de sensibilitate cromatică. (< engl. *anomaloscope*)
anómic, -ă *adj.* referitor la anomie[1]; neorganizat, dezorganizat. (< fr. *anomique*)
anomíe[1] *s. f.* stare de dezorganizare a societăţii, caracterizată prin lipsa de legi, de norme. (< fr. *anomie*)
anomíe[2] *s. f.* neputinţa de a evoca nume de persoane, localităţi etc. (< fr. *anomie*)
anominátie *s. f.* figură de stil, constând în repetarea unui nume propriu, de obicei de persoană, prin apelativul din care provine prin antonomază. (< fr. *annomination*)
anomodónte *s. f. pl.* reptile fosile din ordinul teromorfelor, cu caractere de mamifere, cu dinţi reduşi la doi canini puternici. (< *anomo-* + *odonţi*)
anomofíl, -ă *adj.* cu frunze neregulate, asimetrice. (< fr. *anomophylle*)
anóna *s. m.* arbore din America tropicală cu frunze persistente şi fructe dulci, comestibile. (< fr., sp. *anona*)
anonacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate: anona. (< fr. *anonymographie*)
anonichíe *s. f.* lipsa congenitală a unghiilor. (< fr. *anonychie*)
anoním, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (cel) care nu-şi indică numele; fără nume. **II.** *adj.* **1.** (despre un text, o operă) cu autor necunoscut. **2.** *societate ~ă* = întreprindere capitalistă prin asocierea mai multor acţionari. **3.** (*fig.*) neştiut, necunoscut; lipsit de personalitate, obscur. **III.** *s. f.* scrisoare nesemnată. (< fr. *anonyme*, lat. *anonymus*)
anonimát *s. n.* situaţia celui anonim; incognito. (<. *anonymat*)
anonimítáte *s. f.* însuşirea de a fi anonim. (< germ. *Anonymität*)
anonimizá *vb. tr., refl.* a face, a deveni anonim. (< *anonim* + *-iza*)
anonimografie *s. f.* tendinţa bolnăvicioasă de a scrie anonime. (< fr. *anonymographie*)
anopistográf *s. n.* lucrare imprimată pe o singură faţă a foii. (< fr. *anopistographe*)
anopistográfic, -ă *adj.* scris, tipărit la anopistograf. (< fr. *anopistographique*)
ANOPL(O)- *elem.* „nearmat, neprotejat". (< fr. *anopl/o/-*, cf. gr. *anoplos*)
anoplastíe *s. f.* refacere chirurgicală a regiunii anale. (< fr. *anoplastie*)
anoplotériu *s. m.* animal erbivor fosil din eocenul superior. (< fr. *anoplothérium*)
anoplúre *s. f. pl.* ordin de insecte ectoparazite fără aripi: diferite specii de păduchi. (< fr. *anoploures*)
anoproctíe *s. f.* anus artificial. (< *ano-* + *-proctie*)
anopsíe *s. f.* **1.** lipsă a vederii. **2.** fel de strabism cu globul ocular deviat în sus. (< fr. *anopsie*)

anóptic, -ă *adj. (tv.) sistem* ~ = sistem de redare a imaginilor care nu foloseşte mijloace optice. (< fr. *anoptique*)
anorectál, -ă *adj.* referitor la anus şi la rect. (< fr. *ano-rectal*)
anoréctic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de anorexie; anorexic. (< fr. *anorectique*)
anorectítă *s. f.* inflamaţie a anusului şi a rectului. (< *ano-* + *rectită*)
anoréxic, -ă *adj., s. m. f.* anorectic. (<. *anorexique*)
anorexíe *s. f.* pierdere a poftei de mâncare; inapetenţă. **o** ~ *mintală* = repulsie faţă de alimente, însoţită de pierderea totală a poftei de mâncare. (< fr. *anorexie*, gr. *anorexia*)
anorexigén, -ă *adj., s. n.* (medicament) care provoacă anorexie. (< fr. *anorexigène*)
anorgánic, -ă *adj.* (despre corpuri) lipsit de însuşirile materiei vii; inorganic. **o** *chimie ~ă* = ramură a chimiei care studiază corpurile anorganice. (< fr. *anorganique*)
anorganicían, -ă *s. m. f.* specialist în chimia anorganică. (<*anorganicien*)
anorganicitáte *s. f.* însuşirea a ceea ce este anorganic. (< it. *anorganicità*)
anorgásmic, -ă *adj.* referitor la anorgasmie. (< *anorgasm/ie/* + *-ic*)
anorgasmíe *s. f.* incapacitate de a realiza orgasmul. (< engl. *anorgasmy*)
anorhidíe *s. f.* lipsă congenitală, atrofie a testiculelor. (< fr. *anorchidie*)
anormál, -ă *adj.* contrar regulilor, normelor. • (despre oameni) care prezintă infirmităţi fizice sau psihice. (< fr. *anormal*)
anormalitáte *s. f.* faptul, însuşirea de a fi anormal; anomalie. (< *anormal* + *– itate*)
anortít *s. n.* feldspat plagioclaz de calciu cenuşiu, sticlos, în rocile eruptive bazice şi în unele şisturi cristaline. (< germ. *Anorthit*)
anortoploíd, -ă *adj.* (despre organisme) cu un număr impar de cromozomi. (< fr. *anorthoploïde*)
anósmic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de anosmie. (< fr. *anosmique*)
anosmíe *s. f.* diminuare, lipsă a sensibilităţii olfactive. (< fr. *anosmie*)
anostóză *s. f.* atrofie a oaselor. (< fr. *anostose*)
anóu *s. n. (rar)* inel. (< fr. *anneau*)
anovaríe *s. f.* lipsă, atrofie a ovarelor. (< fr. *anovarie*)
anovulatór, -ie *adj.* care nu comportă ovulaţie. (< fr. *anovulatoire*)
anovulăţie *s. f.* lipsă a ovulaţiei în timpul ciclului menstrual. (< fr. *anovulation*)
anoxemíe *s. f.* oxigenare insuficientă a sângelui. (< fr. *anoxémie*)
anoxíbiótic, -ă *adj.* anaerobiotic. (< fr. *anoxybiotique*)
anoxibióză *s. f.* anaerobioză. (< fr. *anoxybiose*)
anóxic, -ă *adj.* referitor la anoxie. (< fr. *anoxique*)
anoxíe *s. f.* lipsă a oxigenului din ţesuturile organismului; hipoxie. (< fr. *anoxie*)
ANOZO- *elem.* „nerecunoaştere a bolii". (< fr. *anoso-*, cf. gr. *nosos*, boală)
anozodiaforíe *s. f.* indiferenţă manifestată de un bolnav faţă de propria-i boală. (< fr. *anosodiaphorie*)
anozognozíe *s. f.* nerecunoaştere de un bolnav a propriei sale boli. (< fr. *anosognosie*)
anozomelíe *s. f.* defect de percepţie care face imposibilă recunoaşterea unui segment bolnav. (< fr. *anosomélie*)
anrobá *vb. tr.* **1.** a acoperi cu un strat protector; a îngloba. **2.** a amesteca un material granular cu un liant. (< fr. *enrober*)
anrocamént *s. n.* aglomerare de materiale (piatră, beton) care formează fundaţii, diguri, baraje. (după fr. *enrochement*)
ansámblu *s. n.* **1.** tot unitar rezultat din unirea unor elemente izolate; totalitate. **2.** colectiv artistic al unui teatru. **3.** grup de muzicieni care cântă împreună; formaţie (4). • piesă muzicală pentru o astfel de formaţie. (< fr. *ensemble*)
ánsă *s. f.* **1.** toartă de care se prinde un vas, un coş etc. **2.** fir de platină sau de nichelină în formă de laţ, care serveşte la recoltarea sau la însămânţarea microorganismelor. **3.** formaţie anatomică în formă de toartă. **4.** depresiune profundă a liniei malurilor mării, formând un golf larg. **5.** retragere a malului unui râu datorită eroziunii. (< fr. *anse*, lat. *ansa*)
anseríde *s. f. pl.* anatide. (< fr. *anséridés*)
anserifórm, -ă **I.** *adj., s. f.* (pasăre) în genul gâştei. **II.** *s. f. pl.* ordin de păsări înotătoare palmipede cu gât lung şi picioare scurte: lebede, gâşte; lamelirostre. (< fr. *anséríforme/s/*)
ansifórm, -ă *adj.* în formă de toartă. (< fr. *ansiforme*)
ansiláj *s. n.* conservare prin murare a nutreţurilor verzi. (< fr. *ensilage*)
ansotomíe *s. f.* secţionare chirurgicală a unei anse (3). (< fr. *ansotomie*)
anşenéu *s. n.* efect cinematografic constând din înlocuirea gradată a unei imagini cu alta prin suprapunerea lor temporară; înlănţuire. (< fr. *enchaîné*)
anşoá **I.** *s. m.* peşte mic în Marea Mediterană şi în Oc. Atlantic. **II.** *s. n.* pastă preparată din carnea acestui peşte, folosită ca aperitiv. (< fr. *anehois*)
ANT[1-] v. anti-.
-ánt[2,] **-ánţă**[/-ént] **-énţă** *suf.* „agent", „ocupaţie", „calitate". (<. *-ant, -ance, -ent, -ence*)
antablamént *s. n.* element de arhitectură compus din arhitravă, friză şi cornişă, în partea superioară a unui zid, deasupra unui şir de coloane, care susţine acoperişul. (< fr. *entablement*)
antablatúră *s. f.* (*constr.*) (locul de) îmbinare a două piese de lemn. (după fr. *entablure*)
antagónic, -ă *adj.* opus ireductibil, în antagonism; rival, inamic; antagonist. (< fr. *antagonique*)
antagonísm *s. n.* **1.** contradicţie antagonistă; rivalitate. **2.** (*fiziol.*) opoziţie funcţională între două sisteme, organe sau substanţe. **3.** simbioză avantajoasă numai unuia dintre simbionţi. (< fr. *antagonisme*)
antagoníst, -ă **I.** *adj.* antagonic. **II.** *adj., s. n.* (substanţă, agent, muşchi) care împiedică efectele agonistului[2] (II). (< fr. *antagoniste*, lat. *antagonista*, gr. *antagonistes*)
antagonizá *vb. tr., refl.* a da un caracter antagonic, a deveni antagonic. (< engl. *antagonize*)
antálgic, -ă *adj., s. n.* (medicament, substanţă) care calmează, înlătură durerea; calmant. (< fr. *antalgique*)
antamá *vb. tr.* a începe, a întreprinde, a deschide (o discuţie, un proces etc.). (< fr. *entamer*)
antanaclázá *s. f.* figură de stil constând în reluarea unui cuvânt, folosit succesiv în accepţii diferite. (< fr. *antanaclase*)
antanagógă *s. f.* răspuns la un argument, la o acuzaţie. (<. *antanagoge*)
antántă *s. f.* **1.** denumire dată unor alianţe politico-militare dintre state. **2.** înţelegere, alianţă. (< fr. *entente*)
ántapex *s. n.* punct pe cer diametral opus apexului. (< germ. *Antapex*)
antárctic, -ă *adj.* situat la Polul Sud; austral. (<*antarctique*, lat. *antarcticus*)
antarctológ, -ă *s. m. f.* specialist în problemele Antarctei. (< *antarct/ic/* + *-log*)
ántă *s. f.* pilastru pătrat care prelungeşte zidurile laterale ale unui edificiu. (< fr. *ante*)
ANTE- *pref.* „anterior" (spaţial şi temporal). (< fr. *anté-*, cf. lat. *ante*)
antebélic, -ă *adj.* de dinaintea unui război. (< *ante-* + lat. *bellicus*, de război)
antebráţ *s. n.* **1.** parte a braţului de la cot până la încheietura mâinii. **2.** parte a membrelor anterioare la animale, între cot şi genunchi. (după fr. *avant-bras*)
antecálă *s. f.* parte a calei unei nave, sub nivelul mării. (< it. *antecala*)
antecálcul *s. n.* antecalculaţie. (< *ante-* + *calcul*)
antecalculá *vb. tr.* a face un antecalcul. (< *antecalcul*)
antecalculáţie *s. f.* calculaţie anticipată: antecalcul. (< *ante-* + *calculaţie*)
antecambrián, -ă *adj., s. n.* (din) precambrian. (< fr. *antécambrien*)
antecămeră *s. f.* compartiment al camerei de combustie a unui motor în care se injectează combustibilul. (după it. *anticamera*)
antecedént, -ă **I.** *adj.* care precedă în timp. • (despre o vale) care s-a stabilit înaintea unei deformări tectonice. **II.** *s. n.* **1.**

faptă, întâmplare anterioară unui fapt, unei stări actuale. **o ~** *penal* = fapt penal privind trecutul unui inculpat. **2.** (*log.*) primul termen al unei judecăți ipotetice; tot ceea ce poate constitui premisa unei demonstrații. **3.** prima secțiune a unei unități melodice structurată binar. **4.** (*muz.*) prima expunere tematică într-o lucrare elaborată prin tehnica contrapunctului. (< fr. *antécédent*, lat. *antecedens*)

antecedență *s. f.* **1.** faptul de a fi antecedent; anterioritate. **2.** fenomen prin care un curs de apă își menține traseul, preexistent deformărilor tectonice. (< fr. *antécédence*)

antecesór, -oáre *s. m. f.* predecesor. (< it. *antecessore*, lat. *antecesor*)

anteclímax *s. n.* climax (3) nou, către care evoluează vegetația. (< *ante-* + *climax*)

anteclíză *s. f.* structură a unei platforme geologice cu aspect de anticlinal. (< fr. *antéclise*)

antecreuzét *s. n.* cuvă cilindrică pentru acumularea de fontă lichidă, la partea din față a creuzetului cubiloului. (după fr. *avant-creuset*)

antecuirásă *s. f.* blindaj inelar care protejează calota mobilă a turelelor, montat în construcția de zidărie sau beton a unei fortificații. (după fr. *avant-cuirasse*)

antedatá *vb. tr.* a pune o dată anterioară pe un act, pe un document. (după fr. *antidater*)

antedátă *s. f.* dată anterioară celei reale. (după fr. *antidate*)

antedecémbrist, -ă *adj., s. f.* dinainte de decembrie 1989. (< *ante-* + *decembrist*)

antedevíz *s. n.* document cuprinzând evaluarea prealabilă a costului unei construcții proiectate. (< *ante-* + *deviz*)

antediluvián, -ă *adj.* **1.** din epoca străveche a omenirii; dinainte de potopul biblic. **2.** (*fig.*) de modă veche. (< fr. *antédiluvien*)

antefíx *s. n.* motiv ornamental la marginea inferioară a acoperișului de olane al unui edificiu. (< fr. *antéfixe*)

anteflexiúne *s. f.* flexiune în direcția înainte a unui organ, a unei părți dintr-un organ. (< fr. *antiflexion*)

antefréză *s. f.* freză[1] (1) pentru degroșarea materialelor dure. (< *ante-* + *freză*)

antegárdă *s. f.* (*rar*) avangardă (1). (după fr. *avant- garde*)

antehélix *s. n.* proeminență a pavilionului urechii, situată înainte de helix. (< engl. *antehelix*, fr. *antéhélix*)

antehipofizár, -ă *adj.* referitor la antehipofiză. (< fr. *antéhypophysaire*)

antehipofíză *s. f.* lobul anterior al hipofizei. (< fr. *antéhypophyse*)

anteintitulá *vb. tr.* a pune înaintea numelui. (< *ante-* + *intitula*)

anteislámic, -ă *adj.* preislamic. (< fr. *antéislamique*)

antelíe *s. f.* pată luminoasă, rotundă, care se formează pe cer în partea opusă Soarelui. (<. *anthélie*)

antemeridián, -ă *adj.* de dinaintea amiezii. (< lat. *antemeridianus*)

ante meridiem /abr. *a. m.*/ *loc. adv.* dinainte de masă, de dimineață. (< lat. *ante meridiemus*)

antemión *s. n.* (*arhit.*) ornament spiral în formă de frunze și flori de lotus. (<erm. *Anthemion*)

antenár, -ă *adj.* referitor la antene (1). (< fr. *antenuaire*)

antenatál, -ă *adj.* prenatal. (< engl. *antenatal*)

antenát, -ă **I.** *adj.* care are antene (1). **II.** *s. f. pl.* supraclasă a artropodelor, animale prevăzute cu antene: insecte, miriapode și crustacee. (< fr. *antenates*)

anténă *s. f.* **1.** fiecare dintre cele două organe de simț, firișoare mobile pe capul unor insecte, al crustaceelor și miriapodelor. **2.** dispozitiv de transmitere, de captare a undelor electromagnetice, la aparatele de emisie sau de recepție a undelor. **3.** vergă a unei vele latine, foarte lungă, ascuțită la extremități. **4.** (*fam.; pl.*) sursă de informații. **5.** filială, unitate subalternă detașată pe lângă un organism central. (< fr. *antenne*, lat. *antenna*)

anteníst, -ă *s. m. f.* (*fam.*) specialist în ancorarea și repararea antenelor de televiziune. (< *anténă* (2) + *-ist*)

antenupțiál, -ă *adj.* prenupțial. (< fr. *antènuptial*)

antepéndiu *s. n.* (în bisericile catolice) piesă de stofă decorată, aplicată pe partea din față a mesei altarului. (< lat. *antependium*, fr. *antépendium*, germ. *Antependium*)

antepenúltim, -ă *adj.* pe locul al treilea de la sfârșit, înainte de penultimul. (< lat. *antepaenultimus*)

antepiáță *s. f.* spațiu liber în fața unei piețe publice. (< fr. *antepiazza*)

antepórt *s. n.* avanport. (după fr. *avant-port*)

anteportál, -ă *adj.* care precedă un portal (1). (după fr. *avant-portail*)

antepozíție *s. f.* **1.** (*lingv.*) antepunere; stare a cuvântului, a particulelor antepuse. **2.** *~a uterului* = deplasare înainte a uterului. (< fr. *antéposition*)

antepreșcolár, -ă *adj.* anterior perioadei preșcolare. (< *ante-* + *preșcolar*)

anteprogramát, -ă *adj.* programat dinainte. (< *ante-* + *programat*)

anteproiéct *s. n.* proiect sumar conținând elementele esențiale, caracteristice ale unei lucrări. (după fr. *avant-projet*)

antepúlsie *s. f.* (*med.*) tendință de cădere spre înainte. (< fr. *antépulsion*)

antepúne *vb. tr.* a pune înainte. (după fr. *antéposer*)

antepúnere *s. f.* antepoziție (1), procliză. (< *antepune*)

antéră *s. f.* mic sac cu polen situat în partea superioară a staminelor. (< fr. anthère)

anterídie *s. f.* organ, receptacul în care se găsește anterozoidul. (< fr. *anthéridie*)

anteriór, -oáră *adj.* **1.** petrecut înaintea altui eveniment; precedent. **2.** situat în față. **3.** (despre sunete) care se articulează într-un punct în partea dinainte a cavității bucale. (< fr. *antérieur*, lat. *anterior*)

anterioritáte *s. f.* însușirea de a fi anterior; precedență. (< fr. *antériorité*)

antermít, -ă *adj., s. n.* (insecticid) folosit împotriva termitelor. (n. com.)

ANTERO- *elem.* „anteră, anteridie". (< fr. *anthéro-*, cf. gr. *antheros*)

anterofilíe *s. f.* transformare teratologică a anterelor în petale sau în alte elemente foliacee. (< fr. *anthérophyllie*)

anterofór *s. n.* axă care poartă anterele. (< fr. *anthérophore*)

anterográd, -ă *adj.* anterior. **o** *amnezie ~ă* = formă de amnezie care păstrează amintirile vechi. (< fr. *antérograde*)

anteroposteriór, -oáră *adj.* care are direcția din față către spate. (< fr. *antéropostérieur*)

anterotór *s. n.* rotor cu palete elicoidale dispus în fața rotorului propriu-zis al unui compresor centrifug cu palete radiale, care antrenează fluidul. (< fr. *antérotor*)

anterozoíd *s. m.* gamet mascul, la plante; microgamet. (< fr. *anthérozoïde*)

antesóclu *s. n.* bază ieșită în afară a soclului unei clădiri. (< fr. *antésocle*)

antestatór *s. n.* parte componentă a unei turbine hidraulice pentru consolidarea și rigidizarea muchiilor fantei de admisiune spre stator a camerei în spirală. (< fr. *antestator*)

antestépă *s. f.* silvostepă. (după fr. *avant-steppe*)

antét *s. n.* indicație (tipărită) în partea de sus a unei hârtii, a unui plic, conținând numele, adresa etc. ale unei instituții, întreprinderi sau persoane; header. (< fr. *en-tête*)

antetítlu *s. n.* text înaintea titlului unei cărți, denumirea instituției sub egida căreia apare, numărul seriei, numele colecției etc.; avantitlu. (după fr. *avant-titre*)

antetracțiúne *s. f.* (*med.*) flexiune a corpului spre înainte provocată de contracția mușchilor abdominali. (< fr. *antétraction*)

antetrén *s. n.* vehicul pe două roți care tractează tunuri, obuziere, chesoare de muniții, mașini agricole etc. (după fr. *avant-train*)

antevérsie *s. f.* (*med.*) îndoire, întoarcere sau deplasare anterioară a unui organ. (< fr. *antéversion*)

antevorbitór, -oáre *s. m. f.* vorbitor care precedă într-o adunare alt vorbitor. (după germ. *Vorredner*)

antéză *s. f.* perioada de înflorire la plante. (< fr. *anthèse*)

ANTI-/ANT- *pref.* „împotriva", „(în) contra", „opus", „fals". (< fr. *anti-*, cf. lat., gr. *anti*)

antiacadémic, -ă *adj.* contra principiilor academice. (< fr. *antiacadémique*)

antiaccidént *adj. inv.* (despre un sistem tehnic adaptat la autovehicule) care previne accidentele. (< *anti-* + *accident*)
antiacíd, -ă **I.** *adj., s. n.* (medicament) capabil să neutralizeze aciditatea gastrică. **II.** *adj.* (despre materiale) rezistent la acțiunea acizilor. (< fr. *antiacide*)
antiacnée *s. f. inv.* (despre tratament) împotriva acneii. (< *anti-* + *acnee*)
antiaderént, -ă *adj.* care nu este aderent (< *anti-* + *aderent*)
antiadrenérgic, -ă *adj., s. n.* (substanță) care blochează structurile adrenergice. (< *anti-* + *adrenergic*)
antiaerián, -ă **I.** *adj.* destinat a combate atacurile aviației. **II.** *s. f.* artilerie antiaeriană (I). (< fr. *antiaérien*)
antiafrodiziác, -ă *adj., s. n.* (medicament, regim) care calmează excitația genezică. (< fr. *antiaphrodisiaque*)
antiaglutinínă *s. f.* anticorp specific care provine din acțiunea aglutininei. (< engl. *antiagglutinin*)
antiagregánt, -ă *adj., s. n.* (medicament) care inhibă agregarea trombocitelor. (< *anti-* + *agregant*)
antialbuminát *s. n.* produs rezultat din proteoliza incompletă a albuminei. (< engl. *antialbuminate*)
antialcoólic, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care este împotriva abuzului de alcool, care combate alcoolismul. (< fr. *antialcoolique*)
antialcoolísm *s. n.* atitudine împotriva alcoolismului; măsuri care combat alcoolismul. (< fr. *antialcoolisme*)
antialérgic, -ă *adj., s. n.* (medicament) contra stărilor alergice. (< fr. *antialergique*)
antiálgic, -ă *adj.* contra durerii. (< *anti-* + *algic*)
antiamericán, -ă *adj.* care se opune influenței, acțiunii SUA. (< fr. *antiaméricain*)
antiamericanísm *s. n.* atitudine atiamericană. (< fr. *antiaméricanisme*)
antianafilaxíe *s. f.* condiție imunologică care împiedică stări anafilactice. (< fr. *antianaphylaxie*)
antianémic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care combate anemia. (< fr. *antianémique*)
antianginós, -oásă *adj., s. n.* (medicament) capabil să reducă frecvența, intensitatea crizelor anginoase. (< fr. *antiangineux*)
antianticórp *s. m.* substanță în organism în urma injectării de anticorpi, care neutralizează acțiunea acestora. (< fr. *antianticorps*)
anti-antirachétă *adj. inv.* (despre rachete) contra unei antirachete. (< *anti-* + *antirachetă*)
antiaparthéid *adj., inv.* contra politicii de apartheid. (< *anti-* + *apartheid*)
antiapopléctic, -ă *adj., s. n.* (medicament) contra apoplexiei. (< fr. *antiapoplectique*)
antiaristocrátic, -ă *adj.* îndreptat împotriva aristocrației, aristocratismului. (< fr. *antiaristocratique*)
antiaritmic, -ă *adj., s. n.* (medicament) profilactic sau curativ în aritmiile cardiace. (< fr. *antiarythmique*, engl. *antiarythmic*)
antiártă *s. f.* **1.** artă lipsită de conținut. **2.** curent în avangarda artistică a ultimelor decenii cu caracter contestatar față de arta academistă. (< fr., engl. *antiart*)
antiartístic, -ă *adj.* (despre opere) cu caracter opus celui artistic. (< *anti-* + *artistic*)
antiartrític, -ă *adj., s. n.* (medicament) contra artritei. (< fr. *antiarthritique*)
antiasténic, -ă *adj., s. n.* (medicament) împotriva asteniei. (< *anti-* + *astenic*)
antiastmátic, -ă *adj., s. n.* (medicament) contra astmei. (< fr. *antiasthmatique*)
antiaterogén, -ă *adj.* care împiedică producerea ateroamelor. (< fr. *antiathérogène*)
antiatóm *s. m.* atom ipotetic, din antinucleu, cu electroni pozitivi. (< fr. *antiatome*)
antiatómic, -ă *adj.* destinat să combată atacurile cu arme nucleare. (< fr. *antiatomique*)
antiautomobilístic, -ă *adj.* (*rar*) contraautomobilului. (< *anti-* + *automobilistic*)
antiaviár, -ă *adj.* care previne sau combate răspândirea gripei aviare. (< *anti-* + *aviar*)
antiavórt *adj. inv.* contra avort. (< *anti-* + *avort*)
antibacterián, -ă *adj.* care combate bacteriile; antimicrobian. (< fr. *antibactérien*)
antibalístic, -ă *adj.* împotriva rachetelor balistice. (< engl. *antiballistic*)
antibalonáre *s. f.* combatere a balonării. (< *anti-* + *balonare*)
antibarión *s. m.* antiparticulă a unui barion. (< fr. *antibaryon*)
antibelicist, -ă *adj.* împotriva belicismului. (< *anti-* + *belicism*)
antibenzopirínă *s. f.* oleat de magneziu, rezistent față de acizii slabi și bun conducător de electricitate. (< *anti-* + *benzopirină*)
antibiográmă *s. f.* analiză a sângelui prin care se verifică sensibilitatea unui microb la un anumit antibiotic. (< fr. *antibiogramme*)
antibioterapíe *s. f.* tratament medical cu antibiotice. (< fr. *antibiothérapie*)
antibiótic, -ă **I.** *s. n.* substanță organică produsă de unele microorganisme, care împiedică dezvoltarea anumitor microbi. **II.** *adj.* **1.** referitor la antibiotic (I). **2.** (*biol.*) care inhibă activitatea unor specii. (< fr. *antibiotique*)
antibiózǎ *s. f.* tip de relații între două sau mai multe specii de microorganisme în care una împiedică dezvoltarea celorlalte. (< fr. *antibiose*)
antiblástic, -ă *adj.* (despre un ser imun) care împiedică dezvoltarea germenului corespunzător anticorpilor serului respectiv. (< fr. *antiblastique*)
antiblenorágic, -ă *adj., s. n.* (medicament) contra blenoragiei. (< fr. *antiblennorragique*)
antiboém, -ă *adj.* contra boem[2]. (< *anti-* + *boem*)
antibonjurísm *s. n.* concepție, atitudine de antibonjurist. (< *anti-* + *bonjurism*)
antibonjuríst, -ă *adj., s. m. f.* (boiernaș din perioada prepașoptistă) care se opunea bonjuriștilor. (< *anti-* + *bonjurist*)
antibotulínic, -ă *adj.* împotriva botulismului. (< fr. *antibotulinique*)
antibraconáj *adj. inv.* care combate braconajul. (< *anti-* + *braconaj*)
antibrahiál, -ă *adj.* referitor la antebraț. (< fr. *antibrachial*)
antibronșític, -ă *adj., s. n.* (medicament) contra bronșitei. (< *anti-* + *bronșitic*)
antibruiáj *s. n.* contramăsuri care înlătură bruiajul. (< fr. *antibrouillage*)
antiburghéz, -ă *adj.* îndreptat împotriva burgheziei. (< *anti-* + *burghez*)
ántic/antíc, -ă **I.** *adj.* **1.** care aparține Antichității; străvechi. **2.** în genul creațiilor din Antichitate. • (*fig.*) clasic. **II.** *s. m. f.* cel care aparține popoarelor din Antichitate. (< fr. *antique*, lat. *antiquus*)
anticabráj *s. n.* dispozitiv pentru reducerea tendinței de cabrare a locomotivelor electrice și Diesel electrice. (< *anti-* + *cabraj*)
anticalículă *adj. inv.* împotriva caniculei. (< *anti-* + *caliculă*)
anticalofíl, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care denotă anticalofilie. (< *anti-* + *calofil*)
anticalofilíe *s. f.* respingere, negare a calofiliei; anticalofilism. (< *anti-* + *calofilie*)
anticalofilísm *s. n.* anticalofilie. (< *anticalofil* + *-ism*)
anticámeră *s. f.* cameră de așteptare la intrarea într-un birou, într-un cabinet. (< it. *anticamera*)
anticamórra *adj. inv.* care combate acțiunea camorrei. (< it. *anticamorra*)
anticáncer *adj. inv.* împotriva cancerului. (< *anti-* + *cancer*)
anticancerigén, -ă *adj., s. n.* anticanceros; antioncogen. (< *anti-* + *cancerigen*)
anticancerizánt, -ă *adj., s. n.* (medicament) care împiedică transformarea în cancer. (< *anti-* + *canceriza* + *-ant*)
anticancerós, -oásă *adj., s. n.* (medicament) contra cancerului; anticancerigen. (< fr. *anticancéreux*)
anticanículă *adj. inv.* împotriva caniculei. (< *anti-* + *caniculă*)
anticanónic, -ă *adj.* împotriva canoanelor. (< *anti-* + *canonic*)
anticapitalíst, -ă *adj.* potrivnic capitalismului. (< *anti-* + *capitalist*)
anticár[1] *adj. inv.* antitanc. (după fr. *antichar*)
anticár[2] *s. m.* negustor de antichități, de obiecte (de artă), de cărți vechi; buchinist. (< fr. *antiquaire*, germ. *Antiquar*)

anticarcinogén, -ă *adj.* care neutralizează efectul unui agent carcinogen. (< engl. *anticarcinogen*)
anticariát *s. n.* unitate comercială care cumpără și vinde cărți vechi. (< germ. *Antiquariat*)
anticárie *adj. inv.* (despre substanțe) care combate cariile dentare. (după engl. *anticarious*)
anticatalíză *s. f.* acțiunea de încetinire a unei reacții chimice de către anumite substanțe. (< fr. *anticatalyse*)
anticatarál, -ă *adj., s. n.* (medicament) care combate, previne catarul. (< fr. *anticatharral*)
anticategorie *s. f.* figură retorică prin care se răspunde unor acuzări. (< fr. *antikategorie*)
anticatód *s. m.* electrod metalic în fața catodului, care, lovit de razele catodice, devine producător de raze X. (< fr. *anticathode*)
anticaústică *s. f.* curbă ortogonală a razelor unui fascicul luminos paralele cu o direcție sau emise de un izvor punctual, reflectate sau refracate de o curbă plană dată. (< fr. *anticaustique*)
anticeaușist, -ă *adj.* împotriva ceaușismului. (< *anti-* + *ceaușism*)
anticelulític, -ă *adj.* împotriva celulitei. (< *anti-* + *celulitic*)
anticéntru *s. n.* loc de pe suprafața Pământului diametral opus epicentrului unui cutremur. (< fr. *anticentre*)
anticetogén, -ă *adj.* care împiedică formarea corpurilor cetonice. (< fr. *anticétogenie*)
antichímic, -ă *adj.* destinat protecției împotriva armei chimice. (< fr. *antichimique*)
antichitáte *s. f.* **1.** vechime. **2.** (*pl.*) obiecte ale vieții materiale (vase, medalii, arme etc.) păstrate din Antichitate, sau vechi și valoroase. (< fr. *antiquité*, lat. *antiquitas*)
Antichitátea *s. f.* epocă îndepărtată a istoriei, în care s-au dezvoltat vechile civilizații. (< fr. *antiquité*, lat. *antiquitas*)
anticiclogenéză *s. f.* ansamblu de procese care determină formarea anticiclonilor. (< fr. *anticyclogenèse*)
anticiclón *s. n.* regiune în care presiunea atmosferică crește de la periferie spre centru și masele de aer au o mișcare divergentă, producând vreme senină. (< fr. *anticyclone*)
anticiclonál, -ă *adj.* anticiclonic. (< fr. *anticyclonal*)
anticiclónic, -ă *adj.* referitor la anticiclon; cu caracter de anticiclon; anticiclonal. (< fr. *anticyclonique*)
anticinematografic, -ă *adj.* care se pretează transpu-nerii într-un film. (< *anti-* + *cinematografic*)
anticipá *vb. intr., tr.* a ghici dinainte, a prevedea; a devansa. (< fr. *anticiper*, lat. *anticipare*)
anticipánt, -ă *adj.* care anticipează. (< engl. *anticipant*)
anticipáre *s. f.* faptul de a anticipa; anticipație. • (*lingv.*) pronunțare anticipată a unui sunet din silaba următoare. (< *anticipa*)
anticipát I. *adv.* cu anticipație. **II.** *s. f. pl.* alegeri anticipate. (< fr. *anticipé*)
anticipatív, -ă *adj.* cu caracter de anticipație. (< fr. *anticipatif*)
anticipatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care face anticipări. (< fr. *anticipateur*)
anticipáție *s. f.* **1.** anticipare. **o** *cu* ~ = înainte de termenul stabilit; *literatură de* ~ = literatură a cărei acțiune se petrece în lumea viitorului. **2.** (*muz.*) sunet care apare înaintea acordului căruia îi aparține. (< fr. *anticipation*, lat. *anticipatio*)
anticitadín, -ă *adj.* împotriva citadinismului. (< *anti-* + *citadin*)
anticivilizatór, -oáre *adj.* împotriva civilizației, progresului. (< *anti-* + *civilizator*)
anticlericál, -ă *adj.* referitor la anticlericalism. (< fr. *anticlérical*)
anticlericalísm *s. n.* atitudine ostilă față de cler și de biserică; respingere a amestecului clerului în viața publică. (< fr. *anticléricalisme*)
anticlimax *s. n.* gradație (2) descendentă. • opoziție într-un context a două gradații, ascendentă și descen-dentă. (< fr. *anticlimax*)
anticlinál *s. n.* **1.** partea concavă a unei cute a scoarței terestre. **2.** (*biol.*) plan de diviziune celulară perpendicular pe axul central. (< fr. *anticlinal*)
anticlinóriu, -ie *adj., s. n.* (structură geologică de cute) în formă de anticlinal. (< fr. *anticlinorium*)
antielór *s. n.* substanță care fixează clorul, la decolorarea pastei de celuloză sau a lânii. (< fr. *antichlore*)
anticoagulánt, -ă *adj., s. n.* (substanță) care împiedică coagularea sângelui; antifloculant. (< fr. *anticoagulant*)
anticolagenáză *s. f.* enzimă care neutralizează colagenaza. (< engl. *anticollagenase*)
anticolesteról *adj. inv., s. n.* (substanță) care diminuează colesterolul din sânge. (< *anti-* + *colesterol*)
anticolinérgic, -ă *adj., s. n.* (factor) care împiedică acțiunea acetilcolinei, blocând structurile nervoase colinergice. (< fr. *anticholinérgique*)
anticolinesterázic, -ă *adj., s. n.* (substanță) care inhibă activitatea colinesterazei. (< *anti-* + *colinesterază* + *-ic*)
naticoloniál, -ă *adj.* împotriva colonialismului. (< fr. *anticolonial*)
anticolonialism *s. n.* mișcare social-politică a popoarelor împotriva colonialismului. (< fr. *anticolonialisme*)
anticolonialíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al anticolonialismului. (< fr. *anticolonialiste*)
anticomerciál, -ă *adj.* care nu corespunde cerințelor comerțului. (< *anti-* + *comercial*)
anticomplementár, -ă *adj.* (despre un ser, antigen) care are proprietatea de a fixa complementul (3). (< fr. *anticomplémentaire*)
anticomunísm *s. n.* atitudine politico-ideologică împotriva mișcării comuniste. (< fr. *anticommunisme*)
anticomuníst, -ă *adj., s. m. f.* (luptător) împotriva comunismului. (< fr. *anticommuniste*)
anticoncépție *s. f.* infecunditate prin metode anticoncepționale; contracepție. (după fr. *contraception*)
anticoncepționál, -ă *adj., s. n.* (mijloc) care împiedică fecundația; contraceptiv. (< fr. *anticonceptionnel*)
anticonformism *s. n.* nonconformism. (< fr. *anticonformisme*)
anticonformíst, -ă *adj., s. m. f.* nonconformist. (< fe. *anticonformiste*)
anticongelánt, -ă *adj. s. n.* (substanță) care împiedică congelarea. (< fr. *anticongélant*)
anticonstituționál, -ă *adj.* care încalcă prevederile constituției. (< fr. *anticonstitutionnel*)
anticonstituționalitáte *s. f.* caracter anticonstituțional. (< *anticonstituțional* + *-itate*)
anticonvulsivánt, -ă *adj., s. n.* (medicament, remediu) care combate convulsiile. (< fr. *anticonvulsivant*)
anticorodál *s. n.* aliaj ameliorabil de aluminiu, magneziu și siliciu, cu mare rezistență la rupere. (< germ. *Anticorrodal*)
anticoroziv, -ă *adj., s. n.* (substanță) care împiedică coroziunea. (< fr. *anticorrosif*)
anticórp *s. m.* proteină specifică elaborată de organism ca răspuns la pătrunderea unui antigen. (< fr. *anticorps*)
anticorupție *adj. inv.* împotriva corupției. (< *anti-* + *corupție*)
anticreștín, -ă *adj., s. m. f.* (om) împotriva creștinismului. (după fr. *antichrétien*)
anticreștinísm *s. n.* anticristianism. (< *anti-* + *creștinism*)
anticriptogámic, -ă *adj., s. n.* (produs) care protejează plantele împotriva bolilor cauzate de ciuperci. (< fr. *anticryptogamique*)
anticristianísm *s. n.* atitudine potrivnică creștinismului; anticreștinism. (< fr. *antichristianisme*)
anticrític, -ă I. *adj.* referitor la anticritică. **II.** *s. f.* răspuns la o critică. (< fr. *anticritique*, /II/germ. *Antikritik*)
anticríză *adj. inv.* împotriva crizei. (< *anti-* + *criză*)
anticulturál, -ă *adj.* (despre atitudini, manifestări) împotriva culturii. (< *anti-* + *cultural*)
antícvă/antícva *s. f.* litere de tipar drepte, cu linii de grosime diferită, inspirate de inscripțiile de pe monumentele Romei antice. (< germ. *Antiqua*)
antidecapánt *s. n.* substanță pentru delimitarea întinderii suprafeței de lipire dintre două piese metalice. (< *anti-* + *decapant*)
antideflagránt, -ă *adj., s. n.* (mijloc) care poate fi folosit fără pericol în spații unde există posibilitatea de explozie. (< fr. *antidéflagrant*)

antideliránt, -ă *adj., s. n.* (medicament), împotriva delirului. (< *anti-* + *delirant*)
antidemocrát, -ă *s. m. f.* cel care este împotriva democrației. (< *anti-* + *democrat*)
antidemocrátic, -ă *adj.* opus democrației, spiritului democratic. (< fr. *antidémocratique*)
antidemocratísm *s. n.* caracter antidemocratic. (< *antidemocrat* + *-ism*)
antidemocrație *s. f.* falsă democrație. (< *anti-* + *democrație*)
antidepresánt, -ă *adj., s. n.* antidepresiv. (< engl. *antidepressant*)
antidepresív, -ă *adj., s. n.* (medicament) contra depresiei nervoase; antidepresant, antideprimant. (< fr. *antidépressif*)
antídeprimánt, -ă *adj., s. n.* antidepresiv. (< *anti-* + *deprimant*)
antiderapánt, -ă *adj.*, (despre materiale, dispozitive adaptate la roți de vehicule, la schiuri) care reduce sau anulează derapajul. (< fr. *antidérapant*)
antidesánt *adj. inv.* împotriva desantului. (< *anti-* + *desant*)
antidetonánt, -ă *adj., s. n. / s. m.* substanță care, adăugată în benzină, micșorează viteza de propagare a arderii în masa unui amestec carburant. (< fr. *antidétonant*)
antidetonánță *s. f.* proprietate a unei benzine de a fi rezistentă la detonație. (< *anti-* + *detonanță*)
antidiabétic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care combate diabetul. (< fr. *antidiabétique*)
antidiabetogén, -ă *adj.* care se opune apariției diabetului. (< *anti-* + *diabetogen*)
antidialéctic, -ă *adj.* împotriva dialecticii. (< *anti-* + *dialectic*)
antidiaréic, -ă *adj., s. n.* (medicament) contra diareii. (< *anti-* + *diareic*)
antidictatoriál, -ă *adj.* împotriva dictaturii. (< *anti-* + *dictatorial*)
antidiftéric, -ă *adj.* care combate difteria. (< fr. *antidiphtérique*)
antidinástic, -ă *adj.* împotriva dinastiei. (< fr. *antidynastique*)
antidisúric, -ă *adj., s. n.* (mijloc terapeutic) contra disuriei. (< *anti-* + *disuric*)
antidiurétic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care reduce diureza; vasopresor. (< fr. *antidiurétique*)
antidiuréză *s. f.* reducere, până la suprimare, a debitului urinar. (< engl. *antidiuresis*)
antidogmátic, -ă *adj.* care respinge dogmatismul. (< engl. *antidogmatic*)
antidogmatísm *s. n.* atitudine antidogmatică. (< fr. *antidogmatisme*)
antidominántă *s. f.* valoare care corespunde frecvenței minime într-o repartiție statistică. (< *anti-* + *dominantă*)
antidóping *adj. inv.* **1.** care depistează dopajul. **2.** contra dopingului. (< engl., fr. *antidoping*)
antidót *s. n.* substanță care neutralizează efectul unei otrăvi, acțiunea unui virus, a unor bacterii; contraotravă. • (*fig.*) remediu, soluție. (< fr. *antidote*)
antidróg *adj. inv.* contra drogurilor. (< fr. *antidrogue*)
antidrómic, -ă *adj.* orientat în direcții opuse căii obișnuite. (< fr. *antidromique*)
antidúmping *s. n.* politică comercială defensivă, de contracarare a dumpingului. (< fr., engl. *antidumping*)
antiecleziástic, -ă *adj.* care combate biserica. (< *anti-* + *eclezíastic*)
antieconómic, -ă *adj.* care exercită o proastă gestiune economică. (< fr. *antiéconomique*)
antiefracție *adj. inv.* care combate efracția. (< *anti-* + *efracție*)
antiegalitarism *s. n.* curent ideologic care neagă posibilitatea egalității sociale a oamenilor. (< *anti-* + *egalitarism*)
antielectrón *s. m.* pozitron. (< fr. *antielectron*)
antielectrostátic, -ă *adj.* împotriva electricității statice. (< *anti-* + *electrostatic*)
antiemetic, -ă *adj., s. n.* antivomitiv. (< fr. *antiémétique*)
antiendotoxínă *s. f.* anticorp indus prin pătrunderea în organism a endotoxinelor. (< *anti-* + *endotoxină*)
antienzímă *s. f.* substanță care inhibă acțiunea unei enzime. (< fr. *antienzyme*)
antiepidémic, -ă *adj.* împotriva epidemiilor. (< germ. *antiepidemisch*)
antiepiléptic, -ă *adj., s. n.* (medicament) contra epilepsiei. (< fr. *antiépileptique*)
antiepizoótic, -ă *adj., s. m.* (medicament, remediu) contra epizootic. (< *anti-* + *epizootic*)
antieróu *s. m.* personaj negativ al unei opere literare; erou negativ. (< fr. *antihéros*)
antierozionál, -ă *adj.* destinat a împiedica o eroziune (1). (< *anti-* + *erozional*)
antiestétic, -ă *adj.* împotriva (regulilor) esteticii. (< fr. *antiesthétique*)
antieuropeán, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care combate tot ceea ce este european. (< *anti-* + *european*)
antieuropeanísm *s. n.* antitudine europeană. (< *anti-* + *europeanism*)
antieutanasíere *s. f.* faptul de a nu eutanasia (< *anti-* +*eutanasiere*)
antiexploatá a nu putea exploata. (< *anti-* + *exploata*)
antiexplozív, -ă *adj.* împotriva exploziilor. (< *anti-* + *exploziv*)
antifáding /-fe-/ *adj. inv.* (despre instalații de radiocomunicații) care reduce, compensează fenomenele de fading. (< fr., engl. *antifading*)
antifág *s. n.* component al unei bacterii care distruge bacteriofagii. (< fr. *antiphage*)
antifagínă *s. f.* substanță care apără microbii de fegocite. (< fr. *antiphagine*)
antifanatísm *s. n.* faptul de a combate caracterul fanatic. (< *anti-* + *fanatism*)
antifascísm *s. n.* mișcare socială, politică care combate și demască ideile și practicile fascismului. (< fr. *antifascisme*, it. *antifascismo*, germ. *Antifascismus*)
antifascist, -ă *adj., s. m. f.* (luptător) împotriva fascismului. (< fr. *antifasciste*)
antifazát, -ă *adj.* (despre două mărimi armonice de aceeași frecvență) cu o diferență de fază care corespunde unei jumătăți de perioadă. (< fr. *antiphasé*)
antifáză *s. f. (telec.)* opoziție de fază. (< fr., engl. *antiphase*)
antifebríl, -ă *adj., s. n.* febrifug. (< fr. *antifébrile*)
antifebrínă *s. f.* medicament contra febrei. (< fr. *antifébrine*)
antiferméntă *s. m.* agent care previne, împiedică fermentarea. (< fr. *antiferment*)
antifermentescíbil, -ă *adj.* care împiedică acțiune fermenților. (< *anti-* + *fermentescibil*)
antifetișísm *s. n.* aveziune față de anumite caracteristici fizice, vestimentare etc. (< *anti-* + *fetișism*)
antifetișist, -ă *adj.* caracteristic, propriu antifetișismului. (< *antiș/ism/* + *-ist*)
antifeudál, -ă *adj.* împotriva feudalismului. (< fr. *antiféodal*)
antifibrinolíză *s. f.* ferment sangvin care în timpul coagulării împiedică fibrinoliza. (< fr. *antifibrinolyse*)
antifilistinísm *s. n.* atitudine opusă filistinismului. (< *anti-* + *filistinism*)
antifílm *s. m.* film lucrat după alte reguli decât cele obișnuite. (< *anti-* + *film*)
antifilosófic/antifilozófic, -ă *adj.* împotriva filosofiei, nefilosofic. (< fr. *antiphilosophique*)
antiflatulént, -ă *adj., s. n.* (medicament) care combate flatulența. (< *anti-* + *flatulent*)
antifloculánt, -ă *adj., s. n.* anticoagulant. (< fr. *antifloculant*)
antiflogístic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care combate procesele inflamatorii. (< fr. *antiphlogistique*)
antifón *s. n.* mic corp plastic care se introduce în ureche pentru a o apăra de zgomote intense. (< fr. *antiphone*)
antifoná *vb. tr.* a acoperi (caroseria unui autovehicul) cu un strat protector pentru atenuarea zgomotelor. (< *anti-* + *-fon*[2])
antifónic[1]**, -ă** *adj.* (despre cântecul unui solist, al unui cor) alternativ. (< fr. *antiphonique*)
antifónic[2]**, -ă** *adj.* (despre materiale) care atenuează zgomotele. (< *anti-* + *fonic*)

antifoníe *s. f.* cântare alternativă a unui solist şi a unui grup vocal ori instrumental. (< fr. *antiphonie*)
antiformánt *s. m.* (*fon.*) zonă de minimă energie, între doi formanţi apropiaţi. (< fr. *antiformant*)
antifrástic, -ă *adj.* care nu respectă legile frazei. (< *anti-* + *fractic*)
antifráudă *adj. inv.* care combate frauda. (< *anti-* + *fraudă*)
antifrázǎ *s. f.* figură retorică prin care o locuţiune, o frază se întrebuinţează cu un înţeles contrar. (< fr. *antiphrase*)
antifricţiúne *s. f.* aliaj pe bază de antimoniu, folosit la cuzineţi pentru a reduce frecarea. (< fr. *antifriction*)
antifúngic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care împiedică dezvoltarea ciupercilor, a micozelor cutanate. (< fr. *antifungique*)
antifúrt *adj. inv., s. n.* (dispozitiv) care semnalează orice tentativă de furt. (< it. *antifurto*)
antigáng(ster) I. *adj. inv.* îndreptat împotriva gangurilor, a bandelor de răufăcători. **II.** *s. n.* criminal. (< fr. *antigang/ster/*)
antigáz *adj. inv.* contra gazelor. (< it. *antigas*)
antigél *s. n.* soluţie care se introduce în circuitul de răcire al motoarelor cu ardere internă. (< fr. *antigel*)
antigén *s. m.* substanţă proteică care, introdusă în organism, stimulează formarea de anticorpi. (< fr. *antigène*)
antigénic, -ă *adj.* referitor la antigeni. (< fr. *antigé-nique*)
antigenicitáte *s. f.* proprietate a unei substanţe de a se comporta ca un antigen. (< fr. *antigénicité*)
antigenoterapíe *s. f.* folosirea terapeutică a substanţelor care pot produce anticorpi. (< fr. *antigénothérapie*)
antigerminatív *s. n.* substanţă care împiedică germinarea plantelor. (< *anti-* + *germinativ*)
antiglisánt, -ă *adj.* care are proprietatea de a împiedica alunecarea. (după fr. *antiglissant*)
antiglobulínă *s. f.* anticorp specific pentru serumglobulină; antiser conţinând astfel de aticorpi. (< fr. *antiglobuline*)
antiglónţ *adj. inv.* care apără împotriva gloanţelor. **o** *vestă ~* = vestă de protecţie folosită în poliţie şi în armată; *geam ~* = geam protector care nu permite trecerea gloanţelor. (< *anti-* + *glonţ*)
antigonocócic, -ă *adj.* (medicament, ser) împotriva gonocociei. (< *anti-* + *gonococic*)
antigráf *s. n.* copie manuscrisă de pe un original. (< lat. *antigraphum*, gr. *antigraphon*)
antigravitáţie *s. f.* efect de anihilare a gravitaţiei prin metode speciale sau cu substanţe ipotetice. (< fr. *antigravitation*)
antigravitaţionál, -ă *adj.* care se opune acţiunii gravitaţiei, (< it. *antigravitazionale*)
antigrevíst, -ă *adj.* îndreptat împotriva grevelor. (< *anti-* + *grevist*)
antigripáj *adj. inv.* (despre uleiuri) împotriva gripării motoarelor. (< *anti-* + *gripaj*)
antigripál, -ă *adj., s. n.* (medicament) destinat a combate gripa. (< fr. *antigrippal*)
antigrizutós, -oásă *adj.* prevăzut cu dispozitive speciale de protecţie contra exploziilor în minele de cărbuni cu emanaţii de grizu. (< fr. *antigrisouteux*)
antiguvernamentál, -ă *adj.* împotriva guvernului. (< fr. *antigouvernemental*)
antihaló *s. n.* peliculă de lac sau de gelatină colorată, care împiedică formarea efectului halo. (< fr. *antihalo*)
antihelmíntic, -ă *adj., s. n.* vermifug. (< fr. *antihelmintique*)
antihemofílic, -ă *adj., s. n.* (factor, substanţă) contra hemofiliei. (< fr. *antihémophilique*)
antihemolític, -ă *adj., s. n.* (medicament) care neutralizează acţiunea hemolizinei. (< engl. *antihemolytic*)
antihemorágic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care opreşte, combate hemoragiile. (< fr. *antihémorragique*)
antihemoroidál, -ă *adj., s. n.* (medicament) împotriva hemoroizilor. (< engl. *antihemoroidal*)
antihepátic, -ă *adj., s. n.* (vaccin) care combate ficatul. (< *anti-* + *hepatic*)
antihipertensiv, -ă *adj., s. n.* (medicament) contra hipertensiunii. (< *anti-* + *hipertensiv*)
antihipnótic, -ă *adj., s. n.* (medicament) împotriva somnului. (< engl. *antihypnotic*)
antihistaminic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care atenuează efectele produse de histamină. (< fr. *antihistaminique*)
antihistaminoterapie *s. f.* folosirea terapeutică a substanţelor antihistaminice) (< fr. *antihistaminothérapie*)
antihitleríst, -ă *adj.* împotriva hitlerismului. (< *anti-* + *hitlerist*)
antiholéric, -ă *adj., s. n.* (medicament) care combate holera. (< fr. *anticholérique*)
antihormón *s. m.* substanţă de apărare produsă de organism când i se administrează hormoni proteici. (< fr. *antihormone*)
antihrézǎ *s. f.* (*jur.*) cedarea de către creditor a venitului unui bun imobil aparţinând debitorului. (< fr. *antichrèse*)
antiigiénic, -ă *adj.* contrar igienei. (<*antihygiénique*)
antiimágo *s. n.* acţiune antiepidemică de combatere a formelor adulte ale insectelor transmiţătoare de boli. (< *anti-* + *imago*)
antiimigráţie *s. f.* situaţie, politică de combatere a imigraţiei. (< *anti-* + *imigraţie*)
antiimperialísm *s. n.* mişcare socială împotriva politicii imperialiste de forţă şi dictat, a tuturor formelor de exploatare şi dominaţie a popoarelor. (< fr. *anti-impérialisme*)
antiimperialíst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care combate imperialismul. (după rus. *antiimperialisticeskii*)
antiincendiu *adj. inv.* contra incendiului. (< *anti-* + *incendiu*)
antiindúcţie *s. f.* (*telec.*) eliminare, reducere a efectelor inductive perturbatoare dintre circuite paralele. (< fr. *anti-induction*)
antiinfecţiós, -oásă *adj.* împotriva infecţiilor. (< fr. *antiinfectieux*)
antiinflamatór, -oáre *adj., s. n.* (medicament) care opreşte un proces inflamator. (< fr. *antiinflammatoire*)
antiinflaţie *s. f.* politică antiinflaţionistă. (< fr. *anti-inflation*)
antiinflaţionist, -ă *adj.* împotriva inflaţiei. (< fr. *anti-inflationniste*)
antiinfracţionál, -ă *adj.* împotriva infracţiunilor. (< *anti* + *infracţional*)
antiinsulínă *s. f.* substanţă din ser care apare în unele cazuri de diabet rezistent la insulină. (< *anti-* + *insulină*)
antiintelectuál, -ă *adj.* împotriva intelectualilor. (< engl. *anti-intelectual*)
antiintelectualísm *s. n.* atitudine critică faţă de tendinţa de folosire excesivă a abstracţiilor, a operaţiilor logico-intelectuale în interpretarea fenomenelor. • concepţie care neagă posibilitatea cunoaşterii ştiinţifice a adevărului cu ajutorul raţiunii; iraţionalism. (< rus. *antiintellektualizm*)
antiintelectualist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al antiintelectualismului. (< rus. *antiintellektualist*)
antiischémic, -ă *adj., s. n.* (medicament) cu acţiune vasodilatatoare capabil să amelioreze irigaţia deficitară la nivelul membrelor şi creierului. (< *anti-* + *ischemic*)
antiislamísm *s. n.* condamnare a islamismului. (< *anti-* + *islamism*)
antiistoric, -ă *adj.* împotriva istoriei. (< *anti-* + *istoric*)
antiistorism *s. n.* concepţie şi metodă neştiinţifică care respinge sau ignoră principiul istoric în considerarea şi analiza proceselor şi fenomenelor. (< *anti-* + *istorism*)
antiizostátic, -ă *adj.* (despre fenomene) care acţionează în sensul deranjării echilibrului izostatic al scoarţei terestre. (<*anti-* + *izostatic*)
antijivráj *s. n.* sistem tehnic pentru prevenirea sau remedierea jivrajului. (< fr. *antigivrage*)
antijivránt, -ă *adj., s. n.* (substanţă) care împiedică jivrajul. (< fr. *antigivrant*)
antijunimísm *s. n.* atitudine, concepţie antijunimistă. (< *anti-* + *junimism*)
antijunimist, -ă *adj., s. m. f.* (persoană) contrară juni-mismului. (< *anti-* + *junimist*)
antijustíţie *s. f.* lipsă de justiţie; injustiţie. (< *anti-* + *justiţie*)
antilegionár, -ă *adj.* împotriva legionarilor (III). (< *anti-* + *legionar*)
antileucémic, -ă *adj., s. n.* (substanţă) capabilă a bloca micozele, în tratamentul leucozelor şi leucemiilor. (< fr. *antileucémique*)
antiliterár, -ă *adj.* neliterar. (< *anti-* + *literar*)

antiliteratúră *s. f.* creație literară în care nu se ține seama de procesele artistice tradiționale. (< fr. *antilittérature*)
antilizínă *s. f.* substanță cu acțiune îndreptată lizinelor. (< fr. *antilysine*)
antilocápră *s. f.* antilopă americană în preriile și deșerturile din vestul Americii de Nord. (< lat. *antilocapra*)
antilocapríde *s. f. pl.* familie de mamifere rumegătoare: antilocapră. (< lat. *antilocapridae*)
antilogaritm *s. m.* număr corespunzător unui logaritm dat. (< fr. *antilogarithme*)
antilogíe *s. f.* contradicție între două idei. (< fr. *antilogie*)
antilópă *s. f.* **1.** mamifer rumegător din țările calde, cu picioarele lungi și subțiri și corpul suplu. **2.** pielea tăbăcită a antilopei (1); imitație a acestei piei. (< fr. *antilope*)
antilopíde *s. f. pl.* familie de rumegătoare cavicorne, africane sau indiene: antilopa, gazela etc. (< fr. *antilopides*)
antiluétic, -ă *adj., s. n.* (medicament) împotriva sifilisului; antisifilitic. (< fr. *antiluétique*)
antimáfia *adj. inv.* care combate mafia. (< it. *antimafia*)
antimagnétic, -ă *adj.* insensibil la câmpuri magnetice. (< fr. *antimagnétique*)
antimaláric, -ă *adj., s. n.* (medicament) împotriva malariei; antipaludic. (< fr. *antimalarique*)
antimarxísm *s. n.* opoziție față de marxism. (< germ. *Antimarxismus*)
antimarxíst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) împotriva marxismului. (după rus. *antimarksistskii*)
antimască *s. f.* (*teatru*) interludiu comic. (< fr. *antimasque*)
antimasónic, -ă *adj.* contra masoneriei. (< *anti-* + *masonic*)
antimaterialíst, -ă *adj.* împotriva materialismului. (< engl. *antimaterialist*)
antimatérie *s. f.* materie ipotetică din antiparticule; antisubstanță. (după fr. *antimatière*)
antímefític, -ă *adj., s. n.* (substanță, remediu) împotriva miasmelor. (< fr. *antiméphitique*)
antimelodrámă *s. f.* lucrare dramatică opusă melodramei. (< *anti-* + *melodramă*)
antimemórii *s. n. pl.* memorii cu caracter evocator, care nu respectă procedeele consacrate ale memorialisticii. (< fr. *antimémoires*)
antimeridián *s. n.* meridian diametral opus altuia. (< fr. *antiméridien*)
antimetábolă *s. f.* repetare a aceloraşi cuvinte în ordine inversă, care schimbă sensul comunicării; antimetalepsă, antimetateză. (< fr. *antimétabole*)
antimetabolít *s. m.* substanță analoagă structural metaboliților, care împiedică metabolismul acestora. (< fr. *antimétabolite*)
antimetalépsă *s. f.* antimetabolă. (< fr. *antimétalepse*)
antimetatéză *s. f.* antimetabolă. (< fr. *antiméthathèse*)
antimezón *s. m.* antiparticulă a mezonului. (< fr. *antiméson*)
antimicótic, -ă *adj., s. n.* (medicament) împotriva micozelor. (< engl. *antimycotic*)
antimicrobián, -ă *adj.* antibacterian. (< *anti-* + *microbian*)
antimigrénă *adj. inv.* antimigrenos. (< *anti-* + *migrenă*)
antimigrenós, -oásă *adj., s. n.* (remediu) împotriva migrenei; antimigrenă. (< fr. *antimigraineux*)
antimilitarism *s. n.* concepție și mișcare internațională de masă îndreptată împotriva politicii militariste și a războaielor imperialiste. (< fr. *antimilitarisme*)
antimilitaríst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care este împotriva militarismului. (< fr. *antimilitariste*)
antiministeriál, -ă *adj.* care se opune unei decizii ministeriale. (< fr. *antiministériel*)
antimitótic, -ă *adj., s. n.* **1.** (substanță, factor) care împiedică mitoza. **2.** (medicament) în tratamentul unor forme de cancer. (< fr. *antimitotique*)
antimolecúlă *s. f.* moleculă simetrică moleculelor. (< *anti-* + *moleculă*)
antimonárhic, -ă *adj.* împotriva monarhiei; antimo-narhist. (< fr. *antimonarchique*)
antimonarhíst, -ă *adj., s. m. f.* antimonarhic, contramonarhist. (< fr. *antimonarchiste*)
antimoniát *s. m.* sare a acidului antimonic. (< fr. *antimoniate*)
antimónic *adj. acid ~* = acid al antimoniului. (< fr. *antimonique*)
antimoníl *s. m.* ion care ia naștere în urma tratării unor săruri de stibiu cu apă. (< fr. *antimonyle*)
antimonít *s. m.* stibină. (< fr. *antimonite*)
antimóniu *s. n.* metaloid alb-cenușiu cu aspect metalic, folosit în aliaje; stibiu. (< germ. *Antimon*, lat. *antimonium*)
antimoniúră *s. f.* combinație a antimoniului cu un alt corp simplu. (< fr. *antimoniure*)
antimonopolíst, -ă *adj.* împotriva monopolurilor. (< engl., rus. *antimonopolist*)
antimonovérb *s. n.* problemă enigmistică în care exprimarea se face printr-un cuvânt ce trebuie transformat în monoverb. (< *anti-* + *monoverb*)
antimuncitorésc, -eáscă *adj.* împotriva clasei muncitoare. (< *anti-* + *muncitoresc*)
antinaționál, -ă *adj.* împotriva intereselor propriei națiuni; antinaționalist. (< fr. *antinational*)
antinaționalíst, -ă *adj.* antinațional. (< *antinațional* + *-ist*)
antinazíst, -ă *adj., s. m. f.* (luptător) împotriva nazismului. (după germ. *antinazistisch*)
antinefrétic, -ă *adj., s. n.* (medicament) împotriva du-rerilor de rinichi. (< fr. *antinéphrétique*)
antineoplázic, -ă *adj., s. n.* (medicament) împotriva neoplasmului. (< *anti-* + *neoplazic*)
antineutríno *s. m.* antiparticulă a unui neutrino, în procesele nucleare. (< engl., fr. *antineutrino*)
antineutrón *s. m.* antiparticulă a neutronului. (< fr. *antineutron*)
antinevrálgic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care calmează nevralgiile. (< fr. *antinévralgique*)
antinicotinic, -ă *adj., s. n.* (substanță) care combate, atenuează efectele nicotinei. (< fr. *antinicotinique*)
antiníón *s. n.* punctul cel mai proeminent al glabelei, opus inionului. (< *anti-* + *inion*)
antinodál, -ă *adj. (opt.) puncte ~e* = puncte în care mărimea unghiulară are valoarea -1. (după engl. *anti-node*)
antinómie, -ă *adj.* referitor la antinomie. (< fr. *antinomique*)
antinomíe *s. f.* contradicție categorică între două legi, teze sau principii ce se exclud reciproc. (< fr. *antinomie*, lat. *antinomia*)
antinomísm *s. n.* **1.** tendință de negare a legilor sau legalității. **2.** (*teol.*) doctrină care propovăduiește, în numele supremației grației, indiferența față de legi, care consideră că preceptele Vechiului Testament nu sunt obligatorii pentru creștini. (< fr. *antinomisme*, germ. *Antinomismus*)
antinomíst, -ă *s. m. f.* adept al antinomismului. (< germ. *Antinomist*)
antinucleár, -ă *adj.* împotriva armelor nucleare. (< fr. *antinucleaire*, engl. *antinuclear*)
antinucléu *s. n.* nucleu atomic din antiprotoni și antineutroni. (< *anti-* + *nucleu*)
antioncogén, -ă *adj., s. n.* anticancerigen. (< *anti-* + *oncogen*)
antioxidánt, -ă *adj., s. m.* (substanță) care împiedică oxidarea; antioxigen. (< fr. *antioxydant*)
antioxigén *s. n.* antioxidant. (< fr. *antioxygène*)
antipalágă *s. f.* anacolut în care discontinuitatea sintactică reprezintă o abatere de la congruența cauzală în propoziție; schimbare reciprocă. (< it. *antipallage*, gr. *antypallage*)
antipalúdic, -ă *adj., s. n.* antimalaric. (< fr. *antipaludique*)
antipapál, -ă *adj.* îndreptat împotriva papei. (< engl. *antipapal*)
antipápă *s. m.* papă ales pe cale ilegală. (< fr. *antipape*)
antipapísm *s. n.* stare a bisericii catolice condusă de un antipapă. (< fr. *antipapisme*)
antiparalél, -ă *adj.* (despre drepte, vectori) paralel și de sens contrar. • (despre două drepte în raport cu altele două) care formează un patrulater inscriptibil. (< fr. *antiparallèle*)
antiparalelográm *s. n.* patrulater concav cu două laturi egale și paralele. (< germ. *Antiparallelogram*)
antiparastáză *s. f.* figură retorică prin care se urmărește să se demonstreze că faptul incriminat este lăudabil. (< fr. *antiparastase*)

antiparazít, -ă *adj.* (despre dispozitive, antene etc.) care combate sau reduce perturbațiile electromagnetice. (< *antiparasite*)
antiparazitá *vb. tr., refl.* a (se) înarma un parazit. (< fr. *parasiter*)
antiparazitár, -ă *adj., s. n.* (substanță) care combate paraziții animali sau vegetali. (< fr. *antiparasitaire*)
antiparkinsonián, -ă *adj., s. n.* (medicament) care diminuează rigiditatea și trembolența în boala lui Parkinson. (< fr. *antiparkinsonien*)
antiparlamentár, -ă *adj.* împotriva uzului parlamentar. (<fr. *antiparlamentaire*)
antiparlamentarísm *s. n.* concepție împotriva sistemului parlamentar; opoziție față de regimul parlamentar. (< fr. *antiparlamentarisme*)
antipartículă *s. f.* particulă elementară, cu proprietăți opuse celor care caracterizează atomii elementelor chimice. (< fr. *antiparticule*)
antipartínic, -ă *adj.* care se opune ideologiei, programului partidului din care face parte. (după rus, *antipartiinîi*)
antipásto *s. n.* aperitiv rece italian din măsline, roșii uscate și brânză. (< it. *antipasto*)
antipátic, -ă *adj.* care inspiră antipatie; nesuferit, respingător. (< fr. *antipathique*)
antipatíe *s. f.* aversiune, resentiment, repulsie. (< fr. *antipathie*, lat. *antipathia*)
antipatizá *vb. tr.* a manifesta antipatie față de cineva. (< *antipatie* + *-iza*)
antipatogén, -ă *adj.* care combate boala. (< engl. *antipathogen*)
antipatriót, -ă *s. m. f.* om lipsit de patriotism. (< *anti-* + *patriot*)
antipatriótic, -ă *adj.* îndreptat împotriva propriei patrii. (< fr. *antipatriotique*)
antipatriotísm *s. n.* concepție, atitudine antipatriotică. (< fr. *antipatriotisme*)
antipelagrós, -oásă *adj.* care combate pelagra. (< fr. *antipellagreux*)
antipepsínă *s. f.* antiferment al pepsinei. (< fr. *antipepsine*)
antiperistáltic, -ă *adj. mișcări ~ce* = mișcări care contractă esofagul, stomacul și intestinele de jos în sus. (< fr. *antipéristaltique*)
antiperistaltísm *s. n.* ansamblul mișcărilor antiperistaltice. (<. *antiperistaltisme*)
antipersonál *adj. inv.* împotriva persoanei. (< *ante-* + *personal*)
antiperspírant, -ă *adj., s. n.* (produs) care acționează blocarea porilor, favorizând reținerea toxinelor din organism, eliminate prin transpirație. (< *anti-* + *perspira*/ție/ + *-ant*)
antipéstă *adj. inv.* împotriva pestei. (< *anti-* + *pestă*)
antipestilențiál, -ă *adj., s. n.* (remediu) împotriva mirosurilor pestilențiale. (< fr. *antipestilentiel*)
antipiésă *s. f.* piesă de teatru care nu ține seama de procedeele artistice tradiționale; parodie a unei piese. (< fr. *antipièce*)
antipiogén, -ă *adj., s. n.* (substanță) care împiedică autoaprinderea cărbunilor. (< *anti-* + *piogen*)
antipiratérie *adj. inv.* care combate pirateria. (< *anti-* + *piraterie*)
antipirétic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care provoacă scăderea febrei; antitermic, febrifug. (< fr. *antipyrétique*)
antipirínă *s. f.* medicament amărui, antipiretic și analgezic; fenazonă, analgezină. (< fr. *antipyrine*, germ. *Antipyrin*)
antipód I. *s. m.* **1.** loc de pe Pământ diametral opus. **2.** (*chim.*) *~zi optici* = substanțe cu aceeași formulă și aceleași proprietăți fizico-chimice, dar cu activitate optică diferită. **3.** (*fig.*) ființă, lucru, idee etc. în totală opoziție cu altele. **II.** *s. f. pl.* celule situate la baza sacului embrionar la angiosperme, care participă la fecundarea și dezvoltarea embrionului. (< fr. *antipode/s/*, lat., gr. *antipodes*)
antipodál, -ă *adj.* situat la antipozi; antipodic. (< fr. *antipodal*)
antipodáră *s. f.* (*mat.*) curbă a cărei podară în raport cu un punct este o curbă dată. (<r. *antipodaire*)
antipódic, -ă *adj.* antipodal. (< germ. *antipodisch*)
antipoém *s. n.* poem scris după alte reguli decât cele tradiționale. (< *anti-* + *poem*)
antipoétic, -ă *adj.* contrar poeziei, spiritului ei. (< fr. *antipoétique*)
antipoezíe *s. f.* poezie lipsită de valoare artistică. (< *anti-* + *poezie*)
antipól *s. m.* (*mat.*) simetricul, în raport cu centrul unei conice, al polului unei drepte în raport cu acea dreaptă. (< *anti-* + *pol*)
antipoláră *s. f.* (*mat.*) polara, în raport cu o conică, a simetricului unui punct în raport cu centrul acelei conice. (< fr. *antipolaire*)
antipólio *adj. inv.* împotriva poliomielitei. (< *anti-* + *-polio*)
antipoliomielític, -ă *adj., s. n.* (vaccin) contra poliomielitei. (< fr. *antipoliomyélitique*)
antipolític, -ă *adj.* contrar politicii. (< fr. *antipolitique*)
antipoluánt, -ă *adj., s. m.* (procedeu, substanță) împotriva poluării. (< *anti-* + *poluant*)
antipoluáre *s. f.* acțiune împotriva poluării. (după fr. *antipollution*)
antipopulár, -ă *adj.* împotriva poporului. (< *anti-* + *popular*)
antipórno *adj. inv.* împotriva pornografiei. (< *anti-* + *porno*)
antiprezidențiál, -ă *adj.* împotriva președintelui. (< *anti-* + *prezidențial*)
antiprogresíst, -ă *adj.* împotriva progresului. (< *anti-* + *progresist*)
antiprotón *s. m.* antiparticulă a protonului. (< fr. *antiproton*)
antipruriginós, -oásă *adj., s. n.* (medicament) folosit în prurigo. (< fr. *antiprurigineux*)
antiprurític, -ă *adj., s. n.* (medicament) împotriva pruritului. (< engl. *antipruritic*)
antipsihiátric, -ă *adj.* referitor la antipsihiatrie. (< fr. *antipsychiatrique*)
antipsihiatríe *s. f.* curent de idei care neagă apartenența tulburărilor psihice al conceptul de boală. (< fr. *antipsychiatrie*)
antipsihiatru, -ă *s. m. f.* psihiatru adept al psihiatriei. (< fr. *antipsychiatre*)
antipsihótic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care permite controlul halucinațiilor, ideilor delirante, confuziei mintale. (< fr. *antipsychotique*)
antipsoriázis *adj. inv.* (despre remedii) împotriva psoriazisului. (< *anti-* + *psoriazis*)
antipublicitár, -ă *adj.* care combate publicitatea. (< *anti-* + *publicitar*)
antiputríd, -ă *adj., s. n.* (medicament) care combate putrefacția. (< fr. *antiputride*)
antirábic, -ă *adj., s. n.* (vaccin) contra turbării. (< fr. *antirabique*)
antirachétă *adj. inv., s. f.* (rachetă) destinată combaterii altei rachete (balistice). (după engl. *antirocket*)
antirádar *adj. inv., s. n.* (sistem) care anihilează radarul. • care detectează prezența radarului. (< fr. *antiradar*)
antirahític, -ă *adj.* care previne sau combate rahitismul. (< fr. *antirachitique*)
antirasiál, -ă *adj.* antirasist. (< *anti-* + *rasial*)
antirasísm *s. n.* opoziție față de rasism. (< fr. *antiracisme*)
antirasíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al antirasismului; antirasial. (< fr. *antiraciste*)
antiraționál, -ă *adj.* contrar rațiunii. (< fr. *antirationnel*)
antiraționalism *s. n.* concepție care neagă valoarea raționalismului. (< fr. *antirationalisme*)
antiraționalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al antiraționalismului. (< fr. *antirationaliste*)
antirăzbóinic, -ă *adj.* împotriva războiului. (< *anti-* + *războinic*)
antirealism *s. n.* negare a realității obiective, a existenței și a legilor sale. (< fr. *antiréalisme*)
antirealíst, -ă *adj.* ostil realismului, realității. (< fr. *antiréaliste*)
antireclámă *s. f.* reclamă care deservește produsul res-pectiv. (< *anti-* + *reclamă*)
antirefléx, -ă *adj., s. n.* (strat subțire, transparent) care atenuează reflexiile produse de suprafețele optice. (după fr. *antireflet*)

antireformíst, -ă *adj.* împotriva reformismului. (< engl. *antireformist*)
antíregalíst, -ă *adj., s. m. f.* (luptător) împotriva regalității. (< *anti-* + *regalist*)
antireligiós, -oásă *adj., s. m. f.* (om) ostil religiei. (< fr. *antireligieux*)
antirenină *s. f.* anticorp care inhibă efectele enzimatice ale reninei. (< engl. *antirennin*)
antirepublicán, -ă *adj., s. m. f.* (dușman) al ideilor republicane. (< fr. *antirépublicain*)
antirepublicanísm *s. n.* acțiune contra republicii. (< fr. *antirépublicanisme*)
antireumátic, -ă *adj., s. n.* (medicament) contra reumatismului; antireumatismal. (< engl. *antirheumatic*)
antireumatismál, -ă *adj., s. n.* antireumatic. (< fr. *antirheumatismal*)
antirevanșárd, -ă *adj.* împotriva spiritului, a politicii revanșarde. (< *anti-* + *revanșard*)
antirevizionísm *s. n.* ostilitate față de revizionism. (< fr. *antirévisionnisme*)
antirevizioníst, -ă *adj.* referitor la antirevizionism. (< fr. *antirévisionniste*)
antirevoluționár, -ă *adj.* contrarevoluționar. (< fr. *antirévolutionnaire*)
antirezonánt, -ă *adj.* care prezintă antirezonanță. (< fr. *antirésonnant*, engl. *antiresonant*)
antirezonánță *s. f.* stare de vibrație opusă rezonanței. (< fr. *antirésonance*, engl. *antiresonance*)
antiríd *adj. inv., s. n.* (produs cosmetic) contra ridurilor. (< fr. *antirides*)
antiromán *s. n.* gen de roman care își propune să reflecte realitatea nudă, fără semnificații. (< fr. *antiroman*)
antiromántic, -ă *adj., s. m. f.* (om) cu spirit practic, realist; împotriva romantismului. (< engl. *antiromantic*)
antirubeólic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care combate rubeola. (< *anti-* + *rubeolic*)
antirujeólic, -ă *adj., s. n.* (vaccin) contra rujeolei. (< *anti-* + *rujeolic*)
antischéting *s. n.* dispozitiv de reglaj la pick-up-urile moderne pentru compensarea forței centripete. (< engl. *antiskating*)
antisclavagist, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care se opune sclavagismului. (după fr. *antiesclavagiste*)
antisclerótic, -ă *adj., s. n.* (medicament) în tratamentul sclerozei. (< *anti-* + *sclerotic*)
antisclerozánt, -ă *adj., s. n.* (medicament) care combate scleroza. (< *anti-* + *sclerozant*)
antiscorbútic, -ă *adj., s. n.* (medicament) împotriva scorbutului. (< fr. *antiscorbutique*)
antiseboréic, -ă *adj., s. n.* (medicament) în tratamentul seboreei și acneei. (< germ. *antiseborrheisch*)
antisecretór, -oáre *adj., s. n.* (medicament) care inhibă o secreție. (< *anti-* + *secretor*)
antisegregaționíst, -ă *adj.* împotriva discriminării rasiale. (< fr. *antiségrégationniste*)
antiseismic, -ă *adj.* împotriva seismelor (1), rezistent la seisme. (< *anti-* + *seismic*)
antiselénă *s. f.* fenomen asemănător anteliei care se formează în raport cu Luna. (< it. *anti-selene*)
antisemít, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care admite, practică antisemitismul; antisemitic. (<r. *antisémite*)
antisemític, -ă *adj.* antisemit. (< fr. *antisémitique*)
antisemitísm *s. n.* atitudine ostilă față de evrei. (< fr. *antisémitisme*)
antisepsíe *s. f.* metodă de combatere a microbilor patogeni și a focarelor de infecție din organism. (< fr. *antisepsie*)
antiséptic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care produce antisepsie. (< fr. *antispetique*)
antisér *s. n.* ser sangvin provenit de la un animal după imunizarea cu un antigen specific. (< fr. *antisérum*)
antisialagóg, -ă *adj., s. n.* (factor) care diminuează, oprește secreția salivară. (< fr., engl. *antisialagogue*)
antisicativ *s. m.* substanță care reduce capacitatea de uscare a unui lichid. (< fr. *antisiccatif*)
antisifilític, -ă *adj., s. n.* antiluetic. (< fr. *antisyphilitique*)
antisimétric, -ă *adj.* opus simetriei. • (despre sisteme fizice) care, printr-o transformare simetrică față de un centru de simetrie, capătă proprietăți opuse celor inițiale. • (*mat.*; despre funcții) care își schimbă semnul prin permutarea variabilelor. (< fr. *antisymétrique*)
antisimetríe *s. f.* însușirea unui sistem fizic, a unei funcții matematice de a fi antisimetric(ă). (< fr. *antisymétrie*)
antisindicál, -ă *adj.* împotriva sindicatelor, a drepturilor lor. (< fr. *antisyndical*)
antisionist, -ă *adj., s. m. f.* (om) ostil evreilor. (< fr. *antisioniste*)
antiskating /-schei-/ *s. n.* dispozitiv de reglaj la pick-up-urile moderne pentru compensarea forței centripete. (< engl. *antiskating*)
antisociál, -ă *adj.* împotriva ordinii sociale. (< fr. *antisocial*)
antisocialíst, -ă *adj.* ostil socialismului. (< *anti-* + *socialist*)
antisolár, -ă *adj.* care apără împotriva soarelui. (< fr. *antisolaire*)
antisoviétic, -ă *adj.* împotriva fostei Uniuni Sovietice. (< germ. *antisowjetisch*)
antisovietísm *s. n.* politică, atitudine antisovietică. (< germ. *Antisowjetismus*)
antispasmátic, -ă *adj., s. n.* antispasmodic. (< germ. *antispasmatisch*)
antispasmódic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care combate spasmele; antispasmatic, antispastic. (< fr. *antispasmodique*)
antispást *s. n.* picior de vers antic format dintr-un iamb și un troheu. (< fr. *antispaste*, lat. *antispastus*)
antispástic, -ă *adj., s. n.* antispasmodic. (< fr. *anti-spastique*)
antisportiv, -ă *adj.* care nu practică, nu iubește sportul; nesportiv. (< fr. *antisportif*)
antispumánt *s. m.* substanță care reduce capacitatea de spumare a unor lichide. (după fr. *antiécumeux*)
antistatál, -ă *adj.* împotriva intereselor statului. (< *anti-* + *statal*)
antistátic, -ă *adj., s. n.* (substanță) care, încorporată materialelor plastice, împiedică dezvoltarea electricității statice, la suprafața acestora. (< fr. *anti-statique*)
antistatizáre *s. f.* tratare a unui material din fibre sintetice cu o substanță antistatică. (< *antistat*/ic/ + *-iza*)
antisteríl, -ă *adj., s. n.* (factor) care previne, combate sterilitatea. (< *anti-* + *steril*)
antistrés *adj. inv.* care combate stresul. (< *anti-* + *stres*)
antistrófă *s. f.* **1.** răspuns al corului în tragedia antică grecească. **2.** a doua stanță într-o poezie lirică grecească, între strofă și epodă. **3.** repetare a cuvintelor în ordine inversă în vers, în frază etc.; epifora. (< fr. *antistrophe*, lat. *antistropha*)
antisubmarín, -ă *adj.* împotriva submarinelor. (< engl. *antisubmarine*)
antisubstánță *s. f.* antimaterie. (< fr. *antisubstance*)
antisudorál, -ă *adj., s. n.* antisudorific. (< fr. *antisudoral*)
antisudorífic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care împiedică, diminuează secreția sudorală; antisudoral. (< engl. *antisudorific*)
antisulfamídă *s. f.* denumire generică pentru substanțele care se opun acțiunii bacteriostatice a sulfamidelor. (< fr. *antisulfamide*)
antișóc *adj. inv.* care amortizează șocul sau unda de șoc. (< fr. *antichoc*)
antiștiințífic, -ă *adj.* contrar teoriilor științifice și progresului. (< fr. *anti-scientifique*)
antitabác *adj. inv.* împotriva fumatului. (< fr. *anti-tabac*)
antitabágic, -ă *adj., s. n.* (remediu) împotriva fumatului. (< *anti-* + *tabagic*)
antitalént *s. n.* persoană lipsită de talent, de îndemânare. (< *anti-* + *talent*)
antitánc *adj. inv.* împotriva tancurilor; anticar[1]. (< fr. *antitank*)
antiteátru *s. n.* curent modern în teatru care încearcă să reducă dramaturgia la elementele ei esențiale. (< fr. *antithéâtre*)
antitéhnic, -ă *adj.* **1.** împotriva tehnicii. **2.** (despre oameni) lipsit de talent tehnic; atehnic. (< *anti-* + *tehnic*)
antitérmic, -ă *adj., s. n.* antipiretic. (< fr. *antithermique*)
antitéro *adj. inv.* antiterorist. (< *antiterorist*)

antiterorísm *s. n.* politică, atitudine antiteroristă. (< *anti-* + *terorism*)
antiterorist, -ă *adj.* împotriva terorismului; antitero. (< *anti-* + *terorist*)
antitetánic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care previne tetanosul; antitetanos. (< fr. *antitétanique*)
antitetanós *adj. inv.* antitetanic. (< *anti-* + *tetanos*)
antitétic, -ă *adj.* care conține o antiteză; opus; care folosește antiteze. (< fr. *antithétique*)
antiteticitáte *s. f.* (*rar*) opoziție, antiironie; caracter antitetic. (< *antitetic* + *-itate*)
antitéză *s. f.* **1.** opoziție dialectică între două fenomene, idei, judecăți. **2.** figură de stil care exprimă opoziția dintre două idei, fenomene, situații, personaje etc. puse reciproc în lumină. **3.** (*fil.;* la Hegel) treapta a doua a triadei, opusă tezei. (< fr. *antithèse*, gr. *antithesis*)
antitífic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care combate febra tifoidă; antitifoid. (< fr. *antityphique*)
antitifoid, -ă *adj.* antitific. (< engl. *antityphoid*)
antitiroidián, -ă *adj., s. n.* (substanță) care împiedică formarea hormonilor tiroidieni. (< fr. *antityroïdien*)
antitón *s. n.* (*poligr.*) emulsie din ulei de in, gumă arabică și acid fosforic, folosită pentru combaterea fenomenului de tonare. (< *anti-* + *ton*/are/)
antitotalitár, -ă *adj.* împotriva totalitarismului. (< fr. *antitotalitaire*)
antitotalitarísm *s. n.* politică, atitudine împotriva totalitarismului. (< *antitotalitar* + *-ism*)
antitóxic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care anihilează efectele otrăvurilor. (< fr. *antitoxique*)
antitoxínă *s. f.* anticorp capabil să neutralizeze toxinele. (< fr. *antitoxine*)
antitradiționalíst, -ă *adj.* împotriva tradițiilor și a tradiționalismului. (după fr. *anti-traditionnel*)
antitrágus *s. n.* una dintre proeminențele pavilionului urechii, opusă și posterioară tragusului. (< fr. *antitragus*)
antitranspiránt, -ă *adj., s. n.* (substanță) care combate efectele transpirației. (< *transpira* + *-ant*)
antitrinitár, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al antitrinitarismului. (< fr. *antitrinitaire*)
antitrinitarísm *s. n.* doctrină eretică în biserica veche care nega dogma creștină a Treimii. (< fr. *antitrinitarisme*)
antitripsínă *s. f.* substanță care inhibă acțiunea tripsinei. (< engl. *antitrypsin*)
antitrómbă *s. f.* trombă (1) marină descendentă, vârtej, sorb gigantic. (< *anti-* + *trombă*)
antitrombínă *s. f.* substanță din sânge capabilă să inactiveze trombina. (< fr. *antithrombine*)
antitromboplastínă *s. f.* inhibitor natural al coagulării sângelui. (< fr. *antithromboplastine*)
antitrombótic, -ă *adj., s. n.* (medicament) împotriva trombozei. (< *anti-* + *trombotic*)
antitrombozínă *s. f.* substanță formată în ficat și în alte organe, care circulă în sânge, împiedicând coagularea. (< fr. *antithrombosine*)
antitróp, -ă *adj.* (*bot.*; despre un embrion) inversat, îndreptat în sens contrar. (< fr. *antitrope*, lat. *antitropus*)
antitrúst *adj. inv.* care se opune monopolizării pieței și îngrădirii liberei concurențe. (< engl., fr. *antitrust*)
antituberculós, -oásă *adj., s. n.* (medicament) care combate tuberculoza. (< fr. *antituberculeux*)
antitumorál, -ă *adj.* care previne, combate tumorile. (< it. *antitumorale*)
antitusív, -ă *adj., s. n.* remediu) împotriva tusei. (< fr. *antitussif*)
antiulcerós, -oásă *adj., s. n.* (medicament) împotriva ulcerului. (< *anti-* + *ulceros*)
antiumán, -ă *adj.* lipsit de omenie. (< *anti-* + *uman*)
antiumanism *s. n.* orientare în filosofie, artă etc. ostilă valorilor umane, dezvoltării libere și multilaterale a omului. (< *anti-* + *umanism*)
antiumanitár, -ă *adj.* împotriva sentimentelor omenești. (< *anti-* + *umanitar*)
antiunioníst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) împotriva unirii, uniunii a două țări. (< *anti-* + *unionist*)
antivaríce *adj. inv.* (medicament) contra varicelor. (< *anti-* + *varice*)
antivariólic, -ă *adj., s. n.* (vaccin, ser, medicament) contra variolei. (< fr. *antivariolique*)
antivedétă *s. f.* artist care nu are veleități de vedetă. (după engl., fr. *anti-star*)
antivedétism *s. n.* atitudine a unui artist, sportiv opusă vedetismului. (< *anti-* + *vedetism*)
antivenéric, -ă *adj.* care combate bolile venerice. (după fr. *antivénérien*)
antivenín *s. n.* anticorp care neutralizează acțiunea toxică a veninului. (< *antivenin*)
antiveninós, -oásă *adj.* care combate otrăvurile. (după fr. *antivenéneux*)
antivibratór, -oáre *adj.* (despre un sistem tehnic) care împiedică vibrațiile de o anumită frecvență. (< fr. *anti-vibrateur*)
antiviolént, -ă *adj.* nonviolent. (< *anti-* + *violent*)
antiviolénță s. f. nonviolență. (< *anti-* + *violență*)
antiviperín, -ă *adj.* (despre ser) care combate serul viperin. (< *anti* + *viperin*)
antivirál, -ă *adj., s. n.* (medicament, substanță) de natura antivirusului. (< fr., engl. *antiviral*)
antivírus *s. n.* substanță care împiedică dezvoltarea virusurilor. (< fr. *antivirus*)
antivirusoterapíe *s. f.* folosirea terapeutică a antivirusurilor. (< fr. *antivirusothérapie*)
antivitamínă *s. f.* substanță cu acțiune contrară unei vitamine. (< fr. *antivitamine*)
antivoál *s. n.* substanță care se adaugă unui revelator pentru a împiedica voalarea materialului fotosensibil în procesul de developare. (< fr. *anti-voile*)
antivomitív, -ă *adj., s. n.* (medicament) care combate starea, senzația de vomă; antiemetic. (< fr. *anti-vomitif*)
antixeroftálmic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care împiedică xeroftalmia. (< fr. *antixérophtalmique*)
antizgómot *adj. inv., s. n.* (dispozitiv) care anihilează zgomotele. (după fr. *anti-bruit*)
antizímic, -ă *adj., s. n.* (substanță) care împiedică fermentațiile; antizimotic. (< fr. *antizymique*)
antizimótic, -ă *adj., s. n.* antizimic. (< engl. *antizymotic*)
antmerie s. f. figură de stil care constă în înlocuirea unei părți de vorbire prin alta. (< *ant-* + *-merie*)
ANTO- *elem.* „floare". (< fr. *antho-*, cf. gr. *anthos*)
antobiologíe *s. f.* biologie florală. (< engl. *anthobiology*)
antocárp *s. n.* fruct înconjurat de un caliciu cu tendință de creștere. (< fr. *anthocarpe*)
antocián *s. m.* pigment roșu, albastru, liliachiu sau verde, din frunze, petale și fructe. (< fr. *antocian*)
antoclór *s. n.* pigment galben din sucul celular al unor flori. (< fr. *anthochlore*)
antódiu *s. n.* calatidiu. (< fr. *anthode*)
antofág, -ă *adj.* (despre insecte) care mănâncă florile. (< fr. *anthophage*)
antofíl, -ă *adj.* floricol. (< fr. *anthophile*)
antofilít *s. n.* amfibol care conține fier și magneziu. (< fr. *anthophyllite*)
antofíte *s. f. pl.* fanerogame. (< fr. *anthophytes*)
antofitóză *s. f.* boală a plantelor provocată de paraziți. (< fr. *anthophytose*)
antofór *s. n.* axă florală, între caliciu și corolă, care poartă petalele, staminele și pistilul. (< fr. *anthophore*)
antogenéză *s. f.* formare a florilor din elementele vegetale ale plantei. (< *anto-* + *-genează*)
antolít *s. n.* plantă fosilă în formă de floare. (< fr. *antholithe*)
antolíză *s. f.* **1.** metamorfoză regresivă a organelor florale. **2.** separare, multiplicare a elementelor florale. (< fr. *antholyse*)
antológ, -ă *s. m. f.* antologist. (< *antologa*)
antologá *vb. tr.* **1.** a selecta texte pentru o antologie. **2.** (*fig.*) a alege. (după engl. *anthologize*)
antologábil, -ă *adj.* care merită să figureze într-o antologie. (< *antologa* + *-bil*)

antologatór *s. m.* antologist. (< *antologa* + *-tor*)
antológic, -ă *adj.* **1.** de antologie. **2.** (*fig.*) remarcabil, memorabil, reprezentativ. (< fr. *anthologique*)
antologíe *s. f.* **1.** culegere de texte alese, valoroase, dintr-unul sau mai mulți autori; florilegiu (1). **2.** studiu sistematic al florilor. (< fr. *anthologie*, lat., gr. *anthologia*)
antologíst, -ă *s. m. f.* autor de antologii; antolog, antologator. (< fr. *anthologiste*)
antoním *s. n.* **1.** cuvânt cu sens opus altui cuvânt. **2.** joc care cere să se caute un cuvânt opus altuia, indicat sau care reiese dintr-o definiție. (< fr. *antonyme*)
antonimic, -ă *adj.* referitor la antonime; în raport de antonimie. (< fr. *antonymique*)
antonimíe *s. f.* corelație între două cuvinte antonime (1). (< fr. *antonymie*)
antonomáj *s. n.* distrugere a gărgărițelor florilor de măr. (< fr. *anthonomage*)
antonomázǎ *s. f.* figură retorică constând în folosirea unui nume comun în locul unuia propriu și invers. (< fr. *antonomase*)
autonomázic, -ă *adj.* referitor la autonomază. (< *autonomază* + *-ic*)
antorism *s. n.* procedeu stilistic constând în înlocuirea unui cuvânt cu altul, considerat mai puternic sau mai exact. (< fr. *anthorisme*)
antotaxie *s. f.* mod de dispunere a florilor pe tulpini și pe ramuri. (< fr. *anthotaxie*)
antotropísm *s. n.* mișcări de curbare ale florilor sub influența factorilor externi. (< fr. *anthotropisme*)
antovérb *s. n.* problemă enigmistică, ce constă în prezentarea unui cuvânt sub forma unui text literar, unei ilustrații, cerând să se afle antonimul acestuia, apoi antonimul cuvântului nou aflat. (< *anto*/nim/ + *verb*/2/)
antoxantínă *s. f.* pigment galben prezent în petalele florilor. (< fr. *anthoxanthine*)
antozít *s. m.* făt mai mult sau mai puțin format. (< fr. *anthozit*)
antozoáre *s. n. pl.* clasă de celenterate marine, sedentare, cu aspect de floare, reprezentată prin: polipi; coralieri. (< fr. *anthozoaires*)
ANTRAC(O)- *elem.* „cărbune". (< fr. *anthrac/o/-*, cf. gr. *anthrax, -akos*)
antracén *s. m.* hidrocarbură aromatică, substanță cristalizată, care se prepară prin distilarea gudroanelor de huilă. (< fr. *anthracène*)
antracenic, -ă *adj.* care conține, este derivat din antracen. (< fr. *anthracénique*)
antrachinónă *s. f.* substanță organică din antracen, alcătuită din cristale galbene, materie primă la fabricarea unor coloranți. (< fr. *anthraquinone*)
antrachinónic, -ă *adj.* derivat din antrachinonă. (< fr. *anthraquinone*)
antracít *s. n.* cărbune natural superior, negru-sticlos, cu un procent mare de carbon. (< fr. *anthracite*)
antracitós, -oásă *adj.* cu aspect de antracit. (< fr. *anthraciteux*)
antracnóză *s. f.* boală a plantelor provocată de unele ciuperci microscopice parazite, care se manifestă prin pete brune sau roșietice pe frunze, tulpini și fructe. (< fr. *anthracnose*)
antracoíd, -ă *adj.* simptomatic pentru antrax; cu aspect de antrax. (< fr. *anthracoïde*)
antracosilicóză *s. f.* pneumoconioză provocată de inhalarea pulberilor de cărbune și de silice. (< fr. *anthracosilicose*)
antracoterapíe *s. f.* folosirea terapeutică a carbonului. (< fr. *anthracothérapie*)
antracotériu *s. m.* mamifer artiodactil fosil, de talia unui rinocer, din care s-a dezvoltat porcul mistreț. (< lat. *anthracotherium*)
antracózǎ *s. f.* pneumoconioză datorată inhalării pulberii de cărbune. (< fr. *anthracose*)
antráct *s. n.* pauză între actele unei reprezentanții. • piesă instrumentală între actele unei lucrări lirice muzicale. (< fr. *antracte*)
antrál, -ă *adj.* referitor la antrul piloric. (< fr. *antral*)
antranílic *adj. acid ~* = pulbere cristalină incoloră, solubilă în apă și în alcool, folosită ca reactiv, ai cărei derivați sunt întrebuințați în parfumerie; acid aminobenzoic. (< fr. *anthranilique*)
antranól *s. m.* alcool obținut prin reducerea antrachinonei cu staniu și acid acetic, în industria coloranților. (< fr. *anthranol*)
átrax *s. n.* tumoare inflamatorie a țesutului celular subcutanat, produsă de microbi foarte virulenți; dalac. (< fr. *anthrax*)
ANTRE- *pref.* „între". (< fr. *entre-*, lat. *inter*)
antrectomíe *s. f.* rezecție a antrului piloric. (< fr. *entrectomie*)
antrefilét *s. n.* notiță, paragraf, mic articol într-un ziar. (< fr. *antrefilet*)
antrelác *s. n.* (*arhit.*) ornament compus din linii sau din corzi împletite, înlănțuite. (< fr. *entrelacs*)
antrén *s. n.* însuflețire, bună dispoziție, animație. (< fr. *entrain*)
antrená *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) pregăti, a(-și) dezvolta însușirile fizice prin exerciții metodice, pentru performanțe sportive. **II.** *tr.* **1.** a atrage, a stimula (într-o discuție, acțiune etc.). **2.** a trage după sine, a pune în mișcare. **III.** *refl.* a se înflăcăra, a se entuziasma. (< fr. *entraîner*)
antrenábil, -ă *adj.* care poate fi antrenat. (< fr. *entraînable*)
antrenamént *s. n.* **1.** complex de exerciții desfășurate sistematic pentru antrenarea unui sportiv, dansator, a vocii unui cântăreț etc. **2.** exercițiu metodic la care este supus un organ sau întregul organism animal în scopul obținerii unei producții superioare. (< fr. *entraînement*)
antrenánt, -ă *adj.* care atrage, stimulează (la ceva); distractiv. (< fr. *entraînant*)
antrenór[1], **-oáre** *s. m. f.* persoană calificată care se ocupă de antrenarea sportivilor. (< fr. *entraîneur*)
antrenór[2] *s. n.* utilaj pentru rotirea unor scule sau a pieselor de mașini-unelte. (< fr. *entrâneur*)
antrenorát *s. n.* (*rar*) funcția de antrenor. (< *antrenor* + *-at*)
antrepózit *s. n.* loc, magazie în care se depozitează stocuri de mărfuri sau materiale. (după fr. *entrepôt*)
antrepozitá *vb. tr.* (*rar*) a depozita provizoriu mărfuri în antrepozit. (după fr. *entreposer*)
antrepozitár, -ă *s. m. f.* comerciant care are mărfuri în antrepozit. (< fr. *entrepositaire*)
antreprenór, -oáre *s. m. f.* conducător al unei antreprize. (< fr. *entrepreneur*)
antreprenoriál, -ă *adj.* referitor la antreprenor. (< *antreprenor* + *-ial*)
antreprenoriát *s. n.* acțiunea de antreprenor. (< *antreprenor* + *-/i/at*)
antrepríză *s. f.* **1.** sistem de executare a lucrărilor de construcții-montaj, în care prețurile unitare pe care beneficiarul urmează să le plătească constructorului se stabilesc prin deviz întocmit dinainte. **2.** întreprindere care execută lucrări de antrepriză (1). **o** *a da în ~* = a da o lucrare în execuție; *a lua în ~* = a lua conducerea unei lucrări. (< fr. *entreprise*)
antresól *s. n.* mezanin. (< fr. *entresol*)
antretoáză *s. f.* piesă de lemn, de fier etc. așezată transversal între alte piese. (< fr. *entretoise*)
antréu *s. n.* **1.** vestibul[1] (2). **2.** fel de mâncare care se servește ca aperitiv. (< fr. *entrée*)
antricót *s. n.* carne de vită sau de porc din regiunea coastelor; friptură din această carne; cotlet. (< fr. *entrecôte*)
antrită *s. f.* inflamație a antrului mastoidian în evoluția unei otite. (< fr. *antrite*)
ANTRO- *elem.* „cavitate, antru". (< fr. *antro-*, cf. lat. *antrum*, gr. *antron*, peșteră)
antrocelulotomíe *s. f.* excizie a apofizei mastoide. (< *antro-* + *celulotomie*)
antrocósmic, -ă *adj.* referitor la omul din cosmos. (< *antro-* + *cosmic*)
antroduodenostomíe *s. f.* operație chirurgicală constând în legarea antrului piloric cu duodenul. (< fr. *antroduodénostomie*)
antromastoidítă *s. f.* inflamație a antrului și a mastoidei. (< fr. *antromastoïdite*)
ANTROP(O)-, -antróp *elem.* „om". (< fr. *anthrop/o/-, -anthrop*, cf. gr. *anthropos*)
antrópic[1], **-ă** *adj.* determinat de acțiunea omului; antropogen. (< fr. *anthropique*)

antrópic[2] *s. n.* (*astr.*) interval de timp necesar pentru ca Soarele să treacă de două ori consecutiv prin punctul venal.
antropilorectomíe *s. f.* rezecție a antrului piloric, în caz de ulcer al acestei regiuni. (< fr. *antropylorectomie*)
antropilorítă *s. f.* inflamație a antrului piloric. (< fr. *antropylorite*)
antropísm *s. n.* concepție teologică înrudită cu antropocentrismul și antropomorfismul, care consideră omul ca fiind opus întregii naturi. (< fr. *anthropisme*)
antropobiocenóză *s. f.* biocenoză componentă a ecosistemelor umane. (< fr. *anthropobiocénose*)
antropobiologíe *s. f.* antropologie. (< fr. *anthropobiologie*)
antropocéntric, -ă *adj.* referitor la antropocentrism. (< fr. *anthropocentrique*)
antropocentrísm *s. n.* concepție potrivit căreia omul este rațiunea de a fi a universului. (< fr. *anthropocentrisme*)
antropoclimatologie *s. f.* știință care studiază efectele climei asupra omului. (< fr. *anthropoclimatologie*)
antropocór, -ă *adj.* răspândit de către om sau cu ajutorul mijloacelor create de el. (< fr. *anthropochore*)
antropocoríe *s. f.* mod de răspândire a plantelor antropocore. (< fr. *anthropochorie*)
antropofág, -ă *adj., s. m. f.* (om) care mănâncă carne de om; canibal (II, 1). (<*anthropophage*)
antropofagíe *s. f.* obicei al unor oameni de a-și mânca semenii; canibalism. (< fr. *anthropophagie*)
antropofíl, -ă **I.** *adj.* (despre plante, animale) care crește, trăiește pe lângă așezările omenești; sinantrop. **II.** *s. f. pl.* plante polenizate artificial. (< fr. *anthropophile*)
antropofilíe *s. f.* preferință a unor insecte de a înțepa omul. (< fr. *anthropophilie*)
antropofítă *s. f.* plantă cultivată. (< fr. *anthropophyte*)
antropofób, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care suferă de antropofobie. (< fr. *anthropophobe*)
antropofobíe *s. f.* teamă patologică de oameni. (< fr. *anthropophobie*)
antropogén, -ă **I.** *adj.* antropic. **II.** *s. n.* cuaternar (II). (< fr. *anthropogène*)
antropogenétic, -ă *adj.* referitor la antropogeneză. (< fr. *anthropogénétique*)
antropogenéză *s. f.* ramură a antropologiei care studiază originea, evoluția și dezvoltarea speciei umane; antropogenie. (< fr. *anthropogenèse*)
antropogeníe *s. f.* antropogeneză. (< fr. *anthropogénie*)
antropogeografie *s. f.* ramură a geografiei care studiază aspectele geografice ale așezărilor umane, ale politicii, culturii, civilizației etc.; geografie umană. (< fr. *anthropogéographie*)
antropogoníe *s. f.* explicație mistico-religioasă a apariției omului. (< fr. *anthropogonie*)
anttopográfic, -ă *adj.* referitor la antropografie. (< fr. *anthropographique*)
antropografíe *s. f.* descriere anatomică a corpului uman, cu referire la anumite trăsături fizionomice specifice raselor și tipurilor umane. (< fr. *anthropographie*)
antropoíd, -ă **I.** *adj.* (despre maimuțe) care seamănă cu omul; antropomorf (I, 1). **II.** *s. n. pl.* subordin de maimuțe superioare asemănătoare cu omul, lipsite de coadă; antropomorfe (II). (< fr. *anthropoïde/s/*)
antropolatríe *s. f.* **1.** adorație a omului deificat. **2.** cult al lui Dumnezeu conceput în formă omenească. (< fr. *anthropolâtrie*)
antropolátru, -ă *s. m. f.* **1.** cel care divinizează omul. **2.** cel care adoră o divinitate reprezentată în forme umane. (< fr. *anthropolâtre*)
antropolít *s. n.* fosilă umană petrificată. (< fr. *anthropolithe*)
antropológ, -ă *s. m. f.* specialist în antropologie. (< fr. *anthropologue*)
antropológic, -ă *adj.* referitor la antropologie. o *școală ~ă* = **a)** școală întemeiată de Lombroso, care concepea infracțiunea ca un produs al factorilor biologici, iar pe infractor ca un tip înnăscut de „om criminal"; **b)** orientare sociologică care susține în mod eronat că viața socială a popoarelor este determinată de caracteristicile anatomofiziologice ale rasei. (< fr. *anthropologique*)
antropologíe *s. f.* știință care studiază originea și evoluția omului, în strânsă corelație cu condițiile naturale; antropobiologie. (< fr. *anthropologie*)
antropologísm *s. n.* concepție filosofică, proprie inițial materialismului premarxist, care consideră omul în mod abstract, numai ca parte a naturii. (< fr. *anthropologisme*)
antropometric, -ă *adj.* referitor la antropometrie. (< fr. *anthropométrique*)
antropometrie *s. f.* **1.** metodă de cercetare în antropologie constând în măsurarea diferitelor părți ale corpului uman; somatometrie. **2.** metodă de identificare a criminalilor pe baza descrierii corpului uman (dimensiuni, formă, amprente digitale). (< fr. *anthropométrie*)
antropométru *s. n.* instrument folosit în antropometrie. (< fr. *anthropomètre*)
antropomórf, -ă **I.** *adj.* **1.** asemănător (ca formă) cu omul; antropoid (I). **2.** referitor la antropomorfism. **3.** care reprezintă figura umană; antropomorfic. **II.** *s. n. pl.* antropoide. (< fr. *anthropomorphe*)
antropomórfic, -ă *adj.* antropomorf. (< fr. *anthropomorphique*)
antropomorfíde *s. n. pl.* familie de maimuțe mari, cele mai apropiate de om. (< fr. *anthropomorphides*)
antropomorfísm *s. n.* **1.** concepție care atribuie divinităților sau lucrurilor și fenomenelor naturii forme, însușiri și sentimente umane. **2.** reprezentare a divinităților sub înfățișare omenească. (< fr. *anthropomorphisme*)
antropomorfíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al antropomorfismului. (< fr. *anthropomorphiste*)
antropomorfizá *vb. tr.* a atribui unui lucru, unui fenomen, unei divinități calități și trăsături umane. (< fr. *anthropomorphiser*)
antropomorfóză *s. f.* totalitatea modificărilor morfologice care au marcat trecerea de la animal la om, în procesul de antropogeneză. (< fr. *anthropomorphose*)
antroponím *s. n.* nume de persoană; antroponimic. (< fr. *anthroponyme*)
antroponímic, -ă **I.** *adj.* referitor la antroponimie. **II.** *s. n.* antroponim. (< fr. *anthroponymique*)
antroponimíe *s. f.* **1.** ramură a lingvisticii care studiază antroponimele. **2.** totalitatea numelor de persoane. (< fr. *anthroponymie*)
antroponosologíe *s. f.* disciplină care studiază bolile speciei umane. (< fr. *anthroponosologie*)
antropopatíe *s. f.* **1.** formă de delir caracterizată prin convingerea bolnavului că în propriu-i corp coexistă ființe umane, pe care le simte și cărora le percepe vocea. **2.** atribuirea de însușiri și stări afective specific umane unor obiecte, mediului înconjurător, naturii. • reprezentare a divinității, în sistemele religioase primitive, ca o ființă cu sentimente și pasiuni omenești; antropopatism. (< fr. *anthropopathie*)
antropopatísm *s. n.* antropopatie (2). (< fr. *anthropopathisme*)
antropopitéc *s. m.* maimuță considerată strămoș al omului. (< fr. *anthropopithèque*)
antropoplastíe *s. f.* reconstituire a formelor anatomice ale speciilor dispărute, pornind de la elementele scheletului. (< fr. *anthropoplastie*)
antropopsihologíe *s. f.* știință care studiază creațiile și tradițiile populare. (<*antropo-* + *psihologie*)
antroposféră *s. f.* sfera socioeconomică a Pământului. (< *antropo-* + *sferă*)
antroposomatologíe *s. f.* disciplină care studiază structura și funcțiile organice ale corpului uman. (< fr. *anthroposomatologie*)
antropospeologíe *s. f.* ramură a speologiei care studiază resturile umane fosile din peșteri. (< *antropo-* + *speologie*)
antropoștiință *s. f.* denumire dată diferitelor ramuri ale antropologiei. (< *antropo-* + *știință*)
antropotéhnică *s. f.* arta de a dezvolta armonic ființa umană. (< fr. *anthropotechnique*)
antropozofic, -ă *adj.* referitor la antropozofie. (< fr. *anthroposophique*)
antropozofíe *s. f.* concepție și credință mistico-religioasă care înlocuiește pe Dumnezeu, cu ființa umană divinizată. (< fr. *anthroposophie*)

antropozóic, -ă *adj., s. n.* (din) era cuaternară, carac-terizată prin apariția omului. (< fr. *anthropozoïque*)
antropozoonóză *s. f.* boală comună omului și animalelor. (< germ. *Anthropozoonose*)
antrostomíe *s. f.* **1.** deschidere chirurgicală a unui antru, pentru drenare. **2.** lărgire operatorie a deschiderii buzelor pentru ușurarea accesului în cavitatea bucală. (< fr. *antrostomie*)
antrotomíe *s. f.* operație chirurgicală constând în deschiderea antrului mastoidian. (< fr. *antrotomie*)
ántru *s. n. (anat.)* cavitate, scobitură. **o** ~ *mastoidian* = cavitate în mastoidă, care comunică cu urechea mijlocie: ~ *piloric* = parte a stomacului, deasupra pilorului. (< fr. *antre*, lat. *antrum*, gr. *antron*, peșteră)
antúm, -ă *adj.* (despre opere; și *s.*) publicat în timpul vieții autorului. (< fr. *anthume*)
anturá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) înconjura (de). **II.** *tr. (fig.)* a copleși (cu atenții). (< fr. *entourer*)
anturáj *s. n.* mediul social în care trăiește cineva. (< fr. *entourage*)
-ánță v. -ant[2].
anuál, -ă **I.** *adj.* care durează un an, revine în fiecare an. **II.** *s. f.* expoziție, festival care se organizează în fiecare an. (< fr. *annuel*, lat. *annualis*)
anualitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este anual. (< fr. *annualité*)
anualizá *vb. tr., refl.* a (se) face anual, a avea loc anual. (< *anual* + *-iza*)
anuár *s. n.* publicație periodică conținând date statistice asupra unei întreprinderi, instituții etc. • publicație anuală a unei instituții științifice. (< fr. *annuaire*)
anucleár, -ă *adj.* (despre eritrocite) fără nucleu. (< engl. *anuclear*)
anucleát, -ă *adj., s. f.* (celulă) lipsită de nucleu. (< fr. *annuclée*)
anuitáte *s. f.* sumă de bani plătită anual de către debitor, pentru rambursarea unei sume împrumutate. (< fr. *annuité*, lat. *annuitas*)
ANUL(O)- *elem.* „inel". (< fr. *anul/o/-*, cf. lat. *anulus*)
anulá *vb. tr.* **1.** a declara nul (un act); a desființa. **2.** a egala cu zero o expresie matematică. (< fr. *annuler*, lat. *annullare*)
anulábil, -ă *adj.* care poate fi anulat. (< fr. *annulable*)
anulabilitáte *s. f.* posibilitatea (unui act) de a fi anulat. (< fr. *annulabilité*)
anulár, -ă *adj.* în formă de inel. (< fr. *annulaire*)
anulatív, -ă *adj.* care anulează. (< fr. *annulatif*)
anulație *s. f. (rar)* anulare. (< fr. *annulation*)
anulítă *s. f.* inflamație a unui anulus. (< fr. *annulite*)
anulocít *s. n.* eritrocit în formă de inel. (< fr. *annulocyte*)
anuloplastíe *s. f.* reparație chirurgicală a unui orificiu anular. (< fr. *annuloplastie*)
anúlus *s. n. (anat.)* formație inelară în jurul unei deschideri. (< lat. *annulus*)
anunciatór *s. n.* aparat care semnalează anumite modificări în timpul funcționării unui sistem tehnic. (< fr. *annonciateur*)
anúnț *s. n.* înștiințare scrisă; aviz. (după fr. *annonce*)
anunțá *vb. tr.* a aduce la cunoștință. • a vesti sosirea cuiva sau un eveniment. (< fr. *annoncer*, lat. *annuntiare*)
anúre *s. f. pl.* ordin de batracieni fără coadă: broaștele. (< fr. *anoures*)
anúrie, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de anurie. (< fr. *anurique*)
anuríe *s. f.* încetare patologică a secreției urinare. (< fr. *anurie*)
ánus *s. n.* orificiu de la extremitatea rectului. (< fr., lat. *anus*)
anuscóp *s. n.* instrument în formă de tub, folosit în anuscopie. (< fr. *anuscope*)
anuscopíe *s. f.* examinarea canalului anal cu anuscopul. (< fr. *anuscopie*)
anvelopá *vb. tr. (rar)* a acoperi, a înfășura, a învălui. (< fr. *envelopper*)
anvelopánt, -ă *adj.* care înfășoară; învăluitor. (< fr. *envelopant*)
anvelópă *s. f.* **1.** înveliș protector din cauciuc al unei camere de aer, al unei roți de vehicul. • înveliș al unei mingi (de fotbal, volei etc.). **2.** supracopertă. • mapă în care se păstrează o carte în timpul cititului. • plic. **3.** *(arte)* atmosferă care învăluie figurile dintr-un tablou. **4.** *(fin)* ~ *bugetară* - limitele unui buget. **5.** *(fig.)* înfățișare, aparență, aspect (exterior). (< fr. *enveloppe*)
anvergúră *s. f.* **1.** desfășurare, întindere. **2.** distanța dintre vârfurile aripilor unui avion, ale unei păsări, unui fluture. **3.** importanță, amploare a unei acțiuni, a unui proiect etc. (< fr. *envergure*)
anvizajá *vb. tr.* a lua în considerare. (< fr. *envisager*)
anxietáte *s. f.* stare patologică de neliniște, de teamă. (< fr. *anxiété*, lat. *anxietas*)
anxiogén, -ă *adj., s. n.* (medicament, agent) care provoacă anxietate. (< fr. *anxiogène*)
anxiolític, -ă *adj., s. n.* (medicament) care combate anxietatea. (< fr. *anxiolytique*)
anxiós, -oásă *adj., s. m. f.* (om) neliniștit, îngrijorat. (< fr. *anxieux*)
aoríst *s. n.* formă verbală a unei limbi care exprimă aspectul momentan al unei acțiuni trecute, fără nici o referire la prezent. (< fr. *aoriste*, gr. *aoristos*, nedeterminat)
aorístic, -ă *adj.* referitor la aorist. (< fr. *aoristique*)
AORT(O)- *elem.* „aortă". (< fr. *aort/o/-*, cf. gr. *aorte*)
aórtă *s. f.* **1.** arteră principală care pleacă din ventriculul stâng al inimii. **2.** vas pulsator cu funcție de inimă, la unele nevertebrate. (< fr., gr. *aorte*)
aortectazie *s. f.* dilatație a aortei. (< fr. *aortectasie*
aortectomíe *s. f.* ablațiune a unei părți din aortă. (< fr. *aortectomie*)
aórtic, -ă *adj.* al aortei. (< fr. *aortique*)
aortítă *s. f.* inflamație (cronică) a aortei. (< fr. *aortite*)
aortoarteriografíe *s. f.* radiografie a aortei și a ramificațiilor ei cu o substanță de contrast. (< fr. *aorto-artériographie*)
aortoclazie *s. f.* ruptură a aortei. (< fr. *aortoclasie*)
aortografíe *s. f.* radiografie a aortei. (< fr. *aortographie*)
aortográmă *s. f.* clișeu obținut prin aortografie. (< engl. *aortogram*)
aortorafíe *s. f.* sutură a aortei. (< fr. *aortorrhaphie*)
aortostenóză *s. f.* îngustare patologică a pereților aortei. (< fr. *aortosténose*)
aortotomíe *s. f.* incizie longitudinală a peretelui ventral al aortei. (< fr. *aortotomie*)
apadánă *s. f.* sala tronului în palatele regilor persani. (< fr. *apadâna*)
apagógic, -ă *adj. raționament* ~ (sau *demonstrație* ~*ă*) = demonstrație indirectă prin dovedirea absurdității contrariului; apagogie. (< fr. *apagogique*)
apagogie *s. f.* demonstrație apagogică. (< fr. *apagogie*)
apalașián, -ă *adj.* referitor la Apalași, sistem muntos caledonian în America de Nord. **o** *relief* ~ = relief caracterizat prin munți alcătuiți din roci cristaline, puternic penepenlenizați, în care eroziunea a fost reactivată prin înălțare. (< fr. *appalachien*)
apanáj *s. n.* **1.** domeniu funciar sau venit acordat de suverani pentru întreținerea unor membri ai familiei domnitoare. **2.** bun material sau spiritual care aparține exclusiv cuiva. (< fr. *apanage*)
aparát *s. n.* **1.** sistem tehnic care servește pentru o operație tehnică, științifică etc. • instalație, unealtă pentru exercițiu gimnastice. **2.** *(anat.)* ansamblu de organe care îndeplinesc aceeași funcție în organism. **3.** totalitatea serviciilor unei instituții. **4.** ~ *de stat* = totalitatea organelor de stat care îndeplinesc funcțiile acestuia. **5.** totalitatea procedeelor și mijloacelor într-o anumită muncă. **o** ~ *științific* = totalitatea mijloacelor de cercetare într-o muncă științifică; ~ *critic* = notele explicative care însoțesc un text, comentat de editor. (< lat. *apparatus*, fr. *apparat*, germ. *Apparat*)
aparatáj *s. n.* totalitatea aparatelor într-un anumit domeniu. (după fr. *appareillage*)
aparatúră *s. f.* ansamblul aparatelor care asigură funcționarea, controlul și reglarea unei mașini sau instalații. (< germ. *Apparatur*)
aparéiáj *s. n.* mod de dispunere a pietrelor, cărămizilor unei zidării aparente. • desen ornamental care imită elementele unei astfel de zidării. (< fr. *appareillage*)
aparént, -ă **I.** *adj.* **1.** nereal, imaginar; fals. **2.** evident, vizibil. **o** *cărămidă* ~*ă* = cărămidă de calitate superioară care rămâne netencuită, folosită la fațade. **II.** *adv.* în aparență. (< fr. *apparent*, lat. *apparens*)

aparénță *s. f.* înfățișare, manifestare exterioară evidentă, uneori înșelătoare. **o** *în* ~ = la prima vedere. (< fr. *apparence*, lat. *apparentia*)

apareunie *s. f.* incapacitate a copulației, datorită unei malformații a organelor genitale feminine. (< fr. *apareunie*)

aparitór *s. m.* **1.** slujbaș inferior (lictori, scribi) care însoțea pe magistrații romani. **2.** mic slujbaș (aprod) la unele instituții superioare din trecut. (< lat. *apparitor*, fr. *appariteur*)

aparíție *s. f.* **1.** faptul de a apărea. **2.** ieșire de sub tipar; publicare. (< fr. *apparition*, lat. *apparitio*)

apartamént *s. n.* ansamblu de camere și dependințe care formează locuința cuiva. (< fr. *appartement*, it. *appartamento*)

apárte I. *adv.* separat. **II.** *adj. inv.* deosebit, special. (după fr. *à part*)

apartenént, -ă *adj.* care aparține de drept. (< fr. *appartenent*, it. *appartenente*)

apartenénță *s. f.* **1.** faptul de a aparține cuiva, de a ține de ceva. **2.** (*mat.*) calitate a unui element care face parte dintr-o mulțime. (< fr. *appartenance*, it. *appartenenza*)

apartéu *s. n.* replică spusă aparte (pe scenă) unui actor ca pentru sine. (< fr. *aparté*)

apártheid *s. n.* politică rasistă de discriminare dusă de minoritatea albă împotriva majorității populației de culoare din Africa de Sud. (< engl., fr. *apartheid*)

apartínic, -ă *adj.* fără de partid. (după rus. *bezpartiinîi*)

apartinitáte *s. f.* nepartinitate. (după rus. *bezpartünosti*)

aparține *vb. intr.* a ține de cineva sau de ceva; a fi proprietatea cuiva; a face parte (din). (după fr. *appartenir*)

apáș *s. m.* **1.** (*pl.*) amerindieni dintre fluviile Colorado și Rio Grande (America de Nord), locuind în rezervații. **2.** derbedeu, huligan, bandit, hoț, tâlhar. (< fr. *apache*)

apátic, -ă *adj., s. m. f.* (om) cuprins de apatie; indi-ferent, placid. (< fr. *apathique*)

apatíe *s. f.* **1.** lipsă de interes, indiferență; indolență, inerție. **2.** (*fil.;* la stoici) stare de eliberare deplină a sufletului de orice pasiuni. (< fr. *apathie*, lat. *apathia*, gr. *apatheia*)

apatít *s. n.* fosfat natural de calciu, îngrășământ agricol. (< fr *apatite*)

apatitóză *s. f.* pneumoconioză provocată prin inhalarea prafului de apatit. (< fr. *apatitose*)

apatrid, -ă *adj., s. m. f.* (persoană) fără cetățenie; heimatlos (< fr. *apatride*)

apatridíe *s. f.* situația de apatrid. (< fr. *apatridie*)

Apatúrii *s. f. pl. (ant.)* sărbători solemne în cinstea zeiței Venus, care aminteau vechea organizare a Atenei. (< fr *apaturies*, lat., gr. *apaturia*)

apectomíe *s. f.* îndepărtare chirurgicală a apexului unei rădăcini dentare. (< *apex* + *-ectomie*)

apedúct *s. n.* sistem de construcții și instalații de transportare a apei de la locul de captare până la cel de consum. (< lat. *aquaeductus*)

apeirofobíe *s. f.* teamă excesivă, nejustificată, de infinit. (< engl., gr. *apeirophobia*)

apeirón *s. n. (fil.;* la Anaximandru) element primar și cauză materială a lucrurilor, materie indeterminată și infinită (aerul, apa, focul și pământul). (< gr. *apeiron*)

apél *s. n.* **1.** strigare a numelui cuiva. **2.** chemare scrisă sau orală adresată unei colectivități. • îndemn, cerere, rugăminte. **3.** semnal sonor sau luminos produs într-un post de telefon, de telegraf etc. **4.** (*jur.*) acțiune făcută de o instanță judecătorească imediat superioară pentru a schimba sau a infirma o hotărâre dată de o instanță inferioară. (< fr. *appel*)

apelá I. *vb. intr.* a face apel la cineva, a adresa o cerere. • (*jur.*) a face apel (**4**). **II.** *tr. (inform.)* a cere, a încerca să obțină (date, informații). (< fr. *appeler*, lat. *appellare*)

apelábil, -ă *adj.* (*jur.*) în privința căruia se poate face apel. (< fr. *appelable*)

apelánt, -ă I. *adj.* care apelează. **II.** *adj., s. m. f.* (cel) care face un apel (**4**). (< fr. *appelant*)

apelatív, -ă *adj., s. n.* (substantiv) comun; nume calificativ. (< fr. *appellatif*, lat. *appellativus*)

apelativizá *vb. tr.* (*rar*) a transforma un termen în apelativ. (< *apelativ* + *-iza*)

apelațiúne *s. f.* **1.** denumire, calificare, nume. **2.** (*jur.*) apel. • adresare (însoțită de o cerere, de o rugăminte). (< fr. *appellation*, lat. *appellatio*)

apélla *s. f.* adunare populară în Sparta antică, având toți cetățenii cu drepturi depline, trecuți de 30 de ani. (< gr. *apella*)

APENDIC(O)- *elem.* „apendic" (< fr. *appendic/o/-*, gr. *appendix, -icis*, ados)

apendicalgíe *s. f.* durere la nivelul apendicelui. (< fr. *apendicalalgie*)

apendíce[1] *s. f.* parte a unui lucru ca o prelungire a acestuia. • element fonic suplimentar care însoțește articulația unui sunet. **4.** supliment, adaos la o lucrare; anexă. (< fr. *appendice*, lat. *appendix*)

apendice/apéndice[2] *s. n.* **1.** prelungire a intestinului gros, care pornește de la cec[2]. **2.** organ al unor aparate anatomice la artropode, arahnide, crustacee etc. (< fr. *appendice*, lat. *appendix*)

apendicectomíe *s. f.* ablație a apendicelui (1). (< fr. *appendicectomie*)

apendicită *s. f.* inflamație a apendicelui (1). (< fr. *appendicite*)

apendicocél *s. n.* hernie a apendicelui (1). (< fr. *appendicocèle*)

apendícolíză *s. f.* apendicectomie în care apendicele este eliberat de aderențele din jur. (< fr. *appendicolyse*)

apendicostomíe *s. f.* deschidere a apendicelui (1) la piele și crearea unui drenaj al conținutului cecal. (< fr. *appendicostomie*)

apendícul *s. n.* apendice mic. (< fr. *appendicule*)

apendiculár, -ă *adj.* referitor la apendice; în formă de apendice (1). (< fr. *appendiculaire*)

apepsíe *s. f.* digestie defectuoasă datorită insuficienței pepsinei în sucul gastric. (< fr. *apepsie*)

apercépe *vb. tr.* a percepe, a asimila. (după germ. *apperzipieren*)

aperceptíbil, -ă *adj.* care poate fi perceput. (< fr. *aperceptible*)

aperceptibilitáte *s. f.* calitatea de a fi aperceptibil. (< fr. *aperceptibilité*)

aperceptiv, -ă *adj.* referitor la apercepție; care aparține apercepției. (< fr. *aperceptif*)

aperceptivitáte *s. f.* facultatea apercepției. (< fr. *aperceptivité*)

apercépție *s. f.* integrare a percepției în experiența cognitivă anterioară. (< fr. *aperception*)

aperiódic, -ă *adj.* **1.** lipsit de periodicitate; aciclic. **2.** (despre un sistem fizic) care atinge fără oscilații o poziție de echilibru. (< fr. *apériodique*)

aperiodicitáte *s. f.* caracter aperiodic. (< *aperiodic* + *-itate*)

aperistaltísm *s. n.* lipsă a peristaltismului unei părți sau a întregului intestin. (< fr. *apéristaltisme*)

aperitív *s. n.* gustare (sau băutură) înainte de masă. (< fr. *apéritif*, lat. *aperitivus*)

apersonalizáre *s. f.* depersonalizare nevrotică, ca un deficit de responsabilitate matură de a se conduce în viață. (< *a-* + *personalizare*)

apért, -ă *adj.* (despre flori, muguri, preflorație) neaco-perit, deschis. (< lat. *apertus*)

apérto *adj. inv., adv. (muz.)* **1.** (despre sunete) deschis. **2.** (despre instrumente de suflat) fără surdină. (< it. *aperto*)

apertométru *s. n.* aparat pentru măsurarea aperturii obiectelor microscopice. (< fr. *apertomètre*, engl. *apertometer*)

apertúră *s. f.* **1.** deschizătură, orificiu. **2.** grad de deschidere a canalului fonator în timpul emiterii unui fonem. **3.** caracteristică a aparatelor microscopice, fotografice etc. dată de unghiul sub care se vede diamentrul primei lentile din punctul de intersecție al axei obiectivului cu planul acestuia. (< fr. *aperture*, lat. *apertura*)

apetál, -ă I. *adj.* (despre flori) lipsit de petale. **II.** *s. f. pl.* grup de plante dicotiledonate cu florile fără petale. (< fr. *apétale/s/*)

apeténță *s. f.* înclinație către ceva; dorință, poftă. (< fr. *appétence*, lat. *appetentia*)

apetisánt, -ă *adj.* care trezește apetitul; atrăgător, ispititor. (< fr. *appétissant*)

apetit *s. n.* poftă de mâncare; apetiție. (< fr. *appétit*)

apetitív, -ă *adj.* prin care se datorește sau se vrea ceva. (< *apetit* + *-iv*)

apetiție *s. f.* dorință, râvnă; tendință de a satisface o nevoie. (< fr. *appétition*, lat. *appetitio*)

ápex *s. n.* **1.** creştet, vârf. **2.** punct de pe sfera cerească spre care se deplasează Soarele. **3.** extremitatea posterioară a cochiliei gasteropodelor. **4.** bonetă a flaminilor, la romani. **4.** mitra vechilor regi şi satrapi perşi. (< fr., lat. *apex*)

apexián, -ă *adj.* referitor la extremitatea unui organ anatomic, conic. (< fr. *apexien*)

apexítă *s. f.* **1.** osteită a vârfului stâncii temporalului. **2.** inflamaţie a porţiunii apexiene a dintelui. (< fr. *apexite*)

apexocardiográmă *s. f.* curbă rezultată din înregistrarea grafică a mişcărilor şocului apexian. (< *apex* + *cardiogramă*)

API- *elem.* „albină". (< fr. *api-*, cf. lat. *apis*)

a piacére *loc. adv. (muz.)* după plac, după dorinţă. (< it. *a piacere*)

APIC(O)- *elem.* „vârf, extremitate". (< fr. *apic/o/-*, cf. lat. *apex, apicis*)

apicá *vb. tr.* (*mar.*) a înclina o vergă sau un pic[1]. (< fr. *apiquer*)

apicál, -ă *adj.* **1.** (*anat.*) situat în vârful unui organ. **2.** (despre consoane) care se articulează cu vârful limbii apropiat de dinţi, de alveole sau de bolta palatului. (< fr. *apical*)

apicectomíe *s. f.* ablaţie a porţiunii apicale a rădăcinii unui dinte. (< engl. *apicectomy*)

apícol, -ă *adj.* referitor la albinărit. • de (la) albine. (< fr. *apicole*)

apicolízá *s. f.* **1.** operaţie de turtire a vârfului unui plămân. **2.** leziune a vârfului rădăcinii dentare. (< fr. *apicolyse*)

apiculát, -ă *adj.* (despre frunze, fructe) terminat cu vârf scurt şi ascuţit. (< fr. *apiculé*)

apicultór, -oáre *s. m. f.* cel care se ocupă cu apicultura. (< fr. *apiculteur*)

apicultúră *s. f.* ştiinţă care se ocupă cu creşterea albinelor; albinărit. (< fr. *apiculture*)

apíde *s. f. pl.* familie de insecte himenoptere: albinele, bondarii etc. (< fr. *apidés*)

apidologíe *s. f.* studiul biologic al albinei domestice. (< fr. *apidologie*)

apifitoterapíe *s. f.* terapie cu extrase din plante şi produse apicole. (< *api-* + *fitoterapie*)

apifobíe *s. f.* teamă patologică de albine. (< engl. *apiphobia*)

apifórm, -ă *adj.* de forma unei albine. (< fr. *apiforme*)

apifúg, -ă (despre un preparat) care îndepărtează albinele. (< fr. *apifuge*)

apinealísm *s. n.* insuficienţă a secreţiei glandei pineale; anepifizie. (< fr. *apinéalisme*)

apiól *s. n.* ulei volatil din seminţele de pătrunjel, folosit ca febrifug şi emenagog. (< fr. *apiol*)

apiolínă *s. f.* principiu activ extras din apiol, folosit ca emanagog. (< fr. *apioline*)

apiologíe *s. f.* studiu ştiinţific al albinelor. (< engl. *apio-logy*)

apipunctúră *s. f.* terapie cu înţepături de albine în punctele de apunctură. (< *api-* + /a/*punctură*)

apirén, -ă *adj.* (despre fructe) fără sâmbure. (< fr. *apyrène*, lat. *apyrenus*)

apirétic, -ă *adj.* afebril. (< fr. *apyrétique*)

apirexíe *s. f.* absenţă a febrei în caz de boală. (< fr. *apyrexie*)

apirogén, -ă *adj.* care previne febra. (< fr. *apyrogène*)

apiterapeút *s. m.* medic specialist în apiterapie. (< *api-* + *terapeut*)

apiterapéutic, -ă *adj.* care foloseşte produsele apicole. (< *api-* + *terapeutic*)

apiterápic, -ă *adj.* referitor la apiterapie. (< *apiterap/ie/* + *-ic*)

apiterapíe *s. f.* folosire a produselor apicole în scop terapeutic. (< fr. *apithérapie*)

apituitarism *s. n.* suprimare a funcţiei hipofizei. (< fr. *apituitarisme*)

aplacentál, -ă *adj.* lipsit de placentă. (< engl. *aplacental*)

aplacentáre *s. n. pl.* grup de mamifere inferioare lipsite de placentă; metateriene. (< fr. *aplacentaires*)

aplaná *vb. tr.* **1.** a înlătura, a potoli (un conflict) **2.** a netezi, a nivela (un teren, fundamentul unui drum). (după fr. *aplanir*)

aplanát *adj., s. n.* (sistem optic) aplanetic. (< fr. *aplanat*)

aplanétic, -ă *adj.* care prezintă aplanetism. (< fr. *aplanétique*)

aplanetísm *s. n.* proprietate a unui sistem optic de a da o imagine plană, perpendiculară pe axa sa, pentru un obiect de asemenea plan, perpendicular pe această axă. (< fr. *aplanétisme*)

APLANO- *elem.* „nemişcat, imobil". (< fr. *aplano-*, cf. gr. *aplanes*)

aplanogamét *s. m.* gamet neciliat, fără mobilitate. (< fr. *aplanogamète*)

aplanogametánge *s. m.* organ al plantelor în care se formează aplanogameţii. (< fr. *aplanogamétange*)

aplanospór *s. m.* spor asexuat, unicelulat şi imobil. (< fr. *aplanospore*)

aplanosporánge *s. m.* sporange care conţine aplanospori. (< fr. *aplanosporange*)

aplástic, -ă *adj.* **1.** lipsit de structură, de o formă bine definită. **2.** (despre anemie) care nu prezintă indicii de regenerare a globulelor roşii. (< fr. *aplastique*)

aplát *s. n.* tentă de o singură culoare (în pictură, gravură etc.) (< fr. *aplat*)

aplatizá *vb. tr., refl.* a (se) face plat; a (se) turti (prin presare). • (*fig.*) a (se) uniformiza. (după fr. *aplatir*)

aplatizáre *s. f.* **1.** acţiunea de a (se) aplatiza. **2.** proces natural prin care prundişurile de formă sferoidală capătă formă plată. **3.** modificare a parametrilor unor elemente de circuit electric, în scopul de a reduce variaţiile unei mărimi într-un anumit interval de timp. (< *aplatiza*)

aplaudá *vb.* **I.** *intr.* a bate din palme. **II.** *tr. (fig.)* a-şi exprima mulţumirea, entuziasmul, prin aplauze. (< lat. *applaudere*, după fr. *applaudir*)

aplaudác, -ă *s. m. f.* (*fam.*) cel care bate frenetic din palme. (< *aplauda* + *-ac*)

apláuze *s. n. pl.* bătăi repetate din palme (în semn de admiraţie, de mulţumire etc.). (< it. *applauso*, lat. *ap-plausus*)

aplázic, -ă *adj.* (despre ţesuturi, organe) care prezintă aplazie. (< fr. *aplasique*)

aplazíe *s. f.* atrofiere a unui ţesut sau organ, datorată întreruperii procesului de dezvoltare. (< fr. *aplasie*)

aplicá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a face (un lucru) să adere, să se lipească de ceva. **2.** a pune în practică. • a administra (un tratament medical). **3.** a raporta un principiu general la ceva. **II.** *refl. (rar)* a se dedica, a se consacra. (< fr. *appliquer*, lat. *applicare*)

aplicábil, -ă *adj.* care poate fi aplicat. • potrivit, adecvat. (< fr. *applicable*)

aplicabilitáte *s. f.* însuşirea de a fi aplicabil. (< fr. *applicabilité*)

aplicát, -ă *adj.* **1.** lipit, aşezat pe... **o** *artă ~ă* = artă decorativă. **2.** pus în practică. • (despre ştiinţe) cu aplicaţii practice. • (despre oameni) înzestrat, talentat. (< *aplica*)

aplicatív, -ă *adj.* **1.** cu caracter de aplicaţie. **2.** (*bot.*) alipit pe alt organ fără aderenţă. (< fr. *applicatif*)

aplicativitáte *s. f.* caracter aplicativ. (< fr. *applicativité*)

aplicator, -oáre **I.** *adj.* care serveşte pentru a aplica un produs pe o suprafaţă. **II.** *s. n.* colţ de mâner pentru zugrăvit. (< fr. *applicateur*)

aplicáţie *s. f.* **1.** punere în practică; aplicare. **o** *punct de ~* = punct în care se exercită o forţă asupra unui corp; *şcoală de ~* = instituţie şcolară ataşată pe lângă o instituţie de pregătire a cadrelor, în care se face practică pedagogică. • (*mil.*) formă de pregătire a comandamentelor şi trupelor prin rezolvarea unor situaţii de luptă ipotetice. **2.** (*fig.*) aptitudine, talent. (< fr. *application*, lat. *applicatio*)

aplícă *s. f.* **1.** ornament în relief care se aplică pe veşminte, vase, mobilier etc. **2.** lampă de iluminat, care se fixează pe perete. (< fr. *applique*)

aplít *s. n.* rocă eruptivă de culoare deschisă, cu aspect granular fin. (< fr. *aplite*, germ. *Aplit*)

aplómb *s. n.* **1.** îndrăzneală, siguranţă în felul de a se comporta, de a vorbi. **2.** direcţie verticală, verticalitate. • poziţie şi direcţie a picioarelor unui animal în raport cu pământul şi cu planul median al corpului. (< fr. *aplomb*)

aplústră *s. f.* (*ant.*) piesă a unei corăbii plasată la pupă şi ornată cu banderole. (< fr. *aplustre*, lat. *aplustra*)

apnée *s. f.* întrerupere temporară a respiraţiei. (< fr. *apnée*)

apneumíe *s. f.* absenţa plămânilor, proprie amfibienilor terestri cu respiraţie cutanată. (< fr. *apneumie*)

APO- *pref.* „departe (de)"; „derivat, obţinut (din)". (< fr. *apo-*, cf. gr. *apo*)

apocalíps *s. n.* / apocalípsă *s. f* viziune mistică înspăimântătoare a sfârşitului lumii în religia creştină. • scriere care înfăţişează alegoric sfârşitul lumii. (< fr. *apocalypse*, gr. *apokalypsis*)

apocalíptic, -ă *adj.* care evocă sfârşitul lumii, catastrofic; teribil. (< fr. *apocalyptique*)

apocárp, -ă *adj.* care prezintă apocarpie. (< fr. *apocarpe*)

apocarpíe *s. f.* stare a unei flori ale cărei carpele nu sunt unite în pistil. (< fr. *apocarpie*)

apocarterésis *s. n.* sinucidere prin inaniţie. (< gr. *apokarteresis*)

apocatastáză *s. f.* readucere la un stadiu anterior. • (la stoici şi unii mistici) reconstituire a unor situaţii iniţiale de proveniență originară. (< fr. *apocatastase*, gr. *apokatastasis*)

apocéntru *s. n.* punct al orbitei unui corp ceresc unde acesta se află la cea mai mare distanţă de corpul central în jurul căruia se mişcă. (< fr. *apocentre*)

apocínacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate, erbacee sau lemnoase, cu frunze opuse şi flori hermafrodite, actinomorfe, şi cu latex, din regiunile tropicale şi mediteraneene. (< fr. *apocynacées*)

apocodeínă *s. f.* alcaloid din clorhidrat de codeină, ca şi apomorfina. (< fr. *apocodeine*)

apocopá *vb. tr.* a produce o apocopă. (< germ. *apoko-pieren*)

apocópă *s. f.* **1.** cădere a consoanei finale a unui cuvânt sau a unei silabe de la sfârşitul acestuia. **2.** fractură cu pierderea unei părţi a osului. (< fr. *apocope*, lat. *apocopa*)

apocríf, -ă I. *adj.* (despre documente, scrieri) atribuit în mod fals unui alt autor; neautentic. **II.** *s. n.* scriere religioasă nerecunoscută de canoane. (< fr. *apocryphe*, lat. *apocryphus*)

apocrín, -ă *adj., s. f.* (glandă) care, o dată cu secreţia, elimină şi o parte a celulei. (< fr. *apocrine*)

apocromát, -ă *adj., s. n.* (obiectiv) apocromatic. (< fr. *apochromate*)

apocromátic, -ă *adj.* (despre un obiectiv fotografic) a cărui aberaţie cromatică a fost corectată pentru trei culori (roşu, galben şi violet). (< fr. *apochromatique*)

apód, -ă I. *adj.* (despre animale) lipsit de picioare. **II.** *s. n. pl.* nume dat unor animale fără lipsa membrelor şi forma alungită (holoturii, peşti ososi, amfibieni). (< fr. *apode/s/*)

apodíctic, -ă *adj.* (despre judecăţi, raţionamente) care exprimă raporturi şi legături necesare între fenomene. • care nu permite opoziţie; indiscutabil. (< fr. *apodictique*, lat. *apodicticus*)

apodicticitáte *s. f.* (*rar*) caracter apodictic. (< fr. *apodicticitate*)

apodíe *s. f.* monstruozitate caracterizată prin lipsa congenitală a picioarelor. (< fr. *apodie*)

apodióxis *s. n.* figură retorică constând în respingerea unui argument ca fiind absurd. (< fr., gr. *apodioxis*)

apodóză *s. f.* propoziţie principală regentă a unei subordonate condiţionale, aşezată după aceasta. (< fr. *apodose*, gr. *apodosis*)

apoenzímă *s. f.* componentă proteică nespecifică a unor engime; apoferment. (< fr. *apoenzyme*)

apoétic, -ă *adj.* lipsit de poezie. (< *a-* + *poetic*)

apofántic, -ă *adj.* (*log.*) care evidenţiază existenţa unui raport printr-o afirmaţie sau negaţie cu privire la ceva. (< fr. *apophantique*, gr. *apophantikos*)

apoferméntt *s. n.* apoenzimă. (< germ. *Apoferment*, engl. *apoferment*)

apofilaxíe *s. f.* (*med.*) slăbire a puterii de apărare a organismului. (< fr. *apophylaxie*)

apofilít *s. n.* mineral din grupul zoolitilor care se găseşte în cavităţile rocilor efuzive de tipul bazaltelor. (< fr. *apophylite*)

apofíte *s. f. pl.* plante de origine autohtonă devenite antropocore, uşor adaptabile în culturi. (< fr. *apophytes*)

apofizár, -ă *adj.* al apofizei. (< fr. *apophysaire*)

apofíză *s. f.* **1.** proeminenţă a unui os. **2.** umflătură la baza unei capsule. **3.** ramură secundară a unei roci eruptive. **4.** mulură concavă care marchează legătura dintre fusul unei coloane şi baza ei. (< fr. *apophyse*, gr. *apophysis*, excrescenţă)

apofizítă *s. f.* osteită limitată la o apofiză (1). (< fr. *apophysite*)

apofoníe *s. f.* alternanţă vocalică; ablaut. (< fr. *apophonie*)

apoftegmátic, -ă *adj.* cu caracter de apoftegmă. (< fr. *apophtegmatique*)

apoftégmă *s. f.* formulare aforistică memorabilă; maximă, sentinţă, adagiu. (< fr. *apophtegme*, gr. *apophthegma*)

apogalaxíe *s. f.* poziţie, cea mai mare distanţă faţă de galaxia noastră. (< fr. *apogalaxie*)

apogám, -ă *adj.* apogamic. (< fr. *apogame*)

apogámic, -a *adj.* care prezintă apogamie; apogam. (< fr. *apogamique*)

apogamie *s. f.* dezvoltare a embrionului din oricare celulă a sacului embrionar, cu excepţia ovulului; apomixie. (< fr. *apogamie*)

apogeníe *s. f.* (*bot.*) pierdere a capacităţii de reproducere a unui organism. (< fr. *apogénie*)

apogéu *s. n.* **1.** punctul cel mai depărtat de Pământ de pe orbita unui satelit natural sau artificial. **2.** punct culminant în dezvoltarea unui fenomen, a unei situaţii etc.; culme. (< fr. *apogée*, gr. *apogaion*)

apogiatúră *s. f.* (*muz.*) ornament melodic din unul sau mai multe sunete, executate prin scurtarea duratei normale a notei precedente. (< it. *appoggiatura*)

apoginíe *s. f.* (*bot.*) incapacitate de reproducere a unui organ femel. (< fr. *apogynie*)

apokinú *s. n.* folosire a unei părţi de propoziţie subordonată la două cuvinte regente. (< gr. *apokoinu*, determinant comun)

apolinár, -ă *adj.* apolinic. **o** *jocuri ~e* = jocuri la Roma în cinstea zeului Apolo în timpul celui de-al doilea război punic. (< fr. *apollinaire*, lat. *ludi apollinares*)

apoliníán, -ă *adj.* apolinic. (< fr. *apollinien*)

apolínic, -ă *adj.* **1.** referitor la zeul Apolo; apolinar; apolinian. • luminos, senin, echilibrat. **2.** (la Nietzsche) spirit meditativ, caracterizat prin echilibru, armonie, măsură, claritate în gândire. (< germ. *apollinisch*)

apolinísm *s. n.* caracter apolinic. (< *apolin/ic/* + *-ism*)

apolític, -ă *adj., s. m. f.* (cel) lipsit de spirit politic. (< fr. *apolitique*)

apolitísm *s. n.* abţinere de la viaţa politică; indiferenţă politică. (< fr. *apolitisme*)

apólo *s. m.* (*fam.*) bărbat de mare frumuseţe. (< fr. *apollon*)

apológ *s. n.* scurtă povestire (în proză) cu intenţii mora-lizatoare. (< fr. *apologue*, lat. *apologus*, gr. *apologos*)

apologét *s. m.* **1.** cel care laudă cu un zel excesiv o persoană, o idee etc.; apologist. **2.** autor de apologii (2). (< germ. *Apologet*)

apologétic, -ă I. *adj.* care conţine o apologie. **II.** *s. f.* **1.** ramură a teologiei care are ca scop apărarea creştinismului. **2.** sistem preconceput, teorie etc. prin care se elogiază neîntemeiat o persoană, o idee, un sistem etc. (< fr. *apologétique*)

apologetísm *s. n.* apologie (1). (< *apologet* + *-ism*)

apologíe *s. f.* **1.** laudă exagerată, apărare servilă şi interesată; apologetism. **2.** scriere, cuvântare prin care se ia apărarea cuiva sau a ceva. (< fr. *apologie*, lat., gr. *apologia*)

apologísm *s. n.* discurs cu nuanţă ironică, în care oratorul face adversarului o concesie fără valoare. (< *apologie* + *-ism*)

apologíst, -ă *s. m. f.* apologet (1). (< fr. *apologiste*)

apologizá *vb. tr.* a lăuda excesiv; a face apologia (cuiva sau a ceva). (< it. *apologizzare*)

apolónic, -ă *adj* referitor la opera matematică a lui Apollonius, în care apar pentru prima dată denumirile celor trei conice: elipsa, hiperbola, parabola şi alte noţiuni, ca: diametri, axe, focare etc. (< germ. *apollonisch*)

apomagmátic, -ă *adj.* (despre agregate cristaline sau amorfe) format din crăpăturile scoarţei terestre din soluţii magmatice. (< fr. *apomagmatique*)

apomeiózá *s. f.* eliminare a meiozei în procesul de formare a generaţiei asexuate, la plante. (< fr. *apoméiose*)

apométru *s. n.* contor de apă. (< *apă* + *-metru*[2])

apomictic, -ă *adj.* care prezintă apomixie. (< germ. *apomiktisch*)

apomixíe *s. f.* apogamie. (< fr. *apomixie*)

apomórf, -ă *adj.* (*biol.*; despre organisme) care rezultă din diviziunea unei anumite specii. (< fr. *apomorphe*)

apomorfínă *s. f.* derivat al morfinei, fără acţiune analgezică sau hipnotică. (< fr. *apomorphine*)

aponevrectomíe *s. f.* rezecție a unei aponevroze. (< fr. *aponévrectomie*)
aponevrótic, -ă *adj.* referitor la aponevroză. (< fr. *aponévrotique*)
aponevrotomíe *s. f.* secționare chirurgicală a unei aponevroze. (< fr *aponévrotomie*)
aponevrózǎ *s. f.* membrană fibroasă, foarte rezistentă, care acoperă și susține mușchii. (< fr. *aponévrose*)
aponevrozítă *s. f.* inflamație a unei aponevroze. (< fr. *aponévrosite*)
apoplécticǃ, -ă *adj., s. m. f.* (om) predispus la apoplexie. (< fr. *apoplectique*)
apoplectifórm, -ă *adj.* care prezintă simptomele apoplexiei. (< fr. *apoplectiforme*)
apoplexíe *s. f.* **1.** pierdere totală a conștiinței, provocată de ruptura unui vas din creier, urmată de hemoragie. **2.** boală a plantelor datorată căldurilor excesive, ducând la uscarea lor bruscă. (< fr. *apoplexie*, lat., gr. *apoplexia*)
apoptózǎ *s. f.* proces care elimină celulele nedorite din organism, prin crearea unor specii din oxigen reactiv. (< *apo-* + *-ptoză*)
aporém *s. n.* raționament dialectic care conduce la contradicție. (< germ. *Aporem*)
aporétic, -ă **I.** *adj.* cu caracter de aporie. **II.** *s. m. f.* adept al filosofiei scepticului Pyrrhon. **III.** *s. f.* modalitate de filosofare care se rezumă la punerea problemelor, în termeni noi, fără a căuta răspunsuri. (< fr. *aporétique*)
aporíe *s. f.* **1.** (*fil.*) incapacitate de a decide între două argumentări contradictorii. **2.** problemă grea sau imposibil de rezolvat. (< fr. *aporie*, lat., gr. *aporia*)
apórt[1] *interj.* (pentru a îndemna un câine să aducă vânatul doborât) adu! caută! (< fr. *apporte*)
apórt[2] *s. n.* **1.** contribuție a unei persoane sau colectivități la o întreprindere, la o acțiune comună. **2.** bunuri (i)mobile, bani, valori pe care un asociat le aduce într-o unitate economică. • capital cu care un acționar contribuie la o societate pe acțiuni. (< fr. *apport*)
aportá *vb. tr.* (despre câini) a aduce vânatul împușcat sau un obiect aruncat. (< fr. *apporter*)
aportáj *s. n.* aportare. (< fr. *apportage*)
aportór *s. m.* câine de vânătoare care aduce vânatul. (< fr. *apporteur*)
aposiopézǎ *s. f.* **1.** reticență; întrerupere a vorbirii. **2.** figură de stil constând în întreruperea unei propoziții sau fraze din cauza grabei, ori pentru că interlocutorul poate înțelege singur ce ar mai urma să se spună. (< fr. *aposiopèse*, gr. *aposiopesis*)
apositíe *s. f.* senzație de dezgust puternic față de hrană. (< engl. *apositia*)
apospermíe *s. f.* reproducere fără fecundare sau fără semințe. (< fr. *apospermie*)
aposporíe *s. f.* reproducere a unui gametofit diploid direct din sporofit, fără meioză. (< fr. *aposporie*)
apostát, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care a săvârșit o apostazie. (< fr. *apostat*, lat. *apostata*, gr. *apostates*)
apostátic, -ă *adj.* de apostat; rebel. (< it. *apostatico*)
apostazíe *s. f.* **1.** renegare publică a unei credințe religioase, a unor convingeri. **2.** răzvrătire împotriva stă-pânirii. (< fr. *apostasie*, lat., gr. *apostasia*)
a posteriórǃ *loc. adj. și adv.* (despre raționamente, cunoștințe) care provine numai din experiență. (< lat. *a posteriori*, din ceea ce urmează)
aposteriorísm *s. n.* concepție filosofică potrivit căreia toate cunoștințele se capătă prin experiența individuală. (< fr. *apostériorisme*)
aposteriorístǃ, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care folosește raționamentele a posteriori; pozitivist, deductiv. (< fr. *apostérioriste*)
apostíe *s. f.* lipsa congenitală a prepuțului. (< fr. *aposthie*)
apostílă *s. f.* rezoluție pusă pe o petiție, pe un act oficial. (< fr. *apostille*)
apostilb s. m. unitate fotometrică de măsură a luminanței, egală cu strălucirea unei suprafețe de 1 m^2 care emite fluxul de un lumen. (< germ. Apostilb)
apostolát *s. n.* propagare a unor idei, a unei învățături; îndeplinire cu abnegație a unei misiuni. (< fr. *apostolat*, lat. *apostolatus*)
apostólic, -ă *adj.* **1.** referitor la apostoli, conform cu ideile lor. **2.** papal. (< fr. *apostolique*, lat. *apostolicus*)
apostróf *s. n.* semn ortografic în formă de virgulă (') care marchează absența accidentală a unor sunete ori silabe. (< fr. *apostrophe*, lat. *apostrophus*, gr. *apostrophos*)
apostrofá *vb. tr.* a adresa cuiva o mustrare, a dojeni, a critica. (< fr. *apostropher*)
apostrófă *s. f.* **1.** mustrare, reproș. **2.** figură retorică constând în întreruperea bruscă a șirului ideilor pentru a se adresa direct unei persoane sau unui lucru. (< fr., gr. *apostrophe*, lat. *apostopha*)
apotéciu *s. n.* organ reproducător, la ascomicete și licheni, în care se formează ascele. (< fr. *apothécium*)
apotémă *s. f.* segment de dreaptă care unește centrul unui poligon regulat cu mijlocul oricăreia dintre laturi; înălțime a feței laterale a unei piramide regulate. (< fr. *apothème*)
apoteótic, -ă *adj.* care constituie o apoteoză; triumfal. (< *apote/oză* + *-otic*)
apoteozá *vb. tr.* **1.** (*ant.*) a trece în rândul zeilor; a deifica, a diviniza. **2.** (*fig.*) a acorda (cuiva) onoruri neobișnuite; a preamări, a slăvi. (< fr. *apothéoser*)
apoteózǎ *s. f.* **1.** (*ant.*) solemnitate de trecere (a unui erou, a unui împărat) în rândul zeilor. **2.** (*fig.*) preamărire, slăvire, glorificare. **3.** denumire a scenelor finale cu caracter solemn și triumfal din opere sau balete; încheiere solemn a unei piese muzicale. (< fr. *apothéose*, lat., gr. *apotheosis*)
apotróp, -ă *adj. (bot.;* despre ovule) prins lateral pe peretele placentar. (< fr. *apotrope*)
apotropáic, -ă *adj.* (despre obiecte sau formule magice) destinat apărării împotriva duhurilor rele. (< fr. *apo-tropaïque*)
apotropéu *s. n.* talisman sau orice mijloc folosit în magie pentru îndepărtarea spiritelor rele. (< gr. *apo-tropaion*)
apotropísm *s. n.* curbare a plantelor contrară direcției factorului de excitație. (< fr. *apotropisme*)
apozá *vb. tr.* (*rar*) a pune, a aplica. (< fr. *apposer*)
apozémǎ *s. f.* decocție, infuzie de substanțe vegetale la care s-au adăugat unele medicamente. (< fr. *apozème*)
apozimázǎ *s. f.* component proteic termolabil al zimazei, enzimă care produce fermentația alcoolică. (< fr. *apozymase*)
apozitív, -ă *adj.* care servește ca apoziție; apozițional. **o** *propoziție ~ă* = propoziție cu rol de apoziție, pe lângă (un element din) regentă. (< fr. *appositif*)
apozíție *s. f.* **1.** atribut substantival, pronominal sau numeral, de obicei în cazul nominativ. • orice construcție sintactică de tip apozițional. **2.** (*biol.*) creștere în grosime a membrelor celulare prin depunerea succesivă a straturilor noi. (< fr. *apposition*, lat. *appositio*)
apoziționál, -ă *adj.* apozitiv. (< fr. *appositionnel*)
appassionáto *adv. (muz.)* cu pasiune și înflăcărare. (< it. *appassionato*)
apprentí /a-pran-/ *s. m. (livr.)* **1.** tânăr care învață o meserie sub îndrumarea unui instructor, unui maistru. **2.** (*fig.*) începător. (< fr. *apprenti*)
apractoagnozíe *s. f.* apraxie asociată cu agnozie. (< fr. *apracto-agnosie*)
apractofagíe *s. f.* apraxie alimentară. (< fr. *apractophagie*)
apragmátic, -ă *adj.* referitor la apragmatism. (< fr. *appragmatique*)
apragmatísm *s. n.* incapacitate de a acționa coerent, de a coordona ansamblul acțiunilor parțiale care concură la realizarea unui scop util. (< fr. *apragmatisme*)
apráxic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de apraxie. (< fr. *apraxique*)
apraxíe *s. f.* incapacitate patologică de a executa mișcări coordonate ca urmare a unor leziuni ale creierului. (< fr. *apraxie*)
aprecáție *s. f.* formulă de încheiere. (< lat. *apprecatio*)
apreciá *vb. tr.* **1.** a stabili valoarea, a evalua, a estima. • a prețui, a stima (pe cineva). **2.** a socoti, a considera (că). (< fr. *apprécier*, lat. *appretiare*)
apreciábil, -ă *adj.* care poate fi apreciat; considerabil. (< fr. *appréciable*)

apreciatív, -ă *adj.* care marchează o apreciere. (< fr. *appréciatif*)
apreciatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care apreciază. (< fr. *appréciateur*)
apreciére *s. f.* acțiunea de a aprecia; prețuire, stimă; considerare, judecată, analiză. (< *aprecia*)
aprehendá *vb. tr. (rar)* **1.** a prinde, a pune mâna pe, a înhăța. **2.** *(fig.)* a se neliniști înainte de ivirea unui pericol posibil, a se teme de... (< fr. *appréhender*, lat. *apprehendere*)
aprehensiúne *s. f.* teamă vagă, nedesluşită, cauzată de presupunerea posibilității unui pericol. (< fr. *appréhension*, lat. *apprehensio*)
aprehensív, -ă *adj.* timid; neîncrezător. (< fr. *appréhensif*)
apreschí *s. n.* gheată călduroasă care se foloseşte iarna, după schiat. (< fr. *après-ski*)
apresór *s. m.* organ de fixare sau absorbție al unor plante. (< engl. *apressor*)
aprét *s. n.* preparat la tratarea țesăturilor şi fibrelor textile pentru a le da anumite calități; scrobeală. (< fr. *apprêt*)
apretá *vb. tr.* a trata cu apret; a scrobi. (< fr. *apprêter*)
apretáj *s. n.* apretare. (< fr. *apprêtage*)
apretór, -oáre *s. m. f.* lucrător care apretează țesături, piei etc. (< fr. *apprêteur*)
apretúră *s. f.* **1.** operațiile de fierbere, înălbire, apretare etc. ale unui material textil. **2.** secție, instalație unde se fac asemenea operații. (< germ. *Appretur*, fr. *apprêture*)
a prióri *loc. adj. şi adv.* (în mod) aprioric. (< lat. *a priori*, din ceea ce precedă)
aprióric, -ă *adj.* (despre cunoştințe) care nu provine din experiență; anterior oricărei experiențe, bazat exclusiv pe rațiune. (< germ. *apriorisch*)
apriorísm *s. n.* concepție filosofică idealistă care consideră cunoaşterea esenței lucrurilor anterioară experienței omului. (< fr. *apriorisme*)
aprioríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al apriorismului. (< fr. *aprioriste*)
aprioritáte *s. f.* caracter aprioric. (< fr. *apriorité*)
aprobá *vb. tr.* a încuviința o acțiune, o părere etc.; a-şi da consimțământul, a fi de acord. • a rezolva favorabil. (< lat. *approbare*)
aprobabilitáte *s. f.* (*rar*) tendința de a-şi da asentimentul la propunerile interlocutorului. (< fr. *approbabilité*)
aprobáre *s. f.* **1.** faptul de a aproba, încuviințare. **2.** act prin care se aprobă ceva. (< *aproba*)
aprobatív, -ă *adj.* care exprimă o aprobare; aprobator. (< fr. *approbatif*, lat. *approbativus*)
aprobativitáte *s. f.* atitudine exagerată de a aproba (pe un interlocutor). (< fr. *approbativité*)
aprobatór, -oáre *adj.* aprobativ. (< fr. *approbateur*, lat. *approbator*)
aproctíe *s. f.* lipsa congenitală a anusului. (< fr. *aproctie*)
aprofundá *vb. tr.* a studia temeinic; a pătrunde cu mintea. (după fr. *approfondir*)
apropó[1] *adv. (fam.)* ce voiam să spun! fiindcă a venit vorba! (< fr. *à-propos*)
apropó[2]**/apropóu** *s. n.* aluzie răutăcioasă la adresa cuiva. (< fr. *à-propos*)
apropriá *vb. tr.* **1.** a-şi însuşi lucruri sau bunuri străine; a-şi atribui. **2.** a face să devină potrivit (pentru). (< fr. *approprier*, lat. *appropriare*)
apropriábil, -ă *adj.* care poate fi apropriat. (< fr. *appropriable*)
aprosexíe *s. f.* slăbire a atenției, în stări confuzionale, demențe şi oligofrenii. (< fr. *aprosexie*)
aprová *vb. intr., refl.* (despre nave) a se înclina longitudinal, către proră, datorită încărcăturii neuniforme. (după it. *appruare*)
aprovizioná *vb.* **I.** *tr.* a asigura din timp, a furniza provizii, muniții, mărfuri. **II.** *refl.* a-şi face provizii. (< fr. *approvisionner*)
aprovizionáre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) aproviziona. **2.** serviciu într-o întreprindere sau instituție care se ocupă cu aprovizionarea (1). (< *aproviziona*)
aproximá *vb. tr.* a determina valoarea aproximativă a unei mărimi. (< fr. *approximer*, lat. *approximare*)
aproximatív, -ă **I.** *adj.* **1.** luat cu aproximație. **2.** care este aproape exact; imprecis, vag. **II.** *adv* cam, aproape, circa. (< fr. *approximatif*)
aproximáție *s. f.* evaluare aproximativă a unei situații. • diferența dintre valoarea exactă a unei mărimi şi o valoare apropiată de aceasta, obținută printr-o operație de aproximare. (< fr. *approximation*, lat. *aproximatio*)
aprozodíe *s. f.* monotonie a vorbirii, în timpul bolii lui Parkinson, în schizofrenie sau epilepsie. (< fr. *aprosodie*)
aprozopíe *s. f.* malformație congenitală caracterizată prin absența feței. (< fr. *aprosopie*)
apsidál, -ă *adj.* **1.** referitor la apsidă. **2.** (*mat.;* despre suprafețe) care derivă dintr-o altă suprafață, după o lege a geometriei particulare. (< fr. *apsidal*)
apsídă *s. f.* fiecare dintre extremitățile axei mari ale orbitei eliptice a unui corp ceresc. (< fr. *apside*)
apsitiríe *s. f.* afonie extremă, caracterizată prin imposibilitatea de a emite mai mult de un murmur. (< fr. *apsithyrie*)
apt, -ă *adj.* capabil; potrivit, bun (pentru). (< fr. *apte*, lat. *aptus*)
aptér, -ă **I.** *adj.* **1.** (despre insecte) lipsit de aripi. **2.** (despre tulpină, pețiol, peduncul) fără expansiuni foliolare sau membranoase în formă de aripi. **3.** (despre temple antice) fără colonade laterale. **II.** *s. f. pl.* grup de insecte inferioare, din ordinul hemipterelor fără aripi. (< fr. *aptère*, gr. *apteros*)
apterigide *s. f. pl.* familii de păsări aptere: apterix. (< fr. *aptérygidés*)
apterigóte *s. f. pl.* subclasă de insecte inferioare ametabole, fără aripi. (< fr. *aptérygotes*)
aptérix *s. m.* pasărea kiwi. (< fr. *aptéryx*)
aptialísm *s. n.* asialie. (< fr. *aptyalisme*)
aptitudinál, -ă *adj.* referitor la aptitudine. (< engl. *aptitudinal*)
aptitúdine *s. f.* înclinație, dispoziție naturală sau câştigată de a face unele lucruri; destoinicie. (< fr. *aptitude*, lat. *aptitudo*)
apțián, -ă *adj., s. n.* (din) ultimul etaj al cretacicului inferior. (< fr. *aptien*)
ápud *prep.* (ca trimitere la un text, ca izvor informativ) după, la. (< lat. *apud*, la)
apúli *s. m. pl.* trib, locuitori din Apulia (Italia). (< lat. *apuli*)
apuntá *vb. intr.* (despre avioane, elicoptere) a ateriza pe puntea unui portavion. (< fr. *apponter*)
apuntáj *s. n.* apuntare. (< fr. *appontage*)
apuntamént *s. n.* punte de-a lungul malurilor la acostarea ambarcațiunilor. (< fr. *appontement*)
apupá *vb. intr., refl.* (despre nave) a se înclina longitudinal către pupă, datorită unei încărcături neuniforme. (< fr. *appouper*)
aquamaníla /acva-/ *s. f.* vas de aramă sau de bronz folosit în Evul Mediu de către preot pentru spălarea mâinilor înainte de slujbă. (< fr. *aquamanile*)
aqua parc *s. n.* water-park. (< engl. *aqua park*)
ar[1] *s. m.* unitate de măsură pentru suprafețe de teren, de 100 m^2. (< fr. *are*)
-ár[2] **/ -(i)ér(ă) /-ór -éză** *suf.* „referitor la...“; „cel care exercită o meserie, o funcție“, „care are calificare“. (< fr. *-aire, -eur, -euse*, cf. lat. *-arius*, nume de agent)
ára *s. m.* papagal mare, viu colorat., cu coada lungă, din America de Sud. (< fr., sp. *ara*)
aráb, -ă **I.** *s. m. pl.* grup de popoare semite din Orientul Apropriat şi din nordul Africii. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din aceste popoare; arabic (I). o *arta ~ă* = artă, o sinteză între elementele mesopotamiene, persane şi bizantine, cu influențe ale tradiției locale, prezentând în construcții (moschei, palate, mausolee) curtea interioară încadrată de porticuri, iar în artele decorative ornamentul geometric şi floral; artă musulmană. *cifră ~ă* = simbol grafic, element al sistemului de numerație zecimal. • (despre cai) care aparține unei rase originare din Pen. Arabia. • (*s. f.*) limbă semitică ale cărei dialecte sunt vorbite de arabi. (< fr. *arabe*, lat. *arabus*)
arabésc, -ă **I.** *s. n.* **1.** ornament inspirat din arta arabă. • motiv decorativ ornamental din diverse combinații de figuri (linii, frunze, flori) împletite simetric. **2.** mod de exprimare prin exces de ornamente; procedeu stilistic care realizează acest mod. **3.** figură în baletul clasic, la patinaj sau la gimnastică, cu piciorul şi brațul liber spre orizontală. **4.** ornament muzical. **II.** *s. f.* piesă

muzicală cu o linie melodică bogat ornamentată. (< fr. *arabesque*)

arábic, -ă *adj.* **1.** arab (II). **2.** *gumă ~ă* = substanță cleioasă din unele specii de salcâm exotic sau obținută pe cale sintetică, pentru lipit, apretat etc. (< fr. *arabique*)

arábil, -ă *adj.* (despre pământ) bun pentru cultură. (< fr. *arable*, lat. *arabilis*)

arabinóză *s. f.* monozaharidă cu cinci atomi de carbon în moleculă. (< germ. *Arabinose*)

arabísm *s. n.* **1.** cuvânt, expresie proprii limbilor arabe. **2.** particularitate a civilizației arabe. **3.** doctrină politică ce tinde către unirea tuturor popoarelor arabe. (< fr. *arabisme*)

arabíst, -ă *s. m. f.* specialist în arabistică. (< germ. *Arabist*)

arabístică *s. f.* disciplină care studiază limba, cultura și civilizația arabă. (< germ. *Arabistik*)

arabizá *vb. tr.* a da un caracter arab. (< fr. *arabiser*)

arabizánt, -ă *adj.* care arabizează. (< fr. *arabisant*)

arabofón, -ă *adj., s. m. f.* (vorbitor) de limbă arabă. (< fr. *arabophone*)

arác *s. n.* băutură alcoolică foarte tare, rachiu din orez sau din plante suculente bogate în zahăr. (< fr. *arac*, engl. *arrack*)

aracceevísm *s. n.* atitudine despotică brutală a unui conducător. (după rus. *arakceeșcina*)

aracée *s. f. pl.* familie de plante erbacee monocotiledonate perene: rodul-pământului. (< fr. *aracées*)

aracét *s. n.* acetat de polivinil, pastă fluidă, folosit ca adeziv. (n. com.)

aracetín *s. n.* substanță cleioasă cu care se lipesc obiecte din diferite materii. (< *aracet* + *-in*)

aragáz *s. n.* **1.** amestec de gaze petroliere (butan, propan) cu etan, pentan etc. lichefiate, folosit drept combustibil comprimat în butelii speciale. **2.** mașină de gătit, reșou la care se folosește acest combustibil. (< *A*/stra/ *R*/omână/ + *gaz*)

aragonéz, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Aragon (Spania). • (*s. n.*) dialect vorbit în Aragon. **II.** *s. f.* dans popular spaniol, vioi, în măsură ternară; melodia corespunzătoare. (< fr. *aragonais*)

aragonit *s. n.* carbonat de calciu natural, cristalizat, pentru obiecte ornamentale și decorative. (< fr. *aragonite*)

arahăți *s. m. pl.* v. arhați.

arahídă *s. f.* plantă leguminoasă tropicală, cu fructe comestibile, bogate în grăsimi: „alune de pământ". • fructul însuși. (< fr. *arachide*)

ARAHN(O)- *elem.* „păianjen". (< fr. *arachn/o/-*, cf. gr. *arakhne*)

arahnefobíe *s. f.* teamă patologică de păianjeni sau de insecte în general. (< engl. *arachnephobia*)

arahníde *s. f. pl.* clasă de artropode terestre: păianjenii, scorpionii, acarienii. (< fr. *arachnides*)

arahnodactilíe *s. f.* formație congenitală caracterizată prin lungirea excesivă a degetelor. (< fr. *arachnodactylie*)

arahnoid, -ă **I.** *adj.* asemănător cu o pânză de păianjen. **II.** *s. f.* meningea mijlocie care învelește encefalul și măduva spinării. (< fr. *arachnoïde*)

arahnoidéu, -ée *adj.* asemănător cu pânza de păianjen. (< lat. *arachnoideus*, lat. *arachnoïdé*)

arahnoidián, -ă *adj.* **1.** care are finețea unei pânze de păianjen. **2.** care aparține arahnoidei. (< fr. *arachnoïdien*)

arahnoidítă *s. f.* inflamație a arahnoidei. (< fr. *arahnoïdite*)

arahnológ, -ă *s. m. f.* specialist în arahnologie. (< fr. *arachnologue*)

arahnalógic, -ă *adj.* referitor la arahnologie. (< *arachnologique*)

arahnologíe *s. f.* ramură a zoologiei care studiază arahnidele; araneologie. (< fr. *arachnologie*)

arahnóză *s. f.* stare morbidă provocată de arahnide. (< fr. *arachnose*)

araliacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate, arbori și arbuști, uneori erbacee, cu flori mici grupate în umbele simple sau compuse: iedera. (< fr. *araliacées*)

aramáic, -ă *adj.* v. arameic.

arameeán, -ă **I.** *s. m. pl.* populații semitice nomade care au pătruns, în sec. II î.H., în Mesopotamia, Palestina și Siria. **II.** *adj., s.m. f.* (locuitor) din aceste populații; arameic. • (*s. f.*) limbă vorbită de arameeni. (< fr. *araméen*)

araméic/aramáic, -ă *adj.* (despre idiomuri) din familia limbilor semitice, în care sunt scrise cărți de cult ale evreilor; aramean. • (*s. f.*) limbă semitică, una dintre cele mai importante ale Antichității. (după fr. *araméen*, sem. *aramaik*)

ARANE(O)- *elem.* „păianjen". (< fr. *arane/o/-*, cf. lat. *aranea*)

araneíde *s. n. pl.* ordin de arahnide: păianjenii. (< fr. *aranéides*)

araneografíe *s. f.* parte a entomologiei, care se ocupă cu descrierea păianjenilor. (< fr. *aranéographie*)

araneologíe *s. f.* arahnologie. (< fr. *aranéologie*)

aranjá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a rândui, a pune în ordine. • a pune la cale. **2.** (*fam.*) a face cuiva un rău. **3.** a prelucra, a transcrie o bucată muzicală pentru instrumente sau voce. **II.** *refl.* a lua anumite măsuri în interes personal; a-și face un rost. • a se înțelege cu cineva, a se pune bine. • a-și potrivi ținuta exterioară. (< fr. *arranger*)

aranjamént *s. n.* **1.** acord, înțelegere. **2.** mod de alcătuire, de dispunere. **o** ~ *muzical* = transcriere a unei piese muzicale pentru alte instrumente sau formații decât acelea pentru care a fost compusă. **3.** (*mat.; pl.*) totalitatea posibilităților de așezare a unui număr dat de obiecte, astfel încât două grupe oarecare să difere între ele fie prin natura obiectelor, fie prin ordinea lor. (< fr. *arrangement*)

aranjór, -oáre *s. m. f.* **I.** cel care adaptează un roman, o piesă de teatru sau aranjează o compoziție muzicală pentru alte instrumente. **II.** cel care aranjează, rânduiește (ceva). (< fr. *arangeur*, engl. *aranger*)

aratóriu, -ie *adj.* pentru arat; referitor la agricultură. (< fr. *aratoire*, lat. *aratorius*)

araucán, -ă *adj., s. m. f.* (amerindian) din regiunile centrale ale statului Chile și Argentina. • (*s. f.*) limbă vorbită de araucani. (< fr. *araucan*)

araucária *s. f.* arbore din America de Sud și Australia, cultivat la noi ca plantă decorativă de apartament; pin-de-Chile. (< fr., sp. *araucaria*)

araucariacée *s. f. pl.* familie de conifere: araucaria. (< fr. *araucariacées*)

arbalétă *s. f.* **1.** armă din Evul Mediu constând dintr-un arc montat pe un suport, care servea la aruncat săgeți sau proiectile. **2.** armă folosită la vânătoarea sub apă. (< fr. *arbalète*)

arbaletriér[1] *s. m.* soldat înarmat cu o arbaletă. (< fr. *arbalétrier*)

arbaletríer[2] *s. n.* grindă care servește la susținerea penelor pe care se fixează căpriorii unui acoperiș. (< fr. *arbalétrier*)

arbitrá *vb. tr.* **1.** a soluționa un diferend ca arbitru. **2.** a conduce desfășurarea regulamentară a unei competiții sportive. (<*arbitrer*)

arbitrábil, -ă *adj.* care poate fi rezolvat prin arbitraj. (< fr. *arbitrable*)

arbitragíst *s. m.* cel care se ocupă cu arbitrajul de bursă. (< fr. *arbitragiste*)

arbítráj *s. n.* **1.** soluționare a unui diferend de către o persoană sau o instituție autorizată. **o** ~ *de stat* = organ de stat care rezolvă anumite litigii patrimoniale. **2.** conducere a unei aplicații tactice, a unei competiții sportive de către un arbitru. • hotărâre luată de un arbitru. **3.** (*fin.*) cumpărare de valută, acțiuni, rente, argint, aur etc. pentru vânzare pe aceeași piață sau pe o alta. (< fr. *arbitrage*)

arbitrál, -ă *adj.* de arbitru. • format din arbitri. (< fr. *arbitral*)

arbitrár, -ă **I.** *adj.* **1.** (făcut) după bunul plac, abuziv, samavolnic. **2.** (făcut) la întâmplare. **II.** *s. n.* faptă, acțiune, situație arbitrară (I). (< fr. *arbitraire*, lat. *arbitrarius*)

arbitrarietáte *s. f.* atitudine arbitrară, procedeu arbitrar; samavolnicie. (< it. *arbitrarietà*)

arbítru *s. m.* **1.** persoană, instituție care are sarcina de a soluționa un diferend, un litigiu. **2.** cel care arbitrează o aplicație tactică, o competiție sportivă. (< fr. *arbitre*, lat. *arbiter*)

ARBOR(I)- *elem.* „arbore". (< fr. *arbor/i/-*, cf. lat. *arbor*)

arborá *vb. tr.* **1.** a ridica sus, a înălța drept, a purta (un steag, un pavilion etc.). **2.** a instala catargele la bordul unei nave. **3.** (*fig.*)

a afişa ostentativ o ţinută, o atitudine. (< fr. *arborer*, it. *arborare*)

arborádă *s. f.* ansamblul catargelor şi vergelor unei nave. (< *arbor/et/* + *-adă*)

árbore *s. m.* **1.** copac. **o** *~le vieţii* = **a)** arbore decorativ, cu tulpina piramidală şi frunze verzi, solzoase; tuia. **b)** motiv iconografic ornamental, cu caracter simbolic, cu păsări şi animale. • (*fig.*) schemă reprezentând evoluţia omului de-a lungul vieţii; *~ genealogic* = reprezentare grafică, ca un arbore, a legăturilor de rudenie dintre membrii unei familii sau grup de familii înrudite. **2.** catarg. **3.** axă care transmite o mişcare de rotaţie diferitelor organe ale unei maşini. **4.** (*mat.*) structură de date în care fiecare conţine puncte de referinţă la celelalte. **5.** (*inform.*) graf orientat, aciclic. (< lat. *arbor*)

arborescént, -ă *adj.* cu aspect şi consistenţă de arbore. • (*tehn.*) ramificat. (< fr. *arborescent*, lat. *arborescens*)

arborescénţă *s. f.* **1.** stare a unei plante arborescente. **2.** formă arborescentă. (< fr. *arborescence*)

arborét[1] *s. n.* teren plantat cu numeroase specii de arbori şi arbuşti şi destinat studiului condiţiilor lor de dezvoltare. (< lat., fr. *arboretum*)

arborét[2] *s. m.* partea superioară a unui catarg. (< lat., fr. *arboretum*)

arborícid, -ă *adj., s. n.* (substanţă) pentru combaterea anumitor plante lemnoase sau la devitalizarea rădăcinilor. (< fr. *arboricide*)

arborícol, -ă *adj.* **1.** care trăieşte pe (în) arbori. **2.** referitor la arboricultură. (< fr. *arboricole*)

arboricultór, -oáre *s. m. f.* cel care se ocupă cu arboricultura. (< fr. *arboriculteur*)

arboricultúră *s. f.* cultura arborilor şi a arbuştilor. (< fr. *arboriculture*)

arborifórm *adj.* cu aspect de arbore. (< lat. *arboriformis*)

arborizá *vb. tr.* a cultiva arbori. (< fr. *arboriser*)

arborizát, -ă *adj.* (*min.*) rezultat prin arborizaţie. (< fr. *arborisé*)

arborizáţie *s. f.* desen natural sugerând ramuri de arbori în unele minerale sau pe geamuri când îngheaţă. (< fr. *arborisation*)

arbúscul *s. m.* **1.** tufă mică cu aspect de copăcel; arbore mic. **2.** (*anat.*) organ foarte mic, ramificat ca un arbore. (< fr. *arbuscule*, lat. *arbuscula*)

arbúst *s. m.* plantă lemnoasă cu tulpina ramificată de la bază; copăcel. (< fr. *arbuste*, lat. *arbustum*)

arbustív, -ă *adj. arbustif*)

arc *s. n.* **1.** armă (primitivă) de aruncat săgeţi. • tot ceea ce are forma unui arc (1). **2.** (*mat.*) porţiune dintr-o linie curbă, dintr-un cerc. **3.** element de arhitectură în formă arcuită, care leagă între ele două ziduri, două coloane etc. **o** *~ de triumf* = monument în formă de portic arcuit ridicat în amintirea sau pentru comemorarea unui eveniment. **4.** *~ voltaic* = descărcare electrică între doi electrozi prin care circulă un curent de mare intensitate. **5.** organ de maşină, din oţeluri aliate, destinat legăturii elastice între două piese. **6.** *~ reflex* = ansamblu de elemente nervoase care asigură realizarea reflexelor. **7.** (*fig.*) arie (politică) largă, peste timp. (< lat. *arcus*, fr. *arc*)

arcá *vb. tr., refl.* a (se) arcui. (< fr. *arquer*)

arcádă *s. f.* **1.** element de arhitectură dintr-un arc şi din elementele care îl susţin. • motiv decorativ constând din înscrierea ritmică a unor arce de cerc. **2.** porţiune anatomică (osoasă) în formă de arc; partea curbată a osului frontal, deasupra ochiului. **3.** (*geol.*) microrelief de forma unui arc suspendat; portal. **4.** fiecare dintre părţile unei şei, sub formă de punţi arcuite. (< fr. *arcade*)

arcádia *s. f.* curent literar italian şi european ale cărui principii au fost elaborate de membrii academiei „Arcadia", întemeiată în Roma în 1690 şi care orientau poezia către arta bucolică, simplă şi clară a elegiei greceşti şi latine. (< it. *arcadia*)

arcadián, -ă I. *adj., s. m. f.* **1.** (locuitor) din Arcadia, regiune din Grecia antică. **2.** (membru) al academiei „Arcadia". **II.** *s. n.* dialect grecesc antic care aparţinea unui grup aheean. • de simplitate rustică. (< fr. *arcadien*)

arcádic, -ă *adj.* câmpenesc, pastoral, idilic, pitoresc. (< it. *arcadico*)

arcadiér *s. n.* membru al academiei poetice „Arcadia". (< germ. *Arkadier*)

arcán *s. n.* **1.** (*pl.*) taină, secret, mister. • loc tainic, misterios. **2.** nume dat ciclurilor astrologice de proveniență egipteană. (< fr. *arcane*, lat. *arcanum*)

arcát, -ă *adj.* arcuat. (< fr. *arqué*)

arcatúră *s. f.* şir de mici arcade decorative zugrăvite pe un zid. (< fr. *arcature*)

árcă *s. f.* (*rar*) corabie. (< it., lat. *arca*)

archebúză *s. f.* armă de foc din Evul Mediu, asemănătoare cu puşca. (< fr. *arquebuse*)

archebuziér *s. m.* soldat înarmat cu o archebuză. (< fr. *arquebusier*)

archi *adv.* (*muz.*) indicaţie pentru instrumentele de coarde cu arcuş (din orchestra simfonică). (< it. *archi*, arcuşuri)

arciférm, -ă *adj.* în formă de arc. (< fr. *arciforme*)

árco *adv.* (*muz.*) indicaţie potrivit căreia urmează să se cânte cu arcuşul, după un pizzicato. (< it. *arco*, arcuş)

arcosólium *s. n.* nişă arcuată funerară într-o biserică sau catacombă. (< fr., lat. *arcosolium*)

arcóză *s. f.* gresie foarte bogată în feldspat. (< fr. *arkose*)

árctic, -ă *adj.* situat la Polul Nord; septentrional, boreal. (< fr. *arctique*, lat. *arcticus*, gr. *arktikos*)

arctofíl, -ă *adj.* (despre plante) care creşte în regiunile nordice. (< fr. *arctophile*)

arcuát, -ă *adj.* curbat în arc; arcuit, încovoiat; arcat. (< lat. *arcuatus*)

-árd, -ă *elem.* „peiorativ, depreciativ". (< fr., germ. *-ard*)

ardenéz I. *s. m. pl.* populaţie care locuieşte în Ardeni (masiv în Franţa). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie. **III.** *s. m.* rasă de cai mari, puternici, de tracţiune, pentru transporturi grele. (< fr. *ardennais*)

ardént, -ă *adj.* **1.** înflăcărat, înfocat, pasionat. **2.** (despre nave) care, sub acţiunea vântului, se întoarce cu prora în direcţia din care bate vântul. (< fr. *ardent*, lat. *ardens*)

ardénţă *s. f.* **1.** ardoare. **2.** (*mar.*) tendinţă a unei nave de a veni cu prora în vânt. (< fr. *ardence*, it. *ardenza*)

ardézie *s. f.* rocă argiloasă tare, cu structura foioasă, de culoare neagră-cenuşie, pentru tăbliţele de scris şi pentru acoperirea caselor. (< it. *ardesia*)

ardoáre *s. f.* înflăcărare, pasiune, avânt; ardenţă (1). (< fr. *ardeur*, lat. *ardor*)

ardométru *s. n.* pirometru cu radiaţie pentru temperaturi înalte. (< germ. *Ardometer*)

areál[1] *s. n.* arie[1] ([2]); teritoriu de răspândire a unei specii de plante sau de animale, a unui fenomen natural etc. (< germ. *Areal*)

areál[2]**, -ă** *adj.* în afara realităţii; ireal; care respinge apropierile prea directe între planul artistic şi cel real. (< it. *areale*)

à rebours /-rebur/ *loc. adv.* din contra, pe dos, invers. (< fr. *à rebours*)

aréc *s. m.* /**arécă** *s. f.* specie de palmier din regiunile calde al cărui fruct este o migdală, numită nucă de arec. (< fr. *arec*, port. *areca*)

arecífă *s. f.* crustă lateritică dură, asemănătoare unei zguri, cimentată de hidroxidul de fier, ce apare în solurile de savană. (< fr., sp. *arrecife*)

arefléxie *s. f.* absenţă a reflexelor. (< fr. *aréflexie*)

arefóre *s. f. pl.* tinere fecioare, slujitoare ale zeiţei Atena, care duceau pe cap coşuri cu obiecte sacre până la grădina sanctuarului, în timpul Panateneelor. (< fr. *arrhéphores*, gr. *arrhephoria*)

arég *s. n.* erg[2]. (< germ. *Areg*)

aréic, -ă *adj.* (despre sol, regiuni) lipsit de râuri, uscat, arid. (< fr. *aréique*)

areísm *s. n.* stare a unei regiuni areice. (< fr. *aréisme*)

areligíos, -oásă *adj.* care nu are noţiunea de religie. (< *a-* + *religios*)

AREN(O)- *elem.* „nisip." (< fr. *aren/o/-*, cf. gr. *arena*)

arenacéu, -ée I. *adj.* de consistenţa nisipului. **II.** *s. n.* ţestul unor foraminifere fosile, din particule fine de nisip. (< fr. *arénacé*)

arenál *s. n.* zonă joasă, lipsită de vegetaţie, din preajma unui vulcan. (< it. *arenale*)

arenár *s. m. (ant.)* gladiator care lupta în arenă. (< lat. *arenarius*)
arenária *s. f.* plantă cariofilacee, cu flori albastre şi roz, care creşte pe stânci şi nisipuri. (< fr. *arénaria*)
arenárie *s. f. (ant.)* **1.** carieră de nisip. **2.** mormânt al sclavilor gladiatori căzuţi în luptele de arenă. (< lat. *arenaria*)
arénă[1] *s. f.* **1.** loc circular acoperit cu nisip (sau rumeguş), în mijlocul unui amfiteatru, circ etc. • suprafaţă de teren din complexul unui stadion, dintr-o sală de sport în care au loc competiţiile. **2.** sediment continental neconsolidat, din roci dezagregate. **3.** *(fig.)* domeniu, sferă a unei activităţi. (< fr. *arène*, lat. *arena*)
arénă[2] *s. f.* hidrocarbură care conţine unul sau mai multe nuclee benzenice în moleculă; hidrocarbură aromatică. (< fr. *arène*)
arenícol, -ă *adj.* care trăieşte, creşte în nisip. (< fr. *arénicole*)
arenizáre *s. f.* transformare în nisip a rocilor cristaline. (după fr. *arénisation*)
arenóm *s. n.* androblastom. (< fr. *arénome*)
AREO[1]- *elem.* „puţin dens", „rarefiat". (< fr. *aréo-*, cf. gr. *araios*)
AREO[2]- *elem.* „suprafaţă, areal". (< fr. *aréo-*, cf. lat. *area*, loc neted)
areografíe *s. f.* studiu descriptiv al răspândirii plantelor. (< fr. *aréographie*)
areoiár, -ă *adj.* **1.** referitor la areolă. **2.** *(geol.) eroziune ~ă* = eroziune care acţionează lateral. **3.** *viteză ~ă* = cantitate ce caracterizează la un moment dat aria descrisă de raza vectoare care defineşte poziţia unui mobil faţă de un punct fix. (< fr. *aréolaire*)
areólă *s. f.* **1.** pată incoloră pe suprafaţa unui organ. • cerc roşiatic care înconjură o zonă inflamată a pielii. **2.** suprafaţa pigmentată care înconjură mamelonul sânului. **3.** parte a irisului care include pupila. (< fr. *aréole*, lat. *areola*)
areoliform, -ă *adj.* în formă de gropiţă. (< lat. *areoliformis*)
areolítă *s. f.* inflamaţie superficială a areolei (3). (< fr. *aréolite*)
areologíe *s. f.* **1.** studiu al repartizării ariilor dialectale pe un anumit teritoriu. **2.** disciplină care studiază arealul de răspândire a speciilor vegetale. (< fr. *aréologie*)
areométrie, -ă *adj.* referitor la areometrie. (< fr. *aréométrique*)
areometríe *s. f.* determinare a densităţii lichidelor. (< fr. *aréométrie*)
areométru *s. n.* instrument folosit în areometrie. (< fr. *aréomètre*)
areopág *s. n.* **1.** tribunal suprem în Atena antică, care supraveghea exercitarea magistraturilor şi judeca crimele grave. **2.** *(fig.)* adunare de jurişti, oameni de stat, de ştiinţă, de litere etc. reuniţi pentru a examina o problemă foarte importantă. (< fr. *aréopage*, lat. *areopagus*)
areopagít *s. m.* membru al areopagului (1). (< fr. *aréopagite*)
areopicnométru *s. n.* instrument dintr-un aerometru şi un picnometru, pentru determinarea densităţii lichidelor. (< *areo*[1]- + *picnomentru*)
areostíl *s. n.* intercolonament în care intervalul dintre două coloane consecutive este de 3 la 4 diametre. (< fr. *aréostyle*)
arést *s. n.* **1.** deţinere sub pază legală a cuiva bănuit de o infracţiune. **2.** locul acesteia; închisoare. (< germ. *Arrest*, it. *arresto*)
arestá *vb. tr.* a supune pe cineva la arest, a priva de libertate; a deţine. (< lat. *arrestare*, după fr. *arrêter*)
arét *s. n.* poziţie a unui câine de vânătoare când simte sau vede vânatul. **o** *câine de ~* = câine de vânătoare dresat pentru a aduce vânatul doborât. (< fr. *arrêt*)
aretá *vb. intr.* a ponta[3] (I). (< fr. *arrêter*)
árgal *s. m.* mamifer erbivor paricopitat, rumegător, din genul oilor sălbatice, răspândit în Asua Centrală. (< germ. *Argali*)
árgas *s. m.* gen de acarieni (căpuşe), paraziţi la om şi la animale, hrănindu-se cu sângele acestora. (< fr., gr. *argas*)
argentafín, -ă *adj.* (despre substanţe) care se colorează prin sărurile de argint. (< fr. *argentaffine*)
argentafinóm *s. n.* neoplasm format din celule argentafine. (< fr. *argentaffinome*)
argentán *s. n.* alpaca[2]. (< fr. *argentan*)
ARGENTI- v. argento-.
argentifér, -ă *adj.* care conţine argint; argintos. (< fr. *argentifère*)
argentín *s. n.* praf de staniu, în imprimarea textilă şi la fabricarea hârtiei. (< fr. *argentine*)
argentinián, -ă **I.** *s. m. pl.* popor constituit ca naţiune în Argentina. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< *Argentina* + *-ian*)
argentít *s. n.* argirit; argiroză (1); acantit. (< fr. *argentite*)
ARGENTO-/ARGENTI- *elem.* „argint". (< fr. *argento-, argenti-*, cf. lat. *argentum*)
argentométru *s. n.* colorimetru pentru determinarea conţinutului de argint al unei soluţii. (< fr. *argentomètre*)
argentotipíe *s. f.* procedeu de multiplicare prin fotoreproducere în care developarea se face succesiv în soluţie de nitrat de argint şi de oxalat de potasiu. (< fr. *argentitypie*)
ARGHIR(O)- v. argir(o)-.
arghirofíl, -ă *adj., s. m. f.* (om) lacom de bani. (< fr. *argyrophile*, ngr. *arghirofilos*)
arghirofilíe *s. f.* dragoste, lăcomie de bani. (< ngr. *arghirofilia*)
argián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Argos (Grecia). (< fr. *argien*)
argílă *s. f.* rocă sedimentară fină şi unsuroasă, care în contact cu apa devine plastică, folosită în olărie, în sculptură etc.; lut. (< fr. *argile*, lat. *argilla*)
ARGILI- v. argilo-.
argilifér, -ă *adj.* care conţine argilă. (< fr. *argilifère*)
argilít *s. n.* rocă din deshidratarea şi recristalizarea argilei. (< fr. *argilite*)
argilizáre *s. f.* **1.** formare de minerale argiloase prin alterarea silicaţilor. **2.** impermeabilizare a unei roci faţă de apă prin umplerea fisurilor cu argilă. (după fr. *argilisation*)
ARGILO-/ARGILI- *elem.* „argilă". (< fr. *argilo-, argili-*, cf. lat. *argilla*)
argilolít *s. n.* tuf vulcanic din riolite şi din porfire conţinând cuarţ. (< fr. *argilolit*)
argilós, -oásă *adj.* cu multă argilă, lutos. (< fr. *argileux*)
argiloterapíe *s. f.* terapie cu argilă (ca absorbante, antiseptice). (< *argilă* + *-terapie*[2])
argilotróf, -ă *adj.* (despre terenuri) care conţine argilă în suspensie. (< *argilo-* + *-trof*)
arginázǎ *s. f.* enzimă solubilă în cantitate mare în ficatul mamiferelor. (< fr. *arginase*)
arginină *s. f.* aminoacid din proteine cu rol important în contracţia musculară. (< fr. *arginine*)
ARGIR(O)-, -argír/ARGHIR(O)- *elem.* „argint", „bani". (< fr. *argyr/o/-, -argyr, cf. gr. argyros*)
argiríe *s. f.* leziune a pielii manifestată prin înnegrirea tegumentelor; argiroză (2). (< fr. *argyrie*)
argirism *s. n.* intoxicaţie cu săruri de argint. (< fr. *argyrisme*)
argirít *s. n.* argentit. (< fr. *argyrite*)
argirofíl, -ă *adj.* care are afinitate pentru sărurile de argint. (< engl. *argyrophile*, germ. *argyrophil*)
argiróză *s. f.* **1.** sulfură naturală de argint; argentit. **2.** argirie. (< fr. *argyrose*)
argól *s. n.* depozit de cristale roşietice-cafenii, compus în special din tartrat acid de potasiu, ce se formează pe pereţii vaselor în care fermentează mustul. (< fr. *argol*)
argón *s. n.* gaz inert, incolor şi inodor, folosit la umplerea becurilor şi a tuburilor luminescente. (< fr. *argon*)
argonaút *s. m.* **1.** *(mit.; pl.)* eroi antici greci care au plecat în Colchida (pe corabia „Argo") în căutarea lânii de aur. **2.** *(fig.)* navigator îndrăzneţ. **3.** moluscă cefalopodă din mările calde. (< fr. *argonaute*, gr. *argonautes*)
argonaútic, -ă *adj.* referitor la argonauţi, al argonauţilor. (< *argonaut* + *-ic*)
argótic, -ă *adj.* de argou. (< fr. *argotique*)
argotísm *s. n.* cuvânt, expresie argotică. (< fr. *argotisme*)
argotíst, -ă *s. m. f.* lingvist specializat în studiul argourilor. (< fr. *argotiste*)
argotizá *vb. intr.* a vorbi în argou. (< fr. *argotiser*)
argotizánt, -ă *adj.* care argotizează. (< *argotiza* + *-ant*)
argóu *s. n.* limbaj convenţional folosit de un grup social restrâns (vagabonzi, delicvenţi etc.) pentru a nu fi înţeleşi de restul societăţii sau pentru a şoca. (< fr. *argot*)

argumént *s. n.* **1.** dovadă (propoziție, raționament) pe care se întemeiază o demonstrație; probă. **2.** (*mat.*) element din domeniul de definiție al unei funcții; variabilă independentă. **3.** rezumat al unei piese de teatru, al unei opere literare etc. **4.** dată folosită drept cheie în cursul unei sortări, unei căutări într-un fișier. (< fr. *argument*, lat. *argumentum*)

argumentá *vb. tr.* a aduce dovezi, a demonstra, a întări cu argumente. (< fr. *argumenter*, lat. *argumentari*)

argumentatív, -ă *adj.* care conține o argumentare. (< engl. *argumentative*)

argumentáție *s. f.* totalitatea argumentelor aduse pentru a dovedi ceva. (< fr. *argumentation*, lat. *argumentatio*)

árgus *s. m.* **1.** (*mit.*) personaj legendar cu o sută de ochi. **2.** (*fig.*) om cu privire ageră, pătrunzătoare; păzitor vigilent. **3.** gen de păsări palmipede din ordinul galinaceelor, cu penele împestrițate de numeroase pete rotunde, din arhipelagul Malaysiei. (< fr. *argus*)

argút, -ă *adj.* ascuțit, penetrant. (< lat. *argutus*)

argúție *s. f.* **1.** argumentare sprijinită pe fapte neînsemnate, fără semnificație. **2.** subtilitate exagerată în argumentare. (< fr. *argutie*, lat. *argutia*)

argúțios, -oásă *adj.* subtil. (< *argúție* + *-os*)

-árh, -arhíe *elem.* „conducător, șef", „putere, autoritate". (< fr. *-argue, -archie*, cf. gr. *archein*, a conduce)

arháic, -ă **I.** *adj.* străvechi, dintr-o epocă îndepărtată. • (despre cuvinte, expresii) învechit; ieșit din uz. **II.** *adj., s. n.* (din) prima perioadă a precambrianului; arheean, azoic. (< fr. *archaïque*, gr. *arkhaikos*)

arhaicitáte *s. f.* arhaitate. (< it. *arcaicità*)

arhaísm *s. n.* cuvânt, construcție, expresie învechită, ieșită din uz. (< fr. *archaïsme*)

arhaitáte *s. f.* caracter arhaic; vechime; arhaicitate. (< *it. arcaità*)

arhaizá *vb. tr.* a da un caracter arhaic limbii, stilului etc. (< fr. *archaïser*)

arhaizánt, -ă *adj.* cu aspect voit arhaic. (< fr. *archaïsant*)

arhár *s. m.* ovină sălbatică din Asia Centrală, cu coada lungă. (< engl. *arhar*)

arháți *s. m. pl.* reprezentanți ai lui Buddha, în genunchi sau în picioare, în sculpturile din vechea Indie, Grecia și Egipt; arahați.

ARHE(O)- *elem.* „vechi, originar, primitiv". (< fr. *arché/o/-*, cf. gr. *arkhaios*)

arhebactérii *s. f. pl.* grup de procariote care prezintă un metabolism adaptat condițiilor ce au existat pe Pământ în perioada apariției vieții. (< *arhe-* + *bacterii*)

arhebióză *s. f.* originea vieții pe Pământ. (< fr. *archébiose*)

arheeán, -ă *adj., s. n.* arhaic. (< fr. *archéen*)

arhegón *s. n.* organ de reproducere femel la alge, mușchi, ferigi și gimnosperme, care conține oosfera. (< fr. *archégone*, gr. *arkhegonos*)

arhegoniáte *s. f. pl.* grup de plante cu aceeași structură de arhegon: mușchii și ferigile. (< fr. *archégoniates*)

arheoastronomíe *s. f.* disciplină care studiază datele astronomiei arhaice după simbolurile iconografice din preistorie. (< *arheo-* + *astronomie*)

arheocéte *s. n. pl.* mamifere cetacee vechi, adaptate la viața marină, care au apărut în eocenul inferior. (< fr. *archéocétes*)

arheochimie *s. f.* disciplină a chimiei în slujba arheologiei. (< *arheo-* + *chimie*)

arheocivilizáție *s. f.* civilizație a unei societăți arhaice. (< fr. *archéocivilisation*)

arheocultúră *s. f.* cultură a unei societăți arhaice. • sinteză a arheotipurilor sau modelelor primare ale culturii din perioada antropogenezei până în perioada diferitelor etnogeneze. (< *arheo-* + *-cultură*[2])

arheoetnologie *s. f.* paleoetnologie. (< *arheo-* + *etnologie*)

arheofíte *s. f. pl.* plante antropofile, răspândite încă din culturile preistorice. (< fr. *archéophytes*)

arheofizică *s. f.* știință care preconizează pentru cercetările arheologice folosirea metodelor și aparatelor de care face uz geofizica. (< *arheo-* + /geo/*fizică*)

arheográf, -ă *s. m. f.* specialist în arheografie (1). (< *arheografie*)

arheografíe *s. f.* **1.** disciplină a istoriei care studiază textele și manuscrisele antice. **2.** reprezentare a unor scene antice cu ajutorul artelor plastice. (< fr. *archéo-graphie*)

arheológ, -ă *s. m. f.* specialist în arheologie. (< fr. *archéologue*)

arheológic, -ă *adj.* referitor la arheologie. (< fr. *archéologique*)

arheologie *s. f.* știință care studiază trecutul istoric al societății omenești pe baza interpretărilor vestigiilor aparținând diferitelor culturi materiale. (< fr. *archéologie*)

arheométric, -ă *adj.* referitor la arheometrie. (< *arheometrie*)

arheometríe *s. f.* disciplină între arheologie și fizico-chimie, bazată pe transformarea informației arheologice într-una cantitativă, măsurabilă. (< *arheo-* + *-metrie*[2])

arheoptérix *s. m.* cea mai veche pasăre fosilă, de mărimea unui porumbel, care prezintă caractere de reptilă. (< fr. *archéoptéryx*)

arheozóic, -ă *adj. eră ~ă* = a doua eră geologică, în care a apărut prima formă de viață; proterozoic. (< fr. *archéozoïque*)

arhespór *s. m.* celulă care dă naștere, prin diviziune, celulelor mamă sporifere. (< fr. *archéspore*)

arhetíp *s. n.* **1.** (*fil.;* la Platon) modelul prim, inițial, ideal al obiectelor sensibile, considerate ca reprezentări imperfecte și copii ale sale. • fiecare din modulii ancestrali universali ai intuiției și intelectului care apar, potrivit psihologiei abisale, în vis și în mituri. **2.** tip originar, prim. **3.** original (manuscris, operă) după care se fac reproduceri. (< fr. *archétype*, lat. *archetypum*)

arhetipál, -ă *adj.* care constituie, reprezintă un arhetip; arhetipic. (< fr. *archétypal*)

arhetipalitáte *s. f.* însușirea de a fi arhetipal. (< *arhetipal* + *-itate*)

arhetípic, -ă *adj.* arhetipal. • ideal, desăvârșit. (< germ. *archetypisch*)

arhéu *s. m.* (*fil.*) termen care exprimă esența tuturor fenomenelor, prototipul tuturor lucrurilor și ființelor; forță vitală; principiu. (< fr. *archée*, lat. *archeus*, gr. *arkhe*)

ARHI- *pref.* „mai mare peste", „foarte". (< fr. *archi-*, cf. gr. *arkhein*, a comanda)

arhiaglomerát, -ă *adj.* foarte aglomerat. (< *arhi-* + *aglomerat*)

arhicancelár *s. m.* demnitar, în imperiul francez, în fruntea serviciilor justiției sau administrației; protonotar; prim-cancelar. (< fr. *archichancelier*)

arhicárp *s. n.* organ reproducător femel al ascomicetelor. (< fr. *archicarpe*)

arhidiecezán, -ă/arhidiocezán, -ă *adj.* referitor la o arhidiecezăă. (după fr. *archidiocésain*)

arhidiecézăă/arhidiocézăă *s. f.* diecezăă condusă de un arhiepiscop. (după fr. *archidiocèse*)

arhidiocezán, -ă *adj.* v. arhiecezan.

arhidiocézăă *s. f.* v. arhidiecezăă.

arhiducál, -ă *adj.* referitor la arhiduce; care aparține arhiducelui. (< fr. *archiducal*)

arhiducát *s. n.* teritoriu aparținând unui arhiduce. (după fr. *archiduché*, it. *arciducato*)

arhidúce *s. m.* titlu purtat de prinții fostei case imperiale a Austriei. (< fr. *archiduc*, lat. *archidux*)

arhiducésă *s. f.* titlu purtat de prințesele fostei case imperiale a Austriei. (după fr. *archiduchesse*, it. *arciduchessa*)

-arhie v. -arh.

arhiepiscopál, -ă *adj.* care aparține unui arhiepiscop. (< fr. *archiépiscopal*)

arhiepiscopát *s. n.* funcție, rang de arhiepiscop. (< fr. *archiépiscopat*)

arhifoném *s. n.* unitate fonologică supraordonată fonemului, despre care în lingvistica structurală se afirmă că reunește în sine două sau mai multe foneme. (< fr. *archiphonème*)

arhigén *s. n.* tip deosebit de gen gramatical, dedus din genurile gramaticale clasice ale primului nivel de repartizare a acestora. (< *arhi-* + *-gen*[2])

arhiinteresánt, -ă *adj.* foarte interesant. (< *arhi-* + *interesant*)

arhilóc *s. n.* vers antic prezentând două variante: *mare* ~ = vers din patru dactili (sau spondei) și trei trohei; *mic* ~ = vers din trei picioare, cu doi dactili și o silabă. (< lat. *archilochium*)

arhimicéte *s. f. pl.* clasă de ciuperci primitive, microscopice, cu talul format dintr-o singură celulă, parazite, înmulțindu-se asexuat prin zoospori sau sexuat prin izogamie. (< fr. *archimycètes*)

arhimilionár, -ă *s. m. f.* om extrem de bogat. (< fr. *archimillionnaire*)

arhipelág *s. n.* grup de insule într-o mare sau într-un ocean, formând un tot. (< ngr. *arhipelagos*)

arhiplín, -ă *adj.* plin peste măsură. (după fr. *archiplein*)

arhipopulát, -ă *adj.* foarte populat. (< *arhi-* + *populat*)

arhireacționar, -ă *adj.* extrem de reacționar; ultrareacționar. (< fr. *archiréactionnaire*)

arhistratég *s. m.* (în Grecia antică) comandant suprem al armatei. (< fr. *archistratège*, gr. *arkhistrategos*)

arhitéct, -ă *s. m. f.* **1.** specialist în arhitectură (1). **2.** (*fig.*) creator al unei concepții privind relațiile politice interstatale. (< fr. *architecte*, lat. *architectus*, gr. *arkhitekton*)

arhitectónic, -ă I. *adj.* arhitectural. **II.** *s. f.* **1.** îmbinare a elementelor constructive ale unei construcții. **2.** (*fig.*) construire, mod de îmbinare. (< fr. *architectonique*, lat. *architectonicus*)

arhitecturá *vb. tr.* a construi cu rigoare (o operă literară sau artistică). (< fr. *architecturer*)

arhitecturál, -ă *adj.* referitor la arhitectură; arhitectonic. (< fr. *architectural*)

arhitectúră *s. f.* **1.** știința și arta de a proiecta și construi clădiri potrivit anumitor proporții și reguli. **2.** stilul, caracterul distinctiv al unei construcții, al unei epoci. **3.** (*fig.*) structură, alcătuire internă a ceva; constituție (I, 2). (< fr. *architecture*, lat. *architectura*)

arhitrávă *s. f.* **1.** parte inferioară a antablamentului, care se sprijină pe capitelul coloanei; epistil. **2.** (*constr.*) piesă de susținere verticală, din lemn. (< fr. *architrave*)

arhitravée *s. f.* cornișă care se leagă direct cu arhitrava, fără friză. (< fr. *architravée*)

arhivă *vb. tr.* a clasa documentele în arhive după criterii prestabilite. (< fr. *archiver*)

arhivál, -ă *adj.* de arhivă. (< engl. *archival*)

arhivár *s. m.* funcționar care are în păstrare actele unei arhive. (< germ. *Archivar*)

arhivă *s. f.* **1.** totalitatea actelor și documentelor privitoare la o țară, la un oraș, la o instituție etc. **2.** local, serviciu, depozit unde se păstrează aceste documente. (< fr. *archives*, germ. *Archiv*, lat. *archivum*)

arhivíst, -ă *s. m. f.* specialist în arhivistică. (< fr. *archiviste*)

arhivístic, -ă I. *adj.* referitor la arhivistică. **II.** *s. f.* știință auxiliară a istoriei care se ocupă cu studiul și organizarea sistematică a arhivelor. (< fr. *archivistique*)

arhivoeconomíe *s. f.* ramură a arhivisticii care cercetează și stabilește condițiile optime de depozitare și conservare a documentelor. (< *arhivă* + *economie*)

arhivologíe *s. f.* ramură a arhivisticii care studiază istoria arhivelor și a fondurilor arhivistice. (< *arhivă* + *-logie*)

arhivóltă *s. f.* mulură la partea de sus a unei arcade, a unui portal. (< fr. *archivolte*)

arhivotehnie *s. f.* ramură a arhivisticii cu probleme științifice, juridice și practice ale selecționării, organizării și valorificării documentelor. (< *arhivă* + *-tehnie*)

arhontát *s. n.* **1.** demnitate de arhonte. **2.** timpul cât funcționează un arhonte. (< fr. *archontat*)

arhónte *s. m.* **1.** (în Atena antică) înalt magistrat din conducerea republicii. **2.** titlu dat unor mari ofițeri la curtea Constantinopolului. (< fr. *archonte*, lat. *archon, -tis*, gr. *arkhon, -tos*)

arián[1], -ă I. *s. m. pl.* veche denumire dată popoarelor indo-europene. • (desore rasiști, mai ales în Germania) denumire dată populațiilor albe în general și germanilor în special. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din aceste popoare. (< fr. *aryen*)

arián[2], -ă *adj., s. m. f.* (adept) al arianismului[2]. (< fr. *arien*)

arianísm[1] *s. n.* caracter propriu arienilor[1]. **2.** știința despre arieni. (< fr. *aryanisme*)

arianism[2] *s. n.* doctrină eretică de la începutul creștinismului, susținută de episcopul Arius (din Alexandria). (< fr. *arianisme*)

arianizá *vb. tr., refl.* (despre o populație, o limbă) a face, a deveni arian[1]. (< *arian*[1] + *-iza*)

aribál *s. n.* (*ant.*) vas grecesc sferic, cu gât foarte strâmt și cu buză lată. (< gr. *arryballos*)

ariboflavinóză *s. f.* boală, provocată de lipsa ribofla-vinei din alimentație. (< fr. *ariboflavinose*)

arid, -ă *adj.* **1.** (despre sol, regiuni) uscat; sterp, neproductiv. **2.** (*fig.*) sărac în idei, în imagini; sec, monoton. (< fr. *aride*, lat. *aridus*)

aridítate *s. f.* faptul de a fi arid. (< fr. *aridité*, lat. *ariditas*)

aridizá *vb. refl.* (despre o zonă, o regiune) a deveni arid. (< *arid* + *-iza*)

ărie[1] *s. f.* **1.** (*mat.*) întindere, mărime a unei suprafețe limitate. **2.** zonă de răspândire a unui fenomen. • areal[1]. **3.** teritoriu în care se vorbește o anumită limbă, un dialect etc. (< lat. *area*)

árie[2] *s. f.* **1.** compoziție vocală rezervată solistului, cu acompaniament de orchestră, fragment dintr-o operă, oratoriu, cantată etc. **2.** piesă instrumentală cu caracter cantabil. (< it. *aria*)

ARIER- *elem.* „în urmă". (< fr. *arrière*)

arierát, -ă *adj., s. m. f.* (individ) înapoiat mintal. (< fr. *arriéré*)

arieráte *s. n.* (*pl.*) datorie neonorată, datorie financiară neonorată, restantă, nerambursată la scadență. (< fr. *arriéré*)

arierație *s. f.* înapoiere mintală. (< fr. *arriération*)

arierbéc *s. n.* parte dinspre aval a unei pile de pod. (< fr. *arrière-bec*)

arierdúnă *s. f.* dună situată în partea dinspre uscat a unui complex de dune litorale. (< fr. *arrière-dune*)

ariergárdă *s. f.* (sub)unitate militară care se deplasează în urma unei alte unități în marș, asigurându-i spatele. (< fr. *arrière-garde*)

arierplájă *s. f.* porțiune de plajă situată între linia atinsă de apele cele mai mari și baza falezei. (< fr. *arrière-plage*)

arierplán *s. n.* linie de perspectivă la cea mai mare depărtare de spectator; ultimul plan. **o** *(fig.) în ~* = într-o poziție inferioară, în umbră. (< fr. *arrière-plan*)

ariétă *s. f.* (*muz.*) arie de proporții reduse. (< it. *arietta*)

arîl[1] *s. m.* radical organic monovalent derivat de la o hidrocarbură aromatică prin îndepărtarea unui atom de hidrogen. (< fr. *aryle*)

arîl[2] *s. n.* înveliș cărnos, viu colorat, al unor semințe. (< fr. *arille*)

arilăre *s. f.* introducere a unui radical aril în molecula unui compus organic. (după fr. *arylation*)

arilát, -ă *adj.* (despre semințe) prevăzut cu aril. (< fr. *arillé*, lat. *arillatus*)

arilódiu *s. n.* aril fals, format prin lărgirea marginii micropilului seminței. (< lat. *arillodium*)

arimá *vb. tr.* a fixa încărcătura unei (aero)nave pentru menținerea unui centraj favorabil stabilității. (< fr. *arrimer*)

arimáj *s. n.* arimare. (< fr. *arrimage*)

arimáspi *s. m. pl.* popor cavaleri amintind de Herodot, înzestrați cu un singur ochi, care au luptat în vechea Scoție, în sec. V î.H.

arímór *s. m.* cel care se ocupă cu arimarea; stivuitor. (< fr. *arrimeur*)

arinencefalíe s. f. encefalie parțială în lipsa rinencefalului. (< engl. *arrhinencephalia*)

arióso /-zo/ **I.** *adv.* (*muz.*) cantabil, în genul ariei. **II.** *s. n.* formă intermediară între arie și recitativ. (< it. *arioso*)

ariostésc, -ă *adj.* ariostic. (< *Ariosto* + *-esc*)

arióstic, -ă *adj.* propriu (genului epopeilor) lui Ariosto; ariostesc. (< *Ariosto* n. pr. + *-ic*)

aristárh *s. m.* critic sever, dar drept. (< fr. *aristarque*)

aristát, -ă *adj.* prevăzut cu aristă. (< lat. *aristatus*)

arístă *s. f.* formație alungită, țepoasă, cu care se termină frunzele sau unele piese florale la graminee. (< lat. *arista*)

ARISTO- *elem.* „nobil". (< fr. *aristo-*, cf. gr. *aristos*)

aristocrát, -ă *s. m. f.* cel care aparține aristocrației; (*p. ext.*) nobil. • (*adj.*) aristocratic. (< fr. *aristocrate*)

aristocrátic, -ă *adj.* propriu aristocrației; aristocrat. (< fr. *aristocratique*)

aristocratísm *s. n.* atitudine, concepție aristocratică. (< fr. *aristocratisme*)

aristocratizá *vb.* **1.** *tr.* a da un caracter aristocratic. **II.** *refl.* a-și însuși concepții și maniere aristocratice. (< fr. *aristocratiser*)

aristocrație *s. f.* clasă socială conducătoare care deține puterea de stat și asuprește celelalte clase (în orânduirea sclavagistă și feudală); pătură restrânsă a claselor exploatatoare, care benefi-

ciază de mari privilegii; nobilime. • vârfurile privilegiate care s-au desprins de clasa din care fac parte şi se bucură de avantaje speciale. (< fr. *aristocratie*, gr. *aristokratia*)

aristofanésc, -ă *adj.* aristofanic. (< fr. *aristophanesque*)

aristofánic, -ă I. *adj.* propriu lui Aristofan; aristofanesc. II. *s. m.* tetrametru anapestic folosit de Aristofan în comediile sale. • vers antic dintr-un dactil şi doi trohei. (< germ. *aristophanisch*)

aristofórm, -ă *adj.* în formă de aristă. (< fr. *aristoforme*)

aristolóh *s. m.* plantă apetală grimpantă cu flori galbene în formă de tub. (< fr. *aristoloche*)

aristolohiacée *s. f. pl.* familie de plante erbacee şi arbuşti: aristolohul. (< fr. *aristolochiacées*)

aristoholiále *s. f. pl.* ordin de plante din familia aristolohiaceelor. (< fr. *aristolochiales*)

aristón *s. n.* vechi aparat muzical care, acţionat cu o manivelă, execută mecanic ariile înregistrate pe nişte discuri. (< fr. *ariston*)

aristotelián, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al aristotelismului; aristotelician. (< engl. *aristotelian*)

aristotélic, -ă *adj.* propriu lui Aristotel. (< fr. *aristotélique*)

aristotelicián, -ă *adj., s. m. f.* aristotelian. (< fr. *aristotélicien*)

aristotelísm *s. n.* concepţie filosofică a lui Aristotel, care, având ca punct de plecare recunoaşterea primordialităţii naturii faţă de cunoaştere, arată că generalul există în lucrurile individuale, că esenţa există în obiecte şi că adevăratele „substanţe" sunt lucrurile materiale concrete percepute prin simţuri. (< fr. *aristotélisme*)

aristotelizá *vb. tr.* a susţine principiile lui Aristotel. (< fr. *aristotelisér*)

aritenoíd, -ă *adj., s. n.* (cartilaj mobil al laringelui) care întinde corzile vocale. (< fr. *aryténoïde*)

aritenoidectomie *s. f.* extirpare chirurgicală a cartilajului aritenoid. (< fr. *aryténoïdectomie*)

aritenoidítă *s. f.* infamaţie a cartilajului aritenoid. (< fr. *aryténoïdite*)

ARITM(O)-, -arítm, -aritmie *elem.* „număr". (< fr. *arithm/o/-, -arithme, -arithmie*. cf. gr. *arithmos*)

aritmétic, -ă I. *adj.* referitor la aritmetică. II. *adv.* prin procedee aritmetice. III. *s. f.* ramură a matematicii care studiază numerele şi operaţiile ce se pot face cu acestea. (< fr. *arithmétique*, lat. *arithmeticus*, gr. *arithmetikos*)

aritmetician, -ă *s. m. f.* specialist în aritmetică. (< fr. *arithméticien*)

arítmic, -ă *adj.* lipsit de ritm. (< fr. *arythmique*)

aritmíe[1] *s. f.* **1.** lipsă de ritm, neregularitate în succesiunea silabelor accentuate ale unui vers. **2.** tulburare a ritmului cardiac. (< fr. *arythmie*)

-aritmíe[2] v. aritm(o)-.

aritmofobie *s. f.* teamă patologică de numirea cifrelor. (< *aritmo-* + *-fobie*[2])

aritmográf *s. n.* aritmometru înregistrator. (< fr. *arithmographe*)

aritmografíe *s. f.* descriere a numerelor. (< *aritmo-* + *-grafie*[2])

aritmográm *s. n.* joc de cuvinte încrucişate constând din înlocuirea cu cifre a literelor mai multor cuvinte din acelaşi domeniu, dispuse orizontal, care încadrează un cuvânt vertical. (< germ. *Arithmogriph*)

aritmologíe *s. f.* studiu al proprietăţilor numerelor, independent de operaţiile care se pot efectua cu ele. (< fr. *arithmologie*)

aritmomán, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de aritmomanie. (< fr. *arithmomane*)

aritmomanţie *s. f.* obsesie patologică a calculelor aritmetice. (< fr. *arithmomanie*)

aritmométru *s. n.* aparat pentru efectuarea de operaţii aritmetice. (< fr. *arithmomètre*)

arivái *s. n.* intrarea în port a unei nave; sosire de mărfuri (pe apă). (< fr. *arrivage*)

arivísm *s. n.* ambiţie, dorinţă de a parveni cu orice preţ. (< fr. *arrivisme*)

arivíst, -ă *s. m. f.* cel care caută să parvină, prin orice mijloace. (< fr. *arriviste*)

arlechín I. *s. m.* personaj comic din vechile comedii populare italiene, care purta mască şi un costum pestriţ. II. *s. n.* **1.** panou lateral şi draperie care încadrează deschiderea scenei. **2.** fiecare dintre reflectoarele laterale din faţa scenei. (< it. *arlecchino*, fr. *arlequin*)

arlechinádă *s. f.* **1.** piesă în care arlechinul joacă rolul principal. **2.** bufonerie de arlechin. • (*p. ext.*) faptă caraghioasă, ridicolă. (< fr. *arlequinade*)

arlechinésc, -ă *adj.* caraghios, bufon, buf. (< it. *arlechinesco*)

armá *vb. tr.* **1.** a introduce un cartuş în camera de tragere a unei arme. **2.** a fixa armătura de fier a unei construcţii de beton armat. • a consolida cu o armătură o piesă, o galerie de mină. **3.** (*mar.*) a echipa o navă cu cele necesare plecării în larg. • a introduce ramele unei ambarcaţii în furcheţi. (< fr. *armer*, it., lat. *armare*)

armádă *s. f.* mare unitate navală sau de aviaţie; escadră. (< sp., fr. *armada*)

armamént *s. n.* **1.** totalitatea mijloacelor tehnice de luptă din dotarea unei unităţi militare, a unei nave, ţări etc. **2.** tot ce există la bordul unei nave gata de plecare. (< fr. *armement*, lat. *armamentum*)

armát, -ă *adj.* **1.** înarmat. • (*bot.*) prevăzut cu organe de apărare; spinos. **2.** *forţe ~e* = ansamblul mijloacelor militare ale unei ţări. • (despre un conflict) însoţit de acţiuni militare. **3.** (despre o armă de foc) pregătită pentru tragere. **4.** (despre beton) prevăzut cu o armătură. (< fr. *armé*)

armatán *s. n.* vânt fierbinte, foarte uscat, spre est şi nord-est în Sahara şi Africa occidentală. (< fr. *harmattan*)

armátă *s. f.* **1.** totalitatea forţelor militare ale unui stat; oaste. • serviciu militar. • mare unitate operativă formată din mai multe unităţi de arme întrunite. **2.** (*fig.*) mare colectivitate de oameni; mulţime, ceată. (< it. *armata*)

armatór *s. m.* **1.** cel care armează o navă în scopuri comerciale; proprietar de nave. **2.** miner specializat în armarea excavaţiilor subterane. (< fr. *armateur*, it. *armatore*, lat. *armator*)

armatúră *s. f.* armură (3). (< it. *armatura*)

ármă *s. f.* **1.** unealtă, maşină care serveşte pentru atac sau apărare. **o** ~ *albă* = armă destinată luptei corp la corp (baionetă, stilet etc.); *a depune ~ele* = a se preda; (*fig.*) a ceda. • (*pl.*) ansamblul semnelor heraldice de pe o stemă, de pe un blazon. **2.** categorie de trupe din forţele armate corespunzând unei activităţi specializate. **3.** (*fig.*) mijloc de combatere a unui adversar pe planul ideilor, al politicii. (< lat. *arma*)

armătúră *s. f.* **1.** ansamblu de bare metalice dintr-un element de beton armat. **2.** totalitatea pieselor metalice ale unor instalaţii alcătuite din ţevi sau conducte. **3.** construcţie de lemn, de zidărie etc. servind la întărirea pereţilor unei galerii subterane. **4.** fiecare dintre plăcile conducătoare ale unui condensator electric. **5.** înveliş metalic protector al unui cablu electric. **6.** ~ *(bucală)* = totalitatea părţilor care formează aparatul bucal al insectelor, crustaceelor. **7.** (*fig.*) ceea ce susţine, serveşte ca bază diferitelor părţi ale unui tot; osatură (3), schelet (3). (< fr. *armature*, lat. *armatura*)

armilár, -ă *adj. (astr.) sferă ~ă* = ansamblu de cercuri concentrice reprezentând cerul şi mişcarea aştrilor şi având în centru un glob ce figurează Pământul. (< fr. *armillaire*)

arminián, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al arminianismului. (< fr. *arminien*)

arminianism *s. n.* doctrină protestantă fundată de episcopul olandez Arminius, care combătea rigorismul calvinist. (după fr. *arminisme*)

armistíţiu *s. n.* suspendare temporară a ostilităţilor. (< lat. *armistitium*, fr. *armistice*)

armoarii *s. f. pl.* blazon(i). (< fr. *armoairies*)

armónic, -ă *adj.* bazat pe principiile armoniei; armonios. **o** *sunete ~ce* (şi *s. f.*) = sunete de diferite înălţimi, a căror frecvenţă reprezintă un multiplu întreg al unei frecvenţe fundamentale; *oscilaţie ~ă* = oscilaţie a unei mărimi care variază periodic după anumite legi; (*mat.*) *diviziune ~ă* = ansamblu de patru puncte coliniare, din care două împart segmentul celorlalte două în acelaşi raport. (< fr. *harmonique*, lat. *harmonicus*, gr. *harmonikos*)

armónică *s. f.* **1.** instrument muzical portativ cu ancii metalice, în care sunetul este produs prin vibraţia unei coloane de aer cu un burduf manevrat manual. **2.** muzicuţă (de gură). (< germ. *Harmonika*, it. *armonica*)

armoníe *s. f.* **1.** combinare simultană a mai multor sunete (muzicale sau vorbite) în conformitate cu anumite legi. • parte a teoriei muzicii care studiază acordurile, relaţiile dintre ele, legile înlănţuirii lor. **2.** potrivire a elementelor componente ale unui întreg: concordanţă, acord, consens. **o** ~ *imitativă* = efect stilistic obţinut prin îmbinarea unor cuvinte ale căror sunete imită un sunet din natură; ~ *vocalică* = fenomen fonetic caracteristic limbilor fino-ugrice, prin acomodarea timbrului unei vocale cu cel al vocalelor din silabele anterioare. **3.** înţelegere deplină între persoane, colectivităţi etc. (< fr. *harmonie*, lat. *harmonia*)

armoniós, -oásă *adj.* plin de armonie; plăcut. (< fr. *harmonieux*, it. *armonioso*)

armoníst, -ă *s. m. f.* **1.** specialist în ştiinţa armoniei. **2.** cântăreţ din armonică (1). (< fr. *harmoniste*)

armonístic, -ă *adj.* referitor la armonie. (< germ. *harmonistisch*)

armóniu *s. n.* instrument muzical cu claviatură, asemănător cu orga, la care sunetele sunt produse de ancii metalice puse în vibraţie de un burduf acţionat prin pedale. (< fr. *harmonium*, germ. *Harmonium*)

armonizá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) pune în armonie; a (se) potrivi. **II.** *tr.* a compune acompaniamentul unei melodii. (< fr. *harmoniser*)

armonográf *s. n.* aparat mecanic cu care se pot obţine serii de curbe cu aspect grafic plăcut, armonios. (< fr. *harmonographe*)

armoriál, -ă **I.** *adj.* referitor la armoarii. **II.** *s. n.* culegere de armoarii. (< fr. *armorial*)

armoriát, -ă *adj.* (despre steme, blazoane) ornat cu elemente simbolice. (< fr. *armorié*)

armstrongit *s. n.* mineral rar, maro-deschis, cu aspect mătăsos, din familia compuşilor zirconului, descoperit în sudul deşertului Gobi. (< /Neil/*Armstrong*, astronaut american, primul care a păşit pe Lună + *-it*)

armúră *s. f.* **1.** îmbrăcăminte de protecţie din plăci de metal şi zale, la războinicii medievali. **2.** mod de împletire a fibrelor de urzeală cu cele de bătătură ale unei ţesături. **3.** (*muz.*) totalitatea sunetelor de alteraţie la cheie, spre a indica tonalitatea; armătură. (< fr. *armure*)

armurărie *s. f.* (*rar*) **1.** profesiunea armurierului. **2.** fabricare, comerţ de arme. (< fr. *armurerie*)

armuriér *s. m.* cel care fabrică, repară sau vinde arme (de foc). • (maistru militar) specialist în verificarea şi repararea armamentului. (< fr. *armurier*)

arnéză *s. f.* figură de stil prin care se scot în evidenţă însuşiri legate de o anumită calitate omenească. (< fr. *arnèse*)

árni *s. m.* bivol sălbatic din sud-estul Asiei şi al Indoneziei, strămoşul bivolului. (< germ. *Arni*)

árnică *s. f.* plantă de munte medicinală, din familia compozeelor, cu flori galbene-portocalii şi cu fructe negricioase din care se extrage o tinctură. (< fr. *arnica*, germ. *Arnika*)

arogá *vb. refl.* a-şi atribui cu de la sine putere o calitate, un drept. (< fr. */s'/arroger*, lat. *arrogare*)

arogánt, -ă *adj.* (şi *s.*) care manifestă aroganţă. (< fr. *arrogant*, lat. *arrogans*)

aroganţă *s. f.* atitudine de mândrie disprepuitoare; obrăznicie, înfumurare, impertinenţă. (< fr. *arrogance*, lat. *arrogantia*)

aromát[1] *s. n.* substanţă care răspândeşte o aromă; mirodenie. (< fr. *aromate*, lat. *aromatum*)

aromát[2]**, -ă** *adj.* cu aromă. (< *aromă*)

aromaterapie *s. f.* metodă terapeutică bazată pe efectul produşilor chimici mirositori din uleiurile volatile din plante. (< fr. *aromathérapie*)

aromátic, -ă *adj.* **1.** care răspândeşte aromă, parfumat. • (despre plante) care conţine diferite substanţe mirositoare. **2.** (despre substanţe organice, combinaţii) care are în molecul unul sau mai multe nuclee de 6 atomi de carbon, cu o structură caracteristică. (< fr. *aromatique*, lat. *aromaticus*)

aromatizá *vb. tr.* **1.** a da (unei substanţe) miros plăcut, cu aromate. **2.** a transforma într-o hidrocarbură aromatică. (< fr. *aromatiser*, lat. *aromatizare*)

aromatizánt, -ă *adj., s. n.* (substanţă aromată) care se adaugă unui produs pentru a-i da un miros plăcut. (< *aromatiza* + *-ant*)

arómă *s. f.* **1.** emanaţie a unor substanţe mirositoare; parfum. **2.** substanţa însăşi. (< fr. *arome*, lat., gr. *aroma*)

aromân, -â **I.** *s. m. pl.* populaţie românească din sudul Pen. Balcanice, macedoromâm. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie; macedonean. • (*s. f.*) idiom al limbii române vorbit de aromâni. (< *a-* + *român*)

aromorfóză *s. f.* (*biol.*) complex de modificări morfologice cu rol preponderent în procesul evoluţiei filogenetice. (< fr. *aromorphose*)

arondá *vb. tr.* **1.** a comasa, a reuni terenuri, unităţi agricole. **2.** a repartiza cartiere sau populaţia unui cartier la un anumit centru. (< fr. *arrondir*)

arondisméntt *s. n.* subdiviziune teritorial-administrativă a unui departament (în Franţa). (< fr. *arrondissement*)

arpeggiándo *adv.* (*muz.*) arpegiind. (< it. *arpeggiando*)

arpeggióne *s. n. inv.* vechi instrument cu coarde şi arcuş, asemănător cu chitara, de mărimea violoncelului. (< it. *arpeggione*)

arpegiá *vb. tr.* a executa (un pasaj) în arpegiu. (< it. *arpeggiare*)

arpégiu *s. n.* intonare succesivă a sunetelor unui acord melodic, ascendent sau descendent. (< it. *arpeggio*)

arpentáj *s. n.* **1.** întocmire a planurilor topografice cu ajutorul instrumentelor de măsurat lungimi. **2.** tehnica măsurării şi evaluării suprafeţelor de teren. (< fr. *arpentage*)

arpentór *s. m.* specialist în arpentaj. (< fr. *arpenteur*)

arsén *s. n.* **1.** metaloid cristalizat, cu luciu cenuşiu, toxic. **2.** arsenic. (< germ. *Arsen*)

arsenál *s. n.* **1.** întreprindere (militară) pentru fabricarea sau repararea armamentului sau muniţiilor. **2.** (*fig.*) ansamblul mijloacelor de luptă, de care se serveşte cineva într-o acţiune, profesie etc. (< fr. *arsenal*, it. *arsenale*)

arseniát, -ă **I.** *adj.* care conţine arsen. **II.** *s. n.* sare a acidului arsenic. (< fr. *arséniate*)

arsénic[1] *s. n.* anhidridă arsenioasă; arsen (2). (< fr. *arsenic*, lat. *arsenicum*, gr. *arsenikon*)

arsénic[2] *adj. acid* ~ = acid din combinarea arsenului cu acid azotic. (< fr. *arsénique*)

arsenicál, -ă *adj.* care conţine arsenic. (< fr. *arsenical*)

arsenícism *s. n.* intoxicaţie cu compuşi ai arsenicului. (< fr. *arsenicisme*)

arseniemíe *s. f.* prezenţa arsenicului în sânge. (< fr. *arseniémie*)

arsenifér, -ă *adj.* (despre un teren, un mineral) care conţine arsen. (< fr. *arsénifère*)

arseniós, -oásă *adj. acid* ~ = oxiacid al arsenului; *anhidridă* ~*oasă* = trioxid al arsenului, pulbere fină, albă, cu miros de usturoi, foarte toxică; arsenic[1]; şoricioaică. (< fr. *arsénieux*)

arsenít *s. m.* sare a acidului arsenios. (< fr. *arsénite*)

arseniúră *s. f.* compus al arsenului cu un metal. (< fr. *arséniure*)

arsenobenzén *s. n.* substanţă cu formulă analoagă azobenzenului, conţinând arsen. (< fr. *arsénobenzène*)

arsenolít *s. m.* anhidridă arsenioasă naturală. (< fr. *arsénolite*)

arsenopirítă *s. f.* minereu din care se obţine arsen prin încălzire în absenţa aerului; mispichel. (< fr. *arsénopyrite*)

arsenoterapíe *s. f.* folosirea compuşilor arsenici în scop terapeutic. (< fr. *arsénothérapie*)

arsínă *s. f.* denumire generică a unor compuşi organici ai hidrogenului arseniat. (< fr. *arsine*)

ársis *s. n.* timpul slab, neaccentuat, al unei formule ritmice. • accent tonic. (< fr., lat., gr. *arsis*)

ártă *s. f.* **1.** formă a activităţii umane care oglindeşte realitatea în imagini expresive; totalitatea operelor care aparţin acestei forme. **o** *operă de* ~ = operă rezultată din activitatea artistică creatoare. • ~*e liberale* = denumire dată în învăţământul medieval gramaticii, retoricii, dialecticii (trivium), aritmeticii, geometriei, astronomiei şi teoriei muzicii (quadrivium). **2.** îndemânare deosebită, pricepere, măiestrie, abilitate. **o** ~ *militară* = parte a ştiinţei militare care studiază teoria şi practica pregătirii şi ducerii acţiunilor de luptă şi a războiului. (< fr. *art*, lat. *ars, artis*)

art deco *s. f.* artă aplicată obiectelor utilitare (mobilier, costumaţie, ceramică). (< engl. *art ddco*)

artefáct *s. n.* **1.** structură, fenomen artificial în cursul unei investigaţii sau exploatări. **2.** (*med.*) modificare în preparatele

histologice produsă artificial sau datorită unor defecte de fixare ori de colorare. **3.** (*cib.*) semnal parazit supus unei informații, în semnificația căreia joacă un rol nul sau negativ. (< fr. *artefact*)

artefíce *s. m. (rar)* **1.** meșter; meșteșugar, muncitor. • artist. **2.** (*fig.*) om dibaci, îndemânatic, iscusit. (< it. *artefice*)

artemísie *s. f.* plantă din familia compozee folosită ca tonic amar și stomalic. (< lat., it. *artemisia*)

artéră *s. f.* **1.** vas sangvin care duce sângele de la inimă la organe și țesuturi. **2.** magistrală de circulație. **3.** conductă hidraulică magistrală. **4.** linie electrică de alimentare principală a unei rețele de distribuție. (< fr. *artère*)

ARTERI(O)- *elem.* „arteră". (< fr. *artéri/o/-*, cf. lat., gr. *arteria*)

arteriál, -ă *adj.* referitor la artere. • (despre sânge) care circulă prin artere. (< fr. *artériel*)

arteriectazíe *s. f.* dilatare a arterelor. (< fr. *artériectasie*)

arteriectomíe *s. f.* rezecție a unei porțiuni dintr-o arteră. (< fr. *artériectomie*)

arteriectopíe *s. f.* situare anormală a unei artere (1). (< fr. *artériectopie*)

arteriocentéză *s. f.* puncție arterială. (< *arterio-* + *-centeză*)

arterioflebítă *s. f.* arterită complicată cu flebita venelor învecinate. (< fr. *artério-phlébite*)

arterioflebografíe *s. f.* radiografie a unei artere și a ramificațiilor ei. (< fr. *artériophlébographie*)

arteriográf *s. n.* sfigmograf. (< fr. *artériographe*)

arteriografíe *s. f.* radiografie a arterelor; sfigmografie. (< fr. *artériographie*)

arteriográmă *s. f.* sfigmogramă. (< fr. *artériogramme*)

arteriolár, -ă *adj.* referitor la artere. (< fr. *artériolaire*)

arteriólă *s. f.* ramificație subțire a arterelor (1). (< fr. *artériole*)

arteriolít *s. n.* concrețiație calcaroasă în pereții arterelor sclerozate, într-un trombus. (< fr. *artériolithe*)

arteriologíe *s. f.* ramură a anatomiei care studiază arterele. (< fr. *artériologie*)

arteriomalacíe *s. f.* înmuiere a unui țesut arterial. (< engl. *arteriomalacia*)

arteriométru *s. n.* instrument pentru măsurarea diametrului unei artere. (< fr. *artériomètre*)

arterionecróză *s. f.* proces de nevrozare a arterelor. (< fr. *artérionécrose*)

arteriopatíe *s. f.* denumire generică a afecțiunilor pereților arteriali. (< fr. *artériopathie*)

arteriopiezografíe *s. f.* piezografie arterială. (< fr. *artériopiézographie*)

arteriopiezográmă *s. f.* piezogramă arterială. (< fr. *artériopiezogramme*)

arterioplastíe *s. f.* refacere chirurgicală a unui perete arterial. (< engl. *arterioplasty*)

arteriorafíe *s. f.* sutură chirurgicală a unei artere. (< fr. *artériorraphie*)

arterioragíe *s. f.* hemoragie a unei artere. (< fr. *arteriorragie*)

arteriosclerótic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de arterioscleroză. (< it. *arteriosclerotico*)

arterioscleróză *s. f* îngroșare și sclerozare a pereților arterelor și ai arteriolelor. (< fr. *artériosclérose*)

arteriospásm *s. n.* contracție spasmodică a pereților arteriali. (< fr. *artériospasme*)

arteriostenóză *s. f.* îngustare patologică a arterelor. (< fr. *artériosténose*)

arteriotóm *s. n.* instrument chirurgical folosit în arteriotomie. (< fr. *artériotome*)

arteriotomíe *s. f.* deschidere operatorie a unei artere. (< fr. *artériotomie*)

arteriotripsíe *s. f.* operație chirurgicală de strivire a peretelui arterial. (< fr. *artériotripsie*)

arterítă *s. f.* inflamație, leziune degenerativă a unei artere. (< fr. *artérite*)

arteritic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de arterită. (< fr. *artéritique*)

artezían, -ă *adj., s. f./ s. n.* (fântână, izvor) din care apa țâșnește în sus. (< fr. *artésien*)

articliér, -ă *s. m. f. (ir.)* ziarist, autor de articole (1) fără esență. (< fr. *articlier*)

artícol *s. n.* **1.** expunere într-o publicație periodică, tratând o problemă dintr-un domeniu oarecare. **2.** subdiviziune a unei legi, a unui regulament etc. • diviziune a unui buget, a unui plan financiar. **3.** obiect de comerț. **4.** parte de vorbire flexibilă, care însoțește substantivul sau adjectivul, cu rolul de a individualiza obiectul denumit. **5.** fiecare dintre fragmentele diferitelor părți ale corpului crustaceelor, insectelor și acarienilor. **6.** fiecare dintre segmentele unui organism sau organ vegetal. **7.** (*inform.*) element logic al unei înregistrări dintr-un fișier, cea mai mică unitate de informație utilă prelucrată de un program. (< lat. *articulus*, it. *articolo*, fr. *article*)

artícul *s. m.* internod. (< lat. *articulus*)

articulá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a emite, a rosti cuvinte, sunete. • a executa o serie de sunete succesive la un instrument muzical sau cu vocea. **2.** a atașa articolul unui substantiv. **II.** *refl.* a se lega printr-o articulație. (< fr. *articuler*, lat. *articulare*)

articulár, -ă *adj.* referitor la articulații (1). (< fr. *articulaire*, lat. *articularis*)

articulát, -ă **I.** *adj.* (despre organisme, organe) format din articole (5). • (despre tulpini) formată din (inter)noduri. **II.** *s. f. pl.* plante cu tulpina articulată. (< fr. *articulé/s/*)

articulatóriu, -ie *adj.* referitor la articulație (3). (< fr. *articulatoire*)

articulație *s. f.* **1.** (*anat.*) încheietură, nod; loc de inserție a unui organ pe altul; legătură (mobilă) între oase. **2.** (*tehn.*) legătură între două corpuri solide, care permite rotirea lor în jurul unui ax. **3.** mod de a pronunța un sunet. (< fr. *articulation*, lat. *articulatio*)

artifáct *s. n.* obiect primitiv făcut de mâna omului. (< engl. *artifact*)

artifex *s. m.* (*rar*) meșter, artist; creator. (< lat. *artifex*).

artificiál, -ă *adj.* **1.** făcut de om; nenatural; meșteșugit. **2.** (și *adv.*) prefăcut, nesincer; artificios. **3.** arbitrar. (< fr. *artificiel*, lat. *artificialis*)

artificialísm *s. n.* artificialitate. (< fr. *artificialisme*)

artificialitáte *s. f.* caracter artificial; lipsă de naturalețe; artificialism. (< fr. *artificialité*)

artificializá *vb. tr., refl.* a face, a deveni artificial. (< *artificial* + *-iza*)

artificialménte *adv.* în mod artificial. (< fr. *artificiellement*)

artificiér *s. m.* **1.** specialist în manipularea explozivelor și a mijloacelor pirotehnice. **2.** muncitor specializat în producerea exploziilor în exploatările miniere. (< fr. *artificier*)

artificiós, -oásă *adj.* artificial (2). (< fr. *artificieux*, lat. *artificiosus*)

artificiozitáte *s. f.* caracter artificios. (< *artificios* + *-itate*)

artificiu *s. n.* **1.** mijloc prin care se urmărește să se schimbe realitatea în mod nefiresc; meșteșug, abilitate. **o** ~ *de calcul* = procedeu prin care se ajunge la rezultatul unui calcul pe o cale mai scurtă. **2.** (*pl.*) amestec de materii ușor inflamabile, care produc efecte de lumină și culori. (< lat. *artificium*, după fr. *artifice*)

artilérie *s. f.* armă din compunerea forțelor armate cu guri de foc și instalații care servesc la aruncarea de proiectile grele la distanță mare. (< rus. *artilleriia*, fr. *artillerie*)

artilerist *s. m.* militar din artilerie. (< rus. *artilerist*, germ. *Artillerist*)

artilerístic, -ă *adj.* de artilerie. (< rus. *artilleriiskii*)

artimón *s. n.* catarg de la pupă al unei nave. (< fr. *artimon*, it. *artimone*)

artinskián, -ă *adj., s. n.* (etaj) al permianului inferior de facies marin, din platforma rusă, corespunzător autunianului. (< rus. *artinskian*)

ARTIO- *elem.* „par, pereche, simetrie". (< fr. *artio-*, cf. gr. *artios*)

artiodactíl, -ă **I.** *adj.* (despre animale) cu degete perechi; paricopitat. **II.** *s. n. pl.* paricopitate. (< fr. *artiodactyle/s/*)

artioploíd, -ă *adj.* (despre organisme poliploide) cu un număr par de seturi cromozomiale. (< fr. *artioploïde*)

artiozoáre *s. n. pl.* animale metazoare cu simetrie bilaterală: anelide, moluște, artropode etc. (< fr. *artiozoaires*)

artíst, -ă *s. m. f.* **1.** persoană înzestrată cu aptitudini și talent, care lucrează într-un anumit domeniu al artei. • persoană cu

aptitudini deosebite în meseria sa. **2.** actor. (< fr. *artiste*, it. *artista*)

artístic, -ă *adj.* referitor la artă, de artă. • (şi *adv.*) făcut cu artă, cu talent. (< fr. *artistique*)

artísticísm *s. n.* fetişizare a mijloacelor de expresie, circumscriere a mijloacelor artistului doar la procedeele formale ale unei comunicări. (< *artistic* + *-ism*)

artisticítáte *s. f.* caracter artistic. (< it. *artisticità*)

artistizá *vb. tr.* a da un caracter artistic stilului, produsului unei construcţii etc. (< *artist* + *-iza*)

artizán *s. m.* **1.** meşteşugar, meseriaş (din Evul Mediu). **2.** creator de artă în stil popular. **3.** *(fig.)* autor, realizator, creator a ceva. (< fr. *artisan*)

artizanál, -ă *adj.* referitor la artizani; de artizanat. (< fr. *artisanal*)

artizanát *s. n.* **1.** breaslă, sistem de organizare a muncii pe bresle; totalitatea artizanilor. **2.** arta meşteşugarilor. • unitate comercială cu obiecte artizanale. (< fr. *artisanat*)

artnápping *s. n.* furt de obiecte de artă. (< engl. *artnapping*)

artotécă *s. f.* **1.** colecţie de obiecte de artă. **2.** secţie ce împrumută acasă tablouri şi alte diverse obiecte de artă. (< *artă* + *-tecă*)

ARTR(O)-, -artríe *elem.* „articulaţie, încheietură". (< fr. *arthr/o/-*, cf. gr. *arthron*)

artrálgic, -ă *adj.* referitor la altralgie. (< fr. *arthralgique*)

artralgíe *s. f.* durere la nivelul unei articulaţii (1). (< fr. *arthralgie*)

artrectomíe *s. f.* rezecţie a unei articulaţii (1). (< fr. *arthrectomie*)

-artríe v. a r t r (o) - .

artrítă *s. f.* denumire generică pentru afecţiunile inflamatorii acute sau cronice ale articulaţiilor. (< fr. *arthrite*, lat., gr. *arthritis*)

artrític, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de artritism. (< fr. *arthritique*, lat. *arthriticus*)

artrítísm *s. n.* predispoziţie constituţională la unele boli articulare şi de nutriţie; boala însăşi. (< fr. *arthritisme*)

artrocél *s. n.* acumulare patologică de lichid în articulaţii. (< fr. *arthrocèle*)

artrocentéză *s. f.* puncţie a unei articulaţii. (< fr. *arthrocentèse*)

artroclazíe *s. f.* rupere chirurgicală a unei anchiloze fibroase. (< engl. *arthroclasia*)

artrodéză *s. f.* operaţie destinată a provoca anchiloza unei articulaţii. (< fr. *arthrodèse*)

artrodíe *s. f.* articulaţie sinovială cu o mare mobilitate. (< fr. *arthrodie*)

artrodínie *s. f.* durere articulară vagă şi nedeterminată. (< fr. *arthrodynie*)

artrofít *s. n.* corp străin al unei articulaţii, care ia naştere în urma unei leziuni traumatice. (< fr. *arthrophyte*)

artrogenéză *s. f.* proces de formare a oaselor. (< *astro-* + *geneză*[2])

artrografíe *s. f.* radiografie a unei articulaţii (1) cu ajutorul unei substanţe de contrast. (< fr. *arthrographie*)

artrográmă *s. f.* imagine obţinută prin artrografie. (< fr. *arthrogramme*)

artrogripóză *s. f.* imobilizare persistentă a unei articulaţii prin contracţia spastică a musculaturii corespunzătoare (cu luxaţii). (< germ. *Arthrogrypose*, fr. *arthrogryposis*)

artrolíză *s. f.* operaţie chirurgicală destinată a reda mobilitatea ligamentelor unei articulaţii anchilozate. (< fr. *arthrolyse*)

artrologíe *s. f.* ramură a anatomiei care studiază articulaţiile; desmologie. (< fr. *arthrologie*)

artromalacíe *s. f.* hiperlaxitate ligamentală. (< fr. *artro-* + *malacie*)

artromér *s. n. (biol.)* fiecare dintre părţile unui organism articulat. (< engl. *arthromere*)

artrométru *s. n.* instrument pentru măsurarea unghiului de mobilitate a articulaţiilor. (< engl. *arthrometer*)

artropatíe *s. f.* afecţiune a articulaţiilor. (< fr. *arthropathie*)

artroplástică *s. f.* artropastie. (< germ. *Arthroplastik*)

artroplastíe *s. f.* intervenţie chirurgicală pentru redarea mişcărilor unei articulaţii anchilozate; artroplastică. (< fr. *arthroplastie*)

artropneumografíe *s. f.* radiografie a unei articulaţii în care s-a introdus aer. (< fr. *arthro-pneumographie*)

artropóde *s. n. pl.* încrengătură de animale nevertebrate, cu schelet extern chitinos, cu corpul şi membrele formate din inele articulate. (< fr. *arthropodes*)

artrorízá *s. f.* operaţie care urmăreşte a limita mişcările unei articulaţii. (< fr. *arthrorise*)

artroscóp *s. n.* instrument optic folosit în artroscopie. (< engl. *arthroscope*)

artroscopíe *s. f.* examinare a leziunilor unei articulaţii cu ajutorul artroscopului. (< germ. *Arthroskopie*, engl. *arthroscopy*)

artrosífilis *s. n.* sifilis localizat în articulaţii. (< fr. *arthrosyphilis*)

artrosinovítă *s. f.* inflamaţie a sinovialei unei articulaţii. (< fr. *arthrosynovite*)

artrospór *s. m. (biol.)* spor format prin segmentarea bazipetală a hifelor miceliene. (< fr. *arthrospore*)

artrostomíe *s. f.* deschidere la piele a unei articulaţii. (< fr. *arthrostomie*)

artrotomíe *s. f.* incizie chirurgicală a unei articulaţii. (< fr. *arthrotomie*)

artrózá *s. f.* afecţiune degenerativă a articulaţiilor. (< fr. *arthrose*)

artrózic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de artroză. (< fr. *arthrosique*)

artterapíe *s. f.* terapie prin artă, bazată pe stimularea creativităţii artistice a bolnavilor psihici. (< *artă-* + *-terapie*[2])

arvál *s. m. (ant.)* membru al unui colegiu religios la romani care conducea, la sfârşitul lunii mai, procesiuni pe câmpuri şi implora zeilor recolte bogate. (< lat. *arvales* /fratres/, fr. *arvale*)

arvícol, -ă *adj.* care creşte, trăieşte pe câmp. (< fr. *arvicole*)

as *s. m.* **1.** monedă romană, la origine din bronz. **2.** carte de joc pe care este însemnat un singur punct, având valoarea cea mai mare. **3.** *(fam.)* persoană care stăpâneşte foarte bine cunoştinţele dintr-un domeniu, care se distinge în mod special într-o meserie. **4.** *(tenis de câmp)* ghemul (punctul) marcat direct din lovitura de serviciu. (< fr., lat. *as*)

asacríe *s. f.* anomalie constând în absenţa osului sacru. (< *a-* + *sacrum*)

asált *s. n.* **1.** atac violent pentru cucerirea unui obiectiv militar pentru a învinge rezistenţa inamicului. **o** *a da ~ul* = a ataca; a năvăli; *a lua cu ~* = a cuceri printr-un atac violent. • *(fig.)* acţiune, luptă avântată. **2.** exerciţiu de scrimă. (< it. *assalto*)

asaltá *vb. tr.* **1.** a da un asalt. **2.** *(fig.)* a copleşi cu insistenţe, cu cereri. (< it. *assaltare*)

asaltatór, -oáre *s. m. f.* cel care asaltează. (< it. *assaltatore*)

asaltíst *s. m. (fam.)* aviator militar dintr-o unitate de asalt. (< *asalt* + *-ist*)

asamblá *vb. tr.* **1.** a reuni, a îmbina două sau mai multe piese, segmente. **2.** *(inform.)* a efectua o asamblare. (< fr. *assembler*)

asambláj *s. n.* asamblare. • sistem format din două sau mai multe piese, elemente asamblate între ele. • fotogramă prin îmbinarea mai multor fotograme parţiale. (< fr. *assemblage*)

asambláre *s. f.* **1.** acţiunea de a asambla. **2.** *(inform.)* operaţia de traducere în limbaj de maşină a unui program de către asamblor (II). (< *asambla*)

asambléză *s. f.* maşină de asamblat cabluri electrice. (< fr. *assembleuse*)

asamblór, -oáre **I.** *s. m. f.* muncitor specialist în asamblarea pieselor, a subansamblelor. **II.** *s. n. (inform.)* program care prelucrează instrucţiunile scrise într-un limbaj simbolic pentru calculator. (< fr. *assembleur*)

asaná *vb. tr.* **1.** a înlătura surplusul de apă de pe o suprafaţă de teren prin lucrări hidrotehnice; *(p. ext.)* a curăţa, a face salubru. **2.** *(med.)* a elimina un focar de infecţie. **3.** *(fig.)* a îmbunătăţi, a redresa; a însănătoşi. • *(ec.)* a stabiliza (moneda). (după fr. *assainir*, lat. *sanare*)

asanatór, -oáre **I.** *adj., s. m. f.* (cel) care asanează. **II.** *s. n.* produs chimic, aparat care înlătură mirosurile urâte. (după fr. *assainisseur*)

asasín, -ă *s. m. f.* cel care comite un asasinat; ucigaş. (< fr. *assassin*, it. *assassino*)

asasiná *vb. tr.* **1.** a comite un asasinat. **2.** *(fam.)* a plictisi în cel mai înalt grad (cu insistenţele). (< fr. *assassiner*)

asasinát *s. n.* omor cu premeditare. (< fr. *assassinat*, it. *assassinato*)
ascaríd *s. m.* vierme parazit în tubul digestiv al omului și al unor animale; limbric. (< fr. *ascaride*, lat. *ascarida*)
ascaridióză *s. f.* boală parazitară cauzată de ascarizi în intestin. (< fr. *ascaridiose*)
áscă *s. f.* organ sporifer intern, la unele ciuperci. (< fr. *asque*, gr. *askos*)
ascendént, -ă **I.** *adj.* **1.** urcător, suitor; ascensiv. • (despre un astru) care se înalță deasupra liniei orizontului. **2.** (*fig.*) în dezvoltare progresivă. **II.** *s. m. f.* rudă în linie directă care face parte dintr-o generație anterioară. **III.** *s. n.* **1.** înălțare a unui astru deasupra orizontului. **2.** (*astrol.*) parte a cerului deasupra orizontului în momentul nașterii cuiva; semn zodiacal ridicat deasupra orizontului estic, la naștere. **3.** autoritate morală, influență (asupra cuiva). (< fr. *ascendant*, lat. *ascendens*)
ascendénță *s. f.* linie de rudenie ascendentă care urcă de la fiu la părinți. (< fr. *ascendance*)
ascensioná *vb. tr. (rar)* a face o ascensiune. (< fr. *ascensionner*)
ascensionál, -ă *adj.* care tinde să urce; suitor, urcător. (< fr. *ascensionnel*)
ascensioníst, -ă *s. m. f.* cel care face ascensiuni (2). (< fr. *ascensionniste*)
ascensiúne *s. f.* **1.** mișcare de jos în sus a unui mobil. **2.** urcare, suire (pe un munte); înălțare (cu balonul). **3.** (*fig.*) creștere, dezvoltare. • promovare pe treptele ierarhiei profesionale sau sociale. • proces de cucerire a puterii de către o organizație politică. (< fr. *ascension*, lat. *ascensio*)
ascensív, -ă *adj.* ascendent. (< it. *ascensivo*)
ascensór *s. n.* cabină, platformă care transportă pe verticală oameni și materiale într-o clădire cu etaje, într-o mină; lift. (< fr. *ascenseur*)
ascét, -ă *s. m. f.* **1.** cel care practică ascetismul; pustnic. **2.** (*fig.*) om care își impune o viață austeră și retrasă. (< fr. *ascète*)
ascétic, -ă **I.** *adj.* de ascet. **II.** *s. f.* ramură a teologiei care studiază viața și operele marilor asceți creștini. (< fr. *ascétique*)
ascetísm *s. n.* **1.** mod de viață prin austeritate; anahoretism, asceză. • (*fig.*) sobrietate. **2.** doctrină etico-religioasă care propovăduiește ascetismul (1). (< fr. *ascétisme*)
ascetizá *vb. tr., refl.* a da, a căpăta un caracter ascetic. (< *ascet+ -iza*)
ascéză *s. f.* **1.** aplicare în practică a virtuților prin exercițiu de voință, privațiuni etc.; viață austeră și retrasă. **2.** ascetism (1). (< fr. *ascèse*)
ascídie *s. f.* **1.** animal marin cu corpul tubular, roșu-aprins și transparent, fixat în zona litorală nisipoasă. **2.** organ în formă de urnă din frunzele unor plante carnivore. (< fr. *ascidie*)
ascifér, -ă *adj.* care poartă asce. (< fr. *ascifère*)
ascítă *s. f.* acumulare de lichid în cavitatea peritoneală. (< fr. *ascite*)
ascític, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de ascită. (< fr. *ascitique*)
asclepiád[1] *adj., s. m.* (vers antic) dintr-un spondeu (sau troheu), doi coriambi și un iamb. (< fr. *asclépiade*, lat. *asclepiadeus*)
asclepiád[2] *s. m.* membru al corporației medicilor greci. (< fr. *asclépiade*)
asclepiád[3] *s. m.* plantă erbacee perenă cu flori albastre parfumate și cu fructul îngroșat și cărnos. (< fr. *asclépiade*)
asclepiadacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate, gamopetale: asclepiadul[3]. (< fr. *asclépiadacées*)
ASCO- *elem.* „ască". (< fr. *asco-*, cf. gr. *askos*, burduf, pungă, sac).
ascocárp *s. n.* formație din împletirea hifelor, la unele ciuperci, în care se formează ascele. (< fr. *ascocarpe*)
ascochitóză *s. f.* boală a plantelor produsă de unele ciuperci, prin pete galben-cenușii sau brune ce apar pe frunze, tulpini și fructe. (< lat. *ascochytae+-oză*)
ascogén, -ă *adj.* (despre flori) care produce asce. (< fr. *ascogène*)
ascolichéne *s. n. pl.* clasă de licheni dintr-o ciupercă și o algă verde sau albastră. (< fr. *ascolichenes*)
ascomicéte *s. f. pl.* clasă de ciuperci saprofite sau parazite care se înmulțesc prin spori. (< fr. *ascomycétes*)
ascórbic *adj. acid ~* = vitamina C. (< fr. *ascorbique*)
ascorbicuríe *s. f.* prezența acidului ascorbic în urină. (< fr. *ascorbicurie*)
ascorbinemíe *s. f.* prezența acidului ascorbic în sânge. (< fr. *ascorbinémie*)
ascospór *s. m.* spor format în interiorul unei asce. (< fr. *ascospore*)
ásdic *s. n.* aparat de detectat submarinele, precum și bancurile de nisip submarine, bancurile de pești etc., prin ultrasunete; sonar. (< fr. *asdic*)
asecá *vb. tr.* a îndepărta apele de infiltrație dintr-un teren; a deseca. (după fr. *assécher*, lat. *assicare*)
asediá *vb. tr.* a supune unui asediu. (< it. *assediare*)
asediatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care asediază. (< it. *assediatore*)
asédiu *s. n.* încercuire cu forțe armate a unui oraș, a unui loc întărit, pentru a-l cuceri. **o** *stare de ~* = suspendare a puterii anumitor legi și înlocuirea lor cu un regim special de esență militară. (< it. *assedio*)
aseísmic, -ă *adj.* lipsit de fenomene seismice. (< fr. *aséismique*)
aseismicitáte *s. f.* absență a fenomenelor seismice. (< fr. *aséismicité*)
aseitáte *s. f.* (în scolastică) caracterul unei entități de a avea ea însăși cauza și principiul propriei sale existențe. (< lat. *aseitas*)
aselenizá *vb. intr.* (despre astronave) a lua contact cu Luna venind de pe Pământ. (după rus. *aselenizații*, cf. gr. *Selene*, Lună)
aselenizábil, -ă *adj.* care se poate așeza pe solul lunar. (< *aseleniza + -bil*)
asemántic, -ă *adj.* (despre unități lingvistice) lipsit de sens. (< fr. *asémantique*)
asemie *s. f.* tulburare a limbajului mimic, incapacitate de a folosi semnele pentru înțelegerea și exprimarea ideilor. (< fr. *asémie*)
asentiménț *s. n.* consimțământ voluntar la propunerea, în acțiunea cuiva; permisiune. **o** *a fi în ~ul cuiva* = a proceda în conformitate cu dorința cuiva. (< fr. *assentiment*)
asepsíe *s. f.* **1.** absență a germenilor microbieni. **2.** sterilizare a instrumentelor și utilajelor chirurgicale. (< fr. *asepsie*)
aséptic, -ă *adj.* în stare de asepsie; sterilizat. (< fr. *aseptique*)
aseptizá *vb. tr.* a steriliza. (< fr. *aseptiser*)
asertá *vb. tr.* (*lingv.*) a enunța. (< *asertiv*)
asertív, -ă *adj.* asertoric; declarativ (3). (< fr. *assertif*, it. *assertivo*)
asertivitáte *s. f.* însușirea de a fi asertiv. (< *asertiv + -itate*)
asertóric, -ă *ad.* (despre propoziții, judecăți) care enunță simplu ceva; cu caracter asertiv. (< fr. *asertorique*)
aserțiune *s. f.* (*log.*) enunț, afirmativ sau negativ, dat ca adevărat; (*p. ext.*) afirmație. (< fr. *assertion*, lat. *assertio*
aservi *vb. tr.* a supune (un popor, o țară) unor interese sau puteri străine, a subjuga. (< fr. *asservir*)
asexuál, -ă *adj.* indiferent față de relațiile sexuale. (< engl. *asexual*)
asexualitáte *s. f.* lipsă a dorinței, a interesului sexual, fără vreun suport organic. (< engl. *asexuality*)
asexuát, -ă *adj.* fără sex. **o** *reproducere ~ă* = înmulțire prin diviziune fără fecundație. (< fr. *asexué*)
asezoná *vb. tr.* **1.** a pune ingrediente într-o mâncare. **2.** a condimenta. **3.** (*fig.*) a da gust, haz. (< fr. *assaisonner*)
asfált *s. n.* **1.** rocă sedimentară, solidă, neagră, dintr-un amestec de bitum cu alte materiale minerale, în special pentru asfaltarea drumurilor. **2.** orice îmbrăcăminte rutieră pe bază de bitum. (< fr. *asphalte*, lat. *asphaltus*, gr. *asphaltos*)
asfaltá *vb. tr.* a acoperi cu asfalt. (< fr. *asphalter*)
asfaltáj *s. n.* strat de asfalt pe suprafața unui element de construcție. (< fr. *asphaltage*)
asfalténe *s. f. pl.* constituenți ai asfalturilor din hidrocarburi cu greutate moleculară mare, insolubili în eter de petrol, care dau bitumului calitatea de aglomerat. (< fr. *asphaltènes*)
asfáltic, -ă *adj.* care conține asfalt, impregnat cu asfalt; asfaltos. (< fr. *asphaltique*)
asfaltiér *s. n.* navă amenajată pentru transportat asfalt. (< fr. *asphaltier*)
asfaltít *s. n.* amestec natural de bitum și materii organice. (< fr. *asphaltite*)

asfaltizáre *s. f.* transformare naturală lentă a ţiţeiului în asfalt; transformare a bitumului din păcura asfaltică în asfalt. (după fr. *asphaltisation*)
asfaltogén, -ă *adj.* care produce asfalt. (< fr. *asphaltogène*)
asfaltór *s. m.* muncitor specializat în lucrări de asfaltare. (< fr. *asphalteur*)
asfaltós, -oásă *adj.* asfaltic. (< fr. *asphalteux*)
asféric, -ă *adj.* (despre o suprafaţă curbă) care nu este sferică. (< fr. *asphérique*)
asfigmíe *s. f.* absenţă temporară a pulsului. (< fr. *asphygmie*)
asfixiá *vb. tr., refl.* a (se) înăbuşi, a (se) sufoca. (< fr. *asphyxier*)
asfixiánt, -ă *adj., s. m.* (gaz) care provoacă asfixie; sufocant. (< fr. *asphyxiant*)
asfíxie, -ă *adj.* referitor la asfixie. (< fr. *asphyxique*)
asfixie/asfíxie *s. f.* oprire a respiraţiei prin strangulare, respirarea unui gaz toxic, înec etc.; sufocare. (< fr. *asphyxie*, gr. *asphyxia*)
asfodél *s. m.* plantă bulboasă, din familia liliaceelor, cu flori albe. (< fr. *asphodèle*)
asfolít *s. n.* beton asfaltic dur, rezistent la temperaturi joase, pentru îmbrăcăminţi rutiere. (< fr. *aspholithe*)
ashrám *s. n.* ermitaj, loc de retragere colectivă unde discipolii se adună în jurul propovăduitorului. (< fr. *ashram*)
asiadolár *s. m.* denumire generică pentru dolarii şi celelalte valute care fac obiectul tranzacţiile pe pieţelor Singapore şi Hong Kong. (< *Asia* + *dolar*)
asialíe *s. f.* absenţă sau diminuare a secreţiei salivare; aptialism. (< fr. *asialie*)
asiánic, -ă *adj.* referitor la asianism, propriu asianismului. (< germ. *asianisch*)
asianism *s. n.* tendinţă a literaturii elenistice către un stil înflorit, patetic, amplu ritmat şi afectat. (< germ. *Asianismus*, engl. *asianism*)
asiát, -ă *adj., s. m. f.* asiatic. (< fr. *asiate*)
asiátic, -ă **I.** *s. m. pl.* populaţie care trăieşte în Asia. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Asia; asiat. **III.** *adj.* care aparţine Asiei; excesiv, somptuos, ca în vechile monarhii din Orient. (< fr. *asiatique*, lat. *asiaticus*)
asiatísm *s. n.* ideologie autohtonă asiatică. (< fr. *asiatisme*)
asiatístică *s. f.* disciplină care studiază cultura, limbile şi literatura popoarelor din Asia. (< *asiat* + *-istică*)
asibilá *vb. tr., refl.* a da, a căpăta caracterele unei consoane africate. (< fr. *assibiler*)
asibiláre *s. f.* fenomen fonetic prin care o consoană oclusivă se transformă în consoană africată (fricativă) sub influenţa lui *i* sau *e* următor; asibilaţie. (< *asibila*)
asibilaţie *s. f.* asibilare. (< fr. *assibilation*)
asiduitáte *s. f.* stăruinţă, sârguinţă. • perseverenţă, insistenţă. (< fr. *assiduité*, lat. *assiduitas*)
asíduu, -uă *adj.* stăruitor, perseverent, insistent. (< fr. *assidu*, lat. *assiduus*)
asiétă *s. f.* **1.** poziţie a planului de bază al unei (aero)nave faţă de planul orizontal. **2.** (*fin.*) mod de aşezare a impozitelor către stat. (< fr. *assiette*)
asignáre *s. f.* repartizare a frecvenţelor de lucru pentru diferite staţii de radiocomunicaţii. (după fr. *assignation*)
asignăt *s. n.* hârtie-monedă convertibilă în aur, garantată în ipotecă asupra domeniilor statului. (< fr. *assignat*)
asigurá *vb.* **I.** *tr.* a da o garanţie pentru înfăptuirea unui lucru; a face ceva sigur; a garanta. **II.** *tr., refl.* **1.** a(-şi) lua măsuri de siguranţă, a (se) încredinţa. **2.** a încheia un contract pentru ocrotire materială în caz de boală, de calamităţi, accidente etc. (după fr. *assurer*)
asigurábil, -ă *adj.* care poate fi asigurat. (după fr. *assurable*)
asiguráre *s. f.* **1.** acţiunea de a (se) asigura. **2.** convenţie de despăgubire pentru accidente în care nu este angajată responsabilitatea celui asigurat. (< *asigura*)
asigurát, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care a încheiat o convenţie de asigurare. (< *asigura*)
asiguratóriu, -ie *adj.* de, pentru asigurare. (< *asigura* + *-toriu*)
asigurătór, -oáre *adj., s. m. f.* (persoană, instituţie) care face asigurări de persoane. (< *asigura* + *-tor*)
asilabíe *s. f.* varietate de afazie, incapacitatea de a forma silabe, deşi bolnavul recunoaşte literele separat. (< fr. *asyllabie*)
asilogístic, -ă *adj.* care nu poate fi exprimat sub formă de silogism. (< fr. *asyllogistique*)
asimbolíe *s. f.* incapacitate patologică de a înţelege simbolurile. (< fr. *asymbolie*)
asimétrie, -ă *adj.* lipsit de simetrie; nesimetric. (< fr. *asymétrique*)
asimetríe *s. f.* lipsă de simetrie; disimetrie. (< fr. *asymétrie*, gr. *asymmetria*)
asimilá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a transforma în substanţă proprie materiile nutritive absorbite de organism. **2.** a face asemănător. **3.** a considera egal, similar cu altă persoană. **4.** a-şi însuşi cunoştinţe, idei etc. **5.** a introduce în procesele de fabricaţie produse sau materiale noi, o tehnologie nouă etc. **II.** *tr., refl.* **1.** a integra, a face să se integreze în alt grup social sau naţional. **2.** (*fon.*) a (se) transforma sub influenţa unui alt sunet din apropiere. (< fr. *assimiler*, lat. *assimilare*)
asimilábil, -ă *adj.* care poate fi asimilat. (< fr. *assimilable*)
asimiláre *s. f.* **1.** acţiunea de a asimila. **2.** fenomen fonetic, transformarea unui sunet sub influenţa altuia aflat în apropiere, în sensul dobândirii unei caracteristici asemănătoare; asimilaţie. **o** *~ progresivă* = asimilare realizată din sunetul anterior; *~ regresivă* = asimilare realizată din sunetul posterior. (< *asimila*)
asimilatív, -ă *adj.* care are însuşirea de a asimila. (< fr. *assimilatif*)
asimilatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care asimilează. • care urmăreşte asimilarea forţată a unui grup social sau naţional a culturii etc.. (< fr. *assimilateur*)
asimiláţie *s. f.* **1.** asimilare. **2.** totalitatea proceselor metabolice de sinteză care au loc în organismele vii; anabolism. (< fr. *assimilation*, lat. *assimilatio*)
asimptomátic, -ă *adj.* (despre boli) fără simptom clinic. (< fr. *asymptomatique*)
asimptótă *s. f.* dreaptă faţă de care se apropie o curbă, fără însă a o atinge niciodată. (< fr. *asymptote*)
asimptótic, -ă *adj.* referitor la asimptotă, ca o asimptotă. (< fr. *asymptotique*)
asinápsă *s. f.* absenţă a împerecherii cromozomilor omologi, în profaza meiotică. (< fr. *asynapse*)
asinclitísm *s. n.* (*med.*) mod asimetric de angajare şi coborâre a fătului în bazin. (< fr. *asynclitisme*)
asincrón, -ă *adj.* **1.** care nu este sincron; asincronic. **o** *maşină ~ă* = maşină cu curenţi alternativi a cărei frecvenţă a forţelor electromotoare nu este în raport constant cu viteza; *motor ~* = motor a cărui turaţie a rotorului diferă de a câmpului magnetic al statorului. **2.** (*inform.;* despre un ordinator) la care fiecare operaţie este declanşată printr-un semnal provocat de terminarea operaţiei precedente. (< fr. *asynchrone*)
asincrónic, -ă *adj.* asincron. (< fr. *asynchronique*)
asincronísm *s. n.* caracter asincron. • efect cinematografic bazat pe neconcordanţa dintre coloana vizuală şi cea sonoră. (< fr. *asynchronisme*)
asindét/asindeton *s. f.* figură de stil constând în suprimarea conjuncţiilor copulative într-o frază, pentru a-i da expresie, dinamism. (< fr. *asyndète*, gr. *asyndeton*)
asindétic, -ă *adj.* referitor la asindet, care aparţine a-sindetului. (< fr. *asyndeton*)
asíndeton *s. n.* v. asindet.
asindéză *s. f.* incapacitate a cromozomilor omologi de a forma perechi în cursul meiozei. (< fr. *asyndèse*)
asinergíe *s. f.* incapacitate patologică de a îndeplini simultan diferite mişcări elementare. (< fr. *asynergie*)
asinián, -ă *adj.* propriu măgarului; de asin. (< fr. *asi-nien*)
asinitáte *s. f.* măgărie, grosolănie. (< it. *asinità*)
asintáctic, -ă *adj.* (despre cuvinte compuse) care nu este format pe baza regulilor sintactice de îmbinare a cuvintelor. (< fr. *asyntactique*)
asintaxíe *s. f.* limbaj lipsit total de structura gramaticală, constând dintr-o succesiune de cuvinte care îşi păstrează semnificaţia. (< engl. *asyntaxia*)
asirián, -ă **I.** *s. m. pl.* **1.** populaţie semitică, care a trăit în statul sclavagist Asiria. **2.** populaţie semitică din Irak, Siria şi Transcancazia. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din aceste populaţii. • (*s. f.*) limbă semitică vorbită în Asiria. (< fr. *assyrien*)

asiriológ, -ă *s. m. f.* specialist în asiriologie. (< fr. *assyriologue*)
asiriologíe *s. f.* disciplină care studiază antichitățile asiriene. (< fr. *assyriologie*)
asíro-babilonián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din statele sclavagiste antice din Asiria și Babilon. (< *asirro-* + *babilonian*)
asistá *vb.* **I.** *intr.* a fi prezent, a participa (la ceva). **II.** *tr.* a sta pe lângă cineva pentru a-l putea ajuta; a acorda asistență. • *(jur.;* despre avocați) a se prezenta altături de o persoană în fața unui organ de jurisdicție pentru a-i apăra interesele. (< fr. *assister*, lat. *assistere*)
asistént, -ă **I.** *adj.* prezent, de față. **II.** *s. m. f.* cel care asistă la ceva; colaborator. **o** ~ *universitar* = grad didactic în învățământul superior, intermediar între preparator și lector; ~ *medical* = cadru tehnic mediu specializat în munca medico-sanitară. (< fr. *assistant*, germ. *Assistent*)
asistență *s. f.* **1.** asistare. • public care ia parte la o conferință, la un spectacol etc. **2.** sprijin, ajutor (medical, material etc.). **o** ~ *juridică* = ajutor competent, de specialitate, dat unei persoane pentru a-și susține drepturile în fața justiției. ~ *socială* = sprijinire materială a unei persoane inapte de muncă. • cooperare materială sau morală în viața internațională. (< fr. *assistance*)
asistólic, -ă *adj.* referitor la asistolie. (< fr. *asystolique*)
asistolíe *s. f.* slăbire a contracțiilor inimii, în special în ultima fază a bolilor cardiace. (< fr. *asystolie*)
asíză *s. f.* strat orizontal de piatră etc. în structura unei zidării. (< fr. *assise*)
askári *s. m. pl.* războinici africani din vechile trupe germane și italiene. (< fr. *askari*)
asocіá *vb.* **I.** *tr.* a pune laolaltă, împreună. **II.** *refl.* **1.** a se întovărăși, a se uni (într-un anumit scop). **2.** a se alătura. **3.** a se lega (pe bază de asociații). (< fr. *associer*, lat. *associare*)
asocіál, -ă *adj.* neadaptabil vieții sociale, căreia i se opune violent. (< fr. *asocial*)
asocialitáte *s. f.* însușirea de a fi asocial. (< fr. *asocial* + *-itate*)
asociát, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care face parte dintr-o asociație. (< fr. *associé*, it. *associato*)
asociatív, -ă *adj.* **1.** relativ la asociație (3); (despre memorie) evocator de imagini prin asociație (3); asociațional. **2.** *(mat.;* despre o operație) care, repetată și aplicată unui șir de factori, conduce la același rezultat. (< fr. *associatif*)
asocіativitáte *s. f.* **1.** capacitate de asociere. **2.** *(mat.)* proprietate a unei operații (adunare, înmulțire) de a fi asociativă. • proprietate a unui element de a se asocia cu un altul, asemănător sau diferit. (< fr. *associativité*)
asociáție *s. f.* **1.** asociere, unire, întovărășire. • *(biol.)* grupare a indivizilor unei singure specii sau ai unor specii diferite. **2.** grupare, unire constituită printr-un statut. **3.** legătură specifică între două sau mai multe procese și produse psihice (reprezentări, idei, sentimente etc.). **4.** *(chim.)* ~ *moleculară* = grupare de două sau mai multe molecule identice. (< fr. *association*)
asociațіonál, -ă *adj.* *(rar)* asociativ (1). (< *asociație* + *-onal*)
asociațіonísm *s. n.* concepție în psihologie potrivit căreia întreaga dezvoltare a vieții psihice trebuie explicată prin asociațiile dintre diverse stări și fenomene psihice elementare. (< fr. *associationnisme*)
asociațіonist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al asociaționismului. (< fr. *associationniste*)
asolá *vb. tr.* a cultiva pământul în asolamente. (< fr. *assoler*)
asolaméntt *s. n.* alternare periodică a culturilor agricole de pe o anumită suprafață de teren. (< fr. *assolement*)
asomá *vb. tr.* **1.** a ameți animalele la abator înainte de tăiere (cu o lovitură puternică). **2.** a inoportuna, a lovi. (< fr. *assommer*)
asomatofíte *s. f. pl.* plante inferioare care nu provin din celulele somatice, lipsite de țesuturi permanente. (< fr. *asomatophytes*)
asomatognozíe *s. f.* pierdere a capacității cuiva de a-și recunoaște unul sau mai multe segmente ale corpului. (< fr. *asomatognosie*)
asomatór[1] *s. n.* aparat, instalație pentru asomare (1). (după fr. *assomoir*)
asomatór[2] *s. m.* **1.** cel care execută operația de asomare (într-un abator). **2.** *(fig.)* ucigaș; bătăuș. (după fr. *assomeur*)
asonánt, -ă *adj.* care produce asonanță. (< fr. *assonant*)
asonánță *s. f.* **1.** rimă imperfectă sprijinită numai pe identitatea vocalei finale accentuate. **2.** repetare a aceleiași vocale accentuate într-un vers sau într-o frază, însoțită de consoane asemănătoare, pentru a produce efecte expresive. (< fr. *assonance*, it. *assonanza*)
asortá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a așeza la un loc diferite lucruri pentru a forma un tot armonios. **2.** a aproviziona (un magazin) cu mărfuri variate. **II.** *refl.* a se potrivi, a se armoniza. (< fr. *assortir*)
asortábil, -ă *adj.* care poate fi asortat. (< *asorta* + *-bil*)
asortimént *s. n.* ansamblu de mărfuri sau produse de aceeași categorie, dar de forme și calități diferite. (< fr. *assortiment*)
aspalozóm *s. m.* monstru cu eventrație mediană sau laterală. (< fr. *aspalosome*)
asparágină *s. f.* alcaloid din mlădițele de sparanghel, din rădăcinile de nalbă etc., diuretic, folosit ca diuretic. (< fr. *asparagine*)
asparágus *s. m.* plantă ornamentală cu frunze foarte fine, din familia liliaceelor. (< lat., fr. *asparagus*)
aspártic *adj. acid* ~ = acid aminat obținut prin hidroliza asparaginei. (< fr. *aspartique*)
aspéct *s. n.* **1.** înfățișare a unei ființe, a unui lucru. **2.** categorie gramaticală caracteristică unor limbi, care arată gradul de realizare a acțiunii exprimate de verb. **3.** *(astral.)* poziție pe care o ocupă planetele în diverse momente ale horoscopului anual. (< fr. *aspect*, lat. *aspectus*)
aspectá *vb. tr.* (despre edificii) a fi orientat într-o anumită direcție. (< fr. *aspecter*)
aspectív, -ă *adj.* aspectual. (< fr. *aspectif*)
aspectomát *s. n.* aparat de proiecție cu schimbare automată a diapozitivelor. (< germ. *Aspektomat*)
aspectuál, -ă *adj.* referitor la aspect; aspectiv. (< fr. *aspectuel*)
aspectuós, -oásă *adj.* cu aspect plăcut; prezentabil. (< *aspect* + *-u/os*)
aspergíl *s. m.* mucegai care se dezvoltă pe substanțe dulci. (< fr. *aspergillus*, lat. *aspergillum*)
aspergilále *s. f. pl.* ordin de ciuperci ascomicete: mucegaiurile (aspergilul, penicilium etc.). (< fr. *aspergillales*)
aspergilifórm, -ă *adj.* în formă de pămătuf. (< fr. *aspergilliforme*)
aspergilóm *s. n.* varietate de aspergiloză cu aspect pseudotumoral. (< fr. *aspergillome*)
aspergilóză *s. f.* micoză provocată de dezvoltarea aspergilului în organism. (< fr. *aspergillose*)
asperitáte *s. f.* **1.** însușirea de a fi aspru la pipăit, zgrunțuros; partea zgrunțuroasă a unei suprafețe. **2.** *(fig.)* asprime, lipsă de delicatețe, de supleță. (< fr. *aspérité*, lat. *asperitas*)
aspermátic, -ă *adj.* lipsit de sămânță bărbătească. (< germ. *aspermatisch*)
aspermatísm *s. n.* imposibilitate de producere și evacuare a lichidului seminal; sterilitate cauzată de lipsa seminței bărbătești. (< fr. *aspermatisme*)
aspermíe *s. f.* lipsă a seminței (la om, la animale și la plante). (< fr. *aspermie*)
aspersá *vb. tr.* *(fig.)* a stropi cu un lichid; a împroșca. (< *aspersor*)
aspersiúne *s. f.* **1.** stropire cu apă a corpului. **2.** metodă de udare cu apă a unei culturi, aruncată sub formă de picături imitând ploaia. (< fr. *aspersion*, lat. *aspersio*)
aspersiv, -ă *adj.* referitor la aspersiune. (< engl. *aspersiv*)
aspersór *s. n.* dispozitiv de irigare prin aspersiune; etalier, dispersor. (< fr. *aspersoir*)
aspíc *s. n.* substanță gelatinoasă din zeamă de carne și oase, pentru prepararea unor mâncăruri. (< fr. *aspic*)
aspidístra *s. f.* plantă de apartament cu frunze late, lucioase, de culoare verde închis, din familia liliacee. (< fr., lat. *aspidistra*)
aspidocéras *s. m.* moluscă cefalopodă fosilă din jurasicul superior, cu cochilie ornamentală și răsucită spre partea dorsală. (< lat. *aspidoceras*)
aspirá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a trage aer în plămâni; a inspira. **2.** (despre o pompă) a absorbi (un fluid, praful etc.) **3.** a pronunța un sunet, întovărășindu-l de un sunet laringal. **II.** *intr. (fig.)* a năzui, a tinde (spre). (< fr. *aspirer*, lat. *adspirare*)
aspiránt, -ă *s. m. f.* **1.** cel care tinde, năzuiește la ceva. • doctorand. • (în unele țări) primul grad de ofițer în marina militară;

tânăr ambarcat supranumerar pe o navă civilă în vederea efectuării practicii pentru obținerea gradului de ofițer stagiar. **2.** arbore de cea mai bună calitate, selecționat dintre candidații (2) unui arboret. (< fr., rus. *aspirant*)

aspirát, -ă *adj. (fon.;* despre sunete) pronunțat cu aspirație (3). (< *aspira*)

aspirátor, -oáre I. *adj.* care aspiră (I, 1, 2). **II.** *s. n.* aparat care aspiră fumul, praful, gazele nocive etc. (< fr. *aspirateur*)

aspirație *s. f.* **1.** năzuință, dorință puternică. **2.** deplasare a unui fluid de-a lungul unei conducte prin micșorarea presiunii aerului din ea. **3.** zgomot produs prin frecarea aerului la trecerea lui prin laringe. (< fr. *aspiration*, lat. *adspiratio*)

aspirínă *s. f.* comprimat conținând acid acetilsalicilic, febrifug și calmant. (< fr. *aspirine*, germ. *Aspirin*)

asporogén, -ă *adj.* care nu produce, nu se înmulțește prin spori. (< fr. *asporogène*)

assái *adv. (muz.)* destul de, foarte (< it. *assai*)

assaméz, -ă *s. m. f.* (locuitor) din Asamm (India). • *s. f.* limbă indo-ariană vorbită în nordul Assamului. (< fr. *assamaise*)

assíze *s. f. pl.* **1.** (în Evul Mediu) adunări reunind pe suzeran și vasalii săi, în cadrul cărora se discutau probleme juridice, administrative etc. sau erau adoptate hotărâri. **2.** hotărârea adoptată. (< fr. *assises*)

-ást *suf.* „pasionat". (< fr. *-aste*)

astacicultúră *s. f.* ramură a acviculturii care se ocupă cu creșterea și exploatarea rațională a racilor. (cf. lat. *astacus*, rac)

astátic, -ă I. *adj.* în echilibru în toate pozițiile. **II.** *adj., s. m. f.* (suferind) de astazie. (< fr. *astatique*)

astatíniu *s. n.* element radioactiv sintetic. (< germ. *Astatinium*, fr. *astatine*)

astatizáre *s. f.* mărire a sensibilității unor sisteme deformabile față de acțiunile deformante, micșorându-le stabilitatea. (după fr. *astatisation*)

astazíe *s. f.* imposibilitate patologică de a realiza și menține poziția verticală. (< fr. *astasie*)

ASTAZO- *elem.* „dezechilibru". (< fr. *astaso*, gr. *astasos*, instabil)

astazobazíe *s. f.* incapacitatea de a sta în picioare și de a merge. (după fr. *astasie-abasie*)

astazobazofobíe *s. f.* teamă nemotivată la unii bolnavi atinși de tulburări de echilibru, la ridicarea în picioare sau în timpul mersului. (< fr. *astasobasofobie*)

asteatóză *s. f.* xeroză[1]. (< fr. *astéatose*)

asteísm *s. f.* figură retorică constând în deghizarea unei laude sau a unei flatări sub aparența blamului ori a reproșului. (< fr. *astéisme*)

ASTEN(O)-, -astenía *elem.* „oboseală, slăbire". (< fr. *asthén/o/-, -asthénie*, cf. gr. *asthenos*)

astén, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de astenie. (< fr. *asthénique*)

astenía[1] *s. f.* stare patologică de slăbiciune și oboseală anormală a organismului. (< fr. *asthénie*, gr. *astheneia*)

-astenía[2] v. a s t e n (o) - .

astenizá *vb. tr., refl.* a (se) îmbolnăvi de astenie. (< *astenie* + *-iza*)

astenobióză *s. f.* fază de activitate redusă care intervine temporar în viața unor specii de insecte. (< fr. *asthénobiose*)

astenocorie *s. f.* oboseală pupilară. (< engl. *asthenocoria*)

astenofobíe *s. f.* teamă excesivă și nemotivată de oboseală. (< engl. *asthenophobia*)

astenologíe *s. f.* studiu științific al debilității. (< engl. *asthenology*)

astenonevrótic, -ă *adj.* referitor la astenia nervoasă. (< *astenie-* + *nevrotic*)

astenopíe *s. f.* scădere a capacității funcționale a ochiului din cauza mușchilor oculari, a obosirii nervului optic sau datorită unor deficiențe ale retinei. (< fr. *asthénopie*)

astenosféră *s. f.* partea superioară a „mantalei" Pământului, din magmă vâscoasă, situată imediat sub litosferă. (< fr. *asthénosphère*)

astenospermíe *s. f.* reducere a vitalității spermatozoi-zilor. (< fr. *asthénospermie*)

astér[1] *s. m.* **1.** plantă erbacee decorativă, cu flori colorate în diferite tonuri de roz și violet; steluță. **2.** figură în formă de stea a cromozomilor în cariochineză; astrosferă. (< fr. *aster*)

ASTER[2]**(O)-** v. a s t r o - .

astereognozíe *s. f.* incapacitate patologică de a recunoaște formele obiectelor prin palpare. (< fr. *astéréo-gnosie*)

asteríde *s. f. pl.* clasă de echinoderme marine: asteriile. (< fr. *astérides*)

astérie *s. f.* echinoderm cu corpul în formă de stea; stea-de-mare. (< fr. *astérie*)

asterísc *s. n.* semn tipografic (*), care, pus într-un text, indică prezența unei note la subsol sau, înaintea unor elemente lexicale, faptul că sunt neatestate. (< fr. *astéri-sque*, gr. *asteriskos*)

asterísm *s. n.* proprietate a unor minerale de a prezenta în masa lor cercuri luminoase în lumina reflectată prin ele în diferite direcții. (< fr. *astérisme*)

astérixís s. n. incapacitate a unei persoane de a-și menține o poziție fixă în spațiu.

asteroíd *s. m.* nume dat unor planete mici, sateliți ai Soarelui, care se rotesc în apropierea planului elipticii, între orbitele lui Marte și Jupiter; planetoid. (< fr. *astéroïde*)

asteroním *s. n.* grup de asteriscuri (urmând după o majusculă) care înlocuiesc un nume. (< fr. *astéronyme*)

asteronóm *s. n.* cavitate stelară produsă prin roaderea de către larvele insectelor a țesutului vegetal. (< fr. *astéronome*)

asteropsíe *s. f.* agnozie vizuală constând în imposibilitatea de localizare a obiectelor apropiate, care par plasate în același plan în spațiu. (< *astero-* + *-opsie*)

asterozoáre *s. n. pl.* clasă de echinoderme marine cu corpul alcătuit dintr-un disc central cu cinci brațe radiale; stele-de-mare. (< *astero-* + *-zoare*)

astián, -ă *adj., s. n.* (din) ultimul etaj al pliocenului. (< fr. *astien*)

astigmát, -ă I. *adj., s. m. f.* astigmatic (II). **II.** *adj., s. n.* (sistem optic) astigmatic. (< fr. *astigmate*, germ. *Astigmat*)

astigmátic, -ă I. *adj.* (despre sisteme optice) care pre-zintă astigmatism; deformat datorită astigmatismului. **II.** *adj., s. m. f.* (suferind) de astigmatism; astigmat (I). (< germ. *astigmatisch*)

astigmatísm *s. n.* **1.** defect al vederii datorat unor diferențe de curbură a corneei sau cristalinului, care fac ca ochiul să perceapă obiectele deformate. **2.** defect al unei lentile, care dă o imagine deformată datorită curburii sale neegale. (< fr. *astigmatisme*)

astigmométru *s. n.* aparat pentru măsurarea gradului de astigmatism. (< fr. *astigmomètre*)

astínóm *s. m.* (*ant.*) magistrat la greci însărcinat cu politica cetății (de moravuri) și a străzilor (ridicarea gunoaielor.

astm *s. n.* boală manifestată prin dificultăți respiratorii. (< fr. *asthme*, lat. *asthma*)

astmátic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de astm. (< fr. *asthmatique*, lat. *asthmaticus*)

astmatifórm, -ă *adj.* care prezintă simptome de astm. (< fr. *asthmatiforme*)

astmogén, -ă *adj.* care produce crize de astm. (< fr. *asthmogène*)

astmologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază afecțiunile astmatice. (< *astm* + *-logie*)

astomíe *s. f.* absență congenitală a orificiului bucal. (< fr. *astomie*)

ASTR(O)- v. a s t r o - .

astrafobíe *s. f.* teamă patologică de tunete și fulgere. (< fr. *astraphobie*)

astragál I. *s. n.* **1.** primul dintre oasele mari ale tarsului; talus. **2.** mulură rotunjită care împodobește extremitatea superioară a unei coloane la baza capitelului. **II.** *s. m.* plantă din familia papilionaceelor, care produce o gumă lipicioasă. (< fr. *astragale*, lat. *astragalus*, gr. *astragalos*)

astragalectomíe *s. f.* extirpare a astragalului (I, 1). (< fr. *astragalectomie*)

astrahán *s. n.* pielicică de miel din rasa caracul, cu părul mătăsos și buclat. • haină de damă dintr-o astfel de blană. (< fr. *astrakan*)

astrál, -ă *adj.* referitor la aștri; sideral, stelar. (< fr. *astral*, lat. *astralis*)

astralísm *s. n.* (*rar*) caracter astral. (< *astral* + *-ism*).

astralít *s. n.* exploziv de siguranță, detonant în mine, cariere etc. (< fr. *astralite*)

astralitáte *s. f.* caracter astral. (< *astral* + *-itate*)

astralón *s. n.* produs chimic termoplastic obținut prin copolimerizarea clorurii de vinil și a acrilatului de metil. (< fr. *astralon*)

astringént, -ă *adj., s. n.* (substanță, medicament) care produce contractarea țesuturilor animale. (< fr. *astringent*, lat. *astringens*)

astringénță *s. f.* proprietate a unor substanțe astringente. (< fr. *astringence*)

ASTRO-/ASTER(O)- *elem.* „stea, astru". (< fr. *astro-, astér/o/-*, cf. gr. *astron, aster*)

astrobiológ, -ă *s. m. f.* specialist în astrobiologie. (< *astrobiologie*)

astrobiologíe *s. f.* exobiologie. (< fr. *astrobiologie*, rus. *astrobiologiia*)

astroblást *s. n.* celulă glială triunghiulară cu expansiuni citoplasmatice implantate pe pereții vaselor. (< fr. *astroblaste*)

astroblastóm *s. n.* tumoare a substanței nervoase, din astroblaste. (< fr. *astroblastome*)

astrobotánică *s. f.* ramură a exobiologiei care studiază viața plantelor de pe alte planete. (< fr. *astrobotanique*)

astrobotaníst, -ă *s. m. f.* specialist în astrobotanică. (< engl. *astrobotanist*)

astrocít *s. n.* celulă de țesut nervos proprie emisferelor cerebrale. (< fr. *astrocyte*)

astrocitóm *s. n.* tumoare glială benignă a nevraxului. (< fr. *astrocytome*)

astroclimát *s. n.* totalitatea factorilor care contribuie la stabilirea unui loc adecvat pentru observații astronomice. (< fr. *astroclimat*)

astroclub *s. n.* club în care se studiază astronomia. (< *astro* + *club*)

astrocompás *s. n.* instrument de navigație în mările polare care indică direcția cu o alidadă ce vizează un astru. (< *astro-* + *compas*)

astrodóm *s. n.* cupolă transparentă a marilor aeroporturi. (< fr. *astrodôme*, engl. *astrodom*)

astrodróm *s. n.* cosmodrom. (< fr. *astrodrome*)

astrófic, -ă *adj.* (despre versuri) care nu formează strofe. (< fr. *astrophique*)

astrofízic, -ă I. *adj.* referitor la astrofizică. **II.** *s. f.* ramură a astronomiei care studiază proprietățile fizice, compoziția chimică, structura și mișcarea corpurilor cerești. (< fr. *astrophysique*)

astrofizicián, -ă *s. m. f.* specialist în astrofizică. (< fr. *astrophysicien*)

astrofobíe *s. f.* teamă patologică de fenomene atmosferice sau casnice (uragane, tunete și fulgere, cutremure). (< engl. *astrophobia*)

astrofotografic, -ă *adj.* referitor la astrofotografie. (< fr. *astrophotographique*)

astrofotografíe *s. f.* parte a astrofizicii care folosește fotografia ca mijloc de investigație a aștrilor. (< fr. *astrophotographie*)

astrofotogrammétrie *s. f.* ramură a fotogrammetriei cu aplicații în măsurările astronomice, pentru determinări pe cale stereoscopică. (< fr. *astrophotogrammétrie*)

astrofotométric, -ă *adj.* referitor la astrofotometrie. (< fr. *astrophotométrique*)

astrofotométrie *s. f.* fotometrie astronomică. (< fr. *astrophotométrie*)

astrofotométru *s. n.* aparat folosit în astrofotometrie. (< engl. *astrophotometer*)

astrogeológ, -ă *s. m. f.* specialist în astrogeologie. (< fr. *astrogéologue*)

astrogeológie *s. f.* geologie a aștrilor. (< fr. *astrogéologie*)

astrognozíe *s. f.* ramură a astronomiei care studiază aștrii și constelațiile, denumirea și pozițiile lor reciproce. (< *astro-* + *gnozie*)

astrográf *s. n.* **1.** instrument pentru observarea aștrilor și determinarea coordonatelor lor. **2.** aparat cu care se fotografiază spectrele aștrilor. (< fr. *astrographe*)

astrografíe *s. f.* ramură a astronomiei care se ocupă cu descrierea aștrilor. (< fr. *astrographie*)

astrográmă *s. f.* ghicire a viitorului, a destinului cuiva cu ajutorul aștrilor. (< *astro-* + *-gramă*)

astroídă *s. f.* curbă plană descrisă de un punct al unui cerc care se rotește fără alunecare într-un cerc fix cu raza de patru ori mai mare. (< fr. *astroïde*)

astroláb *s. m.* **1.** vechi instrument pentru măsurarea unghiurilor. **2.** instrument pentru măsurarea înălțimii aștrilor deasupra orizontului. (< fr. *astrolabe*)

astrolatríe *s. f.* (în vechile religii) închinare la stele. (< fr. *astrolâtrie*)

astrológ, -ă *s. m. f.* practicant al astrologiei. (< fr. *astrologue*, lat. *astrologus*)

astrológic, -ă *adj.* referitor la astrologie. **o** *literatură ~ă* = literatură cu caracter divinatoriu, întemeiată pe credința în influența aștrilor asupra destinului. (< fr. *astrologique*, lat. *astrologicus*)

astrologíe *s. f.* pseudoștiință care pretinde că poate prezice destinul și caracterul omului după poziția și mișcarea aștrilor. (< fr. *astrologie*, lat., gr. *astrologia*)

astrometeorologíe *s. f.* studiul fenomenelor meteorologice care au loc în atmosfera planetelor. (< fr. *astrométéorologie*)

astrométric, -ă *adj.* referitor la astrometrie. (< fr. *astrométrique*)

astrometríe *s. f.* ramură a astronomiei, tehnica determinării poziției aștrilor pe bolta cerească, a coordonatelor geografice ale locului, a orei exacte etc. (< fr. *astrométrie*)

astrométru *s. n.* aparat fotometric pentru măsurarea și compararea gradului de luminozitate a aștrilor. (< germ. *Astrometer*)

astronaút, -ă *s. m. f.* membru al echipajului unei nave cosmice; cosmonaut. (< fr. *astronaute*)

astronaútic, -ă I. *adj.* referitor la astronautică. **II.** *s. f.* știința și tehnica zborurilor cosmice: cosmonautică. (< fr. *astronautique*)

astronautician, -ă *s. m. f.* specialist în astronautică. (< fr. *astronauticien*)

astronávă *s. f.* vehicul destinat zborurilor cosmice; navă spațială. (după fr. *astronef*)

astronavigáție *s. f.* navigație spațială. (< engl. *astronavigation*)

astroním *s. n.* nume propriu de corpuri cerești. (< fr. *astronyme*)

astronóm, -ă *s. m. f.* specialist în astronomie. (< fr. *astronome*, lat. *astronomus*)

astronómic, -ă *adj.* **1.** referitor la astronomie. **2.** (*fig.*) de proporții uriașe. (< fr. *astronomique*, lat. *astronomicus*)

astronómie *s. f.* știință care studiază mișcările, structura și evoluția corpurilor cerești, universul în totalitatea lui. (< fr. *astronomie*, lat., gr. *astronomia*)

astroscóp *s. n.* telescop astronomic pentru examinarea sumară a bolții cerești. (< fr. *astroscope*)

astroscopíe *s. f.* examinare a bolții cerești. (< germ. *Astroskopie*)

astrosféră *s. f.* aster[1] (2). (< fr. *astrosphère*)

astrospectrografíe *s. f.* ramură a astrofizicii care studiază spectrele corpurilor cerești. (< fr. *astrospectrographie*)

astrospectroscopíe *s. f.* cercetare a spectrelor aștrilor pentru a deduce componența și stările fizice ale acestora. (< fr. *astrospectroscopie*)

ástru[1] *s. m.* **1.** corp ceresc natural. **2.** (*fig.*) creator, artist cu un mare renume. (< fr. *astre*, lat. *astrum*, gr. *astron*)

-ástru[2] *suf.* „peiorativ, depreciativ". (< fr. *-astre*, it. *-astro*, cf. lat. *astrum*)

asturián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Asturia (Spania). (< *Asturia* + *-an*)

astúție *s. f.* **1.** șiretenie, viclenie, perfidie. **2.** subtilitate, finețe. (< it. *astuzia*, lat. *astutia*)

astuțiós, -oásă *adj.* **1.** șiret, viclean. **2.** fin, subtil, ingenios. (< it. *astuzioso*, fr. *astucieux*)

asumá *vb.* **I.** *tr., refl.* a(-și) lua asupra sa; a se angaja la îndeplinirea unei lucrări. **II.** *tr.* a accepta ca ipoteză o propoziție (judecată) pentru a constata consecințele ce rezultă din ea. (< fr. *assumer*, lat. *assumere*)

asumptív, -ă *adj.* auxiliar. (< fr. *assomptif*)

asúmpție *s. f.* **1.** (*fil.*) actul de a asuma, de a presupune. **2.** (*log.*) premisă minoră, secundă a unui silogism. (< fr. *assomption*, lat. *assumptio*)

asús *s. n.* partea detașabilă a formularelor dintr-un chitanțier etc. (< fr. *assus*)

aşánti *s. m. pl.* populaţie negroidă din Ghana, din grupa de limbă guineeană, aparţinând în Evul Mediu. (< fr. *achantis*)
aşarnă *vb. tr., refl.* a (se) îndârji, a (se) înverşuna, a se) pasiona. (< fr. */s'/acharner*)
aşkenázi *s. m. pl.* evrei stabiliţi în Evul Mediu în ţările germanice, migrând mai târziu în vestul şi estul Europei, cu obiceiuri şi ritualuri ale sefarzilor. (< fr. *achkenases*)
at[1] *s. m.* monedă divizionară în Laos, valorând a suta parte dintr-un kip. (< fr. *at*)
-át[2] *suf.* „sare", „ester". (< fr. *-ate*)
atác *s. n.* **1.** faptul de a ataca; acţiune de luptă ofensivă. • agresiune împotriva cuiva. **2.** iniţiativă într-un joc spor- tiv. • jucătorii care formează linia atacantă a unei echipe. **3.** acţiune violentă şi susţinută împotriva unor teorii, concepţii etc. **4.** (*med.*) acces (2), criză, şoc. **5.** (*muz.*) moment în care o voce sau un instrument începe să cânte; emisiune mai accentuată a unui sunet. (< fr. *attaque*)
atacá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a efectua un atac. **2.** (*fig.*) a lua atitudine potrivnică faţă de o situaţie, de o teorie etc.; a critica, a acuza. **3.** a distruge, a mina. • a cere în justiţie anularea sau reexaminarea unei hotărâri ori a unui act juridic. **4.** a aborda (o problemă, un subiect, o discuţie). **II.** *intr.* **1.** a lua iniţiativa într-o întrecere sportivă. **2.** a începe executarea unei piese muzicale. **III.** *refl.* (*fam.* a se simţi jignit; a se ofusca. (< fr. *attaquer*)
atacábil, -ă *adj.* care poate fi atacat. (< fr. *attacable*)
atacánt, -ă **I.** *adj.* care atacă. **II.** *s. m. f.* **1.** jucător din linia de atac a unei echipe de fotbal, handbal etc. **2.** atacator. (< fr. *attaquant*)
atacatór, -oáre *s. m. f.* cel care atacă; agresor; atacant (II, 2). (< *ataca* + *-tor*)
ataráxíc, -ă *adj., s. n.* (medicament) cu o puternică acţiune calmantă asupra sistemului nervos central. (< fr. *ataraxique*)
ataraxíe *s. f.* **1.** stare de linişte sufletească, liberă de griji şi temeri, urmărită ca ţel suprem de mai multe şcoli filosofice. **2.** (*med.*) stare patologică de pasivitate a unui organ, a unei funcţii. (< fr. *ataraxie*)
atáş *s. n.* cutie metalică ce se ataşează la o motocicletă. (< fr. *attache*)
ataşá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) alătura. **II.** *refl.* (*fig.*) a se lega sufleteşte de ceva sau de cineva. (< fr. *attacher*)
ataşábil, -ă *adj.* care poate fi ataşat; (*fig.*) sociabil. (< fr. *attachable*)
ataşaméntat *s. n.* **1.** afecţiune puternică pentru cineva sau ceva. **2.** *caiet de ~* = registru de şantier în care se notează lucrările executate. (< fr. *attachement*)
ataşamentíst, -ă *s. m. f.* tehnician care completează caietul de ataşament. (< *ataşament* /2/ + *ist*)
ataşánt, -ă *adj.* **1.** atrăgător, atractiv, captivant, pasionant. **2.** (despre firi, caractere) apropiat, cald. (< fr. *attachant*)
ataşát, -ă **I.** *adj.* alăturat, alipit. • apropiat, devotat. **II.** *s. m.* cel mai mic în rang între membrii reprezentanţei diplomatice a unui stat. (< *ataşa*)
atávic, -ă *adj.* referitor la atavism, transmis prin atavism. (< fr. *atavique*)
atavísm *s. n.* **1.** reapariţie (la unele animale sau plante) a unor caractere ancestrale latente. **2.** ansamblu de caractere ereditare. (< fr. *atavisme*)
ATAX(O)- *elem.* „dezordine". (< fr. *atax/o/-*, cf. gr. *ataxia*)
atáxic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de ataxie. (< fr. *ataxique*)
ataxíe *s. f.* sindrom psihomotor caracterizat prin incapacitatea de a coordona mişcările. (< fr. *ataxie*, gr. *ataxia*)
ataxoadinamie *s. f.* tulburare a dinamogenezei, combinând scăderea tonusului motor cu diminuarea forţei musculare. (< fr. *ataxo-adynamie*)
ataxofemíe *s. f.* tulburare în coordonarea musculaturii aparatului fonator. (< fr. *ataxophémie*)
ataxofobíe *s. f.* fobie faţă de dezordine. (< fr. *ataxophobie*)
ataxoparaplegíe *s. f.* combinare a ataxiei cu paralizia, ca urmare a leziunii simultane a coloanelor posterioare şi laterale ale măduvei spinării. (< fr. *ataxoparaplégie*)
atebrínă *s. f.* derivat al acridinei, în combaterea malariei şi a teniazei. (< fr. *atébrine*)
atefobíe *s. f.* teamă patologică de ruine, de dărâmături. (< engl. *atephobia*)
atéhnic, -ă *adj.* antitehnic (2). (< *a-* + *tehnic*)
ateism *s. n.* concepţie materialistă care respinge orice religie, orice credinţă în supranatural. (< fr. *athéisme*)
ateíst, -ă *adj.* referitor la ateism; de ateu. (< fr. *athéiste*)
atél[1] *s. m.* maimuţă agăţătoare din America de Sud, cu membre şi coadă foarte lungi. (< fr. *atèle*)
ATEL[2]**(O)-** *elem.* „incomplet, defectuos". (< fr. *atél/o/-*, cf. gr. *ateles*)
ateláj *s. n.* **1.** animalele de tracţiune înhămate la un vehicul şi harnaşamentul necesar. **2.** harnaşament pentru caii unui atelaj (1). **3.** echipament de legătură dintre două vehicule. **4.** figură de stil, prin coordonarea unui termen concret cu unul abstract. (< fr. *attelage*)
atelajíér *s. m.* lucrător într-o întreprindere agricolă având în grijă atelajele. (< *atelaj* + *-ier*)
ateiánă *s. f.* piesă de teatru satirică jucată de tineri romani, din oraşul Atella (Campania). (< fr. *atellane*, lat. *atellana*)
atélă *s. f.* piesă metalică, din lemn sau material plastic, pentru imobilizarea unui membru fracturat. (< fr. *attelle*)
atelectazíe *s. f.* turtire, colabare a unui plămân din cauza lipsei aerului alveolar. (< fr. *atélectasie*)
atelencefál *s. m.* monstru care prezintă atelencefalie. (< fr. *atélencéphale*)
atelencefalíe *s. f.* dezvoltare incompletă a encefalului. (< fr. *atéléncéphalie*)
atelíe *s. f.* absenţă congenitală a mamelonului. (< fr. *athélie*)
ateliér *s. n.* **1.** încăpere, local cu unelte sau maşini unde se desfăşoară o activitate meşteşugărească sau industrială. • totalitatea lucrătorilor care muncesc într-un asemenea local. **2.** încăpere de lucru a unui pictor, fotograf etc. • artiştii, elevii, studenţii care lucrează sub îndrumarea aceluiaşi maestru într-un atelier (2). **3.** echipă de soldaţi grupaţi în vederea aceleiaşi misiuni. (< fr. *atelier*)
atelocardíe *s. f.* anomalie caracterizată prin dezvoltarea incompletă a inimii. (< engl. *atelocardia*)
atelocheilíe *s. f.* dezvoltarea incompletă a mâinilor. (< engl. *atelocheilia*)
atelocheíríe *s. f.* dezvoltarea incompletă a buzelor. (< engl. *atelocheiria*)
atelochinezíe *s. f.* imposibilitatea de a executa mişcări a uneia dintre extremităţile corpului. (< fr. *atélokinésie*)
ateloglosíe *s. f.* defect congenital de dezvoltare a limbii. (< engl. *ateloglossia*)
atelognatíe *s. f.* monstruozitate caracterizată prin lipsa parţială a maxilarelor. (< fr. *atélognatie*)
atelomielíe *s. f.* anomalie în dezvoltarea incompletă a măduvei spinării. (< engl. *atelomyelia*)
atelopodíe *s. f.* anomalie în dezvoltarea defectuoasă a picioarelor. (< engl. *atelopodia*)
ateloprozopíe *s. f.* malformaţie caracterizată prin dezvoltarea incompletă a feţei. (< fr. *atéloprosopie*)
atelostomíe *s. f.* anomalie constând în dezvoltarea incompletă a gurii. (< fr. *atélostomie*)
atemátic, -ă *adj.* (despre cuvinte) în care sufixul sau desinenţa se adaugă direct la rădăcină. (< fr. *athématique*)
atematísm *s. n.* metodă de compoziţie care neagă principiul clasic al construcţiei tematice. (< *a-* + *tematism*)
a témpo *loc. adv.* (*muz.*) (revenind) la acelaşi tempo (de mai înainte). (< it. *a tempo*)
atemporál, -ă *adj.* nedeterminat, nelegat de condiţii istorice date; acronic. (< fr. *atemporel*, engl. *atemporal*)
atemporalitáte *s. f.* interpretare obiectivistă, în afara cadrului concret istoric, a fenomenelor istorico-sociale etc. (< it. *atemporalità*)
atenánsă *s. f.* anexă a unei case, clădiri etc.; dependinţă. (< fr. *attenance*)
Atenée *s. f. pl.* (*ant.*) serbări în cinstea zeiţei Atena, în fiecare an. (< fr. *athénées*)
atenéu *s. n.* **1.** (la vechii greci) sanctuar al zeiţei Atena. **2.** instituţie specializată în activităţi cultural-ştiinţifice. (< fr. *athénée*, lat. *athenaeum*)
atenián, -ă **I.** *s. m. pl.* populaţie care locuieşte în Atena. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie. (< fr. *athénien*)

aténţ, -ă *adj.* **1.** cu atenţia îndreptată spre cineva sau ceva. • (şi *adv.*) cu atenţie. **2.** amabil, politicos, prevenitor. (< lat. *attentus*)
atentá *vb. intr.* a comite un atentat. (< fr. *attenter*, lat. *attentare*)
atentát *s. n.* **1.** atac criminal ilegal faţă de persoane, bunuri, drepturi, stări de lucruri. **2.** (*fig.*) atac îndreptat împotriva unor sentimente, concepţii etc. (< fr. *attentat*)
atentatór, -oáre *s. m. f.* cel care comite un atentat. (< *atenta* + *-tor*)
atentatóriu, -ie *adj.* (*rar*; despre acte, măsuri) care atentează (la). (< fr. *attentatoire*)
atentísm *s. n.* politică, atitudine de tergiversare, de opor- tunism în luarea deciziilor importante. (< fr. *attentisme*)
atentíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al atentismului. (< fr. *attentiste*)
atentív, -ă *adj.* care ascultă, priveşte, acţionează cu atenţie. (< fr. *attentif*, lat. *attentivus*)
aténţie I. *s. f.* **1.** perceperea distinctă numai a anumitor impresii din mai multe simultane, prin orientarea şi concentrarea conştiinţei într-o anumită direcţie. **2.** interes, preocupare, grijă. **3.** (*pl.*) atitudine binevoitoare; solicitudine, amabilitate. **o** *a da* ~ (cuiva) = a fi amabil, curtenitor. • dar, cadou oferit cuiva în schimbul unor mici servicii. **II.** *interj.* fii atent! bagă de seamă! (< fr. *attention*, lat. *attentio*)
atenţioná *vb. tr.* **1.** a face atent pe cineva; a preveni. **2.** a oferi cuiva un cadou, a răsplăti pentru un serviciu solicitat. (< *atenţie* + *-ona*)
atenuá *vb. tr.* a micşora intensitatea unui fenomen, importanţa sau gravitatea unui fapt. (< fr. *atténuer*, lat. *attenuare*)
atenuánt, -ă *adj.* care atenuează. **o** *circumstanţe ~e* = împrejurări care uşurează răspunderea penală a unui inculpat. (< fr. *atténuant*, lat. *attenuans*)
atenuatór *s. n.* **1.** dispozitiv electric într-un circuit de transmisiune pentru reducerea nivelului unui semnal. **2.** dispozitiv în tuburile de ventilaţie, care comunică în vederea reducerii zgomotului. (< fr. *atténuateur*)
aterisamént *s. n.* depozit de aluviuni transportate de ape. (< fr. *atterrissement*)
aterizá *vb. tr.* **1.** (despre aeronave, paraşute) a reveni pe pământ, după zbor. • (despre nave) a lua contact vizual cu uscatul, venind dinspre larg. **2.** (*sport*) a lua contact cu solul după o săritură. • (*fig.*; despre oameni) a sosi pe neaşteptate. (după fr. *atterrir*)
aterizáj *s. n.* **1.** aterizare. **2.** loc unde o navă poate să tragă la uscat. (< fr. *atterrissage*)
aterizór *s. n.* tren de aterizare. (< fr. *atterrisseur*)
atermál, -ă *adj.* referitor la apele minerale reci. (< fr. *athermal*)
atermán, -ă *adj.* (despre un mediu) prin care nu trece căldura. (< fr. *athermane*)
atérmic, -ă *adj.* (despre transformări) care nu degajează, nu absoarbe căldura. (< fr. *athermique*)
ATERO- *elem.* „aterom". (< fr. *athéro-*, cf. gr. *athere*, terci de făină)
aterogén, -ă *adj.* care produce ateroame. (< fr. *athérogène*)
aterogenéză *s. f.* producerea de ateroame. (< fr. *athérogenèse*)
ateróm *s. n.* depozit de substanţe grase şi de colesterol pe pereţii vaselor sangvine. (< fr. *athérome*, gr. *atheroma*)
ateromatós, -oásă *adj., s. m. f.* (suferind) de ateromatoză. (< fr. *athéromateux*)
ateromatóză *s. f.* afecţiune caracterizată prin prezenţa de ateroame arteriale. (< fr. *athéromatose*)
ateroscleróză *s. f.* scleroză arterială cauzată de producerea de ateroame. (< fr. *athérosclérose*)
atestá *vb. tr.* **1.** a dovedi, a confirma. • a exista, a figura într-un text. **2.** a confirma pe cineva într-o anumită funcţie sau calitate. (< fr. *attester*, lat. *attestari*)
atestát *s. n.* document oficial care atestă ceva; diplomă, certificat de studii. (< germ. *Attestat*)
atetóză *s. f.* tulburare motrice cu mişcări involuntare, lente, localizate mai ales în mâini şi picioare. (< fr. *athétose*)
atetózic, -ă *adj.* referitor la atetoză. (< fr. *athetosique*)
atéu, -ée *adj., s. m. f.* (adept) al ateismului. (< fr. *athée*, gr. *atheos*)
átex *s. n.* material termo- şi fonoizolant, din fibre de lemn. (n. com.)
athonít, -ă *adj.* din Muntele Athos (Grecia). (< *Atho/s/* + */n/it*)
átic, -ă[1] *s. n.* **1.** parte a antablamentului, deasupra cornişei, menită să mascheze marginea acoperişului. **2.** etaj scund, deasupra cornişei, la nivelul faţadei sau retras. (< fr. *attique*, lat. *atticus*, gr. *attikos*)
átic, -ă[2] *adj.* propriu Aticii (Grecia). **o** *dialect ~* = dialect grec vorbit în Atica; *frumuseţe ~ă* = frumuseţe desăvârşită. • care se distinge prin bun-gust sau spirit. **o** *sare ~ă* = ironie subtilă, spirit fin. (< fr. *attique*)
aticísm *s. n.* formă particulară a dialectului atic. • fineţe de gust, măsură, eleganţă, puritate de stil şi de limbă. (< fr. *atticisme*, lat. *atticismus*)
aticíst, -ă *s. m. f.* imitator al scrierilor atice. (< fr. *atticiste*)
atlmhormíe *s. f.* (*psihiatr.*) scădere accentuată sau pierdere a afectivităţii. (< fr. *athymhormie*)
atímic, -ă *adj., s. m. f.* (atins) de atimie. (< fr. *athymique*)
atimíe *s. f.* absenţă a manifestărilor afective, în schizo-frenie. (< fr. *athymie*)
atípic, -ă *adj.* care nu prezintă caracterele tipului. (< fr. *atypique*)
atipíe *s. f.* însuşirea de a fi atipic. (< *atip/ic/* + *-ie*)
atireóză *s. f.* lipsă a glandei tiroide. (< fr. *athyreose*)
atiroidíe *s. f.* absenţă completă a secreţiei tiroidiene. (< fr. *athyroïdie*)
atitudinál, -ă *adj.* referitor la atitudine. (< it. *attitudinale*)
atitúdine *s. f.* **1.** poziţie a corpului, ţinută. **2.** poziţie faţă de un eveniment, de un fapt. • fel de a se purta, de a acţiona; comportare. **o** *a lua ~* = a-şi afirma cu hotărâre punctul de vedere. (< it. *attitudine*, fr. *attitude*)
atlánt *s. m.* **1.** statuie, bărbat într-o atitudine de efort, ca suport pentru balcoane şi bovindouri; telamon. **2.** locuitor al legendarei Atlantida. (< fr., it. *atlante*)
atlántic, -ă *adj.* referitor la Oc. Atlantic şi la statele care îl mărginesc. (< fr. *atlantique*)
atlantísm *s. n.* doctrină a partizanilor pactului atlantic. (< fr. *atlantisme*)
atlantíst, -ă *adj., s. m. f.* (partizan) al atlantismului. (< fr. *atlantiste*)
atlantozáur *s. m.* dinozaurian uriaş asemănător cu brontozaurul. (< fr. *atlantosaure*)
atlás[1] *s. n.* culegere de hărţi, planşe, planuri, grafice, stampe etc. **o** *~ lingvistic* = lucrare care prezintă pe hărţi răspândirea teritorială a unor fapte de limbă. (< fr. *atlas*)
atlás[2] *s. n.* prima vertebră a gâtului. (< fr. *atlas*)
atlét, -ă *s. m. f.* sportiv care practică atletismul. • om cu o constituţie fizică robustă; luptător (la circ). (< fr. *athlète*, lat. *athleta*, gr. *athletes*)
atlétic, -ă I. *adj.* referitor la atletism. **II.** *s. f.* *~ uşoară* = atletism; *~ grea* = sportul cu halterele. (< fr. *athlétique*, lat. *athleticus*)
atletísm *s. n.* ramură a sportului care cuprinde probe de alergări, sărituri, aruncări; atletică uşoară. (< fr. *athlétisme*)
-atlón *elem.* „probă fizică", „exerciţiu". (< fr. *-athlon*, cf. gr. *athlon*, luptă)
atmidométru *s. n.* instrument pentru măsurarea cantităţii de lichid evaporat de o plantă în atmosferă într-un timp dat; atmometru. (< fr. *atmidomètre*)
ATMO- *elem.* „aer". (< fr. *atmo-*, cf. gr. *atmos*, abur)
atmofíl, -ă *adj.* (despre elemente chimice) care intră în compoziţia atmosferei terestre. (< germ. *atmophil*)
atmogoniográf *s. n.* aparat pentru înregistrarea perturbaţiilor atmosferice. (< fr. *athmogoniographe*)
atmolíză *s. f.* separare a unui amestec de gaze la trecerea prin pereţii unui vas poros. (< fr. *atmolyse*)
atmométru *s. n.* atmidometru. (< engl. *atmometer*)
atmosféră *s. f.* **1.** strat de aer care înconjură unele corpuri cereşti. **2.** masă de gaze aflată într-un spaţiu în care se produce o reacţie fizico-chimică. **3.** (*fig.*) stare de spirit; mediu, cadru, ambianţă. **4.** unitate de măsură a presiunii. (< fr. *atmosphère*, gr. *atmoosphaira*)
atmosféric, -ă *adj.* referitor la atmosferă, de (din) atmosferă. (< fr. *atmosphérique*)
atmosferizáre *s. f.* **1.** dezvoltare şi descompunere a rocilor sub influenţa agenţilor atmosferici. **2.** (*fig.*) stare de spirit care se creează în jurul cuiva, a ceva. (< *atmosferă* + *-iza*)

atól *s. m.* insulă de corali în forma unui inel având la mijloc o lagună. (< fr. *atoll*)

atóm *s. m.* cea mai mică particulă a unui element chimic. **o ~-*gram*** = valoare în grame a masei atomice a unui element chimic. (< fr. *atome*, lat. *atomus*, gr. *atomos*)

atomál *s. n.* revelator fotografic pentru granulație foarte fină. (< germ. *Atomal*, n. com.)

atomár, -ă *adj.* constituit de atomi izolați; referitor la asemenea atomi. (< germ. *atomar*)

atómic, -ă *adj.* **1.** referitor la atomi, specific atomilor. **o *număr* ~** = număr de ordine pe care îl are fiecare element chimic în tabelul periodic al elementelor; *energie ~ă* = energie nucleară; *bombă ~ă* = bombă a cărei putere este bazată pe energia nucleară. **2.** care folosește armele atomice. (< fr. *atomique*)

atomicitáte *s. f.* caracter atomic. (< fr. *atomicité*)

atomism *s. n.* **1.** concepție materialistă, fundată încă din antichitate, potrivit căreia materia, care există în mod obiectiv, este constituită din atomi. **2.** teorie științifică modernă a structurii și a proprietăților atomilor; atomistică. **3.** părere care reduce un ansamblu la cele mai elementare diviziuni. (< fr. *atomisme*)

atomíst, -ă **I.** *adj.* referitor la atomism; propriu atomismului. **II.** *s. m. f.* **1.** partizan al atomismului. **2.** specialist în fizica atomică. (< fr. *atomiste*)

atomístic, -ă **I.** *adj.* referitor la atomism. **II.** *s. f.* atomism. • fizica nucleară. (< fr. *atomistique*)

atomizá *vb. tr.* **1.** a transforma un lichid în picături foarte fine prin pulverizare. **2.** (*fig.*) a fărâmița; a distruge. (< fr. *atomiser*)

atomizatór *s. n.* atomizor. (< it. *atomizzatore*)

atomizór *s. n.* aparat pentru pulverizarea fină a unui lichid, la dezinfectare, vopsit etc.; atomizator. (< fr. *atomiseur*)

atomoeléctric, -ă *adj.* referitor la electricitatea produsă cu ajutorul energiei atomice. (< fr. *atomoélectrique*)

atomoterapíe *s. f.* aplicare a izotopilor radioactivi în diagnosticare și tratament. (< *atom* + *-terapie*[2])

atón, -ă *adj.* **1.** (despre țesuturi) atins de atonie; lipsit de vitalitate; atonic. **2.** (despre vocale, silabe) fără accent, surd. (< fr. *atone*)

atonál, -ă *adj.* compus după regulile atonalismului. (< fr. *atonal*)

atonalísm *s. n.* (*muz.*) tehnică de compoziție care recomandă atonalitatea. (< fr. *atonalisme*)

atonalitáte *s. f.* lipsă de armonie, de tonalitate; metodă de compoziție muzicală care neagă armonia. (< fr. *atonalité*)

atónic, -ă *adj.* aton (1). (< fr. *atonique*)

atoníe *s. f.* **1.** diminuare a elasticității țesuturilor; lipsă de vitalitate. **2.** (*fig.*) inerție morală sau intelectuală. (< fr. *atonie*, gr. *atonia*)

atonísm *s. n.* cult monoteist cu adorarea discului solar, ca aspect vizibil al divinității. (< *Aton*, Soarele la vechii egipteni + *-ism*)

atópic, -ă *adj.* (despre o leziune) care nu are un loc anume. (< fr. *atopique*, engl. *atopic*)

atopíe *s. f.* hipersensibilitate precoce, specifică omului, cu predispoziție spre anumite manifestări alergice. (< fr. *atopie*, gr. *atopia*)

atopognozíe *s. f.* imposibilitate de a localiza o senzație percepută la suprafața corpului. (< fr. *atopognosie*)

atopomenorée *s. f.* ciclu menstrual dereglat și nespecific. (< *atop*/ic/ + *menoree*)

atóxic, -ă *adj.* neotrăvitor, inofensiv. (< fr. *atoxique*)

atrabiliár, -ă *adj.* (despre temperament) coleric, irascibil, irritabil. (< fr. *atrabilaire*, it. *atrabiliare*)

atractánți *s. m. pl.* substanțe produse de insecte sau de alte organisme pentru a atrage indivizi de sex opus. (< *atrage* + *-ant*)

atractív, -ă *adj.* atrăgător, captivant; atracțios. (< fr. *attractif*, lat. *attractivus*)

atractivitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este atractiv; atracțiozitate. (< germ. *Atraktivität*)

atracție *s. f.* **1.** înclinație puternică spre cineva sau ceva. • farmec. **2.** tendință de apropiere a două elemente lingvistice. • (*fiz.*) forță care tinde să apropie corpurile. **o ~ *universală*** = proprietate a tuturor corpurilor din univers de a se atrage reciproc; gravitație. **3.** (*pl.*) distracție, petrecere, amuzament. **o *număr de ~*** = număr din programul unui varieteu, al unui circ. (< fr. *attraction*, lat. *attractio*)

atracțiós, -oásă *adj.* atractiv. (< *atracție* + *-os*)

atracțiozitáte *s. f.* atractivitate. (< *atracțios* + *-itate*)

atramentáre *s. f.* tratament termochimic al pieselor de oțel prin încălzire în baie cu soluție de fosfat de fier și de mangan. (după germ. *Atramentverfaren*)

atrápă *s. f.* **1.** aparență înșelătoare; păcăleală. **2.** obiect destinat a înșela prin amuzament. • siluetă, manechin pentru atragerea vânătului. (< fr. *attrape*)

atremíe *s. f.* formă ereditară de neuroastenie caracterizată prin lipsa de energie psihică, fără astenie musculară. (< fr. *atrémie*)

atrépsic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de atrepsie. (< fr. *athrepsique*)

atrepsíe *s. f.* tulburare gravă de nutriție, la sugari, datorată unui regim alimentar defectuos, manifestată prin slăbire pronunțată, vărsături, diaree etc. (< fr. *athrepsie*)

ATRET(O)- *elem.* „neperforat, închis". (< fr. *atrét/o/-*, cf. gr. *atretos*)

atretocefál *s. m.* monstru cu nările sau gura neperforate. (< engl. *atretocephalus*)

atretogastríe *s. f.* malformație constând în atrezia cardiei și a orificiului pilloric. (< engl. *atretogastria*)

atretometríe *s. f.* malformație caracterizată prin atrezia cavității uterine și vaginale. (< engl. *atretometria*)

atretopsíe *s. f.* anomalie congenitală caracterizată prin persistența membranei pupilare. (< engl. *atretopsia*)

atretorímie *s. f.* atrezie nazală. (< engl. *atretorrhimia*)

atretostomíe *s. f.* anomalie constând în imperforația orificiului bucal. (< engl. *atretostomia*)

atretouretríe *s. f.* anomalie constând în imperforarea uretrei. (< engl. *atreturethria*)

atrezie *s. f.* astupare, neperforare a unui orificiu sau canal natural. (< fr. *atrésie*)

atriál, -ă *adj.* referitor la atriu. (< fr., germ. *atrial*)

atribuí *vb. tr.* **1.** a acorda, a conferi. **2.** a repartiza. **3.** a pune pe seama cuiva. (< fr. *attribuer*, lat. *attribuere*)

atribuíbil, -ă *adj.* care poate fi atribuit. (după fr. *attribuabil*)

atribút *s. n.* **1.** însușire esențială proprie unei ființe, unui fenomen, lucru etc. • semn distinctiv, simbol al unei funcții, al unui personaj alegoric. **2.** parte secundară a propoziției care determină un substantiv sau un echivalent al acestuia. **3.** (*inform.*) informație care însoțește o categorie sintactică. (< fr. *attribut*, lat. *attributum*)

atributál, -ă *adj.* referitor la atribut, de atribut. (< *atribut* + *-al*)

atributív, -ă *adj.* cu funcție de atribut. **o *propoziție ~ă*** = (și *s. f.*) = propoziție subordonată care îndeplinește funcția de atribut pe lângă un substantiv din regentă; propoziție relativă. (< fr. *attributif*)

atribúție *s. f.* competență, autoritate care se exercită într-o anumită sferă de activitate. (< fr. *attribution*, lat. *attributio*)

atrichíe *s. f.* lipsă a părului. (< fr. *atrichie*)

ATRIO- *elem.* „atriu". (< fr. *atrio-*, cf. lat. *atrium*)

atriocomisuropexíe *s. f.* corectare chirurgicală a insuficienței mitrale. (< fr. *atriocomissuropexie*)

atriográmă *s. f.* înscriere grafică a activității electrice a atriilor inimii. (< fr. *atriogramme*)

atriomegalíe *s. f.* dilatare patologică a unui auricul al inimii. (< fr. *atriomégalie*)

atrioseptopexíe *s. f.* intervenție chirurgicală de corijare a unui defect septal interatrial. (< fr. *atrioseptopexie*)

atriotomíe *s. f.* auriculotomie. (< fr. *atriotomie*)

atrițiúne *s. f.* îndepărtare a particulelor de pe suprafața granulelor minerale prin frecare umedă. • uzură a pietrelor unei îmbrăcăminți rutiere prin frecarea între ele. (< fr. *attrition*)

átriu/átrium *s. n.* **1.** curte interioară, înconjurată de portice acoperite, a caselor romane. **2.** spațiu deschis, înconjurat uneori de coloane, la intrarea într-o bazilică. **3.** (*anat.*) auricul. **4.** spațiu gastric la spongieri, care comunică cu exteriorul prin oscul. **5.** culoar care înconjură un con vulcanic secundar, îmbucat în craterul unui vulcan mai vechi. (< lat., fr. *atrium*)

atróce *adj. inv.* crud, sângeros, cumplit, fioros, groaznic. (< fr., it. *atroce*, lat. *atrox; -cis*)

atrocitáte *s. f.* însușirea de a fi atroce; cruzime; grozăvie. (< fr. *atrocité*, lat. *atrocitas*)

atrocitóză *s. f.* absorbție a unei substanțe coloidale de către citoplasmă. (< fr. *athrocytose*)
ATROF(O)-, -atrofíe *elem.* „atrofiere". (< fr. *atroph/o/-*, cf. gr. *atrophia*, lipsă de hrană)
atrofiá *vb. refl.* a suferi o atrofie; a-și pierde vitalitatea, vigoarea; a se degenera. (< fr. *atrophier*)
atrofiánt, -ă *adj.* care atrofiază. (< fr. *athrophiant*)
atrófic, -ă *adj.* atins de atrofie. (< fr. *atrophique*)
atrofíe[1] *s. f.* reducere a volumului și puterii unui țesut sau organ, cauzată de inactivitate sau de tulburări de nutriție. (< fr. *atrophie*, lat., gr. *atrophia*)
-atrofíe[2] v. a t r o f (o) -.
atróp, -ă *adj. (bot.;* despre organe) cu poziție dreaptă, nerăsucită. (< fr. *atrope*)
atropínă *s. f.* alcaloid din mătrăgună, foarte toxic, cu un efect puternic calmant asupra sistemului nervos. (< fr. *atropine*)
atropinizáre *s. f.* administrarea atropinei în scop terapeutic. (după fr. *atropinisation*)
atropísm *s. n.* intoxicație cu atropină. (< fr. *atropisme*)
atrupamént *s. n. (jur.;* în trecut) evadare săvârșită de mai multe persoane acționând sub influența unei sugestii colective. (< fr. *attroupement*)
attácca *adv. (muz.)* indicație conform unei lucrări ciclice (sonată, cvartet, simfonie) urmează să fie executată fără pauză la trecerea de la o parte la alta. (< it. *attacca*, atacă!)
ATTO- *elem.* „de un miliard de miliarde mai mic" (10^{-18}). (< fr. *atto-*)
attosecúndă *s. f.* a 10^{-18}-a parte dintr-o secundă. (< *atto-* + *secundă*)
atú *s. n.* **1.** carte de joc de culoare socotită în mod convențional superioară celorlalte cărți. **2.** situație, element, poziție care oferă un avantaj în plus. (< fr. *atout*)
aubádă /o-ba-/ *s. f.* alboradă. (< fr. *aubade*)
auctoriál, -ă *adj.* al autorului, de autor. (< lat. *auctor*, autor + *-ial*)
aucțiúne *s. f.* vânzare la licitație. (< germ. *Auction*, lat. *auctio*)
aucúba *s. m.* arbust cu frunze coriacee, verzi și cu pete galbene, din Japonia, cultivat ca gard viu. • *(adj.) mozaic* ~ = boală a cartofului, tomatelor etc. produsă de un virus, prin pete galbene pe frunze. (< fr. *aucuba*)
audiá *vb. tr.* **1.** a asculta pe inculpat, pe martor sau oricare altă parte într-un proces. **2.** a asculta un curs, o conferință. • a asculta muzică (înregistrată). (< lat. *audire*)
audíbil, -ă *adj.* care poate fi auzit. (< fr. *audible*, lat. *audibilis*)
audibilitáte *s. f.* proprietate a sunetelor de a fi percepute de urechi. (< fr. *audibilité*)
audiént, -ă *s. m. f.* student care asistă la cursuri fără a fi înscris. (< lat. *audiens*)
audiență *s. f.* **1.** întrevedere oficială acordată de către un demnitar unei persoane care l-a solicitat. **2.** interes pe care cineva îl poartă celui care i se adresează; atenție; succes. **o** *a avea ~ la public* = a trezi interesul unui public numeros. **3.** acceptare (entuziastă) a ceva. **4.** *(jur.)* ședință de judecată în care are loc audierea părților. (< fr. *audience*, lat. *audientia*)
audimutitáte *s. f.* mutitate congenitală neînsoțită de surditate. (< fr. *audi-mutité*)
AUDIO[1]- *elem.* „auz". (< fr. *audio-*, cf. lat. *audire*, a auzi)
aúdio[2] *adj. inv.* care servește la perceperea auditivă. (< fr., engl. *audio*)
audiobook /-buc/ *s. n.* operă literară, scriere filosofică, culegere de eseuri, înregistrată pe o bandă magnetică. (< engl. *audiobook*)
audiofón *s. n.* aparat acustic la hipoacuziei pentru amplificarea sunetelor. (< fr. *audiophone*)
audiofonologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază fonația, auditia și limbajul. (< fr. *audiophonologie*)
audiofrecvență *s. f.* frecvență a oscilațiilor sonore percepute de auz. (< fr. *audiofréquence*)
audiográf *s. n.* audiometru înregistrator. (< fr. *audio-graphe*)
audiografíe *s. f.* înregistrare grafică a rezultatelor audiometrice. (< fr. *audiographie*)
audiográmă *s. f.* **I.** înregistrare grafică a intensității și frecvenței sunetelor. **2.** curbă care înregistrează rezultatele unui examen audiometric. (< fr. *audiogramme*)
audiológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în audiologie. (< germ. *Audiologe*)
audiológic, -ă *adj.* referitor la audiologie. (< germ. *audiolisch*)
audiologíe *s. f.* disciplină medicală care studiază problemele legate de auz. (< germ. *Audiologie*)
audiomát *s. n. (tv., radio)* sistem de evaluare a audienței unei emisiuni. (< fr. *audiomat*)
audiométric, -ă *adj.* referitor la audiometrie; acumetric. (< fr. *audiométique*)
audiometríe *s. f.* metodă de măsurare a acuității auditive; acumetrie. (< fr. *audiométrie*)
audiométru *s. n.* **1.** aparat pentru determinarea acuității auditive; acumetru. **2.** control electronic care înregistrează automat timpul în care un receptor radio sau tv. a fost deschis. (< fr. *audiomètre*)
audioprotectór *s. n.* dispozitiv care protejează urechile de zgomote. (< it. *audioprotettore*)
audioșah *s. n.* casetă care oferă ascultătorului posibilitatea de a audia prelegeri despre partide de șah, despre anecdote șahiste. (< *audio-* + *șah*)
audiovideo *adj. inv.* de radiodifuziune și televiziune. (< *audio*[1]- + *-video*[2])
audiovizív, -ă *adj.* audiovizual. (< it. *audiovisivo*)
audiovizuál, -ă *adj., s. n.* (mijloc de comunicație și informație) care solicită în special auzul și văzul; audioviziv. (< fr. *audiovisuel*)
audít *s. n.* funcție de control și de revizie contabilă a unei firme; proces prin care persoane competente, independente colectează și evaluează probe pentru a-și forma o opinie asupra gradului de corespondență între cele observate și anumite criterii prestabilite. (< fr. *audit*)
auditá *vb. tr.* a face un audit. (< *audit*)
auditív, -á *adj.* referitor la auz. (< fr. *auditif*)
auditór, -oáre *s. m. f., adj.* (cel) care audiază un curs, o conferință etc.; ascultător. (< fr. *auditeur*, lat. *auditor*)
auditóriu *s. n.* **1.** asistență, public (la o conferință, la un curs etc.). **2.** sală pentru audiții și pentru înregistrări fonice. (< fr. *auditoire*, /2/ lat. *auditorium*)
audiție *s. f.* **1.** indentificare a sunetelor cu ajutorul simțului auditiv. **2.** audiere de muzică cu un public restrâns. **o** *în primă ~* = (despre executarea unei compoziții muzicale) pentru prima oară în public. **3.** recepționare de semnale audio. (< fr. *audition*, lat. *auditio*)
auftakt *s. n.* anacruză (2). (< germ. *Auftakt*)
augít *s. n.* mineral din grupa piroxenilor, constituent al rocilor magmatice efuzive. (< fr. *augite*)
augmént *s. n.* vocală adăugată, în unele limbi, înaintea unei forme verbale pentru a marca o acțiune trecută. (< fr. *augment*, germ. *Augment*, lat. *augmentum*)
augmentá *vb. tr.* a mări, a spori. (< fr. *augmenter*, lat. *augmentare*)
augmentatív, -ă *adj., s. n.* (afix) care, atașat la un substantiv, exprimă o creștere a dimensiunilor obiectului denumit; *(p. ext.)* (cuvânt) format cu un asemenea sufix. (< fr. *augmentatif*)
augmentáție *s. f. (rar)* augmentare. (< fr. *augmentation*)
augnát *s. m.* monstru dublu, parazitar, caracterizat prin implantarea pe mandibula inferioară a unui rudiment de maxilar. (< fr. *augnathe*)
augúr I. *s. m.* preot roman despre care se credea că poate prevesti viitorul după zborul, cântecul și mărunțaiele păsărilor. **II.** *s. n.* prevestire făcută de un augur (I). **o** *a fi de bun* (sau *de rău)* ~ = a fi semn bun (sau rău), favorabil (sau nefavorabil). (< lat. *augur*)
augurá *vb. tr.* a da semne de bun augur; a prezice. (< lat., it. *augurare*, fr. *augurer*)
augurál, -ă *adj.* referitor la auguri. (< lat. *auguralis*, fr. *augural*)
augurát *s. n.* **1.** demnitatea, funcția de augur. **2.** templu construit după ce s-au cercetat augurii. • *(fig.)* profeție. (< lat. *auguratus*, fr. *augurat*)
áugust[1] *s. m.* a opta lună a anului. (< lat. *augustus*)
augúst², -ă *adj.* **1.** (ca epitet dat monarhilor sau membrilor familiilor principiare) preamărit, slăvit. **2.** *(fig.)* ma-iestuos, măreț, impunător. (< fr. *auguste*, lat. *augustus*)

augustál *s. m.* preot, ofiţer ataşat persoanei împăratului roman (August). (< fr., lat. *augustal*)
augustán, -ă *adj.* propriu împăratului August, din epoca lui. (< lat. *augustanus*)
augustín, -ă *s. m. f.* augustinian. (< lat. *augustinus*, fr. *augustin*)
augustinián, -ă I. *adj.* referitor la Sf. Augustin. II. *adj., s. m. f.* (călugăr) aparţinând unui grup de ordine catolice stabilite pe baza scrierilor Sf. Augustin; augustin. (< fr. *augustinien*)
augustinísm *s. n.* doctrina augustinilor, care exaltă puterea graţiei divine, concilierea platonismului cu doctrina creştină şi subordonarea filosofiei faţă de credinţă. (< fr. *augustinisme*)
áulă *s. f.* **1.** (*ant.*) curte în faţa locuinţelor importante în jurul căreia se grupau dependinţele. **2.** (în Evul Mediu) curte principiară. **3.** sală de conferinţe, cursuri sau festivităţi (în incinta unei instituţii). (< lat. *aula*, germ. *Aula*)
aúlic[1] *s. n.* tribunal suprem al vechiului Imperiu German. (< lat. *aulicus*)
aúlic[2]**-ă** *adj.* de curte; rafinat, elegant. o *consiliu ~* = tribunal suprem în Imperiul Romano-German; *consilier ~* = sfetnic la curtea Habsburgilor. (< fr. *aulique*, lat. *aulicus*)
AULO- *elem.* „tub, cavitate". (< fr. *aulo-*, cf. gr. *aulos*)
aulodíe *s. f.* cânt vocal acompaniat de aulos. (< gr. *aulodia*)
aulofíte *s. f. pl.* plante care trăiesc în cavităţile unor organe ale altor plante cu autotrofe sau saprofite. (< fr. *aulophytes*)
aulofobie *s. f.* teamă patologică de sunete emise de instrumente de suflat, de fluierături. (< engl. *aulophobia*)
aúlos *s. n.* instrument de suflat cu ancie dublă, la grecii antici. (< fr., gr. *aulos*)
auramínă *s. f.* materie colorantă galbenă, folosită la vopsirea hârtiei, a bumbacului etc. (< fr. *auramine*, germ. *Auramin*)
aurár /eyrir/ *s. m.* monedă divizionară din Islanda, a suta parte dintr-o coroană. (< fr. *aurar*)
áură *s. f.* **1.** aureolă (5). **2.** stare particulară care precedă o criză de epilepsie. **3.** fenomen biofizic dintr-un câmp de emisiune a unor radiaţii ale corpului, de natură luminoasă sau electromagnetică. (< lat., fr. *aura*)
aureolá *vb. tr.* **1.** a înconjura cu aureolă. **2.** (*fig.*) a glorifica. (< fr. *auréoler*)
aureolánt, -ă *adj.* care aureolează. (< *aureola* + *-ant*)
aureólă *s. f.* **1.** cerc luminos cu care pictorii înconjură capetele unor personaje, în special ale sfinţilor; nimb. **2.** halo în jurul unui astru, al unei efigii, pe o fotografie etc. • zonă luminoasă care înconjură flacăra propriu-zisă. **3.** fenomen de iluminare parazită, sub formă de inele concentrice, în jurul punctelor luminoase de pe ecranul tubului cinescop. **4.** efect nedorit de zonă luminoasă pe mărcile poştale litografiate. **5.** (*fig.*) glorie, faimă; aură (1). (< fr. *auréole*, lat. *aureola*)
auréo mediócritas *loc. s.* mediocritatea este de aur. (< lat. *aureo mediocritas*)
aureomicínă *s. f.* substanţă cristalină, galbenă-aurie, folosită ca antibiotic; biomicină. (< fr. *auréomycine*)
auréus *s. m.* monedă romană de aur. (< lat. *aureus*)
AURI[1-]**/AURO-** *elem.* „aur". (< fr. *auri-*, *auro-*, cf. lat. *aurum*)
AURI[2-] *elem.* „ureche". (< fr. *auri-*, cf. lat. *auris*)
aúric, -ă *adj.* (despre vele) în formă de trapez, în axa navei. (< fr. *aurique*, it. *aurica*)
aurícul[1] *s. n.* fiecare dintre cele două compartimente superioare ale inimii; atrium (3). (< fr. *auricule*, lat. *auricula*)
AURICUL[2]**(O)-** *elem.* „auriculă". (< fr. *auricul/o/-*, lat. *auricula*)
auriculár, -ă I. *adj.* **1.** referitor la ureche. **2.** care aparţine auriculului. II. *s. m.* degetul mic de la mână. III. *s. n.* accesoriu al aparatelor radioreceptoare şi telefonice, care permite ascultarea individuală, la ureche, a transmisiunilor. (< fr. *auriculaire*, lat. *auricularius*)
auriculát, -ă *adj.* prevăzut cu auricule, cu urechiuşe. (< fr. *auriculé*, lat. *auriculatus*)
aurículă *s. f.* pavilionul urechii. (< fr. *auricule*, lat. *auricula*)
auriculoterapíe *s. f.* ramură a medicinei care foloseşte pavilionul urechii pentru diagnostic şi tratament. (< fr. *auriculothérapie*)
auriculotomíe *s. f.* deschidere a unui auricul al inimii, pentru a remedia o malformaţie cardiacă; atriotomie. (< fr. *auriculotomie*)
aurifér, -ă *adj.* (despre terenuri, roci, râuri) care conţine aur. (< fr. *aurifère*, lat. *aurifer*)
auríga *s. m.* (*ant.*) conducătorul unui car (de curse). (< lat. *auriga*)
aurignacián, -ă /orinasian/ *adj., s. n.* (din) primul subetaj al paleoliticului superior. (< fr. *aurignacien*)
aurínă *s. f.* compus chimic, auriu, bun colorant pentru hârtie. (< fr. *aurine*)
auripigmént *s. m.* orpiment. (< germ. *Auripigment*, lat. *auripigmentum*)
AURO- v. aur[1]-.
aurocór, -ă *adj., s. f.* (plantă) ale cărei seminţe se răspândesc pe baza greutăţii proprii. (< fr. *aurochore*)
aurofobíe *s. f.* teamă patologică de aur. (< fr. *aurophobie*)
auról *s. n.* (*fot.*) substanţă folosită pentru developare. (< germ. *Aurol*)
aurolác I. *s. n.* lac pentru vopsit elemente metalice conţinând solvenţi cu efecte halucinogene. II. *s. m.* **1.** copil fără cămin, al străzii, care se droghează cu aurolac (I). **2.** (*p. ext.*) redus mintal. (n. com.)
aurolít *s. n.* silicat de aluminiu şi magneziu, prin metamorfozarea rocilor argiloase. (< fr. *aurolithe*)
aurorafobíe *s. f.* teamă patologică de lumina zorilor. (< engl. *auroraphobia*)
aurorál, -ă *adj.* **1.** referitor la aurora. **2.** (despre specii) activ în zorii zilei. **3.** (*fig.*) de aurora (2). (< fr. *auroral*)
auróră *s. f.* **1.** lumină care precedă răsăritul soarelui; zori de zi. o *~ polară* = fenomen atmosferic specific regiunilor polare, iluminarea cerului în timpul nopţii, prin arcuri de culoare albastră, verde-gălbuie sau roşie. **2.** (*fig.*) început al unei alte epoci. (< fr. *aurore*, lat. *aurora*)
auroterapíe *s. f.* crisoterapie. (< fr. *aurothérapie*)
ascultá *vb. tr.* a asculta cu urechea sau cu stetoscopul zgomotele inimii ori plămânilor pentru diagnostic. (< fr. *ausculter*, lat. *auscultare*)
ascultáţie *s. f.* auscultare. (< fr. *auscultation*, lat. *auscultatio*)
ăusländer /-lendăr/ *s. m.* străin, locuitor al unei alte ţări. (< germ. *Ausländer*)
auspicíá *vb. tr.* a lua auspiciile, a ura, a consulta. (< *auspiciu*)
auspiciál, -ă *adj.* referitor la auspicii. (< engl. *auspicial*)
auspíciu *s. n.* **1.** (la romani) prevestire făcută de auguri (I). • dreptul de a lua auspiciile (rezervat consulilor, pretorilor şi cenzorilor). **2.** (*rar*) protecţie. o *sub ~iile cuiva* = sub egida, sub patronajul cuiva; *sub cele mai bune ~ii* = în împrejurări favorabile. (< lat. *auspicium*, fr. *auspice*)
austenítă *s. f.* constituent structural al aliajelor de fier şi carbon. (< fr. *austénite*)
austenític, -ă *adj.* care conţine austenită. (< fr. *austénitique*)
austenitizá *vb. tr.* a constitui structura austenitei. (< *austenită* + *-iza*)
austér, -ă *adj.* **1.** (despre oameni, atitudini) sobru, aspru, sever; cumpătat. **2.** lipsit de podoabe (inutile). (< fr. *austere*, lat. *austerus*)
austerităte *s. f.* însuşirea de a fi auster. o *regim de ~* = reducere a consumului de materii prime, de energie, a cheltuielilor publice etc. (< fr. *austérité*, lat. *austeritas*)
austrál, -ă *adj.* de la Polul Sud; sudic, meridional. (< fr. *austral*, lat. *australis*)
australián, -ă I. *s. m. pl.* populaţie eterogenă, constituită ca naţiune în Australia. II. *adj., s. m. f.* (locuitor) care aparţine acestei populaţii. o *limbi ~iene* = una dintre cele trei mari familii de limbi din Oceania, alături de austroneziană şi papua. (< fr. *australien*)
australíd, -ă *adj., s. m. f.* australoid. (< germ. *australid, Australide*)
australoíd, -ă I. *s. m. pl.* populaţie de rasă neagră din Australia şi Oceania. II. *adj., s. m. f.* individ din această populaţie; australid. (< fr. *australoïde*)
australopitéc *s. m.* maimuţă antropomorfă fosilă, cea mai apropiată de om. (< fr. *australopithèque*)

australopítecíne *s. f. pl.* subfamilie de hominide fosile: australopitecul; prehominienii. (< engl. *australopithecine*)
austriác, -ă I. *s. m. pl.* popor constituit ca naţiune în Austria. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< lat. *austriacus*, it. *austriaco*)
austrofascísm *s. n.* sistem autoritar de guvernare, folo-sindu-l ca model de Mussolini în Austria, după asasinarea cancelarului Dollfuss (1934) de naziști. (< *austro-* + *fascism*)
austromarxísm *s. n.* curent în social-democraţia austriacă, care nega necesitatea transformărilor revoluţionare. (< germ. *Austromarxismus*)
austromarxíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al austromar-xismului. (< germ. *Austromarxist*)
austroneziáná *adj.* una dintre cele trei mari familii de limbi din Oceania, alături de australiană şi papua. (< fr. *austronésienne*)
aut[1] **I.** *adv. (sport)* în afara terenului de joc. **II.** *s. n.* ieşirea, scoaterea mingii în afara terenului de joc; penalizarea aplicată în această situaţie. (< engl. *out*, afară)
AUT[2]**O**[1]- *elem.* „însuşi, singur"; „automobil, maşină". (< fr. *aut/o/-*, cf. gr. *autos*)
autárhic, -ă *adj.* cu caracter de autarhie. (< it. *autarchico*)
autarhíe *s. f.* **1.** (în şcoala cinicilor) independenţa indivizilor de toate convenţiile sociale, considerate ca străine naturii. **2.** politică de izolare a unui stat care îşi satisface nevoile economice prin propriile-i puteri. (< fr. *autarchie*)
autecologíe *s. f.* ramură a ecologiei care studiază interacţiunea organismului vegetal sau animal cu mediul. (< engl. *autecology*)
autemezíe *s. f.* tulburare de origine psihică manifestată prin vomismente continui. (< fr. *autémésie*)
auténtic, -ă *adj.* a cărui autoritate sau realitate nu poate fi pusă la îndoială; recunoscut ca propriu unui autor, unei epoci; real, veridic; original; necontrafăcut. • (despre acte) întocmit cu toate formele legale. (< fr. *authentique*, lat. *authenticus*)
autenticítáte *s. f.* faptul, însuşirea de a fi autentic. (< fr. *authenticité*)
autenticizá *vb. tr., refl.* a da, a căpăta un caracter autentic. (< *autentic* + *-iza*)
autentificá *vb. tr.* a face ca un act să fie autentic. (< fr. *authentifier*)
autigén, -ă *adj.* (despre un component al unei roci) format o dată cu roca. (< fr. *autigène*)
autísm *s. n.* tulburare psihică caracterizată prin ruperea contactului cu realitatea exterioară. (< fr. *autisme*)
autíst, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de autism. (< fr. *autiste*)
autístic, -ă *adj.* referitor la autism. (< fr. *autistique*)
AUTO[1]- v. a u t[2] (o) -.
áuto[2] **I.** *s. n.* automobil. **II.** *adj. inv.* (despre transporturi, tracţiune) făcut cu un autovehicul; de automobil. (< fr., germ. *auto*)
autoabrogáre *s. f.* abrogare a unei legi la termenul fixat în prevederile ei. (< *auto*[1]- + *abrogare*)
autoaccidentá *vb. refl.* a se accidenta involuntar. (< *auto*[1]- + *accidenta*)
autoacuzá *vb. refl.* a se acuza singur. (< fr. *autoaccuser*)
autoacuzáţie *s. f.* autoacuzare. • formă de delir în care bolnavul se învinuieşte de fapte imaginare. (< fr. *auto-accusation*)
autoadaptá *vb. refl.* a se adapta prin eforturi proprii. (< *auto*[1]- + *adapta*)
autoadezív, -ă I. *adj.* care se lipeşte singur. **II.** *s. n.* bandă care se lipeşte fără a fi nevoie să fie umezită. (< fr. *autoadhésif*)
autoadminjstrá *vb. refl.* a se administra prin mijloace proprii. (< *auto*[1]- + *administra*)
autoadmirá *vb. refl.* a-şi admira propriile calităţi. (< *auto*[1]- + *admira*)
autoadmirátie *s. f.* admiraţie faţă de sine însuşi. (< *auto*[1]- + *admiraţie*)
autoadorá *vb. refl.* a se adora pe sine însuşi. (< *auto*[1]- + *adora*)
autoafirmá *vb. refl.* a-şi afirma personalitatea. (< *auto*[1]- + *afirma*)
autoaglomeráre *s. f.* proces prin care unii cărbuni aglutinaţi pot fi brichetaţi, prin încălzire, fără lianţi. (< *auto*[1]- + *aglomerare*)
autoaglutináre *s. f.* aglutinare a globulelor roşii din sânge. (după fr. *auto-agglutination*)
autoaglutinină *s. f.* anticorp al serului care aglutinează hematiile proprii ale individului. (< fr. *auto-agglutinine*)
autoagregát *s. n.* agregat (2) montat pe o maşină. (< *auto*[2] + *agregat*)
autoagresiúne *s. f.* stare patologică în care organismul produce substanţe nocive împotriva unora dintre propriile sale celule, ţesuturi sau organe. (< fr. *autoagression*)
autoalármă *s. f.* radioreceptor care înregistrează automat semnalele de pericol. (< fr. *auto-alarme*)
autoalogamie *s. f.* prezenţa în cadrul aceleiaşi specii a unor indivizi parţial autogami şi alogami. (< fr. *autoallogamie*)
autoambulánţă *s. f.* autosanitară. (< *auto*[2] + *ambulanţă*)
autoamfíbiu *s. n.* autovehicul de construcţie specială, pentru deplasare pe uscat şi pe apă. (< it. *autoamfibio*)
autoamorsáre *s. f.* amorsare spontană a unei maşini sau reacţii, fără intervenţia unui agent exterior. (după fr. *autoamorşage*)
autoanafilaxíe *s. f.* anafilaxie prin injectarea intravenoasă a sângelui propriu. (< fr. *auto-anaphylaxie*)
autoanalgezíe *s. f.* metodă de analgezie generală prin care bolnavul îşi diminuează singur durerea, prin inhalaţia analgeziculuí. (< fr. *auto-analgésie*)
autoanalizá *vb. refl.* a-şi face autoanaliza. • a se supune introspecţiei. (< *auto*[1]- + *analiza*)
autoanalízá *s. f.* analiză a propriilor trăiri, cu scopul realizării unei imagini generale despre sine. • introspecţie. (< fr. *auto-analyse*)
autoanclanşáre *s. f.* anclanşare automată. (după fr. *autoenclenchement*)
autoanticórp *s. m.* anticorp produs de organism, împotriva propriilor sale celule sau ţesuturi. (< fr. *auto-anticorp*)
autoantigén *s. n.* ţesut, organ care se comportă ca antigen al organismului propriu. (< fr. *auto-antigène*)
autoapărare *s. f.* apărare prin mijloace proprii. (după fr. *auto-défense*)
autoapreciá *vb. refl.* a-şi examina critic pregătirea şi conduita (proprie). (< *auto*[1]- + *aprecia*)
autoaprindere *s. f.* aprindere de la sine a combustibilului injectat în cilindrul motorului cu ardere internă. (< *auto*[1]- + *aprindere*)
autoaprovizíoná *vb. refl.* a se aproviziona prin posibilităţi proprii. (< *auto*[1]- + *aproviziona*)
autoasigurare *s. f.* asigurare a propriei persoane sau a maşinii (auto) împotriva calamităţilor naturii şi a accidentelor. (după rus. *samostrahovanie*)
autoateliér *s. n.* atelier mobil de reparaţii, instalat pe un autovehicul. (< *auto*[2] + *atelier*)
autoatribuí *vb. refl.* a-şi atribui sieşi. (< *auto*[1]- + *atribui*)
autobalsám *s. n.* soluţie grafitată pentru lustruitul maşinilor. (< *auto*[2] + *balsam*)
autobánd *s. n.* autostradă. (< germ. *Autoband*)
autobándă *s. f.* bandă transportoare automată. (< *auto*[2] + *bandă*)
autobasculántă *s. f.* autocamion prevăzut cu benă basculantă. (< *auto*[2] + *basculantă*)
autobázá *s. f.* centru de întreţinere şi exploatare a autovehiculelor. (< rus. *avtobaza*)
autobénă *s. f.* autocamion prevăzut cu benă (1). (< *auto*[2] + *benă*)
autobetoniéră *s. f.* betonieră montată pe un automobil, cu instalaţie proprie de apă. (< *auto*[2] + *betonieră*)
autobiográfic, -ă *adj.* referitor la autobiografie. (< fr. *autobiographique*)
autobiografíe *s. f.* **1.** biografie a unei persoane, scrisă de ea însăşi. **2.** scriere literară în care autorul îşi povesteşte viaţa. (< fr. *autobiographie*, rus. *avtabiografiia*)
autobiografísm *s. n.* caracter autografic. (< *autobiografic*/ + *-ism*)
autoblindát *s. n.* vehicul blindat, cu roţi sau cu şenile, înarmat uşor, pentru misiuni de recunoaştere, siguranţă etc. (< it. *autoblindata*)
autoblocáj *s. n.* dispozitiv de blocare automată a sistemelor de semnalizare, de macazuri etc. (< fr. *autoblocage*)

autoblocáre *s. f.* oprire în timpul funcționării a unui mecanism, a unei mașini sub acțiunea propriilor forțe rezistente la frecare. (< *auto*[1]- + *blocare*)

autobréc *s. n.* automobil închis, cu care se pot transporta circa zece persoane. (< fr., engl. *autobreak*)

autobronzánt, -ă *adj., s. n.* (produs cosmetic) pentru bronzat artificial. (< *auto*[1]- + *bronzant*)

autobúz *s. n.* autovehicul închis care asigură transportul în comun. (< fr. *autobus*, germ. *Autobus*)

autocalomniá *vb. refl.* a-și calomnia propria persoană. (< *auto*[1]- + *calomnia*)

autocalomníe *s. f.* calomnie la adresa propriei persoane. (< *auto*[1]- + *calomnia*)

autocámeră *s. f.* cameră de luat vederi pivotantă, montată pe o mașină. (< *auto*[2] + *cameră*)

autocamión *s. f.* autovehicul pentru transportul mărfurilor, materialelor etc., cu benă sau cu platformă. (< fr. *autocamion*)

autocamionétă *s. f.* autocamion mic; camionetă. (< *auto*[2] + *camionetă*)

autocaptáre *s. f.* fenomen caracteristic regiunilor carstice, prin care un râu își captează propriile ape. (după fr. *auto-captation*)

autocaptór *s. n.* aparat cu care se iau probe de aer din lucrările miniere subterane. (< *auto*[2] + *captor*)

autocár *s. n.* autobuz, folosit în afara orașelor, pentru excursii. (< fr. *autocar*)

autocaracterizá *vb. refl.* a-și caracteriza propria persoană. (< *auto*[1]- + *caracteriza*)

autocaravánă *s. f.* **1.** autovehicul special, care dă reprezentații cinematografice în diferite locuri. **2.** caravană de automobile. (< *auto*[2] + *caravană*)

autocarosiér *s. m.* muncitor specialist care construiește caroseriii. (< *auto*[2] + *carosier*)

autocárp, -ă *adj.* (despre fructe) rezultat prin autopolenizare. (< fr. *autocarpe*)

autocarpíe *s. f.* însușire a plantelor care produc fructe prin autopolenizare. (< fr. *autocarpie*)

autocárt *s. n.* sport practicat cu cartul. (< *auto*[2] + *cart*[2])

autocartográf *s. n.* aparat pentru planuri și hărți prin restituția automată a fotogramelor. (< fr. *autocartographe*)

autocasetofón *s. n.* casetofon adaptat la bordul unui autovehicul. (< *auto*[2] + *casetofon*)

autocatalíză *s. f.* cataliză a unei reacții datorită chiar produșilor de reacție. (< fr. *autocatalyse*)

autocefál, -ă *adj.* care se bucură de autocefalie. (< fr. *autocéphale*)

autocefalíe *s. f.* independență a unei biserici ortodoxe naționale. (< fr. *autocéphalie*)

autocéntric, -ă *adj.* (despre bolnavi) care își concentrează gândurile, sentimentele, acțiunile asupra propriei persoane. (< *auto*[1]- + *centric*)

autocenzurá *vb. refl.* a-și cenzura propriile gânduri, acțiuni. (< fr. *s'autocensurer*)

autocenzúră *s. f.* cenzură asupra propriului text. (< fr. *autocensure*)

autocheratoplastíe *s. f.* refacere plastică a corneei distruse cu materialul prelevat de la același bolnav. (< *auto*[1]- + *cheratoplastie*)

autochestionáre *s. f.* autoinvestigație prin punerea subiectului cercetat în postura de a elabora el însuși întrebările care trebuie să facă parte dintr-un chestionar. (după engl. *self questioning*)

autocinétic, -ă *adj.* capabil a se mișca fără impuls din afară. (< fr. *antocinétique*)

autocirculáție *s. f.* menținere a deplasării unei ape în circuitul închis de vaporizare al unor căldări acvatubulare. (< fr. *autocirculation*)

autocisternă *s. f.* autovehicul cu o cisternă, în care se transportă diferite produse lichide. (< rus. *avtoțisterna*)

autocitá *vb. refl.* a se cita pe sine însuși, din propria operă. (< it. *autocitare*)

autocitát *s. n.* acitat din propria operă. (< *autocita*)

autoclaustrá *vb. refl.* a se claustra singur, de bunăvoie. (< fr. *autoclaustrer*)

autoclávă *s. f.* **1.** recipient metalic închis ermetic, în care au loc procese fizice și chimice sub presiune (la o temperatură ridicată). **2.** capac care închide ermetic un recipient, închis prin presiunea din interior. (< fr. *autoclave*)

autoclavizáre *s. f.* tratare a unor materiale cu aburi sub presiune în instalații industriale cu autoclave. (< *autoclavă* + *-iza*)

autoclazíe *s. f.* topire a unui țesut organic prin fermenți proprii. (< engl. *autoclasis*)

autocód *s. n.* cod care permite unui calculator electronic să transforme un limbaj simbolic în limbaj-mașină. (< fr. *autocode*)

autocodór *s. m. (inform.)* sistem de programare simbolică prin prezența de macroinstrucțiuni. (< fr. *autocodeur*)

autocolánt, -ă *adj., s. n.* (etichetă) care se poate lipi fără a fi umezită. (< fr. *autocollant*)

autocolimáție *s. f.* corectare mecanică, prin intermediul unui dispozitiv, a erorii de colimație a unei lunete topografice. (< fr. *autocollimation*)

autocolóană *s. f.* coloană de automobile. (< *auto*[2] + *coloană*)

autocomándă *s. f.* comandă automată. (< fr. *autocommande*)

autocombínă *s. f.* combină autopropulsată. (< *auto*[2] + *combină*)

autoconcurá *vb. refl.* a se concura pe sine însuși. (< *auto*[1]- + *concura*)

autocondúcere *s. f.* conducere a activității sociale, economice etc. de către însăși colectivitatea respectivă sau prin reprezentanții ei. (după engl. *self-government*)

autoconservá *vb. refl.* a-și conserva propria ființă. (< *auto*[1]- + *conserva*)

autoconserváre *s. f.* funcție esențială a organismelor de a-și menține și apăra propria viață. (< *autoconserva*)

autoconsistență *s. f.* principiu în filozofia materialistă potrivit căruia materia nu are nevoie de nimic din afara ei pentru a se desfășura până la formele cele mai înalte de conștiință; proprietate fundamentală a materiei de a se susține prin ea însăși. (< *auto*[1]- + *consistență*)

autoconsúm *s. n.* folosire de către un producător pentru consumul propriu a produselor realizate de el însuși. (< it. *autoconsumo*)

autocontáiner *s. n.* container montat pe o mașină. (< *auto*[2] + *container*)

autocontemplá *vb. refl.* a se contempla pe sine însuși. (< fr. *autocontempler*)

autocontról *s. n.* **1.** control asupra calităților și activității proprii. **2.** operație de control intern al unei mașini de calculat; selfcontrol. (după engl. *self-controll*)

autocontrolá *vb. refl.* a-și controla propriile fapte; a se autosupraveghea. (< it. *autocontrollare*)

autocopiatív, -ă *adj.* de autocopie. (< *autocopie* + *-ativ*)

autocópie *s. f.* reproducere a unei scrisori, a unui desen în mai multe exemplare. (< fr. *autocopie*)

autocóră *adj., s. f.* (plantă) ale cărei semințe se răspândesc fără intervenția factorilor externi. (< fr. *autochore*, germ. *Autochore*)

autocorécție *s. f.* acțiune proprie unui sistem cibernetic de a perfecționa rezultatele la ieșirea din sistem. (< fr. *autocorrection*)

autocoríe *s. f.* răspândire a semințelor prin mijloace proprii ale plantei. (< fr. *autochorie*)

autocrát, -ă *adj., s. m. f.* (conducător) cu puteri absolute; (monarh) absolut. (< fr. *autocrate*, gr. *autokrates*)

autocrátic, -ă *adj.* cu caracter de autocrație. (< fr. *autocratique*)

autocratísm *s. n.* concepție, doctrină bazată pe autocrație. (< fr. *autocratisme*)

autocratór *s. m.* **1.** titlu dat în Grecia antică, deținătorilor unei autorități absolute. **2.** ~ *bazileu* = (la Bizanț) titlu oficial al împăratului. (< fr. *autocrator*, gr. *autokrator*)

autocrație *s. f.* **1.** formă de guvernare în care întreaga putere este concentrată în mâna unei singure persoane; tiranie, absolutism. **2.** stat cu o asemenea formă de guvernare. (< fr. *autocratie*, gr. *autokrateia*)

autocritic, -ă **I.** *adj.* bazat pe autocritică. **II.** *s. f.* analiză critică a propriei activități. (< fr. *autocritique*, după rus. *samokritika*)

autocriticá *vb. refl.* a se critica pe sine însuși. (< fr. *s'autocritiquer*)

autocróm, -ă *adj.* referitor la autocromie; realizat prin autocromie. (< fr. *antochrome*)
autocromíe *s. f.* **1.** tipar colorat executat prin combinarea a două procedee de imprimare diferite. **2.** procedeu de fotografiere în culori; fotografia obținută. (< germ. *Autochromie*)
autocromozóm *s. m.* cromozom obișnuit de care se prind cromozomii sateliți în timpul meiozei. (< fr. *antochromosome*)
autocrós *s. n.* cros[1] pentru mașini. (< *auto*[2] + *cros*)
autoculpabilizá *vb. refl.* a se socoti singur vinovat (de ceva). (< *auto*[1]- + *culpabiliza*)
autoculturalizare *s. f.* culturalizare cu forțe proprii. (< *auto*[1]- + *culturalizare*)
autocunoáște *vb. refl.* a-și cunoaște propriul eu, propriile aspirații. (< *auto*[1]- + *cunoaște*)
autocușétă *adj. inv. tren* ~ = tren de noapte care transportă pe automobilist în cușeta vagonului de dormit, iar mașina sa pe un vagon special. (< fr. *auto-couchette*)
autodafé *s. n.* **1.** ceremonie de ardere pe rug a ereticilor condamnați de inchiziție. **2.** ardere, nimicire prin foc. (< fr. *autodafé*, port. *auto da fé*, act de credință)
autodeclanșá *vb. refl.* a se declanșa automat. (< *auto*[1]- + *declanșa*)
autodeclanșatór *s. n.* mecanism destinat punerii în mișcare automat a obturatorului aparatului fotografic. (< *auto*[1]- + *declanșator*)
autodeclará *vb. refl.* a se declara pe sine însuși. (< *auto*[1]- + *declara*)
autodeconspirá *vb. refl.* a se deconspira pe sine însuși. (< *auto*[1]- + *deconspira*)
autodefiní *vb. refl.* a se defini singur. (< *auto*[1]- + *defini*)
autodefiníție *s. f.* caracterizare a propriei persoane. (< *auto*[1]- + *definiție*)
autodemascá *vb. refl.* a se demasca singur. (< *auto*[1]- + *demasca*)
autodentátă *s. f.* autovehicul special pentru tratamente stomatologice. (< *auto*[2] + *dentar*)
autodenumí *vb. refl.* a se denumi pe sine. (< *auto*[1]- + *denumi*)
autodenúnț *s. n.* propriu denunț. (< *autodenunța*)
autodenunțá *vb. refl.* a se denunța singur. (< it. *autodenunciare*)
autodepanáre *s. f.* reparare pe traseu a unui autovehicul rămas în pană. (< *auto*[2] + *depanare*)
autodepanatór *s. m.* depanator auto. (< *auto*[2] + *depanator*)
autodepășí *vb. refl.* a-și depăși propriile realizări anterioare. (< *auto*[1]- + *depăși*)
autodescríe *vb. refl.* a se descrie singur. (< *auto*[1]- + *descrie*)
autodeterminá *vb. refl.* a aplica principiul de autodeterminare. (< fr. *autodeterminer*)
autodetermináre *s. f.* principiu care exprimă dreptul fiecărei națiuni de a-și alege, fără imixtiuni din afară, statutul ei politic și calea de dezvoltare economică, socială și culturală. (după fr. *autodétermination*)
autodevorá *vb. refl.* a se devora pe sine. (< *auto*[1]- + *devora*)
autodezagregábil, -ă *adj.* care se dezagregă de la sine. (< *auto*[1]- + *dezagregabil*)
autodezmințí *vb. refl.* a se dezice singur. (< *auto*[1]- + *dezmințí*)
autodezvoltáre *s. f.* dezvoltare prin sine, de la sine. (< *auto*[1]- + *dezvoltare*)
autodiagnosticá *vb. intr.* a-și pune singur un diagnostic. (< *auto*[1]- + *diagnostica*)
autodiagnóză *s. f.* diagnostic pus de bolnavul însuși. (după engl. *autodiagnosis*)
autodictáre *s. f.* procedeu de scriere după propria rostire. (< *auto*[1]- + *dictare*)
autodidáct, -ă *s. m. f.* cel care a învățat sau s-a instruit singur, fără profesor. (< fr. *autodidacte*)
autodidáctic, -ă *adj.* de autodidact. (< germ. *autodidaktisch*)
autodidacticísm *s. n.* instrucție de autodidact. (< *autodidactic* + *-ism*)
autodigéstie *s. f.* digerare patologică a țesuturilor proprii. (< fr. *autodigestion*)
autodinámic, -ă *adj.* care este mișcat de propria sa forță. (< germ. *autodinamisch*)
autodínă *s. f.* montaj de radiorecepție care folosește tub electronic ca detector și oscilator. (< fr. *autodyne*)
autodirijáre *s. f.* dirijare a unei rachete, a unui avion cu ajutorul unor aparate și dispozitive instalate la bord. (< *auto*[2] + *dirijare*)
autodisciplináre *s. f.* acțiune educativă exercitată asupra cuiva de către persoana sau grupul social respectiv. (< *auto*[1]- + *disciplinare*)
autodisciplínă *s. f.* disciplină pe care și-o impune cineva. • (într-o unitate școlară) menținerea disciplinei prin elevi. (< fr. *autodiscipline*)
autodisponibilizá *vb. refl.* a se disponibiliza pe sine însuși. (< *auto*[1] + *disponibiliza*)
autodispréț *s. n.* dispreț față de propria persoană. (< *auto*[1]- + *dispreț*)
autodistructív, -ă *adj.* care se autodistruge. (< *auto*[1]- + *distructiv*)
autodistrúge *vb. refl.* a se distruge singur sau de la sine. (după fr. *s'autodétruire*)
autodistrúgere *s. f.* proprietate a unor proiectile (rachete) de a se distruge automat în cazul în care nu și-au atins ținta. (< *autodistruge*)
autodizolvá *vb. refl.* (despre o organizație, societate etc.) a se dizolva, a-și înceta activitatea prin propria hotărâre. (< *auto*[1]- + *dizolva*)
autodocumentá *vb. refl.* a se documenta, a se informa singur. (< *auto*[1]- + *documenta*)
autodominá *vb. refl.* a se domina pe sine însuși. (< it. *autodominare*)
autodotá *vb. refl.* a se autoutila. (< *auto*[1]- + *dota*)
autodrezínă *s. f.* drezină autopropulsată. (< rus. *avtodrezina*)
autodróm *s. n.* pistă destinată curselor și încercării autovehiculelor; motodrom. (< fr. *autrodome*)
autodúbă *s. f.* autovehicul prevăzut cu o dubă, pentru transportul de materiale fragile, produse alimentare etc. (< *auto*[2] + *dubă*)
autodúmper *s. n.* autocamion cu cuvă metalică basculantă. (< engl. *autodumper*, germ. *Auto-Dumper*)
autoechilibráre *s. f.* echilibrare automată a roților de autovehicul cu ajutorul unui dispozitiv care se intercalează la montajul acestora, între jantă și butuc. (< *auto*[2] + *echilibrare*)
autoecolalíe *s. f.* simptom al unor boli mintale în repetarea stereotipă a propriilor cuvinte. (< engl. *autoecholalia*)
autoecranizáre *s. f.* ecranizare după o lucrare proprie. (< *auto*[1]- + *ecranizare*)
autoeducă *vb. refl.* a se educa pe sine. (< *auto*[1]- + *educa*)
autoeducátiv, -ă *adj.* referitor la autoeducație. (< it. *autoeducativo*)
autoeducáție *s. f.* proces de formare a propriei perso-nalități prin eforturi personale. (< *auto*[1]- + *educație*)
autoelectromobíl *s. m.* automobil care funcționează atât cu benzină, cât și cu energie electrică. (< *auto*[2]+ *electromobil*)
autoelogia *vb. refl.* a aduce un autoelogiu. (< *auto*[1]- + *elogiu*)
autoelógiu *s. n.* elogiu adus propriei persoane. (< *auto*[1]- + *elogiu*)
autoempatíe *s. f.* autoapreciere a gradului de empatie pe care subiectul o declanșează în colectivitate. (< *auto*[1]- + *empatie*)
autoepurație *s. f.* proces de purificare naturală a unui mediu poluat de substanțe (an)organice, fără intervenția omului. (< fr. *autoépuration*)
autoerótic, -ă *adj.* referitor la autoerotism. (< fr. *auto-érotique*)
autoerotísm *s. n.* satisfacere sexuală fără participarea altei persoane. (< fr. *auto-érotisme*)
autoestezíe *s. f.* sensibilitate a plantelor la excitațiile interne. (< *auto*[1]- + *estezie*)
autoetanșáre *s. f.* realizare a impermeabilității unui dig datorită proprietăților materialului de construcție. (după fr. *auto-étanchement*)
autoevaluá *vb. refl.* a-și evalua propriile merite. (< *auto*[1]- + *evalua*)
autoevidențiá *vb. refl.* a se evidenția pe sine însuși. (< *auto*[1]- + *evidenția*)
autoexámen *s. n.* examen al propriei persoane. (după engl. *self-examination*)

autoexaminá *vb. refl.* a-şi controla propriile cunoştinţe. (< *auto*[1]- + *examina*)
autoexcavatór *s. n.* excavator prevăzut cu motor propriu pentru deplasare. (< *auto*[2]- + *excavator*)
autoexcitá *vb. refl.* a se excita singur. (< fr. *s'autoexciter*)
autoexcitáţie *s. f.* excitaţie magnetică a unei maşini electrice, produsă în cursul funcţionării de o sursă de energie proprie. (< fr. *auto-excitation*)
autoexclúde *vb. refl.* a se exclude pe sine. (< *auto*[1]- + *exclude*)
autoexigénţă *s. f.* exigenţă faţă de propria persoană. (< *auto*[1]- + *exigenţă*)
autoexíl *s. n.* exil pe care şi-l impune cineva. (< *auto*[1]- + *exil*)
autoexilá *vb. refl.* a-şi impune exilul din bunăvoie. (< *autoexil*)
autoexplozív, -ă *adj.* (despre gaze) care, fără adiţie de carburant, este exploziv. (< fr. *autoexplosif*)
auto-exprés *s. n.* restaurant anexat unei staţii service sau de benzină. (< *auto*[2] + *expres*)
autofág, -ă *adj.* care prezintă autofagie. (< fr. *autophage*)
autofagíe *s. f.* consumare a propriilor ţesuturi de către un organism supus inaniţiei. (< fr. *autophagie*)
autofagocitóză *s. f.* absorbţie, distrugere a celulelor de către fagocitele propriului organism. (< fr. *autophagocytose*)
autofecundáre *s. f.* fuziune a doi gameţi de sex diferit, generaţi de acelaşi individ; autofecundaţie. (după fr. *autofécondation*)
autofecundáţie *s. f.* (*rar*) autofecundare. (< fr. *autofé-condation*)
autofén, -ă *adj.* (despre un caracter genetic) controlat de o singură genă, care se manifestă autonom în cursul transplantelor. (< *auto*[1]- + *-fen*[1])
autofertíl, -ă *adj.* (despre unele specii vegetale) la care autofecundarea dă seminţe apte să germineze. (< fr. *autofertile*)
autofertilitáte *s. f.* proprietatea de a fi autofertil. (< fr. *autofertilité*)
autofertilizáre *s. f.* autofecundare a gameţilor produşi de acelaşi individ. (< *autofertil* + *-iza*)
autofetişísm *s. n.* fetişism prin apariţia excitaţiei sexuale în prezenţa unui obiect personal al subiectului. (< *auto*[1]- + *fetişism*)
autofílie *s. f.* narcisism. (< fr. *autophilie*)
autofilogenie *s. f.* dezvoltare a unor frunze din lamina altor frunze. (< fr. *autophyllogénie*)
autofinanţá *vb. refl.* a se finanţa din fonduri proprii. (< fr. *s'autofinancer*)
autofít *s. m.* **1.** făt teratologic care poate trăi în viaţa extrauterină. **2.** plantă autotrofă care se nutreşte prin fotosinteză direct din materia organică. (< fr. *autophyte*)
autoflagelá *vb. refl.* a se supune singur unor chinuri fizice sub impulsul unor credinţe mistice. (< fr. *autoflageller*)
autoflagelláre *s. f.* acţiunea de a se autoflagela; autoflagelaţie. • obţinerea excitaţiei (satisfacţiei) sexuale prin biciuirea propriului corp. (< *autoflagela*)
autoflagelláţie *s. f.* autoflagelare. (< fr. *autoflagellation*)
autofobíe *s. f.* teamă patologică de a fi singur. (< engl. *autophobia*)
autofón, -ă *adj.* idiofon. (< engl. *autophone*)
autofonie *s. f.* rezonanţă penibilă şi obsedantă a propriei voci. (< fr. *autophonie*)
autofonomaníe *s. f.* tendinţă patologică spre sinucidere. (< engl. *autophonomania*)
autoformáţie *s. f.* educaţie prin sine însuşi. (< *auto*[1]- + *formaţie*)
autofrânáre *s. f.* împiedicare a mişcării în sens invers celui dorit a anumitor elemente ale unor mecanisme, prin frecarea dintre suprafeţele care vin în contact. (după fr. *autofreinage*)
autofrézá *s. f* freză[1] autopropulsată. (< *auto*[2] + *freză*[1])
autofrigidér *s. n.* frigider montat pe o maşină de transport; autofrigorifică. (< *auto*[2] + *frigider*)
autofrigorífică *s. f.* autofrigider. (< *auto*[2] + *frigorific*)
autofuraja *vb. refl.* a se asigura furajele prin mijloace proprii. (< *auto*[1]- + *furaja*)
autofurgón *s. n.* furgon autopropulsat. (< *auto*[2] + *furgon*)
autofurgonétă *s. f.* furgonetă autopropulsată. (< *auto*[2] + *furgonetă*)
autogámă *adj., s. f.* (plantă) care prezintă autogamie (1); homoclin (2). (< fr. *autogame*)
autogamíe *s. f.* **1.** polenizare cu polen produs în aceeaşi floare. **2.** autofecundare la unele protozoare. (< fr. *autogamie*)
autogárá *s. f.* gară pentru autovehicule. (< *auto*[2] + *gară*)
autogén, -ă *adj.* **1.** creat, existent prin sine însuşi. **2.** a cărui dezvoltare este produsă de factori interni. **3.** (despre sudură) făcută cu ajutorul unui metal topit la o flacără oxiacetilenică. (< fr. *autogène*)
autogenétic, -ă *adj.* referitor la autogeneză. (< germ. *autogenetisch*)
autogenéză *s. f.* **1.** capacitate a unui organism vegetal de a se reproduce prin polenul propriu. **2.** teorie potrivit căreia din materia organică poate lua naştere, în mod spontan, un organism viu evoluat; generaţie spontanee. **3.** concepţie în biologie care rezolvă unilateral problema dezvoltării în natura vie, absolutizând acţiunea factorilor interni ereditari şi negând cu totul acţiunea mediului. (< fr. *autogenèse*)
autogenotípic, -ă *adj.* care provine din acelaşi genotip. (< fr. *autogénotypique*)
autogestionár, -ă *adj.* cu gestiune sau administrare proprie. (< fr. *autogestionnaire*)
autogestiúne *s. f.* gestiune sau administrare proprie. (< fr. *autogestion*, it. *autogestione*)
autoghidáj *s. n.* sistem care permite unui mobil de a-şi dirija el însuşi mişcarea. (< fr. *autoguidage*)
autoghidát, -ă *adj.* dirijat prin autoghidaj. (< fr. *autoguidé*)
autogir *s. n.* aeronavă cu o elice care se roteşte în jurul unui ax vertical, permiţând decolorarea şi aterizarea în plan vertical. (< fr. *autogire*)
autognóstic, -ă *adj.* referitor la autognozie. (< fr. *auto-gnostique*)
autognozie *s. f.* cunoaşterea de sine însuşi. (< fr. *auto-gnosie*)
autogól *s. n.* (*sport*) gol în propria poartă, la fotbal. (< fr., engl. *autogoal*)
autograf[1] *s. n.* **1.** aparat fotogrammetrie, pentru măsurarea corpurilor cu ajutorul fotogramelor terestre. **2.** aparat pentru înregistrarea imersiunii şi înclinării unei torpile în drumul către ţintă, a lansării unei mine sau a imersiunii unei drăgi. (< fr. *autographe*)
autográf[2], **-ă** *adj., s. n.* (semnătură, document, text) scris chiar de mâna autorului. (< fr. *autographe*)
autografiá *vb. tr.* **1.** a scrie cu propria mână. **2.** a reproduce prin autografie. (< germ. *autographieren*)
autográfic, -ă *adj.* reprodus prin autografie. (< fr. *autographique*)
autografíe *s. f.* procedeu prin care se reproduce pe o piatră litografică sau pe o hârtie specială un text, un desen etc. • produsul obţinut. (< fr. *autographie*)
autográmă *s. f.* telegramă pentru automobilişti, afişată la staţiile de benzină. (< fr. *autogramme*)
autogravúră *s. f.* velografie. (< germ. *Autogravüre*)
autogréder *s. n.* greder autopropulsat. (< *auto*[2] + *greder*)
autogréfă *s. f.* autoplastie. (< fr. *autogreffe*)
autoguvernă *vb. refl.* a se conduce singur. (< fr. *s'autogouverner*)
autoháltă *s. f.* haltă pentru autobuze. (< *auto*[2] + *haltă*)
autohemolízá *s. f.* distrugere a hematiilor de către propriul ser al bolnavului. (< fr. *autohémolyse*)
autohemoterapíe *s. f.* hemoterapie din injectarea unei cantităţi mici de sânge provenit de la acelaşi individ; autotransfuzie (2). (< fr. *autohémothérapie*)
autoheterodínă *s. f.* oscilator realizat prin cuplarea circuitelor de anod şi de grilă ale unui etaj cu triodă, în telegrafie. (< fr. *autohétérodyne*)
autohipnótic, -ă *adj.* (despre procedee, tehnici) cu rol hipnotic, utilizat de subiecţi individual şi independent. (< *auto*[1]- + *hipnotic*)
autohipnóză *s. f.* hipnoză provocată de subiectul însuşi. (< germ. *Autohypnose*)
autohtón, -ă **I.** *adj.* **1.** (despre specii, populaţii) care s-a format şi dezvoltat pe teritoriul unde trăieşte în prezent: băştinaş, aborigen, indigen. **2.** (*psihiatr.*; despre idei obsedante) care apare în conştiinţă ca o gândire generată spontan. **II.** *s. n.* **1.** complex

de straturi constituit din roci mai tinere, rămase pe locul lor, peste care au fost împinse din regiunile învecinate roci mai vechi. **2.** zăcământ de cărbuni, format în locul de origine al plantelor din care provine. **3.** râu având izvoarele în aceeași unitate morfologică, regiune climatică cu gura de vărsare. (< fr. *autochtone*, gr. *autokhthon*)

autohtonie *s. f.* autohtonism(1). (< fr. *autochtonie*)

autohtonism *s. n.* **1.** caracter autohton; autohtonie. **2.** concepție social-politică ce exagerează caracteristicile particular-etnice ale unei populații. **3.** cuvânt autohton. (< fr. *autochtonisme*)

autohtonist, -ă *adj., s. m. f.* (susținător) al autohtonismului. (< *autohton* + -ist)

autohtonizá *vb. tr, refl.* a da, a căpăta un caracter autohton, a (se) aclimatiza. (< *autohton* + *-iza*)

autóic, -ă *adj.* (despre paraziți) care își desfășoară ciclul reproductiv pe aceași gazdă. (< fr. *autoïque*)

autoignorá *vb. refl.* a-și neglija propria persoană. (< *auto*[1]- + *ignora*)

autoiluzioná *vb. refl.* a-și face singur iluzii. (< *auto*[1]- + *iluziona*)

autoimitá *vb. refl.* a se imita pe sine însuși. (< *auto*[1]- + *imita*)

autoimprecáție *s. f.* blestem adresat sieși pentru a garanta justețea și buna-credință cu care a afirmat sau a întreprins ceva. (< *auto*[1]- + *imprecație*)

autoímpúnere *s. f.* contribuție în bani sau în muncă benevolă, stabilită de o colectivitate în vederea unor lucrări locale de interes obștesc. (după rus. *samooblojenie*)

autoimún, -ă *adj.* care prezintă autoimunitate. (< fr. *autoimmun*)

autoimunitáte *s. f.* imunitate față de antigene proprii. (< fr. *autoimmunité*)

autoimunizáre *s. f.* producere de anticorpi față de substanțele propriului organism. (după fr. *auto-immunisation*)

autoincendiá *vb. refl.* a-și da foc (în semn de protest). (< *auto*[1]- + *incendia*)

autoincéndiu *s. n.* incendiu provocat de propriul individ. (< *auto*[1]- + *individ*)

autoincriminăre *s. f.* prezentare a dovezilor care pot duce la condamnarea martorului. (< *auto*[1]- + *incriminare*)

autoindúcție *s. f.* producere a unei forțe electromotoare într-un circuit datorită câmpului magnetic al curentului electric variabil care trece prin însuși circuitul indus; selfinducție. (< fr. *auto-induction*)

autoinfécție *s. f.* infectare cu microbi proprii. (< fr. *auto-infection*)

autoinfestáție *s. f.* infestare cu forme infecțioase ale unui parazit care se găsește deja în organism. (< *auto*[1]- + *infestație*)

autoinoculáre *s. f.* infecție secundară determinată de germeni dintr-un focar infecțios preexistent în organism. (după engl. *autoinoculation*)

autoinstrui *vb. refl.* a se instrui singur. (< *auto*[1]- + *instrui*)

autointitulá *vb. refl.* a-și atribui un nume, un titlu. (< *auto*[1]- + *intitula*)

autointoxicáție *s. f.* intoxicație produsă de organismul însuși, ca urmare a formării de substanțe toxice. (< fr. *auto-intoxication*)

autoinvestigáție *s. f.* investigare a propriului spirit, prin punerea de întrebări privind o anumită problemă. (< *auto*[1]- + *investigație*)

autoironie *s. f.* ironie la adresa propriei persoane, opere etc. (< *auto*[1]- + *ironie*)

autoironizá *vb. refl.* a se supune autoironiei. (< *auto*[1]- + *ironiza*)

autoizolá *vb. refl.* a se izola de bunăvoie. (< *auto*[1]- + *izola*)

autoizotérmă *s. f.* izotermă (II, 2). (< *auto*[2] + *izotermă*)

autoîncărcător *s. n.* autovehicul pentru transportul pe distanțe scurte al unor materiale. (< *auto*[2] + *încărcător*)

autoîncântáre *s. f.* automulțumire. (< *auto*[1]- + *încântare*)

autoînsămânțáre *s. f.* însămânțare naturală a plantelor prin scuturarea semințelor. (< *auto*[1]- + *însămânțare*)

autojustificáre *s. f.* justificare față de sine însuși. (după fr. *autojustification*)

autolaboratór *s. n.* laborator instalat pe un autovehicul. (< *auto*[2] + *laborator*)

autolatríe *s. f.* adorație a propriei persoane; exagerare a eului propriu. (< it. *autolatria*, gr. *autolatreia*)

autolibrărie *s. f.* librărie mobilă, instalată într-un autovehicul. (< *auto*[2] + *librărie*)

autolinișți *vb. refl.* a-și liniști propria conștiință în urma unor succese, adoptând o atitudine de pasivitate lipsită de vigilență. (< *auto*[1]- + *liniști*)

autolít *s. n.* rocă magmatică înglobată în altă rocă, împreună cu care a provenit din aceeași magmă inițială. (< fr. *autolithe*)

autolític, -ă *adj.* referitor la autoliză. (< fr. *autolytique*)

autolitografíe *s. f.* procedeu de reproducere tipografică, pe o placă de metal sau de hârtie, a lucrărilor executate direct pe piatra litografică. (< *auto*[1]- + *litografie*)

autolíză *s. f.* dezintegrare a celulelor și țesuturilor organice sub acțiunea enzimelor proprii. (< fr. *autolyse*)

autolizínă *s. f.* substanță care distruge globulele roșii din sânge. (< fr. *autolysine*)

automacará *s. n.* macara pe un autocamion, folosită la lucrări de depanare. (după germ. *Autokran*)

automagazín *s. n.* magazin[1] mobil instalat într-un autovehicul. (< *auto*[2] + *magazin*)

automalaxór *s. n.* malaxor pe un autovehicul. (< *auto*[2] + *malaxor*)

automasáj *s. n.* masaj făcut sieși. (< *auto*[1]- + *masaj*)

automát, -ă **I.** *adj.* acționat cu ajutorul unui dispozitiv care efectuează singur o anumită operație. o *armă ~ă* = (și *s. n.*) = armă de foc la care armarea se face automat; pistol-mitralieră. • (și *adv.*) care se face mecanic. **II.** *s. n.* **1.** aparat, dispozitiv, mașină care, fără intervenție exterioară, efectuează o anumită operație. o *~ de scară* = dispozitiv care asigură iluminarea temporizată a holului și scările din blocuri. **2.** unitate în care băuturile și alimentele ușoare sunt servite automat, prin introducerea într-un aparat a unor fise sau monede. **3.** (*fig.*) om lipsit de voință, fără inițiativă. (< fr. *automate*, germ. *Automat*, lat. *automatus*, gr. *automatos*)

automátic, -ă **I.** *adj., adv.* de automat. **II.** *s. f.* ramură a științei și tehnicii care studiază metodele și mijloacele utilizate pentru conceperea și construirea sistemelor automate. (< fr. *automatique*)

automatician, -ă *s. m. f.* automatist. (< fr. *automa-ticien*)

automaticitáte *s. f.* calitate a unui mecanism de a funcționa automat. (< fr. *automaticité*)

automatísm *s. n.* activitate fără controlul conștiinței și fără efort voluntar; mișcare, gest, cuvânt repetate inconștient. (< fr. *automatisme*)

automatíst, -ă *s. m. f.* specialist în automatică; automatician. (< fr. *automatiste*)

automatizá *vb. tr.* a echipa o instalație cu utilaj automat. (< fr. *automatiser*)

automedicáție *s. f.* practica de a lua medicamente din proprie inițiativă, fără prescripție medicală. (< fr. *automédication*)

automedón *s. m.* vizitiu îndemânatic. (< fr. *automédon*)

autometamorfísm *s. n.* transformare a rocilor eruptive sub influența soluțiilor fierbinți provenite din propria lor magmă. (< fr. *auto-métamorphisme*)

automisofobíe *s. f.* teamă patologică de a nu răspândi mirosuri neplăcute, urâte. (< engl. *automysophobia*)

automistificá *vb. refl.* a se iluziona, a greși în judecățile despre propria persoană. (< *auto*[1]- + *mistifica*)

automișcáre *s. f.* mișcare, dezvoltare, devenire neîntreruptă a naturii, societății și gândirii, determinată de cauze, de contradicții interne proprii tuturor obiectelor și fenomenelor. (după rus. *samodvijenie*)

automitraliéră *s. f.* automobil blindat prevăzut cu un tun și mitraliere. (după fr. *automitrailleuse*)

automixie *s. f.* autofecundare la care fuzionează doi gameți sau doi nuclei sexuați de același sex ori înrudiți. (< fr. *automixie*)

automobíl, -ă **I.** *adj.* care se mișcă prin el însuși. **II.** *s. n.* vehicul pe roți care se poate deplasa prin mijloace de propulsie proprie; autoturism. o *~-capcană* = automobil abandonat în locuri publice pentru a declanșa explozii datorită bombelor plasate la bord. (< fr., it. *automobile*, germ. *Automobil*)

automobilclúb *s. n.* club al automobiliștilor. (< germ. *Automobilklub*)

automobilísm *s. n.* sport practicat cu automobilul. (< fr. *automobilisme*)
automobilíst, -ă *s. m. f.* cel care practică automobilismul. (< fr. *automobiliste*)
automobilístic, -ă *adj.* de automobilism. (< it. *automobilistico*)
automodél *s. n.* autovehicul în miniatură, cu un sistem de propulsie şi de comandă. (< fr. *auto-modèle*)
automodelá *vb. refl.* a-şi modela personalitatea. (< *auto*[1]- + *modela*)
automodelísm *s. n.* sport constând în construirea de automodele. (< fr. *automodélisme*)
automodelíst, -ă *s. m. f.* sportiv care practică automodelismul. (< fr. *automodéliste*)
automonitorizá *vb. refl.* a-şi monitoriza singur starea de sănătate cu ajutorul unui aparat specializat, la diabetici. (< *auto*[1]- + *monitoriza*)
automórf, -ă *adj.* (despre minerale) limitat de formele cristaline proprii speciei respective. (< fr. *automorphe*)
automorfísm *s. n.* **1.** homomorfism. **2.** tendinţă de a judeca pe alţii prin prisma propriei persoane. (< fr. *automorphisme*)
automorfóză *s. f.* modificare organică condiţionată de factori interni. (< fr. *automorphose*)
automotór *s. n.* vehicul feroviar cu motor cu ardere internă sau electric, pentru transportul călătorilor. (< fr. *automoteur*)
automulţumíre *s. f.* mulţumire de sine, în urma unor succese, care duce la suficienţă, stagnare; autoîncântare. (< *auto*[1]- + *mulţumire*)
automutilá *vb. refl.* a se mutila în mod voluntar. (< *auto*[1]- + *mutila*)
autonastíe *s. f.* curbură de creştere inegală a organelor vegetale datorată unor cauze interne. (< fr. *autonastie*)
autonefrectomíe *s. f.* operaţie de scoatere totală din funcţiune a unui rinichi tuberculos. (< engl. *autonephrectomy*)
autonegá *vb. refl.* a se nega (pe sine însuşi). (< *auto*[1]- + *nega*)
autonóm, -ă *adj.* **1.** (despre un cuvânt) care se desemnează pe sine şi nu obiectul pe care îl denumeşte. **2.** (despre lucrări, opere) publicat sub numele adevărat al autorului. (< fr. *autonyme*)
autonimic, -ă *adj.* referitor la autonimie. (< fr. *autonymique*)
autonimíe *s. f.* **1.** faptul, însuşirea de a fi autonim. **2.** creare în taxonomia biologică a numelui unui alt taxon de acelaşi rang, care include tipul taxonului imediat superior. (< fr. *autonymie*)
autonóm, -ă *adj.* care se bucură de autonomie; independent. (< fr. *autonome*, gr. *autonomos*)
autonomazie *s. f.* formă de afazie amnezică, dificultatea de a-şi aminti nume proprii sau substantive. (< engl. *autonomasia*)
autonomíe *s. f.* **1.** (*fil.*) faptul de a se supune legilor, normelor proprii, de a dispune liber de propria voinţă. **2.** drept de a se guverna sau administra prin organe proprii, în anumite domenii, în cadrul unui stat condus de o putere centrală. • autoconducere. **3.** distanţă maximă pe care o poate parcurge o navă sau timpul maxim de zbor al unui avion (elicopter) fără refacerea plinurilor de combustibil. **4.** calitate a unui cuvânt de a avea un sens lexical deplin. (< fr. *autonomie*, lat. *autonomia*)
autonomísm *s. n.* tendinţă către autonomie. (< fr. *autonomisme*)
autonomíst, -ă *s. m. f., adj.* (partizan) al autonomiei (în materie politică). (< fr. *autonomiste*)
autonomizá *vb. refl.* a deveni autonom. (< fr. *autonomiser*)
autoobservá *vb. refl.* a-şi observa propriile acţiuni, manifestări comportamentale, idei, trăiri afective. (< fr. *autoobserver*)
autoobservăţie *s. f.* (*rar*) autoobservare. (< fr. *autoobservation*)
autoorganizáre *s. f.* proprietate a unui sistem evolutiv de a-şi elabora noi forme de organizare, noi modele sau structuri interne. (< *auto*[1]- + *organizare*)
autoorientáre *s. f.* capacitate a individului de a se orienta pe plan social, politic, cultural etc. potrivit disponibilităţilor şi intereselor sale. (< *auto*[1]- + *orientare*)
autooscilăţie *s. f.* oscilaţie electrică, nedorită, care se produce în aparatele electronice din cauza unui cuplaj parazit între circuite. (< fr. *autooscillation*)
autooxidáre *s. f.* oxidare lentă cu ajutorul oxigenului din aer. (după fr. *auto-oxydation*)
autopartenogenéză *s. f.* partenogeneză sub acţiunea unui stimul fizic sau chimic. (< fr. *autoparthénogenèse*)
autopastişá *vb. refl.* (despre scriitori) a-şi imita procedeele artistice proprii. (< *auto*[1]- + *pastişa*)
autopastíşă *s. f.* imitaţie a propriilor procedee artistice; manieră, şablon. (< *auto*[1]- + *pastişă*)
autopelágic, -ă *adj.* (despre organisme) care trăieşte permanent în stratul superior al apelor mării. (< fr. *autopélagique*)
autoperfecţioná *vb. refl.* a se perfecţiona pe diferite planuri. (< *auto*[1] + *perfecţiona*)
autopérie *s. f.* autovehicul prevăzut cu perii pentru curăţatul străzilor. (< *auto*[2] + *perie*)
autopersiflá *vb. refl.* a se lua pe sine în râs, a se ironiza. (< *auto*[1]- + *persifla*)
autopilót *s. m.* pilot automat. (< fr. *autopilote*, germ. *Autopilot*)
autoplagiá *vb. refl.* a-şi fura propriile idei, expresii etc. (< *auto*[1]- + *plagia*)
autoplasmoterapíe *s. f.* folosirea terapeutică a plasmei sangvine. (< fr. *autoplasmothérapie*)
autoplást *s. n.* granulă de clorofilă. (< fr. *autoplaste*)
autoplástic, -ă **I.** *adj.* referitor la autoplastie. **II.** *s. f.* autoplastie. (< fr. *autoplastique*)
autoplastíe *s. f.* metodă chirurgicală prin care se înlocuieşte o parte distrusă sau bolnavă dintr-un ţesut prin transplantarea unei grefe luate de la acelaşi individ; autoplastică; autogrefă. (< fr. *autoplastie*)
autoplatformă *s. f.* trailer care transportă maşini. (< *auto*[2] + *platformă*)
autoplazíe *s. f.* proces de dezvoltare în care unele celule ale embrionului se diferenţiază morfologic şi biologic într-o anumită direcţie. (< fr. *autoplasie*)
autoplúg *s. n.* autovehicul pentru spălarea şi deszăpezirea străzilor. (după fr. *auto-charrue*)
autopód *s. n.* ax vegetativ de creştere prin mugurul terminal. (< fr. *autopode*)
autopolenizáre *s. f.* polenizare directă cu polenul propriu, la florile hermafrodite; cleistogamie. (după fr. *autopollinisation*)
autopoliploíd, -ă *adj.* (despre organisme) care pre-zintă autopoliploidie. (< fr. *autopolyploïde*)
autopoliploidíe *s. f.* poliploidie prin multiplicarea setului de cromozomi provenind de la aceeaşi specie. (< fr. *autopolyploïdie*)
autopómpă *s. f.* autocisternă cu o pompă acţionată de un motor. (< fr. *autopompe*)
autopórnire *s. f.* rulare automată a funcţionării normale a unui motor asincron. (< *auto*[2] + *pornire*)
autoportánt, -ă *adj.* (*arhit.*; despre bolţi) a cărei stabilitate este asigurată doar prin rigiditatea formei. (< fr. *autoportant*)
autoportrét *s. n.* portret al propriei persoane. (< fr. *autoportrait*)
autoportretizá *vb. refl.* a-şi face autoportretul. (< *autoportret* + *-iza*)
autoprefáţă *s. f.* prefaţă scrisă de propriul autor. (< *auto*[1]- + *prefaţă*)
autoprezentá *vb. refl.* a se prezenta drept ceva sau cineva (fără temei). (< *auto*[1]- + *prezenta*)
autoproclamá *vb. refl.* a se investi pe sine cu anumite titluri. (< *auto*[1]- + *proclama*)
autoprogramá *vb. refl.* a se programa singur. (< fr. *s'autoprogrammer*)
autoproiectór *s. n.* proiector pe un autovehicul. (< fr. *autoprojecteur*)
autopromová *vb. refl.* a se promova pe sine însuşi (< *auto*[1]- + *promova*)
autopropulsá *vb. tr.*. a deplasa prin autopropulsie. (< fr. *autopropulsér*)
autopropúlsie *s. f.* propulsie a unui vehicul prin consum de energie din interior. (< fr. *autopropulsion*)
autopropulsór, -oáre *adj., s. n.* (dispozitiv) care asigură autopropulsia. (< fr. *autopropulseur*)
autopropúnere *s. f.* propria propunere. (< *auto*[1]- + *propunere*)

autoprotectór, -oáre *adj.* care se protejează pe sine. (< *auto*[1]- + *protector*)
autoprotejá *vb. refl.* a se proteja prin mijloace proprii. (< *auto*[1]- + *proteja*)
autopsiá *vb. tr.* a face o autopsie. (< fr. *autopsier*)
autopsíe *s. f.* deschidere şi examinare a unui cadavru în scopul stabilirii cauzei morţii; necropsie. (< fr. *autopsie*)
autopsiér *s. m.* medic, asistent medical specializat în autopsii. (< fr. *autopsier*)
autór, -oáre *s. m. f.* **1.** cel care face un lucru, o acţiune etc. **2.** creator al unei opere literare, artistice, al unei invenţii. (< fr. *auteur*, lat. *auctor*)
autorádio *s. n.* aparat radio instalat pe o maşină (< *auto*[2]- + *radio*)
autoradíocasetofon *s. n.* radiocasetofon fixat pe bordul unui automobil. (< *auto*[2] + *radiocasetofon*)
autoradiográf *s. n.* aparat folosit pentru radiografii. (< engl. *autoradiograph*)
autoradiográfic, -ă *adj.* referitor la autoradiografie. (< fr. *autoradiographique*)
autoradiografíe *s. f.* metodă modernă de cercetare bazată pe studiul imaginii obţinute pe o peliculă fotografică sau radiografică a unui organ conţinând un produs radioactiv. (< fr. *autoradiographie*)
autoradiográmă *s. f.* clişeu obţinut prin autoradiografie. (< fr. *autoradiogramme*)
autorapíd *s. n.* automotor cu viteză de tren rapid. (< *auto*/motor/ + *rapid*)
autorealizáre *s. f.* proces educativ axat pe participarea individului la acţiuni susţinute în scopul dezvoltării propriei personalităţi. (< *auto*[1]- + *realizare*)
autorecénzie *s. f.* recenzie făcută unei lucrări de propriul ei autor. (< *auto*[1]- + *recenzie*)
autorecepáre *s. f.* uscare a tulpinii puieţilor din lipsă de lumină sau din altă cauză naturală. (< *auto*[1]- + *recepare*)
autoreclámă *s. f.* reclamă a propriei realizări. (< fr. *autoréclame*)
autoreferát *s. n.* expunere succintă făcută de autor asupra unei lucrări proprii. (după rus. *avtoreferat*)
autorefractometríe *s. f.* măsurare a dioptriilor ochiului. (< *auto*[1]- + *refractometrie*)
autorefractór *s. n.* aparat pentru examinarea automată a vederii. (< *auto*[1]- + *refractor*)
autoregeneráre *s. f.* regenerare prin sine însuşi. (< *auto*[1]- + *regenerare*)
autoreglá *vb. tr., refl.* a (se) regla automat. (< fr. *autorégler*)
autoregláj *s. n.* autoreglare. (< fr. *autoréglage*)
autoregláre *s. f.* acţiunea de a (se) autoregla; autoreglaj. • proprietate a unui sistem biologic, cibernetic de a recepţiona informaţia, de a o transmite elementelor sistemului şi de a selecţiona răspunsul cel mai adecvat. (< *autoregla*)
autorelaxáre *s. f.* relaxare prin resurse proprii, fără calmante. (< *auto*[1]- + *relaxare*)
autoremorchér *s. n.* remorcher cu propulsie proprie. (< *auto*[2] + *remorcher*)
autorepará *vb. refl.* a se repara prin resurse proprii. (< *auto*[1]- + *repara*)
autoreplicáre *s. f.* (*biol.*) capacitate a unei molecule de a da naştere unei noi molecule identice. (< *auto*[1]- + *replicare*)
autoréplică *s. f.* replică pe care autorul şi-o dă lui însuşi. (< *auto*[1]- + *replică*)
autoreprodúcere *s. f.* însuşire a materiei vii prin care organismele îşi asigură, automat şi de la sine, urmaşi. (< *auto*[1]- + *reproducere*)
autoreproşá *vb. refl.* a-şi reproşa sieşi. (< *auto*[1]- + *reproşa*)
autorespéct *s. n.* respect faţă de propria persoană. (< *auto*[1]- + *respect*)
autoritár, -ă *adj.* care uzează de autoritatea sa, care urmăreşte să-şi impună voinţa. (< fr. *autoritaire*)
autoritarísm *s. n.* **1.** atitudine autoritară. **2.** sistem politic autoritar. (< fr. *autoritarisme*)
autoritaríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al autoritarismului. (< *autoritar* + *-ist*)
autoritáte *s. f.* **1.** putere, drept de a comanda, de a da dispoziţii, de a impune ascultare. **2.** organ al puterii de stat competent să ia măsuri şi să emită dispoziţii. • reprezentant al acestei puteri. **3.** influenţă, ascendent, prestigiu. • cel care se bucură de această influenţă, de acest prestigiu; somitate. (< fr. *autorité*, lat. *auctoritas*)
autorizá *vb. tr.* a da cuiva dreptul, puterea de a face ceva; a împuternici; a permite. (< fr. *autoriser*)
autorizáţie *s. f.* permisiune (dată de o autoritate); împuternicire. • înscris care dovedeşte o împuternicire. (< fr. *autorisation*)
autorotáţie *s. f.* mişcare de rotaţie a unei suprafeţe portante sau a unui avion, care se întreţine de la sine. (< fr. *autorotation*)
autorulótă *s. f.* rulotă autopropulsată. (< *auto*[2] + *rulotă*)
autorutiér, -ă *adj.* referitor la transportul auto pe drumurile publice. (< fr. *autoroutier*)
autosacramentál *s. n.* reprezentaţie dramatică în Spania, care avea loc de ziua Domnului, după ceremoniile religioase, pe scene improvizate pe străzi. (< fr., sp. *autosacramental*)
autosalvá *vb. refl.* a se salva singur. (< *auto*[1]- + *salva*)
autosalváre *s. f.* **1.** acţiunea de a se autosalva. **2.** autosanitară. (< *autosalva*)
autosanitáră *s. f.* automobil închis pentru transportul bolnavilor (răniţilor); autoambulanţă, autosalvare (2). (< *auto*[2] + *sanitară*)
autosatisfácţie *s. f.* mulţumire de sine. (< fr. *autosa-tisfaction*)
autoscáră *s. f.* autovehicul cu un schelet în formă de turn cu scară. (< *auto*[2] + *scară*)
autoscópic, -ă *adj.* referitor la autoscopie. (< fr. *autoscopique*)
autoscopíe *s. f.* **1.** observaţie asupra propriei persoane. **2.** simptom al unor boli caracterizată prin halucinaţie al cărei obiect este imaginea vizuală a propriului corp (în timpul agoniei, în clipa morţii etc.) (< fr. *autoscopie*)
autoscréper *s. n.* screper montat pe un autovehicul. (< *auto*[2] + *screper*)
autoselectór *s. n.* incubator pentru clocitul ouălor de peşte. (< *auto*[1]- +*selector*)
autosemántic, -ă *adj.* (despre cuvinte) cu sens de noţiune. (< germ. *autosemantisch*)
autoseroterapie *s. f.* tratament cu ser din sângele bolnavului. (< fr. *auto-sérothérapie*)
autoservi *vb. refl.* a se servi singur (într-un magazin, într-un restaurant). (< *autoservire*)
autoservice /-sérvis/ *s. n.* staţie de întreţinere a autovehiculelor. (< engl. *auto-service*)
autoservíre *s. f.* mod de servire în magazine, localuri de alimentaţie publică, prin care clienţii se servesc singuri. • astfel de magazin. (după rus. *samoobshujivanie*, engl. *self-service*)
autosesizá *vb. refl.* a se sesiza din oficiu. (< *auto*[1]- + *sesiza*)
autosifón *s. n.* tub pentru prepararea sifonului, cu o minibutelie de acid carbonic, într-un dispozitiv special. (< fr. *autosiphon*)
autosincronizáre *s. f.* operaţie simplificată de conectare a generatoarelor sincrone în paralele cu reţeaua. (< *auto*[2] +*sincronizare*)
autosindéză *s. f.* împerechere în meioză a cromozomilor de aceeaşi origine paternală. (< fr. *autosyndèse*)
autospeciálă *s. f.* autovehicul cu destinaţie specială, având caroseria adaptată pentru un anumit scop. (< it. *autospeciale*)
autospórt *s. n.* autoturism cu caroseria aerodinamică şi motor puternic pentru viteze mari. (< *auto*[2] +*sport*)
autostáţie *s. f.* **1.** staţie de autobuze. **2.** autospecială pe care sunt montate aparatură şi mijloace destinate unei anumite funcţiuni. (< *auto*[2] + *staţie*)
autosteríl, -ă *adj.* care prezintă autosterilitate. (< fr. *autostérile*)
autosterilitáte *s. f.* incapacitate a unui organism hermafrodit de a se autofertiliza. (< *autosteril* + *-itate*)
autosterilizáre *s. f.* distrugere a microbilor dintr-un organism sub acţiunea forţelor de apărare ale acestuia. (după fr. *auto-stérilisation*)
autostimulá *vb. refl.* a se stimula însuşi. (< *auto*[1]- + *stimula*)
autostóp *s. n.* **1.** instalaţie de semnalizare luminoasă pentru reglementarea circulaţiei pe străzi. **2.** instalaţie servind la oprirea automată a unui vehicul de cale ferată când mecanicul uită să

ia măsuri de frânare. **3.** oprire a unui automobilist de către un pieton care solicită să fie luat în mașină. (< fr. *auto-stop*)

autostopíst, -ă *s. m. f.* cel care practică autostopul (3). (< it. *autostopista*)

autostrádă *s. f.* cale rutieră modernă, formată din două șosele cu mai multe benzi, rezervată exclusiv autovehiculelor. (< it. *autostrada*, fr. *autostrade*)

autostropitoáre *s. f.* vehicul pentru stropitul și spălatul străzilor. (< *auto*^{2} + *stropitoare*)

autostudiá *vb. refl.* a se studia pe sine; a se autocontrola. (< *auto*^{1}- + *studia*)

autosudáre *s. f.* sudare a unui material fără intervenție specială a cuiva. (< *auto*^{1}- + *sudare*)

autosugéstie *s. f.* sugestie asupra propriei conștiințe sau conduite. (< fr. *autosuggestion*)

autosugestioná *vb. refl.* a-și produce o autosugestie. (< it. *autosuggestionare*)

autosupravegheá *vb. refl.* a se autocontrola. (< *auto*^{1}- + *supraveghea*)

autosuspendá *vb. refl.* a se suspenda din oficiu. (< *auto*^{1}- + *suspenda*)

autoșasíu *s. n.* **1.** șasiu pentru autovehicule. **2.** șasiu lipsit de caroserie. (< *auto*^{2} + *șasiu*)

autoșenílă *s. f.* autovehicul de transport pe șenile. (< fr. *autochenille*)

autoșenilétă *s. f.* autocamion echipat cu roți directoare în față și cu șenile propulsoare în spate. (< *autoșenilă* + *-etă*)

autotaxáre *s. f.* sistem de plată în autovehicule prin compostarea biletelor de către pasageri. (< *auto*^{1}- + *taxare*)

autotélic, -ă *adj. (fil.)* care își are scopul în sine. (< fr. *autotélique*)

autotelíe *s. f. (fil.)* calitate a individului de a putea determina el însuși scopul acțiunilor sale. (< fr. *autotélie*)

autoterapíe *s. f.* tratare, vindecare a unui bolnav prin sine însuși. (< *auto*^{1}- + *-terapie*^{2})

autotést *s. n.* chestionar la care răspunde însuși autorul pe baza unor coeficienți numerici stabiliți pentru fiecare întrebare. (< fr. *autotest*)

autotíp *s. n. (biol.)* tip de taxon stabilit de autorul însuși. (< fr. *autotype*)

autotipíe *s. f.* procedeu fotochimic de executare a unui clișeu într-o singură culoare, nuanțele de umbră și lumină fiind reduse prin descompunerea imaginii în puncte sau în linii. • clișeul obținut. (< fr. *autotypie*)

autotipografíe *s. f.* tipar înalt ale cărui clișee se prepară prin corodarea unei plăci de metal pe care imaginile au fost executate direct. (< *auto*^{1}- + *tipografie*)

autotomíe *s. f.* **1.** autoamputare a unei părți, ulterior regenerabilă, a corpului la care recurg unele animale (șopârla, crabii). **2.** capacitate pe care o au unele organisme vegetale de a-și reface unele părți desprinse spontan. (< fr. *autotomie*)

autotopoagnozíe *s. f.* tulburare a imaginii despre propriul corp, caracterizată prin incapacitatea de a localiza părțile acestuia. (< fr. *autotopoagnosie*)

autotoxínă *s. f.* substanță toxică produsă de propriul organism. (< fr. *autotoxine*)

autotractór *s. n.* autovehicul destinat pentru tractarea semiremorcilor. (< fr. *autotracteur*)

autotracțiúne *s. f.* tracțiune cu mijloace automobile. (< fr. *autotraction*)

autotrafíc *s. n.* trafic de automobile, de autovehicule. (< it. *autotraffico*)

autotráiler *s. n.* vehicul pentru transportul pieselor grele. (< *auto*^{2} + *trailer*)

autotransformatór *s. n.* transformator de curent electric alternativ monofazat, cu o singură înfășurare și cu trei borne, două externe pentru tensiunea înaltă și una intermediară, care, împreună cu câte una din cele externe, constituie bornele pentru tensiunea joasă. (< fr. *autotransformateur*)

autotransfúzie *s. f.* **1.** dirijare a sângelui de la periferie spre inimă. **2.** autohemoterapie. (< fr. *autotransfusion*)

autotransplánt *s. n.* fragment de țesut transplantat într-o altă parte a corpului aceluiași individ. (< fr. *autotransplant*)

autotranspórt *s. n.* transport cu autocamioanele. (< rus. *avtotransport*)

autotransportór, -oáre **I.** *s. m. f.* cel care lucrează pe o mașină de transportat materiale. **II.** *s. n.* autovehicul blindat de luptă, neînarmat, folosit în transportul trupelor. (< *auto*^{2} + *transportor*)

autotratamént *s. n.* tratament medical aplicat fără o indicație medicală autorizată. (< *auto*^{1}- + *tratament*)

autotrén *s. n.* ansamblu format dintr-un autovehicul cu una sau mai multe remorci; *(mil.)* convoi de automobile. (< it. *autotreno*)

autotremíst *s. m.* șofer de autotren. (< it. *autotrenista*)

autotróf, -ă *adj.* (despre organisme vegetale) care își produce singur substanțele nutritive necesare. (< fr. *autotrophe*)

autotrofíe *s. f.* mod de hrănire a organismelor autotrofe. (< fr. *autotrophie*)

autotróliu *s. n.* troliu montat pe o mașină. (< *auto*^{2} + *troliu*)

autotropísm *s. n.* capacitate a plantelor de a-și redobândi poziția lor naturală. (< fr. *autotropisme*)

autotún *s. n.* autovehicul de luptă blindat, fără turelă, pe șenile, cu armament de artilerie puternic. (< *auto*^{2} + *tun*)

autoturísm *s. n.* automobil; turism (2). (< *auto*^{2} + *turism*)

autoturíst, -ă *s. m. f.* cel care conduce, face plimbări cu autoturismul. (< fr. *autotouriste*)

autoturístic, -ă *adj.* referitor la autoturism. (< fr. *autotouristique*)

autotúrn *s. n.* automobil cu o platformă care se poate înălța, la lucrările de reparare a firelor electrice aeriene. (< *auto*^{2} + *turn*)

autoutilá *vb. refl.* (despre întreprinderi, instituții) a se utila cu mijloace proprii; a se autodota. (< *auto*^{1}- + *utila*)

autoutilitáră *s. f.* autovehicul pentru nevoile întreprinderilor și unităților comerciale. (după it. *autoutilitaria*)

autovaccín *s. n.* vaccin preparat prin culturi de microbi chiar de la bolnav, pentru a obține o cât mai bună imunizare. (< fr. *autovaccin*)

autovaccinà *vb.* **I.** *tr.* a face un autovaccin. **II.** *refl.* a se vaccina personal, fără intervenție externă. (< fr. *autovacciner*)

autovaccinoterapie *s. f.* folosire a autovaccinurilor în scop terapeutic. (< fr. *autovaccinothérapie*)

autován *s. n.* autovehicul cu caroserie special construită pentru transportul animalelor. (< *auto*^{2} + engl. *van*, vehicul)

autovehícul *s. n.* vehicul cu tracțiune mecanică proprie. (< fr. *autovéhicule*)

autoverificá *vb. refl.* a-și verifica propria activitate. (< fr. *autovérifier*)

autovictimizá *vb. refl.* a se victimiza pe sine însuși. (< *auto*^{1}- + *victimiza*)

autovidánjă *s. f.* vidanjă montată pe un auto^2. (< *auto*^{2} + *vidanjă*)

autozigót *s. m. (biol.)* organism care prezintă o pereche de celule provenind de la un strămoș comun. (< *auto*^{1}- + *zigot*)

autozít *s. m.* făt dezvoltat, în caz de monștri dubli, capabil de a trăi independent, deosebit de cel parazit. (< fr. *autosite*)

autozóm *s. m.* cromozom din celulele somatice, în procesul de determinare a sexului. (< fr. *autosome*)

autozomál, -ă *adj.* referitor la autozomi; autozomic. **o** *genă ~ă* = genă localizată pe un autozom. (< *autozom* + *-al*)

autozómic, -ă *adj.* autozomal. (< fr. *autosomique*)

autumnál, -ă *adj.* de toamnă. **o** *(astr.) punct ~* = unul din cele două puncte de intersecție, dintre eliptică și ecuatorul ceresc. (< lat. *autumnalis*, fr. *autumnal*)

autunián, -ă /o-tu-/ *adj., s. n.* (din) permianul inferior de facies continental, limitat la vestul Europei. (< fr. *autunien*)

autunít *s. f.* fosfat natural de uraniu și de calciu. (< fr. *autunite*)

auversián, -ă /o-ver-/ *adj., s. n.* (din) al doilea etaj al eocenului. (< fr. *auvérsien*)

AUXANO-/AUXO- *elem.* „creștere, dezvoltare", „stimulare". (< fr. *auxano-, auxo-*, cf. gr. *auxanein, auxein*, a crește)

auxanográf *s. n.* auxanometru înregistrator. (< fr. *auxanographe*)

auxanográmă *s. f.* rezultatul determinării necesităților nutritive ale plantelor. (< fr. *auxanogramme*)

auxanométru *s. n.* aparat pentru măsurarea creșterii plantelor. (< fr. *auxanomètre*)

auxiliár, -ă I. *adj., s. n.* (element) care ajută la ceva; pe plan secundar; accesoriu; ajutător. **o** *verb* ~ = verb care ajută la formarea timpurilor şi modurilor compuse: ~ *de aspect* = verb care ajută la exprimarea gradului de realizare a acţiunii. • (*mat.*) cu care se poate simplifica şi rezolva o problemă mai uşor. II. *s. m.* ostaş roman aparţinând unui auxilium. (< fr. *auxiliare*, lat. *auxiliaris*)

auxíliu *s. n.* (*livr.*) ajutor. (< lat. *auxilium*)

auxílium *s. n.* trupă aliată încadrată în armata romană în afara legiunilor şi recrutată dintre locuitorii neromani ai provinciilor. (< lat. *auxilium*)

auxínă *s. f.* hormon vegetal care stimulează creşterea plantelor. (< fr. *auxine*)

AUXO- v. a u x a n o - .

auxoblást *s. n.* lăstar de creştere care serveşte la înmulţirea vegetativă. (< fr. *auxoblaste*)

auxocróm, -ă *adj., s. m.* **1.** (hormon vegetal) care are rolul de a stimula sinteza pigmenţilor. *2.* (grupare de atomi) care, introdusă în molecula unei combinaţii organice colorate, îi intensifică culoarea şi îi conferă afinitate pentru materialul pe care se aplică. (< fr. *auxochrome*)

auxología *s. f.* studiu ştiinţific al creşterii şi dezvoltării organismelor. (< it. *auxologia*)

auxometríe *s. f.* parte a dendrometriei care studiază metodele de măsurare a creşterii arborilor sau arboreturilor. (< fr. *auxométrie*)

auxométru *s. n.* aparat folosit în auxometrie. (< fr. *auxomètre*)

auxonomíe *s. f.* disciplină care studiază legile creşterii arborilor şi arboreturilor. (< fr. *auxonomie*)

auxopatíe *s. f.* (*med.*) tulburare a creşterii. (< fr. *auxopathie*)

auxospór *s. m.* (*bot.*) spor de creştere, la diatomee. (< fr. *auxospore*)

auxotónic, -ă *adj.* (despre mişcări, contracţii) cauzat de creşterea tensiunii de turgescenţă. (< fr. *auxotonique*)

auxotróf, -ă *adj.* (despre organisme) care trebuie să-şi asigure factorii de creştere din mediul exterior. (< *auxo-* + *-trof*)

avál[1] *s. n.* partea către care curge un râu. **o** *în* ~ = cursul inferior în jos (de)..., în josul apei. (< fr. *aval*)

avál[2] *s. n.* (*fin.*) act prin care cineva garantează plata de la scadenţă a unei cambii; gir, garanţie. (< fr. *aval*, it. *avallo*)

avalá *vb. tr.* **1.** avaliza. **2.** (*fig.*) a da garanţii. (< fr. *avaler*)

avalánşă *s. f.* **1.** masă de zăpadă, de pietre etc. desprinsă de pe un povârniş de munte şi care se rostogoleşte către vale. **2.** (*fig.*) mulţime; cantitate mare de..., potop. (< fr. *avalanche*)

avalíst *s. m.* cel care garantează plata unei cambii prin aval[2]; girant; avalizator. (< fr. *avaliste*, germ. *Avalist*)

avalizá *vb. tr.* (*fin.*) a garanta (o cambie, o trată); a avala. (< fr. *avaliser*)

avalizatór, -oáre *s. m. f.* avalist. (după fr. *avaliseur*)

AVAN- *elem.* „înainte, anterior". (< fr. *avant*)

avanbéc *s. n.* parte dinspre amonte a unei pile de pod. (< fr. *avantbec*)

avancálă *s. f.* (*mar.*) parte a calei cufundată în apă. (< *avan-* + *cală*[1])

avancrónică *s. f.* cronică a unui spectacol scrisă înainte de a fi avut loc premiera. (< fr. *avant-chronique*)

avandúnă *s. f.* dună litorală paralelă cu ţărmul, pe partea dinspre mare a acestuia. (< fr. *avant-dune*)

avanfósă *s. f.* depresiune alungită a scoarţei terestre, între un lanţ muntos cutat şi o platformă (< fr. *avant-fossé*)

avangárdă *s. f.* **1.** detaşament care se trimite în fruntea unei trupe în marş spre a face siguranţa pe direcţia de deplasare a acesteia, antegardă. **2.** clasă, grup social, organizaţie politică conducătoare, care se situează pe poziţiile cele mai înaintate în cadrul unei mişcări sociale, politice, naţionale etc.; (*fig.*) cei care îşi precedă epoca din acte de curaj, de noutate, de înnoire; precursori. **o** *de* ~ = care merge, care conduce. **3.** mişcare literar-artistică complexă şi eterogenă, care, afişând o respingere totală a formelor consacrate şi a tradiţiei, proclamă ostentativ şi polemic necesitatea înnoirii, asumându-şi rol de precursor; avangardism. (< fr. *avant-garde*)

avangardísm *s. n.* avangardă (3). (< *avantgardă* + *ism*)

avangardíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al avangardismului. (< fr. *avant-gardiste*)

avanplájă *s. f.* sector de plajă situat între limita atinsă de ape în timpul fluxului şi refluxului. (< fr. *avant-plage*)

avanpórt *s. n.* zonă amenajată pentru staţionarea temporară a navelor la intrarea într-un port; anteport. (< fr. *avant-port*)

avanpóst *s. n.* element de siguranţă înaintat al unei trupe în staţionare. (< fr. *avant-poste*)

avanpremiéră *s. f.* reprezentaţie pentru critici, ziarişti etc. înaintea premierei unui spectacol, a unui film. (< fr. *avant-première*)

avanrádă *s. f.* lucrare destinată să prevină afuirile, plasată în amonte faţă de o construcţie hidraulică. (< fr. *avant-rade*)

avánş *s. n.* **1.** sumă de bani plătită cu anticipaţie. **o** *în* ~ = mai înainte de timpul sau distanţa prevăzută. **2.** interval de timp, distanţă, spaţiu cu care cineva sau ceva se află înaintea altcuiva. **o** ~ *la aprindere* = avans cu care se produce aprinderea combustibilului în camera de ardere a unui motor. • (*pl.*) primele demersuri pentru încheierea unei afaceri, pentru o înţelegere, pentru înfiripararea unei legături. (< fr. *avance*)

avansá *vb.* I. *intr.* a înainta (într-o direcţie); a progresa, a se dezvolta. II. *tr.* **1.** a înainta, a promova într-un grad, într-o funcţie superioară. **2.** a da cu anticipaţie (sume de bani). **3.** (*fig.*) a anticipa (o propunere). (< fr. *avancer*)

avanscénă *s. f.* **1.** parte a scenei între cortină şi rampă. **2.** fiecare dintre cele două loji în imediata apropiere a scenei. (< fr. *avant-scène*)

avantáj *s. n.* **1.** folos, profit, beneficiu. • situaţie mai bună, favorabilă. **o** ~ *reciproc* = principiu de bază în relaţiile internaţionale potrivit căruia raporturile dintre state trebuie să se întemeieze pe respectarea intereselor lor (inter)naţionale, să favorizeze dezvoltarea acestora. **2.** superioritate (de situaţie, de poziţie etc.). • (*tenis*) punct marcat de unul dintre jucători când aceştia se află fiecare la 40 de puncte. **3.** drept excepţional; privilegiu, favoare. (< fr. *avantage*)

avantajá *vb. tr.* **1.** a acorda, a procura un avantaj; a favoriza. **2.** (despre obiecte de îmbrăcăminte, culori etc.) a reliefa însuşirile fizice ale cuiva. (< fr. *avantager*)

avantajánt, -ă *adj.* care avantajează. (< *antaja* + *-ant*)

avantajós, -oásă *adj.* care oferă un avantaj; convenabil, folositor. (< fr. *avantageux*)

avánti *interj.* (*fam.*) înainte! (< it. *avanti*)

avantítlu *s. n.* antetitlu. (după fr. *avant-titre*)

avant la lettre /letr/ *loc. adj.* înainte de apariţia scrisului. (< fr. *avant la lettre*, cunoscut înainte de a scrie litera)

avantrén *s. n.* **1.** partea anterioară a unei maşini agricole pe roţi. • antetren. **2.** (*text.*) ansamblu de valţuri cu dinţi şi caneluri dintr-un dispozitiv de cardare care zdrobeşte resturile vegetale ataşate de flocoanele de lână. (< fr. *avant-train*)

avár[1, -ă] *adj., s. m. f.* (om) zgârcit, calic, avid, cupid. (< fr. *avare*, lat. *avarus*)

avár[2, -ă] I. *s. m. pl.* populaţie turcică aşezată în timpul marilor migraţii a popoarelor în Câmpia Panonică. II. *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie. • (*s. f.*) limbă din familia altaică, vorbită de avari. (< fr. *avar*)

avariá *vb. tr., refl.* a (se) strica, a (se) deteriora. (< fr. *avarier*)

avárie *s. f.* deteriorare suferită de o navă, de un avion, de o construcţie etc. (< fr. *avarie*, it. *avaria*)

avaríţie *s. f.* zgârcenie, calicie. (< lat. *avaritia*, fr. *avarice*)

avasculár, -ă *adj.* (*anat.*) lipsit de vase. (< fr. *avasculaire*)

avatár *s. n.* **1.** (în religia indiană) reîncarnare succesivă a unei fiinţe. **2.** (*fig.*) transformare, metamorfoză; schimbare (obişnuită). (< fr. *avatar*)

ave *interj.* salut! (< lat. *ave*)

avenánt *s. n.* act adiţional care constată modificările aduse clauzelor iniţiale ale unui contract sau tratat. (< fr. *avenant*)

avéna *s. f.* prăpastie, abis în regiunile calcaroase, prin care se scurg apele subterane. (< fr. *aven*)

avenída *s. f.* bulevard (în Spania, Portugalia, America Latină). (< sp. *avenida*)

avenít, -ă *adj.* (*rar*) bine venit; valabil; pertinent. (< fr. *avenu*)

aventurá *vb. refl.* a se expune unor riscuri mari, a se hazarda, a risca. (< fr. *s'aventurer*)

aventúră *s. f.* **1.** acţiune îndrăzneaţă, cu multe pericole. **2.** legătură amoroasă întâmplătoare. (< fr. *aventure*, it. *aventura*)

aventuriér, -ă *s. m. f.* om care caută aventuri; om fără căpătâi, vagabond. (< fr. *aventurier*, it. *avventuriere*)
aventurín *s. n.* varietate de cuarț cu numeroase foițe de mică galbenă sau verzuie, care reflectă lumina. (< fr. *aventurine*)
aventurísm *s. n.* spirit de aventură, tendință de a lua hotărâri pripite. (< fr. *aventurisme*, rus. *avantiurizm*)
aventuríst, -ă *adj.* cu caracter de aventură. (< fr. *aventuriste*, rus. *avantiurist*)
aventurós, -oásă *adj.* care constituie o aventură; (despre oameni) amator de acțiuni îndrăznețe și riscante. (< fr. *aventureux*, it. *aventuroso*)
avenue /evníu/ *s. n.* bulevard, alee care duce la o locuință. (< fr., engl. *avenue*)
-averáj *elem.* „mediu". (< fr., engl. *average*)
averroísm *s. n.* curent în filosofia medievală având la bază învățătura lui Averroes, care afirma că materia și mișcarea sunt veșnice și nega nemurirea sufletului și viața de apoi. (< fr. *averroïsme*)
averroíst, -ă *s. m. f.* (adept) al averroismului. (< fr. *averroïste*)
avérs *s. n.* fața unei monede sau medalii. (< fr. *avers*)
avérsă *s. f.* **1.** ploaie abundentă, bruscă și de scurtă durată. **2.** (*fig.*) mare cantitate de... (< fr. *averse*)
aversiúne *s. f.* repulsie. • antipatie profundă; ură, resentiment. (< fr. *aversion*, lat. *aversio*)
avertínă *s. f.* pulbere albă, cristalină, cu gust și miros aromatic, anestezic general. (< fr. *avertine*)
avertisméntt *s. n.* **1.** înștiințare prealabilă, prevenire. **2.** sancțiune administrativă, mustrare din partea unui organ superior pentru o abatere disciplinară. **2.** (*sport*) măsură prin care arbitrul avertizează pe un jucător asupra intervențiilor sale nereglementare. (< fr. *avertissement*)
avertizá *vb. tr.* a atrage cuiva atenția, a înștiința în prealabil, a preveni. (după fr. *avertir*)
avertizór, -oáre **I.** *adj.* care avertizează. **II.** *s. n.* aparat care semnalează optic sau acustic un pericol. (< fr. *avertisseur*)
Avésta *s. f. pl.* colecție de texte sacre mazdeene, atribuite lui Zoroastru. (< fr. *Avesta*)
avéstic, -ă *adj.* referitor la Avesta. **o** *limba ~ă* (și *s. f.*) = limbă veche iraniană, derivată din zendă, în care sunt scrise cărțile Avestei. (< fr. *avestique*)
AVI- *elem.* „pasăre". (< fr. *avi-*, cf. lat. *avis*)
aviár, -ă *adj.* referitor la păsări, al păsărilor. o *gripă ~ă* = boală gravă contagioasă a păsărilor, cu sfârșit letal, care se poate transmite și la om. (< fr. *aviaire*)
aviáriu *s. n.* crescătorie, coteț, colivie mare pentru păsări. (< engl. *aviary*, it. *aviario*)
aviátic, -ă **I.** *adj.* referitor la aviație. **II.** *s. f.* tehnica zborului. (< germ. *aviatisch*, /II/ *Aviatik*)
aviatór, -oáre *s. m. f.* cel care pilotează un avion, care face parte din echipajul acestuia. (< fr. *aviateur*)
aviáție *s. f.* **1.** zbor cu ajutorul avioanelor. • disciplină care studiază tehnica și zborul vehiculelor aeriene mai grele decât aerul. **2.** personalul și mijloacele de zbor ale unei țări, ale unei societăți comerciale etc. • forță aeriană înglobând personalul și avioanele militare ale unei armate. **o** *~ sanitară* = formație sanitară dotată cu avioane pentru acordarea asistenței medicale de urgență. (< fr. *aviation*)
avícol, -ă *adj.* **1.** referitor la avicultură. **2.** referitor la păsări. (< fr. *avicole*)
aviculár, -ă *adj.* **1.** care se hrănește cu păsări. **2.** consumat de păsări. (< fr. *aviculaire*)
avicultór, -oáre *s. m. f.* specialist în avicultură. (< fr. *aviculteur*)
avicultúră *s. f.* (știință care se ocupă cu) creșterea păsărilor de curte. (< fr. *aviculture*)
avíd, -ă *adj.* pasionat, doritor de ceva. • lacom, nesățios. (< fr. *avide*, lat. *avidus*)
aviditáte *s. f.* **1.** însușire de a fi avid; lăcomie, poftă nelimitată. **2.** (*chim.*) proprietate a unor substanțe de a reacționa cu intensitate față de altele. (< fr. *avidité*, lat. *aviditas*)
avifáună *s. f.* lumea păsărilor unei regiuni. (< fr. *avifaune*)
aviocár *s. n.* mijloc de distracție constând dintr-un avion care, cu ajutorul unui scripete, este catapultat în lupinguri acrobatice. (< fr. *avio*/n/ + *car*)
aviochímic, -ă *adj.* referitor la tratamentul modern al plantelor cu substanțe chimice împrăștiate din avion. (< germ. *aviochemisch*)
aviofón *s. n.* tub acustic care permite membrilor echipajului de la bordul unui avion să comunice între ei. (< fr. *aviophone*)
avión *s. n.* aeronavă mai grea decât aerul, susținută de aripi și propulsată de motoare cu elice sau reactoare; aeroplan. (< fr. *avion*)
avionál *s. n.* aliaj de aluminiu, cu cupru, magneziu și siliciu, folosit în construcții aeronautice. (< *avion* + *-al*/uminiu/)
avionétă *s. f.* avion mic. (< fr. *avionnette*)
aviónică *s. f.* aplicare a tehnicilor electronicii în domeniul aviației; aeroelectronică. (< fr. *avionique*, engl. *avionics*)
avionór *s. m.* constructor de avioane. (< fr. *avionneur*)
aviosondáj *s. n.* sondaj meteorologic cu ajutorul unui avion. (< *avio*/n/ + *sondaj*)
avirulént, -ă *adj.* (despre un germen patogen) lipsit de virulență. (< engl. *avirulent*)
avitaminóză *s. f.* afecțiune cauzată de lipsa vitaminelor în alimentație. (< fr. *avitaminose*)
avivá *vb. tr.* **1.** a da unui material textil, unei piei o nuanță mai vie prin tratarea cu anumite substanțe. **2.** a face să sângereze fețele unei plăgi sau fistule. • a înviora. **3.** (*fig.*) a învenina, a irita; a răscoli (o durere). (< fr. *aviver*)
avíz *s. n.* **1.** înștiințare oficială; documentul prin care se face. **2.** punct de vedere, părere. • apreciere, rezoluție a unei autorități; consimțământ. (< fr. *avis*)
avizá *vb.* **I.** *tr.* a înștiința în prealabil, a avertiza. **II.** *intr.* a-și da avizul; a aproba; a decide. (< fr. *aviser*)
avizajá *vb. intr.* a privi în față, a considera. (după it. *avvisare*)
avizát, -ă *adj.* **1.** prevenit, informat; pregătit, competent. **2.** (despre un act) pe care cineva și-a pus avizul. (< fr. *avisé*)
aviziér *s. n.* afișier. (< *aviz* + *-ier*)
avizó *s. n.* navă mică de luptă, rapidă, care transporta ordine de luptă, corespondență etc. (< fr. *aviso*)
avocádo **I.** *s. m.* pom cultivat în zonele subtropicale și mediteraneene, având fructe bace, de mărimea unei pere, cu coaja subțire, verde, pulpa comestibilă și un sâmbure mare, ovoid. **II.** *s. n.* fructul însuși. (< sp. *avocados*)
avocát, -ă *s. m. f.* persoană care are calitatea de a acorda asistență juridică. (< fr. *avocat*, lat. *advocatus*)
avocatúră *s. f.* profesiunea de avocat. (< germ. *Advokatur*)
avocațiál, -ă *adj.* referitor la avocatură. (< *avocat* + *-ial*)
avométru *s. n.* aparat care îndeplinește funcțiile voltampermetrului, putând funcționa și ca ohmetru. (< *a*/mper/ + *v*/olt/ + *o*/h/*metru*)
avórt *s. n.* **1.** expulzare din cavitatea uterină a unui făt înainte de termen. **2.** (*fig.*) eșec. (< *avorta*)
avortá *vb. intr.* **1.** a pierde fătul prin avort. **2.** (despre plante) a nu ajunge la dezvoltare completă, pierzând florile și nelegând fructe. **3.** (*fig.*) a eșua. (< fr. *avorter*, lat. *abortare*)
avortón *s. m.* **1.** plantă, animal venit înainte de termen. • (*peior.*) om slab dezvoltat la trup sau la minte; stârpitură. **2.** (*fig.*) lucru nereușit, ratat. (< fr. *avorton*)
avortór, -oáre *s. m. f.* cel care provoacă un avort. (< fr. *avorteur*)
avuá *vb. tr.* (*rar*) a mărturisi (< fr. *avouer*)
avuábil, -ă *adj.* care poate fi mărturisit. (< fr. *avouable*)
avulsiúne *s. f.* **1.** îndepărtare prin smulgere a unei formații anatomice, a unui organ etc. **2.** separare a unei porțiuni de teren prin acțiunea unui râu, când acesta străbate un istm sau partea îngustă a unei bucle. (< fr. *avulsion*, lat. *avulsio*)
ax *s. n.* **1.** organ de mașină care susține diferite elemente ce se rotesc; osie. **2.** *~ cerebrospinal* = ansamblu anatomic și funcțional, din creier și măduva spinării. (< fr. *axe*, lat. *axis*)
axá *vb.* **I.** *tr.* a centra (o piesă). **II.** *tr., refl.* (*fig.*) a (se) desfășura în jurul a ceva, a (se) conforma cu ceva; a (se) susține pe baza unei anumite situații; a (se) orienta. (< fr. *axer*)
axantopsie *s. f.* imposibilitatea de a distinge culoarea galbenă. (< fr. *axantopsie*)
áxă *s. f.* **1.** dreaptă care se consideră a fi orientată într-un anumit sens. **2.** (*tehn.*) linie dreaptă care ocupă o anumită poziție într-un sistem tehnic. **o** *~ de rotație* = dreaptă imaginară în jurul căreia se execută mișcarea de rotație a unui corp; *~ optică* = linie

care trece prin centrul corneei și prin centrul optic al ochiului; *~ de simetrie* = linie a unui corp sau a unei suprafețe față de care acestea prezintă anumite proprietăți de simetrie. **3.** (*astr.*) *~a lumii* = prelungire a dreptei care unește polii Pământului până la intersecția cu sfera cerească; axis mundi. **4.** grup constituit în timpul celui de-al doilea război mondial de Germania, Italia și aliații lor. (< fr. *axe*, germ. *Achse*)

áxel *s. n.* figură de patinaj artistic care comportă o săritură de răsucire a corpului patinatorului în jurul lui însuși. (< fr. *axel*)

axeroftól *s. n.* vitamina A. (< fr. *axerophtol*)

axiál, -ă *adj.* referitor la o axă; în raport cu o axă. (< fr. *axial*)

axialitáte *s. f.* însușirea de a fi axial. (< germ. *Axialität*)

-axíe v. a x i o - .

axifoidíe *s. f.* absența apendicelui xifoid. (< fr. *axiphoïdie*)

axilár, -ă *adj.* **1.** referitor la axilă. **2.** situat la axilă. (< fr. *axillaire*)

axílă/áxilă *s. f.* **1.** subsuoară. **2.** loc unde se împreună ramura cu trunchiul unei plante sau frunza cu ramura. (< fr. *axile*, lat. *axilla*)

axiliflór, -ă *adj.* (despre plante) cu flori axilare. (< fr. *axilliflore*)

AXIO-, -axíe *elem.* „valoare". (< fr. *axio-*, *-axie*, cf. gr. *axios*, valabil)

axiológic, -ă *adj.* referitor la axiologie. (< fr. *axiologique*)

axiologíe *s. f.* disciplină filosofică care studiază geneza, structura și ierarhia valorilor; teoria valorilor. (< fr. *a-xiologie*)

axiomátic, -ă **I.** *adj.* întemeiat pe o axiomă, cu caracter de axiomă. **o** *metodă ~ă* = metodă științifică de expunere care, pornind de la axiome, deduce noi propoziții (teoreme). **II.** *s. f.* disciplină care studiază înlănțuirea coerentă a axiomelor, în scopul asigurării corectitudinii fundamentelor matematicii și a utilizării corecte a deducției în științe; timologie. (< fr. *axiomatique*)

axiomatician, -ă *s. m. f.* specialist în axiomatică. (< fr. *axiomaticien*)

axiomatizá *vb. tr.* a reduce cunoașterea la un sistem de axiome. (< fr. *axiomatiser*)

axiómă *s. f.* **1.** adevăr fundamental admis ca real fără a fi demonstrat. **2.** (*mat.*) enunț primar acceptat fără demonstrație, pe baza căruia se formulează o teoremă. **3.** (*log.*) anunț prim și nedemonstrat din care se deduc alte anunțuri (teoreme) pe baza anumitor reguli (< fr. *axiome*, lat., gr. *axioma*)

axiométru *s. n.* aparat dintr-un sector de cerc gradat, montat la timona unei nave, care indică unghiul de cârmă. (< fr. *axiomètre*)

áxis *s. n.* **1.** a doua vertebră a gâtului, care se articulează cu atlasul[2]. **2.** tulpina principală, cilindrul central la plante. (< fr., lat. *axis*)

áxis múndi *s. m.* axa lumii. (< lat. *axis mundi*)

AXO- *elem.* „axă, tulpină". (< fr. *axo-*, cf. gr. *axon*)

axogamíe *s. f.* prezența organelor de reproducere pe tulpina frunzoasă. (< fr. *axogamie*)

axográf *s. n.* aparat pentru înregistrarea dimensiunilor sau axelor pe un traseu chimografic. (< *axo-* + *-grad*[3])

axoídă *s. f.* curbă, loc geometric al axei instantanee de rotație în mișcarea unui corp rigid. (după engl. *axoid*)

axolót *s. m.* stadiu larvar acvatic al unei specii de salamandre. (< fr. *axolotl*)

axometríe *s. f.* determinare a poziției spațiale a axei medii a undelor electrocardiografice. (< fr. *axométrie*)

axométru *s. n.* aparat pentru determinarea axului cilindric al unei lentile. (< fr. *axomètre*)

axón *s. m.* prelungire a neuronului; cilindrax, neurit. (< fr. *axone*)

axonál, -ă *adj.* al axonului. (< *axon* + *-al*)

AXONO- *elem.* „axă rectangulară". (< fr. *axono-*, cf. gr. *axon*)

axonométric, -ă *adj.* referitor, la axonometrie. (< fr. *axonométrique*)

axonometríe *s. f.* **1.** metodă de obținere a proiecției obiectelor din spațiu pe un plan. **2.** disciplină care studiază reprezentările axonometrice. (< fr. *axonométrie*)

axonométru *s. n.* aparat folosit în axonometrie. (< germ. *Axonometer*)

axoplásmă *s. f.* protoplasma axonului, format din elemente identice cu acelea din corpul neuronal. (< fr. *axoplasma*)

axospérm, -ă *adj., s. f.* (plantă) cu placentația axilară. (< fr. *axosperme*)

axungíe *s. f.* produs obținut prin topirea grăsimii de porc, emolient și bază de unguente. (< lat. *axungia*)

ayatolláh *s. m.* șef al religiei mahomedane șiite; (*fig.*) despot. (< fr., engl. *ayatollah*)

aymará **I.** *s. m.* nume dat amerindienilor din Peru și Bolivia, în locului Titica și pe versantele estice ale Anzilor, de religie creștină (catolică). **II.** *adj.* referitor la aceștii amerindieni. (< fr. *aymara/s/*)

azalée *s. f.* arbust ornamental, originar din China, cu flori roșii, roz sau albe. (< fr. *azalée*)

-ázǎ **I.** *suf.* „enzimă". **II.** *elem. (med.)* „stare", „situație", „condiție". (< fr. *-ase*, cf. gr. *-iasus*)

ázbest *s. n.* silicat natural de magneziu, cu conteXtură fibroasă, neinflamabil, la fabricarea țesăturilor și izolatorilor termici. (< fr. *asbeste*, gr. *asbestos*)

azbestolít *s. n.* material de construcții pentru acoperișuri, ușor, rezistent și ignifug, fabricat din fibre de azbest. (< fr. *asbestolite*)

azbestóză *s. f.* pneumoconioză provocată de inhalarea particulelor fine de azbest. (< fr. *asbestose*)

azbocimént *s. n.* material rezistent dintr-un amestec de azbest și ciment, folosit la fabricarea de plăci, tuburi etc.; eternit. (< rus. *asboțement*, n. com.)

azbotextolit *s. n.* material electroizolant obținut prin presare din țesături de azbest impregnate cu rășini fenolice. (< *azb/est/* + *textolit*)

azeotróp, -ă *adj.* care prezintă azeotropism; azeotropic. (< fr. *azéotrope*)

azeotrópic, -ă *adj.* azeotrop. (< fr. *azéotropique*)

azeotropíe *s. f.* azeotropism. (< fr. *azéotropie*)

azeotropísm *s. n.* proprietate a unui amestec de lichide de a fierbe la o temperatură constantă pentru o anumită presiune, degajând vapori cu aceeași compoziție ca și lichidul din care provin; azeotropie. (< fr. *azéotropisme*)

azér, -ă *adj., s. m. f.* azerbaidjan. (< fr. *azér*)

azerbaidján, -ă **I.** *s. m. pl.* populație din Transcaucazia, de religie musulmană, din Azerbaidjan. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație; azer. • (*s. f.*) limbă turcă din familia altaică, vorbită de azerbaidjeni; azeră. (după fr. *azerbaïdjanais*)

azídă *s. f.* combinație organică instabilă care se descompune prin încălzire, uneori producând explozie. (< fr. *azide*)

AZIGO- *elem.* „impar, fără soț". (< fr. *azygo-*, cf. gr. *zygos*, par)

azigografíe *s. f.* metodă radiografică de punere în evidență a sistemului venos azigos cu ajutorul unei substanțe de contrast. (< fr. *azygographie*)

azigomórf, -ă *adj.* lipsit de simetrie. (< fr. *azygo- morphe*)

azigós *adj. inv., s. f.* (venă) care face legătura dintre cele două vene cave. (< fr. *azygos*)

azigospór *s. m.* spor rezultat din diviziunea directă a unui gamet. (< fr. *azygospore*)

azigót *s. m.* zigot haploid rezultat prin partenogeneză. (< fr. *azygote*)

azíl *s. n.* **1.** instituție cu caracter filantropic pentru copii, bătrâni, invalizi. **2.** loc de refugiu inviolabil; adăpost. **o** *drept de ~* = drept de inviolabilitate acordat de către un stat unei persoane străine persecutate în țara sa din motive politice. (< fr. *asile*, lat. *asylum*)

azilánt, -ă *s. m. f.* cetățean străin care a obținut azil într-o țară; imigrant. (< germ. *Azylant*)

azimút *s. n.* unghi format de un plan vertical fix, care trece printr-un anumit punct, cu planul vertical al unei direcții ce trece prin punctul considerat. **o** (*fam.*) *în toate ~urile* = în toate direcțiile, în toate sensurile. (< fr. *azimut*)

azimutál, -ă *adj.* referitor la azimut. (< fr. *azimutal*)

azínă *s. f.* combinație organică cu inele de șase atomi diferiți, printre care cel puțin unul de azot. (< fr. *azine*)

ázo *s. n.* grupare funcțională (-N=N-) în structura moleculară a unor substanțe, legată cu doi radicali hidrocarbonați. (< fr. *azo*)

azobenzén *s. n.* substanță care conține în moleculă doi radicali fenil legați prin gruparea azo. (< fr. *azobenzène*)

azoderivát *s. m.* substanță organică în care doi radicali, proveniți prin îndepărtarea unui atom de hidrogen din molecula

unei hidrocarburi, sunt legaţi prin gruparea azo. (< fr. *azodérivé*)

azóic[1], -ă **I.** *adj.* lipsit de viaţă animală; (despre terenuri) lipsit de fosile. **II.** *adj., s. n. (geol.)* arhaic. (< fr. *azoïque*)

azóic[2], -ă *adj.* (despre compuşi organici) azotat. (< fr. *azoïque*)

azól *s. m.* denumire generică dată unor compuşi hete-rociclici derivaţi din furan, tiofen sau pirol prin substituirea, în lanţ, a atomilor de azot cu atomi de carbon. (< fr. *azole*)

azonál, -ă *adj.* care nu formează zone; relativ independent de un mediu bioclimatic. (< fr. *azonal*)

azoospermíe *s. f.* absenţa spermatozoizilor din lichidul seminal. (< fr. *azoospermie*)

azót *s. n.* element gazos incolor, inodor şi insipid, care intră în compoziţia aerului atmosferic în proporţie de circa patru cincimi; nitrogen. (< fr. *azote*)

azotát, -ă **I.** *adj.* care conţine azot; azotos. **II.** *s. m.* sare a acidului azotic; nitrat. (< fr. *azoté*, /II/ *azotate*)

azotémie, -ă *adj.* referitor la azotemie. (< fr. *azotémique*)

azotemíe *s. f.* prezenţa în sânge a produşilor azotaţi degradaţi. (< fr. *azotémie*)

azothídric *adj. acid ~* = lichid incolor, toxic, volatil, exploziv. (< fr. *azothydrique*)

azótic *adj. acid ~* = acid oxidant al azotului; lichid incolor, corosiv şi oxidant puternic; acid nitric, apă tare. (< fr. *azotique*)

azotimétru *s. n.* aparat pentru dozarea azotului. (< fr. *azotimètre*)

azotiperítă *s. f.* substanţă toxică vezicantă de luptă. (< fr. *azotypérite*)

azotít *s. m.* sare a acidului azotos; nitrit. (< fr. *azotite*)

azotobactérie *s. f.* bacterie aerobă care asimilează azotul atmosferic, pe care îl transformă în azot organic. (< fr. *azotobacterie*)

azotobacterín *s. n.* îngrăşământ bacterian alcătuit din culturi artificiale de azotobacterii; azotogen. (< fr. *azotobactérin*)

azotofíl, -ă *adj., s. f.* (plantă) care creşte pe soluri bogate în azotaţi. (< fr. *azotophile*)

azotogén *s. n.* azotobacterin. (< germ. *Azotogen*)

azotométru *s. n.* aparat pentru dozarea azotului conţinut în substanţele organice. (< fr. *azotomètre*)

azotós, -oásă *adj.* azotat. **o** *acid ~* = acid oxigenat al azotului, cu proprietăţi oxidante şi reductoare; acid nitros. (< fr. *azoteux*)

azotúră *s. f.* combinaţie a azotului cu un metal; nitrură. (< fr. *azoture*)

azotúric, -ă *adj.* referitor la azoturie. (< fr. *azoturique*)

azoturíe *s. f.* eliminare anormală de substanţe azotate (uree, acid uric) prin urină. (< fr. *azoturie*)

aztéc, -ă **I.** *s. m. pl.* uniune de triburi amerindiene din regiunea centrală a Mexicului, care în sec. XV au realizat o civilizaţie strălucită.. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) care aparţine aztecilor. **o** *artă ~ă* = arta precolumbiană. (< fr. *aztèque*)

azulénă *s. f.* hidrocarbură din uleiurile naturale din plante şi din unele gudroane. (< germ. *Azulen*)

azúr **I.** *s. n.* **1.**. albastrul cerului. **2.** culoarea albastru-deschis. **II.** *adj.* ca azurul. (< fr. *azur*)

azurá *vb. tr.* a albăstri uşor produsele textile albe, pentru a îndepărta slaba coloraţie galbenă pe care acestea o au la început. (< fr. *azurer*)

azúree *s. f. pl.* trăsăturile din jurul desenelor sau gravurilor care îndeplinesc rolul umbrelor. (< germ. *Azuree*/linien/)

azurít *s. n.* carbonat natural bazic de cupru, albastru-închis, folosit ca piatră de ornament sau ca pigment pentru pictură. (< fr. *azurite*)

azuríu, -ie *adj.* albastru-deschis, ca azurul. (< *azur*)

azurubínă *s. f.* colorant roşu folosit în alimente (caramele, îngheţată, produse de patiserie, supe. (< fr. *azurubine*)

azzúro *s. m.* fotbalist din echipa Italiei. (< it. *azzuro*)

B

babbít *s. n.* aliaj de staniu, stibiu şi cupru, rezistent la fricţiune. (< fr., engl. *babbit*)

babélic, -ă *adj.* **1.** gigantic. **2.** de o confuzie extremă. (< fr. *babélique*)

babeurre /-bör/ *s. n.* preparat alimentar dietetic, din lapte degresat, pentru sugari. (< fr. *babeurre*)

babézia *s. f.* sporozoar parazit al sângelui bovinelor din Texas. (< germ. *Babesia*, lat. *babesia*)

babilonián, -ă I. *s. m. pl.* populaţie semitică care a trăit în statul sclavagist Babilon, în mileniul II-I î.H., dezvoltând o bogată cultură. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) care a aparţinut acestei populaţii; babilonic. • *arta ~ă* = arta mesopotamiană. (< fr. *babylonien*)

babilónic, -ă *adj.* **1.** babilonian. **2.** uriaş, enorm, măreţ, somptuos; (*fig.*) exuberant. (< germ. *babylonisch*)

babilonie *s. f.* încurcare, amestecare a limbilor; vorbire, scriere confuză. • dezordine, situaţie confuză, haotică. (< *babilon*/ic/ + *-ie*)

babínă *s. f.* partea groasă, care atârnă, a buzelor unor animale. (< fr. *babine*)

babirúsă *s. f.* porc sălbatic din insulele Moluce, cu corpul fără păr şi colţii în sus, străbătând pielea botului. (< fr. *babiroussa*)

babísm *s. n.* curent desprins din islamismul şiit, cu caracter antifeudal şi anticolonial. • doctrina acestui curent. (< fr. *babisme*)

babórd *s. n.* **1.** partea din stânga a unei nave (privind dinspre pupă). **2.** marginea stângă a fuzelajului unei aeronave. (< fr. *bâbord*)

babuín *s. m.* maimuţă mare, cinocefală, cu buze proeminente, din Africa. (< fr. *babouin*)

babuvísm *s. n.* curent comunist utopic, iniţiat de revoluţionarul francez Babeuf în timpul revoluţiei din 1789. (< fr. *babouvisme*)

babuvíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al babuvismului. (< fr. *babouviste*)

baby /bébi/ *s. m. inv.* copil. (< engl. *baby*)

baby-básket *s. n.* baschet pentru copii. (< engl. *baby-basket*)

baby-boom /-bum/ *s. n.* creştere bruscă şi importantă a natalităţii. (< engl. *baby-boom*)

báby-cart *s. n.* cart[2] pentru copii. (< engl., fr. *baby-cart*)

babyschi *s. n.* schi pentru cei mici. (< *baby* + *schi*)

babyschilíft *s. n.* schlift de proporţie redusă, pentru copii. (< engl. *babyschilift*)

babysitter /bebisitär/ *s. m. f.* cel angajat să aibă grijă de un copil, în absenţa părinţilor. (< engl., fr. *baby-sitter*)

babysítting *s. n.* activitate de babysitter. (< engl., fr. *baby-sitting*)

bac[1] *s. n.* **1.** platformă plutitoare care serveşte la transportul de oameni, animale şi vehicule peste un curs de apă. **2.** cuvetă, bazin. **3.** avion echipat pentru transportul automobilelor şi al pasagerilor lor. **4.** recipient de sticlă, metal sau ebonită, pentru depunerea unui lichid. **5.** parapet amenajat pentru cultura plantelor pe un substrat. (< fr. *bac*)

bac[2] *s. n.* **1.** piesă cu ajutorul căreia se fixează obiectele de prelucrat la menghină, la filieră etc. • piesă în care se fixează vârful bocancului de schiuri. **2.** instalaţie pentru iniţierea şi perfecţionarea canotorilor, caiaciştilor şi canoiştilor. (< germ. *Backe*)

bac[3] *s. n.* **1.** carte fără valoare (la jocul de maca). **2.** (*fam.*) bacalaureat. (< fr. *bac*)

bacalaureát, -ă I. *s. n.* examen de absolvire a liceului, care urmăreşte să verifice dacă absolventul a atins nivelul adecvat de cultură generală şi de maturitate intelectuală; titlul obţinut; bac[3] ([2]). **II.** *s. m. f.* posesor al unui asemenea titlu. (< fr. *baccalauréat*, lat. *baccalaureatus*)

bacanál, -ă I. *adj.* **1.** de bacanală. **2.** (*fig.*) orgiastic. **II.** *s. f.* **1.** sărbătoare cu muzică şi dansuri, la romani, în cinstea zeului Bahus. **2.** (*fig.*) petrecere zgomotoasă; orgie. **3.** piesă instrumentală sau orchestrală, din perioada clasică şi romantică, cu ritm alert, punctat, cu o factură acordică şi sonoritate amplă. (< fr. *bacchanal/e/*, lat. *bacchanalia*)

bacántă *s. f.* **1.** (la romani) preoteasă a cultului zeului Bahus; menadă; evie. **2.** (*fig.*) femeie cu atitudini libertine. (< fr. *bacchante*)

bacará[1] *s. f.* cristal de calitate superioară. • obiect fabricat din acesta. (< fr. *baccarat*)

bacará[2] *s. f.* numele unui joc de cărţi (la cazinouri). (< fr. *baccara*)

bácă *s. f.* fruct cărnos, cu pieliţă subţire şi cu miezul zemos. (< lat. *bacca*)

bachelítă *s. f.* răşină sintetică, al reacţiei de condensare dintre aldehida formică şi fenoli, folosită la fabricarea unor piese electroizolante. (< fr. *bakélite*)

BACI- *elem.* „bacă". (< engl. *bacci-*, cf. lat. *bacca*)

bacifér, -ă *adj.* al cărei fruct este o bacă. (< fr. *baccifère*)

bacifórm, -ă *adj.* în formă de bacă. (< fr. *bacciforme*)

bacíl[1] *s. m.* bacterie (patogenă) în formă de bastonaş. (< fr. *bacille*, lat. *bacillum*)

BACIL[2](I)-/BACILO- *elem.* „bacil". (< fr. *bacilli/i/-*, *bacillo-*, cf. lat. *bacillum*, bastonaş)

bacilár, -ă *adj.* referitor la bacili; (despre boli) provocat de bacili. (< fr. *bacillaire*)

bacilemíe *s. f.* infecţie generalizată datorită pătrunderii bacililor în sânge. (< fr. *bacillémie*)

bacilicíd, -ă *adj., s. n.* (medicament) care distruge bacilii. (< engl. *bacillicide*)

bacilifér, -ă *adj.* care poartă bacili. (< fr. *bacillifère*)

bacilifórm, -ă *adj.* în formă de bacil. (< fr. *bacilliforme*)

BACILO- v. b a c i l [2] (i) - .

bacilofobíe *s. f.* teamă patologică de bacili. (< engl. *bacillophobia*)

baciloscopíe *s. f.* test de căutare a bacilului tuberculozei în organele, în excreţiile şi în produsele patologice. (< fr. *bacilloscopie*)

bacilóză *s. f.* tuberculoză. (< fr. *bacillose*)

bacíluríe *s. f.* prezenţa bacililor în urină. (< fr. *bacillurie*)

bacitracínă *s. f.* antibiotic de origine bacteriană, activ faţă de anumiţi bacili. (< fr. *bacitracine*)

bacivór, -ă *adj.* care se hrăneşte cu bace. (< fr. *baccivore*)

back-cross /béc-cros/ *s. n.* (*biol.*) încrucişare a unui hibrid cu unul dintre părinţi. (< engl. *back-cross*)

background /bécgraund/ *s. n.* **1.** fundal sonor (melodic, armonic, ritmic) care susţine şi completează partea solistică, instru-

mentală sau vocală. **2.** tehnică de filmare la care o proiecție formează fondul decorativ. (< engl. *background*)

backhand /béchend/ *s. n. (tenis)* lovitură a mingii care se execută răsucind trunchiul spre stânga, cu ducerea piciorului drept peste cel stâng, urmată de retragerea rachetei spre partea stângă și înapoi. (< engl. *backhand*)

backstage /bécsteige/ *s. n.* spațiu din spatele scenei unui teatru, în special din spatele scenei pentru concerte pop. (< engl. *backstage*)

bacon /béi-căn/ *s. n.* șuncă specială, preparată din carne grasă și afumată. (< engl. *bacon*)

baconián, -ă /beică-/ *adj., s. m. f.* (adept) al baconis-mului. (< fr. *baconien*)

baconísm *s. n.* filosofia lui Francis Bacon, care, combătând scolastica și metoda deductivă, a pus bazele metodei inductive moderne. (< fr. *baconisme*)

bacovianísm *s. n.* caracteristică a poeziei lui Bacovia, care exprimă sentimentul izolării, o nostalgie incurabilă, monotonia vieții citadine, obsesia morții, nevroze și plictisul halucinant al periferiei provinciale. (< *Bacovia* + *-an* + *-ism*)

BACTERI(O)-, -bactér *elem.* „bacterie". (< fr. *bactéri/o/-, -bacter*, cf. gr. *bakteria*, bastonaș)

bacteriacée *s. f. pl.* familie de microorganisme înglobând bacteriile cu celula în formă de bastonaș. (< fr. *bactériacées*)

bacteriál, -ă *adj.* bacteran. (< germ. *bakteriall*)

bacterián, -ă *adj.* referitor la bacterii; (despre boli) produs de bacterii; bacterial. (< fr. *bactérien*)

bactericíd, -ă *adj., s. n.* (substanță) care distruge bacteriile. (< fr. *bactéricide*)

bacteridíe *s. f.* bacterie mare, imobilă. (< fr. *bactéridie*)

bactérie *s. f.* organism unicelular microscopic, forma cea mai primitivă de structură celulară. (< fr. *bactérie*)

bacteriemie *s. f.* prezența unor bacterii în sânge. (< fr. *bactériémie*)

bacterifórm, -ă *adj.* în formă de bacterie. (< fr. *bactériforme*)

bacteriocecidie *s. f.* creștere anormală a țesuturilor pe diferite organe ale plantelor, cauzată de bacterii. (< fr. *bactériocécidie*)

bacteriocít *s. n.* hematie alungită, care ia forma unui bacil. (< fr. *bactériocyte*)

bacteriocitóză *s. f.* prezența bacterocitelor în sânge. (< fr. *bactériocytose*)

bacteriocolíe *s. f.* prezența germenilor bacterieni în fiere. (< fr. *bactériocolie*)

bacteriofág *s. m.* virus care distruge unele bacterii; fag[1]. (< fr. *bactériophage*)

bacteriofagíe *s. f.* distrugere a bacteriilor de către bacteriofagi. (< fr. *bactériophagie*)

bacteriofagoterapíe *s. f.* tratament al unor infecții prin administrarea de bacteriofagi specifici. (< fr. *bactéripha-gothérapie*)

bacteriofíte *s. f. pl.* clasă de microorganisme schizofite: bacteriile. (< fr. *bactériophytes*)

bacteriofobíe *s. f.* teamă patologică de bacterii. (< engl. *bactériophobia*)

bacteriolític, -ă *adj.* care produce bacterioliză. (< fr. *bactériolytique*)

bacteriolíză *s. f.* dizolvare a bacteriilor sub acțiunea bacteriolizinei. (< fr. *bactériolyse*)

bacteriolizínă *s. f.* anticorp din serul sangvin imun, care distruge bacteriile. (< fr. *bactériolysine*)

bacteriológ, -ă *s. m. f.* specialist în bacteriologie. (< fr. *bactériologue*)

bacteriologic, -ă *adj.* referitor la bacterie sau la bateriologie. (< fr. *batériologique*)

bacteriologíe *s. f.* ramură a microbiologiei care studiază bacteriile. (< fr. *bactériologie*)

bacteriometríe *s. f.* metodă de analiză a unui mediu bacterian. (< fr. *bactériométrie*)

bacteriopexie *s. f.* fixare a bacteriilor în organism. (< fr. *bactériopexie*)

bacteriorízǎ *s. f.* simbioză între rădăcinile unor leguminoase și bacteriile fixatoare de azot. (< fr. *bactériorhise*)

bacterioscópic, -ă *adj.* referitor la bacterioscopie. (< engl. *bacterioscopic*)

bacterioscopíe *s. f.* examen al unui preparat microscopic pentru a depista prezența bacteriilor. (< fr. *bactérioscopie*)

bacteriostátic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care împiedică dezvoltarea bacteriilor. (< fr. *bactériostatique*)

bacteriostázǎ *s. f.* împiedicare a înmulțirii bacteriilor. (< fr. *bactériostase*)

bacterioterapíe *s. f.* metodă de tratament cu microbi capabili să distrugă germeni patogeni. (< fr. *bactériothérapie*)

bacteriotoxemíe *s. f.* intoxicație generală datorită răspândirii în sânge a toxinelor unor bacterii. (< fr. *bactériotoxémie*)

bacteriotoxínǎ *s. f.* toxină produsă de bacteriile patogene. (< fr. *bactériotoxine*)

bacteriotróp, -ă *adj.* (despre substanțe) care se fixează pe anumite bacterii. (< fr. *bactériotrope*)

bacteriotropinǎ *s. f.* opsomină. (< fr. *bactériotropine*)

bacteriózǎ *s. f.* denumire generică pentru bolile infecțioase cauzate de bacterii. (< fr. *bactériose*)

bacteriuríe *s. f.* prezența bacteriilor în urină. (< fr. *bactériurie*)

bacterivór, -ă *adj.* (despre organisme) care se hrănește cu bacterii. (< fr. *bactérivore*)

bacteroíd, -ă *adj.* cu aspect de bacterie. (< engl. *bacteroid*)

bactriánă *s. f.* cămilă cu două cocoașe, domesticită, din Asia. (< fr. *bactrienne*)

bactriéni *s. m. pl.* vechi popor oriental din nordul Afganistanului de azi. • *(s. f.)* limbă vorbită de bactrieni, dialect din zendă (< fr. *bactriens*)

baculifórm, -ă *adj.* în formă de bastonaș. (< fr. *baculiforme*)

baculít *s. m.* amonit[1] cu cochilia dreaptă. (< fr. *baculite*)

badián *s. m.* arbust din Extremul Orient ale cărui frunze, flori și tulpină răspândesc un miros aromatic. (< fr. *badiane*)

badijoná *vb. tr.* **1.** a unge cu o doctorie un organ sau o parte a corpului. **2.** a unge trunchiul unui pom cu o soluție specială împotriva insectelor. **3.** a acoperi o șosea asfaltată cu un strat de produs bituminos. (< fr. *badigeonner*)

badijonáj *s. n.* badijonare. (< fr. *badigeonnage*)

badiná *vb. intr.* a glumi. (< fr. *badiner*)

badinág *s. n.* glumă, șagă. (< fr. *badinage*)

badinerie *s. f.* **1.** glumă; joacă. **2.** *(muz.)* piesă instrumentală cu caracter glumeț, vesel și ritm vioi. **3.** dans francez de origine populară cu caracter glumeț. (< fr. *badinerie*)

badlands /bédlendz/ *s. n.* teren argilos degradat de ape torențiale, cu văi lipsite de vegetație, din regiunile (semi)aride. (< engl. *badlands*)

badminton /béd-/ *s. n.* joc sportiv asemănător cu tenisul, practicat cu o minge mică și ușoară, care se lovește cu racheta. (< engl. *badminton*)

baedeker /bédecăr/ *s. n.* ghid al unui oraș, al unei țări, pentru uzul turiștilor. (< germ. *Baedeker*)

bagáj *s. n.* **1.** obiecte, lucruri luate de cineva într-o călătorie. **2.** *(fig.) ~ de cunoștințe* = totalitatea cunoștințelor cuiva într-un domeniu oarecare. (< fr. *bagage*)

bagajíst *s. m.* responsabil cu bagajele într-un hotel, într-o gară, într-un aeroport. (< fr. *bagagiste*)

bagásă *s. f.* material fibros, reziduu în urma extragerii conținutului trestiei de zahăr. (< fr. *bagasse*)

bagatélă *s. f.* **1.** lucru neimportant; fleac. • obiect de mică valoare. **2.** *(muz.)* piesă muzicală scurtă, pe o temă ușoară, variată ca expresie și formă; bluetă (2). (< fr. *bagatelle*, it. *bagatella*)

bagatelizá *vb. tr.* a diminua importanța unui lucru; a subaprecia, a minimaliza, a desconsidera. (< germ. *bagatellisieren*)

bagaúzi *s. m. pl.* nume dat colonilor și sclavilor din Galia și Hispania (denumirea romanică a Spaniei), participanți la răscoalele antiromane din sec. III-V (< fr. *bagaudes*)

baggy /beji/ *s. m.* tip de pantaloni pentru ținutele de sport, dar și pentru cele elegante, cu turul jos, care conferă glezna descoperită. (< engl. *baggy*)

baghetá *vb. tr* a îndruma, a coordona, a conduce la baghetă; a dirija. (< *baghetă*)

baghétă *s. f.* **1.** bețișor; nuieluș. • vergea subțire folosită de dirijori; *(fig.)* modul de interpretare, talentul unui dirijor. • băț de lemn sau de metal servind la punerea în vibrație a unor in-

strumente de percuție. **2.** partea de lemn a arcușului. **3.** dungă colorată care împodobește uneori ciorapii pe partea exterioară. **4.** piesă cilindrică, subțire, a unui mecanism, a unei mașini. **5.** mulură mică cu secțiunea semicirculară, netedă sau decorată, de culoare diferită de cea a mulurii principale, cu care se decorează un element arhitectonic. **6.** element ornamental așezat lateral pe o pagină de carte, de catalog etc. **7.** pâine lungă și subțire. (< fr. *baguette*, it. *bachetta*)

bahâda *s. f.* câmpie de acumulare pe fundul depresiunilor din regiunile (semi)aride. (< fr. *bahada*, sp. *bajada*)

bahaméz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Bahamas (Oc. Atlantic, Pen. Florida). (< *Bahamas* + *-ez*)

báhic, -ă I. *adj.* consacrat lui Bahus; de băutură, de chef. **II.** *s. n.* cântec de petrecere. **III.** *s. m.* picior metric (antic) dintr-o silabă scurtă și două lungi. (< fr. *bachique*, lat. *bacchicus*)

baht *s. m.* unitatea monetară a Thailandei; tical. (< fr., engl. *baht*)

bahut /baiú/ *s. n.* bufet, scrin. (< fr. *bahut*)

baiadéră *s. f.* dansatoare indiană care execută dansuri rituale sau laice. (< fr. *bayadère*, port. *bailadeira*)

baián I. *s. m.* cântăreț de balade rus sau ucrainean. **II.** *s. n.* armonică de mână, cu butoni în loc de clape. (< rus. *bajan*)

baiéu *s. n.* bandaj al roții unei biciclete de curse conținând în anvelopă o cameră subțire de cauciuc. (după fr. *boyau*)

bailág *s. n.* (*tehn.*) adaos folosit pentru reglarea jocului între piese în mișcare. (< germ. *Beilage*)

bainíță *s. f.* constituent structural al oțelurilor, prin transformarea austenitei. (< germ. *Bainit*)

bain-marie /ben-marí/ *s. n.* fel de a fierbe ori de a coace ușor un aliment, un corp, constând în a plasa recipientul în care este conținut în apa ce se încălzește direct. (< fr. *bain-marie*)

baión *s. n.* dans modern brazilian, de origine populară; melodia corespunzătoare. (< sp. *baion*)

baíonétă *s. f.* **1.** armă albă pentru împungere, cu lama tăioasă, ascuțită la vârf. **2.** tăietură în segmenții pistoanelor, care permite trecerea de abur sau de gaze. **3.** (*tehn.*) îmbinare demontabilă între două piese, care necesită montări și demontări rapide. (< fr. *baïonnette*)

baisse /bes/ *s. f.* speculație la bursă practicată la operațiuni de vânzare pe termen, constând în vânzarea titlurilor de valoare sau a mărfurilor la un curs ridicat cu scopul de a le răscumpăra, la expirarea termenului, la un curs mai scăzut. (< fr. *baisse*)

baiț *s. n.* produs chimic folosit în vopsitorie, la curățirea unor corpuri de lemn sau de metal, la fixarea coloranților pe fibrele textile etc. (< germ. *Beize*)

bajoaiér *s. n.* **1.** perete lateral al unei ecluze. **2.** fiecare dintre cele două plutitoare laterale ale unui doc plutitor. (< fr. *bajoyer*)

bajocián, -ă *adj., s. n.* (din) etajul inferior al jurasicului mediu. (< fr. *bajocien*)

bakuninísm *s. n.* teorie anarhistă, cu puternice influențe proudhoniste, care considera statul și religia ca principalele obstacole în calea năzuinței omului spre libertatea neîngrădită. (< *Bacunin* n. pr. + *-ism*)

bal[1] *s. n.* reuniune cu dans organizată într-un local special pregătit. (< fr. *bal*)

bal[2] *s. n.* balot. (< fr. *balle*)

-bál[3] *elem.* „minge". (< engl. *-ball*)

baládă *s. f.* **1.** poezie populară medievală în versuri endecasilabice sau septenare, care se cânta și se recita. • poezie epică, populară sau cultă, care narează fapte istorice sau legendare; cântec bătrânesc. **2.** (*muz.*) compoziție vocală sau instrumentală cu caracter narativ. • (*jazz*) interpretare rapsodică a unei piese de către un solist acompaniat de orchestră. (< fr. *ballade*)

baladésc,-ă I. *adj.* cu caracter de baladă; baladier. **II.** *s. n.* element specific baladei. (< *baladă* + *-esc*)

baládic, -ă *adj.* referitor la baladă. (< germ. *balladisch*)

baladiér, -ă *adj.* baladesc. (< *baladă* + *-ier*)

baladín, -ă *s. m. f.* (în vechiul teatru francez) saltimbanc, comediant, bufon. (< fr. *baladin*)

baladist *s. m.* autor, cântăreț de balade. (< *baladă* + *-ist*)

baladór *s. n.* sistem compus dintr-una sau mai multe roți dințate, montate pe un arbore canalat și deplasabile în lungul axei, care, angrenate cu roți dințate de pe alți arbori, pot transmite viteze diferite. (< fr. *baladeur*)

balafón *s. n.* instrument muzical de percuție, african, asemănător cu xilofonul, din lame de lemn tare acordate diatonic; marimbă, marimbafon. (< fr. *balafon*)

balaláică *s. f.* vechi instrument muzical rusesc, compus dintr-o cutie de rezonanță triunghiulară, cu trei coarde ciupite. (< rus. *balalaika*)

BALAN(O)- *elem.* „gland"; „ghindă". (< fr. *balan/o/-*, cf. gr. *balanos*)

balancélă *s. f.* luntre cu un singur catarg, pe coastele Italiei și Spaniei. (< fr. *balancelle*)

balanifér, -ă *adj.* care poartă ghinde. (< fr. *balanifère*)

balanifórm, -ă *adj.* în formă de ghindă. (< fr. *balaniforme*)

balanítă *s. f.* inflamație a mucoasei glandului. (< fr. *balanite*)

balanocél *s. n.* hernie a glandului. (< fr. *balanocèle*)

balanofág, -ă *adj.* (despre animale) care se hrănește cu ghindă. (< fr. *balanophage*)

balanografíe *s. f.* studiu științific al ghindelor și al stejarului. (< fr. *balanographie*)

balanoíd, -ă *adj.* cu aspect de ghindă. (< fr. *balanoïde*)

balanoplastíe *s. f.* operație chirurgicală de refacere a glandului penian. (< engl. *balanoplasty*)

balanopostítă *s. f.* inflamație simultană a glandului și a prepuțului. (< fr. *balano-posthite*)

balanoragíe *s. f.* inflamație gonoreică a glandului penian. (< engl. *balanorrhagia*)

balanotomíe *s. f.* secționare chirurgicală a glandului. (< fr. *balanotomie*)

baláns *s. n.* mișcare de oscilație; balansare. (după fr. *balancement*)

balansá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) mișca în așa fel încât să oscileze fără să-și piardă echilibrul; a oscila, a (se) legăna. **II.** *tr.* **1.** *a ~ un cont* = a egala debitul cu creditul unui cont. **2.** a crea un echilibru între doi factori. (< fr. *balancer*)

balansiér *s. n.* **1.** dispozitiv, piesă a unui mecanism, a cărei oscilație reglează mișcarea unei mașini, a unui instrument; balansor. **2.** prăjină folosită de dansatorii pe sârmă pentru a-și menține echilibrul. **3.** (*pl.*) organe de echilibru pentru zbor, la insectele diptere, pe metatorace; haltere[2]. (< fr. *balancier*)

balansínă *s. f.* (*mar.*) frânghie care susține o vergă, un ghiu sau un tangon. (< fr. *balancine*)

balansoár *s. n.* fotoliu cu două tălpi curbate care se poate balansa. (< fr. *balançoire*)

balansór *s. n.* balansier (1). (< *balansa* + *-or*)

balánt, -ă *adj.* (despre brațe, picioare etc.) care atârnă, se balansează. (< fr. *ballant*)

balánță *s. f.* **1.** instrument pentru măsurarea greutății corpurilor prin echilibrarea lor cu greutăți-etalon; cântar. **o** *a pune în ~* = a judeca bine faptele înainte de a lua o hotărâre. **2.** (*fin.*) raport între două sume, două conturi etc.; tabel, situație cu un asemenea raport. **o** *~ comercială* = raportul dintre valoarea importului și exportului unei țări pe o perioadă de timp dată; *~ contabilă* = situație recapitulativă și periodică ce regrupează la un moment dat sumele și soldurile conturilor debitoare și creditoare; *~ de plăți* = raportul dintre sumele încasate și plățile efectuate de către o țară în relațiile sale cu alte țări într-o perioadă de regulă un an. **3.** al șaptelea semn al zodiacului (23 septembrie – 22 octombrie), reprezentând o balanță (1), simbol al echilibrului. • omul născut în această zodie. (< fr. *balance*)

balánus *s. m.* mic crustaceu fixat pe rocile litorale sau pe cochilii. (< lat. *balanus*)

balást *s. n.* **1.** lest (nisip, pietriș) care asigură stabilitatea unei nave, a unei mașini agricole sau reglarea altitudinii unui balon. **2.** compartiment etanș al unui submarin care asigură scufundarea sau ridicarea submarinului la suprafață. **3.** (*fig.*) ceea ce este inutil, de prisos. **4.** strat de pietriș folosit ca pat pentru așezarea traverselor unei linii ferate; amestec de pietriș și de nisip la diferite construcții. (< fr., engl. *ballast*)

balastá *vb. tr.* **1.** a acoperi cu balast o șosea, un teren. **2.** a încărca cu balast o navă, o mașină agricolă; a lesta. (< fr. *ballaster*)

balastiéră *s. f.* carieră de nisip sau pietriș. (< fr. *ballastière*)

balastór *s. n.* mașină pentru balastare. (< *balasta* + *-or*)

balástru *s. n.* compas dintr-un braţ, cu manşon la partea superioară, de care este legat un al doilea braţ care se arcuieşte şi poartă un creion, la trasarea de cercuri mari.

baláta *s. f.* gumă dintr-un arbore din America tropicală, la fabricarea izolanţilor, la impregnarea curelelor de transmisie. (< fr., sp. *balata*)

balátă *s. f.* poezie (medievală) care se cânta pe o melodie de dans, din una sau mai multe strofe şi un refren. (< it. *ballata*)

balbísm *s. n.* balbuţie. (< fr. *balbisme*)

balbóa *s. m.* unitatea monetară a statului Panama. (< fr. *balboa*)

balbuţíe *s. f.* tulburare de articulare a cuvintelor caracterizată prin repetarea sunetelor sau silabelor şi folosirea unor pauze care întrerup vorbirea; bâlbâială; balbism. (după fr. *balbutiement*)

balcaníádă *s. f.* jocuri balcanice. (< germ. *Balkaniade*)

balcánic, -ă *adj.* din regiunea Balcanilor; propriu acestei regiuni. **o** *jocuri ~ce* = întreceri sportive organizate periodic între reprezentanţii ţărilor din regiunea balcanică; balcaniadă. (< fr. *balkanique*)

balcanísm *s. n.* **1.** fenomen specific mentalităţii şi moravurilor din regiunea balcanică. **2.** cuvânt, obicei din această regiune. (< germ. *Balkanismus*)

balcaníst, -ă *s. m. f.* balcanolog. (< germ. *Balkanist*)

balcanístică *s. f.* ştiinţă complexă care studiază limbile, literatura şi istoria popoarelor balcanice; balcanologie. (< germ. *Balkanistik*)

balcanitáte *s. f.* (*rar*) însuşirea de a fi balcanic. (< *balean*/ic/ + *itate*)

balcanizá *vb. tr., refl.* a da, a căpăta un caracter balcanic. (< fr. *balkaniser*)

balcanológ, -ă *s. m. f.* specialist în balcanistică; balcanist. (< germ. *Balkanologe*)

balcanologíe *s. f.* balcanistică. (< germ. *Balkanologie*, fr. *balkanologie*)

balcón *s. n.* **1.** platformă ieşită în afară, pe una dintre feţele unei clădiri şi comunicând cu interiorul. **2.** galerie a unei săli de spectacole, deasupra parterului. (< fr. *balcon*, it. *balcone*)

balconét[1] *s. n.* balcon mic în uşa unui frigider. (< *balco* + *-net*)

balconét[2] *s. n.* sutien fără bretele. (< fr. *balconnet*/gorge/)

baldachín *s. n.* **1.** acoperământ decorativ din perdele deasupra unui pat, a unui amvon. **2.** lucrare arhitectonică cu acest aspect. **3.** acoperământ purtat deasupra capului unui înalt prelat în timpul unei solemnităţi, procesiuni etc. (< fr. *baldaquin*)

baleiá *vb. tr.* **1.** a parcurge cu un fascicul electronic suprafaţa ecranului luminescent al unui tub catodic. **2.** (*fig.*) a trece rapid în revistă. • a mătura. (< fr. *balayer*)

baleiáj *s. n.* **1.** explorare cu ajutorul unui fascicul electronic a suprafeţei ecranului unui tub catodic. **2.** evacuare forţată cu ajutorul unui curent de aer sau al unui amestec carburant a gazelor arse din cilindrul unui motor cu ardere internă. (< fr. *balayage*)

balénă *s. f.* **1.** mamifer cetaceu foarte mare. • (*fam.*) persoană foarte grasă. **2.** lamelă flexibilă, din fanoane de balenă (1), pentru a ţine întinse gulerele la cămăşi, corsetele etc. **3.** spetează la ambarcaţiunile de sport. (< fr. *baleine*, lat. *balaena*)

baleníde *s. f. pl.* familie de cetacee: balenele. (< fr. *balénidés*)

baleniér, -ă **I.** *adj.* referitor la pescuitul balenelor. **II.** *s. f.* **1.** navă pentru pescuitul şi prelucrarea balenelor. **2.** ambarcaţiune uşoară pentru transportul persoanelor de pe navele mari la ţărm. **III.** *s. m.* marinar specializat în vânarea balenelor. (< fr. *baleinier*)

baleniéră *s. f.* **1.** ambarcaţiune uşoară la vânarea balenelor, pentru sport sau pentru transportat oameni. **2.** şalupă rapidă (cu motor) pentru vizite oficiale, la salvarea naufragiaţilor etc. (< fr. *baleinière*)

balenoptér *s. m.* mamifer marin asemănător cu balena. (< fr. *balenoptère*)

balerín, -ă **I.** *s. m. f.* dansator într-un corp de balet. **II.** *s. m. pl.* încălţăminte feminească uşoară şi plată, asemănătoare pantofilor de dans. (< fr. *ballerin/e/*, it. *ballerino, ballerina*)

baléstră *s. f.* **1.** balistă. **2.** salt, fandare la scrimă. (< it. *balestra*)

balestriéră *s. f.* (*arhit.*) barbacană, crenel. (< it. *balestriera*)

balét *s. n.* **1.** gen de spectacol alcătuit din dans, muzică şi (uneori) pantomimă; dans artistic cu figuri pe o temă dată; compoziţia muzicală corespunzătoare. **2.** ansamblu de balerini şi balerine. (< fr. *ballet*, it. *balletto*)

baletá *vb. intr.* **1.** a dansa (prost). **2.** a ţopăi, a umbla săltând. (< it. *ballettare*)

balinéz, -ă **I.** *s. m. pl.* populaţie malaeză din Bali (ins. în Indonezia). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie. (< fr. *balinais*)

BALIST(O)- *elem.* „mişcare, oscilaţie", „azvârlire". (< fr. *balist/o/-*, cf. lat. *balista*)

balístă *s. f.* maşină de război antică, la romani, pentru lansarea de suliţe sau de bolovani; balestră (1); (< lat. *balista*, fr. *baliste*)

balístic, -ă **I.** *adj.* **1.** referitor la balistică. **o** *curbă ~ă* = traiectoria unui proiectil; *pendul ~* = pendul pentru determinarea vitezei proiectilelor. **2.** (despre seminţe, fructe) diseminat prin expulzare. **II.** *s. f.* ştiinţă care studiază mişcarea corpurilor grele în câmpuri gravitaţio-nale. (< fr. *balistique*)

balisticián, -ă *s. m. f.* specialist în balistică. (< fr. *balisticien*)

balistítă *s. f.* pulbere de azvârlire fără fum, cu o flacără vie, strălucitoare. (< fr. *balistite*)

balistocardiográf *s. n.* aparat folosit în balistocardiografie. (< fr. *balistocardiographe*)

balistocardiografíe *s. f.* înregistrare a oscilaţiilor transmise corpului de contracţiile inimii şi de propulsia sângelui în aortă; cardiobalistografie. (< fr. *balistocardio-graphie*)

balistocardiográmă *s. f.* înregistrare la balistocardiograf. (< fr. *balistocardiogramme*)

balistofobíe *s. f.* teamă patologică de proiectile, explozii. (< engl. *ballistophobia*)

balistográf *s. n.* aparat fotografic special pentru fotografierea unor obiective care se mişcă foarte repede. (< fr. *balistographe*)

balivérnă *s. f.* vorbă goală, lipsită de importanţă sau nesocotită; palavră. (< fr. *baliverne*)

balizá *vb. tr.* a marca (un teren), un şenal etc., prin balize. (< fr. *baliser*)

balizáj *s. n.* **1.** balizare. **2.** ansamblu de balize aşezate într-un anumit loc. (< fr. *balisage*)

balíză *s. f.* **1.** reper de navigaţie care marchează diferite puncte terestre, maritime sau fluviale, precum şi prezenţa unui obstacol. **2.** reper indicator al poziţiei unui punct topografic. (< fr. *balise*)

balizór **I.** *s. m.* cel care se ocupă cu montarea sau supravegherea balizelor. **II.** *s. n.* navă pentru instalarea de balize. (< fr. *baliseur*)

BALNE(O)- *elem.* „de băi, balnear". (< fr. *balné/o/-*, cf. lat. *balneum*, baie)

balneár, -ă *adj.* referitor la băile curative. (< fr. *balnéaire*, lat. *balnearius*)

balneáţie *s. f.* acţiunea de a folosi băile în scop terapeutic. (< fr. *balnéation*)

balneoclimatéric, -ă *adj.* balnear şi climateric; balneoclimatic. (< *balneo-* + *climateric*)

balneoclimátic, -ă *adj.* (*rar*) balneoclimateric. (< fr. *balnéoclimatique*)

balneofizioterápic, -ă *adj.* referitor la balnefizioterapie. (< *balneofizioterapie*)

balneofizioterapíe *s. f.* tratament al unor boli prin fizioterapie în mediul balnear. (< *balneo-* + *fizioterapie*)

balneogeologíe *s. f.* studiul relaţiilor dintre apele minerale şi structura geologică respectivă. (< fr. *balnéogéologie*)

balneografíe *s. f.* descriere a băilor. (< germ. *Balneo-graphie*)

balneokinetoterapíe *s. f.* tratament al unor boli prin mişcare în mediu balnear. (< *balneo-* + *kinetoterapie*)

balneológ, -ă *s. m. f.* specialist în balneologie. (< germ. *Balneolog*)

balneológie, -ă *adj.* referitor la balneologie. (< germ. *balneologisch*)

balneologie *s. f.* disciplină care se ocupă cu studiul şi aplicarea terapeutică a apelor minerale şi a nămolurilor. (< germ. *Balneologie*)

balneoterápic, -ă *adj.* referitor la balneoterapie. (< fr. *balneothérapique*)

balneoterapie *s. f.* tratament cu ape minerale şi nămo-luri. (< fr. *balnéothérapie*)

BALO- *elem.* „aruncare, expulzare". (< fr. *ballo-*, cf. gr. *ballein*, a arunca)

balocóră *adj., s. f.* (plantă) la care diseminarea se face printr-un mecanism propriu de expulzare. (< fr. *ballochore*)

balográf *s. n.* instrument pentru măsurarea vitezei proiectilelor. (< germ. *Ballograph*)

balón[1] *s. n.* **1.** vehicul aerian dintr-un corp sferic umplut cu un gaz mai uşor decât aerul, la care este ataşată o nacelă. **o** *~-sondă* = balon liber echipat de o radiosondă, folosit în meteorologie; *(fam.) a lua* (pe cineva) *în ~* = a face glume pe seama cuiva. • băşică de cauciuc foarte subţire, asemănătoare unei mingi, cu care se joacă copiii. **2.** minge (de fotbal, de baschet etc.). **3.** *(mar.)* velă triunghiulară la ambarcaţiunile de regate. **4.** înveliş transparent sau translucid, etanş, care închide corpul luminos al unei lămpi electrice, al unui tub electronic etc. **5.** vas de formă sferică pentru anumite reacţii chimice (de laborator). (< fr. *ballon*)

balón[2] *s. n.* balonzaid. (< *balon*/zaid/)

baloná *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) face, a deveni ca un balon; a (se) umbla. **II.** *refl.* a i se umfla cuiva abdomenul (datorită acumulării de gaze în intestine). (< fr. *ballonner*)

balonáj *s. n.* lăţime a secţiunii transversale a unui pneu, aflat sub presiune maximă. (< *balon* + *-aj*)

balonét *s. n.* **1.** cameră de gaz la un dirijabil, care, prin umflare şi dezumflare, menţine echilibrul în timpul zborului. **2.** flotor la extremităţile aripilor unui hidroavion. (< fr. *ballonnet*)

balonzáid/balónzaid *s. n.* material de mătase impermeabil. • haină de ploaie confecţionată dintr-un astfel de material; balon[2]. (< germ. *Ballonseide*)

balospór *s. m.* ascospor expulzat din ască printr-un mecanism balistic propriu. (< fr. *ballospore*)

balót *s. n.* pachet, legătură mare de mărfuri, de diferite obiecte etc.; bal[2]. **o** *oţel-~* = bandă de oţel la legarea baloturilor, la confecţionarea cercurilor de butoaie etc. (< fr. *ballot*)

balotá *vb. tr.* a strânge în baloturi. (< fr. *ballotter*)

balotádă *s. f.* mişcare de dresaj înalt în care calul execută cu toate picioarele deodată o săritură în sus şi înapoi. (< germ. *Ballotade*)

balotáj *s. n.* situaţie care se creează atunci când nici unul dintre candidaţii la o alegere n-a obţinut numărul necesar de voturi pentru a fi ales. (< fr. *ballottage*)

bálsa *s. m.* arbore tropical din America Centrală, cu lemn uşor şi tare. (< fr., sp. *balsa*)

balsám *s. n.* **1.** substanţă răşinoasă de origine vegetală, parfumată, folosită în farmacie sau în industrie. • unguent analgezic şi cicatrizant; substanţă cu miros foarte plăcut, pătrunzător. **2.** *(fig.)* alinare, consolare. (< it. *balsamo*, lat. *balsamum*)

balsámic, -ă *adj.* de balsam. • care are însuşirile balsamului (1). (< fr. *balsamique*)

balsamifér, -ă *adj.* care secretă balsamuri (1). (< fr. *balsamifère*)

balsaminácee *s. f. pl.* familie de plante erbacee cu frunze întregi şi flori zigomorfe, hermafrodite: balsamina. (< it. *balsaminacées*)

balsamínă *s. f.* plantă ornamentală originară din India, cu flori albe-roşietice sau pestriţe, la subsuoara frunzelor. (< fr. *balsamine*)

balt, -ă *adj., s. m. f.* baltic. (< fr. *balte*)

báltic, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) care aparţine Mării Baltice şi regiunilor învecinate; balt. **o** *limbi ~ce* = grup de limbi indoeuropene din care fac parte letona şi lituaniana. (< fr. *baltique*, germ. *baltisch*)

baltístică *s. f.* ştiinţă care studiază limbile şi literaturile baltice. (< *balt*/ic/ + *-istică*)

balúba *s. m. inv.* populaţie negroidă bantu din bazinul fluviului Congo (Zair). (< fr. *balubas*)

balustrádă *s. f.* îngrăditură verticală scundă din mai mulţi baluştri uniţi printr-o bară de sprijin, pe marginea unor construcţii. (< fr. *balustrade*)

balústru *s. m.* **1.** stâlp scurt, bombat la partea inferioară, dintr-o balustradă. **2.** parte laterală a capitelului ionic. **3.** compas pentru trasarea circumferinţelor de diametru mic. (< fr. *balustre*)

balzacianísm *s. n.* ceea ce este specific operei balzaciene, care configurează un vast şi viguros tablou al societăţii franceze sub Restauraţie, sesizând raporturile social-economice existente în cadrul capitalismului premonopolist. • imitaţie a operei lui. (< *Balzac* + *-ian* + *-ism*)

bam *s. n.* metodă de prognoză în activitatea de afaceri, în tranzacţiile de bursă. (< engl. *bam*)

bambíno *s. m. (fam.)* copil mic. (< it. *bambino*)

bámbus *s. m.* plantă exotică arborescentă, cu tulpină lemnoasă, dreaptă, goală pe dinăuntru, prevăzută cu noduri, foarte rezistentă. • *(p. rest.)* tulpina acestei plante, folosită ca lemn de construcţii, vargă de pescuit etc. (< germ. *Bambus*, fr. *bambou*)

banál, -ă *adj.* lipsit de originalitate; obişnuit, comun. (< fr. *banal*)

banalitáte *s. f.* **1.** (în Evul Mediu) folosirea obligatorie a unui bun (moară, cuptorul de pâine, teascul etc.) al seniorului. **2.** caracterul a ceea ce este banal; platitudine. • lucru obişnuit, comun. (< fr. *banalité*)

banalizá *vb. tr., refl.* a face să devină, a deveni banal. (< fr. *banaliser*)

banán I. *s. m.* bananier. **II.** *adj. inv., s. n.* (de) culoare roz-galben, ca banana. (< it. *banano*)

banánă *s. f.* **1.** fructul bananierului. **2.** fişă mică montată la capătul unei conducte electrice pentru stabilirea contactului. **o** *~ split* = desert american preparat dintr-o banană tăiată în jumătate peste care se aşază trei feluri de îngheţată cu frişcă şi ciocolată. (< fr. *banane*, port. *banana*, engl. *split*, despicare)

bananiér, -ă I. *adj.* **1.** referitor la banane, care conţine banane (1). **2.** *(peior.*; despre o ţară) nedezvoltată, fără industrie, exportatoare de fructe; coruptă. **II.** *s. m.* plantă tropicală arborescentă, cu tulpina subţire şi înaltă, cu frunze late şi alungite, în buchet în vârful tulpinii şi cu fructe în ciorchine; banan. **III.** *s. n.* cargou amenajat pentru transportul bananelor. (< it. *bananier*)

banatít *s. n.* rocă magmatică intruzivă, alcătuită din granodiorit, granit etc. (< fr. *banatite*)

banc[1] *s. n.* **1.** depunere de aluviuni, nisip, pietriş şi nămol pe fundul mărilor, lacurilor şi al fluviilor. **2.** aglomerare de peşti marini, în care predomină o anumită specie. (< fr. *banc*)

banc[2] *s. n.* **1.** postament, suport care susţine o maşină- unealtă. **2.** masă de atelier pe care se fixează piesele de prelucrat. **3.** instalaţie pentru încetarea puterii motoarelor. **4.** scândură transversală la bărci, ca scaun pentru cei care trag la rame. (< fr. *banc*)

banc[3] *s. n.* **1.** numele unui joc de cărţi. **2.** *(fam.)* glumă ieftină; anecdotă. (< germ. *Bank*)

báncaizăn *s. n.* **1.** bucată de fier la bancul tâmplarului. **2.** piesă de fier cu care se fixează în perete un dulap, o bibliotecă. (< germ. *Bankeisen*)

bancár, -ă I. *adj.* care aparţine băncii[1]; de bancă. **o** *capital ~* = capital bănesc de care dispun băncile şi din care se acordă împrumuturi cu dobândă. **II.** *s. m.* funcţionar de bancă. (< it. *bancario*, fr. *bancaire*)

báncă[1] *s. f.* **1.** instituţie financiară care efectuează operaţii de plată şi de credit. **o** *~ de emisiune* = instituţie care are dreptul să emită bancnote; *bilet de ~* = bancnotă. **2.** *~ de date* (sau *de informaţii*) = instituţie specializată în stocarea şi furnizarea de informaţii prelucrate cu ordinatorul; *~ de organe* = serviciu într-un spital care conservă organe anatomice în vederea utilizării lor pentru transplant; *~ de sânge* = rezervă de sânge într-o instituţie medicală. (< it. *banca*, fr. *banque*)

báncă[2] *s. f.* (la jocul de cărţi) banii puşi în joc de cel ce ţine jocul. (< germ. *Bank*)

bancă[3] *s. f.* piesă de mobilier, cu sau fără rezemătoare, pe care pot şedea deodată mai multe persoane. • scaun cu pupitru pe care stau elevii în clasă. **o** *~a ministerială* = locurile ocupate în parlament de către guvernanţi; *~a acuzaţilor* = locurile dintr-o sală de tribunal ocupate de acuzaţi; *~a apărării* = locurile dintr-un tribunal ocupate de avocaţi; *a sta în ~a sa* = a fi neutru, a sta pasiv, indiferent. (< fr. *banc*, germ. *Bank*)

banchér *s. m.* **1.** posesor de capital bancar; proprietar, mare acţionar al unei bănci[1]. **2.** cel care ţine banca[2]. (< fr. *banquier*, it. *banchiere*)

banchét *s. n.* masă festivă în cinstea unei persoane, a unui eveniment. (< fr. *banquet*, it. *banchetto*)

banchétă *s. f.* **1.** bancă mică fără spetează; canapea în compartimentele vagoanelor de cale ferată. **2.** suprafață orizontală, platformă pe un taluz ori la baza lui, spre a-i spori stabilitatea. • rambleu format din excedentul de material excavat. • fâșie orizontală de-a lungul unui terasament. **3.** (*echit.*) obstacol natural format dintr-o moviliță acoperită cu iarbă. **4.** ~ *litorală* = platformă de abraziune îngustă la piciorul unei faleze. (< fr. *banquette*)

banchínă *s. f.* grindă de lemn așezată pe sol pentru a sprijini stâlpii unei schele. (< it. *banchina*)

banchíză *s. f.* **1.** câmp de gheață în regiunile polare de-a lungul țărmurilor mării; pack. **2.** picior de susținere la baza unui puț de mină în curs de spălare pentru a susține zidăria de deasupra până face priză. (< fr. *banquise*)

bancnótă *s. f.* hârtie-monedă emisă de o bancă, mijloc de plată; bilet de bancă. (< germ. *Banknote*, fr. *bank-note*)

bánco *s. n. inv.* (la jocul de bacara) totalitatea mizelor depuse de jucători. (< it., fr. *banco*)

bancocrát, -ă *s. m. f.* adept al bancorației. (< fr. *bancocrate*)

bancocrație *s. f.* afirmare puternică a puterii politice a capitalului bancar. (< fr. *bancocratie*)

bancomát *s. n.* automat bancar, care eliberează numerar în moneda locală, pe baza identificării deținătorului de card[1]. (< *bancă*[1] + /auto/*mat*)

bancrút *s. m.* bancrutar. (< germ. *Bankrott*)

bancrutá *vb. intr.* a da faliment. (< germ. *bankrottieren*)

bancrutár *s. m.* falit; bancrut. (după fr. *banqueroutier*)

bancrútă *s. f.* situație a unui comerciant falit, vinovat de rea administrare sau de fraudă; faliment. (< fr. *banqueroute*, it. *bancarotta*)

bancuríst *s. m.* (*fam.*) cel care face bancuri[3] (2). (< *bancuri* + *-ist*)

band *s. n.* bandă[1] (3). (< engl. *band*)

bandá *vb.* **I.** *tr.* a înconjura, a inciza în benzi. **II.** *refl.* (despre nave) a se înclina pe un bord din cauza vântului sau a încărcăturii așezate greșit. (< fr. *bander*)

bandáj *s. n.* **1.** fașă cu care se leagă o rană, o parte bolnavă a corpului; (*p. ext.*) pansament. • aparat special pentru a susține o hernie. • fașă cu care boxerii își înfășoară pumnii pe sub mănuși. **2.** cerc metalic sau de cauciuc care se montează pe janta unei roți de vehicul. **3.** sistem de inele din sârmă cu care se consolidează înfășurările rotoarelor mașinilor electrice. (< fr. *bandage*)

bandajá *vb. tr., refl.* a(-și) aplica un bandaj. (< *bandaj*)

bandajíst *s. m.* fabricant, vânzător de bandaje. (< fr. *bandagiste*)

bandáná *s. f.* partea joasă răscroită a pantalonilor salopetă. (< germ. *Bandana*/druck/)

bándă[1] *s. f.* **1.** grup de oameni (reuniți în scopuri necinstite); clică. **2.** (*glumeț*) grup de prieteni care umblă împreună. **3.** ansamblu muzical instrumental; band; trupă de muzicanți. (< fr. *bande*, it. *bande*, /3/ engl. *band*)

bándă[2] *s. f.* **1.** fâșie îngustă și lungă cu care se leagă, se înfășoară ceva. • parte lungă și îngustă a unei suprafețe. **2.** fir de circulație pe o stradă sau șosea. **3.** (*anat.*) fâșie de țesut care unește două organe. • parte a cromozomului, clar diferențiată, de culoare mai închisă sau mai deschisă. **o** ~ *magnetică* = fâșie pentru înregistrarea magnetică a semnalelor electrice; ~ *de magnetofon* = fâșie îngustă de material flexibil, cu un strat fin de substanță feromagnetică, pentru înregistrarea și reproducerea sunetelor cu magnetofonul; ~ *etalon* = bandă magnetică cu înregistrări speciale pentru reglarea sau verificarea parametrilor unui magnetofon ori magnetoscop; ~ *rulantă* = fâșie îngustă, continuă (de cauciuc) care servește la transportul în plan orizontal al unor materiale sau piese; ~ *de imagini* = peliculă cinematografică; ~ *sonoră* = peliculă cinematografică de înregistrat sunetul. • (spațiu neimprimat) între două sau mai multe mărci poștale; șnaif. **4.** margine elastică de la masa de biliard. **5.** (*herald.*) figură diagonală care reunește unghiul drept de sus al unui scut cu unghiul stâng de jos. **o** *în* ~ = (despre figuri) așezat în diagonala scutului. **6.** grup de frecvențe învecinate sau apropiate care fac parte din spectrul unei radiații sonore sau electromagnetice. **7.** înclinare a unei nave pe un bord sub efectul vântului sau când încărcătura este greșit repartizată. (< fr. *bande*, germ. *Band*)

bandcerámică *s. f.* ceramică neolitică din Europa, caracterizată prin decorul din benzi incizate, excizate sau pictate. (< germ. *Bandkeramik*)

bandelétă *s. f.* **1.** bentiță. **2.** mănunchi de fibre conjunctive sau nervoase. (< fr. *bandelette*)

banderíe *s. f.* **1.** ceată de oameni înarmați care însoțeau un nobil feudal în luptă. **2.** detașament de infanterie. (< fr. *banderie*)

banderílă *s. f.* suliță mică cu un steguleț în vârf, pe care toreadorii o înfig în ceafa taurilor. (< fr. *banderille*, sp. *banderilla*)

banderiliér *s. m.* toreador care înfige banderilele în taur. (< fr., sp. *banderillero*)

banderolá *vb. tr.* a aplica o banderolă (2). (< fr. *banderoler*)

banderólă *s. f.* **1.** steguleț (de lance, de catarg etc.) **2.** bandă de hârtie lipită în jurul unei cutii, a unei cărți etc. **3.** bandă de pânză care se poartă la braț ca semn al unei anumite însărcinări etc.; brasardă (1). (< fr. *banderole*, it. *banderuola*)

bandiéră *s. f.* pavilion al unei corăbii. (< it. *bandiera*)

bandít *s. m.* tâlhar; brigand; gangster. (< fr. *bandit*, it. *bandito*)

banditésc, -eáscă *adj.* de bandit. (< *bandit* + *-esc*)

banditísm *s. n.* act, faptă violentă săvârșită de o bandă; tâlhărie. (< fr. *banditisme*)

bandleader /bánd-lider/ *s. m.* șef, conducător al unei formații instrumentale. (< engl. *bandleader*)

bandólă *s. f.* intrument muzical cu coarde, asemănător cu bandura. (< sp. *bandola*)

bandoneón *s. m.* mic acordeon hexagonal. (< fr. *bandonéon*)

bandotecár, -ă *s. m. f.* cel care are în grijă o bandotecă. (< *bandotecă* + *-ar*)

bandotécă *s. f.* arhivă de benzi magnetice. • încăpere, mobilă pentru benzi. (< fr. *bandothèque*, germ. *Bandotek*)

bandóu *s. n.* **1.** legătură de încins fruntea, capul, de legat ochii. **2.** cadru decorativ exterior al portalului unui tunel. **3.** mulură orizontală ieșită ușor în relief, care marchează nașterea unei bolți sau limita dintre etaje. (< fr. *bandeau*)

bándulă *s. f.* frânghie subțire, cu o greutate de lemn la un capăt, la prinderea și la tragerea parâmelor grele. (< it. *bandola*)

banduliéră *s. f.* **1.** bandă de piele, de stofă, pusă de-a curmezișul pieptului, de care se agață sabia, pușca etc. **o** *în* ~ = de-a curmezișul pieptului. **2.** geantă de spate. (< fr. *bandoulière*)

bandúră *s. f.* instrument muzical ucrainean cu coarde ciupite, în formă ovală, și cu o tastieră scurtă. (< rus., ucr. *bandura*)

banduríst, -ă *s. m. f.* cântăreț la bandură. (< rus. *bandurist*)

bandy /béndi/ *s. n.* joc sportiv, asemănător cu hocheiul pe gheață, care se practică cu mingea în loc de puc în țările scandinave, Anglia etc. (< engl. *bandy*)

bang *s. n.* zgomot violent produs de un avion care depășește viteza sonică. (< fr., engl. *bang*)

banián *s. m.* smochin din India, cu numeroase rădăcini adventive aeriene verticale; smochinul pagodelor. (< fr., port. *banian*)

baniéră *s. f.* **1.** (în Evul Mediu) steag sub care se adunau vasele unui senior, pentru a merge la război. • unitate militară feudală. **2.** stindard trapezoidal, pe corăbii. (< fr. *bannière*)

banjó *s. n.* instrument muzical cu coarde ciupite, cu cutie de rezonanță din piele, asemănătoare unei mici tobe, și cu un gât foarte lung, utilizat în jazz. (< engl., fr. *banjo*)

banjoíst, -ă *s. m. f.* cântăreț la banjo. (< fr. *banjoïste*)

banking /bénching/ *s. n.* ansamblu de idei privind politica monetară, reprezentat de un grup de economiști englezi, care susțineau că mijloacele de circulație nu se pot reduce numai la aur și la simbolurile lui, ci trebuie completate cu banii de credit emiși de bănci pe baza (re)scontării poliței comerciale. (< engl. *banking*)

banner /bé-năr/ *s. n.* drapel, steag. (< engl. *banner*)

bansái *interj.* viață lungă!, (zece mii de ani) trăiască! (< germ., jap. *bansai, bansai*)

băntam *s. n.* **1.** rasă de găini pitice, originare din insula Java. **2.** (*box*) categoria „cocoș" (boxeri cu o greutate între 51 și 54 kg). (< engl. *bantam*)

bántu/bantú *adj, inv., s. m.* (populație negridă) din Africa ecuatorială și de sud. o *limbi* ~ = familie de limbi negro-africane cu structură gramaticală și lexic, apropiate. (< fr. *bantou*)

bantustán *s. n.* zonă rezervată, sub regimul rasist, populației de culoare din Republica Sud-Africană. (< engl. *bantustown*)

bantustanizáre *s. f.* mutare silită într-o rezervație, într-un regim de apartheid. (< *bantustan* + *-iza*)

baobáb *s. m.* arbore din regiunile tropicale de mărimi uriașe. (< fr. *baobab*)

baptísm *s. n.* doctrină a unei secte creștine protestante care nu admite botezul decât la vârsta adultă. (< fr. *baptisme*)

baptismál, -ă *adj.* referitor la botez. (< fr. *baptismal*)

baptíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al baptismului. (< fr. *baptiste*)

baptistériu *s. n.* **1.** bazin de înot în termele antice. **2.** capelă pentru botez în bisericile catolice; bazin la botezul prin scufundare. (< lat. *baptisterium*, fr. *baptistère*)

bar[1] *s. n.* **1.** local public în care consumatorii sunt serviți stând în picioare sau pe scaune înalte, în fața unei tejghele. • tejghea (specială) într-un restaurant etc., la care se servesc și se prepară băuturile. • mobilă, separată sau montată într-un interior, într-o casă, în care se așază băuturi, pahare, tutun și prăjituri. **2.** cabaret; local de noapte. (< engl., fr. *bar*)

bar[2] *s. m.* unitate de măsură a presiunii atmosferice egală cu un milion de barii. (< fr. *bar*)

-bár[3(ă)] v. b a r o - .

bará *vb. tr.* **1.** a întrerupe, a împiedica cu o bară, cu un obstacol circulația, trecerea (pe un drum, o stradă etc.); (*fig.*) a împiedica, a opri, a stopa. **2.** a trage o linie peste..., a șterge cu o linie (un text). (< fr. *barrer*)

baracaméntt *s. n.* ansamblu de barăci. (< fr. *baraquement*, it. *baraccamento*)

barácă *s. f.* construcție provizorie de scânduri servind ca locuință, magazie etc. (< fr. *baraque*, it. *baracca*, sp. *barraca*)

baracúdă *s. f.* pește de mare din Antile, înrudit cu știuca. (< fr. *barracuda*)

baragnozíe *s. f.* pierdere a capacității de a percepe diferența în aprecierea greutății obiectelor. (< *baro-* + *agnozie*)

baráj *s. n.* **1.** construcție hidrotehnică așezată transversal pe cursul unei ape curgătoare pentru a ridica nivelul apei sau a-i regulariza cursul; stăvilar, zăgaz. **2.** lucrare provizorie pentru a împiedica pătrunderea apei într-o zonă de lucru, a opri circulația rutieră etc. **3.** piedică; barieră. **4.** lucrare de fortificație care împiedică înaintarea inamicului pe anumite direcții. **5.** foc intens de artilerie sau de arme automate ca să oprească atacul inamicului. **6.** întrecere suplimentară pentru promovarea mai multor echipe sportive sau concurenți aflați la egalitate ori pentru stabilirea ordinii lor într-un clasament. **7.** (*med.*) tulburare ideomotorie caracterizată printr-un blocaj în șirul ideilor, în exprimarea lor. (< fr. *barrage*)

barajíst *s. m.* cel care asigură întreținerea unei instalații de captare a apei. (< fr. *barragiste*)

baranestezíe *s. f.* pierdere a sensibilității țesuturilor profunde la presiune. (< fr. *baranesthésie*)

barátă *s. f.* **1.** aparat cu ajutorul căruia se fabrică untul și unele grăsimi vegetale. **2.** tobă metalică cu perete dublu pentru răcire la dispozitivul în care se tratează celuloza pentru obținerea firelor de viscoză. (< fr. *baratte*)

barateríe *s. f.* prejudiciu adus unei nave prin încălcarea intenționată a îndatoririlor de către comandant sau echipaj. (< fr. *barraterie*)

baratrométru *s. n.* instrument cu care se măsoară rapiditatea și direcția curenților marini. (< fr. *baratromètre*)

báră *s. f.* **1.** drug de metal (destinat prelucrării). • piesă de metal sau de lemn, în construcții sau în dispozitive tehnice pentru transmiterea eforturilor. • (*fig.*) obstacol, piedică în calea realizării unui lucru. **2.** fiecare dintre cei trei stâlpi care delimitează poarta la unele jocuri sportive. • șut în stâlpul porții de fotbal. **3.** barieră care desparte pe judecători de avocați și împricinați; locul de unde se pledează în fața justiției. **4.** (*herald.*) figură diagonală care reunește unghiul stâng de sus al unui scut cu unghiul drept de jos. **5.** linie verticală sau oblică, element de separare într-un text. • linie verticală care separă măsurile unui portativ. • ridicătură de metal liniară încrustată în tastiera unor instrumente cu coarde ciupite. **6.** îngrămădire de aluviuni la gura de vărsare a unui râu într-un fluviu sau în mare. **7.** mascaret. (< fr. *barre*)

barbacánă *s. f.* **1.** lucrare de fortificație care protejează capul unui pod, intrarea unei cetăți etc. **2.** deschidere înaltă și îngustă în zidul unui turn, al unui coridor. **3.** deschizătură mică lăsată din loc în loc în zidăria unei culee de pod, a unui zid de sprijin pentru a permite scurgerea apelor colectate în spatele acestora. (< fr. *barbacane*)

barbadénsis *s. m.* specie de bumbac care produce fire de calitate superioară. (< lat. *barba densis*)

barbár, -ă **I.** *s. m. pl.* **1.** nume dat de vechii greci și romani oricărui individ care aparținea unei populații străine. **2.** nume dat în trecut popoarelor migratoare care au invadat Europa la începutul Evului Mediu. **II.** *adj., s. m. f.* (individ) aparținând unui asemenea popor. (*fig.*) (om) crud, sălbatic, necivilizat; grosolan. **III.** *adv.* în mod crud, sălbatic. (< fr. *barbare*, lat. *barbarus*)

barbaríe *s. f.* **1.** stadiu de civilizație înapoiată în care se află un popor, un grup, un om. **2.** lipsă de respect pentru cultură și civilizație; faptă, atitudine în care se reflectă o asemenea concepție; sălbăticie, cruzime, neomenie. (< fr. *barbarie*, lat. *barbaria*)

barbarísm *s. n.* cuvânt, construcție introduse într-o limbă străină fără a fi necesare și neintegrate în limba care le-a împrumutat. (< fr. *barbarisme*, lat. *barbarismus*)

barbarizá *vb. tr.* a aduce în stare de barbarie. (< fr. *barbariser*)

barbarolalíe *s. f.* vorbire stranie, neinteligibilă, sacadată, în schizofrenie. (< fr. *barbarolalie*)

bárbă *s. f.* fiecare dintre perișorii implantați în tija unei pene de pasăre. (< fr. *barbe*)

barbecue /-băcú/ *s. n.* grătar cu mangal pentru pregătirea mâncării în aer liber. (< fr. *barbecue*)

barbelát, -ă *adj.* (*bot.*; despre organe) prevăzut cu țepi filiformi, curbați. (< fr. *barbelé*)

barbét *s. m.* câine prepelicar, cu părul creț, specializat în vânătoarea de baltă. (< fr. *barbet*)

barbétă[1] *s. f.* **1.** (*pl.*) favoriți. **2.** parâmă scurtă la fixarea sau remorcarea ambarcațiunilor. **3.** centură de metal rezistentă, la baza turelei unui tun naval. (< it. *barbetta*)

barbétă[2] *s. f.* platformă de pământ de pe care tunurile pot trage pe deasupra parapetului unei fortificații. (< fr. *barbette*)

barbifér, -ă *adj.* (despre plante) prevăzut cu un smoc de peri lungi. (< fr. *barbifère*)

barbíon *s. n.* erecție a papilelor limbii la bovine datorită unei tumefacții. (< fr. *barbillon*)

barbișón *s. n.* bărbuță ascuțită; cioc. (< fr. *barbichon*)

barbitál *s. n.* hipnotic barbituric cu acțiune de lungă durată. (< fr. *barbital*)

barbitón *s. n.* instrument muzical asemănător cu lira, la vechii greci. (< fr., lat., gr. *barbiton*)

barbitúric **I.** *adj. acid* ~ = substanță sintetică obținută prin condensarea ureii. **II.** *adj., s. n.* (medicament) hipnotic, sedativ sau narcotic, din acest acid. (< fr. *barbiturique*)

barbiturísm *s. n.* intoxicație cu barbiturice. (< fr. *barbiturisme*)

barbotá *vb. tr.* (*tehn.*) a trece forțat un gaz sub formă de bule printr-un lichid. (< fr. *barboter*)

barbotáj *s. n.* **1.** sistem de ungere a unui motor prin împroșcarea lubrifiantului pe suprafețele de uns. **2.** ames-tec de apă cu tărâțe la hrana animalelor. (< fr. *barbotage*)

barbotín *s. n.* roată dințată care antrenează lanțul ancorelor sau șenila unor vehicule. (< fr. *barbotin*)

barbotínă *s. f.* **1.** pastă diluată vitrifiabilă cu care se lipesc ornamentele și toartele pe obiectele de ceramică. **2.** decorație cu o asemenea pastă pe porțelan sau pe faianță. (< fr. *barbotine*)

barbotór *s. n.* recipient folosit pentru barbotare. (< fr. *barboteur*)

barc *s. n.* velier cu trei arbori și velatură pătrată, în afară de artimon, care poartă vele aurice. (< engl., fr. *barque*, it. *barco*)

barcánă *s. f.* dună mobilă de nisip, în formă de semilună, perpendiculară pe direcția vântului, în deșerturi. (< fr. *barkhane*)

barcaróla *s. f.* **1.** gondolieră. **2.** piesă vocală sau instrumentală cantabilă, cu mișcare ritmică legănată, asemănătoare romanței. (< it. *barcarola*, fr. *barcarolle*)

bárcă *s. f.* ambarcaţiune mică, fără punte, cu rame, vele sau cu motor. (< it. *barca*, fr. *barque*)
barcelonéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Barcelona (Spania). (< fr. *barcelonais*)
barchétă *s. f.* mică plăcintă de formă ovală; corăbioară. (< fr. *barquette*)
barchentínă *s. f.* velier cu trei, patru sau cinci arbori şi vele aurice, în afară de arborele trinchet, cu vele pătrate. (< fr. *barquentin*, engl. *barquentine*)
bard *s. m.* **1.** poet şi cântăreţ la celţi. **2.** poet (naţional) eroic şi liric. (< fr. *barde*, lat. *bardus*)
bardá *vb. tr.* a înveli o bucată de carne slabă cu felii subţiri de bacon sau slănină pentru a preveni uscarea. (< fr. *barder*)
bardéziu *s. n.* ansamblu de bârne dispuse longitudinal în calea unei nave pentru a evita deplasarea încărcăturii. (după fr. *bardis*)
bardór *s. n.* macara mobilă utilizată pe şantierele de construcţie. (< fr. *bardeur*)
bardóu *s. m.* animal obţinut din încrucişarea unui armăsar cu o măgăriţă. (< fr. *bardot*)
barém *s. n.* **1.** culegere de tabele conţinând calcule gata făcute. **2.** normă care trebuie realizată de un sportiv sau o echipă pentru a se califica într-o competiţie. **3.** nivel al unei contribuţii financiare stabilit în prealabil. (< fr. *barème*)
barestezíe *s. f.* sensibilitate a ţesuturilor şi a organelor profunde la variaţiile de presiune. (< fr. *baresthésie*)
baretár *s. m.* muncitor specializat în implantarea acelor pe barete[1](4). (< *baretă*[1] + *-ar*)
barétă[1] *s. f.* **1.** bentiţă (de piele, de pânză) care încheie un pantof. **2.** lamelă de metal care se fixează transversal pe o medalie, tabacheră etc. **3.** perete de beton (armat) turnat în teren pentru lucrări de fundaţii. **4.** pânză cauciucată pe care se implantează ace pentru pieptănatul fibrelor textile. (< fr. *barrette*)
barétă[2] *s. f.* pălărie roşie purtată de cardinali. (< fr. *barrette*, it. *baretta*)
baretór *s. n.* rezistor neliniar care, introdus într-un circuit electric, menţine constantă intensitatea curentului. (< engl. *barretter*)
barhét *s. n.* ţesătură de bumbac flanelată. (după germ. *Barchent*)
barhidrométru *s. n.* instrument pentru măsurarea presiunii apei la diferite adâncimi. (< fr. *barhydromètre*)
BARI- v. b a r o - .
baríbál *s. m.* urs negru din America de Nord. (< fr. *baribal*)
báric, -ă *adj.* referitor la presiunea atmosferică. **o** *sistem* ~ = repartiţia presiunii atmosferice la suprafaţa Pământului. (< germ. *barisch*)
baricadá *vb. tr., refl.* a (se) închide cu o baricadă. • (*p. ext.*) a (se) închide ferm, categoric. (< fr. *barricader*)
baricádă *s. f.* **1.** întăritură din diferite materiale sau lucruri, cu scopul de a feri pe cei atacaţi de loviturile atacatorilor. **2.** (*fig.*) piedică, obstacol. (< fr. *barricade*)
baricéntru *s. n.* **1.** punct de aplicaţie al rezultantei forţelor de presiune; centru de greutate. **2.** punct de întâlnire al medianelor într-un triunghi. (< fr. *barycentre*)
bárie *s. f.* unitate de măsură a presiunii, de o dină de cm^2; microbar. (< fr. *barye*)
bariéră *s. f.* **1.** loc de intrare într-un oraş unde, în trecut, se încasau taxele pe mărfurile aduse spre vânzare. **2.** bară mobilă pentru a închide temporar trecerea peste o cale ferată sau şosea; (*p. ext.*) loc de întreţinere a unei căi ferate cu o şosea. **3.** element constructiv sau dispozitiv pentru evitarea ori reglementarea schimbului de umiditate, căldură etc. **4.** linie de plecare (la cursele de cai); start. **5.** stare marcând limitele posibilităţilor fizice sau psihologice (ale unui sportiv). (< fr. *barrière*)
barifonie *s. f.* voce cu timbru gros, răguşită. (< engl. *baryphonia*)
barigiroscóp *s. n.* instrument giroscopic pentru punerea în evidenţă a rotaţiei Pământului. (< fr., engl. *barygyroscope*)
bariglosíe *s. f.* dificultate în pronunţarea cuvintelor, limbajul fiind ininteligibil. (< fr. *baryglossie*)
barîl[1] *s. m.* unitate de măsură pentru capacităţi, în special pentru produse petroliere, egală cu 158,9 l în SUA şi 163,5 l în Anglia. (< fr. *baril*, engl. *barrel*)
baril[2] *s. n.* (conţinutul unui) butoiaş. (< fr. *baril*, it. *barile*)
barilalíe *s. f.* tulburare de limbaj manifestată prin dificultăţi în articularea cuvintelor, devenite neinteligibile. (< fr. *barylalie*)
barilét *s. n.* mic baril[2] (la un ceas). (< fr. *barilet*)
barimetríe *s. f.* aprecierea greutăţii animalelor vii pe bază de măsurători. (< fr. *barymétrie*)
barimétru *s. n.* instrument pentru determinarea intensităţii zgomotelor. (< fr. *barymètre*)
barimorfóză *s. f.* influenţă morfogenetică a forţei de gravitaţie asupra organelor plantelor; geomorfoză. (< fr. *barymorphose*)
barioláj *s. n.* (*muz.*) executarea rapidă a unei succesiuni de sunete, trecând alternativ de la o coardă la alta. (< fr. *bariolage*)
bariolát, -ă *adj.* însemnat cu benzi de culori asortate bizar; pestriţ, bălţat. (< fr. *bariolé*)
barión *s. m.* particulă elementară grea, cu masă de repaus egală sau mai mare decât cea a nucleonului. (< fr. *baryon*)
bariónic, -ă *adj.* referitor la barion. (< fr. *barionique*)
bariotróp *s. n.* problemă enigmistică constând în găsirea unui cuvânt, cu două sau mai multe sensuri, după cum intervine accentul. (< it. *bariotrop*)
barisféră *s. f.* centrosferă (1). (< fr. *barysphère*)
baríş *s. n.* **1.** broboadă subţire şi uşoară; maramă, testemel, tulpan. **2.** stofă fină de lână. (după fr. *barège*)
barítă *s. f.* (hidr)oxid de bariu, folosit în radiologia tubului digestiv. (< fr. *baryte*)
baritifér, -ă adj. care conţine barită. (< fr. *barytifère*)
baritimíe *s. f.* tulburare de afectivitate manifestată prin dificultate în exprimarea emotivităţii. (< *bari-* + *timie*)
baritínă *s. f.* sulfat natural de bariu. (< fr. *barytine*)
baritón/barîton I. *s. m.* cântăreţ cu voce de bariton /II, 1/. **II.** *s. n.* **1.** voce bărbătească cu timbru intermediar între tenor şi bas. **2.** instrument de suflat, de alamă, cu timbru şi ambitus corespunzător. (< it. *baritono*, fr. *baryton*)
baritonál, -ă *adj.* de bariton. (< germ. *baritonal*)
baritóză *s. f.* pneumoconioză provocată de inhalarea prelungită a pulberilor de sulfat de bariu sau barită. (< fr. *barytose*)
báriu *s. n.* metal moale, alcalino-pământos, de culoare albă-argintie, la fabricarea vopselelor, a sticlei etc. (< fr. *baryum*)
bárjă *s. f.* **1.** barcă cu o velă pătrată, pentru pescuitul pe râuri. **2.** navă cu fundul plat, pentru transporturi grele pe căile navigabile. (< fr. *barge*)
barlóng, -ă *adj.* **1.** mai lung într-o parte decât în alta. **2.** cu latura mai lungă în faţă. (< fr. *barlong*)
bárman, -ă *s. m. f.* cel care serveşte la bar[1]; proprietar al unui bar. (< engl., fr. *barman*)
barn *s. m.* unitate de suprafaţă, de 10^{-24} cm^2, în fizica nucleară. (< fr. *barn*)
BARO-/BARI-, -bár(ă) *elem.* „greutate, presiune", „grav". (< fr. *baro-/bary-*, *-bare*, cf. gr. *baros*, *barys*)
baroánă *s. f.* baroneasă. (< fr. *baronne*)
baróc, -ă *adj.* **1.** *stil* ~ (şi *s. n.*) = stil în arhitectură, pictură, literatură, muzică, predominant între sfârşitul Renaşterii şi mijlocul sec. XVIII, care cultivă libertatea şi monumentalitatea formelor, ornamentaţia excesivă, inventivitatea şi fantezia exprimării. • stil de la sfârşitul perioadelor clasice, în care forma se dezvoltă în dauna conţinutului. **2.** (*fig.*) exagerat; bizar, extravagant. (< fr. *baroque*, it. *barocco*)
barocámeră *s. f.* cameră pentru încercarea rezistenţei fizice a piloţilor şi sportivilor în condiţii de variaţie a altitudinii şi presiunii. (< *baro-* + *cameră*)
bárocco *adv.* (*muz.*) în stil baroc. (< it. *barocco*)
barochísm *s. n.* caracter baroc al unei opere de artă (< fr. *baroquisme*)
barochíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al barochismului. (< it. *barocchista*)
barochizá *vb. tr.* a imita stilul baroc, a adapta ceva acestui stil. (< germ. *barockisieren*)
barochizánt, -ă *adj.* cu caracter voit baroc. (< *barochiza* + *-ant*)
barocóră *adj., s. f.* (plantă) la care însămânţarea se face pe loc. (< fr. *barochore*)
barocoríe *s. f.* însămânţare pe arealul propriu, datorită greutăţii fructelor şi seminţelor. (< fr. *barochorie*)

barofíl, -ă *adj.* (despre organisme) care se dezvoltă în locuri cu presiune ridicată. (< fr. *barophile*)
barofób, -ă *adj.* (despre organisme) care trăiește în medii de viață cu presiuni atmosferice scăzute. (< fr. *barophobe*)
barofobíe *s. f.* teamă patologică de gravitație. (< fr. *barophobie*)
baroforéză *s. f.* difuzie a particulelor dintr-o suspensie sub influența gravitației. (< fr. *baroforeuse*)
barognozíe *s. f.* posibilitatea de a aprecia, fără a vedea, greutatea și consistența obiectelor. (< engl. *barognosis*)
barográf *s. n.* barometru înregistrator. (< fr. *barographe*)
barográmă *s. f.* diagramă înregistrată la barograf. (< fr. *barogramme*)
barométric, -ă *adj.* referitor la barometru. (< fr. *barométrique*)
barometríe *s. f.* parte a fizicii despre tehnicile și aparatele de măsurare a presiunii atmosferice. (< fr. *barométrie*)
barométru *s. n.* **1.** instrument pentru măsurarea presiunii atmosferice. **2.** *(fig.)* ~ *de opinie* = ceea ce servește pentru a măsura, a estima. (< fr. *baromètre*)
barón *s. m.* **1.** senior feudal care avea pe pământurile sale drepturi absolute. • titlu de noblețe între cavaler și viconte. **2.** *(ir.)* cel care ocupă o poziție importantă (într-un sector economic). (< fr. *baron*, germ. *Baron*)
baronarcóză *s. f.* narcoză prin inhalarea unui amestec de gaze la o presiune mai mare decât cea atmosferică. (< fr. *baronarcose*)
baronát *s. n.* *(rar)* baronie. (< germ. *Baronat*)
baroneásă *s. f.* femeie având titlul de baron; soție, fiică de baron; baroană. (< it. *baronessa*)
baronét *s. m.* titlu de noblețe, în Anglia, dat unui ordin de cavaleri. (< fr. *baronnet*)
baroniál, -ă *adj.* de baron. (< fr. *baronnial*)
baroníe *s. f.* titlu de baron; domeniul unui baron; baronat. (< fr. *baronnie*)
baroreceptór *s. m.* presoreceptor. (< fr. *barorécepteur*)
baroscóp *s. n.* balanță folosită pentru a demonstra existența presiunii atmosferice. (< fr. *baroscope*)
barosensíbil, -ă *adj.* (despre organe) sensibil la presiune. (< fr. *barosensible*)
barostát *s. n.* aparat pentru menținerea unei presiuni constante. (< fr. *barostat*)
barót *s. n.* semipreparat din fondant sau ciocolată și miezul fructelor oleaginoase (nuci, alune, migdale). (< fr. *barrot*)
barotaxíe *s. f.* reacție locomotorie a organismelor la modificările presiunii mediului. (< fr. *barotaxie*)
baroterapie *s. f.* tratare a unor maladii cu presiuni determinate sau al aerului comprimat. (< fr. *barothérapie*)
barotermográf *s. n.* barotermometru înregistrator. (< germ. *Barothermograph*)
barotermométru *s. n.* instrument pentru determinarea simultană a presiunii și a temperaturii aerului. (< fr. *barothermomètre*)
barotraumátic, -ă *adj.* provocat de modificările presiunii atmosferice. (< fr. *barotraumatique*)
barotraumatísm *s. n.* stare patologică provocată de o variație bruscă de presiune. (< fr. *barotraumatisme*)
barotróp, -ă *adj.* (despre distribuția presiunii și a densității) în care suprafețele atmosferice sunt izobare. (< fr. *barotrope*)
barotropísm *s. n.* reacție a substanței vii față de variațiile de presiune. (< fr. *barotropisme*)
baróu *s. n.* organizație profesională a avocaților dintr-o anumită unitate administrativ-teritorială. (< fr. *barreau*)
barráncos *s. n. pl.* mici văi formate de ape pe flancurile unui con vulcanic. (< sp. *barrancos*)
barremián, -ă *adj., s. n.* (din) penultimul etaj al cretacicului inferior. (< fr. *barrémien*)
bárter *s. n.* acord, în practica comercială, prin care părțile convin să schimbe între ele mărfuri de valori egale. (< engl. *barter*)
bartolinítă *s. f.* inflamație (de natură genococică) a glandelor vestibulului vaginului. (< fr. *bartholinite*)
bartonián, -ă *adj., s. n.* (din) ultimul etaj al eocenului. (< fr. *bartonien*)
barzói *s. m.* câine rusesc cu siluetă grațioasă și zveltă, folosit la vânătoare și agrement. (< rus. *barzoi*)
bas I. *s. m.* **1.** cântăreț cu voce de bas (II). **2.** vocea bărbătească cea mai gravă. **o** ~*-bariton* = voce intermediară între cea de bas și cea de bariton. **II.** instrument de suflat de alamă care produce sunetele cele mai grave; contrabas. (< it. *basso*, fr. *basse*)
basc[1] *s. n.* parte a unei jachete (fuste) care acoperă șoldurile. (< fr. *basque*)
basc[2] *s. n.* / **báscă** *s. f.* beretă cu marginile îndoite înăuntru. (< fr. /beret/ *basque*)
basc[3], **-ă I.** *s. m. pl.* (populație preindo-europeană) din Pirinei (între Franța și Spania). **II.** *adj. s. n. f.* (locuitor) din această populație. • *(s. f.)* limbă aglutinantă vorbită de basci. (< fr. *basque*)
búscă . *s. f.* v. b a s c [2] .
báschet I. *s. n.* joc sportiv între două echipe a câte 5 jucători, în care mingea se aruncă într-un coș fixat de un stâlp pe terenul echipei adverse; baschetbal. **II.** *s. m. pl.* încălțăminte de sport asemănătoare unor ghete de pânză cu talpă groasă. (< engl., fr. *basket*)
baschetbál *s. n.* *(rar)* baschet (I). (< engl., fr. *basket-ball*)
baschetbalíst, **-ă** *s. m. f.* jucător de baschet. (< *baschetbal* + *-ist*)
basculá *vb. intr.* a executa o mișcare de rotație limitată în jurul unei axe orizontale. (< fr. *basculer*)
basculánt, -ă I. *adj.* care basculează. **II.** *adj., s. f.* (autocamion) echipat cu o benă basculantă. (< fr. *basculant*)
basculatór *s. n.* dispozitiv mecanic pentru descărcarea prin basculare a unui autocamion, vagonet etc. (după fr. *basculeur*)
bascúlă *s. f.* **1.** balanță cu două brațe inegale, pentru greutăți mari. **2.** pârghie cu punctul de sprijin la mijloc pe o axă, încât să permită o mișcare oscilatorie liberă. • aparat de gimnastică pentru executarea diferitelor sărituri acrobatice. • dispozitiv care permite modificarea poziției în raport cu axa optică a unei părți a aparatului fotografic. **3.** partea metalică a armelor de vânătoare cu țevi mobile. (< fr. *bascule*)
baseball /béizbol/ *s. n.* joc sportiv practicat (la americani) între două echipe a câte 9 jucători, asemănător cu oina. (< engl. *baseball*)
básedow/basedów *s. n.* boală cauzată de hipersecreția tiroidei, manifestată prin bulbucarea ochilor, stare de nervozitate și palpitații. (< germ. *Basedow*)
basedowián, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de basedow. (< fr. *basedowien*)
basedowism *s. n.* criză acută, în timpul bolii basedow, după o tiroidectomie, caracterizată prin creșterea stării de anxietate, agitație, tahicardie etc. (< fr. *basedowisme*)
basét *s. m.* **1.** câine de vânătoare cu corpul alungit și labele scurte, cu pete roșietice sau negre. **2.** rasă franceză de găini cu picioare foarte scurte. (< fr. *basset*)
basic /béizic/ *s. n.* *(inform.)* limbaj de programare a calculatoarelor, utilizat în regim convențional și interpretativ. (< engl. *basic*)
basíc-english /béizic-ingliș/ *s. f.* formă simplificată a limbii engleze, cu un minimum de cuvinte și forme gramaticale. (< engl. *basic-english*)
basic-french /béizic-frenci/ *s. f.* formă simplificată a limbii franceze, cu un vocabular și o gramatică reduse. (< engl. *basic-french*)
basidiál, -ă *adj.* al basidiei. (< fr. *basidial*)
basídie *s. f.* organ special la basidiomicete pe care se formează sporii. (< germ. *Basidie*)
BASIDIO- *elem.* „basidie". (< fr. *basidio-*, cf. gr. *basidion*, bază mică)
basidiocárp *s. n.* organ de fructificație care produce basidiospori. (< fr. *basidiocarpe*)
basidiofór, -ă I. *adj.* care poartă basidii. **II.** *s. m.* suport al basidiilor. (< fr. *basidiophore*)
basidiomicéte *s. f. pl.* clasă de ciuperci saprofite sau parazite care se înmulțesc prin basidiospori. (< fr. *basidiomycètes*)
basidiospór *s. m.* spor format pe basidii. (< fr. *basidiospore*)
basist *s. m.* muzicant care cântă la contrabas sau alt instrument cu timbru grav. (< fr. *bassiste*)

basón *s. n.* **1.** fagot. **2.** mod de a cânta la orgă. (< fr. *basson*, it. *bassone*)
basoreliéf *s. n.* sculptură în care figurile ies în relief pe un fond scund. (< it. *bassorilievo*, fr. *bas-relief*)
basrefléx *s. n.* procedeu de accentuare a frecvenţelor joase la un difuzor prin montarea într-o cutie specială prin reducerea distorsiunilor. (< fr. *bass-reflex*)
bassétto *s. n.* instrument muzical cu coarde şi arcuş din sec. XVIII-XIX, asemănător contrabasului. (< it. *bassetto*)
básta *interj.* ajunge! destul! (< it. *basta*)
bastárd, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (copil) conceput în afara căsătoriei; nelegitim. **2.** hibrid. (< it. *bastardo*, germ. *Bastard*)
bastardizá *vb. tr.* a hibrida. (< germ. *bastardisieren*)
bastárni *s. m. pl.* populaţie germanică, aşezată în regiunea Dunării inferioare în sec. II î.H., şi asimilată în parte de geto-daci. (< lat. *bastarnae*)
bastídă *s. f.* **1.** mică lucrare provizorie, pentru a ataca o fortificaţie. **2.** oraş fortificat pentru apărarea unui stat seniorial sau a unui domeniu. (< fr. *bastide*)
bastílie *s. f.* **1.** (în Evul Mediu) construcţie dintr-un sistem de fortificaţii. **2.** castel întărit. **3.** (*fig.*) închisoare, cetăţuie fortificată; simbol al puterii arbitrare. (< fr. *bastille*)
bastiménţ *s. n.* navă de război de mare tonaj. (< it. *bastimento*)
bastingáj *s. n.* cheson (2) la bordul unei nave, în care se păstrează hamacele şi alte materiale ale echipajului. (< fr. *bastingage*)
bastión *s. n.* **1.** lucrare de fortificaţie în formă de turn scund şi puternic, cu două flancuri şi două feţe. **2.** (*fig.*) ceea ce constituie un sprijin solid. (< fr. *bastion*)
bastón *s. n.* **1.** obiect în formă de băţ, ca sprijin la mers. **o** ~ *de mareşal* = baston purtat de mareşal ca semn distinctiv al demnităţii. **2.** băţ de mărimi diferite în gimnastica medicală cu scop corectiv. **3.** bară cilindrică din metal sau lemn, cu diferite întrebuinţări la bordul unei nave, pentru ridicarea pavilioanelor, susţinerea tendei etc. (< it. *bastone*)
bastoná *vb. tr.* (*rar*) a lovi cu bastonul (1). (< *baston*)
bastonádă *s. f.* bătaie cu bastonul, ciomăgeală. (< fr. *bastonnade*)
bastonátă *s. f.* element grafic caracteristic scrierii de mână. (< it. *bastonata*)
basúto *s. m.* populaţie africană negroidă din familia de limbi bantu. (< *basuto*/land/, protectorat în Africa australă)
başkír, -ă **I.** *s. m. pl.* popor care locuieşte în Başlkiria (fosta URSS). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. f.*) limbă din familia altaică, ramura turcică, vorbită de başkiri. (< rus. *baskhir*)
bataj *s. n.* operaţia de lovire repetată cu bătătoarea a masei de material fibros, în filatură. • utilajul cu care se execută. (< fr. *battage*)
batalión *s. n.* **1.** subunitate militară din mai multe companii. **2.** (*fig.; fam.*) mulţime (de fiinţe). (< pol., rus. *batalion*, it. *battaglione*)
batalionár, -ă *adj.* care aparţine unui batalion. (< fr. *bataillonaire*)
batalíst *s. n.* (*rar*) pictor de bătălii, de scene de război. (< it. *battaglista*)
batánt, -ă **I.** *adj.* (despre uşi, ferestre) care poate executa o mişcare de rotaţie limitată în jurul unei axe verticale. **II.** *s. n.* panou mobil la o poartă sau uşă. (< fr. *battant*)
batárd, -ă *adj.* (despre scriere) cu caracter de scriere rondă şi cursivă. • (*s. f.*) caracter de literă al acestei scrieri. (< fr. *batarde*)
batárdă *s. f.* pâine franţuzească de un kilogram, asemănătoare cu bagheta (7). (< fr. /pain/*batard*)
batardóu *s. n.* construcţie provizorie, dig din lemn, oţel sau beton pentru împiedicarea pătrunderii apei într-o zonă de lucru. (< fr. *batardeau*)
batarísm *s. n.* tulburare de limbaj rezultând din accele-rarea exprimării verbale şi având drept urmare o incorectă pronunţare. (< engl. *battarism*)
batát **I.** *s. m.* plantă perenă asemănătoare cartofului, foarte bogată în amidon, vitamine şi zahăr. **II.** *s. f.* tuberculul de batat. (< sp., port. *batata*, rus. *batat*)
batáv, -ă **I.** *s. m. pl.* populaţie germanică, care locuia în Antichitate pe teritoriul Olandei de azi, la gurile Rinului în sec. I î.H., ulterior supusă de romani şi apoi asimilată de franci. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) care aparţine acestei populaţii. (< fr. *batave/s/*, lat. *batavi*)
-bátă v. bati-.
batél *s. n.* (*rar*) vaporaş. (< it. *battello*)
bateliér *s. m.* matelot din echipajul unui batel. (< it. *battelliere*)
bateríe *s. f.* **1.** subunitate de artilerie, dintr-un număr variabil de plutoane, tunuri, rachete etc. • terasament care protejează tunurile în poziţie de tragere. • ansamblul tunurilor de acelaşi calibru de pe o navă. **2.** ansamblu de aparate, dispozitive, piese, legate între ele (la lavoar, cadă, duş, bucătărie etc.), care îndeplinesc aceeaşi operaţie. **o** ~ *electrică* = ansamblu de mai multe pile sau acumulatoare electrice, legate în serie; ~ *solară* = grup de celule fotoelectrice care transformă energia solară în energie electrică. **3.** vas cu gheaţă pentru a răci vinul şi sifonul din sticle; frapieră. **4.** grupul instrumentelor de percuţie într-o orchestră. **5.** ~ *de teste* = ansamblu de teste care vizează un anume aspect al structurii psihologice a cuiva. **6.** ansamblu de cuşti metalice suprapuse, pentru întreţinerea păsărilor, purceilor sau iepurilor de casă. (< fr. *batterie*, it. *batteria*)
baterist *s. m.* cântăreţ la baterie (4). (< *baterie* + *-ist*)
bathonián, -ă *adj., s. n.* (din) etajul superior al jurasicului mediu. (< fr. *bathonien*)
BATI-/BATO-, -bátă *elem.* „adânc", „adâncime". (< fr. *bathy-, batho-, -bathe*, cf. gr. *bathys, bathos*, profund)
batiálă *adj. zonă* ~ = zona oceanică, între 2000 şi 2500 m adâncime. (< fr. *bathyal*)
batíc *s. n.* **1.** ţesătură colorată şi imprimată. **2.** basma. (< fr. *batik*)
baticardíe *s. f.* situare mai jos a inimii. (< fr. *bathycardie*)
baticentéză *s. f.* puncţie profundă efectuată cu ajutorul unui instrument chirurgical. (< fr. *bathycentère*)
batíestezíe *s. f.* sensibilitate profundă mioarticulară pri-vind mişcările şi poziţia corpului. (< fr. *bathyesthésie*, engl. *bathesthesia*)
batigastríe *s. f.* situare a stomacului mai jos faţă de poziţia normală. (< fr. *bathygastrie*)
batigráf *s. n.* batimetru înregistrator. (< fr. *bathygraphe*)
batigrafíe *s. f.* înregistrare a adâncimilor mărilor şi oceanelor. (< fr. *bathygraphie*)
batigrámă *s. f.* diagramă înregistrată de batigraf. (< fr. *bathygramme*)
batimétrie, -ă *adj.* referitor la batimetrie. (< fr. *bathymétrique*)
batimetríe *s. f.* **1.** ramură a hidrometriei care se ocupă cu măsurarea adâncimii apei în ocean, mări, lacuri şi râuri. **2.** distribuţie pe verticală a organismelor dintr-un anumit mediu. (< fr. *bathymétrie*)
batimétru *s. n.* aparat folosit în batimetrie (1). (< fr. *bathymètre*)
batipelágică *adj. zonă* ~ = zona oceanică de mare adâncime (2000-6000 m). (< fr. *bathypélagique*)
batiplanctón *s. n.* plancton al zonelor de mare adâncime a mărilor. (< fr. *bathyplancton*)
batipnée *s. f.* respiraţie profundă. (< fr. *bathypnée*)
batireométru *s. n.* instrument pentru înregistrarea direcţiei şi vitezei curenţilor marini. (< fr. *bathyrhéomètre*)
batiscáf *s. n.* submarin pentru explorări oceanografice, la mari adâncimi. (< fr. *bathyscaphe*)
batisféră *s. f.* nacelă sferică suspendată cu un cablu, pentru cercetări submarine la mari adâncimi. (< fr. *bathysphère*)
batíst *s. n.* pânză foarte fină de bumbac sau de in. (< fr. *batiste*)
batístă *s. f.* bucată mică de pânză pentru şters nasul, faţa etc. (< fr. *batiste*)
batitermográf *s. n.* aparat pentru înregistrarea temperaturii apei la adâncimi. (< fr. *bathythermographe*)
batíu *s. n.* **1.** construcţie de metal care formează legătura dintre un motor, o maşină etc. şi fundaţie. **2.** cadru pe care se montează mecanismele maşinilor-unelte. (< fr. *bâti*)
batmán[1] *s. m.* jucător din ofensiva unei echipe de crichet. (< engl. *batsman*)
batmán[2] *s. m.* ofiţer în armata britanică, şef de apuntare. (< engl. *batman*)

BATMO- *elem.* „excitabilitate". (< fr., engl. *bathmo-*, cf. gr. *bathmos*, treaptă, grad)

batmotróp, -ă *adj.* referitor la excitabilitatea fibrei musculare. (< fr. *bathmotrope*)

batmotropísm *s. n.* însuşire a fibrelor musculare de a fi batmotrope. (< fr. *bathmotropisme*)

BATO[1]**-** v. bati-.

BATO[2]**-** *elem.* „(rug de) mure". (< fr. *bato-*, cf. gr. *batos*)

batocróm *s. n.* efect produs de o grupare de atomi, care, introdusă în molecula unei substanţe organice, determină închiderea culorii acesteia. (< fr. *bathocrôme*)

batofobíe *s. f.* teamă patologică de adâncime terestră. (< fr. *bathophobie*)

batografíe *s. f.* batologie[2]. (< fr. *batographie*)

batolít *s. m.* rocă intruzivă, în formă de masiv, din răcirea şi consolidarea magmei în interiorul scoarţei terestre. (< fr. *batholite*)

batológie, -ă *adj.* referitor la batologie[1]. (< fr. *battologique*)

batologíe[1] *s. f.* repetiţie de cuvinte sau de fraze, inutilă şi plictisitoare. (< fr. *battologie*)

batologíe[2] *s. f.* studiu şi descriere sistematică a speciilor de mure; batografie. (< fr. *batologie*)

batométru *s. n.* instrument pentru recoltarea probelor de aluviuni sau de apă de mare de la diferite adâncimi. (< fr. *bathomètre*)

batón *s. n.* bucată (de vanilie, de ciocolată etc.) în formă de bastonaş. (< fr. *bâton*)

batóză *s. f.* maşină agricolă pentru desfacerea boabelor din spice, păstăi, porumbi etc. (< fr. *batteuse*)

BATRAC(O)- *elem.* „broască". (< fr. *batrach/o/-*, cf. gr. *batrakhos*)

batraciéni *s. m. pl.* amfibieni. (< fr. *batraciens*)

batracocultúră *s. f.* ranicultură. (< *batraco-* + *-cultură*[2])

batracofăg, -ă *adj.* care se hrăneşte cu broaşte. (< *batraco-* + *-fag*[2])

batracofobíe *s. f.* teamă patologică de broaşte. (< *batraco-* + *-fobie*[2])

batracoíd, -ă *adj.* în formă de, cu aspect de broască. (< fr. *batrachoïde*)

batracospérm, -ă *adj.* asemănător cu ouăle de broască. (< fr. *batrachosperme*)

BATRO- *elem.* „proeminenţă, protruzie". (< fr. *bathro-*, cf. gr. *bathron*, treaptă, pas)

batrocefál, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care prezintă batrocefalie. (< *batro-* + *– cefal*)

batrocefalíe *s. f.* deformare a craniului caracterizată prin protruzia posterioară a occipitalului. (< *batrocefal* + *-ie*)

battement /bat-mán/ *s. n. (coregr., scrimă)* mişcări ale piciorului liber înainte, înapoi sau lateral, cu sau fără deplasare de pe sol. (< fr. *battement*)

battúta *s. f. (muz.)* abatere, revenire la o succesiune metrică ori de tempo riguroasă; măsură, tact. (< it. *battuta*)

batúră *s. f.* şanţ pe ambele laturi ale chilei unei nave de lemn pe care se prind coastele şi bordajul. (< it. *battura*)

baud /bo/ *s. m.* unitate de viteză în transmisiunile telegrafice. (< fr. *baud*)

baudelairianism /bod-le-/ *s. n.* imitaţie a poeziei lui Baudelaire, care exprimă drama omului modern apăsat de spleen, obsedat de ideea morţii, încercat de sentimente satanice şi însetat de absolut. (< fr. *Baudelaire* + *-ian* + *-ism*)

bauxítă *s. f.* rocă sedimentară roşie-brună, bogată în silicaţi de aluminiu, opal, caolinit etc.. (< fr. *bauxite*)

bauxític, -ă *adj.* care conţine bauxită. (< fr. *bauxitique*)

bavárd, -ă *adj.* **1.** vorbăreţ, guraliv, limbut. **2.** incapabil de a păstra un secret; indiscret. (< fr. *bavard*)

bavardáj *s. n.* hiperactivitate verbală, lipsită de consistenţă în ce priveşte conţinutul de idei şi informaţii; flecăreală. (< fr. *bavardage*)

bavaréz, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Bavaria. **II.** *s. f.* preparat culinar cu aspect gelatinos, din ciocolată, rom etc., care se serveşte rece, între brânzeturi şi fructe. (< fr. *bavarois*, (II) *bavaroise*)

bávă *s. f.* parte a peretelui unei gogoşi de mătase din care se extrage mătasea superioară. (< it. *bava*, fr. *bave*)

bavétă *s. f.* **1.** partea de sus a unui şorţ. • şerveţel la gâtul copiilor când mănâncă; bărbiţă. **2.** şorţ de tablă deasupra coamei la acoperiş. **3.** apărătoare de cauciuc la roţile (din spate) ale autovehiculelor. (< fr. *bavette*)

bavúră *s. f.* **1.** (*tehn.*) porţiune de material în relief faţă de profilul cerut al unei piese metalice, rezultată din prelucrare. **2.** (*poligr.*) contur îngroşat, lăsat de o cerneală proastă. (< fr. *bavure*)

bax *s. n.* cutie (de diferite dimensiuni) pentru ambalaj. (< engl. *box*)

bayóu *s. f.* **1.** canal ce traversează terenurile mlăştinoase. **2.** lac în formă de semicerc pe bucla unui meandru. (< fr., engl. *bayou*)

bazá *vb.* **I.** *refl., tr.* a (se) întemeia, a (se) sprijini (pe ceva). **II.** *refl.* a avea încredere (în). (< fr. *baser*)

bazái, -ă *adj.* referitor la bază, al bazei. (< fr. *basal*)

bazált *s. n.* rocă magmatică efuzivă cu structură porfirică, compactă, la construcţii şi pavaje. (< fr. *basalte*, lat. *basaltes*)

bazáltic, -ă *adj.* format din bazalt. (< fr. *basaltique*)

bazaltínă *s. f.* piatră din bazalt concasat. (< fr. *basaltine*)

bazaménţ *s. n.* **1.** piedestal, soclu (la o statuie, la o coloană). **2.** temelie, bază. (< it. *basamento*)

bazár *s. n.* **1.** complex comercial de tip oriental, dintr-un şir de prăvălii sau tarabe, unde se vând obiecte de tot felul; (*p. ext.*) târg, piaţă. **2.** magazin de obiecte diverse. (< fr. *bazar*)

bazardá *vb. tr. (fam.)* a se debarasa de ceva pe căi cât mai rapide; a vinde de urgenţă, indiferent de preţ. (< fr. *bazarder*)

bázăf *s. f.* **1.** parte inferioară a unui corp, edificiu etc.; temelie, fundament. • distanţă între difuzoarele (externe) ale unui sistem de redare radiofonică. **2.** electrod corespunzător zonei dintre două joncţiuni ale unui tranzistor. **3.** (*mat.*) număr real, pozitiv şi diferit de 1, la care se face logaritmarea. **o** *~ a puterii* (unui număr) = număr care se ridică la puterea indicată de exponent. • latură a unui poligon sau faţă a unui poliedru, în poziţia cea mai de jos. **4.** element fundamental, esenţial a ceva (cuvânt, combinaţie chimică etc.). **o** *de ~* = principal, fundamental; *a pune ~ele* = a întemeia, a înfiinţa. **5.** totalitatea relaţiilor de producţie dintr-o etapă determinată a dezvoltării sociale, economice, pe care se înalţă suprastructura corespunzătoare. **6.** loc de concentrare a unor oameni, trupe, mijloace materiale etc. pentru o activitate determinată. **o** *~ militară* = zonă special amenajată şi dotată cu instalaţii, în care sunt concentrate unităţi, mijloace şi materiale de luptă. **7.** *~ sportivă* = teren special amenajat şi dotat pentru practicarea diferitelor sporturi. **8.** substanţă chimică cu gust leşietic, care albăstreşte hârtia de turnesol şi care, în combinaţie cu un acid, formează o sare; substanţă care poate fixa protonii eliberaţi de un acid. (< fr. *base*, /5/ rus. *baza*)

BAZI- *elem.* „fundament, bază"; „alcalin". (< fr. *basi-*, cf. gr. *basis*, suport)

bázic, -ă *adj.* (despre substanţe) care are proprietăţile unei baze; alcalin. (< fr. *basique*)

bazicítate *s. f.* **1.** caracterul de bază (8) al unui corp; alcalinitate. **2.** numărul de ioni de hidrogen din molecula unui acid care pot fi substituiţi printr-un metal. (< fr. *basicité*)

bazificáre *s. f.* trecere a unui corp chimic la starea de bază. (după fr. *basification*)

bazifíl, -ă *adj., s. f.* (plantă) care preferă solurile alcaline. (< fr. *basiphile*)

bazilíx, -ă *adj.* (despre anterelor staminelor) care se dezvoltă de la bază spre vârf. (< fr. *basifix*)

bazifúg, -ă *adj.* (despre organe vegetale) care se dezvoltă de la bază spre vârf. (< fr. *basifuge*)

bazigamíe *s. f.* fecundaţie la care tubul polinic pătrunde în sacul embrionar prin regiunea şalazei. (< fr. *basigamie*)

bazilár, -ă *adj.* **1.** (*anat.*) care serveşte ca bază. **2.** la baza unui organ. (< fr. *basilaire*)

bazilát, -ă *adj.* cu baze lăţite. (< fr. *basilé*)

bazilaterál, -ă *adj.* lateral la bază. (< fr. *basilatéral*)

bazíleu *s. m.* **1.** (în Grecia homerică) titlu purtat de conducătorii tribali. **2.** (în Atena) titlu al celui de-al doilea arhonte. **3.** titlu purtat de împăraţii bizantini şi de regii persani până la cucerirea arabă. (< fr., gr. *basileus*)

bazilián, -ă **I.** *adj.* referitor la ordinul Sf. Basil (Vasile cel Mare); care aparţine acestui ordin. **II.** *s. m. f.* călugăr(iţă) din ordinul Sf. Basil. (< fr. *basilien*)

bazilicál, -ă *adj.* de bazilică. (< fr. *basilical*)

bazilicále *s. f. pl.* colecţie de legi juridice publicate de unii împăraţi bizantini. (< lat. *basilicorum libri*)

bazílică *s. f.* **1.** edificiu public roman de formă dreptunghiulară, cu interiorul împărţit prin şiruri de coloane, care servea ca loc de judecată, bursă comercială sau loc de adunări. • biserică din primele secole ale creştinismului, după planul bazilicilor romane. **2.** biserică catolică de mari proporţii. (< lat., it. *basilica*, fr. *basilique*)

bazilísă *s. f.* soţie a unui bazileu. (< it. *basilissa*)

bazilísc *s. n.* **1.** (*mit.*) şarpe, fiinţă fantastică cu privire ucigătoare. **2.** gen de şopârlă din America Centrală cu limba groasă, capul şi gâtul scurte, coadă lungă, având pe cap o excrescenţă epidermică triunghiulară. **3.** tun lung folosit pe galere. (< it. *basilisco*, gr. *basiliskos*)

bazín *s. n.* **1.** rezervor mare de apă, alimentat de la o sursă. **2.** suprafaţă de apă în incinta unui port pentru staţionarea navelor. **3.** regiune de unde un curs de apă îşi adună afluenţii. **4.** regiune cu zăcăminte de minereuri. **5.** vas din metal, piatră sau ceramică, conic ori în formă de calotă sferică. • element de arhitectură constând dintr-o cavitate prismatică sau cilindrică, destinată să conţină apă. **6.** parte inferioară a cavităţii abdominale, între oasele iliace; pelvis. (< fr. *bassin*)

bazinérv, -ă *adj.* (despre frunze) cu nervuri divergente de la baza limbului. (< fr. *basinerve*)

bazinét *s. n.* **1.** mic bazin. **2.** parte a rinichilor de unde pornesc tuburile urinifere. (< fr. *bassinet*)

BAZIO- *elem.* „baza craniului". (< fr. *basio-*, cf. gr. *basis*, suport)

bazioním *s. n.* nume de bază în sistematica plantelor. (< fr. *basionyme*)

baziotríb *s. n.* instrument obstetrical folosit în baziotripsie. (< fr. *basiotribe*)

baziotripsíe *s. f.* operaţie constând în zdrobirea craniului fetal, când fătul nu poate fi extras prin craniotomie sau cranioclazie. (< fr. *basiotripsie*, engl. *basiotrypsy*)

bazipetál, -ă *adj.* (despre frunze, inflorescenţe) care se dezvoltă dinspre vârf spre bază. (< germ. *basipetal*)

bazitón, -ă *adj.* (despre plante) cu dezvoltare mai pronunţată în partea bazală. (< fr. *basitone*)

BAZO- *elem.* „mers, deplasare"; „bazic". (< fr. *baso-*, cf. gr. *basis*)

bazocít *s. n.* leucocită bazofilă. (< fr. *basocyte*)

bazocitopeníe *s. f.* absenţa leucocitelor bazofile din sânge. (< fr. *basocytopénie*)

bazofíl, -ă *adj., s. n.* (leucocită) cu afinitate pentru coloranţi bazici. (< fr. *basophile*)

bazofilíe *s. f.* **1.** însuşirea de a fi bazofil. **2.** creşterea excesivă a numărului de leucocite din sânge. (< fr. *basophilie*)

bazofobíe *s. f.* teamă patologică de a merge, de a cădea din mers. (< fr. *basophobie*)

bazón *s. n.* bucată de stofă, piele sau pânză aplicată pe turul pantalonilor sau chiloţilor, pentru a-i întări. (după fr. *basane*)

bazoná *vb. tr.* a aplica bazoane. (după fr. *basaner*)

bazooka /-zúca/ *s. f.* **1.** aruncător portativ de grenade antitanc. **2.** (*telec.*) transformator de simetrizare. (< engl. *bazooka*)

bazopeníe *s. f.* scădere a numărului bazofilelor din sângele periferic. (< fr. *basopénie*)

bărbiér *s. m.* frizer. (< it. *barbiere*)

beagle /bigl/ *s. m.* câine de vânătoare de rasă engleză, mic, robust, curajos, cu urechile lungi, plate. (< engl. *beagle*)

beat /bit/ **I.** *adj. inv.* care aparţine beatnicilor. **II.** *s. n.* **1.** (*jazz*) bătaie, timp al unei măsuri. **2.** stil în rockul modern (şi în jazz) la începutul deceniului al şaptelea, care presupune accentuarea tuturor celor patru timpi ai măsurii. • (în formaţiile instrumentale) prezenţa tobei mari. (< engl. *beat*)

beatífic, -ă /be-a-/ *adj.* care beatifică. • (*s. m. f.*) cel care trăieşte o bucurie spirituală. (< fr. *béatifique*)

beatifică *vb. tr.* a trece pe cineva, după moarte, în rândul sfinţilor. (< lat. *beatificare*, fr. *béatifier*)

beatitúdine *s. f.* **1.** stare de fericire deplină. **2.** stare patologică de euforie permanentă. (< lat. *beatitudo*, fr. *béatitude*)

beatnic /bitnic/ *s. m.* tânăr care, prin neîngrijire şi stridenţă, vrea să-şi afişeze nemulţumirea şi protestul faţă de o societate pe care o consideră inumană; (*p. ext.*) tânăr (din Occident) cu plete şi ţinută neîngrijită. (< engl., fr. *beatnik*)

beaujolais /bojolé/ *s. n.* vin de Beaujolais (regiune din orientul Masivul central al Franţei. (< fr. *beaujolais*)

bébe/bebé *s. m (fam.)* copil mic, drăgălaş, bebi. (< fr. *bébé*, engl. *baby*)

bébi *s. m.* bebe. (< engl. *baby*)

bé-bop *s. n.* v. b o p .

bec[1] *s. n.* **1.** balonaş de sticlă cu un soclu şi un filament în interior, care devine incandescent şi luminează, străbătut de un curent electric. **2.** mulură la partea de jos a ferestrei, destinată a împiedica prelingerea apei de ploaie pe faţadă. (< fr. *bec*)

bec[2] *s. m.* (*rar*) jucător fundaş de fotbal. (< engl. *back*)

becár *s. m.* accident muzical care, pus înaintea unei note, anulează un diez sau un bemol. (< fr. *bécarre*)

becáţă *s. f.* pasăre migratoare de baltă, cu ciocul şi picioarele lungi, gustoasă; becaţină. (după fr. *bécasse*)

becaţínă *s. f.* becaţă. (după fr. *bécassine*)

bechíe *s. f.* **1.** dispozitiv pe care se sprijină coada avionului. **2.** apărătoare metalică a elicei unei ambarcaţiuni. • proptea care împiedică răsturnarea unei nave naufragiate. (< fr. *béquille*)

becquerél /beche-/ *s. m.* curie[2]. (< fr. *becquerel*)

becquerelít *s. n.* mineral radioactiv de uraniu. (< fr. *bécquerelite*)

bedón *s. n.* (*muz.*) tobă mare. (< fr. *bedon*)

beduín, -ă **I.** *s. m. pl.* populaţie (semi)arabă din Pen. Arabică şi din nordul Africii. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) care aparţine acestei populaţii. (< fr. *bédouin*)

beep /bip/ *s. n.* semnal sonor de avertizare emis de un aparat de comunicaţii; ţiuit. (< engl. *beep-beep*)

beeper /bipăr/ *s. n.* pager. (< engl. *beeper*)

begárd *s. m.* membru al societăţilor mistice care se formau în sec. XIII în scopul atingerii perfecţiunii evanghelice. (< fr. *bégard*)

beghináj *s. n.* comunitate de beghine. (< fr. *béguinage*)

beghínă *s. f.* călugăriţă văduvă sau celibatară, din Evul Mediu, care, fără a fi pronunţat un jurământ, trăia în mănăstire, constituind confrerii caritative. (< fr. *béguine*)

begoniacée *s. f. pl.* familie de plante dialipetale erbacee perene sau frutescente monoice: begonia. (< fr. *bégoniacées*)

begónie *s. f.* plantă ornamentală cu frunze mari, verzi sau roşii şi flori albe, roz sau roşii, originară din ţările calde. (< fr. *bégonia*)

behaísm *s. n.* doctrină religioasă, derivată din babism, care îşi propunea modernizarea islamismului. (< fr. *béhaisme*)

behavioralísm *s. n.* direcţie politologică americană care îşi propune să cerceteze comportamentul politic. (după engl. *behavioral sciences*)

behaviorísm *s. n.* concepţie care consideră psihologia ca ştiinţă a comportamentului, ignorând conştiinţa; comportamentism. (< engl. *behaviourism*, fr. *béhaviorisme*)

behavioríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al behaviorismului. (< fr. *béhavioriste*)

bej *adj. inv., s. n.* (de) culoare cafeniu-deschis. (< fr. *beige*)

bel *s. m.* unitate de măsură pentru intensitatea acustică: nivelul sonor al unui sunet a cărui intensitate este de zece ori mai mare decât pragul de audibilitate. (< fr. *bel*)

beladónă *s. f.* **1.** plantă cu flori brune-violete şi fructe negre care conţine diverşi alcaloizi (atropina etc.); mătrăgună. **2.** medicament preparat din rădăcinile şi din frunzele acestei plante. (< fr. *belladone*, it. *belladonna*)

belarús/bielorús, -ă **I.** *s. m. pl.* popor din ramura slavilor de răsărit, care locuieşte în Belarus, Bielorusia. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. f.*) limbă slavă din grupul oriental, vorbit de belaruşi. (< rus. *belarus*)

belcánto *s. n.* stil de interpretare în muzica vocală italiană, care urmăreşte frumuseţea liniei melodice. (< it. *bel canto*)

béle-árte *s. f. pl.* nume dat artelor frumoase (pictură, sculptură etc.). (< it. *belle arti*)

belemnít *s. m.* moluscă cefalopodă fosilă, cu un os intern de susținere. (< fr. *bélemnite*)
beletríst *s. m.* scriitor de beletristică. (< germ. *Belletrist*)
beletrístic, -ă I. *adj.* care aparține beletristicii. II. *s. f.* literatura artistică. (< germ. *belletristisch*, /II/ *Belletristik*)
belg, -ă I. *s. m. pl.* triburi celtice care populau în Antichitate teritoriul dintre Sena și Rin, supuși de romani în sec. I î.H. II. *adj., s. m. f.* (locuitor) referitor la belgi; belgic. (< fr. *belge*, lat. *belga*)
belgián, -ă I. *s. m.* popor care locuiește în Belgia. II. *adj., s. m. f.* (locuitor) care aparține acestui popor. (< *Belgia* + *-an*)
belgíc, -ă *adj., s. m. f.* belg. (< lat. *belgicus*)
belicísm *s. n.* atitudine, doctrină a celor care preconi-zează folosirea forței, a războiului. (< fr. *bellicisme*)
belicíst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care susține folosirea forței în relațiile internaționale; belicos. (< fr. *belliciste*)
belicós, -oásă *adj.* războinic, agresiv; amenințător. (< lat. *bellicosus*, fr. *belliqueux*)
beliéră *s. f.* verigă de care se atârnă sabia. (< fr. *bélière*)
beligeránt, -ă *adj., s. m. f.* (stat, armată) în stare de război. (< fr. *belligérant*, lat. *belligerans*)
beligeránță *s. f.* calitatea de beligerant; stare de război. (< fr. *belligérance*)
belinográf *s. n.* aparat pentru transmiterea de imagini fotografice la distanță prin telegrafie. (< fr. *bélinographe*)
belinográmă *s. f.* imagine transmisă prin belinograf. (< fr. *bélinogramme*)
belítă *s. f.* exploziv de siguranță în minele de cărbuni. (< fr. *bellite*)
BELON(O)- *elem.* „vârf ascuțit, ac". (< fr. *bélon/o/-*, cf. gr. *belone*)
beloníde *s. n. pl.* familie de pești teleosteeni marini, din ordinul beloniformelor. (< lat. *belonidae*)
belonifórme *s. n. pl.* ordin din clasa actinopterigienilor, pești osoși marini cu corpul alungit și cilindric: zăganul. (< fr. *beloniformes*)
belonofobíe *s. f.* teamă patologică de înțepăturile cu acul. (după fr. *bélonéphobie*)
belótă *s. f.* joc de cărți, folosite cu 32 de cărți, între 2, 3 sau 4 jucători. (< fr. *belote*)
belúga *s. f.* cetaceu asemănător cu narvalul, alb, din mările arctice. (< fr. *béluga*)
belvedére *s. f.* pavilion, terasă pe un loc ridicat care permite o largă panoramă. (< fr. *belvédère*, it. *belvedere*)
bemól I. *s. m.* accident muzical care coboară cu un semiton nota pe care o precedă. II. *adj.* (despre note) coborât cu un semiton. (< fr. *bémol*, it. *bemolle*)
bemolá *vb. tr.* a bemoliza. (< *bemol*)
bemolizá *vb. tr.* a marca o notă cu un bemol; a bemola. (< fr. *bémoliser*)
bemolizát, -ă *adj. (fon;* despre sunete) caracterizat prin coborârea intensității. (< fr. *bémolisé*)
bénă *s. f.* 1. platformă închisă, cutie a unui autocamion în care se transportă beton sau alte materiale. 2. cupă a unei macarale care prinde materialul de transportat. (< fr. *benne*)
bench mark *s. m.* cotă de nivel. (< engl. *bench mark*)
bénding *s. n.* alternarea arcușului cu ciupirea coardelor (la contrabas). (< engl. *bending*)
béndix *s. n.* mecanism care permite angrenarea pini-onului electromotorului de pornire cu coroana dințată de pe volantul motorului. (< fr. *bendix*)
benedictín, -ă I. *s. m. f.* călugăr(iță) dintr-un ordin catolic, care a desfășurat o susținută activitate în domeniul construcțiilor. **o** *muncă de* ~ = muncă intelectuală minuți-oasă și de lungă durată. II. *adj.* 1. care aparține benedic-tinilor. 2. *(fig.)* laborios, harnic, muncitor. III. *s. f.* lichior prin macerarea în alcool a unor plante aromate, preparat la început după rețeta călugărilor benedictini. (< fr. *bénédictin*/e/)
benedicțiúne *s. f.* grație, binecuvântare (solemnă). (< fr. *bénédiction*, lat. *benedictio*)
benéfic, -ă *adj.* favorabil, binefăcător. (< fr. *bénéfique*, lat. *beneficus*)
beneficiá *vb. intr.* a avea un beneficiu, a trage un folos. (< fr. *bénéficier*)
beneficiár, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care beneficiază de ceva. • persoană, întreprindere, instituție pentru care se execută o lucrare, se prestează diferite servicii. (< fr. *bénéficiaire*, lat. *beneficiarius*)
beneficiu *s. n.* 1. (în feudalism) concesiune de pământ făcută de un suzeran unui vasal ca recompensă în schimbul achitării de unele obligații. 2. folos, profit, câștig. **o** ~ *de inventar* = drept de care se bucură un moștenitor de a accepta condiționat o succesiune. • venit net al unei întreprinderi; sursă de acumulare. **o** *sub* ~ *de inventar* = în mod provizoriu, sub rezervat verificării. (< lat. *beneficium*, fr. *bénéfice*)
benetitále *s. f. pl.* ordin de plante gimnosperme inferioare, fosile, cu trunchiul scurt și masiv, terminat la partea superioară cu un buchet de frunze, care fac trecerea la angiosperme. (< fr. *bennetittales*)
benetíte *s. f. pl.* clasă de gimnosperme fosile care fac trecerea la angiosperme. (< fr. *benetittés*)
benevól, -ă *adj.* făcut de bunăvoie, nesilit. (< fr. *bénévole*, lat. *benevolus*)
bengál *adj. foc* ~ = foc de artificii, puternic și viu colorat. (< fr. */feu de/ Bengale*)
bengaléz, -ă I. *s. m. pl.* popor indo-european care populează regiunea cursului inferior al Gangelui și Brahmaputrei. II. *adj., s. m. f.* (locuitor) din Bengal; bengali (I). III. *s. f.* bengali (III). IV. *adj.* care aparține bengalezilor. (< *Bengal* + *-ez*)
bengáli/bengalí I. *s. m.* (*rar*) pasăre mică, asemănătoare vrabiei, trăind în regiunile calde. II. *adj., s. m. f.* bengalez (II). III. *s. f.* limbă derivată din sanscrită, vorbită în Bengal; bengaleză. (< fr. *bengali*)
benign, -ă *adj.* (despre boli) care nu dă complicații sau stări grave. (< lat. *benignus*, fr. *bénigne*)
benignitáte *s. f.* stare benignă. (< fr. *bénignité*)
beninéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Benin (Africa). (< *Benin* + *-ez*)
benjamín *s. m.* (*livr.*) copil iubit, răsfățat (cel mai mic dintre frați). (< fr. *benjamin*)
benoár *s. n.* (*rar*) lojă la parter. (< fr. *baignoire*)
bentál, -ă I. *adj.* bentonic. II. *s. n.* bentos. (< germ. *benthal*)
béntic, -ă *adj.* bentonic. (< fr. *benthique*)
BENTO- *elem.* „adânc, adâncime". (< fr. *bentho-*, cf. gr. *benthos*)
bentofág, -ă *adj.* care se hrănește cu viețuitoare bentonice. (< fr. *benthophage*)
bentofíl, -ă *adj., s. m.* (pește) care își depune icrele pe un substrat vegetal, pietros sau nisipos. (< fr. *benthophile*)
bentofíte *s. f. pl.* plante fixate pe fundul mărilor sau al apelor dulci. (< lat. *benthophytae*)
bentogén, -ă *adj.* (despre sedimente marine) de origine organică. (< fr. *benthogène*)
bentográf *s. n.* aparat cu care se poate fotografia fundul mării. (< fr. *benthographe*)
bentónic, -ă *adj.* care trăiește pe fundul apelor; bental; bentic. (< fr. *benthonique*, germ. *bentonisch*)
bentonít *s. n.* rocă sedimentară argiloasă, din silicat de aluminiu hidratat, coloidal, folosit ca decolorant și dezodorizant. (< fr. *bentonite*)
béntos *s. n.* totalitatea organismelor vegetale și animale care trăiesc pe fundul bălților, lacurilor, mărilor și oceanelor; bental. (< fr. gr. *benthos*)
bentoscóp *s. n.* aparat de scufundare, sferic, atașat printr-un cablu de o navă de cercetări. (< *bentos* + *-scop*)
benzaldehídă *s. f.* aldehidă aromatică din benzen, lichid incolor, cu miros de migdale amare, folosit în parfumerie, în industria coloranților etc. (< fr. *benzaldéhyde*)
benzamídă *s. f.* amidă a acidului benzoic, cristalizată, solubilă în apă, folosită în sinteze organice. (< fr. *benzamide*)
benzedrínă *s. f.* amfetamină. (< fr. *benzédrine*)
benzén *s. m.* hidrocarbură aromatică, lichid incolor, volatil, din gudronul de huilă și întrebuințată larg în industrie. (< fr. *benzène*)
benzénic, -ă *adj.* care conține benzen. (< fr. *benzénique*)

benzenísm *s. n.* benzolism. (< fr. *benzénisme*)
benzensulfónic *adj. acid* ~ = acid obținut prin acțiunea acidului sulfuric asupra benzenului. (< fr. *benzène-sulfonique*)
benzidímă *s. f.* substanță aromatică cristalină, folosită la fabricarea coloranților. (< fr. *benzidine*)
benzíl[1] *s. m.* radical monovalent provenit din toluen prin îndepărtarea unui atom de hidrogen. (< fr. *benzyle*)
benzíl[2] *s. m.* substanță aromatică, cristalizată, galbenă, insolubilă în apă, foarte solubilă în benzen. (< fr. *benzile*)
benzilidén *s. m.* radical bivalent derivat din toluen prin eliminarea a doi atomi de hidrogen. (< fr. *benzylidène*)
benzinár *s. m.* proprietar, lucrător într-o benzinărie. (< *benzină* + *-ar*)
benzínă *s. f.* amestec lichid de hidrocarburi obținut prin distilarea primară a țițeiului, prin cracare sau sinteză. (< fr. *benzine*)
benzinăríe *s. f.* stație de distribuție a benzinei. (< *benzinar* + *-ie*)
benzoát *s. m.* sare sau ester al acidului benzoic. (< fr. *benzoate*)
benzóe *s. f.* produs natural vegetal, solid, conținând rășini, acid benzoic și un ulei volatil; smirnă. (< fr. *benzoë*)
benzofenónă *s. f.* cetonă aromatică formată prin distilarea benzoatului de calciu, substanță cristalizată, solubilă în alcool și eter. (< fr. *benzophénone*)
benzóic *adj. acid* ~ = acid aromatic din unele rășini vegetale (smirnă), folosit în medicină, în parfumerie și în industria coloranților. (< fr. *benzoïque*)
benzoíl *s. m.* radical monovalent derivat din acidul benzoic prin eliminarea grupării hidroxil; dibenzoil. (< fr. *benzoyl*)
benzoiláre *s. f.* introducere a radicalului benzoil în molecula unui compus organic. (după fr. *benzoylation*)
benzól *s. m.* amestec de benzen, toluen și xilen, rezultat din distilarea gudroanelor de huilă. (< fr. *benzol*)
benzolísm *s. n.* boală profesională datorată manipulării benzolului sau a derivaților lui, care se manifestă prin anemie și leucopenie; benzenism. (< fr. *benzolisme*)
benzonaftól *s. m.* benzoat de naftol, antiseptic intestinal. (< fr. *benzonaphtol*)
benzonitríl *s. m.* nitril de acid benzoic. (< fr. *benzonitrite*)
benzopirínă *s. f.* substanță gudronată, în fumul de țigară. (< fr. *benzopirine*)
benzopurpurínă *s. f.* substanță roșie, unul dintre cei mai imporanți coloranți pentru bumbac. (< fr. *benzopurpurine*)
benzpirén *s. n.* hidrocarbură extrasă din gudron, substanță puternic cancerigenă. (< germ. *Benzpyren*, engl. *benzpiren*)
beotísm *s. n.* lipsă de gust, de preocupări intelectuale; vulgaritate, bădărănie; caracter rudimentar în stil și în limbă. (< fr. *béotisme*)
beoțián, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (locuitor) din Beoția (Grecia). **2.** (om) ignorant, lipsit total de preocupări intelectuale. (< fr. *béotien*)
berbér, -ă **I.** *s. m. pl.* grup de populații din nordul Africii, urmașe ale vechilor libieni. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din aceste populații. • (*s. f.*) limbă din familia de limbi hamito-semitice vorbită de berberi. (< fr. *berbère*)
berberidacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate dialipetale, erbacee și lemnoase: dracila. (< fr. *berbéridacées*)
berceuse /ber-söz/ *s. f.* piesă instrumentală având la bază un cântec de leagăn, care exprimă un sentiment de duioșie. (< fr. *berceuse*)
berétă *s. f.* șapcă moale, fără cozoroc; bască. (< fr. *béret*, it. *berretta*)
bergamáscă *s. f.* vechi dans și cântec popular italian cu ritm vioi, interpretat de un grup de femei și bărbați așezați în cerc. (< fr. *bergamasque*, it. *bergamasco*)
berger /-jér/ *s. m.* rasă de câini ciobănești, folosiți la paza turmelor. (< fr. *berger*)
bergerétă *s. f.* mică arie cu subiect și aspect pastoral. (< fr. *bergerette*)
berginizáre *s. f.* procedeu de hidrogenare a hidrocarburilor grele, a gudroanelor, pentru a obține hidrocarburi ușoare. (după fr. *berginisation*)
bergsonián, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al bergsonismului. (< fr. *bergsonien*)
bergsonísm *s. n.* doctrina filosofică a lui Bergson, a cărei categorie centrală este „durata" și care susține că adevărul nu este accesibil cunoașterii științifice. (< fr. *bergsonisme*)
beri-béri *s. n.* boală din Extremul Orient, datorată lipsei vitaminei B_1 din organism. (< fr. *béribéri*)
beríl *s. n.* silicat natural de beriliu și aluminiu, mineral sticlos, incolor sau divers colorat, piatră prețioasă. (< fr. *béryl*, lat. *beryllus*, gr. *baryllos*)
berilióză *s. f.* boală profesională provocată de inhalarea pulberilor de beriliu. (< fr. *béryllëose*)
beríliu *s. n.* metal alb-cenușiu, ductil, maleabil, foarte dur și ușor, în unele aliaje ușoare; gluciniu. (< fr. *béryllium*)
berjéră *s. f.* fotoliu larg și adânc, cu spătar înalt, ușor prelungit lateral. (< fr. *bergère*)
berkeleián, -ă /berchle-/ *adj., s. m. f.* (adept) al berkeleismului. (< fr. *berkeleyen*)
berkeleísm /berclism/ *s. n.* sistem filosofic antiștiințific care susține că însușirile lucrurilor și înseși lucrurile nu sunt decât senzații ale omului. (< fr. *berkeleysme*)
berkéliu *s. n.* element sintetic radioactiv. (< fr. *berkélium*)
berlínă *s. f.* **1.** trăsură; cupeu cu patru locuri. **2.** caroserie de automobil cu patru uși și patru geamuri laterale. (< fr. *berline*)
berlinétă *s. f.* berlină (2) din dimensiuni reduse. (< it. *berlinetta*)
berlinéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Berlin. (< fr. *berlinois*)
bérmă *s. f.* întăritură pentru consolidarea unui taluz, făcută din pământul rezultat prin săparea șanțului. (< fr. *berme*, germ. *Berme*)
bermúdă *s. f.* șort până la genunchi. (< fr., engl. *bermuda*)
bernardín[1] *s. m.* câine de talie mare, viguros și musculos, alb cu pete roșii, originar din Elveția, dresat special pentru salvarea drumeților rătăciți în munți; saint-bernard. (< germ. *Bernhardiner*)
bernardín[2]**, -ă** *s. m. f.* călugăr(iță) dintr-o congregație, în sec. X desprinsă din ordinul benedictinilor. (< fr. *bernardin*)
bérnă *s. f.* în ~ = (despre steaguri) coborât pe jumătate, în semn de doliu. (< fr. *berne*)
bernéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Berna (Elveția). (după fr. *bernois*)
bernsteiniăn, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al bernsteinismului; bernstinist (< *Bernstein* n. pr. + *-ian*)
bernsteinism *s. n.* curent în social-democrația internațională, din Germania, în sec. XIX și XX, care a încercat să interpreteze de pe poziții eclectice și în spirit reformist, principalele teze ale marxismului. (< fr. *bernsteinisme*)
bernsteiníst, -ă *adj., s. m. f.* bernsteinian. (< *bernsten*/ism/ + *-ist*)
berriasían, -ă *s. n.* (din) primul etaj al cretacicului inferior. (< fr. *berriasien*)
bertillonáj *s. n.* sistem de identificare a criminalilor, bazat pe măsurători antropometrice. (< fr. *bertillonage*)
bertón *s. n.* (*rar*) barcă cu vâsle pliantă, din pânză cauciucată. (< fr. *berthon*)
besánt *s. m.* veche monedă de aur din Imperiul Bizantin. (< fr. *besant*)
bessi *s. m. pl.* **1.** veche populație tracică din Pen. Balcanică. **2.** nume dat pecenegilor de la izvoarele istorice și literare latine târzii. (< lat. *bessi*)
bestiál, -ă *adj.* de bestie; animalic; feroce, crud, inuman, brutal. (< fr. *bestial*, lat. *bestialis*)
bestialitáte *s. f.* **1.** fire, atitudine, pornire bestială. **2.** faptă bestială, monstruozitate. • perversiune sexuală prin săvârșirea actului sexual cu animale. (< fr. *bestialité*)
bestializá *vb. refl.* a deveni bestial. (< fr. *bestialiser*)
bestiár[1] *s. m.* gladiator care lupta cu fiarele sălbatice în arenele amfiteatrelor romane, în circuri. (< lat. *bestiarius*, fr. *bestiaire*)
bestiár[2] *s. n.* **1.** culegere medievală de fabule sau de povestiri alegorice despre animale. **2.** loc în care sunt închise animale sălbatice. **3.** (*pl.*) prelucrări în literatura medievală occidentală ale „Fiziologului". **4.** iconografie animalieră a unei opere sau unui asamblu de opere. (< lat. *bestiarius*, fr. *bestiaire*)
béstie *s. f.* animal sălbatic, fiară. • (*fig.*) om crud, feroce; brută. (< it., lat. *bestia*)
bestiólă *s. f.* vietate mică, gânganie. (< fr. *bestiole*, lat. *bestiola*)

bestseller /bestsélăr/ *s. n.* carte, disc de mare tiraj, cu un mare succes. (< engl. *best-seller*)
beşamél *s. n.* sos alb făcut cu smântână, unt şi făină. (< fr. *béchamel*)
béta *s. m.* **1.** a doua literă a alfabetului grecesc (B, b), corespunzând sunetului *b*. **2.** *radiaţie ~* = radiaţia emisă de nucleul izotopilor radioactivi, din electroni. (< fr. *bêta*)
betacism *s. n.* pronunţare alterată a consoanelor *b* şi *p*. (< engl. *betacism*)
betaínă *s. f.* substanţă, derivat al glicocolului, din sfecla de zahăr. (< fr. *bétaïne*)
betaterapíe *s. f.* tratament medical cu izotopi care constituie surse de radiaţii beta. (< fr. *bêtathérapie*)
betatrón *s. n.* accelerator ciclic de particule pentru accelerarea electronilor care imprimă energii foarte mari. (< fr. *bêtatron*)
betaxínă *s. f.* preparat farmaceutic din betamina B_1, care se prezintă sub formă de pastile sau fiole. (n. com.)
betél I. *s. m.* mic arbust tropical, din familia piperaceelor, cu tulpini grimpante cultivat pentru frunzele sale, cu gust înţepător. **II.** *s. n.* produs rezultat din acesta. (< fr. *bétel*, port. *betel*)
betíl *s. n.* piatră neagră care, în Antichitate, însoţea tribul în deplasările sale, purtată ca obiect sacru, ocrotitor, într-un cort, cu un cortegiu de prezicători. (< fr. *bétyle*, lat. *baetylus*, gr. *baïulos*)
betón *s. n.* amestec de pietriş, nisip, cu un liant şi apă, care, prin întărire, se transformă într-o masă rezistentă. • (*adj.*) (*fig.*; despre un argument, o demonstraţie) convingător, neclintit, tare (< fr. *béton*)
betoná *vb. intr., tr.* **1.** a turna betonul (în cofrajele unei construcţii). **2.** (*fig.*) a întări, a consolida. (< fr. *bétonner*)
betonáj *s. n.* betonare. (< fr. *bétonnage*)
betónică *s. f.* petunie. (< it. *betonica*)
betoniér *s. m.* (*rar*) betonist. (< fr. *bétonnier*)
betoniéră *s. f.* maşină pentru prepararea betonului. (< fr. *bétonnière*)
betoníst, -ă *s. m. f.* muncitor, inginer specializat în lucrări de beton; betonier. (< *beton* + *-ist*)
betonít *s. n.* bloc prefabricat de beton, folosit la exe-cutarea îmbrăcămintelor de tunel. (< fr. *bétonite*)
betonoscóp *s. n.* aparat pentru determinarea calităţii betonului. (< fr. *bétonoscope*)
betulacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate, cu flori unisexuate monoice, grupate în amenţi: mesteacănul, arinul etc. (< fr. *bétulacées*)
betúlă *s. f.* mesteacăn. (< lat. *betulla*)
bevatrón *s. n.* accelerator de particule capabil să dea electronilor o energie de miliarde de electronvolţi. (< fr. *bévatron*)
bezeá *s. f.* **1.** (*fam.*) sărut trimis cuiva apropiind şi depărtând vârful degetelor de buze. **2.** prăjitură făcută din albuş de ou bătut cu mult zahăr. (< fr. *baiser*)
bezél *s. n.* faţetă triunghiulară situată sub steluţa unei pietre de bijuterie. (< fr. *bezel*)
bezoár[1] *s. m.* specie de capre sălbatice din munţii stâncoşi din Creta, din Asia Mică şi din Caucaz. (< engl. *bezoar*)
bezoár[2] *s. n.* concreţiune calculoasă formată din resturi vegetale sau din păr, în tubul digestiv al unor patrupede. (< fr. *bézoard*)
bhakti *s. n.* **1.** (în literatura filosofică-religioasă sanscrită) calea spre contopirea cu divinitatea. **2.** orientare literară şi religioasă în sudul Indiei în sec. V-VI. (< sanscr. *bhakti*, devotament)
BI-/BIS- *elem.* „doi", „de două ori", „dublu". (< fr. *bi-*, *bis-*, cf. lat. *bis*)
biacid *adj.*/*s. m.* (corp) care posedă două funcţii acide; diacid. (< fr. *biacide*)
biacuminát, -ă *adj.* (despre frunze, fructe) terminat cu două vârfuri. (< fr. *biacuminé*)
biafréz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Biafra (Nigeria). • (*fig.*) (om) îmfometat, slab, nenutrit, rahitic. (< *Biafra* + *-ez*)
biánco *adj. (fin.)* în alb, necompletat. (< it. *bianco*)
bianuál, -ă *adj.* bienal. (< engl. *biannual*)
biapiculát, -ă *adj.* (*bot.*; despre unele organe) cu două vârguri, despicat la vârf. (< fr. *biapiculé*)
biarticulát, -ă *adj.* cu două articulaţii. (< fr. *biarticulé*)
biatlón *s. n.* concurs atletic combinat din două probe; (*spec.*) probă sportivă constând din alergări pe schi de fond şi trageri cu arma la ţintă. (< fr. *biathlon*, rus. *biatlon*)
biatloníst, -ă *s. m. f.* sportiv participant la un biatlon. (< *biatlon* + *-ist*)
biatómic, -ă *adj.* diatomic. (< fr. *biatomique*)
biaxiál, -ă *adj.* cu două axe. (< engl. *biaxial*)
bibázic *adj.* dibazic. (< fr. *bibasique*)
bibelóu *s. n.* mic obiect de artă, decorativ, pentru interior. (< fr. *bibelot*)
bíber 1. *s. m.* castor. **II.** *s. n.* blană de biber (1). (< germ. *Biber*)
biberét *s. m.* **1.** blăniţă de miel de culoare maro-roşcată. **2.** pluş gri sau maro, cu părul din lână ori din fibre sintetice, folosit pentru garnituri de gulere, manşete etc. (< germ. *Biberett*)
biberón *s. n.* flacon având la gură o tetină, pentru sugari. (< fr. *biberon*)
bíblic, -ă *adj.* referitor la Biblie; din timpul evocat de Biblie; (*p. ext.*) străvechi. (< fr. *biblique*)
BIBLIO- *elem.* „carte". (< fr. *biblio-*, cf. gr. *biblion*)
bibliobúz *s. n.* autobuz amenajat ca bibliotecă itinerantă. (< fr. *bibliobus*)
biblioclást, -ă *s. m. f.* cel care manifestă tendinţa patologică de a distruge sau mutila cărţile. (< germ. *Biblioklast*)
biblioclastíe *s. f.* act patologic de negare, de distrugere a cărţilor. • atitudine de respingere a unor lucrări înainte de a fi citite. (< *biblioclast* + *-ie*)
bibliofág, -ă *adj., s. m.* (insectă) care distruge cărţile şi actele. (< fr. *bibliophage*)
bibliofíl, -ă I. *s. m. f.* iubitor, colecţionar de cărţi preţioase, rare. **II.** *adj.* (despre cărţi, ediţii) rar şi preţios; realizat în condiţii grafice deosebite. (< fr. *bibliophile*)
bibliofílie *s. f.* **1.** pasiunea bibliofilului. **2.** ramură a bibliologiei care studiază cărţile sub raportul rarităţii, al valorii lor artistice. (< fr. *bibliophilie*)
bibliofilístic, -ă I. *adj.* de bibliofil. **II.** *adv.* din punct de vedere bibliofil. (< *bibliofil* + *-istic*)
bibliofílm *s. n.* copie fotografică pe film cu bandă îngustă a unui text. (< fr. *bibliofilm*)
bibliofób, -ă *s. m. f.* duşman al cărţilor. (< germ. *Bi-bliophobe*, engl. *bibliophob*)
bibliofobíe *s. f.* aversiune patologică faţă de cărţi, albume, biblioteci. (< germ. *Bibliophobie*, engl. *bibliphobia*)
bibliográf, -ă *s. m. f.* specialist în bibliografie (1). (< fr. *bibliographe*)
bibliografiá *vb. tr.* a selecţiona, clasifica, descrie şi adnota publicaţii. (< germ. *bibliographieren*)
bibliográfic, -ă *adj.* referitor la bibliografie. (< fr. *bi-bliographique*)
bibliografíe *s. f.* **1.** ramură a bibliologiei care se ocupă cu studiul tipăriturilor, al ediţiilor de opere literare, cu descrierea, aprecierea, sistematizarea şi răspândirea pu-blicaţiilor. **2.** listă a scrierilor care se referă la o anumită problemă. • material informativ asupra unei probleme. • totalitatea operelor unui autor. **3.** listă, publicaţie (periodică) cuprinzând titluri recent apărute. (< fr. *biblio-graphie*)
bibliolatríe *s. f.* acceptarea şi interpretarea literală a textului biblic. (< engl. *bibliolatrie*)
bibliológ, -ă *s. m. f.* specialist în bibliologie. (< fr. *bibliologue*)
bibliológíc, -ă *adj.* referitor la bibliologie. (< fr. *bibliologique*)
bibliologíe *s. f.* disciplină care studiază cărţile din punctul de vedere al formelor în care se prezintă, al istoricului lor etc. (< fr. *bibliologie*)
bibliomán, -ă *s. m. f.* colecţionar pasionat de cărţi (rare). (< fr. *bibliomane*)
bibliomaníe *s. f.* pasiune exagerată pentru cărţi. (< fr. *bibloma-nie*)
bibliomanţíe *s. f.* **1.** citirea pentru a cita; folosirea frecventă, exagerată a citatelor. **2.** reproducerea, povestirea din cărţi a unor pasaje memorabile. (< *biblio-* + *manţie*)
bibliometríe *s. f.* studiu cantitativ şi, eventual, statistic al producţiei, difuzării şi consumului de carte. (< *biblio-* + *-metrie*[2])

biblioráft *s. n.* mapă de carton, clasor pentru păstrarea corespondenței, a actelor etc. (< *biblio-* + *raft*)
biblioráma *s. f.* titlu de rubrică cu conținut complex (cronici, comentarii, noutăți) din lumea cărții. (< *biblio-* + *-rama*[2])
bibliotecár, -ă I. *s. m. f.* cel care are în grijă administrarea unei biblioteci. **II.** *s. n.* program care permite crearea, actualizarea și utilizarea unei biblioteci (3). (< fr. *bibliothécaire*)
bibliotécă *s. f.* **1.** colecție de cărți, manuscrise, publicații periodice etc., aranjate și clasate într-o anumită ordine; instituție, local care o adăpostește. • mobilă, raft, dulap pentru păstrarea cărților. **2.** nume dat unor colecții de tipărituri, identice ca aspect, care tratează teme dintr-un domeniu oarecare. **3.** colecție de programe într-o unitate de informatică. (< fr. *bibliothèque*, lat. *bibliotheca*)
biblioteconómie, -ă *adj.* referitor la biblioteconomie. (< fr. *bibliothéconomique*)
biblioteconomie *s. f.* ramură a bibliologiei care studiază organizarea și conducerea bibliotecilor. (< fr. *bi-bliothéconomie*)
bibliotéhnică *s. f.* tehnica producerii materiale a cărții. (după fr. *bibliotechnie*)
bibliotehnician, -ă *s. m. f.* tehnician specializat în organizarea bibliotecilor. (< *bibliotehnică* + *-ian*)
biblioterapie *s. f.* metodă de tratament în psihiatrie prin lecturi. (< fr. *bibliothérapie*)
biblíst, -ă *s. m. f.* specialist în biblistică. (< fr. *bibliste*)
biblistică *s. f.* studiul Bibliei. (< germ. *Biblistik*)
bic *s. n.* pix. (< fr. *bic*)
bicáblu *adj.* care funcționează cu două cabluri. (< fr. *bicâble*)
bicamerál, -ă *adj.* (despre organe legislative) cu două adunări reprezentative. (< fr. *bicaméral*)
bicameralísm *s. n.* doctrină care susține bicamerismul. (< fr. *bicaméralisme*)
bicamerísm *s. n.* sistem politic comportând două adunări legislative. (< fr. *bicamérisme*)
bicapsulár, -ă *adj.* (despre fructe compuse) cu două carpele asemănătoare unor capsule. (< fr. *bicapsulaire*)
bicarbonát *s. m.* sare a acidului carbonic, rezultat prin înlocuirea unui atom de hidrogen cu un metal. **o** ~ (*de sodiu*) = sare albă solubilă în apă, folosită la prepararea prafului de copt și ca activator al sucului gastric. (< fr. *bicarbonate*)
bicarpelár, -ă *adj.* provenit din două carpele. (< fr. *bicarpellaire*)
bicchiér *s. n.* (*rar*) pahar. (< it. *bichiere*)
bicefál, -ă *adj.* **1.** (despre un făt, un animal) cu două capete. **2.** (*fig.*) cu doi conducători. (< fr. *bicéphale*)
bicentenár, -ă I. *adj.* care durează de două sute de ani. **II.** *s. n.* al doilea centenar. (< fr. *bicentenaire*)
bicéntric, -ă *adj.* cu două centre. (< fr. *bicentrique*)
bíceps *s. m.* mușchi cu două ligamente la extremitatea superioară. (< fr., lat. *biceps*)
bichón /-șon/ *s. m.* câine de talie mică, cu părul lung, cu botul subțire, nasul negru și craniul plat, foarte inteligent, un companion desăvârșit al omului. (< fr. *bichon*)
biciclétă *s. f.* vehicul cu două roți așezate una în spatele celeilalte, pusă în mișcare, prin intermediul unui lanț, de două pedale acționate cu picioarele. **o** ~-*tandem* = bicicletă pentru două sau mai multe persoane, fiecare cu câte o pereche de pedale. (< fr. *bicyclette*)
bicíclic, -ă *adj.* **1.** cu două cicluri. • (despre compuși organici) care conține două cicluri închise în formulă. **2.** (*bot.*) dispus în două verticile sau cercuri. (< fr. *bicyclique*)
biciclíst, -ă *s. m. f.* cel care umblă pe bicicletă. (< fr. *bicycliste*)
bicíclu *s. n.* velociped cu două roți inegale, prima fiind roata motoare. (< fr. *bicycle*)
bicínie *s. f.* compoziție la început pentru două, apoi pentru mai multe voci, în muzica polifonică. (< lat. *bicinium*)
bicipitál, -ă *adj.* referitor la biceps. (< fr. *bicipital*)
bíckford *s. n.* cordon de materie fuzantă pentru aprinderea explozivelor, care arde lent. (< fr. *bickford*)
biclonál, -ă *adj.* (*med.*) cu dublă reproducere. (< *bi-* + engl., fr. *clonal*)
biclorúră *s. f.* compus din doi atomi de clor. (< fr. *bichlorure*)
bicolór, -ă *adj.* cu două culori. (< fr. *bicolore*)
biconcáv, -ă *adj.* cu două fețe concave opuse. (< fr. *biconcave*)
biconvéx, -ă *adj.* cu două fețe convexe opuse. (< fr. *biconvexe*)
bicordatúră *s. f.* (*muz.*) gamă dublă executată pe instrumente la care se cântă cu arcuș. (< it. *bicordatura*)
bicórn, -ă I. *adj.* bicornat. **II.** *s. n.* pălărie bărbătească cu două colțuri, care se mai poartă și azi în Occident de către academicieni, diplomați, la solemnități. (< fr. *bicorne*)
bicornát, -ă *adj.* cu două antene sau coarne; bicorn (1). (< engl. *bicornate*, fr. *bicornu*)
bicotidián, -ă *adj.* care are loc de două ori pe zi. (< fr. *biquotidien*)
bicromát *s. m.* sare obținută prin tratarea cu acid a cromatului unui metal. **o** ~ *de potasiu* = sare cristalizată, portocalie, folosită ca oxidant și colorant. (< fr. *bichromate*)
bicromíe *s. f.* tipar în două culori. (< fr. *bichromie*)
biculturalísm *s. n.* coexistență a două culturi naționale. (< fr. *biculturalisme*)
bicuspíd, -ă *adj.* (*anat.*) cu două vârfuri. (< fr. *bicuspide*)
bidactilíe *s. f.* anomalie congenitală a două degete la o mână sau la un picior. (< engl. *bidactyly*)
bidéu *s. n.* vas, chiuvetă, din porțelan sau metal, pentru toaleta intimă. (< fr. *bidet*)
bidimensionál, -ă *adj.* cu două dimensiuni. (< *bi-* + *dimensional*)
bidimensionalitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este dimensional. (< *bidimensional* + *-itate*)
bidirecționál, -ă *adj.* care are loc, se propagă în două direcții. (< *bi-* + *direcțional*)
bidón *s. n.* recipient portativ pentru lichide; vas de tablă în care se păstrează apa de băut în excursii, marșuri etc. (< fr. *bidon*)
bidonvílle /-vil/ *s. n.* cartier de locuințe mizere, improvizate din deșeuri industriale, din tabla bidoanelor uzate etc., unde locuiește populația săracă a unei metropole. (< fr. *bidonville*)
bié *s. n.* fâșie de material textil tăiată oblic, în croitorie. (< fr. *biais*)
Biedermeier /bidermáier/ *adj. stil* ~ = stil de mobilier caracterizat prin forme simple, suprafețe netede, lemn curbat, cu aspect general greoi. (cf. *Biedermeier*)
biéf *s. n.* porțiune a unui curs de apă, canal între două brațe, ecluze sau baraje. (< fr. *bief*)
biélă *s. f.* organ de mașină care transmite mișcarea unei alte piese sau transformă o formă de mișcare în alta. (< fr. *bielle*)
bielétă *s. f.* bielă de dimensiuni mici, articulată la capătul unei biele principale. (< fr. *biellette*)
bielorús, -ă *adj., s. m. f.* belarus.
bienál, -ă I. *adj.* **1.** care durează doi ani; bi(s)anual. **2.** care are loc o dată la doi ani. **II.** *s. f.* expoziție, festival, târg care se organizează la fiecare doi ani. (< fr. *biennal*, lat. *biennalis*)
biéniu *s. n.* interval de doi ani. (< lat. *biennium*)
bifá *vb. tr.* a face un mic semn anumitor cuvinte, cifre sau rânduri dintr-o listă. (< fr. *biffer*)
bifactoriál, -ă *adj.* care depinde de doi factori. (< fr. *bifactorial*)
bifazát, -ă *adj.* difazat. (< fr. *biphasé*)
bífă *s. f.* **1.** piatră prețioasă falsă. **2.** (*fig.*) aparență înșelătoare. (< fr. *biffe*)
bifér, -ă *adj.* (despre plante) care înflorește și fructifică de două ori pe an. (< fr. *bifère*)
bifíd, -ă *adj.* despicat în două, care formează două vârfuri. (< fr. *bifide*, lat. *bifidus*)
bifilár, -ă *adj.* (despre circuite) cu doi conductori separați. • (*mec.;* despre suspensii) cu două fire paralele. (< fr. *bifilaire*, engl. *biphilar*)
biflór, -ă *adj.* (despre plante) cu două flori. (< fr. *biflore*)
bifocál, -ă *adj.* (despre lentile) cu două distanțe focale diferite; (despre ochelari) cu lentile bifocale. (< fr. *bifocal*)
bifoliát, -ă *adj.* (despre plante) cu două frunze; difil. (< fr. *bifolié*)
bifolículă *s. f.* fruct uscat, dehiscent, format din două folicule. (< fr. *bifollicule*)
bifoliolát, -ă *adj.* (despre frunze compuse) cu numai două foliole. (< fr. *bifoliolé*)

bifór, -ă *adj.* (în stilul romanic şi gotic; despre o deschidere) cu două uşi sau canaturi despărţite printr-o colonetă, fiecare terminându-se printr-un arc. **2.** *uter ~* = malformaţie a uterului al cărui col prezintă două orificii. (< it. *bifora*)

bifórm, -ă *adj.* cu două forme. (< germ. *biform*, lat. *biformis*)

bíftec, -ă *s. n.* friptură din muşchi de vacă, muiată în unt topit, condimentată şi puţin prăjită. (< fr. *bifteck*, engl. *beef-steak*)

bifuncţionál, -ă *adj.* cu dublă funcţie. (< *bi-* + *funcţional*)

bifurcá *vb. refl.* a se despărţi în două ramuri, direcţii. (< fr. *bifurquer*)

bifurcáţie *s. f.* bifurcare; loc unde se bifurcă un drum, un râu etc. (< fr. *bifurcation*)

bifuzelát, -ă *adj.* cu două fuzelaje. (< *bi-* + *fuzelat*)

bíg *s. n.* linie de îndoire executată prin presare pe suprafaţa unui carton. (< germ. *Biga*)

bigám, -ă *adj., s. m. f.* (cel) vinovat de bigamie. (< fr. *bigame*, lat. *bigamus*)

bigamíe *s. f.* situaţie a cuiva căsătorit cu două persoane în acelaşi timp. (< fr. *bigamie*)

bígă[1] *s. f.* macara specială la bordul navelor pentru încărcări şi descărcări. (< fr. *bigue*, it. *biga*)

bígă[2] *s. f.* car roman cu două roţi, la care erau înhămaţi doi cai. (< lat. *biga*)

big band /bigbénd/ *s. n.* ansamblu mare orchestral de jaz. (< engl. *big band*)

Big Bang /bigbéng *s. n.* (*astr.*) marea explozie (ipotetică) a atomului primitiv de materie, care a iniţiat expansiunea universului. (< engl. *Bing Bang/theory/*)

bigeminát, -ă *adj.* **1.** (despre frunze) cu peţiol comun divizat în două. **2.** (despre puls) a cărui pulsaţie normală este urmată de o extrasistolă. **3.** (despre golul unei ferestre, uşi) divizat în patru părţi. (< fr. *bigéminé*)

bígeminísm *s. n.* tulburare a ritmului inimii, cu un puls bigeminat. (< fr. *bigéminisme*)

bigenéric, -ă *adj.* (despre plante) provenit din două genuri deosebite. (< fr. *bigénérique*)

bígnónia *s. f.* arbore decorativ cu frunze foarte mari, în formă de inimă şi flori albe. (< fr. *bignonia*)

bignoniacée *s. f. pl.* familie de plante gamopetale exotice cu plante lemnoase: bignonia, catalpa etc. (< fr. *bignoniacées*)

biguanídă *s. f.* substanţă derivată din guanidină, folosită la diabet. (< fr. *biguanide*)

bigót, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care se conformează strict tuturor preceptelor rituale ale unei religii; habotnic. (< fr. *bigot*)

bigoterie *s. f.* bigotism. (< fr. *bigoterie*)

bigotísm *s. n.* caracter, atitudine de bigot; bigoterie. (< fr. *bigotisme*)

bigrílă *s. f.* tub electronic cu două grile. (< fr. *bigrille*)

big-store /bigstór/ *s. n.* supermagazin. (< engl. *big store*)

bígudíu *s. n.* mică tijă metalică pe care se răsuceşte părul pentru a-l ondula. (< fr. *bigoudi*)

biguínă /-ghi-/ *s. f.* **1.** dans popular din Antile, cu tempo lent şi cu caracter melancolic; melodia corespunzătoare. **2.** dans originar din Ins. Martinica, în tempo rapid, cu un ritm şi acompaniament caracteristice. (< sp., fr. *biguine*)

biharí *s. f.* limbă indo-ariană modernă vorbită în India. (< fr. *bihari*)

bihebdomadár, -ă *adj., s. n.* (publicaţie) care apare de două ori pe săptămână. (< fr. *bihebdomadaire*)

biiodúră *s. f.* sare cu două molecule de iod. (< fr. *biiodure*)

bijectív, -ă *adj.* (*mat.;* despre funcţii) în acelaşi timp surjectivă şi injectivă. (< fr. *bijectif*)

bijécţie *s. f.* (*mat.*) funcţie bijectivă. (< fr. *bijection*)

bijuterie *s. f.* **1.** obiect de podoabă; giuvaer. • (*fig.*) lucru elegant şi de mare preţ. **2.** magazin, atelier de bijuterii. (< fr. *bijouterie*)

bijutiér *s. m.* cel care execută sau vinde bijuterii; giuvaergiu. (< fr. *bijoutier*)

bíker *s. m.* /báicăr/ motociclist. (< engl. *biker*).

bikíni *s. n.* **1.** costum de baie feminin din două piese de dimensiuni foarte reduse. **2.** chilot scurt. (< engl., fr. *bikini*)

bikinián, -ă *adj.* **1.** din atolul Bikini. **2.** (*fig.*) pustiu, gol, de apocalips atomic; şocant, exploziv. (< engl. *bikinian*)

bilabiál, -ă *adj., s. f.* (consoană) care se articulează prin participarea buzelor. (< fr. *bilabial*)

bilabiát, -ă *adj.* (despre corolă, caliciu) cu două labii. (< fr. *bilabié*)

bilánţ *s. n.* **1.** tablou contabil al activului şi pasivului unei întreprinderi sau activităţi financiare, economice etc., la un moment dat. **2.** (*biol.*) sinteză cantitativă a tuturor elementelor primite şi cedate de organism. **3.** (*fig.*) situaţie finală, rezultat al unei acţiuni. (< germ. *Bilanz*)

bilanţiér, -ă **I.** *adj.* cu caracter de bilanţ. **II.** *s. n.* registru de înscriere a bilanţurilor. (< it. *bilancierre*)

bílaterál, -ă *adj.* **1.** cu două laturi, feţe (opuse, sime-trice). **2.** referitor la cele două laturi, aspecte ale unui lucru. **3.** (despre contracte, convenţii) care angajează reciproc cele două părţi; bipartit. (< fr. *bilatéral*)

bilateralísm *s. n.* sistem de echilibrare a schimburilor economice internaţionale pe acordul bilateral. (< germ. *Bilateralismus*)

bilateralitáte *s. f.* însuşirea de a fi bilateral. (< *bilateral* + *-itate*)

bílă[1] *s. f.* produs de secreţie al ficatului, cu rol fiziologic în digestie; fiere. (< fr. *bile*)

bílă[2] *s. f.* **1.** sferă de lemn, sticlă, metal etc. pentru popice, biliard, rulmenţi etc. **2.** (albă, roşie, neagră etc.) notă care se dădea în trecut la unele facultăţi. **3.** (*fam.*) cap. **4.** stâlp de lemn, rotund, în construcţii. (< fr. *bille*)

bildungsromán *s. n.* roman care înfăţişează procesul de formare a personalităţii eroului sub acţiunea educaţiei şi a experienţei dobândite. (< germ. *Bildungsroman*)

bildugsromanésc, -ă *adj.* de bildungsvoman. (< *bildungsroman* + *-esc*)

bílentílă *s. f.* sistem optic din două semilentile, obţinut prin secţionarea în diametru a unei lentile convergente. (< *bi-* + *lentilă*)

bilét *s. n.* **1.** scrisoare scurtă. **2.** tabletă (4). **3.** mic imprimat care confirmă un drept (la un spectacol, de călătorie etc.). **o** *~ de bancă* = bancnotă; *~ de* (sau *la*) *ordin* = titlu de credit prin care semnatarul se angajează faţă de beneficiar să plătească o anumită sumă de bani, la scadenţă; cambie. (< fr. *billet*, it. *biglietto*)

bilétă *s. f.* semifabricat din oţel cu secţiunea pătrată, din care se laminează bare, sârme etc.; ţaglă. (< fr. *billette*)

bilharzíe *s. f.* schistozomă. (< fr. *bilharzie*)

bilharzióză *s. f.* schistozomiază. (< fr. *bilharziose*)

BILI(O)- *elem.* „bilă, fiere". (< fr., germ., engl. *bili*/o/-, cf. lat. *bilis*)

biliár, -ă *adj.* referitor la bilă[1]. **o** *veziculă ~ă* = băşica fierii; colecist. (< fr. *biliaire*)

biliárd *s. n.* joc cu 3 bile colorate, mişcate prin lovirea uneia dintre ele cu tacul pe o masă acoperită cu postav verde; masa însăşi. (< it. *biliardo*, fr. *billard*)

bilicultúră *s. f.* cultură a agentului patogen al unei maladii infecţioase într-un mediu adecvatbilei[1]. (< *bili* + *cultură*)

biligén, -ă *adj.* care produce fiere. (< fr. *biligène*)

biligenéză *s. f.* proces de producere a bilei[1]. (< fr. *biligenèse*)

bilíngv, -ă *adj.* care vorbeşte două limbi. • scris în două limbi. (< fr. *bilingue*, lat. *bilinguis*)

bilingvísm *s. n.* situaţie a unui vorbitor bilingv. (< fr. *bilinguisme*)

biliniár, -ă *adj.* (*mat.;* despre forma unui polinom liniar şi omogen) cu două grupe diferite de variabile. (< fr. *bilinéaire*)

bilión *s. n.* **1.** o mie de miliarde sau un milion de milioane (10^{12}). **2.** (în uzul actual american) miliard; biliard[2]. (< fr. *billion*)

bilionár, -ă *s. m. f.* (*rar*) posesor al unei averi de bilioane. (< fr. *billionnaire*)

biliopatíe *s. f.* numire generică pentru afecţiunile bilei[1]. (< *bilio-* + *-patie*)

bilioprív, -ă *adj.* provocat de lipsa bilei[1]. (< fr. *bilioprive*)

biliós, -oásă *adj.* care prezintă o excesivă secreţie biliară. • (despre temperament) iritabil, nervos, irascibil. (< fr. *bilieux*)

biliragíe *s. f.* scurgere a bilei[1] către exterior. (< fr. *bilirragie*)

bilirubínă *s. f.* pigment biliar de culoare roşie, rezultat din descompunerea hemoglobinei. (< fr. *bilirubine*)

bilirubinemíe *s. f.* prezența bilirubinei în sânge. (< fr. *bilirubinémie*)
bilirubinurie *s. f.* prezența bilirubinei în urină. (< engl. *bilirubinuria*)
biliurie *s. f.* prezența de pigmenți sau săruri biliare în urină. (< fr. *biliurie*)
biliverdínă *s. f.* pigment biliar de culoare verde, produs al oxidării bilirubinei. (< fr. *biliverdine*)
bill *s. n.* proiect de lege propus parlamentului englez; legea votată. (< engl., fr. *bill*)
bilobát, -ă *adj.* cu doi lobi. (< fr. *bilobé*)
bilobectomíe *s. f.* rezecție a doi lobi pulmonari. (< *bi-* + *lobectomie*)
bilóc *adj.* (despre avioane) cu două locuri; biplas. (după fr. *biplace*)
bilocáție *s. f.* posibilitatea de a te afla în același timp în două locuri diferite. (< *bi-* + *locație*)
biloculár, -ă *adj.* cu două locuri (2). (< fr. *biloculaire*)
biloculáre *s. f.* deformare patologică a unui organ anatomic, care se împarte în două loji. (după fr. *biloculation*)
bilogíe *s. f.* malformație cardiacă congenitală caracterizată prin asocierea unei comunicări interventriculare cu o îngustare a aortei pulmonare. (< fr. *bilogie*)
bilolíză *s. f.* liză bacteriană în prezența bilei sau a sărurilor biliare. (< *bilă*[1] + *-liză*[2])
bilón[1] *s. m.* **1.** aliaj monetar în compoziția căruia intră în cea mai mare parte sau exclusiv metale comune. **2.** monedă divizionară, cu valoare intrinsecă, inferioară valorii sale nominale. (< fr. *billon*)
bilón[2] *s. n.* ridicătură de pământ de-a lungul unui rând de plante cultivate. (< fr. *billon*)
bilonáre *s. f.* acțiunea de executare a biloanelor[2]. (< fr. *billonner*)
bilunár, -ă *adj.* care se face, apare de două ori pe lună; bimensual. (< *bi-* + *lunar*)
bimán, -ă *adj.* (cu referire la om) cu două mâini. (< fr. *bimane*)
bimediánă *s. f.* segment de dreaptă care unește, într-un patrulater, mijloacele a două laturi opuse, ori, într-un tetraedru, mijloacele a două muchii opuse. (< *bi-* + *mediană*)
bimémbru, -ă *adj.* cu două membre, cu doi membri. **o** *propoziție ~ă* = propoziție în care există și subiectul și predicatul. (< it. *bimembre*)
bimensuál, -ă *adj.* bilunar. (< fr. *bimensuel*)
bimestriál, -ă *adj.* care are loc, apare o dată la două luni. (< fr. *bimestriel*)
biméstru *s. n.* interval de două luni. (< fr. *bimestre*)
bimetál *s. n.* **1.** semifabricat obținut prin unirea mecanică a două metale. **2.** organ sensibil compus din două vergele metalice diferite, sudate pe toată lungimea, pentru controlul temperaturilor. (< fr. *bimétal*)
bimetálic, -ă *adj.* format din două metale diferite. (< fr. *bimétalique*)
bimetalísm *s. n.* sistem monetar având la bază două metale talon, aurul și argintul. (< fr. *bimétallisme*)
bimetalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al bimetalismului. (, fr. *bimétalliste*)
bimilenár, -ă *adj.* cu o vechime, o durată de două mii de ani. (< fr. *bimillénaire*)
bimiléniu *s. n.* perioadă de două mii de ani. (< *bi-* + *mileniu*)
bimodál, -ă *adj.* care prezintă două moduri distincte. (< *bi-* + *modal*)
bimoleculár, -ă *adj.* (despre reacții) în care intervin două molecule. (< fr. *bimoléculaire*)
bimotór, -oáre *adj., s. n.* (avion) cu două motoare. • echipaj cu un asemenea avion. (< fr. *bimoteur*)
binár, -ă **I.** *adj.* **1.** format din două unități; divizibil cu **2.** (*chim.*) constituit din două elemente. • compus din două elemente dispuse câte două. **3.** (*mat.*) a cărui bază este numărul 2. **o** *relație ~ă* = relație care are loc între doi termeni. **4.** (*muz.*; despre succesiuni ritmice, măsuri sau forme muzicale) care se divizează în două. **II.** *s. f.* (*astr.*) stea dublă. (< fr. *binaire*, engl. *binary*, lat. *binarius*)
binarísm *s. n.* teorie fonologică bazată pe ipoteza opo-zițiilor binare. (< fr. *binarisme*)
binaríst, -ă *adj.* referitor la binarism. (< fr. *binariste*)
binaritáte *s. f.* principiu de diviziune binară. (< *binar* + *-itate*)
binaurál, -ă *adj.* binauricular. (< engl. *binaural*)
binauriculár, -ă *adj.* referitor la ambele urechi; binaural. (< fr. *binauriculaire*)
bínder *s. n.* strat de beton asfaltic care face legătura între fundația unui drum și stratul de uzură. (< germ. *Binder*)
binemeritá *vb. intr.* a câștiga dreptul la recunoștința cuiva. (< *bine* + *merita*)
bíngo *s. n.* joc de noroc cu cartele desenate pe ele pătrate numeroase, corespunzătoare unele bile. (< engl., fr. *bingo*)
biniou /biniu/ *s. n.* termen generic pentru instrumentele muzicale de suflat. (< fr. *biniou*)
binóclu *s. n.* **1.** instrument optic din două lunete identice paralele, pentru a privi obiectele la distanță. **2.** pansament care acoperă amândoi ochii. (< fr. *binocle*, lat. *binoculus*)
binoculár, -ă *adj.* **1.** cu doi ochi. • (despre vedere) realizat cu ambii ochi. **2.** (despre un sistem optic) cu două oculare. (< fr. *binoculaire*)
binóm, -ă **I.** *adj.* (despre ecuații) din doi termeni. **II.** *s. n.* **1.** expresie algebrică din suma sau diferența a doi termeni. **2.** grup de două elemente. (< fr. *binôme*, lat. *binomium*)
binómic, -ă *adj.* referitor la binom. (< germ. *binomisch*)
binominalísm *s. n.* sistemul nomenclaturii binare. (< fr. *binominalisme*)
binormálă *s. f.* (*mat.*) dreaptă care trece printr-un punct al unei curbe, perpendiculară pe planul oscilator al acesteia în punctul dat. (< fr. *binormale*)
bíntă *s. f.* piesă de metal la bord sau la chei de care se leagă navele; baba. (< it. *binda*)
binucleát, -ă *adj.* (*biol.*; despre celule) cu două nuclee. (< engl. *binucleate*)
BIO-, -biótic, -bióză *elem.* „viață". (< fr. *bio-*, *-biotique*, *-biose*, cf. gr. *bios*)
bioactív, -ă *adj.* (despre substanțe) biologic activ. (< *bio-* + *activ*)
bioacumuláre *s. f.* proces de acumulare în structura solului a substanțelor organice rezultate în urma descompunerii resturilor de plante și animale. (după fr. *bioaccumulation*)
bioacústic, -ă **I.** *adj.* referitor la bioacustică. **II.** *s. f.* ramură a biofizicii care studiază sunetele emise de animale în diverse împrejurări. (< germ. *Bioaqustik*, engl. *bioacustics*)
bioacustician, -ă *s. m. f.* specialist în bioacustică. (< *bioacustică* + *-ian*)
bioamplificatór *s. n.* aparat electronic pentru amplificarea biopotențialelor musculare. (< fr. *bioamplificateur*)
bioanalíză *s. f.* inventariere a manifestărilor somatice care apar în bolile psihice. (< *bio-* + *analiză*)
bioastronaútic, -ă **I.** *adj.* referitor la bioastronautică. **II.** *s. f.* știință care studiază reacțiile diferitelor organisme în timpul zborurilor cosmice; biocosmonautică. (< fr. *bioastronautique*, /II/ germ. *Bioastronautik*)
bioastronomíe *s. f.* ramură a astronomiei care studiază condițiile apariției vieții și formele de viață primitive de pe alte planete cu ajutorul undelor radio ce parvin din diverse galaxii. (< *bio-* + *astronomie*)
biobibliográfic, -ă *adj.* referitor la biobibliografie. (< fr. *biobibliographique*)
biobibliografíe *s. f.* scriere conținând biografia și lista lucrărilor unui autor. (< fr. *biobibliographie*)
bioblást *s. n.* **1.** substanță ipotetică vie, componentă fundamentală a citoplasmei. **2.** celulă capabilă să trăiască independent. (< fr. *bioblaste*)
biocalorimetríe *s. f.* parte a biologiei care studiază fenomenele calorice produse de activitatea organică. (< *bio-* + *calorimetrie*)
biocarburánt *s. m.* carburant vegetal (din rapiță, floarea soarelui, soia). (< *bio-* + *carburant*)
biocatalizatór *s. m.* substanță organică sintetizată de organismele vii care provoacă, favorizează procesele metabolice. (< germ. *Biokatalysator*)

biocâmp *s. n.* câmp de acțiune specific organismelor vii, în care fenomenele electromagnetice se interferează cu fenomenele bioenergetice. (< *bio-* + *câmp*)

biocenologíe *s. f.* ramură a ecologiei care studiază biocenozele. (< fr. *biocénologie*)

biocenótic, -ă *adj.* referitor la biocenoză. (< fr. *biocénotique*)

biocenóză *s. f.* totalitatea organismelor dintr-un biotop. (< fr. *biocénose*)

biocéntrie, -ă *adj.* referitor la biocentrism. (< germ. *biozentrisch*)

biocentrísm *s. n.* concepție care abordează de pe o poziție fiziologică motivația unui comportament psihic. (< *bio-* + *centrism*)

biocerámic, -ă 1. *adj.* referitor la bioceramică. **2.** *s. f.* substituent al materialului osos, tip de argilă pe bază de oxid de aluminiu. (< germ. *Biokeramik*)

biochímic, -ă *adj.* referitor la biochimie. (< fr. *biochimique*)

biochimíe *s. f.* știință care studiază structura și procesele chimice specifice materiei vii; chimie biologică. (< fr. *biochimie*)

biochimist, -ă *s. m. f.* specialist în biochimie. (< fr. *biochimiste*)

biocibernétic, -ă I. *adj.* referitor la biocibernetică. **II.** *s. f.* ramură a ciberneticii care studiază procesele biologice ca manifestări ale unor sisteme informaționale cu autoreglare, folosind metode matematice, modelarea analoagă etc. (< fr. *biocybernétique*)

biocíclu *s. n.* **1.** ciclu de viață evolutiv al unui organism. **2.** totalitatea transformărilor ciclice din natură implicând toate organismele vii. **3.** subdiviziune a biosferei care cuprinde biocenozele. (< fr. *biocycle*)

biocíd *s. n.* produs care împiedică înmulțirea microorganismelor (< fr. *biocide*)

biocinétic, -ă I. *adj.* referitor la biocinetică. **II.** *s. f.* știință care studiază mișcarea organismelor vii. (< fr. *biocinétique*)

biocíp *s. n.* dispozitiv de mici dimensiuni, analog unui circuit integrat, construit pentru a analiza molecule organice. (< engl. *biochip*)

bioclimátic, -ă *adj.* referitor la bioclimatologie. (< fr. *bioclimatique*)

bioclimatológ, -ă *s. m. f.* specialist în bioclimatologie. (< fr. *bioclimatologue*)

bioclimatológic, -ă *adj.* referitor la bioclimatologie. (< fr. *bioclimatologique*)

bioclimatologíe *s. f.* ramură a climatologiei care studiază influența factorilor climatici asupra organismelor vii. (< fr. *bioclimatologie*)

biocoloíd *s. m.* substanță coloidală prezentă în celulele și țesuturile vii. (< engl. *biocolloid*)

biocombustíbil *s. m.* combustibil de origine organică extras din plante, amestecat cu combustibili tradiționali, folosit mai ales la automobile. (< *bio-* + *combustibil*)

biocompatíbil, -ă *adj.* compatibil cu materia vie. (< fr. *biocompatible*)

biocompléx *s. n.* ansamblu de specii de organisme instabile într-o navă spațială pentru cercetări în cosmos. (< *bio-* + *complex*)

biocomunicáție *s. f.* comunicație în domeniul biologic. (< *bio-* + *comunicație*)

bioconștiínță *s. f.* conștiință a lumii vii, cu referire la animale (evoluate). (< *bio-* + *conștiință*)

biocór *s. n.* **1.** delimitare a unei zone în care se întâlnesc aceleași condiții de viață. **2.** grupare de plante și de animale în cadrul unui biotop. (< fr. *biochor*)

biocorie *s. f.* asociație temporară, în cadrul unei biocenoze, de organisme legate între ele printr-un factor. (< fr. *biochorie*)

biocosmétică *s. f.* cosmetică în care tratamentul este de tip biologic. (< *bio-* + *cosmetică*)

biocosmonaútică *s. f.* bioastronautică. (< germ. *Bio-kosmonautik*)

biocriminalístic, -ă I. *adj.* referitor la biocriminalistică. **II.** *s. f.* domeniu de cercetare crimina-listică a probelor biologice, în scopul administrării de probe judiciare. (< *bio-* + *criminalistic*)

biocróm *s. n.* pigment de natură biologică. (< fr. *biochrome*)

biocronologíe *s. f.* știință care studiază viața în funcție de timp. (< germ. *Biochronologie*)

biocultúră *s. f.* cultură a plantelor fără a utiliza produse chimice, bazându-se numai pe folosirea îngrășămintelor organice. (< *bio-* + *-cultură*[2])

biocurént *s. m.* energie electrică produsă în țesuturile vii. (< *bio-* + *curent*)

biodébit *s. n.* cantitatea de substanțe organice, bacterii etc. pe care apa în mișcare a unui râu le spală de pe fund. (< *bio-* + *debit*)

biodegradábil, -ă *adj.* care se degradează sub acțiunea unor agenți biologici. (< fr *biodégradable*, engl. *biodegradable*)

biodegradabilitáte *s. f.* însușirea de a fi biodegradabil. (< *biodegradabil* + *-itate*)

biodegradáre *s. f.* proces de descompunere, de distrugere a unui produs biodegradabil. (după fr. *biodégradation*)

biodérmă *s. f.* totalitatea organismelor din biocenoza unei ape care trăiesc pe plante acvatice sau pe tegumentul animalelor. (< fr. *bioderme*)

biodetectór *s. n.* (*biol.*) organ de simț al organismelor vii. (< *bio-* + *detector*)

biodeterioráre *s. f.* degradare a documentelor de arhivă, a clădirilor etc. sub acțiunea factorilor biologici. (< *bio-* + *deteriorare*)

biodíesel /-dízăl/ *s. n.* combustibil alternativ, nepoluat, produs din uleiuri animale sau grăsimi reciclate, ce poate fi utilizat la motoarele diesel. (< engl. *biodiesel*)

biodinámic, -ă I. *adj.* referitor la biodinamică. **II.** *s. f.* studiul fenomenelor organice vitale ale ființelor vii. (< fr. *biodynamique*)

biodisponibilitáte *s. f.* procent dintr-un medicament sau drog care intră în circulația organismului după administrare. (< *bio-* + *disponibilitate*)

biodiversitáte *s. f.* diversitate din punctul de vedere al elementelor biologice. (< fr. *biodiversité*)

biodozimétru *s. n.* aparat pentru stabilirea cantității de raze ultraviolete necesară spre a produce un eritem minim. (< *bio-* + *dozimetru*)

bioecologíe *s. f.* ecologie a plantelor și animalelor. (< *bio-* + *ecologie*)

bioeconímic, -ă *adj.* referitor la bioeconomie. (< *bioeconomie*)

bioeconomíe *s. f.* știință care studiază economia naturii, a biosferei. • știință care studiază economia societății, precum și efectele sale asupra biosferei. (< *bio-* + *economie*)

bioeléctric, -ă *adj.* referitor la bioelectricitate. (< engl. *bioelectric*)

bioelectricitáte *s. f.* ansamblu de fenomene electrice care însoțesc unele manifestări biologice. (< engl. *bioelectricity*)

bioelectrogenéză *s. f.* capacitate a unei structuri vii de a produce biocurenți, ca urmare a diferenței de potențial între cele două puncte ale structurii respective. (< *bio-* + *electrogeneză*)

bioelectrónică *s. f.* parte a biologiei moleculare care studiază acțiunile electrice între moleculele celulelor și cele ale substanțelor care intervin în metabolismul celular. (< fr. *bioélectronique*)

bioelemént *s. n.* element chimic din structura materiei vii. (< fr. *bioélément*)

bioenergétic, -ă I. *adj.* referitor la bioenergetică. **II.** *s. f.* parte a fiziologiei care studiază transformările de energie în organismele vii. (< fr. *bioénergétique*, engl. *bioenergetics*)

bioenergeticián, -ă *s. m. f.* cel care dispune de proprietăți bioenergetice (și vizionare). (< fr. *bioénergéticien*)

bioenergíe *s. f.* energie generată de activitatea organismelor vii. (< engl. *bioenergy*)

bioenergonomíe *s. f.* ramură a energonomiei care pune accentul pe comportarea organismului în muncă. (< *bio-* + *energonomie*)

bioenergoterapeút, -ă *s. m. f.* cel care vindecă bolile prin calitățile sale bioenergetice. (< *bioenergie* + *terapeut*)

bioétică *s. f.* morală a științei în general și a medicinei în special, care interzice comercializarea corpului uman și traficul de organe. (< fr. *bioéthique*, it. *bioetica*)

biofág, -ă *adj.* care se hrăneşte cu organisme vii. (< fr. *biophage*)
biofenomenologíe *s. f.* ştiinţă care studiază fenomenele vieţii. (< fr. *biophénoménologie*)
biofíl, -ă *adj.* **1.** care se dezvoltă pe organisme vii. **2.** (despre elemente chimice) care se concentrează în corpul vieţuitoarelor. (< fr. *biophile*)
biofilaxíe *s. f.* ansamblu de mecanisme defensive ale organismului. (< fr. *biophylaxie*)
biofilíe *s. f.* (*rar*) dragoste de viaţă, instinct de conservare. (< *bio-* + *filie*[3])
biofilmografíe *s. f.* viaţa şi activitatea cineaştilor. (< *bio-* + *filmografie*)
biofíltru *s. n.* instalaţie pentru purificarea apei poluate a canalelor cu ajutorul bacteriilor aerobe. (< fr. *biofiltre*)
biofíte *s. n. pl.* microorganisme care nu produc tulburări organismelor-gazdă. (< fr. *biophytes*)
biofízic, -ă I. *adj.* referitor la biofizică. **II.** *s. f.* ştiinţă care studiază procesele fizice ce stau la baza fenomenelor biologice. (< fr. *biophysique*)
biofizicián, -ă *s. m. f.* specialist în biofizică. (< fr. *biophysicien*)
biofónd *s. n.* (*biol.*) totalitatea speciilor şi comunităţilor dintr-un spaţiu sau biotop. (< *bio-* + *fond*)
biofór *s. m.* nume dat unor determinanţi genetici din cromozomi, constituiţi din molecule, susceptibile de variaţii ereditare. (< germ. *Biophor*)
biofotogenéză *s. f.* bioluminescenţă. (< fr. *biophotogenèse*)
biofotón *s. m.* radiaţie luminoasă emisă de unele substanţe din organismele vii. (< engl. *biophoton*)
biogáz *s. n.* gaz prin descompunerea substanţelor organice; biometan. (< germ. *Biogas*)
biogén, -ă I. *adj.* **1.** esenţial pentru menţinerea vieţii. **2.** produs prin acţiunea organismelor vii. **II.** *s. n.* preparat din culturi de bacterii, care îmbogăţeşte solul în azot, folosit pentru a spori productivitatea leguminoaselor. (< fr. *biogène*)
biogenerátor *s. m.* generator de biogaz. (< *bio-* + *generator*)
biogenétic, -ă I. *adj.* referitor la biogenetică. **II.** *s. f.* studiul apariţiei şi evoluţiei vieţii; biogenie. (< fr. *biogénétique*)
biogenéză *s. f.* concepţie, depăşită, după care toate vieţuitoarele s-au născut din altele preexistente. (< fr. *biogenèse*, germ. *Biogenese*)
biogeníe *s. f.* biogenetică. (< fr. *biogénie*)
biogeocenologíe *s. f.* ramură a biologiei care studiază distribuţia geografică a comunităţilor vegetale şi animale. (< fr. *biogéocénologie*)
biogeocenóză *s. f.* complex natural în cadrul căruia biocenoza şi biotopul se condiţionează reciproc; ecosistem. (< fr. *biogéocénose*)
biogeochímic, -ă *adj.* referitor la biogeochimie. (< *biogeochimie*)
biogeochímie *s. f.* ramură a geochimiei care studiază elementele chimice ale biosferei. (< fr. *biogéochimie*)
biogeográf, -ă *s. m. f.* specialist în biogeografie. (< fr. *biogéographe*)
biogeográfic, -ă *adj.* referitor la biogeografie. (< fr. *biogéographique*)
biogeografíe *s. f.* ştiinţă care studiază răspândirea plantelor şi animalelor pe glob. (< fr. *biogéographie*)
biogeosféră *s. f.* înveliş al Pământului în care este concentrată substanţa vie. (< fr. *biogéosphère*)
bioglífă *s. f.* urmă lăsată de vieţuitoarele fosile pe straturile sedimentare. (< fr. *bioglyphe*)
biognóză *s. f.* studiul cunoaşterii proceselor din materia vie. (< *bio-* + *-gnoză*[2])
biográf, -ă *s. m. f.* autor de biografii. (< fr *biographe*)
biografiá *vb. tr.* (*rar*) a scrie o biografie. (< *biografie*)
biografíc, -ă *adj.* referitor la biografie. (< fr. *biogra-phique*)
biografíe *s. f.* expunere (scrisă) a vieţii cuiva. (< fr. *biographie*)
biografísm *s. n.* tendinţă de a acorda elementelor biografice un rol exagerat în explicarea unei opere. (< *biografie* + *-ism*)
biografíst, -ă *adj.* propriu biografismului. (< *biografie*/ + *-ist*)
biográmă *s. f.* prezentare grafică a unui biosistem. (< fr. *biogramme*)
biogrúpă *s. f.* număr de plante şi animale naturalizate şi situate într-un cadru ce redă sau se aseamănă cu mediul lor natural. (< fr. *biogroupe*)
biohacker /-hécăr/ *s. m.* hacker care manipulează, în laborator, viruşi periculoşi. (< *bio-* + *hacker*)
bioindicátor *s. m.* plantă, animal ca indicator al anumitor parametri. (< *bio-* + *indicator*)
bioindústrie *s. f.* utilizarea de microorganisme, de culturi vegetale sau animale în diferite industrii pentru producerea de energie etc. (< *bio-* + *industrie*)
bioinformátică *s. f.* informatică biologică. (< *bio-* + *informatică*)
bioinginér, -ă *s. m. f.* specialist în bioinginerie. (după engl. *bioengineer*)
bioingineríe *s. f.* inginerie genetică. (după engl. *bioengineering*)
bioîngrăşământ *s. n.* îngrăşământ de tip biologic. (< *bio-* + *îngrăşământ*)
biolít *s. n.* rocă organogenă; organolit. (< fr. *biolithe*)
biolíză *s. f.* descompunere a materiei organice sub acţiunea organismelor vii. (< fr. *biolyse*)
biolocáţie *s. f.* procedeu biofizic de detecţie şi localizare prin captarea selectivă a emisiunilor energetice generate în cursul procesului de descompunere în timp a materialelor arheologice. (< *bio-* + *locaţie*)
biológ, -ă *s. m. f.* specialist în bilogie. (< germ. *Biolog*)
biológic, -ă *adj.* referitor la biologie. ◊ *chimie ~ă* = biochimie; *armă ~ă* = armă care utilizează organisme vii. (< fr. *biologique*)
biologíe *s. f.* ştiinţă care studiază materia vie sub toate aspectele ei. (< fr. *biologie*)
biologísm *s. n.* teorie care încearcă să explice cunoştinţa şi ansamblul fenomenelor psihice prin factorii biologici şi fiziologici. (< fr. *biologisme*)
biologíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al biologismului. (< fr. *biologiste*)
biologizánt, -ă *adj.* care reduce viaţa societăţii la funcţii, procese sau legi biologice. (< fr. *biologisant*)
bioluminescént, -ă/bioluminiscént, -ă *adj.* care produce bioluminescenţă. (< fr. *bioluminescent*)
bioluminescénţă/bioluminiscenţă *s. f.* luminescenţă produsă de unele bacterii, insecte, peşti etc. datorită unor reacţii biologice; biofotogeneză. (< fr. *bioluminescence*)
bióm *s. n.* comunitate ecologică formată din mai multe ecosisteme similare. (< germ. *Biom*)
biomagnetísm *s. n.* capitol al biofizicii care studiază câmpurile magnetice generate de structurile biologice, precum şi acţiunea acestora asupra organismelor vii. (< fr. *biomagnétisme*)
biomásă *s. f.* **1.** densitatea vieţuitoarelor pe unitatea de masă sau de volum. **2.** materie biologică. (< fr. *biomasse*, engl. *biomass*)
biomatemátic, -ă I. *adj.* referitor la biomatematică. **II.** *s. f.* domeniu bazat pe aplicarea principiilor matematicii în biologie. (< fr. *biomathématique*, engl. *biomatematics*)
biomatematicián, -ă *s. m. f.* specialist în biomate-matică. (< fr. *biomathématicien*)
biomateriál *s. n.* produs folosit la restaurarea sau înlocuirea unor ţesuturi vii care au avut de suferit din diverse cauze. (< *bio-* + *material*
biomecánic, -ă I. *adj.* referitor la biomecanică. **II.** *s. f.* ştiinţă care studiază fenomenele fiziologice cu ajutorul mecanicii. (< fr. *biomécanique*)
biomedicál, -ă *adj.* referitor la biomedicină. (< fr. *biomédical*, engl. *biomedical*)
biomedicína *s. f.* domeniu interdisciplinar bazat pe transferul de principii între biologie şi medicină. (< engl. *biomedicine*)
biometán *s. n.* biogaz. (< *bio-* + *metan*)
biometeorológ, -ă *s. m. f.* specialist în biometeorologie. (< fr. *biométéorologue*)
biometeorologic, -ă *adj.* referitor la biometeorologie. (< fr. *biométéorologique*)

biometeorologíe *s. f.* studiul influenței exercitate de variațiile elementelor meteorologice asupra organismelor vii. (< fr. *biométéorologie*, engl. *biometeorology*)
biométric, -ă *adj.* referitor la biometrie. (< fr. *biomé-trique*)
biometríe *s. f.* metodă de cercetare a organismelor și organelor vii prin măsurători. (< fr. *biométrie*)
biométru *s. n.* denumire generică pentru instrumentele de măsurare a stării de sănătate. (< fr. *biomètre*)
biomicínă *s. f.* aureomicină. (< fr. *biomycine*)
biomicroscóp *s. n.* microscop în biomicroscopie. (< fr. *biomicroscope*)
biomicroscopíe *s. f.* **1.** studiul microscopic al celulelor și țesuturilor vii. **2.** examinare cu un microscop special a diferitelor părți ale ochiului. (< fr. *biomicroscopie*)
biomorfísm *s. n.* interpretare a particularităților psihice ca fiind determinate de particularități morfologice constituționale. (< fr. *biomorphisme*)
biomorfogenéză *s. f.* dezvoltare a caracterelor biologice și morfologice ale organismelor în funcție de condițiile de existență. (< *bio-* + *morfogeneză*)
biomorfóză *s. f.* **1.** totalitatea modificărilor structurale și funcționale suferite de organisme din momentul concepției până la moarte. **2.** acțiunea morfogenetică a organismelor vii asupra altor organisme. (< fr. *biomorphose*)
biomotór *s. n.* aparat pentru respirație artificială. (< germ. *Biomotor*)
bión *s. m.* organism individual, vegetal sau animal. (< fr. *bion*)
bionecróză *s. f.* proces de disoluție a unui țesut organic, datorită unor leziuni distrofice. (< *bio-* + *-necroză*[2])
biónic, -ă **I.** *adj.* referitor la bionică. **II.** *s. f.* știință care studiază procesele biologice și structura organismelor vii, cu scopul de a găsi în ele modele pentru tehnică; biotehnică. (< fr. *bionique*)
bionicián, -ă *s. m. f.* specialist în bionică. (< fr. *bionicien*)
bionomíe *s. f.* știință care studiază formele de manifestare și legile vieții. (< fr. *bionomie*)
bionóză *s. f.* tulburare a activității normale a unui organism produsă de un agent patogen viu. (< fr. *bionose*)
-biónt *elem.* „organism, ființă biologică". (< fr. *-biont*, cf. gr. *bios, -ntos*, viață)
biopatografíe *s. f.* totalitatea manifestărilor patologice suferite de cineva în decursul existenței sale. (< *bio-* + *patografie*)
biopatologíe *s. f.* patologie privită din perspectivă biologică. (< *bio-* + *patologie*)
biopesticíd *s. n.* pesticid produs de un organism viu. (< *bio-* + *pesticid*)
bioplásmă *s. f.* materie organică vie care intră în constituția tuturor viețuitoarelor. (< fr. *bioplasme*)
bioplást *s. n.* **1.** particulă citoplasmatică vie capabilă de a se reproduce singură. **2.** material plastic degradabil, obținut din polimeri și amidon. (< engl. *bioplast*)
bioplástic, -ă *adj.* referitor la proprietatea celulelor vii de a se reface în urma distrugerilor suferite. (< fr. *bioplastique*)
biopoiéză *s. f.* totalitatea proceselor care au contribuit la apariția organismelor vii. (< fr. *biopoïèse*)
biopoliméri *s. m. pl.* polimeri înalți, posedând legături chimice macromoleculare, care stau la baza activității vitale a organismelor. (< germ. *Biopolymeren*)
biopolític, -ă **I.** *adj.* referitor la biopolitică. **II.** *s. f.* **1.** studiul influențelor factorilor biologici asupra politicii. **2.** ansamblu de măsuri rasiste, promovate în scopuri eugenice, reprezentând aplicarea în practică a biosociologiei. (< fr. *biopolitique*, germ. *biopolitisch*, *Biopolitik*)
biopotențiál *s. n.* diferența de potențial manifestată de materia vie. (< engl. *biopotential*)
biopotențór *s. n.* aparat care stimulează irigarea sangvină și distribuția hormonală, acționând benefic asupra sistemului nervos și asupra mușchilor organelor genitale. (< *biopotenț/ial/* + *-or*)
biopreparát *s. n.* **1.** (fragment de) organism conservat pentru a fi utilizat în cercetările științifice, în scopuri didactice etc. **2.** preparat de origine biologică. (< *bio-* + *preparat*)
biópsic, -ă *adj.* referitor la biopsie. (< fr. *biopsique*)
biopsíe *s. f.* examinare la microscop a unei porțiuni dintr-un țesut sau organ, în scopul identificării unei boli. (< fr. *biopsie*)
biopsíhic, -ă *adj.* biopsihologic. (< engl. *biopsychical*)
biopsihológic, -ă *adj.* referitor la biopsihologie, bio-psihic. (după engl. *biopsychological*)
biopsihologíe *s. f.* psihobiologie. (< engl. *biopsycho-logy*)
biopulpectomíe *s. f.* extirpare a pulpei dentare vii. (< *bio-* + *pulpectomie*)
biopúncție *s. f.* obținerea cu ajutorul unui trocar special a unui mic fragment de organ, pentru diagnostic. (< fr. *bioponction*)
bioradiocomunicáție *s. f.* radiocomunicație biologică. (< fr. *bioradiocommunication*)
bioreactór *s. n.* reactor biologic. (< *bio-* + *reactor*)
biorelaxánt, -ă *adj.* care reduce stresul și simptomele asociate. (< *bio-* + *relaxant*)
biorezonánță *s. f.* metodă terapeutică, relativ recentă, folosind testarea globală a stării de sănătate, care evidențiază disfuncțiile tuturor organelor și țesuturilor, dezechilibrelor nutriționale, metabolice și ebzenatuce etc, cu un aparat de analize prin emiterea unor unde de joasă frecvență. (< *bio-* + *rezonanță*)
bioritm *s. n.* desfășurare ritmică, cu caracter ciclic, a activităților vitale. (< engl. *biorhythm*)
bioritmic, -ă **I.** *adj.* referitor la bioritm, **II.** *s. f.* studiul bioritmurilor. (< *bioritm* + *-ic/ă/*)
bioritmográmă *s. f.* reprezentare grafică a ritmurilor biologice. (< *bioritm* + *-gramă*)
bioritmologíe *s. f.* studiu științific al bioritmurilor. (< *bioritm* + *-logie*)
biosatelít *s. m.* satelit având viețuitoare la bord, în scopuri experimentale. (< engl., fr. *biosatellite*)
bioscóp *s. n.* aparat folosit în bioscopie. (< engl. *bioscope*)
bioscopíe *s. f.* observare a proceselor vitale; studiul vieții pe bază de observații. (< engl. *bioscopy*)
biosecuritáte *s. f.* securitate biologică. (< *bio-* + *securitate*)
biosecvénță *s. f.* secvență de soluri asemănătoare care diferă între ele prin felul și numărul organismelor. (< fr. *bioséquence*)
biosestón *s. n.* totalitatea componentelor vii dintr-un seston. (< fr. *bioseston*)
biosféră *s. f.* totalitatea plantelor și animalelor care trăiesc pe pământ, în aer și în apă. (< fr. *biosphère*)
biosintéză *s. f.* sinteză a unui compus organic la nivelul celulei vii. (< fr. *biosynthèse*, engl. *biosynthesis*)
biosistém *s. n.* totalitatea relațiilor pe baza cărora este constituit un sistem în natură, pe un anumit teritoriu. (< fr. *biosystème*)
biosistemátică *s. f.* biotaxonomie. (< *bio-* + *sistematică*)
biosociál, -ă *adj.* referitor la factori biologici și sociali. (< *bio-* + *social*)
biosociológic, -ă *adj.* referitor la biosociologie. (< fr. *biosociologique*)
biosociológie *s. f.* concepție care explică viața socială și politică prin factorii biologiei, reduși la noțiunea de rasă. (< fr. *biosociologie*)
biospectroscopíe *s. f.* examinare a țesuturilor vii cu spectroscopul. (< *bio-* + *spectroscopie*)
biospeológ, -ă *s. m. f.* specialist în biospeologie. (< *biospeologie*)
biospeológic, -ă *adj.* referitor la biospeologie. (după fr. *biospéléologique*)
biospeologie *s. f.* știință care studiază viețuitoarele din peșteri. (după fr. *biospéléologie*)
biostatístic, -ă **I.** *adj.* referitor la biostatistică. **II.** *s. f.* domeniu care studiază fenomene biologice prin metode statistice. (< germ. *biostatistisch*, (II) *Biostatistik*, engl. *biostatistics*)
biostazíe *s. f.* fază de stabilitate în evoluția reliefului, în care absența eroziunii este determinată de o pătură vegetală. (< fr. *biostasie*)
biostereométric, -ă *adj.* referitor la biostereometrie. (< *biostereometrie*)
biostereometríe *s. f.* metodă de diagnostic prin care, cu ajutorul unui computer, se obțin din fotografii bidimensionale ale corpului diagrame conținând liniile de contur ale acestuia. (< *bio-* + *stereometrie*)

biostimulá *vb. tr.* a stimula creşterea şi rezistenţa organismului cu ajutorul biostimulatorilor. (< fr. *biostimuler*)
biostimulatór, -oáre *adj., s. m.* (substanţă) care stimu-leazâ asimilaţia, regenerarea ţesuturilor şi sporeşte imunitatea organismului; biostimulent. (< fr. *biostimulateur*)
biostimulént, -ă *adj., s. m.* biostimulator. (< fr. *biosti-mulant*)
biostimulínă *s. f.* substanţă produsă în ţesuturile grefate, care stimulează regenerarea acestora. (< fr. *biostimuline*)
biostratigráfic, -ă *adj.* referitor la biostatigrafie. (< engl. *biostratigraphic*)
biostratigrafíe *s. f.* ştiinţă care studiază răspândirea şi succesiunea organismelor de-a lungul erelor geologice. (< engl. *biostratigraphy*)
biostratonomíe *s. f.* parte a paleontologiei care studiază condiţiile în care au fost înglobate în depozitele sedimentare fosilele, de-a lungul erelor geologice. (< germ. *Biostratonomie*)
bíostructúră *s. f.* structură biologică a materiei vii. (< *bio-* + *structură*)
biót *s. m.* unitate de măsură pentru identificarea curentului electric, de 10 amperi. (< fr. *biot*)
biotactísm *s. n.* atracţie exercitată de o celulă asupra alteia. (< fr. *biotactisme*)
biotaxíe *s. f.* parte a biologiei care stabileşte regulile de clasificare a organismelor vii; biotaxonomie. (< fr. *biotaxie*)
biotaxonomíe *s. f.* biotaxie; biosistematică. (< fr. *biota-xonomie*)
biotéhnic, -ă **I.** *adj.* referitor la biotehnică. **II.** *s. f.* bionică. (< engl. *biotechnics*)
biotehnicián, -ă *s. m. f.* specialist în biotehnică. (< *biotehnică* + *-ian*)
biotehnológic, -ă *adj.* referitor la biotehnologie. (< *biotehnologie*)
biotehnologíe *s. f.* **1.** studiu al corelaţiilor dintre parametrii civilizaţiei tehnologice şi adaptabilitatea fiinţei umane. **2.** utilizarea în tehnică a microorganismelor, a culturilor de celule vegetale şi animale pentru producerea de substanţe utile în agricultură şi în industria alimentară, farmaceutică etc. (< germ. *Biotechnologie*, engl. *biotechnology*)
biotelemétric, -ă *adj.* referitor la biotelemetrie. (< fr. *biotélémétrique*)
biotelemetríe *s. f.* ramură a biologiei care studiază de la distanţă parametrii proprii organismelor vii. (< fr. *biotélémétrie*)
bioterapeút *s. m.* medic specialist în bioterapie. (< fr. *biothérapeute*)
bioterapíe *s. f.* **1.** tratament al unor afecţiuni cu ajutorul unor produşi biologici. **2.** transmiterea de către organismul unui individ a unei cantităţi de energie către organismul altui individ, în scopul ameliorării stării psihosomatice a acestuia. (< fr. *biothérapie*)
bioterapíst, -ă *s. m. f.* cel care vindecă bolnavii cu substanţe din organisme vii. (< it. *bioterapista*)
biotermogenéză *s. f.* proces biofizic de transformare a energiei chimice în căldură, la nivel celular. (< fr. *biothermogenèse*)
bioterorísm *s. n.* terorism provocat de factori biologici (bacterii, virusuri, toxine, paraziţi etc.) (< *bio-* + *terorism*)
biotést *s. n.* test biologic. (< *bio-* + *test*)
biótic[1] **-ă** **I.** *adj.* **1.** referitor la activitatea vitală. **2.** produs prin activitatea organismelor vii. **II.** *s. f.* ramură a biologiei, studiul diferitelor aspecte calitative ale organismelor. (< fr. *biotique*)
-biótic[2] v. b i o - .
biotínă *s. f.* vitamina H. (< fr. *biotine*)
biotíp *s. n.* **1.** populaţie de indivizi cu o constituţie genetică identică. **2.** grup de germeni cu proprietăţi biochimice asemănătoare, în cadrul unei specii. (< fr., engl. *biotype*)
biotipológic, -ă *adj.* referitor la biotipologie. (< fr. *biotypologique*)
biotipologíe *s. f.* **1.** ramură a biologiei care studiază biotipurile. **2.** disciplină care studiază individul uman după criteriul structurii corpului şi existenţa unor corelaţii între caracteristicile morfologice şi psihologice, de natură temperamentală şi caracterială. (< fr. *biotypologie*, engl. *biotypology*)
biotít *s. n.* varietate de rocă, de mică neagră, verde sau brună. (< fr. *biotite*)
biotolerát, -ă *adj.* (despre medicamente) acceptat de corp. (< *bio-* + *tolerat*)
biotóm *s. n.* aparat folosit în tomografii. (< fr. *biotome*)
biotomíe *s. f.* studiul structurii unui animal sau a unei plante prin disecţie. (< fr. *biotomie*)
biotónus *s. n.* raportul dintre asimilaţie şi dezasimilaţie în organism. (< lat., fr. *biotonus*)
biotóp *s. n.* *(biol.)* mediu de viaţă limitat, care prezintă condiţii unitare; habitat (1). (< fr. *biotope*)
biotransformáre *s. f.* transformare metabolică. (< *bio-* + *transformare*)
biotranspórt *s. n.* noţiune cuprinzând vehiculele puse în mişcare prin forţa musculară a omului. (< *bio-* + *transport*)
biotrófic, -ă *adj.* *(med.)* referitor la nutriţia ţesuturilor. (< *bio-* + *trofic*)
biotrón *s. n.* cameră aclimatizată, izolată complet de factorii meteorologici nocivi ai mediului înconjurător, pentru tratamente medicale. (< fr., engl. *biotron*)
biotropísm *s. n.* mărire a virulenţei unui microorganism latent sub influenţa unor agenţi chimici, fizici sau de origine bacteriană. • proprietate a unor microbi sau virusuri de a nu se putea dezvolta decât în organisme vii. (< fr. *biotropisme*)
biovulár, -ă *adj.* bivitelin. (< fr. *biovulaire*)
biovulát, -ă *adj.* (despre ovar) cu două ovule. (< fr. *biovulé*)
bioxíd *s. m.* compus chimic în a cărui moleculă intră doi atomi de oxigen pentru fiecare atom al celuilalt element; dioxid. ◊ ~ *de carbon* = gaz incolor în natură sau care se formează în procesele de oxidare a substanţelor organice, de fermentaţie etc. (< fr. *bioxyde*)
-bióză v. b i o - .
biozóm *s. m.* unitate organică şi funcţională din citoplasmă. (< fr. *biosome*)
bipác *s. n.* *(cinem.)* **1.** pachet de două pelicule cu emulsiile în contact, fiecare sensibilă la altă culoare pentru o singură expunere. **2.** procedeu de filmare combinată, având ca scop efectuarea unor trucaje dificile. (< engl. *bipack*)
bipál, -ă *adj.* (despre elice) cu două pale. (< fr. *bipale*)
bipár, -ă *adj.* **1.** care dă naştere la două fiinţe o dată. **2.** *(bot.)* cu ramuri bifurcate. (< engl. *biparous*)
bipárk *s. n.* dispozitiv care permite garareа a două vehicule pe locul destinat pentru unul singur, prin suprapunerea pe o platformă superioară. (< fr. *bipark*)
bipartíd, -ă *adj.* cu două partide politice. ◊ *sistem* ~ = între social-politic, în care, la putere, se succed două partide. (< *bi-* + *partid*)
bipartísm *s. n.* formă de guvernământ constituită din două partide politice. (< fr. *bipartisme*)
bipartít, -ă *adj.* **1.** alcătuit din două părţi. **2.** bilateral (3). (< fr. *biparti*, lat. *bipartitus*)
bipartíţie *s. f.* diviziune în două părţi. (< fr. *bipartition*)
bipatríd, -ă *s. m. f.* cel care are dublă cetăţenie. (< *bi-* + */a/patrid*)
bipătrát, -ă *adj.* (despre ecuaţii algebrice) care conţine necunoscuta în doi termeni, dintre care unul are un exponent de două ori mai mare decât al celuilalt. (după fr. *bicarré*)
bipéd, -ă **I.** *adj., s. m. f* (animal) cu două picioare. **II.** *s. n.* pereche de picioare la animalele patrupede. (< fr. *bipède*, lat. *bipes, -edis*)
bipediculát, -ă *adj.* cu două pedicule. (< fr. *bipédiculé*)
bipén, -ă **I.** *adj.* cu două aripi. **II.** *s. f.* secure romană cu două tăişuri. (< fr. *bipenne*, lat. *bipennis*)
bipenát, -ă *adj.* (despre frunze compuse) cu peţiolurile dispuse de două ori penat. (< fr. *bipenné*)
bipenatifíd, -ă *adj.* (despre frunze compuse) cu limbul divizat în mai multe segmente dispuse penat. (< fr. *bipennatifide*)
bipenatipartít, -ă *adj.* (despre frunze compuse) penat partit cu lobi din nou penat partiţi. (< lat. *bipennatipartitus*)
bipenifórm, -ă *adj.* (despre muşchi) ale cărui fibre se inserează angular pe două feţe ale unui tendon. (< engl. *bipenniform*)
bipetál, -ă *adj.* cu două petale. (< *bi-* + *petală*)
bipiéd *s. n.* suport cu două picioare. (< fr. *bipied*)

biplán *adj., s. n.* (avion) cu două rânduri de aripi suprapuse. (< fr. *biplan*)
biplás *adj.* biloc. (< fr. *biplace*)
bipolár, -ă *adj.* **1.** (despre mașini, aparate electrice) care are doi poli magnetici. **2.** (despre unele organisme marine) care trăiește în cele două regiuni polare ale Pământului. **3.** *(mat.) coordonate ~e* = sistem de coordonate în care un punct este determinat prin distanțele la două puncte fixe. (< fr. *bipolaire*)
bipolarísm *s. n.* teorie în relațiile internaționale potrivit căreia două centre de putere polarizează în jurul lor. (< fr. *bipolarisme*)
bipolaritáte *s. f.* stare a unui corp bipolar (1). (< fr. *bipolarité*)
bipolarizáre *s. f.* tendință a forțelor politice, socale etc. de a concentra două părți antagoniste. (după fr. *dipolarisation*)
biprísmă *s. f.* aparat pentru producerea interferențelor luminoase. (< fr. *biprisme*)
birapórt *s. n. (mat.;* pentru un fascicul de patru drepte) raport anarmonic al celor patru puncte în care o secantă intersectează dreptele din fascicul. (< fr. *birapport*)
bireactór, -oáre *adj., s. n.* (avion) propulsat de două turboreactoare. (< fr. *biréacteur*)
birefringént, -ă *adj.* care prezintă birefringență. (< fr. *biréfringent*)
birefringénță *s. f.* proprietate a unor medii de a produce, datorită anizotropiei lor optice, fenomenul de dublă refracție. (< fr. *biréfringence*)
birémă *s. f.* navă romană cu două rânduri de rame. (< fr. *birème*, lat. *biremis*)
birmán, -ă I. *s. m. pl.* popor mongoloid care locuiește în Birmania. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor; birmanez. • *(s. f.)* limbă din familia chino-tibetană vorbită de birmani. (< fr. *birman*)
birmanéz, -ă I. *adj., s. m. f.* birman. **II.** *s. f.* rasă de pisici domestice, de origine asiatică, cu capul mic, rotund, cu ochii mari de culoare galbenă. (< *birman* + *-ez*)
birocrát, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care practică birocratismul. (< fr. *bureaucrate*)
birocrátic, -ă *adj.* referitor la birocrație, la birocrați. (< fr. *bureaucratique*)
birocratísm *s. n.* interpretare și aplicare formalistă, cu complicații inutile, a legilor, a dispozițiilor, în rezolvarea problemelor administrative, organizatorice etc.; birocrație. (< fr. *bureaucratisme*, rus. *biurokratizm*)
birocratizá *vb. tr., refl.* a (se) transforma în birocrat, a trata birocratic. (< fr. *bureaucratiser*)
birocrație *s. f.* birocratism; ansamblul funcționarilor pu-blici. (< fr. *bureaucratie*)
birótic, -ă I. *adj.* referitor la birotică. **II.** *s. f.* ramură a informaticii care studiază folosirea calculatoarelor în munca de birou și în activitățile conexe acesteia. (< fr. *bureautique*)
biróu *s. n.* **1.** masă de scris, cu sertare. **2.** încăpere în care se află una sau mai multe mese de scris, la care lucrează persoanele respective. • serviciu public unde lucrează funcționari, specialiști etc. **3.** organ executiv și conducător al activității curente a unei organizații politice, de masă, obștești, științifice, internaționale, al unui organ administrativ. **4.** grup de membri ai unei adunări, însărcinat să conducă adunarea respectivă. • reunire a președintelui, a vicepreședinților și a secretarilor unei adunări legiuitoare. (< fr. *bureau*, /3, 4/ rus. *biuro*)
birr *s. m.* unitatea monetară a Eritreei și Etiopiei. (< fr. *birr*)
BIS[1]- v. b i - .
bis[2] **I.** *adj. inv., adv.* (pe lângă un număr) a doua oară; repetat. **II.** *interj.* exclamație prin care auditoriul solicită un artist, un ansamblu să repete un număr din program, o arie etc. **III.** *s. n.* număr prezentat a doua oară la cererea publicului sau ca supliment de program. (< fr., lat. *bis*)
bisá *vb. tr.* **1.** a cere din sală repetarea unui număr din programul artistic al unei reprezentații, reluarea unei arii. **2.** a repeta la cererea publicului (o arie). (< fr. *bisser*)
bisanuál, -ă *adj.* **1.** bienal (I, 1). **2.** (despre plante) care înflorește și fructifică în al doilea an. (< fr. *bisannuel*)
biscótto *s. m.* biscuit, originar din Italia, preparat după o tehnică specială, la care aluatul se coace întâi cu pâinea, apoi se feliază și se coace dun nou. (< it. *biscotto*)
biscuít *s. m.* **1.** produs alimentar obținut prin coacerea unui aluat preparat din făină, ouă și zahăr. **2.** faianță fără glazură, arsă la o temperatură înaltă; statuetă, mic grup de faianță fină ori porțelan fără glazură. (< fr. *biscuit*)
biséct *adj. an ~* = an de 366 de zile; bisextil. (< engl. *bisect*, lat. *bissextus*)
bisectór, -oáre I. *adj.* care împarte în două părți egale. **o** *plan ~* = plan care împarte un unghi diedru în două diedre egale. **II.** *s. f.* semidreaptă cu originea în vârful unui unghi, interioară lui și formând unghiuri congruente cu laturile acestuia. (< fr. *bissecteur*)
biseculár, -ă *adj.* de două secole. (< fr. *biséculaire*)
bísel *s. n.* dispozitiv la osiile unor locomotive, la înscrierea în curbe. (< fr. *bissel*)
bisémic, -ă *adj.* (despre cuvinte) care are două sensuri diferite, în funcție de context. (< fr. *bisémique*)
biseriát, -ă *adj. (bot., zool.)* dispus pe două rânduri sau serii. (< fr. *bisérié*)
bisextíl *adj.* bisect. (< fr. *bissextil*, lat. *bissextilis*)
bisexuál, -ă *adj.* (despre individ, animal, vegetal) cu ambele sexe; cu stamine și pistil; hermafrodit; bisexuat. (< fr. *bisexuel*)
bisexualísm *s. n.* atracție simultană pentru ambele sexe. (după it. *bissessualismo*)
bisexualitáte *s. f.* hermafroditism, androginie (2). (< fr. *bisexualité*)
bisexuát, -ă *adj.* bisexual. (< fr. *bisexué*)
bisiláb *s. n.* cuvânt bisilabic. (< fr. *bissylabe*)
bisilábic, -ă *adj.* (despre cuvinte) din două silabe; di-silabic. (< fr. *bissyllabique*)
bisimétric, -ă *adj.* care prezintă două planuri de simetrie. (< fr. *bisymétrique*)
bisinóză *s. f.* pneumoconioză datorată inhalării de pulberi de bumbac. (< fr. *byssinose*)
bísmarck *s. n.* scrumbie marinată și preparată cu maioneză. (< germ. *Bismarck*)
bísmut *s. n.* metal alb-cenușiu, lucios, cu reflexe roșietice, sfărâmicios, folosit în aliaje ușor fuzibile în industrie și în medicină. (< fr. *bismuth*)
bismutát *s. m.* sare de bismut. (< fr. *bismuthate*)
bismutíl *s. m.* radical monovalent al bismutului, la hidroliza sărurilor de bismut. (< fr. *bismuthyle*)
bismutínă *s. f.* sulfură naturală de bismut. (< fr. *bismuthine*)
bismutísm *s. n.* intoxicație cu săruri de bismut. (< fr. *bismuthisme*)
bismutít *s. n.* hidrocarbonat natural de bismut. (< fr. *bismuthite*)
bismutomanie *s. f.* obicei morbid de a ingera bismut în doze mari. (< fr. *bismuthomanie*)
bismutoterapie *s. f.* folosire terapeutică a sărurilor de bismut. (< fr. *bismuthothérapie*)
bisociáție *s. f.* asociație între doi termeni foarte îndepărtați ca sens. (< *bi-* + */a/sociație*)
bisónic, -ă *adj.* (despre viteze) de (peste) două ori mai mare decât viteza sunetului. (< *bi-* + *sonic*)
bispiralát, -ă *adj.* în dublă spirală. (< fr. *bispiralé*)
bistabíl, -ă *adj.* (despre dispozitive) capabil să aibă două stări stabile. (< engl. *bistable*)
bistratificát, -ă *adj.* (despre soluri, minerale) din două straturi diferite ca vârstă, natură, textură etc. (< fr. *bistratifié*)
bistróu *s. n.* mic local în care se servesc aperitive, băuturi (răcoritoare). (< fr. *bistro*)
bístru *adj. inv., s. n.* (de) culoare brun-închis. (< fr. *bistre*)
bisturíu *s. n.* instrument tăios folosit la operații chirurgicale, disecții. (< fr. *bistouri*)
bisturnáj *s. n.* procedeu învechit de castrare la taur și berbec, prin torsionarea manuală a fiecărui testicul. (< fr. *bistournage*)
bisúlc, -ă *adj.* (despre animale) cu copitele despicate în două. (< it. *bisulco*, lat. *bisulcus*)
bisulfát *s. m.* sare a acidului sulfuric, în care un atom de hidrogen este înlocuit cu un metal. (< fr. *bisulfate*)
bisulfít *s. m.* sare a acidului sulfuros, în care un atom de hidrogen este înlocuit cu un metal. (< fr. *bisulfite*)
bisulfúră *s. f.* sulfură a cărei moleculă conține doi atomi de sulf. (< fr. *bisulfure*)

bísus *s. n.* fascicule de filamente secretate de unele moluşte lamelibranhiate, prin care animalul se fixează pe ceva. (< fr., lat. *byssus*)

bíşof *s. n.* băutură alcoolică fierbinte, obţinută prin ma-cerarea în vin a lămâiei sau portocalei. (< fr. *bichof*, engl. *bishof*)

bit *s. m.* **1.** (*inform.*) unitate elementară de informaţie, cantitatea obţinută în urma actului de alegere între două alternative echiprobabile. **2.** cifră în sistemul de numeraţie binară. (< fr., engl. *bit*)

bitemátic, -ă *adj.* referitor la bitematism. • cu două teme. (< it. *bitematico*)

bitematísm *s. n.* principiu de compoziţie care presupune existenţa a două teme diferite ca profil şi tonalitate în cadrul unei forme muzicale mai ample. (< it. *bitematismo*, fr. *bithématisme*)

bíter *s. n.* piesă la o batoză sau combină de cereale păioase, care dirijează şi uniformizează stratul de material ce intră în aparatul de tăiere. (< engl. *beater*)

bitérn *s. m.* apă curată rezultată din evaporarea apei de mare la obţinerea sării marine. (< engl., fr. *bittern*)

bitonál, -ă *adj. (muz.)* **1.** care admite existenţa simultană a două tonuri. **2.** (despre o voce alterată) care rezultă prin formarea simultană a două sunete în laringe. (< fr. *bitonal*)

bitonalísm *s. n.* bitonalitate. (< *bitonal* + *-ism*)

bítonalítate *s. f.* (*muz.*) mişcare simultană a vocilor în două tonalităţi diferite; bitonalism. (< fr. *bitonalité*)

bitriflor, -ă *adj.* care are de două ori câte trei flori. (< fr. *bitriflore*)

bitroncónic **I.** *adj.* în forma a două trunchiuri de con cu baza comună. **II.** *s. n.* vas cu această formă. (< *bi-* + *tronconic*)

bitter /bítăr/ *s. n.* băutură amară, preparată prin macerarea anumitor substanţe în alcool de ienupăr. (< germ. *Bitter*)

bítum *s. n.* **1.** rocă lichidă în scoarţa pământului din hidrocarburile de ţiţei, folosită la bitumaj şi la fabricarea unor lacuri, izolanţi etc. **2.** (*arte*) culoare brună strălucitoare, obţinută prin amestecarea bitumului (1) cu ulei de in şi cu ceară. (< fr. *bitume*, lat. *bitumen*)

bitumá *vb. tr.* **1.** a amesteca cu bitum un material granulat. **2.** a face bitumajul unei şosele; a umple cu o masă bituminoasă rosturile dintre pavele. (< fr. *bitumer*)

bitumáj *s. n.* stropire cu bitum şi criblură a îmbrăcămintei asfaltice a unei şosele. (< fr. *bitumage*)

bitúmen *s. n.* material bogat în hidrocarburi, din transformarea naturală a răşinilor de plante şi a cerii. (< germ. *Bitumen*, lat. *bitumen*)

bitumine *s. f. pl.* materii din scoarţa pământului din hidrocarburi şi din diferite alte substanţe organice. (< fr. *bitumines*)

bituminífer, -ă *adj.* care produce bitum. (< fr. *bituminifère*)

bituminít *s. n.* varietate de asfalt. (< fr. *bituminite*)

bituminizáre *s. f.* proces de formare a bitumenelor prin transformarea lentă, în afara contactului cu aerul, a nămolului rezultat din descompunerea organismelor. (după fr. *bituminisation*)

bituminós, -oásă *adj.* care conţine bitum; de natura acestuia. (< fr. *bitumineux*)

bitúră *s. f.* (*mar.*) lanţ de ancoră aranjat pe punte în vederea unei manevre. (< fr. *bitture*)

biturbopropulsór, -oáre *adj., s. n.* (avion) cu două turbopropulsoare. (< *bi-* + *turbopropulsor*)

biunivóc, -ă *adj.* care are corespondenţă unică în ambele sensuri. **o** (*mat., log.*) *corespondenţă ~ă* = corespondenţă între elementele a două mulţimi, astfel încât fiecare element al uneia corespunde univoc unui element din cealaltă. (< fr. *biunivoque*)

biunivocitáte *s. f.* însuşirea de a fi biunivoc. (< *biunivoc* + *-itate*)

biurét /biu-/ *s. m.* derivat al ureei, de culoare violet-purpurie. (< fr. *biuret*)

biurétă *s. f.* tub de sticlă gradat la analiza volumetrică a soluţiilor sau gazelor. (< fr. *burette*, germ. *Bürette*)

biútă *s. f.* val de pământ ridicat împrejurul unor depozite de materiale. (< fr. *butte*)

bivalént, -ă *adj.* **1.** (despre elemente chimice) care are valenţa 2; divalent. **2.** cu cromozomi omologi asociaţi în perechi în profaza meiotică. **3.** (*fig.*) care are două valori. (< fr. *bivalent*)

bivalénţă *s. f.* proprietate a elementelor bivalente (1). (< fr. *bivalence*)

biválv, -ă **I.** *adj.* **1.** cu cochilia din două valve. **2.** (*bot.;* despre capsule) format din două părţi. **II.** *s. f. pl.* lamelibranhiate. (< fr. *bivalve/s/*)

bivérb *s. n.* gen enigmistic, constând în reprezentarea a două cuvinte prin litere sau figuri combinate între ele. (< *bi-* + *verb* /2/)

bivitelín, -ă *adj.* (despre gemeni) care provine din două ovule fecundate separat; biovular. (< fr. *bivitellin*)

bivoltín, -ă *adj.* (despre insecte, viermi de mătase) care prezintă două generaţii pe an. (< fr. *bivoltin*)

bivuác *s. n.* **1.** cantonament de trupe (în corturi) în afara localităţilor. **2.** adăpost pentru noapte făcut de alpinişti sau turişti. (< fr. *bivouac*)

bivuacá *vb. intr.* (despre unităţi militare, alpinişti, turişti) a se opri în bivuac. (< fr. *bivouaquer*)

bizám *s. m.* mamifer rozător acvatic din Canada, asemănător cu şobolanul, în preajma apelor; ondatra. (< germ. *Bisam*)

bizantín, -ă **I.** *s. m. pl.* populaţie care locuia în Bizanţ sau în Imperiul Bizantin. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie. **III.** *adj.* **1.** propriu Bizanţului sau Imperiului Bizantin. **o** *artă ~ă* = artă caracterizată prin predominarea cupolei, a suprafeţelor şi liniilor curbe în arhitectură şi printr-o varietate de culori în ornamentaţie. **2.** (*fig.*) intrigant; perfid, corupt. (< fr. *byzantin*, lat. *bysantinus*)

bizantinísm *s. n.* **1.** caracter, influenţă bizantină (în arhitectură, ornamentaţie). • stil specific culturii şi artei, modului de viaţă şi mentalităţii din Imperiul Bizantin; mod de a acţiona prin corupţie, dezordine (politică) şi intrigă. **2.** predilecţie pentru disputele subtile şi inutile. (< fr. *byzantinisme*)

bizantiníst, -ă *s. m. f.* bizantinolog. (< fr. *byzantiniste*)

bizantinística *s. f.* bizantinologie. (< germ. *Byzantinistik*)

bizantinizá *vb. tr.* **1.** a imita arta bizantină. **2.** a recurge la subtilităţi şi pedanterii în purtare. • a conferi un caracter bizantin. (< *bizantin* + *-iza*)

bizantinológ, -ă *s. m. f.* specialist în bizantinologie; bizantinist. (< fr. *byzantinologue*)

bizantinologie *s. f.* disciplină care studiază istoria, literatura şi arta bizantină; bizantinistică. (< fr. *byzantinologie*)

bizár, -ă *adj.* (şi *adv.*), *s. n.* (fapt) ciudat, straniu, extravagant; supărător. (< fr. *bizarre*)

bizarerie *s. f.* ciudăţenie, extravaganţă; fantezie. (< fr. *bizarrerie*)

bizéţ *s. n.* bucată de piele care se pune ca garnitură la încălţăminte. (< germ. *Besatz*)

bizón **I.** *s. m.* mamifer erbivor sălbatic, mare şi puternic, asemănător cu zimbrul. **II.** *s. n.* pielea tăbăcită a acestui animal. (< fr., lat. *bison*)

bizonál, -ă *adj.* privind două zone. (< engl. *bizonal*)

bizotá *vb. tr.* a şlefui oblic muchiile la o oglindă, o piatră preţioasă, un smalţ dentar. (< fr. *biseauter*)

bizotáj *s. n.* bizotare. (< fr. *biseautage*)

bizóu *s. n.* margine tăiată oblic (la oglinzi, pietre preţioase etc.). (< fr. *biseau*)

bizutáj *s. n.* (în unele universităţi) ceremonie burlescă de iniţiere a studenţilor din anul I. (< fr. *bizutage*)

blachéu *s. n.* plăcuţă de oţel în vârful şi la tocul încălţămintei. (< engl. *blackey*)

black-out /blec-áut/ *s. n.* (*mil.*) măsură de apărare antiaeriană prin camuflaj total; întuneric complet. **o** (*fig.*) *a face ~* = a păstra tăcere completă. (< engl. *back-out*)

blafárd, -ă *adj.* **1.** (despre lumină, culori) alburiu; şters. **2.** (despre ten) palid, livid. (< fr. *blafard*)

blam *s. n.* dezaprobare, condamnare publică; oprobriu; sancţiune; avertisment. (< fr. *blâme*)

blamá *vb. tr.* a condamna, a dezaproba, a reproba (public). (< fr. *blâmer*)

blamábil, -ă *adj.* demn de blamat. (< fr. *blâmable*)

blanc[1] *s. n.* **1.** piele tăbăcită, suplă şi elastică, (colorată) pentru curelărie, harnaşamente şi articole tehnice. **2.** fâşie de material insensibil care protejează capetele bobinelor de film sau de bandă magnetică. (< germ. *Blank*)

blanc[2] *s. n.* **1.** spațiu alb care desparte două cuvinte tipărite. **2.** (*inform.*) zonă dintr-un suport de date care nu conține înregistrări. **3.** pauză albă și tremurătoare care apare uneori în emisiunile tv. (< fr. *blanc*)

blancáre *s. f.* oprire a electronilor înainte de a ajunge la ecranul tubului catodic al unui televizor. (< *blanc*[2])

blanchétă[1] *s. f.* formular tipărit pentru cecuri, telegrame etc. (< germ. *Blankett*)

blanchétă[2] *s. f.* mâncare de carne cu sos alb; ciulama. (< fr. *blanquette*)

blanquísm /-chism/ *s. n.* curent comunist utopic care considera complotul drept unica tactică revoluționară. (< fr. *blanquisme*)

blanquíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al blanquismului. (< fr. *blanquiste*)

blanșá *vb. tr.* a supune operației de blanșare. (după fr. *blanchir*, germ. *blanschieren*)

blanșáre *s. f.* opărire a cărnii, a legumelor destinate preparării anumitor conserve. (< *blanșa*)

blanșisáre *s. f.* operație de rafinare a zahărului. (după fr. *blanchissage*)

blasfém *s. n.* **1.** blasfemie, hulă. **2.** blestem. (< fr. *blasphème*)

blasfematór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care defăimează (sentimentele religioase). (< fr. *blasphémateur*)

blasfemiá *vb. intr.* a rosti o blasfemie, a huli. (< germ. *blasphemieren*)

blasfémic, -ă *adj.* cu caracter de blasfemic. (< germ. *blasphemisch*)

blasfemíe *s. f.* defăimare, profanare a ceea ce este considerat sfânt; blasfem. (< lat. *blasphemia*)

blast[1] *s. m.* parte a embrionului care se dezvoltă după germinare. (< fr. *blaste*)

BLAST[2]**(O)-, -blást** *elem.* „germen", „embrion". (< fr. *blasti/o/-, -blaste*, cf. gr. *blastos*)

blastémă *s. f.* **1.** mugur din care se va regenera un organ. **2.** talul unui lichen. **3.** materie vie, (semi)lichidă, din care s-au dezvoltat celulele sau organele. (< fr. *blastème*)

blastocárp, -ă **I.** *adj.* cu fruct germinat în interiorul pericarpului. **II.** *s. m.* mugur florifer. (< fr. *blastocarpe*)

blastocél *s. n.* cavitate centrală a blastulei. (< fr. *blastocèle*)

blastocíst *s. n.* **1.** stadiu în dezvoltarea embrionului la mamifere, în care acesta se prezintă ca o cavitate înconjurată de un număr variabil de celule. **2.** veziculă germinativă. (< fr. *blastocyste*)

blastocít *s. n.* celulă în structura blastulei. (< fr. *blastocyte*)

blastodérm *s. n.* membrană vitelină care dă naștere corpului embrionului. (< fr. *blastoderme*)

blastedérmic, -ă *adj.* al blastodermului. (< fr. *blastodermique*)

blastofílă *s. f.* rudiment al cotiledonului. (< fr. *blastophylle*)

blastofór *s. n.* **1.** cordon ombilical al ovulului. **2.** fir care leagă sămânța de pericarp, nutrind-o în tinerețe. **3.** formațiune anatomică cu aspect de cordon. (< fr. *blastophore*)

blastoftoríe *s. f.* alterare a elementelor sexuale din citoplasma oului fecundat. (< fr. *blastophthorie*)

blastogenéză *s. f.* **1.** formare a blastulei. **2.** reproducere asexuată, la unele organisme, prin înmugurire. **3.** teorie potrivit căreia caracterele ereditare se transmit prin plasma germinativă. (< fr. *blastogenèse*)

blastografíe *s. f.* descriere sistematică a mugurilor. (< fr. *blastographie*)

blastoíd, -ă **I.** *adj.* în formă de mugur. **II.** *s. n. pl.* clasă de echinoderme fosile cu înfățișare de muguri calcaroși. (< fr. *blastoïde/s/*)

blastolíză *s. f.* distrugere a celulei reproducătoare. (< fr. *blastolyse*)

blastóm *s. n.* tumoare canceroasă; neoplasm. (< fr. *blastome*, gr. *blastoma*)

blastomér *s. m.* celulă din segmentarea zigotului în prima fază. (< fr. *blastomère*)

blastomicéte *s. f. pl.* familie de ciuperci care se înmulțesc prin înmugurire. (< fr. *blastomycètes*)

blastomicóză *s. f.* boală provocată de blastomicete, care afectează pielea, plămânii, mușchii etc. (< fr. *blastomycose*)

blastomogenéză *s. f.* proces de formare și dezvoltare a unei tumori maligne. (< fr. *blastomogenèse*)

blastopór *s. m.* orificiu al gastrulei prin care cavitatea internă comunică cu exteriorul. (< germ. *Blastoporus*)

blastosféră *s. f.* blastulă. (< engl. *blastosphere*)

blastospór *s. m.* spor format prin înmugurire. (< fr. *blastospore*)

blastúlă *s. f.* stadiu embrionar la metazoare, de formă globulară, cu celule dispuse într-un singur strat în jurul unei cavități; blastosferă. (< fr. *blastula*)

blat[1] *s. n.* foaie de aluat pentru tort. (< germ. *Blatt*)

blat[2] *s. n.* (*arg.*) **1.** suprafață (netedă) a unor obiecte. **2.** (*fig.; peior.*) mică înțelegere, șmecherie. **o** *a merge pe* ~ sau *a face ~ul* = a călători fără bilet sau abonament într-un mijloc de transport. (< germ. *Blatt*)

blatíde *s. f. pl.* familie de insecte ortoptere alergătoare, cu corpul turtit, antene lungi și protorace mult lățit, ca un disc ce acoperă capul. (< fr. *blatidés*)

blau *s. n. a face* ~ = a lipsi de la lucru a doua zi după o sărbătoare. (< germ. *blaue*/Montag/)

blaugáz *s. n.* amestec de hidrocarburi gazoase și hidrogen, obținut prin descompunerea fracțiunilor grele de petrol, folosit drept combustibil. (< germ. *Blaugaz*)

blaz *s. n.* recipient, vas mare al unei instalații de distilare la laborator. (< germ. Blase)

blazá *vb. refl., tr.* a (se) plictisi, a (se) dezgusta de toate, incapabil de emoții, indiferent. (< fr. *blaser*)

blazer /bléizăr/ *s. n.* **1.** veston cu dungi colorate, purtat ca uniformă în unele colegii engleze. **2.** jachetă (bărbătească) din stofă, catifea etc. (< engl., fr. *blazer*)

blazón *s. n.* **1.** ansamblu de semne distinctive care constituie emblema unui stat, a unui oraș, a unei familii nobile etc.; armoarii. **2.** (*fig.*) noblețe, neam, viță. (< fr. *blason*)

blazoná *vb. tr.* a reprezenta, a descrie în termeni heraldici elementele componente ale unui blazon, ale unei steme. (< fr. *blasonner*)

blazoníst, -ă *s. m. f.* cercetător specialist în heraldică. (< it. *blasonista*)

BLEFAR(O)-, -blefaríe *elem.* „pleoapă", „cil". (< fr. *blépharo/-, -blépharie*, cf. gr. *blepharon*)

blefarectomíe *s. f.* excizare a unei ușoare lăsări a pielii pleoapelor. (< fr. *blépharectomie*)

blefarítă *s. f.* inflamație a pleoapelor. (< fr. *blépharite*)

blefaroblást *s. n.* organit citoplasmatic la baza flagerilor. (< fr. *blépharoblaste*)

blefaroconióză *s. f.* inflamare, ulcerare a mucoasei pleoapelor, declanșată de pulberi. (< fr. *blépharoconiose*)

blefaroconjunctivítă *s. f.* inflamație a conjunctivei și a pleoapei. (< fr. *blépharo-conjonctivite*)

blefarofimóză *s. f.* micșorare a deschiderii fantei palpebrale. (< fr. *blépharophimosis*)

blefarofór, -ă *adj.* (despre frunze) cu peri sau cili paraleli pe margine. (< lat. *blepharophorus*)

blefaroftalmíe *s. f.* inflamație a pleoapelor și a conjunctivei. (< fr. *blépharophtalmie*)

blefaroplást *s. n.* **1.** corpuscul în citoplasmă. **2.** granulă colorată din care se formează cilii și flagelii la protozoare. (< fr. *blépharoplaste*)

blefaroplastíe *s. f.* chirurgie plastică a pleoapelor. (< fr. *blépharoplastie*)

blefaroplegíe *s. f.* paralizie a pleoapei. (< engl. *blepharoplegia*)

blefaroptóză *s. f.* cădere patologică a pleoapei superioare. (< fr. *blépharoptôse*)

blefarorafíe *s. f.* sutură a cartilajelor tarsale ale pleoapelor; tarsorafie. (< fr. *blépharorrhaphie*)

blefarospásm *s. n.* contracție spasmodică, involuntară, a mușchiului orbicular al pleoapelor. (< fr. *blépharospasme*)

blefarostát *s. n.* instrument care fixează pleoapele în timpul operațiilor de ochi; oftalmostat. (< fr. *blépharostat*)

blefarostazíe *s. f.* imobilizare a pleoapelor. (< fr. *blépharostazie*)

blefarostenóză *s. f.* îngustare a pleoapelor. (< fr. *blépharosténose*)

blefaroşalázis *s. n.* atrofie a pielii pleoapelor superioare, însoţită de slăbirea ţesutului celular subcutanat. (< fr. *blépharochalasis*)
blefarótic *s. n.* tic convulsiv al pleoapelor. (< fr. *blépharotique*)
blefarotomíe *s. f.* incizie palpebrală. (< fr. *blépharotomie*)
BLEN(O)- *elem.* „mucoasă", „mucus, mucozitate". (< fr. *blenn/o/-*, cf. gr. *blenna*)
bléndă *s. f.* **1.** sulfură naturală de zinc; sfalerit. **2.** (*fot.*) diafragmă. **3.** (*cinem.*) panou metalizat pentru reflectarea luminii în locul dorit din cadru. (< germ. *Blende*, fr. *blende*)
blénder *s. n.* malaxor, amestecător. (< engl. *blender*)
blenenteríe *s. f.* stare patologică manifestată prin eliminarea frecventă a fecalelor lichide sau moale. (< fr. *blenentérie*)
blénie *s. f.* peşte de apă dulce calmă şi de litoral, cu capul mare şi corpul alungit. (< fr. *blennie*)
bleniíde *s. n. pl.* familie de peşti marini viu colorați, cu capul turtit în partea superioară, botul scurt şi aripioara dorsală foarte lungă: corosbina sau căţelul-de-mare. (< fr. *blenniidés*)
blenoftalmíe *s. f.* **1.** inflamaţie catarală a conjunctivei. **2.** secreţie conjunctivală exagerată. (< engl. *blennophtalmia*)
blenóid, -ă *adj.* asemănător cu mucusul. (< fr. *blenuoïde*)
blenoragic, -ă *adj.* de natura blenoragiei. (< fr. *blennorragique*)
blenoragíe *s. f.* inflamaţie a mucoasei organelor genitale datorită unui gonococ; blenoree, gonoree. (< fr. *blennorragie*)
blenorée *s. f.* blenoragie. (< fr. *blennorrhée*)
blenuríe *s. f.* prezenţa de mucozităţi în urină. (< fr. *blennurie*)
-blepsíe *elem.* „vedere, văz". (< fr. *-blepsie*, cf. gr. *blepsis*)
blesá *vb. tr., refl.* a (se) răni, a (se) jigni, a (se) ofensa. (< fr. *blesser*)
bleu /blö/ *adj. inv., s. n.* (de) culoare albastru-deschis; azuriu. (< fr. *bleu*)
bleumarin *adj. inv., s. n.* (de) culoare albastru-închis. (< fr. *bleu* /à la/ *marine*)
blimp *s. n.* carcasă de insonorizare în care se introduce aparatul de filmat portabil, în cazul filmărilor cu priză directă de sunet. (< engl. *blimp*)
blindá *vb.* **I.** *tr.* a acoperi cu blindaj. **II.** *refl. (fam.)* a se îmbrăca suplimentar, împotriva frigului, a umezelii etc. (< fr. *blinder*)
blindáj *s. n.* **1.** cuirasă de oţel la protecţia navelor, a tancurilor, avioanelor împotriva proiectilelor. **2.** element de construcţie servind ca mijloc de protecţie a unor piese sau sisteme tehnice. (< fr. *blindage*)
blindát, -ă I. *adj.* **1.** cu blindaj. **2.** (*fam.*) îmbrăcat peste măsură. **II.** *s. n.* autovehicul de luptă prevăzut cu blindaj; tanc. • (*pl.*) trupe dotate cu asemenea mijloace. **III.** *s. f.* maşină blindată. (< *blinda*)
blindísm *s. n.* tic manifestat la copii deficienţi vizual constând în mişcări stereotipe ale capului, trunchiului sau membrelor, frecarea la ochi etc. (cf. engl. *blind*, orb)
blíster *s. n.* carcasă de plastic transparent, lipsită de carton, în care se ambalează unele mărfuri (medicamente etc.). (< fr., engl. *blister*)
blítzkríeg /blitkrig/ *s. n.* război-„fulger". (< germ. *Blitzkrieg*)
bliţ *s. n.* **1.** lampă electronică pentru fotografiere. **2.** şah de 5 minute. (< germ. *Blitz*)
blizzárd /-zar/ *s. n.* vânt violent şi foarte rece pe coasta Americii de Nord, spulberând zăpada. (< fr., engl. *blizzard*)
bloc[1] *s. n.* **1.** bucată, masă mare dintr-o materie solidă şi grea; corp, obiect dintr-o bucată. • masiv de beton pentru ancorarea armăturii la elemente grele de beton precomprimat; material de construcţie din piatră naturală, beton, ceramică. **o** ~ *continental* = sector al scoarţei terestre de mari dimensiuni, înconjurat de depresiuni oceanice sau marine de mare adâncime. **2.** (*poligr.*) caracter de literă înrudit cu caracterul grotesc. **3.** grămadă de obiecte, lucruri etc. care formează o masă unică. **o** *în* ~ = împreună, laolaltă; ~ *alimentar* = serviciu într-un spital care asigură pregătirea şi servirea hranei bolnavilor; ~ *operator* = parte a unui serviciu de chirurgie rezervat operaţiilor. **4.** mapă de foi de hârtie egale prinse împreună, servind pentru a face însemnări, desene etc. • ansamblu de mărci poştale detaşate dintr-o coală. **5.** piesă metalică turnată a unei maşini, care cuprinde cilindrii unui motor, camerele de răcire şi conductele de distribuire. **6.** mecanism care permite manevrarea macazului de cale ferată din cabina acarului sau din staţie. **7.** grup de voleibalişti care sar la fileu pentru a împiedica pe adversari să înscrie un punct dintr-o lovitură de atac. **8.** (în SUA.) porţiune de stradă delimitată de două intersecţii. **9.** unitatea dintre (supra)structura unei societăţi istoric determinate şi relaţiile dialectice dintre ele. **10.** alianţă, înţelegere (între state, partide etc.). **11.** (*med.*) obturare a unei căi vasculare sau întrerupere a circulaţiei printr-un vas. • întrerupere a unei conductibilităţi neuromusculare. **o** ~ *cardiac* = tulburare a ritmului inimii, datorită blocării sufluxului nervos al muşchiului cardiac. **12.** (*inform.*) ansamblu de circuite ale unui ordinator îndeplinind aceeaşi funcţie. (< fr. *bloc, blocus*)
bloc[2] *s. n.* clădire mare cu mai multe etaje. **o** ~*-turn* = clădire înaltă în formă de turn. (< germ. *Block*/haus/)
blocá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a supune unei blocade. **2.** a împiedica mişcarea, circulaţia etc. **3.** a imobiliza într-o anumită poziţie. **4.** a interzice (temporar) ocuparea unui post vacant. **5.** a suspenda folosirea unor credite, conturi etc.; a interzice schimbarea unor preţuri, salarii fără autorizaţie guvernamentală. **II.** *refl. (med., tehn.;* despre organe) a se imobiliza, a nu mai funcţiona. (< fr. *bloquer*)
blocábil, -ă *adj.* care poate fi blocat. (< *bloca* + *-bil*)
blocádă *s. f.* ansamblu de măsuri cu caracter diplomatic, militar sau economic pentru izolarea unui stat sau grup de state. • încercuire a unei cetăţi pentru a împiedica orice legătură cu exteriorul; asediu. (< germ. *Blockade*)
blocáj *s. n.* **1.** blocare. **2.** fundaţie de piatră, de bolovani la un zid, la o şosea, stradă, cale ferată etc. **3.** procedeu tehnic în baschet, volei, box etc. cu scopul de a împiedica o acţiune a adversarului sau pentru a proteja o acţiune proprie. • întrerupere a desfăşurării unui proces sau a unei funcţii fiziologice. (< fr. *blocage*)
blocánt, -ă *adj., s. n.* (substanţă) a cărei acţiune farmacologică se realizează prin blocarea unor receptori. (< fr. *bloquant*)
blocáre *s. f.* **1.** acţiunea de a (se) bloca. **2.** (*poligr.*) culegere intenţionată a uneia sau a mai multor litere cu floarea în jos pentru a atrage atenţia corectorului. **3.** (*cont.*) ~ *a contului* = sistare de către bancă a plăţilor din contul de decontare al unei întreprinderi sau instituţii. **4.** imposibilitate de funcţionare, de aplicare a unei reguli. (< *bloca*)
bloc-diagrámă *s. f.* reprezentare grafică la scară mică a unei regiuni terestre în perspectivă şi în secţiune. (< fr. *bloc-diagramme*)
blóchaus *s. n.* comandă cuirasată din care se conduce o navă militară mare în timpul luptei. (< germ. *Blocknaus*)
blockbúster *s. n.* film de mare succes. (< engl. *block*, bloc, bombă, *buster*, tip, individ, atotdistrugător)
block chords /blăc cărdz/ *s. n.* stil pianistic în interpretarea unei piese în acorduri la ambele mâini. (< engl. *block chords*)
blockflöte *s. n.* **1.** flaut drept. **2.** registru (**4**) al orgilor din sec. XVIII constând din tuburi deschise (conice) sau închise (cilindrice). (< germ. *Blockflöte*)
blocnótes *s. n.* carnet pentru însemnări curente; notes. (< fr. *bloc-notes*)
blocstárt *s. n.* startbloc. (< engl. *blockstart*)
blog *s. n.* pagină personală postată pe internet cu fotografia posesorului pe care apar idei, opinii etc. şi pe care se primesc comentarii de la diferite persoane; comunicare prin internet. (< engl. *blog*)
blogá *vb. tr.* a comunica prin internet idei, păreri etc. din blog. (< *blog*)
blógger /blegăr/ *s. m.* persoană care comunică pe internet; bloguri. (< engl. *blogger*)
blogosféră *s. f.* totalitate a aspectelor politice, economice, sociale etc. cuprinse în blog. (< *blog* + *sferă*)
blond, -ă I. *adj.* (despre păr, ten) deschis la culoare, gălbui, bălai. **o** *bere ~ă* = bere de culoare deschisă. **II.** *s. m. f.* bărbat, femeie cu părul, cu tenul blond; blondin(ă). (< fr. *blond*)
blondín, -ă *adj., s. m. f.* blond. (< fr. *blondin*)
blow-up /blóu-ăp/ *s. n.* (*rar*) fotografie mărită. (< engl. *blow-up*)

blue box /blu/ s. n. (la filme) ecran albastru în locul căruia actorii joacă în fața fundalului real. (< engl. *blue box*)
bluegráss *s. n.* stil de muzică country, descendent din muzica de coarde, cântată de formații mici. (< engl. *bluegrass*)
bluejeans/blugi /blúgins/ *s. m. pl.* pantaloni dintr-un material special foarte rezistent, cu buzunar(e) la spate, pe care sunt atașate embleme sau fraze ad-hoc, un element de modă tinerească; jeans. (< engl. *blue-jeans*)
blues /bluz/ *s. n.* cântec popular din folclorul negrilor americani, devenit piesă instrumentală (de jazz). (< engl. *blues*)
bluesmén *s. n.* interpret de blues. (< engl. *bluesman*)
bluétă *s. f.* **1.** mică operă literară fără pretenții. **2.** bagatelă (2). (< fr. *bluette*)
bluff /blaf/ *s. n.* vorbă spusă (sau acțiune făcută) în scop de intimidare; cacialma. (< engl. *bluff*)
bluffá *vb. intr.* a intimida, a înșela prin bluff. (< fr. *bluffer*)
bluffeur, -ă /-fŏr/ *s. m. f.* (cel) care intimidează prin bluff. (< fr. *bluffeur*)
blugi *s. m. pl.* v. bluejeans.
blum *s. n.* lingou de oțel turnat și eboșat prin laminare. (< engl., fr. *bloom*)
blúming *s. n.* laminor pentru obținerea blumurilor. (< engl., fr. *blooming*)
blurá *vb. tr.* a întuneca imaginea televizată a feței sau a unei porțiuni din ipostaza comportamentală a cuiva pentru a nu fi identificată public din diferite motive. (< engl. *blur*, a estompa, a umbri)
bluzá *vb. tr.* a umfla, a lărgi în talie corsajul unei rochii, ca o bluză. (< fr. *blouser*)
blúză *s. f.* **1.** obiect de îmbrăcăminte, lung până la brâu, cu mâneci, pe care îl poartă femeile. **2.** haină de pânză pe care o poartă militarii vara, în locul vestonului. • haină de protecție purtată de muncitori în timpul lucrului. (< fr. *blouse*)
bluzón *s. n.* veșmânt militar sau de sport, larg și comod, bufant până la șolduri. (< fr. *blouson*)
bóa *s. m.* **1.** șarpe uriaș, neveninos, din regiunea tropicală a Americii de Sud. **2.** șal lung din blană sau din pene, purtat de femei în jurul gâtului. (< fr., lat. *boa*)
board /bord/ *s. n.* conducere, administrație, departament. (< engl. *board*)
boazerie *s. f.* lemnărie care îmbracă pereții interiori ai unei locuințe; lambriuri. (< fr. *boiserie*)
bob[1] *s. n.* **1.** sanie de metal foarte joasă și îngustă, pentru două sau patru persoane, prevăzută în față cu două patine mobile, condusă cu ajutorul unui volan sau al unor „fise", la concursuri pe pante special amenajate. **2.** sport practicat cu această sanie; bobsleigh. (< engl., fr. *bob*/sleigh/)
bob[2] *s. n.* elevator cu turn pentru ridicarea unor materiale de construcție la înălțimea schelelor. (< engl. *bob*)
bobér *s. m.* sportiv care practică bobul[1] (2). (< engl. *bobber*)
bobiná *vb. tr.* a înfășura (un fir, un cablu) pe o bobină. (< fr. *bobiner*)
bobináj *s. n.* înfășurare electrică. (< fr. *bobinage*)
bobinatór, -oáre I. *s. m. f.* cel care execută bobinări și reparații de bobine sau înfășurări electrice. II. *s. f.* mașină de bobinat. II. *s. n. (cinem.)* mecanism care asigură rularea peliculei sau a benzii magnetice pe noaieuri sau bobine. (după fr. *bobineur*)
bobină *s. f.* **1.** suport cilindric pe care se poate înfășura un fir, un cablu, o peliculă sau bandă magnetică; ansamblu compus din acest suport și firul, cablul etc. înfășurat pe el. • mosor. **2.** element component al circuitelor electrice constituit din mai multe spire înfășurate în jurul unui suport dielectric sau feromagnetic. ◆ ~ *de inducție* = transformator electric din două înfășurări bobinate pe un singur miez de fier. (< fr. *bobine*)
bób-scat /-sket/ *s. n. (jazz)* scat rafinat, stilizat, purtând amprenta evoluției improvizațiilor instrumentale; mod de interpretare în care vocea concurează instrumentele, având o gamă întinsă. (< engl. *bob skate*)
bóbsleigh *s. n.* bob[1](2). (< engl. *bobsleigh*)
bocapórt *s. m.* panou dreptunghiular care acoperă găurile de magazie de pe nave. (< it. *baccaporto*)
boccaccésc, -ă *adj.* propriu operei, stilului lui Boccaccio. • *(fig.)* licențios, libertin. (< it. *boccaccesco*)
bóccia *s. n.* joc sportiv, de origine italiană, la care participanții, așezați la echidistanță față de țintă, la mijlocul terenului, încearcă să o lovească cu niște mingi de lemn. (< it. *boccia*)
bodégă *s. f.* local mic unde se consumă aperitive și băuturi (alcoolice). (< germ. *Bodega*)
bodengreifer /-gráifăr/ *s. n.* dragă (2) pentru colectarea faunei de pe fundul apei. (< germ. *Bodengreifer*)
bodhisáttva /-di/ *s. m. inv.* ființă care, potrivit budismului, atingând starea de perfecțiune, este scutită de a se reîncarna. • statuie, reprezentând o astfel de ființă. (< fr. *bodhisattva*)
bódicec *s. n.* împiedicare a acțiunilor adversarului printr-o blocare corp la corp la hochei pe gheață. (< engl. *badycheck*)
bodicecá *vb. tr.* a aplica bodicecul. (< *bodicec*)
bodóni *s. n. (poligr.)* caracter de literă cu contrast mare între liniile de bază și cele secundare, având picioruşele subțiri și drepte. (< germ. *Bodoni*)
bodigárd *s. m.* v. b o d y g u a r d .
body /bŏdi/ *s. n.* tricou din jerseu elastic care se mulează pe corp. (< engl. *body*, corp)
bodyguard /bădigárd/**bodigárd** *s. m.* gardă de corp, pază (a cuiva); gorilă (2). (< engl. *bobyguard*)
bodyguardísm *s. n. (rar)* ocupația de bodyguard. (< *bodyguard* + *-ism*)
boehmít *s. n.* monohidrat natural de aluminiu, care intră în compararea unor bauxite. (< fr. *boéhmite*)
boém[1]**, -ă** I. *s. m. pl.* populație care locuiește în Boemia. II. *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație; boemian. (< fr. bohème)
boém[2]**, -ă** I. *s. m. f.* om, artist dezordonat, lipsit de mijloace materiale, fără siguranța zilei de mâine. II. *adj.* care corespunde firii, felului de viață caracteristice unui boem. III. *s. f.* mediu în care trăiesc boemii (I), viață de boem. (< fr. *bohème*, lat. *bohemus*)
boemián, -ă *adj., s. m. f.* boem[1]. (< fr. *bohémïem*)
boemiza *vb. refl. (rar)* a deveni boem[2]. (< *boem* + *-iza*)
boghead /bóg-hed/ *s. n.* huilă din care se pot extrage hidrocarburi lichide. (< engl. *boghead*)
boghiu *s. n.* dispozitiv la osiile vehiculelor de cale ferată, la înscrierea în curbă a locomotivelor și a vagoanelor. (< fr., engl. *bogie*)
bogomil *s. m.* adept al bogomilismului. (< fr. *bogomile*)
bogomilic, -ă *adj.* care aparține bogomilismului. (< *bogomil*/ism/ + *-ic*)
bogomilísm *s. n.* doctrină creștină eretică maniheistă, în Pen. Balcanică și în Rusia, cu caracter antifeudal. (< fr. *bogomilisme*)
boicót *s. n.* mijloc de constrângere constând în întreruperea organizată a relațiilor economice, politice etc. cu o țară, cu o întreprindere etc., în semn de protest. (< fr. *boycott*)
boicotá *vb. tr.* a aplica un boicot. (< fr. *boycotter*)
boicotár *s. m.* cel care subminează desfășurarea unei acțiuni sau compromite o idee. (< *boicot* + *-ar*)
bóiler *s. n.* cazan special de încălzire automată a apei necesare consumului în întreprinderi, locuințe etc. (< germ. *Boiler*)
bokmal /búcmol/ *s. n.* riksmal. (< norv. *bokmol*)
bol[1] *s. n.* **1.** cocoloș. o ~ *alimentar* = pastă din alimentele amestecate în gură cu salivă. **2.** vas de metal sau cera- mică în formă de calotă sferică; cupă. **3.** *(muz.)* surdină din cupe mobile, din metal sau cauciuc. (< fr. *bol*)
-ból[2]**, -bólă** *elem.* „aruncare, transformare". (< fr. *-bole*, cf. gr. *bolein*, a arunca)
bolárd *s. m.* stâlp scurt de metal, lemn sau beton, montat pe chei, la ancorarea navelor. (< fr. *bollard*)
-bólă v. -bol[2].
bóldo *s. m.* arbore orginar din Chile, cu frunze având proprietăți stimulative, tonice, colagoge și laxative. (< fr., sp. *boldo*)
BOLEO- *elem.* „împrăștiere a semințelor, diseminare". (< fr. *boléo-*, cf. gr. *bolein*, a asvârli)
boleoanemocorie *s. f.* răspândire a semințelor, a sporilor prin aruncare în exterior și prin vânt. (< fr. *boléoénemochorie*)
boleoautocorie *s. f. (bot.)* diseminare prin mecanism propriu. (< fr. *boléoautochorie*)
boleró[1] *s. n.* **1.** dans popular spaniol în ritm legănat, însoțit de acompaniament de castaniete; melodia corespunzătoare. **2.** cân-

tec şi dans cubanez cu ritm ternar şi sincopat. (< fr. *boléro*, sp. *bolero*)

boleróu/boleró² *s. n.* vestă femeiască, scurtă până aproape de talie şi deschisă în faţă. (< fr. *boléro*)

bolét *s. m.* ciupercă cu spori, comestibilă, din clasa bazidiomicete, cu pălărie groasă, care creşte pe copaci; mânătarcă, hrib. (< fr. *bolet*, lat. *boletus*)

bólgie *s. f.* **1.** vale adâncă, compartiment al celui de-al optulea cerc al Infernului lui Dante. **2.** (*fig.*) loc urât, infern. (< it. *bolgia*)

bolíd *s. m.* **1.** meteorit de dimensiuni mari care se aprinde când trece prin atmosferă. **2.** (*fig.*) obiect, proiectil, vehicul etc. care se deplasează cu mare viteză. (< fr. *bolide*)

bolivár/bolívar *s. m.* unitatea monetară a Venezuelei. (< fr., sp. *bolivar*)

bolívian[1] *s. m.* vechea unitate monetară a Boliviei, azi *peso*. (< fr., sp. *boliviano*)

bolívián², **-ă** **I.** s. m. pl. populaţie a Boliviei, formată din amerindieni, metişi şi creoli de religie catolică. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie. (< fr. *bolivien*)

bollandíst *s. m.* ezuit, membru al unei societăţi, la începutul sec. XVII, când Jean Bolland edita culegerea „Vieţile sfinţilor". (< fr. *bollandist*)

BOLO- *elem.* „energie radiantă, radiaţie". (< fr. *bolo-*, cf. gr. *bole*, rază, săgeată)

bolográf *s. n.* bolometru înregistrator. (< engl. *bolograph*)

bolográmă *s. f.* grafic obţinut la bolograf. (< fr. *bologramme*)

bolométrie, -ă *adj.* referitor la bolometrie. (< fr. *bolométrique*)

bolometríe *s. f.* măsurare a intensităţii radiaţiilor. (< fr. *bolométrie*)

bolométru *s. n.* **1.** aparat foarte sensibil pentru determinarea intensităţii radiaţiilor electromagnetice. **2.** instrument pentru măsurarea fluxurilor de radiaţii termice. **3.** aparat cu care se măsoară strălucirea aparentă a stelelor. (< fr. *bolomètre*)

bolonéz, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Bologna (Italia). **II.** *s. n.* sos originar din Bologna, preparat din carne tocată, legume, vin alb şi smântână, servut cu paste sau cu legume gătite. (< it. *bolognese*, fr. *bolognais*)

bólson *s. n.* regiune joasă a unui deşert montan, cu roci detritice şi mărginită de un abrupt stâncos. (< fr., sp. *bolson*)

bolşevíc, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al bolşevismului. (< rus. *bolşevik*, fr. *bolchevik*)

bolşevísm *s. n.* ansamblu de poziţii ideologice radicale şi de practici revoluţionare, apărut în mişcarea social-democrată din Rusia. (< rus. *bolşevizm*, fr. *bolchevisme*)

bolşevizá *vb. tr.* a educa în spirit bolşevic, a propaga spiritul bolşevismului. (după rus. *bolşevizirovatî*)

bólus *s. n.* argilă fină, follosită ca diluant solid. (< germ. *Bolus*)

bombá *vb.* **I.** *tr., refl.* a da (unui obiect), a căpăta forma convexă. **II.** *tr.* (*fig.*) a umfla, a scoate (pieptul) în afară. (< fr. *bomber*)

bombacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate cu tulpina arborescentă, groasă, care serveşte ca rezervor de apă: baobabul. (< fr. *bombacées*)

bombáj *s. n.* deformare a unei plăci având o suprafaţă convexă. • deformare prin bombare a capacelor cutiilor de conserve în urma alterării conţinutului. (< fr. *bombage*)

bombaménţ *s. n.* convexitate a părţii carosabile a unei şosele. (< fr. *bombement*)

bombardá *vb. tr.* **1.** a executa un bombardament (1). • a efectua un bombardament (2). **2.** (*fig.*) a plictisi cu insistenţele, a insista, a stărui. (< fr. *bombarder*)

bombardaménţ *s. n.* **1.** atac cu bombe de aviaţie, cu proiectile de artilerie sau cu rachete. **2.** (*fiz.*) ~ *nuclear* = proiectarea unui fascicul de particule elementare asupra unor nuclee atomice. **3.** (*fig.*) bombardare (3). (< fr. *bombardement*, it. *bombardamento*)

bombárdă[1] *s. f.* **1.** maşină de război medievală cu care se aruncau bolovani. **2.** tun de mare calibru. (< fr. *bombarde*)

bombárdă² *s. f.* **1.** vechi instrument de muzică populară, strămoş al fagotului. **2.** registru de orgă, cu mari intensităţi. (< it. *bombardo*)

bombardiér **1.** *s. n.* avion militar de bombardament. **II.** *s. m.* militar din echipajul unui bombardier (1). (< fr. *bombardier*)

bombardón *s. n.* instrument muzical de suflat, din alamă, cu timbru şi registru foarte grave. (< it. *bombardone*, fr. *bombardon*)

bombást, -ă *adj.* (*rar*) bombastic. (< germ. *bombast*)

bombástic, -ă *adj.* (despre stil, cuvinte) preţios; emfatic; bombast. (< germ. *bombastisch*)

bombasticísm *s. n.* caracter bombastic; bambasticitate. (< *bombastic* + *-ism*)

bombasticitáte *s. f.* bombasticism. (< *bombastic* + *-itate*)

bómbă *s. f.* **1.** proiectil cu încărcătură explozivă, incendiară etc., la bombardamentele de aviaţie. **o** ~ *atomică* (*nucleară*) = dispozitiv având ca exploziv energia nucleară dezvoltată prin reacţia de fuziune în lanţ a nucleelor unor elemente grele (uraniu, plutoniu); bombă A; ~ *cu hidrogen* = dispozitiv a cărui explozie se datoreşte energiei termonucleare dezvoltate prin reacţia de fuziune a nucleelor de hidrogen (deuteriu, tritiu); bombă H, bombă termonucleară. • ~ *vulcanică* = bucată de lavă azvârlită de un vulcan, la începutul erupţiei. **2.** recipient în medicină pentru gaze sau substanţe radioactive. **3.** (*peior.*) cârciumă sordidă, rău famată. **4.** (*fig.; sport*) lovitură puternică de minge. **5.** (*fam.*) ştire, fapt care produce senzaţie. (< fr. *bombe*)

bombétă *s. f.* lampă cu glob sferic, pe nave pentru semnalizare. (< fr. *bombette*)

bombéu *s. n.* partea întărită şi bombată la vârful încălţămintei; şpiţ. (< fr. *bombé*)

bomboánă *s. f.* preparat de cofetărie de mici dimensiuni, cu compoziţii, umpluturi şi forme diferite. (< fr. *bonbon*)

bomboneríe *s. f.* **1.** magazin unde se vând bomboane. **2.** ramură a industriei alimentare care se ocupă cu fabricarea bomboanelor. (< fr. *bonbonnerie*)

bomboniéră *s. f.* vas mic, cutie pentru bomboane. (< fr. *bonbonnière*)

bómbyx *s. m.* gen de fluturi a căror specie, foarte cunoscută, are ca omidă viermele de mătase. (< fr., lat. *bombyx*)

bomfáier *s. n.* ferăstrău de mână pentru metale. (< engl. *bonfire*)

bomprés *s. n.* catarg înclinat la prora unor veliere. (< it. *bompresso*)

bon *s. n.* **1.** dovadă, înscris care autorizează pe deţinător să primească ceva; notă de plată cu care se achită o marfă etc. **2.** ~ *de tezaur* = titlu de credit emis de stat pentru atragerea de fonduri private. (< fr. *bon*)

bóna fíde *s. f.* (în dreptul internaţional) regulă fundamentală în cadrul semnării tratatelor de sat, cu bună credinţă. (< lat. *bona fide*, sinceritate, onestitate)

bonánţa *s. f.* (*fig.*) mină de aur. (< sp., engl. *bonanza*)

bonapartísm *s. n.* **1.** formă a dictaturii marii burghezii, în Franţa, după victoria revoluţiei de la sfârşitul sec. XVIII, sub conducerea lui Napoleon Bonaparte. • ataşament faţă de dinastia întemeiată de Napoleon. **2.** formă de dictatură personală. (< fr. *bonapartisme*)

bonapartíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al bonapartismului. (< fr. *bonapartiste*)

bond[1] *s. n.* săritură a avionului în cazul unei aterizări incorecte. (< fr. *bond*)

bond² *s. n.* (*fin.*) hârtie de valoare cu dobândă fixă. (< engl. *bond*)

bonderizá *vb. tr.* a supune operaţiei de fosfatare a unor metale feroase pentru a le feri de rugină. (< fr. *bondériser*)

bónding *s. n.* ~ *dentăr* = nouă tehnică cu ajutorul căreia îţi vei recăpăta zâmbetul dinţilor perfecţi prin aplicarea unor răşini compozite. (< engl. *bonding*)

bondisá *vb. intr.* (despre avioane) a face bonduri[1]. (după fr. *bondir*)

bonétă[1] *s. f.* **1.** scufie pe care o poartă copiii şi bătrânii; tichie. **2.** (*mil.*) acoperământ de cap fără cozoroc. (< fr. *bonnet*)

bonétă² *s. f.* velă îngustă, suplimentară, care se instalează numai pe vreme bună la extremitatea velelor pătrate. (< fr. *bonnette*, it. *bonnetta*)

bongó *s. m.* antilopă mare, viu colorată, din pădurile centrului Africii.

bóngos *s. n.* instrument muzical de percuție, de origine cubaneză, alcătuit dintr-o pereche de tobe mici, în orchestra de jazz și în cea simfonică. (< sp. *bongos*)
boniér *s. n.* carnet de bonuri (1). (< *bon* + *-ier*)
bonifică *vb. tr.* a scădea o sumă din valoarea unei facturi; a face o reducere, un rabat. (< fr. *bonifier*)
bonificație *s. f.* **1.** bonificare. **2.** compensație în bani pentru o daună, reprezentând o reducere sau o mărire a unui profit. **3.** (*sport*) avantaj constând din îmbunătățirea timpului realizat, acordat primului sau primilor clasați, într-o competiție. (< fr. *bonification*)
boniméntt *s. n.* anunț pompos de șarlatan; reclamă sforăitoare. (< fr. *boniment*)
bonitáre *s. f.* sistem de apreciere a valorii economice a apelor, soiurilor, raselor de animale, plantelor și a calității semințelor etc., prin determinarea bonității. (după germ. *Bonitierung*)
bonitáte *s. f.* **1.** încredere pe care o inspiră cineva atunci când solicită un credit; solvabilitate. **2.** capacitate a unui teren, a unei ape etc. de a da o anumită producție prin exploatare. (< germ. *Bonität*)
bonítă *s. f.* specie de pești din Marea Mediterană: tonul. (< fr. *bonite*)
bonjúr *interj, s. n.* (*fam.*) bună ziua! (< fr. *bonjour*)
bonjurísm *s. n.* atitudine, concepție de bonjurist. (< *bonjur* + *-ism*)
bonjuríst *s. m.* nume dat tinerilor români progresiști întorși de la studii din Franța, la mijlocul sec. XIX, care (se) salutau cu „bonjur". (< *bonjur* + *-ist*)
bonóm *s. m.* om blând și credul; om simplu. (< fr. *bonhomme*)
bonomíe *s. f.* atitudine, caracter de bonom. (< fr. *bonhomie*)
bonsái *s. m.* **1.** arbore pitic, plantat în ghiveci. **2.** arta cultivării și creșterii arbuștilor pitici în China și Japonia. (< fr., jap. *bonsai*)
bousoár *interj., s. n.* (*fam.*) bună seara! (< fr. *bonsoir*)
bontón *s. n.* ansamblu de reguli de purtare respectate în așa-zisa societate aleasă. (< fr. *bonton*)
bónus *s. n.* gratificație; tantiemă (1). (< engl. *bonus*)
bonvivánt *s. m.* om vesel, chefliu. (< fr. *bon vivant*)
bonz *s. m.* **1.** preot, călugăr budist. **2.** personaj de o solemnitate ridicolă • (*fig.; ir.*) șef, lider, om influent într-un partid politic. (< fr. *bonze*)
boogie-woogie /búghi-úghi/ *s. n.* **1.** stil pianistic în jaz, derivat din blues, care constă în susținerea ritmului la mâna stângă prin executarea unor figuri de bas repetate continuu, în timp ce mâna dreaptă dezvoltă scurte motive melodice; cântec cu sonorități antrenante. **2.** dans modern, de origine nord-americană, care se dansează după muzica de jazz; melodia corespunzătoare. (< engl. *boogie-woogie*)
bookfést /buc-/ *s. n.* târg de carte. (< engl. *bookfest*)
bookmaker /búcmeicăr/ *s. m.* cel care se ocupă de organizarea pariurilor la curse de cai, meciuri de box etc. (< engl. *bookmaker*)
booléan, -ă /bu-le/ *adj.* referitor la teoriile matematicianuli irlandez George Boole. (< fr. *booléen*)
boom /bum/ *s. n.* **1.** prosperitate rapidă a activității economice. **2.** avânt. **3.** eveniment excepțional. **4.** revenire. (< engl. *boom*)
booster /bústăr/ *s. n.* **1.** motor cu abur auxiliar care antrenează roțile libere purtătoare ale unor locomotive cu abur pentru mărirea forței de tracțiune **2.** (*electr., telec.*) generator auxiliar pentru sporirea tensiunii: survoltor. **3.** fuzee cu mare putere de propulsie și de scurtă durată, pentru lansarea proiectilelor teleghidate; rachetă auxiliară. (< engl. *booster*)
boot /but/ *s. n.* piesă din funcționarea unui computer care pornește sistemul de operare pe dischete, unitatea centrală sau memoria. (< engl. *boot*)
bop/bé-bop *s. n.* stil în jazz caracterizat prin folosirea armoniilor cromatice și disonante, cu excese expresio-niste. (< engl. *be-bop*)
bópper /-păr/ *s. m.* muzician care practică stilul bop. (< engl. *bopper*)
bor[1] *s. n.* metaloid în natură sub formă de săruri ale acidului boric. (< fr. *bore*)
bor[2] *s. n.* marginea circulară ieșită în afară a unei pălării. (< fr. *bord*)
bóra *s. m. inv.* vânt de iarnă violent, uscat și rece, pe țărmul Dalmației. (< it., fr. *bora*)
boracit *s. n.* borat de magneziu incolor sau vânăt, foarte dur, în industria chimică. (< fr. *boracite*)
boraginacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate gamopetale: miozotisul, limba-mielului etc. (< fr. *borraginacées*)
borán *s. m.* compus al borului cu hidrogenul. (< fr. *borane*)
borát *s. m.* sare sau ester al acidului boric. (< fr. *borate*)
bórax *s. n.* borat de sodiu, folosit în medicină ca antiseptic, la confecționarea unor sticle speciale, a unor emailuri, în tăbăcărie etc. (< fr., lat. *borax*)
borborígme *s. n. pl.* zgomote ca niște bolboroseli, produse de gazele din stomac sau din intestine. (< fr. *borborygmes*)
bord *s. n.* **1.** fiecare dintre părțile laterale ale unei (aero)nave; partea din față a unei mașini. **o** *la* ~ = pe puntea unei nave; (*p. ext.*) în avion sau pe o navă cosmică **2.** margine a unui profil de aripă de avion. **o** *(fig.) a arunca peste* ~ = a înlătura ceva ca nefolositor. **3.** (*rar*) margine a unui obiect, a unui profil etc. **4.** marginea din față a unui vehicul. (< fr. *bord*, germ. *Bord*)
bordá *vb. tr.* **1.** a garnisi cu bordură (1). **2.** a mărgini, a se întinde de-a lungul. (< fr. *border*)
bordáj *s. n.* **1.** bordare. **2.** înveliș exterior al corpului unei nave. (< fr. *bordage*)
bordeaux /bordó/ *s. n.* varietate de struguri cu boabele mari, negre. • vin roșu din regiunea Bordeaux. (< fr. *bordeaux*)
bordée *s. f.* **1.** ansamblul tunurilor de pe o navă. • salvă executată cu toate tunurile de aceleași calibru ale unei nave dintr-un bord. **2.** porțiune de drum parcurs de o navă între două întoarceri succesive. **3.** distanță parcursă de un velier între două volte succesive. (< fr. *bordée*)
bordél *s. n.* casă de prostituție; lupanar. (< fr. *bordel*, it. *bordello*)
bordeléz, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Bordeaux. **II.** *s. f.* sticlă cu fundul în formă de pâlnie. (< fr. *bordelais*)
bordelíne *adj. inv.* (*med.*; despre sindroame) de etiologie fluri-factorială; marginal, de graniță; (*psihiatr.*; despre stări) intermediar între schizofrenie și nevroze. (< engl., germ. *bordeline*)
borderóu *s. n.* listă, tablou care cuprinde sumele unui cont, hârtiile unui dosar etc. (< fr. *bordereau*)
bordó *adj. inv., s. n.* (de) culoare roșu-închis. (< fr. *bordeaux*)
bordura *vb. tr.* a răsfrânge prin deformare marginea tablei sau plăcii din care este făcut un obiect. (< *bordură*)
bordúră *s. f.* **1.** fâșie aplicată pe marginea unui lucru; chenar. • margine răsfrântă a unui obiect dintr-un material mai rezistent; întăritură. **2.** margine a trotuarului. (< fr. *bordure*)
boreál, -ă *adj.* **1.** dinspre nord; nordic; septentrional. **2.** (*fig.*) rece. (< fr. *boréal*, lat. *borealis*)
borealísm *s. n.* caracter boreal (2). (< *boreal* + *-ism*)
borrélia *s. f.* gen de microorganisme care cuprind spirochete ușor colorabile de anilină ce paraziteaza unele specii de animale patogene, rar și omul, transmise prin păduchi sau căpușe. (< lat. *borrelia*)
borreliózăă sf infecție rară, necruțătoare, produsă de burrelia. (< *borrelia* + *-ază*)
borgáta *s. f.* locuință construită, fără aprobare, în zonele agricole de la periferia orașelor italiene. (< it. *borgata*)
borgatár, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) dintr-o borgată. (< it. *borgataro*)
bórghis *s. n.* corp de literă de nouă puncte tipografice, pentru culegerea articolelor de ziar. (< germ. *Borgis*)
bóric, -ă *adj.* (despre acid, anhidridă) compus al borului[1]. (< fr. *borique*)
boricát, -ă *adj.* care conține acid boric. (< fr. *boriqué*)
borísm *s. n.* intoxicație cu bor[1]. (< fr. *borisme*)
bórium *s. n.* carbură metalică de wolfram, folosit la armarea pieselor de mașini supuse la uzură. (< fr. *borium*)
bormașínă *s. f.* mașină de găurit metale, piatră. (< germ. *Bohrmaschine*)
bornă *vb. tr.* a marca cu borne un teren; a demarca. (< fr. *borner*)
bornáj *s. n.* bornare. (< fr. *bornage*)

bórnă *s. f.* **1.** stâlp de marcaj din beton, lemn etc., la marginea drumurilor, de-a lungul unei frontiere etc. **2.** piesă metalică aparținând circuitului electric interior al unui aparat, al unei mașini sau instalații, care asigură legătura cu un alt circuit. (< fr. *borne*)
borneól *s. n.* camfor de Borneo. (< fr. *bornéol*)
bornít *s. n.* sulfură naturală de cupru și fier. (< fr. *bornite*)
borselétă *s. f.* borsetă mică.; borselină. (< it. *borselletta*)
borselínă *s. f.* borseletă. (< it. *borsellino*)
borsétă *s. f.* **1.** geantă bărbătească mică pentru acte, documente etc. **2.** geantă de damă. (< it. *borsetta*)
bort *s. n.* diamant de calitate inferioară pentru șlefuit sau perforat. (< fr. *bort*)
borúră *s. f.* compus al borului cu un metal. (< fr. *borure*)
bos *s. m.* v. boss.
bosáj *s. n.* **1.** proeminență pe suprafața unei piese, servind ca reazem pentru o altă piesă. **2.** suprafață brută sau prelucrată a pietrelor unei zidării. (< fr. *bossage*)
bósă *s. f.* **1.** ridicătură naturală (a unui teren, a unei roci etc.). **2.** (*anat.*) protuberanță, umflătură, proeminență. **3.** (*fig.*) aptitudine. (< fr. *bosse*)
boschét *s. n.* tufiș din arbuști (plantați). (< fr. *bosquet*, it. *boschetto*)
boschetár *s. m.* (*fam.*) om vagabond, fără locuință. (< *boschet* + *-ar*)
boselúră *s. f.* ansamblu de bose (2) pe suprafața unui organ. (< fr. *bosselure*)
bosísm *s. n.* organizare electorală puternic dezvoltată în SUA., potrivit căreia alegătorii se grupează în jurul șefilor. (< fr. *bossisme*)
bosniác, -ă **I.** *s. m. pl.* populație din Bosnia și Herțegovina. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. (< fr. *bosniaque*)
bosón *s. m.* particulă nucleară elementară al cărei spin se măsoară cu numere întregi. (< germ. *Boson*)
boss/bos *s. m.* **1.** patron; căpetenie, inițial în SUA. **2.** personaj investit cu responsabilitate și autoritate; șef local al unui partid politic, al unui grup electoral; șef. (< engl. *boss*)
bóssa-nóva *s. f.* dans de perechi modern, cu ritm de rumbă, de origine braziliană; melodia corespunzătoare. (< fr., port. *bossa-nova*)
boss windjammer /-uindgémăr/ *loc s.* șef al unei orchestre, care cântă la un instrument, conducându-și ansamblul fără a-l dirija. (< engl. *boss windjammer*)
bóston[1] *s. n.* **1.** dans lent asemănător valsului, de proveniență americană; melodia corespunzătoare. **2.** gen pianistic în jazz, prin alternanță a notelor joase cu acordurile pe care acestea le susțin. **3.** joc de cărți. (< fr. *boston*)
bostón[2] *s. n.* presă de imprimat, mică și plană. (< germ. *Boston*/presse/)
bostonián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Boston (SUA). (< fr. *bostonien*)
bóstrix *s. n.* inflorescență cimoasă la care ramurile se dezvoltă alternativ în planuri diferite. (< fr. *bostryx*)
boșimán, -ă **I.** *s. m.* populație băștinașă negridă din sudul Africii (deșertul Kalahari). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. • (*s. f.*) limbă vorbită de boșimani. (< fr. *boschiman*)
BOTAN(O)- *elem.* „plantă, iarbă". (< fr. *botan/o/-*, cf. gr. *botane*)
botánic, -ă **I.** *adj.* referitor la botanică. **o** *grădină ~ă* = grădină unde se plantează diferite specii de plante pentru studiu. **II.** *s. f.* ramură a biologiei care studiază regnul vegetal; fitologie. (< fr. *botanique*)
botaniéră *s. f.* cutie metalică folosită pe teren de botaniști pentru recoltarea și transportarea plantelor. (< *botan/o/-* + *-ieră*)
botanist, -ă *s. m. f.* specialist în botanică; fitolog. (< fr. *botaniste*)
botanizá *vb. tr.* a strânge plante pentru studii; a erboriza. (< fr. *botaniser*)
botanografíe *s. f.* botanică descriptivă. (< fr. *botano-graphie*)
botanolít *s. n.* plantă fosilă. (< fr. *botanolithe*
bótă *s. f.* lovitură la scrimă cu floreta sau cu sabia. (< fr. *botte*)
botél *s. n.* vas fluvial vechi transformat în cabană ancorată la malul apei. (< fr. *bothel*)
bothnián, -ă *adj., s. n.* (din) epoca superioară a arhaicului din regiunea baltică. (< fr. *bothnien*)
botínă *s. f.* **1.** cizmuliță. **2.** gheată înaltă încheiată cu butoni sau cu elastic. (< fr. *bottine*)
botocúzi *s. m. pl.* triburi de indigeni din America, care locuiesc și azi în Brazilia, aflați pe o treaptă înapoiată a civilizației. (< fr., sp. *botocudos*)
bótox *s. n.* neurotoxină produsă de o bacterie, care, în cantități mari, cauzează botulismul, ducând la asfixie, blocarea sistemului respirator. (< fr., engl. *botox*)
botridíe *s. f.* organ special de fixare în formă de paletă sau franj, specific unor viermi paraziți. (< fr. *bothridie*)
BATRIO[1-] *elem.* „cavitate mică". (< fr. *bathrio-*, cf. gr. *bathrion*)
BOTRIO[2-] *elem.* „ciorchine, racem". (< fr. *botryo-*, cf. gr. *botrys, -yos*)
botríocefál *s. m.* vierme lung care parazitează intestinul subțire. (< fr. *bothriocéphale*)
botriocefalóză *s. f.* boală parazitară produsă de botricefal, caracterizată prin anemie și tulburări digestive. (< fr. *bothriocéphalose*)
botriocímă *s. f.* inflorescență cu ramificațiile principale cimoase, iar cele secundare recemoase. (< fr. *botryocyme*)
botriofór, -ă *adj.* (despre plante) care poartă ciorchini sau raceme. (< fr. *bathriophore*)
botriomicóm *s. n.* mică tumoare benignă pediculară, de natură infecțioasă, asemănătoare cu zmeura. (< fr. *botryomycome*)
botriomicóză *s. f.* boală infecțioasă, frecventă la cai și la om, caracterizată prin formarea unor tumori numite impropriu botriomicoame. (< fr. *botryomycose*)
botrioterapíe *s. f.* folosire a curei de struguri în scop terapeutic. (< fr. *botryothérapie*)
botticellián, -ă *adj.* referitor la Botticelli. **o** *de tip frumusețe ~ă* = de tip frumusețe feminină, de madonă. (< *Botticelli n. pr.* + *-an*)
botulínic, -ă *adj.* referitor la botulism. **o** *bacil ~* = bacil care se găsește în carnea sau fructele conservate și în nutrețul însilozat. (< fr. *botulinique*)
botulísm *s. n.* intoxicație gravă produsă de toxina bacilului botulinic. (< fr. *botulisme*)
boțmán *s. n.* nostrom. (< rus. *boțman*)
bouché /baușé/ *adj. inv.* (*muz.*; despre instrumente de alamă) astupat prin introducerea măinii în pavilionul instrumentului; chiuso. (< fr. *bouché*)
bouillabaisse /buiabas/ s.n. ciorbă de pește oceanic și crustacee, cu ceapă, șofran, tomate și ardei grași. (< fr. *bouillabaisse*)
boulangism /bulanjízm/ *s. n.* mișcare șovinistă, în Franța la sfârșitul sec. XIX, care urmărea restaurarea monarhiei și un război revanșard împotriva Germaniei. (< fr. *boulangisme*)
boulangíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al boulangismului. (< fr. *boulangiste*)
bourrée /buré/ *s. n.* vechi dans popular francez, cu ritm vioi, cunoscut și ca dans de curte; melodia corespunzătoare. (< fr. *bourrée*)
bováric, -ă *adj.* propriu bovarismului. (< *bovar*/ism/ + *-ic*)
bovarísm *s. n.* stare de insatisfacție și autoiluzionare a unei persoane ce se crede altfel decât este și imită felul de a se comporta al altora. (< fr. *bovarysme*)
bovarizá *vb. intr.* a se iluziona cu privire la propria persoană. (< /Emma/*Bovary* n. pr. + *-iza*)
bovidée *s. n. pl.* familie de mamifere rumegătoare: bovinele, ovinele, caprinele etc. (< fr. *bovidés*)
bovín, -ă **I.** *adj.* **1.** referitor la bou. **2.** (*fig.*) de om prost, tâmpit; de bou. **II.** *s. f. pl.* subfamilie de rumegătoare: boul. (< fr. *bovin/és/*, lat. *bovinus*)
bovindóu *s. n.* fereastră ornamentală ieșită în afară din zidul unei fațade. (< engl. *bow-window*)
bowling /báuling/ *s. n.* **1.** joc de popice practicat pe o pistă modernă, cu dispozitive automatizate. **2.** teren, loc amenajat pentru bowling (1). (< engl. *bowling*)
box[1] *s. n.* **1.** disciplină sportivă în care doi adversari luptă între ei cu pumnii; pugilistică. **2.** armă albă constând dintr-o bucată

de metal cu găuri pentru degete, cu care se atacă ținând pumnul strâns. (< fr. *boxe*)

box[2] *s. n.* piele de vițel special tăbăcită, pentru pantofi, ghete etc. (< engl. *box*/-calf/)

boxá[1] *vb.* **I.** *intr.* a practica boxul[1] ([1]). **II.** *tr. (fam.)* a lovi cu pumnii (ca la box). (< fr. *boxer*)

boxá[2] *vb. tr.* a împărți o încăpere în boxe. (< *boxă*)

bóxă *s. f.* **1.** compartiment în interiorul unei construcții, al unui local, al unei încăperi. • parte dintr-o sală de tribunal, în care iau loc acuzații în cursul proceselor. • despărțitură într-un grajd. • compartiment la malul unei ape pentru parcarea ambarcațiilor cu motor. **2.** loc de refugiu pe marginea pistei de curse automobilistice pentru repararea rapidă a mașinilor. **3.** ladă care servește la încărcarea-descărcarea animalelor pe o navă. **4.** incintă acustică. (< fr. *box*)

boxér[1] *s. m.* sportiv care practică boxul[1] ([1]). (< fr. *boxeur*)

bóxer[2] *s. m.* câine de pază puternic, cu pielea de pe cap cutată și părul scurt, aspru. (< fr. *boxer*, germ. *Boxer*)

bóxer[3] *s. m.* șort dublu al unui slip servind drept maiou de baie. (< engl. *boxer/-short/*)

boxéri *s. m. pl.* poreclă dată de europeni chinezilor participanți la răscoala din 1899-1901. (< fr., engl. *boxers*)

box-office /-ófis/ *s. n.* casă de bilete. • totalul încasărilor realizate pentru un film, o piesă de teatru, o carte etc. (< engl. *box-office*)

boxpalét *s. n. /s. m.* cutie metalică cu pereți din plase de sârmă, în care se transportă piesele mărunte într-o uzină, se ambalează sticlele (de vin) etc. (< engl. *box-pa-lette*)

boy *s. m.* **1.** servitor indigen din colonii; liftier (în hoteluri). **2.** dansator dintr-un ansamblu de music-hall. (< engl. *boy*, băiat)

boygroup /-grup/ *s. n.* grup pop de tineri sau adolescenți, care se adresează, prin melodiile și prin strălucirea lor erotică, celor pasionați (< engl. *boygroup*)

brac[1] *s. m.* câine de vânătoare cu părul scurt și urechile mari și blege; prepelicar. (< fr. *braque*, germ. *Bracke*)

brac[2] *s. n.* rest, rămășiță; deșeu (de hârtie). (< rus. *brak*)

bracá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a îndrepta un obiect, un lucru către un punct. **2.** a orienta roțile directoare ale unui automobil pentru a vira. • a înclina comenzile unui aparat de zbor. **II.** *intr.* a întoarce (un vehicul), a vira. (< fr. *braquer*)

bracáj *s. n.* bracare. (< fr. *braquage*)

bráccio *s. n. viola da ~* = violă din sec. XVII, ținută pe mână, din care s-a dezvoltat ulterior viola și violina. (< it. */viola da/ braccio*)

brachét *s. n.* guseu. (< engl. *brachét*)

brachétă *s. f.* raportul de multiplicare dintre pedalier și micul pinion al unei biciclete. (< fr. *braquet*)

braconá *vb. intr.* a vâna, a pescui ilegal (fără permis, în perioade prohibite). (< fr. *braconner*)

braconáj *s. n.* delict făcut de cel care braconează. (< fr. *braconnage*)

braconiér *s. m.* cel care braconează. (< fr. *braconnier*)

bracteál, -ă *adj.* referitor la bractee. (< fr. *bractéal*)

bractée *s. f.* frunză modificată la subsuoara căreia se formează o floare sau o inflorescență. (< fr. *bractée*)

bractéolă *s. f.* bractee mică, între bractee și floare; profilă. (< fr. *bractéole*)

bradford /brédford/ *s. n.* sistem englezesc de clasificare a lânurilor, după calitate, în cifre care reprezintă numărul de sculuri obținute dintr-o livră de lână. (< engl. *bradford*)

BRADI- *elem.* „lent, rar". (< fr. *brady-*, cf. gr. *bradys*)

bradiaritmíe *s. f.* aritmie cu frecvență cardiacă redusă. (< fr. *bradyarythmie*)

bradiartríe *s. f.* bradilalie. (< fr. *bradyarthrie*)

bradibazíe *s. f.* tulburare locomotorie prin mers încetinit. (< fr. *bradybasie*)

bradicárdic, -ă *adj.* (despre puls, activitate cardiacă) care prezintă bradicardie. (< fr. *bradycardique*)

bradicardíe *s. f.* simptom patologic caracterizat prin rărirea ritmului cardiac; bradiritmie. (< fr. *bradycardie*)

bradichinezíe *s. f.* încetinire a ritmului mișcărilor, fără o diminuare a activității motorii. (< fr. *bradykinésie*)

bradichinínă *s. f.* peptidă care scade presiunea arterială. (< *bradi-* + *chinină*)

bradiestezíe *s. f.* percepere întârziată a senzațiilor. (< fr. *bradyesthésie*)

bradifagie *s. f. (med.)* consum lent al hranei. (< fr. *bradyesthégie*)

bradifazíe *s. f.* lentoare în pronunțarea cuvintelor. (< fr. *bradyphasie*)

bradifemíe *s. f.* încetinire generală a ritmului vorbirii. (< fr. *bradyphémie*)

bradifremíe *s. f.* încetinire a ritmului proceselor psihomotorii. (< fr. *bradyphrénie*)

bradigenéză *s. f. (biol.)* evoluție lentă a unor organisme. (< fr. *bradygenèse*)

bradiglosíe *s. f.* bradilalie. (< fr. *bradyglossie*)

bradilalíe *s. f.* tulburare de limbaj constând în încetinirea ritmului articulării cuvintelor; bradiartrie, bradiglosie. (< fr. *bradylalie*)

bradilexie *s. f.* încetinire a ritmului cititului. (< fr. *bradylexie*)

bradimenorée *s. f.* ciclu menstrual rar. (< fr. *bradyménorrhée*)

bradipepsíe *s. f.* digestie lentă. (< fr. *bradypepsie*)

bradipnée *s. f.* rărire anormală a mișcărilor respiratorii. (< fr. *bradypnée*)

bradipraxie *s. f.* diminuare anormală a activității motorii. (< fr. *bradypraxie*)

bradipsihíe *s. f.* încetinire a ritmului proceselor psihice. (< fr. *bradypsychie*)

bradiritmie *s. f.* bradicardie. (< fr. *bradyrythmie*)

bradiseísmic, -ă *adj.* referitor la fenomenul de oscilație lentă a scoarței terestre în regiunile vulcanice. (< fr. *bradyséismique*)

bradisfigmíe *s. f.* rărire a bătăilor pulsului. (< fr. *bradysphygmie*)

bradispermíe *s. f.* întârziere patologică a ejaculației. (< fr. *bradyspermie*)

bradisporíe *s. f.* diseminare a semințelor într-o peroadă mai lungă de timp, până toamna târziu. (< fr. *bradysporie*)

braditeliózǎ *s. f.* întârziere în creșterea prepubertată. (< fr. *bradytéliose*)

braditrofíe *s. f.* încetinire a proceselor metabolice. (< fr. *bradytrophie*)

bradiuríe *s. f.* eliminare încetinită a urinei. (< fr. *bradyurie*)

bradt /brat/ *s. n.* semifabricat obținut prin tocarea fină a cărnii proaspete de vită, la prepararea salamurilor. (< engl. *bradt*)

BRAHI[1]**-, -bráh** *elem.* „scurt", „îngust". (< fr. *brachy-*, *-braque*, cf. gr. *brakhys*)

BRAHI[2]**(O)-, -brahíe** *elem.* „braț". (< fr. *brachi/o/-*, *-brachie*, cf. lat. *brachium* gr. *brakhion*)

brahiál, -ă *adj., s. m.* (mușchi) al brațului. (< fr. *brachial*, lat. *brachialis*)

brahialgíe *s. f.* durere a brațului. (< fr. *brachialgie*)

brahianticlinál *s. n.* anticlinal scurt, cu axul scufundat la ambele capete. (< fr. *brachyanticlinal*)

brahibazíe *s. f.* mers încetinel, patologic, cu pași mici, sălțați. (< fr. *brachibase*)

brahiblást *s. n.* ramură scurtă care susține frunzele, florile, fructele. (< fr. *brachyblaste*)

brahicataléctic *adj., s. n.* (vers greco-latin) fără ultimul picior sau ultimele două silabe. (< fr. *brachycatalectique*)

brahicaúl, -ă *adj.* cu tulpina scurtă; brevicaul. (< lat. *brachycaulis*)

brahicefál, -ă *adj., s. m. f.* (om) cu craniul aproape rotund. (< fr. *brachycéphale*)

brahicefalíe *s. f.* conformație a craniului brahicefal. (< fr. *brachycéphalie*)

brahicheilíe *s. f.* anomalie caracterizată prin scurtarea accentuată a buzelor; microcheilie. (< fr. *brachychéilie*)

brahidactilie *s. f.* viciu de conformație prin scurtimea degetelor. (< fr. *brachydactylie*)

-brahíe v. b r a h i [2] (o) - .

brahiesofág *s. n.* malformație congenitală a esofagului, caracterizată prin scurtime anormală. (< fr. *brachy-oesophage*)

brahifalangíe *s. f.* anomalie caracterizată prin falange anormal de scurte. (< fr. *brachyphalangie*)

brahiglosíe *s. f.* scurtime anormală a limbii. (< fr. *brachyglossie*)
brahignatíe *s. f.* dezvoltare insuficientă a unuia sau a ambelor maxilare. (< fr. *brachygnathie*)
brahigrafíe *s. f.* studiu al sistemelor de scriere. (< germ. *Brachygraphie*)
brahilogíe *s. f.* elipsă constând în evitarea repetării unui element al frazei, exprimat anterior; brevilocvență. (< fr. *brachylogie*)
brahimelíe *s. f.* malformație congenitală prin dezvoltarea incompletă sau scurtimea membrelor; micromelie. (< fr. *brachymélie*)
brahiocefálic, -ă *adj.* referitor la braț și la cap. (< fr. *brachiocéphalique*)
brahiopóde *s. n. pl.* clasă de nevertebrate marine, sedentare, cu corpul mic, închis într-o cochilie bivalvă. (< fr. *brachiopodes*)
brahiozáur *s. m.* dinozaurian fosil cu gâtul foarte lung, capul mic, corpul terminat cu o coadă scurtă și groasă, membrele anterioare fiind mai înalte. (< lat. *brachiosaurus*)
brahipnée *s. f.* respirație scurtă, sacadată. (< fr. *brachypnée*)
brahiptér, -ă *adj.* cu aripile anormal de scurte. (< fr. *brachyptère*)
brahipterísm *s. n.* reducere a aripilor la insecte, păsări etc. (< fr. *brachyptérisme*)
brahirahie *s. f.* diformitate prin coloană vertebrală anormal de scurtă. (< fr. *brachyrachie*)
brahiriníe *s. f.* malformație congenitală caracterizată printr-un nas foarte scurt. (< fr. *brachyrhinie*)
brahischelie *s. f.* dezvoltare insuficientă a membrelor inferioare, cu alungirea exagerată a celor superioare. (< fr. *brachyskélie*)
brahisinclinál *s. n.* sinclinal scurt, cu axul ridicat la ambele capete. (< fr. *brachysynclinal*)
brahistocrónă *s. f.* traiectorie pe care un corp ce se deplasează între două puncte date sub acțiunea gravitației realizează cel mai scurt timp. (< fr. *brchystochrone*)
Bráhma *s. f.* rasă de găini mari din Asia, crescute pentru carne. (< fr. *Brahma*)
brahmán, -ă **I.** *adj.* brahmanic. **II.** *s. m. f.* membru al castei preoțești, prima dintre cele patru caste indiene. **III.** *s. f. pl.* imnuri vedice și comentariul lor; comentarii ale Vedelor, cuprinzând și numeroase tradiții și legende populare. **IV.** *s. m.* bramin. (< fr. *brahmane*)
brahmánic, -ă *adj.* referitor la brahmani; brahman (I). (< fr. *brahmanique*)
brahmanísm *s. n.* complex de religii indice, cu caracter politeist, a căror divinitate supremă este Brahma. (< fr. *brahmanisme*)
brahmínă *s. f.* soție de brahman. (< fr. *brahmine*)
braillográmă /braio-/ *s. f.* comunicare transmisă pentru nevăzători în sistemul Braille. (< *Braille* n. pr. + *-gramă*)
braindrain /breindréin/ *s. n.* fenomen de emigrare prin atragerea cadrelor de specialiști din țările în curs de dezvoltare în cele industrializate. (< engl. *brain-drain*, drenarea creierelor)
brainstorming /-ștórming/ *s. n.* tehnică de lucru în colectiv, în procesul predării, având ca scop stimularea prin participarea liberă și spontană la discuții a tuturor membrilor unui grup. (< engl., fr. *brainstorming*)
braișvanț *s. n.* blană mătăsoasă obținută prin sacrificarea mielului înainte de naștere. (< germ. *Breitschwanz*)
brámă *s. f.* semifabricat de oțel, cu secțiune dreptunghiulară și muchiile rotunjite, având suprafața striată sau punctată. (< fr. *brame*)
bramín *s. m.* brahman (IV). (< it. *bramino*)
brancárdă *s. f.* targă pentru transportul răniților. (< fr. *brancard*)
brancardiér, -ă *s. m. f.* infirmier pentru ridicarea și transportul răniților cu brancarda. (< fr. *brancardier*)
branchípus /-hi-/ *s. m.* crustaceu inferior din ordinul branhiopodelor, cu corpul gol, transparent, cu picioarele lățite și ochii pedunculați, care trăiește prin bălți. (< fr., lat. *branchipus*)
brand[1] *s. n.* aruncător de bombe sau mine, cu țeavă neghintuită în interior și traiectoria curbă. (< germ. *Brandt*)
brand[2] /brend/ *s. n.* marcă a unui produs. (< engl. *brand*)
brandenbúrg *s. n* șnur, gâitan ca podoabă de pieptul unor haine. (< fr. *brandenbourg*)
brandenburghéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Brandenburg (Germania). (< *Brandenburg* + *-ez*)
brandenbúrgic, -ă *adj.* referitor la Brandenburg. (< *Brandenburg* + *-ic*)
branding /bréndin/ *s. n.* tragedie a marketingului; știința creșterii cererii; priceperea promovări unei mărci de produs. (< engl. *branding*)
brandy /bréndi/ *s. n.* coniac. (< engl. *brandy*)
BRANHI(O)- *elem.* „branhii". (< fr. *branchi/o/-*, cf. lat. *bronchia*, gr. *brankhia*)
branhiál, -ă *adj.* referitor la branhii. (< fr. *branchial*)
branhiáte *s. f. pl.* supraclasă de artropode cu respirație branhială, din clasa crustaceelor. (< fr. *branchiés*)
bránhie *s. f.* organ extern de respirație a unor animale acvatice (pești, batracieni, crustacee, cefalopode etc.). (< fr. *branchie*, lat. *branchia*)
branhifér, -ă *adj.* înzestrat cu branhii. (< fr. *branchifère*)
branhifórm, -ă *adj.* în formă de branhii. (< fr. *branchiforme*)
branhiomicéte *s. f. pl.* ciuperci inferioare care para-zitează vasele sangvine din lamelele branhiale ale peștilor. (< fr. *branchiomycétes*)
branhiopóde *s. n. pl.* subclasă de crustacee inferioare, de apă dulce, cu corpul segmentat, cu formații branhiale. (< fr. *branchiopodes*)
branhiozáur *s. m.* mic animal amfibiu fosil, asemănător cu salamandra, care trăia în mlaștini. (< fr. *branchiosaurus*)
branșá *vb. tr.* **1.** a face un branșament. **2.** (*fig.*) a pune în legătură. (< fr. *brancher*)
branșáj *s. n.* totalitatea ramurilor unui arbore. (< fr. *branchage*)
branșaménț *s. n.* legătură între conducta de distribuire a apei, gazului, electricității și instalația aferentă a unei construcții; ambranșament. (< fr. *branchement*)
brânșă *s. f.* ramură, specialitate, domeniu de activitate. (< fr. *branche*)
branúlă *s. f.* mic dispozitiv folosit la oprirea, la injecții, a sângelui din vene. (după germ. firma *Braun* + *-ulă*)
bras *s. n.* stil de înot în poziție ventrală, în care brațele și picioarele împing corpul înainte prin mișcări largi, alternative. (< fr. *brasse*)
brasá *vb. tr.* a amesteca agitând puternic. (< fr. *brasser*)
brasáj *s. n.* **1.** amestecare a combustibilului pulverizat sau în stare de vapori cu aerul comburant înainte de introducerea lui în cilindrul motorului. **2.** amestecare la cald a făinii de malț cu apă caldă pentru a se obține mustul de bere. (< fr. *brassage*)
brasárdă *s. f.* **1.** banderolă (3). **2.** parte a armurii care protejează brațul. (< fr. *brassard*)
braserie *s. f.* local în care se servesc preparate culinare, specialități de cofetărie și patiserie, precum și băuturi. • berărie. (< fr. *brasserie*)
braséro *s. n.* recipient metalic portativ pentru încălzit. (< fr., sp. *brasero*)
brasiéră *s. f.* obiect de lenjerie pentru femei sau copii, care acoperă pieptul. (< fr. *brassière*)
brasíst, -ă *s. m. f.* înotător în stilul bras. (< *bras* + *-ist*)
braț *s. n.* **1.** (*mar.*) manevră curentă care servește la brațarea vergilor. **2.** (*constr.*) element rigid, solidarizat sau articulat, care transmite o mișcare sau poartă o sarcină. **3.** distanța dintre un punct și linia de acțiune a unei forțe. (< engl. *brace*, fr. *bras*)
brațá *vb. tr.* a orienta vergile unui velier cu ajutorul brațului (1), încât vârful să aibă maximă eficacitate asupra velelor. (< fr. *brasser*)
brațétă *loc. adv. la ~ =* (*fam.*) a merge (cu cineva) de braț. (< it. */a/ braccetto*)
braunít *s. n.* oxid natural de mangan, opac, negru, cu luciu semimetalic. (< fr. *braunite*)
brav, -ă *adj.* viteaz, curajos, îndrăzneț. (< fr. *brave*)
bravá *vb. tr.* a înfrunta cu curaj (o primejdie). • a se expune inutil (unei primejdii etc.); a face pe grozavul, a sfida. (< fr. *braver*)

bravádă *s. f.* acțiune, manifestare prin care se bravează; sfidare. (< fr. *bravade*)
bravíssimo *interj.* excelent! foarte bine! extraordinar! (< it. *bravissimo*)
brávo *interj.* (însoțind aplauze frenetice) excelent! foarte bine! minunat! (< fr., it. *bravo*)
bravúră *s. f.* vitejie, bărbăție, curaj. • faptă curajoasă. (< fr. *bravoure*, it. *bravura*)
brazá *vb. tr.* a efectua o brazură. (< fr. *braser*)
brazilián, -ă **I.** *s. m. pl.* popor din Brazilia format ca națiune din populații eterogene. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. f.*) limba portugheză vorbită în Brazilia. (după fr. *brésilien*, it. *brasiliano*)
brazúră *s. f.* sudură foarte rezistentă cu un aliaj sau un metal fuzibil, la peste 400ºC. (< fr. *brasure*)
break[1] /brec/ **brec** *s. n.* **1.** trăsură deschisă cu patru roți, cu capra înaltă și bănci laterale. **2.** tip de caroserie auto în formă de furgonetă, închisă cu geamuri în spate, pentru transportul bagajelor printr-o ușă specială și banca amovibilă. (< engl., fr. *break*)
break[2] /brec/ **brec** *s. n.* **1.** comandă dată luptătorilor la box sau la catch să se despartă, să înceteze lupta corp la corp. **2.** (*tenis*) ghem câștigat de un jucător pe serviciul adversarului. **3.** (*jazz*) improvizație melodică sau ritmică la finele unei fraze, când se întrerupe acompaniamentul ritmic și cântă numai solistul. **4.** dans acrobatic bazat pe mișcări sacadate, având puncte comune cu gimnastica acrobatică și cu pantomima. (< engl. *break*)
breakfast /brécfăst/ *s. n.* micul dejun. (< engl. *breakfast*)
brec[1] *s. n.* v. breack[1].
brec[2] *s. m.* v. breack[2].
brécie *s. f.* rocă detritică rezultată prin cimentarea grohotișurilor, a sfărâmăturilor altor roci dure. (< germ. *Breccie*, it. *breccia*)
bref **I.** *adv.* scurt. **II.** *s. n.* comentariu de mici dimensiuni. (< fr. *bref*)
bregmátic, -ă *adj.* al bregmei. (< fr. *bregmatique*)
brégmă *s. f.* punct de întâlnire a oaselor parietale cu osul frontal. (< fr. *bregma*)
breitschwanz /breișvanț/ *s. n.* blană de miel caracul, prematur. (< germ. *Breitschwanz*)
bréker /-căr/ *s. n.* pliuri de cord limitate de zona de rulare a unei anvelope. (< engl. *braker*)
brelán *s. n.* **1.** (la unele jocuri de cărți) grup de trei cărți de valoare egală, dar de culori diferite, la același jucător. **2.** (*fig.*) grup de trei persoane, lucruri etc. care formează o unitate. (< fr. *brelan*)
brelóc *s. n.* podoabă, amuletă purtată la ceas, la gât etc. (< fr. *breloque*)
brémză *s. f.* **1.** plan înclinat cu dispozitiv de frânare, pe care circulă vagonetele de mină. **2.** (*mar.*) capăt de parâmă, de lanț, care servește la asigurarea unei parâme, a unui lanț ori a unei ancore. (< germ. *Bremse*)
bréșă *s. f.* **1.** pătrundere largă și adâncă în dispozitivul de luptă inamic. **2.** spărtură într-un zid, într-un gard etc. (< fr. *bréche*)
breteá *s. f.* **1.** bandă petrecută peste umăr, care susține pantalonii etc. **2.** ramificație rutieră care asigură legătura între două drumuri, • șosea, alee ocolitoare; centură. (< fr. *bretelle*)
bretélă *s. f.* **1.** ramificație feroviară, din conducte magistrale. **2.** (*mil.*) porțiune de șanț care leagă două poziții de apărare succesive. (< fr. *bretelle*)
bretésă *s. f.* **1.** lucrare de fortificație medievală care întărea o altă fortificație. **2.** nazal (II) mobil la coifuri. (< fr. *bretesse*)
bretón[1] *s. n.* păr lăsat pe frunte și tăiat drept. (< fr. */à la/ breton*)
bretón[2,-ă] **I.** *s. m. pl.* populație descendentă din celți care locuiește în Bretagne (Franța). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. • (*s. f.*) limbă indo-europeană din familia celtică vorbită de bretoni. (< fr. *breton*)
breuváj /brö-/ *s. n.* introducere a unui medicament lichid în cavitatea bucală a unui animal cu ajutorul unei sticle cu gâtul lung. (< fr. *breuvage*)
brévă *s. f.* scrisoare papală, mai puțin solemnă decât bula. (< it. *breve*)
bréve/brévis **I.** *s. f.* **1.** unitate fundamentală de durată, componentă a piciorului metric (în prozodia antică), care corespunde silabei scurte. **2.** (*muz.*) notă întreagă dublă, valoarea cea mai mare, în notația actuală. **II.** *adj.* de scurtă durată. (< lat. *breve*, it. *brevis*, scurt)
brevét *s. n.* document cuprinzând titlul, distincția, calitatea acordate de o autoritate (de stat) și care presupune anumite drepturi. **o** ~ *de invenție* = document eliberat inventatorului de către organul de stat competent, prin care i se recunoaște dreptul de a exploata în exclusivitate invenția, un anumit timp; patentă. (< fr. *brevet*)
brevetá *vb. tr.* a acorda un brevet; a patenta. (< fr. *breveter*)
brevetábil, -ă *adj.* care poate fi brevetat. (< fr. *brevetable*)
BREVI- *elem.* „scurt". (< fr. *brévi-*, cf. gr. *brevis*)
breviár *s. n.* **1.** expunere sumară a unor principii sau probleme privitoare la un anumit domeniu. **2.** sumar, cuprins. **3.** carte de rugăciuni zilnice ale ritualului în biserica romano-catolică. (< fr. *bréviaire*, lat. *breviarium*)
brevicaúl, -ă *adj.* brahicaul. (< lat. *brevicaulis*)
breviflór, -ă *adj.* cu flori scurte. (< fr. *breviflore*)
brevignatísm *s. n.* anomalie contrară prognatismului; hipognatism. (< fr. *brevignatisme*)
brevilín, -ă *adj.* cu trup scund, robust, îndesat și membre scurte și groase. (< fr. *bréviligne*)
brevilocvént, -ă *adj.* (despre vorbire) scurt, concis. (< it. *breviloquente*)
brevilocvénță *s. f.* vorbire concisă; brahilogie. (< it. *brevilo-quenza*)
brévis *s. f., adj.* v. breve.
brevistil, -ă *adj.* (despre flori) cu stilul scurt. (< fr. *brevistyle*)
brevitáte *s. f.* calitate a ceea ce este scurt, succint. (< fr. *brévité*)
briá *vb. intr.* **1.** a străluci. **2.** (*fig.*) a se deosebi, a se remarca. (< fr. *briller*)
briánt, -ă *adj.* **1.** strălucit(or). **2.** (*fig.*) splendid, măreț. (< fr. *brillant*)
briantínă *s. f.* preparat cosmetic uleios și parfumat, folosit la îngrijirea părului. (< fr. *brillantine*)
briánță *s. f.* **1.** strălucire. **2.** (*fig.*) splendoare, măreție, pompă. (< fr. *brillance*)
briárd *s. m.* rasă de câini ciobănești cu părul lung. (< fr. *briard*)
bric[1] *s. n.* velier cu două catarge și bompres, folosit în trecut ca navă de luptă, iar astăzi ca navă-școală. (< fr. *brick*)
bric[2] *adj. inv., s. n.* (de) culoarea cărămizie; cărămiziu. (< fr. *brique*)
bric-à-brac/bricabrác *s. n.* (magazin de) vechituri. (< fr. *bric-à-brac*)
brichetá *vb. tr.* a face brichete[1] (1). (< fr. *briqueter*)
brichetáj *s. n.* brichetare. (< fr. *brequetage*)
brichétă[1] *s. f.* **1.** produs obținut prin presarea unui material granular (cărbune, minereu), pește înghețat etc. **2.** produs furajer prin comprimarea în mașini speciale a mai multor nutreturi tocate și amestecate. (< fr. *briquette*)
brichétă[2] *s. f.* aparat de buzunar pentru aprins țigările. (< fr. *briquet*)
brichetíer *s. n.* lucrător de brichete[1] (1). (< fr. *briquetier*)
brichetotécă *s. f.* (*rar*) colecție de brichete[2]. (< *brichetă* + *-tecă*)
bricolá *vb. tr.* **1.** a practica tot felul de meserii. • a face treburi mărunte cu caracter meșteșugăresc (în gospodărie). **2.** (*fig.*) a pune cap la cap. **3.** a aranja, a modela în scop de înșelăciune. (< fr. *bricoler*)
bricoláj *s. n.* acțiunea de a bricola; (*fam.*) treburi mărunte. (< fr. *bricolage*)
bricolér *s. m.* cel care se ocupă în timpul liber cu tot felul de lucrări manuale de întreținere și de reparații. (< fr. *bricoleur*)
bricomanie *s. f.* bruxism. (< fr. *brycomanie*)
bricuí *vb. tr.* a curăța puntea unei nave cu cărămidă sau nisip (după fr. *briquer*)
brida *vb. tr.* a face bride (1). (< fr. *brider*)
brídă *s. f.* **1.** gaică de stofă, de ață etc. prin care se trece cordonul. **2.** piesă metalică care leagă arcurile de osii. **3.** legătură din (sârmă de) oțel pentru solidarizarea unor piese asamblate. • coroană metalică la îmbinarea tuburilor. **4.** mănunchi de fibre conjunctive, format în organism ca urmare a unui proces inflamator; aderență. (< fr. *bride*)

bridge /brigi/ *s. n.* **1.** joc de cărți, între patru persoane (câte doi parteneri), cu 52 de cărți. **2.** (*jazz*) partea centrală a unei teme. (< engl., fr. *bridge*)

bridgíst, -ă *s. m. f.* jucător de bridge. (< *bridge* + *-ist*)

bridgístic, -ă *adj.* referitor la bridge. (< *bridge* + *-istic*)

bríe /bri/ *s. f.* caşcaval, brânză în pastă moale, cu crustă de mucegai. (< fr. *brie*)

briefing /brífing/ *s. n.* **1.** reunire de informații tactice ale echipajelor înainte de declanşarea unei misiuni aeriene. **2.** reunire de informare şi de lucru într-un minister, într-o întreprindere etc. 3. scurtă discuție de informare între o agenție de publicitate şi clienții ei. (< engl., fr. *briefing*)

brífcor *s. n.* băutură răcoritoare cu gust de citrice. (n. com.)

brigádă *s. f.* **1.** formațiune (stabilă) de lucru format din muncitori, organizată pentru anumite sarcini de producție. • formațiune de poliție într-un anumit scop, cu un anumit profil. **o** ~ *artistică* = echipă de artişti amatori care prezintă programe scurte, inspirate din viața colectivului din care fac parte. **2.** echipă de specialişti care controlează şi îndrumă activitatea unei instituții, întreprinderi etc. **3.** mare unitate militară din două sau trei regimente din aceeaşi armă, mai mică decât divizia. • mare unitate navală din şase-nouă nave mijlocii (distrugătoare, submarine) sau două-trei nave mici (vedete) **o** *~ăzi internaționale* = mari unități militare constituite în Spania din voluntari de diferite naționalități în războiul din 1936-1939. **4.** subunitate silvică din mai multe cantoane (3) şi supravegheată de un brigadier (2). (< fr. *brigade*, rus. *brigada*)

brigadiér, -ă *s. m.* **1.** conducător şi organizator al activității unei brigăzi (1). • muncitor dintr-o asemenea echipă. **2.** tehnician din administrația pădurilor care conduce o brigadă (4). (< fr. *brigadier*)

brigánd *s. m.* tâlhar de drumul mare. (< fr. *brigand*)

brigandáj *s. n.* tâlhărie. (< fr. *brigandage*)

brigantínă *s. f.* **1.** navă uşoară cu pânze, cu două catarge. **2.** velă trapezoidală arborată, legată de artimon; randă. (< fr. *brigantine*, it. *brigantina*)

briliánt, -ă **I.** *adj.* **1.** strălucitor, sclipitor. **2.** (*fig.*) interesant, captivant. **3.** (despre oameni) remarcabil, strălucit. **II.** *s. n.* **1.** diamant şlefuit în formă de dublă piramidă, piatră prețioasă. **2.** caracter de literă de trei puncte tipografice. (< fr. *brillant*, rus. *brilliant*)

BRIO[1]- *elem.* „mușchi de pământ". (< fr. *bryo-*, cf. gr. *bryon*)

brío[2] *s. n.* vioiciune, veselie, **o** *cu* ~ = în mod remarcabil, strălucit. (< it., fr. *brio*)

briofíl, -ă *adj.* care trăieşte pe mușchii de pământ. (< fr. *bryophile*)

briofíte *s. f. pl.* încrengătură de plante având corpul diferențiat în tulpină şi frunze, cu structură foarte simplă: mușchiul; muscinee. (< fr. *bryophytes*)

briológ, -ă *s. m. f.* specialist în briologie. (< fr. *bryologue*)

briológic, -ă *adj.* referitor la briologie. (< fr. *bryologique*)

briologíe *s. f.* ramură a botanicii care studiază briofitele. (< fr. *bryologie*)

briospór *s. m.* celulă reproducătoare asexuată specifică briofitelor. (< fr. *bryospore*)

brióşă *s. f.* prăjitură făcută dintr-un aluat de cozonac. (< fr. *brioche*)

briozoáre *s. n. pl.* clasă de mici nevertebrate acvatice cu aspect de mușchi de pământ, care trăiesc în colonii fixate de alge, cochilii sau roci. (< fr. *bryozoaires*)

brise-glace /briz-glas/ s. n. cuțit pentru spart cuburi de gheață. (< fr. *brise-glace*)

brístol *s. n.* carton alb, lucios, de calitate foarte bună, din care se fac copertele cărților şi cărțile de vizită. (< fr. *bristol*)

británi *s. m. pl.* triburi celtice care au constituit, până la cucerirea anglo-saxonă (sec. V-VI) populația de bază a Britaniei.. (< lat. *britanni*)

británic, -ă **I.** *s. m. pl.* popor care face parte din populația de bază a Marii Britanie. **II.** adj., s. m. f. (locuitor) din acest popor; englez. (< fr. *britannique*, lat. *britannicus*)

britón, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din populația britonică (< *britonic*)

britónic, -ă *adj.* referitor la populațiile celtice din Marea Britanie, către mileniul I î.H. • (*s. f.*) ramură a limbii celtice. (< fr. *brittonique*, lat. *brittonicus*)

brizánt, -ă[1] *adj.* (despre explozive) care se descompune într-un timp foarte scurt, dezvoltând faze sub presiune. (< fr. brisant)

brizánt[2] **1.** *s. m.* 1. val care se rostogoleşte şi se sparge în apropierea țărmului. **2.** stâncă submarină de care se izbesc valurile. (< fr. *brisant*)

brizánță *s. f.* proprietate a unui exploziv de a fi brizant. (< fr. *brisance*)

brízã *s. f.* vânt periodic uşor, care suflă la țărmul mării ziua spre uscat, iar noaptea spre mare, sau la munte, în amurg, spre văi, iar dimineața spre culmi; (*p. ext.*) adiere, boare. (< fr. *brise*)

brizbíz *s. n.* perdeluță (transparentă) care acoperă partea de jos a unei ferestre. • (*pl.*) volănaşe, danteluțe, panglicuțe şi alte artificii vestimentare feminești. (< fr. *brise-bise*)

brizór *s. n.* cilindru cu garnitură de sârmă de ferăstrău, adaptat la toba mare a cardelor din filatură, servind pentru destrămarea ghemotoacelor. (< fr. *briseur*)

brizúră *s. f.* sfărâmătură (a unui aliment). (< fr. *brisure*)

brocárt *s. n.* țesătură de mătase, ornamentată cu fir de aur sau de argint. (< fr. *brocart*)

broccóli *s. m. pl.* legumă verde cu gust şi aspect de conopidă. (< it. *broccoli*)

brodá *vb. tr.* **1.** a coase o broderie (1). **2.** (*fig.*) a inventa, a născoci. (< fr. *broder*)

brodát *s. n.* brodare. (< *broda*)

brodér *s. m.* lucrător care se ocupă cu broderia. (< fr. *brodeur*)

broderíe *s. f.* **1.** artă a decorării unei țesături cu motive ornamentale cusute în relief cu fire din diferite materiale; compoziția ornamentală însăşi. • (*p. ext.*) ornamentație fină. **2.** (*muz.*) ornament melodic realizat prin alternarea unei note dintr-un acord cu cea superioară sau inferioară, depărtată cu un (semi)ton. (< fr. *broderie*)

brodéză *s. f.* femeie care lucrează broderii. (< fr. *brodeuse*)

broker /brócăr/ *s. m.* agent de bursă care mijloceşte încheierea contractelor comerciale între vânzător şi cumpărător sau a unor servicii; curtier. (< engl. *broker*)

brokeráj *s. n.* curtaj (1). (< engl. *brokeraj*)

brokerál, -ă *adj.* de broker. (< *broker* + *-al*)

brom[1] *s. n.* metaloid lichid, roşu-brun, cu miros înțepător, foarte toxic. (< fr. *brome*)

BROM[2]**(O)-** *elem.* „miros fetid". (< fr. *brom/o/-*, cf. gr. *bromos*)

bromacetónă *s. f.* produs rezultat din acțiunea bromului asupra acetonei. (< fr. *bromacétone*)

bromát[1] *s. m.* sare sau ester al acidului bromic. (< fr. *bromate*)

bromát[2]**, -ă** *adj.* care conține brom. (< fr. *bromé*)

bromélia *s. f.* plantă cu inflorescența sub forma unor spice roz, ale căror vârfuri au o tentă verzuie. (< fr. *bromélia*, lat. *bromelia*)

bromeliacée *s. f. pl.* familie de plante monocotiledonate (epifite) din țările tropicale: bromelia, ananasul. (< fr. *broméliacées*)

brometchíng *s. n.* procedeu fotografic (în Anglia) pentru ameliorarea calității copiilor de pe negative, care mar-cheză mari diferențe de contrast. (< engl. *bromet-ching*)

bromhidrát *s. m.* sare organică a acidului bromhidric. (< fr. *bromhydrate*)

bromhídric *adj. acid* ~ = acid format prin combinarea bromului cu hidrogenul. (< fr. *bromhydrique*)

bromhidróză *s. f.* transpirație fetidă, de culoare neagră sau brună; melanhidroză. (< engl. *bromhydrose*)

brómic *adj. acid* ~ = acid oxigenat al bromului. (< fr. *bromique*)

bromism *s. n.* intoxicație cu săruri de brom. (< fr. *bromisme*)

bromocét *s. n.* dezinfectant puternic pentru piele, instrumente chirurgicale etc. (< *brom*/ură de *cet*/rimoniu/)

bromodermíe *s. f.* ansamblu de accidente cutanate (prurit, eritem, inflamații) datorate ingestiei de alimente conținând brom. (< fr. *bromodermie*)

bromofórm *s. n.* lichid dens, cu miros plăcut, volatil şi insolubil în apă, anestezic şi calmant. (< fr. *bromoforme*)
bromomenorée *s. f.* menstruaţie fetidă. (< fr. *bromomenorrhée*)
bromopnée *s. f.* respiraţie urât mirositoare. (< fr. *bromopnée*)
bromurál *s. n.* produs farmaceutic, sedatic şi hipnotic slab. (< germ. *Bromural*)
bromuráre *s. f.* reacţie chimică de adiţie sau de substituţie prin care se introduc unul sau mai mulţi atomi de brom în molecula unui compus organic. (după fr. *bromuration*)
bromúră *s. f.* sare a acidului bromhidric. (< fr. *bromure*)
BRONH(O)- /BRONHI(O)- /BRONŞ- *elem.* „bronhie". (< fr. *bronch/o/, bronchi/o/-*. cf. gr. *bronkhos, bronkhia,* trahee)
bronhiál, -ă *adj.* bronhic. (< fr. *bronchial*)
brónhic, -ă *adj.* referitor la bronhii; bronhial. (< fr. *bronchique*)
brónhie *s. f.* fiecare dintre cele două ramificaţii ale traheii prin care aerul ajunge în plămâni. (< lat. *bronchia*, gr. *bronkhia*)
bronhiólă *s. f.* ramificaţie terminală a bronhiilor. (< fr. *bronchiole*)
bronhiolítă *s. f.* inflamaţie a bronhiolelor. (< fr. *bronchiolite*)
bronhiolíză *s. f.* leziune destructivă a pereţilor bronhiilor. (< fr. *bronchiolyse*)
bronhióm *s. n.* tumoare cu punct de plecare bronhic. (< fr. *bronchiome*)
bronhoaspiráţie *s. f.* aspiraţie a secreţiilor bronhice, în scop terapeutic. (< fr. *bonchoaspiration*)
bronhobiopsíe *s. f.* biopsie a mucoasei bronhiilor, în bronhoscopie. (< fr. *bronchobiopsie*)
bronhocél *s. n.* tumoare a gâtului, plină cu aer şi materii stagnante, determinată de o stenoză bronşică. (< fr. *bronchocèle*)
bronhoconstrictór, -oáre *adj., s. n.* (substanţă) care produce bronhoconstricţie. (< fr. *bronchoconstricteur*)
bronhoconstrícţie *s. f.* contracţie a bronhiilor şi a bronhiolelor. (< fr. *bronchoconstriction*)
bronhodilatatór, -oáre *adj., s. n.* (substanţă) care produce bronhodilataţie. (< fr. *bronchodilatateur*)
bronhodilatáţie *s. f.* dilataţie a bronhiilor şi a bronhiolelor. (< fr. *bronchodilation*)
bronhofoníe *s. f.* rezonanţă exagerată a vocii bolnavului la ascultarea plămânilor, în pneumonie, bronşită, astm. (< fr. *bronchophonie*)
bronhogén, -ă *adj.* de origine bronhică. (< fr. *bronchogène*)
bronhografíe *s. f.* radiografie a aparatului respirator, asupra bronhiilor. (< fr. *bronchographie*)
bronhográmă *s. f.* clişeu obţinut prin bronhografie. (< fr. *bronchogramme*)
bronholít *s. n.* calcul (II) bronhic. (< fr. *broncholithe*)
bronholitiázǎ *s. f.* formarea de calculi în bronhii. (< fr. *broncholithiase*)
bronhológ, -ă *s. m. f.* specialist în bronhologie. (< fr. *bonchologue*)
bronhológic, -ă *adj.* referitor la bronhologie. (< fr. *bronhologique*)
bronhologíe *s. f.* disciplină medicală care studiază bronhiile. (< fr. *bronchologie*)
bronhomalacíe *s. f.* înmuiere a bronhiilor. (< fr. *bronchomalacie*)
bronhometríe *s. f.* măsurare a calibrului bronhic. (< fr. *bronchométrie*)
bronhométru *s. n.* aparat folosit în bronhometrie. (< fr. *bronhomètre*)
bronhomicóză *s. f.* inflamaţie a bronhiilor, provocată de ciuperci patogene. (< fr. *bronchomycose*)
bronhopatíe *s. f.* denumire generică pentru afecţiunile bronhiilor. (< fr. *bronchopathie*)
bronhopiorée *s. f.* inflamaţie bronhică purulentă. (< fr. *pronchopyorrhée*)
bronhoplastíe *s. f.* operaţie chirurgicală de refacere a bronhiilor. (< fr. *bronchoplastie*)
bronhoplegíe *s. f.* paralizie a bronhiilor. (< fr. *bronchoplégie*)
bronhopneumoníe *s. f.* inflamaţie a bronhiilor şi a plămânilor. (< fr. *bronchopneumonie*)
bronhopneumopatíe *s. f.* denumire generică pentru afecţiuni ale bronhiilor şi plămânilor. (< fr. *broncho-pneumopathie*)
bronhopulmonár, -ă *adj.* referitor la bronhii şi plămâni. (< engl. *bronchopulmonary*)
bronhorafíe *s. f.* suturǎ a bronhiilor. (< engl. *bronchorrhaphy*)
bronhoragíe *s. f.* hemoragie bronhică. (< fr. *bronchorragie*)
bronhorée *s. f.* expectoraţie abundentă, provocată de o bronşită cronică. (< fr. *bronchorhée*)
bronhoscóp *s. n.* aparat optic, folosit în bronhoscopie. (< fr. *bronchoscope*)
bronhoscopíe, -ă *adj.* referitor la bronhoscopie. (< fr. *bronchoscopique*)
bronhoscopíe *s. f.* examinare vizuală a interiorului bronhiilor, cu bronhoscopul. (< fr. *bronchoscopie*)
bronhospásm *s. n.* contracţie spasmodică a bronhiilor. (< fr. *branchospasme*)
bronhospirografíe *s. f.* înregistrare spirografică a ventilaţiei celor doi plămâni. (< fr. *bronchospirographie*)
bronhospirometríe *s. f.* metodă de explorare a funcţiei pulmonare prin prelevarea de aer din bronhii. (< fr. *bronchospirométrie*)
bronhospirométru *s. n.* aparat pentru măsurarea capacităţii plămânilor. (< fr. *bronchospiromètre*)
bronhostenóză *s. f.* îngustare într-un punct al arborelui bronhic, care determină dispneea. (< fr. *broncho-sténose*)
bronhotóm *s. n.* instrument folosit în bronhotomie. (< fr. *bronchotome*)
bronhotomíe *s. f.* deschidere chirurgicală a unei bronhii. (< fr. *bronchotomie*)
BRONŞ- v. b r o n h (o) - .
bronşectazie *s. f.* dilataţie a bronhiilor. (< fr. *bronchectasie*)
bronşită *s. f.* inflamaţie a bronhiilor, manifestată prin tuse. (< fr. *bronchite*)
bronşític, -ă *adj.* referitor la bronşită. (< fr. *bronchitique*)
BRONTO-, -brónt㊂ *elem.* „tunet, trăsnet", „înfricoşător". (< fr., germ. *bronto-*, germ. *-bronte*, cf. gr. *bronte*)
brontofobíe *s. f.* teamă patologică de trăsnete. (< fr. *brontophobie*)
brontográf *s. n.* aparat înregistrator de trăsnete. (< fr. *brontographe*)
brontologíe *s. f.* parte a meteorologiei care tratează despre tunete. (< fr. *brontologie*)
brontolóne *s. m.* om ursuz, morocănos, care bombăne tot timpul. (< it. *brontolone*)
brontozáur *s. m.* dinozaurian uriaş, cu capul mic şi gâtul foarte lung. (< germ. *Broutosaurus*, fr. *brontosaure*)
bronz *s. n.* **1.** aliaj de cupru cu alte metale, mai dur şi mai rezistent decât cuprul. **o** *(fig.) de ~* = **a)** dens, solid; **b)** masiv şi opac; *caracter de ~* = caracter tare. • *(p. ext.)* obiect de artă din bronz. • pigment metalic galben (sau alb), folosit pentru vopsit obiecte, la zugrăveli etc. **2.** *epoca ~ului* = perioadă istorică în care s-a descoperit acest aliaj. (< fr. *bronze*)
bronzá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a acoperi cu un strat de (vopsea de) bronz. **2.** a da pielilor tăbăcite un reflex metalic (cu coloranţi bazici). **II.** *tr., refl.* (despre oameni) a (se) pârli, a (se) înnegri (de soare, de vânt etc.). (< fr. *bronzer*)
bronzáj *s. n.* bronzare. (< fr. *bronzage*)
bronzánt, -ă *adj.* care bronzează. (< *bronza* + *-ant*)
bronziér *s. m.* artist, fabricant de bronzuri de artă. (< fr. *bronzier*)
bronzit *s. n.* varietate de piroxen şi oxid de fier, brun-gălbui. (< fr. *bronzit*)
broşá *vb. tr.* **1.** a lega laolaltă colile unei broşuri, cărţi etc. **2.** a găuri, a şănţui prin aşchiere o piesă metalică. **3.** a executa ornamente pe o ţesătură prin introducerea, în timpul ţesutului, a unui fir colorat. (< fr. *brocher*)
broşáj *s. n.* **1.** poziţie de suprapunere a unor piese heraldice. **2.** mod de imobilizare a unei fracturi cu o broşă (3). (< fr. *brochage*)
broşát *s. n.* broşare. (< *broşa*)
broşatór, -oáre *s. m. f.* muncitor specializat în lucrări de broşare. (< *broşa* + *-tor*)

broşă *s. f.* **1.** bijuterie pe care femeile o poartă, prinsă într-un ac, la rochie etc. **2.** unealtă cu care se fac găuri în formele de turnătorie pentru evacuarea gazelor rezultate de la turnare. • schelet cilindric de metal al unui miez de turnătorie. **3.** tijă în ortopedie pentru imobilizarea fracturilor. **4.** unealtă folosită la maşina de broşat. (< fr. *broche*)

broşétă *s. f.* mică tijă de metal pe care se înfig bucăţi de carne, peşti, vânat pentru a le frige. • bucată de carne etc. friptă la frigare; frigăruie. (< fr. *brochette*)

bruşúră *s. f.* tipăritură în formă de carte cu puţine foi şi copertă moale. (< fr. *brochure*)

browniánă /brau-/ *adj. mişcare ~* = mişcare continuă a particulelor microscopice, în suspensie într-un lichid, datorită agitaţiei moleculare. (< fr. *brownien*)

browning /bráu-/ *s. n.* pistol automat cu încărcătorul în mâner. (< engl. *browning*)

brucelóză *s. f.* boală infecţioasă transmisibilă omului, prin alimente, de la unele animale domestice, care se manifestă prin temperatură ridicată, dureri de cap etc.; febră de Malta. (< fr. *brucellose*)

brucínă *s. f.* alcaloid foarte toxic din nuca vomică, utilizat în medicină şi farmacie. (< fr. *brucine*)

bruderşáft *s. n.* fel de a bea în care doi parteneri îşi duc paharele la gură luându-se de braţ, în semn de prietenie. (< germ. *Bruderschaft*)

bruiá *vb. tr.* a perturba o audiţie radiofonică. (< fr. *brouiller*)

bruiáj *s. n.* faptul de a bruia; perturbare electromagnetică voită a recepţiei undelor radioelectrice prin emiterea de semnale parazite cu aceeaşi frecvenţă. (< fr. *brouillage*)

bruión *s. n.* ciornă, concept (2). (< fr. *brouillon*)

bruiór *s. n.* emiţător pentru bruiajul emisiunilor radiofonice. (< fr. *brouilleur*)

bruít *s. n. (cib.)* acţiune parazită care se suprapune pe semnale, alternând sau diminuând cantitatea de informaţie transmisă. (< fr. *bruit*)

bruitáj *s. n.* reproducere artificială la radio, televiziune, în teatru sau în timpul turnării unui film, a zgomotelor naturale. (< fr. *bruitage*)

bruitísm *s. n.* curent care preconiza utilizarea zgomotelor ca element determinant, eliminând sau limitând sunetul muzical. (< fr. *bruitisme*)

brulót *s. n.* **1.** (*ant.*) maşină de război cu care se lansau torţe aprinse. **2.** vechi vas de război cu materiale inflamabile aprinse, împinse către corăbiile duşmane. (< fr. *brûlot*)

brum *s. n.* zgomot perturbator la ieşirea amplificatoarelor de audiofrecvenţă, datorat alimentării lor de la reţeaua de curent electric alternativ. (< germ. *Brummen*)

brumár *s. m.* a doua lună în calendarul republican francez (23 octombrie – 21 noiembrie). (< fr. *brumaire*)

brun, -ă **I.** *adj., s. n.* (de) culoare cafeniu-închis. **II.** *adj., s. m. f.* (om) cu părul negru şi ten negricios; brunet, oacheş. (< fr. *brun*)

brună *vb. tr.* a acoperi oţelul, cuprul cu un strat de oxizi împotriva coroziunii. (< fr. *brunir*)

brunáj *s. n.* brunare. (după fr. *brunissage*)

brunch /brănci/ *s. n.* masa de dimineaţă luată mai târziu, ţinând loc atât de mic dejun cât şi de prânz. (< engl. *brunch*)

brunét, -ă *adj., s. m. f.* brun (II). (< fr. *brunet*)

brúsă *s. f.* formaţie vegetală din regiunea tropicală de stepă, în care predomină arbuştii. (< fr. *brousse*)

brusc, -ă *adj.* (şi *adv.*) care se produce pe neaşteptate; precipitat, subit. (< fr. *brusque*)

bruscá *vb. tr.* a trata cu violenţă, brutal, aspru; a repezi. • a grăbi, a forţa (o hotărâre, un deznodământ). (< fr. *brusquer*)

bruschetă *s. f.* tartine din felii de pâine prăjită, unse cu ulei de măsline şi usturoi, servite cu legume, brânză sau peşte afumat. (< it. *bruschetta*)

bruschéţe *s. f.* comportare, atitudine aspră, grosolană; asprime, violenţă. (< it. *bruschezza*)

brust *s. n.* front vertical care separă un inel de tunel în curs de excavare de inelul alăturat, neexcavat. (< germ. *Brust*)

brut, -ă *adj.* **1.** care se găseşte în stare naturală, neprelucrat, încă netransformat într-un produs finit. **2.** (despre greutatea mărfurilor) total, inclusiv greutatea ambalajului; (despre venituri) din care nu au fost scăzute cheltuielile de producţie, pierderile, impozitul etc. (< lat. *brutus*, fr. *brut*, it. *bruto*)

brutál, -ă *adj.* (şi *adv.*) nedelicat, dur, violent; grosolan. (< fr. *brutal*, lat. *brutalis*)

brutalísm *s. n.* direcţie în arhitectura modernă care îşi propune să exploateze, fără intervenţii deformatoare, calităţiile fizice ale materialelor şi structurilor în construcţii. (< *brutal* + *-ism*)

brutalitáte *s. f.* atitudine, purtare, vorbă brutală; grosolănie, violenţă. (< fr. *brutalité*)

brutalizá *vb. tr.* a trata cu brutalitate, a maltrata; a molesta. (< fr. *brutaliser*)

brútă *s. f.* om violent, bestial, crud. (< fr. *brute*)

brúto *adv.* cu totul, nescăzând greutatea ambalajului, cheltuielile. (< it. *bruto*, germ. *brutto*)

bruxelléz, -ă /brüselez/ *adj., s. m. f.* (locuitor) din Bruxelles. (după fr. *bruxellois*)

bruxísm *s. n.* automatism masticator prin scrâşnirea dinţilor, în cursul somnului; presarea accentuată a maxi-larului pe mandibulă; bricomanie. (după fr. *bruxomanie*)

bubál *s. m.* antilopă africană mare, cu coarne în formă de liră. (< fr. *bubale*, gr. *boubalos*)

bubalíne *s. f. pl.* specie de animale rumegătoare cornute, înrudite cu taurinele: bivolii. (< fr. *bubalines*)

bubón *s. n.* adenită în regiunea inghinală şi axilară. (< fr. *bubon*)

bobónică *adj. ciumă* (sau *pestă*) *~* = ciumă (sau pestă) manifestată prin abcese. (< fr. *bubonique*)

bubonocél *s. n.* hernie inghinal-pubiană incompletă. (< fr. *bubonocèle*)

bucál, -ă *adj.* referitor la gură, **o** *pe cale ~ă* = pe gură. (< fr. *buccal*)

bucaniér *s. m.* **1.** denumire dată coloniştilor francezi din America, din sec. XVII, care se ocupau cu vânătoarea de vite cornute sălbatice. **2.** pirat, aventurier. (< fr. *boucanier*)

bucatíni *s. m. pl.* paste mai groase, goale pe dinăuntru. (< it. *bucatini*)

bucchéro *s. n.* categorie de vase etrusce din argilă afumată bătând în negru, cu scopul de a imita bronzul, ornamentate cu benzi în relief. (< it. *bucchero*)

buccinatór *s. m.* **1.** muşchi al obrazului, cu rol în masticaţie şi în expulzarea forţată a aerului din plămâni. **2.** nerv maxilar inferior. (< fr. *buccinateur*, lat. *buccinator*)

buccínă *s. f. (ant.)* instrument de suflat, drept sau încovoiat, asemănător cornului de vânătoare. (< lat. *buccina*, fr. *buccin*)

búcefal *s. m. (fam.)* cal de luptă sau de paradă. (< fr. *bucéphale*)

bucentáur *s. m.* fiinţă fabuloasă, jumătate om şi jumătate taur. (< fr. *bucentaure*)

buchét *s. n.* **1.** mănunchi de flori aranjate şi legate împreună. • (*p. ext.*) grup de obiecte de acelaşi fel puse împreună; grup de compuneri (literare, muzicale) luate împreună. **2.** grup de arbori de aceeaşi specie în cadrul unui arboret. **3.** aromă specifică a unor băuturi şi preparate din fructe şi legume. **4.** ansamblu din două-trei macarale pentru manevrele curente ale velelor. (< fr. *bouquet*)

buchetáre *s. f.* rărire a plantelor efectuată cu mijloace mecanice, perpendicular pe direcţia rândurilor. (< *buchet*)

buchiníst *s. m.* (*livr.*) anticar[2]. (< fr. *bouquiniste*)

buciardá *vb. tr.* a prelucra cu buciarda. (< fr. *boucharder*)

buciardáj *s. n.* buciardare. (< fr. *bouchardage*)

buciárdă *s. f.* ciocan prevăzut pe feţele de izbire cu dinţi în formă piramidală, pentru a imprima pe faţa pietrelor de construcţie adâncituri regulate. (< fr. *bouchardе*)

buclá *vb. tr., refl.* a(-şi) răsuci părul în bucle, a (se) cârlionţa. (< fr. *boucler*)

bucláj *s. n.* (despre lână, stofe) faptul de a fi buclat. • totalitatea buclelor de pe suprafaţa unei pielicele de miel. (< fr. *bouclage*)

búclă *s. f.* **1.** şuviţă de păr răsucită; cârlionţ, zuluf. **2.** parte a ochiului unui fir în timpul tricotării. **3.** curbă la racordarea aliniamentelor unei serpentine. • cotitură a unui curs de apă. **4.** parte dintr-un cablu, dintr-o conductă etc. având forma unei porţiuni dintr-o curbă închisă. **5.** (*inform.*) secvenţă din instrucţiunile unui program care se execută de mai multe ori

până se satisfac anumite condiții. **6.** (*cib.*) suită de efecte în care ultimul corespunde celui dintâi. (< fr. *boucle*)

buclé I. *adj. inv.* (despre fibre, țesături) cu firul creț sau cu noduri. **II.** *s. n.* fir creț; țesătură, stofă cu aspect buclat. (< fr. *bouclé*)

BUCO- *elem.* „cavitate bucală". (< fr. *bucco-*, cf. lat. *bucca*, gură)

bucofaríngе *s. n.* regiune mediană a faringelui. (< fr. *buccopharynge*)

bucofaringoscopíe *s. f.* examinare a bucofaringelui sub lumina reflectată cu ajutorul unui instrument special. (< fr. *bucopharyngoscopie*)

bucólic, -ă I. *adj.* **1.** referitor la viața de la țară; idilic, pastoral. **2.** (despre cezură) care se găsește după al patrulea picior într-un hexametru. **II.** *s. f.* mic poem pastoral; eglogă, idilă. (< fr. *bucolique*, lat. *bucolicus*)

bucolísm *s. n.* caracter bucolic. (< *bucol/ic/* + *-ism*)

bucrániu *s. n.* motiv ornamental constituit dintr-un cap de bou împodobit cu ghirlande de flori, panglici etc., în arhitectura Antichității și a Renașterii. (< lat. *bucranium*, fr. *bucrane*)

budá *vb. intr.* a se arăta nemulțumit (față de cineva) printr-o atitudine îmbufnată sau indiferentă. • (*fam.*) a face mutre (cuiva). (< fr. *bouder*)

budapestán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Budapesta. (< *Budapesta* + *-an*)

búdic, -ă *adj.* budist. (< fr. *bouddhique*)

budíncă *s. f.* **1.** preparat culinar, din făină (sau paste făinoase), orez, ouă, lapte, adesea îndulcit, servit la desert. **2.** fel de mâncare din legume, brânză, copt în cuptor. (< fr., engl. *pudding*)

budísm *s. n.* religie asiatică, care, considerând viața un izvor de iluzii și suferințe, propovăduiește renunțarea la orice plăceri și atingerea repaosului absolut (nirvana) prin contemplare și asceză. (< fr. *bouddhisme*)

budíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al budismului; budic. (< fr. *bouddhiste*)

budoár *s. n.* salon intim de primire al unei femei. (< fr. *boudoir*)

buf, -ă *adj.* (despre opere muzicale sau dramatice) cu un caracter comic grotesc, caricatural. (< it. *buffo*, fr. *bouffe*)

bufál *s. m.* mamifer rumegător din familia bovideelor, asemănător cu boul. (< it. *bufalo*)

bufánt, -ă *adj.* (despre pantaloni, mâneci etc.) cu bufă, umflat. (< fr. *bouffant*)

búfă *s. f.* cută, fald, umflătură la mâneca unei haine, la pantaloni etc. (< it. *buffa*)

bufét *s. n.* **1.** mobilă în care se păstrează vesela și tacâmurile. **2.** local în care se vând mâncăruri reci și băuturi care se servesc repede (consumate uneori în picioare); loc unde se vând prăjituri, mâncăruri reci, sandvișuri într-o instituție, într-un teatru etc. **3.** mâncăruri servite la un bufet (2). (< fr. *buffet*)

bufetiér, -ă *s. m. f.* cel care ține (servește la) un bufet (2). (< fr. *buffetier*)

bufeting /báfting/ *s. n.* vibrație neregulată rezultând dintr-o scurgere nestaționară care se produce la avioane grele cu viteze joase, la avioane cu viraj sau în regim transsonic. (< engl. *buffeting*)

buféu *s. n.* răbufnire subită și trecătoare de febră, de enervare, accelerare bruscă a pulsului etc. • aer care iese pe gură. • (*rar*) răbufnire. (< fr. *bouffée*)

buffer /béfăr/ *s. n.* (*inform.*) zonă de memorie centrală a unui ordinator, intermediar de stocaj pentru informațiile transmise de la un organ la altul. (< fr. *buffer*)

BUFO- *elem.* „broască râioasă". (< fr. *bufo-*, cf. lat. *bufo*)

bufón, -ă I. *s. m.* **1.** personaj comic îmbrăcat caraghios, la curtea suveranilor sau a seniorilor feudali pentru a-i distra cu glume, strâmbături etc.; măscărici. **2.** personaj buf, din teatru. **3.** (*peior.*) om care stârnește râsul prin glume, gesturi caraghioase etc. **II.** *adj.* comic, caraghios, grotesc. (< fr. *bouffon*)

bufoná *vb. intr.* a spune, a face bufonerii. (< fr. *bouffonner*)

bufonádă *s. f.* **1.** reprezentație scenică, farsă, în care râsul rezultă dintr-o intrigă de situație. **2.** bufonerie. (< it. *buffonata*)

bufonerie *s. f.* vorbă, glumă, gest de bufon; bufonadă (2). (< fr. *bouffonnerie*)

bufonésc, -ă *adj.* de bufon. (< it. *buffonesco*)

bufoníde *s. f. pl.* familie de batracieni: broaștele râioase. (< fr. *bufonidés*)

bufoterapíe *s. f.* folosirea terapeutică a veninului de broască râioasă. (< fr. *bufothérapie*)

bufotoxínă *s. f.* constituent al veninului de broască râioasă, analgezic și hemostatic. (< fr. *bufotoxine*)

buftalmíe *s. f.* hidroftalmie. (< fr. *buphtalmie*)

buganviléea *s. f.* plantă decorativă arbustivă grimpantă, din America de Sud, cu frunze persistente și flori înconjurate de trei bractee colorate în roșu violaceu, cultivată pentru ornarea fațadelor caselor sau pe ziduri de împrejmuire. (< fr. *bougainvillée*)

bugét *s. n.* **1.** balanța veniturilor și cheltuielilor unui stat, a unei întreprinderi, instituții, familii pe o perioadă de timp determinată. **2.** ~ *de timp* = timpul de care dispune un individ, o colectivitate pentru a rezolva anumite probleme. (< fr. *budget*)

bugetá *il. tr.* (*rar*) a introduce în buget. (după fr. *budgétiser*)

bugetár, -ă I. *adj.* referitor la buget, din (de) buget. **o** *instituție ~ă* = instituție ale cărei venituri se varsă integral în buget; *exercițiu ~* = perioadă de executare a bugetului statului. **II.** *s. m. f.* funcționar remunerat de la buget. (< fr. *budgétaire*)

bugetivór, -ă *adj.* (*peior.*) care trăiește în mod parazitar din bugetul statului; bugetofag. (< fr. *budgétivore*)

bugetofág, -ă *adj.* (*peior.*) bugetivor. (< *buget* + *-fag*)

buggy /bághi/ *s. n.* mașină ușoară de divertisment, cu roți mari și carosat divers, bună pentru teren. (< engl. *buggy*)

búglă *s. f.* trompetă din piele care emite un sunet mai moale și mai plăcut decât cel emis de corn. • (*pl.*) nume generic dat instrumentelor de suflat de alamă din familia trompetei. (< fr., engl. *bugle*)

buglovián, -ă *adj., s. n.* (din) subetajul miocenului superior. (< fr. *buglovien*)

building /bilding/ *s. n.* clădire modernă, cu un mare număr de etaje; zgârie-nori. (< engl. *building*)

buiótă *s. f.* termofor. (< fr. *buillotte*)

bujíe *s. f.* **1.** dispozitiv de producere a scânteii electrice pentru aprinderea amestecului carburant din cilindrii motoarelor cu ardere internă. **2.** preparat farmaceutic, din unt de cacao, în formă de cartuș, în care se încorporează substanța activă. **3.** tijă flexibilă sau rigidă, ca sondă în chirurgie. (< fr. *bougie*)

búlă[1] *s. f* **1.** bășică de aer sau de alt gaz în masa unui lichid ori a unui solid. **2.** leziune elementară a pielii, sub formă de veziculă de mari dimensiuni. **3.** sferă, glob. (< fr. *boule*, lat. *bulla*)

búlă[2] *s. f.* **1.** (la romani) medalion rotund de aur purtat la gât de copiii din familiile senatoriale sau ecvestre. **2.** (*ant.* și Evul Mediu) pecete de metal, bombată, care se atașa unui act pentru a-l autentifica; act oficial emis de papă sau de un suveran. (< fr. *bulle*, lat. *bulla*)

bulb *s. m.* **1.** tulpină subterană formată dintr-un înveliș membranos, din mai multe foi cărnoase. **2.** ~ *rahidian* = prelungire a măduvei spinării între creierul mare, creierul mic, măduva spinării și marele simpatic; ~ *pilos* = partea terminală, îngroșată, a rădăcinii firului de păr. **3.** partea umflată, în formă de bulb (1), a unui obiect. (< fr. *bulbe*, lat. *bulbus*)

bulbár, -ă *adj.* referitor la un bulb (rahidian). (< fr. *bublaire*)

BULBI- v. bulbo-.

bulbicultúră *s. f.* cultivarea de bulbi și tuberculi, pentru culturile florale. (< *bulbi-* + *cultură*[2])

bulbifér, -ă *adj.* (despre plante) care produce bulbi. (< fr. *bulbifère*)

bulbifórm, -ă *adj.* în formă de bulb. (< fr. *bulbiforme*)

bulbíl *s. m.* bulb mic, format de un mugur axilar sau de un buton floral. (< fr. *bulbille*)

bulbítă *s. f.* inflamație a bulbului duodenal. (< fr. *bulbite*)

BULBO-/BULBI- *elem.* „bulb". (< fr. *bulbo-, bulbi-*, cf. lat. *bulbus*, ceapă)

bulbopatie *s. f.* denumire generică pentru afecțiunile bulbului duodenal. (< fr. *bulbopathie*)

bulbós, -oásă *adj.* **1.** cu bulb. **2.** de forma unui bulb. (< fr. *bulbeux*)

bulbotúber *s. m.* tubercul scurt, îngroșat, acoperit cu frunze membranoase, conținând substanțe nutritive. (< fr. *bulbotuber*)

búldo *s. n.* mică sferă de celuloid servind ca greutate şi plută pentru pescuit. (< fr. *buldo*, n. com.)

buldoexcavatór *s. n.* maşină de lucru cu rol de buldozer şi excavator. (< *buldo/zer/* + *excavator*)

búldog/buldóg *s. m.* câine de pază şi utilitar, puternic, cu capul mare, botul turtit şi fălcile proeminente. (< fr., engl. *bulldog*)

buldózer *s. n.* **1.** maşină rutieră (pe şenile) cu o lamă în faţă, pentru săparea, deplasarea şi nivelarea pământului şi la deszăpezit. **2.** presă orizontală de matriţat şi îndoit (la cald). (< engl., fr., rus. *bulldozer*)

buldozeríst *s. m.* muncitor care conduce un buldozer (1). (< *buldozer* + *-ist*)

bulé *s. n.* (*ant.*) sfatul celor patru sute al unei cetăţi greceşti, care discuta probleme privitoare la buna funcţio-nare a statului şi pregătea şedinţele adunării poporului. (< fr., gr. *boulé*)

bulét *s. m.* chişiţă (la cai); articulaţie a gleznei calului, între chişiţă şi osul fluierului. (< fr. *boulet*)

bulétă *s. f.* **1.** cocoloş de vată în pansamentele dentare. **2.** mic cocoloş de carne, caşcaval etc.; perişoară, chifteluţă. (< fr. *boulette*)

buletín *s. n.* **1.** act, livret oficial care atestă identitatea unei persoane. • adeverinţă prin care se consemnează ceva. **2.** scurtă comunicare oficială cuprinzând informaţii de actualitate. **3.** periodic editat de o instituţie specializată: referate, studii şi informaţii dintr-un anumit domeniu; publicaţie periodică oficială care cuprinde legi, decrete, decizii etc. **4.** ~ *de vot* = imprimat cu numele candidaţilor la o alegere. (< fr. *bulletin*)

buleút *s. m.* (*ant.*) membru al unui bulé. (< fr. *bouleute*, gr. *bouleutes*)

buleuterión *s. n.* (*ant.*) sală în care se reunea un bulé. (< fr. *bouleutérion*)

bulevárd *s. n.* stradă largă, dreaptă, cu circulaţie intensă. (< fr. *boulevard*)

bulevardiér, -ă **I.** *adj.* de bulevard. • (*fig.;* despre piese de teatru, spectacole) uşor, amuzant. **II.** *s. m. f.* bulevardist. (< fr. *boulevardier*)

bulevardísm *s. n.* atitudine bulevardieră. (< *bulevard* + *-ism*)

bulevardíst, -ă *s. m. f.* (*fam.*) om plimbăreţ, care bate străzile; bulevardier (II.) (< *bulevard* + *-ist*)

-bulíe *elem.* „voinţă". (< fr. *-boulie*, cf. gr. *boule*)

bulímic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de bulimie. (< fr. *boulimique*)

bulímie *s. f.* **1.** foame patologică excesivă; adefagie, hiperorexie. **2.** (*fig.*) foame de cărţi, de filme etc. (< fr. *boulimie*)

bulínă[1] *s. f.* (*mar.*) manevră curentă pentru tras „în vânt" (către proră) grandeele de cădere a velelor pătrate. (< fr. *bouline*)

bulínă[2] *s. f., s. n.* **1.** caşetă. **2.** bucăţică rotundă de hârtie cu care se lipesc plicuri etc. **3.** (*pl.*) desen rotund imprimat pe o ţesătură. (< ngr. *bulini*)

bulión *s. n.* **1.** supă de carne fiartă fără zarzavaturi. • lichid obţinut prin fierberea cărnii şi ca mediu de cultură pentru microorganisme. **2.** pastă, zeamă de roşii fierte. (< fr. *bouillon*)

bullfinch /búlfinci/ *s. n.* obstacol la alergările de cai, format dintr-un taluz de pământ sau zid cu nuiele deasupra. (< fr., engl. *bull-finch*)

bull-teriér *s. m.* câine englezesc care vânează şobolani. (< fr. *bull-terrier*)

bully /báli/ *s. n.* începerea sau reluarea jocului de hochei pe gheaţă sau pe patine cu rotile. (< engl. *bully*)

bulón *s. n.* tijă cilindrică de metal, filetată la un capăt, la îmbinarea a două piese. (< fr. *boulon*)

bulonă *vb. tr.* a monta cu buloane. (< fr. *boulonner*)

bulonáj *s. n.* bulonare. (< fr. *boulounage*)

bulós, -oásă *adj.* (*med.*) format din bule; referitor la bule. (< fr. *bulleux*)

bulversá *vb. intr.* **1.** a întoarce pe dos, a pune în dezordine. **2.** a modifica total. **3.** (*fig.*) a zăpăci, a dezorienta. (< fr. *bouleverser*)

bulversánt, -ă *adj.* care bulversează; tulburător, impresionant. (< fr. *bouleversant*)

bum *s. n.* (*mar.*) ghiu. (< engl. *boom*)

bumeráng *s. n.* armă de luptă şi de vânătoare din lemn, în formă de baston îndoit, la australienii băştinaşi, care, aruncată, neatingând ţinta, revine la locul de pornire. **o** *efect de* ~ = efect invers celui scontat, situaţie când un act de ostilitate, un argument se întoarce împotriva autorului său. (< fr., engl. *boomerang*, germ. *Bumerang*)

búncăr *s. n.* **1.** siloz în care se înmagazinează cărbuni, minereuri etc. • compartiment în care se înmagazinează combustibilul, pe o navă. **2.** pâlnie de alimentare cu cărbuni a locomotivelor. **3.** adăpost blindat, cazemată. (< germ. *Bunker*)

buncheráj *s. n.* aprovizionare cu combustibil a unei nave. (< *buncher* + *-aj*)

bund *s. n.* asociaţie, confrerie; confederaţie (în Germania şi Elveţia). (< germ. *Bund*)

Búndesrat *s. n.* **1.** adunare legislativă în Imperiul German. • consiliu federal. **2.** reuniune a membrilor puterii executive în Elveţia. (< germ. *Bundesrat*)

Búndestag *s. n.* camera inferioară a parlamentului în Germania. (< germ. *Bundestag*)

Búndeswehr /-ver/ *s. n.* nume dat armatei în Germania. (< germ. *Bundeswehr*)

bungalów /-lou/ *s. n.* locuinţă din lemn şi împletituri de trestie, cu un singur etaj şi înconjurată de vegetaţie. • casă mică din materiale uşoare, la ţară sau pe malul mării, în timpul vacanţelor. (< engl. *bungalow*)

bungee-jumping /bănci-geámping/ *s. n.* sport al amatorilor de senzaţii tari care practică sărituri cu coarda elastică. (< engl. *bungee-jumping*)

bunráku *s. n.* teatru tradiţional japonez de marionete. (< engl., jap. *bunraku*)

buntsandsteín /-sandştáin/ *s. n.* triasicul inferior de facies german. (< germ. *Bundsandstein*)

bur, -ă **I.** *s. m. pl.* afrikaanderi. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie. (< fr., engl. *boer*, germ. *Bur*)

burá *vb. tr.* **1.** a astupa cu un material inert o încărcătură de exploziv pentru a mări efectul de distrugere. **2.** a îndesa balastul sub traversele unei linii de cale ferată. **3.** (*inform.*) a bloca alimentarea unei maşini electronice cu cartele perforate. (< fr. *bourrer*)

buráj *s. n.* burare. (< fr. *bourrage*)

burát *s. n.* sită centrifugă pentru cernut făina din cereale. (< fr. *burat*)

búrbă *s. f.* reziduu din substanţe mucilaginoase etc., pe fundul recipientelor în care se limpezeşte mustul. (< fr. *bourbe*)

burbión *s. n.* ţesut mortificat, alb, partea centrală a unui furuncul. (< fr. *bourbillon*)

burdigalián, -ă *adj., s. n.* (din) etajul inferior al miocenului. (< fr. *burdigalien*)

burdón *s. n.* **1.** procedeu primitiv de acompaniament constând din persistenţa unui sunet, susţinut de voce sau de un instrument. **2.** tub grav, fără găuri, care emite un singur sunet continuu, la cimpoi. **3.** coardă gravă, de acompaniament, la lăută, liră etc. **4.** registru de orgă cu timbru închis. (< fr. *bourdon*, it. *bourdone*)

bureláj *s. n.* fond din linii fine pe care se detaşează desenul tematic al unei mărci poştale. (< fr. *burelage*)

burelét *s. m.* **1.** (*anat*) formaţie fibrocartilaginoasă a unei suprafeţe articulare. **2.** îngroşare în jurul unui focar inflamator. (< fr. *bourrelet*)

burét *s. n.* **1.** fire groase şi neregulate din deşeuri de mătase naturală. **2.** ţesătură de mătase cu firul gros, neregulat şi poros. (< fr. *bourrette*)

buretiéră *s. f.* cutiuţă cu burete care serveşte la umezit timbrele de lipit. (< *burete* + *-ieră*)

buretós, -oásă *adj.* **1.** care poate absorbi lichidele. **2.** cu structură asemănătoare buretelui. (< *buret* + *-os*)

buréză *s. f.* maşină pentru îndesarea balastului sub traverse. (< fr. *bourreuse*)

burg *s. n.* aşezare medievală (fortificată) cu caracter militar sau administrativ; oraş vechi. (< germ. *Burg*, fr. *bourg*)

burgádă *s. f.* burg mic; târguşor. (< fr. *bourgade*)

burghéz, -ă **I.** *adj.* care aparţine burgheziei. **II.** *s. m. f.* **1.** (în feudalism) orăşean, târgoveţ. **2.** persoană care face parte din burghezie. **o** *mic-~* = **a)** persoană din mica burghezie; **b)** filistin. (< it. *borghese*, după fr. *bourgeois*)

burghezíe *s. f.* **1.** (în feudalism) populația orașelor; târgoveții, orășenii. **2.** clasă socială dominantă în orânduirea capitalistă, proprietară a principalelor mijloace de producție. **o** *mica ~* = categorie socială intermediară reprezentând micii producători de mărfuri și micii comercianți de la orașe și sate. (< it. *borghesia*, după fr. *bourgeoisie*)

burgráv *s. m.* comandant al unui burg în Germania Evului Mediu. (< fr. *bourgrave*)

burgraviát *s. n.* funcția de burgrav. (< fr. *bourgraviat*)

burgúnd, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Burgundia (Franța). (< fr. *bourguignon*)

buriát, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din regiunea lacului Baical (Rusia) • (*s. f.*) limbă din familia mongolă vorbită de buriați. (< fr. *bouriate*)

burín *s. n.* **1.** dăltiță de silex folosită la prelucrarea osului și lemnului. **2.** stilet de gravat. (< fr. *burin*, it. *burino*)

burítto *s. n.* mâncare specific mexicană (cu carne tocată, paște, fasole) rulate într-o foaie de tortilla (2). (< sp. *buritto*)

búrla *s. f. (muz.)* mică piesă cu caracter de glumă, de umor. (< it. *burla*)

burlésc, -ă **I.** *adj.* de un comic exagerat, grotesc, caraghios, (adesea) vulgar. **II.** *s. n.* gen de comic, contrastul dintre demnitatea personajului și limbajul lui grosolan, din amestecul situațiilor serioase cu cele absurde. **III.** *s. f.* piesă instrumentală sau orchestrală cu caracter comic. (< fr. *burlesque*, it. *burlesco*)

burlét *s. m.* bandă groasă din bumbac, cauciuc, hârtie gudronată cu care se lipesc ușile și ferestrele la încheieturi. (< fr. *bourrelet*)

burnúz *s. n.* manta de lână (albă sau neagră) cu glugă, la arabi. (< fr. *burnous*)

burozióm /-ziom/ *s. n.* sol brun, arid, de semideșert. (< engl. *burozem*)

BURS(O)- *elem.* „bursă, sac anatomic". (< fr. *burs/o/*, cf. lat. *bursa*, pungă)

búrsă[1] *s. f.* **1.** alocație bănească sau întreținere gratuită acordată de stat, de o instituție etc. elevilor, studenților merituoși în timpul școlarizării. **2.** formație anatomică în formă de sac, plină cu un lichid vâscos. **o** *~ seroasă* = pungă conținând sinovie, în apropierea articulațiilor. (< fr. *bourse*)

búrsă[2] *s. f.* **1.** piață capitalistă care funcționează permanent. **2.** unitate specifică economiei de piață, unde se negociază și se încheie tranzacții privind mărfuri, valori mobiliare, valute și devize, asigurări etc. **o** *~ neagră* = comerț clandestin, piață ilicită; *~a muncii* = instituție unde se înregistrează cererile de lucru ale șomerilor; *~ de valori* = bursă unde se negociază titluri de valori. (< fr. *bourse*)

bursectomíe *s. f.* excizie a unei burse anatomice. (< fr. *boursectomie*)

bursículă *s. f. (bot.)* organ în formă de pungă. (< fr. *boursicule*)

bursiér[1, -ă] *adj., s. m. f.* (elev, student, cercetător etc.) care primește o bursă[1] (1). (< fr. *boursier*)

bursiér[2, -ă] *adj.* care negociază la bursă[2]. (< fr. *boursier*)

bursítă *s. f.* inflamație a burselor seroase; higromă. (< fr. *boursite*)

bursopatíe *s. f.* afecțiune a unei burse[1] (1). (< fr. *bursopatie*)

bursotomíe *s. f.* incizie a unei burse[1] (2). (< fr. *boursotomie*)

bursuflúră *s. f.* umflătură pe suprafața unei piese ceramice datorită gazelor produse de o ardere rapidă; bulă de aer sub tencuială, vopsea sau în sticlă. (< fr. *boursouflure*)

burundéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Burundi (Africa). (< *Burundi* + *-ez*)

bus *s. n.* **1.** (*inform.*) cale de dirijare a informațiilor. **2.** conductor comun al mai multor circuite. (< fr. *bus*)

busc *s. n.* ieșitură pe fundul unei ecluze. (< fr. *bousque*, it. *busco*)

buscát, -ă *adj.* **1.** care prezintă o curbură convexă. **2.** încovoiat, îndoit. (< fr. *busqué*)

busculá *vb.* **I.** *refl.* a (se) înghesui. **II.** *tr (fam.)* a hărțui. (< fr. *bousculer*)

busculádă *s. f.* înghesuială, învălmășeală, dezordine (cu ciocniri). (< fr. *bousculade*)

bushel /búșel/ *s. m.* unitate de măsură pentru capacități, de 36 l, în Marea Britanie și SUA. (< engl. *bushel*)

bushído /buși-/ *s. n.* cod de onoare căruia trebuiau să i se conformeze samuraii. (< fr., jap. *bushido*)

business /bíznis/ *s. n.* **1.** afacere (dubioasă). **2.** ocupație, muncă. (< engl. *business*)

businessman /bíznismen/ *s. m.* om de afaceri american. (< engl. *businessman*)

busólă *s. f.* **1.** instrument dintr-un ac magnetic și un cadran gradat, cu care se determină nordul geomagnetic. **o** *a-și pierde ~a* = a se zăpăci. **2.** (*fig.*) călăuză, conducător, ghid. (< fr. *boussole*)

bust[1] *s. n.* **1.** partea de sus a corpului omenesc. **2.** sculptură, pictură care o reprezintă. (< fr. *buste*)

bust[2] *s. n.* dispozitiv pentru creșterea de scurtă durată a puterii motorului la avioane în vederea înlesnirii decolării. (< engl. *bust*)

bustiéră *s. f.* corsaj foarte decoltat, care nu acoperă decât bustul. (< fr. *bustier*)

bustrofedón *s. n.* scriere foarte veche, în care rândurile mergeau fără discontinuități. (< fr. *boustrophédon*)

bușéu *s. n.* **1.** plăcintă din foi. **2.** prăjitură cu cremă, frișcă sau ciocolată. (< fr. *bouchée*)

bușón *s. n.* **1.** dop (cu ghivent.) **2.** piesă cilindrică din dispozitivul de siguranță al unui circuit electric; patron[1] ([3]). (< fr. *bouchon*)

but *s. n.* fiecare dintre stâlpii de țintă la rugbi; poartă la fotbal. (< fr. *but*)

butádă *s. f.* vorbă de spirit; ironie. (< fr. *boutade*)

butadiénă *s. f.* hidrocarbură nesaturată, derivată din butan prin pierderea a patru atomi de hidrogen din moleculă. (< fr. *butadiène*)

butafór *s. m.* decorator în butaforie. (< *butaforie*)

butafóric, -ă *adj.* referitor la butaforie. (după rus. *butaforskii*)

butaforíe *s. f.* obiecte imitate (sculpturi, motive arhitectonice, copaci, stânci etc.), confecționate din carton, mase plastice, ipsos etc., la realizarea decorurilor în teatru și cinematografie. (< rus. *butaforiia*)

butaforizá *vb. tr.* a da caracter, aspect de butaforie. (< *butaforie* + *-iza*)

bután *s. m.* hidrocarbură saturată, gazoasă sau lichefiată, din seria parafinelor, cu patru atomi de carbon în moleculă, combustibil în sinteza cauciucului etc. (< fr. *butane*)

butaniér *s. n.* navă pentru transportul butanului lichid. (< fr. *butanier*)

butanól *s. m.* substanță din clasa alcoolilor, dizolvant servind pentru lacuri și intermediar în sinteze organice. (< fr. *butanol*)

butanónă *s. f.* lichid inflamabil cu miros de acetonă, derivat din butan, folosit în industria chimică și farmaceutică. (< fr. *butanone*)

butánt *adj., inv. (arhit.) arc ~* = contrafort semicircular în exteriorul unei construcții pentru sprijinirea peretelui care suportă împingerile unui arc. (< fr. *boutant*)

butárgă *s. f.* mâncare din icre de chefal presate, sărate și uscate sau afumate. (< fr. *boutargue*)

butélie *s. f.* **1.** recipient cilindric de oțel în care se păstrează gaze comprimate. **o** *~ de Leyda* = condensator electric de formă cilindrică. **2.** (*arheol.*) vas din metal sau din sticlă, cu gâtul foarte îngust, pentru păstrat sau transportat lichide. (după fr. *bouteille*)

buténă *s. f.* substanță din clasa hidrocarburilor olefinice, obținută la cracarea produselor petroliere; butilenă. (< fr. *butène*)

buterólă *s. f.* **1.**. unealtă pentru turtirea capului liber al unui nit. **2.** capătul inferior, modelat decorativ, al unei teci de sabie. (< fr. *bouterolle*)

butíc *s. n.* magazin[1] mic, în care se vând confecții de serie mică. (< fr. *boutique*)

buticár *s. m.* proprietar, gestionar al unui butic. (< fr. *boutiquier*)

butíl *s. m.* radical organic monovalent, obținut prin eliminarea unui atom de hidrogen din molecula butanului. (< fr. *butyle*)

butilcauciúc *s. n.* cauciuc sintetic, rezistent la uzură și căldură, obținut prin polimerizarea unui amestec de butilenă și butadienă. (< fr. *butylcaoutchouc*)

butilénă *s. f.* butenă. (< fr. *butylène*)

butílic, -ă *adj.* (despre alcooli, esteri, compuşi) cu un radical butil. (< fr. *butylique*)

BUTIR(O)- *elem.* „unt", „grăsime". (< fr. *butyr/o/-*, cf. lat. *butyrum*, gr. *butyron*)

butirát *s. m.* sare a acidului butiric. (< fr. *butyrate*)

butíric *adj acid* ~ = acid organic sub formă de gliceride, în grăsimile animale. (< fr. *butyrique*)

butiríná *s. f.* substanţă grasă din acid buritic şi glicerină, în unt. (< fr. *butyrine*)

butirométru *s. n.* instrument pentru determinarea conţinutului de substanţe groase din unt şi lapte. (< fr. *butyromètre*)

butísă *s. f.* zidărie de cărămidă, aşezată pe lat. (< fr. *boutisse*)

butomacée *s. f. pl.* familie de plante acvatice monocotiledonate perene, cu rizom şi flori hermafrodite roz, dispuse în umbele. (< fr. *butomacées*)

butón I. *s. n.* **1.** piesă care, prin apăsare, transmite o comandă mecanică sau electrică. **2.** fus încastrat cu un capăt în corpul unei piese în mişcare circulară, excentric faţă de axa de rotaţie a acesteia, ca legătură de articulaţie într-un mecanism. **3.** mică papulă, bubuliţă de piele. **II.** *s. m.* **1.** nasture mobil. • capsă (1). **2.** motiv decorativ, în relief, de forma unei proeminenţe rotunjite. (< fr. *bouton*)

butoná[1] *vb. tr., refl.* a (se) încheia (cu) nasturi. (< fr. *boutonner*)

butoná[2] *vb. tr.* a apăsa butoanele unui computer, unui televizor, unui telefon. (< *buton*)

butonáj *s. n.* butonare. (< fr. *boutonnage*)

butonárd *s. m.* (*peior.*) cel care utilizează, în exces, butoanele unor aparate de pe telecomandă (calculator, televizor etc.). (< *buton* + *-ard*)

butonáre *s. f.* **1.** acţiunea de a butona; butonaj. **2.** procedeu de apretare a ţesăturilor de lână, prin care fibrele sunt aglomerate sub formă de bobiţe pe una dintre suprafeţe, pentru un anumit aspect. (< *butona*)

butoniéră *s. f.* **1.** deschizătură, tivită pe margine, la haine sau lenjerie, în care se încheie un nasture; mică tăietură la reverul unei haine bărbăteşti. **2.** depresiune excavată prin eroziune în zona centrală a unui dom[1] (2), mărginită de creste situate faţă în faţă. **3.** mică incizie în piele care permite accesul în plan subiacent. (< fr. *boutonnière*)

butonoásă *adj. febră* ~ = febră transmisă de o căpuşă, parazit la oi şi la câini, prin mici pustule pe piele, cu stare generală proastă, astenie şi temperatură mare. (< fr. *boutonneuse*)

buvábil, -ă *adj.* care poate fi băut (cu plăcere). (< fr. *buvable*)

buvétă *s. f.* loc unde se beau ape minerale într-o staţiune balneară. (< fr. *buvette*)

buxacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate lemnoase sempervirescente: buxus. (< fr. *buxacées*)

búxus *s. m.* arbust decorativ cu frunze mici, ovale, persistente şi cu flori galben verzui: cimişir. (< lat. *buxus*)

-búz *elem.* „vehicul de transport în comun". (< lat. *-bus* < *omnibus*, pentru toţi)

búzer *s. n.* aparat electromagnetic la unele instalaţii telefonice, mijloc de apel şi de transmitere a unor semnale după codul Morse; vibrator. (< engl. *buzzer*)

bye-bye /bai-bai/ *interj.* pa! la revedere! (< engl. *bye-bye*)

bypass /báipas/ *s. n.* **1.** conductă care dublează o altă conductă principală. **2.** deviere rutieră în caz de înfundare a unui drum. **3.** (*med.*) operaţie, în caz de obliterare a unei artere, pentru restabilirea circulaţiei sangvine. (< engl. *by-pass*)

byronísm /bai-/ *s. n.* imitaţie a poeziei lui Byron, caracterizată printr-o atitudine de revoltă individuală şi anarhică, impetuoasă, dominată de pasiuni tumultuoase, dar sinceră şi cinstită. (< fr. *byronisme*)

byte /bait/ *s. m.* (*inform.*) ansamblu de opt byţi pentru exprimarea capacităţii de memorie (3); octet[2] (2). (< engl. *byte*)

C

caatínga *s. f.* formaţie vegetală de savane cu arbuşti şi pajişti cu mărăcinişuri, din podişul Braziliei. (< fr., port. *caatinga*)
cab *s. n.* (*rar*) cabrioletă englezească cu două roţi, în care vizitiul stă pe un scaun înalt, la spate. (< engl., fr. *cab*)
cabálă *s. f.* **1.** doctrină teozofică iudaică, care, recurgând la o interpretare mistică a Vechiului Testament, şi la practici oculte, pretindea a comunica cu spiritele. **2.** (*fig.*) uneltire, intrigă; conspiraţie. (< fr. *cabale*, germ. *Kabale*)
cabaleríe *s. f.* unitate de măsură agrară în Cuba şi Porto Rico, de 13,43 ha. (< sp. *caballeria*)
cabalétă *s. f.* (*muz.*) încheiere ritmică, plină de dinamism, a unei arii, a unui duet. (< it. *cabaletta*)
cabalín, -ă I. *adj.* referitor la cal. II. *s. f. pl.* familie de mamifere: caii. (< lat. *caballinus*)
cabalísm *s. n.* (*rar*) practicare a cabalei. (< *cabală* + *-ism*)
cabalíst, -ă *s. m. f.* adept, practicant al cabalei (1). (< fr. *cabaliste*, germ. *Kabalist*)
cabalístic, -ă I. *adj.* **1.** care aparţine cabalei. **2.** magic, enigmatic. • obscur. II. *s. f.* ştiinţa cabalei. (< fr. *cabalistique*, /II/ germ. *Kabalistik*)
caballéro /-liero/ *s. m.* mic nobil din Spania care servea în armată cu calul său; cavaler, domn. (< sp. *caballero*)
cabánă *s. f.* construcţie rustică, din lemn, pentru cazarea excursioniştilor sau a vânătorilor. (< fr. *cabane*)
cabaniér, -ă *s. m. f.* administrator al unei cabane. (< fr. *cabanier*)
cabarét *s. n.* local de lux unde se petrece cu băuturi, muzică, dans, programe de varietăţi; bar[1] (2). (< fr. *cabaret*)
cabaretiér, -ă *s. m. f.* proprietar al unui cabaret. (< fr. *cabaretier*)
cabernét *s. n.* soi de struguri cu ciorchini mici şi boabe îndesate, şi rotunde, de culoare neagră-violetă. • vinul obţinut. (< fr. *cabernet*)
cabestán *s. n.* **1.** troliu cu ax de rotaţie vertical pentru deplasarea pe distanţe scurte, orizontal, a unor vehicule ori obiecte masive. **2.** ax metalic care atenuează banda magnetică în cursul operaţiei de înregistrare sau redare a sunetelor. (< fr. *cabestan*)
cabínă *s. f.* încăpere mică amenajată într-o clădire, pe un vehicul, la bordul unei (aero)nave etc. **o** ~ *telefonică* = cabină amenajată şi echipată cu un post telefonic; ~ *spaţială* = compartiment etanşeizat al unei nave spaţiale în care stau astronauţii în timpul zborului. (< fr. *cabine*)
cabinét *s. n.* I. **1.** încăpere de lucru într-un apartament, într-o instituţie. **2.** birou (într-o întreprindere sau instituţie) unde lucrează cineva. **3.** secţie, serviciu într-o întreprindere sau instituţie destinate unor studii. **o** ~ *metodic* = **a)** centru didactic al activităţii metodice; **b)** secţie de îndrumare şi informare în bibliotecile mari şi în întreprinderi: ~ *tehnic* = centru de îndrumare tehnică în cadrul unei întreprinderi, unităţi şcolare etc. **4.** gen de muzeu care păstrează piese mici, organizat sub forma unui depozit care poate fi vizitat. II. (în unele ţări) consiliu de miniştri, guvern. III. mobilă stil, bogat ornată şi cu sertare pentru păstrarea de obiecte preţioase. (< fr. *cabinet*)
cabiniér, -ă *s. m. f.* cel care are în grijă o cabină la teatru, la operă etc. (< fr. *cabinier*)
cabíri *s. m. pl.* divinităţi misterioase de origine (probabil) feniciană, traco-frigiană din Asia Mică, Grecia etc., care susţineau o doctrină sacerdotală prin care se prezentau forţele cele mai mari ale universului, şi considerate protectoare ale corăbierilor. (<*cabires*)
cabíric, -ă *adj.* referitor la cabiri. (< fr. *cabirique*)
cabirísm *s. n.* cultul cabirilor. (< *cabiri* + *-ism*)
cablá *vb. tr.* **1.** a instala cabluri de telecomunicaţii; a conecta la o reţea electrică, telefonică, tv. **2.** a răsuci un ansamblu de fire de sârmă pentru a forma un cablu. (< fr. *câbler*)
cabláj *s. n.* totalitatea cablurilor unei instalaţii, a unui aparat de telecomunicaţii. (< fr. *câblage*)
cabliér *s. n.* navă pentru transportul şi montarea cablurilor submarine. (< fr. *câblier*)
cablíst *s. m.* (*fam.*) cablor. (< *cablu* + *-ist*)
cablográmă *s. f.* telegramă transmisă prin cablu submarin. (< fr. *câblogramme*)
cablór *s. m.* muncitor specializat în lucrări de cablare; cablist. (< fr. *câbleur*)
cáblu *s. n.* **1.** împletitură de fire, vegetale, sau metalice, pentru susţinere ori tracţiune. **2.** conductă electrică dintr-un mănunchi de fire metalice învelite într-un strat izolant. (< fr. *câble*, engl. *cable*)
caboşón *s. n.* **1.** piatră (semi)preţioasă fără faţete, montată ca podoabă în metal (filigranat). **2.** (*arhit.*) ornament mic de piatră încrustat într-o faţadă. (< fr. *cabochon*)
cabotá *vb. intr.* a face cabotaj. (< fr. *caboter*)
cabotáj *s. n.* navigaţie maritimă de-a lungul coastei între localităţi apropiate. (< fr. *cabotage*)
cabotiér *s. n.* navă de tonaj mic pentru cabotaj; cabotor. (< fr. *cabotier*)
cabotín, -ă I. *s. m. f.* **1.** (în trecut, în Franţa) actor ambulant. **2.** actor lipsit de talent. • (*p. ext.*) cel care, prin voce, mimică, vocabular, urmăreşte să se facă remarcat. II. *adj.* prefăcut, fals, teatral. (< fr. *cabotin*)
cabotináj *s. n.* cabotinism. (< fr. *cabotinage*)
cabotinísm *s. n.* atitudine, gest, apucătură de cabotin; cabotinaj. (< fr. *cabotinisme*)
cabotinizá *vb. intr.* (*fam.*) a face pe cabotinul. (după fr. *cabotiner*)
cabotór *s. n.* cabotier. (< fr. *caboteur*)
cabrá *vb. intr.* **1.** (despre cai) a se ridica pe picioarele de dinapoi. **2.** a se încorda, a se ridica. **3.** (despre avioane, autovehicule) a se ridica cu botul în sus. (< fr. *cabrer*)
cabráj *s. n.* **1.** cabrare. **2.** evoluţie a unui avion care îşi măreşte brusc panta de urcare. (< fr. *cabrage*)
cabriól *s. n.* tip de picioare ale unei mobile, în dublă curbură. (< fr. *cabriole*)
cabriólă *s. f.* salt al calului cu întoarcere pe loc. (< fr. *cabriole*)
cabriolét *s. n.* caroserie de autovehicul cu capotă de ploaie, rabatabilă, din pânză. (< *cabriolet*)
cabriolétă *s. f.* trăsură uşoară, cu două roţi; şaretă. (< fr. *cabriolet*)
cacadú *s. m.* cacatoes. (< germ. *Kakadu*)
cacáo *s. f.* praf rezultat din măcinarea seminţelor prăjite ale unui arbore exotic, folosit la prepararea ciocolatei; (*p. ext.*) băutura

preparată ◊ *unt* (sau *ulei*) *de* ~ = corp gras din asemenea semințe. (< fr. *cacao*)

cacaotiér *s. m.* arbore de cacao. (< fr. *cacaotier*)

cacatóes *s. m.* papagal din Australia, cu penajul alb, care poartă pe cap un moț de pene viu colorate; cacadu. (< fr. *cacatoès*)

caccia /cácia/ *s. f.* piesă polifonică vocală din sec. XIV-XVI, sub formă de canon, cu subiect de vânătoare. (< it. *caccio*)

cache-radiatór /caș-/ *s. n. inv.* mobilă tip paravan care maschează radiatorul, într-un apartament. (< fr. *cache-radiateur*)

cachetéro /cace-/ *s. n.* pumnal cu care toreadorul ucide taurul în arenă. (< sp. *cachetero*)

caciúcea *s. f.* dans andaluz plin de temperament, asemănător cu boleroul și fandangoul, executat solo de un bărbat sau de o femeie, cu acompaniament de chitară; melodia corespunzătoare. (< sp. *cachucha*)

CACO- *elem.* „urât, rău, greșit". (< fr. *caco-*, cf. gr. *kakos*)

cacodilát *s. m.* sare sau ester al acidului cacodilic, tonic. (< fr. *cacodylate*)

cacodílic *adj. acid* ~ = compus organic arseniat. (< fr. *cacodylique*)

cacofónic, -ă *adj.* care produce o cacofonie; lipsit de armonie. (< fr. *cacophonique*)

cacofoníe *s. f.* întâlnire de sunete discordante, neplăcute auzului; asociere de cuvinte care redau imagini, fapte neplăcute; cacofonism. (< fr. *cacophonie*, gr. *kakophonie*)

cacofonísm *s. n.* (*rar*) cacofonie. (< it. *cacofonismo*)

cacogén, -ă *adj.* (*biol.*) **1.** cu structură genetică nefavorabilă. **2.** (despre o mutație) care atenuează deteriorarea unui caracter. (< fr. *cacogène*)

cacogenéză *s. f.* (*biol.*) **1.** dezvoltare anormală a unui organ. **2.** incapacitate de hibridare. (< fr. *cacogenèse*)

cacogeuzie *s. f.* percepere anormală a unui gust neplăcut. (< fr. *cacogueusie*)

cacografíe *s. f.* scriere incorectă, cu deformarea cuvintelor și cu greșeli de sintaxă, la afazici. (< fr. *cacographie*)

cacolalíe *s. f.* limbaj agramat, neintiligibil, plin de cacofonii. (< fr. *cacolalie*)

cacologie *s. f.* construcție gramaticală defectuoasă. (< fr. *cacologie*)

cacomelíe *s. f.* deformație congenitală a membrelor. (< fr. *cacomélie*)

cacoplazíe *s. f.* **1.** creștere patologică. **2.** structură, formație anatomică defectuoasă. (< fr. *cacoplasie*)

cacosmíe *s. f.* percepere a oricărui miros ca un miros fetid. (< fr. *cacosmie*)

cacostomíe *s. f.* miros neplăcut al gurii. (< fr. *cacostomie*)

cacotrofíe *s. f.* nutriție defectoasă. (< fr. *cacotrophie*)

cactacée *s. f. pl.* familie de plante exotice, cu tulpina cărnoasă și spinoasă: cactusul; cactee. (< fr. *cactacées*)

cactée *s. f. pl.* cactacee. (< fr. *cactées*)

cáctus *s. m.* plantă tropicală cu tulpina cărnoasă, cu frunze în formă de țepi și flori mari, divers colorate. (< fr. *cactus*, gr. *kaktos*)

cadaça /dása/ *s.f.* (*rar*) băutură braziliană din trestie de zahăr. (< sp. *gadaça*)

cadastrá *vb. tr.* a efectua lucrări de cadastru. (< fr. *cadostrer*)

cadastrál, -ă *adj.* referitor la cadastru. (< fr. *cadastral*)

cadástru *s. n.* **1.** disciplină a geodeziei cu determinarea elementelor economice și juridice privind proprietatea funciară. **2.** totalitatea lucrărilor care se efectuează pentru determinarea exactă a unor proprietăți funciare; servicii care le efectuează. **3.** registru oficial în care sunt înscrise proprietățile funciare. (< fr. *cadastre*)

cadavéric, -ă *adj.* cu aspect de cadavru. (< fr. *cadavé-rique*)

cadaverínă *s. f.* amină care rezultă din descompunerea lizinei, în procesul de putrefacție cadaverică. (< fr. *cadavérine*)

cadávru *s. n.* orice organism animal mort. ◊ (*fig., fam.*) ~ *ambulant* = om extrem de slab. (< fr. *cadavre*)

cadență *vb. tr.* a imprima o cadență (unei fraze, unui vers); a ritma. (< fr. *cadencer*)

cadențát, -ă *adj.* (și *adv.*) cu, în cadență, ritmic. (< fr. *cadencé*)

cadénță *s. f.* **1.**. ritm de desfășurare a unei mișcări. ◊ *în* ~ = cu mișcări uniform repetate. • frecvență (1); număr de lovituri trase de o armă într-o unitate de timp. • succesiune ritmică a unor cuvinte, fraze, versuri. **2.** formulă melodico-armonică de încheiere a unei fraze muzicale. **3.** secțiune solistică cu caracter de improvizație dintr-un concert instrumental, care permite interpretului să-și etaleze virtuozitatea. (< it. *cadenza*, fr. *cadence*)

cadențmétru *s. n.* instrument de măsură a radioactivității. (< germ. *Kadenzmeter*)

cadét *s. m.* **1.** (în trecut în Franța, Rusia) tânăr care se pregătea pentru a deveni ofițer. **2.** membru al unui partid reacționar din Rusia țaristă. **3.** elev (absolvent) al unei școli militare. **4.** ambarcațiune de sport cu vele. (< fr. *cadet*, rus. *kadet*)

cadmiá *vb. tr.* a acoperi un corp metalic cu un strat de cadmiu. (< fr. *cadmier*)

cádmie *s. f.* oxid de zinc impur, care se depune pe pereții cuptoarelor de zinc. (< fr. *cadmie*, lat. *cadmia*)

cadmifér, -ă *adj.* (despre roci) care conține cadmiu. (< fr. *cadmifère*)

cádmiu *s. n.* metal moale, alb-argintiu, asemănător cu zincul. (< fr. *cadmium*)

cadóu *s. n.* ceea ce se primește sau se oferă în dar. (< fr. *cadeau*)

cadrá *vb. intr.* a se potrivi, a corespunde cu ceva. (< fr. *cadrer*)

cadráj *s. n.* **1.** delimitare a spațiului util cuprins de un obiectiv fotografic sau cinematografic. **2.** operație de așezare a culorilor imprimate pe o țesătură. (< fr. *cadrage*)

cadrán *s. n.* **1.** suprafață cu anumite diviziuni și cifre pe care se citește deplasarea unui ac indicator. ◊ ~ *solar* = instrument pentru măsurarea timpului, constând dintr-un băț fixat pe o suprafață plană, a cărui umbră indică orele. **2.** fiecare dintre cele patru unghiuri drepte formate prin întretăierea a două perpendiculare. • arc (sector) reprezentând un sfert de cerc. (< fr. *cadran*)

cadranúră *s. f.* defect al lemnului în crăpături pe direcția razelor medulare. (< fr. *cadranure*)

cadráre *s. f.* acțiune de a cadra. • (*inform.*) operație de poziționare a ordinelor zecimale ale unui număr în memoria calculatorului electronic, pentru calcule. (< cadra)

cadríl *s. n.* **1.** dans vioi, de perechi, dintr-un șir de figuri în măsuri diferite, în care partenerii se schimbă între ei; melodia corespunzătoare. **2.** dans popular rusesc, cu mișcare vioaie. (< fr. *quadrille*, rus. *kadrili*)

cadriláj *s. n.* caroiaj. (< fr. *quadrillage*)

cadrilát, -ă *adj.* (despre țesături, haine) cu desene rezultate din linii care se întretaie în formă de pătrate sau romburi. (< fr. *quadrillé*)

cadríst *s. m.* (*fam.*) funcționar din serviciul de cadre. (< cadru (II) + *-ist*)

cádru *s. n.* **I. 1.** structură de rezistență din bare de lemn, metal, beton armat etc., legate rigid; suport pentru diferite aparate. • ramă. • aparat de gimanstică pentru mișcări de mlădiere. **2.** pervaz. **3.** (*fig.*) mediu, ambianță. **4.** (*fig.*) limitele în care se desfășoară o activitate, o acțiune. **5.** element al unei mărci poștale, detaliul exterior al desenului. **6.** imagine înregistrată pe un film fotografic; clișeu, negativ. • subdiviziune a acțiunii unui film, reprezentând o succesiune continuă de imagini; câmp(1). **7.** (*tv.*) figura descrisă de spotul fascicolului electronic la explorarea unei imagini. **8.** antenă de forma unei bobine, cu un număr mic de spire, în recepțiile radioelectrice și în radiogoniometrie. **II.** (*pl.*) serviciu administrativ al unei întreprinderi, instituții etc. care se ocupă cu angajarea și evidența personalului. • efectiv al unei întreprinderi, instituții, organizații etc.; (*sg.*) cel care face parte dintr-un asemenea efectiv. (< fr. *cadre*, (II) rus. *kadri*)

cadúc, -ă *adj.* **1.** lipsit de trăinicie, șubred; (*p. ext.*) învechit, depășit, perimat. **2.** (despre organe vegetale) care cade în fiecare an; care cade înainte de vreme; (despre formațiuni cornoase la animale) care cade periodic. **3.** (despre legate, donații) care nu mai are putere legală. (< fr. *caduc*, lat. *caducus*)

caducéu *s. n.* sceptru încolăcit de doi șerpi, semn distinctiv al zeului Hermes (Mercur), simbolizând pacea și comerțul. (< lat. *caduceus*, fr. *caducée*)

caducifér *adj.* purtător de caduceu. (< lat. *caducifer*)

caduciflór, -ă *adj.* cu flori caduce. (< fr. *caduciflore*)
caducitáte *s. f.* însuşire, faptul de a fi caduc. • ineficacitate a unui act juridic. • încetare a valabilităţii unui tratat. (< fr. *caducité*)
cádus *s. n.* vas mare pentru conservarea vinului, a untdelemnului etc. la greci şi la romani. (< lat. *cadus*, gr. *kados*)
cafárd, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (om) ipocrit, prefăcut, făţarnic. **2.** *(fam.)* denunţător, turnător. (< fr. *cafard*)
café *s. n.* (*rar*) cafenea. (< fr. *café*)
café-bar *s. n.* local în care se consumă cafea şi băuturi alcoolice. (< cafe/nea/ + *bar*[1])
café-concért *s. n.* music-hall în care publicul ascultă muzică, priveşte spectacolul de revistă etc., stând la mese. (< fr. *café-concert*)
café-frappé *s. n. f.* băutură din cafea rece cu îngheţată, frişcă (şi alcool). (< fr. *café-frappée*)
cafeină *s. f.* v. cofeină.
cafeism *s. n.* intoxicaţie provocată de abuzul de cafea. (< fr. *caféisme*)
cafeónă *s. f.* principiu aromatic, uleios, care se obţine prin prăjirea boabelor de cafea. (< fr. *caféone*)
cáfer *s. m.* bivol negru din Africa. (< germ. *Kaffer*)
cafeteria *s. f.* local cu autoservire, pentru cafea, băuturi calde etc. (< engl., sp. *cafeteria*)
cafetiér, -ă *s. m. f.* cel care ţine o cafenea. (< fr. *cafetier*)
cafetiéră *s. f.* serviciu de cafea. • vas pentru preparat cafeaua. (< fr. *cafetière*)
caféu *s. m.* arbore tropical din familia rubiaceelor, cu fructe în formă de bace care conţin boabele de cafea. (< it. *caffè*)
cáfru, -ă I. *s. m. pl.* populaţie de limbă bantu din sud-estul Africii. **II.** *adj., s. m. f.* (negru african) din această regiune. (< fr. *cafre*)
cafúzo *s. m. inv.* sambo[2] (< sp. *cafuso*)
cagulárd *s. m.* **1.** membru al unei organizaţii fascisto-militariste din Franţa, între 1932 şi 1940. **2.** *(fig.)* individ mascat cu cagulă. (< fr. *cagoulard*)
cagúlă *s. f.* **1.** mantie cu glugă purtată de călugări. • glugă (cu deschizături pentru ochi). **2.** parte a unei măşti de gaze, din cauciuc, ce acoperă capul, trecând peste urechi. (< fr. *cagoule*)
caiác *s. n.* **1.** barcă din piei de focă la eschimoşi pentru vânătoare şi pescuit. **2.** ambarcaţiune ascuţită la capete şi condusă cu una sau două padele. • sport nautic care o practică. (< fr. *kayak*)
caiacíst, -ă *s. m. f.* sportiv care participă la întrecerile de caiac. (< fr. *kayakiste*)
caiáfă *s. f.* (*fam.*) om făţarnic, prefăcut, ipocrit. ◊ *a trimite pe cineva de la Ana la C-a* = a trimite pe cineva dintr-un loc într-altul, a-l purta cu vorba. (< ngr. *Caiafa* n. pr.)
caíd *s. m.* **1.** titlu în trecut al guvernatorului unei provincii, al unui oraş din statele musulmane din Africa de Nord, cu atribuţii judecătoreşti. **2.** *(fam.)* persoană tiranică într-un anturaj; şef de bandă criminală. (< fr. *caïd*)
caiét *s. n.* **1.** fascicul de foi de hârtie, legate sau broşate, pentru scris, desenat etc. ◊ ~ *de sarcini* = document cuprinzând condiţiile pentru executarea unei lucrări; *~-program* = program (de spectacol) de forma unui caiet; *~-catalog* = catalog de expoziţie. **2.** publicaţie periodică cu diverse studii, note etc. (după fr. *cahier*, pol. *kajet*)
caimán *s. m.* crocodil din fluviile şi lacurile Americii Centrale şi de Sud, înrudit cu aligatorii. (< fr. *caïman*, sp. *caiman*)
cainozóic, -ă *adj., s. n.* cenozoic. (< engl. *cainozoic*)
cairót, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Cairo. (< fr. *caïrote*)
cájă *s. f.* carter. ◊ ~ *de laminor* = cilindri de lucru şi de sprijin ai unui laminor. (< fr. *cage*)
cajú *s. n.* anacard. (< fr. *cajou*)
cake-walk /chéic-uok/ *s. n.* dans de salon, de origine negro-americană, cu ritm sincopat, care se execută cu ridicări ample de genunchi şi cambrări ale corpului. (< engl. *cake-walk*)
calá[1] *vb. tr.* **1.** a imobiliza o piesă, un organ de maşină înainte ca acesta să intre în funcţiune. **2.** a aşeza la orizontală suportul unui aparat topografic de vizare. (< fr. *caler*)
cála[2] *s. f.* golf mic format prin înecarea pavenelor sau a văilor torenţiale, dar mai ales a dolinelor. (< sp. *cala*)
calabréz, -ă I. *s. m. pl.* populaţie care locuieşte în Calabria (Italia). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie. • *(s. n.)* dialect din Italia meridională. (< it. *calabrese*, fr. *calabrais*)
calabrián, -ă *adj., s. n.* (din) ultimul etaj al pliocenului de facies marin. (< fr. *calabrien*)
caladiúm s. m. plantă ornamentală, mică tufă din familia aracee, cu frunze mari şi cu flori odorante colorate, albe sau roşii. (< lat. *caladium*)
caláj *s. n.* **1.** calare. **2.** mod de aşezare a aripii sau ampenajelor faţă de fuzelajul unui avion. **3.** postament de grinzi de lemn pe care stau navele în cală. **4.** adâncime la care se cufundă în apă o navă. (< fr. *calage*)
calamár/calmár *s. m.* cefalopod, asemănător cu sepia, cu înotătoare scurte, triunghiulare şi gura înconjurată de tentacule. (< fr. *calmar*, lat. *calamarius*)
calambúr *s. n.* **1.** joc de cuvinte întemeiat pe echivoc sau pe asemănarea formală a unor termeni deosebiţi ca sens; parahreză. **2.** problemă enigmistică bazată pe echivoc. (< fr. *calembour*)
calamburíst, -ă *s. m. f.* autor de calambururi. (< fr. *calembouriste*)
calamburístic, -ă *adj.* cu caracter de calambur. (< calambur + -istic)
calaminá *vb. refl.* a se acoperi cu calamină. (< fr. *calaminer*)
calaminái *s. n.* calaminare. (< fr. *calaminage*)
calamínă *s. f.* **1.** reziduu din arderea carburantului în cilindrii motoarelor cu ardere internă. **2.** silicat hidratat natural de zinc; hemimorfit. (< fr. *calamine*, lat. *calamina*)
calamitá *vb. tr.* a produce o calamitate. (< calamitate)
calamitáte *s. f.* dezastru, catastrofă care loveşte o colectivitate. (< fr. *calamité*, lat. *calamitas*)
calamítes *s. m.* arbore uriaş fosil din încrengătura criptogamelor vasculare. (< fr. *calamite*)
calámus *s. n.* **1.** partea bazală, goală în interior, a unei pene de scris, în Antichitate, pe papirus. (< fr. *calame*) **2.** tip de tulpină neramificată, asemănătoare părului. (< lat. *calamus*)
calánco *s. n.* golf mic format prin înecarea colinelor. (< sp. *calanco*)
calándo *adv.* (*muz.*) micşorând intensitatea şi totodată încetinind. (< it. *calando*)
calandrá *vb. tr.* a trece un material prin calandru. (< fr. *calandrer*)
calandrór, -oáre *s. m. f.* muncitor care lucrează la calandru. (< fr. *calandreur*)
calándru *s. n.* **1.** maşină cu mai mulţi cilindri metalici rotitori, prin care trece şi este presat un material. **2.** presă cu cilindri în tipografie pentru imprimarea în relief, pe carton special, a matriţelor de stereotipie. (< fr. *calandre*)
caláo *s. m.* pasăre din Asia, Africa şi Oceania, cu ciocul având un apendice încovoiat; pasăre-rinocer. (< fr. *calao*)
calathéa *s. f.* plantă decorativă de ghiveci, originară din America de Sud, cu flori mici, de culoare albă, violetă sau galbenă, care are nevoie de multă lumină, ţinută în ghiveci. (< lat. *calathea*)
calatídiu *s. n.* inflorescenţă racemoasă cu axul lăţit, pe care se prind florile sesile; antodiu. (< lat. *calathidium*)
calatós *s. n.* **1.** acoperământ de cap, înalt, cilindric, drapat de un văl, caracteristic unor zeiţe greco-romane. **2.** vas de lut, cupă la vechii greci. (< fr. *calathos*, gr. *kalathos*)
cálă[1] *s. f.* **1.** încăpere între puntea inferioară şi carlinga unei (aero)nave, în care se pune încărcătura. **2.** plan înclinat către mare pe care se construiesc sau se repară nave. **3.** piesă pentru calarea (1) roţilor unui vehicul, a unei piese. **4.** piesă de diverse forme cu care se controlează dimensiunile pieselor în construcţia de maşini. (< fr. *cale*)
cálă[2] *s. f.* plantă ornamentală cu flori mari, roşii sau albe. (< germ. *Kalla*, lat. *calla*)
calc *s. n.* **1.** copie a unei schiţe, a unui desen, pe hârtie specială. ◊ *hârtie de* ~ = hârtie transparentă de copiat. **2.** *(lingv.)* traducerea dintr-o limbă străină a elementelor de formare a unui cuvânt, a unei expresii; preluare de către un cuvânt a sensului (sensurilor) unui cuvânt străin; decalc (2). (< fr. *calque*)

calcánă *s. f.* cutană în care predomină carbonații. (< fr. *calcane*)
calcaneítă *s. f.* inflamație a calcaneului. (< fr. *calcanéite*)
calcanéu *s. n.* os al tarsului care formează călcâiul. (< lat. *calcaneum*, fr. *calcanéum*)
calcantít *s. n.* sulfat natural hidratat de cupru; piatră-vânătă. (< fr. *calcantite*)
cálcar *s. n.* rocă sedimentară de precipitație sau organogenă, din carbonat de calciu; piatră-de-var. (< fr. *calcaire*, lat. *calcarius*)
calcáric, -ă *adj.* (*rar*) calcic. (după it. *calcareo*)
calcarifórm, -ă *adj.* în formă de pinten. (< fr. *calcariforme*)
calcarínă *adj. fisură ~ =* șanț pe fața internă a emisferelor cerebrale, în lobul occipital. (< fr. *calcarine*)
calcarón *s. n.* cuptor pentru extragerea sulfului din minereu. (< it. *calcarone*)
calcarós, -oásă *adj.* care conține calcar. (< *calcar* + *-os*)
calcedónie *s. f.* varietate de cuarț translucidă, cristalizată, albă, cenușie sau albăstruie, piatră semiprețioasă, abraziv etc. (< fr. *calcédonie*)
calceifórm, -ă *adj.* în formă de pantof. (< fr. *calcéiforme*)
calcemíe *s. f.* prezența calciului în sânge. (< fr. *calcémie*)
calceolárie *s. f.* plantă ornamentală din familia scrufulariacee, din America de Nord, cu flori magnetice. (fr. *calcéolaire*)
calchiá *vb. tr.* **1.** a copia pe hârtie de calc. **2.** a forma cuvinte, expresii noi prin calc (2); a adăuga un sens nou unui cuvânt sub influența unui cuvânt străin; decalca (2). (după fr. *calquer*)
CALCI- *elem.* „calciu, calcar". (< fr. *calci-*, cf. lat. *calx, calcis*)
cálcic, -ă *adj.* de calciu; calcaric. (< fr. *calcique*)
calcícol, -ă *adj.* (despre plante) care crește pe soluri calcaroase; calcifil. (< fr. *calcicole*)
calcidíde *s. n. pl.* familie de insecte himenoptere mici, viu colorate, ale căror larve trăiesc ca paraziți în ouăle și în larvele unor insecte dăunătoare. (< fr. *calcidides*)
calcifér, -ă *adj.* (despre roci) care conține calciu. (< fr. *calcifère*)
calciferól *s. n.* vitamina D_2. (< fr. *calciférol*)
calcifiá *vb. refl.* a se calcifica. (< fr. *calcifier*)
calcificá *vb. refl.* **1.** (despre țesuturi) a se întări prin depunere de săruri de calciu; a se calcifia. **2.** (despre substanțe) a se îmbogăți în carbonat de calciu. (după fr. *calcification*)
calcifil, -ă *adj.* calcicol. (< fr. *calciphile*)
calcifilaxíe *s. f.* calcificare bruscă a unor țesuturi sau organe. (< fr. *calciphylaxie*)
calcifilíe *s. f.* **1.** însușire a plantelor calcifile. **2.** afinitate anormală a unor țesuturi organice pentru sărurile de calciu. (< fr. *calciphilie*)
calcifób, -ă *adj.* calcifug. (< fr. *calciphobe*)
calcifúg, -ă *adj.* (despre plante) care nu suportă solurile calcaroase; calcifob. (< fr. *calcifuge*)
calcimétru *s. n.* aparat pentru determinarea calciului din sol. (< *calcimètre*)
calcimielíe *s. f.* procent ridicat de calciu în măduva osoasă. (< fr. *calcimyélie*)
calcináa *vb. tr.* a încălzi o substanță la temperaturi înalte, în scopul transformării ei în altă substanță. • a arde, a carboniza. (< fr. *calciner*, lat. *calcinare*)
calcinatór[1] *s. n.* aparat pentru recuperarea căldurii gazelor de ardere din cuptoarele rotative pentru ciment. (< fr. *calcinateur*)
calcinatór[2]**, -oáre** *s. m. f.* muncitor care lucrează la calcinarea minereurilor. (< *calcina* + *-tor*)
calcinație *s. f.* calcinare. (< fr. *calcination*)
calcínă *s. f.* pulbere galbenă prin oxidarea unui amestec de cositor și plumb, la prepararea emailurilor de faianță și ca abraziv. (< fr. *calcin*)
calcinóză *s. f.* boală caracterizată prin depunerea sărurilor de calciu în mușchi, țesuturi sau organe. (< fr. *calcinose*)
cálcio-vécchio *s. n.* tencuială ornamentală cu asperități pronunțate. (< it. *calcio-vecchio*)
calcipeníe *s. f.* lipsă de calciu în țesuturile organice. (< fr. *calcipénie*)
calcipexíe *s. f.* fixare a calciului în țesuturi. (<*calcipexie*)
calciprív, -ă *adj.* provocat de lipsa calciului. (< fr. *calciprive*)
calcirahié *s. f.* prezența calciului în lichidul cefalorahidian. (< fr. *calcirrachie*)
calcít *s. n.* carbonat natural de calciu. (< fr. *calcite*)
calcitánă *s. f.* cutană în care predomină calcitul. (< fr. *calcitane*)
calciterapíe *s. f.* folosirea terapeutică a sărurilor de calciu. (< fr. *calcithérapie*)
calcitonínă *s. f.* hormon secretat de tiroidă, în metabolismul calciului și al fosforului. (< fr. *calcitonine*)
cálciu *s. n.* **1.** metal alcalino-pământos, moale, alb-argintiu. **2.** medicament conținând calciu (1). (< fr. *calcium*)
calciurie *s. f.* prezența calciului în urină. (< fr. *calciurie*)
calcivór, -ă *adj.* (despre vegetale) care scobește cavități în rocile de calciu. (< fr. *calcivore*)
calcizáre *s. f.* proces de încorporare a carbonatului de calciu în sol. (după it. *calcinare*)
CALCO- *elem.* „sulf", „cupru", „fier", „metal". (< fr. *chalco-*, cf. gr. *khalkos*, cupru)
calcoclorózăa *s. f.* îngălbenire a frunzelor unor plante, din cauza lipsei de fier asimilabil din sol. (< fr. *chalcochlorose*)
calcofíl, -ă *adj.* (despre elemente chimice) care are afinitate pentru sulf. (< fr. *chalcophile*)
calcográf *s. m.* muncitor specialist în calcografie. (< fr. *chalcographe*)
calcografiá *vb. tr.* a reproduce prin calcografie. (< fr. *chalcographier*)
calcográfic, -ă *adj.* referitor la calcografie. (< fr. *calcographique*)
calcografíe *s. f.* **1.** procedeu de reproducere a desenelor cu clișee metalice gravate după conturul originalului; tipar înalt, tifdruc. **2.** metodă microscopică de studiu al unei secțiuni lustruite a mineralelor metalifere, opace, cu ajutorul luminii reflectate. (< fr. *chalcographie*)
calcopirítă *s. f.* sulfură naturală de cupru și fier. (< fr. *chalcopyrote*)
calcosféră *s. f.* strat geologic între litosferă și barisferă, concentrat prin sulfură de fier și cu afinitate pentru sulf. (< fr. *chalcosphère*)
calcosódic, -ă *adj.* care conține calciu și sodiu. (< fr. *calcosodique*)
calcotipíe *s. f.* procedeu grafic de reproducere în exe-cutarea unui desen manual pe o placă de zinc și apoi în gravarea chimică a acesteia; stampă obținută. (< fr. *chalcotypie*)
calcozínă *s. f.* sulfură naturală de cupru. (< fr. *chalcosine*)
cálcul I. *s. n.* **I.** ansamblu de operații (aritmetice, algebrice etc.) urmărind stabilirea unor mărimi. • capitol al științelor matematice în care se folosește un anumit tip de operații. **o** *~ grafic* = rezolvare a unor probleme cu ajutorul unor construcții geometrice; *~ logic* = operație analoagă calculului matematic prin care, pe baza anumitor reguli, din anumite expresii logice sunt derivate alte expresii logice. **2.** *(pl.)* planuri, combinații, socoteli. **II.** *s. m.* formație calcaroasă care afectează diferite organe animale (rinichi, vezică etc.). (< fr. *calcul*, lat. *calculus*)
calculá *vb. tr.* **1.** a face un calcul (I, 1), a aprecia, a evalua. **2.** a face planuri, combinații. (< fr. *calculer*, lat. *calculare*)
calculábil, -ă *adj.* care poate fi calculat. (< fr. *calculable*)
calculabilitáte *s. f.* însușirea de a fi calculabil. (< fr. *calculabilité*)
calculát, -ă *adj.* (despre oameni) chibzuit, cumpănit, preocupat de propriile interese. (< calcula)
calculatór, -oáre I. *s. n.* **1.** tabel care cuprinde rezultatele unor calcule; carte, broșură cuprinzând asemenea tabele. **2.** instalație, dispozitiv tehnic pentru efectuarea automată a calculelor matematice și logice. **o** *~ (electronic)* = mijloc de calcul automat care permite efectuarea de operații aritmetice după un program prestabilit; computer. **II.** *s. m. f.* specialist în calcule. (< fr. *calculateur*, lat. *calculator*)
calculatorísť, -ă *s. m. f.* computerist. (< *calculator* + *-ist*)
calculáție *s. f.* calculare. (< lat. *calculatio*)
-calculie *elem.* „calcul, operație aritmetică". (< fr. *-calculie*, cf. lat. *calculus*, socoteală)
calculós, -oásă *adj. (med.)* cu calculi. (< fr. *calculeux*)

calculóză *s. f.* boală produsă de prezența calculilor în anumite organe interne; litiază (1). (< fr. *calculose*)
caldarínă *s. f.* căldare de încălzire centrală, la bordul navelor. (< it. *caldarina*)
caldárium *s. n.* **1.** încăpere de baie cu aer și apă caldă, în termele romane. **2.** seră caldă. (< lat., fr. *caldarium*)
caldeeán, -ă / chaldeeán *adj., s. m. f.* (locuitor) din Caldeea (Mesopotamia). • *(s. f.)* limbă semitică vorbită în Caldeea. (< fr. *chaldéen*)
caldéiră *s. f.* **1.** depresiune în formă de căldare, de origine vulcanică. **2.** circ glaciar. (< fr., port. *caldeira*)
caledoníán, -ă I. *adj., s. m. f.* (locuitor) din Caledonia (Scoția). **II.** *adj. orogeneză ~ă* = ansamblu de mișcări orogenice de cutare a scoarței terestre la sfârșitul silurianului, afectând Scoția și Scandinavia. **III.** *adj., s. n.* (din) etajul inferior al devonianului. (< fr. *calédonien*)
calefácție *s. f* împiedicare a contactului direct dintre o picătură de lichid și suprafața unui metal încălzit pe care cade picătura. (< fr. *caléfaction*)
caleidoscóp *s. n.* **1.** cilindru opac în care sunt dispuse mai multe oglinzi, astfel încât mici obiecte colorate, în interior, formează o infinitate de desene simetrice. **2.** *(fig.)* operă, rubrică care cuprinde cele mai variate aspecte, teme, subiecte. (< fr. *kaléidoscope*)
caleidoscópic, -ă *adj.* cu un aspect, un conținut variat. (< fr. *kaléidoscopique*)
calendár *s. n.* **1.** sistem de împărțire a timpului în ani, luni și zile. **2.** indicator sistematic al succesiunii lunilor și zilelor unui an. **3.** almanah. **4.** program al unor activități prevăzute. **o** *a face* (cuiva) *capul ~* = a zăpăci pe cineva; *a se uita ca mâța în ~* = a nu pricepe nimic. (< lat. *calendarium*)
calendarístic, -ă *adj.* potrivit calendarului. (< calendar + -istic)
calénde *s. f. pl.* numele primei zi a lunii în calendarul roman; zi întâi. **o** *(fig.) la ~le grecești* = niciodată. (< lat. *calendae*)
calepín *s. n.* carnețel de buzunar pentru diverse însemnări; blocnotes. (< it. *calepino*, fr. *calepin*)
calfátă *vb. tr.* a astupa găurile unei luntre, ale unei corăbii; a călăfătui. (< fr. *calfater*)
CALI-/CALO- *elem.* „frumos, estetic". (< fr. *calli-, callo-*, cf. gr. *kallos*)
calibán *s. m.* *(fam.)* om necivilizat, necioplit, rău făcător, brută fabuloasă, monstruoasă, personificare a forței brutale. (< Caliban n. pr.)
calibrá *vb. tr.* **1.** a da calibrul necesar unor piese de mașini, arme etc. • a măsura calibrul, diametrul unei piese etc. **2.** a sorta după mărime (semințe, fructe etc.). (< fr. *calibrer*)
calibráj *s. n.* calibrare. (< fr. *calibrage*)
calibrór, -oáre I. *adj.* care calibrează. **II.** *s. n.* **1.** instrument pentru măsurarea diametrului puieților. **2.** aparat pentru sortarea fructelor după mărime. (< fr. *calibreur*)
calíbru *s. n.* **1.** diametru interior al unui tub, al țevii unei guri de foc; diametrul unei torpile etc.; greutatea unei bombe de aviație. **2.** instrument de precizie cu care se verifică gradul de uzură a țevilor armamentului de infanterie. • instrument pentru măsurarea și controlul dimensiunilor unor piese fabricate. **3.** *(fig.)* mărime, proporție, calitate; *(fam.)* fel, soi. (< fr. *calibre*)
calicectomíe *s. f.* ablațiune a unui caliciu renal. (< fr. *calicectomie*)
CALICI- *elem.* „caliciu floral". (< fr. *calici-*, cf. lat. *calix, -icis*, cupă)
caliciflór, -ă *adj. (bot.;* despre organe) fixat pe caliciu. (< fr. *caliciflore*)
calicifórm, -ă *adj.* în formă de caliciu; circumvalat (2). (< fr. *caliciforme*)
calíciu *s. n.* **1.** totalitatea petalelor unei flori. **2.** cupă, potir. **3.** *(anat.)* parte a bazinului în care se colectează urina. (< fr. *calice*)
calicó *s. n.* pânză imprimată, mai ales în legătoria de cărți. (< engl. *calico*, fr. *calicot*)
calicóză *s. f.* pneumoconioză benignă provocată de inhalarea carbonatului de calciu. (< fr. *chalicose*)
calícul *s. m.* **1.** caliciu suplimentar care învelește anumite flori. **2.** structură anatomică în formă de cupă mică. (< fr. *calicule*)
calíf *s. m.* titlu purtat de șeful religios și politic la musulmanii sunniți. (< fr. *calife*)
califál, -ă *adj.* referitor la calif. (< fr. *califal*)
califát *s. n.* **1.** demnitatea de calif. • durata guvernării acestuia. **2.** nume dat unor state arabe, după moartea lui Mahomed. • teritoriul acestora. (< fr. *califat*)
calificá *vb.* **I.** *tr., refl.* a dobândi, a ajuta pe cineva să dobândească o calificare, un titlu etc. **II.** *refl.* a fi admis să concureze la o competiție sportivă, culturală etc. **III.** *tr.* a atribui o calitate unei ființe, unui lucru; a caracteriza. (< fr. *qualifier*, lat. *qualificare*)
calificábil, -ă *adj.* care poate fi calificat. (< fr. *qualifiable*)
calificáre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) califica; pregătire teoretică și practică într-o profesiune. • etapă eliminatorie într-un concurs, într-o competiție sportivă. **2.** titlu obținut în urma trecerii unor examene, a unor probe. **3.** *(jur.) ~a infracțiunii* = stabilirea caracterului penal al unei fapte și încadrarea ei în textul de lege. (< califica)
calificát, -ă *adj.* **1.** care are sau cere pregătire specială într-un anumit domeniu. **2.** (despre infracțiuni) săvârșit în împrejurări speciale. (< fr. *qualifié*)
calificatív, -ă I. *adj.* care califică, arată o calitate. **II.** *s. n.* cuvânt, termen prin care este caracterizată o persoană, un lucru etc. • notă, mențiune cu care se apreciază sârguința elevilor și a studenților, activitatea oamenilor muncii. (< fr. *qualificatif*)
californián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din California (SUA). (< fr. *californien*)
californiu *s. n.* element transuranic radioactiv, metalic, din grupa actinidelor, obținut artificial. (< engl., fr. *californium*)
caligráf, -ă *s. m. f.* cel care are scrisul frumos; cel care se îndeletnicește cu copiatul artistic de cărți și manuscrise. (< fr. *calligraphe*)
caligrafiá *vb. tr.* a scrie caligrafic. (< fr. *calligraphier*)
caligráfic, -ă *adj.* potrivit normelor caligrafiei; frumos, ordonat. (< fr. *calligraphique*)
caligrafíe *s. f.* arta, deprinderea de a scrie frumos. • scriere frumoasă. • fel de a scrie (al cuiva). (< fr. *calligraphie*, gr. *kalligraphia*)
caligrámă *s. f.* mod special de dispunere a versurilor, cu combinații de cuvinte, de litere, urmărind reprezentarea grafică a simbolurilor sau sugestiilor într-o poezie. (< fr. *calligramme*)
calimetríe *s. f.* știința măsurării și estimării cât mai exacte a calității. (< fr. *callimétrie*)
calín, -ă *adj.* care se alintă; alintat. • tandru; mângâietor. (< fr. *câlin*)
calinerie *s. f.* dezmierdare, alintare, alint. (< fr. *câlinerie*)
caliórnă *s. f.* macara puternică, cu cel puțin trei sau patru perechi de scripeți. (< fr. *caliorne*, it. *caliorna*)
calípso *s. n.* dans modern din America Centrală, executat în perechi, cu poziții caracteristice ale mâinilor; melodia corespunzătoare. (< engl. *calypso*)
calíptră *s. f.* **1.** țesut protector care acoperă vârful radicelei; piloriză. **2.** (la licheni și mușchi) parte a arhegonului în care se formează sporii. (< fr. *calyptre*, gr. *kalyptra*)
calisteníe *s. f.* ansamblu de exerciții fizice pentru copii, din mișcări rapide (marșuri și dansuri) în ritmul muzicii. (< fr. *callisthénie*)
calíșă *s. f.* formație geologică în formă de crustă albicioasă, dură, din carbonat de calciu, în solul din sud-vestul SUA. (< fr., sp. *caliche*)
calít *s. n.* material ceramic conținând silicați de magneziu, folosit ca izolant electric în radiotehnică. (< germ. *Kalit*)
calitáte *s. f.* **1.** sinteza laturilor și însușirilor esențiale ale obiectelor, fenomenelor sau proceselor. **2.** însușire (bună sau rea); caracteristică pozitivă. • *(log.)* însușire a unei judecăți predicative de a fi afirmativă sau negativă. **3.** situație, poziție, titlu, condiție care constituie sau dă un anumit drept. • *(șah)* diferența de valoare dintre un turn și un nebun sau un cal. (< fr. *qualité*, lat. *qualitas*)

calitatív, -ă *adj.* (şi *adv.*) referitor la calitate (1); aparţinând esenţei, naturii lucrurilor. **o** *analiză ~ă* = determinarea naturii chimice a unei substanţe. (< fr. *qualitatif*, lat. *qualitativus*)
call-girl /col-gărl/ *s. f.* prostituată chemată prin telefon. (< engl. *call-girl*)
calm, -ă I. *adj.* **1.** în stare de linişte deplină. **2.** stăpânit, cumpănit, liniştit; potolit, aşezat. **II.** *s. n.* **1.** stare de nemişcare; linişte deplină. **o** *~ ecuatorial* = zonă de presiune atmosferică scăzută, a celor două emisfere ale globului terestru, caracterizate prin lipsa vântului şi mişcări ascendente. • zonă oceanică în care predomină o vreme complet liniştită sau în care vânturile sunt foarte slabe. **2.** stăpânire de sine, linişte; tact în acţiuni etc.; sânge rece. (< fr. *calme*)
calmă *vb. tr., refl.* a (se) linişti, a (se) potoli. (< fr. *calme*)
calmándo *adv. (muz.)* potolind, calmând. (< it. *calmando*)
calmánt, -ă *adj., s. n.* (medicament, procedeu) care suprimă durerile; sedativ; tranchilizant. (< fr. *calmant*)
calmár *s. m.* v. calamar.
calmáre *s. f.* **1.** acţiunea de a (se) calma. **2.** oprire a fierberii oţelului topit la turnarea în lingotiere sau în forme prin împiedicarea formării bulelor de oxid de carbon. (< it. *calma*)
calmáto *adv. (muz.)* liniştit, potolit, calm. (< it. *calmato*)
calmitáte *s. f.* linişte, calm. (< *calm* + *-itate*)
CALO- v. cali-.
calofíl, -ă I. *adj.* (despre stil) care denotă calofilie; calofilic. **II.** *s. m. f.* scriitor care acordă o atenţie deosebită ori excesivă expresiei. (< *calo-* + *-fil*[2])
calofílic, -ă *adj.* calofil. (< *calofil* + *-ic*)
calofilíe *s. f.* preocupare de a folosi în opera de artă frumosul decorativ, în dauna conţinutului; calofilism. (< calofil + *-ie*)
calofilísm *s. n.* calofilie. (< *calofil* + *-ism*)
calomél *s. n.* clorură de mercur, pulbere albă, insolubilă în apă, inodoră, folosită ca purgativ şi vermifug. (< fr. *calomel*)
calomniá *vb. tr.* a vorbi pe cineva de rău; a defăima, a bârfi. (< fr. *calomnier*)
calomniatór, -oáre *s. m. f., adj.* (cel) care calomniază. (< fr. *calomniateur*)
calomníe *s. f.* afirmaţie mincinoasă şi tendenţioasă care atinge onoarea şi reputaţia cuiva; defăimare. (< fr. *calomnie*, lat. *calomnia*)
calomniós, -oásă *adj.* care conţine o calomnie. (< fr. *calomnieux*)
CALOR(I)- *elem.* „căldură". (< fr. *calor/i/-*, cf. lat. *calor, -is*)
calóric, -ă *adj.* referitor la căldură. (< fr. *calorique*)
caloricitáte *s. f.* proprietate a corpurilor de a dezvolta şi păstra căldura. (< fr. *caloricité*)
caloríe *s. f.* unitate de măsură a căldurii, cantitatea de căldură necesară pentru a ridica temperatura unui gram de apă distilată cu un grad centigrad; unitate de măsură a energiei pe care o dezvoltă în corp alimentele în procesul anabolismului. (< fr. *calorie*)
calorifér, -ă I. *adj.* care transportă şi răspândeşte căldura. **II.** *s. n.* instalaţie de încălzire centrală a unei clădiri; (*p. ext.*) radiator al unei astfel de instalaţii. (< fr. *calorifère*)
caloriferíst *s. m.* muncitor specializat în întreţinerea şi repararea caloriferelor. (< calorifer + -ist)
calorífic, -ă *adj.* care emană, dezvoltă căldură. **o** *putere ~ă* = cantitate de căldură dezvoltată de 1 kg de combustibil care arde complet. (< fr. *calorifique*)
calorificáre *s. f.* producere de căldură în corpurile vii. (după fr. *calorification*)
calorifúg, -ă *adj., s. n.* (material, agent) rău conducător de căldură. (< fr. *calorifuge*)
calorifugáre *s. f.* izolare termică calorifugă. (după fr. *calorifugeage*)
calorigén, -ă *adj.* care produce căldură. (< fr. *calori-gène*)
calorimétric, -ă *adj.* referitor la calorimetrie. (< fr. *calorimétrique*)
calorimetríe *s. f.* parte a fizicii care studiază metodele de măsurare a căldurii. • metodă de măsurare a cantităţii de căldură consumate de către corpul uman. (< fr. *ca-lorimétrie*)
calorimétru *s. n.* **1.** instrument în calorimetrie. **2.** aparat pentru determinarea valorii calorice a alimentelor. (< fr. *calorimètre*)
calorizá *vb. tr.* a efectua o calorizare. (< fr. *caloriser*)
calorizáre *s. f.* alitare. (< caloriza)
calorizatór *s. n.* schimbător de căldură pentru încălzirea lichidelor de difuzie în fabricile de zahăr. (< fr. *calorisateur*)
caloróso /-zo-/ *adv. (muz.)* cu căldură. (< it. *caloroso*)
calós, -oásă *adj.* cu îngroşări. **o** *corp ~* = fascicul de fibre nervoase care leagă cele două emisfere cerebrale. (< fr. *calleux*, lat. *callosus*)
calosómă *s. f.* insectă coleopteră carnivoră de culoare verzuie sau negricioasă, cu şanţuri longitudinale pe elitre, cu aripi membranoase scurte, nedezvoltate. (< it., lat. *calosoma*)
calótă *s. f.* **1.** fiecare dintre cele două părţi ale unei sfere, obţinute prin secţionarea acesteia cu un plan. **o** *~ craniană* = partea superioară a cutiei craniene; *~ glaciară* = masă de gheaţă care acoperă regiunile polare sau părţile superioare ale munţilor foarte înalţi; inlandsis. **2.** parte a unei pălării care acoperă capul. • tichie (pe creştetul capului). **3.** partea superioară a unei cupole semisferice, a unei excavaţii; boltă de tunel. • partea superioară a unei turele. • piesă metalică de formă emisferică. (< fr. *calotte*)
calotípie *s. f.* vechi procedeu de fotografiere în care se folosea clorura de argint ca sensibilizator şi cea de sodiu, sau iodura de potasiu pentru fixare. (< fr. *calotypie*)
calovián, -ă *adj., s. n.* (din) primul etaj al jurasicului superior (malm). (< fr. *callovien*)
calóză *s. f.* substanţă care se depune pe plăcile capilarelor sau pe membranele vaselor liberiene, formând calusul. (< fr. *callose*)
calozitáte *s. f.* întărire şi îngroşare a pielii. (< fr. *callosité*, lat. *callositas*)
calumét *s. n.* pipă lungă, folosită de indienii din America de Nord. (< *calumet*)
călus *s. n.* **1.** ţesut osos nou care sudează capetele rezultate din fractura unui os. **o** *~ vicios* = sudare defectuoasă a unei fracturi. **2.** ţesut vegetal de cicatrizare a organelor rănite. (< fr. *calus*, lat. *callum*, îngropare)
calusáre *s. f.* proces de formare a calusului. (< calus)
calutrón *s. n.* separator electromagnetic de izotopi. (< engl. *calutron*)
calvádos *s. n.* rachiu distilat din cidru. (< fr. *calvados*)
calvár *s. n.* chin, suferinţă; durere îndelungată, supliciu. (< fr. *calvaire*, lat. *calvarium*)
calváriu *s. n.* (la catolici) cruce monumentală, reprezentând imaginea lui Isus răstignit, în apropierea unei biserici; (*p. ext.*) cruce de lemn ridicată la răspântii, pe marginea drumurilor etc. (< lat. *calvarium*)
calvát, -ă *adj.* **1.** devenit chel; pleşuv. **2.** lipsit de vegetaţie. (< lat. *calvatus*)
calvín, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al calvinismului. (< /Jean/*Calvin* n.pr.)
calvinísm *s. n.* cult religios protestant care suprimă complet ceremoniile şi reduce sfintele taine la botez şi cuminecătură. (< fr. *calvinisme*)
calvinizá *vb. tr., refl.* a face să treacă, a trece la calvinism. (< calvin + -iza)
calvíţie *s. f.* cădere a părului; chelire, pleşuvie. (< fr. *calvitie*, lat. *calvities*)
calzóne[1] /-ţo-/ *s. m.* (*pl.*) pantaloni. (< it. *calzone*)
calzóne[2] /-ţo-/ *s.n.* pizza pliată şi umplută cu brânză, capere şi roşii, din regiunea napolitană. (< it. *calzone)*
camaiéu *s. n.* **1.** pictură în tonurile aceleiaşi culori; grisai. **2.** gravură (pe lemn) în tonurile cele mai apropiate ale aceleiaşi culori. (< fr. *camaïeu*)
camaldoléz, -ă *s. m. f.* călugăr(iţă) care aparţinea unui ordin întemeiat în sec. XI la mănăstirea Camaldili din Toscana. (< it. *camaldolese*)
camarád, -ă *s. m. f.* tovarăş de arme, de clasă, de studii. (< fr. *camarade*, sp. *camarada*)
camaraderésc, -ă *adj.* de camarad; (*p. ext.*) prietenesc. (< *camarader/ie/* + *-esc*)
camaraderíe *s. f.* legătură prietenească; colegialitate. (< fr. *camaraderie*)

camarílă *s. f.* clică de curteni care influențează, din interes personal, hotărârile unui suveran, a unui șef de stat. (< fr., sp. *cama-rilla*)
camarót *s. m.* ospătar la bordul unei nave. (< sp. *camarotero*)
cámă *s. f.* proeminență pe un ax servind spre a ridica, pentru o anumită fracțiune din perioada de mișcare a axului, o tijă. (< fr. *came*)
cambiál, -ă *adj.* referitor la cambie. (< it. *cambiale*)
cámbie *s. f.* titlu de credit prin care cineva se obligă să plătească sau dispune să se plătească de către o altă persoană o sumă de bani la un anumit termen; trată, bilet de ordin. (< it. *cambio*)
cambíst *s. m.* specialist bancar în comerțul cu devize. (< fr. *cambiste*)
cámbiu *s. n.* țesut vegetal tânăr, constituind zona generatoare libero-lemnoasă din rădăcină și tulpină. (< fr. *cambium*)
cambodgián, -ă **I.** *s. m. pl.* popor din Cambodgia (Asia). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< fr. *cambodgien*)
cambóna s. f. pește cu capul alungit, acoperit cu solzi mici și cu înotătoare perechi filiforme, din apele dulci din Africa tropicală.
cambrá *vb. tr., refl.* a (se) arcui, a (se) încovoia, a curba. (< fr. *cambrer*)
cambré *s. n.* exercițiu gimnastic, din mișcări de flexiune și de extensiune ale trunchiului, executate în tempo lent, din diferite poziții, și coordonate cu mișcări ale brațelor și picioarelor. (< fr. *cambré*)
cambrián, -ă *adj., s. n.* (din) prima perioadă a paleozoicului, în care au apărut viețuitoarele. (< fr. *cambrien*)
cambriolá *vb. tr.* (*rar*) a face o spargere, a fura prin efracție. (< fr. *cambrioler*)
cambrioláj *s. n.* cambriolare. (< fr. *cambriolage*)
cambriolór *s. m.* hoț, spărgător. (< fr. *cambrioleur*)
cambrúră *s. f.* **1.** arcuitură. • curbură a unei piese de lemn sau a centrului unei bolți. **2.** curbura dintre călcâi și tars; bolta piciorului. (< fr. *cambrure*)
cambúză *s. f.* magazie de provizii la bordul navelor. (< fr. *cambuse*)
cambuziér *s. m.* **1.** marinar care deservește cambuza. **2.** chelner pe vapor. (< fr. *cambusier*)
camée *s. f.* piatră fină, împodobită cu o figură sau cu un motiv decorativ în relief. (< fr. *camée*)
camefíte *s. f. pl.* plante perene scunde, lemnoase sau erbacee, cu muguri de regenerare, care iernează sub zăpadă. (< fr. *chaméphytes*)
cameleón *s. m.* **1.** reptilă arboricolă insectivoră din regiunile tropicale, care poate să-și schimbe culoarea pielii după mediul înconjurător. **2.** (*fig.*) om care își schimbă purtarea și convingerile cu mare ușurință. (< fr. *caméléon*, lat. *camaeleon*, gr. *khamaileon*)
eameleónic, -ă *adj.* caracteristic cameleonului. • (despre oameni) versatil. (< fr. *caméléonique*)
cameleonísm *s. n.* **1.** însușire a unor reptile de a-și schimba culoarea pielii potrivit mediului înconjurător; homocromie. **2.** (*fig.*) schimbare a purtării și a convingerilor cuiva în funcție de împrejurări. (< fr. *caméléo-nisme*)
cameleonizá *vb. intr.* a-și schimba convingerile după împrejurări. (< fr. *caméléoniser*)
camelíde *s. n. pl.* familie de erbivore rumegătoare: cămila, dromaderul, lama etc. (< fr. *camélidés*)
camélie *s. f.* plantă ornamentală cu frunze totdeauna verzi și cu flori mari, albe sau roșii. (< fr. *camélia*)
camelínă *s. f.* plantă erbacee din familia cruciferelor, cu flori galbene și fructe mici, din care se extrage un ulei folosit în pictură și la fabricarea săpunului. (< fr. *caméline*)
camelót *s. m.* (*rar*) vânzător ambulant. (< fr. *camelot*)
camelótă *s. f.* (*rar*) lucru de cârpaci; marfă proastă. (< fr. *camelote*)
camembert /camambér/ *s. n.* brânză grasă cu coaja subțire, după o rețetă franțuzească. (< fr. *camembert*)
camerál, -ă *adj.* **1.** referitor la camera reprezentativă. ○ *științe ~e* = nume dat disciplinelor care studiau finanțele publice. **2.** (*muz.*) de cameră. (< fr. *caméral*)
cameralísm *s. n.* doctrină cu caracter economic, financiar, administrativ etc. despre conducerea statului apărută în Germania în sec. XVII. (< germ. *Kammeralismus*)
cameramán *s. m.* operator cinematografic sau de televi-ziune care manevrează camera de luat vederi. (< engl., fr. *cameraman*)
cameráta *s. f.* grup de intelectuali melomani. (< it. *camerata*)
cámeră[1] *s. f.* **1. 1.** încăpere într-un apartament. ○ *muzică de ~* = muzică destinată unui număr redus de interpreți. **2.** compartiment într-un sistem tehnic (instalație, mașină, aparat). ○ *~ obscură* = **a)** încăpere neluminată sau cu lumină de o anumită culoare, în care se lucrează cu materiale fotosensibile; **b)** dispozitiv cu ajutorul căruia se obține pe un ecran imaginea răsturnată a unui obiect; *~ fotografică* = **a)** aparat fotografic; **b)** cameră obscură de televiziune (sau videocaptoare), aparat complex pentru captarea imaginii și transformarea ei în semnale video; *~ de combustie* = încăpere a motorului cu ardere internă în care se aprinde amestecul de gaze. **II.** tub închis de cauciuc care se umflă cu aer și care se așază pe roată sub anvelopă. • balon de cauciuc al unei mingi de sport. (< it. *camera*)
cámeră[2] *s.f.* **1.** adunare parlamentară constituită; organ suprem al puterii de stat. **2.** (*ec.*) instituție având ca obiectiv sprijinirea activității dintr-un anumit domeniu. (< it. *camera*)
camerístă *s. f.* subretă. (< fr. *camériste*, sp. *camerista*)
camerlíng *s. m.* cardinal care administrează afacerile bisericii în timpul vacanței Sfântului Scaun. (< fr. *camerlingue*, it. *camerlingo*)
camertón *s. n.* mic tub care emite sunetul *la*, pentru acordarea instrumentelor muzicale și la darea tonului. (< germ. *Kammerton*)
camerunéz, -ă **I.** *s. m. pl.* popor care locuiește în Camerun (Africa). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< fr. *camerounais*)
cámgarn *s. n.* lână cu păr lung, care capătă după pieptănare o uniformitate deosebită. • stofă de calitate superioară din fire de lână netede. (< germ. *Kammgarn*)
camión *s. n.* **1.** autocamion. **2.** vehicul cu tracțiune animală, pentru transportul de mărfuri sau de materiale. (< fr. *camion*)
camionáj *s. n.* **1.** transport (de mărfuri) cu camioanele. **2.** întreprindere, serviciu care face astfel de transporturi. (< fr. *camionnage*)
camionétă *s. f.* autocamionetă. (< *camionnette*)
camisárd *s.m.* nume dat calvinilor care luptau împotriva armatelor lui Louis al XIV-lea, după revocarea edictului din Nantes. (< fr. *camisard*)
camórra *s. f.* **1.** bandă de răufăcători, în Sicilia. **2.** bandă de escroci; mafie. (< it. *camorra*)
camorríst *s. m.* membru al camorrei. (< it. *camorrista*)
campá *vb.* **I.** *intr.* (despre unități militare sau turiști) a se instala provizoriu în campament. **II.** *refl. (fig.)* a se ține într-o atitudine mândră, provocatoare. (< fr. *camper*)
campaméntt *s. n.* instalație temporară în corturi, a unei unități militare, a unor turiști etc. (< fr. *campement*)
campánă *s. f.* **1.** capitel al unei coloane corintice sau dorice. **2.** construcție de metal în formă de clopot, care leagă camera de lucru a unui cheson (3) cu exteriorul; ecluză (2) cu aer comprimat. **3.** (*muz.; pl.*) instrument de percuție din metal, în formă de cupă răsturnată, pusă în vibrație prin lovirea cu un ciocan de lemn; clopote. (< fr. *campane*, lat., it. *campana*, clopot)
CAMPANI- *elem.* „clopot". (< fr. *campani-*, cf. lat. *campana*)
campanián[1]**, -ă** *adj., s. m.f.* (locuitor) din Campania (Italia). • (*s. n.*) dialect italian vorbit în Campania. (< fr. *campanien*)
campanián[2]**, -ă** *adj., s. n.* (din) al treilea subetaj al senonianului. (< fr. *campanien*)
campánie *s. f.* **1.** totalitatea operațiunilor militare efectuate într-un anumit timp, în vederea atingerii unui scop strategic. **2.** acțiune organizată pentru realizarea unor sarcini într-o anumită perioadă de timp. • timpul cât durează. (< fr. *campagne*, rus. *kampaniia*)
campaniflor, -ă *adj.* cu flori în formă de clopot. (< fr. *campaniflore*)

campanifórm, -ă *adj.* (despre elemente decorative) stilizat în formă de clopot. (< fr. *campaniforme*)
campanílă *s. f.* **1.** clopotniță (turn înalt) construită separat de biserică, în Italia. **2.** lanternă (2) mică, deasupra unui dom, ca decorație. (< it., fr. *campanile*)
campanulacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate gamopetale: campanula. (<*campanulacées*)
campanulát, -ă *adj.* (despre flori) în formă de clopoțel. (< fr. *campanulé*)
campanúlă *s. f.* plantă erbacee cu flori frumoase, albastre sau violete; clopoțel. (< fr. *campanule*)
campári *s. n.* bitter, una dintre cele mai cunoscute și solicitate băuturi moderne, omonimă cu o firmă italiană. (< Campari n. pr.)
campát, -ă *adj.* **1.** (despre cai) cu aplomb defectuos, cu membrele anterioare sau posterioare sprijinite înaintea liniei de aplomb. **2.** (*fam.*) așezat într-o atitudine provocatoare. (< fr. *campé*)
campéstru, -ă *adj.* specific câmpului, vieții de la țară. (< it. *campestre*, lat. *campester*)
CAMPI- *elem.* „câmp vizual". (< fr. *campi-*, cf. lat. *campus*, câmpie)
campilotróp, -ă *adj. (bot.;* despre ovul) curbat astfel încât micropilul să ajungă lângă hil. (< fr. *campylotrope*)
campimetríe *s. f.* măsurare a întinderii câmpului vizual cu ajutorul unor indici albi și colorați care se deplasează pe diferite axe. (< fr. *campimétrie*)
campimétru *s. n.* instrument folosit în campimetrie. (< fr. *campimètre*)
campína *s. f.* formațiune de tip savană împădurită, pe nisipuri aluvionare, în Amazonia. (< port. *campina*)
campinára *s. f.* formațiune asemănătoare cu gariga, formată din ierburi și esențe lemnoase, din America de Sud. (< port. *campinara*)
campíng /chémping/ *s. n.* loc amenajat cu corturi, baracamente sau căsuțe pentru turiști. • faptul de a trăi în aer liber, în cort. (< engl. *camping*)
cámping-trailer /-tréi-/ *s. n. (sport)* rulotă. (< engl. *camping trailer*)
campión, -oánă *s. m. f.* **1.** luptător într-o întrecere cavalerească, într-un turnir. **2.** sportiv, echipă, țară care câștigă primul loc într-o competiție sportivă. **3.** (*fig.*) apărător principal al unei idei, al unei cauze etc. (< it. *campione*)
campionát *s. n.* **1.** competiție oficială organizată pe o probă sau pe o ramură sportivă pentru desemnarea celui mai bun. **2.** situația, calitatea de campion. (< it. *campionato*)
cámpos /campuș/ *s. n. pl.* ținuturi întinse în podișul Braziliei, cu ierburi și, în parte, cu arbori și arbuști. (< port. *campos*)
CAMPTO-, -campsie *elem.* „curbat, încovoiat". (< fr. *campto-, -campsie*, cf. gr. *kamptos*)
camptocárp, -ă *adj.* cu fructe curbate. (< fr. *camptocarpe*)
camptocormíe *s. f.* sindrom caracterizat prin înconvoirea spatelui, ca urmare a unei contracturi musculare. (< fr. *camptocormie*)
camptodactilíe *s. f.* imposibilitate de a întinde degetele, ca urmare a unei malformații. (< fr. *camptodactylie*)
camptognatíe *s. f.* malformație caracterizată prin conformația curbă a mandibulei. (< fr. *camptognatie*)
cámpus *s. n.* ansamblu de clădiri și dotări aparținând uneia sau mai multor instituții de învățământ superior cu cercetare, locuit, agrement etc. în afara orașelor; orășel universitar. (< engl., fr. *campus*)
camuflá *vb.* **I.** *tr. refl.* a (se) ascunde vederii inamicului. **II.** *tr.* **1.** a acoperi orice sursă de lumină pe timp de noapte. **2.** (*fig.*) a ascunde, a deghiza (un plan, o intenție etc.). (< fr. *camouffler*)
camufláj *s. n.* camuflare; materialul folosit în acest scop. (< fr. *camouflage*)
camuflét *s. n.* explozie subterană a unui proiectil, a unei încărcături de explozive. (< fr. *camouflet*)
camyoníng *s. n.* sport care constă din înaintarea într-un teren de munte împotriva curentului prin înot, scufundare sau cățărare. (< engl. *camyoning*)
canaaneeán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Canaan (Palestina). • (*s. f.*) limbă vorbită în Canaan. (< fr. *cananéen*)
CANAB- *elem.* „cânepă". (< fr. *cannab-*, cf. lat. *cannabis*)
canábe *s. f. pl.* locuințe civile la marginea castrelor romane. (< lat. *canabae*)
canabicultór, -oáre *s. m. f.* cel care se ocupă cu canabicultura. (< canabicultură)
canabicultúră *s. f.* cultivare a cânepii de India, pentru marijuana. (< canab- + -cultură[2])
canabinacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate apetale: cânepa. (< fr. *cannabinacées*)
canabínă *s. f.* substanță rășinoasă extrasă din cânepa de India. (< fr. *cannabine*)
canabinól *s. n.* substanță activă din hașiș. (< germ. *Kannabinol*)
canabióză *s. f.* sindrom alergic datorat inhalării pulberilor de cânepă. (< fr. *cannabiose*)
canábis *s. n.* **1.** cânepă indiană. **2.** stupefiant din canabis(1). (< fr., engl., it. *cannabis*)
canabísm *s. n.* intoxicație cu canabinol. (< fr. *cannabisme*)
canadián, -ă I. *s. m. pl.* națiune constituită pe teritoriul Canadei din populații eterogene. **II.** *adj. s. m. f.* (locuitor) din Canada. (< fr. *canadien*)
canadiánă *s. f.* **1.** haină de vânt scurtă, impermeabilă; vindiac. **2.** ambarcațiune ușoară, canoe, la indienii nord-americani. (< fr. *canadienne*)
canafás *s. n.* pânză tare de cânepă, la confecționarea întăriturilor pentru haine și la legarea cărților. (< germ. *Kannefas*, *Kanevas*)
canál *s. n.* **1.** albie artificială (râu, fluviu) destinată navigației, irigării unei regiuni etc. • braț de mare între două țărmuri apropiate. • arteră de circulație pe apă. **2.** conductă prin care se transportă apă sau alte lichide. **3.** formație anatomică tubulară. **o** ~ *rahidian* = canalul din vertebre care conține măduva spinării. • (*bot.*) cavitate cilindrică drept conduct sau receptacul. **4.** mijloc de transmisiune unilaterală a programelor sonore sau vizuale destinate difuzării publice (în televiziune). • cale de acces a informațiilor într-un sistem electronic de calcul. (< fr. *canal*, lat. *canalis*)
CANALI- *elem.* „canal, vas anatomic". (< fr. *canali-*, cf. lat. *canalis*, tub)
canalícul *s. n.* canal (3) mic. (< fr. *canalicule*, lat. *canaliculus*)
canaliculár, -ă *adj.* de forma unui canalicul, cu canalicule. (< fr. *canaliculaire*)
canaliculát, -ă *adj.* (*bot.*; despre organe) scobit longitudinal în formă de canal. (< fr. *canaliculé*)
canaliculítă *s. f.* inflamație a canalului unei glande. (< fr. *canaliculite*)
canaliculotomíe *s. f.* secționare chirurgicală a unui canalicul stenozat. (< fr. *canaliculotomie*)
canálie *s. f.* om netrebnic, mișel, ticălos. (< it. *canaglia*, fr. *canaille*)
canalifér, -ă *adj. (anat.)* înzestrat cu canale, cu vase. (< fr. *canalifère*)
canalifórm, -ă *adj.* în formă de canal anatomic. (< fr. *caniliforme*)
canalíst *s. m.* muncitor folosit la instalarea și întreținerea canalizării. (< *canal* + *-ist*)
canalizá *vb. tr.* **1.** a îndrepta apele unui râu pe o albie artificială. **2.** (*fig.*) a dirija ceva într-un anumit sens, scop. **3.** a înzestra (un oraș, o construcție etc.) cu canale de scurgere. **4.** a deschide un vas anatomic obstruat. (< fr. *canaliser*)
canalizábil, -ă *adj.* care poate fi canalizat. (< fr. *canalisable*)
canalizatór, -oáre I. *adj.* care canalizează. **II.** *s. n.* mașină pentru tăierea de blocuri în cariere. (< fr. *cana-lisateur*)
canalizáție *s. f.* **1.** ansamblu de construcții și instalații destinat colectării, transportului și evacuării apelor uzate. **2.** ansamblu de lucrări care permit curgerea unui curs de apă cu debit mic dintr-un canal. **3.** instalație care servește la transportul sau distribuția energiei electrice, prin conducte. (< fr. *canalisation*)
canám *s. n.* cursă automobilistică de circuit în Canada și America, în cadrul căreia mașinile trebuie să aibă obligatoriu două

locuri şi patru roţi, în rest regulamentul fiind liber. (< *Can/ada/+ Am/erica/*)

canapéa *s. f.* felie de pâine prăjită în unt, pe care se pun felii de salam etc. (< fr. *canapé*)

canár *s. m.* pasăre cântătoare, mică, cu pene galbene. (< fr. *canari*, sp. *canario*)

canarián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Ins. Canare (Oc. Atlantic). (< fr. *canarien*)

canárie *s. f.* vechi dans de perechi, în tempo alert; melodia corespunzătoare. (< engl. *canary*)

canástă *s. f.* joc de cărţi asemănător cu rummy. • grup de cel puţin şapte cărţi de aceeaşi valoare, care constituie seria tipică a acestui joc. (< fr., sp. *canasta*)

canavá *s. f.* pânză foarte rară şi tare, folosită pentru broderii. (< fr. *canavas*)

cancán[1] *s. n.* vorbe răutăcioase la adresa cuiva; bârfă. (< fr. *cancan*)

cancán[2] *s. n.* dans excentric francez de cabaret, executat numai de femei, pe o melodie bazată pe ritmul cadrilului; french-cancan; melodia corespunzătoare. (< fr. *cancan*)

cancaniér, -ă *adj., s. m. f.* bârfitor. (< fr. *cancanier*)

cancél *s. n.* gard, grilaj, îngrăditurâ. • (în bisericile catolice) balustradă între sanctuar şi spaţiul navei. (< it. *cancello*, fr. *chancel*)

cancelár *s. m.* **1.** (în Evul Mediu) şeful cancelariei şi al arhivei regale sau imperiale. **2.** înalt demnitar, prim-ministru în Germania şi, odinioară, în Rusia şi în Austria. **3.** înalt demnitar al unei instituţii în unele ţări (Anglia, Franţa etc.). **o** *~ul ordinelor* = demnitate cu atribuţii privind evidenţa şi acordarea decoraţiilor sau păstrarea sigiliului unui ordin. **o** *lord ~* = preşedintele Camerei Lorzilor în Anglia. • şeful cancelariei unei reprezentanţe diplomatice sau consulare; şef al unei cancelarii. • şef administrativ al unor universităţi din SUA. (< lat. *cancellarius*)

cancelariát *s. n.* funcţia de cancelar; localul unde îşi exercită atribuţiile. (< fr. *cancellariat*)

cancelárie *s. f.* **1.** birou, secţie a unei instituţii admi-nistrative. • sală într-o şcoală, loc de adunare a cadrelor didactice. **2.** serviciu în cadrul reprezentanţelor diplomatice şi consulare. (< it. *cancelleria*, rus. *kanceliariia*)

cancelarístic, -ă *adj.* (*peior.*) de cancelarie; birocratic. (< cancelar/ie/ + *-istic*)

cancelăţie *s. f.* anulare a unui act diplomatic prin trasarea unor bare dispuse în cruce. (< it. *cancellazione*)

cancelling /cénsling/ *s. n.* clauză într-un contract de transport maritim potrivit căreia se poate rezilia contractul dacă nava nu soseşte în portul de încărcare la termenul convenit. (< engl. *cancelling*)

cáncer *s. n.* **1.** tumoare malignă care distruge ţesuturile unor organe; neoplasm. **2.** boală a plantelor produsă de unele ciuperci şi bacterii parazite. **3.** (*fig.*) flagel. **4.** *zodia ~ului* = a patra dintre cele 12 zodii (22 iunie – 22 iulie); zodia Racului. • (*s. m.*) omul născut în această zodie. (< fr., lat. *cancer*)

CANCERI- v. cancero-.

cancerifórm, -ă *adj.* cu aspect de cancer. (< fr. *cancériforme*)

cancerigén, -ă *adj., s. n.* (substanţă, agent) care provoacă apariţia cancerului; oncogen. (< fr. *cancérigène*)

cancerizá *vb. tr., refl.* a (se) transforma în cancer. (< fr. *cancériser*)

CANCERO-/CANCERI- *elem.* „cancer". (< fr. *cancéro-, cancéri-*, cf. lat. *cancer*, crab)

cancerofobíe *s. f.* teamă patologică de cancer. (< fr. *cancérophobie*)

cancerogenéză *s. f.* carcinogeneză. (< cancero- + -geneză)

cancerológ, -ă *s. m. f.* oncolog. (< fr. *cancérologue*)

cancerologic, -ă *adj.* oncologic. (< fr. *cancérologique*)

cancerologíe *s. f.* oncologie. (< fr. *cancérologie*)

cancerós, -oásă *adj., s. m. f.* (suferind) de cancer. (< fr. *cancéreux*)

cancioneiro /cansionéiru/ *s. n.* culegere de poezii lirice portugheze, asemănătoare cancionero-ului spaniol. (< port. *cancioneiro*)

cancionero /cansionéro/ *s. n.* culegere de poezii lirice spaniole. (< sp. *cancionero*)

cancroíd, -ă **I.** *adj.* asemănător cu cancerul. **II.** *s. n.* formaţie canceroasă malignă a pielii şi a mucoaselor, în care procesul de cheratinizare este deosebit de accentuat. (< fr. *cancroïde*)

cándel *s. n.* zahăr cristalizat în prisme transparente. (< germ. *Kandel/zucker/*)

candelábru *s. n.* suport pentru lumânări sau becuri, suspendat pe tavan. (< fr. *candélabre*, lat. *candelabrum*)

cándelă *s. f.* unitate de măsură a intensităţii luminoase, a 60-a parte din intensitatea luminoasă a unui cm^2 de corp absolut negru la temperatura de solidificare a platinei. (< fr., lat. *candela*)

candelmétru *s. n.* aparat pentru măsurarea intensităţii luminoase. (< candelă + -metru[2])

candíd, -ă / cándid, -ă *adj.* plin de candoare, pur, nevinovat, inocent. (< fr. *candide*, lat. *candidus*)

candidă[1] *vb. intr.* a se prezenta la un concurs pentru a ocupa un post, o funcţie. • a fi propus, a-şi pune candidatura în alegeri. (< candidat)

cándida[2] *s. f.* gen de ciuperci care pot deveni patogene, provocând micoze; monilia. (< fr., lat. *candida*)

candidát, -ă *s. m. f.* **1.** cel care candidează. **2.** (*silv.*) arbore de bună calitate care rămâne în arboret după aplicarea măsurilor de curăţire. (< fr. *candidat*, lat. *candidatus*)

candidatúră *s. f.* faptul de a candida; calitatea de candidat. (< fr. *candidature*)

candiditáte *s. f.* (*rar*) însuşirea de a fi candid. (< candid + -itate)

candidóză *s. f.* infecţie micotică a pielii şi a mucoaselor datorată unor specii de ciuperci candida; moniliază (2). (< fr. *candidose*)

candizáre *s. f.* transformare a zahărului în candel. (după fr. *candisation*)

candoáre *s. f.* curăţenie, puritate morală, nevinovăţie. • naivitate, ingenuitate, inocenţă. (< fr. *candeur*, lat. *candor*)

canefóră *s. f.* (*ant.*) **1.** tânără femeie care purta pe cap un coş plin cu cele necesare sacrificiilor religioase. **2.** statuie reprezentând o asemenea femeie. (< fr. *canéphore*)

canelá *vb. tr.* a executa prin aşchiere caneluri pe o suprafaţă. (< fr. *canneller*)

canelát, -ă *adj.* ornat cu caneluri; cristat, zinţat. (< fr. *cannelá*)

canelúră *s. f.* **1.** şanţ îngust care brăzdează longitudinal o coloană, un pilastru etc.; (*p. ext.*) jgheab similar tras pe suprafaţa vaselor. **2.** (*tehn.*) şanţ puţin adânc, săpat în lungul unei piese; renură, nut. **3.** dungă longitudinală pe trunchiul unor arbori. (< fr. *cannelure*)

canetatoáre *s. f.* muncitoare textilistă specializată la înfăşurarea firelor pe canetă. (după fr. *canetteuse*)

canétă *s. f.* ţeavă pe care se înfăşoară firele în suveică. (< fr. *canette*)

cangrená *vb. refl.* a face o cangrenă. (< fr. *gangrener*, it. *cancrenare*)

cangrénă *s. f.* **1.** distrugere prin putrezire a unei părţi din ţesuturile unui organism animal. **2.** (*fig.*) stare de descompunere morală, de corupţie. (< fr. *gangrène*, lat. *gangraena*, it. *cancrena*)

cangrenós, -oásă *adj.* cu aspect de cangrenă, de natura cangrenei. (< fr. *gangreneux*, it. *cancrenoso*)

cángur *s. m.* mamifer marsupial erbivor mare, din Australia, cu picioarele posterioare lungi, care îi permit deplasarea prin salturi. (< fr. *kangourou*)

canibál, -ă **I.** *adj.* (despre animale) care se hrăneşte cu indivizi din aceeaşi specie. **II.** *s. m. f.* **1.** antropofag. **2.** (*fig.*) om crud, feroce. (< fr. *cannibale*, sp. *canibal*)

canibálic, -ă *adj.* de canibal. (< fr. *cannibalique*)

canibalísm *s. n.* **1.** antropofagie. **2.** (*fig.*) cruzime, sălbăticie. **3.** consumul unui animal de către alt membru al aceleiaşi specii. (< fr. *cannibalisme*)

canibalizá *vb. tr., refl.* a face, a deveni canibal. (< canibal + *-iza*)

caniculár, -ă *adj.* de caniculă; arzător, dogoritor. (< fr. *caniculaire*, lat. *canicularis*)

caniculát, -ă *adj.* (*bot.* , despre un organ) cu şanţuri semicirculare. (< fr. *camalé*)
canícula *s. f.* **1.** perioadă (22 iulie-23 august) în care steaua Sirius răsare şi apune o dată cu Soarele. **2.** căldură dogoritoare; zăpuşeală în zilele de vară. (< fr. *canicule*, lat. *canicula*)
canicultúră *s. f.* ramură a zootehniei care se ocupă cu creşterea şi dresajul câinilor; chinologie. (< fr. *caniculture*)
canídе *s. n. pl.* familie de mamifere carnivore: câinele, lupul, vulpea, şacalul. (< fr. *canidés*)
canidofíl, -ă *adj.* iubit de câini. (< canide + -fil)
canín, -ă **I.** *adj.* de câine. **II.** *s. m.* dinte ascuţit şi lung, între incisivi şi premolari. (< fr. *canin*, /II/ *canine*, lat. *caninus*)
canión *s. n.* vale îngustă şi adâncă, între doi pereţi verticali, săpată de apa unui râu. (< fr., sp. *cañon*)
canioníng *s.n.* sport extrem în care temerarii coboară un canion. (< engl. *canioning*)
caniótă *s. f.* sumă de bani din partea de câştig oferită de jucătorii de cărţi pentru acoperirea anumitor cheltuieli; farfurioară în care se strânge suma. (< fr. *cagnotte*)
canísă *s. f.* crescătorie de câini. (< fr. *caniche*)
canístră *s. f.* bidon cu închidere ermetică la transportul şi păstrarea benzinei, vinului, laptelui etc. (< germ. *Ka-nister*)
canistrélă *s. f.* (*mar.*) inel despicat de metal, de lemn sau de frânghie, pentru a prinde, a dirija un obiect sau o manevră în direcţia cârmei. (< it. *canestrello*)
caníş *s. m.* câine de agrement cu părul creţ, cu aspect frumos. (< fr. *caniche*)
canítie *s. f.* încărunţire a părului. (< fr. *canitie*, lat. *canities*)
cannél *s. n.* varietate de cărbune (semi)bituminos, cenuşiu-închis. (< engl. *cannel-cool*)
cannellóni *s. m. pl.* paste făinoase (pentru supă). (< it. *cannelloni*)
canóe *s. f.* **1.** barcă uşoară dintr-un singur trunchi, la amerindieni. **2.** ambarcaţiune cu capetele ascuţite, la care se vâsleşte cu ajutorul unei pagaie din poziţia în genunchi. • sport nautic cu această ambarcaţiune. (< fr. *canoë*, engl. *canoe*)
canoíst, -ă *s. m. f.* sportiv la întrecerile de canoe. (< fr. *canoéiste*)
canón *s. n.* **1.** normă, regulă fundamentală. • (*arte*) regulă fixă care stabileşte proporţia diferitelor părţi ale corpului. **2.** compoziţie polifonică în care două sau mai multe voci, intrând succesiv, execută fiecare aceeaşi melodie; imitaţie (2). **3.** caracter de literă de 36 puncte tipografice. **4.** ansamblul cărţilor considerate sfinte; parte a ceremonialului de liturghie. (< fr. *canon*, germ. *Kanon*)
canonádă *s. f.* salvă de tunuri de artilerie. (< fr. *canonnade*)
canoniál, -ă *adj.* canonic[2] (1). (< fr. *canonial*)
canónic[1] *s. m.* preot catolic din consiliul episcopal; superiorul unei catedrale. (< it. *canonico*, lat. *canonicus*)
canónic[2], -ă *adj.* **1.** conform cu canoanele bisericeşti; canonial. • recunoscut de biserică. **o** *drept* ~ = drept bisericesc. **2.** după anumite norme, bine stabilite; normativ. **o** (*mat.*) *formă* (sau *ecuaţie*) *~ă* = formă, ecuaţie simplă care poate fi redusă, cu ajutorul schimbării unor variabile, la un număr oarecare de forme sau ecuaţii. (< fr. *ca-nonique*, lat. *canonicus*)
canonicát *s. n.* demnitatea de canonic. (< fr. *canonicat*, germ. *Kanonikat*)
canonicitáte *s. f.* calitatea a ceea ce este canonic. (< fr. *canonicité*)
canoniéră *s. f.* mică navă de luptă, folosită pentru patrulare, escortare etc., servicii de fază a coastelor. (< fr. *canonnière*)
canoníst *s. m.* specialist în dreptul canonic. (< fr. *cano-niste*)
canonizá *vb. tr.* **1.** a trece pe cineva în rândul sfinţilor. **2.** a institui ca regulă, a considera sacru. (< fr. *canoniser*, lat. *canonizare*)
canonizábil, -ă *adj.* care poate fi canonizat. (< fr. *canonisable*)
canópă *s. f.* vas funerar din alabastru (egiptean sau etrusc), modelat cu un cap de om sau de animal, pentru păstrarea viscerelor morţilor. (< fr. *canope*, it. *canopo*)
canópic, -ă *adj.* referitor la braţul vestic al Nilului. (< fr. *canopique*)
canotá *vb. intr.* a vâsli. (< fr. *canoter*)
canotáj *s. n.* sport nautic cu ambarcaţiuni conduse cu rame. **o** *~ academic* = sport nautic care se practică pe schifuri şi pe giguri. (< fr. *canotage*)
canotiér, -ă *s. m. f.* canotor. (< fr. *canotier*)
canotiéră *s. f.* pălărie tare de paie, cu fundul şi borurile drepte. (< fr. /chapeau/ *canotier*)
canotór, -oáre *s. m. f.* sportiv care practică canotajul; canotier. (< fr. *canoteur*)
cant *s. n.* **1.** margine, muchie. **2.** parte a copertei care depăşeşte dimensiunile filelor unei cărţi legate, ale unui registru. (< germ. *Kante*)
cantá *vb. intr.* (*schi*) a merge pe canturi. (< germ. *kanten*)
cantábil, -ă *adj.* melodios, expresiv; cu ritm moderat. (< it. *cantabile*, lat. *cantabilis*)
cantábile **I.** *adv.* (*muz.*) cantabil. **II.** *s. n.* parte dintr-o lucrare instrumentală executată în acest mod. (< it. *cantabile*)
cantabilitáte *s. f.* **1.** însuşire a unei piese muzicale de a avea o linie melodică expresivă. **2.** calitate a versurilor de a fi muzicale. (< it. *cantabilitè*)
cantábri *s. m. pl.* populaţie din Pen. Iberică, de pe izvoarele Ebrului, supusă de romani, în anul 25 î.H. (< fr. *cantabres*, lat. *cantabri*)
cantábric, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Cantabria (Spania). (< fr. *cantabrique*, lat. *cantabricus*)
cantál *s. n.* brânză de reţetă franţuzească, fermentată, cu pastă dură. (< fr. *cantal*)
cantalúp *s. m.* pepene galben, foarte dulce şi cu coaja groasă. (< fr. *cantaloup*)
cantándo *adv.* (*muz.*) cântând, punând în valoare melodia. (< it. *cantando*)
cántar *s. n.* **1.** vas de băut la greci şi romani, cu picior şi toarte, folosit la amestecatul vinului cu apa. **2.** fântână de forma unui vas, din care ţâşnea apa. (< fr. *canthare*, gr. *kantharos*)
cantarídă *s. f.* **1.** coleopter verde-auriu cu miros caracteristic, care cauzează desfrunzirea frasinilor. 2. substanţă afrodiziacă din această insectă. (< fr. *cantharide*)
cantaridínă *s. f.* alcaloid toxic extras din cantaridă, stimulator al creşterii părului şi afrodiziac. (< fr. *cantharidine*)
cantaridísm *s. n.* intoxicaţie acută cu cantaridină. (< engl. *cantharidism*)
cantátă *s. f.* compoziţie vocal-instrumentală solemnă lirică pentru solişti, cor şi orchestră, asemănătoare cu oratoriul. (< it. *cantata*, fr. *cantate*)
cantatríce *s. f.* (*rar*) cântăreaţă de operă (comică). (< it., fr. *cantatrice*)
cantautór, -oáre *s. m. f.* cântăreţ care îşi compune singur textele. (< it. *cantautore*)
cánter *s. n.* galop scurt şi uşor. (< engl., fr. *canter*)
cántică *s. f.* (*rar*) poem epic religios; (*spec.*) cele trei părţi ale Divinei comedii a lui Dante. (< it. *cantica*)
cánticum *s. n.* cântec religios de laudă. • (la protestanţi) orice cântec religios în afara psalmilor. (< lat. *canticum*)
cantiláţie *s. f.* formă a serviciului religios, psalmodiere a liniei melodice, în care predomină recitativele şi recitările. (după lat. *cantilare*, a fredona)
cantilénă *s. f.* **1.** cântec liric sau epic cu caracter grav sau sentimental. **2.** melodie gravă, sentimentală, cu ca-racter cantabil, liric. (< it. *cantilena*, fr. *cantilène*)
cantilevér **I.** *adj., s. n.* (sistem de suspensie) care nu are o susţinere directă. **II.** *s. n.* tip de pod metalic ale cărui grinzi principale nu au o susţinere directă, suspendând o grindă cu o deschidere redusă. (< fr. *cantilever*)
cantínă *s. f.* **1.** local în care se serveşte masa angajaţilor dintr-o întreprindere, instituţie etc. **2.** încăpere a unei unităţi militare pentru cumpărat diferite alimente şi obiecte. (< fr. *cantine*)
cantiniér, -ă *s. m. f.* administrator al unei cantine. (< fr. *cantinier*)
cantitáte *s. f.* **1.** totalitatea determinărilor obiectelor, fenomenelor şi proceselor, care indică aspectul lor măsurabil din punctul de vedere al mărimii, numărului, volumului, duratei etc. **o** (*inform.*) *~ de informaţii* = numărul simbolurilor fizice folosite într-o operaţie de înregistrare, prelucrare ori transmisiune. **2.** tot ceea ce poate fi numărat sau măsurat. • câtime, număr, mă-

rime. **3.** (*log.*) criteriu de clasificare a judecăților de predicație după sfera subiectului. **4.** durata rostirii unui sunet, a unei silabe. (< fr. *quantité*, lat. *quantitas*)

cantitatív, -ă *adj.* referitor la cantitate. **o** *analiză ~ă* = determinarea proporțiilor diferitelor părți dintr-un amestec sau a elementelor dintr-o substanță. (< fr. *quantitatif*)

cantitométric, -ă *adj. unitate ~ă* = unitate care definește intensitatea unei radiații X în raport cu aceea a unui etalon cunoscut. (< *quantitométrique*)

cantitométru *s. n.* aparat de dozare cantitativă a energiei radiante. (< fr. *quantitomètre*)

CANTO[1]- *elem.* „unghi", „ligament palpebral, comisură a pleoapelor". (< fr. *cantho-*, cf. lat. *canthus*, gr. *kanthos*)

cánto[2] *s. n.* muzică vocală. • studiul tehnicii și artei interpretării vocale. (< it. *canto*)

cantolíză *s. f.* excizie chirurgicalăal ligamentului palpebral. (< fr. *cantholyse*)

cantometríe *s. f.* sistem etnografic de măsurători ta-xonomice privind cântecul popular. (< *canto*[2] + *-metrie*[2])

cantón *s. n.* **1.** clădire construită lângă o șosea sau cale ferată, pentru semnalizare, protecție și supraveghere a drumurilor respective; locuința cantonierului. **2.** unitate de supraveghere, întreținere și urmărire a lucrărilor din cadrul unui sistem de desecare, irigații, baraje etc. • sector al unui drum. **3.** unitate în administrația pădurilor, în care activează pădurarul; locuința acestuia. **4.** unitate teritorial-administrativă în unele țări (Elveția, Franța). **5.** (*arhit.*) una dintre cele patru ogive care compun o boltă în cruce. **6.** (*herald.*) piesă de formă pătrată, a noua parte dintr-un scut, într-un colț al acestuia. (< fr. *canton*)

cantoná *vb.* **I.** *intr., tr.* (despre trupe) a (se) instala vremelnic într-un cantonament. **II.** *refl. (fig.)* a se stabili, a se limita (rigid, mecanic). (< fr. *cantonner*)

cantonál, -ă *adj.* propriu unui canton (4). (< fr. *cantonal*)

cantonaménț *s. n.* **1.** staționare vremelnică (a trupelor în marș) într-o localitate; loc unde sunt cantonate trupe. **2.** loc amenajat pentru antrenamentul sportivilor. (< fr. *cantonnement*)

cantonát, -ă *adj.* (*arhit.*; despre un masiv pătrat) cu coloane unghiulare. (< fr. *cantomé*)

cantoniér, -ă *s. m. f.* cel care are în grijă supravegherea și întreținerea unui sector dintr-o șosea sau cale ferată. (< fr. *cantonnier*)

cantoplastíe *s. f.* operație pentru a mări deschiderea palpebrală. (< fr. *canthoplastie*)

cantorafíe *s. f.* suturare operatorie a unghiului lateral al pleoapelor. (< fr. *cathorraphie*)

cantotomíe *s. f.* incizie a comisurii externe a pleoapelor. (< fr. *canthotomie*)

cántus[1] *s. n.* melodie liniară, simplă, pentru voce sau instrument, predominantă în expresia unei compoziții muzicale. (< lat. *cantus*)

cántus[2] *s. n.* comisura pleoapelor. (< fr., lat. *canthus*)

cănțónă *s. f.* **1.** poezie lirică medievală cu tematică erotică, divizată în mai multe strofe. **2.** cântec italian pe mai multe voci din epoca Renașterii, transcris apoi pentru instrumente spre a deveni o formă polifonică strofică. (< it. *canzone*)

cănțonétă *s. f.* **1.** mic cântec popular italian, de origine napolitană; (*p. ext.*) cântec scurt. **2.** poezie lirică italiană din versuri scurte. (< it. *canzonetta*)

cănțonetíst, -ă *s. m. f.* autor, cântăreț de cănțonete. (< fr. *canzonettista*)

cănțoniér *s. n.* **1.** culegere italiană de poezii lirice de dragoste. **2.** culegere de cănțone (2) sau cănțonete. (< it. *canzoniere*)

canúlă *s. f.* tub (de sticlă) deschis la extremități, pentru spălături interne. (< fr. *canule*, lat. *cannula*)

canyoníng *s. n.* sport extrem constând din înaintarea într-un torent de munte împotriva curentului prin înot, scufundare sau cățărare. (< engl. *canyoning*)

caolín *s. n.* rocă argiloasă albă, foarte fină, din care se fabrică porțelanul și faianța. • pudră absorbantă, folosită ca emolient. (< fr. *kaolin*)

caolínic, -ă *adj.* bogat în caolin. (< fr. *kaolinique*)

caolinít *s. n.* silicat natural hidratat de aluminiu, constituent al caolinului. (< fr. *kaolinite*)

caolinizáre *s. f.* transformare a feldspatului în caolin. (după fr., engl. *kaolinisation*)

caolinós, -oásă *adj.* de natura caolinului. (< caolin + -os)

caolinóză *s. f.* pneumoconioză cauzată de inhalarea prafului de argilă, amestecat cu cuarț, la muncitorii din industria ceramică. (< engl. *kaolinosis*)

cap[1] *s. n.* **1.** promontoriu. **2.** direcție de deplasare a unei (aero)nave. (< fr. *cap*)

cap[2] *s. n.* parte a unui magnetofon sau casetofon în contact direct cu banda, servind la înregistrarea, redarea sau ștergerea impulsurilor electromagnetice. (după engl. *head*)

capábil, -ă *adj.* **1.** înzestrat; destoinic; valoros. • apt, potrivit, în stare de a face ceva. **2.** (*jur.*) care are capacitate civilă. (< fr. *capable*, lat. *capabilis*)

capabilitáte *s. f.* însușirea de a fi capabil. (< fr. *capabilité*)

capacimétru *s. n.* aparat pentru măsurarea capacităților electrice. (< fr. *capacimètre*)

capacitá *vb. tr.* **1.** a-și alătura pe cineva; a câștiga adeziunea, încrederea cuiva. **2.** a pune pe cineva în situația de a putea îndeplini o acțiune. (< it. *capacitare*)

capacitánță *s. f.* reactanță opusă printr-o capacitate trecerii unui curent alternativ. (< fr. *capacitance*)

capacitáte *s. f.* **1.** calitatea de a fi încăpător. • întindere, mărime a unui lucru în raport cu ceea ce conține; volum al unui recipient. **2.** pricepere, abilitate, aptitudine de a face ceva. **3.** calitate a celui care este capabil să înțeleagă sau să facă ceva. • om destoinic, priceput; învățat, savant. **4.** (în trecut) examen pentru obținerea titlului de profesor secundar. **5.** proprietate a unui sistem tehnic de a executa o operație, de a produce un efect, de a suferi o transformare. **6.** cantitatea de energie pe care o poate acumula un sistem fizic. **7.** (*jur.*) drept, putere legală de a face un act. **8.** obiectiv industrial sau economic cu un anumit profil. **9.** examen la sfârșitul a opt clase elementare. (< fr. *capacité*, lat. *capacitas*)

capacitív, -ă *adj.* referitor la capacitatea electrică; care se comportă ca un condensator electric. **o** *reactanță ~ ă* = reactanța unui condensator, inversul produsului dintre capacitatea acestuia și pulsația curentului alternativ. (< fr. *capacitif*, engl. *capacitiv*)

caparasón *s. n.* husă, armură de ornament care se punea pe cal la ceremonii; valtrap. (< fr. *caparaçon*)

caparasoná *vb. tr.* a acoperi calul cu valtrap. (< fr. *caparaçonner*)

cápă *s. f.* **1.** pelerină (scurtă) de blană sau de stofă. **o** *de ~ și spadă* = (despre un roman sau film) de aventuri, cu multe dueluri și înfruntări primejdioase. **2.** dispozitiv de protecție împotriva accidentelor la mașini, la ferăstraie etc. **3.** poziție pe care o ia o navă pe un timp neprielnic, cu vânt foarte puternic, care îi permite să suporte mai ușor valurile, vântul, furtuna. (< fr. *cape*, it. *cappa*)

capelá *vb. tr.* a lega o parâmă de un catarg, de o vergă, pentru a le susține. (< fr. *capeler*)

capelán *s. m.* preot catolic care slujește într-o capelă. (< it. *cappellano*)

capelanát *s. n.* demnitatea, slujba de capelan. (< it. *cappellanato*)

capelár, -ă *adj.* referitor la capelă[1]. (< capelă + -ar)

capelatúră[1] *s. f.* **1.** loc de pe catarg unde se capelează parâmele. **2.** ansamblul capetelor parâmelor capelate de catarg. (după fr. *capelage*)

capelatúră[2] *s. f.* părul capului. (< it. *capellatura*)

capélă[1] *s. f.* **1.** biserică mică, paraclis. • altar lateral al unei biserici. • încăpere într-o clădire, cu un altar, unde se poate oficia slujba religioasă. **2.** grinda superiară a unui cadru de lemn care susține tavanul unei lucrări miniere. (< it. *cappella*)

capélă[2] *s. f.* formație vocală sau instrumentală a unei capele (1) sau curți princiare. • grup de coriști. • orchestră de proporții reduse; fanfară (militară). (< germ. *Kapelle*))

capelínă *s. f.* **1.** coif de fier în Evul Mediu care acoperea și ceafa, purtat de pedestrași. **2.** bandaj circular pentru imobilizarea fracturilor, ancorarea aparatelor și protezelor chirurgicale. **3.** pălărie de damă cu boruri foarte largi. (< fr. *capeline*, it. *cappellina*)

capelmáistru *s. m.* **1.** prim interpret (violonist) al unei orchestre. **2.** dirijor al unei orchestre mici, al unei fanfare. (< germ. *Kapellmeister*)

capénsis *s. n.* zonă floristică ce cuprinde o mică parte din Africa de Sud. (< germ. *Kapensis*)

cáper, -ă *s. m.* arbust mediteranean cu flori mari, albe și roșietice, și cu fructe comestibile. (< it. *cappero*)

căperă *s. f.* mugur floral al caperului, folosit drept condiment. (< caper)

capibára *s. f.* un fel de șoarece de mărimea unui câine, cu blana bogată, care trăiește în cete în mlaștinile și în lungul cursurilor de apă din America de Sud; porc-de-apă. (< it. *capibara*)

capilár[1], -ă *adj.* **1.** subțire, fin, îngust (ca un fir de păr). **o** *vase ~e* = cele mai mici vase sangvine prin care se hrănesc țesuturile corpului, între venule și arteriole. **2.** referitor la capilaritate. **o** *tub ~* = tub îngust în care se manifestă fenomenul de capilaritate. (< fr. *capillaire*, lat. *capillarius*))

CAPILAR²(O)- *elem.* „vase capilare". (< fr. *capillar/o/-*, cf. lat. *capillaris*)

capilarectazíe *s. f.* dilatație a vaselor capilare. (< fr. *capillarectasie*)

capilarimétru *s. n.* **1.** instrument cu care se măsoară diametrul vaselor capilare. **2.** aparat pentru determinarea capilarității solului. (< fr. *capillarimètre*)

capilaritáte *s. f.* proprietate a fluidelor de a urca sau de a coborî în tuburi foarte subțiri. (< fr. *capillarité*)

capilarítă *s. f.* inflamație a vaselor capilare. (< fr. *capillarite*)

capilaropatíe *s. f.* afecțiune a vaselor capilare. (< fr. *capillaropathie*)

capilaroscóp *s. n.* aparat folosit în capilaroscopie. (< fr. *capillaroscope*)

capilaroscopíe *s. f.* metodă de observație a circulației capilare. (< fr. *capillaroscopie*)

capilarotóxic, -ă *adj.* care exercită o acțiune nocivă asupra capilarelor sangvine. (< fr. *capillarotoxique*)

capilarotróp, -ă *adj.* care prezintă afinitate pentru vasele capilare. (< fr. *capillarotrope*)

capilítiu *s. n.* rețea tubulară protoplasmatică care încastrează sporii în corpii de fructificație la unele ciuperci. (< fr., lat. *capillitium*)

capișón *s. n.* **1.** bonetă de lână, din stofă groasă, cu unul sau două colțuri. **2.** (*constr.*) apărătoare la coșul de fum. **3.** hamașament de protecție a capului și gâtului contra insolației la caii de curse. (< fr. *capuchon*)

capitál[1] *s. n.* **1.** relație socială de producție care presupune existența proprietății capitaliste asupra mijloacelor de producție și folosirea forței de muncă drept marfă, care creează plusvaloarea. **2.** valoare care, datorită productivității și rentabilității muncii, produce plusvaloare. **o** *~ social* = valoarea bunurilor aduse ca aport la o societate comercială. **3.** (*fig.*) clasa capitaliștilor; capitalism. **4.** sumă de bani investită într-o afacere; bunuri, valori. • ansamblu de bunuri intelectuale, spirituale, morale. **o** *~ de cunoștințe* = suma cunoștințelor pe care le posedă cineva; experiență. (< fr. *capital*, germ. *Kapital*)

capitál[2], -ă *adj.* **1.** foarte important, fundamental, esențial. **2.** (despre caractere tipografice; și *s. f.*) cu dimensiuni mai mari decât litera obișnuită; majuscul, verzal. **3.** *pedeapsă ~ă* = pedeapsă cu moartea. (< fr. *capital*, lat. *capitalis*)

capitálă *s. f.* oraș al unei țări unde își au reședința organele puterii de stat. (< fr. *capitale*)

capitálband *s. n.* șiret lat cu margine rotundă îngroșată, la extremitățile cotorului unei cărți legate. (< germ. *Kapitalband*)

capitalísm *s. n.* orânduire social-economică bazată pe proprietatea privată asupra mijloacelor de producție. **o** *~ monopolist de stat* = formă actuală de existență a capitalismului monopolist, caracterizată prin îngemănarea forței statului cu forța monopolurilor. (< fr. *capitalisme*)

capitalíst, -ă **I.** *adj.* propriu capitalismului. **II.** *s. m. f.* **1.** posesor de capital, de mijloace de producție. **2.** cel care e favorabil regimului capitalist. (< fr. *capitaliste*)

capitalizá *vb. tr.* a transforma în capital o valoare. • a strânge avere. (< fr. *capitaliser*)

capitalizábil, -ă *adj.* care poate fi capitalizat. (< fr. *capitalisable*)

capitát, -ă *adj. (bot., anat.;* despre un organ) care se termină cu un fel de măciucă. (< lat. *capitatus*, fr. *capité*)

capitáție *s. f.* (în sclavagism, la romani, și în feudalism) impozit care se plătea pe cap de contribuabil. (< fr. *capitation*, lat. *capitatio*)

capitălúță *s. f.* literă de tipar majusculă, de aceeași înălțime cu litera mică din același corp. (< capital² /2/ + *-uță*)

capitél *s. n.* partea superioară a unei coloane (1), a unui pilastru, pe care se sprijină arhitrava. (< it. *capitello*, lat. *capitellum*)

capítol *s. n.* **1.** fiecare dintre diviziunile mai mari ale unei cărți, ale unei legi etc. • parte dintr-o acțiune, dintr-o desfășurare. **2.** subiect de conversație; problemă; chestiune. (< it. *capitolo*, lat. *capitulum*)

capitolín, -ă *adj.* referitor la Capitoliu. **o** *jocuri ~e* = jocuri anuale instituite în cinstea lui Jupiter și în amintirea eliberării Capitoliului. (< fr. *capitolin*, lat. *capitolinus*)

capitoná *vb. tr.* **1.** a acoperi cu tapițerie (un fotoliu etc.). **2.** a acoperi (un perete, o ușă) cu un strat izolator. (< fr. *capitonner*)

capitonáj *s. n.* **1.** capitonare. **2.** apropiere chirurgicală a planurilor unei cavități. (< fr. *capitonnage*)

capítul[1] *s. m.* corpul canonicilor unei catedrale catolice, pentru organizarea cultului și administrarea catedralei și a bisericilor din oraș. • adunare a canonicilor. • adunare de călugări sau de alți clerici catolici; locul unde se ține. (< it. *capitulo*)

capítul[2] *s. n.* inflorescență racemoasă cu numeroase flori reunite într-un receptacul. (< fr. *capitule*, lat. *capitulum*)

capitulá *vb. intr.* (despre un beligerant) a înceta ostilitățile, predându-se învingătorului. • (*fig.;* despre oameni) a ceda, a se da învins. (< fr. *capituler*, lat. *capitulare*)

capitulánt, -ă *s. m. f.* cel care capitulează; capitulard. (< rus. *kapitulant*)

capitulár, -ă *adj.* referitor la capitul[1], la canonici. **o** *cancelar ~* = canonic director de studii în școlile catedralelor din Evul Mediu; *scrisoare ~ă* = scrisoare care notifică canoanele unui conciliu. (< fr. *capitulaire*)

capitulárd, -ă *adj.* capitulant. (< fr. *capitulard*)

capitulárii *s. n. pl.* acte legislative emanate de la regi, împărțite în capitole. (< fr. *capitulaires*)

capitulație *s. f.* convenție internațională unilaterală, care asigură pentru cetățenii unui stat anumite privilegii pe teritoriul altui stat. (< fr. *capitulation*)

CAPNO-,-capníe *elem.* „fum". (< fr. *capno-, -capnie*, cf. gr. *kapnos*)

capnomanție *s. f.* (*rar*) pretinsă artă de a ghici după fum. (< fr. *capnomancie*)

capnometríe *s. f.* măsurare a densității fumului. (< fr. *capnométrie*)

capóc *s. n.* produs vegetal din fructele de capochier, folosit ca material de umplutură pentru perne, saltele etc. (< fr., engl. *kapok*)

capochiér *s. m.* arbore exotic din Java, care furnizează capocul. (< fr. *kapokier*)

capodóperă *s. f.* operă desăvârșită, culme a creației; (*p. ext.*) lucrare perfectă în orice domeniu. (< it. *capodopera*)

capón *s. n.* suport mic, ieșit în afara bordului unei nave, la susținerea ancorei. (< fr. *capon*, it. *capone*)

caponá *vb. tr.* a lega ancora la capon. (< fr. *caponner*)

caponiéră *s. f.* **1.** cazemată cu două ambrazuri, ale cărei arme flanchează două direcții. **2.** nișă în peretele unui tunel. (< fr. *caponnière*, it. *capponiera*)

caporál *s. m.* grad militar între fruntaș și sergent. (< fr. *caporal*, it. *caporale*)

caporalísm *s. n.* regim politic în care predomină influența militarilor. (<fr. *caporalisme*)

capót[1] *s. n.* **1.** îmbrăcăminte femeiască de casă (lungă până la călcâie). **2.** învelitoare de pânză care acoperă diferite instrumente și aparate pe puntea unei nave. (< fr. *capot*)

capót[2] *s. n.* lovitură la jocul de cărți, dată de un jucător care nu face nici o levată. (< fr. *capot*)

capotá *vb. intr.* **1.** (despre autovehicule) a se răsturna, dându-se peste cap; (despre avioane) a se prăbuși, cu botul în pământ. **2.** (*fig.*) a suferi un eșec. (< fr. *capoter*)
capotáj *s. n.* capotare. (< fr. *capotage*)
capótă *s. f.* acoperiș pliabil, rabatabil din pânză, piele etc., pentru protejarea unei mașini, a unui aparat. (< fr. *capote*)
cappadocián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Cappadocia (Asia Mică antică). (< fr. *cappadocien*)
cappuccino *s. n.* cafea cu lapte spumos (și coniac sau rom) cu cacao; caputiner. **I.** (*rar*) culoare de nuanță maro. (< it. *cappuccino*)
capreolát, -ă *adj.* (*bot.*) prevăzut cu cârcei; cu aspect de cârcel. (< lat. *capreolatus*, fr. *capreolé*)
capreomicínă *s.f.* antibiotic cu toxicitate, asemănător streptomicinei, care produce leziuni ale nervului acustic și leziuni renale.
caprés, -ă, *adj., s. m. f.* (locuitor) din Capri (Italia). (< it. *caprese*)
CAPRI- *elem.* „capră". (< fr. *capri-*, cf. lat. *capra*)
capriccioso /-ciozo/ *adv.* (*muz.*) cu schimbări neașteptate, de ritm, nunațe etc. (<it. *capricciosso*)
capriciós, -oásă *adj.* cu capricii; inconsecvent, schimbător; răsfățat. • neobișnuit, ciudat. (< fr. *capricieux*, it. *capriccioso*)
capríciu *s. n.* **1.** dorință trecătoare, extravagantă; gust neobișnuit, ciudat; toană. **2.** (*muz.*) piesă cu caracter capricios, de virtuozitate, de construcție liberă. (< fr. *caprice*, it. *capriccio*)
Capricórn *s. n.* **1.** constelație din emisfera australă. **2.** a unsprezecea dintre cele 12 zodii (22 decembrie – 21 ianuarie). **o** *zodia ~ului* = zodia țapului. • (*s. m.*) omul născut în această zodie. (< fr. *capricorne*, lat. *capricornus*)
caprificáție *s. f.* procedeu horticol constând în a poleniza smochinii cultivați de la cei sălbatici, pentru a favoriza fructificarea. (< fr. *caprification*)
caprifoliacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate gamopetale: caprifoiul. (< fr. *caprifoliacées*)
caprifórm, -ă *adj.* cu înfățișare de capră. (< fr. *capriforme*)
caprílic, -ă *adj.* caproic. (< fr. *caprylique*)
caprimúlg *s. m.* pasăre arboricolă nocturnă și crepusculară, insectivoră, cu capul lat și corpul turtit, cu ochi mari, globuloși, adaptați pentru întuneric și cu deschiderea gurii foarte mare, pentru captarea prăzii din zbor. (< lat. *caprimulgus*, it. *caprimulgo*)
caprimulgifórme *s. f. pl.* ordin de păsări: caprimulgul. (< fr. *caprimulgiformes*)
caprin, -ă I. *adj.* referitor la capre. **II.** *s. f. pl.* subfamilie de rumegătoare: capra, antilopa etc. (< fr. *caprin/ès/*, lat. *caprinus*)
capriólă *s. f.* săritură în sus și înainte a unui cal dresat, cu membrele anterioare îndoite de la genunchi, iar cele posterioare complet întinse înapoi. (< it. *capriola*)
capróic *adj. acid ~* = acid gras care se găsește în stare de glicerină în unt și în uleiul de cocos; caprilic. (< fr. *caproïque*)
caprolactámă *s. f.* substanță organică de tipul amidelor ciclice, din care se fabrică materiale plastice, ca relon, capron, perlon etc. (< fr. *caprolactame*)
caprón *s. n.* fibră textilă sintetică, cu rezistență și elasticitate foarte mare, obținută prin policondensarea caprolactamei. (< rus. *kapron*)
capsá *vb. tr.* **1.** a prinde cu o capsă (3). **2.** a aplica o capsă (4) unui cartuș. (< capsă)
capsaicínă *s. f.* substanță iritantă expulsivă dintr-un ardei iute, care degradează căile respiratorii, remediu exelent contra guturaliului, bronșitei și răcelii.
capsatór, -oáre I. *s. m. f.* muncitor specializat în capsarea lăzilor și a tapițeriei de mobilă. **II.** *s. n.* instrument pentru capsarea hârtiilor. • dispozitiv în legătoria manuală pentru turtirea și fixarea inelușelor de metal ale albumelor etc. (< capsa + -tor)
cápsă *s. f.* **1.** dispozitiv de închidere din piese care se îmbucă una în alta la încheierea unor obiecte de îmbrăcăminte; buton (II, 1). **2.** inel metalic cu care se întăresc marginile unei butoniere, ale unei găuri pentru șireturi etc. **3.** piesă cu care se prind hârtii, foile unei cărți etc. **4.** mic tub metalic umplut cu o materie fulminantă la armele de foc, la mine etc. pentru a produce impulsul inițial necesar explodării încărcăturii **o** (*fam.*) *a fi cu ~a pusă* = a fi nervos, gata de ceartă. **5.** rondelă metalică izolată la soclul becului, care face legătura cu unul din capetele filamentului. (< lat. *capsa*, germ. *Kapsel*)
capsélă *s. f.* **1.** plantă din familia cruciferelor: traista-ciobanului. **2.** fruct siliculă de forma unei traiste de cioban. (< fr. *capselle*, lat. *capsella*)
capsídă *s. f.* înveliș proteic al corpusculilor virotici. (<. *capside*)
CAPSUL(O)- *elem.* „capsulă". (< fr. *capsul/o/-*, cf. lat. *capsula*, cutie mică)
capsulá *vb. tr.* a astupa cu o capsulă. (< fr. *capsuler*)
capsulár, -ă *adj.* (despre fructe) în formă de capsulă (1). (< fr. *capsulaire*)
capsúlă *s. f.* **1.** fruct uscat, dehiscent, cu numeroase semințe. **2.** (*anat.*) înveliș conjunctiv al unui organ, al unei articulații. **o** *~e suprarenale* = glande suprarenale; *~e articulare* = totalitatea ligamentelor care înconjură o articulație. • înveliș mucos exterior al unor specii de bacterii și de alge microscopice. • casetă. **3.** (*chim.*) vas de formă emisferică, cu fundul plat sau rotund, din porțelan, sticlă etc., în care se încălzesc substanțe. **4.** (*tehn.*) cutie bine închisă cu anumite instrumente, motoraşe etc. ce trebuie ferite de contactul cu exteriorul. • capac de metal cu care se astupă sticlele de bere, de apă minerală etc. **5.** *~ telefonică* = cutie metalică, cu un microfon sau un receptor, în aparatele telefonice; *~ manometrică* = aparat care măsoară în recipiente închise presiuni puțin diferite de cea atmosferică. (< fr. *capsule*, lat. *capsula*)
capsulectomíe *s. f.* rezecție parțială a unei capsule articulare. (< fr. *capsulectomie*)
capsulifér, -ă *adj.* (despre plante) cu fructe capsule (1). (< fr. *capsulifère*)
capsulítă *s. f.* inflamație a unei capsule articulare. (< fr. *capsulite*)
capsuloplastíe *s. f.* intervenție chirurgicală de eliberat o capsulă articulară. (< fr. *capsuloplastie*)
capsulorafíe *s. f.* sutură a unui pliu vertical al capsulei articulare. (< fr. *capsulorraphie*)
capsulotóm *s. n.* instrument chirurgical folosit în capsulotomie. (< fr. *capsulotome*)
capsulotomíe *s. f.* incizie a unei capsule articulare. (< fr. *capsulotomie*)
captă *vb. tr.* **1.** a aduna, a colecta într-un rezervor sau în tuburi. • a intercepta, a prinde să audă ceva. **2.** (*fig.*) a fascina; a atrage (pe cineva) de partea sa. (< fr. *capter*, lat. *captare*)
captábil, -ă *adj.* (despre fluide) care poate fi captat. (< capta + -bil)
captáre *s. f.* **1.** acțiunea de a capta. **2.** ansamblu de amenajări, construcții și instalații necesare operației de colectare a apelor, a gazelor sau a pulberilor dintr-o încăpere; captație (1). (< capta)
captatio benevolentiae /-țio -ție/ *loc. s.* atingerea bunăvoinței (în vederea unor avantaje). (< lat. *captatio benevolentiae*)
captativitáte *s. f.* (*psih.*) tendință manifestată în special la copii de a-și atribui obiectele și afecțiunea celor din jur. (< fr. *captativité*)
captatór *s. n.* **1.** dispozitiv tehnic pentru captare. **o** *~ solar* = instalație pentru captarea și transformarea energiei solare în energie termică sau electrică. **2.** *~ de curent* = dispozitiv montat la capătul unui troleu pentru a face un contact alunecător cu firul aerian. (după fr. *capteur*)
captáție *s. f.* **1.** captare. **2.** uneltire cu scopul de a obține printr-un act juridic anumite foloase în dauna cuiva. (< fr. *captation*, lat. *captatio*)
captív, -ă *adj.* lipsit de libertate; (și *s.*) prizonier. **o** *balon ~* = balon legat prin cabluri de sol. (< fr. *captif*, lat. *captivus*)
captivá *vb. tr.* a face captiv. • a preocupa intens, a absorbi; a fermeca, a cuceri (pe cineva). (< fr. *captiver*, lat. *captivare*)
captivánt, -ă *adj.* care captivează; fascinant, fermecător; pasionant. (< fr. *captivant*)

captivitáte *s. f.* faptul de a fi captiv; privare de libertate; prizonierat. • stare de izolare a unor animale de mediul lor natural. (< fr. *captivité*, lat. *captivitas*)

captór *s. n.* dispozitiv care transformă semnalele acustice sau optice în semnale electrice. (< fr. *capteur*)

captură *vb. tr.* a prinde, a lua prizonier; a pune mâna pe materiale de luptă aparținând inamicului. • a prinde un răufăcător. • a prinde în capcană un animal sălbatic. (< fr. *capturer*)

captúră *s. f.* **1.** pradă de război luată în luptă. **2.** proces fizic prin care nucleul atomic captează o particulă exterioară. (< fr. *capture*, lat. *captura*)

capucín, -ă I. *adj., s. m f.* (călugăr/iță) dintr-unul din ordinele franciscane auster care purtau pe cap un capișon). **II.** *s. m.* maimuță din America de Sud, cu barbă lungă. (< fr. *capucin*, it. *cappuccino*)

capucinádă *s. f.* **1.** afectare a devoțiunii. **2.** (*fam.*) predică, discurs moralizator. (<. *capucinade*)

capverdián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Capul Verde (Oc. Atlantic). (< Cap/ul/ *Verde* + *-ian*)

car *s. n.* piesă cilindrică mobilă pe care se fixează hârtia la mașina de scris. (după engl. /typewriter/ *carriage*, fr. *chariot*)

caráb *s. m.* coleopter alergător cu capul alungit, de culoare aurie și cu picioare lungi, care se hrănește cu viermi, larve. (< fr. *carabe*, lat. *carabus*, gr. *karabos*, crab)

carabíde *s. f. pl.* familie de insecte coleoptere: carabul. (< fr. *carabidés*)

carabínă *s. f.* **1.** pușcă ușoară, cu țeavă scurtă, ghintuită. **2.** cârlig închis cu arc, cu care se prind obiecte; carabinieră. (< fr. *carabine*)

carabiniér *s. m.* **1.** (în trecut) soldat înarmat cu carabină. **2.** membru al jandarmeriei în Italia; nume dat vameșilor în Spania. (< fr. *carabinier*, it. *carabiniere*)

carabiniéră *s. f.* carabină (2). (< germ. *Karabinier* /haken/)

caracál *s. m.* linx cu urechile negre, în Africa și în stepele din sud-vestul Asiei; râs de pustiu. (<. *caracal*)

caracára *s. m.* șoim din zona tropicală a Americii, care trăiește mai mult pe sol, hrănindu-se cu cadavre, șerpi, insecte și moluște. (< engl., sp. *caracara*)

carácă *s. f.* navă cu vele, cu catargul principal foarte înalt, la portughezi, spanioli și italieni. (< fr. *caraque*, it. *caracca*)

caractér *s. n.* **1.** ansamblu de trăsături psihico-morale distincte, relativ stabile, definitorii pentru om. • figură de compoziție constând în zugrăvirea trăsăturilor morale ale unui tip uman. **o** *dans de ~* = dans prin ale cărui figuri se exprimă acțiuni sau sentimente; *comedie de ~* = comedie a cărei intrigă izvorăște din conflictul creat între caracterele personajelor. **2.** personalitate morală caracterizată prin voință fermă, corectitudine și consecvență, integritate etc. **3.** individualitate cu trăsături psihice complexe, într-o operă literară. **4.** particularitate de structură, formă, substanță sau funcție a unui organism. • caracteristică a unui lucru, fenomen. **5.** element al unui alfabet; literă, semn grafic de același corp și aceeași familie. • (*inform.*) literă, cifră, semn particular. **6.** (*mat.*) numărul de elemente care ocupă după o permutare același loc ca și înainte de aceasta. (< fr. *caractère*, lat. *character*, gr. *kharakter*)

caracteriál, -ă *adj.* referitor la caracter. (< fr. *caractériel*)

caracteriográmă *s. f.* formulă de exprimare cantitativă a trăsăturilor caracteriale individuale. (< fr. *caractériogramme*)

característic, -ă I. *adj.* care constituie trăsătura distinctivă a cuiva sau a ceva. **II.** *s. f.* **1.** însușire tipică predominantă, proprie unei ființe, unui lucru, fenomen etc. **2.** partea întreagă a unui logaritm. **3.** curbă reprezentând variația unei mărimi importante a unui sistem fizic sau tehnic în funcție de un anumit parametru. • mărime, element care determină, dintr-un anumit punct de vedere, modul de funcționare a unui sistem tehnic. **4.** (*stat.*) trăsătură cantitativă comună a unui fenomen sau proces social-economic. (< fr. *caractéristique*)

caracterizá *vb. tr.* **1.** a constitui caracteristica unei ființe sau a unui lucru. **2.** a înfățișa, a descrie o ființă, un fenomen în ceea ce are particular, esențial. (< fr. *caractériser*)

caracterizánt, -ă *adj.* caracterizator. (< fr. *caractéri-sant*)

caracterizatór, -oáre *adj.* care caracterizează; caracterizant. (< fr. *caractérisateur*)

caracterográf *s. n.* aparat electronic pentru vizualizarea pe ecranul unui tub catodic a dispozitivelor semiconductoare. (< engl. *characterographe*)

caracterológ, -ă *s. m. f.* specialist în caracterologie. (< fr. *caractérologue*)

caracterológic, -ă *adj.* referitor la caracter. (< fr. *caractérologique*)

caracterologíe *s. f.* studiul structurii și manifestării tipurilor de caractere. (< fr. *caractérologie*)

caracteropatíe *s. f.* complex de trăsături caracteriale anormale care influențează negativ comportarea socială. (<. *caractéropathie*)

caractrón *s. n.* tub catodic în afișarea rapidă a literelor sau cifrelor pe ecran. (< fr., engl. *caractron*)

caracúl /-cül/ *s. n.* **1.** rasă de oi cu blana buclată, neagră, asemănătoare cu astrahanul. **2.** blăniță de miel din această rasă. (< fr. *caracul*)

caradriíde *s. f. pl.* familie de păsări caradriiforme: ploierul, nagâțul etc. (< fr. *charadriidés*)

caradriifórme *s. f. pl.* ordin de păsări limicole, alergătoare, cu ciocul și picioarele lungi. (< fr. *charadriiformes*)

caragánă *s. f.* arbust ornamental din familia leguminoaselor, din Asia, cu frunze compuse și flori mari, galbene-aurii. (< fr. *caragan*)

caragialísm *s. n.* fenomenul Caragiale, ale cărui comedii, unice prin timbrul originalității inimitabile, ca și proza de umor și satiră, valorifică spiritul, ironia amicală sau mușcătoare până la sarcasm, satirizând moravuri politice și de familie. (< /I.L./ Caragiale + -ism)

caraíb, -ă I. *s. m. pl.* triburi primitive, antropofage, care au locuit în ins. Antile și în nordul Venezuelei, astăzi dispărute. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Caraibe (Antilele Mici). • (*s. f.*) limbă indiană vorbită de caraibi. (< fr. *caraïbe*)

caráit *s. m.* membru al unei secte de evrei care respinge tradițiile rabinilor și nu admite decât Scriptura. (< fr. *caraïte*)

carámba *interj.* (*livr.*) exclamație cu caracter de imprecație în limba spaniolă. (< sp. *caramba*)

caramból *s. n.* **1.** bilă roșie, la biliard. **2.** (*fig.*) încurcătură, ciocnire. (< fr. *carambole*)

carambolá *vb. tr., intr.* **1.** (la biliard) a face carambolaj. **2.** (*fam.*) a lovi, a ciocni. (< fr. *caramboler*)

caramboláj *s. n.* **1.** atingere, cu o bilă lovită cu tacul, a celorlalte două bile, la biliard. **2.** (*fam.*) ciocnire, încurcătură, zăpăceală. (< fr. *carambolage*)

caramél *s. n.* zahăr ars, folosit în cofetărie și la colorarea unor băuturi, alimente. (< fr., sp. *caramel*)

carameláj *s. n.* produs cu (zahăr) caramel. (< caramel + -aj)

caramelát, -ă *adj.* cu aparență, gust sau culoare de caramel. (< fr. *caramelé*)

caramélă *s. f.* bomboană din zahăr ars, cu diferite substanțe aromate. (< fr. *caramel*)

caramelizá *vb.* **I.** *refl., tr.* a (se) transforma zahărul, prin încălzire, în caramel. **II.** *tr.* a amesteca apă sau alt lichid cu caramel. (< fr. *carameliser*)

carangíde *s. n. pl.* familie de pești răpitori de mare, mici, cu corpul fusiform, cu solzi mărunți: stavridul. (< lat. *carangidae*)

carantínă *vb. tr.* (*rar*) a izola în carantină. (< carantină)

carantínă *s. f.* **1.** izolare preventivă a oamenilor, animalelor, navelor sau mărfurilor care provin dintr-o regiune unde bântuie o epidemie. • menținere în izolare a persoanelor bănuite că ar putea răspândi o boală contagioasă. • restricții aplicate în vederea combaterii bolilor contagioase ale animalelor. • izolare a unui organism vegetal, pentru o anumită perioadă, de pericolul contaminării cu un anumit agent patogen transmisibil. **2.** (*fig.*) izolare. (< fr. *quarantaine*, rus. *karentin*)

carapáce *s. f.* **1.** înveliș tare care acoperă corpul broaștelor țestoase, al racilor etc. **2.** (*fig.*) înveliș protector. (< fr., it. *carapace*)

carát *s. n.* **1.** indice al proporției de aur în aliaje, a 24-a parte din masa totală. **2.** unitate de măsură pentru masa pietrelor prețioase, egală cu 0,2 g. **3.** (*fig.*) grad, intensitate. (< fr. *carat*, lat. *carratus*)

caraté *s. n.* dermatoză contagioasă sau cronică cauzată de o treponemă, care se manifestă prin erupții roșii, brune sau galbene. (< fr. *caraté*)

caravánă *s. f.* **1.** convoi de călători care străbate deșertul (pe cămile). **2.** ansamblu de turiști și vehicule rutiere care se deplasează în grup pe același itinerar. • grup de vehicule (cu personalul aferent) care urmează același itinerar (în scopuri culturale, sanitare etc.). **3.** rulotă de turism. (< fr. *caravane*, /3/engl. *caravan*)

caravaniér, -ă I. *adj.* de caravane (1). **II.** *s. m.* **1.** conducător al unei caravane. **2.** cel care folosește o caravană de camping. (< fr. *caravanier*)

caraváning *s. n.* camping pentru rulote. (< engl., fr. *caravaning*)

caravanserái *s. n.* (în Orient) han pentru popasul caravanelor (1). (< fr. *caravansérail*)

caravélă *s. f.* navă rapidă, cu trei catarge și rază mare de acțiune, din sec. XV-XVI. (< fr. *caravelle*, it. *caravella*)

CARB(O)-/CARBONI- *elem.* „carbon". (< fr. *carb/o/-, carboni-*, cf. lat. *carbo, -nis*, cărbune)

carbamát *s. n.* sare a acidului carbamic; uretan. (< fr. *carbamate*)

carbámic *adj. acid ~* – acid instabil, sub formă de săruri sau de esteri. (< fr. *carbamique*)

carbamídă *s. f.* uree. (< germ. *Karbamid*)

carbanión *s. m.* ion care conține o pereche de electroni (cu sarcină negativă) neparticipanți la un atom de carbon, având trei covalențe. (< fr. *carbanion*)

carbénă *s. f.* compus organic, care se găsește în asfalturi. (< fr. *carbène*)

carbet *s. n.* colibă mare acoperită cu frunze, în Antile și în Guyana. (< fr. *carbet*)

carbíd *s. n.* carbură de calciu. (< germ. *Karbid*)

carbinól *s. m.* alcool metilic, denumire pentru alcoolii secundari și terțiari. (< fr. *carbinol*)

carbocatión *s. m.* ion la un atom de carbon având trei covalențe la o sarcină pozitivă, datorită unui deficit de electroni. (< fr. *carbocation*)

carbochímic, -ă *adj.* referitor la carbochimie. (< fr. *carbochimique*)

carbochimíe *s. f.* chimie industrială a produselor din huilă. (< fr. *carbochimie*)

carbocíclic, -ă *adj.* (despre compuși organici) al căror lanț închis nu conține decât atomi de carbon. (< fr. *carbocyclique*)

carbodiamídă *s. f.* uree. (< fr. *carbodiamide*)

carbogazós, -oásă *adj.* (despre ape naturale) care conține gaz carbonic. (< fr. *carbogazeux*)

carbogén *s. n.* amestec de bioxid de carbon cu oxigen, stimulent al căilor respiratorii. (< fr. *carbogène*)

carbogenoterapíe *s. f.* folosirea terapeutică a carbogenului. (< fr. *carbogénothérapie*)

carbohemoglobínă *s. f.* compus instabil care se formează în sânge, din bioxid de carbon și hemoglobină. (< fr. *carbohémoglobine*)

carbohidrát *s. m.* hidrocarbonat. (< engl. *carbohydrate*)

carbohidrázá *s. f.* enzimă care degradează hidrații de carbon. (< fr. *carbohydrase*)

carboíde *s. f. pl.* compuși organici care se găsesc în asfalturi naturale, în reziduurile de la cracare etc. (< fr. *carboïdes*)

carbólic *adj. acid ~* = acid fenic. (< fr. *carbolique*)

carbolinéum *s. n.* produs din distilarea cărbunelui de pământ, folosit ca insecticid, la impregnarea lemnului etc. (< fr. *carbolineum*)

carbolóy *s. n.* aliaj cu duritate mare, din carbură de wolfram și cobalt. (< engl. *carboloy*)

carbométru *s. n.* aparat pentru detectarea bioxidului de carbon, în galeriile de mină. (< fr. *carbomètre*)

carbón *s. n.* metaloid tetravalent în natură sub formă de grafit, în cărbunii de pământ etc. o *hârtie-~* = hârtie având pe una dintre fețe un strat subțire de substanță colorată, pentru copierea unui text, desen etc. pe mai multe foi; indigo. (< fr. *carbone*)

carbonádă *s. f.* friptură, cotlet la grătar, la tavă. (< fr. *carbonade*, it. *carbonata*)

carbonádo *s. n.* varietate de diamant impur, negru și foarte dur, folosit la tăierea sticlei și a porțelanului, ca abraziv etc. (< fr. *carbonado*)

carbonár *s. m.* membru al unei organizații revoluționare secrete din Italia, care lupta pentru izbânda ideilor liberale, pentru eliberarea și unificarea Italiei. (< it. *carbonaro*)

carbonarcóză *s. f.* somn obținut prin inhalarea unui amestec de oxigen și gaz carbonic. (< fr. *carbonarcose*)

carbonarísm *s. n.* mișcarea carbonarilor. (< it. *carbonarismo*)

carbonát *s. m.* sare a acidului carbonic. (< fr. *carbonate*)

carbonatá *vb. tr.* a supune operației de carbonatare. (< fr. *carbonater*)

carbonatáre *s. f.* **1.** reacție chimică de transformare a hidroxizilor de carbon în carbonați, cu participarea bioxidului de carbon. **2.** operația de tratare cu bioxid de carbon a zemurilor la fabricarea zahărului, pentru purificare. (< carbonata)

carbonátic, -ă *adj.* (despre soluri, roci) care conține carbonați. (< germ. *karbonatisch*)

CARBONI- v. carb(o)-.

carbónic, -ă *adj.* bogat în carbon. o *acid ~* = acid slab, format prin dizolvarea bioxidului de carbon în apă. (< fr. *carbonique*)

carboniér, -ă I. *adj.* referitor la cărbune. **II.** *s. n.* navă destinată transportului de cărbuni. (< fr. *charbonnier*)

carbonifér, -ă I. *adj.* **1.** (despre terenuri, roci) care conține zăcăminte de cărbune. **2.** referitor la cărbunele de pământ, la extracția și prelucrarea lui. **II.** *adj., s. n.* (din) penultima perioadă a paleozoicului, în care s-au format bogate zăcăminte de cărbuni. (< fr. *carbonifère*)

carbonificáre *s. f.* proces de formare a cărbunilor naturali, prin ardere lentă, în lipsa oxigenului. (< it. *carbonificare*)

carboniformă, -ă *adj.* cu aspect de cărbune. (< fr. *carboniforme*)

carboníl *s. m.* **1.** grupare funcțională bivalentă, în moleculele aldehidelor și ale cetonelor. **2.** combinație a oxidului de carbon cu alte metale grele. (< fr. *carbonyle*)

carbonílic, -ă *adj.* (despre substanțe) care conține în moleculă gruparea carbonil. o *compuși ~ci* = denumire generică pentru aldehide și cetone. (< engl. *carbonylic*)

carbonitrurá *vb. tr.* a efectua o carbonitrurare. (< fr. *carbonitrurer*)

carbonitruráre *s. f.* procedeu de cementare a oțelului prin introducerea simultană a carbonului și azotului în stratul superficial al unei piese. (< carbonitrura)

carbonizá *vb. refl.* **1.** (despre cărbuni) a se descompune termic în absența oxigenului din aer. **2.** (despre lemne) a se transforma în cărbuni (prin ardere); (despre substanțe organice) a se face scrum. (< fr. *carboniser*)

carbonizábil, -ă *adj.* care se poate carboniza. (< fr. *carbonisable*)

carbonizatór *s. n.* aparat pentru carbonizarea lemnului. (< fr. *carbonisateur*)

carborúndum *s. n.* carbură de siliciu, folosită ca abraziv. (< fr. *carborundum*)

carboterapie *s. f.* folosire terapeutică a gazului carbonic. (< fr. *carbothérapie*)

carboxihemoglobínă *s. f.* compus stabil care se formează în sânge din oxidul de carbon și hemoglobină. (< fr. *carboxyhémoglobine*)

carboxíl *s. m.* grupare funcțională monovalentă, în acizii organici. (< fr. *carboxyle*)

carboxiláre *s. f.* introducere a grupării carboxil în molecula unui compus organic. (după fr. *carboxylation*)

carboxilázá *s. f.* enzimă care catalizează o reacție de carboxilare. (< fr. *carboxylase*)

carboxílic, -ă *adj.* (despre corpuri) care conține o grupare carboxil. (< fr. *carboxylique*)

carbúncul *s. n.* infecție a pielii și a țesutului subcutanat, produsă de un stafilococ, prin necroza țesuturilor afectate; buboi. • (*vet.*) dalac, cărbune. (< lat. *carbunculus*)

carburá *vb. tr.* a introduce carbon în fier sau într-un aliaj feros topit. (< fr. *carburer*)

carburánt, -ă *adj., s. m.* (combustibil) lichid, volatil, la motoarele cu ardere internă. (< fr. *carburant*)
carburatór *s. n.* organ al unui motor cu ardere internă în care se formează amestecul carburant. (< fr. *carburateur*)
carburáție *s. f.* amestecare a combustibilului cu aer (la motoarele cu ardere internă). (< fr. *carburation*)
carbúră *s. f.* compus al carbonului cu un metal sau cu unele metaloide. **o** ~ *de calciu* = carbid. (< fr. *carbure*)
carcafúng *s. n.* parâmă care se fixează pe marginea întinsă a unei vele, pentru strângerea acesteia. (după engl. *cargue fond*)
carcán *s. n.* guler de fier cu care erau legați în Franța răufăcătorii la stâlpul infamiei. (< fr. *carcan*)
carcásă *s. f.* **1.** cadru, osatură, a unui aparat, ceas, instrument. **2.** totalitatea oaselor care formează scheletul unui animal. • porțiune dintr-un animal jupuit și eviscerat, scheletul cu mușchi, destinat consumului public. (< fr. *carcasse*)
carcerál, -ă *adj.* referitor la regimul de carceră, la închisoare. (< fr. *carcéral*)
cárceră *s. f.* încăpere mică și întunecoasă în închisori, cazărmi și școli, în trecut, pentru detenție temporară, sub un regim aspru, a celor pedepsiți. (< lat. *carcer*, it. *carcere*)
carcerúlă *s. f.* fruct uscat, indehiscent, oligosperm, cu stilul persistent. (< fr. *carcérule*)
CÁRCIN(O)- *elem.* „cancer". (< fr. *carcin/o/-*, cf. gr. *karkinos*, rac, crab)
carcínă *s. f.* extract din fructul și coaja unui copac din India și Thailanda, element activ al acidului hidroxicitric.
carcinogén, -ă *adj., s. n.* (substanță) care produce carcinom. (< fr. *carcinogène*)
carcinogenéză *s. f.* formare și dezvoltare a tumorilor maligne; cancerogeneză. (< fr. *carcinogenèse*)
carcinoíd, -ă I. *adj.* referitor la tumorile maligne. **II.** *s. n. pl.* grup de tumori din celulele endocrine cu granulații citoplasmatice, în organele derivate din tubul intestinal primitiv. (< fr. *carcinoïde/s/*)
carcinolíză *s. f.* proces de dezintegrare a celulelor carcinoase. (< fr. *carcinolyse*)
carcinologic, -ă *adj.* referitor la carcinologie. (< fr. *carcinologique*)
carcinológie *s. f.* **1.** ramură a oncologiei care studiază carcinoamele. **2.** disciplină care se ocupă cu clasificarea crustaceelor. (< fr. *carcinologie*)
carcinóm *s. n.* **1.** tumoare canceroasă epitelială sau glandulară. **2.** cancerul plantelor. (< fr. *carcinome*)
carcinomatós, -oásă *adj.* de natura carcinomului. (< fr. *carcinomateux*)
carcinomatóză *s. f.* proces de extindere a carcinoamelor la mai multe organe; carcinoză. (< fr. *carcinomatose*)
carcinostátic, -ă *adj., s. n.* (agent) care oprește dezvoltarea carcinoamelor. (< fr. *carcinostatique*)
carcinotrón *s. n.* tub electronic cu vid înaintat, folosit în domeniul frecvențelor foarte înalte. (< fr. *carcinotron*)
carcinóză *s. f.* carcinomatoză. (< fr. *carcinose*)
card[1] *s. n.* tip de cartelă magnetică prin care se pot face plăți cu mijloace electronice. (< engl. *card*)
-cárd[2] v. cardi(o)-.
cardá *vb. tr.* a destrăma un material textil; a scărmăna, a dărăci. (< fr. *carder*)
cardamină *s. f.* plantă din familia cruciferelor, care crește prin imașuri umede; râjnică. (< fr. *cardamine*)
cardamóm *s. m.* plantă din sud-estul Asiei, ale cărei grăunțe au un gust piperat. (< fr. *cardamome*, lat. *cardamomum*, gr. *kardamomon*)
cardán *s. n.* sistem de suspensie sau de articulație care permite uneia dintre părțile lui să-și păstreze o anumită poziție sau direcție, indiferent de mișcările suportului ei. (< fr. *cardan*)
cardánic, -ă *adj.* **1.** care dă voie unui obiect în suspensie să-și păstreze poziția orizontală. **2.** (despre un sistem de articulație) care permite unei piese să stea într-o poziție favorabilă pentru transmiterea mișcării. **o** *ax* ~ = arbore de transmisie care leagă cutia de viteze a unui motor cu arborele diferențialului. (< it. *cardanico*)
cardatór, -oáre *s. m. f.* muncitor care supraveghează cardele într-o filatură. (după fr. *cardeur*)
cárdă *s. f.* mașină pentru cardarea materialului textil. (< fr. *carde*)
CARDI(O)-, -cárd, -cardíe *elem.* „inimă", „cardie". (< fr. *cardi/o/-, -card, -cardie*, cf. gr. *kardia*, inimă)
cardiác, -ă I. *adj.* de (la) inimă, referitor la inimă. **II.** *s. m. f.* suferind de o boală de inimă. (< fr. *cardiaque*)
cardiál, -ă *adj.* al cardiei. (< fr. *cardiale*)
cardialgíe *s. f.* durere acută la nivelul cardiei. (< fr. *cardialgie*)
cárdie[1] *s. f.* orificiu de comunicare dintre esofag și stomac, aproape de inimă. (< fr. *cardia*)
-cardíe[2] v. cardi(o)-.
cardiectazíe *s. f.* dilatare a cavităților inimii. (< fr. *cardiectasie*)
cardiectomie *s. f.* excizie chirurgicală a unei părți a inimii. (< fr. *cardiectomie*)
cardigán *s. n.* jachetă bărbătească tricotată de sport, cu mâneci largi, încheiată în față. (< fr., engl. *cardigan*)
cardinál[1] *s. m.* prelat care ocupă cea mai înaltă funcție în ierarhia bisericii catolice, după papă. • (*adj.*) *roșu-*~ = roșu-purpuriu. (< fr. *cardinal*)
cardinál[2] *s. m.* mică pasăre cântătoare din America, cu penajul de un roșu-aprins, cu negru în jurul ciocului galben. (< fr. *cardinal*)
cardinál[3]**, -ă I.** *adj.* principal, fundamental, esențial. **o** *punct* ~ = fiecare dintre cele patru direcții principale după care se determină poziția unui punct de pe glob; *numeral* ~ = numeral care exprimă un număr întreg, abstract sau un număr determinat de obiecte, ființe etc. **II.** *s. n. (mat.)* număr care exprimă o cantitate. (< fr. *cardinal*, lat. *cardinalis*)
cardinalát *s. n.* **1.** demnitatea de cardinal[1] (I). **2.** colegiu al cardinalilor. (< fr. *cardinalat*, lat. *cardinalatus*)
CARDIO- v. cardi(o).
cardioacceleratór *adj. nerv* ~ = nerv care are funcția de a accelera ritmul bătăilor inimii. (< fr. *cardioaccélérateur*)
cardioangiologíe *s. f.* disciplină medicală care studiază inima și aparatul circulator. (< fr. *cardioangiologie*)
cardiobalistografíe *s. f.* balistocardiografie. (< fr. *cardiobalistographie*)
cardiocél *s. n.* hernie congenitală a inimii în abdomen. (< fr. *cardiocèle*)
cardiocenteză *s. f.* funcție chirurgicală a inimii. (< fr. *cardiocentèse*)
cardiochirurgie *s. f.* chirurgie a inimii. (< germ. *Kardiochirurgie*)
cardiocibernétică *s. f.* patologie cibernetică ce studiază complicatele probleme pe care le pun bolile cardiovasculare. (< *cardio-* + *cibernetică*)
cardioclazíe *s. f.* ruptură a unui perete al inimii; cardiorexie. (< fr. *cardioclasie*)
cardiodinie *s. f.* senzație dureroasă în regiunea precordială sau în inimă. (< fr. *cardiodynie*)
cardiofobie *s. f.* teamă patologică de bolile de inimă. (< fr. *cardiophobie*)
cardiofrenie *s. f.* neurastenie cardiovasculară. (< fr. *cardiophrénie*)
cardiogén, -ă *adj.* referitor la cardiogeneză. (< fr. *cardiogène*)
cardiogenéză *s. f.* proces de formare a inimii embrionare. (< fr. *cardiogenèse*)
cardiográf *s. n.* aparat folosit în cardiografie. (< fr. *cardiographe*)
cardiográfic, -ă *adj.* referitor la cardiografie. (< fr. *cardiographique*)
cardiografíe *s. f.* metodă de înregistrare grafică a bătăilor inimii. (< fr. *cardiographie*)
cardiográmă *s. f.* curbă a bătăilor inimii înregistrate la cardiograf. (< fr. *cardiogramme*)
cardioídă *s. f.* curbă descrisă de un punct al unui cerc care se rostogolește fără alunecare pe un cerc fix exterior și de aceeași rază. (< fr. *cardioïde*)

cardioinhibitór *adj. nerv ~* = ramură a nervului vag care are funcția de a rări bătăile inimii. (< fr. *cardioinhibiteur*)
cardiolít *s. n.* (*med.*) calcul cardiac. (< fr. *cardiotithe*)
cardiolíză *s. f.* îndepărtare chirurgicală a aderențelor pericardice, după rezecția costală. (< fr. *cardiolyse*)
cardiológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în cardiologie. (< fr. *cardiologue*)
cardiológic, -ă *adj.* referitor la cardiologie. (< fr. *cardiologique*)
cardiologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază anatomia, fiziologia și patologia inimii; cardiopatologie. (< fr. *cardiologie*)
cardiomalacíe *s. f.* distrofie a mușchiului cardiac, prin infiltrarea fibrei musculare cu grăsimi. (< fr. *cardiomalacie*)
cardiomegalíe *s. f.* mărire a volumului inimii, în insuficiența cardiacă. (< fr. *cardiomégalie*)
cardiometríe *s. f.* măsurare a dimensiunilor inimii sau a forței sale de contracție. (< fr. *cardiométrie*)
cardiomiopatíe *s. f.* afecțiune inflamator-degenerativă a miocardului, în cadrul unui proces patologic. (< engl. *cardiomiopathy*)
cardiomiopexíe *s. f.* fixare chirurgicală la miocard a unui lambou muscular bogat vascularizat. (< fr. *cardio- myopéxie*)
cardiomiotomíe *s. f.* incizie chirurgicală a seromucoasei gastrice și esofagiene la nivelul sfincterului cardiac. (< fr. *cardiomyotomie*)
cardiomobíl *s. n.* ambulanță special amenajată cu toate instalațiile necesare spre a se da primul ajutor pentru accidente cardiace. (< *cardio* + -mobil[2])
cardiopát, -ă *s. m. f.* suferind de cardiopatie. (< *cardio* + *-patie*)
cardiopatíe *s. f.* denumire generică a afecțiunilor cardiace. (< fr. *cardiopathie*)
cardiopatologie *s. f.* cardiologie. (< fr. *cardiopathologie*)
cardiopexíe *s. f.* metodă chirurgicală pentru revascularea miocardului în insuficiența coronariană organică. (< fr. *cardiopexie*)
cardioplastíe *s. f.* operație plastică asupra stomacului și esofagului pentru lărgirea cardiei. (< fr. *cardioplastie*)
cardioplegie *s. f.* paralizie a mușchiului inimii. (< fr. *cardioplégie*)
cardioptóză *s. f.* deplasare în jos a inimii. (< fr. *cardioptose*)
cardiopulmonár, -ă *adj.* referitor la inimă și plămâni. (< fr. *cardiopulmonaire*)
cardiorafíe *s. f.* suturare a unei plăgi cardiace. (< fr. *cardiorraphie*)
cardiorexie *s. f.* cardioclazie. (< fr. *cardiorrhexie*)
cardioscleróză *s. f.* scleroză a mușchiului cardiac sau a cardiei. (< fr. *cardiosclérose*)
cardioscóp *s. n.* aparat folosit în cardioscopie. (< fr. *cardioscope*)
cardioscopie *s. f.* examinare a contracțiilor inimii la cardioscop. (< fr. *cardioscopie*)
cardiosfigmográf *s. n.* aparat pentru înregistrarea grafică a pulsului. (< fr. *cardiosphygmographe*)
cardiosfigmográmă *s. f.* reprezentare grafică la sfigmograf. (< fr. *cardiosphygmogramme*)
cardiospásm *s. n.* **1.** spasm al inimii. **2.** mișcare spastică a cardiei. (< fr. *cardiospasme*)
cardiostenóză *s. f.* strâmtare a orificiilor cardiace. (< *cardio-* + *stenoză*)
cardiostomíe *s. f.* operație chirurgicală de deschidere a cordului. (< fr. *cardiostomie*)
cardiotahimétru *s. n.* aparat pentru măsurarea frecvenței contracțiilor inimii. (< fr. *cardiotachymètre*)
cardioterapíe *s. f.* tratamentul bolilor cardiace. (< fr. *cardiothérapie*)
cardiotomíe *s. f.* **1.** incizie chirurgicală a inimii. **2.** incizie a cardiei. (< fr. *cardiotomie*)
cardiotónic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care stimulează activitatea inimii; tonicardiac. (< fr. *cardiotonique*)
cardiotopografíe *s. f.* anatomie topografică a inimii. (< *cardio-* + *topografie*)
cardiotopometríe *s. f.* măsurare a ariei capacității cardiace. (< fr. *cardio-topométrie*)
cardiotóxic, -ă *adj.* (despre substanțe, agenți) care tulbură activitatea inimii. (< fr. *cardiotoxique*)
cardiotrofíe *s. f.* nutriție a inimii. (< fr. *cardiotrophie*)
cardiovalvulítă *s. f.* inflamație a endocardului care acoperă diferite valvule ale inimii. (< *cardio-valvulite*)
cardiovalvulotóm *s. n.* instrument chirurgical folosit în cardiovalvulatomie. (< fr. *cardio-valvulotome*)
cardiovalvulotomíe *s. f.* secționare a valvulei mitrale. (< fr. *cardio-valvulotomie*)
cardiovasculár, -ă *adj.* referitor la inimă și vasele de sânge. **o** *sistem ~* = aparatul circulator. (< fr. *cardio-vasculaire*)
cardioviscerál, -ă *adj.* referitor la legătura dintre inimă și viscere. (< cardio- + visceral)
cardítă *s. f.* inflamație a pereților inimii. (< fr. *cardite*)
cárdium *s. n.* gen de moluște cu cochilia ovală, subțire, foarte boltită. (< lat. *cardium*)
cardón *s. m.* plantă erbacee de grădină, cu flori roșii-violacee, comestibile. (< fr. *cardon*)
careláj *s. n.* dispunere a elementelor care învelesc o construcție. • pardoseală, pavaj din piese așezate în carouri. (< fr. *carrelage*)
carená *vb. tr.* **1.** a repara, a curăți carena unei nave. **2.** a așeza o navă pe o coastă în vederea reparării carenei. **3.** a acoperi cu tablă suprafața exterioară a unui vehicul. (< fr. *caréner*, it. *carenare*)
carenáj *s. n.* **1.** carenare; abataj (4). **2.** înveliș aplicat unui corp în vederea micșorării rezistenței aerodinamice. (< fr. *carénage*)
carenál, -ă *adj.* al carenei florilor. (< fr. *carénal*)
carenát, -ă *adj.* în formă de carenă. (< fr. *caréné*)
carenáte *s. f. pl.* subclasă de păsări având sternul prevăzut cu carenă (4). (< fr. *carinates*)
carénă *s. f.* **1.** parte din coca unei nave, sub apă. • volumul de apă dislocat de un plutitor, de o navă. **2.** porțiune din corola leguminoaselor, în formă de luntre, prin unirea celor două petale inferioare. **3.** ieșitură a unui organ, a unui os. **4.** prelungire a sternului la păsări. **5.** proeminență alungită în roca unei galerii sau peșteri calcaroase. (< fr. *carène*, it. *carena*)
carént, -ă *adj.* deficient, insuficient, cu lipsuri. (< carență)
carență *vb. tr.* a priva de unii factori indispensabili nutriției organismului. (< fr. *carencer*)
carénță *s. f.* lipsă, insuficiență; deficiență. (< fr. *carence*, lat. *carentia*)
carențiál, -ă *adj.* referitor la carență; cauzat de o carență. (< fr. *carentiel*)
carét *s. m.* broască-țestoasă mare, comestibilă, din mările calde. (< fr. *caret*)
caretáș *s. m.* meseriaș care face carete. (< *caretă* + *-aș*)
carétă *s. f.* trăsurică cu două roți trasă de un cal. (< rus. *kareta*)
caréu *s. n.* **1.** așezare în formă de pătrat. • fiecare dintre pătratele care alcătuiesc un caroiaj. **2.** încăpere pe o navă pentru adunări, studii și servitul mesei. **3.** suprafața marcată a terenului de fotbal, de tenis etc.; (*p. ext.*) teren de sport. **4.** pătrat de cuvinte încrucișate. **5.** formație de patru cărți de aceeași valoare (la unele jocuri). **6.** parte a unei biserici unde nava se intersectează cu transeptul. (< fr. *carré*)
carfológic, -ă *adj.* referitor la carfologie. (< fr. *carphologique*)
carfologie *s. f.* agitație a degetelor unui bolnav care pare că vrea să pipăie obiecte mici. (< fr. *carphologie*)
cargabás *s. n.* (*mar.*) manevră curentă de strângere a velelor. (< fr. *cargue basse*)
cargó *s. n.* **1.** încărcare completă a unei nave. **2.** asigurare a mărfurilor în timpul transportului. (< germ. *Kargo*)
cargobót *s. n.* cargou (1). (< engl. *cargo-boat*)
cargoplán *s. n.* plan de încărcare a mărfurilor pe o navă. (< engl. *cargo-plan*)
cargóu *s. n.* **1.** navă comercială destinată transportului de mărfuri; cargobot. **2.** avion de marfă. (< fr. *cargo*)
cariá *vb. refl.* (despre dinți) a face carii, a se strica. (< fr. *carier*)

cariatídă *s. f.* **1.** (*mit.*) fecioară-preoteasă a zeiței Diana. **2.** statuie reprezentând o femeie care susține o cornișă etc., ca o coloană. (< fr. *cariatide*, lat. *caryatides*, gr. *karyatides*)
caríc *s. n.* marfă încărcată la bordul unei nave. (< it. *carico*)
caricá *vb. tr.* **1.** a încărca o navă. **2.** a exagera, a șarja. (< it. *caricare*, lat. *carricare*)
caricaturál, -ă *adj.* de caricatură, referitor la caricatură. (< fr. *caricatural*)
caricatúră *s. f.* **1.** desen care reprezintă o persoană, o situație etc. exagerând intenționat, în scopuri satirice, anumite trăsături (negative). **2.** (*fig.*) imitație nereușită, denaturată. (< fr. *caricature*, it. *caricatura*)
caricaturísm *s. n.* mod caricatural de prezentare a unei persoane, situații etc. (<-ism)
caricaturíst, -ă *s. m. f.* artist specializat în caricaturi. (< fr. *caricaturiste*)
caricaturístic, -ă *adj.* **1.** care exagerează unele trăsături (negative) cu intenție satirică sau umoristică. **2.** propriu caricaturii. (< caricatură + -istic)
caricaturizá *vb. tr.* a înfățișa pe cineva sau ceva printr-o caricatură. (după fr. *caricaturer*)
carcaturizánt, -ă *adj.* care caricaturizează. (< caricaturiza + -ant)
caricografíe *s. f.* studiu și descriere sistematică a speciilor de rogoz. (< fr. *caricographie*)
cárie *s. f.* **1.** boală a dinților prin măcinare lentă și progresivă a smaltului și a dentinei. • supurație interstițială a țesutului osos. **2.** defect superficial al pieselor turnate, sub forma unor canale cu margini neregulate. • degradare a lemnului prin găurire și măcinare de către cari. (< fr. *carie*, lat. *caries*)
cariéni *s. m. pl.* locuitori din Caria (veche provincie în Asia Mică). (< fr. *cariens*, lat. *cares*)
cariéră[1] *s. f.* loc de unde se scoate piatră, marmură etc. (< fr. *carrière*)
cariéră[2] *s. f.* **1.** profesiune, ocupație. • poziție în ierarhia socială și profesională, în societate; situație bună. • (*fig.*) drum, cale (a unei idei, literaturi etc.) **2.** mare manej de echitație în teren descoperit. (< fr. *carrière*)
carierísm *s. n.* tendința de a parveni cu orice preț și prin orice mijloace, de a face carieră[2] (1). (< fr. *carriérisme*, rus. *karierizm*)
carieríst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care practică carierismul. (< fr. *carriériste*)
carilón *s. n.* **1.** orologiu din turnul unor catedrale dintr-un grup de clopote. **2.** instrument muzical la care se pot executa arii, cu ajutorul unor clopoței sau lame acordate la anumite tonuri. **3.** piesă scrisă pentru un astfel de instrument. (< fr. *carillon*)
CARIO- *elem.* „nucleu". (< fr. *caryo-*, cf. gr. *karyon*)
cariobiónt *s. m.* organism vegetal cu nucleu bine di-ferențiat. (< fr. *caryobionte*)
carióca *s. f.* **1.** dans popular brazilian, devenit dans modern de salon, asemănător rumbei; melodia corespunzătoare. **2.** instrument muzical de percuție pentru baterea ritmului. (< sp., port. *carioca*)
cariocárp, -ă *adj.* al cărui fruct seamănă cu o nucă. (< fr. *caryocarpe*)
cariócă *s. f.* creion special pentru desen, cu o anumită pastă colorată. (n. com.)
cariochinétic, -ă *adj.* referitor la cariochineză. (< fr. *caryocinétique*)
cariochinéză *s. f.* mitoză. (< fr. *caryocinèse*)
carioclazie *s. f.* proces de fragmentare a nucleului celular. (< fr. *caryoclasie*)
cariofilacée *s. f. pl.* familie de plante angiosperme dicotiledonate, dialipetale: garoafa; cariofilee. (< fr. *caryophyllacées*)
cariofilée *s. f. pl.* cariofilacee. (< fr. *caryophyllées*)
cariogamíe *s. f.* fuziune, prin împerechere cromozomică, a nucleilor mascul și femel, în fecundație. (< fr. *caryogamie*)
cariogenéză[1] *s. f.* diferențiere a nucleului celular. (< fr. *caryogenèse*)
cariogenéză[2] *s. f.* proces de formare a unei carii dentare. (< fr. *cariogenèse*)
cariográmă *s. f.* reprezentare schematică a cromozomilor dintr-o celulă, dintr-un nucleu; idiogramă. (< fr. *caryogramme*)
cariólă *s. f.* trăsură ușoară cu două roți, pe arcuri, trasă de un cal. (< fr. *carriole*, it. *carriola*)
cariolímfă *s. f.* plasmă nucleară în care sunt înglobați cromozomii. (< fr. *caryolymphe*)
cariolíză *s. f.* dezintegrare a nucleului celular. (< fr. *caryolyse*)
cariologíe *s. f.* ramură a citologiei care studiază nucleul. (< fr. *caryologie*)
cariometríe *s. f.* măsurare a diametrului nucleelor celulare cu microscopul. (< fr. *caryométrie*)
cariomitóză *s. f.* totalitatea modificărilor suferite de nucleu în cariochinezi. (< fr. *caryomitose*)
carión *s. m.* (*biol.*) nucleu. (< gr. *karyon*)
carioplásmă *s. f.* masă protoplasmatică vie din nucleul celular; nucleoplasmă. (< fr. *caryoplasme*)
carioplasmogamíe *s. f.* contopire a doi gameți, rezultând o celulă nouă. (< fr. *caryoplasmogamie*)
carioplást *s. n.* corpuscul din nucleul celular. (< fr. *caryoplaste*)
cariópsă *s. f.* fructul uscat monosperm indehiscent, cu pericarpul lipit de sămânță, la cereale. (< *caryopse*)
cariorexíe *s. f.* rupere a nucleului celular în mai multe fragmente și răspândirea lor în citoplasmă. (< fr. *caryorrhexie*)
cariós, -oásă *adj.* **1.** (*bot.*) găunos; ros de viermi. **2.** referitor la caria dentară. (< germ. *karïos*)
cariotécă *s. f.* membrană nucleară care separă carioplasma de citoplasmă. (< fr. *caryothèque*)
caríotíp *s. n.* dispunere schematică a cromozomilor unei specii. (< fr. *caryotype*)
cariozóm *s. m.* masă de substanță cromatică în plasma nucleară a celulelor. (< fr. *caryosome*)
caritábil, -ă *adj.* milos; generos; caritativ. (< fr. *charitable*)
caritáte *s. f.* atitudine miloasă, plină de generozitate față de cineva; filantropie. (< fr. *charité*, lat. *caritas*)
caritatív, -ă *adj.* caritabil. (< fr. *charitatif*, lat. *caritativus*)
carjacking /cargeachin/ *s. n.* furt de mașini prin atac armat. (< engl. *carjacking*)
carlín[1] *s. m.* veche monedă în Piemont și Sardinia. (< it. *carlino*)
carlin[2] *s. m.* câine de agrement cu corpul scurt, capul masiv, rotund și brăzdat de riduri și cu botul pătrat și scurt; mops. (< fr. *carlin*)
carlíngă *s. f.* **1.** parte a fuzelajului în care stă pilotul și unde se găsesc comenzile de zbor. **2.** piesă de legătură longitudinală, care unește diferite părți ale unei nave. (< fr. *carlingue*)
carlism *s. n.* opinie a partizanilor regelui don Carlos de Bourdon, în Spania (1830). (< fr. *carlisme*)
carlist, -ă *adj., s. m. f.* (partizan) al lui Carlos, al cărui sistem monarhic era apărător al tradiției. (< fr. *carliste*)
carmaniólă *s. f.* **1.** dans popular revoluționar francez din 1789; cântecul corespunzător. **2.** vestă scurtă purtată în timpul Revoluției franceze. (< fr. *carmagnole*)
carmelínă *s. f.* lână regenerată, vigonie. (< fr. *carmeline*)
carmelít, -ă **I.** *s. m. f.* membru al unui ordin călugăresc catolic, celebru prin austeritatea sa. **II.** *adj. inv., s. n.* (de) culoare de un brun pal. (< fr. *carmélite*)
carmín **I.** *s. n.* materie colorantă de un roșu intens, din femela coșenilei. **II.** *adj. inv., s. n.* (de) culoare roșie vie. (< fr. *carmin*)
carminát, -ă *adj.* de culoarea carminului; roșu-carmin. (< fr. *carminé*)
carminatív, -ă *adj., s. n.* (medicament) care favo-rizează evacuarea gazelor din intestin. (< fr. *carminatif*)
carmínic *adj. acid* ~ = acid extras din coșenilă. (< fr. *carminique*)
carmotrón *s. n.* (*telec.*) tub magnetron cu undă inversă. (< fr. *carmotron*)
CARN(I)- *elem.* „carne". (< fr. *carn/i/-*, cf. lat. *caro, carnis*)
carnáj *s. n.* măcel, masacru. (< fr. *carnage*)
carnál, -ă *adj.* referitor la carne; (*p. ext.*) trupesc, senzual. (< it. *carnale*, lat. *carnalis*)

carnalít *s. n.* mineral, clorură de magneziu și potasiu. (< fr. *carnalite*)
carnalitáte *s. f. (rar)* senzualitate. (< it. *carnalità*)
carnasiér, -ă I. *adj., s. m.* (animal) carnivor. • *(fig.)* feroce; vorace **II.** *s. f.* fiecare dintre măselele mari ale unor animale carnivore. (< fr. *carnassier*)
carnát, -ă *adj.* **1.** (despre alimentație) compus din carne. **2.** *(bot.)* de culoarea cărnii. (< fr. *carné*)
carnáție *s. f.* coloritul și structura pielii unei persoane. (< fr. *carnation*)
carnavál *s. n.* **1.** perioadă care precedă postul, în unele țări, în care au loc petreceri, jocuri etc. **2.** petrecere populară cu jocuri mimice, deghizări, focuri de artificii. (< fr. *carnaval*)
carnavalésc, -ă *adj.* de carnaval; grotesc. (< fr. *carnavalesque*)
carnavalizá *vb. intr. (rar)* a se distra în timpul carnavalului. (după it. *carnevalare*)
carnéfice *s. m. (rar)* călău, gâde. (< it. *cornefice*)
carnét *s. n.* **1.** caiet mic (pentru însemnări). **2.** act, document de forma unui mic carnet (1), în care se arată apartenența posesorului. (< fr. *carnet*)
carnián, -ă *adj., s. n.* (din) primul etaj al triasicului superior din regiunile alpine. (< fr. *carnien*)
carnificáre *s. f.* aspect particular al parenchinului pulmonar, a cărui culoare și consistență seamănă cu cele ale mușchilor. (după fr. *carnification*)
carnivór, -ă I. *adj.* (despre animale) care se hrănește cu carne; carnasier; creofag, zoofag. ◊ *plante ~e* = plante care digeră prin flori insecte sau microorganisme. **II.** *s. n. pl.* ordin de mamifere, cu carnasiere și canini lungi și ascuțiți, care se hrănesc predominant cu carne. (< fr. *carnivore*, lat. *carnivorus*)
carnotít *s. n.* mineral de uraniu și vanadiu, radioactiv. (< fr. *carnotit*)
carnuți *s. m. pl.* popor antic din Galia, în timpul lui Cezar, care s-a așezat în sud-vestul Franței. (< fr. *carnutes*)
cárnyx *s. n.* trompetă de forma unui animal cu gura căscată, la celți. (<elt. *carnyx*)
caró *s. n.* culoare la cărțile de joc, cu romburi roșii. (< fr. *carreau*)
caroiá *vb. intr.* a aplica un caroiaj pe hartă. (< fr. *carroyer*)
caroiáj *s. n.* rețea de drepte paralele perpendiculare, trasate pe un desen, pe o hartă; cadrilaj. (< fr. *carroyage*)
carólă *s. f.* dans popular medieval francez, în cerc sau în lanț, lent, cu acompaniament instrumental sau vocal; melodia corespunzătoare. (< fr. *carole*)
carolingián, -ă *adj.* referitor la dinastia lui Carol cel Mare. (< fr. *carolingien*)
caróm *s. n.* cauciuc sintetic românesc. (< ca/uciuc/ + *rom*/ânesc/)
caronádă *s. f.* tun naval scurt pentru nimicirea perso-nalului de pe navele inamice. (< fr. *caronade*)
carosá *vb. tr.* a proiecta, a produce sau a monta o caroserie. (< fr. *carrosser*)
carosábil, -ă *adj., s. n.* (parte a unui drum, a unei străzi) rezervată circulației vehiculelor. (< fr. *carrossable*)
caroseríe *s. f.* construcția montată pe un vehicul, pentru transportul oamenilor, materialelor, mărfurilor. (< fr. *carrosserie*)
carosiér, -ă I. *adj.* (despre cai; și *s. m.*) cu mersul elegant, pentru vehicule de lux. **II.** *s. m.* fabricant, reparator de caroserii. (< fr. *carrossier*)
carotá *vb. intr. (fam.)* a înșela; a estorca. • a juca la biliard astfel încât adversarului să-i rămână o lovitură dificilă. (< fr. *carotter*)
carotáj *s. n.* determinare a naturii structurii straturilor succesive ale unui teren prin extragerea de carote (II) sau prin măsurarea mărimilor fizice ale rocilor străbătute. (< fr. *carottage*)
carótă *s. f.* **I.** varietate de morcovi timpurii, cu rădăcini scurte. **II.** probă cilindrică de material extrasă din teren pentru a determina structura și caracteristicile straturilor. • probă luată din betonul de fundație al unei șosele pentru stabilirea proprietăților fizico-mecanice. **III.** *(fig.)* înșelătorie, șarlatanie. **IV.** *(fam.)* stratagemă la biliard, prin care i se lasă adversarului o lovitură grea. (< fr. *carotte*, lat. *carota*, gr. *karoton*, morcov)
carotén *s. n.* pigment portocaliu-roșcat în unele vegetale (morcovi) și produse animale. (< fr. *carotène*, germ. *Karotin*)
carotenemie *s. f.* prezența carotenului în sânge. (< fr. *caroténemie*)
carotenodermíe *s. f.* pigmentație gălbuie-roșiatică a tegumentelor, provocată de creșterea carotinemiei; ocrodermie, xantoză. (< fr. *caroténodermie*)
carotenoídă *s. f.* pigment natural galben, portocaliu sau roșu, asemănător cu carotenul. (< fr. *caroténoïde*)
carotídă *s. f.* fiecare dintre cele două artere principale de o parte și de alta a gâtului. (< fr. *carotide*)
carotidián, -ă *adj.* al carotidei. (< fr. *carotidien*)
carotiéră *s. f.* **1.** sondeză pentru tăierea și scoaterea la suprafață a carotelor (II). **2.** aparat folosit pentru a face sondaje și a lua eșantioane din fundul oceanelor. (< fr. *carottière*)
caróu *s. n.* pătrățel imprimat sau țesut pe unele stofe. (< fr. *carreau*)
carp[1] *s. n.* ansamblu de opt oase mici, care alcătuiesc articulația dintre antebraț și palmă. (< fr. *carpe*, gr. *karpos*)
-cárp[2] v. carpo-
carpáccio *s. n.* fel de mâncare preparat din felii subțiri din carne de vită. (< it. *carpaccio*)
carpátic, -ă *adj.* din munții Carpați, referitor la Carpați; carpatin. (< fr. *carpatique*)
carpatín, -ă *adj.* carpatic. (< fr. *carpatin*)
carpectomíe *s. f.* rezecție a oaselor carpului[1]. (< fr. *carpectomie*)
carpélă *s. f.* frunză modificată, element constitutiv al gineceului. (< fr. *carpelle*)
carpétă *s. f.* covoraș. (< fr. *carpette*)
carpi *s. m. pl.* populație geto-dacică, care au locuit în sec. II-III pe teritoriul românesc la est de Carpați, într-o puternică uniune tribală. (< lat. *carpes*)
carpián, -ă *adj.* al carpului[1]. (< fr. *carpien*)
carpicultúră *s. f.* cipricultură. (< fr. *carpiculture*)
CARPO, -cárp, -carpíe *elem.* „fruct". (< fr. *carpo-, -carpe, -carpie*, cf. gr. *karpos*)
carpocápsă *s. f.* fluturaș cu aripile cenușii-cafenii, cu fețele și marginile franjurate, pe arborii fructiferi. (< fr. *carpocapse*)
carpocefál *s. n.* receptacul al sporangelui, care poartă organele de reproducere. (< fr. *carpocéphale*)
carpódiu *s. n.* carpelă sterilă, abortivă. (< lat. *carpodium*, fr. *carpode*)
carpofág, -ă *adj., s. m. f.* frugivor. (< fr. *carpophage*)
carpofíte *s. f. pl.* plante inferioare cu sporangii în organe speciale. (< fr. *carpophytes*)
carpofór *s. m.* **1.** bază lărgită a gineceului. **2.** pedicel al sporocarpului. • partea sporiferă a ciupercilor superioare. (< fr. *carpophore*)
carpogamíe *s. f.* reproducere sexuată din care rezultă carpospori. (< fr. *carpogamie*)
carpogenéză *s. f.* transformare a ovarului, după fecundație, în fruct. (< fr. *carpogenèse*)
carpolít *s. n.* fruct fosil din straturile geologice. (< fr. *carpolithe*)
carpolíză *s. f.* disociere a carpelelor sudate. (< fr. *carpolyse*)
carpologie *s. f.* parte a botanicii care studiază fructele. (< fr. *carpologie*)
carposféră *s. f.* oosferă înainte de fecundare. (< fr. *carposphère*)
carpospérm *s. n.* oosferă fecundată, la alge. (< fr. *carposperme*)
carpospór *s. m.* spor asexuat, neflagelat, la algele roșii. (< fr. *carpospore*)
carpotécă *s. f.* teaca sporilor, la alge. (< fr. *carpothèque*)
carpozóm *s. m.* corp de fructificație, specific ciupercilor. (< fr. *carposome*)
carriér /chari-/ *s. n.* nume dat turismului, în special transportului aerian, avion de transport. (< engl. *carrier*)
carst *s. n.* eroziune a calcarelor și a ghipsurilor de către apă, însoțită de formarea de pâlnii, peșteri sau râuri subterane. (< fr. *karst*, germ. *Karst*)

cárstic, -ă *adj.* referitor la carst, de natura carstului. (< fr. *karstique*)
carstificáre *s. f.* dizolvarea rocilor solubile, transportul și depunerea sau precipitarea lor de către ape. (după fr. *karstification*)
carstológ, -ă *s. m. f.* specialist în carstologie. (< carstologie)
carstologíe *s. f.* studiul fenomenelor carstice. (< fr. *karstologie*)
cart[1] *s. n.* **1.** serviciu la bordul navelor, cu durata de patru ore. **2.** unitate de măsură pentru unghiuri, de 11,15§ (a 32-a parte din roza vânturilor); rumb. **3.** unitate de volum anglo-americană, de 1,136 l. (< fr. *quart*)
cart[2] *s. n.* mic automobil cu caroserie simplificată, folosit în întreceri sportive sau jocuri pentru copii. (< engl., fr., it. *kart*, germ. *Kart*)
cartá *vb. tr.* **1.** a repartiza corespondența poștală pe destinatari. **2.** a grupa vagoanele pe diferite linii de descărcare. **3.** a adăuga pe o hartă, pe un plan, noi detalii ale terenului. • a identifica pe teren și a reprezenta cartografic diferite tipuri de sol. **4.** a identifica și delimita rezervațiile dintr-un arboret. (< germ. *kartieren*)
cartaginéz, -ă I. *s. m. pl.* populație din vechea Cartagină (oraș-stat sclavagist în nordul Africii). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. (< fr. *carthaginois*)
cartatór, -oáre *s. m. f.* funcționar care execută operații de cartare (1, 2). (< carta + -tor)
cártă *s. f.* **1.** (în Evul Mediu) act care emană de la un suveran, destinat a consemna unele drepturi sau libertăți. **2.** convenție, pact politic fundamental. • act care stabilește funcționarea unei organizații internaționale. (< fr. *charte*, lat. *charta*)
cartél *s. n.* **1.** înțelegere între societăți industriale sau comerciale din aceeași branșă pentru a fixa cota de producție, prețul produselor și pentru a limita concurența. **2.** coaliție politică între mai multe partide, grupuri profesionale, sindicale în vederea unor acțiuni și scopuri comune. (< fr., engl. *cartel*)
cartelá[1] *vb. tr., refl.* (despre întreprinderi, partide politice) a (se) reuni într-un cartel; carteliza. (< cartel)
cartelá[2] *vb. tr* a supune desfacerea și consumul alimentar sau al altor mărfuri la regimul cartelelor (1). (< cartelă)
cartélă *s. f.* **1.** carnețel, fișă (de carton) cu bonuri detașabile de masă pentru cantină, pentru produse raționalizate etc. **2.** fișă-tip folosită la păstrarea și prelucrarea codificată a informației la calculatorul electronic. **3.** bandă de carton perforată după un anumit desen, după care se țese o stofă. (< it. *cartella*)
cartelizá *vb. tr., refl.* a (se) cartela[1]. (< fr. *cartelliser*)
cárter[1] *s. n.* înveliș metalic etanș, ca suport sau protecție pentru anumite părți în mișcare ale unui motor; cajă. (< engl., fr. *carter*)
cárter[2] *s. n.* unitate de volum anglo-americană, de 290,942 l. (< engl. *quarter*)
carterón, -ă *adj., s. m. f.* (metis) născut dintr-un sfert de sânge de culoare și trei sferturi sânge alb. (< fr. *quarteron*)
cartezián, -a I. *adj., s. m. f.* (adept) al cartezianismului. **II.** *adj. coordonate ~ene* = sistem de numere care definesc poziția unui punct în raport cu două axe perpendiculare (abscisa și ordonata). (< fr. *cartésien*)
cartezianísm *s. n.* concepția filosofică a lui Cartesius (Descartes) și a adepților săi, caracterizată prin raționalism, mecanicism și dualism. (< fr. *cartésianisme*)
cartiér *s. n.* **1.** parte a unui oraș, deosebită de celelalte printr-un caracter specific, propriu; locuitorii respectivi. **2.** comandament al unei mari unități militare. **o** *marele ~ general* = organul suprem de conducere a armatei în timp de război. • loc unde este cantonată o armată; tabără. **3.** porțiune a unei nave în fiecare bord înapoia traversului, deasupra liniei de plutire. • porțiune a unei vergi, între bază și capătul ei. **4.** (*herald.*) fiecare din compartimentele unui scut. (< fr. *quartier*)
cartilaginós, -oásă *adj.* **1.** format din cartilaje. **2.** (despre marginea frunzelor) elastic și rezistent, asemănător unui cartilaj. (< fr. *cartilagineux*, lat. *cartilaginosus*)
cartiláj/cartilágiu *s. n.* țesut conjunctiv rezistent și elastic, la extremitățile oaselor; zgârci. (< fr. *cartilage*)
cárting *s. n.* sport practicat cu cartul[2]. (< engl., fr. *karting*)
cartiruí *vb. tr.* a încartirui. (după rus. *kvartirovati*)
cartíst, -ă *s. m. f.* practicant al cartingului. (< it. *kartista*)
CARTO- *elem.* „hartă", „grafic", „plan", „carte de joc". (< it. *carto-*, cf. lat. *charta*)
cartoceiáta *s. f.* pizza prezentată ca un cornet. (< it. *cartocciata*)
cartodiagrámă *s. f.* hartă pe care sunt reprezentate grafic date referitoare la fenomene statistico-economice. (< fr. *cartodiagramme*)
cartodróm *s. n.* teren pentru carting. (< cart[2] + /velo/- *drom*)
cartóf *s. m.* plantă erbacee cu flori albe sau violete, tulpină subterană cu tubercule comestibile, bogate în amidon; (*p. ext.*) tuberculul însuși. (< germ. *Kartoffel*)
cartofíl, -ă *s. m. f.* pasionat de cartofilie. (< fr. *cartophile*)
cartofilíe *s. f.* ramură a filateliei care se ocupă cu colecționarea, studierea și expunerea cărților poștale ilustrate. (< fr. *cartophilie*)
cartográf, -ă *s. m. f.* specialist în cartografie. (< fr. *cartographe*)
cartografiá *vb. tr.* a executa hărți și planuri topografice. (<e)
cartográfic, -ă *adj.* referitor la cartografie. (< fr. *cartographique*)
cartografíe *s. f.* **1.** disciplină care studiază metodele și procedeele de a întocmi hărți și planuri topografice. **2.** metodă de înregistrare a prezenței, frecvenței etc. unui fenomen, prin cartograme și hărți. **3.** (*med.*) reprezentare ecografică a potențialelor electrice ale corpului. (< fr. *cartographie*)
cartográmă *s. f.* reprezentare grafică pe o hartă a unor mărimi, date statistice etc., repartizate teritorial. (< fr. *cartogramme*)
cartolínă *s. f.* carte poștală ilustrată. (< it. *cartolina*)
cartologíe *s. f.* studiul analitic și istoric al hărților. (< fr. *cartologie*)
cartomanțián, -ă *s. m. f.* ghicitor în cărți. (< fr. *cartomancien*)
cartomanție *s. f.* pretinsă artă de a ghici viitorul cu ajutorul cărților de joc. (< it. *cartomanzia*)
cartometríe *s. f.* ramură a cartografiei care studiază metodele și instrumentele de măsurare a suprafețelor. (< fr. *cartométrie*)
cartométru *s. n.* instrument folosit în cartometrie. (< germ. *Kartometer*)
cartón *s. n.* **1.** hârtie groasă și puțin flexibilă. **2.** tăviță de mucava; (*p. ext.*) conținutul ei. **3.** schiță, studiu pregătitor la un tablou. **4.** tub mic de hârtie groasă la capătul unor țigări, prin care se trage fumul. (< fr. *carton*)
cartoná *vb. tr* a lega (o carte, un caiet etc.) în coperte (de carton/1/). (< fr. *cartonner*)
cartonáj *s. n.* **1.** cartonare. **2.** atelier unde se fac obiecte de carton. **3.** obiect de carton. (< fr. *cartonnage*)
cartonajíst, -ă *s. m. f.* muncitor specialist în confecționarea de ambalaj din carton. (<tonaj + -ist)
cartonáș *s. n.* carton mic folosit pentru penalizare în sport. (< carton + -aș)
cartoniéră *s. f.* (*rar*) cartotecă. (< fr. *cartonnière*)
cartoreprodúcere *s. f.* ramură a cartografiei care studiază metodele și mijloacele de multiplicare a hărților și planurilor. (< carto- + reproducere)
cartotécă *s. f.* totalitatea fișelor de evidență la personalul sau materialele dintr-o întreprindere ori instituție. • cutie, dulap unde se păstrează fișe; cartonieră. (< fr. *cartothèque*, germ. *Kartothek*, rus. *kartoteka*)
cartulár *s. n.* culegere de titluri (scrieri) referitoare la drepturile unei mănăstiri sau biserici. (< fr. *cartulaire*, lat. *chartularium*)
cartúș *s. n.* **1.** tub metalic sau de carton care conține încărcătura de exploziv și proiectilul unei arme de foc. • piesă de hârtie care conține un exploziv. • filtru de hârtie împăturită într-un anumit mod (mai ales la carburatoare). **o** *~ filtrant* = dispozitiv pentru filtrarea aerului, care se atașează la o mască de gaze. **2.** loc rezervat comentariului, titlului sau altor date dintr-un desen, o hartă, un tablou; motiv ornamental, chenar care încadrează un text, un titlu, un cuvânt; textul însuși. **3.** ambalaj-tip cu mai multe pachete de țigări sau sticle de băutură. (< fr. *cartouche*)
cartușerie *s. f.* secție într-un arsenal unde se fabrică și se depozitează cartușele. (< fr. *cartoucherie*)

cartușiéră *s. f.* cutie de piele etc. la centură, în care se țin cartușe. • bandă de piele sau de pânză pe care se poartă cartușele de vânătoare. (< fr. *cartouchière*)

carúb *s. n.* fructul carubierului. (< it. *carrubo*)

carubiér *s. m.* arbore cu lemnul roșu și tare, care crește în regiunea alpină mediteraneană; roșcov. (< fr. *caroubier*)

carúncula *s. f.* **1.** formație anatomică mică, proeminentă; nodul. **2.** excrescență cărnoasă pe tegumentul seminței, colorată, bogată în materii oleaginoase, la diseminare prin intermediul insectelor. (< fr. *caroncule*, lat. *caruncula*)

carúră /-rură/ *s. f.* **1.** lărgime a umerilor și a spatelui cuiva. **2.** formă largă și pătrată a pântecelui, a corpului etc. **3.** personalitate puternică a cuiva. • (*fig.*) calibru. (< fr. *carrure*)

cárus *s. n.* (*med.*) starea cea mai gravă, ultimă a comei. (< fr. *carus*)

carusél *s. n.* **1.** instalație din mai mulți căluți de lemn, pe care încalecă copiii și care se învârtesc pe o pistă circulară; călușei. **2.** dispozitiv circular pentru manutențiune (1). **o** ~ *aerodinamic* = turn metalic pe un suport rotativ, pe care se poate monta un obiect profilat în vederea măsurării forțelor aerodinamice; *strung-*~ = strung cu axa de rotație verticală, la prelucrarea pieselor grele de înălțime mică. **3.** reprezentație a unui grup de călăreți care execută o serie de mișcări de dresaj. **3.** circulație intensă de vehicule în diverse sensuri. **5.** (*fig.*) succesiune rapidă de oameni, de lucruri. (< fr. *carrousel*)

caruselíst *s. m.* muncitor strungar specializat în munca la strungul-carusel. (< carusel + -ist)

cșarváka /cear-/ *s. n.* școală materialistă și ateistă indiană care afirmă că la temelia lumii se află patru principii: aerul, focul, apa și pământul și respinge temeiurile religiei vedice și brahmanice, propovăduind idealul etic al desfătării raționale. (< sanscr. *cș*arvaka)

cárving-ski *s. n.* schi mai scurt decât cel standard, care are capetele late ca o lopată, iar gheata de schi ușor înălțată, astfel schiorul putând lua curbe foarte strânse. (cf. engl. *carve*, a tăia)

casá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a anula, în urma unui recurs, o hotărâre judecătorească. **2.** (*rar*) a sparge. **3.** a scoate din uz și din inventar, a reforma (o mașină, un aparat etc.). **II.** *refl.* (despre vin) a-și pierde culoarea naturală în contact cu aerul. (< fr. *casser*)

casábil, -ă *adj.* **1.** casant. **2.** (despre o hotărâre judecătorească) care poate fi anulat în urma unui recurs. (< fr. *cassable*)

casándră *s. f.* personaj mitologic care face profeții sumbre; prezicătoare necrezută, ignorantă. (< Casandra n. pr.)

casánt, -ă *adj.* care se sparge, se sfărâmă; fragil; casabil (1). (< fr. *cassant*)

casátă *s. f.* înghețată cu fructe mai consistentă și dispusă în straturi. (< it. *cassata*, fr. *cassate*)

casáție *s. f.* (în unele state) organ judecătoresc suprem capabil a casa (1) o sentință pronunțată de organele judecătorești de grad inferior. (< fr. *cassation*)

casațiúne[1] *s. f.* compoziție pentru orchestră sau formație de cameră asemănătoare serenadei, care se deschide cu un marș, în aer liber. (< germ. *Kassation*, it. *cassazione*)

casațiúne[2] *s. f.* **1.** (*jur.*) anularea a unei hotărâri judecătorești în urma admiterii recursului. **2.** (*cont.*) totalizarea operațiilor privind scoaterea definitivă din uz și din inventar a unui mijloc fix. **3.** spargere. (< fr. *cassation*)

casáva *s. f.* plăcintă din făină de manioc. (< fr. *cassave*, sp. *cazaba*)

cásă[1] *s. f.* **1.** dulap, ladă de oțel în care se țin bani, bijuterii, hârtii de valoare etc. **2.** loc unde se achită costul cumpărăturilor într-un magazin. • ghișeu unde se fac încasările și plățile într-o întreprindere, instituție etc. • sumă de bani în casieria unei întreprinderi sau instituții. **o** *a face* ~*a* = a face bilanțul încasărilor și plăților dintr-o zi; *plus* (sau *minus*) *de* ~ = diferență rezultată în plus (în minus) după stabilirea încasărilor și plăților; *registru de* ~ = registru în care se trec sumele încasate și cele plătite. • ~ *de bagaje* = birou în incinta unei (auto)gări, unde se pot depune temporar, spre păstrare, bagajele călătorilor. **3.** (*astrol.; pl.*) zone ale cercului planetar cu semnificații precise, în care se înscriu ce sunt dictate de arcane (2). (< it. *cassa*, germ. *Kasse*)

cásă[2] *s. f.* boală a vinurilor, când acestea o capătă când ajung în contact cu aerul, producând tulbure și schimbarea culorii. (< fr. *casse*)

cascadă *vb. intr.* a cădea în cascadă. (< fr. *cascader*)

cascádă *s. f.* **1.** cădere naturală de apă de la o mare înălțime; cataractă (1). **2.** (*fig.*) suită de lucrări care se produc în sacade. **o** ~ *de râs* = râs sacadat și prelungit; ~ *de aplauze* = aplauze puternice. **3.** *montaj în* ~ = mod de legare a unor aparate, mașini sau circuite electrice astfel încât curentul de la intrare să fie egal cu cel de la ieșirea elementului anterior. • succesiune de uzine hidroelectrice pe un curs de apă regularizat. **4.** cădere liberă, pe sol, a unui acrobat sau cascador. • (*sport*) salt primejdios. (< fr. *cascade*)

cascadór, -oáre *s. m. f.* **1.** persoană special antrenată care se substituie unui actor de film, în scenele cu acțiune periculoasă. **2.** acrobat care execută serii de căzături și sărituri. **3.** (*fam.*) persoană cu o conduită ușuratică. (< fr. *cascadeur*)

cascadoriál, -ă *adj.* referitor la cascador(ie). (< cascador + -ial)

cascadoríe *s. f.* **1.** profesiunea de cascador. **2.** faptă temerară, de cascador; cascadorism. (< cascador + -ie)

cascadorísm *s. n.* cascadorie (2). (< cascador + -ism)

cáscă *s. f.* **1.** acoperământ de cap din metal ușor, dar rezistent, pe care îl poartă militarii în luptă, unii sportivi sau muncitorii, scafandrii și cosmonauții pentru protejarea capului. **o** ~*ăști albastre* = trupe ONU aflate în zone de conflict. • acoperământ de cap din cauciuc, la înotări pentru a nu-și uda părul. **2.** dispozitiv metalic în formă de căciulă, servind la uscatul părului. **3.** dispozitiv din unu sau două receptoare fixate pe urechi pentru ascultarea transmisiunilor radiofonice sau telefonice. (< fr. *casque*)

caschétă *s. f.* șapcă cu cozoroc și cu fundul rotund și larg. (< fr. *casquette*)

caserólă *s. f.* **1.** capsulă de porțelan cu coadă pentru topirea în laborator a substanțelor vâscoase și puțin volatile. **2.** vas de bucătărie cu coadă și fund plat. **3.** recipient din material plastic, pentru alimente. **4.** carenajul unei elice. (< fr. *casserole*)

casetát, -ă *adj.* (*arhit., constr.*) compartimentat în casete (4). (< casetă + -at)

casétă *s. f.* **1.** cutie (mică) în care se păstrează bani, obiecte prețioase etc. **2.** cutie pentru închiderea și protejarea unor dispozitive sau mecanisme, pentru păstrarea unor piese etc. • cutie etanșă de diferite forme în care se țin clișee, pelicule fotosensibile etc. **3.** cutie de material plastic conținând o bandă magnetică, într-un casetofon. **4.** fiecare dintre compartimentele adâncite, de formă regulată, care decorează un plafon sau intradosul unei bolți; caseton; cheson (5). **5.** text tipărit încadrat într-un chenar. **6.** ~ *tehnică* = notă a editurii sau a tipografiei asupra apariției unei publicații. **7.** partea metalică a unei proteze dentare. (< fr., engl. *cassette*, it. *cassetta*)

casetiéră *s. f.* mic dulap cu sertare. (< casetă + -ieră)

casetofón *s. n.* magnetofon cu casete (3). (< casetă + /magneto/*fon*)

casetón *s. n.* **1.** mobilă florentină din epoca Renașterii, având sertare ornate cu sculptură măruntă. **2.** casetă mare (4). (< it. *cassetone*)

casetotécă *s. f.* colecție de casete (3); locul de depozitare. (< fr. *cassettothèque*)

cash /cheș/ *s. n.* (*fam.*) bani gheață, în numerar. (< engl. *cash*)

cash flow /cheș flau/ *s. n.* (*fin.*) diferența dintre încasările și plățile curente ale unei întreprinderi. (< engl. *cash flow*)

casiér, -ă *s. m. f.* persoană care efectuează operații de casă(2) într-o întreprindere sau instituție. (<it. *cassiere*)

casieríe *s. f.* serviciu, birou unde se efectuează operații de casă (2). (< casier + -ie)

casieríță *s. f.* casieră. (< casier + -iță)

casing /chéisin/ *s. n.* tubaj exterior într-o sondă de petrol. (< engl., fr. *casing*)

casiopéiu *s. n.* lutețiu. (< fr. *casiopéium*)

casiterít *s. n.* bioxid natural de staniu. (< fr. *cassitérite*)

cásiu *s. n.* rigolă pavată, largă și evazată, care traversează un drum în punctele cele mai joase ale traseului. (< fr. *cassis*)

CASMO- *elem.* „deschidere, fisură". (< fr. *chasmo-*, cf. gr. *khasma*)
casmofil, -ă *adj.* (despre plante) care creşte în crăpăturile stâncilor. (< fr. *chasmophile*)
casmofíte *s. f. pl.* plante casmofile. (< fr. *chasmophytes*)
casmogám, -ă *adj.* care prezintă casmogamie. (< fr. *casmogame*)
casmogamíe *s. f.* polenizare care are loc după deschiderea florilor. (< fr. *chasmogamie*)
casolétă *s. f.* **1.** vas în care se ard parfumuri, mirodenii. • cutie de metal în care se sterilizează feşi, vată, instrumente medicale. **2.** ornament în formă de vas din care ies flăcări, la arcuri de triumf, altare etc. (< fr. *cassolette*)
cassapánca *s. f.* mobilă italiană din timpul Renaşterii, dintr-un caseton cu rezemătoare şi spătar. (< it. *cassapanca*)
cássedeck *s. n.* casetofon fără amplificator de putere. (< engl. *cassedeck*)
cassóne *s. n.* mobilă de forma unei lăzi, cu sculpturi în lemn sau picturi, pentru păstrarea veşmintelor. (< it. *cassone*)
cast, -ă *adj.* pur, neprihănit, neîntinat; nepătat, virtuos. (< it. *casto*, lat. *castus*)
castaniétă *s. f. (pl.)* instrument muzical de percuţie pentru acompanierea dansului şi a muzicii, din două plăcuţe de lemn, care se prind de degete şi, prin lovire, produc un sunet sec. (< fr. *castagnette*, sp. *castañeta*)
castanozióm /-ziom/ *s. n.* pământ brun deschis sau castaniu, caracteristic solurilor de stepă uscată. (< rus. *kastanosëm*)
cástă *s. f.* **1.** (la hinduşi, egipteni şi la alte popoare orientale) categorie socială închisă, strict delimitată prin originea comună, ocupaţii, privilegii, cult religios etc. • (*p. ext.*) grup social închis care îşi apără cu strictеţe privilegiile; clan, clică. **2.** ansamblu de indivizi în cadrul familiilor de insecte sociale (albine, furnici, termite) care îndeplinesc aceleaşi funcţii. (< fr. *caste*, port. *casta*)
castél[1] *s. n.* **1.** construcţie fortificată, medievală, cu turnuri, înconjurată cu ziduri mari şi şanţuri, servind ca reşedinţă seniorilor feudali. **o** *~e în Spania* = visuri irealizabile, planuri fantastice; himere; *~ de apă* = re-zervor, construcţie înaltă, destinată acumulării apei potabile sau industriale şi distribuirii ei. **2.** fiecare dintre construcţiile metalice sau de lemn deasupra punţii superioare a unei nave. (< lat. *castellum*, it. *castello*)
castél[2] *s. m.* varietate de struguri cu bobul alb, rotund şi dulce. (< fr. *castel*)
castelán, -ă *s. m. f.* **1.** proprietar, stăpân al unui castel. **2.** locuitor sau administrator al unui castel. (< lat. *castellanus*, it. *castellano*)
castilián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Castilia (Spania). • (*s. f.*) limbă romanică vorbită în Castilia. (< it. *castigliano*, fr. *castillan*)
cásting *s. n.* **1.** concurs sportiv în care participanţii au dreptul la un număr de aruncări la ţintă cu lanseta. **2.** selectare a actorilor pentru un film, spectacol, emisiuni televizate. (< engl. *casting*)
castitáte *s. f.* însuşirea de a fi cast; neprihănire; feciorie. (< lat. *castitas*, it. *castità*)
castón *s. n.* (în bijuterie) alveolă a unui inel în care este încastrată o piatră preţioasă. (< it. *castone*)
cástor I. *s. m.* mamifer rozător semiacvatic care îşi face cuiburi pe marginea râurilor; biber. **II.** *s. n.* blana pre- lucrată a acestui animal. • postav din păr de castor (I). (< fr., lat. *castor*)
castoréum *s. n.* secreţie odorantă a castorului, folosit în farmacie şi cosmetică. (< fr. *castoréum*, lat. *castoreum*)
castrá *vb. tr.* **1.** a extirpa sau a steriliza organele sexuale. **2.** (*fig.*) a mutila, a ciopârţi (o operă). (< fr. *castrer*, lat. *castrare*)
castráre *s. f.* acţiunea de a castra; castraţie. • îndepărtare a staminelor dintr-o floare hermafrodită sau a inflorescenţelor masculine ale plantelor unisexuate monoice. • (*med.*) extirpare în tratamentul paliativ, în scop antalgic, în anumite forme de neoplasm. (< castra)
castráţie *s. f.* (*rar*) castrare. (< fr. *castration*, lat. *castratio*)
castrísm *s. n.* mişcare revoluţionară care se inspiră din ideile lui Fidel Castro. (< fr. *castrisme*)
castríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al castrismului. (< fr. *castriste*)
cástru *s. n.* lagăr, tabără fortificată a unei unităţi din armata romană. (< lat. *castrum*)
casuál *s. n.* sacou (tricotat) cu mâneci 3/4, încheiat cu nasturi; fustă clasică. (< engl. *casual*)
casuarína *s. f.* gen de arbori din Australia şi Indomalaysia, cu ramuri în formă de nuiele şi cu lemn foarte tare. (< fr., lat. *casuarina*)
casúlă *s. f.* veşmânt cu aspect de pelerină fără mâneci şi cu o singură deschizătură pentru cap, la preoţii catolici. (< germ. *Casula*, lat. *casula*)
casulétă *s. f.* iahnie de fasole boabe cu afumături. (< fr. *cassoulet*)
casúră *s. f. (tehn.)* spărtură, ruptură, fisură; loc pe suprafaţa unui obiect unde acesta este spart; fractură (2). (< fr. *cassure*)
cásus bélli *s. n. inv.* **1.** orice acţiune politică sau militară care poate duce la declanşarea unui război. **2.** pretext prin care se justifică un conflict. (< lat. *casus belli*, caz de război)
caşá *s. f.* stofă din lână cu tuşeu moale, vopsită în culori deschise. (< germ. *Kascha*)
caşalót *s. m.* cetaceu din ţările calde, asemănător cu balena, cu un cap foarte mare şi dinţi pe falca inferioară. (< fr. *cachalot*)
caşáre *s. f.* **1.** aplicare pe ţesătura unei pelicule care imită pielea, conferind ţesăturii un tuşeu moale. **2.** caşerare. (după fr. cacher)
caşéctic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de caşexie. (< fr. *cachectique*)
caşerá *vb. tr.* a lipi pe un carton o hârtie de calitate superioară, o coală de celuloid etc. pentru a-i da un aspect mai frumos. (după fr. *cacher*)
caşét *s. n.* **1.** carnet în care se înseamnă fiecare lecţie pe care o ţine un profesor. • plată făcută după numărul de lecţii predate. **2.** (*filat.*) plic ştampilat din prima zi a emisiunii timbrelor. (< fr. *cachet*)
caşétă *s. f.* capsulă mică dintr-o foiţă de amidon, în care se închid prafurile medicamentoase (cu gust neplăcut); bulină[2] (1). (< fr. *cachet*)
caşéu *s. n.* ecran opac în faţa obiectivului unui aparat de filmat, la filmări combinate, pentru a acoperi o parte din cadru; mască (8). (< fr. *cachet*)
caşexíe *s. f.* sindrom prin slăbirea progresivă a întregului organism şi printr-o insuficienţă funcţională a unor organe. (< fr. *cachexie*)
caşmír *s. n.* **1.** rasă de capre, din Caşmir şi Tibet, fără coame, cu păr moale şi mătăsos. **2.** ţesătură fină, care se făcea la început din părul acestei capre. (< fr. *cachemire*)
CATA- *pref.* „în jos", „spre interior". (< fr. *cata-*, cf. gr. *kata*)
catabátic, -ă *adj.* (despre vânturi) care posedă o componentă verticală descendentă. (< fr. *katabatique*)
catabióză *s. f.* degenerare a celulelor ca urmare a maturării şi îmbătrânirii. (<*catabiosis*)
catabólic, -ă *adj.* referitor la catabolism. (< fr. *catabolique*)
catabolísm *s. n.* dezasimilaţie (2). (< fr. *catabolisme*)
catabolít *s. n.* produs al catabolismului. (< engl. *catabolite*)
cataclástic, -ă *adj.* referitor la cataclază. (< fr. *cataclastique*)
cataclázá *s. f.* zdrobirea şi deformarea mineralelor unei roci datorită presiunii şi dislocărilor din scoarţa Pământului. (< germ. *Kataclase*)
cataclinál, -ă *adj.* (despre o pantă de teren, o falie) înclinat în sensul straturilor. (< engl. *cataclinal*)
cataclísm *s. n.* **1.** schimbare violentă, bruscă în natură sub influenţa unor fenomene interne şi de scurtă durată (cutremure, erupţii vulcanice etc.). **2.** (*fig.*) răsturnare bruscă, distrugătoare, în viaţa socială; calamitate, dezastru. (< fr. *cataclysme*, gr. *kataklysmos*)
cataclísmic, -ă *adj.* cu caracter de cataclism. (< fr. *cataclismique*)
catacombár *s. m.* **1.** cel care locuieşte sau foloseşte catacombele. **2.** cel care trăieşte în canalele subterane ale marilor oraşe. (< catacombă + -ar)
catacómbă *s. f.* galerie subterană care servea primilor creştini ca loc de refugiu, de cult şi de înmormântare; (*p. ext.*) galerie subterană (lungă şi îngustă). (< fr. *catacombe*, it. *catacomba*)

catacústică *s. f.* parte a acusticii care are ca obiect studiul ecourilor. (< fr. *catacoustique*)
catadióptric, -ă *adj.* (despre un sistem optic) care presupune refracție și reflexie în același timp. (< fr. *catadioptrique*)
catadióptru *s. n.* sistem optic care răsfrânge razele luminoase în direcția lor de incidență. (< fr. *catadioptre*)
catadróm, -ă *adj.* **1.** (*bot.*) orientat în jos și spre exterior. **2.** (despre pești) care trăiește în apele dulci, dar coboară în mare pentru reproducere. (< fr. *catadrome*)
catafálc *s. n.* postament pe care se așază sicriul unui mort până la înmormântare. (< fr. *catafalque*, germ. *Katafalk*)
catafazíe *s. f.* tulburare a vorbirii, repetarea mecanică a acelorași fraze sau cuvinte. (< fr. *cataphasie*)
catafilaxíe *s. f.* deplasare a leucocitelor și a anticorpilor la locul unei infecții. (< fr. *cataphylaxie*)
catafílă *s. f.* frunză redusă, de forma unor solzi, în tulpinile subpământene sau la exteriorul mugurilor. (< fr. *cataphylle*)
catoforétic, -ă *adj.* referitor la cataforeză. (< fr. *cataphorétique*)
cataforéză *s. f.* **1.** electroforeză catodică. **2.** introducerea în organism a unor substanțe medicamentoase cu ionizări prin curent continuu; dielectroliză. (< fr. *cataphorèse*)
catafráct I. *s. n.* platoșă grea, din diferite materiale, pentru om și pentru cai. **II.** *s. m.* oșteni ai cavaleriei grele înzăuați, împreună cu caii lor, în astfel de platoșă. (< fr. *cataphracte*)
catafrónt *s. n.* front[1] (5) deasupra căruia aerul se deplasează descendent, ce antrenează ascensiunea aerului rece. (< fr. *katafront*)
catagelofobíe *s. f.* teamă patologică de a fi ridicol, de a se face de râs. (< engl. *catagelophobia*)
catagenéză *s. f.* (*biol.*) involuție a unei specii prin simplificare sau dispariția unor organe sau funcții. (< fr. *catagenèse*)
catagrád *s. n.* grad de eficacitate termică măsurat cu catatermometrul. (< cata- + grad)
catahréză *s. f.* figură de stil prin atribuirea înțelesului unui cuvânt altui cuvânt cu sens apropiat. (< fr. *catachrèse*, lat. *catachresis*, gr. *katachresis*, abuz)
catalán, -ă I. *s. m. pl.* popor constituit ca națiune în Catalonia (Spania). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. f.*) limbă romanică vorbită în Catalonia și în principatul Andorra. (< fr. *catalan*)
catalázã *s. f.* enzimă care catalizează descompunerea peroxidului de hidrogen în apă și oxigen. (< fr. *catalase*)
cataléctic *adj.* (despre versuri antice) terminat printr-un picior incomplet. (< fr. *catalectique*)
catalepsíe *s. f.* stare patologică manifestată prin suprimarea sensibilității și a motricității. (< fr. *catalepsie*, lat. *catalepsis*, gr. *katalepsis*)
cataléptic, -ă *adj., s. m. f.* (lovit) de catalepsie. (< fr. *cataleptique*, lat. *catalepticus*)
cataleptifórm, -ă *adj.* care prezintă simptomele catalepsiei. (< fr. *cataleptiforme*)
catalexíe *s. f.* tulburare a cititului, constând în tendința de repetare a cuvintelor și propozițiilor. (< germ. *Kata-lexis*)
catalític, -ă *adj.* produs prin cataliză. (< fr. *catalytique*)
cataliză *vb. tr.* **1.** a produce o cataliză. **2.** (*fig.;* despre un fenomen, o persoană) a provoca o reacție prin simpla prezență sau prin intervenția sa. (< fr. *catalyser*)
catalizatór/catalizór *s. m.* **1.** substanță care activează o reacție chimică fără ca ea însăși să sufere modificări. **2.** (*fig.*) persoană capabilă să declanșeze la cei din jur reacții consonante cu ale sale. (după fr. *catalyseur*)
catalíză *s. f.* accelerare sau întârziere a unei reacții chimice sub influența unor catalizatori. (< fr. *catalyse*)
catalizór *s. m.* v. catalizator.
catalóg *s. n.* caiet, listă, registru care conține o înșirare metodică de nume de persoane, titluri de lucrări, obiecte etc. • document școlar de evidență curentă a notelor și frecvenței elevilor. • broșură de reclamă, listă (ilustrată) a mărfurilor, a obiectelor destinate vânzării. (< fr. *catalogue*, lat. *catalogus*)
catalogá *vb. tr.* **1.** a înregistra într-un catalog (cărți, tablouri etc.) **2.** (*fig.; depr.*) a considera (pe cineva) drept..., a eticheta. (< fr. *cataloguer*)
catalográfic, -ă adj. referitor la catalografie. (< fr. *catalographique*)
catalografíe *s. f.* ramură a biblioteconomiei care studiază principiile și metodele întocmirii cataloagelor de bi-bliotecă, de muzeu. (< fr. *catalographie*)
catálpă *s. f.* arbore ornamental cu frunze foarte mari și flori dispuse în ciorchini, originar din America de Nord. (< fr., engl. *catalpa*)
catamarán *s. n.* **1.** ambarcațiune cu vele compusă din două coci paralele legate printr-o punte comună. **2.** dispunere în forma flotoarelor hidroavioanelor. (< fr., engl. *catamaran*)
catameniál, -ă *adj.* care se produce în timpul sau imediat înaintea menstruației; menstrual. (< fr. *cataménial*)
cataméniu *s. n.* perioada menstruației. (< lat. *catame-nium*)
catamnéză *s. f.* studiul evoluției unei boli după datele obținute de la bolnav, după ieșirea din spital. (< fr. *catamnèse*)
catamorfísm *s. n.* totalitatea proceselor care se produc în partea superioară a scoarței terestre. (< engl. *catamorphism*)
cataplásmă *s. f.* pastă caldă (din mușt ar) care se aplică pe o parte bolnavă a corpului; (*p. ext.*) cârpă, bandaj etc. pe care se întinde această pastă. (< fr. *cataplasme*, lat. *cataplasma*)
cataplazíe *s. f.* metaplazie regresivă. (< fr. *cataplasie*)
catapléctic, -ă *adj.* referitor la cataplexie. (< fr. *cataplextique*)
cataplexíe *s. f.* încetare bruscă și de scurtă durată a oricărei mișcări datorită unei emoții puternice; stupoare. (< fr. *cataplexie*)
catapultá I. *vb.* **1.** *tr.* a lansa (un avion, un planor) cu o catapultă (2). **2.** (*fam.*) a trimite brusc la o oarecare distanță și cu forța. **II.** *refl.* (despre piloți) a se arunca cu parașuta, în caz de forță majoră; a proiecta. (< fr. *catapulter*)
catapultábil, -ă *adj.* (despre avioane) care poate fi catapulta. (< catapulta + -bil)
catapúltă *s. f.* **1.** mașină de război antică pentru aruncarea la distanță a pietrelor. **2.** dispozitiv pentru lansarea avioanelor sau a planoarelor. • dispozitiv pentru aruncarea din avion a pilotului în vederea parașutării în caz de pericol. (< fr. *catapulte*, lat. *catapulta*)
catár[1] *s. n.* inflamație a mucoasei unui organ (mucoasa nazală), însoțită de secreție. (< fr. *catarrhe*, lat. *catarrhus*, gr. *katarrhos*)
catár[2]**, -ă I.** *s. m. pl.* adepți ai unei secte maniheiste din Evul Mediu (în sud-vestul Franței), care respingea sfintele taine ale bisericii și nega purgatoriul și posibilitatea mântuirii. **II.** *adj.* referitor la catari, al catarilor. (< fr. *cathare*, gr. *katharos*)
cataractát, -ă *adj.* (*med.*; despre cristalin) cu cataractă (2). (< cataractă + -at)
cataráctă *s. f.* **1.** cascadă (1). **2.** opacificarea cristalinului, care produce o cecitate parțială sau completă; albeață. (< fr. *cataracte*, lat. *cataracta*)
catarál, -ă *adj.* referitor la catar[1]. (< fr. *catarrhal*)
catariniéni *s. m. pl.* grup de maimuțe superioare cu septul nazal mult îngustat, nările apropiate și coada scurtă, neprehensilă. (< fr. *catarhiniens*)
catarísm *s. n.* doctrina catarilor[2] (II). (< fr. *catharisme*)
catarós, -oásă *adj., s. m. f.* (bolnav) de catar[1]. (< fr. *catarrheus*)
cataseísm *s. n.* undă seismică dirijată din exteriorul unei regiuni spre interior, pe epicentru. (< cata- + seism)
catastáză *s. f.* **1.** (în tragedia antică) punctul culminant înaintea catastrofei. **2.** (*lingv.*) impostație. (< fr. *catastase*)
catastrofá *vb. tr.* a consterna, a descuraja. • a produce cuiva o catastrofă. (< fr. *catastropher*)
catastrofál, -ă *adj.* care dă naștere unei catastrofe; dezastruos, groaznic; catastrofic. (< germ. *katastrophal*)
catastrófă *s. f.* **1.** momentul rezolvării conflictului unei tragedii clasice grecești; deznodământ. **2.** eveniment tragic, nenorocire mare, dezastru, calamitate. (< fr. *catastrophe*, lat. *catastropha*, gr. *katastrophe*)
catastrófic, -ă *adj.* catastrofal. (< fr. *catastrophique*)
catastrofism *s. n.* **1.** teorie care atribuie cataclismelor toate schimbările geologice și biologice survenite pe suprafața terestră. **2.** termen pentru denumirea literaturii de science-fiction, invadată de extratereștri. (< fr. *catastrophisme*)

catastrofíst, -ă *adj.* referitor la catastrofism. (< engl. *catastrophist*)
catatermál, -ă *adj.* (despre asociaţii de minerale) care se depune la temperaturi de peste 30şC. (< germ. *katathermal*)
catatermográf *s. n.* catatermometru înregistrator. (< fr. *catathermographe*)
catatermométru *s. n.* termometru medical pentru determinarea cantităţii de căldură pierdută de corpul omenesc datorită curenţilor de aer şi transpiraţiei. (< fr. *catathermomètre*)
catatimíe *s. f.* tulburare a afectivităţii prin îngustarea sferei de interese şi intensificarea trăirii. (< fr. *catathymie*)
catatónic, -ă *adj.* referitor la catatonie. (< fr. *catatonique*)
catatoníe *s. f.* sindrom psihomotor al schizofreniei prin pierderea iniţiativei de mişcare, conduită stereotipă şi stupoare mintală. (< fr. *catatonie*)
catavaloáre *s. f.* cantitate de căldură în milicalorii pe care o pierde 1 cm^2 din suprafaţa rezervorului unei maşini în timp de o secundă. (<valoare)
catazónă *s. f.* zona cea mai adâncă (cu şisturi cristaline) de transformare metamorfică a Pământului. (< fr. *catazone*)
catch/cateh-can /checi, checichén/ *s. n.* **1.** luptă sportivă în care concurenţii pot prinde orice parte a corpului adversarului. **2.** cântec liric englez pentru două, trei sau mai multe voci, în stil polifonic, destinat a fi interpretat numai de bărbaţi. (< fr., engl. *catch*)
catcher /chécer/ *s. m.* sportiv care practică catchul. (< fr. *catcheur*)
catechínă *s. f.* principiu activ, substanţă din compoziţia ceaiului verde, cu proprietăţi antivirale şi oxidante. (< fr. *antéchine*)
catecolamíne *s. f. pl.* compuşi aromatici aminaţi de tipul adrenalinei. (< fr. *catécholamines*)
catedrál, -ă *adj.* care aparţine scaunului episcopal al unei dieceze. (< fr. *cathédral*, lat. *cathedralis*)
catedrálă *s. f.* biserică (mare) în care oficiază serviciul religios un (arhi)episcop. (< fr. *cathédrale*)
catedrátic, -ă I. *adj.* profesoral, de catedră. **II.** *s. m. f.* titularul unei catedre universitare. (< it. *cattedratico*)
catédră *s. f.* **1.** masă specială, ridicată de obicei pe o estradă, de unde profesorul explică lecţia. • tron arhieresc instalat în biserica principală a unei eparhii. **2.** post în învăţământ, funcţie de profesor. • unitate de bază în învăţământul superior, în cadrul căreia se desfăşoară activitatea didactică, metodică şi de cercetare ştiinţifică. (< it. *cattedra*, lat. *cathedra*)
categoremátic, -ă *adj. (log.;* despre cuvinte, simboluri) care are semnificaţie independentă, prin el însuşi. (< fr. *categorématique*)
categorémă *s. f. (log.;* la Aristotel) noţiune universală care serveşte la stabilirea unor relaţii între lucruri. (< fr. *catégorème*)
categoriál, -ă *adj.* referitor la categorii. (< fr. *catégoriel*)
categóric, -ă *adj.* (şi *adv.*) precis, hotărât; necondiţionat. • (*log.;* despre judecăţi) în care legătura dintre subiect şi predicat este necondiţionată şi sigură. (< fr. *catégorique*)
categorie *s. f.* **1.** noţiune fundamentală care exprimă proprietăţile şi relaţiile esenţiale şi generale ale obiectelor şi fenomenelor realităţii. **2.** grup de fiinţe, obiecte, fenomene de acelaşi fel, sau asemănătoare între ele. **o** ~ *socială* = grup social care reuneşte parţial trăsăturile unei clase sociale. • grupă în cadrul unei ramuri sportive, stabilită, în raport cu greutatea corporală a concurenţilor, după performanţele realizate sau după vârstă. (< fr. *catégorie*, lat. *categoria*, gr. *kategoria*)
categorizá *vb. tr.* a clasifica în mai multe categorii. (< fr. *catégoriser*)
catehét *s. m.* cel supus catehezei. (< fr. *catéchète*)
catehétic, -ă *adj. metodă ~ă* = formă a metodei conversaţiei, constând din întrebări pentru ca elevii să reproducă cunoştinţele însuşite înainte. (< fr. *catéchétique*)
catehéză *s. f.* instruire religioasă prin întrebări şi răspunsuri. (< fr. *catéchèse*)
catehísm *s. n.* **1.** expunere succintă a principiilor unor doctrine religioase sub formă de întrebări şi răspunsuri; (*p. ext.*) carte cuprinzând o asemenea expunere. **2.** lucrare care expune esenţa unei doctrine, a unei concepţii; credo. (< fr. *catéchisme*, lat. *catechismus*, gr. *katekhismos*)
catehizá *vb. tr.* **1.** a învăţa pe cineva dogmele religiei creştine. **2.** (*fig.*) a convinge, a îndoctrina. (< fr. *catéchiser*)
catehúmen, -ă *s. m. f.* adult care primeşte învăţătura religioasă în vederea botezului. (< fr. *catéchumène*)
catenár, -ă *adj.* dispus în lanţ, în serii. **o** *suspensie ~ă* (şi *s. f.*) = sistem de suspensie a unei reţele electrice aeriene de cale ferată din fire verticale sau înclinate, suspendate de unul sau mai multe cabluri de oţel. (< fr. *caténaire*, lat. *catenarius*)
caténă *s. f.* **1.** lanţ de încreţituri ale scoarţei terestre, formate cam în aceeaşi perioadă de timp; sistem muntos. **2.** lanţ de atomi uniţi între ei prin valenţe simple sau multiple. (< lat. *catena*)
catepsínă *s. f.* enzimă celulară care catalizează degradarea proteinelor. (< engl. *cathepsin*)
caterétic, -ă *adj., s. n.* caustic slab. (< fr. *cathérétique*)
cateréză *s. f.* **1.** stare de slăbiciune, de prostraţie, produsă de un medicament. **2.** afecţiune caustică uşoară. (< fr. *cathérèse*)
catering /che-/ *s. n.* serviciu de asigurare a mâncării la bordul unui avion. (< engl. *catering*)
caterpilár *s. n.* tractor pe şenile, puternic, pentru lucrări rutiere. (< engl. *caterpiliar*)
catétă *s. f.* fiecare dintre laturile unghiului drept al unui triunghi dreptunghic. (< fr. *cathète*, gr. *kathetos*, vertical)
catetér *s. n.* instrument de sondaj al canalelor organice, dintr-un tub fin din material flexibil. (< fr. *cathéter*, lat. *catheter*, gr. *katheter*)
cateterísm *s. n.* introducere a unui cateter pe un canal în scop terapeutic sau de explorare. (< fr. *cathétérisme*)
cateterizá *vb. tr.* a explora un canal organic cu cateterul. (< fr. *cathétériser*)
catetométru *s. n.* instrument pentru determinarea exactă a diferenţelor de înălţime dintre două niveluri. (< fr. *cathétomètre*)
cátgut *s. n.* fir din intestinul unor animale, pentru cusături în chirurgie. (< fr., engl. *catgut*)
cathársis *s. n.* **1.** concept estetic, la Aristotel, pentru a defini efectul „purificator" al artei, în special al tragediei, rolul acesteia de a-l elibera pe om de pasiuni (josnice), prin trăirea unui sentiment de maximă tensiune. **2.** (*psihan.*) efect terapeutic prin descărcarea unei trăiri refulate. (< fr. *catharsis*, gr. *katharsis*)
cathártic, -ă I. *adj.* purificator. **II.** *adj., s. n.* (medicament) care provoacă purgaţie; laxativ. (< fr. *cathartique*)
catifelá *vb. tr.* a da înfăţişarea şi fineţea catifelei. (< catifelat)
catifelát, -ă *adj.* cu înfăţişarea şi fineţea catifelei; catifelin. • (*fig.;* despre sunete, voce) plăcut, cald, mângâietor. (după fr. *velouté*)
catifelín, -ă *adj.* catifelat. (< catifel/at/ + *-in*)
catilináră *s. f.* **1.** fiecare din cele patru discursuri ale lui Cicero împotriva lui Catilina. **2.** (*fig.*) apostrofă vehementă la adresa cuiva. (< fr. *catilinaire*)
cation *s. m.* ion pozitiv. (< fr. *cation*)
cationíc, -ă *adj.* referitor la cationi. (< fr. *cationique*)
cationít *s. m.* substanţă schimbătoare de cationi, pentru tratarea apei împotriva dedurizării, deferizării etc. (< engl. *cationite*)
cationizá *vb. tr.* a supune apa procedeului de cationizare. (< cation + -iza)
cationizáre *s. f.* procedeu de tratare chimică a apei cu masele filtrate cationice. (< cationiza)
cáto *s. m.* (*fam.*) om de o virtute severă. (< it. *catone*)
catoblépas *s. m.* **1.** animal fabulos a cărui privire omora pe cei asupra cărora era aţintită. **2.** antilopă de la izvoarele Nilului care priveşte veşnic în jos. **3.** specie de peşte veninos. (< fr. *catoblépas*, lat. *catoblepas*)
catód *s. m.* electrod negativ. (< fr. *cathode*)
catódic, -ă *adj.* de la catod, referitor la catod. **o** *lampă ~ă* = lampă care emite electroni; *raze ~ce* = fascicul de electroni emişi de catod într-un tub de descărcare la presiune foarte joasă. (< fr. *cathodique*)

catodoluminescénță/catodoluminiscénță *s. f.* luminescență care se produce prin bombardarea unei substanțe cu electroni. (< catod + luminescență)

catogenéză *s. f.* formare a rocilor sedimentare, ale căror particule s-au deplasat, în faza de depunere, sub acțiunea gravitației. (< fr. *catogenèse*)

católic, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al catolicismului. (< fr. *catholique*, lat. *catholicus*, gr. *katholikos*, univeral)

catolicísm *s. n.* confesiune creștină care recunoaște primatul și infailibilitatea papei de la Roma, iar în materie de credință, purcederea Sfântului Duh și de la Dumnezeu-fiul (filioque), existența purgatoriului etc. (< fr. *catholicisme*)

catolicitáte *s. f.* caracter catolic, universal. • totalitatea credincioșilor catolici. (< fr. *catholicité*)

catolicizá *vb. tr., refl.* a (se) converti la catolicism. (< fr. *catholiciser*)

catolicizánt, -ă *adj.* care tinde să catolicizeze. (< fr. *catholicisant*)

catométru *s. n.* aparat pentru măsurarea tensiunii catodice la tuburile electronice. (< fr. *catommètre*)

catonián, -ă *adj.* catonic. **o** *regulă ~ă* = principiu de drept potrivit căruia validitatea unui legat este condiționată de supoziția că testatorul a murit imediat după facerea testamentului. (< fr. *catonien*, lat. *catonianus*)

catónic, -ă *adj.* aspru, sever; catonian. (< it. *catonico*)

CATOPTR(O)- *elem.* „oglindă". (< fr. *catoptr/o/-*, cf. gr. *katoptron*)

catóptric, -ă I. *adj.* referitor la catoptrică. **II.** *s. f.* capitol al opticii care studiază fenomenele de reflexie a luminii. (< fr. *catoptrique*)

catoptrofobie *s. f.* teamă patologică de oglinzi. (< fr. *catoptrophobie*)

catoptromanție *s. f.* divinație cu ajutorul oglinzilor. (< fr. *catoptromancie*)

catoscóp *s. n.* tub de raze catodice în receptoarele de televiziune. (< fr. *cathoscope*)

catrén *s. n.* strofă (poezie) de patru versuri; tetrastih. (< fr. *quatrain*)

catwalk /chetvelc/ *s. n.* auto[1] foarte încet. (<ngl. *cat walk*)

caucazián, -ă I. *s. m. pl.* popoare de rasă europoidă și mongoloidă care locuiesc în Caucaz. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din aceste popoare. • (*s. f.*) limbă indo-europeană și altaică vorbită de populațiile din munții Caucaz. (< fr. *caucasien*)

cauciúc *s. n.* **1.** material plastic și rezistent, sintetic sau din latexul unor arbori tropicali, folosit pentru anvelope, tuburi etc. **2.** anvelopă (umplută cu aer) care îmbracă roțile automobilelor, bicicletelor etc. (< fr. *caoutchouc*)

cauciucá *vb. tr.* a acoperi cu un strat de cauciuc. (după fr. *caoutchouter*)

cauciuchiér *s. m.* muncitor care execută lucrări de cauciucare. (< cauciuc + -ier)

CAUD- *elem.* „coadă". (< fr. *caud-*, cf. lat. *cauda*)

cáuda *s. f.* **1.** (*anat.*) partea subțiată posterioară ori terminală a unui organism sau organ. **2.** (*muz.*) coda. (< lat. *cauda*)

caudál, -ă *adj.* (*zool.*) de (la) coadă. (< fr. *caudal*, it. *caudale*)

caudát, -ă *adj.* **I.** prevăzut cu coadă. **II.** *s. n. pl.* ordin de batracieni cu corpul alungit, prevăzut cu coadă: salamandra, tritonul etc.; urodele. (< it. *caudato*, fr. *caudé/s/*)

caudifér, -ă *adj.* care poartă coadă. (< fr. *caudifère*)

caudillísm *s. n.* conducere tiranică exercitată de dictatori în unele țări de limbă spaniolă. (< caudillo + *-ism*)

caudíllo /-di-lio/ *s. m.* **1.** păzitor, conducător al unei turme (în America Latină). **2.** titlu al unor dictatori fasciști din țările de limbă spaniolă. (< sp. *caudillo*)

caudíne *adj. pl. a trece sub furcile ~* = a impune condiții umilitoare (după o înfrângere totală); (*p. ext.*) a supune unei critici severe. (< lat. */fauces/ Caudinae*)

CAUL(I)-/CAULO-, -caúl *elem.* „tulpină". (< fr. *caul/i/-, caulo-, -caule*, cf. lat. *caulis*, gr. *kaulos*, tijă)

caulescént, -ă *adj.* (despre plante) cu tulpină ca o tijă aeriană. (< fr. *caulescent*)

caulicul *s. n.* tulpiniță a embrionului, pe care sunt inserate cotiledoanele. (< fr. *coulicule*)

cauliflór, -ă *adj.* **1.** care prezintă cauliflorie. **2.** care înflorește înainte de a înfrunzi. (< fr. *cauliflore*)

cauliflorie *s. f.* proprietate a unor plante lemnoase tropicale de a produce flori direct pe tulpină sau pe ramuri. (< fr. *cauliflorie*)

caulifórm, -ă *adj.* în formă de tulpină. (< fr. *cauliforme*)

caulís *s. n.* tulpina plantelor. (< lat. *caulis*)

CAULO- v. caul(i)-.

caulocárp, -ă *adj.* (despre plante) la care fructul se formează direct pe tulpină. (< caulo- + -carp[2])

caulogenéză *s. f.* proces de formare a tulpinii. (< fr. *caulogenèse*)

caulotaxíe *s. f.* mod de așezare a ramurilor pe tulpină. (după fr. *caulotaxis*)

cáuper *s. n.* instalație pentru preîncălzirea aerului la furnale cu ajutorul gazelor de ardere. (< engl. *cowper*)

CAUST(O)-, -caúst *elem.* „care arde, combustibil", „arsură". (< fr. *caust/o/-, -causte*, cf. gr. *kaustos*)

caústic, -ă I. *adj.* **1.** (despre substanțe) care distruge țesuturile animale și vegetale. **2.** (*fig.*) mușcător, ironic, răutăcios, satiric. **II.** *s. f.* pată luminoasă obținută într-un sistem optic. (< fr. *caustique*, lat. *causticus*, gr. *kaustikos*)

causticitáte *s. f.* **1.** proprietate a unor substanțe de a fi caustice. **2.** (*fig.*) tendința, faptul de a fi caustic. (< fr. *causticité*)

causticizá *vb. tr.* **1.** a caustifica. **2.** (*fig.*) a da un caracter ironic, incisiv. (< caustic + *-iza*)

caustificá *vb. tr.* a transforma o soluție apoasă de carbonați alcalini în alcalii caustice; a causticiza (1). (după fr. *caustification*)

caustobiolít *s. n.* rocă organogenă care are proprietatea de a arde. (< germ. *Kaustobiolith*)

cautér *s. n.* instrument chirurgical pentru cauterizări. • agent chimic folosit pentru cauterizare. (< fr. *cautère*, lat. *cauterium*, gr. *kauterion*)

cauterizá *vb. tr.* a arde cu cauterul sau cu o substanță caustică (o rană, un țesut). (< fr. *cautériser*)

cauționá *vb. tr.* **1.** a depune cauțiune. **2.** (*fig.*) a acorda sprijin, protecție. (< fr. *cautionner*)

cauțiúne *s. f.* sumă de bani sau obiecte prin care cineva garantează îndeplinirea unei obligații; garanție. • sumă de bani depusă pentru lăsarea în libertate a unui infractor pe timpul procesului penal. (< fr. *caution*, lat. *cautio*)

cauzá *vb. tr.* a pricinui, a produce, a determina. (< fr. *causer*, lat. *causari*)

cauzál, -ă *adj.* **1.** de cauză, referitor la cauză. **o** *propoziție ~ă* (și *s. f.*) = propoziție circumstanțială care arată săvârșirea acțiunii din regentă; *conjuncție ~ă* = conjuncție care introduce o propoziție cauzală. **2.** (*log.*) *implicație ~ă* = implicație care exprimă relația cauzală în propozițiile condiționale. (< fr. *causal*, lat. *causalis*)

cauzalgie *s. f.* hiperestezie cu senzație de arsură, care însoțește uneori rănile la nervi. (< fr. *causalgie*)

cauzalísm *s. n.* concepție filosofică fundată pe cauzalitate. (< fr. *causalisme*)

cauzalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al cauzalismului. (< fr. *causaliste*)

cauzalitáte *s. f.* interacțiunea dintre cauză și efect, una dintre principalele forme ale conexiunii universale a fenomenelor. (< fr. *causalité*)

cauzatív, -ă *adj. verb ~* (și *s. n.*) = verb factitiv. (< fr. *causatif*, lat. *causativus*)

cauzatór, -oáre *adj.* care cauzează ceva. (< fr. *causateur*)

cáuză *s. f.* **1.** ceea ce determină apariția unui fenomen, a unei întâmplări; fenomen care provoacă, în anumite condiții, apariția altui fenomen. **2.** problemă socială de mare importanță, care preocupă o colectivitate largă de oameni. **o** *în cunoștință de ~* = cunoscând bine problema despre care este vorba; *a face ~ comună* = a lupta împreună (cu alții) pentru aceeași cauză. • motiv, rațiune. **3.** (*jur.*) pricină, proces. **o** *a avea câștig de ~* = a câștiga. (< lat., it. *causa*, după fr. *cause*)

cav, -ă *adj.* (despre obiecte) care are o cavitate. **o** *venă ~ă* = fiecare dintre cele două vene principale care aduc sângele la inimă. (< fr. *cave*, lat. *cavus*)

cavalcadá *vb. intr.* a face o plimbare călare în grup. (< fr. *cavalcader*)

cavalcádă *s. f.* **1.** plimbare călare făcută în grup. • grup de călăreți în goană, la plimbare. **2.** (*fig.*) alai. (< fr. *cavalcade*)

cavalcavía *s. f.* pod (peste o stradă); pasarelă. (< it. *cavalcavia*)

cavalér *s. m.* **I. 1.** membru al ordinului ecvestru din vechea Romă, din cetățenii bogați. **2.** nobil feudal admis într-un ordin militar în cadrul unei ceremonii speciale; (astăzi) membru al unui ordin militar religios. **3.** membru al unui ordin onorific; posesor al unor decorații. **4.** ~ *de industrie* = îmbogățit în urma speculațiilor; șarlatan, escroc. **II. 1.** om generos, nobil, plin de abnegație; om cu purtări alese. **2.** bărbat care însoțește o femeie în societate. **3.** bărbat necăsătorit; holtei, burlac. **o** ~ *de onoare* = tânăr necăsătorit care-i însoțește pe miri la cununie. (< rus. *kavaler*, it. *cavaliere*, fr. *cavalier*)

cavalerésc, -eáscă *adj.* de cavaler; (*p. ext.*) franc, leal; sincer, deschis. (< it. *cavalleresco*)

cavalérie *s. f.* armă tactică și strategică folosind calul ca mijloc de deplasare și de luptă. (< rus. *kavaleriia*, fr. *cavalerie*)

cavalerísm *s. n.* purtare, atitudine de cavaler (II, 1); vitejie; lealitate, onestitate. (< cavaler + -ism)

cavaleríst *s. m.* militar din cavalerie. (< rus. *kavalerist*)

cavalét *s. n.* **1.** suport pe care se așază ambarcațiunile sau diferitele obiecte la bordul unei nave ori pe uscat. **2.** șipcă de lemn care se fixează provizoriu pe cofrajul plăcii unui planșeu de beton. (< it. *cavalletto*)

cavaliér, -ă I. *adj. perspectivă ~ă* = proiecție oblică a obiectelor pe un plan, ca și cum ar fi văzute dintr-un punct situat la infinit; *plan* ~ = plan stabilit după această perspectivă. **II.** *s. n.* **1.** terasă înaltă, într-o fortificație, pentru amplasarea tunurilor. **2.** cordon continuu de pământ sau alte materiale de-a lungul unui drum, rezultat din curățirea șanțurilor. (< fr. *cavalier*)

cavatínă *s. f.* **1.** arie de operă cu caracter liric, de proporții reduse. **2.** mică piesă instrumentală cu caracter liric. (< it. *cavatina*, fr. *cavatine*)

cávă *s. f.* (*rar*) pivniță, beci. (< fr. *cave*)

CAVERN(O)- *elem.* „cavernă". (< fr. *cavern/o/-*, cf. lat. *cavarna*)

cavérnă *s. f.* **1.** peșteră, grotă. **2.** cavitate provocată de o boală într-un țesut. (< fr. *caverne*, lat. *caverna*)

cavernícol, -ă *adj.* (despre animale, plante) care trăiește sau crește în peșteri. (< fr. *cavernicole*)

cavernítă *s. f.* indurație a tecii corpilor cavernoși. (< fr. *cavernite*)

cavernografíe *s. f.* radiografie a sinusului cavernos cu o substanță radioopace. (< fr. *cavernographie*)

cavernográmă *s. f.* **1.** diagramă obținută prin cavernografie. **2.** curbă reprezentând variația diametrului unei găuri de sondă. (< fr. *cavernogramme*)

cavernóm *s. n.* hemangiom cu cavități mari. (< fr. *cavernome*)

cavernometríe *s. f.* operație de măsurare și înregistrare a variației diametrului unei găuri de sondă în funcție de adâncime. (<. *cavernométrie*)

cavernométru *s. n.* aparat folosit în cavernometrie. (< fr. *cavernomètre*)

cavernós, -oásă *adj.* **1.** cu caverne; spongios, poros. **o** *corpi ~oși* = formații din interiorul penisului care se umplu cu sânge în timpul erecției. **2.** (despre voce) cu un timbru gros, înfundat, înăbușit. (< fr. *caverneux*, lat. *cavernosus*)

cavernoscóp *s. n.* instrument folosit în cavernoscopie. (< fr. *cavernoscope*)

cavernoscopíe *s. f.* examinare a cavităților pulmonare cu cavernoscopul. (< fr. *cavernoscopie*)

cavernostomíe *s. f.* speleostomie. (< fr. *caveruostomie*)

cavernotomíe *s. f.* speleotomie. (< fr. *cavernotomie*)

cavét *s. n.* mulură concavă cu profil în sfert de cerc, folosită ca legătură între două listele. (< fr. *cavet*)

CAVI- v. cavo-.

cavíár *s. n.* icre negre de sturion sau morun, preparate după diferite procedee. (< fr. *caviar*)

cavícol, -ă *adj.* (despre paraziți) care trăiește în cavitățile naturale ale animalelor. (< fr. *cavicole*)

cavicórn, -ă I. *adj.* (despre animale) care posedă coarne cavitare. **II.** *s. n. pl.* familie de erbivore rumegătoare care au coarnele goale în interior și persistente: taurinele, antilopele etc. (< fr. *cavicorne/s/*)

cavifórm, -ă *adj.* în formă de cavitate anatomică. (< fr. *caviforme*)

caviláție *s. f.* argument verbal care nu atinge fondul serios al lucrurilor; sofism. (< fr. *cavillation*, lat. *cavillatio*)

cavílă *s. f.* **1.** piesă la legarea de catarg a parâmelor care manevrează velele. **2.** fiecare dintre mânerele fixate pe cercul cârmei, ca o prelungire a spițelor. (< it. *caviglia*)

caviliéră *s. f.* rastel pentru cavile, la piciorul catargului. (< it. *cavigliera*)

cavíst *s. m.* (*rar*) cel care supraveghează o cavă; pivnicer. (< fr. *cavist*)

cavitár, -ă *adj.* care prezintă cavități, gol în interior. (< fr. *cavitaire*)

cavitáte *s. f.* **1.** gaură, adâncitură, gol în interiorul unui corp solid. **2.** (*anat.*) spațiu gol în interiorul organismului ori al unui organ. **o** ~ *generală* = celom. (< fr. *cavité*, lat. *cavitas*)

cavitație *s. f.* fenomen constând în producerea într-un curent de lichid a unui vid parțial, datorită schimbării stării de agregare, care provoacă izbituri în pereții conductei prin care circulă lichidul. (< fr. *cavitation*)

CAVO-/CAVI- *elem.* „cavitate". (< fr. *cavo-*, *cavi-*, cf. lat. *cavus*, scobit)

cavografíe *s. f.* radiografie a unei vene cave, prin injectarea unui lichid radioopac. (< fr. *cavographie*)

cavográmă *s. f.* diagramă obținută prin cavografie. (< fr. *cavogramme*)

cavomanometríe *s. f.* studiu al presiunii din interiorul unei vene cave. (< fr. *cavomanométrie*)

cavóu *s. n.* construcție funerară (sub pământ) în care se depun morții. (< fr. *caveau*)

caz *s. n.* **I. 1.** împrejurare, situație, circumstanță. **o** ~ *de conștiință* = împrejurare în care cineva este silit să procedeze altfel decât îi dictează conștiința. **o** *a face* ~ *de ceva* = a considera ceva (exagerând) foarte important; *a face* ~ *de cineva* = a exagera calitățile, meritele cuiva. **2.** întâmplare, eveniment, accident (petrecut pe neprevăzute). **3.** (*med.*) individ care reprezintă o situație exemplară. **II.** fiecare dintre formele flexionare prin care se exprimă diferitele funcții sintactice ale substantivului, adjectivului, articolului, pronumelui și numeralului. (< lat. *casus*, fr. *cas*)

cazá *vb. tr.* a instala într-un hotel, cămin etc. pentru un timp determinat. (< fr. *caser*)

cazácă *s. f.* bluză lungă până peste talie, cu mâneci lungi și încheiată la gât. (< fr. *casaque*)

cazaniér, -ă *adj., s. m. f.* (*fam.*) (om) legat de casă, sedentar. (< fr. *casanier*)

cazarmamént *s. n.* ansamblul efectelor pentru pat care se dau unui militar la încazarmare. (după fr. *casernement*)

CAZE(I)- *elem.* „brânză". (< fr. *caséi/-*, cf. lat. *caseus*)

cazeificáre *s. f.* **1.** proces de precipitare a cazeinei. **2.** (*med.*) alterație necrotică a unui țesut, urmată de apariția unei substanțe cu aspect cazeos. (după fr. *caséification*)

cazeifórm, -ă *adj.* cazeos. (< fr. *caséiforme*)

cazeinát *s. n.* produs alimentar din lapte smântânit, cu mare valoare nutritivă. (< fr. *caséinate*)

cazeínă *s. f.* substanță albuminoidă care se extrage din lapte, partea componentă a brânzeturilor. (< fr. *caséine*)

cazeinogén *s. n.* formă solubilă a cazeinei. (< fr. *caséinogène*)

cazemátă *s. f.* **1.** fortificație izolată servind ca amplasament de tragere, împotriva proiectilelor, bombelor etc.; buncăr. **2.** compartiment blindat sub puntea navelor de linie, tunuri de calibru mijlociu. (< fr. *casemate*)

cazeóm *s. n.* tuberculom. (< fr. *caséome*)

cazeós, -oásă *adj.* cu aspect de brânză; cazeiform. (< fr. *caséeux*)

cazéum *s. n.* materie amorfă, bogată în grăsimi și proteine, care rezultă din necroza tuberculoasă. (< lat. *caseum*, brânză)

cazíér *s. n.* **1.** mobilă compartimentată unde se păstrează acte, dosare etc. **o** ~ *judiciar* = fișă de evidență cu datele privind

antecedentele penale ale unei persoane. **2.** (*poligr.*) dulăpior în care se păstrează litere. (< fr. *casier*)

cazierist *s. m.* (*rar*) fost deținut politic cu cazier judiciar. (< cazier + -ist)

cazinóu *s. n.* local public în stațiunile turistice și balneoclimatice, cu săli de jocuri, spectacole, dans, restaurante. (< fr., it. *casino*)

cazuál, -ă *adj.* **1.** cu caracter întâmplător; accidental, fortuit. **2.** care arată cazul gramatical. (< fr. *casuel*, lat. *casualis*)

cazualísm *s. n.* concepție filosofică idealistă care atribuie întâmplării cauzele evenimentelor și ordinea în care se succedă acestea. (< fr. *casualisme*)

cazualitáte *s. f.* calitatea, starea a ceea ce este cazual (1). (< fr. *casualité*)

cazuár *s. m.* pasăre alergătoare din Australia și Noua Guinee, asemănătoare struțului. (< it. *casuario*, fr. *casoar*)

cazuist, -ă *s. m. f.* specialist în cazuistică, care folosește abil argumente ingenioase, logice în aparență, false în fond. (< fr. *casuiste*)

cazuístic, -ă I. *adj.* bazat pe cazuistică. **II.** *s. f.* **1.** parte a moralei stoice, talmudice, scolastice și iezuite care încerca să rezolve cazurile de conștiință, dându-le interpretări meșteșugite. **2.** (*peior.*) justificare a unor practici imorale prin subtilități logice; (*p. ext.*) ingenio-zitate, abilitate (în argumentarea unor teze îndoielnice). **3.** sistem de investigații, analize și practici având la bază cazuri particulare, individuale. **4.** (*med.*) ansamblu de cazuri de boală de un anumit profil, studiate și tratate. (< fr. *casuistique*)

călinescianísm *s. n.* atitudine creatoare deschisă față de fenomenul cultural-estetic, având drept coordonate conturarea unei viziuni dinamice, constructive, în concordanță cu clasicitatea spiritului nostru latin, aparținând lui G. Călinescu. (< Călinescu + -ian + -ism)

căpitán *s. m.* **1.** grad de ofițer inferior, între locotenent și maior. **o** (*mar.*) *~-locotenent* = grad echivalent căpitanului din armata de uscat. **2.** comandant al unei nave militare, comerciale sau de pasageri. **o** *~ de port* = funcționar care asigură activitatea unui port. **3.** (*fig.*) șef, conducător. **o** *~ de poștă* = administrator al unei poște. **4.** (*sport*) jucător desemnat să reprezinte și să conducă, în timpul unei competiții, echipa din care face parte. (< it. *capitano*, rus. *kapitan*)

câmp *s. n.* **1.** spațiu delimitat în care este cuprinsă imaginea de pe o peliculă cinematografică. **o** *~ vizual* = porțiune din spațiu care poate fi cuprinsă cu privirea. **2.** *~ operator* = porțiune de piele special pregătită pentru o intervenție chirurgicală. • fâșie de pânză care delimitează plaga operatorie. **3.** porțiune din spațiu în care fiecărui punct i se asociază o mărime fizică bine determinată. • (*inform.*) subîmpărțire din punct de vedere logic a unei cartele conținând, fiecare, o informație reprezentată codificat. **4.** mulțime de valori ale uneia sau mai multor mărimi variabile. **o** *~ lexical* = ansamblu de cuvinte din aceeași sferă semantică, care exprimă noțiuni asemănătoare sau asociabile. **5.** (*arte*) fond în limitele căruia poate fi reprezentată o imagine, un motiv ornamental etc. (după fr. *champ, lat. campus*)

ceaslá *s. f.* v. șasla.

ceaușísm *s. n.* regim tiranic instaurat de N. Ceaușescu. (< Ceaușescu + *-ism*)

ceaușist, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care este referitor la ceaușism. (< ceaș/ism/ + *-ist*)

cebéc *s. n.* ambarcațiune arabă cu vele și vâste cu trei catarge. (< fr. *chebec*, it. *sciabeco*, ar. *chabbac*)

CEBO- *elem.* „maimuță". (< fr. *cébo-*, cf. gr. *kebos*)

cebocefál *s. m.* monstru care prezintă cebocefalie. (< fr. *cébocéphale*)

cebocefalíe *s. f.* malformație prin nas turtit și ochi foarte apropiați. (< fr. *cébocéphalie*)

cec[1] *s. n.* ordin de plată emis de posesorul unui cont curent către o bancă pentru a plăti prezentatorul suma înscrisă în el. (< engl. *check*, fr. *chêque*)

cec[2]**/cécum** *s. n.* primul segment al intestinului gros, între intestinul subțire și colon. (< fr., lat. *caecum*)

CEC[3]**(O)-** *elem.* „orb", „cec"[2]. (< fr. *caec/o/-*, cf. lat. *caecus*)

cecál, -ă *adj.* referitor la cec[2]. (< fr. *caecal*)

cecidíe *s. f.* excrescență pe organe ale plantelor (muguri, frunze), cauzată de paraziți; gală[2]. (< fr. *cécidie*)

CECIDIO-/CECIDO- *elem.* „gală[2], cecidie". (< fr. *cécidio-*, *cécido-*, cf. gr. *kekis, -idos*)

cecidiofíte *s. f. pl.* plante inferioare (bacterii, alge, ciuperci) care provoacă dezvoltarea galelor[2]. (< fr. *cécidiophytes*)

cecídiofór, -ă *adj.* care poartă gale[2]. (< fr. *cécidiophore*)

cecidiologíe *s. f.* studiu științific al cecidiilor și al paraziților lor. (< fr. *cécidiologie*)

cecidiozoáre *s. n. pl.* animale mici (acarieni, insecte, viermi) care cauzează formarea galelor[2]. (< fr. *cécidiozoaires*)

CECIDO- v. cecidio-.

cecídogén, -ă *adj.* care provoacă apariția de cecidii. (< fr. *cécidogène*)

cecitáte *s. f.* **1.** slăbire a capacității vizuale; orbire. **o** *~ psihică* = pierdere a capacității de a recunoaște obiectele cu ajutorul văzului; *~ verbală* = alexie. **2.** (*fig.*) orbire intelectuală. (< fr. *cécité*, lat. *caecitas*)

CECO- v. cec[3](o)-.

cecocél *s. n.* hernie cu conținut format din cec[2]. (< fr. *caecocèle*)

cecocístoplastíe *s. f.* mărire chirurgicală a capacității vezicale, la cec[2]. (< fr. *caeco-cytoplastie*)

cecocolostomíe *s. f.* anastomozare chirurgicală a ceculuí[2] cu un segment al colonului[3]. (< fr. *caeco-colostomie*)

cecográf *s. n.* instrument de scris pentru orbi. (< fr. *écographe*)

cecografíe *s. f.* metodă specială de scris folosită de orbi. (< fr. *écographie*)

cecográmă *s. f.* scrisoare în alfabetul Braille pentru nevăzători, expediată prin poștă. (< fr. *écogramme*)

cecoileostomíe *s. f.* anastomozare chirurgicală a ceculuí[2] cu ileonul. (< fr. *caeco-iléostomie*)

cecopexíe *s. f.* fixare a ceculuí[2] la planul posterior al abdomenului. (< fr. *caecopexie*)

cecoplicatúră *s. f.* micșorare operatorie a ceculuí[2] mărit. (< fr. *caecoplicature*)

cecoptóză *s. f.* coborâre patologică a ceculuí[2] în bazinet. (< fr. *caecoptose*)

cecorafíe *s. f.* suturare chirurgicală a ceculuí[2]. (< fr. *caecorraphie*)

cecostomíe *s. f.* creare chirurgicală a unui anus artificial la nivelul ceculuí[2]; tiflostomie. (< fr. *caecostomie*)

cecotomíe *s. f.* incizie chirurgicală la nivelul ceculuí[2]. (< fr. *caecotomie*)

cécum *s. n.* v. cec[2].

cedá *vb.* **I.** *tr.* a abandona cuiva un bun, renunțând la dreptul de posesiune. • a face o cesiune. **II.** *intr.* **1.** a da cuiva dreptate; a-i recunoaște superioritatea. • (*sport*) a se recunoaște învins, a înceta întrecerea. **2.** (despre boli, dureri) a se ameliora, a scădea în intensitate. **3.** (despre lucruri, elemente de construcție) a nu rezista la apăsare, a se rupe. **4.** (despre corpuri, medii) a transfera căldura unui alt corp sau mediu. (< fr. *céder*, lat *cedere*)

cedént *s. m.* creditor care, printr-un contract de cesiune, transmite altcuiva dreptul său de creanță. (< lat. *cedens*)

cedrátă *s. f.* băutură răcoritoare, din lămâi dulci. (< it. *cedratta*)

cédru *s. m.* conifer exotic, veșnic verde, cu ramurile orizontale. • lemnul acestuia. (< fr. *cèdre*, lat *cedrus*)

CEFAL(O)-, -cefál, -cefalíe *elem.* „cap". (< fr. *céphal/o/-*, *-céphale, -céphalie*, cf. gr. *kephale*)

cefalálgic, -ă I. *adj.* referitor la cefalalgie. **II.** *adj., s.* n. (medicament) contra durerilor de cap. (< fr. *céphalalgique*)

cefalalgíe *s. f.* durere de cap; cefalee. (< fr. *céphalalgie*)

cefalée *s. f.* cefalalgie. (< fr. *céphalée*)

cefalhematóm *s. n.* hemetom cefalic. (< fr. *céphalhématome*)

cefálic, -ă *adj.* referitor la cap, al capului. (< fr. *céphalique*)

-cefalíe v. cefal(o)-.

cefalínă *s. f.* substanță conținând acizi grași, acid fosforic, gliceroli, prezintă în țesutul nervos central și în gălbenușul de ou. (< fr. *céphaline*)

cefalítă *s. f.* inflamație a creierului și a membranelor sale. (< fr. *céphalite*)

cefalocél *s. n.* aspect de tumoare congenitală, determinată de hernia extracraniană a encefalului. (< fr. *céphalocèle*)
cefalocentéză *s. f.* puncție cerebrală. (< fr. *céphalocentèse*)
cefalocórd *s. n.* porțiune cefalică a notocordului. (< fr. *céphalocorde*)
cefalocordáte *s. n. pl.* încrengătură de cordate inferioare marine, cu scheletul format din coarda dorsală, care reprezintă forma de trecere de la nevertebrate la vertebrate. (< fr. *céphalocordates*)
cefalogenéză *s. f.* proces de formare a craniului, din faza embrionară până la vârsta adultă. (< fr. *céphalogenèse*)
cefalográf *s. n.* cefalometru înregistrator. (< fr. *céphalographe*)
cefalografíe *s. f.* **1.** înregistrare diagramatică a volumului și formei capului. **2.** descriere anatomică a capului. (< fr. *céphalographie*)
cefalóm *s. n.* **1.** cancer la encefal. **2.** lob longitudinal la artropode. (< fr. *céphalome*)
cefalomél *s. m.* monstru care prezintă un număr suplimentar de membre superioare, ce se inserează pe cap. (< fr. *céphaomèle*)
cefalométric, -ă *adj.* referitor la cefalometrie. (< fr. *céphalométrique*)
cefalometríe *s. f.* tehnica măsurării dimensiunilor capului, în antropometrie. (< fr. *céphalométrie*)
cefalométru *s. n.* instrument folosit în cefalometrie. (< fr. *céphalomètre*)
cefalopág *s. m.* monstru din doi indivizi reuniți prin extremitățile cefalice. (< fr. *céphalopage*)
cefaloplegíe *s. f.* paralizie a mușchilor capului și a feței. (< fr. *céphaloplégie*)
cefalopóde *s. n. pl.* clasă de moluște marine cu capul bine delimitat de corp și gura înconjurată de mai multe brațe tentaculare, cu ventuze. (< fr. *céphalopodes*)
cefalorahidián, -ă *adj.* referitor la creier și la măduva spinării. **o** *lichid ~* = lichid care umple cavitățile creierului și ale măduvei spinării. *(<* fr. *céphalo-rachidien*)
cefaloscópic, -ă *adj.* referitor la cefaloscopie. (< fr. *céphaloscopique*)
cefaloscopíe *s. f.* examinare a capului. (< fr. *céphaloscopie*)
cefalosporínă *s. f.* antibiotic cu o activitate bactericidă și cu un spectru larg. (< fr. *céphalosporine*)
cefalostát *s. n.* aparat de fixare a capului în cursul unei înregistrări fotografice sau radiografice a mișcărilor mandibulare. (< fr. *céphalostat*)
cefalotomíe *s. f.* craniotomie (1). (< fr. *céphalotomie*)
cefalotoráce *s. n.* segment al corpului la arahnide și crustacee cu capul și toracele sudate. (< fr. *céphalothorax*, it. *cefalotorace*)
cefalotríb *s. n.* instrument folosit în cefalotripsie. (< fr. *céphalotribe*)
cefalotripsíe *s. f.* operație de zdrobire a capului fătului în pântecele mamei pentru a facilita scoaterea lui. (< fr. *céphalotripsie*)
cefeídă *s. f.* stea cu strălucire variabilă. (< fr. *céphéide*)
ceh, -ă **I.** *s. m. pl.* popor din ramura slavilor de apus, constituind Cehia. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • *(s. f.)* limbă vorbită de cehi. (< germ. *tschechisch*)
ceilométru *s. n.* instrument pentru determinarea plafonului norilor. (< germ. *Ceilometer*)
-cél *elem.* „tumoare", „hernie". (< fr. *-cèle*, cf. gr. *kele*, umflătură)
celadón *adj. inv., s. n.* (de) culoare verde pal. (< fr. *céladon*)
celadonít, -ă *s. n.* silicat hidratat natural de fier și de potasiu. (< fr. *céladonite*)
celafíbră *s. f.* fibră textilă artificială, pe bază de celuloză, puțin higroscopică, permeabilă pentru radiațiile ultra-violete și ușor inflamabilă. (< fr. *célafibre*)
celapérm *s. n.* fibră textilă din celuloză de bumbac, cu aceleași proprietăți ca celofibra, dar cu un tușeu deosebit. (< fr. *célaperm*)
celebrá *vb. tr.* **1.** a săvârși solemn un act important; a oficia. **2.** a sărbători (un eveniment). **3.** a proslăvi. (< fr. *célébrer*, lat. *celebrare*)
celebránt *s. m.* preot (catolic) care oficiază serviciul divin. (< fr. *célébrant*)
celebratív, -ă *adj.* care celebrează, cu caracter de celebrație. (<a + -/t/iv)
celebrație *s. f.* (*rar*) celebrare. (< fr. *célébration*)
celebritáte *s. f.* **1.** reputație, faimă. **2.** om celebru, cu mare renume, prestigiu. (< fr. *célébrité*, lat. *celebritas*)
celébru, -ă *adj.* cu faimă, renumit, vestit, reputat, ilustru. (< fr. *célèbre*, lat. *celeber*)
celenteráte *s. f. pl.* încrengătură de animale inferioare acvatice, cu corpul în formă de sac cu un orificiu înconjurat de numeroase tentacule. (< fr. *coelentérés*)
CELERI- *elem.* „viteză, accelerație". (< fr. *céléri-*, cf. lat. *celer, -ris*, rapid)
celerimetríe *s. f.* tahimetrie. (< fr. *célérimétrie*)
celerimétru *s. n.* tahimetru[2] (1). (< fr. *célérimètre*)
celeritáte *s. f.* **1.** iuțeală, repeziciune, viteză. **2.** viteza de propagare a undei, a perturbației printr-un mediu fluid în repaus. (< fr. *célérité*, lat. *celeritas*)
celést, -ă *adj.* **1.** ceresc. **2.** (*fig.*) splendid, minunat, divin. (< fr. *céleste*, lat. *caelestis*)
celéstă *s. f.* instrument muzical de percuție cu claviatură, la care sunetul este produs prin lovirea unor lame metalice cu ciocănele de lemn. (< it. *celesta*, fr. *célesta*)
celestín, -ă[1] *s. m. f.* călugăr(iță) aparținând unui ordin catolic fundat în 1251 de Sf. Benedict. *(<* fr. *célestin*)
celestínă[2] *s. f.* sulfat natural de stronțiu. (< fr. *célestine*)
CELI(O)-/CELO- *elem.* „cavitate", „abdomen". (< *coeli/o/-, coelo-*, cf. gr. *koilos, koilia*)
celiác, -ă *adj.* referitor la cavitatea abdominală. (< fr. *coeliaque*)
celiachíe *s. f.* boală la copii mici manifestată prin diaree cronică recidivantă, denutriție progresivă etc. (< fr. *coeliakie*)
celialgíe *s. f.* durere abdominală. (< fr. *coelialgie*)
celíb *s. m.* (*rar*) celibatar. (< it. *celibe*)
celibát *s. n.* starea civilă a celibatarului. (< fr. *célibat*, lat. *caelibatus*)
celibatár, -ă *s. m. f.* persoană necăsătorită; burlac; celib. (< fr. *célibataire*)
celiocentéză *s. f.* puncție abdominală. (< fr. *coeliocentèse*)
celioenterostomíe *s. f.* deschidere chirurgicală a intestinului prin incizia peretelui abdominal. (< fr. *coelio-entérostomie*)
celiogastrotomíe *s. f.* incizie chirurgicală a stomacului în urma secționării abdominale. (< fr. *coelio-gastrotomie*)
celiohisterectomíe *s. f.* deschidere chirurgicală a uterului prin incizie abdominală. (< fr. *coelio-hystérectomie*)
celiomialgíe *s. f.* durere în mușchii abdominali. (< fr. *coeliomyalgie*)
celiopatíe *s. f.* denumire generică pentru afecțiunile abdominale. (< fr. *coeliopathie*)
celiorafíe *s. f.* sutură a peretelui abdominal. (< fr. *coeliorraphie*)
celioscóp *s. n.* instrument optic folosit în celioscopie. (< fr. *coelioscope*)
celioscópic, -ă *adj.* referitor la celioscopie. (< fr. *coelioscopique*)
celioscopíe *s. f.* examen endoscopic al cavității abdominale cu ajutorul celioscopului. (< fr. *coelioscopie*)
celiotomíe *s. f.* laparotomie. (< fr. *coeliotomie*)
célla *s. f.* sală de cult dintr-un templu roman, cu statuia zeului protector. *(<* lat *cella*)
céllo *s. n.* violoncel. (< it. *cello*)
CELO[1]**-** *elem.* „cer", „soare". (< lat. *caelum*)
CELO[2]**-** v. celul(o)-.
CELO[3]**-** v. celi(o)-.
celobióză *s. f.* dizaharidă din două molecule de glucoză, rezultând din hidroliza celulozei, pulbere solidă, solubilă în apă, optic activă. (< germ. *Zellobiose*)
celoblást *s. n.* aparat vegetativ la unele plante inferioare, dintr-o celulă polinucleară. (< fr. *coeloblaste*)
celochít *s. n.* chit din bitum moale, filerizat cu var gras și adaos de fibre de celuloză, folosit la izolații hidrofuge. (< celo- + chit)

celofán *s. n.* foiță subțire și transparentă din viscoză, pentru împachetare, pentru clasoarele filatelice, coperți de cărți etc. (< fr. *cellophane*)
celofanát, -ă *adj.* acoperit cu celofan. (< celofan + -at)
celofíbră *s. f.* fibră textilă artificială din celuloză. (< fr. *cellofibre*)
celoidínă *s. f.* soluție de piroxilină folosită la secționarea fragmentelor de țesături pentru examenul microscopic. (< germ. *Keloidine*)
celoĺănă *s. f.* fibră textilă artificială fabricată din viscoză, care înlocuiește lâna. (< celo/fibra/ + *lână*)
celóm *s. n.* cavitate în interiorul corpului animalelor cu mezoderm (spongieri, celenterate), în care se găsesc organele. (< fr. *coelome*)
celomáte *s. n. pl.* grup de animale metazoare cu celom. (< fr. *coelomates*)
celométru *s. n.* instrument compus dintr-o lunetă și un înclinometru, cu care se determină înălțimea norilor. (< fr. *coelomètre*)
celómic, -ă *adj.* referitor la celom. (< fr. *coelomique*).
celósia *s. f.* plantă erbacee anuală, decorativă, din familia amarantaceelor, originară din India, cu frunze alterne ovale și flori roșii sau galbene mici; creasta cocoșului. (< it., lat. *celosia*)
celostát *s. n.* instrument care permite urmărirea aștrilor în mișcarea lor aparentă diurnă și transmite neîncetat imaginea cu ajutorul unui sistem de oglinzi plane. (< fr. *coelostat*)
celt, -ă I. *s. m. pl.* triburi indo-europene care formau în mileniul I î.H. majoritatea populației din Europa apuseană și centrală; gali. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație; celtic. (< fr. *celte*, lat. *celta*)
celtibéri *s. m. pl.* populație celtică din nordul Spaniei, supuși de cartaginezi, apoi de romani în sec. II î.H. (< fr. *celtibères*, lat. *celtiberi*)
celtibéric, -ă *adj.* referitor la celtiberi. (< fr. *celtibèrique*, lat. *celtibericus*)
céltic, -ă *adj.* referitor la celți, al celților; celt. ◊ *limbi ~ce* = familie de limbi indo-europene (gaelica, irlandeza, galeza și bretona) vorbite de celți. (< fr. *celtique*, lat. *celticus*)
celtísm *s. n.* **1.** ansamblu de caractere proprii celților. **2.** expresie proprie limbii celtice. (< fr. *celtisme*)
celtíst, -ă *s. m. f.* specialist în celtistică. (< fr. *celtiste*)
celtístică *s. f.* studiul civilizației și culturii celților. (< celt + -istică)
célțiu *s. n.* hafniu. (<fr. *celtium*)
CELUL(O)- /CELO- *elem.* „celuloză". (< fr. *cellul/o/-, cello-*, cf. lat. *cellula*, cămăruță)
celulár, -ă I. *adj.* **1.** de natura celulei (1); format din celule. ◊ *teoria ~ă* = teorie potrivit căreia celula (1) constituie elementul fundamental în organizarea internă a plantelor și animalelor. **2.** *regim ~* = regim special în închisori. **3.** *telefon mobil ~ s. n.* = telefon (mobil) cu componente electronice integrate, de tip microprocesor. **II.** *s. n.* parte a unei închisori unde se află celulele (5). (< fr. *cellulaire*)
celuláză *s. f.* enzină secretată de intestinul unor erbivore, care contribuie la digerarea celulozei; lignoză. (< fr. *cellulase*)
celúlă *s. f.* **1.** element constitutiv fundamental al materiei vii, alcătuit din membrană, citoplasmă și nucleu. **2.** cea mai mică unitate muzicală, care intră în alcătuirea motivului. **3.** unitate organizatorică de bază în unele partide comuniste și muncitorești. **4.** fiecare dintre cămărușele unui fagure de albine. **5.** încăpere strâmtă în închisori, pentru detențiunea izolată a celor închiși. **6.** ansamblu format din fuzelajul, aripile și ampenajele unui avion. **7.** formație de zbor din două avioane de luptă **8.** (*tehn.*) compartiment al unui dispozitiv, din unul sau mai multe elemente egale. **9.** *~ de criză* = grup operativ instituit pentru o situație de excepție, (< fr. *cellule*, lat. *cellula*)
celulíță *s. f.* inflamație a țesutului celular subcutanat. (< fr. *cellulite*)
celulític, -ă *adj.* referitor la celulită. (< fr. *cellulitique*)
celuloíd *s. n.* material plastic solid, ușor inflamabil, din camfor și azotat de celuloză. (< fr. *celluloïd*)
celulóză *s. f.* substanță organică din pereții celulelor plantelor, în industria hârtiei, a lacurilor, explozivilor etc. (< fr. *cellulose*)
celulózic, -ă *adj.* care conține celuloză. (< fr. *cellulosique*)
cembálo *s. n.* clavecin. (< it. *cembalo*)
ceménț[1] *s. n.* **1.** praf cu care se cementează piesele de oțel. ◊ *~ dentar* = material în obturația cariilor și la fixarea unor proteze. **2.** substanță la rădăcina dintelui. (< fr. *cément*)
CEMENT[2]**(O)-** *elem.* „cement dentar". (<*cémen-to/o/-*, cf. lat. *cementum*, pietriș)
cementá[1] *vb. tr.* a supune unele piese din oțel moale unui tratament termochimic, prin introducerea de carbon, crom, azot, aluminiu etc. în stratul superficial al acestora. (< fr. *cémenter*)
ceménta[2] **/ cimentá**[2] *vb. tr.* a obtura canalul unui dinte cu ciment. **3.** a fixa cu cement protezele pe dinți. (< fr. *cémenter, cimenter*)
cementáție *s. f.* **1.** cementare. **2.** întărire și pierdere a elasticității straturilor externe ale lemnului. **3.** *zonă de ~* = zonă din scoarța terestră în care se produce îmbogățirea în sulfuri secundare a unui zăcământ de sulfuri primare. (< fr. *cémentation*)
cementítă *s. f.* **1.** carbură de fier, constituent de bază al oțelurilor și fontelor. **2.** inflamație cronică a cementului dentar. (< fr. *cémentite*)
cementoblást *s. n.* celulă la formarea cementului dentar. (< fr. *cémentoblast*)
cementocít *s. n.* celulă din structura cementului dentar. (< fr. *cémentocyte*)
cementoclazíe *s. f.* proces de distrugere a cementului dentar. (< fr. *cémentoclasie*)
cementolíză *s. f.* resorbție patologică a cementului din zona rădăcinii dintelui. (< fr. *cémentolyse*)
cementós, -oásă *adj.* de natura cementului. (< fr. *cémenteux*)
-cén[1] v. ceno[2]-
-cén[2] v. ceno[3]-.
cenaclíst, -ă *s. m. f.* membru al unui cenaclu. (< cenaclu + -ist)
cenáclu *s. n.* grup de scriitori, artiști etc. cu o ideologie comună, un program estetic comun; reuniune periodică a unui asemenea grup. (< fr. *cénacle*, lat. *cenaculum*)
cenaculár, -ă *adj.* referitor la cenaclu. (< cenaclu + -ar)
cenestézic, -ă *adj.* referitor la cenestezie. (< fr. *cénesthésique*)
cenestezíe *s. f.* senzație vagă din inflamațiile provenite de la organele interne. (< fr. *cénesthésie*)
cenestopatíe *s. f.* senzație penibilă, cu localizare difuză în diferite regiuni ale corpului sau organelor interne. (< fr. *cénestopathie*)
CENO[1]**-** *elem.* „gol", „deschis". – scris și *keno-*. (< fr. *céno-*, cf. gr. *kenos*)
CENO[2]**-, -cén,** *elem.* „recent, nou". (< fr. *ceno-, caeno-, -cène*, cf. gr. *kainos*)
CENO[3]**-, -cén, -cenóză** *elem.* „general", „comun". (< fr. *céno-, coeno-, -cène, -cénose*, cf. gr. *koinos*)
cenobionte *s. n. pl.* populație componentă a unei biocenoze. (< fr. *cénobiontes*)
cenobít *s. m.* călugăr care trăiește într-o mănăstire. (< fr. *cénobite*, lat. *coenobita*)
cenobític, -ă *adj.* referitor la cenobiți. (< fr. *cénobitique*)
cenobitísm *s. n.* stare de cenobit; viață de cenobit. (< fr. *cénobitisme*)
cenóbiu *s. n.* **1.** mănăstire în care călugării au viața organizată în comun. **2.** (*biol.*) colonie imobilă de organisme unicelulare, înglobată într-o masă mucilaginoasă comună. **3.** grup de celule în colonii, la cloroficee. (< it. *cenobio*, lat. *cenobium*)
cenocárp *s. n.* fruct compus din florile singuratice ale unei inflorescențe. (< fr. *cénocarpe*)
cenocarpíe *s. f.* concreștere a carpelelor. (< fr. *cénocarpie*)
cenocít *s. n.* celulă foarte mare conținând numeroase nuclee. (< fr. *cénocyte*)
cenofíl, -ă *adj.* cu preferință pentru un anume biotop. (< fr. *cénophile*)
cenofobíe *s. f.* teamă patologică de spații largi; câmpii, deșerturi, mări; kenofobie. (< fr. *cénophobie*)

cenogenétic, -ă *adj.* **1.** (*biol.*; despre caractere) care dispare în perioada adultă. **2.** de origine recentă. (< fr. *cénogénétique*)
cenogenéză *s. f.* (*biol.*) apariția de caractere noi în urma schimbării condițiilor de mediu. (< fr. *cénogenèse*)
cenologíe *s. f.* studiu al comunităților vegetale și animale. (< fr. *cénologie*)
cenomanián, -ă *adj., s. n.* (din) al doilea etaj al cretacicului mediu (sau primul superior). (< fr. *cénomanien*)
cenotáf *s. n.* monument funerar în memoria unui personaj al cărui corp a dispărut sau se găsește în altă parte. (< fr. *cénotaphe*, lat. *cenotaphium*, gr. *kenotaphion*)
cenotaxonomíe *s. f.* sistematică a comunităților biologice. (< fr. *cénotaxonomie*)
cenótic, -ă *adj.* evacuator, purgativ. (< fr. *cénotique*)
cenotíp *s. n.* (*biol.*) tip primitiv din care au derivat alte tipuri. (< fr. *cénotype*)
cenóză[1] *s. f.* conviețuire a unor plante sau animale în același biotop. (< fr. *cénose*)
cenóză[2] *s. f.* evacuare a fecalelor din organism. (< fr. *cénose*)
-cenóză[3] *elem.* „golire, evacuare". (< fr. *-cénose*, cf. gr. *kenosis*)
-cenóză[4] v. ceno[3]-.
cenozóic, -ă *adj., s. n.* (din) neozoic; cainozoic. (< fr. *cénozoïque*)
cens *s. n.* **1.** (în Roma antică) recensământ al verii și al cetățenilor din cinci în cinci ani în vederea stabilirii impozitelor, a recrutării tinerilor etc. **2.** (în feudalism) prestație anuală în natură sau în bani datorată seniorului, de către posesorul pământului. **3.** grupare a unor cetățeni sau a tuturor locuitorilor unei țări după diverse criterii. • (în capitalism) cuantum minim de impozit care, în anumite sisteme electorale, dă dreptul unui cetățean să aleagă sau să fie ales. (< lat. *census*, fr. *cens*)
censuál, -ă *adj.* referitor la cens; supus unui cens (2). (< it. *censuale*, fr. *censuel*)
censuár *adj., s. n.* (sclav) obligat doar să plătească stăpânului un cens (2). (< it. *censuario*)
cent[1] *s. m.* monedă divizionară în diverse țări (SUA, Canada, Australia, Olanda, Unitatea Europeană etc.), o sutime din unitatea monetară. (< engl., fr. *cent*)
cent[2] *s. n.* (*muz.*) subdiviziune pentru măsurarea intervalelor, o sutime dintr-un semiton. (< germ. *Cent*, lat. *centum*)
-cent[3] v. centi-.
centáur *s. m.* **1.** (*mit.*) monstru închipuit cu corp de cal și bust omenesc. **2.** ornament reprezentând un astfel de monstru. (< lat. *centaurus*, fr. *centaure*)
centauromahíe *s. f.* lupta dintre centauri și lapiți. (< fr. *centauromachie*, lat. *centauromachia*)
centávo *s. m.* monedă divizionară în unele țări din America Latină, Capul Verde și (azi *cent*) Portugalia, a suta parte din unitatea monetară. (< sp. *centavo*)
centenár I. *s. n.* împlinirea a o sută de ani de la un eveniment însemnat; aniversare a acestui eveniment. **II.** *adj., s. m. f.* (om, eveniment) de o sută de ani. (< lat. *centenarius*, fr. *centenaire*)
centésimo *s. m.* monedă divizionară din Panama, Uruguay, (azi *cent*) Italia etc., a suta parte din unitatea monetară. (< sp., it. *centesimo*)
-centéză *elem.* „înțepătură, puncție". (< fr. *-centèse*, cf. gr. *kentesis*)
centezimál, -ă *adj.* care reprezintă a suta parte dintr-un întreg. **o** *grad ~* = grad, a suta parte dintr-un unghi drept. (< fr. *centésimal*)
centézimă *s. f.* dobândă de unu la sută. (< fr. *centésime*)
CENTI-, -cént *elem.* „o sută, a suta parte". (< fr. *centi-*, cf. lat. *centum*, sută)
centiár *s. m.* măsură subdivizionară pentru terenuri, a suta parte dintr-un ar. (< fr. *centiare*)
centigrád, -ă I. *adj.* împărțit într-o sută de grade. **II.** *adj., s. n.* (subdiviziune) a suta parte dintr-un grad. (< fr. *centigrade*, it. *centigrado*)
centigrám *s. n.* măsură subdivizionară de masă, a suta parte dintr-un gram. (< fr. *centigramme*)
centiiáj *s. n.* diviziune în centile. (< fr. *centilage*)
centílă *s. f.* a suta parte dintr-un ansamblu de date clasate într-o anumită ordine statistică. (< fr. *centile*)
centilítru *s. m.* măsură subdivizionară de capacitate, a suta parte dintr-un litru. (< fr. *centilitre*)
centímă *s. f.* **1.** monedă divizionară, a suta parte dintr-un franc, leu vechi etc. **o** *nicio ~* = nici un ban. **2.** monedă divizionară în Algeria, Andorra, Camerun, Centrafricană, Congo etc. (< fr. *centime*)
centimétru I. *s. m.* măsură subdivizionară de lungime, a suta parte dintr-un metru. **II.** *s. n.* panglică lungă de 1 cm (și jumătate) cu diviziuni zecimale, pentru măsurat în croitorie, în magazine de textile etc. (< fr. *céntimètre*)
centímo *s. m.* monedă subdivizionară (azi *cent*) în Spania și Costa Rica, a suta parte din peseta, respectiv colon[2]. (< sp. *centimo*)
centirón *s. n.* centură (militară). (< fr. *ceinturon*)
centón *s. n.* lucrare în versuri sau în proză din fragmente de la diferiți autori. • lucrare, operă fără originalitate; plagiat. (< fr. *centon*)
centrá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a așeza, a fixa în/pe centru sau într-o poziție corectă (o piesă). **2.** (*fig.*) a îndrepta către un anumit scop, a grupa. **3.** a regla două sau mai multe mașini care funcționează cuplate. **II.** *intr., tr.* (*sport*) a trimite mingea de la marginea terenului spre mijlocul lui, (la fotbal) în careul de la poartă. (< fr. *centrer*)
centrafrícan, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Africa Centrală. (< fr. *centrafricain*)
centráj *s. n.* centrare. (< fr. *centrage*)
centrál, -ă I. *adj.* **1.** care se află în centru; provenit de la centru. **2.** (*fig.*) care ocupă o poziție principală. • care conduce de la centru. **II.** *s. f.* **1.** organizație, instituție de coordonare a unei activități dintr-un anumit domeniu. **2.** ansamblu de instalații tehnice unde se produce centralizat energie, se efectuează o anumită operație tehnologică etc. **o** *~ atomică* (sau *nucleară*) = centrală termică care utilizează energia atomică. **3.** stațiune prin care se pun în legătură posturile de rețele de telecomunicații. (< fr. *central*, lat. *centralis*)
centraleuropéan, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din centrul Europei. (< central + european)
centralísm *s. n.* sistem de subordonare administrativă, economică sau politică a organelor locale, directivelor sau dispozițiilor organelor centrale. **o** *~ democratic* = principiu de bază al organizării și activității partidelor comuniste și al statelor socialiste. (< fr. *centralisme*)
centralíst, -ă I. *adj.* conform centralismului. **II.** *s. m. f.* operator într-o centrală (telefonică). (< fr. *centraliste*)
centralitáte *s. f.* situație, poziție centrală. (< engl. *centrality*, it. *centralità*)
centralítă *s. f.* derivat al ureei, gelatinizant și plastifiant pentru nitrocelulóză și ca stabilizant pentru pulberi. (< fr. *centralite*)
centralizá *vb. tr.* **1.** a concentra într-un singur loc. **2.** a subordona unei conduceri unice (de la centru). **3.** a înscrie date într-un centralizator. (< fr. *centraliser*)
centralizáre *s. f.* acțiunea de a centraliza; concentrare. • organizare a statului în care există o singură suveranitate, un singur parlament și guvern și un singur sistem de instanțe judecătorești. **o** *~a capitalului* = creștere a capitalului prin absorbirea micilor capitaluri de către marii capitaliști, sau prin unirea mai multor capitaluri într-unul singur. (< centraliza)
centralizatór, -oáre *adj., s. n.* (document, situație) care centralizează diverse date. (< fr. *centralisateur*)
centratór, -oáre *s. m. f.* muncitor specializat în fixarea centrului unei piese de prelucrat. (< centra + -tor)
CENTRI-/CENTRO-, -céntru *elem.* „centru", „nucleu". (< fr. *centri-, centro-, -centre*, cf. lat. *centrum*, gr. *kentron*)
centrifúg, -ă I. *adj.* care tinde să se îndepărteze de centru. **o** *forță ~ă* = forță care tinde să depărteze un corp în mișcare circulară de centrul lui de rotație. **II** *s. f.* **1.** aparat, mașină cu ajutorul căreia se efectuează operația de centrifugare. **2.** instalație destinată antrenamentului astronauților, care simulează acțiunea accelerațiilor de lungă durată. (< fr. *centrifuge*)
centrifugá *vb. tr.* a efectua o centrifugare. (< fr. *centrifuger*)

centrifugáre *s. f.* operație de separare, prin sedimentare sau filtrare centrifugă, a componenților cu densități diferite dintr-un amestec eterogen. (< centrifuga)

centriól *s. m.* corpuscul citoplasmatic central al centrozomului. (< fr. *centriole*)

centripét, -ă *adj.* care tinde să se apropie de centru. **o** *forță ~ă* = forță egală și opusă forței centrifuge. (< fr. *centripète*)

centrísm *s. n.* **1.** curent politic oportunist și conciliatorist în sânul partidelor social-democratice, caracterizat printr-o poziție de mijloc, situată între oportuniștii fățiși și aripa revoluționară marxistă. **2.** tip de coaliție politică ce grupează, împotriva partidelor situate la extreme, forțele situate la centru. (< fr. *centrisme*, rus. *țentrizm*)

centríst, -ă *adj., s. m.* f. (adept) al centrismului. (< fr. *centriste*, rus. *țentrist*)

CENTRO- v. centri-.

centroíd I. *s. n.* punct din spațiu care se mișcă cu o viteză egală cu viteza medie a obiectelor cerești din vecinătatea lui. **II.** *s. f.* curbă, loc geometric al centrului instantaneu de rotație în raport cu sistemul de referință mobil sau fix, respectiv rostogolirea și baza. (< engl. *centroid*)

centromér *s. n.* regiune prin care cromozomul se atașează de fibrele fusului în timpul diviziunii celulare. (< fr. *centromère*)

centroplásmă *s. f.* zonă plasmatică centrală care înconjoară centriolul. (< fr. *centroplasme*)

centroplást *s. n.* corpuscul sferic extracelular în timpul mitozei. (< fr. *centroplaste*)

centrosféră *s. f.* **1.** partea centrală a globului terestru, cu densitate foarte mare, din metale grele, complet disociate și gazificate; barisferă, metalosferă. **2.** (*biol.*) regiune cu aspect de stea din jurul centriolului. (<. *centrosphère)*

centrospérme *s. f. pl.* grup mare de plante cu ovar superior, cu semințele localizate pe o formație din centrul fructului. (< fr. *centrospermes*)

centrozóm *s. m.* organit citoplasmatic în centrul celulei, care intervine în mitoză. (< fr. *centrosome*)

céntru[1] **I.** *s. n.* **1.** (*mat.*) punct față de care punctele unui cerc sau ale unei sfere se află la egală depărtare. • punct al unui ansamblu de figuri geometrice la care se raportează celelalte puncte ale ansamblului. **2.** punct central al unui spațiu, al unei suprafețe. • punct marcat la mijlocul terenului de joc la fotbal, handbal etc. **3.** loc(alitate) în care sunt concentrate anumite activități (politico-administrative, economice, culturale etc.) • instituție superioară conducătoare; putere administrativă centrală. • instituție care concentrează o activitate științifică. **4.** (*fiz.*) punct de aplicație al rezultantei unui sistem de forțe. **5.** poziție politică de mijloc, între concepțiile de dreapta și de stânga. **II.** *s. m.* **1.** (*anat.*) punct în care sunt localizate anumite funcții. **o** *~ nervos* = grup de celule nervoase unde se primesc excitațiile periferice și de unde pornesc excitațiile centrale. **2.** jucător aflat în mijlocul liniei de atac sau de apărare la anumite jocuri sportive. (< fr. *centre*, lat. *centrum*)

-céntru[2] v. centri-.

céntum *adj. limbă ~* = limbă indo-europeană care a păstrat în evoluția ei sunetele *g* și *k* nealterate înaintea vocalelor *e* și *i* (greaca, latina, celtica, germanica). (< lat. *centum*)

centumvír *s. m.* (în Roma antică) membru al unui colegiu de judecători, o sută de magistrați, care judeca afacerile civile. • magistrat dintr-un municipiu, dintr-o colonie. (< lat., fr. *centumvir*)

centumvirál, -ă *adj.* care se referă, care emană de la centumviri. (< lat. *centumviralis*, fr. *centumviral*)

centumvirát *s. n.* demnitate de centumvir. (< fr. *centumvirat*)

centúplu, -ă *adj.* însutit. (< fr. *centuple*, lat. *centuplex*)

centurá *vb. tr.* (*sport*) a încinge mijlocul (cuiva) cu brațele (în luptă). (< fr. *ceinturer*)

centúră *s. f* **1.** curea lată purtată peste îmbrăcăminte. **o** *~ de salvare* = dispozitiv din corpuri plutitoare care se fixează în jurul taliei, servind la menținerea unui naufragiat la suprafața apei. **2.** parte a scheletului care leagă membrele de trunchi (omoplatul și clavicula, ba-zinul). • (*sport*) **a)** linie imaginară la nivelul ombilicului sub care nu sunt permise loviturile la box; **b)** procedeu tehnic de prindere a mijlocului adversarului cu mâinile, la lupte. **3.** cingătoare. **o** *~ de castitate* = bandaj închis cu lacăt, în trecut, pentru protejarea castității femeilor; *~ de siguranță* = dispozitiv care împiedică pe pasagerii unui avion sau automobil de a fi proiectați înainte, în caz de accident. **4.** fiecare din gradele de calificare a celor care practică arte marțiale. **5.** ceea ce înconjură un lucru, un loc etc. **o** *~ de fortificații* = zonă fortificată aflată la o distanță potrivită pentru a fi ferită de focul armelor grele ale unui eventual dușman; *linie de ~* = cale ferată, șosea care înconjură un oraș. • ansamblu de plantații în jurul unui oraș sau de separare a unor zone ale acestuia. **6.** fâșie continuă de table de oțel care formează bordajul unei nave. **7.** grindă orizontală din beton armat, rezemată pe zidurile exterioare ale unei construcții, pentru a le lega între ele. **8.** cadru de formă circulară. **9.** *~i de radiații* = fiecare dintre cele două zone de radiație corpusculară ionizată, de grosime variabilă, care înconjură Pământul. (< fr. *ceinture*)

centuriát, -ă *adj.* referitor la centurie; pe centurii (1). (< fr. *centuriate*, lat. *centuriatus*)

centúrie *s. f.* (în Roma antică) **1.** unitate militară din o sută de soldați. **2.** unitate politică și administrativă din o sută de cetățeni. (< lat. *centuria*, fr. *centurie*)

centurión *s. m.* ofițer comandant al unei centurii (1). (< fr. *centurion*, lat. *centurio*)

centurionál, -ă *adj.* de centurion. (< centurion + -al)

centurionát *s. n.* **1.** demnitatea, funcția de centurion. **2.** alegerea centurionilor. (< lat. *centurionatus*)

cenúr *s. m.* forma larvară a teniei. (< fr. *cénure*)

cenuróză *s. f.* boală produsă prin dezvoltarea cenurilor în diverse organe. (< fr. *cénurose*)

cenzitár, -ă *adj.* care se bazează pe sens. **o** *sistem ~* = sistem electoral în care dreptul de vot al cetățenilor era stabilit în funcție de averea lor. (< fr. *censitaire*)

cénzor *s. m.* **1.** magistrat în vechea Romă care efectua recensământul cetățenilor și al averilor acestora și supraveghea moravurile. **2.** persoană care are sarcina de a cenzura tipăriturile, publicațiile, corespondența. **3.** cel care verifică gestiunea unei întreprinderi, bănci, societăți etc. (< lat. *censor*, fr. *censeur*)

cenzoriál, -ă *adj.* **1.** referitor la cenzori (1). **2.** de cenzură. (< fr. *censorial*)

cenzurá *vb. tr.* **1.** a aplica măsuri de cenzură; (*p. ext.*) a interzice (o publicație). **2.** (*fig.*) a supraveghea (moravurile). **3.** a adopta o moțiune de cenzură. **4.** a pronunța o sancțiune împotriva cuiva; a blama, a dezaproba; a condamna. (< fr. *censurer*)

cenzurábil, -ă *adj.* care merită să fie cenzurat. (< fr. *censurable*)

cenzúră *s. f.* **1.** demnitatea și funcția de cenzor (1). **2.** control exercitat de anumite organe ale unui stat asupra publicațiilor, spectacolelor, emisiunilor și, în timp de război, asupra corespondenței trimise prin poștă; organ care exercită acest control. **3.** funcție psihologică care, în teoria lui Freud, refulează în inconștient dorințele neconforme cu convențiile sociale. **4.** critică, blam public. (< fr. *censure*, lat. *censura*)

CER(A)-, -cér v. cherat(o)-.

ceracolór I. *s. n.* batoane colorate pe bază de ceară. **II.** *adj.* lucrat cu acest tip de batoane. (< cera- + color)

cerambicíde *s. n. pl.* familie de insecte coleoptere cu antene foarte lungi, cu corpul lung și viu colorat, cu larve xilofage. (< fr. *cérambycidés*)

cerámic, -ă I. *adj.* referitor la ceramică. **II.** *s. f.* tehnica și arta de a fabrica obiecte din argilă (sau substanțe plastice asemănătoare). • obiectele înseși. (<*céramique*)

ceramíst, -ă *s. m. f.* **1.** fabricant, lucrător de obiecte de argilă. **2.** specialist în ceramică. (< fr. *céramiste*)

ceramográfic, -ă *adj.* referitor la ceramografie. (< fr. *céramographique*)

ceramografíe *s. f.* ramură a etnografiei care studiază istoria ceramicii. (< fr. *céramographie*)

ceramologíe *s. f.* studiul ceramicii. (< fr. *céramologie*)

cerapastél *s. n.* gen de pictură modernă, asemănător encausticii, a cărei materie picturală, din bastonașe de ceară, ulei și coloranți, se întărește cu timpul, păstrând toată strălucirea

inițială a pigmentului colorant. • materia însăși. (< cera- + pastel)

cerargírít *s. n.* clorură de argint naturală, folosită ca minereu de argint. (< fr. *cérargyrite*)

cerát[1] *s. n.* medicament unguent pe bază de ceară și ulei. (< fr. *cérat*, lat. *ceratus*)

cerát[2], **-ă** *adj.* impregnat, acoperit cu ceară. **o** *tăbliță ~e* = tăbliță de lemn acoperite cu ceară, pe care vechii romani își făceau însemnări, socoteli. (< lat. *ceratus*, după fr. *ciré*)

CERAT[3]**(O)-** v. cherat(o)-.

ceratít *s. m.* moluscă cefalopodă fosilă din ordinul amonitidelor. (< fr. *cératite*)

ceratozáur *s. m.* dinozaur carnivor fosil având pe nas o creastă osoasă. (< cerato- + -zaur)

cérber *s. m.* **1.** (*mit.*) câine cu trei capete care păzea intrarea în infern. **2.** (*fig.*) paznic, gardian neînduplecat. (< fr. *cerbère*, lat. *cerberus*)

cérc[1] *s. n.* **1.** curbă plană închisă la distanță egală față de centru. **2.** figură, linie, mișcare în formă de cerc (1). **3.** grup de persoane legate între ele prin idei, convingeri, preocupări sau interese comune. **4.** limită, întindere. (< lat. *circus*, după fr. *cercle*)

-cérc[2] v. cerco-.

cercár *s. m.* larvă a gălbezii, care trăiește în apă, devenind adultă în corpul vitelor cornute. (< fr. *cercaire*)

cerci *s. m. pl.* formații filamentoase terminale, în perechi, ale unor specii de insecte, având rol senzorial. (< fr. *cerques*, cf. gr. *kerkos*, coadă)

CERCO-, -cérc *elem.* „coadă", „înotătoare". (< fr. *cerco-*, *-cerque*, cf. gr. *kerkos*)

cercoíd, -ă *adj.* în formă de coadă. (< cerco- + -oid)

cercopitéc *s. m.* maimuță de talie mică din Africa, cu coada lungă, neprehensilă. (< fr. *cercopithèque*)

cercopitecíde *s. n. pl.* familie de maimuțe superioare prevăzute cu pungi faringiene, unde ascund hrana, și coada neprehensilă: cercopitecul, pavianul și magotul. (< fr. *cercopithécidés*)

cercosporióză *s. f.* boală a plantelor provocată de ciu-perci, caracterizată prin apariția pe frunze a unor pete circulare brune sau albicioase. (< fr. *cercosporiose*)

cereále /-re-a-/ *s. f. pl.* grup de plante cultivate din familia gramineelor, ale căror boabe servesc la alimentarea oamenilor și a animalelor, sau în diferite industrii. (< fr. *céréales*, lat. *cerealia*)

cerealicultúră *s. f.* ramură a agriculturii care se ocupă cu cultura cerealelor. (< fr. *céréaliculture*)

cerealiér, -ă I. *adj.* care produce cereale. **II.** *s. n.* navă specială pentru transportul cerealelor. (< fr. *céréalier*)

Cereálii *s. f. pl.* (*ant.*) sărbători dedicate zeiței Ceres, venerată de romani drept „creatoarea recoltelor", care aveau loc între 12 și 19 aprilie. (< lat. *cerealia*)

cerealíst *s. m.* negustor, comerciant de cereale. (< fr. *céréaliste*)

cerebél *s. n.* parte a encefalului în regiunea posterioară și inferioară a capului; creierul mic. (< lat. *cerebellum*)

cerebelítă *s. f.* encefalită localizată în cerebel. (< fr. *cérébellite*)

cerebelopatíe *s. f.* afecțiune a cerebelului. (< fr. *cérébellopathie*)

cerebelós, -oásă *adj.* referitor la cerebel. (< fr. *cérébelleux*)

CEREBR(O)- *elem.* „creier". (< fr. *cerebr/o/-*, cf. lat. *cerebrum*)

cerebrál, -ă *adj.* **1.** referitor la creier. **2.** mintal, rațional, intelectual. **3.** (despre oameni; și *s.*) care se conduce numai după criteriile rațiunii. (< fr. *cérébral*)

cerebralísm *s. n.* cerebralitate. • raționalism exagerat. (< engl. *cerebralism*)

cerebralitáte *s. f.* (*rar*) caracter cerebral; cerebralism. (< fr. *céré-bralité*)

cerebralizá *vb. tr.* a da un caracter cerebral. (< cerebral + -iza)

cerebrasteníe *s. f.* sindrom neurastenic datorat traumatismelor craniene și cerebrale; astenie nervoasă. (< fr. *cérébrasthénie*)

cerebrifórm, -ă *adj.* cerebroid. (< fr. *cérébriforme*)

cerebroangiosclerózá *s. f.* scleroză a vaselor cerebrale. (< fr. *cérébro-angiosclérose*)

cerebrofiziologíe *s. f.* fiziologie a creierului. (< engl. *cerebrophysiology*)

cerebroíd, -ă *adj.* care se aseamănă cu creierul; cerebriform. **o** *ganglioni ~izi* = ganglioni nervoși care, la unele nevertebrate (viermi, moluște, artropode), au aceeași funcție ca sistemul nervos central la animalele superioare. (< fr. *cérébroïde*)

cerebromalacíe *s. f.* ramolisment cerebral. (< fr. *céré-bromalacie*)

cerebropatíe *s. f.* maladie a creierului. (< fr. *cérébropathie*)

cerebroragíe *s. f.* hemoragie cerebrală. (< fr. *cérébrorragie*)

cerebroscleróză *s. f.* scleroză a arterelor cerebrale. (< fr. *cérébrosclérose*)

cerebrospinál, -ă *adj.* care aparține creierului și măduvei spinării. (< fr. *cérébro-spinal*)

cerebrostimulímă *s. f.* substanță excitantă a creierului produs de hipofiză. (< fr. *cérébrostimuline*)

cerebrotomíe *s. f.* disecție a creierului. (< fr. *cérébrotomie*)

cerebrotónic, -ă *adj.* (despre un tip psihic) hipersensibil, auxios, intervertit. (< fr. *cérébrotonique*)

cerebrozídă *s. f.* substanță lipoidă complexă din țesutul nervos, cu rol important în metabolismul celulei nervoase. (< fr. *cérébroside*)

cerebrum *s. n.* creier. (< fr. *cerebrum*)

ceremíși *s. m. pl.* populație din fosta URSS, de pe Volga medie. (< fr. *tchérémisses*)

ceremoniá *vb. intr.* (*rar*) a celebra, a oficia. (< ceremonie)

ceremoniál, -ă I. *adj.* care ține de ceremonie; ritual. **II.** *s. n.* totalitatea formulelor și a regulilor care se folosesc la anumite ceremonii. (< fr. *cérémonial*, lat. *cacceremonialis*)

ceremonialísm *s. n.* respectare strictă a anumitor ceremonialuri. (< fr. *cérémonialisme*)

ceremoníe *s. f.* formalitate (de protocol) la oficierea unui act solemn; solemnitate. • formă exterioară a unui cult (religios). • ansamblul regulilor de politețe, prescrise în raporturile dintre membrii unei societăți, sau grupări sociale. (< fr. *cérémonie*, lat. *caeremonia*)

ceremoniós, -oásă *adj.* potrivit unor reguli de politețe exagerată; protocolar, solemn; afectat, pretențios. (< fr. *cérémonieux*)

ceremoniozitáte *s. f.* însușirea de a fi ceremonios. (< ceremonios + -itate)

cerezínă *s. f.* produs prin rafinarea cerurilor de petrol. (< fr. *cérésine*)

CERI-/CERO- *elem.* „ceară". (< fr. *céri-*, *céro-*, cf. lat. *cera*, gr. *keros*)

cerifér[1], **-ă** *adj.* (despre glandele albinelor sau despre vegetale) care produce ceară; cerigen. (< fr. *cérifère*)

cerifér[2], **-ă** *adj.* care conține ceriu. (< fr. *cérifère*)

cerificáre *s. f.* impregnare cu ceară a țesuturilor vegetale. (după fr. *cérification*)

cerificatór *s. n.* dispozitiv pentru topirea și culegerea cerii cu ajutorul căldurii solare. (< fr. *cérificateur*)

cerigén, -ă *adj.* cerifer[1]. (< fr. *cérigène*)

cerít *s. n.* silicat hidratat natural de ceriu. (< fr. *cérite*)

ceríthium *s. m.* moluscă gasteropodă din mările calde cu cochilia mică, alungită, în spirală, cu striații. (< *cerithium*)

cériu *s. n.* metal strălucitor, moale și ductil, din familia lantanidelor. (< fr. *cérium*)

cernozióm /-ziom/ *s. n.* pământ negru, deosebit de fertil, în regiunile de stepă. (< rus. *cernozëm*)

CERO- v. ceri-.

cerografíe *s. f.* procedeu de pregătire a unei forme de tipar înalt prin gravarea manuală a imaginii într-un strat de ceară pe o placă de metal. • gravură în encaustică. (< fr. *cérographie*)

cerometríe *s. f.* metodă de analiză chimică cantitativă. (< fr. *cérometrie*)

ceroplástică *s. f.* arta de a modela în ceară; ceroplastie. (< fr. *céroplastique*)

ceroplastíe *s. f.* ceroplastică. (< fr. *céroplastie*)

cert, -ă *adj.* sigur, neîndoielnic, neîndoios. (< it. *certo*, lat. *certus*)

certaménte *adv.* cu siguranță, desigur. (< it. *certamente*)

certificá *vb. tr.* a adeveri, a confirma că ceva este autentic, sigur, exact, valabil. (< fr. *certifier*, lat. *certificare*)
certificát *s. n.* act oficial prin care se certifică, se atestă ceva. (< fr. *certificat*, lat. *certificatum*)
certitúdine *s. f.* siguranță, convingere, încredere deplină. (< fr. *certitude*, lat. *certitudo*)
certozín *s. m.* **1.** călugăr al unui ordin din Alpii francezi, întemeiat în 1084. **2.** (*fig.*) om retras, singuratic. (< it. *certosino*)
certozínă *s. f.* procedeu de incrustație cu elemente de os sau fildeș pe fond de lemn negru în motive geometrice mici. (< it. *certosina*)
ceruleínă *s. f.* colorant folosit la imprimarea pe stofe. (< fr. *céruléine*)
ceruléu *s. n.* pigment mineral albastru obținut dintr-un amestec de oxizi de cobalt și staniu. (< fr. *céruléum*)
ceruloplasmínă *s. f.* gamaglobulină care fixează cuprul în sânge. (< fr. *céruloplasmine*)
cerúmen *s. n.* materie cleioasă, galbenă, în urechi. (< fr. *cérumen*, lat. *cerumen*)
ceruminós, -oásă *adj.* **1.** de natura cerumenului. **2.** (despre glande) care produce cerumen. (< fr. *cérumineux*)
cerúză *s. f.* carbonat bazic de plumb, foarte otrăvitor, folosit la prepararea vopselelor albe; alb de plumb. (< fr. *céruse*, lat. *cerussa*)
ceruzít *s. n.* carbonat natural de plumb. (< fr. *cérusite*)
CERVIC(O)- *elem.* „gât, ceafă", „col uterin". (< fr. *cervic/o/*, cf. lat. *cervix*, ceafă)
cervicál, -ă **I.** *adj.* referitor la partea posterioară a gâtului sau la gâtul unor organe. **II.** *s. n.* pernă pe care se pune capul. (< fr. *cervical*)
cervicalgíe *s. f.* durere cervicală. (< fr. *cervicalgie*)
cervicartrózã *s. f.* artroză a vertebrelor cervicale. (< fr. *cervicarthrose*)
cervicectomíe *s. f.* excizie a colului uterin. (< fr. *cervi-cectomie*)
cervicítă *s. f.* colpită. (< fr. *cervicite*)
cervicobrahiál, -ă *adj.* referitor la cervivobrahialgie. (< fr. *cervico-brachial*)
cervicobrahialgíe *s. f.* nevralgie a plexului cervicobrahial, prin dureri localizate în ceafă, gât și brațe. (< fr. *cervico-brachialgie*)
cervicocistopexíe *s. f.* suspendare chirurgicală a colului vezical în caz de incontinență urinară. (< fr. *cervico- cystopexie*)
cervícopexíe *s. f.* fixare chirurgicală a colului uterin la țesuturile înconjurătoare. (< fr. *cervicopexie*)
cervicotomie *s. f.* incizie la nivelul colului uterin. (< fr. *cervicotomie*)
cervicovaginítă *s. f.* inflamație a colului uterin și a mucoasei vaginale. (< fr. *cervico-vaginite*)
cervíde *s. n. pl.* familie de erbivore rumegătoare, cu coarne osoase, pline, ramificate, care se schimbă anual: cerbul. (< fr. *cervidés*; lat. *cervidae*)
cervín, -ă *adj.* asemănător cerbului. (< lat. *cervinus*, fr. *cervin*)
cérvix *s. n.* parte inferioară a uterului, între acesta și vagin; col uterin. • partea îngustă a vezicii urinare. (< lat. *cervix*)
cesioná *vb. tr.* a face o cesiune. (< cesi/une/ + *-ona*)
cesionár, -ă *s. m. f.* cel care beneficiază de o cesiune. (< fr. *cessionnaire*)
césiu *s. n.* metal alcalin monovalent, moale, asemănător cu potasiul. (< fr. *césium*, cf. lat. *caesius*, verzui)
cesiúne *s. f.* cedare. • transmitere prin contract de către o persoană sau firmă (cedent) unei alte persoane sau firme (cesionar) a unui bun sau a unui drept. • bun cesionat. (< fr. *cession*, lat. *cessio*)
cespitós, -oásă *adj.* (despre plante) care se dezvoltă în tufe; stufos, gazonat. (< fr. *cespiteux*)
cest[1] *s. n.* (*ant.*) mănușă de piele armată cu plumb sau fier, de care se serveau atleții în luptele pugilistice. (< lat. *caestus*, fr. *ceste*)
CEST[2]**(O)-** *elem.* „curea, panglică". (< fr. *cest/o/-*, cf. gr. *kestos*, centură)
cestóde *s. n. pl.* clasă de viermi platelminți; paraziți intestinali: tenia. (< fr. *cestodes*)
cestodóză *s. f.* infestație produsă de cestode. (< fr. *cestodose*)
cestoíd, -ă *adj.* în formă de panglică. (< fr. *cestoïde*)
cetacée *s. n. pl.* ordin de mamifere marine cu corpul în formă de pește: balenele, delfinii etc. (< fr. *cétacés*)
cetaceúm *s. n.* grăsime din unele specii de balenă, folosită în cosmetică și în farmacie. (< *cetaceum*)
cetán *s. n.* carbură de hidrogen saturat. (< fr. *cétane*)
cetánic, -ă *adj. cifră ~ă* = indice care exprimă aprecierea calității arderii unui combustibil în motorul cu aprindere prin comprimare. (< cetan + -ic)
ceténă *s. f.* gaz cu miros înecăcios obținut prin piroliza acetonei. (< fr. *cétène*)
cetoacidóză *s. f.* acidoză produsă de acumularea corpurilor cetonei în organism. (< fr. *céto-acidose*)
cetogén, -ă *adj.* (despre alimente) care favorizează producerea de cetone. (< fr. *cétogène*)
cetogenéză *s. f.* formarea de cetone în organisme. (< fr. *cétogenèse*)
cetolític, -ă *adj.* care distruge corpii cetonici. (< fr. *cétolytique*)
cetolíză *s. f.* distrugere a corpilor cetonici. (< fr. *cétolyse*)
cetologíe *s. f.* studiu științific al cetaceelor. (< fr. *cétologie*)
cetónă *s. f.* denumire dată unei clase de compuși organici obținuți prin oxidarea alcoolilor secundari sau a hidrocarburilor. (< fr. *cétone*)
cetonemíe *s. f.* prezența corpilor cetonici în sânge. (< fr. *cétonémie*)
cetónic, -ă *adj.* referitor la cetone; de natura cetonei. **o** *corpi ~ci* = produși intermediari ai metabolismului, din degradarea albuminelor și grăsimilor. (< fr. *cétonique*)
cetonuríe *s. f.* prezența în urină a cetonelor, rezultate din arderea incompletă a grăsimilor. (< fr. *cétonurie*)
cetosteroíd *s. m.* steroid care conține o grupare cetonică, legată de un atom de carbon. (< fr. *cétostéroïde*)
cetóză *s. f.* **1.** monozaharid care conține o grupare cetonică în moleculă. **2.** stare patologică datorată unui exces de cetonă în organism. (< fr. *cétose*)
ceviánă *s. f.* (*mat.*) dreaptă care unește un vârf al unui triunghi cu un punct al laturii opuse. (< fr. *cévienne*)
ceylonéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Ceylon (Oc. Indian). (< Ceylon + -ez)
cezanísm /seza-/ *s. n.* direcție impresionistă în pictură, în care se manifestă preocuparea de a da ritm și cadență compoziției. (< fr. *cézannisme*)
cezár *s. m.* titlu dat împăraților romani; (*p. ext.*) împărat. (< lat. caesar, fr. *césar*)
cezarián, -ă *adj.* **1.** referitor la împărații romani. **2.** imperial, împărătesc. (< fr. *césarien*)
cezariánă *s. f.* intervenție prin incizarea uterului și extragerea fătului, în caz de naștere dificilă; cezarotomie. (< fr. *césarienne*)
cezarísm *s. n.* sistem de guvernare dictatorială militară, asemănător celui instituit de Caesar în vechea Romă. • (*p. ext.*) absolutism, dictatură. (< fr. *césarisme*)
cezaríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al cezarismului. (< fr. *césariste*)
cezaropapísm *s. n.* teorie potrivit căreia împăratul își exercita autoritatea absolută atât la nivelul spiritual, cât și temporal. (< fr. *césaropapisme*)
cezarotomíe *s. f.* cezariană. (< fr. *césarotomie*)
cezúră *s. f.* **1.** pauză ritmică în interiorul unui vers mai lung. • mică pauză între două propoziții sau fraze ori între două secțiuni ale unei lucrări muzicale. **2.** (*tehn.*) diviziune a unei scări funcționale în dreptul căreia se schimbă treapta acesteia. (< fr. *césure*, lat. *caesura*)
cha-cha-cha /cea-/ *s. n.* dans modern, de origine mexicană, cu ritm vioi, născut din întrepătrunderea ritmurilor de rumbă și mambo; melodia corespunzătoare. (< sp. *cha-cha-cha*)
cha-cha-chaíst, -ă *s. m. f.* (*peior.*) cel care transformă, degradează dansul modern. (< cha-cha-cha + -ist)
chairman /céărmen/ *s. m.* președinte (al unei ședințe); moderator. (< engl. *chairman*)

chalcolític, -ă *adj., s. n.* (din) perioada preistoriei, înce-putul civilizației cuprului. (< fr. *chalcolithique*)
chaldeeán, -ă *adj., s. m. f.* v. c a l d e e a n .
chalét /șa-/ *s. n.* vilă în stil elvețian, cu acoperișul ascuțit în lemn sau piatră. (< fr. *chalet*)
challenge /célengi/ *s. n.* competiție sportivă periodică dotată cu o cupă, care se trasmite câștigătorului următor. (< fr., engl. *challenge*)
challenger /célenger/ *s. m.* sportiv cu care un campion își dispută locul întâi în cadrul unei noi ediții a întrecerii. (< engl., fr. *challenger*)
chalón /șa-/ *s. n.* produs endocrinian care inhibă unele organe sau le diminuează activitatea. (< fr. *chalon*)
chambertin /șam-ber-tén/ *s. n.* varietate de vin roșu din Burgundia. (< fr. *chambertin*)
chamois /șa-moá/ *s. n.* piele de căprioară, cerb, miel sau oaie, tăbăcită printr-un procedeu special, pentru unele confecții, la spălatul obiectelor metalice și ca filtru de benzină. (< fr. *chamois*)
champlevé /șanlöve/ *s. n.* tehnică în arta emailării, umplerea cu smalț a spațiilor adâncite special într-o placă metalică, în scop decorativ. • obiectul decorat. (< fr. *champlevé*)
chanson /șansón/ *s. n.* compoziție vocală polifonică, cu text francez, ajunsă la înflorire în epoca Renașterii. (< fr. *chanson*)
chaparrál /cea-/ *s. n.* asociație vegetală de tip medi-teraneean formată din tufișuri xerofile spinoase, închircite, în preriile din California și Mexic. (< sp. *chaparral*)
chardonnay /șardoné/ *s. n.* soi de viță-de-vie originar din Franța, cu ciorchini mici și boabe rotunde albe-verzui. • vin alb, fin, din acest soi. (< fr. *chardonnay*)
charientísm /șa-/ *s. n.* figură de stil reprezentând o ironie fină, care nu vrea să indispună. (< fr. *charientisme*, cf. gr. *kharientismos*, spirit)
charismátic, -ă /ca-/ *adj.* (despre autoritate) care se bazează pe valoarea personală extraordinară a unui individ, pe caracterul său sacru, istoric sau exemplar; (despre o personalitate) care se bucură de un mare prestigiu. (< fr. *charismatique*)
charísmă *s. f.* **1.** dar particular conferit oamenilor prin grația divină; har; prestigiu. **2.** complex de însușiri sau puteri extraordinare ale cuiva care își asumă rolul de conducător, ale unei persoane; ansamblul trăsăturilor spirituale deosebite ale cuiva. (< fr. *charisme*, gr. *kharisma*)
charite /ha-/ *s. f. pl. (mit.*; la greci) cele trei grații. (< fr. *charites*)
charivári /șa-/ *s. n.* **1.** muzică disonantă, cu multe suprapuneri de acorduri și note false. **2.** zgomot asurzitor, vacarm; dezordine. (< fr. *charivari*)
charleston /ceârlston/ *s. n.* **1.** dans american de perechi împrumutat din folclorul negrilor, cu mișcări foarte repezi, prin flexiunea părții de jos a picioarelor; melodia corespunzătoare. **2.** *talger* ~ = talger (cinel) dublu, acționat cu piciorul de către baterist, în orchestra de jazz. **3.** croială specială de pantaloni. (< engl. *charleston*)
charmeuse /șarmőz/ *s. n.* tricot din fire de mătase, cu fața foarte netedă, pentru articole de lenjerie. (< fr. *charmeuse*)
charmoutián, -ă /șarmu/ *adj., s. n.* (din) etajul mediu al liasului. (< fr. *charmouthien*)
chart /ceart/ *s. n.* reprezentare grafică a evoluției cursului și a cifrelor de afaceri ale unei acțiuni pe o perioadă dată. (< engl. *chart*)
charter /céartăr/ *s. n.* **1.** tip de contract de transport cu avioane sau nave închiriate de o agenție de turism ori comercială, care permite tarife mai reduse decât pe liniile regulate. **2.** avion, navă care circulă conform unui charter (1). (< engl. *charter*)
chartísm /car-/ *s. n.* prima mișcare politică revoluționară de masă a proletariatului, în Anglia. (< engl. *chartism*, fr. *chartisme*)
ehartíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) practicant al chartismului. (< engl. *chartist*)
chartreuse /șartrőz/ *s. f.* băutură fină, din ierburi alpine macerate în alcool dublu rafinat. (< fr. *chartreuse*)
chase /ceis/ *s. n. (jazz)* dialog foarte viu între soliștii interpreți ai aceluiași instrument, fiecăruia revenindu-i câteva măsuri. (< engl. *chase*)
chasse /șasé/ *s. n.* pas mare de dans sau de gimnastică, cu un picior alunecând înainte. (< fr. *chassé*)
chat /șet/ *s. n.* (*inform.*) programe care permit conversațiile online cu transmitere (aproape) instantanee a mesajelor; conversațiile propriu-zise. (< engl. *chat*)
chateaubríand /șatobrián/ *s. n.* bucată de mușchi de vacă tăiată special și preparată ca friptură la grătar. (< fr. *chateaubriand*)
chattián /șati-/ *s. n.* ultimul etaj al oligocenului. (< fr. *chattien*)
chec *s. n.* sort de prăjitură englezească coaptă în forme, din aluat gros și dulce cu ingrediente (nuci, stafide, rahat etc.). (< engl., fr. *cake*)
check-in /tșekin/ *s. n.* înregistrare, înscriere, primire, recepție (de obiecte, bunuri), aparținând unor persoane. (< engl. *check-in*)
check-up /tșecáp/ *s. n. inv.* examen medical constând dintr-un ansamblu de probe prelevate sistematic și permanent pentru a aprecia starea organelor și funcționarea lor. (< engl. *check-up*)
cheddar /cedár/ *s. n.* brânză engleză și americană, asemănătoare caşcavalului, pe bază de lapte de vacă și ulei de bumbac, porumb, cocos sau soia, cu pastă dură și colorată. (< fr., engl. *cheddar*)
cheesburger /cisbúrgăr/ *s. m.* hamburger cu un strat de brânză topită pe deasupra, (< engl. *cheesburger*)
chefír *s. n.* produs lactat dietetic din lapte acidulat cu un ferment vegetal. (< fr. *kéfir*, rus. *kefir*)
chei *s. n.* **1.** construcție pe malul unei ape navigabile pentru încărcarea și descărcarea navelor, servind totodată la consolidarea malului și pentru a preveni inundațiile; (*p. ext.*) stradă de-a lungul unui astfel de mal. **2.** rampă de încărcare-descărcare a vagoanelor de cale ferată. (< fr. *quai*)
cheiáj *s. n.* taxă plătită de nave pentru utilizarea temporară a unui port și a instalațiilor lui. (< fr. *quayage*)
CHEIL(O)-, -cheilíe *elem.* „buză". (< *chéil/o/-, -chéilie*, cf. gr. *kheilos*)
cheilalgíe *s. f.* durere la nivelul buzelor. (< fr. *chéilalgie*)
-cheilíe v. cheil(o)-.
cheilítă *s. f.* inflamație a buzelor. (< fr. *chéilite*)
cheilofagíe *s. f.* tic constând în mușcarea buzelor. (< fr. *chéilophagie*)
cheiloplastíe *s. f.* refacere chirurgicală a buzei. (< fr. *chéiloplastie*)
cheiloraffe *s. f.* sutură a unei buze. (< fr. *chéilorraphie*)
cheiloșalázis *s. n.* slăbire cu atrofie a tegumentelor buzelor. (< fr. *chéilochalasis*)
cheilotomie *s. f.* incizie operatorie a buzelor. (< fr. *chéilotomie*)
cheilóză *s. f.* cheilită cu evoluție cronică. (< fr. *chéilose*)
CHEIR(O)-, -cheiríe/CHIR(O)-, -chiríe *elem.* „mână, palmă", „membrană". (< fr. *chéir/o/-. -chéirie, chir/o/-, -chirie*, cf. gr. *kheir, -ros*, mână)
cheiralgie *s. f.* sindrom caracterizat prin dureri ale mâinilor. (< fr. *chéiralgie*)
-cheiríe v. cheir(o)-.
cheirofobíe *s. f.* grafofobie. (< fr. *chéirophobie*)
cheiromegalíe *s. f.* hipertrofie a degetelor și a mâinilor. (< fr. *chéirómégalie*)
cheironomíe *s. f.* gen de dirijat coral prin mișcările mâinilor și degetelor, în muzica bisericească. (< germ. *Cheironomie*)
cheiroplastíe *s. f.* refacere chirurgicală a policelui distrus. (< fr. *chéiroplastie*)
chelropodál, -ă *adj.* referitor la mâini și picioare. (< fr. *chéiropodal*)
cheiropodalgíe *s. f.* durere în extremitățile mâinilor și picioarelor. (< fr. *chéiropodalgie*)
cheiroptére/chiroptére *s. n. pl.* ordin de mamifere care au aripi membranoase: liliecii. (< fr. *chéiroptéres, chiroptéres*)
cheiroscóp *s. n.* aparat pentru reducerea vitezei binoculare și a capacității de fuziune. (< fr. *chéiroscope*)

cheirospásm *s. n.* mişcare convulsivă a mâinii. (< fr. *chéirospasme*)
chelát *s. n.* combinaţie între un atom metalic şi o substanţă organică. (< fr. *chelate*)
chelatizáre *s. f.* proces de formare a chelatului. (< *chelat* + *-iza*)
cheleeán, -ă *adj., s. n.* abbevilian. (< fr. *chelléen*)
chelén *s. n.* cloretan, folosit ca anestezic local. (< fr. *kélène*)
CHELI- *elem.* „gheară, cleşte". (< fr. *chéli-*, cf. lat. *chela*, gr. *khele*)
chelicér *s. n.* fiecare dintre cele două apendice cefalice la arahnide, organe de atac şi de apărare, provenind din modificarea primei perechi de maxile. (< fr. *chélicère*)
cheliceráte *s. n. pl.* subîncrengătură a artropodelor, clasa arahnidelor, prevăzute cu chelicere. (< fr. *chélicérates*)
chelifér, -ă I. *adj.* înzestrat cu gheare sau cu cleşti. **II.** *s. n.* specie de arahnid mic, lipsit de postabdomen şi de glanda venin oasă; scorpionul de cărţi. (< fr. *chélifère*)
chelifórm, -ă *adj.* în formă de gheară, de cleşte. (< fr. *chéliforme*)
chélner *s. m.* ospătar. (< germ. *Kellner*)
CHELO- *elem.* „tumoare, hernie". (< fr. *kélo-*, cf. gr. *kele*, umflătură)
cheloíd *s. n.* tumoare benignă a pielii, fibroasă, alungită, pe locul unei cicatrice. (< fr. *chéloide*)
cheloniéni *s. m. pl.* ordin de reptile cu corpul închis într-o carapace osoasă. (< fr. *chéloniens*)
chelotomíe *s. f.* operaţie a unei hernii strangulate prin incizia inelului herniar. (< fr. *kélotomie*)
chémbrică *s. f.* pânză de celofibră sau de bumbac, cu fire extrem de fine şi dese. (< engl. *cambric*)
CHEMI(O)- v. c h e m o - .
chemigráf *s. n.* tehnica gravării chimice a clişeelor tipografice; chemitipie. (< fr. *chémigraphie*)
chemigrafíe *s. f.* tehnica gravării chimice a clişeelor tipografice; chemitipie. (< fr. *chémigraphie*)
chemin de fer /şmen dö fer/ *s. n.* joc de noroc asemănător baccaralei, la care fiecare jucător devine pe rând bancher (2). (< fr. *chemin de fer*)
chemisier /şe-mi-zié/ *s. n.* bluză femeiască cu mâneci lungi şi manşete. (< fr. *chemisier*)
chemítipíe *s. f.* chemigrafie. (< fr. *chémitypie*)
CHEMO-/CHIMI(O)- *elem.* „chimie". (< germ. *chemo-*, fr. *chimi/o/-*, cf. lat. *chymus*, gr. *khymos*, suc)
chemoautotróf, -ă *adj.* (despre microorganisme) care obţine energia necesară proceselor vitale prin oxidarea unor substanţe chimice anorganice. (după engl. *chemoautotrophic*)
chemoautotrofíe *s. f.* mod de hrănire a microorganis-melor chemoautotrofe. (< germ. *Chemoautotrophie*)
chemoestezíe *s. f.* sensibilitate a plantelor faţă de excitanţi chimici. (< germ. *Chemoesthesie*)
chemolíză *s. f.* lizare pe cale chimică. (< germ. *Chemolyse*)
chemomorfóză *s. f.* morfoză produsă sub influenţa unor substanţe chimice. (< germ. *Chemomorphose*)
chemonastíe *s. f.* mişcare de curbare a unor organe ale plantelor sub influenţa substanţelor chimice. (< germ. *Chemonastie*)
chemoreceptór *s. m.* terminaţie nervoasă sau organ de simţ care înregistrează modificările chimice ale mediului extern sau intern. (< germ. *Chemorezeptor*)
chemorezistenţă *s. f.* chimiorezistenţă. (< germ. *Chemoresistenz*)
chemosensíbil, -ă *adj.* care prezintă chemosensibilitate. (< fr. *chémo-sensible*)
chemosensibilitáte *s. f.* sensibilitate la excitanţi chimici. (< fr. *chémo-sensibilité*)
chemosféră *s. f.* strat al atmosferei, între 40 şi 80 de km, în care are loc disocierea (ziua) şi recombinarea (noaptea) a moleculelor diferitelor gaze, sub influenţa radiaţiilor ultraviolete. (< fr. *chémosphère*)
chemosíntéză *s. f.* sinteză a substanţelor organice de către bacteriile autotrofe cu ajutorul energiei chimice, prin oxidarea substanţelor minerale; chimiosinteză. (< germ. *Chemosynthese*)
chemosórbţie *s. f.* fixare a unei substanţe pe suprafaţa unui corp prin formarea unei combinaţii chimice între absorbant şi substanţa absorbită. (< fr. *chémosorption*)
chemotactísm *s. n.* sensibilitate particulară a unor fiinţe vii faţă de atracţia unei anumite substanţe chimice; chimiotactism, chimiotaxie. (< germ. *Chemotaktismus*)
chemotaxonomíe *s. f.* ramură a biologiei care studiază relaţiile dintre organisme pe baza elementelor chimice, stabilind clasificarea lor în sistem. (< germ. *Chemota-xonomie*)
chemoterapíe *s. f.* chimioterapie. (<erm. *Chemotherapie*)
chemótic, -ă *adj.* de natura chemozisului; care se datoreşte acestuia. (< fr. *chémotique*)
chemotróf, -ă *adj.* capabil de chemosinteză. (< engl. *chemotrophic*)
chemotrofíe *s. f.* mod de hrănire a microorganismelor chemotrofe. (< germ *Chemotrophie*)
chemotropísm *s. n.* creştere a unei plante în direcţia sau împotriva acesteia din care se acţionează un excitant chimic. (< germ. *Chemotropismus*)
chemózis *s. n.* infiltraţie edematoasă a conjunctivei, inflamatorie. (< fr. *chémosis*)
CHENO- *elem.* „spaţiu deschis, gol". (< fr. *kéno-*, cf. gr. *kenos*, vid, gol)
chenofobíe *s. f.* fobie a spaţiilor goale. (< fr. *kénophobie*)
chenopodiacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate cu flori mici, verzui, în inflorescenţe dese: spanacul sălbatic. (< fr. *chénopodiacées*)
chenopodiále *s. f. pl.* ordin de plante: chenopodiaceele şi familiile înrudite. (< fr. *chénopodiales*)
chenzinál, -ă *adj.* (despre plăţi) care se face o dată la cincisprezece zile. (< chenzină + -al)
chenzínă *s. f.* **1.** retribuţie cuvenită unei persoane pe o jumătate de lună. **2.** perioadă de timp între o chenzină (1) şi alta. (< fr. *quinzaine*)
cheramzít *s. n.* argilă expandată, obţinută prin concasarea bulgărilor rezultaţi din arderea argilelor feruginoase, ser-vind la prepararea betoanelor uşoare.
CHERAT(O)- / CHER(A)- / CERAT³(O)- -cér elem. „corn, cornee"; „chitinos". (< fr. *kérat/o/-, cér/a/-, cerat/o/-, -cère*, cf. gr. *keras,-atos*)
cheratalgíe *s. f.* durere a corneei. (< fr. *kératalgie*)
cheratectazíe *s. f.* deplasare în afară a corneei. (< fr. *kératectasie*)
cheratectomíe *s. f.* excizie chirurgicală a unei porţiuni a corneei. (< fr. *kératectomie*)
cheratínă *s. f.* substanţă proteică solidă din epidermă, unghii etc. (< fr. *kératine*)
cheratinizáre *s. f.* infiltrare cu cheratină a unei mucoase sau a straturilor superficiale ale pielii. (după fr. *kérati-nisation*)
cheratítă *s. f.* inflamaţie a corneei, manifestată prin opacifierea acesteia, fotofobie şi sensibilitate oculară. (< fr. *kératite*)
cheratocél *s. n.* hernie a membranei posterioare a corneei. (< fr. *kératocèle*)
cheratocentéză *s. f.* puncţie chirurgicală a corneei. (< fr. *kératocentèse*)
cheratocón *s. n.* deformare conică a corneei, care duce la slăbirea vederii. (< fr. *kératocone*)
cheraconjunctivál, -ă *adj.* referitor la cheratoconjunctivită. (< fr. *chérato-conjunctioval*)
cheratoconjunctivítă *s. f.* inflamaţie a corneei şi a conjunctivei. (< fr. *kérato-conjunctivite*)
cheratodermíe *s. f.* hiperplazie a stratului cornos, în o anumită zonă. (< fr. *kératodermie*)
cheratoesteziometríe *s. f.* măsurare a sensibilităţii corneei. (< fr. *kérato-esthésiométrie*)
cheratogén, -ă *adj.* care produce inflamaţia corneei. (< fr. *kératogène*)
cheratolític, -ă *adj., s. n.* (substanţă) care produce cheratoliza. (< fr. *kératolytique*)
cheratolíză *s. f.* dizolvare a cheratinei de către substanţe chimice în scop terapeutic. (< fr. *kératolyse*)
cheratóm *s. n.* denumire generică pentru cheratodermii. (< fr. *kératome*)

cheratomalacíe *s. f.* înmuiere și perforație a corneei. (< fr. *kératomalacie*)
cheratomegalíe *s. f.* anomalie congenitală caracterizată prin dimensiunea excesivă a corneei. (< fr. *kératomégalie*)
cheratometríe *s. f.* măsurare a curburii corneei cu cheratometrul. (< fr. *kératométrie*)
cheratométru *s. n.* instrument folosit în cheratometrie. (< fr. *kératomètre*)
cheratomicoză *s. f.* afecțiune a corneei datorată unei ciuperci patogene. (< fr. *kératomycose*)
cheratoplástic, -ă *adj.* care stimulează formarea stratului cornos al pielii. (< fr. *kératoplastique*)
cheratoplastíe *s. f.* grefă a corneei. (< fr. *kératoplastie*)
cheratoprotéză *s. f.* înlocuire a centrului unei cornee opace cu un material sintetic transparent. (< fr. *kératoprothèse*)
cheratorexíe *s. f.* ruptură a corneei. (< fr. *kératorrhexie*)
cheratoscóp *s. n.* aparat pentru observarea astigmatismului vizual. (< fr. *kératoscope*)
cheratoscopíe *s. f.* schiascopie. (< fr. *kératoscopie*)
cheratotóm *s. m.* instrument chirurgical folosit în cheratotomie. (< fr. *kératotome*)
cheratotomíe *s. f.* incizie a corneei. (< fr. *kératotomie*)
cheratóză *s. f.* **1.** produs al hidrolizei cheratinelor, folosit în tăbăcărie. **2.** îngroșare a stratului cornos al epidermei. (< fr. *kératose*)
CHERAUNO- *elem.* „tunet, trăsnet". (< fr. *kérauno-*, cf. gr. *keraunos*)
cheraunófobie *s. f.* teamă patologică de tunete. (< fr. *kéraunophobie*)
cheraunoparalizíe *s. f.* paralizie isterică determinată de fulgurații. (< fr. *kéraunoparalysie*)
cheriterapie *s. f.* folosirea terapeutică a băilor de parafină. (< fr. *kérithérapie*)
cherméză *s. f.* serbare câmpenească cu muzică și dans. (< fr. *kermesse*)
chérnăr *s. n. (tehn.)* **1.** punctator. **2.** vârf de centrare la o mașină-unealtă. (< germ. *Kerner*)
CHERO- *elem.* „veselie, voioșie". (< fr. *chéro-*, cf. gr. *kairein*, a se înveseli)
cherofobie *s. f.* aversiune patologică de veselie, de buna dispoziție. (<fr. *chérophobie*)
cherokee /-rokí/ *s. m. pl.* indieni dintr-un trib din sudul SUA. (< engl. *cherokee*)
cheromanie *s. f.* stare de excitație euforică patologică. (< fr. *chéromanie*)
cherry /céri/ *s. m.* vișin(ă). (< engl. *cherry*)
cherry-brandy /céri-bréndi/ *s. n.* lichior de vișine; vișinată. (< engl. *cherry-brandy*)
chersofíte *s. f. pl.* plante care cresc pe terenuri uscate, necultivate. (< fr. *chersophytes*)
cherúb *s. m.* **1.** (în arta asiriană) figură compozită a geniului păzitor al Soarelui, un taur cu cinci picioare, cu figură umană și cu coadă de leu. **2.** figură decorativă de copil înaripat, în mobila și arta decorativă a Renașterii italiene. (< fr. *chérub*)
cherúbic, -ă *adj.* de cherubin; îngeresc. (< fr. *chérubique*)
cherubín *s. m.* **1.** heruvim. **2.** (în arta creștină) cap, bust de copil, cu două aripi. **3.** *(fig.)* copilaș frumos, îngeraș. (< fr. *chérubin*, lat. *cherubin*)
cherubinísm *s. n.* (*rar*) comportare, atitudine cherubică. (< cherubin + -ism)
cherubísm *s. n.* boală rară prin displazia fibroasă a maxilarului inferior, care dă fetei unui copil aspectul bucălat de îngeraș. (< fr. *chérubisme*)
chesón *s. n.* **1.** vehicul cu două roți, compartimentat, în trecut pentru transportul muniției (de artilerie). **2.** fiecare dintre încăperile etanșe create prin compartimentarea unei nave, pentru a împiedica pătrunderea masivă a apei în tot vasul în caz de avarie. • dulap pentru ținerea proviziilor și a ustensilelor pe bordul unei nave. **3.** construcție de lemn, beton etc. (cutie) pentru lucrări subacvatice ori în terenuri cu multă umiditate. **4.** piesă prefabricată din beton armat, având forma unei plăci cu nervuri de întărire, folosită ca element de rezistență la planșee și acoperișuri. **5.** *(arhit.)* casetă (4). (< fr. *caisson*)
chesoniér *s. m.* muncitor care lucrează la chesoane (2). (< cheson + *-ier*)
chéster /céstăr/ *s. n.* brânză fermentată ca o pastă tare, din Anglia. (< fr. *chester*)
chestioná *vb. tr.* a pune cuiva întrebări; a interoga. • a examina. (< fr. *questionner*)
chestionár *s. n.* **1.** listă sistematică de întrebări întocmită cu scopul de a obține informații, lămuriri. **2.** metodă de investigare psihologică bazată pe întrebări și răspunsuri. (< fr. *questionnaire*)
chestiúne *s. f.* **1.** problemă care constituie obiectul unei preocupări, al unei discuții etc. • întrebare (pusă unui elev, unui candidat etc.). **2.** *(fam.)* întâmplare, fapt, lucru. (< fr. *question*, lat. *quaestio*)
chéstor *s. m.* **1.** magistrat roman care în perioada regalității îndeplinea funcția de judecător, iar în cea a republicii deținea funcții financiare; quaestor. **2.** șeful unei chesturi de poliție. **3.** membru al biroului unei adunări parlamentare pentru folosirea fondurilor, pentru administrație și securitate. (< fr. *questeur*, lat. *quaestor*)
chestorián, -ă *adj.* care aparține chestorului. (< fr. *chestorieu*)
chestúră *s. f.* **1.** demnitatea și funcția de chestor în vechea Romă. **2.** organ polițienesc superior unui comi-sariat. • local, sediu al acestui organ. (< fr. *questure*, lat. *quaestura*)
chet *s. m.* fiecare din perișorii chitinoși, ai anelidelor. (< fr. *chéto*, cf. gr. *khaite*, păr)
chétă[1] *s. f.* adunare a unor sume de bani de la public într-un anumit scop. (< fr. *quête*)
chétă[2] *s. f.* **1.** acțiune prin care un gonaci abate vânatul pentru a fi hăituit. **2.** acțiune a unui câine de vânătoare care bate câmpul pentru a descoperi dâra vânatului. (< fr. *quête*)
chetopóde *s. n. pl.* clasă de anelide sau de viermi cu corpul țepos și segmentat. (< chet + -pod)
chewing-gum /ciúin-gam/ *s. n.* **1.** gumă de mestecat. **2.** lamelă, pastilă de cewing-gum (1). (< engl. *chewing-gum*)
chi *s. m.* literă a alfabetului grec (X, α), corespunzând consoanei *ch*. (< fr. chi)
chiánti *s. n.* varietate de vin roșu din Chianti (Italia). (< it. *chianti*)
chiásm *s. n.* figură de stil constând în așezarea inversată a două perechi de cuvinte, pentru a forma o antiteză. (< fr. *chiasme*, gr. *khiasma*)
chiasmátic, -ă *adj.* referitor la chiasm sau la chiasmă. **o** *sindrom* ~ = sindrom, constând din îngustarea câmpului vizual, diminuarea activității vizuale și atrofia nervilor optici. (< fr. *chiasmatique*)
chiásmă *s. f.* încrucișare a două formații anatomice (tendoane, nervi). • punct intracranian în care se întretaie fibrele nervilor optici • *(biol.)* aranjare în cruce a cromatidelor în meioză. (< fr. *chiasma*, gr. *khiasma*)
chibíț *s. m.* cel care asistă la un joc de noroc. (< germ. *Kiebitz*)
chíblă *s. f.* **1.** vas de oțel cu care se ridică la suprafață materialul excavat dintr-un puț de mină. **2.** cutia de fontă cu care se transportă zgura în siderurgie. (< engl. *Kibble*, germ. *Käbel*)
chicínétă *s. f.* bucătărie mică (în apartamente sau garsoniere). (< engl. *kitchenette*)
chícle /chicl/ *s. n.* latex de arbore de origine mexicană, folosit la fabricarea gumei de mestecat. (< fr. *chicle*)
chief /cif/ *s. m.* șef, conducător. (< engl. *chief*)
chietísm *s. n.* concepție etico-religioasă care recomandă contemplația mistică, negând importanța practicii rituale. • *(p. ext.)* orice concepție care consideră pasivitatea contemplativă ca ideal al vieții. (< fr. *quiétisme*)
chietíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al chietismului. (< fr. *quiétiste*)
chietív *s. n.* calmant, mângâiere. (< germ. *Quietiv*, cf. lat. *quietus*, liniștit)
chietúdine *s. f.* liniște, tihnă, calm. (< fr. *quiétude*, lat. *quietudo*)
chi-hua-húa *s. m.* câine foarte mic de casă, căruia nu-i place să stea singur, devotat stăpânului, foarte gelos. (< chin. *chihua-hua*)

chil[1] *s. n.* lichid din digestia alimentelor, absorbit de mucoasa intestinală pentru a fi transportat, pe cale limfatică, în tot corpul. (< fr. *chyle*, lat. *chylus*, gr. *khylos*, suc)

CHIL[2]**(O)-/CHILI-, -chilíe** *elem.* „chil, umoare". (< fr. *chyl/o/-, chyli-, -chylie*, cf. lat. *chylus*, gr. *khylos*)

chilangióm *s. n.* dilatație varicoasă a vaselor chilifere. (< fr. *chylangiome*)

chílă *s. f.* element principal longitudinal al osaturii unei nave, în partea inferioară, baza scheletului acesteia. (< fr. *quille*)

chilectazíe *s. f.* dilatare a vaselor chilifere. (< fr. *chylectasie*)

CHILI[1]**-** v. c h i l [2](o)-.

CHILI[2]**-/CHILO-** *elem.* „o mie", „numeros". (< fr. *chili-*, cf. gr. *khilioi*)

chilián, -ă /ci-/ **I.** *s. m. pl.* popor care locuiește în Chile. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< fr. *chilien*)

chiliárh *s. m.* (în Grecia antică) comandant a o mie de militari. (< fr. *chiliarque*)

chiliarhíe *s. f.* demnitatea de chiliarh. (< fr. *chiliarchie*)

chiliásm *s. n.* credință mistică într-o împărăție de o mie de ani a lui Hristos pe pământ, asociată uneori cu idei egalitarist-utopice; milenarism. (< fr. *chiliasme*)

chiliást, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al chiliasmului. (< fr. *chiliaste*)

-chilíe v. c h i l [2] (o) -.

chilifér, -ă *adj.* referitor la chil[1]. **o** *vase ~e* = vasele limfatice ale intestinului, prin care circulă chilul. (< fr. *chylifère*)

chilifórm, -ă *adj.* care are aspectul lăptos și coloratia chilului. (< fr. *chyliforme*)

CHILO- v. c h i l i [2].

chilocél *s. n.* acumulare de chil în tunica vaginală. (< fr. *chylocèle*)

chilofíte *s. f. pl.* plante suculente. (< lat. *chylophytae*)

chilopóde *s. n. pl.* ordin de miriapode carnivore, asemănătoare cu insectele, cu corpul lung și segmentat, foarte mobile: scolopendra, urechelnița etc. (< fr., engl. *chilopodes*)

chilopoiéză *s. f.* proces de formare a chilului. (< fr. *chylopoïèse*)

chilót *s. m. (pl.)* obiect de lenjerie care acoperă partea de jos a trunchiului. (< fr. *culotte*)

chilotoráx *s. n.* revărsare de chil în cavitatea pleurală, ca urmare a ruperii unui vas limfatic al toracelui. (< fr. *chylothorax*)

chiluríe *s. f.* prezența chilului în urină. (< fr. *chylurie*)

chim *s. n.* amestec din digerarea parțială a alimentelor în stomac. (< fr. *chyme*, lat, *chymus*, gr. *khymos*, umoare)

chimáză *s. f.* labferment. (< germ. *Chymase*)

CHIMI(O)- v. c h e m o -.

chimiatríe *s. f.* teorie medicală învechită potrivit căreia procesele psihice se datorează unor reacții chimice. (< fr. *chimiatrie*)

chimic, -ă *adj.* **1.** referitor la chimie. • care folosește substanțe și metode din chimie. **o** *creion ~* = creion cu mină violetă. **2.** *arme ~ce* = substanțe chimice toxice, folosite ca arme de luptă. (< fr. *chimique*)

chimicále *s. f. pl. (fam.)* produse chimice. (< germ. *Chemikalien*)

chimíe *s. f.* știință care studiază structura internă și proprietățile corpurilor, transformările și combinațiile lor. **o** *~ nucleară* = parte a chimiei care studiază nucleul atomului. (< fr. *chimie*, lat. *chimia*)

chimifér, -ă *adj. (bot.;* despre vase) care conduce seva. (< fr. *chymifère*)

chimiluminescență/chimiluminiscénță *s. f.* luminescență care însoțește unele reacții chimice. (< fr. *chimiluminescence*)

chimioprofilaxíe *s. f.* tratament profilactic contra infecțiilor, ca medicamente chimice. (< fr. *chimioprophylaxie*)

chimiorezistență *s. f.* rezistență microbiană sau para-zitară față de antibiotice ori chimioterapice; chemore-zistență. (< fr. *chimiorésistance*)

chimiosintéză *s. f.* chemosinteză. (< fr. *chimiosynthèse*)

chimiosterilizá *vb. tr.* a steriliza cu substanțe chimice. (< chimio- + steriliza)

chimioșóc *s. n.* metodă terapeutică biologică specială de tratare a unor afecțiuni psihice prin administrarea unor doze mari de substanțe. (< chimio- + șoc)

chimiotactísm *s. n.* chemotactism. (< fr. *chemiotactisme*)

chimiotaxíe *s. f.* chemotactism. (< fr. *chimiotaxie*)

chimioterápic, -ă *adj., s. n.* (substanță de sinteză chi-mică) cu acțiune bacteriostatică. (< fr. *chimiothérapique*)

chímioterapíe *s. f.* terapie prin substanțe chimice; chemoterapie. (< fr. *chimiothérapie*)

chimiotropism *s. n.* orientare a organelor plantelor sub influența unor excitații chimice. (< fr. *chimiotropisme*)

chimísm *s. n.* totalitatea fenomenelor naturale (organice) care se produc în virtutea legilor de care se ocupă chimia. **o** *~ gastric* = probă de laborator prin care se studiază sucurile gastrice. (< fr. *chimisme*)

chimist, -ă *s. m. f.* specialist în chimie. (< fr. *chimiste*)

chimizá *vb. tr.* a folosi pe scară largă procesele chimice. (< fr. *chimiser*)

CHIMO[1]**-** *elem.* „zgomot, sunet". (< fr. *kymo-*, cf. gr. *kyma, -atos*, agitație)

CHIMO[2]**-** *elem.* „iarnă". (< fr. *chimo-*, cf. gr. *kheima*)

chimográf *s. n.* **1.** aparat pentru înregistrarea anumitor fenomene fiziologice. **2.** aparat în fonetica experimentală pentru înregistrarea sunetelor vorbirii. (< fr. *kymographe*)

chimografíe *s. f.* înregistrare grafică a unor fenomene fiziologice cu ajutorul chimografului. (< fr. *kymographie*)

chimográmă *s. f.* curbă, rezultatul înregistrărilor la chimograf. (< fr. *kymogramme*)

chimonó/chimonóu *s. n.* **1.** halat cu mâneci foarte lungi. **2.** croială de îmbrăcăminte femeiască în care mâneca este dintr-o singură bucată cu talia. • haină femeiască (de casă) croită astfel. (< fr. *kimono*)

chimopelágic, -ă *adj.* (despre organisme vegetale marine) care iarna devine planctonic. (< fr. *chimopélagique*)

chimotripsínă *s. f.* enzimă proteolitică din sucul pancreatic, care participă alături de tripsină la degradarea proteinelor. (< fr. *chymotrypsine*)

chimotripsinogén *s. n.* proferment inactiv secretat de pancreas care, sub acțiunea catalitică a tripsinei, se transformă în chimotripsină. (< fr. *chymotrypsinogène*)

chimozínă *s. f.* lactoferment. (< fr. *chymosine*)

chin[1] *s. m.* câine foarte mic japonez, cu blană mătăsoasă, agil, jucăuș și care adoră să fie în centrul atenției, ideal pentru apartament.

CHIN[2]**(O)- /CHINET(O)- /CHINEZI(O)-, -chinéză, chinezíe / CINETO-, -cinéză** *elem.* „mișcare", „transformare". (< fr. *kin-, kinet/o/-, kinési/o/-, -kinèse, -kinésie, cinéto-, -cinèse*, cf. gr. *kinesis, kinetos*)

chinaldínă *s. f.* substanță din gudronul de huilă, folosit în sinteza coloranților. (< fr. *quinaldine*)

chinchină *s. f.* arbore tropical din a cărui scoarță se extrage chinina. (< fr. *quinquina*)

chinestézic, -ă *adj.* referitor la chinestezie; chinezic. (< fr. *kinesthésique*)

chinestezie *s. f.* formă a sensibilității care face posibilă perceperea propriilor mișcări. (< fr. *kinesthésie*)

CHINET(O)- v. c h i n [2] (o)-.

chinetonémă *s. f.* loc de inserție a filamentelor fusului cromozomial. (< engl. *kinetonema*)

chinetoplásmă *s. f.* corpuscul cromofil din celulele nervoase. (< engl. *kinetoplasma*)

chinetoplast *s. n.* corpuscul satelit format la baza flagelilor. (< engl. *kinetoplaste*)

chinéz, -ă I. *s. m. pl.* popor de rasă mongoloidă care se vorbește în China. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. **II.** *adj.* care aparține Chinei sau chinezilor. **o** *artă ~ă* = artă dezvoltată în China, prezentând o arhitectură specifică (pagode, temple) cu o bogată decorație pictată, o sculptură în bronz, jad, fildeș, legată de cult, pictură pe mătase (suluri), sau pe zidurile templelor etc. • (*s. f.*) limbă din familia de limbi chino-tibetane vorbită de chinezi. (< fr. *chinois*)

-chinéză v. c h i n (o) - .

chinezărie *s. f.* obiect de artă provenind din China. (< fr. *chinoiserie*)
CHINEZI(O)- v. c h i n [2] (o) - .
chinézic, -ă *adj.* chinestezic. (< fr. *kinésique*)
-chinezíe v. c h i n [2] (o) - .
chinezifobíe *s. f.* teamă patologică de mişcare, de acţiune. (< fr. *kinésiphobie*)
chineziologíe *s. f.* ştiinţa anatomiei, fiziologiei şi mecanicii mişcărilor musculare ale omului. (< fr. *kinésiologie*)
chinidínă *s. f.* alcaloid din scoarţa arborelui de chinină folosit în tratamentul aritmiilor cardiace. (< fr. *quinidine*)
chiníná *s. f.* alcaloid alb, cristalizat, foarte amar la gust, extras din scoarţa arborelui chinchina, medicament febrifug. (< fr. *quinine*)
chinizáre *s. f.* folosirea terapeutică a chininei. (după fr. *quinisation*)
CHINO- v. c i n (o) - .
chinolínă *s. f.* substanţă organică lichidă, cu proprietăţi bazice, care se obţine prin distilarea uleiurilor de oase. (< engl. *quinoline*)
chinológ *s. m.* specialist în chinologie. (< cinologie)
chinológic, -ă *adj.* referitor la chinologie. (< cinolog/ie/ + *-ic*)
chinologíe *s. f.* ramură a medicinei veterinare care se ocupă de câini. (după it. *cinologia*)
chinónă *s. f.* substanţă organică solidă, folosită în industria coloranţilor şi cea farmaceutică. (< fr. *quinone*)
chinook /şi-núc/ *s. n.* vânt cald şi uscat care coboară dinspre Munţii Stâncoşi spre preria nord-americană. (< engl. *chinook*)
chinotehnie *s. f.* totalitatea principiilor şi procedeelor folosite pentru creşterea câinilor, ameliorarea raselor lor. (după fr. *cynotechnique*)
chino-tibetane adj. pl. v. s i n o - t i b e t a n e .
CHINT- v. c v i n t - .
chintál *s. n.* unitate de măsură a masei, de 100 kg (pentru cereale). (< fr. *quintal*)
chintánt *s. n.* instrument de navigaţie pentru măsurarea unghiurilor, asemănător cu sextantul, dar gradat doar până la 72ş (a cincea parte dintr-un cerc). (după lat. *quintus*, al cincilea)
chíntă *s. f.* v. c v i n t ă [1].
chintesénţă *s. f.* **1.** (*fil.*) principiu material al lumii, atribut al eterului, considerat de cosmogonia antică drept al cincilea element (în afară de pământ, apă, aer şi foc). **2.** esenţa, principalul, esenţialul într-o concepţie, într-o doctrină, într-o operă etc. (< fr. *quintessence*)
chintesenţiá *vb. tr.* a ridica pe cea mai înaltă treaptă a purităţii, a subtilităţii; a rafina; a sintetiza. (< fr. *quintessencier*)
chintesenţiál, -ă *adj.* referitor la chintesenţă. (< chintesenţă + -ial)
CHIONO- *elem.* „zăpadă". (< fr., engl. *chiono-*, cf. gr. *khion, -os*)
chionofíl, -ă *adj.* (despre plante, animale) care poate trăi sub zăpadă. (< fr. *chionophyle*)
chionofíte *s. f. pl.* plante care se dezvoltă sub covorul de zăpadă, înflorind şi fructificând după topirea ei. (< fr. *chionophytes*)
chionofób, -ă *adj.* (despre organisme) care în regiunile cu zăpadă abundentă pier, din cauza lipsei de hrană, sau sunt nevoite să migreze. (< fr. *chionophobe*)
chionofobíe *s. f.* teamă patologică de zăpadă. (< fr. *chionophobie*)
chionohigrofíte *s. f. pl.* plante adaptate la regiunile cu ape stagnante rezultate din topirea zăpezilor. (< fr. *chionohygrophytes*)
chionosféră *s. f.* strat al atmosferei în care precipitaţiile sunt întotdeauna solide (gheaţă şi zăpadă). (< fr. *chiono-sphère*)
chióstro /chios-/ *s. n.* curte cu colonade a unei mănăstiri. • loc închis cu ziduri. (< it. *chiostro*)
chip /cip/ *s. n.* pastilă cu circuit integrat în procesul de miniaturizare a ordinatoarelor. (< engl. *chip*)
chipcárd /cip-/ *s. n.* cartelă cu chipuri. (< engl. *chipcard*)
chipiu *s. n.* şapcă rotundă, tare, cu cozoroc. (< fr. *képi*)
chippendale /cípăndeil/ *s. n. inv.* stil englezesc de mobilă, decorată de motive chinezeşti, de mare fantezie, din acaju. (< engl. *chippendale*)
chips *s. n.* cartofi prăjiţi (folosiţi în pungi). (< engl. *chips*)
CHIR(O)- v. c h e i r (o) - .
chirágră *s. f.* afecţiune de origine gutoasă localizată la mâini. (<*chiragre*)
chiralgíe *s. f.* sensibilitate a mâinii la presiune. (< fr. *chiralgie*)
chiralitáte *s. f.* proprietate a unor molecule de a fi optic active, de a admite aranjări diferite ale elementelor structurale. (< fr. *chiralité*)
-chiríe v. c h e i r (o)- .
chirobrahialgíe *s. f.* durere la mâini şi la umăr. (< fr. *chirobrachialgie*)
chirognomoníe *s. f.* arta de a prezice viitorul, de a cunoaşte caracterul cuiva după forma şi aspectul mâinilor sale. (< fr. *chirognomie*)
chirográf *s. n.* **1.** act diplomatic întărit cu semnături autentice. • semnătura însăşi. **2.** aparat pentru reeducarea degetelor unui mutilat. (< fr. *chirographe*)
chirografár, -ă *adj.* (*jur.;* despre persoane; şi *s.*) care deţine un drept personal de creditor pe baza unui act sub semnătură privată. (< fr. *chirographaire*)
chirográfic, -ă *adj.* referitor la chirografie. (< fr. *chirographique*)
chirografíe *s. f.* studiu al liniilor şi semnelor palmare şi digitale ale mâinii. (< fr. *chirographie*)
chirológic, -ă *adj.* referitor la chirologie. (< fr. *chirologique*)
chirologíe *s. f.* **1.** arta de a se exprima cu ajutorul mişcărilor degetelor mâinii. **2.** studiu ştiinţific al corelaţiilor dintre mână şi caracter. (< fr. *chirologie*)
chiromaníe *s. f.* masturbaţie. (< fr. *chiromanie*)
chirománt, -ă *s. m. f.* ghicitor în palmă. (< it., fr. *chiromante*)
chiromántic, -ă *adj.* de chiromanţie. (< fr. *chiromantique*)
chiromanţíe *s. f.* pretinsă putere de ghicire a viitorului după liniile palmei. (< it. *chiromanzia*, fr. *chiromancie*)
chiropráctic, -ă *adj.* referitor la chiropractică. (< germ. *chiropraktisch*)
chiropráctică *s. f.* chiropraxie. (< germ. *Chiropraktik*)
chiropracticián, -ă *s. m. f.* specialist în chiropractică. (după germ. *Chiropraktiker*)
chiropraxíe *s. f.* metodă de tratament empiric constând în manipulări prudente ale coloanei vertebrale (tracţiuni, extensii, torsiuni); chiropractică. (< fr. *chiropraxie*)
chiroptére *s. n. pl.* v. c h e i r o p t e r e .
chiropterofíl, -ă *adj., s. f.* (plantă) la care polenizarea sau răspândirea seminţelor se face prin lilieci. (< fr. *chiroptérophile*)
chiroterapíe *s. f.* metodă de vindecare a spondilozei cervicale. (< fr. *chirothérapie*)
chirúrg *s. m.* medic specialist în chirurgie. (< germ. *Chirurg*, lat. *chirurgus*)
chirurgícál, -ă *adj.* referitor la chirurgie. (< fr. *chirurgical*)
chirurgíe *s. f.* ramură a medicinei care tratează bolile prin operaţii. o *mică* ~ = parte consacrată intervenţiilor chirurgicale uşoare. (<fr. *chirurgie*, lat. *chirurgia*)
chist[1] *s. n.* **1.** tumoare benignă de forma unei pungi plină cu conţinut (semi)lichid. **2.** înveliş protector foarte rezistent la unele animale inferioare. **3.** stadiu larvar al teniei. **4.** celulă globuloasă bogată în substanţe de rezervă, cu funcţia de organ de înmulţire a unor plante inferioare. (< fr. *kyste*)
CHIST[2](O)- *elem.* „chist, veziculă". (< fr. *kyst/o/-*. cf. gr. *kystis*, vezică)
chistadenóm *s. n.* adenom polichistic. (< fr. *kystadénome*)
chistectomíe *s. f.* extirpare chirurgicală a unei formaţii chistice. (< fr. *kystectomie*)
chistencefalocél *s. n.* encefalocel congenital cu degenerescenţă chistică. (< fr. *cystencéphalocèle*)
chistéră *s. f.* rachetă[2] (1), partea din faţă, de forma unei linguri alungite, folosită în jocul de pelotă. (< fr. *chistera*)
chístic, -ă *adj.* de natura chistului[1] (1). (< fr. *kystique*)
chistitóm *s. n.* (*med.*) instrument pentru secţionarea capsulei cristalinului. (< fr. *kystitome*)

chistofibróm *s. n.* degenerescență chistică a unui fibromiom. (< fr. *kysto-fibrome*)
chistogenéză *s. f.* proces de formare a unui chist. (< fr. *kystogenèse*)
chistografíe *s. f.* metodă radiologică de evidențiere a unui chist. (< fr. *kystographie*)
chistoíd, -ă *adj.* în formă de chist. (< fr. *kystoïde*)
chistóm *s. n.* tumoare benignă de origine glandulară. (< fr. *kystome*)
chit[1] *adv. (fam.) a fi ~* (cu cineva) = a-și fi plătit o datorie față de cineva. (< fr. *quitte*)
chit[2] *s. n.* pastă dintr-un amestec de pulberi metalice cu ulei de in, glicerină etc., folosită la lipitul geamurilor etc. (< germ. *Kitt*)
chitánță *s. f.* înscris prin care se atestă primirea unor sume de bani. (< fr. *quittance*)
chitanțiér *s. n.* carnet de chitanțe. (< chitanță + -ier)
chitáră *s. f.* intrument muzical cu șase coarde, acționat prin ciupire sau lovire cu degetele. (< it. *chitarra*)
chitaréd *s. m.* rapsod care cânta în acompaniament de chitară. (< fr. *citharède*, gr. *kitharodos*)
chitaríst, -ă *s. m. f.* cântăreț la chitară. (< it. *chitarrista*)
chitínă *s. f.* substanță organică asemănătoare cu celuloza, constituent al cuticulei (2). (< *chitine*)
chitinós, -oásă *adj.* format din chitină. (< fr. *chitineux*)
chitón[1] *s. n. (ant.)* tunică lungă și strâmtă cu mâneci largi, purtată la greci de femei și bărbați, pe sub himation. (< fr. *chiton*, gr. *khiton*)
chitón[2] *s. m.* moluscă marină cu cochilia din plăci articulate. (< fr. *chiton*)
chitoníde *s. n. pl.* familie de animale: chitonii[2] și genurile înrudite. (< fr. *chitonidés*)
chiulásă/culásă *s. f.* piesă care închide cilindrii unui motor cu ardere internă. (< fr. *culasse*)
chiurétă *vb. tr.* a curăța cu chiureta suprafața unei mucoase. (< fr. *cureter*)
chiuretáj *s. n.* chiuretare; raclaj. (< fr. *curetage*)
chiurétă *s. f.* instrument chirurgical în formă de lingură tăioasă, în obstetrică, ginecologie, otorinolaringologie etc. (< fr. *curette*)
chíúso /chiu-zo/ *adj. inv. (muz.)* bouché. (< it. *chinso*)
chiuvétă *s. f.* vas de faianță, de metal etc. care se fixează în perete sub un robinet de apă. (< fr. *cuvette*)
chix *s. n. (fam.)* nereușită, insucces, eșec. **o** *a da ~* = a nu izbuti, a da greș. (< germ. *Kicks*)
chola /ció-/ *s. f.* pădure sempervirescentă de munte, în India meridională. (< engl. *cholla*)
chon *s. m.* monedă divizionară în Coreea, a suta parte dintr-un won. (< germ. *Chon*)
chorizo /hó/ *s.n.* cârnat spaniol foarte picant, din carne de porc afumată, amestecată cu usturoi, boia de ardei și multe mirodenii. (< sp., fr. *chorizo*)
chórus *s. n.* **1.** vechi dans și cântec englezesc vioi, interpretat de unul sau mai mulți soliști, refrenul reluat de cor. **2.** partea principală a unei teme de jazz. • improvizație colectivă după improvizațiile soliștilor. (< fr., engl. *chorus*)
chow-chow /ceau-ceáu/ *s. m.* rasă de câini, de talie mijlocie, cu limba albastră și părul bogat și stufos, robuști, originari din China. (< engl. *chow-chow*)
chúlo /cíulo/ *s. m.* toreador care luptă pe jos, pentru a întârâta taurul cu o pelerină roșie. (< sp. *chulo*)
chutney /șăt-/ *s.n.* sos englezesc preparat din fructe, zahăr și mirodenii, servind la fripturi de porc sau de vită (< engl. *chutney*)
ciabátta *s. f.* pâine tipic italiană preparată din făină, drojdie și ulei de măsline, cu coaja crocantă și miezul moale, folosită pentru sandvici. (< it. *ciabatta*)
ciacónă /cia-/ *s. f.* **1.** vechi dans spaniol cu mișcare lentă; melodia corespunzătoare. **2.** piesă instrumentală cu variațiuni polifonice asemănătoare passacagliei. (< it. *ciaccona*)
ciadián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Ciad (Africa). (< fr. *ciadien*)
cián[1] *s. n.* gaz incolor, foarte toxic, cu miros de migdale amare și acțiune lacrimogenă, din carbon și azot; cianogen. (< fr. *cyan*, germ. *Cyan, Zien*)
CIAN[2]**(O)-, -cián, -cianóză** *elem.* „albastru, violet". (< fr. *cyan/o/-, -cyane, -cyanose*, cf. gr. *kyanos*)
cianamidă *s. f.* amidă a acidului cianhidric, substanță cristalină, instabilă, din care se obține melamina. (< fr. *cyanamide*)
cianát *s. m.* derivat al acidului cianhidric. (< fr. *cyanate*)
ciancobalamină *s. f.* vitamina B_{12}. (< fr. *cyancobalamine*)
cianhídric *adj. acid ~* = lichid incolor, volatil, foarte toxic, cu miros de migdale amare; acid prusic. (< fr. *cyanhydrique*)
cianhidríná *s. f.* produși de adiție ai acidului cianhidric cu aldehide. (<fr. *cyanhydrine*)
cianhidrizáre *s. f.* tratare cu acid cianhidric a răsadurilor sau a puieților pentru a combate paraziții. (după fr. *cyanhydrisation*)
cianhidróză *s. f.* transpirație de culoare albastră. (< fr. *cyanhidrose*)
cianínă *s. f.* materie colorantă albastră, bazică, folosită ca sensibilizator fotografic pentru radiațiile infraroșii. (< fr. *cyanine*)
cianít *s. n. (min.)* disten. (< fr. *cyanite*)
cianizáre *s. f.* tratament termochimic de introducere a unor piese din oțel într-o baie de cianuri topite. (după fr. *cyanisation*)
cianodermíe *s. f.* colorare în albastru a pielii. (< fr. *cyanodermie*)
cianoficée *s. f. pl.* clasă de alge albastre, microscopice, înrudite cu bacteriile, în ape dulci, bălți și locuri umede. (< fr. *cyanophycées*)
cianofíl, -ă *adj.* cu afinitate pentru coloranți albaștri sau verzi. (< fr. *cyanophile*)
cianofílă *s. f.* clorofilă aproape pură, fără pigmenți de xantofilă. (< fr. *cyanophylle*)
cianogén *s. n.* cian. (< fr. *cyanogène*)
cianogenéză *s. f.* producere a acidului cianhidric de către plante. (<. *cyanogenèse*)
cianométru *s. n.* instrument pentru măsurarea intensității culorii albastre. (< fr. *cyanomètre*)
cianopsíe *s. f.* defect de vedere, în care obiectele apar colorate în albastru. (< fr. *cyanopsie*)
cianótic, -ă *adj.* referitor la cianoză; (despre oameni) predispus la cianoză. (< fr. *cyanotique*)
cianotipie *s. f.* procedeu de copiere fotografică a unor desene tehnice pe hârtie de calc, obținând o imagine negativă pe un fond albastru închis cu linii albe. (< germ. *Zyanotypie*)
cianozá *vb. tr., refl.* a deveni, a face să devină cianotic. (< fr. *cyanoser*)
cianóză[1] *s. f.* colorare în albastru a pielii sau a mucoaselor. (< fr. *cyanose*)
-cianóză[2] v. c i a n [2] (o)-.
cianurá *vb. tr.* a efectua cianurare. (< fr. *cyanurer*)
cianuráre *s. f.* procedeu industrial de extragere a metalelor nobile din minereurile sărace cu soluții alcaline de cianură de sodiu. (< *cianura*)
cianúră *s. f.* sare sau ester al acidului cianhidric. (< fr. *cyanure*)
cianuríe *s. f.* eliminare de urină de culoare albastră. (< fr. *cyanurie*)
ciáo *interj. (fam.)* la revedere!, salut! (< it. *ciao*)
ciáțiu *s. n.* inflorescență cimoasă, o grupare de mai multe flori mascule fără înveliș, cu o singură floare femelă. (< lat. *cyathium*)
cibernétic, -ă I. *adj.* referitor la cibernetică; bazat pe principiile ciberneticii. **II.** *s. f.* știință care are ca obiect studiul matematic al legăturilor, comenzilor și controlului în sistemele tehnice și în organismele vii, pentru proiectarea și construirea mașinilor și a aparatelor automatice, electronice, capabile a efectua diferite operații. (< fr. *cybernétique*)
cibernetician, -ă *s. m. f.* specialist în cibernetică. (< fr. *cybernéticien*)
cibernetizá *vb. tr.* a aplica cibernetica și metodele ei. (< fr. *cybernétiser*)
cibléu *s. n.* obiect în formă de clopot, cu un mâner de prindere la partea superioară, în jocul de curling. (< fr. *ciblé*)

cibofobie *s. f.* frică patologică de hrană. (< lat. *cibus*, hrană + *-fobie*)
cibórium *s. n.* **1.** baldachin susținut de coloane, care acoperea altarul bazilicilor creștine. **2.** vas de forma unei cupe din fruct de nufăr, în bisericile catolice, pentru păstrarea rezervei euharistice după slujbă. (< lat., fr. *ciborium*)
cicádă *s. f.* denumire dată insectelor homoptere cu corpul scurt și gros și cu capul mare, terminat printr-o proeminență ascuțită, al căror mascul emite un țârâit caracteristic; greier. (< lat. *cicada*)
cicadée *s. f. pl.* familie de plante gimnosperme din regiunile tropicale, cu tulpina fără ramuri și frunze mari. (< fr. *cycadées*)
cicadélă *s. f.* cicadă mică, suplă, frumos colorată (< fr. *cicadelle*)
cicadíde *s. f. pl.* familie de insecte: cicadele. (< fr. *cicadidés*)
cicatríce *s. f.* semn, urmă lăsată de o rană, de o arsură după vindecare. (< fr. *cicatrice*, lat. *cicatrix*)
cicatriciál, -ă *adj.* de cicatrice. (< fr. *cicatriciel*)
cicatrículă *s. f.* **1.** cicatrice mică. **2.** disc mic care închide nucleul femel al oului. **3.** cicatrice pe tulpină sau pe ramură la locul de desprindere a pețiolului. (< fr. *cicatricule*)
cicatrizá *vb. tr., refl.* a (se) vindeca lăsând o cicatrice. (< fr. *cicatriser*)
cicatrizábil, -ă *adj.* care se poate cicatriza. (< fr. *cicatrisable*)
cicatrizánt, -ă *adj., s. n.* (medicament) care favo-rizează cicatrizarea. (< fr. *cicatrisant*)
cícero[1] *s. n.* **1.** corp de literă de 12 puncte tipografice. **2.** albitură având baza unui pătrat cu dimensiunile unui cicero[1] (1). (< fr. *cicéro*)
cícero[2] *adj. inv, adv.* gen de tunsoare bărbătească (scurtă). (< Cicero n. pr.)
ciceróne *s. m.* călăuză, ghid care însoțește vizitatorii unui oraș, ai unui muzeu etc. (< it. *cicerone*, fr. *cicérone*)
ciceronián, -ă *adj.* propriu lui Cicero. • care imită pe Cicero; (*p. ext.*) exemplar, impecabil. (< fr. *cicéronien*)
cicisbéu *s. m.* **1.** curtezan; cavaler al unei doamne căsătorite; sigisbeu. **2.** (*fam.*) filfizon. (< it. *cicisbeo*)
CICL(O)-, -cíclu *elem.* „cerc", „ciclu", „bicicletă". (< fr. *cycl/o/-. -cycle*, cf. gr. *kyklos*)
ciclámă *s. f.* plantă erbacee decorativă cu frunze în formă de inimă și flori mov, roșii sau albe. (< fr. *cyclamen*)
ciclamén /si-/ *adj. inv., s. n.* (de) culoare mov. (< fr. *cyclamen*)
ciclán *s. m.* hidrocarbură ciclică saturată; cicloparafină; cicloalcan. (< fr. *cyclane*)
ciclanól *s. m.* nume dat alcoolilor derivați din ciclan. (< fr. *cyclanol*)
ciclanónă *s. f.* denumire generică pentru cetonele derivate din ciclan. (< fr. *cyclanone*)
cicláre *s. f.* integrare într-un ciclu de învățământ. (< ciclu)
ciclartróză *s. f.* (*anat.*) articulație centrală care permite mișcări de rotație. (< ciclo- + artroză)
ciclencefalíe *s. f.* monstruozitate în fuziunea sau lipsa emisferelor cerebrale. (< fr. *cyclencéphalie*)
cíclic, -ă I. *adj.* **1.** care se desfășoară în cicluri; periodic. • (despre compoziții muzicale) alcătuit din mai multe părți independente. **2.** (despre flori) toate elementele dispuse în verticil. **3.** (despre compuși chimici) care are catenele închise în ciclu. **II.** *s. n.* (*cinem.*) suită de desene, fazele unei mișcări care, funcțional, se repetă. (< fr. *cyclique*, gr. *kyklikos*)
ciclicitáte *s. f.* caracter ciclic. (< ciclic + -itate)
ciclísm *s. n.* sport cu bicicleta. (< fr. *cyclisme*)
ciclíst, -ă I. *s. m. f.* sportiv care practică ciclismul. **II.** *adj.* referitor la ciclism. (< fr. *cycliste*)
ciclítă *s. f.* (*med.*) varietate de irită care afectează doar corpul ciliar. (< fr. *cyclite*)
ciclizá *vb. tr.* a supune reacției de ciclizare. (< fr. *cycliser*)
ciclizáre *s. f.* reacție chimică prin care lanțul de atomi din molecula unui compus organic se închide, formând un ciclu. (< cicliza)
CICLO- v. c i c l (o)-.
cicloalcadiénă *s. f.* hidrocarbură ciclică nearomatică cu două legături în moleculă. (< ciclo- + alcadienă)
cicloalcán *s. m.* ciclan. (< fr. *cycloalcane*)
cicloalchénă *s. f.* hidrocarbură ciclică nesaturată, cu o dublă legătură în moleculă. (< fr. *cycloalkène*)
ciclobál *s. n.* joc sportiv între două echipe formate din doi jucători pe biciclete, care caută să introducă mingea în poarta adversă. (< ciclo- + -bal[3])
ciclobarbitál *s. n.* barbituric cu acțiune sedativ-hipnotică. (< engl. *cyclobarbital*)
ciclobutadiénă *s. f.* cicloalcadienă cu patru atomi de carbon în moleculă, substanță instabilă, care se descompune în două molecule de acetilenă. (< ciclo-butadienă)
ciclocefál *s. m.* monstru care prezintă ciclocefalie. (< fr. *cyclocéphale*)
ciclocefalíe *s. f.* monstruozitate congenitală constând în absența nasului și situarea ochilor, uniți, într-o singură orbită. (< fr. *cyclocéphalie*)
ciclocoríză *s. f.* diviziune a organului axial vegetal într-un mănunchi de axe secundare. (< fr. *cyclochorise*)
ciclocrós *s. n.* concurs de ciclism pe un traseu variat, cu obstacole. (< fr. *cyclocross*)
ciclodróm *s. n.* velodrom. (< ciclo- + -drom)
cicloergométru *s. n.* instrument medical care permite calcularea lucrului mecanic efectuat într-un timp dat. (< ciclo- + ergometru)
ciclofazotrón *s. n.* aparat care servește ca ciclotron și fazotron. (< fr. *cyclophasotron*)
ciclofrenía *s. f.* tulburare psihică cu caracter reversibil periodic, afectiv. (< fr. *cyclophrénie*)
ciclogenéză *s. f.* (*met.*) ansamblu de procese care determină formarea ciclonilor. (< fr. *cyclogenèse*)
ciclográmă *s. f.* grafic reprezentând evoluția unui proces format din operații care se repetă în cicluri succesive. (< fr. *cyclogramme*)
ciclohexán *s. m.* hidrocarbură ciclică saturată, cu șase atomi de carbon în moleculă. (< fr. *cyclohexane*)
cíclohexanól *s. n.* alcool secundar derivat din ciclohexan. (< fr. *cyclohexanol*)
ciclohexanónă *s. f.* cetonă ciclică derivată din ciclohexan. (< fr. *cyclohexanone*)
cicloíd[1], -ă I. *adj.* **1.** asemănător unui cerc. **2.** dispus în cerc sau în verticile concentrice. **II.** *s. f.* curbă descrisă de un punct al unui cerc care se rostogolește fără alunecare pe o dreaptă fixă; trohoidă. (< fr. *cycloïde*)
cicloíd[2], -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de cicloidie. (< fr. *cycloide*)
cicloidál, -ă *adj.* referitor la cicloidă; care formează o cicloidă. (<. *cycloïdal*)
cícloidíe *s. f.* tip de dizarmonie a personalității caracterizată prin deosebirea dintre ciclotimie și psihoza maniaco-depresivă. (< fr. *cycloïdie*)
ciclolíză *s. f.* (*met.*) totalitatea fenomenelor care însoțesc slăbirea și dispariția depresiunilor atmosferice. (< fr. *cyclolyse*)
ciclomastopatíe *s. f.* sindrom periodic caracterizat prin tumefacția dureroasă a sânilor. (< fr. *cyclomastopathie*)
ciclométric, -ă *adj.* referitor la ciclometrie. (< fr. *cyclométrique*)
ciclometríe *s. f.* tehnica măsurării cercurilor. (< fr. *cyclométrie*)
ciclométru *s. n.* instrument folosit în ciclometrie. (< fr. *cyclomètre*)
ciclomorfóză *s. f.* **1.** totalitatea modificărilor morfologice pe care le suferă un organism în cursul dezvoltării sale ontogenetice. **2.** schimbări sezoniere. (< engl. *cyclomorphosis*)
ciclomotór *s. n.* bicicletă cu un motor de un cilindru, cu o capacitate de până la 50 de cm^3. (< fr. *cyclomoteur*)
ciclón *s. n.* **1.** regiune în care presiunea atmosferică scade de la periferie spre centru și masele de aer au mișcare convergentă, producând vânt puternic, cu vârtejuri sau zăpezi, în regiunile tropicale. • vânt foarte violent, uragan. **2.** aparat pentru separarea particulelor materiale (semințe, pleavă, praf) din aer cu ajutorul forței centrifuge. **3.** substanță toxică pe bază de acid cianuric, pentru combaterea dăunătorilor în încăperi închise. (< fr. *cyclone*)
ciclonál, -ă *adj.* ciclonic. (< fr. *cyclonal*)

ciclonáre *s. f.* operație de clasare pneumatică cu ajutorul cicloanelor (2). (după fr. *cyclonage*)
ciclonastíe *s. f.* însușire a plantelor urcătoare de a se cățăra prin mișcări de răsucire în jurul suportului. (< fr. *cyclonastie*)
ciclónic, -ă *adj.* referitor la cicloni; ciclonal. (< fr. *cyclonique*)
ciclóp *s. m.* **1.** (*mit.*) uriaș antropofag cu un singur ochi în frunte. **2.** monstru cu un singur ochi. **3.** rac mic de apă dulce cu un singur ochi, situat pe cefalotorace. (< fr. *cyclope*, lat. *cyclops*, gr. *kyklops*)
ciclopafímă *s. f.* ciclan. (< fr. *cycloparaffine*)
cicloparéză *s. f.* paralizie a mușchiului ciliar al ochiului. (< fr. *cycloparèse*)
ciclopeeán, -ă *adj.* ciclopic. (< fr. *cyclopéen*)
ciclopentadiénă *s. f.* hidrocarbură ciclică nesaturată în benzenul brut de la distilarea gudronului de cărbune. (< fr. *cyclopentadiène*)
ciclopentán *s. n.* hidrocarbură ciclică saturată, cu cinci atomi de carbon în moleculă, solvent (pentru grăsimi). (< fr. *cyclopentane*)
ciclopentanól *s. m.* alcool obținut prin reducția ciclopentanului. (< fr. *cyclopentanol*)
ciclopián, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de ciclopie. (< fr. *cyclopien*)
ciclópic, -ă *adj.* de ciclop (1), caracteristic ciclopilor; (*fig.*) uriaș, gigantic; ciclopeean. • (despre construcții miceniene) construit din blocuri mari de piatră brută sau sumar cioplită. (< it. *ciclopico*)
ciclopíe *s. f.* malformație congenitală în dezvoltarea unui singur glob celular. (< fr. *cyclopie*)
ciclopleģíe *s. f.* paralizie totală a mușchilor ochilor. (< fr. *cycloplégie*)
ciclopropán *s. m.* gaz incolor, inflamabil și exploziv, cu miros și gust caracteristic, folosit în inhalații cu anestezic general. (< fr. *cyclopropane*)
ciclorámă *s. f.* fundal din material textil, cu aspect uniform și colorit neutru, care închide laturile și fundul scenei, în spatele decorurilor; orizont (4). (< fr., engl. *cyclorama*)
cicloscóp *s. n.* aparat pentru măsurarea câmpului vizual. (< engl. *cycloscope*)
cicloserínă *s. f.* antibiotic cu un spectru antibacterian restrâns. (< fr. *cyclosérine*)
ciclospásm *s. n.* mișcare convulsivă de acomodare a ochiului. (< fr. *cyclospasme*)
ciclospérme *s. f. pl.* plante cu embrion spiralizat în interiorul seminței. (< fr. *cyclospermes*)
ciclosporínă *s. f.* substanță, dintr-o ciupercă, care neutralizează sistemul imunologic. (< fr. *cyclosporine*)
ciclosteníe *s. f.* formă atenuată de psihoză maniacală depresivă, prin ușoare stări de astenie periodice. (< fr. *cyclosthénie*)
ciclostómi *s. m. pl.* clasă de vertebrate acvatice inferioare cu aspect de pești, dar lipsiți de maxilare și cu gura rotundă. (< fr. *cyclostomes*)
ciclotímic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de ciclotimie. (< fr. *cyclothymique*)
ciclotimíe *s. f.* formă ușoară de psihopatie, caracterizată prin alternarea stărilor de euforie cu cele de depresie. (< fr. *cyclothymie*)
ciclotóm *s. n.* instrument folosit în ciclotomie. (< engl. *cyclotome*)
ciclotomíe *s. f.* incizie a mușchiului ciliar. (< engl. *cyclotomy*)
ciclotrón *s. n.* accelerator ciclic de particule atomice grele, electrizate, în care aceste particule descriu traiectorii spirale într-un câmp electric alternativ, după care părăsesc acceleratorul cu energii foarte mari. (< fr. *cyclotron*)
ciclotróp, -ă *adj., s. n.* (medicament) care influențează desfășurarea ciclului menstrual. (< fr. *cyclotrope*)
cicloturísm *s. n.* turism cu bicicleta sau cu ciclomotorul. (< fr. *cyclotourisme*)
cicloturíst, -ă *s. m. f.* cel care practică cicloturismul. (< fr. *cyclotouriste*)
cicloturístic, -ă *adj.* referitor la cicloturism. (< fr. *cyclotouristique*)
ciclózǎ *s. f.* mișcare a protoplasmei în interiorul celulei. (< fr. *cyclose*)
cíclu[1] *s. n.* **1.** succesiune, șir de fenomene, de stări, de manifestări care se produc în cadrul unui proces repetabil totdeauna în aceeași ordine. ◊ *teoria ~ului istoric* = teorie care susține că procesul istoric se desfășoară în cerc închis, printr-o „veșnică întoarcere". • serie, număr de luni, ani etc. după care se reproduc constant anumite fenomene. • serie de producții literare, muzicale, de opere științifice etc. având o temă comună. **2.** lanț închis de atomi din molecula unei substanțe. **3.** ansamblu de valori succesive luate de o mărime periodică în timpul unei perioade. ◊ *~ pe secundă* = herț; *~ de producție* = perioadă în decursul căreia obiectele muncii trec prin toate fazele procesului de producție, până la stadiul de produs finit; (*agr.*) perioada de la pregătirea terenului până la recoltarea, livrarea sau depozitarea producției. (< fr. *cycle*, lat. *cyclus*)
-ciclu[2] v. cicl(o)-.
cico *s. n.* băutură răcoritoare cu gust de citrice. (< ci/tric/ + -*co*/la/)
cicóla *s. f.* produs alimentar din lapte degresat, praf de cicoare, cacao și zahăr. (n. com.)
cicolácț *s. n.* produs alimentar din lapte, zahăr, extract de surogate de cafea și cicoare. (n. com.)
CICONII- *elem.* „barză". (< fr. *ciconii-*, cf. lat. *ciconia*)
ciconiíde *s. f. pl.* familie de păsări din ordinul ciconiiformelor. (< fr. *ciconiidés*)
ciconiífórme *s. f. pl.* ordin de păsări de talie mare, cu gât și picioare lungi și cioc mare, care trăiesc prin locuri mlăștinoase și pe marginea apelor: barza, egreta, bâtlanul. (< fr. *ciconiiformes*)
-cíd *elem.* „a ucide", „a distruge". (< fr. *-cide*, cf. lat. *coedere*)
cídru *s. n.* băutură obținută prin fermentarea alcoolică a mustului de mere. (< fr. *cidre*)
CIFO-, -cifóză *elem.* „cocoașă, curbură". (< fr. *cypho-*, *-cyphose*, cf. gr. *kyphos*)
cifós, -oásă *adj.* cocoșat. (< fr. *cypheux*)
cifoscolióză *s. f.* dublă curbare a coloanei vertebrale, posterioară și laterală. (< fr. *cyphoscoliose*)
cifótic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de cifoză. (< fr. *cyphotique*)
cifóză[1] *s. f.* încovoiere înapoi a coloanei vertebrale; cocoașă. (< fr. *cyphose*)
-cifóză[2] v. c i f o - .
cifrá *vb.* **I.** *refl.* a se calcula în cifre. **II.** *tr.* a transmite un text prin cifru. (< fr. *chiffrer*)
cifráj *s. n.* cifrare. • (*muz.*) sistem de notare prin cifre a acordurilor, în muzica ușoară și de jazz, care înlesnește citirea ușoară a partiturii. (< fr. *chiffrage*)
cifratór *s. m.* cel care scrie în cifru. (după fr. *chiffreur*)
cífră *s. f.* **1.** simbol grafic pentru reprezentarea numerelor. • (*fig.*) număr, cantitate, sumă. **2.** *~ de afaceri* = cuantum al unor operații comerciale, financiare, în cifre; *~-record* = cea mai mare cifră, la o anumită dată, într-un anumit sector. **3.** număr care indică valoarea unei mărimi caracteristice a unei substanțe, a unui fenomen etc. (< it., lat. *cifra*, cf. fr. *chiffre*)
cifric, -ă *adj.* exprimat în cifre; numeric. (< cifră + -ic)
cifrográmă *s. f.* telegramă cifrată. (< it. *cifrogramma*)
cífru *s. n.* **1.** vocabular criptografic în care cuvintele sunt înlocuite prin cifre; sistem de semne convenționale în comunicări secrete. **2.** încuietoare secretă care se deschide cu ajutorul unui mecanism bazat pe o combinație de litere sau de cifre; combinația semnelor. (< fr. *chiffre*)
cíl *s. m.* **1.** prelungire protoplasmatică filiformă mobilă la unele bacterii, alge, infuzori sau la unele celule din corpul metazoarelor, cu funcții diferite. **2.** păr al pleoapei. (< fr. *cil*, lat. *cilium*, geană)
ciliár, -ă *adj.* referitor la cili. (< fr. *ciliaire*)
ciliát, -ă **I.** *adj.* prevăzut cu cili. **II.** *s. n. pl.* infuzori. (< fr. *cilié/s/*)
ciliián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Cilicia (Asia Mică). (< fr. *cilicien*)
cilíciu *s. n.* centură, cămașă aspră din păr de capră, care se purta pe piele de penitenți. (< fr. *cilice*, lat. *cilicium*)

CILINDR(I)- *elem.* „cilindru". (< fr. *cylindr/i/-*, cf. lat. *cylindrus*, gr. *kylindros*)
cilindrá *vb. tr.* **1.** a compacta, a face operațiile de presare și nivelare a unei șosele. **2.** a da formă de cilindru. (< fr. *cylindrer*)
cilindrax *s. m.* axon. (< fr. *cylindraxe*)
cilindrée *s. f.* volumul cilindrului unui motor, al unei mașini cu abur între pozițiile extreme ale pistonului. (< fr. *cylindrée*)
cilindrenchím *s. n.* țesut vegetal format din celule cilindrice. (< fr. *cylindrenchyme*)
cilíndric, -ă *adj.* în formă de cilindru; cilindriform. (< fr. *cylindrique*)
cilindricitáte s. f. (*tehn.*) proprietate a unei părți din trunchiul unui arbore de a se apropia de forma cilindrică. (< fr. *cylindricité*)
cilindriflór, -ă *adj.* cu flori în formă de cilindru. (< lat. *cylindriflorus*)
cilindrifórm, -ă *adj.* cilindric. (< fr. *cylindriforme*)
cilindrocárp, -ă *adj.* cu fructe cilindrice. (< lat. *cylindrocarpus*)
cilindrocefalíe *s. f.* alungire a craniului în formă de cilindru. (< fr. *cylindrocéphalie*)
cilindroíd, -ă I. *adj., s. n.* (corp) de forma unui cilindru. **II.** *s. m.* varietate de cilindri urinari, subțiri, ascuțiți la extremități. **III.** *s. n.* corp mărginit de o suprafață cilindrică și de două suprafețe, din care una plană, ce o intersectează. (< fr. *cylindroide*)
cilindróm *s. n.* tumoare benignă a țesutului epitelian cu celule cilindroide. (< fr. *cylindrome*)
cilíndru I. *s. m.* **1.** corp geometric care rezultă din rotirea unui dreptunghi împrejurul uneia dintre laturile sale. • corp în formă de sul. **o** *~ri urinari* = elemente microscopice cu aspect cilindric, în tuburile urinifere la bolnavii de nefrită; *~ central* = țesut central din structura internă a rădăcinii și a tulpinii plantelor vasculare. **2.** piesă în formă de tub din componența unui motor în care se deplasează pistonul. **3.** piesă grea a unei mașini, care se rotește în jurul axei sale, pentru a conduce, a presa etc. un material; valț **o** *~ compresor* = tăvălug. **II.** *s. n.* joben. (< fr. *cylindre*, lat. *cylindrus*)
cilindruríe *s. f.* prezența în urină a cilindrilor de origine renală. (< fr. *cylindrurie*)
cilózǎ *s. f.* tremur convulsiv cronic al pleoapei superioare. (< fr. *cillose*)
cimázǎ *s. f.* (*arhit.*) chenar ornamental de-a lungul unei fațade. (< it. *cimasa*, după fr. *cymaise*)
címă *s. f.* inflorescență dintr-un ax principal terminat cu o floare și având lateral mai multe axe secundare ramificate în același fel. (< fr. *cyme*)
cimbál *s. n.* cinel. (< it. *cimbalo*, fr. *cymbale*)
cimbalíst, -ă *s. m. f.* cântăreț la cimbal. (< fr. *cymba-liste*)
cimbifórm, -ă *adj.* navicular. (< fr. *cymbiforme*)
cimbocefalíe *s. f.* deformație a craniului care prezintă o scobitură adâncă înapoia bregmei. (< fr. *cymbocéphalie*)
címbri *s. m. pl.* trib germanic, care, împreun cu teutonii, la vărsarea Elbei în Marea Nordului, au invadat Galia, înfrânți de romani. (< fr. *cimbres*, lat. *cimbri*)
címbric, -ă *adj.* referitor la cimbri. (<at. *cimbricus*)
cimén *s. n.* lichid aromatic în uleiurile eterice, izolat din diferite plante (cimbru, chimion) din rășina coniferelor și din petrol, folosit în parfumerie și ca solvent pentru lacuri. (< fr. *cymène*)
ciment *s. n.* **1.** material de construcție, pulbere fină obținută prin măcinarea clincherului, care se petrifică prin amestecarea cu apă. **2.** material natural, liant între fragmentele ce formează rocile detritice. (< fr. *ciment*, it. *cimento*)
cimentá[1] *vb. tr., refl.* **1.** a (se) întări (cu ciment). • a injecta sub presiune o suspensie de ciment în pământ, în roci, în materiale de construcție etc. pentru consolidare. **2.** (*fig.*) a (se) lega, a (se) uni indestructibil; a (se) consolida. (< fr. *cimenter*)
cimentá[2] *vb. tr* v. cementa2.
cimentíst *s. m.* muncitor într-o fabrică de ciment. (< ciment + -ist)
cimentométru *s. n.* aparat pentru determinarea modului de distribuire a cimentului în spațiul dintre coloana unei sonde și teren. (< ciment + -metru[2])
cimeriéni *s. m. pl.* populație tracică din regiunea Mării Negre care a migrat în mileniul I î.H. în Asia Mică. (< fr. *cimmériens*)
cimiér *s. n.* figură care împodobea coiful de turnir (și de luptă) al cavalerilor medievali. (< fr. *cimier*)
cimól *s. n.* produs rezultat din leșia obținută după separarea celulozei de molid. (< germ. *Zymol*)
cimós, -oásă *adj.* (despre inflorescențe) în formă de cimă. (< lat. *cymosus*, fr. *cymeux*)
cimpanzéu *s. m.* maimuță antropoidă mare, arboricolă, sociabilă, din Africa ecuatorială. (< fr. *chimpanzé*)
CIN(O)-/CHINO- *elem.* „câine". (< fr. *cyn/o/-*. cf. gr. *kyon, kynos*)
cinabarín, -ă *adj.* (*rar*) roșu, de culoarea cinabrului. (< fr. *cinabarin*)
cinábru *s. n.* **1.** sulfură naturală de mercur, roșie. **2.** culoare roșie-închisă. (< fr. *cinabre*)
cinámic *adj. acid ~* = acid din uleiul de scorțișoară, din balsamul de Peru etc. (< fr. *cinnamique*)
cinamóm *s. m.* arbust aromatic din familia lauracee, originar din regiunile calde ale Asiei. (< fr. *cinnamome*, lat. *cinnamomum*)
cinantropíe *s. f.* monomanie în care bolnavul se crede transformat în câine. (< fr. *cynanthropie*)
cincantenár, -ă I. *adj., s. m. f.* (om) în vârstă de 50 de ani; cvincvagenar. **II.** *s. n.* sărbătorire a 50 de ani de la un eveniment; semicentenar. (< fr. *cinquantenaire*)
cincantín *s. m.* varietate de porumb cu tulpina scurtă și bobul mic, portocaliu. (< it. *cinquantino*)
cincíla *s. f.* v. șinșilă.
cincín *s. n.* inflorescență cimoasă la care ramurile secundare se dezvoltă în planuri diferite și numai în același sens. (< fr. *cincinne*)
cincinál, -ă *adj., s. n.* (plan, perioadă) de cinci ani. (după fr. *quinquennal*, lat. *quinquennalis*)
cinclíde *s. f. pl.* familie de păsări: pescărușul-de-munte, mierla-de-piatră etc. (< fr. *cinclidés*)
cinconidínă *s. f.* alcaloid din scoarța arborelui de chin-china, folosit în tratarea paludismului. (< fr. *cinchonidine*)
cinconínă *s. f.* alcaloid din arborele de chinchina, sub formă de sulfat, mai toxic decât chinina. (< fr. *cinchonine*)
CINE- / CINEMA- / CINEMAT(O)- / CINE-MO- / CINET(O)- *elem.* „mișcare"; „cinematograf". (< fr. *ciné-, cinéma-, cinémat/o/-, cinémo-, cinét/o/-*, cf. gr. *kinema, -atos, kinetos*, mobil)
cineamatór, -oáre *s. m. f.* cineast amator. (< *cine-* + *amator*)
cineamatorísm *s. n.* activitate a cinematorilor. (< *cineamator* + *-ism*)
cineanimatór, -oáre *s. m. f.* animator al filmului. (< *cine-* + *animator*)
cineanimáție *s. f.* cinematografie de animație. (< *cine-* + *animație*)
cineást, -ă *s. m. f.* specialist în tehnica sau arta cinematografică; realizator de filme. (< fr. *cinéaste*)
cinecenáclu *s. n.* atelier de creație al cineaștilor amatori. (< *cine-* + *cenaclu*)
cineclúb *s. n.* asociație care are ca scop să formeze cultura cinematografică a membrilor ei. (< fr. *ciné-club*)
cineclubíst, -ă *s. m. f.* membru al unui cineclub. (< *cineclub* + *-ist)*
cinecromátic, -ă I. *adj.* referitor la cinecromatică. **II.** *s. f.* cromatica mișcării. (< cine- + cromatic/ă/)
cinecromíe *s. f.* ramură a cinematografiei despre filmele color. (< fr. *cinéchromie*)
cinedensigrafíe *s. f.* metodă de investigație a inimii, a vaselor pulmonare și a plămânilor, bazată pe fenomenul impresionării variate, a unor celule fotoelectrice în funcție de densitatea unui fascicul de raze roentgen. (< fr. *cinédensigraphie*)
cinedocumént *s. n.* document figurativ audiovizual care fixează cu ajutorul tehnicii cinematografice o serie de obiecte, evenimente, fenomene sub forma unor succesiuni de imagini. (< cine- + document)
cinefág, -ă *adj.* (*fam.*) consumator de filme cinematografice. (< fr. *cinéfage*)

cinefică *vb. tr.* a extinde rețeaua cinematografică și a amplifica utilizarea filmului în diferite domenii practice. (după rus. *kinefikația*)
cinefil, -ă *s. m. f.* pasionat de cinema. (< fr. *cinéphile*)
cinefilíe *s. f.* pasiune pentru filme vizionate la cinema. (< fr. *cinéphilie*)
cinefób, -ă *s. m. f.* cel care urăște filmele. (< fr. *cinéphobe*)
cinegétic, -ă I. *adj.* de vânătoare; vânătoresc. **II.** *s. f.* știința și arta vânătorii. (< fr. *cynégétique*, it. *cinegetico*, gr. *kynegetikos*)
cinegráfic, -ă *adj.* referitor la cinegrafie. (< fr. *cinégraphique*)
cinegrafíe *s. f.* artă care utilizează imagini animate. (< fr. *cinégrafie*)
cinél *s. n.* instrument muzical de percuție din două discuri metalice care se lovesc unul de altul, provocând un sunet strident; cimbal; talgere. (< it. *cinelli*)
cinelimbáj *s. n.* limbaj special al cinematografiei. (< cine- + limbaj)
CINEMA[1]- v. cine-.
cinemá[2] *s. n.* cinematograf. (< fr. *cinéma*)
cinemanie *s. f.* pasiune exagerată pentru cinema. (< fr. *cinémanie*)
cinemascóp *s. n.* sistem care permite proiectarea filmelor pe un ecran lat, pentru obținerea unui câmp vizual mărit. (< fr. *cinémascope*)
cinemascópic, -ă *adj.* referitor la cinemascop, propriu cinemascopului. (< cinemascop + -ic)
CINEMAT(O)- v. cine-.
cinematécă *s. f.* **1.** arhivă unde se păstrează filmele; filmotecă. **2.** sală de cinematograf unde pot fi vizionate filme reprezentative din istoria cinematografiei. (< fr. *cinémathèque*)
cinemátic, -ă I. *adj.* referitor la mișcare. **II.** *s. f.* ramură a mecanicii care studiază mișcarea corpurilor independent de cauzele care o produc. (< fr. *cinématique*)
cinematizáre *s. f.* procedeu de amputare chirurgicală a bonturilor, folosind contracțiile mușchilor ce se inserează pe partea amputată, pentru acționarea ulterioară a unor proteze mecanice. (după fr. *cinématisation*)
cinematográf *s. n.* **1.** local destinat proiectării filmelor pentru public; cinema. **2.** cinematografie. (< fr. *cinématographe*)
cinematografiá *vb. tr.* a filma. (< fr. *cinématographier*)
cinematográfic, -ă *adj.* referitor la cinematografie. (< fr. *cinématographique*)
cinematografíe *s. f.* tehnica înregistrării și reproducerii imaginilor în mișcare pe film; proiectarea luminoasă pe un ecran a acestor imagini; artă cinematografică; industrie producătoare de filme. (< fr. *cinématographie*)
cinemirácol *s. n.* tip cinerama, perfecționat în privința îmbinării pe ecran a celor trei imagini proiectate. (< fr. *cinémiracle*)
CINEMO- v. cine-.
cinemográf *s. n.* cinemometru înregistrator. (< fr. *cinémographe*)
cinemográmă *s. f.* înregistrare fotografică ritmică, la intervale scurte, a diverselor faze ale unei mișcări. (< fr. *cinémogramme*)
cinemométru *s. n.* indicator de viteză. (< fr. *cinémomètre*)
cinepanorámic *s. n.* cinematograf cu ecran lat, panoramic, cu sunet stereofonic. (< fr. *cinépanoramique*)
cineproiectór *s. n.* aparat care permite cineproiecția. (< cineproiec/ție/ + *-tor*)
cineproiécție *s. f.* proiecție de pelicule cinematografice (cu pistă sonoră). (< cine- + proiecție)
cineradiográfie *s. f.* tehnică radiologică cu imagini în mișcare. (< fr. *cinéradiographie*)
cineráma *s. f.* cinematograf cu ecran lat, în care proiectarea se face prin juxtapunerea imaginilor de la trei aparate de proiecție diferite, sincron. (< fr. *cinérama*)
cinerár *adj. urnă* ~ă = urnă în care se păstrează cenușa unui mort. (< fr. *cinéraire*, lat. *cinerarius*)
cinerária *s. f.* plantă ornamentală din familia compozeelor, cu frunze și flori de diferite culori, în buchete. (< lat. cineraria)
cinerecitál *s. n.* recital de filme cinematografice. (< cine- + recital)
cinerepórter *s. m.* cineast care transpune cinematografic reportaje. (< fr. *ciné-reporter*)
cinerestauránt *s. n.* restaurant amenajat pentru a fi vizionate filme în timpul consumației. (< fr. *cinérestaurant*)
cinerít *s. n.* rocă vulcanică piroclastică, cimentată, din material fin provenit din pulverizarea și consolidarea lavei. (< fr. *cinérite*)
cineromán *s. n.* **1.** roman scris în vederea adaptării cinematografice. **2.** roman sub formă de fotografii sau de desene care se succed, ori de colaje pe bandă. (< fr. *ciné-roman*)
cinescóp *s. n.* tub catodic pentru receptarea și redarea imaginilor în televiziune. (< fr. *kinescope*, germ. *Kineskop*, rus. *kineskop*)
cinescopíe *s. f.* metodă medicală de determinare a refracției oculare. (<. *kinescopie*)
cinespectatór, -oáre *s. m. f.* cel care urmărește un film la cinematograf. (< cine- + spectator)
CINET(O)- v. cine-.
cinetéhnică *s. f.* mijloace și procedee de înregistrare, prelucrare și redare a unor succesiuni de imagini. (< germ. *Kinetechnik*)
cinétic, -ă I. *adj.* referitor la mișcare. ◊ *energie* ~ă = **a)** energie dezvoltată de un corp în mișcare; **b)** energie rezultată în urma procesului de dezasimilație; *artă* ~ă = artă care atribuie mișcării reale aceeași importanță estetică precum formei, culorii, liniei și compoziției. **II.** *s. f.* **1.** ramură a mecanicii care studiază legile fenomenelor fizice bazate pe mișcarea materiei. **2.** studiu al vitezei reacțiilor chimice. (< fr. *cinétique*, gr. *kinetikos*)
cinetísm *s. n.* **1.** sistem care reduce toate fenomenele fizice la mișcare. **2.** direcție în arta modernă cuprinzând o serie de tendințe, curente și grupări preocupate de reprezentarea sau aplicarea mișcării în artele vizuale. (< fr. *cinétisme*)
cinetíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al cinetismului. (< fr. *cinétiste*)
cinetogenéză *s. f.* *(biol.)* dezvoltare a organelor ca urmare a unei funcționări repetate. (< fr. *cinétogenèse*)
ciné-verité *s. n.* gen cinematografic care își propune să surprindă o realitate cât mai autentică. (< fr. *ciné-verité*)
-cinéză v. chin-.
CINGUL(O)- *elem.* „cordon, cingătoare, brâu". (< fr. *cingul/o/*, cf. lat. *cingulum*)
cingulár, -ă *adj.* în formă de brâu. (< it. *cingolare*)
cingulectomíe *s. f.* rezecție a unui cingulum. (< fr. *cingulectomie*)
cingulotomíe *s. f.* incizie chirurgicală a unui cingulum. (<. *cingulotomie*)
cíngulum *s. n.* **1.** formațiune anatomică în formă de cordon. • fascicul de fibre situat pe fața internă a emisferelor cerebrale, cu rol important în geneza emoțiilor. **2.** proeminență pe fața ovală a incisivilor superiori. (< fr., lat. *cingulum*)
cínic, -ă I. *adj.* **1.** care denotă sfidare; sarcastic, sfidător, insolent, nerușinat. **2.** *școală* ~ă = școală filosofică greacă din antichitate care s-a preocupat îndeosebi de problemele eticii, propovăduind autonomia morală a individului, simplitatea, întoarcerea la natură. **II.** *s. m.* filosof aparținând acestei școli. **III.** *adj., s. m. f.* (cel) care exprimă deschis și fără jenă atitudini și gânduri condamnabile; (om) nerușinat, fără scrupule. (< fr. *cynique*, lat. *cynicus*, gr. *kynikos*, de câine)
cinísm *s. n.* **1.** doctrina filosofilor cinici (II). **2.** însușirea de a fi cinic; atitudine, faptă de om cinic. (< fr. *cynisme*, lat. *cynismus*)
CINO- v. cin(o).
cinocefál *s. m.* maimuță africană cu cap alungit, ca al unui câine. (< fr. *cynocéphale*, lat. *cynocephalus*)
cinodróm *s. n.* pistă special amenajată pentru curse de câini. (< fr. *cynodrome*)
cinofíl, -ă *adj.*, s. m. f. (cel) care iubește câinii. (< fr. *cynophile*)
cinofilíe *s. f.* atașament pentru câini. (< fr. *cynophilie*)
cinofób, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de cinofobie. (< fr. *cynophobe*)
cinofobíe *s. f.* teamă patologică de câini. (< fr. *cynophobie*)

cinométru *s. n.* aparat pentru stabilirea intensității albastrului cerului și reactivii chimici pentru diferite experimente. (< cinemo- + -metru[2])

cinopedíe *s. f.* creșterea câinilor de vânătoare. (< fr. *cynopédie*)

cinorexíe *s. f.* foame puternică, manifestată ca simptom al unor boli ale tubului digestiv. (< fr. *cynorexie*)

cinquecentíst /cin-cue-/ *s. m.* scriitor, artist din cinquecento. (< it. *cinquecentista*)

cinquecénto *s. n.* arta și cultura italiană din sec. XVI. (< it. *cinquecento*)

cíntru *s. n.* partea concavă a unei bolți, a unui arc; cofraj pentru turnarea acestora. (< fr. *cintre*)

cinz *s. n.* stofă de bumbac imprimată pentru mobilă. (< fr. *chintz*)

ciocolátă *s. f.* **1.** produs solidificat din cacao și zahăr cu alte ingrediente. • baton produs din acest produs. **2.** băutură din praf de ciocolată (1) dizolvat în apă sau în lapte. (< it. *cioccolata*, fr. *chocolat*, germ. *Khokolade*)

ciocolaterie *s. f.* fabrică de produse de ciocolată. (< fr. *chocolaterie*)

ciocolatiér, -ă *s. m. f.* muncitor într-o fabrică de ciocolată. (după fr. *chocolatier*)

ciocolatiéră *s. f.* vas în care se servește ciocolata lichidă. (după fr. *chocolatière*)

ciocolatínă *s. f.* sirop de ciocolată. (< ciocolată + -ină)

ciompi *s. m. pl.* nume dat muncitorilor torcători de lână din Florența sec. XIV, care, aliați cu meseriașii neîncadrați în bresle, s-au răsculat în 1378 împotriva negustorilor, bancherilor și patronilor. (< it. *ciompi*)

cip[1] *s. n.* mică stelă funerară sau votivă. (< fr. *cippe*, lat. *cippus*, stâlp)

cip[2] *s. n.* bucată mică de material semiconductor pe care se formează simultan componentele unui circuit integrat. (< engl. *chip*)

ciperacée *s. f. pl.* familie de plante erbacee monocotiledonate, pe terenuri mlăștinoase: rogoz, pipirig, papură. (< fr. *cypéracées*)

cipolín *s. n.* **1.** rocă metamorfică din marmură albă conținând straturi de mică albă sau alte minerale cristalizate. **2.** motiv decorativ din flori, frunze, fructe, împrumutat de la porțelanurile japoneze. (< it. *cipollino*)

ciprín *s. m.* crap. (< fr. *cyprin*, lat. *cyprinus*)

ciprinicultúră *s. f.* ramură a pisciculturii care se ocupă cu creșterea și exploatarea rațională a crapului; carpicultură. (< fr. *cypriniculture*)

ciprinídе *s. n. pl.* familie de pești teleosteeni de apă dulce: crapul, caracuda, linul etc. (< fr. *cyprinidés*)

cipriót, -ă *s. m.* **I.** populație care locuiește în Cipru (Marea Mediterană). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. (< fr. *cypriote*)

cípru *s. m.* arbore rășinos din familia cupresaceelor, cu coroana conică și frunze persistente; chiparos. (< fr. *cyprès*)

cir *s. m.* fiecare dintre perii țepoși de pe corpul unor animale nevertebrate. (< fr. *cirre*, lat. *cirrus*)

circ *s. n.* **1.** construcție vastă descoperită, de forma unui amfiteatru, unde aveau loc jocurile publice (la romani). **2.** reprezentație al cărei program cuprinde numere de gimnastică, acrobație, dresaj de animale etc. **3.** incinta circulară unde se desfășoară spectacolele de circ (2). •(*fig.*) spectacol dezolant. **4.** depresiune circulară în regiunile înalte ale munților, formată prin eroziune sau prin acțiunea unui ghețar. **o** ~ *lunar* = crater lunar. (< fr. *cirque*, lat. *circus*)

círca *adv.* aproximativ, cam. (< lat. *circa*)

circadián, – ă *adj. ritm* ~ = ritm biologic care se repetă la aproximativ 24 de ore. (< fr. *circadien*)

circár *s. m.* membru al unei trupe de circ. (<+ -ar)

circinát, -ă *adj.* **1.** (*bot.;* despre organe) răsucit în spirală. **2.** (despre leziuni ale pielii) grupat astfel încât desenează fragmente în cerc. (< lat. *circinatus*, fr. *circiné*)

circorámă *s. f.* sistem de cinema în care proiectarea imaginilor se face pe un mare ecran circular. (< rus. *ţirkorama*)

circuít *s. n.* **1.** mișcare circulară pe un drum închis. **2.** traseu închis prin care poate circula curentul electric. • sistem de conducte prin care circulă lichide, vapori etc. **3.** trecere a capitalului de la forma bănească la cea productivă, apoi la forma marfă și din nou la forma bănească. **4.** transformarea și prelucrarea materiei prime în produse finite. **5.** traseu închis, stabilit pentru a fi străbătut într-o competiție sportivă sau într-o călătorie turistică. (< fr. *circuit*, lat. *circuitus*)

circulá *vb. intr.* **1.** a se mișca, a se deplasa; a umbla; a fi în mișcare neîntreruptă, a curge într-un circuit. **2.** (despre zvonuri etc.) a se propaga, a se răspândi. **3.** a fi în uz. (< fr. *circuler*, lat. *circulari*)

circulábil, -ă *adj.* pe care se circulă. (< circula + -bil)

circulánt, -ă *adj.* care circulă. **o** *capital* ~ = parte a capitalului productiv, formată din materii prime, combustibili etc., care se regăsește în mărfuri. (< fr. *circulant*)

circulár, -ă **I.** *adj.* în formă de cerc; care descrie un cerc. • (*adv.*) de jur împrejur. **II.** *s. f.* ordin, dispoziție care se transmite în aceeași formă la mai multe instituții, persoane etc. **III.** *s. n.* **1.** ferăstrău în formă de disc. **2.** (*teatru*) fundal care acoperă peretele din fundul scenei. (<. *circulaire*, lat. *circularis*)

circularíst *s. m.* muncitor specializat în tăierea lemnului la circular (III, 1). (< circulár + -ist)

circularitáte *s. f.* **1.** stare a ceea ce este circular. **2.** caracteristică a viziunii unei opere beletristice de a alterna în mod simetric planurile, desfășurarea acțiunii etc., cu revenire la punctul de plecare. (< engl. *circularity*, fr. *circularité*)

circulatór *adj. aparat* (sau *sistem*) ~ = inima și vasele prin care circulă sângele în corpul animal. (< fr. *circulatoire*, lat. *circulatorius*)

circulație *s. f.* **1.** mișcare, deplasare (de oameni, de vehicule pe o cale de comunicație etc.). **2.** mișcare a unui corp într-un circuit. **o** *a pune în* ~ = a face să intre în uz. • mișcare a sângelui în aparatul circulator și a sevei în plante. **3.** (*ec.*) schimb de bunuri, de mărfuri. **o** ~ *bănească* (sau *monetară*) = circulația banilor în procesul schimbului. (< fr. *circulation*, lat. *circulatio*)

CIRCUM- *pref.* „în jurul, împrejurul". (< fr. *circum-* cf. lat. *circum*)

circumanál, -ă *adj.* perianal. (< circum + -anal)

circumboreál, -ă *adj.* din regiunile temperate și reci ale emisferei nordice. (< fr. *circumboréal*)

circumcíde *vb. tr.* a face o operație de circumcizie. (< lat. *circumcidere*)

circumcízie *s. f.* tăiere împrejur a prepuțului (în ritul unor religii). (< lat. *circumcisio*)

circumclúzie *s. f.* (*med.*) comprimare a unei artere cu ajutorul unui fir de sârmă. (după lat. *circumcludere*, a încercui)

circumdúcție *s. f.* **1.** (*fiz.*) mișcare de rotație în jurul unei axe sau al unui punct central. **2.** mișcare circulară a membrelor sau a globilor oculari. (< fr. *circumduction*)

circumferențiál, -ă *adj.* referitor la circumferință; circular. (< fr. *circonférentiel*)

circumferențiár *s. n.* compas pentru trasarea cercurilor. (< circumferință + /i/-*ar*)

circumferínță *s. f.* **1.** cerc; lungimea cercului. **2.** linie împrejmuitoare a unui corp rotund, a unui loc; perimetru. (< fr. *circonférence*, lat. *circumferentia*)

circumfléx *adj.* **1.** curbat în semicerc, arcuit. **o** *accent* ~ = semn diacritic (^), specific limbii franceze, care marchează vocalele lungi urmate de o consoană (vocală) dispărută ulterior. **2.** (despre artere, vene, nervi) care înconjură, care are un traiect răsucit. **3.** (despre plante) cu ramurile curbate în jos. (< fr. *circonflexe*, lat. *circumflexus*)

circumlocúție *s. f.* expunere pe ocolite a unei idei care poate fi redată direct, mai concis; perifrază. (< fr. *circonlocution*, lat. *circumlocutio*)

circumlunár, -ă *adj.* care înconjură Luna; circumselenar; perilunar. (< fr. *circumlunaire*)

circumnavigáție *s. f.* călătorie pe mare în jurul unui continent sau împrejurul lumii. (< lat. *circumnavigatio*, fr. *circumavigation*)

circumnutáție *s. f.* mișcare elicoidală de creștere a extremităților unui ax vegetal (tulpină, rădăcină etc.). (< fr. *circumnutation*)
circumpacífic, -ă *adj.* care înconjoară Pacificul. (<m + Pacific)
circumorál, -ă *adj.* situat în jurul gurii; perioral. (< fr. *circumoral*)
circumorbitál, -ă *adj. (astr.)* care se află, se petrece pe o orbită; periorbital. (< fr. *circumorbital*)
circumpolár, -ă *adj.* **1.** în jurul, în vecinătatea polilor; peripolar. **2.** (despre aștri) apropiat de Steaua Polară. (< fr. *circumpolaire*)
circumscríe *vb. tr.* **1.** a construi o figură geometrică circumscrisă. **2.** a delimita, a încadra între anumite limite; a demarca. (după lat. *circumscribere*)
circumscripție *s. f.* delimitare teritorial-administrativă în cadrul unui oraș, județ, sector etc.; secție, serviciu, instituție care se ocupă cu o anume activitate (financiară, medicală, de poliție etc.). **o** *~ electorală* = unitate administrativă constituită cu ocazia alegerilor; *~ sanitară* = unitate teritorială de bază în sistemul de ocrotire a sănătății. (< fr. *circonscription*, lat. *circumscriptio*)
circumscrís, -ă *adj.* (despre poligoane) cu toate laturile tangente la un cerc dat; (despre cercuri) care atinge toate laturile unui poligon. (<circumscrie)
circumselenár, -ă *adj.* circumlunar. (< circum- + selenar)
circumsolár, -ă *adj.* care se află, se petrece în jurul Soarelui. (< engl. *circumsolar*)
circumspéct, -ă *adj.* precaut, prudent, rezervat. (< fr. *circonspect*, lat. *circumspectus*)
circumspécție *s. f.* atitudine circumspectă; precauție, prudență, rezervă. (< fr. *circonspection*, lat. *circumspectio*)
circumstánță *s. f.* împrejurare în care are loc un fapt. • ocazie, conjunctură. **o** *de ~* = de formă, de ochii lumii. (< fr. *circonstance*, lat. *circumstantia*)
circumstanțiá *vb. tr.* a expune în mod amănunțit, a prezenta în detaliu. (< fr. *circonstancier*)
circumstanțiál, -ă *adj.* care depinde de o circumstanță. **o** *complement ~* (și *s. n.*) = complement care arată împrejurarea în care se desfășoară acțiunea verbului; *propoziție ~ă* (și *s. f.*) = propoziție subordonată cu funcție de complement circumstanțial al unui verb din regentă. (< fr. *circonstanciel*)
circumstanțiát, -ă *adj.* expus cu toate circumstanțele; detaliat. (< fr. *circumstancié*)
circumstelár, -ă *adj.* în/din jurul unei stele. (< fr. *circumstellaire*)
circumteréstru, -ă *adj.* care înconjură globul terestru; periterestru. (< fr. *circumterrestre*)
circumvalát, -ă *adj.* înconjurat de fortificații. (< lat. *circumvallatus*)
círcumvalațiúne *s. f.* **1.** întăritură împrejurul unei cetăți, a unei tabere etc. **2.** șosea de ocolire a unui oraș sau a altui centru aglomerat. (< fr. *circonvallation*)
circumvolút, -ă *adj.* cu circumvoluțiuni. (< fr. *circumvolut*)
círcumvolúțiune *s. f.* **1.** fiecare dintre cutele alungite și sinuoase de pe suprafața creierului; girus. **2.** răsucire în spirală, rotire, învârtire. (< fr. *circonvolution*)
cirenáic, -ă I. *adj., s. m. f.* (locuitor) din Cirenaica (Grecia); cireneean. **II.** *adj. școală ~ă* = școală filosofică întemeiată de Aristip din Cirene, care proclama ca scop al vieții obținerea unui maximum de plăceri. **III.** *s. m. pl.* adepți ai școlii cirenaice. (< fr. *cyrénaïque*)
cireneéan, -ă *adj., s. m. f.* cirenaic. (< fr. *cyrénéen*)
CIRI- *elem.* „ciri, peri țepoși, filament". (< fr. *cirri-*, cf. lat. *cirrus*, cârcel)
cirifér, -ă *adj.* (despre plante) înzestrat cu peri țepoși sau cârcei. (< fr. *cirrifère*)
ciripéde *a. n. pl.* subclasă de crustacee marine, fixate sau parazite, la care picioarele, fiind adaptate la prinderea hranei, s-au transformat în ciri. (< fr. *cirripèdes*)
cirocúmulus *s. m.* formație de nori de mare altitudine, formați din cristale de gheață și dispuși în sfere mici, albe. (< fr. *cirrocumulus*)
cirogén, -ă *adj.* care produce ciroză. (< fr. *cirrhogène*)
cirostrátus *s. m.* formație de nori de mare altitudine, din cristale de gheață, care au forma unui voal alburiu. (< fr. *cirrostratus*)
cirótic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de ciroză. (< fr. *cirrhotique*)
ciróză *s. f.* boală cronică a ficatului, caracterizată prin apariția unor granulații conjunctive dense în țesutul acestui organ și prin distrugerea celulelor hepatice. (< fr. *cirrhose*)
CIRS(O)- *elem.* „varice". (< fr. *cirs/o/-*, cf. gr. *kirsos*)
cirsectomíe *s. f.* extirpare chirurgicală a varicelor. (< fr. *cirsectomie*)
cirsocél *s. n.* dilatație varicoasă a venelor cutanate ale scrotului. (< fr. *cirsocèle*)
cirsoftalmíe *s. f.* dilatare varicoasă a conjunctivei. (< fr. *cirsophtalmie*)
cirsoíd, -ă *adj.* care seamănă cu varicele. (< fr. *cirsoïde*)
cirsotomíe *s. f.* excizie chirurgicală a unei vene varicoase. (< fr. *cirsotomie*)
CIRTO- *elem.* „colivie, cușcă", „cutie toracică, torace". (< fr. *cyrto-*, cf. gr. *kyrtos*)
cirtometríe *s. f.* măsurare a perimetrului toracic. (< fr. *cyrtométrie*)
cirtométru *s. n.* instrument folosit în cirtometrie. (< fr. *cyrtomètre*)
círus *s. m.* formație de nori de culoare albă strălucitoare, formați din particule de gheață, care plutesc izolați la mare înălțime. (< fr. *cirrus*, lat. *cirrus*, fir)
CIS- *pref.* „dincoace de". (< fr. *cis-*, cf. lat. *cis*)
cisalpín, -ă *adj.* (în raport cu Roma) dincoace de Alpi, în nordul Italiei. (< lat. *cisalpinus*, fr. *cisalpin*)
ciscarpatín, -ă *adj.* dincoace de Carpați. (< cis- + carpatin)
cislunár, -ă *adj.* de dincoace de Lună. (< engl. *cislunar*)
cisoidă *s. f.* curbă plană descrisă de un punct de pe o secantă mobilă care trece printr-un punct fix al unui cerc, intersectându-l a doua oară. (< fr. *cissoïde*)
cispadán, -ă *adj.* de dincoace de Pad (în raport cu Roma). (< lat. *cispadanus*, fr. *cispadan*)
cisrenán, -ă *adj.* de dincoace de Rin. (< lat. *cisrhenanus*, fr. *cisrhénan*)
CIST(O)-/CISTIC(O)-, -císt *elem.* „vezică". (< fr. *cyst/o/-, cystic/o/-, -cyste, -kyste*, cf. gr. *kystis*)
cistalgíe *s. f.* nevralgie a vezicii. (< fr. *cystalgie*)
cístă *s. f.* **1.** (*ant.*) coș de răchită în care se purtau la procesiunile închinate unor divinități diverse obiecte de cult. • casetă, lădiță. **2.** vas cilindric de metal pentru prima epocă a fierului din Italia. **3.** mormânt preistoric din piatră în care era așezat cadavrul. **4.** celulă, spor de rezistență, la alge. (< fr. *ciste*, lat. *cista*, gr. *kiste*)
cistectazíe *s. f.* dilatație patologică a vezicii urinare. (< fr. *cystectasie*)
cistectomíe *s. f.* ablație chirurgicală a vezicii urinare. (< fr. *cystectomie*)
cisteínă *s. f.* aminoacid sulfurat, din hidroliza acidă a proteinelor, în procesele de oxidoreducere din celulă. (< fr. *cystéine*)
cistercián, -ă I. *s. m. f.* călugăr(iță) benedictin(ă), aparținând unui ordin din Franța în sec. XI, care a jucat un rol deosebit în colportarea formelor arhitectonice ale goticului timpuriu, suprimând la biserici turnurile, portalurile, sculpturile și vitraliile pictate. **II.** *adj.* din ordinul cistercienilor (I). (< fr. *cistercien*)
cistérnă *s. f.* **1.** recipient metalic (pe un vehicul), servind la transportul unor lichide. • vagon de cale ferată cu un asemenea recipient. **2.** rezervor (subteran) pentru înmagazinarea apei sau a altor lichide. **3.** (*anat.*) spațiu mare subarahnoidian, plin de lichid cefalorahidian. (< lat., it. *cisterna*)
cisternografíe *s. f.* metodă radiologică de punere în evidență a circulației lichidului cefalorahidian prin trecerea unei cantități de aer prin cisterne (3). (< fr. *cisterno-graphie*)
cisternográmă *s. f.* diagramă obținută prin cisternografie. (< fr. *cisternogramme*)
cisternotomíe *s. f.* deschidere chirurgicală a cisternelor (3). (< fr. *cisternotomie*)

cístic[1], -ă *adj. (med.)* referitor la vezica biliară sau urinară. ◊ *canal ~* = canal care leagă vezica biliar de canalul coledoc. (< fr. *cystique*)

CISTIC[2](O)- v. c i s t (o)-.

cisticectomíe *s. f.* extirpare a canalului cistic. (< fr. *cysticectomie*)

cisticérc *s. m.* ultimul stadiu larvar al unor tenii, asemănător unei băşicuţe cât un bob de mazăre. (< fr. *cysticerque*)

cisticercóză *s. f.* boală parazitară provocată de dezvoltarea cisticercilor în diverse organe. (< fr. *cysticercose*)

cisticítă *s. f.* inflamaţie a canalului cistic. (< fr. *cysticite*)

cisticorafíe *s. f.* sutură chirurgicală a canalului cistic. (< fr. *cysticorrhaphie*)

cisticostomíe *s. f.* deschidere a canalului cistic la suprafaţa pielii abdomenului. (< fr. *cysticostomie*)

cisticotomíe *s. f.* incizie a canalului cistic. (< fr. *cysticotomie*)

cistínă *s. f.* aminoacid sulfurat din condensarea a două molecule de cisteină. (< fr. *cystine*)

cistinóză *s. f.* boală ereditară caracterizată prin tulburări ale metabolismului cistinei, care se depune în ţesuturi. (< fr. *cystinose*)

cistinuríe *s. f.* eliminare urinară de cistină în exces. (< fr. *cystinurie*)

cístită *s. f.* inflamaţie a vezicii urinare. (< fr. *cystite*)

cistocárp *s. n.* corp de fructificaţie la algele roşii. (< fr. *cystocarpe*)

cistocél *s. n.* hernie a vezicii urinare. (< fr. *cystocèle*)

cistofór[1] *s. n.* hifă purtătoare de ciste (4). (< fr. *cystophore*)

cistofór[2], -ă *s. m. f. (ant.)* cel care purta o cistă (1) la procesiuni. (< fr. *cistophore*, lat. *cistophorus*)

cistofotografíe *s. f.* fotografie a interiorului vezicii urinare. (< cisto- + fotografie)

cistografíe *s. f.* radiografie a vezicii urinare cu o substanţă de contrast. (< fr. *cystographie*)

cistográmă *s. f.* rezultatul unei cistografii. (< engl. *cystogram*)

cistoíde *s. n. pl.* clasă de echinoderme fosile cu ţesutul globulos, fixat printr-un peduncul. (< fr. *cystoïdes*)

cistolít *s. n.* calcul (II) din vezica urinară. (< fr. *cystolithe*)

cistolitotomíe *s. f.* ablaţiune a unui cistolit. (< fr. *cystolithotomie*)

cistometríe *s. f.* măsurare a presiunii intraveziculare în funcţie de conţinutul şi de puterea de contracţie a muşchiului vezical. (< fr. *cystométrie*)

cistométru *s. n.* instrument folosit în cistometrie. (< fr. *cystomètre*)

cistopatíe *s. f.* afecţiune a vezicii urinare. (< fr. *cystopathie*)

cistopexíe *s. f.* fixare chirurgicală a vezicii urinare (cistită etc.). (< fr. *cystopexie*)

cistopielografíe *s. f.* radiografie a vezicii urinare şi a pelvisului uretric. (< fr. *cystopyélographie*)

cistoplastíe *s. f.* închidere operatorie a unei fistule ve-zico-vaginale. (< fr. *cystoplastie*)

cistoplegíe *s. f.* paralizie a vezicii urinare. (< fr. *cystoplégie*)

cistoptóză *s. f.* relaxare anormală a vezicii urinare. (< fr. *cystoptose*)

cistorafíe *s. f.* sutură a vezicii urinare în unele cazuri de cistocel vaginal. (< fr. *cystorrhaphie*)

cistoragíe *s. f.* hemoragie vezicală. (< fr. *cystorragie*)

cistorexíe *s. f.* ruptură a pereţilor vezicii urinare. (< fr. *cystorrhexie*)

cistosarcóm *s. n.* sarcom al vezicii urinare. (< fr. *cystosarcome*)

cistoscleróză *s. f.* sclerozare a vezicii urinare. (< fr. *cystosclérose*)

cistoscóp *s. n.* instrument folosit în cistoscopie. (< fr. *cystoscope*)

cístoscópic, -ă *adj.* referitor la cistoscopie. (< fr. *cystoscopique*)

cistoscopíe *s. f.* examen endoscopic al vezicii urinare cu cistoscopul. (< fr. *cystoscopie*)

cistostomíe *s. f.* deschidere a vezicii urinare la suprafaţa pielii abdomenului. (< fr. *cystostomie*)

cistotóm *s. n.* instrument folosit în cistostomie. (< fr. *cystotome*)

cistotomíe *s. f.* incizie operatorie a vezicii urinare. (< fr. *cystotomie*)

cístră *s. f.* vechi instrument muzical cu coarde ciupite. (< fr. *cistre*)

cistrón *s. m. (biol.)* segment de genă cu funcţie proprie, care poate determina sinteza unui anumit tip de proteină. (< fr., engl. *cistron*)

cisvestísm *s. n.* impuls morbid de a purta îmbrăcăminte nepotrivită cu vârsta, situaţia în care se află un bolnav, la maniaci şi schizofrenici. (cf. lat. *vestis*, îmbrăcăminte)

-cít(ă) v. c i t o -.

cită *vb. tr.* **1.** a numi, a indica (pe cineva sau ceva) pentru a întări, a face cunoscut; a semnala cuiva. **2.** a reproduce exact spusele sau cele scrise de cineva. **3.** a chema în faţa unei instanţe judecătoreşti printr-o citaţie. (< fr. *citer*, lat. *citare*)

citábil, -ă *adj.* vrednic de a fi citat. (< fr. *citable*)

citadélă *s. f.* **1.** fortăreaţă medievală care domina un oraş. • oraş (întărit). **2.** cetate, castel construit în afara zidurilor unui oraş, în scop de apărare. **3.** *(fig.)* bastion, focar, centru (al unei mişcări). **4.** compartiment pe navele mari de luptă, limitat de pereţi etanşi la gaze şi radiaţii. (< fr. *citadelle*, it. *cittadella*)

citadín, -ă I. *adj.* de oraş, orăşenesc. **II.** *s. m. f.* locuitor al unui oraş; orăşean. (< fr. *citadin*, it. *cittadino*)

citadinism *s. n.* caracter citadin. (< it. *cittadinismo*)

citadinizá *vb. tr., refl.* a (se) urbaniza. (< it. *cittadinizzare*)

citát *s. n.* **1.** pasaj dintr-o scriere, dintr-un autor etc., reprodus întocmai, cu indicarea exactă a sursei. **2.** *(muz.)* figură melodică sau ritmică împrumutată altei lucrări. (< germ. *Zitat*)

citatofobíe *s. f.* idiosincrazie faţă de citate. (< citat + -fobie[2])

citatomanie *s. f.* manie de a cita în mod abuziv, mecanic. (< citat + -manie[2])

citáţie *s. f.* înscris oficial prin care cineva este invitat să se prezinte înaintea unui organ judecătoresc sau de urmărire penală. (< fr. *citation*, lat. *citatio*)

cité /sité/ *s. n.* **1.** oraş (vechi). **2.** cartier. (< fr. *cité*)

citemíe *s. f.* invadare a sângelui periferic de elemente ale proceselor tumorale. (< fr. *cytémie*)

citemolíză *s. f.* distrugere a globulelor roşii. (< fr. *cytémolyse*)

CITO-, -cít(ă) *elem.* „celulă (1)". (< fr. *cyto-*, *-cyte*, cf. gr. *kytos*)

citoanatomíe *s. f.* anatomia celulei. (< fr. *cytoanatomie*)

citoarhitectónică *s. f.* structura celulară a unui ţesut sau organ. (< fr. *cyto-architectonique*)

citobiológic, -ă *adj.* referitor la citobiologie. (< fr. *cytobiologique*)

citobiologíe *s. f.* biologie celulară. (< fr. *cytobiologie*)

citoblást *s. n.* nucleu celular. (<fr. *cytoblaste*)

citobotánică *s. f.* studiul celulelor vegetale. (< fr. *cytobotanique*)

citochimíe *s. f.* parte a citologiei care studiază constituţia chimică a elementelor celulare. (< fr. *cytochimie*)

citochimísm *s. n.* totalitatea proceselor biochimice din celule. (< cito- + chimism)

citochínă *s. f.* moleculă proteică secretată de celulele sistemului limfoid. (< fr. *cytokine*)

citocíd, -ă *adj., s. n.* (substanţă) care distruge celulele vii. (< cito- + -cid)

citocinéză *s. f.* totalitatea schimbărilor care au loc în plasmă în cursul diviziunii celulare. (< fr. *cytokinèse*)

citoclazíe *s. f.* proces de fragmentare sau de distrugere a celulelor vii. (< fr. *cytoclasie*)

citocróm *s. m.* substanţă proteică complexă cu rol esenţial în respiraţia celulară. (< fr. *cytochrome*)

citocromíe *s. f.* procedeu rapid de tipar în patru culori, la care forma parţială de negru serveşte la redarea efectelor de tonuri închise. (< fr. *cytochromie*)

citodiagnóstic *s. n.* diagnostic bazat pe examenul microscopic al ţesuturilor prelevate din organism; citoscopie; citodiagnoză. (< fr. *cytodiagnostic*)

citodiagnóză *s. f.* cytodiagnotic. (< fr. *cytodiagnose*)

citofág, -ă *adj.* care prezintă citofagie. (< fr. *cytophage*)

citofagíe *s. f.* înglobare sau distrugere a unei celule de către altă celulă. (<gie)
citofíl, -ă *adj.* care are afinitate pentru celule. (< fr. *cytophile*)
citofiziólogic, -ă *adj.* referitor la citofiziologie. (< fr. *cytophysiologique*)
citofiziologíe *s. f.* ramură a fiziologiei care studiază funcțiile celulei vii. (< fr. *cytophysiologie*)
citofotometríe *s. f.* fotometrie a organitelor celulare cu ajutorul microscopului totometru. (< fr. *cytophotométrie*)
citogamíe *s. f.* proces de fuzionare citoplasmatică a ganeților în cadrul procesului de fecundație. (< fr. *cytogamie*)
citogén, -ă *adj.* care produce celule. (< fr. *cytogène*)
citogénă *s. f.* genă din citoplasmă care condiționează manifestarea eredității. (< fr. *cytogène*)
citogenétic, -ă I. *adj.* referitor la citogenetică. **II.** *s. f.* ramură a geneticii care studiază structura și comportamentul cromozomilor în mitoză și meioză. (< fr. *cytogénétique*)
citogeniticián, -ă *s. m. f.* specialist în citogenetică. (< fr. *cytogénéticien*)
citogenéză *s. f.* proces de formare a celulelor. (< fr. *cytogenèse*)
citogerontologie *s. f.* ramură a gerontologiei care studiază îmbătrânirea la nivelul celular. (< cito- + gerontologie)
citogomíe *s. f.* reproducere prin celule germinative. (< fr. *cytogonie*)
citografíe *s. f.* descrierea sistematică a celulei vii. (< fr. *cytographie*)
citohistogenéză *s. f.* dezvoltare structurală a celulelor vii. (< fr. *cyto-histogenèse*)
citohistologíe *s. f.* studiu histologic al celulelor. (< fr. *cytohistologie*)
citohormón *s. m.* hormon produs de celulele endocrine izolate. (< fr. *cytohormone*)
citólă *s. f.* instrument medieval cu coarde ciupite, alungit și cu gâtul scurt. (< fr. *citole*)
citolímfă *s. f.* partea fluidă a citoplasmei. (< cito- + limfă)
citolític, -ă *adj., s. n.* (substanță, ser) care determină citoliza. (< fr. *cytolitique*)
citolíză *s. f.* proces de distrugere sau degenerare a elementelor celulare. (< fr. *cytolyse*)
citolizínă *s. f.* enzimă care produce citoliza. (< fr. cytolysine)
citológ, -ă *s. m. f.* specialist la citologie. (< citologie)
citológic, -ă *adj.* referitor la citologie. (< fr. *cytologique*)
citologíe *s. f.* ramură a biologiei care studiază structura și funcțiile celulei. (< fr. *cytologie*)
citomegálic, -ă *adj.* de citomegalie. (< fr. *cytomégalique*)
citomegalíe *s. f.* creștere exagerată a unor celule sub acțiunea unor factori externi, chimici sau inframicrobieni. (< fr. *cytomégalie*)
citometríe *s. f.* numărare sau măsurare a celulelor din sânge. (< fr. *cytométrie*)
citométru *s. n.* aparat folosit în citometrie. (< fr. *cytomètre*)
citomixíe *s. f.* **1.** proces de fuziune a celulelor. **2.** trecere a cromatinei dintr-o celulă în citoplasma altei celule. (< *cytomixie*)
citomorfologíe *s. f.* studiul morfologic al celulei. (< fr. *cytomorphologie*)
citomorfóză *s. f.* totalitatea modificărilor structurale ale celulei în timpul dezvoltării ei. (< fr. *cytomorphose*)
citopátic, -ă *adj.* referitor la citopatie. (< fr. *cytopathique*)
citopatíe *s. f.* afecțiune a celulelor animale sau vegetale. (< fr. *cytopathie*)
citopatologie *s. f.* ramură a patologiei care studiază procesele patologice din interiorul celulei. (< fr. *cytopathologie*)
citopeníe *s. f.* diminuare patologică a numărului de celule dintr-o formație organică. (< fr. *cytopénie*)
citopexíe *s. f.* fixare a celulelor într-un organ (ficat). (< fr. *cytopexie*)
citoplasmátic, -ă *adj.* citoplasmic. (< fr. *cytoplasmatique*)
citoplásmă *s. f.* substanță vie a celulei, care conține toți constituenții protoplasmatici, cu excepția nucleului. (< fr. *cytoplasme*)
citoplásmic, -ă *adj.* referitor la citoplasmă; citoplasmatic. (< fr. *cytoplasmique*)
citopoiéză *s. f.* proces de formare a celulelor. (< fr. *cytopoïèse*)
citosárc *s. n.* corpul celulei fără nucleu. (< fr. *cytosarque*)
citoscóp *s. n.* aparat folosit în citoscopie. (< citoscopie)
citoscopie *s. f.* citodiagnostic. (< fr. *cytoscopie*)
citostátic, -ă *adj., s. n.* (substanță) care împiedică înmulțirea celulelor. (< fr. *cytostatique*)
citotaxíe *s. f.* tendință de atracție reciprocă a celulelor. (< fr. *cytotaxie*)
citotaxonomíe *s. f.* clasificare a organismelor pe bază de asemănări și diferențe cromozomiale. (< cito- + toxonomie)
citoterapíe *s. f.* folosire a celulelor embrionare în scop terapeutic. (< fr. *cytothérapie*)
citotóxic, -ă *adj.* cu efect toxic asupra unor celule. (< fr. *cytotoxique*)
citotoxímă *s. f.* **1.** toxină de origine celulară. **2.** substanță capabilă să distrugă unele celule. (< fr. *cytotoxine*)
citotrofíe *s. f.* dezvoltare normală a celulei vii. (< fr. *cytotrophie*)
citotróp, -ă *adj.* (despre substanțe, virusuri) care are proprietatea de a fi atras și fixat de celule. (< fr. *cytotrope*)
citotropism *s. n.* atracție exercitată de către celule față de substanțele chimice, germeni sau virusuri. (< fr. *cytotropisme*)
citozínă *s. f.* bază azotată pirimidivă din structura acizilor nucleici. (< fr. *cytosine*)
citozóm *s. m.* organit citoplasmatic al plantelor. (< fr. *cytosome*)
citozoologíe *s. f.* studiul celulelor animale. (< fr. *cytozoologie*)
citrát *s. m.* sare sau ester al acidului citric. (< fr. *citrate*)
citraturie *s. f.* prezența citraților în urină. (< fr. *citraturie*)
citremie *s. f.* prezența citraților în sânge. (< fr. *citrémie*)
cítric, -ă I. *adj.* care conține acid citric. **o** *acid ~* = acid organic în fructe, în special în sucul de lămâie. **II.** *s. n. pl.* fructe care conțin, în sucul lor, acid citric (lămâi, portocale, mandarine). (< fr. *citrique*)
citrifórm, -ă *adj.* cu aspect de lămâie. (< lat. *citriformis*)
citrín *s. n.* varietate de cuarț de culoare galbenă. (< fr. *citrine*)
citrínă *s. f.* vitamina C. (< fr. *citrine*)
cítro *s. f.* citronadă. (< citro/nadă/)
citrolínă *s. f.* benzină eficace și ieftină (în Panama) din alcool extras din citrice. (< citro/n/ + *-lină*)
citrón /si-/ **I.** *s. n.* lămâie. **II.** *adj. inv., s. n.* (de) culoarea lămâiei, galben-deschis. (< fr. *citron*)
citronádă *s. f.* băutură răcoritoare din suc de lămâie, apă (sifon) și zahăr; citro. (< fr. *citronnade*)
citronélă *s. f.* plantă labiacee ale cărei frunze răspândesc un miros plăcut de lămâie; lămâiță. (< fr. *citronnelle*)
ciunísm *s. n.* curent latinist extremist, inițiat de Aron Pumnul, care preconiza supunerea neologismelor romanice acelorași transformări suferite de cuvintele moștenite din latină; pumnism. (< -ciune + -ism)
ciuníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al ciunismului; pumnist. (<ism/ + *-ist*)
civadiéră *s. f.* **1.** velier din sec. XV cu vele triunghiulare la bompres. **2.** velă pătrată prinsă sub bompres. (< it. *civadiera*)
civét /sivé/ *s. n.* tocană de iepure sau alt vânat, cu arpagic (< *civet*)
civétă *s. f.* zibetă. (< fr. *civette*)
civic, -ă *adj.* propriu cetățeanului; cetățenesc. • (*fig.*) patriotic. (< fr. *civique*, lat. *civicus*)
civíl, -ă I. *adj.* **1.** care privește pe cetățenii unui stat; referitor la raporturile juridice dintre cetățeni. **o** *drepturi ~e* = drepturi de care se bucură o persoană (fizică sau juridică), reglementate și recunoscute ca atare; *drept ~* = ramură a dreptului care studiază și reglementează raporturile juridice existente între persoanele fizice și juridice dintr-un stat; *stare ~ă* = situația unei persoane așa cum rezultă din actele sale privitoare la naștere, căsătorie etc.; *parte ~ă* = persoană care, într-un proces, pretinde despăgubiri pentru daunele suferite cu ocazia unei infracțiuni. **2.** care nu este militar, lipsit de caracter milităresc. **o** *război ~* = conflict armat pentru putere între grupuri adverse din același stat. **II.** *s. m. f.* persoană care nu face parte din armată. (< fr. *civil*, lat. *civilis*)
civilíst *s. m.* specialist în studiul dreptului civil. (< fr. *civiliste*)
civilitáte *s. f.* comportare frumoasă, fel curtenitor de a vorbi, de a duce o conversație. (< fr. *civilité*, lat. *civilitas*)

civilizá *vb. tr., refl.* a face să devină, a deveni civilizat. (< fr. *civiliser*)

civilizát, -ă *adj.* **1.** ajuns la un nivel corespunzător de civilizație. **2.** (*fig.*) manierat, politicos. (< civiliza)

civilizatór, -oáre *adj.* care civilizează. (< fr. *civilisateur*)

civilizáție *s. f.* **1.** nivel de dezvoltare a culturii materiale și spirituale dintr-o epocă dată a unui popor, a unui stat etc.; (*p. ext.*) stadiu înalt de dezvoltare a unei societăți. **2.** (*spec.*) cultură materială. (< fr. *civilisation*)

civilménte *adv.* **1.** fără ceremonie religioasă. **2.** referitor la legea civilă. **3.** în mod civilizat. (< fr. *civilement*)

civísm *s. n.* atitudine politică și etică de bun cetățean; devotament patriotic. (< fr. *civisme*)

cívitas *s. n.* (în organizația provincială romană) teritoriul unui trib local neroman și centrul său principal. (< lat. *civitas*)

cizelá *vb. tr.* **1.** a lucra, a ciopli, a orna cu dalta. **2.** (*fig.*) a șlefui; a înfrumuseța (o operă, o scriere etc.). (< fr. *ciseler*)

cizelúră *s. f.* ornament, înflorítură artistică migăloasă, prin cizelare. (< fr. *ciselure*)

clac[1] *s. n.* pălărie cilindrică ce se poate turti și purta sub braț. (< fr. *claque*)

clac[2] **I.** *interj.* termen folosit de operatorul de sunet în filmările cinematografice pentru a indica faptul că echipamentul de înregistrare funcționează. **II.** *s. n.* zgomot sec (a ceva care se închide). (< fr. *clac*)

clacá *vb.* **I.** *intr.* **1.** a face să se audă, a produce un zgomot sec • (despre condensatori) a se strica. **2.** (*fig., fam.*) a ceda psihic în urma unor suprasolicitări. • a eșua, a da greș. **II.** *refl.* a-și luxa tendonul la picior. • (despre cai) a avea tendoanele picioarelor (din față) umflate. (< fr. *claquer*)

clacáj *s. n.* **1.** distensie, ruptură a unui ligament, a unui mușchi. **2.** boală a cailor care se manifestă prin umflarea tendoanelor. (< fr. *claquage*)

clachétă *s. f.* **1.** instrument format din două plănșete, pentru a da semnalul în unele exerciții sportive etc. **2.** dispozitiv care asigură sincronismul în filmările cinematografice. (< fr. *claquette*)

CLAD(O)- *elem.* „ramură, mlădiță". (< fr. *clad/o/-*, cf. gr. *klados*)

cladenehím *s. n.* parenchim ramificat. (< fr. *cladenchyme*)

cladiozá *s. f.* afecțiune cutanată rară, datorată unei ciuperci. (< fr. *cladiose*)

cladocére *s. n. pl.* subordin de crustacee acvatice mici, care intră în compunerea planctonului de apă dulce, cu antenele mari și înfurcate, ca mijloc de locomoție. (< fr. *cladocères*)

cladodistrofíe *s. f.* dezvoltare inegală și teratologică a ramurilor. (< fr. *cladodystrophie*)

cladódiu *s. n.* tulpină metamofozată, ramură axilară lățită, fără frunze ori cu frunze foarte reduse. (< lat. *cladodium*)

cladofór **I.** *s. n.* parte a tulpinii care poartă ramurile inflorescenței. **II.** *s. f. pl.* ordin de alge verzi filamentoase, ramificate dihotomic, pe pietre sau pe sol. (< fr. *cladophore/s/*)

cladogén, -ă *adj.* (despre organe vegetale) crescut pe ramură. (< fr. *cladogène*)

cladogenéză *s. f.* evoluție a unei specii prin ramificarea direcțiilor evolutive în filogeneză. (< fr. *cladogenèse*)

cladopódiu *s. n.* (*bot.*) suport, trunchi ramificat. (< lat. *cladopodium*, fr. *cladopode*)

cladoptóză *s. f.* (*bot.*) cădere anormală a ramurilor. (< fr. *cladoptose*)

clafoutis /clafuti/ *s. n.* prăjitură umplută cu pastă, conținând cireșe, pere etc., cu frișcă. (< fr. *clafoutis*)

claire-voie /cler-voá/ *s. n.* împrejmuire cu grilaj; grilaj cu șipci; plănșeu din grinzi cu interspații. • (*arhit.*) balustradă exterioară de piatră; partea de sus a bisericilor gotice, în care ferestrele, apropiate între ele sau despărțite numai prin menouri ori colonete, formau un etaj ajurat. (< fr. *claire-voie*)

clamá *vb. intr.* a chema cu voce tare, a striga. (< fr. *clamer*)

clámă *s. f.* piesă de metal, care servește pentru prins hârtii, părul etc.; agrafă. (< germ. *Klammer*)

clambake /clem-béc/ *s. n.* întrunire de muzicieni de jazz, care cântă împreună fără a fi repetat în prealabil. • (*peior.*) întrunire improvizată a cărei calitate lasă de dorit, datorită lipsei de omogenitate și de afinitate stilistică a muzicienilor. (< engl. *clambake*)

CLAMID(O)- *elem.* „strat protector, membrană". (< fr. *chlamyd/o/-*, cf. gr. *khlamydé*)

clamidéu, -ée *adj.* (*bot.*; despre un organ) învelit într-o membrană distinctă. (< fr. *chlamydée*)

clamidióză *s. f.* infecție bacteriană care se transmite prin contact sexual, localizată în uter și în vagin, provocând anexită, la care în femeia însărcinată bacteria omoară copilul ori provoacă malformații. (< fr. *chlamidiose*)

clamidospór *s. m.* spor asexuat, de rezistență, cu membrana îngroșată și cu citoplasma densă, la ascomicete și ustilaginale. (< fr. *chlamydospore*)

clamoáre *s. f.* strigăt, chemare desperată. (< lat. *clamor*, fr. *clameur*)

clamorós, -oásă *adj.* strigător, chemător, deznădăjduit. (< it. *clamoroso*)

clamp *s. m.* pensă chirurgicală elastică pentru efectuarea hemostazei în intervențiile pe vase. (< fr., engl. *clamp*)

clampá *vb. tr (med.)* a obtura un vas, un canal, cu ajutorul penselor. (< fr. *clamper*)

clampáj *s. n.* clampare. (< fr. *clampage*)

clán *s. n.* **1.** grup de familii înrudite la popoarele celtice. • comunitate umană din orânduirea primitivă, formată din indivizi uniți prin legături de rudenie și de limbă; gintă, trib. **2.** mic grup de specii vegetale, crescute pe suprafețe puțin întinse, care tind să se răspândească. **3.** (*peior.*) clică. (< fr., engl. *clan*)

clanál, -ă *adj.* de clan. (< clan + -al)

clandestín, -ă *adj.* cu caracter secret; ilicit, conspirativ. (< fr. *clandestin*, lat. *clandestinus*)

clandestinism *s. n.* (*rar*) clandestinitate. (< it. *clandestinismo*)

clandestinitáte *s. f.* caracter clandestin; ilegalitate; clandestinism. (< fr. *clandestinité*)

clángor *s. n.* rezonanță metalică a zgomotului inimii. (< fr. *clangor*)

clápă *s. f.* dispozitiv, obiect care servește la închiderea sau deschiderea unui orificiu, la declanșarea unui anumit efect. **o** (*fam.*) *a trage ~a* (cuiva) = a înșela pe cineva. (< germ. *Klappe*)

clapétă *s. f.* **1.** clapă de dimensiuni mici. **2.** (*bot.*) parte articulată care închide anterele și care, prin deschidere la maturitate, eliberează polenul. (< fr. *clapet*)

clapotáj *s. n.* zgomot perceput în cazurile când există lichid în diferite cavități ale organismului. (< fr. *clapotage*)

clapotamént *s. n.* (*tehn.*) zgomot produs de apa agitată ușor. (< fr. *clapotement*)

clar, -ă *adj.* **1.** (și *adv.*) limpede, deslușit, curat. • transparent; (despre aer, cer) senin, luminos. **2.** (despre sunete, voci) care răsună distinct. **3.** lămurit, evident. (< lat. *clarus*, fr. *clair*)

clarificá *vb. tr., refl.* a (se) lămuri, a (se) limpezi. (< lat. *clarificare*, fr. *clarifier*)

clarificatór, -oáre **I.** *adj.* care clarifică. **II.** *s. n.* substanță cu proprietatea de a face clar un lichid tulbure. (< clarifica + -tor)

clarinét *s. n.* instrument muzical de suflat din lemn, cu muștiuc și ancie simplă, cu clape. (< fr. *clarinette*, germ. *Klarinette*)

clarinetíst, -ă *s. m. f.* cântăreț la clarinet. (< fr. *clarinettiste*, germ. *Klarinettist*)

clarísă *s. f.* călugăriță aparținând unui ordin franciscan contemplativ din sec. XIII, fondată în Italia de Sf. Clara din Assisi. (< fr. *clarisse*, it. *clarissa*)

clarísim, -ă *adj.* foarte clar. (< it. *clarissimo*, lat. *clarissimus*)

clarism *s. n.* orientare în cadrul akmeismului care contrar simbolismului, avansa ideea clarității și a exactității semantice a cuvintelor. (< clar + -ism)

clarít *s. n.* constituent al cărbunilor minerali, dintr-o masă transparentă de granule foarte mici. (< fr. *clarite*)

claritáte *s. f.* **1.** însușirea a ceea ce este clar; limpezime, puritate. • calitate a sunetului sau a vocii de a răsuna distinct. **2.** limpezime în gândire, în vorbire; expunere pe înțeles. (< lat. *claritas*, fr. *clarté*)

clark *s. n.* conținutul mediu al elementelor dintr-un anumit sistem geochimic sau cosmic, prin procente atomice ori de greutate. (<*clark*)

clarobscúr *s. n.* procedeu grafic şi pictural de distribuire a luminii şi a umbrelor, pentru a obţine treceri gradate şi efecte de contrast puternic. • pictură sau gravură monocromă realizată prin acest procedeu. (< fr. *clair-obscur*)

clarvăzătór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care prevede cu precizie; (spirit) pătrunzător, limpede. (după fr. *clairvoyant*)

clarviziúne *s. f.* însuşirea de a pătrunde un fapt, un fenomen etc. şi de a prevedea desfăşurarea lui. (după fr. *clairvoyance*)

clasá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a aranja, a ordona (pe clase, pe categorii); a grupa într-o ordine oarecare. • a categorisi pe cineva, devenit inapt pentru muncă, potrivit gradului de invaliditate. **2.** *(jur.)* a înceta cercetările într-o anumită pricină, într-un anumit caz etc. din lipsa unor elemente sigure, care să îndreptăţească continuarea investigaţiilor. **II.** *refl.* a obţine un anumit loc într-un clasament. (< fr. *classer*)

clasábil, -ă *adj.* care poate fi clasat. (< fr. *classable*)

clasaméntt *s. n.* ordine a reuşitei concurenţilor într-o competiţie (sportivă). (< fr. *classement*)

clásă *s. f.* **1.** grup de obiecte, fenomene, fiinţe cu însuşiri comune. • *(log.)* ansamblu de elemente având anumite însuşiri comune care satisfac o condiţie sau un criteriu dat. **2.** ~ *socială* = grup mare de oameni, istoriceşte constituit, cărora le sunt proprii anumite caracteristici sociale, acelaşi loc în sistemul producţiei sociale, acelaşi raport faţă de mijloacele de producţie, acelaşi rol în organizarea muncii , acelaşi mod de obţinere a părţii de care dispun din bogăţia societăţii, o psihologie şi o conştiinţă socială proprie. **3.** categorie sistematică a regnului animal sau vegetal, între încrengătură şi ordin. **4.** fiecare dintre grupele de câte trei cifre ale unui număr cu mai multe cifre. **5.** unitate de bază în învăţământ, cuprinzând elevi de aceeaşi vârstă şi cu acelaşi nivel de pregătire, cărora urmează să li se predea aceleaşi materii. • sală în care se ţin cursurile unui asemenea grup de elevi. **6.** categorie de confort a vagoanelor, a compartimentelor de tren, a cabinelor de vapor etc. **7.** categorie, grad, rang stabilite după valoare, după merit. **o** *de (mare)* ~ = de calitate superioară, de mare valoare. (< fr. *classe*, germ. *Klasse*)

clasém *s. n.* ansamblu de trăsături semantice minimale ale unei unităţi lexicale. (< fr. *classème*)

clasemátic, -ă *adj.* referitor la clasem. (< fr. *classématique*)

clasiár *s. m.* soldat roman care făcea serviciul în flotă. (< lat. *classiarius*)

clásic, -ă *adj.* **1.** referitor la lumea antică greco-latină; caracteristic acesteia. • conform normelor artei antice greco-latine. **2.** referitor la clasicism (1). **3.** (despre opere literare, artistice etc.) care poate servi ca model de perfecţiune. • (despre scriitori, artişti etc.; şi *s. m.*) care aparţine clasicismului, de mare valoare, a cărui operă rămâne în patrimoniul cultural-ştiinţific al unui popor sau al lumii; model. **4.** care are loc în mod obişnuit în anumite circumstanţe; obişnuit; tipic, caracteristic. (< fr. *classique*, lat. *classicus*)

clasicísm *s. n.* **1.** atitudine estetică fundamentală, ca-racterizată prin tendinţa de a observa fenomenele în lumina universalului şi de a închega într-un sistem stabil, armonios şi proporţional, elementele frumosului în conformitate cu anumite norme, tinzând spre un tip ideal, senin şi echilibrat al perfecţiunii formelor, care caracterizează cultura Antichităţii greco-latine şi alte momente ale diverselor culturi dominate. **2.** curent în arta şi literatura europeană din sec. XVII-XVIII caracterizat prin imitarea modelelor Antichităţii greco-latine, prin supremaţia principiilor morale, prin triumful raţiunii asupra sentimentelor şi fanteziei, prin cultul pentru adevăr şi natural, prin respectarea strictă a anumitor reguli, prin ordine, echilibru şi claritate. **3.** perioadă în istoria culturii universale şi naţionale ale cărei creaţii reprezintă maximum de realizare artistică şi modele demne de urmat. (< fr. *classicisme*)

clasicíst, -ă *s. m. f.* specialist în filologia şi cultura clasică; adept al clasicismului. (< germ. *Klassizist*)

clasicitáte *s. f.* caracter clasic; *(fig.)* măiestrie. (< it. *classicità*, germ. *Klassizität*)

clasicizá *vb.* **I.** *tr., refl.* a da, a dobândi un caracter clasic. **II.** *intr.* a imita pe clasici. (< it. *classicizzare*)

clasicizánt, -ă *adj.* cu caracter voit clasic; care caută să imite clasicismul. (< *clasiciza* + *-ant*)

clasificá *vb.* **I.** *tr.* a împărţi sistematic, a repartiza pe clase, pe categorii după anumite criterii. **II.** *refl., tr.* a ocupa, a stabili un anumit loc unui elev, unui candidat la un examen, concurs etc., potrivit notelor (rezultatelor) obţinute. (< fr. *classifier*)

clasificábil, -ă *adj.* care se poate clasifica. (< fr. *classifiable*)

clasificatór, -oáre **I.** *adj.* care clasifică. **II.** *s. m. f.* specialist în clasificări. **III.** *s. n.* îndrumar, indicator în care se clasifică ceva. (< fr. *classificateur*)

clasificáţie *s. f.* *(rar)* clasificare. (< fr. *classification*)

clasór *s. n.* **1.** mapă, album, mobilă în care se păstrează documente, fotografii etc. clasate. **2.** aparat întrebuinţat pentru clasarea anumitor materiale. (< fr. *classeur*)

CLAST(O)-, -clást, -clastíe, -clazíe *elem.* „sfărâ-mat, dezintegrat". (< fr. *clast/o/-, -claste, -clastie, -clasie*, cf. gr. *klastos*, spart)

clástic, -ă *adj.* (despre roci) format prin dezintegrarea altor roci; detritic. (< fr. *clastique*)

-clastie v. c l a s t (o)-.

clastocárst *s. n.* complex de fenomene şi forme de relief asemănătoare celor carstice, ce iau naştere prin dizolvarea substanţelor solubile care se găsesc dispersate în diverse roci. (< fr. *clastocarste*, rus. *klastokarst*)

clastomaníe *s. f.* impuls morbid de a sparge (obiectele). (< fr. *clastomanie*)

claubáj *s. n.* sortare manuală a bucăţilor de minerale utile sau de steril din produsele miniere brute. (< fr. *claubage*)

claudicá *vb. intr.* **1.** a şchiopăta. **2.** a călca nesigur, a se împletici; a şovăi. *(fig.)* a nu fi cum trebuie, a se clătina. (< fr. *claudiquer*, lat. *claudicare*)

claudicánt, -ă *adj.* care indică o claudicaţie; şchiop. (< fr. *claudicant*)

claudicáţie *s. f.* boală provocată de o circulaţie arterială defectuoasă, ca urmare a scurtării sau alungirii picioarelor; şchiopătat. (< fr. *claudication*, lat. *claudicatio*)

claun *s. m.* **1.** artist comic de circ; paiaţă, saltimbanc; clovn. **2.** *(fig.)* cel care distrează pe alţii prin bufoneriile sale. (< fr., engl. *clown*)

CLAUSTR(O)- *elem.* „spaţiu închis". (< fr. *claustr/o/*, cf. lat. *claustrum*)

claustrá *vb. refl., tr.* a (se) închide într-o mănăstire, a (se) izola într-un loc retras. (< fr. *claustrer*, lat. *claustrare*)

claustrál, -ă *adj.* mănăstiresc. (< fr. *claustral*)

claustráţie *s. f.* *(rar)* claustrare. • mod de creştere a animalelor într-un spaţiu limitat, în condiţii de tip industrial. (< fr. *claustration*)

claustritáte *s. f.* caracter închis. (< claustru + -itate)

claustrofilíe *s. f.* atracţie irezistibilă către încăperi închise. (< fr. *claustrophilie*)

claustrofób, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de claustrofobie. (< fr. *claustrophobe*)

claustrofobíe *s. f.* teamă patologică de spaţii închise. (< fr. *claustrophobie*)

claustromán, -ă *s. m. f.* cel care se izolează de societate. (< claustromanie)

claustromanie *s. f.* claustrare voluntară la unii bolnavi. (< fr. *claustromanie*)

claústru *s. n.* **1.** curte interioară a unei mănăstiri, mărginită pe toate laturile de un portic acoperit, loc de plimbare, repaus şi meditaţie. **2.** lamă de substanţă nervoasă, cenuşie, din interiorul creierului. (< lat. *claustrum*)

cláuză *s. f.* dispoziţie specială sau accesorie inserată într-o convenţie, într-un tratat, contract etc. **o** *~a naţiunii celei mai favorizate* = clauză prin care, într-un acord internaţional, un stat recunoaşte altui stat în relaţiile bilaterale (de credit, financiare, de import-export) aceleaşi avantaje şi privilegii acordate şi altor state. (< lat. *clausa*, fr. *clause*)

clauzúlă *s. f.* **1.** ultima parte a unei strofe sau a unei perioade oratorice. **2.** formulă muzicală concluzivă. (< fr. *clausule*, lat. *clausula*)

clav *s. n.* **1.** bandă de stofă purpurie, care, aplicată pe tunică, indica apartenenţa la ordinul senatorial sau ecvestru în vechea

Romă. **2.** margine de lână purpurie în toga pretextă ca semn al cetățenilor romani sub 15 ani. (< lat. *clavus*)

clavár *s. m.* specie de ciupercă comestibilă, pe copaci, sub formă de tufe galbene sau albicioase; bureți. (< fr. *clavaire*, lat. *clavaria*)

clavát, -ă *adj.* claviform. (< lat. *clavatus*)

clavecín *s. n.* vechi intrument muzical cu coarde metalice și claviatură, asemănător pianului; cembalo, clavicembal. (< fr. *clavecin*)

claveciníst, -ă *s. m. f.* cântăreț la clavecin. (< fr. *claveciniste*)

clavelée *s. f.* boală contagioasă a oilor, asemănătoare cu variola. (< fr. *clavelée*)

clavétă *s. f. (tehn.)* pană care unește două piese ale unui mecanism. (< fr. *clavette*)

CLAVI- *elem.* „claviatură", „închis". (< fr. *clavi-*, cf. lat. *clavis*, cheie)

claviatúră *s. f.* **1.** sistemul clapelor la orgă, pian, clavecin, acordeon etc. **2.** totalitatea clapelor sau a butoanelor de comandă la mașina de scris ori la calculat etc. **3.** grup de robinete care deservesc conductele legate la o pompă, la un rezervor. (< germ. *Klaviatur*)

clavicembál *s. n.* clavecin. (< it. *clavicembalo*, lat. *clavicymbalum*)

clavicórd *s. n.* vechi instrument cu claviatură și coarde lovite, strămoșul pianului. (< fr. *clavicorde*)

claviculár, -ă *adj.* al claviculei. (< fr. *claviculaire*)

clavículă *s. f.* os din centura scapulară care leagă sternul de omoplat. (< fr. *clavicule*, lat. *clavicula*)

clavifórm, -ă *adj. (bot.;* despre unele organe) îngroșat dinspre bază spre vârf; • în formă de măciucă; clavat. (< fr. *claviforme*)

claviolínă *s. f.* instrument muzical care permite reproducerea pe cale electronică a timbrului mai multor instrumente ale unei orchestre simfonice. (< fr. *clavioline*)

clávus *s. n.* **1.** (*med.*) bătătură. **2.** parte a elitrelor unor insecte. (< fr., lat. *clavus*)

claxón *s. n.* dispozitiv de semnalizare sonoră la autovehicule. (< fr. *klaxon*)

claxoná *vb. intr.* a semnaliza cu claxonul. (< fr. *kla-xonner*)

claxonát *s. n.* claxonare. (< claxona)

-clazíe v. c l a s t (o)-.

clearance /clirăns/ *s. n.* raport între concentrația sangvină a unei substanțe și eliminarea ei prin urină. (< fr., engl. *clearance*)

clearing /clíring/ **clíring** *s. n.* sistem de plată (în comerțul exterior) prin compensarea reciprocă a creanțelor și obligațiilor. (< engl., fr. *clearing*)

CLEID(O)- *elem.* „claviculă". (< fr. *cléid/o/-*, cf. gr. *kleidion*)

cleidectomíe *s. f.* ablație a claviculei. (< fr. *cléidectomie*)

cleídotomíe *s. f.* secționare chirurgicală a claviculei unui făt mort. (< fr. *cléidotomie*)

cleidotripsíe *s. f.* procedeu obstretical constând în fracturarea claviculei, în momentul nașterii, în caz de distocie. (< fr. *cléidotripsie*)

cleionáj *s. n.* construcție din împletitură de nuiele pe pari de lemn cu care se consolidează o coastă de deal, un taluz. (< fr. *clayonnage*)

CLEISTO- *elem.* „închis". (< fr. *cléisto-*, cf. gr. *kleistos*)

cleistocárp, -ă *adj.* care prezintă cleistocarpie. (< fr. *cléistocarpie*)

cleistocarpíe *s. f.* formare a fructului la florile cleistogame. (< fr. *cléistocarpie*)

cleistogám, -ă *adj.* (despre flori) care prezintă cleistogamie. (< fr. *cléistogame*)

cleistogamíe *s. f.* autopolenizare. (< fr. *cléistogamie*)

clemátis *s. m.* clematită. (< lat. *climatis*)

clematítă *s. f.* plantă erbacee grimpantă cu flori mari, albe, roz sau violete, în formă de clopot; clopoțel; clematis. (< *clématite*)

clémă *s. f.* dispozitiv cu care se prind laolaltă două sau mai multe piese, obiecte, foi de material etc. (< germ. *Klemme*)

clemént, -ă *adj.* iertător, indulgent, îndurător, milos, bun. (< fr. *clément*, lat. *clemens*)

clementínă *s. f.* varietate de mandarină altoită cu portocală, cu fructele mici, cu coaja subțire și fără sâmburi. (< fr. *clémentine*)

cleménță *s. f.* iertare, indulgență, îndurare, milă, bunătate. (< fr. *clémence*, lat. *clementia*)

clepsídră *s. f.* vechi instrument pentru măsurarea timpului după cantitatea de apă sau de nisip scursă, printr-un orificiu, dintr-un rezervor. (< fr. *clepsydre*, lat. *clepsydra*, gr. *klepsydra*)

CLEPTO- *elem.* „furt, sustragere". (< fr. *clepto-, klepto-*, cf. gr. *kleptes*, hoț)

cleptobióză *s. f.* mod de viață la unele specii de animale care ocupă cuiburile părăsite de alte specii. (< fr. *cleptobiose*)

cleptocrație *s. f.* (*fam.*) guvernarea, puterea hoților. (< clepto- + -crație)

cleptofobíe *s. f.* teamă patologică de a nu fi victima unui furt sau de a nu fura. (< fr. *cleptophobie*)

cleptolagníe *s. f.* impuls irezistibil spre furt, asociată cu o stare de excitație sexuală. (< fr. *cleptolagnie*)

cleptomán, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de cleptomanie. (< fr. *cleptomane*)

cleptomaníe *s. f.* impuls morbid irezistibil de a fura (bani, obiecte etc.). (< fr. *cleptomanie*)

cler *s. n.* totalitatea clericilor dintr-o țară, dintr-o eparhie; preoțime. (< it. *clero*, lat. *clerus*)

cléric *s. m.* membru al clerului; ecleziastic. (< lat. *clericus*)

clerícal, -ă *adj.* referitor la clerici, la clericalism; clericist. (< fr. *clérical*, lat. *clericalis*)

clericalísm *s. n.* curent politic care consideră legitimă extinderea influenței și dominației bisericii asupra vieții sociale, politice și culturale. (< fr. *cléricalisme*)

clericíst, -ă *adj.* (*rar*) clerical. (<c + -ist)

cleruc *s. m.* (*ant.*) colon[1] care își păstra calitatea de cetățean în Atena. (< fr. *clérouque*, gr. *kleroukos*)

cleruhíe *s. f.* (*ant.*) colonie militară sau populară de cleruci. (< fr. *clerouchie*)

cleuásm *s. n.* figură de stil prin care cineva simulează că își reproșează anumite lipsuri pentru a da de înțeles că nu e vinovat. (< fr. *cléuasme*, gr. *kleuasmos*)

cleveít *s. n.* pehblendă neagră-brună, care, prin încălzire, degajă heliu. (< fr. *cléveite*)

clibanári *s. m. pl.* (*ant.*) oșteni ai cavaleriei grele, purtători de platoșe. (cf. gr. *clibanos*, armură masivă ca un godin)

clícă *s. f.* bandă, șleahtă, gașcă; coterie, clan (3). (< fr. *clique*)

clichét *s. n.* pârghie, oscilantă față de un capăt al ei, pentru blocarea unor organe de mașină. (< fr. *cliquet*)

click *s. n.* **1.** fonem realizat cu mijlocul unei duble ocluziuni produsă prin dosul limbii și buzelor. **2.** (*inform.*) apăsare și eliberare a butonului unei mouse o singură dată fără a-i schimba poziția pentru a selecta sau a activa un program ori o caracteristică a acestuia. (< fr. *click*)

clidonográf *s. n.* aparat pentru determinarea polarității, amplitudinii și formei undelor de supratensiune din instalațiile electrice. (< fr. *clydonographe*)

cliént, -ă *s. m. f.* **1.** plebeu roman care recunoștea patronajul unui patrician. **2.** cumpărător al anumitor produse, consumator al unui local public. • cel care apelează la serviciile unui avocat, medic, croitor etc. (< fr. *client*, lat. *cliens*)

clientelár, -ă *adj.* relativ la clientelă; (*p. ext.*) referitor la raportul între statul roman, ca patron și populațiile străine. (< clientelă + -ar)

clientélă *s. f.* **1.** clienții unui patrician roman. **2.** clienții unui negustor, avocat, medic. **o** ~ *politică* = simpatizanții, susținătorii unui politician, ai unui partid. (< fr. *clientèle*, lat. *clientela*)

clientelísm *s. n.* tendința unui politician sau a unui partid de a-și mări numărul susținătorilor prin demagogie, favoritisme etc. (< it. *clientelismo*)

clignotánt, -ă **I.** *adj.* (despre pleoape, lumină) care clipește. **II.** *s. n.* semnal luminos intermitent (în intersecții). (< fr. *clignotant*)

CLIMA- /CLIMAT(O)- /CLIMO- *elem.* „climă, climat". (< fr. *clima-, climat/o/-, climo-*, cf. lat. *clima*, gr. *klima, -atos*)

climacofobíe *s. f.* teamă patologică de trepte, scări și schele. (< fr. *climacophobie*)
climactéric, -ă *adj.* referitor la climacteriu. (< engl. *climacteric*)
climactériu *s. n.* fază în viața femeii (menopauză) sau a bărbatului (andropauză) când încetează funcția glandelor genitale. (< germ. *Klimakterium*, lat. *climacterium*)
climadiagrámă *s. f.* diagramă a condițiilor medii de temperatură și precipitații dintr-o anumită zonă geografică; climatogramă, climogramă. (< germ. *Klimadiagramm*)
climát[1] *s. n.* **1.** climă. **2.** (*fig.*) atmosferă socială, morală; ambianță. (< fr. *climat*)
CLIMAT[2]**(O)-** v. c l i m a -.
climatéric, -ă *adj.* referitor la climă; climatic. • (despre stațiuni) cu climă potrivită pentru tratarea anumitor boli. (< fr. *climatérique*)
climátic, -ă *adj.* climateric. (< fr. *climatique*)
climatíp *s. n.* ecotip în condiții climatice specifice habitatului său. (< fr. *climatype*)
climatísm *s. n.* ansamblu de activități care concură la punerea în valoare a climei specifice anumitor regiuni. (< fr. *climatisme*)
climatizá *vb. tr.* a asigura climatizarea. (< fr. *climatiser*)
climatizáre *s. f.* **1.** operație de menținere a purității, temperaturii și umidității relative a aerului dintr-o încăpere, independent de condițiile meteorologice exterioare. **2.** ansamblu de măsuri prin care un aparat, o mașină sunt aduse în stare de a putea funcționa într-o regiune cu o anumită climă. (< climatiza)
climatizór *s. n.* aparat care permite climatizarea. (< fr. *climatiseur*)
climatográfic, -ă *adj.* referitor la climatografie. (< fr. *climatographique*)
climatografíe *s. f.* descriere a climatelor. (< fr. *climatographie*)
climatográmă *s. f.* climadiagramă. (după fr. *climagramme*)
climatológ, -ă *s. m. f.* specialist în climatologie. (< fr. *climatologue*)
climatológie, -ă *adj.* referitor la climatologie. (< fr. *climatologique*)
climatologie *s. f.* studiu științific al genezei și răspândirii climatelor pe suprafața Pământului. (<fr. *climatologie*)
climatopatologíe *s. f.* parte a patologiei care studiază influențele patogene ale climatelor asupra organismului. (< fr. *climatopathologie*)
climatoterápic, -ă *adj.* referitor la climatoterapie. (< fr. *climatothérapique*)
climatoterapie *s. f.* folosirea terapeutică a factorilor climatici. (< fr. *climatothérapie*)
climatrón *s. n.* laborator echipat pentru a reproduce artificial orice climat. (< fr. *climatron*)
clímax *s. n.* **1.** figură de stil în care desfășurarea ideilor, a acțiunii se face treptat, în gradație ascendentă. **2.** punct culminant al unei acțiuni, al unui conflict. **3.** stadiu final de evoluție a unui ecosistem. (< fr. *climax*)
clímă *s. f.* ansamblul fenomenelor și proceselor meteorologice care caracterizează starea medie a atmosferei unei regiuni; climat. (< lat. *clima*, germ. *Klima*)
CLIMO- v. c l i m a -.
climográmă *s. f.* climadiagramă. (< fr. *climogramme*)
climostát *s. n.* instrument cu care se măsoară efectul termic al factorilor climatici. (< fr. *climostat*)
CLIN(O)-/**ECLI-** *elem.* „înclinație". (< *clin/o/-, cf. gr. kline*, pantă, pat)
clinartróză *s. f.* deviere laterală a axului unui membru la nivelul unei articulații. (< clin- + artroză)
clínă *s. f.* **1.** suprafață de teren cu înclinație domoală. **2.** (*biol.*) modificare gradată și continuă a frecvenței genotipurilor ori fenotipurilor într-o populație în funcție de schimbarea condițiilor de mediu. (< it. *clina*, lat. *clino*)
clíncher *s. n.* produs intermediar la fabricarea cimentului prin arderea materiei prime (calcar și argilă, bauxită etc.). (< germ. *Klinker*, fr. *clinker*)
clincherizáre *s. f.* proces industrial de obținere a clinche-rului. (după fr. *clinkérisation*)
clinei *s. n.* *(box)* încleștare și imobilizare reciprocă a partenerilor în timpul luptei. (< fr. *clinch*, engl. *clinching*)
clingherít *s. n.* material izolant fabricat dintr-un amestec de azbest și de cauciuc. (< germ. *Klingerit*)
clínic, -ă **I.** *adj.* făcut în clinică, la patul bolnavilor. **II.** *s. f.* (secție a unui) spital pentru cercetări științifice sau pentru învățământul practic al studenților. • instituție medicală unde un anumit medic specialist acordă asistență sau tratament bolnavilor. (< fr. *clinique*, lat. *clinicus*, gr. *klinikos*)
clinicián, -ă *s. m. f.* medic care studiază bolile prin observație directă asupra bolnavilor. (< fr. *clinicien*)
clinicísm *s. n.* metodă de urmărire permanentă în condiții de spitalizare, a bolnavului, a evoluției simptomelor sale. (< clinic + -ism)
clínker *s. n.* *(jazz)* notă plasată greșit sau intonată fals. (< engl. *clinker*)
CLINO- v. c l i n (o)-.
clinocefál, -ă *adj.* care prezintă chinocefalie. (< fr. *clinocéphale*)
clinocefalíe *s. f.* deformație a craniului caracterizată prin aplatizarea sau curbarea calotei craniene. (< fr. *clinocéphalie*)
clinodactilíe *s. f.* malformație în devierea laterală a degetelor mâinii. (< fr. *clinodactylie*)
clinofilíe *s. f.* tendință de a sta în permanență culcat. (< fr. *clinophilie*)
clinofobíe /-băd/ *s. n.* planșetă patologică de a adormi. (< engl. *clinophobia*)
clinográf *s. n.* **1.** instrument pentru determinarea grafică a înclinării pantei terenului. **2.** instrument pentru măsurarea înclinării față de verticală sau de orizontală a unei găuri de sondă. (< fr. *clinographe*)
clinográfică *adj. curbă ~ =* curbă care reprezintă pantele medii ale unei regiuni în raport cu altitudinea. (< fr. *clinographique*)
clinoíd, -ă *adj.* în formă de pat. (< fr. *clinoïde*)
clinologíe *s. f.* studiul involuției organismelor animale. (< fr. *clinologie*)
clinomaníe *s. f.* preferință obsesivă, pentru poziția culcat, pentru pat. (< fr. *clinomanie*)
clinométru *s. n.* **1.** instrument pentru măsurarea unghiu-rilor verticale față de orizont și zenitale față de verticala locului. **2.** instrument care măsoară unghiul de înclinare a straturilor geologice. • piesă din compunerea unei busole geologice pentru determinarea înclinării straturilor. (< fr. *clinomètre*)
clinorómbic, -ă *adj.* monoclic. (< fr. *clinorhombique*)
clínostát *s. n.* aparat pentru cercetarea direcției de creștere a plantelor. (< fr. *clinostat*)
clinostátic, -ă *adj.* referitor la clinostatism. (< fr. *clinostatique*)
clinostatísm *s. n.* ansamblu de modificări fiziologice și psihologice rezultate din poziția culcat a corpului. (< fr. *clinostatisme*)
clinoterápic, -ă *adj.* referitor la clinoterapie. (< fr. *clinothérapique*)
clinoterapíe *s. f.* tratament al unor afecțiuni prin repaus la pat. (< fr. *clinothérapie*)
cliometríe *s. f.* aplicare a teoriei economice și a analizei statistice la studiul istoriei.
clip *s. n.* film scurt video de câteva minute, care ilustrează o melodie. (< fr., engl. *clip*)
clípă *s. f.* rest dintr-o formație geologică veche, suprapusă tectonic alteia mai noi. (< fr. *clippe*, germ. *Klippe*)
clipboard /băd/ *s. n.* planșetă cu clapă (pentru hârtii). (< engl. *clip board*)
clíper[1] *s. n.* **1.** velier de cursă lungă, foarte rapid, cu arboradă bogată. • barcă de sport cu o formă specială care îi dă suplețe la manevre. **2.** avion de cursă lungă pentru transportul rapid de oameni și materiale. (<l. *clipper*, germ. *Klipper*)
clíper[2] *s. n.* **1.** lampă electrică cu lumină galbenă intermitentă, montată la intersecția unor străzi. **2.** semnalizator clipitor la bordul unui automobil. (< engl. *clipper*)

clíping *s. n. (hochei)* aruncarea pe gheaţă a unui jucător în faţa celui care conduce atacul pentru a-l împiedica să menţină pucul. (< engl. *clipping*)
clips *s. n.* **1.** agrafă, broşă sau cercel care se prinde cu un fel de clapă sau ac cu arc. **2.** piesă formată din două elemente care se asamblează şi se desfac uşor. (<germ. *Klips*)
clíring *s. n.* v. c l e a r i n g .
clísmă *s. f.* spălătură intestinală prin introducerea unor lichide în intestinul gros cu un irigator. (< germ. *Klysma*, ngr. *klysma*)
clistír *s. n.* irigator. (< germ. *Klistir*, ngr. *klistir*)
clistrón *s. n.* tun electronic folosit ca generator şi amplificator de unde de foarte înaltă frecvenţă. (< fr., engl. *klystron*)
clişá *vb. intr.* a face un clişeu pentru stereotipie. (< fr. *clicher*)
clişáj *s. n.* clişare. (< fr. *clichage*)
clişeizá *vb. tr.* a transforma (ceva) în clişeu. (< clişeu + -iza)
clişéu *s. n.* **1.** plată (film) fotografică impresionată de lumină, proba negativă a unei fotografii. **2.** planşă, copia unui text, a unei figuri pentru imprimare. **3.** *(fig.)* frază banală, expresie stereotipă; şablon. (< fr. *cliché*)
clitoridectomíe *s. f.* ablaţie a clitorisului. (< fr. *clite-ridectomie*)
clitoridián, -ă *adj.* al clitorisului. (< fr. *clitoridien*)
clitoridotomíe *s. f.* circumcizie la femeie. (< fr. *clitoridotomie*)
clítoris *s. n.* mic organ erectil al vulvei, în faţa meatului urinar. (< fr. *clitoris*)
clitorísm *s. n.* erecţie maladivă a clitorisului. (< fr. *clitorisme*)
clitrofobíe *s. f.* teamă patologică de ferestre închise, de aer închis. (< fr. *clithrophobie*)
clivá *vb. intr.* (despre minerale, roci, cristale) a se desface în plăci, în lame. (< fr. *cliver*)
clivábil, -ă *adj.* care clivează. (< fr. *clivable*)
cliváj *s. n.* **1.** proprietatea unor minerale sau roci de a cliva. **2.** divizare a zigotului în blastomere. **3.** *(psih.)* scindarea persoanei sau coexistenţa unor grupuri asociative distincte. • *(fig.)* separare; fisură. (< fr. *clivage*)
clívus *s. n. (rar)* pantă. (< lat. *clivus*)
-clíză[1] *elem.* „închidere, ocluziune". (< fr. *-clise*, cf. gr. *kleisis*)
-clíză[2] *elem.* „înclinaţie, predispoziţie". (< fr. *-clise*, cf. gr. *klisis*, pantă)
clizimétru *s. n.* instrument pentru măsurarea unghiurilor de pantă. (< fr. *clisimètre*)
cloácă *s. f.* **1.** canal subteran destinat a primi murdăriile dintr-un oraş. **2.** masă de apă murdară şi fetidă. • *(fig.)* loc rău famat, mediu imoral. **3.** orificiu comun al căilor urinare, intestinale şi genitale la batracieni, reptile, păsări şi la unele mamifere. (< fr. *cloaque*, lat. *cloaca*)
cloásmă *s. f.* pigmentaţie a pielii galbenă-cenuşie, situată pe frunte, obraji şi bărbie. (< fr. *chloasma*, gr. *khloasma*)
cloazón *s. n.* perete despărţitor subţire. • perete metalic care desparte compartimentele unei nave. (< fr. *cloison*)
clocáj *s. n.* deformaţie a unei table supunse unei compresiuni în planul ei. (< fr. *cloquage*)
cloisonné /cloa-zo-né/ *s. n.* **1.** tehnică de lucrare a emailului sau a pietrelor semipreţioase constând în încastrarea acestora într-o împletitură de metal, separând motive florale sau geometrice, policrome. **2.** obiect astfel realizat. (< fr. *cloisonné*)
clomifén *s. n.* substanţă de sinteză asemănătoare estrogenilor, capabilă a provoca ovulaţia. (<fr. *clomifène*)
cloná *vb. tr.* a izola din clonă indivizi care vor deveni cap de linie pentru generaţii. (< engl. *clone*)
clonáj *s. n.* clonare. (< fr., engl. *clonage*)
clonál, -ă *adj.* referitor la clonă. (< clon + -al)
clonalitáte *s. f.* însuşirea de a clona. (< clonal + -itate)
clonát, ă *adj. (rar)* izolat din clonă. • *(p. ext.*, despre maşini etc.) multiplicat. (< *clona*)
clónă s. f. *(biol.)* ansamblu de celule sau organisme (bacterii, virusuri, plante) cu structură ereditară identică, care provin dintr-un ascendent unic. (< engl., fr. *clone*)
clónic, -ă *adj.* (despre convulsii şi contracţii musculare) involuntar şi de mare amplitudine. (< fr. *clonique*)
cloníng *s. n.* operaţiune prin care nucleul unui ovul prelevat de la o donatoare este înlocuit cu nucleul unei celule provenind din organismul altei persoane. (< engl. *cloning*)
clonísm *s. n.* stare patologică cu manifestări de convulsii clonice. (< fr. *clonisme*)
clonográf *s. n.* aparat pentru înregistrarea grafică a mişcărilor produse în timpul unui spasm clonic. (< engl. *clonograph*)
clónus *s. n.* serie de convulsii (1) denotând existenţa unei leziuni a centrilor nervoşi motori superiori. (< fr. *clonus*, gr. *klonus*)
clor[1] *s. n.* element chimic gazos, galben-verzui, cu miros înţepător, sufocant, toxic, decolorant şi dezinfectant. (< fr. *chlore*)
CLOR[2]**(O)-** *elem.* „verde", „clor, clorură". (< fr. *chlor/o/-*, cf. gr. *khloros*)
cloracétic *adj. acid ~* = acid prin substituirea unui atom de clor cu unul de hidrogen din acidul acetic. (< fr. *chloracétique*)
clorál *s. n.* substanţă chimică uleioasă, antiseptic, calmant şi hipnotic. (< fr. *chloral*)
cloramfenicól *s. n.* antibiotic cu spectru larg, activ în tratamentul bolilor infecţioase; cloromicetină. (< fr. *chloramphénicol*)
cloramínă *s. f.* substanţă netoxică, pudră albă cristalină, solubilă în apă, dezinfectant şi dezodorizant. (< fr. *chloramine*)
clorát[1] *s. m.* sare a acidului cloric. (< fr. *chlorate*)
clorát[2]**, -ă** *adj.* care conţine clor. (< fr. *chloré*)
cloratór *s. n.* recipient pentru clorurare. (< rus. *klorator*)
clorbenzén *s. m.* derivat monoclorurat al benzenului, materie primă la fabricarea unor coloranţi, medicamente etc. (<en)
cloréla *s. f.* algă verde unicelulară de apă dulce. (< fr. *chlorelle*)
cloremíe *s. f.* concentraţie a clorului în sânge. (< fr. *chlorémie*)
clorenchím *s. n.* ţesut parenchimatic asimilator, bogat în clorofilă. (< fr. *chlorenchyme*)
cloretán *s. m.* clorură de etil. (< fr. *chloréthane*)
cloretónă *s. f.* alcool, hipnotic şi anestezic local. (< fr. *chloré-tonne*)
clorhidrát *s. m.* sare a acidului clorhidric. (< fr. *chlorhydrate*)
clorhídric *adj. acid ~* = gaz incolor, coroziv, cu miros înţepător, obţinut prin sinteză direct din elemente sau prin acţiunea acidului sulfuric asupra clorurii de sodiu; acid muriatic. (< fr. *chlorhydrique*)
clorhidrínă *s. f.* denumire dată esterilor clorhidrici ai gliceri-nei. (< fr. *chlorhydrine*)
clóric *adj. acid ~* = acid oxigenat al clorului, oxidant foarte puternic. (< fr. *chlorique*)
cloríd *s. n.* clorură. (< germ. *Chlorid*, engl. *chloride*)
clorinà *s. f.* clorizare. (după fr. *chlorination*)
clorít *s. m.* **1.** sare a acidului cloros. **2.** silicat natural hidrat de magneziu şi fier, verde. (< fr. *chlorite*)
cloritizáre *s. f.* transformare a mineralelor în clorit. (după fr. *chloritisation*)
cloritós, -oásă *adj.* (despre roci) care conţine clorit. (< clorit + -os)
clorizáre *s. f.* dezinfecţie a apei cu clor; clorinare. (după fr. *chlorisation*)
clorizatór *s. n.* aparat pentru clorizare. (< cloriza + -tor)
clormetán *s. n.* gaz incolor, inflamabil, agent frigorific, dizolvant şi anestezic local; clorură de metil. (< fr. *chlorméthane*)
clornaftalínă *s. f.* substanţă obţinută prin clorurarea naftalinei. (< fr. *chlornaphtaline*)
cloroanemíe *s. f.* anemie care prezintă caracterele clorozei. (< fr. *chloro-anémie*)
clorocíst *s. n.* celulă care conţine clorofilă. (< fr. *chlorocyste*)
cloroficée *s. f.* clasă de alge verzi acvatice care conţin clorofilă. (< fr. *chlorophycés*)
clorofilă *s. f.* pigment verde din plante fixat pe cloroplaste, în fotosinteză. (< fr. *chlorophylle*)
clorofilián, -ă *adj.* care conţine clorofilă, datorat clorofilei. **o** *asimilaţie ~ă* = fotosinteză. (< fr. *chlorophyllien*)
clorofilolíză *s. f.* proces de distrugere a clorofilei sub influenţa unor agenţi chimici. (< fr. *chlorophyllolyse*)
clorofíte *s. f. pl.* încrengătură de alge verzi în ape (dulci sau stătătoare) şi în locuri umede. (< fr. *chlorophytes*)

clorofór *s. m.* corpuscul impregnat cu clorofilă din citoplasma celulei vegetale. (< fr. *chlorophore*)
clorofórm *s. n.* compus organic al clorului, lichid incolor, volatil, cu miros caracteristic și gust dulceag, folosit în medicină, ca solvent etc.; triclormetan. (< fr. *chloroforme*)
cloroformísm *s. n.* intoxicație cu cloroform. (<fr. *chloroformisme*)
cloroformizá *vb. tr.* **1.** a anestezia, a adormi un bolnav cu cloroform. **2.** (*fig.*) a adormi vigilența, a anihila protestul (cuiva) înainte de a i se aplica un tratament economic, politic etc. (< fr. *chloroformiser*)
cloroleucíte *s. n. pl.* corpuscule impregnate cu clorofilă, în protoplasma celulei vegetale. (< fr. *chloroleucites*)
cloróm *s. n.* tumoare verzuie a oaselor, în cazuri de leucemie. (< fr. *chlorome*)
clorométric, -ă *adj.* referitor la clorometrie. (< fr. *chlorométrique*)
clorometríe *s. f.* determinare a cantității de clor într-o soluție decolorantă. (< fr. *chlorométrie*)
clorométru *s. n.* aparat folosit în clorometrie. (< fr. *chloromètre*)
cloromicetínă *s. f.* cloramfenicol. (< fr. *chloromycétine*)
cloropeníe *s. f.* hipocloremie. (< fr. *chloropénie*)
cloropexíe *s. f.* fixare a clorurilor în țesuturile organismului. (< fr. *chloropexie*)
cloropicrínă *s. f.* derivat nitrat al cloroformului, folosit ca gaz de luptă sufocant și lacrimogen și pentru distrugerea rozătoarelor. (< fr. *chloropicrine*)
cloroplást *s. n.* plastidă conținând clorofilă, în procesul de fotosinteză. (< fr. *chloroplaste*)
cloroprén *s. n.* lichid incolor, din butadienă, care, prin polimerizare, trece în cauciuc sintetic. (< fr. *chloroprène*, germ. *Chloropren*)
cloroprív, -ă *adj.* care se datorește lipsei de clor. (< fr. *chloroprive*)
cloropsíe *s. f.* tulburare a vederii care face ca obiectele privite să apară în verde. (< fr. *chloropsie*)
clorós *adj. acid* ~ = acid oxigenat al clorului trivalent. (< fr. *chloreux*)
clorosódic, -ă *adj.* care conține clor și sodiu. (< clor/os/ + *sodic*)
clorótic, -ă I. *adj., s. m. f.* (suferind) de cloroză; (*p. ext.*) anemic, palid. **II.** *adj. (bot.;* despre organe) îngălbenit din cauza lipsei de clorofilă. (< fr. *chlorotique*)
clorózǎ *s. f.* **1.** anemie a fetelor tinere, cauzată de scăderea cantității de hemoglobină din sânge. **2.** îngălbenire patologică a frunzelor, cauzată de distrugerea clorofilei. (< fr. *chlorose*)
clorpromazínă *s. f.* medicament neuroleptic, cu efect tranchilizant, antipsihotic și hipnotic, având și acțiune antovomitivă. (< engl. *chlorpromazine*)
clorurá *vb. tr.* a combina cu clor anumiți compuși organici. (< fr. *chlorurer*)
clorúră *s. f.* sare a acidului clorhidric, combinație a clorului cu un element chimic sau cu o substanță organică; clorid. **o** ~ *de sodiu* = sare de bucătărie. (< fr. *chlorure*)
cloruremíe *s. f.* prezență a clorurilor în sânge. (< fr. *chlorurémie*)
cloruríe *s. f.* prezență a clorurilor în urină. (< fr. *chlorurie*)
closét *s. n.* instalație sanitară servind la satisfacerea nevoilor fiziologice de evacuare. (< engl., fr. *closet*)
cloș *adj., s. n.*. (croială) larg și cu falduri, în formă de clopot; evazat. (<fr. *cloche*)
cloșát, -ă *adj.* (despre fuste) cloș. (< cloș + -at)
cloșetón *s. n.* clopotniță mică. (< fr. *clocheton*)
clotoídă *s. f.* (*mat.*) curbă plană a cărei curbură este proporțională în fiecare punct cu lungimea arcului cuprins între centru și punctul considerat. (< fr. *clothoïde*)
clou /clu/ *s. n.* partea cea mai reușită a unui spectacol, a unei serbări etc.; punct de atracție, de interes; haz, șic. (< fr. *clou*)
clovn *s. m.* claun. (< fr., engl. *clown*)
clovnerí́e *s. f.* număr de claun; bufonerie. (< fr. *clownerie*)
clovnésc, -ă *adj.* de claun. (< fr. *clownesque*)
cluabilitáte *s. f. (constr.)* proprietate a unui material de a putea fi prins în cuie. (< fr. *clouabilité*)
club[1] *s. n.* **1.** cerc pe lângă o întreprindere, o instituție, un sindicat etc., unde se reunesc membrii săi în timpul liber pentru activități cultural-educative, sport etc. **o** ~*-bar* = club în care se consumă băuturi. **2.** asociație (politică), cerc de persoane care se întrunesc regulat într-un anumit local; localul însuși. **3.** (*mar.*) vergă montată pe bompresul corăbiilor mari pentru a susține marginea de întinsură a velelor triunghiulare numite focuri. (< fr., engl. *club*)
club[2] *s. m.* crosă cu care se lovește mingea la golf. (< engl. *club*)
clubmén *s. m.* (*rar*) membru al unui club[1] (2). (< fr., engl. *clubman*)
clunisián, -ă *adj.* referitor la ordinul monahal fondat de Cluny (Franța) în sec. X. (< fr. *clunisien*)
cluníst *s. m.* credincios din ordinul Cluny. (< fr. *cluniste*)
clupá *vb. tr.* a măsura diametrelor arborilor, buștenilor cu ajutorul clupei. (< germ. *kluppieren)*
clupáj *s. n.* clupare. (< clupă + *-aj*)
clúpă *s. f.* **1.** compas forestier pentru măsurarea diametrelor arborilor sau buștenilor. **2.** portunealtă pentru tăierea manuală a filetului la țevi și la bare rotunde. **3.** piesă la mașina de lățit și egalizat, care prinde marginea țesăturii prelucrate. **4.** șablon de secționare pentru cuparea urechilor la câinii de rasă. (< germ. *Kluppe*)
clupeide *s. n. pl.* familie de pești teleosteeni marini cu corpul alungit, cu solzi netezi: sardeaua, heringul, scrumbia etc. (< fr. *clupéidés*)
cluster /clás-tăr/ *s. n. (mus.)* efect sonor prin suprapunerea mai multor tonuri și semitonuri sau numai semitonuri. (< engl. *cluster*)
CNEM(O)- *elem.* „picior". (< fr. *cném(o)-*, cf. gr. *kneme*)
cnemalgíe *s. f.* (*rar*) nevralgie a membrelor inferioare. (< fr. *cinémalgie*)
cnemídă *s. f. (ant.)* jambieră de metal, jumătate de carâmb de cizmă, destinată să apere gamba, la soldații greci. (< fr. *cnémide*)
cnemoscolióză *s. f.* curbare laterală a picioarelor. (< fr. *cnémoscoliose*)
CNID(O)- *elem.* „urzică", „actinie". (< fr. *enid/o/-*, cf. gr. *knide*)
cnidári *s. m. pl.* principala subîncrengătură a celente-ratelor: hidrozoarele, antozoarele (anemonele-de-mare, coralii, madreporii) și meduzele. (< fr. *cnidaires*)
cnidoblást *s. n.* celulă urticantă a unor specii de celenterate. (< fr. *cnidoblaste*)
CO- v. c o n [1]-.
coabitá *vt. intr.* **1.** a conviețui. **2.** (despre specii diferite) a popula același habitat. (< fr. *cohabiter*, lat. *cohabitare*)
coabitánt, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care coabitează; colocatar. (< fr. *cohabitant*)
coabitáție *s. f.* coabitare. (< fr. *cohabitation*, lat. *cohabitatio*)
coacervát *s. n.* formație specială gelatinoasă macromoleculară, în stare coloidală, prezentând fenomene de metabolism, de creștere și de înmulțire, formă intermediară între substanțele organice și primele organisme. (< fr. *coacervat*, lat. *coacervatus*)
coacervátie *s. f.* stare instabilă a unei substanțe coloidale, intermediară între stările de dizolvare și de precipitare. (< fr. *coacervation*)
coach /coci/ **I.** *s. m.* antrenor cu sarcini mai ales administrative, organizatorice. **II.** *s. n.* automobil închis, cu două uși și scaune rabatabile. (< engl. *coach*)
coachíng *s. n.* acțiunea de coach (I). (< engl. *coaching*)
coachizitór, -oáre *s. m. f.* achizitor care cumpără ceva împreună cu altă persoană. (după fr. *coacquéreur*)
coachizíție *s. f.* achiziție comună cu mai multe persoane. (< fr. *coacquisition*)
coacționár, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care posedă acțiuni (II) împreună cu altcineva. (< co- + acționar)
coacțiúne *s. f.* acțiune făcută împreună cu altcineva. (< fr. *coaction*, lat. *coactio*)

coacuzát, -ă *adj., s. m. f.* (cel) acuzat în același proces împreună cu alții. (< fr. *coaccusé*)
coadaptá *vb. tr.* a adapta împreună cu... (< adapta)
coadministrátor *s. m.* cel care administrează împreună cu alții. (< fr. *coadministrateur*)
coadnát, -ă *adj.* (*bot.*; despre organe) care prezintă coadnație. (< fr. *coadné*)
coadnáție *s. f.* stare a două organe concrescente, unite, sudate. (< fr. *coadnation*)
coafá *vb. tr., refl.* a(-și) pieptăna îngrijit părul, a(-și) aranja părul la coafor. (< fr. *coiffer*)
coafát *s. n.* coafare. (< coafa)
coáfă *s. f.* **1.** pânză, țesătură ușoară purtată ordinioară de femei; scufie purtată de călugărițe. **2.** înveliș destinat a proteja unele mecanisme sau ogiva unor proiectile. (< fr. *coiffe*)
coaféză *s. f.* femeie coafor. (< fr. *coiffeuse*)
coafór I. *s. m.* lucrător specializat în meseria de a coafa. **II.** *s. n.* local unde se coafează; hair stylist. (< fr. *coiffeur*)
coafúră *s. f.* pieptănătură, tuns, ondulare a părului la femei; hair style. (< fr. *coiffure*)
coágul[1] *s. m.* gel obținut prin coagularea unor substanțe coloidale; cheag. (< lat., fr. *coagulum*)
COAGUL[2]**(O)-** *elem.* „cheag, coagulare". (< fr. *coagul/o/-*, cf. lat. *coagulum*)
coagulá *vb. tr., refl.* **1.** (despre soluții coloidale) a (se) transforma în gel. **2.** (*fig.*) a (se) închega. (< fr. *coaguler*, lat. *coagulare*)
coagulábil, -ă *adj.* capabil de a se coagula. (< fr. *coagulable*)
coagulabilitáte *s. f.* însușirea de a fi coagulabil. (< fr. *coagulabilité*)
coagulánt, -ă *adj., s. m.* (agent) care poate coagula substanțe coloidale. (< fr. *coagulant*)
coagulázǎ *s. f.* enzimă secretată de unele bacterii, care coagulează sângele. (< fr. *coagulase*)
coagulectomíe *s. f.* extirpare a unui cheag de sânge într-un vas anevrismal. (< fr. *coagulectomie*)
coagulografíe *s. f.* înregistrare a variațiilor viscozității sângelui în cursul coagulării. (< fr. *coagulographie*)
coagulográmă *s. f.* test care permite diagnosticarea unei coagulopatii. (< fr. *coagulogramme*)
coagulopatíe *s. f.* denumire generică pentru afecțiunile datorate tulburărilor de coagulare a sângelui. (< fr. *coagulopathie*)
coalescént, -ă *adj.* care prezintă coalescență. (< fr. *coalescent*)
coalescénță *s. f.* **1.** (*biol.*) concreștere, sudare a două organe învecinate. **2.** strângere împreună a picăturilor dintr-o emulsie a particulelor dintr-o suspensie. **3.** contracție a două sau mai multe elemente fonice într-unul singur. (< fr. *coalescence*)
coalíție *s. f.* alianță între două sau mai multe state, partide sau clase sociale, în vederea unei acțiuni comune. (fr. *coalition*)
coalizá *vb. refl.* (despre state, partide, clase sociale etc.) a face o coaliție. (< fr. *coaliser*)
coánă *s. f.* orificiu posterior al foselor nazale; nară interioară. (< fr. *choane*)
coanchetá *vb. tr.* a ancheta (pe cineva) alături de altul. (< *co-* + *ancheta*)
coaptáție *s. f.* **1.** (*biol.*) ajustare a două organe ale aceluiași individ formate independent unul de altul, unul în cavitate și celălalt în relief. **2.** punerea la locul lor a fragmentelor de oase fracturate sau a oaselor luxate. (< fr. *coaptation*)
COARCT(O)- *elem.* „strictură, strâmtare". (< fr. *coarct/o/-*, cf. lat. *coarctare*, a îngusta)
coarctáție *s. f.* strâmtare, îngustare, a unui conduct natural. (< fr. *coarctation*, lat. *coarctatio*)
coarctotomíe *s. f.* secționare chirurgicală a unei structuri anatomice. (< fr. *coarctotomie*)
coarmatór *s. m.* coproprietar al unei nave. (< fr. *coarmateur*)
coarticuláție *s. f.* (*lingv.*) rostire concomitentă a sunetelor. (< fr. *coarticulation*)
coasiguráre *s. f.* asigurare simultană la mai mulți asiguratori. (după fr. *coassurance*)
coasociát, -ă *s. m. f.* fiecare dintre membrii unei asociații. (< fr. *coassocié*)
coáti /co-a-/ *s. m.* mamifer cu corpul alungit, terminat printr-un rât, din America de Sud. (< fr., port. *coati*)
coautór, -oáre *s. m. f.* **1.** autor împreună cu altcineva al unei lucrări. **2.** participant, alături de alții, la săvârșirea unei crime, a unei infracțiuni. (< fr. *coauteur*)
coautorát *s. n.* faptul de a fi coautor (2). (< coautor + -at)
coaxiál, -ă *adj.* (despre figuri sau corpuri geometrice) care are o axă comună cu altul. (< fr. *coaxial*)
coaxialitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este coaxial. (< fr. *coaxialité*)
cob *s. m.* cal de talie mijlocie, cu ancolura groasă și scurtă. (< engl. *cob*)
cobái *s. m.* **1.** mamifer rozător foarte prolific, folosit în experiențele de laborator. **2.** (*fam.*) persoană care servește ca obiect al unei experiențe. (< fr. *cobaye*)
cobaizá *vb. tr.* a trata pe un cobai pe care se tratează un medicament etc. (< cobai + -iza)
cobalamínă *s. f.* vitamina B_{12}. (< germ. *Kobalamin*)
cóbalt *s. n.* metal alb-argintiu, foarte dur, inalterabil la temperatura obișnuită, folosit la elaborarea unor oțeluri speciale, în radioterapie etc. (< fr. *cobalt*, germ. *Kobalt*)
cobaltá *vb. tr.* a acoperi cu un strat de cobalt suprafața unui obiect metalic. (< cobalt)
cobaltifér, -ă *adj.* care conține cobalt. (< fr. *cobaltifère*)
cobaltínă *s. f.* minereu de cobalt și arsen, cu luciu metalic. (< fr. *cobaltine*)
cobaltít *s. n.* carbonat natural de cobalt. (< fr. *cobaltite*)
cobaltoterapíe *s. f.* tratament al tumorilor maligne cu izotopi radioactivi de cobalt. (< fr. *cobaltothérapie*)
cobaltotrón *s. n.* aparat pentru radioterapie în anumite boli maligne, cu cobalt radioactiv. (< cobalt + -tron)
cóbbler *s. n.* băutură răcoritoare pe bază de vin și alte băuturi alcoolice diluate, cu gheață și ornamente de fructe. (< engl. *cobbler*)
cobéa /-be-a/ *s. f.* liană originară din Mexic, cultivată pentru florile sale mari, colorate în alb sau albastru-violet. (< fr. *cobéa*)
cobeligeránt, -ă *adj., s. m.* (stat, armată) care participă la războaie alături de un aliat. (< fr. *cobelligérant*)
cobeligeránță *s. f.* situație în care se găsește un stat cobeligerant. (< co- + beligerantă)
coból *s. n.* limbaj de programare la calculatoarele electronice, pentru aplicații cu caracter economic, prin separarea datelor și a instrucțiunilor în secțiuni distincte. (< engl., fr. *cobol*)
cóbră *s. f.* șarpe veninos din Africa și Asia care are pe gât niște pete negre mărginite cu alb; șarpe-cu-ochelari; naja. (< fr., port. *cobra*)
coc[1] *s. n.* pieptănătură femeiască cu părul strâns sau împletit și adunat pe ceafă, ori în creștetul capului. (< fr. *coque*)
coc[2] *s. m.* bacterie de formă sferică. (< germ. *Kokke*, gr. *kokkos*, boabă)
cóca[1] *s. m.* arbust originar din America de Sud, din ale cărui frunze se extrage cocaina. (<fr., sp. *coca*)
cóca[2] *s. f.* coca-cola. (< fr., sp. *coca*)
coca-cóla *s. f.* băutură răcoritoare gazoasă preparată din sucuri de fructe care conțin și stupefiante; coca. (< engl. *coca-cola*)
cocaínă *s. f.* alcaloid toxic din frunzele de coca sau obținut prin sinteză, ca anestezic total. (< fr. *cocaïne*)
cocainísm *s. n.* intoxicație acută cu cocaină; coca[2]. (< fr. *cocaïnisme*)
cocainomán, -ă *s. m. f.* toxicoman care folosește cocaina ca stupefiant. (< fr. *cocaïnomane*)
cocainomaníe *s. f.* folosire abuzivă de cocaină. (<fr. *cocaïnomanie*)
cocárdă *s. f.* **1.** bucată de panglică (în culorile naționale) sau insignă purtată de militari la chipiu sau de civili la pălărie ori la piept, în anumite împrejurări. **2.** floare de ceară albă purtată de nuntași la butonieră. (< fr. *cocarde*)
cocardiér, -ă *adj.* (*peior.*) care exprimă dragoste excesivă pentru decorații. (< fr. *cocardier*)
cócă *s. f.* **1.** corp al unei nave. **2.** învelișul exterior al unui avion. • construcție în formă de bărci a hidroa-vioanelor. (< fr. *coque*)
coccíde *s. f. pl.* păduchi țestoși. (< fr. *coccides*)

coccídii *s. f. pl.* ordin de protozoare unicelurare, parazite, cu celule epiteliale. (< fr. *coccidies*)
coccidiníe *s. f.* coccigodinie. (< fr. *coccydynie*)
coccidióză *s. f.* grup de boli parazitare ale tubului digestiv, la păsări şi la iepuri, provocate de coccidii. (< fr. *coccidiose*)
COCCIG(O)- *elem.* „coccis". (< fr. *coccyg/o/-*, cf. gr. *kokkys, -ygos*, cuc)
coccigectomíe *s. f.* excizie chirurgicală a coccisului. (< fr. *coccygectomie*)
coccigián, -ă *adj.* referitor la coccis, al coccisului. (< fr. *coccygien*)
coccigodiníe *s. f.* durere violentă la nivelul coccisului, în timpul sarcinilor şi al afecţiunilor uterine; coccidinie. (< fr. *coccygodynie*)
coccigotomíe *s. f.* secţionare chirurgicală a coccisului. (< fr. *coccygotomie*)
coccinélla *s. f.* mică insectă coleopteră cu elitrele roşii pătate cu puncte negre; buburuză. (< fr. *coccinelle*, lat. *coccinella*)
cóccis *s. n.* os mic triunghiular la extremitatea de jos a coloanei vertebrale; noadă. (< fr. *coccyx*)
cochét, -ă *adj.* **1.** care foloseşte tot felul de mijloace pentru a plăcea, a seduce; îmbrăcat cu gust, elegant, care doreşte să placă, să fie admirat. **2.** (despre lucruri) drăguţ, îngrijit, graţios. (< fr. *coquet*)
cochetá *vb. intr.* **1.** a căuta să fie pe placul unei persoane de sex opus. **2.** (*fig.*) a arăta relaţii de prietenie cu cineva; a flirta. (< fr. *coqueter*)
cochetărie *s. f.* purtare inspirată de dorinţa de a plăcea unei persoane de sex opus. (< fr. *coquetterie*)
cochiliáj *s. n.* **1.** animal cu cochilie. **2.** motiv din scoici la ornarea feţelor mobilei. (<fr. *coquillage*)
cochílie *s. f.* **1.** înveliş protector calcaros sau silicios, secretat de tegumentele unor animale (moluşte, foraminifere, radiolari). **2.** formă metalică la turnarea pieselor, a lingourilor etc. (< fr. *coquille*)
cochiliér, -ă *adj.* (despre roci) format din cochilii. (< fr. *coquillier*)
cochinchína *s. f.* rasă de găini originară din China, cu penaj bogat care îmbracă şi picioarele. (< engl. *cochinchina*)
cócker /cocăr/ *s. m.* câine de vânătoare cu părul lung şi urechile mari, lăsate în jos. **o** ~ *spaniel* = câine care stârneşte vânatul fără a face aret. (< engl. *cocker /spaniel*)
cóckpit *s. n.* (*mar.*) **1.** spaţiu neacoperit pe punte, cu banchete pentru călători sau echipaj. **2.** (pe vechile veliere) locuinţă pentru ofiţerii inferiori. **3.** loc rezervat pilotului unui avion. (< engl., fr. *cockpit*)
cócktail/ /cocteil/ **cócteil** *s. n.* **1.** băutură dintr-un amestec de lichior, conic sau vin cu zeamă de lămâie, sirop de zahăr şi gheaţă. **2.** reuniune mondenă la care se serveşte această băutură. **3.** (*fig.*) ansamblu constituit dintr-un amestec de elemente diverse. **4.** ~ *Molotov* = proiectil ofensiv constând dintr-o sticlă umplută cu un lichid exploziv. (< engl., fr. *cocktail*)
cocktailizá *vb. tr.* (*rar*) a amesteca, a combina. (< cocktail + iza)
cocón *s. m.* **1.** înveliş protector din fibre foarte subţiri secretat de crisalida unor insecte; gogoaşa viermelui de mătase. **2.** înveliş protector gelatinos, cu care îşi înfăşoară ouăle unele animale vertebrate. (< fr. *cocon*)
coconiéră *s. f.* centru de colectare a gogoşilor de mătase pentru filatură. (< fr. *coconnière*)
cocontractánt, -ă *s. m. f.* fiecare dintre părţile care participă la un contract. (< fr. *cocontractant*)
cócos *s. m.* fructul cocotierului. **o** *nucă de* ~ = fructul cocotierului, după conţinând un suc lăptos hrănitor şi alte produse alimentare şi textile. (< germ. *Kokos*)
cocótă *s. f.* femeie de moravuri uşoare; prostituată. (< fr. *cocotte*)
cocotiér *s. m.* palmier din regiunile tropicale, foarte înalt, cu flori mici dispuse în ciorchine şi având ca fruct nuca de cocos. (< fr. *cocotier*)
cocreatór, -oáre *s. m. f.* cel care creează (ceva) împreună cu un altul. (< *co-* + *creator*)
cocreditór, -oáre *s. m. f.* creditor împreună cu altcineva. (< *co-* + *creditor*)
cocs *s. n.* produs solid, combustibil prin încălzirea la temperaturi înalte a cărbunilor, a reziduurilor de ţiţei sau a gudroanelor. (< germ. *Koks*)
cocsagáz *s. m.* plantă erbacee perenă, din aceeaşi familie cu păpădia, care produce un suc din care se extrage cauciuc. (< rus. *koksagîz*)
cocsár *s. m.* muncitor specializat în cocsare. (< *cocs* + *-ar*)
cocsáre *s. f.* cracare termică aplicată reziduurilor petrolire. (< *cocs*)
cocseríe *s. f.* ansamblul instalaţiilor în care se fabrică cocsul. (după fr. *cokerie*)
cocsificá *vb. tr.* a transforma cărbunele sau reziduurile de ţiţei în cocs. (după fr. *cokéfier*)
cocsificábil, -ă *adj.* (despre cărbuni) care se poate cocsifica. (< *cocsifica* + *-bil*)
cocsochímic, -ă *adj.* referitor la cocsochimie. (< *cocsochimie*)
cocsochimíe *s. f.* **1.** studiul prelucrării produşilor chimici din cărbuni prin cocsificare. **2.** ramură a industriei grele care realizează prelucrarea cărbunelui prin cocsificare. (după fr. *cokechimie*)
cócteil *s. n.* v. cocktail.
cocţiúne *s. f.* **1.** fierbere, coacere. • fierbere a frunzelor, florilor etc. de plante medicinale pentru extragerea principiilor active conţinute; medicament astfel obţinut. **2.** digestie a alimentelor în stomac. (< fr. *coction*, lat. *coctio*)
cod[1] *s. n.* **1.** act normativ cuprinzând normele juridice dintr-o anumită ramură a dreptului • (*fig.*) ansamblu de norme privind comportarea normală. **2.** sistem de semne (simboluri) folosit în reprezentarea şi transmiterea informaţiilor sau a mesajelor. **o** ~ *poştal* = indicativ prin cifre sau litere, corespunzător fiecărei localităţi, care facilitează cartarea corespondenţei. **3.** ~ *genetic* = reprezentare biochimică a informaţiei genetice; ~ *de culori* = sistem de notare prin culori a cifrelor reprezentând parametrii principali ai rezistorilor şi condensatoarelor. (< fr. *code*)
cod[2] *s. m.* peşte marin din nordul Atlanticului, cu trei aripioare dorsale; moruă. (< engl. *cod*)
códa[1] **/ códă** *s. f.* secţiune finală a unei compoziţii muzicale, codiţa unei note muzicale; cauda (2). • grup de note muzicale care încheie tema unei fugi. (< it. *coda*)
codá[2] *vb. tr.* a exprima un mesaj cu ajutorul unui cod[1] (2); a codifica. (< fr. *coder*)
codábil, -ă *adj.* care poate fi codat. (< *coda*[2] + *-bil*)
codabilitáte *s. f.* însuşirea de a fi codabil. • diferenţa de accesibilitate a noţiunilor. (< *codabil* + *-itate*)
codáj *s. n.* codare. (< fr. *codage*)
códă *s. f.* v. c o d a[1].
codebitór, -oáre *s. m. f.* cel care datorează o sumă împreună cu alţii. (< fr. *codébiteur*)
codeínă *s. f.* alcaloid din opiu, analgezic şi sedativ al tusei; metilmorfină. (< fr. *codéine*)
cadeinomanie *s. f.* obicei morbid de a lua codeină. (< fr. *codéinomanie*)
codependénţă *s. f.* formă extremă de dependenţă a unei persoane faţă de alta. (< *co-* + *dependenţă*)
codétta *s. f.* (*muz.*) **1.** coda[1] de mici dimensiuni. **2.** intermezzo la o singură voce care leagă uneori în fugă prima şi a doua expoziţie a subiectului. (< it. *codetta*)
codeţinátor, -oáre *s. m. f.* cel care deţine ceva împreună cu altul. (< co- + deţinător)
codeţinút, -ă *s. m. f.* cel deţinut împreună cu alţii în acelaşi loc. (după fr. *codétenu*)
códex *s. n.* codice. (< lat. *codex*)
códice *s. n.* **1.** ansamblu de table cerate, cea mai veche formă de carte la romani. **2.** culegere de texte vechi, în manuscrise; codex. (< lat. *codex, -icis*)
codicíl *s. n.* adaos, modificare ulterioară la un testament. (< fr. *codicille*, lat. *codicillus*)
codicologie *s. f.* disciplină a paleografiei care studiază manuscrisele nu ca purtătoare ale unui text, ci ca obiecte de sine stă-

tătoare. • istorie a colecțiilor, a modului și a condițiilor de păstrare etc. a manuscriselor. (< fr. *codicologie*)

codificá *vb. tr.* **1.** a reuni legi disparate, norme juridice într-un cod. **2.** a coda[2]. (< fr. *codifier*)

codificatór, -oáre **I.** *adj., s. m. f.* (cel) care codifică (2). **II.** *s. n. (inform.)* dispozitiv care efectuează codificarea; codor. (< fr. *codificateur*)

codiréctor *s. m.* cel care deține conducerea (unei instituții) cu altcineva. (< fr. *codirecteur*)

codirécție *s. f.* direcție (a unei instituții, întreprinderi etc.) exercitată de mai multe persoane cu același grad. (< fr. *codirection*)

codominánt, -ă *adj. (biol.)* cu două sau mai multe specii dominante în asociația vegetală. (< fr. *codominante*, lat. *codominans*)

codominánță *s. f.* manifestare fenotipică diferită a două gene alelice situate în loci omologi. (< fr. *codominance*)

codón *s. m.* secvență de trei nucleotide ale macromoleculei de acid dezoxiribonucleic care codifică un aminoacid specific. (< fr., engl. *codon*)

codór *s. n.* codificator (II). (< fr. *codeur*)

codotomíe *s. f.* operație estetică de tăierea cozii (la câinii de rasă). (< *coadă* + *-tomie*)

coechipiér, -ă *s. m. f.* membru al unei echipe, al unei formații etc., în raport cu ceilalți membri ai echipei. (< fr. *coéquipier*)

coeditá *vb. tr.* a edita în asociație cu cineva (o operă) (< *co-* + *edita*)

coeditór, -oáre *s. m. f.* persoană sau editură care se asociază cu alta în editarea unei opere. (< fr. *coéditeur*)

coeducáție *s. f.* educație în comun a băieților și fetelor în aceeași școală și clasă. (< fr. *coéducation*)

coeducaționál, -ă *adj.* care ține de coeducație. (< engl. *coeducational*)

coeficiént *s. m.* **1.** număr scris la începutul unui anumit termen (dintr-o expresie algebrică) pe care îl multiplică. **2.** mărime constantă în anumite condiții date, care indică o anumită proprietate a unei substanțe, a unui sistem, proces tehnologic etc. **3.** valoare relativă atribuită la un examen. (< fr. *coefficient*)

coefór, -ă *s. m. f.* (la vechii greci) persoană care aducea ofrande pentru jertfe. (< fr. *choéphore*)

coelactánt /se-/ *s. m.* pește osos de culoare bleu, vechi de milioane de ani, considerat intermediar între pești și amfibieni. (< fr. *choelacthante*)

coempțiúne *s. f. (jur.)* cumpărare reciprocă. (< fr. *coemption*, lat. *coemptio*)

coenzímă *s. f.* componentă neproteică și dizolvabilă a unei enzime, care favorizează acțiunea acesteia; coferment. (< fr. *coenzyme*)

coercíbil, -ă *adj.* comprimabil. (< fr. *coercible*)

coercibilitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este coercibil. (< fr. *coercibilité*)

coercitív, -ă *adj.* care constrânge. **o** *câmp* ~ = intensitatea câmpului magnetic la care se anulează magnetizația unui corp feromagnetic. (< fr. *coercitif*)

coercíție *s. f.* constrângere (mai ales pentru a impune respectarea obligațiilor legale). (< fr. *coercition*, lat. *coercitio*)

coeréde *s. m. (jur.)* moștenitor împreună cu alții. (< lat. *coheres, -edis*)

coerént, -ă *adj.* **1.** constituit din părți care sunt strâns, logic legate între ele; închegat, unitar; coeziv. **2.** *(fiz.;* despre unde) care are aceeași lungime de undă și diferență de fază constantă în timp. (< fr. *cohérent*, lat. *cohaerens*)

coerentísm *s. n.* teorie cu privire la adevăr, potrivit căreia o convingere este adevărată numai dacă se acordă cu un sistem de alte convingeri. (< *coerent* + *ism*)

coerénță *s. f.* **1.** însușirea de a fi coerent; legătură strânsă, logică între mai multe elemente, idei, lucruri. **2.** *(mat.)* proprietate a unui sistem de axiome de a nu admite contradicții între nici o pereche de propoziții care pot fi deduse din el; consistență (2). **3.** *(fiz.)* proprietate a undelor de a fi coerente (2). (< fr. *cohérence*, lat. *cohaerentia*)

coerór *s. n.* aparat pentru recepționarea semnalelor de telegrafie fără fir. (< fr. *cohéreur*)

coexistá *vb. intr.* a exista simultan sau împreună cu cineva sau ceva. (< fr. *coexister*)

coexistént, -ă *adj.* care coexistă. (< fr. *coexistant*)

coexisténță *s. f.* existență simultană a mai multor lucruri, ființe, fenomene. **o** ~ *pașnică* = principiu de bază al relațiilor internaționale dintre state cu orânduiri sociale diferite, potrivit căruia acestea se angajează să renunțe la folosirea războiului ca mijloc de rezolvare a problemelor litigioase. (< fr. *coexistence*)

coextensív, -ă *adj. (fil.;* despre concepte) care acoperă și o parte și alta. (< fr. *coextensif*)

coeziúne *s. f.* **1.** forță de atracție care se exercită între particulele (molecule, atomi, ioni) de același fel ale corpurilor. **2.** *(fig.)* legătură strânsă, de ordin interior. (< fr. *cohésion*)

coezív, -ă *adj.* care leagă, unește. (< fr. *cohésif*)

coezivitáte *s. f. (fiz.)* proprietate pe care o are o materie de a-și conserva stabilitatea prin jocul forțelor interioare. (< fr. *cohésivité*)

cofeínă/cafeínă *s. f.* alcaloid din cafea și ceai, excitant al sistemului nervos și stimulent al inimii. (< germ. *Koffein*, fr. *caféine*)

cóferdam *s. n.* compartiment transversal, îngust și etanș, care separă tancurile de combustibili sau lubrifianți ale unei nave de celelalte compartimente. (< engl. *cofferdam*)

coferméntt *s. m.* coenzimă. (< fr. *coferment*)

cóffe /cofi/ *s. f.* cafea. **o** *irish* ~ = cafea irlandeză preparată din cafea, lapte și puțin whisky. (< engl. *coffe*)

cóffe-break /cofi breic/ *s. n.* pauză scurtă. (< engl. *coffe-break*)

cofinanțá *vb. tr.* a finanța împreună cu alți deținători de capitaluri unele proiecte de investiții. (< *co-* + *finanța*)

COFO- *elem.* „surditate, surzenie". (< fr. *copho-*, cf. gr. *kophos*, surd)

cofochirurgíe *s. f.* tratament al surdității pe cale chirurgicală. (< fr. *cophochirurgie*)

cofondatór, -oáre *s. m. f.* fondator împreună cu altcineva. (< *co-* + *fondator*)

cofóză *s. f.* anacuzie. (< fr. *cophose*)

cofrá *vb. tr.* a turna un beton fluid într-un cofraj. (< fr. *coffrer*)

cofráj *s. n.* **1.** tipar de lemn sau de metal în care se toarnă betonul, mortarul, asfaltul în stare fluidă. **2.** vafă în care se țin ouă; caserolă (3). (< fr. *coffrage*)

cofrét *s. n.* dulăpior cu ușă metalică ce adăpostește aparatajul de siguranță al unei instalații electrice. (< fr. *coffret*)

cogaránt, -ă *s. m. f.* cel care este garant împreună cu altcineva. (< sp. *cogarante*)

cogeneráre *s. f.* folosire, la termocentrale, a aburului atât pentru generarea de curent, cât și pentur încălzire. (< *co-* + *generare*)

cogeneraționál, -ă *adj.* din aceeași generație. (< *co-* + *generație* + *-onal*)

cogestiúne *s. f.* gestiune ținută în comun de mai multe persoane. (< fr. *cogestion*)

cogitabúnd, -ă *adj.* adâncit în gânduri; visător; meditabund. (< it. *cogitabondo*)

cogitatív, -ă *adj.* referitor la cugetare. (< it. *cogitativo*)

cogitație *s. f.* cugetare, gândire; judecată, idee, opinie. (< fr. *cogitation*, lat. *cotitatio*)

cógito *s. n. (fil.)* evidența de sine a gândirii, ca activitate a subiectului, certitudine eului ca entitate care cugetă. (< lat. *cogito*, cuget)

cognát *s. m.* persoană, rudă de sânge, în dreptul roman. (< lat. *cognatus*)

cognațiúne *s. f.* **1.** înrudire naturală, în dreptul roman. **2.** *(lingv.)* înrudire a cuvintelor. (< lat. *cognatio*)

cognitív, -ă *adj.* referitor la cunoaștere. (< fr. *cognitif*)

cogníție *s. f.* facultatea de a cunoaște. (< fr. *cognition*, lat. *cognitio*)

cognómen *s. n.* al treilea nume al unei persoane, care arată familia, potrivit vechiului drept roman. • supranume. (< lat. *cognomen*)

cognoscíbil, -ă *adj.* care poate fi cunoscut. (< fr. *cognoscible*, lat. *cognoscibilis*)

cognoscibilitáte *s. f.* însușirea de a putea fi cunoscut. (< fr. *cognoscibilité*)

COHLE(O)- *elem.* „cochilie, spirală". (< fr. *cochlé/o/-*, cf. lat. *cochlea*, gr. *kokhlios*, melc)

cohleár, -ă *adj.* al cohleei. (< fr. *cochléaire*)

cohlée *s. f.* organ al urechii interne dintr-un canal membranos răsucit în spirală. (< fr. *cochlée*)

cohleoídă *s. f.* curbă plană, loc geometric al extremităților arcelor cercurilor tangente la o dreaptă într-un punct al ei, având originea comună și aceeași lungime. (< fr. *cochléoïde*)

cohleo-vestibulár, -ă *adj.* referitor la cohlee și la vestibulul urechii. (< fr. *cochléo-vestibulaire*)

cohórtă *s. f.* **1.** unitate tactică din infanteria romană, a zecea parte dintr-o legiune. **2.** unitate de organizări sportive de tineri. **3.** *(fig.)* mulțime, ceată. • *(biol.)* grupare de indivizi în cadrul unei populații, o manifestare fizi-ologică sau comportamentală simultană. **4.** totalitatea de indivizi care au trăit același eveniment demografic în cursul aceleiași perioade de timp. (< fr. *cohorte*, lat. *cohors*)

cohosh /cohoș/ *s. m.* plantă care crește pe teritoriul Canadei și SUA, înrudită cu untișorul, mică plantă erbacee. (< engl. *cohosh*)

coifúră *s. f.* denumire generică pentru bonetă, caschetă, cască etc. (< fr. *coiffure*)

coíncide *vb. intr.* **1.** a se întâmpla, a se produce în același timp. **2.** a fi identic, a se potrivi; a corespunde întocmai. • (despre linii, figuri) a se suprapune perfect. (< fr. *coïncide*, lat. *coincidere*)

coincidént, -ă *adj.* care coincide. (< fr. *coïncident*)

coincidénță *s. f.* faptul de a coincide; potrivire (întâmplătoare) a două lucruri, evenimente etc.; echivalență, concordanță. (< fr. *coïncidence*)

coinculpát, -ă *s. m. f.* inculpat împreună cu alții în aceeași infracțiune penală. (< fr. *coïnculpé*)

coinițiátor, -oáre *s. m. f.* cel care inițiază (ceva) alături de altul. (< *co-* + *inițiator*)

coinstigatór, -oáre *s. m. f.* instigator împreună cu alții. (< *co-* + *instigator*)

cointeresá *vb. tr.* a interesa pe cineva într-o acțiune, într-o afacere comună; a stimula cuiva interesul pentru ceva. (< fr. *coïntéresser*)

coiót *s. m.* mamifer carnivor din America, asemănător cu lupul și cu șacalul; lupul preriilor. (< fr., sp. *coyote*)

coír *s. m.* **1.** plantă textilă exotică. **2.** fibră elastică extrasă din această plantă. (< engl. *coir*)

coít *s. n.* împreunare sexuală; copulație. (< fr. *coït*, lat. *coitus*)

coitál, -ă *adj.* referitor la coit. (< fr. *coïtal*)

coitofobíe *s. f.* teama de a realiza actul sexual. (< *coit* + *-fobie*)

col[1] *s. n.* **1.** parte îngustă în formă cilindrică a unui organ sau a unui os. **2.** *(bot.)* colet. (< fr. *col*, lat. *collum*, gât)

-cól[2] *elem.* „care cultivă, care locuiește, trăiește". (< fr. *-cole*, cf. lat. *colere*, a cultiva)

COL[3]**(E)-, -colíe** *elem.* „fiere, bilă". (< fr. *chol/é/-, -cholie*, cf. gr. *khole*)

COL[4]**(O)-/COLI-, -colíe, -colítă** *elem.* „colon, intestin". (< fr. *col/o/-, coli-, -colie, -colite*, cf. gr. *kolon*)

cóla[1] *s. m.* arbore tropical ale cărui fructe conțin cafeină și teobromină. (<fr. *cola, kola*)

cóla[2] *s. f.* băutură răcoritoare din fructul arborelui cola[1]. (< engl. /coca-/*cola*)

colá[3] *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) combina, a (se) asorta. **II.** *refl.* **1.** a se împreuna; a trăi în concubinaj. **2.** (despre îmbrăcăminte) a se lipi de corp. (< fr. *coller*)

colabá *vb. tr., refl. (med.;* despre un organ) a (se) turti. (< fr. *collaber*)

colaborá *vb. intr.* **1.** a participa la înfăptuirea unei acțiuni, la elaborarea unei opere etc.; a coopera. **2.** a publica o lucrare într-un periodic, într-o culegere. (< fr. *collaborer*, lat. *collaborare*)

colaboráre *s. f.* **1.** acțiunea de a colabora; cooperare. **2.** formă de relații care se stabilesc între state sau grupări economice, politice, culturale etc. în interes comun. (< colabora)

colaboratór, -oáre *s. m. f.* cel care colaborează. • cel care lucrează într-o instituție, fără a fi salariatul ei permanent. (< fr. *collaborateur*)

colaboraționísm *s. n.* colaborare cu dușmanul; trădare de patrie. (< fr. *collaborationnisme*)

colaboraționíst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care colaborează cu dușmanul aflat pe teritoriul propriei patrii. (< fr. *collaborationniste*)

colagén, -ă *adj., s. n.* (proteină complexă din țesutul conjuctiv, osos și cartilaginos) care prin fierbere se transformă în gelatină. (< fr. *collagène*)

colagenáză *s. f.* enzimă care lizează colagenul. (< fr. *collagénase*)

colagenóză *s. f.* boală datorată proliferării anormale de colagen în țesutul conjunctiv, în articulații etc. (< fr. *collagénose*)

colagóg, -ă *adj., s. n.* (medicament, aliment) care stimulează secreția biliară. (< fr. *cholagogue*)

coláj *s. n.* **1.** legătură permanentă nematrimonială; concubinaj. **2.** procedeu de execuție a unor lucrări de pictură sau de ornamentație prin lipirea laolaltă a diferite materiale ori elemente eterogene. • tablou astfel realizat. • lucrare literară, spectacol de teatru din diferite fragmente. **3.** operație de încorporare în anumite mase alimentare a unor substanțe. (< fr. *collage*)

colalemíe *s. f.* prezența sărurilor biliare în sânge. (< fr. *cholalémie*)

colalurie *s. f.* prezența sărurilor biliare în urină. (< fr. *cholalurie*)

colamínă *s. f.* bază azotată cu funcție de alcool și amină, în structura cefalinelor. (< fr. *colamine*)

colánă *s. f.* culegere de poezii sau de proză cu temă comună. (< it. *collana*)

colangiectazíe *s. f.* dilatație patologică a căilor biliare. (< *cholangiectasie*)

colangiocistostomíe *s. f.* fixare a canalelor biliare la peretele superior al vezicii, în caz de obstrucție a canalelor hepatice. (< fr. *cholangio-cystostomie*)

colangiografíe *s. f.* radiografie a căilor biliare cu o substanță de contrast. (< fr. *cholangiographie*)

colangiolitiázá *s. f.* prezența de calculi (II) în canalele biliare. (< fr. *cholangiolithiase*)

colangióm *s. n.* tumoare rezultată prin transformarea celulelor epiteliale ale canalelor biliare intrahepatice. (< fr. *cholangiome*)

colangiostomíe *s. f.* fixare la piele a unui canal biliar, în caz de obliterare a canalelor coledoc și hepatic. (< fr. *cholangiostomie*)

colangiotomíe *s. f.* deschidere chirurgicală a unui canal biliar. (< fr. *cholangiotomie*)

colangítă *s. f.* angiocolită. (< fr. *cholangite*)

colánt, -ă **I.** *adj.* (despre îmbrăcăminte) strâns lipit de corp. **II.** *s. m. pl.* ciorap-pantalon; dres. (< fr. *collant*)

cólaps/coláps *s. n.* **1.** *(med.)* scădere bruscă a actității (tonusului, tensiunii etc.) unui organ, însoțită de pierderea cunoștinței. • turtire a unui organ, în special a unui plămân în timpul pneumotoraxului. **2.** prăbușire a unei construcții; *(p. ext.)* prăbușire (economică etc.); ruină, faliment. • *(tehn.)* deformare, spargere a pereților. **3.** dezlipire internă care poate surveni în timpul uscării lemnului. **4.** ~ *gravitațional* = prăbușire gravitațională. (< fr., lat. *collapsus*)

colapsá *vb. tr., refl. (rar)* a (se) prăbuși, a (se) ruina, a da faliment. (< colaps /2/)

colapsoterapíe *s. f.* tratament al anumitor forme de tuberculoză prin turtirea unui plămân, pentru a grăbi cicatrizarea leziunilor, punându-l în repaus. (< fr. *collapsothérapie*)

colargól *s. n.* soluție apoasă conținând argint în particule fine, antiseptic. (< fr. *collargol*)

colascióne /-sio-ne/ *s. n.* instrument muzical cu coarde din Italia de sud, asemănător lăutei. (< it. *colascione*)

colastín *s. n.* țesut colagen degenerat, care se colorează cu elastină. (< fr. *colastin*)

colaterál, -ă **I.** *adj.* situat alături, lăturalnic, subordonat; secundar. **o** *(jur.) linie ~ă* = legătură de rudenie care unește între

ei pe fraţi şi surori şi pe descendenţii acestora. **II.** *s. n.* navă laterală a unei biserici. (< fr. *collatéral*, lat. *collateralis*)

colatitúdine *s. f.* complement al latitudinii unui punct de pe sfera terestră sau cerească. (< fr. *collatitude*)

colaţioná *vb. tr.* a confrunta o copie cu originalul. • a compara între ele manuscrise şi ediţii pentru a stabili variantele. (< fr. *collationner*)

colaţiúne *s. f.* **1.** colaţionare. • date într-o fişă de bibliotecă privind paginaţia şi numărul de volume, formatul, ilustraţiile şi materialul însoţitor. **2.** drept de a conferi un beneficiu, un grad universitar etc. **3.** gustare. (< fr. *collation*)

colaureát *s. m.* cel care împarte un premiu împreună cu altcineva. (< fr. *colauréat*)

colbertísm *s. n.* sistem economic potrivit căruia se cere protecţionismul temporar al producţiei naţionale. (< fr. *colbertisme*)

colbertíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al colbertismului. (< fr. *colbertiste*)

colchicínă *s. f.* alcaloid toxic din seminţele de brânduşă de toamnă. (< fr. *colchicine*)

coldcrémă *s. f.* preparat cosmetic pe bază de ceară de albine. (< engl. *coldcream*)

COLE- v. col[3](e)-.

colecíst *s. n.* vezica biliară. (< fr. *cholécyste*)

colecistalgíe *s. f.* durere la nivelul vezicii biliare. (< fr. *cholécystalgie*)

colecistatoníe *s. f.* atonie a vezicii biliare. (< fr. *cholécystatonie*)

colecistectazíe *s. f.* dilataţie a vezicii biliare. (< fr. *cholécystectasie*)

colecistectomie *s. f.* ablaţie a vezicii biliare. (< fr. *cholécystectomie*)

colecistítă *s. f.* inflamaţie a colecistului. (< fr. *cholécystite*)

colecistochinínă *s. f.* hormon colagen secretat de mucoasa duodenală. (< fr. *cholécystokinine*)

colecistocinétic, -ă *adj., s. n.* (substanţă) care favorizează excreţia bilei din vezică. (< fr. *cholécystocinétique*)

colecistocolostomíe *s. f.* legarea operatorie directă a vezicii biliare la colon[3]. (< fr. *cholécysto-colostomie*)

colecistogastrostomie *s. f.* operaţie constând în legarea directă a vezicii biliare la stomac. (< fr. *cholécysto-gastrostomie*)

colecistografíe *s. f.* radiografie a vezicii biliare cu o substanţă de contrast. (< fr. *cholécystographie*)

colecistolitiáză *s. f.* litiază biliară. (< fr. *cholécystolithiase*)

colecistopatíe *s. f.* denumire generală pentru bolile căilor biliare. (< fr. *cholécystopathie*)

colecistopexíe *s. f.* fixare chirurgicală a vezicii biliare la peretele abdominal. (< fr. *cholécystopexie*)

colecistorafíe *s. f.* sutură a peretului vezicii biliare. (< fr. *cholécystorrhaphie*)

colecistostomíe *s. f.* deschiderea şi legarea chirurgicală a vezicii biliare la piele. (< fr. *cholécystostomie*)

colecistotomíe *s. f.* incizie a vezicii biliare. (< fr. *cholécystotomie*)

colectá *vb. tr.* **1.** a aduna şi depozita materiale, lucruri etc. **2.** a aduna de la producători diferite produse pe baza unor contracte încheiate cu aceştia. **3.** (despre un abces, o rană) a face puroi; a coace. (< fr. *collecter*)

colectánt, -ă *s. m. f.* (*rar*) colector[2] (III). (<ecta + -ant)

colectazíe *s. f.* dilatare patologică a colonului[3]. (< fr. *colectasie*)

colécţă *s. f.* strângere de bani (sau de obiecte) prin contribuţie benevolă în scopul ajutorării cuiva. (< fr. *collecte*, lat. *collecta*)

colectív, -ă **I.** *adj.* **1.** rezultat din munca, din activitatea mai multor persoane; referitor la ideea de colectivitate. ◊ *substantiv* ~ = substantiv care, la singular, denumeşte o multitudine de obiecte identice, considerate ca un întreg; *sufix* ~ = sufix cu ajutorul căruia se formează substantive colective; *numeral* ~ = numeral care exprimă ideea de grupare a obiectelor în timp şi spaţiu. **2.** care aparţine tuturor; comun, obştesc, social. **II.** *s. n.* grup de oameni care lucrează în acelaşi loc de producţie, cu interese şi concepţii comune, purtând fiecare răspunderea muncii depuse, sub o conducere unică. (< fr. *collectif*, lat. *collectivus*)

colectivísm *s. n.* principiu fundamental al doctrinei comuniste exprimând colaborarea, solidaritatea, comunitatea de interese faţă de cauza generală comună. (< fr. *collectivisme*, rus. *kollektivizm*)

colectivíst, -ă *adj., s. m. f.* (partizan) al colectivismului. (< fr. *collectiviste*)

colectivitáte *s. f.* **1.** grup mare de oameni care duc o viaţă colectivă. • societate. **2.** ~ *statistică* = totalitatea unităţilor statistice studiate pentru cunoaşterea fenomenelor sau proceselor economice, având unele trăsături comune, caracteristici statistice, dar o mărime variabilă. (< fr. *collectivité*)

colectivizá *vb. tr.* a uni într-o comunitate, într-un grup etc. (< fr. *collectiviser*)

colectomíe *s. f.* ablaţie a colonului[3]. (< fr. *colectomie*)

colectór[1] *s. n.* regiune a unui tranzistor având funcţia de a colecta curentul principal. (< engl. *collector*, fr. *collecteur*)

colectór[2]**, -oáre** **I.** *adj.* (despre vase, tuburi, bazine) care colectează fluide. **II.** *s. n.* **1.** recipient, conductă pentru acumularea materialelor fluide, granulare sau pulverulente. **2.** loc unde se adună matriţele din magazia unui linotip sau monotip pentru a forme un rând. **3.** organ al rotorului unor maşini electrice cu rolul de a comuta legăturile dintre înfăşurarea rotorului şi circuitul exterior. **4.** substanţă organică, folosită ca reactiv la flotaţia mineralelor pentru a concentra particulele de minerale în spumă. **III.** *s. m. f.* achizitor de mărfuri, de produse etc.; colectant. (< fr. *collecteur*)

colectúră *s. f.* oficiu de procurare a cărţilor necesare bibliotecilor. (< germ. *Kollecktur*)

colécţie *s. f.* **1.** serie de obiecte de acelaşi fel, o valoare documentară, artistică etc., adunate şi dispuse sistematic. **2.** culegere (de opere literare şi ştiinţifice). • totalitatea publicaţiilor unor biblioteci. **3.** puroi colectat într-un ţesut bolnav. (< fr. *collection*, lat. *collectio*)

colecţiomaníe *s. f.* pasiune patologică de a colecţiona obiecte (artistice, rare). (< *colecţie* + *-manie*)

colecţioná *vb. tr.* a aduna obiecte pentru a alcătui o colecţie. (< fr. *collectionner*)

colecţionár, -ă *s. m. f.* posesor al unei colecţii; amator de colecţii. (< fr. *collectionneur*)

colecţionísm *s. n.* tip de nevroză caracterizat prin ten-dinţa de a colecţiona obiecte de tot felul, fără un scop utilitar. (< fr. *collectionnisme*)

coledóc[1] *adj.* *canal* ~ (şi *s. n.*) = canal prin care se varsă bila în duoden. (< fr. *cholédoque*)

COLEDOC[2]**(O)-** *elem.* „canalul coledoc". (< fr. *cholédoch/o/*, cf. lat. *choledochus*, gr. *kholedokhos*, care conţine fiere)

coledocectomíe *s. f.* ablaţiune a coledocului. (< fr. *cholédoquectomie*)

coledocítă *s. f.* inflamaţie a canalului coledoc. (< fr. *cholédocite*)

coledocogastrostomíe *s. f.* deschidere a canalului coledoc în stomac. (< fr. *cholédocho- gastrostomie*)

coledocografíe *s. f.* radiografie a canalului coledoc. (< fr. *cholédochographie*)

coledocohepatostomíe *s. f.* creare operatorie a unei anastomoze între coledoc şi canalele hepatice. (< fr. *cholédocho-hépatostomie*)

coledocolít *s. n.* calcul (II) în canalul coledoc. (< fr. *cholédocholithe*)

coledocolitiáză *s. f.* prezenţa de calculi în canalul coledoc. (< fr. *cholédocholithiase*)

coledocoplastíe *s. f.* refacere operatorie a peretelui canalului coledoc. (< fr. *cholédocoplastie*)

coledocorafíe *s. f.* sutură a peretelui conductului biliar. (< fr. *cholédochorraphie*)

coledoscóp *s. n.* aparat optic folosit în coledocoscopie. (< fr. *cholédochoscope*)

coledocoscopíe *s. f.* examinare directă a canalului coledoc cu ajutorul coledocoscopului. (< fr. *cholédochoscopie*)

coledocostomíe *s. f.* derivaţie externă a bilei prin introducerea unui tub în lumenul coledocului. (< fr. *cholédochostomie*)

coledocotomíe *s. f.* incizie a canalului coledoc pentru extragerea de calculi biliari. (< fr. *cholédochotomie*)
colég, -ă *s. m. f.* camarad de studii, de muncă, de activitate etc. (< fr. *collègue*, lat. *collega*)
colegatár, -ă *s. m. f.* care moşteneşte împreună cu alţii o avere lăsată prin testament. (< fr. *colégataire*)
colegiál, -ă *adj.* **1.** tovărăşesc, camaraderesc. **2.** de colegiu (2), referitor la colegiu. **o** *biserică ~ă* (şi *s. f.*) = biserică în care oficiază un colegiu de canonici. (< fr. *collégial*)
colegialitáte *s. f.* **1.** atitudine, sentimente colegiale; camaraderie. **2.** principiu potrivit căruia conducerea unor organe sau organizaţii se exercită colectiv. **3.** (*bis.*) drept de colegiu; prerogativa unei biserici, de a avea un colegiu. (< fr. *collégialité*)
colégiu *s. n.* **1.** (în Roma antică) grup (de cel puţin trei persoane) însărcinat cu o anumită funcţie publică. **2.** organ de conducere colectivă şi de îndrumare a unui periodic, a unei lucrări, cărţi etc., a unei întreprinderi sau instituţii. **3.** (*bis.*) corp de canonici, corpul cardinalilor bisericii catolice. **4.** corp sau asociaţie a unor persoane care au aceeaşi profesie sau aceeaşi demnitate. • (*jur.;* în unele ţări) colectiv de judecători în cadrul organizării interne a instanţei supreme sau cu atribuţii speciale pe lângă unele organe de jurisdicţie. **o** *~ de avocaţi* = colectiv al avocaţilor dintr-o unitate administrativ-teritorială. **5.** *~ de partid* = organ care controlează modul în care se respectă prevederile statutului cu privire la disciplina şi morala de partid etc. **6.** categorie electorală care înglobează cetăţenii cu aceeaşi avere sau cu acelaşi rang social. **7.** instituţie de învăţământ public asemănător liceului, cu o organizare specială. **8.** *~ de redacţie* = organ consultativ pe lângă redactorul-şef al unei publicaţii; comitet de redacţie. (< lat. *collegium*, fr. *collège)*
colelít *s. n.* calcul (II) biliar. (< fr. *cholélithe*)
colelitiáză *s. f.* litiază biliară. (< fr. *cholélithiase*)
colelitotripsíe *s. f.* operaţie chirurgicală de zdrobire a calculilor biliari, fără deschiderea vezicii. (< fr. *cholélitrotripsie*)
colembóle *s. f. pl.* ordin de insecte primitive fără aripi, care se deplasează cu ajutorul unor apendici abdominali, prin salturi. (< fr. *collemboles*)
colemézá *s. f.* vomisment biliar. (< fr. *cholémése*)
colemie *s. f.* trecere a bilei în sânge. (< fr. *cholémie*)
colenchím *s. n.* ţesut viu de susţinere a plantelor erbacee, din celuloză. (< fr. *collenchyme*)
COLEO- *elem.* „teacă, vagin", „elitră". (< fr. *coléo-*, cf. gr. *koleos*)
coleochéte *s. f. pl.* gen de alge verzi cu talul discoidal, cu filamente scurte terminate cu ţepi şi cu oogonul în formă de butelie.
coleogén *s. n.* ţesut meristematic care generează endodermul. (< fr. *coléogène*)
coleoptére *s. n. pl.* ordin de insecte cu şase picioare şi patru aripi, două, întărite, acoperindu-le pe celelalte două, subţiri, membranoase. (< fr. *coléoptères*)
coleoptíl *s. n.* frunză în formă de teacă, care învelește mugurașul embrionului la graminee. (< fr. *coléoptile*)
coleoptóză *s. f.* prolaps al vaginului. (< fr. *coléoptose*)
coleorexíe *s. f.* ruptură a vaginului, la naşterile dificile. (< fr. *coléorrhexie*)
coleorízá *s. f.* ţesut protector, în formă de teacă, de la vârful radiculei unor monocotiledonate. (< fr. *coléorhise*)
colepatíe *s. f.* afecţiune a căilor biliare. (< fr. *cholépathie*)
coleperitonéu *s. n.* revărsare a bilei în cavitatea peritoneală, prin perforarea căilor biliare sau ale colecistului. (< fr. *cholépéritoine*)
colepoiézá *s. f.* proces de producere a bilei. (< fr. *cholépoïèse*)
coleragie *s. f.* scurgere abundentă a bilei către exterior. (< fr. *cholérragie*)
colerétă *s. f.* guleraş din dantelă. (< fr. *collerette*)
colerétic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care stimulează secreţia biliară a ficatului. (< fr. *cholérétique*)
colerézá *s. f.* producere a bilei de către ficat. (< fr. *cholérèse*)
colergáng *s. n.* moară cu tăvălugi verticali, folosită la măcinare în industria pigmenţilor şi a coloranţilor. (< germ. *Kollergang*)
colériс, -ă *adj., s. m. f.* (om, temperament) irascibil, nervos, cu izbucniri de mânie; coleros. (< fr. *colérique*)
colerós, -oásă *adj.* coleric. (< fr. *coléreux*)
colestátic, -ă *adj.* referitor la staza biliară, determinat de aceasta. (< fr. *choléstatique*)
colestázá *s. f.* stază biliară. (< fr. *choléstase*)
colesteatóm *s. n.* formaţiune tumorală chistică, alcătuită din celule infiltrate cu colesterol. (< fr. *cholestéatome*)
colesterină *s. f.* colesterol. (< fr. *cholestérine*)
colesteról *s. m.* substanţă organică din protoplasma celulelor, din creier şi nervi, care reglează permeabilitatea faţă de lichide a membranelor celulare; colesterină. (< fr. *cholestérol*)
colesterolázá *s. f.* enzimă a sucului gastric care sterifică acizii graşi eliberaţi, cu colesterol biliar, în cursul digestiei intestinale. (< fr. *cholestérolase*)
colesterolemíe *s. f.* prezenţa colesterolului în sânge. (< fr. *cholestérolémie*)
colesterólic, -ă *adj.* al colesterolului. (< colesterol + -ic)
colesterolíză *s. f.* dizolvare a colesterolului de către un lichid organic. (< fr. *cholestérolyse*)
colesteroluríe *s. f.* prezenţa colesterolului în urină. (< fr. *cholestérolurie*)
colesteropexíe *s. f.* fixare a colesterolului în ţesuturi sau în ficat. (< fr. *cholestéropexie*)
colét[1] *s. n.* pachet expediat prin poştă. (după fr. *colis*)
colét[2] *s. n.* **1.** linie de separaţie între rădăcina unui dinte şi coroana sa. **2.** zonă de trecere între tulpina şi rădăcina unei plante; col[1] (2). (< fr. *collet*)
coletárie *s. f.* expediere de mărfuri în cantităţi mici şi sub forme uşor de mânuit; (*p. ext.*) mijloc (feroviar) de transport pentru colete[1]. (< colet[1] + *-ărie*)
coleterapíe *s. f.* tratament al unor afecţiuni prin admi-nistrarea unor extracte de fiere de bou. (< cole- + -terapie[2])
colhóz *s. n.* cooperativă agricolă de producţie în fosta URSS. (< rus. *kolhoz*)
colhózníc, -ă *adj., s. m. f.* (membru) al unui colhoz. (< rus. *kolhoznik*)
COLI[1]**-** v. c o l[4] (o) .
cóli[2] *s. m.* bacterie din flora microbiană intestinală. (< *coli/bacil/*)
coliámb *s. m.* trimetru iambic greco-latin, în care ultimul picior e un spondeu. (< fr. *choliambe*)
colibacíl *s. m.* bacil în intestinul gros, care degradează proteinele şi glucidele şi care poate deveni patogen în anumite cazuri. (< fr. *colibacille*)
colibacilemíe *s. f.* prezenţa colibacililor în sânge. (< fr. *colibacillémie*)
colibacilóză *s. f.* boală infecţioasă provocată de colibacil. (< fr. *colibacillose*)
colibaciluríe *s. f.* prezenţa colibacililor în urină. (< fr. *colibacirllurie*)
colibrí *s. m.* nume dat unor specii de păsări foarte mici, cu pene viu colorate, din America tropicală; pasăre-muscă. (< fr., sp. *colibri*)
cólic[1] *adj. acid ~* = acid în fiere în combinaţie cu glicocolul şi taurina. (< fr. *cholique*)
cólic[2]**, -ă** *adj.* **I.** referitor la colon[3]. **II.** *s. f.* durere abdominală violentă cu caracter spasmodic. (< fr. *colique*)
colicitánt, -ă *s. m. f.* fiecare dintre participanţii la o licitaţie. (< fr. *colicitant*)
colíder *s. m.* lider împreună cu alţii. (< co- + lider)
-colíe[1] v. col[3](e)-.
-colíe[2] v. col[4](o)-.
coliér *s. n.* **1.** şirag, colan de mărgăritare, de pietre preţioase etc. care se poartă la gât. **2.** bandă metalică circulară care fixează un suport, o conductă etc. **3.** (*fig.*) brâu, cerc. (< fr. *collier*)
coligáre *s. f.* **1.** (*log.*) acţiunea de a sintetiza mai multe observaţii. **2.** (*fiz.*) formare a unei legături covalente prin unirea a doi atomi. (după fr. *colligation*)
coligatív, -ă *adj.* (despre proprietăţi ale substanţelor) care depinde numai de numărul şi de natura moleculelor substanţei. (< fr. *colligatif*)
colimá *vb. intr.* **1.** (*fiz.*) a transforma un fascicul de raze divergente sau convergente într-unul paralel. **2.** a viza, a orienta o lunetă într-o anumită direcţie. (< colimaţie)

colimasón *s. n. scară în ~* = scară în spirală (în formă de melc). (< fr. *colimaşon*)

colimatór *s. n.* **1.** dispozitiv optic pentru colimarea fasciculelor de raze. **2.** instrument de vizare pentru determinarea aproximativă a unei direcţii. **o** *(fam.) a lua* (pe cineva) *în ~* = a observa comportamentul cuiva; a persecuta (pe nedrept). (< fr. *collimateur*)

colimáţie *s. f.* reglare a instrumentelor optice pentru a realiza coincidenţa dintre axa lor optică şi linia de vizare. (< fr. *collimation*, germ. *Kolimation*)

colinár, -ă *adj.* cu coline, deluros, cu pante domoale. • (despre râuri) rezultat din pâraie, care şiroieşte de pe clinul dealurilor. • (despre plante) care creşte pe coline. (< fr. *collinaire*)

colínă[1] *s. f.* formă de relief, mai mică decât dealul, rotunjită. (< fr. *colline*, lat. *collina*)

colínă[2] *s. f.* amină din compoziţia materiei vii ai cărei derivaţi (acetilcolina etc.) au un rol important în organism. (< fr. *choline*)

colinérgic, -ă *adj., s. n.* (stimulant) transmis prin intermediul colinei[2] sau acetilcolinei. (< fr. *cholinergique*)

colinesterázã *s. f.* enzimă care distruge acetilcolina prin hidroliză. (< fr. *cholinestérase*)

coliniár, -ă *adj.* (despre puncte) situat pe aceeaşi dreaptă. (< fr. *collinéaire*)

coliniarítáte *s. f.* calitate a mai multor puncte de a fi coliniare. (< it. *collinearitè*)

colír *s. n.* preparat lichid în tratamentul anumitor afecţiuni ale ochilor. (< fr. *collyre*)

colítă[1] *s. f.* inflamaţie a colonului[3]. (< fr. *colite*)

-colítă[2] v. c o l [4] (o) - .

coliziúne *s. f.* **1.** lovire, ciocnire de tendinţe, forţe, de interese contrare; conflict. **2.** izbire puternică între două corpuri care se mişcă în sensuri opuse. • *(fig.)* încăierare, confruntare. • abordaj. **3.** *~ omonimică* = întâlnire a două sau mai multe cuvinte omonime. (< fr. *collision*, lat. *collisio*)

col legno /-lénio/ *loc. adv.* (*muz.*) lovind cu bagheta arcuşului, pentru a obţine un sunet slab, scurt, cu un timbru sec. (< it. *col lejno*)

cólli *s. m.* câine ciobănesc foarte frumos, cu corpul lung şi umerii laţi, folosit în Scoţia, şi Marea Britanie pentru paza turmelor de oi, iar în restul lumii drept câine de companie. (< engl., fr. *colley*)

colligátum *s. n.* volum care reuneşte mai multe lucrări diferite; miscelaneu. (< lat. *colligatum*)

colmatá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) închide, a (se) obtura. **II.** *tr.* **1.** a astupa porii, fisurile unui material poros prin introducerea unei substanţe coloidale. **2.** *(mil.)* a restabili un front continuu după o străpungere a inamicului. (< fr. *colmater*)

colmatáj *s. n.* colmatare. (< fr. *colmatage*)

colmatáre *s. f.* **1.** acţiunea de a colmata; colmataj. **2.** umplerea naturală a unui bazin oceanic, marin sau lacustru, ori a albiei unui râu prin aluvionare. **3.** lucrare de îmbunătăţiri funciare prin depunerea dirijată a materialului solid purtat în suspensie de apele curgătoare, în scopul ridicării nivelului terenurilor joase, inundabile. **4.** umplere a porilor solului cu material solid transportat pe cale mecanică, în scopul micşorării porozităţii. (< colmata)

COLO- v. c o l [4] (o) -.

coloánă *s. f.* **1.** stâlp cilindric de piatră, marmură etc. destinat să susţină un antablament. • formaţie cu aspect de stâlp apărută în peşteri prin unirea unei stalactite cu o stalagmită. **o** *~ vertebrală* = şira spinării. • parte dintr-un catarg care iese deasupra punţii. **2.** masă a unui fluid care ia formă cilindrică atunci când este închisă într-un tub sau când ţâşneşte cu putere dintr-o conductă. **3.** secţiune verticală a unei pagini tipărite sau manuscrise. • rubrică (într-un formular, într-un registru etc.). **4.** şir vertical de cifre. **5.** denumire a mai multor aparate în chimie şi în industria chimică, dintr-o manta verticală, cilindrică, de metal etc., conţinând materiale absorbante, filtrante etc. **6.** convoi de oameni, animale, vehicule, nave, care merge rânduit în şiruri paralele în adâncime. **o** *~a a cincea* = grup de trădători în slujba duşmanului, care organizează diversiuni, acte de sabotaj etc. pentru a dezorganiza spatele frontului. **7.** *(cinem.) ~ sonoră* = ansamblu de sunete care însoţeşte imaginile unui film. (< fr. *colonne*)

colobómă *s. f.* fisură congenitală sau traumatică la nivelul pleoapelor, irisului, coroidei sau retinei. (< fr. *coloboma* gr. *koloboma*)

colocatár, -ă *s. m. f.* persoană care locuieşte în aceeaşi casă cu persoane străine de familia sa. (< fr. *colocataire*)

colocáţie *s. f.* **1.** *(log.)* poziţie, clasament al unui obiect în raport cu altele. **2.** *(jur.)* înscriere a creditorilor în ordinea în care aceştia trebuie să plătească. **3.** *(lingv.)* grup de cuvinte; sintagmă. (< fr. *collocation*)

colocázie *s. f.* plantă tropicală din familia aracee, cu rizomul bogat în feculă, la noi, plantă ornamentală de interior. (< lat., fr. *colocasia*)

colocentéză *s. f.* puncţie a colonului[3] în vederea distensiei. (< fr. *colocentése*)

colocistoplastíe *s. f.* refacere chirurgicală a vezicii urinare cu ajutorul unui segment de colon[3]. (< fr. *colocystoplastie*)

coloclíză *s. f.* ocluzie patologică a colonului[3]. (< fr. *coloclise*)

colocolostomíe *s. f.* operaţie de unire a două anse ale colonului[3]. (< fr. *colo-colostomie*)

colocutór, -oáre *s. m. f.* interlocutor. (< it. *collocutore*)

colocuţiúne *s. f.* convorbire, conversaţie. (< lat. *collocutio*)

colocviá *vb. intr.* a vorbi cu cineva. (< lat. *colloquer*)

colocviál, -ă *adj.* (despre vorbire, stil) de conversaţie (familiară). (< engl. *colloquial*)

colocvialísm *s. n.* **1.** colocvialitate. **2.** cuvânt, expresie din limbajul colocvial. (< engl. *colloquialism*)

colocvialitáte *s. f.* caracter colocvial; colocvialism (1). (< *colocvial* + *-itate*)

colócviu *s. n.* **1.** convorbire, discuţie (ştiinţifică); simpozion. **2.** formă de examinare a cunoştinţelor prin discuţii între profesori şi studenţi, elevi etc. (< lat. *colloquium*)

colodioná *vb. tr.* a aplica un strat de colodiu iodat pe suprafaţa unei plăci de sticlă. (< fr. *collodionner*)

colodispepsíe *s. f.* sindrom dispeptic caracterizat prin jenă abdominală, balonare etc. (< fr. *colodyspepsie*)

colódiu *s. n.* soluţie de nitroceluloză într-un amestec de alcool şi eter, în fotografiere, în farmacie etc. (< lat. *collodium*, fr. *collodion*)

colofón *s. n.* însemnare la sfârşitul unei cărţi în epoca manuscriselor şi a incunabulelor, date privind tipograful, data şi locul unde e lucrat, autorul şi titlul lucrării. (< fr., lat. *colophon*, gr. *kolophon*)

colofóniu *s. n.* substanţă răşinoasă prin prelucrarea re-ziduului de la distilarea terebentinei; sacâz. (< germ. *Kolophonium*, ngr. *kolofonion*)

cologaritm *s. m.* logaritm al inversului unui număr dat. (< fr. *cologarithme*)

colográfic, -ă *adj.* de colografie, obţinut prin colografie. (< fr. *collographique*)

colografíe *s. f.* procedeu de tipărire în care prepararea clişeului se face pe o placă de sticlă. (< fr. *collographie*)

coloíd, -ă *adj., s. m.* (substanţă) în stare de dispersie, cu aspect de gelatină, care nu poate trece printr-o membrană de pergament; coloidal (< fr. *colloïde*)

coloidál, -ă *adj.* coloid. **o** *stare ~ă* = stare de diviziune a materiei în care particulele constitutive au dimensiuni între aceea a moleculelor lor şi aceea a suspensiilor. (< fr. *colloïdal*)

coloidoclazíe *s. f.* **1.** invadare a sângelui de către substanţe proteice, în cazul unei distrugeri tisulare puternice. **2.** stare de şoc cu modificări în constantele fizico-chimice ale coloizilor sangvini. (< fr. *colloïdoclasie*)

coloídopexíe *s. f.* fixare a coloranţilor de către celule. (< fr. *colloïdopexie*)

coloidoterapíe *s. f.* tratare a unor boli cu substanţe în stare coloidală. (< fr. *colloïdothérapie*)

colombínă *s. f.* personaj feminin din comedia italiană, costumat la fel ca arlechinul. (< it. *colombina*)

colón[1] *s. m.* (în Imperiul Roman şi în Evul Mediu) muncitor agricol legat de pământul pe care îl lucra, obligat să plătească dijmă proprietarului şi să presteze corvezi. (< lat. *colonus*)

colón[2] *s. m.* unitatea monetară în Costa Rica și în Salvador. (< fr., sp. *colon*)

colón[3] *s. n.* porțiune a intestinului gros între cec[2] și rect. (< fr. *côlon*, lat. *colon*, gr. *kolon*)

colón[4] *s. m.* **1.** semn de punctuație antică echivalent cu o pauză medie (două puncte sau punct și virgulă în punctuația modernă). **2.** subdiviziune a unui vers antic, a unei strofe sau a unei perioade. (< lat. *colon*)

colonádă *s. f.* șir de coloane care formează un ansamblu arhitectonic. (< fr. *colonnade*)

colonalgíe *s. f.* durere de-a lungul colonului[3]. (< fr. *côlonalgie*)

colonát *s. n.* stare de colon[1]; formă de organizare socială, spre sfârșitul Imperiului Roman, caracterizat prin legarea tot mai strânsă a colonilor[1] de pământul pe care îl munceau și pentru care plăteau dijmă și prestau corvezi. (<t. *colonatus*, fr. *colonat*)

coloncífră *s. f.* cifră care arată numărul de ordine al paginii unei cărți. (< rus. *kolonțifra*, după germ. *Kolomnenziffer*)

colonél[1] *s. m.* grad de ofițer superior, imediat inferior generalului, **o** *locotenent ~* = grad de ofițer superior maiorului. (< fr. *colonel*)

colonél[2] *s. n.* corp de literă de șapte puncte tipografice; minion. (< germ. *Kolonel*)

colonétă *s. f. (arhit)* coloană mică și zveltă. (< fr. *co-lonnette*)

coloniál, -ă *adj.* referitor la colonii, la colonialism; în (din) colonii; în stare de colonie. **o** *putere ~ă* = stat capitalist cu colonii; *politică ~ă* = acțiune de asuprire și subjugare economică, politică și națională, în colonii (< fr. *colonial*)

colonialísm *s. n.* politică de subjugare și exploatare a coloniilor[1] (2). (< fr. *colonialisme*)

colonialíst, -ă **I.** *adj.* referitor la colonialism. **II.** *s. m.* adept al colonialismului. (< fr. *colonialiste*)

colónie, -ă *adj. (anat.)* al colonului. (< *colon*[3] + *-ic*)

coloníe[1] *s. f.* **1.** *(ant.)* cetate-oraș întemeiată de o altă cetate sau de un alt stat pe teritoriul unei țări străine, cu scopuri comerciale. **2.** teritoriu, țară lipsită de independență politică și economică, sub dominația unui stat imperialist (metropolă); posesiune (2). **3.** grup de persoane de aceeași cetățenie sau naționalitate stabilit într-o țară străină. **4.** grup de copii trimiși la odihnă într-o stațiune balneoclimatercă. **5.** grup de animale superioare sau de plante unicelulare din aceeași specie care duc viață în comun. (< fr. *colonie*, lat. *colonia*)

colónie[2] *s. f. apă de C~a* = amestec parfumat de alcool și uleiuri vegetale. (< fr. /eau de/ *Cologne*)

coloníst, -ă *s. m. f.* cel care a părăsit țara, locul său de origine și s-a stabilit într-o țară străină. (< germ. *Kolonist*)

colonizá *vb. tr.* **1.** a transforma în colonie un teritoriu, o țară. **2.** a popula cu coloniști (o țară, un teritoriu cucerit). **3.** a popula regiuni din propria țară cu oameni aduși din alte regiuni. • a introduce o specie de vânat într-un teren în care nu a existat. (< fr. *coloniser*)

colonizatór, -oáre *adj., s. m. f.* (stat, populație) care colonizează un teritoriu. (< fr. *colonisateur*)

colonlíníe *s. f.* linie care marchează începutul textului de colontitlu. (după germ. *Kolumnenlinie*)

colonizábil, -ă *adj.* care poate fi colonizat. (< fr. *colonisable*)

COLONO- *elem.* „colon, intestin gros". (< fr. *côlono-*, cf. gr. *kolon, -nos*)

colonográmă *s. f.* înregistrare grafică a motilității colonului[3]. (< fr. *côlonogramme*)

colonoscóp *s. n.* endoscop folosit în colonoscopie. (< fr. *côlonoscope*)

colonoscípic, -ă *adj.* referitor la colonoscopie. (< fr. *cólonoscopique*)

colonoscopíe *s. f.* tehnică endoscopică destinată examinării colonului[3]. (< fr. *côlonoscopie*)

colontítlu *s. n.* rând tipărit deasupra textului unei pagini, cu numele autorului cărții, titlul capitolului etc. (după germ. *Kolomnentitel*)

colopatíe *s. f.* fixare operatorie a colonului[3] de peretele abdomenului. (< fr. *colopathie*)

colopexie *s. f.* fixare operatorie a colonului[3] de peretele abdomenului. (< fr. *colopexie*)

colopexotomié *s. f.* colopezie cu deschidere a intestinului la peretele abdominal. (< fr. *colopexotomie*)

coloptóză *s. f.* ptoză a colonului[3] transversal. (< fr. *coloptose*)

colór[1] *adj. inv.* tehnicolor. (< engl. *color*)

COLOR[2]**(I)-, -colór** *elem.* „culoare". (< fr. *color/i/-, -colore*, cf. lat. *color*)

colorá *vb. tr.* **1.** a da culoare, a vopsi. **2.** *(fig.)* a reliefa, a face expresiv. (< fr. *colorer*, lat. *colorare*)

colorábil, -ă *adj.* care poate fi colorat. (< fr. *colorable*)

colorabilitáte *s. f.* însușirea de a fi colorabil. (< *colorabil* + *-itate*)

coloraţíe *s. f.* sutură a colonului[3]. (< fr. *colorhaphie*)

coloragíe *s. f.* hemoragie asociată cu mucus și puroi, în unele afecțiuni ale colonului[3]. (< fr. *colorrhagie*)

coloránt, -ă *adj., s. m.* (substanță) care are însușirea de a colora. (< fr. *colorant*)

coloratúră *s. f.* **1.** manieră de interpretare vocală care permite interpretului să-și afirme virtuozitatea tehnică, executând rulade, triluri etc. **o** *soprană de ~* = soprană care interpretează în această manieră. **2.** bogăție de culori; colorit. (< germ. *Koloratur*, it. *coloratura*)

colorâţie *s. f.* colorare. • metodă de laborator, constând în tratarea preparatelor microscopice, după o prealabilă fixare, cu diferiți coloranți. (< fr. *coloration*)

colorectál, -ă *adj.* referitor la colon[3] și rect. (< *colo/n/* + *rectal*)

colorectítă *s. f.* rectocolită. (< fr. *colorectite*)

colorectostomie *s. f.* operație prin legarea unei anse a colonului[3] la rect. (< fr. *colo-rectostomie*)

colorgráf *s. n. (poligr.)* aparat electronic de corectat și dozat extrasele de culori obținute pe negative fotografice. (< fr. *colorgraphe*)

coloriá *vb. tr.* a colora (desene, imagini, fotografii); a aplica o culoare. (< fr. *colorier*)

coloríáj *s. n.* colorare. (< fr. *coloriage*)

colorimétrie, -ă *adj.* referitor la colorimetrie. (< fr. *colorimétrique*)

colorimetríe *s. f.* **1.** metodă de determinare a caracteristicilor unei culori. **2.** măsurare a intensității coloratiei lichidelor. **3.** știință care studiază determinarea și clasificarea culorilor. (< fr. *colorimétrie*, germ. *Kolorimetrie*)

colorimétru *s. n.* aparat folosit în colorimetrie. (< fr. *colorimètre*)

colorism *s. n.* (în pictură) tendință de a da o importanță deosebită coloritului. (< germ. *Kolorismus*)

colorist, -ă *s. m. f.* **1.** pictor care excelează în armonizarea culorilor. **2.** cel care colorează stampe, hărți etc. **3.** *(cinem.)* specialist care realizează culoarea personajelor, după modelul conceput de regizor, pentru fiecare cadru în parte. (< fr. *coloriste*)

colorístic, -ă **I.** *adj.* referitor la culori. **II.** *s. f.* studiu al culorilor. (< fr. *coloristique*, it. *coloristico*)

colorít *s. n.* **1.** ansamblul culorilor unui obiect, tablou etc.; efect produs de ansamblul culorilor unui peisaj, tablou etc. • culoare. **2.** *(fig.*; despre stil, imagine) nuanță expresivă, varietate, strălucire. (< it. *colorito*, germ. *Ko-lorit*)

colós *s. m.* **1.** statuie de o mărime și de o măreție uimitoare. **2.** *(fig.)* om, ființă (sau obiect) de proporții uriașe. (< fr. *colose*, lat. *colossus*, gr. *kolossos*)

colosál, -ă *adj.* extraordinar de mare; uriaș, gigantic, imens. • nemaipomenit, teribil; fabulos. (< fr. *colossal*)

colosalitáte *(rar) s. f.* însușirea dea fi colosal. (< colosal + *-itate*)

colostátic, -ă *adj.* referitor la colostază[1]. (< fr. *cholostatique*)

colostáză[1] *s. f.* reducere sau oprire a curgerii fierii spre intestin. (< fr. *cholostase*)

colostáză[2] *s. f.* reținere patologică a materiilor fecale în colon[3]. (< fr. *colostase*)

colostomíe *s. f.* deschidere chirurgicală a colonului[3] la piele, pentru a crea un anus artificial. (< fr. *colostomie*)

colostrorée *s. f.* secreție exagerată și spontană de colostru în timpul graviditătii. (< fr. *colostrorhée*)

colóstru *s. n.* secreție a glandei mamare la câteva zile după naștere, prima hrană a nou-născutului. (< lat., fr. *colostrum*)
colotífus *s. n.* formă de febră tifoidă care debutează ca simptomatologia unor colite acute. (< fr. *colotyphus*)
colotomíe *s. f.* incizie a colonului[3]. (< fr. *colotomie*)
COLP(O)- *elem.* „vagin". (<*colp/o/-*, cf. gr. *kolpos*)
colpalgíe *s. f.* durere vaginală; colpodinie. (< fr. *colpalgie*)
colpectazíe *s. f.* distensie exagerată a vaginului. (< fr. *colpectasie*)
colpectomíe *s. f.* ablație a vaginului. (< fr. *copectomie*)
colpítă *s. f.* inflamație a colului uterin; cervicită; metrită. (< fr. *colpite*)
colpocél *s. n.* hernie intravaginală. (< fr. *colpocèle*)
colpocheratóză *s. f.* degenerescență a epiteliului mucoasei vaginale, care tinde a se cheratiniza. (< fr. *colpokératose*)
colpocistoplastíe *s. f.* refacere chirurgicală a peretelui vezico-vaginal. (< fr. *colpocystoplastie*)
colpocistostomíe *s. f.* incizie prin vagin a colului vezicii urinare. (< fr. *colpocystostomie*)
colpocitográmă *s. f.* rezultat al studiului citologic al unui frotiu vaginal. (< fr. *colpocytogramme*)
colpocitologíe *s. f.* studiu al celulelor epiteliale ale țesutului vaginal. (< fr. *colpocytologie*)
colpodiníe *s. f.* colpalgie. (< fr. *colpodynie*)
colpohisterectomíe *s. f.* extirpare chirurgicală a uterului și a unei porțiuni din vagin. (< fr. *colpo-hystérectomie*)
colpohisteropexíe *s. f.* fixare chirurgicală a vaginului și a uterului la țesuturile sau organele vecine. (< fr. *colpo-hystéropexie*)
colpohisterorafíe *s. f.* sutură a vaginului și a uterului. (< fr. *colpo-hystérorrhaphie*)
colpohisterotomíe *s. f.* operație pe cale vaginală urmărind a reduce inversia uterului. (< fr. *colpo-hystérotomie*)
colpolaparotomíe *s. f.* deschidere chirurgicală a cavității abdominale prin vagin. (< fr. *colpo-laparotomie*)
colpopatíe *s. f.* afecțiune a vaginului. (< fr. *colpopathie*)
colpoperineoplastíe *s. f.* refacere chirurgicală a peri-neului și a vaginului. (< fr. *colpo-périnéoplastie*)
colpoperineorafíe *s. f.* suturare a perineului și a peretelui vaginal, în caz de secționare sau ruptură. (< fr. *colpo-périnéorrhaphie*)
colpopexíe *s. f.* fixare chirurgicală a vaginului la țesuturile înconjurătoare. (< fr. *colpopexie*)
colpoplastíe *s. f.* refacere chirurgicală plastică a vaginului. (< fr. *colpoplastie*)
colpoptóză *s. f.* prolaps al vaginului; elitroptoză. (< fr. *colpoptose*)
colporafíe *s. f.* sutură a vaginului; elitrorafie. (< fr. *colporrhaphie*)
colporagíe *s. f.* elitroragie. (< fr. *colporragie*)
colporectopexíe *s. f.* fixare chirurgicală a rectului și a repetelui posterior al vaginului. (< fr. *colpo-rectopexie*)
colporée *s. f.* scurgera patologică de mucus vaginal. (< fr. *colporhée*)
colporexíe *s. f.* ruptură a peretelui vaginal. (< fr. *colporexie*)
colportá *vb. tr.* a răspândi știri false, zvonuri etc. (< fr. *colporter*)
colportáj *s. n.* distribuire, răspândire, propagare (a cărților, a presei). (< fr. *colportage*)
colportór *s. m.* **1.** negustor ambulant. **2.** (*fig.*) răspânditor de știri (false), de zvonuri. (< fr. *colporteur*)
colposcóp *s. n.* instrument optic folosit în colposcopie. (< fr. *colposcope*)
colposcópic, -ă *adj.* de colposcopie. (< fr. *colpo-scopique*)
colposcopíe *s. f.* examinare vizuală a vaginului și a colului uterin. (< fr. *colposcopie*)
colpospásm *s. n.* contracție dureroasă a mușchilor pe-rineali și constrictori ai vaginului. (< fr. *colpospasme*)
colpostát *s. n.* aparat pentru îndepărtarea pereților vaginali. (< fr. *colpostat*)
colpostenóză *s. f.* îngustare patologică a vaginului. (< fr. *colposténose*)
colpostrictúră *s. f.* strictură vaginală. (< fr. *colpostricture*)
colpotomíe *s. f.* incizie a peretelui vaginal; elitrotomie. (< fr. *colpotomie*)
col-roulé /col rulé/ *s. n.* pulover cu un guler înalt care se rulează. (< fr. *col-roulé*)
colt *s. n.* revolver sau pistolet american de calibru 11,43 mm, cu încărcare automată. (< engl., fr. *colt*)
colubríde *s. f. pl.* familie de reptile ofidiene: șerpi. (< fr. *colubridés*)
colúgo *s. m.* animal arboricol, erbivor, nocturn, din pădurile Indoneziei, cu o membrană care unește membrele cu capul și coada, permițând să planeze ca o parașută, de la un arbore la altul. (< engl. *colugo*)
columbár *s. n.* monument funerar cu nișe în care se păstrează cenușa morților incinerați. (< lat., fr. *columbarium*)
COLUMBI-/COLUMBO- *elem.* „porumbel". (< lat. *columba*)
columbián, -ă I. *s. m. f.* popor care locuiește în Columbia. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< fr. *colombien*)
columbicultór, -oáre *s. m. f.* cel care se ocupă cu columbicultura. (< fr. *colombiculteur*)
columbícultúră *s. f.* creșterea porumbeilor. (< fr. *colombiculture*)
columbíde *s. f. pl.* familie de păsări: porumbelul. (< fr. *colombidés*)
columbifórme *s. f. pl.* ordin de păsări: porumbeii, turturelele, guguștiucii. (< fr. *colombiformes*)
columbít *s. n.* niobit. (< fr. *columbit*)
colúmbiu *s. n.* niobiu. (< fr. *columbium*)
COLUMBO- v. columbi-.
columbofíl, -ă I. *adj.* referitor la columbofilie. **II.** *s. m. f.* crescător amator de porumbei. (< fr. *colombophile*)
columbofilíe *s. f.* pasiunea de a crește porumbei. (< fr. *colombophilie*)
columbográmă *s. f.* mesaj poștal cu greutate mică, dus la destinație cu ajutorul porumbeilor călători. (< columbo- + /aero/*gramă*)
columbotécă *s. f.* (*rar*) colecție de porumbei. (< columbo- + -tecă)
columelár, -ă *adj.* în formă de columelă. (< fr. *columellaire*)
columélă *s. f.* **1.** coloană funerară mică. **o** ~ *carstică* = stâlp mic de calcar în mijlocul unei marmite (2). **2.** organ animal sau vegetal în formă de coloană. • coloană spiralată, axa după care este răsucită cochilia moluștelor gasteropode. **3.** axa conică a melcului urechii interne. (< fr. *columelle*, lat. *columella*)
columnár, -ă *adj.* în formă de columnă; columniform. (< lat. *columnaris*)
colúmnă *s. f.* monument de forma unei coloane împodobite cu basoreliefuri, în amintirea unui personaj sau eveniment istoric. (< lat. *columna*)
columnifórm, -ă *adj.* columnar. (< *columnă* + *-form*)
columníst /colăm-/ *s. m.* foiletonist; autor de editoriale. (< engl. *columnist*)
columnizáre *s. f.* introducere de tampoane de tifon sau de vată în cavitatea vaginală. (după fr. *columnisation*)
coluríe *s. f.* prezența pigmenților biliari în urină. (< fr. *choluríe*)
colutóriu *s. n.* preparat de consistență vâscoasă, antiseptic sau antibiotic, în stomatologie, pentru badijonarea gingiilor și a pereților interni ai gurii. (< fr. *collutoire*)
coluviál, -ă *adj.* referitor la coluviu; care formează coluvii. (< fr. *colluvial*)
colúviu *s. n.* material detritic din dezagregarea rocilor sub acțiunea agenților fizici și transportat la distanță mică de la locul de formare. (< engl. *colluvium*, fr. *colluvion*)
coluziúne *s. f.* înțelegere secretă între două părți, personaje etc. în defavoarea unei a treia. (< fr. *collusion*, lat. *collusio*)
COM- v. con[1]-.
cóma *s. f.* **1.** aberație a unui sistem optic în formă de coadă de cometă, cauzată de fascicule de raze incidente, lungi și oblice. • aberație a lentilelor electronice în apariția unei estompări spre periferia imaginii. **2.** nebulozitate gazoasă care înconjură nucleul unei comete. (< fr. *coma*, germ. *Koma*)

comandá *vb. tr.* **1.** a deține comanda unei armate, unități etc. **2.** a porunci, a ordona. **3.** a face o comandă (4). **4.** a dirija un mecanism, o mașină etc. **5.** a solicita, a cere de mâncare, de băut într-un local de consum. (< fr. *commander*)

comandamént *s. n.* **1.** organ de comandă (într-o mare unitate militară etc.). **2.** (*fig.*) sentință, precept, normă, regulă. **3.** (*jur.*) act prin care creditorul, prin mijlocirea unui agent judecătoresc, începe executarea imobiliară, somând pe debitor să plătească datoria. (< fr. *commandement*)

comandánt *s. m.* cel care deține comanda (unei unități militare, expediții, nave etc.). (< fr. *commandant*)

comandát, -ă *adj.* (despre camerele unei locuințe) care comunică între ele; (despre apartamente) cu astfel de camere. (< *comanda*)

comandatúră *s. f.* comandament (al trupelor germane de ocupație). (< germ. *Kommandatur*)

comándă *s. f.* **1.** ordin, dispoziție, poruncă. **o** *ton de ~* = ton poruncitor. **2.** conducere a unei unități militare. **o** *post de ~* = loc unde stă comandantul trupelor și de unde transmite comanda operațiilor. • ordin verbal sau prin semnal dat militarilor de un comandant pentru executarea simultană a unei mișcări. **3.** acțiune de comandare a unui sistem tehnic. • echipamentul necesar efectuării ei. **o** *dublă ~* = dispozitiv de pilotaj care permite ca doi piloți să acționeze comenzile. • (*inform.*) instrucțiune, parte integrantă a informației transmise calculatorului de către utilizator. **4.** cerere de marfă adresată unui furnizor, lucrare cerută unui meseriaș, unui antreprenor etc. • marfa comandată. **o** *de ~* = executat după indicațiile clientului. **5.** (*mar.*) suprastructură pe o navă în care se află timoneria, camera hărților, cabina comandantului etc. **6.** parâmă subțire (saulă) cu care se înfășoară capătul unei parâme groase, împiedicându-i despletirea. (< fr. *commande*)

comanderíe *s. f.* domeniu aparținând odinioară unui ordin militar sau religios. (< fr. *commanderie*)

comanditá *vb. tr.* a furniza fonduri în comandită. (< fr. *commanditer*)

comanditár, -ă *adj., s. m. f.* (asociat) a cărui răspundere se limitează la capitalul depus într-o societate în comandită. (< fr. *commanditaire*)

comanditát, -ă *adj., s. m. f.* (asociat) care răspunde solidar nelimitat, cu întreaga sa avere pentru angajamentele societății în comandită. (< fr. *commandité*)

comandítă *s. f.* **1.** societate comercială în care, în temeiul unui contract, unii dintre asociați răspund solidar și cu întreaga lor avere față de creditorii ei, iar alții numai în limitele capitalului social investit. **2.** fondurile vărsate de fiecare asociat al unei asemenea societăți. (< fr. *commandite*)

comándo *s. n.* detașament redus, instruit special pentru acțiuni dificile și periculoase. (< fr. *commando*, germ. *Kommando*)

comandór *s. m.* **1.** grad de ofițer în aviația și marina din unele armate, echivalent colonelului. **2.** rang în ierarhia unor ordine. (< fr. *commandeur*)

cománși *s. m. pl.* trib de piei-roșii din nord-vestul statului Texas, care au pus rezistență colonizării americane prin anii 1835-1845. (< fr. *comanches*)

comasá *vb. tr.* a reuni loturi de pământ, terenuri etc.; a concentra, într-o unitate (întreprinderi comerciale, industriale etc.). (< germ. *kommassieren*, lat. *comassare*)

comáți *s. m. pl.* nume dat de romani dacilor de rând. (< lat. *comati*)

comátic, -ă *adj.* care prezintă aberația de coma (1). (< fr. *comatique*)

comatogén, -ă *adj.* (despre boli) care produce o stare de comă[1]. (< fr. *comatogène*)

comatós, -oásă **I.** *adj.* referitor la starea de comă[1], care produce comă[1]. **II.** *adj., s. m. f.* (bolnav) în stare de comă. (< fr. *comateux*)

comatúle *s. f. pl.* specie de echinoderme marine. (< fr. *comatules*)

cómă[1] *s. f.* stare letargică de pierdere totală a cunoștinței, a sensibilității și posibilității de mișcare, produsă de o hemoragie cerebrală, diabet, uremie etc. (< fr. *coma*, gr. *koma*)

cómă[2] *s. f.* (*muz.*) **1.** interval greu perceptibil, între două note enarmonice. **2.** semn care indică (în muzica instrumentală) frazele și (în muzica vocală) locurile unde se respiră. (< germ. *Komma*, fr., it. *comma*)

combat /cambét/ *s. n.* luptă. (< engl. *combat*)

combatánt, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care participă la o luptă, care face parte dintr-o unitate militară de luptă. • (*fig.*) luptător activ (pentru o idee, un scop etc.). (< fr. *combattant*)

combáte *vb. tr.* **1.** a lupta împotriva unor idei, atitudini și a celor care le susțin. **2.** a lua măsuri de stârpire a unui flagel social, a unei boli etc. (după fr. *combattre*)

combatív, -ă *adj.* dârz, perseverent în luptă, în susținerea unui punct de vedere, a unei idei etc. (< fr. *combatif*)

combativitáte *s. f.* însușirea de a fi combativ. (< fr. *combativité*)

cómbe *s. f.* depresiune alungită, deschisă la un capăt, dezvoltată în bolta unui anticlinar din jurasic. (< fr. *combe*)

cómbi *s. n.* autoturism cu o capacitate sporită de transportat bagaje, cu 3 sau 5 uși (obligatoriu una în spate), bancheta din spate fiind rabatabilă. (< germ. *Kombi*/wagen/)

combiná *vb.* **I.** *tr.* a îmbina, a împreuna. • (*fam.*) a plănui în gând; a urzi. **II.** *tr., refl.* a (se) uni printr-o reacție chimică, dând naștere unui corp compus. (< fr. *combiner*, lat. *combinare*)

combinábil, -ă *adj.* care se poate combina. (< fr. *combinable*)

combináre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) combina. **2.** (*mat.; pl.*) totalitatea grupurilor care se pot forma cu un număr de elemente date, astfel încât fiecare grup să conțină sau numai elemente diferite între ele, sau numai elemente identice. (< *combina*)

combinat[1] *s. n.* complex care reunește mai multe ramuri ale industriei și în care produsele uneia dintre ele servesc celorlalte ca materie primă, semifabricată etc. **o** *~ sportiv* = ansamblu de mai multe terenuri, săli de gimnastică etc., unde se practică diferite sporturi. (< rus. *kombinat*, fr. *combinat*)

combinát[2], -ă *adj.* format din mai multe elemente deosebite. • (*chim.;* despre corpuri) compus. **II.** *s. f.* întrecere sportivă (de schi) din două sau trei probe. **o** *~ă alpină* = probă compusă din coborâre, slalom uriaș și special; *~ă nordică* = întrecere compusă din sărituri de pe trambulină și o probă de fond. (< fr. *combiné*)

combinatív, -ă *adj.* cu caracter de combinare. (< engl. *combinative*)

combinatór, -oáre **I.** *adj.* care combină, care determină o combinație. **II.** *s. n.* mecanism care combină circuitele unui motor, aparat etc. (< rus. *kombinator*, fr. *combinateur*)

combinatórie **I.** *adj. analiză ~* = capitol al algebrei care studiază aranjamentele, permutările și combinările; *logică ~* = orientare în logica matematică, care studiază noțiunile și metodele fundamentale în construirea sistemelor și calculelor logice formale. **II.** ansamblu de contrângeri lingvistice care determină combinările elementelor constitutive ale unui enunț. (< fr. *combinatoire*)

combinație *s. f.* **1.** reunire, îmbinare, combinare. **2.** substanță formată din două sau mai multe elemente chimice. **3.** (*fam.*) aranjament, plan; calcul. (< lat. *combinatio*)

combinațiónál, -ă *adj.* referitor la combinație. (< engl. *combational*)

combínă *s. f.* mașină de lucru complexă care efectuează simultan mai multe operații; agricolă, industrială, minieră. **o** *~ muzicală* = set de aparate (tuner, pick-up, casetofon, amplificator de putere) montate într-un corp comun. (< engl. *combine*, rus. *kombain*)

combinér, -ă *s. m. f.* manipulant al unei combine. (după rus. *kombainer*)

combinezón *s. n.* **1.** obiect de îmbrăcăminte femeiască, care acoperă corpul de la umeri până la genunchi; furou. **2.** salopetă. (< fr. *combinaison*)

combinór *s. n.* organ suplimentar într-o centrală telefonică automată, care schimbă succesiv circuitele. (după fr. *combinateur*)

cómbo *s. n.* mică orchestră de jazz și muzică de dans, din 3-8 membri, care cântă într-un cabaret. (< engl. *combo*)

comburánt, -ă *adj., s. m.* (substanță) care degajă oxigen, permițând combustia. (< fr. *comburant*)

combustíbil, -ă *adj., s. m.* (material) care arde în prezența unui comburant, izvorând energie calorică. (< fr. *combustible*)
combustibilitáte *s. f.* proprietate a unor corpuri de a arde în contact cu aerul. (< fr. *combustibilité*)
combústie *s. f.* **1.** ardere. **2.** (*fig.*) efervescență, tumult. (< fr. *combustion*, lat. *combustio*)
come-back /cám-bec/ *s. n.* reluare a unei activități sportive, muzicale, teatrale etc. după o perioadă de incapacitate; reapariția în prim-plan a unui „nume" care își pierduse popularitatea. (< engl. *come-back*)
comedián, -ă *s. m. f.* actor, actriță de comedie. • (*fig.*) cel care simulează sentimente pe care nu le are; ipocrit. (< fr. *comédien*)
comediánt, -ă *s. m. f.* **1.** actor de circ, de bâlci. **2.** (*fig.*) om prefăcut, șarlatan. (< it. *commediante*, germ. *Komödiant*)
comedíe *s. f.* **1.** operă dramatică cu subiect (și deznodământ) vesel, care ridiculizează diverse defecte, moravuri sau situații. **2.** (*fig.*) prefăcătorie, falsitate, ipocrizie. (< fr. *comédie*, lat. *comoedia*)
comediográf *s. m.* autor de comedii. (< it. *commediografo*, lat. *comoediographus*)
comedón *s. n.* mic punct negru din sebum, pe pielea feței și a spatelui. (< fr. *comédon*)
comemorá *vb. tr.* a celebra printr-o ceremonie un eveniment (trist) sau dispariția unei persoane importante. (< fr. *commémorer*, lat. *commemorare*)
comemorábil, -ă *adj.* care trebuie să fie comemorat. (< fr. *commémorable*, lat. *commemorabilis*)
comemoratív, -ă *adj.* care evocă un eveniment important, o personalitate etc. (< fr. *commémoratif*)
comemorátie *s. f.* (*rar*) comemorare. (< fr. *commémoration*, lat. *commemoratio*)
comensuál, -ă *adj.* care trăiește în relații de comensualism. (după fr. commensal)
comensualísm *s. n.* (*biol.*) formă de conviețuire cvasipermanentă între două organisme care folosesc ca hrană aceleași materii nutritive. (după fr. *commensalisme*)
comensurá *vb. tr.* a măsura prin comparație; a compara. (< it. *commensurare*)
comensurábil, -ă *adj.* care poate fi măsurat. (< fr. *commensurable*, lat. *commensurabilis*)
comensurabilitáte *s. f.* calitatea a ceea ce este comensurabil. (< fr. *commensurabilité*)
comentá *vb. tr.* **1.** a interpreta (pe marginea unei întâmplări, a unei chestiuni etc.). • (*peior.*) a discuta, a interpreta cu răutate faptele sau spusele cuiva. **2.** a analiza, a explica critic (o operă literară, istorică etc.). (< fr. *commenter*, lat. *commentari*)
comentáriu *s. n.* **1.** apreciere critică a unei probleme, a unui eveniment etc.; analiză, explicare. • (*peior.*) interpretare răuvoitoare a faptelor sau a spuselor cuiva. **2.** interpretare a unei opere literare, istorice etc. • (*pl.*) memorii istorice. **3.** (*inform.*) text explicativ care însoțește un program pentru a-l face mai clar, dar fără influență asupra algoritmului. (< fr. *commentaire*, lat. *commentarius*)
comentatív, -ă *adj.* de comentariu. (< *comenta* + *-/t/iv*)
comentatór, -oáre *s. m. f.* cel care interpretează o situație, un eveniment, o operă literară, istorică etc. • (*spec.*) ziarist care comentează știri de actualitate. (< fr. *commentateur*, lat. *commentator*)
comeráj *s. n.* trăncăneală, flecăreală; bârfă, cancan. (< fr. *commérage*)
comerciál, -ă *adj.* referitor la comerț; din comerț. (< fr. *commercial*, lat. *commercialis*)
comercialísm *s. n.* spirit comercial (exagerat); mercantilism. (< engl. *commercialism*)
comercialíst, -ă *s. m. f.* specialist în drept comercial. (< *comercial* + *-ist*)
comercializá *vb. tr.* a pune în comerț; a da un caracter comercial (unor mărfuri, bunuri etc.). (< fr. *commercialiser*)
comercializábil, -ă *adj.* care poate fi comercializabil. (< *comercializa* + *-bil*)
comerciánt, -ă *s. m. f.* cel care face comerț particular; negustor. (< it. *commerciante*)
comérț *s. n.* schimb de produse prin vânzare-cumpărare; ramură a economiei în cadrul căreia se desfășoară circulația mărfurilor. **o** *cameră de ~* = asociație legal constituită în vederea promovării schimburilor comerciale; *~ electronic* = comerț făcut prin Internet. (< fr. *commerce*, lat. *commercium*, it. *commercio*)
comeseán, -ă *s. m. f.* cel care mănâncă la aceeași masă împreună cu alții; conviv. (< *co-* + *mesean*)
comestíbil, -ă *adj.* care se poate mânca; bun de mâncat. (< fr. *comestible*, lat. *comestibilis*)
comestibilitáte *s. f.* calitate a ceea ce este comestibil. (<fr. *comestibilité*)
cometár, -ă *adj.* referitor la comete; alcătuit din comete; cometic. (< fr. *cometaire*)
cométă *s. f.* corp ceresc format dintr-un nucleu înconjurat de o nebuloasă, cu o prelungire luminoasă, din diferite gaze rarefiate, care descrie o eclipsă întinsă în jurul Soarelui. (< fr. *comète*, lat. *cometa*, gr. *kometes*, stea cu plete)
cometic, -ă *adj.* ca o cometă; cometar. (< *cometă* + *-ic*)
cometofobie *s. f.* teamă patologică de comete. (< *cometă* + *-fobie*[2])
cómic, -ă I. *adj.* **1.** propriu comediei, referitor la comedie. **2.** care stârnește râsul; hazliu, vesel, ridicol. **II.** *s. n.* categorie estetică, ceea ce provoacă râsul într-o operă dramatică. **III.** *s. m.* actor care interpretează roluri de comedie. (< fr. *comique*, lat. *comicus*, gr. *komikos*)
comicitáte *s. f.* caracter comic. (< it. *comicità*)
comicizá *vb. tr.* a face ceva comic. (< *comic* + *-iza*)
cómics *s. n.* broșură, carte cu întâmplări prezentate sub formă de benzi desenate; înseși aceste benzi. (< engl. *comics*)
comilitón *s. m.* tovarăș de luptă, de idei; camarad de arme, de studii. (< it. *commilitone*)
cominatóriu, -ie *adj. (jur.)* care constrânge o persoană la comiterea sau la abținerea de la săvârșirea unui fapt. **o** *clauză ~ie* = clauză penală într-un contract civil, menită să asigure mai bine executarea acestuia; *daune ~ii* = daune care rezultă dintr-o clauză penală a unui contract. (< fr. *comminatoire*, lat. *comminatorius*)
comináție *s. f.* figură retorică prin care oratorul sau un autor enunță, sub formă de avertisment la adresa auditoriului ori a unui personaj, o nenorocire inevitabilă. (< fr. *commination*, lat. *comminatio*, amenințare)
cominutív, -ă *adj.* (despre fracturi) care prezintă numeroase fragmente. (< fr. *comminutif*)
cominúție *s. f.* reducere, împărțire în mici bucăți. • rupere a unui os în mici fragmente. (<. *comminution*)
comís *s. n.* confiscare de bunuri. (< fr. *commis*)
comisár *s. m.* **1.** ofițer de poliție, șef al unui comisariat sau al unui birou de poliție. **2.** delegat, împuternicit (într-o funcție, într-un rang). • reprezentant diplomatic cu rang de ambasator. • membru al unei comisii internaționale cu caracter tehnic. **o** *~ european* = eurocomisar. **3.** (în fosta URSS., până în 1946) persoană împuternicită de guvern cu îndeplinirea unei munci politice; membru al guvernului. **4.** comandant al unui comisariat militar. (< fr. *commissaire*, /3/ rus. *komissar*)
comisariát *s. n.* **1.** secție a unei poliții orășenești condusă de un comisar; localul în care funcționează. **2.** organ de conducere locală care ținea evidența situației militare a cetățenilor. **3.** instituție sovietică condusă de un comisar (3). (< fr. *commissariat*, rus. *komissariat*)
comísie *s. f.* **1.** colectiv însărcinat cu hotărârea unor imperative sociale sau pentru supravegherea unor activități ori evenimente. **o** *~ de judecată* = organ obștesc de influențare și jurisdicție. **2.** organism internațional sau organ al unei organizații internaționale. (< fr. *commission*, rus. *komissiia*)
comisión *s. n.* **1.** însărcinare dată unei persoane de a face ceva; serviciu făcut cuiva în urma unei asemenea însărcinări. **2.** însărcinare dată unei întreprinderi comerciale de a face o operație de cumpărare, de vânzare etc. • cotă din suma unei operații comerciale în comision, reținută de cel care face (sau mijlocește) operația. **3.** remunerație pentru mijlocirea sau prestarea unui serviciu. (< fr. *commission*)

comisioná *vb. tr.* a da comision cu o vânzare-cumpărare. (< fr. *commissionner*)

comisionár *s. m.* **1.** persoană care face diferite servicii în schimbul unei anumite sume. **2.** intermediar în operații comerciale, care primește în schimbul serviciilor făcute un comision. (< fr. *commissionnaire*)

comisionariát *s. n.* instituție de servicii comisionare. (< comisionar + -i/at)

comisiúne *s. f. (jur.)* comitere a unei infracțiuni. (< lat. *commissio*)

comisóriu, -ie *adj. (jur.)* care produce rezilierea la anularea unui contract. ◊ *pact* ~ = clauză într-un contract care prevede anularea de drept, cu efect retroactiv, a acestuia, dacă una din părți nu-și respectă obligațiile. (< fr. *commissoire*, lat. *commissorius*)

comisurál, -ă *adj.* al comisurii. (< fr. *commissural*)

comisúră *s. f.* **1.** punct de unire a două formații anatomice. **2.** fascicul de fibre nervoase care unește două regiuni simetrice ale emisferelor cerebrale. **3.** *(constr.)* legătură între pietrele unui zid. (< fr. *commissure*, lat. *commissura*)

comisurotóm *s. n.* instrument folosit în comisurotomie. (< fr. *commissurotome*)

comisurotomíe *s. f.* **1.** metodă chirurgicală care permite lărgirea valvulelor mitrale sau pulmonare prin secționarea comisurilor. **2.** secționare a măduvei spinării. (< fr. *commissurotomie*)

cómis-voiajór *s. m.* reprezentant al unei forme particulare care vizitează clienții pentru a obține comenzi de mărfuri. (< fr. *commis-voyageur*)

comitál, -ă *adj.* care aparține unui conte. (< it. *comitale*)

comitát *s. n.* (în Evul Mediu) unitate administrativ-teritorială condusă de un comite; district. (< germ. *Komitat*, lat. *comitatus*)

comitátiv, -ă *adj. (lingv.)* care exprimă ideea de asociere. (< fr. *comitatif*)

cómite[1] *s. m.* conducător al unui comitat. (< lat. *comes*, it. *comite*)

comíte[2] *vb. tr.* a face, a săvârși (ceva reprobabil). (< lat. *committere*)

comitént, -ă *s. m. f.* cel care încredințează unui comisionar efectuarea unor operații comerciale sau financiare în contul său. (< germ. *Kommitent*, it. *commettente*)

comitét *s. n.* **1.** organ de stat, de conducere sau îndrumare colectivă a unor organizații politice, de masă etc. ◊ ~ *central* = organ superior al unui partid (comunist sau muncitoresc) ori al unei organizații de masă; ~ *executiv* = organ de conducere al unui consiliu popular, care exercită funcțiile acestuia în perioada dintre două sesiuni; ~ *de redacție* = colegiu de redacție. **2.** organism în cadrul unei conferințe sau organizații internaționale, cu atribuții limitate și temporare. (< rus. *komitet*, fr. *comité*)

comițiál, -ă **I.** *adj.* referitor la comiții. **II.** *adj., s. m. f.* (suferind) de epilepsie. (< fr. *comitial*)

comițialitáte *s. f.* criză epileptică. (< fr. *comitialité*)

comíții *s. f. pl.* adunări în Roma antică cu atribuții politice, legislative, juridice și religioase. (< lat. *comitia*)

comizeratív, -ă *adj.* compătimitor. (< it. *commiserativo*)

comizerație *s. f.* milă, compasiune. (< fr. *commiseration*, lat. *commiseratio*)

commédia dell'arte *s. f.* producție dramatică specifică literaturii italiene (din sec. XVI-XVIII) cu caracter de improvizație, care se distinge prin vervă, spirit satiric și forță a observației realiste, personajele fiind tipuri simbolice. (< it. *commedia dell'arte*)

cómmodo *adv. (muz.)* comod, fără efort. (< it. *commodo*)

commonwealth /comănuélș/ *s. n.* grup de state autonome (foste colonii și dominioane) care au format Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord. (< engl. *commonwealth*) • **comód, -ă** *adj.* **1.** ușor de întrebuințat; plăcut, confortabil. • liniștit, tihnit. **2.** *(peior.;* despre oameni) care nu vrea să facă eforturi; leneș, indolent. (< fr. *commode*, lat. *commodus*)

comodánt *s. m.* cel care dă împrumut prin comodat. (< fr. *commodant*, it. *commodante*)

comodát *s. n. (jur.)* împrumut de folosință. (< fr. *commodat*, lat. *commodatum*)

comódă *s. f.* mobilă scundă, cu sertare pentru lenjerie; scrin. (< fr. *commode*)

comoditáte *s. f.* **1.** situația, însușirea de a fi comod; confort. **2.** *(peior.)* atitudine a unui om comod. (< fr. *commodité*, lat. *commoditas*)

comodór *s. m.* **1.** grad de ofițer, superior căpitanului de navă, în marina engleză, americană sau olandeză. **2.** comandant al navelor comerciale ale unui convoi. (< engl., fr. *commodore*)

comofít, -ă *adj., s. f.* (plantă) care crește pe stânci cu detritus sau în crăpăturile acestora. (< fr. *chomophyte*)

comorație *s. f.* **1.** insistență asupra unui punct sau a unei chestiuni deja dezvoltate. **2.** figură retorică prin folosirea excesivă a conjuncțiilor coordonatoare *și, sau* în propoziție; epimonă. (< lat. *commoratio*, fr. *commoration*)

comorián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Ins. Comore (Oc. Indian). (< fr. *comorien*)

comóție *s. f.* **1.** zguduire (violentă, bruscă); șoc nervos. ◊ ~ *cerebrală* = șoc puternic al creierului. **2.** *(fig.)* emoție puternică. (< fr. *commotion*, lat. *commotio*)

compacitáte *s. f.* raportul dintre greutatea volumetrică și cea specifică a unui material granular sau poros. (< fr. *compacité*)

compáct[1] *s. n.* numele unor anumite convenții cu papa (pentru repartizarea beneficiilor) sau al unor acte care emanau de la acesta. (< lat. *compactus*, fr. *compact*)

compact[2] *s. n.* pudrieră. (< engl. *compact*)

compáct[3]**, -ă** *adj.* **1.** îndesat, dens. ◊ ~ *disc* (abr. CD) = disc fin, redus ca dimensiuni, cu o capacitate mai mare de înregistrare decât discurile obișnuite. • (despre fard) care reunește calitățile fondului de ten și ale pudrei ce îl constituie. • *(poligr.) caractere ~e* = litere aldine. **2.** *(fig.)* întunecat, întunecos. **3.** *(mat.) mulțime ~ă* = mulțime care conține punctele ei aderente; *interval* ~ = interval închis. (< fr. *compact*, lat. *compactus*)

compactá *vb. tr.* a îndesa, a presa, a face compact prin presare; a compactiza. (< fr. *compacter*)

compact-disc *s. n.* disc optic, de proporții reduse (12 cm diametru), conținând date digitalizate, decodabil prin sistem laser. (< engl. *compact-disk*)

compactíbil, -ă *adj.* care poate fi compactat. (< compact + -ibil)

compactibilitáte *s. f.* proprietatea de a putea fi compactat. (< fr. *compactibilité*)

compactitáte *s. f.* însușire a unui lucru de a fi compact. (< compact + -itate)

compactizá *vb. tr.* a cpmpacta. (< compact + -iza)

compactométru *s. n.* aparat pentru determinarea gradului de îndesare a solului. (< fr. *compactomètre*)

compactór[1] s. m. cel care compactează. (< compacta + -tor)

compactór[2] *s. n.* utilaj cu cilindri compresori, cu maie mecanice etc., pentru îndesarea umpluturilor de pământ, a straturilor care alcătuiesc o șosea etc. (< fr., lat. *compacteur*)

companíe[1] *s. f.* **1.** însoțire, tovărășie. **2.** grup de persoane care-și petrec timpul, care se distrează împreună; societate, anturaj. **3.** întreprindere capitalistă organizată sub forma societăților industriale, comerciale, de transport etc. (< fr. *compagnie*, /3/engl. *company*)

compánie[2] *s. f.* subunitate militară care intră în compunerea batalionului. (< rus. *companniia*, fr. *compagnie*, it. *compagnia*)

companión, -oánă *s. m. f.* camarad, tovarăș; însoțitor. (< fr. *compagnon*)

compará *vb. tr., refl.* a (se) pune alături pentru a stabili asemănările și deosebirile; a (se) confrunta. (< fr. *comparer*, lat. *comparare*)

comparábil, -ă *adj.* care poate fi comparat. (< fr. *comparable*, lat. *comparabilis*)

comparabilitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este comparabil. (< fr. *comparabilité*)

comparát, -ă *adj.* (despre discipline științifice) care are ca obiect studiul fenomenelor puse în comparație; comparativ. (< fr. *comparé*)

comparatísm *s. n.* **1.** metodă de cercetare în literatură, muzică etc. bazată pe identificarea și compararea motivelor comune din culturile diferitelor țări. **2.** cercetare lingvistică bazată pe metoda comparativ-istorică; comparativism. (< fr. *comparatisme*)

comparatíst, -ă **I.** *adj.* referitor la comparatism. **II.** *s. m. f.* specialist în studiul științelor comparate (literatură, lingvistică). (< fr. *comparatiste*)

comparatístică *s. f.* metoda, concepția comparatiștilor. (< it. *comparatistica*)

comparatív, -ă *adj.* **1.** bazat pe comparație; pentru o comparație. **o** *metodă ~ă* = metodă de cercetare în lingvistica istorică, constând în reconstituirea faptelor de limbă din trecut, nescrise, prin compararea metodică a unor fapte corespunzătoare de mai târziu din diferite limbi existente; *gramatică ~ă* = disciplină care studiază, prin comparație, structura gramaticală a limbilor înrudite. **2.** (*gram.*) *grad ~* (și *s. n.*) = formă a adjectivului și a adverbului care exprimă superioritatea, inferioritatea sau egalitatea între mai multe obiecte. (< fr. *comparatif*, lat. *comparativus*)

comparativísm *s. n.* comparatism. (< germ. *Komparativismus*)

comparatór *s. n.* **1.** instrument de măsurat pentru compararea a două mărimi sau a dimensiunilor unor piese față de aceea a unui etalon. **2.** aparat pentru măsurarea defazajului și a raportului dintre amplitudinile a două tensiuni sinusoidale. **3.** circuit care permite compararea a două informații intrate în calculatorul electronic. **4.** segment al sistemului nervos central care compară efectul obținut cu forma optimă a acțiunii. (< fr. *comparateur*)

comparáție *s. f.* **1.** stabilire a asemănărilor și deosebirilor dintre lucruri, ființe, idei; comparare. **2.** categorie gramaticală a adjectivului și adverbului, prin care se evidențiază un anumit grad al însușirii. **o** *termen de ~* = expresie, idee care servește pentru a compara ceva. **3.** figură de stil constând în relevarea raportului de asemănare dintre două lucruri, persoane sau acțiuni. (< lat. *comparatio*, după fr. *comparaison*)

compárs *s. m.* **1.** personaj mut sau cu rol minor în teatru; figurant. **2.** (*fig.*) cel care joacă un rol neînsemnat într-o afacere; om de nimic. (< fr. *comparse*, it. *comparsa*)

compartimént *s. n.* **1.** încăpere dintr-un spațiu împărțit în mai multe subunități, separată cu pereți despărțitori etc. • diviziune obținută prin împărțirea unei suprafețe plane. **2.** sferă, sector, domeniu (de activitate). (< fr. *compartiment*)

compartimentá *vb. tr.* a împărți în compartimente. (< fr. *compartimenter*)

compartimentáj *s. n.* compartimentare. (< fr. *compartimentage*)

compartimentál, -ă *adj.* referitor la un compartiment; care reflectă o diviziune în compartimente. (< fr. *compartimental*)

compás *s. n.* **1.** instrument din două brațe articulare, cu care se trasează linii curbe și se măsoară arcele de cerc. **2.** instrument de navigație la bordul (aero)navelor pentru materializarea direcției de referință nord-sud și pentru determinarea direcției de deplasare. • busolă marină. **3.** *~ giroscopic* = girodirecțional. (< fr. *compas*, germ. *Kompass*)

compasioná *vb. tr.* compătimi. (< it. *compassionare*)

compasionál, -ă *adj.* referitor la compasiune. (< compasiune + -al)

compasiúne *s. f.* compătimire, milă; comizerație. (< fr. *compassion*, lat. *compassio*)

compatíbil, -ă *adj.* **1.** care se împacă sau care poate exista împreună cu altceva; corespunzător, potrivit. • (despre o funcție, o calitate) care se poate exercita simultan cu altceva. **2.** (*mat.;* despre un sistem de ecuații) care admite (aceleași) soluții. **3.** (*inform.;* despre două limbaje sau materiale) care poate schimba informațiile fără intermediar. (< fr. *compatible*)

compatibilitáte *s. f.* **1.** faptul, însușirea de a fi compatibil. • (*lingv.*) însușirea de a putea exista împreună, de a suporta asocierea cu un cuvânt sau prezența unei categorii gramaticale. **2.** (*log.*) raport între două enunțuri care nu se exclud reciproc. **3.** (*mat.*) proprietate a unui sistem de relații de a fi compatibil. **4.** (*telec.*) *~ inversă* = retrocompatibilitate. (< fr. *compatibilité*)

compatibilizá *vb. tr.* a face compatibil. (< compatibil + -iza)

compatriót, -oátă *s. m. f.* persoană din aceeași țară, considerată în raport cu altcineva. (< fr. *compatriote*, lat. *compatriota*)

compăreá *vb. intr.* a apărea în fața unei instanțe judecătorești. (după fr. *comparaître*)

compătimí *vb. tr.* a avea, a manifesta milă față de suferințele sau de nenorocirea cuiva; a compasiona. (după fr. *compatir*)

compătimitór, -oáre *adj.* care manifestă compătimire față de cineva. (< compătimi + -tor)

compendiá *vb. tr.* a face un compendiu, a rezuma. (< compendiu)

compendiatór, -oáre *s. m. f.* cel care compendiază. (după fr. *compendiaire*)

compéndiu *s. n.* expunere rezumativă, sintetică a unei discipline, concepții, lucrări; publicația care o reprezintă. (<*compendium*)

compéndium *s. n.* dispozitiv care se adaptează în fața obiectivului aparatului de filmat pentru realizarea unor trucaje. (< lat., fr. *compendium*)

compenetrátie *s. f.* întrepătrundere a senzațiilor de miros, văz și auz; sinestezie. (< fr. *compénétration*)

compensá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a înlocui ceva consumat, cheltuit, prin altceva; a da un echivalent; a despăgubi. **2.** a determina valoarea mijlocie sau cea mai probabilă a unui șir de măsuri, ale căror rezultate brute sunt afectate de erori accidentale. **3.** (*fiz.*) a micșora sau a anula efectul unei acțiuni. • a înlătura erorile de deviație ale unei busole. **II.** *tr., refl.* (*med.;* despre organe) a(-și) reveni la o stare de echilibru, de funcționare normală. (< fr. *compenser*, lat. *compensare*)

compensábil, -ă *adj.* care poate fi compensat. (< fr. *compensable*)

compensáre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) compensa. **2.** restabilire a echilibrului proceselor psihofiziologice prin reacții sau impulsuri orientate în sens opus. • mecanism biologic de menținere și redresare a funcțiilor vitale ale organismului, în cazul lezării sau îndepărtării unor organe ori părți anatomice. **3.** operație comercială, constând dintr-un schimb echivalent de mărfuri și servicii între vânzător și cumpărător, fără utilizarea mijloacelor de plată. • operație financiară prin care se reglează raportul dintre vânzare și puterea de cumpărare. **4.** retribuție pentru un drept nefolosit. **5.** reducere sau anulare a tensiunii electrice aplicate unui circuit prin introducerea unei tensiuni electromotoare suplimentare. (< compensa)

compensatív, -ă *adj.* compensator. (< fr. *compensatif*)

compensatór, -oáre **I.** *adj.* care compensează; compensativ, compensatoriu. **II.** *s. n.* **1.** sistem tehnic care lucrează în vederea obținerii unei compensări de variație, de efort etc. **2.** mașină electrică rotativă pentru îmbunătățirea factorului de putere în rețele de curent alternativ. **3.** instrument electric de măsură bazat pe metoda compensării. **III.** *s. m.* specialist autorizat să efectueze compensarea busolelor de pe (aero)nave. (< fr. *compensateur*)

compensatóriu, -ie *adj.* compensator. • (*jur.*) care duce la repararea unei pagube. **o** *daune ~ii* = sumă de bani care se plătește de către debitor creditorului pentru a-i acoperi pagubele rezultate din neîndeplinirea unei obligații. (< fr. *compensatoire*)

compensáție *s. f.* compensare; ceea ce servește pentru a compensa; răsplată, despăgubire. (< fr. *compensation*, lat. *compensatio*)

compér *s. m.* prezentator al unui spectacol de estradă. (< fr. *compère*, engl. *compeer*)

comperáj *s. n.* prezentare a comperului. (<fr. *compérage*)

competént, -ă *adj.* **1.** care este bine informat într-un domeniu; capabil, priceput. **2.** care are căderea, autoritatea legală de a efectua ceva. (< fr. *compétent*, lat. *competens*)

competénță *s. f.* **1.** capacitate a cuiva de a se pronunța asupra unei probleme, de a face ceva. **2.** aptitudine, calitate a unei autorități, a unui funcționar de a exercita anumite atribuții. **o** *a fi de ~a cuiva* = a intra în atribuțiile cuiva; *a-și declina ~a* = a se declara fără autoritate, fără pregătirea necesară sau legală pentru a soluționa un litigiu. **3.** știința lingvistică implicită, interiorizată de subiecții vorbitori ai unei limbi. **4.** particularitate

a unui agent morfogenetic de a deplasa elementele unei roci. **5.** (*biol.*) capacitate a celulelor de a reacționa la semnale de dezvoltare. (< fr. *compétence*, lat. *competentia*)

competitív, -ă *adj.* **1.** (despre produse) care, datorită calităților sale superioare, poate concura un alt produs similar; competițional. **2.** în care concurența este posibilă. (< fr. *compétitif*)

competitivitáte *s. f.* calitatea de a fi competitiv. (< fr. *compétitivité*)

competitór, -oáre *s. m. f.* concurent, candidat. (< fr. *compétiteur*, lat. *competitor*)

competíție *s. f.* concurs, întrecere (sportivă). (< fr. *compétition*, lat. *competitio*)

competiționá *vb. intr., tr.* a participa la o competiție. (< competiție + -ona)

competițiónál, -ă *adj.* competitiv. (< competiție + -onal)

compilá *vb. tr.* **1.** a culege fragmente, idei din diverși autori, pentru a alcătui o lucrare nouă, fără o contribuție personală. **2.** (*inform.*) a traduce un limbaj algoritmic sau un program în cadrul mașinii. (< fr. *compiler*, lat. *compilare*)

compilábil, -ă *adj.* (*inform.*; despre un limbaj) care poate fi compilat. (< fr. *compilable*)

compilatív, -ă *adj.* cu caracter de compilație. (< compila + -/t/iv)

compilatór, -oáre **I.** *s. m. f.* cel care compilează. **II.** *s. n.* (*inform.*) program special care asigură traducerea în calculatorul electronic a unui program scris într-un nivel înalt în limbaj de asamblare sau în limbaj de mașină. (< fr. *compilateur*, lat. *compilator*)

compilație *s. f.* compilare. • lucrare care conține idei, fragmente din diferiți autori, fără originalitate. (< fr. *compilation*, lat. *compilatio*)

Compitále *s. f. pl.* sărbători romane care se celebrau în cinstea zeilor protectori ai răscrucilor de drumuri, imediat după Saturnalii. (< fr. *compitales*, lat. *compitalia*)

complăcéa *vb. refl.* a se simți bine într-o anumită situație; a găsi mulțumire în ceva. (după fr. *complaire*)

complemént *s. n.* **1.** complinire; ceea ce se adaugă la ceva pentru a-l întregi. ◊ *~ul unui număr* = număr care se obține prin scăderea unui alt număr inițial. • (*mat.*) unghi care, împreună cu un unghi dat, însumează 90°. **2.** parte secundară a propoziției care determină un verb, un adjectiv sau adverb. • obiect (6). **3.** alexină. (< fr. *complément*, lat. *complementum*)

complementár, -ă **I.** *adj.* care completează. ◊ *unghi ~* = complement (1); *culori ~e* = culori care prin suprapunere dau culoarea albă. **II.** *s. f.* (*mat.*) mulțime ale cărei elemente nu aparțin unei mulțimi date. (< fr. *complémentaire*)

complementarísm *s. n.* teză fundamentală a empirismului logic, constând în asocierea, în cadrul aceleiași concepții, a două metafizici tradiționale în istoria gnoseologiei, empirismul și logicismul, prin reducerea fenomenului la percepții și a esențelor la termenul în/prin care se formează noțiunea. (< fr. *complémentarisme*)

complementaritáte *s. f.* însușirea a ceea ce este complementar. (< fr. *complémentarité*)

complementarizá *vb. refl.* a deveni complementar la ceva; a se întregi. (< complementar + -iza)

complementáție *s. f.* (*biol.*) restabilire a fenotipului primar, consecutivă unei unități apărute într-o genă. (< fr. *complémentation*)

complét, -ă **I.** *adj.* întreg, desăvârșit, deplin. ◊ *opere ~e* = ediție care cuprinde toate operele unui scriitor. • (despre un vehicul) care are toate locurile ocupate; plin. **II.** *adv.* în întregime, cu desăvârșire. **III.** *s. n.* **1.** *~ de judecată* = colectiv din judecători și asesori care pot judeca și pronunța legal o sentință. **2.** lot de unelte, aparate, piese de schimb și accesorii, într-un ambalaj anume, pentru a asigura funcționarea unui sistem. **3.** compleu. (< fr. *complet*, lat. *completus*)

completá *vb. tr.* a întregi (un lucru incomplet). (< fr. *compléter*)

completábil, -ă *adj.* care poate fi completat. (< completa + -bil)

completaménte *adv.* (în mod) complet. (< it. *completamente*, fr. *complètement*)

completáre *s. f.* acțiunea de a completa. • ceea ce se adaugă pentru completare. (< completa)

completitúdine *s. f.* (*log.*) proprietate a unui sistem ipotetic-deductiv în care orice propoziție supusă regulilor de deducție poate fi demonstrată. (după fr. *complétude*)

completív, -ă *adj.* care complinește. ◊ *propoziție ~ă* (și *s. f.*) = propoziție subordonată care îndeplinește funcția de complement pe lângă verbul din regentă. (< lat. *completivus*, fr. *complétif*)

completivitáte *s. f.* însușirea de a fi completiv. (< fr. *complétivité*)

compléu *s. n.* costum compus din două-trei piese asortate; complet (3). (< fr. *complet*)

compléx, -ă **I.** *adj.* format din mai multe părți; care întrunește mai multe idei, elemente, unități etc. ◊ (*mat.*) *număr ~* = număr format prin însumarea unui număr real cu unul imaginar. **II.** *s. n.* **1.** întreg format din mai multe elemente. **2.** ansamblu de unități (comerciale, industriale, sportive). **3.** (*constr.*) îmbrăcăminte de etanșare din mai multe straturi izolate. **4.** (*med.*) ansamblu de reprezentări și amintiri cu o puternică valoare sau semnificație afectivă. ◊ *~ de inferioritate* = sentiment de neîncredere în forțele proprii. (< fr. *complexe*, lat. *complexus*)

complexá *vb. tr.* (*fam.*) a crea complexe (II, 4); a inhiba. (< fr. *complexer*)

complexát, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care are complexe (II, 4). (< fr. *complexé*)

complexificá *vb. tr., refl.* a face să devină, a deveni (mai) complex. (< complex + -ifica)

complexitáte *s. f.* faptul, însușirea de a fi complex. (< fr. *complexité*)

complexiúne *s. f.* **1.** totalitatea trăsăturilor psihofizice care caracterizează o persoană. • (*fig.*) înfățișare, aspect. **2.** simplocă. (< fr. *complexion*, lat. *complexio*)

complexón *s. m.* agent chimic cu proprietăți de inactivare a ionilor metalici, cu structuri ciclice în interiorul moleculei. (< fr. *complexon*)

complexuál, -ă *adj.* referitor la complex (II, 4), la natura sa emoțională. (< fr. *complexuel*)

complezént, -ă *adj.* gata de a servi pe cineva; serviabil, amabil. (< fr. *complaisant*)

complezénță *s. f.* serviabilitate, amabilitate; curtoazie. (< fr. *complaisance*)

compliánt, -ă *adj.* maleabil ascultător, supus. (< engl. *compliant*)

compliánță *s. f.* **1.** mărime care indică gradul de elasticitate al unui sistem mecanic. **2.** (*med.*) variație a volumului pulmonar datorată schimbării de presiune. **3.** acord, supunere, ascultare, conformare comportamentală. • adeziune a bolnavului la mijloacele terapeutice necesare ameliorării stării sale de sănătate. (< fr. *compliance*)

complicá *vb. tr., refl.* a (se) încurca, a (se) agrava, a (se) înrăutăți. (< fr. *compliquer*, lat. *complicare*)

complícát, -ă *adj.* **1.** încurcat, greu de înțeles. **2.** (*fig.*) întortocheat, sinuos. (< fr. *compliqué*)

complicáție *s. f.* **1.** faptul de a (se) complica; stare complicată; încurcătură. **2.** agravare a unei boli prin apariția unor noi stări patologice. (< fr. *complication*, lat. *complicatio*)

complíce *s. m. f.* cel care înlesnește sau ajută la săvârșirea unei fapte; părtaș. (< fr., it. *complice*)

complicitá *vb. intr.* (*jur.*; în limbajul anchetatorilor) a fi complice. (< complice + -ita)

complicitáte *s. f.* participare la săvârșirea unei fapte penale sau reprobabile. (< fr. *complicité*)

compliméntá *s. n.* **1.** cuvânt de laudă, de respect adresat cuiva; măgulire, adulare; amabilitate. **2.** (*pl.*) salutări transmise prin intermediul cuiva. **3.** înclinare a capului sau a corpului în semn de salut respectuos; reverență. (< fr. *compliment*)

complimentá *vb. tr.* a exprima complimente (2). (< fr. *complimenter*)

compliní *vb. tr.* a completa, a întregi. (< com/pleta/ + /îm/*plini*)

complinitór, -oáre *adj.* care face complinire. (< complini + -tor)
complót *s. n.* înțelegere secretă, uneltire a câtorva persoane sau organizații îndreptată împotriva unui demnitar, a unui stat etc.; conjurație; conspirație. (< fr. *complot*)
complotá *vb. intr.* a organiza un complot; a conspira. (< fr. *comploter*)
complotísm *s. n.* tactică de complotist. (< it. *complottismo*)
complotíst, -ă *s. m. f.* cel care participă la un complot; conjurat; conspirator. (< complot + -ist)
complúviu *s. n.* deschizătură în acoperișul atriumului caselor romane, prin care cădea în impluviu apa de ploaie. (< lat., fr. *compluvium*)
componént, -ă I. *adj.* (și *s.*) care intră ca parte într-un întreg; constituent, constitutiv. II. *s. f. (fiz.)* fiecare dintre vectorii în care se descompune un anumit vector. III. *s. n.* fiecare dintre substanțele sau speciile moleculare care alcătuiesc un sistem fizico-chimic. (< germ. *Komponente*, it. *componente*)
componéntă *s. f.* totalitatea elementelor care alcătuiesc o unitate; compoziție, alcătuire. (</ent/ + *-ență*)
componențiál, -ă *adj. (lingv.) analiză ~ă* = metodă de analiză semantică bazată pe descompunerea semnificațiilor. (< fr. *componentiel*)
componístic, -ă I. *adj.* referitor la o compoziție mu-zicală. II. *s. f. (muz.)* arta compoziției. (< it. *componistico*)
comportá *vb.* I. *refl.* a avea o anumită conduită. II. *tr.* a aduce cu sine; a necesita, a impune. (< fr. *comporter*, lat. *comportare*)
comportaménte *s. n.* 1. ansamblul manifestărilor obiective ale unui individ prin care se exteriorizează viața sa psihică. • fel de a se comporta; conduită. 2. *(biol.)* mod în care un organism reacționează față de factorii de mediu. (< fr. *comportement*)
comportamentál, -ă *adj.* referitor la comportament. (< fr. *comportemental*)
comportamentísm *s. n.* behaviorism. (< it. *comportamentismo*)
comportamentíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al comportamentismului. (< it. *comportamentista*)
comportísm *s. n. (rar)* mod de comportare. (după it. *comportamentismo*)
comportist, -ă *adj.* referitor la comportism. (< comport/ism/ + *-ist*)
composesorát *s. n.* formă de asocere între mai mulți proprietari de terenuri forestiere. (< com- + posesor-at)
composítum *s. n.* totalitatea mijloacelor pe care le are un cântăreț. (< fr. *compositum*)
compóst *s. n.* îngrășământ din resturi organice și compuși minerali, supuși unui proces de fermentație lentă. (< fr. *compost*)
compostá *vb. tr.* 1. a marca data cu compostorul. 2. a îngrășa un teren cu compost. (< fr. *composter*)
compostiéră *s. f.* platformă sau groapă în care se depozitează resturile organice în vederea preparării compostului. (< *compost* + *-ieră*)
compostór *s. n.* aparat cu litere sau cifre interșanjabile cu care se marchează, se datează documente. • dispozitiv pentru perforat bilete în vehiculele cu autotaxare. (< fr. *composteur*)
compót *s. n.* preparat alimentar din fructe fierte în apă cu zahăr. (< fr. *compote*)
compotiéră *s. f.* vas în care se servește compotul. (după fr. *compotier*)
compound /compáund/ *s. n.* 1. mod de grupare a două mecanisme, mașini etc. pentru a asigura funcționarea lor asociată. 2. material electroizolant dintr-un amestec de bitumuri, rășine și ceruri. (< engl. *compound*)
compoundáre /-paun-/ *s. f.* 1. metodă de reglare a tensiunii generatoare sau a turației la motoarele de curent continuu, prin excitarea suplimentară a mașinii cu un curent egal sau proporțional cu cel indus. 2. adăugare de grăsimi sau de derivați ai acizilor grași unui ulei mineral pentru a-i îmbunătăți calitățile. (după fr. *compoundage*)
compozée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate gamopetale, cu florile reunite într-un capitul; compozite. (< fr. *composées*)
compozít, -ă *adj.* I. alcătuit din elemente sau materiale diferite. o *ordin ~* (și *s. n.*) ordin arhitectonic la romani, care îmbină capitelul corintic cu voluta ionică. II. *s. n. pl. (tehn.)* materiale care reunesc elemente diferite într-un singur produs. (< fr. *composite*, lat. *compositus*)
compozíte *s. f. pl.* compozee. (< germ. *Kompositen*)
compozitív, -ă *adj.* (despre o metodă) care procedează de la simplu la compus. (< it. *compositivo*)
compozitór, -oáre *s. m. f.* cel care compune lucrări muzicale. (< fr. *compositeur*)
compozíție *s. f.* 1. totalitatea elementelor care alcătuiesc o unitate, o substanță, un corp etc.; structură. • compus; amestec. 2. operă artistică, muzicală. • mod de organizare a elementelor componente ale unei opere literare. 3. studiul regulilor de compunere a unei bucăți muzicale; arta de a compune muzică potrivit anumitor reguli. • mod în care a fost compusă o bucată muzicală. 4. ordonare, dispunere a elementelor unei picturi, ale unui tablou. • *(fot.)* aranjament artistic și rațional al unei imagini. • gen de pictură care reprezintă personaje în acțiune. 5. tip de interpretare a unui rol de către un actor. 6. compunere (4). 7. aliaj de plumb cu cositor, pentru lipituri moi. 8. formă de tipar constituită din elementele ei componente. (< fr. *composition*, lat. *compostio*)
compoziționál, -ă *adj.* referitor la compoziție. (< it. *compositionale*)
compradór, -ă I. *adj. burghezie ~ă* = parte a burgheziei din țările coloniale și dependente care pactizează cu imperialismul străin în scopul menținerii asupririi coloniale. II. *s. m.* membru al acestei burghezii. (< rus. *komprador*, sp. *comprador*, cumpărător)
comprehensíbil, -ă *adj.* care se poate înțelege ușor; inteligibil. (< fr. *compréhensible*)
comprehensibilitáte *s. f.* însușirea de a fi comprehensibil. (< fr. *compréhensibilité*)
comprehensiúne *s. f.* 1. putere de pătrundere, de înțelegere; comprehensivitate. 2. *(log.)* conținut (3). (< fr. *compréhension*, lat. *comprehensio*)
comprehensív, -ă *adj.* 1. care înțelege repede și just; inteligent, ager, pătrunzător. 2. înțelegător, binevoitor. (< fr. *compréhensif*, lat. *comprehensivus*)
comprehensivitáte *s. f.* comprehensiune (1). (după it. *comprensività*)
comprés, -ă I. *adj. (bot.;* despre organe) comprimat. II. *s. n. (poligr.)* text cules compact, fără spații mari între rânduri. (< germ. *kompress*, (II) *Kompress*)
comprésă *s. f.* bucată de pânză care se aplică pe o parte bolnavă a corpului. (< fr. *compresse*)
compresíbil, -ă *adj.* care se poate comprima (II, 1); comprimabil. (< fr. *compressible*)
compresibilitáte *s. f.* 1. proprietate a unui corp de a fi compresibil. 2. raportul dintre micșorarea relativă a unui corp comprimat și creșterea forței care a provocat-o. (< fr. *compressibilité*)
compresiúne *s. f.* 1. comprimare. 2. stare de solicitare a unei piese sub acțiunea a două forțe egale și de sens contrar. 3. fază de funcționare a unei mașini în timpul căreia fluidul din cilindrul motor își micșorează volumul sub acțiunea pistonului. 4. apăsare a unui vas sangvin pentru a opri o hemoragie. • apăsare pe care o exercită o tumoare asupra unui organ sau țesut vecin. (< fr. *compression*, lat. *compressio*)
compresív, -ă *adj.* care servește pentru a lega strâns. • *(fig.)* care restrânge, comprimă. (< fr. *compressif*, engl. *compressive*)
compresór, -oáre I. *adj.* care comprimă. II. *s. n.* 1. mașină de forță, pneumatică, servind la comprimarea unui gaz. 2. utilaj rutier autopropulsat format dintr-un cilindru masiv și greu, pentru compactarea terasamentelor. 3. instrument chirurgical cu care se face o compresiune (4). 4. aparat electronic care saturează la nivel optim un semnal muzical. (< fr. *compresseur*)
compresoríst, -ă *s. m. f.* muncitor calificat care conduce un compresor (II, 1, 2). (< compresor + -ist)
comprímă *vb.* I. *tr., refl.* a (se) restrânge, a (se) reduce (ca volum). II. *tr.* 1. a micșora volumul unui corp (gaz) prin presiune exterioară; a presa. • *(fig.)* a împiedica să se manifeste;

a înăbuși. **2.** a reduce personalul unei întreprinderi, instituții etc.; a pune în cadrul disponibil. (< fr. *comprimer*, lat. *comprimere*)

comprimábil, -ă *adj.* coercibil; compresibil. (< fr. *comprimable*)

comprimát *s. n.* medicament solid, obținut prin comprimarea unor pulberi; pastilă, tabletă. (după fr. *comprimé*)

compromís *s. n.* **1.** înțelegere, acord bazat pe renunțări și concesii reciproce. **2.** înțelegere potrivit căreia părțile în litigiu se supun judecății unor arbitri. (< fr. *compromis*)

compromisóriu, -ie *adj.* în legătură cu un compromis. **o** *clauză ~ie* = clauză a unui contract prin care cele două părți se angajează a supune arbitrilor eventualele contestații. (< fr. *compromissoire*)

compromíte *vb.* **I.** *tr., refl.* a face să(-și) piardă buna reputație; a (se) discredita. **II.** *tr.* a primejdui; a distruge, a zădărnici. (< lat. *compromittere*, fr. *compromettre*)

compromițátór, -oáre *adj.* de natură a compromite. (< *compromite* + *-ător*)

compte-rendu /cont-randú/ *s. n.* raport despre un eveniment, ședință, lucrare etc.; recenzie. (< fr. *compterendu*)

comptoár s. n. v. contoar.

compúlsie *s. f.* tip de conduită în care individul se simte constrâns a acționa sub efectul unei forțe interne obsesionale, amenințat de angoasă, de culpabilitate. (< fr. *compulsion*)

compulsionál, -ă *adj.* referitor la compulsiune; compulsiv. (< fr. *compulsionnel*)

compulsív, -ă *adj.* compulsional. (< fr. *compulsif*)

compunător *s. m.* cel care compune probleme enigmistice, jocuri de cuvinte încrucișate. (< *compune* + *-/ă/tor*)

compuncțiós, -oásă *adj.* cu caracter de compuncțiune. (<*e/* + *-onal*)

compuncțiúne *s. f.* **1.** pocăință, umilință; remușcare. **2.** (*ir.*) gravitate afectată. (< fr. *componction*)

compúne *vb.* **I.** *tr.* **1.** a alcătui, a forma un întreg. **2.** a crea, a elabora o operă literară, muzicală etc. **II.** *refl.* a consta, a fi alcătuit din... (< lat. *componere*)

compúnere *s. f.* **1.** acțiunea de a compune. **2.** bucată literară sau muzicală; compoziție. **3.** procedeu de formare a cuvintelor prin crearea unui cuvânt nou din mai multe cuvinte întregi existente independent, cu ajutorul unor elemente de compunere sau din abrevieri. **4.** lucrare școlară scrisă asupra unei teme; compoziție (6). (< compune)

compúr *s. n.* obturator central al unui aparat fotografic. (< germ. *Compur*/versehluss/)

compús, -ă I. *adj.* alcătuit din mai multe elemente. **o** (*gram.*) *timp ~* = timp format cu ajutorul verbelor auxiliare; *frunză ~ă* = frunză având limbul alcătuit din mai multe foliole, dispuse pe un ax; *inflorescență ~ă* = inflorescență din mai multe inflorescențe simple; *fruct ~* = fruct provenind dintr-o asemenea inflorescență. **II.** *s. n.* cuvânt rezultat prin compunere (3). **III.** *s. m.* combinație (3). (< compune)

compút *s. n.* calcul al timpului făcut pentru a fixa data Paștilor și a altor sărbători mobile, în vederea alcătuirii calendarului bisericesc. (< fr. *comput*)

computá *vb. tr.* **1.** a calcula, a număra. **2.** (*jur.*) a scădea prevenția din timpul unei condamnări. (< fr. *computer*, lat. *computare*)

computáre *s. f.* acțiunea de a computa. **o** (*jur.*) *~ea prevenției* = scăderea din durata de executare a unei pedepse privative de libertate a timpului reținerii sau al arestării preventive. (< computa)

computáție *s. f.* **1.** socoteală, calcul. **2.** calcul al timpului în vederea fixării calendarului bisericesc. (< fr. *computation*, lat. *computatio*)

computațional, -ă *adj.* referitor la computație, care procedează prin computație. **o** *geometrie ~ă* = domeniu interdisciplinar care cuprinde reprezentarea pe calculator, introducerea, ieșirea și analiza datelor geometrice, entități geometrice de bază; *grafică ~ă* = ansamblu de metode și tehnici de conversie a informației numerice în imagini grafice cu ajutorul calculatorului și al periferiei grafice; modalitatea de adaptare a relației om-mașină la nevoile specifice omului. (< engl. *computational*)

compúter /-pű-/ *s. n.* calculator electronic; ordinator. (< engl. *computer*)

computeríst, -ă *s. m. f.* specialist în folosirea computerelor; calculaterist. (< computer + -ist)

computerizá *vb. tr.* **1.** a prelucra cu ajutorul computerului. **2.** a introduce computerul în diverse domenii de activitate. (< engl. *computerize*)

computíst, -ă *s. m. f.* specialist în lucrări de computație. (< fr. *computiste*)

comsomól *s. n.* organizație revoluționară a tineretului în fosta URSS. (< rus. *Komsomol*)

comsomolíst, -ă *adj., s. m. f.* (membru) al comsomolului. (< comsomol + -ist)

comultíplu *s. m.* (*mat.*) multiplu al mai multor numere întregi date. (< co- + multiplu)

común, -ă I. *adj.* **1.** care aparține mai multora sau tuturor; care interesează pe mai mulți sau pe toți; obștesc. **o** (*jur.*) *drept ~* = parte a dreptului cu aplicare generală; *substantiv ~* = substantiv care servește la indicarea obiectelor de același fel; *factor ~* = număr cu care se înmulțesc toți termenii unei sume; *divizor ~* = număr întreg cu care se împart exact mai multe numere întregi date; *multiplu ~* = număr divizibil prin mai multe numere întregi date; *numitor ~* = numitor care aparține mai multor fracții. **o** *a face cauză ~ă cu cineva* = a fi de partea cuiva. **2.** obișnuit, normal, frecvent. **o** *loc ~* = idee, lucru știut de toată lumea; banalitate. **3.** mediocru, banal, de rând. **II.** *s. n.* ceea ce aparține tuturor sau mai multora; ceea ce este alcătuit pe baze obștești. **o** *în ~* = laolaltă, împreună. **o** *a ieși din ~* = a se prezenta ca ceva aparte, neobișnuit. (< fr. *commun*, lat. *communis*)

comunál, -ă *adj.* referitor la comună; care aparține comunei. (<*communal*, lat. *communalis*)

comunárd, -ă *adj., s. m. f.* (partizan) al Comunei din Paris. (< fr. *communard*)

comúnă *s. f.* **1.** oraș medieval, care se bucura de o anumită autonomie politică. **2.** unitate de bază administrativ-teritorială compusă din unul sau mai multe sate. **3.** *~ primitivă* = prima formațiune social-economică din istoria societății, cu nivelul scăzut al forțelor de producție, proprietatea comună asupra mijloacelor de producție și egalitatea în repartiția produselor. **o** *C~a din Paris* = formă de guvernare a orașului Paris, instituită în 1871 de masele muncitoare răsculate, prima încercare de instaurare a dictaturii proletariatului; *Camera C~elor* = una dintre cele două camere ale parlamentului englez. (< fr. *commune*)

comunéros *s. m. pl.* **1.** denumire a orașelor libere din Castilia, care s-au răsculat împotriva absolutismului regal în 1520. **2.** curent de stânga din revoluția spaniolă din 1820-1823, care reprezenta interesele burgheziei mici și mijlocii. (< sp. *comuneros*)

comuniá *vb. tr., intr.* a (se) împărtăși. • (*fig.*) a fi în comuniune de idei sau de sentimente. (< fr. *communier*)

comuniánt, -ă *s. m. f.* cel care primește, sau care face comuniunea (2). (< fr. *communiant*)

comunicá *vb.* **I.** *tr.* a face cunoscut; a înștiința. • a prezenta o comunicare (4). **II.** *intr.* a fi, a se pune în legătură cu... (< fr. *communiquer*, lat. *communicare*)

comunicábil, -ă *adj.* care poate fi comunicat. (< fr. *communicable*, lat. *communicabilis*)

comunicabilitáte *s. f.* calitatea, starea a ceea ce este comunicabil. (< fr. *communicabilité*)

comunicánt[1] *adj. vase ~e* = sistem de vase care comunică între ele, astfel încât un lichid se ridică în toate la același nivel. (< fr. *communicant*)

comunicánt[2], **-ă** *s. m. f.* cel care comunică ceva; cel care răspunde la o anchetă lingvistică. (<)

comunicáre *s. f.* **1.** acțiunea de a comunica. **2.** înștiințare, veste, știre. **3.** contact, relație, legătură. **4.** prezentare într-un cerc restrâns de specialiști a unei contribuții personale într-o problemă științifică; lucrare care face obiectul unei asemenea prezentări. (< comunica)

comunicát *s. n.* **1.** înştiinţare oficială difuzată prin presă, radio etc. asupra anumitor tratative diplomatice, evenimente etc. **2.** buletin oficial al comandamentului suprem al unei armate prin care publicul este informat în timp de război cu privire la operaţiile militare. **3.** ~ *comun* = (în diplomaţie) act oficial care consemnează rezultatele unor tratative dintre ţări. (< fr. *communiqué*)

comunicatív, -ă *adj.* **1.** care se transmite uşor. **2.** (despre oameni) care se împrieteneşte uşor cu ceilalţi; sociabil. (< fr. *communicatif*, lat. *communicativus*)

comunicativitáte *s. f.* însuşirea de a fi comunicativ. (< comunicativ + -itate)

comunicáţie *s. f.* **1.** mijloc de comunicare între două puncte; legătură, contact (rutier, telefonic etc.) • (*pl.*) ansamblu de infrastructuri care permite asemenea legături. **2.** figură retorică prin care un orator sau autor se adresează auditoriului, respectiv cititorului, simulând a-l consulta cu privire la aprecierea unor fapte sau în legătură cu justeţea unor afirmaţii ori argumente. (< fr. *communication*, lat. *communicatio*)

comunicaţionál, -ă *adj.* referitor la comunicare. (< engl. *communicational*)

comunísm *s. n.* **1.** formaţiune social-economică în dezvoltarea societăţii, caracterizată prin proprietatea de stat asupra tuturor mijloacelor de producţie şi prin regim totalitar de extremă stânga. • ideologia, teoria înfăptuirii orânduirii comuniste a unei false fericiri generale. **2.** ~ *utopic* = ansamblul doctrinelor premarxiste privind o societate întemeiată pe desfiinţarea proprietăţii private şi pe egalitatea socială şi economică. **3.** ~ *ştiinţific* = socialism ştiinţific. (< fr. *communisme*)

comuníst, -ă I. *adj.* care ţine de comunism, bazat pe principiile comunismului. **II.** *s. m. f.* membru al unui partid comunist. (< fr. *communiste*)

comunitár, -ă *adj.* **1.** care aparţine unei comunităţi. **2.** referitor la Uniunea Europeană. (< fr. *communautaire*)

comunitarísm *s. n.* caracter comunitar. (< comunitar + -ism)

comunitáte *s. f.* **1.** caracterul a ceea ce este comun mai multor persoane sau grupuri sociale. **2.** grup de oameni cu interese, credinţe, obiceiuri, norme de viaţă comune; colectivitate, societate. • totalitatea organismelor vegetale care ocupă o anumită zonă geografică, având relaţii reciproce. (< lat *communitas*, după fr. *communauté*, it. *comunità*)

comuniúne *s. f.* **1.** legătură trainică, unire strânsă. **2.** euharistie. (< fr. *communion*, lat. *communio*)

comunizá *vb. tr.* a propaga influenţa comunistă. (< fr. *communiser*)

comunizánt, -ă *adj.* care are simpatie pentru comunism; marcat de comunism. (< *communisant*)

comunizáre *s. f.* **1.** acţiunea de a comuniza. **2.** concept folosit pentru a exprima pierderea statutului numelor proprii sau a secvenţelor lingvistice cu valoare proprie prin câştigarea unui sens şi comportarea lor gramaticală ca nume comun; lexicalizare. (< comuniza)

comutá *vb. tr.* **1.** a schimba legăturile unui circuit electric cu altele, a modifica succesiv conexiunile unor circuite. • a racorda un circuit electric la reţea. **2.** a schimba o pedeapsă mai grea într-una mai uşoară. **3.** a schimba anumite numere în cadrul operaţiei de comutare (2). (< fr. *commuter*, lat. *commutare*)

comutábil, -ă *adj.* care poate fi schimbat; (despre pedepse) care se poate comuta. (< fr. *commutable*)

comutabilitáte *s. f.* însuşirea a ceea ce este comutabil. (< fr. *commutabilité*)

comutáre *s. f.* **1.** acţiunea de a comuta; comutaţie. **o** (*jur.*) ~*a pedepsei* = înlocuire a unei pedepse mai grele printr-una mai uşoară. **2.** (*mat.*) operaţie efectuată asupra unui şir de numere, al cărei rezultat nu depinde de ordinea în care se operează asupra diferitelor elemente ale şirului. **3.** fenomenul elaborării unor reflexe condiţionate diferite la unul şi acelaşi stimul în funcţie de schimbarea condiţiilor mediului ambiant. **4.** substituire a unui element lingvistic cu altele, pentru a verifica proprietăţile lor respective (fonetice, morfologice, sintactice, semantice). (< comuta)

comutatív, -ă *adj.* care prezintă comutativitate. (< fr. *commutatif*)

comutativitáte *s. f.* **1.** (*mat.*) proprietate a unei operaţii de a fi independentă de ordinea elementelor cu care se operează. **2.** particularitate a atenţiei, gândirii, percepţiei de a se deplasa de la o activitate la alta. **3.** însuşire a diverselor elemente ale limbii de a intra în aceleaşi construcţii. (< fr. *commutativité*)

comutatoáre *s. f.* convertizor (3) care transformă curentul continuu în curent alternativ şi invers. (după fr. *commutatrice*)

comutatór *s. n.* dispozitiv pentru închiderea sau deschiderea reţelei de curent electric ori pentru modificarea succesivă a conexiunilor mai multor circuite; întrerupător; şaltăr. (< fr. *commutateur*)

comutáţie *s. f.* **1.** comutare; schimbare, mutaţie. • totalitatea operaţiilor de conectare şi deconectare a liniilor, efectuate în scopul realizării unei legături telefonice sau telegrafice. **2.** trecere a unei secţiuni a înfăşurării induse a rotorului unei maşini electrice cu colector dintr-o cale de curent într-alta în cursul rotirii rotorului. **3.** figură de stil prin care sunt puse în opoziţie două propoziţii, astfel încât prin schimbarea ordinii cuvintelor să rezulte un sens contrar. (< fr. *commutation*, lat. *commutatio*)

CON[1]-/CO-/COM- *pref.* „împreună (cu)", „spre ceva", „alături". (< fr. *co/n, m/-*, cf. lat. *com*< cum, cu)

con[2] *s. n.* **1.** corp rezultat din rotirea unui triunghi dreptunghic în jurul uneia dintre catetele sale; obiect cu o astfel de formă. **o** ~ *vulcanic* = partea exterioară, în formă de con, a unui vulcan; ~ *de lumină* = fascicul de raze care pleacă dintr-un punct luminos şi cade pe o suprafaţă. **2.** fructul coniferelor. (< fr. *cône*, lat. *conus*)

con[3] *prep. (muz.)* „cu". (< it. *con*)

con affétto *loc. adv. (muz.)* cu simţire; afectuos. (< it. *con affetto*)

con ánima *loc. adv. (muz.)* cu însufleţire; animat. (< it. *con anima*)

conát, -ă *adj. (bot.;* despre organe) concrescut, unit, sudat. (< lat. *connatus*)

conatív, -ă *adj.* **1.** (*fil.*) referitor la activitate, la procesele de voinţă; volitiv. **2.** (despre forme verbale) care exprimă ideea de efort. (< fr. *conatif*)

conáţie *s. f.* **1.** ansamblu de procese psihice apărute ca o consecinţă a acţiunii. **2.** (*fil.*) efort. (< fr. *conation*)

conaţionál, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care face parte din aceeaşi naţiune cu cineva. (< it. *connazionale*)

con brío *loc. adv. (muz.)* cu vervă, cu însufleţire. (< it. *con brio*)

concasá *vb. tr.* a sfărâma un material solid, a fărâmiţa. (< fr. *concasser*, lat. *conquassare*)

concasór *s. n.* utilaj de sfărâmat materiale (semi)dure, în industriile extractive sau de prelucrare. (< fr. *concasseur*)

concatená *vb. tr.* a înlănţui prin concatenaţie. (< fr. *concaténer*)

concatenát, -ă *adj.* dispus în formă de lanţ. (< lat. *concatenatus*)

concatenáţie *s. f.* **1.** figură de stil constând în înlăturarea membrelor unei perioade prin cuvinte împrumutate de la un membru precedent; înlănţuire retorică de anadiploze succesive; conexiune; epiplocă. **2.** (*lingv.*) înlănţuire de elemente vecine, în plan sintagmatic; (*p. ext.*) înlănţuire de elemente constitutive (cauze şi efecte, termeni ai unui silogism etc.); juxtapunere. (< fr. *concaténation*, lat. *concatenatio*)

concáv, -ă *adj.* care prezintă o adâncitură, o scobitură. (< fr. *concave*, lat. *concavus*)

concavitáte *s. f.* scobitură, adâncitură. (< fr. *concavité*)

cóncă *s. f.* **1.** mare cochilie concavă. **2.** (*anat.*) excavaţie profundă a pavilionului urechii sau nasului. **3.** boltă în sfert de sferă pentru acoperirea absidelor. (< fr. *conque*)

concéde *vb. tr.* a admite, a recunoaşte; a îngădui, a încuviinţa; a acorda, a ceda un privilegiu, un drept. (< fr. *concéder*)

concedia *vb. tr.* **1.** a scoate, a îndepărta din serviciu, dintr-o funcţie etc. **2.** a îngădui cuiva să se retragă; a pofti să plece. (< fr. *congédier*)

concédiu *s. n.* interval de timp în care angajaţii sunt scutiţi, în temeiul legii, de a presta munca. (< concedia, după fr. *congé*)

concentrá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) strânge, a (se) aduna, a (se) acumula într-un (singur) loc; a (se) îndrepta spre un (singur) punct. **II.** *refl.* a-şi încorda atenţia, gândirea într-o (singură) direcţie; a fi preocupat de ceva. **III.** *tr.* **1.** a chema vremelnic sub arme un rezervist pentru instruire. **2.** a mări procentul unui component într-o soluţie, într-un amestec. **3.** a separa părţile cu minereuri utile din minereul brut. (< fr. *concentrer*)

concentráre *s. f.* acţiunea de a (se) concentra. **o** *~a producţiei* = reunire a mai multor întreprinderi şi organizare a producţiei în întreprinderi mai mari; *~a capitalului* = acumularea capitalului; *lagăr de ~* = loc în care, în regimurile reacţionare, sunt închişi cetăţeni consideraţi periculoşi regimului. (< *concentra*)

concentrát[1] *s. n.* **1.** produs minier bogat în minerale utile, prin eliminarea sterilului. **2.** produs alimentar de volum mic şi procent mare de substanţe nutritive. (< germ. *Konzentrat*, fr. *concentré*)

concentrát[2]**, -ă** *adj.* **1.** care are concentraţie mare. **o** *furaje ~e* = nutreţuri de origine vegetală sau animală cu valoare nutritivă ridicată. **2.** (despre stil) concis. (< *concentra*)

concentratór *s. n.* calculator de capacitate redusă, programat pentru a executa multiplexarea unui set de linii de comunicaţie de joasă viteză pe o singură linie. (< engl. *concentrator*)

concentráţie *s. f. (chim.)* grad de saturare, de densitate a unui corp; raport între cantitatea de substanţă dizolvată şi cantitatea de solvent sau de soluţie obţinută. (< fr. *concentration*)

concentraţionár, -ă **I.** *adj.* referitor la lagărele de concentrare. **II.** *s. m. f.* deţinut într-un asemenea loc. (< fr. *concentrationnaire*)

concéntric, -ă *adj.* **1.** dispus circular în jurul unei părţi centrale comune; (despre cercuri, curbe etc.) care au un centru comun. **2.** (despre predarea cunoştinţelor) organizat în cercuri din ce în ce mai largi, completând şi extinzând sfera cu fiecare ciclu şcolar. (< fr. *concentrique*)

concentricitáte *s. f.* însuşirea de a fi concentric. (< engl. *concentricity*)

concentrísm *s. n.* doctrină politică favorabilă concentrării economice. (< fr. *concentrisme*)

concéntus *s. n.* melodie corală liturgică la unison, melismatică, care se opune recitării solo. (< fr. *concentus*)

concépe *vb.* **I.** *tr.* **1.** a imagina, a proiecta, a crea. **2.** a-şi face o idee despre ceva; a pricepe, a înţelege. **3.** a formula (ceva) într-un anumit fel, a exprima. **II.** *intr.* (despre femei) a rămâne însărcinată. (< lat. *concipere*)

concépt *s. n.* **1.** idee, noţiune care constituie treapta cea mai înaltă de abstractizare în reflectarea realităţii. **2.** ciornă, bruion, schiţă. (< fr. *concept*, lat. *conceptus*)

conceptácul *s. n.* cavitate în care se formează organele reproducătoare la unele criptogame. (<*conceptacle*, lat. *conceptaculum*)

conceptíbil, -ă *adj.* care poate fi conceput. (după it. *concepibile*)

conceptísm *s. n.* şcoală literară spaniolă din sec. XVII caracterizată prin elaborarea excesivă a expresiei, erudiţie, prin abuz de metafore noi şi paradoxale şi prin cultivarea efectelor surprinzătoare. (< fr. *conceptisme*)

conceptíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al conceptismului. (< fr. *conceptiste*)

conceptivitáte *s. f.* fecunditatea femeii. (< fr. *conceptivité*)

conceptuál, -ă *adj.* referitor la concept (1) sau la concepţie; abstract. **o** *artă ~ă* = tendinţă în arta contemporană care face să primeze ideea, concepţia operei asupra formei sale concrete, ultime. (< fr. *conceptuel*, lat. *conceptualis*)

conceptualísm *s. n.* concepţie în filosofia scolastică medievală apropiată de nominalism, care recunoaşte e-xistenţa generalului. (< fr. *conceptualisme*)

conceptualíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al conceptua-lismului. (< fr. *conceptualiste*)

conceptualitáte *s. f.* caracter conceptual. (< conceptual + -itate)

conceptualizá *vb. tr.* a elabora un concept pornind de la un lucru oarecare; a transpune o teorie în concepte. (< fr. *conceptualiser*)

conceptualizánt, -ă *adj.* care conceptualizează. (< *conceptualiza* + *-ant*)

concépţie *s. f.* **1.** ansamblu, sistem de idei privitoare la problemele filosofice, ştiinţifice, economice, morale, tehnice, literare etc.; mod de a înţelege sau de a interpreta fenomenele pe baza unui sistem de idei. **2.** procreare. (< fr. *conception*, lat. *conceptio*)

concepţionál, -ă *adj.* care ţine de concepţie. (< engl. *conceptional*)

concérn *s. n.* formă de monopol constând din unirea mai multor întreprinderi din diferite ramuri economice sub conducerea unui grup de mari capitalişti, în care întreprinderile îşi păstrează formal o anumită independenţă. (< engl. *concern*, germ. *Konzern*)

concért *s. n.* **1.** executare în public a unor lucrări muzicale. **2.** compoziţie muzicală amplă, de obicei în trei părţi, scrisă pentru unul sau mai multe instrumente solistice, cu acompaniament de orchestră. **3.** *(fig.)* unanimitate, înţelegere (deplină), acord, armonie. (< fr. *concert*, it. *concerto*)

concertá *vb.* **I.** *intr.* **1.** a da un concert (1). **2.** (despre şefi de state, diplomaţi etc.) a se consulta pentru a se pune de acord asupra unui proiect comun. **II.** *tr.* a pune la cale, a pregăti (în comun). (< fr. *concerter*, it. *concertare*)

concertánt, -ă *adj.* cu caracter de concert. **o** *simfonie ~ă* = simfonie în care două sau mai multe instrumente au un rol dominant în orchestră; *voce ~ă* = voce cu caracter de virtuozitate solistică într-un ansamblu coral. (< fr. *concertant*)

concertát, -ă *adj.* stabilit, hotărât împreună cu alţii; care rezultă dintr-o înţelegere, convenit. (< fr. *concerté*, it. *concertato*)

concertína *s. f.* gen de acordeon hexagonal, cu claviatură din butoni. (< fr. *concertine*)

concertíno *s. n.* **1.** mic grup de instrumente solistice în concerto grosso. **2.** lucrare muzicală concertantă cu formă liberă, în care sunt evidenţiate calităţile instrumentiştilor solişti. **3.** concert de proporţii reduse. (< it. *concertino*)

concertíst, -ă *s. m. f.* interpret care susţine concerte sau recitaluri. (< fr. *concertiste*)

concertístic, -ă *adj.* referitor la concert, de concert. (< it. *concertistico*)

concertmáistru *s. m.* prim-violonist al unei orchestre. (< germ. *Konzertmeister*)

concérto *s. n.* compoziţie muzicală pentru orchestră şi unul sau mai multe instrumente solistice. **o** *~ grosso* = compoziţie orchestrală de virtuozitate din mai multe părţi, în care un grup de instrumente solistice cântă alternativ, cu întreaga orchestră. (< it., fr. *concerto* /grosso/)

concertstück /-stúc/ *s. n.* piesă instrumentală concertantă din epoca romantismului, scrisă în stil liber, valorificând arii celebre din opere, caracterizată printr-un înalt grad de dificultate tehnică. (< germ. *Konzertstrick*)

concésie *s. f.* **1.** cedare, renunţare (la ceva) în interesul altuia. • compromis. **2.** figură retorică constând din acordarea unei aprobări părţii adverse pentru a o putea respinge mai apoi cu uşurinţă; epitropă. (< fr. *concession*, lat. *concessio*)

concesioná *vb. tr.* a da în concesiune. (< conces/ie/ + *-iona*)

concesionái, -ă *adj.* referitor la concesiune. (< fr. *concessionale*)

concesíonár, -ă *adj., s. m.* (beneficiar) al unei concesiuni. (< fr. *concessionnaire*)

concesiúne *s. f.* convenţie prin care o persoană fizică sau juridică obţine dreptul de a exploata anumite servicii publice sau bunuri ale statului; drept de exploatare a unui bun obştesc, a unei întreprinderi etc. acordat de un guvern unor persoane particulare. • obiectul material al unei asemenea exploatări. (< fr. *concession*, lat. *concessio*)

concesív, -ă *adj.* care face concesii; îngăduitor. **o** *complement circumstanţial ~* = complement care exprimă concesia sau faptul care ar fi trebuit să împiedice realizarea unei acţiuni; *propoziţie ~ă* (şi *s. f.*) = propoziţie circumstanţială care corespunde unui complement circumstanţial concesiv; *conjuncţie ~ă* = conjuncţie care introduce o propoziţie concesivă. (< fr. *concessif*, lat. *concessivus*)

concesivitáte *s. f.* caracter concesiv. (< *concesiv* + *-itate*)
concetățeán, -ă *s. m. f.* cetățean al unui stat, al unui oraș, considerat în raport cu ceilalți cetățeni. (după fr. *concitoyen*)
concetísm *s. n.* tendință artistică și estetică din Italia în sec. XVI, care cultiva o exprimare încărcată, metaforică, cu nuanțe de afectare și de prețiozitate. (< it. *concettismo*)
concetíst, -ă *adj., s. m. f.* (scriitor adept) al concetismului. (< it. *concettista*)
concétto *s. n.* (*muz.*) procedeu științific complex, constând în crearea unor expresii ingenioase, subtile, surprinzătoare. (< it. *concetto*)
CONCHI-/CONCO- *elem.* „cochilie, scoică", „cornet nazal". (< fr., engl. *conchi-*, *concho-*, cf. lat. *concha*, gr. *konkhe*, cochilie)
conchíde *vb. tr., intr.* a trage concluzii, a încheia rezumând; a conclude, a concluziona. (după lat. *concludere*)
conchifére *s. f. pl.* moluște prevăzute cu cochilie. (< germ. *Konchiferen*)
conchiflór, -ă *adj.* cu flori conchiforme. (< lat. *conchiflorus*)
conchifórm, -ă *adj.* în formă de cochilie de melc. (< germ. *konchiform*, lat. *conchiformis*)
CONCHILIO- *elem.* „scoică". (< fr. *conchylio-*, cf. gr. *konkhylion*)
conchiliocultór, -oáre *s. m. f.* cel care se ocupă cu conchiliocultura. (< fr. *conchylioculteur*)
conchiliocultúră *s. f.* creșterea scoicilor. (< fr. *conchyliculture*)
conchiliológ, -ă *s. m. f.* specialist în conchiliologie. (< germ. *Konchyliologe*)
conchiliológic, -ă *adj.* referitor la conchiliologie. (< fr. *conchyologique*)
conchiliologíe *s. f* parte a zoologiei care studiază scoicile. (< fr. *conchyliologie*)
conchistadór *s. m.* nume dat aventurierilor spanioli din sec. XV-XVI care plecau să cucerească teritorii în America sau în altă parte a lumii. (< sp., fr. *conquistador*)
conchístă *s. f.* (*rar*) cucerire (amoroasă). • femeie cucerită, sedusă. (< it. *conquista*)
concíclic, -ă *adj.* (despre puncte) care se află pe același cerc. (< it. *conciclico*)
conciliá *vb. tr.* **1.** a soluționa un diferend pe cale amicală; a pune de acord. **2.** (*jur.*) a încerca aplanarea sau evitarea unui litigiu prin împăcarea părților. (< fr. *concilier*, lat. *conciliare*)
conciliábil, -ă *adj.* care poate fi conciliat. (< fr. *conciliable*)
conciliabilitáte *s. f.* însușirea de a fi conciliabil. (< it. *conciliabilità*)
conciliábul *s. n.* **1.** consfătuire secretă între persoane care plănuiesc ceva (nepermis). **2.** reuniune a prelaților schismatici. (< fr. *conciliabule*, lat. *conciliabulum)*
conciliánt, -ă *adj.* care se lasă ușor înduplecat; împăciuitor. (< fr. *conciliant*)
conciliár, -ă *adj.* referitor la conciliu; sinodal. (< fr. *conciliaire*)
conciliatór, -oáre **I.** *adj.* care tinde spre un acord, spre împăcare; împăciuitor. **II.** *s. m. f.* împăciuitorist. (< fr. *conciliatoire*, /II/ *conciliateur*, lat. *conciliator*)
conciliatorísm *s. n.* atitudine, acțiune conciliatoare. • împăciuitorism. (< it. *conciliatorismo*)
conciliatoríst, -ă *adj.* referitor la conciliatorism (< conciliator /ism/ + *-ist*)
conciliáție *s. f.* **1.** conciliere. • procedură, în dreptul internațional, urmărind înlăturarea conflictelor. **2.** figură retorică în care se folosește un argument „ostil" pentru propria cauză. (< fr. *conciliation*, lat. *conciliatio*)
concíliu *s. n.* adunare de prelați catolici în care se decide asupra unor chestiuni de dogmă, morală etc.; sinod. (< lat. *concilium*)
concís, -ă *adj.* exprimat pe scurt, succint, laconic; concentrat. (< fr. *concis*, lat. *concisus*)
concitadín, -ă *s. m. f.* cel care este din același oraș (cu altcineva). (< it. *concitadino*)
concitát, -ă *adj.* (*livr.*) ațâțat, întărâtat, furios. (< lat. *concitatus*)
concitáto *adv.* (*muz.*) tulburat, iritat, înflăcărat. (< it. *concitato*)
concitáție *s. f.* **1.** excitație. **2.** răscoală, tulburare, neliniște. (< lat. *concitatio*)
concízie *s. f.* calitate de a fi concis; formulare scurtă. (< fr. *concision*, lat. *concisio*)
conclamáție *s. f.* prima ceremonie funerară la romani, prin care era invocat mortul. (< lat. *conclamatio*, fr. *conclamation*)
concláv *s. n.* **1.** încăpere în care matroanele romane se retrăgeau pentru a-și primi prietenii apropiați. **2.** adunare a cardinalilor pentru alegerea unui papă. • sala adunării. **3.** (*fig.*) adunare secretă. (< fr. *conclave*)
conclúde *vb. tr.* a conchide. (< lat., it. *concludere*)
concludént, -ă *adj.* (și *adv.*) care convinge; convingător. • (*log.*) pe baza căruia se poate trage o concluzie. (< lat. *concludens*, it. *concludente*)
concludénță *s. f.* însușire a unui argument, a unei probe de a fi concludentă; caracter concludent. (< it. *concludenza*)
conclúsum *s. n.* decizie a anumitor adunări (diete germanice etc.). • notă rezumând dezbateri diplomatice. (< lat. *conclusum*)
conclúzie *s. f.* **1.** judecată care rezultă dintr-un șir de constatări sau argumente; încheiere. **2.** ultima parte a unei expuneri, a unei opere. • (*muz.*) ultima secțiune din expoziția unei sonate. **o** *a trage ~ii* = a rezuma ideile emise de participanții la o dezbatere. **3.** judecată finală a unui silogism. **4.** (*mat.*) parte din enunțul unei teoreme al cărei adevăr se deduce prin demonstrație. **5.** (*pl.*) încheiere a unei chestiuni făcută de o autoritate judiciară sau ministerială; aviz, propunere. **o** *a pune ~ii* = a formula pe scurt acuzarea (sau apărarea) într-un proces. (< fr. *conclusion*, lat. *conclusio*)
concluzioná *vb. intr.* a conchide. (< concluz/ie/ + *-ona*)
concluzív, -ă *adj.* care constituie o concluzie; care conchide. **o** *propoziție ~ă* (și *s. f.*) = propoziție coordonată care exprimă o concluzie a coordonatei precedente; *conjuncție ~ă* = conjuncție care introduce o propoziție concluzivă. (< fr. *conclusif*)
CONCO- v. conchi-.
concoidál, -ă *adj.* **1.** referitor la concoidă. **2.** cu suprafață curbă. (< fr. *conchoïdal*)
concoídă *s. f.* curbă plană obținută ducând printr-un punct fix o secantă variabilă care întâlnește o dreaptă sau o curbă într-un punct și ducând pe secantă din acest punct, de o parte și de alta constantă. (< fr. *conchoïde*)
concomitént, -ă *adj., adv.* în același timp (cu altceva); simultan. (< fr. *concomitant*, lat. *concomitans*)
concomiténță *s. f.* coexistență, simultaneitate. (< fr. *concomitance*, lat. *concomitantia*)
concordá *vb. intr.* a fi în acord; a corespunde, a se potrivi. (< fr. *concorder*, lat. *concordare*)
concordánt, -ă *adj.* care concordă. **o** *noțiuni ~e* = noțiuni ale căror sfere coincid; *(geol.) straturi ~e* = straturi depuse paralel unele peste altele. (< fr. *concordant*, it. *concordante*)
concordánță *s. f.* **1.** faptul de a concorda; potrivire, acord, corespondență (II, 1). **o** *~a timpurilor* = ansamblu de reguli potrivit cărora se fixează timpul verbului dintr-o propoziție dependentă în acord cu timpul verbului din propoziția regentă; corespondența timpurilor. • îmbinare armonioasă de sunete. **2.** (*geol.*) raportul dintre două (serii de) straturi care s-au sedimentat continuu. **3.** specie evoluată de index (glosar), larg cultivată în filologia anglo-saxonă și chiar în cea romanică, constând în listarea cuvintelor, însoțite fiecare de un microcontext pertinent pentru înțelegerea lor. (< fr. *concordance*)
concordát *s. n.* **1.** tratat, convenție între un stat și papă. **2.** înțelegere între un comerciant debitor și creditorii săi, privind modul și termenele de stingere a datoriilor. (< fr. *concordat*, lat. *concordatum*)
concordatár, -ă **I.** *adj.* referitor la un concordat. **II.** *s. m. f.* comerciant falit care a obținut un concordat (2). (< fr. *concordataire*)
concórdie *s. f.* bună înțelegere, armonie. (< lat. *concordia*)
concordism *s. n.* sistem exegetic care caută să pună de acord învățătura biblică cu rezultatele științei. (< fr. *concordisme*)
concordist, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care practică concordismul. (< fr. *concordiste*)

concotomíe *s. f.* rezecție a cornetelor nazale. (< fr. *conchotomie*)
concremént *s. n.* calcul (II) la rinichi, în colecist etc. (< germ. *Konkrement*)
concrescént, -ă *adj.* (despre organe) care prezintă concrescență. (< fr. *concrescent*)
concrescénță *s. f.* creștere împreună, patologică, a două țesuturi sau organe. (< fr. *concrescence*, lat. *concrescentia*)
concrescút, -ă *adj.* (despre fructe, semințe, minerale etc.) crescut împreună. (< concrește)
concrét, -ă I. *adj.* **1.** care se poate percepe prin simțuri; palpabil. • (despre substantive) care denumește obiecte perceptibile prin simțuri. **o** *muzică ~ă* = muzică pe baza prelucrării unui complex de sunete (muzicale sau zgomote) cu ajutorul aparaturii electronice. **2.** precis, (bine) determinat. **II.** *s. n.* categorie filosofică desemnând unitatea multiplelor determinări, însușiri, laturi ale obiectelor și fenomenelor. (< fr. *concret*, lat. *concretus*)
concretéțe *s. f.* caracter concret; concretitate, concretitudine. (< it. *concretezza*)
concretism *s. n.* **1.** caracter concret. • tendință în demersul ideativ și în comportament de a lega totul la nivelul perceptiv. **2.** concepție potrivit căreia substratul ultim al lumii sunt lucrurile concrete, materiale; reism. (< concret + -ism)
concretitáte *s. f.* concreteță. (< concret + -itate)
concretitudine *s. f.* concreteță. (<dine)
concretizá *vb.* **I.** *tr.* a da un sens, un caracter concret. **II.** *tr., refl.* a (se) materializa, a (se) realiza practic. (< fr. *concrétiser*)
concretizare *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) concretiza; materializare. **2.** (*log.*) operație a gândirii, legarea gene-ralului de experiența senzorială. (< concretiza)
concretizatór, -oáre *adj.* care concretizează. (< it. *concretizatore*)
concreționá *vb. refl.* a suferi procesul de concreționare. (< fr. *concrétionner*)
concreționár, -ă *adj.* care prezintă concrețiuni. (< fr. *concrétionnaire*)
concreționáre *s. f.* formare de concrețiuni. (< concreționa)
concreționíre *s. f.* depunere care se formează în rocile sedimentare prin concentrarea substanțelor minerale din soluții apoase în jurul unui corp străin; sinter. • formațiune din precipitări de săruri în țesuturi sau organe cavitare. (< fr. *concretion*, lat. *concretio*)
concubín, -ă *s. m. f.* cel care trăiește în concubinaj. (< fr. *concubin*, lat. *concubinus*)
concubinaj *s. n.* conviețuire nelegitimă între două persoane de sex opus. (< fr. *concubinage*)
concupiscént, -ă *adj.* care prezintă concupiscență. (< fr. *concupiscent*, lat. *concupiscens*)
concupiscénță *s. f.* înclinare către plăceri senzuale, trupești; luxură. (< fr. *concupiscence*, lat. *concupiscentia*)
concurá *vb.* **I.** *intr.* **1.** a participa la un concurs. **2.** a tinde spre același rezultat. **II.** *intr., refl., tr.* a(-și) face concurență în comerț. (< fr. *concourir*, lat. *concurrere*)
concurént, -ă I. *adj.* **1.** care face concurență altuia. **2.** (*mat.*; despre linii, planuri) care au un punct, o dreaptă comună, care se intersectează. **3.** care tinde către același rezultat. **II.** *s. m. f.* **1.** participant la o competiție sportivă. **2.** negustor, producător care face concurență altora. (< fr. *concurrent*, lat. *concurrens*)
concurénță *s. f.* **1.** rivalitate între industriași sau comercianți pentru acapararea pieței, pentru obținerea unor profituri cât mai mari etc. **2.** întrecere, luptă pentru întâietate. **3.** (*biol.*) relație interspecifică antagonistă în care două specii animale sau vegetale „luptă" pentru aceleași resurse de mediu. **4.** (*mat.*) proprietate a două ori mai multe drepte sau curbe de a avea un punct comun. **o** *punct de ~* = punct de intersecție a dreptelor concurente. (< fr. *concurrence*)
concurențiál, -ă *adj.* unde intervine sau poate interveni concurența (1); competitiv. (< fr. *concurrentiel*)
concúrge *vb. intr.* a tinde (spre), a se întinde (într-un punct); a converge; a concura, a participa la. (după lat. *concurrere*)
concúrs *s. n.* **1.** examen pentru selecționarea candidaților la admiterea într-o instituție de învățământ sau pentru a obține un post, o bursă etc. **2.** întrecere; competiție sportivă. **3.** ajutor, sprijin; colaborare; contribuție. **o** *a-și da ~ul* (la ceva) = a colabora; *~ de împrejurări* = conjunctură. (< fr. *concours*, lat. *concursus*)
concusionár *s. m.* (*rar*) jefuitor al avutului public. (< fr. *concussionnaire*)
concusiúne *s. f.* (*rar*) extorcare de bani făcută de un funcționar public. (< fr. *concussion*, lat. *concussio*)
condamná *vb. tr.* **1.** a osândi printr-o hotărâre jude-cătorească, a supune unei pedepse. **2.** a dezaproba, a dezavua; a blama. **3.** a constrânge, a obliga pe cineva la ceva. **4.** a considera un bolnav pierdut, fără nici o speranță de salvare. **5.** a închide definitiv, a bloca (o fereastră, o ușă etc.). (< fr. *condamner*)
condamnábil, -ă *adj.* care merită, trebuie să fie condamnat; reprobabil. (< fr. *comdamnable*)
condamnáre *s. f.* **1.** acțiune de a condamna. **2.** aplicare a unei sancțiuni penale; osândă. (< condamna)
condamnát, -ă *s. m. f.* osândit (printr-o hotărâre judecătorească). (< condamna)
condamnatóriu, -ie *adj.* (despre sentințe) care condamnă. (< fr. *condamnatoire*)
condéns *s. n.* **1.** apă rezultată prin lichefierea vaporilor pe suprafețe cu temperaturi mai scăzute decât a aerului cu care vin în contact. **2.** infiltrare a condensului (1) împreună cu unele specii de ciuperci în pereții locuințelor; igrasie. (< condensare)
condensá *vb.* **I.** *refl.* (despre vapori) a se transforma (prin răcire) în lichid. **II.** *refl., tr.* a (se) face mai dens. **III.** *tr. (fig.)* a scurta o expunere; a comprima, a prescurta. (< fr. *condenser*, lat. *condensare*)
condensábil, -ă *adj.* care poate fi condensat. (< fr. *condensable*)
condensabilitáte *s. f.* însușirea de a fi condensabil. (< it. *condensabilità*)
condensáre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) condensa. **2.** *reacție de ~* = reacție la stabilirea unor noi legături între atomi aparținând unor molecule identice sau diferite. (< condensa)
condensát *s. n.* lichid obținut prin condensarea vaporilor unui corp. (< germ. *Kondensat*)
condensatór *s. n.* **1.** aparat, recipient pentru condensarea unei mase de vapori cu un agent de răcire. **2.** sistem de două conductoare, izolate printr-un dielectric, la înmagazinarea de electricitate statică. (< fr. *condensateur*)
condensív, -ă *adj.* care condensează, care rezumă. (< condensa + -iv)
condensór *s. n.* dispozitiv optic din mai multe lentile convergente, care fac parte din sistemul de iluminare al unui microscop sau aparat de proiecție. (< fr. *condenseur*, engl. *condenser*)
condescendént, -ă *adj.* care manifestă condescendență. (< fr. *condescendant*)
condescendénță *s. f.* atitudine plină de considerație, de respect, atenție și bunăvoință față de cineva; amabilitate; deferență. **o** (*peior.*) bunăvoință cu aer de dispreț, aroganță, superioritate. (< fr. *condescendance*)
condescinde *vb. intr.* a consimți de complezență; a ceda, a cădea de acord în mod superficial; a catadicsi. (< fr. *condescendre*, lat. *condescendere*)
condíl[1] *s. m.* proeminență osoasă articulată. (< fr. *condyle*)
CONDIL[2]**(o)-** *elem.* „vârf, proeminență, condil". (< fr. *condyl/o/-*, cf. gr. *kondylos*)
condilectomíe *s. f.* extirpare a unui condil. (< fr. *condylectomie*)
condiloíd, -ă *adj.* de forma unui condil. (< fr. *condyloïde*)
condilóm *s. n.* tumoare benignă a tegumentelor și mucoaselor la nivelul anusului sau organelor genitale. (< fr. *condylome*)
condilotomíe *s. f.* incizie a unui condil. (< fr. *condylotomie*)
condiméntă *s. n.* ingredient care se adaugă la o mâncare pentru a o face mai gustoasă; mirodenie. (< fr. *condiment*, lat. *condimentum*)
condimentá *vb. tr.* **1.** a da gust bucatelor prin adăugare de condimente. **2.** (*fig.*) a îndulci, a îmblânzi. (< fr. *condimenter*)
condimentár, -ă *adj.* folosit drept condiment. (< fr. *condimentaire*)

condiscípol *s. m.* coleg de studiu, de învățătură. (< fr. *condisciple*, lat. *condiscipulus*)

condiție *s. f.* **1.** împrejurare, fapt etc. care oferă cadrul pentru apariția unui fenomen. **2.** (*biol.*) *~ții de mediu* = totalitatea factorilor în care sunt obligate să trăiască organismele. **3.** clauză (a unei înțelegeri, a unei convenții). **4.** (*jur.*) eveniment viitor și nesigur de care depinde nașterea sau stingerea unui drept. **5.** situație socială a cuiva. **o** *~ fizică* = nivel superior al pregătirii fizice a unui sportiv. (< fr. *condition*, lat. *conditio*)

condiționá *vb. tr.* **1.** a constitui condiția de care depinde ceva; a fi cauza unui lucru. **2.** a supune valabilitatea unui act unor condiții. **o** a adminte (ceva) sub rezerva anumitor condiții. (< fr. *conditionner*)

condiționál, -ă *adj.* supus unor condiții; care cuprinde o condiție. **o** *stimul ~* = stimul care declanșează un reflex condiționat; *propoziție ~ă* (și *s. f.*) = propoziție circumstanțială care exprimă o condiție, o ipoteză de a cărei îndeplinire depinde realizarea acțiunii din regentă; *conjuncție ~ă* = conjuncție care introduce o propoziție condițională; *mod ~* (și *s. n.*) = mod al verbului care exprimă o acțiune a cărei realizare depinde de îndeplinirea unei condiții. (< fr. *conditionnel*)

condiționalísm *s. n.* tendință greșită de a identifica și înlocui cauza cu condițiile în care apar sau există fenomenele. **o** doctrină potrivit căreia nemurirea sufletului ar fi condiționată de viața de pe pământ. (< fr. *conditionnalisme*)

condiționalítáte *s. f.* caracterul a ceea ce este condiționat. (< condițional+-itate)

condiționáre *s. f.* **1.** acțiunea de a condiționa. • stabilire a unui raport de dependență. **2.** (*tehn.*) operație prin care se modifică proprietățile fizico-mecanice ale unor materiale. **3.** (*psih.*) schimbare a comportamentului pe baza formării unor reflexe condiționate. (< *condiționa*)

condiționat, -ă *adj.* care îndeplinește anumite condiții; făcut în anumite condiții (date). **o** *aer ~* = aer din interiorul unei încăperi menținut în anumite condiții de puritate, temperatură etc.; *reflex ~* = răspuns bazat pe legătura nervoasă temporară formată în scoarța creierului între două focare de excitație care coincid în timp. (< fr. *conditionné*)

condolá *vb. tr.* a prezenta (cuiva) condoleanțe. (< germ. *kondolieren*, lat. *condolere*)

condoleánțe *s. f. pl.* cuvinte, formule prin care se exprimă participarea la durerea unei persoane căreia i-a murit cineva apropiat. (< fr. *condoléances*)

condolént, -ă *adj.* de condoleanțe. (< it. *condolente*)

condóm *s. n.* prezervativ. (< fr. *condom*)

condomíniu *s. n.* **1.** exercitare în comun de către două sau mai multe state a suveranității asupra aceluiași teritoriu. **2.** (*fin.*) posesiune în comun. (< fr., engl. *condominium*)

condór *s. m.* vultur foarte mare, cu capul și gâtul golaș, în Anzii Cordilieri. (< fr., sp. *condor*)

condotiér *s. m.* **1.** comandant de mercenari în slujba principilor, a papilor sau a orașelor din Italia medievală. **2.** (*fig.*) om venal, gata a se pune în slujba oricărei cauze. (< it. *condottiere*)

CONDR(O)-/CONDRIO- *elem.* „cartilaj". (< fr. *chondr/o/-*, *chondrio-*, cf. gr. *khondros*)

condrectomíe *s. f.* rezecție a unui cartilaj. (< fr. *chondrectomie*)

condrínă *s. f.* substanță proteică fundamentală a țesutului cartilaginos. (< fr. *chondrine*)

CONDRIO- v. condr(o)-.

condriochinéză *s. f.* proces de diviziune a mitocondriilor în cursul mitozei și meiozei. (< fr. *chondriocinèse*)

condríolíză *s. f.* distrugere a unui condriom. (< fr. *chondriolyse*)

condrióm *s. m.* totalitatea condriozomilor din citoplasma celulei. (< fr. *chondriome*)

condriomit *s. n.* element al condriomului care se prezintă sub forma unui șirag de mărgele. (< fr. *chondriomite*)

condriosféră *s. f.* condriozom de formă sferică sau granulată. (< fr. *chondriosphère*)

condriozóm *s. n.* organit de formă granulată, filamentoasă etc. din citoplasmă; mitocondrie. (< fr. *chondriosome*)

condrítă *s. f.* inflamație a unui cartilaj. (< fr. *chondrite*)

CONDRO- v. condr(o)-.

condroblást *s. n.* celulă cartilaginoasă tânără. (< fr. *chondroblaste*)

condroblastóm *s. n.* tumoare malignă a țesutului cartilaginos. (< fr. *chondroblastome*)

condrocít *s. n.* celulă cartilaginoasă matură. (< engl. *chondrocyte*)

condrocrániu *s. n.* craniu cartilaginos al embrionului. (< fr. *chondrocranium*)

condrodisplazíe *s. f.* condrodistrofie. (< fr. *chondrodysplasie*)

condrodistrofíe *s. f.* boală datorată unei tulburări de condrogeneză; condrodisplazie. (< fr. *chondrodystrophie*)

condrofibróm *s. n.* fibrocondrom. (< fr. *chondro-fibrome*)

condrogenéză *s. f.* formare de țesut cartilaginos. (< fr. *chondrogenèse*)

condroíd, -ă **I.** *adj.* cu aspect de cartilaj. **II.** *s. f. pl.* substanțe complexe compuse din proteine cu polizaharide, care intră în structura cartilajelor. (< fr. *chondroïde/s/*)

condrologíe *s. f.* parte a anatomiei care tratează despre cartilaje. (< fr. *chondrologie*)

condróm *s. n.* tumoare benignă a țesutului cartilaginos. (< fr. *chondrome*)

condromalacíe *s. f.* ramolisment al cartilajelor. (< fr. *chondromalacie*)

condromatóză *s. f.* afecțiune a oaselor, care rămân cartilaginoase la extremități. (< fr. *chondromatose*)

condromixóm *s. n.* mixocondrom. (< fr. *chondro-myxome*)

condromucoíd *s. n.* substanță proteică prezentă în cartilaje. (< fr. *chondromucoïde*)

condropatíe *s. f.* boală a cartilajelor. (< germ. *Chondropathie*)

condropterigiéni *s. m. pl.* clasă de pești cu scheletul cartilaginos: rechini, torpile etc. (< fr. *chondroptérygiens*)

condrosarcóm *s. n.* tumoare malignă a țesutului cartilaginos. (< fr. *chondrosarcome*)

condrotomíe *s. f.* disecție a unui cartilaj. (< fr. *chondrotomie*)

condrózá *s. f.* afecțiune degenerativă a țesutului cartilaginos. (< germ. *Chondrosis*)

conducătór, -oáre **I.** *adj.* **1.** care conduce; de conducere. **2.** (despre corpuri) *bun* (sau *rău*) *~* = care prezintă (sau nu) conductibilitate. **II.** *s. m. f.* persoană, organ care conduce un partid, o instituție, întreprindere, un (auto)vehicul etc. (< *conduce* + *-/ă/tor*)

condúce *vb.* **I.** *tr.* **1.** a îndruma un grup de oameni, o instituție, o organizație. • (*sport*) a fi în fruntea clasamentului. **2.** (*fig.* a dirija o discuție; a călăuzi, a supraveghea desfășurarea unei dezbateri. **3.** a acompania, a însoți pe cineva. **4.** a dirija mișcarea, mersul unui vehicul; a șofa. **II.** *refl.* a se comporta, a se orienta (după). (< lat. *conducere*)

condúcere *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) conduce; activitatea unui conducător. **2.** organ de cârmuire politică sau administrativă. (< conduce)

condúct *s. n.* formație anatomică în formă de canal sau de fir. (< germ. *Kondukt*, lat. *conductus*)

conductánță *s. f.* mărime definită prin capacitatea de conductibilitate electrică a unui corp sau circuit, inversul rezistenței. (< fr. *conductance*)

condúctă *s. f.* **1.** țeavă, instalație pentru transportul fluidelor. **2.** fir, cablu metalic folosit la transportul și la distribuția energiei electrice. (< germ. *Konduct*)

conductíbil, -ă *adj.* care prezintă conductibilitate. (< fr. *conductible*)

conductibilitáte *s. f.* **1.** proprietate a corpurilor de a transmite căldura sau electricitatea. **2.** facultatea de propagare a influxului nervos. (< fr. *conductibilité*)

conductív, -ă *adj.* referitor la conductibilitatea electrică. (< fr. *conductif*)

conductivitáte *s. f.* mărime inversă a rezistivității corpurilor. (< fr. *conductivité*)

conductométric, -ă *adj.* referitor la conductometrie. (< fr. *conductimétrique*)

conductometríe *s. f.* metodă de analiză electrochimică bazată pe măsurarea conductivității unei soluții. (< fr. *conductimétrie*, germ. *Konduktometrie*)

conductométru *s. n.* aparat folosit în conductometrie. (< fr. *conductimètre*)

conductór, -oáre I. *adj.* (despre țesuturi, vase etc.) care conduce. **II.** *adj., s. n.* (corp, material) care prezintă conductibilitate (1). **o** ~ *electric* = piesă cu rezistență electrică mică, servind la realizarea circuitelor electrice. **III.** *s. m. f* funcționar feroviar care controlează biletele călătorilor și supraveghează ordinea în vagoane. • vatman; șofer. (< fr. *conducteur*, lat. *conductor*)

condúctus *s. n.* piesă vocală din Evul Mediu, inițial pentru o singură voce, având la bază un text latin, cu versuri rituale. (< lat. *conductus*)

condúcție *s. f.* **1.** fenomenul trecerii căldurii sau electricității prin corpuri conducătoare. **2.** acțiunea de transmitere a influxului nervos. (< fr. *conduction*)

conduítă *s. f.* fel de a se purta, comportare; manieră; comportament. (< fr. *conduite*)

conduplicát, -ă *adj. (bot.;* despre un organ) îndoit longitudinal în două jumătăți suprapuse. (< fr. *conduplqué*)

conduplicáție *s. f.* **1.** stare a unui organ conduplicat. **2.** repetiție a unui cuvânt la sfârșitul sau la începutul unei fraze. (< fr. *conduplication*, lat. *conduplicatio*)

conectá *vb. tr.* a lega între ele două sau mai multe conductoare electrice; a lega un aparat, o mașină etc. la circuitul electric. (< fr. *connecter*, lat. *connectere*)

conetábil, -ă *adj.* care se poate conecta. (< *conecta* + *-bil*)

conéctică *s. f.* tehnica și echipamentul de conectare ale diferitelor elemente ale unei configurații informatice. (< fr. *connectique*)

conectív, -ă I. *adj.* care poate fi conectat, unit. **II.** *s. m. (log.)* legătură prin intermediul căreia din variabile separate iau naștere expresii; conector. **III.** *s. n.* **1.** cuvânt (prepoziție, conjuncție) care realizează o relație în cadrul propoziției sau frazei. **2.** nerv care reunește mai mulți ganglioni. **3.** parte terminală a filamentului staminal care unește cele două teci ale anterelor. **4.** (*mat.*) operator (5). **IV.** *s. f. (inform.)* operator în calculul propozițional. (< fr., *connectif*, lat. *connectivus*)

conectivitáte *s. f.* însușirea de a fi conectiv. (< *conectiv* + *-itate*)

conectór, -oáre I. *adj.* care conectează. **II.** *s. m.* conectiv (II). **III.** *s. n.* **1.** aparat, mecanism etc. care stabilește o legătură. **2.** (*inform.*) parte a unui program care leagă două segmente. (< fr. *connecteur*)

conetábil *s. m.* primul ofițer al casei regale franceze în Evul Mediu. • comandant suprem al armatelor regale din Franța feudală. (< fr. *connétable*)

conéx, -ă *adj.* legat prin raporturi strânse. (< fr. *connexe*, lat. *connexus*)

conexá *vb. tr.* a lega laolaltă, a alătura; a asocia. (< conex)

conexitáte *s. f.* **1.** conexiune. **2.** (*jur.*) legătură între două sau mai multe pricini care au un obiect înrudit. (< fr. *connexité*)

conexiúne *s. f.* **1.** legătură, înlănțuire; intercondiționare între obiecte, fenomene și procese; raport reciproc, relație de conexitate; concatenație. **o** (*fil.*) ~ *generală* (sau *universală*) = totalitatea formelor de legătură, interacțiune și condiționare reciprocă a obiectelor și fenomenelor în mișcare din univers; ~ *inversă* = feedback. **2.** legătură între două sau mai multe conductoare electrice. **3.** conectare. (< fr. *connexion*, lat. *connexio*)

confabulá *vb. intr. (glumeț)* a conversa, a pune la cale. (< it. *confabulare*)

confabulátie *s. f.* **1.** (*glumeț*) conversație lungă și intimă. **2.** tulburare de memorie constând din reproducerea unor evenimente imaginare, bizare sau contradictorii. • fabulație delirantă. (< fr. *confabulation*, lat. *confabulatio*)

confareáție *s. f.* căsătorie religioasă în vechiul drept roman, rezervată patricienilor. (< fr. *confarréation*, lat. *confarreatio*)

confécție *s. f.* **1.** obiect de îmbrăcăminte de gata, fabricat în serie. **2.** confecționare. (< fr. *confection*, lat. *confectio*)

confecționá *vb. tr.* a lucra, a produce; a întocmi. • a fabrica în serie îmbrăcăminte sau încălțăminte. (< fr. *confectionner*)

confecționér, -ă *s. m. f.* **1.** muncitor în confecții. **2.** muncitor specializat în confecționarea unor piese. (< fr. *confectionneur*)

confederá *vb. refl.* a se uni într-o confederație. (< fr. *confédérer*)

confederál, -ă *adj.* referitor la confederație. (< fr. *confédéral*)

confederalísm *s. n.* sistem confederal. (< *confederal* + *-ism*)

confederát, -ă *s. m. f.* cel care face parte dintr-o confederație. (< fr. *confédéré*)

confederatív, -ă *adj.* care aparține unei confederații. (< fr. *confédératif*)

confederáție *s. f.* **1.** uniune de state sau teritorii care își păstrează autonomia administrativă, având în comun anumite organe de conducere. **2.** reunire a unor organizații obștești. (< fr. *confédération*, lat. *confaederatio*)

cónfer *vb. imper.* /abr. *cf.*/ (termen prin care se face o trimitere la un text, la un izvor, la o lucrare) compară (cu)! (< lat. *confer*)

conferențiá *vb. intr.* a ține o conferință. (< fr. *conférencier*)

conferențiár, -ă *s. m. f.* **1.** cel care ține o conferință, vorbitor. **2.** grad în învățământul superior între lector și profesor< persoana respectivă. (< fr. *conférencier*)

conferi *vb.* **I.** *tr.* a acorda, a atribui (un grad, un titlu, o calitate). **II.** *intr.* a discuta, a se întreține cu cineva asupra unei chestiuni. (< fr. *conférer*, lat. *conferre*)

conferință *s. f.* **1.** expunere făcută în public asupra unei teme din domeniul științei, artei etc. **2.** reuniune a reprezentanților unor state, organizații etc. pentru a discuta și a lua hotărâri în anumite chestiuni. **o** ~ *la nivel înalt* = întrunire a unor șefi de state sau de guverne. **3.** for superior al unei organizații de partid, care se întrunește pentru a dezbate probleme ale organizației, a alege organele sale de conducere etc. **4.** consfătuire, convorbire. **o** ~ *de presă* = întâlnire între o personalitate a vieții politice, sociale sau culturale și reprezentanți ai presei. (< fr. *conférence*, lat. *conferentia*)

confesá *vb. refl.* a se destăinui, a se spovedi. (< fr. *confesser*)

confesionál[1] *s. n.* cabină într-o biserică catolică de unde preotul ascultă spovedania. (< fr. *confessionnal*, it. *confessionale*)

confesionál[2]**, -á** *adj.* **1.** care aparține unei confesiuni religioase. **2.** care are caracterul unei confesiuni (1). (< fr. *confessionnel*)

confesionalism *s. n.* concepție teologică ce consideră obligatorie apartenența la o anumită confesiune. (< germ. *Konfessionalismus*, it. *confessionalismo*)

confesionalitáte *s. f.* apartenență la o anumită confesiune. (< germ. *Konfessionalität*, it. *confessionalità*)

confesiúne *s. f.* **1.** mărturisire, destăinuire a unor gânduri, fapte sau sentimente intime. • scriere literară care cuprinde mărturisirea unor gânduri și sentimente legate de viața intimă a autorului. **2.** religie. (< fr. *confession*, lat. *confessio*)

confesív, -ă *adj.* cu caracter de confesiune. (< confes/a/ + *-iv*)

confesivitáte *s. f.* caracter confesiv. (< confesiv + -itate)

confesór *s. m.* preot care spovedește; duhovnic. (< fr. *confesseur*, lat. *confessor*)

confétti *s. f. pl.* bucățele de hârtie (de diferite culori) mici și rotunde care se împrăștie la baluri sau la petreceri. (< it., fr. *confetti*)

confiá[1] *vb.* **I.** *tr.* a încredința cuiva un secret, o taină. **II.** *refl.* a se încrede în cineva; a se destăinui. (< fr. *confier*)

confiá[2] *vb. tr.* a impregna (fructe) cu un sirop de zahăr, a zaharisi. (< fr. *confier*)

confidént, -ă *s. m. f.* **1.** cel căruia i se fac confidențe. **2.** personaj convențional în teatru, căruia un erou îi face confidențe, permițând autorului să informeze pe spectator fără a recurge la monolog. (<fr. *confident*, lat. *confidens*)

confidénță *s. f.* încredințare a unei taine, a unui gând intim; destăinuire. (< fr. *confidence*, lat. *confidentia*)

confidențiál, -ă *adj.* care se poate comunica în taină; secret. (< fr. *confidentiel*)

confidențialitáte *s. f.* caracter confidențial. (< *confidențial* + *-itate*)

confidențializá *vb. tr. (rar)* a face confidențe. (< *confidențial* + *-iza*)

confiént, -ă *adj.* încrezător. (< fr. *confiant*)

confiénță *s. f.* încredere în cineva. (< fr. *confiance*)

configurá *vb. refl., tr.* **1.** a lua, a da o anumită formă, un anumit aspect. **2.** (*inform.*) a interpreta comenzile unui sistem de operare. (< fr. *configurer*, lat. *configurare*)

configurativ, -ă *adj.* referitor la configurație; configurațional. (< fr. *configuratif*, engl. *configurative*)

configurativitáte *s. f* (*rar*) caracter configurativ. (< *configurativ* + *-itate*)

configurație *s. f.* **1.** formă exterioară a unui lucru; înfățișare, aspect. • totalitatea relațiilor dintre mai multe sisteme sau dintre părțile unui sistem. **2.** așezare spațială a constituenților unui atom sau ai unei molecule. **3.** (*astr.*) conjuncție a planetelor. (< fr. *configuration*, lat. *configuratio*)

configuraționál, -ă *adj.* configurativ. (< engl. *configurational*)

configurațiónism *s. n.* concepție în psihologia structuralistă potrivit căreia în învățarea citirii și scrierii cuvintelor copilul prinde totul în forme întregi, în structuri; gestaltism. (< engl. *configurationism*)

configurațiónist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al configuraționismului. (< engl. *configurationist*)

confiná *vb.* **I.** *intr.* a se învecina (cu). **II.** *refl.* **1.** a se închide, a se izola. **2.** (*fig.*) a se limita la o singură ocupație, activitate; a se specializa. (< fr. *confiner*)

confinát, -ă *adj.* (despre aer, atmosferă etc.) închis, viciat, irespirabil. (< fr. *confiné*)

confínii *s. n. pl.* limite, granițe ale unei țări. (< lat. *confines*, fr. *confins*)

confirmă *vb. tr.* **1.** a întări, a susține, a recunoaște autenticitatea, exactitatea unui lucru, justețea unei afirmații; a adeveri. **2.** (*jur.*) a renunța la dreptul de a cere anularea unui act juridic, recunoscându-l ca valabil. • a întări prin aprobare (un mandat de arestare). **3.** a definitiva pe cineva într-un post, într-o situație. **4.** (la catolici; despre episcopi) a oficia ritualul confirmației. (< fr. *confirmer*, lat. *confirmare*)

confirmatív, -ă *adj.* care confirmă. (< fr. *confirmatif*)

confirmáție *s. f* **1.** ritual catolic oficiat (de un episcop), în vederea întăririi botezului pentru copiii care au împlinit șapte ani. **2.** act prin care, în confesiunea protestantă, se confirmă jurământul botezului înainte de împărtășanie. (< fr. *confirmation*, lat. *confirmatio*)

confiscá *vb. tr.* a lua cuiva un bun fără vreo despăgubire, ca sancțiune administrativă sau penală. • a trece un bun inamic în patrimoniul statului care l-a sechestrat. (< fr. *confisquer*, lat. *confiscare*)

confiscábil, -ă *adj.* care poate fi confiscat. (< fr. *confiscable*)

confiscatór, -oáre *s. m. f.* (*peior.*) cel care confiscă un bun. (< *confisca* + *-tor*)

confitáre *s. f.* tratare a legumelor și fructelor proaspete sau conservate cu soluții de zahăr, urmată de colorarea și deshidratarea lor parțială. (după fr. *confitage*)

confíteor *s. n.* rugăciune catolică spusă în timpul liturghiei sau înainte de împărtășanie. (< lat. *confiteor*, eu mărturisesc)

confitúră *s. f.* preparat din (suc de) fructe fierte în zahăr (marmeladă, gem). (< fr. *confiture*)

conflagránt, -ă *adj.* (despre state) care participă la o conflagrație. (< it. *conflagrante*)

conflagrație *s. f.* conflict de mari proporții, război extins între mai multe state. (< fr. *conflagration*, lat. *conflagratio*)

conflíct *s. n.* **1.** neînțelegere, ciocnire de interese, dezacord; diferend. **o** *~ armat* = război. **2.** (*fil.*) treaptă acută în evoluția contradicțiilor antagoniste. **3.** ciocnire între ideile, interesele sau pasiunile diferitelor personaje dintr-o operă literară, care determină desfășurarea acțiunii. (< lat. *conflictus*, fr. *conflit*)

conflictuál, -ă *adj.* propriu conflictului, care poate produce sau este produs de un conflict. (< fr. *conflictuel*)

conflictualitáte *s. f.* caracter, stare conflictual(ă). (< *conflictual* + *-itate*)

conflictualizá *vb. intr.* a provoca conflicte. (< *conflictual* + *-iza*)

confluá *vb. intr.* **1.** (despre cursuri de apă) a se împreuna, a se vărsa (unul într-altul). **2.** (*fig.*) a tinde spre același țel, a aspira, a năzui. (< fr. *confluer*, lat. *confluere*)

confluént, -ă *adj.* **1.** (despre ape) care se împreunează, formând o apă (râu, fluviu) mai mare. **2.** (despre vase sangvine, organe) care se unesc. **3.** (*fig.*) care tinde spre un țel comun. (< fr. *confluent*, lat. *confluens*)

confluénță *s. f* **1.** loc unde se unesc două cursuri de apă sau limbile a doi ghețari. **2.** (*fig.*) punct de întâlnire, contact. (< fr. *confluence*, lat. *confluentia*)

confórm, -ă *adj., adv.* **1.** identic cu..., în conformitate cu... **2.** corespunzător, potrivit. (< fr. *conforme*)

conformá *vb. refl.* **1.** a se pune de acord (cu), a se adapta (la). **2.** a se supune unui ordin, unei legi etc. (< fr. *conformer*, lat. *conformare*)

conformatór *s. n.* instrument folosit de pălărieri pentru a lua forma și dimensiunile exacte ale capului. (< fr. *conformateur*)

conformație *s. f.* structură fizică a unui corp, a unui teren, a unei substanțe; constituție (I, 2). (< fr. *conformation*, lat. *conformatio*)

conformațional, -ă *adj.* de conformație. (< engl. *conformational*)

conformér *s. m.* izomer de conformație care practic nu poate fi separat. (< fr. *conformer*)

conformísm *s. n.* atitudine oportunistă, acceptarea necritică, mecanică și supunerea formală, docilă față de orice obiceiuri, idei, hotărâri. (< fr. *conformisme*)

conformist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al conformismului; (cel) care se conformează din interes părerilor, convingerilor altora. (< fr. *conformiste*)

conformitáte *s. f.* raport care există între două lucruri asemănătoare sau identice. **o** *pentru ~* = formulă de confirmare a autenticității unui act; *în ~ cu...* = de acord cu... (<*conformité*)

confórt *s. n.* totalitatea condițiilor materiale care fac o locuință comodă, plăcută și igienică; comoditate a vieții, bunăstare. (< fr. *confort*)

confortábil, -ă *adj.* **1.** care oferă confort; comod. **2.** (*fig.*) care asigură o liniște sufletească; important, considerabil. (< fr. *confortable*)

confortabilitáte *s. f.* însușirea de a fi confortabil. (< *confortabil* + *-itate*)

confortánt, -ă *adj.* reconfortant. (< fr. *confortant*)

confráte *s. m.* coleg de profesiune. (după fr. *confrère*)

confratérn, -ă *adj.* referitor la relațiile dintre confrați; (*p. ext.*) înrudit. (< *con-* + *fratern*)

confraternitáte *s. f.* relațiile între confrați; raporturi amicale bazate pe o comuniune de idei, de preocupări. (< fr. *confraternité*)

confrerie *s. f.* **I.** (în Evul Mediu) asociație constituită în scopuri religioase sau caritabile. **2.** grup de oameni legați prin aceleași idei sau preocupări profesionale. (< fr. *confrérie*)

confruntá *vb.* **I.** *tr.* **1.** (*jur.*) a pune față în față mărturii, acuzații pentru a controla concordanța celor declarate. **2.** a pune față în față (opere, acte, obiecte) pentru a (le) verifica sau a (le) compara. **II.** *refl.* a avea de făcut față, de găsit o soluție unei probleme, unei dificultăți. (< fr. *confronter*, lat. *confrontare*)

confruntatív, -ă *adj.* de confruntare. (< fr. *confrontatif*)

confruntáție *s. f.* (*rar*) confruntare. (< fr. *confrontation*, lat. *confrontatie*)

confucián, -ă *adj. s. m. f.* (*rar*) confucianist. (< fr. *confucien*)

confucianísm *s. n.* doctrină filosofică și social-politică a lui Confucius și a adepților săi, devenită apoi doctrină religioasă, care susținea că problema conducerii armonioase a societății și a statului este condiționată de perfecționarea propriei personalități. (< fr. *confucianisme*)

confucianíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al confucianismului; confucian. (< fr. *confucianiste*)

confundá *vb.* **I.** *tr.* a lua o persoană drept alta, un lucru drept altul; a confuziona. **II.** *refl.* a se contopi. (< fr. *confondre*, lat. *confundere*)

confundábil, -ă *adj.* care poate fi confundat. (< confunda + -bil)

con fuóco *loc. adv.* (*muz.*) cu înfocare, înflăcărat. (< it. *con fuoco*)

confutáție *s. f.* (*rar*) refutație. (< lat. *confutatio*, fr. *confutation*)

confúz, -ă *adj.* **1.** neclar, imprecis, nelămurit, nedesluşit. **2.** (despre oameni) încurcat, tulbure. (< fr. *confus*, lat. *confusus*)
confuzá *vb. tr.* a confuziona. (< confuz)
confúzie *s. f.* încurcătură; lipsă de orientare. **o** ~ *mintală* = tulburare de conştiinţă, în cazul unor infecţii şi intoxicaţii. (< fr. *confusion*, lat. *confusio*)
confuzioná *vb. tr.* (*rar*) a crea confuzie, a confunda (I); confuza. (< confuz/ie/ + -iona)
confuzionál, -ă *adj.* referitor la confuzia mintală. (< fr. *confusionnel*)
confuzionánt, -ă *adj.* (*rar*) care provoacă confuzie, derutant. (< *confuzie* + *-ant*)
confuzionár, -ă *adj., s. m. f.* (*fam.*) (cel) care face confuzii. (< it. *confusionario*)
confuzionísm *s. n.* **1.** tendinţă de a crea confuzie. **2.** mod de gândire confuz, încurcat. (< fr. *confusionnisme*)
confuzioníst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care creează confuzii. (< fr. *confusionniste*)
confuziúne *s. f.* (*jur.*) stingere a unor obligaţii prin întrunirea de către aceeaşi persoană a calităţilor de debitor şi creditor. (< fr. *confusion*, lat. *confusio*)
confuzór *s. n.* piesă care serveşte la micşorarea continuă, progresivă, a secţiunii de trecere a unui fluid în care debitul se menţine constant. (< fr. *confuseur*)
cónga *s. f.* **1.** dans modern în coloană, cu ritm sincopat, inspirat din folclorul afro-cubanez, variantă a rumbei; melodia corespunzătoare. **2.** tobă înaltă într-o orchestră de jaz, acţionată cu degetele şi cu palmele. (< sp., fr. *conga*)
congelá *vb. tr.* a face un lichid să treacă în stare solidă; a îngheţa. • a conserva produse alimentare prin frig. (< fr. *congeler*, lat. *congelare*)
congelábil, -ă *adj.* care poate fi congelat. (< fr. *congelable*)
congelánt, -ă *adj., s. n.* (substanţă) care congelează. (< *congela* + *-ant*)
congelatór *s. n.* instalaţie frigorifică pentru congelare. (< fr. *congélateur*)
congeminăţie *s. f.* formaţie dublă simultană; redublare. (< fr. *congémination*, lat. *congeminatio*)
congenér, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care aparţine aceluiaşi gen, aceleiaşi specii; înrudit. (< fr. *congénère*, lat. *congener*)
congeneritáte *s. f.* (*rar*) caracter congener. (< *congener* + *-itate*)
congeniál, -ă *adj.* adecvat, potrivit conform caracterului cuiva. (< it. *congeniale*)
congenialitáte *s. f.* asemănare, conformitate cu (ceva); natură asemănătoare. (< it. *congenialitè*)
congenitál, -ă *adj.* din naştere, înnăscut, ereditar. (< fr. *congénital*)
congenitalitáte *s. f.* (*rar*) caracter congenital. (< *congenital* + *-itate*)
congéstie *s. f.* aflux anormal de sânge într-o anumită parte a corpului, de natură inflamatorie; hiperemie. (< fr. *congestion*, lat. *congesstio*)
congestioná *vb. tr., refl.* a produce, a avea congestie. • a (se) aprinde, a (se) înroşi la faţă. (< fr. *congestionner*)
congestív, -ă *adj.* care provoacă, care arată o congestie. (< fr. *congestif*)
congéstus *s. n.* formaţie de nori cumulus, cu protuberanţe puternic dezvoltate. (< fr. *congestus*)
congiáriu, -ie I. *adj.* care se referă la congiariu (II). **II.** *s. n.* (*rar*) **1.** vas cu o capacitate de un congiu. **2.** distribuire gratuită de vin, ulei etc. făcută poporului în vechea Romă. • distribuire de bani, de daruri etc. făcută soldaţilor sau poporului (de împăraţi). (< lat. *congiarium*)
cóngiu *s. n.* (la romani) unitate de măsură pentru lichide de aproximativ trei litri. (< lat. *congius*)
conglobáţie *s. f.* figură retorică, acumulare de probe, pentru ca argumentarea să fie cât mai convingătoare. (< fr. *conglobation*, lat. *conglobatio*)
conglomerá *vb. tr., refl.* a (se) uni, a (se) îngrămădi într-o masă unică. (< fr. *conglomérer*, lat. *conglomerare*)
conglomerát *s. n.* **1.** rocă sedimentară detritică, formată prin cimentarea bolovănişurilor şi pietrişurilor transportate de ape; conglomeraţie. **o** (*tehn.*) masă de materiale aglomerate cu ajutorul unui liant. **2.** (*ec.*) formă de monopol prin fuziunea unor companii care îşi desfăşoară activitatea în cele mai diverse ramuri şi sectoare de producţie. **3.** (*fig.*) îngrămădire de lucrări, de aspecte eterogene. (< fr. *conglomérat*)
conglomeráţie *s. f.* (*rar*) conglomerare; conglomerat (1). (< lat. *conglomeratio*, fr. *conglomération*)
conglutiná *vb. tr.* a face dens; vâscos; a coagula. (< fr. *conglutiner*, lat. *conglutinare*)
conglutináţie *s. f.* (*rar*) conglutinare. (< fr. *conglutination*, lat. *conglutinatio*)
congoléz, -ă I. *s. m. pl.* popor care locuieşte în Congo. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< fr. *congolais*)
congratulá *vb. tr., refl.* a (se) felicita (reciproc). (< fr. *congratuler*)
congratuláţie *s. f.* (*rar*) congratulare. (< fr. *congratulation*)
congregáţie *s. f.* (în biserica catolică) **1.** ordin monahal • ramură a unui asemenea ordin. **2.** confrerie din clerici şi laici, în scopul intensificării propagandei religioase. **3.** adunare de prelaţi pentru examinarea unor anumite chestiuni, situaţii etc. **4.** departament al curiei papale, condus de un cardinal. **5.** şedinţă de studiu la un conciliu; (*p. ext.*) adunare religioasă. (< fr. *congrégation*, lat. *congregatio*)
congregaţionál -ă *adj.* referitor la congregaţie. (< engl. *congregational*)
congregaţionísm *s. n.* mişcare protestantă din Anglia, care revendica autonomia bisericilor locale faţă de stat şi nega ierarhia ecleziastică. (< fr. *congrégationisme*)
congregaţioníst[1], -ă *adj., s. m. f.* (adept) al congregaţionismului. (< fr. *congrégationiste*)
congregaţioníst[2], -ă *s. m. f.* membru al unei congregaţii. (după fr. *congréganiste*)
congrés *s. n.* **1.** reuniune (inter)naţională în care delegaţii şi invitaţii dezbat probleme majore de ordin ideologic, politic, ştiinţific, profesional, cultural etc. **2.** organ suprem de conducere al unor partide, organizaţii de masă şi obşteşti. **3.** denumire a parlamentului în unele ţări. **4.** denumire dată unor conferinţe internaţionale convocate pentru încheierea de tratate de pace. **5.** denumire a unor partide politice. (< fr. *congrès*, engl. *congress*, lat. *congressus*)
congresionál, -ă *adj.* referitor la congres. (< engl. *congressional*)
congresíst, -ă *s. m. f.* participant la un congres. (< fr. *congressiste*)
congrésmen *s. m.* membru al Congresului SUA. (< engl. *congressman*)
congruént, -ă *adj.* care concordă, coincide; corespunzător, echivalent. **o** *numere* ~*e* = numere care dau acelaşi rest când sunt împărţite la un divizor comun; *figuri* ~*e* = figuri geometrice care coincid exact una cu alta. (< fr. *congruent*, lat. *congruens*)
congruénţă *s. f.* **1.** însuşirea de a fi congruent; potrivire deplină. **o** (*mat.*) *relaţie de* ~ = relaţie dintre două numere întregi congruente. • acord între gândurile, sentimentele, convingerile cuiva în comportamemtul său. **2.** acord între subiect şi predicat. **3.** (*med.*) calitate a unei anastomoze ale cărei părţi se împreună perfect. (< fr. *congruence*, lat. *congruentia*)
CONI[1]- *elem.* „con[2]". (< fr. *coni-*, cf. lat. *conus*)
CONI[2](O)- *elem.* „praf". (< fr. *coni/o/-*, cf. gr. *konis*)
coniác /-niac/ **I.** *s. n.* băutură alcoolică tare, obţinută prin distilarea vinului. **II** *adj. inv.* de culoarea coniacului (I). (< fr. *cognac*)
coniacián, -ă *adj., s. n.* (din) primul subetaj al senonianului. (< fr. *coniacien*)
cónic, -ă I. *adj.* în formă de con, referitor la con. **II.** *s. f.* curbă rezultată prin intersecţia unei suprafeţe conice cu un plan. (< fr. *conique*)
conicitáte *s. f.* mărime caracteristică a unui trunchi de con drept, diferenţa dintre diametrul mare şi cel mic, raportată la lungimea acestuia; (*p. ext.*) formă conică. (< fr. *conicité*)
conidián, -ă *adj.* (despre ciuperci) care prezintă conidii. (< fr. *conidien*)

conídie *s. f.* spor care asigură reproducerea asexuată a ciupercilor; conidiospor. (< fr. *conidie*)
conidiofór *s. m.* hifă sporiferă care poartă conidiile. (< fr. *conidiophore*)
conidiospór *s. m.* conidie. (< fr. *conidiospore*)
conifére *s. n. pl.* ordin de arbori și arbuști cu frunze aciculare sau solzoase, (persistente), cu flori unisexuate în formă de conuri și cu semințe aripate: bradul etc. (< fr. *conifères*, lat. *conifer*)
coniferínă *s. f.* abietin. (< fr. *coniférine*)
conimetríe *s. f.* determinare a cantității de praf din atmosferă. (< fr. *conimétrie*)
conimétru *s. n.* aparat folosit în conimetrie. (< fr. *conimètre*)
coniózǎ *s. f.* afecțiune produsă de pătrunderea și fixarea pulberilor în organism. (< fr. *coniose*)
coniróstre *s. f. pl.* familie de păsări cu ciocul gros, conic: vrabia, cintezoiul etc. (< fr. *conirostre*)
conivént, -ă *adj.* **1.** (despre frunze, valvule intestinale etc.) îndoit înăuntru. **2.** care tinde a se împreuna. (< fr. *connivent*)
conivénță *s. f.* faptul de a tolera ceva rău sau incorect; acord tacit; complicitate. **o** *de ~ (cu...)* = în complicitate, de acord (cu...). (< fr. *connivence*, lat. *coniventia*)
conjé *s. n.* **1.** (*arhit.*) mulură concavă în sfert de cerc, care racordează două elemente. **2.** racord al celor două aripi ale unor corniere pe fața interioară. (< fr. *congé*)
conjectură *vb. tr.* a judeca după aparență, prin conjectură. (< fr. *conjecturer*)
conjecturál, -ă *adj.* întemeiere de conjecturi, de aparențe; neîntemeiat. (< fr. *conjectural*)
conjectúră *s. f.* simplă supoziție, care nu a primit încă nici o confirmare; ipoteză, presupunere. (< fr. *conjecture*, lat. *coniectura*)
conjudețéan, -ă *adj.* (*rar*) din același județ. (< con[1]- + *județean*)
conjugá *vb. tr., refl.* **1.** (despre verbe) a (se) modifica după persoană, număr, timp, mod și diateză. **2.** a (se) uni, a (se) îmbina, a (se) împleti. (< fr. *conjuguer*, lat. *coniugare*)
conjugábil, -ă *adj.* care se poate conjuga. (< fr. *conjugable*)
conjugál, -ă *adj.* referitor la căsătorie; matrimonial. (< fr. *conjugal*, lat. *coniugalis*)
conjugalitáte *s. f.* caracter conjugal. (< engl. *conjugality*)
conjugáre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) conjuga. • flexiunea verbului. • fiecare dintre categoriile în care se împart verbele după terminația infinitivului. **2.** îmbinare, unire. **3.** mod de înmulțire sexuală în care prin fuzionarea a doi gameți rezultă zigotul. • împerechere a cromozomilor în cursul meiozei. (< conjuga)
conjugát, -ă *adj.* unit, legat împreună. **o** *nervi ~ți* = nervi care îndeplinesc aceeași funcție; *focare ~e* = focarele unui sistem optic așezate astfel încât razele de lumină răsfrânte dintr-unul se reunesc în altul și invers; *puncte ~e* = oricare dintre punctele unui obiect și punctul corespunzător de la imaginea obiectului obținută cu ajutorul unui sistem optic; *frunze ~e* = frunze cu foliolele împerecheate; *numere ~e* = numere complexe care au părțile reale egale, iar părțile imaginare egale și de semne contrare. (< fr. *conjugué*)
conjugáte *s. f. pl.* ordin de alge verzi unicelulare sau pluricelulare filamentoase, care nu produc niciodată spor, reproducându-se prin conjugare (3). (< fr. *conjuguées*)
conjúnct, -ă *adj.* intim legat, strâns unit. **o** (*gram.*) *forme ~e* = formele scurte ale prezentului indicativ persoana 1 sg. și 3 sg. și pl. ale verbului „a fi" și formele neaccentuate de dativ și acuzativ sg. și pl. ale pronumelui personal; *(muz) treaptă ~ă* = treaptă care urmează alteia sau o precede imediat la interval de secundă. (< lat. *coniuctus*, după fr. *conjoint*)
conjunctív, -ă *adj.* **1.** care unește, leagă. **o** *țesut ~* = țesut de susținere și de protecție care leagă între ele celelalte țesuturi. **2.** *mod ~* (și *s. n.*) = mod personal al verbului, care exprimă o acțiune realizabilă: subjonctiv. (< fr. *conjonctif*, lat. *coniuctivus*)
conjunctivál, -ă *adj.* al conjunctivei. (< fr. *conjonctival*)
conjunctívă *s. f.* membrană mucoasă care căptușește fața internă a pleoapelor și suprafața interioară a globului ocular. (după fr. *conjonctive*)
conjunctivítă *s. f.* inflamație a conjunctivei. (< fr. *conjonctivite*)
conjunctór *s. n.* aparat electric automat pentru întreruperea și deschiderea unui circuit electric. (< fr. *conjoncteur*)
conjunctór-disjunctór *s. n.* aparat electric care închide și deschide automat un circuit. (< fr. *conjoncteur-disjoncteur*)
conjuncturál, -ă *adj.* care depinde de o anumită conjunctură. (< fr. *conjoncturel*)
conjuncturalísm *s. n.* tendința de a utiliza diversele împrejurări pentru satisfacerea intereselor personale; conjuncturalitate. (< conjunctural + -ism)
conjuncturalitáte *s. f.* conjuncturalism. (< conjunctural + -itate)
conjunctúră *s. f.* totalitatea condițiilor, a împrejurărilor care influențează un fenomen sau o situație; ocazie, situație, stare de lucruri într-un moment dat; concurs de împrejurări. (< fr. *conjoncture*)
conjuncturíst, -ă *adj.* (despre persoane) care se folosește de împrejurări, de obicei pentru interese proprii. (< fr. *conjoncturiste*)
conjúncție *s. f.* **1.** parte de vorbire neflexibilă care leagă două propoziții sau cuvinte cu aceeași funcție sintactică. **2.** (*log.*) conectiv („și") caracterizat prin aceea că expresia alcătuită cu ajutorul său este adevărată numai dacă toate propozițiile componente sunt adevărate și falsă, când cel puțin una dintre componente este falsă. **3.** figură de stil care enunță o observație din asocierea unor aspecte de viață contradictorii. **4.** poziție a doi aștri care, la un moment dat, au aceeași longitudine cerească. (< fr. *conjonction*, lat. *coniunctio*)
conjuncționál, -ă *adj.* cu rol de conjuncție. (< fr. *conjonctionnel*)
conjuncționalizá *vb. tr.* a trece, prin conversiune, un adverb relativ sau o propoziție la conjuncție. (< conjuncțional + -iza)
conjurá *vb.* **I.** *tr.* a ruga stăruitor; a implora. **II.** *intr.* a complota, a conspira. (< fr. *conjurer*, lat. *coniurare*)
conjurát, -ă *s. m. f.* complotist. (< fr. *conjuré*, lat. *coniuratus*)
conjurátie *s. f.* complot. (< fr. *conjuration*, lat. *coniuratio*)
conlocuitór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care locuiește împreună cu altul. (< *con-* + *locuitor*)
conlocutór, -oáre *s. m. f.* interlocutor. (< it. *collocutore*)
conlucrá *vb. intr.* a colabora, a-și aduce contribuția la o acțiune. (după fr. *collaborer*)
con móto *loc. adv. (muz.)* cu multă mișcare. (< it. *con moto*)
CONO- *elem.* „con, conic". (< fr. *cono-*, cf. gr. *konos*)
conoíd, -ă **I.** *adj.* de formă conică. **II.** *s. n.* suprafață generată de o dreaptă care se menține paralelă cu un plan dat și se sprijină pe o dreaptă fixă și pe o curbă fixă. (< fr. *conoïde*)
conométru *s. n.* aparat pentru măsurarea unghiului dintre axele optice ale unui cristal mineral. (< fr. *conomètre*)
conopódiu *s. n.* receptacul floral de formă conică. (< lat. *conopodium*)
conosaménț *s. n.* contract semnat de armator sau de comandantul unei nave comerciale prin care se confirmă primirea mărfii, precum și obligația de a o transporta în condiții bune și a o preda la destinație. (< rus. *konosament*, germ. *Konnossement*)
conoscóp *s. n.* aparat folosit în conoscopie. (< fr. *conoscope*)
conoscopíe *s. f.* (*fiz.*) observare a fenomenului de polarizare cromatică. (< fr. *conoscopie*)
conotá *vb. tr.* a semnifica prin conotație. (< fr. *connoter*)
conotatív, -ă *adj.* referitor la conotație; (despre sensul cuvintelor) suplimentar față de denotația cuvântului; reieșind din experiența personală, din context; figurat. • (despre stil) dominat de conotații. (< fr. *connotatif*)
conotáție *s. f.* **1.** (*log.*) ansamblul caracteristicilor unui obiect; complex de caractere care aparțin unei situații concrete. **2.** totalitatea sensurilor colaterale, mai generale, ale unui cuvânt; sens special, adesea figurat; semnificație. (< fr. *connotation*)
consacrá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a da în întregime, a închina, a destina. **2.** a da un caracter sacru. • (despre preoți) a hirotonisi. **3.** a stabili, a consfinți; a legitima. **II.** *tr., refl.* a (se) dedica, a (se) devota. (< fr. *consacrer*, lat. *consecrare*)
consacránt, -ă *adj.* care consacră. (< fr. *consacrant*)

consacráre *s. f.* acţiunea de a (se) consacra; dedicare. • consfinţire, stabilire; (*spec.*) confirmare, recunoaştere a capacităţii, a meritelor cuiva într-un anumit domeniu. (< *consacra*)

consacrát, -ă *adj.* **1.** (despre oameni) recunoscut unanim ca autoritate într-un anumit domeniu. **2.** stabilit, consfinţit (prin uz sau prin tradiţie). (< consacra)

consacrăţie *s. f.* (*rar*) consacrare; (*spec.*) ofrandă adusă zeilor. (< lat. *consecratio*, fr. *consécration*)

consangvín, -ă *adj., s. m. f.* **1.** rudă din partea tatălui. **2.** care provine dintr-un strămoş comun. (< fr. *consanguin*, lat. *consanguineus*)

consangvinitáte *s. f.* **1.** relaţie genetică între indivizi dintr-un strămoş comun. • înrudire de sânge. **2.** calitate a unor roci magmatice de a fi asociate din punct de vedere petrografic. (< fr. *consanguinité*, lat. *consanguinitas*)

consangvinizáre *s. f.* (*biol.*) înrudire de sânge prin reproducerea a două organisme care au un strămoş comun. (< *consangvin* + *-iza*)

conscriptór *s. m.* (*livr.*) redactor (al unei legi). (< lat. *conscriptor*)

consecínţă *s. f.* **1.** rezultat al unui fapt, al unui principiu, al unei acţiuni; efect, urmare. **o** *în ~ =* **a)** prin urmare, deci; **b)** conform situaţiei, împrejurărilor. **2.** (*log.*) consecvent. (II, 2). (după fr. *conséquence*, lat. *consequentia*)

consecutív, -ă *adj.* care urmează neîntrerupt, în şir, succesiv. **o** *complement circumstanţial ~ =* complement de mod care prezintă drept consecinţă determinarea unei acţiuni, a unei însuşiri; *propoziţie ~ă* (şi *s. f.*) = propoziţie circumstanţială care exprimă consecinţa sau rezultatul acţiunii verbului, ori al intensificării însuşirii unui obiect din regentă; *conjuncţie ~ă* = conjuncţie care introduce o propoziţie consecutivă. (< fr. *consécutif*)

consecutivitáte *s. f.* urmare neîntreruptă, succesiune. (< consecutiv + *-itate*)

consecúţie *s. f.* înlănţuire, legătură. **o** (*gram.*) *~a timpurilor* = concordanţa timpurilor. (< fr. *consécution*, lat. *consecutio*)

consecvént, -ă I. *adj., adv.* **1.** (despre oameni) care acţionează potrivit cu principiile sale; credincios ideilor sale. **2.** (despre o vale) orientată pe direcţia înclinării straturilor. **II.** *s. n.* **1.** (*fil.*) orice fenomen care urmează altui fenomen. **2.** (*log.*) al doilea element al unei judecăţi ipotetice; consecinţă (2). **3.** a doua secţiune a unei fraze muzicale. (< fr. *conséquent*, lat. *consequens*)

consecvénţă *s. f.* faptul de a fi consecvent. • (în logica scolastică) implicaţia şi decurgerea formulelor logice una din alta. • caracteristică a gândirii corecte care respectă legile şi regulile de formare şi transformare într-un sistem deductiv. (< fr. *conséquence*, lat. *consequentia*)

consémn *s. n.* **1.** totalitatea îndatoririlor specifice personalului unei gărzi militare; (*p. ext.*) ordin, dispoziţie. **2.** interzicere temporară a ieşirii militarilor din cazarmă (navă, domiciliu). (după fr. *consigne*)

consemná *vb. tr.* **1.** a nota într-un act; a înregistra, a însemna. **2.** a depune contra semnătură o sumă de bani spre păstrare la o organizaţie de stat specializată. **3.** a interzice ieşirea militarilor din cazarmă, din locul de staţionare sau de pe navă. (după fr. *consigner*)

consemnábil, -ă *adj.* (demn) de consemnat; memorabil. (după it. *consegnabile*)

consemnatív, -ă *adj.* cu caracter de consemnare. (după it. *consegnativo*)

consemnaţiúne *s. f.* depunere a unei sume de bani la C.E.C. spre a fi păstrată la dispoziţia unei persoane. (după fr. *consignation*)

conséns *s. n.* înţelegere deplină, acord, identitate de opinii. (< lat., fr. *consensus*)

consensuál, -ă *adj.* care se face cu asentimentul tuturor părţilor. **o** (*jur.*) *contract ~ =* contract care se încheie prin simplul acord al părţilor. (< fr. *consensuel*)

consensualitáte *s. f.* caracter consensual. (după fr. *consensualisme*)

consensualizá *vb. tr.* a da un caracter consensual. (< consensual + *-iza*)

conservă *vb.* **I.** *tr.* **1.** a păstra ceva nealterat datorită unui anumit tratament; a împiedica alterarea, sub acţiunea unor agenţi atmosferici sau biologici, a unor produse alimentare perisabile. **2.** a păstra, a păzi. **II.** *refl.* a se menaja. (< fr. *conserver*, lat. *conservare*)

conservánt, -ă I. *adj.* care conservă; conservativ. **II.** *s. m.* substanţă antiseptică, pentru conservarea unor produse alimentare. (< fr. *conservant*)

conserváre *s. f.* **1.** acţiunea de a conserva. **o** *instinct de ~ =* instinct de apărare la om şi la animale, care are ca scop menţinerea fiinţei proprii. **2.** tratament la care sunt supune unele produse perisabile spre a nu se altera. (< conserva)

conservatísm *s. n.* conservatorism. (< fr. *conservatisme*)

conservatív[1], -ă *adj.* conservant. • (*fiz.;* despre câmpuri de forţe) în care se conservă energia. (< fr. *conservatif*)

conservatív[2], -ă *adj.* conservator. (< germ. *konservativ*, it. *conservativo*)

conservatór[1] *s. n.* instituţie de învăţământ muzical superior. (< germ. *Konservatorium*, fr. *conservatoire*)

conservatór[2], -oáre I. *adj.* **1.** care conservă, conservativ[2], conservatorist. **2.** ataşat de instituţiile trecutului, refractar la ceea ce este nou. **o** *partid ~* (şi *s. m. pl.*) = denumire a unor partide valorificând tradiţia în plan politic şi ideologic. **II.** *s. m. f.* cel care îngrijeşte piesele dintr-un muzeu; custode. **III.** *s. n.* **1.** instituţie specializată, subordonată administraţiei poştale, unde sunt păstrate colecţii filatelice. **2.** *~ de ulei* = rezervor metalic deasupra capacului unor transformatoare electrice care folosesc ca izolant uleiul. (< fr. *conservateur*, lat. *conservator*)

conservatorísm *s. n.* atitudine de susţinere a vechilor forme ale vieţii politice, economice şi culturale; conservatism. • doctrină politică modernă care pledează pentru apărarea ordinii tradiţionale. (< *conservator* + *-ism*)

conservatoríst, -ă *adj.* conservator[2] (1). (< *conservator* + *-ist*)

conservaţiúne *s. f.* (*rar*) conservare. (< fr. *conservation*, lat. *conservatio*)

consérvă *s. f.* produs alimentar care poate fi păstrat multă vreme nealterat, datorită tratării lui după anumite procedee. (< fr. *conserve*)

consfătuí *vb. refl.* a se sfătui împreună; a se consulta. (< con- + sfătui)

consfătuire *s. f.* acţiunea de a se consfătui. • şedinţă de lucru în care se discută probleme de interes comun. (< consfătui)

consfinţí *vb. tr.* a da un caracter durabil; a consacra, a confirma. (după fr. *consacrer*)

considerá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) socoti, a (se) crede. **II.** *tr.* **1.** a fi de părere. **2.** a cerceta, a analiza. **3.** a cinsti, a stima. (< fr. *considérer*, lat. *considerare*)

considerábil, -ă *adj.* însemnat, remarcabil, (foarte) mare. (< fr. *considérable*)

consideratív, -ă *(rel.) adj. stare ~ă* = stare sufletească de observare şi meditaţie. (< fr. *considératif*)

considerăţie *s. f.* **1.** stimă, respect. **2.** motiv, considerent, raţiune. **o** *a avea* (sau *a lua*) *în ~ =* a ţine seama de..., a avea în vedere. **3.** părere, reflecţie, idee. (< fr. *considération*, lat. *consideratio*)

considerént *s. n.* **1.** punct de vedere; părere. • argument (logic), motiv. **2.** (*jur.; pl.*) partea dintr-o hotărâre a unui organ de jurisdicţie cu motivarea soluţiei date de acest organ. (< fr. *considérant*)

consignă *vb. tr.* a vinde un obiect prin cousignaţie. • (*fig.*) a garanta, a confirma. (< fr. *consigner*, lat. *consignare*)

consignatár, -ă *s. m. f.* cel care primeşte bunuri în consignaţie. (< fr. *consignataire*)

consignatór, -oáre *s. m. f.* cel care dă în consignaţie; depunător. (< fr. *consignateur*)

consignáţie *s. f.* depunerea spre vânzare, pe baza unui contract, a anumitor obiecte la o unitate comercială specializată în asemenea vânzări. • magazin unde se fac asemenea depuneri şi vânzări. (< fr. *consignation*)

consiliá *vb. tr.* a sfătui. (< fr. *conseiller*, lat. *consiliari*)

consiliér, -ă *s. m. f.* **1.** sfătuitor, sfetnic. **2.** specialist care rezolvă problemele deosebite dintr-un anumit domeniu. **3.** titlu al unor funcționari din înaltele instanțe de judecată sau de verificare. (< fr. *conseiller*)

consíliu *s. n.* **1.** sfat, povață, sfătuire. **2.** colectiv de conducere, de administrare, avizare sau consultare etc. în activitatea unor organe ori organizații, instituții etc. • ședință a unui astfel de colectiv. **3.** denumire dată (îndeosebi în structura statelor de tip comunist) unor organe sau organisme centrale de partid și de stat. **o** ~ *de miniștri* = organ suprem executiv și de dispoziție al puterii de stat; cabinet (II); ~ *de administrație* = comitet de conducere al unei societăți comerciale sau industriale pe acțiuni. (< lat. *consilium*, fr. *conseil*)

consimíl, -ă *adj.* similar, asemănător (întru totul). (< it. *consimile*, lat. *consimilis*)

consimilitúdine *s. f.* asemănare totală, identitate. • egalitate. (< fr. *consimilitude*)

consimțământ *s. n.* încuviințare, aprobare; asentiment. (după fr. *consentement*)

consimți *vb. tr., intr.* a-și da consimțământul; a încuviința, a aproba. (după fr. *consentir*)

consistá *vb. intr.* a consta. (< fr. *consister*, lat. *consistere*)

consisténț, -ă *adj.* **1.** cu consistență; vârtos, tare. **2.** (despre hrană) substanțial. (< fr. *consistant*)

consistență *s. f.* **1.** stare a unui corp care are un anumit grad de densitate. • rezistență opusă de un corp la deformare, la sfărâmare. • *(fig.)* soliditate, tărie; fermitate. **2.** *(mat.)* coerență (2). **3.** *(log.)* însușire a unui sistem axiomatic de a nu fi contradictoriu. (< fr. *consistance*, it. *consistenza*)

consistométru *s. n.* aparat pentru determinarea consistenței materialelor. (< fr. *consistomètre*)

consistoriál, -ă *adj.* de consistoriu. (< fr. *consistorial*)

consistóriu *s. n.* **1.** consiliu al împăraților romani. • locul unde se ținea. **2.** instanță judecătorească ecleziastică. • consiliu al cardinalilor, prezidat de papă. • adunare care conduce treburile religioase ale unui cult, ale unei confesiuni etc. (< lat. *consistorium*, fr. *consistoire*)

consoánă *s. f.* sunet format în special din zgomote produse în diferite puncte ale canalului fonator prin închiderea sau strâmtarea acestuia. (< fr. *consonne*, lat. *consona*)

consoártă *s. f.* *(fam.)* soție, nevastă. (< lat. *consors*)

consociație *s. f.* grupare de plante din vegetația spontană, mai restrânsă decât asociația, cu o anumită specie. (după engl. *consocies*)

consól *s. n.* sistem de navigație radioelectrică indicând drumul de urmat prin semnale audibile emise de un radiofar. (< fr., engl. *consol*)

consolá *vb. tr., refl.* a(-și) alina, a(-și) mângâia durerea, necazul, întristarea. (< fr. *consoler*, lat. *consolari*)

consolábil, -ă *adj.* care poate fi consolat. (< fr. *consolable*)

consolánt, -ă *adj.* *(rar)* consolator. (< fr. *consolant*)

consolatór, -oáre *adj.* care consolează; consolant. (< fr. *consolateur*)

consólă *s. f.* **1.** mobilă în formă de policioară sau de măsuță sprijinită de perete, pe care se așază vase, statuete etc. **2.** element de construcție, liber la unul dintre capete, care iese în afara punctului său de reazem sau de încastrare pentru a susține un balcon, o cornișă etc. **3.** dispozitiv metalic care permite prinderea unui aparat de iluminat de tija unui stativ. **4.** *(inform.)* terminal al unui ordinator destinat dialogului om-mașină. (< fr. *console*)

consolidá *vb.* **I.** *tr., refl.* a face, a deveni tare, solid, durabil; a (se) întări, a (se) închega. **II.** *tr.* a mări capacitatea de rezistență a unui sistem tehnic. (< fr. *consolider*, lat. *consolidare*)

consolidábil, -ă *adj.* care poate fi consolidat. (< fr. *consolidable*)

consolidánt, -ă *adj.* consolidator. (< fr. *consolidant*)

consolidatór, -oáre *adj.* care consolidează; consolidant. (< consolida + -tor)

consolidáție *s. f.* *(rar)* consolidare. (< fr. *consolidation*)

consommé *s. n.* supă, bulion concentrat prin fierberea îndelungată a cărnii, pentru a-i extrage toate sucurile. (< fr. *consommé*)

consoná *vb. intr.* **1.** *(muz.)* a forma consonanțe. **2.** *(fig.)* a se armoniza, a se acorda. (< fr. *consoriner*)

consonánt, -ă *adj.* *(muz.;* despre intervale, acorduri) format din consonanțe; armonios. • (despre cuvinte) care au o terminație asemănătoare. (< fr. *consonant*, lat. *consonans*)

consonántic, -ă *adj.* referitor la consoane. (< fr. *consonantique*)

consonantísm *s. n.* sistemul consoanelor unei limbi. (< fr. *consonantisme*)

consonantizá *vb. refl.* (despre sunete) a se transforma în consoană. (< *consonant* + *-iza*)

consonánță *s. f.* **1.** *(muz.)* îmbinare armonioasă de sunete. • asemănare a sunetelor finale din două sau mai multe cuvinte. **2.** *(fig.)* acord, înțelegere, potrivire de opinii. (< fr. *consonance*, lat. *consonantia*)

consórt[1] *s. m.* *prinț* ~ = soțul unei regine suverane (în Marea Britanie și Olanda). (< fr. *consort*, lat. *consors*)

consórt[2] *s. n.* ansamblu de instrumente muzicale, în sec. XVI-XVII, care aparțineau aceleiași familii, dar având dimensiuni diferite. (< engl. *consort*, germ. *Konsorte*)

consorțiál, -ă *adj.* care aparține unui consorțiu (2). (< fr. *consortial*)

consórțiu *s. n.* **1.** participare la domnie în vechea Romă. **2.** asociație de monopoliști, constituită în scopul plasării de împrumuturi, al înființării unei societăți pe acțiuni, precum și pentru efectuarea unor operații comerciale. **o** ~ *bancar* = asociație a mai multor bănci, neguvernamentală, creată pentru efectuarea de operații financiare de anvergură și avantajoase. **3.** *(biol.)* asociație simbiotică între două organisme. (< fr., lat. *consortium*, germ. *Konsortium*)

conspéct *s. n.* privire generală asupra unei probleme, lucrări etc., materializată într-o consemnare sistematică. • rezumat. (< lat. *conspectus*, germ. *Konspekt*, rus. *konspekt*)

conspectá *vb. tr.* a întocmi un conspect; a rezuma. (< conspect)

conspirá *vb. intr.* a organiza o conspirație, a complota. • *(fig.)* a tinde, a concura spre un scop unic. (< fr. *conspirer*, lat. *conspirare*)

conspirativ, -ă *adj.* referitor la conspirație; ilegal, clandestin; conspirațional. (< germ. *konspirativ*, după rus. *konspirativnîi*)

conspirativitáte *s. f.* caracter conspirativ. (< conspirativ + -itate)

conspirатór, -oáre *s. m. f.* participant la o conspirație. (< fr. *conspirateur*)

conspirátie *s. f.* complot. (< fr. *comspiration*, lat. *conspiratio*)

conspirațional, -ă *adj.* *(rar)* conspirativ. (< *conspira* + *-țional*)

conspiraționist, -ă *adj.* referitor la conspirație. (< *conspirație* + *-/on/nist*)

constá *vb. intr.* a se compune din...; a consista. (< lat. *constare*)

constánt, -ă **I.** *adj.* care rămâne neschimbat; invariabil. **o** *capital* ~ = parte a capitalului investită în mijloacele de producție, care nu-și schimbă mărimea valorii în procesul de producție. **II.** *s. f.* **1.** *(mat.)* mărime având o valoare invariabilă. **2.** *(fiz.)* mărime care caracterizează un fenomen, material, aparat etc. **3.** element al limbajului formal reprezentând un nume socotit fix pentru același denotat. (< fr. *constant*, lat. *constans*)

constantán *s. n.* aliaj de cupru și nichel cu rezistivitate mare și constantă. (< fr. *constantan*)

constantinopolitán *adj., s. m. f.* (locuitor) din fostul Constantinopol (astăzi Istanbul). (< *Constantinopol* + *-/it/an*)

constánță *s. f.* însușirea de a fi constant; perseverență. (< fr. *constance*, lat. *constantia*)

constatá *vb. tr.* a stabili realitatea, adevărul unui fapt, starea unui lucru; a remarca, a sesiza. (< fr. *constater*, it. *constatare*)

constatábil, -ă *adj.* ușor de constatat. (< fr. *constatable*)

constatatív, -ă *adj.* care constată ceva. (< fr. *constatatif*)

constatatór, -oáre *adj.* cu caracter de constatare. (< fr. *constatatoire*)

constatív, -ă *adj.* *(lingv.;* despre o frază) care se mărginește a descrie evenimentul. (< fr. *constatif*)

constelát, -ă *adj.* **1.** împodobit, presărat cu stele. **2.** *(fig.)* acoperit, plin de... (< lat. *constellatus*, fr. *constellé*)

constelație *s. f.* **1.** grupare aparentă de stele, stabilă timp îndelungat, care prezintă pe boltă o configurație specifică. **2.** (*fig.*) grup de obiecte strălucitoare. • grup de oameni iluștri. (< fr. *constellation*, lat. *constellatio*)

consternă *vb. tr.* a provoca cuiva nedumerire și mâhnire; a surprinde. (< fr. *consterner*, lat. *consternare*)

consternánt, -ă *adj.* care provoacă consternare. (< fr. *consternant*)

consternáție *s. f.* (*rar*) consternare. (< fr. *consternation*, lat. *consternatio*)

constipá *vb.* **I.** *tr.* a produce constipație. **II.** *refl.* a suferi de constipație. (< fr. *constiper*, lat. *constipare*)

constipánt, -ă *adj.* (despre alimente, medicamente) care constipă. (< fr. *constipant*)

constipát, -ă *adj.* care suferă de constipație. • (*fig.; fam.*) cu vederi înguste; necomunicativ, necooperant. (< constipa)

constipáție *s. f.* stare patologică prin încetineală în evacuarea conținutului intestinului gros; coprostază. (< fr. *constipation*)

constituánt, -ă *adj.* referitor la constituție. **o** *adunare ~ă* = adunare reprezentativă care are sarcina de a elabora, de a modifica o constituție. (< fr. *constituant*)

constituént, -ă **I.** *adj.* component, constitutiv. **II.** *s. n.* fiecare dintre elementele care formează un ansamblu. • fiecare dintre substanțele care intră într-un sistem fi-zico-chimic. (< fr. *constituant*)

constituí *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) forma, a (se) organiza, a (se) întemeia, a (se) înființa. **II.** *a se ~ parte civilă* = a formula pretenții de despăgubire împotriva acuzatului. (< fr. *constituer*, lat. *constituere*)

constitút *s. n.* tip de contract prin care cineva se angajează să plătească o sumă de bani. (< fr. *constitut*, lat. *constitutum*)

constitutív, -ă *adj.* care intră în componența unui lucru, care reprezintă un element esențial în structura lui; constituent. (< fr. *constitutif*)

constitúție[1] *s. f.* **1.** totalitatea particularităților morfologice, funcționale și psihologice ale unui individ. **2.** conformație; arhitectură (3). (< fr. *constitution*, lat. *constitutio*)

constitúție[2] *s. f.* lege fundamentală a unui stat, care stabilește principiile de bază ale organizării lui, drepturile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor, sistemul electoral, organizarea organelor supreme și locale (< fr. *constitution*, lat. *constitutio*)

constituționál, -ă *adj.* **1.** referitor la constituție[1]. **2.** conform cu constituția[2], bazat pe existența acesteia. **o** *comisie ~ă* = comisie însărcinată cu elaborarea unei constituții[2]; *drept ~* = a) totalitatea drepturilor fundamentale care reglementează relațiile privitoare la orânduirea social-economică și de stat; **b)** ramură a dreptului care studiază drepturile și îndatoririle cetățenilor prevăzute în constituție[2]; *monarhie ~ă* = sistem politic în care puterea monarhului este limitată de constituție[2]. (< fr. *constitutionnel*)

constituționalísm *s. n.* **1.** guvernare, regim constituțional. **2.** (*med.*) concepție care are în vedere constituția individuală în explicația diferitelor afecțiuni. (< fr. *constitutionnalisme*)

constituționalíst[1], -ă *s. m. f.* specialist în drept constituțional. (< fr. *constitutionnaliste*)

constituționalíst[2], -ă *adj., s. m. f.* (adept) al constituționalismului. (< *constituțional* + *-ist*)

constituționalitáte *s. f.* însușire a unei legi, a unui act juridic, a unei politici etc. de a fi conformă cu constituția. (< fr. *constitutionnalité*)

constituționalizá *vb. tr.* a da unei dispoziții legislative caracterul unei dispoziții constituționale. (< fr. *constitutionnaliser*)

constrângе *vb. tr.* a sili, a obliga (pe cineva) să facă ceva; a forța. (< lat. *constringere*, după fr. *contraindre*)

constríct, -ă *adj.* (*biol.;* despre unele organe) îngustat din loc în loc. (< lat. *constrictus*)

constrictív, -ă *adj.* (consoană) care se pronunță prin îngustarea canalului fonator și prin frecarea aerului de pereții acestuia în tot timpul emisiunii; fricativ, spirant, continuu (2). (< fr. *constrictif*, lat. *constrictivus*)

constrictór, -oáre *adj.* care strânge, contractă. **o** *mușchi ~* = mușchi care prin contractare închide un orificiu. (< fr. *constricteur*)

constricție *s. f.* strângere, strangulare, îngustare (printr-o presiune circulată). • mișcare de apropiere a pereților canalului fonator, prin care suflul de aer expirat produce un zgomot caracteristic. (< fr. *constriction*, lat. *constrictio*)

constringént, -ă *adj.* care produce constricție. (< fr. *constringent*)

constringență *s. f.* mărime fizică ce caracterizează sticlele optice din punctul de vedere al dispersiei luminii. (< fr. *constringence*)

construct *s. n.* (*fil.*) concept care integrează și explică diferitele date experimentale, descrie legile obiective ale realității. (< engl. *construct*)

constructíbil, -ă *adj.* contsruibil. (< fr. *constructible*)

constructív, -ă *adj.* **1.** care servește spre a construi ceva. **2.** care ajută la îmbunătățirea unei activități, a unei opere. (< fr. *constructif*)

constructivísm *s. n.* **1.** orientare estetică, în artele plastice, literatură și muzică, care concepe realitatea într-o viziune de forme geometrice, spațiale, și care luptă pentru puritatea și simplitatea liniilor, pentru corelarea artei cu tehnica modernă. **2.** curent în arhitectură care susține că forma arhitecturală trebuie să fie expresia structurii constructive a clădirii. **3.** concepție care recunoaște rolul activ, creator al gândirii în procesul cunoașterii. • concepție a școlii intuiționiste din filosofia matematicii potrivit căreia activitatea constructivă este baza exigenței matematice. (< fr. *constructivisme*)

constructivíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al constructi-vismului. (< fr. *constructiviste*)

constructivitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este constructiv. (< *constructiv* + *-itate*)

constrúctor, -oáre *adj., s. m.* (cel) care construiește. (< fr. *constructeur*, lat. *constructor*)

constructurál, -ă *adj.* cu aceeași structură. (< con- + structural)

construcție *s. f.* **1.** faptul de a construi; construire. • alcătuire, compunere. **2.** clădire, lucrare, edificiu. • (*pl.*) ramură a economiei naționale care are ca obiect executarea clădirilor. **3.** *~ii de mașini* = ramură a industriei care produce mașini, unelte, instalații, utilaje. **4.** grup (stabil) de cuvinte între care există anumite raporturi gramaticale. • mod de aranjare a cuvintelor în propoziție și a propozițiilor în frază. (< fr. *construction*, lat. *constructio*)

construí *vb.* **I.** *tr.* **1.** a face, a ridica o clădire, un edificiu, o mașină etc. • (*fig.*) a alcătui, a organiza; a dispune, a combina. **2.** a desena, a trasa o figură geometrică. **3.** (*lingv.*) a realiza o construcție (4). **II.** (*refl.* despre cuvinte) a se folosi de anumite construcții gramaticale. (< fr. *construire*, lat. *construere*)

construíbil, -ă *adj.* pe care se poate construi; constructibil. (< *construi* + *-bil*)

consubstanțiál, -ă *adj.* alcătuit din aceeași substanță. (< fr. *consubstantiel*)

consubstanțialísm *s. n.* doctrină religioasă care susține consubstanțialitatea lui Dumnezeu și a lui Isus Hristos. (< fr. *consubstantialisme*)

consubstanțialitáte *s. f.* calitatea a ceea ce este consubstanțial; unitate și identitate de substanță. (< fr. *consubstantialité*)

consuetudinár, -ă *adj.* nescris, dar consacrat prin uz, prin datină; cutumiar. (< lat. *consuetudinarius*, fr. *consuétudinaire*)

consuetúdine *s. f.* obișnuință, obicei, deprindere; uz, datină; cutumă. (< lat. *consuetudo*)

cónsul *s. m.* **1.** (în Roma antică) fiecare dintre cei doi magistrați care se alegeau anual pentru a exercita puterea supremă. **2.** fiecare dintre cei trei magistrați supremi care au guvernat Republica Franceză între 1799 și 1804. **3.** agent diplomatic însărcinat să reprezinte și să apere interesele administrativ-juridice și economice ale țării sale și ale compatrioților săi într-o țară străină. (< lat., fr. *consul*)

consulár, -ă *adj.* referitor la consul sau la consulat. **o** *corp ~* = totalitatea consulilor (3) dintr-o țară. (< fr. *consulaire*, lat. *consularis*)

consulát *s. n.* **1.** perioadă de guvernare a unui consul (1). • guvernare consulară a Republicii Franceze între 1799 și 1804. **2.**

reprezentanță diplomatică a unui stat în alt stat, inferioară ambasadei; sediul reprezentanței. (< fr. *consulat*, lat. *consulatus*)

consúlt *s. n.* examinare a unui bolnav de către o comisie medicală pentru stabilirea diagnosticului și indicarea tratamentului. (< lat. *consultum*)

consultá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a cere sfatul, părerea cuiva, a lua avizul unui specialist. **2.** a cerceta pentru informare, documentare. • (despre medici) a examina un bolnav, a da o consultație (2). **II.** *refl.* a se (con)sfătui. (< fr. *consulter*, lat. *consultare*)

consultábil, -ă *adj.* care poate fi consultat. (< fr. *consultable*)

consultánt, -ă *s. m. f.* **1.** specialist al unei instituții etc. care dă consultații. **2.** profesor universitar pensionat care ține cursuri (facultative), are ore de consultație și conduce doctoranzi. **3.** specialist în consultanță. (< fr. *consultant*, rus. *konsultant*)

consultánță *s. f.* oferirea de sfaturi calificate în probleme de conducere și organizare. (< consult + -anță)

consultatív, -ă *adj.* cu caracter de consultație. **o** *organ ~ =* organ chemat să-și dea avizul în anumite chestiuni. **o** *vot ~ =* vot care nu are putere deliberativă într-o adunare. (< fr. *consultatif*)

consultáție *s. f.* **1.** îndrumare, explicație dată asupra unor chestiuni de specialitate în discuție; aviz, lămurire, indicație. • îndrumare dată elevilor, studenților sau doctoranzilor de către un profesor. **2.** examinare a unui pacient de către medic. **3.** metodă de ridicare a nivelului profesional și ideologic prin discuții organizate, lămuriri etc. (< fr. *consultation*, lat. *consultatio*)

consúlting /-sal-/ *s. n.* ansamblu de studii, consultații, sugestii, informații etc. pe care o unitate economică le poate solicita și primi în probleme de organizare. (< engl. *consulting*)

consúm *s. n.* **1.** folosire de bunuri, de produse pentru satisfacerea diferitelor necesități. **o** *bunuri de larg ~ =* produse ale industriei ușoare sau alimentare destinate consumației individuale; *societate de ~ =* societate capitalistă puternic industrializată, în care se află din abundență mărfuri de larg consum la prețuri mici. **2.** cantitate de combustibil, materii prime, materiale consumată pentru funcționarea unui sistem tehnic, pentru realizarea unui produs, a unei operații etc. **o** *~ specific =* consumul de combustibil, material, energie etc. raportat la o anumită unitate. (<m. *Konsum*/verein/)

consumá[1] *vb. tr.* **1.** a întrebuința, a folosi (bunuri, mărfuri). • a întrebuința ca hrană; a mânca, a bea. **2.** a termina. (după fr. *consommer*)

consumá[2] *vb.* **I.** *tr.* a nimici, a distruge. **II.** *tr., refl. (fig.)* a (se) epuiza. • a (se) chinui, a (se) frământa. (< fr. *consumer*, lat. *consumere*)

consumábil, -ă *adj. s. n.* (produs) care se poate consuma[1]. (< fr. *consommable*)

consumatór, -oáre *s. m. f.* cel care consumă bunuri, produse etc. • cel care consumă într-un local public. (< fr. *consommateur*)

consumáție *s. f.* **1.** faptul de a consuma. **2.** ceea ce consumă cineva într-un local public. **o** *damă de ~ =* prostituată. (< fr. *consommation*, lat. *consumatio*)

consumerism *s. n.* mișcare de mase care își propune apărarea intereselor consumatorului față de abuzurile specifice societății de consum, precum și îmbunătățirea calității vieții cetățenilor. (cf. engl. *consumer*, consumator)

consumeríst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care se referă la consumerism. (< consumer/ism/ + *-ist*)

consumptíbil, -ă *adj. (jur.;* despre bunuri) care este distrus, întrăinat de la prima întrebuințare. (< lat. *consumptibilis*, fr. *consomptible*)

consumptív, -ă *adj.* (despre boli) care provoacă consumpție. (< fr. *consomptif*)

consúmpție *s. f.* slăbire, epuizare progresivă datorată unei boli grave și îndelungate. (<. *consomption*, lat. *consumptio*)

conșcolár *s. m.* (*rar*) elev considerat în raport cu alții din aceeași școală. (după fr. *condisciple*)

conștiént, -ă *adj.* **1.** care își dă seama de realitatea înconjurătoare. **2.** care își dă seama de posibilitățile proprii, de rolul care îi revine în societate; lucid. • care realizează scopuri dinainte fixate. (< fr. *conscient*)

conștientizá *vb. tr., refl.* a face să devină, a deveni conștient de scopul, de necesitatea și utilitatea unei activități. (< *conștient* + *-iza*)

conștientizábil, -ă *adj.* care poate fi conștientizat. (< *conștientiza* + *-bil*)

conștiénță *s. f.* faptul de a fi conștient; stare caracterizată printr-o sensibilitate specială, individuală, la stimuli interni sau externi. (< fr. *conscience*, lat. *conscientia*)

conștiincíos, -oásă *adj.* care își face datoria; corect, cinstit, scrupulos. • făcut cu scrupulozitate. (după fr. *consciencieux*)

conștiincíozitáte *s. f.* însușirea de a fi conștiincios; scrupulozitate. (< conștiincios + -itate)

conștiínță *s. f.* **1.** forma cea mai evoluată, proprie omului, de reflectare psihică a realității obiective prin intermediul senzațiilor, percepțiilor și gândirii, sub formă de reprezentări, noțiuni, judecăți, raționamente, inclusiv procese afective și volitionale. • gândire, spirit. **2.** faptul de a-și da seama; înțelegere. **o** *~ socială =* ansamblul concepțiilor etc. unei societăți ca reflectare a vieții ei materiale; *~ de clasă =* faptul de a fi conștient de apartenența la o anumită clasă, de a înțelege interesele acestei clase, rolul ei istoric. **3.** sentiment pe care omul îl are asupra moralității acțiunilor sale. **o** *proces de ~ =* luptă sufletească generată de momente și de situații de viață deosebite, cruciale; *mustrare de ~ =* remușcare. **4.** *libertate de ~ =* dreptul recunoscut cetățenilor de a avea orice concepție religioasă, filosofică etc. (< fr. *conscience*, lat. *conscientia*)

cont *s. n.* **1.** operație contabilă cuprinzând cele două părți (debit și credit) care exprimă valoric (și cantitativ) existența și mișcările unui anumit proces economic pe o perioadă de timp. • evidența acestei operații. **2.** *a trece în ~ =* a înscrie la rubrica datoriilor; *a ține ~* (de ceva) = a lua în considerare; *pe ~ propriu =* pe proprie răspundere. (< it. *conto*, germ. *Konto*, fr. *compte*)

contá *vb. intr.* **1.** a se bizui (pe), a se încrede (în). **2.** a avea valoare, însemnătate. **3.** a înregistra conturile (1). (< it. *contare*, fr. *compter*)

contábil, -ă **I.** *adj.* referitor la contabilitate. **II.** *s. m. f.* specialist în contabilitate. (< it. *contabile*, fr. *comptable*)

contabilitáte *s. f.* **1.** totalitatea operațiilor de înregistrare a mișcării fondurilor și materialelor unei instituții sau întreprinderi. • serviciu, birou de contabilitate (1). **2.** știință care studiază evidența contabilă. (< it. *contabilità*, fr. *comptabilité*)

contabilizá *vb. tr.* a înregistra operații economice și financiare în conturi (1). (< fr. *comptabiliser*)

contáct *s. n.* **1.** atingere nemijlocită între două corpuri, piese, organe de mașini, forțe etc. • piesă la deschiderea și închiderea unui circuit electric. **2.** apropiere între oameni; legătură, relație. **o** *a lua ~* (cu cineva) = a ajunge în imediata apropiere a cuiva. (< fr. *contact*, lat. *contactus*)

contactá *vb. tr.* a stabili legătura cu o persoană, cu un organism. (< fr. *contacter*)

contactór *s. n.* întrerupător care închide un circuit electric sub acțiunea unei comenzi exterioare. (< fr. *contacteur*)

contagiá *vb. tr., refl.* a (se) molipsi, a (se) contamina. (< it. *contagiare*)

contagiós, -oásă **I.** *adj.* (despre boli) molipsitor; contaminant. • infecțios. **II.** *s. m. f., adj.* (suferind) de o boală molipsitoare. (< fr. *contagieux*, lat. *contagiosus*)

contagiozitáte *s. f.* caracter contagios. (< fr. *contagiosité*)

contágiu *s. n.* (*rar*) contagiune. (< lat. *contagium*)

contagiúne *s. f.* **1.** contaminare; contagiu. **2.** (*fig.*) influență dăunătoare (asupra unui grup de oameni). (< fr. *contagion*, lat. *contagio*)

contáiner *s. n.* **1.** ambalaj metalic cu forme și dimensiuni standardizate, astfel încât să cuprindă un număr exact de obiecte sau cantități anumite de materiale, pentru transport. **2.** cutie specială în care sunt puse aparate, instrumente etc. în rachetele cosmice. (< engl. *container*)

containerizá *vb. tr.* a introduce în container. • a introduce folosirea containerelor în tehnica transporturilor. (< fr *containeriser*)

contai, -ă *adj.* de conte[1]. (< fr. *contal*)

contaminá *vb.* **I.** *tr., refl.* a transmite agenți patogeni; a (se) infecta; a (se) molipsi. **II.** *refl.* (despre două limbi) a se încrucișa; (despre două cuvinte) a se influența reciproc (schimbându-și forma); (despre elemente folclorice) a se întrepătrunde. **III.** *tr. (fig.)* a influența, a înrâuri. (< fr. *contaminer*, lat. *contaminare*)

contaminábil, -ă *adj.* care poate fi contaminat. (< fr. *contaminable*)

contaminánt, -ă *adj.* (*rar*) contagios. (< contamina + -ant)

contaminație *s. f.* **1.** contaminare. **2.** procedeu folosit de scriitorii latini constând în amestecarea subiectelor mai multor comedii grecești pentru a alcătui una lati-nească. **3.** (*lingv.*) încrucișare între două limbi. • modificare a formei unui cuvânt sau a unei construcții gramaticale prin încrucișarea lor cu alte cuvinte ori construcții asemănătoare ca sens. • influență reciprocă între elemente folclorice. (< fr. *contamination*, lat. *contaminatio*)

contánt, -ă *adj.* (despre bani) în numerar, peșin, cash. (< it. *contante*, fr. *comptant*)

contáre *s. f.* (*cont.*) notare pe documente a conturilor în care urmează să fie înregistrate operațiile la care se referă. (< it. *contare*)

cónte[1] *s. m.* **1.** (în Evul Mediu) conducător al unei provincii, cu funcții administrative și militare. **2.** titlu de noblețe, ereditar, între viconte și marchiz, în Apus, sau între baron și prinț, în Rusia țaristă. (< it. *conte*, fr. *comte*)

conté[2] *s. n.* creion negru, cu mină groasă din grafit, argilă și plombagină. (< fr. *conté*)

contemperáție *s. f.* impuls presupus a proveni de la grația divină și care ar face să încline voința către ceva, fără a o determina însă. (< fr. *contempération*, lat. *contemperatio*)

contemplá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) privi îndelung, meditativ, cu admirație și emoție. **II.** *intr.* a medita, a reflecta. (< fr *contempler*, lat. *contemplare*)

contemplăre *s. f.* acțiunea a de (se) contempla. • (*fig.*) atitudine de meditație, de observare pasivă a fenomenelor. (< contempla)

contemplatív, -ă *adj.* care contemplă, înclinat spre visare; meditativ, visător. • care se limitează să contemple, fără vreun scop practic. (< fr. *contemplatif*, lat. *contemplativus*)

contemplativísm *s. n.* orientare gnoseologică specifică materialismului premarxist, care atribuie individului un rol pasiv în procesul cunoașterii. (< contemplativ + -ism)

contemplativitáte *s. f.* caracter contemplativ. (< fr. *contemplativité*)

contemplatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care contemplă, cufundat în visare. (< fr. *contemplateur*, lat. *contemplator*)

contemplație *s. f.* contemplare; visare. (< fr. *contemplation*, lat. *contemplatio*)

contemporán, -ă *adj.* **1.** care există, se petrece în prezent; actual. **2.** (despre oameni; și *s.*) din aceeași vreme cu... (< fr. *contemporain*, lat. *contemporaneus*)

contemporaneitáte *s. f.* epocă contemporană, actualitate. (< fr. *contemporanéité*)

contemporaneizá *vb. tr.* a face contemporan, a implica în contemporaneitate. (< contemporan + -/e/iza)

contenciós, -oásă **I.** *s. n.* (în unele state) serviciu de avocați în cadrul unor organe ale puterii de stat, al unor întreprinderi sau instituții, care apără drepturile și interesele juridice ale acestora. **o** ~ *administrativ* = **a)** organ de jurisdicție care rezolvă litigiile dintre stat și persoanele fizice; **b)** ansamblu de forme după care se rezolvă asemenea litigii. **II.** *adj.* **1.** care este contestat, discutabil; litigios. **2.** (*jur.*) *procedură ~oasă* = procedură de rezolvare în contradictoriu de către un organ de jurisdicție a unui conflict de interese. (după lat. *contentiosus*, fr. *contentieux*)

conténd, -ă *adj.* mulțumit, satisfăcut. (< lat. *contentus*)

contentáție *s. f.* mulțumire, satisfacție. (< lat. *contentatio*)

contentív, -ă *adj.* (*med.*) care menține poziția corectă a unui organ. (< fr. *contentif*)

contențiúne *s. f.* **1.** dezbatere • ceartă, dispută. **2.** tensiune puternică a mușchilor, a nervilor sau a spiritului. **3.** procedeu de imobilizare a fragmentelor unui os fracturat, a unui organ, cu ajutorul aparatelor. • procedeu de stăpânire forțată a bolnavilor psihici agitați; imobilizare a unui animal domestic în cursul examinării, îngrijirii sau al unei intervenții chirurgicale. (< fr. *contention*, lat. *contentio*)

contéșă *s. f.* soție, fiică de conte[1]. (< fr. *comptesse*, it. *contessa*)

contestá *vb. tr.* **1.** a nu recunoaște ceva; a tăgădui, a nega. **2.** (*jur*) a face o contestație. (< fr. *contester*, lat. *contestari*)

contestábil, -ă *adj.* care poate fi contestat. (< fr. *contestable*)

contestánt, -ă *adj.* care discută, pledează. (< fr. *contestant*)

contestatár, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care exprimă o contestație. (< fr. *contestataire*)

contestatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care contestă. (< fr. *constestateur*)

contestáție *s. f.* plângere, obiecție scrisă împotriva unei măsuri, a unei hotărâri judecătorești. • memoriu adresat unui organ ierarhic superior prin care se cere revizuirea sau anularea unui act ilegal comis de organul ierarhic inferior. (< fr. *contestation*, lat. *contestatio*)

contéxt *s. n.* **1.** text mai cuprinzător dintr-o scriere în care se încadrează un cuvânt, o expresie etc., interesante dintr-un anumit punct de vedere. **o** ~ *minimal* = cea mai mică îmbinare de cuvinte prin care se poate ilustra un raport sintactic, o valoare a unei forme. • cuprins. **2.** (*fig.*) ansamblu de circumstanțe care însoțesc un eveniment; conjunctură, situație specifică. (< fr. *contexte*, lat. *contextus*)

contextuál, -ă *adj.* referitor la context. (< fr. *contextuel*)

contextualitáte *s. f.* **1.** caracter contextual. **2.** (*impr.*) împrejurare, context (2). (< contextual + -itate)

contextúră *s. f.* **1.** mod de împletire a firelor unei țesături, care definesc structura ei. **2.** mod în care sunt legate între ele diversele elemente ale unui tot; înlănțuire; legătură. • (*fig.*) structură, schelet. (< fr. *contexture*)

contiguitáte *s. f.* calitatea de a fi contiguu; stare a două lucruri contigue. • asociere, în mintea omului, a obiectelor și formelor percepute. • vecinătate spațială și temporală. (< fr. *contiguité*)

contíguu, -uă *adj.* legat, unit de ceva, care are elemente comune cu altceva. (< fr. *contigu*, lat. *contiguus*)

continént[1] *s. n.* întindere vastă de uscat, mărginită de mări sau de oceane. (< fr. *continent*, lat. *continens*)

continént[2], **-ă** *adj.* care trăiește în continență; abstinent. (< fr. *continent*)

continentál, -ă *adj.* care aparține unui continent; referitor la continent. **o** *climă ~ă* = climă temperată, din interiorul continentelor, la latitudini mijlocii, cu mari variații de temperatură între vară și iarnă și cu ploi de vară; *platou ~* = zonă submarină din apropierea coastelor. (< fr. *continental*)

continentalitáte *s. f.* ansamblu de caracteristici climatice determinate de diminuarea influențelor maritime. (< fr. *continentalité*)

continénță *s. f.* abstinență; cumpătare. • reținere. (< fr. *continence*, lat. *continentia*)

contingént, -ă **I.** *adj.* care poate să fie sau să nu fie, să se producă sau nu; întâmplător, accidental, fortuit. **II.** *s. n.* **1.** totalitatea tinerilor născuți în același an și luați în evidența organelor militare. • totalitatea elevilor și studenților (aproximativ) de aceeași vârstă care intră și parcurg împreună aceeași treaptă de învățământ. **2.** grup omogen de oameni. **3.** plafon cantitativ ori valoric al importului sau exportului unor mărfuri într-o anumită perioadă. (< fr. *contingent, lat. contingens*)

contingentá *vb. tr.* a stabili limitele cantitative ori valorice ale importului sau exportului. • a limita. (< fr. *contingenter*)

contingentár, -ă *adj.* referitor la contingentare; contingențional. (< fr. *contingentaire*)

contingénță *s. f.* însușirea de a fi contingent (1); relație între fenomene, evenimente contingente; întâmplare. (< fr. *contingence*, lat. *contingentia*)

contingenționál, -ă *adj.* contingentar. (< engl. *contingentional*)

continuá *vb.* **I.** *intr., refl.* a urma pe cineva, a merge înainte; a se prelungi. **II.** *tr.* a duce mai departe ceva început. (< fr. *continuer*, lat. *continuare*)

continuatív, -ă *adj.* (și *adv.*) în mod continuu. (< fr. *continuatif*)

continuatór, -oáre *s. m. f.* cel care continuă ceva început de altul. (< fr. *continuateur*)

continuitáte *s. f.* **1.** faptul, însuşirea de a fi continuu. **2.** (*mat.*) proprietate a unei funcţii care poate trece de la o stare la alta, luând toate valorile intermediare. **3.** categorie filozofică, desemnând distribuţia şi succesiunea neîntreruptă în spaţiu şi timp a structurii şi dinamismului materiei. (< fr. *continuité*, lat. *continuitas*)

contínuo I. *adv. (muz.)* continuu. **II.** *s. n. basso* ~ = parte de acompaniament a unei lucrări muzicale care trebuie cântată în cursul întregii piese. (< it. /basso/ *continuo*)

contínuu, -uă *adj.* **1.** neîntrerupt, neîncetat. **o** (*fig.*) *curent* ~ = curent electric care are un singur sens; (*mat.*) *funcţie ~uă* = funcţie care prezintă continuitate (2). **2.** (*lingv.*) constrictiv. (< fr. *continu*, lat. *continuus*)

continuúm *s. n.* şir neîntrerupt. (< engl., lat. *continum*)

contóar/comptoár *s. n.* **1.** birou de comerţ (în special al unui bancher); masă unde se fac plăţile în casele mari de comerţ. **2.** agenţie comercială într-un stat străin. (< fr. *comptoir*)

contoid, -ă *adj., s. f.* (sunet) consonantic, cu caracter închis. (< fr., engl. *contoïd*)

contondént, -ă *adj.* (despre obiecte) care provoacă contuzii fără a tăia; (*fig.*; despre argumente) tare, ferm; tăios. (< fr. *contondant*)

contondénţă *s. f.* caracter contondent. (< contondent + -enţă)

contopí *vb. tr., refl.* a (se) amesteca cu ceva, formând un tot. (după fr. *confondre*)

contór *s. n.* denumire dată unor aparate ori instrumente care măsoară, prin însumare sau înregistrare, elemente, operaţii sau semnale de aceeaşi natură. • aparat care înregistrează consumul de apă, de gaze, de energie electrică etc. **o** ~ *de particule* = detector de particule emise de un corp radioactiv. (< fr. *compteur*, germ. *Kontor*)

contorizá *vb. tr.* a ţine evidenţa, a înregistra prin contor. (< *contor* + *-iza*)

contorniát, -ă *adj.* (despre medalii) mărginit, conturat. (< fr. *contorniate*)

contorsioná *vb. tr., refl.* a face contorsiuni, crispaţii. (*fig.*) atitudine forţată, mişcări dezordonate. (< fr. *contorsionner*)

contorsionát, -ă *adj.* **1.** (ră)sucit, deformat. **2.** (*fig.*) lipsit de armonie, nereuşit stilistic. (< fr. *contorsionné*)

contorsionísm *s. n.* faptul, calitatea de a fi contorsionist. (< *contorsiona* + *-ism*)

contorsioníst, -ă *s. m.* acrobat, gimnast de circ cu foarte mare mobilitate a corpului. (< fr. *contorsionniste*)

contorsiúne *s. f.* răsucire a trupului sau a unei părţi a acestuia; contractare violentă şi involuntară a muşchilor. (< fr. *contorsion*, lat. *contorsio*)

contórt, -ă *adj.* răsucit, înfăşurat. • (despre frunze) care se acoperă parţial una pe alta. (< lat. *contortus*)

CONTRA[1]- *pref.* „opus" (spaţial şi temporal), „împotrivă"; „din nou"; „neconform"; „inferior ierarhic". (< fr. *contra-*, cf. lat. *contra*)

cóntra[2] I. *prep.* **1.** împotriva (cuiva sau a ceva). **o** *din* ~ = dimpotrivă. **2.** în schimbul (altei valori). **II.** *adv.* împotriva cuiva; cu totul altfel. (< lat. *contra*, fr. *contre*)

contrá[3] *vb. tr.* **1.** a contrazice, a riposta. **2.** (*box, scrimă, lupte, judo*) a da o contră. • (*bridge*) a se opune, a cere o amendă dublă. (< fr. *contrer*)

contraabsidă *s. f.* absidă situată în partea de vest a unei biserici, în opoziţie cu absida principală. (< *contra[1]-* + *absidă*)

contraacuzáţie *s. f.* învinuire adusă de acuzat acuzatorului. (< fr. *contré-accusation*)

contraagresivitáte *s. f.* reacţie faţă de agresivitate. (< *contra[1]-* + *agresivitate*)

contraalée *s. f.* alee laterală. (< fr. *contre-allée*)

contraalizée *s. n. pl.* vânturi regulate care suflă deasupra, contrar alizeelor. (< fr. *contre-alizés*)

contraamirál *s. m.* grad în marina militară echivalent celui de general-maior din armata de uscat. (< fr *contre-amiral*)

contraampréntă *s. f.* amprentă luată după o primă amprentă. (< fr. *contre-empreinte*)

contraanalíză *s. f* (*tehn.*) analiză efectuată asupra unei probe. (< contra[1]-*analiză*)

contraanchétă *s. f.* anchetă făcută după o primă anchetă. (< fr. *contre-enquête*)

contraapél *s. n.* (*jur.*) al doilea apel, revenire asupra primului apel. (< fr. *contre-appel*)

contraárc *s. n.* curbură în sens longitudinal a unei nave, ca urmare a ridicării prorei şi pupei aflate pe creste de val. (< fr. *contre-arc*)

contraarcatúră *s. f.* (*arhit.*) şir de arce mici, în acelaşi plan vertical şi având cheile tangente la intradosul unui arc mai mare. (< fr. *contre-arcature*)

contraargumént *s. n.* argument care se opune altuia. (< fr. *contre-argument*)

contraargumentá *vb. tr.* a respinge ceva prin contraargumente. (<aargument)

contraatác *s. n.* atac executat de forţe în apărare pentru a respinge inamicul pătruns în dispozitivul lor şi pentru a restabili poziţiile. • (*sport*) atac imediat, ca răspuns la un atac al adversarului; contraripostă. (< fr. *contre-attaque*)

contraatacá *vb. tr.* a executa un contraatac. (< fr. *contre-attaquer*)

contrabaghétă *s. f.* piesă la maşina de filat, tijă care ridică firele, ţinându-le întinse. (< contra[1]- + *baghetă*)

contrabalansá *vb. tr.* **1.** a aduce, a pune în echilibru, a cumpăni. **2.** (*fig.*) a anula efectul unei acţiuni prin alta. (< fr. *contrebalancer*)

contrabanchétă *s. f.* banchetă (2) laterală a unui şanţ. (după fr. *contregradin*)

contrabandă *s. f.* trecere clandestină peste graniţă a unor obiecte, mărfuri sau valori prohibite ori sustrase de la plata taxelor vamale; (*p. ext.*) marfa transportată. **o** *prin* ~ = pe ascuns. (< fr. *contrebande*)

contrabandíst, -ă *s. m. f.* cel care face contrabandă. (< sp. *contrabandista*)

contrabaráj *s. n.* baraj secundar, mai scund, în aval de barajul principal. (< fr. *contre-barrage*)

contrabás *s. n.* **1.** instrument muzical cu coarde şi arcuş, cu registrul cel mai grav. **2.** instrument metalic de suflat al cărui sunet este cu o octavă mai jos decât acela al basului; bas (II). (< fr. *contrebasse*, it. *contrabasso*)

contrabasíst, -ă *s. m. f.* cântăreţ la contrabas. (< fr. *contrebassiste*)

contrabateríe *s. f.* **1.** acţiune de foc executată de artileria proprie împotriva bateriilor inamicului. **2.** (*fig.*) mijloc pentru a dejuca o intrigă, o urzeală. (< fr. *contrebatterie*)

contrabulínă *s. f.* (*mar.*) manevră curentă care serveşte la aducerea de-a lungul vergei a grandeei de cădere. (< fr. *contre-buline*)

contrabutá *vb. tr.* (*arhit.*) a sprijini, a susţine un zid cu ajutorul unui alt zid, în unghi drept. (< fr. *contre-buter*)

contrabuterólă *s. f.* piesă care fixează capul nitului, în timp ce se formează, prin batere cu buterola, celălalt capăt. (< fr. *contre-buterolle*)

contracalíbru *s. n.* piesă la executarea şi la controlul unui calibru. (< fr. *contrecalibre*)

contracámbie *s. f.* cambie la vedere, trasă asupra unuia dintre giranţii anteriori de către orice persoană, care se despăgubeşte astfel de suma ce i se cuvine. (< contra[1]- + *cambie*)

contracandidát, -ă *s. m. f.* cel care candidează împotriva altui candidat pentru ocuparea unei funcţii, a unei demnităţi. (< contra[1]- + *candidat*)

contracandidatúră *s. f.* (*rar*) prezenţa împotriva unei candidaturi. (< contra[1]- + *candidatură*)

contracará *vb. tr.* a se opune direct voinţei sau acţiunii cuiva. (< fr. *contrecarrer*)

contracarlíngă *s. f.* (*mar.*) carlingă laterală, pe ambele părţi ale carlingei centrale, ca piesă de consolidare. (< fr. *contre-carlingue*)

contracaşéu *s. n.* (*cinem.*) caşeu, complementar în configuraţia unui alt caşeu, care se amplasează în faţa obiectivului unui aparat de filmat; contramască. (< *contra[1]-* + *caşeu*)

contracâmp *s. n.* **1.** (*arhit.*) pantă plană în mijlocul unei muluri. **2.** (*cinem.*) încadrare corespunzătoare unui unghi de filmare opus celui folosit în cadrul precedent, utilizată la filmarea scenelor cu două personaje angajate în dialog. (după fr. *contre-champ*)

contraceptív, -ă *adj., s. n.* anticoncepțional; contracepțional. (< fr. *contraceptif*, engl. *contraceptive*)

contracépție *s. f.* anticoncepție. (< fr. *contraception*)

contracepțional, -ă *adj., s. n.* contraceptiv. (< *contracepție* + *-onal*)

contrachéie *s. f.* (*constr.*) fiecare dintre cele două pietre fasonate învecinate cheii de boltă. (după fr. *contreclef*)

contrachílă *s. f.* (*mar.*) grindă longitudinală alipită de chilă, pe care o dublează la partea superioară. (< it. *contracchiglia*)

contracivadiéră *s. f.* velă pătrată spre vârful bompresului, dedesubtul civadierei. (< fr. *contre-civadière*)

contraclápă *s. f.* clapă situată sub clapă (la un stavilar). (după fr. *contraclapet*)

contracronométru *s. n.* *(sport) cursă* ~ = cursă care se cronometrează pentru fiecare concurent în parte. (după fr. /course/ *contre la montre*)

contracroșét *s. n.* element rigid al unei proteze dentare parțial mobile, opus brațului mobil al unui croșet. (< contra[1]- + *croșet*)

contráct *s. n.* **1.** convenție, înțelegere scrisă prin care două sau mai multe părți se obligă reciproc la ceva. **o** ~ *de muncă* = contract potrivit căruia cineva se obligă să presteze o anumită muncă în schimbul unei retribuții; ~ *colectiv de muncă* = contract încheiat de o instituție sau întreprindere cu muncitorii și funcționații respectivi, reprezentați prin comitetul sindicatului; ~ *economic* = contract între două întreprinderi prin care o parte se obligă să livreze anumite produse, să presteze un serviciu sau să execute o lucrare, iar cealaltă să plătească prețul mărfii sau al lucrării, ori tariful serviciului efectuat. **2.** *teoria ~ului social* = teorie raționalistă potrivit căreia statul ar fi apărut ca urmare a unei convenții între oameni. **3.** (*bridge*) număr de levate la care s-a angajat un jucător. (< lat. *contractus*, fr. *contrat*)

contractá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a încheia un contract. **2.** a lua asupra sa o obligație. **o** *a ~ o datorie* = a se împrumuta. **3.** a se îmbolnăvi de... **II.** *tr., refl.* (despre mușchi) a (se) strânge, a (se) zgârci. **II.** *refl.* (despre corpuri) a-și micșora dimensiunile în urma unui proces fizic sau tehnologic. (< fr. *contracter*, lat. *contrahere*)

contractánt, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care încheie un contract, un pact. (< fr. *contractant*)

contractíbil, -ă *adj.* care se poate contracta. (< *contracta* + *-bil*)

contractibilitáte *s. f.* însușirea de a fi contractibil. (< *contractibil* + *-itate*)

contractíl, -ă *adj.* capabil de a se contracta (II). (< fr. *contractile*)

contractilitáte *s. f.* **1.** însușire a țesuturilor organice de a se contracta. **2.** proprietate a pământului de a-și modifica sensibil volumul la variații de umiditate. (< fr. *contractilité*)

contractór, -oáre *adj.* care contractează (I, 1). (< fr. *contracteur*)

contractuál, -ă *adj.* referitor la un contract; stipulat printr-un contract. (< fr. *contractuel*)

contractualísm *s. n.* doctrină socială, politică și juridică, apărută în sec. XVII, fundată pe principiul contractului social; teoria contractului social. (< it. *contrattualismo*)

contractuálist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al contractua-lismului. (< it. *contrattualista*)

contractură *vb. refl.* (despre mușchi) a suferi o contractură. (< fr. *contracturer*)

contractúră *s. f.* contracție musculară persistentă, involuntară, însoțită de rigiditate. (< fr. *contracture*, lat. *contractura*)

contrácție *s. f.* **1.** încordare, spasm al mușchilor, al corpului. **2.** reducere a volumului unui corp provocată de răcire, cristalizare etc. **3.** ~ *gravitațională* = reducere a volumului unei stele datorită forțelor de atracție gravitațională. (< fr. *contraction*, lat. *contractio*)

contracúrbă *s. f.* **1.** curbă de șosea sau de cale ferată care urmează după o altă curbă, cu concavitatea în sens contrar. **2.** (*arhit.*) curbă concavă care urmează uneia convexe la un arc în acoladă. (< fr. *contre-courbe*)

contracurént *s. m.* curent de apă, de aer etc. care se deplasează în sens opus. (< fr. *contre-courant*)

contradáns *s. n.* dans cu mișcări vioaie, asemănător cadrilului, cu două sau patru grupe de dansatori așezați față în față; melodia corespunzătoare. (< fr. *contredanse*)

contrademonstráție *s. f.* demonstrație care se opune alteia. (< engl. *contredemonstration*)

contradictorialitáte *s. f.* principiu fundamental în dreptul civil, constând în obligația de a se face cunoscut părților învinuirile formulate împotriva lor și totodată dreptul acestora de a discuta în contradictoriu. (după it. *contraddittorietè*)

contradictóriu, -ie *adj.* (despre idei, tendințe, fenomene) care se contrazic între ele, care se exclud reciproc; contrar. **o** *în ~* = în opoziție de idei cu ceva sau cu cineva. (< fr. *contradictoire*, lat. *contradictorius*)

contradicție *s. f.* **1.** raportul dintre laturile contrare ale oricărui obiect, proces sau fenomen, legătura internă a contrariilor, unitatea și lupta acestora. **o** (*log.*) *raport de ~* = raport între două noțiuni (sau judecăți), dintre care una o neagă cu totul pe cealaltă, conținutul noțiunii (sau judecății) care neagă rămânând nedeterminat; *în ~ (cu)* = în opoziție, în dezacord (cu)... **2.** nepotrivire între idei sau fapte. (<*contradiction*, lat. *contradictio*)

contradicțional, -ă *adj.* referitor la contradicții. (< *contradicție* + *-onal*)

contradíg *s. n.* dig provizoriu de consolidare a unui dig principal. (< fr. *contre-digue*)

contradistorsiúne *s. f.* *(electr.; impr.)* corecție a unei distorsiuni. (< *contra*[1]- + *distorsiune*)

contradominántă *s. f.* (*muz.*) supradominantă. (< *contra*[1]- + *dominantă*)

contraechilíbru *s. n.* stare opusă unui echilibru. (< *contra-* + *echilibru*)

contraescárpă *s. f.* baraj antitanc pe coasta unui teren în contrapantă, pentru a mări gradul de înclinare a terenului și a determina răsturnarea tancurilor. (< fr. *contrescarpe*)

contraetambóu *s. n.* piesă care dublează etamboul spre interiorul navei. (< fr. *contre-étambot*)

contraetrávă *s. f.* piesă a osaturii la navele din lemn care dublează fața interioară a etravei, pentru consolidare. (< fr. *contre-étrave*)

contraexémplu *s. n.* exemplu pentru care un enunț, o regulă sunt în defect. (< fr. *contre-exemple*)

contraexpertíză *s. f.* expertiză spre a verifica o expertiză anterioară. (< fr. *contre-expertise*)

contraexpozíție *s. f.* (*muz.*) secțiune facultativă a fugii, după expoziție (3), repetare a subiectului în tonalitatea principală, de către toate vocile, dar în altă ordine. (< *contra*[1]- + *expoziție*)

contraexténsie *s. f.* aplicare a unei forțe egale și opuse forței extensiei; contratracțiune. (< fr. *contre-extension*)

contraextrudáre *s. f.* extrudare inversă. (< contra[1]- + *extrudare*)

contrafáce *vb. tr.* a reproduce un document, o operă de artă, un obiect în scopuri frauduloase; a falsifica. (după fr. *contrefaire*)

contrafagót *s. n.* fagot de mai mari dimensiuni și cu sonoritate mai gravă decât fagotul. (< it. *contrafagotto*)

contrafișă *s. f.* (*constr.*) bară de lemn sau de metal care transmite solicitările de la elementele orizontale la cele verticale. (< fr. *contre-fiche*)

contrafóc *s. n.* incendiu localizat într-o pădure pentru a împiedica, prin vidul creat, extinderea incendiului principal. (după fr. *contre-feu*)

contrafórt[1] *s. m.* masiv de zidărie sau beton care îngroașă din loc în loc un zid lung și înalt pentru a-l consolida. (< fr. *contrefort*)

contrafórt[2] *s. n.* fiecare dintre picioarele înclinate spre exterior ale unui turn de extracție. (< fr. *contrefort*)

contrafúgă *s. f.* (*muz.*) fugă inversată. (< it. *contrafuga*)

contragabiér *s. n.* a treia velă pătrată deasupra gabierului unui velier. (< fr. *contre-gabier*)
contragalóp *s. n.* mers în manej circular, când calul galopează pe piciorul stâng, în loc de cel drept, sau invers. (< fr. *contre-galop*)
contráge *vb.* **I.** *refl.* **1.** (despre două vocale, silabe învecinate) a se reduce la o singură emisiune vocalică. **2.** (*med.*) a se contracta. **II.** *tr.* a reduce o frază la o propoziție prin reducerea fiecărei propoziții la o parte din ea. (< lat. *contrahere*)
contragravúră *s. f.* a doua gravură, pe care gravorul o încrucișează cu prima. (< contra[1]- + *gravură*)
contragreutáte *s. f.* greutate care servește la echilibrarea unei forțe sau a unei greutăți în mișcare. (după fr. *contrepoids*)
contragrífă *s. f.* gheară a aparatului de luat vederi care imobilizează pelicula în timpul expunerii. (< fr. *contre-griffe*)
contrahașúră *s. f.* hașură cu liniile perpendiculare pe liniile altei hașuri. (< contra[1]- + *hașură*)
contrahermínă *s. f.* (*herald.*) blană la steme, reprezentând printr-un fond negru presărat cu codițe albe inversul herminei (2). (< fr. *contre-hermine*)
contraimágine *s. f.* (*mat.*) element al unei mulțimi care corespunde unui element dat dintr-o altă mulțime. (< fr. *contre-image*)
contraincízie *s. f.* (*med.*) incizie a planurilor de înveliș la o distanță oarecare de o plagă operatorie, pentru introducerea tuburilor sau meșelor de drenaj. (< *contra*[1]- + *incizie*)
contraindicá *vb. tr.* a interzice ceva (unui bolnav); a da o indicație contrară. (< fr. *contre-indiquer*)
contraindicáție *s. f.* situație (nedorită) în care aplicarea unei terapii provoacă prejudicii bolnavului. (< fr. *contre-indication*)
contrainformáții *s. f. pl.* ansamblul activității desfășurate de organele specializate pentru descoperirea și prevenirea activității de informare și diversiune a inamicului. (< contra[1]- + *informații*)
contrainsulínă *s. f.* hormon diabetogen al hipofizei. (< fr. *contre-insuline*)
contrainterogatóriu *s. n.* interogatoriu luat pentru a verifica un interogatoriu anterior. (< fr. *contre-interrogatoire*)
contrainvázie *s. f.* răspuns la o invazie. (< *contra*[1]- + *invazie*)
contralovitúră *s. f.* ripostă ofensivă în cadrul apărării, executată de o mare unitate operativă pentru a distruge forțele inamice pătrunse în dispozitivul de apărare. (după fr. *contre-coup*)
contráltă *s. f.* femeie cu voce de contralto. (< it. *contralta*)
contrálto *s. n.* voce feminină cu registrul cel mai grav. (< it. *contralto*)
contramáistru *s. m.* **1.** șef de atelier, muncitor șef de sector într-o întreprindere industrială. **2.** (în trecut) grad de subofițer în marină. (după fr. *contremaître*)
contramandá *vb. tr.* a revoca, a anula un ordin, o dispoziție dată. (< fr. *contremander*)
contramanévră *s. f.* manevră opusă alteia. (< fr. *contre-manoeuvre*)
contramanifést *s. n.* manifest opus altui manifest. (< contra[1]- + *manifest*)
contramanifestá *vb. intr.* a face o contramanifestație. (< fr. *contre-manifester*)
contramanifestánt, -ă *s. m. f.* cel care participă la o contramanifestație. (< fr. *contre-manifestant*)
contramanifestáție *s. f.* manifestație care se opune alteia. (< fr. *contre-manifestation*)
contramanivélă *s. f.* manivelă legată rigid cu un capăt de butonul motor al roților motoare ale unei locomotive, iar cu celălalt de bara de comandă a culisei. (< fr. *contre-manivelle*)
contramárcă *s. f.* **1.** parte a unui bilet de spectacol care îi rămâne spectatorului. • (*p. ext.*) semn distinctiv remis la o escală călătorilor în tranzit. **2.** bilet justificativ remis fiecărei persoane care participă la o călătorie în grup pentru a-i permite accesul în mijlocul de transport. (< fr. *contremarque*)
contramarée *s. f.* maree care urcă în direcția opusă direcției obișnuite a unei maree. (< fr. *contre-marée*)
contramárș *s. n.* **1.** marș al unei armate în sens contrar celui în care s-a mers la început. **2.** manevră reciprocă a două (grupuri de) nave care se deplasează pe drumuri paralele și de sens contrar. (< fr. *contremarche*)
contramáscă *s. f.* contracașeu. (< contra[1]- + *mască*)
contramăsúră *s. f.* măsură pentru a contracara efectele altei măsuri. (< fr. *contre-mesure*)
contraminá *vb. tr.* **1.** (*mil.*) a instala contramine. **2.** (*fig.*) a para o acțiune secretă, efectele unei intrigi. (< fr. *contre-miner*)
contramínă *s. f.* lucrare subterană făcută cu scopul de a descoperi și a distruge o mină pusă de inamic. (< fr. *contre-mine*)
contramíting *s. n.* miting care se opune altuia. (< fr. contre-meeting)
contranutáție *s. f.* (*med.*) basculare înapoi a bazei sacrului în cursul nașterii. (< contra[1]- + *nutație*)
contraoctávă *s. f.* (*muz.*) cea mai gravă și mai profundă dintre octave. (< fr. *contreoctave*)
contraofensívă *s. f.* trecere de la apărare la ofensivă. (< fr. *contre-offensive*)
contraofértă *s. f.* ofertă diferită de o alta, adesea opusă. (< it. *contraofferta*)
contraórdin *s. n.* ordin care revocă un alt ordin anterior. (< fr. *contre-ordre*)
contraotrávă *s. f.* antidot. (după fr. *contrepoison*)
contrapáginã *s. f.* a doua față a unei foi scrise sau tipărite. (< contra[1]- + *pagină*)
contrapántă *s. f.* pantă, opus altei pante. (< fr. *contrepente*)
contrapápă *s. m.* papă ales împotriva altui papă. (< it. *contrapapa*)
contrapárte *s. f.* compensare. (după fr. *contrepartie*)
contrapartídă *s. f.* **1.** (*cont.*) dublură a unui registru, ținută pentru verificare. **2.** parte care cosrepunde alteia (într-un schimb); valoare echivalentă. • (fig.) părere, opinie opusă; contrariul, opusul. (după fr. *contrepartie*)
contrapartíu *s. n.* matriță preparată prin galvanoplastie de pe un clișeu sau de pe un obiect, în vederea reproducerii și multiplicării clișeului sau a obiectului. (< *contra*[1]- + *partiu*)
contraperformánță *s. f.* **1.** (*sport*) rezultat slab. **2.** incompetență. (< fr. *contreperformance*)
contrapilástru *s. m.* pilastru alipit altuia. (< fr. *contre-pilastre*)
contraplacáj *s. n.* placă din mai multe foi subțiri de lemn suprapuse și lipite între ele cu fibrele lemnului în sens contrar. (< fr. *contre-placage*)
contraplán *s. n.* procedeu de montaj în alternarea cadrelor filmate cu aparatul așezat în unghiuri de filmare opuse. (< fr. *contre-plan*)
contraplonjéu *s. n.* filmare dirijată de jos în sus, care creează un sentiment de forță, de înălțare. (< fr. *contre-plongée*)
contrapóndere *s. f.* ceea ce echilibrează sau neutra-lizează o acțiune, o forță etc. (după fr. *contrepoinds*)
contrapozíție *s. f.* (*log.*) deducerea unei judecăți noi prin înlocuirea termenilor cu contrariile lor. (< fr. *contraposition*)
contrapregătíre *s. f.* acțiune puternică de foc executată în apărare cu artileria, aviația etc. asupra inamicului înainte de începerea ofensivei acestuia. (după fr. *contre-préparation*)
contrapresiúne *s. f.* presiune exercitată de fluidul motor pe fața activă a pistonului unei mașini în timpul cursei de evacuare. (< fr. *contre-pression*)
contrapróbă *s. f.* probă pentru a verifica o alta, care nu a dat rezultatele concludente. (după fr. *contre-épreuve*)
contraprocedéu *s. n.* (*sport*) acțiune tehnică ca ripostă la (contra)atacul adversarului. (< *contra*[1]- + *procedeu*)
contraproclamáție *s. f.* proclamație care se opune altei proclamații. (< *contra*[1]- + *proclamație*)
contraproductív, -ă *adj.* neproductiv. • (*fig.*) dăunător. (< engl. *contraproductive*)
contraprofíl *s. n.* (*constr.*) profil simetric față de altul. (< fr. *contreprofil*)
contraproiéct *s. n.* proiect pentru verificarea, îmbunătățirea sau înlocuirea unui proiect anterior. (după fr. *contreprojet*)
contrapromisiúne *s. f.* a doua promisiune, care revine în cea dintâi. (< contra[1]- + *promisiune*)
contrapropagándă *s. f.* propagandă care tinde să anuleze efectele unei alte propagande. (< fr. *contre-propagande*)

contrapropúnere *s. f.* propunere în opoziție cu alta. (după fr. *contre-proposition*)
contraprotést *s. n.* protest, ca răspuns la un alt protest. (< it. *controprotesta*)
contrapúnct *s. n.* **1.** prezența simultană a două sau mai multe melodii cu caracter independent. • melodie care se cântă concomitent cu tema într-o lucrare muzi-cală. **2.** tehnica de a compune muzică pe mai multe voci. • disciplină muzicală care studiază acest gen de compoziție. (< it. *contrappunto*, fr. *contrepoint*)
contrapunctá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a tigheli (stofe, țesături) pe ambele fețe. **2.** (*fig.*) a construi pe mai multe planuri paralele individualizate, situații, imagini corespondente; a face să corespundă. **II.** *intr. (muz.)* a folosi tehnica contrapunctului. (< it. *contrappuntare*)
contrapúnctic, -ă *adj.* scris după regulile contrapunctului. (< fr. *contrapointique*)
contrapunctíst *s. m.* compozitor care utilizează contrapunctul. (< it. *contrappuntista*)
contrapúne *vb. tr., refl.* a (se) opune. (< contra[1]- + *pune*)
contrár, -ă I. *adj.* opus; potrivnic. **o** *noțiuni ~e* = noțiuni (sau judecăți) în raport de contrarietate. **II.** *s. n.* ceea ce este opus, potrivnic. **III.** *adv.* împotriva, în contra. (< fr. *contraire*, lat. *contrarius)*
contrarándă *s. f.* velă triunghiulară sau trapezoidală deasupra randei, pe goelete și iahturi. (< it. *controranda*)
contrareácție *s. f.* **1.** reintroducere, în opoziție de fază la intrarea unui montaj electronic, a unei părți din semnal prelevată la ieșire. **2.** (*fot.*) reacție negativă. (< fr. *contre-réaction*)
contrarecépție *s. f.* repetare parțială sau totală a ope-rațiilor de recepție în caz de litigiu. (< fr. *contre-réception*)
Contrarefórmă *s. f.* mișcare de opresiune sângeroasă întreprinsă în sec. XVI de biserica catolică împotriva Reformei. (< fr. *contre-réforme*)
contrarevízie *s. f.* **1.** control suplimentar după controlul obișnuit. **2.** a doua revizie a unei tipărituri, în coală. (< fr. *contre-révision*)
contrarevolúție *s. f.* mișcare organizată, reacționară, a claselor înlăturate de la putere împotriva noii orânduiri sociale instaurate prin revoluție, în scopul restaurării vechii puteri de stat. (< fr. *contre-révolution*)
contrarevoluționár, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al contrarevoluției. (< fr. *contre-révolutionnaire*, rus. *kontrerevoliuționer*)
contrarezervor *s. n.* rezervor de înmagazinare și de compensație într-un sistem de alimentare cu apă potabilă sau industrială. (< contra[1]- + *rezervor*)
contrariá *vb. tr.* a șoca, a surprinde neplăcut pe cineva (în contradicție cu convingerile, așteptările, dorința sau intenția sa). (< fr. *contrarier*)
contrariánt, -ă *adj.* **1.** care contrariază. **2.** plictisitor, jenant. (< fr. *contrariant*)
contrarietáte *s. f.* **1.** surprindere neplăcută provocată de o contrazicere. **2.** (*log.*) raport între două noțiuni sau judecăți care se exclud reciproc, dar care pot fi înlăturate amândouă în favoarea unei a treia. (< fr. *contrariété*)
contraripóstă *s. f. (sport)* contraatac. (< fr. *contre-riposte*)
contrarísm *s. n. (med.)* atitudine de opoziție exprimată prin gesturi sau acțiuni contrare celor comandate. (<ar + -ism)
contrárіu *s. n.* fiecare dintre cele două laturi, însușiri sau tendințe interne ale obiectelor, fenomenelor și proceselor opuse unele altora. (< lat. *contrarius*)
contrarónd *s. n.* a doua inspecție, care se face noaptea, posturilor de pază, santinelelor. (< contra[1]- + *rond*)
contrarotátiv, -ă *adj.* (despre elice) care se rotesc în sens contrar. (< fr. *contrarotatif*)
contrás[1], -ă *adj.* (despre două vocale) redus la o singură vocală sau diftong. (< contrage)
cóntras[2] *adj., s. m.* luptător anticomunist de gherilă din America Latină. (< sp. *contras*)
contrasalút *s. n.* răspuns la un salut. (< it. *contrassaluto*)
contrasăgeátă *s. f.* deplasare pe verticală, opusă sensului forțelor, care se dă diferitelor porțiuni de construcție. (< *contra*[1]- + *săgeată*)
contrascótă *s. f.* fiecare dintre frânghiile prinse la colțurile velelor unei corăbii, servind la strângerea acestora. (< it. *contrascotta*)
contrasemná *vb. tr.* a semna un act alături de cel de la care emană. (după fr. *contresigner*)
contrasemnatár, -ă *s. m. f.* cel care contrasemnează. (după fr. *contresignataire*)
contrasemnătúră *s. f.* semnătură a unui funcționar subaltern pusă pe un act alături de semnătura celui de la care emană. (după germ. *Kontrasignatur*)
contraséns *s. n.* sens opus. (< fr. *contresens*)
contraservíciu *s. n.* **1.** serviciu (4) în schimbul altui serviciu. **2.** deserviciu. (< *contra*[1]- + *serviciu*)
contrasigíliu *s. n.* amprentă complementară a unui sigiliu, pe reversul acestuia, în scopul creșterii gradului de păstrare a secretului și autenticității. (< it. *contrasigillo*)
contraspaliér *s. n.* spalier care stă față în față cu un altul. (< it. *contraspalliera*)
contraspión, -oánă *s. m. f.* cel care face contraspionaj. (< *contra*[1]- + *spion*)
contraspionáj *s. n.* serviciu special însărcinat cu urmărirea și combaterea acțiunilor spionilor. • activitatea acestuia. (după fr. *contre-espionage*)
contrást *s. n.* **1.** deosebire izbitoare între două sau mai multe lucruri, stări, acțiuni etc. **2.** diferență între densitățile extreme ale unei imagini fotografice. • efect artistic obținut de un scriitor, pictor etc. prin opoziția ritmului, a ideilor, culorilor. **3.** gen de poezie lirică medievală în care era folosit efectul artistic al opozițiilor de ritm, de idei etc. (< fr. *contraste*)
contrastá *vb. intr.* a fi în contrast cu ceva sau cu cineva. (< fr. *contraster*)
contrastálie *s. f.* valoarea penalizării aplicate de armator navlositorului pentru depășirea timpului de încărcare-descărcare stipulat în contract. (< contra[1]- + *stalie*)
contrastámpă *s. f.* imagine inversată a unei gravuri, a unei stampe. (< it. *contrastampa*)
contrastánt, -ă *adj.* care contrastează; opus. (< fr. *contrastant*)
contrastív, -ă *adj.* care pune în evidență, accentuează un contrast. **o** (*lingv.*) *analiză ~ă* = metodă care explică fenomenele lingvistice prin analiza diferențelor dintre limbi sau dintre situațiile apărute în aceeași limbă; *gramatică ~ă* = gramatică bazată pe analiza contrastivă. (< engl. *contrastive*, fr. *contrastif*)
contrasubiéct *s. n.* melodic care apare concomitent cu subiectul unei fugi sau al altor lucrări polifonice. (după fr. *contre-sujet*)
contrașínă *s. f.* porțiune de șină care dublează șina curentă a unei căi ferate în curbe, pe poduri, în dreptul trecerilor de nivel. (după fr. *contre-rail*)
contrașóc *s. n.* șoc în revenire. (< fr. *contre-choc*)
contratémă *s. f.* melodie concomitentă cu tema în lucrările polifonice. (< fr. *contre-thème*)
contratenór 1. *s. n.* cea mai înaltă voce bărbătească, dispunând de un ambitus de decimă, care atinge sunetele *re* și *mi* de sus, cu registrul natural; **II.** *s. m.* cântăreț cu o astfel de voce. (< contra1- + *tenor*)
contratensiúne *s. f. (electr.)* tensiune inversă. (< fr. *contretension*)
contratíjă *s. f.* organ de mașină care prelungește tija pistonului unei mașini cu piston. (< contra[1]- + *tijă*)
contratímp *s. m.* **1.** (*muz.*) accentuare a timpului slab (neaccentuat) al unei măsuri, timpul tare fiind ocupat de o pauză. **2.** inoportunitate, nepotrivire. **o** *în ~* = inoportun. (după fr. *contretemps*)
contratíp *s. n.* copie negativă a unui film, după un pozitiv intermediar. (< fr. *contretype*)
contratipár *s. n. (poligr.)* tipar pe verso. (după it. *controstampa*)

contratipáre *s. f.* proces tehnologic de prelucrare a peliculei pentru obținerea de contratipuri. (< contratip)
contratipíe *s. f. (fot.)* procedeu de retușare pe un negativ intermediar, când negativul principal nu poate fi retușat. (< fr. *contretypie*)
contratítlu *s. n.* titlu general al unei opere mai întinse, ori al unei serii de mai multe volume, fiecare cu titlul separat. (< contra[1]- + *titlu*)
contratorpilór *s. n. (mar.)* distrugător. (< fr. *contre-torpilleur*)
contratracțiune *s. f.* contraextensie. (< fr. *contretraction*)
contrágere *s. f. (metal.)* forță aplicată unei sârme în timpul trefilării la anumite mașini de trefilat. (< contra[1]- + *tragere*)
contratreáptă *s. f.* suprafață verticală care formează partea din față a unei trepte, la o scară. (< contra[1]- + *treaptă*)
contratúră *s. f.* tură[1] (1) efectuată în contratimp cu altă tură. (< contra[1]- + *tură*)
contravalație *s. f.* șanț în jurul unui loc asediat. (< fr. *contrevallation*)
contravaloáre *s. f.* echivalent (bănesc) al unui obiect; valoare dată în schimbul altei valori. (< fr. *contre-valeur*)
contravântuíre *s. f.* element de construcție, grindă cu zăbrele, având rolul de a mări rezistența construcției la presiunea vântului, la trepidații etc. (după fr. *contreventement*)
contraveni *vb. intr.* a încălca o regulă juridică, logică, morală etc. (< fr. *contrevenir*, lat. *contravenire*)
contraveniént, -ă *s. m. f.* cel care săvârșește o contravenție. (< germ. *Kontraveninte*, după fr. *contrevennant*)
contravénție *s. f.* încălcare a dispozițiilor unei legi, ale unui regulament etc., care se sancționează cu o pedeapsă ușoară (amendă sau sancțiune administrativă). (< fr. *contravention*)
contravenționál, -ă *adj.* referitor la contravenție. (< fr. *contraventionnel*)
contraverificáre *s. f.* verificare efectuată asupra unei contraprobe. (<a[1]- + *verificare*)
contraverificatór *s. n.* calibru de control; contracalibru. (< contraverifica/re/ + *-tor*)
contravízită *s. f.* **1.** a doua vizită făcută zilnic de medic bolnavilor dintr-un spital. **2.** vizită de răspuns la o altă vizită. (< fr. *contre-visite*)
contrazíce *vb.* **I.** *tr.* **1.** a susține contrariul celor spuse de cineva, a nu fi de acord cu cineva. **2.** a fi în dezacord, a nu se potrivi cu ceva; a dezminți. **II.** *refl.* **1.** a fi în dezacord cu sine însuși. **2.** (despre susținătorii unor afirmații etc.) a fi în contrazicere unii cu alții, a avea păreri deosebite. • (despre idei, afirmații, mărturii) a nu se potrivi unele cu altele. (după fr. *contredire*, lat. *contradicere*)
cóntră *s. f.* lovitură de răspuns, promptă, pe atacul adversarului, la box, scrimă, lupte, judo. • acțiunea de a contra la bridge. (< fr. *contre*)
contre-court /contrcúrt/ *s. n.* termen prin care jucătorii de tenis desemnează terenul cu cea mai bună poziție și cu cel mai mare număr de locuri. (< fr. *contre-court*)
contre-jour /contrjúr/ *s. n.* **1.** *(arhit.)* metodă de iluminare a obiectelor, personajelor etc. din partea opusă locului de unde se privește. **2.** fotografie făcută cu această metodă de pozare. (< fr. *contre-jour*)
contribuábil, -ă *s. m. f.* persoană, fizică sau juridică, supusă unui impozit. (< fr. *contribuable*)
contribuí *vb. intr.* a-și aduce contribuția morală sau materială, a participa la o acțiune comună; a ajuta, a înlesni apariția sau dezvoltarea unui lucru. (< fr. *contribuer*, lat. *contribuere*)
contributív, -ă *adj.* referitor la o contribuție. • care contribuie; contributoriu. (< fr. *contributif*)
contributivitáte *s. f.* însușirea de a fi contributiv. (< contributiv + -itate)
contribuitór *s. m.* (< -tor)
contributór, -oare *s. m. f.* cacționar care contribuie la plata datoriilor în caz de lichidare a societății. (< it. *contributore*)
contributóriu, -ie *adj.* contributiv. (< fr. *contributoire*)
contribúție *s. f.* **1.** parte cu care se contribuie la o acțiune, la o cheltuială comună; aport. **o** *a pune la ~* = a folosi capacitatea cuiva (sau a ceva) într-o acțiune. **2.** *(jur; pl.)* sumă de bani pe care un stat învins este obligat s-o plătească unui stat învingător în temeiul unui tratat de pace, depășind pagubele cauzate de război. **3.** impozit. (< fr. *contribution*, lat. *contributio*)
contriție *s. f.* durere profundă simțită în urma ofensării divinității; pocăință, căință. (< fr. *contrition*, lat. *contritio*)
contról *s. n.* **1.** verificare a unei activități pentru a urmări mersul ei și pentru a lua măsuri de îmbunătățire. **o** *cifră de ~* = exponent care indică limitele cantitative ale producției; *lucrare de ~* = lucrare scrisă prin care se verifică periodic cunoștințele elevilor și studenților. • urmărire a funcționării unui sistem tehnic, proces tehnologic etc. • supraveghere continuă (morală sau materială). **2.** stăpânire. • dirijare a propriilor mișcări și manifestări. **3.** instituție însărcinată cu supravegherea unor activități. **4.** *(pl.)* registru de evidență a personalului (și a animalelor) unei unități militare. (< fr. *contrôle*)
controlá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a exercita un control. **2.** a domina, a supune, a ține sub control; a supraveghea. **II.** *refl.* (despre oameni) a-și stăpâni mișcările, manifestările. (< fr. *contrôler*)
controlábil, -ă *adj.* care poate fi controlat. (< fr. *contrôlable*)
controlabilitáte *s. f.* însușirea de a fi controlabil. (< fr. *contrôlabilité*)
controlaterál, -ă *adj.* (despre leziuni, paralizii) care este localizat în jumătatea corporală opusă. (< fr. *controlatéral*)
contróler *s. n.* **1.** comutator care realizează o succesiune determinată de modificări ale conexiunilor unor circuite electrice. **2.** *(inform.)* circuit complex și logica aferentă operării în condiții optime a unui echipament periferic. (< engl. *controller*)
controlór, -oáre **I.** *s. m. f.* funcționar însărcinat cu controlul unei activități etc. **II.** *s. n.* aparat (automatizat) de control al bunei funcționări a unei instalații. (< fr. *contrôleur*)
controversá *vb. tr.* a discuta în contradictoriu. (< fr. *controverser*)
controversábil, -ă *adj.* care poate fi controversat. (< fr. *controversable*)
controversát, -ă *adj.* care formează obiectul unei controverse. (< controversa)
controvérsă *s. f.* discuție în contradictoriu asupra unei chestiuni; polemică, dispută. • *(fam.)* discuție aprinsă. (< fr. *controverse*)
controversíst *s. m. (rar)* amator de controverse. (< controversă + -ist)
contubernál *s. m.* (la romani) **1.** militar care locuia împreună cu alții în același cort. **2.** sclav (bărbat sau femeie) căsătorit cu un alt sclav. (< fr. *contubernale*, lat. *contubernalis*)
contubernalitáte *s. f. (rar)* frăție de arme, camaraderie. (< fr. *contubernalité*)
contubérniu *s. n.* **1.** (la romani) cort pentru zece soldați. • grupul celor zece soldați. **2.** (în dreptul roman) căsătorie între doi sclavi sau între un om liber și un sclav. **3.** *(fig.)* coabitare ilegală între două persoane de sex diferit. (< fr., lat. *contubernium*)
contumacíe *s. f.* absență a unui inculpat de la judecată. **o** *în ~* = în lipsă. (< fr. *contumace*, lat. *contumacia*)
contúr *s. n.* **1.** linie închisă care mărginește o suprafață, un corp, un obiect. **2.** reprezentare grafică a unei astfel de linii. • *(pl.)* curbe sinuoase. (< fr. *contour*)
conturá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a conturna. **II.** *tr., refl. (fig.)* a (se) închega în forme precise; a (se) preciza. (< contur)
conturánță *s. f.* mărime care caracterizează calitatea reproducerii contururilor într-o imagine de televiziune. (< *contura* + *-anță*)
conturbá *vb. tr.* a deranja, a tulbura. (< lat. *conturbare*)
conturíst, -ă *s. m. f.* desenator specializat în operația de conturare pe acetofan a imaginilor filmului de animație. (< contur + -ist)
conturná *vb. tr.* a înconjura, a ocoli. • a încinge (cu ornamente); a contura (I, 2). (< it. *contornare*, fr. *contourner*)
conturnáre *s. f.* **1.** acțiunea de a conturna. **2.** ocolire a suprafețelor izolate de către un circuit electric; descărcare în stratul gazos care înconjură un izolator. (< conturna)
conturnát, -ă *adj. (herald.;* despre animale, păsări) din profil, întors spre stânga. (< fr. *contourné*)
contúz, -ă *adj.* care prezintă o contuzie. (< fr. *contus*)

contúzie *s. f.* leziune tisulară provocată prin lovire. (< fr. *contusion*, lat. *contusio*)
contuzioná *vb. tr.* a provoca o contuzie. (< fr. *contusionner*)
conţíne *vb. tr.* **1.** (despre un recipient) a fi umplut cu... **2.** (despre cărţi, texte) a fi alcătuit din. (< lat. *continere*, după fr. *contenir*)
conţínut *s. n.* **1.** ceea ce încape într-un spaţiu limitat, într-un recipient. **2.** (*fil.*) totalitatea elementelor constitutive esenţiale care caracterizează şi condiţionează existenţa şi schimbarea unui obiect sau fenomen. **3.** (*log.*) totalitatea notelor esenţiale ale unei noţiuni; comprehensiune (2). **4.** fondul de idei şi afectiv, semnificaţiile, mesajul unei opere de artă. **5.** cuprinsul unei cărţi, reviste etc.; sumar. **6.** (*inform.*) datele dintr-o celulă a unei maşini de calculat. (după fr. *contenu*)
conţinutísm *s. n.* **1.** teorie estetică care acordă mare importanţă conţinutului operei. **2.** preponderenţă a conţinutului într-o operă de artă faţă de mijloacele formale. (după it. *contenutismo*)
conţinutíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al conţinutismului (1). (< conţinut + -ist)
conţinutístic, -ă *adj.* referitor la conţinutul unei opere literare. (după it. *contenutistico*)
conubiál, -ă *adj.* referitor la conubiu (1); conjugal, matrimonial. (< engl. *conubial*, lat. *conubialis*)
conúbiu *s. n.* **1.** (*livr.*) căsătorie. **2.** (*bot.*) altoire. (< lat. *conubium*)
conurbáţie *s. f.* aglomeraţie urbană constituită dintr-un oraş cu rol de centru spre care gravitează mai multe oraşe satelit. (< fr. *conurbation*)
convalescént, -ă *s. m. f.* bolnav în convalescenţă. (< fr. *convalescent*, lat. *convalescens*)
convalescénţă *s. f.* perioadă de tranziţie între momentul vindecării unei boli şi însănătoşirea deplină. (< fr. *convalescence*, lat. *convalescentia*)
convectív, -ă *adj.* referitor la convecţie; prin convecţie. (< germ. *konvektiv*)
convectór *s. n.* corp de încălzit care funcţionează pe principiul convecţiei, în instalaţiile de încălzire centrală. (< fr. *convecteur*, engl. *convector*)
convécţie *s. f.* **1.** deplasare a unei mase de aer în sens vertical. **2.** trecere prin câmpuri fluide a curentului electric sau a căldurii, datorită deplasării particulelor lor componente. **3.** (*med.*) metodă de pierdere a energiei calorice prin deplasarea aerului cald în jurul organului cutanat şi înlocuirea lui cu aer rece. (< fr. *convection*, lat. *convectio*)
convéier *s. n.* **1.** transportor cu unul sau mai multe elemente flexibile de tracţiune; bandă rulantă. **2.** ~ *verde* = sistem de organizare a bazei furajere prin care se asigură producerea nutreţurilor verzi în mod continuu. (< engl. *conveyer*, rus. *konveier*)
convenábil, -ă *adj.* care convine sau poate conveni; acceptabil, mulţumitor. • (despre mărfuri, preţuri) ieftin. (< fr. *convenable*)
convení *vb. intr.* **1.** a corespunde dorinţelor cuiva, a-i plăcea. **2.** a se înţelege, a cădea de acord. • a încheia o convenţie. (< fr. *convenir*, lat. *convenire*)
conveniént, -ă *adj.* care convine, oportun, potrivit, corespunzător. (< engl. *conveninent*)
conveniénţă *s. f.* (*pl.*) totalitatea regulilor de purtare care se impun într-o anumită împrejurare; uzanţă. **o** *de* ~ = făcută numai pentru a respecta anumite norme sociale de formă. (< it. *convenienza*)
convént *s. n.* **1.** consiliu al unei mănăstiri, al unui ordin călugăresc. **2.** for suprem în biserica protestantă, format din clerici şi laici. **3.** adunare generală a francmasonilor. (< fr., engl. *convent*, lat. *conventus*)
conventícul *s. n.* mică adunare clandestină care conspiră împotriva statului. (< fr. *conventicule*, lat. *conventiculum*)
conventuál, -ă *adj.* referitor la un convent. (< fr. *conventuel*)
convénţie *s. f.* **1.** înţelegere, acord, pact între state, instituţii etc. • contact. • denumire dată unor tratate internaţionale. **2.** (*lit., arte*) acceptare tacită a unor procedee, forme sau idei. **3.** (*pl.*) deprindere stabilită prin tradiţie. **4.** adunare legislativă a Franţei între 1792 şi 1794. **5.** congres al unui partid, al unei grupări politice, reunit în vederea desemnării candidatului la preşedinţie, stabilirii platformei-program etc. (< fr. *convention*, lat. *conventio*)
convenţionál, -ă **I.** *adj.* **1.** stabilit prin convenţie. **o** *semn* ~ = semn special care reprezintă, pe o hartă sau pe un desen, un lucru din natură. **2.** lipsit de naturaleţe; artificial, factice; *arme* ~*e* = arme clasice, cunoscute şi folosite de mult (spre deosebire de armele recente, nucleare, biologice şi chimice). **II.** *s. m.* membru al Convenţiei (4). (< fr. *conventionnel*, lat. *conventionalis*)
convenţionalísm *s. n.* **1.** caracterul a ceea ce este convenţional; convenţionalitate; tendinţă de a se conforma regulilor general acceptate, fără o percepere proprie, a faptelor; prezenţă masivă în opera de artă a unor elemente de conţinut sau de expresie devenite clişee. **2.** concepţie filozofică pozitivistă potrivit căreia axiomele geometrice, legile şi teoriile ştiinţifice ar fi simple convenţii create în mod arbitrar de oamenii de ştiinţă. (< fr. *conventionnalisme*)
convenţionalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al convenţio-nalismului. (< fr. *conventionnaliste*)
convenţionalitáte *s. f.* convenţionalism (1). (< engl. *conventionality*)
convenţionalizá *vb. tr., refl.* a face să devină, a deveni convenţional. (< convenţional + -iza)
convérge *vb. intr.* a se îndrepta către acelaşi punct, către acelaşi scop. (< fr. *converger*, lat. *convergere*)
convergént, -ă *adj.* care converge. **o** *lentilă ~ă* = lentilă care strânge într-un focar razele ce o străbat. • (*mat.;* despre un şir infinit de numere) care tinde către un anumit număr finit (limită); (despre serii) la care şirul sumelor parţiale este convergent. (< fr. *convergent*, lat. *convergens*)
convergénţă *s. f.* **1.** faptul de a converge. **o** *teoria ~ţei* = teorie burgheză care preconizează evoluţia celor două sisteme social-economice şi politice, socialismul şi capitalismul, spre un tip comun de societate, fără a fi nevoie de revoluţia socială. **2.** proprietate a unui fascicul de radiaţii de a-şi micşora secţiunea, concentrându-se într-un singur punct. • însuşire a unui sistem optic de a transforma fasciculele paralele sau divergente în fascicule convergente. **3.** (*mat.*) proprietate a unui şir şi a unei serii de a fi convergente. **4.** (*biol.*) apariţie, în cursul evoluţiei, a unor caractere structurale sau funcţionale aparent similare la specii înrudite, datorită adaptării la aceleaşi condiţii de viaţă. (< fr. *convergence*)
convérs[1], -ă *adj.* **1.** (despre judecăţi, raţionamente) al cărui subiect poate fi transformat în atribut, sau invers, fără a schimba sensul judecăţii sau a altera adevărul ei. **2.** (*bot.;* despre organe) îndreptat, întors spre... (< fr. *convers*, lat. *conversus*)
convérs[2], -ă *adj.* (despre călugări) folosit la treburile gospodăreşti (în mănăstire). (< fr. *convers*, lat. *conversus*)
conversá *vb. intr.* a vorbi cu cineva, a susţine o conversaţie. (< fr. *converser*, lat. *conversari*)
conversatatív, -ă *adj.* referitor la conversaţie; conversaţional. (< conversa/ţie/ + *-tiv*)
conversáţie *s. f.* discuţie, convorbire. (< fr. *conversation*, lat. *conversatio*)
conversaţionál, -ă *adj.* conversativ. (< fr. *conversationel*)
convérsie *s. f.* **1.** recalificare. **2.** (*biol.*) schimbare în ordine liniară a genelor; transmutaţie genetică. (< fr. *conversion*, lat. *conversio*)
conversiúne *s. f.* **1.** modificare a condiţiilor iniţiale ale unui împrumut. • preschimbare a unei valori monetare într-o valoare de altă natură. **2.** (*rar*) schimbare a naturii, a formei unui lucru. • modificare a unui sistem fizic sau tehnic prin transformarea unor mărimi date. • transformare, în urma unui proces chimic, a unei specii de molecule în alte specii de molecule. **3.** reluare în ordine inversă a termenilor unei sintagme, cu sau fără schimbarea înţelesului ori funcţiilor sintactice; reversiune. • schimbare a clasei lexico-gramaticale, a valorii unui cuvânt; hipotaxă. **4.** (*log.*) răsturnare a unei judecăţi prin înlocuirea reciprocă a subiectului cu predicatul. **5.** traducere a unui cuvânt, număr sau mesaj alfanumeric dintr-un cod sau limbaj într-altul. **6.** mecanism psihic care face să apară un simptom corporal la

locul unui efect refulat ce nu poate accede în conștiință fără a provoca o reacție de angoasă. (< fr. *conversion*, lat. *conversio*)

convertí *vb.* **I.** *tr., refl.* a-și schimba, a face pe cineva să-și schimbe o anumită părere sau convingere (religioasă). **II.** *tr.* a schimba un lucru în altul, a preface, a transforma. • a preschimba însemnele bănești ale unei țări în aur sau în valută străină, potrivit cursului de schimb. (< fr. *convertir*, lat. *convertere*)

convertíbil, -ă *adj.* care se poate converti. (< fr. *convertible*, lat. *convertibilis*)

convertibilitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este convertibil. (< fr. *convertibilité*)

convertibilizá *vb. tr.* (despre însemne bănești) a face convertibil. (< convertibil + -iza)

convertínă *s. f.* pseudoglobulină care intervine în mecanismul coagulării sângelui. (< fr. *convertine*)

convertinemíe *s. f.* prezența convertinei în sânge. (< fr. *convertinémie*)

convertizáre *s. f.* **1.** îndepărtare a unor impurități dintr-o masă metalică topită cu un gaz oxidant și fără folosire de combustibil. **2.** transformare a curentului alternativ în curent continuu, sau invers, cu ajutorul unui convertizor. (după fr. *convertissage*)

convertizór *s. n.* **1.** dispozitiv mecanic pentru transformarea unei mișcări sau a unei forțe. **2.** cuptor pentru operația de convertizare (1). **3.** mașină destinată a transforma un curent electric. **4.** mașină pentru transformarea grișului în făină. **5.** (*inform.*) aparat pentru transformarea informațiilor de pe un suport pe altul. (< fr. *convertisseur*)

convertoplán *s. n.* avion care poate să decoleze și să aterizeze vertical, trecând instantaneu la zborul orizontal. (după engl. *convertiplan*)

convertór *s. n.* organ al sistemelor de reglare automată sau al aparatelor ori instrumentelor de măsură electrice, care transformă datele dintr-o formă într-o altă formă de reprezentare, fără a modifica valoarea informației. (< engl. *converter*)

convéx, -ă *adj.* curbat, bombat în afară. (< fr. *convexe*, lat. *convexus*)

convexítáte *s. f.* însușirea de a fi convex; suprafață bombată în afară; umflătură, proeminență. (< fr. *convexité*, lat. *convexitas*)

convicțiúne *s. f.* (*rar*) convingere. (< fr. *conviction*, lat. *convictio*)

convițuí *vb. intr.* a trăi împreună cu cineva; a coabita. (după lat. *convivere*)

convițuitór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care convițuiește. (< convițui + -tor)

convingătór, -oáre *adj.* care convinge; edificator. (<)

convínge *vb.* **I.** *tr.* a face pe cineva să recunoască un lucru, să adopte o părere. **II.** *refl.* a se încredința de ceva. (< lat. *convincere*)

convíngere *s. f.* acțiunea de a (se) convinge; convicțiune; • părere fermă asupra unui lucru. (< convinge)

convív, -ă *s. m. f.* cel care participă la o masă cu alții; comesean. (< fr. *convive*, lat. *conviva*)

conviviál, -ă *adj.* de conviv. (< engl. *convivial*)

convivialitáte *s. f.* opțiune pentru mese care reunesc mai mulți convivi; (*p. ext.*) ansamblu de relații de toleranță între persoane sau grupuri aparținând aceleiași societăți. (< fr. *convivialité*, engl. *conviviality*)

convocá *vb. tr.* a chema (oficial) într-un loc un grup de persoane, un corp constituit. (< fr. *convoquer*, lat. *convocare*)

convocábil, -ă *adj.* care poate fi convocat. (< fr. *convocable*)

convocáre *s. f.* acțiunea de a convoca; anunț prin care este convocată o persoană, o adunare etc. (< convoca)

convocatór, -oáre **I.** *adj.* care convoacă. **II.** *s. n.* listă cu cei convocați la o adunare. (< fr. *convocateur*)

convói *s. n.* șir de vehicule sau de oameni care se deplasează într-o anumită direcție; coloană; (*spec.*) cor-tegiu (funerar). • formație de vase care navighează sub protecția unei escorte. (< fr. *convoi*, după rus. *konvoi*)

convoiáj *s. n.* **1.** (*mil.*) dirijare de avioane noi pe teatrele de operații. **2.** escortare a unui convoi de nave. (< fr. *convoyage*)

convolút[1] *s. n.* volum care cuprinde mai multe lucrări editate separat, dar având același autor sau cuprinzând materii înrudite. (< germ. *Konvolut*)

convolút[2]**, -ă** *adj.* **1.** (*bot.;* despre organe) cu marginile răsucite în formă de cornet. **2.** întors asupra lui însuși. (< fr. *convoluté*, lat. *convolutus*)

convolúție *s. f.* **1.** întoarcere, răsucire. **2.** (*mat.*) funcție de compunere a două funcții de repartiție, care conduce la o nouă funcție de repartiție. (< fr. *convolution*)

convolvulacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate gamopetale care se cațără prin răsucire: convolvulus. (< fr. *convolvulacées*)

convólvulus *s. m.* plantă erbacee perenă, cu tulpina târâtoare sau agățătoare, lungă și cu flori albe; volbură, rochița-rândunicii. (< fr., lat. *convolvulus*)

convorbí *vb. intr.* a sta de vorbă, a discuta, a conversa. (după germ. *unterreden*)

convorbíre *s. f.* discuție, conversație. **o** ~ *telefonică* = discuție prin telefon. (< convorbi)

convulsá *vb. refl.* a se convulsiona. (< fr. *convulser*)

convúlsie *s. f.* **1.** contracție involuntară, bruscă și repetată a mușchilor; spasm. **2.** (*fig.*) frământare, zvârcolire. (< fr. *convulsion*, lat. *convulsio*)

convulsioná *vb. refl.* a avea convulsii; a se convulsa. (< fr. *convulsionner*)

convulsionánt, -ă *adj.* care provoacă convulsii. (< fr. *convulsionant*)

convulsioterapíe *s. f.* metodă terapeutică de șoc în a provoca intenționat apariția convulsii. (< fr. *convulsiothérapie*)

convulsív, -ă *adj.* care produce, care se manifestă prin convulsii. **o** *tuse ~ă* = boală infecțioasă la copii care se manifestă prin tuse puternică cu convulsii. (< fr. *convulsif*)

convulsivánt, -ă *adj., s. n.* (substanță) care provoacă convulsii. (< fr. *convulsivant*)

convulsivitáte *s. f.* caracter convulsiv. (< convulsiv + -itate)

coobligát, -ă *s. m. f.* debitor solidar cu alții la plata unei datorii. (< fr. *coobligé*)

coobligáție *s. f.* obligație reciprocă sau comună mai multor persoane. (< fr. *coobligation*)

coocupánt, -ă *s. m. f.* cel care ocupă un loc împreună cu altcineva. (< fr. *cooccupant*)

cookie /cúchi/ *s. n.* fișier care poate intra în calculatorul hard al unui utilizator al internetului. (< engl. *cookie*)

cool /cul/ **I.** *adj. inv., adv., s. n. (muz.)* (stil în jazzul modern) caracterizat printr-o interpretare interiorizată, reținută, cu sonorități puțin vibrate, aproape detimbrate, cu o frază relaxată, refuzând orice efuziune afectivă sau temperamentală. **II.** *adj.* calm. (< engl. *coll*/jazz/)

coolmán *s. m.* muzician adept al stilului cool. (< engl. *coolman*)

cooperá *vb. intr.* a colabora, a conlucra. (< fr. *coopérer*, lat. *cooperari*)

cooperánt, -ă *adj., s. m. f.* (cel) cu care se poate coopera. (< coopera + -ant)

cooperáre *s. f.* faptul de a coopera. • conlucrare a unor persoane, unități economice sau țări în producerea sau desfacerea anumitor produse, în cercetarea științifică și tehnică etc. (< coopera)

cooperatísm *s. n.* **1.** sistem economic care atribuie un rol important cooperației. **2.** curent în economie potrivit căruia capitalismul ar putea fi înlocuit cu un nou regim social-economic, pe cale pașnică, prin generalizarea treptată a cooperației de consum. (< fr. *coopératisme*)

cooperatíst, -ă *adj.* referitor la cooperație; propriu cooperației. (< cooperat/ie/ + *-ist*)

cooperatív, -ă *adj.* care cooperează; binevoitor. (< fr. *coopératif*)

cooperatívă *s. f.* **1.** organizație economică formată prin asocierea liber consimțită a unui grup de persoane care concentrează mijloace de producție și forțe de muncă pentru producerea, cumpărarea, desfacerea în comun a unor produse, pentru acordarea de credite, prestarea de servicii. **2.** magazin

de mărfuri organizat pe principii cooperatiste, unde se desfac diferite produse. (< fr. *coopérative*)

cooperativizá *vb. tr.* a uni în cooperative pe micii producători. (< fr. *coopérativiser*)

cooperatór, -oáre *adj., s. m. f.* (membru) al unei cooperative. (< fr. *coopérateur*)

cooperáție *s. f.* **1.** cooperare. • formă de organizare a muncii în care mai multe persoane participă în comun, cu mijloace de producție proprii, la același proces de muncă sau la diverse procese ale muncii legate între ele. **2.** sistemul cooperativelor dintr-un anumit domeniu de activitate. (< fr. *coopération*)

cooperít *s. m.* sulfură naturală de platină brună-cenușie mată. (< engl. *cooperite*)

cooptá *vb. tr.* a primi pe cineva într-un colectiv, comitet etc. prin voința membrilor acestuia. (< fr. *coopter*, lat. *cooptare*)

coordinánță *s. f.* **1.** legătură chimică particulară care explică legătura mai multor molecule dintr-un compus complex. **2.** (*fiz.*) număr al ionilor sau atomilor legați direct la un element central. (< fr. *coordinence*)

coordinát, -ă *adj.* (despre un atom, un radical) care se găsește într-o legătură coordinativă. (< fr. *coordiné*)

coordinatív, -ă *adj. legătură ~ă* = legătură ce apare în combinațiile complexe, realizată prin intermediul unei perechi de electroni provenind numai de la unul dintre atomii participanți la legătură. (< fr. *coordinatif*)

coordoná *vb. tr.* a pune de acord părțile unui tot; a îndruma în sens unitar o serie de activități. (< fr. *coordonner*)

coordonáre *s. f.* **1.** acțiunea de a coordona. **2.** raport, relație într-un enunț între două sau mai multe propoziții ori părți de propoziție pe același plan gramatical, nedependente una de cealaltă. • raport între mai multe noțiuni de același fel, subordonate aceleiași noțiuni. (< coordona)

coordonát, -ă I. *adj.* pus de acord. **o** *propoziție ~ă* (și *s. f.*) = propoziție care se află în raport de coordonare cu alta. **II.** *s. f.* **1.** (*mat.*) fiecare dintre numerele care precizează poziția unui punct față de un sistem de referință dat. **2.** (*pl.*) sistem de cercuri imaginare (meridiane și paralele) prin care se determină poziția unui punct de pe glob. **o** *~e astronomice* = sistem de linii care permit determinarea poziției aștrilor pe bolta cerească. **3.** (*fig.*) direcție, reper; situație; cadru. (< fr. *coordonné*)

coordonatív, -ă *adj. grup ~* = grup de cuvinte cu rol de părți de propoziție nepredicative, în relație de coordonare, nedependente sau dependente de un element regent, comun tuturor, ori regente față de un element subordonat tuturor. (< germ. *koordinativ*)

coordonatór[1] *s. n.* aparat care indică automat locul unui avion în spațiu și distanța parcursă de el de la punctul de decolare. (< fr. *coordonnateur*)

coordonatór[2]**, -oáre I.** *adj., s. m. f.* (cel) care îndeplinește o funcție de coordonare. **II.** *adj. conjuncție ~oare* = conjuncție care stabilește un raport de coordonare. (< fr. *coordonnateur*)

coordonográf *s. n.* instrument pentru raportarea automată a punctelor în funcție de coordonatele lor, în cartografie. (după fr. *coordinatographe*)

coorganizatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care organizează (ceva) împreună cu altcineva. (< co- + organizator)

copái *s. n.* substanță extrasă din capaier, conținând terebentină, folosit în medicină. (< fr. *copahu*)

copaiér *s. m.* arbore cu suc rășinos și balsamic din America și Africa tropicală. (< fr. *copayer*)

copái *s. n.* rășină naturală transparentă, de culoare galbenă, din descompunerea în pământ a arborilor rășinoși fosili sau din diverse plante tropicale, folosit la prepararea lacurilor. (< fr., sp. *copal*)

copaliér *s. m.* arbore care produce copal. (< fr. *copalier*)

copartáj *s. n.* (*jur.*) partaj între mai multe persoane. (< fr. *copartager*)

copartajá *vb. tr.* a partaja cu una sau mai multe persoane. (< fr. *copartage*)

copartajánt, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care ia parte la un partaj. (< fr. *copartageant*)

coparticipá *vb. intr.* a participa la ceva împreună cu alții. (< fr. *coparticiper*)

coparticipánt, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care participă la o antreprize, la o asociație. (< fr. *coparticipant*)

coparticipáție *s. f.* coparticipare. (< fr. *coparticipation*)

copatrón *s. m.* patron care împarte proprietatea asupra unei firme cu altul. (< co- + patron)

copéică *s. f.* momeală divizionară, a suta parte dintr-o rublă. (< rus. *kopeike*)

copepóde *s. n. pl.* subclasă de crustacee mici cu corpul fără carapace, care formează planctonul din apele dulci sau marine. (< fr. *copépodes*)

copertă *vb. tr.* a pune copertele la o carte, la un caiet etc. (< it. *copertare*)

copértă *s. f.* înveliș de carte, de caiet etc., învelitoare, scoarță. (< it. *coperta*)

copertínă *s. f.* element de construcție cu suprafață plană, care acoperă de obicei o ieșire. (< it. *copertina*)

copérto *adv.* (*muz.*) în surdină, închis, acoperit. (< it. *coperto*)

copiá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a reproduce un text, o operă de artă etc. • a reproduce ceva în mod servil și fără originalitate; a plagia. **2.** (*peior.*) a imita servil pe cineva. **3.** (*tehn.*) a prelucra prin așchiere la o mașină-unealtă un model, piesa rezultată având un profil identic. **II.** *intr.* a redacta o teză, o lucrare etc. folosind pe furiș în timpul examenului lucrarea unui alt coleg, manuale, notițe etc. (< fr. *copier*)

copiánt, -ă *adj.* copiativ. (< copia + -ant)

copiát[1] *s. n.* copiere. (< copia)

copiat[2] *s. m.* membru al clerului la Constantinopol care avea misiunea de a acoperi morții cu un giulgiu. (< fr. *copiate*, gr. *Kopiates*)

copiativ, -ă *adj.* care servește pentru transcriere, pentru copii; copiant, copiator (I). **o** *hârtie ~ă* = plombagină. (< it. *copiativo*)

copiatór, -oáre I. *adj.* copiativ. **II.** *s. n.* aparat de copiat; xerox. (< copia + -tor)

cópie *s. f.* **1.** reproducere exactă a unui text, a unei opere de artă etc.; (*peior.*) înscris care reproduce întocmai un alt înscris ce constată un act juridic. **3.** *~ standard* = film care conține pe aceeași peliculă imaginea cât și coloana sonoră, pentru proiecție. (< fr. *copie*, lat. *copia*)

copiér[1] *s. n.* registru cu foi subțiri în care se copiază diferite scrisori, acte etc. **o** *creion ~* = creion chimic. (< germ. *Kopier*/buch)

copiér[2] *s. n.* (*tehn.*) element de urmărire prin contact a modelului de frezare în timpul prelucrării. (< engl. *copier*)

copiére *s. f.* **1.** acțiunea de a copia. **2.** reproducere a unei imagini realizate pe un clișeu. **3.** (*tehn.*) realizarea formei, a profilului unei piese, după un șablon. (< copia)

copilót *s. m.* pilot secund. (< fr. *copilote*)

copiós, -oásă *adj.* bogat, abundent; îndestulat. (< fr. *copieux*, lat. *copiosus*)

copíst[1]**, -ă** *s. m. f.* (în trecut) cel care copia acte, opere manuscrise etc.; autor fără originalitate. (< fr *copiste*)

copíst[2] *s. m.* muncitor specializat în copiat piese la strunguri și freze prin așchiere și la mașini speciale prin electroerodare. (< copia + -ist)

copitáte *s. n. pl.* ungulate. (după fr. *digités*)

coplanár, -ă *adj.* (despre puncte, drepte, figuri geometrice) situat în același plan. (< fr. *coplanaire*)

coplanaritáte *s. f.* calitate a două sau a mai multor figuri geometrice de a fi conținute în același plan. (< fr. *coplanarité*)

coplată *s. f.* taxă pe care trebuie să o plătească pacienții la externarea din spital. (< *co-* + *plată*)

copoclefíl, -ă *s. m. f.* cel care se ocupă cu copoclefilia. (< fr. *copoclephile*)

copoclefilíe *s. f.* pasiunea de a colecționa chei, lacăte, broaște și diverse alte obiecte ce servesc drept încuietori. (< fr. *copoclephilie*)

copolimér *s. m.* produs macromolecular din unirea moleculelor a doi compuși diferiți. (< fr. *copolymère*)

copolimerizáre *s. f.* reacție de polimerizare simultană a doi sau a mai multor monomeri diferiți. (după fr. *copolymérisation*)

coposedá *vb. tr.* a poseda în comun un lucru. (< fr. *copossséder*)
coposesiúne *s. f.* posesiunea în comun a unui lucru. (< fr. *copossession*)
coposesór, -oáre *adj., s. m. f.* deținător, titular al unui drept de coposesiune. (< fr. *copossesseur*)
COPR(O)- *elem.* „excrement". (< fr. *copr/o/-*, cf. gr. *kopros*)
cópră *s. f.* miez uscat de nucă de cocos, care conține ulei; uleiul însuși. (< fr., port. *copra*)
copremie *s. f.* trecerea în sânge a produselor excrementiale. (< fr. *coprémie*)
coprése *s. f.* salată tipic italienească preparată din roșii și bulgări de mozarella, stropită cu un sos din ulei de măsline. (< it. *coprese*)
copreședínte, -ă *s. m. f.* președinte care îndeplinește această funcție împreună cu altul. (după fr. *coprésident*)
coprezentatór, -oáre *s. m. f.* prezentator împreună cu altcineva. (< co- + prezentator)
coprín *s. n.* ciupercă basidiomicetă comestibilă, din familia agaricacee, cu pălăria îndoită în jos, care crește pe gunoaie: burete-de-rouă. (< fr. *coprin*)
coprobiónte *s. f. pl.* organisme care trăiesc pe fecale. (< fr. *coprobiontes*)
coprocesór *s. n.* procesor adițional folosit la computerele personale pentru comenzi speciale. (< *co-* + *procesor*)
coprocrazíe *s. f.* incontinență a materiilor fecale. (< fr. *coprocrasie*)
coprocultúră *s. f.* însămânțare a materiilor fecale pe un mediu de cultură în scopul identificării anumitor microbi patogeni. (< fr. *coproculture*)
coprodúcție *s. f.* formă de cooperare în producție care se stabilește între guverne sau întreprinderi producătoare din țări diferite pentru realizarea în comun a unui produs sau a unui colectiv. • producție cinematografică la realizarea căreia au colaborat mai multe studiouri din diferite țări. (< fr. *coproduction*)
coprofág, -ă *adj., s. m.* (coleopter) care se hrănește cu excremente; scatofag. (< fr. *coprophage*)
coprofagíe *s. f.* **1.** ingerare de excremente, tulburare gravă la unii bolnavi mintali; scatofagie. **2.** însușire a insectelor coprofage. (< fr. *coprophagie*)
coprofemíe *s. f.* vorbire obscenă. (< fr. *coprophémie*)
coprofíl, -ă *adj.* **1.** care manifestă o atracție morbidă pentru excremente. **2.** (despre insecte, plante) care trăiește, crește pe fecale; scatofil. (< fr. *coprophile*)
coprofilíe *s. f.* perversitate cu atracție pentru excremente; scatofilie. (< fr. *coprophilie*)
coprofíte *s. f. pl.* plante saprofite pe excremente. (< fr. *coprophytes*)
coprofobíe *s. f.* repulsie de excremente; scatofobie. (< fr. *coprophobie*)
coprolagníe *s. f.* excitație sexuală prin prezența materiilor fecale. (< fr. *coprolagnie*)
coprolalíe *s. f.* tendință patologică de a folosi cuvinte și expresii obscene, scabroase; limbaj ordurier; scatologie. (< fr. *coprolalie*)
coprolít *s. m.* **1.** excrement fosil. **2.** fosfat natural de calciu, din petrificarea excrementelor animalelor fosile, îngrășământ în agricultură. • calcul (II) fecal. (< fr. *coprolithe*)
coprológic, -ă *adj.* referitor la coprologie. (< fr. *coprologique*)
coprologíe *s. f.* **1.** studiu chimic și bacteriologic al materiilor fecale. **2.** scatologie (1). (< fr. *coprologie*)
copromaníe *s. f.* impuls morbid de a se murdări cu excremente. (< fr. *copromanie*)
copropraxíe *s. f.* tendință morbidă de a folosi frecvent gesturi obscene. (< fr. *copropraxie*)
coproprietár, -ă *s. m. f.* proprietar al unui lucru etc. împreună cu altcineva. (< fr. *copropriétaire*)
coproprietáte *s. f.* stăpânire în comun a unui bun de către mai multe persoane. (< fr. *copropriété*)
coprosclerózǎ *s. f.* întărire excesivă a excrementelor în intestin. (< fr. *coprosclérose*)
coproscopíe *s. f.* examen (microscopic) al fecalelor. (< fr. *coproscopie*)
coprostázǎ *s. f.* coprostazie. (< fr. *coprostase*)
coprostazíe *s. f.* constipație cauzată de acumularea de materii fecale în intestin; coprostază. (< fr. *coprostasie*)
coprosteról *s. m.* sterol din materiile fecale. (< fr. *coprostérol*)
coprozoáre *s. f. pl.* protozoare care trăiesc în medii bogate în materii organice în descompunere. (< fr. *coprozoaires*)
cops *s. n.* țeavă de carton pe care se înfășoară firele de bumbac la mașinile de tors. (< germ. *Kops*)
copt, -ă *adj., s. m. f.* (individ) aparținând populației indigene din Egipt și din Etiopia după creștinare, care profesa monofizismul. • (*s. f.*) limbă derivată din vechea egipteană folosită de copți ca limbă de cult și vorbită până în sec. XVII. (< fr. *copte*)
coptológ, -ă *s. m. f.* specialist în coptologie. (< germ. *Koptologe*)
coptologíe *s. f.* studiu al limbii copte. (< germ. *Koptologie*)
copulá *vb. refl.* a se împreuna, a se cupla. (< fr. *copuler*)
copulatív, -ă *adj.* **1.** (despre conjuncții) care leagă (părți de) propoziții de același fel. **o** *verb* ~ = verb în alcătuirea predicatului nominal, făcând legătura între subiect și numele predicativ; copulă (1); *propoziție* ~*ă* = propoziție coordonată legată prin asociere de coordonata ei. **2.** (*log.;* despre judecăți afirmative) care are mai multe subiecte legate de același predicat. (< fr. *copulatif*, lat. *copulativus*)
copulatór, -oáre *adj.* (despre organe) care servește pentru copulație. (< fr. *copulateur*)
copulátie *s. f.* împerechere; act sexual; coit. (< fr. *copulation*, lat. *copulatio*)
cópulă *s. f.* **1.** verb copulativ. **2.** (*log.*) cuvânt care face legătura între subiect și predicat. (< fr. *copule*, lat. *copula*)
copyright /có-pi-rait/ *s. n.* drept rezervat autorului sau editorului de a reproduce și a vinde operele literare, artistice și științifice; drept de autor. (< engl. *copyright*)
copywreiter /copiraităr/ *s. m.* autor de reclame. (< engl. *copywreiter*)
cor *s. n.* **I. 1.** (în teatrul antic) grup de personaje care participa ca un personaj unic în desfășurarea acțiunii unei opere dramatice, dansând și cântând versuri. **2.** ansamblu de cântăreți care execută împreună muzică vocală. • (*fig.*) grup, mulțime. **o** *în* ~ = împreună. **3.** compoziție muzicală destinată a fi cântată de un cor (2). **II.** ansamblul navelor, centrală și laterale, ale unei biserici (catolice). (< lat. *chorus*, gr. *khoros*, it. *coro*)
coraciifórme *s. f. pl.* ordin de păsări: corbul. (< fr. *coraciiformes*)
CORACO- *elem.* „cioc de corb". (< fr. *coraco-*, cf. gr. *korax, -akos*, corb)
coracobrahiál, -ă *adj., s. m.* (mușchi) întins de hipofiza coracoidă pe fața internă a humerusului. (< fr. *coraco-brachial*)
coracoclaviculár, -ă *adj., s. m.* (ligament) care unește hipofiza coracoidă a omoplatului cu clavicula. (< fr. *coraco-claviculaire*)
coracoíd, -ă *adj. s. n.* (os pereche, component al centurii scapulare, la batracieni, la reptile și păsări) în formă de cioc de corb; *apofiză* ~*ă* = proeminență pe marginea superioară a omoplatului la mamifere. (< fr. *coracoïde*)
coracoidián, -ă *adj.* referitor la osul sau opofiza coracoidă. (< fr. *coracoïdien*)
coracoidítă *s. f.* osteită a apofizei coracoide. (< fr. *coracoidite*)
corái *adj. inv., s. n.* (de) culoarea coralului[1], roșu; coralin. (< fr. *corail*)
corál[1] *s. m.* animal celenterat cu schelet calcaros roșu sau alb, în colonii în mările calde; mărgean. (< germ. *Koralle*, lat. *corallium*)
corál[2], -ă I. *adj.* **1.** de, pentru cor. **2.** care cuprinde un ansamblu; unanim, de acord. **3.** (despre compuneri literare) ale căror motive, elemente, personaje prezintă armonie, acordându-se ca vocile unui cor. **II.** *s. f.* formație corală amplă; cor (I, 2). **III.** *s. n.* cântec religios (liturgic) pe mai multe voci. • compoziție pentru orgă pe tema unui asemenea cântec. (< fr. *choral*, it. *corale*)
CORALI- *elem.* „de coral[1]". (< fr. *coralli-*, cf. lat. *corallium*, gr. *korallion*)

coralián, -ă *adj.* coralier. (< fr. *corallien*)
coraliér, -ă **I.** *adj.* referitor la coralieri; format din corali; coralian. **II.** *s. m. pl.* antozoare. (< fr. *coralliaire/s/*)
coralifér, -ă *adj.* care conține corali. (< fr. *coralifère*)
coralifórm, -ă *adj.* în formă de coral[1]. (< fr. *coralliforme*)
coraligén, -ă *adj.* **1.** produs prin acumularea coloniilor de corali. **2.** care produce substanța calcaroasă a coralilor. (< fr. *coralligène*)
coralín, -ă *adj., s. n.* corai. (< fr. *corallin*)
coralitáte *s. f.* caracter coral, armonios, colectiv; colectivitate, armonie. (< it. *coralitè*)
coralivór, -ă *adj.* (*biol.*) care distruge coralii[1]. (< corali + -vor)
coraloíd, -ă *adj.* care seamănă cu ramificațiile coralilor. (< fr. *coralloïte*)
Corán *s. n.* cartea sfântă la musulmani, care conține învățăturile profetului Mahomed. (< fr. *Coran*, germ. *Koran*)
coránic, -ă *adj.* al Coranului. (< fr. *coranique*)
corapórt *s. n.* raport care însoțește un raport principal, făcut de altă persoană. (după rus. *sodoklad*)
coraportór, -oáre *s. m. f.* cel care ține un coraport. (< co- + raportor)
corazíúne *s. f.* eroziune provocată de vânt și de nisipul ridicat de acesta. (< fr. *corrasion*)
corbét *s. n.* (*gimn.*) trecere din poziția stând pe mâini în poziția stând, element de elan pentru răsturnările sau salturile înapoi.
cord[1] *s. n.* (*anat.*) inimă. (< lat. *cor, -dis*)
cord[2] *s. n.* țesătură de urzeală din fire bine răsucite și rezistente și cu bătătura din fire subțiri și rare. (< germ. *Kord*, engl. *cord*, fr. *corde*)
CORD[3](O)-, -córd *elem.* „coardă, cordon anatomic". (< fr. *cord/o/-, -chorde*, cf. lat. *chorda*, gr. *khorde*)
cordaíte *s. f. pl.* gen fosil de gimnosperme arborescente, foarte înalte, cu frunzele mari și groase. (< germ. *Kordaiten*)
cordáj *s. n.* **1.** totalitatea parâmelor unei corăbii. **2.** împletitură de corzi elastice (a unei rachete de tenis etc.). (< fr. *cordage*)
cordát, -ă *adj.* în formă de inimă; cordiform. (< fr. *cordé*, lat. *cordatus*)
cordáte *s. n. pl.* încrengătură de animale celomate cu coardă dorsală, schelet axial și sistem nervos tubular, așezat dorsal. (după fr. *cordés*)
cordectomíe *s. f.* **1.** extirpare a unei coarde vocale. **2.** rezecție a unei porțiuni a măduvei spinării. (< fr. *chordectomie*)
cordeliér *s. m.* **1.** călugăr franciscan care se încingea cu o frânghie cu trei noduri. **2.** (*pl.*) membrii clubului fondat de Danton, Marat și Camille Desmoulins în timpul revoluției burgheze din Franța, opus iacobinilor. (< fr. *cordelier*)
cordeliéră *s. f.* **1.** șnur, cingătoare răsucită (ca frânghia). **2.** torsadă. (< fr. *cordelière*)
cordelímă *s. f.* frânghiuță în alpinism pentru transportarea de materiale și oameni. (< fr. *cordelline*)
CORDI-, -cordíe *elem.* „inimă". (< fr. *cordi-*, cf. lat. *cor, -dis*)
cordiál, -ă *adj.* (și *adv.*) pornit din toată inima; afectuos, sincer. (< fr. *cordial*)
cordialitáte *s. f.* însușirea de a fi cordial; afecțiune. (< fr. *cordialité*)
-cordíe v. cordi-.
cordierít *s. n.* silicat de aluminiu și magneziu. (< fr. *cordierite*)
cordifórm, -ă *adj.* (*rar*) cordat. (< fr. *cordiforme*)
cordlliéră *s. f.* lanț de munți cu lungimea foarte mare, din mai multe șiruri paralele. (< fr. *cordillère*, sp. *cordillera*)
cordítă[1] *s. f.* exploziv brizant pe bază de nitroceluloză și nitroglicerină. (< fr. *cordite*)
cordítă[2] *s. f.* inflamație a coardelor vocale. (< fr. *chordite*)
córdoba *s. f.* unitatea monetară a statului Nicaragua. (< sp. *cordoba*)
cordofón, -ă *adj.* (despre instrumente muzicale) cu coarde. (< germ. *chordophon*)
cordóm *s. n.* (*med.*) tumoare malignă, dar cu evoluție foarte lentă, formată la nivelul unui cordon medular. (< fr. *chordome*)
cordón *s. n.* **I. 1.** cingătoare (de stofă, de piele etc.) **2.** conductor electric de liță, izolat și strâns într-un înveliș protector. **3.** corp fibros. • structură anatomică cilindrică lungă. **4.** ~ *litoral* = fâșie îngustă de uscat rezultată din acumularea aluviunilor aduse de valuri și de curenții marini, care separă marea de un golf sau de o lagună; perisip. **5.** margine a unei monede cu grosimea mai mare decât partea centrală. **6.** (*arhit.*) mulură orizontală pe un perete. **II** șir de posturi militare de pază; șir de soldați care păstrează ordinea în anumite poziții. **o** ~ *sanitar* = totalitatea măsurilor de izolare la care este supusă o zonă bântuită de o contagiune; formație militară care asigură această izolare. (< fr. *cordon*)
cordonál, -ă *adj.* (despre neuroni) al cărui cilindrax aparține măduvei spinării. (< fr. *cordonal*)
cordonétă *s. f.* **1.** cordon mic. **2.** șiret foarte fin de mătase, aur sau argint, folosit în broderie. (< fr. *cordonnet*)
cordopexíe *s. f.* fixare prin operație a coardelor vocale la cartilajul tiroid. (< fr. *chordopexie*)
cordotomíe *s. f.* secționare a cordoanelor măduvei spinării. (< fr. *chordotomie*)
CORE[1]- *elem.* „dans". (< fr. *chore-*, cf. gr. *khores*)
CORE[2](O)-, -coríe *elem.* „pupilă, iris". (< fr. *coré/o/-, -corie*, cf. gr. *kore*)
corealitáte *s. f.* concept estetic și filosofic care implică, în general, ideea simultaneității în două moduri de existență. (< co- + realitate)
corealizá *vb. tr.* a realiza (ceva) împreună cu cineva. (< co- + realiza)
corealizatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care realizează ceva alături de altcineva. (< co- + realizator)
coreclamánt, -ă *s. m. f.* cel care se adresează justiției împreună cu altcineva. (< co- + reclamant)
coreclíză *s. f.* ocluziune, închidere patologică a pupilei. (< fr. *coréclise*)
coréct, -ă *adj.* **1.** (și *adv.*) conform normelor, regulilor; fără greșeală. **2.** (despre oameni) cu o ținută, o atitudine, o purtare ireproșabilă; cinstit. (< fr. *correct*, lat. *correctus*)
corectá *vb.* **I.** *tr., refl.* a(-și) îndrepta greșelile, defectele etc.; a (se) corija. **II.** *tr.* a regulariza curgerea unui curs de apă. (< correct)
corectazíe *s. f.* midriază. (< fr. *corectasie*)
corectitúdine *s. f.* **1.** însușirea de a fi corect. • calitate generală a stilului constând în respectarea regulilor gramaticale, ortografice și de punctuație. **2.** ținută, purtare corectă; cinste. **3.** (*log.*) însușire a gândirii care respectă legile logice. (< lat. *correctitudo*)
corectív, -ă **I.** *adj.* care urmărește a corecta. **II.** *s. n.* **1.** ceea ce îndreaptă ceva; corectare. **2.** substanță care se adaugă unui medicament pentru a-l îndulci sau a-i modifica acțiunea. (< fr. *correctif*)
corectopíe *s. f.* anomalie a poziției pupilei nesituată în centrul irisului. (< fr. *corectopie*)
coréctor, -oáre **I.** *s. m. f.* cel care face corectura (1). **II.** *s. n.* aparat automat destinat să modifice într-un sens diferit modul de funcționare al unui sistem tehnic. (< fr. *correcteur*, lat. *corrector*)
corectúră *s. f.* **1.** corectare a greșelilor de culegere în cursul tipăririi unui text. **2.** foaie de probă, tipărită provizoriu, pe care se înseamnă greșelile de tipar ce trebuie corectate în tipografie. (< germ. *Korrektur*, lat. *corectura*)
corécție *s. f.* **1.** corectare a unui calcul, a tirului etc. • cantitate care trebuie adăugată sau sesizată din indicațiile date de un instrument de măsurat pentru a compensa erorile. **2.** epanortoză. **3.** pedeapsă corporală aplicată unui vinovat; bătaie. **o** *casă de* ~ = loc unde își execută pedeapsa infractorii minori. (< fr. *correction*, lat. *correctio*)
corecționál, -ă *adj.* care pedepsește o infracțiune. **o** *închisoare* ~*ă* = sancțiune privativă de libertate, în anumite sisteme penale, pentru săvârșirea unei infracțiuni. (< fr. *correctionnel*)
coredáctor, -oáre *s. m. f.* redactor împreună cu alții la aceeași lucrare. (< rus. *koredaktor*)
corée *s. f.* sindrom neurologic caracterizat prin mișcări involuntare și dezordonate ale mușchilor. (< fr. *chorée*, gr. *khoreia*, dans)
coreeán, -ă **I.** *s. m. pl.* popor din rasa mongoloidă constituit ca națiune în Coreea. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. •

(*s. f.*) limbă izolantă din familia altaică vorbită de coreeni. (< fr. *coréen*)

coreferát *s. n.* referat care însoţeşte un referat principal făcut de altă persoană. (după rus. *sodoklad*)

coreferént, -ă *s. m. f.* cel care ţine un coreferat. (< germ. *Korreferent*)

corég *s. m.* (*ant.*) personaj care intona o arie improvizată în jurul unui altar. (< gr. *khoregos*)

coregént, -ă *s. m. f.* persoană care are parte legală la domnie împreună cu monarhul, domnind efectiv pe lângă acesta. (< fr. *corégent*)

coregénţă *s. f.* funcţie, demnitate de coregent; perioada cât durează. (< fr. *corégence*)

coregidór *s. m.* primul magistrat al unui oraş sau al unei provincii spaniole, în care nu există guvernator. (< fr., sp. *corregidor*)

coregíe *s. f.* (*ant.*) întreţinerea unui cor dramatic, care participă la un concurs, la greci. (< fr. *chorégie*)

coregionál, -ă *adj.* din aceeaşi regiune. (< it. *corregionale*)

coregizór, -oáre *s. m. f.* regizor împreună cu altul. (< co- + regizor)

coregón *s. m.* peşte migrator teleostean de lac, din familia salmonidelor, cu solzi argintii. (< fr. *corégone*)

coregráf, -ă *s. m. f.* maestru de dans şi de balet; creator al unui dans sau al unui spectacol de balet. (< fr. *chorégraphe*)

coregrafiá *vb. tr.* a crea, a aranga şi a regiza dansuri, balete. • a face coregrafia unui spectacol. (< coregrafie)

coregráfic, -ă *adj.* referitor la coregrafie. (< fr. *chorégraphique*)

coregrafíe *s. f.* **1.** arta de a crea dansuri şi spectacole de balet. **2.** sistem de notare a paşilor şi figurilor de dans. (< fr. *chorégraphie*)

coréic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de coree. (< fr. *choréique*)

corelá *vb. tr, refl.* a (se) pune în corelaţie. (< fr. *correler*)

corelatív, -ă *adj.* care se află în corelaţie. **o** *element ~* (şi *s. n.*) = cuvânt (adverb, conjuncţie etc.) care intră în corelaţie cu un alt cuvânt, care indică un raport de reciprocitate; corelator; *noţiuni ~e* = noţiuni care conţin note arătând existenţa unei anumite legături reciproce între două obiecte ale gândirii. (< fr. *corrélatif*, lat. *correlativus*)

corelativitáte *s. f.* faptul de a fi în corelaţie; caracter corelativ. (< it. *correlatività*)

corelatór *s. m.* element corelativ. (< germ. *Korrelator*)

corelaţíe *s. f.* **1.** relaţie reciprocă între lucruri sau fenomene; interdependenţă. • relaţie de reciprocitate între cuvinte sau unităţi sintactice, în cadrul propoziţiei sau frazei. **2.** raport de excludere între termeni care contractează aceeaşi relaţie în mod alternativ. • (*mat.*) transformare biunivocă prin care unui punct îi corespunde un plan, şi reciproc, deci unei drepte, o dreaptă. **o** *coeficient de ~* = mărime măsurând relaţia de similitudine între doi factori. (< fr. *corrélation*, lat. *correlatio*)

corelaţionál, -ă *adj.* (*mat.;* despre analize) făcut pe bază de corelaţii. (< engl. *correlational*)

coreligionár, -ă *s. m. f.* cel care este de aceeaşi religie cu altul. (< fr. *coreligionnaire*)

corelográmă *s. f.* reprezentare grafică a corelaţiei dintre valorile variabile ale unui fenomen. (< fr. *corrélogramme*)

COREO- v. core²(o)-.

coreofrazíe *s. f.* tulburare de limbaj caracterizată prin emiterea unor fraze lipsite de sens. (< fr. *choréophrasie*)

coreomanie *s. f.* tendinţă impulsivă de a executa mişcări asemănătoare dansului. (< fr. *choréomanie*)

coremetríe *s. f.* pupilometrie. (< engl. *corepmetry*)

coreométru *s. n.* aparat pentru măsurarea deschiderii pupilei. (< engl. *coreometer*)

coreoplastíe *s. f.* refacere chirurgicală a pupilei. (< engl. *coreoplasty*)

coreópsis *s. m.* gen de plante compozee, în formă de tufe cu numeroase flori ornamentale galbene, parfumate, delicate. (< fr. *coréopsis*)

coreoscóp *s. n.* instrument medical pentru examenul pupilei. (< fr. *coréoscope*)

corepetá *vb. tr.* a face repetiţie cu corepetitorul. (< germ. *korrepetieren*)

corepetitór, -oáre *s. m. f.* interpret care repetă, îndrumă sau acompaniază (la pian, orchestră) soliştii vocali sau instrumentali, dansatorii, coriştii etc., înaintea sau în timpul spectacolului şi concertului. (< lat. *correpetitor*)

corepetíţie *s. f.* exersare a unui rol, a unei partide de canto cu ajutorul corepetitorului. (< germ. *Korrepetition*)

corespondá *vb. intr.* a fi în corespondenţă cu cineva. (< germ. *korrespondieren*)

corespondént, -ă I. *s. m. f.* **1.** colaborator extern al unui ziar care trimite corespondenţă cu caracter informativ din locul în care se află. **2.** persoană care, în lipsa părinţilor unui elev, are răspunderea acestora faţă de şcoală. **3.** cel care poartă corespondenţă cu cineva. **II.** *adj.* care corespunde, corespunzător. **o** *membru ~* = membru al unei academii sau al altei instituţii ştiinţifice, care are aceleaşi obligaţii şi se bucură de aceleaşi drepturi ca un membru activ, cu excepţia dreptului la vot; *unghiuri ~e* = fiecare dintre cele patru perechi de unghiuri nealăturate, formate de aceeaşi parte a unei secante care intersectează două drepte, un unghi fiind în interiorul dreptelor şi altul în afara lor. • (*s. n.*) echivalent, în cadrul frazei, al unei părţi de propoziţie. (< fr. *correspondant*)

corespondénţă *s. f.* **I. 1.** schimb de scrisori între persoane, instituţii etc.; totalitatea acestor scrisori. • conţinutul unei scrisori. **2.** relatare asupra faptelor petrecute într-o localitate, într-o ţară etc. făcută de cores-pondentul unui ziar. **II. 1.** raport, legătură între lucruri, fenomene etc.; afinitate care leagă părţi ale unui întreg; concordanţă, armonie. **2.** (*mat.*) relaţie între două mulţimi, conform căreia fiecare element al uneia este pus în legătură cu unul sau mai multe elemente din cealaltă. **3.** raport constant existent între două fenomene de ordin lingvistic din idiomuri diferite sau din etape diferite ale aceluiaşi idiom. **o** *~a timpurilor* = concordanţa timpurilor. (< fr. *correspondance*)

corespúnde *vb. intr.* **1.** a fi conform (cu ceva), a răspunde la aşteptări. **2.** a fi în legătură, a comunica cu ceva; a fi situat în acelaşi plan cu ceva. (< fr. *correspondre*)

corespunzătór, -oáre *adj.* care corespunde, care este în conformitate cu ceva; adecvat, potrivit, nimerit. (< corespunde + -/ă/tor)

coréu *s. m.* troheu. (< lat. *choreus*)

coreút *s. m.* corist în teatrul antic grecesc. (< fr. *choreute*)

corfiót, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din ins. Corfu (Grecia, în Marea Adriatică). (< fr. *corfiote*)

corhárt *s. n.* material refractar pentru cuptoarele de sticlă. (< fr. *corharte*)

coriacéu, -ée *adj.* **1.** care are constituţia pielii. • (*bot.;* despre un organ) rezistent şi elastic. **2.** (*fig.*) tenace, dur; zgârcit. (< fr. *coriacé*, lat. *coriaceus*)

coriál, -ă *adj.* corionic. (< fr. *chorial*)

coriámb *s. m.* picior de vers greco-latin format dintr-un troheu şi un iamb. (< fr. *choriambe*, gr. *khoriambos*)

coriámbic, -ă *adj.* (despre versuri) format din coriambi. (< fr. *choriambique*)

coriándru *s. m.* plantă erbacee anuală din familia umbeliferelor, cu flori mici, albe sau roz, şi fructe globuloase, bogate în uleiuri eterice. (< fr. *coriandre*, gr. *koriandron*)

coribánt *s. m.* **1.** (în Grecia antică) preot al zeiţei Cibele, cu un cult orgiastic. **2.** (*fig.*) chefliu, petrecăreţ. (< fr. *corybante*, gr. *korybas, -antos*)

coribántic, -ă *adj.* referitor la coribanţi, care aparţine coribanţilor. (< germ. *korybantisch*)

corídă *s. f.* luptă cu tauri, ca spectacol sportiv, în Spania şi ţările Americii Latine. (< sp., fr. *corrida*)

coridór *s. n.* **1.** loc de trecere lung şi îngust care leagă încăperile unei clădiri, ale unui apartament. **2.** porţiune îngustă de teren care leagă două puncte. (< fr. *corridor*, germ. *Korridor*)

-corie¹ v. core²(o)-.

-corie² v. coro-.

coriféu, -ée I. *s. m.* conducător al corului în teatrul antic grecesc. • cântăreţ solist într-un cor. • balerin care conduce un ansamblu de balet. **II.** *s. m. f.* om de seamă cu rol conducător

într-un domeniu al ştiinţei sau al artei. (< fr. *coryphée*, gr. *koryphaios*, şef)
corigént, -ă *adj., s. m. f.* corijent.
corigénţă *s. f.* v. corijenţă.
coriíná *s. f.* proteină din stratul intermediar al pielii animalelor, care leagă fibrele de colageu. (< fr. *coriine*)
corijá *vb. tr., refl.* a (se) îndrepta, a (se) corecta. (< fr. *corriger*)
corijént/corigént, -ă *adj., s. m. f.* (elev) care nu a obţinut notă de trecere la unele materii. (< lat. *corrigens*)
corijénţă/corigénţă *s. f.* situaţie în care se găseşte un elev corigent. • examen dat de un corigent pentru a putea promova. (< corigent)
corijíbil, -ă *adj.* care poate fi corijat. (< fr. *corrigible*)
corímb *s. n.* inflorescenţă racemoasă în formă de umbelă. (< fr. *corymbe*, lat. *corymbus*, gr. *korymbos*, ciorchine)
corimbifér, -ă *adj.* (despre plante) cu florile dispuse în corimb. (< fr. *corymbifère*)
corindón *s. n.* oxid natural de aluminiu, incolor sau divers colorat, aproape tot atât de dur ca diamantul, piatră preţioasă şi abraziv. (< fr. *corindon*)
corintián, -ă I. *s. m. pl.* populaţie care locuieşte în Corint (Grecia). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie; corintic. (< fr. *corinthien*)
coríntic, -ă *adj.* corintian. o *ordin ~* = ordin arhitectonic din Grecia antică caracterizat prin coloane zvelte decorate cu caneluri, cu capitelul înalt, împodobit cu sculpturi reprezentând frunze de acantă în volută. (< germ. *ko-rinthisch*)
CORIO- *elem.* „membrană, corion". (< fr. *chorio-*, cf. gr. *khorion*, piele, placentă)
coriocarcinóm *s. n.* corioepiteliom. (< fr. *chorio-épithelione*)
corioepitelióm *s. n.* tumoare malignă care se dezvoltă în uter din resturile placentare rămase după o sarcină; coriocarcinom. (< fr. *chorio-épithéliome*)
coriomeningítă *s. f.* inflamaţie a meningelui şi a plexurilor coroide. (< fr. *chorio-méningite*)
corión *s. n.* **1.** membrană externă a oului fecundat. **2.** porţiune profundă a dermei, caracterizată printr-un mare număr de fibre colagene organizate în fascicule. (< fr. *chorion*)
cariónic, -ă *adj.* al carionului; carial. (< fr. *chorionique*)
corioretinítă *s. f.* inflamaţie a coroidei şi a retinei. (< fr. *chorio-rétinite*)
coríst, -ă *s. m. f.* cântăreţ într-un cor. (< fr. *choriste*)
CORISTO- *elem.* „separat, izolat"; „fragment". (< fr. *choristo-*, cf. gr. *khoristos*)
coristoblastóm *s. n.* tumoare din dezvoltarea coristo-mului. (< fr. *choristoblastome*)
coristóm *s. n.* malformaţie congenitală cu aspect tumoral, asemănător hematomului. (< fr. *choristome*)
córium *s. n.* strat de piele între epidermă şi stratul adipos subcutanat, din ţesut conjunctiv. (< fr., lat. *corium*)
corizá *s. f.* inflamaţie a mucoasei nazale; rinită. (< fr. *coryza*)
corm[1] *s. n.* organism al plantelor superioare format din rădăcină, tulpină şi frunze. (< fr. *corme*, gr. *kormos*)
CORM²(O)- *elem.* „trunchi, tulpină, corm". (< fr. *corm(o)-*, cf. gr. *kormos*)
cormantocór, -ă *adj., s. f.* (plantă) care se răspândeşte pe cale vegetativă. (< fr. *cormantochore*)
cormofíte *s. f. pl.* subregn vegetal cuprinzând plantele cu corm. (< fr. *cormophytes*)
cormorán *s. m.* pasăre acvatică palmipedă neagră-verzuie, cu ciocul lung şi încovoiat la vârf, care se hrăneşte cu peşti; corb-de-mare. (< fr. *cormoran*)
cornác *s. m.* conducător de elefanţi sau de alte animale, în India. (< fr. *cornac*)
cornacée *s. f. pl.* familie de plante lemnoase dialipetale: cornul, scorușul etc. (< fr. *cornacées*)
cornáj *s. n.* **1.** zgomot patologic care însoţeşte respiraţia în unele maladii. **2.** sforăială care se aude la cai când sunt goniţi la galop. (< fr. *cornage*)
cornalímă *s. f.* varietate roşie-oranj de agat, piatră semipreţioasă. (< fr. *cornaline*)
cornée *s. f.* membrană anterioară, transparentă, a ochiului. (< fr. *cornée*, lat. *cornea*)
corneeán, -ă *adj.* al corneei. (< fr. *cornéen*)
corneeánă *s. f.* rocă metamorfică dură şi compactă, bogată în cuarţ, piatră semipreţioasă. (< fr. *cornéenne*)
córner[1] *s. n.* lovitură de colţ la fotbal care se acordă echipei în atac dacă mingea depăşeşte linia de poartă, atinsă ultima oară de un jucător din apărare. (< engl., fr. *corner*)
córner[2] *s. n.* organizaţie de speculanţi din ţările de limbă engleză, care acaparează mărfurile în vederea ridicării preţurilor lor. (< engl. *corner*)
cornét *s. n.* **1.** bucată de hârtie răsucită în formă de pâlnie, în care se împachetează bomboane, seminţe etc. **2.** *~ acustic* = dispozitiv în formă de pâlnie care amplifică vibraţiile sonore, folosit de persoane ce au auzul slab; *~ cu piston* = instrument de suflat din alamă, asemănător trompetei, dar cu diapazon mai acut, cu pistoane în loc de ventile, folosit în orchestre de muzică uşoară şi de jaz. **3.** *~ nazal* = fiecare dintre cele şase lame osoase de forma unui cornet (1), situate câte trei în fiecare nară. **4.** (*geol.*) martor de eroziune aproape conic, deasupra unei suprafeţe de eroziune netede sau puţin ondulate. (< fr. *cornet*)
cornétă *s. f.* (*mar.*) pavilion (2) asemănător unui ghidon, al unui comandant de escadră. (< fr. *cornette*)
cornflakes /córn-fléics/ *s. n.* produs alimentar din po-rumb sub formă de fulgi. (< engl. *corn-flakes*)
córnică *s. f.* limbă celtică din grupul gaelic, dispărută, vorbită în Marea Britanie. (< fr. *cornique*)
cornicén *s. m.* (*ant.*) cântăreţ din corn. (< lat. *cornicen*)
cornicul *s. n.* semn onorific care se aşeza pe casca anumitor soldaţi sau ofiţeri romani. (< lat. *corniculum*)
corniculár *s. m.* soldat roman aşezat pe lângă un centurion sau un tribun. (< lat. *cornicularius*)
corniculát, -ă *adj.* (*anat., bot.;* despre organe) cu mici excrescenţe ţepoase de forma unor coarne. (< lat. *corniculatus*)
corniér *adj., s. n.* (fier metalic laminat) cu secţiune în forma literei L. (< fr. *cornier*)
cornificá *vb.* **I.** *tr.* a transforma celulele moi din stratul de bază al epidermei în celule cornoase. • (*fam.;* despre femei căsătorite) a-şi înşela soţul; a încornora. **II.** *refl.* a se transforma în ţesut cornos. (< corn + -ifica)
Cornish /-niş/ *s. m.* rasă de găini, pentru producţia de carne, originară din Marea Britanie. (< engl. *Cornish*)
corníst, -ă *s. m. f.* **1.** cântăreţ din corn (într-o orchestră). **2.** gornist. (< fr. *corniste*)
cornişă *s. f.* **1.** partea superioară, ornamentată, a zidului unei construcţii, pe care se sprijină acoperişul. **2.** mulură proeminentă care înconjură un antablament, o mobilă etc. **3.** partea superioară, ieşită în afară, a unui versant sau a unui perete stâncos; pantă abruptă. • acumulare de zăpadă depusă de vânt în formă de streaşină, care prelungeşte o pantă sau chiar acoperişul diverselor construcţii. (< fr. *corniche*)
cornişón *s. m.* varietate de castraveţi, mici şi tari. (< fr. *cornichon*)
corníză *s. f.* vergea de lemn sau de metal de care se atârnă perdelele sau draperiile. (după it. *cornice*)
cornós, -oásă *adj.* de natura cornului; dur, tare. o *celulă ~oasă* = celulă epitelială moartă; *strat ~* = strat protector al pielii, din celule cornoase. (< corn + -os)
cornút, -ă *adj., s. f.* (animal, vită) cu coarne. (< lat. *cornutus*)
Cornwáll /córnuăl/ *s. m.* rasă de porci de talie mare, negri, din Anglia. (< engl. *Cornwall*)
CORO-, -coríe *elem.* „regiune, spaţiu"; „răspândire, diseminare". (< fr. *choro-, -chorie*, cf. gr. *khoros*)
coroáná *s. f.* unitatea monetară în Cehia, Danemarca, Islanda, Norvegia, Suedia. (< germ. *Krone*)
coroborá *vb. tr.* a întări, a confirma, a sprijini. (< fr. *corroborer*, lat. *corroborare*)
coroboránt, -ă *adj.* care coroborează. (< fr. *corroborant*)
corodá *vb. tr.* **1.** (despre agenţi chimici) a roade, a degrada unele materiale, metale etc.; a ronja. **2.** a pregăti o formă de tipar prin gravare chimică cu soluţie corosivă. **3.** (*text.*) a decolora pe anumite porţiuni o ţesătură în vederea obţinerii unor

desene; a ronja. **4.** (*fig.*) a distruge cu încetul. (< fr. *corroder*, lat. *corrodere*)
corodánt, -ă *adj., s. m.* (substanță) care produce corodare; eroziv. (< fr. *corrodant*)
corofilíe *s. f.* relații homosexuale ale femeilor adulte cu fetițe. (< fr. *corophilie*)
corografic, -ă *adj.* referitor la corografie. (< fr. *chorographique*)
corografíe *s. f.* descriere generală a unei țări. (< fr. *chorographie*)
coroiáj *s. n.* prelucrare prin laminare sau forjare a unei bare metalice. (< fr. *corroyage*)
coroidă *s. f.* membrană pigmentată și vascularizată a ochiului, între sclerotică și retină. (< fr. *choroïde*)
coroidián, -ă *adj.* al coroidei. (< fr. *choroïdien*)
coroidítă *s. f.* inflamație a coroidei. (< fr. *choroïdite*)
coroidóză *s. f.* alterație vasculară degenerativă neinflamatorie a coroidei. (< fr. *choroïdose*)
corolár[1] *s. n.* teoremă, consecință imediată a unei alte teoreme. • concluzie care se desprinde dintr-o teorie, dintr-o afirmație etc. (< fr. *corollaire*, lat. *corollarium*)
corolár[2]**, -ă** *adj.* al corolei. (< fr. *corollaire*)
corólă *s. f.* totalitatea petalelor unei flori. (< fr. *corolle*, lat. *corolla*)
corolifér, -ă *adj.* (despre flori) cu corolă. (< fr. *corollifère*)
coroliflór, -ă *adj.* (despre plante) cu corolă. (< fr. *corolliflore*)
corologíe *s. f.* **1.** studiu al distribuției în spațiu a obiectelor, a organismelor. **2.** metodă de cercetare care studiază răspândirea elementelor unei culturi istorice într-o anumită zonă geografică. (< fr. *chorologie*)
CORON(O)- *elem.* „coroană, coronarian"; „cioc de cioară". (< fr. *coron/o/-*, cf. lat. *corona*, gr. *korone*, cioară)
coróna *s. f.* **1.** tip de descărcare electrică de forma unei coroane, care apare în jurul părților ascuțite ale conductelor aflate la înaltă tensiune. **2.** formațiune anatomică cu aspect de coroană sau ale cărei elemente diverg ca niște raze. (< lat. *corona*, fr. *couronne*)
coronál I. *adj., s. n.* (os) care formează partea anterioară a craniului. **II.** *adj.* referitor la coroana solară. (< fr. *coronal*, lat. *coronalis*)
coronamént *s. n.* **1.** ornament care încununa o mobilă, o poartă etc. **2.** partea superioară a unui edificiu sau monument sculptural, a unui chei, dig, zid de sprijin, baraj etc., din piatră cu forme geometrice regulate. **3.** totalitatea coroanelor arborilor care alcătuiesc o pădure. (< fr. *couronnement*)
coronár[1]**, -ă** *adj.* (despre vase sangvine) care înconjură, ca o coroană, un organ, pe care îl irigă. **o** *artere ~e* (și *s. f.*) = cele două artere care se desprind din artera aortă, vascularizând inima; *marea venă ~ă* = venă care drenează sângele venos al inimii. (< fr. *coronaire*, lat. *coronarius*)
coronár[2]**, -ă** *adj.* pentru facerea unei coroane. **o** (*ant.*) *aur ~* = dar făcut de provinciali generalilor încoronați în triumf. (< lat. *coronarius*)
coronarián, -ă I. *adj.* referitor la vasele coronare. **II.** *s. m. f.* suferind de coronarită. (< fr. *coronarien*)
coronarítă *s. f.* inflamație a arterelor coronare. (< fr. *coronarite*)
coronarográf *s. n.* aparat folosit în coronarografie. (< fr. *coronarographe*)
coronarografíe *s. f.* radiografie a arterelor coronare. (< fr. *coronarographie*)
coronaropatíe *s. f.* afecțiune a arterelor coronare. (< fr. *coronaropathie*)
coronaroscleróză *s. f.* indurație a arterelor coronare. (< germ. *Koronarosklerose*)
coronarotomíe *s. f.* secționare chirurgicală a arterelor coronare. (< fr. *coronarotomie*)
córoner *s. m.* ofițer de poliție judiciară în Anglia și SUA. (< engl. *coroner*)
coroniform, -ă *adj.* (despre flori) dispus în verticil în formă de coroană. (< lat. *coroniformis*)
coróniu *s. n.* element chimic ipotetic, despre care se credea că s-a aflat în coroana solară. (< fr. *coronium*)
coronográf *s. n.* instrument telescopic pentru cercetarea coroanei solare. (< fr. *coronographe*)
coronografíe *s. f.* radiografie a arterelor coronare. (< fr. *coronographie*)
coronoíd, -ă *adj.* (despre unele apofize) de forma unui cioc de cioară. (< fr. *coronoïde*)
coronoidián, -ă *adj.* al apofizei coronoide. (< fr. *coronoïdien*)
coronoidotomíe *s. f.* secționare chirurgicală a apofizei coronoide a mandibulei. (< fr. *coronoïdotomie*)
coronométru *s. n.* instrument pentru studierea luminii polarizate a coroanei solare. (< fr. *coronomètre*)
coronoplastíe *s. f.* operație stomatologică de echilibrare ocluzală prin șlefuire. (< fr. *coronoplastie*)
coronúlă *s. f.* (*bot.*) **1.** coroană mică de elemente a-pendiculare. **2.** celulele apicale ale oogonului. (< fr. *coronule*, lat. *coronula*)
coroplást *s. m.* modelor de figurine din ceară, ghips sau lut ars. (< fr. *coroplaste*)
corotíp *s. n.* (*biol.*) tip local, cu distribuție geografică limitată. (< fr. *chorotype*)
coroziúne *s. f.* **1.** degradare chimică a metalelor sub acțiunea substanțelor de natură acidă sau bazică. **2.** eroziune a suprafeței rocilor sub acțiunea chimică a soluțiilor apoase. **3.** (*fig.*) distrugere progresivă. (< fr. *corrosion*)
corozív *adj.* **1.** (despre substanțe) care provoacă o coro-ziune. **2.** (*fig.*) mușcător, usturător. (< fr. *corrosif*, lat. *corrosivus*)
corozivitáte *s. f.* însușirea de a fi corosiv. (< fr. *corrosivité*)
corp[1] *s. n.* **1.** organismul considerat ca un tot anatomic și funcțional; trup. • trup fără cap; trunchi. **2.** parte principală din ceva. **o** *~ de legi* = culegere de legi; corpus. **3.** porțiune de materie bine determinată. • (*chim.*) substanță (organică sau anorganică). **4.** obiect material, lucru. **o** *~ ceresc* = corp natural sau artificial din spațiul cosmic; *~ negru* = corp capabil să absoarbă integral radiația termică incidentă, de orice lungime de undă. **5.** *~ delict* = obiect care a servit la săvârșirea unei infracțiuni. **6.** (*mat.*) mulțime înzestrată cu două operații (adunare și înmulțire), caracterizată prin proprietăți de asociativitate, distributivitate, precum și prin existența elementelor neutre și inverse în raport cu cele două operații. **7.** *~ fonetic* = totalitatea sunetelor care alcătuiesc un cuvânt sau o formă gramaticală. **8.** unitate cu care se măsoară mărimea literelor tipografice. **9.** totalitatea persoanelor care, prin funcție sau profesiune, formează o unitate deosebită, legal constituită. **o** *~ de balet* = **a)** ansamblul balerinilor dintr-un teatru de operă, operetă sau estradă; **b)** grup de dansatori având într-un spectacol rol similar corului de operă; *~ diplomatic* = totalitatea reprezentanților diplomatici străini acreditați pe lângă un stat. • *~ electoral* = totalitatea persoanelor care se bucură de drept de vot la data efectuării unor alegeri. **10.** mare unitate militară în alcătuirea căreia intră mai multe divizii, brigăzi și regimente de toate armele. **o** *~ de gardă* = clădire sau încăpere din incinta unui obiectiv de pază ocupată de o gardă militară. (< fr. *corps*, lat. *corpus*)
corp[2] *s. m.* (*med.*) denumire dată unor structuri anatomice. (< fr. *corps*, lat. *corpus*)
corpolént, -ă *adj.* (despre oameni) cu corpul mare; voinic. (< fr. *corpulent*, lat. *corpulentus*)
corpolénță *s. f.* însușirea de a fi corpolent. (< fr. *corpulence*, lat. *corpulentia*)
corporál, -ă *adj.* **1.** pentru corp, privitor la corp; trupesc. **o** *pedeapsă ~ă* = pedeapsă prin lovituri și torturi, care se aplica în trecut delincvenților; *percheziție ~ă* = percheziție făcută cuiva pentru a vedea dacă nu ascunde sub haine arme sau alte mijloace de atac. **2.** cu corp, material. (< fr. *corporel*, lat. *corporalis*)
corporalitáte *s. f.* însușirea de a fi corporal, materialitate; corporeitate. (< fr. *corporalité*)
corporalizá *vb. tr.* a da consistență materială (unei idei), a materializa. (< corporal + -iza)
corporatísm *s. n.* doctrină social-economică și politică axată pe ideea corporației, ca principiu și unitate de bază a organizării și funcționării societății. (< fr. *corporatisme*)
corporatíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al corporatismului. (< fr. *corporatiste*)

corporatív, -ă *adj.* referitor la corporații; bazat pe corporații. (< fr. *corporatif*)
corporáție *s. f.* **1.** organizație (medievală) de meseriași care apăra interesele și drepturile profesionale ale membrilor săi; breaslă. **2.** (în SUA. și alte țări) societate pe acțiuni. (< fr. *corporation*)
corporeitáte *s. f.* corporalitate. (< fr. *corporéité*)
córpus *s. n.* **1.** culegere, colecție de date, de texte, inscripții, legi. **2.** garmond. (< lat., fr. *corpus*)
corpúscul *s. m., s. n.* corp foarte mic; particulă. (< fr. *corpuscule*, lat. *corpusculum*)
corpusculár, -ă *adj.* referitor la corpusculi. (< fr. *corpusculaire*)
corrigénda *s. f.* erată. (< lat. *corrigenda*)
corsáj *s. n.* parte a unei rochii care acoperă bustul. (< fr. *corsage*)
corsár *s. m.* navă particulară înarmată, care, cu învoirea guvernului său, ataca navele inamice; comandant al unei astfel de nave; (*p. ext.*) pirat, hoț de mare. (< it. *corsaro*, fr. *corsaire*)
corsét *s. n.* centură lată și elastică, întărită uneori cu bălene, pentru strângerea taliei. **o** *~ ghipsat* (sau *medical*) = aparat din ghips sau alt material, servind la imobilizarea coloanei vertebrale. (< fr. *corset*)
corsetiéră *s. f.* lucrătoare care confecționează corsete. (< fr. *corsetière*)
corsicán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Corsica (Marea Mediterană). • (*s. n.*) dialect italian vorbit de corsicani. (după fr. *corse*, it. *corso*)
córso *s. n.* stradă din centrul unui oraș, loc de promenadă. (< it. *corso*)
cortectomíe *s. f.* rezecție a unei părți din scoarța cerebrală. (< fr. *cortectomie*)
cortégiu *s. n.* **1.** șir de oameni care însoțesc o ceremonie, o personalitate marcantă; convoi, alai. **2.** (*fig.*) șir, înșirare. (< it. *corteggio*, fr. *cortège*)
córtes *s. n.* **1.** organ reprezentativ în Spania și Portugalia feudală. **2.** parlament în Portugalia (până în 1911) și Spania. (< sp. *cortes*)
córtex *s. n.* parte extremă a unor organe animale sau vegetale; scoarță. **o** *~ (cerebral)* = scoarță cerebrală; *~ suprarenal* = glandă corticosuprarenală. (< lat. *cortex*)
CORTIC(O)- *elem.* „scoarță, cortex". (< fr. *cortic/o/-*, cf. lat. *cortex*)
corticál, -ă *adj.* al cortexului. **o** *substanță ~ă* (și *s. f.*) = nume dat diverselor substanțe, înveliș exterior al unor organe. (< fr. *cortical*)
corticectomíe *s. f.* topectomie. (< fr. *corticectomie*)
corticifér, -ă *adj.* prevăzut cu scoarță. (< fr. *corticifère*)
corticoíd *s. m.* hormon steroid secretat de corticosuprarenală; corticosteroid. (< fr. *corticoïde*)
cortícoi, -ă *adj.* (despre licheni, ciuperci, insecte) care crește sau trăiește pe scoarța arborilor. (< fr. *corticole*)
corticolipoíd *s. m.* extract exclusiv lipidic de suprarenală. (< fr. *corticolipoïde*)
corticopleurítă *s. f.* congestie pulmonară în zona corticală a plămânului, care afectează și pleura. (< fr. *corticopleurite*)
corticosteroíd *s. m.* corticoid. (< fr. *corticostéroïde*)
corticosterón *s. m.* hormon steroid din cortexul suprarenal, având rol important în metabolismul glucidic. (< fr. *corticostérone*)
corticostimulínă *s. f.* hormon secretat de hipofiză, care excită secreția cortexului suprarenal. (< fr. *corticostimuline*)
corticosuprarenál, -ă *adj.* referitor la cortexul suprarenal. **o** *glandă ~ă* (și *s. f.*) = glandă suprarenală ai cărei hormoni acționează asupra metabolismului substanțelor organice și minerale. (după fr. *corticosurrénal*)
corticosuprarenalóm *s. n.* tumoare benignă sau malignă a cortexului suprarenal, la femei. (după fr. *corticosurrénalom*)
corticoterapíe *s. f.* tratament cu hormoni ai corticosuprarenalei. (< fr. *corticothérapie*)
corticotomíe *s. f.* incizie a scoarței cerebrale. (< fr. *corticotomie*)
corticotróp *s. m.* hormon al lobului anterior al hipofizei, care stimulează funcția cortexului suprarenal. (< fr. *corticotrope*)
cortíl *s. n.* curte interioară descoperită, cu arcade, într-un ansamblu arhitectonic, cu fântâni sau grupuri statuare. (< it. *cortile*)
cortínă *s. f.* **1.** perdea de stofă sau de catifea care separă scena de sala de spectacol a unui teatru. **o** *C~a de Fier* = granița dintre fostele state comuniste și restul statelor necomuniste europene, în timpul războiului rece. **2.** (*fig.*) perdea (de nori, de ceață etc). **3.** văl membranos sau filamentos de pe marginea pălăriei ciupercilor. (< it. *cortina*)
cortiníer *s. m.* tehnician care ridică cortina într-un teatru. (< cortină + -ier)
cortizól *s. m.* hormon principal al corticosuprarenalei, secretat numai la nivelul straturilor interne. (< fr. *cortisol*)
cortizolemíe *s. f.* prezența cortizolului în sânge. (< fr. *cortisolémie*)
cortizón *s. m.* hormon al corticosuprarenalei cu acțiune antiinflamatorie, antialergică, antitoxică etc. (< fr. *cortisone*)
cortizónic, -ă *adj.* referitor la, derivat din cortizon. (< fr. *cortisonique*)
cortizonoterapíe *s. f.* folosire terapeutică a cortizonului. (< fr. *cortisonothérapie*)
cortizonurie *s. f.* prezența cortizonului în urină. (< fr. *cortisonurie*)
corugát, -ă *adj. (bot.;* despre organe) încrețit, cutat, zbârcit. (< lat. *corrugatus*)
corugatór *adj., s. m.* (mușchi) care încrețește pielea. (< lat. *corrugator*)
corugáție *s. f.* acțiunea mușchilor corugatori. (< fr. *corrugation*, lat. *corrugatio*)
corupătór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care corupe moravurile, gusturile etc. (după fr. *corrupteur*)
corúpe *vb. tr., refl.* **1.** a (se) abate de la moralitate, corectitudine sau datorie. **2.** a face să-și piardă, a-și pierde integritatea, puritatea etc.; a (se) strica, a (se) denatura. (< lat. *corrumpere*)
corúpt, -ă *adj.* **1.** stricat, depravat, pervertit. **2.** (despre cuvinte, fraze) deformat. (< lat. *corruptus*)
coruptíbil, -ă *adj.* care poate fi corupt; venal. (< fr. *corruptible*, lat. *corruptibilis*)
coruptibilitáte *s. f.* însușirea de a fi coruptibil. (< fr. *corruptibilité*)
corúpție *s. f.* abatere de la moralitate, de la datorie; depravare, pervertire, venalitate. (< fr. *corruption*, lat. *corruptio*)
coruscánt, -ă *adj. (livr.)* briant, eclatant. (< fr. *coruscant*)
corutínă *s. f. (inform.)* procedură scrisă într-un limbaj de programare funcționând într-un regim particular, la care poate apela o altă procedură. (< engl. *coroutine*)
corvétă *s. f.* navă de luptă de mic tonaj, cu trei arbori, cu greement pătrat, înarmată ușor și având mobilitate mare în acțiune, folosită pentru escortă. (< fr. *corvette*)
corvíde *s. n. pl.* familie de păsări de diferite mărimi și cu penajul diferit colorat: corbul, cioara, gaița, coțofana. (< fr. *corvidés*)
cósă *s. f.* **1.** obiect protector din metal care se introduce în interiorul unei bucle formate la capătul unui cablu. **2.** inel metalic fixat la marginea unui conductor electric pentru a stabili contactul; bornă. (< fr. *cosse*)
coscenaríst, -ă *s. m. f.* autor, împreună cu altcineva, al unui scenariu. (< co- + scenarist)
coscenáriu *s. n.* scenariu făcut de mai mulți autori. (< co- + scenariu)
cosecántă *s. f.* funcție trigonometrică a unui unghi egală cu secanta unghiului complementar. (< fr. *cosécante*)
cosecretár *s. m.* cel care deține funcția de secretar (al unei secțiuni) cu altcineva. (< co- + secretar)
cosemná *vb. tr.* a semna, împreună cu altcineva un act, o lucrare. (< co- + semna)
cosemnatár, -ă *s. m. f.* cel care consemnează. (după fr. *consignataire*)
cósinus *s. n.* funcție trigonometrică a unui unghi egală cu sinusul unghiului complementar. (< fr. *cosinus*)

cosinusoídă *s. f.* reprezentare grafică a funcției cosinusului. (< fr. *cosinussoïde*)

COSM(O)-, -cósm *elem.* „cosmos, univers". (< fr. *cosm/o/-, -cosme*, cf. gr. *kosmos*)

cosmatésc, -ă *adj.* (despre un sistem decorativ) care constă din asamblarea sau încrustarea elementelor constitutive ale ornamentului organizat pe o schemă geometrică. (< it. *cosmatesco*, cf. *Cosmati*, familie de pictori și sculptori din Roma, din sec. XIII)

cosmestezíe *s. f.* sensibilitate a plantelor la excitațiile externe. (< fr. *cosmesthésie*)

COSMET(O)- *elem.* „ordine, înfrumusețare; cosme-tică". (< fr. *cosmet/o/*, cf. gr. *kosmetos*)

cosmétic, -ă I. *adj., s. n.* (alifie, loțiune) pentru îngrijirea pielii sau a părului. • (*pl.*) (produse, creme) pentru îngrijirea tenului, pentru lustruirea autoturismelor. **II.** *adj.* **1.** referitor la cosmetică. **2.** (*fig.;* despre îmbunătățiri, operațiuni) de suprafață, care nu vizează fondul. **III.** *s. f.* **1.** arta îngrijirii tenului prin metode și preparate speciale. **2.** ramură industrială care se ocupă cu fabricarea cosmeticelor (I). (< fr. *cosmétique*, gr. *kosmetikos*, /III/ *kosmetike*)

cosmetician, -ă *s. m. f.* specialist în cosmetică. (< engl. *cosmetician*)

cosmetizá *vb. tr.* a îngriji pielea, părul etc. cu cosmetice (I). • (*fig.*) a înfrumuseța superficial, a masca. (< engl. *cosmetize*)

cosmetológ, -ă *s. m. f.* specialist în cosmetologie. (< fr. *cosmétologue*)

cosmetologíe *s. f.* ramură a dermatologiei, studiul și folosirea produselor pentru întreținerea frumuseții. (< fr. *cosmétologie*)

cosmiatríe *s. f.* specialitate medicală care se ocupă cu înlăturarea defectelor fizice, cu menținerea frumuseții. (< fr. *cosmiatrie*)

cósmic, -ă *adj.* **1.** referitor la cosmos, din cosmos; universal. **o** *raze ~ce* = radiații ionizate cu o mare putere penetrantă, care străbat atmosfera în direcție aproape verticală; *spațiu ~* = spațiu interplanetar; *radiație ~ă* = radiație corpusculară și electromagnetică din spațiul cosmic. **2.** (*fig.*) de proporții fantastice. (< fr. *cosmique*, lat. *cosmicus*)

cosmicitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este universal; universalitate. (< cosmic + -itate)

cosmicizá *vb. tr.* a da caracter cosmic, universal. (< cosmic + -iza)

cosmobiologíe *s. f.* exobiologie. (< fr. *cosmobiologie*)

cosmobotánică *s. f.* ramură a exobiologiei care își propune să producă alimente de natură vegetală în condițiile sistemului biologic închis de la bordul navelor cosmice. (< cosmo- + botanică)

cosmochimíe *s. f.* ramură a chimiei care studiază elementele și combinațiile chimice din univers. (< fr. *cosmochimie*)

cosmocrație *s. f.* monarhie universală, preconizată de antici. (< fr. *cosmocratie*)

cosmodróm *s. n.* bază tehnică special amenajată pentru lansarea și aterizarea navelor cosmice și a sateliților artificiali; astrodrom. (< fr. *cosmodrome*, rus. *kosmodrom*)

cosmoeconomie *s. f.* (*rar*) mondoeconomie. (< cosmo- + economie)

cosmoficare *s. f.* (*fil.*) punere în sistem, ordonare. (< cosm/o/-*ifica*)

cosmofizică *s. f.* știință de graniță cu elemente din cosmologie și geofizică. (< fr. *cosmophysique*)

cosmofiziologíe *s. f.* studiu al acțiunii factorilor cosmici asupra fiziologiei organismelor vii. (< fr. *cosmophysiologie*)

cosmofotogrammetríe *s. f.* metodă fotogrammetrică de măsurare și de reprezentare grafică a unor mari porțiuni din suprafața terestră sau din suprafața celorlalte planete, întocmind hărți pe baza fotografiilor luate din sateliți artificiali. (< fr. *cosmophotogrammétrie*)

cosmogénic, -ă *adj.* referitor la cosmogenie. (< fr. *cosmogénique*)

cosmogenie *s. fr.* teorie referitoare la formarea universului. (< fr. *cosmogénie*)

cosmogónic, -ă *adj.* referitor la cosmogonie. (< fr. *cosmogonique*)

cosmogoníe *s. f.* ramură a astronomiei care studiază originea și evoluția universului. (< fr. *cosmogonie*)

cosmográf, -ă *s. m. f.* specialist în cosmografie. (< fr. *cosmographe*)

cosmográfic, -ă *adj.* referitor la cosmografie. (< fr. *cosmographique*)

cosmografíe *s. f.* ramură a astronomiei care se ocupă cu descrierea corpurilor cerești și a fenomenelor astronomice. (< fr. *cosmographie*)

cosmográmă *s. f.* hartă a poziției aștrilor pe bolta cerească, în funcție de care astrologii întocmesc horoscopul. (< fr. *cosmogramme*)

cosmolatríe *s. f.* adorație a astrilor. (< cosmo- + -latrie)

cosmológ, -ă *s. m. f.* specialist în cosmologie. (< fr. *cosmologue*)

cosmológic, -ă *adj.* referitor la cosmologie. (< fr. *cosmologique*)

cosmologíe *s. f.* ramură a astronomiei care studiază universul în ansamblu, legile și evoluția sa. (< fr. *cosmologie*)

cosmonaút, -ă *s. m. f.* astronaut. (< fr. *cosmonaute*)

cosmonaútic, -ă I. *adj.* referitor la cosmonautică. **II.** *s. f.* astronautică. (< fr. *cosmonautique*, rus. *kosmonavtika*)

cosmonávă *s. f.* navă spațială. (după fr. *cosmonef*, rus. *kosmokorabli*)

cosmonómic, -ă *adj.* referitor la cosmonomie. (< fr. *cosnomique*)

cosmonomíe *s. f.* totalitatea legilor care guvernează universul. (< fr. *cosmonomie*)

cosmopatológic, -ă *adj.* referitor la cosmopatologie. (< fr. *cosmopathologique*)

cosmopatologie *s. f.* studiul acțiunii nocive a factorilor cosmici asupra organismului. (< fr. *cosmopathologie*)

cosmopolit, -ă I. *adj., s. m. f.* (cel) care se consideră cetățean al lumii, care e deschis oricărei culturi. **II.** *adj.* **1.** referitor la cosmopolitism; cu manifestări de cosmopolitism. **2.** care ține de mai multe culturi, comun mai multor țări; universal. • (despre orașe etc.) pestriț, amestecat. **3.** (despre plante, animale) cu o largă răspândire geografică; ubicvist (1). (< fr. *cosmopolite*, /1/ rus. *kosmopolit)*

cosmopolitísm *s. n.* **1.** concepție din epoca de criză a sclavagismului grec și roman care promova ideea „cetățeniei universale". **2.** concepție care propagă indiferența față de patrie, neîncrederea în capacitățile creatoare ale propriului popor, disprețul față de valorile culturii materiale și spirituale ale propriei națiuni, față de limba și tradițiile naționale progresiste. (< fr. *cosmopolitisme*, rus. *kosmopolitizm*)

cósmos *s. n.* **1.** univers. **2.** spațiu infinit care înconjură atmosfera Pământului. (< fr. *cosmos*, gr. *kosmos*)

cosmotrón *s. n.* accelerator care poate imprima particulelor elementare o energie comparabilă cu aceea a razelor cosmice. (< fr. *cosmotron*)

cosmoviziúne *s. f.* transmitere a imaginilor televizate din cosmos. (după rus. *kosmovidenie*)

cosmozoologíe *s. f.* ramură a exobiologiei care studiază efectele zborului cosmic, acțiunea radiației cosmice asupra animalelor. (< cosmo- + zoologie)

cost[1] *s. n.* totalitatea cheltuielilor, exprimate în bani, efectuate pentru producerea unui bun, executarea unei lucrări, prestarea unui serviciu etc. (< it. *costo*, germ. *Kostos*)

COST[2]**(O)-** *elem.* „coastă". (< fr. *cost/o/-*, cf. lat. *costa*)

costá *vb. intr.* **1.** a avea un anumit preț, a valora. **2.** a se obține cu prețul a..., a se plăti cu... **3.** (*fig.*) a necesita anumite eforturi, sacrificii. (< it. *costare*)

costál, -ă *adj.* (*anat.*) referitor la coaste. (< fr. *costal*)

costalgíe *s. f.* nevralgie intercostală. (< fr. *costalgie*)

costaricán, -ă I. *s. m. pl.* popor care locuiește în statul Costa Rica (America Centrală). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (după fr. *costaricien*)

costát, -ă *adj.* (*bot.*; despre organe) prevăzut cu coaste longitudinale. (< lat. *costatus*, fr. *costé*)

costectomíe *s. f.* rezecție costală. (< fr. *costectomie*)

costiér, -ă *adj.* (*mar.*) de coastă. **o** *navă ~ă* = navă care face curse de-a lungul coastelor. (< it. *costièro*)

costifórm, -ă *adj.* care seamănă cu coasele. (< fr. *costiforme*)
costíni *s. m. f.* felii mici de pâine prăjită, unse cu ulei de măsline; tartină. (< it. *costino*)
costobóci *s. m. pl.* populație (germanică) din nord-estul Daciei, menționată documentar în sec. I-II d.H. (< lat. *costoboci*)
costopneumopexíe *s. f.* fixare chirurgicală a plămânului de o coastă. (< costo- + pneumopexie)
costotóm *s. n.* instrument folosit în costotomie. (< fr. *costotome*)
costotomíe *s. f.* secționare chirurgicală a coastelor. (< fr. *costotomie*)
costúl *s. n.* striu longitudinal al unei cochilii sau al unui organ vegetal. (< fr. *costule*)
costulát, -ă *adj.* prevăzut cu costule. (< fr. *costulé*)
costúm *s. n.* **1.** îmbrăcăminte completă la bărbați sau la femei. **o** *~taior* = costum de femei format din jachetă și fustă din același material. **2.** fel de îmbrăcăminte care se poartă în anumite ocazii. **3.** îmbrăcăminte caracteristică unui popor, unei epoci etc. (< fr. *costume*)
costumá *vb. tr., refl.* a (se) îmbrăca special (pentru un bal mascat, pentru un rol într-o piesă de teatru etc.); a deghiza. (< fr. *costumer*)
costumáție *s. f.* îmbrăcăminte specială pentru o piesă de teatru, un bal mascat etc.; fel de a se îmbrăca, în asemenea ocazii. (< costuma + -/ț/ie)
costumbrísm *s. n.* curent artistic spaniol care a început să se manifeste, pe la mijlocul sec. XIX, în literatură și pictură, redând în operele lui caracteristice scene de viață și moravuri. (< sp. *costumbrismo*)
costumbríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al costumbrismului. (< sp. *costumbrista*)
costumiér, -ă *s. m. f.* **1.** cel care face, vinde sau închiriază costume de bal, de teatru etc. **2.** persoană care are în păstrare costumele și accesoriile vestimentare ale actorilor într-un teatru sau studio cinematografic. (< fr. *costumier*)
coșaveráj *s. n.* raportul de puncte într-un meci de baschet. (< coș- + -averaj)
coșenílă *s. f.* insectă originară din Mexic, care trăiește pe cactuși și din care se extrage carminul. (< fr. *cochenille*)
coșghéter *s. m.* baschetbalist care înscrie cele mai multe puncte într-o etapă, într-un campionat. (< coș, după *golgheter*)
coșmár *s. n.* vis cu senzații de apăsare și de înăbușire, vis urât; viziune înfricoșătoare, obsesie. • (*fam.*) stare de grijă apăsătoare, obsedantă. (< fr. *couchemar*)
coșmardésc, -ă *adj.* coșmaresc. (< fr. *cauchemardesque*)
coșmarésc, -ă *adj.* de coșmar; coșmardesc. (după fr. *cauchemardesque*)
cotá *vb. tr.* **1.** a numerota potrivit unei anumite ordini. **2.** a stabili cursul valutelor străine, al hârtiilor de valoare și al prețului mărfurilor la bursă. • a introduce efecte la bursă. **3.** (*fig.*) a aprecia, a prețui, a evalua. **4.** a înscrie pe un desen tehnic, prin linii de cotă și cifre, dimensiunile obiectului reprezentat. (< fr. *coter*)
cotangéntă *s. f.* funcție trigonometrică a unghiului complementar. (< fr. *cotangente*)
cotáție *s. f.* determinarea și publicarea cursului pieței valutare pe baza evoluției cererii și ofertei. (< fr. *cotation*)
cótă[1] *s. f.* **1.** parte cu care contribuie cineva la o cheltuială comună sau care îi revine în urma unei împărțeli. • parte dintr-un tot căreia i se dă o anumită destinație; cotă-parte, participație. • contribuție obligatorie, în produse agricole, impusă producătorilor de către stat la termene și prețuri fixate de el. **2.** document de referință care constată cursul valorilor înscrise la bursă[2], rezultate din cotațiile unei zile. **o** *~a bursei* = nivelul cursului valutar la bursă. **3.** altitudine a unui punct față de nivelul mării; nivelul unei ape curgătoare. • nivelul la care navighează un submarin. **4.** (*mat.*) a treia coordonată carteziană a unui punct din spațiu. • fiecare dintre dimensiunile unei piese, ale unei construcții indicate pe un desen. **5.** semn în cifre și litere care arată locul unor cărți, documente etc. într-o bibliotecă, într-o arhivă, a unei piese filatelice în cataloage sau reviste de specialitate. (< fr. *cote*, lat. *quato*)
cótă[2] *s. f.* haină largă purtată de preoții catolici. (< fr. *cotte*)
coteríe *s. f.* grup de persoane care își apără reciproc interesele, care urmăresc scopuri ascunse; gașcă, clică. (< fr. *coterie*)
cotidál, -ă *adj. linie ~ă* (și *s. f.*) = curbă care unește punctele de pe suprafața mărilor și oceanelor în care mareele se produc simultan. (< fr., engl. *cotidal*)
cotidián, -ă I. *adj.* de fiecare zi, zilnic. • (*fig.*) obișnuit, familiar. **II.** *s. n.* publicație cu apariție zilnică; ziar. (< fr. *quotidien*, lat. *quotidianus*)
cotidianitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este cotidian. (< fr. *quotidienneté*)
cotiéră *s. f.* rezemătoare pentru cot. (< *cot* + *-ieră*)
cotíl[1] *s. m.* cavitate a unui os în care se articulează un alt os. (< fr. *cotyle*)
COTIL[2]**(O)-** *elem.* „cavitate". (< fr. *cotyl/o/-*, cf. gr. *kotyle*)
cotiledón *s. n.* **1.** frunzuliță cu rezerve nutritive a embrionului plantelor fanerogame. **2.** fiecare dintre cei doi lobi ai placentei. (< fr. *cotylédon*, gr. *kotyledon*, cavitate)
cotiledonát, -ă I. *adj.* (despre plante) cu unul sau două cotiledoane. **II.** *s. f. pl.* nume generic dat plantelor cu cotiledoane. (< fr. *cotyledoné/s/*)
cotilión *s. n.* vechi dans de societate cu figuri și scene de mimică pentru patru sau opt dansatori; melodia corespunzătoare. (< fr. *cotillon*)
cotiloíd, -ă *adj.* în formă de cotil. (< fr. *cotyloïde*)
cotiloidián, -ă *adj.* referitor la un cotil. (< fr. *cotyloïdien*)
cotilozauriéni *s. m. pl.* ordin de reptile fosile înrudite cu stegocefalii. (< germ. *Kotylosaurien*)
cotínga *s. f.* pasăre mică din Brazilia, cu un penaj superb, care trăiește în colonii mari, hrănindu-se cu fructe. (< fr. *cotinga*)
cotingíde *s. f. pl.* familie de păsări din America de Sud; cotinga. (< fr. *cotingides*)
cotítáte *s. f.* sumă la care se ridică partea fiecăruia dintr-un întreg; cotă. **o** *~ disponibilă* = parte din avere de care se poate dispune în viață sau prin testament, liberă de orice obligații legale de moștenire. (< fr. *quotité*)
cotizá *vb.* **I.** *intr.* a plăti o cotizație. **II.** *refl.* a se uni pentru a participa la o cheltuială comună. (< fr. *cotiser*)
cotizábil, -ă *adj.* supus unei cotizații. (< fr. *cotisable*)
cotizánt, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care cotizează; cotizator (I). (< fr. *cotisant*)
cotizatór, -oáre I. *s. m. f.* cotizant. **II.** *s. n.* foaie, registru în care se înscriu cotizațiile. (< cotiza + -tor)
cotizáție *s. f.* sumă fixă stabilită în funcție de venit pe care o plătesc periodic membrii unei organizații, asociații etc.; contribuție bănească la o cheltuială comună. (< fr. *cotisation*)
cotlét *s. n.* **1.** antricot. **2.** (*pl.*) favoriți (III). (< fr. *côtelette*)
cotnári *s. n.* vin produs în podgoria Cotnari. (< Cotnari n. pr.)
cotón *s. n.* (fir de) bumbac. (< fr. *coton*)
cotonádă *s. f.* țesătură din bumbac sau din bumbac amestecat cu alte fibre. (< fr. *cotonnade*)
cotonéastru *s. m.* arbust din familia rozaceelor, cu flori roze, care trăiește în locuri aride. (< fr. *cotoneaster*)
cotonizáre *s. f.* dizolvare a substanțelor de legătură din tulpina de in sau de cânepă, pentru a se obține fibrele. (după fr. *cotonnisation*)
cottage /cótigi/ *s. n.* casă de țară mică și elegantă, în Anglia. (< engl. *cottage*)
cottage cheese /cotigi tciz/ *s. f.* brânză tipic englezească cu aspect granulat, preparată dintr-un amestec de smântână și de brânză dulce de vacă. (< engl. *cottage cheese*)
cottíde *s. f. pl.* familie de pești osoși: slavocul. (< fr. *cottidés*)
cotúrn *s. m.* încălțăminte cu talpă groasă pe care o purtau pe scenă actorii antici de tragedie la greci; (*fig.*) simbol al tragedianului. (< fr. *cothurne*, lat. *cothurnus*)
cotutélă *s. f.* tutelă deținută de două sau mai multe persoane. (< fr. *cotutelle*)
cotutóre, -oáre *s. m. f.* cel care deține autoritatea tutelară asupra cuiva împreună cu altă persoană. (< fr. *cotuteur*)
coulómb /cu-/ *s. m.* unitate de măsură a sarcinii electrice, sarcina transportată de un curent continuu și constant de un amper pe secundă. (< fr. *coulomb*)
coulombmétru *s. n.* instrument de măsură pentru sarcina electrică ce trece printr-un circuit. (< fr. *coulombmètre*)

country /cántri/ *adj., s. n.* (muzică de cowboy), factor al americanilor albi, devenită stil de muzică ușoară contemporană. **o** *~ rock* = utilizarea motivelor și instrumentelor country în context rock. (< engl. *country* /music/)

coup de foudre /cupdë fudră/ *s. n. inv.* dragoste puternică de la prima vedere. (< fr. *coup de foudre*)

coupé /cupé/ *s. n.* **1.** spectacol de teatru din două sau mai multe piese scurte. **2.** caroserie de automobil având în spate un compartiment închis, pentru persoane. (< fr. *coupé*)

coupe-papier /cup-papié/ *s. n.* cuțit pentru tăiat hârtie. (< fr. *coupe-papier*)

court /curt/ *s. n.* teren de tenis. (< engl. *court*)

covalént, -ă *adj.* care prezintă covalență. (< germ. *kovalent*)

covalénță *s. f.* legătură chimică prin punerea în comun a unuia sau a mai multor electroni de către fiecare dintre atomii participanți la formarea unei molecule. (< germ. *Kovalenz*, fr. *covalence*)

covariánt *s. n. (mat.)* proprietate a mai multor funcții de a varia în mod similar. (< fr. *covariant*)

covariánță *s. f. (stat.)* media produșilor termenilor omologi a două variabile corelate. (< fr. *cavariance*)

covelină *s. f.* sulfură naturală de cupru. (< fr. *covelline*, it. *covellina*)

cóvercot *s. n.* stofă de lână având o țesătură deasă. (< engl. *covercoat*)

cover-girl /cóvăr-gărl/ *s. f.* fată tânără, frumoasă, care pozează pentru copertele revistelor. (< engl. *cover-girl*)

cóvering *s. n.* operație prin care se caută compensarea unui risc comercial printr-un al doilea risc. (< engl. *covering*)

covértă *s. f.* puntea superioară a unei nave. (< it. *coverta*)

covolúm *s. n.* mărime egală cu volumul moleculelor unui gaz, mult mai mică decât volumul real al acestuia. (< fr. *covolume*)

cow-bell /caubel/ *s. m. inv.* talangă. (< engl. *cow-bell*)

cowboy /cáuboi/ *s. m.* păzitor (călare) de vite din America de Nord. (< engl. *cow-boy*)

COX(O)- *elem.* „coapsă", „șold". (< fr. *cox/o/-*, cf. lat. *coxa*)

coxál, -ă *adj.* referitor la coaspă. (< fr. *coxal*)

coxalgíe *s. f.* denumire dată durerilor și artritelor șoldului. • osteoartrită tuberculoasă a șoldului. (< fr. *coxalgie*)

coxartríe *s. f.* coxartroză. (< fr. *coxarthrie*)

coxartropatíe *s. f.* afecțiune a articulației coxale. (< fr. *coxarthropatie*)

coxartróză *s. f.* reumatism cronic degenerativ al articulației coxofemurale; coxartrie. (< fr. *coxarthrose*)

cóxă *s. f.* **1.** șold; articulația acestuia. **2.** prima articulație a picioarelor la artropode. (< lat. *coxa*)

coxítă *s. f.* artrită coxofemurală. (< fr. *coxite*)

coxodiníe *s. f.* durere la nivelul osului coxal. (< fr. *coxodynie*)

coxofemurál, -ă *adj.* (*anat.*; despre articulație) care face legătura între femur și șold. (< fr. *coxo-fémoral*)

coxopatíe *s. f.* denumire generică dată bolilor șoldului. (< fr. *coxopathie*)

coxotomíe *s. f.* osteotomie a osului coxal. (< fr. *coxotomie*)

cozerie *s. f.* discuție (ușoară), conversație familiară, fără pretenții. (< fr. *causerie*)

cozeur /cozőr/ *s. m.* cel care știe să întrețină o conversație. (< fr. *causeur*)

crab *s. m.* crustaceu decapod marin cu abdomenul scurt și îndoit sub cefalotorace. (< fr. *crabe*)

crabáre *s. f.* operație de fixare a dimensiunilor țesăturilor de lână, prin scufundarea într-un bazin cu apă fiartă. (după germ. *Kraben*, engl. *crabbing*)

crabót *s. m.* (*tehn.*) coroană dințată care servește la cuplarea a doi arbori. (< fr. *crabot*)

crabotáre *s. f.* asamblare a două piese prin crabot. (după fr. *crabotarge*)

cracă *vb. tr.* a supune operației de cracare. (< fr. *craquer*)

cracáj *s. n.* cracare. (< fr. *craquage*)

cracáre *s. f.* procedeu industrial prin care se obțin din hidrocarburile grele, rămase de la distilarea fracționată a țițeiului, hidrocarburi ușoare, care au o valoare mai mare; cracaj. (< *craca*)

cracáuer /-ca-uăr/ *s. n.* salam preparat dintr-un amestec de cărnuri și slănină, prin afumare la rece după fierbere. (< germ. *Krakauer*)

crachelúră *s. f.* crăpare, plesnire a unui email, vernis, porțelan, a unei glazuri etc. (< fr. *craquelure*)

crack /crec/ *s. n.* **1.** tip de drog. **2.** băutură ieftină. (< fr., it. *crack*)

cracker[1] /crecăr/ *s. n.* biscuit, pișcot. (< engl. *cracker*)

cracker[2] /crecăr/ *s. m.* hoț de informații implementate în calculatoarele electronice. (< engl. *cracker*, spărgător)

cracmént *s. n. (med.)* senzație auditivă sau palpatorie de crepitație. (< fr. *craquement*)

cracoviác *s. n.* dans popular polonez de perechi, vioi, cu pași săriți, din regiunea Cracovia; melodia corespunzătoare. (< pol. *krakowiak*)

cracovián, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Cracovia. (< fr. *cracovien*) **II.** *s. n.* cracoviac.

crah *s. n.* fenomen economic care se manifestă prin lipsa acută a creditelor pe piață, prin scăderea bruscă a cursului acțiunilor la bursă și prin devalorizarea monedei naționale; criză financiară; bancrută, faliment. (< germ. *Krach*, fr. *krach*)

crambé *s. f.* plantă cruciferă comestibilă, cu conținut mare de ulei și proteine. (< fr. *crambé*, gr. *krambe*, varză)

crámpă *s. f.* **1.** *(pl.)* contracție musculară dureroasă și involuntară (la stomac). **o** *~a scriitorului* = grafospasm. **2.** unealtă de oțel cu cioc ascuțit, pentru tăiat cocile de abataj. (< fr. *crampe*, /2/ germ. *Krampf*)

crampón *s. n.* **1.** piron cu care se fixează de traversă șina de cale ferată. **2.** mică bucată de talpă sau de cauciuc care se aplică pe talpa bocancilor de sport pentru a împiedica alunecarea. **3.** rădăcina adventivă a unei plante agățătoare, prin care aceasta se prinde de copaci, de ziduri etc. • pedicel de fixare situat pe fața interioară a talului lichenilor. **4.** (*fig.*) persoană insistentă și inoportună. (< fr. *crampon*)

cramponá *vb. refl.* a se agăța cu desperare de ceva sau de cineva; (*fig.*) a se ține scai de ceva sau de cineva. (< fr. *cramponner*)

cramponáj *s. n.* utilizare a crampoanelor (2); fixare cu crampoane. (< fr. *cramponnage*)

cran *s. n.* (*rar*) macara. (< rus. *kran*, fr. *cran*)

CRANI(O)-, -craníe *elem.* „craniu". (< fr. *crâni/o/-, -cranie*, cf. gr. *kranion*)

craniál, -ă *adj.* referitor la poziția unui organ față de craniu. (< germ. *kranial*)

cranián, -ă *adj.* referitor la craniu. (< fr. *crânien*)

craniáte *s. n. pl.* subîncrengătură de animale vertebrate, cu craniu. (< engl. craniata)

-craníe v. crani(o)-.

craniectomíe *s. f.* deschidere a craniului în scop terapeutic sau explorator. (< fr. *crâniectomie*)

craniociást *s. n.* instrument obstetrical folosit în cranioclazie. (< fr. *crânioclaste*)

cranioclazíe *s. f.* zdrobire și extragere a capului la fătul mort, cu ajutorul cranioclastului. (< fr. *crânioclasie*)

craniofaciál, -ă *adj.* referitor la craniu și față. (< cranio- + facial)

craniográf *s. n.* aparat folosit în craniografie. (< fr. *crâniographe*)

craniografíe *s. f.* radiografie a craniului; craniogramă. (< fr. *crâniographie*)

craniográmă *s. f.* craniografie. (< fr. *crâniogramme*)

craniológ, -ă *s. m. f.* specialist în craniologie. (< fr. *crâniologue*)

craniológie, -ă *adj.* referitor la craniologie. (< fr. *crâniologique*)

craniologíe *s. f.* parte a antropologiei care studiază forma și dimensiunile craniului. (< fr. *crâniologie*)

craniomalacie *s. f.* înmuiere a oaselor craniului. (< fr. *crâniomalacie*)

craniométric, -ă *adj.* referitor la craniometrie. (< fr. *crâniométrique*)

craniometríe *s. f.* ramură a antropologiei care se ocupă cu luarea dimensiunilor și a indicilor craniului. (< fr. *crâniométrie*)

craniométru *s. n.* instrument folosit în craniometrie. (< fr. *crâniomètre*)
craniopág *s. m.* grup de monştri dubli uniţi prin extremitatea cefalică. (< fr. *crâniopage*)
craniopatíe *s. f.* denumire generică pentru afecţiunile craniului. (< fr. *crânіopathie*)
cranioplastíe *s. f.* operaţie de transplantare şi grefare a unui material osos la nivelul bolţii craniene. (< fr. *crânioplastie*)
cranioschízis *s. n.* malformaţie a craniului datorată unui defect de osificare pe linia mediană. (< fr. *crânioschisis*)
cranioscopíe *s. f.* **1.** disciplină care determină calităţile morale şi intelectuale pe baza examinării formei craniului. **2.** examinare a craniului. (< fr. *crânioscopie*)
craniostát *s. n.* **1.** dispozitiv pentru localizarea şi fixarea craniului în vederea executării unei radiografii. **2.** suport folosit la orizontalizarea craniului, pentru măsurarea şi desenarea lui. (< fr. *crâniostat*)
craniostenóză *s. f.* sudură prematură a unui os al cutiei craniene, care provoacă o oprire în dezvoltarea normală a acesteia. (< fr. *crâniosténose*)
craniotábes *s. n.* leziune distrofică a craniului cu subţieri din loc în loc a osului. (< fr. *crâniotabes*)
craniotóm *s. n.* instrument chirurgical pentru deschiderea craniului. (< fr. *crâniotome*)
craniotomíe *s. f.* **1.** decapitare, în embriotomie, pentru extragerea fătului, în caz de distocie gravă; cefalotomie. **2.** deschidere chirurgicală a craniului pentru a putea ajunge la o tumoare cerebrală. (< fr. *crâniotomie*)
crániu *s. n.* scheletul, sistemul osos al capului. (< lat. *cranium*, gr. *kranion*, după fr. *crâne*)
crapód *s. n.* boală a picioarelor la cai, măgari, catâri etc., prin inflamaţii putride ale membranei de sub unghii. (< fr. *crapaud*)
crapodínă *s. f.* lagăr (II) axial în care se poate roti pivotul unui arbore. (< fr. *crapaudine*)
crapulós, -oásă *adj.* care este în decădere, în mizerie morală; viciat, vicios. • hoţesc, tâlhăresc. (< fr. *crapuleux*)
cras, -ă *adj.* care nu corespunde nici celor mai mici exigenţe. (< fr. *crasse*)
crasnozióm /-ziom/ *s. n.* sol roşu din regiunile subtropicale umede. (< rus. *crasnozëm*)
crasulacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate erbacee grase, suculente: crasula. (< fr. *crassulacées*)
crásulă *s. f.* plantă ornamentală cu flori frumoase, roşii. (< fr., lat. *crassula*)
-crát, -craţíe *elem.* „putere, conducere". (< fr. *-crate, -cratie*, cf. gr. *kratos*)
cráter *s. n.* **1.** (*ant.*) vas mare, frumos pictat cu scene mitologice şi cu două torţi laterale, în care se amesteca apa cu vinul la ospeţe. **2.** deschizătură largă şi conică a unui vulcan, prin care se revarsă lava. • gaură în formă de pâlnie făcută de un meteorit pe suprafaţa Pământului. • (*p. ext.*) groapă. **o** ~ *lunar* = adâncitură rotundă de pe suprafaţa Lunii. (< fr. *cratère*, lat. *crater*, gr. *krater*)
craterél *s. m.* ciupercă comestibilă, neagră, în formă de trompetă, care creşte pe copaci. (< fr. *craterelle*)
craterifórm, -ă *adj.* în formă de crater, de cupă. (< fr. *cratériforme*)
craterizáre *s. f.* formare a unei scobituri în formă de crater pe anticatodul unui tub de radiaţii roentgen. (după it. *craterizzazione*)
crátimă *s. f.* semn grafic (-) servind pentru a lega două cuvinte ce se pronunţă împreună, pentru a despărţi un cuvânt în silabe etc.; liniuţă de unire. (< ngr. *kratima*)
cratogén *s. n.* **1.** regiune întinsă din scoarţa terestră, care, într-o anumită perioadă, nu a suferit mişcări de cutare, ci numai mişcări lente de ridicare sau de coborâre. **2.** platformă continentală. (< fr. *cratogène*)
cratomaníe *s. f.* plăcere morbidă pentru putere şi preeminenţă. (< fr. *cratomanie*)
-craţíe v. -crat.
craul *s. n.* stil de înot în care mişcarea picioarelor se face în alt ritm decât aceea a braţelor, capul ieşind ritmic din apă. (< engl., fr. *crawl*)
craulíst, -ă *s. m. f.* sportiv care înoată în stil craul. (< craul + -ist)
cravaşá *vb. tr.* a lovi cu cravaşa. (< fr. *cravacher*)
cravášă *s. f.* vărguţă de lemn flexibil sau de piele împletită, la călărie. (< fr. *cravache*)
cravátă *s. f.* **1.** bucată de mătase, de stofă etc. care se poartă înnodată la gât, mai ales de către bărbaţi. **2.** (*mar.*) parâmă suplimentară cu care se reţine ancora. (< fr. *cravate*)
cravatiér *s. m.* meseriaş care fabrică cravate; vânzător de cravate. (< fr. *cravatier*)
cráwling peg /crau-/ *s. n.* (*fin.*) operaţie oficială de reducere succesivă, de mică amploare şi la intervale de timp relativ scurte, a valorii paritare a unei monede, în funcţie de scăderea puterii de cumpărare a acesteia. (< engl. *crawling peg*)
crázăă *s. f.* fuziune a vocalei iniţiale a unui cuvânt cu vocala finală a cuvântului precedent. (< fr. *crase*)
-craziе *elem.* „constituţie", „temperament, predispozi-ţie". (< fr. *-crasie*, cf. gr. *krasis*)
crazy /créizi/ *adj. inv.* excentric. (< engl. *crazy*)
creá *vb. tr.* **1.** a face ceva care nu exista înainte; a întemeia, a înfiinţa, a organiza. • a inventa; a plăsmui, a compune, a scrie (o operă). **2.** a pregăti, a forma (pentru o misiune, o carieră). **3.** (*teatru*) *a* ~ *un rol* = a interpreta cu pricepere şi originalitate un rol. (< fr. *créer*, lat. *creare*)
creánţă *s. f* act prin care se constată dreptul creditorului de a primi o sumă de bani de la debitor. (< fr. *créance*)
creanţiér[1] *s. n.* registru în care se înscriu creanţele. (< fr. *créancier*)
creanţiér[2]**, -ă** *s. m. f.* (*rar*) creditor. (< fr. *créancier*)
creatínă *s. f.* substanţă proteică rezultată din metabolismul protidelor, cu rol important în contracţia musculară. (< fr. *créatine*)
creatinemíe *s. f.* prezenţa creatinei în sânge. (< fr. *créatinémie*)
creatinfosfóric *adj. acid* ~ = compus al creatinei cu acidul fosforic, în ţesutul muscular. (< creatină + fosforic)
creatinínă *s. f.* produs de deşeu derivat din creatină. (< fr. *créatinine*)
creatininemíe *s. f.* prezenţa creatininei în sânge. (< fr. *créatininémie*)
creatininuríe *s. f.* prezenţa creatininei în urină. (< fr. *créatininurie*)
creatinurie *s. f.* prezenţa creatinei în urină. (< fr. *créatinurie*)
creatív, -ă *adj.* referitor la acţiunea de a crea; capabil de a crea. (< fr. *créatif*)
creativitáte *s. f.* dispoziţie potenţială de a crea, însuşirea de a fi creator. (< fr. *créativité*)
creatologíe *s. f.* disciplină care studiază tehnicile, procesele şi formele creaţiei. (< creaţie + -logie)
creatór, -oáre **I.** *adj., s. m. f.* (cel) care creează, care fundează ceva. **II.** *s. m.* (în concepţiile religioase) Dumnezeu, ziditorul (lumii). (< fr. *créateur*, lat. *creator*)
creatorée *s. f.* eliminare a unor fibre musculare nedige-rate, în fecale. (< fr. *cratorrhée*)
creatúră *s. f.* fiinţă umană, făptură; (*peior.*) individ. (< fr. *créature*, lat. *creatura*)
creáţie *s. f.* **1.** acţiunea de a crea; produs al muncii creatoare; lucru, operă creată. **2.** interpretare originală, reuşită a unui rol într-o piesă sau într-un film. **3.** totalitatea fiinţelor create de către Dumnezeu; univers. (< fr. *création*, lat. *creatio*)
creaţionísm *s. n.* concepţie teologică potrivit căreia lumea a fost creată de către divinitate. (< fr. *créationisme*)
creaţioníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al creaţionismului. (< fr. *créationiste*)
credénţă *s. f.* mobilă din Evul Mediu formată dintr-un corp aşezat deasupra bufetului propriu-zis sau pe montanţi sculptaţi. • măsuţă, policioară pentru vase; bufet pentru servirea gustării înainte de masă. (< it. *credenza*, germ. *Kredenz*)
credíbil, -ă *adj.* care poate fi crezut; verosimil. (< fr. *crédible*, lat. *credibilis*)
credibilitáte *s. f.* însuşirea de a fi credibil. (< fr. *crédibilité*)
credibilizá *vb. tr.* a face credibil. (< credibil + -iza)

crédit *s. n.* **1.** relație ce se stabilește între o persoană (creditor) care acordă, sub formă de împrumut, o sumă de bani sau alte valori și o altă persoană (debitor), care primește împrumutul, urmând ca restituirea să se efectueze la o dată ulterioară, determinată; împrumut acordat; creanța creditorului; obligația (bănească) a celui creditat. **o** *carte de* ~ = cartelă magnetică cu care se pot face plăți electronice. **2.** sferă a circulației bănești cuprinzând relațiile de credit. **3.** coloana (din dreapta) a unui cont, care reprezintă sumele avansate. **4.** (*fig.*) încredere, considerație, stimă, autoritate de care se bucură cineva. (< fr. *crédit*, lat. *creditum*)

creditá *vb. tr.* **1.** a acorda (cuiva) un credit (1); a vinde cuiva pe credit. • (*fig.*) a arăta cuiva considerație, stimă. **2.** (*cont.*) a înregistra creditul unui cont. (< fr. *créditer*)

creditábil, -ă *adj.* care poate fi creditat. (< credita + -bil)

creditór, -oáre **I.** *adj.* referitor la credite; care a acreditat. **II.** *s. m. f.* **1.** persoană fizică sau juridică care acordă, cu titlu de împrumut, o sumă de bani sau alte valori. **2.** titular al unui drept de creanță; creanțier[2]. (< fr. *créditeur*, lat. *creditor*)

crédo *s. n.* **1.** a treia parte a misei. **2.** expunere succintă a dogmelor fundamentale ale religiei creștine; simbolul credinței. **3.** (*fig.*) crez; profesiune de credință. (< lat. *credo*)

credúl, -ă *adj.* (și *s.*) care crede prea ușor, se încrede ușor în cineva sau ceva; naiv. (< fr. *crédule*, lat. *credulus*)

credulitáte *s. f.* însușirea de a fi credul, ușurința de a crede lucruri lipsite de temei. (< fr. *crédulité*, lat. *credulitas*)

creek /cric/ *s. n.* curs de apă temporar din deșerturile sărate din Australia și America. (< engl. *creek*)

creep /crip/ *s. n.* deplasare lentă a particulelor care alcătuiesc depozitele diluviale către partea inferioară a unui versant. (< engl. *creep*)

creiologíe *s. f.* știință interdisciplinară care se ocupă cu clasificarea și evoluția trebuințelor umane. (cf. gr. *khreia*, necesitate)

creión *s. n.* **1.** bastonaș de lemn având la mijloc o mină neagră sau colorată pentru scris sau desenat. **2.** schiță a unui desen executată în creion (1); eboșă (a unui tablou, a unei poezii). **3.** ustensilă asemănătoare cu creionul (1), baton având diferite întrebuințări. **o** ~ *luminos* = dispozitiv electronic pentru introducerea datelor și informațiilor în minicalculatoare. **4.** (*fig.*) ușurință de a scrie, de a desena, de a compune. (< fr. *crayon*)

creioná *vb. tr.* **1.** a desena, a schița cu creionul. **2.** (*fig.*) a contura, a schița portretul, caracterul unui personaj. (< fr. *crayonner*)

creionáj *s. n.* creionare; desen făcut cu creionul. (< fr. *crayonnage*)

creioníst, -ă *s. m. f.* desenator în creion. (< fr. *crayonniste*)

crem *adj. inv., s. n.* (de) culoare alb-gălbui. (< fr. *crème*)

cremaliéră *s. f.* **1.** bară dințată dreaptă care se angrenează cu o roată dințată cilindrică folosită la cricuri, la unele mașini-unelte etc. pentru transformarea mișcării de rotație în mișcare de translație și invers. **2.** traseu de tranșee și șanțuri de comunicație, având forma unor trepte foarte largi. (< fr. *crémaillère*)

cremastér *s. m.* mușchi aparținând învelișului testicular. (< fr. *crémaster*, cf. gr. *kremaster*, suspensor)

crematóriu, -ie **I.** *adj.* care servește la incinerare. **II.** *s. n.* **1.** instalație specială pentru incinerarea cadavrelor. **2.** cuptor pentru ars gunoaiele. (< fr. *crématoire, crématorium*)

cremațiúne *s. f.* (*rar*) incinerație. (< fr. *crémation*, lat. *crematio*)

crémă *s. f.* **1.** preparat culinar dulce din lapte, ouă și zahăr, la care se adaugă cafea, vanilie etc. **2.** supă având la bază un piure de legume legat cu un sos alb, sau numai amestecat cu smântână și gălbenuș de ou. **3.** lichior siropos. **4.** produs cosmetic folosit la îngrijirea pielii; pomadă. **o** ~ *de ghete* = preparat pentru ungerea și lustruirea încălțămintei de piele. **5.** (*fig.*) ceea ce este bun, de frunte, foarte folositor. (< fr. *crème*)

cremiéră *s. f.* vas pentru cremă (1). (< cremă + -ieră)

CREMNO- *elem.* „prăpastie". (< fr. *cremno-*, cf. gr. *kremnos*)

cremnofíte *s. f. pl.* vegetație care crește pe stâncile abrupte. (< fr. *cremnophytes*)

cremnofobie *s. f.* teamă patologică de prăpastii. (< fr. *cremnophobie*)

cremocárp *s. m.* fruct uscat, bilocular, care se desface în două achene; diachenă. (< fr. *crémocarpe*)

cremolátă *s. f.* variantă italienească a sosului persillade, la care se adaugă puțină zeamă de lămâie. (< it. *cremolata*)

cremométru *s. n.* instrument cu care se măsoară cantitatea de smântână sau de alte grăsimi din lapte. (< fr. *crémomètre*)

cremónă *s. f.* dispozitiv metalic la o fereastră sau la o ușă pentru închidere. (< fr. *crémone*)

cremós, -oásă *adj.* care conține multă cremă; cu aspect de cremă. (< fr. *crémeux*)

cremóză *s. f.* bomboană de ciocolată cu cremă. (< fr. *crémeuse*)

crémșnit *s. n.* prăjitură din foi de aluat, coapte și pudrate cu zahăr, umplute cu cremă de vanilie. (< germ. *Kremschnit*)

-crén v. creno-.

crenát, -ă *adj.* (despre frunze) cu marginile dințate. (< lat. *crenatus*)

crenél *s. n.* **1.** deschizătură într-un zid de apărare care permite tragerea cu armamentul portativ sau observarea câmpului de luptă. • deschizătură între două merloane alăturate ale zidului unei cetăți. **2.** ornament la partea superioară a unui dulap, în special în goticul german, care imită crenelurile (1) unei fortificații. (< engl. *crenel*, după fr. *créneau*)

crenelá *vb. tr.* a construi creneluri (într-un zid). (< fr. *créneler*)

creneláj *s. n.* **1.** ansamblu defensiv care încununează o curtină (2), format din creneluri și merloane. **2.** zimții unei monede. (< fr. *crénelage*)

crenelúră *s. f.* dantelură asemănătoare crenelurilor. (< fr. *crénelure*)

CRENO-, -crén *elem.* „izvor". (< fr. *créno-*, *-crène*, cf. gr. *krene*)

crenobiologíe *s. f.* ramură a biologiei care studiază crenobiontele. (< fr. *crénobiologie*)

crenobiónte *s. n. pl.* organisme care trăiesc în apele izvoarelor. (< fr. *crénobiontes*)

crenofíl, -ă *adj.* (despre organisme) care trăiește numai în apa izvoarelor. (< fr. *crénophile*)

crenofíte *s. f. pl.* vegetație a apelor de izvoare. (< fr. *crénophites*)

crenologíe *s. f.* studiul apelor minerale terapeutice. (< fr. *crénologie*)

crenoplanctón *s. n.* planctonul apelor de izvoare. (< fr. *crénoplancton*)

crenoterapéut *s. m.* medic specialist în crenoterapie. (< fr. *crénothérapeute*)

crenoterapíe *s. f.* ansamblu de metode terapeutice care utilizează apele minerale. (< fr. *crénothérapie*)

crenoxén, -ă *adj.* (despre organisme) care întâmplător a ajuns în biocenozele din apa de izvor. (< fr. *crénoxène*)

crénvurst *s. m.* cârnăcior subțire, din carne de vită și slănină tocată fin. (< germ. *Krenwürstchen*)

CREO- *elem.* „carne". (< fr. *créo-*, cf. gr. *kreas*)

creodónte *s. f. pl.* subordin de mamifere primitive carnivore, cu dentiție puțin specializată. (< fr. *créodontes*)

creofág, -ă *adj.* carnivor. (< fr. *créophage*)

creofagíe *s. f.* obișnuință de a se hrăni cu carne. (< fr. *créophagie*)

creofíl, -ă *adj.* care trăiește pe carne. (< lat. *creophilus*)

creól, -ă *adj., s. m. f.* (om) de rasă albă, urmaș al primilor coloniști europeni în America Latină sau în coloniile intertropicale (Antile). • (*s. f.*) limbă mixtă provenind din contactul spaniolei, portughezei sau francezei cu un idiom indigen, vorbită de creoli. (< fr. *créole*)

creolínă *s. f.* lichid uleios brun din distilarea gudroanelor de huilă, cu miros puternic și persistent, dezinfectant. (< fr. *créoline*, it. *creolina*)

creolizá *vb. tr.* a da un aspect creol unei limbi nernaculare. (< fr. *créoliser*)

creozót *s. m.* lichid uleios, gălbui și caustic, cu miros tare, prin distilarea gudroanelor de lemn, folosit în industrie și în medicină. (< fr. *créosote*)

creozotá *vb. tr.* a impregna lemnul cu creozot pentru a-l face mai rezistent. (< fr. *créosoter*)

crep *s. n.* **1.** cauciuc natural, alb-gălbui și translucid, obținut prin coagularea latexului cu acid acetic sau formic, pentru tălpi la încălțăminte. **2.** țesătură subțire de mătase sau de lână, cu fața ușor încrețită. • bucată neagră dintr-o astfel de țesătură purtată (la rever) în semn de doliu. (< fr. *crêpe*)

crepdeșín *s. n.* crep de mătase cu firul gros. (< fr. *crêpe de Chine*)

crepídă *s. f.* încălțăminte națională la vechii greci și la romani, asemănătoare cu sandalele. (< fr. *crépide*, lat. *crepida*)

crepidómă *s. f.* baza mai înaltă decât nivelul solului, cu trepte pe care se înalță un templu antic grecesc, un edificiu. (< gr. *krepidoma*)

crepínă *s. f.* cutie metalică perforată, drept filtru la capătul unei conducte. (< fr. *crépine*)

crepitánt, -ă *adj.* care trosnește. (< fr. *crépitant*)

crepitáție *s. f.* trosnitură produsă de ciocnirea extremitățile unui os fracturat, de aerul pătruns în plămânii bolnavi. (< fr. *crépitation*)

crepón *s. n.* țesătură cu crețuri sau cu bobițe în relief. (< fr. *crépon*)

creponát, -ă *adj.* (despre țesături, hârtie etc.) cu aspect asemănător creponului; încrețit. (< crepon + -at)

crepsatín *s. n.* țesătură cu o față mată și una de tipul satinului. (< crep/*2*/ + *satin*)

crepúscul *s. n.* **1.** lumină difuză care se răspândește după apusul Soarelui sau înainte de răsăritul lui. **2.** (*fig.*) declin, decădere, sfârșit. (< fr. *crépuscule*, lat. *crepusculum*)

crepusculá *vb. intr* (*rar*) a se apropia de crepuscul; (*p. ext.*) a degringola. (< crepuscul)

crepusculár, -ă *adj.* **1.** referitor la crepuscul. • slab luminat, abia vizibil. • (despre un curent poetic din literatura italiană de la începutul sec. XX) care manifesta predilecție pentru tonurile mijlocii, pentru vagul culorii, pentru o banalitate ostentativă și un prozaism voit al expresiei. **2.** (despre animale) care este activ după apusul Soarelui. (< fr. *crépusculaire*)

crescéndo I. *adv. (muz.)* crescând treptat în intensitate. **II.** *s. n.* creștere progresivă a intensității sunetelor; parte a unei compoziții muzicale care se cântă în acest tempo. (< it. *crescendo*)

cresón *s. m.* plantă erbacee legumicolă din familia cruciferelor, cu flori albe, mici, și cu frunze comestibile. (< fr. *cresson*)

CRESTO- *elem.* „util". (< fr. *chresto-*, cf. gr. *khrestos*)

crestomație *s. f.* culegere de texte reprezentative (filologice, istorice, documentare) din autorii clasici ai unei literaturi sau ai mai multora, destinată în special învățământului. (< fr. *chrestomathie*)

crestoscopíe *s. f.* metodă de examinare microscopică a traseului marginilor unei creste papilare în scopul desco-peririi formelor particulare identificatoare, în criminalistică. (< *creastă* + *-scopie*)

crésus *s. m.* (*fam.*) om foarte bogat. (< fr. *crésus*)

créșă *s. f.* **1.** instituție pentru îngrijirea copiilor până la 3 ani pe timpul cât părinții sunt la serviciu. **2.** adăpost special amenajat pentru creșterea tineretului animal. (< fr. *crèche*)

cretacéu, -ée I. *adj.* **1.** (despre roci) de natura cretei. **2.** (despre plante) care crește pe sol cretacic. **II.** *s. n.* cretacic. (< fr. *crétacé*)

cretácic, -ă *adj., s. n.* (din) ultima perioadă a mezozoicului, care succedă jurasicului, cu depuneri masive de calcar; cretaceu (II). (< germ. *Kretazisch*)

cretán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Creta (Grecia). • (*s. f.*) limbă vorbită în Creta antică. (< Creta + -an)

crétă *s. f.* **1.** carbonat de calciu natural, format din cochiliile unor animale marine foarte mici. **2.** bucată din această materie, pentru scris pe o tablă neagră. (< lat. *creta*)

crétic, -ă *adj. ritm* ~ = ritm ternar, inversul amfibrahului, în care silaba de la mijloc este neaccentuată. (< fr. *crétique*, lat. *creticus*)

cretín, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de cretinism. • stupid, imbecil, idiot. (< fr. *crétin*)

cretinísm *s. n.* boală gravă cauzată de tulburări funcționale ale glandei tiroide, care se manifestă prin anomalii fizice, degenerescență, insuficiență mintală etc. (< fr. *crétinisme*)

cretinizá *vb. tr., refl.* a face, a deveni cretin. (< fr. *crétiniser*)

cretinoíd, -ă *adj.* care seamănă ca un cretin, aproape cretin. (< fr. *crétinoïde*)

cretón *s. n.* țesătură imprimată din fire de in sau de bumbac pentru huse de mobilă, draperii etc. (< fr. *crétonne*)

cretós, -oásă *adj.* care conține cretă (1); cu aspect de cretă. (< cretă + -os)

creuzét *s. n.* **1.** vas rezistent la căldură, pentru reacții chimice la temperaturi înalte. **2.** recipient dintr-un material refractar în industrie la topirea și elaborarea metalelor, aliajelor, sticlei etc. **3.** partea de jos a unui furnal, unde se colectează, în procesul metalurgic, produsele de topire. **4.** (*fig.*) loc unde se amestecă diverse influențe, lucruri etc. (< fr. *creuset*)

crevásă *s. f.* **1.** despicătură adâncă într-un bloc de gheață. **2.** plesnitură a pielii. **3.** (*fig.*) fisură. (< fr. *crevasse*)

crevéte *s. m.* mic crustaceu marin, comestibil, bun înotător. (< fr. *crevette*)

crevetiér *s. n.* navă special amenajată pentru pescuitul creveților. (< fr. *crevettier*)

crezól *s. m.* lichid extras din gudroanele de huilă, amestec de izomeri, cu proprietăți antiseptice. (< fr. *crésol*)

CRI(O)- *elem.* „frig, glacial, congelare". (< fr. *cry/o/-*, cf. gr. *kryos*)

crialgezíe *s. f.* senzație dureroasă la aplicarea unui corp rece. (< fr. *cryalgésie*)

crianestezíe *s. f.* anestezie prin frig. (< fr. *cryanesthésie*)

criánt, -ă *adj.* (despre culori) țipător. (< fr. *criant*)

crib *s. n.* construcție de lemn, de zidărie sau de metal, executată în albia unui râu, pentru protecția unui sorb. (< germ. *Kribbe*)

cribláj *s. n.* **1.** cernere (de greunțe). **2.** (*tehn.*) operație de triaj a materialelor pentru clasament granulometric. (< *criblage*)

criblúră *s. f.* piatră dură, sfărâmată mărunt, pentru îmbrăcăminte rutieră. (< fr. *criblure*)

cribriférm, -ă *adj.* (despre o formație anatomică) perforat ca o sită. (< fr. *cribriforme*)

cric *s. n.* aparat portativ pentru ridicarea la înălțimi mici a greutăților prin împingere în sus. (< fr. *cric*)

cricetíde *s. n. pl.* familie de mamifere rozătoare: hârciogul. (< lat. *cricetidae*)

cricétus *s. m.* gen de rozătoare din familia muridelor. • mamifer folosit adesea ca animal de laborator; hârciog. (< lat. *cricetus*)

críchet *s. n.* joc sportiv între două echipe a câte 11 jucători (unul portar), fiecare echipă căutând să introducă mingea în poarta adversă (ghișet), lovind-o cu un baston special de lemn. (< engl., fr. *cricket*)

CRICO- *elem.* „inel, cerc". (< fr. *crico-*, cf. gr. *krikos*)

cricofaringián, -ă *adj., s. m.* (mușchi) care leagă cartilajul cricoid de faringe. (< fr. *cricopharyngien*)

cricoíd, -ă *adj. cartilaj* ~ = cartilaj al laringelui, în formă de inel. (< fr. *cricoïde*)

cricoidectomíe *s. f.* ablațiune a unei porțiuni din cartilajul cricoid. (< fr. *cricoïdectomie*)

cricoidián, -ă *adj., s. m.* (membrană, mușchi) care leagă cartilajul cricoid de cel tiroid. (< fr. *crucoïdien*)

cricoidotomíe *s. f.* incizie a cartilajului cricoid. (< fr. *cricoïdotomie*)

cricotraheotomíe *s. f.* traheotomie realizată prin incizia cartilajului cricoid. (< crico- + traheotomie)

criergie *s. f.* acțiune a înghețului asupra solului și rocilor de suprafață. (< fr. *cryergie*)

criestezíe *s. f.* sensibilitate crescută la frig. (< fr. *cryesthésie*)

crímă *s. f.* **1.** violare a legii penale, care se pedepsește cu detenție riguroasă, muncă silnică, temniță grea, moarte etc.; omor. **o** ~ *de război* = acțiune săvârșită de membrii unor forțe armate în timp de război nesocotind normele dreptului internațional care reglementează legile războ-iului; ~ *contra umanității* = atrocități recunoscute pe plan internațional ca violând legile elementare ale umanității. **2.** nelegiuire, fărădelege. • păcat. (< fr. *crime*)

crimeeán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Crimeea (Ucraina). (< *Crimeea* + *-ean*)
criminál, -ă I. *adj.* care constituie o crimă, referitor la crimă. **II.** *s. m. f.* făptuitor al unei crime. (< fr. *criminal*, lat. *criminalis*)
criminalíst, -ă *s. m. f.* jurist specialist în criminalistică. (< fr. *criminaliste*)
criminalístic, -ă I. *adj.* referitor la criminalistică. **II.** *s. f.* știință care studiază și propune metodele și mijloacele dezvăluirii crimelor, cu scopul lămuririi și prevenirii lor. (< fr. *criminalistique*, /II/, germ. *Kriminalislik*)
criminalitáte *s. f.* săvârșire de crime; totalitatea infracțiunilor săvârșite pe un teritoriu, într-o anumită perioadă. (< fr. *criminalité*)
criminalizá *vb. tr.* **1.** (*jur.*) a trece de la jurisdicția corecțională sau civilă la jurisdicția criminală. **2.** (*rar*) a incrimina. (< fr. *criminaliser*)
CRIMINO- *elem.* „crimă, omor". (< fr. *crimino-*, cf. lat. *crimen, -inis*)
criminogén, -ă *adj.* care generează, favorizează producerea crimei. (< fr. *criminogène*)
criminogenéză *s. f.* studiu al mecanismelor care ge-nerează acte delictuale. (< fr. *criminogenèse*)
criminológ, -ă *s. m. f.* specialist în criminologie; criminologist. (< fr. *criminologue*)
criminológic, -ă *adj.* referitor la criminalogie. (< fr. *criminalogique*)
criminologíe *s. f.* știință care studiază starea, dinamica și cauzele criminalității și măsurile pentru prevenirea și combaterea ei. (< fr. *criminologie*)
criminologíst, -ă *s. m. f.* criminolog. (< fr. *criminologiste*)
CRIMO- *elem.* „îngheț, frig". (< fr. *crymo-*, cf. gr. *krymos*)
crimodimíe *s. f.* durere care apare la contactul cu gheața sau cu apa rece. (< fr. *crymodynie*)
crimofíte *s. f. pl.* plante care cresc în regiuni polare. (< lat. *crymophytae*)
crimoterapíe *s. f.* metodă terapeutică ce folosește temperaturile foarte joase. (< fr. *crymothérapie*)
-crin, -criníe *elem.* „secreție, excreție". (< fr. *-crine, -crinie*, cf. gr. *krinein*, a secreta)
criniéră *s. f.* **1.** creasta unui coif din care ieșeau penajul sau alte ornamente. **2.** (*fig.*) cunună (de păr) abundentă. (< fr. *crinière*)
crinoíde *s. n. pl.* clasă de echinoderme primitive cu corpul în formă de caliciu cu brațe, așezat pe un peduncul și fixat pe fundul mării; crini-de-mare. (< fr. *crinoïdes*)
crinolínă *s. f.* fustă lungă și largă în formă de clopot, susținută de arcuri subțiri, la modă în secolul trecut. (< fr. *crinoline*)
CRIO- v. cri(o)-.
crioablație *s. f.* tehnică de înghețare-dezghețare, desfășurată în mai multe etape. (< *crio-* + *ablație*)
crioaeroterapíe *s. f.* metodă terapeutică ce folosește aerul rece. (< *crio-* + *aeroterapie*)
crioaglutinínă *s. f.* anticorp aglutinant față de hematii, evidențiabil la temperaturi joase. (< *crio-* + *aglutinină*)
criobiologíe *s. f.* **1.** studiul fenomenelor biologice care se produc sub efectul frigului. **2.** aplicarea temperaturilor foarte joase la prezervarea țesuturilor, a substanțelor biologice. (< fr. *cryobiologie*, engl. *crybiology*)
criobiónte *s. n. pl.* organisme care trăiesc pe zăpezi sau pe gheață. (< fr. *cryobiontes*)
criobisturíu *s. n.* bisturiu adus la o temperatură foarte joasă. (< crio- + bisturiu)
crioból *s. n.* (*ant.*) sacrificiu a unui berbec. (< fr. *criobole*, gr. *kriobolion*)
criobólic, -ă *adj.* referitor la criobol. (< fr. *criobolique*)
criocardioplegíe *s. f.* procedeu chirurgical de oprire a contracțiilor cardiace prin refrigerare. (< crio- + cardioplegie)
criocautér *s. n.* instrument pentru cauterizare cu ajutorul temperaturilor joase. (< fr. *cryocautère*)
criochimíe *s. f.* chimie a temperaturilor joase. (< fr. *cryochimie*)
criochirurgicál, -ă *adj.* propriu criochirurgiei. (< crio- + chirurgical)
criochirurgíe *s. f.* ramură a chirurgiei care apelează la tehnicile congelării locale. (< fr. *cryochirurgie*)
crioclastíe *s. f.* dezagregare a rocilor sub acțiunea repetată și alternativă a înghețului și dezghețului. (< fr. *cryoclastie*)
criocoaguláre *s. f.* coagulare a țesuturilor cu ajutorul temperaturilor foarte joase. (după fr. *cryocoagulation*)
crioconserváre *s. f.* conservare prin frig. (< crio- + conservare)
crioelectrónică *s. f.* parte a electronicii care face apel la temperaturi foarte joase. (< fr. *cryoélectronique*)
crioenergétic, -ă I. *adj.* referitor la crioenergetică. **II.** *s. f.* studiul energiilor la temperaturile joase. (< crio- + energetic/*ă*/)
criofíl, -ă *adj.* (despre organisme) care rezistă la temperaturi scăzute; psihrofil. (< fr. *cryophile*)
criofíte *s. f. pl.* plante (alge, mușchi, ciuperci, bacterii) adaptate la temperaturi joase; psihrofite. (< fr. *chryophytes*)
crioflóră *s. f.* flora regiunilor înzăpezite sau cu ghețari. (< fr. *cryoflore*)
criofobíe *s. f.* teamă excesivă și nejustificată de frig. (< fr. *cryophobie*)
criogén, -ă *adj.* care produce frig; refrigerent. (< fr. *cryogène*)
criogeneratór, -oáre *adj., s. n.* (aparat, produs) care produce temperaturi foarte joase. (< fr. *cryogénérateur*)
criogénie, -ă *adj.* **1.** referitor la criogenie. **2.** (despre substanțe) care produce scăderea temperaturii. (< fr. *cryogénique*)
criogeníe *s. f.* **1.** tehnica producerii temperaturilor foarte joase. **2.** metoda îmbălsămării prin înghețare. (< fr. *cryogénie*, engl. *cryogeny*)
crioglobulínă *s. f.* globulină patologică din serul sangvin, precipitabilă la frig. (< fr. *cryoglobuline*)
crioglobulinemíe *s. f.* prezența de globuline în plasma snagvină, unde se precipită sau se solidifică prin frig. (< fr. *cryoglobulinémie*)
criohidrát *s. m.* hidrat care se formează prin congelarea unei soluții apoase. (< fr. *cryohydrate*)
criolít *s. n.* fluorură dublă naturală de aluminiu și sodiu. (< fr. *cryolithe*)
criologíe *s. f.* **1.** studiul legilor de congelare a soluțiilor. **2.** capitol al fizicii care studiază procedeele de obținere a temperaturilor joase, proprietățile corpurilor și fenomenelor specifice care se petrec în apropiere de zero absolut; crionică. • tehnica înghețării organismului. (< fr. *cryologie*)
crioluminescént, -ă / crioluminiscént, -ă *adj.* referitor la crioluminescență. (< fr. *cryoluminescent*)
crioluminescénță/crioluminiscénță *s. f.* emitere de lumină a unor corpuri răcite la temperatura aerului lichid. (< fr. *cryoluminescence*)
criomagnétic, -ă *adj.* referitor la criomagnetism. (< fr. *cryomagnetique*)
criomagnetísm *s. n.* magnetism la temperaturi foarte joase. (< fr. *cryomagnetisme*)
criométric, -ă *adj.* referitor la criometrie. (< fr. *cryométrique*)
criometríe *s. f.* măsurarea temperaturilor de congelare; crioscopie. (< fr. *cryométrie*)
criométru *s. n.* instrument folosit în criometrie; crioscop. (< fr. *cryomètre*)
criónică *s. f.* criologie (2). (< engl. *cryonics*)
criopatíe *s. f.* denumire generică pentru bolile provocate de frig. (< fr. *cryopathie*)
criopedogenéză *s. f.* formare și evoluție a solurilor sub acțiunea înghețului. (< fr. *cryopédogenèse*)
criopedologíe *s. f.* studiu al comportării solului la îngheț. (< fr. *cryopédologie*)
criopexíe *s. f.* fixare a unui țesut prin răcire la temperaturi foarte joase. (< fr. *cryopexie*)
crioplanáție *s. f.* altiplanație. (< fr. *cryoplanation*)
crioplanctofíte *s. f. pl.* microorganisme vegetale care alcătuiesc crioplanctonul. (< fr. *cryoplanctophytes*)
crioplanctón *s. n.* plancton al ghețarilor și al zăpezilor perene de pe munți. (< fr. *cryoplancton*)

crioplexíe *s. f.* ansamblul efectelor frigului asupra organismului. (< fr. *cryoplexie*)
crioscóp *s. n.* criometru. (< fr. *cryoscope*)
crioscópic, -ă *adj.* referitor la crioscopie. (< fr. *cryoscopique*)
crioscopíe *s. f.* criometrie. (< fr. *cryoscopie*)
criosféră *s. f.* înveliș al suprafeței terestre situat în zona de interferență a atmosferei, hidrosferei și litosferei, prin prezența gheții. (< fr. *cryosphère*)
criostát *s. n.* instalație pentru producerea sau menținerea unei temperaturi joase constante. (< fr. *cryostat*)
crioșóc *s. n.* (*med.*) șoc prin frig. (< crio- + șoc)
criotéhnică *s. f.* ansamblul tehnicilor de producere și utilizare a temperaturilor foarte joase. (< fr. *cryotechnique*)
criotemperatúră *s. f.* temperatură foate joasă (sub -135ºC). (< fr. *cryotempérature*)
crioterapíe *s. f.* tratament al temperaturilor foarte joase, în special în afecțiunile dermice; frigoterapie. (< fr. *cryothérapie*)
criotóriu *s. n.* loc special pentru conservarea cadavrelor înghețate. (< engl. *cryotorium*)
criotrón *s. n.* dispozitiv electronic care folosește proprietățile de supraconductibilitate ale unor metale la temperaturi foarte joase. (< fr. *cryotron*)
criotropísm *s. n.* orientare a unor organisme sub influența frigului. (< fr. *cryotropisme*)
crioturbáție *s. f.* modificare a solului sub efectul înghețului. (< fr. *cryoturbation*)
CRIPT(O)- *elem.* „ascuns", „secret". (< fr. *cryopt/o/-*, cf. gr. *kryptos*)
criptanalíst, -ă *s. m.* specialist în criptanaliză. (< fr. *cryptanalyste*)
criptanalíză *s. f.* descifrare a mesajelor cifrate cărora nu li se cunoaște codul. (< fr. *cryptanalyse*)
criptaritmíe *s. f.* calcul aritmetic enigmistic, cifrat, în care diferitele cifre sunt înlocuite cu litere, semnul X înlocuind atât cifre identice, cât și cifre diferite. (< fr. *cryptarythmie*)
críptă *s. f.* **1.** construcție subterană în templele antice unde se păstrau obiectele de cult, tezaurul etc. **2.** cavou subteran, sub un monument; capelă funerară subterană. **3.** formație anatomică asemănătoare unui sac mic deschis la gură; cavitate glandulară. (< fr. *crypte*, lat. *crypta*)
criptestezíe *s. f.* sensibilitate ascunsă prin care se produc relațiile metapsihice de tipul telepatiei, premoniției etc.; metagnomie. (< fr. *cryptesthésie*)
críptic, -ă I. *adj.* **1.** ascuns, secret; greu accesibil. **o** *limbaj* ~ = limbaj secret, obscur, greu de descifrat. **2.** care prezintă ascunzători, focare de microbi. **II.** *s. f.* caracter criptic. (< fr. *cryptique*, engl. *cryptic*)
criptíe *s. f.* (*ant.*) probă de inițiere cu care se încheia educația spartană. • expediție nocturnă de asasinare în masă a ilo(i)lor, care însoțea această probă. (< fr. *cryptie*)
criptítă *s. f.* inflamație localizată la nivelul criptelor (3). (< fr. *cryptite*)
criptobióză *s. f.* anabioză. (< fr. *cryptobiose*)
criptoblást *s. n.* mugur aflat în stare latentă. (< fr. *cryptoblaste*)
criptocefál *s. m.* monstru la care capul nu apare exteriorizat. (< fr. *cryptocéphale*)
criptocomunísm *s. n.* politică ocultă a unui partid comunist. (< fr. *cryptocommunisme*)
criptocomuníst, -ă *adj., s. m. f.* comunist mascat. (< fr. *cryptocommuniste*)
criptocristalín, -ă *adj.* (despre structura mineralelor, a rocilor) foarte fin cristalizat. (< fr. *cryptocristallin*)
criptodepresiúne *s. f.* depresiune în interiorul continentului, cu fundul sub nivelul oceanului, umplută de apele unui lac adânc. (< fr. *cryptodépression*)
criptofítă *s. f.* geofită. (< fr. *cryptophite*)
criptoftalmíe *s. f.* malformație congenitală a ochilor rudimentar dezvoltați, acoperiți de pielea pleoapelor. (< fr. *cryptophtalmie*)
criptogáme *s. f. pl.* încrengătură a regnului vegetal care cuprinde plante inferioare fără flori, ce se înmulțesc asexuat prin spori, cu vase lemnoase și liberiene. (< fr. *cryptogames*)
criptogámic, -ă *adj.* **1.** referitor la criptogame. **2.** (despre afecțiuni) cauzat de o ciupercă parazită. (< fr. *cryptogamique*)
criptogamíe *s. f.* **1.** stare a unei plante criptogame. **2** studiul criptogamelor. (< fr. *cryptogamie*)
criptogamíst, -ă *s. m. f.* botanist care studiază criptogamele. (< fr. *cryptogamiste*)
criptogén, -ă *adj.* (*biol.;* despre organisme) **1.** cu ori-gine și evoluție necunoscute; criptogenetic (1). **2.** care provine din regiuni inaccesibile cercetărilor. (< fr. *cryptogène*)
criptogenétic, -ă *adj.* **1.** criptogen (1). **2.** (despre o maladie) a cărei natură sau cauză este necunoscută; idiopatic. (< fr. *cryptogénétique*)
criptográf I. *s. m.* specialist în criptografie (1). **II.** *s. n.* mașină de cifrat și descifrat. (< fr. *cryptographe*)
criptografiá *vb. tr.* a transpune un text după regulile criptografiei (1). (< fr. *cryptographier*)
criptográfic, -ă *adj.* referitor la criptografie. (< fr. *cryptographique*)
criptografíe *s. f.* **1.** scriere secretă cu ajutorul unui cod de semne convenționale. **2.** parte a criptologiei, studiul criptogramelor (1). **3.** gen de problemă enigmistică, consstând din legarea unei fraze reprezentate prin diferite semne, litere sau cifre, aranjate într-un anumit fel. (< fr. *cryptographie*)
criptográmă *s. f.* **1.** document scris cu caractere secrete, cărora li se atribuie, după un cod, valori speciale, cunoscute numai de cei inițiați. • (*inform.*) formă codificată a unei înregistrări. **2.** problemă enigmistică constând în a împărți cuvintele unei fraze într-un număr exact de fragmente, care se înscriu într-o formă geometrică regulată, urmând a se afla locul unde începe succesiunea acestor fragmente și modul în care se succedă. (< fr. *cryptogramme*)
criptológ, -ă *s. m. f.* specialist în criptologie. (< fr. *cryptologue*)
criptológie, -ă *adj.* referitor la criptologie. (< fr. *cryptologique*)
criptologie *s. f.* disciplină a istoriei care studiază scrierile secrete, procedeele de cifrare și de descifrare a mesajelor cifrate. (< fr. *cryptologie*)
criptomenorée *s. f.* lipsă aparentă a fluxului menstrual extern. (< fr. *cryptomenorrhée*)
criptomér, -ă *adj.* (*biol.*) **1.** (despre un caracter) condiționat de o mutație recesivă. **2.** (despre o genă) cu efecte fenotipice necunoscute. (< fr. *cryptomère*)
criptomeríe *s. f.* prezența unor caractere ereditare latente, care nu pot fi recunoscute sub aspect fenotipic. (< fr. *cryptomérie*)
criptométru *s. n.* aparat pentru determinarea puterii de acoperire a emailului. (< fr. *cryptomètre*)
criptomitóză *s. f.* mitoză la organismele unicelulare, fără formarea aparentă de cromozomi. (< fr. *cryptomitose*)
criptomnezíe *s. f.* tulburare de memorie caracterizată prin incapacitatea de a diferența evenimentele trăite de propria persoană de cele din vis, citite sau auzite. (< fr. *cryptomnésie*)
criptoním, -ă I. *adj.* cu nume ascuns. **II.** *s. n.* semn convențional (inițiale, cifre, anagramă) sub care se ascunde numele cuiva; pseudonim. • scriere semnată cu un asemenea nume. (< fr. *cryptonyme*)
criptoplásmă *s. f.* parte negranulată din citoplasmă. (< fr. *cryptoplasme*)
criptopóde *s. n. pl.* crustacee cu picioare ascunse. (< fr. *cryptopodes*)
criptopodíe *s. f.* **1.** diformitate congenitală în care piciorul, rudimentar, este ascuns în celelalte organe dezvoltate normal. **2.** diformitate în umflarea considerabilă a feței dorsale a piciorului. (< fr. *cryptopodie*)
criptopór *s. m.* por neaparent, situat sub epidermă. (< fr. *cryptopore*)
criptoportíc *s. n.* (la romani) galerie boltită pentru circulație sau ca magazin. (< fr. *cryptoportique*)
criptorébus *s. n.* problemă enigmistică dificilă imagistic, în cadrul unui desen unitar, cu un titlu și o cheie, la care imaginile trebuie interpretate potrivit procedeului complex folosit în criptografie și rebus. (< fr. *cryptorébus*)

criptorée *s. f.* secreție excesivă a glandelor endocrine. (< fr. *cryptorhée*)
criptorhíd *s. m.* individ care prezintă criptorhidie. (< fr. *cryptorchide*)
criptorhidíe *s. f.* absență a testiculelor din scrot, oprite pe traiectul de coborâre. (< fr. *cryptorchidie*)
criptoscóp *s. n.* vizor pentru examene radioscopice în camere luminate. (< fr. *cryptoscope*)
criptoscopíe *s. f.* examen optic cu ajutorul criptoscopului. (< germ. *Kryptoscopie*)
criptosistém *s. n.* sistem criptografic. (< cripto- + sistem)
criptotuberculóză *s. f.* tuberculoză ascunsă, care se manifestă prin leziuni atribuite altei boli. (< fr. *crypto-tuberculose*)
criptozóic, -ă *adj.* (*biol.*; despre organisme) care trăiește în locuri întunecoase sau ascunse. (< fr. *cryptozoïque*)
criptozoológ, -ă *s. m. f.* specialist în criptozoologie. (< engl. *cryptozoologist*)
criptozoológic, -ă *adj.* referitor la criptozoologie. (după engl. *cryptozoological*)
criptozoologíe *s. f.* paleozoologie de animale necunoscute, ciudate, de milioane de ani, cu capul lipit de trup, semănd mai degrabă cu o balenă, det cu un pește sau șarpe. (< engl. *cryptozoology*)
CRIS(O)-/CRIZ- *elem.* „aur". (< fr. *chrys/o/-*, cf. gr. *khrysos*)
crisalídă *s. f.* nimfă la lepidoptere între stadiul de omidă și cel de fluture. (< fr. *chrysalide*)
criselefantín, -ă *adj.* (despre obiecte de artă) făcut din aur și fildeș. (< fr. *chryséléphantin*)
crisoberíl *s. n.* mineral transparent de culoare galbenă, piatră prețioasă; alexandrit. (< fr. *chrysobéryl*)
crisobúl *s. n.* edict, act cu caracter solemn al unui împărat bizantin, întărit cu bula de aur având efigia acestuia. (< fr. *chrysobulle*)
crisocál *s. n.* bronz de culoare galbenă aurie. (< fr. *chrysocal*)
crisocianóză *s. f.* colorație brună a tegumentelor expuse la lumină sau datorită tratamentelor prelungite cu săruri de aur. (< fr. *chrysocyanose*)
crisocól *s. n.* silicat de cupru hidratat, piatră fină de culoare albastră. (< fr. *chrysocolle*)
crisodérmă *s. f.* erupție cutanată care apare în zone descoperite, la unii bolnavi tratați cu săruri de aur. (< fr. *chrysoderme*)
crisofenínă *s. f.* colorant galben, rezistent la lumină și la alcalii. (< fr. *chrysophénine*)
crisofíl, -ă **I.** *adj.* cu frunze de culoare galbenă-aurie. **II.** *s. f.* pigment care apare în urma descompunerii clorofilei, toamna, care colorează frunzele în galben. (< fr. *chrysophyle*)
crisográf *s. m.* copist care scrie manuscrise cu litere de aur. (< fr. *chrysographe*)
crisográfic, -ă *adj.* referitor la crisografie. (< fr. *cryso-graphique*)
crisografíe *s. f.* arta de a scrie cu litere de aur. (< fr. *chrysographie*)
crisohedonísm *s. n.* curent de idei care susținea că omul poate rezolva orice problemă economică cu ajutorul aurului, idealul unei societăți sau țări fiind de a avea cât mai mult metal prețios. (< fr. *chrysohédonisme*)
crisoidínă *s. f.* colorant bazic galben, plecând de la anilină, care se folosește pentru colorarea pieilor și a hârtiei, precum și în fotografie pentru impregnarea gelatinei în scopul opacizării emulsiei fotosensibile. (< fr. *chrysoïdine*)
crisolít *s. n.* piatră prețioasă, varietate de peridot, verde; olivină. (< fr. *chrysolite*)
crisolític, -ă *adj.* referitor la crisolit. (< fr. *crysolitique*)
crísomelide *s. n. pl.* familie de insecte coleoptere strălucitor colorate, pe diverse plante (ovăz, lucernă, ceapă). (< fr. *chrysomélides*)
crisopexíe *s. f.* fixare de aur în țesuturi, în cursul unui tratament prelungit. (< fr. *chrysopexie*)
crisopráz *s. n.* varietate verde de calcedonie. (< fr. *chrysoprase*)
crisotanín *s. n.* grup de substanțe colorante care toamna colorează în brun frunzele unor arbori. (< fr. *chrysotannina*)
crisoterapíe *s. f.* tratament cu săruri de aur în reumatism cronic, tuberculoză etc.; auroterapie. (< fr. *chrysothérapie*)
crisotíl *s. n.* silicat hidratat de magneziu. (< fr. *chrysotile*)
crispá *vb. refl.* a se contracta involuntar, a se încleșta. (< fr. *crisper*, lat. *crispare*)
crispánt, -ă *adj.* care produce tensiune nervoasă, care enervează, irită, agasează; care depășește o anumită limită. (< fr. *crispant*)
crispáre *s. f.* **1.** acțiune de a (se) crispa. **2.** operație prin care se imprimă pieilor de box etc. un relief caracteristic. (< crispa)
crispát, -ă *adj.* (despre față, degete etc.) contractat, încleștat; (despre oameni) cu fața, cu degetele etc. contractate. (< fr. *crispé*)
crispáție *s. f.* (*rar*) crispare. (< fr. *crispation*)
críst *s. m.* reprezentare a lui Isus Hristos crucificat. (< fr. *christ*, lat. *christus*, gr. *khristos*)
cristál[1] *s. n.* **1.** corp mineral (dintr-o rocă) sub formă de poliedru, mărginit de fețe netede. **2.** ~ *de stâncă* = formă naturală cristalizată, pură a silicei. **3.** (*p. anal.*) sticlă de fabricație specială, de calitate superioară, transparentă și incoloră. • vas, obiect fabricat dintr-o astfel de sticlă. (< fr. *cristal*, gr. *krystallos*)
CRISTAL[2](O)-/CRISTALI- *elem.* „cristal". (< fr. *cristall/o/-, cristalli-*, cf. gr. *krystallos*, gheață, sticlă)
cristalifér, -ă *adj.* care conține cristale. (< fr. *cristallifère*)
cristalifórm, -ă *adj.* în formă de cristale. (< crista(i)- + -forme)
cristalín, -ă *adj.* **1.** curat, transparent, limpede; carac-teristic cristalului; cristalinian. **2.** (despre roci, munți) format din șisturi cristaline. **3.** sub formă de cristale (1). **II.** *s. n.* corp transparent lenticular, situat în ochi imediat înapoia irisului. (< fr. *cristallin*)
cristalinián, -ă *adj.* cristalin. (< fr. *cristallinien*)
cristalinitáte *s. f.* grad de cristalizare al unei roci eruptive. (< it. *cristalinità*)
cristalít *s. n.* cristal mic incomplet format, care intră în structura unui corp policristalin. (< fr. *cristallite*)
cristalizá *vb.* **I.** *intr., refl.* (despre substanțe) a se transforma în cristale. **II.** *refl., tr. (fig.;* despre concepții, idei) a (se) închega, a lua sau a da forma definitivă. (< fr. *cristalliser*)
cristalizábil, -ă *adj.* susceptibil de a cristaliza. (< fr. *cristallisable*)
cristalizánt, -ă *adj.* **1.** care cristalizează. **2.** care determină cristalizarea. (< fr. *cristallisant*)
cristalizátor *s. n.* cristalizor. (< germ. *Kristallisator*)
cristalizáție *s. f.* (*rar*) cristalizare. (< fr. *cristallisation*)
cristalizór *s. n.* vas de laborator, aparat industrial pentru cristalizarea soluțiilor; cristalizator. (< fr. *cristallisoir*)
cristaloblástic, -ă *adj.* (despre studiul rocilor metamorfice) format prin cristalizare în stare solidă sub acțiunea presiunilor din scoarța terestră. (< fr. *cristalloblastique*)
cristalocóre *s. f. pl.* plante care se răspândesc prin acțiunea ghețarilor. (< fr. *cristallochores*)
cristalofobíe *s. f.* teamă patologică de obiectele de cristal și (*p. ext.*) de cioburi și oglinzi. (< fr. *cristallophobie*)
cristalofón *s. n.* instrument muzical de percuție, asemănător cu xilofonul, care în locul plăcilor de lemn are tuburi de cristal. (< cristal + -fon[2])
cristalogén, -ă *adj.* care produce cristale. (< fr. *cristallogène*)
cristalogenéză *s. f.* **1.** studiul formării cristalelor[1](1); cristalogenie. **2.** formarea cristalelor în natură. (după fr. *cristallogénie*)
cristalogénie, -ă *adj.* referitor la cristalogenie. (< fr. *cristalogénique*)
cristalogeníe *s. f.* cristalogeneză (1). (< fr. *cristallogénie*)
cristalográf, -ă *s. m. f.* specialist în cristalografie. (< fr. *cristallographe*)
cristalográfic, -ă *adj.* referitor la cristalografie. (< fr. *cristallographique*)
cristalografíe *s. f.* știință care studiază formele și proprietățile fizice ale cristalelor. (< fr. *cristallographie*)
cristaloid, -ă **I.** *adj.* cu aspect de cristal. **II.** *s. m.* **1.** substanță care cristalizează ușor și care, în stare de soluție, poate trece printr-o membrană vegetală sau animală. **2.** capsulă a țesutului

cristalinian. **III.** *s. n. pl.* incluziuni proteice asemănătoare cristalelor din celulele unor semințe. (< fr. *cristalloïde*)

cristalomanție *s. f.* pretinsă artă de a ghici viitorul în obiecte de sticlă sau cristal. (< fr. *cristallomancie*)

cristalométric, -ă *adj.* referitor la cristalometrie. (< fr. *cristallométrique*)

cristalometríe *s. f.* disciplină care studiază formele geometrice ale cristalelor. (< fr. *cristallométrie*)

cristalonomíe *s. f.* studiul legilor de formare a cristalelor. (< fr. *cristallonomie*)

cristalotehníe *s. f.* arta producerii cristalurilor artificiale. (< fr. *cristallotechnie*)

cristaloterapíe *s. f.* tratament al unor afecțiuni (migrene, probleme ale coardelor vocale, scăderea tensiunii etc. (cu ajutorul pietrelor semiprețioase. (< fr. *cristal²(o)-* + *-terapie²*)

cristalotomíe *s. f.* acțiunea de a tăia cristalurile. (< fr. *cristallotomie*)

cristaluríe *s. f.* apariția cristalelor de săruri minerale în urină. (< fr. *cristallurie*)

cristiánă *s. f.* oprire la schi printr-o întoarcere bruscă, cu schiurile apropiate. (< fr. *christiania*)

cristianísm *s. n.* (*livr.*) creștinism. (< fr. *christianisme*)

cristic, -ă *adj.* referitor la Isus Hristos, la creștinism. (< germ. *christisch*)

cristofaníe *s. f.* apariția, arătarea lui Isus Hristos. (< fr. *christophanie*)

cristológic, -ă *adj.* referitor la cristologie. (< fr. *christologique*)

cristologíe *s. f.* parte a teologiei creștine care tratează despre persoana lui Hristos și despre raporturile sale cu Dumnezeu și cu umanitatea. (< fr. *christologie*)

críteriologíe *s. f.* studiu logic al criteriilor. (< fr. *critériologie*)

critériu *s. n.* punct de vedere, principiu, normă pe baza căreia se face o clasificare, o definire, o apreciere etc. (< fr. *critérium*, lat. *criterium*)

crítérium *s. n.* cursă ciclistă cu sistem special de punctaj. (< fr. *critérium*, lat. *criterium*)

critic, -ă I. *adj.* **1.** referitor la critică. **o** *aparat ~* = totalitatea notelor lămuritoare făcute de un editor la editarea unui text; *ediție ~ă* = ediție a unui text (clasic, vechi) însoțit de aparat critic. • bazat pe critică, care folosește critica. **2.** referitor la un moment de criză; care anunță, determină o criză, o schimbare; dificil, periculos. **o** *(fiz.) stare ~ă* (sau *punct ~*) = stare a unui fluid în care dispare diferența dintre starea lichidă și cea gazoasă. **II.** *s. m.* specialist în probleme de literatură și artă, care analizează, interpretează și apreciază operele create. **III.** *s. f.* **1.** analiză, apreciere a valorii faptelor, acțiunilor și creațiilor oamenilor. **o** *~ă literară* = studiu aplicat la opera literară, pe care o analizează, o comentează, valorificând-o în special sub unghi artistic; *~ă de text* = comentariu asupra unui manuscris în scopul stabilirii autorului, datei elaborării lui, formei originare etc. **2.** apreciere (severă) a însușirilor, a comportamentului cuiva. (< fr. *critique*, lat. *criticus*, gr. *kritikos*, /III/ *kritike*)

criticá *vb. tr.* **1.** a dezvălui greșelile, lipsurile unei persoane, ale unei opere etc., arătând cauzele și indicând mijloacele de îndreptare. **2.** a arăta cu răutate sau cu exagerare lipsurile sau greșelile cuiva. • (*peior.*) a vorbi de rău, a bârfi. (< fr. *critiquer*)

criticábil, -ă *adj.* care poate, merită să fie criticat. (< fr. *critiquable*)

críticánt, -ă *adj., s. m. f.* (*fam.*) (cel) care este gata oricând să facă o critică negativă; care bârfește, intrigant. (< fr. *critiquant*)

criticástru *s. m.* (*peior.*) critic mărunt, neînsemnat. (< germ. *Kritikaster*)

criticísm *s. n.* **1.** denumire dată de Kant filosofiei sale, considerând „critica cunoașterii" drept condiție prealabilă a oricărei cercetări filosofice. **2.** tendință majoră în cultura modernă de autonomizare, de afirmare a raționalității și individualității. **3.** tendința de a critica cu orice preț, fără discernământ, de a exagera laturile negative ale lucrului criticat. (< fr. *criticisme*)

criticíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al criticismului. (< fr. *criticiste*)

CRIZ- v. cris(o)-.

crizantémă *s. f.* plantă decorativă din familia compozeelor, cu flori mari și frumoase de diferite culori, care înflorește toamna târziu; tufănică. (< fr. *chrysamthème*)

crízǎ *s. f.* **1.** manifestare violentă a contradicțiilor (eco-nomice, politice, ideologice, militare etc.). **o** *~ economică* = fază a ciclului economic în care se formează un surplus relativ de mărfuri în raport cu capacitatea de cumpărare limitată a populației, ceea ce duce la scăderea producției, la falimente, șomaj etc.; *~ energetică* = fenomen complex care se manifestă prin insuficiența resurselor energetice clasice. **2.** moment critic, periculos și decisiv; tulburare. **o** *~ de guvern* = interval de timp care se scurge între demisia unui guvern și formarea unui nou guvern. • lipsă acută. **3.** tensiune, zbucium sufletesc, moment de grea încercare, de depresiune sufletească. **4.** fază critică în evoluția unei boli. (< fr. *crise*)

crizíst *s. m.* specialist în criza economică, politică etc.; analist în criză. (< criză + -ist)

croasánt, -ă *s. n.* corn preparat din foitaj. (< fr. *croissant*)

croát, -ă I. *s. m. pl.* popor constituit ca națiune în Croația. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. f.*) limbă vorbită de croați. (< fr. *croate*, germ. *Kroate*)

croazá *vb. intr.* a naviga (aproape de țărm) pentru supraveghere. (< fr. *croiser*)

croazétă *s. f.* (*rar*) cruciuliță (numele unei celebre promenade din Cannes). (< fr. *croisette*)

croaziéră *s. f.* **1.** călătorie de agrement pe o navă de pasageri, pe un iaht sau avion, pe un itinerar stabilit, cu multe escale. **2.** *viteză de ~* = viteză de drum a unei (aero)nave sau a unui autoturism, în condiții normale, pe un parcurs lung. **3.** acțiune de patrulare pe mare în timp de război executată de către o navă militară. (< fr. *croisière*)

crobízi *s. m. pl.* populație de neam tracic așezată la sudul Dunării, lângă Marea Neagră, în sec. V î.H. – sec. II d.H. (< lat. *crobisi*)

crocánt, -ă *adj.* (despre alimente) care face zgomot când este zdrobit în dinți. (< fr. *croquant*)

crochét *s. n.* joc sportiv între două echipe de câte 18 jucători, care lovesc niște bile cu un ciocan de lemn, făcându-le să treacă printr-o serie de mici arcade dispuse după un anumit traseu. (< fr. *croquet*)

crochéte *s. f. pl.* preparat culinar din griș sau din zarzavaturi etc., modelat în formă de bastonașe ori turtițe și prăjit în grăsime. (< fr. *croquettes*)

crochíu *s. n.* desen care indică în câteva linii trăsăturile principale ale unei figuri, ale unui peisaj, plan etc. (< fr. *croquis*)

crocodíl *s. m.* **1.** reptilă mare, amfibie, din regiunile tropicale, cu corpul acoperit cu plăci osoase, cu coadă lungă și cap alungit. **o** *(fam.) lacrimi de ~* = plâns prefăcut, ipocrit. **2.** dispozitiv de comandă automată pentru semnalizare, pe locomotiva unui tren în mers, a poziției semnalelor de acoperire a liniei. • (*mar.*) dispozitiv cu care se imobilizează o parâmă. **3.** clemă pentru legături electrice provizorii. (< fr. *crocodile*, lat. *crocodilus*)

crocodilián, -ă *adj.* de crocodil. (< crocodil + -/i/an)

crocodiliéni *s. m. pl.* ordin de reptile mari, cu o organizare anatomică evoluată: crocodilul, aligatorul, gavialul etc. (< fr. *crocodiliens*)

crom[1] *s. n.* metal alb-cenușiu, dur, casant, inoxidabil, folosit la fabricarea oțelului inoxidabil și la cromare. (< fr. *chrome*)

CROM²(O)-/ CROMAT(O)-, -króm, -cromazíe, -cromíe *elem.* „culoare". (< fr. *chrom/o/-, chromat/o/-, -chrome, -chromasie, -chromie*, cf. gr. *khroma*)

cromá *vb. tr.* a acoperi o piesă, un obiect de metal cu un strat subțire de crom. (< fr. *chromer*)

cromafín, -ă *adj.* (despre celule) care se colorează ușor, de care coloranții se prind ușor. (< fr. *chromaffine*)

cromafinóm *s. n.* tumoare benignă a țesutului cromafin medular al glandei suprarenale. (< fr. *chromaffinome*)

cromáj *s. n.* cromare. (< fr. *chromage*)

cromál *s. n.* aliaj de fier, crom și aluminiu. (< fr. *chromal*)

cromát[1] *s. m.* sare a acidului cromic. (< fr. *chromate*)

CROMAT²(O)- v. crom²(o)-.

cromatáre *s. f.* acoperire a obiectelor metalice cu un strat subțire de cromați, rezistent la coroziune. (după fr. *chromatage*)

cromátic, -ă I. *adj.* **1.** referitor la culori, la colorit. **2.** (*muz.*) *gamă ~ă* = gamă formată dintr-o serie de semitonuri; *interval ~* = interval din două sunete cu aceeași denumire (unul dintre ele fiind alterat). **II.** *s. f.* **1.** arta preparării și întrebuințării culorilor. **2.** ansamblul culorilor unei picturi, ale unui mozaic etc.; colorit. (< fr. *chromatique*)

cromatídă *s. f.* fiecare dintre cele două jumătăți longitudinale ale cromozomului, rezultate prin clivaj (2). (< fr. *chromatide*)

cromatínă *s. f.* granulație colorabilă, de natură proteică, din nucleul celular, care intră în compunerea cromozomului. (< fr. *chromatine*)

cromatísm *s. n.* **1.** proprietate a razelor albe de a se descompune în raze de culori diferite. **2.** aberație cromatică. **3.** structură melodică în care predomină intervale cromatice. (< fr. *chromatisme*)

cromatizá *vb. tr., refl.* a da, a căpăta o tentă irizată. (< fr. *chromatiser*)

cromatoblást *s. n.* celulă tânără care conține sau poate să producă pigmenți; cromoblast. (< fr. *chromatoblaste*)

cromatocít *s. n.* celulă cu pigmenți; cromocit. (< fr. *chromatocyte*)

cromatofág *s. m.* celulă fagocită care înglobează pigmenți; cromofag. (< fr. *chromatophage*)

cromatofobíe *s. f.* teamă nemotivată de culori (obiecte colorate). (< engl. *chromatophobia*)

cromatofór *s. m.* **1.** (*bot.*) organit din citoplasmă care conține pigmenți. **2.** celulă pigmentată a dermei, capabilă să schimbe culoarea animalului. (< fr. *chromatophore*)

cromatogén, -ă *adj.* care produce materie colorantă. (< fr. *chromatogène*)

cromatogenéză *s. f.* producere a unor substanțe co-lorante de către bacterii și fungi, ca rezultat al activității metabolice. (< fr. *chromatogenèse*)

cromatográf *s. n.* aparat folosit în cromatografie. (< fr. *chromatographe*)

cromatográfic, -ă *adj.* referitor la cromatografie. (< fr. *chromatographique*)

cromatografíe *s. f.* metodă de separare a componenților unui amestec bazată pe filtrarea printr-un absorbant. (< fr. *chromatographie*)

cromatográmă *s. f.* diagramă prin cromatografie. (< fr. *chromatogramme*)

cromatolíză *s. f.* (*biol.*) descompunere a cromatinei, ca stadiu final al degenerării nucleului. (< fr. *chromatolyse*)

cromatologíe *s. f.* studiu al materiilor colorante de origine vegetală. (< fr. *chromatologie*)

cromatométru *s. n.* aparat pentru măsurarea intensității culorilor. (< fr. *chromatomètre*)

cromatoplásmă *s. f.* **1.** structură periferică nediferențiată a citoplasmei, impregnată cu pigmenți; cromoplasmă. **2.** rețeaua cromatinei nucleare. (< fr. *chromatoplasme*)

cromatoplást *s. n.* plastidă din citoplasmă, lipsită de clorofilă, care conține xantofilă sau carotină; cromoplast. (< fr. *chromatoplaste*)

cromatopsíe *s. f.* capacitate de a percepe distinct culorile; cromatoscopie. (< fr. *chromatopsie*)

cromatoscopíe *s. f.* cromatopsie. (< fr. *chromatoscopie*)

cromatotaxíe *s. f.* proprietate a unor substanțe de a ataca cromatina nucleară. (< fr. *chromatotaxie*)

cromatotrón *s. n.* catoscop pentru recepția imaginilor de televiziune în culori. (< fr. *chromatotron*)

cromaturíe *s. f.* colorație anormală a urinei. (< cromat + -urie)

-cromazíe v. crom²(o)-.

cromestezíe *s. f.* sensibilitate la culori. (< engl. *chromesthesia*)

cromhidróză *s. f.* transpirație colorată. (< fr. *chromhidrose*)

crómic *adj. acid ~* = acid oxigenat al cromului. (< fr. *chromique*)

cromídie *s. f.* granulă bazofilă de cromatină din citoplasmă. (< fr. *chromidie*)

-cromíe v. crom²(o)-.

crominánță *s. f.* luminanță a trei componente colorate ale unei imagini de televiziune în culori. (< fr. *chrominance*)

cromísm¹ *s. n.* intoxicație cronică cu crom. (< crom²- + *-ism*)

cromísm² *s. n.* colorație excesivă a unor organe (flori, fructe, frunze, semințe). (< fr. *chromisme*)

cromíst, -ă *s. m. f.* retușor în fotogravură, heliografie și ofset. (< fr. *chromiste*)

cromít *s. m.* cromat natural de fier și crom. (< fr. *chromite*)

cromizá *vb. tr.* a supune cromizării. (< fr. *chromiser*)

cromizáre *s. f.* tratament termochimic de cementare cu crom. (< cromiza)

crómleh *s. n.* monument megalitic cu caracter sacru din epoca bronzului, dintr-un cerc de pietre brute înfipte, vertical, în pământ la intervale regulate. (< fr. *cromlech*)

cromníchel *s. n.* aliaj de crom, nichel și fier. (< germ. *Chromnickel*)

CROMO¹- v. crom²(o)-.

crómo² *s. n.* cromolitografie. (< fr. *chromo*)

cromoalgrafíe *s. f.* procedeu de pregătire a unei forme de tipar în culori prin executarea manuală a imaginilor pe plăci de aluminiu. (< fr. *chromoalgraphie*)

cromoblást *s. n.* cromatoblast. (< fr. *chromoblaste*)

cromocistoscopíe *s. f.* examinare cu cistoscopul a funcției renale, cu ajutorul unei substanțe de contrast. (< fr. *chromocystoscopie*)

cromocít *s. n.* cromatocit. (< fr. *chromocyte*)

cromodiagnóstic *s. n.* metodă de diagnosticare a tulburărilor funcționale prin înregistrarea circuitului unei substanțe colorate introduse în organism. (< fr. *chromodiagnostic*)

cromodinámică *s. f.* teorie recentă din fizica particulelor elementare. (< cromo¹- + *dinamică*)

cromofág *s. n.* cromatofag. (< fr. *chromophage*)

cromofíl, -ă *adj.* (despre celule, țesuturi) care fixează un anumit colorant. (< fr. *chromophile*)

cromofób, -ă *adj.* (despre celule, țesuturi) care nu se colorează cu un anume colorant. (< fr. *chromophobe*)

cromofór *s. m.* grupare de atomi care, introdusă în molecula combinațiilor organice, le dă culoare. (< fr. *chromophore*)

cromofotografíe *s. f.* procedeu de obținere a fotografiilor în culori. • fotografia obținută. (< fr. *chromophotographie*)

cromofotogravúră *s. f.* fotogravură policromă. (< fr. *chromophotogravure*)

cromofotolitografíe *s. f.* procedeu de pregătire a unei forme de tipar planlitografic și multicolor și de multiplicare a imaginilor prin reproducere fotografică. (< cromo¹- + *fotolitografie*)

cromofototerapíe *s. f.* metodă de a trata bolnavii mintali cu ajutorul luminii colorate. (< cromo¹- + *fototerapie*)

cromofototipíe *s. f.* stampă executată multicolor cu forme de tipar realizare cu ajutorul reproducerii fotomecanice. (< cromo¹- + *fototipie*)

cromogén, -ă I. *adj.* (despre substanțe, bacterii etc.) care produce pigmenți, coloranți. **II.** *s. m.* combinație biochimică conținând în moleculă cromofori. (< fr. *chromogène*)

cromogenéză *s. f.* proces de producere a pigmenților. (< fr. *chromogenèse*)

cromolitográfic, -ă *adj.* de cromolitografie, obținut prin cromolitografie. (< fr. *chromolithographique*)

cromolitografíe *s. f.* procedeu de reproducere litografică policromă. • reproducerea obținută; cromo². (< fr. *chromolithographie*)

cromomér *s. n.* nume dat granulelor de cromatină dispuse liniar de-a lungul cromozomului. (< fr. *chromomère*)

cromometríe *s. f.* **1.** măsurarea intensității culorilor. **2.** dozare a hemoglobinei în sânge cu ajutorul cromometrului. (< fr. *chromométrie*)

cromométru *s. n.* aparat folosit în cromometrie. (< fr. *chromomètre*)

cromonémă *s. f.* filament cromozomial încolăcit sau spiralat, cu segmente de cromomere, în profaza mitozei. (< fr. *chromonème*)

cromopexíe *s. f.* proces de fixare a pigmenților sau coloranților pe o celulă, pe un țesut sau organ. (< fr. *chromopexie*)
cromoplásmă *s. f.* cromatoplasmă (1). (< fr. *chromoplasme*)
cromoplást *s. n.* cromatoplast. (< fr. *chromoplaste*)
cromoplasticitáte *s. f.* metodă de încercare a unor materiale plastice, bazată pe proprietatea acestora de a se colora diferit în momentul apariției deformațiilor plastice, pe același material și în același timp. (< fr. *chromoplasticité*)
cromoproteídă *s. f.* proteidă colorată, de tipul hemoglobinei, conținând fier, magneziu etc. (< fr. *chromoprotéide*)
cromopsíe *s. f.* boală a ochiului datorită căreia obiectele necolorate sunt percepute în culori. (< fr. *chromopsie*)
cromórnă *s. f.* vechi instrument de suflat, din lemn, cu ancie dublă, încovoiată în formă de j. (< fr. *cromorna*, fr. *cromorne*)
cromoscóp *s. n.* **1.** aparat optic pentru reproducerea în culori a clișeelor ortocromatice. **2.** cinescop folosit la transmisiunile de televiziune în culori. (< fr. *chromoscope*)
cromoscopíe *s. f.* studiul culorii unui lichid organic, care suferă modificări în cazuri de boală. (< fr. *chromoscopie*)
cromosféră *s. f.* strat al atmosferei solare, de culoare roșietică, situat deasupra fotosferei. (< fr. *chromosphère*)
cromosféric, -ă *adj.* referitor la cromosferă. (< fr. *chromosphérique*)
cromoterapíe *s. f.* tratare a unor maladii prin utilizarea luminii colorate. (< fr. *chromothérapie*)
cromotíp *s. n.* totalitatea factorilor ereditari localizați în cromozomi sau reprezentanți de genele cromozomiale. (< germ. *Chromotyp*)
cromotipíe *s. f.* reproducere litografică în culori, pe cale fotochimică. • imaginea obținută. (< fr. *chromotypie*)
cromotipografíe *s. f.* orice procedeu de tipărire policromă cu elementele de imprimare în relief. (< fr. *chromotypographie*)
cromotologíe *s. f.* studiul culorilor. (< fr. *chromotologie*)
cromotropísm *s. n.* proprietate a protoplasmei sau a unei ființe vii de a fi atrase ori respinse de lumina colorată. (< fr. *chromotropisme*)
cromozóm *s. m.* element structural care ia naștere din nucleul celulei în timpul mitozei, purtător al caracterelor ereditare. (< fr. *chromosome*)
cromozomál/cromozomiál, -ă *adj.* referitor la cromozomi; cromozomic. (< engl. *cromosomal*)
cromozómic, -ă *adj.* cromozomal. (< fr. *chromoso-mique*)
CRON(O)-, -crón, -croníe, -cronísm *elem.* „timp". (< fr. *chron/o/-. -chrone, -chronie, -chronisme*, cf. gr. *khronos*)
cronáxic, -ă *adj.* referitor la cronaxie. (< fr. *chronaxique*)
cronaxíe *s. f.* timpul fiziologic caracteristic de excitabilitate a fiecărui organ sau țesut; (*spec.*) durata minimă de acțiune a unui curent electric, necesar pentru ca substratul excitat să atingă pragul de răspuns. (< fr. *chronaxie*)
cronaximétric, -ă *adj.* referitor la cronaximetrie. (< fr. *chronaximétrique*)
cronaxímetríe *s. f.* măsurare a cronaxiei. (< fr. *chronaximétrie*)
cronaximétru *s. n.* aparat de măsurat proprietatea mușchilor de a se contracta. (< fr. *chronaximètre*)
crónic, -ă *adj.* **1.** (despre boli) cu o evoluție lentă, de durată. **2.** (*fig.*) care se prelungește multă vreme, învechit, greu de înlăturat. (< fr. *chronique*, lat. *chronicus*)
cronicá *vb. intr.* (*rar*) a scrie cronici (literare), a recenza. (< fr. *chroniquer*)
cronicár *s. m.* **1.** autor de cronici (1). **2.** colaborator al unui ziar, al unei reviste, unde redactează cronici (2). (< *cronică* + *-ar*)
crónică *s. f.* **1.** scriere în care sunt consemnate strict cronologic evenimente din viața unui popor; letopiseț, anale. • (*p. ext.*) gen de roman conceput ca un document de epocă, în sensul de istorie a moravurilor, de obicei contemporane autorului. **2.** articol de ziar sau de revistă care comentează evenimentele la ordinea zilei. **o** ~ *literară* = analiză a fenomenului literar în care se exprimă judecăți de valoare. **3.** comentariu răutăcios în legătură cu viața cuiva. (< fr. *chronique*, lat. *chronica*)
cronichétă *s. f.* cronică de dimensiuni reduse; minicronică. (< fr. *chroniquette*)
cronicitáte *s. f.* stare cronică a unei boli, a unui bolnav. (< fr. *chronicité*)
cronicizá *vb. refl.* (despre boli, fenomene) a deveni cronic. (< it. *cronicizzare*)
-croníe, -cronísm v. cron(o)-.
cronístic, -ă *adj.* întocmit în formă de cronică. **o** *vers* ~ = vers care alcătuiește o cronogramă. (< germ. *chro-nistisch*)
CRONO- v. cron(o)-.
cronoataxíe *s. f.* pierdere a sentimentului scurgerii timpului. (< crono- + ataxie)
cronobiológic, -ă *adj.* referitor la cronobiologie. (< crono- + biologic)
cronobiologíe *s. f.* știință care studiază caracteristicile temporale ale fenomenelor biologice. (< germ. *Chronobiologie*)
cronofág, -ă *adj. (fam.)* consumator de timp. (< crono- + -fag[2])
cronofobíe *s. f.* teamă patologică de trecerea timpului. (< crono- + -fobie[2])
cronofotográfic, -ă *adj.* referitor la cronofotografie. (< fr. *chronophotographique*)
cronofotografíe *s. f.* înregistrare fotografică a unei mișcări la scurte intervale de timp, în scopul studierii acesteia. (< fr. *chronophotographie*)
cronogenéză *s. f.* capacitate a ființei umane de a percepe timpul și de a conceptualiza ideea de temporalitate. (< fr. *chronogenèse*)
cronográf I. *s. m.* autor de cronici (1). **II.** *s. n.* **1.** scriere populară reprezentând un fel de sinteză a istoriei generale. **2.** instrument înregistrator al timpului. • instrument folosit pentru verificarea funcționării ceasornicelor și a cronometrelor. (< fr. *chronographe*)
cronográfic, -ă *adj.* referitor la cronografie. (< fr. *chronographique*)
cronografíe *s. f.* **1.** totalitatea operelor în care faptele sunt prezentate cronologic. **2.** procedeu de compoziție constând în descrierea unor momente, arătându-se împrejurările în care se consumă, cadrul spațial al unui fragment de timp. (< fr. *chronographie*, gr. *khrono-graphia*)
cronográmă *s. f.* **1.** inscripție în care literele, corespunzătoare cifrelor romane, formează data. • problemă enigmistică în care literele numerale (numerele latine) dintr-o frază, vers, inscripție etc., citite în ordinea lor firească din text (prin adiție) sau anagramate, formează data la care se referă textul, în legătură cu un eveniment istoric. **2.** informație dată de literele unei fraze, ale unui vers, ale unei inscripții etc., care au și o semnificație numerală reprezentând cifre romane. **3.** grafic reprezentând desfășurarea în timp a unui fenomen; historiogramă. (< fr. *chronogramme*)
cronoizoplétă *s. f.* linie care unește, într-un grafic reprezentând dinamica în timp a unui proces, punctele cu aceeași valoare. (< fr. *chronoïsoplète*)
cronológic, -ă *adj.* referitor la cronologie; dispus în ordinea succesiunii în timp. (< fr. *chronologique*)
cronologíe *s. f.* **1.** disciplină auxiliară a istoriei care se ocupă cu stabilirea epocilor și a datelor. (*p. ext.*) succesiune în timp a evenimentelor istorice. • sistem de socotire a anilor. **2.** listă cu o succesiune cronologică. (< fr. *chronologie*)
cronologíst *s. m.* (*rar*) specialist în cronologie. (< cronologie + -ist)
cronologizá *vb. tr.* a dispune cronologic. (< cronolog/ic/ + *-iza*)
cronologizánt, -ă *adj.* care cronologizează. (< cronologiza + -ant)
cronometrá *vb. tr.* a măsura (cu cronometrul) durata unei acțiuni. (< fr. *chronométrer*)
cronometráj *s. n.* cronometrare. (< fr. *chronométrage*)
cronométric, -ă *adj.* (ca) de cronometru. (< fr. *chronométrique*)
cronometrie *s. f.* **1.** parte a mecanicii care se ocupă cu măsurarea timpului. **2.** ramură a meteorologiei care studiază procedeele și instrumentele de măsurare a timpului. **3.** tehnica construirii cronometrelor. (< fr. *chronométrie*)
cronometrór, -oáre *s. m. f.* cel care cronometrează. (< fr. *chronométreur*)

cronométru *s. n.* instrument de precizie, ceasornic, cu secundar central, cu care se măsoară timpul, până la fracțiuni de secundă. (< fr. *chronomètre*)
crononutríție *s. f.* metodă de alimentație bazată pe principiile cronobiologiei, care permite a mânca în funcție de ceea ce este nevoie organismului. (< crono- + nutriție)
cronopatologíe *s. f.* capitol nou al medicinei care studiază dereglarea proceselor bioritmice ale organismului. (< crono- + patologie)
cronoprofesiográmă *s. f.* înregistrare grafică în timpul unei activități, cu determinarea duratei fiecărei operații componente. (< crono- + profesiogramă)
cronoscóp *s. n.* instrument pentru măsurarea unui scurt interval de timp. (< fr. *chronoscope*)
cronotahimétru *s. n.* aparat pentru măsurarea vitezei orare a unui vehicul. (< fr. *chronotachymètre*)
cronoterapíe *s. f.* definire a orei optime de administrare a medicamentelor, astfel încât efectele lor pozitive asupra bolnavilor să fie maxime. (< fr. *chronothérapie*)
cronotermostát *s. n.* termostat care reglează temperatura într-o locuință într-un timp limitat. (< crono- + termostat)
cronotrón *s. n.* aparat pentru măsurarea intervalelor de timp de ordinul microsecundei. (< fr. *chronotron*)
cronotróp, -ă *adj. (fiziol.)* referitor la regularitatea și frecvența unui ritm. (< fr. *chronotrope*)
crooner /crú-năr/ *s. n.* cântăreț de local care colaborează cu formațiile de jazz comerciale, interpretând melodiile la modă într-un stil dulceag, sentimental. (< engl. *crooner*)
cros[1] *s. n.* alergare de rezistență pe teren variat, cu obstacole. (< engl., fr. *cross* /-country/)
cros[2] *s. n. (box)* lovitură intermediară între directă și swing, care se dă în stomac sau bărbie. (< engl., fr. *cross*)
crósă *s. f.* **1.** baston curbat la un capăt, la jocurile de hochei, polo, golf. **2.** cârjă episcopală. **3.** patul puștii sau al pistolului. **4.** formațiune anatomică vasculară (venă, arteră) îndoită în formă de arc; cârjă. (< fr. *crosse*)
crósing *s. n.* construcție care asigură încrucișarea subterană a doi curenți de aer unul deasupra celuilalt, în galeria unei mine. (< engl. *crossing*)
crosíst, -ă *s. m. f.* sportiv specializat în crosuri. (< cros + -ist)
crosopterigiéni *s. m. pl.* ordin de pești osoși, care prezintă caractere de trecere spre amfibieni. (< fr. *crossoptérygiens*)
cross *s. n.* **1.** *(biol.)* proces de fuzionare a materialului genetic adus de cei doi gameți. **2.** *(tenis)* lovitură în diagonală, mingea trimițându-se pe partea dreaptă a adversarului, cât mai spre colțul terenului. (< engl. *cross*)
crósbar *s. n.* sistem de comutare prin bare comandate de relee, în telefonia automată. (< fr. *crossbar*)
cross-over /-óvăr/ *s. n.* cromatidă rezultată din cros-sing-over. (< engl. *cross-over*)
crósing-óver *s. n.* schimb reciproc de gene între cromatidele cromozomilor omologi, în timpul profazei. (< engl. *crossing-over*)
crostín *s. m.* cruton (< it. *crostin*)
crósă *s. f. (muz.)* notă în valoare de o optime, cu coada terminată printr-un semn în formă de cârlig. (< fr. *croche*)
croșét *s. n.* **1.** ornament sculptat în formă de frunză curbată, cu care se decorează frontoanele, cornișele și extradosul arcelor gotice. **2.** *(med.)* aspect grafic sau radiologic, o denivelare bruscă. **3.** cordon litoral în formă de săgeată curbată. (< fr. *crochet*)
croșetá *vb. tr.* a împleti (dantele) cu croșeta. (< fr. *crocheter*)
croșetáre *s. f.* punere în croșete (4) a unor cuvinte sau porțiuni de text (folosit de cenzură); croșetat. (< croșetă)
croșetát *s. n.* croșetare. (< croșeta)
croșétă *s. f.* **1.** dispozitiv, instrument în formă de cârlig. • ac lung cu vârful în formă de cârlig cu care se lucrează diferite împletituri (dantele) din ață, lână etc. **2.** tijă prevăzută cu o lamă, servind la îndepărtarea pământului rămas într-o formă de turnătorie. **3.** piesă de oțel de forma unui cui cu cap lățit cu găuri, în solidarizarea îmbinărilor de lemn. **4.** paranteză dreaptă. (< fr. *crochet*)
croșéu *s. n. (box)* lovitură din apropierea corpului, cu brațul îndoit. (< fr. *chrochet*)
crotál[1] *s. m.* șarpe veninos de talie mare din America tropicală, cu solzi cornoși la coadă, care produc un sunet caracteristic; șarpe cu clopoței. (< fr. *crotale*, lat. *crotalum*, gr. *crotalon*)
crotál[2] *s. n.* instrument de percuție alcătuit dintr-o pereche de talgere mici de lemn sau metal, fixate în palme prin curele din piele, să puncteze ritmul de dans. (< fr. *crotale*, lat. *crotalum*, gr. *crotalon*)
crotálie *s. f.* marcă metalică aplicată în urechea animalelor, pentru recunoaștere. (< germ. *Krotalie*)
crótă *s. f.* vechi instrument de coarde cu arcuș, cutie ovoidală cu fundul plat, cu 3-6 coarde, pe care arcușul le făcea să vibreze simultan, la populațiile britanice din Țara Galilor; crut. (< it. *crotta*)
crotínă *s. f.* conglomerat sferoid de fecale de cai, oi etc. (< fr. *crottin*)
crotón *s. m.* arbust, arbore din familia euforbiaceelor, cu semințe conținând ulei toxic. (< fr. *croton*)
crotonil *s. n.* ulei gras, toxic, din semințele de croton, purgativ foarte puternic. (< germ. *Krotonöl*)
crown /craun/ *s. n. sticlă* ~ = sticlă cu însușiri speciale, foarte puțin dispersivă, pentru lentilele divergente. (< engl. *crown/-glass/*)
crucétă *s. f. (mar.)* platformă orizontală mică fixată deasupra arborelui gabier, servind la fixarea sarturilor arboreților. (< it. crocetta)
CRUCI- *elem.* „cruce". (< fr. *cruci-*, cf. lat. *crux, crucis*)
cruciádă *s. f.* **1.** nume dat expedițiilor cu caracter militar întreprinse în Evul Mediu de țările din Europa apuseană în Orientul Apropiat, care, sub pretextul eliberării locurilor sfinte de sub musulmani, urmăreau cucerirea de noi teritorii; *(p. ext.)* orice expediție militară împotriva unor eretici sau a adepților altei religii. **2.** *(fig.)* campanie, luptă. (după fr. *croisade*, it. *cruciata*)
cruciál, -ă *adj.* de importanță capitală; decisiv, vital. (< fr. *crucial*)
cruciát *s. m.* participant la cruciadă. (< it. *crociato*, lat. *cruciatus*, după fr. *croisé*)
cruciéră *s. f.* **1.** ansamblu de acțiuni sistematice de luptă duse pe comunicațiile maritime ale inamicului, în scopul dezorganizării sistemului de transporturi al acestuia. **2.** croazieră sistematică și de lungă durată între două porturi. (< it. *crociera*)
crucifér, -ă *adj. (rar)* care poartă o cruce. (< fr. *crucifère*)
crucifére *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate dialipetale, cu flori care au patru petale și patru sepale în cruce. (< fr. *crucifères*)
crucificá *vb. tr.* **1.** a executa un condamnat prin țintuire pe cruce; a răstigni. **2.** *(fig.)* a chinui. (< fr. *crucifier*)
crucifíx *s. n.* obiect de cult reprezentându-l pe Isus răstignit pe cruce. (< fr. *crucifix*, lat. *crucifixus*)
crucifixiál, -ă *adj.* referitor la crucifix. (< *crucifix* + *-ial*)
crucifórm, -ă *adj.* în formă de cruce. (< fr. *cruciforme*)
crucișătór *s. n.* navă militară cuirasată, rapidă, armată cu tunuri de calibru mijlociu, pentru misiuni de luptă, de escortă, de recunoaștere etc. (după fr. *croiseur*)
cruditáte *s. f.* **1.** calitatea a ceea ce este crud. • *(fig.)* vorbă grosolană, mojicie. **2.** *(pl.)* fructe, legume proaspete. (< fr. *crudité*)
cruisér *s. n.* iaht de mic tonaj pentru croazieră. (< fr., engl. *cruiser*)
crup *s. n.* angină diftерică localizată pe laringe. (< fr. *croup*)
crupádă *s. f.* săritură a calului cu picioarele dinainte sub burtă. (< fr. *croupade*)
crúpă *s. f.* **1.** partea dinapoi a coapselor calului, între șale și baza cozii. • partea de jos a cruponului (1). **2.** formă de relief din două versante care se unesc după o linie. (< fr. *croupe*)
crupiér *s. m.* cel care conduce jocurile de noroc în stabilimentele publice, care adună banii câștigați și plătește câștigurile jucătorilor. (< fr. *croupier*)
crupión *s. n.* partea dinapoi a corpului la păsări. (< fr. *crupion*)
crupón *s. n.* **1.** porțiune de piele de pe partea superioară a trunchiului de la vite, în urma jupuirii și tăbăcirii. **2.** placă de cauciuc din care se fac tălpi de încălțăminte. (< fr. *croupon*)

cruponáre *s. f.* operație de despărțire a cruponului (1) de restul pielii. (după fr. *crouponnage*)
crurál, -ă *adj.* referitor la regiunea superioară a coapsei. (< fr. *crural*)
crustacéu, -ée I. *adj.* care formează o crustă. **II.** *s. n. pl.* clasă de artropode acvatice, cu respirație branhială și corpul acoperit cu o crustă chitinoasă impregnată cu calcar. (< fr. *crustacé/s/*)
crustacologíe *s. f.* cercetare a crustaceelor. (< crustaceu + -logie)
crustadă *s. f.* **1.** coajă, crustă. **2.** pateu cald, crocant. (< fr. *croustade*)
crustál, -ă *adj.* referitor la crustă. (< crustă + -al)
crústă *s. f.* **1.** coajă, scoarță. **2.** strat tasat, uscat și întărit, de la suprafața terenului arabil, în urma ploilor, a grindinei etc. **3.** strat solid de săruri, depuse pe pereții unui recipient. **4.** înveliș tare al corpului unor vertebrate. (< lat. *crusta*)
crustós, -oásă *adj.* cu multă coajă, cu crustă. (< it. *crostoso*)
cruşón *s. n.* băuturi alcoolice cu fructe dulci și aromate, care se servește, cu sifon sau gheață ori cu vin spumos. (< fr. *cruchon*)
crut *s. n.* crotă. (< engl. *krwth*)
crutón *s. n.* mică bucată de pâine rumenită în cuptor sau prăjită în grăsime, care se servește în supă; crostin. (< fr. *croûton*)
cruzéiro /-zei-/ *s. m.* real[1] (2). (< port. *cruzeiro*)
cryotórium *s. n.* loc special pentru conservarea cadavrelor înghețate. (< engl. *cryotorium*)
CTEN(O)- *elem.* „pieptene". (< fr. *ctén/o/-*, cf. gr. *kteis, ktenos*)
ctenári *s. m. pl.* subîncrengătură cuprinzând o singură clasă: ctenoforele. (< fr. *cténaires*)
ctenofóre *s. n. pl.* clasă de celenterate pelagice transparente, cu simetrie bilaterală, care se deplasează cu ajutorul a opt palete vibratile, în formă de pieptene. (< fr. *cténophores*)
ctenoíd, -ă *adj.* în formă de pieptene. (< fr. *cténoïde*)
ctetologíe *s. f.* studiu biologic al caracterelor moștenite ale organismelor. (< fr. *ctétologie*)
CUADRI- v. cvadri-.
cuadrifónic, -ă *adj.* cvadrifonic. (< fr. *quadrophonique*)
cuadrifoníe *s. f.* cvadrifonie. (< fr. *quadrophonie*)
cuadrifór, -ă *adj. (arhit.;* despre deschideri) cu patru despărțituri. (< it. *quadrifora*)
cuága *s. m.* animal înrudit cu calul și asemănător zebrei, din Africa. (< fr. *cuagga*)
cuántă *s. f.* cea mai mică cantitate de energie radiantă, a cărei valoare depinde numai de frecvența radiației. ◊ *teoria ~telor* = teorie care explică o serie de fenomene fizice la scară atomică și subatomică. (< fr. *quanta*, lat. *quantum*)
cuántic, -ă *adj.* referitor la cuantă. ◊ *număr ~* = fiecare dintre cele patru numere care definesc starea electronilor unui atom; *mecanică ~ă* (și *s. f.*) = ramură a fizicii teoretice care studiază legile mișcării la scară (sub)atomică; *chimie ~ă* = ramură a chimiei care studiază natura legăturii chimice și mecanismele de reacție pe baza legilor și principiilor mecanicii cuantice. (< fr. *quantique*)
cuantificá *vb. tr.* **1.** (*log.*) a atribui o cantitate unui termen. **2.** a determina cantitatea a ceva. • a preciza cantitatea predicatului în raport cu subiectul. **3.** a stabili valorile discontinue pe care le poate lua o anumită mărime fizică; a impune unei mărimi fizice o variație discontinuă, prin cuantă. (< fr. *quantifier*)
cuantificábil, -ă *adj.* care poate fi cuatificat. (< fr. *quantifiable*)
cuantificáre *s. f.* **1.** faptul de a cuantifica. **2.** procedeu al mecanicii cuantice pentru stabilirea valorilor luate de mărimile fizice care caracterizează proprietatea sistemelor atomice sau ale particulelor elementare. **3.** *~a predicatului* = operație logică prin care se precizează cantitatea predicatului în raport cu subiectul. **4.** introducere a determinațiilor cantitative în definirea și exprimarea conceptelor științifice. (după fr. *quantification*)
cuantificatór *s. m.* **1.** operator logic prin care se fixează sfera de aplicativitate a unei variabile într-o anumită expresie. **2.** (*mat.*) fiecare dintre simbolurile care arată dacă o proprietate se aplică tuturor elementelor unei mulțimi sau numai unora dintre ele. **3.** (*lingv.*) denumire dată determinanților care indică cantitatea prin care un nume este definit. (< fr. *quantificateur*)
cuántor *s. n.* determinativ prin care se fixează sfera de aplicabilitate a unei variabile logice într-o anumită expresie. (după lat. *quantum*)
cuántum *s. n.* cantitate, nivel, sumă la care se ridică o cheltuială, un credit. (< fr., lat. *quantum*)
cuart, -ă *adj.* din patru în patru. ◊ *malarie* sau *febră ~ă* = formă clinică de malarie în care accesele de febră revin din patru în patru zile. (< fr. *quart*)
cuártă *s. f.* **1.** sistem de patru conducte electrice, izolate între ele și împletite împreună, folosit pentru cablurile telefonice. **2.** a patra poziție de apărare la scrimă. (< fr. *quarte*)
cuártică *s. f.* (*mat.*) curbă de gradul patru. (< fr. *quartique*)
cuarț *s. n.* mineral răspândit în natură în stare amorf în nisip sau sub formă de cristale transparente ori divers colorate. (< germ. *Quarz*, fr. *quartz*)
cuarțánă *s. f.* cutană în care predomină cuarțul. (< fr. *cuartzane*)
cuarțifér, -ă *adj.* care conține cuarț. (< fr. *quartzifère*)
cuarțít *s. n.* rocă metamorfică dură, cu structură șistoasă, formată din cuarț. (< fr. *quartzite*, germ. *Quarzit*)
cuarțític, -ă *adj.* care conține cuarțit. (< germ. *quarzitisch*)
cuarțós, -oásă *adj.* de natura cuarțului. (< fr. *quartzeux*)
cuaternár, -ă I. *adj.* format din patru unități; divizibil cu 4. • (*chim.;* despre substanțe organice) din patru elemente (carbon, hidrogen, oxigen și azot). • (despre măsură, ritm) compus din patru elemente ritmice. **II.** *adj., s. n.* (din) ultima perioadă a neozoicului, în care apare omul; antropogen. (< fr. *quaternaire*, it. *quaternario*, lat. *quaternarius*)
cuaternión *s. n.* (*mat.*) expresie complexă servind la rezolvarea unor probleme de geometrie în spațiu. (< fr. *quaternion*)
cub *s. n.* **1.** corp geometric cu șase fețe pătrate, egale între ele. **2.** puterea a treia a unui număr sau a unei expresii (algebrice). ◊ (*adj.*) *metru* (sau *decimetru, centimetru*) *~* = unitate de măsură pentru volum egală cu volumul unui corp cubic având latura cât dimensiunea liniară respectivă. (< fr. *cube*, lat. *cubus*)
cubá *vb. tr.* a determina volumul unui corp, al unei încăperi etc. (< fr. *cuber*)
cubáj *s. n.* cubare; volum, capacitate. (< fr. *cubage*)
cubanéz, -ă I. *s. m. pl.* popor constituit ca națiune în Cuba. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< Cuba/n/ + -ez)
cubatór, -oáre *s. m. f.* funcționar specializat în cubajul buștenilor. (< cuba + -tor)
cubatúră *s. f.* **1.** aflare a laturii unui cub al cărui volum este egal cu volumul unui corp dat. **2.** determinare prin calcul a volumului mărginit de una sau de mai multe suprafețe. (< fr. *cubature*)
cubéb *s. m.* arbust asemănător cu piperul, din Java și Kalimantan (Borneo), cu esență, folosit în cosmetică și ca medicament. (< fr. *cubèbe*)
cúbic, -ă I. *adj.* referitor la cub; în formă de cub. ◊ *sistem ~* = sistem de cristalizare care prezintă câte patru axe de simetrie. **II.** *s. f.* (*mat.*) curbă de gradul al treilea. (< fr. *cubique*)
cubiculár, -ă I. *adj.* de dormitor. **II.** *s. m.* **1.** (*ant.*) sclav care îngrijea de camera de culcare. **2.** demnitar roman care se ocupa de camera de culcare a împăraților. **3.** (în Bizanț) funcționar de rang înalt. (< lat. *cubicularis*, (II) *cubicularius*, fr. *cubiculaire*)
cubículum *s. n.* **1.** cameră de culcare în casele romane. • camera mortuară în galeriile catacombelor. **2.** (în Imperiul Bizantin) cancelaria personală a împăratului. (< lat. *cubiculum*)
cubifórm, -ă *adj.* în formă de cub. (< lat. *cubiformis*)
cubilóu *s. n.* cuptor vertical, folosit în turnătorii pentru topirea fontei. (< fr. *cubilot*)
cubism *s. n.* mișcare artistică modernă de la începutul sec. XX, care analizează și recompune formele în volume și planuri geometrice, încercând să exprime simultan existența obiectului ca o totalitate, cu toate fețele, liniile și punctele sale. (< fr. *cubisme*)
cubíst, -ă I. *adj.* referitor la cubism; conform principiilor estetice ale cubismului. **II.** *s. m. f.* artist care practică cubismul. (< fr. *cubiste*)

cubitál, -ă *adj.* al cubitusului; ulnar. (< fr. *cubital*)
cúbitus *s. n.* os lung, partea internă a antebrațului; ulnă. (< fr., lat. *cubitus*)
cuboíd, -ă I. *adj.* de formă aproximativ cubică. **II.** *adj., s. n.* (os scurt) al tarsului. (< fr. *cuboïde*)
cubomaníe *s. f.* pasiune patologică pentru jocul de zaruri. (< fr. *cubomanie*)
cuculát, -ă *adj.* (despre flori) în formă de capișon. (< lat. *cucullatus*)
cucúlă *s. f.* **1.** veșmânt cu glugă din stofă groasă și aspră, purtat de călugării catolici. **2.** (*bot.*) organ concav în formă de capișon. (< fr. *cuculle*, lat. *cucullus*, glugă)
cuculíde *s. f. pl.* familie de păsări: cucul. (< fr. *cuculidés*)
cuculifórm, -ă *adj.* (despre frunze, flori) în formă de cornet. (< lat. *cuculliformis*)
cuculifórme *s. f. pl.* ordin de păsări: cucii și turacii. (< fr. *cuculiformes*)
cucumiform, -ă *adj.* în formă de castravete. (< fr. *cucumiforme*)
cucurbitacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate erbacee, cu fructul cărnos și coaja tare: dovleacul, pepenele etc. (< fr. *cucurbitacées*)
cuéstă /cues-/ *s. f.* formă de relief cu un povârniș, apărută într-o regiune în care straturile cu roci dure alternează cu cele moi, datorită eroziunii apelor curgătoare și retragerii treptate a versanților. (< sp. *cuesta*)
cúfic, -ă *adj. scriere ~ă* = formă veche de scriere arabă, pentru caligrafierea Coranului. (< fr. *coufique*)
cuguár *s. m.* puma. (< fr. *cougouar*)
cui (quid) pródest? *loc. adv.* cui (la ce) folosește? (< lat. *cui (quid) prodest?*)
cuirasá *vb. tr.* **1.** a prevedea, a proteja cu o cuirasă (o navă etc.). **2.** (*fig.*) a întări, a fortifica, a oțeli, a înarma. (< fr. *cuirasser*)
cuirasát I. *s. n.* navă de linie de mare tonaj având corpul protejat de o cuirasă puternică și tunuri de mare calibru. **II.** *adj.* (despre nave de război) protejat de o cuirasă. (< fr. *cuirassé*)
cuirásă *s. f.* **1.** armătură din plăci de oțel cu care se blindează navele de război; blindaj. **2.** armură de oțel care protejează pieptul și spatele, folosită mai ales în evul mediu; platoșă. (< fr. *cuirasse*)
cuirasiér *s. m.* soldat din cavaleria grea franceză, cu cască și platoșă. (< fr. *cuirassier*)
culáj *s. n.* reducere de preț făcută de vânzător cumpărătorului pentru scurgerea lichidelor. (< fr. *coulage*)
culán *s. m.* catâr mongol. (< germ. *Kulan*)
culánt, -ă *adj.* generos; mărinimos, darnic. (< fr. *coulant*)
culánță *s. f.* însușirea de a fi culant; atitudine, comportare culantă. (< germ. *Kulanz*)
culásă *s. f.* v. chiulasă.
culátă *s. f.* partea dinapoi a țevii unei guri de foc. (< it. *culatta*)
cúlă *s. f.* pelerină cu glugă și cu mâneci largi purtată de unele ordine călugărești. (< fr. *coule*)
culbutá *vb. tr.* a descărca un vagonet prin răsturnare a culbutorului. (< fr. *cullbuter*)
culbutór *s. n.* **1.** basculator. **2.** pârghie care comandă mișcarea unei supape în distribuția combustibilului la unele motoare cu ardere internă, cu supape suspendate. (< fr. *culbuteur*)
culée *s. f.* **1.** masiv de zidărie care prin masa sa rezistă la împingerea unui arc, a unei bolți sau arcade. • fiecare dintre cele două picioare ale unui pod, pe maluri. **2.** canal prin care metalul topit se scurge din tiparul piesei. (< fr. *culée*)
cúli *s. m.* muncitor indian sau chinez care lucrează cu ziua sau trage ricșa. (< fr., engl. *coolee*)
culinár, -ă *adj.* referitor la bucătărie. **o** *artă ~ă* = arta de a pregăti mâncăruri. (< fr. *culinaire*, lat. *culinarius*)
culisá *vb. intr.* (despre piese mobile) a aluneca pe culise (2); a glisa. (< fr. *coulisser*)
culisánt, -ă *adj.* care culisează. (< fr. *coulissant*)
culísă *s. f.* **1.** parte a unei scene de teatru înapoia decorurilor. • (*fig.; pl.*) aranjament secret, dedesubturile unei situații, acțiuni. **o** *în ~e* = în ascuns, în secret. **2.** scobitură dreaptă în care alunecă o piesă mobilă; ghidaj. **3.** partea mobilă a tubului unui instrument muzical de suflat din alamă. **4.** tiv, pliu la o haină, la o stofă, prin care trece un cordon ori un șiret ce se strânge. **5.** (*fin.*) bursă neoficială care funcționează pe lângă bursa oficială, la care se efectuează tranzacțiile cu valorile mobiliare neadmise la cotare. (< fr. *coulisse*)
culisór *s. n.* piesă prin intermediul căreia un mecanism poate culisa pe un element de ghidare. (< fr. *coulisseur*)
culisóu *s. n.* culisă (2) mică. (< fr. *coulisseau*)
culm[1] *s. n.* tulpină din articule, goală sau plină, cu țesut spongios; pai. (< lat. *culmus*)
culm[2]**, -ă** *adj., s. n.* (din) primul etaj al carboniferului de facies continental. (< engl. *culm*, germ. *Kulm*)
cúlmen *s. n.* porțiune superioară a monticulului vermisului cerebelului. (< lat. *culmen*)
culminá *vb. intr.* (despre aștri) a atinge punctul de culminație. • (*fig.*) a atinge cel mai înalt stadiu; a ajunge la apogeu. (< fr. *culminer*, lat. *culminare*)
culminánt, -ă *adj.* care culminează. **o** *punct ~* = momentul de cea mai mare încordare al unei acțiuni. (< fr. *culminant*)
culminánță *s. f.* culminare. (< fr. *culminance*)
culminánție *s. f.* **1.** trecere a unui astru la meridianul unui loc. **o** *punct de ~* = punctul cel mai înalt deasupra orizontului atins de un astru pe bolta cerească. **2.** punct culminant. (< fr. *culmination*)
culoár *s. n.* **1.** coridor. • spațiu îngust, pentru trecere în lungul unui vagon de cale ferată. **2.** spațiu delimitat de trecere printr-o anumită zonă (pe uscat, în aer sau apă). • spațiu delimitat pe o șosea pentru un anumit tip de circulație. **3.** depresiune (I, 1) îngustă și foarte alungită. (< fr. *couloir*)
culoáre *s. f.* **1.** senzație, impresie produsă asupra ochiului omenesc de radiațiile luminoase de diferite frecvențe; aspectul colorat al corpurilor. **o** *~ caldă* = culoare aflată în prima jumătate a domeniului radiațiilor luminoase (spre infraroșu). *~ rece* = culoare din cea de-a doua jumătate a domeniului radiațiilor luminoase (spre ultraviolet); *~ fundamentală* = fiecare dintre culorile (roșu, galben, albastru) care nu pot fi obținute prin amestecul altor culori; *de ~* = (despre oameni) cu pigmentație neagră, galbenă etc. • (*fig.*) opinia unei persoane, a unui ziar, a unui partid politic etc. **2.** nuanță, ton. • fel de a evoca, de a descrie plastic pe cineva sau ceva. **o** *~ locală* = reproducere exactă, într-o operă literară, a fizionomiei sau a obiceiurilor unui popor, ale unei țări, epoci etc. **3.** materie, substanță colorantă; vopsea. **4.** fiecare dintre cele patru categorii de semne ale cărților de joc (pică, treflă, caro și cupă). (< fr. *couleur*, lat. *color*)
culót *s. n.* piesă izolantă montată la partea de jos a unui tub electronic, în care sunt fixate picioruşele conectate la electrozi. (< fr. *culot*)
culpábil, -ă *adj.* care se află în culpă; vinovat. (< lat. *culpabilis*)
culpabilitáte *s. f.* situație a cuiva care se află în culpă. (< fr. *culpabilité*)
culpabilizá *vb. tr.* a învinovăți. (< fr. *culpabiliser*)
cúlpă *s. f.* greșeală constând în neîndeplinirea unei obligații, în săvârșirea unei fapte pedepsite de lege; vină, vinovăție. (< lat. *culpa*, fr. *coulpe*)
cult[1] *s. n.* **1.** adorare mistică, religioasă a unor obiecte, forțe naturale, ființe reale sau fantastice ori a unor abstracțiuni personificate; act religios făcut în cinstea unei divinități. • sentiment de venerație, de respect, de dragoste profundă pentru cineva sau ceva. **o** *~ul personalității* = atitudine de admirație sistematică față de un conducător politic. **2.** totalitatea ritualurilor unei religii. **3.** religie, confesiune (2). (< fr. *culte*, lat. *cultus*)
cult[2]**, -ă** *adj.* **1.** cu un nivel înalt de cunoștințe, de cultură; învățat, instruit. **2.** (despre manifestări ale oamenilor) de care dă dovadă omul cult (1); livresc. **3.** (despre muzică, literatură, poezie) creat de un autor instruit. (< lat. *cultus*)
culteranísm *s. n.* cultism (1). (< sp. *culteranism*)
cúltic, -ă *adj.* de cult[1]. (< germ. *kultisch*)
cultigén *s. n.* specie vegetală obținută de om, prezentată numai în cultură. (< fr. *cultigène*)
cultísm *s. n.* **1.** afectare particulară a stilului; culteranism; gongorism. **2.** greșeală de limbă a cărei origine o constituie dorința

vorbitorilor de a se exprima mai literar, mai puțin banal. **3.** cuvânt introdus în limbă pe cale cultă. (< fr. *cultisme*)

cultíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al cultismului (1). (< fr. *cultiste*)

cultivá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a lucra pământul pentru a-l face să rodească. • a semăna și a îngriji plante. **2.** (*fig.*) a se ocupa intens de ceva; a citi cu pasiune un scriitor, o operă; a întreține relații bune cu cineva. **II.** *refl., tr.* a-(și) îmbogăți spiritul, a (se) instrui, a învăța. (< fr. *cultiver*, lat. *cultivare*)

cultivábil, -ă *adj.* (despre plante, pământ) care poate fi cultivat. (< fr. *cultivable*)

cultivát, -ă *adj.* **1.** (despre plante) care se cultivă. **2.** educat, instruit, cult. (< fr. *cultivé*)

cultivatór, -oáre **I.** *s. m. f.* cel care se ocupă cu cultura pământului, a plantelor etc. **II.** *s. n.* mașină agricolă pentru afânarea solului, la prășitul culturilor agricole etc. (< fr. *cultivateur*)

-cultór v. cultur(o)-.

cultuál, -ă *adj.* referitor la cult, de cult[1]. (< fr. *cultuel*)

CULTUR(O)-, -cultór, -cultúră[2] *elem.* „cultură". (< fr. *cultur/o/-, -culteur, -culture*, cf. lat. *cultura*)

culturál, -ă *adj.* referitor la cultură; pentru răspândirea culturii. (< fr. *culturel*)

culturalísm *s. n.* **1.** preocupare culturală. **2.** școală americană de antropologie care admite ca esențială specificitatea culturii, considerată ca obicei al grupului social, în opoziție cu natura. • curent care pune accentul, în ce privește formarea personalității, pe rolul factorilor de mediu socioculturali. (< fr. *culturalisme*)

culturalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al culturalismului (2). (< fr. *culturaliste*)

culturalitáte *s. f.* caracter cultural. (< cultural + -itate)

culturalizá *vb. tr.* a instrui, a ridica nivelul cultural. (< cultural + -iza)

culturalizatór, -oáre *adj.* care culturalizează. (< culturaliza + -tor)

cultúră[1] *s. f.* **1.** totalitatea valorilor materiale și spirituale create de omenire în decursul vremurilor. • totalitatea cunoștințelor din diverse domenii pe care le posedă cineva; dezvoltare intelectuală a cuiva. **o** ~ *generală* = ansamblu de cunoștințe necesare unui individ în viața zilnică; ~ *de masă* = ansamblu de cunoștințe și de valori cu care masele vin în contact prin participare creatoare sau prin asimilare. **2.** (*arheol.*) totalitatea vestigiilor materiale și spirituale păstrate, prin intermediul cărora poate fi reconstituită imaginea comunității omenești dintr-o anumită epocă. **3.** totalitatea lucrărilor agrotehnice necesare pentru a obține recolte bogate de la plantele de cultură. **o** *plante de* ~ = plante cultivate de om. • teren cultivat cu anumite plante. • creștere, prășire a unor animale. **4.** creștere în laborator a unor bacterii; colonie de bacterii produsă în acest fel. **5.** ~ *fizică* = dezvoltarea armonioasă a corpului omenesc prin gimnastică și sport; educație fizică. (< fr. *culture*, lat. *cultura*)

-cultúră[2] v. cultur(o)-.

culturém *s. n.* cea mai mică unitate a unui fenomen sau fapt de cultură, element comun unor forme, structuri, genuri de cultură. (după *semantem*)

culturísm *s. n.* ramură a culturii fizice care urmărește dezvoltarea unui corp sănătos, viguros și puternic, cu o musculatură armonioasă și bine proporționată, printr-un sistem complex de exerciții. (< fr. *culturisme*)

culturíst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care practică culturismul. (< fr. *culturiste*, engl. *culturist*)

culturológ, -ă *s. m. f.* specialist în culturologie. (< culturologie)

culturológic, -ă *adj.* referitor la culturologie. (< culturolog/ie/ + *-ic*)

culturologie *s. f.* ramură a antropologiei care studiază cultura (instituții, tehnologii, ideologii) ca o ordine distinctă de fenomene, organizată pe principiile proprii lor sale legi; știință generală despre cultură și civilizație. (< engl. *culturology*)

cumacée *s. n. pl.* crustacee cu corpul tare, puternic cristalizat, având carapacea mult umflată, cu coada subțire și segmentele bine individualizate. (< lat. *cumaceae*)

cumán, -ă **I.** *s. m. pl.* popor de neam turcic care migra spre noi din stepele nord-pontice în sec. XI. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) care aparține acestui popor. • (*s. f.*) limbă din familia altaică, ramura turcică, vorbită de cumani. (< fr. *cumane*)

cumáric *adj. acid* ~ = acid-fenol obținut prin hidratarea cumarinei. (< fr. *coumarique*)

cumarínă *s. f.* substanță odorantă extrasă din sămânța unui arbore exotic, sau sintetizată, pentru esențe, parfumuri și aromatizarea tutunurilor. (< fr. *coumarine*)

cúmen *s. n.* amestec de hidrocarburi benzenice în uleiul gudroanelor cărbunilor de pământ și în anumite fracțiuni din petrol. (< fr. *cumène*)

cum gráno sális *loc. adv.* (mod de a sugera că cele spuse trebuie luate oarecum în glumă) cu un grăunte de sare, cu umor. (< lat. *cum grano salis*)

cum láude *loc. adv.* (referitor la trecerea unui examen) cu laude. (< lat. *cum laude*)

cúmul *s. n.* **1.** deținere a mai multor funcții, atribuții etc. de către o singură persoană. **2.** (*gram.*) deținere a mai multor valori sau funcții de către un cuvânt, o expresie. (< fr. *cumul*, lat. *cumulus*)

cumulá *vb. tr.* **1.** a deține simultan două sau mai multe funcții, atribuții, calități. **2.** a aduna, a face un tot din mai multe sume de bani, situații etc. (< fr. *cumuler*, lat. *cumulare*)

cumulárd, -ă *s. m. f.* deținător al mai multor funcții, atribuții, salarii. (< fr. *cumulard*)

cumulatív, -ă *adj.* care implică o cumulare. **o** *complement circumstanțial* ~ = complement care cumulează un fapt exprimat de altcineva; *propoziție* ~*ă* = propoziție circumstanțială care exprimă un cumul rezultat prin adăugarea faptului exprimat de regentă. • (*adv.*) concomitent. (< fr. *cumulatif*)

cumulație *s. f.* (*rar*) cumulare. (< fr. *cumulation*, lat. *cumulatio*)

cumulifórm, -ă *adj.* (despre nori) de tip cumulus. (< fr. *cumuliforme*)

cumulonímbus *s. m.* formație de nori de culoare albă la vârf și cenușie la bază, care (între 50 m și 6 km) produc precipitații abundente sub formă de averse. (< fr. *cumulonimbus*)

cumulostrátus *s. m.* stratocumulus. (< fr. *cumulostratus*)

cumulovulcán *s. m.* con vulcanic format prin supra-punerea alternativă a curgerilor de lavă cu îngrămădiri de blocuri și cenușă provenite din erupții. (< fr. *cumulo-volcan*)

cúmulus *s. m.* formație de nori groși de culoare albă, cu aspect de ghemotoace de vată izolate, al căror contur se modifică neîncetat și care vara prevestesc timpul frumos. (< fr., lat. *cumulus*)

cunctátor *adj., s. m.* (cel) care tărăgănează lucrurile pentru a provoca o întârziere. (< lat. *cunctator*)

cuneifórm, -ă **I.** *adj.* în formă de cui. **o** *scriere* ~*ă* = sistem de scriere cu litere în formă de cuie, la unele popoare din Orientul antic. • (*s. f.*) literă folosită în acest sistem de scriere. **II.** *s. n.* os al tarsului. (< fr. *cunéiforme*)

cunétă *s. f.* rigolă în radierul unui canal cu secțiune mare pentru a ușura scurgerea apelor cu debit mic. (< fr. *cunette*)

cunéus *s. n.* circumvoluție în formă de pană, pe fața internă a lobului occipital. (< lat. *cuneus*)

cuniál *s. n.* aliaj de cupru, nichel și aluminiu. (< fr. *cunial*)

cúnico *s. n.* aliaj de cupru, nichel și cobalt. (< fr. *cunico*)

CUNICUL- *elem.* „iepure". (< fr. *cunicul-*, cf. lat. *cuniculus*)

cuniculicultór, -oáre *s. m. f.* cel care se ocupă cu cuniculicultura. (< fr. *cuniculiculteur*)

cuniculicultúră *s. f.* ramură a zootehniei care se ocupă cu creșterea iepurilor de casă. (< fr. *cuniculiculture*)

cunilíncție *s. f.* perversiune sexuală constând din satisfacerea erotică prin lincțiunea clitorisului; cunilingv. (după fr. *cunnillinctus*)

cunilíngv *s. n.* cunilincție. (< fr. *cunnilingue*)

cupáj *s. n.* amestecare a varietăților de vin în vederea obținerii aromei, a buchetului și a unui anumit gust; amestec al siropului cu concentratul de citrice; cupajare. (< fr. *coupage*)

cupajáre *s. f.* cupaj. (< cupaj)

cupál *s. n.* bimetal din aluminiu și cupru. (< fr. *cupal*)

cupáre *s. f.* tăiere, retezare. • (*spec.*) operație estetică de „ajustare" a urechilor la câinii de rasă. (după fr. *coupage*)

cúpă[1] *s. f.* **1.** vas de băut, pahar mai mult larg decât înalt, cu picior. • recipient evazat montat pe un picior (pentru fructe etc.). • caliciu. **2.** obiect de metal, de cristal etc., care se atribuie ca trofeu câștigătorului unei competiții sportive; (*p. ext.*) întrecerea însăși. **3.** piesă metalică de forma unui recipient deschis, care, fixată pe un elevator, servește la încărcarea de materiale lichide, pulverulente etc. **4.** plantă cu tulpina foarte scurtă și o singură floare, albastră azurie. (< lat. *cuppa*, fr. *coupe*)

cúpă[2] *s. f.* **1.** (*croitorie*) tăietură, croială. **2.** (la jocul de cărți) tăierea, separarea cărților în două părți. (< fr. *coupe*)

cupé *s. n.* automobil de forma unui cupeu. (< fr. *coupé*)

cupelá *vb. tr.* a supune procedeului cupelației. (< fr. *coupeller*)

cupelație *s. f.* procedeu industrial de extragere a aurului și argintului din minereuri bogate în plumb prin oxidarea și separarea plumbului sub formă de litargă. (< fr. *coupellation*)

cupélă *s. f.* vas refractar, la extragerea metalelor prin cupelație. (< fr. *coupelle*)

cuperós, -oásă *adj., s. m. f.* (suferind) de cuperoză. (după fr. *couperosé*)

cuperóză *s. f.* afecțiune a pielii care apare la oameni în vârstă, caracterizată printr-o coloratie roșie-violacee a pomeților obrazului și a nasului; rozacee[2]. (< fr. *couperose*)

cupíd, -ă *adj.* lacom, hrăpăreț. (< fr. *cupide*, lat. *cupidus*)

cupiditáte *s. f.* lăcomie de bani, sete de câștig. (< fr. *cupidité*, lat. *cupiditas*)

cúpidon *s. m.* (*fam.*) tânăr foarte frumos. (< fr. *cupidon*)

cúpiu *s. n.* bilet de bancă, cu imprimare specială, emis ca monedă cu o anumită valoare nominală. (< fr. *coupu*)

cuplá *vb.* **1.** *tr.* a lega, a uni, a face un cuplu din vehicule, din mai multe elemente ale unui sistem tehnic etc. **II.** *refl.* (despre oameni) a forma un cuplu. (< fr. *coupler*)

cuplábil, -ă *adj.* care se poate cupla. (< cupla + -bil)

cupláj *s. n.* **1.** cuplare; legătură realizată între două sau mai multe circuite electrice prin rezistoare, bobine etc. sau prin intermediul câmpului electromagnetic variabil. **2.** dispozitiv demontabil pentru legarea a două circuite electrice sau a două elemente ale unui sistem tehnic; acuplaj. **3.** program sportiv din două meciuri (de același fel) care se desfășoară în continuare pe același teren. (< fr. *couplage*)

cúplă *s. f.* **1.** dispozitiv care face cuplarea vehiculelor de cale ferată. **2.** legătură între două elemente (piese etc.) care permite o mișcare relativă între ele. (< fr. *couple*)

cuplét *s. n.* **1.** piesă muzicală vocală cu conținut satiric în care toate strofele textului se cântă pe aceeași melodie. **2.** poezie satirică cu mai multe strofe și un refren. • strofă a unui cântec, a unei poezii. **3.** secțiune intercalată între refrenele unui rondo. • cântec intercalat între scenele unui vodevil. (< fr. *couplet*)

cupletíst, -ă *s. m. f.* cântăreț, recitator, compozitor de cuplete. (< cuplet + -ist)

cuplór *s. n.* dispozitiv care permite a racorda două circuite electrice, de a cupla două organe tehnice. **o** ~ *optic* = dispozitiv dintr-un emițător cu un receptor de lumină izolate electric, servind pentru transmisia unor semnale prin intermediul luminii; optocuplor. (< engl. *coupler*)

cúplu *s. n.* **1.** pereche de două persoane de sex opus. • lucruri de același fel considerate împreună. **2.** sistem de două forțe egale și de sensuri opuse. **3.** piesă de construcție plasată transversal în coca unei ambarcațiuni sau a fuzelajului. (< fr. *couple*)

cúpman *s. m.* (*sport*) câștigător al unei cupe; (*p. ext.*) orice participant la o competiție în care se dispută cupa. (< fr., engl. *cupman*)

cupo *adv.* (*muz.*) sumbru, surd, adânc, întunecat. (< it. *cupo*)

cupólă *s. f.* **1.** boltă semisferică a unui edificiu. **2.** structură anatomică în formă de boltă. **3.** parte boltită a unui cuirasat, a unei turele, parașute sau parapante etc. **4.** formă de teren semisferică, provenită din nivelarea unui inselberg. (< fr. *coupole*)

cupolétă *s. f.* luminător de dimensiuni reduse. (< it. *cupoletta*)

cupón *s. n.* **1.** parte a unui titlu de rentă, a unei acțiuni bancare etc. pentru încasarea dividentelor, a dobânzilor la scadență. **2.** parte detașabilă a unui bilet care conferă deținătorului un anumit drept. **3.** bucată rămasă dintr-un val de pânză sau de stofă. (< fr. *coupon*)

cuponiádă *s. f.* (*peior.*) campania primirii și depunerii cupoanelor de privatizare. (< cupon + -/i/adă)

CUPR(O)-/CUPRI- *elem.* „aramă, cupru". (< fr. *curp/o/-, cupri-*, cf. lat. *cuprum*)

cuprá *vb. tr.* a acoperi un obiect metalic cu un strat de cupru. (< fr. *cuprer*)

cupremíe *s. f.* prezența cuprului în sânge. (< fr. *cuprémie*)

cupresacée *s. f. pl.* familie de arbori sau arbuști rășinoși, cu frunze persistente: chiparosul. (< fr. *cupressacées*)

CUPRI- v. cupr(o)-.

cúpric, -ă *adj.* care conține o sare de cupru. (< fr. *cuprique*)

cuprifér *adj.* **1.** care conține cupru. **2.** referitor la exploatările de cupru. (< fr. *cuprifère*)

cuprifórm, -ă *adj.* cu aspect de cupru. (< fr. *cupriforme*)

cuprísm *s. n.* otrăvire prin consumarea unor alimente fierte în vase de cupru. (< fr. *cuprisme*)

cuprít *s. m.* oxid natural de cupru. (< fr. *cuprite*)

cuproaliáj *s. n.* aliaj bogat în cupru. (< fr. *cupro-alliage*)

cuproalumíniu *s. n.* aliaj de cupru și aluminiu. (< fr. *cupro-aluminium*)

cuproníchel *s. n.* aliaj de cupru și nichel. (< fr. *cupronickel*)

cuprorahíe *s. f.* prezența cuprului în lichidul cefalorahidian. (< fr. *cuprorrachie*)

cuprós, -oásă *adj.* care conține cupru monovalent. (< cupru + -os)

cuproterapie *s. f.* folosirea cuprului sau a sărurilor acestuia în scop terapeutic. (< fr. *cuprothérapie*)

cuprotipíe *s. f.* procedeu de preparare a clișeelor pentru tipar înalt, folosind o placă de cupru. (< cupru + -tipie)

cuproxíd *s. m.* oxid de cupru. (< fr. *cuproxyde*)

cúpru *s. n.* metal de culoare roșiatică, maleabil, ductil, rezistent, foarte bun conducător de căldură și electricitate; aramă. (< lat. *cuprum*)

cupruríe *s. f.* prezența cuprului în urină. (< fr. *cuprurie*)

cúpulă *s. f.* **1.** potir mic în formă de degetar, care se află la baza ghindei și a altor fructe. **2.** structură anatomică în formă de cupă. (< fr. *cupule*, lat. *cupula*)

CUPULI- v. cupulo-.

cupulifére *s. f. pl.* familie de plante al căror fruct este prevăzut cu o cupulă: fagul, stejarul, castanul; fagacee. (< fr. *cupulifères*)

cupulifórm, -ă *adj.* (despre receptacul) în formă de cupă mică. (< fr. *cupuliforme*)

CUPULO-/CUPULI- *elem.* „cupulă, cupă mică". (< fr. *cupulo-, cupuli-*, cf. lat. *cupula*)

cupulográmă *s. f.* rezultat grafic al cupulometriei. (< fr. *cupulogramme*)

cupulometríe *s. f.* metodă de exploatare funcțională a canalelor semicirculare ale urechii supunând bolnavul unor probe rotatorii. (< fr. *cupulométrie*)

cupúră /cu-pü-/ *s. f.* **1.** tăietură; (parte dintr-un) articol, anunț etc., tăiat dintr-un jurnal. **2.** (*fin.*) bilet de hârtie, cu imprimare specială, emis ca bancnotă, bani de hârtie și titluri de valoare (acțiuni și obligațiuni). (< fr. *coupure*)

curá *vb.* **I.** *tr.* a trata un bolnav, o boală. **II.** *refl.* a se supune unui tratament, unei cure. (< germ. *kurieren*, lat. *curare*)

curábil, -ă *adj.* care poate fi vindecat, îngrijit. (< fr. *curable*, lat. *curabilis*)

curabilitáte *s. f.* stare a ceea ce este curabil. (< fr. *curabilité*)

curaçao /cü-ra-sá-o/ *s. n.* lichior de coji de portocale, zahăr și alcool. (< port. *curasao*)

curáj *s. n.* îndrăzneală, bărbăție, vitejie, tărie de caracter. (< fr. *courage*)

curajós, -oásă *adj.* plin de curaj; îndrăzneț, viteaz, brav. (< fr. *courageux*)

curánt, -ă **I.** *adj. medic* ~ = medic care îngrijește în mod obișnuit un bolnav. **II.** *s. m. f.* cel care urmează un tratament medical într-o stațiune de cură. (< it. *curante*)

curántă *s. f.* **1.** vechi dans popular francez cu o mișcare vioaie; melodia corespunzătoare. **2.** parte a suitei preclasice între alemandă și sarabandă. (< fr. *courante*)

curára *s. f.* otravă vegetală cu acțiune paralizantă, folosită ca anestezic și în numeroase curarizante de sinteză. (< fr. *curare*)
curarínă *s. f.* unul dintre alcaloizii izolați din curara. (< fr. *curarine*)
curarizá *vb. tr.* a administra curara în scop experimental (la animale) sau ca tratament (la oameni). (< fr. *curariser*)
curarizánt, -ă *adj., s. n.* (substanță) cu efect paralizant, comparabil cu al curarei. (< fr. *curarisant*)
curarizáre *s. f.* blocare a transmiterii neuro-musculare cu o substanță curarizantă. (< curariza)
curatélă *s. f.* instituție juridică pentru ocrotirea intereselor și administrarea bunurilor unui minor, ale unei persoane atinse de o anumită incapacitate. (< fr. *curatelle*, lat. *curatela*)
curatív, -ă *adj.* care vindecă **o** *medicină ~ă* = parte a medicinei care se ocupă cu tratarea și vindecarea bolilor. (< fr. *curatif*)
curatór *s. m.* **1.** persoană care exercită atribuțiile stabilite printr-o curatelă. **2.** cel care lichidează o firmă falimentară. **3.** administrator al unei case memoriale. (< fr. *curateur*, lat. *curator*)
cúră *s. f.* tratament al unei boli prin băi, regim etc. (< fr. *cure*, lat. *cura*)
curb, -ă **I.** *adj.* (despre linii) arcuit, încovoiat; (despre un plan) boltit. **II.** *s. f.* **1.** linie care reprezintă grafic o relație între două mărimi variabile. • cotitură în formă de arc. **o** (despre vehicule) *a lua ~a* = a vira. **2.** linie care descrie grafic fazele succesive ale variațiilor unui fenomen. **3.** *~ă de nivel* = linie care unește punctele cu aceeași altitudine ale unei suprafețe de teren; izohipsă. (< fr. *courbe*, lat. *curvus*)
curbă *vb. tr.* a (se) face curb; a (se) îndoi. (< fr. *courber*)
curbatór, -oáre *s. m. f.* muncitor specializat la curbarea scândurilor în instalații. (< curba + -tor)
curbatúră *s. f.* durere musculară însoțită de o senzație de oboseală care precedă unele boli infecțioase. (< fr. *courbature*)
curbétă *s. f.* săritură a calului cu picioarele din față ridicate. (< fr. *courbette*)
curbigráf *s. n.* instrument în matematici pentru trasarea curbelor. (după fr. *curvigraphe*)
curbilíniu, -ie *adj.* care urmează o linie curbă; închis între linii curbe. (după fr. *curviligne*)
curbimétru *s. n.* instrument cartografic pentru măsurarea distanțelor curbe pe hărțile și planurile topografice. (după fr. *curvimètre*)
curbúră *s. f.* îndoitură în formă de arc, arcuire; locul îndoiturii. • regiune muntoasă, deluroasă în formă de semicerc. (< fr. *courbure*)
curculioníde *s. f. pl.* familie de insecte coleoptere: gărgărița. (< fr. *curculionidés*)
curcúma *s. f.* plantă din sud-estul Asiei, al cărei rizom conține o feculă foarte picantă, galbenă, ușor digerabilă; șofran indian. (< fr., sp. *curcuma*, germ. *Kurcuma*)
curcumína *s. f.* substanță împotriva enzimelor care cauzează durerea și umflăturile, grăbind moartea celulelor tumorale, cu efecte benefice. (< germ. *Kurcumin*)
curént[1] *s. n.* ansamblu de idei, de teorii politice, științifice, artistice etc., rezultantă generală a tendințelor unei anumite epoci. **o** *a se pune* (sau *a se ține*) *la ~* = a se informa. (< fr. *courant*)
curént[2], **-ă** **I.** *adj.* **1.** (despre vorbire) curgător, fluent. **2.** (despre an, lună) în curs; prezent. • (*fig.*) care circulă; obișnuit, uzual. **3.** *apă ~ă* = apă care curge de la robinet. **4.** (*mat.*) *punct ~* = punct mobil care parcurge o curbă. **II.** *s. m.* **1.** deplasare a unei mase de apă sau de aer într-o anumită direcție. **2.** mișcare orientată a particulelor încărcate cu sarcini electrice. **3.** parâmă ce trece printr-un sistem de scripeți cu care se ridică bărcile. (< fr. *courant*)
curentá *vb.* **1.**. *tr.* a produce o zguduire, o comoție prin curent electric. **II.** *refl.* (despre ființe) a atinge un curent electric. (< curent)
curentográf *s. n.* curentometru înregistrator. (< fr. *courantographe*)
curentométru *s. n.* aparat pentru măsurarea direcției și vitezei curenților acvatici. (< fr. *courantomètre*)
curiál, -ă **I.** *adj.* care aparține aceleași curii[1] (1), referitor la o curie[1] (1). **II.** *s. m.* membru al unei curii[1] (1). (< lat. *curialis*, fr. *curial*)
curiát, -ă *adj.* format din curii[1] (1). (< lat. *curiatus*)
cúrie[1] *s. f.* **1.** unitate religioasă, militară și politică la romani, subdiviziune a triburilor primitive. • loc unde se aduna această unitate. **2.** edificiu destinat ședințelor corpurilor constituite ale municipiilor romane. • senatul municipiilor. **3.** administrația pontificală a bisericii catolice. (< lat. *curia*)
curie[2] /cü-rí/ *s. m.* unitate a activității substanțelor radioactive, de $3{,}7 \cdot 10^{10}$ dezintegrări pe secundă, activitatea unei mase de radiu de 1 g; becquerel. (< fr. *curie*)
curiepunctúră /cü-ri-/ *s. f.* tratament în cancer, prin introducerea în țesuturi a unor ace radioactive. (< fr. *curiepuncture*)
curiér, -ă **I.** *s. m. f.* cel care transportă la destinație corespondență, mesaje etc.; factor poștal. • ștafetă. **II.** *s. n.* **1.** transportul scrisorilor, al ziarelor etc. • scrisorile expediate sau primite deodată. **2.** mijloc de transport (vehicul, navă, avion) care servește la transportul corespondenței sau asigură un serviciu comercial regulat. **3.** cronică dintr-un jurnal sau dintr-o revistă. (< fr. *courrier*)
curierát *s. n.* serviciu de transport (rapid). (< curier + -at)
curieterapíe /cü-ri-/ *s. f.* radiumterapie. (< fr. *curiethérapie*)
curión *s. m.* șeful unei curii romane. • preot care oficia sacrificiile unei curii romane. (< fr. *curion*, lat. *curio*)
curiós, -oásă *adj.* **1.** care manifestă curiozitate; indiscret. **2.** care stârnește curiozitate; ciudat, neobișnuit. (< fr. *curieux*, lat. *curiosus*, it. *curioso*)
curiósa *s, m, pl.* termen care indică texte curioase, rare. (< lat. *curiosa*)
curiozitáte *s. f.* **1.** dorința de a cunoaște ceva nou sau neobișnuit. • indiscreție. **2.** caracterul ciudat al unui lucru, al unei ființe; raritate, ciudățenie. (< fr. *curiosité*, lat. *curiositas*)
curiu /cü-riu/ *s. n.* element radioactiv sintetic din grupa actinidelor. (< fr. *curium*)
curling /cârling/ *s. n.* joc sportiv pe gheață, de origine scoțiană, între două echipe a 4 jucători, constând în lansarea unor obiecte (cibleuri) spre o țintă, cu scopul de a o doborî sau a le plasa cât mai aproape de aceasta. (< engl., fr. *curling*)
curopalát *s. m.* înalt demnitar bizantin care administra palatul imperial. (< fr. *curopalate*)
curriculár, -ă *adj.* referitor la carieră, la cursul profesiunii, la memoriul de studii. (< lat. *curricul*/um/ + *-ar*)
currículum *s. n.* **1.** programă de învățământ. **o** *~ disciplinar* = totalitatea obiectivelor ce urmează a fi atinse și a conținuturilor prevăzute a fi însușite la o disciplină școlară. **2.** (*fig.*) curs. (< lat. *curriculum*, parcurs, traseu)
curriculum vítae *s. n.* schiță biografică cuprinzând toate indicațiile privitoare la starea civilă, la situația unui candidat etc. care solicită un post sau un titlu. (< lat. *curriculum vitae*, cursul vieții)
curry /cári/ *s. n.* mâncare foarte condimentată din ierburi aromatice, usturoi, coriandru, ardei iute, piper și alte ingrediente. (< fr. *curry*)
curs[1] *s. n.* **1.** ciclu de lecții sau prelegeri ținute la o catedră de învățământ superior. **2.** volum care reunește un asemenea ciclu. (< fr. *cours*)
curs[2] *s. n.* **1.** preț variabil, stabilit la bursă, cu care se cumpără și se vând valutele și hârtiile de valoare. **2.** preț al unității monetare dintr-o țară, exprimat în unitățile bănești ale altei țări. **o** *în ~ul* = pe perioada; *a da ~ unei cereri* = a rezolva o cerere. (< lat. *cursus*, fr. *cours*)
cursánt, -ă *s. m. f.* cel care urmează un curs[1] (1) special. (< rus. *kursant*)
cúrsă *s. f.* **1.** drum, distanță de străbătut. • traseu parcurs de un curier (I), de un vehicul pe același itinerar, după un orar stabilit. • vehicul care parcurge un astfel de traseu. **2.** unghi format de direcția în care se mișcă o navă comercială cu direcția nordului. **3.** (*fam.*) alergătură, umblet. **4.** (*pl.*) alergări de cai. • (*fig.*) întrecere, competiție. **5.** întrecere sportivă în care mai mulți concurenți parcurg repede o anumită distanță. • (*alp.*) orice ascensiune în munți. **6.** mișcare, deplasare rapidă a unui obiect în spațiu. • lungime a drumului parcurs de un piston în

cilindru între cele două puncte moarte. (< fr. *course*, /2/ engl. *course*)

cursiér, -ă I. *adj., s. f.* (bicicletă) de curse. II. *s. m.* **1.** armăsar, cal de curse. **2.** comisionar. III. *s. n.* tun instalat la prora unei galere sau a unei şalupe, pentru a trage un ax spre înainte. (< fr. *coursier*)

cursíst, -ă *s. m. f.* amator de curse de cai. (< fr. *coursiste*)

cursív, -ă I. *adj.* (despre vorbire, scriere) curgător, fluent, uşor. II. *adj., s. f.* (caracter de literă tipografică) înclinat spre dreapta, imitând scrisul de mână; italic. III. *s. n.* material publicistic de proporţii reduse, scris fluent şi cules cu astfel de caractere. (< fr. *cursif*, lat. *cursivus*)

cursivitáte *s. f.* caracterul cursiv al vorbirii, al scrierii, al formulării ideilor. (< cursiv + -itate)

cursór *s. n.* **1.** piesă mobilă care alunecă pe o tijă, pe o riglă gradată etc. **2.** (*inform.*) linie de subliniere clipitoare, afişată pe prima poziţie liberă de un calculator. (< fr. *curseur*, lat. *cursor*)

curtá *vb. tr.* a face curte unei femei, a căuta să-i câştigi favoarea, simpatia, dragostea. (după fr. *courtiser*)

curtáj *s. n.* **1.** ocupaţie de curtier; brokeraj. **2.** scăzământ făcut sub formă de plată cuvenită curtierilor, pentru tranzacţiile şi operaţiile încheiate prin mijlocirea lor. (< fr. *courtage*)

curtenésc, -eáscă *adj.* de curte. • (despre poezia erotică a Evului Mediu şi a Renaşterii) care exprimă un adevărat cult pentru femeie. (< *curtean* + *-esc*)

curteníe *s. f.* (*rar*) curtoazie. (< curtean + -ie)

curtenitór, -oáre *adj.* politicos, amabil (faţă de femei). (< curtenie + -tor)

curtezán *s. m.* (*ir.*) **1.** bărbat care face curte unei femei. **2.** linguşitor, adulator. (< fr. *courtisan*)

curtezanát *s. n.* (*ir.*) linguşeală (de curtean). (< curtezan + -at)

curtezánă *s. f.* femeie de moravuri uşoare, care trăia la curtea unui suveran sau a unui nobil. (< fr. *courtisane*)

curtezanésc, -ă *adj.* (*peior.*) de curtezan. (< fr. *courtinsanesque*)

curtiér *s. m.* broker. (< fr. *courtier*)

curtínă *s. f.* **1.** fiecare dintre părţile care alcătuiau blazonul mantiei regale (în Franţa). **2.** zid de apărare al unei cetăţi între două turnuri sau bastioane succesive. **3.** masiv de arbori sau arbuşti din cuprinsul unui spaţiu verde, dintr-o singură specie. (< fr. *courtine*)

curtoazíe *s. f.* politeţe; amabilitate, etichetă, curtenie. (< fr. *courtoisie*)

curúl, -ă *adj. scaun ~* = scaun de onoare, încrustat cu fildeş, pe care stăteau consulul şi înalţii magistraţi romani; *magistratură ~ă* = magistratură care dădea dreptul la un scaun curul; *edil ~* = magistrat din Roma care se ocupă cu construcţiile. (< lat. *curulis*, fr. *curule*)

cuscutacée *s. f. pl.* familie de plante parazite: cuscuta. (< fr. *cuscutacées*)

cuscútă *s. f.* plantă parazită cu tulpina filiformă, subţire, fără clorofilă, pe trifoi şi pe lucernă; torţel. (< fr. *cuscute*, lat. *cuscuta*)

CUSPID(I)-, -cuspíd *elem.* „vârf, ghimpe". (< fr. *cuspid/i/-, -cuspide*, lat. *cuspis, -idis*)

cuspídát, -ă *adj.* terminat printr-un vârf ascuţit. (< lat. *cuspidatus*, fr. *cuspidé*)

cuspídă *s. f.* **1.** (*bot.*) vârf lung şi ascuţit; ghimpe. **2.** formaţie anatomică terminată printr-un vârf ascuţit. **3.** (*arhit.*) intersecţie a formelor lobate şi crestate în bolte şi cu motive decorative. (< fr. *cuspide*)

cuspidifér, -ă *adj.* (despre frunze, dinţi) cu vârful lung şi ascuţit. (< lat. *cuspidifer*)

cuspidifórm, -ă *adj.* în formă de vârf rigid şi ascuţit. (< cuspidi- + -form)

custodá *vb. tr.* (*jur.*) a păstra, a păzi un obiect sechestrat; a valorifica un asemenea obiect. (< custode)

custóde *s. m.* **1.** cel care are în grijă paza unor bunuri. **2.** lucrător într-o bibliotecă având misiunea de a supraveghea eliberarea şi restituirea cărţilor în sala de lectură. **3.** cuvânt, silabă însemnată pe ultima pagină a fiecărei coli sau pe fiecare pagină, în partea dreaptă sub ultimul rând, şi repetat la începutul paginii următoare pentru a arăta ordinea colilor şi a paginilor manuscriselor. (< it. *custode*, lat. *custos, -odis*)

custodíe *s. f.* pază şi conservare a anumitor bunuri. (< it., lat. *custodia*)

cuşáj *s. n.* (*rar*) culcare. (< fr. *couchage*)

cuşétă *s. f.* **1.** banchetă care poate fi amenajată ca pat în cabinele de dormit de pe navă sau ale vagoanelor de tren; (*p. ext.*) cabină în asemenea vagoane. **2.** spaţiu amenajat pentru întreţinerea viţeilor sau a vacilor în sistemele moderne de exploatare. (< fr. *couchette*)

cuşít, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor, civilizaţie, artă) a Abisi-niei (azi Etiopia). (< fr. *couchite*, cf. fr. *Couch*, denumire înaintea Abisiniei)

cuşítică *s. f.* limbă din familia de limbi hamito-semitice vorbită în Etiopia. (< fr. *couchitique*)

cután, -ă *adj.* cutanat. (< germ. *kutan*)

cutanát, -ă *adj.* referitor la piele; cutan, cutaneu; (despre tratamente medicale) care se aplică pe piele. (< fr. *cutané*)

cutánă *s. f.* (*geol.*) **1.** depunere fină de material care umple golurile sau acoperă cu o pojghiţă subţire feţele elementelor solului; peliculă. **2.** modificare a structurii materialului din sol. (< fr. *cutane*)

cutanéu, -ée *adj.* cutanat. (< fr. *cutené*)

cúter *s. n.* **1.** ambarcaţiune mică cu un singur catarg (cu vele), pentru curse scurte sau pentru sport nautic. • ambarcaţiune de pescuit. **2.** vas de pescuit, din lemn, acţionat mecanic sau cu vele. (< engl., fr. *cutter*)

cuterizáre /ca-te-/ *s. f.* sistem de aşezare a cărţilor în biblioteci după criteriul clasificării zecimale, iar în cadrul acesteia, în ordinea alfabetică a autorilor şi a titlurilor pentru cărţile anonime. (cf. *Cutter*, autorul sistemului)

cuticulár, -ă *adj.* de natura cuticulei. (< fr. *cuticulaire*)

cutículă *s. f.* **1.** strat subţire şi rezistent care acoperă şi protejează suprafaţa celulelor epiteliale. **2.** zonă superficială, chitinoasă, a tegumentului insectelor şi crustaceelor. **3.** peliculă superficială a fructelor, frunzelor şi tulpinilor tinere, conţinând cutină. (< fr. *cuticule*, lat. *cuticula*)

cutínă *s. f.* substanţă ceroasă, impermeabilă, care impregnează cuticula vegetalelor. (< fr. *cutine*)

cutinizáre *s. f.* transformare a celulozei în cutină. (după fr. *cutinisation*)

cutireacţíe *s. f.* test de stabilire a sensibilităţii unui individ faţă de o anumită substanţă (microbi, toxine) prin ino-cularea în piele a unei mici cantităţi din această substanţă. (< fr. *cutiréaction*)

cútter *s. n.* maşină de tocat utilizată la fabricarea me-zelurilor. (< engl., fr. *cutter*)

cutúmă *s. f.* normă de drept nescrisă, adoptată prin tradiţie; consuetudine. (< fr. *coutume*)

cutumiár, -ă *adj.* referitor la cutumă; consuetudinar. o *drept ~* = ansamblu de datini, obiceiuri ale unei regiuni sau ţări având putere de lege; obiceiul pământului. (< fr. *coutumier*)

cuturiéră *s. f.* (*livr.*) croitoreasă. (< fr. *couturière*)

cuvádă *s. f.* (în comuna primitivă; în Asia, America de Sud şi Europa) rit de asistare a tatălui la naşterea copilului său, unde se comporta ca mamă, primind îngrijirile moaşei, felicitările şi darurile rudelor şi prie-tenilor. (< fr. *couvade*)

cúvă *s. f.* **1.** recipient de forme şi dimensiuni variate, în operaţii tehnice sau de laborator. **2.** partea superioară a unui furnal. **3.** şant de fier sau de beton în care se instalau piesele de artilerie. (< fr. *cuve*)

cuveláj *s. n.* armare interioară a puţurilor exploatărilor miniere. (< fr. *cuvelage*)

cuvértă *s. f.* email transparent cu care se acoperă obiecte de faianţă, de ceramică. (< fr. *couverte*)

cuvertúră *s. f.* **1.** învelitoare pentru masă, pat etc. **2.** (*geol.*) ansamblu de sedimente care acoperă un soclu. (< fr. *couverture*)

cuvétă *s. f.* (*geol.*) depresiune naturală sau artificială cu un contur circular. o *~a lacului* = teren ocupat de un lac de acumulare până la nivelul crestei barajului. (< fr. *cuvette*)

cuzinét *s. m.* **1.** piesă în formă de cilindru sau din două părţi semicilindrice care căptuşeşte un lagăr (II) şi vine în contact

direct cu axul mașinii. **2.** placă între două elemente de construcție pentru susținerea celui de deasupra și transmiterea eforturilor la cel inferior. (< fr. *coussinet*)

cuzísm *s. n.* politică cu caracter fascist, din care s-a desprins, ulterior Garda de Fier. (< /A. C./ *Cuza* n. pr. + *-ism*)

cuzíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al cuzismului. (< cuzism + -ist)

CVADRA- v. cvadri-.

cvadragenár, -ă *adj., s. m. f.* (om) în vârstă de 40 de ani. (< fr. *quadragénaire*, lat. *quadragenarius*)

cvadrangulár, -ă *adj.* cu (în) patru unghiuri; patrunghiular. (< fr. *quadrangulaire*)

cvadránt *s. m.* **1.** o pătrime din circumferința unui cerc. **2.** instrument de precizie dintr-un sfert de cerc gradat, pentru măsurarea unghiurilor. **3.** organ metalic al unui aparat, instrument de măsură etc. în formă de sector de cerc de mărimea unui cvadrant (1). (< fr. *quadrant*, lat. *quadrans*)

cvadrát *s. m.* unitate de măsură în tehnologia tipografică tradițională cu 48 de puncte (18, 04 mm). • bucățică de metal cu care se umplu golurile dintre cuvinte sau rânduri având această lungime. (< germ. *Quadrat*, fr. *quadrat*)

cvadrátic, -ă *adj.* referitor la pătrat; de formă (aproape) pătrată. • (despre valoare) ridicat la pătrat. (< fr. *qua-dratique*)

cvadrátrice *s. f.* curbă folosită la antici pentru cvadratura cercului. (< fr. *quadratrice*)

cvadratúră *s. f.* **1.** (*mat.*) problema construirii unui pătrat cu o arie dată. • calculul unei integrale definite necesar, uneori pentru aflarea ariei unui domeniu plan mărginit de o curbă închisă. **o** *~a cercului* = problema (nesoluționabilă) a construirii, cu rigla și compasul, a unui pătrat cu aria egală cu a unui cerc dat; (*fig.*) problemă imposibil de rezolvat. **2.** (*astr.*) poziție aparentă în care doi aștri priviți de pe Pământ au o diferență de longitudine de 90ș. • (*pl.*) fazele primului și ultimului pătrar al Lunii. (< fr. *quadrature*)

CVADRI- /CVADRA- /CVADRU- /CUADRI- *elem.* „patru". (< fr. *quadri-*, *quadra-*, *quadru-*, cf. lat. *quadrus*, divizat în patru)

cvádrică *s. f.* (*mat.*) suprafață reprezentată de o ecuație de gradul doi. (< fr. *quadrique*)

cvadricentenár, -ă **I.** *adj.* care durează de patru sute de ani. **II.** *s. n.* al patrulea centenar. (< cvadri- + centenar)

cvadricéps *adj., s. m.* (mușchi) care are la extremitatea superioară patru ligamente. (< fr., lat. *quadriceps*)

cvadricolór, -ă *adj.* cu patru culori. (< fr. *quadricolore*)

cvadricromíe *s. f.* imprimare în patru culori (galben, roșu, albastru și negru. (< fr. *quadrichromie*)

cvadridimensionál, -ă *adj.* cu patru dimensiuni. (< fr. *quadridimensionnel*)

cvadrienál, -ă **I.** *adj.* care durează patru ani; care revine la fiecare patru ani. **II.** *s. f.* festival, expoziție care se organizează din patru în patru ani. (< fr. *quadri-ennal*, lat. *quadriennalis*)

cvadrifíd, -ă *adj.* despicat în patru. (< fr. *quadrifide*)

cvadrifilár, -ă *adj.* din patru fire; (*electr.*) cu patru conductoare. (< fr. *quadrifilaire*)

cvadriflór, -ă *adj.* cu patru flori. (< fr. *quadriflore*)

cvadrifoliát, -ă *adj.* cu frunze dispuse în grupe de patru. (< fr. *quadrifolié*)

cvadrifónic, -ă *adj.* de cvadrifonie; cuadrifonic. (< fr. *quadriphonique*)

cvadrifonía *s. f.* tehnică de înregistrare și redare muzi-cală bazată pe patru surse acustice, care oferă posibilitatea unei percepții în relief; cuadrofonie; tetrafonie. (< fr. *quadriphonie*)

cvadrifórm, -ă *adj.* pătrat. (< it. *quadriforme*)

cvadrigă *s. f.* (la romani) car pe două roți tras de patru cai, înhămați unul lângă altul, în cursele de circ și la triumfuri. (< lat. *quadriga*)

cvadrigemelár, -ă *adj.* cu patru gemeni. (< fr. *quadri-gémelaire*)

cvadrigémeni **I.** *adj. pl. tuberculi ~* = cele patru proeminențe ale bulbului rahidian. **II.** *s. m. pl.* cvadrupleți. (< lat. *quadrigeminus*)

cvadrigeminát, -ă *adj.* (despre puls) în care un grup de patru pulsații este separat periodic de un grup asemănător printr-un interval mai mult sau mai puțin lung. (< fr. *quadrigéminé*)

cvadrigeminísm *s. n.* tulburare a ritmului inimii, cuprinzând un ritm cvadrigeminat. (< fr. *quadrigéminisme*)

cvadrilaterál, -ă *adj.* (*mat.*) cu patru laturi; (*p. ext.*) pe patru părți. (< fr. *quadrilatéral*)

cvadrilión *s. n.* un milion de trilioane (10^{24}). (< engl. *quadrillion*)

cvadrilób *s. n.* motiv decorativ asemănător trifoiului cu patru foi; tetralob. (< fr. *quadrilobe*)

cvadrilobát, -ă *adj.* cu patru lobi. (< fr. *quadrilobé*)

cvadrilóc *adj., s. n.* (avion) cu patru locuri. (după fr. *quadriplace*)

cvadriloculár, -ă *adj.* (*bot., anat.*) cu patru loje sau loculi. (< fr. *quadriloculaire*)

cvadrimarán *s. n.* navă maritimă de mare viteză, de 60 de noduri pe oră, cu patru motoare și patru coci paralele unite printr-o punte. (< engl. *quadrimaran*)

cvadriméstru *s. n.* (*rar*) durată de patru luni. (< fr. *quasrimestre*)

cvadrimotór *adj., s. n.* (avion) cu patru motoare. (< fr. *quadrimoteur*)

cvadrinóm *s. m.* polinom cu patru termeni. (< fr. *quadri-nôme*)

cvadripál, -ă *adj.* (despre elice) cu patru pale. (< fr. *quadripale*)

cvadriparezie *s. f.* parezie a celor patru membre. (< fr. *quadriparésie*)

cvadripartít, -ă *adj.* din patru elemente, părți, puteri. (< fr. *quadripartite*)

cvadripetál, -ă *adj.* cu patru petale. (< fr. *quadripétale*)

cvadriplegíe *s. f.* tetraplegie. (< fr. *quadriplégie*)

cvadripól *s. n.* rețea electrică cu două borne de intrare și două de ieșire. (< fr. *quadripole*)

cvadripolár, -ă *adj.* cu patru poli. (< fr. *quadripolaire*)

cvadrireactór *adj., s. n.* (avion) propulsat de patru reactoare. (< fr. *quadriréacteur*)

cvadrirémă *s. f.* galeră care avea patru rânduri de vâsle sau patru vâslași la o vâslă. (< fr. *quadrirème*, lat. *quadriremis*)

cvadrisilláb *s. n.* cuvânt cvadrisilabic; tetrasilab. (< fr. *quadrisyllabe*)

cvadrisilábic, -ă *adj.* (despre cuvinte, versuri) format din patru silabe; tetrasilabic. (< fr. *quadrisyllabique*)

cvadriturboreactór, -oáre *adj., s. n.* (avion) cu patru turboreactoare. (< cvadru- + turboreactor)

cvadrivalént, -ă *adj.* **1.** cu patru cromozomi omologi în cursul meiozei. **2.** tetravalent. (< fr. *quadrivalent*, lat. *quadrivalens*)

CVADRU- v. cvadri-.

cvadrumán, -ă *adj.* (despre maimuțe) care se folosește de cele patru picioare ca de mâini. • (*s. f. pl.*) maimuțe. (< fr. *quadrumane*)

cvadrumvirát *s. n.* magistratură formată din patru membri. (< it. *quadrumvirato*)

cvadruplá *vb. tr., intr.* a (se) împătri. (< fr. *quadrupler*, lat. *quadruplare*)

cvadruplét **I.** *s. n.* **1.** al patrulea dintre patru exemplare de același fel. **2.** (*mat.*) mulțime ordonată având patru elemente. **II.** *s. m.* fiecare dintre cei patru gemeni (cvadrigemeni); cvadruplu. (< fr. *quadruplet*)

cvadrupléx *s. n.* **1.** sistem de transmisie telegrafică ce asigură transmiterea simultană a patru mesaje diferite. **2.** (*biol.*) organism poliploid care are pe un locus patru gene dominante. (< fr., lat. *quadruplex*)

cvadrúplu, -ă **I.** *adj.* **1.** împătrit. **2.** în număr de patru. **II.** *s. m.* cvadruplet. (< lat. *quadruplex*, fr. *quadruple*)

cvartadécimă *s. f.* (*muz.*) interval de 14 trepte (o septimă peste octavă). (< lat. *quarta decima*)

cvartál *s. n.* porțiune dintr-un oraș între străzi care se intersectează. (< rus. *kvartal*, germ. *Quartal*)

cvártă *s. f.* (*muz.*) interval de patru trepte într-o gamă diatonică. (< fr. *quarte*, it. *quarta*, lat. *quartus*)

cvartét *s. n.* **1.** formație muzicală alcătuită din patru interpreți. **2.** compoziție scrisă pentru o astfel de formație. **3.** *(fam.)* grup de patru (oameni, puteri). (< it. *quartetto*, fr. *quartette*)

cvartolét *s. n. (muz.)* diviziune ritmică specială alcătuită din patru note de durată egală cu aceea a trei note obișnuite. (< it. *quartoletto*, fr. *quartolet*)

CVASI[1]- *elem.* „aproape, asemănător, pe jumătate". (< fr. *quasi-*, cf. lat. *quasi*)

cvasi[2] *adv.* aproximativ, cam, aproape, oarecum. (< lat., fr. it. *quasi*)

cvasicontráct *s. n.* aranjament fără o perfectare legală. • contract imperfect încheiat între guvern și producător în vederea încurajării unei anumite producții. (< fr. *quasi-contrat*)

cvasidelíct *s. n.* fapt ilicit care, comis fără intenția de a vătăma, cauzează totuși o daună, putând da naștere la o acțiune civilă pentru daune-interese. (< fr. *quasi-délit*)

cvasidescifrábil, -ă *adj.* aproape descifrabil. (< cvasi[1]- + *descifrabil*)

cvasidocumentár, -ă *adj.* cu caracter aproape documentar. (< cvasi[1]- + *documentar*)

cvasiindescifrábil, -ă adj. aproape indescifrabil. (< cvasi[1]- + *indescifrabil*)

cvasiinstantanéu, -ee *adj.* aproape instantaneu. (< cvasi[1]- + *instantaneu*)

cvasimonopól *s. n.* monopol (1) parțial. (< cvasi[1]- + *monopol*)

cvasioficiál, -ă *adj.* aproximativ oficial. (< cvasi- + oficial)

cvasioníric, -ă *adj.* în stare aproape onirică. (< it. *quasi onirico*)

cvasisinonímic, -ă *adj.* oarecum sinonimic. (< cvasi[1]- + *sinonimic*)

cvasipartículă *s. f. (fiz.)* particulă a cărei dimensiune atinge o zecime de micron. (< engl. *quasiparticle*)

cvasistelár, -ă *adj.* (despre un astru) a cărui imagine fotografică este punctuală ca a unei stele, dar a cărui natură nu este stelară. (< engl. *quasistellar*)

cvasitotál, -ă *adj.* aproape total. (< cvasi[1]- + *total*)

cvasitotalitáte *s. f.* cantitate aproape totală. (< cvasi[1]- + *totalitate*)

cvasiumán, -ă *adj.* aproape omenesc. (< cvasi[1]- + *uman*)

cvasiunaním, -ă *adj.* aproape unanim. (< it. *quasi unanimo*)

cvasiunanimitáte *s. f.* ceea ce constituie aproape unanimitatea. (< it. *cvasiunanimità*)

cvátuor *s. n.* compoziție pentru patru părți vocalice sau instrumentale. (< fr. *quatuor*, cf. lat. *quatuor*, patru)

cver *s. n.* ansamblu de linii orizontale dintr-o tabelă sau dintr-un formular. (< germ. *Quer*/stellung/)

cverulént, -ă *adj., s. m. f.* (psihopat, paranoic) revendicativ, plângăreț. (< fr. *quérulent*)

cverulénță *s. f.* tendință patologică a cuiva spre revendicări nefondate, având convingerea de a fi nedreptățit. (< fr. *quérulence*)

cvíe *s. f.* bacantă. (< it. *cvia*, cf. gr. *cvoe*)

cviescént, -ă *adj.* (*bot.*, despre celule, nuclee, muguri etc.) în stare de repaus. (< fr. *quiescent*, lat. *quiescens*)

cvinárie *s. f.* strofă alcătuită din cinci versuri; cvintet (4). (< fr. *quinaire*)

cvinárіu, -ie I. *adj.* format din cinci unități; divizibil cu 5. • (despre măsură, ritm) compus din cinci elemente ritmice. **II.** *s. m.* monedă romană valorând 5 ași. (< lat. *quinarius*)

cvincunciál, -ă *adj.* (despre obiecte) dispuse câte cinci (patru în careu și una la mijloc); (despre elemente florale) cu cinci straturi suprapuse. (< lat. *quincuncialis*, fr. *quinconcial*)

cvincvagenár, -ă *adj., s. m. f.* cincantenar. (< fr. *quinquagénaire*, lat. *quinquagenarius*)

cvindecemvir *s. m.* (*ant.*) fiecare dintre cei 15 preoți sau magistrați romani care păzeau cărțile sibiline și efectuau unele ceremonii. (< fr. *quindécemvir*)

CVINT-/CHINT- *elem.* „cinci". (< fr. *quint-*, cf. lat. *quintus*)

cvintadécimă *s. f. (muz.)* interval de 15 trepte (două octave). (< lat. *quinta decima*)

cvíntă[1]/chíntă 1. a cincea poziție de apărare la scrimă. **2.** formație de cinci cărți consecutive de aceeași culoare la jocul de cărți. (< fr. *quinte*)

cvíntă[2] *s. f.* **1.** *(muz.)* interval de cinci trepte într-o gamă diatonică. **2.** acces prelungit de tuse violentă. (< it. *quinta*, fr. *quinte*)

cvintét *s. n.* **1.** formație muzicală alcătuită din cinci interpreți. **2.** compoziție scrisă pentru o astfel de formație. **3.** linie de atac a unei echipe (de fotbal) compusă din cinci jucători. **4.** cvinarie. (< it. *quintetto*, fr. *quintette*)

cvintilión *s. n.* un milion de cvadrilioane (10^{30}). (< fr. *quintillion*)

cvintolét *s. n. (muz.)* diviziune ritmică specială alcătuită din cinci note de durată egală cu aceea a patru note obișnuite. (< fr. *quintolet*)

cvintupiá *vb. tr., intr.* a (se) încinci. (< fr. *quintupler*)

cvintúplu, -ă I. *adj.* încincinat. **II.** *s. m.* fiecare dintre gemenii născuți în număr de cinci. (< fr. *quintuple*, lat. *quintuplex*)

cvórum *s. n.* număr minim de participanți pentru ca o adunare să se poată considera împuternicită a adopta o hotărâre. (< fr., lat. *quorum*)

cyátos *s. n. (ant.)* vas mic grecesc, de scos vin, în formă de ceașcă cu fundul în calotă, cu o toartă. (< gr. *kyathos*)

cybercondríe *s. f.* formă de ipohondrie care apare atunci când cineva se autodiagnostichează folosind informațiile pe internet. (< engl. *cybercondrie*)

cyberpunk /saibăpánc/ *s. n.* subgen științific-fantastic de povestire, nuvelă etc. cu un conflict minor, cu tineri fără experiență. (< engl. *cyberpunk*)

cyberspáțiu *s. n.* realitatea artificială, realizată pe monitor cu ajutorul sistemelor informatice moderne. (< engl. *cyberspace*)

cyborg /si-/ *s. m.* personaj din literatura de anticipație, hibrid creier-mașină-microprocesor; robot. (< engl. *cyborg*)

cýcas *s. m.* specie de arbore ornamental, de origine tropicală, din gimnosperme, cultivat uneori în seră. (< fr. *cycas*)

cylix *s. n.* (*ant.*) cupă de ceramică, cu sau fără picior, cu două toarte ușor recurbate. (< fr., gr. *kylix*)

cytomegalovírus *s. m.* agent cauzal al sindromului citomegalic, infecție virală intrauterină sau a copiilor nou-născuți. (< fr. *cytomégalovirus*)

D

dac, -ă I. *s. m. pl.* populație de neam trac care popula în Antichitate spațiul carpato-dunărean. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație, din Dacia; dacic. • (*s. f.*) limbă vorbită de daci. (< fr. *dace*, lat. *dacus*)

da cápo *loc. adv. (muz.)* de la început; (*p. ext.*) din nou, încă o dată. **o** ~ *al fine* = de la început până la sfârșit. (< it. *da capo*)

dacián, -ă *adj., s. n.* (din) al treilea etaj al pliocenului din estul Europei. (< fr. *dacien*)

dácic, -ă *adj.* dac (II). (< fr. *dacique*, lat. *dacicus*)

dacísm *s. n.* **1.** ansamblu de caractere proprii dacilor; dacitate. **2.** element lexical de origine dacă. (< dac + -ism)

dacít *s. n.* rocă magmatică efuzivă cu structură porfirică, din cuarț, feldspat etc. (< fr. *dacite*)

dacitáte s. f. dacism. (< dac + -itate)

dacită *s. f.* exploziv în mine, care nu aprinde grizuul. (< fr. *dacite*)

dacnomaníe *s. f.* impuls patologic de a mușca. (< fr. *dacnomanie*)

dacológ, -ă *s. m. f.* specialist de dacologie. (< dacologie)

dacologie *s. f.* disciplină a istoriei care studiază limba și civilizația dacilor. (< dac + -logie)

dáco-román, -ă I. *s. m. pl.* populație de limbă latină care s-a format pe teritoriul Daciei în timpul stăpânirii romane. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. (< dac + roman)

dacormân, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor român) din nordul Dunării. • (*s. f.*) idiom al limbii romane vorbit de dacoromâni. (< dac + român)

DACRI(O)- *elem.* „lacrimă". (< fr. *dacry/o/-*, cf. gr. *dakryon*)

dacrioadenită *s. f.* inflamație a glandei lacrimale. (< fr. *dacryadénile*)

dacriocél *s. n.* hernie a glandei lacrimale. (< fr. *dacrycèle*)

dacriocist *s. n.* sac lacrimal. (< fr. *dacryocyste*)

dacriocistectazíe *s. f.* dilatație a sacului lacrimal. (< fr. *dacryocystectasie*)

dacriocistectomíe *s. f.* ablație a sacului lacrimal. (< fr. *dacryocystectomie*)

dacriocistítă *s. f.* inflamație a sacului lacrimal. (< fr. *dacryosystite*)

dacriocistocél *s. n.* dilatație chistică a sacului lacrimal. (< fr. *dacryocystocèle*)

dacriogén, -ă *adj.* care provoacă secreția lacrimilor. (< fr. *dacryogène*)

dacrioid, -ă *adj.* în formă de lacrimă. (< fr. *dacryoïde*)

dacriolít *s. n.* calcul (II) lacrimal. (< fr. *dacryolithe*)

dacrióm *s. n.* ulcer al căilor lacrimale. (< engl. *dacryoma*)

dacrióps *s. n.* chist al glabdei lacrimale. (< fr. *dacryops*)

dacriorée *s. f.* secreție lacrimală abundentă. (< fr. *dacryorrhée*)

dacrón *s. n.* fibră sintetică de fabricație americană. (< engl., fr. *dacron*, n. com.)

dactíl[1] *s. m.* picior de vers dintr-o silabă lungă (accentuată), urmată de două silabe scurte (neaccentuate). (< fr. *dactyle*, lat. *dactylus*, gr. *daktylos*)

DACTIL[2]**(O)-, -dactíl, -dactilíe** *elem.* „deget", „mașină de scris". (< fr. *dactyl/o/-, -dactyle, -dactylie*, cf. lat. *dactylus*, gr. *daktylos*)

dactílic, -ă *adj.* (despre versuri) format din dactili. (< fr. *dactylique*)

-dactilíe v. dactil[2](o)-.

DACTILIO- *elem.* „inel", „piatră gravată". (< fr. *dactylio-*, cf. gr. *daktylios*)

dactiliografíe *s. f.* descriere a inelelor și a pietrelor prețioase gravate. (< fr. *dactyliographie*)

dactiliologíe *s. f.* parte a arheologiei care studiază inelele și pietrele prețioase gravate. (< fr. *dactyliologie*)

dactiliomanție *s. f.* pretinsă artă a ghicitului cu ajutorul unui inel. (< germ. *Daktyliomantie*)

dactiliotécă *s. f.* colecție de inele sau de pietre prețioase. • casetă, sipet pentru păstrarea acestora. (< fr. *dactyliothèque*)

dactilítă *s. f.* inflamație a unui deget de la mână sau de la picior. (< fr. *dactylite*)

DACTILO[1]**-** v. dactil(o)[2]-.

dactílo[2] *adj. inv. (fam.)* dactilografiat. (< fr. *dactylo*)

dactilofazie *s. f.* dactilologie. (< fr. *dactylophasie*)

dactilofón *s. n.* aparat portativ cu clape corespunzând unor litere sau sunete, destinat să faciliteze comunicarea celor lipsiți de darul vorbirii. (< fr. *dactylophone*)

dactilográf, -ă *s. m. f.* cel care se ocupă cu dactilografia. (< fr. *dactylographe*)

dactilografía *vb. tr.* a scrie (un text) la mașina de scris. (< fr. *dactylographier*)

dactilografiát *s. n.* dactilografiere. (< dactilografia)

dactilográfic, -ă *adj.* referitor la dactilografie. (< fr. *dactylographique*)

dactilografie *s. f.* tehnica dactilografierii. (< fr. *dactylographie*)

dactilográmă *s. f.* **1.** amprentă lăsată de deget, ca mijloc de identificare în antropometrie. **2.** text dactilografiat. (< fr. *dactylogramme*)

dactilogripóză *s. f.* atitudine vicioasă, încovoierea degetelor. (< fr. *dactylogrypose*)

dactiloid, -ă *adj.* (*rar*) în formă de deget. (< dactil/o/- + -oid)

dactilológic, -ă *adj.* referitor la dactilologie. (< fr. *dactylologique*)

dactilologie *s. f.* mijloc de comunicare (între surdomuți) prin semne convenționale cu degetele; dactilofazie. (< fr. *dactylologie*)

dactilomegalíe *s. f.* hipertrofie a degetelor de la mâini sau de la picioare. (< fr. *dactylomégalie*)

dactilométru *s. n.* aparat de înregistrare simultană a deplasării unui deget în trei direcții spațiale. (< fr. *dactylomètre*)

dactiloplastíe *s. f.* operație de chirurgie plastică pentru refacerea degetelor distruse. (< fr. *dactyloplastie*)

dactiloptére *s. n. pl.* specie de pești din ordinul acantopterigienilor, cu aripioarele pectorale ca niște aripi. (< fr. *dactyloptères*)

dactiloscóp *s. m.* specialist în dactiloscopie. (< germ. *Daktiloskop*)

dactiloscopic, -ă *adj.* referitor la dactiloscopie. (< fr. *dactyloscopique*)

dactiloscopíe *s. f.* procedeu de identificare cu ajutorul amprentelor digitale. (< fr. *dactyloscopie*)

dadá *s. n.* (*livr.*) dadaism. (< fr. /l'école/ *dada*)

dadaísm *s. n.* curent literar și artistic apărut în 1916 în Europa, caracterizat prin negarea și răsturnarea valorilor artistice, exis-

tente, cultivând ilogicul, arbitrarul irațional, suprimarea oricărei legături dintre gândire și expresie în literatură, colajele, alăturarea incoerentă de linii și de culori în artele plastice; dada. (< fr. *dadaïsme*)

dadaíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al dadaismului. (< fr. *dadaïste*)

dadofór *s. m. (ant.)* purtător de faclă, însoțitor al zeului Mithra. (< gr. *dadophoros*)

dadúc *s. m. (ant.)* preot care purta o faclă, la ceremoniile în cinstea zeiței Ceres. (< lat. *daduchus*, gr. *dacloukhos*)

dáfnie *s. f.* mic crustaceu de apă dulce, în zooplancton; purice-de-apă. (< fr. *daphnie*, lat. *daphnia*)

dahábie *s. f.* ambarcațiune de lux pe Nil, pentru transportul turiștilor (< fr. *dahabieh*)

dáija *s. f.* depresiune închisă, circulară sau alungită, întâlnită în rocile argiloase din regiunile (semi)aride. (< fr. *daija*)

dáimio /daimio/ *s. m.* nume dat marilor seniori feudali japonezi care și-au pierdut privilegiile prin revoluția din 1868. (< fr., jap. *daimyo*)

dais /de/ *s. n.* **1.** platformă în camerele seniorilor feudali, pe care se așeza o masă pentru ceștia. **2.** *(arhit.)* lucrare suspendată deasupra unei statui, a unui tron, altar etc., susținută de coloane. (< fr., engl. *dais*)

dakhma /dácma/ *s. f.* turn al tăcerii, dat zoroastrienilor în India, care expun cadavrele morților. (< fr. *dakhme*)

dakóta *s. m. f.* indian dintr-un trib sioux din America de Nord. • *(s. f.)* limbă amerindiană folosită de această populație. (<engl. *dakota*)

dálai-láma *s. m.* șeful suprem al religiei budiste; marele lama. (< fr. *dalaï-lama*)

daláj *s. n.* ansamblu de dale care alcătuiesc o pardoseală, un pavaj. (< fr. *dallage*)

dálă *s. f.* placă de formă geometrică regulată, din piatră, marmură, beton etc., folosită la pardoseli, pavaje sau la căptușirea zidurilor. (< fr. *dalle*)

dálie *s. f.* plantă ornamentală din familia compozeelor, cu flori colorate, foarte frumoase, dar fără miros; gherghină. (< fr. *dahlia*)

dalmát, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Dalmația (Croația); dalmațian[2]. **II.** *adj.* referitor la Dalmația; dalmatic. • *(s. f.)* limbă romanică, astăzi dispărută, vorbită de dalmațieni[2] *(1)*. (< fr. *dalmate*)

dalmátic, -ă *adj.* **1.** dalmat. **2.** (despre țărmuri) format din golfuri, peninsule și insule cu forme alungite și creste muntoase; (despre izvoare) care curge continuu. (< fr. *dalmatique*, lat. *dalmaticus*)

dalmátică *s. f.* **1.** tunică albă, tivită cu purpură, purtată de împărații romani. **2.** mantie de ceremonie a regilor Franței. **3.** veșmânt liturgic catolic, cu mâneci largi, despicat în părți, purtat de diaconi și episcopi. **4.** îmbrăcăminte cu care sunt înfățișați îngerii, sub formă de rochie lungă. (< lat. *dalmatica*, fr. *dalmatique*)

dalmațián[1] *s. m.* câine de agrement, decorativ, rezistent, cu blana albă acoperită cu mici pete negre sau maro închis. (< fr. *dalmatien*)

dalmațián[2]**, -ă** *adj., s. m. f.* **1.** dalmat. **2.** *(fig.*; despre biografia, comportamentul cuiva) pătat de atitudini degradante; (despre oameni) secătură, om de nimic, netrebnic. (< fr. *dalmatien*)

dal ségno /dal senio/ *loc. adv. (muz.)* de la semnul (indicat). (< it. *dal segno*)

daltonián, -ă *adj., s. m. f.* daltonist. (< fr. *daltonien*)

daltonísm *s. n.* deficiență congenitală constând în incapacitatea de a distinge culorile roșu și verde. (< fr. *daltonisme*)

daltonist, -ă *adj. s. m. f.* (suferind) de daltonism; daltonian. (< fr. *daltoniste*)

dam *s. m.* specie de cerb cu coarnele lățite în formă de lopeți; cerb-lopătar. (< germ. *Dam*/hirsch/, lat. *dama*)

damán *s. m.* mamifer ungulat erbivor, din Africa, cât un iepure, care trăiește în arbori sau pe stânci. (< fr. *daman*)

damár *s. n.* rășină naturală albă-gălbuie cu nuanțe roșii sau negre, dintr-un arbore din Indochina. (< fr. *dammar*)

damásc *s. n.* țesătură de in, bumbac, mătase etc. decorată cu flori și ornamente în relief. (< it. *damasco*)

damaschétă *s. f.* veche stofă de mătase venețiană. (< fr. *damasquette*)

damaschiná *vb. tr.* **1.** a îmbrăca în damasc. **2.** a încrusta în oțel, în fier, fildeș sau os firicele de aur sau de argint. (< fr. *damasquiner*)

damaschináj *s. n.* damaschinare. (< fr. *damasquinage*)

dámă *s. f.* **1. 1.** doamnă, cucoană. **o** *de ~* = femeiesc. **2.** femeie de moravuri ușoare, prostituată. **II. 1.** carte de joc pe care este desenată figura unei femei. **2.** (la jocul de șah) regină. **3.** *(pl.)* joc practicat pe o tablă ca cea de șah cu pioni sau discuri albe și negre. **III.** scobitură în copastia unei ambarcațiuni, în care se sprijină manșonul ramei. (< fr. *dame*, it. *dama*)

damenváls *s. n.* drept, posibilitate pe care o au femeile și fetele de a-și alege singure partenerii la dans. (< germ. *Damenwahl*)

damf *s. n. (fam.)* miros de alcool pe care îl exală cineva sau ceva. (< germ. *Dampf*)

damiér *s. n.* motiv ornamental din suprafețe pătrate, alternate fie cromatic, fie ca aranjament. (< fr. *damier*)

damigeánă *s. f.* vas mare de sticlă cu gâtul strâmt, învelit într-o împletitură de nuiele, pentru păstrat vin, țuică etc. (< it. *damigiana*)

damlóper *s. n.* velier olandez cu fundul plat, în navigația interioară. (< ol. *damloaper*)

damná *vb. tr.* **1.** a condamna la chinurile infernului. **2.** a blestema, a reproba. (< fr. *damner*, lat. *damnare*)

damnábil, -ă *adj.* care merită să fie blestemat, condamnat. (< fr. *damnable*, lat. *damnabilis*)

damnát, -ă *adj, s. m. f.* **1.** (cel) condamnat la chinurile infernului. **2.** blestemat, reprobat, care și-a atras oprobriul public. (< fr. *damné*, lat. *damnatus*)

damnațiúne *s. f. (livr.)* **1.** osândire la chinurile infernului. **2.** blestem. (< fr. *damnation*, lat. *damnatio*)

dan *s. m.* grad de calificare în ierarhia titularilor centurii negre în artele marțiale japoneze (judo, karate, aikido etc.). (< fr. *dan*)

danaídă *s. f.* **I.** *(mit.)* fiecare din cele 50 de fiice ale regelui Danaos ale Argosului, condamnate să toarne veșnic apă într-un vas fără fund. **II.** fluture diurn din Africa cu aripile viu colorate. **III.** orificiu calibrat destinat măsurării continue și precise a debitelor în conducte. (< fr. *danaïde*)

dance /dans/ *s. n.* **1.** stil de muzică de dans în ritm alert care adesea implică producții electronice. **2.** (petrecere cu) dans. (< engl. *dance*)

dancing /dénsing/ *s. n.* local public unde se dansează. (< fr., engl. *dancing*)

dandísm /den-/ *s. n.* comportare, ținută, aere de dandy. (< fr. *dandysme*)

dandy /déndi/ *s. m.* tânăr elegant, îmbrăcat după ultima modă. (< fr., engl. *dandy*)

danéz, -ă **I.** *s. m. pl.* popor constituit ca națiune în Danemarca. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. **o** *câine ~* = dog. • *(s. f.)* limbă germanică vorbită de danezi. (< fr. *danois*)

danián, -ă *adj., s. n.* (din) ultimul etaj al cretacicului. (< fr. *danien*)

dans *s. n.* gen artistic constând din mișcări ritmice, expresive, ale corpului, executate în tactul unei melodii. (< fr. *danse*)

dansá *vb. intr., tr.* **1.** a executa un dans. **2.** *(fig.)* a se mișca necontenit. (< fr. *danser*)

dansánt, -ă *adj.* (despre serate, petreceri) la care se dansează, cu dans. (< fr. *dansant*)

dansatór, -oáre *s. m. f.* **1.** cel care dansează. **2.** profesionist al dansului. (< dansa + -tor)

dantelá *vb. tr.* a cresta pe margini (un lucru), a da aspect de dantelă. (< fr. *danteler*)

dantélă *s. f.* împletitură fină din fire de bumbac, de mătase etc., servind la ornamentarea rufăriei, a obiectelor de îmbrăcăminte etc. (< fr. *dentelle*)

dentelăríe *s. f.* **1.** mai multe (feluri de) dantele. **2.** *(fig.)* lucru, contur etc. asemănător unei dantele. (< dantelă + -rie)

dantelúră *s. f.* **1.** ornament arhitectonic compus din zimți etc. **2.** totalitatea crestăturilor de pe marginea frunzelor. (< fr. *dentelure*)

dantésc, -ă *adj.* propriu (operei și concepției) lui Dante. (< it. *dantesco*, fr. *dantesque*)
dantísm *s. n.* dantologie. (< it. *dantismo*)
dantístică *s. f.* dantologie. (< it. *dantistica*)
dantológ, -ă *s. m. f.* cercetător în dantologie. (< it. *dantologo*)
dantológic, -ă *adj.* referitor la dantologie. (< dantologi + -ic)
dantologíe *s. f.* studiul vieții și operei lui Dante; dantism, dantistică. (< fr. *dantologie*, it. *dantologia*)
danturá *vb. tr.* a tăia dinții unei roți cu ajutorul unei freze speciale. (< dantură)
dantúră *s. f.* **1.** totalitatea dinților unui om. • dentiție (3). **2.** ansamblu al dinților unor organe de mașini sau de utilaje. (< fr. *denture*)
danubián, -ă *adj.* din regiunea Dunării; dunărean. (< fr. *danubien*)
daoísm *s. n.* v. taoism.
dárling *s. m. f. inv.* drag! dragă! (< engl. *darling*)
darwinián, -ă *adj., s. m. f.* darwinist. (< fr. *darwinien*)
darwinísm *s. n.* concepție evoluționistă potrivit căreia speciile animale și vegetale se transformă treptat unele în altele ca urmare a interacțiunii dintre variabilitate, ereditate, suprapopulație, lupta pentru existență și selecția naturală. **o** ~ *social* = concepție sociologică din a doua jumătate a sec. XIX care extinde legile biologice ale luptei pentru existență și ale selecției naturale la viața socială. (< fr. *darwinisme*)
darwiníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al darwinismului; darwinian. (< fr. *darwiniste*)
dasiúr *s. m.* marsupial arboricol din Australia, carnivor vorace sau insectivor, cu coada păroasă, care își face cuibul în scorburile copacilor. (< fr. *dasyure*)
dáta[1] *s. n.* lucrările cunoscute, date care stau la baza unui raționament, a unei cercetări etc. (< lat. *data*)
datá[2] *vb.* **I.** *tr.* a stabili data unui fapt din trecut. • a pune data pe un act, pe o scrisoare etc. **II.** *intr.* a-și avea începutul, a începe din... (< fr. *dater*)
datábil, -ă *adj.* care poate fi datat. (< fr. *datable*)
dátă *s. f.* **1.** timp în care s-a petrecut sau urmează să se facă ceva; indicația acestui timp. **2.** (*mat.*) număr, mărime, relație etc. care servește la rezolvarea unei probleme. **3.** (*pl.*) informații referitoare la ceva. (< fr. *date*)
datív *s. n.* caz al declinării care exprimă de obicei destinația acțiunii unui verb, având valoare de complement indirect. **o** ~ *etic* = dativul unui pronume (*mi, ți*), care indică persoana interesată în acțiune. (< fr. *datif*, lat. *dativus*)
datolít *s. m.* borat și silicat de calciu, întâlnit în crăpăturile rocilor magmatice. (< germ. *Datolith*)
datúra *s. f.* gen de plante din familia solanacee, foarte toxice, cu florile ca niște trompete, portocaliu-deschis; ciumăfaie, laur. (< fr. *datura*)
daumén /dau-/ *s. n.* (*muz.*) sunet prin apăsarea pe coardă cu degetul mare în pozițiile înalte, la violoncel și contrabas. (< germ. *Daumen*)
dáună *s. f.* **1.** stricăciune, pagubă; prejudiciu moral. **2.** (*pl.*) despăgubiri morale. **o** *în ~a* (*cuiva* sau *a ceva*) = în paguba (cuiva sau a ceva). (< lat. *daunum*)
dayác, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) al unei populații indigene din Borneo (Kalimantan). • (*s. f.*) limbă malaeză vorbită de dayaci. (< fr. *dayak*)
dăuná *vb. tr.* a păgubi pe cineva; a prejudicia. (< daună)
dăunătór, -oáre **I.** *adj.* care dăunează; vătămător. **II.** *s. m.* organism animal sau vegetal care atacă plante, animale ori produse vegetale și animale, cu pagube. (< dăuna + -tor)
DE[1]**-** *pref.* „eliminare, opoziție, îndepărtare, separare". (< fr. *dé-*, cf. lat. *de*, fără)
DE[2]**-** v. des-.
dead-heat /dédit/ *s. n.* clasament la egalitate a doi concurenți care ajung în același timp la linia de sosire. (< engl. *dead-heat*)
deadweight /dédueit/ *s. n.* capacitate maximă de încărcare a unei nave comerciale. (< engl. *deadweight*)
deadwood /dédud/ *s. n.* legătură la prora și la pupa între etravă și, respectiv, etambou și chilă. (< engl. *deadwood*)
deaferentá *vb. tr.* a secționa rădăcinile posterioare ale măduvei spinării pentru a întrerupe căile nervoase aferente. (< fr. *déafférenter*)
dealer /dilăr/ *s. m.* **1.** agent de bursă; vânzător (intermediar). **2.** (la jocul de cărți) cel care împarte cărțile. (< engl. *dealer*)
dealing /di-/ *s. n.* (la jocul de cărți) împărțitul cărților. (< engl. *dealing*)
deambulá *vb. intr.* a merge fără un scop precis, după propria fantezie sau poftă, a rătăci. (< fr. *déambuler*)
deambulatóriu[1]**, -ie** *adj.* de plimbare. (< fr. *déambulatoire*)
deambulatóriu[2] *s. n.* galerie semicirculară a unei biserici catolice, între altar și absidă. (< fr. *déambulatoire*)
deambulație *s. f.* (*rar*) deambulare. (< fr. *déambulation*)
de audítu *loc. adj.* și *adv.* din auzite. (< lat. de *auditu*)
debáclu *s. n.* **1.** rupere și pornire a gheții prinse între malurile unui curs de apă; zăpor. **2.** (*fig.*) prăbușire, dezastru. (< fr. *débâcle*)
debalastá *vb. tr.* a delesta. (< fr. *déballaster*)
debandádă *s. f.* dezorganizare. (< fr. *débandade*)
debará *s. f.* încăpere unde se țin lucruri folosite rar. (< fr. *débarras*)
debarasá *vb. tr., refl.* a (se) degaja, a (se) descotorosi de ceva sau de cineva. (< fr. *débarrasser*)
debarasór, -oáre *s. m. f.* cel care lucrează la debarasarea unui spațiu. (< fr. *débarrasseur*)
debarcá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a coborî pe uscat dintr-o navă (pasageri, mărfuri etc.). **2.** (*fam.*) a înlătura, a înlocui (pe cineva) dintr-o funcție, de la conducere. **II.** *intr., tr.* **1.** a (se) transporta pe un litoral inamic trupe și materiale aduse pe nave (speciale). **2.** a (se) coborî, a (se) da jos (din tren, din mașină etc.). • a aseleniza. (< fr. *débarquer*)
debarcadér *s. n.* loc amenajat în port sau pe malul unei căi navigabile pentru debarcare (1). (< fr. *débarcadère*)
debater /dibéităr/ *s. m.* **1.** orator care își prezintă teza cu abilitate, răspunzând ușor obiecțiilor care i se aduc. **2.** participant la discuții, la dezbateri. (< engl. *debater*)
debavurá *vb. tr.* a îndepărta bavurile de pe piesele metalice turnate sau prelucrate. (< de[1]- + *bavură*)
debavuratór I. *s. n.* unealtă folosită la debavurare. **II.** *s. m.* muncitor specializat în debavurare. (< debavura + -tor)
debazificáre *s. f.* proces de îndepărtare a bazelor din complexul absorbitiv al solului. (după fr. *débasification*)
debenzoiláre *s. f.* suprimare a radicalului benzoil dintr-un compus organic. (după fr. *débenzoylation*)
debenzolá *vb. tr.* a elimina benzenul din gazele rezultate la cocsificarea cărbunelui. (< fr. *débenzoler*)
debíl, -ă *adj.* **1.** firav, slăbuț, plăpând. **o** ~ *mintal* = înapoiat mintal. **2.** (*fig.*) slab, vag, ușor. (< fr. *débile*, lat. *debilis*)
debilitá *vb. tr., refl.* a face să devină, a deveni debil. (< fr. *debiliter*, lat. *debilitare*)
debilitánt, -ă *adj.* care provoacă debilitate. (< fr. *débilitant*)
debilitáte *s. f.* stare de slăbire a organismului. **o** ~ *mintală* = formă ușoară de oligofrenie constând în dezvoltarea tardivă și incompletă a inteligenței. (< fr. *débilité*, lat. *debilitas*)
debirentiér, -ă *s. m. f.* debitor al unei rente. (< fr. *débirentier*)
debirocratizá *vb. tr.* a suprima caracterul birocratic al unei administrații. (< fr. *débureaucratiser*)
débit[1] *s. n.* **1.** cantitate de fluid sau de material pulverulent care trece în unitatea de timp printr-o secțiune dată a unei conducte, a unui canal • cantitate de material transportată, prelucrată sau furnizată de o mașină, instalație etc. în unitatea de timp. **o** ~ *cardiac* = cantitatea de sânge expulzată din ventricolul stâng în aortă la fiecare contracție a inimii; ~ *de foc* = numărul de lovituri trase de o gură de foc în unitatea de timp; (*inform.*) ~ *de informație* = cantitatea de informații transmise în unitatea de timp, dintr-un sistem de comunicație. • numărul de vehicule ce trec printr-un punct al unui drum în unitatea de timp. • cantitatea de forțe și mijloace care pot trece în unitatea de timp peste un curs de apă. **2.** cantitatea de calorii pe care o produce o instalație în unitatea de timp. **3.** (*fig.*) șuvoi, torent de cuvinte, flux verbal. **4.** vânzare (de mărfuri) cu amănuntul. • local unde se vinde cu amănuntul; tutungerie. (< fr. *débit*)

débit² *s. n.* **1.** datorie pe care o are cel creditat. **2.** cont asupra a ceea ce s-a împrumutat sau s-a furnizat cuiva; evidența contabilă a acestui cont. (< fr. *débit*, it. *debito*, lat. *debitum*)

debitá¹ *vb. tr.* **1.** a furniza o anumită cantitate de fluid (lichid, gaz), de energie etc. **2.** a vinde (mărfuri) cu amănuntul. (*fig.*) a vorbi, a spune lucruri inutile, prostii, minciuni. **3.** a tăia (lemn, tablă, marmură etc.) în bucăți de anumite forme și dimensiuni, care urmează a fi folosite sau prelucrate ulterior. (< fr. *débiter*)

debitá² *vb. tr.* a înscrie o sumă în debitul² (2) unui cont. (< fr. *débiter*)

debitánt, -ă *s. m. f.* deținător al unui debit¹ (4); vânzător într-un debit. (< fr. *débitant*)

debitatór, -oáre *s. m. f.* muncitor specializat în operații de debitare¹ (3). (după fr. *débiteur*)

debitéză *s. f.* piesă din material refractar prin care se trage sticla topită la fabricarea geamurilor. (< fr. *débiteuse*)

debitmétru *s. n.* instrument de control, de măsură, de reglaj al debitului fluidelor. (< fr. *débitmètre*)

debitór, -oáre I. *adj.* (despre sume de bani) care se înscrie în debit² (2); datorat. • (despre conturi) în care debitul² (2) depășește creditul. **II.** *s. m. f.* datornic, cel care este creditat. • persoană (fizică sau juridică) obligată, în temeiul unui raport juridic, să dea sau să (nu) facă ceva. (< fr. *débiteur*, lat. *debitor*)

debleiá *vb. tr.* a degaja un teren pentru realizarea unui debleu. (< fr. *déblayer*)

debleiáj *s. n.* debleiere. (< fr. *déblayage*)

debléu *s. n.* lucrare de terasament sub nivelul solului unei căi de comunicație sau al unui canal. (< fr. *déblai*)

deblocá *vb. tr.* **1.** a înlătura obstacolele de pe o cale de comunicație; a degaja. • a despresura (o cetate asediată, un port blocat etc.). • a desțepeni (mașini, aparate). **2.** a scoate de sub blocare bani, valori bancare. **3.** a scoate din cadrele active ale armatei (ofițeri), a pensiona înainte de vreme (funcționari). (< fr. *débloquer*)

deblocáre *s. f.* acțiunea de a debloca. • suspendare sau anulare a unui blocaj afectiv care barează exteriorizarea unui conținut mintal. (< debloca)

débole *adv.* (*muz.*) slab, lipsit de forță. (< it. *debole*)

debonár, -ă *adj.* blajin, indulgent, foarte slab; incapabil de fapte rele. (< fr. *débonnaire*)

debordá *vb.* **I.** *intr.* a ieși din albie, a se revărsa; a trece peste marginile unui vas prea plin. **II.** *intr., tr.* a vomita. (< fr. *déborder*)

debordánt, -ă *adj.* **1.** care se revarsă. **2.** (*fig.*) exuberant. (< fr. *débordant*)

deboșá *vb. tr., refl.* a face (pe cineva) să se dedea la desfrâu; a perverti. (< fr. *débaucher*)

deboșát, -ă *adj., s. m. f.* (*rar*) (om) decăzut, vicios, corupt. (< fr. *débauché*)

debóșă *s. f.* exces, abuz de mâncare și de băutură. • decădere a moravurilor. (< fr. *débauche*)

debranșá *vb. tr.* a suprima o legătură, o comunicație stabilită între două conducte, circuite etc. (< fr. *débran-cher*)

debranșaménț *s. n.* descompunere, suprimare a unei legături a două conducte, circuite. (< fr. *debranchement*)

debranșat, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care a debrașat. (< debrașa)

debreiá *vb. intr.* a suprima legătura dintre două piese cuplate printr-un ambreiaj. (< fr. *débrayer*)

debreiábil, -ă *adj.* care poate fi debreiat. (< fr. *débrayable*)

debraiáj *s. n.* debreiere. (< fr. *débrayage*)

debrețín *s. m.* cârnat preparat din carne de vacă și porc, în intestine subțiri, care se consumă prăjit sau fript la grătar. (< germ. *Debreziner*)

debridá *vb. tr.* (*med.*) a suprima bridele care comprimă un organ. • a lărgi o plagă accidentală. (< fr. *débrider*)

debroșá *vb. tr.* a desface legătura unei cărți. (< fr. *débrocher*)

debruiá *vb. tr., refl.* **1.** a ieși din încurcătură; a (se) descurca. **2.** a înlătura un bruiaj. (< fr. *débrouiller*)

debruiáj *s. n.* debruiere. (< fr. *débrouiller*)

debrniárd, -ă *s. m. f., adj.* (cel) care iese ușor dintr-o încurcătură; descurcăreț. (< fr. *débrouillard*)

debuclá *vb. tr.* **1.** a desface părul, buclele. **2.** (*electr.*) a suprima într-o rețea buclată posibilitatea de alimentare cu energie electrică a unui consumator pe una din cele două căi de alimentare ale sale. (< fr. *déboucler*)

debuloná *vb. tr.* a deșuruba. (< fr. *déboulonner*)

deburá *vb. tr.* **1.** a înlătura surplusul de material la burarea traverselor. **2.** (*text.*) a curăți garniturile de ace ale cardelor de impurități. (< fr. *débourrer*)

deburáj *s. n.* **1.** deburare. **2.** deșeurile obținute în urma acestei operații. **3.** fază de pregătire a cailor tineri pentru călărie, urmărind dezvoltarea fizică, precum și formarea caracterului și a reflexelor condiționate. (< fr. *débourrage*)

deburbá *vb. tr.* a supune operației de deburbare. (< fr. *débourber*)

deburbáj *s. n.* deburbare. (< fr. *débourbage*)

deburbáre *s. f.* **1.** operație de limpezire a mustului înainte de fermentație; debrabaj. **2.** spălarea unui minereu. (< deburba)

debursá *vb. tr.* a cheltui, a plăti (din buzunar, din pungă). (< fr. *débourser*)

debusolá *vb. tr.* a dezorienta. (< fr. *déboussoler*)

debusolát, -ă *adj.* descumpănit, dezorientat. (< fr. *déboussolé*)

debușá *vb. intr.* a da înspre..., a se deschide spre... • (*mil.*) a ieși dintr-un loc îngust, acoperit, la loc deschis. (< fr. *déboucher*)

debușéu *s. n.* **1.** regiune, țară servind ca piață de desfacere a produselor, a mărfurilor etc. **2.** ieșirea dintr-un defileu a unei ape curgătoare, a unei șosele etc. • (*mil.*) ieșire la loc deschis, larg. **o** *~ul unui pod* = debit maxim al unei ape curgătoare care la nivelul maxim nu trece peste pod. (< fr. *débouché*)

debușoná *vb. tr.* a desface un bușon; a destupa. (< fr. *débouchoner*)

debút *s. n.* **1.** primii pași într-o carieră, într-o profesiune (artistică, literară etc.). **2.** (*p. ext.*) început; operă, creație constituind acest început. (< fr. *début*)

debutá *vb. intr.* **1.** a-și face debutul într-o carieră, pe scenă etc.; (despre un autor) a publica prima lucrare. **2.** (*p. ext.*) a începe. (< fr. *débuter*)

debutanizá *vb. tr.* a separa butanul conținut într-un produs petrolier. (< fr. *débutaniser*)

debutánt, -ă *s. m. f.* cel care își face debutul; începător, novice. (< fr. *débutant*)

debutoná *vb. tr.* **1.** *refl.* a (se) descheia (la nasturi. **2.** (*fam.*) a-și spune oful, a-și răcori inima; a spune tot. (< fr. *déboutonner*)

debye /debái. *s. m.* unitate de măsură a momentului electric. (< engl., fr. *debye*)

DECA- *elem.* „zece", „de zece ori". (< fr. *déca-*, cf. gr. *deka*)

decabríst, -ă *adj., s. m. f.* (*rar*) decembrist¹. (< rus. *dekabrist*)

decacórd *s. n.* vechi instrument muzical, asemănător harpei, cu zece coarde. (< fr. *décachorde*)

decadál, -ă *adj.* care se repetă la zece zile (sau ani); decadic. (< engl. *decadal*)

decádă *s. f.* **1.** perioadă de zece zile consecutive. **2.** grupare de zece elemente identice ale unui sistem tehnic. • reunire de zece cărți, de zece capitole etc. **3.** deceniu. (< fr. *décade*)

decadént, -ă I. *adj.* **1.** care se află în decadență; în regres. **II.** *adj., s. m. f.* (adept) al decadentismului. (< fr. *décadent*)

decadentísm *s. n.* **1.** denumire dată unor curente li-terar-artistice de la sfârșitul sec. XIX, caracterizate prin disoluție a valorii, prin ruperea din contextul celorlalte valori. **2.** mișcare literar-artistică europeană, caracterizată prin revolta împotriva rigidităților școlii parnasiene, cultivarea brutală a inovațiilor formale și a senzațiilor tari, prin rafinament stilistic ajuns la apogeu care se va dizolva în simbolism. (< fr. *décadentisme*)

decadénță *s. f.* decădere, declin, regres. • corupție, degradare morală, depravare. (< fr. *décadence*, lat. *decadentia*)

decádic, -ă *adj.* (*rar*) decadal. (< germ. *dekadisch*)

decadráj *s. n.* defect la proiecția filmelor în apariția pe ecran a două părți aparținând la două imagini vecine, despărțite printr-o dungă neagră. (< fr. *décadrage*)

decaédru *s. n.* poliedru cu zece fețe. (< fr. *décaèdre*)

decafeinizá *vb.* v. d e c o f e i n i z a .

decagón *s. n.* poligon cu zece laturi. (< fr. *décagone*)

decagonál, -ă *adj.* în formă de decagon. (< fr. *décagonal*)
decagrám *s. n.* unitate de măsură pentru masă, de 10 grame. (< fr. *décagramme*)
decalá *vb. tr., refl.* a (se) distanța, a nu mai coincide, a face să nu (mai) coincidă în spațiu sau în timp. (< fr. *décaler*)
decaláj *s. n.* **1.** decalare. **2.** *(fig.)* lipsă de armonie, disproporție, nepotrivire. (< fr. *décalage*)
decalaminá *vb. tr.* a înlătura calamina de pe pereții unui motor. (< fr. *décalaminer*)
decalaminái *s. n.* decalaminare. (< fr. *décalaminage*)
decálc *s. n.* **1.** desen obținut prin decalcare. **2.** *(lingv.)* calc (2). (< fr. *décalque*)
decalcá *vb. tr.* **1.** a copia, a transpune un desen copiat pe o hârtie, pe o placă, pe o stofă etc. **2.** a calchia. (< fr. *décalquer*)
decalcifiá *vb.* **I.** *tr.* a face ca organismul să-și piardă sau să-și micșoreze cantitatea de calciu. **II.** *refl.* (despre țesutul osos) a-și pierde o anumită cantitate de calciu; a se decalcifica. (< fr. *décalcifier*)
decalcifiánt *s. m.* substanță pentru micșorarea durității apelor calcaroase. (< fr. *décalcifiant*)
decalcificá *vb. tr., refl.* a (se) decalcifia. (< it. *decalcificare*)
decalcomanie *s. f.* procedeu de transpunere a unor imagini colorate pe porțelan, sticlă etc. (< fr. *décalcomanie*)
decalibrá *vb. tr., refl.* (despre o armă de foc) a-și deforma calibrul ca urmare a tocirii ghinturilor din interiorul țevii. (< de[1]- + *calibra*)
decalină *s. f.* substanță organică obținută prin hidrogenarea totală a naftalinei, folosită ca solvent. (< fr. *décaline*)
decalítru *s. m.* unitate de măsură pentru volum, de 10 litri. (< fr. *décalitre*)
decálo *s. n.* reducere de preț acordată de furnizor cumpărătorului pentru scăderea greutății mărfii din cauza uscării sau evaporării. (< germ. *Dekalo*)
decalóg *s. n.* cele zece porunci religioase și morale din Vechiul Testament. (< fr. *décalogue*, lat. *decalogus*, gr. *dekalogos*)
decalotá *vb. tr.* **1.** a descoperi membrul viril prin darea înapoi a prepuțului. **2.** a îndepărta chirurgical calota craniană. (< fr. *décalotter*)
decalvánt, -ă *adj.* care provoacă chelirea. (< fr. *décalvant*)
decalváție *s. f.* **1.** calviție. **2.** pedeapsă în vechiul drept prin care se rădea capul condamnaților. (< lat. *decalvatio*, fr. *décalvation*)
decamerón *s. n.* operă conținând povestirile unor evenimente întâmplate în timp de zece zile. (< fr. *décaméron*, it. *decameron*)
decamétru *s. m.* **1.** unitate de măsură pentru lungimi, de 10 metri. **2.** instrument de măsură format dintr-o panglică sau un lanț cu lungimea de 10 metri. (< fr. *décamètre*)
decán[1] *s. m.* regiune a cerului care face parte din semnele zodiacului. (< fr. *décan*, lat. *decanus*)
decán[2] *s. n.* hidrocarbură saturată aciclică cu 10 atomi de carbon în moleculă. (< *deca-* + *-an*)
decán[3]**, -ă** **I.** *s. m.* **1.** *(ant.)* decurion. **2.** persoana cea mai în vârstă sau cu vechimea cea mai mare dintr-un anumit corp constituit. **3.** persoană aleasă dintre avocați, care conduce baroul. **4.** conducător, șef ecleziastic în biserica anglicană. **5.** grup de zece zile în cadrul unei zodii. **II.** *s. m. f.* membru al corpului profesoral universitar care deține conducerea unei facultăți. (< lat. *decanus*, germ. *Dekan*)
decanál, -ă **I.** *adj.* referitor la decanat. **II.** *s. f.* lucrare scrisă la facultățile tehnice, echivalând cu un examen parțial. (< fr. *decanal*)
decanát *s. n.* **1.** demnitatea, funcția de decan[3] (II). • birourile decanului. **2.** organ de conducere al unei facultăți. (< fr. *décanat*, lat. *decanatus*, germ. *Dekanat*)
decantá *vb. tr.* **1.** a limpezi un lichid care conține particule solide în suspensie prin îndepărtarea acestuia după depunerea lor. **2.** *(fig.)* a limpezi, a clarifica. (< fr. *décanter*)
decantáție *s. f.* decantare. (< fr. *décantation*)
decantór *s. n.* recipient, instalație pentru decantare. (< fr. *décanteur*)
decanuláre *s. f.* îndepărtare a unei canule, în special a canulei în traheotomie. (după fr. *décanulation*)
decapá *vb. tr.* **1.** a curăța suprafața unui material în vederea vopsirii. **2.** a nivela, a răzui o suprafață prin înlăturarea unui strat subțire de deasupra. (< fr. *décaper*)
decapáj *s. n.* decapare. (< fr. *décapage*)
decapánt, -ă **I.** *s. n.* amestec de substanțe sau soluție pentru dizolvarea oxizilor ori a impurităților pe suprafețe metalice. **II.** *adj.* caustic și stimulant. (< fr. *décapant*)
decapatór *s. m.* muncitor specializat în curățirea de impurități a unor materiale metalice pentru a spori aderența adezivului. (< decapa + -tor)
decapitá *vb. tr.* **1.** a tăia capul cuiva; a ucide; a executa un condamnat prin tăierea capului. • a separa capul bovinelor de corpul lor la abator. **2.** *(fig.)* a suprima, a reduce la neputință principalii șefi ai unui partid, ai unei bande etc. (< fr. *décapiter*)
decapitalizá *vb. tr.* a înlătura, a desființa capitalul. (< de[1]- + *decapitaliza*)
decapitáție *s. f.* *(rar)* decapitare. (< fr. *décapitation*)
decapóde *s. n. pl.* **1.** ordin de crustacee superioare cu cinci perechi de picioare. **2.** subordin de cefalopode cu zece tentacule și un rudiment de cochilie. **3.** *(sg.)* locomotivă cu abur având cinci osii motoare cuplate. (< fr. *décapode/s/*)
decapotá *vb. tr.* a strânge, a ridica capota unui automobil. (< fr. *décapoter*)
decapotábil, -ă *adj.* (despre automobile) a cărui capotă se poate strânge sau ridica. (< fr. *décapotable*)
decapotabilitáte *s. f.* însușirea de a fi decapotabil. (< *decapotabil* + *-itate*)
decapsulá *vb. tr.* **1.** a desprinde capsulele de pe tulpinile unor plante textile. **2.** a înlătura, prin operație, capsula unui organ, în special membrana care învelește rinichiul. **3.** a desface capsula (la sticle, la rachete de semnalizare etc.). (< fr. *décapsuler*)
decapsulatór *s. n.* mașină pentru decapsulare (1). (< decapsula + -tor)
decapsuláție *s. f.* decapsulare (2). (< fr. *décapsulation*)
decár *s. m.* carte de joc cu zece puncte. (< ngr. *dekari*)
decarbonatá *vb. tr.* a înlătura anhidrida carbonică dintr-o substanță. (< fr. *décarbonater*)
decarbonatáre *s. f.* **1.** acțiunea de a decarbonata. **2.** proces de spălare de carbonați a unui sol. (< decarbonata)
decarboxiláre *s. f.* eliminare a uneia sau a mai multor grupări carboxil din molecula unui acid organic. (după fr. *décarboxylation*)
decarboxilázá *s. f.* enzimă care provoacă dezintegrarea unor polipeptide prin pierderea grupării carboxil. (< fr. *décarboxylase*)
decarburá *vb. tr.* a reduce prin oxidare proporția de carbon dintr-un aliaj de fier. • a micșora conținutul de carbon din stratul superficial al pieselor de oțel încălzite în cuptoare. (< fr. *décarburer*)
decarburánt, -ă *adj.* (despre un produs) care are proprietatea de a decarbura. (< fr. *décarburant*)
decarburáție *s. f.* decarburare. (< fr. *décarburation*)
decartá *vb. tr* (la jocul de cărți) a depune, a elimina din mână una sau mai multe cărți. (< de[1]- + *carte*)
decartelizá *vb. tr.* a desființa (prin lege) cartelurile de producție. (< fr. *décartelliser*)
decasecúndă *s. f.* unitate de timp egală cu zece secunde. (< deca- + secundă)
decasilláb, -ă *adj., s. m.* (vers) de zece silabe. (< fr. *décasyllabe*)
decasilábic, -ă *adj.* (despre versuri) din zece silabe. (< fr. *décasyllabique*)
decastér *s. m.* unitate de măsură pentru cubajul lemnelor, de 10 steri. (< fr. *décastère*)
decastíl, -ă *adj., s. n.* (templu grecesc) decorat cu zece coloane în față. (< fr. *décastyle*)
decatá *vb. tr.* a fixa forma definitivă a unei țesături cu ajutorul aburului. (< fr. *décatir*)
decatlón *s. n.* concurs cu zece probe atletice care se desfășoară pe durata a două zile. (< fr. *décathlon*)

decatlonist, -ă *s. m. f.* sportiv care participă la decatlon. (< decatlon + -ist)
decatrón *s. n.* tub cu descărcări electrice în gaze cu catod rece, dispozitiv de numărare și înregistrare în telecomunicații. (< fr. *décatron*)
decavá *vb. tr., refl. (fam.)* a pierde sau a face să-și piardă toți banii, a (se) ruina (la jocul de cărți). (< fr. *décaver*)
decădéa *vb. intr.* a cădea, a ajunge într-o stare inferioară, a ajunge rău; a-și pierde puterile, a fi în declin, a da îndărăt. • a se deprava. **o** *(jur.) a ~ din drepturi* = a pierde un drept prin neîndeplinirea în termenul prevăzut de lege a unor condiții sau formalități. (după it. *decadere*)
decădére *s. f.* declin, regres; degradare morală; depravare. (< decădea)
decedá *vb. intr.* a înceta din viață; a muri, a răposa. (< fr. *décéder*, lat. *decedere*)
decedát, -ă *adj., s. m. f.* mort. (< fr. *décédé*)
decelá *vb. tr.* **1.** a descoperi ceea ce este ascuns, a scoate în evidență. **2.** *(fiz.)* a pune în evidență existența unei substanțe în cantitate mică sau a unui fenomen foarte slab. (< fr. *déceler*)
decelábil, -ă *adj.* care poate fi decelat. (< fr. *décelable*)
decelerá *vb. intr.* a reduce viteza unui mobil, a unui vehicul. (< fr. *décélérer*)
deceleratór *s. n.* aparat care asigură decelerația unui vehicul. (< fr. *décélérateur*)
decelerație *s. f.* decelerare; accelerație negativă. (< fr. *décélération*)
decelerométru *s. n.* aparat care indică decelerația unui vehicul. (< fr. *décéléromètre*)
decémbrie *s. m.* a douăsprezecea lună a anului. (< lat. *december*, fr. *décembre*)
decembríst[1], **-ă** *s. m. f., adj.* (nume dat revoluționarilor ruși) care s-au ridicat în decembrie 1825 împotriva absolutismului țarist; decabrist. (după rus. *dekabrist*)
decembríst[2] *adj., s. m. f* (participant) al evenimentelor din decembrie 1989. (< decembrie + -ist)
decemvír *s. m.* **1.** fiecare dintre cei zece magistrați romani care formau comisia ce urma să dea Romei un cod de legi în anul 451 î. H. **2.** membru al unui colegiu sacerdotal din Roma antică. (< lat. *decemvir*, fr. *décemvir*)
decemvirál, -ă *adj.* referitor la decemviri. (< lat. *decemviralis*, fr. *décemviral*)
decemvirát *s. n.* demnitatea de decemvir și timpul cât ea era exercitată; comisia decemvirilor. (< lat. *decemviratus*, fr. *décemvirat*)
decenál, -ă *adj.* care durează zece ani. • care se petrece din zece în zece ani. (< fr. *décennal*, lat. *decennalis*)
decéniu *s. n.* perioadă de zece ani; decadă (3). (< lat. *decennium*, it. *decennio*)
decént, -ă *adj.* **1.** cuviincios; reverențios, plin de decență. **2.** pudic, rușinos. (< fr. *décent*, lat. *decens*)
decentráre *s. f.* deplasare, din poziția normală, a unei piese, a unei imagini de televiziune pe ecranul unui cinescop. (după fr. *décentrage*)
decență *s. f.* respect pentru bunele moravuri; bună-cuviință; pudoare. (< fr. *décence*, lat. *decentia*)
decépție *s. f.* dezamăgire, deziluzie; amărăciune. (< fr. *déception*, lat. *deceptio*)
decepționá *vb. tr.* a provoca o decepție; a deziluziona, a dezamăgi. (< decepție + -ona)
decepționánt, -ă *adj.* care decepționează. (< decepționa + -ant)
decepționism *s. n.* fenomen prezent în arta și literatura din sec. XIX, manifestat prin atitudine pesimistă față de realitatea socială, afirmarea unei dezamăgiri permanente și a unui sentiment de neîncredere în progres. (< *decepționa* + *-ism*)
decepționíst, -ă *adj.* care prezintă caracterele decepționismului. (< decepțion/ism/ + *-ist*)
decerebrá *vb. tr.* a îndepărta emisferele cerebrale la animale în scopul studierii activității sistemului nervos central. (< fr. *décérébrer*)
decernă *vb. tr.* a acorda, a conferi (o decorație, un premiu). (< fr. *décerna*, lat. *decernere*)
decés *s. n.* moarte a unui om. (< fr. *décès*, lat. *decessus*)
DECI- *elem.* „a zecea parte". (< fr. *déci-*, cf. lat. *decius*, al zecelea)
decibél *s. m.* unitate de măsură a intensității acustice, a zecea parte dintr-un bel. (< fr. *décibel*)
decibelmétru *s. n.* voltmetru de curent alternativ gradat în decibeli. (< fr. *décibelmètre*)
decidábil, -ă *adj.* (despre un sistem ipotetico-deductiv) care prezintă decidabilitate. (< fr. *décidable*)
decidabilitáte *s. f.* caracterul unui sistem ipotetico-deductiv contradictoriu și complet. (< fr. *décidabilité*)
decíde *vb.* **I.** *tr., refl.* a lua o hotărâre (alegând între mai multe posibilități). **II.** *tr.* **1.** a hotărî, a dispune, a da o decizie. **2.** a determina, a convinge pe cineva să facă ceva. (< fr. *décider*, lat. *decidene*)
decidént, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care decide. (< it. *decidete*)
deciduóză *s. f.* inflamație a colului uterin, în timpul graviditații. (< fr. *déciduose*)
decíduu, -uă *adj.* (despre caliciu, frunze etc.) care se detașează de pe un organ; caduc, nepersistent. **o** *membrană ~uă* = mucoasă a uterului gravidei care se expulzează după naștere. (< lat. *deciduus*)
decifráj *s. n.* acțiunea de a descifra (note muzicale). (< fr. *déchiffrage*)
decigrád *s. n.* unitate subdivizionară de măsură, a zecea parte dintr-un grad. (< fr. *décigrade*)
decígrám *s. n.* unitate subdivizionară de măsură pentru masă, a zecea parte dintr-un gram. (< fr. *décigramme*)
decíl *s. m.* a zecea parte dintr-un ansamblu de date clasate într-o anumită ordine. (< fr. *décile*)
deciláj *s. n.* diviziune a unui ansamblu statistic în zece clase cu efective egale. (< fr. *décilage*)
decilítru *s. m.* unitate subdivizionară de măsură pentru volum, a zecea parte dintr-un litru. (< fr. *décilitre*)
decimá *vb. tr.* **1.** (la romani și în Evul Mediu) a pedepsi o unitate militară executând câte unul din zece soldați, prin tragere la sorți. **2.** a ucide, a omorî în număr mare; a extermina, a masacra. (< fr. *décimer*, lat. *decimare*)
decimál, -ă I. *adj.* zecimal. **II.** *s. n.* basculă (1) cu greutăți, etalon de zece ori mai mici. (< fr. *décimal*)
decimalíst *s. m.* partizan al sistemului decimal. (< decimal + -ist)
decimalizá *vb. tr.* a reduce mărimile la sistemul decimal; a introduce sistemul decimal. (< fr. *décimaliser*)
decimán, -ă *adj.* (despre febră) care revine în mod intermitent la zece zile. (< fr. *décimane*)
decimáție *s. f.* decimare. (< fr. *décimation*, lat. *decimatio*)
décimă *s. f.* **1.** *(muz.)* interval de zece trepte într-o gamă diatonică (o terță peste octavă). **2.** strofă de zece versuri. (< it. *decima*)
decímetric, -ă *adj.* de ordinul decimetrului. (< fr. *décimétrique*)
decimétru I. *s. m.* unitate subdivizionară de măsură pentru lungime, a zecea parte dintr-un metru. **II.** *s. n.* riglă gradată, de zece centimetri. (< fr. *décimètre*)
decimolét *s. n. (muz.)* diviziune ritmică specială din zece note de durată egală cu aceea a opt note obișnuite. (< it. *decimoletto*)
decinormál, -ă *adj.* (despre soluții) cu concentrație de zece ori mai mică decât aceea a unei soluții normale. (< fr. *décinormal*)
decís, -ă *adj.* ferm, hotărât; categoric, tranșant. (< it. *deciso*)
decision-making /disizăn-mei-/ *s. n. (rar)* procesul de luare a deciziilor. (< engl. *decision-making*)
decisív, -ă *adj.* care determină luarea unei hotărâri definitive; hotărâtor. (< fr. *décisif*, lat. *decisivus*)
decíso /-zo/ *adv. (muz.)* hotărât, cu curaj. (< it. *deciso*)
decistér *s. m.* unitate subdivizionară de măsură pentru cubajul lemnelor, a zecea parte dintr-un ster. (< fr. *décistère*)
decízie *s. f.* **1.** hotărâre; rezoluție. • act cu caracter obligatoriu, normativ al unui organ de conducere care stabilește direcția

unei acțiuni și modul ei de realizare. **2.** sentință dată de o instanță judecătorească superioară asupra unui recurs. **3.** fermitate. (< fr. *décision*, lat. *decisio*)

decizionál, -á *adj.* referitor la decizie. (< engl. *decisional*)

decizionísm *s. n.* (*rar*) caracter de decizie. (< decizie + */on/ism*)

decizóriu, -ie *adj.* **1.** (*jur.*) referitor la decizia voluntară. **2.** (*log.*) care rezultă din hotărârea liberă a spiritului. (< fr. *décisoire*, lat. *decisorius*)

deck *s. n.* magnetofon, casetofon etc. fără amplificator de putere. (< engl. *deck*)

declamá *vb. tr.* a rosti cu voce tare un text literar (versuri). • a vorbi cu un ton declamator. (< fr. *déclamer*, lat. *declamare*)

declamábil, -ă *adj.* (despre versuri) care se poate declama. (< fr. *déclamable*)

declamándo *adv.* (*muz.*) declamând. (< it. *declamando*)

declamatív, -á *adj.* declamator. (< fr. *déclamatif*)

declamativísm *s. n.* caracter declamativ. (< declamativ + -ism)

declamatór, -oáre *adj.* care declamă; (*peior.;* despre stil, ton) pompos, bombastic, emfatic; declamativ. (< fr. *déclamatoire*, lat. *declamatorius*)

declamáție *s. f.* **1.** arta de a declama. **2.** acțiunea de a rosti expresiv textul dramatic. • (*peior.*) vorbire emfatică. (< fr. *déclamation*, lat. *declamatio*)

declampá *vb. tr.* (*med.*) a elibera un vas, un canal clampat, după operație. (< de[1]- + *clampa*)

declanșá *vb.* **I.** *tr.* a pune în funcție un dispozitiv, un mecanism etc. prin suprimarea unei piedici de blocare. **II.** *tr., refl.* a (se) dezlănțui, a (se) stârni. (< fr. *déclencher*)

declanșatór, -oáre I. *adj.* care declanșează. **II.** *s. n.* dispozitiv acționat mecanic, electric etc., care suprimă sau declanșează un mecanism; declanșor. (< declanșa + -tor)

declanșór *s. n.* declanșator. (< fr. *déclencheur*)

declará *vb.* **I.** *tr.* **1.** a spune, a afirma, a face cunoscut (ceva). • a comunica ceva oficial în fața unei autorități. • a mărturisi. **2.** a proclama. • a pronunța asupra cuiva o sentință judecătorească. **II.** *refl.* **1.** a începe, a izbucni, a se manifesta. **2.** a se pronunța public, a lua atitudine pentru, ori împotriva cuiva, sau a ceva. (< fr. *déclarer*, lat. *declarare*)

declarábil, -ă *adj.* care poate sau trebuie să fie declarat. (< fr. *déclarable*)

declaránt, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care face o declarație (la ofițerul scării civile). (< fr. *déclarant*)

declaratív, -ă *adj.* **1.** care conține declarații. **o** *ton* ~ = ton ferm, categoric, sentențios. **2.** (*jur.;* despre un act) prin care se constată existența unui drept preexistent. **3.** (despre verbe, propoziții) care exprimă o aserțiune; asertiv. (< fr. *déclaratif*)

declarativísm *s. n.* caracter declarativ. (< declarativ + -ism)

declarativíst, -ă *adj.* declarativ (exagerat). (< declarativ + -ist)

declarație *s. f.* **1.** mărturisire, afirmare deschisă a unor convingeri, sentimente etc. **o** *verb de* ~ = verb care denumește acțiunea de „a vorbi". **2.** document oficial prin care se comunică ceva, se ia o măsură; notificare. **3.** mărturie, depoziție în fața unei autorități. • relatare făcută în fața unei autorități. • relatare făcută în fața unui organ administrativ prin completarea unui formular; formularul însuși. **4.** (*inform.*) instrucțiune care precizează, pe baza indentificatorilor, atributele datelor utilizate într-un program sau într-o zonă a acestuia. (< fr. *déclaration*, lat. *declaratio*)

declasá *vb.* **I.** *refl.* a se degrada, a decădea din punct de vedere moral și social; a cădea într-o clasă, într-o categorie inferioară. **II.** *tr.* (*metal.*) a folosi un produs necorespunzător cerințelor într-un scop mai puțin important. (< fr. *déclasser*)

declasát, -ă *adj., s. m. f.* (om) decăzut sub raport moral și social. (< fr. *déclassé*)

declasificá *vb. tr.* a strica o repartizare pe clase, pe categorii. (< de[1]- + *clasifica*)

declavetá *vb. tr.* (*tehn.*) a scoate claveta pentru a elibera una sau mai multe piese. • (*constr.*) a scoate penele folosite pentru operația de întindere a armăturii. (< fr. *déclaveter*)

declíc *s. n.* **1.** dispozitiv, în formă de pârghie, destinat a declanșa un mecanism. **2.** zgomot sec pe care îl face un mecanism când se declanșează. (< fr. *déclic*)

declichetá *vb. tr.* a elibera clichetul care imobilizează un mecanism. (< fr. *décliqueter*)

declimatá *vb. tr.* a scoate (un animal, o plantă) din clima obișnuită. (< fr. *déclimater*)

declín *s. n.* **1.** coborâre către asfințit a unui astru. **2.** (*fig.*) decădere (a unei ființe, a unui popor, a unei civilizații); decadență, regres. (< fr. *déclin*)

declină *vb.* **I.** *tr.* **1.** a trece un substantiv, adjectiv, pronume, numeral sau articol prin toate cazurile gramaticale. **2.** a respinge, a refuza, a contesta, a nu-și asuma o sarcină, o funcție etc. **o** *a-și ~ competența* = a nu-și recunoaște competența (autoritatea, capacitatea de a se pronunța într-o problemă); *a-și ~ orice răspundere* = a nu-și asuma răspunderea. **3.** a nu recunoaște, a nu admite ceva. **4.** *a-și ~ numele, calitatea* = a-și spune numele, calitatea; a se prezenta. **II.** *intr.* (despre aștri) a coborî către asfințit, a apune. • (*fig.*) a decădea, a fi în declin; a-și pierde vigoarea, importanța. (< fr. *décliner*, lat. *declinare*)

declinábil, -ă *adj.* care se poate declina (I, 1). (< fr. *déclinable*, lat. *declinabilis*)

declinabilitáte *s. f.* caracterul cuvintelor declinabile. (< fr. *déclinabilité*)

declínant, -ă *adj.* **1.** în pantă. **2.** (*fig.*) care se află în declin. (< fr. *déclinant*)

declináre *s. f.* **1.** acțiunea de a declina. **2.** totalitatea modificărilor suferite de un nume pentru a exprima cazurile gramaticale; flexiune nominală. • clasă sau grupă de substantive care au aceleași forme de flexiune ori care folosesc aceleași mijloace de realizare a flexiunii. **3.** (*jur.*) *~ de compentență* = hotărâre prin care care o instanță își constată incompetența și trimite cazul unei instanțe competente. (< declina)

declinát, -ă *adj.* (*bot.*; desprea organe) curbat într-o parte. (< lat. *declinatus*)

deciinátor *s. n.* busolă pentru determinarea declinației magnetice. (< fr. *déclinatoire*)

declinatóriu, -ie *adj., s. n.* (*jur*) (hotărâre) prin care se declină competența. **o** *~ de competență* = hotărâre prin care o instanță constată incompetența ei și înaintează cauza la o instanță competentă. (< fr. *déclinatoire*)

declinație *s. f.* unghi între direcția unui astru și planul ecuatorial. **o** *~ magnetică* = unghiul dintre direcția nordului magnetic și meridianul geografic al unui loc. (< fr. *déclination*, lat. *declinatio*)

declinográf *s. n.* declinometru înregistrator. (< fr. *déclinographe*)

declinométru *s. n.* aparat pentru măsurarea declinației magnetice. (< fr. *déclinomètre*)

declív, -ă *adj.* care coboară în pantă, înclinat. (< fr. *déclive*, lat. *declivis*)

declivitáte *s. f.* **1.** unghi format de o dreaptă înclinată cu planul orizontal. **2.** înclinare pe o porțiune limitată a unui teren, a unei șosele sau a unei căi ferate. (< fr. *déclivité*, lat. *declivitas*)

declivométru *s. n.* instrument pentru măsurarea pantei unui teren sau a unei suprafețe plane înclinate. (< fr. *déclivomètre*)

declorizá *vb. tr.* a curăța apa de clorul rămas după dezinfecția ei. (< fr. *déchloriser*)

declorurá *vb. tr.* a îndepărta clorurile din unele substanțe organice. (< fr. *déchlorurer*)

decoafá *vb. tr., refl.* a(-și) despleti părul; a (se) ciufuli, a(-și) strica coafura. (< fr. *décoiffer*)

decoagulá *vb. tr.* a restabili starea lichidă a unei substanțe coagulate. (< fr. *décoaguler*)

decóct *s. n.* preparat lichid obținut prin decocție. (< germ. *Dekokt*, lat. *decoctum*)

decócție *s. f.* fierbere a unor plante în apă; decoct. (< fr. *décoction*, lat. *decoctio*)

decodá *vb. tr.* a descifra un mesaj transmis pe baza unui cod; a decodifica. • (*fig.*) a înțelege, a pătrunde. (< fr. *décoder*)

decodáj *s. n.* decodare. (< fr. *décodage*)

decodificá *vb. tr.* a decoda. (< de[1]- + *codifica*)

decodor *s. n.* dispozitiv al unui calculator electronic care efectuează decodarea informațiilor. (< fr. *décodeur*, engl. *decoder*)
decofeinizá/decafeiniza *vb. tr.* a extrage cofeina din cafea. (după fr. *décaféiner*)
decofrá *vb. tr.* a demonta cofrajul în care s-a turnat o piesă, o construcție de beton. (< fr. *décoffrer*)
decofráj *s. n.* decofrare. (< fr. *décoffrage*)
decolá *vb. intr.* **1.** a dezlipi, a desprinde. **2.** (despre aeronave) a se desprinde de sol sau de apă și a-și lua zborul. **3.** (*fam.*) a se dezlipi; a pleca. (< fr. *décoller*)
decoláj *s. n.* decolare. (< fr. *décolage*)
decoláre *s. f.* **1.** acțiunea de a decola. **2.** separare chirurgicală a două planuri tisulare. • execuție capitală prin tăierea gâtului cu sabia. **3.** desprindere a unei mase de roci de fundamentul lor imediat. (< decola)
decolatór *s. n.* instrument chirurgical de forma unui tăietor de hârtie cu marginile teșite, pentru decolare (2). (< engl. *decollator*)
decolectivizá *vb. tr.* a desface, a anula o colectivizare. (< de[1]- + *colectiviza*)
decoletá *vb. tr.* **1.** a tăia (la strung) un material în formă de bare succesive. **2.** a îndepărta coletul[2] împreună cu frunzele la sfeclă, la recoltarea rădăcinilor. (< fr. *décolleter*)
decolmatá *vb. tr.* a îndepărta materialul aluvionar depus pe fundul unui curs de apă, canal sau bazin. (< fr. *décolmater*)
decolmatáj *s. n.* decolmatare. (< fr. *décolmatage*)
decolonizá *vb. tr.* a desființa statutul și situația economică, politică de colonie a unei țări, a unui teritoriu. (< fr. *décoloniser*)
decolorá *vb.* **I.** *refl.* a-și pierde culoarea; a căpăta o culoare mai ștearsă, mai deschisă. **II.** *tr.* a înlătura, a șterge culoarea (de pe o țesătură, un tablou etc.). (< fr. *décolorer*, lat. *decolorare*)
decoloránt, -ă *adj., s. m.* (substanță, agent fizic) care decolorează. (< fr. *décolorant*)
decoltá *vb. tr.* a croi (o rochie, o haină etc.) în așa fel ca o parte a pieptului, a umerilor și a spatelui să rămână descoperite. (< fr. *décolleter*)
decoltáj *s. n.* decoltare. (< fr. *décolletage*)
decoltát, -ă *adj.* **1.** (despre rochii, haine) cu decolteu (mare). • (despre femei) care poartă asemenea haine. **2.** (*fam.*) indecent, necuviincios, impudic. (< fr. *décolleté*)
decoltéu *s. n.* partea răscroită în jurul gâtului a unei haine femeiești. • partea descoperită a gâtului și a umerilor la femei. (< fr. *décolleté*)
decomandá *vb. tr.* a contramanda, a anula (o comandă, o invitație). (< fr. *décommander*)
decomandát, -ă *adj.* (despre camerele unei locuințe) cu intrări separate, care nu comunică între ele; (despre apartamente) cu astfel de camere. (< fr. *décommandé*)
decompensá *vb. tr., refl.* (*med.*) a(-și) strica starea de echilibru funcțional. (< fr. *décompenser*)
decompensáre *s. f.* acțiunea de a (se) decompensa; decompensație. • stare patologică în care tulburările datorate unui organ bolnav nu pot fi compensate prin activitatea suplimentară a părților neafectate sau a unui organ cu funcție analoagă. (< decompensa)
decompensáție *s. f.* decompensare. (< fr. *décompensation*)
decomplexá *vb. refl.* (*fam.*) a pierde orice complex (II, 4), reținere. (< fr. *décomplexer*)
decompozá *vb. tr., refl.* (*rar*) a (se) descompune. (< fr. *decomposer*)
decompozábil, -ă *adj.* care se poate decompoza. (< fr. *décomposable*)
decompozíție *s. f.* descompunere prin analiză a unei substanțe în vederea cunoașterii ei. (< fr. *décomposition*)
decompresiúne *s. f.* **1.** reducere a presiunii dintr-un cilindru, dintr-un recipient prin stabilirea unei comunicații cu mediul înconjurător. **2.** (*med.*) înlăturarea compresiunii (apăsării) exercitate asupra unui organ de către un alt organ mărit; decomprimare. (< fr. *décompression*)
decompresór *s. n.* **1.** aparat pentru decompresiune. **2.** supapă a unui motor cu ardere internă care facilitează pornirea sau frânarea acestuia. (< fr. *décompresseur*)
decompresurizáre *s. f.* scoatere de sub presiune. (< de[1] + *com-* + *presurizare*)
decomprimá *vb. tr.* a diminua, a înlătura o compresiune: decompresiune (2). (< fr. *décomprimer*)
decomunizá *vb. tr.* a înlătura, a desființa proprietatea comună; a privatiza. (< de[1]- + *comuniza*)
deconcentrá *vb. tr.* a repartiza pe un spațiu mai larg. (< fr. *déconcentrer*)
deconcertá *vb. tr.* a face să-și piardă cumpătul, siguranța de sine; a dezorienta, a descumpăni. (< fr. *déconcerter*)
deconcertánt, -ă *adj.* care deconcertează; tulburător. (< fr. *déconcertant*)
deconcertánță *s. f.* caracter deconcertant. (< *deconcerta* + *-anță*)
deconcertát, -ă *adj.* tulburat, dezorientat, perplex. (< fr. *déconcerté*)
decondiționá *vb. tr.* a înceta să condiționeze, a pune capăt unei condiționări. (< fr. *déconditionner*)
decondiționáre *s. f.* acțiunea de a decondiționa. • proces terapeutic destinat eliminării unor tulburări emoționale de tip nevrotic. (< decondiționa)
deconectá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a suprima o conexiune. **2.** a desface o legătură dintre o mașină sau un aparat electric și un circuit sau o rețea electrică; decupla (1). **II.** *refl. (fig.)* a se relaxa, a se destinde. (< fr. *déconnecter*)
deconectánt, -ă **I.** *adj., s. n.* (medicament) care are acțiune calmantă asupra sistemului nervos central; calmant. **II.** *adj.* care relaxează, destinde; liniștitor; distractiv. (< fr. *déconnectant*)
deconexiúne *s. f.* desfacere a unei conexiuni; deconectare (I). (< fr. *déconnexion*)
deconfitúră *s. f.* stare de insolvabilitate a unui debitor; faliment. (< fr. *déconfiture*)
decongelá *vb. tr.* a aduce în starea inițială un corp care a fost congelat. (< fr. *décongeler*)
decongelație *s. f.* decongelare. (< fr. *décongélation*)
decongestiv, -ă *adj., s. n.* (medicament) care decongestionează. (< fr. *décongestif*)
deconjuncție *s. f.* separare permanentă a cromozomilor către sfârșitul profazei meiotice. (< fr. *déconjouction*)
deconotá *vb. tr.* a descifra o conotație. (< de[1]- + *conota*/*ție*/)
deconotatór, -oáre *adj.* care deconotează. (< deconota + -tor)
deconservá *vb. tr.* a înlătura unsoarea de conservare de pe suprafața unui material, spre a-l face apt pentru întrebuințare. (< de[1]- + *conserva*)
deconsiliá *vb. tr.* a sfătui pe cineva să nu facă ceva. (< fr. *déconseiller*)
deconsolidá *vb. tr.* a face (o grindă etc.) să-și piardă soliditatea. (< fr. *déconsolider*)
deconsolidáre *s. f.* acțiunea de a deconsolida, pierdere a legăturilor solide de coeziune dintre particulele unei roci. (< deconsolida)
deconspirá *vb.* **I.** *tr.* a descoperi, a demasca o conspirație; a dezvălui un secret. **II.** *refl.* a se trăda. (< de[1]- + *conspira*)
deconspirátor, -oáre *adj.* care deconspiră. (< deconspira + -tor)
deconstructivísm *s. n.* **1.** școală în critica filosofică și literară, întemeiată de construcție, conturată în cultura americană cu un impact deosebit asupra gândirii și practicii literare. **2.** (*arhit.*) dezmembrarea și deformarea structurilor, dezintegrarea și utilizarea elementelor arhitecturale. (< *de*[1] + *constructivism*)
deconstructivíst, -ă *adj.* referitor la deconstructivism[2] (2). (< *deconstructiv/ism/* + *-ist*)
deconstrúctor *s. m.* cel care contribuie la distrugerea a ceva deja edificat. (< de[1]- + *constructor*)
deconstrucție *s. f.* mod de abordare critică a posibilităților limbii de a exprima semnificații coerente, clare, finite, pornind de la analiza intrinsecă a noțiunilor și textelor. (< fr. *déconstruction*, engl. *deconstruction*)
decónt *s. n.* defalcare a părții componente a unei sume primite sau plătite. (< fr. *décompte*)

decontá *vb. tr.* **1.** a justifica, prin acte, folosirea unei sume de bani primite. **2.** a lichida obligaţiile de plată prin conturile deschise la bănci, fără folosirea banilor în numerar. (< fr. *décompter*)

decontăbil, -ă *adj.* (despre sume de bani) care urmează a fi decontat. (< deconta + -bil)

decontaminá *vb. tr.* a înlătura un factor contaminant; a îndepărta activitatea nocivă a corpurilor contaminate cu substanţe radioactive; a dezactiva. (< fr. *décontaminer*)

decontextualizá *vb. tr.* a scoate dintr-un context. (< de[1]- + *contextual* + *-iza*)

decontractá *vb. refl.* **1.** (despre muşchi) a-şi reveni după o contracţie. **2.** (*fig.*; despre oameni) a se destinde, a se relaxa. (< fr. *décontracter*)

decontracturá *vb. tr.* a decontracta (un muşchi. (< fr. *décontracturer*)

decontracturánt, -ă *adj., s. n.* (medicament, metodă) care produce decontractaţie. (< fr. *décontracturant*)

decontráctie *s. f.* decontractare. (< fr. *décontraction*)

deconvenţionalizá *vb. refl., tr.* a-şi pierde, a face să-şi piardă caracterul convenţional. (< de[1]- + *convenţionaliza*)

decopertá *vb. tr.* **1.** a desface acoperişul unei construcţii. **2.** a dezveli un zăcământ (la suprafaţă), îndepărtând rocile sterile. • a îndepărta partea superioară a solului, în vederea executării unor lucrări de fundare sau nivelare. **3.** (*fig.*) a descoperi. (după it. *discopertare*)

decopértă *s. f.* decopertare. (după it. *discoperta*)

decór *s. n.* **1.** ansamblu de obiecte (panouri, mobilier etc.) pentru a crea cadrul în care se desfăşoară un spectacol, un balet, un film. **2.** (*fig.*) cadru, ambianţă; peisaj, tablou. **3.** podoabă, ornament; ornamentaţie. (< fr. *décor*)

decorá *vb. tr.* **1.** a orna, a împodobi cu decoruri. **2.** a conferi o decoraţie. (< fr. *décorer*, lat. *decorare*)

decorativ, -ă *adj.* care decorează (1); ornant, ornamental. • care serveşte pentru decorare. **o** *arte ~e* = arte plastice folosite în decorarea obiectelor de uz curent (mobilă, ceramică). (< fr. *décoratif*)

decorativísm *s. n.* caracter decorativ exagerat sau prea accentuat al unui obiect, al unei lucrări arhitectonice, exces de ornamente; decorativitate. (< fr. *décorativisme*)

decorativitáte *s. f.* decorativism. (< fr. *décorativité*)

decoratór, -oáre **I.** *s. m. f.* **1.** cel care se ocupă cu decorarea clădirilor, a interioarelor etc. **2.** cel care face decoruri pentru teatru, film, televiziune. **II.** *s. n.* unealtă de bucătărie pentru decorarea unor forme diferite (roşii, ciocolată, frişcă etc.) (< fr. *décorateur*)

decoráţie *s. f.* distincţie conferită cuiva pentru o faptă eroică, pentru merite deosebite etc.; medalie, insignă. (< fr. *decoration*, lat. *decoratio*)

decoraţiúne *s. f.* arta şi tehnica executării decorurilor. • ornamentaţie. • totalitatea ornamentelor care servesc la înfrumuseţarea unui obiect. (< fr. *décoration*, lat. *decoratio*)

decoreláre *s. f.* (*tehn.*) reducere a dependenţei statistice dintre elementele unui semnal, pentru a obţine o sporire a informaţiei. (< de[1]- + *corelare*

decorná *vb. tr.* a îndepărta coarnele (la bovine). (< fr. *décorner*)

decoromanie *s. f.* manie pentru decoruri sau pentru decoraţii excesive. (< fr. *décoromanie*)

decorós, -oásă *adj.* cu sentimentul propriei valori; valoros, demn, prestigios. (< it. *decoroso*)

decorsetá *vb. tr.* a elibera dintr-un cadru rigid; a relaxa, a decrispa. (< de[1]- + *corset*)

decorticá *vb. tr.* **1.** a îndepărta cojile de pe unele seminţe. **2.** a descoji arborii pentru stârpirea insectelor vătămătoare şi a ouălor lor. **3.** a înlătura pe cale chirurgicală o membrană îngroşată care acoperă un organ. (< fr. *décortiquer*, lat. *decorticare*)

decorticatór *s. n.* maşină de decorticat. (< engl. *decorticator*)

decorticáţie *s. f.* (*rar*) decorticare. (< fr. *décortication*, lat. *decorticatio*)

decórum *s. n.* (în poezia epică şi dramatică) grijă pentru respectarea trăsăturilor generale ale caracterului. (< lat. *decorum*)

decovíl *s. n.* cale ferată îngustă, provizorie, folosită la exploatări locale şi temporare. (< fr. *décauville*)

decozínă *s. f.* alcaloid din planta nemţişor, folosit pentru scăderea tensiunii arteriale şi rărirea ritmului cardiac. (< fr. *décozine*)

decredibilizá *vb. tr.* a nega credibilitatea. (< de[1]- + *credibiliza*)

decremént *s. n.* (*mat.*) diminuare a valorii unei cantităţi variabile. **o** (*fiz.*) *~ logaritmic* = caracteristică cantitativă a vitezei de amortizare a unui fenomen oscilatoriu. (< fr. *décrément*)

decrementá *vb. tr.* (*inform.*) a micşora cu o unitate sau cu o cantitate constantă oarecare conţinutul unui registru sau valoarea unei variabile. (< fr. *décrémenter*)

decrepít, -ă *adj.* atins de decrepitudine; ramolit, senil. (< fr. *décrépit*, lat. *decrepitus*)

decrepitá *vb. tr., refl.* a (se) produce o decrepitare. (< fr. *décrépiter*)

decrepitáre *s. f.* rupere a cristalelor din cauza dilatării lor inegale la creşterea bruscă a temperaturii; decrepitaţie. (< decrepita)

decrepitáţie *s. f.* (*rar*) decrepitare. (< fr. *décrépitation*)

decrepitúdine *s. f.* stare de bătrâneţe înaintată prin slăbire excesivă şi pierderea aproape totală a forţelor; ramolisment. • (*fig.*) decădere, declin avansat. (< fr. *décrépitude*)

decrescéndo **I.** *adv.* (*muz.*) scăzând în intensitate, din ce în ce mai încet; diminuendo. **II.** *s. n.* scădere progresivă a intensităţii sunetelor; parte a unei compoziţii muzicale care se cântă în acest mod. (< it. *decrescendo*)

decrét *s. n.* act emis de organul suprem al puterii de stat, prin care se stabilesc dispoziţii obligatorii generale sau prin care se reglementează anumite situaţii individuale. **o** *~-lege* = decret cu putere de lege. (< fr. *décret*, lat. *decretum*)

decretá *vb. tr.* **1.** a da un decret; a hotărî prin decret. **2.** (*fig.*) a declara ceva cu emfază, sentenţios; a emite o părere categorică. (< fr. *décreter*)

decretálă *s. f.* decizie papală asupra unei consultaţii, privind chestiuni de dogmatică ori de morală ridicate de episcopi sau abaţi. (< fr. *décretale*, lat. *decretalis*)

decriminalizá *vb. tr.* (*jur.*) a prescrie, a ierta o pedeapsă criminală sau corecţională. (< fr. *décriminaliser*)

decriptá *vb. tr.* a descifra, a traduce o corespondenţă cifrată. (< fr. *décrypter*)

decriptáj *s. n.* decriptare. (< fr. *decryptage*)

decriptór, -oáre *s. m. f.* specialist în decriptare. (< fr. *décrypteur*)

decrispá *vb. tr.* a face (o situaţie) mai puţin încordată; a deconecta. (< fr. *décrisper*)

decromá *vb. tr.* a înlătura stratul de crom depus pe o formă de tipar. (< fr. *déchromer*)

decroş *s. n.* retragere, ieşirea în afară faţă de un aliniament, a unui element de arhitectură. (< fr. *décroche*)

decroşá *vb.* **I.** *tr.* a desprinde ceva care a fost agăţat. **II.** *refl.* **1.** (despre o maşină electrică) a se opri din mers, a ieşi din regimul de funcţionare. **2.** (*mil.*) a rupe contactul cu inamicul. **3.** (despre straturi geologice) a se deplasa orizontal de-a lungul unei fracturi. (< fr. *décrocher*)

decroşáj *s. n.* decroşare. (< fr. *décrochage*)

decroşáre *s. f.* **1.** acţiunea de a (se) decroşa; decroşaj. **2.** fractură în scoarţa terestră în lungul căreia unul din compartimentele rezultate este deplasat în sens orizontal. **3.** rupere a unui aliniament arhitectonic prin retragerea sau împingerea înainte a unui element. (< decroşa)

decrustá *vb. tr.* a înlătura o crustă, un strat de natură chimică depusă pe pereţii unui recipient. (după fr. *décroûter*)

decúbit *s. n.* poziţie orizontală relaxantă a corpului. (< fr. *décubitus*, lat. *decubitus*)

deculatór *s. n.* (*tehn.*) aparat pentru îndepărtarea aerului din pasta de hârtie. (după fr. *découleur*)

deculpabilizá *vb. tr.* a înlătura orice sentiment de culpabilitate. (< fr. *déculpabiliser*)

deculturalizáre *s. f.* stare de degradare culturală. (< de- + culturalizare)

deculturáție *s. f.* proces de involuție, de degradare a culturii unei unități etnice. (< fr. *déculturation*)

decumán, -ă *adj. (ant.;* despre pământuri) care aparținea statului roman și pentru care colonii plăteau a zecea parte din venit. **o** *poartă ~ă* = poartă a unui castru, a unei tabere romane în partea opusă inamicului și în dreptul căreia se afla cohorta a zecea. (< lat. *decumanus*, al zecelea, fr. *décuman*)

decumbént, -ă *adj.* (despre ramuri sau tulpini târâtoare) cu vârf ascendent. (< engl. *decumbent*)

decupá *vb.* **I.** *tr.* a tăia un material după un contur dat; a tăia o parte dintr-un întreg. **II.** *tr., refl.* a (se) detașa (I, 1). (< fr. *découper*)

decupáj *s. n.* **1.** decupare. **2.** (*cinem.*) operație constând în detalierea scenariului pe secvențe și cadre, cu toate indicațiile tehnice respective. **3.** scenariu regizoral. (< fr. *decoupage*)

decupát[1] *s. n.* decupare. (< decupa)

decupát[2]**, -ă** *adj.* tăiat dintr-un întreg; din care s-a tăiat o parte. **o** *pantofi ~ți* = pantofi fără șiraf, numai cu o baretă. (< fr. *découpé*)

decupatór, -oáre **I.** *s. m. f.* muncitor în decuparea mecanică a furnirului sau a lamelor pentru lăzi. **II.** *s. n.* mașină de decupat. (< decupa + -tor)

decuplá *vb. tr.* **1.** a deconecta (I, 2). **2.** a desface legătura dintre două sisteme tehnice sau dintre două organe cuplate. (< fr. *découpler*)

decupláj *s. n.* decuplare. (< fr. *découplage*)

decuprá *vb. tr.* (*poligr.*) a înlătura stratul de cupru depus de stereotipe. (< de[1]- + *cupra*)

decurarizánt, -ă *adj., s. n.* (remediu) pentru decura-rizare. (< decurariza + -ant)

decurarizáre *s. f.* ieșire a unui bolnav de sub efectul curarei. (< de[1]- + *curarizare*)

decurént, -ă *adj.* (despre frunze) cu limbul prelungit și pe organul pe care e înserat (pețiol sau tulpină). (< fr. *décurrent*, lat. *decurrens*)

decúrge *vb. intr.* **1.** a rezulta din... **2.** a se desfășura. (după fr. *découler*)

decúrie *s. f.* **1.** subunitate a centuriei din armata romană, formată din zece soldați. **2.** colegiu de zece funcționari în Roma și în municipiile romane. (< lat. *decuria*)

decurión *s. m.* **1.** comandant al unei decurii (1). **2.** membru al senatului într-un municipiu sau o colonie, în Imperiul Roman. **3.** șef de serviciu în administrația palatului imperial, la sfârșitul Imperiului Roman. (< lat. *decurio*)

decurionál, -ă *adj.* de decurion(at). (< fr. *décurional*)

decurionát *s. n.* demnitatea, funcția de decurion. (< fr. *décurionat*)

decúrs *s. n.* perioadă de desfășurare a unui fenomen. **o** *în ~ de...* (sau *în ~ul...*) = pe durata, în desfășurarea... (< fr. *décours*, lat. *decursus*)

decusát, -ă *adj.* (despre frunze, ramuri, flori) dispus încrucișat, în perechi succesive la niveluri diferite. (< lat. *decussatus*, fr. *décussé*)

decusáție *s. f.* încrucișare a unor formații anatomice. (< fr. *décussation*, lat. *decussatio*)

decuscutá *vb. tr.* a curăța cuscuta de pe plante; a separa semințele de cuscută din cele de trifoi, lucernă etc. (< fr. *décuscuter*)

decuscutatór *s. n.* separator electromagnetic pentru decuscutare. (< decuscuta + -tor)

decuspidáre *s. f.* reducere a cuspidelor prin șlefuirea fețelor dinților. (< de[1]- + *cuspidă*)

decuvá *vb. tr.* a trage vinul din cuva de fermentat în butoaie. (< fr. *décuver*)

decuváj *s. n.* decuvare. (< fr. *décuvage*)

dedá *vb. refl.* **1.** a se deprinde, a se familiariza (cu), a se acomoda. **2.** a se consacra, a se dedica. • a se nărăvi. (< lat. *dedere*)

dedál *s. n.* **1.** labirint. **2.** (*fig.*) încurcătură, învălmășeală. (< fr. *dédale*)

dedalián, -ă *adj.* **1.** construit de Dedal; dedalic. **2.** complicat, inextricabil. (< fr. *dédaléen*)

dedálic, -ă *adj.* dedalian (1). (< fr. *dedalique*)

dedentíție *s. f.* pierdere a dinților (la bătrânețe). (< fr. *dédentition*)

dedicá *vb.* **I.** *tr.* a închina (cuiva) o carte, o operă proprie, în semn de omagiu. **II.** *tr., refl.* a (se) consacra, a depune toate eforturile în slujba unei idei, a unei activități etc. (< lat., it. *dedicare*, după fr. *dédier*)

dedicatár, -ă *s. m. f.* cel căruia i se dedică ceva. (< fr. *dédicataire*)

dedicatóriu, -ie *adj.* (*livr.*) prin care se dedică ceva. (< fr. *dédicatoire*, lat. *dedicatorius*)

dedicáție *s. f.* **1.** parte a unei balade în care se face invocația sau adresarea către cel căruia i se dedică. **2.** (*rar*) ceremonie, act de consacrare (a unui templu, a unei biserici). **3.** text scris ca omagiu pentru cineva pe o carte, pe un album, fotografie etc. (< lat. *dedicatio*, it. *dedicazione*)

dediferențiére *s. f.* **1.** întoarcere a unui proces complex la unul mai simplu. **2.** pierderea totală sau parțială de către o celulă sau un țesut a trăsăturilor caracteristice. (după fr. *dédifférenciation*)

dedogmatizá *vb. tr.* a înlătura caracterul dogmatic (a ceva). (< de[1]- + *dogmatiza*)

dedolomitizáre *s. f.* transformare a dolomitei sub influența metamorfismului de contact. (după fr. *dédolomitisation*)

dedublá *vb. refl.* a se împărți în două; a avea (simultan sau pe rând) două stări, aspecte, forme sau personalități diferite. (< fr. *dédoubler*)

dedubláre *s. f.* acțiunea de a se dedubla. **o** *~a perso-nalității* = tulburare psihică manifestată prin disocierea personalității unui individ în una normală și alta morbidă, fiecare dominând alternativ și determinând un anume comportament. (< dedubla)

dedúce *vb. tr.* a face o deducție. (< lat. *deducere*, după fr. *déduire*)

deductíbil, -ă *adj.* care poate fi dedus. (< fr. *déductible*)

deductibilitáte *s. f.* caracter deductibil. (< fr. *déductibilité*)

deductív, -ă *adj.* care procedează prin deducție; care folosește deducția. (< fr. *déductif*, lat. *deductivus*)

dedúcție *s. f.* formă fundamentală de raționament în care concluzia rezultă cu necesitate din premise. (< fr. *déduction*, lat. *deductio*)

dedurizá *vb. tr.* a îndepărta excesul de săruri de calciu și magneziu din apă. (< de[1]- + *dur* + *-iza*)

dedurizánt, -ă *adj.* care dedurizează. (< deduriza + -ant)

dedurizatór *s. n.* aparat pentru dedurizat apa. (< deduriza + -tor)

deeptank /diptanc/ *s. n.* (*mar.*) tanc de balast, folosit și pentru încărcătură. (< engl. *deep tank*)

deetanizá/deetaná *vb. tr.* a separa etanul conținut într-un produs petrolier. (după fr. *déséthaniser*)

de fácto *loc. adj. și adv.* formulă diplomatică pentru recunoașterea unei anumite situații, care nu a dobândit și consacrarea juridică necesară (de fapt). (< lat. *de facto*)

defalcá *vb. tr.* **1.** a desprinde, a da la o parte o sumă dintr-o socoteală, dintr-un cont; a desprinde o parte dintr-un tot. **2.** a împărți (o lucrare, un teren etc.) în mai multe părți. (< fr. *défalquer*, lat. *defalcare*)

defalsificá *vb. tr.* a înlătura un fals. (< de[1] – + *falsifica*)

defavoáre *s. f.* discreditare, dizgrație. **o** *în ~a* (cuiva) = în dezavantajul (cuiva). (< fr. *défaveur*)

defavorábil, -ă *adj.* în dezavantajul cuiva; nefavorabil. (< fr. *défavorable*)

defavorizá *vb. tr.* a dezavantaja. (< fr. *défavoriser*)

defavorizánt, -ă *adj.* care defavorizează. (< defavoriza + -ant)

defazá *vb. tr.* a realiza un defazaj. (< fr. *déphaser*)

defazáj *s. n.* diferența de fază dintre două mărimi alternative de aceeași frecvență. (< fr. *déphasage*)

defazór *s. n.* (*electr.*) cvadripol care introduce un defazaj anumit între semnalul de la ieșire și cel de la intrare; regulator de fază. (< fr. *déphaseur*)

defecá *vb. tr.* **1.** a limpezi un lichid prin depunerea substanțelor pe care le conține în suspensie. • a precipita albuminele dintr-o soluție. • a purifica zemurile, în industria zahărului. **2.** a evacua materiile fecale din intestin. (< fr. *défequer*, lat. *defaecare*)

defecánt *s. m.* reactiv chimic care are proprietatea de a precipita albuminele din soluții. (< fr. *défequant*)
defecatór *s. n.* aparat pentru defecare (1). (< fr. *défécateur*)
defecáție *s. f.* defecare (2). (< fr. *défécation*, lat. *defaecatio*)
defécт, -ă **I.** *adj.* care s-a defectat, s-a stricat. **II.** *s. n.* **1.** imperfecțiune, lipsă, cusur. • deranjament, dereglare care împiedică funcționarea unei mașini, a unui aparat, mecanism etc. • dezavantaj, inconvenient. **2.** *(fiz.)* ~ *de masă* = diferența dintre suma particulelor constitutive ale unui atom și masa reală a acestuia. (< lat. *defectus*, germ. *Defekt*)
defectá *vb.* **I.** *refl.* (despre mașini, aparate, mecanisme etc.) a avea un defect, a (se) strica. **II.** *tr.* a produce un defect (la o mașină etc.). **III.** *intr. (rar)* a trăda. (< defect)
defectív, -ă *adj.* (despre verbe, substantive și adjective) care nu este folosit la toate formele flexionare; (despre adverbe) care nu are (unele) grade de comparație (inclusiv pozitivul). (< fr. *défectif*, lat. *defectivus*)
defectivitáte *s. f.* însușirea de a fi defectiv. (< fr. *défectivité*)
DEFECTO- *elem.* „defect". (< fr. *défecto-*, cf. lat. *defectus*)
defectológ, -ă *s. m. f.* specialist în defectologie. (< defectologie)
defectológic, -ă *adj.* de defectologie. (< defectologie)
defectologíe *s. f.* disciplină medico-pedagogică având ca profil educarea persoanelor cu deficiențe, senzoriale, intelectuale etc. (< rus. *defektologiia*)
defectór *s. m.* dezertor, trădător. (< defect/iune/ + *-tor*)
defectoscóp *s. n.* aparat folosit în defectoscopie. (< fr. *défectoscope*)
defectoscópic, -ă *adj.* referitor la defectoscopie. (< fr. *défectoscopique*)
defectoscopíe *s. f.* examinare a structurii materialelor sau a diferitelor piese în scopul descoperirii unor eventuale defecte. (< fr. *défectoscopie*)
defectuós, -oásă *adj.* cu lipsuri, cu defecte; imperfect. (< fr. *défectueux*, lat. *defectuosus*)
defectuozitáte *s. f.* defect, imperfecțiune; stare de defecțiune (2). (< fr. *défectuosité*)
defecțiúne *s. f.* **1.** dezertare, părăsire a unui partid, a unei cauze etc. **2.** deranjament care împiedică buna funcționare a unei mașini, a unui aparat etc. (< fr. *défection*, lat. *defectio*)
defeminizá *vb. refl.* a-și pierde caracterele, aptitudinile, obiceiurile etc. de femeie. (< fr. *défeminiser*)
defendór *s. m. (jur.)* pârât, intimat. (< fr. *défendeur*)
defenestrá *vb. tr.* a arunca pe cineva pe fereastră. (< fr. *défenestrer*)
defenestrátie *s. f.* defenestrare. (< fr. *défenestration*)
defénsă *s. f.* fiecare dintre colții (incisivii) elefantului, mistrețului etc. (< fr. *défense*)
defensísm *s. n.* atitudine a reacțiunii din primul război mondial, care, sub lozinca „apărării patriei", urmărea atragerea maselor în acest război. (< fr. *défensisme*)
defensist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al defensismului. (< fr. *défensiste*)
defensív, -ă **I.** *adj.* de apărare. **II.** *s. f.* formă de luptă adoptată în scopul de a rezista atacurilor inamicului; apărare. (< fr. *défensif*, (II) *défensive*)
defensivizá *vb. tr.* a da un caracter defensiv. (< defensiv + -iza)
defensór *s. m. (jur.)* apărător. (< fr. *défenseur*, lat. *defensor*)
deferént[1] *s. n. (astr.)* cerc mare pe care se deplasează centrul epiciclului planetelor aflate într-o mișcare uniformă. (< germ. *Deferent*)
deferént[2], **-ă** *adj.* **1.** plin de deferență, respectuos, condescendent. **2.** *canal* ~ = canal care conduce sperma din epididim în uretra posterioară. (< fr. *déferent*, lat. *deferens*)
deferentítă *s. f.* inflamație a canalelor deferente. (< fr. *déférentite*)
deferență *s. f.* respect, stimă deosebită, considerație; condescendență. (< fr. *déférence*)
deferențiál, -ă *adj.* al canalului deferent. (< fr. *déférentiel*)
deferí *vb. tr.* **1.** a acorda, a conferi (un titlu, onoruri etc.) **2.** a supune spre judecare în fața justiției. o *a* ~ *jurământ* = a cere cuiva, în lipsă de alte probe, să jure în fața justiției. (< fr. *déférer*, lat. *deferre*)
deferizá *vb. tr.* a îndepărta excesul de fier din apele feruginoase, pentru a putea fi consumate. (< fr. *déferriser*)
deferlá *vb. intr.* (despre valuri) a se revărsa, a se sparge, rostogolindu-se. (< fr. *déferler*)
deferláj *s. n.* deferlare. (< fr. *déferlage*)
deferlánt, -ă *adj., s. m.* (val) care rezultă din deferlare. (< fr. *déferlant*)
defertilizá *vb. tr., refl.* (despre soluri) a(-și) pierde fertilitatea. (< fr. *défertiliser*)
defervescénță *s. f.* **1.** diminuare sau dispariție a febrei, anunțând convalescența. **2.** diminuare a efervescenței într-o reacție chimică. (< fr. *défervescence*)
defetísm *s. n.* **1.** opinie, atitudine a celui care nu crede în reușita unei acțiuni, în justețea unei cauze pe care o consideră pierdută. **2.** infracțiune constând în lansarea și răspândirea în timp de război a unor zvonuri sau informații false, tendențioase cu privire la situația politică, economică și socială a țării. (< fr. *défaitisme*)
defetíst, -ă *adj., s. m. f.* (partizan) al defetismului. (< fr. *défaitiste*)
defetișizá *vb. tr.* a face ca un obiect, o idee etc. să-și piardă caracterul fetișist. (< de[1]- + *fetișiza*)
defetișizánt, -ă *adj.* care defetișizează. (< defetișiza + -ant)
defibrá *vb. tr.* **1.** a desface, a transforma în fibre (un material). **2.** a transforma lemnele în fibre pentru a obține pasta din care se fabrică hârtia sau plăcile fibro-lemnoase. (< fr. *défibrer*)
defibratór *s. n.* mașină, agregat care servește pentru defibrare. (< germ. *Defibrator*)
defibratoríst, -ă *s. m. f.* muncitor specializat în defibrarea lemnului pentru confecționarea plăcilor fibrolemnoase. (< defibrator + -ist)
defibriláre *s. f.* restabilire a ritmului cardiac, perturbat de fenomene de fibrilație; defibrilație. (după fr. *défibrillation*)
defibrilatór *s. n.* aparat electronic pentru defibrilație. (< fr. *défibrillateur*)
defibrilátie *s. f.* defibrilare. (< fr. *défibrillation*)
defibriná *vb. tr.* a elimina fibrina din plasmă sau din exsudatele sangvine. (< fr. *défibriner*)
deficiént, -ă **I.** *adj.* în deficit; care produce mai puțin decât trebuie. **II.** *s. m. f.* cel care prezintă o insuficiență mintală, motrice sau senzorială. (< fr. *déficient*, lat. *deficiens*)
deficiență *s. f.* lipsă, greșeală, scădere. • defect psihic sau fizic. (< fr. *déficience*, lat. *deficientia*)
deficít *s. n.* diferență cu care cheltuielile întrec veniturile; pierdere, lipsă. (< fr. *déficit*)
deficitár, -ă *adj.* care este în deficit. (< fr. *déficitaire*)
defilá *vb. intr.* **1.** (despre coloane, convoaie etc.) a trece în rânduri, în șir. • (despre trupe, unități militare) a trece prin fața unui comandant pentru a da onorul cu ocazia unei parade etc. **2.** *(p. ext.)* a se succeda fără întrerupere. (< fr. *défiler*)
defilát, -ă *adj.* (despre un teren) ascuns de vederea inamicului terestru înapoia unei acoperiri. (< fr. *défilé*)
defiléu *s. n.* vale îngustă și adâncă între doi munți, săpată de o apă curgătoare. (< fr. *défilé*)
defini *vb.* **I.** *tr.* a da o definiție; a explica sensurile unui cuvânt, ale unei noțiuni. • a determina, a preciza, a delimita; a caracteriza pe cineva. **II.** *refl.* a se autocaracteriza. (< fr. *définir*, lat. *definire*)
definíbil, -ă *adj.* definisabil. (< engl. *definible*)
definisábil, -ă *adj.* care poate fi definit; de definit; definibil. (< fr. *définissable*)
definit, -ă *adj.* **1.** (despre cuvinte, noțiuni) explicat; precizat. o *(lingv.) articol* ~ = articol care, atașat substantivului, arată că obiectul denumit de acesta este cunoscut, individualizat; articol hotărât. **2.** *(bot.;* despre organe) cu o creștere limitată. (< definit)
definitív, -ă *adj.* care nu se mai poate modifica; absolut, categoric, irevocabil. o *profesor* (sau *învățător*) ~ = profesor (sau învățător) care a primit definitivatul; *în* ~ = în sfârșit, la urma urmelor. (< fr. *définitif*, lat. *definitivus*)

definitivá *vb. tr.* **1.** a da formă definitivă unui obiect, unei lucrări etc. **2.** a stabili definitiv pe cineva într-un post. (< definitiv)

definitiváre *s. f.* **1.** acțiunea de a definitiva. **2.** ansamblu de lucrări necesare pentru amenajarea părții carosabile a unui drum în vederea modernizării. (< definitiva)

definitivát *s. n.* faptul de a definitiva. • grad didactic care se obține de un profesor sau învățător pe baza unei inspecții speciale și a unui examen, după un stagiu de activitate didactică. (< definitiva)

definitóriu, -ie *adj.* care definește, care caracterizează; (*p. ext.*) caracteristic, specific, propriu. (< fr. *définitoire*)

definíție *s. f.* operație logică prin care se determină conținutul unei noțiuni, notele ei esențiale, indicându-se genul proxim și diferența specifică, sau se precizează înțelesul unui cuvânt ori simbol; propoziție prin care se exprimă această determinare. **o** *prin* ~ = prin însăși natura lucrurilor. (< fr. *définition*, lat. *definitio*)

definiționál, -ă *adj.* referitor la definiție. (< fr. *définitionnel*)

deflagránt, -ă *adj.* care produce ardere cu explozie și zgomot. (< fr. *déflagrant*)

deflagrátie *s. f.* **1.** ardere explozivă în care reacția de descompunere se propagă cu viteze mici. **2.** explozie violentă. **3.** conflict generalizat. **o** ~ *mondial* = război (mondial). (< fr. *déflagration*, lat. *deflagratio*)

deflatór *s. m.* indice al deprecierii banilor, servind la înlăturarea unor efecte ale inflației. (< germ. *Deflator*)

deflație *s. f.* **1.** ansamblu de măsuri economice luate în scopul combaterii inflației, al corectării dezechilibrului balanței de plăți; dezinflație. **2.** spulberarea de către vânt a nisipurilor provenite din dezagregarea rocilor de la suprafața pământului. (< fr. *déflation*)

deflaționíst, -ă *adj.* cu caracter de deflație (1); dezinflaționist. (< fr. *déflationniste*)

deflectométru *s. n.* **1.** aparat pentru determinarea cantității de sol transportat prin deflație (2). **2.** aparat folosit la încercarea construcțiilor pentru determinarea deplasărilor. (< fr. *déflectomètre*)

deflectór, -oáre **I.** *adj.* care servește la producerea deflexiunii. **II.** *s. n.* **1.** dispozitiv de deviere a unui fluid sau flux electronic din direcția inițială de curgere. **2.** dispozitiv din instalațiile de ventilație servind la evacuarea aerului viciat din încăperi. **3.** instrument pentru compensarea compasului magnetic. (< fr. *déflecteur*)

deflegmá *vb. tr.* a separa componenții unui amestec de lichid prin distilarea și relichefierea fracțiunilor cu punct de fierbere mai înalt. (< fr. *déflegmer*)

deflegmátor *s. n.* dispozitiv pentru deflegmare. (< fr. *déflegmateur*)

deflexiúne *s. f.* **1.** stare a unui membru sau a unei părți a corpului opusă flexiunii. **2.** deviere a curentului unui fluid, a unui fascicul de radiații din direcția inițială. (< fr. *déflexion*)

defloculá *vb. tr.* a efectua o defloculare. (< fr. *défloculer*)

defloculáre *s. f.* operație constând în a dispersa elementele închegate printr-o acțiune fizică sau fizi-co-chimică. (< defloculá)

deflorá *vb. tr.* a face să-și piardă fetelor virginitatea; a dezvirgini. (< fr. *déflorer*)

defluént *s. m.* braț format prin divizarea apelor unui râu. (< fr. *défluent*)

defluí *vb. intr.* a curge în jos, a răspândi în direcții divergente a unor trupe, grupate într-un spațiu restrâns, (*p. ext.*) a unor mase de oameni. (< it. *defluire*, lat. *defluere*)

defluidizá *vb. tr.* a îndruma traficul de pe o arteră principală spre una secundară, pentru a-i asigura fluența. (< de[1]- + *fluidiza*)

defluviație *s. f.* schimbare completă a albiei unui curs de apă. (< fr. *défluviation*)

defocalizáre *s. f.* focalizare defectuoasă a fasciculului electronic într-un tub catodic. (după fr. *défocalisation*)

defolclorizát, -ă *adj.* lipsit de specific folcloriuc. (< de[1]- + *folcloriza* + *-at*)

defoliá *vb. tr.* a face să cadă frunzele (înainte de vreme). (< fr. *défolier*, lat. *defoliare*)

defoliánt, -ă *adj., s. n.* (substanță, praf, pulverizator) care servește pentru defoliere. (< fr. *defoliant*)

defoliatór, -oáre *adj.* (despre animale, omizi) care se hrănește cu frunzele arborilor. (< lat. *defoliator*)

defoliație *s. f.* defoliere. (< fr. *défoliantion*)

deforestáre *s. f.* distrugere a pădurilor; despădurire. (după fr. *déforestation*)

deformá *vb.* **I.** *tr., refl.* a(-și) altera, a(-și) modifica forma sau dimensiunile; a (se) sluți. **II.** *tr. (fig.)* **1.** a reproduce inexact; a denatura, a falsifica. **2.** a modifica forma sau dimensiunile unui corp sub acțiunea unor forțe exterioare sau a unor eforturi interioare. (< fr. *déformer*, lat. *deformare*)

deformábil, -ă *adj.* care se poate deforma. (< fr. *déformable*)

deformabilitáte *s. f.* posibilitatea de a suferi deformații. (< fr. *déformabilité*)

deformánt, -ă *adj.* care deformează; care determină o deformare. (< fr. *déformant*)

deformáție *s. f.* **1.** deformare. **o** ~ *profesională* = folosire mecanică, în viața de toate zilele, a deprinderilor căpătate prin exercitarea unei profesiuni. **2.** (*tehn.*) operație prin care se obține o modificare permanentă a formei, volumului, suprafeței unui material. **o** ~ *plastică* = prelucrare a unui material prin producerea unor modificări plastice. (< fr. *déformation*, lat. *deformatio*)

defosá *vb. tr., refl.* (la jocul de cărți) a se debarasa, jucând-o, de o carte pe care o consideră inutilă în jocul său. (< fr. *défausser*)

defósă *s. f.* (la jocul de cărți) **1.** acțiunea de a separa cărțile considerate inutile. **2.** carte astfel considerată. (< fr. *défausse*)

defosforá *vb. tr.* a îndepărta fosforul din topitura metalică la elaborarea oțelurilor. (< fr. *déphosphorer*)

defraudá *vb. tr.* a delapida, a frustra de bani (o bancă, o instituție etc.); a înșela, a escroca; a frauda. (< lat., it. *defraudare*)

defraudatór, -oáre *s. m. f.* cel care defraudează; delapidator; fraudator. (< it. *defraudatore*)

defrâná *vb. tr.* a scoate din frâne, a elibera. (< de[1]- + *frâna*)

defrișá *vb. tr.* **1.** a înlătura prin tăiere arborii dintr-o anumită porțiune de pădure; a despăduri. **2.** (*fig.*) a descurca, a lămuri, a limpezi (o problemă); a aborda punctele esențiale, fără a trata fondul. (< fr. *défricher*)

defrișábil, -ă *adj.* care se poate defrișa. (< fr. *défri-chable*)

defrișatór *s. n.* mașină de defrișat. (< defrișa + -tor)

defrișór, -oáre *s. m. f.* cel care efectuează defrișări. (< fr. *défricheur*)

defulá *vb.* **I.** *tr.* a da curs liber ideilor și tendințelor refulate în subconștient. **II.** *refl. (fam.)* a se lăsa purtat de stări afective; a-și descărca sufletul. (< fr. *défouler*)

defulatór, -oáre *adj.* referitor la defulare. (< defula + -tor)

defúnct, -ă *adj., s. m. f.* (om) decedat, răposat. (< lat. *defunctus*, fr. *défunt*)

degajá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a elibera, a scuti pe cineva de o sarcină, de o îndatorire; a înlătura un obstacol sau ceva care împiedică. **2.** a răspândi, a elimina (gaze, vapori, miros etc.), a emana, a exala. **3.** (*fotbal*) a trimite mingea departe de poarta proprie pentru a evita o acțiune periculoasă a adversarului. • (*scrimă*) a-și desprinde floreta de cea a adversarului. **II.** *refl.* (și *fig.*) a se desprinde, a se elibera. (< fr. *dégager*)

degajamént *s. n.* **1.** încăpere care servește ca spațiu de comunicare între încăperile unui apartament, ale unei clădiri publice. **2.** incintă adiacentă scenei unui teatru sau platou de filmare destinată depozitării și remontării decorurilor. (< fr. *dégagement*)

degajáre *s. f.* **1.** acțiunea de a degaja. **2.** îndepărtare a unei porțiuni de material de pe o piesă, de pe un teren etc. **3.** canelură circulară realizată prin așchierea la exteriorul sau interiorul unei piese cilindrice. (< degaja)

degaját, -ă *adj.* liber în mișcări, nestingherit, dezinvolt. (< fr. *dégagé*)

degarotá *vb. tr.* a desface un garou. (< de[2]- + *garota*)

degazá *vb. tr.* **1.** a îndepărta substanţele gazoase dintr-un spaţiu închis, de pe o suprafaţă. **2.** (*mil.*) a îndepărta gazele toxice de luptă dintr-un anumit loc. (< fr. *dégazer*)
degazatór *s. m.* substanţă pentru degazare. (< degaza + -tor)
degazificá *vb. tr.* a îndepărta gazele, materiile volatile etc. dintr-un lichid, din cărbuni etc. (< de[1]- + *gazifica*)
degazificatór *s. n.* dispozitiv pentru degazificare. (< fr. *dégazéificateur*)
degazolináre *vb. tr.* a separa printr-un procedeu special gazolina din gazele obţinute în exploatările petroliere; dezbenzina. (< fr. *dégazoliner*)
degazór *s. n.* aparat pentru degazarea lichidelor. (< fr. *dégazeur*)
degelificá *vb. tr., intr.* a (se) dezgheţa. • (despre geluri coloidale) a cristaliza. (după fr. *dégeler*)
degenerá *vb. intr.* **1.** a se depărta de tipul primar, pierzând din calităţi, din valoare. **2.** (*fig.*) a se schimba în rău; a se degrada, a decădea. (< fr. *dégénérer*, lat. *degenerare*)
degenerát, -ă *adj., s. m. f.* (individ) care şi-a pierdut calităţile morfologice sau funcţionale. (< fr. *dégénéré*)
degenerativ, -ă *adj.* care degenerează; cu caracter de degenerescenţă. (< fr. *dégénératif*)
degeneráţie *s. f.* (*rar*) degenerare. (< fr. *dégénération*)
degenerescént, -ă *adj.* cu aspecte de degenerescenţă. (< fr. *dégénérescent*)
degenerescénţă *s. f.* **1.** tendinţă de degenerare. • modificare patologică regresivă a unui ţesut sau organ. **2.** (*mat.*) existenţa mai multor funcţii proprii, corespunzătoare unei singure valori proprii unui operator. (< fr. *dégénérescence*)
degerminá *vb. tr.* a separa embrionul din sămânţă. (după fr. *dégermer*)
deghipsáre *s. f.* **1.** dizolvare a ghipsului din roci sub acţiunea apei. **2.** înlăturare a bandajului ghipsat. (< de[1]- + *gips*)
deghizá *vb. tr., refl.* **1.** a (se) travesti. **2.** (*fig.*) a (se) ascunde sub anumite aparenţe, a (se) disimula, a (se) masca. (< fr. *déguiser*)
deghizáj *s. n.* deghizare. (< fr. *déguisage*)
deghizaméntt *s. n.* deghizare. (< fr. *déguisement*)
deglaciáţie *s. f.* retragere a gheţarilor ca urmare a modificărilor condiţiilor climatice. (< fr. *déglaciation*)
deglobulizáre *s. f.* diminuare a numărului de globule roşii din sânge. (după fr. *déblobulisation*)
deglutiná *vb. intr., refl.* (despre elementele unui cuvânt) a (se) separa. (< fr. *déglutiner*)
deglutíţie *s. f.* actul fiziologic al înghiţirii. (< fr. *déglutition*)
degomá *vb. tr.* a îndepărta stratul de sericină de pe firul de mătase naturală. (< fr. *dégommer*)
degomáj *s. n.* degomare. (< fr. *dégommage*)
degonflá *vb. tr., refl.* a (se) dezumfla. (< fr. *dégonfler*)
degorjáre *s. f.* îndepărtare a drojdiei din sticlele de vin. (după fr. *dégorgeage*)
degradá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a înjosi. • a strica. **2.** a destitui pe cineva dintr-o funcţie, dintr-o demnitate; (*mil.*) a ridica cuiva gradul (ca pedeapsă). **II.** *tr., refl.* **1.** a decădea; a (se) altera, a (se) deteriora; a (se) dezonora, a (se) deprava. **2.** (despre soluri, terenuri) a deveni, a face să devină neproductiv, a (se) defertiliza. (< fr. *dégrader*, it. *degradare*)
degradábil, -ă *adj.* care poate fi degradat. (< degrada + -bil)
degradabilitáte *s. f.* însuşirea de a fi degradabil. (< degradabil + -itate)
degradánt, -ă *adj.* care degradează; înjositor; degradator. (< fr. *dégradant*)
degradatór, -oáre **I.** *adj.* degradant. **II.** *s. n.* (*fot.*) hârtie neagră decupată astfel încât să permită obţinerea unei imagini cu anumite contururi la copierea filmului. (< fr. *dégradateur*)
degradé **I.** *s. n.* estompare treptată a unei culori, a luminii. **II.** *adj.* (despre fire textile) în culori care se estompează treptat. (< fr. *dégradé*)
degranuláre *s. f.* dispariţie a granulaţiilor citoplasmatice, specifice unor celule, ca urmare a unor procese distrofice. (< de[1]- + *granulare*)
degrás *s. n.* amestec de untură de peşte şi acid nitric, folosit în pielărie. (< fr. *dégras*)
degreá *vb. tr.* (*mar.*) a demonta greementul. (< fr. *dégréer*)
degresá *vb. tr.* **1.** a îndepărta petele de grăsime de pe suprafaţa unor obiecte. **2.** a extrage grăsimea dintr-un aliment. (< fr. *dégraisser*)
degresáj *s. n.* degresare. (< fr. *dégraissage*)
degresánt, -ă *adj., s. m.* **1.** (substanţă) care serveşte la degresare. **2.** deplastifiant. (< fr. *dégraissant*)
degresiúne *s. f.* micşorare treptată, graduală. (< fr. *dégression*, lat. *degressio*)
degresív, -ă *adj.* care merge descrescând, care descreşte treptat. (< fr. *dégressif*)
degresivitáte *s. f.* caracter degresiv. (< fr. *dégressivité*)
degresór, -oáre **I.** *s. m. f.* cel care degresează. **II.** *s.* n. aparat cu care se face degresarea anumitor materiale. (< fr. *dégraisseur*, /II/ *dégraissoir*)
degrevá *vb. tr.* a micşora, a reduce, a suprima obligaţiile, sarcinile etc. care revin cuiva. (< fr. *dégrever*)
degrevánt, -ă *adj.* care degrevează. (< fr. *dégrevant*)
degreváre *s. f.* reducere, anulare a unei creanţe (taxe, impozite etc.). (după fr. *dégrévement*)
degringolá *vb. intr.* **1.** (*rar*) a se rostogoli, a se prăvăli. **2.** (*fam.*) a decădea treptat, a se prăbuşi. (< fr. *dégringoler*)
degringoládă *s. f.* **1.** prăbuşire, rostogolire. **2.** (*fam.*) decădere, ruinare progresivă, degradare. (< fr. *dégringolade*)
degripá *vb. tr* a înlătura gripajul unui motor. (< de[1]-*gripa*)
degrosisá *vb. tr.* a reduce suspensiile mai mari în procesul de purificare a apei. (după fr. *dégrossir*)
degrosisór *s. n.* filtre din pietriş care reţin impurităţile de dimensiuni mai mari, într-o instalaţie de limpezire a apei. (< fr. *dégrossisseur*)
degroşá *vb. tr.* a prelucra prin aşchiere o piesă brută de metal pentru a o aduce la o dimensiune apropiată de cea definitivă. (după fr. *dégrossir*)
degroşáj *s. n.* degroşare. (după fr. *dégrossissage*)
degrupá *vb. tr.* a dispersa, a repartiza diferit persoane sau lucruri grupate. (< fr. *dégrouper*)
degudroná *vb. tr.* a separa gudroanele de gazele produse la distilarea cărbunilor fosili. (< fr. *dégoudronner*)
degudronatór *s. n.* aparat, utilaj la degudronare. (după fr. *dégoudronneur*)
degurgitá *vb. tr.* a elimina pe gură conţinutul înghiţit. (< fr. *dégurgiter*)
degurgitáţie *s. f.* degurgitare. (< fr. *dégurgitation*)
degustá *vb. tr.* a gusta (o mâncare, o băutură); a savura. (< fr. *déguster*, lat. *degustare*)
degustáţie *s. f.* degustare. (< fr. *dégustation*, lat. *degustatio*)
degustátór, -oáre *s. m. f.* cel însărcinat a degusta vinurile, lichiorurile. (< fr. *dégustateur*)
dehidrázá *s. f.* dehidrogenază. (< fr. *déhydrase*)
dehídrogená *vb. tr.* a elimina, termic sau catalitic, hidrogenul din molecula compuşilor organici. (< fr. *déshydrogéner*)
dehidrogenázá *s. f.* enzimă care catalizează oxidarea substanţelor prin eliminarea ionilor de hidrogen; dehidrază. (< fr. *déhydrogénase*)
dehiscént, -ă *adj.* (despre fructe, antere, sporogoni) care se deschide spontan, la maturitate, eliberând seminţele. (< fr. *déhiscent*, lat. *dehiscens*)
dehiscénţă *s. f.* însuşirea de a fi dehiscent. (< fr. *déhiscence*)
DEI-/DEO- *elem.* „zeu, zeitate". (fr. *déi-, déo-*, cf. lat. *deus*)
deicíd, -ă **I.** *s. m. f.* ucigaş al unui zeu, al lui Dumnezeu. **II.** *s. n.* ucidere a unui zeu sau a lui Dumnezeu. (< fr. *déicide*)
deictic, -ă *adj., s. n.* (cuvânt) care arată, demonstrează; care întăreşte un sens. (< fr. *déictique*)
deificá *vb. tr.* **1.** a atribui putere divină unei fiinţe sau unui lucru; a zeifica. **2.** (*fig.*) a diviniza. (< lat. *deificare*, fr. *déifier*)
deifofobie *s. f.* teama de conversaţia din timpul cinei. (< engl. *deiphophobia*)
deifórm, -ă *adj.* cu atribute de zeitate. (< dei- + -form)
deionizáre *s. f.* eliminare a anumitor ioni dintr-un mediu ionizat. (după fr. *déionisation*)
déism *s. n.* orientare filosofico-religioasă care recunoaşte existenţa lui Dumnezeu numai ca o cauză primară, impersonală a lumii, respingând însă ideea întruchipării lui într-o per-

soană și a intervenției sale în desfășurarea ulterioară a fenomenelor din univers. (< fr. *déisme*)

deíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al deismului. (< fr. *déiste*)

dejá *adv.* în acest (sau acel) moment, încă de pe acum (sau de pe atunci). (< fr. *déjà*)

dejalén *s. n.* țesătură fină de bumbac, folosită pentru confecționarea cămășilor bărbătești, a bluzelor etc. (după engl. *delaine*)

déjà-vu /-vü/ *s. n.* cel văzut dinainte. (< fr. *déja-vu*)

dejécție *s. f.* **1.** evacuare a excreției din corp; materia evacuată. **2.** scurgeri provenite din industrii, din gospodării, care degradează apele naturale în care se scurg. **3.** *con de* ~ = grămadă de pietriș, de nisip etc. care se depune în regiunea inferioară a unui torent, având forma unei jumătăți de con turtit; agestru. **4.** (*pl.*) materii pe care le aruncă vulcanii. (< fr. *déjection*, lat. *deiectio*)

dejivrá *vb. tr.* a înlătura straturile de chiciură sau de gheață formate pe anumite suprafețe. (metalice). (< fr. *dégivrer*)

dejivráj *s. n.* dejivrare. (< fr. *dégivrage*)

dejivrór *s. n.* dispozitiv la avioane pentru a preveni sau înlătura jivrajul. (< fr. *dégivreur*)

dejojáre *s. f.* manevră în timpul decolării unui hidroa-vion, prin care acesta este ridicat cu coca deasupra apei spre a micșora rezistența la înaintare. (după fr. *déjaugeage*)

dejucá *vb. tr.* a zădărnici (planurile, uneltirile cuiva). (după fr. *déjouer*)

dejún *s. n.* masa de prânz; prânz; timpul când se ia această masă. **o** *micul* ~ = gustare de dimineață. (< dejuna)

dejuná *vb. intr.* a lua masa de prânz; a prânzi. (< fr. *déjeuner*)

de júre /iu-/ *loc. adv.* formulă care desemnează existența unei situații conforme cu normele de drept. (< lat. *de iure*, de drept, potrivit legii)

delabializá *vb. tr.* a face să devină nelabial. (< fr. *délabialiser*)

delaborá *vb. tr.* a demonta dintr-un loc instalațiile, mașinile și munițiile devenite inutilizabile sau periculoase. (< lat. *delaborare*)

delabrá *vb. tr.* a (se) deteriora, a (se) ruina, a (se) strica. (< fr. *délabrer*)

delapidá *vb. tr.* a sustrage, a-și însuși bani, valori sau alte bunuri din avutul obștesc aflate în grija sa. (< fr. *dilapider*, lat. *dilapidare*)

delapidatór, -oáre *s. m. f.* cel care săvârșește o delapidare. (< fr. *dilapidateur*)

delatór, -oáre *s. m. f.* denunțător; informator, turnător. (< fr. *délateur*, lat. *delator*)

delațiúne *s. f.* denunț(are), pârâ. (< fr. *délation*, lat. *delatio*)

delăsá *vb. refl.* a dovedi nepăsare, a părăsi o muncă începută. (< fr. *délaisser*)

delăsător, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care se delasă; neglijent, indolent. (< delăsa + -tor)

délco / delcóu *s. n.* cap distribuitor de curent electric la motoarele cu electroaprindere. (< fr. *delco*)

delcrédere *s. n.* (*ec.*) angajament al unui agent care, în schimbul unui comision special, garantează personal plata tuturor mărfurilor pe care le vinde în contul altuia. (< germ. *Delkredere*, it. *del credere*)

deleátur *s. n.* semn de corectură tipografică prin care se arată că trebuie să se suprime o literă, un cuvânt etc. (< lat. *deleatur*, să se șteargă)

delébil, -ă *adj.* care poate fi șters. (< lat. *delebilis*, fr. *délébile*)

delectá *vb. tr., refl.* a (se) desfăta, a (se) bucura, a (se) distra. (< fr. *délecter*, lat. *delectare*)

delectábil, -ă *adj.* plăcut, agreabil, încântător. (< fr. *délectable*, lat. *delectabilis*)

delectáție *s. f.* (*rar*) delectare. (< fr. *délectation*)

delegá *vb. tr.* a atribui cuiva calitatea de delegat; a da o delegație. (< fr. *déléguer*, lat. *delegare*)

delegát, -ă *s. m. f.* **1.** cel împuternicit cu o delegație. **2.** reprezentant al unei organizații politice sau obștești, al unui stat la o conferință, la un congres etc. (< fr. *délégué*, lat. *delegatus*)

delegatár, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care deleagă, care primește o delegație, împuternicit. (< fr. *délégataire*)

delegatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care face o delegație. (< fr. *délégatur*)

delegáție *s. f.* **1.** împuternicire de a acționa într-un anumit fel în numele cuiva. **2.** act prin care cineva este desemnat ca delegat. **3.** grup de persoane împuternicit cu o misiune specială. (< fr. *délégation*, lat. *delegatio*)

delegitima *vb. tr.* a nu justifica, a nu îndreptăți ceva. (< de[2]- + *legitima*)

delestá *vb. tr.* **1.** a arunca lestul dintr-o navă, dintr-un balon etc.; a debalasta. **2.** (*fam.*) a elibera, a epura. (< fr. *délester*)

deletér, -ă *adj.* nociv, vătămător; (*fig.*) care corupe. (< fr. *délétère*)

deleție *s. f.* ruptură a unui cromozom și pierdere a fragmentului detașat. (< fr. *délétion*, lat. *deletio*)

delexicalizá *vb. tr., refl.* (despre părți de vorbire) a-și pierde, a face să-și piardă conținutul semantic. (< de[1]- + *lexicaliza*)

-délf, -delfíe *elem.* „matrice, vagin, marsupiu". (< fr. *-delphe, -delphie*, cf. gr. *delphys*, pântece)

delfián, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Delfi (Grecia). **II.** *adj.* delfic. (< fr. *delphien*)

délfic, -ă *adj.* din Delfi; (*spec.*) referitor la cultul în cinstea lui Apolo; delfian. (< fr. *delphique*)

-delfíe v. -delf.

delfín[1] *s. m.* **1.** mamifer cetaceu marin cu corpul fusiform și botul ascuțit, care trăiește în cete în toate mările. **2.** stil de înot, caracterizat prin mișcarea simultană și sime- trică a brațelor, dinainte spre înapoi, cu mișcarea picioarelor în plan vertical. (< lat. *delphinus*, it. *delfino*)

delfín[2] *s. m.* titlul purtat de fiul cel mai mare al regilor Franței, moștenitorul prezumtiv al tronului. (după fr. *dauphin*)

delfinárium *s. n.* **1.** bazin amenajat pentru delfini. **2.** sală, clădire care adăpostește un delfinariu (1). (< germ. *Delphinarium*)

delfiníde *s. n. pl.* familie de cetacee carnivore: delfinii, marsuinii, narvalii etc. (< fr. *delphinidés*)

delfiniéră *s. f.* **1.** navă de tonaj mic pentru capturarea delfinilor. **2.** un fel de cange pentru prinderea delfinilor. (< it. *delfiniera*)

delfiníst, -ă *s. m. f.* înotător în stilul delfin[1]. (2). (< it. *delfinista*)

delfínium *s. m.* plantă ranunculacee de câmp, ornamentală, cu flori diferite, care însoțește trandafirii. (< fr. *delphinium*, gr. *delphinion*)

delfinológ, -ă *s. m. f.* specialist în delfinologie. (< fr. *delphinologue*)

delfinologíe *s. f.* studiu științific al delfinilor. (< fr. *delphinologie*)

deliberá *vb.* **I.** *intr.* a examina, a chibzui împreună, a dezbate pentru a lua o hotărâre. **II.** *tr.* a decide, a soluționa. (< fr. *délibérer*, lat. *deliberare*)

deliberánt, -ă *adj.* care deliberează. (< fr. *délibérant*)

deliberát, -ă **I.** *adj.* (și *adv.*) (în mod) intenționat, cumpănit; liber consimțit. **II.** *s. n.* deliberare între judecători înainte de pronunțarea sentinței. **o** ~ *moral* = decizie într-o chestiune de responsabilitate morală. (< fr. *délibéré*)

deliberatív, -ă *adj.* **1.** care deliberează. **o** *vot* ~ = drept pe care îl are o adunare sau un membru al ei de a hotărî ceva prin vot. **2.** despre forme verbale, (construcții) care exprimă îndecizia subiectului. (< fr. *délibératif*, lat. *deliberativus*)

deliberáto *adv.* (*muz.*) cu hotărâre. (< it. *deliberato*)

delicát, -ă *adj.* **1.** (despre aspectul unor ființe sau lucruri) gingaș, fin, grațios. • slăbuț, plăpând. • (despre mâncăruri) de bună calitate, bun la gust. • (despre culori) discret, pal, estompat. **2.** ales, distins; (*fig.*) atent, prevenitor. **3.** (despre situații) în care trebuie acționat cu prudență, cu rezervă; dificil, greu de rezolvat. (< fr. *délicat*, lat. *delicatus*)

delicatése *s. f. pl.* alimente fine, prăjituri, specialități culinare. (< germ. *Delikatesse*)

delicatéțe *s. f.* însușire a ceea ce este delicat; finețe, gingășie. (< it. *delicatezza*, fr. *délicatesse*)

delicáto *adv.* (*muz.*) delicat, simțit, fin. (< it. *delicato*)

deliciós, -oásă *adj.* deosebit de gustos, savuros. • (*fig.*) fermecător, încântător. (< fr. *délicieux*, lat. *deliciousus*)

delíciu *s. n.* plăcere mare, intensă; savoare; desfătare. (< lat. *delicium*, fr. *délice*)

delíct *s. n.* încălcare ușoară a legii penale, sancționată cu închisoare corecțională sau amendă. (< lat. *delictum*, fr. *délict*)
delictuál, -ă *adj.* delictuos. (< fr. *délictuel*)
delictuós, -oásă *adj.* care constituie un delict; delictual. (< fr. *délictueux*)
delicvescént, -ă *adj.* **I.** (despre substanțe solide) care absoarbe vaporii de apă din atmosferă, transformându-se în soluții apoase. **2.** (*fig.*) decadent, corupt. (< fr. *déliquescent*, lat. *deliquescens*)
delicvescénță *s. f.* **1.** proprietate a unor substanțe solide de a fi delicvescente. **2.** (*fig.*) decadență, corupție. (< fr. *déliquescence*)
deligație *s. f.* aplicare a unui bandaj, aparat sau medicament extern. (< fr. *déligation*)
delignificáre *s. f.* eliminare a ligninei din celulele și fibrele vegetale. (după fr. *délignification*)
delimitá *vb. tr., refl.* a (se) mărgini, a (se) limita, a (se) contura. (< fr. *délimiter*, lat. *delimitare*)
delimitábil, -ă *adj.* care poate fi delimitat. (< fr. *délimitable*)
delimitatív, -ă *adj.* care delimitează, care servește pentru a delimita; delimitator. (< fr. *délimitatif*)
delimitatór, -oáre **I.** *adj.* delimitativ. **II.** *s. n. (inform.)* simbol care folosește izolarea textuală a diverselor părți ale unui program. (< fr. *délimitateur*)
delincvént, -ă *s. m. f.* cel care a săvârșit un delict. (< lat. *delinquens*, fr. *délinquant*)
delincvénță *s. f.* totalitatea delictelor și crimelor considerate pe plan social; criminalitate, infracționism. (< fr. *délinquance*)
delincvențiónál, -ă *adj.* referitor la delicvență. (< delincvență + -ional)
delineá *vb. tr.* a trasa conturul unui obiect; a schița cu o linie. (< fr. *délinéer*, lat. *delineare*)
delineávit *s. n.* termen care însoțește în colțul de jos al unei gravuri numele autorului. (< lat. *delineavit*, desenat)
delínt *s. n.* material fibros din lintersul extras de pe semințele de bumbac, materie primă la fabricarea hârtiei fine și a mătăsii artificiale. (< fr. *délint*)
delintersá *vb. tr.* a îndepărta firele scurte de pe semințele de bumbac egrenate. (< de[1]- + *linters*)
delír *s. n.* **1.** tulburare patologică a conștiinței, manifestată prin aiurări, halucinații etc. **2.** (*fig.*) exaltare, extaz, frenezie, entuziasm excesiv. (< fr. *délire*, lat. *delirium*)
delirá *vb. intr.* a fi într-o stare de delir; a aiura. (< fr. *délirer*, lat. *delirare*)
delirándo *adv. (muz.)* improvizând. (< it. *delirando*)
deliránt, -ă *adj.* (și *s. m.*) care delirează; (ca) de delir. • (*fig.*) exaltat, frenetic. (< fr. *délirant*)
deliricizá *vb. tr.* a goli poezia de fiorul ei emoțional, liric. (< de[1]- + *liriciza*)
delírium trémens *s. n.* boală pricinuită de alcoolism și caracterizată prin delir însoțit de tremurul nervos al feței și al membrelor. (< lat. *delirium tremens*)
deliteraturizá *vb. refl., tr.* a-și pierde, a face o operă să-și piardă caracterul literar. (< de[1]- + *literaturiza*)
delitescént, -ă *adj.* care prezintă delitescență. (< fr. *délitescent*)
delitescénță *s. f.* **1.** dezagregare a unui corp, țesut etc. prin absorbție de apă. **2.** dispariție subită a unei tumori, a unei inflamații. **3.** perioada de incubație a unui parazit. (< fr. *délitescence*)
delivrénță *s. f.* expulsie sau extracție a placentei după expulzarea fătului. (< fr. *délivrance*)
delocalizá *vb. tr.* a deplasa, a schimba un loc, o localitate etc. (< de[1]- + *localiza*)
delocutív, -ă *adj.* (despre prefixe) de origine prepo-zițională, care formează cuvinte de la locuțiuni. (< de[2]- + *locuț*/une/ + /t/iv)
delocutivitáte *s. f.* caracter delocutiv. (< delocutiv + -itate)
deloiál, -ă *adj.* incorect, necinstit, nesincer. (< fr. *déloyal*)
deloialitáte *s. f.* lipsă de loialitate, incorectitudine, necinste. (după fr. *déloyauté*)
delojá *vb.* **I.** *intr.* **1.** a schimba locuința, a se muta. **2.** (*fam.*) a pleca, a părăsi un loc. **II.** *tr.* **1.** a scoate din locuință (pe cineva); a lunga, a expulza. **2.** (*fam.*) a scoate din pâine. (< fr. *déloger*)
delón *s. n.* (*rar*) haină de blană întoarsă, ca aceea purtată de Alain Delon. (< /Alain/*Delon* n. pr.)
délta *s. m.* **1.** a patra literă a alfabetului grecesc (Δ, δ), corespunzând sunetului *d*. **2.** (*fig.*) simbol al adevărului; (*p. ext.*) adevăr. (< fr., gr. *delta*)
deltacism *s. n.* pronunțare alterată a consoanelor *d, t*. (< fr. *deltacisme*)
deltadróm *s. n.* loc de desfășurare a antrenamentelor și concursurilor de deltaplanism. (< delta/plan/ + *-drom*)
deltáic, -ă *adj.* referitor la deltă. (< fr. *deltaïque*)
deltanaút, -ă *s. m. f.* zburător cu deltaplanul. (< delta/plan/ + *-naut*)
deltaplán *s. n.* aparat individual de zbor de tip planor, dintr-o aripă de forma literei delta (1). (< fr. *deltaplan*)
deltaplanísm *s. n.* sport practicat cu deltaplanul; deltaplanorism. (< fr. *deltaplanisme*)
deltaplaníst, -ă *s. m. f.* pilot sportiv de deltaplan. (< fr. *delptaplaniste*)
deltaplanorísm *s. n.* deltaplanism. (< delta + planorism)
déltă *s. f.* zonă aluvionară, triunghiulară, între brațele unui fluviu la vărsarea în mare. (< fr. *delta*)
deltoíd, -ă *adj., s. m.* (mușchi) în formă de triunghi, în partea laterală a regiunii scapulare. (< fr. *deltoïde*)
deluviál, -ă *adj.* (despre soluri) format din deluviu. (< fr. *diluvial*)
delúviu *s. n.* material detritic provenit din alterarea și degradarea rocilor, transportat de apele de șiroire. (< lat. *diluvium*, it. *diluvio*)
deluzóriu, -ie *adj.* înșelător; iluzoriu. (< lat. *delusorius*, fr. *délusoire*)
delvár *s. m.* varietate de struguri cu boabele mărunte, albe sau roz. • vin din acești struguri. (< fr. *délavare*)
dem[1] *s. n. (biol.)* asociație de indivizi apropiați, înrudiți taxonomic. (< fr., engl. *dem*)
DEM[2]**(O)-** *elem.* „popor, populație". (< fr. *dém/o/-*, it. *dem/o/-*, cf. gr. *demos*)
demacadamizá *vb. tr.* a desface, a înlătura macadamul. (< fr. *démacadamiser*)
demachiá *vb. tr., refl.* a(-și) șterge machiajul. (< fr. *démaquiller*)
demachiáj *s. n.* demachiere. (< fr. *démaquillage*)
demachiánt, -ă *adj., s. n.* (produs cosmetic) care servește pentru demachiere. (< fr. *démaquillant*)
demagnetizá *vb. tr, refl.* a pierde, a face ca un corp să-și piardă magnetizarea. (< fr. *démagnétiser*)
demagnetizánt, -ă *adj.* care produce demagnetizare. (< fr. *démagnetisant*)
demagnetizór *s. n.* dispozitiv electromagnetic pentru ștergerea înregistrărilor de pe banda magnetică. (< fr. *démagnétiseur*)
demagóg, -ă *s. m. f.* **1.** (în Grecia antică) conducător al unei grupări democratice. **2.** cel care caută să-și creeze popularitate prin discursuri bombastice, promisiuni mincinoase etc. (< fr. *démagogue*)
demagógic, -ă *adj.* de demagog; pătruns de demagogie. (< fr. *démagogique*)
demagogíe *s. f.* metodă și atitudine politică de înșelare a maselor prin promisiuni mincinoase, discursuri bombastice etc. pentru a obține popularitate; atitudine de demagog; demagogism. (< fr. *démagogie*, gr. *demagogia*)
demagogísm *s. n.* (*rar*) demagogie. (< demagogie + -ism)
demagogizá *vb. intr.* (*rar*) a comporta, a proceda ca un demagog. (< demagog + -iza)
demanganizáre *s. f.* operația de eliminare din apă a oxizilor de mangan. (după fr. *démanganisation*)
demantelá *vb. tr.* **1.** a demola sistematic dispozitivele de apărare ale unei cetăți spre a o scoate din sistemul defensiv. **2.** (*fig.*) a dezorganiza, a destrăma. (< fr. *démanteler*)
demantóid *s. n.* varietate nobil de andradit. (< fr. *démantoïde*)
demará *vb.* **I.** *tr.* a dezlega odgoanele unei corăbii (în vederea plecării). **II.** *intr.* **1.** (despre autovehicule, motoare etc.) a se

pune în mișcare, a porni. **2.** (*fig.*; despre un sportiv participant la o cursă) a porni cu avânt, în viteză, a țâșni; (despre o acțiune, o afacere) a începe. (< fr. *démarrer*)

demaráj *s. n.* demarare. (< fr. *démarrage*)

demarcá *vb.* **I.** *tr.* a însemna printr-o linie de demarcație; a delimita, a despărți, a separa. **II.** *refl.* (*sport*) a scăpa de sub supravegherea adversarului. (< fr. *démarquer*)

demarcábil, -ă *adj.* care poate fi demarcat. (< demarca + -bil)

demarcáj *s. n.* demarcare. • (*sport*) plasament al unui jucător în teren astfel încât să i se poată trimite mingea. • luarea unor pasaje dintr-o carte spre a le transpune în alta. (< fr. *démarquage*)

demarcatív, -ă *adj.* ca caracter de demarcație. (< fr. *démarcatif*)

demarcáție *s. f.* delimitare, despărțire, separare. • operație prin care se stabilește frontiera dintre două state sau linia despărțitoare dintre două suprafețe de teren. **o** *linie de ~* = linie care desparte două teritorii sau (*fig.*) două noțiuni. (< fr. *démarcation*)

demarcaționál, -ă *adj.* de demarcație. (< demarcație + -onal)

demargarinizá *vb. tr.* a separa gliceridele care se formează în uleiul supus frigului. (după fr. *démargariner*)

demarór *s. n.* **1.** mecanism motor sau instalație care servește la pornirea motoarelor cu ardere internă. **2.** aparat electric montat la circuitul motoarelor electrice, care le asigură demararea. (< fr. *démarreur*)

demascá *vb.* **I.** *tr., refl.* **1.** a(-și) scoate masca. **2.** a denunța; a(-și) dezvălui caracterul, planurile, intențiile. **II.** *tr.* a descoperi inamicului, prin nerespectarea regulilor de mascare, obiectivele, planurile. (< fr. *démasquer*)

demascábil, -ă *adj.* care poate fi demascat. (< demasca + -bil)

demascatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care demască. (< demasca + -tor)

demasculinizá *vb. tr., refl.* a face să-și piardă, a-și pierde caracterele, obiceiurile de bărbat; a (se) diviriliza. (< fr. *démasculiniser*)

dematerializá *vb. tr., refl.* a pierde, a face să-și piardă caracterele specifice materiei. (< fr. *dématérialiser*)

démă *s. f.* unitate administrativ-teritorială în vechea Atică și în Imperiul Bizantin. (< fr. *déme*, cf. gr. *demos*, popor)

demecologíe *s. f.* studiu ecologic al structuri și dinamicii populației. (< dem²/o/- + *ecologie*)

demenajá *vb. tr., intr.* a goli, a transporta mobila dintr-o locuință; a schimba o locuință, a (se) muta. (< fr. *déménager*)

demént, -ă **I.** *adj., s. m. f.* alienat mintal. **II.** *adj.* de om nebun; demențial. (< fr. *dément*, lat. *demens*)

deménță *s. f.* **1.** alienație mintală, nebunie. **2.** (*fig.*) surescitare intensă (vecină cu nebunia). (< fr. *démence*, lat. *dementia*)

demențiál, -ă *adj.* dement. (< fr. *démentiel*)

demențialitáte *s. f.* însușirea de a fi demențial. (< demențial + -itate)

demérs *s. n.* **1.** intervenție (pe lângă cineva) în vederea obținerii unui anumit rezultat. **2.** manieră de a conduce un raționament, de a progresa către un scop; metodă. (după fr. *démarche*)

demersál, -ă *adj.* **1.** (despre organisme) care trăiește în zona litorală, venind în contact direct cu fundul apei. **2.** (despre ouăle de pești) care cad pe fundul apei. (< fr. *démersal*)

demetanizá *vb. tr.* a extrage metanul din hidrocarburile gazoase sau din cărbuni. (< fr. *déméthaniser*)

demetiláre *s. f.* reacție chimică prin care o substanță pierde un radical metil. (după fr. *déméthylation*)

DEMI- *elem.* „jumătate". (< fr. *demi-*)

demielinizáre *s. f.* dispariție a tecii de mielină care înconjură cilindraxul unei fibre nervoase. (după fr. *démyélinisation*)

demifónd *s. n.* (*sport*) semifond. (< demi- + fond)

demilitarizá *vb. tr.* a desființa sau a limita pe un anumit teritoriu, în urma unei convenții internaționale, forțele armate, armamentul, instalațiile militare, industria de armament. (< fr. *démilitariser*)

demimónd *s. n.* lumea femeilor declasate și de moravuri ușoare. (< fr. *demi-monde*)

demimondă *s. f.* demimondenă. (< fr. *demi-monde*)

demimondén, -ă **I.** *adj.* referitor la o demimondă. **II.** *s. f.* femeie de moravuri ușoare; cochetă. (< fr. *demi-mondaine*)

deminá *vb. tr.* a îndepărta sau a face inofensive minele dintr-un baraj de mine instalat de inamic. (< fr. *déminer*)

demineralizá *vb.* **I.** *tr.* a elimina sărurile minerale dintr-o substanță organică. **II.** *refl.* (despre substanțe organice) a pierde sărurile minerale proprii. (< fr. *déminéraliser*)

deminór *s. m.* (*mar.*) membru al echipajului însărcinat cu deminarea. (< fr. *démineur*)

demipensiúne *s. f.* pensiune care rezolvă doar o parte din întreținere. (< demi- + pensiune)

demiséc *adj. inv.* (despre vinuri) cu gust intermediar între dulce și sec. (< fr. *demi-sec*)

demísie *s. f.* act prin care cineva renunță la o funcție, la o demnitate etc. (< fr. *démission*, lat. *demissio*)

demisioná *vb. intr.* a-și da demisia. (< fr. *démissionner*)

demisionár, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care își dă sau și-a dat demisia. (< fr. *démissionnaire*)

demisól *s. n.* parte a unei clădiri situată pe jumătate sub nivelul solului, sub parter. (< fr. *demi-sol*)

demistificá *vb. tr.* a înlătura o mistificare, o minciună. • a demitiza. (< fr. *démystifier*)

demistificatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care demistifică. (< fr. *démystificateur*)

demíte *vb. tr.* a destitui. (< lat. *demittere*, fr. *démettre*)

demiténtă *s. f.* tentă între clar și întunecat, într-o pictură sau gravură. (< fr. *demi-teinte*)

demitificá *vb. tr.* a demitiza (1). (< fr. *démytifier*)

demitizá *vb. tr.* **1.** a face ca un lucru, o idee să-și piardă caracterul mitic; a demistifica, a demitifica, a demitologiza. **2.** a înlătura exagerările, deformările, iluziile despre originea și evoluția lucrurilor, fenomenelor etc., prezentându-le în conformitate cu realitatea; a nega anumite idei susceptibile de a se fi golit de înțelesul lor primordial. (< it. *demitizzare*)

demitizánt, -ă *adj.* care demitizează. (< demitiza + -ant)

demitologizá *vb. tr.* a înlătura caracterul mitic al cuiva sau a ceva; a demitiza (1). (< engl. *demitologize*)

demiu *s. n.* haină mai ușoară decât paltonul și mai groasă decât pardesiul. (după fr. *demi-saison*)

demiúrg *s. m.* **1.** (la Platon) denumire dată divinității, ca principiu rațional, creator al universului; (*p. ext.*) principiu creator. **2.** conducător al unor cetăți antice grecești. (< fr. *démiurge*, lat. *demiurgus*, gr. *demiurgos*)

demiúrgic, -ă *adj.* de demiurg. (< fr. *démiurgique*)

demiurgíe *s. f.* activitatea proprie de demiurg. (< fr. *démiurgie*)

demivoléu *s. n.* (*tenis*) luare a mingii imediat după contactul ei cu solul. (< fr. *demi-volée*)

demixtá *vb. tr.* a despărți în școli sau clase diferite fetele de băieți. (< de¹- + *mixt*)

demn, -ă *adj.* **1.** vrednic de... • capabil, destoinic. **2.** care impune respect; corect, rezervat, grav. (după lat. *dignus*)

demnitár *s. m.* înalt funcționar de stat. (după fr. *dignitaire*)

demnitáte *s. f.* **1.** calitatea de a fi demn; prestigiu. • gravitate, măreție. **2.** înaltă funcție de stat. (după lat. *dignitas*, fr. *dignité*)

DEMO- v. dem²(o)-.

demobilá *vb. tr.* a scoate mobila (dintr-o încăpere). (după fr. *démeubler*)

demobilizá *vb. tr.* **1.** a trece forțele armate de la starea de mobilizare la cea de pace. **2.** (*fig.*) a face să slăbească combativitatea, perseverența cuiva; a descuraja. (< fr. *démobiliser*)

demobilizatór, -oáre *adj.* care demobilizează (2); descurajant. (< fr. *démobilisateur*)

democrát, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (adept) al democrației. **o** *~ți revoluționari* = ideologi și militanți ai revoluției burghezo-democratice, care au luptat consecvent pentru desființarea iobăgiei și lichidarea rânduielilor feudale; *partid ~* = partid cu orientare democrată; *~-creștin* = membru al unui partid democrat care adoptă principiile creștinismului. **II.** *adj.* democratic. (< fr. *démocrate*)

democrátic, -ă *adj.* propriu democrației; bazat pe principiile democrației; democrat (II). (< fr. *démocratique*)

democratísm *s. n.* totalitatea principiilor care exprimă și asigură libertățile democratice. (< fr. *démocratisme*)

democratizá *vb. tr.* **1.** a introduce un regim democratic; a reorganiza pe baze democratice. **2.** a pune la îndemâna tuturor. (< fr. *démocratiser*)

democratizáre *s. f.* acțiunea de a democratiza; proces menit să permită o participare largă a cetățenilor la conducerea vieții politice, economice și sociale a țării. **o** (*ec.*) *~a capitalului* = teorie potrivit căreia dezvoltarea societăților pe acțiuni și plasarea acțiunilor în rândurile muncitorilor ar schimba natura capitalului, fiecare posesor al unei acțiuni devenind coproprietar al unei întreprinderi și putând participa la conducerea ei. (< democratiza)

democratúră *s. f.* denumire ironică a unei politici care combină avantajele democrației cu dezavantajele dictaturii a unui sistem totalitar, intolerant; falsă democrație. (< fr. *démocrature*)

democrație *s. f.* formă de organizare politică a societății care proclamă principiul deținerii puterii de către popor. **o** *~ sclavagistă* = tip de democrație în care puterea era exercitată de stăpânii de sclavi; *~ burgheză* = formă specifică orânduirii capitaliste, prin care se încearcă să se asigure libertatea și egalitatea generală a cetățenilor în fața legilor; *~ populară* = formă de democrație apărută într-o serie de țări din Europa și Asia, după cel de-al doilea război mondial, în care puterea aparține clasei muncitoare în alianță cu țărănimea și alte categorii de oameni ai muncii; *~ internă de partid* = principiu organizatoric al partidului marxist-leninist potrivit căruia toți membrii săi ar avea dreptul de a participa efectiv la rezolvarea problemelor legate de politica partidului și de viața internă de partid; *~ economică* = democrație care presupune participarea sistematică directă sau prin reprezentanți (inclusiv manageri), liber și expres aleși ai poporului, la conducerea și realizarea procesului de producție, repartiție și schimb la toate nivelurile economiei. (< fr. *démocratie*, gr. *demokratia*)

demodá *vb. refl.* a nu mai corespunde modei. • (despre idei, concepții, teorii) a înceta să mai fie actual; a se perima. (< fr. *démoder*)

demodéx *s. m.* parazit din ordinul acarienilor, mic, vermiform, la animale și la om, agentul patogen al acneei. (< fr. *demodex*)

demodulá *vb. tr.* a efectua o demodulație. (< fr. *démoduler*)

demodulatór *s. n.* circuit sau montaj electric în care are loc demodulația oscilațiilor de înaltă frecvență modulate. (< germ. *Demodulator*, fr. *démodulateur*)

demodulație *s. f.* (*radio, inform.*) operație inversă modulației; separare a oscilației de joasă frecvență de unda purtătoare de înaltă frecvență. (< germ. *Demodulation*, fr. *démodulation*)

demofil, -ă *adj., s. m. f.* (iubitor) de democrație. (< fr. *demophyle*)

demofilíe *s. f.* iubirea de popor. (< fr. *démophylie*)

demofób, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care suferă de demofobie. (< fr. *démophobe*)

demofobíe *s. f.* teamă patologică de aglomerațiile de oameni. (< fr. *démophobie*)

demográf, -ă *s. m. f.* specialist în demografie. (< fr. *démographe*)

demográfic, -ă *adj.* referitor la demografie. (< fr. *démographique*)

demografíe *s. f.* știință socială care studiază fenomene și procese referitoare la numărul, densitatea, mișcarea populației, la compoziția ei după grupe de vârstă, de sexe etc. (< fr. *démographie*)

demolá *vb. tr.* **1.** a desface, a dărâma (o construcție, o zidărie). • a retrage o navă din exploatare și a o desface pentru valorificarea materialelor. **2.** (*fig.*) a distruge în întregime. (< fr. *démolir*, lat. *demoliri*)

demolábil, -ă *adj.* susceptibil de a fi demolat. (< demola + -bil)

demolatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care demolează. (< demola + -tor)

demolițione *s. f.* (*rar*) demolare. (< fr. *démolition*)

demologíe *s. f.* știință care studiază creațiile și tradițiile populare; demopsihologie. (< fr. *démologie*)

démon *s. m.* **1.** (*ant.*) spirit care dirijează destinul oamenilor, al cetăților etc. **2.** diavol, drac. • (*fig.*) om rău. **3.** (în literatura romantică) ființă care întruchipează răzvrătirea împotriva destinului, eroismul, curajul, măreția, frumusețea fizică etc. • (în poezie) geniu chinuit de neliniște, care stârnește pasiuni, dorințe. (< fr. *démon*, lat. *daemon*, gr. *daimon*)

demonetizá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a retrage din circulație monede, mărci și efecte poștale etc. **2.** a devaloriza, a deprecia. **II.** *refl.* a se devaloriza. • (*fig.*) a se discredita, a se banaliza. (< fr. *démonétiser*)

demoniác, -ă *adj.* **1.** referitor la demoni. **2.** posedat de demoni. **3.** demonic. (< fr. *démoniaque*)

demónic, -ă *adj.* diabolic; satanic; demoniac (3). (< it. *demonico*, lat. *daemonicus*)

demoníe *s. f.* (*rar*) demonism. (< demon + -ie)

demonísm *s. n.* credință în demoni; demonie. • atitudine, răzvrătire, demonie; satanism (2). (< fr. *démonisme*)

demonizá *vb. tr.* a da caracter demonic. (< demon + -iza)

DEMONO- *elem.* „demon". (< fr. *démono-*, cf. lat. *daemon*, gr. *daimon*, zeu)

demonofobíe *s. f.* frică patologică de demoni; satanofobie. (< it. *demonofobia*)

demonográf, -ă *s. m. f.* autor de studii despre demoni. (< fr. *démonographe*)

demonografíe *s. f.* demonologie. (< fr. *démonographie*)

demonolatríe *s. f.* adorare a demonilor. (< fr. *démonolâtrie*)

demonolátru, -ă *adj., s. m. f.* (adorator) al demonilor. (< fr. *démonolâtre*)

demonológ, -ă *s. m. f.* specialist în demonologie. (< fr. *démonologue*)

demonológic, -ă *adj.* referitor la demonologie. (< fr. *démonologique*)

demonologíe *s. f.* pretinsă știință religioasă sau parte a mitologiei care se ocupă cu studiul demonilor; demonografie. (< fr. *démonologie*)

demonomaníe *s. f.* delir patologic în care bolnavul se crede stăpânit de demoni. (< fr. *démonomanie*)

demonopolizá *vb. tr.* a desființa un monopol (2). (< de[1]- + *monopoliza*)

demonstrá *vb.* **I.** *tr.* a arăta în mod convingător, pe cale de raționament sau prin exemple concrete, (ne)adevărul unei afirmații. • a dovedi, prin calcule și raționamente, adevărul exprimat într-o teoremă, într-un enunț. **II.** *intr.* a lua parte la o demonstrație; a manifesta, a arăta ceva prin semne exterioare. (< lat. *demonstrare*, după fr. *démontrer*, /Π/ rus. *demonstrirovati*)

demonstrábil, -ă *adj.* care poate fi demonstrat. (< lat. *demonstrabilis*, după fr. *démontrable*)

demonstrabilitáte *s. f.* calitatea de a fi demonstrabil. (după fr. *démontrabilité*)

demonstránt, -ă *s. m. f.* participant la o demonstrație; manifestant. (< rus. *demonstrant*)

demonstratív, -ă *adj.* **1.** care demonstrează, care servește pentru a demonstra; ilustrativ. **o** *pronume ~* = pronume care arată locul în timp și spațiu al obiectului față de vorbitor; *adjectiv ~* = adjectiv care indică depărtarea sau apropierea unui obiect; *articol ~* = articol adjectival. **2.** care manifestă, care arată ostentativ un sentiment, o atitudine etc. (< fr. *démonstratif*, lat. *demonstrativus*)

demonstrativitáte *s. f.* atitudine teatrală manifestată prin preocuparea continuă de atragere a atenției anturajului asupra propriei persoane. (< demonstrativ + -itate)

demonstrație *s. f.* **1.** raționament prin care se probează adevărul unei teoreme, al unei judecăți. **2.** manifestare, exteriorizare a unui sentiment, a unei atitudini etc. **3.** manifestație de masă cu caracter politic. **4.** (*mil.*) exercițiu tactic prin care se urmărește înșelarea inamicului. **5.** procedeu de compoziție literară constând în descrierea unui fapt particular, povestirea unui eveniment. (< fr. *démonstration*, lat. *demonstratio*, /3/ rus. *demonstrația*)

demontá *vb. tr.* **1.** a desface, a descompune (un mecanism, o mașină) în piesele componente. **2.** (*fig.*) a descuraja, a dezorienta (pe cineva). (< fr. *démonter*)

demontábil, -ă *adj.* care se poate demonta. (< fr. *démontable*)
demontát *s. n.* demontare. (< demonta)
demopsihologíe *s. f.* demologie. (< fr. *démopsychologie*)
demoralizá *vb. tr., refl.* a (se) descuraja, a (se) deprima. (< fr. *démoraliser*)
demoralizánt, -ă *adj.* care demoralizează; demoralizator. (< fr. *démoralisant*)
demoralizatór, -oáre *adj.* demoralizant. (< fr. *démo-ralisateur*)
demorfinizáre *s. f.* dezintoxicare de morfină. (după fr. *démorphinisation*)
demorfísm *s. n.* proces de distrugere și descompunere a rocilor solide. (< fr. *démorphisme*)
demorfologizáre *s. f.* pierdere a caracterului morfologic al unui cuvânt. (< de[1]- + *morfolog*/ic/ + *iza*)
démos *s. n.* (în Grecia antică) poporul de rând, o parte a populației libere. (< gr. *demos*)
demoscópic, -ă *adj.* referitor la demoscopie. (< fr. *demoscopique*)
demoscopíe *s. f.* metodă de sondare a opiniei publice, prin întrebări, cu ajutorul datelor statistice. (< fr. *démoscopie*)
demotehnografíe *s. f.* tehnică a descrierii fenomenelor folclorice. (< fr. *démotechnographie*)
demótică *adj. scriere* ~ = denumire dată scrierii cursive din Egiptul antic, simplificare a scrierii hieratice. • (*s. f.*) limbă vorbită în vechiul Egipt înainte de coptă. (< fr. *démotique*).
demotivánt, -ă *adj.* care nu este în măsură a motiva. (< de[1]- + *motivant*)
demotivát, -ă *adj., s. n.* (despre cuvinte) derivat care nu mai este simțit ca atare. (< fr. *démotivé*)
demucilaginá *vb. tr.* a înlătura mucilagiile conținute în uleiul brut. (< fr. *démucilaginer*)
demulá *vb. tr.* a scoate dintr-un tipar în care a fost modelat. (< fr. *démouler*)
demulgatór *s. n.* substanță care determină separarea unei emulsii stabile. (< germ. *Demulgator*)
demultiplexá *vb. tr. (inform.)* a separa informațiile sau căile de transmitere pentru a le orienta spre mai mulți destinatari. (< fr. *démultiplexer*)
demultiplexáj *s. n.* demultiplexare. (< fr. *démultiplexage*)
demultiplexór *s. n.* aparat, program care efectuează demultiplexajul. (< fr. *démultiplexeur*)
demultiplicá *vb. tr.* a încetini printr-un angrenaj o mișcare de rotație. (după fr. *démultiplier*)
demultiplicatór *s. n.* sistem de transmisie care asigură reducerea vitezei. (< fr. *démultiplicateur*)
demutizá *vb. tr.* a educa pe surdomuți în înțelegerea limbajului semnelor. (< fr. *démutiser*)
denár *s. m.* **1.** monedă romană (de argint), de circa 4 g. **2.** unitate monetară în unele țări europene în Evul Mediu. **3.** moneda actuală a Macedoniei. (< lat. *denarius*, it. *demaro*)
denatalitáte *s. f.* scădere a natalității. (< fr. *dénatalité*)
denaturá *vb. tr.* **1.** a altera natura, caracterele distinctive ale unui lucru, înțelesul unui cuvânt, al unei idei etc.; a altera; a deforma, a falsifica. **2.** a adăuga unui produs o cantitate oarecare dintr-o substanță străină, făcându-l impropriu destinației inițiale. (< fr. *dénaturer*)
denaturalizá *vb. tr.* a ridica naturalizarea (cuiva), a-l priva de drepturile câștigate prin naturalizare. (< fr. *dénaturaliser*)
denaturánt, -ă *adj., s. m.* (substanță) care, adăugată unui produs, îi denaturează proprietățile inițiale. (< fr. *dénaturant*)
denaturát, -ă *adj.* **1.** care are natura, caracterele inițiale distinctive schimbate. **o** *spirt* ~ = alcool impropriu pentru consum. **2.** (*fig.;* despre părinți, copii) lipsit de afecțiune și umanitate. (< fr. *dénaturé*)
denaționalizá *vb. tr.* a supune acțiunii de denație-nalizare. (< fr. *dénationaliser*)
denaționalizáre *s. f.* trecere a unei întreprinderi, a unei ramuri economice din patrimoniul național în proprietate privată. (< denaționaliza)
denazalizá *vb. tr., refl.* (despre sunete vorbite) a-și pierde, a face să-și piardă timbrul, caracterul nazal. (< fr. *dénasaliser*)
denazificá *vb. tr.* a desființa nazismul german și urmările lui. (< fr. *dénazifier*)
DENDR(O)-, -dendrón *elem.* „arbore". (< fr. *den-dr/o/-, -dendrone*, cf. gr. *dendron*)
dendrárium *s. n.* parc în care sunt prezentate colecții de plante vii în condiții naturale sau de seră. (< rus. *dendrarii*)
dendrítă *s. f.* **1.** prelungire arborescentă, citoplasmatică a neuronului; dendron. **2.** (*pl.*) depozite de minerale în formă arborescentă. (< fr. *dendrite*)
dendrític, -ă *adj.* cu dendrite; arborescent. (< fr. *dendritique*)
dendroauxométru *s. n.* aparat pentru măsurarea creșterii în diametru a arborilor. (< dendro- + auxometru)
dendrobiónt *s. n.* organism care trăiește pe, sau în trunchiul arborilor. (< fr. *dendrobionte*)
dendroclimatologíe *s. f.* metodă de studiere a paleoclimatelor prin cercetarea grosimii inelelor anuale de creștere ale arborilor. (< fr. *dendro-climatologie*)
dendrocronológic, -ă *adj.* referitor la dendrocronologie. (< fr. *dendrochronologique*)
dendrocronologíe *s. f.* **1.** determinare a vârstei arborilor pe baza studiului inelelor anuale formate prin creșterea în grosime a rădăcinii și tulpinii. **2.** știință a datării unor vestigii arheologice pe baza acestei metode. (< fr. *dendrochronologie*)
dendrofág, -ă *adj.* (despre insecte) care se hrănește cu țesutul lemnos al arborilor. (< lat. *dendrophagus*)
dendrofilíe *s. f.* dragoste excesivă pentru arbori. (< dendro- + -filie[3])
dendroflorícol, -ă *adj.* referitor la plantarea de arbori și flori. (< dendro- + floricol)
dendrofóri *s. m. pl. (ant.)* nume dat purtătorilor de arbori tineri la procesiunile închinate zeiței Cibele și lui Bahus. (< dendro- + -for[2])
dendrográf *s. n.* dendrometru înregistrator. (< fr. *dendrographe*)
dendrográfic, -ă *adj.* referitor la dendrografie. (< fr. *dendrographique*)
dendrografíe *s. f.* descriere sistematică a arborilor. (< fr. *dendrographie*)
dendroíd, -ă *adj.* în formă de arbore sau arbust. (< fr. *dendroïde*)
dendrolatríe *s. f.* adorare a arborilor, considerați ca divinități în mitologiile arhaice. (< dendro- + -latrie)
dendrolít *s. m.* arbore fosil petrificat. (< fr. *dendrolithe*)
dendrológ, -ă *s. m. f.* specialist în dendrologie. (< germ. *Dendrolog*)
dendrológic, -ă *adj.* referitor la dendrologie. (< fr. *dendrologique*)
dendrologíe *s. f.* ramură a botanicii care studiază arborii și arbuștii. (< fr. *dendrologie*)
dendrométric, -ă *adj.* referitor la dendrometrie. (< fr. *dendrométrique*)
dendrometríe *s. f.* disciplină care se ocupă cu tehnica măsurării volumului arborilor. (< fr. *dendrométrie*)
dendrometríst, -ă *s. m. f.* specialist în dendrometrie. (< fr. *dendrométriste*)
dendrométru *s. n.* aparat folosit în dendrometrie. (< fr. *dendromètre*)
dendromórf, -ă *adj.* (despre divinități, obiecte de artă, motive decorative) care reprezintă arbori. (< lat. *dendromorphus*)
dendrón[1] *s. n.* dendrită (1). (< fr. *dendrone*)
-dendrón[2] v. dendr(o)-.
denegá *vb. tr.* a nega, a tăgădui; a refuza. (< lat., it. *denegare*)
denegáre *s. f.* acțiunea de a denega. **o** *(jur.) ~ de dreptate* = refuzul nejustificat al unei instanțe judecătorești de a soluționa o pricină cu care a fost sesizată. (< denega)
denegatóriu, -ie *adj.* cu caracter de denegație. (< fr. *dénégatoire*)
denegáție *s. f.* (*rar*) negare în justiție. (< fr. *dénégation*)
denervá *vb. tr.* a înlătura părțile nervoase de pe o piesă anatomică, de pe o bucată de carne de măcelărie. (< fr. *dénerver*)
dénga *s. f.* gripă epidemică tropicală provocată de un virus transmis prin intermediul unui țânțar. (< fr. *dengue*)

denichelá *vb. tr.* a înlătura stratul de nichel depus pe plăcile de stereotipie. (< fr. *dénickeler*)
denicotinizá *vb. tr.* **1.** a înlătura nicotina din tutun. **2.** a dezvăța de fumat. (< fr. *dénicotiniser*)
deniér *s. m.* unitate de măsură pentru greutatea liniară a firelor textile artificiale sau de mătase naturală. (< fr. *denier*)
denigrá *vb. tr.* a ponegri, a defăima, a discredita. (< fr. *dénigrer*, lat. *denigrare*)
denigránt, -ă *adj.* denigrator. (< fr. *dénigrant*)
denigratór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care denigrează; denigrant. (< lat. *denigrator*, it. *denigratore*)
dením *s. n.* țesătură groasă de bumbac, albastră, confecționată pentru pantaloni și salopetă. (cf. *Nimes*, Franța)
denisipá *vb. tr.* **1.** a curăța apa, prin decantare, de nisipul în suspensie. **2.** (*metal.*) a îndepărta nisipul de pe piesele turnate. (după fr. *dessabler*)
denisipatór *s. n.* **1.** bazin pentru curățirea prin depunere, a apei de aluviuni. **2.** bazin pentru îndepărtarea, prin decantare, a impurităților din pasta de celuloză. (după fr. *dessableur*)
denișá *vb. tr.* **1.** a scoate (dintr-o nișă, din casă), a evacua, a da afară. **2.** (*fig.*) a descoperi, a dibui. (< fr. *dénicher*)
denitrá *vb. tr.* a denitrifica. (< germ. *denitrieren*)
denitrificá *vb. tr.* a îndepărta azotul dintr-o substanță, din sol; a denitra. (< fr. *dénitrifier*)
denitrificánt, -ă *adj.* denitrificator. (< fr. *dénitrifiant*)
denitrificáre *s. f.* **1.** acțiunea de a denitrifica. **2.** descompunere de către bacteriile din sol a protidelor și a nitraților, cu eliberare de azot. (< denitrifica)
denitrificatór, -oáre *adj., s. m. f.* (bacterie) care produce denitrificare; denitrificant. (< denitrifica- + -tor)
denitrogenáre *s. f.* extragere parțială a azotului prezent în gazul natural. (după fr. *dénitrogénation*)
denivelá *vb. refl.* **1.** (despre terenuri, drumuri) a-și pierde netezimea, nivelarea. **2.** (despre suprafața unei ape) a-și modifica nivelul. (< fr. *déniveler*)
deniveláre *s. f.* acțiunea de a se denivela. • diferență de nivel. • accident de teren într-o suprafață relativ plană. (< denivela)
denombrá *vb. tr* a număra; (*spec.*) a face recensământul (unei populații, armate etc.). (< fr. *dénombrer*)
denombrábil, -ă *adj.* care poate fi numărat. (< fr. *dénombrable*)
denominá *vb. tr.* a denumi. (< it. *denominare*)
denominál *adj., s. n.* (cuvânt) derivat de la un nume. (< de[1]- + *nominal*)
denominalizá *vb. refl., tr.* (despre semne bănești) a(-și) reduce valoarea nominală. (< fr. *dénominaliser*)
denominatív, -ă *adj., s. n.* (cuvânt) care servește pentru a denumi. o *verb* ~ = verb derivat de la un substantiv sau adjectiv. (< fr. *dénominatif*, lat. *denominativus*)
denominație *s. f.* denumire. (< fr. *dénomination*, lat. *denominatio*)
denotá *vb. tr.* a vădi, a arăta; a indica; a exprima un anumit sens. (< fr. *dénoter*, lat. *denotare*)
denotát *s. n.* obiectul denumit de un anumit cuvânt; semnificat. (< fr. *dénoté*)
denotatív, -ă *adj.* (despre sensul cuvintelor) corespunzător denotației; obișnuit, precis. • (despre stil) neutru, obiectiv, lipsit de conotații. (< fr. *dénotatif*)
denotație *s. f.* **1.** (*log.*) sferă (4). **2.** semnificație (1). (< fr. *dénotation*, lat. *denotatio*)
denotațională *adj. semantică* ~ = ramură a informaticii care studiază corectitudinea programelor. (< fr. *dénotationel*)
dens, -ă *adj.* cu o mare masă pe unitatea de volum; compact. (< fr. *dense*, lat. *densus*)
DENSI- *elem.* „dens, densitate". (< fr. *densi-*, cf. lat. *densus*)
densificá *vb. tr., refl.* a (se) întări, a (se) condensa. (după fr. *densifier*)
densificáre *s. f.* acțiunea de a (se) densifica. • procedeu de ameliorare a lemnului bazat pe creșterea greutății lui specifice. (< densifica)
densigrafíe *s. f.* înregistrare grafică a variațiilor de transparență a unui organ (plămân) examinat cu raze X. (< fr. *densigraphie*)
densigrámă *s. f.* diagramă obținută prin densigrafie. (< fr. *densigramme*)
densimétric, -ă *adj.* referitor la densimetrie. (< fr. *densimétrique*)
densimetríe *s. f.* tehnica măsurării densității substanțelor (a lichidelor). (< fr. *densimétrie*)
densimétru *s. n.* areometru pentru măsurarea densității lichidelor. (< fr. *densimètre*)
densitáte *s. f.* **1.** faptul, calitatea de a fi dense. **2.** raportul dintre masa și volumul unui corp; masă specifică. **3.** număr, cantitate de obiecte aflate pe o suprafață sau pe o lungime luate ca unitate. • raportul dintre populație și teritoriul ocupat de aceasta. (< fr. *densité*, lat. *densitas*)
densitométru *s. n.* densometru. (< germ. *Densitometer*)
densográf *s. n.* densometru înregistrator. (< germ. *Densograph*)
densométru *s. n.* aparat pentru determinarea permeabilității la aer a hârtiei și pentru determinarea opacității materialelor fotografice; densitometru. (< germ. *Densometer*)
DENT(I)-, -dént *elem.* „dinte". (< fr. *denti-, -dent*, cf. lat. *dens, -tis*)
dentál[1] *s. m.* moluscă marină cu cochilia în formă de cornet. (< fr. *dentale*)
dentál[2], -ă *adj., s. f.* (consoană) care se articulează prin atingerea dinților incisivi, superiori sau inferiori, cu vârful limbii. (< fr. *dental*)
dentár, -ă *adj.* **1.** referitor la dinți, al dinților. **2.** referitor la dentist. (< fr. *dentaire*, lat. *dentarius*)
dentícul *s. n.* **1.** dinte foarte mic. **2.** element de ornamentație în formă de dinte, folosit la decorarea cornișelor. (< fr. *denticule*)
denticulát, -ă *adj.* cu denticule. (< fr. *denticulé*)
dentifórm, -ă *adj.* de forma unui dinte. (< fr. *dentiforme*)
dentimétru *s. n.* instrument folosit în chirurgia dentară pentru a măsura perimetrul dintelui la nivelul coletului. (< fr. *dentimètre*)
dentinár, -ă *adj.* referitor la dentină. (< fr. *dentinaire*)
dentínă *s. f.* substanță proteică, bogat mineralizată, din care este formată pulpa dintelui; ivoriu. (< fr. *dentine*)
dentinogenéză *s. f.* formare (progresivă) a dentinei. (< fr. *dentinogenèse*)
dentíst, -ă *s. m. f.* stomatolog. (< fr. *dentiste*, germ. *Dentist*)
dentístică *s. f.* stomatologie. (< dent- + -istică)
dentíție *s. f.* **1.** formare și apariție a dinților. **2.** totalitatea dinților mamiferelor. **3.** modul în care sunt așezați dinții în gură; dantură (1). (< fr. *dentition*, lat. *dentitio*)
dentóm *s. n.* tumoare benignă a unui dinte adult. (< fr. *dentome*)
dentomaxilár, -ă *adj.* referitor la regiunea dinților și a maxilarelor. (< dento- + maxilar)
dentonomíe *s. f.* clasificare a dinților. (< fr. *dentonomie*)
denuclearizá *vb. tr.* a înlătura dintr-un teritoriu dat, dintr-o zonă, țară etc. prezența oricărei arme nucleare. (< fr. *dénucléariser*)
denudá *vb. tr.* a dezveli, a descoperi. (< fr. *dénuder*, lat. *denudare*)
denudáție *s. f.* **1.** denudare. **2.** acțiunea de dezagregare și transportare a rocilor, cauzată de agenții externi. **2.** stare a unui dinte sau a unui os dezvelit. (< fr. *dénudation*, lat. *denudatio*)
denumi *vb. tr.* a numi. (după fr. *dénommer*)
denumire *s. f.* faptul de a denumi; denominație. • nume dat unei ființe, unui lucru sau fenomen; cuvânt care denumește ceva. (< denumi)
denúnț *s. n.* semnalarea către o autoritate a comiterii unei infracțiuni; denunțare, delațiune. (< denunța)
denunțá *vb. tr.* **1.** a face un denunț. • (*fam.*) a pârî. **2.** a declara nul, expirat (un tratat, un contract etc.). **3.** a indica, a demonstra. (< lat. *denuntiare*, fr. *dénoncer*)
denunțătór, -oáre *s. m. f.* cel care face un denunț; delator. (după fr. *dénonciateur*)
denutríție *s. f.* nutriție insuficientă a unui țesut sau organism viu. (< fr. *dénutrition*)
DEO- v. dei-.

deodorânt, -ă *adj., s. n.* (substanță) care dezodorizează; dezodorizant. (< fr. *déodorant*)

deologíe *s. f.* parte a mitologiei care se ocupă cu studiul divinităților. (< deo- + -logie)

deonomástic, -ă I. *adj.* referitor la dronomastică. **II.** *s. f.* știință a apelativelor derivate de la nume proprii. (< it. *deonomastica*)

DEONT(O)- *elem.* „datorie", „uzanță". (< fr. *déont/o/-*, cf. gr. *deon, -tos*)

deóntic, -ă I. *adj.* referitor la deontică; necesar, obligatoriu. **II.** *s. f.* disciplină care studiază aspectele logice și structurale ale formelor de gândire normative și imperative, precum și ale sistemelor de norme și obligații morale. (< germ. *deontisch*, /II/ *Deontik*)

deontológ, -ă *s. m. f.* (*rar*) cel care respectă deontologia. (< deontologic)

deontológic, -ă *adj.* referitor la deontologie. (< fr. *déontologique*)

deontologíe *s. f.* **1.** parte a eticii care studiază normele și obligațiile specifice unei anumite profesiuni. **o** ~ *medicală* = totalitatea regulilor și uzanțelor care reglementează relațiile dintre medici sau dintre aceștia și bolnavi. **2.** teorie despre datorie, despre obligațiile morale. (< fr. *déontologie*)

deontologísm *s. n.* (în doctrinele moraliștilor englezi) principiu al acțiunii conforme cu datoria și nu urmărind utilul sau binele. (după engl. *deontology*)

depalatalizá *vb.* **I.** *tr., refl.* (despre consoane aflate înaintea lui *e* sau *i*) a-și pierde, a face să-și piardă caracterul palatal. **II.** *refl.* a reveni, sub influența limbii literare, la formele fonetice cu labialele sau dentalele nealterate. (< fr. *dépalataliser*)

depaná *vb. tr.* a înlătura, a repara o pană la un autovehicul, la o mașină. (< fr. *dépanner*)

depanatór, -oáre I. *s. m. f.* muncitor care depanează autovehicule, mașini etc. **II.** *s. n.* depanor. (< depana + -tor)

depanór *s. n.* aparat pentru căutarea și descoperirea penelor unui vehicul, ale unui sistem tehnic etc.; depanator (II). (< fr. *dépanneur*)

deparafiná *vb. tr.* a înlătura parafina din uleiurile minerale și din țițeiul parafinos ori de pe pereții tuburilor de sondă. (< fr. *déparaffiner*)

deparát *s. n.* îndepărtare a epidermei împreună cu părul de pe fața pielor. (după fr. *déparer*)

deparazitá *vb. tr.* a distruge paraziții de pe plante, animale etc. (< de[1]- + *parazit*)

deparazitáre *s. f.* **1.** acțiunea de a deparazita. **2.** (*tehn.*) ~ *radioelectrică* = combatere a perturbațiilor radioelectrice produse de instalațiile tehnice. (< deparazita)

depareiá *vb. tr.* (*filat.*) a desperechea, a descompleta o serie de mărci. (< fr. *dépareiller*)

departajá *vb.* **I.** *tr.* a pune capăt unui balotaj, a arbitra între două opinii. **II.** *tr., refl.* a (se) distanța ca punctaj într-un clasament. (< fr. *départager*)

departamént *s. n.* **1.** ramură importantă a administrației de stat sau a unei instituții; (în unele țări) minister. **o** ~ *de stat* = titulatura oficială a Ministerului Afacerilor Externe al SUA. **2.** unitate administrativ-teritorială în Franța. (< fr. *département*)

departamentál, -ă *adj.* care ține de un departament. (< fr. *départemental*)

depavá *vb. tr.* a scoate pavajul. (< fr. *dépaver*)

depășí *vb. tr.* **1.** a întrece, a lăsa în urmă (pe cineva sau ceva), mergând în același sens și pe același drum; a o lua înainte. **2.** a întrece o anumită limită, o anumită măsură. • a întrece puterile, competența cuiva. (după fr. *dépasser*)

depeizá *vb. tr., refl.* a lua, a smulge de la locul de origine. • (*fig.*) a (se) dezorienta; a (se) înstrăina. (< fr. *dépayser*)

depeláre *s. f.* desprindere artificială a pielei fructelor; cojire. (după lat., it. *depellere*)

dependént, -ă *adj.* care depinde (de cineva, de ceva). (< fr. *dépendant*)

dependénță *s. f.* **1.** situația de a fi dependent; stare, raport de subordonare. **2.** (*mat.*) faptul că diferitelor valori ale unei variabile le corespund anumite valori ale altei variabile. **3.** (*pl.*) ansamblu de dispozitive mecanice, electrice sau electromagnetice prin care se realizează efectuarea unor operații de înzăvorâre pe liniile de cale ferată. **o** ~*a drumului* = ansamblul lucrărilor și al instalațiilor accesorii ale unui drum. **4.** (*med.*) stare de intoxicație cronică rezultând din absorbția repetată a unui drog sau medicament și care se manifestă prin nevoia de a continua această absorbție. (< fr. *dépendance*)

dependínță *s. f.* (*pl.*) clădire, încăpere care depinde de o construcție principală; încăpere accesorie (bucătărie, baie etc.) a unei locuințe. (< fr. *dépendance*)

depentanizá *vb. tr.* a separa pentanul conținut într-un produs petrolier (prin fracționare). (< fr. *dépentaniser*)

deperdíție *s. f.* pierdere, diminuare. (< fr. *déperdition*)

deperíostá *vb. tr.* (*chir.*) a îndepărta periostul din jurul unui os bolnav. (< de[1]- + *periost*)

depersonalizá *vb. tr.* a face să-și piardă personalitatea. (< fr. *dépersonnaliser*)

depersonalizáre *s. f.* acțiunea de a depersonaliza. • simptom caracterizat prin dispariția conștiinței propriei persoane, a propriului eu. (< depersonaliza)

depesáj *s. n.* ciopârțire a unui cadavru pentru a împiedica identificarea. (< fr. *dépeçage*)

depicláre *s. f.* neutralizare a acidului pătruns în piele în timpul pielării. (< de[1]- + *piclare*)

depigmentá *vb. tr., refl.* (despre piele, frunze, flori etc.) a (se) decolora. (< fr. *dépigmenter*)

depigmentáție *s. f.* (*rar*) depigmentare. (< fr. *dépigmentation*)

depilá *vb. tr.* a înlătura părul de pe piele. • a îndepărta perișorii de pe pielița unui fruct. (< fr. *dépiler*, lat. *depilare*)

depilánt, -ă *adj., s. n.* (substanță) care servește la depilare. (< it. *depilante*)

depilatór, -oáre *adj., s. n.* (produs cosmetic) pentru depilare; epilator. (< fr. *dépilatoire*)

depilație *s. f.* (*rar*) depilare. (< fr. *dépilation*)

depínde *vb. intr.* **1.** a fi în funcție de... **2.** a fi sub autoritatea, a fi subordonat cuiva. (< fr. *dépendre*, lat. *dependere*)

depistá *vb. tr.* a descopri, a da de urma unui lucru ascuns, tăinuit. (< fr. *dépister*)

depistábil, -ă *adj.* care poate fi (ușor) depistat. (< depista + -bil)

deplafoná *vb. tr.* a suprima limita superioară a unui credit, a unei cotizații etc. (< fr. *déplafonner*)

deplanáre *s. f.* curbare a unei secțiuni inițial plane a unui corp elastic sub acțiunea unor sarcini exterioare. (< de[2]- + *plan*)

de pláno *loc. adj. și adv.* (ceva) neted, simplu, fără complicații. (< lat. *de plano*)

deplantá *vb. tr.* **1.** a scoate (un copac) dintr-un anumit loc pentru a-l replanta. **2.** a dezgropa mine explozive. (< fr. *déplanter*)

deplantór *s. n.* instrument (lopată) pentru extragerea din sol a plantelor mari. (< fr. *déplantoir*)

deplasá *vb.* **I.** *tr., refl.* **1.** a(-și) schimba locul, a (se) mișca din loc. **2.** a face să alunece, a aluneca; a (se) disloca. **II.** *refl.* a pleca undeva pentru un timp limitat. (< fr. *déplacer*)

deplasábil, -ă *adj.* care poate fi (ușor) deplasat. (fr. *déplaçable*)

deplasamént *s. n.* **1.** deplasare. **2.** greutate a volumului de apă dislocat de o navă. (< fr. *déplacement*)

deplasáre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) deplasa; timpul și locul în care se deplasează cineva. **o** *în* ~ = în călătorie în interes de serviciu. **2.** (*astr.*) ~ *spre roșu* = deplasare a liniilor spectrale ale nebuloaselor extragalactice înspre marginea roșie a spectrului în comparație cu liniile spectrale ale surselor terestre. (< deplasa)

deplasát, -ă *adj.* **1.** care nu se află la locul lui. **2.** (despre oameni și manifestările lor) nepotrivit, nelalocul său; (*fig.*) necuviincios. (< deplasa)

deplasmolíză *s. f.* proces de pătrundere a apei în vacuola celulei vegetale, provocat de soluțiile concentrate de electroliți. (< de[1]- + *plasmpoliză*)

deplastifiánt *s. m.* material care, adăugat unei materii prime în industria ceramică, îi micșorează plasticitatea; degresant; deplastificator. (< fr. *déplastifiant*)

deplastificatór *s. m.* deplastifiant. (< deplasti/ant/ + *-/fica/tor*)

deplânge *vb. tr.* a plânge, a jeli, a compătimi (pe cineva sau ceva); a deplora. (după fr. *déplorer*)

depletív, -ă *adj.* care produce depleţiune. (< fr. *déplétif*)
depleţiúne *s. f.* (*med.*) golire. • suprimare sau micşorare a unei obstrucţii, a unei piedici în circulaţia fluidelor. (< fr. *déplétion*, lat. *depletio*)
depliá *vb. tr.* a desface ceva pliat. (< fr. *déplier*)
depliánt *s. n.* pliant, prospect, reclamă, catalog pliat. (< fr. *dépliant*)
deplorá *vb. tr.* a deplânge. (< fr. *déplorer*, lat. *deplorare*)
deplorábil, -ă *adj.* vrednic de plâns, de compătimit; jalnic, lamentabil. (< fr. *déplorable*)
deploráţie *s. f.* **1.** plângere, lamentare. **2.** cântec popular medieval cu subiect tragic sau religios. (< fr. *déploration*, lat. *deploratio*)
deplumá *vb. tr.* a smulge penele; a jumuli. (< fr. *déplumer*)
deplumatór *s. n.* utilaj mecanic folosit în abatoarele de păsări pentru îndepărtarea penelor. (< depluma + -tor)
depoetizá *vb. tr.* (despre cuvinte, imagini) a face să-şi piardă însuşirea poetică, figurată. (< fr. *dépoétiser*)
depolarizá *vb. tr.* **1.** a micşora gradul de polarizare a luminii (sau a altei radiaţii electromagnetice). **2.** a împiedica inducţia şi polarizaţia electrică a unui corp. • a frâna sau a micşora polarizarea electrozilor. (< fr. *dépolariser*)
depolarizánt, -ă I. *adj.* care depolarizează (1). **II.** *s. m.* depolarizator. (< fr. *dépolarisant*)
depolarizátor *s. m.* substanţă care se introduce într-un element galvanic pentru a împiedica polarizarea; depolarizant. (< fr. *dépolarisateur*)
depolarizáţie *s. f.* depolarizare. (< fr. *dépolarisation*)
depolimerizá *vb. tr.* a efectua reacţia de depolimerizare. (< fr. *dépolymériser*)
depolimerizáre *s. f.* reacţie în care se produce descompunerea unui polimer în compuşi chimici mai simpli (monomeri sau polimeri inferiori). (după fr. *dépolymérisation*)
depolitizá *vb. tr.* a face să-şi piardă caracterul politic. (< fr. *dépolitiser*)
depolizá *vb. tr* a înlătura lustrul de pe o piesă (metalică). (după fr. *dépolir*)
depoluá *vb. tr.* a reduce sau a înlătura poluarea mediului înconjurător. (< fr. *dépolluer*)
depoluánt, -ă *adj., s. m.* (substanţă, bacterie, procedeu) care serveşte pentru depoluare. (< fr. *dépolluant*)
deponént[1], -ă *adj., s. n.* (verb latin) care are formă pasivă şi înţeles activ. (< fr. *déponent*, lat. *deponens*)
deponént[2], -ă *s. m. f.* depunător de bani, de hârtii de valoare etc. (< lat. *deponens*, it. *deponente*)
depontá *vb. tr.* a demonta un pod militar. (< fr. *dépointer*)
depopulá *vb. tr.* a distruge o mare parte din populaţia de plante, animale sau oameni dintr-un teritoriu. (< lat. *depopulare*)
depórt *s. n.* **1.** (*fin.*) diferenţă în minus între cursul la termen al unei valute şi cel la vedere al acesteia pe aceeaşi piaţă valutară. **2.** (*jur.*) act de recuzare sau de desesizare. (< fr. *déport*)
deportá *vb. tr.* a trimite forţat pe cineva într-o regiune îndepărtată ca pedeapsă; a exila. (< fr. *déporter*, lat. *deportare*)
deportábil, -ă *adj.* care poate fi deportat. (< deporta + -bil)
deportát, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care se află în deportare. (după fr. *déporté*)
deposedá *vb. tr.* a lipsi pe cineva de un lucru sau de un drept. (< fr. *déposséder*)
depóu *s. n.* clădire în care se adăpostesc, se întreţin şi se repară locomotive sau tramvaie. (< fr. *dépôt*)
depozánt, -ă *s. m. f.* **1.** martor care depune mărturie în faţa judecătorului. **2.** depunător. (< fr. *déposant*)
depózit *s. n.* **1.** loc, construcţie unde se depun anumite materiale. • formaţiune militară care aprovizionează trupa cu materiale, muniţii etc. **2.** valori materiale sau băneşti depuse spre păstrare şi fructificare. **3.** acumulare de materiale provenite din dezagregarea rocilor, din depuneri aluvionare sau maritime; sediment. **4.** totalitatea vestigiilor de cultură materială care caracterizează un strat arheologic. (< lat. *depositum*, /2/ după fr. *dépot*)
depozitá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a pune (ceva) în depozit. **2.** a depune, a încredinţa (un lucru) pentru a fi păstrat. **II.** *refl.* a se sedimenta. (< it. *depositare*)
depozitár, -ă *s. m. f.* cel care primeşte ceva în depozit (2). (< fr. *dépositaire*)
depozíţie *s. f.* (*jur.*) declaraţie făcută în calitate de martor; mărturie. (< fr. *déposition*, lat. *depositio*)
depravá *vb. refl.* a deveni depravat; a se corupe. (< fr. *dépraver*, lat. *depravare*)
depravát, -ă *adj., s. m. f.* (om) descompus din punct de vedere moral; desfrânat, corupt. (< deprava)
depravaţiúne *s. f.* (*rar*) depravare. (< fr. *dépravation*, lat. *depravatio*)
deprecatóriu, -ie *adj.* (despre formule, părţi dintr-un discurs) care are forma unei deprecaţii. (< fr. *déprécatoire*, lat. *deprecatorius*)
deprecáţie *s. f.* figură retorică prin care este implorat cel pe care vrem să-l înduplecăm. (< fr. *déprécation*, lat. *deprecatio*)
depreciá *vb.* **I.** *tr.* a aprecia un lucru sub valoarea sa reală. • (*fig.*) a desconsidera. **II.** *tr., refl.* a(-şi) micşora valoarea, calitatea; a (se) devaloriza; a se degrada. (< fr. *déprécier*)
depreciábil, -ă *adj.* care se poate deprecia. (< fr. *dépréciable*)
depreciatív, -ă *adj.* care arată lipsă de consideraţie; peiorativ. (< fr. *dépréciatif*)
depreciatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care depreciază. (< fr. *dépréciateur*)
deprefixáre *s. f.* înlăturare a unui prefix. (< de[1]- + *prefixare*)
depresá *vb. tr.* **1.** a desface cu o presă două piese îmbinate forţat. **2.** a rări puieţii dintr-o pepinieră. **3.** a modifica proprietăţile superficiale ale mineralelor cu ajutorul depresanţilor. (< fr. *dépresser*)
depresáj *s. n.* depresare (2). (< fr. *dépressage*)
depresánt *s. n.* substanţă prin care se împiedică flotaţia unui minereu. (< fr. *dépressant*, engl. *depressant*)
deprésie *s. f.* pierdere a energiei fizice sau morale; stare patologică de tristeţe intensă; depresivitate, deprimare. (< fr. *dépression*, lat. *depressio*)
depresiométru *s. n.* manometru pentru măsurarea depresiunii din lucrările miniere subterane. (< fr. *dépressiomètre*)
depresionár, -ă *adj.* cu depresiuni. **o** *zonă ~ă* = zonă din atmosferă cu presiune barometrică scăzută. (< fr. *dépressionnaire*)
depresiúne *s. f.* **1.** întindere de teren înconjurată de înălţimi; adâncitură de teren de întindere mare. **2.** (*geod.*) unghi sub care se vede orizontul când staţia este amplasată la înălţime. **3.** presiune mai mică decât cea de referinţă. **o** *~ atmosferică* = presiune atmosferică inferioară valorii normale a presiunii dintr-o anumită zonă. **4.** scădere a valorilor, a acţiunilor etc., cauzată de o criză economică. (< fr. *dépression*, lat. *depressio*)
depresív, -ă I. *adj.* **1.** care provoacă depresiune (4); deprimant. **2.** care provoacă scăderea tensiunii arteriale. **II.** *adj., s. m. f.* (cel) înclinat spre tristeţe, spre descurajare. (< fr. *dépressif*)
depresivitáte *s. f.* stare depresivă; depresiune (4). (< fr. *dépressivité*)
depresór I. *adj.* care inhibă o anumită funcţie, un anumit proces fiziologic. **o** *nerv ~* = nerv senzitiv cu terminaţii sensibile la variaţiile presiunii sangvine. **II.** *s. n.* (*genet.*) substanţă (sau genă) capabilă să deblocheze. • genă sau un grup de gene inactive dintr-un genom. (< fr. *dépresseur*)
depresurizá *vb.* **I.** *tr.* a egaliza presiunea dintr-un spaţiu ermetic cu cea exterioară. **II.** *refl.* a pierde presiunea prestabilită. (< fr. *dépressuriser*)
deprimá *vb. tr.* a provoca cuiva o depresiune (4), a mâhni, a întrista, a dezola. (< fr. *déprimer*, lat. *deprimere*)
deprimánt, -ă *adj.* care deprimă; descurajant, demo-ralizant, dezolant. (< fr. *déprimant*)
deprimáre *s. f.* depresie, descurajare, dezolare. (< deprima)
deprimométru *s. n.* aparat pentru măsurarea diferenţelor de presiune din mine. (< fr. *déprimomètre*)
depriváre *s. f.* (*psih.*) situaţie clinică sau experimentală în care bolnavul întrerupe contactele senzoriale cu mediul ambiant. (după engl. *deprivation*)
deprivatizá *vb. tr.* a înlătura, a desfiinţa privatizarea. (< de[1]- + *privatiza*)
deprofesionalizá *vb. refl.* a-şi pierde caracterul profesional. (< de[1]- + *profesionaliza*)

de profúndis *loc. adv.* din adâncuri. (< lat. *de profundis*)
deprogramá *vb. tr.* a anula un program. (< de¹- + *programa*)
deproletarizá *vb. refl., tr.* a pierde, a face să-şi piardă caracterul de proletar. (< fr. *déprolétariser*)
depropanizá *vb. tr.* a separa propanul conţinut într-un produs petrolier pentru a-l face mai volatil. (< fr. *dépropaniser*)
depropanizatór *s. n.* aparat folosit pentru depropanizare. (< fr. *dépropanisateur*)
deproteinizá *vb. tr.* a îndepărta, prin precipitare, proteinele dintr-un produs biologic. (< engl. *deproteinize*)
deprovincializá *vb. refl.* a-şi pierde caracterul provincial. (< de¹- + *provincializa*)
depsíde *s. f. pl.* combinaţii oeganice conţinând dous sau mai multe molecule de acizi fenolici, unite prin legături eterice. (< fr. *depsides*)
depulpá *vb. tr.* a dezveli pulpa unui fruct. (< fr. *dépulper*)
depunătór, -oáre *s. m. f.* deponent², depozant (2). (< depune + -/ă/tor)
depunctá *vb. tr.* a reduce, în funcţie de erori, punctajul unui candidat sau concurent la o competiţie, la un examen. (< de¹- + *puncta*)
depúne *vb.* **I.** *tr.* **1.** a pune, a lăsa (un obiect) undeva (în păstrare). **o** *a ~ bani* = a încredinţa bani spre păstrare (unei instituţii); *a ~ mandatul* = a renunţa la o demnitate, la o însărcinare specială pe care cineva nu o poate îndeplini; *a ~ jurământ* = a) a spune tot adevărul într-un proces; b) (despre unii funcţionari, despre militari) a jura în mod solemn pentru respectarea anumitor angajamente. **2.** a desfăşura, a executa, a presta (o muncă, un efort). **II.** *tr., refl.* a cădea, a lăsa să cadă la fund (substanţe solide în stare de suspensie sau dizolvare într-un lichid care formează un sediment pe fundul vasului). **III.** *intr. (jur.)* a face o depoziţie. (< lat. *deponere*, după fr. *déposer*)
depúnere *s. f.* **1.** acţiunea de a (se) depune. **2.** sumă de bani care se depune la o instituţie (bancară). **3.** sediment. (< depune)
depurá *vb. tr.* a face mai pur, a curăţa, a purifica. (< fr. *dépurer*)
depuratív, -ă *adj., s. n.* (medicament) care curăţă sângele, favorizând eliminarea toxinelor şi a produselor de dezasimilaţie; depurator. (< fr. *dépuratif*)
depuratór, -oáre *adj., s. n.* depurativ. **o** *aparat ~* = totalitatea organelor de excreţie prin care se face curăţirea sângelui de toxinele din activitatea organismului. (< fr. *dépurateur*)
depurâţie *s. f.* depurare. (< fr. *dépuration*)
deputát, -ă *s. m. f.* persoană aleasă într-un organ reprezentativ al puterii de stat. (< fr. *député*, lat. *deputatus*)
deraiá *vb. intr.* **1.** (despre tren, tramvai, metrou) a sări de pe şine. **2.** (*fig.*) a devia de la subiect, a divaga. • (*p. ext.*) a ieşi din normal; a înnebuni, a se sminti. (< fr. *dérailler*)
deránj *s. n.* **1.** dezordine, neorânduială. **2.** (*fig.*) tulburare a liniştii cuiva; incomodare. (< deranja)
deranjá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a pune în neorânduială; a face dezordine. **o** *(fam.) a-şi ~ stomacul* = a face indigestie. **2.** (*fig.*) a tulbura, a stingheri, a jena, a incomoda (pe cineva). **II.** *tr., refl.* a (se) deregla, a (se) defecta. **III.** *refl.* a se osteni pentru cineva. (< fr. *déranger*)
deranjamént *s. n.* **1.** perturbare, defect la o maşină, într-un sistem tehnic etc.; defectare. **2.** (*fam.*) indigestie, diaree. (< fr. *dérangement*)
deranjánt, -ă *adj.* care deranjează. (< deranja + -ant)
derapá *vb. intr.* **1.** (despre vehicule) a aluneca într-o direcţie deviată, în lipsa unei aderenţe suficiente. **2.** (despre ancoră) a se deplasa pe fundul apei, datorită vântului, valurilor care acţionează asupra navei. **3.** (despre avioane) a se deplasa lateral la aterizare sau în timpul unui viraj cu înclinare laterală prea mică. **4.** (*schi*) a practica o glisadă laterală voluntară. **5.** (*fig.;* despre o situaţie) a se schimba defavorabil şi neprevăzut. (< fr. *déraper*)
derapáj *s. n.* derapare. (< fr. *dérapage*)
derapánt, -ă *adj.* care derapează. (< derapa + -ant)
deratizá *vb. tr.* a stârpi rozătoarele dăunătoare (şoareci, şobolani etc.) cu substanţe chimice otrăvitoare. (< fr. *dératiser*)
deratizánt, -ă *adj., s. n.* (substanţă) cu care se deratizează. (< fr. *deratisant*)
deratizatór *s. m.* muncitor sanitar specializat în deratizări. (< deratiza + -tor)
deraziúne *s. f.* eroziune mecanică exercitată de roci sfărâmate care se deplasează lent pe o pantă. (< lat. *derasio*)
dérby/dérbi *s. n.* **1.** cursă de trap sau de galop care are loc o dată pe an. **2.** întrecere sportivă de mare importanţă, ai cărei participanţi sunt de valori foarte apropiate. (< engl., fr. *derby*)
derealizáre *s. f.* sindrom psihotic caracterizat prin pierderea noţiunii realului, evadarea din realitate. (< de¹- + *realizare*)
dereflécţie *s. f.* comutare a centrului atenţiei de la propria persoană la interese exterioare. (< de¹- + *reflecţie*)
dereglá *vb. tr., refl.* a (se) deranja din funcţionarea normală, a ieşi, a face să iasă din regimul normal; a (se) defecta. (< fr. *dérégler*)
dereglâj *s. n.* dereglare. (< fr. *déréglage*)
dereglánt, -ă *adj.* care dereglează. (< deregla + -ant)
derelict *s. n.* epavă a unei nave abandonate în mare, nescufundată. (< engl. *derelict*)
derelicţiúne *s. f. (fil.)* stare de însingurare şi neputinţă, de împotrivire în faţa unui destin ameninţător şi implacabil; sentiment al „aruncării" omului într-o lume indiferentă şi ostilă. (< fr. *déréliction*)
derencefál *s. m.* monstru care prezintă derencefalie. (< fr. *dépencéphale*)
derencefalíe *s. f.* monstruozitate constând în dezvoltarea rudimentară a craniului, fără partea posterioară a occipitalului. (< fr. *dérencéphalie*)
derezonábil, -ă *adj.* nesăbuit, nesocotit, prostesc. (< fr. *déraisonnable*)
derivă *vb.* **I.** *intr.* **1.** a se trage, a rezulta din (ceva). • (*lingv.*) a-şi avea originea în... **2.** (despre /aero/nave) a devia de la direcţia de mers sub influenţa vânturilor, a curenţilor. **II.** *tr.* **1.** (*mat.*) a calcula derivata unei funcţii. **2.** a abate o apă din cursul ei firesc. (< fr. *dériver*, lat. *derivare*)
derivábilă *adj. (mat.) funcţie ~* = funcţie care admite o derivată. (< fr. *dérivable*)
derivabilitáte *s. f.* proprietate a unei funcţii de a fi derivabilă. (< derivabilă + -itate)
deriváre *s. f.* **1.** provenire, coborâre din... **2.** (*lingv.*) provenire a unui cuvânt din altul. • procedeu de formare a cuvintelor prin adăugare de afixe sau prin suprimarea lor. **o** *~ progresivă* = derivare bazată pe adăugarea formativelor, a afixelor; *~ regresivă* (sau *inversă*) = derivare prin suprimarea formativelor, a desinenţelor sau a sufixelor. **3.** (*mat.*) operaţie de calcul diferenţial prin care se obţine o derivată. **4.** (*inform.*) trecere de la un cuvânt la altul prin aplicarea unei reguli din gramatica formală. (< deriva)
derivát I. *s. m.* substanţă preparată din altă substanţă şi care se aseamănă ca structură moleculară cu substanţa din care provine. **II.** *s. n.* **1.** produs industrial care se extrage dintr-o anumită materie primă. • (*fin., pl.*) contracte a căror valoare este derivată dintr-o altă valoare, reprezentată de acţiuni, obligaţiuni, valute etc. **2.** cuvânt format prin derivare de la un alt cuvânt. **3.** lucru care derivă din altul. **III.** *s. f. (mat.)* limita (finită) a raportului dintre creşterea unei funcţii şi creşterea argumentului, când acesta tinde către zero. (< deriva, după fr. *dérivée*)
derivatív, -ă I. *adj.* care trage, abate ceva în altă parte. **II.** *s. n.* mijloc terapeutic care abate şi uşurează o suferinţă; (*fig.*) leac, remediu. **III.** *adj., s. n. (lingv.)* (element) cu care se face derivarea. (< fr. *dérivatif*, lat. *derivativus*)
derivatográf *s. n.* aparat pentru înregistrarea variaţiei greutăţii unui corp supus încălzirii treptate în anumite medii. (< deriva/ţie/ + *-graf*³)
derivatór, -oáre *adj., s. m. f.* (procedeu, substanţă) care produce o derivaţie (5). (< fr. *dérivateur*)
derivâţie *s. f.* **1.** ramificaţie secundară a unei căi de comunicaţie, a unui circuit telefonic, electric etc. **2.** deviere a

unui proiectil din planul de tragere. **3.** lucrare hidrotehnică pentru transportul apei între conducta principală sau sursă și punctul de utilizare. **4.** (*lingv.*) derivare (2). **5.** abatere a sângelui sau a umorilor dintr-o parte a corpului în alta. • modificare a tulburărilor organice prin producerea unei reacții într-o altă zonă. (< fr. *dérivation*, lat. *derivatio*)

derivațiónál, -ă *adj.* referitor la derivarea cuvintelor. (< fr. *dérivationnel*)

derívă *s. f.* **1.** unghi format de axul longitudinal al unei (aero)nave cu drumul de urmat sub acțiunea curenților. **o** *a merge* (sau *a fi*) *în ~* = a naviga în voia vântului, a valurilor și curenților. • deplasare a gheților de la poli. **o** *a fi în ~* = (*fig.*) a fi fără voință, fără energia necesară unei acțiuni. **2.** unghi format, la tragerile indirecte cu tunul, de planul de tragere cu planul de ochire. **3.** (*tehn.*) abatere într-un singur sens a valorii unei mărimi față de valoarea inițială. **4.** partea verticală fixă a ampenajului unui avion sau planor. (< fr. *dérive*)

derivográf *s. n.* derivometru înregistrator. (< fr. *dérivo-graphe*)

derivométru *s. n.* aparat pentru măsurarea unghiului de derivă. (< fr. *dérivomètre*)

derivór *s. n.* **1.** velă pentru furtună. **2.** placă de metal sau de lemn dispusă în planul diametral al ambarcațiunilor cu vele pentru a micșora deriva (1). (< fr. *dériveur*)

deriziúne *s. f.* luare în râs, derădere. (< fr. *dérision*, lat. *derisio*)

derizóriu, -ie *adj.* (despre prețuri, valori) neînsemnat, lipsit de valoare; nesemnificativ, ridicol. (< fr. *dérisoire*, lat. *derisorius*)

DERM(O)-, -dérm(ă) / DERMA- / DERMAT(O)-, -dermíe *elem.* „piele, tegument". (< fr. *derm/o/-, -derme, derma-, dermat/o/-, -dermie*, cf. gr. *derma, -atos*)

dermaptére *s. n. pl.* ordin de insecte cu aripile membranoase: urechelnița. (< lat. *dermaptera*)

DERMAT(O)- v. derm(o)-.

dermatalgíe *s. f.* nevralgie a pielii care apare în reumatism, gută etc. (< fr. *dermatalgie*)

dermatemíe *s. f.* aflux de sânge la nivelul pielii. (< fr. *dermatémie*)

dermatínă *s. f.* produs înlocuitor al pielii, folosit în industria încălțămintei și în marochinărie. (< fr. *dermatine*)

dermatítă *s. f.* inflamație a pielii; dermită. (< fr. *dermatite*)

dermatóbie *s. f.* gen de insecte ale unor larve care parazitează pielea. (< fr. *dermatobie*)

dermatoconióză *s. f.* impregnare a pielii cu diferite pulberi de metal, de roci sau de cărbuni. (< dermato- + -coniză)

dermatofibróm *s. n.* tumoare fibroasă a pielii. (< fr. *dermatofibrome*)

dermatofít *s. n.* ciupercă microscopică parazitară, agent al dermatomicozei. (< fr. *dermatophyte*)

dermatofitóză *s. f.* dermatomicoză; dermatofiție. (< fr. *dermatophytose*)

dermatofiție *s. f.* dermatofitoză. (< fr. *dermatophytie*)

dermatofobíe *s. f.* teamă patologică de a nu contracta boli de piele. (< fr. *dermatophobie*)

dermatogén *s. n.* zonă externă a meristemului care generează epiderma. (< fr. *dermatogène*)

dermatoglífă *s. f.* configurație a crestelor papilare; palmare. (< engl. *dermatoglyph*)

dermatográf *adj., s. n. (creion)* ~ = creion colorat, cu mina făcută din aceeași compoziție ca și grimoanele, servind la machiaj. (< fr. *dermatographe*)

dermatografíe *s. f.* descriere anatomică a pielii. (< engl. *dermatography*)

dermatológ, -ă *s. m. f.* specialist în dermatologie. (< fr. *dermatologue*)

dermatológic, -ă *adj.* de dermatologie. (< fr. *dermatologique*)

dermatologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază pielea și bolile ei. (< fr. *dermatologie*)

dermatóm *s. n.* **1.** neoplasm cutanat. **2.** zonă a pielii corespunzând ramificațiilor unui nerv rahidian. **3.** instrument pentru tăierea unor fragmente de piele pentru grefe. (< fr. *dermatome*)

dermatomalacíe *s. f.* proces de înmuiere a pielii. (< fr. *dermatomalacie*)

dermatomícéte *s. f. pl.* ciuperci din grupul fungilor care parazitează pielea și anexele ei, producând dermatomicoze. (< fr. *dermatomycètes*)

dermatomicóză *s. f.* afecțiune a pielii și a anexelor ei, provocată de dermatofite; dermatofitoză; dermatofiție. (< fr. *dérmatomycose*)

dermatomióm *s. n.* miom al pielii. (< fr. *dermatomyome*)

dermatonevróză *s. f.* boală de piele determinată de o anumită tulburare a sistemului nervos. (< fr. *dermatonéurose*)

dermatoóptic, -ă *adj.* (despre sensibilitate) care constă din perceperea luminii prin tegumente și țesuturi. (< fr. *dermatoptique*)

dermatoplásmă *s. f.* protoplasmă vie, din membrana celulară. (< fr. *dermatoplasme*)

dermatoplást *s. n.* citoplasma și nucleul, închise într-o membrană solidă, formând un aparat vegetativ. (< fr. *dermatoplaste*)

dermatoragíe *s. f.* hemoragie cutanată. (< fr. *dermatorragie*)

dermatorée *s. f.* transpirație abundentă, care survine în anumite boli febrile. (< fr. *dermatorrhée*)

dermatoscóp *s. n.* aparat folosit pentru dermatoscopie. (< fr. *dermatoscope*)

dermatoscopíe *s. f.* examen microscopic al suprafeței pielii. (< fr. *dermatoscopie*)

dermatospásm *s. n.* mișcare spasmodică a mușchilor pilomotori, însoțită de erecția firelor de păr. (< fr. *dermatospasme*)

dermatoterapíe *s. f.* tratament al afecțiunilor pielii. (< fr. *dermatothérapie*)

dermatovenerológ, -ă *s. m. f.* specialist de dermatovenerologie. (< fr. *dermatovénérologue*)

dermatovenerologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază bolile de piele și venerice. (< fr. *dermato- vénérologie*)

dermatóză *s. f.* denumire generică pentru bolile de piele; dermopatie. (< fr. *dermatose*)

dermatozoonóză *s. f.* boală de piele provocată de paraziți animali. (< fr. *dermatozoonose*)

dérmă *s. f.* țesut fibros conjunctiv care formează partea groasă, din adâncime, a pielii, acoperit de epidermă. (< fr. *derme*, gr. *derma*)

dermectomíe *s. f.* excizie chirurgicală a unei porțiuni de piele. (< fr. *dermectomie*)

derméstă *s. f.* insectă coleoptera polifagă, lungă, care se hrănește cu carne uscată, blănuri sau pene. (< fr. *dermeste*)

dérmic, -ă *adj.* al dermei; (*p. ext.*) al pielii. (< fr. *dermique*)

-dermíe v. derm(o)-.

dermítă *s. f.* dermatită. (< fr. *dermite*)

DERMO- v. derm(o)-.

dermoblást *s. n.* parte a mexodermului care dă naștere corionului. (< fr. *dermoblaste*)

dermografíe *s. f.* dermografism. (< fr. *dermographie*)

dermografísm *s. n.* roșeață intensă a pielii provocată printr-o apăsare ușoară; dermografie. (< fr. *dermographisme*)

dermoíd, -ă **I.** *adj.* asemănător cu pielea. **II.** *s. n.* tumoare conținând părți constitutive ale pielii. (< fr. *dermoïde*)

dermopatíe *s. f.* dermatoză. (< fr. *dermopathie*)

dermoplastíe *s. f.* taxidermie. (< dermo- + -plastie²)

dermoptére *s. n. pl.* ordin de mamifere exotice arboricole, erbivore și cățărătoare, adaptate la zborul planat cu ajutorul unor membrane care le unesc capul, membrele și coada. (< germ. *Dermoptera*)

dermopunctúră *s. f.* metodă terapeutică înruditâ cu acupunctura tradițională, dar mai simplă. (< engl., fr. *dermopuncture*)

dermotróp, -ă *adj.* (despre substanțe, germeni) care se fixează pe tegumente și mucoase. (< fr. *dermotrope*)

dermotropísm *s. n.* însușire a unor microbi de a se fixa pe țesuturile cutanate. (< fr. *dermotropisme*)

dermovaccín *s. n.* vaccin destinat a fi injectat în dermă. (< fr. *dermovaccin*)

derný *s. n.* ciclomotor pentru a trage în urma sa cicliștii, la anumite probe. (< fr. *derny*)

DERO¹- *elem.* „gât". (< fr. *déro-*, cf. gr. *dere*)

déro² *s. n.* denumire comercială a unui detergent românesc. (< de/tergent/ *ro*/românesc/)

derobá *vb. refl.* **1.** a se sustrage de la ceva; a se eschiva; a-şi declina răspunderea. **2.** (despre cai) a refuza să pornească în cursă, să sară un obstacol; a se abate de la pistă. **3.** (*mil.*) a se desprinde de inamic, a rupe contactul cu acesta. **4.** (*med.*; despre membre) a se muia, a slăbi, a nu mai ţine. (< fr. *dérober*)

derocá *vb. tr.* a sparge, a îndepărta stâncile subacvatice, de pe un teren etc. (< fr. *dérocher*)

derodím *s. m.* monstru având un singur corp, cu două gâturi şi două capete. (< fr. *dérodyme*)

derogá *vb. intr.* a se abate de la prevederile unui act normativ, ale unui statut sau convenţii în baza unui act de aceeaşi natură. (< fr. *déroger*, lat. *derogare*)

derogábil, -ă *adj.* (despre legi, regulamente etc.) care permite derogări. (< deroga + -bil)

derogatóriu, -ie *adj.* care derogă. (< fr. *dérogatoire*, lat. *derogatorius*)

deromantizá *vb. tr.* a înlătura caracterul romantic (a ceva). (< de[1]- + *romantiza*)

deromél *s. m.* monstru care prezintă un membru supranumerar ataşat de gât sau de maxilar. (< fr. *déromèle*)

deroşéză *s. f.* dragă folosită în operaţii de derocare. (< fr. *dérocheuse*)

derotacizá *vb. refl.* a suferi fenomenului rotacismului. (< de[1]- + *rotaciza*)

derotomíe *s. f.* secţionare chirurgicală a gâtului unui făt mort, având extracţia imposibilă. (< fr. *dérotomie*)

dérrick *s. n.* şarpantă de metal care suportă aparatul de foraj al unui puţ petrolier; turla sondei. (< engl. *derrick*)

derulá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a desfăşura ceva rulat. **2.** a tăia furnir dintr-un buştean care se învârteşte lent în faţa ferăstrăului. **3.** a trece în revistă (evenimente etc.) **II.** *tr., refl. (fig.)* a (se) desfăşura, a se succeda. (< fr. *dérouler*)

derulatór *s. n.* **1.** dispozitiv servind pentru derularea şi rebobinarea peliculei cinematografice. • dispozitiv pentru (de)rularea cablului (de metal). **2.** ansamblu de organe într-un calculator electronic, casetofon etc. care permit reluarea şi derularea benzii magnetice; derulor (2). **3.** desfăşurător de (credite etc.). (< *derula* + *-tor*)

derulór *s. n.* **1.** maşină-unealtă de derulat furnire. **2.** derulator (2). (după fr. *dérouleuse*)

deruloríst, -ă *s. m. f.* muncitor specializat în operaţii de derulare (I, 2). (< *derulor* + *-ist*)

deruralizá *vb. tr.* a moderniza profilul economic al aşezărilor rurale. (< de[1]- + *ruraliza*)

derusificá *vb. tr.* a înlătura instituţiile, obiceiurile etc. specifice Rusiei. (< de[1]- + *rusifica*)

derutá *vb. tr.* a zăpăci, a încurca; a dezorienta, a descumpăni; a înşela. (< fr. *dérouter*)

derutánt, -ă *adj.* care deutează. (< fr. *déroutant*)

derutánţă *s. f.* caracter derutant. (< *derutant* + *-anţă*)

derútă *s. f.* stare de zăpăceală, de dezorientare, de dezordine. (< fr. *déroute*)

DES- /DE- /DEZ- *pref.* „desfacere", „negaţie", „intrare, pătrundere". (< fr. *dés-, dé-*, cf. lat. *dis*)

desablá *vb. tr.* a îndepărta nisipul care a servit la formarea tiparului în care s-a turnat o piesă de metal. (< fr. *dessabler*)

desabláj *s. n.* desablare. (< fr. *dessablage*)

desacralizá *vb. tr., refl.* a face să-şi piardă, a-şi pierde caracterul sacru. (< fr. *désacraliser*)

desacralizánt, -ă *adj.* care desacralizează; desacralizator. (< *desacraliza* + *-ant*)

desacralizátór, -oáre *adj.* desacralizant. (< *desacraliza* + *-tor*)

desalinizá *vb. tr.* **1.** a extrage sarea din apă, din petrol etc. **2.** a îndepărta sărurile dintr-o soluţie sau dintr-un preparat; a desăra. (după fr. *dessaler*)

desalinizátór *s. n.* aparat pentru desalinizare chimică sau electrostatică. (după fr. *dessaleur*)

desánt *s. n.* trupe transportate pe calea aerului, pe mare sau pe tancuri şi lansate în spatele frontului inamic în vederea îndeplinirii unor misiuni de luptă în folosul trupelor de uscat. (< rus. *desant*)

desantá *vb. tr.* a lansa un desant. (după engl. *descent*)

desatanizáre *s. f.* exorcizare, sfinţire. (< de[1]- *satan*/ic/ + *-iza*)

desatelizá *vb. tr.* a face ca un mobil spaţial să-şi părăsească traiectoria orbitală din jurul unui corp ceresc. (< fr. *désatelliser*)

desărcinà *vb. tr.* a elibera (pe cineva) de o însărcinare, de o funcţie etc. (după fr. *décharger*)

descaladáre *s. f.* reducere (a taxei de scont). (după engl. *de-escalation*)

descalificá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a declara (pe cineva) nedemn de stimă, de respect; a dezonora. **2.** a exclude dintr-o competiţie (sportivă) pentru comportare necorespunzătoare, abateri, încălcarea anumitor reguli etc. **II.** *refl.* a-şi pierde calificarea profesională. (după fr. *disqualifier*)

descalificánt, -ă *adj.* descalificator. (< descalifica + -ant)

descalificátór, -oáre *adj.* care descalifică; descalificant. (< descalifica + -tor)

descarbonizáre *s. f.* acţiunea de a scoate cărbuni din motor. (< des- + carboniza)

descarcerá *vb. tr.* a desface cadrul, osatura, carcasa (1) unei maşini, a unui aparat sau instrument. (după fr. *décarcasser*)

descementá *vb. tr.* (în tehnica dentară) a îndepărta dinţii artificiali cementaţi de pe lucrările protetice metalice. (< des- + cementa)

descendént, -ă I. *adj.* care coboară; descensiv. **o** *nod* ~ = unul dintre cele două puncte în care planul orbitei unei planete taie planul eclipticii. **II.** *s. m. f.* urmaş. **III.** (*astrol.*) semn zodiacal reprezentând punctul opus ascendentului. (< fr. *descendant*, lat. *descendens*)

descendénţă *s. f.* **1.** înrudire în linie coborâtoare; filiaţie. **2.** totalitatea urmaşilor; posteritate. (< fr. *descendance*)

descensiúne *s. f.* coborâre, scădere. (< lat. *descensio*)

descensív, -ă *adj.* descendent (I). (< it. *discensivo*)

descensór *s. n.* instalaţie pentru transportul pe verticală sau în pantă al produselor miniere. (< fr. *descenseur*)

descentrá *vb. tr., refl.* a (se) deplasa astfel încât să-şi piardă poziţia simetrică faţă de centru. (după fr. *décentrer*)

descentralizá *vb. tr.* a acorda autonomie (administrativă) organelor locale ale administraţiei de stat. (după fr. *décentraliser*)

descentralizátór, -oáre *adj.* care se referă la descentralizare. (după fr. *décentralisateur*)

descifrá *vb. tr.* **1.** a reda în limbaj clar un text necitet sau scris într-o limbă necunoscută; a găsi semnificaţia a ceea ce este scris în cifre, într-un alfabet secret. • a interpreta o bucată muzicală după partitură la prima vedere. **2.** (*fig.*) a înţelege, a pătrunde, a ghici (ceva obscur, ascuns). (după fr. *déchiffrer*)

descifrábil, -ă *adj.* care poate fi descifrat (uşor). (după fr. *déchiffrable*)

descifratór, -oáre I. *s. n.* aparat pentru ascultarea unor porţiuni dintr-o fonogramă. • decodificator de adrese. **II.** *s. m. f.* specialist în descifrări. (< rus. *descifrator*)

descínde *vb. intr.* **1.** a-şi avea originea, a se trage din... **2.** a coborî. **3.** a se opri pentru un anumit timp undeva. **4.** (despre organele forţei publice) a se deplasa la faţa locului pentru a face o investigaţie. (< lat. *descendere*, fr. *descendre*)

descindére *s. f.* acţiunea de a descinde. • (*jur.*) deplasare a unui organ de urmărire penală la locul săvârşirii unei infracţiuni, pentru cercetări şi probe. (< descinde)

descintrá *vb. tr.* a îndepărta cofrajele pentru construirea unui arc, a unei bolţi. (după fr. *décintrer*)

descompletá *vb. tr.* a lua ceva dintr-un întreg, făcându-l incomplet. (după fr. *décompléter*)

descompúne *vb.* **I.** *tr.* a (se) desface în elementele componente, a (se) dezmembra. **II.** *refl.* **1.** (despre substanţe organice) a se strica, a se altera. • (*fig.*) a se destrăma. **2.** (*fig.*) a decădea moral; a-şi deforma ca-racterul, înfăţişarea; (despre faţă) a se crispa. (după fr. *décomposer*)

descompúnere *s. f.* **1.** acţiunea de a (se) descompune. **2.** reacţie chimică în urma căreia o substanţă cu o structură mai complicată trece în substanţe cu molecule mai simple sau în elementele din care era compusă. (< descompune)

desconcentrá *vb. tr.* a lăsa la vatră militari concentraţi. (< des- + concentra)

descongestioná *vb. tr.* **1.** a elibera (un organ) de un aflux de sânge; a înlătura o congestie. **2.** *(fig.)* a înlătura aglomerația populației dintr-un oraș, de pe o arteră de circulație etc. (după fr. *décongestionner*)
descongestionánt, -ă *adj.* decongestiv. (după fr. *dé-congestionnant*)
descongestív, -ă *adj.* care descongestionează; descongestionant. (după fr. *décongestif*)
desconsideră *vb. tr.* a disprețui (pe cineva). (după fr. *déconsidérer*)
desconsiderăție *s. f.* desconsiderare. (după fr. *déconsidération*)
descrescént, -ă *adj.* care descrește. (după fr. *décrescent*)
descríe *vb. tr.* **1.** a înfățișa, a prezenta (ceva) în cuvinte. **2.** a trasa o linie curbă. **3.** a parcurge o traiectorie. (după fr. *décrire*)
descríere *s. f.* **1.** acțiunea de a descrie. **2.** (pasaj dintr-o) lucrare în care se descrie un aspect din natură, o ființă sau un lucru, un proces etc.; descripție. (< descrie)
descriptíbil, -ă *adj.* care poate fi descris. (< fr. *descriptible*)
descriptív, -ă *adj.* care descrie; cu descrieri. (< fr. *des-criptif*, lat. *descriptivus*)
descriptivísm *s. n.* **1.** manierism literar care acordă o importanță exagerată amănuntelor descriptive, nesugestive. • sistem de critică literară care, în loc de a se pronunța asupra semnificațiilor și valorii operelor, se mărginește la o descriere a acestora. **2.** curent în structuralismul lingvistic american care folosește metode mecaniciste de descriere a limbilor din punct de vedere formal și fiziologic, fără cercetarea dezvoltării lor istorice. (< descriptiv + -ism)
descriptivíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al descriptivismului. (< fr. *descriptiviste)*
descriptór *s. m.* **1.** scriitor cu talent la descriere. **2.** simbol al unei noțiuni, exprimat prin cifre arabe. **3.** termen, expresie cuprinzând noțiuni principale, caracte-ristice unei teme date, care stă la baza unui cod întocmit în vederea automatizării operațiilor de documentare. (< fr. *descripteur*, lat. *descriptor*)
descrípție *s. f.* **1.** descriere. **2.** *(log.)* procedeu de simbolizare prin care individualul este redat din punct de vedere logic. (< fr. *description*, lat. *descriptio*)
descuamá *vb. refl.* (despre piele) a se coji (ca urmare a unei boli). (< fr. *desquamer*, lat. *desquamare*)
descuamáre *s. f.* **1.** faptul de a se descuama. **2.** desprindere succesivă a straturilor superficiale ale unei roci sub acțiunea unor agenți geomorfologici. (< descuama)
descuamatív, -ă *adj.* care constă în descuamarea pielii. (< fr. *descuamatif*)
descurajá *vb. refl., tr.* a aduce pe cineva în stare de a-și pierde curajul; a demoraliza, a descumpăni. (după fr. *décourager*)
descurajánt, -ă *adj.* care descurajează; demoralizant, deprimant. (după fr. *décourageant*)
desecá *vb. tr.* **1.** a îndepărta excesul de apă de pe solurile umede; a seca. **2.** a elimina apa din diferite materiale. (după fr. *dessécher*)
desecretizá *vb. tr.* a anula un secret. (< de[1]- + *secretiza*)
desegregăție *s. f.* abolire a segregației rasiale. (< fr. *désségrégation*)
desemná *vb. tr.* a indica, a numi pe cineva pentru o demnitate, o funcție etc.; a designa. (după fr. *désigner*, lat. *designare*)
desén *s. n.* **1.** reprezentare grafică a unui obiect, a unei figuri, a unui peisaj prin linii, puncte, pete etc. **2.** arta sau tehnica de a desena. **o** ~ *tehnic* = desen care reprezintă la scară planul unui obiect, al unei construcții etc. **3.** planul unei construcții. • *(fig.)* schiță, plan (al unei lucrări). **4.** *(fig.)* contur, linie, profil. **5.** ornamentația unei țesături. (< fr. *dessin*)
desená *vb.* **I.** *tr.* a face un desen. **II.** *refl.* a apărea, a se contura, a se profila. (< fr. *dessiner*)
desenát *s. n.* desenare. (< desena)
desenátor, -oáre *s. m. f.* cel care desenează (ceva); specialist în desen (artistic sau tehnic). (după fr. *déssinateur*)
desenatúră *s. f.* proiectarea și crearea de mostre și desene noi pentru țesătorie. (< desena + -/t/ură)
desensibilizá *vb. tr.* **1.** a reduce sau a înlătura sensibilitatea organismului față de un agent sensibilizant. • a introduce în organism săruri imune pentru evitarea tulburărilor de tip anafilactic. **2.** a micșora sensibilitatea unei emulsii fotografice prin tratarea ei, înainte de developare, cu un desensibilizator. (< fr. *désensibiliser*)
desensibilizatór *s. n.* substanță care se adaugă în soluția developatoare pentru a face emulsia fotografică mai puțin sensibilă la lumină. (< fr. *désensibilisateur*)
deserializáre *s. f. (inform.)* operație executată la destinație când informația, printr-un șir de cuvinte, este transmisă serial de către sursă. (după engl. *deserialization*)
desért *s. n.* fel de mâncare care se servește la sfârșitul mesei, din fructe, prăjituri etc.; momentul servirii lui. (< fr. *dessert*)
desertizá *vb. tr.* a desface două piese sertizate. • a scoate din montură (o piatră prețioasă). (după fr. *déssertir*)
deservént, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care deservește. (< fr. *desservant*)
deservi[1] *vb. tr.* a face cuiva un rău serviciu, a prejudicia. (< fr. *desservir*)
deservi[2] *vb. tr.* **1.** a presta un serviciu în folos public; a servi, a fi de folos. **2.** a supraveghea, a îngriji o mașină, un agregat în timp ce funcționează. (< fr. *desservir*, lat. *deservire*)
deservíciu *s. n.* fapt care dezavantajează; contraserviciu (2). (< des- + serviciu)
desesizá *vb.* **I.** *refl.* (despre instanțe) a refuza să se ocupe de rezolvarea unei cauze. **II.** *tr.* a lua (fără voie) cuiva o sarcină. (după fr. *dessaisir*)
desfíde *vb. tr.* **1.** a provoca (pe cineva) să dovedească un lucru știind că nu va reuși; a declara, a spune cuiva că nu este crezut, că e considerat incapabil. **2.** a înfrunta, a sfida, a brava un pericol, o primejdie. (după fr. *défier*, lat. *deffidere*)
desfigurá *vb. tr.* a poci, a urâți, a sluți (figura, fața cuiva). (după fr. *défigurer*)
desființá *vb. tr.* a face să nu mai existe ceva; a distruge, a nimici. (< des- + /în/*ființa*)
deshalogená *vb. tr.* a elimina halogenul dintr-un compus. (< fr. *deshalogéner*)
deshidratá *vb. tr., refl.* a (se) produce o deshidratare. (< fr. *déshydrater*)
deshidratánt, -ă *adj., s. m.* (substanță) folosită pentru deshidratare. (< fr. *déshydratant*)
deshidratáre *s. f.* **1.** eliminare a apei dintr-un material sau din moleculele unei substanțe. **2.** pierdere anormală a apei din țesuturile organice prin transpirație, vărsături repetate sau scaune diareice. (< deshidrata)
deshidratatór *s. n.* **1.** produs avid de apă, folosit pentru deshidratare. **2.** aparat pentru uscarea fructelor, legumelor prin ventilare naturală sau artificială. (< fr. *déshydrateur*)
deshidratór *s. n.* deshidratator (< *deshidrata* + *-tor*)
deshidratoríst, -ă *s. m. f.* muncitor care lucrează în deshidratare. (< deshidrator + -ist)
deshidrogená *vb. tr.* a elimina hidrogenul dintr-o substanță. (< fr. *déshydrogener*)
deshumá *vb. tr.* **1.** a dezgropa, a scoate din pământ un cadavru; a exhuma. **2.** *(fig.)* a scoate la iveală, a aduce în discuție fapte, lucruri uitate. (< des- + /în/*huma*)
desicá *vb. tr.* a elimina apa dintr-un corp, a seca. (< it. *desiccare*)
desicatór *s. n.* exsicator. (< fr. *dessiccateur*)
desicăție *s. f.* desicare. (< fr. *dessiccation*, lat. *desiccatio*)
desideráta *s. n. pl.* publicațiile absente dintr-o bibliotecă, propuse de cititori pentru achiziționare. (< lat. *desiderata*, lucruri dorite)
desigilá *vb. tr.* a rupe, a desface un sigiliu, a deschide ceva sigilat. (< de[1]- + *sigila*)
design /dizáin/ **1.** *s. n.* **1.** disciplină care urmărește armonizarea estetică a mediului uman, începând de la conceperea obiectelor uzuale și a mobilelor până la urbanism și amenajarea peisajului. **2.** aspect exterior, fel în care se prezintă un lucru din punct de vedere estetic; estetică industrială. **II.** *adj. inv.* modern, elegant. (< engl., fr. *design*)
designá *vb. tr.* a desemna, a indica. (< fr. *désigner*)
designer /dizáinăr/ *s. m.* desenator; proiectant specialist în design. (< engl., fr. *designer*)

desilicifiére *s. f.* îndepărtarea din sol a silicei și transportarea ei în apa râurilor. (< de¹- + *silicifia*)
desinápsă *s. f.* separare (prematură) a cromozomilor omologi după împerechere în cursul meiozei. (după fr. *désynapsis*)
desincronizá *vb. tr., refl.* a face să-și piardă, a-și pierde sincronismul. (< fr. *désynchroniser*)
desinénță *s. f.* element gramatical care se adaugă la sfârșitul unui cuvânt pentru a constitui o formă de conjugare (la verb) sau declinare (la substantiv, adjectiv). (< fr. *désinence*)
desinențiál, -ă *adj.* de desinență. (< fr. *désinentiel*)
désinit *s. n.* termen pentru a indica cuvintele care încheie un manuscris. (< lat. *desinit*)
desistá *vb. refl.* **1.** (*jur.*) a renunța la o acțiune, la urmărirea în justiție. • a abandona săvârșirea unei infracțiuni. **2.** a-și retrage candidatura înainte de alegeri. (< fr. *désister*)
desjuntizáre /-hun-/ *s. f.* epurare a principalilor colaboratori ai fostei junte militare din Spania (după sp. *desjuntar*)
desktóp *s. n.* calculator de dimensiuni mai mari, proictat pentru a se potrivi confortabil pe birou. (< engl. *desktop*)
DESM(O)-, -désmă, -desmóză *elem.* „legătură, liga- ment". (< fr. *desm/o/-, -desme, -desmose*, cf. gr. *desmos*)
desmán *s. m.* mamifer insectivor cu blană mătăsoasă, care trăiește în vizuini, pe malul apelor, din sud-estul Europei până în Siberia. (< fr. *desman*)
-désmă v. desm(o)-.
desmectazíe *s. f.* dilatație a ligamentelor. (< fr. *desmectasie*)
desmín *s. n.* alumosilicat hidratat de sodiu și calciu, în unele roci bazice și în filoanele termale. (< fr. *desmine*)
desmítă *s. f.* inflamație a unui ligament. (< fr. *desmite*)
desmocóre *s. f. pl.* plante care se răspândesc cu ajutorul semințelor spinoase sau țepoase. (< fr. *desmochores*)
desmodinie *s. f.* durere la nivelul ligamentelor unei articulații. (< fr. *desmodynie*)
desmodónt, -ă *adj.* (despre lamelibranhiate) cu dinți de origine ligamentară. (< fr. *desmodonte*)
desmodróm, -ă *adj.* (despre mecanisme) la care legăturile dintre elemente asigură o mișcare univoc determinată a oricărui element condus. (< fr. *desmodrome*)
desmografíe *s. f.* descriere a ligamentelor. (< fr. *desmographie*)
desmoíd, -ă *adj.* asemănător cu un ligament. (< fr. *desmoïde*)
desmolízá *s. f.* ruptură a legăturii dintre diferitele elemente ale unei molecule simple. (< fr. *desmolyse*)
desmologie *s. f.* artrologie. (< fr. *desmologie*)
desmopatíe *s. f.* denumire generică pentru afecțiunile ligamentelor. (< fr. *desmopathie*)
desmopatologíe *s. f.* patologie a ligamentelor. (< fr. *desmopathologie*)
desmopexíe *s. f.* fixare chirurgicală a unui lugament. (< fr. *desmopexie*)
desmoplanctón *s. n.* plancton reunit în formă de benzi. (< fr. *desmoplancton*)
desmoplástic, -ă *adj.* (*anat.*) care produce aderențe. (< fr. *desmoplastique*)
desmoplastíe *s. f.* refacere chirurgicală a ligamentelor distruse. (< fr. *desmoplastie*)
desmorexíe *s. f.* ruptură a ligamentelor articulare. (< fr. *desmorrhexie*)
desmotomíe *s. f.* secționare chirurgicală a unui ligament. (< fr. *desmotomie*)
desmotróp, -ă *adj.* care prezintă desmotropie. (< fr. *desmotrope*)
desmotrópic, -ă *adj.* care rezultă din desacotropie. (< fr. *desmotropique*)
desmotropíe *s. f.* izomerie dinamică în care formele izomere sunt în echilibru, putând fi izolate și puse în evidență. (< fr. *desmotropie*)
-desmóză v. desm(o)-.
desocializá *vb. tr.* a face să-și piardă caracterul social. (< de¹- + *socializa*)
desodát, -ă *adj.* (despre un regim alimentar) lipsit de sodiu. (< fr. *désodé*)
desofisticá *vb. tr.* a simplifica, a elimina elementele căutate. (< de¹- + *sofistica*)
desolemnizá *vb. tr.* a înlătura caracterul solemn (a ceva). (< de¹- + *solemn* + *-iza*)
desolidarizá *vb.* **I.** *tr.* a desface, a detașa o parte dintr-un întreg solidarizat. **II.** *refl.* a nu mai fi solidar, a se rupe de cineva. (< fr. *désolidariser*)
desolidificá *vb. refl.* (despre lichide) a-și pierde consistența, a redeveni lichid. (< de¹- + *solidifica*)
desolvatá *vb. tr.* a elimina lichidul reținut de anumite substanțe prin îmbibare. (< fr. *désolvater*)
desonorizánt, -ă *adj.* care atenuează sau înlătură zgomotele. (< de¹- + *sonorizant*)
desórbție *s. f.* îndepărtare a unei substanțe absorbite de pe suprafața unui adsorbant. (< fr. *désorption*, germ. *Desorption*)
desovietizá *vb. tr.* a lua măsuri de înlăturare a unor instituții, a unui regim de tip sovietic. (< de¹- + *sovietiza*)
despachetá *vb. tr* a desface ceea ce a fost împachetat. (după fr. *dépaqueter*)
despecializáre *s. f.* pierdere a specializării, a calității profesionale. (după fr. *déspécialisation*)
de spécie *loc. adj.* de putere..., din punct de... (< lat. *de specie*)
desperádo *s. m.* cel care acceptă orice afacere murdară sau violentă, din cauza mizeriei. (< sp. *desperado*)
déspot *s. m.* **1.** guvernator autonom al unei provincii din Imperiul Bizantin. **2.** (în Evul Mediu) suveran cu puteri absolute, care guverna după bunul său plac; tiran. **3.** (*fig.*) om tiranic, excesiv de autoritar. (< ngr. *despotis*, fr. *despote*, cf. gr. *despotes*, stăpân)
despotát *s. n.* (*rar*) **1.** demnitatea de despot. **2.** teritoriu guvernat de un despot. (< fr. *despotat*)
despótic, -ă *adj.* **1.** caracteristic despoților; tiranic, dictatorial, samavolnic. **2.** abuziv, arbitrar. (< fr. *despotique*)
despotísm *s. n.* guvernare despotică; absolutism, tiranie. • (*fig.*) comportare, atitudine arbitrară; samavolnicie. (< fr. *despotisme*)
despresurá *vb. tr.* a scoate din din încercuire o localitate, o unitate militară, îndepărtând armata asediatoare. (< des- + */îm/presura*)
dessous /desú/ *s. n.* lenjerie de damă care se poartă sub jupă sau rochie. (< fr. *dessous*)
destabilizá *vb. tr., refl.* a face să-și piardă, a-și pierde stabilitatea. (< engl. *destabilize*)
destabilizánt, -ă *adj.* destabilizator. (< destabiliza + -ant)
destabilizátor, -oáre *adj.* care destabilizează; destabilizant. (< destabiliza + -tor)
destalinizá *vb. tr.* a lua măsuri de înlăturare a cultului lui Stalin. (< fr. *déstaliniser*)
desterilizáre *s. f.* toracoplastie în secționarea cartilajelor costale. (după fr. *destérilisation*)
destín *s. n.* **1.** forță supranaturală care ar hotărî dinainte tot ceea ce se petrece în viața omului; **2.** soartă, viitor; fatalitate. (< fr. *destin*)
destină *vb. tr.* **1.** a stabili, a hotărî, a indica (ceva) pentru un scop anumit. **2.** a meni, a sorti; a dedica, a consacra. (< fr. *destiner*, lat. *destinare*)
destinatár, -ă *s. m. f.* cel căruia i se trimite, i se adresează ceva. (< fr. *destinataire*)
destinatóriu, -ie *adj.* care fixează o destinație. (< fr. *destinatoire*, lat. *destinatorius*)
destinație *s. f.* **1.** întrebuințare dinainte hotărâtă. • (*inform.*) dispozitiv sau program care primește informații. **2.** loc, punct către care se îndreaptă cineva sau unde se trimite ceva. (< fr. *destination*, lat. *destinatio*)
destínde *vb. refl.* **1.** a-și slăbi încordarea; a se relaxa. **2.** (despre ființe) a se întinde, a se îndrepta. • (*fig.*) a se liniști, a se odihni; a se distra, a se recrea. (după fr. *détendre*)
destíndere *s. f.* **1.** faptul de a se destinde; relaxare. • (*fig.*) încetare a unei tensiuni nervoase, de surescitare; liniștire. **2.** slăbire a încordării relațiilor dintre state sau a relațiilor internaționale. **3.** (*fiz.*) expansiune. (< destinde)
destíns, -ă *adj.* relaxat, calm, liniștit. (< destinde)

destituí *vb. tr.* a îndepărta (pe cineva) dintr-o funcție; a demite. (< fr. *destituer*, lat. *destituere*)
destituíbil, -ă *adj.* care poate fi destituit. (după fr. *destituable*)
destraménte *adv.* (*muz.*) ușor, vioi, cu agilitate. (< it. *destramente*)
destructíbil, -ă *adj.* care poate fi distrus. (< fr. *destructible*)
destructór, -oáre *s. m. f.* distrugător. (< fr. *destructeur*, lat. *destructor*)
destructurá *vb. tr.* a distruge structurile unui ansamblu. (< fr. *destructurer*)
destructuránt, -ă *adj.* care destructurează. (< destructura + -ant)
destrucțiúne *s. f.* **1.** distrugere, nimicire. **2.** reducere a altitudinii reliefului sub acțiunea agenților geomorfologici interni sau externi. (< fr. *destruction*, lat. *destructia*)
desublimá *vb. intr., tr.* (despre substanțe) a trece direct din stare gazoasă în stare solidă. (< fr. *désublimer*)
desúcție *s. f.* extragere a apei din sol de către plante. (< fr. *desuction*, rus. *desukțiia*)
desudáție *s. f.* erupție de bubulițe, mai ales la copiii neîngrijiți. (< fr. *désudation*, lat. *desudatio*)
desuét, -ă *adj.* căzut în desuetudine, care nu mai corespunde spiritului vremii; învechit, perimat; demodat. (< fr. *désuet*, lat. *desuetus*)
desuetúdine *s. f.* ieșire din vigoare a unei legi prin neglijarea ei mult timp. **o** *a cădea în ~* = a ieși din uz, a se perima; a se demoda. (< fr. *désuétude*, lat. *desuetudo*)
desulfatáre *s. f.* proces de reducere a sulfaților solubili, sub acțiunea unei microflore speciale din apele adânci și din unele ape minerale. (< de[1]- + *sulfatare*)
desulfitá *vb. tr* a elimina bioxidul de sulf din must sau din unele vinuri care au fost supuse sulfitajului. (< fr. *désulfiter*)
desulfoná *vb. tr* a elimina, prin hidroliză, acidul sulfuric din molecula unei substanțe organice. (< de[1] – + *sulfona*)
desulfurá *vb. tr.* a îndepărta sulful sau compușii lui din gaze, topituri metalice sau alte materiale. (< fr. *désulfurer*)
desulfuratór *s. n.* aparat folosit pentru desulfurare. (< desulfura + -tor)
desulfurázǎ *s. f.* enzimă care produce descompunerea aminoacizilor ce conțin sulf, la nivelul ficatului, cu formarea de hidrogen sulfurat. (< fr. *désulfurase*)
desulfurizáre *s. f.* transformare biochimică a compușilor de sulf sub acțiunea enzimelor specifice. (după engl. *desulfurization*)
deșablonizá *vb. tr.* a elibera de șabloane, de clișee. (< de[1]- + *șablonizа*)
deșapá *vb. tr. (metal.)* a desface piesele unei șape (2). (< fr. *déchaper*)
deșárjă *s. f.* **1.** descărcare. **2.** (*fig.*) ușurare. (< fr. *décharge*)
deșcolarizá *vb. tr.* a renunța la școală, la instruirea prin intermediul școlii. (după fr. *déscolariser*)
deșért, -ă **I.** *s. n.* (spațiu) gol; pustiu. • (regiune) întinsă, nisipoasă, cu ploi puține, lipsită de vegetație și cu populație foarte rară. **II.** *adj.* (*fig.*) fără temei. **o** *în ~* = zadarnic. (< lat. *desertum*, fr. *désert*)
deșértic, -ă *adj.* care aparține deșertului; de deșert. (< fr. *désertique*)
deșertícol, -ă *adj.* (despre plante, animale) care crește, trăiește în regiuni deșertice, aride. (după fr. *déserticole*)
deșertificá *vb. refl.* (despre o regiune) a se transforma în deșert. (după fr. *désertification*)
deșéu *s. n.* material rezultat în urma unui proces tehnologic sau biologic, care nu mai poate fi utilizat ca atare. (< fr. *déchet*)
deșocá *vb. tr.* a scoate pe cineva din starea de șoc prin aplicarea de diferite tehnici terapeutice. (după fr. *déchocage*)
deșocánt, -ă *adj.* care deșochează. (< deșoca + -ant)
deșosá *vb. tr., refl.* **1.** (despre dinți) a (se) dezveli, a (se) retrage din gingie. **2.** (despre plante) a(-și) dezveli rădăcina. (< fr. *déchausser*)
detabuizá *vb. tr.* a înlătura ceea ce este tabu. (< de[1]- + *tabuiza*)
detailíst, -ă *s. m. f.* comerciant, negustor care vinde cu amănuntul. (< germ. *Detaillist*)
detaliá *vb. tr.* a demonstra, a analiza, a expune (ceva) amănunțit. (< it. *dettagliare*, fr. *détailler*)
detaliát, -ă *adj., adv.* (în mod) amănunțit. (< detalia)
detáliu *s. n.* element neesențial al unui lucru; amănunt. **o** *în ~* = amănunțit. • lucru mărunt, lipsit de importanță, secundar. • parte a unei opere literare sau artistice care poate fi considerată și izolat. (< it. *dettaglio*, fr. *détail*)
detalonáre *s. f. (tehn.)* **1.** teșitură pe fața de așezare a sculelor aschietoare. **2.** operație prin care se obține o astfel de teșitură. (după fr. *détalonnage*)
detartrá *vb. tr.* a înlătura tartrul format pe un cazan sau pe o canalizare. • a înlătura tartrul dinților. (< fr. *détartrer*)
detartráj *s. n.* detartrare. (< fr. *détartrage*)
detartránt, -ă *adj., s. n.* (substanță) care servește pentru detartrare. (< fr. *détartrant*)
detașá *vb.* **I.** *tr., refl.* **1.** a (se) desprinde, a (se) separa, a (se) desface (dintr-un întreg); a (se) decupa (II). **2.** a (se) transfera temporar. **II.** *refl.* **1.** (*sport*) a ieși în evidență; a se distanța, a întrece categoric. **2.** (*fig.*) a se desprinde, a se îndepărta de o situație, de o preocupare. (< fr. *détacher*)
detașábil, -ă *adj.* care se poate desprinde, detașa. (< fr. *détachable*)
detașamént *s. n.* **1.** grup de militari, de luptători înarmați căruia i se încredințează o anumită misiune. **2.** unitate; echipă, grup. • grupare temporară formată dintr-un număr variabil de nave. (< fr. *détachement*)
detașáre *s. f.* acțiunea de a (se) detașa; timpul și locul unde este detașat cineva. (< detașa)
detașát, -ă *adj.* desprins, izolat de cineva sau de ceva. • (*sport; adv.*) distanțat; (*p. ext.*) categoric, clar. (< fr. *détaché*)
detașór *s. n.* mașină în procesul de măcinare a grâului pentru sfărâmarea solzișorilor de făină la trecerea prin măcinătoare. (< fr. *détacheur*)
detatuáj *s. n.* înlăturare, ștergere a unui tatuaj. (< fr. *détatouage*)
deteatralizá *vb. tr.* a înlătura caracterul teatral. (< de[1]- + *teatraliza*)
detectá *vb. tr.* **1.** a descoperi și identifica (un avion, o mină explozivă, un gaz etc.); (*p. ext.*) a găsi, a descoperi (un talent). **2.** a realiza o detecție. (< fr. *détecter*)
detectábil, -ă *adj.* care poate fi detectat. (< fr. *détec-table*)
detectabilitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este detectabil. (< fr. *détectabilité*)
detectív *s. m.* agent secret în serviciul poliției sau al unei persoane particulare. (< fr. *détective*, engl. *detective*)
detectivísm *s. n.* aptitudine, manieră de detectiv. (< detectiv + -ism)
detectivíst, -ă *adj.* de detectiv; detectivistic. (< detectiv + -ist)
detectivístic, -ă *adj.* detectivist. (< germ. *detektivistisch*)
detectór *s. n.* **1.** aparat, dispozitiv pentru detectarea gazelor din mine, a substanțelor toxice de luptă, a radiațiilor nucleare, a undelor radioelectrice, a minelor etc. **o** *~ de proximitate* = aparat electronic care detectează apropierea unei persoane sau a unui obiect de o zonă controlată; *~ de metale* = aparat electronic pentru detectarea obiectelor metalice ascunse vederii. **2.** *~ de minciuni* = aparat în practica organelor de urmărire penală pentru a detecta, prin înregistrarea efectelor fiziologice și a emoțiilor provocate de întrebări, dacă cel interogat spune adevărul sau nu. (< fr. *détecteur*)
detécție *s. f.* **1.** identificare a prezenței unui semnal util într-o recepție de unde electromagnetice. **2.** punere în evidență a radiațiilor nucleare dintr-un anumit mediu. (< fr. *détection*)
detensioná *vb. tr.* **1.** (*tehn.*) a elimina sau a reduce tensiunile interne dintr-un material. **2.** a face să dispară tensiunea, încordarea; a destinde. (< de[1]- + *tensiona*)
deténtă *s. f.* **1.** expansiune bruscă a unui gaz prin mărirea volumului său. • (*fig.*) destindere, ameliorare, îmbunătățire. **2.** (*sport*) pas bătut, bătaie (înaintea unei sărituri); capacitatea pe care o au unii sportivi de a se desprinde cu ușurință de sol. (< fr. *détente*)
detentór[1] *s. m. (jur.)* persoană care deține un lucru; deținător. (< fr. *détenteur*)

detentór² *s. n.* piesă racordată la un tub pentru reducerea presiunii unui fluid. (după fr. *détendeur*)

deténție *s. f.* **1.** reținere a cuiva în stare de arest pentru cercetare. **2.** pedeapsă privativă de libertate pentru o perioadă dată. (< fr. *détention*, lat. *detentio*)

detergént, -ă *adj., s. m.* (substanță, amestec) care servește ca agent de spălare și dezinfectare. (< fr. *détergent*)

deteriorá *vb. tr., refl.* **1.** a (se) uza, a aduce stricăciuni unui lucru, a (se) strica, a (se) degrada. **2.** a (se) distruge echilibrul, caracterul (unor relații etc.). (< fr. *déteriorer*, lat. *deteriorare*)

determiná *vb. tr.* **1.** a fi cauza imediată a unui fapt, fenomen sau proces; a condiționa, a cauza. **2.** a stabili cu precizie (o dată un termen). • a calcula (pe baza unor date). **3.** a convinge, a decide la ceva. **4.** a preciza, a lămuri sau a restrânge sensul unui cuvânt, al unei propoziții. **5.** (*mat., fiz.*) a afla valoarea unei mărimi; a măsura. (< fr. *déterminer*, lat. *determinare*)

determinábil, -ă *adj.* care poate fi determinat. (< fr. *déterminable*)

determinánt, -ă I. *adj.* care determină; hotărâtor; determinativ. **II.** *s. m.* **1.** factor, cauză, relație etc. cu rol hotărâtor în producerea unui eveniment, fenomen, situație, reacție. **2.** (*mat.*) simbol compus din numere așezate în linii și coloane reprezentând o expresie algebrică și folosit mai ales în rezolvarea ecuațiilor. **III.** *s. n.* element lingvistic care determină alt element. (< fr. *déterminant*)

determináre *s. f.* **1.** acțiunea de a determina. **2.** operație logică, inversă generalizării, prin care se trece de la noțiuni mai generale la noțiuni mai puțin generale. **3.** precizare a conținutului unui cuvânt sau al unei propoziții *(determinat)* cu ajutorul unui determinant. (< determina)

determinát, -ă I. *adj.* precizat. • cauzat de ceva. • (despre cuvinte) precizat printr-un raport de determinare (3). **II.** *s. n.* element lingvistic determinat de un altul. (< fr. *déterminé*)

determinativ, -ă *adj., s. n.* determinant. (< fr. *déterminatif*)

determinatór *s. n.* lucrare pentru identificarea orga- nismelor vegetale sau animale din diferite categorii sistematice. (< it. *determinatore*)

determinísm *s. n.* teorie, concepție și metodă potrivit căreia toate fenomenele și procesele naturii, societății și gândirii sunt determinate de anumite condiții și cauze, guvernate de legi obiective. (< fr. *déterminisme*)

determiníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al determinismului. (< fr. *déterminisme*)

detersiúne *s. f.* **1.** efectul produs de detergenți; curățare, spălare. • dezlipire a peliculei de material străin de pe suprafața unui material. **2.** roadere, șlefuire a scoarței terestre de către ghețari. (< fr. *détersion*)

detersív, -ă *adj., s. m.* (substanță) care poate curăța, purifica. (< fr. *détersif*)

detestá *vb. tr., refl.* a (se) disprețui profund, a (se) urî. (< fr. *détester*, lat. *detestari*)

detestábil, -ă *adj.* demn de dispreț, de ură. • (despre lucruri) foarte rău, cu mult sub nivelul cerut. (< fr. *détestable*, lat. *detestabilis*)

detimbráre *s. f.* modificare a spectrului de frecvență, a timbrului unei transmisiuni fonice. (< de¹- + *timbru*)

detoná *vb.* **I.** *tr.* a produce o explozie. **II.** *intr.* a exploda. (< fr. *détoner*, lat. *denotare*)

detonábil, -ă *adj.* detonant. (< it. *detonabile*)

detonánt, -ă *adj.* care poate produce detonație; detonabil. • care poate iniția detonația unui exploziv. (< fr. *détonant*)

detonatór *s. n.* **1.** agent chimic sau mecanic care poate produce detonația unui exploziv. **2.** exploziv capabil să producă prin detonație o undă de șoc puternică. **3.** dispozitiv care creează o undă de șoc. (< fr. *détonateur*)

detonáție *s. f.* **1.** zgomot produs de o explozie; detunătură. **2.** ardere extrem de rapidă a unei substanțe într-un spațiu închis, însoțită de o degajare instantanee de gaze și de un zgomot caracteristic. (< fr. *détonation*)

detorsioná *vb. tr.* (*tehn.*) a înlătura o torsiune, a dezrăsuci; a întinde (la loc), a destinde. (< de¹- + *torsiona*)

detorsiúne *s. f.* detorsionare. (< fr. *détorsion*)

detoxicá *vb. refl.* a se detoxifia. (< fr. *detoxiquer*)

detoxifiá *vb. refl.* a se detoxifica. (după fr. *detoxiquer*)

detoxifiánt, -ă *adj., s. n.* (substanță, remediu) care detoxifică. (< *detoxifia* + *-ant*)

detoxificá *vb. refl.* a produce fenomenul de detoxificație; detoxifia, detoxica. (după fr. *détoxiquer*)

detoxificáție *s. f.* **1.** ansamblu de procese biologice prin care un organism neutralizează și elimină produsele toxice rezultate din diversele metabolisme. **2.** neutralizare și înlăturare a substanțelor toxice din nutrețuri și alimente. (< fr. *détoxification*)

detracá *vb. refl.* **1.** a înnebuni, a se sminti, a se țicni. **2.** (despre mașini) a se defecta. (< fr. *détraquer*)

detractá *vb. tr.* a micșora meritele cuiva; a defăima, a ponegri. (< fr. *détracter*)

detractór, -oáre *s. m. f.* cel care caută să micșoreze meritele cuiva; defăimător, bârfitor, calomniator. (< fr. *détracteur*, lat. *detractor*)

detracțiúne *s. f.* **1.** detractare. **2.** proces de dislocare a blocurilor de rocă sub acțiunea ghețarilor. (< fr. *détraction*, lat. *detractio*)

detrésă *s. f.* **1.** stare sufletească a cuiva care se simte părăsit în nenorocire; disperare. **2.** nenorocire, stare critică. (< fr. *détresse*)

detribalizáre *s. f.* (*rar*) ieșirea din starea tribală. (< *de-* + *tribal* + *-iza*)

detrimént *s. n.* prejudiciu, pierdere materială sau morală. **o** *în ~ul* (cuiva sau a ceva) = în paguba, în dauna (cuiva sau a ceva). (< fr. *détriment*, lat. *detrimentum*)

detrític, -ă *adj.* (despre roci) provenit din altă rocă prin fărâmițarea cauzată de agenți externi; clastic. (< fr. *détritique*)

detritivór, -ă *adj.* (despre animale limicole) care se hrănește cu detritus. (< detrit/us/ + *-vor*)

detrítus *s. n.* **1.** material granulat rezultat din sfărâmarea rocilor sub acțiunea agenților externi. **2.** materie organică din resturi de origine vegetală sau animală în descompunere. **3.** tartru dentar. (< fr. *détritus*, lat. *detritus*)

detroná *vb. tr.* a înlătura de la tron, a scoate din domnie. • (*ir.*) a înlătura dintr-o demnitate, dintr-o funcție. (< fr. *détrôner*)

detubáre *s. f.* **1.** (*med.*) extragere a unui tub (din laringe). **2.** totalitatea operațiilor efectuate la o sondă pentru extragerea și recuperarea coloanelor de burlane folosite în procesul de forare. (după fr. *détubage*)

detumescénță *s. f.* micșorare treptată a unei leziuni inflamatorii, a unui organ erectil. (< fr. *détumescence*)

detúr *s. n.* mijloc indirect pentru depășirea unui obstacol în vederea atingerii scopului propus. (< fr. *detour*)

deturná *vb. tr.* **1.** a întrebuința ilegal (fonduri) în alt scop decât acela pentru care au fost destinate. • a delapida. **2.** a abate, a devia, a schimba direcția. • a fura un vehicul aerian în scop de șantaj sau ca act de piraterie aeriană. (< fr. *détourner*)

deținătór, -oáre *s. m. f.* **1.** detentor¹. **2.** cel care deține o funcție, un titlu etc. (< deține + -ă/tor)

deține *vb. tr.* **1.** a avea în stăpânire sau în păstrare un bun material; a poseda. **2.** a fi în posesia unui titlu, unui premiu. • a ocupa o funcție, un post. **3.** a lipsi pe cineva de libertate; a ține sub stare de arest. (după fr. *détenir*)

deținút, -ă *s. m. f.* cel aflat în închisoare în urma unei condamnări. (după fr. *détenu*)

deuce /dius/ *s. n.* (*tenis*) situație în care un jucător trebuie să câștige două puncte sau două jocuri consecutive spre a câștiga jocul, respectiv setul. (< engl. *deuce*)

déus ex máchina *loc. s.* expresie pentru rezolvarea neverosimilă a unor situații dificile. (< lat. *deus ex ma-china*, zeul din mașinărie)

DEUTER(O)-/DEUTO- *elem.* „secund", „al doilea". (< fr. *deutér/o/-, deuto-*, cf. gr. *deuteros*)

deuteranomalíe *s. f.* anomalie a vederii față de culoarea verde. (< fr. *deutéranomalie*)

deuteranóp, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de deuteranopie. (< fr. *deutéranope*)

deuteranopíe *s. f.* formă de daltonism constând în incapacitatea de a percepe culoarea verde; acloropsie. (< fr. *deutéranopie*)

deutériu *s. n.* izotop al hidrogenului, gaz incolor, mult mai dens decât acesta, prin electroliza apei grele şi drept combustibil termonuclear. (< fr. *deutérium*, germ. *Deuterium*, engl. *deuterium*)
deuterogamíe *s. f.* fecundaţie secundară realizată de unele celule asexuate. (< fr. *deutérogamie*)
deuteromicéte *s. f. pl.* grup eterogen de ciuperci cărora le lipseşte sau nu li se cunoaşte încă forma de fructificaţie; fungi imperfecţi. (< fr. *deutéromycètes*)
deuteromorfóză *s. f.* schimbare a formei cristalelor minerale datorită unor procese mecanice şi chimice. (< fr. *deutéromorphose*)
deuterón *s. m.* nucleu al atomului de deuteriu, format dintr-un proton şi un neutron; deuton. (< fr. *deutéron*)
deuteropatíe *s. f.* afecţiune secundară a unei alte boli. (< fr. *deutéropathie*)
DEUTO- v. deuter(o)-.
deutón *s. m.* deuteron. (< fr. *deuton*)
deutoneurón *s. m.* al doilea neuron din cadrul unui lanţ neuronal. (< fr. *deutoneurone*)
deutoplásmă *s. f.* **1.** parte a protoplasmei cuprinzând substanţele nutritive ale celulei. **2.** componentele nutritive ale oului. (< fr. *deutoplasme*)
deux-pièces /dö-piés/ *s. n.* îmbrăcăminte feminină din două piese (fustă şi jachetă) din acelaşi material. (< fr. *deux-pièces*)
déva *s. n.* nume generic dat în mitologia indiană spiritelor divine (zeilor). (< sanscr. *deva*, divinitate)
devalizá *vb. tr.* a fura, a prăda, a jefui pe cineva. (< fr. *dévaliser*)
devalizatór, -oáre *s. m. f.* cel care devalizează. (după fr. *dévaliseur*)
devalorizá *vb. tr, refl.* (despre bani) a(-şi) reduce valoarea; a (se) deprecia. (< fr. *dévaloriser*)
devalorizánt, -ă *adj.* devalorizator. (< devaloriza + -ant)
devalorizáre *s. f.* acţiunea de a (se) devaloriza. • reducere oficială a valorii monedei naţionale în raport cu aurul sau cu valutele străine; scădere a conţinutului în aur al unităţii monetare. (< devaloriza)
devalorizatór, -oáre *s. m. f.* cel care devalorizează; devalorizant. (< devaloriza + -tor)
devaluá *vb. tr.* a scădea culcul (unei monede), modificând legal taxele de schimb. (< fr. *dévaluer*)
devanagări *s. f.* scriere modernă a sanscritei clasice şi a unor limbi din India. (< fr. *dévanagari*)
deváns *s. n.* devansare. (< devansa)
devansá *vb. tr.* **1.** a întrece, a depăşi. **2.** a grăbi desfăşurarea, săvârşirea unui fapt etc. (< fr. *dévancer*)
devascularizáre *s. f.* excizie sau întrerupere chirurgicală a continuităţii sistemului vascular dintr-un sistem sau organ. (< de[1]- + *vascularizare*)
devastá *vb. tr.* **1.** a pustii, a nimici; a distruge, a ruina. **2.** a jefui, a prăda. (< fr. *dévaster*, lat. *devastare*)
devastatór, -oáre *adj.* distrugător, pustiitor, nimicitor. (< fr. *dévastateur*, lat. *devastator*)
developá *vb. tr.* **1.** a trata cu un reactiv chimic un material fotosensibil impresionat, pentru a face să apară clar imaginea formată la expunere. • a face vizibile, prin procedee speciale, semnele scrise cu cerneală simpatică. **2.** (*fig.*) a dezvălui, a descoperi, a-şi expune (ideile). (< fr. *développer*)
developánt, -ă **I.** *adj.* care developează. **II.** *s. m.* **1.** developator (1). **2.** eluant. (fr. *développante*)
developatór **I.** *s. m.* reactiv chimic folosit la developare; developant (1); revelator. **II.** *s. n.* substanţă care sintetizează direct pe fibra unei ţesături anumiţi coloranţi; developer. (< fr. *développateur*)
developér *s. n.* developater (II). (< engl. *developer*)
developéză *s. f.* utilaj la developarea, fixarea şi spălarea filmului. (< developa + -eză)
devení *vb. intr.* **1.** a se transforma, a se preface (în). **2.** a începe sau a ajunge să fie. (< fr. *devenir*)
deveníre *s. f.* acţiunea de a deveni; schimbare, transformare progresivă a lucrurilor. o *în ~* = în curs de transformare. • (*fil.*) proces permanent de transformare, succesiune a ipostazelor prin care trec lucrurile; evolu'ie. • desăvârşire a proceselor de constituire, de perfecţionare etc. (< deveni)
deverbál *adj., s. n.* (cuvânt) derivat de la un verb. (< fr. *déverbal*)
devergondá *vb. refl.* a se destrăbăla, a se desfrâna. (< fr. *dévergonder*)
devergondáj *s. n.* desfrânare, dezmăţ. (< fr. *dévergondage*)
deversá **I.** *vb. tr.* **1.** a scurge surplusul de apă dintr-un râu sau dintr-un lac de acumulare. **2.** a face să se scurgă reziduurile într-o apă naturală. **II.** *tr., refl.* (*fig.*) a (se) revărsa, a (se) vărsa. (< fr. *déverser*)
deversór *s. n.* **1.** instalaţie într-un curs de apă, într-o conductă sau într-un canal, în vederea menţinerii unui nivel constant. **2.** deschizătură la partea superioară a unui baraj prin care se scurge surplusul de apă. (< fr. *déversoir*)
deviá *vb.* **I.** *intr., tr.* a (se) abate de la direcţia dată. **II.** *intr.* (*fig.*) a se depărta de la subiect; (*p. ext.*) a începe să facă lucruri necorecte, a porni pe un drum greşit. (< fr. *dévier*, lat. *deviare*)
deviánt, -ă *adj.* (despre oameni) care are o conduită de devianţă. (< fr. *déviant*)
devianţá *s. f.* tip de conduită care se abate de la regulile admise de societate. (< fr. *déviance*)
deviatór, -oáre **I.** *adj.* care produce o deviaţie. **II.** *s. m. f.* membru al unui partid, care se abate de la linia politică a partidului său; deviaţionist. **III.** *s. n.* dispozitiv care modifică direcţia de tracţiune a turboreactoarelor, permiţând frânarea avionului. (< fr. *déviateur*)
deviáţie *s. f.* **1.** abatere faţă de o direcţie normală dată. o *~ de sept* = deformare a septului nazal. • (*biol.*) transformare a unui organ într-altul, cu altă structură şi altă funcţie. o *~ sexuală* = practicarea relaţiilor erotice între parteneri aparţinând aceluiaşi sex; homosexualitate. **2.** (*fiz.*) unghi format de raza emergentă dintr-un sistem cu cea incidentă; deflexiune. (2). **3.** unghi format de acul busolei cu meridianul magnetic sub influenţa maselor de metal situate la bord. (< fr. *déviation*, lat. *deviatio*)
deviaţionísm *s. n.* atitudine de deviaţionist. (< fr. *déviationnisme*)
deviaţioníst, -ă *adj., s. m. f.* deviator (II). (< fr. *déviationniste*)
deviná *vb. tr.* a prezice, a ghici. (< fr. *deviner*, lat. *devinare*)
devíometru *s. n.* **1.** aparat pentru măsurarea deviaţiei de frecvenţă a unei unde modulate în frecvenţă. **2.** aparat pentru măsurarea deviaţiei musculare a ochiului, cu înregistrarea rezultatelor pe o schemă. (< fr. *déviomètre*)
devirá *vb. tr.* (*mar.*) a roti cabestanul în sens invers. (< fr. *dévirer*)
devirilizá *vb. tr., refl.* a (se) demasculiniza, a (se) efemina; a (se) moleşi. (< fr. *déviriliser*)
devirusá *vb. tr.* a înlătura viruşii. (< de[1]- + *virus*)
de visu *loc. adv.* constatat cu propriii ochi. (< lat. *de visu*, din văzute)
devitalizá *vb.* **I.** *tr.* a suprima funcţiile vitale ale unui ţesut, organ etc. **II.** *refl.* (*fig.*) a se veşteji. (< fr. *dévitaliser*)
devitalizánt, -ă *adj.* care divitalizează. (< devitaliza + -ant)
devitaminizá *vb. tr.* a face să-şi piardă vitaminele. (după fr. *dévitaminer*)
devitrificá *vb. tr.* a produce devitrificarea. (după fr. *dévitrifier*)
devitrificáre *s. f.* reducere a transparenţei sticlei prin cristalizare parţială sau totală a masei sticloase. (< devitrifica)
devíz *s. n.* document de evaluare anticipată a cheltuielilor materiale şi a forţei de muncă necesare pentru executarea unei lucrări proiectate. (< fr. *devis*)
devizajá *vb. tr.* a fixa, a privi insistent pe cineva. (< fr. *dévisager*)
devíză *s. f.* **1.** formulă scurtă care exprimă o idee călăuzitoare în comportarea sau în activitatea cuiva. **2.** (*herald.*) figură emblematică ce însoţeşte un scut, un blazon. (< fr. *devise*)
devíze *s. n. pl.* mijloace de plată utilizate în decontările internaţionale, prin documente de plată (trate, cecuri etc.) şi hârtii de valoare emise în valută străină. (< fr. *devises*)

devoală *vb. tr.* **1.** a înlătura, a scoate un văl etc. care acoperă. **2.** (*fig.*) a dezvălui (un secret, un plan). (< fr. *dévoiler*)
devoltór *s. n.* transformator pentru reducerea tensiunii electrice alternative într-o rețea, prin producerea unei tensiuni în opoziție de fază cu tensiunea rețelei. (< fr. *dévolteur*)
devoluțiúne *s. f.* (*jur.*) transmitere a unui bun, a unui drept de la o persoană la alta. • drept care, în unele țări, acordă moștenirea cu preferință fiicelor din prima căsătorie decât fiilor din a doua. (< fr. *dévolution*, lat. *devolutio*)
devón *s. m.* peștișor artificial de metal cu cârlig de undiță, pentru pescuit. (< fr., engl. *devon*)
devonián, -ă *adj., s. n.* (din) a patra perioadă a paleozoicului. (< fr. *dévonien*)
devorá *vb, tr.* **1.** a mânca prada, sfâșiind-o cu dinții; a mânca lacom. **2.** (*fig.*) a mistui, a înghiți. **o** *a ~ o carte* = a citi o carte de la un capăt la altul cu mare interes. (< fr. *dévorer*, lat. *devorare*)
devoránt, -ă *adj.* care devorează; devorator. • (*fig.*) mistuitor, arzător. (< fr. *dévorant*)
devoratór, -oáre *adj.* devorant. (< fr. *dévorateur*)
devót, -ă *adj., s. m. f.* **1.** pios, religios; bigot. **2.** devotat. (< fr. *dévot*, lat. *devotus*)
devotá *vb. refl.* a servi pe cineva cu devotament; a se consacra, a se pune în slujba..., a se dedica. (< lat. *devotare*, după fr. *dévouer*)
devotaménț *s. n.* atitudine de atașament sincer față de cineva sau ceva, care merge până la sacrificiu; abnegație. (după fr. *dévouement*)
devotát, -ă *adj.* plin de devotament, credincios unei cauze, unei persoane; devot (2). (< devota)
devoționál, -ă *adj.* referitor la devoțiune. (< fr. *dévotionnel*, engl. *devotional*)
devoțiúne *s. f.* **1.** cucernicie, pietate, evlavie, zel în practica religioasă. **2.** atașament față de cineva, fidelitate. (< fr. *dévotion*, lat. *devotio*)
devulcanizáre *s. f.* operație de regenerare a cauciucului natural sau sintetic vulcanizat. (după fr. *dévulcanisation*)
déxter, -ă *adj.* (*rar*) abil, îndemânatic. (< lat. *dexter*)
dexterimétru *s. n.* (*psih.*) aparat pentru aprobarea abilităților motorii simple, a conducerii mișcărilor. (< dexter + *-metru*[2])
dexteritáte *s. f.* **1.** dibăcie, îndemânare, abilitate. **2.** (în trecut) fiecare dintre disciplinele de învățământ considerate de mai mică importanță (muzica, desenul etc.). (< fr. *dextérité*, lat. *dexteritas*)
DEXTR(O)-, -dextríe, -déxtru *elem.* „dreapta". (< fr. *dextr/o/-, -dextrie, -dextre*, cf. lat. *dexter, dextra*)
dextrafobíe *s. f.* teamă patologică, nemotivată, față de orice obiect amplasat în dreapta bolnavului. (< dextr/o/- + -fobie[2])
dextralitáte *s. f.* însușire de a folosi cu precădere mâna dreaptă. (< fr. *dextralité*)
dextráni *s. m. pl.* substanțe de natură polizaharidică, produse de anumite microorganisme, care pot substitui plasma sangvină. (< fr. *dextrans*)
déxtră I. *adj.* (despre o cochilie univalvă) răsucit de la stânga spre dreapta. **II.** *s. f.* (*herald.*) partea dreaptă a unui blazon, a unui scut. (< fr. *dextre*, lat. *dextra*)
-dextríe v. dextr(o)-.
dextrínă *s. f.* substanță albă, produsă prin degradarea parțială a amidonului, folosită la fabricarea unor cleiuri, ca înlocuitor al gumei arabice, apret etc. (< fr. *dextrine*)
dextrinizáre *s. f.* transformare a amidonului în dextrină. (după engl. *dextrinization*)
dextrocardíe *s. f.* deplasare a inimii în partea dreaptă a toracelui. (< fr. *dextrocardie*)
dextrocardiográmă *s. f.* parte a unei electrocardiograme care corespunde ventricolului drept. (< fr. *dextrocardiogramme*)
dextrogastríe *s. f.* situare a stomacului în partea dreaptă a abdomenului. (< fr. *dextrogastrie*)
dextrogír, -ă *adj., s. n.* (substanță) care rotește spre dreapta planul luminii polarizate. (< fr. *dextrogyre*)
dextropozíție *s. f.* deviație spre dreapta a unui organ al corpului, obișnuit în partea stângă. (< fr. *dextroposition*)
dextrorotáție *s. f.* rotație a inimii către dreapta. (< fr. *dextrorotation*)
dextroșér *s. n.* (*herald.*) braț drept, pe un scut, îndreptat spre stânga. (< fr. *dextrochère*)
dextroversiúne *s. f.* răsucire a unui organ sau a unei formațiuni anatomice către partea dreaptă a organismului. (< fr. *dextroversion*)
dextrovolúbil, -ă *adj.* (*bot.*; despre cârcel, tulpină) curbat de la stânga spre dreapta. (< lat. *dextrovolubilis*)
dextróză *s. f.* glucoză dextrogiră obținută prin hidroliza acidă a zahărului, amidonului, celulozei etc. (< fr. *dextrose*)
-déxtru v. dextr(o)-.
DEZ- v. des-.
dezabié *s. n.* veșmânt lejer, elegant, purtat de femei în casă. (< fr. *déshabillé*)
dezabilitáte *s. f.* faptul de a dezabiliza. (după fr. *dés-habilitation*)
dezabilizá *vb. tr.* (*jur.*) **1.** a ridica cuiva un titlu, un grad, un drept. **2.** a declara ncapabil, inabil, inapt. (< fr. *déshabiliser*)
dezaboná *vb. tr., refl.* a(-și) anula un abonament. (< fr. *désabonner*)
dezabuzá *vb. tr., refl.* a face să devină, a deveni blazat. (< fr. *désabuser*)
dezabuzát, -ă *adj.* dezamăgit, scârbit. (< fr. *désabusé*)
dezacídificá *vb. tr.* a anula caracterul acid al unei substanțe. (< fr. *désacidifier*)
dezaclimatá *vb. tr.* a schimba climatul; a face să înceteze aclimatarea. (< fr. *désacclimater*)
dezacórd *s. n.* lipsă de acord, de armonie; neînțelegere, diferend, disensiune. • (*gram.*) lipsa acordului între cuvinte legate prin raporturi de determinare. (< fr. *désaccord*)
dezacordá *vb. tr., refl.* a (se) strica acordul unui instrument muzical cu coarde. (< fr. *désaccorder*)
dezactivá *vb. tr.* **1.** a trece în stare inactivă particulele active ale unei substanțe; a face ca un fenomen să devină inactiv. **2.** a îndepărta substanțele radioactive pe de tehnica de luptă, de pe teren etc. (< fr. *désactiver*)
dezactualizá *vb. refl.* a deveni inactual, perimat. (< dez- + actualiza)
dezacuplá *vb. tr.* **1.** a desface (lucruri) unite în perechi. **2.** a decupla. (< fr. *désaccoupler*)
dezadaptá *vb. tr.* a face să înceteze adaptarea (la mediu). (< fr. *désadapter*)
dezaerá *vb. tr.* **1.** a elimina aerul aflat în materia primă fibroasă la fabricarea hârtiei. **2.** a evacua aerul din pungile de aer într-o conductă, într-un rezervor etc. (< fr. *désaérer*)
dezafectá *vb. tr.* a schimba destinația unui utilaj, a unei construcții etc. (< fr. *désaffecter*)
dezafiliá *vb. tr., refl.* (*rar*) a (se) rupe de afiliere. (< *dez-* + *afilia*)
dezafurcá *vb. tr.* (*mar.*) a desface cheia de afurcare și a vâra una din cele două ancore afurcate. (după fr. *désaffourchage*)
dezaglomerá *vb. tr., refl.* (despre un loc, un spațiu) a (se) elibera de aglomerația de oameni, de vehicule etc. (< dez- + aglomera)
dezagreábil, -ă *adj.* **1.** neplăcut, supărător. **2.** antipatic, nesuferit. (< fr. *désagréable*)
dezagregá *vb. tr., refl.* **1.** (despre corpuri) a (se) desface în părțile constitutive. • (despre nuclee atomice) a (se) dezintegra. **2.** (*fig.*) a (se) descompune, a (se) dizolva, a (se) împrăștia. (< fr. *désagréger*)
dezagregábil, -ă *adj.* care se poate dezagrega. (< dezagrega + -bil)
dezagregáre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) dezagrega. **2.** transformare chimică a unui material sau a unei substanțe, insolubile în dizolvanți obișnuiți, în substanțe dintre care cel puțin una este solubilă. **3.** distrugere a stării de coeziune a unei roci sub acțiunea agenților geomorfologici externi. (< dezagrega)
dezagregatór *s. n.* dispozitiv folosit la prepararea argilei pentru cărămizi. (< fr. *désagrégateur*)
dezagregáție *s. f.* (*rar*) dezagregare. (< fr. *désagrégation*)
dezagrement *s. n.* neplăcere, neajuns, supărare. (< fr. *désagrément*)

dezaharificáre *s. f.* proces de recuperare a zahărului din melasă. (< dez- + zaharificare)
dezalcalinizáre *s. f.* operație finală, în mercerizarea țesăturilor de bumbac, prin care se îndepărtează hidroxidul de sodiu din materialul textil. (după fr. *désalcalinisation*)
dezalcalizáre *s. f.* fază de alterare și transformare a silicaților primari, constând în pierderea treptată a cationilor rețelei cristaline, în contact cu apa. (după engl. *dealkalisation*)
dezalcoolizá *vb. tr.* a crea unui alcoolic cronic dezgust față de băutură. (< dez- + alcooliza)
dezalergizáre *s. f.* **1.** imunizare la alergie. **2.** (*fig.*) descătușare, eliberare. (< dez- + alergie + -iza)
dezalienă *vb. tr.* a combate sistematic și perseverent alienarea. (< fr. *désaliéner*)
dezalienáre *s. f.* combaterea alienării. • concepție progresistă, revoluționară care, respingând morala și filosofia individualistă, promovează colectivismul, principiul dezvoltării neîngrădite, armonioase și multilaterale a individului și a personalității umane. (< dezaliena)
dezambalá *vb.* **1.** *tr.* **1.** a scoate din ambalaj. **2.** a face ca un motor ambalat să revină la turația normală. **II.** *refl. (fig.)* a se elibera de griji, a se retrage dintr-o acțiune. (< fr. *désemballer*)
dezambiguizá *vb. tr.* a înlătura amiguitatea, a clarifica exprimarea prin eliminarea oricărui echivoc; a realiza o exprimare cu un singur înțeles posibil. (< fr. *désambiguiser*)
dezambreiá *vb. tr.* a scoate din ambreiaj. (< dez- + ambreia)
dezamidáză *s. f.* enzimă care catalizează descompunerea unor amide. (< engl. *desamidase*)
dezaminăre *s. f.* eliminare de către unele enzime a amoniacului sau a unei amine dintr-un compus organic. (după fr. *désamination*)
dezaminázá *s. f.* enzimă sub acțiunea căreia se produce dezaminarea. (< fr. *désaminare*)
dezamorsá *vb. tr.* **1.** a înlătura o amorsă. **2.** a întrerupe funcționarea unui aparat, a circulației apei printr-o instalație. **3.** (*fig.*) a preveni desfășurarea unui proces, a potoli o stare conflictuală. (< fr. *désamorcer*)
dezampará *vb. intr.* a-și părăsi locul, a se urni din loc. (< fr. *désemparer*)
dezamparát, -ă *adj.* (despre nave, avioane) care a suferit avarii; care nu mai poate manevra; (*fig.*; despre oameni) descumpănit, dezorientat. (după fr. *désemparé*)
dezanamorfóză *s. f. (cinem.)* operație inversă anamorfozei, care permite restituirea proporțiilor normale ale imaginilor proiectate pe ecran. (< fr. *désanamorphose*)
dezancolá *vb. tr., refl.* a (se) descleia. (< fr. *déssencoller*)
dezancorá *vb. tr* a desface, a ridica o ancoră. (< dez- + ancora)
dezancrasă *vb. tr.* a înlătura grăsimea, murdăria depusă; a curăța bujiile ancrasate. (< fr. *désencrasser*)
dezanexá *vb. tr.* a retroceda un teritoriu anexat. (< fr. *désannexer*)
dezangajá *vb.* **I.** *tr.* a elibera de un angajament. **II.** *refl.* a se retrage dintr-un angajament, dintr-o confruntare etc. (< fr. *désengager*)
dezangajáre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) dezangaja. • complex de măsuri menit să separe forțele armate ale unor state opuse, spre a înlătura pericolul unei confruntări militare. **2.** (*psih.*) modificare a participării afective și emoționale a unui subiect într-o activitate sau relație. (< dezangaja)
dezangrená *vb. tr.* a desface un angrenaj. (< fr. *désengrener*)
dezaprobá *vb. tr* a nu aproba; a blama, a înfiera. (după fr. *désapprouver*)
dezaprobatór, -oáre *adj.* care dezaprobă, care exprimă dezaprobare. (< fr. *désapprobateur*)
dezarborá *vb. tr.* **1.** a demonta arborada unei nave. **2.** a doborî cu o salvă de artilerie arborada unei nave inamice. (< dez- + arbora/dă/)
dezarimá *vb. tr.* a scoate mărfurile din locul unde sunt stivuite în magaziile navei. (< fr. *désarrimer*)
dezarmá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a lua armele cuiva, a-l sili să predea armele. • (*fig.*) a pune pe cineva în imposibilitatea de a riposta; a lua cuiva orice motiv de supărare. **2.** a scoate armamentul dintr-un fort, dintr-o fortificație, de pe o navă de război. **3.** a debarca echipajul unei nave, proviziile, combustibilul etc. **II.** *intr.* (despre state) a renunța la pregătiri militare, a desființa sau a reduce înarmările. (< fr. *désarmer*)
dezarmánt, -ă *adj.* care potolește furia. • care face pe cineva să părăsească lupta, să capituleze. (< fr. *désarmant*)
dezarmáre *s. f.* acțiunea de a dezarma; complex de măsuri prin aplicarea cărora se urmărește lichidarea sau limitarea armamentelor și a forțelor armate ale statelor, inclusiv a armelor de distrugere în masă. (< dezarma)
dezarondá *vb. tr.* a desface, a împărți o unitate agricolă, în vederea creării de noi unități. (< dez- + aronda)
dezarticulá *vb.* **I.** *tr.* **1.** (*med.*; despre membre) a face să iasă din articulație. **2.** (*chir.*) a amputa la nivelul unei articulații. **II.** *refl.* **1.** (despre oase) a ieși din încheieturi. **2.** a-și pierde coeziunea, a se dezmembra. (< fr. *désarticuler*)
dezarticulát, -ă *adj.* **1.** (despre membre, oase) scos din articulație. **2.** (*fig.*) cu mișcări necoordonate; dezechilibrat. **3.** (despre sunete, cuvinte) rău articulat, neclar. (< dezarticula)
dezarticulație *s. f.* (*rar*) dezarticulare. (< fr. *désarticulation*)
dezasamblá *vb. tr.* **1.** (*tehn.*) a demonta, a desface un asamblaj de piese. **2.** (*inform.*) a transpune invers un program de codmașină în mnemonicele limbajului de asamblare. (< fr. *désassembler*)
dezasamblór *s. n.* parte a unui ordinator care efectuează dezasamblarea (2). (< dez- + asamblor)
dezasfaltá *vb. tr.* a îndepărta asfaltul și rășinile dintr-un produs petrolier. (< fr. *désasphalter*)
dezasimilá *vb. tr., refl.* (despre substanțele complexe din organism) a (se) transforma în substanțe mai simple și nespecifice, pe care organismul le elimină. (< fr. *désassimiler*)
dezasimilatór, -oáre *adj.* care contribuie la dezasmilație. (< fr. *désassimilateur*)
dezasimilație *s. f.* **1.** dezasimilare. **2.** totalitatea proceselor metabolice de descompunere a substanțelor, care au loc în organismele vii; catabolism. (< fr. *désassimilation*)
dezasocіá *vb.* **I.** *tr., refl.* a rupe, a desființa o asociație. **II.** *refl.* (despre asociații) a se desface. (< fr. *désassocier*)
dezasortá *vb. tr.* **1.** a face ca magazinele să rămână lipsite de sortimente variate de mărfuri. **2.** a desperechea (ceva asortat). (după fr. *désassortir*)
dezástru *s. n.* nenorocire de mari proporții, catastrofă, calamitate. (< fr. *désastre*)
dezastruós, -oásă *adj.* catastrofal, groaznic. (< fr. *désastreux*)
dezaureolá *vb. tr.* a lipsi (pe cineva) de aureolă. (< fr. *désauréoler*)
dezavantáj *s. n.* cauză, condiție a inferiorității cuiva sau a ceva; prejudiciu, incconvenient. (< fr. *désavantage*)
dezavantája *vb. tr.* a pune în inferioritate; a lipsi pe cineva de un avantaj; a prejudicia. (< fr. *désavantager*)
dezavantajós, -oásă *adj.* care dezavantajează; nefavorabil, neprielnic. (< fr. *désavantageux*)
dezavuá *vb. tr.* **1.** a dezaproba, a condamna spusele sau faptele cuiva. **2.** a refuza să recunoască ceva; a renega. (< fr. *désavouer*)
dezavuábil, -ă *adj.* care poate sau trebuie să fie dez-avuat. (< fr. *désavouable*)
dezaxá *vb.* **I.** *tr, refl.* a(-și) schimba poziția astfel încât axa să nu mai fie în poziția ei obișnuită. **II.** *refl. (fig.;* despre oameni) a se dezechilibra (mintal), a se scrânti, a se sminti. (< fr. *désaxer*)
dezaxát, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (individ) deplasat de pe axă. **2.** dezechilibrat; iresponsabil, tulburat mintal. (< dezaxa)
dezbalotá *vb. tr.* (*rar*) a desface baloturi de mărfuri, de paie. (< dez- + balota)
dezbáte *vb. tr.* **1.** a discuta, a supune unei largi discuții (o chestiune, un proiect de lege etc.). **2.** (*jur.*) a judeca în fond (un proces) (după fr. *débattre*)
dezbátere *s. f.* acțiunea de a dezbate; analiză amănunțită; discuție asupra unei probleme de interes obștesc. (< dezbate)
dezbenzină *vb. tr.* a degazolina. (< dez- + benzină)

dezbobiná *vb. tr.* a desfăşura (firul de pe) o bobină. (după fr. *débobiner*)
dezechilibrá *vb.* **I.** *refl.* **1.** a-şi pierde echilibrul. **2.** *(fig.)* a-şi pierde raţiunea, judecata. **II.** *tr.* a face ca într-un buget cheltuielile să întrecă veniturile. (< fr. *déséquilibrer*)
dezechilibrát, -ă *adj.* care şi-a pierdut echilibrul; *(fig.)* care şi-a pierdut judecata. (< fr. *déséquilibré*)
dezechilíbru *s. n.* **1.** lipsă de echilibru. **2.** *(fig.)* tulburare mintală; pierdere a judecăţii. (< fr. *déséquilibre*)
dezechipá *vb.* **I.** *tr.* a lua echipamentul (unui militar, unei nave de război). **II.** *refl.* a-şi scoate echipamentul, a se dezbrăca. (< fr. *déséquiper*)
dezemulsioná *vb. tr.* a separa lichidele dintr-o emulsie. (< fr. *désémulsionner*)
dezemulsionánt, -ă *adj., s. n.* (substanţă) care serveşte la dezemulsionare. (< dezemulsiona + -ant)
dezeroizá *vb. tr.* a înlătura caracterul eroic al unor fapte, personaje. (< dez- + eroiza)
dezerotizá *vb. tr.* a înlătura caracterul, coloratura erotică. (< dez- + erotiza)
dezertá *vb. intr.* **1.** a fugi din armată; a fugi la inamic (în timp de război) ca militar. **2.** *(fig.)* a părăsi în mod laş un loc, o funcţie, o misiune. (< fr. *déserter*)
dezertór *s. m.* **1.** militar care dezertează. **2.** cel care părăseşte în mod laş o misiune, un loc etc. (< fr. *déserteur*)
dezerţiúne *s. f.* (*livr.*) dezertare. (< fr. *désertion*)
dezesperánt, -ă *adj.* desperant. (< fr. *désespérant*)
dezeşuá *vb. tr.* a repune pe linia de plutire o navă eşuată; a despotmoli. (< fr. *déséchouer*)
dezetatizá *vb. tr.* a reduce controlul statului asupra economiei unei ţări sau a funcţionării unei antreprize. (< fr. *désétatiser*)
dezeuropenizá *vb. refl., tr.* a(-şi) pierde, a face (o ţară, un popor) să-şi piardă caracterul european. (< dez- + europeniza)
dezexcitáre *s. f.* **1.** anulare sau reducere a intensităţii curentului de excitaţie al unei maşini electrice. **2.** *(fiz.)* trecere a unui sistem de particule dintr-o stare energetică excitată în starea fundamentală. (după fr. *désexcitation*)
dezgúst *s. n.* repulsie faţă de unele alimente etc.; scârbă, silă. (după fr. *dégoût*)
dezgustá *vb. tr., refl.* a-şi pierde, a face să-şi piardă gustul, pofta (pentru ceva), a (se) scârbi. (după fr. *dégoûter*)
dezgustătór, -oáre *adj.* care trezeşte dezgust; respingător. (< dezgusta + -tor)
dezíce *vb.* **I.** *tr.* a nega, a retracta (ceva). **II.** *refl.* a-şi retrage cuvântul, a dezminţi. (după fr. *dédire*)
dezideologizá *vb. tr.* a face un lucru să-şi piardă caracterul ideologic. (< dez- + ideologiza)
deziderabilitáte *s. f.* utilitate a unui bun ori serviciu, fără a prejudicia caracterul moral sau rezonabil al dorinţei. (< fr. *désidérabilité*)
deziderát *s. n.* ceea ce e de dorit să se realizeze. • dorinţă (formulată oficial), doleanţă. (< germ. *Desiderat*, lat. *desideratum*)
dezideratív, -ă *adj. (lingv.)* susceptibil de a exprima ideea de dorinţă, de plăcere. (< fr. *désidératif*)
-dezíe *elem.* „divizare". (< fr. *-désie*, cf. gr. *daiein*, a împărţi)
dezilúzie *s. f.* decepţie, dezamăgire. (< fr. *désillusion*)
deziluzioná *vb. tr.* a face pe cineva să-şi piardă iluziile; a dezamăgi, a decepţiona. (< fr. *désillusionner*)
dezimplicá *vb. tr.* a scoate (pe cineva) din cauză. (< dez- + implica)
dezincriminá *vb. tr.* a abroga o dispoziţie incriminatoare atunci când o faptă penală a încetat să mai prezinte un pericol social. (< dez- + incrimina)
dezincrustá *vb. tr.* **1.** a înlătura crusta din instalaţiile de răcire ale motoarelor cu ardere internă, din cazanele cu abur, turbine etc. **2.** a îndepărta unele substanţe care însoţesc celuloza în materia primă fibroasă din care se fabrică hârtia. (< fr. *désincruster*)
dezincrustánt, ă *adj., s. n.* (substanţă) care se foloseşte la dezincrustare. (< fr. *désincrustant*)
dezincrustáţie *s. f.* (*rar*) dezincrustare. (< fr. *désincrustation*)
dezinculpá *vb. tr.* a retrage, a anula o inculpaţie. (< fr. *désinculper*)
dezindividualizá *vb. tr.* a face să-şi piardă individualitatea; a depersonaliza. (< dez- + individualiza)
dezindustrializá *vb. tr.* a scădea ponderea industriei în economia unei ţări. (< fr. *désindustrialiser*)
dezinfectá *vb. tr.* a distruge germenii patogeni din afara organismului, în scopul împiedicării contaminării. (< fr. *désinfecter*)
dezinfectánt, -ă *adj., s. n.* (substanţă) care serveşte la dezinfectare. (< fr. *désinfectant*)
dezinfectór *s. n.* bazin cu soluţii dezinfectante pentru accesul vehiculelor şi persoanelor. (< dezinfecta + *-tor*)
dezinfécţie *s. f.* dezinfectare. (< fr. *désinfection*)
dezinfestá *vb. tr.* a distruge vietăţile care infestează o cultură, legume, fructe etc. (< fr. *désinfester*)
dezinfestánt *s. n.* substanţă chimică care distruge larve, insecte, viermi; pesticid. (< fr. *désinfestant*)
dezinflamá *vb. tr., refl. (med.)* a (se) dezumfla. (< fr. *désinflammer*)
dezinflaţie *s. f.* deflaţie. (< dez- + inflaţie)
dezinflaţionist, -ă *adj.* deflaţionist. (< dezinflaţie + -/on/ist)
dezinformá *vb. tr.* a informa greşit, în mod intenţionat, tendenţios; a induce în eroare. (< fr. *désinformer*)
dezinformáţie *s. f.* dezinformare. (< rus. *dezinformaţiia*)
dezinhibá *vb. tr., refl.* a(-şi) înlătura starea de inhibiţie. (< dez- + inhiba)
dezinhibatór *s. m.* substanţă psihotropă care poate produce dezinhibiţie. (< dezinhiba + -tor)
dezinhibíţie *s. f.* dezinhibare. (< fr. *désinhibition*)
dezinsectizá *vb. tr.* a distruge insectele care transmit germeni patogeni. (< fr. *désinsectiser*)
dezinsécţie *s. f.* dezinsectizare. (< fr. *désinsection*)
dezinsérţie *s. f.* desprindere (chirurgicală) a unui muşchi sau tendon de pe un os. (< fr. *désinsertion*)
dezintegrá *vb.* **I.** *tr., refl.* (despre nucleul atomic) a (se) transforma spontan în alte nuclee atomice, prin emiterea de particule sau prin rupere în fragmente. **II.** *tr. (fig.)* a distruge integritatea unui lucru. (< fr. *désintégrer*)
dezintegratór *s. n.* **1.** maşină pentru măcinarea materialelor semidure (ghips, sare) sau fibroase (azbest, coji etc.). **2.** aparat mecanic în metalurgie pentru epurarea gazului. (< fr. *désintégrateur*)
dezintegráţie *s. f.* (*rar*) dezintegrare. (< fr. *désintégration*)
dezinterés *s. n.* lipsă de interes; indiferenţă, nepăsare, delăsare. (după fr. *désintérêt*)
dezinteresá *vb. refl.* a-i lipsi cuiva interesul pentru cineva sau ceva; a nu se ocupa de... (< fr. *désintéresser*)
dezintoxicá *vb. tr.* **1.** a înlătura o intoxicaţie din organism. **2.** a trata un toxicoman prin suprimarea ingerării substanţei toxice. (< fr. *désintoxiquer*)
dezintoxicáţie *s. f.* dezintoxicare. (< fr. *désintoxication*)
dezinvaginátie *s. f.* reducţie a unei invaginaţii. (< fr. *désinvagination*)
dezinvestí *vb. tr.* a suprima sau a reduce investiţiile într-un sector economic. (< fr. *désinvestir*)
dezinvestíţie *s. f.* *(psihan.)* refulare a energiei psihice investite într-o reprezentare, un obiect etc. (după fr. *désinvestissement*)
dezinvólt, -ă *adj.* (despre oameni) liber în mişcări; degajat; (despre manifestări) liber, nestingherit. (< fr. *désinvolte*)
dezinvoltúră *s. f.* atitudine, comportare firească, degajată; spontaneitate. • *(peior)* îndrăzneală, lipsă de jenă. (< fr. *désinvolture*)
dezionizá *vb. tr.* a îndepărta ionii dintr-o soluţie, dintr-un gaz ionizat. (< fr. *désioniser*)
deziotacizá *vb. tr., refl.* a reveni, sub influenţa limbii literare, la formele cu dentalele sau cu vocala *e* nealterate de iot. (< dez- + iotaciza)
dezirábil, -ă *adj.* care corespunde dorinţei, care stârneşte dorinţă. (< fr. *désirable*)
dezirabilitáte *s. f.* însuşirea de a fi dezirabil. (< fr. *désirabilité*)
dezizolá *vb. tr.* a înlătura o izolaţie. (< fr. *désisoler*)

dezlegalizá *vb. tr.* a anula o legalizare. (< dez- + legaliza)
dezmembrá *vb. tr., refl.* a (se) desface în mai multe părți, a (se) descompune; a (se) desființa. (după fr. *démembrer*)
dezmembrábil, -ă *adj.* (despre un sistem tehnic) care poate fi desfăcut în părțile componente. (< dezmembra + -bil)
dezmembrátor *s. n.* mașină pentru sfărâmarea materialelor friabile. (< dezmembra- + -tor)
dezmințí *vb. tr.* **1.** a declara că un fapt, o afirmație etc. nu corespund adevărului. **2.** a declara false (un zvon, o știre etc.); a infirma. • a retracta. **3.** a nu răspunde așteptărilor, speranțelor. (după fr. *démentir*)
dezmințíre *s. f.* acțiunea de a dezminți; declarație, act prin care se arată că ceva nu este adevărat. (< dezminți)
deznaționalizá *vb. refl., tr.* a-și pierde, a face (un grup etnic) să-și piardă particularitățile naționale. (după fr. *dénationaliser*)
deznaționalizáre *s. f.* acțiunea de a (se) deznaționaliza; politică prin care se urmărește ca un grup etnic să-și piardă caracterele naționale (tradiții, limbă etc.). (< deznaționaliza)
deznodământ *s. n.* felul cum se rezolvă o situație, un conflict etc.; soluție. • parte finală care soluționează intriga unei acțiuni dramatice, a unei narațiuni. (după fr. *dénouement*)
dezobediént, -ă *adj.* neascultător, nesupus. (< engl. *disobédient*)
dezobediénță *s. f.* nesupunere, neascultare; insubordonare. (după fr. *désobéissance*)
dezobiectivizá *vb. refl.* (despre lucruri) a-și pierde caracterul obiectiv. (< dez- + obiectiviza)
dezobligá *vb. tr* a fi lipsit de bunăvoință, a fi neîndatoritor. (< fr. *desobliger*)
dezobliterație *s. f.* dezobstruare. (< fr. *désoblitération*)
dezobstruá *vb. tr. (tehn., med.)* a destupa, a desfunda. (< fr. *désobstruer*)
dezobstruánt, -ă *adj.* care destupă, desfundă. (< fr. *désobstruant*)
dezobstrúcție *s. f.* dezobstruare. (< fr. *désobstruction*)
dezocupá *vb. tr.* **I.** a elibera un loc ocupat. **II.** *refl.* a se face liber. (după it. *disoccupare*)
dezodorizá *vb. tr.* a suprima un miros neplăcut. (< fr. *désodoriser*)
dezodorizánt, -ă *adj., s. n.* deodorant. (< fr. *désodo-risant*)
dezodorizáre *s. f.* **1.** acțiunea de a dezodoriza. **2.** operație de purificare a anumitor produse prin eliminarea substanțelor rău mirositoare. • îndepărtare, în procesul de rafinare a uleiurilor vegetale, a componenților care le imprimă miros neplăcut sau caracteristic. (< dezodoriza)
dezodorizátor *s. n.* aparat pentru dezodorizarea uleiurilor. (după fr. *désodoriseur*)
dezolá *vb. tr.* a mâhni adânc, a îndurera, a întrista, a deprima. (< fr. *désoler*, lat. *desolare*)
dezolánt, -ă *adj.* care dezolează; jalnic; deprimant. (< fr. *désolant*)
dezoláre *s. f.* **1.** tristețe, jale, mâhnire adâncă. **2.** *(fig.)* singurătate apăsătoare; pustiu. (< dezola)
dezolúră *s. f.* smulgere a porțiunii cornoase de deasupra copitei. (< fr. *dessolure*)
dezonguláre *s. f.* cădere a cutiei cornoase a copitei la animale. • desprindere a unghiei de pe falangele animalelor sacrificate. (după fr. *désongler*)
dezonoáre *s. f.* pierdere a onoarei; necinste; *(p. ext.)* ocară, rușine. (< fr. *déshonneur*)
dezonorá *vb. tr., refl.* a-și pierde, a face pe cineva să-și piardă onoarea; a (se) necinsti. (< fr. *déshonorer*)
dezonoránt, -ă *adj.* care dezonorează; necinstit, rușinos. (< fr. *déshonorant*)
dezopacizá *vb. tr.* a face să nu mai fie opac; a limpezi. (< dez- + opaciza)
dezórdine *s. f.* **1.** lipsă de ordine; neorânduială, deranj. **2.** lipsă de organizare, de disciplină; debandadă. • *(pl.)* tulburări (sociale); revoltă, răscoală. **3.** *(fig.)* confuzie (în idei); incoerență. (după fr. *désordre*)
dezordonát, -ă *adj.* **1.** (despre oameni) neglijent, neordonat (în muncă, în gândire, îmbrăcăminte etc.). **2.** (despre lucruri; și *adv.*) în dezordine, în neorânduială. (< fr. *désordonné*)
dezorganizá *vb. tr.* a distruge, a strica ordinea, funcționarea normală. (< fr. *désorganiser*)
dezorganizátor, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care dezorganizează. (< fr. *désorganisateur*)
dezorientá *vb. tr., refl.* **1.** a face să-și piardă sau a-și pierde simțul orientării, a nu recunoaște locul unde se află. **2.** *(fig.)* a (se) zăpăci, a (se) deruta. (< fr. *désorienter*)
dezorientáre *s. f.* acțiunea de a dezorienta; descumpănire, uluire, deconcertare. • pierdere a capacității individului de a-și reprezenta situația în timp și spațiu, de a identifica propria persoană sau a celorlalți. (< dezo-rienta)
dezorientát, -ă *adj.* **1.** care nu se poate orienta, nu știe unde se află sau încotro să se îndrepte. **2.** *(fig.)* care nu știe ce hotărâre să ia într-o anumită situație; descumpănit, deconcertat. (< fr. *désorienté)*
dezosá *vb. tr.* a desprinde carnea de pe oase la animalele sacrificate; a scoate oasele de la pește. (< fr. *désosser*)
dezosificație *s. f.* îndepărtare, lipsă a sărurilor minerale din oase. (< fr. *désossification*)
dezoxicólie *adj. acid.* ~ = acid biliar derivat din acidul colic combinat cu glicocolul și taurina, în compoziția bilei. (< fr. *desoxycolique*)
dezoxicorticosterón *s. n.* hormon al corticosuprarenalei (sintetic) care fixează în organism fixarea clorurii de sodiu și excreția potasiului, întreținând activitatea musculară. (< fr. *desoxycorticosterone*)
dezoxidá *vb. tr.* a îndepărta oxigenul dintr-o substanță; a dezoxigena. (< fr. *désoxyder*)
dezoxidánt, -ă *adj., s. m.* (substanță) care dezoxidează. (< fr. *désoxydant*)
dezoxidáție *s. f.* (*rar*) dezoxidare. (< fr. *désoxydation*)
dezoxigená *vb. tr.* a dezoxida. (< fr. *désoxygener*)
dezoxiribonucléic *adj. acid* ~ = acid nucleic format din patru tipuri de baze azotoase, o pentoză și acid fosforic, cu rol esențial în mecanismul ereditar al organsimelor vii; ADN. (< fr. *desoxyribonucléique*)
dezoxiribóză *s. f.* pentoză în nucleotidele acidului dezoxiribonucleic. (< germ. *Desoxyriboze*)
dezumanizá *vb.* **I.** *tr., refl.* a face (pe cineva) să-și piardă, a-și pierde caracterele sau sentimentele umane; a (se) abrutiza. **II.** *tr.* a prezenta schematic un personaj literar. (< fr. *déshumaniser*)
dezumanizánt, -ă *adj.* care dezumanizează. (< *dezumaniza* + *-ant*)
dezumidificá *vb. tr.* a reconstitui, a face mai puțin umed. (< fr. *déshumidifier*)
dezumidificátor *s. n.* aparat care realizează dezumidificarea. (< fr. *déshumidificateur*)
dezvergá *vb. tr. (mar.)* **1.** a desprinde o velă de pe vergă sau de pe strai. **2.** a coborî vergile. (< dez- + vergă)
dezvoltă *vb.* **I.** *refl.* (despre materie, fenomene) a trece de la o stare calitativă veche la alta nouă, de la o treaptă inferioară la alta superioară, de la simplu la complex. • a se extinde, a crește, a se mări. • (despre ființe) a evolua treptat. **II.** *tr.* **1.** a amplifica în mod creator (o doctrină, o teorie), a îmbogăți cu principii, cu teze noi. **2.** a expune pe larg, amănunțit. **3.** a produce, a emana, a degaja căldură, energie etc. (după lat. *disvolvere*)
dezvoltatór, -oáre *adj., s. m. f.* (*rar*) (cel) care prin pricepere financiară, organizatorică dezvoltă un domeniu economic. (< dezvolta + -tor)
dhárma *s. f.* termen sanscrit care determină legea sub toate aspectele noțiunilor esențiale a civilizației indiene. (< fr, sanscr. *dharma* ordine cosmică)
DI¹ *elem.* „doi", „de două ori, dublu". (< fr. *di-*, cf. lat., gr. *dis*)
DI² v. dis¹-.
DI³(A)- *pref.* „separare"; „prin, de-a lungul"; „peste"; „contra"; „poziție de mijloc". (< fr. *di/a/-*, cf. gr. *dia*, prin, peste)

diabáz *s. n.* rocă magnetică efuzivă, verzuie sau cenuşie, în care mineralele componente sunt transformate. (< germ. *Diabas*, fr. *diabase*)

diabét[1] *s. n.* boală care prin neputinţa organismului de a utiliza zahărul din alimentaţie, determinând creşterea cantităţii acestuia în sânge (hiperglicemie) şi în urină (glicozurie). (< fr. *diabète*)

DIABET[2]**(O)-** *elem.* „diabet". (< fr. *diabét/o/-*, cf. gr. *diabetes*, scurgere continuă)

diabétic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de diabet. (< fr. *diabétique*)

diabetídă *s. f.* leziune cutanată care se observă la diabetici. (< fr. *diabétide*)

diabetizát, -ă *adj.* (*fig., ir.*) care se manifestă similar unui diabetic; care şi-a pierdut vigoarea fizică şi voiciunea gândirii. (< diabet + -iza)

diabetogén, -ă *adh.* care produce diabet. (< fr. *diabétogène*)

diabetológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în diabetologie. (< fr. *diabétologue*)

diabetologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază diabetul. (< fr. *diabétologie*)

diabólic, -ă *adj.* **1.** drăcesc, de (la) diavol; demonic. **2.** funest, primejdios. **3.** rău, crud; cinic; perfid. (< fr. *diabolique*, lat. *diabolicus*)

diabolísm *s. n.* cult al diavolului. (< fr. *diabolisme*)

diabolizá *vb. tr.* a acuza; a considera păcătos pe cineva. (< fr. *diaboliser*)

diabolo *s. n.* **1.** jucărie dintr-un mosoraş care se aruncă în sus şi se prinde pe o sforicică legată între două beţişoare. **2.** proiectil la armele cu aer comprimat din alice de plumb excavate spre interior. (< fr. *diabolo*)

diachénă *s. f.* fruct din două achene lipite. (< fr. *diakène*)

diachinéză *s. f.* ultimul stadiu al profazei meiotice, la separarea cromozonilor omologi. (< fr. *diacinèse*)

diaclázǎ *s. f.* fisură produsă în roci de către agenţi externi sau de către tensiuni interioare. (< fr. *diaclase*)

diaclinál *s. n.* element de relief care traversează o cută. (< dia- + /sin/*clinal*)

diacrític *adj. semn* ~ = semn grafic care modifică valoarea fonetică a unei litere. (< fr. *diacritique*, gr. *diakritikos*)

diacrónic, -ă *adj.* evolutiv, istoric. (< fr. *diachronique*)

diacronicitáte *s. f.* caracter diacronic. (< diacronic + -itate)

diacroníe *s. f.* evoluţie în timp a unui proces, a unui ansamblu de fenomene. (< fr. *diachronie*)

diacústică *s. f.* parte a fizicii care studiază refracţia sunetelor. (< fr. *diacoustique*)

diádă *s. f.* **1.** principiu metafizic al dualităţii, la filosofii antici greci, opus monadei. **2.** (în *psih.* socială) orice relaţie dintre două persoane, sub raportul interacţiunii. **3.** (*mat.*) grup de două mărimi legate cu ocazia aceleiaşi operaţii. **4.** (*biol.*) cele două celule rezultate din prima diviziune meiotică. **5.** (în versificaţie) grup armonic de două vocale. (< fr. *dyade*)

diadélf, -ă I. *adj.* (despre stamine) reunit în două fascicule. **II.** *s. n.* androceu în care staminele sunt împreunate în două fascicule. (< fr. *diadelphe*)

diadémă *s. f.* podoabă din metal preţios, cunună, împodobită cu pietre scumpe, pe care o purtau suveranii ca semn al regalităţii sau unele grade ecleziastice. • obiect de podoabă purtat de femei pe frunte în anumite ocazii. (< fr. *diadème*, lat. *diadema*)

diadinámic *adj. curent* ~ = curent electric utilizat în terapeutică pentru calmarea durerilor. (< fr. *diadynamique*)

diadóh *s. m.* **1.** nume dat generalilor care îşi disputau moştenirea tronului lui Alexandru cel Mare. **2.** moştenitor al tronului în Grecia modernă; epigon (1). (< fr. *diadoque*, gr. *diadokhos*)

diadúr *s. n.* material metaloceramic, sintetizat din carburi de wolfram (cu tital sau tantal), aliant cu cobaltul. (< fr. *diadur*)

diafán[1]**, -ă** *adj.* **1.** foarte puţin dens, lăsând lumina să străbată, fără a permite să se distingă clar formele şi contururile; transparent, foarte subţire. **2.** (despre oameni) palid, străveziu; fin. (< fr. *diaphane*)

DIAFAN[2]**(O)-** *elem.* „transparent, diafan". (< fr. *diaphan/o/-*, cf. gr. *diaphanes*)

diafaníe *s. f.* procedeu de tipărire cu cerneluri trans-parente, pe celofan, celuloid etc.; diafanografie • produsul obţinut. (< germ. *Diaphanie*)

diafanitáte *s. f.* însuşirea a ceea ce este diafan; trans-parenţă. (după fr. *diaphanéite*)

diafanizá *vb. tr., refl.* a face, a deveni diafan. (< fr. *diaphaniser*)

diafanografíe *s. f.* diafanie. (< fr. *diaphanographie*)

diafanometrie *s. f.* studiul transparenţei corpurilor. (< fr. *diaphanométrie*)

diafanométru *s. n.* **1.** aparat pentru determinarea tulburării apei, prin măsurarea transparenţei ei. **2.** instrument de măsură a vizibilităţii. **3.** aparat cu care se determină opacitatea (sau transparenţa) hârtiei. (< fr. *diaphanomètre*)

diafanoscóp *s. n.* **1.** aparat folosit în diafanoscopie. **2.** aparat pentru identificarea seminţelor seci, pe baza tra-nsparenţei lor (1). (< fr. *diaphanoscope*)

diafanoscopíe *s. f.* examen al cavităţilor interne ale corpului prin transparenţă sub acţiunea unei surse luminoase; diascopie (1). (< fr. *diaphanoscopie*)

diafílm *s. n.* diapozitiv de film, cuprinzând o succesiune de imagini color sau alb-negru, încorporate într-o peliculă continuă. (< rus. *diafilm*)

diafizár, -ă *adj.* referitor la diafiză. (< fr. *diaphysaire*)

diafíză *s. f.* partea mediană a unui os lung. (< fr. *diaphyse*)

diafizectomíe *s. f.* rezecţie a unei diafize. (< fr. *diaphysectomie*)

diafón *s. n.* (*mar.*) aparat de producere a semnalelor acustice pentru ceaţă cu ajutorul aerului comprimat. (< engl., fr. *diaphon*)

diafonie *s. f.* **1.** trecere a unui semnal de pe o cale de transmisiune pe o altă cale. **2.** acord muzical în care un sunet este susţinut de octava, cvarta sau cvinta corespunzătoare acestuia. **3.** muzică veche pe două voci. (< fr. *diaphonie*)

diafonométric, -ă *adj.* referitor la diafonometrie. (< fr. *diaphonométrique*)

diafonometríe *s. f.* tehnica măsurării efectelor diafoniei (1) în circuitele telefonice. (< fr. *diaphonométrie*)

diafonométru *s. n.* aparat electric în diafonometrie. (< fr. *diaphonomètre*)

diaforázǎ *s. f.* enzimă care catalizează dehidrogenarea eoenzimelor reduse. (< engl. *diaphorase*)

diafórǎ *s. f.* figură de stil constând în reluarea unui cuvânt, modificându-i uşor accepţia. (< germ. *Diaphora*, fr. *diaphore*, gr. *diaphora*)

diaforétic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care produce diaforeză; sudorific. (< fr. *diaphorétique*)

diaforéză *s. f.* transpiraţie abundentă. (< fr. *diaphorèse*)

diafotíe *s. f.* apariţie a unei imagini parazite pe ecranul televizorului. (< fr. *diaphotie*)

diafototropísm *s. n.* tendinţă a unor organe ale plantelor de a creşte într-o poziţie perpendiculară faţă de direcţia razelor luminoase. (< fr. *diaphototropisme*)

diafragmá *vb. tr.* a limita cu ajutorul unei diafragme fasciculele de lumină care trec printr-un sistem optic. (< fr. *diaphragmer*)

diafragmátic, -ă *adj.* în formă de diafragmă, schematic, grafic. (< fr. *diaphragmatique*)

diafragmatítă *s. f.* inflamaţie a diafragmei (1). (< fr. *diaphragmatite*)

diafrágmă *s. f.* **1.** muşchi care desparte toracele de abdomen. **2.** membrană care reproduce sunetele prin vibraţiile sale. **3.** placă subţire, opacă, cu deschidere reglabilă, care limitează fasciculele de lumină la trecerea printr-un sistem optic; blendă (2). **4.** dispozitiv de închidere a unui recipient. **5.** (*constr.*) perete portant pentru preluarea solicitărilor orizontale; planşeu, placă. **6.** dispozitiv format dintr-o membrană cu orificiu pentru măsurarea debitelor sau vitezelor într-o conductă. **7.** (*med.*) contraceptiv mecanic pentru femei. (< fr. *diaphragme*, lat., gr. *diaphragma*)

diaftoréză *s. f.* proces metamorfic prin care şisturile cristaline se adaptează unor condiţii de metamorfism mai puţin intens

decât cel care a determinat formarea lor; retromorfism. (< fr. *diaphtorèse*)

diagenétic, -ă *adj.* format prin diageneză. (< fr. *diagénétique*)

díagenéză *s. f.* totalitatea transformărilor suferite de rocile sedimentare după depunerea lor sub acțiunea apelor în circulație. (< fr. *diagenèse*)

diageotropísm *s. n.* tendință a unor organe vegetale de a lua o poziție perpendiculară față de forța de gravitație a Pământului. (< fr. *diagéotropisme*)

diaglífă *s. f. (arte)* ornament gravat în relief prin adâncirea materialului tăiat. (< fr. *diaglyphe*)

diagnóstic *s. n.* **1.** determinarea de către medic a unei boli pe baza manifestărilor clinice și de laborator; diagnoză. **2.** *(fig.)* previziune, ipoteză pornind de la anumite semne. **3.** *(inform.)* procedeu destinat localizării defecțiunilor sistemului hardware sau a erorilor dintr-un program. (< fr. *diagnostic*, gr. *diagnostikos*)

diagnosticá *cv. tr.* a pune un diagnostic (1). (< fr. *diagnostiquer*)

diagnostician, -ă *s. m. f.* medic specialist în diagnosticarea bolilor. (< engl. *diagnostician*)

diagnóză *s. f.* **1.** diagnostic (1). **2.** identificare a unui fenomen pe baza descrierii stării sale prezente. **3.** descriere sumară a unei plante, care o deosebește de altele. **4.** *(cib.)* examen destinat a detecta erorile într-un program, în datele sau în circuitele unei mașini. (< fr. *diagnose*)

diagonál, -ă **I.** *adj.* ca o diagonală; oblic. **II.** *s. n. (text)* împletitură de fire care prezintă în țesătură linii paralele oblice. **II.** *s. f.* **1.** segment de dreaptă care unește două vârfuri opuse ale unui poligon sau ale unui poliedru. **o** *în ~* = de-a curmezișul. • *(mil.)* curea purtată de-a curmezișul pieptului. **2.** bară, grindă etc. pusă în curmeziș. **3.** linie de cale ferată care întretaie oblic mai multe linii paralele ale unei stații. (< fr. *diagonal*, lat. *diagonalis*)

diagráf *s. n.* instrument pentru reproducerea obiectelor aflate în fața ochilor după principiul camerei luminoase, fără a cunoaște arta desenului. (< engl. *diagraph*)

diagrafíe *s. f.* **1.** arta de a desena cu ajutorul diagrafului. **2.** înregistrare grafică a variației valorilor unor mărimi caracteristice. (< fr. *diagraphie*)

diagrámă *s. f.* **1.** reprezentare grafică schematică a valorilor unor mărimi sau a relațiilor dintre ele. • *(pl.)* semne tipografice speciale cu care se culeg diferite probleme de șah. **2.** schemă pentru fixarea locurilor în vagoane (la anumite trenuri), în autocar, în săli de spectacole etc. • schema încărcăturii (mărfuri și pasageri) a unui avion. **3.** linie trasată de un aparat înregistrator. **4.** *(bot.) ~ floralã* = proiecție orizontală a tuturor componentelor unei flori. (< fr. *diagramme*, gr. *diagramma*)

diál, -ă *adj. (mit.)* care era consacrat lui Iupiter sau cultului său. (< lat. *dialis*)

dialcoól *s. m.* corp chimic care posedă două funcții alcool; glicol. (< fr. *dialcool*)

dialdehídă *s. f.* corp chimic care posedă două funcții aldehidă. (< fr. *dialdéhyde*)

dialéct *s. n.* **1.** variantă regională a unei limbi, caracterizată prin particularități fonetice și lexicale. **2.** *(impr.)* grai. (< fr. *dialecte*, lat. *dialectus*)

dialectál, -ă *adj.* referitor la dialect; propriu unui dialect. (< fr. *dialectal*)

dialectalísm *s. n.* particularitate dialectală; dialectism (1); regionalism. (< fr. *dialectalisme*)

dialectalizá *vb. refl.* (despre limbă) a lua forme diferite după regiune. (< fr. *dialectaliser*)

dialéctic, -ă **I.** *adj.* **1.** conform cu principiile dialecticii; bazat pe dialectică. **2.** care privește fenomenele de pe pozițiile dialecticii. **II.** *s. f.* **1.** *(ant.)* arta de a ajunge la adevăr descoperind contraziceri în raționamentul adversarului. **2.** (în Evul Mediu) arta deosebirii adevărului de neadevăr. **3.** (în filosofia marxistă) teorie generală despre dezvoltarea naturii, a societății și gândirii, precum și metodă de cunoaștere și de transformare a lumii. **4.** procesul mișcării și al dezvoltării fenomenelor. (< fr. *dialectique*, lat. *dialecticus*)

dialecticián, -ă *s. m. f.* specialist în dialectică. (< fr. *dialecticien*)

dialecticitáte *s. f.* concepție, atitudine dialectică. (< dialectic + -itate)

dialectísm *s. n.* **1.** cuvânt sau expresie aparținând unui dialect; dialectalism. **2.** teorie care consideră că lumea fenomenelor poate fi explicată printr-un șir de opoziții bine alese, care se înlocuiesc reciproc la infinit. (< fr. *dialectisme*, rus. *dialektizm*, germ. *Dialektismus*)

dialectizá *vb. tr.* a face să evolueze ceva prin opoziții și depășiri ale acestor opoziții. (< fr. *dialectiser*)

DIALECTO- *elem.* „grai, dialect". (< fr. *dialecto-*, cf. gr. *dialektos*)

dialectológ, -ă *s. m. f.* specialist în dialectologie. (< fr. *dialectologue*)

dialectológie, -ă *adj.* referitor la dialectologie. (< fr. *dialectologique*)

dialectológie *s. f.* ramură a lingvisticii care studiază dialectele și graiurile unei limbi. (< fr. *dialectologie*)

dialélă *s. f. (log.)* cerc vicios într-o demonstrație sau definiție; definire a unei noțiuni prin ea însăși. (< fr. *diallèle*)

DIALI- *elem.* „separare, despărțire". (< fr. *dialy-*, cf. gr. *dialyein*, a separa)

dialingvístică *s. f.* ramură a lingvisticii care studiază elementele care, aparent, pot fi sistematizate după criterii formale. (< engl. *dialinguistics*)

dialipetál, -ă **I.** *adj.* (despre flori) a cărui corolă are petale separate. **II.** *s. f. pl.* subclasă de plante angiosperme dicotiledonate cu flori dialipetale. (< fr. *dialypétale/s/*)

dialisepál, -ă *adj.* (despre flori) al cărui caliciu are sepale separate. (< fr. *dialysépale*)

dialít *s. n.* material termoizolant, sub formă de cărămizi, din praf de diatomit, argilă sau var stins, folosit ca liant. (n. com.)

dializá *vb. tr.* a efectua o dializă. (< fr. *dyaliser*)

dializánt *s. m.* soluție de dializă. (< dializă + -ant)

dializatór *s. n.* dializor. (< germ. *Dialysator*)

dializă *s. f.* **1.** metodă terapeutică de dezintoxicare a sângelui în insuficiența renală. **2.** procedeu de separare a corpilor coloidali trecându-i printr-o membrană semi-permeabilă. (< fr. *dialyse*)

dializór *s. n.* aparat pentru dialize; dializator. (< fr. *dialyseur*)

dialóg *s. n.* **1.** conversație între doi vorbitori. **2.** schimb de opinii între reprezentanții a două partide, state etc. **3.** ansamblu de replici schimbate între personajele unei piese de teatru sau ale unui film; pasaj dintr-o operă literară care reproduce convorbirea unor personaje. **o** *~ interior* = replicile pe care le schimbă cu sine însuși un personaj literar. • scriere redactată sub formă de dialog (1). **4.** alternare de fraze muzicale care parcă răspund una alteia, executate de două voci sau instrumente ori chiar de un singur instrument cu registre diferite. (< fr. *dialogue*, lat. *dialogus*)

dialogá *vb. intr.* **1.** a vorbi, a conversa cu cineva. **2.** a face să vorbească între ele personajele unei piese de teatru; a dialogiza (I). (< fr. *dialoguer*)

dialogál, -ă *adj.* referitor la dialog; sub formă de dialog. (< dialog + -al)

dialogát, -ă *adj.* (despre opere literare) în formă de dialog; dialogic. (< dialoga)

dialoghíst *s. m.* specialist în scrierea de dialoguri pentru filme. (< fr. *dialoguiste*)

dialógic, -ă *adj.* dialogat; dialogistic. (< fr. *dialogique*)

dialogísm *s. n.* arta dialogului; întrebuințarea dialogului în expunerea ideilor, a sentimentelor etc. (< fr. *dialogisme*)

dialogístic, -ă *adj.* dialogic. (< dialog + -istic)

dialogizá *vb.* **I.** *tr.* a pune (un text) în formă de dialog; a dialoga (2). **II.** *intr.* a folosi dialogul; a sta de vorbă, a discuta. (< it. *dialogizzare*)

diamagnétic, -ă *adj.* (despre unele corpuri) care se deplasează de la un câmp magnetic mai intens către altul mai slab. (< fr. *diamagnétique*)

diamagnetism *s. n.* proprietate a unor corpuri de a fi diamagnetice. (< fr. *diamagnétisme*)

diamálţ *s. n.* extract de malţ uscat, folosit la prepararea bomboanelor, în patiserie şi în industria textilă. (< fr. *diamalz*)

diamánt *s. n.* **1.** varietate de carbon pur, cristalizat, incolor şi transparent, cu luciri puternice; cel mai dur dintre toate mineralele, folosit ca piatră preţioasă, ca abraziv etc. **2.** unealtă formată dintr-o bucăţică de diamant (1) fixată pe un suport cu mâner, care se foloseşte la tăiatul sticlei. • linguriţă de metal cu suprafaţa exterioară acoperită cu ţăndări fine de diamant (1), folosită în dentistică. **3.** cel mai mic corp de literă, de trei puncte tipografice. **4.** extremitatea inferioară a fusului unei ancore. (< fr. *diamant*, /3/ germ. *Diamant*)

diamantát, -ă *adj.* **1.** prevăzut cu diamante. **o** *piatră ~ă* = instrument abraziv, din granule de diamant încorporate într-un liant, pentru şlefuirea dinţilor şi a protezelor dentare. **2.** (*fig.*) ca diamantul. (< fr. *diamanté*)

diamantifér, -ă *adj.* (despre minereuri, roci, terenuri) care conţine diamante. (< fr. *diamantifère*)

diamantín, -ă I. *adj.* asemănător cu diamatul. **II.** *s. f.* pulbere abrazivă artificială, folosită la lustruirea pieselor de oţel. (< fr. *diamantin* /II/, *-e*)

diamantizá *vb. tr.* a da strălucirea diamantului. (după fr. *diamanter*)

diámb *s. m.* picior de vers latin din doi iambi. (< lat. *diiambus*)

diametrál, -ă I. *adj.* referitor la diametru. **II.** *adv.* **1.** de la un capăt la altul; de-a curmezişul. **2.** (*fig.*) cu totul, absolut. **o** *~ opus* = total opus; de neîmpăcat. (< fr. *diamétral*)

diamétru *s. n.* segment de dreaptă care trece prin centrul unui cerc, al unei curbe închise sau al unei sfere, unind două puncte opuse ale acestora. **o** *~ aparent* = unghi sub care se văd extremităţile unui obiect îndepărtat, ale unui astru, de către un observator. (< fr. *diamètre*, lat. *diametrus*)

diamídă *s. f.* corp care posedă două funcţii amidă. (< fr. *diamide*)

diamínă *s. f.* corp care posedă două funcţii amină. (< fr. *diamine*)

diaminofenól *s. n.* derivat al pirogalolului, al cărui clorhidrat este folosit ca revelator în fotografie. (< fr. *diaminophénol*)

diamorfínă *s. f.* derivat semisintetic al morfinei, un analgezic puternic. (< engl. *diamorphine*)

dianoétic, -ă *adj.* (*fil.*) referitor la facultatea gândirii discursive, raţionale sau la rezultatele acesteia. (< engl. *dianoetic*)

diapáuză *s. f.* sistare sezonieră a funcţiilor vitale la insecte, pentru a supravieţui unor condiţii nefavorabile de existenţă. (< fr. *diapause*)

diapazón *s. n.* **1.** mic instrument de oţel în formă de U, care, vibrând, produce un singur sunet pur (*la*), etalon pentru acordare sau pentru a se „da tonul". **o** *a fi la acelaşi ~ cu cineva* = a fi la aceeaşi dispoziţie, în aceeaşi stare sufletească cu cineva. **2.** ambitus. **3.** model-tip de haşuri la standardizarea trasării grosimii haşurilor. **4.** (*tehn.*) *~ de dimensiuni* = interval dintre valorile maxime şi minime ale dimensiunilor unor piese standardizate. (< fr. *diapason*)

diapedéză *s. f.* trecere a leucocitelor prin pereţii capilarelor sangvine, determinată de digestie sau de o infecţie. (< fr. *diapédèse*)

diapeútică *s. f.* metodă radiologică pentru diagnosticarea, cât şi pentru terapeutica focarului patologic. (< dia/gnostic/ + /tera/*peutică*)

diapír *s. n.* cută anticlinală caracterizată prin prezenţa unui sâmbure de roci plastice care străbat rocile aco-peritoare. (< it. *diapiro*)

diapirísm *s. n.* migraţiune lentă a unor roci din zonele profunde spre suprafaţă sub acţiunea presiunii din scoarţa terestră. (< it. *diapirismo*)

diaplegie *s. f.* paralizie generalizată. (< fr. *diaplégie*)

diaporámă *s. f.* spectacol în cadrul căruia sunt proiectate diapozitive. (< fr. *diaporama*)

diaporíză *s. f.* dubitaţie. (< gr. *diaporesis*, îndoială)

diapozitív *s. n.* imagine fotogenică înregistrată pe peliculă reversibilă, colorată sau alb-negru, într-o ramă, care poate fi observată prin proiectare pe un ecran sau prin privire directă într-o vizioneză. (< fr. *diapositive*)

diaproiectór *s. n.* aparat pentru diaproiecţie. (< germ. *Diaprojektor*)

diaproiécţie *s. f.* proiecţie pe un ecran a unei pelicule transparente de tip diapozitiv sau diafilm. (< dia/pozitiv/ + *proiecţie*)

diarée *s. f.* boală constând în evacuarea frecventă a materiilor fecale de consistenţă lichidă. (< fr. *diarrhée*)

diaréic, -ă *adj.* referitor la diaree, de diaree. (< fr. *diarrhéique*)

diarhíe *s. f.* guvernare simultană a doi suverani. (< fr. *dyarchie*)

diaríst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care îşi notează întâmplările zilnice. (< it. *diarista*)

diarístic, -ă *adj.* propriu unui jurnal (intim). (< diarist + -ic)

diárium *s. n.* (*rar*) jurnal zilnic. (< lat. *diarium*)

diartróză *s. f.* articulaţie liberă, mobilă, între oase. (< fr. *diarthrose*)

diascévă *s. f.* corectare pe cre trebuiau s-o facă dramaturgii greci operelor lor nepremiate pentru a le prezenta la un nou concurs. (< fr. *diascéve*, gr. *diaskene*)

diaschízis *s. n.* ansamblu de perturbaţii la distanţă, provocate de o leziune cerebrală limitată. (< fr. *diaschiris*, gr. *diaskhisis*, descmpunere)

diascóp *s. n.* aparat pentru proiecţia diapozitivelor. (< fr. *diascope*)

diascópic, -ă *adj.* referitor la diascopie. (< fr. *diascopique*)

diascopíe *s. f.* **1.** diafanoscopie. **2.** proiectare cu ajutorul diascopului. (< fr. *diascopie*)

diasírm *s. n.* figură de stil care exprimă cu abilitate o ironie caustică şi umilitoare. (< fr. *diasyrme*, gr. *diasyrmos*)

diasistém *s. n.* sistem lingvistic dedus din analiza a două graiuri sau dialecte cu similitudini parţiale; supersistem. (< engl. *diasystem*, fr. *diasystème*)

diaspór I. *s. m.* fragment vegetal, sexuat sau asexuat, care se desprinde de planta mamă, putând genera o nouă plantă. **II.** *s. n.* oxid natural hidratat de aluminiu, foarte mărunt, sticlos, albcenuşiu sau brun, în zăcămintele de bauxită şi în rocile metamorfice. (< fr. *diaspore*)

diáspora *s. f.* totalitatea comunităţilor evreieşti stabilite în afara Palestinei, mai ales în urma captivităţii babiloniene. • (*p. ext.*) dispersare a unui popor, a unei comunităţi în afara graniţelor de origine. (< fr., gr. *diaspora*)

diasporíe *s. f.* tip de diseminare a unui organism vegetal prin diaspori (1). (< fr. *diaspora*)

diastáltic, -ă *adj.* (despre organe, fenomene nervoase) care ajută, care duce la contracţia muşchilor. (< fr. *diastaltique*, gr. *diastaltikos*)

diastáză *s. f.* **1.** enzimă. **2.** dezlipire accidentală a două părţi anatomice, normal unite sau articulate între ele; disjuncţie. (< fr. *diastase*)

diastázic, -ă *adj.* **1.** enzimatic. **2.** referitor la diastază (2). (< fr. *diastasique*)

DIASTEM(O)-/DIASTEMAT(O)- *elem.* „interval, distanţă". (< fr. *diastém/o/-, diastemat/o/-*, cf. gr. *diastema, -atos*)

diastemátic, -ă *adj.* **1.** *notaţie ~ă* = sistem de notaţie muzicală simplă, fără indicaţii asupra duratei sunetelor. **2.** *glandă ~ă* = glandă interstiţială a testiculului; *insuficienţă ~ă* = insuficienţă a acestei glande. (< fr. *diastématique*)

diastémă *s. f.* **1.** fisură congenitală. **2.** spaţiu anormal între dinţii incisivi frontali; strugăreaţă. **3.** (*geol.*) interval de timp între depunerea unui depozit de sedimente şi depunerea depozitului imediat următor. (< fr. *diastème*)

diastemometrie *s. f.* ansamblu de procedee şi metode pentru măsurarea indirectă a distanţelor cu ajutorul telemetrelor şi tahimetrelor. (< fr. *diastémométrie*)

diastér *s. n.* stadiu al diviziunii mitotice, la sfârşitul anafazei şi începutul telofazei, în care cromozomii sunt grupaţi la polii fusului nuclear sub formă de stea. (< fr. *diaster*)

diastíl *s. n.* (*arhit.*) intercolonament de dimensiunea a trei coloane; edificiu cu astfel de intercolonament. (< fr. *diastyle*)

diástolă *s. f.* **1.** decontracţie ritmică a inimii şi a arterelor. **2.** lungire a unei silabe scurte. (< fr. *diastole*)

diastólic, -ă *adj.* referitor la diastolă. (< fr. *diastolique*)

diastrófă *s. f.* dispunere a cromatoforilor în două grupe separate, orientate în direcţia sau în partea opusă izvorului de lumină. (< fr. *diastrophe*)

diastrofísm *s. n.* totalitatea deformărilor şi dislocărilor pe care le suferă straturile din scoarţa terestră sub acţiunea mişcărilor tectonice. (< fr. *diastrophisme*)

diatécă *s. f.* colecţie de diapozitive şi diafilme. (< dia/pozitiv/ + *-tecă*)

diatermán, -ă *adj.* (despre corpuri, medii) care lasă să treacă căldură; diatermic. (< fr. *diathermane*)

diatérmă *s. f.* coş vulcanic prin care iese lava, stră-pungând exploziv rocile sedimentare. (< fr. *diatherme*)

diatérmic, -ă *adj.* diaterman. (< fr. *diathermique*)

diatermíe *s. f.* procedeu fizioterapic constând în ridicarea temperaturii organelor sau ţesuturilor cu ajutorul curenţilor alternativi de înaltă frecvenţă; transtermie. (< fr. *diathermie*)

diatermocoaguláre *s. f.* coagulare a ţesuturilor cu aju- torul diatermiei. (după fr. *diathermo-coagulation*)

diatéză[1] *s. f.* categorie gramaticală verbală care exprimă raportul dintre subiect şi acţiunea verbului. (< fr. *diathèse*, germ. *Diathese*)

diatéză[2] *s. f.* predispoziţie a unei persoane pentru anumite boli. (< fr. *diathèse*)

diatézic, -ă *adj.* referitor la diateză[2]. (< fr. *diathésique*)

diatomée *s. f. pl.* clasă de alge brune-gălbui unicelulare, microscopice, cu schelet silicios, libere sau în colonii. (< fr. *diatomées*)

diatómic, -ă *adj.* (despre elemente sau compuşi chimici) cu molecula din doi atomi; biatomic. (< fr. *diatomique*)

diatomít *s. n.* rocă organogenă silicioasă prin sedimentarea cochiliilor de diatomee; tripoli, kieselgur. (< fr. *diatomite*)

diatón *s. n.* (*muz.*) interval care separă două tonuri succesive. (< fr. *diaton*)

diatónic, -ă **I.** *adj. (muz.) gamă ~ă* = gamă dintr-o serie succesivă de tonuri şi semitonuri naturale; *interval ~* = interval perfect, de aceeaşi calitate ca şi intervalele scării muzicale diatonice. **II.** *s. f.* dispunere naturală a tonurilor şi semitonuriol într-o structură muzicală. (< fr. *diatonique*)

diatonísm *s. n.* (*muz.*) caracterul diatonic al unei melodii. (< diaton/ic/ + *-ism*)

diatrémă *s. f.* coş vulcanic, rezultat prin expulsii de gaze, care se prelungeşte la suprafaţă cu un mic crater. (< germ. *Diatrema*)

diatríbă *s. f.* **1.** (*ant.*) gen literar promovat de filosofii cinici, care îşi popularizau învăţăturile moral-filosofice dialogând cu un adversar imaginar, într-un stil familiar, presărat cu anecdote, aforisme, jocuri de cuvinte. **2.** disertaţie critică. (*p. ext.*) scriere, cuvântare vehementă; pamflet. (< fr. *diatribe*, lat. *diatriba*)

diaúlos *s. n.* (la vechii greci) instrument de suflat, din două tuburi cu ancie, dintre care unul cânta melodia, iar celălalt emitea o notă lungă de acompaniament. (< fr. *diaule*, după gr. *diaulos,* flaut)

diavizór *s. n.* dispozitiv de vizionare a diapozitivelor prin intermediul unei lentile, (cu sursă proprie de lumină). (< germ. *Diavisor*)

diazepám *s. n.* preparat farmaceutic tranchilizant. (< fr. *diazepam*)

diázo *s. n.* grupare de doi atomi de azot, cu legături duble sau triple. (< di[1]- + *azo/t/*)

diazocópie *s. f.* copie a unui document scris sau iconografic, obţinută prin diazotipie. (< diazo + copie)

diazoderivát *s. m.* substanţă organică cu cel puţin doi atomi de azot în moleculă. (< fr. *diazo-derivé*)

diazoreactív *s. m.* soluţie de alcool şi amoniac în diazoreacţie. (< fr. *diazo-réactif*)

diazoreácţie *s. f.* reacţie prezentată de unele urine patologice, care se colorează în roşu la adiţia unor diazoreactivi. (< fr. *diazo-réaction*)

diazotá *vb. tr.* a transforma aminele aromatice primare în diazoderivaţi prin tratare cu acid azotos. (< fr. *diazoter*)

diazotipíe *s. f.* **1.** procedeu de copiere bazat pe sensibilitatea la lumină a substanţelor chimice aromate care conţin grupa diazo în moleculă. **2.** reproducere prin acest procedeu. (< germ. *Diazotypie*)

dibázic *adj.* (despre acizi) care posedă două funcţii bază; bibazic. (< fr. *dibasique*)

dibenzoíl *s. n.* benzoil. (< fr. *dibenzoyl*)

dibiónt, -ă *adj., s. f.* (plantă) care prezintă gametofitul şi sporofitul separate, independente unul de celălalt. (< fr. *dibionte*)

diból *s. n.* limbaj formalizat pentru prelucrarea datelor din domeniul economic la calculatorul electronic. (< engl. *dibol*)

dicarboxílic *adj. acid ~* = combinaţie chimică cu două grupări carboxil în moleculă. (< engl. *dicarboxylic*)

dicariocít *s. n.* celulă binucleară. (< fr. *dicaryocyte*)

dicariofáză *s. f.* conjugare a perechilor de nuclee haploide, fără fuzionare, la reproducerea unor ascomicete. (< fr. *dicaryophase*)

dicarión *s. m.* celulă haploidă din hifele sau miceliul unor ciuperci, cu două nuclee. (< fr. *dicaryon*)

dicariópsă *s. f.* tip de fruct uscat din două cariopse. (< di[1]- + *cariopsă*)

dicastér *s. n.* **1.** (în Atena antică) fiecare dintre cele zece secţiuni ale tribunalului heliaştilor. **2.** tribunal bisericesc care judeca procesele de divorţ. • (*fig.*) tribunal, instanţă de judecată. (< fr. *dicastère*, gr. *dikasterion*)

dicáziu *s. n.* inflorescenţă cimoasă la care florile se formează în două direcţii. (< fr. *dichasium*)

-dicée *elem.* „justiţie". (< fr. *-dicée*, cf. gr. *dike*)

dicefál *s. m.* făt care prezintă dicefalie. (< fr. *dicéphale*)

dicefalíe *s. f.* monstruozitate caracterizată prin existenţa a două capete. (< fr. *dicéphalie*)

díceras *s. m.* gen fosil de lamelibranhiate având cochilia cu valve groase şi vârfurile răsucite în formă de corn. (< fr. *dicéras*)

dicetónă *s. f.* combinaţie chimică în moleculă cu două grupări cetonice. (< fr. *dicétone*)

dicinodónt *s. m.* gen fosil de reptile teriomorfe, având premaxilarele transformate într-un cioc cornos, iar caninii în defense. (< fr. *dicynodonte*)

diclamidéu, -ée *adj.* diferenţiat în două învelişuri florale (caliciu şi corolă). (< fr. *dichlamydé*)

diciín, -ă *adj.* (despre flori) cu organe ale unui singur sex, stamine ori pistil; (despre plante) care poartă astfel de flori. (< fr. *dicline*)

diclorbenzén *s. m.* derivat al benzenului, obţinut prin clorurarea catalitică a acestuia. (< fr. *dichlorbenzène*)

dicloretán *s. m.* substanţă chimică lichidă, incoloră, cu miros de cloroform, obţinută prin clorurarea etilenei. (< fr. *dichloréthane*)

diclormetán *s. m.* clorură de metilen. (< fr. *dichlorméthane*)

DICO-/DIHO- *elem.* „în două părţi". (< fr. *dicho-*, cf. gr. *dicha*)

dicogám, -ă *adj.* care prezintă dicogamie. (< fr. *dichogame*)

dicogamíe *s. f.* **1.** reproducere prin gameţi de la indivizi diferiţi, la speciile animale şi vegetale hermafrodite. **2.** maturizare în timpuri diferite a anterelor şi a stigmatului unei flori. (< fr. *dichogamie*)

dicopódiu *s. n.* ramificaţie dihotomică a axei inflorescenţei în câte două părţi. (< fr. *dichopodium*)

dicotiledón, -ă *adj.* dicotiledonat. (< fr. *dicotylédone*)

dicotiledonát, -ă **I.** *adj.* (despre embrion) cu două cotiledoane; dicotiledon. **II.** *s. f. pl.* clasă de plante angiosperme al căror embrion are două cotiledoane. (< fr. *dicotylédoné/s/*)

dicotipíe *s. f.* apariţie a unor organe omoloage de tip diferit la aceeaşi plantă. (< fr. *dichotypie*)

dicotómic/dihotómic, -ă *adj.* care prezintă dicotomie. (< fr. *dichotomique*)

dicotomíe/dihotomíe *s. f.* **1.** diviziune în două părţi, grupe sau specii. **2.** (*log.*) împărţire a unei noţiuni în alte două noţiuni. **3.** ramificare a unui organ axial (rădăcină, tulpină, ramuri) prin bifurcare. (< fr. *dichotomie*, gr. *dikhotomia*)

DICRO- *elem.* „cu două culori". (< fr. *dichro-*, cf. gr. *dichroos*)

dicróic, -ă *adj.* **1.** (despre substanţe) care prezintă dicroism. **2.** (despre plante) cu flori de două culori. (< fr. *dichroïque*)

dicroísm *s. n.* proprietate pe care o au unele corpuri sau soluții de a oferi colorații diferite, după circumstanțele în care se face observarea. (< fr. *dichroïsme*)

dicromátic, -ă *adj.* care prezintă două culori. (< fr. *dichromatique*)

dicromatopsíe *s. f.* defect al ochiului care nu poate distinge decât două din cele trei culori fundamentale: roșu, galben și albastru; dicromazie. (< fr. *dichromatopsie*)

dicromazíe *s. f.* dicromatopsie. (< germ. *Dichromasie*)

dicroscóp *s. n.* instrument pentru punerea în evidență a dicroismului mineralelor. (< germ. *Dichroskop*)

dicrót, -ă *adj.* (despre puls) care prezintă dicrotism. (< fr. *dicrote*)

dicrotísm *s. n.* modificare a undei arteriale care face să se perceapă două pulsații într-o singură sistolă. (< fr. *dicrotisme*)

dictá *vb. tr.* **1.** a pronunța rar, deslușit, o frază, un text etc. pentru a fi scris de cineva. **2.** a impune cu forța; a ordona. • (*fig.*) a îndemna la o acțiune. (< fr. *dicter*, lat. *dictare*)

dictafón *s. n.* aparat de înregistrat vorbirea spre a fi transcrisă ulterior (pentru dactilografiere). (< fr. *dictaphone*)

dictámen *s. n.* inspirație, insuflare. (< lat. *dictamen*)

dictándo *adj., inv., s. n.* (scriere cursivă) după dictare. **o** *caiet de ~* = caiet liniat pentru scriere de mână. (< germ. *diktando, Diktando*)

dictáre *s. f.* acțiunea de a dicta (1). • lucrare școlară pentru reproducerea în scris a unui text dictat. (< dicta)

dictát *s. n.* act prin care unul sau mai multe state impun forțat unui alt stat anumite condiții sau hotărâri. (< germ. *Diktat*)

dictatór[1] *s. m.* (în Roma antică) magistrat suprem, ales de senat pe termen de șase luni și investit cu putere absolută în vreme de război. (< fr. *dictateur*, lat. *dictator*)

dictatór[2]**, -oare** *s. m. f.* conducător de stat cu puteri discreționare. • (*fig.*) om cu purtări autoritare. (< fr. *dictateur*, lat. *dictator*)

dictatoriál, -ă *adj.* de dictator[2]; impus cu forța. (< fr. *dictatorial*)

dictatúră *s. f.* **1.** (în Roma antică) demnitatea de dictator; timpul cât acesta exercita puterea. **2.** formă de guvernare în care puterea supremă aparține unui dictator[2]. **3.** conducere a societății exercitată de o clasă socială dominantă. • (*fig.*) putere absolută, fără control; purtare despotică, tiranică. (< fr. *dictature*, lat. *dictatura*)

dictéu *s. n.* reproducere fidelă, automată a unui act de gândire, fără controlul rațiunii; dictare. **o** *~ automat* = procedeu de creație artistică preconizat de către suprarealiști, prin care se ambiționa realizarea unei expresii formale a operei de artă, identică gândirii în stare de veghe, de vis etc.; *~ muzical* = muzică ce urmează a fi notată după auz. (< fr. *dictée*)

DICTIO- *elem.* „plasă, rețea". (< fr. *dictyo-*, cf. gr. *dictyon*)

dictiofíl, -ă *adj.* cu frunze reticulate. (< fr. *dictyophylle*)

dictiofór, -ă *adj.* (despre organe vegetale) împânzit în formă de rețea; reticulat. (< lat. *dictyophorus*)

dictioptér, -ă *adj.* (despre insecte) cu aripi reticulate. (< fr. *dictyoptère*)

dictiozóm *s. m.* organit celular într-o rețea care formează un sistem de canalicule fine, ca niște săculeți dispuși în teancuri, având rol secretor. (< germ. *Dictyosom*)

dictón *s. n.* expresie devenită proverb; maximă. (< fr. *dicton*, lat. *dictum*, sentință)

dicție/dicțiúne *s. f.* **1.** fel de a pronunța sunetele, silabele și cuvintele. • arta de a rosti textul unui rol în teatru, cinema etc. **2.** (mod de) exprimare sub raportul selectării și al proprietății termenilor (specific/ă/ criticii literare). (< fr. *diction*, lat. *dictio*)

dicționár *s. n.* **1.** lucrare lexicografică cuprinzând cuvintele unei limbi sau ale unui sector al acesteia, aranjate în aceeași limbă sau într-o limbă străină. • listă alfabetică de termeni, cu explicațiile necesare, aparținând unei anumite științe, arte etc. **2.** (*inform.*) *~ de date* = listă a unui fișier conținând în ordine indicații despre componentele acestuia; listă conținând cuvinte-cheie și interpretarea lor. (< fr. *dictionnaire*, lat. *dictionarium*)

dicțiúne *s. f.* v. dicție.

dicumorál *s. n.* derivat al cumarinei, coagulant în tratamentul infarctului miocardic, al tromboflebitelor etc. (< fr. *dicoumarol*)

-didáct *elem.* „care a învățat". (< fr. *-didacte*, cf. gr. *didaskein*, a învăța)

didactécă *s. f.* bibliotecă de programe educative. (< fr. *didacthèque*)

didáctic, -ă **I.** *adj.* de, pentru învățământ, referitor la învățământ. • destinat instruirii. **o** *literatură ~ă* = gen de literatură care își propune să instruiască, să informeze, să educe moral. • (*peior.*) arid, sec. **II.** *s. f.* disciplină pedagogică care studiază principiile și metodele de învățământ. (< fr. *didactique*, gr. *didaktikos*)

didacticiál *s. n.* ansamblu de programe informatice cu scopuri didactice. (< fr. *didacticiel*)

didacticían, -ă *s. m. f.* specialist în didactică. (< fr. *didacticien*)

didacticísm *s. n.* folosire exagerată a principiilor și metodelor didactice; tendința de a instrui cu orice preț. (după it. *didatticismo*)

didacticíst, -ă *adj.* cu un ton exagerat didactic, profesional. (după it. *didatticisto*)

didactíl, -ă *adj.* (despre animale) cu două degete. (< fr. *didactyle*)

didascalíe *s. f.* instrucțiune dată actorilor de autorul unei opere dramatice antice grecești. • notă, indicație care se punea înaintea unei piese de teatru la latini. (< fr. *didascalie*, gr. *didaskalia*)

didélf, -ă **I.** *adj.* care prezintă didelfie. **II.** *s. m. pl.* marsupiale fosile carnivore mai mici decât cangurul (oposum). (< fr. *didelphe/s/*, gr. *delphys*, matrice)

didelfíe *s. f.* malformație congenitală a aparatului genital feminin, cu existența a două vagine și două utere independente. (< fr. *didelphie*)

didím, -ă *adj. (bot.;* despre organe) din doi lobi dispuși simetric de fiecare parte a liniei mediane. (< fr. *didyme*, gr. *didymos*, geamăn)

didiploíd, -ă *adj.* (despre organisme) cu număr dublu de cromozomi diploizi în celulele somatice ale ambilor părinți. (< fr. *didiploïde*)

diecezán, -ă / diocezán, -ă *adj.* de diecеză (2), al diecezei. (după fr. *diocésain*)

diecéză/diocéză *s. f.* **1.** fiecare dintre cele 14 provincii ale Imperiului Roman (din sec. IV), create de Dioclețian. **2.** circumscripție ecleziastică condusă de un (arhi)episcop; eparhie. (după fr. *diocèse*, lat. *diocesis*, gr. *dioikesis*)

diédru *s. n.* figură geometrică din două semiplane limitate de aceeași dreaptă, de intersecție. **o** (*adj.*) *unghi ~* = unghi care se formează prin intersectarea a două plane. (< fr. *dièdre*)

diegétic, -ă *adj.* cu caracter de diegеză; narativ. (< germ. *diegetisch*)

diegéză *s. f.* povestire, narațiune; expunere. (< germ. *Diegese*)

dielléctric, -ă *adj., s. n.* (material, mediu) rău conducător de electricitate; izolator. (< fr. *diélectrique*)

dielectrolíză *s. f.* cataforeză (2). (< fr. *diélectrolyse*)

diencefál *s. n.* segment al encefalului sub emisferele cerebrale, între telencefal și mezencefal; creier intermediar. (< fr. *diencéphale*)

diencefálic, -ă *adj.* al diencefalului. (< fr. *diencèphalique*)

diencefalíță *s. f.* inflamație a diencefalului. (< fr. *dien-céphalite*)

diencefalopatíe *s. f.* afecțiune a diencefalului. (< fr. *diencéphalopathie*)

diéne *s. f. pl.* hidrocarburi cu două duble legături în moleculă; dioleфine. (< fr. *diènes*)

dieréză *s. f.* **1.** disociere a unui diftong în elementele sale componente. **2.** (în prozodia antică) despărțire a două picioare metrice într-un vers. **3.** separare chirurgicală a țesuturilor. **4.** (*biol.*) diviziune și multiplicare celulară. (< fr. *diérèse*, gr. *diairesis*)

diesel /dízăl/ *s. n. (motor) ~* = motor cu ardere internă la care combustibilul, injectat în cilindru, se aprinde spontan datorită

temperaturii înalte a aerului comprimat. (< fr. *diesel*, germ. *Diesel*)

dieselizá *vb. tr.* a introduce în economie motoarele diesel. (< fr. *dieséliser*)

diés írae /ire/ *loc. s.* ziua mâniei (a judecății de apoi). (< lat. *dies irae*, ziua răfuielii)

diestér *s. m.* corp chimic care posedă două funcții ester. (< fr. *diester*)

dietanolamínă *s. f.* substanță chimică, cristalină, solubilă în apă, alcool și acetonă, folosită în cosmetică și industria textilă și a pielăriei. (< fr. *diéthanolamine*)

dietár, -ă *adj.* referitor la dietă[1]. (< dietă + -ar)

diétă[1] *s. f.* regim alimentar special, recomandat în cazul unei boli sau pentru menținerea sănătății. (< fr. *diète*)

diétă[2] *s. f.* (în unele state feudale și capitaliste) adunare legislativă; (*p. ext.*) adunare politică reprezentativă. (< fr. *diète*, lat. *dieta*)

dietér *s. m.* corp chimic care posedă două funcții eter. (< fr. *diether*)

dietétic, -ă I. *adj.* referitor la dietă[1], de dietă. **II.** *s. f.* ramură a medicinei care studiază igiena și terapeutica alimentară. (< fr. *diététique*)

dietetician, -ă *s. m. f.* specialist în dietetică. (< fr. *diététicien*)

dietoterapíe *s. f.* folosirea terapeutică a regimurilor alimentare. (< fr. *diétothérapie*)

diéz I. *s. m.* accident muzical care ridică cu un semiton nota pe care o precedă. **II.** *adj.* (despre note) ridicat cu un semiton. (< fr. *dièse*)

diezá *vb. tr.* a marca o notă cu un diez. (< fr. *diéser*)

díezát, -ă *adj.* marcat cu un diez. • (*fon.;* despre sunete) caracterizat acustic printr-o notă mai înaltă decât sunetul fundamental de care se leagă. (< fr. *diésé*)

difamánt, -ă *adj.* (*livr.*) care se defăimează; difamator. (< fr. *diffamant*)

difamatór, -oáre *adj.* (*livr.*) difamant. (< fr. *diffamateur*)

difamáție *s. f.* (*livr*) defăimare. (< fr. *diffamation*)

difazát, -ă *adj.* (despre circuite, mașini electrice) cu două faze; bifazat. (< fr. *diphasé*)

difázic, -ă *adj.* (despre fenomene, lucruri, ființe) care prezintă în existența sau evoluția sa două perioade alternante. (< fr. *diphasique*)

diferénd *s. n.* deosebire de păreri, neînțelegere, dezacord; dispută. (< fr. *différend*)

diferénță *s. f.* **1.** deosebire, lipsă de asemănare. **o** (*log.*) ~ *specifică* = notă caracteristică a unei noțiuni, în genul ei proxim. **2.** (*mat.*) rezultatul operației de scădere. **3.** (*geogr.*) ~ *de nivel* = deosebire de altitudine între două puncte de pe suprafața globului terestru. **4.** (*fiz.*) ~ *de fază* = defazaj. (< fr. *différence*, lat. *differentia*)

diferențía *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) deosebi, a (se) distinge între două sau mai multe ființe ori lucruri. **II.** (*mat.*) a calcula o diferențială. (< fr. *différencier*)

diferențiál, -ă I. *adj.* **1.** care diferențiază. **2.** care comportă, lucrează cu diferențe. • (*mat.*) referitor la diferențe care tind către zero. **o** *ecuație ~ă* (și *s. f.*) = ecuație care conține o variabilă, funcția recunoscută și derivate ale acesteia; *calcul* ~ = capitol al analizei matematice care are ca obiect studiul derivatelor și al diferențialelor; *geometrie ~ă* = ramură a geometriei care studiază figurile geometrice folosind calculul diferențial. **II.** *s. f.* (*mat.*) produsul dintre derivata unei funcții și creșterea variabilei ei independente. **III.** *s. n.* angrenaj constituit din două roți dințate planetare așezate pe același ax și din două roți satelite, utilizat la autovehicule pentru a transmite la roți turații diferite la viraje, iar la mașini de lucru pentru a varia în mod deosebit turația. (< fr. *différentiel*)

diferențiatív, -ă *adj.* care tinde să diferențieze. (< fr. *différenciatif*)

diferențiére *s. f.* **1.** acțiunea de a diferenția. **2.** proces prin care se realizează analiza însușirilor deosebite ale obiectelor în cadrul percepțiilor. • (*fon.*) modificare sau dispariție a unui sunet într-un cuvânt sub influența unui alt sunet, identic sau asemănător, din același cuvânt. (< diferență)

diferí *vb. intr.* a se deosebi. (< fr. *différer*, lat. *differre*)

diferít, -ă *adj.* **1.** deosebit, altfel. **2.** (*pl.*) fel de fel de..., tot felul de... (< diferi)

difficiles núgae /nuge/ *loc. s.* (ironie cu multă trudă) nimicuri dificile, fleacuri pretențioase. (< lat. *difficiles nugae*)

DIFI(O)- *elem.* „dublu, divizat". (< fr. *diphy/o/-*, cf. gr. *diphes*)

dificérc, -ă *adj.* (despre înotătoarea caudală) în două părți egale. (< fr. *diphycerque*)

dificíl, -ă *adj.* **1.** care prezintă dificultăți; anevoios, greu; dificultos. **2.** (despre oameni) năzuros, supărăcios, capricios; susceptibil. (< fr. *difficile*, lat. *difficilis*)

dificultáte *s. f.* greutate de a face ceva; anevoință. • obstacol, piedică. (< fr. *difficulté*, lat. *difficultas*)

dificultós, -oásă *adj.* **1.** (*fam.*) care comportă dificultăți; complicat; încurcat. **2.** dificil, greoi. (< fr. *difficultueux*)

difidént, -ă *adj.* neîncrezător. • supărăcios. (< lat. *diffidens*)

difidénță *s. f.* neîncredere. (< lat. *diffidentia*)

difigenétic, -ă *adj.* care produce embrioni de două tipuri diferite. (< fr. *diphygénétique*)

difíl, -ă *adj.* bifoliat. (< lat. *diphyllus*)

difilétic, -ă *adj.* (despre organisme) care provine din două linii de descendență. (< fr. *diphylétique*)

difiodónt, -ă *adj.* (despre mamifere) care prezintă două dentiții succesive, prima de lapte și a doua definitivă. (< germ. *diphyodont*)

difitic, -ă *adj.* (despre paraziți) care trăiește pe două plante gazde. (< fr. *diphytique*)

difluént, -ă *adj.* **1.** care se dezvoltă în direcții divergente, care se ramifică, se răspândește. **2.** (despre corpuri) care devine fluid. (< fr. *diffluent*, lat. *diffluens*)

difluénță *s. f.* **1.** ramificare a unui curs de apă în mai multe brațe, care nu se mai reunesc; locul unde se produce acest fenomen. **o** ~ *glaciară* = despărțirea unui ghețar în două brațe, care înaintează în aval de ambele părți ale unui interfluviu. **2.** fluidificare. **3.** înlocuire a discursivității obișnuite a gândirii și vorbirii prin propoziții și idei asociate la întâmplare, cu dispersia atenției asupra unor chestiuni secundare. (< fr. *diffluence*)

difórm, -ă *adj.* care nu are forma, figura sau proporțiile pe care ar trebui să le aibă; pocit, monstruos; inform. • fără formă precisă. (< fr. *difforme*, lat. *difformis*)

diformitáte *s. f.* abatere de la aspectul și proporțiile normale; viciu de conformație; defect. (*p. ext.*) urâțenie. (< fr. *difformité*, lat. *difformitas*)

difosgén *s. n.* substanță toxică de luptă, lichidă, asemănătoare fosfogenului. (< fr. *diphosgène*)

difractá *vb. refl., tr.* a (se) produce un fenomen de difracție. (< fr. *diffracter*)

difractométru *s. n.* spectrometru pentru măsurarea difracției. (< fr. *diffractomètre*)

difrácție *s. f.* **1.** deviere de la propagarea rectilinie a undelor luminoase, sonore, radio etc. la întâlnirea unor obstacole, la trecerea printr-o fantă sau în imediata vecinătate a marginii unui ecran, propagându-se și în spatele acestora. **2.** modificare a direcției unui val la izbirea cu un obstacol. (< fr. *diffraction*)

DIFTER(O)- *elem.* „membrană"; „difterie". (< fr. *diphtér/o/-*, cf. gr. *diphthera*)

diftéric, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de difterie. (< fr. *diphtérique*)

difteríe *s. f.* boală infectocontagioasă manifestată prin apariția de false membrane în gât, pe laringe, bronhii, pe conjunctivele ochilor și în nări. (< fr. *diphtérie*)

difteroíd, -ă *adj.* cu aspect difteric. (< fr. *diphtéroïde*)

difterovarióla *s. f.* virozăa galinaceelor, caracterizată prin erupție cutanată și formarea de pseudomembrane pe mucoasa căilor digestive și respiratorii. (< difterie + variolă)

diftínă *s. f.* țesătură de bumbac cu aspect catifelat. (după fr. *duvetine*)

diftóng *s. m.* emisiune vocalică din două sunete diferite (semivocală și vocală) pronunțate în aceeași silabă. (< fr. *diphtongue*, lat. *diphtongus*, gr. *diphtongos*)

diftongá *vb. tr., refl.* (despre vocale) a (se) transforma în diftong. (< fr. *diphtonguer*)

difúz, -ă *adj.* **1.** răspândit în mai multe părți, împrăștiat. • lipsit de un contur clar, de o organizare riguroasă. **2.** *(fon.;* despre sunete) caracterizat acustic printr-o concentrație redusă de energie în regiunea centrală a spectrului. (< fr. *diffus*, lat. *diffusus*)

difuzá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a răspândi, a propaga în diferite direcții, mai ales unde de lumină, de căldură etc.; *(spec.)* a emite unde sonore prin radio; a transmite o emisiune radiofonică. **2.** a pune în vânzare (o publicație). **II.** *intr.* (cu privire la molecule, particule) a se răspândi, a se amesteca (în masa altui corp). (< fr. *diffuser*)

difuzábil, -ă *adj.* care se poate difuza. (< difuza + -bil)

difuzánt, -ă *adj.* (despre un mediu) care reflectă sau refractă difuz fasciculele de lumină. (< fr. *diffusant*)

difuzíbil, -ă *adj.* (despre corpuri) care pătrunde în masa unui corp. (< fr. *diffusible*)

difuzibilitáte *s. f.* proprietate a unor corpuri de a difuza (II). (< fr. *diffusibilité*)

difúzie *s. f.* **1.** difuzare de unde radiofonice. **2.** întrepătrundere a particulelor unui corp cu particulele altui corp, cu care se află în contact. (< fr. *diffusion*, lat. *diffusio*)

difuziométru *s. n.* instrument pentru măsurarea difu-ziunii (2). (< fr. *diffusiomètre*)

difuzionísm *s. n.* curent de gândire care susține transferul și difuzarea valorilor culturale de la o arie la alta ca principalul factor în dezvoltarea societății și culturii. (< difuziune + -ism)

difuziúne *s. f.* răspândire, propagare în mai multe părți a unor raze luminoase care străbat un mediu translucid sau care întâlnesc o suprafață zgrunțuroasă. (< fr. *diffusion*, lat. *diffuzio*)

difuzív, -ă *adj.* (despre corpuri) care are proprietatea de a se difuza, de a se răspândi în toate sensurile. (< fr. *diffusif*)

difuzivitáte *s. f.* mărime care caracterizează un material din punctul de vedere al conducției căldurii. (< engl. *diffusivity*)

difuzór[1] *s. n.* **1.** aparat destinat reproducerii sunetelor, care transformă variațiile energiei electrice în energie acustică și care intră în componența radioreceptoarelor, televizoarelor, a instalațiilor de amplificare etc; hautparlor. **2.** porțiune de conductă a cărei secțiune transversală crește în sensul curgerii fluidului. **3.** parte a unui carburator cu explozie unde se produce pulverizarea combustibilului. **4.** aparat pentru extragerea zahărului din sfeclă, a taninului din stejar etc. (< fr. *diffuseur*)

difuzór[2]**, -oáre** *s. m. f.* cel care difuzează presa în întreprinderi, în instituții. (< difuza + -or)

dig *s. n.* construcție de piatră, de beton etc. care apără rada unui port, drumurile pe țărm etc. de acțiunea erozivă a valurilor. (< fr. *digue*)

digáma/dígama *s. m.* a șasea literă a vechiului alfabet grec (F), corespunzând sunetului *u* consonantic. (< fr., gr. *digamma*)

digamétic, -ă *adj.* care posedă ambele tipuri de gameți, masculi și femeli. (< fr. *digamétique*)

digamie *s. f.* fenomen particular plantelor cu flori, la care doi gameți masculi produc o dublă fecundare. (< fr. *digamie*)

digástric *adj., s. m.* (mușchi) al regiunii superioare și laterale a gâtului, o parte cărnoasă la fiecare terminație și o porțiune tendinoasă intermediară. (< fr. *digastrique*)

dígen, -ă *adj.* (despre viermi paraziți interni) la care ciclul de dezvoltare se petrece în două-trei gazde. (< germ. *digen*)

digenétic, -ă *adj.* care prezintă digeneză. (< fr. *digénétique*)

digenéză *s. f.* reproducție alternativă, sexuată și asexuată. (< fr. *digenèse*)

digénie, -ă *adj. (biol.)* **1.** (despre un caracter) determinat de două perechi de gene independente. **2.** (despre organisme) care posedă pe orice locus două gene cu acțiune diferită. (< fr. *digénique*)

digenie *s. f.* înmulțire care se realizează prin contribuția ambelor sexe. (< fr. *digénie*)

digerá *vb. tr.* a mistui alimentele. • *(fig.)* a înghiți, a suporta lucruri plictisitoare, greoaie. (< fr. *digérer*, lat. *digerere*)

digerábil, -ă *adj.* ușor de digerat; digest, digestibil. (< fr. *digérable*)

digést[1] *s. n.* **1.** rezumat al unei cărți, al unui articol. **2.** publicație periodică conținând astfel de rezumate. (< fr., engl. *digest*)

digést[2]**, -ă** **I.** *adj.* digerabil. **II.** *s. n. pl.* alimente digerate, în opoziție cu cele înghițite numai. (< fr. *digeste*, lat. *digesta*)

digéste *s. f. pl.* pandecte. (< lat. *digesta*, fr. *digestes*)

digestíbil, -ă *adj.* digerabil. (< fr. *digestible*)

digestibilitáte *s. f.* proprietate a alimentelor de a fi digestibile. (< fr. *digestibilité*)

digéstie *s. f.* proces de transformare a alimentelor din aparatul digestiv în produși asimilabili. (< fr. *digestion*, lat. *digestio*)

digestív, -ă *adj.* referitor la digestie. **o** *aparat* (sau *tub*) ~ = totalitatea organelor în care are loc digestia; *suc* ~ = lichid secretat de tubul digestiv și de anexele sale care face digestia. (< fr. *digestif*)

digestór *s. n.* **1.** aparat pentru separarea particulelor solubile din unele substanțe sub acțiunea căldurii. **2.** recipient în care se opăresc fructele și legumele pentru conserve. (< fr. *digesteur*)

digger /dígăr/ *s. m.* adept al curentului de extremă stângă din timpul revoluției burgheze din Anglia (sec. XVII), reprezentând interesele țărănimii sărace. (< engl. *digger*)

digicasétă *s. f.* casetă pentru digicasetofon. (< fr. *digicassette*)

digicasetofón *s. n.* casetofon care poate fi utilizat de nevăzători. (< fr. *digicassetophone*)

diginíe *s. f.* stare a unui organism cu două seturi cromozomiale materne. (< fr. *digynie*)

dígit[1] *s. m. (inform., electron.)* cifră. (< engl. *digit*)

DIGIT[2]**(I)-** *elem.* „deget." (< fr. *digit/i/-*, cf. lat. *digitus*)

digitá *vb. intr. (muz.)* a folosi degetele pentru a cânta la un instrument. • a bâjbâi cu degetele. (< it., lat. *digitare*)

digitál[1]**, -ă** **I.** *adj.* **1.** referitor la degete. **2.** care are forma unui deget. **3.** produs de deget. **o** *amprentă ~ă* = urmă lăsată de degete. **II.** *s. f.* **1.** plantă veninoasă din care se extrage digitalina; degețel. **2.** digitalină. (< fr. *digital*, lat. *digitalis*)

digitál[2]**, -ă** *adj. (electron.;* despre semnale) prin cifre sau numere; (despre aparate, dispozitive, sisteme) care măsoară, prelucrează, stochează asemenea semnale. (< engl. *digital*)

digitalínă *s. f.* principiu activ extras din frunzele de digitală[1] (II, 2), tonic cardiovascular și diuretic. (< fr. *digitaline*)

digitalísm *s. n.* intoxicație cu digitală. (< fr. *digitalisme*)

digitalizá *vb. tr.* **1.** a administra digitalină unui bolnav cardiac. **2.** a manevra cu degetele o aparatură electronică sau de control. **3.** *(inform.)* a coda numeric o informație. (< fr. *digitaliser*)

digitát, -ă *adj.* decupat în formă de degete. • (despre frunze) cu foliolele dispuse în evantai, ca degetele mâinii. (< fr. *digité*)

digitáție *s. f.* tehnica așezării degetelor pe clapele ori pe coardele unui instrument muzical sau pe clapele mașinii de scris. (< fr. *digitation*)

digitifíd, -ă *adj.* (despre plante) cu foliolele despicate ca degetele unei mâini. (< lat. *digitifidus*)

digitifórm, -ă *adj.* (despre frunze, foliole, rădăcini) în formă de deget. (< fr. *digitiforme*)

digitigrád *s. n.* grup de mamifere care merg spriji-nindu-se numai pe vârful degetelor. (< fr. *digitigrade*)

digitizór *s. n. (inform.)* dispozitiv care transformă unele curbe plane în caractere binare, corespunzătoare coordonatelor punctelor reprezentative. (< engl. *digitisor*)

digitrón *s. n.* tub de descărcare luminescentă cu mai mulți catozi, pentru indicații alfanumerice în aparatura digitală de măsură. (< fr. *digitron*)

diglíf *s. n.* consolă cu două caneluri în cruce. (< fr. *diglyphe*)

diglosíe *s. f.* **1.** malformație dintr-o limbă bifidă. **2.** coexistența, în aceeași țară, a două limbi diferite (una savantă și alta populară) sau a două stadii ale aceleiași limbi. (< fr. *diglossie*)

dignát *s. m.* monstru cu două mandibule. (< fr. *dignathe*)

dignitáte *s. f.* demnitate. (< fr. *dignité*, lat. *dignitas*)

digoxínă *s. f.* glicozidă extrasă din digitală, cu acțiune cardiotonică. (< engl. *digoxin*)

digráf *s. n. (mat.)* graf direcționat. (< engl. *digraph*)

digrafíe *s. f.* **1.** contabilitate ținută în partidă dublă. **2.** examen radiologie care permite realizarea unei imagini în două situații funcționale diferite. (< fr. *digraphie*)

digrámă *s. f. (lingv.)* grup de două caractere, de două litere care reprezintă un singur sunet. (< fr. *digramme*)

digresiúne *s. f.* **1.** abatere de la subiectul tratat pentru a lămuri o chestiune secundară sau pentru ca expunerea să fie mai variată; divagație, excurs. **2.** elongație aparentă a unei planete în raport cu Soarele. (< fr. *digresion*, lat. *digressio*)
digresiv, -ă *adj.* de digresiune. (< fr. *digressif*)
dihaploíd, -ă *adj.* cu două perechi de nuclei haploizi. (< fr. *dihaploïde*)
dihibríd *s. m.* hibrid rezultat din dihibridare. (< fr. *dihybride*)
dihibridáre *s. f.* hibridare experimentală între genitori din două soiuri sau specii cu caractere diferite; dihibridism. (< di[1]- + *hibridare*)
dihibridísm *s. n.* dihibridare. (< fr. *dihybridisme*)
DIHO- v. dico-.
díhotómic, -ă *adj.* v. dicotomic.
dihotomíe *s. f.* v. dicotomie.
diiámb *s. m.* dipodie iambică. (< di[1]- + *iamb*)
diiodotirozínă *s. f.* aminoacid format prin combinarea tirozinei cu două molecule de iod, folosită în medicină. (< di- + iodo + tirozină)
dilacerá *vb. tr.* **1.** a sfâșia în bucăți, a fărâmița. **2.** (*med.*) a smulge cu violență (un țesut). (< fr. *dilacérer*, lat. *dilacerare*)
dilaceratór *s. n.* aparat pentru fărâmițarea reziduurilor grosiere din apele uzuale. (< fr. *dilacérateur*)
dilacerație *s. f.* (*rar*) dilacerare. (< fr. *dilacération*)
DILAT(O)- *elem.* „dilatație, dilatare". (< fr. *dilat/o/-*, cf. lat. *dilatare*, a lărgi)
dilatá *vb.* **I.** *refl., tr.* a(-și) mări volumul sub acțiunea căldurii. **II.** *refl.* (despre unele organe) a se mări, a se lărgi. (< fr. *dilater*, lat. *dilatare*)
dilatábil, -ă *adj.* (despre corpuri) care poate fi dilatat. (< fr. *dilatable*)
dilatabilitáte *s. f.* însușirea corpurilor dilatabile. (< fr. *dilatabilité*)
dilatánt, -ă *adj.* dilatator. (< fr. *dilatant*)
dilatánță *s. f.* proprietate a unor substanțe granulare de a se dilata când sunt supuse unui efort de distorsiune. (< fr. *dilatance*)
dilatatór, -oáre I. *adj.* care dilată; dilatant. • (despre mușchi) care servește pentru a dilata pereții cavităților pe care se inserează. **II.** *s. n.* instrument chirurgical cu care se lărgește un orificiu sau o cavitate. (< fr. *dilatateur*, lat. *dilatator*)
dilatáție *s. f.* dilatare (I). **o** *coeficient de ~* = creștere a unității de lungime, de suprafață sau de volum a unui corp, raportată la 1șC de creștere a temperaturii. (< fr. *dilatation*, lat. *dilatatio*)
dilatográf *s. n.* dilatometru înregistrator. (< fr. *dila- tographe*)
dilatográmă *s. f.* diagramă obținută la dilatograf. (< fr. *dilatogramme*)
dilatometríe *s. f.* capitol al fizicii care studiază metodele și procedeele de măsurare a dilatației corpurilor. (< fr. *dilatométrie*)
dilatométru *s. n.* instrument folosit în dilatometrie. (< fr. *dilatomètre*)
dilatóriu, -ie *adj.* (*jur.*) care caută să câștige timp, să întârzie o decizie. (< fr. *dilatoire*, lat. *dilatorius*)
dilațiúne *s. f.* (*jur.*) întârziere, amânare. (< fr. *dilation*, lat. *dilatio*)
dilaudén *s. n.* derivat puternic al morfinei, ultilizat ca analgezic. (< fr. *dilauden*)
diléct, -ă *adj.* iubit, drag. (< lat. *dilectus*)
dilecțiúne *s. f.* dragoste tandră și pură. (< fr. *dilection*, lat. *dilectio*)
dilemátic, -ă *adj.* de natura unei dileme; care prezintă o dilemă; care provoacă nedumerire. (< fr. *dilemmatique*)
dilémă *s. f.* raționament silogistic care pune două premise contradictorii, dintre care trebuie aleasă una, deși amândouă duc la același rezultat. • situație cu două ieșiri, ambele defavorabile; încurcătură; alternativă. (< fr. *dilemme*, lat., gr. *dilemma*)
diletánt, -ă *s. m. f.* cel care se ocupă de o știință, artă sau tehnică numai din plăcere, fără a fi profesionist ori specialist; amator. • (*peior.*) cel care îndeplinește o activitate în mod neglijent și fantezist, neavând o pregătire de specialitate satisfăcătoare. (< fr. *dilettante*)
diletántic, -ă *adj.* de diletant; superficial; diletantistic. (< germ. *dilettantisch*)
diletantísm *s. n.* atitudine, manifestare de diletant; amatorism. • (*peior*) superficialitate. (< fr. *dilettantisme*)
dilentatístic, -ă *adj.* diletantic. (< it. *dilettantistico*)
diligént, -ă *adj.* sârguitor, silitor. (< lat. *diligens*, fr. *diligent*)
diligénță[1] *s. f.* silință, sârguință, zel. (< lat. *diligentia*, fr. *diligence*)
diligénță[2] *s. f.* trăsură mare cu cai, folosită în trecut, la transportul regulat de poștă și călători pe distanțe lungi; poștalion. (< fr. *diligence*)
dilogíe *s. f.* **1.** sens dublu, echivoc. **2.** operă dramatică cu două acțiuni distincte. (< fr. *dilogie*)
diluá *vb. tr.* **1.** a reduce concentrația unei soluții. **2.** (*fig.*) a micșora, a slăbi. (< fr. *diluer*)
diluánt *s. m.* substanță care diluează (1). (< fr. *diluant*)
diluát, -ă I. *adj.* **1.** (despre soluții) puțin concentrat. **2.** (*fig.;* despre stil) dezlânat, prolix. **II.** *s. n.* soluție căreia i s-a micșorat concentrația prin adăugare de solvent. (< dilua)
diluéndo *adv.* (*muz.*) slăbind treptat sunetul. (< it. *diluendo*)
dilúție *s. f.* raportul dintre un solvent și cantitatea de soluție în care este diluat. (< fr. *dilution*)
diluviál, -ă *adj.* diluvian. (< fr. *diluvial*)
diluvián, -ă I. *adj.* referitor la diluviu; provenit din diluviu; diluvial. **II.** *adj., s. n.* pleistocen. (< fr. *diluvien*)
dilúviu *s. n.* potopul biblic; (*p. ext.*) revărsare de ape, cu furtună și ploi torențiale; potop. (< fr., lat. *diluvium*)
dimensioná *vb. tr.* **1.** a stabili prin calcul dimensiunile unei construcții, ale unei mașini etc. **2.** a sorta pe dimensiuni. (< germ. *dimensionieren*)
dimensionál, -ă *adj.* referitor la dimensiuni. (< germ. *dimensional*, fr. *dimensionnel*)
dimensiúne *s. f.* **1.** întindere care poate fi măsurată. **2.** număr care exprimă legătura dintre o unitate derivată și unitățile fundamentale din care derivă. **3.** mărime, întindere, proporție. **o** *a patra ~* = ceva imposibil. (< fr. *dimension*, lat. *dimensio*)
dimér, -ă I. *adj.* (despre flori, ovar etc.) din două elemente distincte. **II.** *s. m.* compus chimic din două molecule de monomer. (< fr. *dimère*)
dimerizá *vb. tr.* a face ca două molecule să formeze un dimer. (< fr. *dimériser*)
dimetríe *s. f.* anomalie congenitală cu prezența unui uter dublu. (< fr. *dimétrie*)
dimétru *s. m.* vers antic din două unități metrice. (< fr. *dimètre*)
diminuá *vb. tr., refl.* a (se) micșora, a scădea, a (se) atenua. (< fr. *diminuer*, lat. *diminuere*)
diminuéndo *adv.* (*muz.*) diminuând; decrescendo (I). (< it. *diminuendo*)
diminutív, -ă I. *s. n.* **1.** cuvânt derivat cu ajutorul unui sufix diminutival. **2.** element distinctiv (al unui produs). **3.** abreviere. **II.** *adj.* care folosește exagerat diminutivele. (< fr. *diminutif*, lat. *diminutivus*)
diminutivá *vb. tr.* a deriva cu ajutorul sufixelor diminutivale. (< fr. *diminutiver*)
diminutivál, -ă *adj.* care diminuează sau atenuează sensul unui cuvânt. **o** *sufix ~* = sufix care exprimă o micșorare a sensului noțiunii exprimate de cuvântul de bază. (< diminutiv + -al)
dimixíe *s. f.* fuziune a doi gameți diferiți. (< fr. *dimixie*)
dimórf, -ă *adj.* care prezintă dimorfism. (< fr. *dimorphe*)
dimorfísm *s. n.* **1.** însușire a unor substanțe sau minerale de a cristaliza în două forme diferite. **2.** (*biol.*) prezența în aceeași specie a unor caractere distincte, proprii celor două sexe. (< fr. *dimorphisme*)
dinám[1] *s. n.* generator electric de curent continuu. (< fr. *dynamo*)
DINAM[2](O)-, -dinamie, -dínă *elem.* „forță, energie"; „dinam". (< fr. *dynam/o/-, -dynamie, -dyne*, cf. gr. *dynamis*)
dinamétru *s. n.* aparat pentru determinarea grosismentului lunetelor. (< fr. *dynamètre*)
dinámic, -ă I. *adj.* **1.** referitor la mișcare, la forță. **2.** plin de mișcare, de forță; activ. • (*fig.;* despre oameni) energic, întreprinzător. **II.** *s. f.* **1.** parte a mecanicii care studiază mișcarea

corpurilor şi forţele care acţionează asupra lor. **2.** proces de dezvoltare a unor fenomene sub acţiunea anumitor factori; mişcare, schimbare. **o** *~a populaţiei* = totalitatea schimbărilor cantitative suferite de o populaţie. **3.** totalitatea noţiunilor legate de intensitatea sonorităţii muzicale. • disciplină care studiază aceste noţiuni. **4.** (*tehn.*) raport între valorile maxime şi cele minime ale unui semnal. (< fr. *dynamique*)

-dinamíe v. dinam²(o)-.

dinamísm *s. n.* **1.** putere vitală, forţă de acţiune, de mişcare. **2.** concepţie filozofică idealistă care consideră ca factor primordial mişcarea, forţa pură, şi nu materia. (< fr. *dynamisme*)

dinamíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al dinamismului. (< fr. *dynamiste*)

dinamitá *vb. tr.* **1.** a distruge cu dinamită. **2.** (*fig.*) a face să sară în aer; a sabota, a împiedica, a distruge. (< fr. *dynamiter*)

dinamitárd, -ă *adj.* **1.** de natura dinamitei. **2.** (*fig.*) distrugător, anarhist. (< fr. *dynamitard*)

dinamită *s. f.* exploziv brizant compus din nitroglicerină, încorporată într-un material inert sau exploziv. (< fr. *dynamite*)

dinamitiéră *s. f.* magazie subterană pentru păstrarea dinamitei. (< fr. *dynamitière*)

dinamizá *vb. tr.* a face (mai) dinamic, (mai) activ (pe cineva); a stimula. (< fr. *dynamiser*)

dinamizánt, -ă *adj.* care dinamizează; dinamizator. (< fr. *dynamisant*)

dinamizatór, -oáre *adj.* dinamizant. (< dinamiza + -tor)

dinamocóră *adj., s. f.* (plantă) ale cărei seminţe se răspândesc prin crăparea explozivă a fructelor. (< fr. *dynamochore*)

dinamocoríe *s. f.* mod de răspândire a plantelor dinamocore. (< fr. *dynamochorie*)

dinamoeléctric, -ă *adj.* (despre maşini) care transformă energia mecanică în energie electrică, sub formă de curent continuu. **o** *principiu ~* = principiu de bază în exploatarea magnetismului, pentru producerea curentului în motoarele tip dinam. (< fr. *dynamo-électrique*)

dinamogén, -ă *adj.* **1.** care generează energie. **2.** (despre stimuli) care sporeşte energia; stimulent. (< fr. *dynamogène*)

dinamogenéză *s. f.* **1.** producere de energie. **2.** proces de producere a senzaţiilor, sentimentelor sau ideilor care sporesc tonusul vital. (< fr. *dynamogenèse*)

dinamogenie *s. f.* **1.** mod de dezvoltare şi creştere a activităţii unui organism, organ, celulă sau ţesut. **2.** acţiune biologică normală sau patologică prin care o activitate psihologică este imediat augmentată. (< fr. *dynamogénie*)

dinamográf *s. n.* dinamometru înregistrator. (< fr. *dynamographe*)

dinamográmă *s. f.* diagramă obţinută la dinamograf. (< fr. *dynamogramme*)

dinamologíe *s. f.* ştiinţă, teorie a forţelor, considerate în abstract. (< fr. *dynamologie*)

dinamometamorfism *s. n.* metamorfism cauzat mai ales de presiune. (< fr. *dynamométamorphisme*)

dinamométric, -ă *adj.* referitor la dinamometrie. (< fr. *dynamométrique*)

dinamometríe *s. f.* metodă de măsurare a forţelor cu ajutorul dinamometrului. (< fr. *dynamométrie*)

dinamométru *s. n.* instrument folosit în dinamometrie. (< fr. *dynamomètre*)

dinamovíst, -ă *adj., s. m. f.* (sportiv, suporter) al clubului echipei Dinamo. (< Dinamo + -/v/ist)

dinanţián, -ă *adj., s. n.* (din) primul etaj al carboni-ferului de facies marin. (< fr. *dinantien*)

dinár *s. m.* unitate monetară în fosta Iugoslavie, Algeria, Iordania, Irak, Kuwait, Libia etc. • monedă divizionară în Iran, a suta parte dintr-un rial. (< fr. *dinar*)

dinário, -ă *adj., s. m. f.* (om) de rasă europeană cu craniul brahicefal, statura înaltă şi pigmentaţie închisă. (< fr. *dinarique*)

dinást *s. m.* **1.** *(ant.)* şef de trib, suveran al unui stat mai mic. • feudal suzeran sau vasal. **2.** întemeietor al unei dinastii. (< fr. *dynaste*, gr. *dynastes*)

dinástic, -ă *adj.* referitor la dinastie. (< fr. *dynastique*)

dinasticlsm *s. n.* **1.** concepţie care susţine dreptul exclusiv al unei familii domnitoare la conducerea unei monarhii. **2.** devotament faţă de dinastie. (< fr. *dynasticisme*)

dinastíe *s. f.* **1.** familie ai cărei membri se succed ereditar la conducerea unui stat; şir de suverani aparţinând unei asemenea familii. **2.** succesiune de personalităţi a aceleiaşi familii. (< fr. *dynastie*, gr. *dynasteia*, putere)

dinatrón *s. n.* **1.** tub electronic care se comportă ca şi când ar avea o rezistenţă negativă. **2.** efect care se manifestă prin micşorarea curentului anodic ca urmare a emisiei secundare la tetrode. (< engl., fr. *dynatron*)

dină[1] *s. f.* unitate de măsură pentru forţă egală cu forţa imprimată de acceleraţia de 1 cm/sec² asupra unui punct material cu masa de un gram. (< fr. *dyne*)

-dínă[2] v. dinam²(o)-.

dinéu *s. n.* masă festivă de seară, cină; (*spec.*) banchet oferit seara. (< fr. *dîner*)

dínghi *s. m.* **1.** ambarcaţiune mică de sport cu rame şi vele, putând folosi şi un motor în afara bordului. **2.** barcă pneumatică pentru salvarea echipajului avioanelor. (< engl., fr. *dinghy*)

díngo *s. m.* câine sălbatic de talie mare din Australia, cu blană roşcată, care nu latră. (< fr., engl. *dingo*)

-díniе *elem.* „durere". (< fr. *-dynie*, cf. gr. *odyne*)

díning *s. n.* v. d i n i n g - r o o m .

díning/-room/ /rum/ *s. n.* sufragerie. (< engl. *dining-room*)

dinitrofenól *s. m.* pudră galbenă cristalină, asemănătoare cu acidul picric, pentru activarea metabolismului bazal. (< fr. *dinitrophénol*)

dinitrotoluén *s. n.* substanţă organică toxică, explozivă, obţinută prin nitrarea nitrotoluenului, intermediar la fabricarea trinitrotoluenului. (< fr. *dinitrotoluène*)

DINO- *elem.* „uriaş", „teribil, groaznic". (< fr. *dino-*, cf. gr. *deinos*, teribil)

dinocéras *s. m.* mamifer erbivor fosil de mărimea rinocerului, având caninii foarte dezvoltaţi şi pe cap două perechi de protuberanţe osoase. (< fr. *dinocéras*)

dinódă *s. f.* electrod al unui tub electronic având rolul de a furniza o emisiune secundară. (< fr. *dynode*)

dinofobíe *s. f.* teamă patologică de vertij, de ameţeli. (< fr. *dinophobie*)

dinórnis *s. m.* pasăre fosilă asemănătoare struţului, dar de două ori mai mare, care trăia în Noua Zeelandă; moa. (< fr. *dinornis*)

dinotériu *s. m.* proboscidian uriaş fosil, erbivor, asemănător elefantului, cu doi fildeşi curbaţi pe maxilarul inferior. (< fr. *dinothérium*)

dinozáur *s. m.* **1.** reptilă din ordinul dinozaurienilor. **2.** (*fig.*) om teribil, cumplit. (< fr. *dinosaure*, it. *dinosauro*)

dinozauriéni *s. m. pl.* ordin de reptile fosile uriaşe, care se sprijineau mai mult pe picioarele dinapoi şi pe o coadă puternică. (< fr. *dinosauriens*)

dioból *s. m.* monedă din vechea Atenă. (< fr. *diobole*, gr. *diobolos*)

diocéz, -ă *s. f.* credincios al unei dioceze. (< fr. *diocésain*)

diocezán, -ă *adj.* v. diecezan.

diocéză *s. f.* v. diecezăă.

diódă *s. f.* tub electronic cu doi electrozi, redresor de curent. (< fr. *diode*)

dioécic, -ă *adj.* **1.** (despre specii animale) care are nevoie pentru dezvoltare de două organisme gazdă. **2.** (despre flori masculе sau femele) care se află pe indivizi diferiţi ai aceleiaşi specii. (< fr. *dioécique*)

diofántic, -ă *adj. (mat.) ecuaţii ~e* = ecuaţii cu mai multe necunoscute şi cifre întregi drept coeficienţi, al căror rezultat este tot o cifră întreagă. (< germ. *diophantisch*)

diogenísm *s. n.* cinism comparabil cu acela al filosofului antic Diogene. (< fr. *diogénisme*)

dióic, -ă *adj.* (despre plante unisexuate) la care organele masculе şi femele sunt separate pe indivizi diferiţi. (< fr. *dioïque*)

diolefine *s. f. pl.* diene. (< fr. *dioléfines*)

dionínă *s. f.* medicament pe bază de morfină, analgezic şi calmant al tusei. (< fr. *dionine*)

dionisiác, -ă *adj.* **1.** referitor la Dionysos; extatic, pasionat, plin de fervoare; dionisian. **o** *serbări ~ce* = dionisii. **2.** (la Nietzsche) care desemnează predominanța impulsivă a pasiunilor, a simțurilor dezlănțuite, beția extatică. (< fr. *dionysiaque*, lat. *dionysiacus*, gr. *dionysiakos*)

dionisián, -ă *adj.* dionisiac (1). (< fr. *dionysien*)

dionisianísm *s. n.* caracter dionisiac. (< dionisian + -ism)

Dionísii *s. f. pl.* (în Grecia antică) serbări în cinstea zeului Dionysos; serbări dionisiace. (< fr. *dionysies*)

diopsíd *s. m.* silicat natural de calciu și magneziu. (< fr. *diopside*)

dioptáz *s. n.* silicat hidratat de cupru, verde, transparent, sticlos. (< fr. *dioptase*)

dióptric, -ă I. *adj.* referitor la dioptrică. **II.** *s. f.* parte a opticii care studiază refracția luminii. (< fr. *dioptrique*)

dioptríe *s. f.* unitate de măsură a convergenței, caracterizând un sistem optic (lentilă, ochi) a cărui distanță focală este de 1 m. (< fr. *dioptrie*)

dioptrón *s. n.* aparat pentru determinarea automată a viciilor de refracție a ochiului. (< germ. *Dioptron*/meter/)

dióptru *s. n.* **1.** suprafață care separă două medii transparente cu indici de refracție diferiți. **2.** dispozitiv, instrument care determină linia de vizare către un punct dat. (< fr. *dioptre*)

diorámă *s. f.* **1.** tablou de mari dimensiuni plasat de jur împrejurul unei încăperi circulare, din centrul căreia spectatorul privește imaginile, care, prin iluminări variate, dau impresia unui peisaj real. **2.** reprezentare a unui peisaj într-un mediu natural, în muzeele de științe naturale. (< fr. *diorama*)

diorámic, -ă *adj.* referitor la dioramă. (< fr. *dioramique*)

diorísm *s. n.* **1.** (*fil.*) diviziune, distincție. **2.** (*mat.*) formulare a condițiilor necesare rezolvării unei probleme. (< germ. *Diorismus*)

diorít *s. n.* rocă magmatică intruzivă cristalină, format din feldspați plagioclazi, piroxeni și amfiboli. (< fr. *diorite*)

dioscoreacée *s. f. pl.* familie de plante monocotiledonate înrudite cu amarilidaceele: ignama și altele. (< fr. *dioscoréacées*)

Dioscúri *s. m. pl.* (*mit.*) supranumele a două divinități străvechi (Castor și Polux), frați gemeni, patroni ai tineretului și ai exercițiilor fizice. (< fr. *dioscures*)

diotrón *s. n.* circuit de calculator cu diodă cu emisiune limitată. (< fr. *diotron*)

dioxán *s. m.* eter ciclic rezultat din reacția dintre două molecule de glicol. (< fr. *dioxane*)

dioxíd *s. m.* bioxid. (< fr. *dioxyde*)

dioxínă *s. f.* substanță chimică foarte toxică. (< engl. *dioxin*)

dip *s. n.* sos din lapte, cu arome picante, folosit, în locul uleiului, pentru salate. (< engl. *dip*)

dipeptidáză *s. f.* ferment secretat de mucoasa intestinală care descompune dipeptidele. (< fr. *dipeptidase*)

dipeptíde *s. f. pl.* produși din unirea a doi aminoacizi care conțin un grup peptidic. (< fr. *dipeptides*)

dipetál, -ă *adj.* (despre corole) cu două petale. (< fr. *dipétale*)

DIPL(O)- *elem.* „dublu", „de două ori". (< fr. *dipl/o/-*, cf. gr. *diploos*)

diplacuzíe *s. f.* paracuzie dublă. (< fr. *diplacousie*)

diplasiásm *s. n.* geminarea consoanei *n* din prefixul sau prepoziția *în* înainte de vocală. (< lat *diplasiasmus*, gr. *diplasiasmos*)

díplazie *s. f.* (*bot.*) despicare în două a unui organ axial. (< fr. *diplasie*)

diplegie *s. f.* paralizie bilaterală, în general de origine cerebrală. (< fr. *diplégie*)

diplobacíl *s. m.* bacil ai cărui indivizi sunt grupați câte doi, cap la cap. (< fr. *diplobacille*)

diplobiónt *s. n.* **1.** organism cu celule somatice având un număr dublu de cromozomi. **2.** plantă care înflorește și fructifică de două ori pe an. (< fr. *diplobionte*)

diplocefál, -ă *adj., s. m. f.* (făt monstruos) care prezintă diplocefalie. (< fr. *diplocéphale*)

diplocefalíe *s. f.* monstruozitate congenitală caracterizată prin existența a două capete implantate pe un același trunchi. (< fr. *diplocéphalie*)

diplocóc *s. m.* micrococ ai cărui indivizi sunt grupați câte doi. (< fr. *diplocoque*)

diplocorie *s. f.* pupilă dublă. (< fr. *diplocorie*)

diplocromozóm *s. m.* cromozom anormal cu patru cromatide, în loc de două. (< fr. *diplochromosome*)

diplodóc *s. m.* dinozaurian erbivor fosil, superior, de peste 25 m, având capul foarte mic, cu dinți subțiri și mici, cu gâtul și coada foarte lungi. (< fr. *diplodocus*)

diplóe *s. f.* țesut spongios, între cele două oase late ale craniului. (< fr. *diploé*)

diplofáză *s. f.* fază în cursul diviziunii celulare în care nucleele sunt diploide. (< fr. *diplophase*)

diplofonie *s. f.* emisiune de două tonuri ale vocii, datorită unei tensiuni inegale a coardelor vocale. (< fr. *diplophonie*)

diplogenéză *s. f.* **1.** dublare a organelor vegetale, care sunt în mod obișnuit singuratice. **2.** producere de forme noi pe cale de hibridație între plante aparținând unor genuri și familii diferite. **3.** monstruozitate caracterizată prin reunirea a doi fetuși într-un singur corp. (< fr. *diplogenèse*)

diplográf *s. n.* mașină de scris cu două mecanisme, la care se efectuează simultan două scrieri cu caractere diferite. (< fr. *diplographe*)

diplóic, -ă *adj.* referitor la diploe. (< fr. *diploïque*)

diploíd, -ă *adj.* (despre celule, organisme) cu două seturi de cromozomi. (< fr. *diploïde*)

diploidíe *s. f.* stare a celulelor sau organismelor diploide. (< fr. *diploïdie*)

diplománd, -ă *s. m. f.* cel care își pregătește lucrarea de diplomă. (< germ. *Diplomand*)

diplomaníe *s. f.* (*ir.*) mania diplomelor. (< diplomă + -manie)

diplomát[1], -ă *adj., s. m. f.* (cel) care deține un titlu pe bază de diplomă. (< fr. *diplômé*)

diplomát[2], -ă I. *s. m. f.* reprezentant oficial al unui stat în relațiile cu statele străine. **II.** *adj.* **1.** care știe să profite de anumite situații pentru a-și realiza scopul. • (*fam.; peior.*) abil, dibaci, șiret, viclean. **2.** (despre serviete, valize) de tipul celor purtate, la origine, de diplomați. **III.** *s. n.* prăjitură alcătuită din pudinguri și garnisită cu frișcă și fructe. (< fr. *diplomate*)

diplomátic, -ă I. *adj.* **1.** referitor la diplomație, de diplomat. **o** *corp ~* = totalitatea ambasadorilor, miniștrilor și reprezentanților străini care se află în capitala unui stat. **2.** abil, calculat. **II.** *s. f.* **1.** disciplină a istoriei care se ocupă cu cercetarea vechilor diplome, a cărților și a altor documente oficiale. **2.** diplomație (1). (< fr. *diplomatique*, lat. *diplomaticus*, /II, 2/ germ. *Diplomatik*)

diplomație *s. f.* **1.** activitate desfășurată de un stat prin reprezentanții săi peste granițe, în vederea realizării obiectivelor politicii sale externe; diplomatică (II, 2). **2.** carieră, funcție de diplomat. **3.** totalitatea diplomaților. **4.** abilitate, dibăcie, pricepere (în purtări etc.). (< fr. *diplomatie*)

díplomă *s. f.* **1.** (în Evul Mediu) act de înnobilare, de acordare de privilegii. **2.** act prin care o instituție de învățământ, un corp, un ordin onorific etc. conferă un titlu, un grad etc. • act care se eliberează unui premiant, unui concurent (la o întrecere sportivă, la o expoziție etc.). (< fr. *diplôme*, lat. *diploma*)

diplopăg *s. m.* monstru dublu, constituit prin unirea a doi gemeni egal dezvoltați, cu unul sau mai multe organe vitale. (< fr. *diplopage*)

diplopíe *s. f.* vedere dublă, cauzată de divergența axei ochilor sau de paralizia mușchilor acestora. (< fr. *diplopie*)

diplopóde *s. n. pl.* clasă de antenate cu două perechi de picioare la fiecare segment. (< diplo- + -pod)

diploscóp *s. n.* aparat pentru examinarea și tratarea strabismului. (< fr. *diploscope*)

diplostíh, -ă *adj.* (despre organe vegetale sau animale) dispus de două rânduri ori două serii. (< lat. *diplostichus*)

diplozóm *s. m.* cromozom cu doi centrioli. (< fr. *diplosome*)

diplúre *s. f. pl.* ordin de insecte mici, fără aripi și ochi, cu antene foarte lungi. (< lat. *diplures*)

dipmétru *s. n.* aparat care, introdus în gaura de sondă, măsoară deviația de la verticală în timpul săpării. (< fr. *dipmètre*)

dipnói *s. m. pl.* ordin de pești cu respirație dublă, acvatică și aeriană. (< fr. *dipnoé*)

dipód, -ă *adj.* **1.** (despre animale inferioare) cu două membre sau organe analoage servind drept picioare. **2.** (despre versuri) alcătuit din două picioare. (< fr. *dipode*)

dipodíde *s. n. pl.* familie de rozătoare cu picioarele anterioare foarte scurte, adaptate la săpat, cu urechi mari și coada lungă, care trăiesc în vizuini săpate în teren nisipos, hrănindu-se cu tuberculi și rădăcini. (< fr. *dipodidés*)

dipodíe *s. f.* reunire de două picioare metrice, putând constitui un vers. (< fr. *dipodie*)

dipól *s. m.* fiecare dintr-o pereche de mici poli electrici sau magnetici, egali în valoare absolută și de semn contrar, foarte apropiați unul de altul. (< fr. *dipôle*)

dipolár, -ă *adj.* referitor la dipoli. (< fr. *dipolaire*)

dipolmoménț *s. n.* moment dipolar electric, magnetic etc. (< germ. *Dipolmoment*)

diprozóp *s. m.* grup de monștri dubli caracterizați printr-un singur trunchi cu două capete fuzionate și două fețe (distincte). (< fr. *diprosope*)

dipsacée/dipsacacée *s. f. pl.* familie de plante asemănătoare cu compozeele: scaieții, sipica etc. (< fr. *dipsacées, dipsacacées*)

dipsádă *s. f.* șarpe fabulos a cărui mușcătură ar fi cauzat o sete mortală. (< fr. *dipsade*)

DIPSO-, -dipsíe *elem.* „sete". (< fr. *dipso-, -dipsie*, cf. gr. *dipsos*)

dipsofobíe *s. f.* frica de a bea, frica de lichide. (< fr. *dipsophobie*)

dipsomán, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de dipsomanie. (< fr. *dipsomane*)

dipsomaníe *s. f.* impuls patologic de a consuma excesiv băuturi (alcoolice); alcoolism cronic, potomanie. (< fr. *dipsomanie*)

dipsopatíe *s. f.* stare patologică pe fondul căreia apar accese de dipsomanie. (< fr. *dipsopathie*)

dipsoterapíe *s. f.* tratament care limitează cantitatea de lichid ingerat de bolnav. (< fr. *dipsothérapie*)

diptánc *s. n.* tanc special de balast, amplasat la centrul navelor mari pentru a asigura stabilitatea și asieta acestora. (< engl. *deeptank*)

diptér, -ă **I.** *adj.* **1.** (despre edificii antice) cu portic înconjurat de două șiruri de coloane. **2.** (despre insecte) cu două aripi și cu aparatul bucal adaptat pentru supt. **II.** *s. n. pl.* ordin de insecte, mușteleși țânțarii, cu o singură pereche de aripi membranoase și o pereche de balansiere, servind pentru echilibru în timpul zborului. (< fr. *diptère/s/*, lat. *diptera*)

diptíc *s. n.* **1.** tăbliță cerate care se puteau închide ca o carte, la romani. **2.** (*arte*) icoană, tablou compuse din două panouri fixe sau mobile. • (*p. ext.*) operă literară formată din două părți. **3.** (*muz.*) piesă pentru orchestră simfonică, formație de cameră instrumentală sau vocală din două mișcări contrastante. (< fr. *diptyque*, gr. *diptykhos*)

diréct, -ă **I.** *adj.* **1.** care duce de-a dreptul la țintă, drept, fără ocoluri. **o** *în linie ~ă* = din tată în fiu. **2.** imediat, nemijlocit, fără intermediar. **o** *vorbire ~ă* sau *stil ~* = procedeu sintactic sau stilistic de redare fidelă a spuselor cuiva, printr-un verb sau alt cuvânt de declarație; *complement ~* = complement care exprimă obiectul asupra căruia se răsfrânge direct acțiunea unui verb tranzitiv; *propoziție completivă ~ă* (și *s. f.*) = propoziție cu funcție de complement direct pe lângă un verb tranzitiv din regentă. **II.** *adj., adv.* (care are loc) fără ascunzișuri, fățiș, drept. **III.** *adv.* **1.** fără înconjur, de-a dreptul. **2.** (*mat.; despre mărimi variabile*) *~ proporționale* = care depind una de alta, astfel încât creșterea (sau descreșterea) uneia de un număr de ori provoacă creșterea (respectiv descreșterea) celeilalte de același număr de ori. **IV.** *s. n. (radio, tv.) în ~* = transmis pe viu, în momentul producerii evenimentului. **V.** *s. f. (box)* lovitură aplicată prin întinderea mâinii înainte. (< fr. *direct*, lat. *directus*)

directéțe *s. f.* (*rar*) directitate. (< direct + -eță)

directitáte *s. f.* însușirea de a spune lucrurile fără artificii sau ocolișuri; directitudine, directețe. (< direct + -itate)

directitúdine *s. f.* directitate. (< direct + -itudine)

directív, -ă *adj.* **1.** direcțional. • (*tehn.*) care are direcție fixă. **2.** (despre forme verbale) care poate provoca o acțiune sau o reacție auditorului, către care este orientată comunicarea. (< fr. *directif*)

directívă *s. f.* **1.** instrucțiune generală, îndrumare dată de un organ superior organelor în subordine. • document al unui partid politic cuprinzând principalele orientări și obiective programatice. **2.** (*inform.*) instrucțiune a unui program. (< fr. *directive*)

directivitáte *s. f.* proprietate a unei surse (respectiv a unui receptor) de radiații de a emite (recepționa) pre-ferențial radiația în (din) anumite direcții. (< fr. *directivité*)

Directoire /-toár *adj. stil ~* (și *s. n.*) = stil dezvoltat în timpul Directoratului în Franța, în decor, mobilier și modă, care se caracterizează prin inspirația din vechea artă egipteană, precum și din cea greco-romană. (< fr. *directoire*)

directór[1], -oáre **I.** *adj.* **1.** care dirijează, care orientează, care trasează direcții. **o** *roți ~oare* = roți care permit conducerea unui vehicul. **2.** *plan ~* = hartă la scară mică, care servește la pregătirea operațiilor militare. **II.** *s. n.* **1.** element constructiv pentru mărirea directivității unui sistem de antene. **2.** grupare de documente în calculator. **III.** *s. f. (mat.)* **1.** curbă pe care se sprijină generatoarele rectilinii ale unei suprafețe conice sau cilindrice. **2.** (la conice) polara unuia dintre focare. (< fr. *directeur*, lat. *director*, /III/ după fr. *directrice*)

diréctor[2], -oáre *s. m. f.* **1.** conducător al unei întreprinderi, al unei instituții sau al unei direcții dintr-un organ central; funcția deținută. **2.** fiecare din cei cinci membri ai Directoratului (2). (< fr. *directeur*, lat. *director*)

directorát *s. n.* **1.** funcția de director și durata cât ea este deținută de cineva. • local unde funcționează o direcție. **2.** *D ~* = consiliu de cinci persoane care a guvernat Franța între 1795 și 1799; Directoriu. (< fr. *directorat*)

directoriál, -ă *adj.* de director. (< fr. *directorial*)

Directóriu *s. n.* directorat (2). (< fr. *directoire*)

dirécție *s. f.* **I. 1.** orientare în spațiu a unui obiect, a unei mișcări față de un punct de referință: sens de desfășurare a unei acțiuni. **o** *în toate ~iile* = peste tot. **2.** (*mat.*) proprietate comună tuturor dreptelor paralele cu o dreaptă fixă dată. **II. 1.** (organ de) conducere a unei instituții, întreprinderi etc. **o** *~ de scenă* = regie. **2.** funcție de director; biroul directorului. • subdiviziune în cadrul unui minister sau organ central care conduce o anumită ramură de activitate. **III.** totalitatea (sistemul) organelor cu care se dirijează un vehicul. • parte mobilă a ampenajului vertical cu ajutorul căruia pilotul manevrează avionul sau planorul în plan orizontal. (< fr. *direction*, lat. *directio*)

direcționá *vb. tr.* a imprima o anumită direcție; a orienta într-un anumit sens. (< fr. *directionner*)

direcționál, -ă *adj.* care orientează, care arată direcția. • (despre radio) care emite pe un fascicul puțin divergent; directiv. **o** *antenă ~ă* = antenă de emisie sau recepție dotată cu directivitate. (< fr. *directionnel*)

direcționalitáte *s. f.* însușirea de a fi direcțional. (< direcțional + -itate)

diremțiúne *s. f.* separare, ruptură (între prieteni); (*spec.*) despărțire, divorț. (< lat. *diremptio*, fr. *diremption*)

dirhám *s. m.* unitatea monetară a Marocului și a Emiratelor Arabe Unite. • monedă divizionară în Libia, a mia parte dintr-un dinar (= 100 piaștri). (< fr. *dirham*)

dirigențíe *s. f.* îndrumare și supraveghere a unei clase de elevi de către diriginte (1). (< diriginte + -ie)

dirigínte, -ă *s. m. f.* **1.** profesor care răspunde de buna desfășurare a întregului proces de educație și instrucție a elevilor unei clase. **2.** șef de oficiu poștal sau vamal ori al unei farmacii. **3.** *~ de șantier* = supraveghetor al lucrărilor de pe un șantier de construcții. (< fr. *dirigeant*)

dirijá *vb. tr.* **1.** a conduce o orchestră, un cor. **2.** a conduce, a îndruma. (< fr. *diriger*)

dirijábil, -ă **I.** *adj.* care poate fi dirijat. **II.** *s. n.* aerostat motopropulsat, care poate zbura în orice direcție. (< fr. *dirigeable*)

diriját *s. n.* arta conducerii unui ansamblu muzical în procesul interpretării: dirijorat. • disciplină care studiază tehnica acestei arte. (< dirija + -at)

dirijísm *s. n.* sistem economic şi politic care susţine şi practică o economie dirijată. (< fr. *dirigisme*)
dirijíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al dirijismului. (< fr. *dirigiste*)
dirijór, -oáre *s. m. f.* cel care conduce o orchestră, un cor. (< dirija + -or)
dirijorál, -ă *adj.* referitor la dirijor, de dirijor. (< dirijor + -al)
dirijorát *s. n.* dirijat. (< dirijor + -at)
dirimánt, -ă *adj. (jur.)* care anulează un act încheiat sau constituie o piedică. (< fr. *dirimant*)
dirt-track /dárt-trec/ *s. n.* întrecere motociclistă care se desfăşoară pe o pistă cu zgură (amenajată cu obstacole). (< engl. *dirt-track*)
dirty /dărti/ *s. n. (muz.)* manieră în jazzul vechi, în care efectele sonorităţii hot erau împinse la paroxism prin utilizarea abuzivă a unor factori „de culoare" ai sunetului instrumental. (< engl. *dirty*, murdar)
DIS[1]-/DI-/DIZ- *pref.* „separare", „absenţă". (< fr. *dis-*, cf. lat. *dis*)
DIS[2]-/DIZ- *elem.* „dificil, greu, anormal". (< fr. *dys-*, cf. gr. *dys*, rău)
disacuzie *s. f.* dificultate a auzului. (< fr. *dysacousie*)
diságio *s. n.* diferenţa dintre valoarea nominală şi preţul (cursul) pieţei a unei monede sau hârtii de valoare; pierdere rezultată din asemenea diferenţă. (< it. *disaggio*)
disamáră *s. f.* fruct uscat indehiscent, din două samare unite. (< fr. *disamare*)
disartrie *s. f.* tulburare de limbaj constând din articularea defectuoasă a cuvintelor. (< fr. *dysarthrie*)
disartróză *s. f.* mobilitate anormală a unei articulaţii. (< fr. *dysarthrose*)
disbazie *s. f.* tulburare a actului motor al mersului. (< fr. *dysbasie*)
disbulíe *s. f.* simptom psihic prin lipsă de voinţă. (< fr. *dysboulie*)
disc *s. n.* **1.** obiect plat cu contur circular. • obiect rotund şi plat în proba atletică de aruncare la distanţă; proba însăşi. **2.** placă circulară de material plastic pe care sunt gravate înregistrări sonore. • *(inform.)* suport circular magnetic pentru stocarea informaţiei. **o** *~ de frecvenţă* = disc cu înregistrări speciale pentru verificarea şi măsurarea caracteristicilor de redare ale pick-up-urilor. **3.** muzică înregistrată pe disc (2). **4.** suprafaţa aparentă a Soarelui sau a Lunii, văzută de un observator de pe Pământ. **5.** organ sau structură anatomică circulară, plată. **o** *~ embrionar* (sau *germinativ*) = formaţie a embrionului în stadiul de blastulă la rechini, peşti ososi, reptile şi păsări; bănuţ; *~ intervertebral* = ţesut fibros între două vertebre, ca un disc cu un nucleu bulbos; *hernie de ~* = hernia discului intervertebral. **6.** receptaculul sau partea terminală la compozee. (< fr. *disque*, lat. *discus*)
discál, -ă *adj.* referitor la discurile intervertebrale. (< fr. *discal*)
discalcemie *s. f.* perturbare a proporţiei calciului în sânge. (< fr. *dyscalcémie*)
discalcíe *s. f.* tulburare în exces sau în deficit, a metabolismului calcic. (< dyscalcie)
discalculíe *s. f.* perturbare în învăţarea calculului la copiii care posedă o inteligenţă normală. (< fr. *discalculie*)
discánt *s. n.* **1.** vocea cea mai înaltă a unei texturi muzicale. **2.** registru înalt al orgii sau armoniului. **3.** regiunea superioară (acută) a ambitusului unui instrument muzical. (< germ. *Diskant*)
discartróză *s. f.* artroză care afectează discurile intervertebrale. (< fr. *discarthrose*)
discernábil, -ă *adj.* **1.** care se poate discerne. **2.** care se poate zări. (< fr. *discernable*)
discernământ *s. n.* facultatea de a discerne; judecată, raţiune. (< fr. *discernement*)
discérne *vb. tr.* a judeca limpede, deosebind lucrurile, situaţiile etc.; a raţiona cu pătrundere şi precizie. (< fr. *discerner*, lat. *discernere*)
discheratóză *s. f.* îngroşare a pielii ca urmare a înmulţirii excesive şi neregulate a celulelor stratului cornos al epidermei. (< fr. *dyskératose*)
discheratózic, -ă *adj.* referitor la discheratoză. (< fr. *dyskératosique*)
dischétă *s. f. (inform.)* suport magnetic capabil să stocheze şi să reproducă informaţiile depuse în computer; floppy-disc. (< engl. *diskette*, fr. *disquette*)
dischezíe *s. f.* defecaţie dificilă. (< fr. *dyschésie*)
dischinétic, -ă *adj.* referitor la dischinezie. (< germ. *dyskinetisch*)
dischinezíe *s. f.* tulburare a mecanismelor de reglare a activităţii motorii viscerale. **o** *~ biliară* = încetinire a secreţiei biliare. (< germ. *Dyskinesie*, fr. *dyscinésie*)
DISCI- v. disco[1]-.
disciflór, -ă *adj.* cu receptaculul floral în formă de disc. (< lat. *disciflorus*)
discifórm, -ă *adj.* discoid. (< fr. *disciforme*)
disciplíná *vb. tr, refl.* a (se) obişnui cu disciplina, cu ordinea. (< fr. *discipliner*, lat. *disciplinari*)
disciplinábil, -ă *adj.* care poate fi disciplinat; docil. (< fr. *disciplinable*)
disciplinár, -ă **1.** *adj* (şi *adv.*) potrivit disciplinei. **o** *pedeapsă ~ă* = pedeapsă aplicată (cuiva) pentru încălcarea unor reguli de disciplină. **2.** referitor la o disciplină ştiinţifică. (< fr. *disciplinaire*)
disciplinaritáte *s. f.* raport de întrepătrundere între disciplinele de învăţământ. (< disciplinar + -itate)
disciplínă *s. f.* **1.** totalitatea regulilor de conduită şi de ordine obligatorii pentru membrii unei colectivităţi; supunere a membrilor unei colectivităţi faţă de dispoziţiile date de conducere etc. • spirit de ordine, deprindere cu o ordine strictă. **2.** ramură a unei ştiinţe; domeniu, specialitate: *(p. ext.)* ştiinţă. (< fr. *discipline*, lat. *disciplina*)
discípol *s. m.* elev (al unui maestru). • adept şi continuator al unei doctrine. (< lat. *discipulus*, după fr. *disciple*)
discítă *s. f.* inflamaţie a unui disc intervertebral. (< fr. *discite*)
discízie *s. f.* secţionare. • *(med.)* incizie a capsulei cristalinului în operaţia de cataractă. (< fr. *discission*, lat. *discissio*)
disc-jockey /-gióchei/ *s. m.* prezentator, comentator de muzică pe discuri la radio sau în discoteci. (< engl. *disc-jockey*)
DISCO[1]-/DISCI- *elem.* „disc", „rotund". (< fr. *disco-, disci-*, cf. lat. *discus*, gr. *diskos*)
disco[2] *adj. inv., s. n.* (gen de muzică) de factură modernă, după care se dansează în discoteci. (< engl., fr. *disco*)
discoból, -ă *s. m. f.* atlet care practică aruncarea discului. (< fr. *discobole*, gr. *diskobolos*)
discofíl, -ă *s. m. f.* amator de muzică înregistrată pe discuri. (< fr. *discophile*)
discofilíe *s. f.* pasiunea pentru muzica pe discuri; tendinţa de a colecţiona discuri. (< fr. *discophilie*)
discofón *s. n.* aparat de telefon şi agendă cu numere de telefoane. (< disc + -fon[2])
discográfic, -ă *adj.* referitor la discografie. (< fr. *discographique*)
discografíe *s. f.* **1.** studiu ştiinţific al înregistrărilor pe disc (2). **2.** totalitatea înregistrărilor pe discuri ale unui autor sau interpret. • catalog de discuri muzicale. **3.** radiografie a unui disc intervertebral. (< fr. *discographie*, engl. *discography*)
discoíd, -ă *adj.* în formă de disc; discoidal; disciform. (< fr. *discoide*)
discoidál, -ă *adj.* discoid. (< fr. *discoïdal*)
discolie *s. f.* tulburare a metabolismului pigmenţilor billiari. (< fr. *dyscholie*)
discomicéte *s. f. pl.* ordin de ciuperci ascomicete cu corpul de fructificaţie în formă de cupă sau de disc. (< fr. *discomycètes*)
discomicóză *s. f.* boală caracterizată prin numeroase abcese cronice, provocată de discomicete. (< fr. *discomycose*)
discondroplázic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de discondroplazie. (< fr. *dyschondroplasique*)
discondroplazie *s. f.* tulburare a creşterii constând dintr-o osificare întârziată a cartilajelor. (< fr. *dyschondroplasie*)
disconfórt *s. n.* **1.** lipsă de confort. • stare neplăcută de nesiguranţă, de insatisfacţie; inconfort. **2.** *(biol.)* tulburare a stării normale a unui organism, cauzată de diverşi factori de mediu. (< engl. *discomfort*)

discónt *s. n.* procent încasat de către o bancă la decontarea polițelor. (< germ. *Diskont*)

discontá *vb. tr.* a determina valoarea prezentă a unui venit viitor, având în vedere conjunctura pieței, evoluția costurilor etc. ◊ *a ~ o poliță* = a cumpăra o poliță înainte de scadență. (< germ. *diskontieren*)

discónter *s. n.* cel care efectuează decontarea polițelor. (< engl. *disconter*)

discontinuitáte *s. f.* **1.** lipsa de continuitate; întrerupere. • (*mat., fiz.*) variație bruscă, în salturi, a valorii unei mărimi; trecerea de la o valoare la alta, fără parcurgerea valorilor intermediare. • modificare rapidă a valorii unui element meteorologic pe distanțe mici. **2.** categorie filosofică desemnând distribuția și succesiunea cu întreruperi în spațiu și timp a materiei. (< fr. *discontinuité*)

discontínuu, -uă *adj.* **1.** lipsit de continuitate; intermitent. **2.** direct (2). (< fr. *discontinu*, lat. *discontinuus*)

discopatíe *s. f.* denumire generică pentru afecțiunile discurilor intervertebrale. (< fr. *discopathie*)

discopódiu *s. n.* receptacul floral în formă de disc. (< fr., lat. *discopodium*)

discoráma *s. f.* titlu de rubrică sub care sunt anunțate noi înregistrări pe discuri (muzică, teatru etc.). (< fr. *discorama*)

discórd[1] *s. n.* poezie lirică medievală provensală, cu o structură neregulată prin diversitatea strofelor sau chiar a limbilor. (< it. *discordo*)

discórd[2]**, -ă** *adj.* (despre instrumente muzicale) care nu este acordat, discordat. • lipsit de armonie. (< fr. *discord*)

discordá *vb.* **I.** *intr.* a nu concorda, a nu se potrivi. • a fi discordant. **II.** *tr.* a relaxa. **III.** *refl.* (despre instrumente muzicale cu coarde) a se dezacorda. (< fr. *discorder*, lat. *discordare*)

discordánt, -ă *adj.* care distonează; nepotrivit; strident. (< fr. *discordant*)

discordánță *s. f.* **1.** lipsă de armonie. • nepotrivire, dezacord. **2.** (*geol.*) dispoziție neparalelă a unor straturi noi față de altele mai vechi. (< fr. *discordance*)

discórdie *s. f.* dezbinare, neînțelegere, dezacord; (*p. ext.*) vrajbă, ceartă. (< lat., it. *discordia*)

discorie *s. f.* deformare a pupilei. (cf. gr. *kore*, pupilă)

discotécă *s. f.* **1.** colecție de discuri (2); (*p. ext.*) mobilă pentru aceasta. **2.** loc de reuniune, club unde se poate asculta muzică sau dansa după muzică înregistrată. (< fr. *discothèque*)

discount /discáunt/ *s. n.* **1.** diferența dintre prețul curent și valoarea nominală a unei obligațiuni pe piața financiară. **2.** reducere a prețurilor la unele produse și servicii pentru atragerea și menținerea clienților. (< engl., fr. *discount*)

discrázic, -ă *adj.* cu caracter de discrazie. (< fr. *dys-crasique*)

discrazíe *s. f.* **1.** tulburare în compoziția și reacțiile diferitelor umori ale organismului. • tulburare în coagularea sângelui. **2.** constituție (organică) dificilă; temperament dificil, rău. (< fr. *dyscrasie*)

discrédit *s. n.* pierdere, micșorare a creditului de care se bucură cineva. (< fr. *discrédit*)

discreditá *vb. tr., refl.* a(-și) pierde reputația, a (se) compromite. (< fr. *discréditer*)

discreditánt, -ă *adj.* care discreditează. (< discredita + -ant)

discrepánt, -ă *adj.* care nu se potrivește. (< it. *discrepante*)

discrepánță *s. f.* nepotrivire (flagrantă); dezacord între două lucruri, fenomene, situații etc. (< it. *discrepanza*, lat. *discrepantia*)

discrét, -ă **I.** *adj.* **1.** care știe să păstreze un secret, o taină. • rezervat, reținut (în purtări, în vorbe). **2.** (*mat., fil.*) format din elemente distincte; care variază în salturi; discontinuu. **3.** (*fiz.*; despre semnale) a cărui mărime este reprezentată printr-un număr finit de valori. **4.** (*fig.*) greu, puțin perceptibil. **II.** *adv.* fără să atragă atenția. (< fr. *discret*, lat. *discretus*)

discretóriu *s. n.* adunare de clerici, consiliul superiorului unei mănăstiri catolice. (< lat. *discretorium*, fr. *discrétoire*)

discréție *s. f.* **1.** însușirea de a fi discret. ◊ *a păstra ~* = a nu divulga o taină încredințată. **2.** (*fam.*) *la ~* = din belșug; *la ~a* (cuiva) = la cheremul, la dispoziția (cuiva). (< fr. *discrétion*, lat. *discretio*)

discreționár, -ă *adj.* **1.** arbitrar. **2.** care are prin lege libertate de acțiune. ◊ *puteri ~e* = puteri date unei autorități de a lua măsurile pe care le socotește necesare în anumite împrejurări și în afara legii. (< fr. *discrétionnaire*)

discriminá *vb. tr.* a face o discriminare. (< fr. *discriminer*, lat., it. *discriminare*)

discriminánt, -ă **I.** *adj.* care separă, face deosebire. **II.** *s. m.* (*mat.*) expresie formată din coeficienții unei ecuații de gradul doi care servește a discuta natura rădăcinilor distincte ale ecuației; realizant. (< fr. *discriminant*)

discrimináre *s. f.* **1.** separare, deosebire, distincție netă între mai multe elemente. **2.** diferențiere restrictivă de drepturi pentru o parte a populației unei țări, pentru o organizație sau pentru unele țări față de altele. (< discrimina)

discriminatór *s. n.* demodulator de frecvență. (< fr. *discriminateur*)

discriminatóriu, -ie *adj.* care creează discriminări. (< fr. *discriminatoire*, lat. *discriminator*)

discrimíe *s. f.* dizendocrinie. (< fr. *dyscrinie*)

discromátic, -ă *adj.* care are o culoare anormală. • care produce alterarea culorilor. (< fr. *dyschromatique*)

discromatóp, -ă *s. m. f.* discromatopsic. (< fr. *dyschromatope*)

discromatópsic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de discromatopsie; discromatop. (< fr. *dyschromatopsique*)

discromatopsíe *s. f.* imposibilitate de a percepe corect culorile. (< fr. *dyschromatopsie*)

discromazíe *s. f.* tulburare a vederii cromatice prin incapacitatea de a percepe una din culorile fundamentale. (< fr. *dyschromasie*)

discrómic, -ă *adj.* referitor la discromie. (< fr. *dyschromique*)

discromíe *s. f.* tulburare în pigmentația normală a pielii. (< fr. *dyschromie*)

discuí *vb. tr.* a realiza o lucrare de afânare a solului cu discuitorul. (< disc)

discuitór *s. n.* mașină agricolă cu discuri metalice, pentru afânarea solului. (< disc/ui/ + -tor)

disculpá *vb. tr., refl.* a (se) dezvinovăți, a (se) justifica. (< fr. *disculper*)

discúlpă *s. f.* dezvinovățire. (< it. *discolpa*)

discúrs *s. n.* **1.** expunere oratorică în fața unui auditoriu pe o temă politică, morală etc.; cuvântare. **2.** expresie verbală a gândirii; cuvântare. **3.** disertație, tratare a unui subiect de natură științifică sau literară; expozeu, tratat. (< fr. *discours*, lat. *discursus*)

discursá *vb. intr.* (*rar; peior.*) a vorbi pe larg (despre ceva); (*p. ext.*) a pălăvrăgi, a perora. (după fr. *discourir*)

discursiv, -ă *adj.* **1.** (despre cunoaștere, gândire) care deduce o idee din alta prin raționament. **2.** (despre memorie) care se dispersează. • care nu se supune unei continuități riguroase. **3.** (despre vorbire) care se întinde prea mult; declarativ. (< fr. *discursif*, lat. *discursivus*)

discursivitáte *s. f.* însușirea de a fi discursiv; caracterul discursiv al unei idei, expuneri, fraze. • (*rar*) diluare (a vorbirii, a stilului). (< fr. *discursivité*)

discusiúne *s. f.* dezbatere contradictorie, controversă; ceartă; contestație. (< fr. *discussion*, lat. *discussio*)

discusív, -ă *adj.* **1.** care ține de o controversă. **2.** (*med.*) care înlătură, rezolvă acumularea de fluide. (< fr. *discussif*)

discutá *vb.* **I.** *intr.* a sta de vorbă; a conversa. **II.** *tr.* a analiza, a dezbate. (< fr. *discuter*)

discutábil, -ă *adj.* **1.** care se (mai) poate discuta. **2.** contestabil, îndoielnic. (< fr. *discutable*)

discutabilitáte *s. f.* faptul de a fi discutabil. (< discutabil + -itate)

discúție *s. f.* **1.** convorbire, schimb de păreri. • dezbatere contradictorie; dispută. **2.** cercetare, examinare minuțioasă a unei probleme. ◊ *fără ~* = desigur; *nu încape ~* = în mod sigur. (< fr. *discussion*, lat. *discussio*)

disdipsíe *s. f.* dificultate la înghițirea lichidelor. (< fr. *dysdipsie*)

disecá *vb. tr.* **1.** a efectua o disecție. **2.** (*fig.*) a analiza (ceva) minuțios, a cerceta atent. (< fr. *disséquer*, lat. *dissecare*)

disecábil, -ă *adj.* care poate fi disecat, analizat minuțios, cercetat cu atenție. (< fr. *disséc*able)

disecáre *s. f.* **1.** acțiunea de a diseca. • (*geol.*) acțiunea de fragmentare a unei suprafețe plane prin ravinare sau printr-o rețea densă de văi. **2.** (*fig.*) analiză minuțioasă. (< diseca)

disecée *s. f.* surzenie accidentală. (< fr. *dysécée*)

disectór *s. n.* (*tv.*) ~ *de imagini* = tub electronic al cărui catod, când e luminat, poate emite electroni. (< fr. *dissecteur*)

disécție *s. f.* deschidere chirurgicală a unui organism, separând diferitele lui componente pentru a le studia structura sau vătămăturile cauzate de o boală. (< fr. *dissection*, lat. *dissectio*)

disemíe *s. f.* dificultate în utilizarea simbolurilor limbajului. (< fr. *dyssémie*)

diseminá *vb. tr., refl.* a (se) răspândi, a (se) împrăștia. (< fr. *disséminer*, lat. *disseminare*)

diseminăre *s. f.* **1.** acțiunea de a disemina. **2.** împrăștiere naturală a semințelor ajunse la maturitate. **3.** răspândire în organism a agenților unei boli. **4.** modul de repartizare a mineralelor într-un zăcământ. (< disemina)

diseminatór, -oáre *s. m. f.* cel dare cisemineză (< it. *disseminatore*)

disensiúne *s. f.* discordie, neînțelegere cauzată de nepotrivirea de interese, de păreri etc.; dezacord. (< fr. *dissension*, lat. *dissensio*)

disentiméntt *s. n.* deosebire de sentimente, de opinii; neînțelegere. (< fr. *dissentiment*)

disepál, -ă *adj.* (despre caliciu) cu două sepale. (< fr. *disépale*)

disergíe *s. f.* tulburare funcțională. • stare patologică a sugarului prin scăderea toleranței digestive și diminuarea rezistenței față de infecții. (< fr. *dyssergie*)

disért, -ă *adj.* care vorbește cu ușurință și elegant. (< fr. *disert*, lat. *disertus*)

disertá *vb. tr.* a ține o disertație. (< fr. *disserter*, lat. *dissertare*)

disertáție *s. f.* expunere asupra unei probleme, tratată în mod științific. • lucrare prezentată de cineva în vederea obținerii unui grad științific. (< fr. *dissertation*, lat. *dissertatio*)

disestezíe *s. f.* alterare a sensibilității. (< fr. *dysesthésie*)

disfagíe *s. f.* dificultate în deglutiție. (< fr. *dysphagie*)

disfázic, -ă *adj., s. m. f.* afazic. (< fr. *dysphasique*)

disfazie *s. f.* afazie. (< fr. *dysphasie*)

disfemie *s. f.* tulburare a pronunțării cuvintelor. (< fr. *dysphémie*)

disfonie *s. f.* modificare (temporară) a timbrului și a intensității vocii; răgușeală. (< fr. *dysphonie*, gr. *dysphonia*)

disfonografíe *s. f.* tulburare a limbajului scris. (< fr. *dysphonographie*)

disfórie, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de disforie. (< fr. *dysphorique*)

disforíe *s. f.* tulburare a dispoziției caracterizată prin tristețe profundă și nemulțumire de sine. (< fr. *dysphorie*)

disfúncție *s. f.* **1.** (*med.*) tulburare a funcției unui organ, aparat sau sistem. **2.** (*tehn.*) reducere a adaptării sau integrării unui subsistem la sistemul din care face parte. **3.** (*fil.*) acțiune a cărei consecință este reducerea integrării sau adaptării unei unități date la contextul social respectiv. (< germ. *Dysfunktion*)

disfuncționál, -ă *adj.* referitor la disfuncție. (< disfuncție + -onal)

disfuncționalitáte *s. f.* însușirea de a fi disfuncțional. (< disfuncțional + -itate)

disgenézic, -ă *adj.* referitor la disgenezie. (< fr. *dysgénésique*)

disgenezíe *s. f.* tulburare în dezvoltarea normală a zigo-tului sau embrionului. (< fr. *dysgénésie*)

disgeuzíe *s. f.* alterare a simțului gustativ. (< fr. *dysgéusie*)

disglobulinemíe *s. f.* perturbație a echilibrului între diferitele globuline ale plasmei sangvine. (< fr. *dysglobulinémie*)

disgnozie *s. f.* tulburare a funcțiilor de cunoaștere. (< fr. *dysgnosie*)

disgrafíe *s. f.* **1.** tulburare patologică a scrisului, deformat, ilizibil. **2.** (*med.*) viciu de conformație a unui organ. (< fr. *dysgraphie*)

disgravidíe *s. f.* gestoză. (< fr. *dysgravidie*)

dishematóză *s. f.* insuficiență a fixării oxigenului în globulele roșii ale sângelui. (< fr. *dyshématose*)

dishepatíe *s. f.* insuficiență funcțională a ficatului. (< fr. *dyshépathie*)

dishidrótic, -ă *adj.* referitor la dishidroză. (< dishidro-/ză/ + -/t/ic)

dishidróză *s. f.* afecțiune cutanată, dureroasă, caracterizată printr-o erupție veziculoasă pe mâini și picioare. (< fr. *dyshidrose*)

disidént, -ă I. *s. m. f.* cel ale cărui păreri, convingeri (politice) sunt deosebite de ale majorității sau ale unui grup din care face parte. **II.** *adj.* de disidență. (< fr. *dissident*, lat. *dissidens*)

disidénță *s. f.* deosebire de opinii (față de o majoritate); dezacord. • grup de persoane care susțin o parte diferită de aceea a majorității; sciziune care ia naștere în urma unei asemenea situații. (< fr. *dissidence*, lat. *dissidentia*)

disiláb *s. m.* cuvânt, picior de vers disilabic. (< fr. *dissyllabe*)

disilábic, -ă *adj.* bisilabic. (< fr. *dissyllabique*)

disiliént, -ă *adj.* (despre fructe) care se deschide brusc, exploziv. (< engl. *dissilient*)

disimétric, -ă *adj.* care prezintă disimetrie. (< fr. *dyssymétrique*)

disimetríe *s. f.* lipsă de simetrie; asimetrie. (< fr. *dyssymétrie*)

disimilá *vb. refl.* (despre sunete) a suferi o disimilație. (< fr. *dissimiler*)

disimilátie *s. f.* modificare ori dispariție a unui sunet dintr-un cuvânt sub influența unui alt sunet identic sau asemănător din același cuvânt. (< fr. *dissimilation*)

disimilitúdine *s. f.* lipsă de asemănare; deosebire. (< fr. *dissimilitude*, lat. *dissimilitudo*)

disimulá *vb. tr.* a-și ascunde adevăratele gânduri, sentimente etc., dându-le aparențe înșelătoare; a masca, a camufla. • (*fig.*) a deghiza. (< fr. *dissimuler*, lat. *dissimulare*)

disimulát, -ă *adj., s. m. f.* (om) ascuns, prefăcut, nesincer. (< disimula)

disimulatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care disimulează. (< fr. *dissimulateur*)

disimulátie *s. f.* (*rar*) disimulare. (< fr. *dissimulation*, lat. *dissimulatio*)

disinvólto /dizin-/ *adv.* (*muz.*) simplu, cu dezinvoltură. (< it. *disinvolto*)

disipá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a împrăștia; a risipi, a cheltui nebunește. **2.** (*tehn.*) a pierde, a elimina energia, sub formă de căldură, cedată unui corp sau mediului ambiant. **II.** *refl.* a se împrăștia. (< fr. *dissiper*)

disipáre *s. f.* **1.** acțiunea de a disipa; disipație. **2.** (*astr.*) pierdere în spațiul cosmic a unora dintre particulele componente ale atmosferei unui corp ceresc. (< disipa)

disipatív, -ă *adj.* (despre corpuri, sisteme tehnice) care disipează energie sau căldură. (< fr. *dissipatif*)

disipatór *s. n.* corp, sistem tehnic disipativ. **o** ~ *hidraulic de energie* = element al unei construcții hidrotehnice destinat a reduce viteza curenților de apă în aval de un baraj, de un deversor etc. (< fr. *dissipateur*)

disipátie *s. f.* **1.** disipare; cheltuială nechibzuită; exces. **2.** (*fig.*) neatenție. • dezmăț, desfrâu. (< fr. *dissipation*)

disistólic, -ă *adj.* (despre puls) care prezintă o aritmie specială caracterizată printr-o pulsație radială pentru două sistole ventriculare. (< fr. *dyssystolique*)

disistolíe *s. f.* insuficiență cardiacă ușoară. (< fr. *dyssystolie*)

disjúnct, -ă *adj.* despărțit, separat. **o** (*mat.*) *mulțimi ~e* = mulțimi care nu au nici un element comun; (*muz.*) *trepte ~e* = trepte ale gamei care nu se succed imediat. (< lat. *disiunctus*, după fr. *disjoint*)

disjunctív, -ă *adj.* (*log.*) care se află într-un raport de disjuncție. **o** *propoziție ~ă* (și *s. f.*) = propoziție coordonată care se găsește într-un raport de excludere față de coordonata ei; *conjuncție ~ă* = conjuncție care leagă propoziții disjunctive. (< fr. *disjonctif*, lat. *disiunctivus*)

disjunctór *s. n.* dispozitiv care întrerupe automat circuitul electric conform cerințelor unei funcționări corecte. (< fr. *disjoncteur*)

disjúncție *s. f.* **1.** excludere reciprocă. • despărțire, separare; diastază (2). • asindent. • (*biol.*) separare a unei perechi de cromozomi în cursul mitozei sau meiozei. **2.** (*log.*) relație între

două enunțuri care se exclud reciproc; conectiv. • operator logic exprimat prin cuvintele „sau", „ori" și „fie". (< fr. *disjonction*, lat. *disiunctio*)

disjúnge *vb. tr.* **1.** (*jur.*) a despărți două pricini sau o pricină în două pentru a le judeca separat. **2.** a separa (două chestiuni etc.). (< lat. *disiungere*)

diskaliemíe *s. f.* perturbare a proporției de potasiu din sânge. (< fr. *dyskaliémie*)

dislalíe *s. f.* tulburare în articularea cuvintelor, datorată unor malformații sau leziuni ale organelor fonatoare. (< fr. *dyslalie*)

disléptic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care deviază funcția unui organ. (< fr. *dysleptique*)

disléxic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de dislexie. (< fr. *dyslexique*)

dislexíe *s. f.* tulburare nervoasă constând în imposibilitatea de a citi corect un text. (< fr. *dyslexie*)

dislipidémic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de dislipidemie. (< fr. *dyslipidémique*)

dislipidemíe *s. f.* modificare, în exces sau în deficit, a concentrației lipidelor sangvine. (< fr. *dyslipidémie*)

dislipoidóză *s. f.* tulburări ale metabolismului caracterizate prin depunerea de lipide în țesuturi și organe. (< fr. *dyslipoïdose*)

dislocá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) urni, a (se) mișca din loc, a (se) strămuta, a (se) desprinde din întreg. • (despre oase) a scoate, a face să iasă din încheieturi, a (se) dezarticula, a (se) luxa. • (despre trupe) a (se) mișca, a (se) porni dintr-un anumit loc. • a separa doi termeni dintr-un grup sintactic prin introducerea de cuvinte între determinat și determinant. **II.** *refl.* (despre straturi geologice) a se deplasa sub acțiunea mișcărilor tectonice. (< fr. *disloquer*, lat. *dislocare*)

dislocál, -ă *adj.* (despre un sistem de relații conjugale) care constă în schimbul de femei între două clanuri. (< it. *dislocale*)

dislocatór *s. n.* unealtă agricolă cu ajutorul căreia se dislocă din sol rădăcinile de morcov, sfeclă etc. (< disloca + -tor)

dislocáție *s. f.* **1.** (*rar*) dislocare. **2.** defect de structură al unui cristal constând în perturbarea distribuției atomilor. (< fr. *dislocation*)

dislogíe *s. f.* tulburare a limbajului, printr-o vorbire incoerentă, datorată unor modificări psihopatologice fără substrat neurologic. (< fr. *dyslogie*)

dismelíe *s. f.* dezvoltare anormală a membrelor. (< fr. *dysmélie*)

dismenorée *s. f.* tulburare a fluxului menstrual (însoțită de dureri). (< fr. *dysménorrhée*)

dismenoréic, -ă *adj.* de dismenoree. (< fr. *dysménorrhéique*)

dismetabolíe *s. f.* orice afecțiune caracterizată printr-o perturbare a metabolismului. (< fr. *dysmétabolie*)

dismetríe *s. f.* (*med.*) imposibilitate de a măsura și ghida mișcările. (< fr. *dysmétrie*)

dismimíe *s. f.* tulburare a mimicii în raport cu starea afectivă. (< fr. *dysmimie*)

dismneziе *s. f.* slăbire a memoriei. (< fr. *dysmnésie*)

dismorfíe *s. f.* diformitate a (unei părți a) corpului; dismorfoză. (< fr. *dysmorphie*)

dismorfofobíe *s. f.* teamă patologică de a deveni diform. (< fr. *dysmorphophobie*)

dismorfogenéză *s. f.* proces care duce la apariția formelor și structurilor anormale ale materiei vii. (< fr. *dysmorphogenèse*)

dismorfogénic, -ă *adj.* (despre factori) care produce anomalii morfologice. (< fr. *dysmorphogénique*)

dismorfologíe *s. f.* disciplină care studiază malformațiile la plante și animale. (< fr. *dysmorphologie*)

dismorfóză *s. f.* dismorfie. (< fr. *dysmorphose*)

disociá *vb.* **I.** *tr., refl.* (despre molecule) a (se) scinda reversibil în molecule mai simple sau în ioni; (despre combinații) a (se) descompune temporar. **II.** *tr.* a despărți, a separa (noțiuni, probleme etc.). (< fr. *dissocier*, lat. *dissociare*)

disociábil, -ă *adj.* care poate fi disociat. (< fr. *dissociable*)

disociabilitáte *s. f.* însușirea de a fi disociabil. (< fr. *dissociabilité*)

disociatív, -ă *adj.* care disociază. (< disocia + -/t/iv)

disociáție *s. f.* disociere. • rezultatul unei disocieri. (< fr. *dissociation*, lat. *dissociatio*)

disodíe *s. f.* miros urât, fetid, datorat unei secreții. (< fr. *dysodie*)

disodíl *s. n.* rocă sedimentară caustobiolită, șistoasă, din încarbonizarea nămolurilor sapropelice. (< germ. *Dysodil*)

disodónt, -ă *adj.* (despre țâțâna unei cochilii) cu dinții reduși până la dispariție. (< fr. *dysodonte*)

disolút, -ă *adj.* desfrânat, decăzut, corupt. (< fr. *dissolu*, lat. *dissolutus*)

disolutív, -ă *adj.* care descompune, dezagregă sau degradează. (< fr. *dissolutif*)

disolúție *s. f.* **1.** descompunere, dezagregare, destrămare; corupție. **2.** (*fig.*) corupție. **3.** absorbție a unui mineral solid de către apa de curgere sau de infiltrare. (< fr. *dissolution*, lat. *dissolutio*)

disomíe *s. f.* monstruozitate caracterizată prin existența a două corpuri complete, alipite în unul sau mai multe puncte. (< fr. *disomie*)

disonánt, -ă *adj.* care sună neplăcut, care produce disonanță. (< fr. *dissonant*)

disonánță *s. f.* **1.** (*muz.*) asociere de sunete care impresionează neplăcut auzul. • întâlnire neplăcută auzului între silabe sau cuvinte; cacofonie. **2.** (*p. ext.*) lipsă de armonie, dezacord, stridență. (< fr. *dissonance*, lat. *dissonantia*)

disontogenétic, -ă *adj.* referitor la disontogeneză. (< fr. *dysontogénétique*)

disontogenéză *s. f.* tulburare a dezvoltării embrionare normale. (< fr. *dysontogenèse*)

disopsíe *s. f.* slăbire a vederii. (< fr. *dysopsie*)

disorexíe *s. f.* perturbare a poftei de mâncare; inapetență. (< fr. *dysorexie*)

disorhidíe *s. f.* tulburare funcțională a testiculului. (< fr. *dysorchidie*)

disortografíe *s. f.* tulburare a însușirii ortografiei. (< fr. *dysorthographie*)

disosmíe *s. f.* perturbare a simțului olfactiv. (< fr. *dysosmie*)

disostóză *s. f.* tulburare congenitală în osificarea cartilajelor craniului. (< fr. *dysostose*)

disovaríe *s. f.* tulburare funcțională a ovarului. (< fr. *dysovarie*)

disovuláție *s. f.* ovulație defectuoasă. (< dis- + ovulație)

disparát, -ă *adj.* lipsit de legătură cu alte lucruri de același fel; răzleț, izolat, desperecheat. (< fr. *disparate*, lat. *disparatus*)

disparént, -ă *adj.* pe cale de dispariție. (< dispărea, după *aparent*)

dispareunie *s. f.* durere violentă în timpul contactului sexual. (< fr. *dyspareunie*)

disparitáte *s. f.* lipsă de egalitate, de proporție; nepotrivire, deosebire. (< fr. *disparité*)

dispariție *s. f.* faptul de a dispărea; pieire, stingere; moarte. (< fr. *disparition*)

dispáșă *s. f.* (*mar.*) document de lichidare a unei avarii, întocmit de dispașor. (< fr. *dispache*)

dispașór *s. m.* expert care estimează cuantumul avariei și al mărfurilor unei nave. (< fr. *dispacheur*, germ. *Dispacheur*)

dispăreá *vb. intr.* **1.** a nu se mai vedea, a ieși din câmpul vizual. • a se pierde, a pieri. **2.** a-și înceta existența, a se stinge. **3.** a muri, a deceda. (după fr. *disparaître*)

dispécer *s. m.* **1.** tehnician sau sistem automat care coordonează operativ și centralizat mersul producției într-o întreprindere, traficul portuar, mersul trenurilor și al altor mijloace de transport în comun pe o porțiune anumită a liniei, repartiția energiei electrice etc. **2.** funcționar care asigură primirea și repartizarea vizitatorilor în hoteluri. (< engl., fr. *dispatcher*)

dispecerát *s. n.* birou, serviciu al dispecerilor. (după engl. *dispatching*)

dispecerizáre *s. f.* acțiunea de control și reglementare operativă și permanentă a unui proces. (< dispecer + -iza)

dispendiós, -oásă *adj.* care necesită multe cheltuieli, costisitor. (< fr. *dispendieux*, lat. *dispendiosus*)

dispensá *vb.* **I.** *refl.* a se lipsi (de ceva, de cineva), a renunța la... **II.** *tr.* a scuti de o îndatorire, de o obligație etc. (< fr. *dispenser*, lat. *dispensare*)

dispensábil, -ă *adj.* pentru care se poate acorda o dispensă. (< fr. *dispensable*)

dispensár *s. n.* instituție sanitară unde se dau consultații medicale gratuite. (< fr. *dispensaire*)

dispensarizá *vb. tr.* a lua în evidența dispensarului (pentru îngrijire și control periodic). (< dispensar + -iza)

dispensatór, -oáre *adj.* care distribuie, care dă fiecăruia partea sa. (< fr. *dispensateur*)

dispénsă *s. f.* scutire (de o obligație); excepție de la o regulă. • permisiunea de a face un lucru interzis în mod normal de o lege. (< fr. *dispense*)

dispépsic, -ă *adj.* dispeptic. (< fr. *dyspepsique*)

dispepsíe *s. f.* digestie grea. (< fr. *dyspepsie*, lat. *dyspepsia*)

dispéptic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de dispepsie; dispepsic. (< fr. *dyspeptique*)

disperá *vb. intr.* a-și pierde speranța, a deznădăjdui. (< lat. *desperare*, după fr. *désespérer*)

disperánt, -ă *adj.* care duce la disperare. (< it. *dispe-rante*)

disperáre *s. f.* faptul de a dispera; deznădejde. **o** *cu ~* = în mod deznădăjduit; (*fig.*) din toate puterile; *a împinge* (pe cineva) *la ~* = a face (pe cineva) să-și piardă nădejdea. (< dispera)

disperát, -ă *adj.* **1.** ajuns la disperare; deznădăjduit. **2.** (despre manifestări ale oamenilor) care denotă disperare. • care provoacă disperare; periculos, grav. (< dispera)

disperáto *adj.* (*muz.*) cu disperare. (< it. *disperato*)

dispermatísm *s. n.* dificultate la ejaculare. (< fr. *dyspermatisme*)

dispérs, -ă *adj.* obținut prin dispersare. **o** (*chim.*) *sistem ~* = amestec eterogen de mai multe substanțe, dintre care cel puțin una se găsește sub formă de particule foarte fine. (< lat. *dispersus*)

dispersá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) împrăștia, a (se) răspândi. • (*chim.*) a realiza o dispersie, a se afla în stare de dispersie. **II.** *tr.* a împrăștia organizat populația, instituțiile etc. în timp de război, pentru a nu constitui obiective vizibile. • a dispune unitățile militare pe subunități în raioane la distanțe mari, pentru a reduce posibilitățile inamicului de a le nimici. (< fr. *disperser*)

dispersánt, -ă **I.** *adj.* care provoacă dispersie. **II.** *s. n.* agent dispersiv. (< fr. *dispersant*)

dispérsie *s. f.* **1.** împrăștiere, răspândire. • împrăștiere a unei substanțe în particule foarte fine într-un mediu solid, lichid sau gazos. • răspândire a semințelor, a plantelor. • (*stat. mat.*) expresie care măsoară concentrația unei mulțimi de valori în jurul unei valori medii. • fenomen balistic prin care traiectoriile succesive ale proiectilelor trase cu aceeași armă și cu aceleași elemente de tragere nu se confundă. **2.** descompunere a luminii în radiațiile monocromatice componente la trecerea printr-o prismă de sticlă. **3.** (*mat.*) indicator numeric al împrăștierii valorilor unei variabile aleatorii față de valoarea medie. (< fr. *dispersion*, lat. *dispersio*)

dispersionál, -ă *adj.* referitor la dispersie. **o** *analiză ~ă* = metodă statistică matematică de analiză cantitativă a datelor de observație, care depind de mai mulți factori cu acțiune concomitentă, pentru a găsi factorii esențiali și a estima efectul lor. (< engl. *dispersional*)

dispersív, -ă *adj.* **1.** care permite dispersia. **2.** (despre un mediu transparent) al cărui indice de refracție este dependent de lungimea de undă care îl străbate. (< fr. *dispersif*)

dispersór *s. n.* **1.** dispozitiv de reglat dozajul amestecului carburant în carburator. **2.** mașină agricolă la întinderea gunoiului, a îngrășămintelor etc. **3.** aspersor. (< it. *dispersore*)

display /displei/ *s. n.* **1.** terminal de ieșire al unui ordinator cu ajutorul căruia se pot vizualiza operațiile. **2.** afișaj optoelectronic conținând un grup de cifre, la instrumentele de măsură. **3.** caracter tipografic aldin cursiv. (< engl. *display*)

displázic, -ă *adj., s. m. f.* (individ) cu displazie. (< fr. *dysplasique*)

displazíe *s. f.* dezvoltare anormală a unui țesut sau organ, a unei părți a corpului. (< fr. *dysplasie*)

displăceá *vb. intr.* a nu plăcea. • a nu agrea. (după it. *dispiacere*)

dispnée *s. f.* respirație grea, simptom al unor boli cardiace, respiratorii sau nervoase. (< fr. *dyspnée*, lat. *dyspnoea*)

dispnéic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de dispnee. (< fr. *dyspnéique*)

disponéndă *s. f.* totalitatea cărților primite de la un editor în comision și care la o anumită dată se află în depozitul librarului, nevândute. (< germ. *Disponende*)

disponíbil, -ă **I.** *adj.* de care se poate dispune, la dispoziția cuiva. • care nu este ocupat; liber. **o** *a pune în cadrul ~* = a pune în disponibilitate. **II.** *s. n.* sumă de bani rămasă nefolosită, care este la dispoziția cuiva. (< fr. *disponible*, lat. *disponibilis*)

disponibilitáte *s. f.* **1.** însușirea, starea a ceea ce este disponibil. **2.** lucru de care se poate dispune; rezervă. **o** *~ăți bugetare* = sume de bani nefolosite, de care dispune o instituție; *~ monetară* = cash. • principiu de drept civil potrivit căruia părțile din proces pot dispune de dreptul invocat în fața organului de jurisdicție. • situație a unui militar care a fost lăsat la vatră, dar care poate fi chemat în orice moment sub drapel. **o** *a pune în ~* = a concedia dintr-o funcție, dintr-un post. **3.** stare sufletească în care sentimentele și rațiunea se manifestă neîngrădit. **4.** (*lingv.*) posibilitate a unui cuvânt de a îndeplini o funcție, de a intra în raport cu alte cuvinte. (< fr. *disponibilité*)

disponibilizá *vb. tr.* **1.** a face disponibil. **2.** a concedia. (< disponibil + -iza)

disponibilizát, -ă *adj., s. m. f.* (cel) disponibil. (< disponibiliza)

dispozitív *s. n.* **1.** ansamblu de piese care îndeplinește o anumită funcție într-un sistem tehnic. **2.** mod de dispunere pe teren a unor trupe pentru luptă, pentru o operație militară. **3.** parte finală a hotărârii unui organ de jurisdicție. (< fr. *dispositif*)

dispoziție *s. f.* **1.** prevedere obligatorie cuprinsă într-un act normativ; măsură, hotărâre luată de un organ ierarhic superior, obligatorie pentru organul în subordine; ordin. **o** *~ de plată* = ordin scris prin care o întreprindere, organizație, instituție etc. dispune băncii să facă anumite plăți din contul său; *la ~* = la îndemână. **2.** dispunere, așezare într-o anumită ordine; alcătuire potrivit unui anumit plan. **3.** stare sufletească. **4.** posibilitate de a dispune (de)... **5.** aptitudine, înclinație; vocație. **6.** (*pl.*) pregătiri, preparative. (< fr. *disposition*, lat. *dispositio*)

dispoziționál, -ă *adj.* (cu caracter) de dispoziție. (< fr. *dispositionnel*)

dispraxíe *s. f.* denumire pentru diversele forme de apraxie. (< fr. *dyspraxie*)

dispréț *s. n.* sentiment care face pe cineva să nu aibă stimă pentru altcineva sau să nu considere bun un lucru. • desconsiderare a unei persoane, a unui lucru. (< it. *disprezzo*)

disprețuí *vb. tr.* a avea dispreț pentru cineva sau ceva; a desconsidera. (< dispreț)

disprețuitór, -oáre *adj., (și adv.)* care disprețuiește. (< disprețui + -tor)

disproforón *s. n.* (la autorii latini) aliterație a unor consoane greu de pronunțat. (< lat. *dysprophoronus*, gr. *dysprophoron*)

dispropórție *s. f.* lipsă de proporție; nepotrivire între elementele unui ansamblu. (< fr. *disproportion*)

disproporționá *vb. tr.* a lipsi de proporții; a reda disproporționat. (< fr. *disproportionner*)

disproporționál, -ă *adj.* care nu este proporțional. (< fr. *disproportionnel*)

disproporționalitáte *s. f.* însușirea de a fi disproporțional. (< germ. *Disproportionalität*)

disproporționát, -ă *adj.* lipsit de proporție, nepotrivit. (< fr. *disproportionné*)

disprósiu *s. n.* element chimic din grupa lantanidelor. (< fr. *dysprosium*)

disproteinemíe *s. f.* modificare a raportului dintre diferitele fracțiuni proteice din plasma sangvină. (< fr. *dysprotéinémie*)

disprozodíe *s. f.* anomalie de ritm și de intonație în cazurile de afazie. (< fr. *dysprosodie*)

dispúne *vb.* **I.** *tr.* **1.** a hotărî, a decide; a ordona. **2.** a așeza, a aranja într-o anumită ordine. **II.** *intr.* **1.** a avea la dispoziție; a

avea posibilitatea de a decide după plac. **2.** a învinge într-o competiție sportivă. **III.** *refl.* a căpăta bună dispoziție, a se înveseli. (după fr. *disposer*, lat. *disponere*)

dispús, -ă *adj.* aflat într-o stare sufletească potrivită pentru a face un lucru. **o** *a fi bine ~* = a avea bună dispoziție, a fi vesel.; (*fig.*) a fi ușor amețit de băutură; *a fi prost ~* = a fi indispus. (< dispune)

disputá *vb.* **I.** *tr.* a fi în luptă, a lupta pentru ceva; a rivaliza. **II.** *intr.* a susține o dispută; a discuta în contradictoriu. **III.** *refl.* (despre competiții sportive) a avea loc, a se desfășura. (< fr. *disputer*, lat. *disputare*)

disputábil, -ă *adj.* care poate fi disputat. (< fr. *dispu-table*)

dispútă *s. f.* **1.** dezbatere, discuție aprinsă, controversă (cu privire la un subiect, la o temă); (*p. ext.*) diferend, ceartă. **2.** competiție (sportivă). (< fr. *dispute*)

disritmicitáte *s. f.* lipsă de ritmicitate. (< dis²- + *ritmicitate*)

disritmíe *s. f.* (*med.*) tulburare de ritm; ansamblul modificărilor anormale ale ritmului înregistrărilor electrice. (< fr. *dysrythmie*)

disruptív, -ă *adj.* (despre descărcări electrice) cu scântei, care produce flăcări, strălucește. (< fr. *disruptif*)

disruptór *s. n.* aparat care produce disrupție. (< fr. *disrupteur*)

disrúpție *s. f.* deschidere bruscă a unui circuit electric. (< fr. *disruption*)

distál, -ă *adj.* (despre o porțiune a unui organ animal sau vegetal) situat departe de un punct de origine. (< fr. *distal*)

distanasíe *s. f.* moarte dificilă, cu comă grea și dureri prelungite. (< fr. *dysthanasie*, gr. *dysthanasia*)

distánt, -ă *adj.* (despre oameni sau comportamentul lor) rece, rezervat, necomunicativ. (< fr. *distant*)

distanțá *vb.* **I.** *tr.* a lăsa anumite distanțe între obiecte sau ființe; a rări. **II.** *refl.* **1.** a întrece, a depăși. • a se depărta, a lăsa o urmă. **2.** (*fig.*) a se deosebi (de cineva) ca valoare. (< fr. *distancer*)

distánță *s. f.* **1.** interval, spațiu între două puncte. **o** *a ține pe cineva la ~* = a se purta rece, distant față de cineva. **2.** interval de timp. **3.** (*fig.*) diferență de rang, de situație între două persoane. (< fr. *distance*, lat. *distantia*)

distanțiér *s. n.* **1.** compacs măsurător. **2.** aparat pentru măsurarea distanțelor dintre navele în formație. **3.** piesă care menține o anumită distanță între două părți ale unei mașini. (< distanță + -ier)

distár *s. n.* lentilă negativă (divergentă) gravată în dioptrii, care se aplică în același mod ca un filtru colorat în fața obiectivului de fotografiat pentru a permite cuprinderea unei deschideri unghiulare mai mari. (< germ. *Distar*)

distazíe *s. f.* (*med.*) dificultate în menținerea poziției ortostatice. (< fr. *dystasie*)

distén *s. n.* silicat natural de aluminiu, în rocile metamorfice; cianit. (< fr. *disthène*)

disténsie *s. f.* (*med.*) întindere sau umflare excesivă. • capacitate a unor organe vegetale sau structuri de a se lungi sub acțiunea unei forțe. (< fr. *distension*, lat. *distensio*)

distermíe *s. f.* tulburare a termoreglării organismului uman. (< fr. *dysthermie*)

distíh[1] *s. n.* unitate strofică de două versuri, cu structură metrică asemănătoare sau deosebită și cu înțeles de sine stătător. (< fr. *distique*, gr. *distikhon*)

distíh[2], **-ă** *adj.* (*bot.*; despre organe alterne) dispus pe două rânduri sau serii opuse, de o parte și de alta a unui ax. (< germ. *distich*, gr. *distikhos*)

distíl, -ă **I.** *adj., s. n.* (edificiu, element arhitectonic) cu două coloane la fațadă. **II.** *adj.* (despre flori) prevăzut cu două stile. (< fr. *distyle*)

distilá *vb. tr.* a efectua o distilare. (< fr. *distiller*, lat. *distillare*)

distilábil, -ă *adj.* care poate fi distilat. (< fr. *distillable*)

distiláre *s. f.* **1.** trecere a unui lichid în stare de vapori prin fierbere, curmată de condensarea acestora, în scopul separării lichidului condensat de reziduuri. **2.** vaporizare a lichidelor în unele materii solide sau rezultate din descompunerea termică a acestora. (< distila)

distilát, -ă *adj., s. n.* (produs) obținut prin distilare. (< distila)

distilatór, -oáre **I.** *s. m. f.* cel care distilează. **II.** *s. n.* aparat de distilat. (< fr. *distillateur*)

distilație *s. f.* (*rar*) distilare. (< fr. *distillation*, lat. *distillatio*)

distilerie *s. f.* instalație industrială pentru distilare. (< fr. *distillerie*)

distímic, -ă *adj., s. m. f.* (individ) înclinat spre tristețe. (< fr. *dysthymique*)

distimíe *s. f.* modificare în sens depresiv a tonusului afectiv; anxietate, angoasă, neliniște. (< fr. *dysthymie*)

distínct, -ă *adj.* **1.** deosebit, diferit de altceva. **2.** (*fig.*) clar, deslușit, evident. (< fr. *distinct*, lat. *distinctus*)

distinctív, -ă *adj.* care distinge; caracteristic, relevant. (< fr. *distinctif*)

distíncție *s. f.* **1.** deosebire, diferență. **2.** atitudine aleasă, finețe în înfățișare și eleganță în ținută. **3.** semn de deosebită prețuire (titlu, decorații etc.) ce se acordă cuiva. (< fr. *distinction*, lat. *distinctio*)

distínge *vb.* **I.** *tr.* **1.** a deosebi un lucru de altul. • a vedea lămurit, a desluși, a observa. **2.** a acorda cuiva o distincție, un premiu. **II.** *refl.* a ieși din comun, a se remarca, a se evidenția. (< fr. *distinguer*, lat. *distinguere*)

distíns, -ă *adj.* **1.** remarcabil, deosebit, eminent. **2.** plin de distincție; elegant, grațios, strălucitor (în purtări, în ținută). (< distinge)

distiroidíe *s. f.* disfuncție a glandei tiroide. (< fr. *dysthroïdie*)

distocie *s. f.* naștere dificilă. (< fr. *dystocie*)

distóm *s. m.* vierme parazit cu formă plată, în ficatul erbivorelor. (< fr. *distome*, gr. *distomos*)

distomatóză *s. f.* boală determinată de infestarea organismului (ficat, intestin, plămâni) cu diferite specii de distom; gălbează. (< fr. *distomatose*)

distomie *s. f.* ansamblu de tulburări ale pronunțării. (< fr. *dystomie*)

distoná *vb. intr.* a fi neconcordant, a fi în dezacord, a nu se potrivi. • (despre sunete muzicale) a suna fals. (< it. *distonare*)

distonánt, -ă *adj.* care distonează; discordant. (< germ. *distonant*)

distonánță *s. f.* discordanță (1), dezacord. (< distona + -anță)

distoníe *s. f.* dereglare a tonicității țesuturilor sau a tonusului nervos. (< fr. *dystonie*)

distópic, -ă *adj.* care prezintă distopie. (< fr. *dystopique*)

distopíe *s. f.* anomalie în situarea unui organ anatomic. (< fr. *dystopie*)

distórs, -ă *adj.* răsucit. (< fr. *distors*)

distorsiométru *s. n.* aparat pentru măsurarea distorsiunilor armonice. (< fr. *distorsiomètre*)

distorsioná *vb. intr.* (despre aparate) a produce distorsiune (1); a deforma. (< distorsi/une/ + *-ona*)

distorsionánt, -ă *adj.* care produce distorsiuni. (< distorsiona + -ant)

distorsíúne *s. f.* **1.** deformare a unei imagini, a unei unde sau a unui semnal audio, datorată imperfecțiunii sistemelor de înregistrare, de transmitere sau redare. **2.** modificare a repartiției câmpului magnetic de sub polii de excitație ai unei mașini de curent continuu, produsă de reacția indusului. **3.** deplasare sistematică a unui rezultat prin metode statice de la valoarea reală. **4.** torsiune a expresiei verbale, a gândirii, în schizofrenie; răsucire. (< fr. *distorsion*, lat. *distorsio*)

distrá *vb.* **I.** *tr.* a petrece, a face pe cineva să folosească timpul în mod plăcut. **II.** *tr., refl.* a petrece, a (se) destinde, a (se) amuza. (< fr. *distraire*)

distractiv, -ă *adj.* care distrează; plăcut, amuzant. (< distract/ie/ + *-iv*)

distractivitáte *s. f.* (*psihiatr.*) incapacitate de a-și fixa atenția. (< fr. *distractivité*)

distracție *s. f.* **1.** ceea ce distrează; petrecere, amuzament. **2.** neatenție. (< fr. *distraction*, lat. *distractio*)

distráge *vb. tr.* a abate gândul, atenția cuiva de la ceva care îl preocupă, îl obsedează etc. (după fr. *distraire*)

distrát, -ă *adj.* cu gândul aiurea; neatent. (< distra)

distribuí *vb. tr.* a împărți, a repartiza în mai multe locuri sau la mai multe persoane. (< fr. *distribuer*, lat. *distrubuere*)

distribuitór, -oáre I. *s. m. f.* cel care distribuie (mărfuri, alimente, materiale etc.). **II.** *s. n.* aparat, dispozitiv aplicat la o mașină pentru a asigura distribuirea forței motrice, împrăștierea uniformă a unor semințe etc.; repartizor. (după fr. *distributeur*)

distributív, -ă *adj.* **1.** care exprimă ideea de distribuție. ○ *numeral ~* = numeral care indică repartizarea numerică a obiectelor sau ființelor; *atenție ~ă* = atenție care se poate îndrepta în mai multe părți deodată; atenție dispersată. **2.** (*mat.*) care prezintă distributivitate. (< fr. *distributif*, lat. *distributivus*)

distributivitáte *s. f.* **1.** (*mat., log.*) proprietate a unei operații de a putea fi efectuată separat asupra diferiților termeni dintr-o expresie. **2.** caracteristică a atenției de a urmări simultan două sau mai multe activități. (< fr. *distributivité*)

distribúție *s. f.* **1.** distribuire; repartiție. • felul cum sunt repartizate rolurile unei piese, ale unui film etc.; totalitatea actorilor dintr-o piesă de teatru, dintr-un film etc. **2.** (*fiz.*) modul cum sunt repartizate elementele mai multor mulțimi (electroni, atomi, molecule) după valorile posibile ale unei mărimi caracteristice (viteză, energie etc.). **3.** dirijarea și repartizarea spre consumatori a unui fluid, flux de energie etc. **4.** totalitatea organelor unei mașini care comandă automat diferite faze de funcționare ale acesteia. **5.** (*lingv.*) ansamblul pozițiilor pe care un element (sunet, morfem) îl poate ocupa într-un cuvânt sau într-o frază. (< fr. *distribution*, lat. *distributio*)

distribuționál, -ă *adj.* referitor la distribuție. ○ *analiză ~ă* = metodă de analiză în lingvistica structurală fundată pe principiul descrierii distribuției elementelor lingvistice. (< fr. *distributionnel*)

distribuționalísm *s. n.* școală lingvistică bazată pe analiza distribuțională. (< fr. *distributionnalisme*)

distríct *s. n.* subdiviziune teritorial-administrativă în anumite țări; ținut. • comitat. (< fr. *district*, lat. *districtus*)

districtuál, -ă *adj.* referitor la district. (după it. *distrittuale*)

distróf, -ă *adj.* (despre plante) care crește în soluri sărace în substanțe nutritive; (despre un mediu de cultură, un sol) lipsit de elemente nutritive. (< fr. *dystrophe*)

distrofiánt, -ă *adj.* care produce distrofie. (< fr. *dystrophiant*)

distrófic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de distrofie. (< fr. *dystrophique*)

dístrofíe *s. f.* **1.** leziune organică, tisulară sau glandulară, având la bază tulburări metabolice. **2.** boală cronică de nutriție la sugari. (< fr. *dystrophie*)

distructív, -ă *adj.* distrugător. (< fr. *destructif*)

distructivitáte *s. f.* înclinație patologică spre distrugere. (< *distructiv* + *-itate*)

distrúcție *s. f.* (*rar*) distrugere, nimicire. (< it. *distruction*)

distrugătór[1] *s. n.* navă militară rapidă, înarmată cu tunuri, rachete și torpile, destinată loviriii torpiloarelor și submarinelor, precum și pentru protecția navelor mari, a convoaielor; contratorpilor. (după fr. *destructeur*, lat. *destructor*)

dístrugătór[2]**, -oáre** *adj.* care distruge, nimicitor; distructiv. (după fr. *destructeur*, lat. *destructor*)

distrúge *vb. tr.* a face să nu mai existe; a nimici. (< it. *distruggere*)

disuadá *vb. tr.* (*livr.*) a abate pe cineva de la o hotărâre. (< fr. *dissuader*)

disuasiúne *s. f.* insistență (pe lângă cineva) pentru a-l face să-și schimbe hotărârea. • ansamblu de mijloace militare destinate, prin puterea lor de distrugere, de a descuraja un eventual adversar să angajeze ostilitățile. (< fr. *dissuasion*)

disuasív, -ă *adj.* (despre argumente) care face pe cineva să-și schimbe hotărârea. (< fr. *dissuasif*)

disubstituít, -ă *adj.* (despre derivați) obținut prin substituirea a doi atomi din moleculă. (< fr. *disubstitué*)

disulfirám *s. n.* compus ditionic care oprește metabolizarea alcoolului la acetaldehidă, determinând fenomene dezagreabile.

disúric, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de disurie. (< fr. *dysurique*)

disuríe *s. f.* dificultate la urinare. (< fr. *dysurie*)

ditiónic *adj. acid ~* = acid oxigenat al sulfului, rezultat prin oxidarea acidului sulfuros. (< fr. *dithionique*)

ditionít *s. m.* sare a acidului ditionos, colorant în industria textilă. (< fr. *dithionite*)

ditionós *adj. acid ~* = acid oxigenat al sulfului, care există doar în sărurile sale, ditioniții. (< fr. *dithioneux*)

ditirámb *s. m.* **1.** (*ant.*) cântec în onoarea zeului Dionysos, executat cu prilejul sacrificării unei victime, menit să producă extazul colectiv cu ajutorul unor mișcări ritmice și prin aclamații rituale. **2.** poem liric pe un ton entuziast. **3.** (*fig.*) elogiu exagerat adus cuiva. (< fr. *dithyrambe*, lat. *dithyrambus*, gr. *dityrambos*)

ditirámbic, -ă *adj.* **1.** referitor la ditirambi, de natura ditirambilor. **2.** (*fig.*; despre stil, vorbire) exagerat laudativ; foarte elogios. (< fr. *dithyrambique*, lat. *dithyrambicus*)

ditísc *s. m.* insectă coleoptera carnivoră având corpul oval, cu o dungă gălbuie pe marginea elitrelor, ultima pereche de picioare fiind adaptată pentru înot. (< lat. *dytiscus*)

ditriglíf *s. n.* spațiu care separă două triglife. (< fr. *ditriglyphe*)

diurétic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care activează secreția urinară. (< fr. *diurétique*)

diurézá *s. f.* **1.** proces de formare și eliminare a urinei. **2.** excreție abundentă de urină. (< fr. *diurèse*, lat. *diuresis*)

diuríe *s. f.* urinare deasă în timpul zilei. (< fr. *diurie*)

diúrn, -ă *adj.* de zi, din timpul zilei. ○ *mișcare ~ă* = mișcare aparentă, de la est la vest, a aștrilor pe bolta cerească, care are loc în 24 de ore; *maree ~ă* = tip de maree caracterizat prin aceea că în 24 de ore are loc o maree înaltă și una joasă. • (despre flori) care își duce viața activă în timpul zilei. (< fr. *diurne*, lat. *diurnus*)

diurnál *s. n.* **1.** carte care cuprinde rugăciunile de zi (la catolici). **2.** povestire de zi cu zi a faptelor. (< fr. *diurnal*, lat. *diurnalis*)

diúrnă *s. f.* **1.** indemnizație acordată pe timp de o zi unei persoane plecate în deplasare, pentru acoperirea cheltuielilor făcute. **2.** plata zilnică a unui diurnist. (< lat. *diurna*)

diurníst, -ă *adj., s. m. f.* angajat plătit cu ziua; zilier. (< it. *diurnista*)

divagá *vb. intr.* **1.** a se îndepărta de la subiect; (*p. ext.*) a vorbi aiurea, fără sens. **2.** (despre un curs de apă) a ieși din albie. (< fr. *divaguer*, lat. *divagari*)

divagánt, -ă *adj.* care divaghează. (< divaga + *-ant*)

divagáre *s. f.* **1.** faptul de a divaga; divagație. **2.** schimbare a direcției unui curs de apă când ajunge în regiunile joase, cu pantă mică. (< divaga)

divagáție *s. f.* divagare (1); digresiune. (< fr. *divagation*)

divalént, -ă *adj.* bivalent (1). (< fr. *divalent*)

divaricáție *s. f.* lărgire, depărtare a marginilor unei răni. (< fr. *divarication*)

dívă *s. f.* cântăreață cu renume; artistă de cinematograf renumită; star. (< it., fr. *diva*)

divérge *vb. intr.* **1.** (despre drepte, raze etc.) a pleca din același punct, răsfirându-se. **2.** (*fig.*) a se deosebi, a fi în dezacord. (< fr. *diverger*, lat. *divergere*)

divergént, -ă *adj.* **1.** (despre linii, raze etc.) care, pornind dintr-un punct, se depărtează în direcții diferite. ○ *lentilă ~ă* = lentilă care împrăștie razele incidente paralele. • (*mat.*; despre un șir de numere) care nu are limită (finită); (despre serii) la care șirul sumelor parțiale tinde spre infinit. **2.** (*fig.*; despre păreri, concepții, atitudini) care se deosebesc, care sunt contradictorii. (< fr. *divergent*, lat. *divergens*)

divergénță *s. f.* **1.** deosebire, opoziție de păreri, de concepții etc.; (*p. ext.*) neînțelegere, conflict. **2.** proprietate a unui fascicul de radiații pornind din același punct de a-și mări secțiunea. • însușire a unui sistem optic (lentilă, oglindă) de a transforma fasciculele paralele sau convergente în fascicule divergente. **3.** (*biol.*) deosebire între indivizi, specii etc. în procesul de adaptare la condiții variate de mediu, în lupta pentru viață. **4.** (*mat.*) proprietate a unei serii de a fi divergentă. (< fr. *divergence*, lat. *divergentia*)

divérs, -ă I. *adj.* care prezintă mai multe aspecte, trăsături; diferit, variat; felurit. ○ *fapt ~* = fapt obișnuit, neînsemnat. **II.** *s. f. pl.* chestiuni mărunte, de mică importanță. (< fr. *divers*, lat. *diversus*)

diversificá *vb. tr., refl.* a face, a ajunge să prezinte aspecte multiple și variate. (< fr. *diversifier*, lat. *diversificare*)

diversifórm, -ă *adj.* în formă variabilă. (< fr. *diversiform*)

diversionísm *s. n.* manifestare diversionistă; atitudine de diversionist. (< diversiune + -ism)
diversioníst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care provoacă sau încearcă să provoace o diversiune. (< engl. *diversionist*)
diversitáte *s. f.* varietate, felurime. (< fr. *diversité*, lat. *diversitas*)
diversiúne *s. f.* **1.** încercare de a schimba cursul unei acțiuni, de a abate intențiile, gândurile cuiva. **2.** acțiune politică reacționară, întreprinsă de un guvern, un partid etc. cu scopul de a distrage atenția maselor de la acțiuni revendicative sau revoluționare. **3.** (*mil.*) acțiune, operație care urmărește abaterea atenției forțelor inamicului dintr-un anumit punct. (< fr. *diversion*, lat. *diversio*)
diversiv, -ă *adj.* **1.** de diversiune. **2.** de distracție, amuzant. (< it. *diversivo*)
divertícul[1] *s. n.* **1.** formație anatomică în formă de sac sau buzunar care comunică cu un organ cavitar. **2.** loc ascuns; cotlon, ungher. (< fr. *diverticule*, lat. *diverticulum*)
DIVERTICUL[2]**(O)-** *elem.* „diverticul". (< fr. *diverticul/o/-*, cf. lat. *diverticulum*, adăpost)
diverticulár, -ă *adj.* al verticulului. (< fr. *diverticulaire*)
diverticulectomíe *s. f.* ablațiune a unui diverticul. (< fr. *diverticulectomie*)
divertículită *s. f.* inflamație a unui diverticul. (< fr. *diverticulite*)
diverticulopexíe *s. f.* fixare operatorie, într-o poziție dorită, a diverticulului unui organ cavitar. (< fr. *diverticulopexie*)
diverticulostomíe *s. f.* deschidere chirurgicală la piele a unui diverticul care nu poate fi extirpat. (< fr. *diverticulostomie*)
diverticulóză *s. f.* prezența de diverticule de nivelul unei părți a tubului digestiv, care produce unele tulburări. (< fr. *diverticulose*)
divertisménț *s. n.* **1.** recreare plăcută și amuzantă; distracție. **2.** episod distractiv, compus din dansuri și arii, în teatrul din sec. XVII-XVIII; mică piesă scrisă pentru teatrul de societate. **3.** (*muz.*) suită de piese instrumentale cu caracter diferit, asemănătoare cu partita, serenada etc. • piesă cu caracter zglobiu, fantezist, capricios, amuzant. • secțiune a fugii constând dintr-o alternare liberă a expozițiilor și interludiilor. **4.** concert de estradă cu conținut variat. **5.** suită de diferite dansuri. (< fr. *divertissement*)
divétă *s. f.* cântăreață de operetă sau de café-concert. (< fr. *divete*)
divíde *vb. tr., refl.* a (se) împărți, a (se) fragmenta, a (se) diviza. (< lat. *dividere*)
dividénd *s. n.* cotă-parte din profitul net al unei societăți pe acțiuni care se repartizează acționarilor pentru fiecare acțiune. (< fr. *dividende*, it. *dividendo*, germ. *Dividende*)
divín, -ă *adj.* **1.** dumnezeiesc; de la zei. • făcut pentru preamărirea lui Dumnezeu; bisericesc, religios. **2.** (*fig.*) minunat, splendid, încântător. (< fr. *divin*, lat. *divinus*)
divinatór, -oáre *s. m. f.* cel care are facultatea de a divina. (< fr. *divinateur*, lat. *divinator*)
divinatóriu, -ie *adj.* referitor la divinație. (< fr. *divinatoire*)
divinație *s. f.* pretinsă putere de a prezice viitorul. (< fr. *divination*, lat. *divinatio*)
divinitáte *s. f.* **1.** ființă socotită drept creatoare și cârmuitoare a lumii; Dumnezeu. • ființe cărora li se atribuie o natură divină. • (*pl.*) zeii și zeițele păgânismului. **2.** esență, natură divină. **3.** (*fig.*) lucru, persoană adorată ca un dumnezeu. (< fr. *divinité*, lat. *divinitas*)
divinizá *vb. tr.* **1.** a trece în rândul zeilor, al divinităților. **2.** a iubi, a adora nespus pe cineva, a idolatriza. (< fr. *diviniser*)
divinizánt, -ă *adj.* care divinizează. (< diviniza + -ant)
divísi /-zi/ *adv. (muz.;* indicație pentru divizarea unui grup de interpreți) împărțit pe mai multe grupe, în cadrul aceleiași partide. (< it. *divisi*)
divitísm *s. n.* bogăție foarte mare, avere fabuloasă. (< fr. *divitisme*)
divíz, -ă *adj.* împărțit (între moștenitori). (< fr. *divis*, lat. *divisus*)
divizá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) divide; (*p. ext.*) a (se) despărți, a (se) dezbina. **II.** *tr.* **1.** (*mat.*) a face o împărțire; a împărți. **2.** a trasa diviziuni pe un instrument de măsură. (< fr. *diviser*)
divizíbil, -ă *adj.* care se poate diviza. • (*mat.*) care prezintă divizibilitate. (< fr. *divisible*, lat. *divisibilis*)
divizibilitáte *s. f.* calitatea de a fi divizibil. • (*mat.*) proprietate a două numere întregi (sau polinoame) de a se împărți exact între ele. (< fr. *divisibilité*)
divízie *s. f.* **1.** mare unitate militară din mai multe regimente de arme diferite sau mai multe nave de același tip. • comandamentul unei asemenea unități militare. **2.** categorie de calificare a echipelor sportive. **3.** ansamblu de mai multe birouri sub direcția unui șef; secție, serviciu (la căile ferate). (< rus. *diviziia*)
divizión *s. n.* **1.** subunitate de artilerie sau de cavalerie din mai multe baterii sau escadroare. **2.** unitate de nave militare cu aceeași destinație. (< rus. *divizion*, fr. *division*)
divizionár, -ă **I.** *adj.* **1.** referitor la o împărțire; care presupune o împărțire. **o** *monedă ~ă* = monedă reprezentând o diviziune a unității monetare. **2.** care aparține unei divizii (1). **3.** care are loc în cadrul unei divizii (2). **II.** *s. f. (sport)* echipă care activează în una dintre divizii (2). (< fr. *divisionnaire*)
divizionísm *s. n.* pointilism. (< fr. *divisionnisme*)
divizioníst *s. m.* pictor care practică divizionismul. (< fr. *divisionniste*)
diviziúne *s. f.* **1.** împărțire; separare, divizare. **o** *~a muncii* = împărțire a unui proces de producție în mai multe operații specializate. **2.** operație logică de împărțire a genului în speciile sale. **3.** (*biol.*) *~ celulară* = mod de înmulțire a celulelor prin mitoză și meioză. **4.** parte, fragment, fracțiune. • linioară pe o scară funcțională sau pe cadranul unui instrument de măsură; intervalul sau valoarea intervalului dintre două astfel de linioare. (< fr. *division*, lat. *divisio*)
divizór, -oáre **I.** *adj.* care divide. **II.** *s. m. (mat.)* număr întreg sau polinom care divide un număr întreg (sau polinom) dat. **III.** *s. n. ~ de frecvență* = circuit sau montaj la divizarea frecvenței unei oscilații electrice; *~ de tensiune* = aparat electric pentru divizarea tensiunii. (< fr. *diviseur*, lat. *divisor*)
divórț *s. n.* **1.** desfacere a unei căsătorii pe cale legală. **2.** (*fig.*) dezacord, nepotrivire; ruptură. (< fr. *divorce*, lat. *divortium*)
divorțá *vb. intr.* **1.** (despre soți) a rupe căsătoria prin divorț. **2.** (*fig.*) a rupe (cu), a renunța (la). (< fr. *divorcer*)
divorțialitáte *s. f.* frecvența divorțurilor în sânul unei populații, într-un anumit interval de timp. (< fr. *divortialité*)
divulgá *vb. tr.* a da în vileag, a trăda, a face cunoscut (un secret). (< fr. *divulguer*, lat. *divulgare*)
divulgatór, -oáre *s. m. f.* cel care divulgă. (< fr. *divulgateur*, lat. *divulgator*)
divulsiúne *s. f.* **1.** smulgere, extragere, scoatere violentă. **2.** (*med.*) dilatație forțată a unui canal strâmtat (rect, uter etc.). (< fr. *divulsion*, lat. *divulsio*)
divulsór *s. n.* instrument folosit pentru a provoca divulsiunea (2). (< fr. *divulseur*)
dixén, -ă *adj.* (despre un parazit) care în ciclul său evolutiv se dezvoltă pe două gazde. (< di[1]- + *-xen*)
díxi *loc. adj.* (și în sens dogmatic: afirmație categorică) am zis. (< lat. *dixi*)
díxie *s. f.* v. dixieland.
dixieland/dixilend/**díxie** *s. n.* stil ritmat în jazzul american, care constă din prelucrarea de către muzicienii albi a stilului de jazz negru din New Orleans, practicând improvizația colectivă la trei instrumente. • manieră de interpretare a acestui stil. (< engl. *dixieland*)
dixieländer /-len-/ *s. m.* muzician care practică stilul dixieland. (< engl. *dixielander*)
dixtuór *s. n.* formație instrumentală alcătuită din zece interpreți. • lucrare instrumentală de cameră pentru o asemenea formație. (< fr. *dixtuor*)
DIZ[1]**-** v. dis[1]-.
DIZ[2]**-** v. dis[2]-.
dizabilitáte *s. f.* **1.** stare fizică, psihică sau mentală care creează dificultăți cuiva în deplasare, activitate, receptare. **2.** (*jur.*) incapacitate; lipsă de drepturi. (< engl. *disability*)

dizaharídă *s. f.* compus organic aparținând grupului de zaharuri, din condensarea a două monozaharide, prin eliminarea unei molecule de apă. (< fr. *disaccharide*)

dizarmónic, -ă *adj.* **1.** (*muz.*) lipsit de armonie. • (despre o sală) lipsită de rezonanță, cu rezonanță proastă. **2.** care prezintă dizarmonie (2). **3.** (*fig.*) discordant, neplăcut. (< fr. *dysharmonique*, it. *disarmonico*)

dizarmonie *s. f.* **1.** lipsă de armonie, discordanță. **2.** (*psihiatr.*) tip de personalitate caracterizat printr-un dezechilibru net, cu dificultăți de adaptare. (< fr. *dysharmonie*)

dizendocrinían, -ă *adj.* referitor la dizendocrinie. (< fr. *dysendocrinien*)

dizendocrinie *s. f.* disfuncție a glandelor endocrine; discrinie. (< fr. *dysendocrinie*)

dizentérie, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de dizenterie. (< fr. *dysentérique*, lat. *dysentericus*)

dizenterie *s. f.* boală infecțioasă manifestată prin dureri abdominale, tenesme, ulcerații pe intestine și diaree cu sânge. (< fr. *dysentérie*, lat. *dysenteria*)

dizenterifórm, -ă *adj.* care are aspectul dizenteriei, specific dizenteriei. (< fr. *dysentériforme*)

dizeur /dizőr/ *s. m.* cântăreț de muzică ușoară; vocalist. (< fr. *diseur*)

dizeuză /-zǒ-/ *s. f.* cântăreață de muzică ușoară. (< fr. *diseuse*)

dizgrația *vb. tr.* a nu mai favoriza pe cineva, a-l arunca în dizgrație. (< fr. *disgracier*)

dizgrație *s. f.* pierdere a favorii, a bunăvoinței unei persoane influente, a unui superior. (< it. *disgrazia*, după fr. *disgrâce*)

dizgrațiós, -oásă *adj.* lipsit de grație, de farmec; urât, dezagreabil. (< it. *disgrazioso*, fr. *disgracieux*)

dizigót, -ă *adj.* provenit din două ovule fecundate. (< fr. *dizygote*)

dizolvá *vb.* **I.** *tr., refl.* **1.** (despre un corp, o substanță) a (se) dispersa într-un lichid, într-un gaz, obținând(u-se) o soluție omogenă. **2.** (despre o societate, o adunare etc.) a (se) desființa, a-și înceta activitatea. **II.** *refl.* (*fig.*) a înceta să mai existe; a dispărea. (< lat., it. *dissolvere*)

dizolvánt, -ă **I.** *adj., s. m.* (substanță) care are proprietatea de a se dizolva; solvent[1]. **II.** *adj.* (*fig.*) care descompune, dezorganizează. (< fr. *dissolvant*)

dizolvát, -ă *adj., s. m.* (substanță) care se dizolvă; solvat. (< dizolva)

djebél *s. n.* munte, regiune muntoasă din Africa de Nord. (< fr. *djebel*)

djellabá /gelaba/ *s. f.* haină lungă și largă, desfăcută pe părți, cu glugă, purtată în Africa de Nord. (< fr. *djellaba*)

djemáa *s. f.* adunare a persoanelor importante dintr-un trib, într-un sat din Africa de Nord. (< fr. *djem'a*)

djiboutián, -ă /gi-bu-/ *adj., s. m. f.* (locuitor) din Djibouti (Africa). (< Djobouti + -an)

djínn *s. m.* spirit binefăcător sau răufăcător în miturile religiei musulmane. (< fr. *djinn*)

do *s. m.* (*muz.*) **1.** prima treaptă a gamei diatonice; sunetul și nota corespunzătoare. **2.** denumire a uneia dintre gamele muzicale. **3.** coardă a unui instrument muzical, care emite sunetul *do*. (< it. *do*)

doab *s. n.* colină, interfluviu îngust separat de văi (paralele), specific câmpiei înalte a Gangelui. (< fr. *doab*)

dóberman *s. m.* rasă de câini de pază și de companie, de talie mare, cu păr scurt, negru, maro sau gri-albăstrui, originar din Germania. (< germ. *Dobermann*)

doc[1] *s. n.* pânză groasă de bumbac din care se confecționează haine ușoare, salopete etc. (< engl. *duck*)

doc[2] *s. n.* **1.** bazin înconjurat de cheiuri, în care staționează vapoarele în timpul încărcării și descărcării mărfurilor; instalațiile, clădirile și serviciile unui port. **o** ~ *plutitor* = instalație plutitoare pentru repararea navelor. **2.** magazie de mărfuri, de cereale etc., pe cheiul unui port, antrepozit. (< fr., engl. *dock*)

-dóc[3] *elem.* „prin care trece". (< fr. *-doque*, cf. gr. *dokhos*)

-dóc[4] *elem.* „grindă, bârnă". (< lat. *-docus*, cf. gr. *dokos*)

docár *s. n.* trăsurică ușoară cu două sau patru roți. (< engl., fr. *dog-cart*)

docént *s. m.* grad didactic în învățământul superior corespunzător celui de conferențiar universitar. (< germ. *Dozent*)

docénță *s. f.* titlul și demnitatea de docent; examen pentru obținerea acestui titlu. (< it. *docenza*)

docét, -ă *s. m. f.* adept al docetismului; docetist. (< fr. *docète*)

docétic, -ă *adj.* referitor la docetism. (< fr. *docétique*)

docetísm *s. n.* erezie de la începuturile bisericii creștine care susținea că Isus Hristos nu ar fi fost un om decât în aparență. (< fr. *docétisme*)

docetíst, -ă *s. m. f.* docet. (< docet + -ist)

dochér *s. m.* muncitor care lucrează în port. (< fr., engl. *docker*)

dóchmius *s. m.* picior de vers antic compus dintr-o silabă scurtă, două lungi, urmate de o silabă scurtă și iarăși de una lungă. (< fr., lat. *dochmius*, gr. *dokhmios*)

docíl, -ă *adj.* (și *adv.*) supus, ascultător, obedient; maleabil. (< fr. *docile*, lat. *docilis*)

docilitáte *s. f.* însușirea de a fi docil. (< fr. *docilité*, lat. *docilitas*)

DOCIM(O)- *elem.* „examen, probă". (< fr. *docim/o/-*, cf. gr. *dokime*)

docimástic, -ă **I.** *adj.* referitor la docimazie. **II.** *s. f.* docimazie (3). (< fr. *docimastique*, germ. *dokimastisch*, /II/ *Dokimastik*)

docimazíe *s. f.* **1.** mod de verificare și selecționare a candidaților la magistraturi, oratorie etc. în Atena antică. **2.** cercetare a cauzelor unui deces prin examinarea organelor după autopsie. **3.** disciplină care determină proporția de metale utilizabile conținute de minereuri; docimastică (II). (< fr. *docimasie*, gr. *dokimasia*)

docimológic, -ă *adj.* de docimologie. (< fr. *docimologique*)

docimologíe *s. f.* disciplină care cercetează problemele examinării și notării elevilor, a candidaților la examene și concursuri. (< fr. *docimologie*)

doct, -ă *adj.* învățat, savant, erudit. (< fr. *docte*, lat. *doctus*)

dóctor *s. m.* **1.** titlu științific conferit doctoranzilor în urma susținerii examenelor și a unei teze originale; posesor al unui asemenea titlu. **o** ~ *docent* = titlu științific care se acordă doctorilor (1) care fac dovada unei activități științifice îndelungate și valoroase; ~ *honoris causa* = titlu onorific acordat de instituțiile de învățământ superior unei personalități de mare prestigiu, din țară sau din străinătate, pentru realizări deosebite în domeniul științei, tehnicii și culturii, pentru servicii de mare însemnătate aduse patriei și umanității. **2.** medic. **3.** (*fam.*) persoană foarte pricepută într-un anumit domeniu; maestru. (< germ. *Doktor*, lat. *doctor*, fr. *docteur*)

doctorál, -ă *adj.* **1.** de doctor. **2.** (despre atitudini, ton) afectat, pedant, încrezut, solemn. (< fr. *doctoral*)

doctoralitáte *s. f.* caracter doctoral (2); pedanterie, erudiție. (< doctoral + -itate)

doctoránd, -ă *s. m. f.* cel care își pregătește doctoratul. (< germ. *Doktorand*)

doctorantúră *s. f.* (*rar*) doctorat. (< rus. *doktorantura*)

doctorát *s. n.* formă de studii supraunversitare constând dintr-o serie de cursuri, examene și o teză, organizate pe lângă instituțiile de învățământ superior și care conferă titlul de doctor într-o anumită specialitate; doctorantură. (< fr. *doctorat*)

doctoríță *s. f.* femeie medic. (< doctor /2/ + -iță)

doctorizáre *s. f.* tratare a benzinelor cu plumbit de sodiu și floare de sufl în scopul îndepărtării unor compuși de sulf. (după engl. *doctor treatment*)

doctrinál, -ă *adj.* de doctrină. (< fr. *doctrinal*)

doctrinár, -ă **I.** *adj.* referitor la o doctrină, care gene-rează o doctrină. **II.** *s. m. f.* **1.** cel care întemeiază sau susține o doctrină. **2.** adept al unor păreri preconcepute, al unor sisteme dogmatice. **3.** adept al doctrinarismului. (< fr. *doctrinaire*)

doctrínarism *s. n.* curent politico-ideologic din Franța, fundat sub Restaurație, care preconiza o politică de compromis între absolutism și liberalism. (< fr. *doctrinarisme*)

doctrínă *s. f.* sistem închegat de concepții, principii și teze fundamentale prin care se exprimă o anumită orientare în domeniul filozofic, religios, politic, artistic etc. (< fr. *doctrine*, lat. *doctrina*)

documatór *s. n.* aparat plan de microfilmare a documentelor de arhivă. • (*cinem.*) instalație gen trucă verticală servind pentru reproducerea în format fotografic sau cinematografic a diapozitivelor sau a machetelor desenate ori pictate, de diverse dimensiuni. (< germ. *Dokumator*)

documént *s. n.* **1.** înscris prin care se atestă un fapt, se conferă un drept, se recunoaște o obligație etc. **2.** text, inscripție, fotografie etc. care poate servi la cunoașterea mai temeinică a unui eveniment, a unui fapt istoric sau actual. (< fr. *document*, lat. *documentum*)

documentá *vb. tr., refl.* a (se) informa, a (se) sprijini (într-)o cercetare etc. pe documente. (< fr. *documenter*)

documentái, -ă *adj.* referitor la o sursă scrisă, la un document. (< it. *documentale*)

documentalíst, -ă *s. m. f.* autor de filme documentare. (< fr. *documentaliste*)

documentár, -ă **I.** *adj.* care servește la documentare; cu valoare de document. **II.** *s. n.* film, scriere care înfățișează fapte reale. (< fr. *documentaire*)

documentáre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) documenta. **2.** știința înregistrării, clasării și conservării cunoștințelor referitoare la o problemă sau la un domeniu de activitate, pentru a le ține la dispoziția celor interesați. (< documenta)

documentaríst, -ă *s. m. f.* specialist în domeniul documentării. (< fr. *documentariste*)

documentarístic, -ă *adj.* de documentarist, de documentare. (< it. *documentaristico*)

documentáție *s. f.* totalitatea informațiilor, a documentelor cu privire la o anumită problemă sau la un anumit domeniu de activitate. (< fr. *documentation*)

documéntică *s. f.* documentare cu ajutorul calculatorului. (< fr. *documentique*)

documentografíe *s. f.* tehnica descrierii documentelor. (< it. *documentografia*)

documentologíe *s. f.* știința stabilirii, exploatării, conservării și difuzării documentelor. (< it. *documentologia*)

DODECA- *elem.* „doisprezece". (< fr. *dodéca-*, cf. gr. *dodeka*)

dodecaédric, -ă *adj.* în formă de dodecaedru. (< fr. *dodécaédrique*)

dodecaédru *s. n.* **1.** poliedru cu douăsprezece fețe. **2.** formă cristalină aparținând sistemului cubic. (< fr. *dodécaèdre*)

dodecafónic, -ă *adj.* referitor la dodecafonism; care utilizează dodecafonia. (< fr. *dodécaphonique*)

dodecafoníe *s. f.* tehnică modernă de compoziție în muzică, care, pornind de la egalitatea celor 12 semitonuri ale gamei cromatice, furnizează compozitorului un sistem menit să înlocuiască, în condițiile atonalismului, regulile armoniei clasice bazate pe funcționalitatea acordurilor. (< fr. *dodécaphonie*)

dodecafonísm *s. n.* sistem muzical atonal bazat pe dodecafonie. (< fr. *dodécaphonisme*)

dodecafoníst, -ă *s. m. f.* compozitor de muzică dodecafonică. (< fr. *dodécaphoniste*)

dodecagón *s. n.* poligon cu douăsprezece laturi. (< fr. *dodécagone*)

dodecagonál, -ă *adj.* în formă de dodecagon. (< fr. *dodécagonal*)

dodecamerón *s. n.* interval, perioadă de douăsprezece zile. • operă ale cărei părți sunt grupate în douăsprezece zile. (< it. *dodecameron*)

dodecasiláb, -ă *adj., s. m.* (vers) dodecasilabic. (< fr. *dodécasylabe*, lat. *dodecasyllabus*)

dodecasilábic, -ă *adj.* (despre versuri) de douăsprezece silabe. (< fr. *dodécasyllabique*)

dodecastíl *s. n.* edificiu cu douăsprezece coloane la fațadă. (< fr. *dodécastyle*)

dodónic, -ă *adj.* referitor la somn. (cf. fr. *dodo*, somn)

dog *s. m.* câine mare de pază, puternic, cu părul scurt și lins, strălucitor, cu urechile drepte, ascuțite și cu botul și fruntea curbate; câine danez. (< fr. *dogue*, engl. *dog*)

dogál, -ă *adj.* care aparține unui doge. (< it. *dogale*)

dogarésă *s. f.* soție de doge. (< it. *dogaressa*)

dogát *s. n.* demnitatea, funcția de doge; timpul în care guvernează. (< it. *dogato*)

dóge *s. m.* titlu purtat de conducătorul vechilor republici italiene Veneția și Genova. (< it. *doge*)

dogger /dógăr/ *s. n.* epoca mijlocie a jurasicului. (< engl., fr. *dogger*)

dogmátic, -ă **I.** *adj.* **1.** referitor la dogme; cu caracter de dogmă. **2.** care respectă cu strictețe dogmele, respingând principiul verificării critice al gândirii creatoare. • mărginit, închistat în dogme. **II.** *s. f.* parte a teologiei cuprinzând expunerea sistematică a dogmelor unei religii; tratat despre dogme. **III.** *s. m. f.* dogmatist. (< fr. *dogmatique*, lat. *dogmaticus*)

dogmaticián *s. m.* specialist în dogmatică. (< engl. *dogmatician*)

dogmatísm *s. n.* mod de gândire rigid, necritic, cu idei, teze considerate ca având o valoare de necontestat în orice condiții. (< fr. *dogmatisme*, rus. *dogmatizm*)

dogmatíst, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (adept) al dogmatismului; dogmatic (III). **II.** *s. m.* cel care susține dogmele unei biserici. (< fr. *dogmatiste*)

dogmatizá *vb. intr.* **1.** a învăța dogmele. **2.** (*fig.*) a vorbi pe un ton sentențios, care nu admite replică. (< fr. *dogmatiser*)

dogmatizánt, -ă *adj.* care dogmatizează. (< dogmatiza + -ant)

dógmă *s. f.* **1.** învățătură, teză fundamentală a unei religii, obligatorie pentru toți adepții ei, care nu poate fi supusă criticii. **2.** teză considerată ca imuabilă, care trebuie acceptată necritic și aplicată rigid, fără a ține seamă de condițiile concrete. (< fr. *dogme*, lat., gr. *dogma*)

dogóni *s. m. pl.* populație neagră, de sorginte egipteană, din Mali (Africa), care are o artă austeră și sobră. (< fr. *dogons*)

doi[1] *s. n.* (*jur.*) orice mijloc viclean folosit pentru a determina pe cineva să încheie un contract în defavoarea lui. (< fr. *dol*, lat. *dolus*)

dol[2] *s. m.* câine sălbatic asiatic, asemănător cu lupul. (< engl. *doll*)

dolár *s. m.* unitatea monetară ($) a SUA, a Canadei, a Australiei și a altor țări. (< engl., fr. *dollar*)

dolarizáre *s. f.* plată, încasare și depozit financiar în dolari. (< dolar + -iza)

dólby *s. n.* sistem electronic cu care sunt echipate magnetofoanele de înaltă fidelitate pentru reducerea zgomotului benzii magnetice. (< engl. *Dolby* /sistem/)

dólce *adv.* (*muz.*) dulce, delicat. (< it. *dolce*)

dólce víta *s. f.* fel de a trăi în lux, în trândăvie. (< it. *dolce vita*, viață frumoasă)

dolcíssimo *adv.* (*muz.*) cu multă duioșie. (< it. *dolcissimo*)

doleánță *s. f.* plângere, dorință exprimată printr-o cerere; deziderat. (< fr. *doléance*)

dolént, -ă *adj.* plângăreț; tânguitor, trist, jalnic. (< fr. *dolent*, lat. *dolens*)

dolénte *adv.* (*muz.*) dureros, cu tristețe. (< it. *dolente*)

dolerít *s. n.* rocă magmatică efuzivă, având compoziția bazaltului, fără olivină. (< germ. *Dolerit*)

dólic *s. m.* plantă erbacee leguminoasă din țările calde, cu flori violete și având ca fructe păstăi colorate în violet-purpuriu lucitor; fasole japoneză. (< fr. *dolic*)

DOLICO- *elem.* „alungit, lung". (< fr. *dolicho-*, cf. gr. *dolikhos*)

dolicocefál, -ă *adj., s. m. f.* (om) cu craniul lung și îngust. (< fr. *dolichocéphale*)

dollcocefalíe *s. f.* conformație a craniului dolicocefal. (< fr. *dolichocéphalie*)

dolicocolón *s. n.* anomalie constând în alungirea anormală a colonului[3]. (< fr. *dolichocôlon*)

dolicopód, -ă **I.** *adj.* cu picioare alungite. **II.** *s. m.* lăcustă subțire, decolorată, cu apendicele foarte alungite, în cavernele din regiunile mediteraneene. (< fr. *dolichopode*)

dolicoprozóp, -ă *adj.* cu fața alungită. (< fr. *dolichoposope*)

dolicotípic, -ă *adj.* în formă alungită. (< fr. *dolichotypique*)

dóliu *s. n.* jale, tristețe, durere cauzată de moartea cuiva apropiat, de o nenorocire obștească etc.; atitudine plină de tristețe a unui om căruia i-a murit cineva. **o** *zi de* ~ = zi care amintește de un eveniment dureros; *în* ~ = în negru. (< lat. *dolium*, după fr. *deuil*)

dólium *s. n.* vas mare de lut de dimensiunile unui butoi, la greci şi la romani pentru păstrarea lichidelor ori ca depozit de grâu. (< lat. *dolium*)

dólly *s. n.* macara de dimensiuni reduse pe care este montat aparatul de filmat şi un scaun pentru operator, care permite deplasarea în decor, pe platourile de filmare. (< fr., engl. *dolly*)

dolmán *s. n.* haină groasă şi scurtă, îmblănită şi împodobită cu brandenburguri, purtată de ofiţeri. • haină bărbătească căptuşită cu blană. (< fr. *dolman*, germ. *Dolman*)

dolmén *s. n.* monument megalitic constituit dintr-o piatră plată orizontală sprijinită pe pietre verticale. (< fr. *dolmen*)

dolomítă *s. f.* **1.** mineral din carbonat de calciu şi de magneziu. **2.** rocă cu aspect grăunţos, cu dolomită (1). (< fr. *dolomite*)

dolomític, -ă *adj.* (despre roci) care conţine dolomită. (< fr. *dolomitique*)

dolomitizáre *s. f.* fenomen natural de formare a dolomitei (2). (după fr. *dolomitisation*)

dolón *s. n.* velă mică, pătrată, invergată de un catarg înclinat, la o navă de transport feniciană. (< fr. *dolon*)

dolóric, -ă *adj. senzaţii ~ce* = senzaţii de durere. (< dolor + -ic)

dolorífic, -ă *adj.* dureros, care produce o durere fizică. (< it. *dolorifico*)

dolorísm *s. n.* doctrină care atribuie o valoare morală şi intelectuală bolii sau durerii. (< fr. *dolorisme*)

dolorist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al dolorismului. (< fr. *doloriste*)

dolosiv, -ă *adj.* (despre contracte) cu caracter de dol[1], de înşelăciune. (< fr. *dolosif*)

dom[1] *s. n.* **1.** catedrală de mari proporţii; cupola de deasupra a unui edificiu monumental. **2.** structură geologică sau anatomică în formă de cupolă. • (*fig.*) boltă. • formă de cristal caracterizată prin existenţa a două feţe înclinate, simetrice. **3.** recipient montat în partea superioară a unui cazan orizontal cu aburi. **4.** acoperire metalică a unui sonar sau a altor aparate de pe fundul unei nave. • sferă de plastic care acoperă antena unui radiolocator. **5.** (*fig.*) peşteră. (< fr. *dôme*, germ. *Dom*)

-dóm[2] *elem.* „casă, locuinţă, edificiu". (< fr. *-dome*, cf. gr. *doma*)

domáţium *s. n.* (cavitate a unui) organ vegetal în care trăiesc viermi sau insecte. (< germ. *Domatium*)

domeniál, -ă *adj.* care aparţine unui domeniu (public). (< fr. *domenial*)

doméniu *s. n.* **1.** bunuri imobiliare (pământ, construcţii etc.) aparţinând unui stat, unui suveran sau unui moşier. **2.** sector al unei arte, ştiinţe, activităţi. **3.** (*mat.*) mulţime de puncte situate pe o dreaptă, pe o suprafaţă sau un spaţiu, caracterizată prin aceea că pentru fiecare punct există o vecinătate a lui cuprinsă în mulţime, iar oricare pereche de puncte din mulţime se poate uni într-o curbă cuprinsă în acea mulţime. **4.** interval de valori pentru un instrument de măsură. (< fr. *domaine*, lat. *dominium*)

doméstic, -ă *adj.* **1.** (despre animale) care trăieşte pe lângă casa omului. **2.** (despre ocupaţii, condiţii de trai) de casă, familial; (referitor la un interior de apartament) intim. (< fr. *domestique*, lat. *domesticus*)

domesticí *vb. tr., refl.* a (se) face domestic; a (se) îmblânzi. (după fr. *domestiquer*)

domesticitáte *s. f.* **1.** stare a unui animal domestic. **2.** (*rar*) situaţia de servitor. (< fr. *domesticité*)

domiciliá *vb. intr.* **1.** a locui, a-şi avea domiciliul undeva. **2.** a indica, a preciza localitatea unde trebuie plătit la scadenţă un efect de comerţ. (< fr. *domicilier*)

domiciliár, -ă *adj.* referitor la domiciliu. (< fr. *domiciliaire*)

domicíliu *s. n.* **1.** loc, casă unde cineva locuieşte în mod stabil. **2.** (*astrol.*) tron[1](3) nocturn al unei planete. (< lat. *domicilium*, fr. *domicile*)

domină *vb.* **I.** *tr.* **1.** a ţine sub influenţa sa; a stăpâni în mod absolut. **2.** (*fig.*) a fi mai ridicat decât locurile înconjurătoare, a întrece. **II.** *refl.* a se stăpâni, a se reţine. **III.** *intr.* a se impune, a predomina. (< fr. *dominer*, lat. *dominari*)

dominánt, -ă **I.** *adj.* care domină; preponderent. • specific, caracteristic; dominator. **II.** *s. f.* **1.** parte, trăsătură caracteristică, fundamentală. • nuanţă coloristică sau culoare în exces într-o imagine cinematografică, un diapo-zitiv sau o fotografie în culori. **2.** (*muz.*) treapta a cincea a unei game diatomice; acord pe această treaptă. **3.** focar de excitaţie puternică, precumpănitor la un moment dat, în activitatea nervoasă superioară. **4.** (*biol.;* despre un taxon) cu cel mai mare număr de indivizi dintr-o fito- sau zoocenoză. (< fr. *dominant*)

dominánţă *s. f.* **1.** caracter, element dominant într-un ansamblu; preponderenţă. **2.** (*biol.*) capacitate a unei gene de a se manifesta fenotipic. (< fr. *dominance*)

dominát *s. n.* regim monarhic totalitar al Imperiului Roman de după Diocleţian, moştenit şi de Imperiul Bizantin. (< lat. *dominatus*)

dominatór, -oáre *adj.* dominant. (< fr. *dominateur*, lat. *dominator*)

domlnáţie *s. f.* dominare, stăpânire; autoritate. (< fr. *domination*, lat. *dominatio*)

dominicán[1], -ă **I.** *s. m. f.* călugăr(iţă) dintr-un ordin monahal catolic înfiinţat la sfârşitul sec. XIII, de Dominic Guzman, care a avut un rol nefast în timpul Inchiziţiei. **II.** *adj.* referitor la acest ordin. (< fr. *dominicain*)

dominicán[2], -ă **I.** *s. m. pl.* populaţie din Rep. Dominicană (America Centrală). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie. (< fr. *dominicain*)

dominión *s. n.* stat, teritoriu care făcea parte din imperiul britanic (azi din Commonwealth), bucurându-se de o anumită independenţă. (< fr., engl. *dominion*)

dominó *s. n.* **I.** joc de societate format din cel puţin 28 de piese plate, dreptunghiulare, însemnate cu puncte (de la 0 până la 6). **o** *principiul ~ului* = fenomen de cădere în lanţ al complicilor. **II.** costumaţie de bal mascat, dintr-o mantie neagră cu glugă. • persoană cu o asemenea costumaţie. (< fr. *domino*)

domptá *vb. tr.* a îmblânzi, a dresa un animal sălbatic; (*fig.*) a înfrâna, a stăpâni. (< fr. *dompter*)

domptór, -oáre cel care dresează. (< fr. *dompteur*)

don *s. m.* titlu de curtoazie cu care spaniolii se adresează bărbaţilor. (< sp. *don*)

doná[1] *vb. tr.* a face o donaţie; a dărui. (< fr. *donner*, lat. *donare*)

doña[2] /dónia/ *s. f.* titlu cu care spaniolii se adresează femeilor. (< sp. *doña*)

donáriu *s. n.* **1.** parte a unui templu sau a altui edificiu antic unde se păstrau ofrandele aduse zeilor. **2.** piesă, obiect cu caracter votiv. (< fr., lat. *donarium*)

donatár, -ă *s. m. f.* donator (1). (< fr. *donataire*, lat. *donatarius*

donátă *s. f.* nume dat cărţilor tipărite înainte de invenţia tiparului, a căror imprimare se făcea cu clişee gravate în lemn şi acoperite cu cerneală. (< /Aelius/ *Donatus*, gramatic lat.)

donatísm *s. n.* schismă iniţiată în sec. IV de episcopul Donatus, la Cartagina, care separa biserica africană, cerând supunerea la canoane grele a creştinilor ce îşi renegaseră credinţa în timpul persecuţiilor religioase. (< fr. *donatisme*)

donatíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al donatismului. (< fr. *donatiste*)

donatív *s. n.* dar în bani acordat soldaţilor de împăraţii romani, la urcarea lor pe tron. (< lat. *donativum*)

donatór, -oáre *s. m. f.* **1.** cel care face o donaţie; donatar. **o** *~ de sânge* = cel care dă o cantitate din sângele său pentru transfuzii. **2.** individ care cedează altui individ un organ, un ţesut, o celulă, un cromozom, o genă. (< fr. *donateur*, lat. *donator*)

donáţie *s. f.* act juridic prin care una din părţi transmite celeilalte părţi proprietatea unui bun fără a primi ceva în schimb. • (*concr.*) bun transmis printr-un act public. (< fr. *donation*, lat. *donatio*)

dónax *s. m.* mică moluscă comestibilă foarte răspândită pe plajele nisipoase. (< fr. *donax*)

dónă *s. f.* **1.** distribuire a cărţilor de joc. **2.** cărţile de joc distribuite jucătorilor. (< fr. *donne*)

dong *s. m.* unitatea monetară în Vietnam. (< fr. *dong*)

donjón *s. n.* turn principal, gros, fortificat, al unui castel medieval. (< fr. *donjon*)

donjuán /-huan/ *s. m.* (*fam.*) bărbat ahtiat după aventuri amoroase; om seducător, crai. (< fr. *donjuan*)

donjuanésc, -ă *adj.* de donjuan. (< fr. *donjuanesque*)
donjuanísm *s. n.* **1.** atitudine, caracter de donjuan. **2.** atracție morbidă pentru sexul feminin, cu imposibilitatea stabilirii unei relații stabile. (< fr. *donjuanisme*)
donór, -oáre I. *s. m.* atom străin în masa unui semiconductor care cedează electroni. **II.** *adj.* **1.** (despre atomi) care poate ceda electroni. **2.** (despre indivizi) (*biol.*) care cedează celule, cromozomi etc. (< fr. *donneur*, engl. *donor*)
donquijote /-chihót-/ *s. n.* om având o purtare de Don Quijote. (< fr. *Don-Quichotte*)
donquijotésc, -ă *adj.* irealizabil, de Don Quijote. (< fr. *donquichottesque*)
donquijotísm *s. n.* (*livr.*) purtare extravagantă a unui om care urmărește scopuri irealizabile, pentru care desfășoară un eroism steril, în luptă cu obstacole imaginare. (< fr. *donquichottisme*)
dopá[1] *vb. tr.* **1.** a administra în mod fraudulos un excitant unui sportiv sau cal de curse înaintea unui concurs, a unui meci etc., pentru obținerea unui randament superior. **2.** a introduce într-un cristal atomi de altă natură decât cei proprii, pentru a obține materiale semiconductoare. (< fr. *doper*)
dópa[2] *s. n.* aminoacid aromatic extras din semințele unor plante sau obținut simetetic din vanilină și acid hipuric. (< fr. *dopa*)
dopáj *s. n.* dopare; doping. • (*p. ext.*) acumulare forțată de cunoștințe, într-un timp scurt, care presupune supraefort. (< fr. *dopage*)
dopamínă *s. f.* substanță care, în procesul sintezei colecolaminelor, se formează pornind de la aminoacidul dopa și precedă formarea (nor)adrenalinei. (< fr. *dopamine*)
dopánt, -ă *adj., s. n.* (substanță) capabilă a dopa. (< fr. *dopant*)
dóping *s. n.* **1.** dopaj. • substanță chimică pentru dopare. **2.** (*fig.*) întăritor, stimulent, tonic. (< engl., fr. *doping*)
dopión *s. m.* gogoașă de mătase cu defecte, mai mare decât cele obișnuite. (< it. *doppione*)
dorádă *s. f.* nume dat mai multor pești teleosteeni cu reflexe aurii. (< fr. *dorade*)
dorat, -ă *adj.* aurit. (< it. *dorato*, fr. *doré*)
dóri *s. n.* mică ambarcațiune de pescuit, cu fundul plat, din dotarea unei nave mari. (< fr., engl. *doris*)
dorián, -ă I. *s. m. pl.* populație stabilită în Antichitate în Peloponez (Dorida, Grecia). **II.** *adj., s. m. pl.* (locuitor) din această populație. • (*s. n.*) dialect al limbii grecești vechi. (< fr. *dorien*)
dóric, -ă *adj.* **1.** *ordin* (sau *stil*) ~ = ordin arhitectonic în Grecia antică, caracterizat prin robustețe și sobrietate, prin coloane fără bază, cu friza decorată cu triglife și metope. • (despre elemente arhitecturale, clădiri) în acest stil. **2.** (*muz.*) *mod* ~ = mod melodic a cărui scară muzicală se deosebește de cea a modului minor natural prin faptul că treapta a 4-a urcată, în loc să formeze cu tonica o sextă mică, formează o sextă mare. (< fr. *dorique*, lat. *doricus*, gr. *dorikos*)
doricísm *s. n.* particularitate a literaturii grecești dorice, a dialectului doric; dorism. (< it. *doricismo*, după fr. *dorisme*)
doríde *s. f. pl.* (*mit.*) nimfă ale marinei din Grecia, fiicele lui Nerens și Doris. (< fr. *dorides*)
dorifór *s. m.* **1.** soldat în corpul de gardă al vechilor regi perși, purtător de lance. **2.** insectă coleopteră, lungă de 1 cm, având elitrele ornate cu zece linii negre. (< fr. *doryphore*, gr. *doryphoros*)
dorísm *s. n.* doricism. (< fr. *dorisme*)
Dorking /dákin/ *s. n.* rasă de găini mari, originară din Anglia, cu picioare cu cinci degete și o greutate medie. (< engl. *Dorking*)
dorlotá *vb. tr.* a alinta, a răsfăța, a cocoloși (pe cineva). (< fr. *dorloter*)
dormézâ *s. f.* canapea fără spetează, pe care se poate dormi. (< fr. *dormeuse*)
dormitá *vb. intr.* a moțăi, a dormi prost, cu întreruperi. (< lat. *dormitare*)
dormitív, -ă *adj., s. n.* (*fam.*) somnifer; (*p. ext.*) plictisitor. (< fr. *dormitif*)
dormitivitáte *s. f.* caracter dormitiv. (< dormitiv + -itate)
dormitór *s. n.* cameră de dormit (într-o locuință, ca-zarmă, internat etc.). • mobilă din camera de dormit. (< lat. *dormitorium*)
dorn *s. n.* **1.** unealtă de oțel cu care se fac găuri în tablă, în piele etc.; priboi. **2.** unealtă care funcționează după principiul burghiului de tăiat filete, folosită la degajarea găurilor de sondă. (< germ. *Dorn*)
dorsái, -ă I. *adj.* **1.** referitor la partea posterioară a corpului sau a unui organ. **o** (*s. m.*) *marele* ~ = cel mai lat mușchi al spatelui. **2.** (despre foneme) articulat în spatele limbii. **II.** *s. f.* **1.** sistem muntos care se întinde pe zeci de mii de kilometri pe fundul oceanelor, separând două bazine. **2.** lanț muntos care se întinde pe spațiul unui continent. **3.** relief mai puțin accidentat, care separă unități de relief mai joase. **4.** prelungire a unui anticiclon între două zone cu presiune atmosferică mai coborâtă, care poate fi asemănată cu un „bot de deal". (< fr. *dorsal*)
dorsalgíe *s. f.* durere în regiunea dorsală. (< fr. *dorsalgie*)
dorsalizáre *s. f.* dezvoltare anormală a ultimei vertebre cervicale. (după fr. *dorsalisation*)
dorsartróză *s. f.* artroză la coloana dorsală. (< fr. *dorsarthrose*)
dorsolombár, -ă *adj.* referitor în același timp la regiunea dorsală și la cea lombară. (< fr. *dorso-lombaire*)
dorsoventrál, -ă *adj.* care prezintă o față ventrală și una dorsală. (< germ. *dorsoventral*)
dosár *s. n.* **1.** totalitatea actelor scrise privitoare la o afacere, la o persoană etc.; copertă de carton în care se păstrează aceste acte. **2.** rapoarte, referințe etc. despre cineva, cuprinse într-un dosar (1). **o** *a închide ~ul* = a clasa; *a pune la ~* = a nu da curs (unei cereri); (*fig.*) a nu-i păsa la ceva. (după fr. *dossier*)
dosariádă *s. f.* (*fam.*) manipulare a celor cuprinse în dosarele Securității sau ale altor instituții. (< dosar + *-i/adă*)
dotá *vb. tr.* **1.** a utila (o instituție, o întreprindere etc.) cu cele necesare desfășurării activității. **2.** (*fig.*) a înzestra cu calități intelectuale sau sufletești. **3.** a da dotă unei fete la căsătoria ei. (< fr. *doter*, lat. *dotare*)
dotál, -ă *adj.* referitor la dotă; prin care se constituie o dotă. (< fr. *dotal*, lat. *dotalis*)
dotát, -ă *adj.* înzestrat cu calități deosebite. (< dota)
dotáție *s. f.* capacitate înnăscută care face posibile performanțe; dotare (2). • mijloace materiale puse la dispoziția cuiva prin dotare. (< fr. *dotation*, lat. *dotatio*)
dótă *s. f.* bunurile aduse de o femeie în căsătorie; zestrea unei fete de măritat. (< fr. *dot*)
double /dubl/ *s. f.* **1.** reluare ornamentală a unei fraze muzicale. **2.** variație a unei fraze dintr-un dans. (< fr., engl. *double*)
doucin /dusén/ *s. m.* varietate de măr sălbatic, cu frunze lungi și fructe mici, folosit în pepiniere ca portaltoi. (< fr. *doucin*)
download /daunlắud/ *adj.* (despre procedeul unor fișiere sau programe de pe un calculator) care se „încarcă" pe un calculator. (< engl. *download*)
downtonián, -ă /daunto-/ *adj., s. n.* (din) primul etaj al devonianului inferior. (cf. *Downton*, localitate în Anglia)
DOX(O)-, -dóx, -doxíe *elem.* „părere, credință". (< fr. *dox/o/-, -doxe, -doxie*, cf. gr. *doxa*)
doxográf *s. m.* (în Grecia antică) autor care spicuia părerile filosofilor, expunându-le pe probleme. (< fr. *doxographe*)
doxológic, -ă *adj.* referitor la doxologie. (< fr. *doxologique*)
doxologíe *s. f.* **1.** moment în liturghia creștină în care se face glorificarea lui Hristos. **2.** studiu sistematic al rolului pe care îl are aprecierea în învățământul școlar. (< fr. *doxologie*)
doxometríe *s. f.* studierea opiniei publice cu ajutorul sondajelor asupra anumitor probleme. (< fr. *doxométrie*)
dozá *vb. tr.* **1.** a stabili proporțiile dintre constituenții unui amestec; a distribui într-un anumit fel elementele unui tot. **2.** (*fig.*) a folosi ceva în proporții judicioase, echilibrate. (< fr. *doser*)
dozábil, -ă *adj.* care se poate doza. (< fr. *dosable*)
dozáj *s. n.* **1.** dozare. **2.** proporție între constituenții unui amestec. **3.** operație de echilibrare a unui submarin prin adăugarea sau scoaterea lestului. (< fr. *dosage*)
dozatór[1] *s. n.* aparat, dispozitiv pentru dozajul unor amestecuri. (< it. *dosatore*)

dozatór[2] *s. m.* muncitor specializat în determinarea concentrației în zahăr a strugurilor, la fabrica de vinificație. (< doza + -tor)

dóză[1] *s. f.* **1.** cantitate determinată dintr-o substanță, radiație etc. care produce un anumit efect. • cantitate prescrisă dintr-un medicament pe care bolnavul trebuie s-o ia dintr-o dată. **2.** cantitate dintr-o substanță care intră în compunerea unui amestec. (< fr. *dose*)

dóză[2] *s. f.* **1.** cutie folosită la instalațiile electrice cu conducte în tuburi pentru a face legăturile dintre conducte și ramificații. **2.** aparat care produce un curent electric variabil sub acțiunea vibrațiilor pe care i le imprimă o placă de fonograf; pick-up. **3.** (*fot.*) tanc (4). (< germ. *Dose*)

DOZI- *elem.* „doză". (< fr. *dosi-*, cf. gr. *dosis*)

dozimétric, -ă *adj.* de dozimetrie. (< fr. *dozimétrique*)

dozimetríe *s. f.* capitol al fizicii care studiază metodele și procedeele de măsurare a dozelor de radiații. (< fr. *dosimétrie*)

dozimetríst *s. m.* specialist în domeniul dozimetriei. (< germ. *Dosimetrist*)

dozimétru *s. n.* aparat folosit în dozimetrie. (< fr. *dozimètre*)

dracéna *s. f.* **1.** șopârlă mare din pădurile ecuatoriale ale Americii. **2.** liliacee arborescentă ornamentală, cu frunziș bogat, din regiunile calde. (< fr., lat. *dracena*)

dracón *s. n.* emblemă zoomorfă a dacilor, reprezentând un șarpe fantastic cu cap de lup și coamă bogată. (< gr. *drakon*)

dracónic, -ă *adj.* excesiv de sever, foarte aspru. (< germ. *drakonisch*)

draconític, -ă *adj.* referitor la linia care unește punctele de intersecție ale orbitei Lunii cu planul eclipticii. (< fr. *draconitique*)

dracúncul *s. m.* vierme nematod, parazit al omului și al diferitelor animale. (< fr. *dracunculus*)

dracunculózǎ *s. f.* infecție a țesuturilor subcutanate și profunde provocată de dracuncul, care se manifestă prin tumori. (< fr. *dracunculose*)

dragá *vb. tr.* **1.** a săpa sub apă și a îndepărta materialul săpat cu ajutorul unei drage. **2.** a curăța de mine o cale navigabilă. (< fr. *draguer*)

dragáj *s. n.* dragare. (< fr. *dragage*)

drágă *s. f.* **1.** navă special echipată pentru dragarea sub apă. **2.** plasă de formă specială cu care se colectează exemplare din flora și fauna subacvatică. **3.** dispozitiv (dintr-un cablu lung, remorcat de nave speciale) folosit la înlăturarea minelor submarine de pe o cale navigabilă. (< fr. *drague*)

draglínă *s. f.* echipament de lucru pentru săpat și încărcat pământul, montat pe un excavator, dintr-o cupă la capătul unui braț lung și ușor, acționată de un troliu. (< engl., fr. *dragline*)

dragliníst, -ă *s. m. f.* muncitor care lucrează cu draglina. (< draglină + -ist)

dragón[1] *s. m.* **1.** animal imaginat cu cap și aripi de vultur, gheare de leu, trup și coadă de șarpe. **2.** reprezentare heraldică a unui chip omenesc cu barba din șerpi încolăciți din mitologiile orientale, în special chineză, simbol al nemuririi, înțelepciunii și al puterii. **3.** șopârlă tropicală, pe copaci, care are de-a lungul corpului două excrescențe ale pielii ca niște aripi. **4.** pește marin care, în timpul zilei, stă îngropat în nisip, noaptea fiind foarte activ; drac-de-mare. **5.** ambarcațiune cu două vele de suprafață mare; velă triunghiulară suplimentară. **6.** (în trecut) cavalerist echipat astfel încât să poată lupta și pe jos. (< fr. *dragon*)

dragón[2] *s. n.* șiret din fir metalic terminat cu un ciucure, care împodobește garda unei săbii. (< fr. *dragonne*)

dragonáde *s. f. pl.* nume dat prigoanelor instituite împotriva protestanților din Franța sub Ludovic al XVI-lea. (< fr. *dragonnades*)

dragonét *s. m.* pește marin frumos, cu capul turtit și ochii ieșiți în afară, în Strâmtoarea Mânecii și în Atlantic. (< fr. *dragonnet*)

dragoniér *s. m.* arbore din țările calde, asemănător unui palmier, de dimensiuni enorme, din care curge o gumă roșie, numită sângele dragonului. (< fr. *dragonnier*)

dragór[1] **1.** *s. m.* muncitor care conduce o dragă. (< fr. *dragueur*)

dragór[2] *s. n.* navă militară cu pescaj redus sau (hidro)avion special pentru dragarea minelor marine magnetice. (< fr. *dragueur*)

drágster *s. n.* **1.** cursă automobilistică în care preocuparea principală este atingerea unei viteze cât mai mari pe o distanță scurtă, cu plecarea de pe loc. **2.** mașină în formă ciudată formată dintr-un șasiu de bare din oțel sudate foarte alungit, în partea din față cu două roți subțiri și ușoare, iar în spate având două roți cu anvelope mari și rezistente, folosită în astfel de curse. (< engl. *dragster*)

drahmă *s. f.* **1.** (*ant.*) monedă grecească de argint. **2.** (azi *euro*) unitatea monetară a Greciei. **3.** (în unele țări) veche unitate de măsură pentru greutăți, de 4,38 g. (< ngr. *drahmi*, fr. *drachme*)

drajefía *vb. tr.* a prezenta (medicamentele) sub formă de drajeuri, a înveli în glazură. (< fr. *dragéifier*)

drajéu *s. n.* **1.** bomboană făcută dintr-o migdală, o alună, o cremă etc. învelită în coajă de zahăr sau de ciocolată. **2.** medicament în formă de pilulă învelit cu un strat protector pentru a-i masca gustul sau mirosul. (< fr. *dragée*)

drajón *s. m.* lăstar crescut pe o rădăcină superficială. (< fr. *drageon*)

drajoná *vb. intr.* (despre plante) a produce drajoni. (< fr. *drageonner*)

drajonáj *s. n.* drajonare. (< fr. *drageonnage*)

drakkár *s. n.* navă fără punte și ascuțită la ambele extremități, folosită de vikingi în expedițiile lor. (< fr., scand. *drakkar*)

dralón *s. n.* fibră sintetică de fabricație germană. (< fr. *dralon*, n. com.)

DRAMA(T)-, -drámă *elem.* „piesă de teatru". (< fr. *drama/t/-*, *-drame*, cf. gr. *drama*, acțiune)

dramátic, -ă *adj.* **1.** referitor la dramă, la teatru. **o** *gen* ~ = gen literar care cuprinde opere scrise în dialog, în care ideile și sentimentele, ducând la desfășurarea unui conflict între personaje, sunt prezentate dinamic pe scenă; *cronică ~ă* = prezentare (analitică) a unei reprezentații teatrale; *artă ~ă* = arta și teoria punerii în scenă și interpretării operelor dramatice; dramă (2). • (despre voci) care se caracterizează printr-o sonoritate colorată și plină de gravitate, dar având o mobilitate limitată. **2.** (*fig.*; despre întâmplări, situații etc.) bogat în contraste, în conflicte; zguduitor, impresionat. (< fr. *dramatique*, lat. *dramaticus*, gr. *dramatikos*)

dramatísm *s. n.* **1.** caracterul încordat al conflictului dintr-o operă dramatică. **2.** (*fig.*) tensiune, încordare, zguduire sufletească. (< fr. *dramatisme*)

dramatizá *vb. tr.* **1.** a adapta o lucrare literară epică condițiilor reprezentării scenice. **2.** a face ca ceva să devină impresionant. • (*ir.*) a lua în tragic, a da prea multă importanță unui eveniment. (< fr. *dramatiser*)

dramatizáre *s. f.* acțiunea de a dramatiza. • transpunere scenică a unei creații literare narative, cu un conflict puternic. (< dramatiza)

dramatúrg *s. m.* autor de opere dramatice. (după fr. *dramaturge*)

dramatúrgic, -ă *adj.* referitor la dramaturgie. (< germ. *dramaturgisch*)

dramaturgíe *s. f.* **1.** totalitatea operelor dramatice ale unui popor, ale unei epoci etc.; genul dramatic. **2.** arta de a scrie piese de teatru, de a le pune în scenă și de a le interpreta. (< fr. *dramaturgie*, gr. *dramaturgia*)

drámă[1] *s. f.* **1.** specie a genului dramatic în care tragicul se amestecă cu comicul. **o** ~ *muzicală* (sau *lirică*) = (spectacol de) operă. **2.** arta dramatică. **3.** (*fig.*) eveniment tragic, zguduitor; nenorocire. • frământare, conflict sufletesc puternic, cu consecințe tragice. (< fr. *drame*, lat., gr. *drama*)

-drámă[2] v. drama(t)-.

dramolétă *s. f.* dramă[1] (1) de proporții reduse; melodramă siropoasă. (< germ. *Dramolett*)

drapá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a acoperi, a împodobi cu o draperie. • a dispune o stofă în formă de draperie. • a reda un veșmânt (în pictură și sculptură). **2.** (*fig.*) a acoperi, a camufla ceva. **II.** *tr., refl.* a (se) îmbrăca într-un veșmânt larg, cu falduri. (< fr. *draper*)

drapáj *s. n.* **1.** drapare. **2.** mijloc de expresie plastică, folosind reproducerea felului cum un veşmânt se modelează după corp. (< fr. *drapage*)

drapél *s. n.* **1.** steag al unei unităţi militare; steag, flamură; banner. **o** *a fi sub ~* = a servi în armată. **2.** (*cinem.*) suprafaţă opacă dintr-o bucată de pânză neagră întinsă pe o ramă metalică, care se poate monta pe un stativ, permiţând reţinerea luminii pe anumite obiecte sau mascarea anumitor zone din cadrul unui film. **3.** (*av.*) *punere în ~* = fixare a palelor unei elice cu pas variabil într-o poziţie care oferă o mai mică rezistenţă în înaintare în caz de oprire a motorului. (< it. *drappello*)

draperíe *s. f.* **1.** perdea grea de postav, de stofă sau catifea pusă la uşi, la ferestre etc. şi lăsată să cadă în falduri; stofă dispusă cu artă în falduri mari. **2.** veşmânt larg, cu falduri, care îmbracă o statuie, personajele unui tablou etc. **3.** formaţie carstică cu aspect de pânză în falduri, rezultată prin depunerea carbonatului de calciu în crăpăturile din plafoanele peşterilor. (< fr. *draperie*)

drapéu *s. n.* cută, fald (al unui veşmânt). (< fr. *drapé*)

drástic, -ă *adj.* **1.** foarte aspru, energic, brutal. **2.** (despre medicamente, remedii) cu efect puternic şi rapid. (< fr. *drastique*)

dravidián, -ă **I.** *s. m. pl.* populaţii intermediare între negroizi şi europoizi din India. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din aceste populaţii. **o** *limbi ~ene* = familie de limbi vorbite în sudul Indiei şi în nordul Ceylonului. (< fr. *dravidien*)

draw /drau/ *s. n.* **1.** meci terminat la scor egal; rezultat de egalitate la încheierea partidei. **2.** (la jocul de cărţi) primire, tragere a unor cărţi suplimentare, după distribuirea iniţială. (< engl. *draw*)

dreadnought /drédnot/ *s. n.* tip de cuirasat rapid, puternic blindat şi cu tunuri de mare calibru. (< engl. *dreadnought*)

dreikanter /draicántăr/ *s. n.* piatră cu muchii ascuţite şi cu trei feţe lustruite, rezultată prin coroziune în ţinuturile deşertice sau periglaciare. (< germ. *Dreikanter*)

dren *s. n.* **1.** conductă subterană pentru colectarea şi evacuarea apei de pe un teren mlăştinos. **2.** strat pietros care căptuşeşte spatele unui zid de sprijin, o boltă etc., destinat să colecteze apa de infiltraţie. **3.** conductă de oţel montată de-a lungul unei nave, pe fund, servind la colectarea apei drenate din santinele acesteia. **4.** tub, meşă de tifon prin care se scurge puroiul sau lichidul dintr-o rană. (< fr. *drain*)

drená *vb. tr.* **1.** a usca prin drenuri un teren mlăştinos. **2.** a scurge puroiul dintr-o rană printr-un dren. (< fr. *drainer*)

drenáj *s. n.* **1.** drenare. **2.** deplasare a ţiţeiului din zăcământ spre gaura de sondă. (< fr. *drainage*)

drenór, -oáre **I.** *s. m. f.* muncitor care efectuează lucrări de drenaj. **II.** *adj., s. n.* (medicament) pentru drenare (2). (< fr. *draineur*)

DREPAN(O)- *elem.* „seceră". (< fr. *drépan(o)-*, cf. gr. *drepanon*)

drepániu *s. m.* inflorescenţă cimoasă elicoidală, cu flori în acelaşi plan, dar numai spre exterior. (< lat. *drepanium*, fr. *drépanium*)

drepanocit *s. n.* hematie deformată, falciformă. (< fr. *drépanocyte*)

drepanocitóză *s. f.* anemie provocată de prezenţa în sânge a drepanocitelor. (< fr. *drépanocytose*)

dreptúnghi *s. n.* patrulater cu toate unghiurile drepte. (după fr. *rectangle*)

dreptúnghic, -ă *adj.* cu unul sau mai multe unghiuri drepte. (< dreptunghi + -ic)

dreptunghiulár, -ă *adj.* în formă de dreptunghi. (după fr. *rectangulaire*)

dres *s. n.* **1.** ciorapi cu chiloţi; ciorap-pantalon. **2.** (*sport, balet*) echipament (pe corp). (< engl. *dress*)

dresá[1] *vb. tr.* **1.** a învăţa, a deprinde un animal să execute la comandă anumite figuri şi mişcări. **2.** (*fig.; peior.*) a obişnui pe cineva să se poarte într-un anumit fel în diferite ocazii. (< fr. *dresser*)

dresá[2] *vb. tr.* a întocmi un proces-verbal, un act oficial. (< fr. *dresser*)

dresáj *s. n.* dresare a unui animal; dresură. (< fr. *dressage*)

dresór, -oáre *s. m. f.* specialist în dresara animalelor. (< fr. *dresseur*)

dréssing[1] *s. n.* încăpere debara, în care poate încăpea toată îmbrăcămintea casei.. (< engl. *dressing*)

dréssing[2] *s. n.* sos. (< engl. *dressing*)

dresúră *s. f.* dresaj. (< germ. *Dressur*)

drezínă *s. f.* vehicul (deschis) pentru transporturi uşoare pe o linie ferată. (< fr. *draisine*)

driádă *s. f.* (*mit.*) nimfă a pădurilor. (< fr. *dryade*)

driblá *vb.* **I.** *intr.* a conduce mingea cu abilitate, exe-cutând lovituri scurte cu piciorul (la fotbal), cu mâna (la handbal, baschet), sau cu crosa (la hochei), cu mişcări înşelătoare, pentru a putea evita adversarul. **II.** *tr.* a-şi înşela, a-şi depăşi adversarul. • (*p. ext.; fam.*) a păcăli, a-şi înşela (< fr. *dribbler*, engl. *dribble*)

dribláj *s. n.* driblare. (< dribla + -aj)

driblér, -ă *s. m. f.* sportiv care execută driblinguri. (< engl. *dribbler*, fr. *dribbleur*)

dribling *s. n.* driblare. (< engl. *dribbling*)

drift *s. n.* **1.** aluviune glaciară; depozit barat prin retragerea unui gheţar. **2.** (*biol.*) modificare întâmplătoare a frecvenţei genelor unei populaţii mici sau experimentale. **3.** derapaj intenţionat în cursele de maşini amenajate special pentru această manevră şi conduse de profesionişti. (< engl. *drift*)

drífter **1.** *s. n.* ambarcaţiune de construcţie specială pentru pescuitul marin de larg şi pentru sport. **II.** *s. m.* pilot al unui automobil de curse care manevrează controlat derapajul (driftul) acestuia. (< engl. *drifter*)

dril[1] *s. n.* ţesătură deasă din fire de bumbac sau de cânepă cu urzeală dublă, pentru îmbrăcăminte de vară, corturi etc. (< germ. *Drill*)

dril[2] *s. m.* maimuţă cinocefală africană cu botul încreţit şi umflat. (< fr. *drill*)

dríling *s. n.* armă cu trei ţevi. (< engl. *drilling*)

drilométru *s. n.* aparat pentru controlul operaţiilor de săpare a sondelor. (< fr. *drillomètre*)

drínk *s. n.* băutură (alcoolică). (< engl., fr. *drink*)

DRIO- *elem.* „stejar". (< fr. *dryo-*, cf. gr. *drys, dryos*)

driofíl, -ă *adj.* (despre plante) care creşte pe stejari. (< lat. *dryophilus*)

driopitéc *s. m.* maimuţă fosilă antropoidă arboricolă. (< fr. *dryopithèque*)

drive /dráiv/ *s. n.* **1.** lovitură puternică la tenis, golf şi baseball care imprimă mingii o viteză mare şi o traiectorie razantă. **2.** (*jazz*) manieră de execuţie prin elan, stimulator, vigoare, forţă impulsivă. **3.** (*psih.*) tendinţă impulsivă, de natură instinctivă. (< engl. *drive*)

drive-in /dráiv-in/ *s. n.* cinema, bar în aer liber în care se intră cu maşina. (< engl. *drive-in*)

drivelob /drâivlob/ *s. n.* lovitură de drive cu traiectorie înaltă. (< engl. *drivelob*)

driver /dráivăr/ **1.** *s. m.* **1.** conducător al atelajului într-o cursă de trap; jocheu care conduce un sulki. **2.** şofer. **II.** *s. n.* **1.** crosă (din lemn la jocul de golf, cu care se execută drive-uri (1). **2.** etaj amplificator cu tuburi sau tranzistori, care atacă cele două etaje ale unui amplificator simetric. • program pentru computer care funcţionează ca un intermediar între sistemul de operare şi o componentă fizică. (< engl., fr. *driver*)

drog *s. n.* **1.** substanţă toxică medicamentoasă folosită la prepararea produselor farmaceutice. **2.** stupefiant. (< fr. *drogue*)

drogá *vb. tr., refl.* a(-şi) administra droguri, medicamente. (< fr. *droguer*)

drogát, -ă *s. m. f.* persoană intoxicată prin folosirea de stupefiante. (< fr. *drogué*)

drogheríe *s. f.* magazin unde se vând articole de parfumerie (şi preparate farmaceutice). (< fr. *droguerie*)

droghét *s. n.* stofă de lână sau de bumbac cu desene brodate. (< fr. *droguet*)

drogomán *s. m.* toxicoman. (< drogomanie)

drogomaníe *s. f.* dependenţă faţă de droguri. (< drog + -manie[2])

drolátic, -ă *adj.* (*livr.*) comic, caraghios, nostim. (< fr. drôlatique)

-dróm(ă) v. dromo-.
DROMA- *elem.* „alergător". (< fr. *droma-*, cf. gr. *dromas*, agil)
dromadér *s. m.* cămilă cu o singură cocoașă folosită în nordul Africii și în sud-vestul Asiei, la călărit și transport. (< fr. *dromadaire*, lat. *dromaderius*)
dromatériu *s. m.* animal fosil având caractere foarte accentuate de reptilă și unele de mamifer. (< fr. *dromathérium*)
DROMO-, -dróm(ă) *elem.* „drum, cursă", „sens, direcție". (< fr. *dromo-, -drome*, cf. gr. *dromos*)
dromofobíe *s. f.* teamă patologică de călătorie. (< fr. *dromophobie*)
dromomanie *s. f.* simpton la unii bolnavi psihici, caracterizat printr-un impuls irezistibil de a călători, de a vagabonda. (< fr. *dromomanie*)
dromón *s. n.* **1.** navă bizantină de transport, cu vele și rame sprijinite direct pe bordaj. **2.** navă medievală de război, cu rame. (< it. *dromone*, fr., gr. *dromon*)
drómos *s. n.* **1.** (în Grecia antică) pistă specială destinată alergătorilor, în cursele atletice. **2.** culoar de acces în casele mesopotamiene, miceniene sau cretane și în mormintele feniciene. **3.** alee mărginită de sfincși la intrarea în templele egiptene. (< fr., gr. *dromos*)
dromoterapíe *s. f.* folosirea terapeutică a mișcărilor în mers, a celor care presupun gimnastică respiratorie și pentru ameliorarea circulației sangvine. (< fr. *dromothérapie*)
dromotróp, -ă *adj.* favorabil propagării influxului nervos sau contracției musculare. (< fr. *dromotrope*)
dromotropísm *s. n.* creștere spiralată a plantelor grimpante. (< fr. *dromotropisme*)
dróna *s. f.* miniavion american fără pilot, comandat de la distanță. (< engl. *drona*)
drongár *s. m.* înalt funcționar militar în Imperiul Bizantin. (< fr. *drongaire*)
dróngo *s. m.* pasăre mică sau mijlocie, răspândită în Africa, Madagascar, India și nordul Australiei, cu penajul negru-metalic și coada lungă și înfurcată. (< fr. *drongo*)
dront *s. m.* porumbel uriaș, de mărimea unei lebede, incapabil de zbor, descoperit în insulele Mauritius din Oc. Indian și dispărut în urma distrugerii lui de către coloniști. (< fr. *dronte*)
dropgól *s. n.* *(rugbi)* lovitură de picior a mingii imediat după contactul ei cu solul; lovitură de picior căzută. (< engl., fr. *drop-goal*)
drops *s. n.* bomboană sticloasă din caramel. (< engl. *drop*, germ. *Drop/s/*)
dropsiéră *s. f.* mașină de modelat masa de caramel pentru dropsuri. (< drops + -ieră)
drósel *s. n.* bobină la unele aparate de radio. (< germ. *Drossel*)
droséra *s. f.* plantă insectivoră, care trăiește prin mlaștini. (< fr. *drosera*)
droseracée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate insectivore cu flori: drosera. (< fr. *droséracées*)
DROSO- *elem.* „rouă". (< fr. *droso-*, cf. gr. *drosos*)
drosofílă *s. f.* insectă dipteră, cu larve care trăiesc pe materii de fermentație; musculiță-de-oțet. (< fr. *drosophile*)
drosometrie *s. f.* măsurare a cantității de rouă căzută în cursul unei nopți. (< fr. *drosométrie*)
drosométru *s. n.* aparat folosit în drosometrie. (< fr. *drosomètre*)
drugstore /drágstor/ *s. n.* magazin unde se vând produse farmaceutice, cosmetice, cărți, înghețată etc. (< engl. *drugstore*)
druíd *s. m.* preot la vechii celți, aleși pe viață de către nobilimea tribală, care au jucat un rol important în viața juridică și politică, până la cucerirea Galiei de către romani. (< fr. *druide*, lat. *druida*)
druídic, -ă *adj.* referitor la druizi. (< fr. *druidique*)
druidísm *s. n.* religia druizilor, care propovăduia cre-dința în nemurirea sufletului și în metempsihoză, susținând că oamenii descind din zeul morții și că lumea va sfârși prin foc și apă. (< fr. *druidisme*)
drum /drăm/ *s. n.* *(muz.)* tobă, baterie. (< engl. *drum*)
drúmlin *s. n.* colină cu contur eliptic, de origine glaciară, alcătuită din material morenic. (< fr. *drumlin*)
drummer /drámăr/ *s. m.* *(jazz)* baterist, toboșar. (< engl. *drummer*)
drupacée *s. f. pl.* grup de plante pomicole cu fructul o drupă. (< fr. *drupacées*)
drúpă *s. f.* fruct indehiscent cărnos și zemos, cu un singur sâmbure. (< fr. *drupe*, lat. *drupa*)
drupeólă *s. f.* drupă mică, asociată cu altele asemănătoare. (< fr. *drupéole*)
drusáre *s. f.* operație folosită în filatura de lână pentru desăvârșirea destrămării zdrențelor. (după germ. *droussieren*)
drusétă *s. f.* cardă de construcție specială, pentru drusare. (< fr. *droussette*)
drúză *s. f.* geodă (1). (< fr. *druse*)
dry /drai/ *adj. inv.* (despre băuturi alcoolice) sec; fără zahăr (< engl. *dry*)
dry fárming *s. n.* sistem de cultură, specific climatelor (semi)aride, fără irigații. (< engl. *dry farming*)
DU(O)- v. duo[1]-.
duál, -ă **I.** *adj.* care prezintă dualitate; dublu. • (despre două noțiuni matematice) de aceeași natură, obținute una din cealaltă prin același procedeu. **II.** *s. n.* număr gramatical caracteristic unor limbi, deosebit de sg. și pl., prin care se arată că este vorba de două exemplare din aceeași specie sau de o pereche de obiecte. (< fr. *dual*, lat. *dualis*)
dualísm *s. n.* **1.** dualitate (1). **2.** concepție filosofică potrivit căreia la baza existenței stau două principii opuse și ireductibile: materia și spiritul, corpul și sufletul, binele și răul etc. • *(psih.)* teorie potrivit căreia între fizic și psihic nu există raporturi de interdependență, cu o natură și funcții distincte. (< fr. *dualisme*)
dualíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al dualismului. (< fr. *dualiste*)
dualitáte *s. f.* **1.** coexistența a două principii diferite; ansamblu format din două elemente diferite; dualism (2). **2.** *(log.)* raport de opoziție între două funcții logice, cea de-a doua prin negarea simultană a valorii celei dintâi și a argumentelor ei. **3.** *~a puterii* = regim politic caracterizat prin existența concomitentă a două puteri politice în stat, fiecare exprimând interese de clasă opuse. (< fr. *dualité*, lat. *dualitas*)
duánt *s. m.* fiecare dintre cele două piese de forma literei D, sistem accelerator al unui ciclotron. (< engl. *duad*, set de doi)
duarhíe *s. f.* guvernare exercitată de doi regi. (< *du/o/*[1] + *-arhie*)
dubiós, -oásă *adj.* suspect; îndoielnic, nesigur. (< lat. *dubiosus*)
dubitá *vb.* **I.** *intr.* a se îndoi; a sta la îndoială, a șovăi. **II.** *tr. (rar)* a pune la îndoială. (< lat. *dubitare*)
dubitatív, -ă *adj.* care exprimă o îndoială, un dubiu. **o** *propoziție ~ă* (și *s. f.*) = propoziție care exprimă o îndoială, o nehotărâre, o nesiguranță sau o bănuială cu privire la o acțiune. (< fr. *dubitatif*, lat. *dubitativus*)
dubitáție *s. f.* **1.** exprimare a unei îndoieli, incertitudini, nesiguranțe în gândire. **2.** figură retorică prin care oratorul arată că se îndoiește de adevărul celor spuse de el, pentru a preveni obiecțiile; addubitație, diaporeză. (< fr. *dubitation*, lat. *dubitatio*)
dúbiu *s. n.* îndoială, neîncredere; nesiguranță. (< lat. *dubium*)
dublá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) face de două ori mai mare; a (se) îndoi. **II.** *tr.* **1.** a face o lucrare similară cu alta existentă, sau care servește aceluiași scop ca și prima. • a căptuși (o haină, bordajul sau puntea unei nave etc.). **2.** a înlocui un actor într-un anumit rol pe care îl deține într-o distribuție, a fi dublura unui actor; *(fig.)* a secunda, a însoți. • a executa un dublaj (1). **3.** *(sport)* a depăși cu un tur un concurent. **4.** *(mar.)* a ocoli cu nava un obstacol sau un reper de navigație. • a întări o velă în vederea luptei sau în caz de vreme rea. (< fr. *doubler*)
dubláj *s. n.* **1.** *(cinem.)* sincronizare a traducerii textului vorbit al unui film cu mișcările și scenele lui. **2.** *(mar.)* căptușeală de scânduri sau de tablă aplicată pe punte sau bordaj. • întăritură a unei vele. (< fr. *doublage*)
dúblă *s. f.* **1.** variantă a fiecărui cadru dintr-un film, care se turnează de mai multe ori, pentru a se obține efectul artistic urmărit de regizor. **2.** minge dublă. • *(echit.)* săritură dublă. •

(*scrimă*) dublă lovitură. **3.** (la unele jocuri cu zaruri) căderea aceluiași număr de puncte la ambele zaruri. (< fr. *double*)

dublé *s. n.* metal acoperit cu un strat subțire de aur sau de argint. (< fr. *doublé*)

dublét *s. n.* **1.** exemplarul al doilea al unei cărți, al unei medalii dintr-o colecție, mărci poștale etc. **2.** cuvânt de aceeași origine cu altul, diferit ca formă, dar cu sens identic, intrat în limbă pe căi sau în momente diferite. **3.** (*fiz.*) pereche de linii spectrale cu lungimi de undă foarte apropiate. **o** ~ *electric* = dipol electric. (< fr. *doublet*)

dubléu *s. n.* **1.** acțiunea de a doborî două animale de vânat cu două lovituri apropiate ale puștii. **2.** dublură. (< fr. *doublé*)

dubiín *s. n.* (*mar.*) mod de legare a unei nave la țărm sau de o geamandură, astfel încât deslegarea să se poată face fără a coborî de pe punte. (< engl. *dublin*)

dublón[1] *s. m.* veche monedă spaniolă de aur. (< fr. *doublon*)

dublón[2] *s. n.* (*poligr.*) repetare din greșeală a unei litere, a unui cuvânt, a unei linii. (< fr. *doublon*)

dublór *s. n.* **1.** mașină pentru îndoit pachete de tablă în scopul laminării acesteia în foi subțiri. **2.** dispozitiv, circuit etc. care dublează o anumită mărime. (< fr. *doubleur*, engl. *dubler*)

dublóu[1] *s. n.* **1.** (*arhit.*) arc în relief care dublează o boltă. **2.** grindă principală la un planșeu de lemn. (< fr. *doubleu*)

dublóu[2] *s. n.* (*sport*) cuplu de doi vâslași pe aceeași ambarcație. (< engl. *double*/scull/)

DUBLU[1]**-** *pref.* „dublu". (< fr. *double-*, cf. lat. *duplus*)

dúblu[2]**, -ă** **I.** *adj.* **1.** care este de două ori mai mare; îndoit. **2.** din două obiecte identice sau de aceeași natură. • (*s. m.*) ~ *băieți* (sau *fete*) = partidă de tenis sau de tenis de masă la care participă câte doi jucători de fiecare parte a plasei. **3.** *minge* ~*ă* = mișcare neregulamentară la volei, handbal, tenis, constând în atingerea mingii de către jucător de două ori în momentul primirii sau în lăsarea acesteia să atingă de două ori la rând terenul sau masa de joc. **II.** *s. n.* motiv din literatura universală care utilizează două personaje identice sau foarte asemănătoare, spre a sugera complexitatea realității. (< fr. *double*)

dúblu-casetofón *s. n.* casetofon cu două casete, permițând copierea unei casete pe alta, fără a mai fi nevoie de un alt aparat. (după engl. *double cassete* /recorder/)

dúblu-cícero *s. n.* corp de literă de 24 de puncte tipografice (2 cicero). (după germ. *Doppelcicero*)

duble-decalítru *s. m.* unitate de măsură pentru volum de 20 litri. (< fr. *duble-décalitre*)

dublu-decimétru *s. m.* riglă de 20 centimetri. (< fr. *double-décimètre*)

dublúră *s. f.* **1.** (al doilea) interpret al unui rol într-o piesă de teatru, într-un film, care înlocuiește în anumite ocazii pe titularul rolului. • obiect la fel cu altul. **2.** căptușeală de haine etc. • (*mar.*) bucată de pânză ce dublează o tendă sau o velă. **3.** tablă suplimentară sudată peste bordajul unei nave, pentru a-l întări în punctele mai solicitate. (< fr. *doublure*)

ducál, -ă *adj.* de duce, al unui duce. (< fr. *ducal*, it. *ducale*)

ducát **I.** *s. n.* ținut, stat condus de un duce sau de o ducesă. **II.** *s. m.* monedă italiană de argint sau de aur, în Evul Mediu și în alte țări din Europa. (< it. *ducato*)

dúce *s. m.* **1.** conducător militar de trib la vechii germani. **2.** nobil feudal. • titlu de noblețe superior marchizului și inferior prințului. **3.** titlu purtat de conducătorul unui ducat (1). (< fr. *duc*, lat. *dux, -cis*)

ducésă *s. f.* soția unui duce; femeie care stăpânește un ducat (I). (după fr. *duchesse*)

dúcker *s. n.* conductă de forma unui sifon inversat, care asigură trecerea apelor pe sub șosele, canale etc. (< germ. *Dücker*)

dúco *s. n.* **1.** lac pe bază de nitroceluloză. **2.** plastifiant, solvent sau colorant, la fabricarea acestui lac. (< Du/pont/ *co*/lor/, n. com.)

duct[1] *s. n.* (*anat.*) canal, tub. (< lat. *ductus*)

-dúct[2] *elem.* „care duce". (< lat. *ductus*)

ductíl, -ă *adj.* (despre metale, aliaje) care poate fi tras (trefilat) în fire subțiri. (< fr. *ductile*, lat. *ductilis*)

ductilitáte *s. f.* **1.** proprietate a unor materiale de a fi ductile. **2.** raportul dintre deformația totală și deformația limită elastică la o secțiune, element structural sau structură. (< fr. *ductilité*)

ductilométru *s. n.* aparat pentru măsurarea ductilității unui corp. (< fr. *ductilomètre*)

dudáin /duden/ *s. m.* varietate sălbatică de pepene din America. (< engl. *dudain* /melon/)

dudgenáre *s. f.* (*tehn.*) găurirea pieselor. (după fr. *dud-geonnage*)

duecentíst, -ă *adj., s. m. f.* (om de cultură) din duecento. (< it. *duecentista*)

duecénto *s. n.* cultura, literatura și arta italiană din sec. XIII. (< it. *duecento*)

duél *s. n.* **1.** luptă cu armele între două persoane, dată în prezența unor martori fixați dinainte, în vederea lămuririi unui diferend. **2.** ~ *de artilerie* = acțiune în care artileriile părților beligerante trag simultan una asupra celeilalte. **3.** (*fig.*) luptă, dispută între două persoane, grupuri, publicații. (< fr. *duel*, lat. *duellum*)

duelá *vb. intr., refl.* a se bate în duel. (< it. *duellare*)

duelíst *s. m.* (*rar*) luptător într-un duel. (< fr. *duelliste*)

dueña /duénia/ *s. f.* guvernantă, doică. (< sp. *dueña*)

duét *s. n.* **1.** formație vocală de doi interpreți. **2.** compoziție scrisă pentru o asemenea formație; duo. **3.** (*fig.*) discuție, taifas în doi. (< it. *duetto*)

duetíst, -ă *s. m. f.* interpret într-un duet. (< fr. *duettiste*)

duettíno *s. n.* (*muz.*) duet de mici proporții. (< it. *duettino*)

dúglas *s. m.* brad înalt, cu lemnul galben-roz până la brun-roșcat, durabil și ușor de prelucrat. (< engl. *douglas*)

dugóng *s. m.* mamifer marin din ordinul sirenienilor, cu corpul masiv, în apropierea coastelor Oc. Indian. (< fr. *dugong*)

-dúl(ă), -dulíe *elem.* „sclav, sclavie". (< fr. *-dule, -dulie*, cf. gr. *doulos, douleia*)

dulcícol, - *adj.* (*biol.*) care trăiește în apele dulci. (< lat. *dulcis, dulce* + *-col*[2])

dulcimér *s. n.* instrument medieval cu coarde ciupite sau lovite, un fel de țiteră, strămoșul țambalului, astăzi în perimetrul folkului. (< engl. *dolcimer*)

dulcinée *s. f.* (*fam.*) eroină a unui amor ridicol. (< it. *dulcinée*)

dulcoáre *s. f.* dulceață, bunătate, blândețe. (după it. *dulciura*)

dulíe[1] *s. f.* fasung. (< fr. *douille*)

-dulíe[2] v. -d u l (ă).

dum *s. m.* palmier din Sahara, cu tulpina bifurcată. (< fr. *doum*)

dúmă *s. f.* adunare legislativă în Rusia țaristă. • (astăzi) camera inferioară a parlamentului rus. (< rus. *duma*)

dum-dúm *s. n.* proiectil care își desface vârful ca o floare când întâlnește ținta, producând rupturi și răni grave. (< fr., engl. *dum-dum*)

dúmper *s. n.* autocamion cu cupă metalică basculantă, la care scaunul șoferului se rotește în jurul axei de direcție. • vagonet basculant. (< fr. *dumper*)

dúmping /dam-/ *s. n.* **1.** export de mărfuri la prețuri mult inferioare celor de pe piața internă și mondială, promovat de unele țări capitaliste, cu scopul de a pătrunde pe o anumită piață și de a impune apoi prețuri de monopol. **o** ~ *valutar* = dumping bazat pe decalajul creat între cursul, micșorat intenționat, al valutei naționale a țării exportatoare față de cursul valutei țării importatoare. **2.** ~ *sindrom* = sindrom care survine postprandial la bolnavii cu gastroectomie, fiind determinat de pătrunderea bruscă a conținutului gastric în jejun și manifestându-se prin slăbiciune, amețeli, transpirație etc. (< fr., engl. *dumping*)

dunáj *s. n.* fardaj (1). (< engl. *dunnage*)

dúnă *s. f.* îngrămădire de nisip în formă de coame paralele, în regiunile nisipoase sub acțiunea vântului. (< fr. *dune*)

dunétă *s. f.* mică punte deasupra punții principale la pupa unei nave. (< fr. *dunette*)

dunít *s. n.* rocă bazică vitroasă, cu o mare densitate și rigiditate, alcătuită din olivină. (< engl. *dunit*)

dunst *s. n.* griș fin produs intermediar la măcinarea grâului în morile industriale. (< germ. *Dunst*)

DUO[1]**-** *elem.* „doi", „dublu". (< fr. *duo-*, cf. lat. *duo*)

dúo[2] *s. n.* duet (2). (< it. *duo*)

duodecimál, -ă *adj.* care are ca bază numărul 12. (< fr. *duodécimal*)

duodécimă *s. f.* (*muz.*) interval de 12 trepte (o cvintă peste octavă). (< it. *duodecima*)

duodén[1] *s. n.* prima parte a intestinului subțire, între pilor și jejun. (< fr. *duodénum*, lat. *duodenum*)
DUODEN[2]**(O)-** *elem.* „duoden". (< fr. *duodén/o/-*, cf. lat. *duodenum* /digitorum/, de 12 /degete/)
duodenál, -ă *adj.* al duodenului, care se formează în duoden. (< fr. *duodénal*)
duodenectomíe *s. f.* rezecție chirurgicală a duodenului. (< fr. *duodénectomie*)
duodenítă *s. f.* inflamație a mucoasei duodenului. (< fr. *duodénite*)
duodenopexíe *s. f.* fixare chirurgicală a duodenului. (< fr. *duodénopexie*)
duodenoplastíe *s. f.* refacere chirurgicală a duodenului. (< fr. *duodénoplastie*)
duodenorafíe *s. f.* sutură a unei plăgi a duodenului. (< fr. *duodénorrhaphie*)
duodenoscopíe *s. f.* examinare endoscopică a duodenului. (< fr. *duodénoscopie*)
duodenostomíe *s. f.* creare chirugicală a unei comunicații între duoden și exteriorul organismului. (< fr. *duodénostomie*)
duodenotomíe *s. f.* incizie a duodenului. (< fr. *duodénotomie*)
duodimensionát, -ă *adj.* cu două dimensiuni. (< duo- + dimensionat)
duodiódă *s. f.* tub electronic care conține într-un singur înveliș două diode. (< fr. *duodiode*)
duolét *s. n.* *(muz.)* diviziune ritmică specială formată din două note de durată egală cu aceea a trei note obișnuite. (< it. *duolet*)
duopól *s. n.* situație a unei piețe dominată numai de două monopoluri. (< fr. *doupole*)
duotriódă *s. f.* tub electronic care conține într-un singur înveliș două triode. (< fr. *duotriode*)
dúplex *s. n.* **1.** sistem de telegrafie în care pe aceeași linie se pot face în același moment mai multe transmisiuni. **2.** mașină de imprimat cu role, care imprimă în mai multe culori pe ambele fețe ale unei țesături. **3.** hârtie, carton din două straturi de pastă lipite prin presare. • *(poligr.)* procedeu de reproducere în două culori a ilustrațiilor monocrome în semitonuri. **4.** *procedeu ~* = procedeu complex pentru elaborarea oțelurilor superioare, prin combinarea a două procedee siderurgice. **5.** apartament (de lux) pe două nivele. **6.** parbriz lamelar din două plăci de sticlă specială, unite la cald sub presiune, după ce s-a introdus între ele o folie pe polivinil. **7.** *(biol.)* organism care are două gene dominante pentru același caracter. (< fr., lat. *duplex*, /5/ amer. *duplex*)
duplicá *vb. tr.* a face un duplicat, a reproduce un document, a dubla. (< fr. *dupliquer*, lat. *duplicare*)
duplícat *s. n.* al doilea exemplar al unui act; copie. (< germ. *Duplikat*)
duplicáta *s. n. inv.* duplicatul unui act, al unei scrisori. (< lat. *duplicata*)
duplicatór *s. n.* mașină de birou care permite reproducerea rapidă a unui document într-un mare număr de exemplare. (< fr. *duplicateur*)
duplicáție *s. f.* **1.** duplicare. **2.** prezența în dublu exemplar a unui segment cromozomial într-un stoc haploid. (< fr. *duplication*, lat. *duplicatio*)
duplícă *s. f. (jur.)* răspuns la o replică. (< fr. *duplique*)
duplicitár, -ă *adj.* cu caracter de duplicitate; fals. (< *duplicit/ate/* + *-ar*)
duplicitarísm *s. n.* caracter duplicitar. (< *duplicitar* + *-ism*)
duplicitáte *s. f.* falsitate, fățărnicie, ipocrizie. (< fr. *duplicité*, lat. *duplicitas*)
dur[1] *adj. (muz.)* major. (< germ. *dur*)
dur[2]**, -ă** *adj.* **1.** (despre corpuri) tare, solid; greu de străpuns, de zgâriat. o *consoană ~ă* = consoană care nu are nici un element palatal în articulația ei. **2.** (despre ape) cu mare proporție de săruri de calciu și magneziu. **3.** *(fig.)* aspru; crud, brutal. (< fr. *dur*, lat. *durus*)
durá *vb. tr.* **1.** a ține, a se desfășura un anumit timp. **2.** a dăinui, a persista, a fi rezistent, durabil. (< fr. *durer*, lat. *durare*)
durábil, -ă *adj.* care ține mult timp; trainic, rezistent. (< fr. *durable*, lat. *durabilis*)
durabilitáte *s. f.* **1.** calitatea a ceea ce este durabil; trăinicie. **2.** perioadă de timp cât poate fi utilizat un sistem tehnic. (< fr. *durabilité*, lat. *durabilitas*)
duracíd *s. m.* aliaj de fier și siliciu, rezistent la acțiunea acizilor și la oxidare. (< *dur* + *acid*)
duracríl *s. n.* material acrilic dur, alb sau roz, folosit în stomatologie. (< fr. *duracryl*)
durál[1] *s. n.* duraluminiu. (< germ. *Dural*)
durál[2]**, -ă** *adj.* referitor la dura mater. (< fr. *dural*)
duralumíniu *s. n.* aliaj de aluminiu, cupru, magneziu, mangan și siliciu, foarte rezistent și ușor; dural[1]. (< fr. *duralumin*)
dura máter *s. f.* meninge extern de natură fibroasă și foarte rezistent; pahimeninge. (< lat. *dura mater*)
duramén *s. n.* partea centrală a trunchiului unui arbore, cu o densitate mai mare decât alburnul. (< fr., lat. *duramen*)
duramenificáre *s. f.* proces de formare a duramenului. (după fr. *duraminisation*)
durán *s. n.* sticlă rezistentă la variațiile bruște de temperatură, din care se fac obiecte de laborator. (< engl. *duran*)
durátă *s. f.* **1.** interval de timp în care are loc, se desfășoară ceva; timpul cât durează ceva. **2.** *(muz.)* timpul afectat unei note sau pauze. (după fr. *durée*, it. *durata*)
duratív, -ă *adj.* (despre verbe) care arată că o acțiune este în desfășurare, durează; imperfectiv. (< fr. *duratif*)
durație *s. f.* timp de viață al unei plante sau al unui organ. (< fr. *duration*, lat. *duratio*)
durcisáre *s. f.* întărire, solidificare (a metalelor, betonului etc.). (după fr. *durcissement*)
Durham /dárham/ *s. n.* rasă englezească de taurine, cu cap mic și membre scurte, crescută pentru producția de carne. (< engl. *Durham*)
durím *s. m.* varietate de struguri cu boabele turtite, de culoare neagră. (< fr. *durif*)
durificá *vb. tr., refl.* a (se) face dur, a (se) întări. (< *dur* + *-ifica*)
durificáre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) durifica. **2.** creștere a durității unui metal sau aliaj. (< durifica)
durilón *s. n.* **1.** calozitate la mâini sau la picioare în locurile de frecare; clavus (1); bătătură. **2.** nod foarte dur în mijlocul unei mase de marmură. (< fr. *durillon*)
durínă *s. f.* maladie gravă și contagioasă la cai, care se manifestă prin leziuni ale organelor genitale, adenite, paralizii, anemii etc. (< fr. *dourine*)
durión *s. m.* arbore indonezian uriaș al cărui fruct spinos conține o pulpă savuroasă. (< fr. *durion*)
durít *s. n.* **1.** mineral organic amorf, unul din componenții principali ai cărbunelui. **2.** țeavă de cauciuc folosită la racordări. (< fr. *durit*)
duritáte *s. f.* **1.** proprietate a corpurilor solide de a fi dure. **2.** calitate a radiațiilor ionizante de a fi penentrante. **3.** calitate a unei ape de a conține săruri de calciu și magneziu. **4.** *(fig.)* asprime, severitate. (< fr. *dureté*, lat. *duritas*)
DURO[1]**-** *elem.* „duritate". (< fr. *duro-*, cf. lat. *durus*, tare, dur)
dúro[2] *s. m.* veche monedă de argint spaniolă. (< sp. *duro*)
durofléx *s. n.* material dur, flexibil și ușor, cu mare rezistență la uzură, folosit ca talpă de încălțăminte. (< dur/abil/ + *flex*/ibil/)
durométru *s. n.* aparat cu care se măsoară duritatea materialelor în procesul de fabricație. (< fr. *duromètre*)
duroplást *s. n.* material plastic macromolecular care, sub influența căldurii sau a unor catalizatori, se transformă dintr-o stare plastică deformabilă într-o stare insolubilă ce nu se topește. (< germ. *Duroplast*)
duroscóp *s. n.* aparat pentru controlul durității metalelor. (< fr. *duroscope*)
dúrox *s. n.* beton poros. (< fr. *durox*)
dúrșus *s. m. (poligr.)* interlinie. (< germ. *Durchschuss*)
dusínă *s. f.* mulură cu dublă curbură, concavă la partea de sus și convexă la bază, la cornișe și socluri. (< fr. *doucine*)
dusisáj *s. n.* lustruire prin frecare, prin șlefuire a oglinzilor, a metalelor. (< fr. *doucissage*)
dusisatór, -oáre *s. m. f.* muncitor calificat în dusisaj. (după fr. *doucisseur*)

duş *s. n.* **1.** tub (dintr-o instalaţie de baie) prevăzut cu o pâlnie din care ţâşneşte apa prin nişte găuri mici. • ţâşnitură, stropitură de apă de la un duş; (*p. ext.*) spălare prin acest mijloc. **2.** (*fig.* vorbă, veste neplăcută, venită pe neaşteptate. (< fr. *douche,* rus. *duş*)

duty-free /diuti-fri/ *s. n.* scutit de vamă; taxă vamală. (< engl. *duty-free*)

duumvír *s. m.* magistrat roman care exercita o funcţie importantă împreună cu un alt magistrat. (< lat. *duumvir*)

duumvirál, -ă *adj.* referitor la duumviri. (< fr. *duumviral*)

duumvirát *s. n.* funcţia, demnitatea de duumvir; durata acestei funcţii. (< lat. *duumviratus*)

duxoromíe *s. f.* procedeu de executare a fotografiilor şi diapozitivelor colorate prin suprapunerea a trei imagini parţiale în trei culori fundamentale (roşu, galben şi albastru).

dúză *s. f.* **1.** ajutaj. **2.** piesă masivă de oţel, pentru reducerea presiunii fluidului care erupe dintr-o sondă. **3.** filieră (2). (<germ. *Düse*)

duzínă *s. f.* ansamblu de douăsprezece obiecte de acelaşi fel. **o** *de ~* = în serie, de calitate inferioară. (< ngr. *duzina*, după it. *dozzina*, fr. *douzaine*)

dyke /daic/ *s. n.* filon de lavă injectată şi consolidată în crăpătura unui con vulcanic, care, prin eroziunea terenurilor, rămâne în relief, ca un zid escarpat. (< engl. *dyke*)

E

-eán, -ă v. - á n ².

eastmancolor /istmăncălăr/ *s. n.* procedeu de tratare a peliculei pentru filmul color prin suprapunerea a trei emulsii sensibile la trei feluri de culori, pe suportul de celuloid; • film astfel realizat. (< engl. *eastmancolor*)

ebarbáre *s. f.* îndepărtare a bavurilor de piese metalice; devaburare. (după fr. *ébarbage*)

ebén *s. n.* abanos. (< fr. *ébène*, lat. *ebenus*)

ebenacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate gamopetale exotice, cu arbori şi arbuşti, ca ebenul. (< fr. *ébénacées*)

ebenín, -ă *adj.* asemănător abanosului. (< fr. *ébénin*)

ebeníst, -ă *s. m. f.* tâmplar specializat în placarea mobilei; (*p. ext.*) tâmplar de mobilă fină. (< fr. *ébéniste*)

ebenisteríe *s. f.* arta ebenistului; ebenistică. (< fr. *ébénisterie*)

ebenístică *s. f.* ebenisterie. (< eben + -istică)

ebenít *s. n.* material plastic obţinut din leşiile care rămân de la prepararea celulozei. (n. com.)

ebluisá *vb. tr.* **1.** (despre lumină) a întuneca vederea, a orbi, a lua ochii (datorită unei străluciri prea mari). **2.** (*fig.*) a uimi, a surprinde, a ului. (după fr. *éblouir*)

ebóla *s. n.* virus care provoacă apariţia unei febre hemoragice interne grave, foarte adesea fatale. (< *Ebola*, râu în Congo /Zair/)

ebonítă *s. f.* material electroizolant şi anticorosiv solid, obţinut prin vulcanizarea cauciucului cu sulf. (< fr. *ébonite*)

eboşá *vb. tr.* **1.** (*metal.*) a prelucra piese, lingouri etc. **2.** a da o primă formă unei opere de artă; a schiţa. (< fr. *ébaucher*)

eboşatór, -oáre *s. m. f.* muncitor specializat în îndepărtarea aşchiilor de pe suprafaţa metalelor şi în finisarea ei. (< *eboşa* + *-tor*)

ebóşă *s. f.* **1.** semifabricat prin eboşare. **2.** operă de pictură, sculptură etc. abia începută, schiţată. • schiţă, crochiu. **3.** (*fig.*) schiţare; aparenţă. (< fr. *ébauche*)

eboşoár *s. n.* **1.** spatulă cu care sculptorii modelează argila, ceara etc. **2.** daltă folosită de olari, fierari, dulgheri. (< fr. *ébauchoir*)

ebracteát, -ă adj. (despre flori) fără bractee. (< lat. *ebracteatus*, fr. *ébracté*)

ebráic, -ă *adj.* referitor la vechii evrei. • (*s. f.*) limbă semitică vorbită de vechii evrei, azi limba oficială în Israel. (< fr. *hébraďque*, lat. *hebraicus*)

ebraísm *s. n.* mod de a vorbi, propriu limbii ebraice. (< fr. *hébraďsme*)

ebraíst, -ă *s. m. f.* specialist în ebraistică. (< fr. *hébraďste*)

ebraístică *s. f.* disciplină care studiază limba şi cultura ebraică. (< fr. *hébraďstique*)

ebraizá *vb.* **1.** *tr.* a da un caracter ebraic. **II.** *refl.* a suferi influenţa moravurilor, a culturii ebaice. (< fr. *hébraďser*)

ebrazúră *s. f.* lărgire oblică, teşitură în interiorul unui zid, la uşi sau ferestre. (< fr. *ébrasure*)

ebrietáte *s. f.* stare de beţie. (< fr. *ébriété*, lat. *ebrietas*)

ebruitá *vb. tr.* a răspândi, a divulga (un secret, o ştire). (< fr. *ébruiter*)

EBULIO- *elem.* „fierbere, ebuliţie". (< fr. *ébullio-*, cf. lat. *ebullire*, a fierbe)

ebuliométric, -ă *adj.* referitor la ebuliometrie; ebulioscopic. (< fr. *ébulliométrique*)

ebuliometríe *s. f.* ebulioscopie. (< fr. *ébulliométrie*)

ebuliométru *s. n.* aparat folosit în ebuliometrie; ebulioscop. (< fr. *ébulliomètre*)

ebulioscóp *s. n.* ebuliometru. (< fr. *ébullioscope*)

ebulioscópic, -á *adj.* ebuliometric. (< fr. *ébullioscopique*)

ebulioscopíe *s. f.* metodă de determinare a temperaturilor de fierbere; ebuliometrie. (< fr. *ébullioscopie*)

ebulíţie *s. f.* **1.** fierbere. **2.** (*fig.*) agitaţie, efervescenţă. (< fr. *ébullition*, lat. *ebullitio*)

ebulmént *s. n.* **1.** surpare, prăbuşire, năruire a unui teren, a unui material. **2.** materialul astfel rezultat. (< fr. *éboulement*)

eburnáre *s. f.* îngroşare a unui os, în osteitele cronice. (după fr. *éburnation*)

eburnéu, -ée *adj.* **1.** de culoarea sau consitenţa fildeşului. **2.** (*fig.*) candid, imaculat. (< fr. *éburné*, lat. *eburneus*)

eburóni *s. m. pl.* popor germanic din Golia belgică, stabilit între Meuse şi Rin. (< fr. *éburons*)

EC- *elem.* „în afară de". (< fr. *ec-*, cf. gr. *ek*, în afară)

ecarisá *vb. tr.* **1.** a tăia buşteni, piatră pentru transformarea lor în piese prismatice. **2.** a lua pielea animalelor moarte, a jupui. (după fr. *équarrir*)

ecarisáj *s. n.* **1.** strângere a cadavrelor de animale; târpire a câinilor vagabonzi. **2.** operaţie de tratare şi de prelucrare a cadavrelor de animale şi a deşeurilor de la abatoare. • întreprindere care execută această operaţie. (< fr. *équarrissage*)

ecarisór *s. m.* cel care lucrează la ecarisaj; hingher. (< fr. *équarrisseur*)

ecarlát I. *adj. inv.* roşu-vişiniu; stacojiu. **II.** *s. n.* colorant sintetic roşu-vişiniu, folosit în industria textilă. (< fr. *écarlate*)

ecárt *s. n.* distanţa dintre două valori oarecare dintr-un şir de măsurători efectuate asupra aceleiaşi mărimi; interval, depărtare; abatere. • diferenţă. • variaţie. **o** ~ *de viteză* = diferenţa dintre viteza minimă şi cea maximă în zbor orizontal a unui avion. • diferenţa maximă dintre densităţile optice ale unui negativ fotografic. (< fr. *écart*)

ecartá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a (în)depărta, a distanţa. **2.** (*fig.*) a abate, a îndepărta (de la). **II.** *refl.* (la jocul de cărţi) a se cere, a arunca; a schimba. (< fr. *écarter*)

ecartamént *s. n.* distanţă care separă cele două roţi de pe aceeaşi osie a unui vehicul rutier, a şinelor unei căi ferate. (< fr. *écartement*)

ecarté *s. n.* joc de cărţi de două persoane. (< fr. *écarté*)

ecartór *s. n.* instrument chirurgical pentru menţinerea la distanţă a buzelor unei plăgi. (< fr. *écarteur*)

écce hómo *s. m.* reprezentare a lui Isus Hristos cu o coroană de spini pe cap. (< ecce homo, iată omul)

ecclesía *s. f.* **1.** (*ant.*) adunarea poporului la Atena, care lua deciziile supreme. **2.** denumire dată unei comunităţi creştine vechi; (mai târziu) denumire a întregii biserici. (< fr. *ecclésia*, gr. *ekklesia*)

-ecéu v. e c o ² - .

ecforáre *s. f.* operaţie a memoriei prin care se reactualizează informaţiile stocate anterior. (< lat. *ecforare*)

éche *s. f.* piesă orizontală fixată pe axul cârmei unei ambarcaţii. (< germ. *Ecke*)

echér *s. n.* **1.** instrument de desen, triunghi dreptunghic, servind la trasarea perpendicularelor sau a paralelelor, la verificarea

unghiurilor drepte etc. **2.** instrument topografic pentru stabilirea a două aliniamente perpendiculare pe teren. (< fr. *équerre*)

ECHI- *elem.* „egal, asemănător". (< fr. *équi-*, cf. lat. *aequi-*)

echicurént *s. n.* curent de apă, de aer etc. care curge în același sens cu altul. (< fr. *équicourant*)

echidistánt, -ă *adj.* **1.** (despre puncte, drepte, plane etc.) egal distanțate între ele. **2.** (*fig.*) situat la distanță egală față de două atitudini. (< fr. *équidistant*, lat. *aequidistans*)

echidistánță *s. f.* **1.** diferență constantă pe verticală dintre cotele a două puncte pe două curbe de nivel vecine. **2.** punct egal depărtat de cele mai apropiate puncte de pe țărmurile maritime care delimitează apele interioare aparținând unor stele maritime. **3.** (*fig.*) calitatea de a fi echidistant (2). (< fr. *équidistance*)

echídnă *s. f.* animal monotrem din Australia, cu spini pe corp și cu un bot foarte ascuțit. (< fr. *échidné*, gr. *ekhidna*)

echidnísm *s. n.* intoxicație cu venin de șerpi. (< fr. *échidnisme*)

echién, -ă *adj.* (despre arboreturi) omogen din punctul de vedere al vârstei. (< fr. *équienne*)

echigranulár, -ă *adj.* (despre roci, materiale etc.) ale cărui cristale, granule au dimensiuni aproape egale. (< *echi-* + *granular*)

echigravisféră *s. f.* linie imaginară ce delimitează zona în care forțele gravitaționale ale Lunii și Pământului se anihilează reciproc. (< *echi-* + *gravi/tație/* + *sferă*)

echigravitáție *s. f.* proprietate a unei anumite regiuni din spațiul cosmic în care forțele gravitaționale ale corpurilor cerești se echilibrează. (< fr. *équigravitation*)

echilatér, -ă *adj.* (despre figuri geometrice) cu elemente liniare congruente. **o** *con* ~ = con circular drept care are generatoarea congruentă cu diametrul bazei; *hiperbolă ~ă* = hiperbolă cu asimptotele perpendiculare. (< fr. *équilatère*)

echilaterál, -ă *adj.* (despre triunghi) cu toate laturile egale. (< fr. *équilatéral*, lat. *aequilateralis*)

echilibră *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) ține în echilibru, a (se) cumpăni. **II.** *tr.* **1.** a efectua o echilibrare. **2.** a face ca veniturile dintr-un buget să fie egale cu cheltuielile. (< fr. *équilibrer*)

echilibráj *s. n.* echilibrare. (< fr. *équilibrage*)

echilibráre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) echilibra; echilibrare. **2.** anularea a forțelor dinamice asimetrice care se exercită asupra unui sistem tehnic cu mișcare periodică. **3.** aducere a unui circuit sau a unei rețele electrice în starea caracterizată prin valoarea nulă a intensității curentului. **4.** reducere a perturbațiilor nedorite din circuitele unei linii de telecomunicații, prin compensarea asimetriilor. (< echilibra)

echilibrát, -ă *adj.* **1.** în stare de echilibru. • (despre valori, prețuri, bugete) just proporționat. **2.** (*fig.;* despre oameni) cumpănit, ponderat. (< echilibra)

echilibrátor[1] *s. m.* muncitor în echilibrarea rotoarelor, statoarelor, mașinilor electrice, care aduce la aceeași turație, respectiv frecvență, toate părțile componente ale unui dispozitiv supus rotației. (< echilibra + -tor)

echilibrátor[2]**, -oáre** *adj., s. m. f.* (cel) care servește echlibrul. (< fr. *équilibrateur*)

echilibríst, -ă *s. m. f.* **1.** specialist în echilibristică. **2.** (*fig.*) cel care știe să iasă dintr-o încurcătură cu ajutorul unor expediente, al șireteniei, minciunii etc. (< fr. *équilibriste*)

echilibrístică *s. f.* **1.** menținere a echilibrului corpului în poziții dificile; arta, îndemânarea de a face acest lucru. **2.** (*fig.*) arta de a se descurca ușor în situații dificile. (< germ. *Equilibristik*)

echilibrométru *s. n.* aparat pentru măsurarea echilibrării (4). (< fr. *équilibromètre*)

echilibrór *s. n.* dispozitiv care menține echilibrul. (< fr *équilibreur*)

echilíbru *s. n.* **1.** stare a unui corp supus acțiunii unor forțe sau efecte care se anulează reciproc fără să-i schimbe starea de mișcare sau de repaus. **2.** (*biol.*) însușire a organismelor sau a grupurilor de organisme de a se autoreînnoi. **o** ~ *ecologic* = stare a unui mediu natural în care compoziția faunei și a florei rămâne aproape constantă. **3.** proporție, raport just între lucruri opuse. **o** ~ *de forțe* = situație în care mai multe puteri, de tărie aproximativ egală, se echilibrează ca influență și dominație în lume; ~ *bugetar* = stare a unui buget în care veniturile sunt egale cu cheltuielile. **4.** (*psih.*) *senzație de* ~ = senzație care reflectă poziția și mișcările corpului în spațiu. **5.** (*fig.*) stare de liniște, de armonie, de stabilitate sufletească. (< fr. *équilibre*, lat. *aequilibrium*)

echimoleculár, -ă *adj.* (despre un amestec) alcătuit din diferite substanțe având același număr de molecule. (< fr. *équimoléculaire*)

echimótic, -ă *adj.* de natura echimozei. (< fr. *ecchymotique*)

echimóză *s. f.* pată cutanată, vânătaie cauzată de o sufuziune de sânge în grosimea unui țesut, ca urmare a unei lovituri. (< fr. *ecchymose*, gr. *ekchymosis*)

ECHIN(O)-/ECHINI- *elem.* „arici", „cu ghimpi". (< fr. *échin/o/-, echini-*, cf. lat. *echinus*, gr. *ekhinos*)

echinát, -ă *adj.* (*bot.;* despre organe) prevăzut cu spini, țepi. (< lat. *echinatus*, fr. *échiné*)

echínă *s. f.* **1.** urnă de pământ ars sau de metal în care grecii păstrau actele procesuale. **2.** mulură convexă în sfert de cerc, situată imediat sub abaca unui capitel doric. **3.** ornament al capitelului coloanei ionice; ovă. (< fr. *échine*)

ECHINI- v. echin(o)-.

echiníde *s. f. pl.* clasă de echinoderme marine cu corpul sferic, cu un schelet calcaros cu spini; arici-de-mare. (< fr. *échinides*)

echinifér, -ă *adj.* prevăzut cu spini sau cu sete rigide. (< fr. *échinifère*)

echinifórm, -ă *adj.* asemănător cu un arici. (< lat. *echiniformis*)

echinísm *s. n.* v. ecvinism.

echinocárp, -ă *adj.* cu fructe spinoase. (< fr. *échinocarpe*)

echinocóc *s. m.* vierme parazit în intestinul cornutelor mari, a cărei larvă se dezvoltă în ficatul mai multor mamifere. • chist provocat în acest parazit. (< fr. *échinocoque*)

echinococóză *s. f.* boală parazitară produsă de echinococ; hidatidoză. (< fr. *échinococcose*)

echinocțiál, -ă *adj.* **1.** referitor la echinocțiu. **o** *punct* ~ = fiecare dintre cele două puncte de intersecție a eclipticii cu ecuatorul ceresc, în care se află Soarele la echinocțiu. **2.** (despre flori) care rămâne în fiecare zi 12 ore deschisă și 12 ore închisă. (< fr. *équionoxial*, engl. *equinoctial*)

echinócțiu *s. n.* fiecare dintre cele două momente ale anului (21 martie și 23 septembrie), în care Soarele se află pe traiectoria ecuatorului celest și când ziua este egală cu noaptea. (< lat. *aequinoctium*, fr. *équinoxe*)

echinodérme *s. n. pl.* încrengătură de animale marine nevertebrate, cu țepi, cu simetrie radiară și cu schelet extern calcaros, din plăci. (< fr. *échinodermes*)

echinospór, -ă *adj.* cu spori țepoși. (< fr. *échinospore*)

echinostómi *s. m. pl.* viermi paraziți din clasa trematodelor, care infestează uneori și omul. (< engl. *echino-stoma*)

echinostomiază *s. f.* boală parazitară, rară, determinată de infestarea cu echinostomi. (< engl. *echinostomiasy*)

echipá *vb.* **I.** *tr.* a dota (o navă, o armată, un soldat) cu cele necesare pentru o acțiune, o expediție, o călătorie. **II.** *refl.* a se pregăti pentru o acțiune; (*p. ext.*) a se îmbrăca. (< fr. *équiper*)

echipáj *s. n.* **1.** personalul unei (aero)nave, al unui tanc etc. **2.** grup de elevi care participă la un concurs, reprezentând școala, orașul etc. **3.** termen comun pentru partea fixă ori pentru cea mobilă a unui instrument. **4.** trăsură de lux trasă de cai; caleașcă. (< fr. *équipage*)

echipaménț *s. n.* **1.** totalitatea obiectelor cu care se echipează cineva. **o** ~ *de campanie* = echipament pe care îl poartă soldații în război sau la instrucție. **2.** ansamblu de piese și dispozitive ale unei mașini, instalații etc. care îi asigură buna funcționare. (< fr. *équipement*)

echipartíție *s. f.* **1.** repartizare egală a unei substanțe, forțe etc. între diversele componente ale unui tot. **2.** ipoteză potrivit căreia datele se repartizează uniform în interiorul fiecărei clase a unei serii statistice. (< fr. *équipartition*)

echípă *s. f.* **1.** grup de oameni care lucrează împreună, conduși de un șef. **2.** formație sportivă care activează ca un tot într-o ramură a sportului. (< fr. *équipe*)

echipiér, -ă *s. m. f.* membru al unei echipe (sportive). (< fr *équipier*)

echiplanáție *s. f.* nivelare a reliefului la o aceeași altitudine. (< fr. *équiplanation*)

echipolént, -ă *adj.* **1.** de forțe, de valori egale. **2.** (*log.;* despre noțiuni, judecăți) care exprimă în forme diferite același înțeles; echivalent. **3.** (*mat.;* despre vectori) egali, paraleli și de același sens. (< fr. *équipollent*, lat. *aequipollens*)

echipolénță *s. f.* **1.** egalitate de forțe, de puteri. **2.** (*log.*) raport de egalitate între două propoziții sau concepte de aceeași extensie; echivalență. **3.** (*mat.*) relație între vectori echipolenți. (< fr. *équipollence*, lat. *aequipollentia*)

echipotențiál, -ă **I.** *adj.* de același potențial. **II.** *s. f.* suprafață, loc geometric al punctelor având același potențial. (< fr. *équipotentiel*)

echipotențialitáte *s. f.* capacitate latentă a oricărei arii corticale de a exercita în mod egal din funcțiile creierului. (< fr. *équipotentialité*)

echiprobábil, -ă *adj.* (despre evenimente) care are tot atâtea șanse de a se produce ca și altele. (< fr. *équipro-bable*)

echiprobabilísm *s. n.* orientare probabilistă care susține că dintre două opinii morale una trebuie urmată, dacă este cel puțin la fel de probabilă ca și opinia contrară. (< fr. *équiprobabilisme*)

echiscalár, -ă *adj. (mat.;* despre linii, suprafețe, porțiuni de spațiu) care este locul geometric al punctelor în care un scalar de câmp are aceeași valoare. (< fr. *équiscalaire*)

echística *s. f.* disciplină care se ocupă cu studiul așezărilor rurale sau urbane în vederea sistematizării, reconstruirii sau redimensionării lor în funcție de cerințele societății contemporane și viitoare. (< engl. *ekistics*, fr. *équistique*)

echitábil, -ă *adj.* întemeiat pe dreptate, pe adevăr; nepărtinitor, just. (< fr. *équitable*)

echitabilitáte *s. f.* raport numeric constant și echilibrat. • (în calculul probabilităților) caracter al unui joc echitabil. (< fr. *équitabilité*)

echitáte *s. f.* **1.** egalitate, dreptate, nepărtinire. • cinste. **2.** comportare bazată pe respectarea riguros reciprocă a drepturilor și a obligațiilor, pe satisfacerea în mod egal a intereselor fiecăruia. (< fr. *équité*, lat. *aequitas*)

echitáție *s. f. (sport)* călărie. (< fr. *équitation*, lat. *equitatio*)

echiúnghi *adj. inv.* cu unghiuri egale. (după fr. *équiangle*)

echiunghiulár, -ă *adj. (mat.;* despre un fascicul de direcții sau de plane concurente) care formează unghiuri egale între oricare două direcții sau plane vecine. (< engl. *equiangular*)

echiunitár, -ă *adj.* care are valoarea egală cu unitatea; egal cu 1. (< fr. *équiunitaire*)

echivalá *vb.* **I.** *intr.* a fi egal, a avea o valoare egală cu ceva. **II.** *tr.* **1.** a traduce. **2.** a recunoaște valabilitatea unor studii, examene sau diplome obținute în cadrul unei școli de alt tip ori în străinătate. (< fr. *équivaloir*, lat. *aequivalere*)

echivalént, -ă **I.** *adj.* **1.** (și *s.*) care are aceeași valoare, semnificație, același efect cu altceva. **2.** (despre figuri, corpuri geometrice) cu aceeași arie, fără a coincide ca formă. **II.** *s. n.* **1.** cantitate de materie, de forță etc. egală cu o alta. **2.** mărime, număr, etc. care caracterizează egalitatea de valoare sau de semnificație a două efecte sau acțiuni. **3.** marfă care, având înglobată în ea aceeași cantitate de muncă socială cu o altă marfă, servește la exprimarea valorii acesteia. (< fr. *équivalent*, lat. *aequivalens*)

echivalénță *s. f.* **1.** însușire a tot ceea ce este echivalent; egalitate de valoare, de semnificație etc. **2.** (*log.*) relație între două enunțuri sau judecăți care sunt adevărate sau false împreună. **3.** (*mat.*) relație simetrică, reflexivă și tranzitivă între elementele unei mulțimi. **4.** simptom care substituie un altul obișnuit pentru o anumită boală. • manifestare patologică la epileptici, care înlocuiește crizele propriu-zise. (< fr. *équivalence*)

echiválv, -ă *adj.* (despre moluște bivalve) cu valve egale. (< fr. *équivalve*)

echivóc, -ă **I.** *adj.* care poate fi interpretat în mai multe feluri; neprecis, neclar, confuz. • (despre atitudine, purtare etc.) îndoielnic, ambiguu, suspect. **II.** *s. n.* **1.** cuvânt, propoziție cu dublu sens, dintre care unul este adesea obscen, grosolan. • ambiguitate. **2.** (*telec.*) măsură a efectului perturbațiilor asupra comunicațiilor prin canale, reprezentând cantitatea de informație care rămâne netransmisă. (< fr. *équivoque*, lat. *aequivocus*)

echivocá *vb. intr.* a produce un echivoc, a folosi cuvinte echivoce; a vorbi în doi peri. (< fr. *équivoquer*)

echivocitáte *s. f.* caracter, stare echivocă; ambiguitate. (< it. *equivocità*)

ecidíe *s. f.* formă de fructificație a ciupercilor uredinale, pe frunzele de dracilă. (< fr. *écidie*)

ecidiospór *s. m.* spor asexuat în ecidiile uredinalelor. (< fr. *écidiospore*)

eclampsíe *s. f.* boală la gravide și lăuze, care se manifestă prin crize convulsive și prin pierderea cunoștinței. (< fr. *éclampsie*)

eclámptic, -ă *adj., s. f.* (suferind) de eclampsie. (< fr. *éclamptique*)

eclát *s. n.* strălucire, izbucnire a luminii emise de un far sau de o geamandură luminoasă. (< fr. *éclat*)

eclatá *vb. intr.* **1.** a străluci; a impresiona puternic, a orbi prin strălucire. **2.** (*fig.*) a izbucni, a se manifesta violent, brusc. (< fr. *éclater*)

eclatánt, -ă *adj.* (*livr.*) strălucitor, impresionant, răsunător. (< fr. *éclatant*)

eclatór *s. n.* aparat electric pentru măsurarea tensiunilor înalte, pentru protecție contra supratensiunilor în rețelele de transport a energiei electrice etc. (< fr. *éclateur*)

ecléctic, -ă **I.** *adj.* referitor la eclectism, care dă dovadă de eclectism, care promovează eclectismul; care alege din diferite sisteme părerile cele mai convenabile; care îmbină elemente diverse din diferite școli, genuri etc. **II.** *s. f.* alegere și îmbinare după diverse criterii a unor idei, concepții etc. eterogene sau chiar opuse. **III.** *s. m. f.* adept al eclectismului filosofic. (< fr. *éclectique*, gr. *eklektikos*)

eclectísm *s. n.* **1.** îmbinare mecanică a unor idei, concepții, puncte de vedere eterogene și opuse. • lipsă de consecvență în convingeri, în teorii. **2.** sistem de concepții care, fără a se întemeia pe idei originale, alege din diverse sisteme de gândire ceea ce pare mai adecvat. • (*arhit., arte*) îmbinare necritică a unor elemente luate din stiluri diferite sau din diferitele mijloace personale de exprimare ale unor artiști consacrați. (< fr. *éclectisme*)

eclér *s. n.* prăjitură cu cremă, alungită, cu glazură. (< fr. *éclair*)

ecleráj *s. n.* (*livr.*) luminare, iluminat. • (*pict.*) iluminare artificială puternică. • iluminare specială în timpul lucrării unui film. (< fr. *éclairage*)

ECLEZI- *elem.* „biserică". (< fr. *ecclési-*, cf. gr. *ekklesia*)

ecleziál, -ă *adj.* ecleziastic. (< fr. *ecclésial*)

ecleziárh *s. m.* cleric care are în grija sa rânduiala serviciului religios. (< fr. *ecclésiarque*)

Ecleziást *s. n.* una dintre părțile Bibliei, atribuită împăratului Solomon. (< fr. *ecclésiaste*)

ecleziástic, -ă **I.** *adj.* referitor la biserică, la cler; bisericesc; eclezial. **II.** *s. m.* cleric. (< fr. *ecclésiastique*, lat. *ecclesiasticus*, gr. *ekklesiastikos*)

ecleziológic, -ă *adj.* referitor la ecleziologie. (< fr. *eclésiologique*)

ecleziologie *s. f.* ramură a teologiei care tratează despre biserică. (< fr. *ecclésiologie*)

ECLI- v. clin(o)-.

eclimétru *s. n.* instrument topografic pentru măsurarea unghiurilor verticale (de pantă sau zenitale). (< fr. *éclimètre*)

eclipsá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a întuneca lumina unui astru. **2.** (*fig.*) a umbri, a lăsa în umbră. **II.** *refl. (fam.)* a dispărea, a rămâne în umbră. (< fr. *éclipser*)

eclípsă *s. f.* **1.** dispariție parțială sau totală a imaginii unui astru, ca urmare a interpunerii altui astru între acesta și observator, sau a intrării lui în conul de umbră a altui corp ceresc. **2.** (*mar.*) intermitență a luminii unui far sau a unei geamanduri luminoase. • instalație de semnalizare prin becuri electrice așezate pe catargul navelor. **3.** (*fig.*) dispariție sau trecere în umbră temporară a unei persoane, a unui lucru. • întunecare, pierdere temporară a cunoștinței. (< fr. *éclipse*, lat. *eclipsis*, gr. *ekleipsis*)

eclíptic, -ă **I.** *adj.* referitor la ecliptică. ◊ *coordonate ~ce* = latitudinea și longitudinea astrilor pe sfera cerească. **II.** *s. f.* or-

bită descrisă de Soare în mişcarea lui aparentă anuală pe bolta cerească. ◊ *axa ~cii* = diametru al sferei cereşti perpendicular pe planul eclipticii. (< fr. *écliptique*)

eclísă *s. f.* **1.** placă de lemn, de metal etc. care serveşte la înnădirea a două piese alăturate prin şuruburi, nituri sau sudură. **2.** partea laterală a unui instrument cu coarde, care leagă de jur-împrejur cele două feţe. (< fr. *éclisse*)

eclogít *s. n.* rocă metamorfică, cu structură granulară, compusă din piroxen alcalin verde şi din granat roşu. (< fr. *éclogite*)

eclozá *vb. intr.* **1.** (despre larve, pui) a ieşi din ou. **2.** (despre flori) a se deschide, a înflori. **3.** (*fig.*) a se naşte, a se ivi, a apărea. (după fr. *éclore, éclosion*)

eclozionatór *s. n.* compartiment al unui incubator în care are loc ieşirea puilor din ou. (< fr. *éclosionnateur*)

eclozíúne *s. f.* **1.** ieşire a puilor sau a larvelor din ou. **2.** (*fig.*) ieşire la iveală, înflorire; manifestare. **3.** intervenţie chirurgicală prin care este scoasă din funcţiune o porţiune dintr-un organ, fără a fi extirpată. (< fr. *éclosion*)

ecluzá *vb.* **I.** *tr.* a bara apa cu o ecluză. **II.** *intr.* (despre nave) a trece printr-o ecluză. (< fr. *écluser*)

eclúză *s. f.* **1.** construcţie hidrotehnică amplasată pe o cale navigabilă, care permite trecerea navelor de la un nivel al apei la altul; stăvilar. **2.** cameră metalică etanşă, presurizată, la partea superioară a unui cheson, destinată intrării şi ieşirii personalului sau materialelor; campană (2). • cameră care permite ieşirea echipajului dintr-un submarin, sub apă, fără inundarea acestuia. **3.** compartiment special, cu etanşeizare comandată, al unei nave spaţiale, destinat ieşirii cosmonauţilor în spaţiul cosmic. (< fr. *écluse*)

ecluziér, -ă **I.** *adj.* referitor la ecluză. **II.** *s. m.* muncitor care manevrează ecluzele; ecluzist. (< fr. *éclusier*)

ecluzíst, -ă *s. m.* ecluzier. (< ecluză + -ist)

ecluzíúne *s. f.* acţiunea de a face legătura între două porţiuni cu nivele diferite ale traseului unei căi navigabile şi rezultatul ei. (< ecluză)

ecmnétic, -ă *adj.* ecmnezic. ◊ *delir ~* = delir în care bolnavul situează evenimentele actuale în trecut. (< fr. *ecmnétique*)

ecmnézic, -ă *adj.* de natura ecmneziei; ecmnetic. (< fr. *ecmnésique*)

ecmnezíe *s. f.* tulburare a memoriei, trăirea unor evenimente trecute la modul prezent. (< fr. *ecmnésie*)

ECO¹- *elem.* „sunet" „ecou". (< fr. *échi-*, cf. lat. *echo*, gr. *ekhos, ekho*)

ECO²-, -ecéu *elem.* „casă, mediu", „proprietate, bunuri". (< fr. *éco-*, cf. gr. *oikos*)

ecoacuzíe *s. f.* tulburare a funcţiei auditive, prin perceperea unui sunet auzit altădată. (< engl. *echoacousia*)

ecoansón *s. n.* **1.** ornament triunghiular cuprins între două arcade tangente legate la înălţime de un brâu orizontal; piatră care formează colţul ambrazurii unei ferestre sau uşi. **2.** finisare a colţurilor unei încăperi. (< fr. *écoinşon*)

ecobiótic, -ă *adj.* (despre organisme) adaptat la un mod specific de viaţă. (< fr. *écobiotique*)

ecocardiográf *s. n.* aparat pentru ecocardiografie. (< engl. *echocardiograph*)

ecocardiográfic, -ă *adj.* realizat cu ajutorul ecocardiografului. (< ecocardiograf + -ic)

ecocardiografíe *s. f.* aplicare a ecografiei la studiul inimii. (< fr. *échocardiographie*)

ecocardiográmă *s. f.* ecogramă a inimii. (< fr. *échocardiogramme*)

ecocinematografíe *s. f.* cinematografie care produce filme ecologice. (< eco²- + *cinematografie*)

ecoclimátic, -ă *adj.* cu climat condiţionat de factori ecologici. (< fr. *écoclimatique*)

ecoencefalografíe *s. f.* tehnică modernă de diagnosticare a proceselor patologice intracraniene cu ajutorul ultrasunetelor. (< fr. *échoencéphalographie*)

ecoencefalográmă *s. f.* înregistrare a unui proces patologic intracranian, prin ecoencefalografie. (< fr. *échoencéphalogramme*)

ecoestezíe *s. f.* fenomen fiziologic datorat propagării difuze a excitaţiei, care face ca senzaţiile determinate de un stimul să apară şi în afara zonei aplicării lui. (< fr. *écho-esthésie*)

ecofeedback /-fidbec/ *s. n.* retroacţiune ecologică capabilă să menţină stabilitatea sistemelor naturale faţă de diversele influenţe din mediul ambiant. (< engl. *ecofeedback*)

ecofenotíp *s. n.* modificare fenotipică determinată de mediul înconjurător. (< eco²- + *fenotip*)

ecofílm *s. n.* film ecologic. (< eco²- + *film*)

ecofiziológic, -ă *adj.* referitor la ecofiziologie. (< engl. *ecophysiological*)

ecofiziologíe *s. f.* disciplină care studiază fiziologia diferitelor grupe de organisme în corelaţie cu mediul natural.(< engl. *ecophysiology*)

ecofób, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de ecofobie. (< fr. *écophobe*)

ecofobíe *s. f.* teamă patologică de a sta singur în casă. (< fr. *écophobie*)

ecofrazíe *s. f.* tendinţă patologică de repetare automată a propoziţiilor auzite la alte persoane. (< fr. *échopgrasie*)

ecogenétică *s. f.* ştiinţa care studiază raportul dintre factorii ecologici şi structura genetică a organismelor. (< eco²- + *genetică*)

ecogenéză *s. f.* **1.** proces de formare a condiţiilor ecologice. **2.** stabilire a unor relaţii între organisme şi mediu în cursul evoluţiei. (< fr. *écogenèse*)

ecogeográfic, -ă *adj.* condiţionat de factorii ecologici şi geografici. (< fr. *écogéographique*)

ecográf *s. n.* aparat pentru ecografie¹ (1). (< fr. *échographe*)

ecográfic, -ă *adj.* referitor la ecografie¹ (1). (< fr. *échographique*)

ecografíe¹ *s. f.* **1.** metodă de apreciere a densităţii ţesuturilor cu ajutorul ecoului reflectat de vibraţiile ultrasonore; ultrasonografie. **2.** impulsie morbidă, la unii alienaţi, de a repeta de mai multe ori unele cuvinte scrise. (< fr. *échographie*)

ecografíe² *s. f.* studiul evoluţiei mediului înconjurător. (< fr. *écographie*)

ecografíst, -ă *s. m. f.* specialist în ecografie. (< ecografie + -ist)

ecográmă *s. f.* diagramă obţinută la ecograf. (< fr. *échogramme*, engl. *echogram*)

ecolalíe *s. f.* repetare automată a cuvintelor interlocutorului, asociate uneori cu reproducerea intonaţiei, în schizofrenie. (< fr. *écholalie*)

ecolocatór *s. n.* aparat ultrasonor al cărui principiu de funcţionare constă în a înregistra ecoul sunetului emis. (< fr. *écholocateur*)

ecolocáţie *s. f.* **1.** reperaj al obstacolelor cu ajutorul ultrasunetelor. **2.** (*biol.*) mod de orientare a unor organisme cu ajutorul ultrasunetelor reflectate de anumite obstacole. (< fr. *écholocation*)

ecológ, -ă *s. m. f.* specialist în ecologie; ecologist (II). (< fr. *écologue*)

ecológic, -ă *adj.* referitor la ecologie. (< fr. *écologique*)

ecologíe *s. f.* ştiinţă care studiază interrelaţiile dintre organismele vii şi mediul lor de viaţă. ◊ *~ socială* = disciplină sociologică având ca obiect studiul relaţiilor omului cu mediul său, natural şi social. (< fr. *écologie*)

ecologísm *s. n.* teorie şi practică ce subliniază importanţa problemelor ecologice; mişcare pentru ocrotirea mediului ambiant. (< fr. *écologisme*)

ecologíst, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (adept) al ecologismului; apărător al mediului ambiant. **II.** *s. m. f.* ecolog. (< fr. *écologiste*)

ecologizá *vb. tr.* a asigura un mediu natural, sănătos. (< econolog/ie/ + *-iza*)

ecomatísm *s. n.* impuls morbid de a repeta sunete şi mişcări. (< fr. *échomatisme*)

ecométrie, -ă *adj.* referitor la ecometrie. (< fr. *échométrique*)

ecometríe *s. f.* **1.** arta de a construi clădiri, nave, calculând reflexia sunetelor. **2.** măsurare a nivelului de lichid în găurile de sondă, pe baza reflexiei undelor sonore. (< fr. *échométrie*)

ecométru *s. n.* aparat folosit în ecometrie (2). (< fr. *échomètre*)

ecomimíe *s. f.* paramimie constând în repetarea mimicii interlocutorului, la schizofrenici. (< fr. *échomimie*)

ecomodél *s. n.* model ecologic tip. (< eco/logic/ + *model*)
ecomorfóză *s. f.* modificare a unor caractere morfologice ale plantelor sub influența factorilor mediului natural. (< fr. *écomorphose*)
econdróm *s. n.* tumoare la nivelul articulațiilor prin proliferarea țesutului cartilaginos. (< fr. *ecchondrome*)
econocrát *s. m.* tehnocrat care se ocupă de probleme macroeconomice. (< econo/mie/ + *-crat*)
económ, -ă **I.** *adj.* **1.** care păstrează, care face economii. **2.** cumpătat. **II.** *s. m. f.* (în trecut) îngrijitor al veniturilor unei mănăstiri. (< fr. *économe*)
economát *s. n.* magazin care aprovizionează salariații unor întreprinderi. (< fr. *économat*)
econométric, -ă *adj.* referitor la econometrie. (< fr. *économétrique*)
econometrician, -ă *s. m. f.* specialist în econometrie. (< fr. *économétricien*)
econometríe *s. f.* tehnica studierii fenomenelor și proceselor economice pe baza analizei matematice și statistice. (< fr. *économétrie*)
econométru *s. n.* aparat pentru măsurarea economiilor realizate în consum. (< fr. *économètre*)
económic, -ă *adj.* **1.** referitor la economie. **2.** care cere puține cheltuieli, eforturi; ieftin, convenabil. (< fr. *économique*, lat. *oeconomicus*, gr. *oikonomikos*)
economicítate *s. f.* economisire; grad de economie, rentabilitate. (< economic + -itate)
economíe *s. f.* **1.** totalitatea ramurilor muncii sociale existente într-o anumită orânduire socială, determinate de stadiul de dezvoltare a forțelor de producție și a relațiilor de producție. • totalitatea relațiilor de producție care constituie cadrul desfășurării muncii sociale. **o** ~ *de piață* = formă de organizare și funcționare a economiei în care oamenii își desfășoară activitatea în mod liber, autonom și eficient. • ramură, sector de activitate productivă. • gospodărire. **2.** știința care se ocupă cu studiul economiei (1). **o** ~ *politică* = știință socială care studiază legile producției sociale, ale repartiției și schimbului bunurilor materiale, specifice diferitelor orânduiri sociale în succesiunea lor istorică. **3.** chibzuință, cumpătare (în cheltuieli). **4.** (*pl.*) rezervă de bani: bani agonisiți. **5.** alcătuire, compoziție a planului unei lucrări, a tratării unei chestiuni etc. (< fr. *économie*, lat. *oeconomia*, gr. *oikonomia*)
economísm *s. n.* concept social-democrat care consideră că proletariatul trebuie să se limiteze la lupta economică prin intermediul sindicatelor. (< fr. *économisme*, rus. *eko- nomizm*)
economíst, -ă *s. m. f.* **1.** specialist în științele economice. **2.** adept al economismului. (< fr. *économiste*, /2/ rus. *ekonomist*)
economizór *s. n.* **1.** instalație anexă pentru încălzirea apei înainte de a pătrunde în cazanul de aburi. **2.** dispozitiv de reglare a carburatorului, care permite îmbogățirea amestecului carburant. (< fr. *économiseur*)
ecopatíe *s. f.* manifestare patologică în repetarea fără sens a unor cuvinte sau acțiuni. (< engl. *echopathy*)
ecopedológic, -ă *adj.* referitor la ecopedologie. (< fr. *écopédologique*)
ecopedologíe *s. f.* edafologie. (< fr. *échopédologie*)
ecopraxíe *s. f.* imitare automată a gesturilor și acțiunilor cuiva. (< fr. *échopraxie*)
ecorșá *vb. tr.* a jupui pielea, scoarța. (< fr. *écorcher*)
ecorșéu *s. n.* reprezentare a unui om sau animal fără piele, pentru studierea musculaturii. (< fr. *écorché*)
ecoscóp *s. n.* aparat care, cu ajutorul ultrasunetelor, vizualizează pe un ecran capul copilului încă înainte de a se naște. (< fr. *échoscope*)
ecoscopíe *s. f.* imagine obținută la ecoscop. (< fr. *échoscopie*)
ecoséz *adj. inv.* (despre stofe, țesături) în carouri mari, în culori vii și variate. (< fr. *écossais*)
ecoséză *s. f.* vechi dans popular scoțian cu un tempo vioi; melodia corespunzătoare. (< fr. *écossaire*)
ecosféră *s. f.* strat sferic în care doza de radiații (luminoase, termice etc.) emise de un Soare central favorizează dezvoltarea materiei vii pe planetele aflate în zona respectivă. (< eco²- + *-sferă*)
ecosistém *s. n.* complex unitar din biocenoză și mediul fizic înconjurător; biogeocenoză. **o** ~ *uman* = sistem format din populația umană și habitatul său, integrat în biosferă. (< fr. *écosystème*)
ecosóndă *s. f.* sondă electronică cu ecou acustic, în ecolocație; eholot. (< fr. *échosonde*)
ecospécie *s. f.* (*biol.*) specie fără izolare geografică, numai prin izolare genetică și ecologică. (< engl. *ecospecies*)
ecostabilitáte *s. f.* stabilitate a genotipului, specifică soiurilor sau hibrizilor ameliorați. (< fr. *échostabilité*)
ecotimíe *s. f.* reflectare în reacțiile emoționale individuale a tonusului afectiv al celor din jur. (< fr. *échothymie*)
ecotíp *s. n.* biotip adaptat, prin acțiunea selecției în anumite condiții de mediu. (< fr. *écotype*)
ecotomografíe *s. f.* metodă de exploatare medicală, pe principiul reflexiei ecoului produs de un ultrasunet care întâlnește un obstacol, putând diferența astfel structurile de consistență dintr-un organ. (< fr. *échotomographie*)
ecotóp *s. n.* complex de factori ecologici specific unei stațiuni (III). (< fr. *écotope*)
ecoturísm *s. n.* tendință a turiștilor de petrecere a vacanței în sânul naturii; turism ecologic. (< eco²- + *turism*)
ecóu *s. n.* **1.** repetare a unui sunet datorit reflectării undelor sonore pe un obstacol. • sunetul astfel repetat. **o** ~ *semnal* = înregistrare optică pe ecranul unui radar. **2.** (*fig.*) răsunet, vâlvă produsă de un eveniment etc. (< fr. *écho*, lat. *echo*)
ecrán *s. n.* **1.** suprafață mată (albă) pe care se proiectează imaginile cu un aparat de proiecție; (*p. ext.*) cinematograf. **o** *micul* ~ = televizor. (*p. ext.*) televiziune. **2.** perete, înveliș de protecție contra factorilor fizici externi. (< fr. *écran*)
ecraná *vb. tr.* a sustrage un anumit sistem fizic câmpurilor electrice sau magnetice exterioare, cu ajutorul unui ecran. (< ecran)
ecranizá *vb. tr.* a transpune o lucrare literară sau muzicală într-o operă cinematografică, a adapta pentru ecran. (< ecran + -iza)
ecranizáre *s. f.* acțiunea de a ecraniza; adaptare cinematografică. (< ecraniza)
ecrasá *vb. tr* **1.** a strivi, a zdrobi. **2.** (*fig.*) a distruge, a nimici; a umili. • a copleși, a împovăra. (< fr. *écraser*)
ecrazitá *s. f.* exploziv brizant pe bază de acid picric. (< fr. *écrasite*)
ecrazór *s. n.* instrument chirurgical format din două ramuri care se pot strânge, strivind între ele o porțiune de organ. (< fr. *écraseur*)
ecremá *vb. tr.* a separa smântâna din lapte. (< fr. *écremer*)
ecrín, -ă *adj.* (despre glande) care elimină produsul fără a modifica structura celulelor. (< fr. *eccrine*, germ. *ekkrin*)
ecrinologíe *s. f.* ramură a fiziologiei care studiază secrețiile. (< fr. *eccrinologie*)
ecru /-crü/ adj. inv., *s.n.* (de) culoarea mătăsii naturale nealbite. (< fr. *écru*)
ecruisá *vb. tr.* a întări suprafața unui metal prin deformarea acestuia la rece. (după fr. *écrouir*)
ecruisáj *s. n.* ecruisare. (< fr. *écrouissage*)
ecstásy *s. n.* drog sintetic modern euforizant, preferat de tineri, sub formă de tablete sau capsule. (< engl. *ecstasy*, extaz)
ectazíe[1] *s. f.* **1.** (*metr.*) licență în folosirea unei silabe scurte cu valoare de silabă lungă. **2.** dilatare artificială a unui organ cavitar, a unui conduct sau vas sangvin. (< fr. *ectasie*)
-ectazíe[2] *elem.* „dilatație, extensie". (< fr. *-ectasie*, cf. gr. *ektasis*, lungire)
ectímă *s. f.* boală de piele infecțioasă manifestată prin pete roșii, mai mari decât cele de impetigo, mai profunde și cu aspect ulceros, care lasă cicatrice. (< fr. *ecthyma*, gr. *ekthyma*)
ectíp *s. n.* (*fil.*) idee provenind dintr-o reprezentare. (< fr. *ectype*)
ECTO- *pref.* „în afară, extern". (< fr. *ecto-*, cf. gr. *ektos*)
ectobiónt *s. n.* (*biol.*) organism fixat pe fața exterioară a corpului gazdei. (< fr. *ectobionte*)
ectoblást *s. n.* **1.** ectoderm. **2.** lob membranos în partea opusă cotiledonului. (< fr. *ectoblaste*)
ectoblástic, -ă ectodermic. (< fr. *ectoblastique*)

ectocardíe *s. f.* anomalie congenitală cu inima în afara cardiei. (< fr. *ectocardie*)
ectocornée *s. f.* pătura externă a corneei. (< engl. *ectocornea*)
ectocrín, -ă *adj.* (despre substanțe organice) eliminat în mediu de către organismele vii, având un rol important în reglarea relațiilor dintre specii. (< fr. *ectocrine*)
ectodérm *s. n.* **1.** înveliș extern al embrionului celular; ectoblast (1). **2.** tegument extern al corpului celente-ratelor. (< fr. *ectoderme*)
ectodermál, -ă *adj.* ectodermic. (< ectoderm + -al)
ectodérmic, -ă *adj.* al ectodermului; ectoblastic; ectodermal. (< fr. *ectodermique*)
ectodermóză *s. f.* afecțiune caracterizată prin leziuni ale țesuturilor derivate din ectoderm, ale pielii. (< fr. *ectodermose*)
ectoendoparazítă *s. f.* ciupercă parazită la suprafața și în interiorul plantei gazdă. (< fr. *ectoendoparasite*)
ectofít, -ă I. *adj., s. n.* (organism) care trăiește ca parazit în exteriorul plantei gazdă. **II.** *s. n. pl.* paraziți vegetali pe suprafața corpului uman. (< fr. *ectophyte/s/*)
ectogenéză *s. f. (biol.)* **1.** dezvoltare embrionară în afara organismului matern, în vitro. **2.** autogeneză cauzată de factori externi. (< fr. *ectogenèse*)
ectomér *s. n.* blastomer care participă la formarea ectodermului. (< engl. *ectomere*)
ectomezodérm *s. n.* mezoderm provenit din ectodermul primar. (< engl. *ectomesoderm*)
-ectomíe *elemn.* „excizie, extirpare, ablațiune". (< fr. *-ectomie*, cf. gr. *ektome*)
ectopág *s. m.* monstru dublu caracterizat prin fuzionarea pereților costali și sternali. (< fr. *ectopage*)
ectoparazít, -ă *adj., s. m. f.* (parazit) pe suprafața unui organism viu. (< fr. *ectoparasite*)
ectoperitonítă *s. f.* inflamație a foiței parietale a peritoneului. (< ecto- + peritonită)
ectópic, -ă *adj.* care prezintă ectopie. (< fr. *ectopique*)
ectopíe[1] *s. f. (anat., bot.)* poziție anormală a unui organ; heterotopie. (< fr. *ectopie*)
-ectopíe[2] *elem.* „deplasare, dislocare". (< fr. *-ectopie*, cf. gr. *ektopos*, în alt loc)
ectoplacéntă *s. f.* înveliș endotelial incomplet al lacunelor placentare. (< fr. *ectoplacenta*)
ectoplásmă *s. f.* **1.** strat superficial hialin al citoplasmei celulelor; hialoplasmă. **2.** substanță spirituală pe care spiritiștii pretid că o emană mediile în timpul transei; teleplasmă. (< fr. *ectoplasme*)
ectoretínă *s. f.* pătură exterioară, pigmentară, a retinei. (< engl. *ectoretina*)
ectosféră *s. f.* zonă exterioară a cromozomului. (< fr. *ectosphère*)
ectospór *s. m. (bot.)* spor format în bazidie. (< fr. *ectospore*)
ectotérm, -ă *adj.* (despre animale cu sânge rece) la care reglarea temperaturii corpului depinde de surse externe. (< germ. *ektotherm*)
ectotróf, -ă *adj.* **1.** (despre organisme vegetale saprofite sau parazite) care trăiește pe suprafața altui organism animal sau vegetal. **2.** cu micoriză la care filamentele miceliene se dezvoltă numai în straturile superficiale ale rădăcinilor plantei gazdă. (< fr. *ectotrophe*)
ectotrópic, -ă *adj. (biol.;* despre organe) curbat în afară. (< fr. *ectotropique*)
ECTRO- *elem.* „malformație, lipsă". (< fr. *ectro-*, cf. gr. *ektros, ektroma*, avorton)
ectrodactilíe *s. f.* lipsa congenitală a unuia sau a mai multor degete. (< fr. *ectrodactylie*)
ectrogén, -ă *adj.* (despre substanțe) care provoacă malformații; teratogen. (< fr. *ectrogène*)
ectrogeníe *s. f.* malformație cauzată de dezvoltarea incompletă a unor organe. (< fr. *ectrogénie*)
ectromél *s. m.* monstru care prezintă ectromelie. (< fr. *ectromèle*)
ectromelíe *s. f.* malformație congenitală constând în lipsa unuia sau a mai multor membre. (< fr. *ectromélie*)
ectropión *s. n.* **1.** eversiune a unei mucoase. **2.** întoarcere a pleoapelor în afară, din cauza unei conjunctivite granuloase. (< fr. *ectropion*, gr. *ektropion*)
ectropodíe *s. f.* lipsă congenitală a unui picior. (< fr. *ectropodie*)
écu *s. m. inv.* unitatea monetară în Uniunea Europeană, înainte de euro (ianuarie 2002), folosită în schimburile comerciale. (< engl. *E/uropean/ C/urrency/ U/nit/*)
ecuadorían, -ă I. *s. m. pl.* popor care locuiește în Ecuador. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< fr. *écuadorien*, sp. *ecuadorian*)
ecuatór *s. n.* **1.** cerc mare, imaginar, pe suprafața Pământului, al cărui plan este perpendicular pe axa polilor și ale cărui puncte sunt egal depărtate de aceștia. **o** *~ ceresc* = cercul mare al sferei cerești în al cărui plan se află ecuatorul terestru. **2.** *(mat.)* unul dintre cercurile mari ale unei sfere. **3.** linie imaginară care înconjură echidistant de poli o formație anatomică mai mult sau mai puțin sferică. (< fr. *équateur*, lat. *aequator*)
ecuatoriál, -ă I. *adj.* **1.** de (la) ecuator, specific ecuatorului. **o** *zonă ~ă* = zonă de circa 10 grade care se întinde de o parte și de alta a ecuatorului; *climă ~ă* = climat din zona ecuatorială, temperatură constant ridicată și pluviozitate abundentă; *coordonate ~e* = sistem de coordonate prin care se determină poziția aștrilor în raport cu ecuatorul ceresc. **2.** care împarte în două jumătăți. **o** *(biol.) placă ~ă* = plan median al unei celule unde cromozomii fisurați se grupează în cursul mitozei. **II.** *s. n.* lunetă astronomică pentru observarea mișcării stelelor și determinarea coordonatelor lor ecuatoriale. (< fr. *équatorial*)
ecuáție *s. f.* **1.** relație matematică exprimată sub forma egalității, în care intră elemente cunoscute și necunoscute și care se verifică numai pentru anumite valori ale necunoscutelor. **2.** *(fig.)* problemă dificilă. **o** *~ chimică* = reprezentare a unei reacții chimice cu simbolurile elementelor pentru a desemna atomii și moleculele care iau parte efectiv la aceasta. **3.** *(astr.) ~a timpului* = diferența dintre timpul solar mijlociu și cel adevărat. (< fr. *équation*, lat. *aequatio*)
ecuménic, -ă *adj.* cu caracter universal; investit cu autoritate ecleziastică pentru toate bisericile creștine. **o** *mișcare ~ă* = mișcare religioasă care urmărește reuniunea tuturor bisericilor creștine într-una singură; ecumenism. (< fr. *oecuménique*, lat. *oecumenicus*, gr. *oikumenike*)
ecumenicitáte *s. f.* caracter ecumenic. (< fr. *oecuménicité*)
ecumenísm *s. n.* mișcare ecumenică. (< fr. *oecuménisme*)
ecumeníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al ecumenismului. (< fr. *oecuméniste*)
ecusón *s. n.* **1.** mică bucată de stofă sau de mătase cusută pe o uniformă militară indicând arma, unitatea etc. • mică piesă de plastic, de metal sau țesătură, purtată ca legitimație la locul de muncă, la congrese etc. **2.** stemă blazon. **3.** placă de metal sau alt material în formă de scut, care poartă anumite însemne. • loc încadrat de decorații și ornamente pe care se sculptează piese heraldice sau inscripții. (< fr. *écusson*)
ecvéstru, -ă *adj.* de călăreț; (despre opere plastice) care reprezintă o persoană călare. (< fr. *équestre*, lat. *equester, -tris*)
ecvidée *s. n. pl.* familie de mamifere erbivore imparicopitate: calul, măgarul, zebra etc. (< fr. *équidés*)
ecvín, -ă *adj.* de cal. **o** *varus ~* = deformație constând în extensiunea forțată a labei piciorului cu urmare a scurtării mușchilor superiori ai gambei. (< fr. *équin*, lat. *equinus*)
ecvinísm *s. n.* deformație a piciorului ecvin; echinism. (< fr. *équinisme*)
ecvisetacée *s. f. pl.* familie de plante erbacee criptogame vasculare, cu frunze foarte mici, solzoase, și care se înmulțesc prin spori: equisetum. (< fr. *équisétacées*)
ecvisetále *s. f. pl.* ordin de criptogame vasculare: ecvisetaceele. (< fr. *équisétales*)
ecvisetínee *s. f. pl.* clasă de criptogame vasculare: (actuale criptogame-de-baltă) și fosile (calamites). (< fr. *équisétinées*)
ecvitánt, -ă *adj.* (despre frunze, plante etc.) care se acoperă reciproc. (< équitant)
ECZEMAT(O)- *elem.* „eczemă". (< fr. *eczémat/o/-*, cf. gr. *ekzema, -tos*, ebuliție)

eczematídă *s. f.* afecțiune cutanată asemănătoare cu eczema, apărând în aceleași condiții, dar distingându-se prin absența veziculelor. (< fr. *eczématide*)
eczematifórm, -ă *adj.* asemănător cu o eczemă. (< fr. *eczematiforme*)
eczematizá *vb. refl.* (despre o dermatoză, prorigo, ilitioză etc.) a se transforma în eczemă. (< fr. *eczématiser*)
eczematogén, -ă *adj.* (despre substanțe) care provoacă eczeme. (< fr. *eczématogène*)
eczematós, -oásă *adj. s. m. f.* (suferind) de eczemă. (< fr. *eczémateux*)
eczémă *s. f.* boală de piele manifestată prin mâncărime, erupții, abcese etc. (< fr. *eczéma*, gr. *ekzema*)
EDAF(O)- *elem.* „sol, pământ". (< fr. *édaph/o/-*, cf. gr. *edaphos*)
edáfic, -ă *adj.* referitor la factorii ecologici proprii solului. (< fr. *édaphique*)
edafofít, -ă I. *adj., s. f.* (plantă) cu rădăcinile în sol. **II.** *s. f. pl.* plante care constituie flora microscopică a solului. (< fr. *édaphophyte/s/*)
edafogén, -ă *adj.* produs de condițiile solului. (< fr. *édaphogène*)
edafologíe *s. f.* **1.** studiul formării compoziției și influenței solului asupra organismelor vii; știința solului; ecopedologie. **2.** disciplină medicală care studiază caracterele somatice determinate de factorii ecologici. (< fr. *édaphologie*)
edafón *s. n.* totalitatea organismelor care trăiesc în sol. (< germ. *Edaphon*)
edafosféră *s. f.* zonă din sol neinfluențată de rădăcinile plantelor. (< fr. *édaphosphère*)
edafotíp *s. n.* ecotip format sub acțiunea anumitor condiții de sol. (< fr. *édaphotype*)
edafotóp *s. n.* mediu pedologic al unui biotop. (< fr. *édaphotope*)
edafotropísm *s. n.* reacție de orientare a unui organism către factorii ecologici ai solului. (< fr. *édaphotropisme*)
edám *s. n.* sortiment de brânză olandeză, în formă sferică, adesea acoperită cu parafină. (< fr. *édam*)
Édda *s. f.* culegere de legende și mituri ale vechilor popoare scandinave. (< germ. *Edda*)
édelschwein /-șvain/ *s. n. inv.* rasă de porci, crescuți pentru carne. (< germ. *Edelschwein*)
edelváis *s. m.* plantă erbacee perenă din familia compozeelor, cu inflorescențe compuse din capitule înconjurate de bractee albe și păroase, care crește în munți; floarea-doamnei, albumiță, floare-de-colț. (< germ. *Edelweiss*)
edém *s. n.* umflătură nedureroasă rezultată din infiltrarea unui lichid seros într-un țesut celular subcutanat. **o** *~ pulmonar* = afecțiune cauzată de transvazarea plasmei sangvine în alveolele pulmonare. (< fr. *oedème*)
edemanțiá *vb. tr.* a face să se umfle; a face edematos. (< fr. *aedematier*)
edematós, -oásă *adj.* **1.** afectat de edem. **2.** de natura edemului. (< fr. *oedémateux*)
edén *s. n.* rai, paradis. • *(fig.)* loc frumos, încântător. (< fr. *éden*)
edénic, -ă *adj.* paradiziac. • *(fig.)* foarte frumos, încântător. (< fr. *édénique*)
edentá *vb. tr.* a rupe, a smulge dinții unei perii, ai unei roți dințate etc. (< fr. *édenter*)
edentát, -ă I. *adj.* fără dinți. **II.** *s. n. pl.* ordin de mamifere lipsite de dinți. (< fr. *édenté/s/*)
edentáție *s. f.* pierdere ori lipsă a dinților. (după fr. *édenter*)
edíct *s. n.* **1.** lege, ordonanță prin care un înalt magistrat roman își arăta activitatea trecută și anunța programul activității viitoare. **2.** act, decret imperativ emis de un monarh sau de o autoritate laică ori bisericească. (< lat. *edictum*, germ. *Edikt*)
edictá *vb. tr.* a da un edict; a proclama. (< lat. *edictare*, fr. *édicter*)
edictál, -ă *adj.* referitor la un edict. (< lat. *edictalis*, fr. *édictal*)
edícul *s. n.* **1.** monument funerar dintr-un mic edificiu în forma unui templu, pe un soclu, care adăpostește statuia celui decedat. • nișă în care se păstrează portretele morților, urnele funerare. **2.** chioșc, pavilion, de obicei în parcuri. **3.** acoperitoare de protecție a unei lucrări de artă, cu înfățișare de templu în miniatură sau de chioșc. (< fr. *édicule*, lat. *aediculum*)
ediculár, -ă *adj.* (despre un moment, un templu) referitor la un edicul. (< edicul + -ar)
edifiánt, -ă *adj.* **1.** moral, moralizator, educativ. **2.** edificator. (< fr. *édifiant*)
edificá *vb.* **I.** *tr.* (și *fig.*) a zidi, a construi, a clădi. **II.** *tr., refl.* a (se) lămuri, a (se) clarifica. (< fr. *édifier*, lat. *edificare*)
edificatór, -oáre *adj.* de natură a edifica (II), exemplar, concludent, pilduitor; edifiant (2). (< fr. *édificateur*, lat. *aedificator*)
edificiu *s. n.* clădire impunătoare, de mari proporții. (< lat. *aedificium*, fr. *édifice*)
edíl *s. m.* **1.** magistrat roman care se ocupa cu îngrijirea edificiilor, cu aprovizionarea, organizarea jocurilor etc. **2.** consilier comunal într-un oraș mare cu probleme de edilitate. (< fr. *édile*, lat. *aedilis*)
ediláj *s. n.* (*rar*) activitatea edilitară. (< edil + -aj)
edilitár, -ă *adj.* referitor la administrația, la lucrările de interes public ale unui oraș. (< fr. *édilitaire*)
edilitáte *s. f.* **1.** operă de construire și de îngrijire a edificiilor și a lucrărilor de interes public ale unui oraș. **2.** disciplină cu studiul, executarea și exploatarea lucrărilor de interes public. (< fr. *édilité*, lat. *aedilitas*)
edít, -ă *adj.* publicat, tipărit, editat. (< it. *edito*)
editá *vb. tr.* **1.** a publica și a pune în vânzare o lucrare, o carte, o revistă, o emisiune poștală, un disc etc. **2.** a stabili pentru publicare un text, pe baza unor cercetări competente. **3.** *(inform.)* a pregăti textual datele unui program, în vederea prelucrării lor la ordinator. (< fr. *éditer*)
editologíe *s. f.* știința editării cărților, a prospectării pieței în vederea difuzării lor. (< edita + -logie)
editór, -oáre I. *s. m. f.* **1.** persoană, societate care editează cărți, reviste etc. • persoană care pregătește publicarea unor texte, o emisiune de televiziune etc. **2.** cel care efectuează editarea programelor pe un ordinator. **II.** *s. n. (inform.)* parte a unui calculator care face editarea programelor (4). (< fr. *éditeur*, lat. *editor*)
editoriál, -ă I. *adj.* referitor la edituri sau editări. **II.** *s. n.* articol de fond care exprimă punctul de vedere al unei publicații sau al unui post de emisiune într-o anumită problemă. (< fr. *éditorial*)
editorialíst, -ă *s. m. f.* autor de editoriale. (< fr. *éditorialiste*)
editúră *s. f.* întreprindere care editează cărți, publicații etc. **o** *~-pirat* = editură care tipărește lucrări fără a plăti drepturile cuvenite autorilor altor edituri. (< edit/or/ + *-ură*)
edíție *s. f.* **1.** totalitatea exemplarelor unei opere tipărite prin folosirea aceluiași zaț tipografic. **o** *~ critică* = ediție comentată a unui text (clasic, vechi etc.), însoțită de aparatul critic necesar; *~ definitivă* = ediție al cărei text a fost văzut de autor și considerat ca definitiv; *~ specială* = ediție suplimentară a unui ziar, determinată de un eveniment însemnat; *~-pirat* = ediție neautorizată de autor. • versiune. **2.** serie de manifestări artistice, științifice, sportive etc. care se repetă periodic; etapă. (< fr. *édition*, lat. *editio*)
edométric, -ă *adj.* referitor la edometrie. (< fr. *oedométrique*)
edometríe *s. f.* studiul și măsurarea compresibilității solurilor sub fundații. (< fr. *oedométrie*)
edométru *s. n.* aparat folosit în edometrie. (< fr. *oedomètre*)
-édru, -edríe *elem.* „latură, față, bază". (< fr. *-èdre, -édrie*, cf. gr. *hedra*, față)
educá *vb. tr.* a crește, a forma pe cineva prin educație. (< fr. *éduquer*, lat. *educare*)
educábil, -ă *adj.* care poate fi educat. (< fr. *éducable*)
educabilitáte *s. f.* posibilitatea de a fi educat. (< fr. *éducabilité*)
educatív, -ă *adj.* (despre o acțiune, o influență care răspunde cerințelor educației; cu valoare formativă. (< fr. *éducatif*)
educatór, -oáre I. *adj., s. m. f.* (persoană) care educă copiii, tineretul (în școli); mentor, preceptor. **II.** *s. f.* persoană care se ocupă cu educația copiilor preșcolari. (< fr. *éducateur*, lat. *educator*)

educáție *s. f.* **1.** activitate socială cu caracter fundamental de transmitere a experienței de viață, a culturii către generații tinere, de influențare sistematică și conștientă a dezvoltării intelectuale, morale sau fizice; totalitatea acestei acțiuni. **2.** bună creștere, bună cuviință. (< fr. *éducation*, lat. *educatio*)

educațiónál, -ă *adj.* referitor la educație în general, la învățământul care urmărește dezvoltarea capacităților și formarea aptitudinilor; care ține de știința educației; educativ. (< engl. *educational*, fr. *éducationnel*)

educogén, -ă *adj.* (despre factori psihosociali) capabil să contribuie la formarea omului și la integrarea lui socială. (< fr. *éducogène*)

edulcorá *vb. tr.* a îndulci (o băutură, un medicament etc.); a atenua. (< fr. *édulcorer*)

edulcoránt, -ă I. *adj.* care edulcorează. **II.** *s. n.* substanță care se adaugă unui medicament pentru a-l îndulci. (< fr. *édulcorant*)

edulcorație *s. f.* edulcorare. (< fr. *édulcoration*)

efasá *vb. tr. (rar)* a șterge. (< fr. *effacer*)

eféb *s. m.* **1.** (în Grecia antică) tânăr între 17 și 18 ani care își făcea educația într-o efebie. **2.** adolescent; (*p. ext.*) tânăr de o deosebită frumusețe. (< fr. *éphèbe*, lat. *ephebus*, gr. *ephebos*)

efebíe *s. f.* colegiu de educație civilă și militară a efebilor (1). (< fr. *éphébie*, gr. *ephebia*)

EFEBO- *elem.* „adolescent, tânăr". (< fr. *éphébo-*, cf. gr. *ephebos*)

efebocrazíe *s. f.* sindrom care se manifestă (la pubertate) prin cefalee persistentă, cauzată de tulburări endocrine. (< fr. *éphébocrasie*)

efebofilíe *s. f.* atracție homosexuală a bărbaților către adolescenți. (< fr. *éphébophilie*)

efebogenéză *s. f* **1.** totalitatea transformărilor care se petrec în organism în timpul pubertății. **2.** dezvoltare aberantă și spontană a unei celule germinatoare, provocând teratom testicular. **3.** dezvoltare a gametului mascul fără fecundație. (< fr. *éphébogenèse*)

efeboíd, -ă *adj.* cu înfățișare de adolescent. (< fr. *éphébod'de*)

efebologíe *s. f.* studiu al modificărilor structurale și funcționale ale pubertății masculine. (< fr. *éphébologie*)

efécт *s. n.* **1.** fenomen care succedă unui alt fenomen (cauză), fiind cu necesitate generat de acesta; urmare, consecință. • traiectorie neobișnuită pe care o capătă mingea (la tenis, volei, fotbal), lovită după anumite procedee. **2.** impresie făcută de ceva sau de cineva asupra cuiva; ceea ce izbește, atrage privirile, auzul etc. **o** *de ~* = impresionant; uluitor, spectaculos. **3.** (*pl.*) obiecte, bunuri (veșminte) care aparțin cuiva. • (*mil.*) echipament. **4.** denumire generală dată cambiilor, biletelor de ordin, cecurilor etc. folosite în operațiile comerciale, în relațiile de credit etc. (< lat. *effectus*, germ. *Effekt*, după fr. *effet*)

eféctic, -ă *adj. (fil.)* referitor la starea de echilibru sau de suspensie produsă de o cercetare fără rezultate. (< fr. *éphectique*, gr. *ephektikos*)

efectív, -ă I. *adj.* care are efect; real, adevărat. **II.** *s. n.* număr de indivizi care alcătuiesc o colectivitate. **III.** *adv.* adevărat, real, de fapt. (< fr. *effectif*, lat. *effectivus*)

efectivísm *s. n.* concepție proprie unui grup de matematicieni francezi, precursori ai intuiționismului, care susțin că, pentru a fi eficiente, valabile, obiectele matematice nu trebuie definite doar prin axiome, prin caracteristicile lor abstracte, ci definiția lor trebuie să indice etapele prin care se ajunge la ele. (< fr. *effectivisme*)

efectivitáte *s. f.* capacitate a unui sistem de a produce un efect specific. (< fr. *effectivité*)

efectór, -oáre I. *adj., s. m.* (organ) de la care pornesc răspunsurile la stimulațiile primite prin organele receptoare. **II.** *s. m.* substanță care modifică activitatea unei enzime. (< fr. *effecteur*, lat. *effector*)

efectuá *vb. tr.* a face, a realiza, a înfăptui; a îndeplini, a executa. (< fr. *effectuer*, lat. *effectuare*)

efectuál, -ă *adj.* referitor la efect. (< engl. *effectual*)

efedrínă *s. f.* alcaloid extras dintr-un arbust, solubil în alcool, în eter și cloroform și cu acțiune vasoconstrictoare. (< fr. *éphédrine*)

efelídă *s. f.* nume dat unor mici pete rotunde ale pielii, datorate unei pigmentări anormale; pistrui. (< fr. *éphélide*)

efemér[1] **I.** *adj.* de scurtă durată, vremelnic, trecător. • (despre plante, animale) cu perioadă de dezvoltare scurtă, în decursul unui sezon de vegetație. **II.** *s. f. pl.* insecte efemeride. (< fr. *éphémère*)

EFEMER[2]**(O)-** *elem.* „efemer". (< fr. *éphémér/o/-*, cf. lat. *ephemeris*, gr. *ephemeros*)

efemeríde *s. f. pl.* **1.** ordin de insecte pseudonevroptere care nu trăiesc în stare adultă decât o zi. • plante cu ciclul de viață foarte scurt. **2.** tabele astronomice în care sunt indicate pozițiile zilnice ale aștrilor. **3.** note, notițe (de ziar, de calendar) care indică evenimentele petrecute la epoci diferite în aceeași zi. **4.** (*fig.*) gânduri, idei, lucruri etc. trecătoare. (< fr. *éphémérides*)

efemeritáte *s. f.* caracter efemer. (< it. *efemerita*)

efemerizá *vb. tr., refl.* a face să devină, a deveni efemer. (< efemer + -iza)

efemerofíte *s. f. pl.* plante efemere. (< fr. *éphémérophytes*)

efemeroték *s. f.* hemeroteca. (< it. *effemeroteca*)

efeminá *vb. tr., refl.* a face să devină, a deveni asemănător, psihologic sau fizic, cu o femeie; a (se) deviriliza; (*fig.*) a (se) moleși, a (se) înmuia. • (despre homosexuali) a adopta habitudini feminine. (< fr. *éffeminer*, lat. *effeminare*)

efeminát, -ă *adj.* cu caracter femeiesc; molatic. (< fr. *efféminé*, lat. *effeminatus*)

efeminație *s. f.* (*rar*) efeminare. (< fr. *effémination*, lat. *effeminatio*)

eferént, -ă *adj.* (despre vase, nervi) care duce în afară de la un centru important, de la un organ. (< fr. *efférent*, lat. *efferens*)

eferență *s. f.* transmitere centrifugală, spre periferie, a impulsurilor senzitivo-senzoriale. (< germ. *Efferenz*)

efervescént, -ă *adj.* **1.** (despre lichide) care dezvoltă cu putere gaze în timpul unei reacții chimice. **2.** (*fig.*) agitat, frământat, clocotitor. (< fr. *effervescent*, lat. *effervescens*)

efervescență *s. f.* **1.** degajare activă, puternică de gaz în masa unui lichid, în cursul unei reacții chimice. **2.** (*fig.*) agitație, frământare, fierbere. (< fr. *effervescence*)

efét *s. m.* judecător dintr-un tribunal penal, instituit de Dracon la Atena. (< fr. *éphète*, gr. *ephetes*)

efetonímă *s. f.* efedrină sintetică. (< fr. *ephétonine*)

eficáce *adj. inv.* care produce efectul așteptat; eficient. • folositor, practic. **o** *valoare ~* = valoare afectivă. (< fr. *efficace*, lat. *efficax, -acis*)

eficacitáte *s. f.* calitatea de a fi eficace; eficiență. (< fr. *efficacité*, lat. *efficacitas*)

eficacizá *vb. tr.* a face eficace. (< *eficace* + *-iza*)

eficiént, -ă *adj.* eficace. • pozitiv, sigur. (< fr. *efficient*, lat. *efficiens*)

eficientizá *vb. tr.* a face eficient. (< *eficient* + *-iza*)

eficiență *s. f.* eficacitate; randament. **o** *~ economică* = raportul dintre rezultatele obținute în activitatea economică și eforturile depuse. (< fr. *efficience*, lat. *efficientia*)

efigía *vb. tr.* a scoate în relief. (< *efigie*)

efigiál, -ă *adj.* care aparține unei efigii. (< fr. *effigial*)

efígie *s. f.* chipul unui suveran, al unui om de stat, de știință etc., reprezentat pe o monedă, medalie, marcă poștală. • imagine a unei persoane; portret care redă doar asemănarea fizică. (< fr. *effigie*, lat. *effigies*)

efilá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) subția, a slăbi, a căpăta siluetă. **II.** *tr.* a rări, a fila părul. • a destrăma o țesătură (fir cu fir). (< fr. *effiler*)

efilát *adj.* lung și subțire. **o** *talie ~ă* = mijloc subțire, tras prin inel. (< fr. *effilé*)

efleuráj /-flö-/ *s. n.* atingere ușoară. • masaj ușor, cu vârful degetelor sau cu toată palma, acționând țesuturile în mod reflex. (< fr. *effleurage*)

eflorá *vb. tr.* a studia superficial; a frunzări o carte. (< fr. *effleurer*)

eflorescént, -ă *adj.* **1.** (despre plante) care înflorește. **2.** (*fig.*) înfloritor, bogat în aspecte sau detalii. **3.** (despre săruri) care pierde o parte din apa de cristalizare, căpătând aspect pulverulent. (< fr. *efflorescent*, lat. *efflorescens*)

eflorescénță *s. f.* **1.** începutul înfloririi unei plante; îmbobocire. **2.** *(fig.)* înflorire, prosperitate, dezvoltare. **3.** transformare în pulbere a unor săruri hidratate prin pierderea apei de cristalizare în contact cu aerul. • depozit de săruri de la suprafața unor roci. **4.** erupție ușoară pe piele; exantem; spuzeală. (< fr. *efflorescence*)

eflorisménт *s. n.* alterare a suprafeței unei roci. (< fr. *effleurissement*)

efluént, -ă *adj., s. m.* (soluție lichidă sau gazoasă) care emană dintr-un recipient. (< fr. *effluent*, lat. *effluens*)

efluénță *s. f.* emanație; scurgere. (< fr. *effluence*)

efluviáție *s. f.* **1.** mișcare a unui curent de particule. **2.** efluvioterapie. (< fr. *effluviation*)

efluvioterapíe *s. f.* aplicație terapeutică a efluviului electric, contra durerilor și a unor leziuni ale pielii; efluviație (2). (< fr. *effluviothérapie*)

eflúviu *s. n.* **1.** emanație gazoasă a unor corpuri; emanație electrică sau magnetică. • *(fig.)* curent, flux fluid, suflu. **2.** descărcare electrică, de slabă luminozitate, în jurul electrozilor aflați la o tensiune înaltă. **3.** defect sub forma unor linii subțiri în evantai care apare pe o peliculă cinematografică la developare, datorită unei derulări prea rapide, când pelicula se încarcă electrostatic. (< fr. *effluve*, lat. *effluvium*)

eflúx *s. n.* mișcare, scurgere a unei mase de fluid către exterior. (< fr. *efflux*)

efód *s. n.* tunică îmbrăcată de preoții evrei în timpul marilor ceremonii. (< fr. *éphod*)

éfor *s. m.* **1.** (în Sparta antică) fiecare dintre cei cinci demnitari aleși, care aveau largi puteri de control. **2.** membru în consiliul de conducere al unei eforii (2). (< fr. *éphore*, gr. *ephoros*)

eforát *s. n.* demnitatea de efor: colegiul eforilor; eforie (1). (< fr. *éphorat*)

eforíe *s. f.* **1.** *(ant.)* eforat. **2.** (în trecut) conducere colectivă a unei instituții de cultură sau de binefacere, un fel de consiliu de administrație. • instituție condusă de un corp de efori. (< fr. *éphorie*, fr. *ephoria*)

efórt *s. n.* **1.** încordare fizică sau intelectuală pentru atingerea unui scop; sforțare, străduință. **2.** *(fiz.)* rezultantă a forțelor interioare dintr-o secțiune a unui corp deformabil, cauzată de solicitări exterioare, de efecte termice etc. (< fr. *effort*)

efractór, -oáre *s. m. f.* infractor care a comis o spargere. (< fr. *effracteur*)

efracție *s. f.* spargere cu intenția de a fura. (< fr. *effraction*, lat. *effractio*)

efrenát, -ă *adj.* neînfrânat, nestăpânit; fără măsură, excesiv. (< fr. *effréné*)

EFUZIO- *elem.* „răspândire". (< fr. *effusio-*, cf. lat. *effusio*, revărsare)

efuziométru *s. n.* dispozitiv pentru determinarea densității unui gaz ce străbate un înveliș poros. (< fr. *effusiomètre*)

efuziúne *s. f.* **1.** manifestare puternică a unor sentimente frumoase, nobile; căldură sufletească. **2.** proces de trecere a unui gaz printr-o deschidere foarte mică. **3.** erupție vulcanică. (< fr. *effusion*, lat. *effusio*)

efuziv, -ă *adj. (geol.)* vulcanic. **o** *rocă ~ă* = rocă magmatică întărită la suprafața scoarței Pământului. (< fr. *effusif*)

efuzór *s. n.* partea din spate, cu secțiune crescătoare, prin care sunt evacuate gazele arse dintr-un reactor. (< fr. *effuseur*)

egál, -ă **I.** *adj.* **1.** la fel, asemenea. • uniform. **2.** (despre expresii matematice) care are aceeași valoare cu o altă expresie sau cu un număr dat. • (despre mulțimi) format din aceleași elemente. • (despre figuri geometrice) care se suprapun exact. **4.** (despre oameni; și *s. m.*) de același rang, de aceeași valoare. **II.** *s. n.* semn (=) care exprimă o egalitate. (< fr. *égal*)

egalá *vb.* **I.** *tr., refl.* a face, a deveni egal; a fi sau a face să fie la fel cu altul în anumite privințe. **II.** *tr. (sport)* a atinge același număr de puncte cu altcineva. (< fr. *égaler*)

egalábil, -ă *adj.* care poate fi egalat. (< fr. *égalable*)

egalitár, -ă *adj.* referitor la egalitatea politică; bazat pe egalitate politică. (< fr. *égalitaire*)

egalitarísm *s. n.* concepție socială utopică care preconizează împărțirea egală a bunurilor, indiferent de aportul individual la producerea lor, nivelarea, egalizarea retribuirii muncii, a trebuințelor și consumului personal al membrilor societății. (< fr. *égalitarisme*, rus. *egalitarizm*)

egalitarist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al egalitarismului. (< fr. *égalitariste*)

egalitáte *s. f.* **1.** stare a două sau a mai multor lucruri egale între ele. • *(sport)* rezultat constituit dintr-un număr egal de puncte. **2.** principiu potrivit căruia tuturor oamenilor, statelor sau națiunilor li se recunosc aceleași drepturi și li se impun aceleași îndatoriri prevăzute de regula de drept; situație în care oamenii se bucură de aceleași drepturi și au aceleași îndatoriri. **3.** *(mat.)* echivalență între două sau mai multe mărimi, elemente, factori etc. egali; expresie a acestei relații redată prin semnul egal (=). (< fr. *égalité*)

egalizá *vb. tr.* a face ca două sau mai multe lucruri, situații, mărimi etc. să fie egale între ele în anumite privințe; a nivela. (< fr. *égaliser*)

egalizáre *s. f.* **1.** acțiunea de a egaliza. **2.** nivelare a unui teren, a unui drum, a unei construcții etc. **3.** repartizare uniformă a coloranților în materialele textile cu ajutorul generalizatorilor (II, 2). **4.** operația de uniformizare a țesăturilor. (< egaliza)

egalizatór, -oáre **I.** *adj.* care egalizează. **II.** *s. n.* **1.** amestec de rășină folosit în vopsitorie la netezirea și la obținerea unui luciu superior al peliculelor (2). **2.** produs chimic cu proprietăți de egalizare (3) a coloranților. **3.** dispozitiv care reglează presiunea apei, a aburilor într-o conductă. **4.** aparat electronic care permite, cu ajutorul unor filtre, obținerea calității maxime la înregistrare sau la redare a unui casetofon. (< fr. *égalisateur*, /II/ *égaliseur*, /II, 4/ engl. *equalizing*)

egalizór *s. n.* aparat pentru corectarea distorsiunilor de atenuare ale unui sistem electroacustic. (< fr. *égaliseur*, engl. *equalizer*)

egalménte *adv.* în mod egal. (< fr. *également*)

égări *s. m. pl.* colanți până la glezne. (< engl. *jaeger*)

egeeán, -ă *adj.* referitor la popoarele de la Marea Egee. **o** *civilizație ~ă* = nume dat civilizațiilor preelenice care s-au dezvoltat între anii 2600 și 1200 î. H. în insulele și pe coastele Mării Egee. (< fr. *egéen*)

egérie *s. f.* **1.** nimfă a izvoarelor pe care consulta Numa Pompilius, rege al Romei. **2.** femeie care sfătuiește, inspiră în secret pe cineva. (< fr. *égérie*, lat. *Egeria*)

egersímétru *s. n.* instrument medical cu care se determină cronaxia și excitabilitatea neuromusculară. (< engl. *egersimeter*)

-egétic *elem.* „care conduce, îndrumă". (< fr. *-égétique*, cf. gr. *egetikos*)

eghilét *s. m.* șnur textil folosit ca ornament la uniforma militară. (< fr. *aiguillete*)

egídă *s. f.* **1.** *(mit.)* scut al lui Zeus, acoperit cu pielea caprei Amalteia. • scutul Minervei. **2.** îndrumare, îngrijire, ocrotire; sprijin. **o** *sub ~a* = sub auspiciile, cu îndrumarea și răspunderea unei instituții. (< fr. *égide*)

egipán *s. m.* supranume dat zeului Pan și satirilor, datorită presupusului lor picior de țap. (< fr. *aigipan*)

egipteán, -ă **I.** *s. m. pl.* **1.** vechi locuitori ai văii și deltei Nilului, care au creat o strălucită civilizație în Egiptul antic. **2.** popor constituit ca națiune în Egipt. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor; egiptian. **o** *artă ~ă* = artă dezvoltată de Egiptul antic și mai târziu devenind parte componentă a celei elenistice, caracterizată în arhitectură prin temple, palate și morminte grandioase, în sculptura ronde-bosse, relieful plat adesea policrom și pictură predominând culorile vii. • *(s. f.)* limbă veche hematico-semitică vorbită în Egipt. • *(s. n.)* dialect arab vorbit în Egipt și Sudan. (după fr. *égyptien*)

egiptológ, -ă *s. m. f.* specialist în egiptologie. (< fr. *égyptologue*)

egiptológic, -ă *adj.* referitor la egiptologie. (< fr. *égyptologique*)

egiptologíe *s. f.* ramură a orientalisticii care studiază istoria și cultura Egiptului antic. (< fr. *égyptologie*)

egípțián, -ă **I.** *adj., s. m. f.* *(rar)* egiptean. **II.** *s. f. pl.* caractere moderne de literă tipografică, cu construcție aproape geometrică și cu talpa dreptunghiulară. (< fr. *égyptienne*, germ. *Egyptienne*)

egírin *s. n.* silicat natural de fier și sodiu. (< fr. *égirine*)

eglefín /-fén/ *s. m.* specie de peşte din Marea Nordului, care, afumat, furnizează haddockul. (< fr. *églefin, aiglefin*)
eglógă *s. f.* poezie pastorală; idilă; bucolică. (< fr. *églogue*, lat. *ecloga*)
EGO- *elem.* „eu", „propria persoană". (< fr. *égo-*, cf. lat. *ego*, eu)
egocéntric, -ă *adj., s. m. f.* (om) stăpânit de egocentrism; egocentrist. (< fr. *égocentrique*)
egocentrísm *s. n.* mod de a privi totul prin prisma intereselor şi sentimentelor personale, acordând o importanţă exagerată propriei individualităţi; egotism. • (*p. ext.*) concepţie etico-filosofică care consideră individul ca centru al universului. (< fr. *égocentrisme*)
egocentríst, -ă *adj.* egocentric. (< fr. *égocentriste*)
egofil, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de egofilie. (< egofilie)
egofilíe *s. f.* iubire patologică de sine (< ego + -filie[2])
egofób, -ă *adj., s. m. f.* (suferind de egofobie. (< egofobie)
egofobíe *s. f.* ură patologică de sine. (< ego- + -fobie[2])
egofoníe *s. f.* voce asemănătoare behăitului caprei, în isterie şi în paralizia generală progresivă. (< fr. *égophonie*)
egoísm *s. n.* preocupare exagerată faţă de propria persoană şi de interesele personale, în dauna intereselor şi drepturilor celorlalţi. (< fr. *égoïsme*)
egoíst, -ă *adj., s. m. f.* (om) dominat de egoism. (< fr. *égoïste*)
egolatríe *s. f.* adoraţie patologică a propriei persoane; egotism. (< ego- + -latrie)
egolátru, -ă *adj., s. m. f.* (om) stăpânit de egolatrie. (< ego- + -latru)
egomísm *s. n.* egoism absolut, care nu acceptă decât existenţa propriului eu. (< fr. *égomisme*)
egótic, -ă *adj., s. m. f.* egotist. (< fr. *égotique*)
egotísm *s. n.* cult al propriului eu; egolatrie, egocentrism. • (la Stendhal) studiu detaliat efectuat de un scriitor asupra propriei individualităţi. (< fr. *égotisme*)
egotíst, -ă *adj., s. m. f.* (om) dominat de egotism; egotic. (< fr. *égotiste*)
egrená *vb. tr.* a desprinde cu o maşină specială fibrele de bumbac de pe seminţe. (< fr. *égrener*)
egrenáj *s. n.* egrenare. (< fr. *égrenaje*)
egrenát *s. n.* egrenare. (< egrena)
egresiúne *s. f.* (*livr.*) ieşire. (< lat. *egressio*)
egrétă *s. f.* **1.** pasăre migratoare de baltă, albă, care are pe spate un mănunchi de pene ornamentale lungi. **2.** mănunchi de pene sau de fire albe purtat în trecut de femei la pălării şi de militari la chipiuri. **3.** aglomeraţie de perişori la extremitatea superioară a fructelor. (< fr. *aigrette*)
egutăj *s. n.* egutare. (< fr. *égouttage*)
egutáre *s. f.* îndepărtare a apei din cărbuni şi din minereuri; egutaj. (după fr. *égouttage*)
egutór *s. n.* **1.** cilindru gol, cu o sticlă din metal, care stoarce şi netezeşte materialul în cutiile aspiratoare ale maşinilor de fabricat hârtie. **2.** suport pentru scurs vesela, brânzeturile. (< fr. *égouttoir*)
eholót *s. n.* ecosondă. (< germ. *Echolot*)
eicosán *s. m.* hidrocarbură parafinică cu 20 de atomi de carbon în moleculă. (< fr. *éicosan*)
eidér /eder/ *s. m.* pasăre marină din regiunile scandinave, înrudită cu rata. (< fr. *eider*, isl. *aeder*)
eidétic, -ă *adj.* **1.** referitor la eidetism; care provine din imaginaţie. **2.** referitor la esenţa, la semnificaţia lucrurilor. (< fr. *eidétique*)
eidetísm *s. n.* formă specifică a memoriei vizuale, constând în reproducerea vie a imaginilor, a unor obiecte văzute cândva. (< fr. *eidétisme*)
eidofór *s. n.* instalaţie pentru proiecţia imaginilor de televiziune pe ecran cinematografic. (< fr. *eidophore*, engl. *eidofor*)
eifelián *s. n.* primul etaj al devonianului mediu. (< fr. *eifélien*)
einstein /áinştain/ *s. m.* energia necesară excitării atomilor unui mol dintr-o substanţă echivalentă cu energia de $6{,}023.10^{23}$. (< fr. *einstein*)
eisteinián /ai-/, -ă *adj.* propriu lui Einstein. (< fr. *einsteinien*)
einstéiniu *s. n.* element transuranic sintetic din grupa actinidelor. (< fr. *einsteinium*)
eíra *s. f.* puma din America de Sud. (< fr. *eyra*)
eiusdem farinae /-ne/ *loc. adj.* (despre oameni) de aceeaşi teapă. (< lat. *eiusdem fariane*, din aceeaşi făină, din acelaşi aluat)
ejaculá *vb. intr.* a elimina sperma (prin canalul uretral). (< fr. *éjaculer*)
ejaculatór, -oáre *adj.* care serveşte pentru ejaculare. (< fr. *éjaculateur*)
ejaculatóriu, -ie *adj.* referitor la ejacularea spermei. (< fr. *éjaculatoire*)
ejaculáţie *s. f.* **1.** ejaculare. **2.** zvârlire în afară a sporilor din sporange la unele plante. (< fr. *éjaculation*)
ejectá *vb. tr.* a arunca, a proiecta afară, a evacua (un fluid, un obiect etc.). (< fr *éjecter*, lat. *eiectare*)
ejectábil, -ă *adj.* care poate fi ejectat. o *scaun ~* = scaun într-un avion foarte rapid, prevăzut cu un dispozitiv care, în caz de pericol în zbor, proiectează în afară pe pilot cu paraşuta lui. (< fr. *éjectable*)
ejéctor *s. n.* **1.** dispozitiv pentru evacuarea unui fluid dintr-un rezervor prin efectul de aspiraţie şi de antrenare a fluidului de către un alt fluid în mişcare. **2.** dispozitiv la armele de vânătoare basculante care aruncă din ţeavă cartuşul percutat. **3.** dispozitiv la casete pentru scoaterea casetei. (< fr. *éjecteur*)
ejécţie *s. f.* ejectare. (< fr. *éjection*, lat. *eiectio*)
elaborá *vb. tr.* **1.** a crea, a redacta o operă, un text etc. **2.** a efectua operaţiile necesare pentru obţinerea unui metal, a unui aliaj. (< fr. *élaborer*, lat. *elaborare*)
elaborát *s. n.* rezultatul unei elaborări; compunere, lucrare. (< germ. *Elaborat*)
elaboratór, -oáre *s. m. f.* cel care elaborează (ceva). (< fr. *élaborateur*)
eládic, -ă *adj.* referitor la civilizaţia şi cultura egeeană din Elada (Grecia antică). (< engl. *helladic*, germ. *helladisch*)
elagáj *s. n.* elagare. (< fr. *élagage*)
elagáre *s. f.* tăiere a ramurilor din partea de jos a tulpinii arborilor; elagaj. (după fr. *élaguer*)
elágic *adj.* (despre acizi) obţinut prin oxidarea acidului galic. (< fr. *ellagique*)
elán[1] *s. m.* mamifer erbivor din familia cervidelor, cu coarne ramificate, răspândit în nordul Europei, al Americii şi Asiei. (< fr. *élan*)
elán[2] *s. n.* avânt, însufleţire, entuziasm. • (*sport*) complex de mişcări şi de procedee care ajută la efectuarea unei sărituri sau aruncări. (< fr. *élan*)
elanóbic *s. m.* (*ant.*) arbitru la jocurile olimpice. (< gr. *hellanodikes*)
elansá *vb.* **I.** *refl.* a se avânta, a năzui (spre). **II.** *tr. (mar.) a ~ etrava* = a construi etrava (la veliere), astfel încât să aibă o înclinare spre înainte, conferind zvelteţe. (< fr. *élancer*)
elansát, -ă *adj.* zvelt, avântat. (< fr. *élancé*)
ELASMO-, -elásmă *elem.* „cartilaj, solz, lamă cornoasă". (< fr. *élasmo-, -élasma*, cf. gr. *elasmos, elasma*)
elasmoíd, -ă *adj.* (despre solzi) în formă de lamelă cartilaginoasă. (< fr. *élasmoïde*)
elasmotériu *s. m.* rinocer uriaş din cuaternar, cu o protuberanţă mare pe frunte şi una pe oasele nazale. (< elasmo- + -teriu)
elasmozáur *s. m.* reptilă uriaşă marină cu capul plat şi cu membrele transformate în palete înotătoare. (< elasmo- + -zaur)
ELAST(O)- *elem.* „elasticitate, fibre elastice". (< fr. *élast/o/-*, cf. gr. *elastos*, care se întinde)
elastánţă *s. f.* **1.** coeficient de proporţionalitate între presiunea unui fluid şi volumul unui rezervor elastic. o *~ pulmonară* = variaţia de presiune necesară pentru producerea unei variaţii a volumului toracopulmonar. **2.** inversul capacităţii electrice. (< fr. *élastance*)
elástic, -ă **I.** *adj.* (despre corpuri) care are proprietatea de a-şi reveni la forma iniţială după ce a fost momentan deformat; care se întinde. • (despre fiinţe) mlădios, suplu; (*fig.*; despre oameni) care se adaptează uşor la orice situaţie, care prezintă elasticitate (3). **II.** *s. n.* produs textil conţinând fire de cauciuc, din care se fac bretele, jartiere etc. (< fr. *élastique*, lat. *elasticus*)

elasticitáte *s. f.* **1.** proprietatea de a fi elastic. **o** *teoria ~ății* = capitol al mecanicii care se ocupă cu determinarea stării de tensiune și de deformare a corpurilor elastice supuse acțiunii unor sarcini exterioare. **2.** *limită de ~* = tensiune maximă la care poate fi supus un corp fără a rămâne cu deformații permanente. **3.** (*fig.*) suplețe. **4.** proprietate a unei variabile economice de a-și modifica mărimea sub influența altei variabile. (< fr. *élasticité*)

elasticizá *vb. tr. refl.* a face, a deveni elastic. (< elastic + -iza)

elastínă *s. f.* substanță organică albuminoidă care intră în compoziția fibrelor elastice ale tendoanelor, ale vaselor sangvine, pielii etc. (< fr. *élastine*)

elastocinétică *s. f.* parte a elastomecanicii care studiază vibrațiile elastice ale corpurilor solide deformabile, fără a ține seama de cauzele care le produc. (< fr. *élastocinétique*)

elastodinámică *s. f.* parte a elastomecanicii care studiază vibrațiile elastice ale corpurilor solide deformabile, ținând seama de cauzele care le produc. (< fr. *élastodynamique*)

elastofibróm *s. n.* tumoare benignă care se dezvoltă în țesuturile superficiale ale trunchiului, în regiunea subscapulară. (< elasto- + fibrom)

elastóm *s. n.* tumoare benignă din țesut elastic. (< fr. *élastome*)

elastomecánică *s. f.* parte a mecanicii care studiază starea de tensiune și deformare în corpurile elastice supuse solicitărilor unor forțe exterioare. (< fr. *élastomécanique*)

elastomér *s. m.* polimer sintetic prezentând proprietăți elastice și plastice asemănătoare cu cele ale cauciucului natural. (< fr. *élastomère*)

elastometríe *s. f.* măsurare a elasticității corpurilor. (< fr. *élastométrie*)

elastométru *s. n.* aparat folosit în elastometrie. (< fr. *élastomètre*)

elastopatíe *s. f.* afecțiune a țesutului elastic. (< fr. *élastopathie*)

elastoplástic, -ă *adj.* (despre substanțe, materiale) care este în același timp elastic și plastic. (< fr. *élastoplastique*)

elastoplsticitáte *s. f.* calitate a unei substanțe elastoplastice. (< fr. *élastoplaticité*)

elastorexíe *s. f.* ruptură a fibrelor țesutului elastic. (< fr. *élastorrhexie*)

elastóză *s. f.* **1.** degenerescență a țesutului elastic. **2.** albumoză din elastină sub acțiunea acizilor sau enzimelor. (< fr. *élastose*)

elateríde *s. n. pl.* familie de coleoptere cu corp alungit și scorțos, cu larve fitofage. (< fr. *elatéridés*)

elaterítă *s. f.* amestec de hidrocarburi naturale din grupul ozocheritei, care combinat cu diferite cauciucuri, servește la fabricarea unor izolanți electrici. (< fr. *élatérite*)

elatív *s. n.* caz gramatical care exprimă acordarea, prin atracție, a adverbului, morfem al superlativului unui adjectiv, cu adjectivul respectiv. (< fr. *élatif*, germ. *Elativ*)

elație *s. f.* (*med.*) stare în care subiectul are o deosebită încredere în forțele proprii și manifestă o bună dispoziție. (< lat. *elatio*)

Eldorádo *s. n.* **1.** țară imaginară din noul continent, pe care spaniolii o credeau bogată în aur și în pietre prețioase. **2.** țară încântătoare. (< fr., sp. *Eldorado*)

eleagnacée *s. f. pl.* familie de arbori și arbuști din America de Nord, Europa și Asia, cu solzișori bruni sau argintii pe părțile aeriene și flori apetale, axiale. (< fr. *éléagnacées*)

eleát, -ă I. *adj. școală ~ă* = școală filosofică greacă de tendință idealistă ai cărei reprezentanți (Zenon și Parmenide) au formulat concepția metafizică după care diversitatea și mișcarea lumii sunt simple iluzii senzoriale. **II.** *s. m. f.* adept al acestei școli. (< fr. *éléate*)

eleátic, -ă *adj.* propriu școlii eleaților. (< fr. *éléatique*, lat. *eleaticus*)

eleatísm *s. n.* filosofia eleaților. (< germ. *Eleatismus*)

ciebór *s. m.* plantă erbacee cu rizomul gros și ramificat, cu flori roșii; spânz. (< fr. *ellébore*)

electív, -ă *adj.* **1.** bazat pe alegere. • care se face, se acordă prin alegere. **2.** care procedează prin eliminare. (< fr. *électif*, lat. *electivus*)

electivitáte *s. f.* **1.** calitatea a ceea ce este electiv. **2.** însușire a organismelor vii de a asimila acele condiții de mediu care corespund cel mai mult eredității lor. (< fr. *électivité*)

electór, -oáre I. *s. m. f.* persoană care are dreptul de a participa la o alegere. **II.** *s. m.* (în Imperiul Romano-German) principe sau prelat care avea dreptul de a-l alege pe împărat. (< fr. *électeur*)

electorál, -ă *adj.* referitor la alegeri. (< fr. *électoral*)

electoralísm *s. n.* orientare în sens demagogic a politicii unui partid sau guvern în apropierea alegerilor. (< fr. *électoralisme*)

electoralíst, -ă *adj.* referitor la electoralism. (< fr. *électoralisme*)

electorát *s. n.* **1.** demnitatea de elector (II). **2.** teritoriu supus unui elector (II). **3.** totalitatea alegătorilor în cadrul unor alegeri generale. (< fr. *électorat*, germ. *Electorat*)

ELECTR(O)- *elem.* „electricitate". (< fr. *électr/o/-*, germ. *elektr/o/-*, cf. gr. *elektron*, ambră galbenă)

electrét *s. m.* material care prezintă la temperatura obișnuită polarizație electrică, permanentă, fără să fie deformat. (< fr. *électrète*)

eléctric, -ă *adj.* referitor la electricitate, care produce electricitate, care funcționează pe baza electricității. **o** *câmp ~* = stare fizică a spațiului în care se exercită forțe asupra corpurilor încărcate cu electricitate; *energie ~ă* = energie proprie câmpurilor electrice; *sarcină ~ă* = electricitate (1). (< fr. *électrique*)

electrician, -ă *s. m. f.* lucrător specializat în lucrări de instalații electrice. (< fr. *électricien*)

electricitáte *s. f.* **1.** mărime de stare pe care o capătă corpurile după ce au fost frecate unul cu altul și apoi separate; sarcină electrică. • lumină electrică. **2.** ramură a fizicii care studiază fenomenele electrice. (< fr. *électricité*)

electrificá *vb. tr.* a introduce și extinde folosirea energiei electrice. (< fr. *électrifier*)

electrizá *vb. tr.* **I.** a dezvolta, prin diverse procedee, electricitate în unele corpuri. **2.** (*fig.*) a înflăcăra, a entuziasma, a anima. (< fr. *électriser*)

electrizábil, -ă *adj.* care poate fi electrizant. (< fr. *éelectrisable*)

electrizánt, -ă *adj.* care electrizează. (< fr. *électrisant*)

electroacupunctúră *s. f.* electropunctură. (< engl. *electroacupuncture*)

electroacústic, -ă I. *adj.* referitor la electroacustică. **II.** *s. f.* ramură a acusticii care studiază transformarea oscilațiilor acustice în oscilații electromagnetice și invers. (< fr. *électro-acoustique*, /II/ germ. *Electroakustik*)

electroacustician, -ă *s. m. f.* specialist în electroacustică. (< fr. *électro-acousticien*)

electroalimentáre *s. f.* alimentare cu curent electric. (< electro- + alimentare)

electroanalíză *s. f.* totalitatea metodelor electrochimice în analiza chimică cantitativă; analiză electrochimică. (< germ. *Elektroanalyse*, fr. *électro-analyse*)

electroanastomóză *s. f.* anastomoză între două segmente ale tubului digestiv, cu un bisturiu electric. (< electro- + anastomoză)

electroanestezíe *s. f.* anestezie generală provocată prin curenți de înaltă frecvență. (< fr. *électro-anesthésie*)

electroaparatáj *s. n.* aparataj electric. (< electro- + aparataj)

electroaprindere *s. f.* aprindere prin scânteie electrică a combustibilului din amestecul carburant în cilindrul unui motor cu ardere internă. (< electro- + aprindere)

electroautobúz *s. n.* autobuz acționat electric. (< electro- + autobuz)

electroautomobíl *s. n.* automobil acționat electric. (< electro- + automobil)

electrobetón *s. n.* beton armat turnat pe timp friguros și încălzit electric prin intermediul armăturii lui. (< fr. *électrobéton*)

electrobiciclétă *s. f.* bicicletă acționată electric. (< electro- + bicicletă)

electrobiogenéză *s. f.* producere de electricitate în organismele vii. (< fr. *électrobiogenèse*)

electrobiológic, -ă *adj.* referitor la electrobiologie. (< fr. *électrobiologique*)

electrobiologíe *s. f.* **1.** aplicare a electricității în studiile biologice. **2.** studiu al efectelor electricității în organismele vii. (< fr. *électrobiologie*)

electrobioscopíe *s. f.* metodă medicală de stabilire, cu ajutorul curentului electric, a prezenței sau absenței vieții. (< electro- + bioscopie)

electrobisturíu *s. f.* bisturiu electric. (< electro- + bisturiu)

electrobúr *s. n.* electrotrepan. (< fr. *électrobur*, rus. *elektrobur*)

electrobúz *s. n.* vehicul de transport în comun cu motor electric. (< germ. *Elektrobus*, fr. *électrobus*)

electrocalóric, -ă *adj.* referitor la căldura absorbită în conductoare prin trecerea curentului electric. (< germ. *electrokalorisch*)

electrocalorimétru *s. n.* calorimetru electric. (< fr. *électrocalorimètre*)

electrocapilár, -ă *adj.* referitor la electrocapilaritate. (< fr. *électrocapillaire*)

electrocapilarităte *s. f.* fenomen care se produce atunci când, în polarizarea electrozilor, unul dintre aceștia este constituit dintr-un menisc de mercur. (< fr. *électrocapillarité*)

electrocár *s. n.* cărucior autopropulsat electric, folosit pentru transportul de materiale. (< engl. *electrocar*)

electrocardiográf *s. n.* aparat pentru electrocardiografie. (< fr. *électrocardiographe*)

electrocardiográfie, -ă *adj.* de electrocardiografie. (< fr. *électrocardiographique*)

electrocardiografíe *s. f.* metodă de diagnostic bazată pe înregistrarea electrică a biocurenților produși de contracțiile inimii. (< fr. *électrocardiographie*)

electrocardiográmă *s. f.* grafic obținut prin electrocardiografie. (< fr. *électrocardiogramme*)

electrocardioscóp *s. n.* aparat pentru electrocardioscopie. (< fr. *électrocardioscope*)

electrocardioscopíe *s. f.* examinare pe un ecran a curbelor electrice ale inimii, proiectate de electrocardioscop. (< fr. *électrocardioscopie*)

electrocaríst *s. m.* lucrător pe electrocar. (< electrocar + -ist)

electrocásnic, -ă *adj. s. n.* (aparate electric) utilizat în casă; electromenajer. (< *electro-* + *casnic*)

electrocatalíză *s. f.* accelerare a proceselor fizi-co-chimice din organismele vii cu ajutorul curentului electric. (< germ. *Elektrokatalyse*)

electrocaústică *s. f.* metodă de tratament prin cauterizare electrică. (< fr. *électrocaustique*)

electrocautér *s. n.* cauter acționat prin încălzire electrică. (< fr. *électrocautère*)

electrocauterizá *vb. tr.* a cauteriza cu ajutorul electrocauterului. (< fr. *électrocautériser*)

electrocerámică *s. f.* ramură a ceramicii care studiază compoziția, fabricarea, proprietățile și întrebuințările produselor utilizate în electrotehnică. (< fr. *électrocéramique*)

electrochímic, -ă *adj.* referitor la electrochimie. **o** *analiză ~ă* = electroanaliză. (< fr. *électrochimique*)

electrochimíe *s. f.* ramură a chimiei care studiază reacțiile produse sub influența electricității. (< fr. *électrochimie*)

electrochimográf *s. n.* aparat folosit în electrochimografie. (< engl. *electrokymograph*)

electrochimografíe *s. f.* metodă de înregistrare fotoelectrică a pulsațiilor inimii și a variațiilor densității pulmonare, cu razele X. (< engl. *electrokymography*)

electrochirurgíe *s. f.* chirurgie prin folosirea curenților electrici. (< fr. *électrochirurgie*)

electrocinétic, -ă **I.** *adj.* referitor la electrocinetică. **II.** *s. f.* ramură a electromagnetismului care studiază stările și fenomenele staționare din conductoarele electrice parcurse de curenți electrici de conducție. (< fr. *électrocinétique*)

electrocoagulá *vb. tr.* a efectua o electrocoagulare. (< fr. *électrocoaguler*)

electrocoaguláre *s. f.* metodă chirurgicală prin coagularea celulelor unui neoplasm cu ajutorul unui curent electric de înaltă frecvență. (după fr. *électrocoagulation*)

electrocomunicáție *s. f.* procedeu de comunicație la distanță prin mijloace electromagnetice. (< fr. *électrocommunication*)

electroconcentráre *s. f.* concentrare a unei soluții coloidale prin deplasarea particulelor în suspensie către anod sau catod, sub curentul continuu. (după fr. *éelectroconcentration*)

electroconductór, -oáre *adj.* (despre corpuri, materiale) care prezintă conductibilitate electrică. (< *electro-* + *conductor*)

electroconvúlsie *s. f.* electroșoc. (< fr. *électroconvulsion*)

electroconvulsivánt, -ă *adj., s. n.* convulsivant electric. (< fr. *électroconvulsivante*)

electrocópie *s. f.* procedeu de reproducere bazat pe electrostatică. (< fr. *électrocopie*)

electrocorindón *s. n.* produs obținut prin topirea în cuptoare electrice a unui amestec de bauxită cu cărbune și cu unele adaosuri. (< fr. *électrocorindon*)

electrocorticografíe *s. f.* tehnică de studiere a activității electrice a scoarței cerebrale prin aplicarea unor electrozi pe suprafața creierului. (< fr. *électrocorticographie*)

electrocorticográmă *s. f.* diagramă prin electrocorticografie. (< fr. *électrocorticogramme*)

electrocromatografíe *s. f.* metodă de separare a unui amestec de substanțe sub acțiunea unui câmp electric. (< electro- + cromatografie)

electrocromíe *s. f.* schimbare a culorii unui material reactiv în funcție de temperatură, prin declanșarea unui curent electric asupra reactivului. (< electro- + cromie)

electrocultúră *s. f.* utilizare a curentului electric pentru dezvoltarea vegetalelor. (< fr. *électroculture*)

electrocutá *vb. tr., refl.* a (se) accidenta, a (se) omorî, ca urmare a trecerii curentului electric prin corp. (< fr. *électrocuter*)

electrocuțiúne *s. f.* electrocutare. (< fr. *électrocution*)

electród *s. m.* conductor electric prin care intră (anod) sau iese (catod) curentul. (< fr. *électrode*)

electrodermatografíe *s. f.* metodă prin care se cercetează rezistența electrică a pielii. (< electro- + dermatografie)

electrodermográmă *s. f.* înregistrare grafică prin electrodermatografie. (< fr. *électrodermogramme*)

electrodiagnóstic *s. n.* diagnostic prin excitabilitatea organismului la curenți electrici. (< fr. *électrodiagnostic*)

electrodializá *s. f.* dializă care poate fi accelerată prin acțiunea simultană a curentului electric cu o soluție coloidală. (< fr. *électrodialyse*)

electrodinám *s. n.* mașină electrică producătoare de curent. (< electro- + dinam)

electrodinámic, -ă **I.** *adj.* referitor la electrodinamică. • (despre instrumente de măsurat, relee etc.) bazat pe interacțiunea dintre două bobine parcurse de curent electric. **II.** *s. f.* ramură a fizicii care studiază proprietățile electrice și magnetice ale materiei. **o** *~ă cuantică* = teoria interacțiunilor electromagnetice dintre particulele elementare electrizate. (< fr. *électrodynamique*)

electrodinamísm *s. n.* totalitatea fenomenelor produse de un curent electric. (< fr. *électrodynamisme*)

electrodinamométru *s. n.* aparat pentru măsurarea intensității curentului electric. (< fr. *électrodynamomètre*)

electrodrenáre *s. f.* evacuare a apei cu mijloace electrice. (< electro- + drenare)

electroencefalográf *s. n.* aparat folosit în electroencefalografie. (< fr. *électro-encéphalographe*)

electroencefalográfic, -ă *adj.* referitor la electroencefalografie. (< fr. *électro-encéphalographique*)

electroencefalografíe *s. f.* metodă de diagnostic bazată pe înregistrarea curenților electrici care se produc la nivelul scoarței cerebrale. (< fr. *électro-encéphalographie*)

electroencefalográmă *s. f.* diagramă obținută prin electroencefalografie. (< fr. *électro-encéphalogramme*)

electroendosmóză *s. f.* electroosmoză constând în deplasarea lichidului spre catod. (< fr. *électro-endosmose*)

electroenergétic, -ă *adj.* referitor la energia electrică. (< fr. *électro-énérgetique*)

electroerodáre *s. f.* prelucrare a metalelor prin îndepărtarea unui strat din material cu ajutorul descărcărilor electrice prin scântei; electroeroziune. (după fr. *électro-érosion*)

electroeroziúne *s. f.* electroerodare. (< fr. *électro- érosion*)
electroexosmóză *s. f.* electroosmoză prin deplasarea lichidului spre anod. (< fr. *électro-exosmose*)
electrofíl, -ă *adj.* (despre particule) care prezintă afinitate pentru electroni. (< fr. *électrophile*)
electrofilíe *s. f.* puterea electrofilă a unei particule. (< fr. *électrophilie*)
electrofíltru *s. n.* filtru electric pentru captarea prafului din atmosferă. (< fr. *électrofiltre*)
electrofiziológic, -ă *adj.* referitor la electrofiziologie. (< fr. *électrophysiologique*)
electrofiziologíe *s. f.* ramură care studiază manifestările biocurenților ce însoțesc procesele fiziologice. (< fr. *électrophysiologie*)
electrofizioterapeutic, -ă *adj.* tratat prin electrofi-zioterapie. (< electro- + fizio- + terapeutic)
electrofizioterapíe *s. f.* tratament prin procedee fizice acționate electric. (< fr. *électrophysiothérapie*)
electrofluorescopíe *s. f.* electrocardiografie fluorescopică. (< electro- + fluorescopie)
electrofób, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de electrofobie. (< germ. *elektrophob*)
electrofobíe *s. f.* teamă patologică de electricitate. (< germ. *Elektrophobie*)
electrofón, -ă I. *adj.* (despre aparate, instrumente mu-zicale) care utilizează oscilațiile electromagnetice pentru a crea sunetele transmise cu ajutorul difuzoarelor. **II.** *s. n.* pick-up (2). (< fr. *électrophone*)
electrofór *s. n.* aparat de laborator cu care se demonstrează apariția electricității prin frecare sau prin influență. (< fr. *électrophore*)
electroforáj *s. n.* foraj efectuat cu electrotrepanul. (< electro- + *foraj*)
electroforegrámă *s. f.* reprezentare grafică a rezultatelor electroforezei (2). (< fr. *électrophorégramme*)
electroforétic, -ă *adj.* referitor la transmisia particulelor în medii lichide sub influența unui câmp electric. (< fr. *électrophorétique*)
electroforéză *s. f.* **1.** deplasare sub acțiunea curentului electric a particulelor coloidale sau în suspensie spre anod (anoforeză) sau catod (cataforeză). **2.** analiză a diferitelor fracțiuni proteice din lichidele biologice pe baza electroforezei (1). (< fr. *électrophorèse*)
electrofotografíe *s. f.* **1.** procedeu de obținere a fotografiilor prin efectul fotoelectric al luminii. **2.** copiere a materialelor tipărite, în scopul multiplicării rapide. (< fr. *électrophotographie*)
electrofototerapíe *s. f.* fototerapie prin metode electrice. (< fr. *électrophotothérapie*)
electrogalvánic, -ă *adj.* referitor la electrogalvanism. (< fr. *électrogalvanique*)
electrogalvanísm *s. n.* **1.** electricitate galvanică produsă prin mijloace chimice. **2.** aplicare terapeutică a curentului galvanic. (< fr. *électrogalvanisme*)
electrogastrográf *s. n.* instrument electronic folosit în electrogastrografie. (< fr. *électrogastrographe*)
electrogastrografíe *s. f.* înregistrare a fenomenelor electrice care se produc la nivelul stomacului în timpul activităților secretorii și motorii. (< fr. *électrogastrographie*)
electrogastrográmă *s. f.* înregistrare grafică prin electrogastrografie. (< fr. *électrogastrogramme*)
electrogén, -ă *adj.* care produce energie electrică. **o** *grup ~* = grup dintr-un motor și un generator de curent electric. (< fr. *électrogène*)
electrogeneratór *s. n.* generator de curent electric. (< fr. *électrogénérateur*)
electroglotográf *s. n.* aparat care înregistrează vibrațiile glotale. (< fr. *électroglottographe*)
electroglotográmă *s. f.* diagramă obținută la electroglotograf. (< fr. *électroglotogramme*)
electrográf *s. n.* aparat pentru analiza calitativă a metalelor, aliajelor și minereurilor. (< fr. *électrographe*)
electrográfic, -ă *adj.* referitor la electrografie. (< engl. *electrographic*)
electrografíe *s. f.* metodă de explorare a unui corp fizic cu ajutorul curentului electric. (< engl. *electrography*)
electrogravimetríe *s. f.* metodă de analiză cantitativă bazată pe depunerea prin electroliză a unui metal la catod și prin cântărirea substanței depuse. (< fr. *électrogravimétrie*)
electrogravúră *s. f.* gravură obținută pe cale electrolitică. (< fr. *électrogravure*)
electrohemostáză *s. f.* hemostază prin cauterizarea vasului care sângerează cu electrocauterul. (< electro- + hemostază)
electrohidraúlic, -ă *adj.* care funcționează prin presiunea unui lichid, determinată de curentul electric. (< engl. *electrohydraulic*)
electrohidrometríe *s. f.* metodă de măsurare hidrome-trică prin procedee electrice sau electronice. (< fr. *électrohydrométrie*)
electroizolánt, -ă *adj., s. m. f.* izolant electric. (< fr. *électro-isolant*)
electrolít *s. m.* substanță a cărei soluție sau topitură poate conduce curentul electric prin transportul ionilor. (< fr. *électrolyte*)
electrolitemíe *s. f.* prezența electroliților în plasma sangvină. (< fr. *électrolytémie*)
electrolític, -ă *adj.* referitor la electroliză, produs prin electroliză. (< fr. *électrolytique*)
electrolizá *vb. tr.* a descompune prin electroliză. (< fr. *électrolyser*)
electrolizábil, -ă *adj.* care poate fi electrolizat. (< fr. *électrolysable*)
electrolízá *s. f.* descompunere a unui electrolit cu ajutorul curentului electric. (< fr. *électrolyse*)
electrolizór *s. n.* aparat, instalație cu care se efectuează electroliza. (< fr. *électrolyseur*)
electroluminescénță/electroluminiscénță *s. f.* luminescență produsă sub acțiunea unei descărcări electrice într-un gaz rarefiat. (< fr. *électroluminescence*)
electromacará *s. f.* macara cu sursă de acționare energia electrică. (după fr. *électrogrue*)
electromagnét *s. m.* **1.** corp feromagnetic magnetizat temporar sub acțiunea unor curenți electrici de conducție. **2.** aparat electric format dintr-un miez feromagnetic înfășurat într-un fir, care îl magnetizează temporar sub acțiunea curenților electrici ce străbat acel fir. (< germ. *Elektromagnet*)
electromagnétic, -ă *adj.* **1.** referitor la electromagne-tism. **o** *câmp ~* = stare fizică particulară a spațiului în care există, în același timp, un câmp electric și unul magnetic. **2.** (despre instrumente de măsurat, relee etc.) bazat pe acțiunea unui electromagnet asupra unei piese feromagnetice. (< fr. *électromagnétique*)
electromagnetísm *s. n.* ramură a fizicii care studiază interacțiunile dintre curenții electrici și câmpurile magnetice. (< fr. *électromagnétisme*)
electromasáj *s. n.* masaj cu ajutorul curenților electrici. (< fr. *électromassage*)
electromasoterapie *s. f.* terapie prin dectromasaj. (< electromas/aj/ + *-terapie*[2])
electromecánic[1] *s. m.* mecanic cu pregătire de electrician. (după fr. *électromécanicien*)
electromecánic[2]**, -ă I.** *adj.* referitor la electromecanică. • (despre dispozitive mecanice) comandat electric. **II.** *s. f.* disciplină care studiază aplicațiile electricității la mecanică. (< fr. *électromécanique*)
electromecanoterapie *s. f.* metodă de tratament care aplică resursele electricității la mecanoterapie. (< fr. *électromécanothérapie*)
electromenajér, -ă *adj.* electrocasnic. (< fr. *électroménager*)
electromér *s. m.* compus chimic care prezintă electromerie. (< fr. *électromère*)
electromerie *s. f.* izomerie prezentată de doi compuși chimici care diferă numai prin distribuția electronilor. (< fr. *électrométrie*)

electrometalizáre *s. f.* **1.** metalizare prin depunere electrochimică. **2.** traumatism produs de trecerea curentului electric prin organismul omului, constând în aco-perirea pielii cu particule de metal topil. (după fr. *électrométallisation*)

electrometalúrgic, -ă *adj.* referitor la electrometalurgie. (< fr. *électrométalurgique*)

electrometalurgíe *s. f.* ramură a metalurgiei care foloseşte în elaborarea şi afinarea metalelor şi aliajelor procedee electrolitice şi electrotermice. (< fr. *électrométallurgie*)

electrometalurgíst, -ă *s. m. f.* specialist în electrometalurgie. (< fr. *électrométallurgiste*)

electrometeór *s. m.* fenomen electric natural care are loc în atmosferă sub formă de descărcare electrică discontinuă. (< electro- + meteor)

electrométric, -ă *adj.* referitor la electrometrie. (< fr. *électrométrique*)

electrometríe *s. f.* metodă de analiză chimică cantitativă volumetrică, în care sfârşitul unei reacţii este pus în evidenţă prin variaţia potenţialului unui electrod cufundat în soluţia de analizat; potenţiometrie. (< fr. *électrométrie*)

electrométru *s. n.* instrument electrostatic folosit în electrometrie. (< fr. *électromètre*)

electromiográf *s. n.* aparat folosit în electromiografie. (< fr. *électromyographe*)

electromiografíe *s. f.* metodă de diagnostic bazată pe înregistrarea biocurenţilor musculari. (< fr. *électromyo-graphie*)

electromiográmă *s. f.* diagramă prin electromiografie. (< fr. *électromyogramme*)

electromobíl *s. n.* automobil cu motor electric. (< germ. *Elektromobil*, fr. *électromobile*)

electromotór, -oáre I. *adj.* care poate produce curent electric. ◊ *tensiune* (sau *forţă*) *~oare* = tensiune electrică la bornele unui generator, când circuitul exterior este deschis. **II.** *s. n.* motor electric. (< fr. *électromoteur*)

electromuscular, -ă *adj.* (despre fenomene electrice) care se produce în muşchi. (< fr. *électromusculaire*)

electrón *s. m.* particulă elementară stabilă, cu cea mai mică sarcină negativă; negaton. (< fr. *électron*)

electronarcóză *s. f.* anestezie profundă prin acţiunea curentului electric asupra creierului; electrosomn, galvo-narcoză. (< fr. *électronarcose*)

electronávă *s. f.* navă ci propulsie electrică. (< electro- + navă)

electronavigáţie *s. f. (mar.)* metodă de navigaţie cos-tieră cu ajutorul aparatelor electrice de navigaţie. (< fr. *électronavigation*)

electronegatív, -ă *adj.* (despre elemente chimice) ai cărui atomi captează electroni, transformându-se în ioni negativi. (< fr. *électronégatif*)

electronegativitáte *s. f.* proprietate a elementelor chimice de a fi electronegative. (< fr. *électronégativité*)

electrónic, -ă I. *adj.* **1.** referitor la electroni(că). **2.** care funcţionează după legile electronicii. ◊ *muzică ~ă* = muzică cu ajutorul generatoarelor de sunete electronice. **II.** *s. f.* **1.** ştiinţă care studiază fenomenele legate de mişcarea electronilor şi ionilor în diferite medii. **2.** ramură a electrotehnicii care se ocupă cu producerea dispozitivelor şi aparatelor electronice. **III.** *s. n. pl.* aparate electronice. (< fr. *électronique*)

electronicián, -ă *s. m. f.* electronist. (< fr. *électronicien*)

electroníst, -ă *s. m. f.* specialist în electronică; electronician. (< it. *elettronista*)

electronizá *vb. tr.* a dota cu mijloace electronice. (< electron/ică/ + *-iza*)

electronográf *s. n.* aparat folosit în electronografie. (< fr. *électronographe*)

electronográfic, -ă *adj.* referitor la electrografie. (< engl. *électronographic*)

electronografíe *s. f.* **1.** metodă de evidenţiere a câmpurilor electrice din corpul uman, precum şi a modificărilor acestora, în condiţii de boală, utilizând curenţii de înaltă tensiune şi mică intensitate, în regim de înaltă frecvenţă. **2.** imagine a câmpurilor electrice din corpul uman; clişeu cu o asemenea imagine. (< engl. *electrono-graphy*)

electronomicroscopíe *s. f.* metodă modernă de studiere a preparatelor histologice cu ajutorul microscopului electronic. (< fr. *électronomicroscopie*)

electronopunctúră *s. f.* metodă terapeutică de stimulare a punctelor active ale corpului prin atingere cu un electrod care primeşte impulsii electrice. (< electron/ică/ + /acu/*punctură*)

electronucleár, -ă *adj.* (despre centrale electrice) care utilizează energia nucleară. (< fr. *électronucléaire*)

electronvólt *s. m.* unitate de măsură a energiei egală cu energia câştigată de un electron accelerat la o diferenţă de potenţial de un volt. (< fr. *électron-volt*)

electrooculografíe *s. f.* metodă de înregistrare electrică a mişcării oculare cu ajutorul unor electrozi de contact. (< electro- + oculo- + -grafie[2])

electroóptic, -ă I. *adj.* referitor la electrooptică. **II.** *s. f.* ramură a fizicii care studiază fenomenele datorate acţiunii câmpului electric asupra luminii. (< fr. *électro-optique*)

electroosmótic, -ă *adj.* referitor la electroosmoză. (< fr. *électro-osmotique*)

electroosmóză *s. f.* trecere a unui lichid printr-o membrană poroasă sub influenţa diferenţei de potenţial electric între cele două feţe ale membranei. (< fr. *électro-osmose*)

electropalán *s. n.* palan electric. (< electro- + palan)

electropatologíe *s. f.* studiu al leziunilor şi bolilor provocate de electricitate. (< fr. *électropathologie*)

electropirexíe *s. f.* ridicare artificială a temperaturii corpului uman cu ajutorul curenţilor electrici. (< fr. *électropyrexie*)

electroplasmolíză *s. f.* procedeu în industria zahărului, a sucurilor de fructe, lichiorurilor etc. pentru degradarea protoplasmei celulare, constând în expunerea materiei prime acţiunii unui curent electric de joasă tensiune. (< fr. *électroplasmolyse*)

electroplastíe *s. f.* reproducere în relief a unor obiecte prin depunerea electrolitică a unui strat de metal pe tiparul lor. (< fr. *électroplastie*)

electroplúş *s. n.* material textil realizat prin lipirea pe o ţesătură suport a unui puf din fire sintetice. (< electro-pluş)

electropneumátic, -ă *adj.* (despre un aparat) în care acţiunea aerului comprimat este comandată de electrovalve. (< fr. *électropneumatique*)

electropneumográf *s. n.* pneumograf cu înregistrare electrică. (< electro- + pneumograf)

electropómpă *s. f.* ansamblu al unei pompe sau al unui motor care îi antrenează funcţionarea. (< fr. *électropompe*)

electroporţelán *s. n.* porţelan folosit la confecţionarea de izolatoare pentru liniile electrice şi de telecomunicaţii. (< electro- + porţelan)

electropozitív, -ă *adj.* (despre elemente chimice) ai cărui atomi cedează electroni, transformându-se în ioni pozitivi. (< fr. *électropositif*)

electropozitivitáte *s. f.* proprietate a elementelor chimice de a fi electropozitive. (< fr. *électropositivité*)

electroprelucráre *s. f.* prelucrare a metalelor folosind energia electrică. (< electro- + prelucrare)

electropunctúră *s. f.* tratament terapeutic de trecere a unui curent electric prin ţesuturi cu ajutorul unor ace; electroacupunctură. (< fr. *électropuncture*)

electroradiológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în electroradiologie. (< fr. *électroradiologue*)

electroradiologíe *s. f.* disciplină cuprinzând aplicaţiile electricităţii şi ale razelor în diagnosticarea şi tratarea bolilor. (< fr. *électroradiologie*)

electroretinografíe *s. f.* tehnică de măsurare a potenţialului electric retinian provocat de un stimul luminos. (< fr. *électrorétinographie*)

electroretinográmă *s. f.* înregistrare grafică prin electroretinografie. (< fr. *électrorétinogramme*)

electroscóp *s. n.* instrument cu care se pun în evidenţă prezenţa şi felul sarcinilor electrice ale unui corp. (< fr. *électroscope*)

electroscópic, -ă *adj.* referitor la electroscopie. (< fr. *électroscopique*)

electroscopíe *s. f.* disciplină care studiază electroscoapele şi aplicaţiile lor. (< fr. *électroscopie*)

electroscúter *s. n.* scuter acționat electric. (< electro- + *scuter*)
electrosiderurgíe *s. f.* ansamblu de procedee ale siderurgiei prin curentul electric ca sursă de căldură. (< fr. *électrosidérurgie*)
electrosolár, -ă *adj.* referitor la electricitatea obținută prin folosirea energiei solare. (după fr. *hélio-électrique*)
electrosómn *s. n.* somn artificial cu ajutorul unor impulsuri electrice, ca mijloc terapeutic. (< electro- + somn)
electrospectrografíe *s. f.* analiza formei complexe a unei electroencefalograme prin izolarea și înregistrarea sistemului de unde constituent. (< *electro-* + *spectrografie*)
electrostátic, -ă I. *adj.* referitor la electricitatea statică. • (despre instrumente de măsurat) bazat pe interacțiunea dintre două conductoare supuse unei diferențe de potențial. **II.** *s. f.* ramură a fizicii care studiază fenomenele ce însoțesc sarcinile electrice aflate în repaus. (< fr. *électrostatique*)
electrostenolíză *s. f.* depunere de ioni sau de particule coloidale pe pereții interiori ai tuburilor capilare sub acțiunea unui câmp electric. (< fr. *électrosténolyse*)
electrostetográf *s. n.* aparat electric care amplifică și înregistrează zgomotele respiratorii și cardiace ale toracelui. (< electro- + *stetograf*)
electrostimuláre *s. f.* utilizare a impulsurilor electrice pentru stimularea țesuturilor vii. (după fr. *électrostimulation*)
electrostivuitór *s. n.* stivuitor acționat electric. (< electro- + stivuitor)
electrostivuitoríst *s. m.* cel care lucrează pe un electrostivuitor. (< *electrostivuitor* + *-ist*)
electrostricțiúne *s. f.* modificare a dimensiunilor unui dielectric sub influența câmpului electric. (< fr. *électro-striction*)
electroșóc *s. n.* metodă de tratament al unor boli prin trecerea curentului electric prin creier; electroconvulsie. (< fr. *électrochoc*)
electrotéhnic, -ă I. *adj.* referitor la electrotehnică. **II.** *s. f.* **1.** ramură a științei care studiază fenomenele electrice și magnetice sub aspectul aplicării lor în tehnică. **2.** ramură a tehnicii care studiază aceste aplicații. (< fr. *électrotechnique*)
electrotehnicián, -ă *s. m. f.* specialist în electrotehnică. (< fr. *électrotechnicien*)
electrotehníst *s. m.* muncitor specialist în montarea, verificarea și controlul aparatelor electrice performante. (< electrotehn/că/ + *-ist*)
electroteléfer *s. n.* instalație de manevrare a pieselor grele, pe principiul macaralelor mobile, acționată electric. (< electro- + telefer/ic/)
electroterapeút *s. m.* medic specialist în electroterapie. (< fr. *électrothérapeute*)
electroterápic, -ă *adj.* referitor la electroterapie. (< fr. *électrotherapique*)
electroterapíe *s. f.* tratament medical bazat pe acțiunea curenților electrici asupra organismului. (< fr. *électrothérapie*)
electrotérmic, -ă *adj.* referitor la electrotermie. (< fr. *électrothermique*)
electrotermíe *s. f.* totalitatea procedeelor de transformare a energiei electrice în căldură, necesară unor operații tehnologice sau prin încălzit. (< fr. *électrothermie*)
electrotermocauterizáre *s. f.* cauterizare electro-termic. (< electro- + termo- + cauterizare)
electrotermoterapíe *s. f.* producere de căldură în țesuturile vii în scop terapeutic, cu ajutorul curentului electric. (< fr. *électrothermothérapie*)
electrotípic, -ă *adj.* referitor la electrotipie; executat prin electrotipie. (< fr. *électrotypique*)
electrotipie *s. f.* procedeu tipografic de reproducere a gravurilor cu ajutorul electrolizei. (< fr. *électrotypie*)
electrotomíe *s. f.* secționare a țesuturilor organice cu ajutorul curenților electrici. (< fr. *électrotomie*)
electrotónic, -ă *adj.* referitor la electrotonus. (< fr. *électrotonique*)
electrotónus *s. n.* stare de tensiune a unui nerv sau mușchi produsă prin excitații electrice. (< fr. *électrotonus*)
electrotraumatísm *s. n.* electrocutare. (< fr. *électrotraumatisme*)
electrotrepán *s. n.* sapă acționată de un motor electric, care se folosește în exploatările petroliere; electrobur. (< fr. *électrotrépan*)
electrotropísm *s. n.* orientare în anumite direcții a organismelor vii sub influența curentului electric; galvanotropism. (< fr. *électrotropisme*)
electrovalénță *s. f.* legătură chimică stabilită între ioni cu sarcini electrice de semn contrar, datorită forțelor electrostatice de atracție dintre aceștia. (< fr. *électrovalence*)
electroválvă *s. f.* ventil, supapă a căror deschidere și închidere sunt comandate de un electromagnet. (< fr. *électrovalve*)
electrovehícul *s. n.* vehicul cu motor electric. (< electro- + vehicul)
electroventilatór *s. n.* ventilator electric. (< fr. *électro-ventilateur*)
eléctrum *s. n.* aliaj natural de aur și argint. (< fr. *électrum*)
electuár *s. n.* preparat farmaceutic cu aspect de pastă, obținut prin amestecarea unei pudre cu miere de albine. (< fr. *électuaire*)
electiúne *s. f.* (*rar*) alegere. (< fr. *élection*, lat. *electio*)
elefánt *s. m.* mamifer din Asia și Africa, foarte mare, cu nasul modificat în formă de trompă și cu colți mari, de fildeș. **o** *a avea memorie de* ~ = a fi ranchiunos, a nu uita un rău făcut de cineva. (< fr. *éléphant*, lat. *elephantus*)
elefantiázic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de elefantiazis. (< éléphantiasique)
elefantiázis *s. n.* boală parazitară caracterizată prin îngroșarea exagerată a pielii, la nivelul membrelor și al aparatului genital, care dau omului un aspect monstruos; edem enorm, pahidermic. (< fr. *éléphantiasis*)
elefántic, -ă *adj.* referitor la elefanți. (< fr. *élephantique*)
elefantín, -ă *adj.* de elefant. (< fr. *élephantin*)
elegánt, -ă *adj.* care prezintă, dovedește eleganță. (< fr. *élégant*, lat. *elegans*)
elegánță *s. f.* distincție, grație în atitudini, în maniere; rafinament, gust, distincție în felul de a se îmbrăca, în croiala hainelor. • distincție în limbaj, în stil. (< fr. *élégance*, lat. *elegantia*)
elegiác, -ă *adj.* **1.** cu caracter de elegie; elegic. **o** *distih* ~ = distih folosit în elegii. • (despre poeți) care compune elegii, opere cu caracter de elegie. **2.** trist, jalnic, me-lancolic, nostalgic. (< fr. *élégiaque*, lat. *elegiacus*)
elégic, -ă *adj.* elegiac. (< germ. *elegisch*)
elegíe *s. f.* **1.** poezie lirică în care domină sentimentul de melancolie; (*p. ext.*) plângere, geluire. **2.** piesă vocală sau instrumentală cu caracter melancolic, trist, nostalgic. (< fr. *élégie*, lat. *elegia*, gr. *elegeia*)
elektrón *s. n.* aliaj dur și ușor de aluminiu și magneziu. (< germ. *Elektron*)
elemént 1. *s. n.* **1.** (*ant.*) fiecare dintre cele patru componente primordiale (focul, aerul, apa, pământul) ale corpurilor și fenomenelor naturii. **2.** (*pl.*) fenomene, forțe ale naturii. **3.** parte componentă a unui întreg, a unui ansamblu. **o** (*lingv.*) ~ *de compunere* = temă, cuvânt împrumutat, fără existență independentă, numai în compunerea de tip savant; ~ *de relație* = cuvânt sau locuțiune care exprimă raporturi sintactice. • membru al unei colectivități etc. **4.** (*chim.*) corp simplu, care în combinație cu alte asemenea corpuri, dă naștere corpurilor compuse. **5.** (*fig.*) mediu în care trăiește o ființă. **o** *a fi în ~ul său* = a fi într-o situație favorabilă. **6.** (*mat.*) obiect fizic sau al gândirii cu care se formează o mulțime. **7.** celulă a unei pile electrice. **8.** (*pl.*) principiu, noțiune de bază a unei discipline, a unei teorii etc. **II.** *s. m.* fiecare dintre piesele componente ale unui radiator de calorifer. (< fr. *élément*, lat. *elementum*)
elementár, -ă *adj.* **1.** de bază, esențial, fundamental. • care cuprinde principiile de bază ale unei discipline, științe etc. **o** *învățământ* ~ = prima treaptă a învățământului cu caracter obligatoriu, unde se predau elementele de bază. **2.** foarte simplu, rudimentar. **o** (*mat.*) *funcție ~ă* = funcție rațională, trigonometrică, exponențială, logaritmică etc., precum și funcțiile obținute din acestea, printr-un număr finit de operații algebrice

de compunere sau de inversare. **3.** care ține de natură și de fenomenele ei. (< fr. *élémentaire*, lat. *elementarius*)

elementarítáte *s. f.* caracter elementar. (< fr. *eléméntarité*)

eleméntic, -ă *adj.* referitor la elemente. (< element + -ic)

elén, -ă **I.** *s. m. pl.* vechi triburi grecești care s-au extins, în sec. VIII-VI î.H. în sudul Tesaliei. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Grecia antică (Elada). • (*s. f.*) limba greacă veche. (< fr. *hellène*)

elénchos *s. n.* (în *fil.* scolastică) chestiune în discuție. • raționament contradictoriu. (< gr. *elenchos*, cf. lat. *elenchos*, index)

elénic, -ă *adj.* referitor la Grecia; grecesc. (< fr. *hellénique*)

elenísm *s. n.* **1.** perioadă în istoria și civilizația societății sclavagiste a popoarelor din bazinul Mării Mediterane, între epoca cuceririlor lui Alexandru Macedon și căderea imperiului acestuia sub stăpânirea romană, prin amestecul formelor grecești de organizare politică, culturale, religioase cu cele orientale. • cultura Greciei antice și influențele exercitate de ea. **2.** expresie specifică limbii elene. (< fr. *hellénisme*)

eleníst, -ă *s. m. f.* specialist în studiul limbii și culturii elenistice; (*p. ext.*) specialist în studiul limbii și culturii elene. (< fr. *helléniste*)

elenístic, -ă *adj.* care aparține elenismului. (< fr. *hellénistique*)

elenitáte *s. f.* (*rar*) caracter elenic. • lumea grecească. (< elen/ic/ + *-itate*)

elenizá *vb. tr.* a da un caracter elenic. (< fr. *helléniser*)

elenofón, -ă *adj., s. m. f.* (vorbitor) de limbă elenă. (< elen + -fon[2])

elerón *s. n.* fiecare dintre aripioarele mobile prinse de aripile avionului prin manevrarea mișcărilor acestuia în zbor. (< fr. *aileron*)

eleusín, -ă **I.** *adj.* din Eleusis (Grecia antică). **II.** *s. f. pl.* serbări în cinstea zeiței Demeter. (< lat. *eleusinus*)

eleuterie *s. f.* **1.** guvernare liberă a unui stat din Grecia antică. **2.** (*pl.*) serbări care se celebrau în amintirea unei victorii. (< fr. *éleuthérie*, gr. *eleutheria*, libertate)

elév, -ă *s. m. f.* **1.** cel care învață într-o școală, care urmează o formă de învățământ mediu sau elementar. **2.** discipol, adept, urmaș, învățăcel al unui maestru, al unei școli literare, doctrine etc. (< fr. *élève*)

elevá *vb. tr.* a ridica. (< fr. *élever*)

elevát, -ă *adj.* **1.** înalt, ridicat; (*fig.*) nobil, sublim. **2.** (despre stil) plin de rafinament; ales, îngrijit. (< fr. *élevé*)

elevatór[1] *s. n.* **1.** utilaj pentru transportul materialelor pe verticală la distanțe mici. **2.** unealtă cu care se manevrează prăjinile de foraj, burlanele etc., exploatările petroliere. **3.** (*med.*) instrument pentru îndepărtarea din țesuturi a unor elemente dure. (< fr. *élévateur*, germ. *Elevator*)

elevatór[2]**, -oáre** *adj.* care servește pentru a ridica. (< fr. *élévatoire*)

elevatoríst *s. m.* muncitor care deservește elevatorul[1] (1) într-o întreprindere de vinificație. (< elevator + -ist)

elevăție *s. f.* **1.** înălțime morală, rafinament, distincție. **2.** reprezentare grafică, la scară, a fețelor verticale exterioare ale unei construcții, ale unei mașini etc. **3.** parte a unui element masiv de pod aflat deasupra terenului. (< fr. *élévation*, lat. *elevatio*)

elevéză *s. f.* aparat pentru creșterea artificială a puilor și a bobocilor în fermele zootehnice. (< fr. *éleveuse*)

elevón *s. n.* ansamblu al aparatelor de conducere a unei aeronave, la avioanele fără ampenaj. (< fr. *élevon*)

elf *s. m.* (*mit. scand.*) divinitate a vântului, a apei și a focului. (< fr. *elfe*, *elf*, germ. *Elf*)

eliberá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a pune în libertate; a dezrobi; a libera. • (*mit.*) a lăsa la vatră un contingent, un ostaș. • a scoate din funcție; a desărcina. **2.** a emite (un act, o marfă etc.). **3.** a evacua, a degaja (o cameră, un teren). **II.** *refl.* **1.** a se libera din armată. **2.** (despre atomi) a se desprinde dintr-o moleculă, rămânând în stare liberă. (< lat. *eliberare*)

eliberatór, -oáre *adj.* (și *s.*) care eliberează. (< elibera + -tor)

ELIC(O)- *elem.* „elice, spirală". (< fr. *hélic/o/-*, cf. lat. *helix*, gr. *helix, -ikos*)

elíce *s. f.* **1.** curbă care taie sub un unghi constant generatoarele unui cilindru sau ale unui con. **2.** organ rotitor din două sau mai multe pale fixate pe un butuc, care pune în mișcare un avion, un vapor etc. (< fr. *hélice*)

elicitáte *s. f.* (*fiz.*) caracteristică a particulelor elementare, legată de orientarea spinului în raport cu direcția de deplasare. (< elic- + -itate

elicoid *s. n.* substanța (volumul) generat(ă) de o curbă supusă unei mișcări elicoidale. (< fr. *hélicoïde*)

elicoidál, -ă *adj.* în formă de elice. (< fr. *hélicoïdal*)

elicoptér *s. n.* aeronavă mai grea decât aerul, cu una sau mai multe elice orizontale, care poate decola și ateriza pe verticală. (< fr. *hélicoptère*)

elicopteríst *s. m.* pilot de elicopter. (< elicopter + -ist)

elicopurtát, -ă *adj.* transportat cu elicopterul. (< fr. *hélicoporté*)

elicostát *s. n.* aparat de zburat cu o elice portantă și cu un balon. (< fr. *hélicostat*)

elicotécă *s. f.* colecție de imagini filmate din elicopter. (< fr. *hélicothèque*)

elidá *vb. tr.* a face o eliziune. (< fr. *élider*, lat. *elidere*, a scoate)

eligără *s. f.* ansamblul instalațiilor de pe un eliport puse la dispoziția pasagerilor. (< fr. *héligare*)

eligíbil, -ă *adj.* care îndeplinește condițiile spre a putea fi ales într-o funcție sau într-un organ reprezentativ. (< fr. *éligible*, lat. *eligibilis*)

eligibilitáte *s. f.* **1.** faptul de a fi eligibil. **2.** drept de a fi ales într-o funcție sau într-un organ reprezentativ. (< fr. *éligibilité*)

eliminá *vb. tr.* a scoate, a îndepărta, a înlătura; (*spec.*) a da afară din școală. (< fr. *éliminer*, lat. *eliminare*)

eliminăre *s. f.* acțiunea de a elimina. **o** *a proceda prin ~* = a căuta să descoperi ceva înlăturând pe rând elementele nerelevante pentru a reține esențialul, lucrul căutat etc. (< elimina)

eliminatór, -oáre *adj.* (*rar*) eliminatoriu. (< fr. *éliminateur*)

eliminatóriu, -ie *adj.* care elimină, care atrage eliminarea (dintr-un examen, concurs etc.); eliminator. (< fr. *éliminatoire*)

elíndă *s. f.* grindă metalică, la unele drage și la excavatoarele cu cupe, pe care se deplasează lanțul port-cupe. (< fr. *élinde*)

elinvár *s. n.* aliaj de fier, nichel, crom și tungsten, a cărui elasticitate nu este influențată de schimbările de temperatură. (< fr. *élinvar*)

elípsă *s. f.* **1.** curbă loc geometric al punctelor dintr-un plan a căror sumă a distanțelor la două puncte fixe (focare) este constantă. **2.** omisiune din vorbire, ori din scriere a unor cuvinte sau chiar propoziții care se subînțeleg. **3.** figură de stil constând în omiterea unor cuvinte care nu sunt absolut necesare, pentru mai multă expresivitate. (< fr. *ellipse*)

ELIPSO- *elem.* „elipsă". (< fr. *ellipso-*, cf. lat. *ellipsis*, gr. *elleipsis*, lipsă, defect)

elipsográf *s. n.* instrument pentru desenarea elipselor. (< fr. *ellipsographe*)

elipsoíd *s. n.* **1.** suprafață închisă generată de elipse mobile, având trei plane de simetrie, perpendiculare două câte două. **2.** corp geometric rezultat prin rotirea unei elipse în jurul uneia dintre axele sale. (< fr. *ellipsoïde*)

elipsoidál, -ă *adj.* în formă de elipsoid. (< fr. *ellipsoïdal*)

elíptic, -ă *adj.* **1.** în formă de elipsă (1). **2.** care conține o elipsă (2). (< fr. *elliptique*)

elipticitáte *s. f.* **1.** caracterul a ceea ce este eliptic. **2.** gradul de turtire a unei elipse (1). (< fr. *ellipticité*)

eliptocit *s. n.* hematie de formă eliptică. (< fr. *elliptocyte*)

eliptocitoză *s. f.* prezența eliptocitelor în sânge. (< fr. *elliptocytose*)

elisabetán, -ă *adj.* din timpul reginei Elisabeta I a Angliei, specific acelei epoci. **o** *stil ~* = stil al Renașterii engleze dezvoltat prin adăugarea unor elemente eterogene pe fondul tradiției gotice anterioare (construcții de o simetrie strictă, excesiv ornamentate, portretul și arta miniaturii, mobilier cu forme masive); literatura dramatică e reprezentată de teatrul lui Marlowe și Shakespeare. (< fr. *élisabéthain*)

elitár, -ă *adj.* **1.** care aparține elitei; elitist. **2.** (despre teorii, doctrine) care atribuie elitei rolul conducător în viața socială. (< fr. *élitaire*)

elítă *s. f.* **1.** ceea ce este mai bun, mai demn de a fi ales. **o** *de ~* = ales, deosebit. **2.** parte a unei societăți împărțite în clase an-

tagoniste, care are o poziţie superioară în ansamblul grupului social respectiv. ◊ *teoria ~lor* = elitism. **3.** plantă izolată care întruneşte în cea mai mare măsură complexul de caractere şi însuşiri pentru ameliorare. (< fr. *élite*)

elitísm *s. n.* teorie care susţine rolul determinant al elitelor în mişcarea istorică şi în conducerea societăţii; teoria elitelor. • politică, sistem care vizează formula elitelor. • tendinţa de a avea în mod conştient o artă pentru elite. (< fr. *élitisme*, engl. *elitism*)

elitíst, -ă *adj.* elitar (1). (< fr. *élitiste*, engl. *elitist*)

elitizá *vb. tr.* a da un caracter elitist unei profesiuni etc. (< elita + -iza)

elítră *s. f.* fiecare dintre cele două aripi anterioare chitinoase ale unor insecte (coleoptere, ortoptere). (< fr. *élytre*, gr. *elytron*)

ELITRO- *elem.* „înveliş, teacă, vagin". (< fr. *élytro-*, cf. gr. *elytron*, elitră, înveliş)

elitrocél *s. n.* hernie vaginală. (< fr. *élytrocèle*)

elitroplán *s. n.* aeronavă la care ampenajul este înlocuit cu elitre, aşezate sub aripă. (< fr. *élytroplane*)

elitroptóză *s. f.* colpoptoză. (< fr. *élytroptose*)

elitrorafíe *s. f.* colporafie. (< fr. *élytrorrhaphie*)

elitroragíe *s. f.* hemoragie vaginală; colporagie. (< fr. *élytrorragie*)

elitrostenózǎ *s. f.* îngustare patologică a vaginului. (< fr. *élytrosténose*)

elitrotóm *s. n.* instrument chirurgical folosit în elitrotomie. (< fr. *élytrotome*)

elitrotomíe *s. f.* colpotomie. (< fr. *élytrotomie*)

elixír *s. n.* **1.** băutură miraculoasă pe care căutau s-o prepare alchimiştii pentru a obţine viaţa veşnică; (*p. ext.*) băutură aleasă. **2.** băutură preparată din diferite substanţe dizolvate în alcool. (< fr. *élixir*)

elizéic, -ă *adj.* plin de încântare, paradiziac. (< germ. *elysäisch*)

elizéu I. *s. n. (mit.)* grădină fabuloasă, rezervată spiritelor celor drepţi; rai. **II.** *adj. câmpiile ~ee* = elizeu. (< fr. *Elysée*, lat. *Elysium*)

eliziúne *s. f.* suprimare a vocalei finale a unui cuvânt când cuvântul următor începe tot cu o vocală. (< fr. *élision*, lat. *elisio*)

-elmínţi *elem.* „viermi". (< fr. *-helminthes*, cf. gr. *helmins, -nthos*)

elocínţă *s. f.* elocvenţă. (< lat. *eloquentia*)

elocuţiúne *s. f.* **1.** fel de exprimare a ideilor, a gândurilor. • alegerea şi dispunerea cuvintelor într-un discurs. **2.** parte a retoricii care tratează problemele de stil. (< fr. *élocution*, lat. *elocutio*)

elocvént, -ă *adj.* **1.** care vorbeşte frumos şi convingător; concludent, edificator. **2.** (şi *adv.*) plin de înţeles; semnificativ; expresiv, demonstrativ. (< fr. *éloquent*, lat. *eloquens*)

elocvénţă *s. f.* însuşirea de a fi elocvent; arta de a vorbi frumos, emoţionant, convingător; elocinţă. • expresivitate. (< fr. *éloquence*, lat. *eloquentia*)

elodíon *s. n.* instrument muzical asemănător armoniului, pe care l-a precedat. (< fr. *élodion*)

elogiá *vb. tr.* a aduce elogii. (< fr. *élogier*, it. *elogiare*)

elogiatór, -oáre *s. m. f.* cel care elogiază. (< it. *elogiatore*)

elogiós, -oásă *adj.* laudativ, cu elogii. (< fr. *élogieux*)

elógiu *s. n.* discurs prin care este lăudat cineva sau ceva; laudă deosebită adusă cuiva. (< lat. *elogium*, it. *elogio*)

elongá *vb. tr.* a lungi, a întinde în lungime. (< fr. *élonger*)

elongáţie *s. f.* **1.** valoarea într-un moment dat a deplasării unui corp faţă de poziţia sa de echilibru. **2.** distanţă unghiulară dintre un astru şi Soare, în raport cu Pământul. **3.** (*med.*) întindere a unui membru al corpului. (< fr. *élongation*, lat. *elongatio*)

eloxá *vb. tr.* a aplica aluminiului tratamentul eloxării. (< fr. *éloxer*)

eloxáj *s. n.* eloxare. (< fr. *eloxage*)

eloxáre *s. f.* procedeu electrochimic de tratare a aluminiului în vederea protejării lui contra oxidării; eloxaj. (< eloxa)

eluánt *s. m.* solvent care permite o eluţiune; developant (2). (< fr. *éluant*)

eluáre *s. f.* eluţiune. (după fr. *élution*)

eluát *s. n.* substanţă rezultată dintr-o eluţiune. (< fr. *éluat*)

elucidá *vb. tr.* a clarifica, a limpezi, a lămuri o problemă. (< fr. *élucider*, lat. *lucidare*)

elucidábil, -ă *adj.* care elucidează. (< elucida + -bil)

elucubrá *vb. tr. (peior.)* a gândi, a frământa, cu munci cu asiduitate (la o operă artistică). (< fr. *élucubrer*, lat. *elucubrare*)

elucubránt, -ă *adj.* aberant, absurd. (< fr. *élucubrant*)

elucubráţie *s. f.* **1.** lucrare compusă cu multă osteneală şi răbdare, lucrând ziua şi noaptea. **2.** (*peior.*) combinaţie, lucrare haotică şi greoaie, cu idei încâlcite, absurde; aberaţie. (< fr. *élucubration*, lat. *elucubratio*)

eludá *vb. tr.* a ocoli, a evita intenţionat, a ignora în mod voit. (< fr. *éluder*, lat. *eludere*)

elutriánt, -ă *adj.* care provoacă elutriere. (< fr. *élutriant*)

elutriére *s. f.* spălare, levigare a unui material, a solului etc. (după fr. *élutriation*)

eluţiúne *s. f.* procedeu chimic prin care se eliberează o substanţă de pe absorbantul său prin spălare; eluare. (< fr. *élution*)

eluviál, -ă *adj.* (despre soluri) diferenţiat prin eluvio-nare; eluvionar. (< fr. *éluvial*)

eluvionár, -ă *adj.* eluvial. (< fr. *éluvionnaire*)

eluvionáre *s. f.* ridicare a sărurilor şi a substanţelor coloide din straturile inferioare ale unui sol către cele superioare. (după fr. *éluvionnement*)

elúviu *s. n.* material detritic din dezagregarea rocilor. (< fr. *éluvium*)

eluviúne *s. f.* proces de formare a eluviilor; produsul rezultat. (< fr. *éluvion*)

elvétic, -ă *adj. (rar)* elveţian. (< fr. *helvétique*)

elveţián, -ă I. *s. m. pl.* popor care locuieşte în Elveţia. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor; elvetic. (< Elveţia + -an)

elzevír *s. n.* **1.** ediţie imprimată de unul dintre membrii vestitei familii de tipografi olandezi Elzevir. **2.** caracter de literă tipografică subţire şi cu talpă dreaptă. (< fr. *elzévir*)

EM- v. en-.

emaciá *vb. refl.* a slăbi peste măsură; a se descărna. (< fr. *émacier*, it. *emacia*)

emaciáţie *s. f.* emaciere. (< fr. *émaciation*)

emagrámă *s. f.* diagramă aerologică. (< fr. *émagramme*)

emáil[1] /-mail/ *s. n.* **1.** masă sticloasă, rezistentă la agenţi chimici, pentru acoperirea unor obiecte metalice sau ceramice; smalţ. **2.** obiect emailat. **3.** peliculă colorată, dură şi lucioasă, obţinută din lacuri pe bază de răşini conţinând pigmenţi. (< fr. *émail*)

e-mail[2] /iméil, ímeil/ *s. n.* orice mesaj trimis către (sau trimis de la) un posesor de computer conectat la reţeaua internet; poştă electronică. (< engl. *E/lectronic/ Mail)*

emailá *vb. tr.* a acoperi cu email; a smălţui. (< fr. *émailler*)

emailáj *s. n.* emailare. (< fr. *émaillage*)

emailór, -oáre *s. m. f.* lucrător specializat în emailare. (< fr. *émailleur*)

emaná *vb.* **I.** *tr.* **1.** a degaja un gaz, un miros etc.; a exala. **2.** a transmite, a remite. **II.** *intr.* **1.** a proveni, a-şi avea originea. **2.** a (se) produce. (< fr. *émaner*, lat. *emanare*)

emanát, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care este un produs al unor evenimente politice la care nu a avut nici o contribuţie, nici un merit, dar de care beneficiază. (< emana)

emanatísm *s. n.* doctrină filosofico-religioasă panteistă potrivit căreia lumea s-ar naşte din substanţa divinităţii printr-un proces continuu de emanaţie; emanaţionism. (< germ. *Emanatismus*, fr. *émanatisme*)

emanatíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al emanatismului. (< fr. *émanatiste*)

emanatór *s. n.* aparat care produce volatilizarea unor substanţe. (< fr. *émanateur*)

emanáţie *s. f.* **1.** faptul de a emana; emitere, degajare. • ceea ce se degajă, exalaţie. • (*p. ext.; ir.*) rezultat al unor evenimente politice. ◊ *~ vulcanică* = emitere de produse gazoase legate de activitatea vulcanică; produs al acestei activităţi. **2.** gaz radioactiv care rezultă din dezintegrarea actiniului, a radiului sau a toriului. (< fr. *émanation*, lat. *emanatio*)

emanaţionísm *s. n.* emanatism. (< fr. *émanationnisme*)

emancipá *vb.* **I.** *tr.* a scoate de sub tutelă, de sub o dominație. **II.** *tr., refl.* a-și câștiga, a face să-și câștige independența; a (se) elibera de sub o dominație. **III.** *refl.* a se elibera de constrângeri; (*fam.;* despre copii și adolescenți) a-și permite libertăți nepotrivite cu vârsta sa. (< fr. *émanciper*, lat. *emancipare*)

emancipatív, -ă *adj.* emancipator. (< engl. *emancipative*)

emancípatór, -oáre *adj.* care emancipează; emancipativ. (< fr. *emancipateur*, lat. *emancipator*)

emancipáție *s. f.* liberare a unui sclav potrivit uzanțelor dreptului roman. • emancipare. (< fr. *émancipation*, lat. *emancipatio*)

emanoterapíe *s. f.* tratament cu emanații ale unor corpuri radioactive. (< fr. *émanothérapie*)

emarginát, -ă *adj.* (despre frunze, petale) puțin crestat la vârf. (< fr. *émarginé*, lat. *emarginatus*)

emasculá *vb.* **I.** *tr.* a castra. **II.** *tr., refl.* **1.** a face, a deveni impotent. **2.** (*fig.*) a slăbi; a slei (de puteri). (< fr. *émasculer*)

emasculáție *s. f.* (*rar*) emasculare, castrare. • impotență; slăbiciune. (< fr. *émasculation*)

embargó *s. n.* **1.** interzicere, de către un guvern, a importului sau a exportului de mărfuri ori de alte valori. **2.** act prin care un stat interzice, în caz de conflict, ieșirea din porturile sale a navelor străine sau reține forțat bunurile de orice fel aparținând unui stat străin, pe cale le sechestrează. (< fr., sp. *embargo*)

emblemátic, -ă *adj.* cu caracter de emblemă. (< fr. *emblématique*)

emblémă *s. f.* **1.** (*ant.*) compoziție decorativă cu sens simbolic, centrată pe un semn geometric sau zoomorf și având implicații mitologice. • mozaic încastrat în pereții sălilor romane. **2.** obiect, semn grafic, imagine care simbolizează o anumită idee. • semn grafic figurativ care se amplasează pe lângă denumirea societății comerciale, integrând imaginea obiectului de activitate. • figură alegorică; simbol. (< fr. *emblème*, lat., gr. *emblema*)

emból[1] *s. n.* v. embolus.

EMBOL[2]**(O)-, -embolíe** *elem.* „embolie". (< fr. *embol/o/-, -embolie*, cf. gr. *embole*)

embolectomíe *s. f.* extirpare chirurgicală a unui embolus. (< fr. *embolectomie*)

embólic, -ă *adj.* de embolie. (< fr. *embolique*)

embolíe[1] *s. f.* astupare bruscă a unui vas sangvin printr-un embolus. (< fr. *embolie*)

-embolíe[2] v. embol[2](o)-.

emboligén, -ă *adj.* care produce embolii. (< fr. *emboligène*)

embolít *s. n.* minereu bogat în argint. (< germ. *Embolit*)

embolizáre *s. f.* formare a unei embolii. (după fr. *embolisation*)

embólus/emból *s. n.* formație străină obstruantă în sânge, care produce embolia. (< fr., lat. *embolus*, gr. *embolos*)

EMBRI(O)-, -embrioníe *elem.* „embrion, germen, fetus". (< fr. *embry/o/-, -embryonie*, cf. gr. *embryon*)

embriectomíe *s. f.* ablațiune a unei porțiuni de embrion. (< fr. *embryectomie*)

embrioblást *s. n.* parte a discului germinat din care se dezvoltă embrionul. (< fr. *embryoblaste*)

embriocardíe *s. f.* ritm cardiac accelerat, în miocarditele grave. (< fr. *embryocardie*)

embriofíte *s. f. pl.* plante care formează embrioni. (< fr. *embryophytes*)

embriogén, -ă *adj.* care dă naștere embrionului. (< fr. *embryogène*)

embriogenéză *s. f.* proces de formare și dezvoltare a embrionului până la ecloziune sau naștere; embriogenie. (< fr. *embryogenèse*)

embriogenie *s. f.* embriogeneză. (< fr. *embryogénie*)

embriografíe *s. f.* ramură a embriologiei care se ocupă cu descrierea embrionului. (< fr. *embryographie*)

embriológ, -ă *s. m. f.* specialist în embriologie. (< fr. *embryologue*)

embriológic, -ă *adj.* referitor la embriologie. (< fr. *embryologique*)

embriologíe *s. f.* ramură a biologiei care studiază embrionul. (< fr. *embryologie*)

embrión *s. m.* **1.** primul stadiu de dezvoltare a unui organism, de la fecundarea ovulului până la formarea deplină a organelor. • germen al unei plante existente în sămânța din care aceasta va lua naștere prin germinație. **2.** (*fig.*) început, germen de la care pornește un lucru, o acțiune. (< fr., gr. *embryon*)

embrionár, -ă *adj.* **1.** referitor la embrion. • în stare de embrion. **2.** (*fig.*) abia născut, la începutul existenței, al dezvoltării. (< fr. *embryonnaire*)

embrionát, -ă *adj.* prevăzut cu embrion; (despre ouă, icre) a cărui fecundație este atestată de prezența unui embrion. (< lat. *embryonatus*, fr. *embryonné*)

-embrioníe v. embri(o)-.

embriopatíe *s. f.* tulburare în cursul dezvoltării embrionului. (< fr. *embryopathie*)

embriotóm *s. n.* instrument folosit în embriotomie. (< fr. *embryotome*)

embriotómic, -ă *adj.* referitor la embriotomie. (< fr. *embryotomique*)

embriotomíe *s. f.* secționare intrauterină a fetusului, în cazul unei nașteri dificile. (< fr. *embryotomie*)

embriotróf, -ă *adj.* (despre produse de dezintegrare a țesuturilor materne) folosit în embriotrofie. (< fr. *embryotrophe*)

embríotrofíe *s. f.* totalitatea proceselor prin care se asigură nutriția oului în dezvoltare, a embrionului sau a fătului. (< fr. *embryotrophie*)

embú *s. n.* ton întunecat, culoare mohorâtă a unui tablou. (< fr. *embu*)

Émden *s. n.* rasă de gâște cu culoare albă. (< germ. *Emden*)

emenagóg, -ă *adj., s. n.* (medicament) care provoacă menstruația. (< fr. *emménagogue*)

emendá *vb. tr.* a corecta, a îndrepta, a îmbunătăți (un text). (< fr. *émender*, lat. *emendare*)

emendánda *s. n. pl.* corectări (tipografice) la un text. (< lat. *emendanda*)

emendatór, -oáre *s. m. f.* cel care emendează (un text). (< it. *emendatore*)

emendáție *s. f.* emendare. (< fr. *émendation*, lat. *emendatio*)

-emér v. hemer(o)[1]-.

emérge *vb. intr.* **1.** (despre corpuri, radiații) a ieși, a țâșni la suprafață din apă. **2.** (*fig.*) a apărea, a se arăta; a se manifesta. (< fr. *émerger*, lat. *emergere*)

emergént, -ă *adj.* care emerge. • (despre radiații, corpuri) care iese dintr-un mediu după ce l-a străbătut. (< fr. *émergent*, lat. *emergens*)

emergéntă *s. f.* **1.** ieșire a unui corp, a unei radiații dintr-un mediu. **2.** (*biol.*) apariție a unui organ nou sau a unor proprietăți noi, de ordin superior. **3.** (*fig.*) formă a schimbării văzută ca o naștere efectivă a ceva cu totul nou. (< fr. *émergence*)

emerí *s. n.* (*rar*) șmirghel (2). (< fr. *émeri*)

emerít, -ă *adj.* **1.** care cunoaște foarte bine o anumită știință sau disciplină; competent. **2.** care are multe merite într-o activitate; eminent. **o** *artist (maestru, profesor, medic* etc.) ~ = titlu onorific conferit persoanelor care s-au distins în mod deosebit în artă, știință, învățământ etc. (< fr. *émérite*, lat. *emeritus*)

eméns, -ă *adj.* **1.** care iese la suprafața apei. **2.** (*bot.;* despre muguri, nervuri) bine reliefat pe suprafața unui organ. • (despre plante acvatice) la care unele organe se dezvoltă la suprafața apei. (< germ. *emers*)

emersiúne *s. f.* **1.** ieșire parțială a unui corp dintr-un lichid în care a fost cufundat; stare în care se află un asemenea corp. **2.** reapariție pe bolta cerească a unui astru eclipsat. (< fr. *émersion*, lat. *emersio*)

emetíc[1] *s. n.* tartrat de antimoniu și de potasiu, folosit la imprimatul și vopsitul textilelor, la prepararea lacurilor și în medicină, ca vomitiv. (< fr. *émétique*, lat. *emeticus*)

-emetic[2] *elem.* „care provoacă vomă". (< fr. *-émétique*, cf. lat. *emeticus*, gr. *emetikos*)

emetínă *s. f.* alcaloid din ipecacuana. (< fr. *émétine*)

emetróp, -ă *adj., s. m. f.* (om, ochi) cu vederea normală. (< fr. *emmétrope*)

emetropíe *s. f.* proprietate a ochiului de a fi emetrop. (< fr. *emmétropie*)
emézăˡ *s. f.* vomisment. (< fr. *emèse*, gr. *emesis*)
-emézăˀ *elem.* „vărsătură, vomă". (< fr. *-emèse*, cf. gr. *emesis*)
emfátic, -ă *adj.* (și *adv.*) plin de emfază; nenatural, bombastic. (< fr. *emphatique*)
emfáză *s. f.* **1.** exagerare pompoasă în ton, în alegerea cuvintelor sau în atitudine; prețiozitate, afectare, poză. **2.** mod de exprimare care denotă emfază (1). (< fr. *emphase*, lat., gr. *emphasis*)
emfiteót, -ă *s. m. f.* cel care avea proprietatea unei amfiteoze. (< fr. *emphytéote*)
emfiteótic, -ă *adj.* referitor la emfiteoză. (< fr. *emphytéotique*)
emfiteóză *s. f.* contract pe termen lung cu drept de ipotecă pe proprietatea închiriată sau arendată. (< fr. *emphytéose*)
emfizém *s. n.* umflătură produsă prin infiltrarea aerului în țesuturi. **o** ~ *pulmonar* = dilatarea bronhiolelor respiratorii și a alveolelor pulmonare, provocată de pierderea elasticității țesutului. (< fr. *emphysème*, gr. *emphysema*)
emfizematós, -oásă *adj., s. m. f.* (suferind) de emfizem. (< fr. *emphysémateux*)
emfraxie *s. f.* obstrucție a unui organ canicular. (< fr. *emphraxie*)
EMI- v. hemi-.
-emíe v. hem(o)-.
emigrá *vb. intr.* a părăsi propria țară pentru a se stabili definitiv într-o țară străină; a se expatria. (< fr. *émigrer*, lat. *emigrare*)
emigránt, -ă *s. m. f.* cel care emigrează. (< fr. *émigrant*)
emigrație *s. f.* **1.** emigrare, expatriere. **2.** situație, stare a celui emigrat. **3.** timpul cât cineva emigrează. **4.** totalitatea persoanelor emigrate într-o anumită perioadă din aceeași țară. (< fr. *émigration*, lat. *emigratio*)
emigraționist, -ă *adj.* referitor la emigrație. (< emigrație + -/on/ist)
eminaménte *adv.* în cel mai înalt grad, prin excelență, cu deosebire. (< fr. *éminemment*)
eminént, -ă *adj.* care se distinge prin calități deosebite; remarcabil, excelent, excepțional. (< fr. *éminent*, lat. *eminens*, dominant)
eminénță *s. f.* **1.** titlu care se dă cardinalilor. **o** ~ *cenușie* = consilier intim, persoană influentă care manevrează din umbră un personaj oficial, un partid. **2.** proeminență, ieșitură. (< fr. *éminence*, lat. *eminentia*)
eminescianísm *s. n.* moment distinct al istoriei literare, marcat de Mihai Eminescu, expresie a geniului poporului român, spirit enciclopedic, universal, care, prin originalitate, prin simțul absolut al limbii și al muzicalității poetice, a dat o maximă strălucire romantismului românesc. • tendința de a prelua și cultiva teme și motive eminesciene. (< Eminescu + -ian + -ism)
eminescológ, -ă *s. m. f.* specialist în eminescologie. (< eminescologie)
eminescológic, -ă *adj.* referitor la eminescologie. (< eminescolog/ie/ + *-ic*)
eminescologíe *s. f.* studiul vieții și al operei lui Mihai Eminescu. (< Eminescu + -logie)
emír *s. m.* **1.** titlu dat descendenților lui Mohamed. **2.** titlu al guvernatorilor unor țări musulmane. (< fr. *émir*)
emirát *s. n.* stat condus de un emir. (< fr. *émirat*)
emirián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Emiratele Arabe Unite. (< emir + -ian)
emisárˡ *s. m.* trimis, însărcinat cu o misiune (specială); sol. (< fr. *émissaire*, lat. *emissarius*)
emisárˀ *s. n.* **1.** colector (1) pentru evacuarea apelor în exces de pe terenurile desecate sau irigate, ori a apelor reziduale. **2.** limbă de gheață scursă dintr-o calotă glaciară sau dintr-un ghețar. (< fr. *émissaire*)
emisféră *s. f.* **1.** (*mat.*) jumătate dintr-o sferă. **o** ~ *cerebrală* = fiecare dintre cele două jumătăți ale creierului mare. **2.** fiecare dintre cele două jumătăți ale sferei cerești sau terestre delimitate de ecuatorul ceresc, respectiv, de cel terestru și de primul meridian. (< fr. *hémisphère*)
emisféric, -ă *adj.* în formă de emisferă; semisferă. (< fr. *hémisphérique*)
emísie *s. f.* **1.** faptul de a emite, de a pune în circulație; producere de către un organ, de către un corp sau un dispozitiv a unui sunet, a unei radiații etc. • evacuare a aburului din cilindrul mașinilor sau din rotorul turbinelor cu abur după ce acesta a efectuat lucrul mecanic. **2.** punere în circulație a unor hârtii de valoare, monede, medalii, mărci și efecte poștale de către un stat, o bancă etc. • marcă poștală sau serie de mai multe mărci puse oficial în circulație. (< fr. *émission*, lat. *emissio*)
emisiúne *s. f.* program transmis prin radio sau televiziune. (< fr. *émission*, lat. *emissio*)
emisív, -ă *adj.* emițător. (< fr. *émissif*)
emistíh *s. n.* fiecare dintre cele două jumătăți ale unui vers, despărțite prin cezură. (< fr. *hémistiche*, lat. *hemis-tichium*)
emitánță *s. f.* radianță. (< fr. *émittence*)
emíte *vb. tr.* **1.** a lansa, a enunța, a exprima (o părere, o teorie). **2.** a elabora, a pune în vigoare (o lege, un decret etc.) • a pune în circulație (bancnote, hârtii de valoare etc.). **3.** a produce, a răspândi radiații, unde electromagnetice etc.; a transmite, a difuza. (< lat. *emittere*, după fr. *émettre*)
emitént, -ă *adj.* care emite (hârtii de valoare, bancnote, unde) (< it. *emittente*, lat. *emittens*)
emitór *s. n.* unul dintre cei trei electrozi ai unui tranzistor. (< engl. *emitter*)
emitróp, -ă *adj.* **1.** care prezintă emitropie. **2.** (*biol.*) cu ovulul situat pe partea hilului. • semiadaptat pentru polenizare prin anumite grupe de insecte. (< fr. *hémitrope*)
emitropíe *s. f.* (*min.*) grupare regulată, uniformă a cristalelor identice. (< fr. *hémitropie*)
emițátór, -oáre **I.** *adj.* care emite; emitent, emisiv. **o** *post* ~ = post de radioemisiune. **II.** *s. n.* dispozitiv, instalație care emite unde sonore ori electromagnetice sau impulsuri de curent. (după fr. *émetteur*)
emméntál *s. n.* varietate de șvaițer, asemănătoare cu cașcavalul originară din zona montană a Elveției. (< fr. *emmenthal*)
emoliá *vb. tr.* a înmuia, a catifela. (< emolient)
emoliént, -ă *adj., s. n.* (medicament) care calmează durerea prin înmuierea țesuturilor. • (substanță) folosită la finisarea produselor textile pentru a le imprima moli-ciune și luciu. (< fr. *émollient*, lat. *emolliens*)
emolumént *s. n.* **1.** (*jur.*) parte a unei succesiuni sau a unei comunități. **2.** profit, avantaj. (< fr. *émolument*, lat. *emolumentum*)
emonctóriu *s. n.* organ, deschizătură naturală a corpului prin care se elimină secrețiile sau umorile. (< fr. *émonctoire*, lat. *emonctorium*)
emoncțiúne *s. f.* eliminare a umorilor superflue (mucozități etc.). (< fr. *émonction*)
emondá *vb. tr.* a curăța arborii de crăci în perioada de creștere pentru a stimula dezvoltarea lor în înălțime. (< fr. *émonder*, lat. *emundare*)
emondáj *s. n.* **1.** emondare. **2.** intervenție chirurgicală pentru înlăturarea exostozelor și osteofitelor epifizelor. (< fr. *émondage*)
emondáție *s. f.* emondare. (< fr. *émondation*)
emondór *s. n.* unealtă pentru emondaj. (< fr. *émondoir*)
emotív, -ă **I.** *adj.* referitor la emoție sau la afectivitate; afectiv, emoțional. **II.** *adj., s. m. f.* (cel) care se emoționează ușor; impresionabil. (< fr. *émotif*, it. *emotivo*)
emotivísm *s. n.* școală etică neopozitivistă care consideră că fundamentul noțiunilor și al judecăților morale este pur emotiv, exprimând doar intențiile și dorințele celui care le enunță. (< fr. *émotivisme*)
emotivitáte *s. f.* **1.** însușirea de a fi emotiv; gradul de reactivitate a cuiva la factorii emotivi. **2.** reacție emotivă exagerată. (< fr. *émotivité*)
emóție *s. f.* reacție afectivă puternică și uneori neașteptată, care oglindește atitudinea cuiva față de lumea încojurătoare. **o** ~ *estetică* = moment al vieții psihice exprimând experiența contemplației obiectului estetic. (< fr. *émotion*, it. *emozione*)
emoționá *vb.* **I.** *tr.* a provoca o emoție. **II.** *refl.* a fi cuprins de emoție. (< fr. *émotionner*)

emoționábil, -ă *adj.* care se emoționează ușor; emotiv. (< fr. *émotionnable*)
emoționabilitáte *s. f.* caracter emoționabil. (< emoționabil + -itate)
emoționál, -ă *adj.* propriu emoțiilor; provocat de emoție; care provoacă emoție; emotiv (I). (< fr. *émotionnel*, germ. *emotional*)
emoționalitáte *s. f.* însușirea de a fi emoțional. (< emoțional + -itate)
emoționánt, -ă *adj.* care emoționează; tulburător, mișcător. (< fr. *émotionant*)
empátic, -ă *adj.* referitor la empatie. (< fr. *empathique*)
empatíe *s. f.* (*psih.*) identificare, prin trăire, cu alte persoane, cu eroii cărților etc.; interpretare a eului altora după propriul eu. • transpunere simpatetică în obiectele exterioare. (< fr. *empathie*, engl. *empathy*)
empatizá *vb. tr.* a te pune în situația celorlalți. (< empatie + -iza)
empiém *s. n.* acumulare de puroi într-o cavitate a organismului; pleurezie purulentă. (< fr. *empyème*)
empiocél *s. n.* tumoare purulentă. (< fr. *empyocèle*)
Empire /ampir/ *adj. inv. stil* ~ = stil din timpul lui Napoleon I, caracterizat în arhitectură prin monumentalitate și somptuozitate, iar în artele decorative printr-o îmbinare a motivelor mitologice cu acelea ale emblemelor militare. (< fr. /style/ *Empire*)
empiréu *s. n.* **1.** partea superioară a cerului, unde se credea că se află reședința zeilor; locașul zeilor. **2.** (*poet.*) bolta cerului, firmament. (< fr. *empyrée*, gr. *empyrios*, it. *empireo*)
empíric, -ă *adj.* **1.** bazat numai pe experiența senzorială. **2.** referitor la empirism. (< fr. *empirique*, lat. *empiricus*, gr. *empeirikos*)
empiríe *s. f.* (*livr.*) existență, experiență. (< gr. *empeiria*)
empiríocrític, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al empiriocriticismului. (< rus. *empiriokritik*)
empiriocriticísm *s. n.* curent filosofic pozitivist care rupea experiența, de materie și concepea lumea ca un simplu complex de senzații, negând existența obiectivă a realității lumii; machism. (< rus. *empiriokritițizm*)
empiriomonísm *s. n.* variantă a empiriocriticismului în Rusia, care susținea că lumea fizică este experiența „socialmente organizată" a „omenirii colective". (< rus. *empiriomonizm*)
empiriosimbolísm *s. n.* variantă a empiriocriticismului care consideră reprezentările și noțiunile nu ca imagini ale lumii materiale, ci numai ca simboluri ale senzației noastre. (< rus. *empiriosimbolizm*)
empirísm *s. n.* **1.** concepție în filosofie care consideră experiența senzorială ca sursă fundamentală a cunoașterii, negând valoarea abstracțiilor. **o** ~ *logic* = variantă a neopozitivismului care admite numai enunțurile logice verificabile în mod nemijlocit prin percepțiile fiecărui subiect în parte; ~ *social* = orientare sociologică recentă din SUA care, renunțând la orice teorie, procedează la studiul direct al fenomenelor sociale concrete pe baza unor ipoteze restrânse. **2.** folosirea exclusivă a experienței într-o activitate. (< fr. *empirisme*)
empiríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al empirismului. (< fr. *empiriste*)
emplástru *s. n.* leucoplast. (< lat. *emplastrum*)
emplectón *s. n.* element arhitectonic constând dintr-o umplutură a zidului din piatră brută, legată cu pământ sau cu var. (< fr. *emplecton*)
empóră *s. f.* tribună (3). (< germ. *Empore*)
empóriu *s. n.* (*ant.*) agenție comercială într-o țară străină. • edificiu amenajat pentru operații și tranzacții comerciale. (< lat., fr. *emporium*)
EMPROSTO- *elem.* „în față, anterior". (< fr. *emprostho-*, cf. gr. *emprosthen*)
emprostotónus *s. n.* contractură generalizată în unele cazuri de tetanus, care amintește de poziția fătului în uter. (< fr. *emprosthotonos*)
ému *s. m.* pasăre mare, asemănătoare cu cazuarul, fără creastă, care trăiește prin regiunile de stepă și deșert din Australia și Tasmania. (< fr. *émou*, germ. *Emu*)
emúl *s. m.* cel care vrea să egaleze, să depășească, a ajunge egalul altcuiva; rival, concurent (într-un domeniu). (< fr. *émule*, lat. *aemulus*)
emulá *vb. tr.* **1.** a încuraja. **2.** a simula funcționarea unui ordinator pe un ordinator de alt tip. (< fr. *émuler*)
emulație *s. f.* **1.** sentiment, efort, dorință de a egala sau de a întrece (pe cineva); întrecere, competiție. **2.** proprietate a unui sistem de calcul numeric de a executa programe scrise în limbajul de mașină al unui alt sistem. (< fr. *émulation*, lat. *aemulatio*)
emulgatór *s. m.* substanță care determină formarea unei emulsii stabile; emulsionant. (< germ. *Emulgator*)
emúlsie *s. f.* **1.** amestec dispers din două lichide insolubile unul în celălalt. **2.** strat fotosensibil de pe un material fotografic. (< fr. *émulsion*)
emulsímă *s. f.* enzimă din migdalele amare, din ciuperci etc. (< fr. *émulsine*)
emulsioná *vb. intr., tr.* a forma, a prepara o emulsie. (< fr. *émulsionner*)
emulsionábil, -ă *adj.* care poate deveni emulsie. (< fr. *émulsionnable*)
emulsionánt *s. m.* emulgator. (< fr. *émulsionnant*)
emulsív, -ă *adj.* (despre semințe) din care se poate extrage uleiul. (< fr. *émulsif*)
emulsoíd *s. n.* sistem coloidal în care mediul de dispersie e lichid, iar faza dispersă are proprietățile unui lichid; coloid liofil. (< fr. *émulsoïde*)
emulsór *s. n.* aparat pentru prepararea emulsiilor. (< fr. *émulseur*)
emusá *vb. tr.* a reda mai șters; a atenua, a slăbi. (< fr. *émousser*)
EN-/EM- *pref.* „în, înăuntru". (< fr. *en-*, *em-*, cf. gr. *en*)
-enál *elem.* „la un număr de ani". (< lat. *ennalis* < annus, an)
enalágă *s. f.* figură de stil care constă în schimbarea unui element al discursului cu un altul. (< fr., gr. *enallage*)
enantém *s. n.* erupție pe mucoase în unele boli contagioase. (< fr. *énanthème*)
enántic, -ă *adj.* care aparține vinului. (< fr. *oenanthique*)
ENANTIO- *elem.* „opus, contra, invers". (< fr. *énantio-*, cf. gr. *enantios*)
enantiobióză *s. f.* simbioză între două, ori mai multe organisme vegetale sau animale, cu relații antagonice. (< fr. *énantiobiose*)
enantioblást, -ă *adj.* (despre embrion) cu radicula opusă hilului. (< engl. *enantioblast*)
enantiomér *s. m.* antipod optic al unei substanțe. (< fr. *énantiomère*)
enantiomórf, -ă *adj.* din aceleași părți, dar dispuse în sens invers. (< fr. *énantiomorphe*)
enantiomorfíe *s. f.* proprietate a unor entități, ale căror imagini se oglindesc reciproc, de a se suprapune între ele numai prin reflectare într-un plan extern; enantiomorfism. • (*min.*) proprietate a două substanțe de a cristaliza în două forme, dintre care una este imaginea inversă a celeilalte. (< fr. *énantiomorphie*)
enantiomorfísm *s. n.* enantiomorfie. (< fr. *énantiomorphisme*, engl. *enantiomorphism*)
enantiotróp, -ă *adj.* care prezintă enantiotropie. (< fr. *énantiotrope*)
enantiotropíe *s. f.* proprietate a unor substanțe de a cristaliza în două structuri cristaline diferite, în funcție de temperatură și de presiune, fără schimbarea stării de agregare. (< fr. *énantiotropie*, engl. *enantiotropy*)
enantióză *s. f.* nume dat în anumite sisteme filosofice fiecăruia dintre cele zece opoziții socotite ca sursă a oricărui lucru. (< fr. *énantiose*)
enargít *s. n.* mineral din zăcăminte hidrotermale care conține cupru. (< fr. *énergite*, germ. *Energit*)
enarmónie, -ă *adj.* care prezintă enarmonie. (< fr. *enharmonique*)
enarmoníe *s. f.* raport între două sunete muzicale care au aceeași înălțime, dar cu notații diferite. (< fr. *enharmonie*)
enartróză *s. f.* (*med.*) articulație mobilă. (< fr. *énarthrose*)

en-avant /an-aván/ *loc. adv.* greşeală comisă de un jucător la rugbi constând în trecerea mingii în direcţia înainte cu mâna. (< fr. *en-avant*)

encárpă *s. f.* ghirlandă de flori, de fructe în relief, folosită ca ornamentaţie la construcţiile antice. (< fr. *encarpe*)

encaúst *s. n.* gen de pictură în encaustică. (< it. *encausto*)

encaústic, -ă I. *adj.* care ţine de encaustică, specific encaustică. **II.** *s. f. (ant.)* procedeu de pictură făcută cu culori diluate în ceară topită. **III.** *s. m.* **1.** preparat pe bază de ceară cu care se impregnează sculpturile pentru a luci. **2.** pictor în encaustică. (< fr. *encuastique*, lat. *encaustica*, gr. *enkaustike*)

encefál[1] *s. n.* totalitatea centrilor nervoşi centrali care se găsesc în cutia craniană; creier. (< fr. *encéphale*)

ENCEFAL[2]**(O), -encefál, -encefalíe** *elem.* „cre-ier, encefal; cerebral". (< fr. *encéphal/o/-, -encéphale, -encéphalie*, cf. gr. *enkephalos*)

encefalalgíe *s. f.* durere de cap intensă şi profundă. (< fr. *encéphalalgie*)

encefálic, -ă *adj.* al encefalului. (< fr. *encéphalique*)

-encefalíe v. encefal[2](o)-.

encefalínă *s. f.* proteină din creier cu acţiune calmantă asupra durerilor. (< fr. *encéphaline*)

encefalítă *s. f.* inflamaţie a encefalului. (< fr. *encéphalite*)

encefalocél *s. n.* hernie a encefalului. (< fr. *encéphalocèle*)

encefalográf *s. n.* aparat folosit în encefalografie. (< fr. *encéphalographe*)

encefalográfic, -ă *adj.* referitor la encefalografie. (< fr. *encéphalographique*)

encefalografíe *s. f.* radiografie a encefalului cu ajutorul unor substanţe radioopace. ◊ ~ *gazoasă* = pneumoencefalografie. (< fr. *encéphalographie*)

encefalográmă *s. f.* imagine obţinută prin encefalografie. (< fr. *encéphalogramme*)

encefaloíd, -ă *adj.* (despre tumori) care are aspectul şi consistenţa encefalului. (< fr. *encéphaloïde*)

encefalóm *s. n.* encefalocel constituit într-un ţesut nervos compact. (< fr. *encéphalome*)

encefalomalacíe *s. f.* ramolisment cerebral. (< fr. *encéphalomalacie*)

encefalomegalíe *s. f.* hipertrofie a unei părţi a encefalului. (< fr. *encéphalomégalie*)

encefalomielítă *s. f.* inflamaţie a creierului şi a măduvei spinării. (< fr. *encéphalomyélite*)

encefalomielografíe *s. f.* radiografie a encefalului şi a măduvei spinării. (< fr. *encéphalo-myélographie*)

encefalopatíe *s. f.* denumire generică pentru orice afecţiune a encefalului. (< fr. *encéphalopathie*)

encefaloragíe *s. f.* hemoragie intercraniană. (< fr. *encéphalorragie*)

encefaloscóp *s. n.* aparat folosit în encefaloscopie. (< fr. *encéphaloscope*)

encefaloscopíe *s. f.* examinare endoscopică a encefalului. (< fr. *encéphaloscopie*)

encefalotomíe *s. f.* disecţie a encefalului. (< fr. *encéphalotomie*)

encefalóză *s. f.* encefalopatie degenerativă. (< fr. *encéphalose*)

enchaîné /anşené/ *s. f. (cinem.)* procedeu constând în a lega între ele două scene ale unui film. (< fr. *enchaîné*)

-enchím *elem.* „ţesut vegetal, ţesut organic". (< fr. *-enchyme*, cf. gr. *enkhyma*, umplutură)

enchimóză *s. f.* răspândire de sânge în vasele din piele, fără să fi fost provocată de o lovitură exterioară. (< fr. *enchymose*)

encíclică *s. f.* circulară a papei adresată tututor clericilor şi credincioşilor catolici. (< fr. *encyclique*)

ENCICLO- *elem.* „ansamblu, sistem", „ciclic". (< fr. *encyclo-*, cf. gr. *enkyklia*, ansamblul ştiinţelor)

enciclopéd *s. m.* enciclopedist (II). (< enciclopedist)

enciclopédic, -ă *adj.* cu caracter de enciclopedie; vast. (< fr. *encyclopédique*)

enciclopedíe *s. f.* **1.** ansamblu de cunoştinţe multilaterale organizate metodic. **2.** tip de lucrare lexicografică de mare întindere, care cuprinde cunoştinţe amănunţite dintr-un singur domeniu sau din toate domeniile, sistematizate alfabetic ori pe probleme sau ramuri de ştiinţă. (< fr. *encyclopédie*)

enciclopedísm *s. n.* **1.** caracter enciclopedic; cultură vastă. **2.** (*med.*) sindrom caracterizat prin tendinţa de a desfăşura o activitate politematică în diverse domenii ale artei şi ştiinţei. (< fr. *encyclopédisme*)

enciclopedíst, -ă I. *s. m. f.* nume dat filosofilor, savanţilor şi scriitorilor francezi progresişti din sec. XVIII care au colaborat la elaborarea Enciclopediei ştiinţelor, artelor şi meşteşugurilor (Diderot, D'Alembert etc.). **II.** *adj., s. m. f.* (persoană) care are cunoştinţe enciclopedice; encicloped. (< fr. *encyclopédiste*)

enclávă *s. f.* **1.** fragment de rocă de altă natură, înglobat în masa unei roci eruptive. **2.** grup de populaţie străină, izolat în mijlocul masei indigene. **3.** stat care nu are ieşire la mare. **4.** teren închis sau cu acces dependent de altă proprietate. (< fr. *enclave*)

enclavizá *vb. tr.* a închide, a cuprinde (un teritoriu într-altul). (după fr. *enclaver*)

enclític, -ă *adj.* (despre cuvinte, articole hotărâte, sufixe, desinenţe) care se ataşează la un cuvânt precedent, cu care formează o unitate, lipsit de accent propriu. (< fr. *enclitique*, lat. *encliticus*, gr. *enklitikos*)

enclízá *s. f.* aşezare a unui cuvânt, a unei silabe sau a unui element neaccentuat în poziţie enclitică; postpunere. (< fr. *enclise*, germ. *Enklise*, gr. *enklisis*, înclinaţie)

enclusúră *s. f.* împrejmuire a terenurilor agricole obşteşti, în scopul transformării lor în păşuni, în Anglia, în sec. XV-XVIII. (< fr. *enclusure*)

encomiást *s. m.* cel care rosteşte elogiul cuiva; panegirist. (< it. *encomiaste*)

encomiástic, -ă *adj.* cu caracter panegiric, laudativ, elogios. (< it. *encomiastico*)

encomión *s. n.* **1.** gen al poeziei lirice din Grecia antică folosit pentru exaltarea meritelor cuiva; laudă publică şi solemnă, discurs la sărbătorirea cuiva. **2.** cântec de laudă adresat cuiva; panegiric, elogiu. (< gr. *enkomion*, discurs)

encondrál, -ă *adj.* din interiorul unui os. (< fr. *enchondral*)

encondróm *s. n.* tumoare cartilaginoasă în interiorul unui os. (< fr. *enchondrome*)

encondromatóză *s. f.* afecţiune caracterizată prin prezenţa a multiple encondroame. (< fr. *enchondromatose*)

encoprétic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de encoprezis. (< fr. *encoprétique*)

encoprézís *s. n.* defecaţie involuntară. (< fr. *encoprésis*)

encrín *s. m.* gen de echinoderme fixate, actuale sau fosile, din clasa crinoidelor; crin-de-mare. (< fr. *encrine*)

enculturáţie *s. f.* proces de asimilare a unei forme de cultură, prin instruire şi educaţie, pe toată perioada vieţii; adaptare culturală. (< engl. *enculturation*)

END(O)-/ENT(O)- *elem.* „intern, interior". (< fr. *end/o/-, ent/o/-*, cf. gr. *endon*)

endartéră *s. f.* tunica internă a arterelor. (< fr. *endartère*)

endarteriectomíe *s. f.* rezecţie chirurgicală a unei endartere. (< fr. *endartériectomie*)

endarterítă *s. f.* inflamaţie a endarterei. (< fr. *endartérite*)

ENDECA- *elem.* „unsprezece". (< fr. *hendéca-*, cf. gr. *hendeka*)

endecagón *s. n.* poligon cu unsprezece laturi. (< fr. *hendécagone*)

endecasiláb *s. m.* vers endecasilabic. (< fr. *hendécasyllabe*, lat. *hendecasyllabus*)

endecasilábic, -ă *adj.* (despre versuri) cu unsprezece silabe. (< fr. *hendécasyllabique*)

endémic, -ă *adj.* **1.** specific unui teritoriu; cu caracter de endemie. **2.** (*fig.*) care bântuie constant într-un loc. (< fr. *endémique*)

endemicitáte *s. f.* endemism (2). (< fr. *endémicité*, engl. *endemicity*)

endemíe *s. f.* boală specifică unei regiuni. (< fr. *endémie*)

endemísm *s. n.* **1.** caracter endemic. **2.** particularitate a unor specii animale sau vegetale de a vieţui pe un areal restrâns; endemicitate. (< fr. *endémisme*, engl. *endemism*)

endemoepidémic, -ă *adj.* referitor la boli infecțioase endemice care pot produce uneori izbucniri epidemice. (< endem/ic/ + *epidemic*)
en detáil /andetail/ *loc. adj. și adv.* = în detaliu, cu de-amănuntul. (< fr. *en détail*)
ENDO- v. e n d (o) - .
endobiónt *s. n.* organism care trăiește în corpul altor organisme. (< fr. *endobionte*)
endobiótic, -ă *adj. (biol.)* care parazitează părțile interne ale gazdei. (< fr. *endobiotique*)
endoblást *s. n.* endoderm (1). (< fr. *endoblaste*)
endoblástic, -ă *adj.* al endoblastului. (< fr. *endoblastique*)
endobucál, -ă *adj.* în, din interiorul cavității bucale. (< endo- + bucal)
endocárd *s. n.* endoteliu care căptușește cavitățile inimii. (< fr. *endocarde*)
endocárdic, -ă *adj.* al endocardului. (< fr. *endocardique*)
endocardítă *s. f.* inflamație a endocardului. (< fr. *endocardite*)
endocárp *s. n.* strat intern al pericarpului care protejează sămânța unor fructe. (< fr. *endocarpe*)
endocárst *s. n.* totalitatea proceselor și formelor carstice care se dezvoltă în interiorul unor masive calcaroase. (< germ. *Endokarst*)
endocervicál, -ă *adj.* pe/în canalul cervical uterin. (< fr. *endocervical*)
endocervicítă *s. f.* inflamație a mucoasei colului uterin. (< fr. *endocervicite*)
endocinematografíe *s. f. (med.)* tehnica înregistrării și reproducerii imaginilor din interiorul corpului. (< engl. *endocinematography*, fr. *endocinématographie*)
endocranián, -ă *adj.* al endocraniului. (< fr. *endocrânien*)
endocrániu *s. n.* fața internă a cutiei craniene. (după fr. *endocrâne*)
endocrín, -ă *adj.* **1.** (despre glande) care își varsă secrețiile cu hormoni direct în sânge; cu secreție internă. **2.** care aparține glandelor endocrine. (< fr. *endocrine*)
endocrinián, -ă *adj.* referitor la glandele endocrine, de natură endocrină. (< fr. *endocrinien*)
endocrinie *s. f.* stare patologică, cauzată de dereglarea secreției endocrine. (< fr. *endocrinie*)
endocrinológ, -ă *s. m. f.* specialist în endocrinologie. (< endocrinologie)
endocrinológic, -ă *adj.* referitor la endocrinologie. (< fr. *endocrinologique*)
endocrinologie *s. f.* ramură a biologiei și medicinei care studiază glandele endocrine. (< fr. *endocrinologie*)
endocrinón *s. n.* ansamblu al elementelor unui circuit cibernetic endocrin. (< endocrin + -on)
endocrinopatíe *s. f.* afecțiune datorată disfuncției unei glande endocrine. (< fr. *endocrinopathie*)
endocrinopsihiatríe *s. f.* studiul contribuției hormonilor la activitatea psihică. (< endocrin + psihiatrie)
endocrinoterapíe *s. f.* tratament cu substanțe extrase din glandele endocrine. (< fr. *endocrinothérapie*)
endocrinotróp, -ă *adj.* cu afinitate pentru glandele endocrine. (< fr. *endocrinotrope*)
endodérm *s. n.* **1.** strat interior al embrionului celular; endoblast; hipoblast. **2.** strat celular interior din corpul celenteratelor. **3.** strat celular intern al scoarței tulpinii și rădăcinii. (< fr. *endoderme*)
endodérmic, -ă *adj.* al endodermului. (< fr. *endodermique*)
endodiascóp *s. n.* tub de raze röntgen pentru efectuarea de radiografii interne, prin introducerea sa într-o cavitate a corpului. (< fr. *endodiascope*)
endodiascopíe *s. f.* examinare a cavităților corpului cu endodiascopul. (< fr. *endodiascopie*)
endodonție *s. f.* tehnica conservării danturii. (< fr. *endodontie*)
endoecíe *s. f.* folosire a cavităților din corpul indivizilor unei specii ca locuință de către indivizii altei specii, fără ca între cele două organisme să existe relații de parazitism. (< endo- + gr. *oikos*, casă)
endoenzímă *s. f.* enzimă care își exercită activitatea chiar în celulele în care a fost produsă. (< fr. *endoenzyme*)
endoestezíe *s. f.* sensibilitate internă. (< fr. *endoesthésie*)
endofág, -ă *adj.* (despre insecte) care se hrănește în spații închise. (< endo- + *-fag*[2])
endofagíe *s. f.* însușire a unor insecte de a fi endofage. (< endofag + -ie)
endofazíe *s. f.* trăire interioară a actului vorbirii, fără exteriorizare verbală. (< fr. *endophasie*)
endofít, -ă I. *adj.* (despre organisme vegetale sau animale) care trăiește în interiorul unor plante. **II.** *s. f.* ciupercă parazită ale cărei micelii se dezvoltă în interiorul țesuturilor plantei gazdă. (< fr. *endophyte*)
endofitobiónt *s. n.* organism cu biotopul în țesutul plantelor. (< fr. *endophytobionte*)
endoflebítă *s. f.* inflamație a tunicii interne a venelor. (< fr. *endophlébite*)
endofotografiére *s. f. (med.)* fotografiere a interiorului corpului. (< endo- + fotografiere)
endoftalmítă *s. f.* corioretinită supurativă. (< fr. *endophtalmite*)
endogám, -ă *adj.* **1.** care practică endogamia. **2.** care prezintă endogamie. (< fr. *endogame*)
endogamíe *s. f.* **1.** obicei la unele populații primitive de a se contracta căsătoriile numai între membrii aceluiași trib. **2.** *(biol.)* fuzionare a celor doi gameți în interiorul organismului matern. (< fr. *endogamie*)
endogén, -ă *adj.* **1.** de origine internă, produs înăuntrul organismului. ◊ *intoxicație ~ă* = autointoxicație. **2.** (despre fenomene geologice) provocat de forțe din interiorul Pământului. (< fr. *endogène*)
endogenéză *s. f.* producere a celulelor în interiorul altor celule. (< fr. *endogenèse*)
endogenie *s. f.* etiologie a psihozelor fără o cauză aparentă externă. (< fr. *endogénie*)
endolímfă *s. f.* lichid albuminos din labirintul urechii interne; perilimfă. (< fr. *endolymphe*)
endolític, -ă *adj. (biol.;* despre organisme) care trăiește în interiorul stâncilor, încrustat în piatră. (< fr. *endolithique*)
endolitofíte *s. f. pl.* plante (alge, fungi, briofite) care trăiesc în interiorul pietrelor. (< fr. *endolithophytes*)
endolizínă *s. f.* substanță care distruge bacteriile intercelulare. (< fr. *endolysine*)
endomeióză *s. f.* reproducere cu cromozomi supranumerari în profaza primei diviziuni meiotice. (< fr. *endoméiose*)
endometriál, -ă *adj.* al endometrului. (< fr. *endométrial*)
endometrióm *s. n.* tumoare benignă constituită din elemente epiteliale, care se dezvoltă în țesuturi mai îndepărtate de uter. (< fr. *endométriome*)
endometrióză *s. f.* afecțiune prin dezvoltarea de endometrioame. (< fr. *endométriose*)
endometrită *s. f.* inflamație a endometrului. (< fr. *endométrite*)
endométru *s. n.* mucoasă care căptușește uterul. (< fr. *endomètre*, engl. *endometrium*)
endomiocardítă *s. f.* inflamație simultană a endocardului și a miocardului (de natură reumatismală). (< fr. *endomyocardite*)
endomiopericardítă *s. f.* inflamație simultană a endocardului, miocardului și pericardului (de natură reumatismală). (< fr. *endomyopéricardite*)
endomitóză *s. f.* duplicare a cromozomilor fără diviziune nucleară (și celulară). (< engl. *endomitosis*)
endomixíe *s. f.* formare a macronucleului dintr-un produs al diviziunii micronucleului, fără a fi precedată de o fuziune nucleară. (< fr. *endomixie*)
endomórf, -ă *adj.* care prezintă endomorfism (1). (< fr. *endomorphe*)
endomorfínă *s. f.* substanță naturală produsă de orga-nismul uman, cu funcții biologice asemănătoare efectelor farmacologice ale morfinei. (< endo- + morfină)
endomorfísm *s. n.* **1.** totalitatea schimbărilor pe care le suferă o magmă la contactul cu unele roci pe care le asimilează. **2.**

(*mat.*) homomorfism la o mulțime cu o structură dată de ea însăși. (< fr. *endomorphisme*)

endonazál, -ă *adj.* referitor la mucoasa dinăuntrul nasului. (< fr. *endonasal*)

endonefrítă *s. f.* inflamație a mucoasei bazinetului. (< fr. *endonéphrite*)

endonucleólus *s. n.* aria necolorată dintr-un nucleu. (< engl. *endonucleolus*)

endoosós, -oásă *adj.* referitor la interiorul osului. (< endo- + osos)

endoparazít, -ă *adj., s. m. f.* (parazit) care trăiește în organele sau țesuturile organismului gazdă. (< fr. *endoparasite*)

endopeptidáză *s. f.* grup enzimatic care catalizează legăturile peptidice în interiorul celulei. (< fr. *endopeptidase*)

endopericardítă *s. f.* inflamație a pericardului și a endocardului. (< fr. *endopéricardite*)

endoplasmátic, -ă *adj.* endoplasmic. (< fr. *endoplasmatique*)

endoplásmă *s. f.* masa internă granuloasă a citoplasmei. (< fr. *endoplasme*)

endoplásmic, -ă *adj.* al endoplasmei; endoplasmatic. (< fr. *endoplasmique*)

endoplástă *s. f.* conținutul citoplasmatic al celulei. (< fr. *endoplaste*)

endopléură *s. f.* tegument intern al seminței. (< lat. *endopleura*)

endoprotéză *s. f.* proteză inclusă în interiorul corpului. (< fr. *endoprothèse*)

endopsamión *s. n.* totalitatea organismelor din solurile nisipoase. (< fr. *endopsammion*)

endoradioterapíe *s. f.* radioterapie a organelor profunde ale corpului cu ajutorul unor aparate speciale introduse în cavitățile naturale. (< fr. *endoradiothérapie*)

endoréic, -ă *adj.* (despre un bazin hidrografic, o regiune) care nu are legături prin ape curgătoare cu marea. (< fr. *endoréique*)

endoreísm *s. n.* caracterul, situația a ceea ce este endoreic. (< fr. *endoréisme*)

endorfínă *s. f.* substanță care, alături de serotonină, elaborează un hormon ce este asociat cu starea de plăcere în timpul orgasmului. (< fr. *endorphine*)

endoschelét *s. n.* schelet intern al anumitor animale nevertebrate (sepia, echinoderme). (< fr. *endosquelette*)

endoscóp *s. n.* aparatt folosit în endoscopie. (< fr. *endoscope*)

endoscópic, -ă *adj.* referitor la endoscopie. (< fr. *endoscopique*)

endoscopíe *s. f.* examinare a interiorului anumitor organe cavitare sau tubulare cu ajutorul endoscopului. (< fr. *endoscopie*)

endosimbióză *s. f.* simbioză între microorganisme și fanerogame, simbiontul trăind în interiorul organismului gazdă. (< fr. *endosymbiose*)

endosmométru *s. n.* instrument pentru măsurarea intensității endosmozei. (< fr. *endosmomètre*)

endosmótic, -ă *adj.* referitor la endosmoză. (< fr. *endosmotique*)

endosmóză *s. f.* trecere a unui lichid printr-o membrană din exterior în spațiul mărginit de ea. (< fr. *endosmose*)

endospérm *s. n.* înveliș interior al embrionului la unele plante, în care se înmagazinează substanțele de rezervă. (< fr. *endosperme*)

endospór *s. m.* (*biol.*) spor din interiorul unei celule ori organisme sporogene. (< *endo-* + *spor*)

endostetoscóp *s. n.* stetoscop pentru ascultarea inimii prin esofag. (< fr. *endostéthoscope*)

endostómă *s. f.* deschizătură a integumentului intern al ovulului. (< fr. *endostome*)

endotécă *s. f.* **1.** peretele intern al sporogonului și al sacului embrionar. **2.** membrana internă a lojei anterelor. **3.** stratul intern al grăuntelui de polen. (< fr. *endothèque*)

endoteleviziúne *s. f.* televiziune utilizată în cercetarea cavităților interne ale corpului. (< endo- + televiziune)

endoteliál, -ă *adj.* al endoteliului. (< fr. *endothélial*)

endotelióm *s. n.* tumoare malignă formată prin înmulțirea celulelor endoteliale. (< fr. *endothélioma*)

endoteliomatóză *s. f.* stare caracterizată prin formarea de endotelioame multiple difuze. (< fr. *endothéliomatose*)

endotelítă *s. f.* inflamație a endoteliului. (< fr. *endothélite*)

endotéliu *s. n.* țesut asemănător epiteliului, care acoperă unele cavități ale organismului; tunică internă. (< fr. *endothélium*)

endotérm, -ă *adj.* endotermic. (< germ. *endotherm*)

endotérmic, -ă *adj.* **1.** (despre procese fizice sau chimice) care se produce cu absorbție de căldură; endoterm. **2.** (despre animale cu sânge cald) care își menține temperatura corpului constantă, indiferent de mediu. (< fr. *endothermique*)

endotermíe *s. f.* **1.** (*chim.*) reacție endotermică. **2.** capacitate a organismelor homeoterme de a produce căldură. (< fr. *endothermie*)

endotím, -ă *adj.* intern, privind baza sentimentală a tuturor trăirilor. (< germ. *endothym*)

endotorácic, -ă *adj.* din interiorul toracelui. (< fr. *endothoracique*)

endotoxínă *s. f.* toxină prezentă în microorganisme, care nu este eliberată decât după moartea acestora. (< fr. *endotoxine*)

endotróf, -ă *adj.* (despre organisme) care își procură hrana în interiorul altui organism. (< fr. *endotrophe*)

endovaginál, -ă *adj.* din interiorul vaginului. (< endo- + vaginal)

endovenós, -oásă *adj.* localizat în interiorul unei vene. (< fr. *endoveineux*)

endoxilofág, -ă *adj.* (despre specii animale) care se hrănește cu țesuturile din interiorul lemnului. (< fr. *endoxylophage*)

endoxilofíte *s. f. pl.* paraziți criptogamici din corpul plantelor lemnoase. (< fr. *endoxylophytes*)

endozóic, -ă *adj.* (despre organisme, vegetale sau animale) care trăiește ca parazit sau simbiont în organismul animalelor. (< fr. *endozoďque*)

endozoobiónt *s. n.* organism cu biotopul în corpul unui animal. (< fr. *endozoobionte*)

endozoocór, -ă *adj.* (despre plante) ale cărei semințe sau spori se răspândesc cu ajutorul animalelor, prin tubul digestiv. (< fr. *endozoochore*)

endozoofít, -ă *adj., s. n.* (organism) care trăiește în corpul animalelor. (< fr. *endozoophyte*)

endúro *s. n.* competiție de motociclism și probă de rezistență pe teren variat. (< fr. *enduro*)

ENEA- *elem.* „nouă". (< fr. *ennéa-*, cf. gr. *ennea*)

eneacórd *s. n.* liră cu nouă coarde, la vechii greci. (< fr. *ennéacorde*)

eneádă *s. f.* (*ant.*) ierarhie de nouă zei, simbolizând forțele universului. • reunire de nouă lucruri asemănătoare sau de nouă persoane. (< fr. *ennéade*)

eneagón *s. n.* poligon cu nouă laturi. (< fr. *ennéagone*)

eneagonál, -ă *adj.* în formă eneagon. (< fr. *ennéagonal*)

eneasiláb *adj., s. m.* (vers) de nouă silabe. (< fr. *ennéasyllabe*)

eneódă *s. f.* tub electronic cu nouă electrozi. (< fr. *ennéode*)

eneolític *s. n.* epoca de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, caracterizată prin unelte de aramă curată și de piatră. (< fr. *énéolithique*)

energétic, -ă **I.** *adj.* referitor la energie, care produce energie. **o** *sistem* ~ = ansamblu de instalații pentru producerea, transmiterea și distribuția energiei electromagnetice pe un anumit teritoriu. **II.** *s. f.* **1.** ramură a științelor tehnice, despre descoperirea și exploatarea surselor de energie, posibilitățile de utilizare a acesteia, precum și construirea și exploatarea sistemelor energetice. **2.** informație în serviciul economiei de energie. (< fr. *énergétique*)

energetician, -ă *s. m. f.* specialist în energetică (II, 1). (< fr. *énergéticien*)

energetísm *s. n.* orientare și concepție care considera energia ca sursă a lucrurilor, concepând-o ca o substanță indestructibilă, capabilă de diverse transformări. (< fr. *énergétisme*)

energetíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al energetismului. (< fr. *énergétiste*)

enérgic, -ă *adj.* plin de energie, de vigoare; hotărât, tare. • (despre medicamente) cu acțiune puternică, imediat eficace. • (*adv.*) cu energie. (< fr. *énergique*)
enérgico *adv. (muz.)* cu forță, cu hotărâre. (< it. *energico*)
energídă *s. f.* cea mai mică unitate biologică, formată din nucleu și masa citoplasmatică, concepute ca un centru energetic. (< fr. *énergide*)
energie *s. f.* **1.** capacitate a unui sistem de a efectua un lucru mecanic sau o altă acțiune echivalentă. **2.** forță, putere, vigoare. • fermitate, hotărâre în atitudini, în acțiuni. (< fr. *énergie*, lat. *energia*, gr. *energeia*)
energizá *vb. tr.* a produce energie. (< energie + -iza)
energizánt, -ă *adj., s. n.* (medicament, bomboană etc.) care stimulează energia. (< fr. *énergisant*)
ENERGO- *elem.* „energie", „puls cardiac". (< fr. *énergo-*, cf. gr. *energos*, activ)
energofág, -ă *adj. (fam.;* despre industrie, procese tehnologice) mare consumator de energie. (< energo- + -fag[2])
energofagie *s. f.* risipă de energie (electrică). (< energo- + -fagie)
energointensív, -ă *adj.* (despre procese tehnologice) care consumă multă energie. (< energo- + intensiv)
energól *s. n.* combustibil pentru rachete. (< fr. *énergol*)
energologíe *s. f.* ramură a științei care studiază sursele, formele, procesele energetice și aplicațiile lor. (< fr. *énergologie*)
energométru *s. n.* aparat pentru analiza pulsului arterial. (< fr. *énergomètre*)
energumén *s. m.* **1.** persoană care se pretinde a fi stăpânită de diavol. **2.** *(fig.)* om exaltat, agitat. (< fr. *énergumène*, lat. *energumenus*)
enervá *vb. tr., refl.* a (se) înfuria, a (se) irita. (< fr. *énerver*)
enervánt, -ă *adj.* care enervează; supărător, iritant. (< fr. *énervant*)
enervație *s. f.* ablațiune sau secționare a unui nerv, a unui grup de nervi ori a unui ganglion nervos. (< fr. *énervation*, lat. *enervatio*)
enféu *s. n.* nișă funerară cu fundul plat, la pereții unei biserici. (< fr. *enfeu*)
engastrimít *s. m. (rar)* ventriloc. (< fr. *engastrimythe*)
engineering /enginíring/ *s. n.* ansamblu de operații ce se referă la concepția, proiectarea și realizarea unei lucrări industriale, instalații, amenajări funciare etc. în condiții cât mai bune de execuție și eficiență; cunoștințele și experiența dobândite într-o asemenea activitate. (< engl. *engineering*)
éngler *s. n.* unitate de măsură a viscozității uleiurilor minerale. (< fr., engl. *engler*)
engléz, -ă I. *s. m. pl.* popor anglo-saxon format ca națiune pe teritoriul Angliei. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) care aparține acestui popor. **o** *artă ~ă* = artă dezvoltată pe Marea Bretanie, care în arhitectură se păstrează monumente încă din neolitic, pictura de manuscris și sculptura ca ornament arhitectonic funerară etc. • (*s. f.*) limbă germanică vorbită de englezi. (< it. *inglese*, fr. *anglais*)
engobá *vb. tr.* a acoperi un obiect de ceramică cu un strat de materie pământoasă, albă sau colorată, pentru a masca culoarea naturală a pastei. (< fr. *engober*)
engóbă *s. f.* strat subțire de argilă sau caolinuri superioare cu care se acoperă produsele ceramice înainte de ardere, pentru a le masca culoarea naturală. (< fr. *engobe*)
engramá *vb. tr. (rar)* a exprima, a fixa. (< engramă)
engrámă *s. f.* urmă lăsată de activitatea unui excitant asupra sistemului nervos central; mnemă. (< fr. *engramme*)
engraulíde *s. n. pl.* familie de pești marini mici, cu gura mare: hamsia. (< lat. *engraulidae*)
enigmátic, -ă *adj.* care constituie o enigmă; tainic, misterios. (< fr. *énigmatique*)
enígmă *s. f.* **1.** lucru greu de înțeles, de lămurit; taină, mister. • ghicitoare. **2.** joc distractiv (în versuri), ca o ghicitoare; șaradă. (< fr. *énigme*, lat. *aenigma*, gr. *ainigma*)
enigmíst, -ă *s. m. f.* cel care compune sau dezleagă ghicitori, enigme; specialist în enigmistică. (< it. *enigmista*)
enigmístic, -ă I. *adj.* referitor la enigmistică; cu caracter de enigmă. **II.** *s. f.* știința jocurilor distractive (rebus, momoverbe, criptograme etc.). (< it. *enigmistico*, /II/ *enigmistica*)
enilísm *s. n.* formă de alcoolism datorat abuzului de vin. (< fr. *oenilisme*)
enjambemént *s. n.* ingambament. (< fr. *enjambement*)
ENO-/OENO- *elem.* „vin". (< fr. *aeno-, oino-*, cf. gr. *oinos*)
enocianínă *s. f.* substanță colorantă care dă culoarea vinului roșu. (< fr. *énocyanine*)
enofíl, -ă *adj., s. m. f.* (cel) interesat în producerea și ameliorarea vinurilor. (< it. *enofilo*)
enofobíe *s. f.* teama patologică de vin. (< engl. *oenophobia*)
enoftalmíe *s. f.* înfundare a globului ocular în orbită. (< fr. *énophtalmie*)
enografíe *s. f.* descriere a diferite sorturi de vinuri; tratat despre vinuri. (< fr. *oenographie*)
enolázá *s. f.* enzimă care intervine în procesul de fermentație alcoolică. (< fr. *énolase*)
enólic, -ă *adj.* (despre medicamente) care folosește vinul ca excipient. **o** *acizi ~ci* = materii care se găsesc în vinurile roșii. (< fr. *oenolique*)
enolizáre *s. f.* trecere a unor combinații chimice de la forma catonică la cea enolică. (după fr. *aenolisation*)
enológ, -ă / oenológ, -ă *s. m. f.* specialist în enologie. (< fr. *oenologue*)
enológic, -ă / oenológic, -ă *adj.* referitor la enologie. (< fr. *oenologique*)
enologie/oenologie *s. f.* știința care studiază tehnologia producerii și conservării vinurilor. (< fr. *oenologie*)
enomaníe *s. f.* impuls patologic de a bea vin. (< fr. *oenomanie*)
enométric, -ă *adj.* referitor la enometrie. (< fr. *oenométrique*)
enometríe *s. f.* determinare a cantității de alcool din vin. (< fr. *oenométrie*)
enométru *s. n.* aparat folosit în enometrie. (< fr. *oenomètre*)
enoptromanție *s. f.* pretinsă artă de a ghici cu ajutorul unei oglinzi despre care se spunea că ar avea forțe magice. (< fr. *énoptromancie*)
enórm, -ă I. *adj.* foarte mare, imens, colosal. **II.** *adv.* foarte mult; extrem de... (< fr. *énorme*, lat. *enormis*)
enormitáte *s. f.* **1.** întindere colosală. **2.** lucru de necrezut; exagerare. • prostie; aberație; absurditate. (< fr. *énormité*, lat. *enormitas*)
enosteóm *s. n.* osteom dezvoltat în sinusurile paranazale. (< fr. *énostéome*)
enostóză *s. f.* tumoare benignă a canalului medular al unui os. (< fr. *énostose*)
enót *s. m.* animal de vânat cu blană prețioasă, asemănător unui câine (< rus. *enot*).
enotécă *s. f.* vinotecă. (< fr. *oenothèque*)
enotéhnic, -ă I. *adj.* referitor la enotehnică. **II.** *s. f.* tehnica vinificației, a păstrării vinurilor. (< fr. *oenotechnique*)
enoterapie *s. f.* utilizarea vinului în scop terapeutic. (< it. *enoterapia*)
ensifórm, -ă *adj.* (despre frunze) de forma unei săbii. (< fr. *ensiforme*)
enstatít *s. n.* silicat natural de magneziu. (< germ. *Enstatit*)
-ént[1] v. -ant[2].
ENT[2](O)- v. end(o)-.
entálpic, -ă *adj.* referitor la entalpie. (< fr. *enthalpique*)
entalpíe *s. f.* mărime termodinamică exprimată prin energia internă a unei substanțe și produsul dintre presiune și volum. (< fr. *enthalpie*)
entamíbă *s. f.* gen de amibă parazită din clasa rizopodelor, care trăiește în tubul digestiv la om și animale, agent patogen al dizenteriei. (< fr. *entamibe*)
entásis *s. n. (arhit.)* partea îngroșată a fusului unei coloane galbate. (< fr. *entasis*)
entáz *s. n.* încântare a sufletului îndreptată spre propriul său interior. (< germ. *Entase*)
entelehíe *s. f. (fil.;* la Aristotel) scop lăuntric care ar sta la baza dezvoltării materiei și ar determina în mod finalist întregul proces al dezvoltării ei. (< fr. *entéléchie*)

ENTER(O)-, -entér, -enteríe *elem.* „intestin". (< fr. *entér/o/-, -entère, -entérie*, cf. gr. *enteron*)
enteralgíe *s. f.* durere intestinală. (< fr. *entéralgie*)
enterectazíe *s. f.* dilatare a intestinului. (< fr. *entérectasie*)
enterectomíe *s. f.* rezecție a unei părți din intestin. (< fr. *entérectomie*)
entéric, -ă *adj.* intestinal. (< fr. *entérique*)
-enteríe v. enter(o)-.
enterítă *s. f.* inflamație a intestinului subțire, manifestată prin dureri abdominale și diaree. (< fr. *entérite*)
enterític, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de enterită. (< fr. *entéritique*)
enteroanastomóză *s. f.* operație prin care se stabilește o comunicație între două anse intestinale pentru a ocoli o tumoare sau altă piedică a tranzitului intestinal. (< fr. *entéro-anastomose*)
enterobactérie *s. f.* germen saprofit în tubul digestiv al omului și al unor mamifere. (< fr. *entérobactérie*)
enterobacteriologíe *s. f.* disciplină care studiază bacteriologia intestinală. (< *entero-* + *bacteriologie*)
enterobióză *s. f.* oxiuriază. (< fr. *entérobiose*)
enteroblást *s. n.* endodermul primitiv după formarea mezoblastului. (< fr. *entéroblaste*)
enterocél *s. n.* hernie al cărei conținut este format de intestin. (< fr. *entérocèle*)
enterocentéză *s. f.* puncție a intestinului în cursul unei intervenții, în scopul evacuării conținutului intestinal. (< fr. *entérocentèse*)
enterochinázǎ *s. f.* enzimă a sucului intestinal, care activează acțiunea secreției pancreatice. (< fr. *entéroki-nase*)
enterochistóm *s. n.* chist care se dezvoltă în cavitatea mucoasă a peretelui abdominal. (< fr. *entérokystome*)
enteroclíză *s. f.* spălătură intestinală. (< fr. *entéroclyse*)
enterocóc *s. m.* streptococ izolat din materiile fecale, saprofit în intestin. (< fr. *entérocoque*)
enterococíe *s. f.* stare de boală datorată infecției prin enterococ. (< fr. *entérococcie*)
enterocolítă *s. f.* inflamație a intestinului subțire și a colonului. (< fr. *entérocolite*)
enterogastrítă *s. f.* gastroenterită. (< fr. *entérogastrite*)
enterogastrónă *s. f.* hormon din duoden care inhibă secreția și mobilitatea stomacului. (< fr. *entérogastrone*)
enterográf *s. n.* aparat folosit în enterografie. (< fr. *entérographe*)
enterografíe *s. f.* înregistrare grafică a mobilității intestinale și a presiunilor intraintestinale. (< fr. *entérographie*)
enterohemoragíe *s. f.* hemoragie intestinală. (< fr. *entéro-hémorragie*)
enterohepatítă *s. f.* inflamație necrotică a cecumului și a ficatului (la curcile tinere). (< fr. *entérohépatite*)
enterohepatocél *s. n.* hernie ombilicală congenitală a ficatului și a intestinului. (< fr. *entéro-hépatocèle*)
enterohidrocél *s. n.* hernie intestinală a hidrocelului. (< fr. *entéro-hydrocèle*)
enterolít *s. n.* concrețiune minerală formată în intestin; calcul intestinal. (< fr. *entérolithe*)
enterologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază tractul intestinal. (< fr. *entérologie*)
enteromegalíe *s. f.* lărgire patologică a calibrului intestinal. (< fr. *entéromégalie*)
enteromórf, -ă *adj.* în formă de intestin. (< fr. *entéromorphe*)
enteropatíe *s. f.* denumire generică pentru orice afecțiune intestinală. (< fr. *entéropathie*)
enteropexíe *s. f.* fixare a intestinului la peretele abdominal. (< fr. *entéropexie*)
enteroplastíe *s. f.* restabilire chirurgicală a diametrului normal al intestinului în caz de stenoză. (< fr. *entéroplastie*)
enteroplexíe *s. f.* anastomoză a două segmente de intestin. (< fr. *entéroplexie*)
enteroptóză *s. f.* deplasare a intestinului în partea de jos a cavității abdominale. (< fr. *entéroptose*)
enterorafíe *s. f.* sutură a unei plăgi intestinale. (< fr. *entérorrhaphie*)
enteroragíe *s. f.* hemoragie intestinală. (< fr. *entérorragie*)
enteroscóp *s. n.* instrument dintr-un tub drept cu oglindă și dispozitiv de iluminat, în enteroscopie. (< fr. *entéroscope*)
enteroscopíe *s. f.* examinare a intestinului cu ajutorul enteroscopului. (< fr. *entéroscopie*)
enterospásm *s. n.* contractare spasmodică a intestinului. (< fr. *entérospasme*)
enterostenóză *s. f.* strâmtare patologică a intestinului. (< fr. *entérosténose*)
enterostomíe *s. f.* anastomoză a unei anse intestinale la peretele abdominal. (< fr. *entérostomie*)
enterotóm *s. n.* instrument chirurgical folosit în enterotomie. (< fr. *entérotome*)
enterotomíe *s. f.* incizie a unei anse intestinale. (< fr. *entérotomie*)
enterotoxínă *s. f.* substanță elaborată de anumite microorganisme, capabilă să provoace tulburări digestive. (< fr. *entérotoxine*)
enterotróp, -ă *adj.* care prezintă afinitate pentru intestin. (< fr. *entérotrope*)
enterovaccín *s. n.* vaccin introdus pe cale bucală și absorbit de intestin. (< fr. *entérovaccin*)
enterovírus *s. n.* grup de virusuri care trăiesc în intestin. (< fr. *entéro-virus*)
enterozoár *s. n.* vierme sau parazit intestinal. (< fr. *entérozoaire*)
entimémă *s. f.* **1.** silogism prescurtat, în care una dintre premise sau concluzia nu sunt exprimate explicit. **2.** figură de stil constând în exprimarea gândului printr-o contradicție sau sub forma unei concluzii. (< fr. *enthymème*, gr. *enthymema*)
entitáte *s. f.* **1.** existență, realitate de sine stătătoare, delimitată. **2.** (*fil.*) esența unui lucru, existentă independent de acesta. (< fr. *entité*, lat. *entitas*)
en títre /antitr/ *loc. adj.* titular. (< fr. *en titre*)
ENTOMO- *elem.* „insectă". (< fr. *entomo-*, cf. gr. *entomon*)
entomocecidíe *s. f.* cecidie produsă de insecte. (< fr. *entomocécidie*)
entomocoríe *s. f.* diseminare a sporilor și semințelor prin insecte. (< fr. *entomochorie*)
entomofág, -ă **I.** *adj.* insectivor. **II.** *s. n. pl.* grup de insecte himenoptere care devorează alte insecte. (< fr. *entomophage/s/*)
entomofagíe *s. f.* faptul de a se hrăni cu insecte. (< fr. *entomophagie*)
entomofíl, -ă *adj.* (despre plante) la care polenizarea se face prin intermediul insectelor; entomogam. (< fr. *entomophile*)
entomofilíe *s. f.* polenizare la plantele entomofile; entomogamie. (< fr. *entomophilie*)
entomofít, -ă *adj.* (despre criptogame și bacterii) care crește pe insecte. (< fr. *entomophyte*)
entomofobíe *s. f.* teamă patologică de insecte. (< fr. *entomophobie*)
entomogám, -ă *adj.* entomofil. (< fr. *entomogame*)
entomogamíe *s. f.* entomofilie. (< germ. *Entomogamie*)
entomografíe *s. f.* entomologie descriptivă. (< fr. *entomographie*)
entomológ, -ă *s. m. f.* specialist în entomologie; entomologist. (< it. *entomologo*)
entomológic, -ă *adj.* referitor la entomologie. (< fr. *entomologique*)
entomologíe *s. f.* ramură a zoologiei care studiază insectele. (< fr. *entomologie*)
entomologíst, -ă *s. m. f.* entomolog. (< fr. *entomologiste*)
entomostracée *s. n. pl.* subclasă de crustacee inferioare: daphnia, ciclopul (3). (< fr. *entomostracées*)
entomóză *s. f.* stare morbidă determinată de insecte. (< fr. *entomose*)
entópic, -ă *adj.* pământean, indigen. (< germ. *entopisch*)
entoplásmă *s. f.* partea interioară a protoplasmei celulare. (< germ. *Entoplasma*)
entóptic, -ă *adj.* (despre senzații luminoase) provocat de stimuli din interiorul propriului ochi. (< fr. *entoptique*)
entórsă *s. f.* leziune traumatică a unei articulații cauzată de ruperea sau întinderea bruscă a ligamentelor. (< fr. *entorse*)

entoscóp *s. n.* aparat folosit în entoscopie. (< fr. *entoscope*)
entoscopíe *s. f.* examen al capilarelor retinei proprii. (< fr. *entoscopie*)
entozoár *s. n.* parazit animal care trăieşte în intestinul unui alt animal. (< fr. *entozoaire*)
entránță *s. f. (inform.)* numărul de intrări ale unei porți logice. (< fr. *entrance*)
entreméses *s. n.* reprezentație comică specific spaniolă, care se dădea între actele unei piese mai mari, sau sub forma unor mici piese într-un act. (< sp. *entremeses*)
entrópie, -ă *adj.* referitor la entropie. (< fr. *entropique*)
entropíe *s. f.* **1.** mărime termodinamică, care permite a evalua degradarea energiei unui sistem. • măsură care indică gradul de organizare a unui sistem. **2.** (în teoria informației) grad de incertitudine, măsurat în biți, legat de mesajele pe care le emite o sursă. (< fr. *entropie*)
entropión *s. n.* întoarcere înăuntru a pleoapei, însoțită de iritația conjunctivei și a corneei. (< fr. *entropion*)
entuziásm *s. n.* însuflețire puternică, avânt, înflăcărare; exaltare. (< fr. *enthousiasme*, gr. *enthousiasmos*)
entuziasmá *vb. tr., refl.* a (se) însufleți, a (se) înflăcăra. (< fr. *enthousiasmer*)
entuziasmánt, -ă *adj.* care entuziasmează. (< fr. *enthousiasmant*)
entuziást, -ă *adj.* avântat, înflăcărat, stăpânit de entu-ziasm. (< fr. *enthousiaste*)
-énță v. -ant[2].
enucleá *vb. tr.* a extirpa un organ (ochi), o tumoare prin separare de țesuturile învecinate. • (*biol.*) a îndepărta experimental nucleul. (< lat. *enucleare*)
enucleát, -ă *adj. (biol.;* despre celule) lipsit de un nucleu bine diferențiat din punct de vedere morfoanatomic. (< enuclea)
enucleáție *s. f.* enucleare. (< fr. *énucléation*, lat. *enucleatio*)
enumerá *vb. tr.* a număra unul câte unul; a înșira. (< fr. *énumérer*, lat. *enumerare*)
enumerábil, -ă *adj.* care se poate enumera. (< fr. *énumérable*)
enumeratív, -ă *adj.* care conține o enumerare. (< fr. *énumératif*)
enumerátie *s. f.* **1.** enumerare. **2.** figură de stil constând în înșiruirea tuturor argumentelor, faptelor etc. privitoare la aceeași împrejurare sau temă. **3.** parte a unui discurs care precedă peroratia și în care autorul recapitulează toate dovezile cuprinse în argumentație. (< fr. *énumération*, lat. *enumeratio*)
enúnț *s. n.* **1.** formulare a unei idei, a unui înțeles. **2.** (*mat.*) formulare a datelor unei probleme. (< enunța)
enunțá *vb. tr.* a formula, a expune o idee, o teorie. (< fr. *énoncer*, lat. *enuntiare*)
enunțiatív, -ă *adj.* care conține o enunțare. ◊ *propoziție ~ă* (și *s. f.*) = propoziție afirmativă sau negativă care exprimă un fapt real, realizabil sau ireal; propoziție expozitivă. (< fr. *énonciatif*, lat. *enuntiativus*)
enurétic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de enurezis. (< fr. *énurétique*)
enurézis *s. n.* eliminare spontană și inconștientă a urinei. (< fr. *énurésis*)
envoi /anvóa/ *s. n.* (strofă de) închinare, dedicație. • vers la sfârșitul unei balade prin care se aducea un omagiu cuiva. (< fr. *envoi*)
enzimátic, -ă *adj.* referitor la enzime; diastazic (1). (< fr. *enzymatique*, engl. *enzymatic*)
enzimă *s. f.* compus organic produs de anumite celule vii, care accelerează mersul reacțiilor chimice din celulă; ferment; diastază (1). (< fr. *enzyme*)
enzimológie, -ă *adj.* referitor la enzimologie, la sistemul enzimatic. (< fr. *enzymologique*)
enzimológie *s. f.* ramură a biochimiei care studiază enzimele. (< fr. *enzymologie*)
enzimopatíe *s. f.* boală datorată absenței sau insuficienței unei enzime, participantă la metabolismul celular ori digestiv. (< fr. *enzyumopathie*)
enzimoterapíe *s. f.* folosirea terapeutică a enzimelor. (< fr. *enzymothérapie*)
enzoótic, -ă *adj.* cu caracter de enzootie. (< fr. *enzootique*, engl. *enzootic*)
enzootíe *s. f.* epizootie limitată la un areal restrâns. (< fr. *enzootie*)
EO- *elem.* „de început, primitiv, preistoric". (< fr. *éo-*, cf. gr. *eos*, aurora, zori)
eoantróp *s. m.* maimuță antropoidă fosilă foarte asemănătoare cu omul; omul de Piltdown. (< fr. *éoanthropus*)
eobiogenéză *s. f.* totalitatea proceselor care au dus la apariția vieții. (< eo- + biogeneză)
eocambrián, -ă *adj., s. n.* (din) partea inferioară a cambrianului. (< fr. *éocambrien*)
eocén, -ă *adj., s. n.* (din) epoca mijlocie a paleogenului. (< fr. *éocène*)
eodevonián, -ă *adj., s. n.* (din) epoca inferioară a devonianului. (< fr. *éodévonien*)
eohíppus *s. m.* gen fosil de ecvide imparicopitate, cel mai vechi strămoș al calului. (< fr. *éohippus*)
eolian[1], -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Eolia (Asia Mică), unul din cele 4 grupuri ale elenilor. • (*s. n.*) familie de dialecte aparținând tesalienilor, beoților și eolienilor. (< fr. *éolien*)
eolián[2], -ă *adj.* acționat de vânt; anemogen. ◊ *formație ~ă* = formație geologică provenind din acțiunea de transport, sedimentare sau de eroziune a vântului; *harpă ~ă* = instrument muzical ale cărui corzi, întinse, sunt puse în vibrație sub acțiunea vântului. (< fr. *éolien*)
eólic, -ă *adj. (muz.) mod ~* = mod melodic a cărui scară muzicală corespunde cu aceea a modului minor natural. (< fr. *éolique*, it. *eolico*)
eolít *s. n.* piatră din epoca preistorică, grosolan cioplită, folosită ca prima unealtă, de omul primitiv. (< fr. *éolithe*)
eolític, -ă *adj., s. n.* (din) epoca pietrei cioplite. (< fr. *éolithique*)
eolizáție *s. f.* eroziune datorată vântului. (< fr. *éolisation*)
EOLO- *elem.* „instabil, inegal". (< fr. *éolo-*, cf. gr. *aiolos*, vânt; înclinat)
eolotróp, -ă *adj.* anizotrop. (< fr. *éolotrope*)
eolotropíe *s. f.* anizotropie. (< fr. *éolotropie*)
eón *s. m.* **1.** (la neoplatonicieni și la gnostici) inteligență divină, putere eternă care face posibilă acțiunea acesteia asupra lucrurilor. **2.** perioadă îndelungată a timpului geologic. (< fr. *éon*, gr. *aion*, eternitate)
eonísm *s. n.* travestism. (< fr. *éonisme*)
eoplásmă *s. f.* substanță primitivă ipotetică, anterioară protoplasmei. (< fr. *éoplasme*)
eozínă *s. f.* materie colorantă roșie sau galben-verzuie, obținută prin acțiunea bromului asupra fluoresceinei, servind în industria textilă, la fabricarea cernelurilor etc. (< fr. *éosine*)
eozinocít *s. n.* leucocită eozinofilă. (< fr. *éosinocyte*)
eozinofíl, -ă **I.** *adj. (biol.)* care se colorează ușor prin eozină. **II.** *adj., s. f.* (leucocită) care conține granulații citoplasmatice sensibile la coloranți acizi; acidofil. (< fr. *éosinophile*)
eozinofilemíe *s. f.* prezența în exces a eozinofilelor în sânge. (< fr. *éosinophilémie*)
eozinofilíe *s. f.* **1.** afinitate a substanțelor protidice bazice pentru coloranți acizi. **2.** prezența excesivă a eozinofilelor în sânge. (< fr. *éosinophilie*)
eozinopeníe *s. f.* scădere anormală a eozinofilelor în sânge. (< fr. *éosinopénie*)
eozóic, -ă *adj., s. n.* proterozoic. (< fr. *éozoique*)
epactál, -ă *adj.* referitor la epactă. (< fr. *épactal*)
epáctă *s. f.* număr de zile care trebuie adăugat unui an lunar pentru a-l face să concorde cu anul solar. (< fr. *épacte*, gr. *epaktos*)
epagneul /epanól/ *s. m.* câine pitic, vioi și gălăgios, cu corpul fin și mic, cu ochi mari, migdalați și cu urechile îndepărtate, acoperite cu un păr abundent. (< fr. *épagneul*, sp. *español*)
epagóg *s. m.* arbitru care reglementa anumite chestiuni maritime la vechii greci. (< fr. *épagogue*, gr. *epagogos*)
epagógic, -ă *adj.* (la Aristotel; despre silogisme) inductiv. (< fr. *épogogique*)

epagomén, -ă *adj.* (despre luni la greci şi zile la egipteni) care răspândeşte concordanţa între anul civil şi cel solar. (< fr. *épagomène*, gr. *epagomenos*, adaos)
epanadiplóză *s. f.* figură retorică constând în reluarea unui cuvânt sau grup de cuvinte de la începutul unei unităţi sintactice sau metrice la sfârşitul ei; epanastrofă; prozapodoză; rediţie[2]. (< it. *epanadiplosi*, gr. *epana-diplosis*)
epanafóră *s. f.* anaforă. (< fr. *épanaphore*)
epanalépsă *s. f.* figură retorică constând în repetarea întreruptă a aceluiaşi cuvânt sau grup de cuvinte în propoziţie sau vers. (< fr. *épanalepse*, gr. *epanalepsis*)
epanalepsíe *s. f.* boală periodică. (< fr. *épanalepsie*)
epanastrófă *s. f.* epanadiploză. (< fr. *epanastrophe*)
epandáj *s. n.* **1.** operaţie de împrăştiere a apelor uzate pe un teren permeabil în vederea epurării lor. **2.** împrăştierea îngrăşământului pe câmp. (< fr. *épandage*)
epanódă *s. f.* procedeu retoric constând în reluarea unui cuvânt, sau grup de cuvinte la începutul unor unităţi sintactice; regresiune (6). (< fr. *épanode*, gr. *epanodos*)
epanódiu *s. n.* (*biol.*) dezvoltare regresivă a unui organ spre o formă mai simplă. (< lat. *epanodium*)
epanortóză *s. f.* figură retorică constând în retractarea sau reluarea a ceea ce s-a spus în acelaşi enunţ, în scopul corectării enunţului sau a unei noţiuni; corecţie. (< fr. *épanorthose*, gr. *epanorthosis*)
epanşamént *s. n.* acumulare de lichide în alte ţesuturi sau locuri decât cele obişnuite ale organismului. (< fr. *épanchement*)
epárh *s. m.* **1.** titlu de prefect în Bizanţ. **2.** conducător, şef al unei eparhii; episcop. (< fr. *eparque*, gr. *eparkhos*)
eparhiál, -ă *adj.* de eparhie. (< eparhie + -al)
eparhíe *s. f.* **1.** circumscripţie administrativă în Imperiul Roman de Răsărit. **2.** subdiviziune a diecezei în biserica bizantină, condusă de un episcop; episcopie. (< fr. *eparchie*, gr. *eparkhia*)
eparvén *s. n.* spavan. (< fr. *éparvin*)
epatá *vb. tr.* a impresiona puternic, izbitor, aului, a uimi. (< fr. *épater*)
epatánt, -ă *adj.* care epatează. (< fr. *épatant*)
epávă *s. f.* **1.** (parte dintr-o) navă naufragiată sau eşuată. **2.** (*fig.*) om distrus, ruinat (fizic şi moral). (< fr. *épave*)
epecíe *s. f.* (*biol.*) folosire a indivizilor unei specii ca substrat de viaţă de către indivizii altor specii. (< fr. *époecie*)
epenchim *s. n.* (*bot.*) ţesut fibrovascular. (< fr. *épenchyme*)
ependím *s. n.* epiteliu care căptuşeşte canalul rahidian, trunchiul cerebral şi ventriculii cerebrali. (< fr. *épendyme*)
ependimár, -ă *adj.* al ependimului. (< fr. *épendymaire*)
ependimítă *s. f.* inflamaţie a canalului ependimului. (< fr. *épendymite*)
epénglu *s. n.* evoluţie aeriană elementară a unui avion, în plan vertical. (< fr. *épingle*)
epentétic, -ă *adj.* (despre sunete) apărut prin epenteză. (< fr. *épenthétique*)
epentéză *s. f.* apariţie a unui sunet nou (consoană) în interiorul unui cuvânt între două sunete greu de pronunţat. (< fr. *épenthèse*, lat., gr. *epenthesis*)
eperlán *s. m.* peşte marin, asemănător somonului, and corpul subţire, argintiu, cu carne delicioasă. (< fr. *éperlan*)
EPI- *pref.* „deasupra, pe", „după, la urmă", „spre". (< fr. *épi-*, cf. gr. *epi*, pe)
epibát *s. m.* soldat din marina grecească. (< fr. *épibate*, gr. *epibates*)
epibasidie *s. f.* partea superioară dilatată a basidiei. (< fr. *épibasidie*)
epibiónt *s. n.* **1.** organism care trăieşte pe suprafaţa altor organisme. **2.** altoi. (< fr. *épibionte*)
epibiótic, -ă *adj.* care trăieşte pe un substrat viu (miceliu, parazit). (< fr. *épibiotique*)
epibióză *s. f.* viaţă sedentară a organismelor epibionte. (< fr. *épibiose*)
epiblást *s. n.* cotiledon rudimentar la monocotiledonate. (< fr. *épiblaste*)
epiblastém *s. n.* excrescenţă superficială, poroasă sau vâscoasă, pe frunze. (< fr. *épiblastème*)
épic, -ă I. *adj.* **1.** care exprimă, în formă de povestire, fapte, idei, sentimente. **o** *gen ~* = gen literar care cuprinde totalitatea producţiilor literare cu caracter narativ. **2.** (*fig.*) demn de o epopee, de mari proporţii. **II.** *s. f.* totalitatea operelor literare aparţinând genului epic. (< fr. *épique*, lat. *epicus*, gr. *epikos*)
epicárd *s. n.* învelişul extern al inimii. (< fr. *épicarde*)
epicárdic, -ă *adj.* al epicardului. (< fr. *épicardique*)
epicardítă *s. f.* inflamaţie a epicardului. (< fr. *épicardite*)
epicárp *s. n.* pieliţă care înveleşte fructul unei plante. (< fr. *épicarpe*)
epicárpic, -ă *adj.* al epicarpului. (< fr. *épicarpique*)
epicén *adj.* (despre substantive nume de fiinţe) care are o formă unică pentru masculin şi feminin. (< fr. *épicène*, lat. *epicoenus*, gr. *epikoinos*)
epicentrál, -ă *adj.* epicentric. (< fr. *épicentral*)
epicéntric, -ă *adj.* referitor la epicentru; epicentral. (< fr. *épicentrique*)
epicéntru *s. n.* regiune de pe suprafaţa Pământului deasupra focarului, centrului unui cutremur sau al unei explozii nucleare. (< fr. *épicentre*)
epicherémă *s. f.* polisilogism prescurtat în care cel puţin una din premise este o entimemă. (< fr. *épichérème*, lat. *epicherema*)
epicicloidál, -ă *adj.* referitor la epicicloidă. (< fr. *épicylod'dal*)
epicicloidă *s. f.* curbă plană descrisă de un punct de pe un cerc mobil care se rostogoleşte fără să alunece pe un cerc fix. (< fr. *épicyclod'de*)
epicíclu *s. n.* **1.** cerc care se rostogoleşte fără să alunece în exteriorul şi în planul unui cerc de bază fix. • mic cerc aparent descris de un astru în timp ce centrul său descrie el însuşi un alt cerc mult mai mare (deferent). **2.** (*geol.*) ciclu de eroziune întrerupt înainte de a se fi realizat complet. (< fr. *épicycle*)
epicísm *s. n.* (*rar*) epicitate. (< epic + -ism)
epicitáte *s. f.* caracter epic; epicism. (< it. *epicità*)
epicizá *vb. tr.* a da un caracter epic; a exprima, a expune în formă epică. (< epic + -iza)
epicondíl *s. m.* apofiză a extremităţii inferioare a humerusului. (< fr. *épicondyle*)
epicondilalgíe *s. f.* durere la nivelul epicondilului. (< fr. *épicondylalgie*)
epicondilián, -ă *adj.* al epicondilului. (< fr. *epicondylien*)
epicondilítă *s. f.* inflamaţie a epicondilului. (< fr. *épicondylite*)
epicontinentál, -ă *adj.* (despre relief) situat deasupra platformei continentale. **o** *mare ~ă* = parte a mării la marginea sau în interiorul unui continent. (< fr. *épicontinental*)
epicóriu, -ie *adj.* indigen; nativ. (< it. *epicorio*)
epicotíl *s. n.* parte a tulpinii embrionului, între cotiledoane şi primele frunze. (< fr. *épicotyle*)
epicranián, -ă *adj.* care înconjură craniul. (< fr. *épicrânien*)
epicrániu *s. n.* structură care acoperă craniul. (< fr. *épicrâne*)
epicrític, -ă *adj.* (despre sensibilitatea tactilă) capabil să opereze discriminări fine, să reproducă proprietăţile stimulului. (< fr. *épicritique*)
epicrízá *s. f.* concluzie medicală pe foaia de observaţie asupra unui caz examinat şi tratat. (< fr. *épicrise*)
epicuréic, -ă *adj.* epicurian. (< germ. *epikureisch*)
epicuréu, -ée *adj., s. m. f.* epicurian. (< lat. *epicureus*)
epicurián, -ă I. *adj., s. m. f.* (adept) al epicurismului; epicureic, epicureu. **o** *şcoală ~ă* = epicurism (1). **II.** *s. m. f.* (*fam.*) om înclinat spre plăceri; senzual. (< fr. *épicurien*)
epicurism *s. n.* **1.** concepţie materialist-ateistă a lui Epicur, care îmbogăţeşte atomismul antic, iar în etică încearcă să creeze o teorie a plăcerii raţionale, de evitare a suferinţei şi de dobândire a unei fericiri senine; şcoală epicuriană. **2.** larg curent de asimilare şi valorificare a concepţiilor lui Epicur, în primul rând a eticii şi a atomismului său, în Renaştere. (< fr. *épicurisme*)
epidémic, -ă *adj.* cu caracter de epidemie; contagios. (< fr. *épidémique*)
epidemicitáte *s. f.* caracter epidemic al unei boli. (< fr. *épidémicité*)

epidemíe *s. f.* boală infecțioasă care afectează un număr mare de indivizi, într-un timp scurt. (< fr. *épidémie*, lat. *epidemia*)
epidemiológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în epidemiologie. (< it. *epidemiologo*)
epidemiológie, -ă *adj.* referitor la epidemiologie. (< fr. *épidémiologique*)
epidemiologíe *s. f.* ramură a medicinei și a igienei care studiază epidemiile. (< fr. *épidémiologie*)
epidemizá *vb. refl.* a devenind epidemic, a se contagia. (< epidemic + -iza)
epidendrobiónt *s. m.* plantă care crește pe scoarța arborilor. (< fr. *épidendrobionte*)
epidérmă *s. f.* **1.** epiteliu care acoperă derma, formând cu aceasta pielea. **2.** țesut protector al plantelor, dintr-un strat de celule la exterior. (< fr. *épiderme*, lat. *epidermis*)
epidérmic, -ă *adj.* al epidermei; de natura epidermei. (< fr. *épidermique*)
epidermită *s. f.* inflamație a epidermei. (< fr. *épidermite*)
epidérmizáre *s. f.* acoperire a unei plăgi de către epidermă, după cicatrizare. (< epidermă + -iza)
EPIDERMO- *elem.* „epidermă". (< fr. *épidermo-*, cf. gr. *epidermis*)
epidermodisplazíe *s. f.* dermatoză precanceroasă caracterizată printr-o erupție generalizată de papule verucoase. (< fr. *épidermodysplasie*)
epidermofițíe *s. f.* boală de piele datorată unor ciuperci microscopice, în epidermă, fără a afecta părul. (< fr. *épidermophytie*)
epidermoíd, -ă *adj.* asemănător cu epiderma. (< fr. *épidermoïde*)
epidermolízá *s. f.* sensibilitate a epidermei, prin formarea de bule cu conținut seros. (< fr. *épidermolyse*)
epidermomicózá *s. f.* micoză care afectează stratul superficial al pielii și fanerele. (< fr. *épidermomycose*)
epidermoreácție *s. f.* test de sensibilitate a pielii, pentru a pune în evidență o alergie. (< fr. *épidermo-réaction*)
epidesmín *s. n.* varietate de desmin, foarte rar, care se găsește sub formă de cruste pe calcit. (< fr. *épidesmine*)
epidiaproiectór *s. n.* aparat care permite proiecția atât prin transparență, cât și prin reflexie. (< fr. *épidiaproiecteur*)
epidiascóp *s. n.* aparat pentru proiectare, ca diascop și ca episcop (1). (< fr. *épidiascope*)
epidiascópic, -ă *adj.* referitor la epidiascop. (< fr. *épidiascopique*)
epidictíc, -ă *adj.* care servește la o demonstrație. (< fr. *épidictique*, gr. *epideiktikos*)
epididím[1] *s. n.* mic corp oblong către partea superioară a testiculului. (< fr. *épididyme*)
EPIDIDIM[2]**(O)-** *elem.* „epididim". (< fr. *épididym/o/-*, cf. gr. *epididymis*, deasupra testiculului)
epididimăr, -ă *adj.* al epididimului. (după engl. *epididymal*)
epididimectomíe *s. f.* ablație a epididimului. (< fr. *épididymectomie*)
epididimită *s. f.* inflamație a epididimului. (< fr. *épididymite*)
epididimotomíe *s. f.* incizie a epididimului. (< fr. *épididymotomie*)
epidimovasectomíe *s. f.* ablație chirurgicală a epidermului și a unei porțiuni a canalului deferent. (< *epidimo*[1]- + *vasectomie*)
epidót *s. n.* silicat natural de calciu, aluminiu și fier. (< fr. *épidote*)
epidotizáre *s. f.* îmbogățire a unor roci cu epidot. (< fr. *épidoptiser*)
epidurál, -ă *adj.* (despre o parte a canalului rahidian) între teaca durei mater și peretele osos. (< fr. *épidural*)
epidurită *s. f.* inflamație a țesutului epidural, spinal sau cranian. (< fr. *épidurite*)
-epíe *elem.* „pronunțare, rostire". (< fr. *-epie*, cf. gr. *epos*, vorbire, cuvânt)
epifaníe *s. f.* arătare a lui Isus Hristos oamenilor, magilor; (*p. ext.*) revelație a unei realități sacre, mitice; (la ortodocși) Bobotează (*fig.; poet.*) revelație a unei lumi nevăzute. (< fr. *épiphanie*, gr. *epiphania*, apariție)
epifenomén *s. n.* **1.** (*fil.*) fenomen secundar a cărui prezență sau lipsă nu alterează producerea fenomenului esențial. **2.** simptom accesoriu în cursul unei boli, fără legătură directă cu aceasta. (< fr. *épiphénomène*)
epifenomenalísm *s. n.* concepție filosofică potrivit căreia conștiința ar fi simplu epifenomen al proceselor neurofiziologice. (după fr. *épiphénoménisme*)
epifenomenalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al epifenomenalismului. (după fr. *épiphénoméniste*)
epifíl, -ă *adj.* (despre specii vegetale) care crește pe frunze. (< fr. *épiphylle*)
epifílum *s. m.* plantă de apartament cu aspect exotic, originară din pădurile tropicale ale Americii Centrale, cu tulpine plate (îi înguste), cu margini dantelate, cărora se deschid flori mari minunate, foarte mari, care persistă o zi și o noapte. (< germ. *Epiphyllum*)
epifít, -ă *adj., s. f.* (plantă) care crește pe suprafața altor plante, doar ca suport. (< fr. *épiphyte*)
epifitíe *s. f.* boală care atacă diverse plante din același loc. (< fr. *épiphytie*)
epifitísm *s. n.* mod de viață al plantelor epifite. (< fr. *épiphytisme*)
epifizár, -ă *adj.* al epifizei. (< fr. *épiphysaire*)
epifízá *s. f.* **1.** extremitatea, mai umflată, a unui os lung. **2.** glanda pineală. (< fr. *épiphyse*)
epifizectomíe *s. f.* ablație a epifizei (2). (< fr. *épiphysectomie*)
EPIFIZIO- *elem.* „epifiză". (< fr. *épiphysio-*, cf. gr. *epiphysis*, excrescență)
epifiziodéză *s. f.* intervenție de chirurgie ortopedică asupra cartilajelor de creștere, în scopul blocării dezvoltării osoase. (< fr. *épiphysiodèse*)
epifiziolízá *s. f.* dezlipire (traumatică) a epifizei de metafiză la nivelul cartilajului de creștere. (< fr. *épiphysiolyse*)
epifizítă *s. f.* boală de creștere interesând epifiza într-un proces osteocondritic; cifoza adolescenților. (< fr. *épiphysite*)
epifoném *s. n.* exclamație sentențioasă prin care se termină, se rezumă un discurs, o povestire. (< fr. *épiphonème*)
epifóră *s. f.* **1.** exagerare patologică a secreției lacrimale. **2.** procedeu stilistic constând în repetarea unui cuvânt ori grup de cuvinte la sfârșitul unor unități sintactice sau metrice; epistrofă. (< fr. *épiphora*, gr. *epiphora*)
epifóric, -ă *adj.* referitor la epiforă. (< fr. *épiphorique*)
epifrázá *s. f.* figură retorică prin care se adaugă unei fraze ce pare terminată una sau mai multe părți în care se dezvoltă o idee accesorie. (< fr. *épiphrase*)
epigaión *s. n.* biotop al organismelor specifice suprafeței solului. (< fr. *épigaion*)
epigámic, -ă *adj.* referitor la epigamie. (< fr. *épigamique*)
epigamíe *s. f.* atracție reciprocă dintre doi gameți de sex opus. (< fr. *épigamie*)
EPIGASTR(O)- *elem.* „epigastru". (< fr. *épigastr/o/-*, cf. gr. *epigastrion*, deasupra stomacului)
epigastralgíe *s. f.* durere în regiunea epigastrului. (< fr. *épigastralgie*)
epigástric, -ă *adj.* al epigastrului. (< fr. *épigastrique*)
epigastrocél *s. n.* hernie a epigastrului. (< fr. *épigastrocèle*)
epigastrorafíe *s. f.* sutură a unei hernii epigastrice. (< fr. *épigastrorrhaphie*)
epigăstru *s. n.* partea superioară a abdomenului. (< fr. *épigastre*)
epigenétic, -ă **I.** *adj.* **1.** epigonic. **2.** (*bot.*) născut pe fața superioară a unui alt organ. **II.** *s. f.* studiu al proceselor prin care genele își realizează efectele fenotipice. (< fr. *épigénétique*)
epigenézá *s. f.* concepție evoluționistă care, în opoziție cu preformismul, susține că, în cursul dezvoltării embrionare, au loc o serie de transformări succesive ale oului fecundar. (< fr. *épigenèse*)
epigenézic, -ă *adj.* referitor la epigeneză. (< fr. *épigénésique*)
epigénic, -ă *adj.* referitor la epigenie. genetic. (< fr. *épigénique*)
epigeníe *s. f.* proces de depunere a mineralelor după formarea rocilor în care sunt depozitate. (< fr. *épigénie*)

epigenotíp *s. n.* (*biol.*) organism expresie a genotipului şi a mediului. (< fr. *épigénotype*)
epigéu, -ée *adj.* (despre animale, plante) care trăieşte, creşte la suprafaţa solului. (< fr. *épigé*)
epigín, -ă *adj.* (despre elemente florale) inserat deasupra ovarului. (< fr. *épigyne*)
epiginíe *s. f.* stare a unei flori cu organe epigine. (< fr. *épigynie*)
epiglótă *s. f.* membrană cartilaginoasă elastică, la partea superioară a laringelui, care acoperă glota, împiedicând pătrunderea alimentelor în căile respiratorii. (< fr. *épiglotte*)
epiglótic, -ă *adj.* al epiglotei. (I, 1) (< fr. *épiglottique*)
epiglotítă *s. f.* inflamaţie a epiglotei. (< fr. *épiglottite*)
epignát *s. m.* monstru cu un cap incomplet ataşat de maxilarul superior al capului principal. (< fr. *épignathe*)
epígon *s. m.* **1.** denumire dată fiilor celor şapte comandanţi la asediul Tebei. • diadoh. **2.** urmaş lipsit de orginalitate, inferior predecesorilor; scriitor minor din faza de declin a unei şcoli literare. **3.** (*biol.*) descendent al unui tip animal care prezintă variaţie în formă. (< germ. *Epigone*, fr. *épigone*, lat. *epigonus*, gr. *epigonos*)
epigónic, -ă *adj.* de epigon (2). (< it. *epigonico*)
epigonísm *s. n.* **1.** atitudine, manifestare de epigon (2), care presupune pastişarea, absenţa originalităţii, a capacităţii creatoare, a spiritului novator. **2.** (*biol.*) manifestare a unei variaţii precoce care nu apare decât la descendenţi. (< fr. *épigonisme*)
epigráf *s. n.* **1.** citat semnificativ pus la începutul unei cărţi, al unui capitol. **2.** scurtă inscripţie de pe faţada unui edificiu, a unui monument etc. (< fr. *épigraphe*)
epigráfic, -ă *adj.* referitor la epigrafie. (< fr. *épigraphique*)
epigrafíe *s. f.* disciplină auxiliară a istoriei care se ocupă cu descifrarea şi interpretarea inscripţiilor. (< fr. *épigraphie*)
epigrafíst, -ă *s. m. f.* specialist în epigrafie. (< fr. *épigraphiste*)
epigramátic, -ă *adj.* cu caracter de epigramă; satiric; epigramistic. (< fr. *épigrammatique*, lat. *epigrammaticus*)
epígrámă *s. f.* **1.** (*ant.*) inscripţie pe pietre funerare, monumente, vase etc. **2.** poemă scurtă pe orice temă, de felul celor cultivate în epoca elenistică la Alexandria. **3.** specie de poezie scurtă, cu caracter satirizant, care se sfârşeşte printr-o poantă ironică, muşcătoare, la adresa unui personaj, a unui fapt etc. (< fr. *épigramme*, lat. *epigramma*)
epigramíst, -ă *s. m. f.* autor de epigrame. (< it. *epigrammista*)
epigramístic, -ă *adj.* epigramatic. (< epigramă + -istic)
epilá *vb. tr., refl.* a (se) depila. (< fr. *épiler*)
epilatór, -oáre *adj., s. n.* depilator. (< fr. *épilatoire*)
epilaţíe *s. f.* epilare. (< fr. *épilation*)
epilepsíe *s. f.* boală nervoasă manifestată prin accese de convulsii însoţite de pierderea cunoştinţei şi a sensibilităţii, halucinaţii etc. (< fr. *épilepsie*, lat., gr. *epilepsia*)
EPILEPT(O)- *elem.* „epilepsie". (< fr. *épilept(o)-*, cf. gr. *epileptos*)
epiléptic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de epilepsie. (< fr. *épileptique*, lat. *epilepticus*)
epileptifórm, -ă *adj.* care se aseamănă cu epilepsia. (< fr. *épileptiforme*)
epileptogén, -ă *adj. , s. m. f.* (cel) care determină crize de epilepsie. (< fr. *épileptogène*)
epíleptoíd, -ă *adj.* care prezintă aparenţele epilepsiei. (< fr. *épileptoïde*)
epilimníon *s. n.* strat superficial al mărilor şi lacurilor cu cel mai bogat plancton. (< fr. *épilimnion*)
epilitic *s. n.* organism vegetal care creşte pe pietre. (< fr. *épilithique*)
epilóg *s. n.* **1.** (*ant.*) alocuţiune în versuri pe care autorul unei opere dramatice, sau un actor o adresau publicului. • parte finală a unui discurs în care oratorul rezuma argumentele, încercând să câştige bunăvoinţa publicului. **2.** parte finală a unei lucrări literare care cuprinde concluziile autorului, subliniază anumite idei sau face cunoscută evoluţia viitoare a personajelor; încheiere. • (*fig.*) sfârşit, încheiere a unei acţiuni, întâmplări etc. (< fr. *épilogue*, lat. *epilogus*, gr. *epilogos*)
epilogá *vb. tr.* a face comentarii asupra unui fapt, eveniment etc.; a concluda. (< fr. *épiloguer*)
epilogál, -ă *adj.* cu caracter de epilog. (< epilog + -al)
epilogísm *s. n.* raţionament prin care se trage concluzia asupra existenţei sau naturii unui element necunoscut, pe baza existenţei sau naturii unui element cunoscut; calcul, reflecţie, examen. (< fr. *épilogisme*, gr. *epilogismos*)
epilogístic, -ă *adj.* apt de gândire; prudent. • (*gram.*) care marchează o concluzie. (< gr. *epilogistikos*)
epímér *s. m.* fiecare dintre cei doi izomeri ai unei monozaharide, care diferă între ei prin configuraţia a doi atomi de carbon, ceilalţi atomi de carbon din moleculă având configuraţia identică. (< fr. *épimère*)
epimerie *s. f.* stereoizomerie prezentată de epimeri. (< fr. *épimérie*)
epimerizáre *s. f.* proces de fransformare într-in epimer (după fr. *épimérisation*)
epimónă *s. f.* comoraţie (2). (< fr. *épimone*, gr. *epimone*)
epinatánt, -ă *adj.* (*biol.*) care pluteşte pe suprafaţa apei. (< fr. *épinatante*)
epinefél *s. m.* peşte foarte răspândit în ape calde, cu gura largă şi talia masivă. (< lat. *epinephelus*)
epinefrínă *s. f.* adrenalină. (< fr. *épinéphrine*)
epinémă *s. f.* partea superioară al filamentului staminal. (< fr. *épinème*)
epinenstón *s. n.* biotop al organismelor de la suprafaţa apei. (< fr. *épinenston*)
Epinícii *s. f. pl. (ant.)* serbări la greci în cinstea victoriei repurtate la marile jocuri. • (*sg.*) poem liric, odă în onoarea învingătorilor la concursuri. (< fr. *épinicie/s/*)
epipaleolític, -ă *adj., s. n.* (din) perioada care succedă paleoliticului. (< fr. *épipaléolitique*)
epipedón *s. n.* orizont (4) care se formează la suprafaţa solului prin acumularea materiei organice sau aluvionare. (< fr. *épipédon*)
epiplanctón *s. n.* plancton din zona superficială a apelor. (< fr. *épiplancton*)
EPIPLO- *elem.* „epiplon". (< fr. *épiplo-*, cf. gr. *epiploon*, care pluteşte)
epiplócă *s. f.* concatenaţie (1). (< fr. *épiploque*)
epiplocél *s. n.* hernie a epiplonului. (< fr. *épiplocèle*)
epiplóic, -ă *adj.* al epiplonului. (< fr. *épiplod'que*)
epiploítă *s. f.* inflamaţie a epiplonului. (< fr. *épiplod'te*)
epiplón *s. n.* ligament peritoneal care uneşte viscerele; omentum. (< fr. *épiplon*, gr. *epiploon*)
epiplopexíe *s. f.* fixare a epiplonului la peretele abdomenului. (< fr. *épiplopexie*)
epiplorafíe *s. f.* sutură a epiplonului. (< fr. *épiplorrhaphie*)
epiproiectór *s. n.* aparat folosit pentru epiproiecţie. (< fr. *épiprojecteur*)
epiproiécţie *s. f.* proiecţie prin reflexie a unor imagini, fotografii, scheme etc. existente pe un suport opac. (< fr. *épiprojection*)
epipsamión *s. n.* ansamblul organismelor care trăiesc la suprafaţa nisipurilor marine submerse. (< fr. *épipsammion*)
epireologíe *s. f.* studiu al influenţei factorilor externi asupra plantelor. (< fr. *épirréologie*)
EPIRO- *elem.* „scoarţă terestră", „mediu terestru". (< fr. *épiro-*, cf. gr. *epeiros*, continent)
epirogenétic, -ă *adj.* referitor la epirogeneză; epirogenic. **o** *mişcări ~ce* = mişcări oscilatorii de ridicare sau de scufundare ale scoarţei terestre care se produc pe suprafeţe întinse. (< germ. *epirogenetisch*)
epirogenéză *s. f.* proces de ridicare a unor porţiuni mari din scoarţa terestră deasupra nivelului mării, datorită mişcărilor tectonice oscilatorii. (< fr. *épirogenèse*)
epirogénic, -ă *adj.* epirogenetic. (< fr. *épirogénique*)
epirót, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Epir (Grecia). • (*s. n.*) dialect grec antic, vorbit de epiroţi. (< fr. *épirote*)
episcéniu *s. n.* construcţie ca un etaj superior deasupra scenei, în teatrele antice. (< fr. *épiscénium*, lat. *episcenium*)
episclerítă *s. f.* inflamaţie a tesutului celular care acoperă sclerotica. (< fr. *épisclérite*)
episcóp *s. n.* **1.** aparat de proiecţie prin reflexie a obiectelor opace. **2.** (*mil.*) dispozitiv optic cu oglinzi, la tancuri, care per-

mite cercetarea câmpului prin ferestrele de observare. (< germ. *Episkop*, fr. *épiscope*)

episcopál, -ă *adj. (bis.)* referitor la episcop, la episcopat. (< fr. *épiscopal*, lat. *episcopalis*)

episcopát *s. n. (bis.)* rangul, demnitatea, funcția de episcop; durata sa, episcopie. (< fr. *épiscopat*, lat. *episcopatus*)

episcópic, -ă *adj.* referitor la episcóp. (< fr. *épiscopique*)

episcopie *s. f.* proiectare a obiectelor opace cu ajutorul episcopului. (< fr. *épiscopie*)

episilogísm *s. n.* silogism dintr-un polisilogism care are ca premisă concluzia silogismului anterior (prosilogism). (< fr. *épisyllogisme*)

episód *s. n.* **1.** parte a acțiunii în vechea tragedie greacă, între două intervenții ale corului. • parte dintr-o operă literară circumscrisă la un singur moment, la înfățișarea unei singure situații. **2.** diviziune a unei acțiuni dramatice (film serial etc.) **3.** *(muz.)* secțiune mijlocie într-o tonalitate aparte, pe teme proprii, între părțile principale ale unei compoziții mari (sonată, rondo etc.) **4.** întâmplare, incident. (< fr. *épisode*, gr. *epeisodion*)

episódic, -ă *adj.* care ține de episod. • întâmplător, incidental. (< fr. *épisodique*)

epispadías *s. n.* malformație congenitală constând din deschiderea uretrei pe fața dorsală a penisului. (< fr. *épispadias*)

epispástic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care produce revulsie. (< fr. *édispastique*)

epispérm *s. n. (bot.)* înveliș extern al seminței. (< fr. *épisperme*)

epispór *s. m.* înveliș extern al sporilor. (< fr. *épispore*)

epístatic, -ă *adj.* referitor la epistazie. **o** *genă ~ă* = genă, dintr-o pereche de alele, care împiedică manifestarea unei gene dominante dintr-o altă pereche de alele. (< fr. *épistatique*)

epistáxis *s. n.* hemoragie nazală; rinoragie. (< fr. *épistaxis*)

epistazíe *s. f.* inhibare a unei gene nealelice de către o genă dominantă sau recesivă. (< fr. *épistasie*)

EPISTEM(O)- *elem.* „cunoaștere". (< fr. *épistém/o/-*, cf. gr. *episteme*, știință)

epistémă *s. f. (fil.)* schemă, configurație inconștientă care ar sta la baza cunoașterii. (< gr. *episteme*)

epistémic, -ă *adj.* referitor la cunoaștere, la știință. **o** *logică ~ă* = ramură a logicii moderne care grupează încercările de formalizare a relațiilor logice dintre enunțurile care cuprind termeni epistemici (cunoaștere, opinie etc.). (< fr. *épistémique*)

epistemológ, -ă *s. m. f.* adept al epistemologiei. (< fr. *épistémologue*)

epistemológic, -ă *adj.* referitor la epistemologie. (< fr. *épistemologique*)

epistemologíe *s. f.* parte a gnoseologiei care studiază procesul cunoașterii din cadrul diferitelor științe; teorie a cunoașterii științifice. (< fr. *épistémologie*)

epistíl *s. n.* arhitravă. (< fr. *épistyle*, lat. *epistylium*)

epistilbít *s. n.* mineral din unele roci magnetice, compunând calciu, sodiu, potasiu. (< fr. *épistilbite*)

epistolár, -ă **I.** *adj.* referitor la arta de a redacta scrisori; compus în stil de scrisoare. **II.** *s. n.* carte cu sfaturi și modele de cum se întocmesc scrisorile. • colecție de scrisori publicate. (< fr. *épistolaire*, lat. *epistolaris*)

epistolă *s. f.* **1.** scrisoare. **2.** poezie lirică cu caracter filozofic, moral etc. sub formă de scrisoare. (< lat. *epistola*)

epistoliér, -ă *s. m. f.* autor de scrisori literare. • cel care excelează în arta epistolară. (< fr. *épistolier*)

EPISTOLO- *elem.* „scrisoare". (< fr. *épistolo-*, cf. gr. *epistole*)

epistolográf *s. m.* autor de scrisori. (< it. *epistolografo*)

epistolografíe *s. f.* **1.** sistem de scriere vulgară la vechii egipteni. **2.** arta de a redacta scrisori. (< fr. *épistolographie*)

epistóm *s. n.* tumoare bronșitică. (< fr. *épistome*)

epistratég *s. m.* funcționar-șef al unei epistrategii. (< fr. *épistratège*)

epistrategíe *s. f.* diviziune administrativă în Egiptul din epoca romană. (< fr. *épistratégie*)

epistrófă *s. f.* **1.** fel de întoarcere folosit în tactica militară a grecilor. **2.** repetiție a unui cuvânt la sfârșitul unei fraze; epifora (2). (< fr. *épistrophe*)

epitáf *s. n.* **1.** *(ant.)* inscripție funerară în care se făcea elogiul celui decedat. • placă, monument funerar care cuprinde o asemenea inscripție. **2.** poezioară compusă cu ocazia morții cuiva. (< fr. *épitaphe*, lat. *epitaphium*, gr. *epitaphion*)

epitágmă *s. f. (ant.)* corp de infanteriști în falanga grecească. (< it. *epitagma*)

epitalám *s. n.* poem liric compus și cântat cu ocazia unei căsătorii. (< fr. *épithalame*, lat. *epithalamium*, gr. *epithalamion*)

epitaxiál, -ă *adj.* obținut prin epitaxie. (< fr. *épitaxial*)

epitaxíe *s. f.* **1.** proces fizico-chimic de creștere a unui strat monocristalin pe un suport de asemenea cristalin. **2.** *(electron.)* metodă de dopaj care încorporează impuritățile pe un cristal de germaniu sau de siliciu. (< fr. *épitaxie*)

epitáză *s. f.* parte a unei drame, urmând expoziției, în care se leagă intriga, conflictul. (< fr. *épitase*)

epitécă *s. f.* partea superioară, mai mare, a unei valve. (< fr. *épithèque*)

epiteliál, -ă *adj.* al epiteliului. (< fr. *épithélial*)

epiteliíță *s. f.* inflamație a epiteliului. (< fr. *épithéliite*)

epitelioíd, -é *adj.* care seamănă cu epiteliul. (< fr. *épithélioïde*)

epitelióm *s. n.* tumoare malignă a țesutului epitelial. (< fr. *épithéliome*)

epiteliomatóză *s. f.* boală caracterizată prin dezvoltarea de epitelioame. (< fr. *épithéliomatose*)

epitelióză *s. f.* denumire generică pentru afecțiunile caracterizate prin proliferări epiteliale. (< fr. *épithéliose*)

epitéliu *s. n.* **1.** țesut vascular, alcătuit din unul sau mai multe straturi de celule, care formează învelișul pielii, al mucoaselor, glandelor etc. **2.** strat de celule alungite care căptușește interiorul anumitor organe, la plante. (< fr. *épithélium*)

epitelizáre *s. f.* acoperirea cu epiteliu a unei plăgi după cicatrizare. (după fr. *épithélisation*)

epitém *s. n.* țesut parenchimatic aflat sub stonatele acvifere ale frunzei. (< fr. *épgthème*)

epitermál, -ă *adj.* (despre un proces hidrotermal) care reprezintă stadiul final al depunerii mineralelor din soluții magmatice fierbinți. (< fr. *épithermal*)

epitét *s. n.* figură de stil constând în alăturarea unui cuvânt de un altul pentru a-l lămuri, a-l determina cât mai nuanțat. • calificativ. (< fr. *épithète*, lat. *epithetum*, gr. *epitheton*)

epitétic *adj.* **1.** (despre stil) încărcat cu epitete. **2.** referitor la epitet. (< fr. *épithétique*)

epitéză *s. f.* **1.** *(med.)* corecție a unei articulații defectuoase. **2.** paragogă. (< fr. *épithèse*, gr. *epithesis*)

epitimíe *s. f.* surescitare cerebrală. (< fr. *épithymie*)

epitómă *s. f.* **1.** abreviere, rezumat al unei opere. **2.** manual rezumativ de istorie. (< fr. *épitome*, lat., gr. *epitome*)

epitomizá *vb. tr. (rar)* a abrevia, a rezuma o operă. (< epitomă + -iza)

epitrit *s. n.* vers greco-latin din trei silabe lungi și una scurtă. (< fr. *epitritos*)

epitrochásm *s. n.* figură de stil constând dintr-o serie de enunțuri nominale, formate din cuvinte monosilabice succesive și care se încheie cu un cuvânt bisilabic sau polisilabic. (< fr. *épitrochasme*, gr. *epitrochasmos*)

epitrohlée *s. f.* tuberozitate la partea inferioară a marginii interne a humerusului. (< fr. *épitrochlée*)

epitrohleán, -ă *adj.* al epitrohleei. (< fr. *épitrochléen*)

epitrópă *s. f.* concesie (2). (< fr. *épitrope*, gr. *epitrope*)

epíu *s. n.* dig de piatră sau de nuiele, construit de la malul unei ape curgătoare către larg, pentru a micșora lățimea acesteia sau a facilita depunerile aluvionare. (< fr. *épi*)

epixíl, -ă *adj.* care crește pe arbori. (< fr. *épixyle*)

epizeúxis *s. n.* reluare imediată a unui cuvânt în propoziție sau în vers. (< fr. *épizeuxis*, gr. *epizeuxis*)

EPIZIO- *elem.* „vulvă, regiunea vulvară". (< fr. *épizio-*, cf. gr. *epision*, pubis)

epiziocél *s. n.* hernie inghino-vaginală. (< fr. *épisiocèle*)

epiziorafíe *s. f.* operație de suturare parțială a fețelor interne ale labiilor. (< fr. *épisiorrhaphie*)

epiziostenóză *s. f.* strâmtare patologică a vulvei. (< fr. *épisiosténose*)
epiziotomíe *s. f.* incizie chirurgicală a regiunii vulvare. (< fr. *épisiotomie*)
epizoár *s. n.* parazit pe pielea altui animal. (< fr. *épizoaire*)
epizóic, -ă *adj.* **1.** care creşte pe corpul animalelor. **2.** (despre fructe, seminţe, spori) care se răspândeşte fixându-se de corpul animalelor. (< fr. *épizod'que*)
epizóm *s. m.* fragment cromozomic, element neesenţial al celulei. (< fr. *épisome*)
epizonál, -ă *adj.* din epizonă. (< epizonă + -al)
epizónă *s. f.* zonă de transformare metamorfică între suprafaţa Pământului şi adâncimi de 4-6 km. (< fr. *épizone*)
epizoocór, -ă *adj.* (despre plante) ale cărei seminţe se răspândesc cu ajutorul animalelor, fixându-se pe suprafaţa lor exterioară. (< fr. *épizoochore*)
epizoocoríe *s. f.* mod de răspândire a plantelor epizoocore. (< fr. *épizoochorie*)
epizoótic, -ă *adj.* referitor la epizootie. (< fr. *épizootique*)
epizootíe *s. f.* epidemie la animale. (< fr. *épizootie*)
epizootológ, -ă *s. m. f.* specialist în epizootologie. (< it. *epizootologo*)
epizootologíe *s. f.* studiul epizootiilor. (< epizootie + -logie)
epocál, -ă *adj.* menit să marcheze o epocă. • de mare răsunet, memorabil. (< it. *epocale*)
epocă *s. f.* **1.** perioadă din istorie marcată prin anumite evenimente şi trăsături specifice importante. **o** *a face* ~ = a se impune la un anumit moment, a lăsa o amintire durabilă. **2.** timp, moment, vreme (când se repetă ceva periodic). **3.** subdiviziune a unei perioade geologice. (< fr. *époque*, gr. *epokhe*)
epódă *s. f.* **1.** (în cororile tragediei greceşti) parte lirică ce se cânta după strofă şi antistrofă. **2.** cuplet liric compus din versuri inegale. **3.** mic poem satiric. (< fr. *épode*, lat., gr. *epodos*)
epolăre *s. f.* **1.** aducere a armei în poziţia de ochire şi declanşare a focului. **2.** execuţie a unui epolment (2). **3.** (*mar.*) devierea din plan a marginii unei table de bordaj sau de punte. (după fr. *épauler*)
epolét *s. m.* **1.** accesoriu pe umerii uniformelor pe care se indică gradul şi specialitatea militară. **2.** extremitate superioară a vârfului unui catarg. (< rus. *epolet*, fr. *épaulette*)
epolmént *s. n.* **1.** terasament care protejează o gură de foc şi servanţii, contra loviturilor inamicului. **2.** (*constr.*) zid de susţinere. (< fr. *épaulement*)
eponichíum *s. n.* fâşie subţire a pliului de piele ataşat la baza unghiei. (< lat. *eponychium*)
eponím, -ă **I.** *adj.* care dă numele său unui loc, unui oraş etc. **II.** *s. m.* **1.** (*ant.*) magistrat care dădea numele său anului; primul dintre cei nouă arhonţi ai Atenei sau unul dintre cei doi consuli ai Romei, care dădea numele său anului. **2.** termen pentru desemnarea unei staţiuni arheologice unde a fost cercetată prima dată o cultură materială şi care, ca urmare, a dat numele culturii. (< fr. *éponyme*, gr. *eponymos*)
eponimíe *s. f.* funcţia de eponim (II, 1). • listă a arhonţilor eponimi. (< fr. *éponymie*)
epónj *s. n.* ţesătură specială, moale, cu aspect buretos, din care se fac prosoape, halate de baie etc. (< fr. *éponge*, burete)
epopée *s. f.* **1.** poem epic în versuri, de mare întindere, în care se povestesc fapte eroice, legendare sau istorice, de o deosebită însemnătate pentru viaţa unui popor; (*p. ext.*) operă epică de mare amploare; epos. **2.** şir de fapte, de întâmplări eroice, glorioase. (< fr. *épopée*, gr. *epopoiia*)
epopéic, -ă *adj.* de epopee. (< it. *epopeico*)
epópt *s. m.* (în Grecia antică) iniţiat în cultul secret eleusin. (< germ. *Epopt*, gr. *epoptes*)
épos *s. n.* epopee. • povestire, naraţiune. • ansamblul principalelor motive epice proprii unei culturi. (< germ. *Epos*, gr. *epos*)
epoxid *s. m.* funcţie constituită prin legarea, într-o moleculă, a doi atomi de carbon al unui lanţ printr-un atom de oxigen exterior. • răşină sintetică conţinând o asemenea funcţie. (< fr. *époxyde*)
epoxídic, -ă *adj.* (despre compuşi chimici) care conţine grupul epoxid. (< fr. *époxydique*)
eprubétă *s. f.* tub de sticlă rezistentă închis la un capăt, în lucrări de laborator. (după fr. *éprouvette*)
epruvétă *s. f.* piesă dintr-un anumit material pentru a fi supusă unor încercări în vederea determinării proprietăţilor acestuia; corp de probă. (< fr. *éprouvette*)
épsilon *s. m.* a cincea literă (E, ε) a alfabetului grecesc, corespunzând sunetului *e*. (< fr. *epsilon*, cf. gr. *e psilon*, e pur)
epsomít *s. n.* sulfat hidratat natural de magneziu. (< fr. *epsomite*)
epuizá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) termina, a (se) isprăvi. **II.** *tr.* a lămuri complet, a termina discuţiile. **III.** *refl.* a se extenua. (< fr. *épuiser*)
epuizábil, -ă *adj.* care se poate epuiza. (< fr. *épuisable*)
epuizánt, -ă *adj.* care epuizează; extenuant. (< fr. *épui-sant*)
epuizmént *s. n.* **1.** epuizare. **2.** evacuare cu pompele a apei dintr-o săpătură, dintr-un batardou. (< fr. *épuisement*)
epulídă *s. f.* epulis. (< fr. *épulide*)
épulis *s. n.* tumoare inflamatorie a mucoasei gingivale; epulidă. (< fr. *épulis*)
epulón *s. m.* (la romani) preot însărcinat cu organizarea solemnităţilor religioase publice, a ospeţelor sacre şi, mai târziu, a jocurilor publice. (< fr. *épulon*, lat. *epulo*)
epulótic, -ă *adj.* (despre remedii) care cicatrizează. (< fr. *épulotique*, gr. *epoulotikos*)
epurá *vb. tr.* **1.** a curăţa de substanţele, de corpurile nefolositoare ori dăunătoare, a purifica apa, spre a o face potabilă. **2.** a îndepărta dintr-o instituţie, întreprindere etc. elementele necorespunzătoare; a concedia; (*fam.*) a exclude; (cu privire la fondul unei biblioteci) a îndepărta cărţile necorespunzătoare din punct de vedere ştiinţific sau politic. (< fr. *épurer*)
epuratív, -ă *adj.* de natură a epura, purificator. (< fr. *épuratif*)
epurátor *s. n.* aparat, instalaţie care serveşte la îndepărtarea impurităţilor dintr-un material solid sau fluid (apă, gaze, aer, benzină etc.. (< fr. *épurateur*)
epurâţie *s. f.* epurare. (< fr. *épuration*)
epúră *s. f.* desen liniar care reprezintă la scară, pe unul sau mai multe planuri, proiecţiile diferitelor părţi ale unei figuri cu trei dimensiuni. (< fr. *épure*)
epustuflánt, -ă *adj.* (*livr.*) uluitor, uimitor, nemaipomenit, grozav. (< fr. *époustouflant*)
equisétum /ecvize-/ *s. m.* arbore fosil cu rizomi subterani, de pe care se dezvoltă tulpinile aeriene cu ramuri şi frunze în verticil; coada-calului. (< fr., lat. *equisetum*)
equus /écvus/ *s. m.* gen de mamifere imparicopitate: calul, măgarul, zebra etc. (< lat. *equus*)
-ér[1] v. -ar[2].
-ér[2]**, -eră/-íţă** v. or2.
eradicá *vb. tr.* a smulge din rădăcini, a dezrădăcina; (*p. ext.*) a stârpi, a desfiinţa, a extirpa. (< lat., it. *eradicare*, fr. *éradiquer*)
eradicábil, -ă *adj.* care poate fi eradicat. (< fr. *éradicable*)
erásmic, -ă *adj.* propriu lui Erasm. **o** *citire ~ă* = citire a limbilor clasice indicată de Erasm, potrivit modului cum acesta propunea că se pronunţau. (după fr. *erasmien*)
erasmism *s. m.* filosofia lui Erasm şi discipolilor lui. (< fr. *érasmisme*)
-erást, -erastíe *elem.* „iubire, dragoste". (< fr. *-eraste, -erastie*, cf. gr. *erastes*, îndrăgostit)
erátă *s. f.* listă adăugată la sfârşitul unei cărţi, conţinând semnalarea şi îndreptarea greşelilor de tipar; corrigenda. (< fr., lat. *errata*)
erătic, -ă *adj.* care nu este fix; rătăcitor, neregulat. **o** *bloc ~* = bloc de piatră de dimensiuni mari, adus de gheţari şi rămas într-un anumit loc în urma retragerii acestora. (< fr. *erratique*, lat. *erraticus*)
eră *s. f.* **1.** perioadă istorică marcată de un eveniment deosebit, de la care se începe numărătoarea anilor. • epocă de la care începe o nouă ordine a lucrurilor. **2.** (*geol.*) fiecare dintre marile diviziuni ale istoriei Pământului. (< fr. *ére*, lat. *aera*)
erbacéu, -ée *adj., s. f.* (plantă) cu tulpina subţire, nelignificată, cu aspect de iarbă. (< fr. *herbacé*, lat. *herbaceus*)
ERBI- *elem.* „iarbă". (< fr. *herbi-*, cf. lat. *herba*)
erbicíd, -ă *adj., s. n.* (substanţă) care distruge buruienile din culturi. (< fr. *herbicide*)

erbicidá *vb. tr.* a aplica erbicide pe un teren. (< erbicid)
érbiu *s. n.* element din grupa lantanidelor. (< fr. *erbium*, germ. *Erbium*)
erbivór, -ă *adj., s. n.* (mamifer) care se hrăneşte cu ierburi, cu vegetale. (< fr. *herbivore*)
erboríst *s. m.* farmacist de plante medicinale şi droguri simple. (< fr. *herboriste*)
erboristeríe *s. f.* **1.** comerţ de plante medicinale. **2.** parte de drogherie pentru astfel de plante. (< fr. *herboristerie*)
erborizá *vb. tr.* a culege diferite plante pentru a le studia. (< fr. *herboriser*)
eréb *s. n. (mit.)* loc întunecat, subteran, unde era împărăţia morţilor. (< lat. *erebum*, gr. *erebos*)
eréct, -ă *adj. (biol.;* despre organe) drept, ridicat în sus; vertical. (< lat. *erectus*)
erectíl, -ă *adj.* referitor la erecţie; capabil de erecţie. (< fr. *érectile*)
erectilitáte *s. f.* calitate a ceea ce este erectil. (< fr. *érectilité*)
erectór, -oáre I. *adj., s. m.* (muşchi, nerv) care serveşte la ridicarea anumitor organe. **II.** *s. n.* maşină de lucru folosită la ridicarea şi aşezarea în poziţie definitivă a pieselor prefabricate grele. (< fr. *érecteur*)
erécţie *s. f.* stare de umflare a anumitor ţesuturi organice, provocată de un aflux de sânge, îndeosebi a corpilor cavernoşi ai penisului. (< fr. *érection*, lat. *erectio*)
ERED(O)- *elem.* „ereditate", „moştenire". (< fr. *hérédo-*, cf. lat. *heres, – dis*, moştenitor)
eréde *s. m.* moştenitor. (< lat. *heres, -dis*, it. *erede*)
ereditár, -ă *adj.* **1.** care se transmite prin ereditare. **2.** (despre bunuri) care se transmit prin moştenire. (< fr. *héréditaire*, lat. *hereditarius*)
ereditáte *s. f.* **1.** transmitere din generaţie în generaţie a anumitor caractere. **2.** succesiune, moştenire. (< fr. *hérédité*, lat. *hereditas*)
eredobiologíe *s. f.* ramură a biologiei care studiază fenomenele eredităţii şi variabilităţii organismelor vii. (< fr. *hérédobiologie*)
eredopatíe *s. f.* afecţiune moştenită sau transmisă ereditar. (< fr. *hérédopathie*)
eredosífilis *s. n.* sifilis ereditar. (< fr. *hérédosyphilis*)
eremít *s. m.* sihastru; ermit. (< fr. *érémite*, lat. *eremita*, gr. *eremites*)
eremític, -ă *adj.* de eremit. (< fr. *érémitique*)
eremítism *s. n.* mod de viaţă al eremiţilor. (< fr. *érémitisme*)
EREMO- *elem.* „deşert, gol, pustiu, izolat". (< fr. *érémo-*, cf. gr. *eremos*)
eremofíl, -ă *adj., s. f.* (plantă) care se dezvoltă în stepe şi deşerturi. (< fr. *érémophile*)
eremofíte *s. f. pl.* plante xerofite care cresc în deşerturi. (< fr. *érémophytes*)
eremofobíe *s. f.* teamă patologică de deşert, de singurătate. (< eremo- + -fobie[2])
erepsínă *s. f.* diastază a intestinului subţire, care transformă peptonele în aminoacizi. (< fr. *érepsine*)
erétic, -ă I. *adj.* referitor la erezie, la caracter de erezie. **II.** *s. m. f.* adept, propovăduitor al unei erezii. (< fr. *hérétique*, gr. *hairetikos*)
eretísm *s. n.* **1.** excitaţie a sistemului nervos senzitiv. **o** *~ cardiac* = stare de hiperexcitabilitate cardiacă, la tineri, care se manifestă prin puls rapid şi neregulat. **2.** *(fig.)* exaltare violentă a unei pasiuni. (< fr. *éréthisme*, gr. *erethismos*)
ereutofobíe *s. f.* teamă obsedantă de a roşi în public; cromatofobie, eritrofobie (2). (< fr. *ereuthophobie*)
-eréză *elem.* „luare, prindere". (< fr. *-érèse*, cf. gr. *airein*, a smulge)
ereziárh *s. m.* şef al unei secte eretice; autor al unei erezii. (< fr. *hérésiarque*, lat. *haeresiarcha*)
erezíe *s. f.* **1.** concepţie, opinie religioasă, filosofică sau politică contrară dogmelor, principiilor esenţiale ale unei doctrine oficiale. **2.** *(fig.)* rătăcire, abatere, greşeală, eroare. (< fr. *hérésie*, lat. *haeresis*)
erg[1] *s. m.* unitate de măsură pentru energie, lucru mecanic şi căldură egală cu lucrul mecanic efectuat de o forţă de o dină care îşi deplasează punctul de aplicaţie cu 1 cm. (< fr. *erg*, gr. *ergon*)
erg[2] *s. n.* deşert de nisip acoperit cu dune, în Sahara, Peninsula Arabică etc.; areg. (< fr. *erg*)
ergán *s. n.* produs ceramic folosit în electrotehnică de înaltă frecvenţă. (< fr. *ergan*)
ERGAST(O)- *elem.* „care elaborează, care transportă". (< fr. *ergast/o/-*, cf. gr. *ergastes*, muncitor)
ergasteríe *s. f. (ant.)* atelier meşteşugăresc în Atena, care exploata munca sclavilor. (< fr. *ergastérie*)
ergastoplásmă *s. f.* organit celular endoplasmatic, pe care se înşiră ribozomii. (< fr. *ergastoplasme*)
ergatív *s. n.* caz gramatical, în unele limbi flexionare, care indică subiectul unei acţiuni ce se exercită asupra unui obiect. (< fr. *ergatif*)
ergativitáte *s. f.* însuşirea unei limbi ergative. (< *ergativ* + *-itate*)
érgo[1] *conj.* aşadadr, prin urmare, în concluzie. (< lat. *ergo*)
ERGO[2]-, -ergíe *elem.* „muncă, activitate, energie." (< fr. *ergo-*, *-ergie*, cf. gr. *ergon*)
ergocalciferól *s. m.* vitamina D_2. (< fr. *ergocalciférol*)
ergocíclu *s. n.* cadru metalic fix, cu pedale, asemănător bicicletei, pentru exerciţii fizice. (< ergo- + /bi/*ciclu*)
ergódic, -ă *adj.* (despre o ipoteză) care presupune că realizarea izolată a unui proces aleatoriu staţionar este statistic reprezentativă pentru realizările posibile. (< fr. *ergodique*)
ergodicitáte *s. f.* proprietate a unui proces aleatoriu staţionar care satisface ipoteza ergodică. (< fr. *ergodicité*)
ergogenéză *s. f. (biol.)* ansamblu de factori care condiţionează creşterea. (< fr. *ergogenèse*)
ergográf *s. n.* aparat pentru înregistrarea activităţii musculare. (< fr. *ergographe*)
ergográfic, -ă *adj.* referitor la ergografie. (< fr. *ergographique*)
ergografíe *s. f.* **1.** metodă de înregistrare grafică a stării de oboseală a unui muşchi. **2.** descriere a elementelor şi aspectelor materiale ale vieţii unei comunităţi etnice, a civilizaţiei şi tehnicii muncii. (< fr. *ergographie*)
ergográmă *s. f.* diagramă obţinută la ergograf. (< ergo- + -gramă)
ergól *s. m.* orice materie chimică susceptibilă de a intra în compoziţia unui amestec fuzant. (< fr. *ergol*)
ergologíe *s. f.* ştiinţă despre bunurile materiale ale culturii. (< germ. *Ergologie*)
ergométric, -ă *adj.* referitor la ergometrie. **o** *bicicletă ~ă* = aparat în formă de bicicletă fără roţi, pentru aprecierea adaptării la efort în diferite sectoare de muncă şi discipline sportive. (< fr. *ergométrique*)
ergometríe *s. f.* disciplină care se ocupă cu determinarea lucrului mecanic în timpul unui efort fizic. (< fr. *ergométrie*)
ergométru *s. n.* aparat folosit în ergometrie. (< fr. *ergomètre*)
ergónă *s. f.* denumire generică pentru substanţe cu activitate fiziologică (hormoni, vitamine, enzime). (< fr. *ergone*)
ergonómic, -ă *adj.* referitor la ergonomie. (< fr. *ergonomique*)
ergonomíe *s. f.* ştiinţă care studiază relaţiile dintre om, maşină şi mediul de muncă. (< fr. *ergonomie*)
ergonomíst, -ă *s. m. f.* specialist în ergonomie. (< fr. *ergonomiste*, engl. *ergonomist*)
ergopsihiatríe *s. f.* ramură a medicinei care studiază omul în procesul muncii şi aspectele legate de psihoigienă. (< ergo- + psihiatrie)
ergospirométru *s. n.* aparat pentru examinat funcţiile respiratorii. (< ergo- + spirometru)
ergosterínă *s. f.* ergosterol. (< fr. *ergostérine*)
ergosteról *s. m.* sterol din ţesuturile animale şi vegetale care, prin iradiere cu radiaţii ultraviolete, se transformă în vitamina D_2; ergosterină. (< fr. *ergostérol*)
ergót *s. n.* **1.** formaţie vegetală parazitară, veninoasă, sub formă de mici puncte pe spicul unor graminee. **2.** boală criptogamică a cerealelor (secara), caracterizată prin formarea de ergoturi (1); cornul secarei. **3.** *(anat.)* proeminenţă medulară a fiecărui ventricul lateral al creierului. (< fr. *ergot*)
ergotá *vb. tr.* a şicana, a sâcâi pentru fleacuri. (< fr. *ergoter*)

ergotamínă *s. f.* alcaloid obținut din secara-cornută. (< fr., engl. *ergotamine*)
ergoterapeút *s. m.* medic specialist în ergoterapie. (< fr. *ergothérapeute*)
ergoterapíe *s. f.* tratament al unor boli psihice prin muncă manuală. (< fr. *ergothérapie*)
ergotínă *s. f.* alcaloid toxic din cornul secarei, care provoacă contracția mușchilor și este hemostatic; ergotoxină. (< fr. *ergotine*)
ergotinínă *s. f.* unul dintre alcaloizii extrași din secara cornută. (< fr. *ergotinine*)
ergotísm[1] *s. n.* manie de a sâcâi, de a șicana. (< fr. *ergotisme*)
ergotísm[2] *s. n.* intoxicație gravă cu ergotină. (< fr. *ergotisme*)
ergotoxínă *s. f.* ergotină. (< fr. *ergotoxine*)
ergotropíe *s. f.* stare determinată de intensitatea proceselor de combustie și apărare generală a organismului. (< fr. *ergotropie*)
érica *s. f.* plantă mediteraneeană cu rădăcini și tulpină lemnoase, folosită la fabricarea pipelor și flori aproape albe; iarbă neagră. (< lat. *erica*)
ericácee *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate gamopetale: afinul, rododendronul și azaleele. (< fr. *éricacées*)
erijá *vb. refl.* a-și aroga ilegal o autoritate, un rol, a se da drept... (< fr. *ériger*)
erinaceíde *s. n. pl.* familie de mamifere insectivore având corpul acoperit cu țepi. (< fr. *érinacéidés*)
erinacéu, -ée *adj.* cu ghimpi, asemănător cu un arici. (< fr. *érinacé*, lat. *erinaceus*)
Eríniі *s. f. pl.* (*mit.*; la greci) divinități ale infernului menite să pedepsească crimele, reprezentate cu părul răvășit, împletit cu șerpi; (la romani) Furii (2). (< fr. *érinnyes*, gr. *Erinyes*)
erinofilíe *s. f.* ramură a filateliei care studiază colecțiile de viniete fără valoare poștală. (< fr. *érinnophilie*)
eriocór, -ă *adj., s. f.* (plantă) ale cărei semințe se răspândesc cu ajutorul animalelor, agățate de lâna lor. (cf. gr. *erion*, lână)
erisifacée *s. f. pl.* familie de ciuperci parazite, care provoacă diverse boli la unele plante. (< fr. *érisifacées*)
erístic, -ă **I.** *adj.* referitor la eristică. **o** *școală ~ă* = nume dat școlii filosofice din Megara (Grecia antică), datorită înclinării ei spre controverse. **II.** *s. m. f.* adept al eristicii. **III.** *s. f.* arta de a controversa, cu argumente subtile sau artificii sofistice. (< fr. *éristique*, gr. *eristikos*)
eritabilitáte *s. f.* capacitatea de a se transmite de la o generație la alta. (după fr. *héritage*, moștenire)
eritém *s. n.* înroșire a pielii, ca urmare a unei congestii. (< fr. *érythème*, gr. *erythema*)
eritematós, -oásă *adj., s. m. f.* (suferind) de eritem. (< fr. *érythémateux*)
ERITR(O)- *elem.* „roșu", „hematie". (< fr. *érythr/o/-*, cf. gr. *erythros*)
eritrásmă *s. f.* afecțiune cutanată parazitară datorată unei ciuperci, caracterizată prin apariția unor placarde roșii-brune, fin scuamoase. (< fr. *érythrasma*)
eritreéan ,-ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Eritreea (Africa). (< Eritreea + -an)
eritrémic, -ă *adj.* referitor la eritremie. (< fr. *érythrémique*)
eritremíe *s. f.* boală caracterizată prin mărirea numărului de globule roșii din sânge și printr-o hiperplazie a măduvei osoase; poliglobulie. (< fr. *érythrémie*)
eritrínă *s. f.* **1.** antibiotic izolat din eritrocitele mamiferelor, cu efect asupra bacteriilor difterice. **2.** pigment roșu specific algelor roșii și în talul unor licheni. (< fr. *érythrine*)
eritrísm *s. n.* colorație congenitală roșcată a părului. (< fr. *érythrisme*)
eritroblást *s. m.* celulă mamă a eritrocitelor, care comportă încă un nucleu. (< fr. *érythroblaste*)
eritroblastemíe *s. f.* boală caracterizată prin prezența eritroblaștilor în sânge. (< fr. *érythroblastémie*)
eritroblástic, -ă *adj.* referitor la formarea eritroblaștilor. (< fr. *érytroblastique*)
eritroblastolíză *s. f.* distrugere a eritroblaștilor. (< fr. *érythroblastolyse*)
eritroblastóm *s. n.* mielom cu eritroblaști. (< fr. *érythroblastome*)
eritrobiastopenie *s. f.* diminuare sau încetare a formării eritroblaștilor. (< fr. *érythroblastopénie*)
eritroblastóză *s. f.* prezența patologică a eritroblaștilor în sânge. (< fr. *érythroblastose*)
eritrocianóză *s. f.* eritem de nuanță violacee. (< fr. *érythrocyanose*)
eritrocit *s. n.* hematie. (< fr. *érythrocyte*)
eritrocitóm *s. n.* mielom dezvoltat de elementele medulare formatoare de globule roșii. (< fr. *érythrocytome*)
eritrocitóză *s. f.* creștere a numărului de eritrocite în sânge. (< fr. *érythrocytose*)
eritrodermie *s. f.* dermatoză generalizată caracterizată printr-o însușire intensă a pielii. (< fr. *érythrodermie*)
eritrodiapedéză *s. f.* diapedeză a globulelor roșii. (< fr. *érytrhodiapedèse*)
eritrodonție *s. f.* maladie congenitală constând din co-lorarea în roșu a dinților. (< fr. *érythrodontie*)
eritrofagíe *s. f.* fagocitoză a globulelor roșii. (< fr. *érythrophagie*)
eritrofíl, -ă *adj.* (despre celule) cu afinitate pentru co-loranții roșii. (< fr. *érythrophile*)
eritrofílă *s. f.* pigment roșu din frunze și din talurile unor alge. (< fr. *érythrophille*)
eritrofobíe *s. f.* **1.** teamă patologică de culoarea roșie. **2.** ereutofobie. (< fr. *érythrophobie*)
eritrogramă *s. f.* parte dintr-o hemogramă care conține numărul de erigrocite și reticulocite, valoarea globulară etc. (< etriro- + gramă)
eritroleucemíe *s. f.* formă de leucoză constând în asocierea de poliglobulie și leucemie, care evoluează paralel; eritroleucoză. (< fr. *érythro-leucémie*)
eritroleucóză *s. f.* eritroleucemie. (< fr. *érythro-leucose*)
eritroíză *s. f.* distrugere a globulelor roșii. (< fr. *érythrolyse*)
eritromelíe *s. f.* boală cronică a pielii la nivelul extremităților corpului. (< fr. *érythromélie*)
eritromicínă *s. f.* antibiotic puternic, activ mai ales în infecțiile stafilococice severe. (< fr. *érythromycine*)
eritromieloblastóm *s. n.* mielom dezvoltat de mieloblaști și de mielocite. (< fr. *érythromyéloblastome*)
eritropatíe *s. f.* denumire generică dată bolilor globulelor roșii. (< fr. *érythropathie*)
eritropeníe *s. f.* scădere a numărului globulelor roșii din sânge. (< fr. *érythropénie*)
eritroplazíe *s. f.* dermatoză pe mucoase, sub formă de pete roșii, lucitoare, nedureroase, care se transformă de obicei într-un epiteliom. (< fr. *érythroplasie*)
eritropoiéză *s. f.* proces de formare a hematiilor. (< fr. *érythropoïèse*)
eritropsíe *s. f.* defect de vedere constând în a percepe obiectele colorate în roșu. (< fr. *érythropsie*)
eritropsínă *s. f.* pigment roșu în celulele din retină. (< fr. *érythropsine*)
eritrotoxínă *s. f.* toxină care acționează asupra globulelor roșii. (< fr. *érythrotoxine*)
eritrózǎ *s. f.* **1.** aspect roșu congestiv al pielii și al mucoaselor. • hiperplazie a țesuturilor formatoare de hematii. **2.** monozaharidă cu patru atomi de carbon. **3.** predispoziție de a roși. (< fr. *érythrose*)
eritrozínă *s. f.* materie colorantă roșie, formată prin acțiunea iodului asupra fluoresceinei, folosită ca sensibilizator fotografic. (< fr. *érithrosine*)
eritruríe *s. f.* colorare în roșu a urinei, datorită hemoglobinei sau a unui pigment colorat introdus în organism. (< fr. *érythrurie*)
erizipél *s. n.* dermatită infecțioasă, datorată unui streptococ, manifestată prin inflamarea și înroșirea unei părți din piele și prin febră. (< fr. *érysipèle*)
erizipelatós, -oásă *adj., s. m. f.* (suferind) de erizipel. (< fr. *érysipélateux*)

ermétic, -ă *adj.* **1.** care astupă, etanşează perfect. **2.** (*fig.*) greu de înţeles, obscur, impenetrabil. **3.** referitor la alchimie. • ezoteric. (< fr. *hérmétique*)

ermeticitáte *s. f.* ermetism (1). (< fr. *herméticité*)

ermetísm *s. n.* **1.** caracterul a ceea ce este ermetic (2); ermeticitate. **2.** direcţie estetică (după primul război mondial) care cultiva deliberat (în poezie) un limbaj excesiv intelectualizat, cifrat, adesea ininteligibil. **3.** ansamblul doctrinelor ezoterice ale alchimiştilor. (< fr. *hermétisme*)

ermetíst, -ă *s. m. f.* scriitor adept al ermetismului. (< fr. *hermétiste*)

ermetizá *vb. tr.* a da un caracter ermetic (2). (< fr. *hermétiser*)

ermetizánt, -ă *adj.* care ermetizează. (< fr. *hermétisant*)

ermitáj *s. n.* **1.** locuinţa unui ermit; sihăstrie; (*p. ext.*) loc retras. **2.** mic palat izolat. (< fr. *ermitage*)

ermitizá *vb. tr., refl.* a da, a căpăta un caracter de ermit. (< ermit + -iza)

eroáre *s. f.* **1.** lipsă de concordanţă între percepţii şi realitatea obiectivă; cunoştinţă falsă, denaturată; greşeală. **o** *a induce* (pe cineva) *în ~* = a amăgi, a înşela. **2.** (*jur.*) reprezentare greşită asupra unei situaţii de fapt, ori asupra existenţei unui act normativ. **3.** diferenţa dintre valoarea măsurată şi cea reală a unei mărimi. (< fr. *erreur*, lat. *error*)

erodá *vb. tr., refl.* **1.** a produce, a suferi o eroziune; a (se) uza prin frecare. **2.** (*fig.*) a (se) degrada. (< fr. *éroder*, lat. *erodere*)

erodábil, -ă *adj.* care poate fi erodat. (< fr. *érodable*)

erodabilitáte *s. f.* calitatea de a fi erodabil. • măsură a intensităţii cu care un sol este supus acţiunii de eroziune a apei. (< fr. *érodabilité*)

erodánt, -ă *adj.* care roade (prin acţiune chimică). (< fr. *érodant*)

erogén, -ă *adj.* (despre zone ale corpului) susceptibil a produce o excitaţie sexuală. (< fr. *érogène*)

erogenitáte *s. f.* proprietate a unor zone ale corpului de a constitui sursa excitaţiei sexuale. (< erogen + -itate)

eróic, -ă I. *adj.* propriu eroilor; cu calităţi de erou. • măreţ, grandios. • (despre poezii, poeme etc.) care cântă, povesteşte faptele unui erou. **II.** *s. n.* formă de manifestare a sublimului, expresie viguroasă a unirii idealului etic cu cel estetic. (< fr. *héroďque*, lat. *heroicus*)

eroicitáte *s. f.* caracter eroic. (< fr. *héroďcité*)

eróico *adv. (muz.)* eroic. (< it. *eroico*)

eroicómic, -ă *adj.* care este în acelaşi timp eroic şi comic. **o** *poem ~* = poem-epopee care are un subiect comic. (< fr. *héroď-comique*)

eroínă *s. f.* **1.** femeie plină de curaj eroic, de spirit de sacrificiu, abnegaţie în muncă etc. **2.** personaj feminin al unei opere literare; femeie, personaj principal al unei întâmplări. (< fr. *héroďne*, lat. *heroine*)

eroísm *s. n.* comportare deosebită care se manifestă prin săvârşirea de fapte mari în împrejurări grele (în război); atitudine, faptă de erou; vitejie. (< fr. *héroďsme*)

eroizá *vb. tr.* a investi cu caracter eroic. (< fr. *héroďser*)

eronát, -ă *adj.* greşit, inexact. (< fr. *erroné*)

eroología *s. f.* parte a mitologiei care se ocupă cu studiul eroului creator de civilizaţie şi cultură. (< erou + -logie)

éros *s. n.* **1.** dragoste, iubire; (*spec.*) dragoste senzuală; motiv erotic în literatură. **2.** ansamblul dorinţelor sexuale, considerate din punct de vedere psihanalitic; libido. • ansamblul instinctelor de conservare şi perpetuare. (< fr. *éros* /1/, germ. *Eros*)

EROT(O)- *elem.* „plăcere sexuală, iubire fizică". (< fr. *érot/o/-*, cf. gr. *eros, -otos*)

erotemátic, -ă I. *adj* (despre metode de argumentare sau de învăţare) care procedează prin întrebări. **II.** *s. f.* metodă de a afla adevărul prin întrebări. (< fr. *érotématique*, germ. *erotematisch*, /II/ *Erotematik*)

erótic, -ă I. *adj.* referitor la dragoste; de iubire. • (despre opere literare) care conţine sentimente de dragoste; care cântă dragostea. **II.** *s. f.* totalitatea operelor literare care cântă sentimentul iubirii. (< fr. *érotique*, gr. *erotikos*)

erotísm *s. n.* **1.** caracter erotic. **2.** (*med.*) dragoste maladivă; senzualism. (< fr. *érotisme*)

erotizá *vb. tr.* **1.** a face să devină erotic. **2.** a da un caracter, o coloratură erotică. (< fr. *érotiser*)

erotológ, -ă *s. m. f.* specialist în erotologie. (< fr. *érotologue*)

erotológic, -ă *adj.* referitor la erotologie. (< fr. *érotologique*)

erotologíe *s. f.* studiul ştiinţific al erosului şi al operelor erotice. (< fr. *érotologie*)

erotomán, -ă *adj., s. m. f.* obsedat sexual; erotomanic. (< fr. *érotomane*)

erotomanic, -ă *adj., s. m. f.* erotoman. (< fr. *érotomanique*)

erotomaníe *s. f.* psihopatie caracterizată prin predominarea ideilor sexuale; obsesie sexuală. (< fr. *érotomanie*)

erotopatíe *s. f.* denumire generică pentru orice tulburare în sfera pulsiunilor sexuale. (< eroto- + -patie)

eróu *s. m.* **1.** (*ant.*) personaj mitologic născut dintr-un muritor şi o zeitate, înzestrat cu puteri supraomeneşti sau celebru prin faptele sale; semizeu. **2.** persoană care se distinge prin vitejie şi curaj excepţional în războaie sau în împrejurări deosebit de grele etc. • ostaş căzut pe câmpul de luptă. **3.** om deosebit prin calităţile sale morale şi prin acţiunile sale, care se distinge în mod special într-un anumit domeniu. **4.** personaj al unei opere literare. • personaj principal al unei întâmplări. (< fr. *héros*, lat. *heros*)

erozionál, -ă *adj.* produs prin eroziune (1). (< erozi/une/ + -*onal*)

eroziúne *s. f.* **1.** roadere a solului, a rocilor sub acţiunea diferiţilor agenţi externi. • (*p. ext.*) roadere, tocire, uzură. **2.** uzură a conductelor sau a aparatelor metalice datorită frecării fluidelor de pereţii acestora. **3.** ulceraţie uşoară, superficială a pielii sau a mucoaselor. **4.** (*fig.*) degradare progresivă, uzură lentă. (< fr. *érosion*, lat. *erosio*)

erozív, -ă *adj.* care produce eroziune (1). (< fr. *érosif*)

erozivitáte *s. f.* însuşirea de a fi eroziv. • măsură în care un sol este expus eroziunii agenţilor naturali. (< engl. *erosivity*)

ERPETO- *elem.* „reptilă, şarpe". (< fr. *erpéto-*, cf. gr. *herpeton*)

erpetofáună *s. f.* faună de reptile şi amfibieni. (< fr. *erpetofaune*)

erpetofobíe *s. f.* teama patologică de reptile sau amfibieni. (< engl. *herpetophobia*)

erpetoíd, -ă *adj.* în formă de şarpe. (< fr. *erpétoďde*)

erpetológ, -ă *s. m. f.* specialist în erpetologie. (< fr. *erpétologue*)

erpetológic, -ă *adj.* referitor la erpetologie. (< fr. *erpétologique*)

erpetologíe *s. f.* parte a zoologiei care studiază reptilele şi amfibienii. (< fr. *erpétologie*)

erubescént, -ă *adj.* (despre fructe etc.) care se înroşeşte; roşcat. (< fr. *érubescent*, lat. *erubescens*)

erubescénţă *s. f.* însuşirea de a fi erubescent. (< fr. *érubescence*, lat. *erubescentia*)

ERUCI- *elem.* „omidă". (< fr. *éruci-*, cf. lat. *eruca*)

erúcic *adj. acid ~* = acid nesaturat în gliceride şi în uleiul din seminţele de rapiţă şi de muştar. (< engl. *erucic*)

erucifórm, -ă *adj.* (despre larva unor insecte, organele unor plante) de forma unei omizi. (< fr. *éruciforme*)

erucívor, -ă *adj.* (despre păsări) care se hrăneşte cu omizi. (< fr. *érucivore*)

eructá *vb. intr.* a râgâi. (< fr. *éructer*, lat. *eructare*)

eructáţie *s. f.* eliminare de gaze din stomac, însoţită de zgomot, prin esofag şi cavitatea bucală; râgâială. (< fr. *éructation*, lat. *eructatio*)

erudit, -ă *adj.* (şi *s.*) care posedă cunoştinţe vaste; învăţat, savant. • (despre opere ştiinţifice) care dovedeşte erudiţie. (< fr. *érudit*, lat. *eruditus*)

eruditíssim, -ă *adj. (livr.)* foarte erudit. (< it. *eruditissimo*)

erudiţie *s. f.* cunoaştere temeinică, aprofundată a uneia sau a mai multor ştiinţe; cultură vastă. (< fr. *érudition*, lat. *eruditio*)

erumpént, -ă *adj.* (despre fructe) care se deschide brusc prin rupere. (< lat. *erumpens*)

erúpe *vt. intr.* **1.** (despre magmă, petrol etc.) a face erupţie; a ţâşni, a izbucni. **2.** (despre pete, băşicuţe pe piele, caracteristice unor boli) a apărea. (după lat. *erumpere*)

eruptív, -ă *adj.* **1.** de, din erupție; (despre roci) de origine vulcanică. • (*fig.;* despre oameni și manifestările lor) violent, impetuos, vulcanic. **2.** (despre boli) însoțit de o erupție. (< fr. *éruptif*)

eruptivísm *s. n.* ansamblu de fenomene legate de erupțiile vulcanice. (< fr. *éruptivisme*)

eruptivitáte *s. f.* ansamblul condițiilor proprii unei erupții (1). (< fr. *éruptivité*)

erúpție *s. f.* **1.** ieșire bruscă și violentă din pământ a unui gaz, a țițeiului, a lavei etc. **o** ~ *vulcanică* = ansamblul fenomenelor legate de migrarea magmei și de revărsarea ei sub formă de lavă; vulcanism. **2.** ~ *solară* = creștere bruscă a strălucirii unei regiuni a cromosferei. **3.** apariție pe piele a unor pete roșii sau a unor băsicuțe în cazul unor boli. (< fr. *éruption*, lat. *eruptio*)

erzáț *s. n.* surogat (de cafea). (< germ. *Ersatz*)

esaveráj *s. n. (rugbi)* diferența dintre punctele înscrise de o echipă și cele primite. (< eseu + -averaj)

-ésc *suf.* „propriu, în felul lui..." (< fr. *-esque*, lat. *-iscum*, it. *-sco*)

escabeau /escabó/ *s. n.* **1.** scăunaș de bucătărie (fără brațe și spătar); taburet. **2.** scară mică, portativă. (< fr. *escabeau*)

escádră *s. f.* **1.** mare unitate navală de luptă, compusă din portavioane, crucișătoare, nave purtătoare de rachete etc. • grupare navală din 4-8 nave de același tip. **2.** mare unitate militară de aviație. (< fr. *escadre*)

escadrílă *s. f.* **1.** subunitate tactică a unui regiment de aviație, compusă din câteva patrule. **2.** grupare compusă din 3-4 nave de luptă (distrugătoare, vedete, dragoare). (< fr. *escadrille*)

escadrón *s. n.* **1.** subunitate de cavalerie sau blindate, echivalentă companiei. 2. unitate a armatei americane a aerului. (< rus. *eskadron*, fr. *escadron*)

escaladá *vb. tr.* **1.** a se cățăra pe un zid înalt, pe un obstacol, pe un munte. **2.** a lua cu asalt. **3.** (*fig.*) a înteți, a crește, a intensifica, a extinde treptat o acțiune, un conflict. (< fr. *escalader*)

escaládă *s. f.* **1.** escaladare; cățărare, ascensiune. **2.** ramură a alpinismului constând din ascensiuni în cursul cărora sportivul se cațără prin mijloace proprii, prize și reazeme naturale pe care i le oferă stânca. **3.** (*fig.*) creșterea rapidă în intensitate, în amploare a unui fenomen social etc. (< fr. *escalade*)

escalatór *s. n.* scară rulantă, cu trepte mișcătoare, care transportă oameni de la un nivel la altul. (< fr., engl. *escalator*)

escálă *s. f.* staționare temporară a unei (aero)nave pentru aprovizionare, control, reparație, pentru debarcarea sau îmbarcarea călătorilor etc.; (*p. ext.*) oprire. • port, localitate unde se face această oprire. (< fr. *escale*)

escalóp *s. n.* preparat alimentar din mușchi de vițel sau din pește, fierte în sos de vin. (< fr. *escalope*)

escamotá *vb. tr.* **1.** a face să dispară ceva pe nesimțite. • (*fig.*) a ascunde, a denatura, a falsifica. **2.** a introduce trenul de aterizare al unui avion, în timpul zborului. (< fr. *escamoter*)

escamotábil, -ă *adj.* care poate fi escamotat. (< fr. *escamotable*)

escamotáj *s. n.* **1.** escamotare. **2.** acrobație nautică cu caiacul, într-o întoarcere cu ambarcația și o revenire. (< fr. *escamotage*)

escamotér, -ă *s. m. f.* (*rar*) scamator la circ. (< fr. *escamoteur*)

escapádă *s. f.* ieșire pe furiș, nepermisă, de scurtă durată, pentru distracții; aventură; petrecere organizată cu această ocazie. (< fr. *escapade*)

escapamént *s. n.* balansoar (la ceasuri). (după it. *scappamento*)

escapísm *s. n.* concepție filosofică și etică ce preco-nizează evadarea din cotidian prin contemplarea „esențelor spirituale", căutarea unui refugiu în atemporalitate. (< engl. *escapisme*)

escapíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al escapismului. (< engl. *escapiste*)

escără *s. f.* crustă negricioasă care se formează pe piele, pe plăgi prin mortificarea țesuturilor superficiale. (< fr. *escarre*)

escarifică *vb. tr.* a forma o escară. (< fr. *escarrifier*)

escarótic, -ă *adj., s. n.* (agent caustic) care produce escare. (< fr. *escarrotique*)

escarpamént *s. n.* pantă abruptă, povârniș, râpă. (< fr. *escarpement*)

escarpáre *s. f.* executare a barajelor antitanc. (< fr. *escarpement*)

escarpát, -ă *adj.* (despre un mal, un drum etc.) abrupt, povârnit, înclinat. (< fr. *escarpé*)

escárpă *s. f.* excavare în versantul dinspre inamic al unei fortificații, executată în scopul măririi înclinării pantei. (< fr. *escarpe*)

escarpén *adj. inv., s. m.* (pantof de damă) decupat, cu talpă foarte subțire. (< fr. *escarpin*)

ESCATO- *elem.* „sfârșit". (< fr. *eschato-*, cf. gr. *eskhatos*)

escatológic, -ă *adj.* referitor la escatologie. (< fr. *eschatologique*)

escatologíe *s. f.* totalitatea concepțiilor religioase care se referă la destinele finale ale omenirii. (< fr. *eschatologie*)

-escént, -ă *suf.* „care capătă calitatea de..." „care începe să...". (< fr. *-escent*, cf. lat. *-escentum*)

eschílă *s. f.* mic fragment dintr-un os fracturat. (< fr. *esquille*)

eschilectomie *s. f.* ablațiune chirurgicală a unei eschile. (< fr. *esquillectomie*)

eschilós, -oásă *adj.* care prezintă eschile. (< fr. *esquilleux*)

eschimós, -ă **I.** *s. m. pl.* populație indigenă de tip mongoloid care trăiește în regiunile arctice din America și Groenlanda. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) care aparține acestei populații. • (*s. f. pl.*) limbi vorbite de eschimoși. (< fr. *esquimau*)

eschivá *vb.* **I.** *refl.* a se sustrage de la îndeplinirea unei obligații, a se da în lături, a se feri. • a se retrage pe furiș. **II.** *tr. (sport)* a evita o lovitură. (< fr. *esquiver*)

eschívă *s. f.* eschivare. • (*box*) mijloc de a evita o lovitură prin deplasarea corpului, aplecarea capului etc. (< fr. *esquive*)

escobár *s. m.* om care uzează de șiretlicuri; om viclean, chițibușar; ipocrit. (< fr. *escobar*)

escontáre *s. f.* (*fin.*) operație prin care se diminuează primele încasate anterior la asigurările de viață cu dobândă compusă pe care asiguratorul le obține de la instituția de credit. (după fr. *escompte*)

escopétă *s. f.* veche armă de foc portativă, cu țeavă evazată. (< fr. *escopette*)

escortá *vb. tr.* **1.** a însoți, a păzi cu escortă. **2.** (*fam.*) a însoți, a întovărăși. (< fr. *escorter*)

escórtă *s. f.* **1.** grup de oameni înarmați, trupă care însoțește pe cineva pentru a-l proteja sau supraveghea; suita unui demnitar. • (*fam.*) însoțire, companie[1]. **2.** formație de (aero)nave de luptă care însoțește un convoi de nave comerciale, pentru a le proteja împotriva inamicului. (< fr. *escorte*)

escortór *s. n.* (aero)navă cu misiune de escortă (2). (< fr. *escorteur*)

escróc, -oácă *s. m. f.* pungaș, șarlatan. (< fr. *escroc*)

escrocá *vb. tr.* a săvârși o escrocherie, a înșela. (< fr. *escroquer*)

escrocherie *s. f.* înșelătorie, pungășie, șarlatanie. • înșelăciune, fraudă. (< fr. *escroquerie*)

escúdo *s. m.* unitatea monetară a Portugaliei (azi *euro*) și a Capului Verde. (< port. *escudo*)

esculáp *s. m.* (*fam.*) medic. (< fr. *esculape*)

eseulínă *s. f.* glicozidă extrasă din scoarța castanului sălbatic, folosit ca febrifuz, antinevralgic și antireumatic. (< fr. *asculine*)

eseiáj *s. n.* încercare; probă. • (*av.*) testare a unui avion în zbor. (< fr. *essayage*)

eseiór *s. m.* pilot care încearcă avioanele noi în zbor. (< fr. *essayeur*)

eseíst, -ă *s. m. f.* autor de eseuri (1). (< fr. *essayiste*)

eseístic, -ă **I.** *adj.* referitor la eseu, specific eseului. **II.** *s. f.* arta de a scrie eseuri; literatura eseurilor. (< fr. *essayistique*)

esenián, -ă *adj., s. m. f.* (membru) care aparține unei secte religioase, la vechii evrei, care condamna sacrificiile, preamărind comunitatea bunurilor materiale, hrana în comun, ținerea departe de căsătorie etc. (< fr. *essénien*)

esenísm *s. n.* doctrina esenienilor. (< fr. *essénisme*)

esențár *s. n.* recipient pentru prepararea esenței (de ceai etc.). (după it. *essenziero*)

esénță *s. f.* **1.** totalitatea celor mai profunde și stabile însușiri și relații ale obiectelor și proceselor realității, care constituie natura lor internă, ascunsă. **o** *în* ~ = în ceea ce este fundamental;

în ultimă analiză. **2.** lichid volatil extras din plante sau din anumite substanțe. • substanță concentrată care, diluată, dă un produs alimentar. **3.** specie de arbori care alcătuiesc arboretul principal dintr-o pădure. • varietate de lemn. (< fr. *essence*, lat. *essentia*)

esențiál, -ă *adj.* care ține de esența unui lucru, referitor la esență: fundamental, principal. (< fr. *essentiel*, lat. *essentialis*)

esențialísm *s. n.* **1.** orientare metafizică, dogmatică care postulează existența unor calități absolute ale realului. **2.** orientare în pedagogia americană care vede educația ca transmitere a moștenirii culturale, ce conține valorile spirituale fundamentale ale umanității. **3.** doctrină medicală mai veche care atribuia bolile unor așa-numite „esențe", proprii fiecăreia dintre ele. (< fr. *essentialisme*)

esențialíst, -ă *adj.* referitor la esențialism. (< fr. *essentialiste*)

esențialitáte *s. f.* natura internă, profundă, permanentă a lucrurilor. • caracter esențial. (< fr. *essentialité*)

esențializá *vb. tr.* a desprinde, a degaja esența (din obiecte și fenomene). (< esențial + -iza)

esențialménte *adv.* prin esență, mai presus de orice. (< it. *essenzialmente*, fr. *essentiellement*)

eséu *s. n.* **1.** studiu de proporții reduse asupra unor probleme filosofice, literare, științifice etc., care expune un punct de vedere personal, fără intenția de a epuiza subiectul. **2.** încercare; probă. • probă preliminară de mărci poștale pe hârtie și în culori diferite, din care se alege cea care va rămâne prototipul definitiv al întregului tiraj. **3.** (*sport*) încercare. • (*rugbi*) așezarea mingii la sol, dincolo de linia de but a adversarilor. (< fr. *essai*)

esicásm *s. n.* doctrină mistică monahală care propaga descoperirea sensibilă a divinității cu ajutorul anumitor tehnici fiziologice și mintale de concentrare. (< it. *esicasmo*)

esicást *s. m.* călugăr care practică esicasmul. (< it. *esicasta*, gr. *hesykhastes*)

ésker *s. n.* creastă lungă și sinuoasă formată din nisipuri și pietrișuri aduse de torenții glaciari. (< engl. *esker*)

ESOCI- *elem.* „știucă" (< fr. *ésoci-*, cf. lat. *esox, -ocis*)

esocicultúră *s. f.* ramură a pisciculturii care se ocupă cu creșterea științifică a știucii. (< fr. *ésociculture*)

esocíde *s. f. pl.* familie de pești răpitori de apă dulce: știuca. (< lat. *esocidae*)

esocifórme *s. f. pl.* ordin de pești teleosteeni cu corpul alungit, acoperit cu solzi mărunți: familia asocidelor. (< fr. *esociformes*)

esofág[1] *s. n.* organ tubular care leagă faringele cu stomacul. (< fr. *oesophage*)

ESOFAG[2]**(O)-** *elem.* „esofag". (< fr. *oesophag/o/-*, cf. gr. *oisophagos*, care duce cele ce se mănâncă)

esofagalgíe *s. f.* durere esofagiană. (< fr. *oesophagalgie*)

esofagectazíe *s. f.* dilatație anormală a esofagului. (< fr. *oesophagectasie*)

esofagectomíe *s. f.* rezecție a unei părți a esofagului. (< fr. *oesophagectomie*)

esofagián, -ă *adj.* referitor la esofag. (< fr. *oesophagien*)

esofagísm *s. n.* spasm al esofagului, în unele boli. (< fr. *oesophagisme*)

esofagítă *s. f.* inflamație a mucoasei esofagului. (< fr. *oesophagite*)

esofagografíe *s. f.* radiografie a esofagului. (< esofago- + -grafie)

esofagomalacíe *s. f.* înmuiere anormală a peretelui esofagian, prin acțiunea sucului gastric în urma vomismentelor. (< fr. *oesophagomalacie*)

esofagopatíe *s. f.* denumire generică pentru maladiile esofagului. (< fr. *oesophagopathie*)

esofagoplastíe *s. f.* operație de refacere a unei porțiuni din esofag. (< fr. *oesophagoplastie*)

esofagoragíe *s. f.* hemoragie la nivelul mucoasei esofagiene. (< fr. *oesophagorragie*)

esofagoscóp *s. n.* aparat folosit în esofagoscopie. (< fr. *oesophagoscope*)

esofagoscopíe *s. f.* explorare endoscopică a esofagului cu ajutorul esofagoscopului. (< fr. *oesophagoscopie*)

esofagospásm *s. n.* contracție spastică a esofagului. (< fr. *oesophagospasme*)

esofagostenóză *s. f.* îngustare anormală a cavității esofagului. (< fr. *oesophagosténose*)

esofagostomíe *s. f.* fixare operatorie la piele a unei porțiuni din esofag. (< fr. *oesophagostomie*)

esofagotóm *s. n.* instrument folosit în esofagotomie. (< fr. *oesophagotome*)

esofagotomíe *s. f.* incizie a peretelui esofagian. (< fr. *oesophagotomie*)

esofagotubáj *s. n.* tubaj esofagian. (< fr. *oesophago- tubage*)

esoforíe *s. f.* tendință de deviație a ochiului dinăuntru. (< fr. *ésophorie*)

esópic *adj.* propriu lui Esop, referitor la Esop. **o** *stil* ~ = stil sibilinic, neclar, ambiguu. (< fr. *ésopique*)

esotropíe *s. f.* strabism convergent în care axa unuia dintre ochi este deviată înăuntru. (< engl. *esotropia*)

espadón *s. n.* **1.** sabie mare și lată a infanteriei germane și elvețiene, cu garda în formă de cruce și cu mânerul lung, mânuită cu amândouă mâinile. **2.** pește al cărui maxilar superior se prelungește în formă de sabie; pește-spadă. (< fr. *espadon*)

espadrílă *s. f.* încălțăminte ușoară, de pânză, cu talpă de sfoară, pentru alpiniști. (< fr. *espadrille*)

espagnolétă /-nio-/ *s. f.* mâner metalic care, prin răsucire, servește la închiderea și deschiderea unei ferestre. (< fr. *espagnolette*)

espansívo *adv.* (*muz.*) expansiv, amplu. (< it. *espansivo*)

esperantísm *s. n.* mișcare în favoarea promovării limbii esperanto. (< fr. *espérantisme*)

esperantíst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care se ocupă cu studiul limbii esperanto. (< fr. *espérantiste*)

esperánto *s. n.* limbă artificială formată din elementele de vocabular și de gramatică împrumutate din cele mai răspândite limbi europene. (< fr. *espéranto*)

espinál *s. n.* tufișuri spinoase sempervirente în Chile și Argentina. (< sp. *espinal*)

espingólă *s. f.* armă de foc primitivă din bronz, montată pe un pivot. (< fr. *espingole*)

esplanádă *s. f.* **1.** loc deschis, de dimensiuni mari, în fața unui edificiu important. **2.** spațiu neted în pantă ușoară, în fața unei lucrări de fortificație. (< fr. *esplanade*)

espressívo *adv (muz.)* expresiv, plin de sentiment. (< it. *espressivo*)

esprésso[1] *s. n.* tren expres. (< it. *espresso*)

esprésso[2] *adj. inv. cafea* ~ = cafea expres[3]. (< it. *espresso*)

est *s. n.* punct cardinal în partea unde răsare soarele; răsărit, orient. **o** *E*~ = spațiu geografic de la est. (< fr. *est*)

establishment /istáblișment/ *s. n.* grup de persoane care dețin puterea, autoritatea în societate și care au interes să mențină ordinea existentă. (< engl. *establishment*)

estacádă *s. f.* **1.** puncte de lemn, de beton etc. de la chei spre larg, care face legătura cu navele acostate la chei. • obstacol din mijloace plutitoare, legate articulat, instalat la intrarea unui port pentru apărare contra vaselor inamice. **2.** platformă așezată pe picioare înalte, care realizează o cale de comunicație între două puncte deasupra solului, sau între un punct de pe sol și altul situat la înălțime. **3.** dig, obstacol într-un râu, într-un canal etc. care abate apa. (< fr. *estacade*)

estampáj *s. n.* estampare. (< fr. *estampage*)

estampáre *s. f.* **1.** (*tehn.*) fasonare, prin deformare plastică la rece, a unei bucăți de metal cu ajutorul matrițelor. • tehnică decorativă în ceramică și pentru alte materiale, folosind un tipar cu motivul în relief; estampaj. **2.** imprimare a unei inscripții, a unui sigiliu sau a unui relief plat prin apăsarea unei foi de hârtie umezite, a unei pelicule de masă plastică etc. (după fr. *estampage*)

estáncia /-si-a/ *s. f.* fermă și crescătorie de vite în America de Sud. (< sp. *estancia*)

estático *adv.* (*muz.*) extatic, entuziast. (< it. *estatico*)

estavélă *s. f.* orificiu carstic care funcționează alternativ ca ponor și ca izvor. (< fr. *estavelle*)

estér *s. m.* compus chimic rezultat prin acţiunea unui acid carboxil asupra unui alcool, cu eliminare de apă. (< fr. *ester*, germ. *Ester*)
esterázǎ *s. f.* enzimă care produce hidroliza esterilor. (< fr. *estérase*)
esterificá *vb. tr.* a transforma în ester prin reacţia reversibilă dintre un acid carboxilic şi un alcool. (< fr. *estérifier*)
estét, -ă *s. m. f.* adept al estetismului; estetist. (< fr. *esthète*)
estétic, -ă **I.** *adj.* referitor la estetică, conform cerinţelor esteticii; frumos. **II.** *s. n.* categoria frumosului. **III.** *s. f.* **1.** disciplină care studiază legile şi categoriile artei, problemele referitoare la esenţa acesteia. **2.** situaţia, calitatea a ceea ce este estetic, conform legilor artei. (< fr. *esthétique*, gr. *aisthetikos*, /*II*/*aisthetike*, it. *estetica*)
estetician, -ă *s. m. f.* **1.** specialist în estetică. **2.** medic specializat în chirurgia estetică şi plastică. (< fr. *esthéticien*)
estetísm *s. n.* concepţie care constă în preţuirea exclusivă a valorii estetice, considerată independent de conţinut, opusă realităţii şi vieţii sociale. (< fr. *esthétisme*)
estetíst, -ă **I.** *adj.* referitor la estetism. **II.** *s. m. f.* estet. (< it. estetista)
estetizá *vb. tr.* a da un caracter estetic (unui produs, unei construcţii, limbii, stilului etc.). (< it. *estetizzare*)
estetizánt, -ă *adj.* care estetizează. (< estetiza + -ant)
est-européan, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Europa de est. (< est + european)
estezíe *s. f.* sensibilitate. • calitate a unei senzaţii de a fi trăită ca provenind din exterior. (< fr. *esthésie*)
ESTEZIO-, -estezíe *elem.* „senzaţie, sensibilitate". (< fr. *estésio-, -esthésie*, cf. gr. *aisthesis*)
esteziogén, -ă *adj.* care modifică sensibilitatea. (< fr. *esthésiogène*)
esteziológie *s. f.* studiul ştiinţific al sensibilităţii organice. (< fr. *esthésiologie*)
esteziométric, -ă *adj.* referitor la esteziometrie. (< fr. *esthésiométrique*)
esteziometríe *s. f.* metodă de măsurare a sensibilităţii tactile cu ajutorul esteziometrului. (< fr. *esthésiométrie*)
esteziométru *s. n.* instrument folosit în esteziometrie. (< fr. *esthésiomètre*)
esteziopatíe *s. f.* denumire generică pentru tulburările sensibilităţii organice. (< estezio- + -patie)
est-germán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Germania de Est. (< est + german)
éstic, -ă *adj., s. m. f.* răsăritean, oriental. (< est + -ic)
estimá *vb. tr.* a evalua cu aproximaţie, a aprecia mărimea, valoarea etc., pe baza unor date incomplete. (< fr. *estimer*, lat. *aestimare*)
estimábil, -ă *adj.* care poate fi estimat. (< fr. *estimable*)
estimát *s. n.* valoare aproximativă cu care se înlocuieşte valoarea exactă a unei mărimi, în caz de erori. (< estima)
estimatív, -ă *adj.* care constituie o estimare; determinat prin estimare; estimatoriu. (< fr. *estimatif*)
estimatór, -oáre *s. m. f.* persoană calificată care efectuează estimări. (< it. *estimatore*)
estimatóriu, -ie *adj.* estimativ. (< fr. *estimatoire*)
estimáţie *s. f.* estimare. o *teoria ~ţiilor* = capitol al statisticii matematice care studiază estimaţiile. (< fr. *estimation*, lat. *aestimatio*)
estímă *s. f.* determinare aproximativă a poziţiei unei nave, ţinând seama de drumul şi distanţa parcursă. (< fr. *estime*)
estínto *adv.* (*muz.*) slab, accentuat, stins. (< it. *estinto*)
estív, -ă *adj.* estival. (< fr. *estive*, it. *estivo*, lat. *aestivus*)
estivá *vb.* **I.** *tr.* a ţine vitele sau oile vara la munte. **II.** *intr.* (despre turme) a petrece vara la păşune (la munte); a văra. (< fr. *estiver*)
estivál, -ă *adj.* de vară; estiv. (< fr. *estival*)
estivánt, -ă *s. m. f.* persoană venită să-şi petreacă vacanţa de vară într-o staţiune balneară sau termală, la ţară etc.; sezonist. (< fr. *estivant*)
estiváriu *s. f.* seră de vară (< lat. *estivarium*)
estivaţie *s. f.* **1.** stare de inactivitate, cu un metabolism redus, vara, specifică unor animale. **2.** preflorație. (< fr. *estivation*)
estompá *vb.* **I.** *tr.* a potrivi, a atenua umbrele unui desen cu o estompă; (*p. ext.*) a umbri uşor contururile. **II.** *tr., refl.* (*fig.*) a (se) face vag, a (se) diminua; a (se) voala. (< fr. *estomper*)
estómpă *s. f.* **1.** bastonaş de piele sau de hârtie răsucită, cu care se estompează desenele. **2.** desen executat cu estompa (1). (< fr. *estompe*)
eston, -ă **I.** *s. m. pl.* popor format ca naţiune în Estonia. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor; estonian. • (*s. f.*) limbă finougrică, baltică, vorbită de estoni; estonă. (< fr. *estonien*)
estonián, -ă *adj., s. m. f.* eston(ă). (< fr. *estonien*)
estrádă *s. f.* **1.** platformă într-o sală sau în aer liber, pe care au loc reprezentaţii artistice; platformă ridicată deasupra solului. o *de ~* = (despre teatru, muzică, concerte, spectacole) uşor, variat, distractiv, satiric. • parte a podelei, mai ridicată, pe care se aşază catedra într-o clasă, într-un amfiteatru etc. **2.** gen muzical uşor, distractiv, cuprinzând piese vocale şi instrumentale cu caracter dansant, satiric, umoristic. (< fr. *estrade*)
estradíól *s. m.* hormon steroid, secretat de foliculul ovarian, cu acţiune analoagă celei a foliculinei. (< fr. *aestradiol*)
estradístic, -ă *adj.* al estradei. (< estradă + -istic)
estrál, -ă *adj.* referitor la estru[2]. o *ciclu ~* = ansamblul modificărilor periodice ale uterului şi ale vaginului sub influenţa hormonilor ovarieni. (< fr. *oestral*)
estrán *s. n.* porţiune a litoralului acoperită periodic de apa mării în timpul fluxului. (< fr. *estran*)
estranediól *s. m.* hormon femel prezent în urină. (< fr. *oestranediol*)
estrapádă *s. f.* **1.** formă de tortură constând în a ridica pe condamnat la o oarecare înălţime cu o frânghie şi apoi a-l lăsa să cadă cu brutalitate, de mai multe ori, până aproape de pământ. **2.** mişcare de gimnastică constând în a suspenda corpul în mâini şi a-l face să treacă printre braţele depărtate. (< fr. *estrapade*)
estriól *s. m.* hormon steroid, secretat de placentă, prezent în urina gravidelor. (< fr. *oestriol*)
ESTRO- *elem. comp.* „excitaţie sexuală, estru[2]". (< fr. *oestro-*, cf. gr. *oistros*, dorinţă puternică)
estrogén, -ă *adj., s. m.* (hormon feminin, medicament) care provoacă estrul[2], în afara apariţiei sale normale. (< fr. *oestrogène*)
estrogénic, -ă *adj.* de estrogen. (< fr. *oestrogénique*)
estrogenie *s. f.* prezenţa hormonilor estrogeni în orga-nism. (< fr. *oestrogénie*)
estrogenoterapíe *s. f.* tratament cu estrogen. (< fr. *oestrogénothérapie*)
estrománă *adj., s. f.* nimfomană. (< fr. *oestromane*)
estromaníe *s. f.* nimfomanie. (< it. *estromania*)
estrónă *s. f.* foliculină. (< fr. *oestrone*)
estropiá *vb. tr.* a schilodi, a mutila. (< fr. *estropier*)
estropiáţie *s. f.* estropiere. (după fr. *estropiement*)
estrózǎ *s. f.* boală parazitară a oilor şi caprelor, produsă de larvele de estru[1]. (< fr. *oestrose*)
éstru[1] *s. m.* muscă parazitară a oilor; strechea oilor. (< fr. *oestre*, lat. *oestrus*, gr. *oistros*)
éstru[2] *s. n.* fază a ciclului sexual la mamifere în care mucoasa uterului permite fixarea ovulului fecundat. (< fr. *oestrus*, gr. *oistros*)
estruós, -oásă *adj.* bizar, ciudat; capricios. • original; împlinit. (< it. *estroso*)
estuár *s. n.* parte a unui fluviu, mai lărgită, prin care acesta se varsă în mare. (< fr. *estuaire*, lat. *aestuarium*)
eşafód *s. n.* platformă ridicată într-o piaţă publică pentru execuţia condamnaţilor la moarte în unele ţări; (*p. ext.*) condamnare la moarte (prin tăierea capului). (< fr. *échafaud*)
eşafodá *vb. tr.* (*rar*) a construi un eşafodaj. (< fr. *échaphoder*)
eşafodáj *s. n.* **1.** construcţie provizorie, pentru lucrul la înălţime al muncitorilor. **2.** (*fig.*) ansamblu de fapte, argumente, date etc. utile pe care se construieşte o operă, o teorie, o ipoteză. **3.** (*fam.*) îngrămădire; vraf, teanc, maldăr. (< fr. *échafaudage*)
eşalón *s. n.* **1.** (*mil.*) element al unui dispozitiv de luptă sau de marş. • treaptă ierarhică în organizarea (sub)unităţilor şi marilor unităţi militare. **2.** unitate de transport (tren, coloană de maşini etc.). (< fr. *échelon*)

eşaloná *vb. tr.* **1.** a dispune trupele în adâncime, pe mai multe eşaloane. • a repartiza în rânduri succesive; a pune din distanţă în distanţă. **2.** a distribui, a fixa la date succesive. (< fr. *échelonner*)

eşancrúră *s. f.* **1.** excavaţie arcuită în malul mării. **2.** scobitură arcuită pe marginea oaselor sau a unor organe. (< fr. *échancrure*)

eşantión *s. n.* **1.** porţiune, cantitate dintr-un produs, dintr-o marfă etc., detaşată, prin selecţie; montră. **2.** parte reprezentativă (statistic) a unei populaţii. **3.** (*radio*) impuls foarte scurt care defineşte semnalul din care provine la un moment dat. (< fr. *échantillon*)

eşantioná *vb. tr.* **1.** a confrunta eşantionul cu etalonul. **2.** a alege persoanele reprezentative statistic care urmează a fi supuse unei anchete prin sondaj. **3.** a lua eşantioane (1) la intervale prestabilite. (< fr. *échantillonner*)

eşantionáj *s. n.* **1.** serie de eşantioane. **2.** eşantionare. (< fr. *échantillonnage*)

eşapá *vb. intr.* (despre gaze arse într-un motor cu ardere internă) a scăpa. (< fr. *échapper*)

eşapamént *s. n.* dispozitiv pentru evacuarea gazelor arse într-un motor cu ardere internă. (< fr. *échappement*)

eşárfă *s. f.* **1.** şal, fular de mătase, de lână care este purtat de femei ca podoabă. **2.** fâşie, bandă care se poartă peste piept sau peste mijloc ca semn al unei demnităţi, al unei funcţii. **3.** bandă de stofă care se poartă pe după gât pentru susţinerea antebraţului. (< fr. *écharpe*)

eşárpă *s. f.* direcţie de tragere, înclinată faţă de front şi care străbate în diagonală poziţia inamică. (< fr. *écharpe*)

eşéc *s. n.* nereuşită, insucces. (< fr. *échec*)

eşichiér *s. n.* **1.** dispunere a unor obiecte pe mai multe rânduri, cu intervale uniforme între ele. **2.** dispozitiv în care trupele unei unităţi, aşezate masat în careuri, sunt despărţite prin intervale egale. **3.** (în Anglia) administraţia centrală a finanţelor. **4.** (*fig.*) loc unde se opun partide, interese (politice). (< fr. *échiquier*)

eşuá *vb. intr* **1.** (despre nave) a se împotmoli în nisip într-un loc unde apa este mai puţin adâncă. **2.** (*fam.*) a se împiedica (de un obstacol). **3.** a suferi un eşec. **4.** (*fig.*) a nu reuşi. (< fr. *échouer*)

eşuáj *s. n.* (*rar*) eşuare (1). (< fr. *échouage*)

éta *s. n.* a şaptea literă a alfabetului grecesc (H, η), care notează un *e* lung. (< fr., gr. *éta*)

etáj *s. n.* **1.** fiecare dintre părţile unei clădiri care se găsesc între planşeurile de deasupra parterului; cat. **2.** nume dat unor lucruri, unor obiecte dispuse unul peste altul. • (*spec.*) **a)** fiecare dintre etapele rezultate din împărţirea variaţiei de viteză sau de presiune a fluidului într-o maşină termică; **b)** partea unei maşini termice în care se produce această variaţie; **c)** partea unui amplificator electric unde are loc una dintre amplificările pe care acesta le realizează; **d)** (*poligr.*) subdiviziunea orizontală a capului unei tabele. **3.** succesiune de terenuri corespunzând în timp unei vârste geologice. **4.** ~ *de vegetaţie* = strat de vegetaţie într-o biocenoză, determinat de modificarea regimului termic şi hidric în funcţie de altitudine. (< fr. *étage*)

etajá *vb. tr., refl.* a (se) aşeza în etaje, în rânduri suprapuse. (< fr. *étager*)

etajéră *s. f.* mobilă compusă din mai multe rafturi care se suprapune şi pe care se ţin mai ales cărţi. (< fr. *étagère*)

etalá *vb. tr.* **1.** a expune spre a fi privit, admirat. **2.** (la jocul de cărţi) a depune pe masă, pe faţă, unele formaţii de cărţi. (< fr. *étaler*)

etaláj *s. n.* **1.** etalare. **2.** expoziţie de mărfuri; vitrină; marfa expusă. **3.** (*tehn.*) partea inferioară a cuvei unui furnal. **4.** (*fig.*) expunere ostentativă, paradă. (< fr. *étalage*)

etalajíst, -ă *s. m. f.* **1.** cel care expune mărfuri pentru public; vânzător la tejghea. **2.** decorator de vitrine. (< fr. *étalagiste*)

etálă *s. f.* apa staţionară dintre flux şi reflux. (< fr. *étale*)

etaliér *s. n.* aspersor. (< fr. *étalier*)

etalón *s. n.* model, tip cu care trebuie să se potrivească, să fie conforme unităţile de măsură. • (*fig.*) ceea ce poate servi ca model. • cantitate determinată dintr-un metal preţios bază a unui sistem monetar. (< fr. *étalon*)

etaloná *vb. tr.* **1.** a marca, a determina valoarea unei mărimi de măsură. **2.** a compara un instrument de măsură cu un etalon. • a stabili un etalon. (< fr. *étalonner*)

etalonáj *s. n.* etalonare (2). (< fr. *étalonnage*)

etalonáre *s. f.* **1.** acţiunea de a etalona. **2.** (*cinem.*) operaţie prin care se stabilesc condiţiile optime de copiere a negativului de imagine al unui film; etalonaj. (< etalon)

etalonér *s. m.* tehnician specialist în operaţii de etalonare (2); etalonist. (< fr. *étalonneur*)

etaloníst *s. m.* etaloner. (< fr. *étaloniste*)

etambóu *s. n.* **1.** piesă de rezistenţă din osatura unei nave, situată la pupă. **2.** piesă de rezistenţă din scheletul unui avion, la extremitatea din spate a fuzelajului. (< fr. *étambot*)

etambréu *s. n.* deschizătură în puntea unei nave prin care trece axul cârmei sau un catarg. (< fr. *étambrai*)

etamínă *s. f.* ţesătură rară din bumbac, în sau mătase, pe care se brodează. (< fr. *étamine*)

etăn *s. n.* gaz combustibil, incolor şi inodor, hidrocarbură aciclică saturată, în gazele de sondă şi de rafinărie. (< fr. *éthane*)

etanóic *adj. acid* ~ = acid acetic. (< fr. *éthanoïque*)

etanól *s. m.* combustibil alternativ bazat pe alcool, produs prin fermentarea şi distilarea culturilor de porumb, orez şi grâu; alcool etilic. (< fr. *éthanol*)

etánş, -ă *adj.* (despre aparate, recipiente, conducte etc.) care nu permite intrarea sau ieşirea unui fluid. (< fr. *étanche*)

etanşá *vb. tr.* a face etanş un recipient, o cameră etc.; a etanşeiza. (< fr. *étancher*)

etanşeitáte *s. f.* calitatea a ceea ce este etanş. (< fr. *étanchéité*)

etanşeizá *vb. tr.* a etanşa. (după fr. *étancher*)

etanşór *s. n.* ansamblul organelor şi părţilor unui sistem tehnic care asigură etanşeitatea. (< fr. *étancheur*)

etápă *s. f.* **1.** interval de timp; stadiu, fază. **2.** oprire scurtă în timpul unei călătorii. • distanţă parcursă de trupele în marş într-un timp anumit. **3.** porţiune a unei curse sportive de fond care trebuie parcursă fără oprire. • parte dintr-o competiţie sportivă care se dispută succesiv într-un interval mare de timp. (< fr. *étape*)

etapizá *vb. tr.* a împărţi pe etape o disciplină cu caracter istoric. (< etapă + -iza)

etáte *s. f.* vârstă. (< lat. *aetas*)

etatísm *s. n.* teorie care cere statului să realizeze reformele recunoscute ca necesare. • doctrină politică potrivită căreia statul trebuie să intervină direct în viaţa economică şi socială. (< fr. *étatisme*)

etatíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al etatismului. (< fr. *étatiste*)

etatizá *vb. tr.* a trece (bunuri, întreprinderi) în administrarea statului. (< fr. *étatiser*)

-étă *suf.* „diminutival". (< fr. *-ette*, it. *-etta*, cf. lat. *-itta*)

et cétera/et caetera /abr. *etc./ loc. s.* şi alţii, şi altele, şi aşa mai departe. (< lat. *et caetera*)

eté *s. f.* păduri tropicale din câmpia Amazonului, pe locuri neinundabile. (< port. *ete*)

etelísm *s. n.* teorie potrivit căreia voinţa este forţa fundamentală a conştiinţei, a spiritului. (< germ. *Ethelismus*)

eténă *s. f.* hidrocarbură nesaturată gazoasă, incoloră, inflamabilă, obţinută prin deshidratarea alcoolului de către acidul sulfuric; etilenă. (< fr. *éthène*)

etér[1] **I.** *s. m.* **1.** (*ant.*) al cincilea element consecutiv al cosmosului (alături de foc, apă, aer şi pământ). **2.** compus organic rezultat, prin elimintarea apei, din combinarea unui alcool cu un acid. **3.** compus organic obţinut prin fierberea alcoolului etilic cu acid sulfuric, lichid incolor, foarte volatil şi inflamabil, cu miros aromatic specific, folosit ca solvent în industrie, în medicină etc. **II.** *s. n.* (*fig.*) aer, atmosferă, cer, văzduh. (< fr. *éther*, lat. *aether*, gr. *aither*, cer)

ETER[2]**(O)-** v. heter(o)-.

eterát, -ă *adj.* care are mirosul eterului. • (*fig.*) subtil, diafan. (< fr. *éthéré*)

etéric, -ă *adj.* **1.** fluid şi curat ca eterul, cu proprietăţile eterului. **o** *ulei* ~ = substanţă uleioasă, volatilă, cu miros puternic, extrasă din plante, folosită în industria parfumurilor, în farmacie etc. **2.** (*fig.*) foarte curat. • subtil, inconsistent. (< germ. *ätherisch*, it. *eterico*)

eterificá *vb. tr.* a transforma un alcool sau un acid în eter. (< fr. *éthérifier*)
eterism *s. n.* stare patologică provocată de absorbția de eter. (< fr. *éthérisme*)
eterizá *vb.* **I.** *tr.* a anestezia cu eter. **II.** *tr., refl. (poet.)* a căpăta un caracter eteric, a deveni pur, diafan. (< fr. *éthériser*)
etérn, -ă *adj.* (și *adv.*) care nu are limite în timp; veșnic, nepieritor. (< lat. *aeternus*)
eternít *s. n.* azbociment. (< germ. *Eternit*, fr. *éternite*)
eternitáte *s. f.* faptul, însușirea de a fi etern; veșnicie. (< fr. *éternité*, lat. *aeternitas*)
eternizá *vb.* **I.** *tr.* a face să dureze la infinit. **II.** *refl.* a rămâne pentru posteritate. (< fr. *éterniser*)
ETERO- v. eter²(o)-.
eteroclít, -ă *adj.* **1.** format din elemente disparate, eterogene. **2.** anormal; ciudat, bizar. (< fr. *hétéroclite*, lat. *heteroclitus*)
eterogén, -ă *adj.* compus din elemente de natură, de origine diferită. (< fr. *hétérogène*)
eterogeneizá *vb. tr., refl.* a face să devină, a deveni eterogen. (< eterogen + -/e/iza)
eterogenitáte *s. f.* însușirea de a fi eterogen. (< fr. *hétérogénéité*)
eteromán, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de eteromanie. (< fr. *éthéromane*)
eteromaníe *s. f.* toxicomanie constând în inhalarea, ingestia sau injectarea de eter. (< fr. *éthéromanie*)
eterométric, -ă *adj.* (despre strofe) din versuri de măsuri diferite. (< fr. *hétérométrique*)
éthno-róck *s. n.* rock al tuturor popoarelor. (< engl. *ethnorock*)
etiáj *s. n.* nivel mediu al apelor unui fluviu, unui lac etc. (< fr. *étiage*)
étic, -ă **I.** *adj.* referitor la etică; moral. **II.** *s. f.* **1.** disciplină filosofică, studiul aspectelor teoretice și practice ale moralei; teoria filosofică a moralei. **2.** ansamblul normelor de conduită morală corespunzătoare ideologiei unei anumite clase sau societăți. (< fr. *éthique*, lat. *ethicus*, gr. *ethikos*)
etichetá *vb. tr.* **1.** a pune o etichetă. • a asocia o etichetă (3). **2.** (*fig.*) a califica (pe cineva sau ceva). (< fr. *étiqueter*)
etichétă *s. f.* **I. 1.** bucată mică (de hârtie) care se aplică pe un obiect și pe care se indică conținutul, destinația etc. **2.** (*fig.*) titlu, calitate în care se prezintă cineva sau ceva. **3.** (*inform.*) semn sau ansamblu de semne pentru a identifica o anumită instrucțiune în programul unui calculator; marcă[1] (5). **II.** ceremonial uzual al curților monarhilor, în relațiile diplomatice etc. • reguli, norme de purtare în raporturile dintre persoane de familie nobilă; norme de politețe. (< fr. *étiquette*)
eticián, -ă *s. m. f.* specialist în etică. (< etică + -ian)
eticísm *s. n.* reducere a tuturor valorilor la valori etice. (< germ. *Ethizismus*)
eticitáte *s. f.* caracter etic. (< etic + -itate)
etíl *s. m.* radical organic monovalent derivat din etan. (< fr. *éthyle*)
etilá *vb. tr.* a efectua o etilare. (< etil)
etiláre *s. f.* **1.** introducere a unui radical etil într-o moleculă organică. **2.** tratare cu etil fluid a unei benzine, pentru a-i îmbunătăți cifra octanică. (< etila)
etilénă *s. f.* etenă. (< fr. *éthylène*)
etilendiamidă *s. f.* cea mai simplă diamidă alifatică solubilă în apă, având caracter bazic. (< fr. *éthylène-diamide*)
etilenglicól *s. n.* glicol. (< fr. *ethylénglycol*)
etilénic, -ă *adj.* referitor la hidrocarburile cu o legătură dublă. (< fr. *éthylénique*)
etilenoxíd *s. n.* oxid de etilenă. (< *etilenă* + *oxid*)
etilfluíd *s. n.* amestec de tetractil de plumb cu bromură de metil și naftalină clorurată, folosită pentru îmbunătățirea calităților antidetonante ale benzinei. (< fr. *éthylfluide*)
etílic, -ă *adj.* care conține etil. o *alcool* ~ = alcool (2). (< fr. *éthylique*)
etilísm *s. n.* alcoolism. (< fr. *éthylisme*)
etilotést *s. n.* alcooltest. (< etil + test)
ETIMO- *elem.* „etimon, sens adevărat". (< fr. *étymo-*, cf. gr. *etymos*, veritabil, adevărat)
etimológ, -ă *s. m. f.* etimologist. (< germ. *Etymologe*)
etimológic, -ă *adj.* referitor la etimologie; bazat pe etimologie. (< fr. *étymologique*, lat. *etymologicus*, gr. *etymologikos*)
etimologie *s. f.* **1.** stabilire a originii unui cuvânt prin explicarea evoluției lui fonetice și semantice. o ~ *multiplă* = explicarea originii unui cuvânt prin mai multe etimoane. o ~ *populară* = modificare a formei unui cuvânt sub influența unui alt cuvânt mai cunoscut, cu care are asemănări și de la care s-ar putea crede că derivă. **2.** etimon. **3.** ramură a lingvisticii care studiază istoria cuvintelor, stabilind originea și evoluția formei și a sensului lor. (< fr. *étymologie*, lat., gr. *etymologia*)
etimologísm *s. n.* tendință de a reforma limba română literară de la sfârșitul sec. XIX, apropiind-o de o formă a ei mai veche. (< fr. *étymologisme*)
etimologíst, -ă *s. m. f.* specialist în etimologie; etimolog. (< fr. *étymologiste*)
etimologizá *vb. intr.* a căuta, a da etimologia unui cuvânt. (< it. *etimologizzare*)
etimologizánt, -ă *adj.* (despre scriere) care tinde să folosească ortografia etimologică. (< fr. *étymologisant*)
etimón *s. n.* cuvânt de bază din care provine un cuvânt al unei limbi; etimologie (2). (< fr. *étymon*)
ETIO- *elem.* „cauză, factor". (< fr. *étio-*, cf. gr. *aitia*)
etiolá *vb. tr.* a produce o etiolare. (< fr. *étioler*)
etioláre *s. f.* fenomen de îngălbenire a plantelor crescute în întuneric, din cauza lipsei de clorofilă. (după fr. *étiolement*)
etiológic, -ă *adj.* referitor la etiologie. (< fr. *étiologique*)
etiologíe *s. f.* **1.** studiu al cauzelor lucrurilor. **2.** ramură a medicinei care studiază cauzele bolilor. (< fr. *étiologie*, gr. *aitiologia*)
etiomorfóză *s. f.* modificare morfologică a plantelor cauzată de factori externi. (< etio- + morfoză)
etiopatogenéză *s. f.* etiopatogenie. (< germ. *Atiopathogenese*)
etiopatogénic, -ă *adj.* referitor la etiopatogenie. (< etiopatogenie)
etiopatogeníe *s. f.* ramură a medicinei care studiază cauzele și mecanismele bolilor; etiopatogeneză. (după germ. *Ätiopathogenese*)
etiopián, -ă **I.** *s. m. pl.* popor care locuiește în Etiopia (fosta Abisinia). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor; abisinian. o *limbi ~ene* = limbi semitice din Etiopia și Eritreea, cu excepția arabei. (< fr. *éthiopien*)
etiopianísm *s. n.* mișcare religioasă creștină răspândită în Africa subsaharian în perioada colonială. (< *etiopian* + *-ism*)
etiotróp, -ă *adj.* (despre un tratament) care vizează cauzele bolii. (< etio- + -trop²)
etirá *vb. tr.* a efectua o etirare. (< fr. *étirer*)
etiráre *s. f.* **1.** operație de tragere a metalelor în fire; trefilare. **2.** tragere prin filieră, întindere a fibrelor sintetice. (< etira)
etizíe *s. f.* slăbire extremă a corpului datorită unei boli cronice. (< fr. *étisie*)
ETMO- *elem.* „ciur, sită". (< fr. *ethmo-*, cf. gr. *ethmos*)
etmocefál *s. m.* monstru cu nasul în formă de trompă. (< fr. *ethmocéphale*)
etmoíd *s. n.* os al craniului străpuns de două orificii, care formează peretele cavităților nazale. (< fr. *ethmoïde*, gr. *ethmoides*, ciuruit)
etmoidál, -ă *adj.* al etmoidului. (< fr. *éthmoïdal*)
etmoidectomíe *s. f.* operație chirurgicală pentru îndepărtarea leziunilor celulare etmoidale. (< fr. *ethmoïdectomie*)
etmoidítă *s. f.* inflamație a mucoasei etmoidului. (< fr. *ethmoïdite*)
ETN(O)- *elem.* „popor, comunitate etnică, rasă". (< fr. *ethn/o/-*, cf. gr. *ethnos*)
etnárh *s. m.* guvernator al unei etnarhii. (< fr. *ethnarque*, gr. *ethnarkhos*)
etnarhíe *s. f.* provincie a Imperiului Roman, Bizantin sau Otoman având o anumită comunitate etnică. (< fr. *ethnarchie*)
étnic, -ă *adj.* referitor la apartenența la un popor, la formele de cultură și de civilizație specifice unui popor. o *nume* ~ = etnonim. (< fr. *ethnique*, lat. *ethnicus*)

etnicísm *s. n.* **1.** etnicitate. **2.** tendință a unor grupări literare românești de la începutul sec. XX de a subordona aspectele etice și estetice celor etnice. (< fr. *ethnicisme*)
etnicíst, -ă *adj.* referitor la etnicism. (< fr. *ethniciste*)
etnicitáte *s. f.* ansamblu de caractere ale unei unități etnice; etnicism (1). (< engl. *ethnicity*)
etnicizá *vb. tr.* a da un caracter etnic. (< etnic + -iza)
etníe *s. f.* unitate etnică, determinată în timp și spațiu, cu trăsături de civilizație și cultură (limbă, tradiții etc.) comune. (< fr. *ethnie*)
etnoastronomíe *s. f.* disciplină care studiază motivele etnografice, textele sacre și rituale tradiționale ale popoarelor referitoare la astre, constelații. (< etno- + astronomie)
etnobiologíe *s. f.* știință care studiază raporturile dintre om și mediul natural. (< fr. *ethnobiologie*)
etnobotánic, -ă I. *adj.* referitor la etnobotanică. **II.** *s. f.* ramură a etnobiologiei care studiază denumirile populare ale plantelor. • nomenclatura populară botanică. **III.** *adj., s. n.* (*pl.*) (plantă, produs) cu calități halucinogene. (< fr. *ethnobotanique*)
etnobotaníst, -ă *s. m. f.* specialist în etnobotanică. (< *etnobotan*/ic/ + *-ist*)
etnobúsíness /-biznis/ *s. n.* prezența la conducerea la guvernarea unor organisme ale minorităților. (< etno- + business)
etnocéntric, -ă *adj.* referitor la etnocentrism. (< fr. *ethnocentrique*)
etnocentrísm *s. n.* tendință de a judeca valorile altor culturi în raport cu propria cultură. (< fr. *ethnocentrisme*, engl. *ethnocentrism*)
etnocíd *s. n.* **I.** ucidere în masă a unei părți sau a unei întregi comunități etnice. **2.** modificare forțată a structurii biosociale sau culturale a unui grup etnic. (< fr. *ethnocide*)
etnocivilizáție *s. f.* civilizație proprie unei comunități etnice. (< etno- + civilizație)
etnocoregrafíe *s. f.* disciplină care studiază activitatea ludică (jocul, dansul) unui popor. (< etno- + coregrafie)
etnocrație *s. f.* doctrină care pretinde ca puterea să se instituie în funcție de caracterele etnice ale unei națiuni. (< fr. *ethnocratie*)
etnoculturál, -ă *adj.* referitor la etnocultură. (< *etnocultură* + *-al*)
etnocultúră *s. f.* cultură proprie a unei comunități etnice. (< fr. *ethnoculture*)
etnofilosofíe *s. f.* totalitatea conceptelor filosofice ale unui grup etnic. (< *etno-* + *filosofie*)
etnofobíe *s. f.* repulsă patologică față de tot ceea ce aparține unei comunități etnice. (< *etno-* + *-fobie*[2])
etnofolclóric, -ă *adj.* referitor la folclorul unui popor. (< *etno-* + *folcloric*)
etnogenealogíe *s. f.* disciplină ce studiază geneza popoarelor, legăturile lor etnice și derivarea lor istorică. (< *etno-* + *genealogie*)
etnogenétic, -ă *adj.* referitor la etnogeneză. (< germ. *ethnogeetisch*)
etnogenéză *s. f.* **1.** proces de formare a unui popor; etnogenie. **2.** ramură a antropologiei care studiază originea și filiația raselor și a popoarelor. (< fr. *ethnogenèse*)
etnogeníe *s. f.* etnogeneză (1). (< fr. *ethnogénie*)
etnogeografíe *s. f.* disciplină care studiază influența reciprocă dintre mediul geografic și comunitatea etnică. (< *etno-* + *geografie*)
etnogeologíe *s. f.* disciplină care studiază stratificarea civilizației și culturii unei comunități etnice. (< *etno-* + *geologie*)
etnogoníe *s. f.* geneza, evoluția și dispariția unui popor din perspectiva mitologiei. (< *etno-* + *-gonie*)
etnográf, -ă *s. m. f.* specialist în etnografie. (< fr. *ethnographe*)
etnográfic, -ă *adj.* referitor la etnografie. (< fr. *ethnographique*)
etnografíe *s. f.* știință care studiază, descrie și clasifică particularitățile modului de viață și ale culturii materiale și spirituale ale unei etnii. (< fr. *ethnographie*)
etnográmă *s. f.* reprezentare grafică a unor fenomene etnice. (< *etno-* + *-gramă*)
etnoiatríe *s. f.* disciplină etnologică care se ocupă cu cunoașterea și explicarea datinilor, obiceiurilor și practicilor medicale populare. (< etno- + -iatrie)
etnoíd *s. m.* element constitutiv al unei comunități etnice care nu posedă autonomie. (< etno- + -oid)
etnoistórie *s. f.* disciplină care studiază istoria unei comunități etnice. (< engl. *ethnohistory*)
etnolingvíst, -ă *s. m. f.* specialist în etnolingvistică. (< fr. *ethnolinguiste*)
etnolingvístic, -ă I. *adj.* referitor la etnolingvistică. **II.** *s. f.* curent în lingvistica din SUA care susține că limba este un produs al societății și o funcție a culturii. (< fr. *ethnolinguistique*)
etnológ, -ă *s. m. f.* specialist în etnologie. (< fr. *ethnologue*)
etnológic, -ă *adj.* referitor la etnologie. (< fr. *ethnologique*)
etnologíe *s. f.* știință care se ocupă cu studiul caracterelor etnice, cu structura și evoluția popoarelor. (< fr. *ethnologie*)
etnometodologíe *s. f.* metodologie a cercetării etnologice. (< etno- + metodologie)
etnomuzicológ, -ă *s. m. f.* specialist în etnomuzicologie. (< fr. *ethnomusicologue*)
etnomuzicológic, -ă *adj.* referitor la etnomuzicologie. (< fr. *ethnomusicologique*)
etnomuzicologíe *s. f.* ramură a muzicologiei care studiază muzica diferitelor popoare; folcloristică muzicală. (< fr. *ethnomusicologie*)
etnoním *s. n.* nume de popor. (< fr. *ethnonyme*)
etnonimíe *s. f.* studiu lingvistic al antroponimelor. (< etnonim + -ie)
etnopedagógic, -ă *adj.* referitor la etnopedagogie. (< etnopedagogie)
etnopedagogíe *s. f.* orientare în pedagogie care are în vedere educația întregului popor. (< etno- + pedagogie)
etnopsihiatríe *s. f.* studiul bolilor mintale în raport cu faptele sociale proprii culturilor primitive și societăților industriale. (< fr. *ethnopsychiatrie*)
etnopsihologíe *s. f.* ramură a antropologiei care studiază viața unui popor și producțiile sale după însușirile lui psihologice caracteristice. (< fr. *ethnopsychologie*)
etnosemiótică *s. f.* studiu etnologic al simbolurilor și semnificațiilor relative la obiecte, evenimente și acțiuni. (< *etno-* + *semiotică*)
etnosféră *s. f.* totalitatea ideilor, credințelor, miturilor și instituțiilor manifestate azi de toate culturile lumii. (< *etno-* + *sferă*)
etnosociologíe *s. f.* disciplină sociologică care studiază și interpretează fenomenele sociale cu ajutorul etnologiei. (< fr. *ethnosociologie*)
etnosofíe *s. f.* concepție filosofică a unei etnii. (< etno- + -zofie)
etnotanatologíe *s. f.* disciplină etnologică având ca obiect de studiu riturile de înmormântare ale unui popor. (< etno- + tanatologie)
etnotíp *s. n.* formație biopsihică specifică unui grup etnic înainte și după procesul de educație complexă. (< etno- + -tip[2])
etnozoologíe *s. f.* ramură a etnobiologiei care tratează despre raporturile dintre om și mediul animal. (< fr. *ethnozoologie*)
ETO- *elem.* „morav", „obicei", „comportament". (< fr. *étho-*, cf. gr. *ethos*)
etocrát, -ă *s. m. f.* adept al etocrației. (< fr. *éthocrate*)
etocrátic, -ă *adj.* referitor la etocrație. (< fr. *ethocratique*)
etocrație *s. f.* guvernare fundată numai pe principiile moralei. (< fr. *éthocratie*)
etofarmacologíe *s. f.* metodă modernă de evaluare a efectelor medicației psihotrope prin studierea comportamentelor animalelor. (< eto- + farmacologie)
etografíe *s. f.* descriere a obiceiurilor, practicilor, comportamentului unui grup etnic. (< fr. *éthographie*)
etográmă *s. f.* înregistrare a comportamentului animalelor. (< fr. *éthogramme*)
etólă *s. f.* **1.** fâșie lată purtată de preoții catolici în timpul serviciului religios. **2.** eșarfă de blană purtată de femei. (< fr. *étole*)
etológ, -ă *s. m. f.* specialist în etologie. (< it. *etologo*)
etologic, -ă *adj.* referitor la etologie. (< fr. *éthologique*)

etologíe *s. f.* **1.** disciplină având ca obiect studiul moravurilor popoarelor. **2.** ştiinţă care studiază comportamentul, modul de viaţă al animalelor şi plantelor. **3.** ştiinţa legilor care determină formarea caracterelor. (< fr. *éthologie*)

etopedíe *s. f.* ramură a defectologiei care studiază deficienţele de conduită. (< eto- + -pedie)

etopée *s. f.* **1.** figură de stil constând în personificarea unor lucruri. **2.** figură de compoziţie care constă în descrierea caracterului sau structurii psihice a unui erou epic prin scrisori ori printr-o cuvântare. (< fr. *éthopée*, lat. *ethopoeia*)

étos *s. n.* **1.** caracterul unui fenomen fizic, moral, social şi artistic, privit în unitatea dintre intern şi extern, dintre etic şi estetic. **2.** ansamblu de trăsături morale specifice omului, unui grup social sau unei epoci. **3.** specific cultural al unei colectivităţi. **4.** parte a unui discurs în care se vorbeşte despre moravuri. (< fr. *ethos*)

etoténică *s. f.* sistem de reguli de conduită morală. (< eto- + -tehnică[2])

etrávă *s. f.* piesă de rezistenţă din osatura unei nave, situată la proră. (< fr. *étrave*)

etriér *s. n.* **1.** vergea de oţel care înconjură la exterior armătura longitudinală a unui element de beton armat. **2.** (*mar.*) suport pe care se sprijină tangoanele, scările etc. (< fr. *étrier*)

etrúsc, -ă 1. *s. m. pl.* populaţie care a trăit în mileniul I î.H. din Etruria (azi Toscana, Italia), cu o puternică influenţă asupra Romei. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie. **o** *artă ~ă* = creaţie artistică influenţată de cea greacă, cu tradiţii preistorice şi orientale, folosind cultul morţilor, care au păstrat figurine antromorfe, urne funerare, sarcofage şi sculpturi în bronz etc. • (*s. f.*) limbă neindo-europeană vorbită de etrusci. (< fr. *étrusque*, lat. *etruscus*)

etruscológ, -ă *s. m. f.* specialist în etruscologie. (< fr. *étruscologue*)

etruscológic, -ă *adj.* referitor la etruscologie. (< fr. *étruscologique*)

etruscologíe *s. f.* studiul culturii şi civilizaţiei etrusce. (< fr. *étruscologie*)

etufá *vb. tr.* a distruge crisalida fluturelui de mătase din gogoşile destinate filării, prin introducerea gogoşilor într-un cuptor special. (< fr. *etouffer*)

etufór *s. n.* **1.** dispozitiv care permite oprirea rapidă a unui motor de avion, obturând accesul aerului în carburator. **2.** dispozitiv al unui aparat de proiecţie care împiedică propagarea focului de la capul de peliculă aprinsă accidental la restul filmului. (< fr. *étouffoir*)

etui /etüí/ *s. n.* cutiuţă în care se păstrează un aparat mic, ochelarii etc. (< fr. *étui*)

etuvá *vb. tr.* a ţine la etuvă; a usca în etuvă. • a aburi, a usca betonul. (< fr. *étuver*)

etúvă *s. f.* aparat, încăpere în care se produce o temperatură ridicată, pentru dezinfectare, sterilizare etc. (< fr. *étuve*)

EU- *elem.* „frumos, bine, armonios". (< fr. *eu-*, cf. gr. *eu*, bine)

eucalípt *s. m.* arbore gigant (sub)tropical, cu flori mici, verzi, şi frunze persistente, din frunzele şi scoarţa căruia se extrag uleiuri folosite în farmacie şi parfumerie, cu lemn, de o duritate excepţională. (< fr., lat. *eucalyptus*)

eucaliptól *s. m.* substanţă uleioasă obţinută din uleiul de eucalipt, antiseptic al căilor respiratorii. (< fr. *eucalyptol*)

eucariótă *adj., s. f.* plantă sau animal evoluat care are nucleu tipic, separat prin membrană. (< engl. *eucaryote*)

eucíclic, -ă *adj.* (despre flori) cu un număr egal de piese în fiecare verticil. (< fr. *eucyclique*)

eucláz *s. n.* mineral rar, din familia silicaţilor, cu o compoziţie apropiată de cea a beriliului. (< fr. *euclase*)

euclidián, -ă *adj.* referitor la axiomele şi postulatele formulate de Euclid. (< fr. *euclidien*)

eucoloíd *s. m.* substanţă cu proprietăţi coloidale, cu un mare grad de polimerizare. (< fr. *eucolloïde*)

eucrazíe *s. f.* constituţie fizică bună. (< fr. *eucrasie*)

eucromozóm *s. m.* cromozom tipic, normal. (< fr. *euchromosome*)

EUDEMON(O)- *elem.* „fericire". (< fr. *eudemon/o/-*, cf. gr. *eudaimonia*)

eudemónic, -ă *adj.* referitor la eudemonism. (< fr. *eudémonique*)

eudemonísm *s. n.* concepţie etică care urmăreşte năzuinţa omului spre fericire. (< fr. *eudémonisme*)

eudemoníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al eudemonismului. (< fr. *eudémoniste*)

eudemonológic, -ă *adj.* referitor la eudemonologie. (< it. *eudemonologico*)

eudemonologíe *s. f.* raţionament, discuţie în jurul problemei fericirii. (< fr. *eudémonologie*)

eudicotomie *s. f.* (*bot.*) dicotomie normală, cu ramuri dezvoltate şi ramificate uniform. (< fr. *eudichotomie*)

EUDIO- *elem.* „gaz, substanţe gazoase". (< fr. *eudio-*, cf. gr. *eudios*, senin, calm)

eudiométric, -ă *adj.* referitor la eudiomtrie. (< fr. *eudiométrique*)

eudiometríe *s. f.* determinare a compoziţiei unui gaz cu eudiometrul. (< fr. *eudiométrie*)

eudiométru *s. n.* aparat folosit la analiza volumetrică a gazelor şi la sinteza, sub influenţa unei descărcări electrice, a diverselor corpuri gazoase. (< fr. *eudiomètre*)

eudíst, -ă *s. m. f.* membru al unei congregaţii clericale catolice din sec. XVII. (< fr. *eudiste*)

eufémic, -ă *adj.* eufemistic. (< fr. *euphémique*)

eufemíe *s. f.* exprimare eufemistică. (< it. *eufemia*)

eufemísm *s. n.* cuvânt, expresie care înlocuieşte în vorbire sau în scris un cuvânt, ori o expresie desemnând ceva neplăcut, jignitor sau obscen. (< fr. *euphémisme*)

eufemístic, -ă *adj.* referitor la eufemism; voalat; eufemic. (< germ. *euphemistisch*)

eufemizá *vb. tr.* a da (unui cuvânt) un caracter eufemistic. (< fr. *euphémiser*)

eufemizánt, -ă *adj.* care eufemizează. (< eufemiza + -ant)

eufomaníe *s. f.* stare de bună dispoziţie realizată prin intermediul drogurilor. (< eufo/rie/ + *-manie*[2])

eufónic, -ă *adj.* referitor la eufonie, care produce eufonie. (< fr. *euphonique*)

eufoníe *s. f.* succesiune armonioasă de sunete în silabele unui cuvânt, unei fraze, cu efect auditiv plăcut. (< fr. *euphonie*, lat., gr. *euphonia*)

eufóniu *s. n.* instrument muzical de suflat din alamă, folosit în fanfară, cu registru corespunzător vocii de bariton. (< it. *eufonio*)

euforbiacée *s. n. pl.* familie de plante dicotiledonate dialipetale, cu flori unisexuate, de culori variate, cu fructul capsulă. (< fr. *euphorbiacées*)

euforbiále *s. f. pl.* ordin de plante: euforbiaceele. (< fr. *euphorbiales*)

eufórbie *s. f.* plantă comună, cu latex alb, tip al familiei euforbiaceelor; laptele-cucului. (< lat. *euphorbia*, fr. *euphorbe*)

eufóric, -ă I. *adj.* referitor la euforie. **II.** *adj., s. m. f.* (om cu temperament) înclinat spre euforie. (< fr. *eupho-rique*)

euforíe *s. f.* **1.** stare de fericire, de beatitudine. **2.** falsă senzaţie de fericire, manifestată ca simptom al unei boli neuropsihice sau provocată de substanţe narcotice. (< fr. *euphorie*, gr. *euphoria*)

euforizá *vb. tr.* a da o senzaţie de euforie. (< fr. *eupho-riser*)

euforizánt, -ă *adj., s. n.* (medicament) care provoacă euforie. (< fr. *euphorisant*)

eufótic, -ă *adj.* **1.** (despre plancton) în zona cu lumină abundentă. **2.** (despre stratul de apă) între suprafaţă şi limita la care pătrund razele luminoase. (< fr. *euphotique*)

eufuism *s. n.* limbaj manierat, preţios, rafinat şi sofisticat, la modă în Anglia în epoca elisabetană. (< engl. *euphuism*, fr. *euphuisme*)

eufuístic, -ă *adj.* (despre stil) preţios, bombastic, pompos. (< engl. *euphuistic*)

eufúncţie *s. f.* (*fil.*) funcţie care menţine sau sporeşte adaptarea unei unităţi date la contextul ei social. (< fr. *eufonction*)

eugenétic, -ă I. *adj.* referitor la eugenie; eugenezic, eugenic. **II.** *s. f.* eugenie. (< germ. *eugenetisch*, /II/ germ. *Eugenetik*)

eugenézic, -ă *adj.* eugenetic. (< fr. *eugénésique*)

eugénic, -ă *adj.* eugenetic. (< fr. *eugénique*)

eugeníe *s. f.* ramură a geneticii aplicative care studiază posibilitățile de apărare și de ameliorare a zestrei genetice a speciei umane; eugenism (1), eugenetică. (< fr. *eugénie*)
eugenísm *s. n.* **1.** eugenie. **2.** teorie care susține ideea reacționară a inegalității biologice și intelectuale a raselor umane, a împărțirii oamenilor în rase inferioare și superioare. (< fr. *eugénisme*, engl. *eugenism*)
eugeníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al eugeniei. (< fr. *eugéniste*)
eugenól *s. n.* substanță mirositoare din uleiul de cuișoare, de garoafe etc., folosit în parfumerie și în dentistică. (< fr. *eugénol*)
eugeofíte *s. f. pl.* geofite a căror perioadă de repaus biologic se datorește lipsei de lumină sau căldură. (< fr. *eugéophytes*)
euglénă *s. f.* protozoar flagelat din apele dulci, având cromatofori cu clorofilă. (< lat. *euglena*, fr. *euglène*)
eugleníde *s. f. pl.* familie de protozoare: euglena. (< fr. *euglénidés*)
euhalín, -ă *adj.* (despre organisme) care trăiește numai în apele sărate. (< fr. *euhaline*)
euhaploíd, -ă *adj.* haploid în ale cărui celule somatice există un singur set de cromozomi. (< fr. *euhaploïde*)
euharístic, -ă *adj.* referitor la euharistie. (< fr. *eucharistique*)
euharístíe *s. f.* împărtășanie, cuminecătură. (< fr. *eucharistie*, lat. *eucharistia*, gr. *eukharistia*)
euhemerísm *s. n.* doctrina lui Euhemeros, potrivit căreia divinitățile nu sunt decât o creație a spiritului uman, oameni divinizați. (< fr. *évhémérisme*)
euhemeríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al euhemerismului. (< fr. *évhémériste*)
eulán *s. n.* preparat de apret folosit pentru a apăra de molii țesuturile și fibrele de lână. (< fr. *eulan*)
eulogíe *s. f.* pâine binecuvântată care se distribuia credincioșilor participanți la adunările creștine din primele secole după Hristos. (< fr. *eulogie*, gr. *eulogia*)
Eumeníde *s. f. pl. (mit.)* nume eufemistic dat Eriniilor. (< fr. *euménides*)
eumenorée *s. f.* menstruație normală. (< fr. *euménorrhée*)
eumicéte *s. f. pl.* clasă de ciuperci cu miceliul septal, cuprinzând un mare număr de specii parazite pentru om și pentru animale. (< engl. *eumycetes*)
eumitóză *s. f.* mitoză tipică, cu diferențierea netă a cromozomilor. (< fr. *eumitose*)
eunúc *s. m.* **1.** (în Orient) bărbat castrat, paznic al unui harem. **2.** nume dat ofițerilor regilor evrei, însărcinați cu garda camerei acestora. **3.** ofițer care avea în grijă garderoba și iatacul împăratului în Imperiul Roman de Răsărit. **4.** *(fig.)* om laș, fricos, lipsit de energie virilă. (< fr. *eunuque*, lat. *eunuchus*)
eunuchísm *s. n.* stare la om în unele cazuri de insuficiență genitală. (< fr. *eunuchisme*)
eunucoíd, -ă *adj.* (despre voce) ca de castrat. (< fr. *eunuchoïde*)
eunucoídism *s. n.* insuficiență testiculară. **o** ~ *feminin* = insuficientă maturație ovariană la pubertate. (< fr. *eunuchoïdisme*)
eupareunía *s. f.* act sexual normal. (< fr. *eupareunie*)
eupatíe *s. f.* resemnare în fața suferinței. (< fr. *eupathie*)
eupatrízi *s. m. pl.* (în Grecia antică) descendenți ai familiilor de cuceritori, clasa nobililor deținători de pământuri. (< fr., gr. *eupatrides*)
eupepsíe *s. f.* digestie ușoară. (< fr. *eupepsie*)
eupéptic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care ușurează mistuirea. (< fr. *eupeptique*)
euplanctón *s. n.* plancton al organismelor liber plutitoare. (< fr. *euplancton*)
euploíd, -ă *adj.* (despre celule, organisme) care prezintă un număr multiplu de seturi cromozomiale haploide. (< fr. *euploïde*)
euploidíe *s. f.* înmulțire a seturilor complete de cromozomi în toate celulele organismului. (< fr. *euploïdie*)
eupnée *s. f.* respirație normală. (< fr. *eupnée*)
eupnéic, -ă *adj.* care facilitează respirația. (< fr. *eu-pnéique*)
eupraxíe *s. f.* **1.** acțiune bine condusă. **2.** *(med.)* capacitate de a executa mișcări coordonate. (< fr. *eupraxie*)
EUR(O)- *elem.* „în, din Europa, european". (< fr. *eur/o/-*, cf. *Europa*)
eurafrícán, -ă *adj.* referitor în același timp la Europa și Africa. (< fr. *eurafricain*)
eurasián, -ă *adj., s. m. f.* (metis) între european și asiatic. (< fr. *eurasien*)
eurasiátic, -ă *adj.* referitor la Eurasia (Europa și Asia). (< fr. *eurasiatique*)
EURI- *elem.* „larg, cuprinzător, vast". (< fr., germ. *eury-*, cf. gr. *eurys*)
euribár, -ă *adj.* (despre organisme acvatice) cu variații mari de presiune. (< fr. *eurybare*)
euribát, -ă *adj.* (despre specii marine) la adâncimi foarte variate. (< fr. *eurybathe*)
euribiónt *s. n.* organism cu rezistență mare față de variațiile factorilor de mediu. (< fr. *eurybionte*)
euribiózá *s. f.* reacție de maximă rezistență a unui organism față de variațiile mari ale factorilor de mediu. (< fr. *eurybiose*)
euricefál, -ă *adj., s. m. f.* (individ) care prezintă euricefalie. (< fr. *eurycéphale*)
euricefalíe *s. f.* malformație congenitală având existența unui craniu cu diametru lateral foarte mare. (< fr. *eurycéphalie*)
euricór, -ă *adj.* (despre organisme) cu areal geografic foarte larg. (< germ. *eurychor*)
euriécic, -ă *adj.* (despre unele specii) care poate trăi orice biocenoză. (< fr. *euryécique*)
eurifág, -ă *adj.* (despre organisme) cu hrană variată. (< germ. *euryphag*)
eurifótic, -ă *adj.* (despre organisme) în condiții foarte variate de lumină. (< fr. *euryphotique*)
eurignát, -ă *adj., s. m. f.* (individ) care prezintă eurignatism. (< fr. *eurygnathe*)
eurignatísm *s. n.* malformație constând în existența unor maxilare anormal de late. (< fr. *eurygnathisme*)
eurihalín, -ă *adj.* (despre organisme acvatice) care suportă variații mari ale salinității apei. (< fr. *euryhalin*)
eurihalinitáte *s. f.* calitatea a ceea ce este aurihalin. (< fr. *euryhalinité*)
eurihígric, -ă *adj.* (despre organisme) care tolerează varietăți mari de umiditate. (< fr. *euryhygrique*)
euriónic, -ă *adj.* (despre specii) care suportă mari variații în reacția ionică a apei sau a solului. (< fr. *euryonique*)
eurioxibiónt, -ă *adj., s. n.* (organism) care trăiește în ape cu variații largi ale concentrației de oxigen. (< fr. *euryoxybionte*)
eurip *s. n. (ant.)* canal artificial care separa arena și animalele sălbatice de spectatori în circuri. (< lat. *euripus*, fr. *euripe*)
euriprozóp, -ă *adj., s. m.* (individ) cu fața mai mult largă decât lungă. (< fr. *euryprosope*)
euriprozopíe *s. f.* însușire a raselor umane de a avea o față largă. (< fr. *euryprosopie*)
eurístic, -ă I. *adj.* referitor la euristică. • (despre procedee metodologice) care, prin întrebări, duce la descoperirea unor adevăruri noi. **II.** *s. f.* metodă de studiu și de cercetare prin descoperire; arta de a duce o dispută în scopul de a descoperi adevărul. (< fr. *euristique*)
euritérm, -ă *adj.* (despre organisme) care suportă temperaturi diferite. (< fr. *eurytherme*)
euritermíe *s. f.* însușire a organismelor euriterme. (< fr. *eurythermie*)
eurítmic, -ă *adj.* referitor la euritmie, cu ritm armonios. (< fr. *eurythmique*)
euritmíe *s. f.* **1.** îmbinare armonioasă de sunete, linii, proporții etc. **2.** *(med.)* ritm regulat al pulsului. **3.** funcționare regulată a oricărei activități organice ritmice. (< fr. *eurythmie*, lat. *eurhythmia*, gr. *eurythmia*)
euritóp, -ă *adj.* (despre plante, animale) cu o distribuție geografică largă. (< fr. *eurytope*)
euritróf, -ă *adj.* cu resurse nutritive normale. (< fr. *eurytrophe*)
euritrófic, -ă *adj.* cu stare nutrițională bună. (< fr. *eurytrophique*)
EURO[1]- v. eur(o)-.
éuro[2] *s. m.* moneda unică (€) a Uniunii Europene. (< fr. *euro*)

euroalégeri *s. f. pl.* alegeri în Parlamentul European. (< euro[1]- + *alegeri*)
éuroaráb, -ă *adj.* referitor la relația dintre Europa și lumea arabă. (< euro[1]- + *arab*)
euroatlántic, -ă *adj.* referitor la țările Europei care aparțin Alianței Atlanticului de Nord (NATO). (< euro[1]- + *atlantic*)
eurobáncă *s. f.* denumire generică dată băncilor situate în Europa, care efectuează și operații în valută străină (eurodolari). (< euro[2] + *bancă*)
eurobarométru *s. n.* (*fig.*) barometru (2) folosit în Uniunea Europeană. (< euro[1]- + *barometru*)
eurobúrsă *s. f.* bursă a Uniunii Europene. (< euro[2]- + *bursă*)
eurocandidát, -ă *s. m. f.* candidat pentru alegerile europene. (< *euro*[1]- + *candidat*)
eurocént *s. m.* monedă divizionară, a suta parte dintr-un eurodolar. (< *euro*[2] + *cent*[1])
eurocentríst, -ă *adj.* care consideră Europa drept centru. (< *euro*[1]- + *centrist*)
Eurocity /-síti/ *s. n.* tren care face legătura între marile orașe ale Europei. (< fr., engl. *Eurocity*)
eurocomisár *s. m.* comisar (1) al Uniunii Europene. (< euro[1]- + *comisar*)
eurocomunísm *s. n.* atitudine a unor partide comuniste din țările occidentale care înțeleg că trebuie să țină seama, în activitatea lor, de realitățile istorice, economi-co-sociale din țările respective. (< fr. *eurocommunisme*)
eurocrát *s. m.* funcționar al organismelor și organizațiilor europene. (< fr. *eurocrate*)
eurocrédit *s. n.* credit acordat pe piețele europene pe termen mediu de către băncile din circuitul eurovalutar. (< euro[2] + *credit*)
eurocriminalitáte *s. f.* criminalitatea din Europa. (< euro[1]- + *criminalitate*)
eurodeputát, -ă *s. m. f.* deputat în Parlamentul European; europarlamentar. (< euro[1]- + *deputat*)
eurodevíz *s. n.* monedă a unei țări din Europa occidentală plasată pe termen lung într-o altă țară. (< fr. *eurodevise*)
eurodezarmáre *s. f.* dezarmare europeană. (< euro[1]- + *dezarmare*)
eurodolár *s. m.* dolar american plasat pe termen lung în băncile europene. (< engl., fr. *eurodollar*)
eurogară *s. f.* gară europeană. (< euro[1]- + *gară*)
euronavetíst, -ă *s. m. f.* navetist în țările Europei. (< *euro*[1]- + *navetist*)
Euronét *s. n.* sistem electronic de comunicație în Europa. (< Euro[1]- + /work/*net*)
eurooblígațiúne *s. f.* obligațiune (2) emisă și comercializată pe piețele europene. (< euro[2] + *obligațiune*)
euroobservatór *s. m.* observator în Parlamentul European. (< euro[1]- + *observator*)
europarlamentár, -ă *adj., s. m. f.* eurodeputat. • (*s. f. pl.*) alegeri europarlamentare. (< *euro*[1]- + *parlamentar*)
europeán, -ă **I.** *s. m. pl.* populație care locuiește în Europa. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. **III.** *adj.* care aparține Europei; referitor la comunitatea ecomonică și politică a Europei unificate. • (*s. f. pl.*) campionat european. (< fr. *européen*)
europeanísm *s. n.* europeism.(< fr. *européanisme*)
europeísm *s. n.* **1.** caracter european. • europeanism. **2.** atitudine favorabilă unității europene. • mișcare care tinde să formeze o unitate europeană. **3.** formă lingvistică proprie limbilor europene. (< it. *europeismo*)
europeístică *s. f.* studiu al modului de viață, al civilizației și culturii diferitelor popoare europene. (< european + -istică)
europeníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al europeaanismului. (după fr. *européaniste*)
europenitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este european. (după fr. *européanité*)
europenizá *vb. tr., refl.* a adopta îmbrăcămintea, obice-iurile și purtările europene. (după fr. *européaniser*)
europiáță *s. f.* denumire generică dată piețelor de capital, pe care se efectuează depuneri bancare și împrumuturi în eurodolari. (< euro[2] + *piață*)
europíd, -ă *adj., s. m. f.* europoid. (< germ. *europid, Europide*)
európiu *s. n.* element chimic din grupa lantanidelor. (< fr. *europium*)
europocentrísm *s. n.* teorie care susține că studiul civilizațiilor și culturilor tradiționale ale popoarelor din alte continente trebuie să pornească de la modelul european. (< Europa + centrism)
europocentríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al europocentrismului. (< europocentr/ism/ + *-ist*)
europoíd, -ă *adj., s. m. f.* (om) care aparține uneia dintre cele trei principale rase omenești cu pielea albă din care fac parte populațiile din Europa; europid. (< germ. *europoid, Europoide*)
Europól *s. n.* poliția europeană a statelor U.E. (la Haga). (< germ. *Europol*)
euroracheță *s. f.* rachetă[1] (1) amplasată pe teritoriul Europei. (< euro[1]- + *rachetă*)
euroscéptic, -ă *adj., s. m. f.* (om) referitor la eurosceptism. (< euroscept/ism/)
eurosceptícism *s. n.* scepticism (2) privind Uniunea Europeană. (< *euro*[1]- + scepticism)
euroserutín *s. n.* scrutin în euroalegeri. (< euro[1]- + *scrutin*)
eurosiberián, -ă *adj.* care face legătura între Europa și Siberia. (< euro[1]- + *siberian*)
eurospórt *s. n.* sport european. (< euro[1]- + *sport*)
eurovalúță *s. f.* valută convertibilă în dolari sau euro[2] care circulă în afara sistemului bancar al țării respective. (< euro[2] + *valută*)
Euroviziúne *s. f.* emisiune simultană de programe televizate în mai multe țări ale Europei. (< fr. *Eurovision*)
eusemíe *s. f.* totalitatea simptomelor favorabile în evoluția unei boli. (< fr. *eusémie*)
eusistolíe *s. f.* contracție cardiacă normală. (< fr. *eusystolie*)
eusporíe *s. f.* dezvoltare normală a sporilor în urma unei meioze obișnuite. (< fr. *eusporie*)
eustátic, -ă *adj.* referitor la eustatism. (< fr. *eustatique*)
eustatísm *s. n.* variație a nivelului general al oceanelor, de natură climatică sau tectonică. (< fr. *eustatisme*)
eustíl *s. n.* colonadă în care coloanele sunt distanțate între ele prin spații proporționale după diametrele lor. (< fr. *eustyle*)
eutanasiá *vb. tr.* a provoca eutanasie. (< eutanasie)
eutanasiatór, -oáre *s. m. f.* **1.** medic specialist în provocarea morții unui bolnav incurabil pentru a-i curma suferințele. **2.** cel care sacrifică animalele bolnave prin procedee rapide și nedureroase; eutanasier. (< eutanasia + -tor)
eutanásic, -ă *adj.* referitor la eutanasie; care provoacă eutanasia. (< fr. *euthanasique*)
eutanasíe *s. f.* **1.** moarte ușoară, fără dureri. **2.** provocare de către medic a morții unui bolnav incurabil, pentru a-i curma suferințele. **3.** sacrificare, prin procedee rapide, nedureroase, a animalelor și păsărilor bolnave. (< fr. *euthanasie*, gr. *euthanasia*)
eutanasiér, -ă *s. m. f.* eutanasiator. (< eutanasie + -ier)
eutanasism *s. n.* integrarea, încorporarea eutanasică a omului, al materiei în circuitul veșnic al naturii. (< eutanasie + -ism)
eutéctic, -ă *adj., s. n.* (amestec chimic) care se topește sau se solidifică la o temperatură constantă, inferioară punctului de topire a fiecăruia din constituenți. (< fr. *eutectique*)
eutectoíd *s. n.* aliaj sub formă de amestec mecanic a două sau mai multe faze solide rezultate prin cristalizarea lor simultană, la temperatură constantă. (< fr. *eutectoïde*)
eutexíe *s. f.* fenomen prezentat de un amestec a cărui temperatură de fuziune constantă este mai joasă decât cea a altui amestec. (< fr. *eutexie*)
EUTI- *elem.* „indirect". (< fr. *euthy-*, cf. gr. *euthy*)
eutimétru *s. n.* mira stadimetrică pentru măsurarea indirectă a distanțelor. (< fr. *euthymètre*)
eutimíe *s. f.* component exterior vesel; dispoziție afectivă normală. (< fr. *euthymie*)
eutiscopíe *s. f.* metodă medicală prin care se urmărește fortarea maculei ochiului să funcționeze normal. (< fr. *euthyscopie*)
eutócic, -ă *adj.* care favorizează eutocia. (< fr. *eutocique*)

eutocíe *s. f.* naștere normală, fără complicații. (< fr. *eutocie*, gr. *eutokia*)
eutróf, -ă *adj.* (despre plante, sol) bogat în materii nutritive. (< fr. *eutrophe*)
eutrófic, -ă *adj.* (despre copii) hrănit bine; dezvoltat normal. (< fr. *eutrophique*)
eutrofíe *s. f.* dezvoltare armonioasă a organismului ca urmare a unei bune nutriții a țesuturilor. (< fr. *eutrophie*)
eutrofizáre *s. f.* proces de îmbogățire a apelor cu substanțe nutritive, ducând la dezvoltarea excesivă a organismelor vii. (după fr. *eutrophisation*)
eutrópic, -ă *adj.* (despre plante) care prezintă fototropism negativ. (< fr. *eutropique*)
eutropíe *s. f.* adaptare a unor flori la polenizare numai prin anumite insecte specializate. (< fr. *eutropie*)
euxerofític, -ă *adj.* (despre plante) care prezintă o adaptare pronunțată la perioadele de uscăciune. (< fr. *euxérophytique*)
euxínic, -ă *adj.* (despre mediul marin) în care lipsește circulația verticală a apei de adâncime. (< germ. *euxinisch*)
ev *s. n. / s. m.* (*livr*) perioadă din istoria omenirii care are trăsături specifice. (< lat. *aevum*)
evacuá *vb. tr.* **1.** a goli, a elibera (un imobil, o localitate etc.). • a da afară pe cineva (dintr-o locuință). **2.** a elimina (dintr-un loc închis) gaze, reziduuri, fecale etc. (< fr. *évacuer*, lat. *evacuare*)
evacuábil, -ă *adj.* care poate fi evacuat. (< evacua + -bil)
evacuáre *s. f.* **1.** acțiunea de a evacua. **2.** eliminare a conținutului unui organ sau a unei formații patologice. **3.** fază din ciclul motoarelor cu ardere internă, sau al turbinelor cu gaze, în care gazele sunt evacuate după ce au efectuat lucrul mecanic; purgare. (< evacua)
evacuatór, -oáre I. *adj.* care permite evacuarea. **II.** *s. n.* deversor pentru evacuarea debitelor excedentare de apă, a aluviunilor etc. (< fr. *évacuateur*)
evadá *vb. intr.* **1.** a fugi, a scăpa dintr-o închisoare, dintr-un lagăr etc. **2.** (*fam.*) a fugi, a scăpa. (< fr. *évader*, lat. *evadare*)
evadát, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care a fugit din închisoare sau de sub pază. (< evada)
evaginație *s. f.* ieșire în afară a peretelui unui organ cavitar. (< fr. *évagination*)
evaluá *vb. tr.* a stabili valoarea aproximativă a unui bun, a unui lucru etc.; a aprecia, a estima. (< fr. *évaluer*)
evaluábil, -ă *adj.* care poate fi evaluat; estimabil. (< fr. *évaluable*)
evaluatív, -ă *adj.* care servește pentru a evalua. (< fr. *évaluatif*)
evaluatór *s. m.* expert autorizat pentru a stabili valoarea unei nave, a unei avarii sau pagube ori a unui obiect. (< fr. *évaluateur*)
evanescént, -ă *adj.* care se pierde, dispare treptat. (< fr. *évanescent*)
evanescéntă *s. f.* dispariție lentă; estompare treptată. (< fr. *évanescence*)
evangheliár *s. n.* carte care cuprinde cele patru evanghelii. (< fr. *évangéliaire*, lat. *evangeliarium*)
evanghélic, -ă *adj.* **1.** referitor la evanghelie. **2.** (și *s.*) care ține de cultul protestant. (< fr. *évangélique*, lat. *evangelicus*)
evanghelísm *s. n.* caracter evanghelic. • doctrinele bisericii evanghelice. (< fr. *évangélisme*)
evanghelizá *vb. tr.* a converti la creștinism. (< fr. *évangéliser*, lat. *evangelizare*)
evanghelizatór *s. m.* predicator al cărților sfinte. (< fr. *évangélisateur*)
evantái *s. n.* **1.** obiect (semicircular) din hârtie, pene etc., cu care își fac vânt femeile. **o** *în ~* = în forma unor raze care se răspândesc dintr-un punct în semicerc. **2.** (*fig.*) ansamblu de lucrări diverse ale aceleiași categorii. (< fr. *éventail*)
evaporá *vb.* **I.** *tr., refl.* (despre lichide) a (se) transforma în vapori. **II.** *refl.* (*fig.*) a dispărea, a pieri deodată. (< fr. *évaporer*, lat. *evaporare*)
evaporábil, -ă *adj.* care se poate evapora (ușor). (< fr. *évaporable*)
evaporabilitáte s. f. cantitate de apă care se poate evapora, în condiții meteorologice date, de pe o suprafață (< evaporabil + -itate)
evaporatór[1] *s. n.* **1.** instalație pentru concentrarea soluțiilor prin fierbere; vaporizator (2). **2.** subansamblu al unei instalații frigorifice în care se evaporează lichidul de răcire, producând frigul. (< fr. *évaporateur*, germ. *Evaporator*)
evaporatór[2]**, -oáre** *s. m. f.* muncitor care lucrează la evaporator[1] (1). (< evapora + -tor)
evaporatór[3]**, -oáre** *adj.* care provoacă evaporarea. (< fr. *évaporatoire*)
evaporigráf *s. n.* evaporimetru înregistrator. (< germ. *Evaporigraph*)
evaporimetríe *s. f.* **1.** măsurare a evaporației de pe suprafețele de apă și din sol. **2.** disciplină care studiază metodele de măsurare a evaporației. (după fr. *évaporométrie*)
evaporimétru *s. n.* instrument pentru evaporimetrie. (< fr. *évaporimètre*)
evaporít *s. n.* rocă sedimentară (sare gemă, ghips etc.) care se formează prin evaporarea apei de mare (dintr-o lagună). (< fr. *évaporite*)
evapotranspirație *s. f.* **1.** pierdere a umidității solului prin evaporare directă și prin transpirația plantelor. **2.** cantitatea de apă evaporată parțial prin transpirație de un organism vegetal. (< fr. *évapotranspiration*)
evapotranspirométru *s. n.* aparat pentru măsurarea evapotranspirației. (< fr. *évapotranspiromètre*)
evazá *vb. tr.* a lărgi progresiv extremitatea unei piese; a deschide, a lărgi. (< fr. *évaser*)
evazát, -ă *adj.* larg, deschis. • (despre fuste, pantaloni) cu partea de jos mai largă; în formă de trapez. (< fr. *évasé*)
evazionism *s. n.* **1.** evaziune de la anumite obligații. **2.** tendință în artă de a cultiva evadarea din realitatea vieții sociale. (< fr. *évasionnisme*)
evazionist, -ă I. *adj.* referitor la evazionism (2). **II.** *adj., s. m. f.* (cel) care se sustrage de la obligațiile fiscale. (< evaziune + -ist)
evaziúne *s. f.* **1.** evadare. **2.** sustragere de la anumite obligații. **o** *~ fiscală* = sustragere de la obligațiile fiscale. (< fr. *évasion*, lat. *evasio*)
evaziv, -ă *adj.* (și *adv.*) vag, neprecis, în doi peri. (< fr. *évasif*)
evazivitáte *s. f.* caracter evaziv. (< evaziv + -itate)
evecțiúne *s. f.* inegalitate periodică în mișcarea Lunii, ca urmare a influenței Soarelui. (< fr. *évection*, lat. *evectio*)
eveniment *s. n.* **1.** întâmplare importantă; (*p. ext.*) accident (de circulație). **2.** (*fiz.*) orice fenomen local și instantaneu. **3.** (*mat.*) noțiune de bază din domeniul teoriei probabilităților care exprimă (ne)producerea unui fenomen în cadrul unui experiment. (< fr. *événement*)
evenimențiál, -ă *adj.* referitor la evenimente. (< fr. *événementiel*)
evént[1] *s. n.* **1.** (*sport*) probă, întrecere, cursă; spectacol sportiv; (*p. ext.*) rezultat bun, record. **2.** (*hipism*) pariu în care trebuie indicat câștigătorul din două curse consecutive. (< engl., fr. *event*)
evént[2] *s. n.* deschizătură simplă sau dublă a foselor nazale la cetacee, situată pe vârful capului. (< fr. *évent*)
eventív *adj. verb reflexiv ~* (și *s. n.*) = verb la diateza reflexivă care arată o schimbare în starea subiectului. (< fr. *éventif*)
eventrație *s. f.* **1.** deschidere operatorie a abdomenului. **2.** ieșire masivă, exagerată, a viscerelor din abdomen sub piele. (< fr. *éventration*)
eventuái, -ă *adj.* (și *adv.*) care se poate întâmpla; posibil, probabil. (< fr. *éventuel*)
eventualitáte *s. f.* situație care s-ar putea ivi; împrejurare viitoare posibilă. (< fr. *éventualité*)
everdúr *s. n.* aliaj de cupru, siliciu și mangan. (< engl. *everdur*)
everést *s. n.* (*fam.*) obstacol greu de trecut; spectacol mare; acumulare imensă (de ceva), culme, nivel ridicat. (< Everest n. pr.)

everít *s. n.* tip de plăci pe bază de azbociment pentru învelituri. (< fr. *éverite*)

eversiúne *s. f.* **1.** răsturnare, ruină, ruinare. **2.** ieşire a unei mucoase din cavitatea ei naturală. (< fr. *éversion*, lat. *eversio*)

evicţiúne *s. f.* (*jur*) deposedare de un lucru obţinut legal, suferită în urma unei sentinţe sau a unui drept exercitat într-un anumit fel de cineva. (< fr. *éviction*, lat. *evictio*)

evidá *vb. tr.* a scobi pe dinăuntru, a goli, a scoate. (< fr. *évider*)

evidént, -ă *adj.* (şi *adv.*) vădit, neîndoielnic, clar, limpede. (< fr. *évident*, lat. *evidens*)

evidénţă *s. f.* **1.** faptul de a fi evident, caracterul a ceea ce este evident. **o** *a scoate în ~* = a reliefa, a sublinia. **2.** înregistrare a fenomenelor, bunurilor, persoanelor etc. (< fr. *évidence*, lat. *evidentia*, it. *evidenza*)

evidenţiá *vb.* **I.** *refl., tr.* a (se) distinge, a (se) remarca. **II.** *tr.* **1.** a sublinia, a pune în evidenţă. **2.** a recunoaşte oficial meritele în muncă ale cuiva. (< *evidenţă* + *-ia*)

evidenţiát, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care s-a remarcat (în muncă); căruia i s-au recunoscut oficial meritele. (< *evidenţia*)

évie *s. f.* bacantă. (< it. *evia*, cf. gr. *evoe*)

eviér *s. n.* canal de scurgere pentru apele de bucătărie. (< fr. *évier*)

evínge *vb. tr.* (*jur.;* despre o persoană) a face ca o altă persoană să sufere o evicţiune. (după lat. *evincere*)

evirá *vb. tr., refl.* **1.** a (se) castra. **2.** (*fig.*) a (se) moleşi, a (se) debilita, a slăbi. (< lat. *evirare*)

eviráţie *s. f.* **1.** evirare (1). **2.** impotenţă precoce; emasculare. (< fr. *eviration*)

eviscerá *vb. tr.* a evida o cavitate a corpului de organele conţinute. • a scoate măruntaiele unui peşte. (< fr. *éviscérer*)

eviscerátie *s. f.* (*rar*) eviscerare. (< fr. *éviscération*)

evitá *vb. tr.* **1.** a ocoli, a se feri de... • a împiedica; a înlătura. **2.** (despre o navă la ancoră) a veni cu prova în vânt sau în curent. (< fr. *éviter*, lat. *evitare*)

evitábil, -ă *adj.* care poate fi evitat. (< fr. *évitable*, lat. *evitabilis*)

evitabilitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este evitabil. (< *evitabil* + *-itate*)

evitáj *s. n.* evitare (2). (< fr. *évitage*)

evitáre *s. f.* **1.** acţiunea de a evita. **2.** poziţia pe care o ia o navă aflată la ancoră sub acţiunea vântului şi a curenţilor; evitaj. **3.** manevră întreprinsă de o navă pentru întoarcere sau pentru a ocoli o altă navă. (< evita)

evitic, -ă *adj.* specific Evei. **o** *costum ~* = nudism, nuditate, nud. (< it. *evitico*)

evocá *vb. tr.* a reaminti, a reînvia; a descrie în mod sugestiv. (< fr. *évoquer*, lat. *evocare*)

evocábil, -ă *adj.* care merită să fie evocat. (< fr. *évocable*)

evocáre *s. f.* faptul de a evoca; amintire, aducere-aminte; evocaţie • scriere literară în care se evocă ceva. (< evoca)

evocatív, -ă *adj.* evocator. (< lat. *evocativus*)

evocatór, -oáre *adj.* care are darul de a evoca; evocativ. (< fr. *évocateur*, lat. *evocatorius*)

evocáţie *s. f.* **1.** (*rar*) evocare. **2.** (*jur.*) trimitere a unei cauze spre judecare la altă instanţă. (< fr. *évocation*, lat. *evocatio*)

evoé *interj.* (strigăt al bacantelor în onoarea lui Dionysos) iuha! (< lat. *evoe*, gr. *euoi*)

evoluá *vb. intr.* **1.** a se dezvolta, a se transforma. • a se desfăşura. **2.** a se mişca, a se deplasa (cu mişcări largi). (< fr. *évoluer*)

evoluát, -ă *adj.* ajuns la un stadiu superior de dezvoltare. • dezvoltare din punct de vedere intelectual. (< evolua)

evolútă *s. f.* **1.** (*mat.*) curbă loc geometric al centrelor de curbură ale unei curbe date; desfăşurată. **2.** (*bot.*) organ răsucit spre partea dorsală. (< engl. *evolute*, germ. *Evolute*)

evolutív, -ă *adj.* care evoluează treptat şi neîntrerupt. • care se referă la evoluţie. (< fr. *évolutif*)

evolutivitáte *s. f.* caracter evolutiv. (< evolutiv + -itate)

evolúţie *s. f.* **1.** formă de dezvoltare care presupune acumulări cantitative treptate, obiective şi subiective, în viaţa socială şi care pot duce la schimbări radicale, calitative, la revoluţie. **o** *teoria ~i emergente* = teorie idealistă şi metafizică cu privire la procesul dezvoltării, potrivit căreia apariţia noilor calităţi este absolut spontană şi imprevizibilă. **2.** dezvoltare în timp a unui fenomen sau proces, a unui eveniment, a unei fiinţe etc. **3.** desfăşurare, curs. **4.** mişcare largă (circulară); mişcare de ansamblu executată de o trupă, de o navă, un avion etc. (< fr. *évolution*, lat. *evolutio*)

evoluţionísm *s. n.* **1.** concepţie după care universul, fiinţele, societatea etc. sunt supuse unui proces continuu de evoluţie istorică. **2.** *~ plat* = concepţie care reduce procesul istoric complex al evoluţiei la simple acumulări cantitative. **3.** teoria lui Lamarck, Darwin ş. a. despre evoluţia speciilor de plante şi animale; transformism. (< fr. *évolutionnisme*)

evoluţioníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al evoluţionismului. (< fr. *évolutionniste*)

evolvént, -ă **I.** *adj.* (*bot.*) care se deschide prin răsucire. **II.** *s. f.* (*mat.*) curbă care admite ca loc geometric al centrelor de curbură o curbă dată; curbă desfăşurătoare. (< lat. *evolvens*, fr., engl. *evolcente*, /Il/ germ. *Evolvente*)

evolvéntic, -ă *adj.* (despre angrenaje) în formă de evolventă. (< germ. *evolventisch*)

evorsiúne *s. f.* acţiune erozivă a apei curgătoare, care căzând vertical, formează vârtejuri. (< germ. *Evorsion*, engl. *evorsion*)

évrica *interj.* (exclamaţie de bucurie, la rezolvarea unei probleme dificile) am găsit!. (< gr. *evrika*)

Evul Mediu *s. n.* perioada care ţine de la apariţia modului de producţie feudal până la începutul dezvoltării modului de producţie capitalist, aproximativ de la Căderea Romei până la Renaştere. (< lat. *Aevum Medium*)

evulsiúne *s. f.* (extracţie prin) smulgere. (< fr. *évulsion*, lat. *evulsio*)

evzóu *s. m.* infanterist grec, îmbrăcat cu fustanelă. (< fr., gr. *evzóu*)

éwe *s. f.* limbă africană vorbită în Benin, Ghana, Togo etc. (< germ. *Ewe*)

EX¹- *pref.* „(în) afară de", „trecere într-o nouă stare", „fost". (< fr. *ex-*, cf. gr. *ex*)

EX²(O)- *pref.* „în afară, exterior". (< fr. *ex/o/-*, cf. gr. *exo*)

EXA- *pref.* „de un miliard de miliarde mai mare" (10^{18}). (< fr. *exa-*)

ex abrúpto *loc. adv.* dintr-odată, brusc, pe nepregătite. (< lat. *ex abrupto*)

exacerbá *vb. tr.* (despre dureri, senzaţii, sentimente) a intensifica, a accentua, a exagera. (< fr. *exacerber*, lat. *exacerbare*)

exacerbáţie *s. f.* (*rar*) exacerbare. (< fr. *exacerbation*)

exáct, -ă *adj.* **1.** (şi *adv.*) conform cu realitatea, întocmai, chiar. **o** *ştiinţe ~e* = ştiinţe în care formulările se pot prezenta în formă matematică. • care reproduce întocmai un model; fidel. **2.** (despre oameni) punctual. (< fr. *exact*, lat. *exactus*)

exactitáte *s. f.* **I.** calitatea de a fi exact; exactitudine. **II.** *adv.* *cu ~* = cu precizie. (< exact + -itate)

exactitúdine *s. f.* exactitate. (< fr. *exactitude*)

exacţiúne *s. f.* acţiune a unui perceptor fiscal care pretinde de la contribuabili mai mult decât se cuvine ca aceştia să dea în mod legal; încasare de impozite abuzivă, spoliere. (< fr. *exaction*, lat. *exactio*)

ex aequo /ex écvo/ *loc. adv.* (despre concurenţi la un examen, la o competiţie sportivă) la egalitate. (< lat. *ex aequo*)

exagerá *vb. tr.* a mări, a amplifica ceva peste măsură. (< fr. *exagérer*, lat. *exaggerare*)

exagerát, -ă *adj.* care depăşeşte proporţiile realităţii, normalului. • (despre oameni) care exagerează. • (*adv.*) prea, din cale-afară de... (< exagera)

exageráţie *s. f.* (*rar*) exagerare. (< fr. *exagération*, lat. *exageratio*)

exalá *vb. tr.* a răspândi, a emana, a degaja vapori, mirosuri. (< fr. *exhaler*, lat. *exhalare*)

exaláţie *s. f.* exalare. (< fr. *exhalation*, lat. *exhalatio*)

exaltá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) înflăcăra, a (se) entuziasma puternic. **II.** *tr.* a slăvi, a glorifica. (< fr. *exalter*)

exaltánt, -ă *adj.* care înflăcărează; pasionant, entuziasmant. (< fr. *exultant*)

exaltát, -ă I. *adj., s. m. f.* (om cu temperament) aprins, înflăcărat, peste măsură. **II.** *adj. (fam.)* ieşit din minţi; surescitat. (< exalta)

exaltáţie *s. f.* exaltare. (< fr. *exaltation*, lat. *exaltatio*)

exámen *s. n.* **1.** mijloc de verificare şi de apreciere a cunoştinţelor, a aptitudinilor unui elev, student, candidat etc. **2.** cercetare, examinare atentă a unui lucru. **o** ~ *medical* = cercetarea stării sănătăţii unei persoane de către un medic. (< fr., lat. *examen*)

examiná *vb. tr.* **1.** a observa, a cerceta, a privi atent ceva. • a cerceta starea sănătăţii cuiva. **2.** a supune la un examen (un elev, un student). (< fr. *examiner*, lat. *examinare*)

examinabil, -ă *adj.* care se poate examina. (< fr. *exa-minable*)

examinatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care examinează. (< fr. *examinateur*)

exantém *s. n.* erupţie pe piele care însoţeşte unele boli ca rujeola, scarlatina etc. (< fr. *exanthème*, gr. *exanthema*)

exantemátic *adj. tifos* ~ = boală infecţioasă şi epidemică manifestată prin febră mare, convulsii şi erupţii pe piele. (< fr. *exanthématique*)

exantematós, -oásă *adj.* de natura exantemului. (< fr. *exanthémateux*)

exarátie *s. f.* modelare a rocilor de către gheţari în deplasarea lor. (< fr. *exaration*, lat. *exaratio*, germ. *Exaration*)

exárh *s. m.* **1.** titlu dat unor înalţi demnitari din Imperiul Roman de Răsărit care guvernau provinciile din Italia, Africa etc. în locul împăratului de la Constantinopol. **2.** căpetenie a unei biserici ortodoxe autonome. • organ bisericesc de inspecţie pentru mănăstirile care aparţin de o eparhie ortodoxă. (< fr. *exarque*, lat. *exarchus*, gr. *exarkhos*)

exarhát *s. n.* teritoriu sub autoritatea unui exarh; demnitatea de exarh. (< fr. *exarchat*)

exartróză *s. f.* luxaţie. (< fr. *exarthrose*)

exasecundă *s. f.* unitate de timp, egală cu un miliard de miliarde de secunde. (< exa- + secundă)

exasperá *vb. tr.* a enerva, a irita peste măsură; a scoate din sărite. (< fr. *exaspérer*, lat. *exasperare*)

exasperánt, -ă *adj.* care exasperează; înnebunitor. (< fr. *exaspérant*)

exauriént, -ă *adj.* care slăbeşte, epuizează; exhaustiv. (< it. *esauriente*)

ex-campión, -oánă *s. m. f.* fost campion. (< fr., engl. *ex-champion*)

ex cathédra *loc adv. a vorbi* ~ = a vorbi pe un ton doctoral, care nu admite replică. (< lat. *ex cathedra*, de la catedră)

excavá *vb. tr.* a săpa o cavitate în scoarţa pământului şi a îndepărta materialul rezultat. (< fr. *excaver*, lat. *excavare*)

excavatór *s. n.* maşină de lucru de mare capacitate pentru săpat şi încărcat pământul. (< fr. *excavateur*, rus. *ekskavator*)

excavatoríst, -ă *s. m. f.* muncitor pe un excavator. (< rus. *ekskavatorist*)

excavátie *s. f.* **1.** cavitate la suprafaţa sau în adâncul pământului, în vederea unor obiective tehnice; rezultatul excavării. **2.** *(med.)* adâncitură anormală a unui organ. (< fr. *excavation*, rus. *ekskavaţiia*)

excedá *vb. intr.* a întrece nivelul, măsura, valoarea. (< fr. *excéder*, lat. *excedere*)

excedát, -ă *adj.* (despre oameni) obosit (peste măsură), istovit, exasperat. (< fr. *excédé*)

excedént *s. n.* **1.** prisos, ceea ce rămâne după acoperirea tuturor nevoilor; surplus. **2.** *(fin.)* plus de venituri în raport cu cheltuielile. (< fr. *excédent*, lat. *excedens*)

excedentár, -ă *adj.* care are un excedent. (< fr. *excédentaire*)

excelá *vb. intr.* a se remarca, a se distinge în mod deosebit (într-un domeniu). (< fr. *exceller*, lat. *excellere*)

excelént, -ă *adj.* foarte bun, excepţional, admirabil, minunat, extrem de valoros. (< fr. *excellent*, lat. *excellens*)

excelentíssim, -ă *adj.* excelent în cel mai înalt grad. (< fr. *excellentissime*)

excelénţă *s. f.* **1.** titlu care se dă în unele ţări demnitarilor (şefi de state, ambasadori, miniştri) şi (la catolici) episcopilor. **2.** calitatea de a fi excelent. **o** *prin* ~ = în mod deosebit. (< fr. *excellence*, lat. *excellentia*)

excélsior *adv.* mai sus. (< lat. *excelsior*)

excentrá *vb. tr. (mec.)* a deplasa centrul, axa. (< fr. *excentrer*)

excéntric, -ă I. *adj.* **1.** *(mat.;* despre un punct) situat în afara centrului; (despre figuri geometrice) fără un centru comun. **2.** neobişnuit, foarte original; extravagant, bizar. **II.** *s. n.* organ de maşină format dintr-un disc fixat pe un arbore rotativ, şi a cărui axă nu este în centru, servind la transformarea mişcării de rotaţie în mişcare rectilinie alternativă şi invers. (< fr. *excentrique*)

excentricitáte *s. f.* **1.** *(mat.)* însuşirea unui punct de a nu fi în centrul unei figuri. • raport constant al distanţelor de la un punct al unei conice la focar şi la directoarea corespunzătoare. **2.** *(tehn.)* distanţa dintre axele de rotaţie a două piese care au acelaşi centru. • asamblare defectuoasă a două piese coaxiale sau concentrice. **3.** originalitate, extravaganţă; excentrism. (< fr. *excentricité*)

excentrísm *s. n.* excentricitate (3). (< excentr/ic/ + *-ism*)

exceptá *vb. tr.* a lăsa deoparte, a exclude. (< fr. *excepter*, lat. *exceptare*)

excépţie *s. f.* **1.** ceea ce nu se conformează unei reguli generale; abatere de la o normă (generală); **o** *complement circumstanţial de* ~ = complement care desemnează obiectul sau faptul ce exprimă o excepţie în raport cu subiectul, cu numele predicativ sau cu complementul; *propoziţie de* ~ = propoziţie circumstanţială care corespunde complementului circumstanţial de excepţie; *cu* ~*a* = afară de...; *fără* ~ = fără deosebire; *de* ~ = excepţional. **2.** mijloc de apărare în justiţie care tinde să schimbe soluţionarea cazului sau să atace forma de judecată. (< fr. *exception*, lat. *exceptio*)

excepţionál, -ă *adj.* **1.** care este, face, constituie o excepţie. • care iese din comun; deosebit. **2.** foarte bun, extraordinar, minunat, excelent. (< fr. *exceptionnel*)

excepţionalísm *s. n. (rar)* excepţionalitate. (< excepţional + *-ism*)

excepţionalitáte *s. f.* caracter excepţional; excepţiona-lism. (< excepţional + *-itate*)

excerptá *vb. tr.* a extrage dintr-o lucrare (termeni, pasaje), a scoate prin alegere. (< excerpte)

excérpte *s. n. pl.* **1.** pasaje, termeni extraşi dintr-o lucrare; extrase. **2.** publicaţii care cuprind extrase, rezumate din anumiţi autori sau din lucrări şi publicaţii dintr-un anumit domeniu. (< lat. *excerpta*)

excés *s. n.* **1.** diferenţă în plus dintre două cantităţi; surplus. **2.** lipsă de cumpătare, de măsură; abuz, exage-rare. • *(pl.)* abuzuri; violenţe. (< fr. *excès*, lat. *excessus*)

excesív, -ă *adj.* care întrece limita normală; exagerat; abuziv. **o** *climă* ~*ă* = climă cu variaţii mari de temperatură de la un anotimp la altul. • *(adv.)* peste măsură de..., foarte. (< fr. *excessif*)

excimér *s. n.* aparat laser de vedere, computerizat, de ultimă generaţie, care corectează curbura corneei.

excipiént, -ă *adj., s. m.* (produs farmaceutic) inactiv faţă de organism şi în care se încorporează diferite medicamente. (< fr. *excipient*)

excitá *vb. tr.* **1.** a activa, a stimula funcţia unei celule, a unui ţesut, organ etc. **2.** *(fig.)* a irita, a aţâţa. • a provoca o senzaţie, un sentiment. **3.** *(fiz.)* a comunica un plus de energie unui sistem fizic. • a produce un câmp magnetic într-o maşină electrică. (< fr. *exciter*, lat. *excitare*)

excitábil, -ă *adj.* care poate fi excitat (uşor). • iritabil. (< fr. *excitable*)

excitabilitáte *s. f.* capacitate a materiei vii de a reacţiona în mod special la stimuli. (< fr. *excitabilité*)

excitánt, -ă I. *adj.* care excită; excitator. **II.** *s. n.* substanţă, factor care provoacă excitaţia unui organ(ism). (< fr. *excitant*)

excitator, -oáre I. *adj.* excitant. **II.** *s. n.* maşină electrică pentru alimentarea înfăşurării de excitaţie (4) a altor maşini electrice. (< fr. *excitateur*, lat. *excitator*)

excitátie *s. f.* **1.** excitare. **2.** proces fiziologic manifestat prin accentuarea activităţii funcţionale a unei celule, a unui ţesut

sau organ ca reacție la un stimul. **3.** stare de enervare, de încordare, de atâțare. **4.** producere a unui câmp magnetic util în mașini, aparate sau instrumente electrice. • producere a câmpului magnetic inductor util în mașinile, aparatele și instrumentele electrice. (< fr. *excitation*, lat. *excitatio*)

excitomotór, -oáre *adj.* referitor la excitația motrice a mușchilor. (< fr. *excito-moteur*)

excitón *s. m.* particulă fictivă asociată unei stări de excitație care se propagă prin masa unui corp cristalin. (< germ. *Exciton*)

excitrón *s. n.* tub redresor cu arc de mare putere cu catodul de mercur. (< fr. *excitron*)

excizá *vb. tr.* a extirpa. • a scobi (în lemn sau alt material). (< fr. *exciser*)

excíză *s. f.* impozit indirect perceput în Anglia și SUA. (< engl., fr. *excise*)

excízie *s. f.* **1.** extirpare a unei porțiuni de țesut sau organ. **2.** *(tehn.)* tăiere, scoatere a unui fragment dintr-un material sau dintr-o piesă. (< fr. *excision*, lat. *excisio*)

exclamá *vb. tr.* a scoate o exclamație; a striga. (< fr. *exclamer*, lat. *exclamare*)

exclamáre *s. f.* acțiunea de a exclama; exclamație. **o** *semnul ~ării* = semn de punctuație (!) după o interjecție, un vocativ sau o propoziție exclamativă ori imperativă. (< exclama)

exclamatív, -ă *adj.* care exprimă o exclamație. **o** *propoziție ~ă* (și *s. f.*) = propoziție care exprimă o stare afectivă. (< fr. *exclamatif*)

exclamáție *s. f.* **1.** cuvânt, propoziție, frază rostite cu o anumită modulație a vocii, prin care se exteriorizează o emoție, un sentiment; strigăt. **2.** figură de stil prin care atutorul exprimă, cu autorul unei exclamații (1), un sentiment puternic. (< fr. *exclamation*, lat. *exclamatio*)

exclúde *vb.* **I.** *tr.* a da afară, a elimina, a nu admite. **II.** *refl.* (despre două elemente) a se respinge ca fiind incompatibile, contrare. (< lat. *excluder*)

exclús, -ă I. *adj.* înlăturat, eliminat, dat afară. **II.** *adv.* inadmisibil. (< exclude)

exclusív, -ă I. *adj.* (despre noțiuni abstracte) care se exclud unul pe altul; incompatibil cu altceva. • referitor la un singur lucru. **II.** *adv.* cu excluderea altor posibilități, în afară de. • numai. (< fr. *exclusif*, lat. *exclusivus*)

exclusivísm *s. n.* **1.** refuz categoric de a ține seama de părerile sau ideile altora. **2.** caracterul, însușirea a ceea ce este exclusiv. (< fr. *exclusivisme*)

exclusivíst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care are o atitudine de exclusivitate. (< fr. *exclusiviste*)

esclusivitáte *s. f.* situația, calitatea a ceea ce este exclusiv. • drept exclusiv de a vinde, de a publica o carte etc. **o** *în ~* = cu excluderea tuturor celorlalți. (< fr. *exclusivité*)

excluziúne *s. f.* **1.** excludere, interdicție. **o** *(fiz.) principiul ~ii* = principiu potrivit căruia într-un sistem cuantic nu pot exista doi fermioni care să aibă simultan același ansamblu de numere cuantice. **2.** *(log.)* relație între două propoziții care nu pot fi simultan adevărate. (< fr. *exclusion*)

excogitáție *s. f.* efort de gândire. (< lat. *excogitatio*, fr. *excogitation*)

ex cómmodo *loc. adv.* comod, pe îndelete. (< lat. *ex commodo*)

excomunicá *vb. tr.* a exclude dintr-o comunitate religioasă. (< lat. *excommunicare*, fr. *excommunier*)

excoriá *vb. tr., refl.* (despre piele) a (se) jupui ușor. (< fr. *excorier*, lat. *excoriare*)

excoriáție *s. f.* julitură, eroziune a pielii. (< fr. *excoriation*)

excorporáție *s. f.* act prin care un episcop declară că un preot nu face parte din diaceza sa. (< fr. *excorporation*)

excremént *s. n. (pl.)* fecale. (< fr. *excrément*, lat. *excrementum*)

excrementiál, -ă *adj.* de natura excrementelor. (< fr. *excrémentiel*)

excrescéntă *s. f.* tumoare externă care crește anormal pe un organ, pe un organism. (< lat. *excrescentia*, după fr. *excroissance*)

excrét *s. n.* produs nociv al celulelor glandulare. (< germ. *Exkret*)

excretá *vb. tr.* a evacua prin excreție. (< fr. *excréter*)

excretór, -oáre *adj.* care se referă la excreție. • excretoriu. (< fr. *excréteur*)

excretóriu, -ie *adj.* excretor. (< fr. *excrétoire*)

excréție *s. f.* eliminare din organism a produselor provenite din activitatea metabolică. • materialul eliminat. (< fr. *excrétion*)

excúrs *s. n.* **1.** abatere, deviere de la subiect pentru a lămuri o problemă secundară; digresiune. **2.** disertație sub formă de digresiune, cu ocazia comentării unui pasaj dintr-un autor (antic). (< lat. *excursus*)

excúrsie *s. f.* **1.** plimbare, călătorie pe jos sau cu orice mijloc de transport, de obicei în grup și având un scop instructiv-educativ, sportiv sau de agrement. **2.** *(fon.)* moment în care organele articulatorii iau poziția necesară pentru articularea sunetului; tensiune. (< fr. *excursion*, lat. *excursio*)

excursioníst, -ă *s. m. f.* cel care face o excursie. (< fr. *excursionniste*)

excursiv, -ă *adj.* cu caracter de excurs (1). (< fr. *excursif*)

ex dómo *loc. adv.* din donație. (< lat. *ex domo*)

éxeat *s. n.* învoire dată de un episcop catolic unui preot de a ieși din dieceza sa. • *(fam.)* învoire dată cuiva de a pleca; concediere. (< lat. *exeat*, să iasă)

execrá *vb. tr.* a detesta profund, a disprețui; a avea oroare de... (< fr. *exécrer*)

execrábil, -ă *adj.* dezgustător, respingător, oribil. (< fr. *exécrable*, lat. *exsecrabilis*)

execráție *s. f.* oroare, repulsie. • persoană, lucru care inspiră un asemenea sentiment. (< fr. *exécration*, lat. *exsecratio*)

executá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a face, a prelucra. **2.** a pune în aplicare, a îndeplini (un ordin, un plan). **3.** a interpreta o lucrare muzicală (un dans, un balet). **4.** a îndeplini o hotărâre judecătorească, un act de autoritate, o obligație. • a duce la îndeplinire o sentință de condamnare la moarte. **II.** *refl.* a se supune. (< fr. *exécuter*)

executábil, -ă *adj.* care poate fi executat. (< fr. *exécutable*)

executánt, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care execută ceva; executor. (< fr. *exécutant*)

executáre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) executa. **2.** *~a bugetului* = realizarea veniturilor bugetare și utilizarea lor pentru acoperirea cheltuielilor prevăzute în buget. (< executa)

executív, -ă *adj.* care are sarcina de a asigura aplicarea legilor. **o** *putere ~ă* (și *s. n.*) = una dintre puterile fundamentale ale statului, guvernul; *organ ~* = organ de stat cu funcții de organizare și de asigurare a executării legilor. (< fr. *exécutif*)

executór, -oáre *adj.* executant. **o** *~ (jur.; s. m. f.) ~ testamentar* = persoană însărcinată cu aducerea la îndeplinire a unui testament după moartea testatorului; *~ judecătoresc* = funcționar care îndeplinește acte de procedură și execută hotărâri judecătorești. (< fr. *exécuteur*, lat. *exsecutor*)

executóriu, -ie *adj. (jur.)* care trebuie executat. **o** *formulă ~ie* = formalitate necesară pentru executarea unei hotărâri judecătorești; *titlu ~* = act investit cu formulă executorie. (< fr. *exécutoire*, lat. *exsecutorius*)

execúție *s. f.* **1.** executare. **2.** încasare forțată a unei datorii pe cale judecătorească sau prin mijloace fiscale. **3.** aducere la îndeplinire a unei sentințe de condamnare la moarte. (< fr. *exécution*)

exédră *s. f.* **1.** loc de reuniune în termele și casele romane. **2.** anexă în formă de semicerc a unei construcții, care are în interior scaune de-a lungul zidului. • bancă semicirculară, din piatră, în partea de răsărit a absidei, în bisericile catolice. • construcție în semicerc, într-un parc. (< lat. *exedra*, fr. *exèdre*)

exegét *s. m.* specialist în exegeză. (< fr. *exegète*)

exegétic, -ă *adj.* care explică, interpretează; bazat pe exegeză. **o** *școală ~ă* = curent în dreptul burghez care consideră că textele de lege trebuie interpretate scrict literal și logic-formalist. (< fr. *exégétique*)

exegéză *s. f.* interpretare, explicare (de conținut și filologică) a unui text literar, juridic, religios. (< fr. *exégèse*, gr. *exegesis*)

exemplár[1] *s. n.* **1.** fiecare dintre obiectele multiplicate în serie după un model comun. **2.** fiecare dintre reprezentanții unei aceleiași categorii de ființe sau de lucruri asemănătoare. (< fr. *exemplaire*, lat. *exemplarium*)

exemplár[2], **-ă** *adj.* **1.** care poate servi ca exemplu. **2.** cu caracter drastic, servind ca avertisment. (< fr. *exemplaire*, lat. *exemplaris*)

exemplaritáte *s. f.* caracterul a ceea ce este exemplar. (< fr. *exemplarité*)

exemplificá *vb. tr.* a ilustra, a demonstra prin exemple. (< it. *esemplificare*)

exemplificatív, -ă *adj.* care exemplifică; exemplificator. (< it. *esemplificativo*)

exemplificatór, -oáre *adj.* exemplificativ. (după germ. *exemplifikatorisch*)

exémpli grátia /-ți-a/ *loc adv.* după cum arată exemplele; de exemplu, bunăoară. (< lat. *exempli gratia*)

exémplu *s. n.* **1.** acțiune care poate servi de model; pildă. • persoană care întrunește toate calitățile pentru a putea fi imitată; model. **2.** caz, fapt cu anumite caractere tipice, simptomatice, care este citat pentru a lămuri, a sprijini o idee, o demonstrație etc. **o** *de ~* = de pildă, bunăoară. **3.** pedeapsă; întâmplare care poate servi ca învățătură de minte. (< fr. *exemple*, lat. *exemplum*)

exémpt, -ă *adj. (jur.)* care nu este supus unei obligații, liber de ceva. (< fr. *exempt*, lat. *exemptus*)

exempțiúne *s. f. (jur.)* privilegiu care dispensează de o obligație, de o datorie etc. (< fr. *exemption*, lat. *exemptio*)

exencefál *s. n.* monstru caracterizat prin absența bolții craniene, prin care encefalul, acoperit numai cu meninge, iese în afară. (< fr. *exencéphale*)

exencefalíe *s. f.* **1.** anomalie ptrzentată de un exencefal. **2.** tumoare ieșită în afara craniului sau a regiunii superioare a feței. (< fr. *exencéphalie*)

exenteráție *s. f.* ieșire a intestinelor din cavitatea peritoneală. • ablațiune a intestinelor în abator. (< fr. *exentération*)

exequatur /execvá-/ *s. n.* **1.** autorizație dată de un șef de stat unui consul străin de a-și exercita funcțiile în țara în care este trimis. **2.** aprobare a unui stat de a se executa pe teritoriul său o hotărâre judecătorească pronunțată de un tribunal străin. (< fr. *exequatur*, lat. *exequatur*, să execute)

exercitá *vb. tr.* **1.** a îndeplini o funcție, a practica o profesiune etc. **2.** a valorifica o influență, un drept etc. (< lat. *exercitare*)

exercițiu *s. n.* **1.** activitate fizică sau intelectuală, repetată sistematic, spre a dobândi sau a forma anumite deprinderi, abilități etc. • mică piesă vocală sau instrumentală în scopul dezvoltării deprinderilor tehnice. • metodă de instruire a militarilor pentru formarea unor deprinderi sau însușirea modului de a lupta. • temă dată elevilor spre a-i familiariza cu unele cunoștințe predate. **2.** exercitare, îndeplinire. **o** *~ bugetar* = perioadă de un an pentru care se efectuează toate operațiile relative la bugetul unui stat; an bugetar. **o** *în ~l funcțiunii* = în timpul sau în cadrul serviciului legal. (< fr. *exercice*, lat. *exercitium*)

exerézǎ *s. f.* ablație (1). (< fr. *exérèse*)

exérgă *s. f.* mic spațiu gol pe o medalie, destinat a fi acoperit cu o inscripție. • inscripție, dată etc., gravată pe o medalie. **o** *a pune în ~* (o idee, o frază etc.) = a pune în evidență. (< fr. *exergue*)

exergíe *s. f. (fiz.)* parte a energiei care poate fi transformată în orice formă de energie. (< fr. *exergie*)

exersá *vb. intr., tr.* a face exerciții. (< fr. *exercer*)

exért, ă *adj. (bot.*; despre organe) ieșit în afară. (< fr. *exert*, lat. *exertus*)

exfiltráție *s. f.* evacuare a aerului dintr-o încăpere prin elemente de construcție delimitatoare. (< fr. *exfiltration*)

exfoliá *vb. tr., refl.* **1.** a (se) desprinde în lame subțiri, a (se) coji. **2.** a (se) scutura, a (se) desfrunzi. (< lat. *exfoliare*, fr. *exfolier*)

exfoliánt, -ă *adj., s. n.* (produs cosmetic) care rezultă din exfoliere (1). (< exfolia + -ant)

exfoliatív, -ă *adj.* care determină sau grăbește exfoliația. (< fr. *exfoliatif*)

exfoliáție *s. f.* **1.** cădere treptată a scoarței copacilor în mici bucățele. **2.** cădere a părților moarte care se detașează de un os, de piele etc. în mici lamele. **3.** desprindere, prin uzură, a unor straturi subțiri de pe suprafața unui metal. (< fr. *exfoliation*)

exhaustiúne *s. f.* **1.** epuizare completă. **2.** enumerarea tuturor cazurilor posibile într-o problemă. (< fr. *exhaustion*, lat. *exhaustio*)

exhaustív, -ă *adj.* care epuizează un subiect; complet. (< fr. *exhaustif*)

exhaustivitáte *s. f.* caracter exhaustiv. (< fr. *exhaustivité*)

exhaustór *s. n.* **1.** ventilator centrifugal pentru aspirarea și evacuarea aerului sau a altor gaze din încăperi închise. **2.** aparat pentru a ridica un lichid dintr-un rezervor plasat mai jos. • dispozitiv pentru alimentarea cu carburant a carburatorului. (< fr. *exhausteur*)

exhibá *vb. tr.* a arăta, a etala; a se făli cu ceva. (< fr. *exhiber*, lat. *exhibere*)

exhibitóriu, -ie *adj.* de exhibiție. (< fr. *exhibitoire*, lat. *exhibitorius*)

exhibíție *s. f.* **1.** etalare, expunere ostentativă în public a ceva. **2.** (*pl.*) jonglerii de circ. (< fr. *exhibition*, lat. *exhibitio*)

exhibiționísm *s. n.* **1.** mania de a face exhibiții. **2.** impuls morbid de a se manifesta în public prin acte, atitudini sau gesturi indecente. (< fr. *exhibitionnisme*)

exhibiționíst, -ă *s. m. f., adj.* (cel) care practică exhibiționismul. (< fr. *exhibitionniste*)

exhumá *vb. tr.* **1.** a deshuma. **2.** a dezveli, prin eroziune, forme de relief mai vechi, de sub o cuvertură de roci mai noi. (< fr. *exhumer*, lat. *exhumare*)

exíge *vb. tr.* a cere imperios, insistent. (< lat. *exsigere*, fr. *exsiger*)

exigént, -ă *adj.* care necesită multă grijă, strictețe; pretențios, sever; exiguu (1). (< fr. *exigeant*, lat. *exigens*)

exigénță *s. f.* faptul de a fi exigent; pretenție, cerință; exiguitate. (< fr. *exigence*, lat. *exigentia*)

exigíbil, -ă *adj.* **1.** care poate fi cerut. **2.** (*jur.*; despre obligații) care trebuie îndeplinit în orice caz. (< fr. *exigible*)

exigibilitáte *s. f.* însușirea de a fi exigibil. (< fr. *exigibilité*)

exiguitáte *s. f.* exigență. • micime, îngustime. (< fr. *exiguïté*, lat. *exiguitas*)

exíguu, -uă *adj.* **1.** exact; exigent. **2.** mic, nesemnificativ. (< fr. *exigu*, lat. *exiguus*)

exíl *s. n.* pedeapsă constând în expulzarea unui condamnat de pe teritoriul statului sau al țării al cărei cetățean este; (*p. ext.*) plecare voluntară a cuiva din propria-i țară; situația celui exilat. (< fr. *exil*, lat. *exilium*)

exilá *vb. tr., refl.* a trimite, a pleca în exil, a pedepsi cu trimiterea în exil. (< fr. *exiler*)

exilárh *s. m.* șef politic al evreilor aflați în captivitatea babiloniană. (< fr. *exilarque*)

exilát, -ă *adj., s. m. f.* **1.** condamnat la exil; aflat în exil. **2.** (*fig.*) retras, izolat. (< exila)

eximá *vb. tr. (jur.)* a elibera de o obligație. (< fr. *eximer*, lat. *eximere*)

exínă *s. f.* membrană protectoare externă a grăuntelui de polen, a sporilor. (< fr. *exine*)

existá *vb. intr.* a avea existență, a fi, a se afla; a se manifesta. (< fr. *exister*, lat. *existere*)

existént, -ă **I.** *adj.* care există, trăiește. **II.** *s. n.* **1.** (*fil.*) manifestare concretă a existenței; ceea ce există. **2.** (*jur.*) orice categorie de bunuri aparținând unei întreprinderi la o anumită dată. (< fr. *existant*)

existénță *s. f.* **1.** faptul de a exista. • viață. **2.** categorie filosofică fundamentală, natura, materia, realitatea obiectivă. **o** *~ socială* = categorie fundamentală a materialismului istoric desemnând latura materială și cea spirituală a vieții sociale; mijloacele de trai. (< fr. *existence*, lat. *existentia*)

existențiál, -ă *adj.* referitor la existență, care este considerat fundamental existenței sau legat intim de ea. (< fr. *existentiel*)

existențialísm *s. n.* curent filosofic contemporan care propagă o concepție tragică asupra existenței, generată de sentimentul

înstrăinării individului și care preconizează utopic dobândirea libertății, prin desprinderea de relațiile social-istorice concrete. (< fr. *existentialisme*, germ. *E-xistentialismus*)

existențialíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al existențialismului. (< fr. *existentialiste*)

existențialitáte *s. f.* caracter existențial. (< existențial + -itate)

exít *s. n.* **1.** ieșire. **2.** (*inform.*) mod de terminare a unui set de operații într-un program de calcaultor. (< lat., engl. *exit*)

éxit-poll *s. n.* sondaj efectuat la ieșirea de la vot; rezultatul unor alegeri. (< engl. *exit-poll*)

éxitus *s. n.* moarte, sfârșit. (< lat. *exitus*)

exînscríe *vb. tr.* a construi o figură geometrică în afara alteia, astfel ca unele puncte ale celei dintâi să fie tangente la a doua. (< ex²- + *înscrie*)

exînscrís, -ă *adj. (mat.;* despre cercuri) tangent unei laturi a unui triunghi și prelungirilor celorlalte două. (după fr. *exinscrit*)

ex-líbris *s. n.* vinietă purtând numele bibliofilului sau o deviză, pe care acesta o aplică pe cărțile sale. (< fr. *ex-libris*, lat. *ex libris*, din cărțile lui...)

exlibrístică *s. f.* colecție de ex-librisuri; studiul acestora. (< ex-libris + *-istică*)

exmatrículă *vb. tr.* a exclude sau a elimina un elev, un student din instituția de învățământ pe care o frecventează. (< germ. *exmatrikulieren*)

ex-mimístru *s. m.* fost ministru. (< ex¹- + *ministru*)

EXO- v. ex²(o)-.

exobiológ, -ă *s. m. f.* specialist în exobiologie. (< fr. *exobiologue*)

exobiológie *s. f.* ramură a biologiei care studiază posibilitatea existenței vieții în afara Pământului; astrobiologie, cosmobiologie. (< fr. *exobiologie*)

exobucál, -ă *adj.* în afara cavității bucale. (< exo- + bucal)

exocardiác, -ă *adj.* (despre zgomotele inimii) care se produce în afara cavității cardiace. (< fr. *exocardiaque*)

exocardíe *s. f.* dezvoltare a inimii în afara cavității cardiace. (< fr. *exocardie*)

exocárp *s. n.* partea externă a pericarpului. (< fr. *exocarpe*)

exocárst *s. n.* totalitatea proceselor și a formelor carstice situate pe suprafața rocilor. (< fr. *exokarst*)

exocervicál, -ă *adj.* situat pe suprafața colului uterin. (< fr. *exocervical*)

exocervicíță *s. f.* grup de leziuni pe suprafața colului uterin. (< fr. *exocervicite*)

exocórtex *s. n.* strat extern al regiunii corticale. (< lat., fr. *exocortex*)

exocranián, -ă *adj.* în afara cavității craniene. (< fr. *exocrânien*)

exocrín, -ă *adj.* (despre glande) cu secreție externă. (< fr. *exocrine*)

exocrinián, -ă *adj.* referitor la glandele exocrine. (< fr. *exocrinien*)

exocrinopatíe *s. f.* afecțiune datorată disfuncției unei glande exocrine. (< fr. *exocrinopathie*)

exód *s. n.* **1.** parte finală a unei tragedii grecești, deznodământul și ieșirea din scenă. **2.** emigrare în masă a unei populații. (< fr. *exode*, lat. *exodus*)

exodérm *s. n.* strat exterior al rădăcinii, din celule mari, poliedrice. (< fr. *exoderme*)

exoelectrón *s. m.* electron produs prin exoemisiune. (< fr. *exoélectron*)

exoemísie *s. f.* emitere de electroni de către o suprafață (ne)metalică supusă în prealabil unei acțiuni fizice. (< fr. *exoémission*)

exoenzímă *s. f.* enzimă care își exercită activitatea în afara celulei de care a fost secretată. (< fr. *exoenzyme*)

ex offício *loc. adj.* din oficiu. (< lat. *ex officio*)

exoforíe *s. f.* tendință de deviație a ochiului în afară; strabism divergent. (< fr. *exophorie*)

exoftálmic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de exoftalmie. (< fr. *exophtalmique*)

exoftalmíe *s. f.* ieșire în afara orbitelor globilor oculari. (< fr. *exophtalmie*)

exoftalmogén, -ă *adj.* care produce exoftalmie. (< fr. *exophtalmogène*)

exoftalmometríe *s. f.* măsurare a gradului de protruzie a globului ocular. (< fr. *exophtalmométrie*)

exoftalmométru *s. n.* aparat folosit în exoftalmometrie. (< fr. *exophtalmomètre*)

exogám, -ă *adj.* **1.** care practică exogamia. **2.** (despre organisme) care prezintă exogamie. (< fr. *exogame*)

exogamíe *s. f.* **1.** obicei în cadrul ginții matriarhale de a nu îngădui căsătoria decât cu indivizi aparținând altui trib sau clan. **2.** (*biol.*) împerechere de indivizi neînrudiți. • fuzionare a gameților în afara organismului. (< fr. *exogamie*)

exogastrúlă *s. f. (med.)* embrion anormal cu evaginarea intestinului primitiv. (< engl. *exogastrula*)

exogén, -ă *adj.* **1.** (*med.*) format, dezvoltat la exterior; care se datorează unor cauze din afara organismului. **2.** (despre factori geologici) care acționează la suprafața scoarței terestre și a căror sursă de energie este extrate-restră. (< fr. *exogène*)

exogíră *s. f.* gen fosil de lamelibranhiate, cu valvele inegale, în spirală. (< fr. *exogyre*)

exolitofítă *adj., s. f.* (plantă) care crește pe stânci sau pe pietre. (< fr. *exolithophyte*)

exomfál *s. n.* hernie ombilicală congenitală. (< fr. *exomphale*)

exomórf, -ă *adj.* care prezintă exomorfism. (< fr. *exomorphe*)

exomorfísm *s. n.* ansamblu de transformări metamorfice, determinate de o masă eruptivă în rocile înconjurătoare. (< fr. *exomorphisme*)

exonártex *s. n.* pridvor deschis spre latura de vest a bazilicilor ortodoxe. (< fr. *exonarthex*)

exondá *vb. refl.* (despre suprafețe ale scoarței terestre) a se ridica deasupra nivelului mării datorită mișcărilor tectonice; (despre locuri inundate) a se usca. (< fr. *s'exonder*)

exonerá *vb. tr., refl.* a (se) elibera, a (se) achita (de) o obligație, (de) o datorie. (< fr. *exonérer*, lat. *exonerare*)

exonerație *s. f.* (*rar*) exonerare. (< fr. *exonération*, lat. *exoneratio*)

exonirózǎ *s. f.* poluție care se produce în somn. (< fr. *exonirose*)

exopeptidázǎ *s. f.* sistem enzimatic care catalizează hidroliza extracelulară a peptidelor. (< engl. *exopeptidase*)

exoplásmă *s. f.* zona periferică a citoplasmei. (< fr. *exoplasme*)

exoplásmic, -ă *adj.* al exoplasmei. (< fr. *exoplasmique*)

exorație *s. f.* rugă, implorare cu scopul de a îndupleca pe cineva. (< lat. *exoratio*, fr. *exoration*)

exorbitá *vb. intr.* **1.** (despre un astru) a ieși din orbită. **2.** (*fig.*) a întrece măsura; a trece peste ceea ce se cuvine. (după it. *esorbitare*)

exorbitánt, -ă *adj.* deosebit de mare, excesiv, exagerat, enorm. (< fr. *exorbitant*, lat. *exorbitans*)

exorbitánță *s. f.* caracterul a ceea ce este exorbitant. (< fr. *exorbitance*)

exorcísm *s. n.* ritual primitiv practicat de cei mistici, constând în rostirea de cuvinte magice pentru alungarea diavolului. (< fr. *exorcisme*, lat. *exorcismus*)

exorcíst, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (practicant) al exorcismului. **II.** *s. m.* ecleziarh, în Evul Mediu, care căuta, prin rugăciuni, să-i vindece pe cei „posedați de diavol". (< fr. *exorciste*, lat. *exorcista*)

exorcizá *vb. tr.* a pronunța cuvinte magice, a oficia o slujbă pentru a goni diavolul; a elibera un posedat de demonii din el. (< fr. *exorciser*, lat. *exorcisare*)

exorcizánt, -ă *adj.* care exorcizează. (< exorciza + -ant)

exórdiu *s. n.* prima parte a unui discurs; (*p. ext.*) introducere; prefață. (< lat. *exordium*)

exoréic, -ă *adj.* (despre o regiune, un bazin hidrografic) cu ape naturale care se varsă direct în mare. (< fr. *exoréique*)

exoreísm *s. n.* caracterul, situația a ceea ce este exoreic. (< fr. *exoréisme*)

exortá *vb. tr.* a înflăcăra, a îndemna o persoană sau o colectivitate (prin cuvinte, discursuri etc.). (< fr. *exhorter*, lat. *exhortari*)

exortatív, -ă *adj.* care exortează. (< fr. *exhortatif*)

exortáție *s. f.* discurs prin care se urmărește stârnirea unor sentimente, dezlănțuirea unor acțiuni etc.; încurajare, îndemn, imbold, înflăcărare. (< fr. *exhortation*, lat. *exhortatio*)

exoschelét *s. n.* schelet extern, secretat de tegument la unele nevertebrate. (< fr. *exosquelette*, engl. *exoskeleton*)

exoserózǎ *s. f.* proces de reacție cutanată în eczemă caracterizat prin introducerea de lichid care disociază mai întâi celulele epidermei, iar apoi formează vezicule. (< fr. *exosérose*)

exosférǎ *s. f.* strat atmosferic exterior situat la înălțimi mai mari de 1000 km. (< fr. *exosphère*)

exosféric, -ă *adj.* referitor la exosferă. (< fr. *exosphérique*)

exosmótic, -ă *adj.* referitor la exosmoză. (< fr. *exosmotique*)

exosmózǎ *s. f.* ieșire a unui lichid, prin osmoză, din membrana poroasă. (< fr. *exosmose*)

exosplénopexie *s. f.* fixare operatorie a splinei (pentru a fi eliminat[prin cangrenare. (< fr. *exosplénopexie*)

exospór *s. m.* (*bot.*) por exogen format la exteriorul celulei sau al organului sporogen. (< fr. *exospor*)

exostozánt, ă, *adj.* exostozic. (< fr. *exostosant*)

exostózǎ *s. f.* **1.** excrescență osoasă benignă, care se dezvoltă aproape de epifizele oaselor membrelor. **2.** protuberanță pe ramurile sau pe trunchiul arborilor bătrâni. (< fr. *exostose*)

exostózic, -ă *adj.* referitor la exostoză; exostozant. **o** *boală ~ă* = dezvoltare patologică a oaselor în punctele de osificare activă, apărută în timpul creșterii acestora. (< *exostoză* + *-ic*)

exotécă *s. f.* **1.** înveliș extern al sporogonului. **2.** membrană externă a lojei antenelor. **3.** stratul extern al grăuntelui de polen. (< fr. *exothèque*)

exotéric, -ă *adj.* (despre doctrine filosofice, ritualuri religioase) care poate fi înțeles ușor de cei neinițiați; accesibil, destinat tuturor. (< fr. *exotérique*, gr. *exoterikos*)

exoterísm *s. n.* învățătură parțială a unei doctrine, ritual care putea fi cunoscut și de profani. (< fr. *exotérisme*)

exotérm, -ă *adj.* exotermic. (< germ. *exotherme*)

exotérmic, -ă *adj.* (despre procese fizice sau chimice) care se produce cu degajare de căldură; exoterm. (< fr. *exothermique*)

exótic, -ă *adj.* aflat într-o regiune foarte depărtată (din afara Europei) și care impresionează prin aspectele neobișnuite. • care provine dintr-o asemenea regiune, propriu acesteia. (< fr. *exotique*, lat. *exoticus*, gr. *exotikos*)

exotimopexíe *s. f.* enucleare operatorie în scopul extirpării tiraidei. (< fr. *exothymopexie*)

exotiropexíe *s. f.* operație chirurgicală în scopul extirpării tiroidei. (< fr. *exothyropexie*)

exotísm *s. n.* însușirea de a fi exotic. • tendință în arta și literatura europeană (romantică) de a descrie idilic peisaje și obiceiuri exotice. (< fr. *exotisme*)

exotizá *vb. tr.* a da un caracter exotic. (< exot/ie/ + *-iza*)

exotoxínǎ *s. f.* toxină secretată de unele microorganisme și răspândită în mediul exterior. (< fr. *exotoxine*)

exotróf, -ă *adj.* (despre organisme) care își procură hrana din mediul exterior. (< fr. *exotrophe*)

exotropíe *s. f.* strabism divergent, în care axa unuia dintre ochi este deviată în afară. (< engl. *exotropia*)

expandá *vb. tr.* (*tehn.*) a întinde, a mări, a dilata. • a deforma prin întindere. (< germ. *expandieren*, engl. *expand*)

expandábil, -ă *adj.* expansibil. (< expanda + *-bil*)

expandát, -ă *adj.* (despre materiale, alimente) cu structură spongioasă. (după engl. *expanded*)

expandór *s. n.* dispozitiv electronic care mărește dinamica semnelor de audiofrecvență. (< germ. *Expander*, engl. *expander*)

expansíbil, -ă *adj.* care tinde să-și mărească volumul, suprafața; (despre gaze) care se poate dilata; expandabil. (< fr. *expansible*)

expansibilitáte *s. f.* însușirea de a fi expansibil. (< fr. *expansibilité*)

expansionísm *s. n.* politică agresivă de exercitare a influenței politice și economice asupra unor țări străine în vederea acaparării prin forță de noi teritorii, colonii, piețe de desfacere. (< fr. *expansionnisme*)

expansioníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al expansionismului. (< fr. *expansionniste*)

expansiúne *s. f.* **1.** creștere a volumului unui gaz, al unui sistem fizico-chimic; destindere (3), detentă (1). **2.** extindere a dominației, a sferei de influență politică și economică a unei țări asupra altei țări. **3.** (*lingv.*) procedeu prin care o unitate sintactică de nivel inferior este transformată într-o unitate de nivel superior; transformare a unei părți de propoziție în propoziție subordonată. • orice element adăugat unui enunț, care nu modifică raporturile și funcția elementelor preexistente. **4.** (*fig.*) expansivitate, exuberanță, vioiciune; comunicativitate. (< fr. *expansion*, lat. *expansio*)

expansív, -ă *adj., s. m. f.* (om cu temperament) exuberant, comunicativ, vioi. (< fr. *expansif*)

expansivitáte *s. f.* însușirea de a fi expansiv. (< fr. *expansivité*)

expat *s. m.* specialist (într-un domeniu) care lucra în afara patriei sale. (< ex-pat/rie/)

expatriá *vb. refl.* a emigra. (< fr. *s'expatrier*)

expectánt, -ă *adj.* în expectativă. (< fr. *expectant*)

expectánță *s. f.* expectație (2). (< engl. *expectancy*)

expectatívă *s. f.* așteptare, speranță întemeiată pe anumite drepturi, promisiuni sau probabilități; expectație. (< fr. *expectative*)

expectáție *s. f.* **1.** expectativă. **2.** așteptare în observarea evoluției unei boli; expectanță. (< fr. *expectation*, lat. *expectatio*)

expectorá *vb. tr.* a elimina mucozitățile provenite din căile respiratorii. (< fr. *expectorer*, lat. *expectorare*)

expectoránt, -ă *adj., s. n.* (medicament) care ușurează expectorația. (< fr. *expectorant*)

expectorátie *s. f.* expectorare. • ceea ce se expectorează; flegmă. (< fr. *expectoration*)

expediá *vb. tr.* **1.** a trimite (scrisori, bani, pachete etc.) la destinație. **2.** (*fam.*) a îndepărta pe cineva, a se descotorosi, a se debarasa de cineva. • a face ceva în grabă și superficial. (< fr. *expédier*, lat. *expedire*)

expediént *s. n.* mijloc ingenios de a învinge o dificultate; (*p. ext.*) mijloc improvizat, adesea ilicit, prin care se procură bani. (< fr. *expédient*, lat. *expediens*)

expeditív, -ă *adj.* (și *adv.*) care rezolvă prompt, ușor lucrurile; operativ. (< fr. *expéditif*)

expeditivitáte *s. f.* însușirea de a fi expeditiv. (< expeditiv + *-itate*)

expeditór, -oáre *s. m. f.* cel care expediază scrisori, colete, bani etc. (< fr. *expéditeur*)

expedíție *s. f.* **1.** expediere (1). **2.** călătorie întreprinsă în vederea unor cercetări științifice sau pentru afaceri comerciale. **3.** campanie militară în afara granițelor, în scop de cucerire, de pedepsire etc. (< fr. *expédition*, lat. *expeditio*)

expediționár, -ă **I.** *adj.* referitor la expediție. **o** *corp ~* = grupare de forțe armate însărcinată cu acțiuni militare pe teritoriul unor țări îndepărtate. **II.** *s. m. f.* membru al unei expediții. (< fr. *expéditionnaire*)

experiént, -ă *adj.* **1.** activ, întreprinzător. **2.** cu expe-rință, priceput. (< lat. *experiens*)

experiență *s. f.* **1.** totalitatea cunoștințelor despre realitatea înconjurătoare pe care oamenii le obțin în procesul practicii social-istorice. **2.** procedeu de cercetare în știință, constând în reproducerea sau modificarea intenționată a unui fenomen, cu scopul observării lui în condițiile speciale create; experiment (1). • încercare, făcută personal cu un lucru. (< fr. *expérience*, lat. *experientia*)

experimént *s. n.* **1.** experiență (2). **2.** folosirea cu caracter experimental a unor modalități și tehnici noi. (< germ. *Experiment*, lat. *experimentum*)

experimentá *vb. tr.* a verifica prin experiență. (< fr. *expérimenter*, lat. *experimentare*)

experimentábil, -ă *adj.* care poate fi experimentat. (< fr. *expérimentable*)

experimentál, -ă *adj.* (și *adv.*) bazat pe experiență, rezultat din experiență, cu titlu de încercare. (< fr. *expérimental*, lat. *experimentalis*)

experimentalísm *s. n.* folosire a experimentului, a documentului ca mijloc de cunoaștere, de creație. (< engl. *experimentalism*)

experimentalist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al experimentalismului. (< engl. *experimentalist*)

experimentát, -ă *adj.* care posedă multă experiență, priceput. • care a trecut prin multe încercări. (< experimenta)

experimentatór, -oáre *s. m. f.* cel care face experiențe științifice. (< fr. *expérimentateur*)

experimentáție *s. f.* experimentare. • folosire a experiențelor în încercarea științifică. (< fr. *expérimentation*)

expért, -ă I. *adj.* **1.** cu experiență, care are cunoștințe temeinice într-un anumit domeniu. **2.** (*inform.*) *sistem* ~ = program de exploatare inteligentă a unei baze de date caracteristice unui domeniu de aplicație. **II.** *s. m. f.* specialist într-un anumit domeniu. • persoană însărcinată să facă o expertiză. (< fr. *expert*, lat. *expertus*)

expertizá *vb. tr.* a supune unei expertize. (< fr. *expertiser*)

expertíză *s. f.* **1.** cercetare întreprinsă de un expert cu privire la o situație, la o problemă etc. **2.** rezultatul constatărilor făcute; aport al unui expert. **o** ~ *medicală* = **a)** examinare a capacității de muncă a cuiva; **b)** consultație sau autopsie făcută de medicul legist. (< fr. *expertise*)

expiá *vb. tr.* a ispăși o greșeală, o vină etc. (< fr. *expier*, lat. *expiare*)

expiábil, -ă *adj.* care poate fi ispășit. (< fr. *expiable*, lat. *expiabilis*)

expiatór, -oáre *adj.* care poate șterge, ispăși o greșeală. (< fr. *expiatoire*, lat. *expiatorius*)

expiáție *s. f.* (*livr.*) expiere. (< fr. *expiation*, lat. *expiatio*)

expirá *vb.* **I.** *tr.* a elimina din plămâni aerul inspirat. **II.** *intr.* **1.** (despre un contract, o convenție) a înceta de a fi în vigoare. **2.** (despre un termen) a ajunge la scadență. **3.** (*fig.*) a muri. (< fr. *expirer*, lat. *expirare*)

expiratór, -oáre *adj.* care servește la expirat. **o** (*fon.*) *accent* ~ = accent bazat pe intensificarea expirării la pronunțarea silabei accentuate. (< fr. *expirateur*)

expirație *s. f.* eliminare din plămâni a aerului inspirat. (< fr. *expiration*, lat. *expiratio*)

explánt *s. n.* fragment de țesut viu plasat într-un mediu de cultură. (< fr. *explant*)

explantá *vb. tr.* a face un explant. (< fr. *explanter*)

expletív, -ă *adj.* (despre un cuvânt, o expresie) lipsit de sens, care nu este necesar. (< fr. *explétif*, lat. *expletivus*)

explicá *vb.* **I.** *tr.* a arăta, a clarifica, a lămuri. • a descoperi, a lămuri cauza; a demonstra. • (*fam.*) a preda o lecție; a face expunerea unor cunoștințe. **II.** *refl.* a se justifica. • a se înțelege, a se pricepe. **III.** *refl., tr.* a (se) lămuri, a (se) înțelege. (< fr. *expliquer*, lat. *explicare*)

explicábil, -ă *adj.* care se poate explica. (< fr. *explicable*, lat. *explicabilis*)

explicatív, -ă *adj.* care are rolul de a explica. **o** *notă ~ă* = explicație a unui cuvânt, a unei chestiuni în legătură cu un text; *dicționar* ~ = dicționar în care sunt explicate sensurile și întrebuințările cuvintelor; *propoziție relativă ~ă* = propoziție apozitivă. (< fr. *explicatif*)

explicáție *s. f.* **1.** explicare; lămurire (a ceea ce este neînțeles, obscur), clarificare a unei chestiuni. **o** *a cere ~ii* (cuiva) = a cere socoteală; *a avea o* ~ *cu cineva* = a discuta cu cineva în vederea evitării unui diferent. **2.** cauză. **3.** operație prin care se dezvăluie temeiul sau scopul unei acțiuni, unui fenomen sau eveniment. • rezultatul acestei operații; propozițiile, expresiile prin care se realizează. (< fr. *explication*, lat. *explicatio*)

explicit, -ă *adj.* **1.** (și *adv.*) exprimat limpede; deslușit, lămurit, clar. **2.** (*mat.*; despre relația dintre variabile) care definește o funcție. (< fr. *explicite*, lat. *explicitus*)

explicitá *vb. tr.* a face explicit, a clarifica. (< fr. *expliciter*)

explicitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este explicit; claritate. (< fr. *explicité*)

exploatá *vb. tr.* **1.** a pune în valoare un bun în vederea realizării unor scopuri economice; a valorifica, a cultiva. **2.** a-și însuși fără echivalent plusprodusul sau munca producătorilor direcți; a acapara roadele muncii altuia. **3.** (*fig.*) a folosi abuziv, a profita. (< fr. *exploiter*)

exploatábil, -ă *adj.* (despre bunuri naturale) care poate fi exploatat. (< fr. *exploitable*)

exploatabilitáte *s. f.* calitate a unui bun de a putea fi exploatat. (< fr. *exploitabilité*)

exploatáre *s. f.* **1.** acțiunea de a exploata. **2.** însușirea fără echivalent, de către un proprietar privat al unor mijloace de producție, a plusprodusului sau chiar a unei părți din munca producătorilor nemijlociți de bunuri materiale. **3.** totalitatea lucrărilor de punere în valoare a unui bun natural sau a unui sistem tehnic. • tăiere de păduri. **4.** (*fig.*) faptul de a profita, de a trage folos în mod abuziv. (< exploata)

exploatatór, -oáre *adj., s. m. f.* **1.** (cel) care exploatează munca altuia. **2.** (cel) care exploatează o pădure, o mină etc. (< exploata + -tor)

exploatáție *s. f.* **1.** întreprindere cu caracter economic care exploatează pământuri, păduri, mine etc. **2.** terenul, pădurea etc. aflate în exploatare (3). (< fr. *exploitation*)

explodá *vb. intr.* **1.** (despre explozive, proiectile) a face explozie. **2.** (despre aparate) a se sfărâma datorită presiunii interioare. **3.** (despre gaze) a izbucni (într-o erupție). **4.** (*fig.*) a izbucni, a răbufni. (< lat. *explodere*)

explodór *s. n.* explozor (< engl. *exploder*)

explorá *vb. tr.* **1.** a cerceta o regiune necunoscută sau greu accesibilă, mai ales în scop științific. • a cerceta posibilitățile de exploatare a unui zăcământ. • (*med.*) a observa funcționarea unui organ cu ajutorul instrumentelor și aparatelor speciale. **2.** (*fam.*) a cerceta atent. (< fr. *explorer*, lat. *explorare*)

explorábil, -ă *adj.* care poate fi explorat. (< fr. *explo-rable*)

exploratór, -oáre I. *s. m. f.* cel care explorează. **II.** *s. n.* (*med.*) instrument pentru explorarea diverselor organe în vederea diagnosticului. (< fr. *explorateur*, lat. *explorator*)

exploratóriu, -ie *adj.* referitor la explorare. (< fr. *exploratoire*)

explorăție *s. f.* (*rar*) explorare. (< fr. *exploration*, lat. *exploratio*)

explozíbil, -ă *adj., s. n.* (substanță) care poate exploda. (< fr. *explosible*)

explozibilitáte *s. f.* însușirea de a fi explozibil. (< fr. *explosibilité*)

explózie *s. f.* **1.** reacție fizico-chimică foarte rapidă, violentă, însoțită de degajare mare de energie, provocată de descompunerea unei substanțe explozive; detonație (2). **o** ~ *vulcanică* = ieșire bruscă a lavei, a bombelor vulcanice și gazelor unui vulcan. **2.** (*impr.*) ardere a amestecului de carburant și de aer din cilindrul unui motor cu ardere internă. **3.** trecere bruscă a unui fenomen de la vechea lui calitate la una nouă, prin distrugerea calității vechi. **4.** (*fig.*) izbucnire violentă a unui fenomen, a unui sentiment etc. • creștere (bruscă) a unei populații, a cantității de informație etc. **5.** a doua fază a articulării unei consoane oclusive, deschiderea bruscă a organului fonator și ieșirea aerului oprit de organe în actul imploziei. **6.** (*jazz*) punctare foarte puternică executată la baterie. (< fr. *explosion*, lat. *explosio*)

explozimétru *s. n.* aparat electronic pentru semnalizarea pericolului de explozie în medii cu gaze și vapori inflamabili. (< fr. *explosimètre*)

exploziv, -ă I. *adj.* **1.** care poate exploda; care produce explozie; detonant. **2.** care caracterizează explozia (5). **o** *consoană ~ă* (și *s. f.*) = ocluzivă. **II.** *adj., s. m. f.* (om cu temperament) violent. **III.** *s. n.* substanță, amestec de substanțe care prin încălzire, lovire sau frecare fac explozie. (< fr. *explosif*)

explozivitáte *s. f.* însușirea de a fi exploziv. (< fr. *explosivité*)

explozór *s. n.* aparat pentru aprinderea capselor electrice detonante; explodor. (< fr. *exploseur*)

éxpo *s. n. inv.* expoziție internațională. (< engl. *expo*)

expoliţiúne *s. f.* figură retorică, constând în reluarea unei idei cu alte cuvinte. (< fr. *expolition*)

exponát *s. n.* obiect expus într-un muzeu, într-o expoziţie sau vitrină. (< rus. *eksponat*)

exponént, -ă **I.** *s. m. f.* reprezentant al unei idei, al unui curent, al unui stat etc. **II.** *s. m.* număr care, scris la dreapta şi mai sus faţă de bază, indică puterea la care este ridicată o mărime matematică. (< germ. *Exponent*, engl. *exponent*, lat. *exponens*)

exponenţiál, -ă *adj.* **1.** (*mat.;* despre o cantitate) care are un exponent. • (despre ecuaţii; şi *s. f.*) care conţine necunoscuta la exponent. • (despre fenomene) a cărui lege de variaţie este o funcţie exponenţială. **2.** reprezentativ pentru o categorie de elemente de acelaşi fel. (< fr. *exponentiel*, /2/ engl. *exponential*)

exponenţialitáte *s. f.* caracter exponenţial. (< exponenţial + -itate)

exponometríe *s. f.* **1.** studiul duratei de expunere a materialelor fotografice. • totalitatea operaţiilor prin care se stabileşte şi se realizează cantitatea optimă de lumină ce trebuie să impresioneze un material fotografic spre a obţine o imagine corectă. **2.** tehnica construirii şi folosirii exponometrelor. (după fr. *exposométrie*)

exponométru *s. n.* instrument pentru stabilirea duratei de expunere la lumină a unui material fotosensibil; pozometru. (< rus. *eksponometr*, germ. *Exponometer*)

expórt *s. n.* trimitere de mărfuri în străinătate în scop de vânzare sau de schimb comercial; mărfurile exportate. **o** ~ *invizibil* = vindere de servicii altor ţări (operaţii de transport, asigurare, credit, licenţe, servicii de turism etc.); ~ *de capital* = investiţie de capital făcută de către monopoluri în alte ţări, pentru a obţine cu mai multă uşurinţă profituri maxime. (< germ. *Export*)

exportá *vb. tr.* a trimite peste hotare mărfuri pentru vânzare sau pentru schimb comercial. (< fr. *exporter*, lat. *exportare*)

exportábil, -ă *adj.* care poate fi exportat. (< fr. *expor-table*)

exportabilitáte *s. f.* calitatea de a fi exportabil. (< exportabil + -itate)

exportatór, -oáre *adj., s. m. f.* (persoană, ţară etc.) care exportă. (< fr. *exportateur*)

expozánt, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care expune ceva la o expoziţie. (< fr. *exposant*)

expozéu *s. n.* expunere detaliată şi sistematică a unei situaţii, a unor fapte etc.; dare de seamă. (< fr. *exposé*)

expozitív, -ă *adj.* în care se expune; care prezintă. **o** *propoziţie ~ă* = propoziţie enunţiativă; *metodă ~ă* = metodă de prezentare în forma unei expuneri. • (despre ton) rece; afectat. (< engl. *expositive)*

expozíţie *s. f.* **1.** prezentare publică de opere de artă, de produse etc. • spaţiul amenajat. **2.** (*muz.*) prima secţiune a unei sonate sau a unei fugi, cuprinzând expunerea temei de bază, a subiectului. **3.** premisa majoră a unui silogism. **4.** (*geol.*) direcţie către care este orientat un versant. (< fr. *exposition*, lat. *expositio*)

expoziţionál, -ă *adj.* referitor la expoziţie. (< engl. *expositional*)

expoziţiúne *s. f.* prima parte a unei opere literare, în care autorul face cunoscut subiectul, personajele, locul acţiunii etc. (< fr. *exposition*)

exprés[1] *s. n.* **1.** restaurant, bar etc. cu serviciul rapid. **2.** aparat pentru preparat cafea-filtru. (< fr. *express*)

exprés[2], **-ă** *adj. tren* ~ (şi *s. n.*) = tren cu viteză mare pe parcurs şi cu opriri numai în staţiile importante; *scrisoare ~ă* = scrisoare care ajunge rapid la destinaţie. (< fr., engl. *express*)

exprés[3], **-ă** **I.** *adj.* exprimat clar, fără nici un fel de îndoială. **II.** *adv.* special pentru..., precis, anume. (< fr. *exprès*, lat. *expressus*)

exprésie *s. f.* **1.** îmbinare de cuvinte, construcţie sintactică prin care se exprimă o idee, un sentiment. • grup (fix) de cuvinte care exprimă (figurat) o idee. **2.** manifestare a sentimentelor, ideilor etc. prin intermediul cuvintelor, gesturilor, culorilor, liniilor, sunetelor. **3.** înfăţişare a feţei reflectând o stare sufletească. **4.** formulă care exprimă raporturi matematice. (< fr. *expression*, lat. *expressio*)

expresionísm *s. n.* **1.** curent artistic şi literar modern, apărut în Germania la începutul sec. XX, caracterizat printr-o puternică tendinţă de exprimare spontană a trăirilor interioare (stări de spaimă, durere, uimire, exacerbare a sentimentelor), prin tensiune extatică, punând accent pe subiectivitate, pe iraţional. **2.** orice formă de artă care vizează intensitatea expresiei. • stil de arhitectură care acordă prioritate expresiei prin stilizări (exagerate). (< fr. *expressionnisme*)

expresioníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al expresionismului. (< fr. *expressionniste*)

expresív, -ă *adj.* **1.** care exprimă ceva în mod viu, plastic; sugestiv, elocvent. • (despre opere literare, artistice) care evocă în imagini vii. **2.** (despre ochi, faţă) care reflectă puternic stări interioare. (< fr. *expressif*)

expresivitáte *s. f.* **1.** calitatea de a fi expresiv. **2.** grad de manifestare fenotipică a unui caracter, a unei însuşiri controlate de o genă. (< fr. *expressivité*)

expréssis vérbis *loc. adv.* în termeni expliciţi. (< lat. *expressis verbis*)

exprimá *vb.* **I.** *tr.* a expune, a manifesta, a reprezenta (idei, sentimente etc.) prin cuvinte sau prin gesturi. **II.** *refl.* a vorbi, a reda prin cuvinte. (< fr. *exprimer*, lat. *exprimere*)

exprimábil, -ă *adj.* care poate fi exprimat. (< fr. *exprimable*)

exprimáre *s. f.* acţiunea de a (se) exprima; formulare a unor idei sau sentimente etc. • comunicare prin cuvinte; pronunţare a unor cuvinte etc. (< exprima)

ex profésso *loc. adj.* şi *adv.* (a aborda un subiect) cu competenţă. (< lat. *ex professo*, ca un profesor)

expromisiúne *s. f.* substituţie de debitori în dreptul roman, care se caracteriza prin faptul că nu exista o înţelegere prealabilă între debitori. (< lat. *expromissio*, fr. *expromission*)

expropriá *vb. tr.* a deposeda pe unul ori mai mulţi proprietari de bunurile care le aparţin, cu sau fără plata unei despăgubiri, trecându-le în patrimoniul statului. (< fr. *exproprier*)

expropriábil, -ă *adj.* care urmează a fi expropriat. (< expropria + -bil)

expropriát, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care a fost supus exproprierii. (< fr. *exproprié*)

expropriatór, -oáre *s. m. f.* cel care expropriază. (< fr. *expropriateur*)

expugnábil, -ă *adj.* care poate fi luat cu forţa. (< fr. *expugnable*)

expulzá *vb. tr.* **1.** a dispune, printr-un act al puterii de stat, ca cineva să părăsească teritoriul ţării în care se află. **2.** a scoate, a da, a împinge afară. (< fr. *expulser*, lat. *expulsare*)

expulzábil, -ă *adj.* care poate fi expulzat. (< expulza + -bil)

expúlzie *s. f.* **1.** împingere în afară a unui gaz, lichide etc. **2.** eliminare din organism a unui produs fiziologic, patologic, a unui corp străin etc. (< fr. *expulsion*, lat. *expulsio*)

expuncţiúne *s. f. (filol.)* terminare, încheiere. • marcare printr-un punct (deasupra sau dedesubtul unei litere, unui cuvânt etc.) a unei anulări; scoatere a unor cuvinte, litere dintr-un text. (< fr. *exponction*, lat. *expunctio*)

expúne *vb.* **I.** *tr.* **1.** a reda prin cuvinte, a relata. **2.** a prezenta publicului lucruri, obiecte selecţionate. • a aşeza (ceva) într-un loc favorabil exercitării unei influenţe, unei acţiuni etc. **3.** a supune acţiunii luminii un material fotosensibil. **II.** *tr., refl.* a pune, a se afla în faţa unei primejdii, a unei neplăceri. (< lat. *exponere*)

expúnere *s. f.* acţiunea de a (se) expune. • relatare; ceea ce se expune. • naraţiune, povestire. **o** ~ *de motive* = prezentare a unui proiect de act normativ cuprinzând sublinierea şi motivarea soluţiilor noi. (< expune)

expurgá *vb. tr.* a elimina dintr-o carte pasaje incompatibile cu anumite principii morale sau idei politice. (< fr. *expurger*, lat. *expurgare*)

expurgáţie *s. f.* expurgare. (< fr. *expurgation*)

exsanguitáte *s. f.* însuşirea de a fi exsanguu. (< exsanguu + -itate)

exsánguu, -uă *adj.* (despre țesuturi) lipsit de sânge; (despre obraji, față) palid, cadaveric. (< fr. *exsangue*, lat. *exsanguis*)
exsangvinâ *vb. tr.* a face operația de exsangvinație. (< fr. *exsanguiner*)
exsangvinâție *s. f.* extragere a sângelui dintr-un organism pentru a fi înlocuit cu sânge străin. (< fr. *exsanguination*)
exsangvinotransfúzie *s. f.* înlocuire totală prin transfuzie a sângelui circulant. (< fr. *exsanguino-transfusion*)
exsért, -ă *adj. (bot.;* despre organe) ieșit în afară. (< fr. *exsert*, lat. *exsertus*)
exsicáta *s. f.* colecție de plante uscate recoltate de pe un anumit teritoriu și inserate într-un ierbar. (< fr., lat. *exsiccata*)
exsicatór *s. n.* aparat de laborator dintr-un vas de sticlă cu un capac ce se poate închide ermetic, pentru uscarea sau păstrarea în stare uscată a substanțelor; desicator. (< fr. *exsiccateur*)
exsicâție *s. f.* uscare. (< fr. *exsiccation*, lat. *exsiccatio*)
exstrofíe *s. f.* defect de conformație al unui organ intern, care se prezintă întors, răsturnat; extroversiune. (< fr. *exstrophie*)
exsudá *vb. intr.* a produce un exsudat; a transpira. (< fr. *exsuder*, lat. *exsudare*)
exsudánt, -ă *adj., s. m.* (substanță) care provoacă transpirația. (< fr. *exsudant*)
exsudáre *s. f.* **1.** acțiunea de a exsuda; exsudație. • (*tehn.*) proces de separare și ieșire la suprafață a unor anumiți componenți dintr-un material eterogen. **2.** proces de ridicare a soluțiilor conținând săruri, urmată de precipitarea acestora prin evaporarea apei, caracteristic unor regiuni cu climat arid. (< exsuda)
exsudát *s. n.* **1.** produs de secreție în cursul unui proces inflamator al mucoaselor și al diferitelor țesuturi ale organismului. **2.** scurgere de sevă sau de rășină care se prelinge la suprafața organelor plantelor. (< fr. *exsudat*)
exsudatív, -ă *adj.* (despre inflamații) însoțit de supurație. (< fr. *exsudatif*)
exsudâție *s. f.* **1.** exsudare. **2.** separare și ieșire a unor componenți la suprafața unui material. • apariție la suprafața unui strat de asfalt a excesului de bitum sau de gudron. (< fr. *exsudation*)
exsuflâție *s. f.* extragere de aer din cavitatea (extra)pleurală. (< fr. *exsufflation*)
extánt, -ă *adj. (jur.)* care există în natură. (< fr. *extant*, lat. *extans*)
extátic, -ă *adj.* referitor la extaz, cauzat de extaz; încântat. (< fr. *extatique*, gr. *ekstatikos*)
extáz *s. n.* **1.** stare emoțională de exaltare, care se naște din contemplarea unor lucruri extraordinare și în care toate preocupările și sentimentele dispar în fața unui singur sentiment dominant de admirație. • afecțiune nervoasă în care bolnavul, sub imperiul unei idei fixe, nu mai are senzații. **2.** admirație profundă, încântare. (< fr. *extase*, gr. *ekstasis*)
extazía *vb. tr., refl.* a cuprinde, a fi stăpânit de extaz (2). (< fr. */s'/extasier*)
extemporál, -ă **I.** *adj.* în afara timpului. **II.** *s. n.* probă scrisă dată elevilor pe neanunțate din lecția zilei pentru verificarea cunoștințelor; lucrare de control. (< germ. *Extemporale*, lat. *extemporalis*)
extemporalizá *vb. tr.* (rar) a scoate în afara timpului. (< extemporal + -iza)
extemporanéu, -eé *adj.* **1.** care nu depinde de timp; imprevizibil. **2.** (despre medicamente) preparat sau administrat fără amânare. (< lat. *extemporaneus*, fr. *extemporané*)
exténder *s. n.* substanță folosită în industria picturilor, în vederea reducerii prețului unui produs. (< engl. *extender*)
extensíbil, -ă *adj.* care poate fi extins, alungit, fără a se rupe. (< fr. *extensible*)
extensibilitáte *s. f.* calitatea de a fi extensibil. (< fr. *extensibilité*)
exténsie *s. f.* **1.** creștere, mărire, dezvoltare, extindere. **2.** (*anat.*) mișcare de întindere a membrelor sau a trunchiului. (< fr. *extension*, lat. *extensio*)
extensimétru *s. n.* alveograf. (< fr. *extensimètre*)
extensiúne *s. f.* **1.** lărgire a sensului unui cuvânt. **2.** (*fil.*) totalitatea, clasa de obiecte cărora le corespund notele, atributele unui concept sau termen. • (*log.*) sferă a unei noțiuni. (< fr. *extension*, lat. *extensio*)
extensív, -ă *adj.* **1.** care produce extensiune; bazat pe cantitate, pe spațiu. o *cultură ~ă* = sistem de cultivare a pământului în care creșterea producției agricole se obține numai prin extinderea suprafețelor cultivate. **2.** (*fiz.*) care (se) poate extinde. (< fr. *extensif*, lat. *extensivus*)
extensivitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este extensiv. (< fr. *extensivité*)
EXTENSO- *elem.* „extensiune". (< fr. *extenso-*, cf. lat. *extensus*, întins)
extensográf *s. n.* aparat care înregistrează variația viscozității unui aluat. (< fr. *extensographe*)
extensográmă *s. f.* grafic înregistrat la extensograf. (< fr. *extensogramme*)
extensometríe *s. f.* parte a metrologiei care studiază diversele aparate de măsură a deformațiilor mecanice. (< fr. *extensométrie*)
extensométru *s. n.* **1.** instrument folosit în extensometrie. **2.** dinamometru pentru măsurarea extensiunii în kilograme. **3.** aparat electric pentru măsurarea variației dimensiunilor unor solide. (< fr. *extensomètre*)
extensór, -oáre **I.** *adj.* care are rolul de a întinde. **II.** *adj., s. m.* (mușchi) care ajută la întinderea unor părți sau organe ale corpului. **III.** *s. n.* aparat pentru gimnastica mușchilor, constând dintr-un arc de oțel sau din două resorturi care trebuie întinse cu mâinile. (< fr. *extenseur*)
extenuá *vb. refl., tr.* a (se) obosi foarte tare, a (se) epuiza (3). (< fr. */s'/exténuer*, lat. *extenuare*)
extenuánt, -ă *adj.* care extenuează; obositor, epuizant. (< fr. *exténuant*)
exteriór, -oáră **I.** *adj.* din afară; extern. o *(mat.) unghi ~* = fiecare dintre unghiurile formate de o latură a unui poligon cu prelungirea altei laturi; *comerț ~* = relațiile comerciale ale unui stat cu statele străine. **II.** *s. n.* **1.** partea din afară a unui lucru; fațadă. **2.** înfățișare, ținută. (< fr. *extérieur*, lat. *exterior*)
exterioritáte *s. f.* caracterul a ceea ce este exterior. (< fr. *extériorité*)
exteriorizá *vb. tr.* a exprima, a manifesta gânduri, sentimente etc. prin cuvinte, gesturi, fizionomie. (< fr. *extérioriser*)
exteritoriál, -ă *adj.* care se bucură de dreptul de exteritorialitate. (< fr. *exterritorial*)
exteritorialitáte *s. f.* totalitatea drepturilor speciale de care beneficiază reprezentanții unui stat pe teritoriul altui stat. (< germ. *Exterritorialität*)
extermină *vb. tr.* a nimici complet, a ucide, a distruge. (< fr. *exterminer*, lat. *exterminare*)
exterminánt, -ă *adj.* care extermină. (< fr. *exterminant*)
exterminatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care extermină, nimicitor. (< fr. *exterminateur*, lat. *exterminator*)
exterminâțiune *s. f.* (*rar*) exterminare. (< fr. *extermination*, lat. *exterminatio*)
extérn, -ă **I.** *adj.* aflat în afară, din afară; exterior. o *politică ~ă* = politica unui stat față de celelalte state; *unghi ~* = fiecare dintre unghiurile formate de două drepte tăiate de o secantă și aflat în afara lor. • (despre medicamente) care se administrează la suprafața corpului. **II.** *s. m. f.* **1.** elev, ucenic care locuiește și ia masa în afara școlii. **2.** student în medicină practicant într-o clinică. (< fr. *externe*, lat. *externus*)
externá *vb. tr.* a elibera din spital un bolnav însănătoșit. (< extern)
externalitáte *s. f.* atitudine de minimalizare a efectelor economice negative generate de poluare asupra resurselor mediului ambiant. (< engl. *externality*)
externalizáre *s. f.* **1.** liberalizare a serviciilor portuare. **2.** (*psih.*) proces de proiectare în afară a imaginilor obiectuale și spațiale. (după engl. *externalisation*)
externát *s. n.* **1.** externare. **2.** școală în care nu se primesc decât elevi externi. **3.** stagiu constituind o formă de pregătire a studenților în medicină în practica zilnică în clinică; denumirea acestui examen. (< fr. *externat*)

externíst *s. m.* **1.** medic specialist în boli externe. **2.** bolnav aflat în tratament ambulatoriu. (< germ. *Externist*)
exteroceptív, -ă *adj.* (despre senzații) care transmite centrilor nervoși informații asupra lumii din afara corpului. (< fr. *extéroceptif*)
exteroceptór *s. m.* organ receptor nervos de la suprafața corpului care primește excitații din mediul extern. (< fr. *extérocepteur*)
extinctív, -ă *adj.* care duce la stingerea efectelor unui act juridic. (< fr. *extinctif*)
extinctór, -oáre I. *adj.* care are proprietatea de a stinge. **II.** *s. n.* stingător de incendii. (< fr. *extincteur*, lat. *extinctor*)
extíncție *s. f.* stingere, slăbire (a unei acțiuni, oscilații etc.) • micșorare, anulare a intensității unui fascicul de lumină. • *(fig.)* stingere a vieții, moarte. (< fr. *extinction*, lat. *exstinctio*)
extínde *vb. tr., refl.* a (se) întinde, a (se) mări; a (se) propaga, a (se) lărgi. (< lat. *extendere*)
extingíbil, -ă *adj.* care poate fi stins; *(jur)* care trebuie stins. (< fr. *extinguible*, lat. *extinguibilis*)
extirpá *vb. tr.* **1.** a înlătura chirurgical (o parte dintr-)un organ bolnav, o tumoare etc. **2.** *(fig.)* a smulge din rădăcini; a stârpi. (< fr. *extirper*, lat. *extirpare*)
extirpábil, -ă *adj.* care poate fi extirpat. (< fr. *extirpable*)
extirpatór, -oáre I. *adj.* care extirpă. **II.** *s. n.* cultivator pentru extirparea buruienilor dintr-un teren de cultură și la afânarea solului. (< fr. *extirpateur*, lat. *extirpator*)
extirpáție *s. f.* extirpare. (< fr. *extirpation*)
extispíciu *s. n. (ant.)* cercetare a măruntaielor păsărilor pentru prezicere; haruspiciu. (< lat. *extispicium*)
extorcá *vb. tr.* a obține ceva (în special bani) cu forța, prin amenințări; a stoarce. (< fr. *extorquer*, lat. *extorquere*)
extorsiúne *s. f.* extorcare. (< fr. *extorsion*, lat. *extorsio*)
EXTRA[1]-/EXTRO- *pref.* „(în) afară (de)", „superior", „foarte". (< fr. *extra-*, lat. *extra*)
extra[2] *adj. inv.* care este de calitate superioară. (< fr. *extra*)
extraatmosféric, -ă *adj.* din afara atmosferei terestre. (< fr. *extra-atmosphérique*)
extraaxilár, -ă *adj.* (despre flori, muguri, ramuri) situat în afara axilei frunzei. (< fr. *extraaxillaire*)
extrabugetár, -ă *adj.* neprevăzut în buget; suprabugetar. (< fr. *extra-budgétaire*)
extrabursiér, -ă *adj.* negociat la bursă. (< extra- + bursier)
extracardiác, -ă *adj.* care își are originea în afara inimii. (< fr. *extracardiaque*)
extracarpátic, -ă *adj.* situat în afara arcului munților Carpați. (< extra[1]- + *carpatic*)
extraceiulár, -ă *adj.* din afara celulei. (< fr. *extracellulaire*)
extracentrál, -ă *adj.* **1.** foarte central. **2.** în afara centrului. (< extra[1]- + *central*)
extraconjugái, -ă *adj.* în afara căsătoriei; extramarital. (< fr. *extraconjugal*)
extraconstituționál, -ă *adj.* în afara prevederilor constituției. (< fr. *extraconstitutionnel*)
extracontábil, -ă *adj.* (despre situații contabile) pe baza unor date procurate pe alte căi decât evidența contabilă. (< fr. *extracomptable*)
extracorporál, -ă *adj.* în afara corpului. (< fr. *extra-corporal*)
extracorporalitáte *s. f.* însușirea de a fi extracorporal. (< extracorporal + -itate)
extracranián, -ă *adj.* în afara cutiei craniene. (< fr. *extracrânien*)
extráct *s. n.* **1.** preparat, substanță chimică extrasă din plante, din organisme, organe etc. **2.** parte dintr-un înscris; extras (4). (< germ. *Extrakt*, lat. *extractum*)
extractíbil, -ă *adj.* care poate fi extras. (< fr. *extractible*)
extractív, -ă *adj.* care (poate) extrage; referitor la extracție. ◊ *industrie ~ă* = ramură a industriei care se ocupă cu extragerea materiilor prime din pământ fără a le prelucra. (< fr. *extractif*)
extractór, -oáre I. *adj.* care (servește pentru a) extrage anumite substanțe sau corpuri. **II.** *s. n.* **1.** aparat pentru extragerea sau recuperarea unei substanțe solubile dintr-un corp. • aparat care servește la extragerea mierii din faguri. • instrument pentru extragerea corpurilor străine din organism. **2.** dispozitiv al închizătorului unei arme care extrage din țeavă cartușul tras. **3.** mașină genistică pentru extragerea din pământ a piloților și palplanșelor. (< fr. *extracteur*, lat. *extractorius*)
extrácție *s. f.* **1.** extragere; scoatere a unui dinte, a unei măsele. **2.** *(chim.)* separare a unui component dintr-un amestec. **3.** origine, proveniență. (< fr. *extraction*, lat. *extractio*)
extraculturál, -ă *adj.* din afara culturii. (< engl. *extracultural*)
extracurént *s. m. (electr.)* curent de regim tranzitoriu prin autoinducție, care se suprapune curentului principal. (< fr. *extra-courant*)
extradós *s. n.* **1.** *(arhit.)* suprafața exterioară a unui arc, a unei bolți. **2.** *(av.)* fața de deasupra unei aripi. **3.** fața convexă a unei palete de turbină sau de pompă. (< fr. *extrados*)
extradotál, -ă *adj.* (despre averea soției) în afară de zestre. (< fr. *extra-dotal*)
extra-dry /-drai/ *adj. inv.* (despre vin) foarte sec. (< engl., fr. *extra-dry*)
extradúr, -ă *adj.* foarte dur, rezistent. (< extra[1]- + *dur*)
extradurál, -ă *adj.* situat în afara sau deasupra durei mater. (< fr., engl. *extradural*)
extraeditoriál, -ă *adj.* (despre regimul tipăriturilor) în afara sectorului editorial. (< extra[1]- + *editorial*)
extraestétic, -ă *adj.* din afara esteticului. (< extra[1]- + *estetic*)
extrafin, -ă *adj.* superfin. (< fr. *extra-fin*)
extrafluíd, -ă *adj.* foarte fluid. (< extra[1]- + *fluid*)
extrafór *s. n.* panglică pentru tivuri în croitorie. (< fr. *extra-fort*)
extragaláctic, -ă *adj.* din afara galaxiei. (< fr. *extragalactique*, engl. *extragalactic*)
extragalaxíe *s. f.* spațiu exterior galaxiei noastre. (< extra[1]- + *galaxie*)
extráge *vb. tr.* **1.** a separa ceva dintr-o materie încorporată. • a scoate un corp din locul în care a intrat sau unde s-a format. **2.** a scoate un citat, un fragment dintr-un text. **3.** a calcula rădăcina (pătrată, cubică) a unui număr. (< lat. *extrahere*)
extragramaticál, -ă *adj.* din afara gramaticii. (< fr. *extra-grammatical*)
extrajudiciár, -ă *adj.* fără intervenția justiției sau a judecătorului. (< fr. *extrajudiciaire*)
extralegál, -ă *adj.* în afara legalității. (< fr. *extra-légal*)
extralingvístic, -ă *adj.* în afara limbii sau a lingvisticii. (< fr. *extralinguistique*)
extraliterár, -ă *adj.* în afara literaturii. (< extra[1]- + *literar*)
extramarităl, -ă *adj.* extraconjugal. (< engl. *extramarital*)
extramundán, -ă *adj.* din afara lumii. (< germ. *extramundan*)
extra-múros *loc. adv. și adj.* în afara cetății, din exterior. (< lat. *extra muros*, în afara zidurilor)
extranatural, -ă *adj.* din afara legilor naturii; supranatural. (< lat. *extranaturalis*)
extranaționál, -ă *adj.* exterior țării, națiunii. (< fr. *extranational*)
extraneitáte *s. f.* **1.** caracter străin al unui element cuprins într-un raport juridic, necesitând aplicarea unei alte legi. **2.** situație juridică a cuiva care se află într-o țară străină. (< fr. *extranéité*)
extranéu, -ée *adj.* din afară, străin. (< lat. *extraneus*)
extranucléar, -ă *adj.* în afara nucleului, în citoplasmă. (< fr. *extranucléaire*)
extraordinár, -ă *adj.* **1.** (și *adv.*) ieșit din comun, neobișnuit, excepțional. **2.** (despre legi, adunări etc.) care nu este, nu se ține potrivit regulilor obișnuite. **3.** (despre oameni) cu mari calități; eminent, excepțional. • (despre lucruri) foarte bun, excelent. (< fr. *extraordinaire*, lat. *extraordinarius*)
extraordinaritáte *s. f.* *(rar)* însușirea a ceea ce este extraordinar. (< it. *extraordinarita*)
extraparlamentár, -ă *adj.* care nu face parte din parlament. (< fr. *extra-parlementaire*)
extraperitoneál, -ă *adj.* în afara peritoneului. (< germ. *extraperitoneal*)

extrapiramidál *adj. sistem ~* = ansamblu de fibre aferente și deferente în regiunile subcorticale și subtalamice care servesc motricității involuntare și tonusului muscular; *sindrom ~* = ansamblu de tulburări ale sistemului piramidal. (< fr. *extrapyramidal*)

extraplán *adj. inv.* în afara planului, anexat unui plan. (< extra¹- + *plan*)

extraplát, -ă *adj.* (despre ceasuri) foarte plat. (< fr. *extra-plat*)

extrapleurál, -ă *adj.* în afara pleurei. (< germ. *extrapleural*)

extrapolá *vb. tr.* a aplica procedeul extrapolării; a face o extrapolare. (< fr. *extrapoler*)

extrapoláre *s. f.* **1.** extindere ipotetică, pe baza unui raționament prin analogie, a unei noțiuni de la un domeniu la altul; trecere de la o idee la alta mai complexă, cu o sferă mai largă etc.; generalizare. **2.** (*mat.*) determinare aproximativă a valorilor unei funcții continue în puncte situate în afara unui interval de valori cunoscute; extrapolație. (< extrapola)

extrapolátie *s. f.* extrapolare. (< fr. *extrapolation*)

extrapónt *s. m.* **1.** schimbarea butonierelor sau nasturilor degradați în modele moderne din mercerii. **2.** centură ori curea în talie dacă rochia este un pic prea largă. **3.** fermoar al unei jachete înlocuit cu unul într-o culoare de contrast cu cea a materialului (< fr. *extrapont*)

extraprofesionál, -ă *adj.* în afara profesiunii cuiva. (< fr. *extraprofessionnel*, engl. *extraprofessional*)

extrapúr, -ă *adj.* extrem de pur. (< extra¹- + *pur*)

extrarapíd, -ă *adj.* foarte rapid. (< it. *extrarapido*)

extrareglementár, -ă *adj.* în afara regulamentului. (< fr. *extra-réglementaire*)

extraretinián, -ă *adj.* din afara retinei. (< fr. *extrarétinien*)

extrás *s. n.* **1.** fragment, pasaj, citat dintr-o scriere. **2.** (*jur.*) act în care s-au reprodus fragmentar părți esențiale dintr-un document. **o** *în ~* = reprodus parțial, fragmentar; *~ de cont* = copie a situației creditului și a debitului unui cont într-o anumită perioadă de timp. **3.** articol, studiu apărut într-o publicație periodică etc., tipărit aparte în broșură. **4.** extract (2). (< extrage)

extrasensíbil, -ă *adj.* ultrasensibil. • (despre organism) care reacționează instantaneu la cea mai ușoară excitație. (< fr. *extra-sensible*)

extrasenzoriál, -ă *adj.* perceput pe alte căi decât cele senzoriale. (< fr. *extra-sensoriel*)

extrasezón *s. n.* timpul din afara unui sezon; perioadă în care afluența turiștilor este scăzută, aceștia beneficiind de prețuri reduse la cazare (și la transport). (după fr. *hors-saison*)

extrasístolă *s. f.* contracție suplimentară a inimii între contracțiile normale, producând o durere ușoară. (< fr. *extrasystole*)

extrasistólic, -ă *adj.* referitor la extrasistolă. (< fr. *extrasystolique*)

extraspațiál, -ă *adj.* în afara spațiului terestru. (< extra¹- + *spațiu*)

extrastatutár, -ă *adj.* în afară de statute; nestatutar. (< fr. *extra-statutaire*)

extrașcolár, -ă *adj.* în afara programului sau a activității școlare. (< extra¹- + *școlar*)

extrașíc *adj. inv.* foarte șic. (< extra¹- + *șic*)

extratemporál, -ă *adj.* în afara timpului. (< engl. *extratemporal*)

extrateréstru, -ă *adj., s. m. f.* (ființă) din afara globului pământesc. (< fr. *extraterrestre*)

extrateritoriál, -ă *adj.* în afară de teritoriul unui stat. (< fr. *extra-territorial*)

extrateritorialitáte *s. f.* regim în relațiile reciproce dintre state, semnificând privilegiile sau imunitățile speciale acordate unor persoane ori instituții străine, tratându-le ca și când ele s-ar afla pe teritoriul lor național. (< fr. *extra-territorialité*)

extratextuál, -ă *adj.* exterior unui text, care aparține contextului extralingvistic. (< fr. *extratextuel*)

extratextualitáte *s. f.* caracter extratextual. (< extratextual + -itate)

extraurbán, -ă *adj.* aflat în afară de oraș. (< extra¹- + *urban*)

extraurgént, -ă *adj.* foarte urgent. (< fr. *extra-urgent*)

extrauterín, -ă *adj.* în afara cavității uterine. (< fr. *extra-utérin*)

extravagánt, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care caută cu orice preț să iasă din comun; excentric. • bizar, neobișnuit. (< fr. *extravagant*)

extravagánță *s. f.* manifestare, ținută neobișnuită, bizară; excentricitate. (< fr. *extravagance*)

extravazá *vb. refl.* (despre sânge, umori) a se vărsa afară din canalele sale. (< fr. *extravaser*)

extravehiculár, -ă *adj.* în afara unui vehicul (spațial). (< fr. *extravehiculaire*)

extravelín, -ă *adj.* (despre hârtie, carton) de calitate superioară. (< extra¹- + *velin*)

extraversiúne/extroversiúne *s. f.* **1.** înclinație psihologică deosebită către lucrurile din afara eului propriu, către ambianța socială. • orientare a libidoului în afara propriei persoane. **2.** revărsare în afară a unui organ cavitar. (< fr. *extra-version*)

extravertít, -ă/extrovertít, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care își îndreaptă atenția spre lumea din afară; sociabil, deschis. (< fr. *extraverti*)

extravilán, -ă *adj., s. n.* (teren) situat în afara spațiului clădit al unei localități. (< extra¹- + lat. *villanus*, de țară)

extravírgin, -ă *adj.* (despre ulei de măsline) foarte fin. (< *extra*¹- + *virgin*(II, 4))

extrazonál, -ă *adj.* din afara unei zone. (< extra¹- + *zonal*)

extrădá *vb. tr.* a preda, la cerere, pe un infractor statului căruia îi aparține sau care îl revendică. (< fr. *extrader*)

extrém, -ă I. *adj.* **1.** situat în punctul cel mai îndepărtat; de la capăt; la vârf. **2.** care are cea mai mare sau cea mai mică dintre valorile posibile ale unei mărimi. **3.** (*fig.;* despre doctrine, idei politice etc.) pe pozițiile cele mai neconciliatoare. **4.** foarte mare, exagerat. • (despre remedii etc.) foarte energic, doar în cazuri disperate. **II.** *s. m.* (*mat.*) primul și ultimul termen al unei proporții. **III.** *s. n.* **1.** (*mat.*) valoarea extremă, maximă și minimă, a unei funcții. **2.** numărătorul primului raport și numitorul celui de-al doilea într-o proporție. **3.** *E~ul Orient* = ansamblul regiunilor naturale și țărilor din Asia de Est. **IV.** *s. f.* **1.** margine. **o** *a trece de la o ~ la alta* = a trece de pe o poziție pe alta diametral opusă; *~ dreaptă* (sau *stângă*) = grup politic care se manifestă prin idei și acțiuni ultraradicale, exagerate și rigide. **2.** cea mai mare sau cea mai mică valoare a unei mărimi. **3.** jucător care ocupă locul cel mai înaintat din stânga sau din dreapta în formația de jos a unei echipe de fotbal, de handbal sau de hochei. (< fr. *extrême*, lat. *extremus*)

extremálă *s. f.* (*mat.*) funcție, curbă care reprezintă soluția unei probleme a calculului variațional. (< fr. *extrémale*)

extremísm *s. n.* atitudine caracterizată prin idei, păreri exagerate, unilaterale, rigide, bazată pe ură și intoleranță. (< fr. *extrémisme*)

extremíst, -ă I. *adj.* care depășește limitele normale, moderate. **II.** *adj., s. m. f.* (adept) al extremismului. (< fr. *extrémiste*)

extremitáte *s. f.* punct final, limită, parte extremă, hotar. • parte terminală a unui organ sau a corpului. (< fr. *extrémité*, lat. *extremitas*)

extremizáre *s. f.* poziție intolerantă dură față de alte ideologii, doctrine, culturi etc.; concretizare în forme extreme, exagerate a urii și intoleranței. (< extrem + -iza)

extrem-orientál, -ă *adj.* din Extremul Orient. (< fr. *extrême-oriental*)

extrinséc, -ă *adj.* **1.** care vine, care este luat din afară, din circumstanțele exterioare și nu din esența lucrurilor. **2.** (*anat.;* despre organe) situat în afara locului normal. **3.** (despre semiconductoare) care conține impurități. (< fr. *extrinsèque*, lat. *extrinsecus*)

EXTRO- v. extra¹-.

extrofíe *s. f.* (*med.*) defect de conformație a unui organ, astfel întors, încât fața sa internă devine externă. (< fr. *extrofie*)

extrórs, -ă *adj.* **1.** (despre antere, ovule) care se deschide spre exterior. **2.** (despre un organ) curbat în afară. (< fr. *extrorse*, lat. *extrorsum*)

extrospectív, -ă *adj.* referitor la extrospecție, bazat pe extrospecție. (< engl. *extrospective*)

extrospécție *s. f.* observare a trăirilor psihice ale altora. • metodă psihologică bazată pe observarea obiectivă a fenomenelor lumii exterioare. (< fr., engl. *extrospection*)
extroversiúne *s. f.* v. extraversiune.
extrovertít, -ă *adj., s. m. f.*. v. extravertit.
extrudá *vb. tr.* a supune procedeului de extrudare. (< fr. *extruder*, lat. *extrudere*)
extrudáre *s. f.* procedeu de prelucrare a metalelor și maselor plastice prin deformare cu ajutorul unei prese și al unei filiere cu un profil dat; extruziune (2). (< extruda)
extrudér *s. n.* aparat folosit pentru extrudare. (< germ. *Extruder*)
extrudór, -oáre *s. m. f.* muncitor specializat în extrudare. (< fr. *extrudeur*)
extruziúne *s. f.* **1.** venirea la suprafață a unei magme. • erupție vulcanică. **2.** extrudare. **o** ~ *dentară* = ieșirea din alveolă a dintelui. (< fr. *extrusion*)
extruzív, -ă *adj.* referitor la extruziune. **o** *rocă ~ă* = rocă magmatică care ajunge la suprafață prin fisuri sau canale, se revarsă pe pământ și apoi se solidifică rapid. (< fr. *extrusif*)
extumescénță *s. f.* umflătură, tumefacție. (< fr. *extumescence*)
exuberá *vb. intr.* a fi prea plin; a fi din abundență. (< lat. *exuberare*)
exuberánt, -ă *adj.* **1.** care își manifestă sentimentele prin demonstrații exterioare, vii, excesive; expansiv. **2.** abundent; luxuriant. (< fr. *exubérant*, lat. *exuberans*)
exuberánță *s. f.* **1.** însușirea de a fi exuberant; manifestare exuberantă. **2.** bogăție, varietate. (< fr. *exubérance*, lat. *exuberantia*)
exulcerá *vb. tr.* a ulcera ușor. (< fr. *exulcérer*, lat. *exulcerare*)
exulcerație *s. f.* ulcerație superficială, ușoară. (< fr. *exulcération*)
exultá *vb. intr.* a manifesta o mare bucurie, a fi extrem de fericit. (< fr. *exulter*, lat. *exultare*)
exultánt, -ă *adj.* care exultă. (< fr. *exultant*)
exultánță *s. f.* exultație. (< fr. *exultance*)
exultație *s. f.* exultare; exultanță. (< fr. *exultation*)
exurgénță *s. f.* emergență cu debit puternic, specifică regiunilor cu roci foarte permeabile; izvor ascendent. (< fr. *exurgence*)
exuviábil, -ă *adj.* (despre animale) care își schimbă pielea. (< fr. *exuviable*)
exuviál, -ă *adj.* referitor la exuvie. (< fr. *exuvial*)
exúvie *s. f.* înveliș rezultat prin năpârlirea șerpilor; ieșirea adulților din pupe[2]. (< fr. *exuvie*)
ex-vóto *loc. adj.* (despre o) formulă pentru a denumi o ofrandă, o danie făcută unei divinități, unei biserici) în urma unei făgăduieli, după legământ. (< lat. *ex voto*)
eye-liner /ai-láinăr/ *s. n.* creion colorat utilizat la machiajul ochilor pentru conturarea marginilor pleoapelor. (< engl. *eyeliner*)
-éz, -ă *suf.* „locuitor al...". (< fr. *-ais, -e, -ois, -e*, cf. lat. *-esus*)
-ézăi v. - a r 2 .
-ézăi v. - o r 2 .
ezerínă *s. f.* alcaloid foarte toxic, din semințele unei plante leguminoase; fizostigmină. (< fr. *ésérine*)
ezitá *vb. intr., tr.* a sta la îndoială, a șovăi, a se codi. (< fr. *hésiter*, lat. *haesitare*)
ezitánt, -ă *adj.* care ezită; șovăitor, nehotărât. (< fr. *hésitant*)
ezotéric, -ă *adj.* (despre doctrine filosofice, ritualuri religioase) care poate fi înțeles numai de cei inițiați; secret, ascuns. (< fr. *ésotérique*, gr. *esoterikos*)
ezoterísm *s. n.* **1.** transmiterea (în Antichitate și în Evul Mediu) a unei doctrine filosofice numai unui număr restrâns de inițiați. **2.** caracter ezoteric. (< fr. *ésotérisme*)

F

fa *s. m. (muz.)* **1.** treapta a patra a gamei diatonice; sunetul şi nota corespunzătoare. **2.** denumire a uneia dintre cheile muzicale. (< it. *fa*)

fabián, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al fabianismului. (< engl. *Fabian* /Society/)

fabianísm *s. n.* doctrină a unei organizaţii reformiste din Anglia, care preconiza trecerea treptată de la capitalism la socialism pe calea reformelor de stat. (< engl. *fabianism*, fr. *fabianisme*)

fabliau /-bli-ó/ *s. n.* povestire populară din Evul Mediu, graţioasă, fantastică, de groază sau sentimentală; istorioară cu haz, în versuri, recitată de jongleri. (< fr. *fabliau*)

fabricá *vb. tr.* **1.** a produce anumite obiecte prin prelucrarea unei materii prime într-o fabrică sau uzină. **2.** (*fam.*) a face ceva la repezeală. • (*fig.*) a născoci, a inventa. (< fr. *fabriquer*, lat. *fabricare*)

fabricánt, -ă *s. m. f.* cel care fabrică ceva. • proprietar al unei fabrici. (< fr. *fabricant*)

fabricát *s. n.* produs obţinut prin fabricaţie. (< germ. *Fabrikat*)

fabricáţie *s. f.* tehnica de a fabrica. • producţia unei fabrici. (< fr. *fabrication*, lat. *fabricatio*)

fábrică *s. f.* întreprindere industrială în care se transformă materiile prime în produse (finite), în serie şi în cantităţi mari. (< fr. *fabrique*, rus. *fabrika*, germ. *Fabrik*)

fabricitáte *s. f.* (*livr.*) capacitate a omului de a crea, de a produce bunuri. (< fabria + -itate)

fabulá *vb. tr.* a imagina, a povesti fapte, întâmplări fantastice. (< fr. *fabuler*)

fabulatóriu, -ie *adj.* referitor la fabulaţie; care fabulează. (< fr. *fabulateur*, lat. *fabulator*)

fabulaţie *s. f.* **1.** prezentare a unor fapte sau întâmplări imaginare drept reale sau posibile; (*p. ext.*) minciună. **2.** povestire alegorică. **3.** afabulaţie. (< fr. *fabulation*, lat. *fabulatio*)

fábulă *s. f.* **1.** specie a genului epic, alegorică, (în versuri), în care sunt satirizate anumite moravuri şi deprinderi, prin procedeul personificării animalelor sau lucrurilor. • scurtă naraţiune la care participă animale personificate. **2.** subiectul, textura unei scrieri literare. • povestire în care nu se poate deosebi realul de invenţie, de născocire. (< lat. *fabula*)

fabulíst, -ă *s. m. f.* autor de fabule (1). (< fr. *fabuliste*)

fabulístic, -ă *adj.* propriu fabulei; de fabulist. (< fabulă + -istic)

fabulós, -oásă **I.** *adj.* **1.** care aparţine lumii fabulelor; de basm; fantastic. **2.** (despre preţuri, sume, averi) care depăşeşte orice închipuire; enorm, extraordinar. **II.** *s. n.* element fabulos (I, 1). (< fr. *fabuleux*, lat. *fabulosus*)

facéţie *s. f.* glumă, farsă, poznă, năzdrăvănie. (< fr. *facétie*, lat. *facetia*)

faceţiós, -oásă *adj.* glumeţ, poznaş; hazliu. (< fr. *facetieux*)

-fachíe v. faco-.

fachír *s. m.* ascet cerşetor din India. • prestidigitator, iluzionist. (< fr. *fakir*)

fachíric, -ă *adj.* de fachir. (< fr. *fakirique*)

fachirism *s. n.* ansamblu de fapte în aparenţă extraordinare, atribuite puterii supranaturale a fachirilor. (< fr. *fakirisme*)

faciál, -ă *adj. (anat.)* care aparţine feţei. (< fr. *facial*)

fácies *s. n.* **1.** înfăţişare, aspect superficial al unui lucru. **2.** aspect al feţei în timpul unei boli, al unei stări emotive etc. • suprafaţă a unei formaţii anatomice. **3.** totalitatea caracterelor mineralogice şi petrografice ale unei roci. • aspect pe care îl au straturile geologice, determinat de caracterele petrografice şi paleontologice. **4.** aspectul unei culturi arheologice în formele ei caracteristice. **5.** cea mai mică subdiviziune a asociaţiei vegetale caracterizată prin dominaţia unei specii. (< lat. *facies*, fr. *faciès*)

facíl, -ă *adj.* **1.** care se poate face cu efort minim. **2.** uşuratic, superficial. (< fr. *facile*, lat. *facilis*)

fácile *adv. (muz.)* uşor, accesibil. (< it. *facile*)

facilitá *vb. tr.* a înlesni, a uşura, a favoriza. (< fr. *faciliter*, lat., it. *facilitare*)

facilitáte *s. f.* **1.** însuşirea a ceea ce este facil (1); uşurinţă. **2.** (*inform.*) caracteristică a unui calculator, sistem de operare sau limbaj care permite facilitarea scrierii programelor, organizării datelor ori corectării erorilor. (< fr. *facilité*, lat. *facilitas*)

FACO-, -fachíe *elem.* „lentilă, cristalin". (< fr. *phaco-, -phakie*, cf. gr. *phakos*)

facocél *s. n.* hernie a cristalinului. (< fr. *phacocèle*)

facocér *s. m.* specie de mistreţ din savanele africane, cu botul mare şi turtit şi cu colţii curbaţi. (< fr. *phacochère*)

facolít *s. n.* intruziune de roci magmatice în zona de boltă a unui anticlinal sau în albiile sinclinale. (< faco- + -lit²)

facolíză *s. f.* suprimare chirurgicală a cristalinului, în miopiile forte. (< fr. *phacolyse*)

facomalacie *s. f.* ramolisment al cristalinului. (< fr. *phacomalacie*)

facomatóză *s. f.* acţiune caracterizată prin prezenţa unor mici chisturi sau tumorete care afectează mai ales ţesuturile de origine ectodermică (pielea, sistemul nervos etc.). (< fr. *phacomatose*)

facométru *s. n.* instrument pentru determinarea numărului de dioptrii al unei sticle de lentilă. (< fr. *phacomètre*)

facóndă *s. f.* uşurinţă de a vorbi; limbuţie, volubilitate. (< fr. *faconde*)

facoscleróză *s. f.* induraţie a cristalinului. (< fr. *phaco-sclérose*)

facoscóp *s. n.* instrument medical pentru măsurarea capacităţii de adaptare a cristalinului. (< fr. *phacoscope*)

facoscopie *s. f.* procedeu de examinare a ochiului cu facoscopul. (< fr. *phacoscopie*)

facsimil/facsimíl *s. n.* **1.** reproducere exactă a unui desen, text etc. cu ajutorul fotografiei, al fototipiei etc. **2.** dispozitiv electronic de citire şi redare al unui telefax, care preia rolul teleimprimatorului de la telex. (< fr. *fac-similé*, lat. *fac simile*)

facsimilá *vb. tr.* a reproduce în facsmil. (< germ. *faksimilieren*)

factáj *s. n.* distribuire la domiciliul destinatarului a trimi-terilor poştale. • plata acestui transport. (< fr. *factage*)

fáctic, -ă *adj.* referitor la acţiunea de a crea, a alcătui, a forma. (< germ. *faktisch*)

factíce *adj. inv.* artificial; nefiresc, prefăcut. (< fr. *factice*)

facticitáte *s. f.* **1.** caracterul a ceea ce este factice. **2.** (*fil.*) caracterul contingent, gratuit al existenţei; lipsa unei justificări raţionale. (< fr. *facticité*)

factitív *adj. verb tranzitiv* ~ (şi *s. n.*) = verb tranzitiv care arată că subiectul face pe cineva să îndeplinească acţiunea, verb cauzativ. (< fr. *factitif*)

factológic, -ă *adj.* care se referă la fapte sau cuprinde un mare număr de fapte şi întâmplări. (< factologie)

factologíe *s. f.* viciu de concepție a unei opere literare sau științifice, aglomerarea de material faptic, neesențial. (< rus. *faktologiia*)

fáctor *s. m.* **1.** condiție, element, împrejurare care poate determina, influența sau explica un proces, un fenomen, o acțiune etc. ◊ *~ de producție* = componentă a ansamblului de elemente care iau parte la producerea bunurilor materiale; *~ de risc* = element care poate reprezenta un risc. **2.** (*mat.*) fiecare dintre termenii unui produs. ◊ *~ prim* = fiecare dintre numerele prime prin care se împarte exact un număr dat; *~ comun* = număr sau polinom prin care se divide oricare dintre termenii unei sume. **3.** mărime pentru un sistem tehnic, un material etc., reprezentând raportul a două mărimi de natură diferită. **4.** coeficient; poștaș. **5.** funcționar, agent poștal care distribuie corespondența. (< fr. *facteur*, lat. *factor*)

factoriál, -ă *adj., s. n.* (produs al unei serii de factori) care sunt numere întregi, pozitive și continuu succesive, începând cu unitatea. (< fr. *factoriel*, engl. *factorial*)

factorie *s. f.* agenție a unei case comerciale europene într-o țară străină (în colonii). • punct pentru cumpărarea vânatului de la vânători și pentru aprovizionarea acestora cu unelte, materiale etc. în regiunile nordice depărtate. (< rus. *faktoriia*)

fáctoring /făctărin/ *s. n.* serviciu complex de natură financiară și contabilă (acordări de credite, încasări, plăți, deconturi etc.) pe care o societate comercială îl face alteia. (< engl., fr. *factoring*)

factorizá *vb. tr.* a descompune în factori un număr sau o expresie algebrică. (< fr. *factoriser*)

factótum *s. m. inv.* **1.** (*livr.*) persoană care inițiază, hotărăște și rezolvă diferite treburi într-o instituție, organizație etc. **2.** (*fig.*) meșter la toate. (< fr. *factotum*, lat. *fac totum*)

factuál, -ă *adj.* (*fil.*) referitor la fapte, din fapte; faptic. (< fr. *factuel*, engl. *factual*)

factură *vb. tr.* a întocmi o factură. (< fr. *facturer*)

factúră[1] *s. f.* **1.** fel particular în care este făcut un lucru; structură, constituție (psihică, morală etc.) **2.** felul în care este alcătuită o operă artistică. (< fr. *facture*, lat. *factura*)

factúră[2] *s. f.* act justificativ în care se consemnează cantitatea, calitatea, prețul etc. mărfurilor cumpărate sau expediate. (< fr. *facture*)

facturiér *s. n.* carnet care conține formulare pentru facturi[2]. (< fr. *facturier*)

facțional, -ă *adj.* facționar. (< it. *fazionale*)

facționár, -ă *adj.* referitor la facțiune, de facțiune; facțional. (< fr. *factionnaire*)

facțiós, -oásă *adj.* care participă la o facțiune. • care caută să producă tulburări (într-un stat, oraș etc.). (< fr. *factieux*, lat. *factiosus*)

facțiúne *s. f.* **1.** (la romani) grup de concurenți la o cursă de care. **2.** bandă, clică de indivizi care caută să provoace tulburări într-un stat, într-un oraș, într-o adunare; grup difident al unui partid, grupare. (< fr. *faction*, lat. *factio*)

fáculă *s. f.* partea mai strălucitoare din cromosferă. (< fr. *facule*, lat. *facula*)

facultáte *s. f.* **I.** capacitate, aptitudine fizică, psihică sau intelectuală a cuiva care îi permite a se comporta și a acționa într-un anumit fel. • însușire a unui fenomen, obiect, sistem etc. de a acționa, de a se dezvolta, de a rezolva ceva. **II.** unitate didactică, științifică și administrativă în cadrul unei instituții de învățământ superior. (< fr. *faculté*, lat. *facultas*)

facultatív, -ă *adj.* lăsat la alegerea, la voia cuiva; neobligatoriu, benevol. (< fr. *facultatif*)

fad, -ă *adj.* (despre mâncăruri) fără gust, searbăd, insipid. • (*fig.*) neexpresiv, plictisitor, anost. (< fr. *fade*)

fadeométru *s. n.* aparat pentru determinarea rezistenței vopsirii fibrelor la intemperii, lumină etc. (< fr. *fadéomètre*)

fading /féding/ *s. n.* **1.** scădere temporară a intensității undelor electromagnetice recepționate de un aparat de radiorecepție, datorită schimbărilor atmosferice. **2.** modificare a culorii unei țesături provocată de acțiunea unui agent (lumină, apă etc.). (< engl., fr. *fading*)

fádo/fadó *s. n.* cântec popular portughez. (< port., fr. *fado*)

fadoáre *s. f.* însușirea a ceea ce este fad; insipiditate. (< fr. *fadeur*)

faetón[1] *s. n.* **1.** trăsură elegantă, înaltă și ușoară, deschisă, pe arcuri, cu o singură banchetă, trasă de un cal. **2.** șaretă cu patru roți și cu capotă pentru scaunul din față. **3.** autoturism asemănător cu o trăsură. (< fr. *phaéton*)

faetón[2] *s. m.* pasăre palmipedă din mările tropicale, mare, cu cioc ascuțit și coadă lungă. (< fr. *phaéton*)

faetonide *s. f. pl.* familie de păsări pelicaniforme: faetonul[2]. (< fr. *phaétonides*)

fag[1] *s. m.* (*biol.*) bacteriofag. (< fr. *phage*)

FAG[2]**(O)-, -fág, -fagíe** *elem.* „mâncare, nutriție, ingestie". (< fr. *phag/o/-, -phage, -phagie*, cf. gr. *phagein*, a mânca)

fagacée *s. f. pl.* cupulifere. (< fr. *fagacées*)

fagále *s. f. pl.* ordin de plante cu flori: familia cupulifere, juglandacee și salicacee. (< fr. *fagales*)

fagedénic, -ă *adj.* (despre ulcerații) care are tendința de a se extinde și adânci. (< fr. *phagédénique*)

fagedenísm *s. n.* extensiune în profunzime sau la suprafață a unei ulcerații. (< fr. *phagédénisme*)

-fagíe v. fag[2](o)-.

fagocít *s. n.* celulă sangvină care absorbă bacterii și alte corpuri străine. (< fr. *phagocyte*)

fagocitá *vb. tr.* **1.** (despre fagocite) a înghloba (digerând) bacterii etc. **2.** (*fam.*) a neutraliza. (< fr. *fagocyter*)

fagocitár, -ă *adj.* referitor la fagocite, la fagocitoză. (< fr. *phagocitaire*)

fagocitolíză *s. f.* proces de distrugere a fagocitelor. (după fr. *phagolyse*)

fagocitóză *s. f.* proprietate a unor celule animale (amibe, fagocite) de a încorpora și digera particule, microbi etc. (< fr. *phagocytose*)

fagofobíe *s. f.* teamă patologică de a ingera alimente, de a se îneca în timpul deglutiției. (< fr. *phagophobie*)

fagomanie *s. f.* tendința patologică spre ingerarea de alimente. (< fr. *phagomanie*)

fagopíric, -ă *adj.* referitor la fagopirism. (< fr. *fagopy-rique*)

fagopirísm *s. n.* boală a animalelor domestice care se manifestă printr-o mare sensibilitate la acțiunea luminii solare după ingerarea de hrișcă. (< fr. *fagopyrisme*)

fagót *s. n.* instrument de suflat din lemn, cu registru grav, în formă de tub curbat, cu clape și ancie dublă. (< it. *fagotto*, germ. *Fagott*)

fagoterapie *s. f.* **1.** folosire terapeutică a regimurilor alimentare. **2.** tratament al unor boli microbiene cu ajutorul bacteriofagilor specifici. (< fr. *phagothérapie*)

fagotíst, -ă *s. m. f.* cântăreț la fagot. (< it. *fagottista*, germ. *Fagottist*)

fai *s. n.* țesătură cu firul foarte accentuat, formând dungi în relief. (< fr. *faille*)

faianțá *vb. tr.* a executa un placaj din plăci de faianță. (< faianță)

faianțár *s. m.* cel care fabrică sau vinde faianță. (< faianță + *-ar*)

faianțatór, -oáre *s. m. f.* lucrător în faianțare. (< faianța + *-tor*)

faiánță *s. f.* ceramică poroasă, smălțuită, care imită porțelanul și din care se fac obiecte casnice, de laborator etc. (< fr. *fa-d'ence*, it. *faenza*)

faiențărie *s. f.* **1.** ansamblu de obiecte de faianță. **2.** fabrică de faianță. (< fr. *fad'encerie*)

failíbil, -ă *adj.* supus greșelii, care se poate înșela. (< fr. *faillible*)

failibilitáte *s. f.* posibilitate de a greși, de a se înșela. (< fr. *faillibilité*)

fáimă *s. f.* renume, reputație. (< lat. *fama*)

faimós, -oásă *adj.* renumit, vestit, celebru. (< fr. *fameux*, lat. *famosus*)

fair /fer/ *adj. inv., adv.* (în mod) cinstit, corect, loial, onest. (< engl. *fair*)

fairplay /férplei/ *s. n.* acceptare loială a regulilor (într-un sport, în afaceri), joc cinstit. (< engl. *fair-play*)

fairway /féruei/ *s. n.* parte, cu iarbă bine tunsă, care înconjură obstacolele (orificiile) la jocul de golf. (< engl. *faieway*)

falaciós, -oásă *adj.* înșelător, amăgitor. (< fr. *fallacieux*, lat. *fallaciosus*)

falángă[1] *s. f.* **1.** formație de soldați spartani sau macedoneni pedestri, cu lănci lungi, care atacau în rânduri compacte; (*p. ext.*) corp de soldați, trupă, armată. **2.** (*fig.*) grup de oameni strâns uniți, care luptă pentru o cauză comună. **3.** (în doctrina socială utopică a lui Fourier) celulă de bază a viitoarei orânduiri sociale, care avea să efectueze diferite munci. **4.** grupare politică fascistă (din Spania). (< fr. *phalange*, lat., gr. *phalanx*)

falángă[2] *s. f.* fiecare dintre oasele care formează scheletul degetelor. (< fr. *phalange*, lat., gr. *phalanx*)

falangér *s. m.* mamifer marsupial din Indonezia și Australia, care poate plana datorită unei membrane-paraşută laterale. (< fr. *phalanger*)

falangétă *s. f.* ultima falangă (II), care poartă unghia. (< fr. *phalangette*)

falangián, -ă *adj.* al falangelor (II). (< fr. *phalangien*)

falangínă *s. f.* falanga (II) mijlocie. (< fr. *phalangine*)

falangíst *s. m.* membru al falangei spaniole (I, 4). (< fr. *phalangiste*)

falangizáre *s. f.* operație chirurgicală prin care se creează o pensă în lipsa degetelor mâinii, utilă prehensiunii. (după fr. *phalangisation*)

falanstér *s. n.* **1.** sistem de locuințe în comun, cu ateliere, biblioteci, cantine etc., destinat viitoarei societăți preconizate de socialistul utopist Fourier. **2.** grup care trăiește în comunitate. (< fr. *phalanstère*)

falansterián, -ă **I.** *adj.* referitor la falanster(ianism). **II.** *s. m. f.* **1.** fourierist. **2.** locuitor al unui falanster. (< fr. *phalanstérien*)

falansterianísm *s. n.* fourierism. (< fr. *phalanstéria-nisme*)

falárică *s. f.* armă de aruncat în formă de săgeată, în Antichitate și în Evul Mediu. (< lat. *falarica*, fr. *falarique*)

falcifórm, -ă *adj.* în formă de seceră; semilunar. (< fr. *falciforme*)

FALCONI- *elem.* „șoim, acvilă". (< fr. *falconi-*, cf. lat. *falco, -onis*)

falconíde *s. f. pl.* familie de păsări falconiforme: șoimul. (< fr. *falconidés*)

falconifórme *s. f. pl.* ordin de păsări răpitoare de zi cu corpul puternic, cu aripi lungi și ciocul încovoiat: șoimul, uliul, acvila, vulturul-pleșuv, condorul etc. (< fr. *falconiformes*)

falénă *s. f.* fluture de noapte care produce mari stricăciuni copacilor din păduri și viței de vie. (< fr. *phalène*)

faléră *s. f.* **1.** (*ant.*) element de podoabă în formă de medalie, care se purta aplicat sau ca pandantiv la costum ori harnașament, ca ornament de fibulă. **2.** ornament care se prinde la gât. (< it. *falera*, lat. *phalera*)

falérn *s. n.* (*ant.*) vin renumit de Falerno (Italia). (< fr. *falerne*, lat. *falernum*)

faléză *s. f.* mal înalt și abrupt format prin acțiunea de eroziune a valurilor de-a lungul țărmurilor marine. • fâșie îngustă de pământ, special amenajată pe malul mării pentru plimbare. (< fr. *falaise*)

faliá *vb. tr., refl.* a (se) produce o falie, a (se) tăia, a (se) disloca. (< fr. *failler*)

fálic, -ă **I.** *adj.* care aparține cultului falusului. **II.** *s. f. pl.* sărbători religioase la cinstea zeului Bahus. (< fr. *phallique*, lat. *phalicus*)

fálie *s. f.* ruptură care desparte două blocuri ale scoarței Pământului, deplasate unul față de celălalt; fractură (3). (< fr. *faille*)

faliment *s. n.* **1.** stare de insolvabilitate a unui comerciant sau bancher, a unei întreprinderi etc., recunoscută și declarată de o instanță judecătorească; bancrută. **2.** (*fig.*) ruină, eșec total. **o** *a da* ~ = a nu izbuti într-o acțiune. (< it. *fallimento*, germ. *Falliment*) •

falimentá *vb. tr.* **1.** a da faliment. **2.** a face pe cineva să dea faliment. (< faliment)

falimentár, -ă *adj.* **1.** în stare de faliment; insolvabil. **2.** (*fig.*) prăbușit, ruinat, distrus. (< it. *fallimentare*)

falísc[1] *s. n.* picior de vers antic din trei dactili și un iamb. (< it. *falisco*, lat. *faliscum*)

falíse[2], **-ă** **I.** *s. m. pl.* populație a unor triburi din Etruria (centrul Italiei). **II.** *adj.*; *s. m. f.* (locuitor) din această populație. • *s. f.* limbă indo-europeană vorbită de falisci. (< lat. *faliscus*, it. *falisco*)

falísm *s. n.* (*ant.*) cultul falusului. (< engl. *phallism*)

falít, -ă *adj., s. m. f.* (comerciant, industriaș, bancher) care se află în stare de faliment; bancrut. • (*fig.*) (cel) care a suferit un eșec total; ruinat. (< it. *fallito*)

fall-out /fol-áut/ *s. n.* cădere pe suprafața Pământului a unor pulberi radioactive acumulate în atmosferă în urma exploziilor nucleare. (< engl. *fall-out*)

falocratíe *adj.* (și *fig.*) referitor la puterea bărbaților în conducerea discriminatorie a societății. (< fal/us/ + *-crat*/ie/)

faloplastíe *s. f.* refacere chirurgicală a membrului viril. (< engl. *phalloplasty*)

fals, -ă **I.** *adj.* **1.** care este contrar adevărului, mincinos, neîntemeiat. • care are numai aparența adevărului; contrafăcut, imitat; artificial. **2.** (despre oameni) prefăcut, ipocrit. **3.** (*muz.*) care sună contrar legilor armoniei. **II.** *s. n.* **1.** neadevăr, contrafacere. **2.** schimbare a adevărului într-un act, prin imitarea semnăturii; substituire de persoane etc. (< lat. *falsus*, it. *falso*)

falsá *vb. tr.* (*rar*) a cânta fals. (< *fals*)

falsét *s. n.* sunet din registrul cel mai acut al vocii bărbătești; voce de cap. **o** *în* ~ = cu voce ascuțită. (< it. *falsetto*)

falsetíst *s. m.* cântăreț cu timbru natural în falset. (< falset + -ist)

falsificá *vb. tr.* **1.** a face un lucru să semene cu altul, cu intenția de a înșela; a contraface. **2.** a denatura. (< fr. *falsifier*, lat. *falsificare*)

falsificatór, -oáre *s. m. f.* cel care comite un fals. (< fr. *falsificateur*)

falsificáție *s. f.* (*rar*) falsificare; obiect, lucru falsificat. (< fr. *falsification*)

falsitáte *s. f* **1.** lipsă de adevăr; netemeinicie. **2.** atitudine, comportare fățarnică; ipocrizie, prefăcătorie. (< it. *falsità*, lat. *falsitas*)

falț *s. n.* **1.** tăietură în lungul marginii unei piese care se îmbină cu o altă piesă. **2.** cleşte special pentru tragerea pe calapod a feţelor încălţămintei. **3.** bentiță pe care se lipesc planșele într-un volum, hărțile într-un atlas etc. (< germ. *Falz*/eisen/)

falún *s. n.* depozit de calcar cu sfărâmături de cochilii, din zona de litoral. (< fr. *falun*)

fálus *s. n.* **1.** (*ant.*) reprezentare simbolică a membrului viril, al zeului indian Çiva, care se purta la anumite ceremonii și sărbători. **2.** membru viril; penis; lingam. (< fr., engl., sanscr., lat. *phallus*, gr. *phallos*)

famát, -ă *adj. rău* ~ = care are o reputație proastă. (< fr. /mal/ *famé*, lat. *famatus*)

famélic, -ă *adj.* chinuit de foame; flămând, înfometat. (< fr. *famélique*, lat. *famelicus*)

famenián, -ă *adj., s. n.* (din) ultimul etaj al devonianului superior. (< fr. *famennien*)

familiál, -ă *adj.* referitor la familie, de familie; casnic. (< fr. *familial*)

familiár, -ă *adj.* **1.** (despre exprimare, limbaj, comportare) prietenos; simplu, nepretențios. • intim, apropiat, neprotocolar. **2.** cunoscut, știut, obișnuit. (< fr. *familier*, lat. *familiaris*)

familiarism *s. n.* îngăduință, familiaritate rău înțeleasă, prietenie neprincipială între membrii aceluiași colectiv. (< familiar + -ism)

familiaríst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care încurajează, practică familiarismul. (< familiar/ism/ + *-ist*)

familiarităte *s. f.* comportare, atitudine familiară. • (*pl.*) vorbe, gesturi lipsite de respect, ireverențioase. (< fr. *familiarité*, lat. *familiaritas*)

familiarizá *vb. tr., refl.* a (se) obișnui, a (se) deprinde cu ceva sau cu cineva. (< fr. *familiariser*)

famílie *s. f.* **1.** formă istorică de comunitate umană, grup de oameni legați prin consangvinitate și înrudire; (*spec.*) grup social având la bază căsătoria, alcătuit din soți și copii. • totalitatea persoanelor care descind dintr-un strămoș comun; neam, descendență. • dinastie. • (la romani) totalitatea celor care se aflau în aceeași casă sub autoritatea unui „pater familias", șef juridic al casei (copii, rude, sclavi, animale, lucruri). **2.** (*fig.*) grup de oameni strâns unit, legat prin interese și idealuri comune. **3.** ~ *lexicală* = serie de cuvinte înrudite, prin derivare, compunere sau prin schimbarea valorii gramaticale de la aceleași cuvânt de bază. • grup de limbi cu trăsături comune care provin din aceeași limbă inițială. **4.** diviziune a ordinului, mai mare decât genul. • grup de plante, animale, elemente sau

combinații chimice cu trăsături comune. **o** ~ *de albine* = totalitatea albinelor dintr-un stup. **5.** ~ *radioactivă* = ansamblul format dintr-un element radioactiv inițial și din toate elementele rezultate din acesta prin dezintegrări succesive. **6.** (*mat.*) mulțime de drepte, curbe sau suprafețe care au o caracteristică intrinsecă comună, ecuațiile lor conținând un parametru real. (< lat. *familia*, it. *famiglia*, fr. *familie*)

familíst, -ă *s. m. f.* persoană căsătorită, care și-a întemeiat o familie. (< familie + -ist)

fan[1] *s. m.* admirator fanatic, suporter, simpatizant al vedetelor ecranului, al cântecului, sau al sportului. (< engl., fr. *fan*)

-fán[2]**, -fanie** *elem.* „apariție, strălucire, transparență". (< fr. *-phan, -phanie*, cf. gr. *phainein*, a apărea)

faná *vb. refl.* a se ofili, a se trece, a se veșteji. (< fr. *faner*)

fanaríotism *s. n.* dominație, stăpânire a domnilor fanarioți. • (*fig.*) ipocrizie, fățărnicie. (< fanariot + -ism)

fanaríotizá *vb. tr., refl.* a imprima, a-și însuși felul de a fi, de a se comporta al fanarioților. (< fanariot + -iza)

fanátic, -ă I. *adj., s. m. f.* (om) dominat de fanatism; foarte zelos; animat de o exaltare religioasă. **II.** *adj.* (despre sentimente, manifestări) care dovedește fanatism; pătimaș, intolerant. (< fr. *fanatique*, lat. *fanaticus*)

fanatísm *s. n.* zel excesiv, credință religioasă dusă la extrem. • devotament pătimaș, înfocat pentru o credință, pentru o idee etc., manifestat și printr-o intoleranță violentă față de adversari. (< fr. *fanatisme*)

fanatizá *vb. tr.* a face să devină fanatic. (< fr. *fanatiser*)

fanatizánt, -ă *adj.* care fanatizează. (< fanatiza + -ant)

fandá *vb. intr. (sport)* a înainta cu un picior, îndoindu-l și lăsând greutatea corpului pe el, ținându-l pe celălalt întins. (< fr. *fendre*)

fandángo *s. n.* dans popular spaniol de perechi, cu un ritm vioi și pasionat, acompaniat de chitară și castaniete; melodia corespunzătoare. (< fr., sp. *fandango*)

fandém *s. n.* masa cititorilor de science-fiction activi, care păstrează contactul prin intermediul fanzinelor și al întâlnirilor.

fanére *s. n. pl.* anexele pielii care protejează organismul (părul, unghiile). (< fr. *phanères*)

fanerít *s. n.* material plastic stratificat pe bază de furnir de lemn impregnat cu rășină de bachelită, utilizat la confecționarea carcaselor de aparate electrotehnice, de radio și de televiziune; lignofoliu. (< engl. *phanerite*)

FANERO- *elem.* „vizibil, aparent, extern". (< fr. *phanéro-*, cf. gr. *phaneros*)

fanerofíte *s. f. pl.* denumire dată plantelor lemnoase (arbori și arbuști) cu muguri deasupra solului. (< fr. *phanérophytes*)

fanerogáme *s. f pl.* încrengătură a plantelor cu flori cu pistile și stamine aparente; spermatofite, antofite. (< fr. *phanérogame/s/*)

fanerogamíe *s. f.* parte a botanicii care studiază plantele cu flori. (< fr. *phanérogamie*)

fanerogamíst, -ă *s. m. f.* botanist care studiază fanerogamele. (< fr. *phanérogamiste*)

fanerozóic *s. n.* perioadă geologică de la srșitul proteozoicului până în prezent. (< germ. *Phanerozoikum*)

fanfáră *s. f.* **1.** ansamblu muzical compus din instrumente de suflat și de percuție. • muzică compusă pentru asemenea instrumente; arie executată de instrumente din alamă. **2.** trompetă lungă, fără clape sau ventile, la intonarea unor semnale în spectacolele de operă. • semnal de trompetă, adesea cu caracter solemn. (< fr. *fanfare*, it. *fanfara*)

fanfarón, -oánă *s. m. f.* om lăudăros, care face pe viteazul. (< fr. *fanfaron*)

fanfaronádă *s. f.* discurs, comportament de fanfaron; lăudăroșenie; gasconadă. (< fr. *fanfaronnade*)

fángo *s. n.* nămol mineral de origine vulcanică sau vegetal-minerală. (< it. *fango*, germ. *Fango*)

fangoterapíe *s. f.* tratament cu nămoluri naturale; peloidoterapie. (< fr. *fangothérapie*)

-fanie v. -fan[2].

fanión *s. n.* steguleț pentru semnalizări optice, marcaje etc. (< fr. *fanion*)

fanón *s. n.* **1.** lamelă cornoasă de pe maxilarul superior al balenelor. **2.** îndoitură a pielii care atârnă sub gât, la bovine și la unele rase de ovine. (< fr. *fanon*)

fanotrón *s. n.* gazotron. (< fr. *phanotron*)

-fánt *elem.* „care arată, care denunță". (< fr. *-phante*, cf. gr. *phainein*)

fantásc, -ă *adj.* ciudat, bizar. (< fr. *fantasque*)

fantascientíst, -ă /-științist/ **I.** *adj.* științifico-fantastic. **II.** *s. m.* autor de literatură științifico-fantastică. (< it. *fantascientista*)

fantasciénza /-șiența/ *s. f.* (carte, film de) ficțiune științifică. (< it. *fantascienza*)

fantasmá *vb. tr.* (*livr.*) a fantaza. (< fantasmă)

fantasmagóric, -ă *adj.* care ține de fantasmagorie; fantastic, ireal. (< fr. *fantasmagorique*)

fantasmagorie *s. f.* **1.** succesiune de imagini vizuale bizare, neverosimile, proprii unei imaginații tulburate; vedenie. **2.** efecte artistice prin mijloace extraordinare, înșelătoare. • idee bizară; aberație, elucubrație. (< fr. *fantasmagorie*)

fantasmátic, -ă *adj.* de fantasmă. (< fr. *fantasmatique*)

fantásmă *s. f.* fantomă (1). • (*fig.*) imagine, priveliște neclară, ireală. • produs al imaginației, himeră. (< fr. *fantasme*, gr. *phantasma*)

fantasmofobíe *s. f.* teamă patologică de fantasme, de strigoi. (< fantasmă + -fobie[2])

fantást, -ă *s. m. f* om cu idei fantastice, visător, original, fantezist. (< germ. *Phantast*)

fantástic, -ă I. *adj.* **1.** plăsmuit, creat de imaginație, ireal. **2.** care pare o plăsmuire a imaginației; de necrezut, minunat. **3.** (despre oameni) cu idei și purtări originale, fantezist. **4.** (și *adv.*) extraordinar. **II.** *s. n.* categorie a esteticii, dezvăluirea frumosului prin crearea unui univers diferit de cel real. (< fr. *fantastique*, lat. *phantasticus*)

fantasticítáte *s. f* caracter fantastic. (< fantastic + *-itate*)

fantastrón *s. n.* circuit electronic pentru formare de impulsii cu frontul liniar variabil, acționat de impulsii aplicate din exterior. (< fr. *phantastron*)

fantaștiință *s. f.* ficțiune științifică. (după it. *fantascienza*)

fantazá *vb. intr.* a-și imagina, a plăsmui fantasme; fantasma. • a delira. (< germ. *fantasieren*)

fántă *s. f.* **1.** deschidere alungită și îngustă care permite comunicarea unui spațiu închis cu exteriorul. **2.** crăpătură liniară în gheață, de mare adâncime. (< fr. *fente*)

fánte *s. m.* **1.** (*fam.*) om ușuratic, încrezut; tânăr exagerat de elegant; filfizon. **2.** valet (la cărțile de joc). (< it. *fante*)

fantezíe *s. f.* **1.** imaginație. • imaginație creatoare. **2.** produs al imaginației; închipuire, plăsmuire, născocire. • înclinare personală, gust, ciudățenie, capriciu. **3.** (*muz.*) lucrare instrumentală sau orchestrală liberă. • piesă instrumentală, în stil contrapunctic, cu caracter fantastic. **4.** țesătură al cărei colorit și textură sunt făcute să permită maxima imaginație a autorului. (< fr. *fantaisie*, lat. *fantasia*, gr. *phantasia*)

fantezísm *s. n.* **1.** caracter fantezist. **2.** orientare a poeziei de la începutul sec. XX caracterizată prin metafore scânteietoare, prin ușurința și eleganța stilului și prin ineditul comparațiilor. (< fantezie + -ism)

fantezíst, -ă *adj., s. m. f.* (scriitor, artist) care se conduce mai mult după imaginație. • bazat pe fantezie; născocit. (< fr. *fantaisiste*)

fantomál, -ă *adj.* fantomatic (1). (< fr. *fantomal*)

fantomátic, -ă *adj.* **1.** cu aspect de fantomă; fantomal. **2.** (*fig.*) vag, imprecis. (< fr. *fantomatique*)

fantomatizá *vb. tr.* a face fantomatie. (< fantomat/ic/ + *-iza*)

fantómă *s. f.* **1.** arătare, nălucă, vedenie; stafie, fantasmă. **2.** (*fig.*) plăsmuire. (< fr. *fantôme*)

fantóșă *s. f.* marionetă, păpușă trasă de sfori. • (*fig.*) om de paie. (< fr. *fantoche*)

fánum *s. n.* (la romani) teren, edificiu consacrat cultului unui zeu. (< lat. *fanum*)

fanzín *s. n.* mică revistă editată de tineri pe teme care îi pasionează (science-fiction etc.). (< it. *fanzine*)

fáptic, -ă *adj.* referitor la fapte, care înregistrează exclusiv faptele. (după germ. *faktische*, rus. *fakticeskii*)

far *s. n.* **1.** turn în care este instalat un proiector puternic, ca reper în navigație. **2.** reflector montat în față la automobile, la locomotive etc. **3.** ansamblul velelor, vergelor și manevrelor unui catarg. **4.** (*fig.*) ghid. (< fr. *phare*, lat. *pharus*, it. *faro*)

farád *s. m.* unitate de măsură pentru capacitatea electrică, capacitatea unui conductor al cărui potențial este de un volt, cu o sarcină de un coulomb. (< fr. *farad*)
farádic, -ă *adj.* **1.** referitor la teoriile lui Faraday. **2.** (despre un curent alternativ) obținut prin întreruperea ritmică a curentului continuu în circuitul primar al unei bobine de inducție. (< fr. *faradique*, germ. *faradisch*)
faradizáre *s. f.* utilizare terapeutică a curenților de inducție; faradoterapie. (după fr. *faradisation*)
faradmétru *s. n.* aparat gradat în farazi pentru măsurarea capacității condensatoarelor electrice. (< fr. *faradmètre*, engl. *faradmeter*)
faradoterapíe *s. f.* faradizare. (< fr. *faradothérapie*)
farandólă *s. f.* vechi dans provensal, cu acompaniament de flaut și tamburină, în mișcare moderată; melodia corespunzătoare. (< fr. *farandole*)
faraón *s. m.* **1.** titlu purtat de regii Egiptului antic. **2.** rasă foarte veche de câini, tipul clasic al ogarilor, favoritul faraonilor (1). (< fr. *pharaon*, lat., gr. *pharao*)
faraónic, -ă *adj.* **1.** referitor la faraoni. **2.** (*fig.*) de proporții impresionante. (< fr. *pharaonique*)
faraonísm *s. n.* atitudine, gândire, idiologie susținătoare a grandorii. (< faraon + -ism)
farcín *s. n.* (*vet.*) formă clinică cutanată a morvei. (< fr. *farcin*)
fard *s. n.* produs cosmetic pentru colorat fața și buzele. (< fr. *fard*)
fardă *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) vopsi, a (se) da cu fard. **II.** *tr.* a izola, în scop de protejare, mărfurile din hambarele unei nave, cu ajutorul unui material de separare. (< fr. *farder*)
fardăj *s. n.* **1.** (*mar.*) material lemnos etc. cu rolul de a separa și proteja încărcătura unei nave; dunaj. **2.** (*com.*) camuflare a mărfurilor avariate îndărătul celor bune. (< fr. *fardage*)
farétră *s. f.* tolbă (de săgeți). (< lat. *pharetra*)
farfálle *s. f. pl.* paste italienești din grâu dur, foarte apreciate. (< it. *farfalla*, fluture)
farín *adj. inv.* (despre unele produse alimentare, zahăr) măcinat foarte fin, sub formă de pudră. (< fr. *farine*, lat. *farina*)
farinacéu, -ée *adj.* farinos. (< fr. *farinacé*, lat. *farinaceus*)
FARING(O)- *elem.* „faringe". (< fr. *pharyng/o/-*, cf. gr. *pharynx, -gos*)
faringál, -ă *adj.* de, din faringe. • (*fon.;* despre sunete) care se articulează în faringe. (< fr. *pharyngal*)
farínge *s. n.* partea superioară a esofagului. (< it. *faringe*, după fr. *pharynx*)
faringectomíe *s. f.* ablațiune a faringelui. (< fr. *pharyngectomie*)
faringián, -ă *adj.* referitor la faringe. (< fr. *pharyngien*)
faringísm *s. n.* contracție spasmodică a mușchilor farin-gelui. (< fr. *pharyngisme*)
faringítă *s. f.* inflamație a faringelui. (< fr. *pharyngite*)
faringocél *s. n.* hernie a faringelui. (< fr. *pharyngocèle*)
faringofonie *s. f.* defect de fonație caracterizat printr-o rezonanță exagerată a sunetului în laringe. (< faringo- + -fonie[2])
faringografíe *s. f.* descriere a faringelui. (< faringo- + grafie[2])
faringolaringítă *s. f.* inflamație a faringelui și a larin-gelui. (< fr. *pahryngo-laryngite*)
faringológie, -ă *adj.* referitor la faringologie. (< germ. *pharyngologisch*)
faringológie *s. f.* parte a medicinei care studiază farin-gele și bolile lui. (< fr. *pharyngologie*)
faringoragíe *s. f.* hemoragie a faringelui. (< fr. *pharyngorragie*)
faringoscóp[*]*s. n.* instrument folosit în faringoscopie. (< fr. *pharyngoscope*)
faringoscopíe *s. f.* examinare a faringelui cu ajutorul faringoscopului. (< fr. *pharyngoscopie*)
faringospăsm *s. n.* tulburare nervoasă prin mișcarea spasmodică a faringelui. (< fr. *pharyngospasme*)
faringostenóză *s. f.* îngustare patologică a orificiului faringian. (< fr. *pharyngosténose*)
faringotóm *s. n.* instrument folosit în faringotomie. (< fr. *pharyngotome*)
faringotomíe *s. f.* incizie chirurgicală a faringelui. (< fr. *pharingotomie*)
FARINO- *elem.* „făină". (< fr. *farino-*, cf. lat. *farina*)
farinográf *s. n.* aparat pentru înregistrarea rezistenței la frământare a unui aluat și a capacității de hidratare a făinii. (< fr. *fariongraphe)*
farinográmă *s. f.* diagramă înregistrată de farinograf. (< farino- + -gramă)
farinós, -oásă *adj.* de natura făinii; farinaceu. • (despre organele plantelor) acoperit cu o pulbere fină, prăfoasă. (< fr. *farineux*)
farinotóm *s. n.* instrument pentru secționarea boabelor de grâu în vederea determinării de substanțe conținute. (< farino- + -tom[2])
fariséic, -ă *adj.* fățarnic, ipocrit, prefăcut. (< fr. *phari-sad'que*)
fariseísm *s. n.* fățărnicie, ipocrizie, prefăcătorie. (< fr. *pharisad'sme*)
FARMAC(O)- *elem.* „medicament", „remediu". (< fr. *pharmac/o/-*, cf. gr. *pharmakon*)
farmaceútic, -ă I. *adj.* referitor la farmacie. **II.** *s. f.* știință care studiază compoziția, prepararea și folosirea medicamentelor. (< fr. *pharmaceutique*, lat. *pharmaceuticus*)
farmacibernétică *s. f* utilizarea mașinilor electronice de calcul pentru fixarea datelor privitoare la influența medicamentelor asupra organismului. (< fr. *pharmacybernétique*)
farmacíe *s. f.* **1.** ramură a științelor medicale care studiază prepararea, păstrarea, distribuirea și controlul medicamentelor. **2.** laborator, loc unde se prepară și se vând medicamente. (< fr. *pharmacie*, lat. *pharmacia*, gr. *pharmakeia*)
farmacíst, -ă *s. m. f.* specialist în farmacie. (< it. *farmacista*)
farmacocinétic, -ă I. *adj.* referitor la farmacocinetică. **II.** *s. f.* ramură a farmacologiei care studiază fenomenele ce intervin în procesele de absorbție, distribuție, transformare și eliminare a medicamentelor din organism. (< fr. *pharmacocinétique*)
farmacodependénță *s. f.* stare psihică și uneori fizică ce apare în urma interacțiunii dintre organism și un medicament. (< farmaco- + *dependență*)
farmacodinámic, -ă I. *adj.* referitor la farmacodinamică. **II.** *s. f.* forță activă a medicamentelor. • parte a farmaciei (1) care se ocupă cu acțiunea medicamentelor. (< fr. *pharmacodynamique*)
farmacodinamie *s. f.* ramură a farmacologiei care studiază acțiunea exercitată de medicamente asupra orga-nismului. (< fr. *pharmacodynamie*)
farmacodrámă *s. f.* (*psihiatr.*) metodă care îmbină psihodrama cu administrarea de sedative ori stimulente. (< farmaco- + -dramă[2])
farmacofilíe *s. f.* tendință (patologică) de a lua medicamente. (< fr. *pharmacophilie*)
farmacofobíe *s. f.* teamă patologică de medicamente. (< engl. *pharmacophobia*)
farmacogenétic, -ă I. *adj.* referitor la farmacogeneză. **II.** *s. f.* ramură a geneticii care studiază sensibilitatea ereditară particulară la acțiunea unor medicamente. (< farmaco- + genetic)
farmacognozíe *s. f.* studiul medicamentelor naturale în cadrul chimiei farmaceutice. (< fr. *pharmacognosie*)
farmacografíe *s. f.* ramură a farmacologiei care stabilește normele de prescriere a medicamentelor. (< fr. *pharmacographie*)
farmacológ, -ă *s. m. f.* specialist în farmacologie. (< fr. *pharmacologue*)
farmacológic, -ă *adj.* referitor la farmacologie. (< fr. *pharmacologique*)
farmacologie *s. f.* știință care studiază natura, clasificarea și acțiunea terapeutică a medicamentelor. (< fr. *pharmacologie*)
farmacomaníe *s. f.* toxicomanie care se manifestă prin consumul abuziv de medicamente. (< fr. *pharmacomanie*)
farmacopée *s. f.* tratat care conține indicațiile pentru controlul produselor farmaceutice, precum și descrierea acestora. (< fr. *pharmacopée*)
farmacopsihiatríe *s. f.* studiu al substanțelor chimice care provoacă tulburări mintale și al efectelor acestora. (< fr. *pharmacopsychiatrie*)
farmacopsihologíe *s. f.* studiul efectelor psihice ale substanțelor toxice. (< fr. *pharmacopsychologie*)
farmacopsihóză *s. f.* psihoză produsă de diferite substanțe toxice (droguri). (< engl. *pharmacopsychosis*)

farmacoradiologíe *s. f* radiografie a unui fragment al tubului digestiv după administrarea unui medicament capabil a modifica peristaltismul. (< fr. *pharmacoradiologie*)

farmacotehníe *s. f.* ramură a farmacologiei care tratează despre extracția și sinteza industrială a medicamentelor. (< fr. *pharmacotechnie*)

farmacoterápic, -ă *adj.* referitor la farmacoterapie. (< fr. *pharmacotherapique*)

farmacoterapíe *s. f.* ramură a farmacologiei, având ca obiect folosirea terapeutică a medicamentelor. (< fr. *pharmacothérapie*)

farmacovigilénță *s. f.* disciplină medicală care își propune să atragă atenția asupra efectelor nocive ale medicamentelor. (< fr. pharmacovigilance)

farniénte *s. n.* levitație, trândăvie. **o** *dolce ~* = atitudinea de a se complace în trândăvie; plăcută trândăvie. (< it. /il dolce/ *far niente*)

fársă *s. f.* **1.** comedie ușoară în care comicul reiese mai ales din situații hazlii; bufonerie. **2.** păcăleală, festă. **3.** carne tocată și condimentată cu care se umple o pasăre, un pește, o legumă; umplutură. (< fr. *farce*, it. *farsa*)

farsór, -oáre *s. m. f.* **1.** cel care face farse; om neserios. **2.** impostor, șarlatan. (< fr. *farceur*)

fart *s. n.* unsoare pentru schiuri. (< fr. *fart*)

fartá *vb. tr.* a unge schiurile cu fart. (< fr. *farter*)

fasamén *s. n.* lornion (2). (< fr. *face-ŕ-main*)

fasciát, -ă *adj.* (despre plante) concrescut anormal și lățit; vărgat, dungat. • (*herald.;* despre scuturi) împărțit orizontal în șase fascii (3) din două smalțuri alternate (culoare și metal). (< fr. *fascié*)

fasciáție *s. f.* anomalie la plante constând în aceea că unele organe se lățesc sau poartă numeroase apendice. (< fr. *fasciation*)

fascícul *s. n.* **1.** mănunchi, reunire de mai multe obiecte, lucruri de același fel. • mănunchi de radiații, de proveni-ență comună, care străbat prin același punct. **o** (*mat.*) *~ de drepte* = mulțime de drepte care trec printr-un punct fix. • grup de fibre musculare, nervoase sau conjuctive, având același traiect și aceeași distribuție. **2.** țesut vegetal conducător, din fibre lemnoase și liberiene care străbat tulpina, ramurile și frunzele. (< fr. *fascicule*, lat. *fasciculus*)

fasciculár, -ă *adj.* în formă de fasciculă. (< fasciculă + -ar)

fasciculát, -ă *adj.* în formă de fascicul. **o** *rădăcină ~ă* = rădăcină fără pivot, formată din rădăcini fine; (*arhit.*) *coloană ~ă* = coloană formată dintr-un fascicul de mici coloane. (< fr. *fasciculé*)

fascículă *s. f.* ansamblu format din mai multe foi imprimate; broșură; parte a unei lucrări publicate în fragmente succesive. (< fr. *fascicule*)

fáscie[1] *s. f.* **1.** mănunchi de nuiele legat cu o curea în jurul unei securi, simbol al puterii, purtat în Roma antică de lictorii care însoțeau pe dictatori, consuli etc. **2.** fașină. **3.** (*herald.*) figură orizontală având lățimea ceva mai puțin de 1/3 din lățimea scutului. (< lat. *fascis*)

fáscie[2] *s. f.* (*anat.*) strat de țesut conjunctiv situat sub piele sau între mușchi. (< fr., lat. *fascia*)

fascináj *vb. tr.* **1.** a vrăji, a subjuga (pe cineva) cu privirea; a încânta. **2.** a fermeca, a captiva. (< fr. *fasciner*, lat. *fascinare*)

fascináj *s. n.* lucrare executată cu fascina. • alcătuire de fascine. (< fr. *fascinage*)

fascinánt, -ă *adj.* care fascinează; fermecător, captivant; fascinator. (< fr. *fascinant*)

fascinatór, -oáre *adj.* fascinant. (< fr. *fascinateur*, lat. *fascinator*)

fascinație *s. f.* atracție irezistibilă pe care o provoacă cineva sau ceva. (< fr. *fascination*, lat. *fascinatio*)

fascínă *s. f.* mănunchi de nuiele sau de ramuri subțiri, legate între ele, folosit la întărirea terasamentului, la construirea drumurilor sau a digurilor, la fortificații etc. (< it. *fascina*, fr. *fascine*)

FASCIO- *elem.* „fâșie, fascie", „țesut conjunctiv". (< fr. *fascio-*, cf. lat. *fascia*)

fasciodéză *s. f.* corectare chirurgicală a unei deficiențe musculare cu ajutorul unei fâșii ligamentoase. (< fr. *fasciodèse*)

fasciolóză *s. f.* boală parazitară, la rumegătoare, produsă de viermele de gălbează. (< fr. *fasciolose*)

faseiorafíe *s. f.* sutură a unei fascii[2]. (< engl. *fasciorrhaphy*)

fasciotomíe *s. f.* incizie chirurgicală a unei fascii[2]. (< engl. *fasciotomy*)

fascism *s. n.* ideologie ultrareacționară și mișcare politică totalitară de extremă dreaptă, impusă de regimul instaurat de Mussolini în Italia și, ulterior, de Hitler, în Germania. (< it. *fascismo*, fr. *fascisme*)

fascist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al fascismului. (< it. *fascista*, fr. *fasciste*)

fascistoíd, -ă *adj.* asemănător, în formă cu fascismul. (< fascist + -oid)

fascizá *vb. tr.* a introduce fascismul; a educa în spirit fascist. (< fr. *fasciser*)

fascizánt, -ă *adj.* de natură a fasciza. (< fr. *fascisant*)

faseolínă *s. f.* globulina din fasole. (< fr. *phaséoline*)

fashión /fașі-/ *s. n.* modă. (< engl. *fashion*)

fasílli *s. m. pl.* (*rar*) paste italiene (de diverse culori) (< it. *fasilli*)

fasmíde *s. f. pl.* familie de insecte, cu sau fără aripi, cu corpul drept, lung și subțire, din țările calde. (< fr. *phasmidés*)

fasón *s. n.* **1.** fel, manieră în care este făcut un lucru; format al unei haine, pălării etc.; croială. **2.** (*fam.; pl.*) nazuri, mofturi. (< fr. *façon*)

fasoná *vb. tr.* **1.** a da o anumită formă unui lucru. • a prelucra prin deformare plastică un material, în vederea realizării unui obiect de o anumită formă. **2.** (*fig.*) a modela caracterul cuiva. (< fr. *façonner*)

fasonáj *s. n.* fasonare. (< fr. *façonnage*)

fasonáre *s. f.* acțiunea de a fasona; fasonaj, fasonat. • operație prin care arborii doborâți sunt curățați de crengi, cojiți, retezați și stivuiți. • scurtarea, prin tăiere, a rădăcinilor și a lăstarilor puieților și butașilor de viță-de- vie, în vederea plantării. (< fasona)

fasonát *s. n.* fasonare. (< fasona)

fasonatór, -oáre *s. m. f.* muncitor care fasonează. (< fasona + *-tor*)

fast[1] *s. n.* strălucire, măreție, lux, pompă. (< fr. *faste*, lat. *fastus*)

fast[2]**, -ă I.** *adj.* favorabil. **o** *zile ~e* = zilele în care erau îngăduite împărțirea dreptății și judecarea proceselor în tribunalele Romei antice. **II.** *s. f. pl.* table cronologice la romani. • registre publice în care se consemnau acțiunile memorabile în vechea Romă. (< fr. *faste*, lat. *fastus*)

fast-food /fâstfud/ *s. n.* restaurant de tip american unde se mănâncă repede și ieftin. (< engl. *fast-food*)

fastidiós, -oásă *adj.* plicticos, neinteresant, anost. (< fr. *fastidieux*, lat. *fastidiosus*)

fastigiát, -ă *adj.* (despre arbori) cu ramurile îndreptate în sus, paralel cu trunchiul. • (despre pedunculi florali) care pornesc de la diferite niveluri, ajungând aproximativ la același nivel. (< fr. *fastigié*)

fastuós, -oásă *adj.* excesiv de luxos, somptuos, plin de fast; măreț, splendid. (< fr. *fastueux*, lat. *fastuosus*)

fastuozitáte *s. f.* formă, fast, splendoare. (< it. *fastuosità*)

fásung *s. n.* piesă în care se înșurubează becul electric, asigurându-i astfel contactul cu circuitul electric; dulie. (< germ. *Fassung*)

fașionábil, -ă *adj.* conform modei; sclivisit. (< fr. *fa-shionable*)

fatál, -ă *adj.* **1.** care aduce nenorocire, moarte; funest. • nefericit, nenorocit. **2.** care nu poate fi înlăturat. (< fr. *fatal*, lat. *fatalis*)

fatalísm *s. n.* concepție filosofică sau religioasă potrivit căreia totul în lume și în societate, întreaga desfășurare istorică a evenimentelor, a vieții este predeterminată de o forță implacabilă. (< fr. *fatalisme*)

fatalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al fatalismului; (cel) care crede în fatalitate. (< fr. *fataliste*)

fatalitáte *s. f.* **1.** (în concepții religioase) forță supranaturală, voință divină care hotărăște dinainte mersul lucrurilor și viața oamenilor; soartă, destin, fatum. • ceea ce este de neînlăturat, inevitabil. **2.** concurs nefericit de împrejurări. (< fr. *fatalité*, lat. *fatalitas*)

fatalménte *adv.* în mod fatal; inevitabil. (< it. *fatalmente*, fr. *fatalement*)

fáta morgána *loc. s.* formă de miraj din regiunile călduroase, în care imaginile obiectelor situate dincolo de orizont apar mai aproape și răsturnate, ca reflectate într-o apă. • (*fig.*) vis înșelător, iluzie; nălucire. (< it. *fata morgana*)

fathom /-tóm/ *s. m. (mar.)* unitate de măsură pentru lungimi, la măsurarea adâncimilor, a parâmelor și a lanțurilor de ancoră, egală cu 1,8288 m. (< engl. *fathom*)

fátic, -ă *adj.* referitor la caracterul pur exterior al limbajului, de a întreține convorbirea personajelor în procesul de comunicare, fără a transmite ceva. (< engl. *fatic*)

fatídic, -ă *adj.* hotărât de soartă; profetic. • aducător de nenorociri, fatal. (< fr. *fatidique*, lat. *fatidicus*)

fatigabíl, -ă adj. predispus la oboseală, extenuant, epuizant. • (*fig.*) tracasant. (< fr. *fatigable*)

fatigabilitáte *s. f.* **1.** (tendință spre) oboseală. **2.** (*psih.*) caracteristică a individului privind gradul de rezistență la oboseală. (< fr. *fatigabilité*)

fatrasie *s. f.* mică compoziție poetică medievală constând dintr-un ansamblu de piese satirice. (< fr. *fatrasie*)

fatuitáte *s. f.* îngâmfare, înfumurare. (< fr. *fatuité*, lat. *fatuitas*)

fátum *s. n.* destin, soartă; fatalitate. (< lat. *fatum*)

fațádă *s. f.* fiecare dintre fețele exterioare ale unei clădiri, ale unui monument etc. **o** *de ~* = de ochii lumii, de formă. (< fr. *façade*)

fațetá *vb. tr.* a șlefui, a tăia în fațete (pietre prețioase). • (*poligr.*) a prelucra un clișeu, o piesă de stereotipie prin teșirea marginilor sau scobirea în ele a unui șant, spre a fi fixat pe un suport. (< fr. *facetter*)

fațétă *s. f.* **1.** fiecare dintre fețele mici ale unui poliedru; fiecare dintre fețele unei pietre prețioase. **2.** *~ de cuțit* = teșitură a muchiei tăietoare la cuțitele de prelucrare prin așchiere. **3.** *ochi de ~e* = ochi compus al insectelor. **4.** (*poligr.*) placă de fontă pentru fixarea plăcilor de stereotipie. (< fr. *facette*)

fáult *s. n.* (în unele jocuri sportive) infracțiune constând în împiedicarea adversarului de a acționa în câmpul de joc. (< engl. *fault*)

faultá *vb. intr.* a comite un fault. (< engl. *fault*)

fáun *s. m.* (la romani) zeu al câmpurilor, al munților și pădurilor, protector al turmelor, reprezentant ca un om cu coarne și cu picioare de țap. (< lat. *faunus*)

fáună *s. f.* **1.** totalitatea animalelor dintr-o regiune, dintr-o epocă geologică etc. **2.** (*peior.*) grup de oameni care frecventează locaturi de moravuri ușoare. (< fr. *faune*)

faunésc, -ă *adj.* de faun. (< fr. *faunesque*)

faúnic, -ă *adj.* referitor la faună, de faună. (< fr. *faunique*)

fauníst, -ă *s. m. f.* specialist în faunistică. (< germ. *Faunist*)

faunístic, -ă I. *adj.* referitor la faună sau la faunistică. **II.** *s. f.* știință care studiază fauna. (< fr. *faunistique*)

fáustbal *s. n.* joc sportiv, asemănător cu voleibalul, foarte vechi, ce se dispută între două echipe a câte 5 jucători, care trimit mingea peste o pânză întinsă la mijlocul terenului. (< germ. *Faustball*)

faustián, -ă *adj.* faustic. (< fr. *faustien*, it. *faustiano*)

faustianísm *s. n.* caracter faustic. (< it. *faustianismo*)

faústic, -ă *adj.* în genul lui Faust, propriu lui Faust; faustian. (< germ. *faustisch*)

fáustpatrón *s. n.* aruncător portativ de grenade antitanc. (< germ. *Faustpatrone*)

favélă *s. f.* cartier de cocioabe în America Latină. (< sp. *favela*)

faveolát, -ă *adj.* cu faveole; alveolat. (< fr. *favéolé*)

faveólă *s. f. (biol.)* adâncitură poligonală delimitată pe suprafața unui organ. (< fr. *favéole*)

favísă *s. f. (ant.)* pivniță în apropierea templelor, în care se păstrau obiectele sacre. (< lat. *favissa*)

favísm *s. n.* anemie hemolitică recurentă provocată prin administrarea de sulfamide sau după ingerarea boabelor unei plante potagere. (< fr. *favisme*)

favoáre *s. f.* avantaj, bunăvoință care se acordă cu preferință cuiva. **o** *în ~a cuiva* = în avantajul cuiva. • afecțiune, trecere de care se bucură cineva pe lângă o persoană. (< fr. *faveur*, lat. *favor*)

favorábil, -ă *adj.* **1.** prielnic, avantajos. **2.** binevoitor. (< fr. *favorable*, lat. *favorabilis*)

favorabilitáte *s. f.* însușirea de a fi favorabil. (< fr. *favorabilité*)

favorít, -ă I. *adj.* iubit, preferat. **II.** *s. m. f.* **1.** cel iubit cu predilecție de cineva. • protejat al unui suveran, al unui potentat, al unui om influent. **2.** participant la o competiție considerat ca având cele mai mari șanse de reușită. • cal socotit a fi capabil să câștige o cursă. **III.** *s. m. (pl.)* barbă care încadrează figura de o parte și de alta a obrazului, lăsând bărbia liberă; cotleți (2). (< fr. *favori*, it. *favorito*, rus. *favorit*)

favoritísm *s. n.* acordare de favoruri, de avantaje nemeritate. (< fr. *favoritisme*)

favorizá *vb. tr.* **1.** a fi favorabil (față de cineva sau de ceva). **2.** a acorda (cuiva) o favoare, a sprijini (abuziv) pe cineva. (< fr. *favoriser*)

favorizánt, -ă *adj.* care favorizează. (< fr. *favorisant*)

favorizáre *s. f* acțiune de a favoriza. **o** *(jur.) ~a infractorului* = ajutor dat unui infractor pentru a-i ușura consecințele infracțiunii. (< favoriza)

fávus *s. n.* boală contagioasă a pielii capului, cauzată de o ciupercă microscopică constând din leziuni profunde, însoțite de distrugerea și căderea părului. (< fr. *favus*)

fax *s. n.* **1.** aparat de telecomunicație care permite transmiterea facsimilului unui text, desen etc. prin telefon; telefax. **2.** document trimis prin fax (1). • numărul de telefon respectiv. (< engl. *fax*)

faxá *vb. tr.* a transmite prin fax. (< fr. *faxer*)

fayalít *s. n.* silicat de fier natural. (< germ. *Fayalit*)

fayolísm *s. n.* doctrină potrivit căreia normele de conducere din marile întreprinderi se pot aplica și în administrația de stat. (< fr. *fayolisme*)

fazán *s. m.* **1.** pasăre din familia galinaceelor, al cărei bărbătuș are un penaj frumos colorat și o coadă lungă. **2.** (*arg.*) naiv, fraier. **o** *(fam.) a pica de ~* = a fi păcălit (din naivitate). (< rus. *fazan*)

fazanerie *s. f.* crescătorie de fazani. (< germ. *Fazanerie*)

fazaniér *s. m.* persoană calificată în creșterea fazanului. (< fazan + -ier)

fáză[1] *s. f.* **1.** fiecare dintre aspectele succesive pe care le prezintă Luna sau unele planete în timpul revoluției lor. **2.** fiecare dintre stările succesive ale dezvoltării unui proces din natură sau din societate; etapă, stadiu. **o** *(fam.) a fi pe ~* = a fi atent și a acționa prompt. **3.** interval de timp în care are loc o anumită operație, caracteristică unui ciclu de transformare. **4.** (*fiz.*) fiecare dintre circuitele componente ale unui sistem de circuite. • argument al unei mărimi care variază sinusoidal în timp. **5.** (*chim.*) parte omogenă fizic dintr-un sistem eterogen. (< fr. *phase*)

-fáză[2] *elem.* „apariție, manifestare; fază". (< fr. *-phase*, cf. gr. *phasis*)

fazéndă *s. f.* plantație vastă de trestie de zahăr, cacao sau cafea etc. în Brazilia. (< port., fr. *fazenda*)

fazianíde *s. f. pl.* familie de păsări galinacee: prepelițele, potârnichile, fazanii, păunii etc. (< fr. *phasianidés*)

fázic, -ă *adj.* pe faze, alternând cu regularitate. (< germ. *phasisch*)

-fazíe *elem.* „vorbire, exprimare". (< fr. *-phasie*, cf. gr. *phasis*)

fazitrón *s. n.* tub electronic pentru modulația de fază a oscilațiilor de înaltă frecvență. (< fr. *phasitron*)

fazmétru *s. n.* instrument pentru măsurarea diferenței de fază a două fenomene electrice periodice. (< fr. *phasemètre*)

fazór *s. m.* vector rotitor care reprezintă grafic intuitiv una din mărimile caracteristice unui curent alternativ. (< fr. *phaseur*)

fazotrón *s. n.* ciclotron pentru energii mai mari, în care particulele sunt accelerate într-un câmp electric alternativ cu frecvență variabilă; sincrociclotron. (< fr., engl. *phasotron*, germ. *Phasotron*, rus. *fazotron*)

feaciéni *s. m. pl.* locuitori legendari, pomeniți în Odiseea, care l-au găzduit pe Ulise. (< fr. *phéaciens*, lat. *pheaces*)

febléțe *s. f.* sentiment de afecțiune specială, slăbiciune, înclinație (către cineva sau ceva). • persoană pentru care se manifestă un asemenea sentiment. (< fr. *faiblesse*)

fébră *s. f.* **1.** temperatură ridicată a corpului cauzată de o boală; pirexie. **o** *~ musculară* = stare de oboseală generală la cineva neantrenat în urma unor eforturi fizice. **2.** (*fig.*) emoție, neliniște, încordare. (< lat. *febris*, it. *febbre*)

FEBRI- *elem.* „febră". (< fr. *fébri-*, cf. lat. *febris*)
febricitá *vb. intr.* a avea febră. (< fr. *fébriciter*)
febricitánt, -ă *adj.* care facilitează. (< febricita + -ant)
febricitáte *s. f.* **1.** (*med.*) stare febrilă. **2.** (*fig.*) entuziasm, căldură. (< fr. *fébricité*)
febrifúg, -ă *adj., s. n.* antipiretic. (< fr. *fébrifuge*, lat. *febrifuga*)
febrigén, -ă *adj.* care produce febră. (< fr. *fébrigène*)
febríl, -ă *adj.* (și *adv.*) **1.** cu, de febră. **2.** (*fig.*) încordat, înfrigurat, agitat. • intens, viu. (< fr. *fébrile*, lat. *febrilis*)
febrilitáte *s. f.* încordare, înfrigurare; activitate intensă. (< fr. *fébrilité*)
Februálii *s. f. pl.* (la romani) sărbători care se celebrau în luna februarie în amintirea morților. (< fr. *fébruales*)
februárie *s. m.* a doua lună a anului; făurar. (< lat. *februarius*)
fecál, -ă *adj.* referitor la materiile fecale. **o** *materii ~e* (și *s. f. pl.*) = resturi ale digestiei, evacuate prin anus; excremente. (< fr. *fécal*)
fecaloíd, -ă I. *adj.* cu aspect de fecale. **II.** *s. n. pl.* vomismente având mirosul și culoarea fecalelor. (< fr. *fécal'de/s/*)
fecalóm *s. n.* conglomerat de fecale uscate în intestine, care la palpare dă impresia de tumoare; scatom. (< fr. *fécalome*)
fecalurie *s. f.* eliminare prin uretră de materii fecale amestecate cu urină, datorită unei pistule enterovizicale. (< fr. *fécalurie*)
fecrál *s. n.* aliaj de fier, crom și aluminiu, cu rezistivitate mare. (< fr. *fécral*)
fecúlă *s. f.* amidon din tuberculii de cartofi, din rădăcinile de manioc etc. (< fr. *fécule*, lat. *faecula*)
feculént, -ă *adj.* care conține feculă. (< fr. *féculent*)
feculénță *s. f.* starea unei substanțe bogate în feculă. (< fr. *féculence*)
feculerie *s. f* fabrică de produse făinoase de amidon. (< fr. *féculerie*)
feculométru *s. n.* instrument pentru determinarea calităților feculelor. (< fr. *féculomètre*)
fecúnd, -ă *adj.* **1.** care se înmulțește repede; prolific; fertil. **2.** (*fig.*) rodnic, productiv, bogat. **3.** (*fig.*) care scrie, compune, produce mult. (< fr. *fécond*, lat. *fecundus*)
fecundá *vb. tr.* a face fecund; a provoca fecundația. (< fr. *féconder*, lat. *fecundare*)
fecundábil, -ă *adj.* care poate fi fecundat. (< fr. *fécondable*)
fecundabilitáte *s. f.* însușirea de a fi fecundabil. (< fr. *fécondabilité*)
fecundatór, -oáre *adj.* capabil de a fecunda. (< fr. *fécondateur*)
fecundáție *s. f.* fuziune a gameților în urma căreia ia naștere un zigot. (< fr. *fécondation*)
fecunditáte *s. f.* **1.** capacitate a animalelor și plantelor de a se reproduce. • capacitate a unui teren de a rodi; fertilitate; productivitate. **2.** (*fig.*) mare putere de creație artistică. (< fr. *fécondité*, lat. *fecunditas*)
féder *s. n.* parte ieșită în afară, în lungul marginii unei scânduri sau a unei plăci, care intră în nutul corespunzător. (< germ. *Feder*)
federál, -ă *adj.* **1.** referitor la o federație. **2.** (despre state) care are structura unei federații; federativ. (< fr. *fédéral*)
federalísm *s. n.* concepție, acțiune politico-juridică în vederea unirii mai multor state într-o federație. (< fr. *fédéralisme*)
federalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al federalismului. (< fr. *fédéraliste*)
federalizá *vb. tr., refl.* a (se) organiza un stat pe principii federale. (< fr. *fédéraliser*)
federát *s. m.* **1.** (*ant.*) persoană care făcea parte din populațiile la granițele Imperiului Roman, angajată să apere aceste granițe în schimbul unor avantaje. **2.** delegat la sărbătoarea Federației din timpul Revoluției Franceze din 1789. (< lat. *foederatus*, fr. *fédéré*)
federatív, -ă *adj.* federal (2). (< fr. *fédératif*)
federáție *s. f.* **1.** formă de organizare statală constând din unirea mai multor state autonome într-un stat unitar, condus de un guvern central. **2.** grupare a unor organizații de masă și obștești constituită în vederea realizării unui scop comun; ligă, confederație. (< fr. *fédération*, lat. *foederatio*)
fédervais *s. n.* pulbere de steatită care se pune în mănuși și în ghete pentru a fi îmbrăcate mai ușor. (< germ. *Federweiss*)
fée *s. f.* ființă feminină supranaturală; zână. (< fr. *fée*)
feedback /fíd-bec/ *s. n.* **1.** conexiune inversă în sistemele cibernetice, biologice, tehnice, pentru menținerea stabilității și echilibrului lor față de influențele exterioare; lanț cauzal închis; retroacțiune (3). **2.** (*p. ext.*) întoarcere, revenire. (< engl. *feed-back*)
feeling /fíling/ *s. n.* stare afectivă; intuiție afectivă. • (*muz.*) sentiment, simțire, sensibilitate. (< engl. *feeling*)
feéric, -ă *adj.* de feerie; minunat, încântător, fermecător, de vis. (< fr. *féerique*)
feerie *s. f.* **1.** privelişte nespus de frumoasă, fantastică (ca în basme). **2.** operă dramatică cu subiect și personaje fantastice și cu o montare strălucitoare. (< fr. *féerie*)
feidj *s. n.* depresiune alungită, modelată prin acțiunea vântului între dune. (< fr. *feidj*)
feláh *s. m.* muncitor agricol din Egipt și din alte țări arabe. (< fr. *fellah*, ar. *fallah*)
felație *s. f.* excitație bucală prin sugere, a organelor sexuale ale bărbatului. (< fr. *fellation*)
féldmareșal *s. m.* cel mai înalt grad în armatele unor țări (Germania, Rusia, Anglia). (< germ. *Feldmarschall*)
féldspat *s. m.* mineral din silicați de aluminiu, potasiu, sodiu sau calciu, în rocile eruptive. (< germ. *Feldspat*, fr. *feldspath*)
feldspátic, -ă *adj.* care conține feldspat. (< fr. *feldspathique*)
feldspatizáre *s. f.* formare de feldspați prin acțiunea metamorfică a magmei eruptive asupra rocilor. (după fr. *feldspathisation*)
feldspatoíd *s. m.* mineral cu o compoziție asemănătoare celei a feldspatilor. (< fr. *feldspathoïde*)
féldwébel /-băl/ *s. m.* plutonier în armata germană. (< germ. *Feldwebel*)
felíbru *s. m.* poet sau prozator aparținând școlii literare constituite de Mistral în Provence. (< fr. *félibre*)
felícită *vb.* **I.** *tr.* a spune cuiva cuvinte de laudă, urări cu ocazia unei aniversări, a unui eveniment important etc. **II.** *refl. (fam.)* a se socoti mulțumit pentru un rezultat obținut. (< fr. *féliciter*)
felicitáre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) felicita. **2.** scrisoare adresată cuiva pentru a-l felicita. (< felicita)
felíde *s. n. pl.* familie de mamifere carnivore cu corpul zvelt, capul rotund și gheare retractile: râsul, pantera, tigrul, leul, leopardul, jaguarul, puma etc.; feline. (< fr. *félidés*)
felín, -ă *adj.* **1.** care aparține familiei felidelor. **2.** (*fig.*) suplu, grațios. **II.** *s. f. pl.* felide. (< fr. *félin*)
felinitáte *s. f.* suplețe, grație (în mișcări). (< fr. *félinité*)
FELO- *elem.* „suber, plută". (< fr. *phello-*, cf. gr. *phellos*)
felocárp, -ă *adj.* cu fructe suberoase. (< lat. *phellocarpus*)
felodérm *s. n.* țesut vegetal din care se formează scoarța secundară. (< fr. *phelloderme*)
felogén *s. n.* țesut vegetal care produce suberul și felodermul. (< fr. *phellogène*)
feloíd, -ă I. *adj.* asemănător cu suberul. **II.** (*bot.*) strat de celule cu pereții celulozici sau lignificați. (< fr. *phelloïde*)
felón, -ă *adj. s. m. f.* neloial, trădător. (< fr. *félon*)
felonie *s. f.* **1.** încălcare de către un vasal a jurământului făcut către senior. **2.** lipsă de loialitate; trădare, infidelitate. (< fr. *félonie*)
felospérm, -ă *adj.* cu semințe suberoase. (< fr. *phellosperme*)
felow /félou/ *s. m.* (în universitățile engleze) membru al unei corporații. (< engl. *felow*)
felúcă *s. f.* velier mic și îngust, cu rame, folosit la cabotaj pe coastele de nord ale Africii. (< fr. *felouque*, sp., it. *feluca*)
femél, -ă I. *adj.* de sex feminin. • (despre flori) prevăzut cu pistil, fără stamine. **II.** *s. f.* animal de sex feminin; (*peior.*) femeiușcă. (< fr. *femelle*, lat. *femella*)
-femíe *elem.* „exprimare, vorbire, fonație". (< fr. *-phémie*, cf. gr. *pheme*)
feminín, -ă *adj.* **1.** propriu femeii, femeiesc. **o** *gen ~* (și *s. n.*) = gen gramatical care cuprinde ființe sau lucruri de sex femeiesc. **2.** (despre rime) care rimează pe penultima silabă accentuată. (< fr. *féminin*, lat. *femininus*)
feminísm[1] *s. n.* mișcare socială care urmărește dobândirea egalității în drepturi a femeilor cu bărbații. (< fr. *féminisme*, rus. *feminizm*)
feminísm[2] *s. n.* dezvoltarea la bărbat a caracterelor sexuale secundare feminine. (< fr. *féminisme*)

feminíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al feminismului[1]. (< fr. *féministe*)
feminitáte *s. f.* caracter feminin. (< fr. *féminité*)
feminizá *vb.* **I.** *tr., refl.* a da, a căpăta caractere feminine. **II.** *tr.* a trece un cuvânt la genul feminin. (< fr. *féminiser*)
feminizánt, -ă *adj.* care determină apariția de caractere sexuale secundare feminine. (< fr. *féminisant*)
femenoíd, -ă *adj.* asemănător femeii. (< fr. *fémenoďde*)
FEMTO- *pref.* „a mia biliona parte" (10^{-15}). (< fr. *femto-*)
femtosecúndă *s. f.* a mia bilioana parte dintr-o secundă. (< femto- + secundă)
femúr *s. n.* **1.** osul coapsei, de la genunchi în sus. **2.** al treilea segment al piciorului la insecte, arahnide și miriapode. (< fr. *fémur*, lat. *femur*)
femurál, -ă *adj.* al femurului. (< fr. *fémoral*)
fen[1] *s. n. (biol.)* caracter fenoptic condiționat genetic. (< fen/otip)
fen[2] *s. m.* **1.** veche unitate de măsură chineză pentru suprafețe, de 61,44 m². **2.** monedă divizionară în China, a suta parte dintr-un yuan (= 10 jiao). (< fr. *fen*)
-fen[3] v. feno-.
fenacetínă *s. f.* amidă acetică, produs obținut pornind de la fenoli. (< fr. *phénacétine*)
fenacód *s. m.* mamifer fosil, de mărimea unui câine, strămoș al erbivorelor imparicopitate. (< lat. *phenacodus*)
fenantrén *s. n.* hidrocarbură aromatică polinucleară, substanță cristalină, incoloră, din gudroanele de pământ, folosită în industria coloranților, a produselor cosmetice etc. (< fr. *phénanthrène*)
fenazónă *s. f.* antipirină. (< fr. *phénazone*)
fenéc *s. m.* câine sălbatic din Sahara și Pen. Arabică, de talie mică și cu urechile foarte mari; vulpea deșertului. (< fr. *fennec*)
fenéstra *s. f.* deschidere în peretele medial al urechii interne. (< lat. *fenestra*, fereastră)
fenestrát, -ă *adj.* (*biol.*; despre unele organe) prevăzut cu numeroase perforații chircalare. (< fr. *fenestré*)
fenestrație *s. f.* **1.** (*arhit.*) deschidere reală sau simulată într-un perete. **2.** (*anat.*) deschidere într-un perete osos. **3.** trepanație în vestibulul urechii interne pentru restabilirea auzului în cas de surditate provocată de leziuni ale urechii medii. (< fr. *fenestration*)
fenestrón *s. n.* rotor al unui elicopter, în partea dinapoi a fuzelajului. (< fr. *fenestron*)
fenetidínă *s. f.* reactiv industrial folosit la prepararea fenacetinei. (< fr. *phénétidine*)
fenián, -ă *adj., s. m.* (adept) al unei mișcări de eliberare irlandeze, îndreptată împotriva dominației britanice. (< fr., engl. *fenian*)
fenianísm *s. n.* concepția, mișcarea fenienilor. (< fr. *fenianisme*)
fénic *adj. acid ~* = fenol; acid carbolic. (< fr. *phénique*)
fenician, -ă I. *s. m. pl.* populație semitică de pe coasta estică a Mării Mediterane, creat în mileniul III-I î.H. în Fenicia. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. • (*s. f.*) limbă veche vorbită de fenicieni. (< fr. *phénicien*)
fenícul *s. m.* plantă erbacee înaltă, aromatizantă, cu flori mici, galbene, din ale cărei semințe se extrage un ulei eteric. (< lat. *foeniculum*)
-fenie v. feno-.
fenil *s. m.* radical organic monovalent, derivat din benzen, prin îndepărtarea unui atom de hidrogen. (< fr. *phényle*)
fenilalanínă *s. f.* aminoacid aromatic, sub formă de cristale solubile în apă, în proteinele vegetale. (< fr. *phénylalanine*)
fenilamínă *s. f.* milină. (< fr. *phénylamine*)
fenilbutazónă *s. f.* derivat de pirazol, cu acțiune analgezică, antitermică și antiinflamatorie, în reumatologie. (< fr. *phénylbutazone*)
fenilcetonurie *s. f.* afecțiune metabolică ereditară, caracterizată prin tulburări cerebrale și de creștere, care se datorește unei anomalii enzimatice. (< fr. *phénylcétonurie*)
fenilén *s. m.* radical organic bivalent rezultat din benzen cu doi atomi de hidrogen. (< fr. *phénylène*)
feniletilamínă *s. f.* substanță chimică din creier care are rolul de a inhiba nevoia de fumat.
fenilhidrazínă *s. f.* substanță chimică derivată din hidrazină, folosită în sinteza medicamentelor și a colo-ranților. (< fr. *phénylhydrasine*)
fenílic, -ă *adj.* (despre compuși) care conține radicalul fenil. (< fr. *phénylique*)
feniramín *s. n.* antihistaminic cu efecte sedative slabe. (< engl. *pheniramine*)
fénix *s. m.* palmier cultivat în țările temperate ca plantă de apartament. (< fr. *phénix*, lat. *phoenix*)
FENO-, -fén, -feníe *elem.* „apariție", „revenire". (< fr. *phéno-, -phène, -phénie*, cf. gr. *phainein*, a apărea)
fenobarbitál *s. n.* luminal. (< fr. *phénobarbital*)
fenocópie *s. f (biol.)* modificare efemeră care imită fenotipul caracteristic manifestării unei mutații. (< fr. *phénocopie*)
fenofáză *s. f.* fază din ciclul vital al plantelor și animalelor, însoțită de modificări sezoniere și evolutive. (< fr. *phénophase*)
fenogenétică *s. f.* ramură a geneticii care studiază ca-racterele ereditare în cursul dezvoltării ontogenetice a organismului. (< fr. *phénogénétique*)
fenogenéză *s. f.* formarea ontogenetică a caracterelor fenotipice ca urmare a interacțiunii dintre ereditate și mediu. (< fr. *phénogenèse*)
fenól *s. m.* compus organic oxigenat al benzenului, folosit în industria coloranților, a medicamentelor, rășinilor sintetice etc.; acid fenic. (< fr. *phénol*)
fenolát *s. m.* sare alcalină a fenolului. (< fr. *phénolat*)
fenolázǎ *s. f.* enzimă de tipul proteidelor, care acționează asupra fenolilor și aminelor aromatice. (< fr. *phénolase*)
fenolftaleínă *s. f.* colorant sintetic preparat din fenol, folosit în chimie ca indicator acid-bază. (< fr. *phénolphtaléine*)
fenólic, -ă *adj.* referitor la fenoli; care conține fenoli. (< fr. *phénolique*)
fenológic, -ă *adj.* referitor la fenologie. (< fr. *phénologique*)
fenologíe *s. f.* ramură a ecologiei care studiază influența factorilor climatici și interni asupra fenomenelor biologice. (< fr. *phénologie*)
fenolsteroiduríe *s. f.* prezența fenolsteroizilor în urină. (< fr. *phénolstéroďdurie*)
fenolsteroízi *s. m. pl.* grup de steroizi fenolici eliminați prin urină, care conțin hormoni estrogeni. (< fr. *phénolstéroďdes*)
fenoluríe *s. f.* prezența fenolilor în urină. (< engl. *phenoluria*)
fenomén[1] *s. n.* **1.** manifestarea exterioară a esenței lucrurilor și proceselor. **2.** proces, transformare, evoluție din natură și din societate. **3.** ceea ce surprinde prin noutatea sau raritatea sa; lucru, întâmplare, ființă extraordinară. (< fr. *phénomène*, gr. *phainomenon*)
FENOMEN[2]**(O)-** *elem.* „fenomen". (< fr. *phéno-mén/o/-*, cf. gr. *phainomenon*)
fenomenál, -ă *adj.* **1.** surprinzător, ieșit din comun, uluitor. **2.** care ține de fenomen, de natura fenomenelor. (< fr. *phénoménal*)
fenomenalísm *s. n.* concepție filosofică idealistă potrivit căreia esența lucrurilor este incognoscibilă, cunoașterii omenești fiindu-i accesibile doar manifestările exterioare, fenomenele. (< germ. *Phänomenalismus*, rus. *fenomenalizm*, după fr. *phénoménisme*)
fenomenalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al fenomenalismului. (< rus. *fenomenalist*)
fenomenalitáte *s. f.* faptul de a fi fenomenal (2). (< fr. *phénoménalité*)
fenomenalizáre *s. f.* exteriorizare a esenței prin fenomene. (< it. *fenomenalizzare*)
fenomenológ, -ă *s. m. f.* adept al fenomenologiei. (< fr. *phénoménologue*)
fenomenológic, -ă *adj.* **1.** referitor la fenomenologie. **2.** (despre o cercetare) care se limitează la descrierea fenomenelor. • referitor la fenomene. (< fr. *phénoménologique*)
fenomenologíe *s. f.* **1.** studiu descriptiv al unui ansamblu de fenomene, așa cum se manifestă ele în timp și spațiu. **2.** (la Hegel) descrierea istoriei spirituale a conștiinței, care se ridică de la certitudinea senzorială la „știința absolută". **3.** curent filosofic idealist, întemeiat de E. Husserl, care reduce „obiectul" la „fenomen", considerat ca esență de ordin spiritual și ca dat

ultim şi nemijlocit al conştiinţei, independent de existenţa obiectivă şi de experienţa senzorială. (< fr. *phénoménologie*)

fenomenologísm *s. n.* principiu filosofic al fenomenologiei lui Husserl, potrivit căreia se dezvăluie. (< fenomenologie + -ism)

fenometríe *s. f.* folosire a măsurătorilor în studiul fenomenelor fenologice. (< feno- + -metrie[2])

fenoplást *s. n.* masă plastică, produs macromolecular sintetic din fenol. (< fr. *phénoplaste*)

fenotíp *s. n. (biol.)* totalitatea însuşirilor şi caracterelor vizibile ale unui organism, rezultat al interacţiunii dintre genotip şi mediu. (< fr. *phénotype*)

fenotípic, -ă *adj.* referitor la fenotip. (< fr. *phénotipique*)

fentá *vb. tr., intr. (sport)* a face o mişcare menită să-l deruteze pe adversar; *(p. ext.)* a păcăli, a înşela. (< fr. *feinter*)

féntă *s. f. (sport)* complex de mişcări executate rapid pentru derutarea adversarului şi obţinerea unui avantaj asupra acestuia. (< fr. *feinte*)

FEO- *elem.* „brun, întunecat". (< fr. *phéo-*, cf. gr. *phaios*)

feocróm, -ă *adj.* cu afinitate pentru sărurile de crom. (< feo- + crom)

feocromocít *s. n.* celulă cromafină. (< fr. *phéochromocyte*)

feoficée *s. f. pl.* clasă de alge marine care conţin un pigment brun, mascând clorofila; alge brune. (< fr. *phéophycées*)

feofíl, -ă **I.** *adj.* cu frunze brune. **II.** *s. n.* pigment brun, caracteristic feoficeelor. (< fr. *phéophylle*)

feoplást *s. n.* cromatofor al algelor brune. (< fr. *phéoplaste*)

feospór *s. m.* spor clorofilian, înotător şi fotosensibil, la algele brune. (< fr. *phéospore*)

-fér *elem.* „care poartă, conţine", „care produce". (< fr. *-fère*, cf. lat. *ferre*, a purta)

ferát *s. m.* sare a acidului feric. (< fr. *ferrate*)

ferátă *adj. cale ~* = drum amenajat cu şine, pe care circulă trenurile. (după fr. */voie/ferée*)

ferecraţián *adj.* (despre versuri) format dintr-un dactil şi mai mulţi trohei. (< fr. *phérécratéen*)

FERI- *elem.* „fier (trivalent)", „feruginos". (< fr. *ferri-*, cf. lat. *ferrum*)

feribót *s. n.* navă cu şine de cale ferată, destinată a transborda vagoane, locomotive etc. peste un fluviu, un canal sau o strâmtoare, fără ca pasagerii să-şi părăsească locurile. (< fr., engl. *ferry-boat*)

féric, -ă *adj.* (despre substanţe) care conţine fier trivalent. (< fr. *ferrique*)

fericár *s. n.* mijloc de navigaţie (navă, ponton, şlep) destinat transportului de autovehicule. (< engl. *ferry-car*)

fericianúră *s. f.* sare prin unirea unei cianuri ferice cu una alcalină. (< fr. *ferrucyanure*)

ferifér, -ă *adj.* (despre teren) care conţine fier. (< fr. *ferrifère*)

ferímagnétic, -ă *adj.* referitor la ferimagnetism. (< fr. *ferrimagnétique*)

ferimagnetísm *s. n.* formă de manifestare a proprietăţilor magnetice ale materiei, specifică feritelor. (< fr. *ferrimagnétisme*)

ferín, -ă *adj.* **1.** de fiară. **2.** bestial, crud. (< it. *ferino*, lat. *ferinus*)

feriprív, -ă *adj.* (despre anemie) provocat de lipsa de fier. (< fr. *ferriprive*)

ferít *s. m.* sare a acidului feros. (< fr. *ferrite*)

ferítă *s. f.* **1.** mineral în stare naturală sub formă de magnetit. **2.** constituent structural al fierului sau oţelului. (< fr. *ferrite*)

feritínă *s. f.* proteină bogată în fier, din ficat şi splină. (< fr. *ferritine*)

ferm, -ă *adj.* **1.** neclintit, hotărât, neşovăitor; sigur, tare. **2.** (despre contracte, înţelegeri) încheiat în termeni precişi. **3.** fix. (< fr. *ferme*)

fermăj *s. n.* arendă (a unui teren agricol); terenul într-un contract de arendare. (< fr. *fermage*)

fermátă *s. f. (muz.)* semn (•) deasupra unei note sau a unei pauze pentru a-i prelungi durata; coroană. (< it. *fermata*)

férmă[1] *s. f.* unitate de producţie vegetală şi animală, de sine stătătoare, cu gestiune proprie şi angajaţi permanenţi. (< fr. *ferme*)

férmă[2] *s. f.* **1.** element de lemn, metal sau beton destinat să susţină acoperişul unei construcţii. **2.** element de rezistenţă din eşafodajul unui tunel, al unui pod care transmite terenului presiunile masivului de deasupra. **3.** stavilă formată din două panouri articulate de un radier (2). (< fr. *ferme*)

ferméntˡ *s. m.* **1.** enzimă. **2.** *(fig.)* ceea ce face să nască sau să întreţină pasiunile, duşmăniile; sământă. (< fr. *ferment*, lat. *fermentum*)

FERMENT²(O)- *elem.* „ferment, fermentaţie". (< fr. *ferment/o/-*, cf. lat. *fermentum*, drojdie)

fermentá *vb. intr.* a fi în stare de fermentaţie, transformându-se în alte substanţe sau descompunându-se. (< fr. *fermenter*, lat. *fermentare*)

fermentábil, -ă *adj.* care fermentează, fermentescibil. (< fr. *fermentable*)

fermentát *s. n.* fermentare. (< fermenta)

fermentatív, -ă *adj.* care poate fermenta sau produce o fermentaţie. (< fr. *fermentatif*)

fermentatór, -oáre *s. m. f.* muncitor specializat în fermentarea fructelor pentru fabricarea oţelului. (< fermenta + -tor)

fermentáţie *s. f.* proces biochimic de transformare a materiei organice în noi substanţe, sub influenţa fermenţilor. • substanţă fermentată. (< fr. *fermentation*, lat. *fermentatio*)

fermentescíbil, -ă *adj.* fermentabil. (< fr. *fermentescible*)

fermentescibilitáte *s. f.* însuşirea de a fi fermentescibil. (< fr. *fermentescibilité*)

fermenticíd, -ă *adj., s. n.* (substanţă) care opreşte activitatea fermenţilor. (< it. *fermenticida*)

fermentográf *s. n.* aparat pentru determinarea puterii de fermentare a unui aluat. (< fr. *fermentographe*)

fermentográmă *s. f.* diagramă înregistrată la fermentograf. (< fr. *fermentogramme*)

fermentoterapíe *s. f.* folosirea fermentaţiei în scop terapeutic. (< fermento- + -terapie[2])

fermiér, -ă *s. m. f.* proprietar, arendaş al unei fermeˡ. (< fr. *fermier*)

fermión *s. m.* denumire generică a particulelor elementare cu spin semiîntreg (electronul, nucleonul etc.). (< fr. *fermion*)

fermitáte *s. f.* caracter ferm; hotărâre neclintită, statornicie. (după fr. *fermeté*)

férmiu *s. n.* element transuranic sintetic din grupa ac-tinidelor. (< fr. *fermium*)

fermoár *s. n.* dispozitiv pentru încheierea unor obiecte de piele, pânză etc. • închizătoare, de os sau de metal, a unui colier, album etc. (< fr. *fermoir*)

fernambúc *s. n.* lemn de Brazilia de culoare roşiatică, folosit la fabricarea arcuşurilor. (< germ. *Fernambuk*/holz/)

fernét *s. n.* lichior (amar, tonic). (< it. *fernet*)

férnico *s. n.* aliaj de fier, nichel, cobalt şi mangan. (< fr. *fernico*)

FERO- *elem.* „fier (bivalent)", „feros". (< fr. *ferro-*, cf. lat. *ferrum*)

feroaliáj *s. n.* aliaj al fierului cu unul sau mai multe elemente. (< fr. *ferro-aliage*)

feroalumíniu *s. n.* aliaj de fier şi aluminiu. (< fr. *ferro-aluminium*)

ferobactér *s. m.* bacterie care eliberează energie prin transformarea sărurilor feroase în săruri ferice. (< fr. *ferrobactér*)

ferocárt *s. n.* amestec de pulberi presate, la bobinele de înaltă frecvenţă. (< fr. *ferrocart*)

feróce *adj. inv.* crud, sălbatic, bestial, nemilos. (< fr. *féroce*, lat. *ferox, -cis*)

ferocianúră *s. f.* sare complexă prin unirea unei cianuri feroase cu una alcalină. (< fr. *ferrocyanure*)

ferocítáte *s. f.* cruzime, sălbăticie. (< fr. *férocité*, lat. *ferocitas*)

ferocróm *s. n.* aliaj de fier şi crom. (< germ. *Ferrochrom*, fr. *ferrochrome*)

ferodinámic, -ă *adj.* (despre un aparat, o maşină) cu acţiune electrodinamică intensificată de piese feromagnetice. (< fr. *ferrodynamique*)

ferodóu *s. n.* ţesătură de fire metalice şi de azbest, folosită ca garnitură la discurile de ambreiaj, la saboţii de frână etc.; metalazbest. (< fr., engl. *ferrodo*)

feroelécTric, -ă *adj.* referitor la feroelectricitate. (< fr. *ferro-électrique*)

feroelectricitáte *s. f.* proprietate a unor substanţe dielectrice care se manifestă prin apariţia polarizării spontane, provocată

de schimbarea poziției ionilor în rețeaua cristalină; seignettoelectricitate. (< fr. *ferro-électricité*)

feroéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din arhipelagul danez Feroe (Oc. Atlantic). (< Feroe + -ez)

feroféric, -ă *adj.* (despre combinații ale fierului) care conține ioni ai fierului cu valența 2 și 3. (< fr. *ferroferrique*)

ferofósfor *s. n.* aliaj cu fosfor, ca adaos la turnarea fontelor cenușii. (< fr. *ferrophosphore*)

feromagnétic, -ă *adj.* care prezintă feromagnetism. (< fr. *ferromagnétique*)

feromagnetísm *s. n.* **1.** proprietate a unor metale sau aliaje de a fi atrase puternic de câmpul magnetic și de a căpăta astfel o magnetizare permanentă. **2.** capitol al fizicii care studiază proprietățile corpurilor feromagnetice. (< fr. *ferromagnétisme*)

feromangán *s. n.* aliaj de fier și mangan. (< germ. *Ferromangan*)

ferometál *s. n.* magazin de fierărie. (< fero- + -metal)

feromolíbden *s. n.* aliaj de fier și molibden. (< fr. *ferromolybdène*)

feromón *s. m.* substanță chimică, biologic activă, secretată de unele insecte, pești, batracieni, mamifere, care influențează procesele de dezvoltare și comportamentul altor indivizi. (< engl. *pheromone*, fr. *phéromone*)

ferónă *s. f.* pulbere microcristalină galbenă, reactiv. (< fr. *ferrone*)

feroneríe *s. f.* artă a lucrării fierului prin ciocănire și modelare la cald. • lucrare artistică din fier. (< fr. *ferronnerie*)

feromíchel *s. n.* aliaj de fier și nichel. (< fr. *ferronickel*)

feronícróm *s. n.* aliaj de nichel, crom și fier, eventual mangan și molibden. (< fero- + ni/chel/ + *crom*)

ferorezonánță *s. f* fenomen de producere a unor variații mari și în salt a intensității curentului electric, determinate de variații foarte mici ale curentului, aplicate la bornele unui circuit conținând bobine cu miez feromagnetic și condensatoare electrice. (< fr. *ferrorésonance*)

ferós, -oásă *adj.* (despre compuși, minereuri) care conține fier bivalent. **o** *oxid* ~ = compus al fierului bivalent cu oxigenul. (< fr. *ferreux*)

ferosilíciu *s. n.* aliaj de fier și siliciu. (< fr. *ferrosilicium*)

feroterapie *s. f.* folosirea fierului în tratarea unor afecțiuni provocate de diminuarea pigmenților pielii. (< engl. *ferrotherapy*)

ferotípic, -ă *adj.* referitor la ferotipie. (< fr. *ferrotypique*)

ferotipie *s. f.* procedeu de reproducere fotografică în care materialul sensibil este format dintr-o emulsie de colodiu aplicată pe o tablă smălțuită. (< fr. *ferrotypie*)

ferotitán *s. n.* aliaj de fier și titan. (< fr. *ferrotitane*)

ferotúngsten *s. f.* aliaj de fier și tungsten. (< fr. *ferrotungstène*)

ferovanádiu *s. n.* aliaj de fier și vanadiu. (< fr. *ferrovandium*)

feroviár, -ă I. *adj.* în legătură cu căile ferate. **II.** *s. m. f., adj.* (lucrător) la căile ferate. (< fr. *ferroviaire*, it. *ferroviario*)

ferowólfram *s. n.* aliaj de fier și wolfram. (< germ. *Ferrowolfram*)

ferpár *s. n.* scrisoare sau anunț (într-un ziar) prin care se aduce la cunoștință căsătoria sau decesul cuiva. (< fr. *faire-part*)

fertil, -ă *adj.* **1.** (despre plante, sol) bogat, roditor, productiv. **2.** (despre animale) apt pentru a se reproduce. **o** *vârstă ~ă* = vârstă în limitele căreia femeia sau bărbatul sunt apți pentru procreare. (< fr. *fertile*, lat. *fertilis*)

fertilitáte *s. f.* **1.** rodnicie, fecunditate a solului. **2.** capacitate de reproducere a unui organism. • raportul dintre numărul copiilor născuți vii și cel al femeilor la vârsta de procreare. (< fr. *fertilité*, lat. *fertilitas*)

fertilizá *vb. tr.* a mări fertilitatea unui teren. (< fr. *fertiliser*)

fertilizábil, -ă *adj.* care poate fi fertilizat. (< fr. *fertilisable*)

fertilizánt, -ă *adj.* care fertilizează; fertilizator. (< fr. *fertilisant*)

fertilizátor, -oáre I. *adj.* fertilizant. **II.** *s. m.* substanță care accelerează procesul creșterii plantelor și fructelor. (< fertiliza + -tor)

férță *s. f.* fiecare dintre fâșiile de pânză specială, care, cusute una lângă alta, alcătuiesc o velă. (< it. *ferza*)

feruginós, -oásă *adj.* care conține oxizi de fier. (< fr. *ferrugineux*)

ferúlă *s. f.* **1.** (*ant.*) baston, simbolul demnității sacerdotale. • (*mit.*) tirs (1). **2.** cârjă episcopală medievală. (< lat. *ferula*)

ferúră *s. f.* piesă metalică pentru consolidarea elementelor unei construcții. (< fr. *ferrure*)

fervént, -ă *adj.* zelos, pasionat, înfocat. (< fr. *fervent*, lat. *fervens*)

fervénță *s. f.* fervoare. (< it. *fervenza*)

fervíd, -ă *adj.* (*livr.*) arzător, strălucitor. (< lat. *fervidus*)

fervoáre *s. f.* ardoare, înfocare, zel, pasiune; fervență. • pasiune mistică; bigotism. (< fr. *ferveur*, lat. *fervor*)

fésă *s. f.* fiecare dintre cele două părți cărnoase ale șezutului. (< fr. *fesse*)

fescenín, -ă *adj. versuri* (sau *cântece*) *~e* = versuri, poezii satirice latine din Fescennia (Etruria). (< fr. *fescennin*, lat. *fescenninus*)

fesiér, -ă *I. adj.* din regiunea feselor. **II.** *s. m. pl.* mușchii fesieri. (< fr. *fessier*)

féstă *s. f.* păcăleală, farsă. (< it. *festa*)

festín *s. n.* ospăț (festiv), banchet. (< fr. *festin*, it. *festino*)

festív, -ă *adj.* de sărbătoare; sărbătoresc, măreț, somptuos. (< it. *festivo*, lat. *festivus*)

festivál *s. n.* ciclu de manifestări cultural-artistice cu program variat, ocazional sau periodic. (< fr. *festival*)

festivaliér, -ă *adj.* referitor la festival. (< fr. *festivalier*)

festivalíst, -ă *s. m. f.* organizator al unui festival; participant la un festival. (< festival + -ist)

festivism *s. n.* caracter festiv exagerat. (< festiv + -ism)

festivíst, -ă *adj.* care denotă festivism. (< festiv + -ist)

festivitáte *s. f.* serbare, sărbătorire cu caracter solemn. (< fr. *festivité*, lat. *festivitas*)

festivizá *vb. tr.* (*rar*) a conferi un caracter festiv(ist). (< festiv + -iza)

festón *s. n.* **1.** broderie în formă de mici semicercuri pe marginea unui obiect de pânză. **2.** motiv decorativ care imită o astfel de broderie. **3.** ghirlandă de cute periglaciare sau tectonice. (< fr. *feston*, it. *festone*)

festoná *vb. tr.* a face un feston, a tivi cu feston. (< fr. *festonner*)

festonát *s. n.* festonare. (< festona)

FET(I)- v. feto-.

fetál, -ă *adj.* referitor la fetus. (< fr. *foetal*)

feticíd *s. n.* omorârea unui făt în pântecele mamei. (< fr. *foeticide*)

fetíd, -ă *adj.* care exală un miros greu, respingător. (< fr. *fétide*, lat. *foetidus*)

fetiditáte *s. f.* caracterul, starea a ceea ce este fetid. (< fr. *fetidité*)

fetíș *s. n.* **1.** obiect căruia i se atribuie o forță supranaturală; idol la popoarele aflate pe o treaptă de cultură incipientă. **2.** (*fig.*) idee, principiu care constituie obiectul unei adorații oarbe, nemotivate. (< fr. *fétiche*)

fetișísm *s. n.* **1.** formă timpurie a religiei în comuna primitivă, adorarea fetișurilor. **2.** reprezentare denaturată a unor raporturi sociale, transformarea inconștientă a acestora în raporturi între lucruri, cărora li se atribuie însușiri (supra)naturale inerente. **3.** (*fig.*) adorație oarbă, nemotivată. **4.** perversiune sexuală (la bărbați), constând în a privi și colecționa obiecte ale persoanei iubite. (< fr. *fétichisme*)

fetișíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al fetișismului. • (cel) care practică fetișismul. (< fr. *fétichiste*)

fetișizá *vb. tr.* a face din ceva un fetiș. (< fr. *fétichiser*, germ. *fetischisieren*)

fetișizant, -ă *adj.* care fetișizează. (< fetișiza + -ant)

FETO-/FET(I)- *elem.* „embrion, făt". (< fr. *foeto-, foet/i/-*, cf. lat. *foetus*)

fetofagie *s. f.* obicei la unele carnasiere primipare de a-și devora propriii pui imediat după fătare. (< feto- + -fagie)

fetografíe *s. n.* metodă medicală prin care se obține imaginea radiografică a fătului în cavitatea uterină. (< feto- + -grafie[3])

fetomatérn, -ă *adj.* referitor la fetus și la mamă. (< feto- + matern)

fetometríe *s. f.* procedeu radiologic de măsurare a diametrului capului fetal. (< engl. *fetometry*)

fetopatíe *s. f.* boală a fetusului. (< fr. *foetopathie*)

fetór *s. n.* miros puternic, neplăcut, duhoare. (< it. *fetore*, lat. *foetor*)

fetoscopíe *s. f.* examen endoscopic al fetusului, pentru detectarea unor malformaţii congenitale. (< feto- + -scopie)
fetotomíe *s. f.* secţionare a corpului fetusului, în caz de distocie gravă. (< feto- + -tomie)
fétru *s. n.* pâslă din fibre de lână presată, la confecţionarea pălăriilor. (< fr. *feutre*)
fettuccíne /-tuci-/ *s. f. pl.* paste făinoase, tăiţei lungi şi subţiri, în formă de panglici. (< it. *fettuccine*)
fétus *s. m.* produs de concepţie a unui mamifer, care a depăşit stadiul de embrion; făt. (< lat., fr. *foetus*)
feţiál *s. m.* (la romani) preot şi magistrat dintr-un colegiu de 20 de membri, având funcţia de a împlini formalităţile juridice şi religioase referitoare la război. (< fr. *fétial*, lat. *fetialis*)
feudál, -ă **I.** *adj.* referitor la feudal(ism) sau la feudă. **o** *orânduirea ~ă* = feudalism. **II.** *s. m.* nobil, proprietar al unei feude; feudatar. (< it. *feudale*, fr. *féodal*)
feudalísm *s. n.* orânduire social-economică între sclavagism şi capitalism, în care baza relaţiilor de producţie o constituie proprietatea feudalului asupra pământului şi dependenţa personală a ţăranilor iobagi faţă de stăpânii feudali; orânduire feudală, feudalitate. (< it. *feudalismo*, fr. *féodalisme*)
feudalitáte *s. f.* feudalism. (< it. *feudalità*, fr. *féodalité*)
feudalizá *vb. tr., refl.* a face să devină, a deveni feudal. (< engl. *feudalize*)
feudatár *s. m.* **1.** posesor al unui fief. **2.** vasal care datora credinţă şi omagiu suzeranului său. (< fr. *fuedataire*)
feúdă *s. f.* domeniu primit în stăpânire de un vasal de la seniorul său în schimbul recunoaşterii suzeranităţii acestuia, pentru faptul că îi păstra credinţă şi se obliga să-i presteze anumite servicii; fief (1). (< it. *feudo*, lat. *feudum*)
feudíst, -ă *s. m. f.* specialist în dreptul feudal. (< fr. *feudiste*, lat. *feudista*)
fezăbil, -ă *adj.* care se poate face; realizabil. (< fr. *faisable*)
fezabilitáte *s. f.* însuşirea a ceea ce este fezabil. (< fr. *faisabilité*)
fezandá *vb.* **I.** *tr.* a da vânatului, păstrându-l în anumite condiţii un timp, o aromă specială (de fazan). **II.** *refl.* (despre carnea de vânat) a căpăta un anumit gust (în urma fezandării). (< fr. *faisander*)
-fiá v. -fica.
fiábil, -ă *adj.* care prezintă fiabilitate. (< fr. *fiable*)
fiabilitáte *s. f.* **1.** capacitate de funcţionare a unui aparat, a unui sistem tehnic fără defecţiuni o perioadă îndelungată de timp. **2.** ramură a ştiinţei care studiază măsurile generale ce trebuie avute în vedere la proiectarea, fa-bricarea şi exploatarea sistemelor tehnice pentru a se asigura o maximă eficienţă în utilizarea lor. **3.** (*biol.*) probabilitate de supravieţuire a unui organism, exprimată prin vitalitate, capacitate de adaptare la condiţiile de mediu. (< fr. *fiabilité*, engl. *fiability*)
fiálă *s. f. (ant.)* **1.** cupă de metal fără toarte şi fără picior, decorată cu godroane radiare (frunze de lotus), pentru libaţii. **2.** urnă cinerară. (< fr., gr. *phiale*)
fiásco *s. n.* insucces total, eşec, nereuşită. (< it. *fiasco*)
fiát lux *loc. adv.* să se facă lumină. (< lat. *fiat lux*)
fiátti *s. m. pl. (muz.)* instrumente de suflat; suflători. (< it. *fiatti*)
FIBR(O)-/FIBRI- *elem.* „fibră". (< fr. *fibr/o/-, fibri-*, cf. lat. *fibra*)
fíbră *s. f.* **1.** fir subţire, flexibil, folosit la fabricarea ţesăturilor, a hârtiei etc. **o** *~ optică* = fibră de sticlă cu compoziţie specială, pentru transmiterea informaţiilor. • formaţie filiformă a unui material. **2.** element filamentos care intră în alcătuirea ţesuturilor organice. (< fr. *fibre*, lat. *fibra*)
FIBRI- v. `fibr(o)-`.
fibrifórm, -ă *adj.* în formă de fibră. (< fr. *fibriforme*, lat. *fibriformis*)
fibrilá *vb.* **I.** *tr.* a supune un material operaţiei de fibrilaţie. **II.** *intr. (med.)* a face fibrilaţie. (< fr. *fibriller*)
fibrilár, -ă *adj.* referitor la o fibrilă. • (despre ţesuturi) din fibre foarte fine. (< fr. *fibrillaire*)
fibriláre *s. f.* acţiunea de măcinare a pastelor fibroase, prin care se desfac pereţii fibrelor. (< fibrila)
fibrilaţie *s. f.* contracţii fine şi rapide ale fibrelor musculare (ale inimii). (< fr. *fibrillation*)
fibrílă *s. f.* **1.** fibră de dimensiuni reduse. **2.** element constitutiv al unei fibre. (< fr. *fibrille*, lat. *fibrilla*)
fibrilizáre *s. f.* desprindere în (fascicule de) fibre a elementelor componente ale lemnului. (< fibrilă + -iza)
fibrínă *s. f.* substanţă organică proteică, alb-cenuşie, în sânge şi în limfă, care intervine în procesul de coagulare. (< fr. *fibrine*)
fibrinemie *s. f.* prezenţa filamentelor de fibrină în sânge. (< fr. *fibrinémie*)
fibrinogén *s. n.* substanţă protidică din plasma sângelui, care se transformă în fibrină când acesta se coagulează. (< fr. *fibrinogène*)
fibrinogenolíză *s. f.* dispariţie a fibrinogenului din plasma sangvină. (< fr. *fibrinogénolyse*)
fibrinogenopeníe *s. f.* insuficienţă a fibrinogenului în sânge. (< fr. *fibrinogénopenie*)
fibrinolític, -ă *adj., s. n.* (medicament) capabil să producă fibrinoliză. (< fr. *fibrinolitique*)
fibrinolíză *s. f.* descompunere a fibrinei sub acţiunea enzimelor. (< fr. *fibrinolyse*)
fibrinolizínă *s. f.* enzimă bacteriană capabilă să lizeze fibrina. (< fr. *fibrinolysine*)
fibrinoplástic, -ă *adj.* care provoacă formarea fibrinei. (< fr. *fibrinoplastique*)
fibrinós, -oásă *adj.* care conţine fibrină. (< fr. *fibrineux*)
fibrinuríe *s. f.* eliminare de fibrină prin urină. (< fr. *fibrinurie*)
FIBRO- v. `fibr(o)-`.
fibroadenóm *s. n.* adenofibrom. (< fr. *fibroadénome*)
fibroadenomatóză *s. f.* sindrom clinic prin formarea de fibroadenoame. (< fr. *fibroadénomatose*)
fibroangióm *s. n.* tumoare benignă caracterizată prin proliferarea ţesutului conjunctiv şi a vaselor. (< fr. *fibroangiome*)
fibrobetón *s. n.* material de construcţie confecţionat în plăci din deşeuri de lemn impregnate şi ciment. (< fibro- + beton)
fibroblást *s. n.* celulă de ţesut conjunctiv, nediferenţiată. (< fr. *fibroblaste*)
fibroblástic, -ă *adj.* **1.** referitor la fibroblaste. **2.** (despre roci) cu o structură prezentând minerale fibroase. (< fr. *fibroblastique*)
fibroblastóm *s. n.* tumoare beningnă formată din fibroblaste. (< fr. *fibroblastome*)
fibroblastóză *s. f.* afecţiune prin proliferarea fibroblastelor. (< fr. *fibroblastose*)
fibrocartilaginós, -oásă *adj.* din fibre conjunctive specifice cartilajelor. (< fr. *fibrocartilagineux*)
fibrocartiláj *s. n.* ţesut fibros şi cartilaginos la nivelul unor articulaţii. (< fr. *fibrocartilage*)
fibroeít *s. n.* celulă fundamentală a ţesutului conjunctiv, cu prelungiri filiforme, derivată din fibroblast. (< fr. *fibrocyte*)
fibrocondróm *s. n.* tumoare benignă formată din ţesut fibros şi cartilaginos; condrofibrom. (< fr. *fibrochondrome*)
fibrocór *s. n.* produs sintetic flexibil care imită pielea naturală, folosit în legătorie pentru confecţionarea de coperţi.
fibrodisplazíe *s. f.* dezvoltare insuficientă a reţelei de fibre conjunctive şi elastice. (< engl. *fibrodysplasia*)
fibroelastóză *s. f.* îngroşarea şi sclerozarea fibrelor conjunctive ale endocardului. (< fr. *fibroelastose*)
fibroglíe *s. f.* nevroglie fibroasă. (< fr. *fibroglie*)
fibroglióm *s. n.* gliom în care ţesutul conjunctiv participă la hiperplazia tumorală. (< fr. *fibrogliome*)
fibrográf *s. n.* aparat pentru măsurarea lungimii fibrelor. (< fr. *fibrographe*)
fibroínă *s. f.* substanţă albuminoidă transparentă din alcătuirea fibrei de mătase naturală. (< fr. *fibroïne*)
fibrolemnós, -oásă *adj.* (despre un material) alcătuit prin împâslirea şi presarea fibrelor de lemn. (< fibro- + lemnos)
fibrolipóm *s. n.* tumoare benignă grasă a ţesutului conjunctiv. (< fr. *fibrolipome*)
fibróm *s. n.* tumoare benignă formată din ţesut fibros, în ţesutul conjunctiv. (< fr. *fibrome*)
fibromatós, -oásă *adj.* de natura fibromului. (< fr. *fibromateux*)
fibromatóză *s. f.* dezvoltare de fibroame în ţesuturi sau organe. (< fr. *fibromatose*)
fibrométru *s. n.* aparat pentru determinarea unor ca-racteristici ale fibrelor. (< fr. *fibromètre*)

fibromialgíe *s. f.* boală relativ recentă circumscrisă, care se referă la durerea musculară. (< fibro- + mialgie)
fibromióm *s. n.* tumoare benignă a țesutului conjunctiv și muscular. (< fr. *fibromyome*)
fibromixóm *s. n.* tumoare complexă formată din țesut fibros și mucos. (< fr. *fibromyxome*)
fibroplástic *adj.* care generează țesut fibros. (< fr. *fibroplastique*)
fibroplazíe *s. f.* formarea de fibre de către fibroblaste. (< fr. *fibroplasie*)
fibrós, -oásă *adj.* format din fibre, cu aspect de fibre. **o** *țesut ~* = țesut elastic din fibre conjunctive. (< fr. *fibreux*)
fibrosarcóm *s. n.* tumoare fibroasă a pielii cu o malignitate mai redusă. (< fr. *fibrosarcome*)
fibroscóp *s. n.* endoscop din fibre optice, care permite explorarea cavităților profunde ale organismului. (< fr. *fibroscope*)
fibroscópic, -ă *adj.* referitor la fibroscopie. (< fr. *fibroscopique*)
fibroscopíe *s. f.* examen endoscopic cu ajutorul fibroscopului. (< fr. *fibroscopie*)
fibrotéxt *s. n.* material obținut din deșeuri rezultate de la fabricile de încălțăminte. (< engl. *fibrotext*/ile/)
fibrotoráx *s. n.* fibroză pleuropulmonară care invadează și peretele toracic. (< fr. *fibrothorax*)
fibróză *s. f.* dezvoltare exagerată de țesut fibros. (< fr. *fibrose*)
fibrozítă *s. f.* inflamație a țesutului fibros (peri)articular, de origine reumatismală. (< engl. *fibrositis*)
fibulár, -ă *adj.* al fibulei (3). (< lat *fibularis*)
fíbulă *s. f.* **1.** agrafă de metal, în antichitate, pentru încheierea veșmintelor. **2.** inel purtat de actorii și atleții romani. **3.** peroneu. (< lat. *fibula*, fr. *fibule*)
-ficá/-ificá/-fiá/-ifiá *suf.* „a acționa prin intermediul...", „a face". (< fr. *-fier*, cf. lat. *-ificare*)
FICO-, -ficée *elem.* „algă". (< fr. *phyco-, -phucées*, cf. gr. *phykos*)
ficocián *s. n.* pigment albastru specific cianoficeelor. (< fr. *phycocyane*)
ficocróm *s. n.* pigment albastru-verzui prezent la algele albastre. (< fr. *phycochrome*)
ficoeritrínă *s. f.* pigment roșu din unele alge. (< fr. *phycoérythrine*)
ficológ, -ă *s. m. f.* specialist în ficologie. (< fr. *phycologue*)
ficológic, -ă *adj.* referitor la ficologie. (< fr. *phycologique*)
ficologíe *s. f.* algologie. (< fr. *phycologie*)
ficomicéte *s. f. pl.* clasă de ciuperci inferioare: mucega-iurile saprofite și parazite; sifomicete. (< fr. *phycomycètes*)
ficoporfirínă *s. f.* pigment roșu al unor specii de alge. (< fr. *phycoporphyrine*)
ficorízã *s. f.* simbioză între anumite alge și rădăcina unor plante. (< fr. *phycorrhize*)
ficoxantínă *s. f.* pigment galben-brun al unor alge. (< fr. *phycoxanthine*)
fictív, -ă *adj.* fără existență reală; imaginar, aparent, ireal. (< fr. *fictif*)
fictivitáte *s. f.* caracter fictiv. (< fictiv + -itate)
ficționá *vb. tr.* (*rar*) a imagina, a închipui. (< ficț/iune/ + *-iona*)
ficționál, -ă *adj.* bazat pe ficțiune. (< engl. *fictional*)
ficționalísm *s. n.* concepție idealistă care afirmă că la baza cunoașterii stau doar simple simboluri, cărora nu li se pot găsi realități corespunzătoare în lumea materială, gândirea noastră lucrând numai cu ficțiuni. (< fr. *fictionnalisme*)
ficționalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al ficționalismului. (< fr. *fictionnaliste*)
ficționalitáte *s. f.* caracter ficțional. (< ficțional + -itate)
ficțiúne *s. f.* **1.** închipuire, creație a imaginației; reprezentare falsă produsă de imaginația cuiva. **2.** latură specifică a creației artistice, calitatea acesteia de a sugera întâmplări adevărate. (< fr. *fiction*, lat. *fictio*)
ficus *s. m.* plantă lemnoasă (sub)tropicală cu frunze mari, groase, lucioase, totdeauna verzi. (< lat. *ficus*)
-fíd *elem.* „despicat", „împărțit". (< fr. *-fide*, cf. lat. *-fidus*)
fideicomís *s. n.* dispoziție testamentară prin care testatorul dispune ca moștenitorul sau legatarul său să remită unei terțe persoane o parte din averea pe care i-o lasă. (< fr. *fidéicommis*, lat. *fidei commissum*)
fideísm *s. n.* **1.** orientare a unor concepții filosofice care acordă credinței prioritate față de știință, sau le pun pe același plan. **2.** (în catolicism) concepție potrivit căreia credința ar depinde mai ales de sentiment, putând ajunge singură la adevăruri superioare, inaccesibile rațiunii. (< fr. *fidéisme*)
fideíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al fideismului. (< fr. *fidéiste*)
fideiusiúne *s. f.* (*jur.*) garanție depusă de cineva pentru datoria altcuiva. (< fr. *fidéjussion*, lat. *fideiussio*)
fideiusór, -oáre *s. m. f.* (*jur.*) cel care garantează pentru altul, obligându-se să-i plătească datoriile. (< fr. *fidéjusseur*, lat. *fideiussor*)
fidél, -ă *adj.* (și *s.*) **1.** statornic în sentimente; credincios, devotat. **2.** exact; care păstrează, reproduce (ceva) întocmai. (< fr. *fidèle*, lat. *fidelis*)
fidelitáte *s. f.* **1.** statornicie, credință (în convingeri, în sentimente etc.); devotament. **2.** exactitate (în prezentarea, în reproducerea unui text, a sunetelor etc.). **o** *înaltă ~* = calitate a unor aparate electroacustice de a reda cât mai fidel semnalele sonore înregistrate. **3.** (*biol.*) atașament al unei specii de un anumit grup sau asociație. (< fr. *fidélité*, lat. *fidelitas*)
fidelizá *vb. tr.* (*rar*) a face fidel (pe cineva). (< fidel + -iza)
fíder *s. n.* linie de transmisie a semnalului de înaltă frecvență de la emițător la antenă sau de la aceasta la receptor. (< engl., fr. *feeder*)
fidográf *s. n.* aparat înregistrator pentru stabilirea valorii și a caracterului avansării garniturii de foraj.
fiduciár, -ă **I.** *adj.* cu valoare fictivă, convențională. **o** *monedă ~ă* = monedă de hârtie cu o valoare convențională și cu putere circulatorie numai în interiorul unei țări; *circulație ~ă* = circulație a monedei fiduciare. **II.** *s. m.* legatar care trebuie să restituie un bun în virtutea unui fideicomis. (< fr. *fiduciaire*, lat. *fiduciarius*)
fiducíe *s. f.* (*jur.*) relație dintre două părți, în care una, administratorul sau fiduciarul, cealaltă, beneficiarul, are dreptul de a primi beneficii de pe respectiva proprietate. (< fr. *fiducie*)
fíef *s. n.* **1.** feudă. **2.** (*fig.*) teritoriu, posesiune exclusivă, absolută. **o** *~ electoral* = zonă în care un partid sau un personaj politic se bucură de o mare popularitate în rândul alegătorilor. (< fr. *fief*)
field /fild/ *s. n.* platou în zona muntoasă a Scandinaviei, rest al peneplenei terțiare, modelat de gheață. (< engl. *field*)
fiéro *adv.* (*muz.*) impetuos, cu înverșunare; cu mândrie. (< it. *fiero*)
fiéstă *s. f.* festival, sărbătoare, petrecere în țările de limbă spaniolă, ulterior și în alte țări din America. (< sp. *fiesta*)
fifty-fifty **I.** *adv.* pe jumtate. **II.** *s. n.* iaht de croazieră la care se acordă aceeași importanță propulsiei mecanice și celei cu vele. (< engl. *fifty-fifty*)
figaro *s. m.* (*fam.*) coafor, bărbier. (< fr. *figaro*)
fight /fait/ *s. n.* meci (la box). (< engl. *fight*)
figurá *vb.* **I.** *intr.* **1.** a fi prezent undeva, a lua parte la ceva; a fi pe o listă. **2.** a face figurație în teatru. **II.** *tr.* a ilustra, a reprezenta ceva (în artele plastice); a imagina. (< fr. *figurer*, lat. *figurare*)
figurál, -ă *adj.* **1.** (despre sensul unui cuvânt) figurat, alegoric. **2.** (ornamental) cu figuri. (< it. *figurale*, germ. *figural*)
figuránt, -ă *s. m.* **1.** artist într-o piesă de teatru, într-un film etc. numai prin prezența sa. **2.** persoană prezentă la desfășurarea unui eveniment, la o întâlnire etc., fără a lua efectiv parte la ea. (< fr. *figurant*)
figuráre *s. f.* aranjare a materialelor de construcție granulare sub formă de corpuri geometrice regulate pentru a li se măsura volumul. (< figura)
figurát, -ă *adj.* **1.** (despre cuvinte, expresii) folosit în alt sens decât cel propriu, obișnuit. **2.** (despre stil) bogat în imagini, în figuri poetice; figurativ (1). **3.** *elemente ~e* = celulele din sânge. (< fr. *figuré*, lat. *figuratus*)
figuratív, -ă *adj.* **1.** cu figuri de stil; figurat. **2.** (despre unele arte) care folosește reprezentarea plastică a realității. (< fr. *figuratif*, lat. *figurativus*)
figurație *s. f.* **1.** ansamblul figuranților (dintr-o piesă de teatru, dintr-un film etc.). **o** *a face ~* = a avea un rol de figurant. **2.** (*muz.*) grup de note cu o anume constantă ritmică, la acompanierea unei linii melodice. (< fr. *figuration*, lat. *figuratio*)

figúră *s. f.* **1.** chip, față, obraz. **o** (*fam.*) *a-i face ~a (cuiva)* = a păcăli, a face cuiva o farsă. **2.** formă exterioară a unui corp, a unei ființe; imagine plastică a unui corp. **o** (*mat.*) *~ geometrică* = ansamblu de puncte, linii și suprafețe. • carte de joc pe care sunt imprimate diferite semne și personaje. • (*șah*) fiecare dintre piesele de joc. **3.** persoană; personalitate. **4.** personaj reprezentativ, tipic al unei opere literare. **5.** reprezentare, imagine simbolică sau alegorică a unei persoane, a unui animal sau obiect. **o** *~ de stil* = procedeu stilistic prin care se schimbă sensul propriu al unui cuvânt, îmbogățindu-i-se semnificația. **o** *~i silogistice* = cele patru forme pe care le poate lua silogismul în funcție de poziția termenilor în premise. **6.** poziție, mișcare (la dans, la scrimă, patinaj etc.). (< fr. *figure*, lat. *figura*)

figurínă *s. f.* statuetă mică din metal, porțelan, os; bibelou. (< fr. *figure*, it. *figurina*)

figuríst *s. m.* meșter specializat în lucrări de artă. (< fr. *figuriste*)

fijián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Fiji (Melanezia, Oc. Pacific). • (*s. f.*) limbă oficială vorbită în Fiji. (< Fidji + -an)

fil[1] *s. m.* monedă divizionară, a mia parte dintr-un dolar irakian, iordanian sau kuweitian. (< fr. *fil*)

-fil[2]**(ă)** v. filo[2]-.

FIL[3]**(O)-, -fil, -filíe** *elem.* „prieten", „amator", „iubitor". (< fr. *phil/o/-, -phile, -philie*, cf. gr. *philos*)

filá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a transforma un material textil în fire. **2.** a răsfira în mână cărțile de joc. **3.** (*fig.*) a urmări (pe cineva) discret, fără a fi observat de acesta. **4.** (*muz.*) a cânta o notă prelungită, făcând să varieze intensitatea. **5.** a tăia șuvițe de păr pentru a-l rări. **6.** (*mar.*) a desfășura lent o parâmă, o manevră sau lanțul ancorei. **II.** *intr.* **1.** (despre lămpi cu fitil) a arde cu pâlpâiri și scoțând fum. **2.** (despre avioane) a zbura orizontal la înălțime mică, pentru aterizare. (< fr. *filer*, lat. *filare*)

filábil, -ă *adj.* (despre materiale) care poate fi transformat în fire. (< it. *filabile*)

filabilitáte *s. f.* însușire a unui material textil de a fi tras în fire. (< it. *filabilità*)

FILACT(O)-, -filáctic, -filaxíe *elem.* „apă -rare, protecție, prevenire". (< fr. *phylact/o/-, -phylactique, -phylaxie*, cf. gr. *phylax, phylaktos*)

filactéră *s. f.* **1.** denumire dată de cei vechi amuletelor, talismanelor pe care le purtau asupra lor. **2.** fâșie de pergament pe care se scriau versete biblice, la vechii evrei; tefilim. **3.** inscripție în formă de banderolă (pe monumente sau tablouri). **4.** figură heraldică înfățișată ca o foaie cu marginile răsucite. (< fr. *phylactère*, lat. *phylacterium*, gr. *phylakterion*)

-filáctic v. filact(o)-.

filáj *s. n.* **1.** efect de clipire, datorat unei viteze prea mici a obturatorului aparatului de proiecție cinematografică. **2.** (*fig.*) urmărire discretă (a cuiva). (< fr. *filage*)

filamént *s. n.* **1.** formație filiformă a unor celule animale sau vegetale. • parte a staminei care susține antera. **2.** conductor subțire, de obicei de metal, care devine incandescent când este străbătut de un curent electric. **3.** formație întunecoasă care apare în cromosferă, însoțind erupțiile solare. (< fr. *filament*, lat. *filamentum*)

filamentár, -ă *adj.* cu filamente. (< *filament* + *-ar*)

filamentifórm, -ă *adj.* în formă de filament. (< lat. *filamentiformis*)

filamentós, -oásă *adj.* format din filamente (1), cu aspect de filamente. (< fr. *filamenteux*)

filándră *s. f.* pată opacă în masa sticlei, rezultată din turnare. (< fr. *filandre*)

filánt, -ă *adj.* (despre lichide) care curge fără a se diviza în picături. (< fr. *filant*)

filantróp, -oápă *s. m. f.* cel care practică filantropia; om darnic, mărinimos. (< fr. *philanthrope*, gr. *philanthropos*)

filantrópic, -ă *adj.* de filantrop(ie). (< fr. *philanthropique*)

filantropíe *s. f.* acțiune de binefacere (față de săraci). (< fr. *philanthropie*, gr. *philanthropia*)

filantropinísm *s. n.* curent pedagogic din sec. XVIII, care, urmând teoriile lui J. J. Rousseau, milita împotriva scolasticismului și formalismului didactic, voind să făurească o educație firească și umană a copiilor. (< germ. *Philanthropinismus*)

filantropiníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al filantropinismului. (< germ. *Philanthropinist*)

filantropísm *s. n.* manifestare, atitudine de filantrop. (< fr. *philanthropisme*)

filantropíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al filantropismului. (< fr. *philanthropiste*)

filár, -ă *adj.* în formă de fir. (< fr. *filaire*)

filárh *s. m.* (*ant.*) **1.** șef de trib sau magistrat în diverse cetăți grecești. **2.** șef al unui escadron atenian. (< fr. *phylarque*, gr. *phylarkos*)

filarhíe *s. f.* demnitatea, funcția de filarh. (< fr. *phylarchie*)

filária *s. f.* vierme nematod din regiunile calde, filiform, parazit pe unele vertebrate. (< lat. *filaria*)

filarióză *s. f.* boală parazitară provocată de filaria. (< fr. *filariose*)

filarmónic, -ă **I.** *adj.* referitor la activitatea de răspândire a culturii muzicale prin concerte, recitaluri, spectacole muzicale. **II.** *s. f.* **1.** asociație pentru cultivarea și răspândirea artelor, în special a muzicii. **2.** orchestră simfonică cu activitate permanentă, din muzicanți profesioniști. (< fr. *philharmonique*)

filarmoníst, -ă *s. m. f.* instrumentist dintr-o orchestră filarmonică. (< filarmon/ică/ + *-ist*)

filát *s. n.* filare. (< fila)

filátă *s. f.* (*constr.*) planșă la consolidare (< rus. *filata*)

filatélic, -ă *adj.* referitor la filatelie. (< fr. *philatélique*)

filatelíe *s. f.* colecționare și studiere a timbrelor și mărcilor poștale. (< fr. *philatélie*)

filatélist, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care se ocupă cu filatelia. (< fr. *philatéliste*)

filatór[1] *s. m.* cel care filează (3), care urmărește (pe cineva) discret). (< fila + -tor)

filatór[2]**, -oáre** *s. m. f.* muncitor care lucrează la filarea fibrelor textile. (< fr. *filateur*)

filatúră *s. f.* unitate industrială în care fibrele textile sunt transformate în fire. (< fr. *filature*)

filaxíe[1] *s. f.* puterea de apărare a organismelor vii împotriva infecțiilor provocate de anumiți agenți patogeni. (< fr. *phylaxie*)

-filaxíe[2] v. filact(o)-.

filé[1] *s. n.* carne de bună calitate din lungul șirei spinării unei vite, a unui porc sau a unui pește. • mâncarea pregătită. (< fr. *filet*)

filé[2] /fail/ *s. n.* (*inform.*) fișier, document creat în computer. (< engl. *file*)

filér[1] *s. m.* monedă divizionară în Ungaria, a suta parte dintr-un forint. (< mag. *fillér*)

filer[2] *s. n.* pulbere minerală inertă, folosită ca aglomerant la prepararea îmbrăcăminților rutiere asfaltice. (< fr., engl. *filler*)

filerizá *vb. tr.* a amesteca omogen bitumul cu filer[2]. (< fr. *filleriser*)

filét *s. n.* **1.** șanț elicoidal realizat într-o piesă metalică sau de lemn, care servește la înșurubarea acesteia într-altă piesă; ghivent. **2.** formație anatomică foarte subțire în formă de fir. (< fr. *filet*)

filetá *vb. tr.* **1.** a executa un filet. **2.** a tăia carnea de vită sau de pește în fileuri. (< fr. *fileter*)

filetát *s. n.* filetare. (< fileta)

filétă *s. f.* unealtă în lucrările de legătorie pentru aplicarea de ornamente aurite pe cotorul și pe coperta cărților. (< fr. *filet*)

filétic[1]**, -ă** *adj.* referitor la filum. (< fr. *phylétique*)

-filétic[2] *elem.* „urmaș, descendent". (< fr. *-phylétique*, cf. gr. *phyletes*)

fileu *s. n.* **1.** țesătură în formă de rețea, cu ochiuri pătrate; plasă. • (*tenis, volei* etc.) plasă dreptunghiulară întinsă între doi stâlpi, care desparte în două terenul de joc. • plasă, rețea subțire și deasă cu care se leagă părul. **2.** tricot cu orificii uniform repartizare pe suprafața lui. (< fr. *filet*)

FILI- *elem.* „fir", „filament". (< fr. *fili-*, lat. *filum*)

filiál, -ă *adj.* (ca) de fiu. (< fr. *filial*)

filiálă *s. f.* **1.** secție a unei instituții, întreprinderi, societăți comerciale etc. recunoscută ca persoană juridică, care exercită anumite funcții date de instituția centrală pentru un teritoriu, pentru o anumită țară etc. **2.** organizație dependentă de o organizație superioară și controlată de aceasta. (< fr. *filiale*)

filiáție *s. f.* **1.** înrudire în linie descendentă; descendență. **2.** (*fig.*) înlănțuire între lucruri, fenomene, idei etc. (< fr. *filiation*, lat. *filiatio*)

filibúster *s. n.* practică constând în rostirea de discursuri interminabile, în Congresul SUA de cei care încercau să împiedice adoptarea unor legi nedorite. (< engl. *fleeboster*, germ. *Filibuster*)
filibusterísm *s. n.* tactica filibusterului. (< filibuster + -ism)
FILIC(O)- *elem.* „ferigă". (< fr. *filic/o/-*, cf. lat. *filix, -icis*)
filicacée *s. f. pl.* familie de criptogame vasculare: feriga. (< fr. *filicacées*)
filicále *s. f. pl.* ordin de criptogame vasculare: ferigi. (< fr. *filicales*)
filicifórm, -ă *adj.* cu aspect de ferigă. (< lat. *filiciformis*)
filicínă *s. f.* medicament cu acțiune vermifugă, extras din rizomul ferigii. (< fr. *filicine*)
filicinée *s. f. pl.* clasă de criptogame vasculare: ferigile. (< fr. *filicinées*)
filicologíe *s. f.* studiu științific al ferigilor. (< fr. *filicologie*)
filíd *s. m.* urmaș și moștenitor al funcțiilor și privilegiilor druizilor. (< fr. *filide*, celt. *filidh*)
-filíe[1] v. fil[2](o)-.
-filíe[2] v. filo[1]-.
-filíe[3] v. filo[2]-.
filiéră *s. f.* **1.** dispozitiv pentru tăierea filetelor (1) sau pentru trefilarea sârmei. **2.** piesă prevăzută cu găuri foarte mici care servește la filarea mătăsii artificiale; duză (3). **3.** orificiu prin care o omidă sau un păianjen secretă firul de mătase. **4.** (*fig.*) drum, cale, fir, mijlocire. • succesiune a gradelor într-o carieră. (< fr. *filière*)
filifórm, -ă *adj.* **1.** în formă de fir. **2.** (*biol.;* despre organe) în formă de, cu aspect de fir sau filament. (< fr. *filiforme*)
filigrán *s. n.* **1.** lucrătură artistică de aurărie sau argintărie, din fire subțiri întrețesute, cu aspect de broderie fină. **2.** desen de fond, transparent, imprimat pe hârtie. (< fr. *filigrane*, it. *filigrana*)
filigraná *vb. tr.* **1.** a lucra un obiect în filigran (1). **2.** a imprima un filigran (2) la fabricarea hârtiei. (< fr. *filigraner*)
filigraníst *s. m.* **1.** artist, lucrător specializat în executarea filigranelor. **2.** colecționar de filigrane. (< fr. *filigraniste*)
filigranológ, -ă *s. m. f.* specialist în filigranologie. (< filigranologie)
filigranológie, -ă *adj.* de filigranologie. (< filigranologie)
filigranológie *s. f.* disciplină care se ocupă cu cercetarea hârtiilor cu diferite filigrane (2) sau a copiilor de filigrane. (< it. *filigranologia*)
filigranoscóp *s. n.* **1.** baie mică de sticlă sau de ceramică în care se umezește în neofalină o marcă poștală pentru a putea studia filigranul cu ochiul liber. **2.** dispozitiv optic cu filtre colorate pentru identificarea filigranelor. (< fr. *filigranoscope*)
filióque /-o-cve/ *s. n.* principiu dogmatic catolic potrivit căruia Sfântul Duh provine de la Dumnezeu-tatăl, cât și de la Dumnezeu-fiul. (< lat. *filioque*)
filípică *s. f.* (*livr.*) discurs violent, acuzator, împotriva cuiva. (< fr. *philippique*)
filipinéz, -ă I. *s. m. pl.* popor care locuiește în filipine. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor (Asia). • (*s. n.*) limbă polineziană vorbită de filipinezi; tagalogă. (< Filipine + -ez)
filisténi *s. m. pl.* populație antică aparținând unui grup de triburi egeene din sec. XIII-XII î.H. așezate în sudul Palestinei. (< fr. *philistins*)
filistín *s. m.* (în argoul studenților germani pe la 1700) târgoveț incult. • (*p. ext.*) om mulțumit de sine, retrograd, îngâmfat și mărginit. (< fr. *philistin*)
filistinísm *s. n.* atitudine, concepție de filistin. (< fr. *philistinisme*)
filít *s. n.* rocă metamorfică asemănătoare micașistului, de culori variate, rezultând dintr-un slab metamorfism al șisturilor argiloase micacee. (< fr. *phylite*)
film *s. n.* **1.** peliculă subțire de celuloid, flexibilă și transparentă, acoperită cu un strat de material fotosensibil, în fotografie, radiografie etc. • bandă pentru înregistrarea și reproducerea pe ecran a imaginilor; peliculă. **2.** arta cinematografică. **3.** desfășurarea continuă a unei manifestații, vizite, curse etc.; succesiune de imagini. **4.** strat de fluid întins pe suprafața unui corp solid sau lichid. (< fr. *film*)
filmă *vb. tr.* a înregistra pe o peliculă cinematografică; a cinematografia. (< fr. *filmer*)
filmfonográf *s. n.* magnetofon cu care se reproduc benzile de dialog, zgomot și muzică montate în sincron ale unui film. (< engl. *film phonographe*)
fílmic, -ă *adj.* referitor la film (2); filmistic. (< fr. *filmique*)
filmístic, -ă *adj.* filmic. (< it. *filmistico*)
filmogénic, -ă *adj.* cu un efect frumos în film. • (despre persoane) care are însușiri fizice favorabile pentru a fi filmat. (< fr. *filmogénique*)
filmográf *s. n.* aparat cu care se aplică pe filme pelicula fotosensibilă. (< fr. *filmographe*)
filmográfic, -ă *adj.* referitor la filografie. (< fr. *filmographique*)
filmografíe *s. f.* **1.** catalog de filme realizate de un producător, de un regizor sau de un actor. **2.** colecție de filme reunite pe baza unui criteriu. (< fr. *filmographie*)
fimológ, -ă *s. m. f.* specialist în filmologie. (< filmologie)
filmológic, -ă *adj.* referitor la filmologie. (< fr. *filmologique*)
filmologíe *s. f.* știință care studiază cinematograful ca fenomen estetic, social etc. (< fr. *filmologie*)
filmostát *s. n.* cutie în care se păstrează filmele pentru a fi ferite de variațiile de temperatură și umiditate. (< fr. *filmostat*)
filmotécă *s. f.* colecție de filme cinematografice. • încăpere amenajată și dotată pentru păstrarea filmelor. (< fr. *filmothèque*)
fílmpac *s. n.* pachet de filme fotografice plane, introdus într-o casetă specială care se poate adapta la un aparat fotografic. (< germ. *Filmpack*, engl. *film-pack*)
FILO[1]-, -filíe *elem.* „trib, neam, specie, rasă". (< fr. *phylo-, -phylie*, cf. gr. *phylon*)
FILO[2]-, -fil(ă), -filíe *elem.* „frunză". (< fr. *phyllo, -phylle, -phyllie*, cf. gr. *phyllon*)
FILO[3]- v. fil[3](o)-.
filoamericán, -ă *adj., s. m. f.* prieten, admirator al americanilor. (< filo[3]- + *american*)
filobiologíe *s. f.* studiul biologic al frunzei. (< fr. *phyllobiologie*)
filoblást *s. n.* expansiune fobacee a talului lichenilor. (< fr. *phylloblaste*)
filobúz *s. n.* troleibuz. (< it. *filobus*)
filocalie *s. f.* culegere din scrierile pustnicilor, monahilor, clericilor ortodocși. (< fr. *philocalie*)
filocárpic, -ă *adj.* cu fruct foliaceu. (< fr. *phylocarpique*)
filocenogenéză *s. f.* dezvoltare a comunităților vegetale sau animale. (< fr. *phylocénogenèse*)
filochinónă *s. f.* vitamina K_1. (< fr. *phylloquinone*)
filodéndron *s. m.* plantă decorativă exotică, cu frunze mari și rădăcini aeriene, care rodește într-un fruct asemănător cu ananasul. (< fr. *philodendron*)
filódiu *s. n.* pețiol dilatat având forma și structura unei frunze. (< fr., lat. *phyllodium*)
filodoxíe *s. f.* (la Kant; *peior.*) înclinație pentru argumentarea adevărului. (< germ. *Philodoxie*)
filoelén, -ă *adj., s. m. f.* prieten, admirator al grecilor; filoelenic. (< fr. *philohellène*)
filoelénic, -ă *adj.* filoelen. (< fr. *philohellénique*)
filoelenísm *s. n.* dragoste, admirație pentru tot ceea ce cuprinde viața și cultura greacă. (< fr. *philohellénisme*)
filoembriogenéză *s. f.* evoluție datorată modificării cursului dezvoltării embrionare. (< fr. *phyloembryogenèse*)
filoengléz, -ă *adj., s. m. f.* anglofil. (< it. *filoinglese*)
filofág, -ă *adj.* (despre insecte) care se hrănește cu frunzele vegetalelor. (< fr. *phyllophage*)
filofrancéz, -ă *adj., s. m. f.* francofil. (< it. *filofrancese*)
filogenétic, -ă *adj.* referitor la filogenie. (< fr. *phylogénétique*)
filogenéză *s. f.* filogenie. (< fr. *philogenèse*)
filogenie *s. f.* **1.** originea și evoluția organismelor animale și vegetale de-a lungul timpului; filogeneză. **2.** ramură a biologiei care studiază filiația speciilor și dezvoltarea lor în cursul vremii. (< fr. *phylogénie*)
filogeníst, -ă *s. m. f.* specialist în filogenie. (< fr. *phylogéniste*)
filogermán, -ă *adj., s. m. f.* germanofil. (după it. *filo-tedesco*)
filogeróntic, -ă *adj.* (despre organisme) aflat în faza de îmbătrânire a evoluției sale. (< fr. *phylogérontique*)

filogerontísm *s. n.* teorie eare susține regresul în domeniul materiei vii prin îmbătrânirea și extincția predestinată a speciilor. (< fr. *phylogérontisme*)
filológ, -ă *s. m. f.* specialist în filologie. (< fr. *phylologue*)
filológic, -ă *adj.* referitor la filologie. (< fr. *phylologique*)
filologíe *s. f.* știință care se ocupă cu studiul textelor vechi și al operelor literare din punctul de vedere al limbii, al influențelor suferite, al modului în care ni s-au transmis și al autenticității, precum și cu editarea lor. (< fr. *philologie*)
filomorfóză *s. f.* metamorfozare a unor organe ale unei plane în frunze. (< fr. *phyllomorphose*)
filón *s. n.* **1.** depunere a unui minereu în crăpăturile rocilor din scoarța terestră; vână. **2.** (*fig.*) sursă, izvor, origine. (< fr. *filon*)
filonecróză *s. f.* proces de mortificare a frunzelor. (< fr. *phyllonécrose*)
filoneísm *s. n.* pasiune pentru tot ceea ce este nou. (< it. *filoneismo*)
filonián, -ă *adj.* (despre minerale, roci) care formează filoane. (< fr. *filonien*)
filopóde *s. n. pl.* ordin de crustacee brahiopode cu labele turtite, semănând cu o frunză. (< fr. *phyllopodes*)
filopódiu *s. n.* **1.** pețiolul frunzei. **2.** tulpină falsă rezultată din sudoarea tecilor frunzelor. (< lat. *phyllopodium*, fr. *phyllopode*)
filoportughéz, -ă *adj.. s. m. f.* prieten, admirator al portughezilor. (< it. *filoportughese*)
filoptóză *s. f.* cădere timpurie a frunzelor. (< fr. *phylloptose*)
filoromân, -ă *adj., s. m. f.* românofil. (< filo- + român)
filorús, -ă *adj., s. m. f.* rusofil. (< it. *filorusso*)
filosemít, -ă *adj., s. m. f.* (admirator) al semiților, al evreilor. (< fr. *philosémite*)
filosemitísm *s. n.* politică filosemită. (< filosemit + -ism)
filosóf/filozóf, -oáfă *s. m. f.* **1.** specialist în filosofie; gânditor. **2.** (*fig.*) înțelept; om echilibrat. (< fr. *philosophe*, lat. *philosophus*, gr. *philosophos*)
filosofá/filozofá *vb. intr.* a face reflecții asupra vieții și aspectelor ei. (< fr. *philosopher*, lat. *philosophari*)
filosofálă/filozofálă *adj. piatră ~ =* substanță despre care alchimiștii credeau că poate transforma toate metalele în aur; (*fig.*) descoperire, idee extraordinară. (< fr. *philosophale*)
filosofánt, -ă / filozofánt, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care filosofează. (< it. *filosofante*)
filosofárd/filozofárd *s. m. (peior.)* cel care face speculații filosofice de calitate îndoielnică. (< fr. *philosophard*)
filosofástru/filozofástru *s. m. (peior.)* filosof lipsit de valoare. (< it. *filosofastro*)
filosofém/filozofém *s. n.* **1.** (la Aristotel) raționament științific; aporemă. **2.** temă filosofică. (< fr. *philosophème*, germ. *Philosophem*)
filosófic, -ă / filozófic, -ă *adj.* referitor la filosofie. (< fr *philosophique*, lat. *philosophicus*)
filosofíe/filozofíe *s. f.* **1.** concepție generală despre lume și viață, formă a conștiinței sociale, constituind un sistem coerent de noțiuni și idei care reflectă realitatea sub aspectele ei cele mai generale. **o** *~ lingvistică* = teorie neopozitivistă care reduce obiectul filosofiei la termenii limbajului. **2.** totalitatea principiilor metodologice care stau la baza unui anumit domeniu al științei. **o** *~a culturii* = disciplină teoretică relativ autonomă, care se preocupă de definirea genetică, structurală și funcțională a fenomenului culturii. **3.** comportare, fel de a reacționa al cuiva în fața unor lovituri, nenorociri etc.; fel de a privi lumea și viața; înțelepciune, stoicism. **4.** (*fam.*) problemă greu de rezolvat. **5.** sistem filosofic aparținând unei persoane, școli sau epoci. (< fr. *philosophie*, gr. *philosophia*)
filosofísm/filozofism *s. n.* falsă filosofie; abuz de filosofie tendențioasă. (< fr. *philosophisme*)
filosoviétic, -ă *adj., s. m. f.* prieten, admirator al fostei Uniuni Sovietice. (< it. *filosovietico*)
filospaniól, -ă *adj., s. m. f.* hispanofil. (< it. *filospagnolo*)
filotaxíe *s. f.* mod de dispunere a frunzelor pe tulpină și pe ramuri. (< fr. *phyllotaxie*)
filotéhnic, -ă *adj.* care iubește artele și tehnica. (< fr. *philotechique*)
filotehníe *s. f.* înclinație deosebită pentru arte și invenții tehnice. (< fr. *philotechnie*)
filotúrc, -ă *adj., s. m. f.* turcofil. (< filo[3] + *turc*)
filoxéră *s. f.* **1.** insectă dăunătoare din ordinul homo-pterelor, care produce gale pe frunzele și rădăcinile viței- de-vie. **2.** boală cauzată viței de vie de filoxeră (1). (< fr. *phylloxéra*)
filozitáte *s. f.* simptom al tuberculilor de cartofi atacați de unele virusuri sau încolțiți în întuneric. (< fr. *filosité*)
filozóf, -oáfă *s. m. f.* v. filosof.
filozofá *vb.* v. filosofa.
filozofálă *adj.* v. filosofală.
filozofánt, -ă *adj., s. m. f.* v. filosofant.
filozofárd *s. m.* v. filosofard.
filozofástru *s. m.* v. filosofastru.
filozofém *s. n.* v. filosofem.
filozófic, -ă *adj.* v. filosofic.
filozofie *s. f.* v. filosofie.
filozofísm *s. n.* v. filosofism.
filtrá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a trece un lichid printr-un filtru, pentru a-l separa de corpurile străine în suspensie, de impurități, de microbi etc. **2.** a selecta radiațiile de anumite lungimi de undă din alte radiații. • a opri cu un filtru o parte dintre componentele monocromatice ale luminii incidente. **II.** *refl* (despre lumină) a pătrunde printr-o perdea etc. (< fr. *filtrer*)
filtrábil, -ă *adj.* care se poate filtra. (< fr. *filtrable*)
filtrabilitáte *s. f.* însușirea de a fi filtrabil. (< fr. *filtrabilité*)
filtráj *s. n.* filtrare; (*spec.*) separare a anumitor radiații, unde; operație prin care se selectează o parte din informația înregistrată într-o mașină de calculat. (< fr. *filtrage*)
filtránt, -ă *adj.* care filtrează, care servește la filtrare. (< fr. *filtrant*)
filtrát *s. n.* lichid obținut prin filtrare. (< fr. *filtrat*)
filtrátie *s. f.* (*rar*) filtrare. (< fr. *filtration*)
filtru[1] *s. n.* **1.** instalație, aparat, dispozitiv care servește pentru filtrarea unui fluid. **2.** mediu care filtrează radiațiile. • sistem de circuite electrice, sonore etc cu care se selectează oscilațiile de anumite frecvențe. **3.** dispozitiv prin care se strecoară cafeaua fiartă; cafeaua obținută. **4.** capăt din hârtie poroasă al unei țigări pentru a filtra nicotina. **5.** control al circulației rutiere. (< fr. *filtre*, lat. *filtrum*)
filtru[2] *s. n.* băutură socotită a avea puteri magice, printre care și aceea de a insufla iubire. (< fr. *philtre*, gr. *philtron*)
filum *s. n.* încrengătură. (< lat., fr. *phylum*)
-fimă *elem.* „tumoare, umflătură, hipertrofie". (< fr. *-phyma*, cf. gr. *phyma*)
fimbríe *s. f.* formație anatomică în formă de ciucure. (< lat. *fimbria*)
fimícol, -ă *adj.* (despre plante) care trăiește pe gunoi sau pe bălegar. (< lat. *fimicolus*)
fimóză[1] *s. f.* strâmtare a orificiului prepuțial, care împiedică exteriorizarea penisului. (< germ. *Phimose*)
-fimóză[2] *elem.* „îngustare, obstrucție". (< fr. *-phimose*, cf. gr. *phimosis*)
fin, -ă *adj.* **1.** subțire, delicat. • mărunt. • curat, pur; neamestecat. **2.** foarte sensibil, delicat. **3.** (despre oameni) manierat, elegant, bine crescut. **4.** (*fig.*; despre gânduri, idei) subtil, ingenios; isteț. (< fr. *fin*)
final, -ă I. *adj.* **1.** de (la) sfârșit. **2.** care arată scopul. **o** *propoziție ~ă* (și *s. f.*) = propoziție circumstanțială care exprimă scopul acțiunii din regentă; *conjuncție ~ă* = conjuncție care introduce o propoziție finală. **II.** *s. n.* încheiere, sfârșit. • ultima parte a unui concert, a unei simfonii etc. **III.** *s. f.* **1.** (*sport*) întâlnire care constituie încheierea unei competiții. **2.** ornament tipografic așezat la sfârșitul unui capitol. **3.** (*muz.*) sunet stabil de încheiere în jurul căruia gravitează toate celelalte. (< fr. *final*, lat. *finalis*)
finalísimă *s. f.* finala mare a unui campionat mondial. (< it. *finalissima*)
finalísm *s. n.* concepție filosofică idealistă, opusă determinismului, potrivit căreia orice fenomen sau proces din natură reprezintă realizarea unei finalități (1); teleologie. (< fr. *finalisme*)
finalíst, -ă I. *adj., s. m. f.* (adept, partizan) al finalismului. **II.** *s. m. f.* sportiv care participă la o finală. (< fr. *finaliste*)
finalitáte *s. f.* **1.** scop în vederea căruia se desfășoară o activitate. **2.** organizare și activitate armonioasă aparent subordonată unui scop. (< fr. *finalité*)

finalizá *vb. tr.* a duce, a realiza ceva până la sfârşit. (< fr. *finaliser*)

finalménte *adv.* în cele din urmă. (< fr. *finalement*, it. *finalmente*)

financiár, -ă I. *adj.* referitor la finanţe, la circulaţia banilor, a creditelor etc.; bănesc. **o** *capital ~* = capital rezultat din contopirea capitalului bancar cu cel industrial. **II.** *s. m. f.* **1.** posesor de capital financiar. **2.** specialist în materie de finanţe; finanţist. (< fr. *financier*)

finanţá *vb. tr.* **1.** a aloca, a repartiza mijloace băneşti unei întreprinderi, instituţii etc. **2.** (*fam.*) a împrumuta cu bani (pe cineva); a subvenţiona. (< fr. *financer*)

finanţábil, -ă *adj.* care poate fi finanţat. (< finanţa + -bil)

finanţatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care finanţează. (< finanţa + -tor)

finánţe *s. f. pl.* **1.** ansamblul relaţiilor economice, exprimate valoric, care apar în procesul repartiţiei produsului social în legătură cu satisfacerea nevoilor colective ale societăţii. **2.** ştiinţă care se ocupă cu finanţele (1). **3.** totalitatea mijloacelor financiare ale unui stat, ale unei întreprinderi. • (*fam.*) averea în bani a unei persoane. **4.** (*sg.*) *marea ~ă* = totalitatea posesorilor de mari capitaluri financiare. (< fr. *finance*, it. *finanza*)

finanţíst, -ă *s. m. f.* financiar (II, 2). (< finanţe + *-ist*)

fíne *s. m.* sfârşit. **o** *în ~* = în sfârşit; (*muz.*) *al ~* = până la capăt. (< it. *fine*)

finét *s. n.* ţesătură de bumbac pufoasă din care se fac obiecte de lenjerie. (< fr. *finette*)

finéţe *s. f.* **1.** calitatea a ceea ce este fin; delicateţe. **2.** (*text.*) raport care se stabileşte între lungimea unui fir şi greutatea lui; calitate superioară a unui fir, a unei ţesături. • raportul dintre portanţa şi rezistenţa la înaintare a unei aripi sau a unui avion, a unui corp cu forme aerodinamice. • cantitatea de metal preţios dintr-un aliaj, exprimată sub formă de părţi la mie. **3.** (*fig.*) subtilitate, putere de pătrundere; ingeniozitate. (< fr. *finesse*, it. *finezza*)

finéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din extremitatea nord-vestică a Rusiei europene şi mai ales din Finlanda; finic. • (*s. f.*) limbă fino-ugrică vorbită de finezi; limbă finică. (< fr. *finnois*)

finger /fíngăr/ *s. n.* rampă mobilă cu care se leagă burduful de avion în aeroport. (< engl. *finger*)

fíní *vb. tr., refl.* a (se) termina, a (se) sfârşi. (< fr. *finir*, lat. *finire*)

fínic, -ă *adj.* finez. • (*s. f.*) limiba fineză. (< germ. *finnisch*, lat. *finnicus*)

finisá *vb. tr.* a da forma definitivă unui produs, unei lucrări. (după fr. *finir*)

finisáj *s. n.* finisare. (< fr. *finissage*)

finisát *s. n.* finisare. (< finisa)

finisór, -oáre I. *s. m. f.* muncitor specialist în operaţii de finizaj. **II.** *s. n.* maşină de finisat stratul de uzură al şoselelor. (< fr. *finisseur*)

finistér *s. n.* promontoriu. (cf. *Finisterre*, Pen. Iberice /Spania/)

fíniş *s. n.* **1.** linia de sosire la o probă de alergări, curse etc. **2.** partea finală a unei probe; capacitatea unui sportiv de a termina în forţă o întrecere. (< engl., fr. *finish*)

finít, -ă I. *adj.* **1.** care nu depăşeşte valori oricât de mari; mărginit, limitat. **o** (*mat.*) *număr ~* = fiecare dintre numerele reale. **2.** (despre produse) care a suferit toate operaţiile de prelucrare; terminat. **II.** *s. n.* categorie filozofică desemnând caracterul limitat al lucrurilor, fenomenelor şi proceselor în spaţiu şi în timp. (< fr. *fini*, it. finito, lat. *finitus*)

finitísm *s. n.* concepţie metafizică ce susţine că universul este mărginit. (< fr. *finitisme*)

finitúdine *s. f.* **1.** (*fil.*) caracterul a ceea ce este finit, conştiinţa limitelor fiinţei umane. **2.** însuşire a soluţiei unei probleme de a fi furnizată după un număr finit de operaţii. (< fr. *finitude*)

finiţie *s. f.* finisare. (< fr. *finition*)

finlandéz, -ă I. *s. m. pl.* popor format ca naţiune în Finlanda. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. f.*) limbă fino-ugrică vorbită de finlandezi. (< fr. *finlandais*, it. *finlandese*)

fino-úgric, -ă *adj.* referitor la limbile fino-ugrice. **o** *limbi ~ce* = familie de limbi vorbite în nordul şi centrul Europei şi în nordul Asiei: finlandeza, estona, lapona, maghiara etc. (după fr. *finno-ougrien*, germ. *finnougrisch*)

fino-ugrístică *s. f.* disciplină care se ocupă cu studiul limbilor fino-ugrice. (< germ. *Finnougristik*)

fiólă *s. f.* mic flacon de sticlă închis ermetic, în care se păstrează medicamente (injectabile). • sticlă mică. (< fr. *fiole*)

fiórd *s. n.* golf maritim îngust şi adânc, cu maluri abrupte. (< fr. *fiord*)

fiorín *s. m.* florin (1). (< it. *fiorino*)

fioritúră *s. f.* **1.** (*muz.*) ornament vocal constând dintr-o notă sau grup de note care servesc să împodobească melodia, executându-se după fantezia interpretului. 2. ornament, înfloriturâ (de stil). (< it. *fioritura*)

firmaménţ *s. n.* bolta cerească. (< fr. *firmament*, lat. *firmamentum*)

fírmă *s. f.* **1.** inscripţie pe o placă, pe un zid etc., cuprinzând denumirea şi destinaţia unui magazin, a unei instituţii etc. **2.** nume sub care se întreprinde o afacere comercială. (< germ. *Firma*)

firmware /firmuăr/ *s. n.* (*inform.*) microprograme elementare stocate în organele de memorie ale unui calculator, care nu se şterg, constituind pentru sistemele moderne o sursă indestructibilă deja elaborată. (< engl. *firmware*)

firn *s. n.* neveu. (< germ. *Firn*)

fírnis *s. n.* soluţie folosită ca grund în lemnărie sau la prepararea vopselelor, a chiturilor. (< germ. *Firnis*)

físă *s. f.* **1.** piesă de metal de formatul unei monede, care poate declanşa mecanismul unui automat; jeton. **o** (*fam.*) *a-i pica* (sau *cădea*) *cuiva ~a* = a înţelege repede despre ce este vorba. **2.** placă mică de metal, de os etc., rotundă sau pătrată, întrebuinţată ca marcă de plată la jocul de cărţi, în localurile de consumaţie etc. (< ngr. *fisa*)

fisc *s. n.* organ de stat care stabileşte şi încasează dările şi contribuţiile către stat; serviciu de percepere a impozitelor. (< fr. *fisc*, it. *fisco*)

fiscál, -ă *adj.* referitor la fisc. (< fr. *fiscal*)

fiscalísm *s. n.* politică fiscală care se manifestă prin creşterea excesivă a încasărilor de impozite şi taxe de la populaţie. (< fiscal + -ism)

fiscalitáte *s. f.* sistem de legi, dispoziţii, măsuri etc. referitoare la fisc. (< fr. *fiscalité*)

fiscalizá *vb. tr.* **1.** a supune impozitului. **2.** a finanţa prin impozit. (< fr. *fiscaliser*)

FISI- *elem.* „crăpat, despicat, divizat". (< fr. *fissi-*, cf. lat. *fissus*)

fisíbil, -ă *adj.* (despre elemente chimice) susceptibil de a suferi o fisiune nucleară. (< fr. *fissible*)

fisibilitáte *s. f.* proprietate a lemnului de a crăpa de-a lungul fibrelor. (< fr. *fissibilité*)

fisioná *vb. tr.* a provoca fisiunea unui element prin bombardarea cu anumite particule elementare; a diviza un nucleu atomic în mai multe părţi. (< fr. *fissioner*)

fisionábil, -ă *adj.* care poate fi fisionat. (< fr. *fissio-nable*)

fisipéde *s. n. pl.* ordin de mamifere carnivore terestre, digitigrade sau plantigrade, cu degetele prevăzute cu gheare. (< fr. *fissipédes*)

fisiúne *s. f.* **1.** reacţie nucleară de rupere a unui nucleu atomic greu în mai multe fragmente. **2.** sciziparitate. (< fr., engl. *fission*)

FISTUL(O)- *elem.* „fistulă". (< fr. *fistul(o)-*, cf. lat. *fistula*, tub)

fistulár, -ă *adj.* referitor la o fistulă. (< fr. *fistulaire*)

fístulă *s. f.* **1.** canal supurativ accidental în urma închiderii unui abces. • canal făcut pe cale chirurgicală, care uneşte un organ intern cu exteriorul. **2.** ulceraţie adâncă într-un ţesut al organismului. (< fr. *fistule*, lat. *fistula*)

fistulizáre *s. f.* formare a unei fistule. (după fr. *fistulisation*)

fistulografíe *s. f.* punere în evidenţă a dimensiunilor unui traiect fistular cu ajutorul razelor X. (< fr. *fistulographie*)

fistulós, -oásă *adj.* **1.** cu fistule; găunos, poros. **2.** (despre tulpină, peţiol etc.) alungit şi gol pe dinăuntru. (< fr. *fistuleux*)

fistulotomíe *s. f.* secţionare operatorie a unei fistule. (< fr. *fistulotomie*)

fisurá *vb. tr., refl.* a produce, a căpăta fisuri. (< fr. *fissurer*)

fisúră *s. f.* crăpătură, plesnitură (în rocă, beton, metal, piele etc.). (< fr. *fissure*, lat. *fissura*)

fisurométru *s. n.* aparat pentru măsurarea deschiderilor unei fisuri. (< fr. *fissuromètre*)
fiș *s. n. (poligr.)* amestecătură de litere, de caractere și corpuri diferite, dintr-o formă stricată. (< germ. *Fisch*)
fișă *vb. tr.* a alcătui fișe (asupra unui material, unor cărți etc.). (< fișă)
fișă *s. f.* **1.** foaie de hârtie, bucată de carton etc. pe care se scriu însemnări, cuvinte, pe care se extrag citate etc. • foaie de carton care cuprinde datele biobliografice asupra unei cărți dintr-o bibliotecă. • foaie care conține note, observații, detalii documentare. • *(cont.)* ~ *de evidență* = imprimat servind pentru urmărirea sistematică a unui mijloc economic, a unui proces, a unui cont etc. • ~ *tehnologică* = formular special care conține indicațiile privind tehnologia, organizarea și planificarea unui anumit proces de lucru. • act care cuprinde datele personale ale cuiva. **o** ~ *de sănătate* = foaie în care se trec datele în legătură cu sănătatea cuiva. **2.** ștecher. **3.** *(constr.)* adâncime de batere a piloților[2]. (< fr. *fiche*)
fișét *s. n.* dulap metalic, pentru dosare, acte, cu închizătoare de siguranță. (< fr. *fichet*)
fișiér *s. n.* **1.** colecție de fișe. • catalog, repertoriu întocmit pe fișe. **2.** dulap, cutie unde se țin fișe (1). **3.** *(inform.)* colecție de date de același tip deținând o explicație, reprezentate pe un suport. (< fr. *fichier*)
-fit(ă) v. fito-.
fitacísm *s. n.* pronunțare alterată a consoanelor *f* și *v.* (cf. gr. *phi*)
fitínă *s. f.* sare de calciu și magneziu, prezentă în diferite cereale. (< fr. *phytine*)
fíting *s. n.* piesă tubulară filetată la capete, folosită pentru asamblarea demontabilă a țevilor. (< engl. *fitting*, germ. *Fitting*)
fitness *s. n.* **1.** capacitate a unui organism de a trăi și a se reproduce; condiție fizică bună, sănătate. **2.** gimnastică de întreținere. (< engl. *fitness*)
FITO-, -fít(ă) *elem.* „plantă, vegetație". (< fr. *phyto-*, *-phyte*, cf. gr. *phyton*)
fitobéntos *s. n.* totalitatea plantelor din bentos. (< fr. *phytobentos*)
fitobezoár *s. n.* bezoar din resturi vegetale de origine alimentară. (< fr. *phytobézoard*)
fitobiológic, -ă *adj.* referitor la fitobiologie. (< fr. *phytobiologique*)
fitobiología *s. f.* ramură a biologiei care studiază materia vegetală și funcțiile acesteia. (< fr. *phytobiologie*)
fitobiótic, -ă *adj.* **1.** (despre un animal) care trăiește ca saprofit în plante. **2.** referitor la viața plantelor. (< fr. *phytobiotique*)
fitoblást *s. n.* celulă vegetală tânără. (< fr. *phytoblaste*)
fitocecidíe *s. f.* cecidie provocată de un parazit vegetal. (< fr. *phytocécidie*)
fitocenogenéză *s. f.* studiul schimbărilor lente în compoziția și structura fitocenozelor. (< fr. *phytocénogenèse*)
fitocenología *s. f.* ramură a botanicii care studiază fitocenozele; fitosociologie. (< fr. *phytocénologie*)
fitocenótic, -ă *adj.* referitor la fitocenoză. (< fitocenoză)
fitocenotíp *s. n.* grup de plante care au roluri similare în ierarhia structurală a fitocenozei. (< fr. *phytocénotype*)
fitocenóză *s. f.* grupare de plante într-un anumit biotop; biocenoză vegetală. (< fr. *phytocénose*)
fitochímic, -ă *adj.* de fitochimie. (< fr. *phytochimique*)
fitochimía *s. f.* ramură a biochimiei care se ocupă cu studiul proceselor chimice din plante; chimie vegetală. (< fr. *phytochimie*)
fitocíd, -ă *adj., s. n.* (substanță) care distruge plantele. (< fr. *phytocide*)
fitocitología *s. f.* studiu citologic al plantelor. (< fr. *phytocytologie*)
fitoclimát *s. n.* ansamblul condițiilor climatice caracteristice unei asociații vegetale. (< fr. *phytoclimat*)
fitoclimográmă *s. f.* grafic reprezentând condițiile climatice optime pentru dezvoltarea unei plante. (< fr. *phytoclimogramme*)
fitocróm *s. m.* pigment fotosensibil conținut în semințele și frunzele plantelor superioare și în talul algelor. (< fr. *phytochrome*)
fitoecología *s. f.* studiul relațiilor plantei cu mediul ambiant. (< fr. *phytoécologie*)
fitoedafón *s. n.* totalitatea organismelor vegetale care trăiesc în sol. (< fr. *phytoédaphon*)
fitoelectrogenéză *s. f.* producere a electricității în plante. (< fr. *phytoélectrogenèse*)
fitoestrogén *s. m. pl.* estrogen din plante. (< fito- + estrogen)
fitofág, -ă *adj., s. n.* (animal, insectă) care se hrănește cu plante. (< fr. *phytophage*)
fitofarmaceútic, -ă *adj.* referitor la fitofarmacie. (< fr. *phytopharmaceutique*)
fitofarmacía *s. f.* **1.** studiu și preparare a produselor antiparazitare destinate pentru tratamentul bolilor plantelor. **2.** știința preparării medicamentelor pe bază de plante medicinale. (< fr. *phytopharmacie*)
fitofarmacología *s. f.* ramură a farmacologiei care studiază efectele drogurilor asupra plantelor. (< engl. *phytopharmacology*)
fitofenología *s. f.* studiul fenologiei plantelor. (< fr. *phytophénologie*)
fitofiziología *s. f.* știință care studiază principalele procese fiziologice din corpul plantelor; fiziologia plantelor. (< fr. *phytophysiologie*)
fitogám, -ă *adj.* care prezintă fitogamie. (< fr. *phytogame*)
fitogamía *s. f.* fertilizare a plantelor prin polenizare încrucișată. (< fr. *phytogamie*)
fitogén, -ă *adj.* de origine vegetală; fitogenic. (< fr. *phytogène*)
fitogenétic, -ă **I.** *adj.* referitor la fitogenetică. **II.** *s. f.* genetică vegetală. (< fr. *phytogénétique*)
fitogenéză *s. f.* originea și evoluția plantelor. (< fr. *phytogenèse*)
fitogénic, -ă *adj.* fitogen. (< it. *fitogenico*)
fitogeogenéză *s. f.* geneză a plantelor în cursul epocilor geologice. (< fr. *phytogéogenèse*)
fitogeográf, -ă *s. m. f.* specialist în fitogeografie. (< fr. *phytogéographe*)
fitogeográfic, -ă *adj.* referitor la fitogeografie. (< fr. *phytogéographique*)
fitogeografie *s. f.* geobotanică. (< fr. *phytogéographie*)
fitogeosféră *s. f.* suprafața terestră ocupată de plante. (< fito- + geosferă)
fitográf, -ă *s. m. f.* specialist în fitografie. (< fr. *phytographe*)
fitografie *s. f.* descriere sistematică a plantelor; botanică descriptivă. (< fr. *phytographie*)
fitohistología *s. f.* studiu histologic al vegetalelor. (< fr. *phytohistologie*)
fitohormón *s. m.* hormon vegetal. (< fr. *phytohormone*)
fitoíd, -ă **I.** *adj.* asemănător unei plante. **II.** *s. n.* individ dintr-o colonie de plante. (< fr. *phytoïde*)
fitolít *s. n.* **1.** plantă fosilă. **2.** biolit format din opal în țesuturile vegetale, având de obicei forma celulei. (< fr. *phytolithe*)
fitolitología *s. f.* ramură a paleontologiei care studiază plantele fosile. (< fr. *phytolithologie*)
fitológ, -ă *s. m. f.* botanist. (< fitologie)
fitología *s. f.* botanică. (< fr. *phytologie*)
fitóm *s. n.* grupare de plante constituind o unitate ecologică. (< fr. *phytome*)
fitomásă *s. f.* totalitatea substanțelor vegetale (în stare uscată) dintr-o biogeocenoză. (< fito- + masă)
fitomórf, -ă *adj.* (despre divinități, motive decorative) care reprezintă (părți ale unei) plante, în formă de plantă. (< fr. *phytomorphe*)
fitomorfología *s. f.* morfologia plantelor. (< fr. *phytomorphologie*)
fitomorfóză *s. f.* totalitatea modificărilor morfologice și de structură cauzate plantelor de către paraziți. (< fr. *phytomorphose*)
fitón *s. m.* **1.** plantă rudimentară. **2.** cea mai mică unitate detașată de pe un organism vegetal, care, prelevată dintr-o cultură, dă naștere unui nou organism. (< gr. *phyton*)
fitoncíd *s. n.* antibiotic din plante cu acțiune bactericidă și bacteriostatică. (< fr. *phytoncide*)
fitoním *s. n.* nume de plantă. (< fr. *phytonyme*)
fitonimía *s. f.* nomenclatură a plantelor. (< fr. *phytonymie*)

fitonomíe *s. f.* **1.** fiziologia plantelor. **2.** studiul legităților constituției interne și ale biologiei plantelor. (< fr. *phytonomie*)
fitoontogenéză *s. f.* ontogeneza, dezvoltarea individuală a plantelor. (< fr. *phytoontogenèse*)
fitoorganografíe *s. f.* descriere a organelor vegetalelor. (< fr. *phytoorganographie*)
fitoorganologíe *s. f.* studiu sistematic al organelor vegetale. (< fr. *phytoorganologie*)
fitopaleontologíe *s. f.* paleontologie a plantelor. (< fr. *phytopaléontologie*)
fitoparazít *s. m.* parazit al plantelor. (< fr. *phytoparasite*)
fitopatogén, -ă *adj.* (despre factori ecologici) care produce îmbolnăvirea plantelor. (< fr. *phytopatogène*)
fitopatológ, -ă *s. m. f.* specialist în fitopatologie. (< fitopatologie)
fitopatológic, -ă *adj.* referitor la fitopatologie. (< fr. *phytopathologique*)
fitopatologíe *s. f.* patologia plantelor. (< fr. *phytopathologie*)
fitoplanctón *s. n.* plancton vegetal. (< fr. *phytoplancton*)
fitoplanctónic, -ă *adj.* care formează fitoplanctonul. (< fr. *phytoplanctonique*)
fitoplásmă *s. f.* protoplasmă din celulele vegetale. (< fr. *phytoplasme*)
fitopleustón *s. n.* pleuston vegetal. (< fr. *phytopleuston*)
fitoprogesterón *s. m.* progesteron din plante. (< fito- + progesteron)
fitoptóză *s. f.* boală a plantelor cauzată de acarieni. (< fr. *phytoptose*)
fitosanitár, -ă *adj.* referitor la sănătatea, la tratamentul plantelor. (< fr. *phytosanitaire*)
fitosociologíe *s. f.* fitocenologie. (< fr. *phytosociologie*)
fitosteról *s. m.* denumire generică a sterolilor de origine vegetală. (< fr. *phytostérol*)
fitotaxonomíe *s. f.* studiul clasificării plantelor. (< fr. *phytotaxonomie*)
fitotéhnic, -ă *adj.* referitor la fitotehnie. (< fr. *phytotechnique*)
fitotehníe *s. f.* tehnica culturii plantelor de câmp. (< fr. *phytotechnie*)
fitoterapeút, -ă *s. m. f.* specialist în fitoterapie. (< fr. *phytothérapeute*)
fitoterapeútic, -ă *adj.* referitor la fitoterapie. (< fr. *phytothérapeutique*)
fitoterápic, -ă *adj., s. n.* (medicament) folosit în fitoterapie. (< fr. *phytothérapique*)
fitoterapíe *s. f.* **1.** ramură a fitopatologiei care studiază mijloacele de prevenire și combatere a bolilor, a para-ziților și a dăunătorilor plantelor cultivate. **2.** terapie cu ajutorul plantelor medicinale. (< fr. *phytothérapie*)
fitoteratologíe *s. f.* studiu al malformațiilor vegetale. (< fr. *phytotératologie*)
fitotermogenéză *s. f.* transformare a energiei potențiale în energia calorică la plante. (< fr. *phytothermogenèse*)
fitotíp *s. n.* individ al unei specii de plante. (< fito- + -tip[2])
fitotomíe *s. f.* anatomie vegetală. (< fr. *phytotomie*)
fitotóxic, -ă *adj., s. n.* (substanță) care otrăvește plantele. (< fr. *phytotoxique*)
fitotoxínă *s. f.* toxină vegetală. (< germ. *Phytotoxin*, engl. *phytotoxin*)
fitotrófic, -ă *adj.* (despre plante) cu nutriție autotrofă. (< fr. *phytotrophique*)
fitotrofíe *s. f.* nutriție a plantelor. (< fr. *phytotrophie*)
fitotrón *s.* ❧ instalație specială în care se pot cultiva plante exotice în condiții dirijate de temperatură, umiditate, lumină etc., în scop experimental. (< fr. *phytotron*)
fitozoáre *s. n. pl.* zoofite. (< fr. *phytozoaires*)
-fíție *elem.* „vegetație", „excrescență", „proliferare". (< fr. *-phytie*, cf. gr. *phyton*, plantă)
five o'clock /faiv o clóc/ *s. n.* ceai, însoțit de o gustare, care se ia la ora cinci după-amiază. • petrecere făcută după-amiaza, în jurul orei cinci. (< engl. *fice o'clock*)
fix, -ă *adj.* **1.** (și *adv.*) care nu se poate mișca sau muta; neclintit, nemișcat. **2.** neschimbat, care nu se schimbă, nu variază. **o** *idee ~ă* = ideea care preocupă permanent pe cineva; obsesie, fixație. **3.** care nu se descompune. • care se elimină greu. **4.** precis, exact. (< fr. *fixe*, lat. *fixus*)
fixá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a face să fie fix; a înțepeni, a întări (undeva). • a privi țintă pe cineva sau ceva. **2.** a stabili, a hotărî un preț, un termen etc. **3.** a dizolva sărurile de argint nedescompuse de lumină de pe un material fotosensibil. **4.** a face să intre colorantul într-o fibră textilă, astfel încât el să reziste la spălare, la lumină etc. **II.** *refl.* **1.** a se hotărî, a se decide. **2.** a se stabili undeva. (< fr. *fixer*)
fixábil, -ă *adj.* care poate fi fixat. (< fr. *fixable*)
fixáj *s. n.* operație prin care o imagine fotografică este făcută inalterabilă la lumină. (< fr. *fixage*)
fixatív, -ă **I.** *adj.* (despre soluții) care fixează. **II.** *s. n.* **1.** soluție cu care se fixează pe hârtie desenele în cărbune sau în creion, ferindu-le astfel de ștergere. **2.** soluție pentru păr care fixează forma coafurii. (< fr. *fixatif*)
fixatór *s. m.* **1.** soluție care face inalterabilă la lumină o imagine fotografică developată. **2.** (*text.*) substanță folosită la fixarea coloranților pe fibră. • agent fizic, substanță care produce coagularea protoplasmei vii. **3.** piesă folosită la lucrări de asamblare. **4.** dispozitiv mecanic pentru manevrarea și înzăvorârea acelor macazului. (< fr. *fixateur*)
fixáție *s. f.* **1.** (*med.*) operație prin care un țesut este tăiat în vederea examenului microscopic. **2.** (*fam.*) idee fixă. (< fr. *fixation*)
fíxing *s. n.* operație de stabilire a cursurilor valutare sau a prețului aurului la bursă. (< engl. *fixing*)
fíxism *s. n.* **1.** concepție care neagă evoluția lumii vii, considerând că speciile de plante și de animale sunt invariabile. **2.** teorie din sec. XIX potrivit căreia bazinele oceanice și blocurile continentale ar fi fost permanente și imobile de-a lungul trecutului geologic al Pământului. (< fr. *fixisme*)
fixíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al fixismului. (< fr. *fixiste*)
fixitáte *s. f.* stare, caracter a ceea ce este fix; stabilitate, nemișcare, imobilitate. (< fr. *fixité*)
fizálie *s. f.* animal celenterat marin, din ordinul sifonoforelor, dintr-o veziculă flotantă, care susține polipii reproducători, nutritivi, și filamente urzicătoare lungi. (< fr. *physalie*)
-fíză *elem.* „creștere", „producere". (< fr. *-physe*, cf. gr. *physis*, formație)
FIZI(O)-, -fizíe, -fizísm *elem.* „natură", „expansiune", „fizic, fiziologic". (< fr. *physi/o/-, -physie, -physisme*, cf. gr. *physis*)
fízic, -ă **I.** *adj.* **1.** referitor la corpul omului și la activitatea musculară. **2.** referitor la materie, material, concret. **3.** referitor la fizică, la fenomenele pe care le studiază. **II.** *s. n.* aspect exterior al (corpului) unui om. **III.** *s. f.* știință care studiază structura și proprietățile materiei, cu formele mișcării ei și cu legile generale ale fenomenelor naturii anorganice. **o** *~ atomică* = parte a fizicii care studiază proprietățile fizice ale atomilor; *~ nucleară* = ramură a fizicii care studiază proprietățile nucleului atomic. (< fr. *physique*, lat. *physicus*, gr. *physikos*)
fizicalísm *s. n.* concepție neopozitivistă potrivit căreia limbajul fizicii ar fi limbajul tuturor științelor. (< fr. *physicalisme*)
fizicalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al fizicalismului. (< fr. *physicaliste*)
fizicaménte *adv.* (*rar*) din punct de vedere fizic. (< fizic + -mente)
fizicián, -ă *s. m. f.* specialist în fizică. (< fr. *physicien*)
fízico-chímic, -ă *adj.* referitor la fizică și chimie. (< fr. *physico-chimique*)
-fizíe v. fizi(o)-.
fiziocrát *s. m.* adept al fiziocrației. (< fr. *physiocrate*)
fiziocrátic, -ă *adj.* referitor la fiziocrați și la concepția lor. (< fr. *physiocratique*)
fiziocratísm *s. n.* fiziocrație. (< fr. *physiocratisme*)
fiziocrație *s. f.* doctrină economică burgheză, apărută în sec. XVIII în Franța, care respinge intervenția statului în economie, susținând că în societatea umană există o „ordine naturală"; fiziocratism. (< fr. *physiocratie*)
fiziogén, -ă *adj.* (despre boli) determinat de leziuni fizice. (< fr. *physiogène*)
fiziogenéză *s. f.* dezvoltare normală a activităților vitale ale organismului. (< fr. *physiogenèse*)
fiziogeografíe *s. f.* studiu geografic al mișcărilor și variațiilor atmosferice, hidrologice etc. (< fizio- + geografie)

fiziognomónic, -ă *adj.* referitor la fiziognomonie. (< fr. *physiognomonique*)
fiziognomoníe *s. f.* disciplină având ca obiect cunoaşterea caracterului omului după aspectul fizic şi după fizionomie. (< fr. *physiognomonie*)
fiziognomoníst, -ă *s. m. f.* specialist în fiziognomonie. (< fr. *physiognomoniste*)
fiziográf, -ă *s. m. f.* specialist în fiziografie. (< fizi-ografie)
fiziográfic, -ă *adj.* referitor la fiziografie. (< germ. *physiographisch*)
fiziografíe *s. f.* **1.** descriere geomorfologică a unei regiuni. **2.** ştiinţă care studiază caracteristicile exterioare ale Pământului. (< fr. *physiographie*)
fiziolatríe *s. f.* închinare la fenomenele naturii. (< fr. *physiolâtrie*)
fiziológ, -ă *s. m. f.* specialist în fiziologie; fiziologist. (< fr. *physiologue*)
fiziológic, -ă *adj.* referitor la fiziologie. **o** *ser ~* = lichid preparat steril din apă şi sare, cu compoziţie asemănătoare serului sangvin, pentru injecţii. (< fr. *physiologique*)
fiziologíe *s. f.* **1.** ştiinţă care studiază funcţiile vitale ale organismului animal şi vegetal. **2.** specie literară care îşi propune observarea şi studierea obiectivă a unui caracter (1), a unei situaţii semnificative. (< fr. *physiologie*)
fiziologíst, -ă *s. m. f.* (*rar*) fiziolog. (< fr. *physiologiste*)
fizionómic, -ă *adj.* referitor la fizionomie. (< fr. *phisionomique*)
fizionomíe *s. f.* **1.** expresie particulară a trăsăturilor feţei cuiva; chip, figură. **2.** aspect particular care distinge un lucru sau altul; caracter distinctiv (al unei epoci, al unei colectivităţi umane etc.). (< fr. *physionomie*)
fizionomíst, -ă *s. m. f.* cel care încearcă să determine caracterul oamenilor după trăsăturile feţei. (< fr. *physionomiste*)
fizíopátic, -ă *adj.* referitor la fiziopatie. (< fr. *phisiopáthique*)
fiziopatíe *s. f.* tulburare fiziologică provocată de diverşi factori. (< fr. *physiopathie*)
fiziopatológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în fiziopatologie. (< fiziopatologie)
fiziopatológic, -ă *adj.* referitor la fiziopatologie. (< fr. *physiopathologique*)
fizopatologíe *s. f.* **1.** ramură a medicinei care studiază fiziologia organismului în timpul bolii. **2.** disciplină care studiază mecanismele de producere a bolilor. (< fr. *physiopathologie*)
fizioterapeút *s. m.* specialist în fizioterapie. (< *fizioterap-* + *eut*)
fizioterápic, -ă *adj.* referitor la fizioterapie. (< fr. *physiothérapique*)
fizioterapíe *s. f.* tratament medical cu ajutorul agenţilor fizici naturali. (< fr. *physiothérapie*)
-fizísm v. fizi(o)-.
FIZO- *elem.* „vezică". (< fr. *physo-*, cf. gr. *physa*)
fizostigmínă *s. f.* ezerină. (< fr. *physostigmine*)
fizostóm, -ă I. *adj.* (despre peşti) la care vezica înotătoare este legată de esofag printr-un canal. **II.** *s. m. pl.* ordin de peşti teleosteeni având această caracteristică. (< fr. *physostome/s/*)
fízz *s. n.* băutură răcoritoare pe bază de suc de citrice, care se amestecă, agitându-se într-un shaker, cu brandy, gin sau whyski, zahăr, ou etc. (< engl. *fizz*)
fjell /fiel/ *s. n.* gheţar scandinav care ocupă o suprafaţă înaltă, ondulată. (< germ. *Fjäll*)
flábel *s. n.* (*ant.*) evantai mare din pene pe care îl purta un sclav. (< lat. *flabellum*)
flabelát, -ă *adj.* dispus în evantai (ca frunzele de pal-mier). (< fr. *flabellé*)
flabelifórm, -ă I. *adj.* în formă de evantai. **II.** *s. n.* (*arhit.*) ornament cu frunzele dispuse în evantai. (< fr. *flabelliforme*)
flacíd, -ă *adj.* flasc. • (despre tulpini) crescut drept, dar care ulterior devine nutant. (< lat. *flaccidus*)
flaciditáte *s. f.* moleşeală, slăbiciune, fleşcăială determinată de scăderea tonusului muscular. (< fr. *flaccidité*, lat. *flacciditas*)
flacón *s. n.* sticluţă în care se ţin medicamente, parfumuri etc. (< fr. *flacon*)
flag *s. n.* registru al unui ordinator menit să indice (ne)satisfacerea unor condiţii date, furnizând informaţii ce privesc natura rezultatului unei operaţii aritmerice sau logice efectuate. (< engl. *flag*)
flagél I. *s. n.* **1.** (*ant.*) bici; mănunchi de nuiele cu care era bătut cineva. **2.** (*fig.*) nenorocire mare, dezastru, calamitate, boală. **II.** *s. m.* **1.** filament mobil, la unele protozoare şi spermatozoizi, la unele celule ori gameţi (la alge) ca organ de locomoţie. **2.** tulpină secundară, uneori floriferă. • ramură filiformă (la briofite). (< fr. *flagelle*, lat. *flagellum*)
flagelá *vb. tr.* **1.** a biciui (în public). **2.** (*fig.*) a ataca prin vorbă, prin scris; a vegheji, a înfiera. (< fr. *flageller*, lat. *flagellare*)
flagelánt *s. m.* membru al unei secte de fanatici care se flagelau în public. (< fr. *flagellant*)
flagelantísm *s. n.* perversiune, constând în obţinerea satisfacţiei sexuale prin autoflagelare; flagelaţie (2). (< germ. *Flagellantismus*)
flagelát, -ă I. *adj.* prevăzut cu flagel (II, 1). **II.** *s. n. pl.* clasă de protozoare microscopice unicelulare cu flageli. (< fr. *flagellé/s/*)
flagelatór, -oáre *adj.* care flagelează. (< fr. *flagellateur*)
flagelaţíe *s. f.* **1.** flagelare. **2.** flagelantism. **3.** masaj prin loviri scurte cu degetele sau cu palete. (< fr. *flagellation*, lat. *flagellatio*)
flagelifórm, -ă *adj.* în formă de bici. (< fr. *flagelliforme*)
flagránt, -ă *adj.* evident, izbitor. **o** *~ delict* (şi *s. n.*) = delict descoperit în momentul sau îndată după făptuirea lui. (< fr. *flagrant*, lat. *flagrans*)
flagránţă *s. f.* caracterul a ceea ce este flagrant; fapt incontestabil. (< fr. *flagrance*)
fláier *s. n.* maşină de tors fire groase. (< engl. *flyer*)
flajolét *s. n.* **1.** sunet armonic obţinut la instrumentele cu coarde prin apăsarea coardei cu degetul aproape de căluş. **2.** mic instrument muzical de suflat asemănător cu flautul. **3.** mic registru de orgă. (< fr. *flageolet*)
flamánd, -ă I. *s. m. pl.* populaţie germanică care locuieşte în partea nordică a Belgiei. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Flandra. **o** *artă ~ă* = artă caracterizată în arhitectură prin stilul romantic, gotic şi baroc, sculptură a monumentalului şi pictura manifestată prin portret şi peisaj. • (*s. n.*) graiul limbii olandeze vorbită în Flandra. • (*s. f.*) limbă germanică vorbită de flamanzi. (< fr. *flamand*)
flámă *s. f.* flacără. (< fr. *flamme*, lat. *flamma*)
flambá *vb.* **I.** *tr.* a trece prin flacără pentru a steriliza. **II.** *intr.* a suferi fenomenul de flambaj. (< fr. *flamber*)
flambáj *s. n.* încovoiere a unei bare, a unei ţevi sau a unei plăci supuse acţiunii unor sarcini exterioare. (< fr. *flambage*)
flambánt, -ă *adj.* care flambează. (< fr. *flambant*)
flamboaiánt, -ă *adj.* strălucitor, scânteietor. **o** *stil ~* = formă particulară a stilului gotic caracterizat printr-o boltă de ogive, arcele pierzându-se direct în stâlp, fără a se sprijini pe un capitel. (< fr. *flamboyant*)
flaménco *s. n.* gen al muzicii populare spaniole, la ţiganii din Andaluzia, care combină cântecul şi dansul pe un acompaniament de chitară şi castaniete. • (*adj.*) *stil ~* = stil melodic de interpretare vocală cu efect de falset. (< sp. *flamenco*)
flaméu *s. n.* îngroşare a firelor textile în formă de flacără. (< fr. *flammé*)
flamín *s. m.* (la romani) preot care executa sacrificiile şi conducea cultul divinităţilor principale. (< fr. *flamine*, lat. *flamen*)
flamíngo *s. m.* pasăre migratoare de apă, de mărimea unei berze, cu gâtul şi picioarele lungi şi cu pene roşii pe aripi şi pe spate. (< germ. *Flamingo*)
flan *s. n.* tartă garnisită cu cremă, făcută din ouă şi fructe; tort. (< fr. *flan*)
flaná *vb. intr.* (*livr.*) a hoinări. (< fr. *flâner*)
flanc *s. n.* **1.** extremitate laterală a unei formaţii, a unui dispozitiv de luptă. **o** *din ~* = dintr-o parte; *în ~ (câte unul)* = unul în spatele altuia. **2.** carton special care serveşte la confecţionarea, prin presare, a matriţelor de stereotipie. **3.** (*teatru*) nume dat panourilor care servesc la alcătuirea decorurilor. **4.** porţiune laterală dintr-o cută de teren, în care straturile îşi menţin înclinarea aproximativ constantă. • fiecare dintre părţile laterale exterioare ale unei nave. **5.** fiecare dintre cele două porţiuni laterale ale peretelui abdominal. (< fr. *flanc*)
flancá *vb. tr.* **1.** a apăra, a susţine din flanc. • (*fig.*) a însoţi pe cineva (pentru a-l păzi). • a trage asupra flancului unei

(sub)unități dintr-o direcție perpendiculară pe direcția sa de acțiune. **2.** (despre un grup de clădiri) a mărgini lateral. (< fr. *flanquer*)

flancát, -ă *adj.* **1.** (*arhit.;* despre un masiv pătrat) care are fața armată cu o coloană. **2.** (*herald.;* despre unele mobile) paralele cu laturile scutului. (< flanca)

flancgárdă *s. f.* detașament destinat a proteja flancul unei trupe în mers. (< fr. *flanc-garde*)

flanélă *s. f.* **1.** țesătură ușoară de lână, moale și pufoasă. **2.** obiect de îmbrăcăminte care acoperă bustul, tricotat din lână. (< fr. *flanelle*)

flanelétă *s. f.* stofă asemănătoare cu flanela, din bumbac filat. (< fr. *flanellette*)

flanelográf *s. n.* tablou constând dintr-o suprafață de flanelă pe care se aplică figuri decupate dintr-o hârtie specială și care permite să se demonstreze elevilor (mici) combinații interesante. (după fr. *tableau de feutre*)

flaneur /-nör/ *s. m.* (*rar*) cel căruia îi place să hoinărească (pe străzi). (< fr. *flâneur*)

flánger /-jer/ *s. n.* aparat electronic care dă senzația de apropiere sau de depărtare a unui sunet produs de instrumente cum ar fi chitara sau orga. (< engl. *flanger*)

flanșă *s. f.* **1.** element de asamblare în formă de placă, folosit în perechi, la îmbinarea a diferite piese, conducte etc. **2.** bordură la capătul unei piese, organ de legătură, prin șuruburi, cu altă piesă. (< germ. *Flansche*)

flaps *s. n.* volet în partea dinapoi a planurilor unui avion pentru a-i mări portanța. (< germ. *Flaps*)

flasc, -ă *adj.* moale, fleșcăit. • nerezistent. • (*fig.*) lipsit de vlagă. (< fr. *flasque*)

flash /fleș/ *s. n.* **1.** lumină intensă de scurtă durată, produsă de un tub de descărcare electrică; bliț. **2.** (*inform.*) tub mic pe care se poate stoca un volum mare de informații din computer. • informație importantă transmisă cu prioritate; informație radiofonică foarte scurtă. **3.** scenă foarte scurtă dintr-un film. (< engl. *flash*)

flashback /fléșbec/ *s. n.* plan, secvență intercalată într-un film ori într-o operă literară pentru a introduce un episod anterior; privire retrospectivă. (< engl. *flashback*)

flașerie *s. f.* boală infectocontagioasă a viermilor de mătase caracterizată printr-o mortalitate ridicată a larvelor. (< fr. *flacherie*)

flașnetár *s. m.* muzicant ambulant care cântă la flașnetă. (< flașnetă + -ar)

flașnétă *s. f.* mică orgă portativă acționată prin învârtirea unei manivele. (< germ. *Flaschnett*)

flatá *vb. tr.* a lăuda peste măsură; a măguli. (< fr. *flatter*)

flatánt, -ă *adj.* care flatează. (< flata + -ant)

flaterie *s. f.* flatare. (< fr. *flatterie*)

flatulá *vb. tr.* a elimina gazele din intestine prin anus. (< fr. *flatuler*)

flatulént, -ă *adj.* produs prin flatulență. (< fr. *flatulent*)

flatulénță *s. f.* acumulare excesivă de gaze în stomac și în intestine; flatuozitate, meteorism. • evacuare frecventă, abundentă și necontrolată, a gazelor din intestine. (< fr. *flatulence*)

flatuozitáte *s. f.* flatulență. (< fr. *flatuosité*)

flátus *s. n.* gaze expulzate din stomac și intestin. (< lat. *flatus*, vânt)

fláuș *s. n.* stofă de lână cu suprafața foarte scămoșată. (< germ. *Flausch*)

flaușá *vb. tr.* a face ca o țesătură să fie scămoșată. (< flauș)

fláut *s. n.* instrument muzical de suflat, format dintr-un tub lung de lemn sau de metal, terminat la un capăt cu găuri și clape. **o** ~ *piccolo* = piculină. (< it. *flauto*)

flautándo *adv.* **1.** (*muz.*) în genul flautului, cu arcușul lângă tastieră. **2.** cu flajolete. (< it. *flantando*)

flautíst[1] *s. m.* pasăre de mărimea unei stăncuțe, cu voce foarte melodioasă și bun imitator al glasurilor altor păsări, în nordul Australiei și Noua Guinee.

flautíst[2]**, -ă** *s. m. f.* cântăreț din flaut. (< it. *flautista*)

flavescént, -ă *adj.* galben-deschis, gălbui. (< fr. *flavescent*. lat. *flavescens*)

flavín *s. n.* categorie de compuși organici din pigmenți biologici de culoare albă-gălbuie. (cf. lat. *flavus*, galben)

flavísm *s. n.* caracteristică ereditară consnd în repartiția uniformă pe întregul corp a pigmentului galben deschis. (< *flavin* + *-ism*)

flavónă *s. f.* substanță cristalină, incoloră, din florile unor plante, folosită la prepararea de coloranți (cu activitate vitaminică). (< fr. *flavone*)

flax *s. n.* țesut conjunctiv elastic, din tendoane, cartilage etc., la prepararea conservelor de carne și a mezelurilor. (< germ. *Flechse*)

FLEB(O)-, -flebíe *elem.* „venă". (< fr. *phléb/o/-, -phlébie*, cf. gr. *phlebs, phlebos*)

flebalgíe *s. f.* durere pe traiectul venelor varicoase. (< fr. *phlébalgie*)

flebarterítă *s. f.* flebită complicată cu tulburări circulatorii în teritoriul arterei învecinate. (< fr. *phlébartérite*)

flebectazíe *s. f.* dilatație a unei vene; varice. (< fr. *phlébectasie*)

flebectomíe *s. f.* ablațiune a unei vene. (< fr. *phlébectomie*)

-flebíe v. fleb(o)-.

flébile *adv.* (*muz.*) trist, plângător. (< it. *flebile*)

flebítă *s. f.* inflamație a unei vene, de obicei la membrele inferioare. (< fr. *phlébite*)

flebocentéză *s. f.* puncție a unei vene. (< fr. *phlébocentèse*)

flebográfic, -ă *adj.* referitor la flebografie. (< fr. *phlebographique*)

flebografíe *s. f.* punerea în evidență a modificărilor patologice ale venelor; venografie. (< fr. *phlébographie*)

flebográmă *s. f.* **1.** înregistrare grafică a pulsațiilor venei jugulare. **2.** imagine obținută prin flebografie. (< fr. *phlébogramme*)

flebolít *s. n.* concrețiune din săruri de calcar în venele varicoase. (< fr. *phlébolithe*)

flebológ, -ă *s. m. f.* specialist în flebologie. (< flebologie)

flebologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază venele și bolile lor. (< fr. *phlébologie*)

flebomalacíe *s. f.* înmuiere patologică a venelor. (< fr. *phlébomalacie*)

flebopexíe *s. f.* fixare chirurgicală a unei vene în poziția normală. (< fr. *phlébopexie*)

flebopiezometríe *s. f.* măsurare a presiunii venoase periferice. (< fr. *phlébopiezométrie*)

fleboragíe *s. f.* **1.** ruptură a unei vene. **2.** scurgere de sânge dintr-o astfel de venă. (< fr. *phléborragie*)

flebosclerózá *s. f.* proces de sclerozare a peretelui venos. (< fr. *phlébosclérose*)

flebospásm *s. n.* contracție spasmodică a pereților unei vene. (< fr. *phlébospasme*)

flebostáză *s. f.* încetinire a circulației sângelui în vene. (< fr. *phlébostase*)

flebotóm I. *s. m.* țânțar din regiunile mediteraneene sau tropicale, care poate transmite omului diverse boli infecțioase. **II.** *s. n.* lancetă folosită în flebotomie. (< fr. *phlébotome*)

flebotomíe *s. f.* incizie a unei vene pentru a lua sânge, a introduce o sondă etc.; venesecție. (< fr. *phlébotomie*)

flebotónic, -ă *adj.* care mărește tonicitatea pereților venelor. (< fr. *phlébotonique*)

flebotrombóză *s. f.* tromboză venoasă caracterizată prin formarea unui cheag care circulă în interiorul venei. (< fr. *phlébothrombose*)

flectá *vb. tr.* a flexa. (< lat. *flectere*)

flectív *s. n.* unitate morfemică reprezentată printr-unul sau mai multe morfeme dependente, care se așază după radical. (< fr. *flectif*)

flegmátic, -ă *adj., s. m. f.* (om cu caracter, cu temperament) calm, nepăsător, imperturbabil. (< fr. *flegmatique*, lat. *phlegmaticus*)

flegmatísm *s. n.* caracter flegmatic; atitudinea omului flegmatic. (< fr. *phlegmatisme*)

flegmázic, -ă *adj.* referitor la flegmazie. (< fr. *phlegmasique*)

flegmazíe *s. f.* inflamație internă; flogoză. (< fr. *phlegmasie*)

flégmă *s. f.* **1.** mucozitate expectorată, scuipat vâscos. **2.** (*fig.*) nepăsare, indiferență totală față de emoții; caracter rece, impasibil. (< fr. *flegme*, lat., gr. *phlegma*)

flegmón *s. n.* inflamație purulentă a țesutului subcutanat. (< fr. *phlegmon*)

flegmonós, -oásă *adj.* cu aspect de flegmon. (< fr. *phlegmoneux*)
fler *s. n.* simţ de orientare rapidă într-o situaţie dificilă; perspicacitate. (< fr. *flair*)
fléşă *s. f.* **1.** element de acoperiş foarte înalt, în formă de săgeată, la turnurile monumentale. **2.** partea din spate a afetului unui tun. **3.** procedeu ofensiv la scrimă prin deplasarea energică a corpului spre înainte. (< fr. *flèche*)
fleşétă *s. f.* mici proiectile cu pene şi vârf ascuţit, care, lansate cu mâna, trebuie înfipte într-o ţintă. (< fr. *fléchette*)
flétner *s. n.* aripioară suplimentară la partea dinapoi a unei aripioare, a profundorului sau direcţiei unui avion, care reduce reacţia comenzilor. (< fr. *flettner*, rus. *fletner*)
fleuretís /flö-/ *s. n. (muz.)* un fel de contrapunct improvizat. (< fr. *fleuretis*)
fleurón *s. n.* **1.** (*arhit.*) ornament sculptat în formă de floare sau de frunză stilizată. **2.** vinietă care se pune în fruntea sau la sfârşitul unui capitol. (< fr. *fleuron*)
flexá *vb. tr.* a îndoi; a flecta. (< lat. *flexere*)
FLEXI- v. flexo-.
flexíbil, -ă I. *adj.* **1.** care se poate îndoi uşor; mlădios, elastic, suplu. • (*fig.*) care cedează uşor; maleabil, docil. **2.** (despre părţi de vorbire) care are flexiune (2); flexionar. **3.** (despre un apartament) cu structură variabilă. **II.** *s. n.* grup de lamele flexibile (I, 1) de cupru, în legăturile electrice. (< fr. *flexible*, lat. *flexibilis*)
flexibilitáte *s. f.* însuşirea a ceea ce este flexibil. (< fr. *flexibilité*)
flexibilizá *vb. tr.* a face flexibil. (< fr. *flexibiliser*)
fleximétru *s. n.* **1.** aparat de măsură a săgeţii şi a deplasărilor transversale la construcţii. **2.** instrument medical pentru măsurarea amplitudinii de flexiune a unei articulaţii. (< it. *flessimetro*)
flexioná *vb. tr.* a schimba terminaţiile cuvintelor după gen, număr şi caz. (< fr. *flexionner*)
flexionábil, -ă *adj.* (despre cuvinte) care poate fi flexi-onat. (< flexiona + -bil)
flexionár, -ă *adj.* (despre cuvinte) care posedă flexiune (2). ◊ *limbă ~ă* = limbă în care raporturile gramaticale se exprimă prin afixe perfect sudate cu tema cuvântului. • flexibil. (după fr. *flexionnel*)
flexiúne *s. f.* **1.** încovoiere, îndoire; mlădiere. **2.** totalitatea schimbărilor pe care le suferă forma unui cuvânt pentru a exprima diferite raporturi gramaticale. (< fr. *flexion*, lat. *flexio*)
FLEXO-/FLEXI- *elem.* „flexiune". (< fr. *flexo-*, *flexi-*, cf. lat. *flexus*, îndoit)
flexografíe *s. f.* tipar înalt care foloseşte forme preparate dintr-un material flexibil. (< fr. *flexographie*)
flexométru *s. n.* aparat pentru determinarea rezistenţei la îndoire a unor materiale. (< rus. *fleksometr*)
flexoplást *s. n.* un fel de material plastic. (< *flexo-* + *plast*/ic/)
flexór *adj., s. m.* (muşchi) care ajută la îndoirea unor membre etc. (< lat. *flexor*)
flexuós, -oásă *adj.* curbat alternativ în mai multe sensuri. • (despre frunze) cu marginile ondulate. (< fr. *flexueux*, lat. *flexuosus*)
flexuozitáte *s. f.* stare a ceea ce este flexuos. (< fr. *flexuosité*)
flexúră *s. f.* **1.** deformare a straturilor solului ca urmare a denivelării a două compartimente. **2.** formaţie anatomică încurbată. (< fr. *flexure*, lat. *flexura*)
flibústă *s. f.* **1.** piraterie. **2.** totalitatea piraţilor. (< fr. *flibuste*)
flibusteríe *s. f.* piraterie de flibustieri. (< fr. *flibusterie*)
flibustiér *s. m.* **1.** hoţ de mare, pirat care prăda în apele americane. **2.** (*fig.*) hoţ, pungaş. (< fr. *flibustier*, engl. *fleeboster*)
flic-flac *s. n. (gimn.)* săritură rapidă prin răsturnare înainte sau înapoi. (< fr., engl. *flic-flac*)
flicténă *s. f.* veziculă a pielii prin acumularea în epidermă a unei serozităţi transparente. (< fr. *phlyctène*, gr. *phlyktaína*)
flictenoíd, -ă *adj.* care are aspectul unei flictene. (< fr. *phlycténoďde*)
flictenulár, -ă *adj.* care prezintă mici flictene. (< fr. *phlycténulaire*)
flictenúlă *s. f.* flictenă mică. (< fr. *phlycténule*)
fligórn *s. n.* instrument de suflat, din alamă, cu clape, asemănător trompetei, dar cu pavilionul mai larg; flugelhorn. (după germ. *Flügelhorn*)
fligornist *s. m.* cântăreţ la fligorn. (< fligorn + -ist)
flint *s. n.* varietate naturală de opal. ◊ *sticlă ~* = sticlă optică formată dintr-un amestec de silicaţi de plumb şi de potasiu, cu însuşiri speciale. (< germ. *Flint*, engl. *flint*)
flip *s. n.* băutură preparată dintr-un amestec de zahăr, ouă, vinuri aperitive sau licoroase, caldă sau rece. (< engl. *flip*)
flípper /fli-păr/ *s. n.* **1.** mic levier la jocul de biliard mecanic, care aduce bila înapoi. **2.** jocul însuşi. (< fr., engl. *flipper*)
flirt *s. n.* **1.** schimb de complimente şi amabilităţi între două persoane de sex opus; cochetărie. **2.** legătură de dragoste uşoară, nestatornică; aventură. • persoană cu care se întreţine o astfel de legătură. (< fr. *flirt*)
flirtá *vb. intr.* a fi în flirt cu cineva. (< fr. *flirter*)
fliş *s. n.* formaţie detritică din conglomerate, gresii, argilă şi marnă, sedimentate la fundul unei mări şi devenite apoi, prin ridicarea acestuia, lanţ muntos. (< fr. *flysch*)
flobafén *s. n.* materie colorantă brună sau roşcată din scoarţa arborilor. (< fr. *phlobaphène*)
flocón *s. n.* aglomerare de particule, în soluţii sau suspensii coloidale. (< fr. *flocon*)
floconós, -oásă *adj.* compus din flocoane; cu aspect de flocoane. (< fr. *floconeux*)
flocúl *s. m.* fiecare dintre regiunile discului solar care apar pe fotografii sub formă de nori strălucitori. (< engl. *flocule*, lat. *flocculus*)
floculá *vb. intr.* (despre soluţii coloidale) a se coagula sub formă de flocoane. (< fr. *floculer*)
floculánt, -ă *adj., s. n.* (agent) care provoacă flocularea. (< fr. *floculant*)
floculatór *s. n.* bazin circular pentru epurarea apelor prin floculaţie. (< fr. *floculateur*)
floculáţie *s. f.* (*rar*) floculare. (< fr. *floculation*)
floculós, -oásă *adj.* cu aparenţă de flocoane; cu smocuri mici de peri. (< fr. *floculeux*)
flóe /flo/ *s. n.* gheaţă care acoperă parţial mările nordice, plutind în blocuri. (< fr., engl. *floë*)
floém *s. n.* totalitatea vaselor liberiene care conduc seva elaborată în diferite părţi ale plantelor lemnoase. (< fr. *phloème*)
FLOG(O)- *elem.* „flacără". (< fr. *phlog/o/-*, cf. gr. *phlox, phlogos*)
flogístic, -ă I. *adj.* de ardere; provenind din ardere. **II.** *s. n.* **1.** substanţă inexistentă, imaginată de alchimişti pentru a explica arderea; flogiston. **2.** agent capabil să producă o inflamaţie. (< fr. *phlogistique*)
flogistón *s. n.* flogistic (II, 1). (< germ. *Phlogiston*)
flogopít *s. n.* varietate de mică asemănătoare cu biotitul, galben-brună, cu luciu sticlos, izolant termic şi electric. (< fr. *phlogopit*)
flogóză *s. f.* inflamaţie. (< fr. *phlogose*, gr. *phlogosis*)
flop *s. n.* salt pe spate, la săritura în înălţime sau cu prăjina. (< engl. *flop*)
flóppy-disc *s. n. (inform.)* dischetă. (< engl. *floppy-disc*)
-flór v. flori-.
florál, -ă *adj.* referitor la floare. • care reprezintă o floare, în formă de floare. (< fr. *floral*, lat. *floralis*)
florár *s. n.* pistolet. (< *flori-* + *-ar*)
flóră *s. f.* totalitatea plantelor dintr-o anumită regiune sau dintr-o perioadă geologică. ◊ *~ microbiană* = microorganismele care trăiesc într-un anumit mediu. (< fr. *flore*)
floreál *s. m.* a opta lună a calendarului republican francez (20 aprilie – 19 mai). (< fr. *floréal*)
florentín, -ă I. *adj., s. m. f.* (locuitor) din Florenţa. • (*s. n.*) dialect vorbit de florentini. **II.** *adj. stil ~* = stil arhitectonic rezultat din combinarea proporţiilor mari şi severe ale stilului antic cu eleganţa stilurilor bizantin şi roman; *pălărie ~ă* (şi *s. f.*) = pălărie (din împletitură de pai) cu boruri largi şi împodobită cu flori. (< fr. *florentin*, it. *fiorentino*)
florentinísm *s. n.* **1.** locuţiune proprie vorbirii florentine. **2.** afectare în imitarea florentinilor. (< it. *fiorentinismo*)
florescénţă *s. f.* efectul acţiunii de a înflori; proprietate a unei plante de a se menţine înflorită. • înflorire masivă. (< germ. *Florenszenz*)

florétă *s. f.* armă albă, lungă, flexibilă, cu lama în patru muchii, fără tăiș, în exercițiile de scrimă. • probă de scrimă practicată cu această armă. (< fr. *fleuret*, germ. *Fleurett*)
floretíst, -ă *s. m. f.* sportiv luptător cu floreta. (< fr. *fleurettiste*)
FLORI-, -flór *elem.* „floare". (< fr. *flori-, -flore*, cf. lat. *flos, floris*)
floribúnd, -ă *adj.* care înfloreşte abundent. (< lat. *floribundus*)
florícol, -ă *adj.* **1.** referitor la floricultură. **2.** (despre insecte) care trăieşte pe flori; antofil. (< fr. *floricole*)
floricultór, -oáre *s. m. f.* cel care se ocupă cu floricultura. (< it. *floricultore*)
floricultúră *s. f.* ramură a horticulturii care se ocupă cu cultura plantelor ornamentale. (< fr. *floriculture*)
floríd, -ă *adj.* (despre boli) în plină evoluție. (< lat. *floridus*)
floridée *s. f. pl.* rodoficee. (< fr. *floridées*)
floridínă *s. f.* pământ conținând calciu şi magneziu, folosit la decolorarea uleiurilor şi a grăsimilor vegetale şi animale. (< fr. *floridine*)
florifér, -ă *adj.* care poartă flori. (< fr. *florifère*, lat. *florifer*)
florigén, -ă *adj., s. n.* (hormon) care stimulează deschiderea şi maturizarea florilor. (< germ. *florigen*)
florigenéză *s. f.* proces de formare şi dezvoltare a florilor. (< flori- + -geneză[2])
florigrafíe *s. f.* descriere sistematică a florilor. (< fr. *florigraphie*)
florilégiu *s. n.* **1.** culegere de extrase literare; antologie. **2.** selecție de lucruri remarcabile. (< it. *florilegio*, fr. *florilège*)
florín *s. m.* **1.** veche monedă de aur şi de argint; fiorin. **2.** gulden. **3.** (în Anglia) monedă de 2 şilingi. (< germ. *Florin*, fr. *florin*)
floripár, -ă *adj.* (despre muguri) care nu produce decât flori. (< fr. *floripare*)
florísánt, -ă *adj.* înfloritor, prosper. (< fr. *florissant*)
floríst, -ă *s. m. f.* cel care confecționează şi vinde flori artificiale; cel care vinde flori naturale. (< fr. *fleuriste*)
florístic, -ă I. *adj.* referitor la flori, la floristică. **II.** *s. f.* **1.** ştiință a cultivării florilor. **2.** ramură a fitogeografiei care studiază răspândirea florei pe glob. (< fr. *floristique*, /Il/ germ. *Floristik*)
florizínă *s. f.* substanță din coaja de măr, care, admi-nistrată în organism, măreşte permeabilitatea filtrului renal. (< engl. *phlorhizin*)
floroglucínă *s. f.* substanță chimică, derivat al benzenului, cristalină, albă, solubilă în alcool şi eter, folosită ca developator fotografic şi în industria coloranților. (< fr. *phloroglucine*)
floscúl *s. n.* floare mică din inflorescența compozeelor. (< lat. *flosculus*)
flotá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a îndepărta prin decantare substanțele care plutesc la suprafața unui lichid. **2.** (*fig.*) a şovăi, a ezita. **II.** *intr.* (despre o monedă) a avea o valoare variabilă în raport cu aurul sau cu altă monedă. (< fr. *flotter*)
flotábil, -ă *adj.* **1.** (despre corpuri) care are flotabilitate (1). **2.** (despre ape curgătoare) care permite plutirea. (< fr. *flottable*)
flotabilitáte *s. f.* **1.** capacitate de plutire a unui corp. • raportul dintre volumul părții nescufundate şi volumul total al unui corp plutitor. **2.** proprietate a minereurilor de a putea fi separate prin flotație (1). (< fr. *flottabilité*)
flotáj *s. n.* (*rar*) flotare. (< fr. *flottage*)
flotánt, -ă I. *adj.* care pluteşte; plutitor. • (*s. m. pl.*) corpuri plutitoare transportate pe apele râurilor sau ale canalelor. **II.** *s. m. f.* persoană care se găseşte în trecere printr-o localitate, nelocuind stabil acolo. (< fr. *flottant*)
flotáre *s. f.* **1.** acțiunea de a flota; flotaj. **2.** (*text.*) trecere a unui fir dintr-un sistem, peste două sau mai multe fire din celălalt sistem, la confecționarea țesăturilor ornamentale. **3.** fiecare dintre mişcările ritmice de gimnastică în care corpul, întins aproape de pământ, este ridicat şi coborât prin extensiunea şi îndoirea brațelor sprijinite cu palmele pe sol; flotație (2). (< *flota*)
flotáție *s. f.* **1.** procedeu de separare a particulelor solide de dimensiuni mici din apă prin mărirea capacității de plutire cu ajutorul unor reactivi, pentru separarea mi-neralelor utile din minereuri, precum şi în sistemele de epurare a apelor. • separarea semințelor prin scufundarea lor în apă. **2.** flotare. (< fr. *flottation*)
flótă[1] *s. f.* **1.** totalitatea (aero)navelor unei țări; grup important de (aero)nave afectate unei anumite regiuni sau unui anumit scop şi puse sub o conducere unică. **2.** lichid care conține diferite substanțe şi asupra căruia se fac anumite operații de prelucrare. **3.** bazin de tăbăcire cu zemuri concentrate a pieilor. (< fr. *flotte*)
flótă[2] *s. f.* postav asemănător fetrului. (< fr. *flôtre*)
flotílă *s. f.* **1.** mare unitate navală militară pe fluvii sau pe lângă litoral. **2.** veche denumire a regimentului de aviație. (< fr. *flottille*)
flotól *s. n.* reactiv de flotație sintetic folosit ca spumant în locul uleiului de in. (< germ. *Flotol*)
flotór *s. n.* **1.** sferă goală care pluteşte la suprafața lichidului dintr-un recipient, cu un dispozitiv care indică sau reglează nivelul lichidului; plutitor. **2.** corp plutitor ataşat unei plase pescăreşti ori unui dispozitiv lansat pe apă pentru a-i asigura plutirea. **3.** baliză plutitoare care marchează punctele periculoase pentru navigație. **4.** dispozitiv de plutire a hidroavioanelor. **5.** cameră de aer care serveşte la menținerea pe suprafața apei a ouălor de țânțari. (< fr. *flotteur*)
flow /flău/ *s. n.* (*inform.*) curent, debit, flux. (< engl. *flow*)
flow-chart /flău-cet/ *s. n.* diagramă de programare la calculatoarele electronice. (< engl. *flow-chart*)
flox *s. m.* plantă decorativă erbacee, din America de Nord, cu flori viu colorate, reunite în corimb în vârful tulpinii; brumărea. (< fr. *phlox*)
flu I. *adj. inv.* **1.** (despre îmbrăcăminte) cu linii moi, vaporoase. **2.** (despre fotografii) cu contururi imprecise, evanescente. **II.** *s. n.* efect fotografic de evanescență a contururilor imaginii. (< fr. *flou*)
fluáj *s. n.* **1.** (*tehn.*) deformație lentă a unui material supus unor solicitări continue. **2.** deformare a gheții sub influența presiunii exercitate de propria greutate. (< fr. *fluage*)
fluát *s. m.* florură folosită pentru impermeabilizarea, prin vopsire, a unor materiale de construcții. (< fr. *fluate*)
fluctuá *vb. intr.* a fi schimbător; a oscila, a varia. (< fr. *fluctuer*, lat. *fluctuare*)
fluctuánt, -ă *adj.* schimbător, nestatornic; nehotărât, instabil. (< fr. *fluctuant*, lat. *fluctuans*)
fluctuáție *s. f.* abatere foarte mică, întâmplătoare şi temporară, față de o anumită stare, de un anumit reper. ◊ *~a ratei de schimb* = schimbare a valorii monedei exprimată în monedă străină. • fluctuare; oscilație, schimbare. (< fr. *fluctuation*, lat. *fluctuatio*)
flúdor *s. n.* aliaj din cositor pentru lipit, tras în formă filară. (n. com.)
fluént, -ă *adj.* **1.** (despre stil, vorbire) curgător, cursiv. **2.** fluid (I, 2). (< fr. *fluent*, lat. *fluens*)
fluéntă *s. f.* însuşirea de a fi fluent. (< fr. *fluence*)
flügelhorn *s. n.* fligorn. (< germ. *Flügelhorn*)
fluíd, -ă I. *adj.* **1.** (despre corpuri) care curge. **2.** (despre circulația rutieră) fără ambuteiaje, fluent (2). **II.** *s. n.* **1.** corp lichid sau gazos care-şi modifică forma sub acțiunea unor forțe oricât de mici. **2.** (*fig.*) suflu, impuls, curent; emanație. (< fr. *fluide*, lat. *fluidus*)
fluídál, -ă *adj.* (despre roci) cu aspect de fluid; care curge. (< germ. *fluidal*)
fluídic, -ă *adj.* referitor la fluide; caracteristic unui fluid. (< fr. *fluidique*)
fluidifiánt, -ă *adj., s. n.* **1.** (substanță) care micşorează viscozitatea unui fluid vâscos; fluidizant. **2.** (medicament) care face secrețiile bronhice mai fluide. (< fr. *fluidifiant*)
fluidificá *vb. tr.* a face (un corp) să devină fluid. (< fr. *fluidifier*)
fluiditáte *s. f.* **1.** însuşirea a ceea ce este fluid; viscozitate redusă. **2.** (*fig.*) schimbare; curgere; mlădire, flexibilitate; cursivitate, coerență. (< fr. *fluidité*)
fluidizá *vb. tr.* **1.** a efectua o fluidizare. **2.** a degaja circulația rutieră. **3.** a asigura circuitul financiar fără sincope. (< fr. *fluidiser*)
fluidizánt, -ă *adj.* fluidifiant. (< fluidiza + -ant)
fluidizáre *s. f.* acțiunea de a fluidiza. • operație prin care un material pulverulent, dispersat într-un fluid, capătă proprietăți asemănătoare cu cele ale unui lichid. (< fluidiza)
fluidizór *s. n.* aparat folosit pentru fluidizare. (< fluidiza + -or)

fluométru *s. n.* instrument pentru măsurarea debitelor de fluide. (< fr. *fluomètre*)
fluór *s. n.* metaloid gazos din grupa halogenilor, galben-verzui, cu miros înăbuşitor, toxic, foarte activ. (< fr. *fluor*)
fluorát, -ă *adj.* care conţine fluor; fluorifer, fluoritic. (< fr. *fluoré*)
fluorclormetán *s. m.* (*pl.*) compuşi organici obţinuţi prin substituţia hidrogenului din metan cu fluor şi clor. (< *fluor* + *clormetan*)
fluorén *s. m.* hidrocarbură aromatică polinucleară, folosită în diverse sinteze organice. (< fr. *fluorène*)
fluoresceínă *s. f.* materie colorantă galbenă, care la fluorescenţă devine verde, extrasă din rezorcină, folosită în hidrografie şi în farmacie. (< fr. *fluorescéine*)
fluorescént, -ă *adj.* (despre substanţe) care prezintă fluorescenţă; bazat pe fluorescenţă. **o** *tub* ~ = izvor de lumină bazat pe principiul descărcării electrice în vapori de mercur aflaţi într-un tub de sticlă. (< fr. *fluorescent*)
fluorescénţă *s. f.* proprietate a unor substanţe de a emite lumină sub influenţa unor radiaţii electromagnetice. (< fr. *fluorescence*)
fluorfosgén *s. n.* substanţă toxică sufocantă, de luptă. (< fr. *fluorphosgène*)
fluorhídric *adj. acid* ~ = acid din combinarea fluorului cu hidrogenul, gaz incolor, cu miros înăbuşitor, toxic. (< fr. *fluorhydrique*)
FLUORI- v. fluoro-.
fluóric, -ă *adj. terapeutică* ~*ă* = folosirea terapeutică a corpuşilorr fluorului. (< fr. *fluorique*)
fluorifér, -ă *adj.* fluorat. (< fr. *fluorifère*)
fluorimétric, -ă *adj.* referitor la fluorimetrie; fluorometric. (< fr. *fluorimétrique*)
fluorimetríe *s. f.* metodă fizico-chimică de analiză bazată pe măsurarea intensităţii fluorescenţei substanţelor; fluorometrie. (< fr. *fluorimétrie*)
fluorimétru *s. n.* aparat folosit în fluorimetrie; fluorometru. (< fr. *fluorimètre*)
fluorínă *s. f.* fluorură naturală de calciu. (< fr. *fluorine*)
fluorít *s. n.* variantă de cuarţ, cristal al culorilor curcubeului. (< germ. *Fluorit*)
fluorític, -ă *adj.* fluorat. (< fr. *fluoritique*)
fluorizá *vb. tr.* **1.** a impregna cu fluor un obiect pentru a-l face impermeabil. **2.** a trata cu fluor apa de băut în scopul combaterii cariilor dentare. (< fr. *fluoriser*)
FLUORO-/FLUORI- *elem.* „flux", „fluorescenţă". (< fr. *fluoro-, fluori-*, cf. lat. *fluor, -oris*)
fluorografíe *s. f.* procedeu fotografic de gravură pe sticlă cu ajutorul acidului fluorhidric. (< fr. *fluorographie*)
fluorométric, -ă *adj.* de fluorimetrie. (< fr. *fluoromé-* trique)
fluorometríe *s. f.* fluorimetrie. (< fr. *fluorométrie*)
fluorométru *s. n.* fluorimetru. (< fr. *fluoromètre*)
fluoroscóp *s. n.* **1.** instrument folosit în fluoroscopie. **2.** ecran radioscopic într-o cameră obscură portativă, pentru observarea substanţelor fluorescente. (< fr. *fluoroscope*)
fluoroscopíe *s. f.* **1.** determinare vizuală a intensităţii fluorescenţei cu fluoroscopul. **2.** examen radiologic al fluorescenţei tegumentelor la razele ultraviolete. (< fr. *fluoroscopie*)
fluoróză *s. f.* intoxicaţie cronică cu fluor. (< fr. *fluorose*)
fluorurát, -ă *adj.* care conţine fluor. (< *fluorură* + *-at*)
fluorurátie *s. f.* introducere a fluorului în molecula substanţelor organice. (< fr. *fluoruration*)
fluorúră *s. f.* compus al fluorului cu diferite elemente sau radicali organici; sare a acidului fluorhidric. (< fr. *fluorure*)
flútă *s. f.* velier vechi, armat uşor, pentru transport de materiale. (< fr. *flûte*)
flutter /flătăr/ *s. n.* **1.** stare de contracţie rapidă a muşchiului cardiac cu o frecvenţă foarte mare, în care inima nu mai poate pompa nimic. **2.** oscilaţie a structurilor elastice ale unei aeronave, produsă de forţele aerodinamice la vitezele mari. (< engl. *flutter*)
fluviál, -ă *adj.* referitor la un fluviu; fluviatil (1). (< fr. *fluvial*, lat. *fluvialis*)
fluviatíl, -ă *adj.* **1.** fluvial. **2.** (despre plante, organe vegetale) care cresc în apele curgătoare. (< fr. *fluviatile*, lat. *fluviatilis*)
FLUVIO- *elem.* „curgător", „fluent". (< fr. *fluvio-*, cf. lat. *fluvius*, fluviu)
fluvioglaciár, -ă *adj.* care se referă deopotrivă la fluvii şi gheţari. (< fr. *fluvio-glaciaire*)
fluviográf *s. n.* fluviometru înregistrator. (< fr. *fluvio-graphe*)
fluviomarín, -ă *adj. (geol.;* despre depozite) format în regiunea deltelor, la limita dintre apele fluviale şi cele marine. (< fr. *fluvio-marin*)
fluviométric, -ă *adj.* referitor la măsurarea nivelului şi debitului cursurilor de apă/ (< fr. *fluviométrique*)
fluviométru *s. n.* aparat pentru măsurarea variaţiilor de nivel ale unei ape curgătoare. (< fr. *fluviomètre*)
flúviu *s. n.* **1.** apă curgătoare cu debit mare, care se varsă în mare sau în ocean. **2.** *(fig.)* şuvoi; potop; revărsare. (< lat. *fluvius*)
flux *s. n.* **1.** creştere periodică a nivelului apei mărilor şi oceanelor sub influenţa mişcării de rotaţie a Pământului şi a atracţiei Lunii şi a Soarelui. **2.** *(fig.)* mare cantitate, revărsare, creştere, şuvoi, val. **3.** *(fiz.)* curent, mişcare de particule. **o** ~ *luminos* = energie radiantă emisă de un izvor de lumină într-o unitate de timp; ~ *electric* = produs dintre inducţia electrică şi aria suprafeţei perpendiculare pe ea pe care o străbate; ~ *magnetic* = totalitatea liniilor de forţă care trec printr-un corp oarecare. **4.** ~ *tehnologic* = succesiunea operaţiilor într-un proces tehnologic. **5.** ~ *de informaţie* = ansamblu de date, informaţii şi decizii necesare desfăşurării unei anumite operaţii sau activităţi; raportul dintre cantitatea de informaţie şi timpul în care ea este transmisă. • ~ *de capital* = transformarea, circulaţia unor fonduri băneşti dintr-o ţară în alta, ca urmare a efectuării de operaţii de decontare, împrumuturi sau transformări de depozite bancare. **6.** circulaţie continuă şi uniformă a unui lichid (sânge, sevă). **7.** pulbere folosită în sudura automată. (< fr. *flux*, lat. *fluxus*)
fluxánt *s. n.* ulei special cu un bitum având punctul de topire înalt, mai puţin casant. (< fr. *fluxant*)
fluxiúne *s. f.* concentrare a sângelui sau a altor lichide în anumite ţesuturi din cauza unei inflamaţii. (< fr. *fluxion*, lat. *fluxio*)
fluxmétru *s. n.* instrument pentru măsurarea fluxului magnetic. (< fr. *fluxmètre*)
foaiér *s. n.* **1.** sală a unui teatru unde se reunesc actorii. **2.** încăpere destinată spectatorilor în pauzele dintre acte. (< fr. *foyer*)
fob[1]**, -ă** *adj.* (despre tranzacţii comerciale maritime) în care preţul convenit înglobează toate uzurile pe care le va suferi marfa până la destinaţie. (< fr. *fob*)
-fób[2]**, -fobíe** *elem.* „(care are) aversiune, teamă (patologică)". (< fr. *-phobe, -phobie*, cf. gr. *phobos*)
fóbic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de fobie. (< fr. *phobique*)
fobíe[1] *s. f.* stare de frică bolnăvicioasă, obsedantă şi nemotivată. • repulsie, antipatie pentru ceva. (< fr. *phobie*)
-fobíe[2] v. -fob[2].
fobofobíe *s. f.* teamă patologică de a nu avea stări obsesive de frică. (< engl. *phobophobia*)
fobotaxíe *s. f.* reacţie de îndepărtare a unui organ(ism) vegetal faţă de o excitaţie repulsivă. (< engl. *phobotaxie*)
fobúrg *s. n.* suburbie. (< fr. *faubourg*)
foc *n.* velă triunghiulară la prora unei nave, susţinută de bompres. (< fr. *foc*)
focál, -ă *adj.* referitor la focar (1). **o** *distanţă* ~*ă* = distanţă dintre unul din focarele principale ale unui sistem optic central şi planul principal corespunzător. (< fr. *focal*)
focalizá *vb. tr.* **1.** a supune acţiunii de focalizare; a face să treacă printr-un singur punct toate razele unui fascicul; focusa. **2.** a concentra elemente diverse. (< fr. *focaliser*)
focalizáre *s. f.* acţiunea de a focaliza. • concentrarea într-un focar a razelor de unde sau de particule în mişcare; focalizaţie. • operaţia de punere la punct a unui instrument optic, astfel ca imaginea să fie văzută clar. (< focaliza)
focalizátor, -oáre **I.** *adj.* care focalizează. **II.** *s. n.* dispozitiv de focalizare. (< fr. *focalisateur*)
focalizáţie *s. f.* (*rar*) focalizare. (< fr. *focalisation*)
focár *s. n.* **1.** punct în care se reunesc razele luminoase emanate de o anumită sursă luminoasă şi care sunt reflectate sau refractate de un sistem optic. **2.** punct în care se reunesc razele vectoare ale unei curbe. **3.** parte a unei maşini, a unui aparat sau

a unei instalații de încălzit în care se produce arderea combustibilului. **4.** (*fig.*) centru, loc unde se strâng și de unde se răspândesc anumite idei, influențe etc. **5.** centru al unui proces inflamator; loc din care se răspândește o anumită boală. (după fr. *foyer*)

fócă *s. f.* mamifer amfibiu din ordinul pinipedelor, cu corpul alungit și cu picioarele înotătoare. (< fr. *phoque*, lat. *phoca*, gr. *phoke*)

foccácia /-ca-/ *s. f.* turtă tipic italienească din aluat de pâine, unsă cu ulei de măsline și presărată cu sare și rozmarin înainte de a fi dată la cuptor. (< it. *foccacia*)

foceeán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Foceea (Ionia, Asia Mică), fondată de o colonie grecească. (< fr. *phocéen*)

focenídе *s. f. pl.* familie de mamifere acvatice: marsuinul. (< lat. *phocaenidae*)

fochíst *s. m.* lucrător care îngrijește focul unei mașini cu aburi. (< it. *fochista*)

focídе *s. f. pl.* familie de mamifere acvatice: foca. (< lat. *phocidae*)

focomél *s. m.* monstru care prezintă focomelie. (< fr. *phocomèle*)

focomelíe *s. f.* malformație congenitală constând în aceea că mâinile și picioarele, ca niște bonturi, sunt inserate direct pe trunchi. (< fr. *phocomélie*)

focométric, -ă *adj.* referitor la focometrie. (< fr. *focométre*)

focometríe *s. f.* capitol care are ca obiect determinarea distanței focale a sistemelor optice. (< fr. *focométrie*)

focométru *s. n.* aparat folosit în focometrie. (< fr. *focomètre*)

focós *s. n.* dispozitiv de aprindere a încărcăturii explozive la proiectilele de artilerie, la bombe, mine etc. (< foc + -os)

focóso /-zo/ *adv. (muz.)* cu foc, înflăcărat, pasionat. (< it. *focoso*)

fócus *s. n.* **1.** bacterii localizate în gură și faringe, care răspândesc în sânge focare de infecție. **2.** focar, la lentile și oglinzi. (< germ. *Fokus*, fr. *focus*)

focusá *vb. tr.* a focaliza (1). (după germ. *fokussieren*)

fódră *s. f.* căptușeală din scânduri pe pereții care separă încăperile unei nave. (< it. *fodra*)

foehn /fön/ *s. n.* **1.** vânt cald și uscat care bate în munții Alpi. **2.** aparat electric pentru uscarea părului cu ajutorul unor curenți de aer cald. (< fr. *foehm*, germ. *Föhn*)

fofilá *vb. refl.* a se furișa cu dibăcie; (*fig.*) a se schimba. (< fr. *faufiler*)

foggára *s. f.* galerie subterană de irigație în Sahara. (< fr. *foggara*)

foie gras /foa gra/ *s. n.* specialitate franceză preparată din ficat (de gâscă) fiert cu diverse alimente. (< fr. *foie gras*)

foiletá *vb. tr.* a răsfoi, a frunzări (o carte). (< fr. *feuilleter*)

foiletón *s. n.* articol de ziar care tratează teme de actualitate și care se publică într-un spațiu anume rezervat. • fragment dintr-un roman de aventuri publicat într-un ziar sau într-o revistă. • parte a unui ziar unde se publică astfel de articole sau fragmente de roman. (< fr. *feuilleton*)

foiletonísm *s. n.* arta, știința foiletoanelor. (< fr. *feuilletonisme*)

foiletoníst, -ă *s. m. f.* autor de foiletoane. (< fr. *feuilletoniste*)

foiletonístic, -ă I. *adj.* (scris) în genul foiletonului. **II.** *s. f.* **1.** arta de a scrie foiletoane. **2.** totalitatea foiletoanelor. (< foileton + -istic/ă/)

foitáj *s. n.* prăjitură, plăcintă din foi. (< fr. *feuilletage*)

folclór *s. n.* **1.** totalitatea tradițiilor, a obiceiurilor și creațiilor artistice populare ale unei țări sau regiuni. **2.** folcloristică. (< fr., engl. *folklore*)

folclóric, -ă *adj.* referitor la folclor, de folclor; folcloristic. (< fr. *folklorique*)

folclorísm *s. n.* preocupare pentru folclor; tendință de a exagera elementul folcloric (în artă și literatură). (< fr. *folklorisme*)

folcloríst, -ă *s. m. f.* cel care se ocupă cu culegerea și studierea materialului folcloric; specialist în folcloristică. (< fr. *folkloriste*)

folcloristic, -ă I. *adj.* folcloric. **II.** *s. f.* știință care se ocupă cu studiul creației folclorice; folclor (2). (< germ. *folkloristisch*, /II/ germ. *Folkloristik*, rus. *folkloristika*)

folclorizá *vb. tr.* a da unei lucrări, unei compoziții, unui dans caracter folcloric. (< folclor + -iza)

folclorizánt, -ă *adj.* care folclorizează. (< folcloriza + -ant)

foleobiónt *s. n.* organism care trăiește în cavități, crăpături sau peșteri. (< fr. *pholéobionte*)

folía *s. f.* **1.** vechi dans portughez de carnaval, cu mișcare rapidă, cu acompaniament de castaniete; melodia corespunzătoare. **2.** piesă muzicală pentru variații instrumentale sau vocale. (< port., sp. *folia*)

foliacéu, -ee *adj.* **1.** de natura frunzelor, ca o frunză. **2.** (despre muguri) în care se dezvoltă frunza. (< fr. *foliacé*, lat. *foliaceus*)

foliánt *s. n.* carte de format mare, in-folio. (< germ. *Foliant*)

foliár, -ă *adj.* referitor la frunze. (< fr. *foliaire*)

foliát, -ă *adj.* **1.** cu frunze, frunzos. **2.** (*chim., geol.*) dispus în lame subțiri. (< fr. *folié*)

foliáție *s. f.* **1.** mod de așezare a frunzelor în mugur. **2.** proprietate a unor roci de a se desface ușor de pe anumite suprafețe paralele. (< fr. *foliation*)

fólic *adj. acid ~* = principiu antianemic care se găsește în frunzele de spanac, în ficat și în numeroase alimente; vitamina B9. (< fr. *folique*)

folícul *s. m.* mică formație anatomică în formă de sac. **o** *~ ovarian* = folicul în partea externă a ovarului, care conține ovulul și secretă foliculina. • înveliș conjunctiv al rădăcinii părului. (< fr. *follicule*, lat. *folliculus*)

foliculár[1] *s. m.* (*peior.*) scrib, gazetăraș. (< fr. *folliculaire*)

foliculár[2]**, -ă** *adj.* referitor la folicul. **o** *hormon ~* = foliculină. (< fr. *folliculaire*)

folículă *s. f.* fruct uscat, alungit, format dintr-o carpetă în formă de cornet. (< fr. *follicule*)

foliculínă *s. f.* hormon sexual feminin secretat de foliculul ovarian; hormon folicular, estronă. (< fr. *folliculine*)

foliculínemíe *s. f.* prezența foliculinei în sânge. (< fr. *folliculinémie*)

foliculinuríe *s. f.* prezența foliculinei în urină. (< fr. *folliculinurie*)

foliculítă *s. f.* inflamație purulentă a rădăcinii părului, produsă de microbi piogeni sau de ciuperci. (< fr. *folliculite*)

foliculóm *s. n.* tumoare benignă dezvoltată din celulele foliculului ovarian. (< fr. *folliculome*)

foliculostimulínă *s. f.* gonadostimulină. (< fr. *folliculostimuline*)

foliculóză *s. f.* conjunctivită la copii, caracterizată prin apariția de mici granulații pe conjunctivă. (< fr. *folliculose*)

fólie[1] *s. f.* foaie subțire de material plastic din care se fac pelerine, umbreluțe pentru ploaie etc.; foaie subțire din metal. (< germ. *Folie*, it. *foglia*)

folíe[2] *s. f.* nebunie, demență. • (*fam.*) lucru extraordinar, grozăvie, teribilitate. (< fr. *folie*)

fólio *s. n.* **1.** foaie de hârtie îndoită o singură dată și formând o coală de format mare, numerotată pe o singură parte. • număr al unei pagini. **2.** peliculă care, aplicată pe o hârtie subțire, servește la imprimarea titlurilor pe copertele legate în pânză sau piele. (< fr. *folio*, lat. /in/*folio*)

foliolár, -ă *adj.* care aparține foliolelor. (< fr. *foliolaire*)

foliolát, -ă *adj.* (despre frunze compuse) format din foliole. (< fr. *foliolé*)

foliólă *s. f.* fiecare dintre frunzulițele care formează o frunză compusă. (< fr. *foliole*, lat. *foliolum*)

fóliu *s. n.* **1.** formație anatomică în formă de frunză. **2.** curbă geometrică semănând cu o frunză. (< lat. *folium*)

folk **1.** *s. n.* **1.** curent în muzică, sculptură, arta grafică etc., care propagă prelucrarea unor tradiții populare. **2.** producție artistică având la bază principiile acestui curent; folclor prelucrat artistic. **II.** *adj. inv.* care aparține folkului (I). (< engl. *folk*)

folk-country /folc-cantri/ *s. n.* amestec de stiluri folk și country. (< engl. *folk-country*)

Fólketing *s. n.* parlamentul unicameral în Danemarca. (< germ. *Folketing*)

folkíst, -ă *s. m. f.* cântăreț, interpret de muzică folk. (< folk + -ist)

folkróck *s. n.* combinație efemeră între tradițiile cântecului american și sonoritățile rock-an-rollului. (< engl. *folk-rock*)

folk-sóng /folc-son/ *s. n.* gen de cântec cuprinzând atât cântecele folclorice, redate mai mult sau mai puțin modernizat, cât și piese originale în aceeași manieră. (< engl., fr. *folk song*)

fomentá *vb. tr.* **1.** a aplica un medicament extern şi local cald. **2.** (*fig.*) a suscita sau întreţine (un sentiment, o acţiune nefastă). (< fr. *fomenter*, lat. *fomentare*)

fomentáţie *s. f.* **1.** aplicare a unui medicament cald pe o parte a corpului; compresă. **2.** (*fig.*) acţiunea de a pregăti sau întreţine o stare de agitaţie, un sentiment etc. (< fr. *fomentation*, lat. *fomentatio*)

fomentós, -oásă *adj.* agitator, provocator. (< fr. *fomenteux*)

fon[1] *s. m.* unitate de măsură a intensităţii auditive egală cu intensitatea unui sunet de 1,26 ori mai mare decât intensitatea pragului auditiv inferior. (< fr. *phone*)

FON[2]**(O)-, -fón, -foníe** *elem.* „sunet, voce". (< fr. *phon/o/-, -phone, -phonie*, cf. gr. *phone*)

fonasteníe *s. f.* oboseală a organelor vocale. (< fr. *phonasthénie*)

fonatór, -oáre *adj.* care produce sunetele vorbirii. **o** *organ* (sau *aparat, canal*) *~* = organ (sau aparat, canal) care produce sunetele vorbirii. (< fr. *phonateur*)

fonaţiúne *s. f.* ansamblul factorilor de producere a vocii. (< fr. *phonation*)

foncé /fonsé/ *adj. inv.* (despre culori) închis. (< fr. *foncé*)

fond *s. n.* **I. 1.** ceea ce este esenţial într-un lucru, conţinut. **o** *articol de ~* = articol care tratează o problemă importantă actuală; editorial; *~ lexical principal* = partea esenţială şi cea mai stabilă a vocabularului unei limbi, cuvintele care exprimă noţiunile fundamentale din viaţa şi activitatea oamenilor şi constituind baza pentru formarea de cuvinte noi. **o** *în ~* = în realitate, de fapt. **2.** trăsăturile de bază ale caracterului, ale individualităţii unei persoane. **3.** culoare de bază a unui tablou, a unei ţesături etc. din care se detaşează figurile, detaliile; fundal. • strat de culoare sau ornament peste care se tipăreşte un text. **4.** (*sport*) alergare de rezistenţă pe distanţă lungă. **5.** (*fiz.*) radiaţie greu de înlăturat sau inevitabilă, cu caracter parazit, în prezenţa căreia se efectuează o experienţă sau măsurare. **II. 1.** totalitatea mijloacelor materiale şi băneşti de care dispune o întreprindere, o instituţie etc. **o** *~ de acumulare* = parte a venitului naţional pe seama căreia se realizează creşterea şi perfecţionarea producţiei, se creează rezerve şi se asigură sporirea fondurilor şi rezervelor materiale din sfera neproductivă. **2.** totalitatea bunurilor, a valorilor dintr-un anumit domeniu. **o** *~ de cărţi* = totalitatea cărţilor pe care le posedă o bibliotecă; *~ de comerţ* = totalitatea mărfurilor şi elementelor necesare care contribuie la exercitarea unui comerţ normal şi profitabil. (< fr. *fond*)

fondá *vb. tr.* **1.** a pune bazele, a realiza fundaţia. **2.** a întemeia afirmaţii, teorii etc. pe argumente, pe probe; a înfiinţa, a institui. (< fr. *fonder*, lat. *fundare*)

fondáco *s. n.* **1.** prăvălie, magazin unde se vindeau diferite mărfuri. **2.** han medieval pentru negustori (mai ales pe coastele mediteraneene). (< it. *fondaco*)

fondánt, -ă **I.** *adj.* care se topeşte (în gură). **o** *bomboană ~ă* (şi *s. f.*) = bomboană cu fondant (II, 3). **II.** *s. m.* **1.** aditiv care formează împreună cu altă substanţă un compus cu punctul de topire inferior punctului de topire al componenţilor. **2.** medicament care ajută la reducerea unei inflamaţii. **3.** compoziţie aromatică asemănătoare şerbetului, rezultată prin fierberea unui amestec de zahăr, apă şi glucoză, ca umplutură pentru bomboane etc. (< fr. *fondant*)

fondatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care fundează ceva; întemeietor; ctitor. (< fr. *fondateur*)

fonderíe *s. f.* instalaţie metalurgică în care se topesc minereurile pentru a se extrage din ele metalele; topitorie, turnătorie. (< fr. *fonderie*)

fondíst, -ă *s. m. f.* sportiv care susţine probe atletice de fond (I, 4). (< it. *fondista*)

fondú /-dü/ *s. n.* **1.** (*pict., fot.*) diminuare progresivă a intensităţii culorii, imaginii. **2.** efect cinematografic constând în apariţia sau dispariţia gradată a imaginii. **o** *~ de sunet* = semn de punctuaţie cinematografic care marchează pe plan sonor trecerea de la o secvenţă la alta, de la un loc la altul etc., în dispariţia treptată a sunetului. (< fr. *fondu*)

fondue /-dü/ *s. f.* brânză topită în vin. (< fr. *fondue*)

foném *s. n.* cea mai mică unitate fonică sau sonoră a unei limbi, având funcţia de a alcătui şi de a deosebi între ele cuvinte sau forme gramaticale ale unuia şi aceluiaşi cuvânt. (< fr. *phonème*)

fonemátic, -ă **I.** *adj.* fonemic. **II.** *s. f.* parte a fonologiei care studiază în special fonemele. (< fr. *phonématique*)

fonémic, -ă *adj.* referitor la fonem; fonematic. (< fr. *phonémique*)

fonendoscóp *s. n.* stetoscop (1). (< fr. *phonendoscope*)

fonendoscopíe *s. f.* **1.** ascultare a zgomotelor cardiace cu fonendoscopul. **2.** delimitare a unui organ anatomic cu fonendoscopul, la nivelul acestuia. (< fr. *phonendoscopie*)

fonétic, -ă **I.** *adj.* referitor la sunetele limbii, la fonetică. **o** *ortografie ~ă* = ortografie în care scrierea cuvintelor se face după felul cum se pronunţă. **II.** *s. f.* ramură a lingvisticii care studiază structura sonoră, modificările şi legile după care se modifică sunetele unei limbi. **o** *~ă funcţională* = fonologie. (< fr. *phonétique*, gr. *phonetikos*)

fonetician, -ă *s. m. f.* specialist în fonetică. (< fr. *phonéticien*)

fonetísm *s. n.* **1.** totalitatea formelor utilizate într-o limbă. **2.** mod de pronunţare propriu unei limbi, unui dialect sau grai. (< fr. *phonétisme*)

fóngus *s. n.* fungozitate. (< fr. *fongus*)

foniátrie *s. f.* disciplină medicală care studiază tulburările şi afecţiunile vocii. (< fr. *phoniatrie*)

foniátru, -ă *s. m. f.* medic specialist în foniatrie. (< fr. *phoniatre*)

fónic, -ă *adj.* **1.** format din sunete, referitor la sunete. **2.** (despre consoane) care se pronunţă cu vibrarea coardelor vocale; sonor. (< fr. *phonique*)

foníe[1] *s. f.* calitate a sunetelor limbii rezultate din vibrarea coardelor vocale în timpul pronunţării lor; sonoritate (a sunetelor limbii). (< fr. *phonie*)

-foníe[2] v. fon[2](o)-.

FONO- v. fon[2](o)-.

fonoabsorbánt, -ă *adj.* (despre un material) care absoarbe sunetele. (< engl. *phonoabsorbant*)

fonoangeiografíe *s. f.* (*med.*) metodă de înregistrare grafică a zgomotelor vaselor. (< fr. *phonoangéiographie*)

fonoangeiográmă *s. f.* imagine înregistrată prin fonoangeiografie. (< fr. *phonoangéiogramme*)

fonoangeiologíe *s. f.* studiul zgomotelor vaselor sangvine sau limfatice. (< fr. *phonoangéiologie*)

fonoarteriografíe *s. f.* metodă de înregistrare grafică a sufluri-lor arteriale în tulburările circulaţiei periferice. (< fr. *phonoartériographie*)

fonoarteriográmă *s. f.* imagine obţinută prin fonoarteriografie. (< fr. *phonoartériogramme*)

fonoaudiológic, -ă *adj.* referitor la fonoaudiologie. (< fr. *phonoaudiologique*)

fonoaudiologie *s. f.* ştiinţă care studiază relaţiile dintre funcţiile auditivă şi fonatoare. (< fr. *phonoaudiologie*)

fonocardiográf *s. n.* aparat folosit în fonocardiografie. (< fr. *phonocardiographe*)

fonocardiografíe *s. f.* metodă de înregistrare grafică a zgomotelor inimii. (< fr. *phonocardiographie*)

fonocardiográmă *s. f.* înregistrare grafică obţinută la fonocardiograf. (< fr. *phonocardiogramme*)

fonoconfórt *s. n.* ansamblu de condiţii care fac o locuinţă comodă, plăcută din punctul de vedere al izolării fonice. (< engl. *phonoconfort*)

fonocriminalístică *s. f.* domeniu al criminalisticii având ca obiect examinarea sunetelor sau zgomotelor emise de fiinţe sau obiecte în scopul identificării şi stabilirii falsurilor. (< fono- + criminalistică)

fonodactilografíe *s. f.* metodă modernă de înlocuire a stenografiei cu aparate electronice. (< fono- + dactilografie)

fonofílm *s. n.* film sonor. (< fono- + film)

fonofobíe *s. f.* teamă patologică de a vorbi cu voce tare. (< engl. *phonophobia*)

fonogénic, -ă *adj.* (despre voce sau instrumente) care se pretează la o bună reproducere, înregistrare. (< fr. *phonogénique*)

fonogeníe *s. f.* însuşirea de a fi fonogen. (< fr. *phonogénie*)

fonoghíd *s. n.* mic aparat sonor portativ pus la dispoziţia vizitatorilor unei expoziţii, care conţine o descriere a sălilor acesteia. (< fr. *phonoguide*)

fonográf *s. n.* aparat de înregistrare și redare a sunetelor cu ajutorul unui disc din material plastic. (< fr. *phono-graphe*)
fonográfic, -ă *adj.* referitor la fonograf(ie). (< fr. *phonographique*)
fonografíe *s. f.* înregistrare grafică a sunetelor. (< fr. *phonographie*)
fonográmă *s. f.* **1.** înregistrare a sunetelor cu mijloace electrice, mecanice etc. **2.** telegramă telefonată. (< fr. *phonogramme*)
fonográmic, -ă *adj.* referitor la fonogramă. (< fr. *phonogrammique*)
fonoizolánt, -ă *adj.* izolant fonic; insonor (2). (< fono- + izolant)
fonoizoláre *s. f.* izolare fonică. (< fono- + izolare)
fonoizolatór, -oáre *adj.* (despre materiale) izolator fonic; insonorizant. (< fr. *phonoisolateur*)
fonolingvístic, -ă *adj.* (despre un laborator de învățare a limbilor străine) care catilizează mijloace (audio)vizuale. (< fono- + lingvistic)
fonolít *s. n.* rocă microlitică efuzivă care la lovire se desface în plăci subțiri, producând un sunet caracteristic. (< fr. *phonolithe*)
fonolític, -ă *adj.* alcătuit din fonolit. (< fr. *phonolitique*)
fonológ, -ă *s. m. f.* specialist în fonologie. (< fr. *phonologue*)
fonológic, -ă *adj.* referitor la fonologie sau la foneme. (< fr. *phonologique*)
fonologíe *s. f.* ramură a foneticii care studiază fonemele din punctul de vedere al structurii sonore și al funcției lor lingvistice; fonetică funcțională. (< fr. *phonologie*)
fonométrie, -ă *adj.* referitor la fonometrie. (< fr. *phonométrique*)
fonometríe *s. f.* măsurarea intensității sunetelor. (< fr. *phonométrie*)
fonométru *s. n.* instrument folosit în fonometrie. (< fr. *phonomètre*)
fonomimic, -ă *adj. metodă ~ă* = metodă de însușire a literelor de către copii, constând în fixarea sunetului vizual prin gestică și mimică; fonomimie. (< it. *fonomimico*)
fonomímie *s. f.* reprezentare a sunetelor vorbirii (fonemelor) cu gesturi (între surdomuți). (< it. *fonomimia*)
fonomontáj *s. n.* program radiofonic în laborator prin combinarea de diverse înregistrări magnetice. (< fr. *phonomontage*)
fonón *s. m.* particulă fictivă asociată vibrațiilor, care se propagă prin masa unui corp cristalin, având frecvențe comparabile cu cele ale sunetelor. (< fr. *phonon*)
fonoscóp *s. n.* instrument medical folosit în fonoscopie. (< engl. *phonoscope*)
fonoscopíe *s. f.* înregistrare fotografică a zgomotelor inimii. (< fr. *phonoscopie*)
fonospectrál, -ă *adj.* referitor la spectrul semnelor vorbirii. (< engl. *phonospectral*)
fonostetográf *s. n.* aparat pentru înregistrarea zgomotelor intratoracice. (< fr. *phonostéthographe*)
fonotaxie *s. f. (biol.)* mișcare de reacție a unui organism determinată de o excitație sonoră. (< fr. *phonotaxie*)
fonotecáre *s. f.* selecționare (pentru fonotecă) a părții utile a înregistrărilor efectuate pe benzi de magnetofon sau pe pelicule cinematografice. (< fonotecă)
fonotécă *s. f.* arhivă de înregistrări sonore (pe discuri, pe benzi). (< fr. *phonothèque*)
fonoterapíe *s. f.* folosirea vibrațiilor sonore în scop terapeutic. (< *fono-* + *-terapie*[2])
fonotíp *s. n.* aparat care transformă sunetele în semne grafice. (< engl. *phonotype*)
font *s. n.* (*inform.*) mod prin care apare pe ecranul computerului sau pe pagina imprimată, caracterul literelor (forme, dimensiuni, culoare). (< engl. *font*)
fontanélă *s. f.* spațiu neosificat în partea superioară a craniului unui nou-născut; moalele capului. (< fr. *fontanelle*, lat. *fontanella*)
fóntă *s. f.* aliaj de fier și carbon folosit la elaborarea oțelului sau pentru turnarea unor piese. (< fr. *fonte*)
fontúră *s. f.* bară de oțel care susține și conduce acele la mașinile de tricotat. (< fr. *fonture*)
foot *s. m.* unitate de lungime engleză, de 30,48 cm; picior (= 12 țoli). (< engl. *foot*)
footing /fú-ting/ *s. n. (sport)* tip de antrenament în care se alternează cursele cu marșurile, pentru a întări rezistența gambelor și a respirației. (< engl. *footing*)
for[1] *s. n.* **1.** piață publică în orașele romane, unde se făcea comerț, se țineau întruniri politice, se judecau procese etc. **2.** *(fig.)* adunare, colocviu. • autoritate; instanță **o** *~ interior* = conștiință. **3.** forum. (< fr. *for*, lat. *forum*)
-fór[2] *elem.* „care duce, care poartă". (< fr. *-phore*, cf. gr. *phoros*)
forá *vb. intr.* a găuri (prin săpare) pământul pentru a ajunge la straturi de țiței, la zăcămintele de minereu etc. (< fr. *forer*, lat. *forare*)
forábil, -ă *adj.* (despre roci) care poate fi forat. (< fr. *forable*)
forabilitáte *s. f.* însușire a rocilor de a fi ușor dislocate prin foraj. (< fr. *forabilité*)
foráibăr *s. n.* dispozitiv de metal cu care se blochează o ușă, o fereastră. (< germ. *Vorreiber*)
foráj *s. n.* **1.** forare. **2.** gaură de sondă. (< fr. *forage*)
forajíst *s. m.* muncitor petrolier specializat în foraj. (< foraj + -ist)
forámen *s. n. (biol.; anat.)* deschizătură, orificiu de dimensiuni mici într-o structură. (< lat., fr. *foramen*)
foraminífer, -ă I. *adj.* (despre roci, formații geologice) care conține foraminifere. **II.** *s. n. pl.* ordin de protozoare rizopode marine care au corpul acoperit cu o cochilie calcaroasă perforată de mici orificii. (< fr. *foraminifère/s/*)
forbán *s. m.* pirat, corsar; om care nu respectă nici o lege. **o** *~ literar* = plagiator. (< fr. *forban*)
fórceps *s. n.* instrument de forma unui clește, cu care se scoate fătul din uter în cazuri de nașteri dificile. (< fr. *forceps*)
forcing /fórsing/ *s. n. (sport)* preluarea inițiativei de joc; exercitare a unei presiuni asupra adversarului. (< engl. *forcing*)
forcipresúră *s. f.* aplicarea pe un vas (lezat) a unei presiuni pentru a opri o hemoragie. (< fr. *forcipressure*)
fordísm *s. n.* sistem de organizare a muncii și de salarizare care urmărește sporirea maximă a intensității muncii prin divizarea extremă a acesteia pe operații organizate în flux continuu, pe bandă rulantă. (< fr. *fordisme*)
fordíst, -ă *adj.* referitor la fordism. (< it. *fordista*)
forechecking /fórcechin/ *s. n. (hochei)* mijloc de învăluire a atacului advers. (< engl. *forechecking*)
forehand /fórhend/ *s. n. (tenis)* lovitură de dreapta a mingii, care se execută din poziția de așteptare, după care racheta se retrage înapoi și puțin în sus, concomitent cu răsucirea trunchiului spre dreapta. (< engl. *forehand*)
forestíer, -ă I. *adj.* referitor la păduri; silvic; (despre întreprinderi, industrie etc.) care prelucrează lemnul pădurilor. **o** *perdea ~ă* = fâșie de pădure plantată în scopul îmbunătățirii climei. **II.** *s. m. f.* funcționar în administrația forestieră. (< fr. *forestier*)
forézǎ[1] *s. f.* mașină de forat. (< fr. *foreuse*)
-forézǎ[2] *elem.* „împrăștiere", „deplasare, migrație". (< fr. *-phorèse*, cf. gr. *phoresis*, transport)
forezíe *s. f. (biol.)* formă de conviețuire sporadică în care un organism dintr-o specie utilizează un organism din altă specie ca mijloc de transport. (< fr. *phorésie*)
forfait /forfé/ *s. n. (sport)* **1.** sumă pe care proprietarul unui cal angajat într-o cursă este obligat s-o plătească dacă nu-l lasă să alerge. **2.** pierdere a unui drept ca penalizare pentru nerespectarea regulamentului de către un concurent sau o echipă. **3.** *a declara ~* = a anunța că nu va participa la competiția la care era angajat. (< fr., engl. *forfait*)
forfetá *vb. tr.* a declara forfait; a se sustrage. (după fr. *forfaire*)
forfetár, -ă *adj.* (despre tarife, taxe, impozite etc.) fixat dinainte la o sumă globală și invariabilă; în paușal. (< fr. *forfaitaire*)
forfetáre *s. f.* **1.** impozit, taxă forfetară. **2.** modalitate de finanțare a comerțului exterior care folosește combinat mai multe tehnici bancare bazate pe operații de scontare. (< forfeta)
-foríe *elem.* „purtare, comportament, atitudine". (< fr. *-phorie*, cf. gr. *phorein*, a comporta)
fórint *s. m.* unitatea monetară în Ungaria. (< mag. *forint*)
forjá *vb. tr.* **1.** a prelucra (un metal, un aliaj) prin deformare plastică la cald sau la rece. **2.** *(fig.)* a făuri, a crea. (< fr. *forger*)

forjábil, -ă *adj.* care se poate forja. (< fr. *forgeable*)
forjabilitáte *s. f.* proprietate a metalelor şi aliajelor de a fi forjabile. (< forjabil + -itate)
fórjă *s. f.* instalaţie simplă, fixă sau mobilă, pentru încălzirea metalelor în vederea forjării. (< fr. *forge*)
forjór *s. m.* muncitor care lucrează la forjă. (< fr. *forgeur*)
-fórm *elem.* „formă, aspect". (< fr. *-forme*, cf. lat. *forma*)
formă *vb.* **I.** *tr., refl.* **1.** a (se) face, a lua fiinţă. • a (se) constitui, a (se) organiza. **2.** a (se) educa, a (se) dezvolta; a creşte. **II.** *tr.* (despre elemente multiple) a alcătui, a compune; a reprezenta. (< fr. *former*, lat. *formare*)
formáj *s. n.* acţiunea de a da formă unui obiect manufacturat; formare (1). (< fr. *formage*)
formál, -ă *adj.* **1.** referitor la formă, care ţine de aparenţă. • (despre logică) care studiază formele logice ca independente de conţinutul lor concret determinat. • (despre concepte) care nu are referinţă externă. • (*adv.*) în aparenţă. **2.** formulat în termeni precişi, categorici. **3.** făcut din formalism, de formă; superficial. **4.** (*jur.;* despre acte) care, pentru a fi valabil, necesită anumite forme. **5.** ceremonios, solemn. **6.** (*inform.*) *gramatică ~ă* = vocabularul şi regulile necesare descrierii limbajelor; *limbaj ~* = limbaj generat de o gramatică formală. (< fr. *formel*, lat. *formalis*, engl. *formal*)
formaldehídă *s. f.* produs gazos cu miros iritant, solubil în apă, folosit la fabricarea răşinilor sintetice, a co-loranţilor, medicamentelor, ca dezinfectant etc; aldehidă formică. (< fr. *formaldéhyde*)
formalínă *s. f.* formol. (< fr. *formaline*)
formalísm *s. n.* **1.** concepţie idealistă care rupe forma de conţinut, reducând procesul concret al dezvoltării istorice la forme exterioare şi scheme abstracte. **2.** orientare estetică în artă care supraapreciază importanţa formei, în dauna conţinutului. **3.** respectarea birocratică, îngustă şi superficială a formalităţii. • atitudine conformistă, exagerată, protocolară. **4.** utilizare a modelelor formale în diferite ştiinţe. • orientare metodologică în filosofia matematică contemporană care susţine că matematica îşi găseşte deplina ei justificare în construcţia formală. **o** *~ etic* = respectare pur formală a preceptelor şi normelor morale. (< fr. *formalisme*)
formalíst, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (om) pătruns de formalism; protocolar. **2.** (cel) care ţine mai mult la forme; birocrat. (< fr. *formaliste*)
formalitáte *s. f.* **1.** formă, regulă care trebuie respectată la îndeplinirea unui act pentru a-i da valabilitate. **2.** ceremonie, etichetă impusă de uzanţe, de politeţe. (< fr. *formalité*)
formalízá *vb.* **I.** *tr.* a da un caracter formal unui sistem de cunoştinţe, unei teorii. • (*log.*) a reduce la un sistem de cunoştinţe. • (*fig.*) a încerca de a menţine ceva depăşit. **II.** *refl.* a se simţi ofensat din cauza unei impoliteţi. (< fr. *formaliser*)
formalménte *adv.* din punct de vedere formal. (< fr. *formallement*)
formánt *s. m.* **1.** element constitutiv esenţial al unui sunet, cuvânt, al unei sintagme, propoziţii etc.; formativ. **2.** (*fon.*) frecvenţă a unor rezonanţe specifice care definesc o vocală pe plan acustic. (< fr. *formant*)
formár *s. m.* formator (I, 1). (< fr. *formaire*)
formáre *s. f* **1.** acţiunea de a (se) forma; formaj; formaţie (1); pregătire, instruire, educare. **2.** confecţionare şi montare a unei forme de turnătorie. • procedeu de fabricare prin vulcanizare a matriţelor unor obiecte de cauciuc. **3.** turnare şi deshidratare a pastei fibroase pentru obţinerea unei benzi sau foi de hârtie. **4.** operaţia de a da unei piese de îmbrăcăminte sau de încălţăminte forma potrivită. (< forma)
formariáj *s. n.* (în feudalism) interdicţie de a contracta o căsătorie cu o persoană de altă condiţie sau aflată în afara seniorieri de care depindea servul, fără consimţământul seniorului său. (< fr. *formariage*)
formát[1] *s. n.* formare. (< forma)
formát[2] *s. n.* **1.** forma şi dimensiunile unui obiect; dimensiunile unei pagini care rezultă în urma împăturirii unei coli de tipar; (*p. ext.*) dimensiune. **2.** (*inform.*) mod de prezentare a datelor sau instrucţiunilor unui program pe un suport de informaţie. (< fr. *format*)
formát[3], **-ă** *adj.* instruit, educat; maturizat. (< forma)
formatá *vb. tr.* a pregăti discheta pentru un anume tip de calculator. (< format[2](2))
formatív, -ă **I.** *adj.* care serveşte pentru a forma. **II.** *s. n.* formant (1). (< fr. *formatif*)
formativitáte *s. f.* caracter formativ. (< formativ + -itate)
formatizá *vb. tr.* a croi cu circularul panourile de lemn suprapuse după diferite forme şi dimensiuni cerute de producţie. (< format + *-iza*)
formatizatór, -oáre *s. m. f.* muncitor specializat în operaţii de formatizare. (< formatiza + -tor)
formatór, -oáre **I.** *s. m. f.* **1.** muncitor care confecţionează forme de turnătorie; formar. **2.** educator însărcinat cu formarea profesională. **II.** *s. n.* **1.** aparat de laborator pentru formarea foilor de pastă de hârtie sau de semifabricate fibroase, pe baza cercetării cărora se determină caracteristicile fizico-chimice ale acestora. **2.** (*inform.*) program care realizează conversia de format a datelor. (< fr. *formateur*, engl. *formatter*)
formáţie *s. f.* **1.** întocmire, organizare; constituire. **2.** cuvânt format pe terenul limbii proprii prin mijloace interne. **3.** componenta unei echipe sportive; ansamblu, echipă, colectiv. **4.** combinaţie de cifre, figuri sau poziţii la unele jocuri (loto, şah etc.). **5.** pregătire într-un domeniu. (< fr. *formation*, lat. *formatio*)
formaţionál, -ă *adj.* (despre învăţământ) care pune accentul pe pregătirea profesională a specialiştilor de diferite categorii. (< engl. *formational*)
formaţiúne *s. f.* **1.** complex de straturi din scoarţa Pământului depuse într-o anumită perioadă geologică. **2.** *~ social-economică* = categorie a materialismului istoric ce desemnează o treaptă istorică a dezvoltării societăţii, caracterizată printr-un nivel determinat al forţelor de producţie, prin relaţiile de producţie corespunzătoare acestora şi o suprastructură generată de aceste relaţii. **3.** aşezare a militarilor (sau a subunităţilor militare) în cadrul unei unităţi în vederea executării unei misiuni. (< fr. *formation*, lat. *formatio*)
fórmă *s. f.* **1.** înfăţişare, aspect exterior; contur. **2.** modul de existenţă, de organizare internă, interacţiunea şi legăturile reciproce dintre elementele constitutive ale obiectului. **o** *~ele conştiinţei sociale* – ansambluri distincte de reprezentări, idei, concepţii determinate social şi istoric, care alcătuiesc conştiinţa socială; *~ logică* = structură mintală în conformitate cu principiile gândirii şi având drept funcţie organizarea conţinutului acesteia. • stabilirea de maximă capacitate de efort a organismului, prin antrenament; condiţie fizică bună; *a fi în ~* = a fi capabil de randament maxim. **3.** totalitatea mijloacelor prin care se exprimă conţinutul unei opere de artă. **4.** fel, chip, mod. • mod de organizare, de conducere politică, socială etc. **5.** dispoziţie legală de procedură. **o** *viciu de ~* = nerespectare a unei dispoziţii de procedură care atrage anularea unui act sau a unei hotărâri judecătoreşti. **6.** aspect pe care îl ia un cuvânt pentru a îndeplini o funcţie gramaticală. **7.** stare de agregare a corpurilor. **8.** tipar, calapod, model. • (*poligr.*) cutie de oţel în care se toarnă literele; zaţ al unei pagini. **9.** *~ de relief* = neregularitate a suprafeţei Pământului, rezultat al interacţiunii agenţilor geografici interni şi externi; (*mat.*) fiecare dintre expresiile analitice sub care poate fi pusă aceeaşi relaţie. (< fr. *forme*, lat. *forma*)
formerét *s. n.* arc de ancadrament longitudinal, paralel cu axa bolţii, inserat într-un zid lateral. (< fr. *formeret*)
formiát *s. m.* sare a acidului formic. (< fr. *formiate*)
fórmic, -ă *adj. acid ~* = acid corosiv care se găseşte în corpul furnicilor roşii şi în frunzele de urzică; acid metanoic; *aldehidă ~ă* = formaldehidă. (< fr. *formique*)
formicáţie *s. f.* **1.** furnicătură. **2.** (*fig.*) forfotă, mişcare grăbită şi zgomotoasă de colo până colo. (< fr. *formication*, lat. *formicatio*)
formicíde *s. f. pl.* familie de insecte himenoptere: furnicile. (< fr. *formicidés*)
formidábil, -ă *adj.* care uimeşte prin însuşiri deosebite; extraordinar; colosal. (< fr. *formidable*, lat. *formidabilis*)
formidolós, -oásă *adj. (livr.)* **1.** înfricoşător, înspăimântător. **2.** fricos. (< lat. *formidolosus*)
formól *s. n.* soluţie apoasă de formaldehidă, folosită ca dezinfectant, germicid şi antiseptic; formalină. (< fr. *formol*)

formolizá *vb. tr.* **1.** a dezinfecta cu formol o încăpere sau obiectele contaminate cu microorganisme patogene. **2.** a fixa țesuturile animale cu ajutorul formolului sau al vaporilor de formol. (< formol + -iza)

formulá *vb. tr.* a exprima, a spune în cuvinte (o idee, o gândire etc.). (< fr. *formuler*)

formulár *s. n.* **1.** imprimat care se completează în vederea întocmirii unui act. **2.** carte cuprinzând formule uzuale dintr-un anumit domeniu; culegere de formule. (< fr. *formulaire*)

formularístic, -ă I. *adj.* referitor la formularistică. **II.** *s. f.* activitatea de întocmire a formularelor. (< formular + -istic/ă/)

formúlă *s. f.* **1.** expresie generală și invariabilă a unei idei, a unei relații etc. care poate fi aplicată în mai multe cazuri particulare. **o** ~ *de politețe* = formă convențională de exprimare, pentru a se adresa unei autorități sau unei persoane. • frază-tip în anumite ocazii sau la redactarea unor sentințe etc. **2.** (*mat.*) expresie reprezentând o relație generală între mai multe mărimi. **3.** reprezentare în simboluri a compoziției unei combinații chimice. **4.** soluție; mijloc, mod de a face ceva. **5.** parolă. (< fr. *formule*, lat. *formula*)

fornicá *vb. intr.* a face luxură, a se desfrâna. (< fr. *forniquer*, lat. *fornicari*)

fornicatór, -oáre *s. m. f.* om desfrânat. (< fr. *fornicateur*)

fornicáție *s. f.* luxură. (< fr. *fornication*, lat. *fornicatio*)

fórnix *s. n.* (*anat.*) boltă, arc; (*spec.*) trigonul cerebral. (< lat. *fornix*)

forpíc *s. n.* compartiment etanș în prora unei nave, destinat să limiteze invadarea apei și în care se păstrează lanțul ancorei, vopsele etc. (< germ. *Vorpick*)

forsíția *s. f.* copăcel, tufă din familia oleaceelor, plantată adesea în parcuri, ale cărei flori galbene apar la începutul primăverii, înaintea frunzelor. (< fr. *forsythia*)

forsterít *s. n.* silicat natural de magneziu. (< fr. *forstérite*)

fórșpan *s. n.* **1.** remorcă între două remorchere care trag același convoi. **2.** parte incipientă a unui film de proiecție. **3.** film conținând secvențe montate, dintr-un film de lung metraj, în scopuri publicitare. (< germ. *Vorspan*)

fort *s. n.* fortificație dintr-un sistem menit să apere un oraș, o trecătoare, o linie strategică etc. (< fr. *fort*)

fortăreáță *s. f.* punct întărit cu fortificații și dotat cu o garnizoană permanentă. **o** ~ *zburătoare* = avion greu, de bombardament, blindat puternic. (< fr. *forteresse*)

fórte I. *adj. inv.* tare, puternic. **o** *a se face* ~ = a face toate eforturile pentru a reuși. **II.** *adv.* (*muz.*) tare. **o** ~ *fortissimo* = extrem de tare; *mezzo* ~ = nu prea tare. (< it. *forte*, lat. *fortis*)

fortepiáno *adv.* (*muz.*) piano cu numai prima notă forte. (< it. *fortepiano*)

fortifiá *vb. tr., refl.* a (se) fortifica. (< fr. *fortifier*)

fortifiánt, -ă *adj., s. n.* (medicament) întăritor; tonic. (< fr. *fortifiant*)

fortificá *vb.* **I.** *tr.* a întări, a consolida cu fortificații (un oraș, o linie de luptă etc.). **II.** *tr., refl.* a (se) întări, a prinde putere; a (se) fortifia. (< fr. *fortifier*, lat. *fortificare*)

fortificáție *s. f.* construcție de apărare din pământ, piatră, beton armat etc., care întărește un oraș, o linie de luptă ș. a. (< fr. *fortification*, lat. *fortificatio*)

fortíssimo *adv.* (*muz.*) cu maximă intensitate, foarte tare. (< it. *fortissimo*)

fortrán *s. n.* (*inform.*) cel mai popular limbaj de programare de nivel înalt, pentru calcule tehnico-științifice. (< engl., fr. *fortran*)

fortuít, -ă *adj.* neprevăzut, întâmplător, venit pe neașteptate; inopinat. **o** (*jur.*) *caz* ~ = eveniment independent de culpa debitorului, care îl împiedică să-și execute o obligație. (< fr. *fortuit*, lat. *fortuitus*)

Fortúna *s. f* (*mit.*) soartă, destin; noroc. (< lat. *fortuna*)

forțá *vb. tr.* **1.** a sili, a constrânge, a obliga (pe cineva, la ceva). **o** *a* ~ *cuiva mâna* = a constrânge pe cineva să facă ceva; *a* ~ *nota* = a întrece măsura. **2.** a sparge, a strica, a deschide violent (o închizătoare); a umbla puternic, cu forță. (< fr. *forcer*, it. *forzare*)

forțáj *s. n.* creștere a tracțiunii motoarelor turboreactoare pe o perioadă scurtă de timp. (< fr. *forçage*)

forțaménte *adv.* necesar, obligatoriu; forțat. (< fr. *forcement*, it. *forzamente*)

forțát, -ă *adj.* **1.** făcut, impus cu forța, silit, nefiresc. **o** *curs* ~ (al unei valori) = curs impus, ducând la obligația legală de a primi ca hârtie-monedă neconvertibilă în aur; *marș* ~ = marș în care trupele execută în 24 de ore o deplasare mai mare decât în mersul normal; *aterizare* ~*ă* = aterizare impusă de împrejurări nefavorabile. **2.** făcut prin violență, printr-un efort deosebit. **3.** (despre închizători, uși) deschis, spart cu forța. **4.** (despre râs, gesturi etc.) silit, nenatural. (< forța)

fórță *s. f.* **1.** putere fizică, tărie, vigoare. **o** *tur de* ~ = acțiune care cere multă putere, îndemânare și energie; ~ *de muncă* = capacitatea de muncă a omului, totalitatea aptitudinilor lui fizice și intelectuale datorită cărora el este în stare să producă bunuri materiale; ~ *de producție* = categorie economică desemnând una din laturile modului de producție, care include mijloacele de producție și forța de muncă atrase în procesul de producție. • energie morală. • aptitudine, capacitate. **2.** ~*e armate* = armată, unități militare. **3.** energie, putere naturală, element al naturii. **4.** (*fiz.*) cauză care scoate, un corp din starea de repaus sau de mișcare sau care schimbă direcția și viteza mișcării. **o** ~ *de tracțiune* = forță exercitată de un vehicul motor asupra unei mașini sau a unui vehicul pe care îl remorchează. **5.** putere de constrângere, violență. **o** *caz de* ~ *majoră* = situație în care cineva nu poate acționa după voință din cauza unor împrejurări care îl domină; *prin* ~*a împrejurărilor* = constrâns de împrejurări. (< fr. *force*, it. *forza*)

fórum *s. n.* adunare, colocviu, simpozion; for[1] (3). (< lat., fr. *forum*)

forward /fărúăd/ *s. n.* **1.** (*fin.*) operație de plată la termen. **2.** (*inform.*) *a face* ~ = a retrimite un mesaj prin poșta electronică. (< engl. *forward*)

fórza /-ța/ *loc. adv.* (*muz.*) *con tutta* ~ = cât se poate de tare. (< it. */con tutta/ forza*)

forzáto /-ța-to/ *adv.* (*muz.*) puternic accentuat. (< it. *forzato*)

fórzaț *s. n.* filă liberă, albă sau colorată, între scoarța cărților legate și prima filă. (< germ. *Vorsatz*)

FOS- v. foto[1]-.

fósă *s. f.* **1.** depresiune largă și puțin adâncă la suprafața unei structuri anatomice; cavitate. **o** ~ *nazală* = fiecare dintre cele două jumătăți ale cavității nazale. **2.** depresiune alungită și adâncă, pe fundul oceanelor; groapă abisală, depresiune mai mult sau mai puțin largă și adâncă în sol. **3.** loc rezervat orchestrei în sălile de teatru muzical; loja orchestrei. **4.** bazin de colectare a dejecțiilor. (< fr. *fosse*, it. *fossa*)

fosétă *s. f.* mică fosă (1). • gropiță în barbă sau în obraji. (< fr. *fossstte*)

FOSF(O)-/FOSFOR(O)- *elem.* „fosfor, fosforescent, luminos". (< fr., engl. *phosph/o/-, phosphor/o/-*, cf. gr. *phosphoros*, luminos)

fosfagén *s. n.* fosfocreatină. (< fr. *phosphagen*)

fosfát *s. m.* **1.** sare sau ester al acidului fosforic. **2.** îngrășământ agricol compus din săruri de fosfor. (< fr. *phosphate*)

fosfatá *vb. tr.* **1.** a îngrășa cu fosfați terenurile de cultură. **2.** a adăuga fosfat de calciu în mustul de struguri pentru a activa fermentația și procentul de alcool în vin. **3.** a acoperi piesele de oțel sau de fontă cu un strat protector, anticorosiv, de fosfat cristalin. (< fr. *phosphater*)

fosfatáză *s. f.* enzimă capabilă să hidrolizeze și să precipite sărurile organice ale acidului fosforic. (< fr. *phosphatase*)

fosfatazemíe *s. f.* prezența fosfatazei în sânge. (< fr. *phosphatasémie*)

fosfatemíe *s. f.* prezența normală a fosfaților în sânge. (< fr. *phosphatémie*)

fosfátic, -ă *adj.* care conține fosfat. (< fr. *phosphatique*)

fosfatíde *s. f. pl.* lipide complexe care conțin în molecula fosfor și mai ales azot; fosfolipide. (< fr. *phosphatides*)

fosfatidemíe *s. f.* prezența normală a fosfatidelor în sânge. (< fr. *phosphatidémie*)

fosfaturíe *s. f.* prezența în exces a fosfaților în urină. (< fr. *phosphaturie*)

fosfénă *s. f.* halucinație vizuală sub forma unor puncte luminoase la apăsarea pleoapelor cu ochii închiși sau spontan, în unele boli; fotopsie. (< fr. *phosphène*)

fosfíne *s. f. pl.* clasă de compuși organici din hidrogenul fosforat. (< fr. *phosphines*)

fosfít *s. m.* sare a acidului fosforos. (< fr. *phosphite*)

fosfobacterín *s. n.* îngrășământ agricol conținând culturi de bacterii. (< fosfat + bacterie)
fosfocálcic, -ă *adj.* **1.** referitor la fosfor și calciu. **2.** *metabolism* ~ = ansamblul fenomenelor de absorbție, fixare și excreție a fosforului și a calciului în organism. (< fr. *phosphocalcique*)
fosfocreatínă *s. f.* compus organic cu rol important în contracția musculară; fosfagen. (< engl. *phosphocreatine*)
fosfolipáză *s. f.* lecitinază. (< fr. *phospholipase*)
fosfolipíde *s. f. pl.* fosfatide. (< fr. *phospholipides*)
fosfolipídic, -ă *adj.* referitor la fosfolipide, la metabolismul acestora. (< fr. *phospholipidique*)
fosfoproteíde *s. f. pl.* proteine, esteri ai acidului fosforic cu diverși aminoacizi. (< fr. *phosphoprotéides*)
fósfor[1] *s. n.* element chimic otrăvitor, inflamabil, care nu se găsește liber în natură. (< fr. *phosphore*)
FOSFOR[2]**(O)-** v. fosf(o)-.
fosforát, -ă *adj.* care conține fosfor. (< fr. *phosphoré*)
fosforemíe *s. f.* prezența de fosfor în sânge. (< fr. *phosphorémie*)
fosforescént, -ă *adj.* care produce fosforescență. (< fr. *phosphorescent*)
fosforescénță *s. f.* luminescență spontană a unor substanțe, produsă prin acțiunea unei arderi lente; calitatea de a lumina și în întuneric; fotogeneză (2). (< fr. *phosphorescence*)
fosfóric, -ă *adj.* **1.** *acid* ~ = acid anorganic care rezultă din combinația fosforului cu oxigenul. **2.** (*fig.*) luminos, strălucitor, fosforescent. (< fr. *phosphorique*)
fosforilá *vb. tr.* a realiza fosforilarea. (< fr. *phosphoryler*)
fosforiláre *s. f.* transformare metabolică în adăugarea unei grupări fosfatice la un compus organic. (< fosforila)
fosforilázǎ *s. f.* enzimă care catalizează procesele de sinteză și degradare a polimerilor de glucoză. (< fr. *phosphorylase*)
fosforísm *s. n.* intoxicație cu fosfor, caracterizată prin faptul că oasele devin sfărâmicioase și se fracturează ușor. (< fr. *phosphorisme*)
fosforít *s. n.* rocă sedimentară, compusă în special din fosfați de calciu proveniți prin precipitarea din mediul marin sau prin acumularea și transformarea unor resturi organice. (< fr. *phosphorite*)
fosforografíe *s. f.* metodă de reproducere a obiectelor și spectrelor în lumină infraroșie cu ajutorul unui ecran fosforescent. (< fr. *phosphorographie*)
fosforolíză *s. f.* etapă a transformării, în organism, a glicogenului în glucoză. (< fr. *phosphorolyse*)
fosforós, -oásă *adj.* care conține fosfor. **o** *acid* ~ = acid al fosforului care conține mai puțin oxigen decât acidul fosforic; *anhidridă ~oasă* = trioxid de fosfor. (< fr. *phosphoreux*)
fosforoscóp *s. n.* instrument pentru determinarea duratei de emisiune a luminii de către o substanță fosforescentă. (< fr. *phosphoroscope*)
fosfúră *s. f.* combinație a fosforului cu un alt element. (< fr. *phosphure*)
fosgén *s. n.* gaz incolor, ușor lichefiabil, combinație de clor și oxid de carbon, substanță toxică asfixiantă de luptă. (< fr. *phosgène*)
fosíl, -ă I. *adj.* (despre organisme, formații geologice etc.) conservat în straturile Pământului. II. *s. f.* **1.** rest, urmă a unui animal sau a unei plante, aparținând unor epoci geologice anterioare, care s-au păstrat în depozitele sedimentare ale scoarței terestre. **2.** (*fig.; ir.*) bătrân cu idei învechite. (< fr. *fossile*, lat. *fossilis*)
fosilifér, -ă *adj.* (despre roci) care conține fosile. (< fr. *fossilifère*)
fosilizá *vb. refl.* a se transforma în fosilă. (< fr. *fossiliser*)
fosilizáre *s. f.* acțiunea de a se fosiliza; ansamblu de fenomene fizice și chimice care conduc la conservarea resturilor și a urmelor de organisme în straturile geologice. (< fosiliza)
fosterít *s. n.* grup de rășini, agent de impregnare a izolației înfășurărilor electrice. (< fr. *fostérite*)
fot[1] *s. m.* unitate de măsură a iluminării, reprezentând iluminarea unei suprafețe de 1 cm^2 pe care cade un flux luminos de un lumen, repartizat uniform. (< fr. *phot*)
-fót[2] v. f o t o [1] -.
fótbal *s. n.* joc sportiv între două echipe de câte 11 jucători, care caută să introducă mingea, jucată doar cu piciorul și capul în poarta adversă. (< engl., fr. *footbal*)
fotbalíst, -ă *s. m. f.* jucător de fotbal. (< fotbal + -ist)
fotbalístic, -ă *adj.* de fotbal. (< fotbal + *-istic*)
fótic, -ă *adj.* referitor la lumină, produs de lumină. (< engl. *photic*)
fotísm *s. n.* senzație vizuală, cu punct de plecare de la un alt analizor decât cel optic, observată în perceperea imaginilor colorate. (< fr. *photisme*)
FOTO[1]**-, -fót/FOS-** *elem.* „lumină, fosforescență"; „fotografie". (< fr. *photo-, phote*, cf. gr. *phos, photos*)
fóto[2] *adj. inv., s. f.* fotografic, fotografie (2). (< fr. *photo*)
fotoactualitáte *s. f.* fotografii care prezintă actualitatea. (< foto[1]- + *actualitate*)
fotoalérgic, -ă *adj.* referitor la fotoalergie. (< fr. *photoallergique*)
fotoalergie *s. f.* sensibilitate alergică la lumină. (< fr. *photoallergie*, engl. *photoallergy*)
fotoamatór, -oáre *s. m. f.* fotograf amator. (< foto[1]- + *amator*)
fotoanchétă *s. f.* anchetă cu fotografii. (< foto[1]- + *anchetă*)
fotoaparát *s. n.* aparat fotografic. (< rus. *fotoapparat*)
fotoartístic, -ă *adj.* referitor la fotografiile artistice. (< foto[1]- + *artistic*)
fotoautográf, -ă *adj., s. f.* (plantă) care se hrănește prin fotosinteză. (< engl. *photoautograph*)
fotobactérie *s. f.* bacterie fosforescentă. (< fr. *photobactérie*)
fotobiologíe *s. f.* ramură a biologiei care studiază efectele luminii asupra organismelor vii. (< fr. *photobiologie*)
fotobiotropísm *s. n.* biotropism determinat de acțiunea luminii. (< fr. *photobiotropisme*)
fotoblást *s. n.* lăstar dezvoltat subteran, care se adaptează mai târziu la viața aeriană din mediul luminos. (< fr. *photoblaste*)
fotocálc *s. n.* calc (1) obținut prin acțiunea luminii. (< fr. *photocalque*)
fotocámeră *s. f.* aparat pentru efectuarea de fotograme terestre. (< rus. *fotokamera*)
fotocartáre *s. f.* tehnica întocmirii planurilor și hărților topografice după fotograme. (< foto[1]- + *cartare*)
fotocartográf *s. n.* aparat fotogrammetric pentru întocmirea automată a hărților pe fază de fotograme. (< fr. *photocartographe*)
fotocartografíe *s. f.* întocmirea de hărți cu ajutorul fotogramelor. (< fr. *photocartographie*)
fotocatalizatór, -oáre *adj.* care înlesnește fotocataliza. (< fotocataliză + -tor)
fotocatalízǎ *s. f.* cataliză selectivă, produsă de lumină. (< fr. *photocatalyse*)
fotocatód *s. m.* catod a cărui emisiune de electroni se face prin efect fotoelectric. (< fr. *photocathode*)
fotocelúlă *s. f.* celulă fotoelectrică. (< fr. *photocellule*)
fotoceptór *s. m.* fotoreceptor. (< fr. *photorecepteur*)
fotocerámică *s. f.* aplicare de decoruri pe articole de porțelan cu ajutorul fotografierii speciale. (< fr. *photocéramique*)
fotoceramíst, -ă *s. m. f.* fabricant, lucrător specializat în arta fotoceramicii. (< fr. *photocéramiste*)
fotochímic, -ă *adj.* referitor la fotochimie. (< fr. *photochimique*)
fotochimíe *s. f.* ramură a chimiei care studiază efectele chimice ale luminii. (< fr. *photochimie*)
fotochimográf *s. n.* aparat care permite analiza și studierea mișcărilor fizice cu ajutorul filmului. (< fr.photokimographe)
fotochimográmă *s. f.* imagine obținută la fotochimograf. (< foto[2]- + *chimogramă*)
fotochinézie *s. f.* (*biol.*) provocare a mișcării unui organ(ism) prin schimbarea bruscă a intensității luminii. (< fr. *photokinèsie*)
fotocliníe *s. f.* curbare în jos a frunzelor sau a lăstarilor sub influența luminii. (< fr. *photoclinie*)
fotoclúb *s. n.* club de fotoamatori. (< foto[1]- + *club*)
fotocoaguláre *s. f.* coagulare a sângelui prin raze laser. (după engl. *photocoagulation*)

fotocoagulográf *s. n.* aparat pentru înregistrarea coagulării sângelui. (< fotocoagu/are/ + *-graf*[3])

fotocolográfic, -ă *adj.* referitor la fotocolografie. (< fr. *photocollographique*)

fotocolografíe *s. f.* procedeu de reproducere tipografică folosind un strat de gelatină sensibilizat la acțiunea luminii. (< fr. *photocollographie*)

fotocolór *s. n.* sistem de fotografiere în culori. (< foto[1]- + *color*)

fotocolorimétru *s. n.* **1.** instrument pentru aprecierea temperaturii culorii unei surse luminoase. **2.** (*text.*) aparat cu care se analizează calitatea coloranților. (< fr. *photocolorimètre*)

fotocolposcopíe *s. f.* colposcopie cu înregistrarea fotografică a imaginilor. (< foto[1]- + *colposcopie*)

fotocompoziție *s. f.* sistem de compoziție tipografică dând direct pe film textele pregătite pentru montarea în forme ofset sau helio. (< engl., fr. *photocomposition*)

fotoconductibilitáte *s. f.* conductibilitate electrică a semiconductorilor care variază în funcție de iluminare; fotoconductivitate, fotoconducție. (< fr. *photoconductibilité*)

fotoconductív *adj. efect ~* = fotoconductibilitate; fotorezistiv. (< fr. *photoconductif*)

fotoconductivitáte *s. f.* fotoconductibilitate; fotorezistivitate. (< fr. *photoconductivité*)

fotoconductór, -oáre *adj.* variabil la conductibilitatea electrică a unor substanțe sub efectul radiațiilor; fotore-zistent. (< fr. *photoconducteur*, engl. *photoconductor*)

fotocondúcție *s. f.* fotoconductibilitate. (< fr. *photoconduction*)

fotocopiá *vb. tr.* a face o fotocopie. (< fr. *photocopier*)

fotocopiát *s. n.* fotocopie. (< fotocopia)

fotocopiatór *s. n.* fotocopier. (< fotocopia + -tor)

fotocópie *s. f.* copie fotografică a unui document, text etc. (< fr. *photocopie*)

fotocopiér *s. n.* aparat de efectuat fotocopii; fotocopiator. (< germ. *Photokopier*)

fotocopíst, -ă *s. m. f.* specialist în fotocopii. (< fr. *photocopiste*)

fotocróm, -ă *adj.* (despre corpuri) care își schimbă culoarea sub acțiunea luminii; fotocromatic, fotocromic. (< fr. *photochrome*)

fotocromátic, -ă *adj.* fotocrom. (< fr. *photochromatique*)

fotocrómic, -ă *adj.* fotocrom. (< germ. *photochromisch*)

fotocromíe *s. f.* fotografie în culori. (< fr. *photochromie*)

fotocromísm *s. n.* variație reversibilă a spectrului de observație a unui compus chimic sub acțiunea luminii. (< fr. *photochromisme*)

fotocromografíe *s. f.* procedeu de fotografiere în culori sau de reproducere fotografică a tablourilor în culori; fotografia obținută. (< fr. *photochromographie*)

fotocromotipografíe *s. f.* procedeu de reproducere fotomecanică a culorilor pentru ilustrarea cărților, a revistelor etc. (< fr. *photochromotypographie*)

fotocromoxilografíe *s. f.* procedeu de reproducere în culori cu clișee gravate în lemn; stampă obținută prin acest procedeu. (< fr. *photochromoxylographie*)

fotocrónică *s. f* cronică jurnalistică bazată pe fotografii. (< it. *fotocronica*)

fotocroníst *s. m.* autor de fotocronici. (< it. *fotocronista*)

fotocronográf *s. n.* aparat fotografic pentru înregistrarea automată a fotografiilor luate în serie. (< fr. *photochrono-graphe*)

fotocronometráre *s. f.* metodă de cronometrare și analiză a duratei elementelor unui proces de muncă sau a timpului a utilajului prin fotografiere și cronometrare. (< foto[1]- + *cronometrare*)

fotoculégere *s. f.* procedeu fotomecanic de culegere a unui text pentru tipărire. (< foto[1]- + *culegere*)

fotocuplór *s. n.* optocuplor. (< fr. *photocoupleur*)

fotodermatóză *s. f.* dermatoză provocată de expunerea pielii la razele solare. (< fr. *photodermatose*)

fotodezintegráre *s. f.* dezintegrare a unui nucleu atomic ca urmare a absorbției unui foton de raze X sau Y de mare energie. (după fr. *photodesintegration*)

fotodinámic, -ă **I.** *adj.* referitor la fotodinamică. **II.** *s. f.* studiu al efectului stimulator al luminii asupra celulelor vii. (< fr. *photodynamique*)

fotodinamíe *s. f.* efect stimulator al luminii asupra proceselor fiziologice din organismele vii. (< fr. *photodynamie*)

fotodiódă *s. f.* **1.** diodă a cărei funcționare depinde de intensitatea fluxului luminos ce cade asupra sa. **2.** celulă fotoelectrică. (< fr. *photodiode*)

fotodocumént *s. n.* document fotografic. (< fr. *photodocument*)

fotodocumentár, -ă *adj.* alcătuit cu fotodocumente. (< foto[1]- + *documentar*)

fotoeféct *s. n.* efect fotoelectric. (< germ. *Photoeffeckt*)

fotoelasticimetríe *s. f.* metodă de măsurare optică a tensiunilor din masa unui corp. (< fr. *photoélasticimétrie*)

fotoelasticimétru *s. n.* aparat folosit în fotoelasticimetrie. (< fr. *photoélasticimètre*)

fotoelasticitáte *s. f.* proprietate a unor materiale transparente și izotope de a-și modifica indicele de refracție sub acțiunea deformațiilor elastice. (< fr. *photoélasticité*)

fotoeléctric, -ă *adj.* (despre emisiunea de electroni din metale) provocat de incidența radiației luminoase. **o** *efect ~* = emisiune de electroni de către metale sau semiconductori sub acțiunea luminii; *celulă ~ă* = element de circuit electric, cu doi electrozi, care se bazează pe efectul fotoelectric; fotocelulă. (< fr. *photoélectrique*)

fotoelectricitáte *s. f.* **1.** fenomen datorită căruia un material emite electroni sub acțiunea luminii. **2.** disciplină care studiază fenomenele fotoelectrice. (< fr. *photoélectricité*)

fotoelectrón *s. m.* electron emis de o suprafață metalică pe care cade un fascicul de radiații. (< fr. *photoélectron*)

fotoelemént *s. n.* element al unui circuit care transformă energia luminoasă în energie electrică; pilă (sau celulă) fotovoltaică; fotopilă. (< fr. *photoélément*)

fotoemísie *s. f.* emisie de electroni prin efect fotoelectric. (< fr. *photoémission*)

fotoemisív, -ă *adj.* (despre substanțe, corpuri) care emite electroni sub acțiunea luminii. (< fr. *photoémissif*)

fotoemisivitáte *s. f.* proprietate (a unei substanțe, a unui corp) de a fi fotoemisiv. (< fr. *photoémissivité*)

fotoemițátor, -oáre *adj.* (despre corpuri) care emite electroni când este supus acțiunii radiațiilor luminoase. (după fr. *photoémetteur*)

fotoenergétică *s. f.* ramură a biologiei care studiază influența energiei radiante a Soarelui asupra activității vitale a organismelor. (< fr. *photoénergétique*)

fotoepiláre *s. f.* nouă metodă de epilare bazată pe lumină. (< foto[1]- + *epilare*)

fotoeséu *s. n.* (în reportaje) eseu fotografic. (< foto[1]- + *eseu*)

fotoestezíe *s. f.* sensibilitate la acțiunea luminii. (< fr. *photoesthésie*)

fotoexpoziție *s. f.* expoziție de fotografii. (< foto[1]- + *expoziție*)

fotofáză *s. f.* stadiu de lumină al fotosintezei în care are loc desfacerea moleculei de apă sub acțiunea energiei luminoase absorbite, fixate și transformate de pigmenții clorofilei. (< fr. *photophase*)

fotofíl, -ă *adj.* heliofil. (< fr. *photophile*)

fotofilmotécă *s. f.* filmotecă de fotografii. (< foto[1]- + *filmotecă*)

fotofíniș *s. n.* aparat care înregistrează automat, prin fotografiere, ordinea sosirii concurenților dintr-o probă sportivă. (< fr., engl. *photo-finish*)

fotofisiúne *s. f.* fisiune provocată de fotoni. (< fr. *photofission*)

fotofítă *adj., s. f.* heliofită. (< lat. *photophyta*)

fotofób, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de fotofobie; helifob, lucifob. (< fr. *photophobe*)

fotofobíe *s. f.* hipersensibilitate a ochiului la lumină. (< fr. *photophobie*)

fotofón *s. n.* instalație în fotofonie. (< fr. *photophone*)

fotofoníe *s. f.* procedeu de transmitere a sunetelor prin intermediul razelor luminoase cu ajutorul fotonului. (< fr. *photophonie*)

fotofór, -oáre **I.** *adj.* care poartă, care are o sursă de lumină. **II.** *s. n.* lampă electrică portativă care se prinde de casca celui

care o poartă (mineri, speologi etc.). • lampă frontală folosită în otorinolaringologie. **III.** *s. m.* organ luminos la coleoptere şi la unele animale marine. (< fr. *photophore*)

fotoforéză *s. f.* deplasare a particulelor microscopice sub acţiunea unei iluminări puternice. (< fr. *photophorèse*)

fotogén, -ă *adj.* care produce lumină. (< fr. *photogène*)

fotogenéză *s. f.* **1.** producere de lumină în organele fotogene. **2.** fosforescenţă. (< fr. *photogenèse*)

fotogénic, -ă *adj.* **1.** referitor la efectele chimice ale luminii. **2.** care impresionează bine plasa fotografică; (despre oameni) care poate fi reprodus în mod avantajos în fotografie sau în film. (< fr. *photogénique*)

fotogeníe *s. f.* **1.** producere de lumină. **2.** însuşirea de a fi fotogenic (2). (< fr. *photogénie*)

fotogeologíe *s. f.* metodă de cercetare geologică pe bază de fotografii. (< engl. *photogeology*)

fotogoniométru *s. n.* instrument pentru măsurători unghiulare pe fotograme. (< fr. *photogoniomètre*)

fotográf, -ă *s. m. f.* specialist în fotografie. (< fr. *photographe*)

fotografiá *vb. tr.* a fixa imaginea unui obiect, a unei fiinţe etc. pe o hârtie sau pe o placă fotosensibilă, cu ajutorul unui sistem de lentile. (< fr. *photographier*)

fotografiát *s. n.* fotografiere. (< fotografia)

fotográfic, -ă *adj.* referitor la fotografie; pentru fotografie. **o** *aparat ~* (sau *cameră) ~ă* = dispozitiv optic bazat pe principiul unei camere obscure, pentru a fotografia; *hârtie ~ă* = hârtie acoperită pe o faţă cu un strat fotosensibil, pe care se obţin copiile fotografice. (< fr. *photographique*)

fotografíe *s. f.* **1.** arta şi tehnica fotografierii. **2.** imagine fixată pe hârtie fotografică; foto[2]. **o** *~ de platou* = fotografie în timpul realizării filmului pentru asigurarea racordului dintre cadre şi secvenţe, pentru publicitate etc. (< fr. *photographie*)

fotografísm *s. n.* curent în pictură şi plastică care urmăreşte să redea natura exagerat de fidel, fără forţă artistică creatoare. (< germ. *Photographismus*)

fotografotíp *s. n.* **1.** fotografie a unui exemplar vegetal tipic. **2.** tip de taxon stabilit pe baza unei ilustraţii fotografice. (< fr., engl. *photographotype*)

fotográmă *s. f.* **1.** fotografie (din avion, satelit etc.) pe baza căreia se pot face măsurători precise asupra obiectului înregistrat. **2.** (*cinem.*) fiecare element fotografic care intră în alcătuirea unui plan (4). (< fr. *photogramme*)

fotogrammétric, -ă *adj.* referitor la fotogrammetrie. (< fr. *photogrammétrique*)

fotogrammetríe *s. f.* ramură a topografiei care se ocupă cu ridicarea planurilor şi a hărţilor pe baza fotogramelor. (< fr. *photogrammétrie*)

fotogrammetríst, -ă *s. m. f.* specialist în fotogrammetrie. (< engl. *photogrammetrist*)

fotogrammétru I. *s. n.* aparat cu care se fac fotograme (1). **II.** *s. m.* tehnician care se ocupă cu operaţii de fotogrammetrie. (< germ. *Photogrammeter*, fr. *photogrammètre*)

fotogravór *s. m.* specialist în fotogravură. (< fr. *photograveur*)

fotogravúră *s. f.* **1.** procedeu de reproducere a imaginilor folosit la confecţionarea clişeelor, cu ajutorul căruia se obţin planşele gravate; gravura obţinută. **2.** heliogravură (2). (< fr. *photogravure*)

fotohártă *s. f.* hartă obţinută cu ajutorul unor fotograme (1). (după fr. *photocarte*)

fotointerpretáre *s. f.* metodologia de interpretare a fotogramelor în scopul determinării elementelor de bază ale unei hărţi. (după fr. *photointerprétation*)

fotoionizáre *s. f.* ionizare a atomilor sau moleculelor unui gaz sub acţiunea razelor ultraviolete. (după fr. *photoionisation*)

fotojurnalíst, -ă *s. m. f.* jurnalist foto. (< *foto*[1]- + *jurnalist*)

fotokinográf *s. n.* instrument care permite analizarea şi studierea mişcărilor fizice cu ajutorul filmului. (< fr. *photokinographe*)

fotolaboratór *s. n.* laborator fotografic. (< *foto*[1]- + *laborator*)

fotolaparoscopíe *s. f.* laparoscopie cu înregistrare fotografică a imaginilor. (< foto[1]- + *laparoscopie*)

fotoléctor *s. n.* (*inform.*) maşină periferică pentru citirea cu ajutorul unui sistem fotoelectric a informaţiilor. (< fotolec/tură/ + *-tor*)

fotolectúră *s. f.* (*inform.*) sistem de citire a informaţiilor conţinute în cartele sau benzi perforate etc. (< fr. *photolecture*)

fotolinotíp *s. n.* (*poligr.*) maşină de culegere fotografică. (< fr. *photolinotype*)

fotolitográfic, -ă *adj.* de fotolitografie. (< fr. *photolithographique*)

fotolitografíe *s. f.* procedeu de reproducere a hărţilor şi a desenelor prin transpunerea acestora pe o piaţă litografică cu ajutorul unei hârtii speciale; desenul obţinut. (< fr. *photolithographie*)

fotóliu *s. n.* **1.** scaun mare (capitonat) cu braţe şi spătar. **o** *~-pat* = fotoliu extensibil care se poate transforma în pat. **2.** loc într-o sală de spectacol situat în faţă. **o** *~ de orchestră* = loc în primele rânduri ale unei săli de concert. (< fr. *fauteuil*)

fotolíză *s. f.* descompunere a unei substanţe sub acţiunea luminii. (< fr. *photolyse*)

fotoluminescént, -ă/fotoluminiscent, -ă *adj.* cu fotoluminescenţă. (< fr. *photoluminescent*)

fotoluminescénţă/fotoluminiscénţă *s. f.* denumire comună a fluorescenţei şi fosforescenţei substanţelor luminescente. (< fr. *photoluminescence*)

fotóm *s. n.* halucinaţie vizuală sub forma unui punct luminos, pată de culoare, de umbră etc. (< fr. *photome*)

fotomagnétic, -ă *adj.* (despre fenomene magnetice) care se datoreşte luminii. (< fr. *photomagnétique*)

fotomecánic, -ă I. *adj.* (despre procedee de imprimare) care foloseşte clişee prin fotografie. **II.** *s. f.* tipărire prin fotografierea planşei tipografice. (< fr. *photomécanique*)

fotometalografíe *s. f.* procedeu de imprimare a hărţilor şi desenelor prin transpunerea acestora pe o placă de zinc sensibilizată. (< fr. *photométallographie*)

fotometalografíst, -ă *adj., s. m. f.* (specialist) în fotometalografie. (< fotometalograf/ie/ + *-ist*)

fotometeór *s. m.* efect luminos care apare în atmosferă datorită reflexiei, refracţiei, difracţiei şi difuziunii luminii. (< engl. *photometeor*)

fotométric, -ă *adj.* referitor la fotometrie. (< fr. *photométrique*)

fotometríe *s. f.* ramură a fizicii care studiază metodele de măsurare a intensităţii unei surse de lumină. (< fr. *photométrie*)

fotométru *s. n.* **1.** instrument folosit în fotometrie. **2.** instrument pentru determinarea sensibilităţii ochiului la lumină. (< fr. *photomètre*)

fotomicrográfic, -ă *adj.* microfotografic. (< fr. *photomicrographique*)

fotomicrografíe *s. f.* microfotografie. (< fr. *photomicrographie*)

fotomicroscopíe *s. f.* metodă de înregistrare fotografică a preparatelor microscopice. (< fr. *photomicroscopie*)

fotomitraliéră *s. f.* aparat de instruire folosit pentru verificarea tragerilor din avion pe bază de fotografii. (după fr. *photomitrailleuse*)

fotomodél *s. n.* persoană care pozează ca model fotografic. (< fr. *photo-modèle*)

fotomontáj *s. n.* **1.** mijloc de agitaţie vizuală constând dintr-o serie de fotografii pe un panou şi ilustrând o anumită temă. **2.** asamblare a mai multor fotografii pentru a obţine un clişeu fotografic. (< rus. *fotomontaj*, fr. *photomontage*)

fotomorfóză *s. f.* totalitatea modificărilor morfoanatomice suferite de organismele vii sub acţiunea luminii. (< fr. *photomorphose*)

fotomozaíc *s. n.* ansamblu de fotografii sau de fotograme dispuse într-un tablou mic. (< foto[1]- + *mozaic*)

fotomultiplicatór *s. n.* dispozitiv pentru amplificarea fluxurilor luminoase, bazat pe fenomenul de fotoemisiune. (< fr. *photomultiplicateur*)

fotón *s. m.* particulă elementară de radiaţie luminoasă. (< fr. *photon*)

fotonastíe *s. f.* mişcare a plantelor provocată de variaţia intensităţii luminii. (< fr. *photonastie*)

fotónic, -ă I. *adj.* referitor la foton. **II.** *s. f.* electronică aplicată în domeniul utilizării luminii. (< fr. *photonique*)

fotonucleár, -ă *adj.* referitor la acţiunea radiaţiilor electromagnetice pe nucleul unui atom. (< fr. *photonucléaire*)

fotoobiectív *s. n.* obiectiv fotografic. (< germ. *Photoobjektiv*)
fotooftalmíe *s. f.* inflamație simultană a corneei și a conjunctivei, produsă de radiațiile ultraviolete. (< engl. *photophthalmia*)
fotoperiodísm *s. n.* reacție a plantelor față de succesiunea luminii și a întunericului. (< fr. *photopériodisme*)
fotoperspectívă *s. f.* perspectivă foto. (< foto¹- + *pers-pectivă*)
fotoperspectográf *s. n.* aparat fotogrammetric cu ajutorul căruia se poate obține fotoplanul sau fotoperspectiva unei regiuni, în vederea întocmirii de hărți topografice. (< fr. *photoperspectographe*, engl. *photoperspectograph*)
fotópic, -ă *adj.* (despre vederea la lumină) care corespunde curbei diurne a sensibilității ochiului. (< fr. *photopique*)
fotopictúră *s. f.* tehnică specială de reproducere foto a picturilor; reproducerea însăși. (după fr. *photopeinture*)
fotopílă *s. f.* fotoelemet. (< fr. *photopile*)
fotoplán *s. n.* plan topografic prin fotoredresare. (< fr. *photoplan*)
fotopolarimétru *s. n.* polarimetru fotoelectric. (< fr. *photopolarimètre*)
fotoprotectór, -oáre *adj., s. n.* (medicament) capabil să protejeze pielea față de efectele nedorite provocate de lumina solară, de razele ultraviolete. (< foto¹- + *protector*)
fotopsíe *s. f.* fosfenă. (< fr. *photopsie*)
fotoreacție *s. f.* reacție chimică efectuată cu ajutorul luminii. (< fr. *photoréaction*)
fotorealísm *s. n.* curent în pictură, la sfârșitul sec. XX, bazat pe fotografie. (< *foto¹- + realism*)
fotoreceptór *s. m.* (*biol.*) celulă cu pigmenți fotosensibili, fotoceptor. (< fr. *photorécepteur*)
fotoredresáre *s. f.* transferare (foto)grafică a imaginii din planul unei fotograme în planul de proiecție în care se construiește o hartă. (< foto¹- + *redresare*)
fotoredresór *s. n.* aparat pentru fotoredresare. (< fr. *photoredresseur*)
fotoreducție *s. f.* proces sub acțiunea luminii, prin care plantele pot reține oxigenul din anumite materii. (< fr. *photoréduction*)
fotoreléu *s. n.* dispozitiv electronic care închide un circuit sub acțiunea luminii. (< foto¹- + *releu*)
fotoreportáj *s. n.* reportaj bazat pe fotografii. (< fr. *photoreportage*, rus. *fotoreportaj*)
fotorepórter, -ă *s. m. f.* fotograf specialist în fotografii pentru reportaje. (< rus. *fotoreportior*)
fotoreprodúcere *s. f.* reproducere pe cale tipografică a clișeelor pentru tipar. (după fr. *photoreproduction*)
fotorestitutór *s. n.* aparat pentru fotorestituție. (< fr. *photorestituteur*)
fotorestitúție *s. f.* **1.** reprezentare tridimensională, sub formă de hărți, proiecții orizontale sau verticale, a obiectelor pe baza stereogramelor. **2.** (*mat.*) determinarea coordonatelor unui punct în spațiu și transpunerea lui într-un plan pe bază de stereograme. (< fr. *photorestitution*)
fotorezisténț, -ă *adj.* fotoconductor. (< fr. *photorésistant*)
fotorezisténță *s. f.* conductor electric a cărui rezistență variază în funcție de iluminare, funcționând pe baza efectului fotoelectric intern. (< fr. *photorésistance*)
fotorezístiv, -ă *adj.* fotoconductiv. (< fr. *photorésistif*)
fotorezistivitáte *s. f.* fotoconductivitate. (< fr. *photorésistivité*)
fotorezistór *s. n.* material a cărui conducție variază în funcție de iluminare. (< engl. *photoresistor*)
fotorobót *s. m.* portret reconstituit după mărturii în vederea cercetărilor făcute de poliție. (< fr. *photo-robot*)
fotoromán *s. n.* intrigă romanescă sau polițistă sub formă de fotografii însoțite de texte. (< fr. *photo-roman*)
fotoschémă *s. f.* schemă stabilită pe baza unei fotografii. (< foto¹- + *schemă*)
fotosculptúră *s. f.* tehnică de executare a statuilor, a busturilor etc., fotografiindu-se din mai multe părți conturul corpului care urmează a fi sculptat și reproducându-se mecanic acest contur în material plastic. (< fr. *photosculpture*)
fotosensíbil, -ă *adj.* (despre substanțe, materiale) sensibil la lumină. (< fr. *photosensible*)
fotosensibilitáte *s. f.* sensibilitate la lumină. • sensibilitate mărită a organismului față de radiațiile actinice ale spectrului solar. (< fr. *photosensibilité*)
fotosensibilizáre *s. f.* creștere a sensibilității față de acțiunea radiațiilor solare determinată de unele substanțe. (după fr. *photosensibilisation*)
fotosféră *s. f.* înveliș exterior luminos al Soarelui. (< fr. *photosphère*)
fotosféric, -ă *adj.* referitor la fotosferă. (< fr. *photosphérique*)
fotosintétic, -ă *adj.* referitor la fotosinteză. (< fr. *photosynthétique*)
fotosintetizatór, -oáre *adj.* care contribuie la foto-sinteză. (< foto¹- + *sintetizator*)
fotosintéză *s. f.* asimilație clorofiliană. (< fr. *photosynthèse*)
fotostát *s. n.* reproducere obținută prin fotocopie. (< fr. *photostat*)
fotostereográf *s. n.* aparat fotogrammetrie de fotores-tituție, bazat pe principiul vederii stereoscopice. (< fr. *photostéréographe*)
fotostereográmă *s. f.* ansamblu de două fotograme corespondente care conțin același obiectiv din fotoperspectiva realizată din două puncte de stație diferite. (< fr. *photostéréogramme*)
fotostereotécă *s. f.* colecție de fotostereograme conținând o anumită regiune, un anumit obiectiv. (< fotoste-reo/gramă/ + *-tecă*)
fotostereotomic, -ă *adj.* referitor la fotostereotomie. (< fotostereotomie)
fotostereotomíe *s. f.* metodă de cercetare în contrapologie bazată pe fotografierea în trei dimensiuni. (< foto¹- + *stereotomie*)
fotostetoscóp *s. n.* instrument medical bazat pe transformarea sunetelor în impulsuri luminoase, pentru analiza zgomotelor cordului fetal. (< foto¹- + *stetoscop*)
fototactísm *s. n.* **1.** mișcare de orientare a organelor plantelor în direcția razelor de lumină. **2.** sensibilitate, reacție a protoplasmei la lumină; fototaxie. (< fr. *phototactisme*)
fototapét *s. m.* tapet pe care este imprimată o imagine fotografică. (< foto¹- + *tapet*)
fototaxíe *s. f.* fototactism. (< fr. *phototaxie*)
fototécă *s. f.* colecție de fotografii sau fotograme. • încăpere în care se păstrează o asemenea colecție. (< fr. *photothèque*)
fototelefón *s. n.* sistem de transmisie a convorbirilor telefonice prin modularea unui fascicul de lumină sau de raze infraroșii. (după fr. *phototéléphonie*)
fototelegráf *s. n.* aparat folosit în fototelegrafie. (< fr. *phototélégraphe*)
fototelegrafic, -ă *adj.* referitor la fototeleografie. (< fr. *phototélégraphique*)
fototelegrafíe *s. f.* telefotografie. (< fr. *phototélégraphie*)
fototelegrámă *s. f.* probă obținută la fototelegraf. (< fr. *phototélégramme*)
fototensiométru *s. n.* aparat care înregistrează variațiile tensiunii arteriale pe cale fotografică. (< foto¹- + *tensiometru*)
fototeodolít *s. n.* aparat fotogrammetric format dintr-un teodolit și o cameră fotografică specială, pentru obținerea fotogramelor terestre. (< fr. *photothéodolite*)
fototerapeútic, -ă *adj.* fototerapic. (< engl. *photherapeutic*)
fototerápic, -ă *adj.* referitor la fototerapie; fototerapeutic. (< fr. *photothérapique*)
fototerapíe *s. f.* tratament medical bazat pe acțiunea radiațiilor luminoase. (< fr. *photothérapie*)
fototermométru *s. n.* aparat pentru înregistrarea fotografică a temperaturii apelor la mari adâncimi. (< fr. *photothermomètre*)
fototermoterapíe *s. f.* folosirea terapeutică simultană a radiațiilor luminoase și calorice. (< foto¹- + *termoterapie*)
fototéxt *s. n.* text explicativ la câteva instantanee fotografice. (< foto¹- + *text*)
fototíp *s. n.* imagine obținută direct în camera obscură. (< fr. *phototype*)
fototipíe *s. f.* procedeu de fotocolografie cu ajutorul a diverse cerneluri, pe o placă de cupru; reproducerea obținută; lihtdruc. (< fr. *phototypie*)

fototiristór *s. n.* tiristor comandat prin intermediul unui impuls luminos. (< engl. *photothyristor*)
fototopográfic, -ă *adj.* referitor la fototopografie. (< fr. *phototopographique*)
fototopografíe *s. f.* ramură a fotogrammetriei care se ocupă cu ridicarea în plan a unor suprafețe terestre restrânse. (< fr. *phototopographie*)
fototranzistór *s. n.* fotodiodă combinată cu un tranzistor. (< fr., engl. *phototransistor*)
fototraumatísm *s. n.* traumatism cauzat de lumină. (< fr. *phototraumatisme*)
fototriangulație *s. f.* triangulație efectuată cu ajutorul fotogramelor. (< fr. *phototriangulation*)
fototróf, -ă *adj.* (despre plante și unele organisme) care sintetizează substanțele organice cu ajutorul luminii solare; fototrofic. (< fr. *phototrophe*)
fototrófic, -ă *adj.* fototrof. (< engl. *phototrphic*)
fototrofíe *s. f.* **1.** proprietate a organismelor fototrofe. **2.** dezvoltare mai viguroasă a unei părți din organul unei plante datorită unei luminozități mai puternice. (< fr. *phototrophie*)
fototróp, -ă *adj.* **1.** fototropic. **2.** (despre organisme) care se orientează în direcția sursei de lumină. (< germ. *phototrop*)
fototrópic, -ă *adj.* referitor la fototropism; fototrop. (< fr. *phototropique*)
fototropie *s. f.* fototropism (1). (< fr. *phototropie*)
fototropism *s. n.* **1.** schimbare a culorii unui compus cristalizat în contact cu lumina pe care o absoarbe; fototropie. **2.** heliotropism. (< fr. *phototropisme*, germ. *Phototropismus*)
fotovoltáic, -ă *adj.* **1.** *efect ~* = apariție a unei tensiuni electromotoare la contactul unui redresor, când pe acest contact cade un fascicul de radiații. **2.** *pilă* (sau *celulă*) *~ă* = fotoelement. (< fr. *photovoltad'que*)
fotoxerográfic, -ă *adj.* referitor la tehnica de reproducere a documentelor prin xerox. (< foto[1]- + *xerografic*)
fotoxilografíe *s. f.* procedeu tipografic de copiere a negativului unei fotografii pe o placă de lemn. (< foto[1]- + *xilografie*)
fotozáț *s. n. (poligr.)* zaț obținut prin fotoculegere. (< foto[1]- + *zaț*)
fotozincografíe *s. f. (poligr.)* procedeu de reproducere a unei fotografii prin copiere pe o placă zincată. (< fr. *photozincographie*)
fouetté /fueté/ *s. n. (coregr.)* rotație rapidă și continuă a corpului efectuată de un dansator sau o dansatoare pe poante, cu ajutorul elanului imprimat prin mișcarea brațelor ori a unui picior. (< fr. *fouetté*)
foulard /fulár/ *s. n. (text.)* mașină folosită pentru impregnarea țesăturilor cu soluții de apretare, de coloranți etc. (< fr. *foulard*)
fourierísm /fu-/ *s. n.* doctrină socialist-utopică franceză din prima jumătate a sec. XIX, care preconiza crearea societății prin propagarea pașnică a ideilor cu privire la noua formă de organizare a producției sociale; falansterianism; garantism. (< fr. *fouriérisme*)
fourieríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al fourierismului; falansterian. (< fr. *fouriériste*)
fov, -ă I. *adj., s. n.* (de) culoare galben-roșiatică. **II.** *adj., s. m.* (pictor) aparținând fovismului. (< fr. *fouve*)
fovéa *s. f.* **1.** (*anat.*) gaură mică, depresiune. • depresiune a retinei, situată în centrul petei galbene, care constituie zona cea mai sensibilă. **2.** gropiță pe suprafața unor semințe, a unor organe ale plantelor. (< fr. *fovéa*)
fovísm *s. n.* curent formalist în pictura franceză de la începutul sec. XX care reprezenta lumea concretă în culori violente, folosind tonuri pure și renunțând la perspectivă. (< fr. *fauvisme*)
fovíst, -ă *adj., s. m. f.* (pictor adept) al fovismului. (< fr. *fauviste*)
fox *s. m.* foxterier. (< fr., engl. *fox*)
fóxing *s. n.* formă de degradare a documentelor de arhivă pe suport de hârtie din apariția unor pete punctiforme cu aspect ruginiu. (cf. engl. *fox*, vulpe)
foxteriér *s. m.* câine de casă, puternic și iute, cu urechile scurte și cu picioarele drepte, bun vânător de vulpi; fox. (< fr. *fox-terrier*)
fóxtrot *s. n.* dans de perechi, de origine americană, cu ritm sincopat și mișcare vioaie; melodia corespunzătoare. (< engl., fr. *fox-trot*)
frac *s. n.* haină bărbătească de ceremonie, scurtă în față până la talie, neîncheiată la piept și terminată la spate cu două cozi lungi și înguste. (< fr. *frac*)
fractál, -ă *adj.* (despre o figură geometrică) fragmentat, frânt care poate fi divizat în părți, astfel încât fiecare dintre acestea să fie (aproximativ) o copie miniaturală. **o** *geometrie ~ă* = știință care studiază aspectul haotic prin complexitate a formelor simetrice (naturale) uneori folosite în artă. (< lat. *fract*/us/, fracturat + *-al*)
fractocúmulus *s. m.* fragment de cumulus rupt de vânt, situat la joasă altitudine. (< fr. *fractocumulus*)
fractomímbus *s. m.* fâșie de nori negri pe fondul clar al unui nimbostratus la atitudine mică. (< fr. *fractonimbus*)
fractostrátus *s. m.* fâșie de nori dintr-un stratus rupt de vânt. (< fr. *fractostratus*)
fractúr *s. n. (poligr.)* literă germană cu caracter gotic. (< germ. *Fraktur*)
fracturá *vb. tr., refl.* a(-și) produce o fractură. (< fr. *fracturer*)
fracturál, -ă *adj.* de natura fracturilor. (< engl. *fractural*)
fractúră *s. f.* **1.** ruptură violentă a unui os sau cartilaj. • *(fig.)* ruptură, despărțire. **2.** casură. **3.** falie. (< fr. *fracture*, lat. *fractura*)
frácție *s. f.* număr care exprimă una sau mai multe părți dintr-un întreg. • raport între două expresii matematice. (< fr. *fraction*, lat. *fractio*)
fracționá *vb. tr.* a împărți un întreg; a diviza, a secționa. (< fr. *fractionner*)
fracționál, -ă *adj.* care tinde la dezbinare, la fracțio-narea (unui partid). (< fr. *fractionnel*)
fracționár, -ă *adj. (mat.)* care conține o fracție; de forma unei fracții. **o** *număr ~* = număr format dintr-un întreg și o fracție. (< fr. *fractionnaire*)
fracționáre *s. f.* **1.** acțiunea de a fracționa. **2.** separare a unui amestec lichid sau gazos în fracțiuni bogate în anumiți componenți. **3.** procedeu de construcție a unei aeronave din (sub)ansambluri parțiale. (< fracționa)
fracționát, -ă *adj.* divizat în fracțiuni. **o** (*chim.*) *distilare ~ă* = separare dintr-un amestec a lichidelor care au puncte de fierbere diferite, colectându-le separat după temperaturile lor de fierbere; *cristalizare ~ă* = separare a substanțelor dintr-un amestec, folosind dife-rența lor de solubilitate într-un dizolvant. (< fracționa)
fracționísm *s. n.* acțiune desfășurată de o fracțiune (2). (< fr. *fractionnisme*)
fracționíst, -ă *adj., s. m. f.* (membru) al unei fracțiuni (2). (< fr. *fractionniste*)
fracțiúne *s. f.* **1.** parte dintr-un întreg; fragment. **o** *~ de secundă* = momentan. **2.** grupare politică organizată care se împotrivește liniei generale a partidului sau se desolidarizează într-o problemă anumită. **o** *~ parlamentară* = grup parlamentar compus din reprezentanții aceluiași partid. **3.** lichid obținut prin fracționarea unui amestec de substanțe. (< fr. *fraction*, lat. *fractio*)
fragíl, -ă *adj.* **1.** se poate sparge, sfărâma, rupe. **2.** gingaș, delicat, firav. • *(fig.)* puțin stabil. (< fr. *fragile*, lat. *fragilis*)
fragilitáte *s. f.* însușirea de a fi fragil. (< fr. *fragilité*, lat. *fragilitas*)
fragilizá *vb. tr., refl.* a face, a deveni fragil. (< fr. *fraciliser*)
fragipán *s. n.* orizont (3) lutos cu consistență (foarte) dură, în stare uscată, și casant, în stare umedă. (< fr. *fragipan*)
fragmént *s. n.* **1.** parte (dintr-un tot). **2.** moment dintr-o operă literară, muzicală, dintr-o scriere. (< fr. *fragment*, lat. *fragmentum*)
fragmentá *vb. tr.* a împărți în fragmente; a fracționa, a segmenta. (< fr. *fragmenter*)
fragmentár, -ă *adj.* format din fragmente; incomplet. (< fr. *fragmentaire*)
fragmentarism *s. n.* caracter fragmentar. (< *fragmentar* + *-ism*)
fragmentáție *s. f.* fragmentare. (< fr. *fragmentation*)

fragmentísm *s. n.* tendință literară dezvoltată în primii ani ai sec. XX, care prefera scurte fragmente de proză. (după it. *frammentismo*)
fragránt, -ă *adj.* cu miros plăcut, parfumat. (< fr. *fragrant*, lat. *fragrans*)
fragránță *s. f.* miros plăcut. (< fr. *fragrance*, it. *fragranza*)
fraht *s. n.* **1.** document în care se înscriu mărfurile transportate pe calea ferată și taxele de transport; scrisoare de trăsură. **2.** taxă pentru un transport. (< germ. *Fracht*)
frai *adj. inv. (fam.;* despre oameni) liber. (< germ. *frei*)
fráier, -ă *s. m. f., adj.* (om) prost, care nu știe să profite într-o anumită împrejurare. (< germ. *Freier*)
fraierísm *s. m.* atitudine prostească într-o circumstanță (favorabilă) pentru cei care o afișează. (< fraier + -ism)
framée *s. f.* lance de luptă la franci. (< fr. *framée*)
fránă *s. f.* mare alunecare de teren în formă de cuib. (< fr. *frane*)
franc[1] *s. m.* **1.** unitate monetară (azi *euro*) a Belgiei, Franței, Luxemburgului), a Elveției, țărilor Africii Centrale etc. **2.** monedă divizionară în Maroc, a suta parte dintr-un dirham. (< fr. *franc*)
franc[2] *s. n.* portaltoi din sămânța soiurilor cultivate din aceeași specie cu altoiul. (< fr. *franc*)
franc[3]**, -ă I.** *s. m. pl.* uniune de triburi germane, care trăiau în sec. III, pe cursul inferior al Rinului. **II.** *adj.* care aparține francilor. • (*s. f.*) limbă germanică vorbită la început de franci, cuceritorii Galiei. (< fr. *franc, franque*)
franc[4]**, -ă** *adj.* sincer, loial, cinstit. (< fr. *franc*)
francá *vb. tr.* **1.** a plăti cu anticipație taxele de transport (pentru un colet). **2.** a timbra o scrisoare. (< it. *francare*, germ. *frankieren*)
francaménte *adv.* (în mod) sincer, cu francheță. (< it. *francamente*)
francatúră *s. f.* francare a trimiterilor poștale. • mărcile și ștampilele aplicate pe o corespondență. (< germ. *Frankatur*)
franceínă *s. f.* colorant cu mare stabilitate la lumină, cu care se vopsește mătasea în diferite nuanțe de roșu. (< fr. *francéine*)
francéz, -ă I. *s. m. pl.* popor constituit ca națiune pe teritoriul Franței. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) care aparține acestui popor, Franței. **o** *artă* ~ = artă reprezentând vestigii încă din preistorie până azi arhitectura, pictura etc. în Franța. • (*s. f.*) limbă romanică vorbită de francezi. (< fr. *français*)
franchéțe *s. f.* calitatea de a fi franc[4]; sinceritate. (< it. *franchezza*)
franchísm *s. n.* doctrina și mișcarea politică fascistă impusă în Spania de Franco. (< fr. *franquisme*)
franchíst, -ă *adj., s. m. f.* (partizan) al franchismului. (< fr. *franquiste*)
franciscán, -ă I. *s. m. f.* călugăr(iță) aparținând unui ordin catolic fondat de Sf. Francesco d'Assisi în 1209. **II.** *adj.* care aparține acestui ordin. (< fr. *franciscain*, it. *francescano*)
franciscanísm *s. n.* **1.** mișcare religioasă care îmbina predica pocăinței și a ascetismului sever cu aceea a simplității evanghelice, a blândeții și a dragostei pentru toate viețuitoarele firii. **2.** caracter franciscan (al artei). (după it. *francescanesimo*)
francíscă *s. f.* toporișcă de război la franci și la alte popoare germanice. (< fr. *francisque*)
francíst, -ă *s. m. f.* specialist în limba și literatura franceză. (< fr. *franciste*)
francitáte *s. f.* ansamblul caracterelor proprii culturii franceze. (< fr. *francité*)
fránciu *s. n.* element chimic radioactiv din grupa metalelor alcaline. (< fr. *francium*)
francizá *vb. tr.* a da caracter francez. (< fr. *franciser*)
francizánt, -ă *adj.* care francizează. (< franciza + -ant)
francízã *s. f.* **1.** (*mat.*) parte exceptată dintr-un total, exprimată în procente. **2.** clauză cuprinsă în polița de asigurare în virtutea căreia asigurătorul este exonerat de obligația de a despăgubi pe asigurat. **3.** scutire de taxe vamale acordată pentru bunurile importate. (< engl., fr. *franchise*)
francizór *s. m.* cel scutit de o franciză (3). (< fr. *franchiseur*)
francmasón *s. m.* membru al francmasoneriei; mason. (< fr. *franc-maçon*)
francmasoneríe *s. f.* asociație internațională secretă de persoane unite printr-un ideal de fraternitate și solidaritate și care practică unele ritualuri simbolice, implicată în mișcări de schimbare a regimurilor politice din multe țări; masonerie. (< fr. *franc-maçonnerie*)
francmasónic, -ă *adj.* referitor la francmasonerie; masonic. (< fr. *franc-maçonnique*)
FRANCO[1]**-** *elem.* „francez". (< fr. *franco-*)
fránco[2] *adj. inv., adv.* indicație care arată că taxele de transport ale unei trimiteri poștale au fost plătite de expeditor. (< it. *franco*)
francofíl, -ă *adj., s. m. f.* (admirator) a tot ceea ce este francez; filofrancez, galofil. (< fr. *francophile*)
francofilíe *s. f.* prietenie față de Franța; galofilie. (< fr. *francophilie*)
francofób, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care urăște tot ceea ce este francez; galofob. (< fr. *francophobe*)
francofobíe *s. f.* ură față de francezi; galofobie. (< fr. *francophobie*)
francofón, -ă *adj., s. m. f.* (vorbitor) de limbă franceză. (< fr. *francophone*)
francofoníe *s. f.* colectivitatea constituită de popoarele francofone. (< fr. *francophonie*)
franco-provensálă *s. f.* entitate lingvistică între franceză și provensală, vorbită pe teritoriul fostului regat al burgunzilor. (< fr. *franco-provençale*)
franctirór *s. m.* soldat voluntar care nu făcea parte dintr-o armată regulată; partizan al mișcării de rezistență din Franța între 1940-1944. (< fr. *franc-tireur*)
frangipán, -ă I. *s. m.* arbust ornamental din zona tropicelor celor două Americi, cu flori galbene, parfumate; *s. f.* fructul acestuia. **II.** amandină. (< fr. *frangipane*)
frangléză *s. f.* ansamblu de neologisme de origine engleză introduse în limba franceză. (< fr. *franglais*)
franglofón, -ă *adj.* cu caracteristici franco-engleză. (< frangl/ează/ + *-fon*)
franj *s. n. (pl.)* **1.** fibre lăsate să atârne la marginea unei cuverturi, a unei perdele. **2.** (*anat.*) formație filamentoasă la marginea unui organ. **3.** (*geol.*) structură foarte ondulată, adesea sub formă de unghiuri ascuțite. (< fr. *frange*)
fránjă *s. f.* fiecare dintre dungile alternativ luminoase și întunecoase obținute pe un ecran prin fenomenul de interferență luminoasă. (< fr. *frange*)
franjurá *vb. tr.* a ornamenta cu franjuri. (după fr. *franger*)
fránklin *s. m.* unitate de măsură a sarcinii electrice, egală cu $0333 \cdot 10^{-9}$C. (< fr. *franklin*)
franklinizáre *s. f.* aplicarea terapeutică a electricității statice. (după fr. *franklinisation*)
franțuzísm *s. n.* neologism de origine franceză, neintegrat în limba de care a fost împrumutat. (< franțuz + -ism)
frapá *vb. tr.* **1.** a sări în ochi, a izbi, a impresiona, a surprinde. **2.** a răci băuturi alcoolice cu gheață. **3.** (*tehn.*) a presa după sinterizare două piese metalice. (< fr. *frapper*)
frapánt, -ă *adj.* bătător la ochi, izbitor, șocant. (< fr. *frappant*)
frapé *adj.* (despre băuturi) frapat, răcit. (< fr. *frappé*)
frapiéră *s. f.* vas special, cu gheață, pentru răcirea băuturilor. (< fr. *frappière*)
frasnián *s. n.* primul etaj al devonianului superior. (< fr. *frasnien*)
frástic, -ă *adj.* referitor la frază. (< fr. *phrastique*)
fratérn, -ă *adj.* frățesc; fraternal. (< lat. *fraternus*)
fraternál, -ă I. *adj.* fratern. **II.** *s. m. pl.* gemeni. (< germ. *fraternal*)
fraternitáte *s. f.* legătură strânsă, frățească între persoane, colectivități, popoare etc. (< fr. *fraternité*, lat. *fraternitas*)
fraternizá *vb. intr.* a se înfrăți, a face cauză comună cu cineva. (< fr. *fraterniser*)
fraticélli *s. m. pl.* sectă franciscană de călugări umili. (< it. *fraticelli*)
FRATRI-/FRATRO- *elem.* „frate". (< fr. *fratri-, fratro-*, cf. lat. *frater, -tris*)
fratriarhát *s. n.* formă de viață socială în dezvoltarea comunei primitive în care legătura esențială între membrii societății era determinată de gradul de fraternitate naturală sau prin adopțiune și alianță. (< fratri- + /patri/*arhat*)

fratricíd, -ă **I.** *s. n.* ucidere de frate sau de soră. **II.** *s. m.* cel care săvârşeşte un fratricid (I). **III.** *adj.* (despre războaie) care se desfăşoară între membrii aceleiaşi naţiuni. (< fr. *fratricide*, lat. *fratricida*)

fratríe *s. f.* **1.** subdiviziune a triburilor greceşti antice (atice). • grup de mai multe ginţi înrudite între ele prin legături de sânge. **2.** grupare mare de plante apropiate genetic. (< fr. *phratrie*, gr. *phratria*)

FRATRO- v. fratri-.

fratrocraţíe *s. f.* conducere a unui grup social de tipul fratriei (1) de către membrii aceleiaşi spiţe de neam. (< fratro- + -craţie)

fraudá *vb. tr.* a comite o fraudă; a defrauda. (< fr. *frauder*, lat. *fraudare*)

fraudatór, -oáre *s. m. f.* defraudator. (< it. *fraudatore*)

fraudatóriu, -ie *adj.* fraudulos. (< lat. *fraudatorius*)

fráudă *s. f.* act de rea-credinţă cu scop de profit, prin provocarea unei pagube; hoţie. • sumă sustrasă. (< fr. *fraude*, lat. *fraus, -dis*)

fraudulós, -oásă *adj.* (despre acţiuni) bazat pe o fraudă; fraudatoriu. (< fr. *frauduleux*, lat. *fraudulosus*)

frazá *vb. tr.* **1.** a scoate în evidenţă ritmul frazei muzicale la executarea unei bucăţi. **2.** a citi cadenţat, expresiv un text. • (*ir.*) a vorbi, a scrie afectat. (< fr. *phraser*)

frázǎ *s. f.* **1.** unitate sintactică din două sau mai multe propoziţii în raport de coordonare sau subordonare. **2.** (*muz.*) unitate a discursului melodic delimitată de două cadenţe. (< fr. *phrase*)

FRAZEO-, -frázǎ, -frazíe *elem.* „exprimare, vorbire, limbaj". (< fr. *phraséo-, -phrase, – phrasie*, cf. gr. *phrasis, -seos*)

frazeológ, -ă *s. m. f.* cel care se exprimă în fraze meşteşugite, dar lipsite de conţinut. (< fr. *phraséologue*)

frazeológic, -ă *adj.* referitor la fazeologie. (< fr. *phraséologique*)

frazeologíe *s. f* **1.** fel, manieră de a construi frazele, proprie unei limbi sau unui scriitor. **2.** (*fig.*) vorbărie goală; pălăvrăgeală. **3.** disciplină care studiază unităţile frazeologice opuse îmbinărilor libere de cuvinte. (< fr. *phraséologie*)

frazeologísm *s. n.* unitate frazeologică, îmbinare de cuvinte cu caracter constant, creată în interiorul unei limbi. (< rus. *frazeologhizm*)

-frazíe v. frazeo-.

frazifón *s. n.* problemă enigmistică constând din găsirea unor cuvinte cu un anumit număr de litere corespunzătoare definiţiilor şi alcătuirea unei fraze prin alipirea cuvintelor găsite. (< frază + -fon[2])

frână *vb. tr.* a opri, a încetini mersul unui vehicul cu ajutorul frânei. • (*fig.*) a ţine în loc, a încetini. (după fr. *freiner*)

frână *s. f.* dispozitiv adaptat la un vehicul pentru a-i micşora sau opri viteza. • (*fig.*) ceea ce opreşte, încetineşte o acţiune, un proces etc. (după fr. *frein*)

FREAT(O)- *elem.* „puţ, izvor, apă, subterană". (< fr. *phréat/o/-*, cf. gr. *phreas, -atos*)

freátic, -ă *adj. apă ~ă* = pânză de apă subterană din apa de infiltraţie, din care se alimentează izvoarele şi fântânile. (< fr. *phréatique*)

freatobiologíe *s. f.* ştiinţă care studiază organismele din apele freatice. (< fr. *phréatobiologie*)

freatofíl, -ă *adj.* (despre plante) **1.** care creşte în bazinele de apă. **2.** care are nevoie de apă subterană foarte aproape de suprafaţă. (< fr. *phréatophile*)

freatofíte *s. f. pl.* plante din regiunile secetoase, cu rădăcini lungi, care ajung până la pânza de apă freatică. (< fr. *phréatophytes*)

frécţie *s. f.* masaj constând din ungerea şi frecarea corpului cu un lichid. (după fr. *friction*, lat. *frictio*)

frecţioná/fricţioná *vb. tr.* a face o frecţie. (după fr. *frictionner*)

frecvént, -ă *adj.* care se întâmplă des, la intervale scurte; obişnuit, curent. (< lat. *frequens*, fr. *fréquent*)

frecventá *vb. tr.* a merge cu regularitate, sistematic (la cursuri, la spectacole). • a vizita deseori pe cineva. (< lat. *frequentare*, fr. *fréquenter*)

frecventábil, -ă *adj.* care poate fi frecventat. (< fr. *fréquentable*)

frecventabilitáte *s. f.* însuşirea de a fi frecventabil. (< frecventabil + -itate)

frecventatív, -ă *adj.* (despre verbe) care arată o repetare a unei acţiuni. (< lat. *frequentativus*, fr. *fréquentatif*)

frecventatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care frecventează ceva sau pe cineva. (< frecventa + -tor)

frecvénţă *s. f.* **1.** repetare deasă şi regulată a unei mişcări, acţiuni etc. • participare a studenţilor, a elevilor la cursuri. **2.** număr al repetărilor unui fenomen periodic în unitatea de timp. • mărime egală cu numărul de vibraţii pe secundă ale unei mişcări vibratorii. (< lat. *frequentia*, fr. *fréquence*)

frecvenţmétru *s. n.* instrument pentru măsurarea frecvenţei (2). (< fr. *fréquencemètre*)

fredoná *vb. tr.* a cânta încet (fără cuvinte); a îngâna o melodie. (< fr. *fredonner*)

free-jazz /fri-géz/ *s. n.* stil de jazz, caracterizat prin libertatea totală de improvizaţie. (< engl. *free-jazz*)

free-lance /frilens/ *s. f.* colaborare la un ziar, la un post de radio sau de televiziune. (< engl. *free-lance*)

free-lancer *s. m.* **1.** colaborator free-lance. **2.** muzician liberprofesionist, neîncadrat prin contract în vreo formaţie. (< engl. *free-lancer*)

free-shop /-şop/ *s. n.* butic care beneficiază de scutirea taxelor asupra produselor pe care le comercializează. (< engl. *free-shop*)

freezer /frízăr/ *s. n.* frigorifer electric; frigider. • maşină de preparat îngheţată. • congelator. (< engl. *freezer*)

freezing rain /fri-rein/ *s. n.* ploaie îngheţată. (< engl. *freezin rain*)

fregátă *s. f.* **1.** veche navă de război cu vele, rapidă, cu trei catarge şi artilerie puternică, de recunoaştere, de pază şi de legătură între navele mari. • navă militară modernă de tonaj mic, manevrieră şi rapidă. **2.** pasăre palmipedă din mările tropicale, cu coadă şi aripi foarte lungi. (< fr. *frégate*, it. *fregata*)

fremismént *s. n.* (*med.*) senzaţie palpatorie cu caracter vibrator; agitaţie, tremurătură. (< fr. *frémissement*)

FREN(O)-, -freníe *elem.* **1.** „membrană, diafragmă". **2.** „minte, inteligenţă, spirit". (< fr. *phrén/o/-, -phrénie*, cf. gr. *phren*)

frenáj *s. n.* **1.** frenaţie. **2.** (*tehn.*) frânare. • sistem de frâne. (< fr. *freinage*)

frenalgíe *s. f.* dispoziţie dureroasă şi depresivă, în me-lancolie. (< fr. *phrénalgie*)

frenatór, -oáre **I.** *adj.* (*livr.*) care frânează. **II.** *s. m.* (*biol.*) represor. (< lat. *frenator*)

frenáţie *s. f.* (*livr.*) înfrânare. (< lat. *frenatio*)

french-cancán /frenci-/ *s. n.* cancan[2]. (< engl., fr. *french cancan*)

frenétic, -ă *adj.* cuprins de frenezie. • (şi *adv.*) violent; pasionat. (< fr. *frénétique*)

frenetizá *vb. intr.* a fi cuprins de frenezie; (*p. ext.*) a delira. (< frenet/ic/ + -iza)

frenezíe *s. f.* stare de excitare, de pasiune nestăpânită, violentă. **o** *cu ~* = frenetic, pasionat. (< fr. *frénésie*)

frénie, -ă *adj.* referitor la diafragmă. **o** *nerv ~* (şi *s. m.*) = nerv motor al diafragmei. (< fr. *phrénique*)

frenicectomíe *s. f.* frenicotomie. (< fr. *phrénicectomie*)

frenicotomíe *s. f.* secţionare chirurgicală a nervului frenic; frenicetomie. (< fr. *phrénicotomie*)

-frenío v. fren(o)-.

frenítă *s. f.* inflamaţie a diafragmei. (< fr. *phrénite*)

frenocardíe *s. f.* nevroză a inimii caracterizată prin stenocardie, tulburări respiratorii şi palpitaţii. (< fr. *phrénocardie*)

frenocardiospásm *s. n.* spasm al diafragmei şi al cardiei. (< fr. *phrénocardiospasme*)

frenolepsíe *s. f.* denumire generică pentru ideile şi stările obsesive. (< engl. *phrenolopesia*)

frenológ *s. m.* adept al frenologiei. (< germ. *Phrenologe*)

frenológic, -ă *adj.* referitor la frenologie. (< fr. *phrénologique*)

frenologíe *s. f.* teorie neştiinţifică potrivit căreia caracterul şi facultăţile psihice şi intelectuale ale omului pot fi recunoscute după conformaţia craniului. (< fr. *phrénologie*)

frenopatíe *s. f.* formă de alienaţie mintală. (< fr. *phrénopathie*)

frenoptóză *s. f.* cădere patologică a părții centrale a diafragmei. (< fr. *phrénoptose*)
frenotomíe *s. f.* secționare operatorie a diafragmei. (< fr. *phrénotomie*)
freón *s. m.* compus organic al fluorului, agent frigorigen, precum și la prepararea aerosolilor cosmetici. (< fr. *fréon*)
fréscă *s. f.* **1.** tehnică de a picta cu culori dizolvate în apă de var pe o tencuială încă umedă. • pictură monumental-decorativă de dimensiuni mari, executată în această tehnică. **2.** (*fig.*) operă literară de evocare plastică, sugestivă, a oamenilor și a moravurilor unei epoci. (< fr. *fresque*)
freschíst *s. m.* pictor de fresce. (< fr. *fresquiste*)
frésco *s. n.* țesătură din fire subțiri de lână, din haine de vară. (< it. *fresco*)
freș *adj. inv.* care exprimă prospețime, sănătate, tinerețe; vioi. (< fr. *fraîche*)
fretá *vb. tr.* **1.** a asambla două piese, două tuburi metalice coaxiale cu ajutorul unei frete. **2.** a arma o piesă de beton supusă la compresiune prin sudarea unor frete pe barele armăturii longitudinale. (< fr. *fretter*)
fretáj *s. n.* ansamblu constituit din două sau mai multe tuburi coaxiale montate forțat unul în altul. (< fr. *frettage*)
frétă *s. f.* **1.** tub, inel metalic la exteriorul unei piese tubulare pentru a-i mări rezistența la presiuni interioare. **2.** fir metalic înfășurat forțat pe o piesă tubulară sau pe un ansamblu de piese pentru a le mări rezistența la solicitări din interior sau la forțe centrifuge. **3.** piesă inelară din oțel care înconjură barele armăturii longitudinale ale unei piese de beton armat. **4.** (*arhit.*) mulură dispusă în linii frânte pe o mulură plată. (< fr. *frette*)
frettándo *adv.* (*muz.*) grăbind, accelerând. (< it. *frettando*)
frettoloso /-zo/ (*muz.*) *adv.* repede, rapid, în grabă. (< it. *frettoloso*)
freudián, -ă /froi-/ *adj.* referitor la freudism. (< fr. *freudien*)
freudísm *s. n.* psihanaliză. (< fr. *freudisme*)
freudíst *s. m.* adept al freudismului. (< Freud n. pr. + *-ist*)
frez *adj. inv., s. n.* (de) culoarea fragilor, roșiatic. (< fr. *friase*, fragă)
freză *vb. tr.* a prelucra un material cu ajutorul frezei. (< fr. *fraiser*)
frezát *s. n.* frezare. (< freza)
frézăˡ *s. f.* **1.** unealtă pentru prelucrarea metalelor, a lemnului, pentru diverse tăieturi, roți dințate etc., din unul sau mai multe tăișuri dispuse simetric în jurul unui ax. **o** ~ *rutieră* = mașină cu dinți folosită pentru mărunțirea și amestecarea pământului sau zăpezii la drumuri. **2.** mașină de frezat; frezmașină. **3.** mașină agricolă pentru scormonit și amestecat pământul, precum și pentru distrugerea buruienilor. (< fr. *fraise*)
frézăˢ *s. f.* guler cu mai multe pliuri care se purta în sec. XVI. (< fr. *fraise*)
frézăᵌ *s. f.* pieptănătură bărbătească; frizură. (< friza)
frézie *s. f* plantă ornamentală de seră, cu frunze liniare ce se îmbracă una pe alta și cu inflorescențe în formă de cime, având flori plăcut mirositoare, divers colorate. (< lat. *freesia*, germ. *Freesie*)
frezíl *s. n.* cenușa cărbunelui de pământ. (< fr. *fraisil*)
frezmașínă *s. f.* mașină la care se adaptează freza[1] (1) și care o pune în mișcare. (< germ. *Fräsmaschine*)
frezór, -oáre *s. m. f.* muncitor care lucrează la o frezăˡ(1). (< fr. *fraiseur*)
friábil, -ă *adj.* (despre materiale) sfărâmicios; casant. (< fr. *friable*, lat. *friabilis*)
friabilitáte *s. f.* proprietatea de a fi friabil. (< fr. *friabilité*)
fricandó *s. n.* fel de mâncare preparat din bucăți de carne împănată cu slănină și fiartă înăbușit. (< fr. *fricandeau*)
fricasé *s. n.* carne tăiată bucăți și prăjită în sos; tocană. (< fr. *fricassée*)
fricatív, -ă *adj., s. f.* constrictiv(ă). (< fr. *fricatif*)
fricționá *vb.* v. frecționa.
fricțiúne *s. f.* **1.** (*fiz.*) interacțiune între două corpuri aflate în contact; frecare. **2.** (*fig., pl.*) divergențe de opinii, neînțelegeri, certuri, conflict. (< fr. *friction*, lat. *frictio*)
FRIGAN(O)- *elem.* „mărăcini", „lemn uscat". (< fr. *phrygan/o/-*, cf. gr. *phryganon*)
frigána *s. f.* formațiune xerofitică de arbori pitici, spinoși, pe solurile erodate din regiunile mediteraneene. (< fr., lat. *phrygana*)
frigánă *s. f.* insectă nevropteră a cărei larvă, acvatică, construiește în jurul ei o teacă din vegetale, nisip și cochilii. (< fr. *phrygane*)
fríganofíl, -ă *adj.* (despre plante) care crește printre mărăcini. (< fr. *phryganophile*)
frigián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Frigia (Asia Mică). • (*s. f.*) limbă indo-europeană veche, înrudită cu traca, cunoscută din inscripțiile cu caractere grecești. **o** *bonetă ~ă* = bonetă cu vârful ascuțit întors spre față, purtată în antichitate de sclavii eliberați și adoptată în timpul Revoluției franceze din 1789 ca simbol al libertății. (< fr. *phrygien*)
frígic, -ă *adj. (muz.) mod* ~ = mod melodic a cărui scară muzicală se deosebește de cea a modului minor natural prin faptul că treapta a II-a, coborâtă, în loc să formeze cu tonica o secundă mare, formează o secundă mică. (< germ. *phrygisch*)
frigíd, -ă *adj.* **1.** rece; (despre plante) care crește în regiunile răcoroase. **2.** care suferă de frigiditate. (< fr. *frigide*, lat. *frigidus*)
frigidárium *s. n.* **1.** sală în termele romane destinată băilor reci. **2.** seră rece. (< lat., fr. *frigidarium*)
frígidér *s. n.* dulap electric în care se menține o temperatură scăzută, convenabilă păstrării și conservării alimentelor. (< fr. *frigidaire*)
frigiditáte *s. f.* indiferență sau aversiune, la femei, față de raportul sexual; incapacitate de a obține orgasmul. (< fr. *frigidité*, lat. *frigiditas*)
FRIGO-/FRIGORI- *elem.* „frig". (< fr. *frigo-*, *frigori-*, lat. *frigus*)
frigoríe *s. f.* unitate de măsură a frigului, egală cu o calorie. (< fr. *frigorie*)
frigorifér I. *adj.* (despre un sistem fizico-chimic sau tehnic) care transferă frigul. **II.** *s. n.* instalație frigorifică. • navă echipată cu o asemenea instalație. (< fr. *frigorifère*)
frigoriferíst *s. m.* muncitor calificat care lucrează la instalații frigorifice. (< frigorifer + *-ist*)
frigorífic, -ă *adj.* care produce, care păstrează frigul; referitor la frig. **o** *agent* ~ = agent termic care produce sau transferă frig; *instalație ~ă* = sistem tehnic care produce răcirea unei încăperi, a unui recipient etc. prin transfer de căldură; *capacitate ~ă* = căldura preluată de un agent frigorific în timp de o oră. (< fr. *frigorifique*, lat. *frigorificus*)
frigorigén, -ă *adj.* (despre un sistem fizio-chimic) care poate produce frig. **o** *agent* ~ = substanță (freon, amoniac etc.) care, vaporizându-se la temperatură joasă, absoarbe căldura; *agregat* ~ = parte a unei instalații frigorifice în care agentul frigorigen își modifică continuu starea de agregare, producând frig. (< fr. *frigorigène*)
frigorimétru *s. n.* aparat pentru determinarea efectului caloric al factorilor de microclimat. (< fr. *frigorimètre*)
frigotéhnică *s. f.* ramură a termotehnicii care studiază tehnica producerii și utliizării frigului. (< fr. *frigotechnique*)
frigotehníst *s. m.* specialist în frigotehnică. (< frigo-tehn/ică/ + *-ist*)
frigoterapíe *s. f.* crioterapie. (< fr. *frigothérapie*)
frimár *s. m.* luna a treia a calendarului republican francez (21 noiembrie – 20 decembrie). (< fr. *frimaire*)
frinée *s. f.* (*fam.*) femee frumoasă și cu moravuri libere. (< Frinee n. pr.)
fringilíde *s. n. pl.* familie de păsări cântătoare, cu cioc conic și scurt: cintezoiul, canarul etc. (< fr. *fringillidés*)
fripón *s. m.* șarlatan, hoț, escroc. (< fr. *fripon*)
frisoná *vb. intr.* a avea frisoane. (< fr. *frissonner*)
frisón *s. n.* senzație de frig însoțită de tremurături, înainte sau în timpul febrei. (< fr. *frisson*)
frisonánt, -ă *adj.* care își dă frisoare; fremătător, uluitor. (< fr. *frissonnant*)
fritá *vb. tr.* a supune un minereu operației de fritare. (< fr. *fritter*)
fritáj *s. n.* fritare. (< fr. *frittage*)
fritáre *s. f.* (*metal.*) calcinare a minereurilor; fritaj. (< frita)

frítată *s. f.* omletă de ouă, jumări, ciuperci, ceapă și ardei grași. (< it. *frittata*)
frítă *s. f.* **1.** amestec de nisip și sodă din care se fabrică sticla. **2.** tigaie mare cu apă fiartă. (< fr. *fritte*)
fríteuză /-tő-/ *s. f.* aparat pentru prăjit alimente. (< fr. *friteuse*)
fritilárie *s. f.* plantă din familia liliacee, varietate de lalea. (< fr. *fritillaire*, lat. *fritillaria*)
friulán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Friuli-Venezia Giulia (nord-estul Italiei). • (*s. f.*) ramură a limbii retoromane, vorbită în această regiune. (< fr. *friulan*, it. *friulano*)
frivól, -ă *adj.* (despre oameni) care se ocupă cu lucruri neserioase; ușuratic. • (despre lucruri, fapte, atitudine) lipsit de seriozitate; neînsemnat. (< fr. *frivole*, it. *frivolo*)
frivolitáte *s. f.* **1.** însușire a ceea ce este frivol; neseriozitate. **2.** (*pl.*) purtări, fapte ușuratice. (< fr. *frivolité*)
friz *s. n.* piesă de lemn îngustă, folosită la fabricarea lemelor de parchet sau în tâmplărie. (< fr. *frise*)
frizá *vb.* **I.** *tr., refl.* a(-și) încreți, a(-și) cârlionța (părul). • a (se) pieptăna cu îngrijire. **II.** *tr.* a fi pe punctul de a atinge ridicolul, nebunia etc. (< fr. *friser*)
frizát *s. n.* frizare. (< fr. *friza*/I/)
frízăˡ *s. f.* **1.** porțiune a antablamentului, între arhitravă și cornișă, decorată cu picturi, cărămizi smălțuite, mozaicuri sau basoreliefuri. **2.** fâșie orizontală continuă, împodobită cu picturi sau sculpturi, la partea superioară a unui edificiu, deasupra tapetului unui perete, în jurul unui vas, sarcofag etc. • chenar care încadrează o pardoseală de parchet. **3.** ramă masivă de lemn în care se prind tăbliile unei uși. (< fr. *frise*)
frízăˢ *s. f.* rasă de oi de culoare albă cu coada scurtă. (< germ. *Friser*)
frizér *s. m.* persoană care tunde părul sau bărbierește; bărbier. (< germ. *Friseur*)
frizerie *s. f.* atelier pentru tuns, ras sau coafat. (< frizer + *-ie*)
frizerițá *s. f.* femeie frizer. (< frizer + *-iță*)
frizónˡ *s. n.* fibră textilă din straturile exterioare ale gogoșilor de mătase. (< fr. *frison*)
frizónˢ, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din regiunea Frise (nord-vestul Europei). • (*s. n.*) dialect germanic vorbit de frizoni. (< fr. *frison*)
frizonét *s. n.* partea interioară a peretelui gogoșilor de mătase. (< fr. *frisonet*)
frizúră *s. f.* coafură, freză[3]. (< fr. *frisure*)
froasá *vb. tr.* (*livr.*) a vexa. (< fr. *froisser*)
fróndă *s. f.* **1.** mișcare de revoltă a nobilimii franceze din sec. XVII împotriva puterii regale despotice. **2.** (*fig.*) opoziție neprincipială, răzvrătire cu caracter persiflant, pornită din motive personale. **3.** organ vegetal de forma unei frunze. • frunză aeriană a feriglor care poartă sporangele. **4.** (*med.*) bandaj de pânză destinat a fixa pansamentele bărbiei sau nasului. (< fr. *fronde*)
frondeur /-dőr/ **I.** *s. m.* partizan al frondei (1, 2). **II.** *adj., s. m. f.* (*fig.*) (cel) care critică, contrazice; răzvrătit, rebel. (< fr. *frondeur*)
fronséu *s. n.* cută (a unei rochii, cămăși etc.) menținută printr-un fir. (< fr. *froncis*)
frontˡ *s. n.* **1.** teritoriu pe care se poartă luptele într-un război. • grupare operativ-strategică constituită din forțe militare numeroase, sub o comandă unică, destinată ducerii unor operații de amploare. **2.** formație de militari, sportivi etc. în linie. **3.** (*fig.*) grup organizat de oameni în vederea unei lupte comune. **4.** (*arhit.*) fațata principală a unei clădiri, latura dinspre stradă a unei parcele. • perete în care se execută tăierea rocilor sau a minereurilor. **o** ~ *de lucru* = existența condițiilor pentru ca echipele specializate de lucrători să-și poată desfășura activitatea de execuție. **5.** (*met.*) zonă de separație a două mase de aer cu proprietăți diferite. **6.** (*fiz.*) ~ *de undă* = totalitatea punctelor până la care ajunge o oscilație la un moment dat. **7.** (*herald.*) centrul părții superioare a unui scut. (< fr. *front*)
FRONTˢ(O)- *elem.* „front meteorologic, masă de aer"; „frunte". (< fr. *fronto-*, cf. lat. *frons, -ntis*, frunte)
frontál, -ă **I.** *adj.* **1.** din regiunea frunții. • (*s. n.*) mușchi al frunții. **2.** din, așezat în față. **o** *abataj* ~ = abataj al minereului făcut pe un front foarte lung în direcția filonului; *dreptă* ~*ă* = dreaptă paralelă cu planul vertical de proiecție. • referitor la front (5). **II.** *s. n.* **1.** os al craniului care formează fruntea și o parte din orbite. **2.** parte proeminentă a unui obiect. (< fr. *frontal*)
frontaliér, -ă *adj.* referitor la frontiere. (< fr. *frontalier*)
frontalitáte *s. f.* principiu fundamental în sculptura și pictura antică, care cerea reprezentarea din față și strict simetrică a corpului uman. (< fr. *frontalité*)
frontiéră *s. f.* **1.** linie naturală sau convențională care delimitează teritoriul unui stat; graniță. **2.** (*fig.*) limită. **3.** (*mat.*) mulțime de elemente care limitează un domeniu. (< fr. *frontière*)
frontispíciu *s. f.* **1.** partea superioară a fațadei principale a unui edificiu, monument etc. **2.** prima pagină a unei cărți, care conține titlul, numele autorului etc. • partea de sus de pe pagina întâi a unui ziar. (< fr. *frontispice*, lat. *frontispicium*)
frontofocométru *s. n.* aparat cu care se măsoară distanța focală a lentilelor corectoare. (< fronto- + focometru)
frontogenétic, -ă *adj.* referitor la frontogeneză, care formează frontogeneza. (< fr. *prontogénétique*)
frontogenéză *s. f.* totalitatea fenomenelor care însoțesc formarea unui front (5). (< fr. *frontogenèse*)
frontolíză *s. f.* totalitatea fenomenelor care însoțesc destrămarea unui front (5). (< fr. *frontolyse*)
frontológic, -ă *adj.* referitor la frontologie. (< fr. *frontologique*)
frontologíe *s. f.* parte a meteorologiei care studiază fronturile (5). (< fr. *frontologie*)
frontomaxilár, -ă *adj.* referitor la frunte și la maxilă. (< engl. *frontomaxillar*)
frontón *s. n.* **1.** element arhitectonic format dintr-o cornișă de formă curbă sau triunghiulară, deasupra intrării principale a unui edificiu. **2.** element arhitectural decorativ deasupra unei porți ieșinde a construcției, a ușilor, ferestrelor etc. (< fr. *fronton*)
frontonazál, -ă *adj.* referitor la frunte și la nas. (< engl. *frontonasal*)
frotá *vb. refl.* a se freca, a veni în contact. (< fr. *frotter*)
frotáj *s. n.* tehnică în pictura suprarealistă, constând în obținerea, prin apăsare, a impresiunilor unor obiecte ce poartă adesea o semnificație, o efigie etc. (< fr. *frottage*)
froté *adj. inv.* (despre țesături) care absoarbe apa. (< fr. *frotté*)
frotír *s. n.* țesătură specială de bumbac având proprietatea de a absorbi apa, pentru prosoape, halate de baie etc. (după fr. *frotté*)
frotíu *s. n.* **1.** preparat întins pe o lamă pentru a fi cercetat la microscop. **2.** (*pict.*) strat subțire de culoare, care lasă să se vadă în transparență firele pânzei. (< fr. *frottis*)
fróttola *s. f.* vechi cântec italian pe mai multe voci, cântat la carnavaluri și în reprezentații teatrale. (< it. *frottola*)
frucádă *s. f.* băutură răcoritoare din fructe; fructonadă. (< fruc/t/ + *-adă*)
frucóla *s. f.* băutură răcoritoare de tip frucadă. (< fru/ct/ + *cola*[1])
fruct *s. n.* **1.** organ vegetal care se dezvoltă din ovarul fecundat, conținând semințele plantei respective; poamă, rod. **2.** produs, profit, rezultatul unei acțiuni etc.; beneficiu. • (*fig.*) rezultat al unor străduințe, al muncii etc. **3.** înclinare față de verticală a feței văzute a unui element de construcție. (< lat. *fructus*)
fructál, -ă *adj.* (*rar*) de, din fructe. (< fruct + -al)
fructát, -ă *adj.* (despre înghețată etc.) cu fructe. (< fruct + -at)
FRUCTI-/FRUCTO- *elem.* „fruct". (< fr. *fructi-, fructo*, cf. lat. *fructus*)
fructicól, -ă *adj.* (despre paraziți) care trăiește pe fructe. (< fr. *fructicole*)
fructidór *s. m.* a douăsprezecea lună a calendarului republican francez (18 august – 16 septembrie). (< fr. *fructidor*)
fructiéră *s. f.* vas în care se servesc fructele la masă. (după fr. *fruitière*)
fructifér, -ă *adj.* **1.** (despre pomi) care produce fructe. **2.** (despre organele unei plante) care poartă fructele. (< fr. *fructifère*)
fructificá *vb.* **I.** *intr.* **1.** a produce fructe, a rodi. **2.** (despre capital, bani) a aduce venit, a crește prin acumulare de dobânzi. **II.** *tr.* (*fig.*) a folosi cu profit o situație, o ocazie. (< fr. *fructifier*, lat. *fructificare*)

fructificáție *s. f.* **1.** proprietate a plantelor de a produce fructe; proprietate a pomilor și a viței-de-vie de a da lăstari fertili. **2.** totalitatea organelor reproducătoare la criptogame. **3.** perioadă în care se formează fructele. (< fr. *fructification*, lat. *fructificatio*)

fructiflór, -ă *adj.* (despre flori) al cărei caliciu servește la formarea fructului. (< fr. *fructiflore*)

fructifórm, -ă *adj.* în formă de fruct. (< fructi- + -form)

fructigén, -ă *adj.* care produce fructe. (< lat. *fructigenus*)

fructivór, -ă *adj.* frugivor. (< fructi- + -vor)

FRUCTO- v. fructi-.

fructonádă *s. f.* frucadă. (< *fructo-* + */citro/nadă*)

fructóză *s. f* monozaharidă dulce, în miere și în fructele dulci, care, împreună cu glucoza, formează zaharoza; levulovă. (< fr. *fructose*)

fructozemíe *s. f.* prezența fructozei în sânge. (< fr. *fructosémie*)

fructozuríe *s. f.* prezența fructozei în urină. (< fr. *fructosurie*)

fructuós, -oásă *adj.* care dă bune rezultate; avantajos, rodnic. (< fr. *fructeux*, lat. *fructuosus*)

fru-frú I. *s. n.* **1.** foșnet ușor pe care îl produc țesăturile (de mătase). **2.** (*fig.*) confuzie, agitație; entuziasm, avânt. **II.** *adj. inv.* frivol, ușuratic. (< fr. *froufrou*, it. *fru-fru*)

frugál, -ă *adj.* (despre mese) din mâncare puțină și simplă; sobru. (< fr. *frugal*, lat. *frugalis*)

frugalitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este frugal. (< fr. *frugalité*, lat. *frugalitas*)

FRUGI- *elem.* „fruct, roadă". (< fr. *frugi-*, cf. lat. *frux, -gis*)

frugifér, -ă *adj.* care dă fructe. (< fr. *frugifère*)

frugivór, -ă *adj., s. m. f.* (animal) care se hrănește cu fructe; carpofag, fructivor. (< fr. *frugivore*)

frulláto *s. n.* procedeu de alternare rapidă a sunetelor la unele instrumente de suflat (flaut, trompetă), asemănător cu tremolo sau cu glissando. (< it. *frullato*)

frust, -ă *adj.* **1.** (despre monede, medalii) tocit, șters de vreme. **2.** (*fig.*) brut, nelucrat, rudimentar, simplu. (< fr. *fruste*)

frustéțe *s. f.* însușirea a ceea ce este frust; simplitate. (< frust + -ețe)

frustrá *vb. tr.* a lipsi, a priva pe cineva de un bun, de un drept; a păgubi; (*p. ext.*) a înșela. (< fr. *frustrer*, lat. *frustrari*)

frustránt, -ă *adj.* frustrator. (< fr. *frustrant*)

frustratór, -oáre *adj.* care pricinuiește o pagubă, împiedică exercitarea unui drept; care este cauza unei frustrații; frustrant. (< fr. *frustrateur*)

frustrátie *s. f.* (*rar*) frustrare. (< fr. *frustration*)

frutescént, -ă *adj.* care are dimensiunile și caracterul lemnos al arbuștilor; asemănător unei tufe. (< fr. *frutescent*, lat. *frutescens*)

ftalát *s. m.* sare sau ester al acidului ftalic. (< fr. *phtalat*)

ftaleína *s. f.* denumire generică dată unor compuși organici prin condensarea anhidridei ftalice cu fenoli. (< fr. *phtaléine*)

ftálic, -ă *adj. acid ~* = acid aromatic bibazic, folosit în industria coloranților și a maselor plastice; *anhidridă ~ă* = anhidridă a acidului ftalic. (< fr. *phtalique*)

ftiriáză *s. f.* **1.** boală de piele produsă de păduchi. **2.** pediculoză a pubisului. **3.** boală a plantelor cauzată de afide. (< fr. *phtiriase*)

ftiriázic, -ă *adj.* referitor la ftiriază. (< fr. *phtiriasique*)

ftiriofobíe *s. f.* teamă obsesivă de păduchi. (< engl. *phtiriophobia*)

FTIZI(O)-, -ftizie *elem.* „tuberculoză". (< fr. *phtisi/o/-, -phtisie*, cf. gr. *phtisis*)

ftízic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de ftizie; tuberculos. (< fr. *phtisique*)

ftizíe[1] *s. f.* tuberculoză pulmonară. (< fr. *phtisie*)

-ftizíe[2] v. ftizi(o)-.

ftiziofobíe *s. f.* teamă patologică de tuberculoză pulmonară. (< fr. *phtisiophobie*)

ftiziogén, -ă *adj.* care produce ftizie. (< fr. *phtisiogène*)

ftiziológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în ftiziologie. (< fr. *phtisiologue*)

ftiziologíc, -ă *adj.* referitor la ftiziologie. (< fr. *phtisiologique*)

ftiziologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază tuberculoza pulmonară. (< fr. *phtisiologie*)

ftiziomanie *s. f.* convingere obsesivă de a suferi de tuberculoză. (< ftizio- + manie[2])

ftizioterapíe *s. f.* tratamentul tuberculozei pulmonare. (< fr. *phtisiothérapie*)

-ftóng *elem.* „sunet, vocală". (< fr. *-phtongue*, cf. gr. *phtongos*)

FUC(O)- *elem.* „alge marine". (< fr. *fuc/o/-*, cf. lat. *fucus*)

fucacée *s. f. pl.* familie de alge brune marine: fucusul și sargasele. (< fr. *fucacées*)

fucále *s. f. pl.* ordin de alge brune (feoficee): fucusul. (< fr. *fucales*)

fucoíde *s. f. pl. (geol.)* urme ale algelor sau ale deplasării viermilor, vizibile pe suprafața straturilor sedimentare ori în interiorul lor. (< fr. *fucoïdes*)

fucoxantínă *s. f.* pigment brun din unele alge. (< fr. *fucoxanthine*)

fúcsie *s. f.* arbust ornamental cu flori roșii, galben-verzui sau pestrițe; cerceluș. (< fr. *fuchsia*)

fucsínă *s. f.* materie colorantă roșie, folosită în industria textilă și în pielărie. (< fr. *fuchsine*)

fúcus *s. m.* gen de alge brune marine. (< fr., lat. *fucus*)

fudroiánt, -ă *adj.* (*livr*) fulgerător. (< fr. *foudroyant*)

-fúg *elem.* „care alungă, respinge". (< fr. *-fuge*, cf. lat. *fugus*)

fuegián, -ă I. *s. m. pl.* populație amerindiană din Țara de Foc (America de Sud). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. (< fr. *fuégien*)

fugáce *adj. inv.* trecător, fugitiv. (< lat. *fugax*, fr. *fugace*)

fugacitáte *s. f.* **1.** caracterul a ceea ce este fugace. **2.** (*chim.*) presiune corectată la care gazul posedă aceleași proprietăți cu ale gazului ideal. (< fr. *fugacité*)

fugăsă[1] *s. f.* **1.** mină dintr-o încărcătură explozivă și o umplutură de materiale diferite, care se aruncă contra atacatorului. **2.** recipient încărcat cu substanțe toxice, amestec incendiar etc., folosit pentru incendierea diferitelor obiective. (< fr. *fougasse*)

fugăsă[2] *s. f.* un fel de brioșă. (< fr. *fougasse*)

fugáto *s. n.* secțiune dintr-o lucrare muzicală mai amplă, în stil polifonic, imitativ, cu intrarea succesivă a vocilor. (< it. *fugato*)

fúgă *s. f.* compoziție muzicală polifonică în care vocile se succedă, repetând fiecare melodia dezvoltată după legile contrapunctului. (< it. *fuga*)

fugére *s. f. pl.* criptogame vasculare fără flori și semințe, care se înmulțesc prin sporangi pe fața inferioară a frunzelor: feriga. (< fr. *fougères*)

fughétă *s. f. (muz.)* fugă de proporții reduse. (< it. *fuggetta*)

fugitív, -ă *adj.* **1.** de scurtă durată. **2.** sumar; superficial; rapid. (< fr. *fugitif*, lat. *fugitivus*)

fugós, -oásă *adj.* cu o fire iute; aprig, impetuos. (< fr. *fougueux*)

fugozitáte *s. f.* impetuozitate; ardoare. (< fucos + -itate)

fugpapiér /-papir/ *s. n.* hârtie gumată folosită la înnădirea furnirelor. (< germ. *Fugpapier*)

führer /fürăr/ nume dat în Germania lui Hitler; conducător. (< germ. *Führer*)

ful *s. n.* figură la pocher, formată dintr-un brelan și o pereche. (< fr., engl. *full*)

fulá *vb. intr.* (despre roți) a se roti neregulat, având o mișcare pendulară. (< fr. *fouler*)

fulár *s. n.* **1.** țesătură ușoară de mătase. **2.** fâșie de lână, mătase etc. care se poartă în jurul gâtului. (< fr. *foulard*)

fulardá *vb. tr. (text)* a îmbiba țesăturile cu soluții sau cu dispersii de colorant și mase de apret. (< fr. *foularder*)

fuléu *s. n.* **1.** alergare în pas mare. **2.** distanță parcursă de un cal din momentul când se desprinde de pământ și până îl atinge din nou. • lungimea pasului la patrupede. (< fr. *foulée*)

fulgarín *s. n.* manta, pardesiu de ploaie; impermeabil. (n. com.)

fulgurá *vb. intr. (livr.)* a fulgera. (< fr. *fulgurer*, lat. *fulgurare*)

fulguránt, -ă *adj.* **1.** înconjurat de fulgere. • care răspândește o lumină vie și de scurtă durată. **2.** care se produce foarte rapid; fulgerător, prompt. **3.** (*fig.*) care impresionează puternic spiritul, imaginația; scânteietor, pătrunzător. (< fr. *fulgurant*, lat. *fulgurans*)

fulguránță *s. f.* însușirea de a fi fulgurant (3). (< fulgurant + -anță)

fulguráție *s. f.* **1.** fulgere fără tunet în regiunile înalte ale atmosferei. **2.** scânteie electrică de înaltă frecvență pentru cauterizări. **3.** (*fig.*) emanație bruscă. (< fr. *fulguration*, lat. *fulguratio*)

fulgurít *s. f.* (*geol.*) formație tubulară formată dintr-o masă sticloasă prin acțiunea de topire a rocii pe care a căzut un trăsnet. (< fr. *fulgurite*)

fuliginós, -oásă *adj.* ca funinginea; fumuriu. (< fr. *fuligineux*)

fúling *s. n.* strat de organisme acvatice pe pietre, pe stâlpii de beton, de lemn sau de metal ai podurilor, pe coca navelor etc. (< engl. *fulling*)

full-time /fúl-taim/ **I.** *s. n.* zi de lucru plină. **II.** normă întreagă. (< engl. *full-time*)

FULMI- *elem.* „care se aprinde, explodează". (< lat. *fulmen*, fulger, lumină)

fulmicotón *s. n.* exploziv puternic obținut prin acțiunea acidului azotic asupra celulozei; nitroceluloză. (< fr. *fulmicoton*)

fulmináre *vb.* **I.** *intr.* (*fig.*) a profera amenințări. **II.** *tr.* a vorbi vehement. (< fr. *fulminer*)

fulminánt, -ă *adj.* **1.** care produce explozie; exploziv. **2.** (*fig.*) violent, amenințător. (< fr. *fulminant*)

fulmínat *s. m.* sare a acidului fulminic. **o** ~ *de mercur* = sare de mercur a acidului fulminic, pulbere toxică. (< fr. *fulminate*)

fulminație *s. f.* detonare a unei substanțe explozive. (< fr. *fulmination*, lat. *fulminatio*)

fulmínic *adj. acid* ~ = izomer al acidului cianic, care, cu metalele, formează fulminați. (< fr. *fulminique*)

fumá *vb. intr.* a aspira, a trage (în piept) fumul de tutun. (< fr. *fumer*)

fumagínă *s. f.* boală criptogamică a unor arbori de pădure, a viței de vie și a unor pomi fructiferi, care se manifestă prin apariția unor pete negre, prăfoase pe frunze. (< fr. *fumagine*)

fumáj *s. n.* tehnică în pictura suprarealistă prin trecerea unei flăcări peste unele porțiuni ale tabloului. (< fr. *fumage*)

fumarázǎ *s. f.* enzimă care catalizează fixarea (eliberarea) apei de acidul fumaric și trecerea lui în acid malic. (< fr. *fumarase*)

fumariacée *s. f. pl.* familie de plante dialipetale: fumărița, cercelii-doamnei etc. (< fr. *fumariacées*)

fumáric *adj. acid* ~ = acid organic nesaturat, produs intermediar în metabolismul glucidelor și al acizilor grași. (< fr. *fumarique*)

fumaróla *s. f.* produs gazos emis prin craterele și crăpăturile vulcanilor, degajat de lavă în perioada activă. (< it. *fumaruolo*, fr. *fumerolle*)

fumé *adj.* (despre preparate în bucătăria franceză) prin afumare. (< fr. *fumé*)

fumétti *s. f. pl.* benzi desenate. (< it. *fumetti*)

FUMI- *elem.* „fum", „ceață". (< fr. *fumi-*, cf. lat. *fumus*)

fumigánt, -ă *s. m., adj.* (substanță) utilizată pentru fumigații. (< fr. *fumigant*)

fumigáție *s. f.* afumare cu mirodenii pentru distrugerea bacteriilor, a insectelor etc., sau pentru parfumarea aerului. (< fr. *fumigation*, lat. *fumigatio*)

fumigén, -ă *adj.* care produce fum sau ceață artificială. **o** *lumânare ~ă* = tub care conține o substanță fumigenă, folosită la camuflarea obiectivelor militare. (< fr. *fumigène*)

fumíst, -ă *adj.* (om) neserios, mistificator; șarlatan. (< it. *fumista*)

fumisterie *s. f.* șarlatanie. (< it. *fumisteria*, fr. *fumisterie*)

fumivór, -ă **I.** *adj.* care absoarbe fumul. **II.** *s. n.* dispozitiv la unele focare de cazan pentru îmbunătățirea arderii. (< fr. *fumivore*)

fumizá *vb. tr.* a lansa o perdea de fum sau ceață artificială pentru mascarea obiectivelor, a unei acțiuni de luptă etc. (după fr. *fumiger*)

fumoár *s. n.* încăpere pe lângă sălile de spectacol, în care se poate fuma. (< fr. *fumoir*)

funambúl *s. m.* (*rar*) dansator pe sârmă. (< fr. *funambule*)

funambulésc, -ă *adj.* echilibristic, acrobatic. • bizar, excentric, extravagant. (< fr. *funambulesque*)

funambulísm *s. n.* caracter funambulesc. (< it. *funambolismo*)

funciár, -ă *adj.* **1.** referitor la terenuri, la averi imobiliare. **o** *carte ~ă* = registru oficial în care se înregistrează proprietățile de pământ individual; *impozit* ~ = impozit plătit pentru un teren propriu. **2.** (*fig.*) care aparține naturii, structurii intime a cuiva, care formează fondul; de bază. (< fr. *foncier*)

funciarménte *adv.* cu desăvârșire, cu totul, absolut; esențialmente. (< it. *funciarmente*)

fúnctor *s. m.* (*log.*) conector interpropozițional care joacă rolul de operator logic; orice cuvânt cu funcție sintactică. (< fr. *foncteur*)

fúncție[1] *s. f.* **1.** activitate prestată de cineva pentru a se achita de obligațiile impuse de serviciu; însărcinare, sarcină; slujbă. **2.** (*mat.*) mărime variabilă care depinde de una sau de mai multe mărimi variabile. **3.** *a fi în ~ de...* = a depinde de... **4.** (*inform.*) subprogram care calculează și întoarce subprogramului apelant o singură valoare. (< fr. *fonction*, lat. *functio*)

fúncție[2]**/funcțiúne** *s. f.* **1.** rol sintactic pe care îl îndeplinește un cuvânt în propoziție. • (*log.*) operație care prin aplicare asupra unui argument îi conferă acestuia o valoare corespunzătoare. **2.** activitate proprie unui organ, unei ființe animale sau vegetale. **3.** totalitatea proprietăților chimice ale unui compus, determinate de o anumită grupă de atomi din moleculă. (< fr. *fonction*, lat. *functio*)

funcționá *vb. intr.* a-și exercita funcția, rolul; a fi în stare de activitate. (< fr. *fonctionner*)

funcționál, -ă **I.** *adj.* **1.** util, practic. • care îndeplinește condițiile pentru a fi folosit. **2.** referitor la funcțiile organice sau psihice. **o** *maladie ~ă* = boală care afectează funcționarea unui organ. **3.** referitor la o funcție matematică sau chimică. **o** (*mat.*) *analiză ~ă* = ramură a matematicii care studiază diferitele clase de funcții. **4.** *cuvânt* ~ = cuvânt care indică o relație gramaticală (prepoziție, conjuncție etc.). **5.** *lingvistică ~ă* = studiu al elementelor lingvistice din punctul de vedere al funcției lor în structura unei limbi. **II.** *s. f.* (*mat.*) funcție definită de o mulțime de funcții având valori reale. (< fr. *fontionnel*)

funcționalísm *s. n.* **1.** curent de gândire care studiază faptele sociale și de cultură în totalitatea lor și în interrelațiile acestora, urmărindu-se aspectele funcționale în întreaga lor complexitate. **2.** direcție de cercetare în științele exacte, ca și în cele umaniste, care consideră obiectul lor de studiu în calitatea lui de sistem, ale cărui elemente alcătuitoare se condiționează reciproc. • (*lingv.*) teorie care acordă funcțiilor o importanță deosebită pentru descrierea limbilor. **3.** direcție în arhitectura contemporană care cere ca forma unui material de construcție să fie determinat de destinația acestuia. (< fr. *fonctionnalisme*)

funcționalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al funcționalismului. (< fr. *fonctionnaliste*)

funcționalitáte *s. f.* însușirea de a fi funcțional. (< fr. *fonctionnalité*)

funcționár, -ă *s. m. f.* cel care deține o funcție administrativă într-o întreprindere sau instituție. (< fr. *fonctionnaire*)

funcționarísm *s. n.* tendință birocratică de a considera problemele din punct de vedere individual și nu general. (< fr. *fonctionnarisme*)

funcțiúne *s. f.* v. funcție[2].

fundál *s. n.* **1.** fond decorativ al unui tablou, al unui panou sculptat; vast element arhitectonic sau natural care constituie fondul perspectivei frontale a unei construcții. **2.** pânză, decor care închide scena unui teatru. (< it. *fondale*)

fundaliéră *s. f.* aparat de iluminat pentru iluminarea uniformă a fundalelor (2) în decoruri. (< fundal + -ieră)

fundamént *s. n.* **1.** temelie a unei construcții, fundație. • placă de metal la presele de imprimat pe care se pun formele tipografice. **2.** (*fig.*) element pe care se întemeiază ceva; bază, temei. (< fr. *fondement*, lat. *fundamentum*)

fundamentá *vb. tr.* a pune baze temeinice, a consolida. • a demonstra cu elemente științifice (o idee, o teorie). (< germ. *fundamentieren*)

fundamentál, -ă **I.** *adj.* de bază, principal, esențial. **II.** *s. f.* (*muz.*) **1.** sunetul cel mai grav din seria sunetelor armonice, care se aude mai clar decât celelalte. **2.** sunet de bază al unui acord. (< fr. *fondamental*, lat. *fundamentalis*)

fundamentalísm *s. n.* mișcare religioasă de origine protestantă care dezvoltă credința într-un singur sens al cărții fundamentale a unei biserici, propovăduind into-leranța față de alte credințe. • mișcare religioasă conservatoare care urmărește o

reîntoarcere la legea și valorile islamice, ca reacție la modernismul occidental. (< fr. *fondamentalisme*)

fundamentalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al fundamentalismului. (< fr. *fondamentaliste*)

fundáție *s. f.* **1.** temelie, bază a unei construcții, mașini, a unui utilaj etc. • materia peste care se aplică îmbrăcămintea unui drum. **2.** fond, bunuri donate pentru o operă de interes obștesc. • instituție, așezământ creat din astfel de fonduri. (< fr. *fondation*, lat. *fundatio*)

fundectomíe *s. f.* rezecție a porțiunii fundice a stomacului. (< engl. *fundectomy*)

funébru, -ă *adj.* de înmormântare. **o** *marș ~* = marș solemn care se execută de obicei la înmormântări. • trist, jalnic; lugubru, sinistru. (< fr. *funèbre*, lat. *funebris*)

funerálii *s. n. pl.* ceremonie fastuoasă, solemnă, de înmormântare sau incinerare. (< fr. *funérailles*, lat. *funeralia*)

funerár, -ă *adj.* referitor la funeralii. **o** *urnă ~ă* = urnă în care se păstrează cenușa unui mort incinerat; *piatră ~ă* (sau *monument*) *~* = lespede sau monument pe mormântul cuiva. (< fr. *funéraire*, lat. *funerarius*)

funést, -ă *adj.* care aduce nenorocire, moarte. • trist, funebru, sinistru. (< fr. *funeste*, lat. *funestus*, it. *funesto*)

funésto *adv.* (*muz.*) trist; cu tristețe. (< it. *funesto*)

fúngă *s. f.* parâmă pentru ridicarea velei la catarg. (după it. *fionco*)

FUNGI[1]-/FUNGO- *elem.* „ciuperci, fungi". (< germ. *fungi-*, fr. *fongi-*, engl. *fungo-*, cf. lat. *fungus*)

fungi[2] *s. m. pl.* ciuperci. (< lat. *fungi*)

fungibil, -ă *adj. (jur.;* despre lucruri) care poate fi înlocuit, în cazul unei obligații, cu altul de aceeași natură. (< fr. *fongible*, lat. *fungibilis*)

fúngic, -ă *adj.* referitor la ciuperci, provocat de ciuperci. (< fr. *fongique*)

fungicíd, -ă *adj., s. n.* (substanță) care distruge ciupercile dăunătoare plantelor. (< fr. *fongicide*)

fungicol, -ă *adj.* (despre insecte) care trăiește pe ciu-perci. (< fr. *fongicole*)

fungíde *s. f. pl.* grup de plante inferioare fără clorofilă, care se hrănesc cu substanțe organice gata preparate; ciuperci. (< lat. *fungidus*)

fungifórm, -ă *adj.* în formă de ciupercă. **o** *papile ~e* = papile ca niște ciupercuțe, pe limbă, receptorii gustativi. (< fr. *fongiforme*)

fungistátic, -ă *adj., s. n.* (substanță) care oprește dezvoltarea ciupercilor; micostatic. (< fr. *fongistatique*)

fungivór, -ă *adj.* (despre animale) care se hrănește cu ciuperci; micetofag. (< fr. *fongivore*)

fungoid, -ă *adj.* care seamănă cu ciupercile. (< fr. *fongoïde*)

fungós, -oásă *adj.* care seamănă cu o ciupercă, cu un burete. (< fr. *fongueux*)

fungostóp *s. n.* produs contra mucegaiului. (< fungo- + stop)

fungozitáte *s. f.* stare a ceea ce este fungos. • tumefacție cu aspect de ciupercă; fongus. (< fr. *fongosité*)

fúngus *s. m.* **1.** clasă de organisme vegetale inferioare fără clorofilă, din care fac parte paraziții micotici; fungi[2]. **2.** denumire dată tumorilor cu aspect de ciuperci. (< lat. *fungus*, fr. *fongus*)

funícul[1] *s. m.* **1.** nume dat celor trei diviziuni principale ale măduvei spinării. • formație anatomică cu aspect de cordon. **2.** (*biol.*) cordon care leagă ovulul cu placenta. (< fr. *funicule*, lat. *funiculus*)

FUNICUL[2](O)- *elem.* „cordon spermatic". (< fr. *funicul/o/-*, cf. lat. *funiculus*, funie)

funiculalgíe *s. f.* nevralgie a cordonului spermatic. (< fr. *funiculalgie*)

funicolár, -ă **I.** *adj.* referitor la cordonul ombilical sau spermatic, al funiculului. **o** (*fig.*) *poligon ~* = construcție grafică de forma unei linii poligonale, pentru studiul unui sistem de forțe. **II.** *s. n.* **1.** mijloc de transport aerian pentru materiale sau oameni, din cabluri purtătoare de vagonete ori cabine. **2.** (*alp.*) frânghie întinsă peste o prăpastie pentru a trece oameni și materiale. (< fr. *funiculaire*)

funicularíst, -ă *s. m. f.* muncitor care asigură funcțio-narea unui funicular. (< funicular + -ist)

funiculát, -ă *adj.* prevăzut cu funicul. (< fr. *funiculé*)

funiculítă *s. f.* inflamație a cordonului spermatic. (< fr. *funiculite*)

funiculopexíe *s. f.* fixare chirurgicală a cordonului spermatic. (< funiculo- + -pexie)

funky /fânchi/ *s. n.* soul. (< engl. *funky*/style/)

funny /fani/ *adj.* (*rar*) amuzant, nostim. (< engl. *funny*)

furáj *s. n.* produs de origine vegetală, animală sau minerală, hrană pentru vite; nutreț. • alimentație pentru peștii de acvariu și de crescătorie. (< fr. *fourrage*)

furajá *vb. tr.* **1.** a tăia și a conserva nutrețul; a prepara furaje. **2.** a hrăni animalele cu furaje. (< fr. *fourrager*)

furajér, -ă *adj.* **1.** (despre plante, semințe, produse sau reziduuri industriale) întrebuințat ca furaj. **2.** referitor la furaje. (< fr. *fourrager*)

furajeríe *s. f.* loc unde se păstrează furajele (< furajer + -ie)

furán *s. m.* combinație organică extrasă din rășina coni-ferelor, intermediar la sinteza maselor plastice și în industria farmaceutică. (< fr. *furanne*)

furbisá *vb. tr.* a curăța, a lustrui (arme, alămuri). (după fr. *fourbir*)

furbisáj *s. n.* furbisare. (< fr. *fourbissage*)

furbúră *s. f.* congestie și inflamație a copitei (la cai sau la boi), provocată de o răceală ori de oboseală. (< fr. *fourbure*)

furcát, ă *adj.* ramificat în formă de furcă; furciform. (< lat. *furcatus*)

furcáție *s. f.* diversificare a studiilor prin gruparea disciplinelor și activităților școlare în concordanță cu domenii fundamentale ale cunoașterii umane. (< lat. *furcatio*)

furchét *s. m.* furcă la bărci, pe care se sprijină rama în timpul vâslitului. (< it. *forchetta*)

FURCI- *elem.* „bifurcație". (< engl. *furci-*, cf. lat. *furca*, furcă)

furcifér, -ă *adj.* cu ramificație bifurcată (< lat. *furcifer*)

furcifórm, -ă *adj.* furcat. (< furci- + form)

furfuracéu, -ée *adj.* **1.** care are aparența tărâței. **2.** (*med.*) *descuamare ~ee* = leziune acoperită sau compusă din mici scuame. (< fr. *furfuracé*)

furfuról *s. m.* aldehidă toxică, din furan, solvent la rafinarea uleiurilor minerale sau vegetale și ca insecticid, fungicid etc. (< fr. *furfurol*)

furgón *s. n.* **1.** vehicul militar cu tracțiune animală, pentru transportul bagajelor, alimentelor și muniților. **2.** vagon pentru transportat mărfurile în containere. (< fr. *fourgon*)

furgonár *s. m.* militar care conduce un furgon(1). (< furgon + -ar)

furgonétă *s. f.* camionetă cu caroserie deschisă sau cu platformă, folosită pentru transport. (< fr. *fourgonnette*)

furibúnd, -ă *adj.* furios, mânios la culme. (< fr. *furibond*, lat. *furibundus*)

fúrie *s. f.* **1.** mânie violentă, nestăpânită; violență. **2.** (*pl.*) cele trei divinități ale infernului, care, în credințele anticilor, chinuiau sufletele păcătoșilor. (< fr. *furie*, lat. *furia*)

furiér *s. m.* militar în termen care îndeplinește funcția de secretar în cancelaria unei (sub)unități. (< fr. *fourrier*)

furiós, -oásă *adj.* stăpânit de furie, mânios. • (*adv.*) cu furie. • (despre elementele naturii) violent. (< fr. *furieux*, lat. *furiosus*)

furióso /-zo/ **I.** *adv. (muz.)* cu furie, cu mânie; impetuos. **II.** *s. m.* rasă de cai rezultată din încrucișarea rasei de galop englezești cu rase locale. (< it. *furioso*)

furlánă *s. f.* vechi dans popular friulan, asemănător cu tarantela; melodia corespunzătoare. (< it. *furlana*)

furmínt *s. m.* soi de viță-de-vie cu ciorchinii mijlocii, cilindrici, cu boabe dese, verzi-gălbui. • vin alb superior. (< fr. *furmint*)

furnál *s. n.* **1.** cuptor înalt, în formă de turn, cu instalație pentru topirea minereurilor și extragerea metalelor. **2.** încărcătură de exploziv introdusă într-o stâncă, într-un zid etc. care urmează să fie aruncat în aer. • groapă în urma exploziei în pământ a unei asemenea încărcături. (după fr. *fourneau*)

furnalíst *s. m.* muncitor care lucrează la furnal (1). (< fr. *fournaliste*)

furnir *s. n.* placă subțire de lemn de esență superioară, pentru mobilă. (< germ. *Furnier*)

furniruí *vb. tr.* a acoperi o piesă de lemn cu furnir. (< germ. *furnieren*)

furnitúră *s. f. (pl.)* **1.** marfă, obiecte furnizate. • obiecte mărunte de birou, rechizite. **2.** material accesoriu folosit în croitorie (aţă, căptuşeală, nasturi etc.). (< fr. *fourniture*)

furnizá *vb. tr.* **1.** a procura prin vânzare (mărfuri), a aproviziona; a livra. **2.** a oferi o informaţie, o ştire etc. (după fr. *fournir*)

furnizór, -oáre *s. m. f.* unitate, persoană care furnizează ceva. (< fr. *fournisseur*)

furoáre *s. f.* **1.** stare paroxistică reprezentând gradul cel mai înalt de iritabilitate; mânie, delir furios, furie. **2.** pasiune violentă; încântare. **o** *(fam.) a face ~ori* = a provoca admiraţie (prin aspectul exterior). (< fr. *fureur*, lat. *furor*)

furóu *s. n.* **1.** cămaşă de zi femeiască, combinezon. **2.** teacă cutanată care acoperă penisul la unele animale (cal, câine etc.). (< fr. *fourreau*)

furséc *s. n. (pl.)* prăjituri mici, uscate, din aluaturi diferite şi tăiate în diverse forme. (< fr. *foursec*)

furşétă *s. f.* (la jocul de cărţi) carte a unui adversar între două cărţi, una imediat inferioară şi alta imediat superioară aceleia pe care o joacă acesta. (< fr. *fourchette*)

furtív, -ă *adj.* pe furiş, în ascuns, discret. (< lat. *furtivus*, fr. *furtif*)

furúncul *s. n.* inflamaţie purulentă locală a pielii; buboi. (< lat. *furunculus*, după fr. *furoncle*)

furunculós, -oásă *adj.* cu furuncule. (< fr. *furouculeux*)

furunculózá *s. f.* stare de boală manifestată prin apariţia mai multor furuncule. (< fr. *furonculose*)

furúră *s. f* **1.** placă de lemn sau de metal destinată umplerii golurilor dintre elementele de construcţie. **2.** blană din mai multe piei, drept căptuşeală la paltoane. (< fr. *fourrure*)

fus *s. m.* **1.** porţiune din suprafaţa unei sfere cuprinsă între două cercuri mari, care au un diametru comun. **o** *~ orar* = fiecare dintre cele 24 de porţiuni în care este împărţită suprafaţa Pământului prin meridiane; *(biol.) ~ nuclear* = formaţie din filamente întinse între cei doi poli ai celulei, care apare în profaza diviziunii celulare. 2. *(arhit.)* partea principală a unei coloane, cuprinsă între bază şi capitel. (< lat. *fusus*, după fr. *fuseau*)

fusaiólă *s. f.* disc mic din lut ars sau piatră care se fixa la partea de jos a fuselor primitive pentru a le regla învârtirea. (< it. *fusaiolo*)

fusarólă *s. f. (arhit.)* element decorativ în relief, alcătuit dintr-un şir de boabe alungite. (< fr. *fusarolle*)

fusél *s. n.* vârtelniţă. (< it. *fusella*)

fusifórm, -ă *adj.* în formă de fus. (< fr. *fusiforme*)

fustigáţie *s. f. (rar)* **1.** bătaie cu vergile; flagelare. **2.** *(fig.)* corecţie, pedeapsă; critică aspră. (< fr. *fustigation*, lat. *fustigatio*)

fusulínă *s. f.* gen fosil de foraminifere neperforate, cu ţesutul fusiform sau aproape cilindric. (< fr. *fusuline*)

futíl, -ă *adj.* lipsit de importanţă; inutil; neserios, frivol. (< fr. *futile*, lat. *futilis*)

futilitáte *s. f.* inutilitate; neseriozitate, frivolitate. (< fr. *futilité*, lat. *futilitas*)

futsál *s. n.* fotbal de sală. (< engl., fr. *foot*/ball/ + *sal*/ă/)

futúric, -ă *adj. (lingv.)* la timpul viitor. (< germ. *futurisch*)

futurísm *s. n.* curent literar-artistic de la începutul sec. XX, care proclamă un spirit de frondă, o negaţie totală a valorilor tradiţionale şi o orientare spre iraţional, spre cultul maşinismului, al ritmului trepidant al vieţii moderne. (< fr. *futurisme*, it. *futurismo*)

futuríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al futurismului. (< fr. *futuriste*, it. *futurista*)

FUTURO- *elem.* „viitor", „previziune". (< fr. *futuro-*, cf. lat. *futurus*)

futurológ, -ă *s. m. f.* viitorolog. (< fr. *futurologue*)

futurologíe *s. f.* viitorologie. (< fr. *futurologie*)

fux *s. n.* scoatere a buştenilor dintr-un blocaj cu ajutorul ţapinei şi aducerea lor pe apă. (< germ. *Fuchs*)

fuzánt, -ă *adj.* (despre proiectile, bombe) care explodează în aer; (despre focoase) care provoacă o astfel de explozie. (< fr. *fusant*)

fuzariózá *s. f.* boală a plantelor provocată de unele ciuperci, manifestată prin apariţia unei pâsle dese, de culoare alb-roz, pe organele atacate, care putrezesc. (< fr. *fusariose*)

fuzée *s. f* corp aerodinamic, care poate înainta în atmosferă datorită forţei de reacţie a gazelor arse evacuate printr-un efuzor. (< fr. *fusée*)

fuzél *s. m.* amestec de alcooli superiori, rezultat la fermentaţia alcoolică a proteinelor din cereale şi din fructe, sub acţiunea drojdiei de bere, dizolvant la fabricarea substanţelor aromatice şi a parfumurilor. (< fr., engl. *fusel*)

fuzeláj *s. n.* corpul aerodinamic al unui avion sau al unui planor. (< fr. *fuselage*)

fuzelát, -ă *adj.* în formă de fus. (< fr. *fuselé*)

fuzén[1] *s. m.* arbust cu frunse lucitoare, originar din Japonia. (< fr. *fusain*)

fuzén[2] *s. n.* component al cărbunilor de pământ sub formă de lentile, reprezentând fragmente de substanţă vegetală; desen făcut cu acest cărbune; fuzit. (< fr. *fusain*)

fuzétă *s. f.* piesă de legătură între roata directoare şi osia din faţă a unui autovehicul. (< fr. *fusette*)

fuzibíl, -ă **I.** *adj.* (despre metale) care se poate topi uşor. **II.** *s. m.* element al unei siguranţe electrice, în formă de fir sau de lamelă, care se topeşte atunci când este parcurs de un curent mai mare decât cel pentru care a fost dimensionat. (< fr. *fusible*)

fuzibilitáte *s. f.* proprietate a unui metal de a fi fuzibil. (< fr. *fusibilité*)

FUZIO- *elem.* „fuziune, topire". (< fr. *fusio-*, cf. lat. *fusio*, revărsare)

fuziométru *s. n.* aparat pentru măsurarea temperaturii de fuziune. (< fr. *fusiomètre*)

fuzioná *vb. intr.* a realiza o fuziune; a se contopi. (< fr. *fusionner*)

fuzioníst, -ă *s. m. f* adept al unei fuzionări. (< fr. *fusionniste*)

fuzit *s. n.* fuzen[2]. (< germ. *Fusit*)

fuziúne *s. f.* **1.** unire într-o singură unitate a mai multor partide, organizaţii, grupări, state etc. **2.** reacţie nucleară de contopire a două nuclee uşoare pentru a forma un nucleu mai greu. • îmbinare, reunire între mai multe elemente. • *(biol.)* unire a gameţilor etc. **3.** *(chim.)* topire. (< fr. *fusion*, lat. *fusio*)

fuzospírochetózá *s. f.* inflamaţie bronhică în care bacilul fusiform se asociază în proporţii variabile cu spirodretul. (< fr. *fusospirochétose*)

fuzz /faz/ *s. n.* efect obţinut la chitara electrică cu ajutorul pedalei, prin distorsiune electronică. (< engl. *fuzz*)

G

gabáră *s. f.* **1.** ambarcațiune mare de lemn cu vele, folosită în trecut, pentru transportul mărfurilor. **2.** navă cu fundul plat, la transportul pietrei de construcții. (< fr. *gabare*, it. *gabarra*)

gabardínă *s. f.* stofă de lână cu pronunțate nervuri oblice în țesătură, pe ambele fețe. (< fr. *gabardine*, germ. *Gabardine*)

gabarít *s. n.* **1.** contur poligonal care limitează dimensiunile maxime admisibile ale unui profil. • greutate care depășește limita maximă admisă sau pe cea normală. **o** ~ *de încărcare* = instalație specială care marchează limitele permise pentru încărcătura vagoanelor de marfă deschise. **2.** model după care se fasonează unele piese în construcțiile de nave sau de piese de artilerie. **3.** (*fam.*) dimensiune, statură. (< fr. *gabarit*)

gabarític, -ă *adj.* de gabarit. (< gabarit + -ic)

gabélă *s. f.* impozit asupra sării, în Franța medievală. (< fr. *gabelle*)

gábie *s. f.* platformă cu balustradă la capătul de sus al catargului unei nave pentru a permite observarea orizontului. (< it. *gabbia*, fr. *gabie*)

gabiér I. *s. m.* marinar care face serviciul pe gabie. **II.** *s. n.* velă trapezoidală sau pătrată, a doua, începând de la punte. (< it. *gabbiere*, fr. *gabier*)

gabión *s. n.* coș de nuiele sau din plasă de sârmă umplut cu pietriș ori bolovani de râu, la consolidarea unor talazuri, maluri ale cursurilor de apă, diguri etc. (< fr. *gabion*, it. *gabbione*)

gabioná *vb. tr.* (*rar*) a acoperi (vamal), a apăra cu gabioane. (< fr. *gabionner*)

gabionáj *s. n.* construirea de gabioane. (< fr. *gabionnage*)

gablónz /-blonț/ *s. n.* obiect de podoabă din metale ieftine, fără valoare. (< Gablonz denumire germ. a localității Jablonec /Cehia/)

gáblu *s. n.* fronton triunghiular ascuțit care încununează un portal (în arhitectura gotică). (< fr. *gable*)

gabonéz, -ă I. *s. m. pl.* popor constituit ca națiune în Gabon (Africa). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< fr. *gabonais*)

gabró/gabróu *s. n.* rocă magmatică intruzivă cu structură holocristalină, din feldspați plagioclazi, piroxeni, amfiboli, olivină și biotit, folosit în construcții și în pavaje. (< fr., it. *gabbro*, germ. *Gabbro*)

gadgét /ga-dget/ *s. n.* denumire generică pentru obiecte mici, mecanisme cu largi întrebuințări în gospodărie și în viața de toate zilele; (*p. ext.*) orice mărunțiș ingenios de folos practic. (< engl., fr. *gadget*)

gadíde *s. n. pl.* familie de pești marini și de râu: morunul. (< fr. *gadidés*) •

gadifórme *s. n. pl.* ordin de pești: gadidele și familiile înrudite. (< fr. *gadiformes*)

gadolíniu *s. n.* element chimic din grupa lantanidelor. (< fr. *gadolinium*)

gaéli *s. m. pl.* locuitori de origine celtică, care au invadat insulele britanice în sec. VI î.H., stabilindu-se în Irlanda și Țara Galilor. (< fr. *gaëls*)

gaélic, -ă *adj.* referitor la gali. • (*s. n.*) dialect celtic din Irlanda și Țara Galilor. (< engl. *gaelic*, fr. *gaélique*)

gafá *vb. intr.* a face o gafă[2]. (< fr. *gaffer*)

gáfă[1] *s. f.* **1.** piesă metalică cu două gheare în formă de furcă, pentru blocarea unui lanț în mișcare. **2.** cârlig metalic fixat de o prăjină, la acostarea unei ambarcațiuni. (< fr. *gaffe*)

gáfă[2] *s. f.* gest, vorbă, atitudine nesocotită, dar neintenționată, care poate jigni. (< fr. *gaffe*)

gafeur, -ză /-fŏr/ *s. m. f.* cel care face gafe[2]. (< fr. *gaffeur*)

gag *s. n.* **1.** efect comic în teatru și în cinematograf, din evenimente, atitudini, situații constrastante, care creează surprize. **2.** (*fam.*) glumă, vorbă de haz. (< fr., engl. *gag*)

gagarinít *s. n.* mineral conținând elemente din familia pământurilor rare (ceriu, erbiu, lantan, europiu). (< rus. *gagarinit*)

gagát *s. n.* jais. (< germ. *Gagat*)

gagliárdă /ga-liar-/ *s. f.* vechi dans de origine populară italiană, cu ritm vioi, care se dansează prin sărituri; melodia corespunzătoare. (< it. *gagliarda*)

gagliárdo /ga-li-/ *adv.* (*muz.*) impetuos, vijelios. (< it. *gagliardo*)

gágman *s. m.* creator, specialist în gaguri (1). (< engl. *gagman*)

gai *s. n.* (*mar.*) parâmă cu ajutorul căreia se manevrează sau se fixează o bigă în planul orizontal. (< engl. *guy*)

gaiác *s. m.* v. guaiac.

gaiacól *s. n.* extract din rășina de gaiac. (< fr. *gaïacol*)

gaiál *s. m.* gaur domesticit. (< fr. *gayal*)

gaiárd *s. m.* varietate de struguri cu boabele mari, de culoare albă-rozale. (< fr. *gaillard*)

gaillárdie /gaiar-/ *s. f.* plantă ornamentală, din familia compozee, cu flori galbene sau roșii. (< fr. *gaillardie*)

gáiză *s. f.* rocă sedimentară silicioasă, poroasă și ușoară, din granule de cuarț și din organisme silicioase. (< fr. *gaize*)

gaj *s. n.* **1.** bun mobil depus de către un debitor la dispoziția creditorului său drept garanție pentru plata la termenul convenit a unei datorii; zălog, amanet. **2.** (*fig.*) garanție, asigurare. (< fr. *gage*)

gajá *vb. tr.* a garanta prin gaj (1). (< fr. *gager*)

gajíst, -ă *s. m. f.* cel care acordă împrumuturi pe bază de gaj (1). (< gaj + -ist)

gal *s. m.* unitate de măsură a accelerației, egală cu accelerația de 1 cm/s^2. (< fr. *gal*)

GALA- /GALACT(O)-, -galactíe *elem.* „lapte". (< fr. *gala-*, *galact/o/-*, *-galactie*, cf. gr. *gala, -aktos*)

galactagóg, -ă *adj., s. n.* galactogen. (< fr. *galactogogne*)

galáctic, -ă *adj.* referitor la galaxie. **o** *plan* ~ = plan fundamental care trece prin centrul Căii Lactee; *ecuator* ~ = cercul mare de-a lungul căruia planul galactic intersectează sfera cerească; *coordonate* ~*ce* = coordonate raportate la ecuatorul și la axa polilor galactici. (< fr. *galactique*)

-galactíe v. gala-.

galactít *s. n.* piatră semiprețioasă. (< fr. *galactite*)

GALACTO- v. g a l a - .

galactocél *s. n.* chist mamar cu conținut lactescent. (< fr. *galactocèle*)

galactofág, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care se hrănește cu lapte. (< fr. *galactophage*)

galactofór, -ă *adj.* **1.** (despre glandele mamare) care conduce laptele spre exterior; lactifer. **2.** care secretă latex. (< fr. *galactophore*)

galactoforită *s. f.* inflamație a canalelor galactofore. (< fr. *galactophorite*)
galactoforografie *s. f.* mamografie constând în injectarea unei substanțe prin caterizarea canalelor galactofore. (< fr. *galactophorographie*)
galactogén, -ă *adj., s. n.* (substanță) care stimulează secreția de lapte; galactagog. (< fr. *galactogène*)
galactogenéză *s. f.* formarea de lapte în glandele mamare; galactopoieză. (< fr. *galactogenèse*)
galactografie *s. f.* radiografie a glandei mamare cu o substanță opacă la razele X. (< fr. *galactographie*)
galactométru *s. n.* lactometru. (< fr. *galactomètre*)
galactopexíe *s. f.* fixare a galactozei în țesuturi. (< fr. *galactopexie*)
galactopoiétic, -ă *adj.* care determină secreția de lapte. (< fr. *galactopoïétique*)
galactopoiéză *s. f.* galactogeneză. (< fr. *galactopoïèse*)
galactorée *s. f.* secreție de lapte în timpul, sau după încetarea alăptării. (< fr. *galactorrhée*)
galactoterapie *s. f.* tratament medical prin injecții cu lapte sterilizat. (< fr. *galactothérapie*)
galactotróf, -ă *adj.* care se hrănește cu lapte. (< fr. *galactotrophe*)
galactózã *s. f.* substanță organică asemănătoare cu glucoza, din lapte. (< fr. *galactose*)
galectozemíe *s. f.* prezența galactozei în sânge. (< fr. *galactosémie*)
galactozuríe *s. f.* prezența galactozei în urină. (< fr. *galactosurie*)
galalít *s. n.* material plastic dur, cu proprietăți electroizolante, obținut prin tratarea cazeinei cu formol, folosit în electrotehnică, la fabricarea de nasturi etc. (< fr. *galalithe*)
galánt, -ă *adj.* **1.** curtenitor, politicos cu femeile; (*p. ext.*) manierat, delicat, amabil. **o** *literatură ~ă* = literatură care cultivă cu precădere intriga amoroasă; *aventură ~ă* = aventură amoroasă. **2.** darnic, generos, mărinimos. **3.** *stil ~* = stilul liber al muzicii pentru clavecin sau pian, înclinat spre efecte facile. (< fr. *galant*, it. *galante*)
galantár *s. n.* vitrină (1). (< galanterie)
galanteríe *s. f.* **1.** atitudine galantă față de femei. • compliment (adresat unei femei). **2.** mărunțișuri, mici obiecte de podoabă, de îmbrăcăminte (nasturi, cravate, mănuși) spre vânzare într-un magazin; magazinul însuși. (< fr. *galanterie*)
galantínă *s. f.* rasol (de pasăre) în aspic. (< fr. *galantine*)
galantón, -oánă *adj. (fam.)* darnic, generos. (după fr. *galant homme*)
galantoníe *s. f. (rar)* dărnicie, genero-zitate. (< galanton + -ie)
galatén, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Galata (regiune antică din Asia Mică). (< *Galata* + *-en*)
galaxíe *s. f.* fiecare dintre sistemele de aștri din univers; (*p. restr.*) Calea Lactee. (< fr. *galaxie*, gr. *galaxias*)
gálă[1] *s. f.* **1.** spectacol cu caracter festiv, oficial; ceremonie. **o** *de ~* = sărbătoresc, solemn. **2.** *~ de box* = competiție sportivă alcătuită din mai multe meciuri de box; *~ de filme* = serie de filme produse de aceeași țară, prezentate într-un cadru festiv. (< fr., it. *gala*)
gálă[2] *s. f.* cecidie. (< fr. *galle*, lat. *galla*)
galb *s. n.* **1.** curbură a unui capitel, a unei console, a unui vas etc.; contur grațios al unei sculpturi, al unei mobile, al corpului uman. **2.** parte a fusului unei coloane, arcuită spre exterior, pentru a evita iluzia de strangulare. (< fr. *galbe*)
galbán *s. n.* rășină cu aspect gumos, dintr-o plantă umbeliferă exotică. (< fr. *galbanum*)
galbanifér, -ă *adj.* (despre plante) care conține galban. (< fr. *galbanifère*)
galbát, -ă *adj. (arhit.;* despre coloane) cu fusul curbat la mijloc. (< fr. *galbé*)
galbúlă *s. f.* fruct în formă de con modificat, din solzi cărnoși și concrescuți. (< fr. *galbule*)
galé[1] *s. n.* vas de flori ornat după stilul Liberty de la începutul sec XX. (< fr. *gallé*)
GALE[2]**(O)-** *elem.* „nevăstuică", „pisică". (< fr. *galé/o/-*, cf. gr. *gale, -eos*)
galeantropíe *s. f.* monomanie în care bolnavul se crede transformat în pisică. (< fr. *galéanthropie*)
galeásă *s. f.* navă venețiană din Evul Mediu, cu vele și rame, de tipul galerei. (< fr. *galéasse*, it. *galeazza*)
galénă *s. f.* sulfură naturală de plumb, minereu de plumb în radiotehnică, la prepararea unor vopsele etc. (< fr. *galène*)
galénic, -ă *adj.* (despre preparate) gata preparat în farmacie potrivit formulelor din farmacopee. (< fr. *galénique*)
galenísm *s. n.* doctrină medicală a lui Galenus, potrivit căreia bolile s-ar datora ruperii echilibrului dintre cele patru umori fundamentale ale organismului: sângele, flegma, bila neagră și bila galbenă. (< fr. *galénisme*)
galeofil, -ă *adj., s. m. f.* (om) stăpânit de galeofilie. (< fr. *galéophile*)
galeofilíe *s. f.* dragoste morbidă față de feline (pisici); gatofilie. (< fr. *galéophilie*)
galeofób, -ă *adj., s. m. f.* (om) stăpânit de galeofobie. (< fr. *galéophobe*)
galeofobie *s. f.* teamă obsedantă de feline (pisici); gatofobie; ailurofobie. (< fr. *galéophobie*)
galeopitéc *s. m.* mamifer insectivor nocturn din sud-estul Asiei, de mărimea unor pisici, care poate plana datorită unei membrane laterale dintre membre și coadă. (< fr. *galéopithèque*)
galéră *s. f.* navă de comerț sau de război, lungă și cu puntea joasă, cu vele și rame mânuite de sclavi sau de condamnați la muncă silnică. • *(fig.)* muncă, meserie foarte grea. (< fr. *galère*)
galeríe *s. f.* **1.** cavitate subterană, îngustă și alungită, săpată prin eroziune. • canal săpat de animale în sol. • excavație minieră în formă de tunel, executată pentru a permite accesul la un zăcământ. **2.** canal de legătură între două puncte ale unei lucrări hidrotehnice. • coridor ca element de legătură sau de promenadă la o construcție. **3.** conductă metalică, montată la motoarele cu ardere internă, care conduce amestecul carburant către cilindri sau prin care sunt evacuate produsele rezultate din arderea combustibilului. **4.** muzeu, sală unde sunt expuse sculpturi, picturi sau alte obiecte de artă. **5.** magazin cu obiecte de artă; (*p. ext.*) magazin universal. **6.** ultimul balcon (de sus) al sălilor de spectacol. • (*fam.*) spectatorii de la acest balcon; (*p. ext.*) publicul care se manifestă zgomotos la un meci, la un spectacol. **7.** platformă mică la prora sau pupa unei nave. **8.** bară de lemn sau metalică de care se atârnă perdelele. **9.** *(fig.)* șir, serie (de portrete literare). (< fr. *galerie*, it. *galeria*, germ. *Galerie*)
galeríst *s. m.* cel care organizează în muzee, săli speciale, expoziții, cel care selectează operele de artă dintr-o sală pentru a fi vândute. (< it. *gallerista*)
galeropíe *s. f.* posibilitatea de a vedea mai bine la lumina slabă decât la cea strălucitoare. (< it. *galeropia*)
galét *s. m.* **1.** fragment mic de rocă, piatră, cu muchiile rotunjite de acțiunea mării sau a torenților. **2.** rolă metalică montată între două piese în mișcare, pentru a le micșora frecarea. • piesă la mașina de filat mătase artificială care întinde firul la ieșirea din baia de filare. **3.** element de tranformator electric, de forma unui inel, cu mai multe spire de înfășurare. **4.** secțiune a unui comutator rotativ. (< fr. *galet*)
galétă *s. f. (rar)* **1.** prăjitură rotundă și plată din făină, unt și ouă. • biscuit fără sare, pentru marinari; pesmet. **2.** obiect în formă de galetă (1). (< fr. *galette*)
galéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Țara Galilor (/Wales/ - Marea Britanie). • (*s. f.*) limbă celtică vorbită de galezi. (< fr. *gallois*)
gali *s. m. pl.* locuitori din Galia, nume dat de romani celților. (< lat. *galli*)
galiámb *s. m.* vers catalectic antic de patru picioare, pe care îl cântau preoții Cibelei. (< fr. *galliambe*)
galiárd *s. n.* fiecare dintre extremitățile punții superioare a unei nave. (< fr. *gaillard*)
gálic[1] *adj. acid ~* = acid aromatic, astringent, din gogoșile de ristic și din coaja de stejar, folosit, în tăbăcărie, la fabricarea cernelurilor negre, a coloranților și a unor medicamente. (< fr. *gallique*)
gálic[2]**, -ă** *adj.* referitor la gali. **o** *cocoșul ~* = una dintre emblemele națiunii franceze. • (*s. f.*) limbă celtă vorbită de gali. (< lat. *gallicus*)

galicán, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al galicanismului. (< fr. *gallican*)

galicanísm *s. n.* tendință a bisericii catolice franceze, care apăra libertatea și independența ei organizatorică față de Vatican. (< fr. *gallicanisme*)

gálică *s. f.* încălțăminte romană provenind din Galia. • sanda de capucin. (< lat. *gallica*)

galician, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Galicia (Spania). • (*s. f.*) limba romanică, asemănătoare cu portugheza, vorbită în Galicia. (< fr. *galicien*)

galicísm *s. n.* expresie, construcție proprie limbii franceze. (< fr. *gallicisme*)

galícol, -ă *adj.* (despre animale) care se dezvoltă și trăiește în interiorul galelor. (< fr. *gallicole*)

galifórme *s. f. pl.* ordin de păsări tericole sau arboricole cu aripi scurte, greoaie: specii domestice (găina, bibilica) și altele, de vânat (cocoșul de munte, ierunca, prepelița). (< fr. *galliformes*)

galileeán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Galileea (Palestina). (< fr. *galiléen*)

galimatiás *s. n.* (*livr.*) vorbire, scriere confuză, ininteligibilă, greoaie. (< fr. *galimatias*)

galinacéu, -ée **I.** *adj.* referitor la găină. **II.** *s. f. pl.* subordin de păsări galiforme: găina domestică. (< fr. *gallinacé/s/*)

galión *s. n.* **1.** navă spaniolă cu vele, de comerț și de luptă, din sec. XVI-XVII. **2.** prelungire a etravei navelor cu vele care susține bompresul. **3.** sculptură la prora unor nave cu vele. **4.** (*poligr.*) șif. (< fr. *galion*)

galiótă *s. f.* navă mică (de război) cu vele, cu fundul plat și două catarge. (< fr. *galiote*)

galițián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Galiția (Polonia). (< fr. *galicien*)

gáliu *s. n.* metal moale alb-cenușiu, foarte ușor fuzibil. (< fr. *gallium*)

GALO- *elem.* „galic[2], francez". (< fr. *gallo-*, cf. lat. *gallus*)

galofil, -ă *adj., s. m. f.* francofil. (< fr. *gallophile*)

galofilíe *s. f.* francofilie. (< fr. *gallophilie*)

galofób, -ă *adj., s. m. f.* francofob. (< fr. *gallophobe*)

galofobíe *s. f.* francofobie. (< fr. *gallophobie*)

galomán, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care admiră fără rezerve tot ceea ce este francez. (< fr. *gallomane*)

galomanie *s. f.* admirație exagerată față de francezi. (< fr. *gallomanie*)

galón[1] *s. n.* fâșie, șiret, bandă de metal aplicată pe epoleți, pe mânecile uniformelor pentru a arăta gradul. (< fr. *galon*)

galón[2] *s. n.* unitate de măsură pentru capacitate egală cu 4,546 l în Anglia și cu 3,785 l în SUA (pentru vin) și 4,621 (pentru bere). (< engl., fr. *gallon*)

galoná *vb. tr.* a împodobi cu galoane, cu ceaprazuri. (< fr. *galonner*)

galonát, -ă *adj.* (împodobire) cu galoane[1]. • (*s. m.; ir.*) ofițer; (*p. ext.*) gradat. (< fr. *galonné*)

galóp *s. n.* **1.** mers rapid al calului, în salturi mari. **2.** ritm anormal al bătăilor inimii, în trei timpi. **3.** dans de societate cu ritm sacadat și mișcări foarte repezi; melodia corespunzătoare. (< fr. *galop*, it. *galoppo*)

galopá *vb. intr.* **1.** a alerga în galop. **2.** (*fig.*) a merge repede; a alerga. **3.** (despre motoare cu ardere internă) a funcționa neregulat, cu variații mari ale vitezei unghiulare a arborelui motor. (< fr. *galoper*)

galopádă *s. f.* cursă de galop. • (*p. ext.*) cursă precipitată; rapidă. (< fr. *galopade*)

galopánt, -ă *adj.* în galop, repede. o *tuberculoză* (sau *ftizie*) *~ă* = tuberculoză care evoluează foarte repede, sfârșindu-se cu moartea. (< fr. *galopant*)

galoromán, -ă **I.** *s. m. pl.* populație rezultată din amestecul galilor cu romanii, după cucerirea Italiei. **II.** adj., *s. m. f.* (locuitor) din această populație. • (*s. f.*) limbă romană vorbită de galoromani. (< fr. *gallo-romane*)

galorománic, -ă *adj.* al galoromanilor. (< fr. *galo-romanique*)

galóș *s. m.* **1.** încălțăminte care se poartă peste pantofi sau peste ghete. **2.** macara cu un singur scripete și cu una din fețe tăiată. (< fr. *galoche*)

galoșáre *s. f.* îmbrăcare în piele sau cauciuc a părții de jos a încălțămintei; (*p. ext.*) întăritura însăși. (< galoș)

galoubet /-lu-bé/ *s. n.* mic flaut, drept, cu trei orificii, răspândit în Provence și Languedoc, acționat cu mâna stângă în timp ce dreapta bate o tamburină. (< fr. *galoubet*)

GALVAN(O)- *elem.* „curent electric de conducție, depunere electrolitică". (< fr. *galvan/o/-*, cf. *Galvani*)

galvánic, -ă *adj.* referitor la producerea curentului electric prin acțiunea chimică a acizilor sau a sărurilor asupra metalelor. o *element ~* = pilă electrică de curent continuu cu polul pozitiv de cărbune și polul negativ de zinc. (< fr. *galvanique*)

galvanísm *s. n.* acțiune a curenților electrici asupra organelor vii. (< fr. *galvanisme*)

galvanizá *vb. tr.* **1.** a acoperi cu un strat de zinc o piesă metalică (de oțel) pentru a mări rezistența la coroziune. **2.** a excita în mod artificial un țesut, un organ cu ajutorul curentului galvanic, în scopuri terapeutice sau experimentale. **3.** (*fig.*) a însufleți. (< fr. *galva-niser*)

galvanizatór[1] *s. n.* instalație pentru galvanizare. (< galvaniza + -tor)

galvanizatór[2]**, -oáre** *s. m. f.* muncitor specializat în galvanizare (1). (după fr. *galvaniseur*)

galváno *s. n.* clișeu tipografic obținut prin galvanoplastie. (< fr. *galvano*)

galvanocaústică *s. f.* folosirea curentului galvanic la cauterizarea țesuturilor bolnave. (< germ. *Galvanokaustik*)

galvanocautér *s. n.* cauter pentru galvanocauterizare. (< fr. *galvanocautère*)

galvanocauterizáre *s. f.* ardere a unui țesut bolnav cu ajutorul curentului electric. (după fr. *galvanocautérisation*)

galvanofaradizáre *s. f.* aplicare simultană în scop terapeutic a curentului continuu și a celui indus. (după fr. *galvano-faradisation*)

galvanografíe *s. f.* corodare electrolitică a clișeelor pentru tipar înalt, folosit ca anod al unei băi galvanice. (< fr. *galvanographie*)

galvanométric, -ă *adj.* referitor la galvanometre. (< fr. *galvanométrique*)

galvanométru *s. n.* instrument pentru măsurarea intensității curenților electrici foarte slabi. (< fr. *galvanomètre*)

galvanonarcóză *s. f.* electronarcoză (< fr. *galvanonarcose*)

galvanoplástic, -ă *adj.* de galvanoplastie. (< fr. *galvanoplastique*)

galvanoplastíe *s. f.* reproducere în relief a unor obiecte prin depunerea electrolitică a unui strat de metal pe tiparul lor, executat dintr-un material plastic. (< fr. *galvanoplastie*)

galvanoscóp *s. n.* instrument pentru indicarea prezenței unui curent electric într-un circuit. (< fr. *galvanoscope*)

galvanostégic, -ă *adj.* referitor la galvanostegie. (< fr. *galvanostégique*)

galvanostegíe *s. f.* acoperire pe cale electrolitică a unor obiecte de metal cu un strat subțire dintr-un alt metal. (< fr. *galvanostégie*)

galvanostereotipíe *s. f.* reproducere a formelor de tipar înalt prin galvanoplastie. (< fr. *galvano-stéréotypie*)

galvanotactísm *s. n.* reacție a organismelor vii față de un curent electric continuu. (< fr. *galvanotactisme*)

galvanotaxíe *s. f.* reacție determinată la animale de curentul galvanic; galvanotropism. (< fr. *galvamotaxie*)

galvanotéhnică *s. f.* ramură a electrometalurgiei care studiază tehnica depunerii pe cale electrolitică a unui strat metalic pe obiecte (nemetalice). (< fr. *galvanotechnique*)

galvanoterapíe *s. f.* tratament medical bazat pe acțiunea curentului galvanic. (< fr. *galvanothérapie*)

galvanotíp *s. n.* clișeu tipografic prin galvanotipie. (< fr. *galvanotype*)

galvanotipíe *s. f.* galvanoplastie prin care se reproduc planșele tipografice, gravurile în lemn etc. (< fr. *galvanotypie*)

galvanotropísm *s. n.* galvanotaxie, electrotropism. (< fr. *galvanotropisme*)

-gám v. gamo-.

gáma *s. f.* **1.** a treia literă a alfabetului grecesc (Γ, γ), corespunzând lui *g*. **2.** unitate de măsură a masei, o milionime de gram; microgram. **3.** unitate de măsură a intensității câmpului mag-

netic, a miliona parte dintr-un oersted. **4.** *raze* (sau *radiații*) ~ = radiație emisă de corpurile radioactive, cu o putere penetrantă foarte mare. (< fr., gr. *gamma*)

gamacísm *s. n.* pronunțare alterată a consoanelor *g* și *k*. (< fr. *gammacisme*)

gamaglobulínă *s. f.* proteină din plasma sangvină în care se găsesc anticorpii. (< fr. *gammaglobuline*)

gamagrafíe *s. f.* radiografie cu radiații gama. (< fr. *gammagraphie*)

gamár *s. m.* mic crustaceu din apele dulci stătătoare sau din pâraie; crevetă de apă dulce. (< fr. *gammare*, lat. *gammarus*)

gamascóp *s. n.* aparat detector de raze gama. (< fr. *gammascope*)

gamascopíc, -ă *adj. metodă ~ă* = metodă de determinare a umidității și densității solului cu ajutorul radiațiilor gama trecute printr-o probă de sol. (< fr. *gammascopique*)

gamát, -ă *adj.* (despre cruci) cu brațele îndoite în unghi drept. (< fr. *gammé*)

gamaterapíe *s. f.* radiumterapie. (< fr. *gammathérapie*)

gámă *s. f.* **1.** (*muz.*) succesiune de opt sunete, dispuse în ordine ascendentă sau descendentă, limitată la sunetele din cuprinsul unei octave. **2.** șir de mărimi scalare exprimând termenii unei serii în tehnică. **3.** (*fig.*) serie de situații, valori, produse, sortimente etc. înrudite, formând un tot armonios. • (*pict.*) succesiune de tonuri, culori care se armonizează. (< fr. *gamme*)

gámba *s. f. (muz.) viola da ~* = violă ținută pe picior, din care s-au dezvoltat ulterior violoncelul și contrabasul. (< it. */viola da/ gamba*)

gambádă *s. f.* (*rar*) săritură, țopăială (de bucurie) (< fr. *gambade*)

gámbă *s. f.* (la om) parte a piciorului de la genunchi până la gleznă; (la cal) regiune a membrelor posterioare între graset și jaret. (< lat. *gamba*)

gambét *s. n.* piesă metalică de legătură în utilajul de manevră, la exploatările petroliere. (< fr. *gambette*)

gambétă *s. f.* pălărie bărbătească de fetru, tare, cu calotă ovală și borurile răsfrânte pe margine; melon. (*Gambetta*, n. pr.)

gambiá *vb. tr.* (*mar.*) a schimba velele față de catarg, în funcție de vânt. (< fr. *gambier*)

gambián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Gambia (Africa). (< Gambia + -an)

gambír *s. m.* plantă grimpantă subtropicală, din ale cărei frunze se obține un extract tanant, folosit ca astringent. (< lat. *gambir*, germ. *Gambir*)

gambít *s. n.* (*șah*) sacrificare a unei piese sau a unui pion la începutul unei partide pentru a obține un avantaj în atac. (< fr. *gambit*)

gambúzie *s. f.* pește mic, originar din America de Nord, care distruge larvele țânțarilor. (< fr. *gambusie*)

game *s. n.* v. ghem.

gamélă *s. f.* vas mic de metal din care mănâncă ostașii (în aplicații). (< fr. *gamelle*, it. *gamella*)

gamén *s. m.* (*fam.*) (copil) ștrengar. (< fr. *gamin*)

gamét[1] *s. m.* celulă sexuală, la animale sau plante, care, prin fecundarea alteia, de sex opus, dă naștere unui zigot; zigosferă. (< fr. *gamète*)

GAMÉT[2]**(O)-** *elem.* „gamet". (< fr. *gamét/o/-*, cf. gr. *gametes*, soț)

gametánge *s. m.* organ sexual al plantelor în care se formează gameții. (< fr. *gamétange*)

gamétic, -ă *adj.* referitor la gameți. (< fr. *gamétique*)

gameticíd, -ă *adj., s. n.* (substanță) care distruge gameții. (< fr. *gaméticide*)

gametoblást *s. n.* **1.** substanță primară, încă nedife-rențiată, a gametului. **2.** țesut nediferențiat al arhesporului. (< fr. *gamétoblaste*)

gametocíst *s. n.* formație din contopirea a doi gameți de sex diferit, prevăzută cu un perete chistic comun. (< fr. *gamétocyste*)

gametocit *s. n.* celulă generatoare de gameți. (< fr. *gamétocyte*)

gametofít *s. m.* **1.** organism vegetal care se înmulțește prin gameți. **2.** fază din ciclul vital al unei plante care produce gameți. **3.** generație sexuată având celule cu nuclei haploizi. (< fr. *gamétophyte*)

gametofític, -ă *adj.* (despre generație) producător de gametofiți. (< fr. *gamétophytique*)

gametofór *s. m.* parte a gametofitului care poartă gametangii. (< fr. *gamétophore*)

gametogamíe *s. f.* fecundație prin contopirea a doi gameți de sex diferit. (< fr. *gamétogamie*)

gametogenéză *s. f.* proces de formare a gameților. (< fr. *gamétogenèse*)

gametoplásmă *s. f.* citoplasma gameților. (< fr. *gamétoplasme*)

gametospór *s. m.* spor rezultat din copularea gameților. (< fr. *gamétospore*)

GAMO-, -gám, -gamíe *elem.* „căsătorie", „unire", „fecundație". (< fr. *gamo-, -game, -gamie*, cf. gr. *gamos*)

gamocárp, -ă *adj.* cu fructe concrescute. (< lat. *gamocarpus*)

gamocít *s. n.* celulă sexuată. (< fr. *gamocyte*)

gamodróm, -ă *adj.* (despre pești) care migrează pentru reproducere. (< fr. *gamodrome*)

gamofil, -ă *adj., s. f.* (floare) cu elementele morfologice concrescute. (< lat. *gamophyllus*)

gamofilíe *s. f.* concreștere a frunzelor. (< fr. *gamophyllie*)

gamofób, -ă *adj.* stăpânit de gamofobie. (< fr. *gamophobe*)

gamofobíe *s. f.* teamă de căsătorie. (< fr. *gamophobie*)

gamogenéză *s. f.* reproducere sexuată a unui organism vegetal prin fuziunea gameților; gamogonie. (< fr. *gamogenèse*)

gamogoníe *s. f.* gamogeneză. (< fr. *gamogonie*)

gamologíe *s. f.* tratat despre căsătorie; discuție teoretică asupra căsătoriei. (< fr. *gamologie*)

gamomán, -ă *adj., s. m.* (stăpânit) de gamomanie. (< fr. *gamomane*)

gamomaníe *s. f.* manie a psihopaților erotomani de a cere în căsătorie toate femeile cunoscute. (< fr. *gamomanie*)

gamomorfóză *s. f.* modificare morfologică realizată prin exercitarea produsului fecundației în cursul dezvoltării sale. (< fr. *gamomorphose*)

gamopetál, -ă I. *adj.* (despre flori) cu petalele unite, concrescute; simpetal. **II.** *s. f. pl.* grup de plante dicotiledonate a căror floare are corola cu petale unite; monopetale. (< fr. *gamopétale/s/*)

gamosepál, -ă *adj.* (despre flori, plante; și *s. f.*) al cărei caliciu are sepalele unite, concrescute. (< fr. *gamosépale*)

gamotropísm *s. n.* **1.** mișcare de atracție reciprocă a gameților. **2.** curbare a unor piese florale pentru protejarea organelor sexuale sau pentru ușurarea polenizării. (< fr. *gamotropisme*)

ganaderíe *s. f.* creșcătorie de tauri pentru coride, în Spania. (< sp., fr. *ganaderia*)

ganașă *s. f.* fiecare dintre cele două ramuri ale maxi-larului inferior la animale. (< fr. *ganache*)

gang[1] *s. n.* pasaj de trecere între două clădiri; coridor, galerie. (< germ. *Gang*)

gang[2] *s. n.* bandă organizată de răufăcători; gașcă. (< engl., fr. *gang*)

gângă *s. f.* partea sterilă dintr-un zăcământ mineral. (< fr. *gangue*)

GANGLI(O)- *elem.* „ganglion". (< fr. *gangli/o/-*, cf. gr. *ganglion*, nod, tumoare, glandă)

gangliectomíe *s. f.* extirpare chirurgicală a unui ganglion nervos. (< fr. *gangliectomie*)

ganglioblást *s. n.* celulă ganglionară tânără. (< engl. *ganglioblast*)

ganglioblastóm *s. n.* ganglioneurom. (< engl. *ganglioblastoma*)

ganglión *s. m.* formație ovoidă, din fibre nervoase sau din vase limfatice. (< fr. *ganglion*)

ganglionár, -ă *adj.* referitor la ganglioni. (< fr. *ganglionnaire*)

ganglioneuróm *s. n.* tumoare malignă a celulelor neurovegetative; ganglioblastom. (< fr. *ganglioneurome*)

ganglionită *s. f.* inflamație a unui ganglion. (< fr. *ganglionite*)

gangliopatíe *s. f.* denumire generică pentru maladiile ganglionilor. (< fr. *gangliopathie*)

ganglioplégic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care împiedică temporar transmiterea influxului nervos prin ganglionii vegetativi; neuroplegic. (< fr. *ganglioplégique*)

gángster *s. m.* membru al unei bande de răufăcători, de criminali. (< fr., engl. *gangster*)

gangsterésc, -ă *adj.* de gangster. (< gangster + -esc)

gangsterísm *s. n.* faptă de gangster; banditism; escrocherie mare, tâlhărie. (< fr. *gangstérisme*)

ganiméde *s. m. (fam.)* **1.** tânăr galant cu înclinații perverse. **2.** chelner, paharnic. (< Ganimede n. pr.)

ganoíd I. *adj.* (despre solzi) acoperit cu smalț și de formă rombică. **II.** *s. m. pl.* ordin de pești de apă dulce cu scheletul cartilaginos, cu bronhii și cu înotătoarea codală heterocercă. (< fr. *ganoïde/s/*)

gantéră *s. f.* halteră (1). (< rus. *ganteli*)

gantiét *s. n.* mănușă pentru armură, acoperită cu lame de fier. (< fr., engl. *gantelet*)

gaoleán *s. m.* plantă furajeră din familia gramineelor asemănătoare cu porumbul, cultivată în estul Asiei. (< rus. *gaolean*, fr. *gaolian*)

gap *s. n.* **1.** (*geogr.*) străpungere de tipul cheilor a unui masiv muntos; trecătoare. **2.** (*inform.*) zonă de pe o bandă magnetică, detectabilă electronic, care separă înregistrările de pe aceasta. (< engl. *gap*, prăpastie)

gará[1] *vb. tr.* a adăposti (automobile, tramvaie etc.) într-un garaj sau într-un depou; a trage o locomotivă, un tren pe o linie de garaj. (< fr. *garer*)

gára[2] *s. f.* relief miner cu aspect de ciupercă, specific regiunilor aride. (< ar. *gara*)

garáj *s. n.* **1.** loc de adăpostire (și deservire tehnică) pentru autovehicule. **2.** *linie de ~* = linie de legătură între un depozit de încărcare-descărcare a vagoanelor și liniile pe care circulă trenurile. (< fr. *garage*)

garajíst *s. m.* proprietar al unui garaj; lucrător care repară automobile. (< fr. *garagiste*)

garamánți *s. m. pl.* locuitori din interiorul Africii. (< lat. *garamantes*)

garánt, -ă *s. m. f.* cel care garantează cu veniturile sau averea sa obligațiile unui debitor față de creditor. (< fr. *garant*)

garantá *vb.* **I.** *tr.* a asigura, a încredința pe cineva de ceva. **II.** *tr., intr.* a da garanție, a răspunde de ceva. **III.** *intr.* a răspunde de plata unei datorii făcute de altul; a gira. (< fr. *garantir*)

garantát, -ă *adj.* (despre mărfuri, obiecte etc.) a cărui funcționare sau valoare sunt asigurate de fabricant sau vânzător. • (*adv.*) sigur, neîndoielnic. (< garanta)

garantísm *s. f.* fourierism. (< fr. *garantisme*)

garánță *s. f.* plantă erbacee cu flori albe-gălbui în ciorchini, a cărei rădăcină conține o materie colorantă roșie, pentru vopsitul fibrelor textile; roibă. (< fr. *garance*)

garanție *s. f.* obligație în virtutea căreia o persoană sau o instituție trebuie să apere pe cineva de o pagubă eventuală sau să-l despăgubească de o pagubă suferită. **o** *a lua* (pe cineva) *pe ~* = a garanta pentru cineva; *a prezenta ~* = a oferi încredere, certitudine, siguranță. (< fr. *garantie*, it. *garanzia*)

garanțínă *s. f.* materie colorantă roșie extrasă din rădăcina de garanță. (< fr. *garancine*)

gára *s. f.* stație de cale ferată. **o** *~ maritimă* (sau *fluvială*) = ansamblu clădirilor și instalațiilor portuare amenajate pentru îmbarcarea-debarcarea mărfurilor și călătorilor. (< fr. *gare*)

gardá *vb. tr.* (*rar*) a păzi, a apăra. (< fr. *garder*)

gardamán *s. n.* (*rar*) apărătoare de piele pentru mână, folosită la coaserea velelor și a grandeelor. (< it. *gardamano*)

gárdă *s. f.* **I.** pază; veghe; persoană sau grup de persoane care păzește pe cineva sau ceva. **o** *~ de onoare* = pază instituită în semn de respect cu ocazia anumitor solemnități; *~ de corp* = bodyguard.. **2.** (*sport*) poziția corpului și a brațelor luată de boxeri și luptători în vederea atacului sau a apărării. **o** *a se pune în ~* = a lua poziție de apărare; (*fig.*) a-și lua măsurile necesare pentru a nu fi surprins. **o** *medic* (sau *soră*) *de ~* = medic (sau soră) de serviciu într-un spital, care asigură serviciul în afara orelor de program. **3.** parte a sabiei, între mâner și lamă, care protejează pumnul contra loviturilor. **4.** *~a trăgaciului* = piesă metalică care apără trăgaciul unei arme de foc (pușcă, carabină). **o** *pagină de ~* = pagină albă care apără o carte. (< fr. *garde*)

gardénie *s. f.* arbust tropical, din familia rubiaceelor, cu flori albe, frumoase și plăcut mirositoare, cultivat ca plantă ornamentală. (< fr. *gardénia*)

gárden-párty /-dăn-/ *s. n.* petrecere, recepție mondenă dată într-o grădină. (< engl. *garden-party*)

garderóbă *s. f.* **1.** loc special amenajat într-un local public, într-un teatru etc. unde se lasă paltoanele, pălăriile etc. **2.** totalitatea lucrurilor de îmbrăcăminte ale unei persoane. • totalitatea costumelor din depozitul unui teatru, ale unui ansamblu de spectacole. (< fr. *garde-robe*)

garderobiér, -ă *s. m. f.* cel care are în păstrare garderoba unui local public, a unui teatru etc. (< garderobă + -ier)

gardián *s. m.* paznic al unui local, al unei instituții, închisori etc. (< fr. *gardien*)

gardón *s. m.* mic pește alb de apă dulce. (< fr. *gardon*)

gargantua /-tü-á/ *s. m. (fam.)* mare mâncău. (< fr. *gargantua*)

gargantuésc, -ă *adj.* demn de Gargantua. (< fr. *gargantuesque*)

gargarísm *s. n.* **1.** medicament lichid preparat pentru gargarizare. **2.** vocaliză rău executată. **3.** (*fig.*) vorbărie goală, mincinoasă. (< fr. *gargarisme*)

gargarizá *vb. refl.* a-și clăti gâtul cu un lichid dezinfectant. (< fr. *gargariser*)

gargouillade /-gu-iá-dă/ *s. f. (coregr.)* mici cercuri ale picioarului urmate de o săritură. (< fr. *gargouillade*)

gargúi *s. n.* ornament în formă de cap de animal la capătul superior al unui burlan pentru scurgerea apei. (< fr. *gargouille*)

gargúsă *s. f.* săculeț cu praf de pușcă folosit la tunurile cu calibru mare. (< fr. *gargousse*)

garibaldián, -ă *adj., s. m. f.* (partizan) al lui Garibaldi. (< fr. *garibaldien*)

garibaldín *s. m.* soldat din trupele de voluntari ale lui Garibaldi. (< it. *garibaldino*)

garígă *s. f.* formație vegetală formată din stejari, tufișuri și ierburi, care îmbracă solurile calcaroase din regiunile mediteraneene. (< fr. *garrigue*)

garlín *s. n.* parâmă groasă servind la amarajul navelor. (după it. *gherlina*, fr. *grelin*)

garmónd *s. n.* corp de literă de 10 puncte tipografice; corpus (2). (< germ. *Garmond*)

garnétă *s. f.* mașină de destrămat deșeurile de lână cardată. (< engl. *garnett*)

garnierít *s. n.* silicat natural hidratat de nichel. (< fr. *garniérite*)

garnisáj *s. n.* **1.** lucrare din crengi, pe fundul ogașelor sau ravenelor, pentru reținerea aluviunilor ori a fixării albiei. **2.** strat de mărăcini, de nuiele etc. cu care se căptușește fundul unui torent. (< fr. *garnissage*)

garnisí *vb.* **I.** *tr.* **1.** a împodobi, a orna. **2.** (*mar.*) a înfășura, pentru protecție, o parâmă în zona unde e supusă frecării. **II.** *refl.* a se umple (de), a se îmbolnăvi. (după fr. *garnir*)

garnitúră *s. f.* **1.** accesoriu pentru împodobirea sau completarea unui lucru; podoabă, ornament. **2.** adaos de legume, salată etc. care se servește la friptură. **3.** element plastic de etanșare între piesele rigide; ansamblu de piese demontabile care se fixează pe piese supuse uzurii prin frecare, pentru a le proteja. **4.** ansamblu de obiecte, piese, scule etc. care formează un asortiment complet. • totalitatea pieselor de același fel ale unei mașini. • echipă (completă). **o** *~ de tren* = ansamblu format din locomotivă și vagoanele unui tren. **5.** greementul unui catarg, unei vergi, unei vele. **6.** *~ de cromozomi* = totalitatea cromozomilor din celulele somatice ale unui individ. **7.** (*poligr.*) *~ de litere* = serie de caractere de același fel, dar de corpuri diferite. (< fr. *garniture*)

garnizoánă *s. f.* **1.** trupă stabilită într-un anumit loc pentru a-l întări, pentru a-l ocupa etc. • unitățile militare dintr-o localitate; însăși localitatea. **2.** organele de conducere ale unei garnizoane (1). (< fr. *garnison*)

garotá *vb. tr.* (*med.*) a lega strâns cu un garou. (după fr. *garrottage*)

garótă *s. f.* tortură constând în strangularea treptată a celui condamnat. (< sp., fr. *garrotte*)

garóu *s. n.* legătură (de cauciuc) la împiedicarea circulației venoase. (< fr. *garrot*)
garsoniéră *s. f.* locuință dintr-o cameră și o mică bucătărie. (< fr. *garçonnière*)
gárum *s. n.* sos de pește marinat cu diferite plante aromatice, folosit ca ingredient, foarte scump, în bucătăria romană. (< lat. *garum*)
gascón, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (locuitor) din Gasconia (Franța). **2.** fanfaron, palavragiu. • (*s. n.*) dialect vorbit de gasconi. (< fr. *gascon*)
gasconádă *s. f.* lăudăroșenie, fanfaronadă. (< fr. *gasconnade*)
gasconísm *s. n.* predispoziție (a francezilor) pentru fanfaronadă. • locuțiune, pronunțare proprie gasconilor. (< fr. *gasconisme*)
gastarbeiter /-báităr/ *s. m.* muncitor de origine străină (în Germania). (< germ. *Gastarbeiter*)
gáster *s. n. (med.)* **1.** cavitate internă de forma unui ventricul. **2.** porțiune mai dilatată a tubului digestiv abdominal, între cardie și pilor. (< gr. *gaster*, stomac)
GASTERO- v. g a s t r (o) -.
gasteromicéte *s. f. pl.* grup de ciuperci basidiomicete ai căror spori se formează în interiorul unui corp fructifer închis, în formă de stomac. (< fr. *gastéromycètes*)
gasteropóde *s. n. pl.* clasă de moluște cu corpul adăpostit într-o cochilie și care se mișcă cu ajutorul unui picior în formă de disc muscular; melci. (< fr. *gastéropodes*)
gasterosteíde *s. n. pl.* familie de pești: pălămi-da-de-baltă și ghidrinul. (< lat. *gasterosteidae*)
GASTR(O)-, -gastríe, -gástru /**GASTERO-** *elem.* „stomac". (< fr. *gastr/o/-, -gastrie, -gastre, -gastéro-*, cf. gr. *gaster, -tros*)
gastrálgic, -ă *adj.* de gastralgie. (< fr. *gastralgique*)
gastralgíe *s. f.* durere de stomac; gastrodinie. (< fr. *gastralgie*)
gastrectazíe *s. f.* dilatație anormală a stomacului. (< fr. *gastrectasie*)
gastrectomíe *s. f.* rezecție, parțială sau totală, a stomacului. (< fr. *gastrectomie*)
gástric, -ă *adj.* al stomacului; din stomac, stomacal. **o** *suc ~* = suc secretat de glandele din stomac cu rol în digestie. (< fr. *gastrique*)
-gastríe v. g a s t r (o) .
gastrínă *s. f.* substanță secretată de mucoasa gastrică din regiunea pilorică. (< fr. *gastrine*)
gastrítă *s. f.* inflamație a mucoasei stomacului. (< fr. *gastrite*)
gastroabdominál, -ă *adj.* referitor la stomac și abdomen. (< fr. *gastro-abdominale*)
gastrobiopsíe *s. f.* biopsie a mucoasei gastrice, în cursul gastroscopiei. (< fr. *gastrobiopsie*)
gastrocél *s. n.* hernie a stomacului. (< fr. *gastrocèle*)
gastrócolic, -ă *adj.* referitor la gastrocolită. (< fr. *gastro-colique*)
gastrocolítă *s. f.* inflamație a stomacului și a colonului[3]. (< fr. *gastro-colite*)
gastrodinie *s. f.* gastralgie. (< fr. *gastrodynie*)
gastroduodenál, -ă *adj.* referitor la stomac și duoden. (< fr. *gastro-duodénale*)
gastroduodenítă *s. f.* inflamație a mucoasei stomacului stomacului și duodenului. (< fr *gastro-duodénite*)
gastroenterítă *s. f.* inflamație a mucoasei și a intestinului subțire. (< fr. *gastro-entérite*)
gastroenterocolítă *s. f.* inflamație a mucoasei stomacului, intestinului subțire și a colonului[3]. (< fr. *gastro-entérocolite*)
gastroenterológ, -ă *s. m. f.* specialist în gastroenterologie. (< fr. *gastro-entérologue*)
gastroenterológic, -ă *adj.* referitor la gastroenterologie. (< fr. *gastro-entérologique*)
gastroenterologíe *s. f.* disciplină medicală care studiază fiziopatologia aparatului digestiv. (< fr. *gastro-entérologie*)
gastroenteroptóză *s. f.* ptoză a stomacului și intestinelor. (< fr. *gastro-entéroptose*)
gastroenterostomíe *s. f.* creare operatorie a unei comunicații directe între stomac și intestin. (< fr. *gastro-entérostomie*)
gastrofíl, -ă *adj.* (despre microorganisme) care trăiește ca parazit în cavitatea gastrică a unor animale. (< fr. *gastrophile*)
gastrofilóză *s. f.* boală parazitară la cabaline, provocată de larvele unor insecte. (< fr. *gastrophilose*)
gastrofotografíe *s. f.* fotografie a mucoasei stomacului cu ajutorul unui aparat introdus prin esofag. (< fr. *gastrophotographie*)
gastrográf *s. n.* instrument pentru înregistrarea grafică a contracțiilor stomacului. (< fr. *gastrographe*)
gastrográmă *s. f.* grafic obținut la gastrograf. (< fr. *gastrogramme*)
gastrohepátic, -ă *adj.* referitor la stomac și ficat. (< engl. *gastrohepatic*)
gastrohisterectomíe *s. f.* excizie a uterului pe cale abdominală. (< engl. *gastrohysterectomy*)
gastrohisteropexíe *s. f.* fixare chirurgicală a uterului pe cale abdominală. (< fr. *gastro-hystéropexie*)
gastrohisterotomíe *s. f.* operație cezariană. (< fr. *gastro-hystérotomie*)
gastrointestinál, -ă *adj.* referitor la stomac și intestine. (< fr. *gastro-intestinal*)
gastrolatríe *s. f.* (*fam.*) preocupare excesivă pentru mâncare. (< gastrolatru + *-ie*)
gastrolátru, -ă *s. m. f.* cel care se preocupă în mod excesiv de mâncare. (< fr. *gastrolâtre*)
gastrolít *s. n.* concrețiune de calcar în stomacul raculuí, din care se reface crusta după năpârlire. (< germ. *Gastrolith*)
gastrológic, -ă *adj.* referitor la gastrologie. (< fr. *gastrologique*)
gastrologíe *s. f.* **1.** studiul stomacului. **2.** tratat de artă culinară. (< fr. *gastrologie*)
gastromalacíe *s. f.* înmuiere a peretelui stomacului. (< fr. *gastromalacie*)
gastromél *s. m.* monstru care prezintă gastromelie. (< fr. *gastromèle*)
gastromelíe *s. f.* monstruozitate caracterizată prin prezența membrelor atașate de abdomen. (< fr. *gastromélie*)
gastromiotomíe *s. f.* incizie a mușchiului pilorului. (< gastro- + miotomie)
gastromixorée *s. f.* secreție în exces a sucului gastric. (< fr. *gastromyxorhée*)
gastromucorée *s. f.* secreție excesivă de mucus în sucul gastric. (< fr. *gastromucorrhée*)
gastronóm, -oámă *s. m. f.* (*rar*) cunoscător fin, care știe să aprecieze mâncărurile alese. (< fr. *gastronome*)
gastronómic, -ă *adj.* referitor la gastronomie. (< fr. *gastronomique*)
gastronomíe *s. f.* arta de a prepara mâncăruri alese sau de a le aprecia. (< fr. *gastronomie*)
gastroparézǎ *s. f.* atonie gastrică. (< gastro- + pareză)
gastropatíe *s. f.* denumire generică pentru bolile stomacului. (< fr. *gastropathie*)
gastropexíe *s. f.* fixare chirurgicală a stomacului deplasat. (< fr. *gastropexie*)
gastropílorectomíe *s. f.* rezecție a unei părți a stomacului și a pilarului. (< fr. *gastro-pylorectomie*)
gastropilorospásm *s. n.* contractură spasmodică a stomacului și pilorului. (< fr. *gastro-pylorospasme*)
gastroplastíe *s. f.* denumire generică pentru diversele operații plastice ale stomacului. (< fr. *gastroplastie*)
gastroplegíe *s. f.* paralizie a stomacului. (< fr. *gastroplégie*)
gastroplicatúră *s. f.* practicarea operatorie de cutări în pereții stomacului; gastrorafie. (după fr. *gastro-plication*)
gastropór *s. m.* orificiu al gastrulei. (< fr. *gastropore*)
gastroptóză *s. f.* ptoză a stomacului. (< fr. *gastroptose*)
gastrorafíe *s. f.* gastroplicatură. (< fr. *gastrorrhaphie*)
gastroragíe *s. f.* hemoragie gastrică. (< fr. *gastrorrargie*)
gastrorée *s. f.* hipersecreție gastrică. (< fr. *gastrorrhée*)
gastrorexíe *s. f.* ruptură gastrică. (< fr. *gastrorexie*)
gastroscóp *s. n.* aparat folosit în gastroscopie. (< fr. *gastroscope*)
gastrocópic, -ă *adj.* de gastroscopie. (< fr. *gastroscopique*)
gastroscopíe *s. f.* examinare optică a interiorului stomacului cu ajutorul gastroscopului. (< fr. *gastroscopie*)
gastrospásm *s. n.* contracție spasmodică a pereților stomacului. (< fr. *gastrospasme*)

gastrostenóză *s. f.* fixare operatorie a stomacului la peretele abdominal, pentru eliminarea conținutului gastric direct în exterior. (< fr. *gastrosténose)*

gastrostomíe *s. f.* fixare operatorie a stomacului la peretele abdomenului, pentru eliminarea conținutului gastric direct în exterior. (< fr. *gastrostomie*)

gastrotehníe *s. f.* studiul modificărilor suferite de alimente în timpul preparării lor culinare. (< fr. *gastrotechnie*)

gastroterapíe *s. f.* tratament medical pe bază de extract de mucoasă gastrică animală. (< gastro- + -terapie[2])

gastrotomíe *s. f.* deschidere chirurgicală a stomacului. (< fr. *gastrotomie*)

gastrotonometríe *s. f.* măsurare a tensiunii intragatrice prin insuflație cu aer, în stomac. (< fr. *gastrotonométrie*)

gastrovolumetríe *s. f.* măsurare a capacității stomacului prin insuflație cu aer. (< fr. *gastrovolumétrie*)

gastroxíe *s. f.* aciditate excesivă a sucului gastric. (< fr. *gastroxie*)

gastrozoíd *s. m.* individ cu rol de hrănire într-o colonie de sifonofore. (< *gastrozoïde*)

-gástru v. g a s t r (o) -.

gastruláție *s. f.* transformare a blastulei în gastrulă. (< fr. *gastrulation*)

gastrúlă *s. f.* stadiu în dezvoltarea embrionului la metazoare după blastulă, în formă de sac, cu o cavitate care comunică cu exteriorul prin blastofor. (< fr. *gastrula*)

gâșă *s. f.* **1.** (*tehn.*) brățară (de conductă). **2.** buclă la capătul unei parâme, pentru agățare. (< fr. *gâche*)

gáter *s. n.* ferăstrău mecanic pentru tăierea bușteni lor, a marmurii etc. (< germ. *Gatter*)

gateríst *s. m.* muncitor la gatere. (< gater + -ist)

gatísm *s. n.* ramolisment. (< fr. *gâtisme*)

GATO- *elem.* „pisică, felină". (< fr. *gato-* cf. gr. *gatos*)

gatofilíe *s. f.* galeofilie. (< engl. *gatophilia*)

gatofobie *s. f.* galeofobie. (< engl. *gatophobia*)

gatopárd *s. m.* specie de panteră, de ghepard. (< it. *gattopardo*)

gatós, -oásă *adj., s. m. f.* (suferind) de gastrism; ramolit. (< fr. *gasteus*)

gáucho /gau-cio/ *s. m.* păzitor de vite în pampasul argentinian. (< sp. *gaucho*)

gaudeámus /gau-de-a-/ *s. n.* **1.** cântec bisericesc de bucurie. **2.** cântec, imn al elevilor și studenților absolvenți. **3.** masă veselă. (< lat. *gaudeamus*, să ne bucurăm)

gaudént, -ă *adj., s. m. f.* (*fam.; glumeț*) (om) iubitor de petrecere, de veseile; epicurian. (< it. *gaudente*)

gaufre /gofr/ *s. f.* **1.** prăjitură în formă de fagure. **2.** desert specific belgian, în aceeași formă (1), preparat dintr-un aluat de clătite, mai gros. (< fr. *gaufre*)

gáuleíter /-lai-tăr/ *s. m.* conducător al unui district în Germania nazistă. (< germ. *Gauleiter*)

gaullism /go-lism/ *s. n.* mișcarea de eliberare creată de generalul Charles de Gaulle; doctrina politică rezultată din această mișcare și regimul acesteia. (< fr. *gaullisme*)

gaullíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al gaullismului. (< fr. *gaulliste*)

gaúr *s. m.* bivol sălbatic din regiunile muntoase ale Indiei și Birmaniei. (< fr. *gaur*)

gauss *s. m.* unitate de măsură a inducției magnetice de 10^{-4} ori mai mare decât tesla. (< fr. *gauss*)

gaussmétru *s. n.* instrument de măsură a inducției magnetice. (< fr. *gaussmètre*)

gaváj *s. n.* **1.** hrănire cu ajutorul unui tub introdus în stomac. **2.** îndopare a păsărilor de curte. (< fr. *gavage*)

gaviál *s. m.* crocodil cu botul foarte lung și îngust, umflat la capăt, în fluviile din India și Birmania. (< fr., engl. *gavial*)

gavótă *s. f.* vechi dans francez, de origine populară, cu mișcare moderată, asemănător cu gagliarda; melodia corespunzătoare, care într-o suită instrumentală precedă sarabanda. (< fr. *gavotte*)

gavroche /gavróș/ *s. m.* (*fam.*) adolescent revoluționar francez, spiritual și generos. (< fr. *gavroche*)

gay /ghei/ *s. m.* homosexual. (< engl., fr. *gay*)

gaz[1] *s. n.* voal de mătase. (< fr. *gaze*)

gaz[2] *s. n.* **1.** fluid compresibil, cu o coeziune moleculară foarte mică. **2.** substanță sau amestec de substanțe în stare gazoasă, drept combustibil. • petrol lampant. **3.** (*pl.*) emanații gazoase ale stomacului sau intestinelor. **4.** (*pl.*) substanțe toxice, iritante, asfixiante etc. folosite în război. (< fr. *gaz*)

gazá *vb. tr.* **1.** a răspândi, a infecta cu gaze toxice. **2.** a arde capetele de fibre ieșite prin suprafața țesuturilor, prin trecerea produselor peste o flacără. (< fr. *gazer*)

gazbetón *s. n.* beton poros folosit ca izolant termic și acustic. (< germ. *Gazbeton*)

gazél *s. n.* poezie lirică cu formă fixă formată din distihuri, de proveniență orientală, în care fiecare al doilea vers al distihurilor se termină cu aceeași rimă ca cea a primului distih. (< fr. *ghazel*)

gazélă *s. f.* mamifer rumegător din familia antilopelor, cu corpul grațios, cu picioare lungi și coarne arcuite, foarte iute, din stepele din Africa și Asia. (< fr. *gazelle*)

gazetár *s. m.* cel care lucrează în ziaristică; ziarist. (< gazetă + -ar)

gazétă *s. f.* publicație periodică; ziar, jurnal. **o** ~ *de perete* = publicație afișată într-o instituție, cuprinzând articole referitoare la probleme specifice locului de muncă. (< fr. *gazette*, it. *gazzetta*, rus. *gazeta*)

gazetărie *s. f.* ziaristică. (< gazetar + -ie)

gazéu *s. n.* țesătură transparentă cu rărituri dintr-o combinație de țesut și împletit. (< fr. *gazé*)

gaziér, -ă *adj.* referitor la gaz. (< fr. *gazier*)

gazifér, -ă *adj.* (despre zăcăminte) producător de gaze; cu gaz metan. (< fr. *gazéifère*)

gazificá *vb. tr.* a transforma un combustibil lichid sau solid într-un gaz prin vaporizare, sublimare sau reacții chimice. (< fr. *gazéifier*)

gazificatór *s. n.* dispozitiv pentru trecerea în stare gazoasă a gazelor lichefiate, folosit în vehiculele spațiale. (< fr. *gazéificateur*)

gazifórm, -ă *adj.* în aspect de gaz. (< fr. *gazéiforme*)

gazlíft *s. n.* metodă de extracție a țițeiului din sondă la suprafață cu ajutorul energiei de expansiune a unui agent motor. (< engl. *gaslift*)

gazoanalizatór *s. n.* aparat cu care se analizează gazele. (< gaz[2] + *analizator*)

gazodúct *s. n.* conductă pentru transportul gazelor naturale. (< fr. *gazoduc*)

gazogén, -ă **I.** *adj.* care emană gaze. **II.** *s. n.* aparat, instalație pentru gazificarea combustibililor solizi (cărbuni, lemn). (< fr. *gazogène*)

gazogenerátor *s. n.* aparat, instalație în care un combustibil solid se transformă în gaze combustibile. (< fr. *gazogénérateur*)

gazohól *s. n.* carburant de sinteză, din propan și butan. (după germ. *Gasol*)

gazolínă *s. f.* produs lichid, combustibil, prin lichefierea gazelor de sondă. (< fr. *gazoline*)

gazométric, -ă *adj.* referitor la gazometrie. (< fr. *gazométrique*)

gazometríe *s. f.* măsurare a volumelor gazoase, a densității gazelor. (< fr. *gazométrie*)

gazométru *s. n.* **1.** aparat pentru măsurarea contității de gaze care străbat o conductă. **2.** rezervor pentru înmagazinarea și distribuirea gazelor sub presiune constantă. (< fr. *gazomètre*)

gazón *s. n.* iarbă care se cosește și se stropește des pentru a se menține scurtă, deasă și mereu verde; teren semănat cu astfel de iarbă. (< fr. *gazon*)

gazoná *vb. tr.* a acoperi (un teren) cu gazon. (< fr. *gazonner*)

gazonánt, -ă *adj.* (despre plante) care crește în tufe dese. (< fr. *gazonnant*)

gazós, -oásă *adj.* **1.** care are structura gazului. **2.** (despre lichide) care conține un gaz. (< fr. *gazeux*)

gazoscóp *s. n.* aparat pentru detectarea prezenței gazelor inflamabile în galeriile subterane din mine. (< fr. *gazoscope*)

gazotrón *s. n.* diodă care conține gaz sub presiune joasă; fanotron. (< fr. *gasotron*)

gazpácho /-cio/ *s. n.* supă specific spaniolă (andaluză) preparată din legume proaspete și servită rece. (< sp. *gazpacho*)

gândirism *s. n.* curent ideologic și politic din România, format în jurul revistei „Gândirea", care propovăduia misticismul or-

todox, tradiționalismul, naționalismul și unitatea națională deasupra claselor sociale, sub egida bisericii. (< „Gândirea" + *-ism*)

gândírist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al gândirismului. (< gândire/ism/ + *-ist*)

geac *s. n. (mar.)* pavilion național de dimensiuni mici, care se arborează de navele de luptă și de unele nave comerciale la proră în timpul cât sunt acostate. (< engl. *jack*)

geácă *s. f.* jachetă scurtă până în talie. (< engl. *jacket*)

geanticlinál *s. n.* convexitate a suprafeței pământului, îndoitură în formă de șa. (< fr. *géanticlinal*)

gécko *s. m.* șopârlă inofensivă din țările calde, având degete adezive. (< fr., engl. *gecko*)

gedinián, -ă *adj., s. n.* (din) al doilea etaj al devonianului inferior. (< fr. *gédinnien*)

gefirofobíe *s. f.* teamă morbidă de poduri, punți, râuri. (< fr. *géphyrophobie*)

gel *s. n.* substanță coloidală cu aspect gelatinos. (< fr. *gel*)

gelatínă *s. f.* **1.** substanță proteică coloidală extrasă prin fierbere din oase, cartilaje etc., folosită în industria alimentară și farmaceutică, în bacteriologie, tehnică etc. • piele crudă, pregătită pentru tăbăcire. **2.** preparat dulce din sirop de fructe sau dintr-o cremă închegată cu gelatină (1). (< fr. *gélatine*, it. *gelatina*)

gelatinizá *vb. tr., refl.* a (se) transforma în gelatină. (după fr. *gélatinifier*)

gelatinós, -oásă *adj.* ca gelatina, de gelatină. (< fr. *gélatineux*)

geláție *s. f.* variație a limitei de curgere reală a gelului din noroaiele de foraj în funcție de timp. (< fr. *gélation*, engl. *gelation*)

gelifia *vb. tr., refl.* gelifica. (< fr. *gélifier*)

gelifiant, -ă *adj. s. m.* substanță gelificantă (< fr. *gélifiante*)

gelificá *vb. tr, refl.* (despre o soluție coloidală) a (se) transforma în gel; gelifia. (< fr. *gélifier*)

gelifluxiúne *s. f.* solifluxiune. (< fr. *gélifluxiune*)

gelifráct *s. n.* bloc colțuros de mărimi și forme diferite, format ca urmare a gelifracției. (< fr. *gélifract*)

gelifracție *s. f.* dezagregare a rocilor sub acțiunea repetat alternantă a înghețului și a dezghețului; gelivație. (< fr. *gélifraction*)

gelinítă *s. f.* substanță explozivă inalterabilă în apă și puțin sensibilă la șoc, formată din nitroglicerină, azotat de potasiu și rumeguș de lemn. (< fr. *gélinite*)

gelisól *s. n.* sol înghețat permanent sau care se dezgheață în timpul verii. (< lat. *gel*/um/, ger + *sol*)

gelív, -ă *adj.* (despre materiale, roci) care se dezagregă sub acțiunea repetată a înghețului. (< fr. *gélif*)

geliváție *s. f.* gelifracție. (< fr. *gélivation*)

gelivitáte *s. f.* **1.** proprietate a unor materiale de a deveni gelive. **2.** proprietate a rocilor, a pământului de a îngheța la temperaturi joase. (< fr. *gélivité*)

gelivúră *s. f.* crăpătură radicală în lungul trunchiului de la coajă spre inima arborelui, datorită gerului puternic. (< fr. *gélivure*)

gelós, -oásă *adj.* **1.** stăpânit de gelozie; care manifestă gelozie. **2.** invidios. (< it. *geloso*)

gelóză *s. f.* agar-agar. (< fr. *gélose*)

gelozíe *s. f.* **1.** sentiment chinuitor provocat de bănuiala sau certitudinea că persoana iubită este necredincioasă. **2.** invidie. (< it. *gelosia*)

gem *s. n.* marmeladă cu o consistență mai slabă, în care fructele rămân aproape întregi. (< engl. *jam*)

gemát, -ă *adj.* înmugurit, prevăzut cu mugur. (< lat. *gematus*)

gemáție *s. f.* **1.** formare, dispunere sau ansamblu al mugurilor unei plante. **2.** înmulțire asexuată, la animalele inferioare, caracterizată prin formarea unui grup de celule care se desprind de organismul parental. (< fr. *gemmation*)

gémă *s. f.* **1.** piatră prețioasă în stare cristalină pură. **o** *(adj.) sare ~* = sare de bucătărie. **2.** bijuterie cu o piatră (semi)prețioasă pe care sunt gravate figuri sau motive decorative. **3.** *(bot.)* mugur. (< fr. *gemme*, lat. *gemma*)

gemelár, -ă *adj.* referitor la gemeni. (< fr. *gémellaire*)

GEMELI- /GEMELO- *elem.* „geamăn, geminat". (< fr. *gémelli-, gémello-*, cf. lat. *gemellus*)

gemelipáră *adj., s. f.* (femeie) care a născut gemeni. (< fr. *gémellipare*)

gemelitáte *s. f.* situația pe care o prezintă gemenii. (< fr. *gémellité*)

GEMELO- v. gemeli-.

gemelologíe *s. f.* ramură a geneticii care studiază nașterile multiple, studiul gemenilor din punct de vedere comportamental și anatomopatologic. (< fr. *gémellologie*)

GEMI- *elem.* „mugur, boboc, germen vegetativ". (< fr. *gemmi-*, cf. lat. *gemma*)

geminát, -ă *adj.* care apare în perechi, în același loc; îngemănat. **o** *consoană ~ă* = consoană dublă. (< fr. *géminé*, lat. *geminatus*)

geminație *s. f.* **1.** împerechere, îmbinare a două elemente. • dublare a unei consoane. **2.** anadiploză. (< fr. *gémination*, lat. *geminatio*)

gemipár, -ă *adj.* care poartă muguri. (< fr. *gemmipare*)

gemiparitáte *s. f.* **1.** reproducere prin muguri. **2.** formare a frunzelor din mugur. (< fr. *gemmiparité*)

gemologíe *s. f.* știință care studiază pietrele prețioase. (< fr. *gemologie*)

gemologíst, -ă *s. m. f.* specialist în gemologie. (< fr. *gemmologiste*)

gemónii *s. f. pl. (ant.)* scări, pe muntele Capitoliu, unde erau coborâte cadavrele celor expuși chinurilor, mai înainte de a fi aruncați în Tibru. (< fr. *gémonies*, lat. *gemoniae*)

gemúlă *s. f.* **1.** parte componentă a embrionului la plante, dintr-un buchet de frunzișoare învelite într-o teacă protectoare. **2.** masă sferică, de celule nedife-rențiate, prin care spongierii se înmulțesc asexuat. **3.** muguraș reproducător imaginat de Darwin pentru a explica ereditatea. (< fr. *gemmule*, lat. *gemmula*)

gen[1] *s. n.* **1.** fel, soi, varietate. • fel de a fi, manieră, atitudine specifică. **2.** diviziune a creațiilor artistice în care intră opere cu trăsături comune în ceea ce privește forma, stilul, tema etc. • fiecare dintre diviziunile în care se clasifică operele literare. • stil personal, manieră de a compune. **3.** totalitatea lucrărilor muzicale reunite prin tematică, mijloace de expresie etc. **4.** categorie gramaticală exprimată prin forma pe care o iau cuvintele pentru a arăta sexul ființelor și care s-a extins prin analogie și la substantivele nume inanimate, precum și la cuvintele flexibile care determină substantivul. **5.** *(biol.)* subdiviziune a unei familii din mai multe specii. **6.** *(log.)* clasă de obiecte care au note esențiale comune, cuprinzând cel puțin două specii. (< lat. *genus*)

-gén[2] v. geno-.

génă *s. f.* unitate funcțională individuală a unui cromozom, care poartă caracterele ereditații. (< fr. *gène*)

GENEA- v. geno-.

genealógic, -ă *adj.* referitor la genealogie. **o** *arbore ~* = tablou reprezentând un arbore al cărui trunchi înfățișează linia directă a unei familii, iar ramurile, linia colaterală. (< fr. *généalogique*)

genealogíe *s. f.* **1.** ordine cronologică a ascendenței membrilor unei familii, a unui neam etc.; filiație. **2.** disciplină auxiliară a istoriei care studiază filiația familiilor domnitoare, nobiliare etc. (< fr. *généalogie*, lat. *genealogia*)

genealogíst, -ă *s. m. f.* specialist în genealogie. (< fr. *généalogiste*)

genecologíe *s. f.* parte a geneticii care studiază interacțiunea genotipului cu mediul înconjurător și ecologia unei specii sau a unei populații. (< fr. *génécologie*)

generá *vb. tr.* a produce, a determina, a da naștere la... (< fr. *générer*, it., lat. *generare*)

generál[1] *s. m.* **1.** cel mai mare grad în ierarhia militară; *(p. ext.)* șef al unei armate, comandant militar. **2.** superior al unui ordin religios. (< fr. *général*, rus. *gheneral*)

generál[2]**-ă I.** *adj.* **1.** comun, aplicabil unui mare număr de persoane, ființe sau obiecte dintr-o anumită categorie. • care privește pe toți, la care ia parte multă lume. **2.** universal. • care privește, se ocupă de ceva în linii mari, în ceea ce are esențial. • (despre noțiuni) care rezultă dintr-o generalizare. **3.** care are loc, există pe o mare întindere. **4.** (despre funcții, grade etc.) de rang superior; care poartă răspunderea unei direcții, a unei instituții, întreprinderi etc. **II.** *s. n.* categorie desemnând unitatea trăsăturilor fundamentale, esențiale ale unei clase de

obiecte şi procese, care se manifestă ca lege a existenţei şi dezvoltării acestora. (< fr. *général*, lat. *generalis*)

generalísim *s. m.* comandant suprem al armatei. (< fr. *généralissime*, it. *generalissimo*)

generalíst, -ă *adj., s. m. f.* (medic) care practică medicina generală, fără o strictă specializare; (medic) internist. (< fr. *généraliste*)

generalitáte *s. f.* **1.** calitate, natură a ceea ce este general. **2.** (*pl.*) idei cu caracter general. (< fr. *généralité*, lat. *generalitas*)

generalizá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a da o formulare sintetică, generală; (*log.*) a efectua procesul de generalizare. **2.** a aplica ceea ce este special unui caz altor cazuri asemănătoare; a lărgi, a mări sfera de aplicare. **II.** *refl.* (despre boli) a se extinde în întregul organism. (< fr. *généraliser*)

generalizábil, -ă *adj.* care se poate generaliza. (< fr. *généralisable*)

generalizánt, -ă *adj.* generalizator. (< generaliza + -ant)

generalizáre *s. f.* acţiunea de a (se) generaliza. • operaţie logică prin care se trece de la particular la general, extrăgându-se caracterele comune esenţiale ale unor obiecte asemănătoare. (< generaliza)

generalizatór, -oáre *adj.* care generalizează; generalizant. (< fr. *généralisateur*)

generalménte *adv.* în general, de obicei. (< it. *gene-ralmente*, fr. *généralement*)

generatív, -ă *adj.* **1.** care generează, care permite reproducerea; referitor la generaţie (1). **2.** *gramatică ~ă* = gramatică bazată pe analiza regulilor de formare a frazelor corecte într-o limbă. (< engl. *generative*, fr. *génératif*)

generativísm *s. n.* curent lingvistic bazat pe teoria generativă. (< engl. *generativism*, fr. *génération*)

generativist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al generativismului. (< engl. *generativist*, fr. *générativiste*)

generatór, -oáre **I.** *adj.* care generează, produce, determină ceva. **II.** *s. n.* **1.** aparat, maşină, instalaţie care transformă o formă de energie în alta. **2.** aparat, instalaţie care produce un fluid. **o** *~ cuantic* = generator sau amplificator de radiaţii electromagnetice (laser, maser etc.) bazat pe fenomenul de emisiune stimulată a radiaţiei. **III.** *s. f.* (*mat.*) dreaptă prin a cărei deplasare în spaţiu se naşte o suprafaţă plană sau curbă. (< fr. *générateur*, lat. *generator*)

generáţie *s. f.* **1.** funcţiune prin care fiinţele vii se reproduc; reproducere. **o** (*biol.*) *~ spontanee* = ipoteză potrivit căreia organismele vii ar lua naştere în mod spontan din materia anorganică. **2.** totalitatea oamenilor care sunt de aceeaşi vârstă. • (*biol.*) grupare de indivizi având aceeaşi filiaţie. • perioadă de timp care desparte vârsta tatălui de aceea a fiului. **3.** grup de familii tehnologice contemporane sau coerente corespunzând perioadelor în care tehnica se află relativ stabilizată. (< fr. *génération*, lat. *generatio*)

generaţionál, -ă *adj.* specific unei generaţii; de generaţie; care aparţine unei generaţii. (< fr. *générational*)

génere *loc. adv. în ~* = în general; obişnuit, de obicei. (< it. */in/ genere*)

genéric, -ă **I.** *adj.* care aparţine unui gen, unei categorii. • care cuprinde cazurile asemănătoare. **II.** *s. n.* parte a unui film sau a unei emisiuni de televiziune care prezintă numele actorilor şi ale realizatorilor. (< fr. *générique*)

generitíp *s. n.* (*biol.*) specie tipică a unui gen, întrunind caracterele generale cele mai reprezentative ale acestuia. (< fr. *généritype*)

generós, -oásă *adj.* mărinimos, darnic; rodnic, fertil; dezinteresat. • însufleţit de idei sau de sentimente alese, nobile. (< fr. *généreux*, lat. *generosus*)

generozitáte *s. f.* calitatea de a fi generos; mărinimie; dărnicie. (< fr. *générosité*, lat. *generositas*)

genétă *s. f.* mamifer carnivor din familia veverităelor, cu blana deschisă pătată cu negru, care trăieşte în sud-vestul Europei şi în savanele din nordul Africii. (< fr. *genette*)

genétic, -ă **I.** *adj.* referitor la genetică sau la geneză; referitor la ereditate, la gene, la geneză (1); ereditar. **o** *inginerie ~ă* = ansamblu de operaţii efectuate „in vitro" cu gene, cromozomi şi, uneori, cu celule întregi, în scopul „construirii" genetice de organisme cu proprietăţi ereditare premeditate. **II.** *s. f.* ştiinţă care studiază ereditatea şi variabilitatea în organismele vii. (< fr. *génétique*)

genetician, -ă *s. m. f.* specialist în genetică; genetist (2). (< fr. *généticien*)

genetísm *s. n.* teorie psihologică potrivit căreia noţiunea de spaţiu ar fi câştigată prin experienţă. (< fr. *génétisme*)

genetíst, -ă *s. m. f.* **1.** adept al genetismului. **2.** genetician. (< fr. *génétiste*)

genetliác, -ă *adj.* **1.** care întocmea horoscopul după poziţia aştrilor la naşterea cuiva. **2.** făcut după reguli astrologice. (< fr. *généthliaque*, gr. *genethliakos*)

genetliologíe *s. f.* arta de a cunoaşte destinul după poziţia aştrilor la naşterea cuiva. (< fr. *généthliologie*)

genéză[1] *s. f.* **1.** proces de apariţie a unei fiinţe, a unui lucru sau fenomen; naştere, origine. **2.** (*fig.*) apariţie, creaţie. **3.** prima carte a Bibliei. (< fr. *genèse*, gr. *genesis*)

-genéză[2] v. geno-.

geneziác, -ă *adj.* referitor la geneză (3). (< fr. *génésiaque*)

genézic, -ă *adj.* referitor la procreare. (< fr. *génésique*)

-genezíe v. geno-.

GENEZIO- v. geno-.

geneziologíe *s. f.* ştiinţă care studiază reproducerea la organismele vii. (< fr. *génésiologie*)

geniál, -ă *adj.* care are geniu; de geniu. (< fr. *génial*, it. *geniale*)

genialitáte *s. f.* însuşirea a ceea ce este genial. (< fr. *génialité*)

genialoíd, -ă *adj.* (*peior.*) aproape genial. (< genial + -oid)

genián, -ă *adj.* referitor la bărbie. (< fr. *génien*)

génic, -ă *adj.* (*biol.*) referitor la gene; al genelor. (< fr. *génique*)

geniculár, -ă *adj.* al articulaţiei genunchiului. (cf. lat. *geniculum*, genunchi)

geniculát, -ă *adj.* (*anat., bot.*; despre organe) îndoit brusc. (< lat. *geniculatus*, fr. *geniculé*)

-genie v. geno-.

genioplastíe *s. f.* refacere chirurgicală, prin autoplastie, a bărbiei. (< fr. *génioplastie*)

geníst *s. m.* militar din trupele de geniu (III). (< geniu + -ist)

genistic, -ă *adj.* referitor la, executat de genişti. (< genist + -ist)

GENIT(O)- *elem.* „organ genital". (< fr. *genit/o/-*, cf. lat. *genitus*, născut)

genitál, -ă *adj.* care serveşte la procreare, la reproducere. (< fr. *génital*, lat. *genitalis*)

genitalitáte *s. f.* aptitudinea de a procrea. (< fr. *génitalité*)

genitív *s. n.* caz al declinării cu care se exprimă de obicei apartenenţa, posesiunea, îndeplinind funcţia de atribut. (< lat. *genitivus*, fr. *génitif*)

genitívál, -ă *adj.* (despre cuvinte, părţi de propoziţie, construcţii) în cazul genitiv. **o** *articol ~* = articol posesiv. (< genitiv + -al)

genitoplastíe *s. f.* operaţie plastică a organelor genitale. (< genito- + *-plastie*[2])

genitór *s. m.* **1.** animal, plantă care dă naştere, prin încrucişare, unui nou individ. **2.** persoană care procreează, în raport cu cel procreat; părinte. (< fr. *géniteur*, lat. *genitor*)

genitorée *s. f.* scurgere albicioasă din organul genital al femeii. (< fr. *génitorrhée*)

genito-urinár, -ă *adj.* referitor la organele genitale şi urinare; urogenital. (< fr. *génito-urinaire*)

géniu *s. n.* **I. 1.** talent, dispoziţie naturală, capacitate creatoare excepţională, a dezvoltării maxime a facultăţilor umane; persoană astfel înzestrată. **2.** caracter specific. **II.** spirit, demon, fiinţă supranaturală care, în credinţele celor vechi, veghea asupra soartei unui om. **III.** specialitate militară, armă care se ocupă cu executarea lucrărilor de fortificaţii, drumuri, poduri etc. (< lat. *genius*, fr. *génie*)

GENO- /GENEA- /GENEZIO-, -gén, -genéză, -genezie, -geníe *elem.* „care produce, care ia naştere"; „specie, gen, fel", „familie, neam". (< fr. *géno-, généa-, génésio-, -gène, -genèse, -génésie, -génie*, cf. gr. *genos, genesis*)

genocíd *s. n.* exterminare a unui grup naţional, etnic, rasial sau religios. (< fr. *génocide*)

genocidár, -ă *adj.* (*rar*) referitor la genocid. (< genocid + -ar)

genocópie *s. f.* fenotip care poate fi produs de diferite gene. (< germ. *Genokopie*)
genodém *s. n.* (*biol.*) populație care diferă de alta prin frecvența uneia sau a mai multor gene. (< fr. *génodéme*)
genodermatologíe *s. f.* studiul influenței eredității asupra afecțiunilor pielii. (< fr. *génodermatologie*)
genodermatóză *s. f.* nume generic pentru afecțiunile cutanate, ereditare sau apărute postnatal. (< fr. *génodermatose*)
genodistrofíe *s. f.* distrofie ereditară. (< fr. *génodystrophie*)
genofagíe *s. f.* (*biol.*) înlocuire teoretică a tuturor genelor recesive ale unei populații cu gene dominante. (< fr. *génophagia*)
genofobíe *s. f.* teamă patologică de activitatea sexuală. (< it. *genofobia*)
genofónd *s. n.* rezervor genetic al unei populații. (< geno- + fond)
genogeografíe *s. f.* disciplină care studiază răspândirea geografică a unor factori genetici pe arealul speciei. (< geno- + geografie)
genól *s. n.* compus organic alb, cristalizat, folosit ca developator în fotografie; metol. (< fr. *génol*)
genóm *s. n.* material genetic acumulat într-un set de cromozomi. (< fr. *génome*)
genoním *s. n.* nume generic al unor grupe de plante. (< lat. *genonymum*)
genonimíe *s. f.* disciplină care studiază problemele genetice ale organismelor. (< genonim + -ie)
genoplastíe *s. f.* refacere chirurgicală a obrazului. (< fr. *génoplastie*)
genotíp *s. n.* totalitatea factorilor ereditari (gene) care determină caracterele unui organism. (< fr. *génotype*)
genotípic, -ă *adj.* referitor la genotip. (< fr. *génotypique*)
genotróf, -ă *adj.* (despre plante) rezultat prin adaptarea la condiții de nutriție particulare. (< fr. *génotrophe*)
genotrópic, -ă *adj., s. n.* (substanță) care modifică o genă, o anumită orientare a procesului de dezvoltare. (< fr. *génotropique*)
genovéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Genova (Italia). (< Genova + -ez)
gentamicínă *s. f.* antibiotic extras dintr-o ciupercă ascomicetă, cu o largă activitate bacteriostatică și bactericidă. (< fr. *gentamycine*)
gentíl, -ă *adj.* amabil, politicos, curtenitor. (< fr. *gentil*, it. *gentile*, lat. *gentilis*)
gentilețe *s. f.* atitudine, comportare de om gentil; amabilitate. (< it. *gentilezza*)
gentílic, -ă *adj.* care aparține gintei, referitor la gintă. (< lat. *gentilicius*)
gentilíciu I. *adj., s. n.* (nume) de familie, de neam, care se intercala între prenume și poreclă, constituind semnul cetățeniei romane. **II.** *adj.* care aparține gintei romane. (< lat. *gentilicius*, fr. *gentilice*)
gentilóm *s. n.* (în societatea feudală) nobil, aristocrat. • (*fig.*) om cu maniere alese, amabil; distins. (< fr. *gentilhomme*)
gentleman /géntlmen/ *s. m.* om cu maniere alese și cu caracter frumos. (< engl. *gentleman*)
gentleman-driver /-drâivăr/ *s. m.* conducător de automobile de curse neprofesionist. (< engl. *gentleman driver*)
gentlemen-rider /-ráidăr/ *s. m.* călăreț neprofesionist. (< engl. *gentlemen rider*)
gentlemen's agreement /géntlemez ăgrimănt/ *s. n.* înțelegere internațională încheiată verbal, care nu are consecințe juridice, ci creează numai obligații morale între părți; înțelegere între oameni de onoare. (< engl. *gentlemen's agreement*)
gentry /jéntri/ *s. m.* **1.** mica nobilime din Anglia. **2.** (în China feudală) moșierii și bogătașii agrari. (< engl., fr. *gentry*)
genţianacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate erbacee, anuale sau perene, cu flori solitare sau grupate în raceme și cu corolă gamopetală: gențiana. (< fr. *gentianacées*)
genţiánă *s. f.* plantă erbacee montană cu tulpina înaltă și cu flori mari, decorative, albastre sau galbene; ghințură. (< fr. *gentiane*, lat. *gentiana*)
genuflexiúne *s. f.* îndoire a genunchilor. (< fr. *génuflexion*)
genufobie *s. f.* teama patologică de genunchi. (< engl. *genuphobia*)
genuín, -ă *adj.* natural, veritabil, pur. (< lat. *genuinus*)
genuinitáte *s. f.* însușirea de a fi genuin; puritate, naturalețe. (< it. *genuinità*)
genuliéră *s. f.* **1.** parte a unei armuri care acoperă genunchii. • apărătoare pentru genunchi; genunchieră. **2.** înălțimea pe câmpul de luptă a unui trăgător în poziția în picioare, în genunchi sau culcat. **3.** distanța verticală dintre planul de așezare al unei guri de foc și axul țevii. (< fr. *genouillère*)
GEO-, -géu *elem.* „Pământ, globul terestru". (< fr. *géo-*, *-gée*, cf. gr. *ge*)
geoacústic, -ă I. *adj.* referitor la geoacustică. **II.** *s. f.* știință care detectează și analizează ultrasunetele prezente la suprafața globului terestru. (< fr. *géoacoustique*)
geobiologíe *s. f.* știință care studiază raporturile dintre evoluția cosmică și geologică a Pământului și cea a materiei vii. (< fr. *géobiologie*)
geobiónt *s. n.* organism animal sau vegetal care trăiește permanent în sol. (< fr. *géobionte*)
geoblást *s. n.* **1.** embrion cu germinație subterană. **2.** stolon subteran. (< fr. *géoblaste*)
geobotánic, -ă I. *adj.* referitor la geobotanică. **II.** *s. f.* ramură a biogeografiei care studiază răspândirea plantelor pe suprafața globului terestru; fitogeografie. (< fr. *géobotanique*)
geobotaníst, -ă *s. m. f.* specialist în geobotanică. (< fr. *géobotaniste*)
geocancerologíe *s. f.* disciplină care studiază interdependența dintre cancer și modul de viață și climă. (< fr. *géocancérologie*)
geocárp, -ă *adj.* care prezintă geocarpie. (< germ. *geokarp*)
geocarpíe *s. f.* fenomen la unele plante, care, după fecundație, își înfundă floarea în pământ, unde se dezvoltă fructele. (< fr. *géocarpie*)
geocéntric, -ă *adj.* care are Pământul drept centru. **o** *sistem ~* = geocentrism; *mișcare ~ă* = mișcare aparentă a unui astru în jurul Pământului. (< fr. *géocentrique*)
geocentrísm *s. n.* veche concepție potrivit căreia Pământul ar fi centrul imobil al universului, în jurul lui învârtindu-se Soarele și celelalte planete; sistem geocentric. (< fr. *géocentrisme*)
geochímic, -ă *adj.* referitor la geochimie. (< fr. *géochimique*)
geochimíe *s. f.* știință care studiază constituția chimică a globului terestru. (< fr. *géochimie*)
geochimíst, -ă *s. m. f.* specialist în geochimie. (< fr. *géochimiste*)
geocoroánă *s. f.* (*astr.*) coroana Pământului. (< geo- + coroană)
geocrátic, -ă *adj.* (despre o perioadă geologică) în care continentele asaltau mările. **o** *mișcări ~ce* = mișcări tectonice de ridicare sau de coborâre a scoarței. (< fr. *géocratique*)
geocriologíe *s. f.* ramură a geografiei fizice care studiază zonele de îngheț ale scoarței terestre. (< fr. *géocryologie*)
geocriptofíte *s. f. pl.* plante care se înmulțesc prin muguri subterani. (< lat. *geocryptophytae*)
geocronológic, -ă *adj.* referitor la geocronologie. (< fr. *géochronologie*)
geocronologíe *s. f.* disciplină care, pe baza stabilirii vârstei geologice a straturilor, reconstituie succesiunea condițiilor în care s-au desfășurat fenomenele geologice. (< fr. *géochronologie*)
geódă *s. f.* **1.** masă de minerale căptușită cu cristale, depuse în cavitățile rocilor; druză. **2.** cavitate patologică în diverse țesuturi (oase, plămâni). (< fr. *géode*, gr. *geodes*)
geodepresiúne *s. f.* depresiune tectonică primară, rezultată din mișcările terestre. (< fr. *géodépression*)
geodeterminísm *s. n.* formă a determinismului mecanicist-metafizic care exagerează influența mediului natural asupra societății. (< geo- + determinism)
geodéz, -ă *s. m. f.* specialist în geodezie. (< fr. *géodèse*)
geodézic, -ă I. *adj.* referitor la geodezie. **II.** *s. f.* curbă care reprezintă cea mai scurtă distanță între două puncte pe o suprafață curbă. (< fr. *géodésique*)
geodezíe *s. f.* știință aplicată care studiază forma și dimensiunile Pământului, pentru întocmirea hărților și planurilor. (< fr. *géodésie*)

geodimétru *s. n.* aparat pentru măsurarea indirectă a distanțelor geodezice cu ajutorul a două oglinzi amplasate la capete și între care se emite și se reflectă un fascicul luminos. (< fr. *géodimètre*)

geodinámic, -ă **I.** *adj.* referitor la geodinamică. **II.** *s. f.* disciplină care studiază modificările suferite de scoarța Pământului sub acțiunea diferiților agenți. (< fr. *géodynamique*)

geoecologíe *s. f.* ecologia Pământului. (< geo- + ecologie)

geoecotíp *s. n.* ecotip geografic stabilit. (< fr. *géoécotype*)

geoestezíe *s. f.* sensibilitate a plantelor față de forța de gravitație. (< fr. *géoesthésie*)

geofág, -ă *adj.* (despre animale) care se hrănește cu pământ. (< fr. *géophage*)

geofagíe *s. f.* practică patologică de a ingera pământ sau nisip. (< fr. *géophagie*)

geofíl, -ă *adj.* **1.** (despre animale) care își petrece o parte din ciclul de dezvoltare în sol. **2.** (despre un organ vegetal) care crește subteran. (< fr. *géophile*)

geofítă *adj., s. f.* (plantă) cu organe subterane perene (bulbi, rizomi, tuberculi). (< fr. *géophyte*)

geofízic, -ă **I.** *adj.* referitor la geofizică. **II.** *s. f.* știință care studiază structura și proprietățile fizice ale globului terestru. (< fr. *géophysique*)

geofizicián, -ă *s. m. f.* specialist în geofizică. (< fr. *géophysicien*)

geofón *s. n.* **1.** aparat electroacustic folosit pentru recepționarea undelor sonore în prospecțiunile geofizice. **2.** aparat acustic folosit la delectarea pierderilor de apă din conductele îngropate. (< fr. *géophone*)

geofotogrammetríe *s. f.* ramură a fotogrammetriei care se ocupă cu măsurarea, determinarea și reprezentarea unor suprafețe terestre foarte accidentale, prin fotograme luate cu fototeodolitul. (< fr. *géophotogrammétrie*)

geogén, -ă *adj.* (despre agenți patogeni) care pătrunde din sol în organele plantei. (< geo- + -gen)

geogenéză *s. f.* proces de formare a Pământului. (< fr. *géogenèse*)

geogénic, -ă *adj.* referitor la geogenie. (< fr. *géogénique*)

geogeníe *s. f.* ramură a geologiei care studiază originea și formarea Pământului; geogonie. (< fr. *géogénie*)

geognóst, -ă *s. m. f.* specialist în geognozie. (< germ. *Geognost*)

geognózic, -ă *adj.* referitor la geognozie. (< fr. *géo-gnostique*)

geognozíe *s. f.* știință care studiază compoziția mineralogică și resturile faunei și florei globului pământesc. (< fr. *géognosie*)

geogoníe *s. f.* geogenie. (< germ. *Geogonie*)

geográf, -ă *s. m. f.* specialist în geografie. (< fr. *géo-graphe*, lat. *geopraphus*)

geográfic, -ă *adj.* de geografie. (< fr. *géographique*)

geografíe *s. f.* știință care studiază și descrie scoarța terestră cu toate elementele sale, din punct de vedere fizic, economic, biologic etc. și fenomenele care se produc la suprafața ei. **o** ~ *umană* = antropogeografie; ~ *lingvistică* = metodă de cercetare a fenomenelor de limbă prin stabilirea ariilor lor de răspândire pe bază de anchete pe teren; geolingvistică. (< fr. *géographie*, lat. *geographia*)

geoíd *s. n.* corp geometric, reprezentând forma teoretică a suprafeței Pământului, redusă la nivelul mărilor și oceanelor. (< fr. *géoïde*)

geoistórie *s. f.* geografie umană a trecutului. (< geo- + istorie)

geoizotérmă *s. f.* izogeotermă. (< fr. *géoisotherme*)

geolatríe *s. f.* adolație a Pământului. (< geo- + -latrie)

geolingvístică *s. f.* geografie lingvistică. (< fr. *géolinguistique*)

geológ, -ă *s. m. f.* specialist în geologie. (< fr. *géologue*)

geológic, -ă *adj.* referitor la geologie. **o** *diviziuni ~ce* = diviziuni în care a fost împărțit timpul scurs de la consolidarea scoarței Pământului până astăzi. • străvechi. (< fr. *géologique*)

geologíe *s. f.* știință care studiază constituția internă a globului terestru, precum și evoluția dezvoltării acesteia. (< fr. *géologie*)

geomagnétic, -ă **I.** *adj.* referitor la geomagnetism. **II.** *s. f.* ramură a geofizicii care studiază aspectele legate de câmpul magnetic. (< fr. *géomagnétique*)

geomagnetísm *s. n.* magnetism terestru. (< fr. *géomag-nétisme*)

geománt, -ă *s. m. f.* cel care practică geomanția. (< it. *geomante*)

geomántic, -ă *adj.* referitor la geomanție. (< fr. *géo-mantique*)

geomanție *s. f.* pretinsă artă de a prezice viitorul cu ajutorul unor puncte trasate pe pământ sau prin analiza unor grămăjoare de pământ. (< fr. *géomancie*, lat. *geomantia*)

geomecánică *s. f.* studiul legilor mecanice ale modificărilor scoarței terestre; mecanica solurilor. (< fr. *géomécanique*)

geomedícină *s. f.* studiul condițiilor fizice ale unei regi- uni în raport cu sănătatea omului. (< engl. *geomedicine*)

geometrál, -ă *adj.* care reproduce în proiecție orizontală dispunerea și proporțiile unei lucrări de arhitectură. (< fr. *géométral*)

geométric, -ă *adj.* **1.** care formează obiectul geometriei, de geometrie. **o** *loc* ~ = figură plană sau în spațiu ale cărei puncte se definesc toate prin aceeași proprietate. **2.** (*fig.*) în forma figurilor din geometrie; regulat, schematic. **o** *stil* ~ = stil ornamental bazat pe combinații de figuri geometrice, caracteristic producțiilor artistice ale orânduirii primitive și începutului artei grecești. **3.** (*fig.*) precis, (riguros) exact. (< fr. *géométrique*, lat. *geometricus*)

geometrician, -ă *s. m. f.* geometru (1). (< engl. *geo-metrician*)

geometríde *s. n. pl.* familie de fluturi: falene. (< fr. *géométridés*)

geometríe *s. f.* **1.** ramură a matematicii care studiază formele și proprietățile figurilor spațiale. **o** ~ *descriptivă* = ramură a geometriei care se ocupă cu reprezentarea corpurilor din spațiu prin figuri plane. **2.** structură geome-trică a unui sistem tehnic. **3.** (*arte*) aranjament, compoziție. (< fr. *géométrie*)

geometrísm *s. n.* sistem care reduce totul la formele și metodele geometriei. (< fr. *géométrisme*)

geometrizá *vb. tr.* **1.** a da o formă geometrică. **2.** (*fig.*) a aranja geometric. (< fr. *géométriser*)

geometrografíe *s. f.* studiul determinării soluției celei mai simple și exacte a unei probleme de construcție geometrică. (< fr. *géométrographie*)

geométru, -ă *s. m. f.* **1.** specialist în geometrie; geometrician. **2.** topograf. (< fr. *géomètre*, lat. *geometres*)

geomórfic, -ă *adj.* referitor la forma Pământului sau a configurației suprafeței sale. (< fr. *géomorphique*)

geomorfíe *s. f.* parte a geodeziei care studiază forma Pământului. (< fr. *géomorphie*)

geomorfísm *s. n.* configurație, formă a Pământului sau a unei suprafețe terestre. (< fr. *géomorphisme*)

geomorfogenéză *s. f.* naștere a formelor de relief ale suprafeței terestre. (< fr. *géomorphogenèse*)

geomorfogeníe *s. f.* disciplină care studiază formarea reliefului terestru. (< fr. *géomorphogénie*)

geomorfológ, -ă *s. m. f.* specialist în geomorfologie. (< fr. *géomorphologue*)

geomorfológic, -ă *adj.* referitor la geomofologie. (< fr. *géomorphologique*)

geomorfologíe *s. f.* știință care studiază relieful terestru. (< fr. *géomorphologie*)

geomorfóză *s. f.* barimorfoză. (< fr. *géomorphose*)

geomóri *s. m. pl.* oligarhia rurală în Grecia antică. (< fr. *géomores*)

geonastíe *s. f.* curbare, răsucire a unor organe ale plantelor spre pământ. (< fr. *géonastie*)

geonemíe *s. f.* știință care studiază repartiția organismelor vegetale și animale pe suprafața terestră. (< fr. *géonémie*)

geoním *s. n.* nume de loc. (< fr. *géonyme*)

geonómic, -ă *adj.* referitor la geonomie. (< fr. *géonomique*)

geonomíe *s. f.* studiul legilor fizice după care se produc modificările scoarței terestre. (< fr. *géonomie*)

geooceanografíe *s. f.* geologie marină. (< fr. *géoocéanographie*)

geopatologíe *s. f.* disciplină care studiază efectele climatului și ale mediului înconjurător în apariția bolilor. (< geo- + patologie)

geopolític, -ă **I.** *adj.* referitor la geopolitică. **II.** *s. f.* studiu al raporturilor dintre mediul natural înconjurător și politica sta-

telor. • doctrină care, în explicarea fenomenelor sociale şi politice, atribuie un rol primordial factorilor geografici şi demografici, interpretaţi în mod denaturat, în spiritul teoriei expansioniste şi rasiste a „spaţiului vital". (< fr. *géopolitique*, /II/ germ. *Geopolitik*)

geopolitician *s. m.* adept al geopoliticii. • cercetător al problemelor geopolitice. (< fr. *géopoliticien*)

geopotenţiál, -ă I. *adj. cotă ~ă a unui punct* = număr reprezentând forţa necesară pentru ridicarea unei mase de 1 g de la nivelul mării până la acel punct. **II.** *s. n.* potenţialul forţei de gravitaţie a Pământului. (< fr. *géopotentiel*, engl. *geopotential*)

georádar *s. n.* echipament, metodă de prospectare magnetică şi electrică a solului, prin determinarea rezistivităţii electrice. (< geo- + radar)

georámă *s. f.* încăpere sferică pe a cărei faţă interioară sunt reprezentate în relief forma şi accidentele scoarţei terestre. (< fr. *géorama*, engl *georama*)

georgián[1], -ă I. *adj., s. m. f.* (locuitor) din Georgia (SUA). **II.** *adj., s. n.* (din) prima epocă a cambrianului. (< fr. *géorgien*)

georgián[2], -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Georgia (Gruzia, Caucaz). • (*s. f.*) limbă caucaziană vorbită în republica Georgia. (< fr. *géorgien*)

geórgic, -ă *adj.* referitor la muncile agricole. • (*s. f.*) poezie având acest caracter. (< fr. *géorgique*, lat. *georgicus*, gr. *georgikos*)

geoscopíe *s. f.* pretinsă artă de a prezice viitorul prin studierea culorilor pe care le iau asfinţitul şi răsăritul Soarelui. (< fr. *géoscopie*)

geosféră *s. f.* globul terestru. (< fr. *géosphère*)

geosféric, -ă *adj.* referitor la geosferă. (< fr. *géosphérique*)

geosinclinál *s. n.* vastă depresiune a scoarţei terestre, care se scufundă progresiv şi unde au loc modificări vulcanice şi de acumulare de depozite sedimentare, în pante detritice (fliş.). (< fr. *géosynclinal*)

geosincrón, -ă *adj.* (despre un satelit al Pământului) a cărui perioadă de revoluţie este egală cu cea de rotaţie a Pământului. (< fr. *géosynchrone*)

geospeologíe *s. f.* disciplină care studiază formarea, morfologia, mineralogia şi petrografia regiunilor carstice. (< geo- + speologie)

geostátică *s. f.* statica globului terestru. (< fr. *géostatique*)

geostaţionár, -ă *adj.* (despre sateliţi artificiali) care se roteşte o dată cu Pământul. (< fr. *géostationnaire*)

geostratégic, -ă *adj.* referitor la geostrategie. (< fr. *géostratégique*)

geostrategíe *s. f.* studiu al influenţei datelor geografice asupra strategiei statelor. (< fr. *géostratégie*)

geostrófic, -ă *adj.* (despre mase de aer) care se deplasează paralel cu Pământul, în straturile superioare ale atmosferei. (< engl. *geostrophic*)

geotactism *s. n.* deplasare a unei celule, a unui organism în funcţie de acţiunea gravitaţiei; geotaxie, geotropism. (< fr. *géotactisme*)

geotaxíe *s. f.* geotactism. (< fr. *géotaxie*)

geotectónic, -ă I. *adj.* referitor la geotectonică. **II.** *s. f.* disciplină care studiază structura scoarţei terestre. (< germ. *geotektonisch*, /II/ germ. *Geotektonik*, rus. *gheotektonika*)

geotectúră *s. f.* formă de relief de dimensiuni planetare sau continentale, determinată de procese endogene. (< geo- + germ. *Tektur*)

geotéhnic, -ă I. *adj.* referitor la geotehnică. **II.** *s. f.* ştiinţă aplicată care studiază caracteristicile chimice, fizice şi mecanice ale terenurilor, precum şi comportarea lor sub acţiunea construcţiilor. (< fr. *géotechnique*)

geotermál, -ă *adj.* (despre izvoare) cu apă caldă. (< fr. *géothermal*)

geotérmic, -ă *adj.* referitor la geotermie (1). (< fr. *géothermique*)

geotermie *s. f.* **1.** căldură internă a Pământului. **2.** parte a geologiei care studiază variaţiile în adâncime ale temperaturii uscatului, mărilor şi oceanelor. (< fr. *géothermie*)

geotermometríe *s. f.* metodă geofizică de prospecţiune bazată pe determinarea variaţiei temperaturii solului. (< fr. *géothermométrie*)

geotermométru *s. n.* termometru electronic folosit în geotermometrie. (< fr. *géothermomètre*)

geotextíle *s. f. pl.* textile tehnice din fibre sau fire de polimeri sintetici. (< geo- + textile)

geotíp *s. n.* (*biol.*) populaţie cu caractere particulare, cu rezultat al unei selecţii, în anumite condiţii de mediu. (< geo- + tip)

geotricóză *s. f.* infecţie datorită unei ciuperci saprofite, care afectează tubul digestiv, arborele pulmonar şi, mai rar, pielea. (< fr. *géotrichose*)

geotrofíe *s. f.* creştere unilaterală şi inegală a unui organism vegetal datorită poziţiei luate sub influenţa gravitaţiei; geotrofism. (< fr. *géotrophie*)

geotrofísm *s. n.* geotrofie. (< fr. *géotrophisme*)

geotrópic, -ă *adj.* referitor la geotropism. (< fr. *géo-tropique*)

geotropísm *s. n.* geotactism. (< fr. *géotropisme*)

geotumoáre *s. f.* proeminenţă de mari dimensiuni a scoarţei terestre, rezultată printr-o puternică mişcare de înălţime. (< fr. *géotumeur*)

geoxén *s. m.* fier nativ, nichelifer, de origine meteorică. (< fr. *géoxène*)

geozoologíe *s. f.* geografie zoologică. (< germ. *Geozoologie*)

gepíd, -ă I. *s. m. pl.* populaţie germanică, care, migrând dinspre Europa, s-a aşezat în nordul şi vestul Daciei şi în Panonia. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie. (< fr. *gépida*, lat. *gepidus*)

gerá *vb. tr.* a conduce, a administra în numele altcuiva. (< fr. *gérer*)

geraniacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate dialipetale erbacee, în general odorante, cu frunze păroase şi flori viu colorate: geraniul. (< fr. *géraniacées*)

geraniále *s. f. pl.* ordin de plante dicotiledonate: familiile geraniacee, linacee, balsaminacee etc. (< fr. *géraniales*)

geraniól *s. n.* alcool component al uleiului de geraniu şi trandafir. (< fr. *géraniol*)

gerániu *s. m.* plantă sălbatică sau cultivată, cu flori ornamentale. **o** *ulei de ~* = ulei eteric cu miros de trandafir, folosit în parfumerie şi cosmetică. (< fr. *géranium*, gr. *geranion*)

geránt, -ă *s. m. f.* cel care gerează o funcţie, o întreprindere etc. **o** *~ al unei publicaţii* = responsabil de informaţiile publicate într-un periodic. (< fr. *gérant*)

gerbéră *s. f.* plantă erbacee din familia compozitelor, cu tija foarte scurtă şi flori divers colorate din regiunile calde din Asia şi Africa. (< lat., fr. *gerbera*)

gerénţă *s. f.* (*rar*) gestiune; administraţie. (< it. *gerenza*)

GERI(O)- v. g e r o n t (o) - .

geriátric, -ă *adj.* de geriatrie. (< fr. *gériatrique*)

geriatrie *s. f.* ramură a gerontologiei care studiază aspectele medicale ale îmbătrânirii. (< fr. *gériatrie*)

geriátru, -ă *s. m. f.* medic specialist în geriatrie. (după engl. *geriatrician*)

-geríe v. g e r o n t (o) - .

geriopsihóză *s. f.* psihoză cu debut în perioada senescenţei. (< engl. *geriopsychosis*)

germán, -ă I. *s. m. pl.* popoare indo-europene care au locuit în Antichitate în centrul, vestul şi estul Europei. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Germania. **o** *artă ~ă* = artă dezvoltată pe teritoriul Germaniei şi Austriei, ilustrând în arhitectură goticul şi barocul, sculptura romanică, pictura patriei, impresionismul, arta abstractă etc. • (*s. f.*) limbă vorbită de germani (II). (< lat. *germanus*, fr. *germain*)

germánic, -ă *adj.* propriu germanilor. **o** *limbi ~ce* = grup de limbi indo-europene vorbite în centrul şi nordul Europei. (< fr. *germanique*, lat. *germanicus*)

germanísm *s. n.* **1.** cuvânt, expresie proprii limbii germane; cuvânt de origine germană pătruns într-o altă limbă şi neintegrat de aceasta. **2.** germanitate. (< fr. *germanisme*)

germaníst, -ă *s. m. f.* specialist în germanistică. (< fr. *germaniste*, germ. *Germanist*)

germanistică *s. f.* disciplină care studiază limbile şi literaturile germanice. (< germ. *Germanistik*)

germanít *s. n.* sulfură naturală de germaniu, fier şi cupru. (< fr. *germanite*)

germanitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este german; germanism (2). • lumea germanică. (< german + *-itate*)

germániu *s. n.* element chimic, semimetal, folosit la fabricarea de semiconductoare, tranzistoare și redresoare. (< fr. *germanium*, germ. *Germanium*)
germanizá *vb. tr., refl.* a impune, a adopta limba, obiceiurile etc. germane. (< fr. *germaniser*)
germanofíl, -ă *adj., s. m. f.* iubitor, admirator al germanilor, al modului lor de viață; filogerman. (< fr. *germanophile*)
germanofilíe *s. f.* simpatie pentru tot ceea ce este german. (< fr. *germanophilie*)
germanofób, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care urăște pe germani. (< fr. *germanophobe*)
germanofobíe *s. f.* ură față de germani, de ceea ce este de proveniență germană. (< fr. *germanophobie*)
germanofón, -ă *adj., s. m. f.* (vorbitor) de limbă germană. (< fr. *germanophone*)
gérmen/gérmene *s. m.* **1.** sămânță, corpuscul care, puse în condiții favorabile, se dezvoltă și dau naștere unei noi ființe. ◊ *în ~e* = în stadiu inițial, înainte de a se dezvolta. **2.** *(fig.)* principiu, cauză, element care dă naștere la ceva. (< lat. *germen*)
GERMI-/GERMO- *elem.* „germen, germinație". (< fr. *germi-*, cf. lat. *germen*)
germicíd, -ă *adj., s. n.* (substanță) care distruge germenii patogeni. (< fr. *germicide*)
germigén, -ă *adj.* care produce germeni patogeni. (< germi- + /pato/*gen*)
germiná *vb. intr.* a încolți, a începe să se dezvolte. • (despre o materie organică sau un organ) a trece de la viața latentă sau embrionară la cea activă. (< lat., it. *germinare*)
germinábil, -ă *adj.* care poate germina. (< fr. *germinable*)
germinál, -ă I. *adj.* referitor la germen. **II.** *s. m.* a șaptea lună în calendarul republican francez (21 martie – 18 aprilie). (< fr. *germinal*)
germináre *s. f.* **1.** acțiunea de a germina. **2.** operație de preparare, în germinator, a semințelor de cereale din care se fabrică berea, alcoolul etc. (< germina)
germinatív, -ă *adj.* referitor la germinație; care poate germina sau determina germinația; germinator. (< fr. *germinatif*)
germinatór, -oáre I. *adj.* (și *fig.*) germinativ. **II.** *s. n.* aparat, instalație servind în procesul artificial de germinație. (< fr. *germinateur*)
germinație *s. f.* germinare. (< fr. *germination*, lat. *germinatio*)
GERMO- v. germi-.
germoplásmă *s. f.* plasmă germinativă. (< engl. *germoplasm*)
GERO- v. geront(o)-.
gerocrație *s. f.* guvernare a preoților. (< it. *gerocrazia*)
gerodermíe *s. f.* geromorfism cutanat. (< fr. *gérodermie*)
geroigiénă *s. f.* ansamblu de reguli privind modul de viață rațional al bătrânilor. (< gero- + igienă)
geromorfísm *s. n.* proces de îmbătrânire morfologică. (< fr. *géromorphisme*)
GERONT(O)- / GERI(O)-, -gerie / GERO- *elem.* „bătrân, bătrânețe". (< fr. *géront/o/-, géri/o/-, -gérie, géro-*, cf. gr. *geron, -tos*)
gerontísm *s. n.* **1.** regim politic condus de bătrâni; senilism. **2.** senilitate mintală. (< fr. *gérontisme*)
gerontocardiologie *s. f.* patologie cardiovasculară la oamenii în vârstă. (< geronto- + cardiologie)
gerontocrát, -ă *s. m. f.* cel care aparține gerontocrației. (< gerontocrație)
gerontocrátic, -ă *adj.* referitor la gerontocrație. (< fr. *gerontocratique*)
gerontocrație *s. f.* sistem de guvernare în care puterea politică aparține bătrânilor. (< fr. *gérontocratie*)
gerontoecologíe *s. f.* disciplină care studiază relațiile dintre factorii de mediu și procesele de îmbătrânire. (< geronto- + ecologie)
gerontofarmacologíe *s. f.* disciplină constând în utilizarea medicamentelor la vârstnici. (< geronto- + *farmacologie*)
gerontofil, -ă *adj., s. m. f.* **I.** (cel) care iubește pe bătrâni. **2.** (individ) stăpânit de gerontofilie. (< fr. *gérontophile*)
gerontofilíe *s. f.* **1.** dragoste față de bătrâni. **2.** perversiune prin atracția sexuală față de persoane în vârstă. (< fr. *gérontophilie*)
gerontofób, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de gerontofobie. (< fr. *gérontophobe*)
gerontofobie *s. f.* teamă, repulsie patologică față de bătrâni. (< fr. *gérontophobie*)
gerontolatríe *s. f.* cultul strămoșilor. (< geronto- + -latrie)
gerontológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în gerontologie. (< fr. *gérontologue*)
gerontológic, -ă *adj.* de gerontologie. (< fr. *gérontologique*)
gerontologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază aspectele medicale, biologice și sociale ale îmbătrânirii organismului uman. (< fr. *gérontologie*)
gerontomorfóză *s. f.* transformare morfologică datorată îmbătrânirii organismului. (< fr. *gérontomorphose*)
gerontoprofilaxíe *s. f.* disciplină medicală care se ocupă cu tratamentul bătrâneții și profilaxia ei. (< geronto- + profilaxie)
gerontopsihiátric, -ă *adj.* geropsihiatric. (< fr. *gérontopsychiatrique*)
gerontopsihiatrie *s. f.* geropsihiatrie. (< fr. *gérontopsychiatrie*)
gerontopsihologíe *s. f.* studiul psihologiei bătrânilor. (< geronto- + psihologie)
geropsihiátric, -ă *adj.* de geropsihiatrie; gerontopsihiatric. (< fr. *géropsyhiatrique*)
geropsihiatrie *s. f.* studiul tulburărilor psihice ale bătrâneții; gerontopsihiatrie. (< fr. *géropsychiatrie*)
gerovitál *s. n.* medicament românesc pe bază de procaină utilizat în preîntâmpinarea procesului de îmbătrânire a celulelor. (< gero- + vital)
gerovitalizát, -ă *adj.* tratat cu gerovital. (< gerovital + -iza)
gerundiv *s. n.* (în limba latină) formă verbală cu sens pasiv dublat de cel de necesitate, de la tema gerunziului; (în franceză) una dintre formele participiului prezent. (< lat. *gerundivus*, fr. *gérondif*)
gerundivál, -ă *adj.* construit cu gerundivul. (< gerundiv + -al)
gerunziál, -ă *adj.* construit cu gerunziul. (< gerunziu + -al)
gerúnziu *s. n.* mod verbal nepersonal care exprimă acțiunea în desfășurare, fără referire la autorul ei sau la momentul desfășurării. (< lat. *gerundium*)
gerusía *s. f.* consiliul bătrânilor în Sparta antică, care ajuta pe rege în cârmuirea statului. (< fr., gr. *gerousia*)
gésso *s. n.* **1.** (statuetă de) ghips. **2.** *(pict.)* strat gros format din clei și culoare albă. (< it. *gesso*)
gest *s. n.* **1.** mișcare exterioară a corpului prin care se exprimă o idee, un sentiment etc. sau se dă mai multă expresivitate vorbelor. **2.** *(fig.)* purtare, faptă cu o anumită semnificație. (< fr. *geste*, lat. *gestus*)
gésta *s. f. pl.* totalitatea actelor fiziologice ale corpului sau ale unei părți a lui. (< lat. *gesta*)
gestaltísm /ghe-ștal-/ *s. n.* concepție psihologică potrivit căreia fenomenele psihice reprezintă structuri, configurații integrale, realități primordiale ireductibile la o simplă însumare a elementelor componente; configuraționism, structuralism (3). (< fr. *gestaltisme*)
gestaltíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al gestaltismului. (< fr. *gestaltisme*)
gestántă *adj., s. f.* gestă[1]. (< it. *gestante*)
Gestapó /ghesta-/ *s. n.* poliție secretă nazistă. (< germ. *Gestapo*)
gestapovíst, -ă *s. m. f.* membru al Gestapoului. (< *gestapo* + -/v/*ist*)
gestáție *s. f.* **1.** perioadă de dezvoltare a embrionului de la celula-ou până la nașterea fătului; graviditate. **2.** *(fig.)* perioadă de elaborare a unei creații, situații noi. (< fr. *gestation*, lat. *gestatio*)
géstă[1] *adj., s. f.* (femeie, femelă) gravidă; gestantă. (după it. *gestante*)
géstă[2] *s. f.* **1.** faptă memorabilă, în general războinică; act vitejesc. **2.** poem epic sau eroic din Evul Mediu. (< fr. *geste*, it. *gesta*)
-gestă[3] *elem.* „gravidă, sarcină". (< fr. *-geste*, cf. lat. *gestare*, a purta)
gestétner /ghe-ștet-/ *s. n.* echipament de multiplicare și procesare a documentelor. (< germ. *Gestetner*)

géstic, -ă I. *adj.* referitor la gestică. II. *s. f.* ansamblu de gesturi, de mişcări (in)voluntare care, alături de mimică, constituie forma nonverbală a comunicării. (< germ. *Gestik*)
gesticulá *vb. intr.* a face gesturi (cu mâinile). (< fr. *gesticuler*, lat. *gesticulari*)
gesticulánt, -ă *adj.* care gesticulează. (< fr. *gesticulant*)
gesticulárd, -ă *s. m. f.* (*livr.*) (cel) care are gesturi largi, impresionante. (< gesticula + -ard)
gesticulátie *s. f.* gesticulare. (< fr. *gesticulation*, lat. *gesticulatio*)
gestioná *vb. intr.* a deţine o gestiune. (< gesti/une/ + *-ona*)
gestionár, -ă I. *adj.* de gestiune. II. *s. m. f.* cel care deţine o gestiune. (< fr. *gestionnaire*)
gestiúne *s. f.* 1. administrare a valorilor materiale şi băneşti ale unei întreprinderi, instituţii etc. • totalitatea operaţiilor de administrare a unor asemenea valori. 2. totalitatea bunurilor încredinţate cuiva spre administrare. (< fr. *gestion*, lat. *gestio*)
gestóză *s. f.* ansamblul manifestărilor patologice care apar în timpul unei sarcini; disgravidie. (< germ. *Gestose*)
gestuál, -ă *adj.* referitor la gesturi, prin gesturi. (< fr. *gestuel*)
gestualísm *s. n.* direcţie a expresionismului abstract, practicat în pictura americană, constând în înregistrarea cu fidelitate a tensiunii spirituale şi fizice a autorului în momentul pictării. (< engl. *gestualism*)
gestualíst, -ă *adj., s. m. f.* (pictor adept) al gestualismului. (< engl. *gestualist*)
gestualitáte *s. f.* caracter gestual. (< engl. *gestualitaty*)
get, -ă I. *s. m. f.* populaţie scetică din Antichitatea sud-orientală a Europei. II. *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie; dac. (< fr. *gète*)
gétic, -ă *adj.* referitor la geţi, al geţilor. (< *get* + *-ic*)
géto-dáci *s. m. pl.* ramura nord-dunăreană a neamurilor trace; locuitorii antici ai spaţiului carpato-dunărean. (< *geţi* + *daci*)
géto-dácic, -ă *adj.* referitor la geto-daci. (< *geto-daci* + *-ic*)
getter /ghétăr/ *s. n.* substanţă pentru realizarea vidului în tuburile electronice. (< engl., fr. *getter*)
-géu v. geo-.
-geuzíe *elem.* „gust". (< fr. *-gueusie*, germ. *-geusie*, cf. gr. *geusis*)
ghanéz, -ă I. *s. m. pl.* popor care locuieşte în Ghana (Africa). II. *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (<Ghana + -ez)
ghéişă *s. f.* dansatoare şi cântăreaţă japoneză (parteneră de distracţii). (< fr. *geisha*)
ghéizer *s. n.* izvor artezian natural de apă fierbinte, de origine vulcanică. (< fr., engl. *geyser*)
gheizerít *s. n.* depozit silicios provenit din precipitarea silicei, din apa izvoarelor fierbinţi în regiunile vulcanice. (< fr. *geysérite*)
ghem/game /gheim/ *s. n.* (*sport*) etapă de joc care constituie o subdiviziune a setului în cadrul unei partide de tenis. (< engl. *game*)
ghemaveráj *s. n.* raportul între ghemurile câştigate de cei doi jucători într-o partidă de tenis. (< engl. *game average*)
ghepárd *s. m.* mamifer carnivor, din familia felidelor, foarte rapid, din Asia şi Africa, cu picioarele lungi şi cu blana gălbuie acoperită cu pete negricioase. (< fr. *guépard*)
gherétă *s. f.* 1. adăpost mic (din lemn) al unei sentinele sau al unui paznic. 2. chioşc de alimente, de ziare etc. (< fr. *guérite*)
gheridón *s. n.* măsuţă rotundă cu unul sau trei picioare. (< fr. *guéridon*)
gherílă *s. f.* război de răfuială sau luptă de ambuscadă dusă de partizani ori de trupe regulate. (< fr. *guérilla*, sp. *guerrilla*)
gherilér *s. m.* luptător de gherilă. (< fr. *guérillero*)
gherisér *s. m.* tămăduitor, vraci. (< fr. *guérisseur*)
gherísm *s. n.* concepţie a lui C. Dobrogeanu-Gherea, care a susţinut în teoretizările sale condiţionarea socială a artei şi efectul ei social, anticipând şi conceptul de „critică creatoare". (< Gherea n. pr. + *-ism*)
gheróc *s. n.* (*rar*) redingotă. (< germ. *Gehrock*)
gheşéft *s. n.* (*fam.*) afacere (necinstită) (< germ. *Geschäft*)
ghetoizáre *s. f.* izolare obligatorie a unei anumite populaţii (în special a evreilor din timpul nazismului). (după fr. *guettoďsation*)
ghetóu *s. n.* cartier al unui oraş în care erau forţaţi să trăiască evreii din unele ţări. • cartier al unui oraş unde era (este) obligat să trăiască un grup al populaţiei de o anumită rasă, naţionalitate sau religie, ca urmare a discriminării. (< it., fr. *ghetto*, germ. *Getto*)
ghétră *s. f.* învelitoare de postav peste ghete sau pantofi, la bărbaţi. (< fr. *guêtre*)
ghibelín, -ă I. *adj.* referitor la ghibelini. II. *s. m. pl.* partizani ai unei fracţiuni politice a nobilimii florentine, care în sec. XII-XV au susţinut pe împăraţii germani. (< it. *ghibellino*)
ghibelinísm *s. n.* politica şi ideologia ghibelinilor. (< it. *ghibellinismo*)
ghíbră *s. f.* (*mar.*) partea curbată a etravei. (< fr. *guibre*)
ghid, -ă I. *s. m. f.* persoană care conduce şi îndrumează un grup de turişti, de vizitatori ai unui muzeu etc.; cicerone. II. *s. n.* 1. broşură, carte care conţine informaţii cu privire la anumite muzee sau locuri demne de vizitat. 2. ~ *de unde* = mediu în care are loc propagarea ghidată a undelor electromagnetice. (< fr. *guide*)
ghidá *vb.* I. *tr., refl.* a (se) călăuzi; a (se) conduce, a (se) orienta. II. *tr.* a imprima o anumită mişcare unei piese, unui mecanism etc. cu ajutorul ghidajului (1). (< fr. *guider*)
ghidáj *s. n.* 1. dispozitiv mecanic care obligă o piesă mobilă să se deplaseze după o anumită direcţie. 2. conducerea şi darea explicaţiilor necesare de către o persoană competentă într-un muzeu, într-o expoziţie etc. (< fr. *guidage*)
ghidón *s. n.* 1. bară transversală cu mânere, fixată de furca unei biciclete, motociclete etc., care comandă roata din faţă. 2. (*mar.*) pavilion de saulă, în formă de dreptunghi, care arată clubul de care aparţine o ambarcaţiune sportivă sau campania de navigaţie a unei nave comerciale. (< fr. *guidon*)
ghidoná *vb. tr.* (*rar*) a conduce cu ajutorul unui ghidon (1). (< ghidon)
ghidrópă *s. f.* frânghie lungă legată de nacela unui balon şi lăsată să atârne pe sol pentru a menţine înălţimea. (< fr. *guiderope*)
ghíldă *s. f.* (în apusul Europei) 1. asociaţie economică, politică şi religioasă la începutul epocii feudale. 2. asociaţie meşteşugărească sau comercială asemănătoare corporaţiei, în Evul Mediu. (< fr. *ghilde*)
ghilimélе *s. f. pl.* semne de punctuaţie („ sau « ») pentru a scoate în evidenţă citate, titluri, vorbirea directă etc.; semnele citării. (< fr. *guillemets*)
ghilimetá *vb. tr.* a distinge prin ghilimele. (< fr. *guillemeter*)
ghilotiná *vb. tr.* a executa cu ghilotina. (< fr. *guillotiner*)
ghilotínă *s. f.* 1. instrument de decapitare dintr-un cuţit care alunecă pe două ghidaje peste gâtul celui condamnat. • (*fig.*) pedeapsă capitală. 2. maşină de tăiat (hârtia, cartonul, foile de tablă). (< fr. *guillotine*)
ghínă *s. f.* ghinion. (< fr. *guigne*)
ghinión *s. n.* întâmplare, conjunctură nefavorabilă; nenoroc, neşansă; ghină. (< fr. *guignon*)
ghinioníst, -ă *s. m. f., adj.* (cel) care are ghinion. (< ghinion + -ist)
ghióş *s. n.* ornament gravat, în linii întretăiate, drepte sau ondulate, în bijuterie. • desen complex din linii drepte, frânte, spirale etc., care formează fondul unor hârtii cu valoare nominală. (< fr. *guillochis*)
ghioşá *vb. tr.* a executa un ghioş. (< fr. *guillocher*)
ghioşáj *s. n.* ghioşare. (< fr. *guillochage*)
ghióşă *s. f.* daltă fină pentru gravarea pe pietre litografice şi pe plăci metalice. (< fr. *guilloche*)
ghips *s. n.* 1. sulfat natural hidratat de calciu de duritate mică, folosit la fabricarea ipsosului, în industria porţelanului, în medicină etc. 2. sculptură din acest material. (< germ. *Gips*, fr. *gypse*, lat. *gypsum*)
ghipsát, -ă *adj.* (despre o fractură osoasă) fixat cu ghips. (< ghips + -at)
GHIPSO- v. gipso-.
ghipsotécă *s. f.* 1. colecţie de statuete şi de plăci ornamentale de ghips. 2. loc special amenajat pentru păstrarea ghipsotecii (1). (< fr. *gypsothèque*)

ghipúră *s. f.* **1.** gen de dantelă cu ochiuri largi, a cărei împletitură comportă un sistem de fire ce evoluează diferit. **2.** desen care, prin forma sa, aminteşte de ghipură (1). (< fr. *guipure*)
ghirlándă *s. f.* **1.** împletitură de frunze sau de flori în formă de lanţ sau de cunună; ornament de această formă, în arhitectură sau în artele decorative. **2.** (*mar.*) înfăşurări ale unei parâme, la anumite distanţe, pentru a-i menţine forma. **3.** ansamblu de piese de legătură în formă de V, care îmbină etrava cu bordajul. (< fr. *guyrlande*, it. *ghirlanda*)
ghisármă *s. f.* armă veche în formă de cuţit lung cu lama asimetrică, având fixate pe muchie una sau două croşete. (< fr. *guisarme*)
ghişét *s. n.* poartă, la crichet, din trei ţăruşi fixaţi în poziţie verticală în sol, uniţi la partea de deasupra. (< fr. *guichet*)
ghişéu *s. n.* ferestruică amenajată într-o uşă, într-un perete al unui birou, prin care publicul poate comunica cu funcţionarii. (< fr. *guichet*)
ghiu *s. n.* bară de lemn sau de metal fixată aproape de baza catargului, pe care se prinde marginea de jos a velei; bum. (< fr. *gui*)
ghivént *s. n.* filet (1). (< germ. *Gewinde*)
giárdia *s. f.* lamblie. (< fr. *giardia*)
giardiáză *s. f.* lambliază. (< fr. *giardiase*)
giberelínă *s. f.* fitohormon complementar al auxinei, care stimulează înflorirea şi creşterea plantelor. (< fr. *gibbérelline*)
gibón *s. m.* maimuţă antropoidă cu braţele foarte lungi şi fără coadă, din pădurile indo-malaieze. (< fr. *gibbon*)
gibós, -oásă *adj.* **1.** în formă de cocoaşă. **2.** cu proeminenţe rotunjite. (< fr. *gibbeux*, lat. *gibbosus*)
gibozitáte *s. f.* **1.** cifoză. **2.** orice proeminenţă în formă de cocoaşă. (< fr. *gibbosité*)
gig *s. n.* **1.** ambarcaţiune de sport, lungă şi ascuţită la pupă şi la proră, cu scăunaşe rulante pentru cei care trag la rame; semischift. **2.** trăsură mică cu două roţi, trasă de un cal. (< engl. *gig*)
GIGA- *elem.* „de un miliard de ori mai mare (10^9)". (< fr. *giga-*, cf. gr. *gigas*, gigant)
gigabyte /-báit/ *s. m.* (*inform.*) unitate de măsură pentru capacitatea de stocare a informaţiei, egală cu 1024 de megaocteţi. (< engl. *gigabyte*)
gigacaloríe *s. f.* unitate de măsură pentru energia termică, de un miliard de calorii. (< fr. *gigacalorie*)
gigafón *s. n.* difuzor cu cameră de compresiune, foarte puternic. (< fr. *gigaphone*)
gigahértz *s. m.* unitate de frecvenţă, cu un miliard de hertzi. (< fr. *gigahertz*)
gigánt[1] **I.** *s. m.* **1.** (*mit.*) nume dat unor fiinţe fabuloase de statură uriaşă şi foarte puternice, care s-au răsculat împotriva lui Zeus. **2.** uriaş. • (*fig.*) construcţie, clădire, avion de mari dimensiuni. **3.** (*fig.*) persoană care se remarcă prin calităţi excepţionale. **II.** *adj.* gigantic. **III.** *s. f.* (*astr.*) stea de mare luminozitate. (< it. *gigante*, lat. *gigas, -ntis*)
GIGANT²(O)- *elem.* „foarte mare, uriaş, colosal". (< fr. *gigant/o/-*, cf. gr. *gigas, -antos*)
gigantésc, -ă *adj.* gigantic. (< fr. *gigantesque*)
gigántic, -ă *adj.* de proporţii uriaşe, enorm, colosal; gigant, gigantesc. (< germ. *gigantisch*)
gigantísm *s. n.* **1.** însuşirea de a fi gigantic; gigantitate. **2.** boală endocrină constând în creşterea exagerată a întregului corp sau a anumitor părţi ale acestuia; somatomegalie. (< fr. *gigantisme*)
gigantitáte *s. f.* gigantism (1). (< gigant + -itate)
gigantizá *vb. tr.* a da proporţii de gigant; a hiperboliza. (după it. *giganteggiare*)
gigantoblást *s. n.* eritroblast mare, nucleat. (< fr. *gigantoblaste*)
gigantocít *s. n.* hematie mare, anucleată. (< fr. *gigantocyte*)
gigantografíe *s. f.* procedeu de reproducere în ofset a afişelor pe format mare. (< fr. *gigantographie*)
gigantomahíe *s. f.* **1.** luptă mitică a giganţilor împotriva zeilor. **2.** reprezentare artistică a acestei lupte. (< fr. *gigantomachie*)
gigantomaníe *s. f.* tendinţă de a prezenta totul exagerat, de a plănui lucruri gigantice. (< germ. *Gigantomanie*)
gigantopitéc *s. m.* maimuţă uriaşă fosilă din China şi Indonezia, contemporană cu australopitecul. (< engl. *gigantopithecus*)
gigantostracée *s. n. pl.* ordin de crustacee gigantice, de la sfârşitul silurianului până la sfârşitul erei paleozoice. (< fr. *gigantostracées*)
gigantozáur *s. m.* reptilă uriaşă erbivoră dinozauriană, lungă de aproape 40 m şi având înfăţişarea unei girafe. (< lat. *gigantosaurus*)
gígă *s. f.* **1.** vechi dans englez, de origine populară, cu mişcare săltăreaţă; melodia corespunzătoare. • ultima parte a unei suite instrumentale, după sarabandă. **2.** vechi instrument cu coarde şi arcuş, cu spatele bombat. (< fr. *gigue*, it. *giga*)
gigolétă *s. f.* (*rar, fam.*) femeie de moravuri uşoare. (< fr. *gigolette*)
gigoló I. *s. m.* **1.** bărbat tânăr întreţinut de o femeie mai în vârstă decât el. **2.** tânăr elegant, dar cu moravuri dubioase. **II.** *adj.* de o eleganţă suspectă. (< fr. *gigolo*)
gil *s. m.* unitate de volume, egală cu 118,29 l în SUA şi 142, 06 l în Anglia. (< engl. *gil*)
gílă *s. f.* şopârlă veninoasă uriaşă, portocalie sau neagră, din America de Nord şi Centrală. (< engl. *gila*)
gilbert /jil-/ *s. m.* unitate de măsură a tensiunii magnetomotoare, egală cu 0,8 amperspire. (< fr. *gilbert*)
gill-bóx *s. n.* (*text.*) tren de laminare folosit în filatura de lână pieptănată. (< fr. *gill-box*)
gilotáj *s. n.* acoperirea cu un strat protector a clişeelor zincografice. (< fr. *gillotage*)
giltedget *s. n.* împrumut de stat care inspiră încredere deplină. (< engl. *giltedget*)
gimcána *s. f.* întrecere automobilistică sau motociclistă care obligă pe participanţi să treacă obstacolele improvizate sau probe bizare. (< engl., fr. *gymkhana*, it. *gimcana*)
gimcanist, -ă *adj. s. m. f.* (participant) la o gimcana. (< it. *gimcanista*)
GIMN(O)- *elem.* „nud, neacoperit", „deschis", „gol". (< fr. *gymn/o/-*, cf. gr. *gymnos*)
gimnant, -ă *adj.* (despre flori) fără înveliş floral. (< lat. *gymnanthus*)
gimnást, -ă *s. m. f.* sportiv specializat în gimnastică. (< fr. *gymnaste*)
gimnástic, -ă I. *adj.* referitor la gimnastică. **II.** *s. f.* ansamblu de exerciţii fizice variate care contribuie la dezvoltarea armonioasă şi la întărirea corpului omenesc. o (*fig.*) *~a minţii* = totalitatea exerciţiilor care dezvoltă facultăţile intelectuale. (< fr. *gymnastique*, lat. *gymnasticus*, /II/ gr. *gymnastike*)
gimnaziál, -ă *adj.* referitor la gimnaziu, de gimnaziu. (< gimnaziu + -al)
gimnaziárh *s. m.* (*ant.*) conducător şi administrator al unui gimnaziu (1). (< fr. *gymnasiarque*, gr. *gymnasiar-khos*)
gimnazíst, -ă *s. m. f.* (*rar*) elev de gimnaziu. (< germ. *Gymnasist*)
gimnáziu *s. n.* **1.** (în Grecia antică) instituţie de învăţământ public pentru exerciţii atletice. **2.** (la noi, în trecut) şcoală secundară cu patru clase, cursul inferior al liceului; (astăzi) ciclul al doilea al şcolii generale (clasele V-VIII). (< lat. *gymnasium*, germ. *Gymnasium*, fr. *gymnase*)
gímnic, -ă *adj.* referitor la naturism şi la gimnastică. (< fr. *gymnique*, lat. *gymnicus*)
gimnoblástic, -ă *adj.* cu embrionul necuprins în sacul embrionar. (< fr. *gymnoblaste*)
gimnocárp, -ă *adj.* **1.** (despre fructe) lipsit de peri, ţepi sau spini. **2.** (despre licheni, ascomicete) cu corpul de fructificaţie neacoperit. (< fr. *gymnocarpe*)
gimnocarpíe *s. f.* însuşirea unor fructe, vegetale de a fi gimnocarpe. (< fr. *gymnocarpie*)
gimnocit *s. n.* celulă fără membrană. (< fr. *gymnocyte*)
gimnofób, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de gimnofobie. (< fr. *gymnophobe*)
gimnofobíe *s. f.* aversiune patologică la vederea corpului gol. (< fr. *gymnophobie*)
Gimnopedíi *s. f. pl.* (*ant.*) serbări celebrate anual la Sparta în cinstea lui Apolo, cu dansuri de bărbaţi şi copii goi. (< fr. *gymnopédies*)

gimnoplást *s. n.* **1.** cinoplasmă lipsită de membrana celulară. **2.** plasmodiu. (< fr. *gymnoplaste*)
gimnosofíe *s. f.* doctrina gimnosofiştilor. (< fr. *gymnosophie*)
gimnosofíst *s. m.* filosof hindus, ascet şi mistic, care se caracteriza printr-o viaţă de o simplitate extremă şi prin dispreţul faţă de orice plăceri, faţă de durere şi de moarte. (< fr. *gymnosophiste*)
gimnospérme I. *s. f. pl.* încrengătură a fanerogamelor, plante spermatofite cu seminţe neînchise în fruct. (< fr. *gymnospermes*)
gimnospermíe *s. f.* însuşire a plantelor gimnosperme. (< fr. *gymnospermie*)
gimnospór *s. m.* spor liber, neînvelit într-o membrană protectoare. (< fr. *gymnospore*)
gimnót *s. m.* peşte din fluviile şi bălţile din America de Nord, asemănător ţiparului, care produce descărcări electrice. (< fr. *gymnote*)
gin[1] *s. n.* băutură alcoolică din must de cereale fermentat şi distilat, căruia i se adaugă boabe de ienupăr. (< engl., fr. *gin*)
GIN[2]**(O)-, -gín /GINECO-** *elem.* „femeie". (< fr. *gyn/o/-, -gyne, gynéco-*, cf. gr. *gyne, gynaikos*)
ginándră *adj., s. f.* (femeie, floare) care prezintă ginandrie. (< fr. *gynandre*)
ginandríe *s. f.* **1.** existenţa la femei a caracterelor sexuale secundare bărbăteşti. **2.** formă sub care se prezintă la unele flori androceul şi gineceul, datorită concreşterii staminelor cu pistilul. (< fr. *gynandrie*)
ginandromórf, -ă *adj.* care prezintă ginandromorfism. (< fr. *gynandromorphe*)
ginandromorfísm *s. n.* *(biol.)* prezenţa la un individ dintr-o specie dioică a unor părţi ale corpului, tipic femele, şi al altora, tipic mascule. (< fr. *gymnandromorphisme*)
ginecéu *s. n.* **1.** *(ant.)* apartament rezervat femeilor în casele greceşti. • loc rezervat femeilor în vechile biserici creştine. **2.** totalitatea organelor femele de reproducere ale unei flori; pistil. (< fr. *gynécée*, lat. *gynaeceum*)
GINECO- v. gin[2](o)-.
ginecocraţíe *s. f.* sistem de guvernare în societatea arhaică în care conducerea aparţinea femeilor. (< fr. *gynécocratie*)
ginecofilíe *s. f.* lesbianism. (< gineco- + -filie[2])
ginecofobíe *s. f.* teamă patologică de femei; ginefobie. (< fr. *gynécophobie*)
ginecografíe *s. f.* radiografie a organelor interne ale femeii, după insuflarea de aer în cavitatea peritoneală. (< fr. *gynécographie*)
ginecológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în ginecologie. (< fr. *gynécologue*)
ginecológic, -ă *adj.* referitor la ginecologie. (< fr. *gynécologique*)
ginecologíe *s. f.* disciplină medicală care studiază fi-ziologia şi patologia aparatului genital feminin. (< fr. *gynécologie*)
ginecomaníe *s. f.* înclinare exagerată pentru femei. (< fr. *gynécomanie*)
ginecomást *adj.* care prezintă ginecomastie. (< fr. *gynécomaste*)
ginecomastíe *s. f.* dezvoltare exagerată a mamelelor la bărbaţi. (< fr. *gynécomastie*)
ginecopatíe *s. f.* denumire generică pentru afecţiunile genitale femeieşti. (< fr. *gynécopathie*)
ginefób, -ă *adj., s. m.* (bărbat) care suferă de ginefobie; misogin. (< ginefobie)
ginefobíe *s. f.* ginecofobie. (< fr. *gynéphobie*)
ginéstră *s. f.* mic arbust din familia leguminoaselor, cu frunze lanceolate şi flori galbene. (< it. *ginestra*)
gin-fizz /ginfiţ/ *s. n.* cocteil preparat din gin şi zeamă de lămâie. (< engl. *gin-fizz*)
GINGIV(O)- *elem.* „gingie". (< fr. *gingiv/o/-*, cf. lat. *gungiva*)
gingíva *s. f.* *(med.)* gingie. (< lat. *gingiva*)
gingivál, -ă *adj.* referitor la gingie. (< fr. *gingival*)
gingivectomíe *s. f.* rezecţie a pereţilor gingivali ai pungilor parodontale. (< fr. *gingivectomie*)
gingivítă *s. f.* inflamaţie a gingiei. (< fr. *gingivite*)
gingivoplastíe *s. f.* intervenţie chirurgicală asupra gingiei. (< fr. *gingivoplastie*)
gingivoragíe *s. f.* sângerare a gingiilor. (< fr. *gingivorragie*)
ginglím *s. n.* articulaţie a oaselor în formă de balama. (< fr. *ginglyme*)
gínkgo *s. m.* arbore ornamental, falnic, din familia coni-ferelor, originar din China, cu frunze bilobate, dispuse în evantai. (< fr. *ginkgo*)
GINO- v. gin[2](o)-.
ginodióic, -ă *adj.* (despre plante) care produce numai flori femele sau hermafrodite pe indivizi diferiţi. (< fr. *gynodioďque*)
ginofilíe *s. f.* **1.** transformare a elementelor carpelare în frunze obişnuite. **2.** virescenţă a ovarului. (< fr. *gynophyllie*)
ginofíte *s. f. pl.* *(bot.)* exemplare femele din generaţia sexuată. (< fr. *gynophytes*)
ginofór *s. n.* alungire a axului floral, care poartă gineceul. (< fr. *gynophore*)
ginogámet *s. m.* gamet femel. (< fr. *gynogamète*)
ginogametánge *s. m.* gametange cu ginogameţi. (< fr. *gynogamétange*)
ginogametofór *s. m.* gametofor femel. (< fr. *gynogamétophore*)
ginogenéză *s. f.* pseudogamie în care gametul mascul pătrunde în ovul fără să-l fecundeze, embrionul dezvoltându-se partenogenetic. (< fr. *gynogenèse*)
ginoíd, -ă *adj.* care prezintă caractere feminine. (< fr. *gynoďde*)
ginomonóic, -ă *adj.* (despre plante) cu flori femele sau hermafrodite pe acelaşi individ. (< fr. *gynomonoďque*)
ginopáră *adj., s. f.* (femelă) care are numai descendenţi de sex feminin. (< gino- + *-pară*[3])
ginoplastíe *s. f.* refacere chirurgicală a organelor genitale femele. (< engl. *gynoplasty*)
ginopódiu *s. n.* peduncul floral care poartă gineceul. (< lat. *gynopodium*)
ginostégiu *s. n.* *(bot.)* înveliş protector al gineceului. (< lat. *gynostegium*)
ginotíp *s. n.* *(biol.)* tip feminin caracteristic speciei. (< gino- + -tip[2])
ginséng *s. m.* plantă din familia araliaceelor, originară din China, cu proprietăţi terapeutice deosebite; rădăcina vieţii. (< fr., engl. *ginseng*)
gintă *s. f.* **1.** grup de descendenţi ai unui strămoş comun, legaţi între ei prin rudenie de sânge, care constituie unitatea de producţie fundamentală a comunei primitive. **2.** neam, origine. **o** *(jur.) dreptul ~ţilor* = dreptul internaţional. (< lat. *gens, -ntis*)
giobertít *s. n.* magnezit. (< fr. *giobertite*)
giocondésc, -ă *adj.* giocondic. (< Gioconda n. pr. + *-esc*)
giocóndic, -ă *adj.* referitor la Gioconda; (despre surâs) plin de poezie şi de mister; *(p. ext.)* bucuros, senin, vesel; giocondesc. (după it. *giocondo*)
giocoso /gio-có-zo/ *adv. (muz.)* jucăuş, glumeţ. (< it. *giocoso*)
giórno *loc. adv. a ~* = ca ziua; *luminat a ~* = luminat cu lămpi multe. (< it. *giorno*)
gióstră *s. f.* compunere poetică în care se povesteşte despre o întrecere cavalerească. (< it. *giostra*)
gipaét *s. m.* pasăre mare de pradă care trăieşte pe înălţimile munţilor; vultur bărbos, zăgan. (< fr. *gypaète*)
GIPSO-/GHIPSO- *elem.* „ghips". (< fr. *gypso-*, cf. lat. *gypsum*, gr. *gypsos*, ipsus)
gipsofíl, -ă I. *adj.* (despre plante) care prezintă afinitate pentru solurile cu ghips sau cu calcar. **II.** *s. f.* plantă erbacee cultivată pentru florile sale albe, roz sau roşii; floarea-miresei. (< fr. *gypsophile*)
gipsologíe *s. f.* disciplină care studiază istoria civilizaţiei şi culturii tradiţionale a ţiganilor în lume. (< engl. *gipsy*, ţigan + *-logie*)
gir[1] *s. n.* **1.** operaţie prin care beneficiarul unui titlu de credit (cambie, cec etc.) transferă asupra unei alte persoane dreptul de proprietate şi obligaţiile ce decurg din acest document. **2.** *(fig.)* garanţie pentru cinstea, acţiunile cuiva. (< it. *giro*, germ. *Giro*)
GIR[2]**(O)-, -gír, -giríe** *elem.* „cerc, rotire, rotativ", „girus". (< fr. *gyr/o/-, -gyre, -gyrie*, cf. gr. *gyros*, învârtitură)
girá *vb.* **I.** *tr.* a garanta printr-un gir (1). • a garanta pentru cinstea, acţiunile cuiva. **II.** *refl., intr.* (despre vânt) a(-şi)schimba treptat direcţia de la dreapta spre stânga; a se roti. • (despre

nave) a se roti în jurul unei ancore sau geamanduri sub acțiunea vântului ori a curentului de maree. • a se îndepărta de la drumul stabilit. (< it. *girare*)

girafă *s. f.* **1.** mamifer erbivor, paricopitat, cu gâtul foarte lung, din savanele Africii. **2.** suport de microfon care permite diferite deplasări ale acestuia. **3.** macara pentru construcții înalte. (< fr. *girafe*)

girafíde *s. f. pl.* familie de erbivore rumegătoare, cu gâtul lung: girafa, okapi. (< fr. *giraffidés*)

girandólă *s. f.* **1.** candelabru cu mai multe brațe. **2.** ansamblu de pietre prețioase care formează cercei, pandantive etc. (< fr. *girandole*)

giránt, -ă *s. m. f.* cel care girează, care transmite un titlu de cretit (cambie, cec etc.) unei alte persoane (giratar). (< it. *girante*, germ. *Girant*)

giratár *s. m.* cel căruia i s-a transmis o cambie, un cec de către girant. (< it. *giratario*)

giratóriu, -ie *adj.* (despre o mișcare etc.) de rotație, circular. o *sens* ~ = sens obligatoriu pentru autovehicule în jurul unui rond la o intersecție, într-o piață etc. (< fr. *giratoire*)

girație *s. f.* mișcare de rotație. (< fr. *giration*)

giraviație *s. f.* conceperea, construirea și întrebuințarea giravioanelor. (< fr. *giraviation*)

giravión *s. n.* autogir combinat, cu echipamentul de sustentație dintr-un rotor neantrenat și o aripă de avion. (< fr. *giravion*)

girectomíe *s. f.* rezecție a girusurilor cerebrale. (< engl. *gyrectomy*)

-giríe v. g i r ² (o) - .

girl /görl/ *s. f.* fată. • dansatoare din corpul de balet al unei reviste(3) sau de music-hall. (< engl. *girl*)

GIRO- v. g i r ² (o) - .

giroagregát *s. n.* agregat giroscopic. (< giro- + agregat)

girobusóiă *s. f.* girocompas. (< it. *girobussola*)

giroclinométru *s. n.* aparat giroscopic care indică înclinarea laterală a avionului. (< fr. *gyroclinomètre*)

girocompás *s. n.* compas (2) giroscopic; girobusolă. (< fr. *gyrocompas*)

girodínă *s. f.* giravion la care rotorul, antrenat de un motor, asigură sustentația și mișcările verticale, deplasarea pe orizontală fiind obținută printr-un alt motor. (< fr. *girodyne*)

girodirecțiónál *s. n.* aparat giroscopic de bord care indică direcția axei longitudinale a avionului. (< engl. *gyrodirectional*)

girofár *s. n.* far rotativ cu sclipiri montat pe acoperișul unor autovehicule. (< fr. *gyrophare*)

girofrecvénță *s. f. (electron.)* număr de ture pe secundă făcute de electroni în jurul liniilor de inducție ale unui câmp magnetic uniform. (< fr. *gyrofréquence*)

girólă *s. f.* specie de ciupercă comestibilă. (< fr. *girolle*)

giromanție *s. f.* previziune făcută de cineva care se învârtește într-un cerc până amețește și cade pe una dintre literele înscrise în jurul cercului. (< fr. *gyromancie*)

girométru *s. n.* instrument giroscopic de bord care determină viteza de rotație a avionului. (< fr. *gyromètre*)

gironát *s. n. (herald.)* porțiune a unui scut împărțită în 8, 10 sau 12 triunghiuri (cartiere), toate având vârful în centrul scutului. (< fr. *gironé*)

girondián, -ă *adj., s. n.* (din) miocenul inferior, etajele acvitanian și burdigalian; mediteraneean (I). (< fr. *girondien*)

girondín, -ă I. *adj., s. m. f.* (locuitor) din Gironda (Franța). **II.** *s. m.* membru al unei grupări politice din timpul Revoluției franceze din 1789, care reprezenta interesele burgheziei industriale, comerciale și financiare. (< fr. *girondin*)

giroorizónt *s. n.* aparat giroscopic de bord care indică înclinarea longitudinală și laterală a avionului. (< fr. *gyrohorizon*)

giropilót *s. n.* aparat electric de navigație destinat să mențină drumul prestabilit al unei (aero)nave și să asigure trecerea automată la un alt drum; pilot automat. (< fr. *gyropilote*)

giroplán *s. n.* autogir cu un rotor cu pale și o aripă de avion fixă. (< fr. *gyroplane*)

giroscóp *s. n.* dispozitiv dintr-un disc care se rotește în jurul axei sale, menținându-și planul de rotație, pentru orientarea în spațiu a avioanelor, a submarinelor etc. (< fr. *gyroscope*)

giroscópic, -ă *adj.* referitor la giroscop. o *compas* ~ = compas care se bazează pe principiul giroscopului, instalat pe bordul (aero)navelor; girocompas. (< fr. *gyroscopique*)

girosín *s. n.* aparat de bord al unui avion dintr-un compas magnetic și un girodirecțional. (< fr. *gyrosin*)

girostabilizatór *s. n.* dispozitiv giroscopic care asigură stabilizarea unor agregate tehnice. (după engl. *gyrostabilizer*)

girostát *s. n.* corp solid care are o mișcare de rotație în jurul axei sale. (< fr. *gyrostat*)

girostátic, -ă *adj.* referitor la girostat. (< fr. *gyrostatique*)

girovág *s. m.* călugăr rătăcitor, vagabond. (< fr. *gyrovague*, lat. *gyrovagus*)

giroverticál *s. n.* giroscop cu axa de rotație verticală. (< fr. *gyrovertical*)

giruétă *s. f.* instrument meteorologic pentru măsurarea direcției și intensității vântului; anemoscop. (< fr. *giruette*)

gírus *s. n. (anat.)* circumvoluție. (< lat. *gyrus*)

gisánt *s. m.* efigie funerară orizontală, reprezentând pe cel îngropat. (< fr. *gisant*)

gísmént *s. n.* **1.** unghiul format de axa unei (aero)nave cu direcția către un post de radioemisiune. • unghi făcut de direcție cu liniile nord-sud ale caroiajului unei hărți. **2.** dispoziția straturilor minerale în scoarța Pământului. • strat de minerale. (< fr. *gisement*)

gitán, -ă *adj., s. m. f.* (de) țigan spaniol. (< sp. *gitano*, it., fr. *gitan*)

giudéca *s. f.* cartier, ghetou unde locuiau evreii în unele orașe medievale. (< it. *giudecca*)

givețián *s. n.* ultimul etaj al devonianului mediu. (< fr. *givétien*)

glabélă *s. f.* regiunea dintre sprâncene. (< fr. *glabelle*)

glábru, -ă *adj.* **1.** (despre fructe, frunze) lipsit de peri; fără barbă și mustăți; nepăros. **2.** imberb. (< fr. *glabre*)

GLACI(O)- *elem.* „gheață, glaciație". (< fr. *glaci/o/-*, cf. lat. *glacies*)

glaciál, -ă *adj.* **1.** de gheață; rece ca gheața. **2.** *(fig.)* lipsit de căldură; rece, distant. • *(adv.)* cu răceală. (< fr. *glacial*)

glacialitáte *s. f.* caracter glacial; răceală (< glacial + -itate)

glaciár, -ă I. *adj.* **1.** referitor la procesul sau timpul de apariție a glaciației. **2.** provenit din topirea ghețarilor. **II.** *s. n.* pleistocen. (< fr. *glaciaire*)

glaciarizáție *s. f.* proces de extindere a ghețarilor ca urmare a unei alimentări abundente. (< fr. *glaciarisation*)

glaciáție/glaciațióne *s. f.* proces de intensă dezvoltare a ghețarilor pe regiuni întinse ale Pământului, din precambrian până în cuaternar; perioadă glaciară. (< fr. *glaciation*)

glaciodislocáție *s. f.* dislocare și deplasare a rocilor din poziția inițială datorită presiunii exercitate de masa unui ghețar în mișcare; glaciotectonică. (< fr. *glaciodislocation*)

glaciológ, -ă *s. m. f.* specialist în glaciologie. (< fr. *glaciologue*)

glaciológic, -ă *adj.* referitor la glaciologie. (< fr. *glaciologique*)

glaciológie *s. f.* ramură a geografiei fizice care studiază ghețarii. (< fr. *glaciologie*)

glaciométru *s. n.* instrument pentru determinarea adâncimii de îngheț a solului. (< glacio- + *-metru*²)

glacionaút *s. m.* navigator printre ghețari; specialist în glacionautică. (< glacio- + -naut)

glacionaútică *s. f.* disciplină care studiază ghețarii la fața locului. (< glacionaut + -ică)

glaciotectónică *s. f.* glaciodislocație. (< fr. *glaciotectonique*)

glácis *s. n.* **1.** teren neted, taluz în pantă ușoară. **2.** glasiu. (< fr. *glacis*)

glacizáre *s. f.* extindere a fenomenului glaciar pe suprafețe mari. (< glaci- + -iza)

gladiatór *s. m.* (în Roma antică) luptător (sclav, prizonier sau criminal) în spectacolele publice, care lupta în arenă cu alt gladiator sau cu fiare sălbatice. (< fr. *gladiateur*, lat. *gladiator*)

gladifér *s. m.* membru al unui ordin de călugări, întemeiat în 1202 la Riga, având ca semn distinctiv două spade roșii pe mantia albă, ordin care mai târziu s-a unificat cu cel teuton. (< lat. *gladifer*, purtător de spadă)

gladiólă *s. f.* plantă erbacee ornamentală, înaltă, cu frunze lungi în formă de sabie şi cu flori mari, variat colorate. (< germ. *Gladiole*)
gladiolifórm, -ă *adj.* în formă de spadă. (< fr. *gladioliforme*)
gládium *s. n.* spadă romană scurtă şi lată, cu două tăişuri paralele şi vârf triunghiular. (< lat. *gladium*)
glaentzer /glenţer/ *s. n.* (*tehn.*) ax planetar. (c. com.)
glagolític, -ă *adj.* alfabet ~ (sau *scriere ~ă*) = alfabet după modelul literelor mici greceşti, folosit în scrieri slave bisericeşti. (< fr. *glagolitique*)
glamour /gleiámăr/ *s. n.* **1.** farmec, fascinaţie; vrajă, încântare. **2.** atracţie. (< engl. *glamour*)
glamourós, -oásă *adj.* (*rar*) care devine, care are gla-mour. (< glamour + -os)
gland *s. n.* porţiunea terminală a penisului. (< fr. *gland*)
glándă *s. f.* (*anat.*) organ (epitelial) care produce o anumită secreţie. (< fr. *glande*)
GLANDI- /GLANDO- *elem.* „ghindă", „gland". (< fr. *glandi-, glando-*, cf. lat. *glans, -ndis*)
glandifér, -ă *adj.* care conţine ghindă. (< lat. *glandifer*)
glandivór, -ă *adj.* care se hrăneşte cu ghindă. (< fr. *glandivore*)
GLANDO- v. g l a n d i - .
glandotróp, -ă *adj. hormon ~* = hormon care influenţează dezvoltarea şi controlează secreţia altor glande endocrine. (< germ. *glandotrop*)
glandulár, -ă *adj.* **1.** referitor la glande. **2.** care are aspectul, structura sau funcţia unei glande; glandulos. (< germ. *glandulaire*)
glandúlă *s. f.* glandă mică. (< fr. *glandule*)
glandulós, -oásă *adj.* **1.** glandular (2). **2.** cu glandule. (< fr. *glanduleux*)
glanţ *s. n.* lustrul pieilor tăbăcite şi finisate (acoperite uneori cu lac); pielea însăşi. (< germ. *Glanz*)
glareólă *s. f.* pasăre piciorong din regiunile calde şi temperate ale Europei; ciovică; rândunică-de-mare. (< fr. *glaréole*, lat., it. *glareola*)
glasá *vb. tr.* **1.** a acoperi cu glazură o prăjitură, un fruct etc.; a glazura (1). **2.** a apreta (un obiect de piele). (< fr. *glacer*)
glásbeton/glasbetón *s. n.* geam solid din tuburi de sticlă închegate cu beton. (< germ. *Glasbeton*)
glasé *adj.* glasat; îngheţat, congelat. (< fr. *glacé*)
glasiéră *s. f.* **1.** aparat, recipient pentru preparat şi conservat gheaţă. **2.** navă de pescuit înzestrată cu instalaţii frigorifice. (< fr. *glacière*)
glasíu *s. n.* (*pict.*) culoare transparentă aplicată pe o culoare mai densă pentru redarea clarobscurului; glacis (2). (< fr. *glacis*)
glásnost *s. n.* transparenţă a vieţii politice, cu implicaţii în schimbările de orientare în ultima perioadă a fostei URSS. (< rus. *glastnosti*)
gláspapir *s. n.* hârtie pe care a fost aplicat un strat abraziv, pentru şlefuit. (< germ. *Glaspapier*)
glásvand *s. n.* perete interior, uşă mare cu panouri de sticlă. (< germ. *Glaswand*)
glaúc, -ă *adj.* (*livr.*) albastru-verzui. (< fr. *glauque*, lat. *glaucus*)
GLAUCO- *elem.* „verde marin". (< fr. *glauco-*, cf. gr. *glaukos*)
glaucóm *s. n.* boală gravă a ochilor, caracterizată prin creşterea tensiunii intraoculare, atrofia membranelor şi excavarea nervului optic, cu scăderea acuităţii vizuale până la cecitate. (< fr. *glaucome*, lat. *glaucoma*, gr. *glaukoma*)
glaucomatós, -oásă *adj., s. m. f.* (afectat) de glaucom. (< fr. *glaucomateux*)
glauconít *s. n.* silicat natural hidratat de fier şi de potasiu. (< fr. *glaconite*)
glazurá *vb. tr.* **1.** a glasa (2). **2.** a emaila. (după germ. *glasieren*)
glazuratór, -oáre *s. m. f.* muncitor calificat în glazurare. (< glazura + -tor)
glazúră *s. f.* **1.** strat de ciocolată, de şerbet etc. care se întinde deasupra unui tort, a bomboanelor. **2.** email de ceramică sau de faianţă fină. (< germ. *Glasur*)
glébă *s. f.* **1.** ţesut sporifer compartimentat din interiorul corpului de fructificaţie • sporange la unele ciuperci. **2.** brazdă de pământ. (< lat. *gleba*)
-glée *elem.* „mucilagiu", „aglutinare". (< fr. *-glée*, cf. gr. *glia*, clei)
glei *s. n.* strat al solului de culoare cenuşie sau vânătă-verzuie, bogat în forme reduse ale oxizilor de fier. (< engl. *gley*)
gléic, -ă *adj.* de natura gleiului. (< germ. *gleyisch*)
gleizáre *s. f.* proces de reducere a oxizilor de fier din sol, sub influenţa umidităţii, în condiţii de anaerobioză. (după fr. *glaiser*)
glénă *s. f.* cavitate articulară puţin adâncă a unui os. (< fr. *glène*)
glenoíd, -ă *adj.* (despre cavităţi osoase) în care se articulează un os; glenoidal. (< fr. *glénoďde*)
glenoidál, -ă *adj.* glenoid. (< fr. *glénoďdal*)
glenoidián, -ă *adj.* referitor la cavitatea glenoidală a omoplatului. (< fr. *gléoďdien*)
glenoidítă *s. f.* osteită a cavităţii glenoide a omoplatului. (< fr. *glénoďdite*)
gléră *s. f.* **1.** secreţie albicioasă şi cleioasă a unei mucoase; mucozitate. **2.** albuş de ou crud. (< fr. *glaire*)
glerós, -oásă *adj.* care are aspect de albuş de ou. (< fr. *glaireux*)
glet *s. n.* strat de var amestecat cu ipsos, care se întinde pe o tencuială pentru a obţine o suprafaţă netedă. (< germ. *Glätte*)
gletiéră *s. f.* instrument servind pentru aplicarea adezivului de pardiseala unei mochete. (< glet + -ieră)
gliadínă *s. f.* proteină vegetală. (< fr. *gliadine*, it. *gliadina*)
gliál, -ă *adj.* referitor la nevroglie. **o** *ţesut ~* = ţesut de susţinere a elementelor sistemului nervos. (< fr. *glial*)
GLIC(O)- /GLUC(O)- *elem.* „dulce", „glucoză". (< fr. *glyc/o/-, gluc/o/-*, cf. gr. *glykys*)
glicémic, -ă *adj.* referitor la glicemie. (< fr. *glycémique*)
glicemie *s. f.* prezenţa glucozei în sânge. (< fr. *glycémie*)
GLICER(O)- *elem.* „glicerină". (< fr. *glycér/o/-*, cf. gr. *glykys, -keros*, dulce)
glicéric *adj. acid ~* = acid format prin oxidarea glice-rinei. (< fr. *glycérique*)
glicerídă *s. f.* denumire generică pentru esterii glicerinei cu acizi graşi. (< fr. *glycéride*)
glicerínă *s. f.* trialcool lichid, uleios, incolor, cu gust dulceag, obţinut din grăsimi sau sintetic, din propenă, solvent, în parfumerie, în medicină etc.; glicerol. (< fr. *glycérine*)
glicerofosfát *s. m.* sare a acidului glicerofosforic, folosit ca medicamnet. (< fr. *glycérophosphate*)
glicerofosfóric *adj. acid ~* = combinaţie a acidului fosforic cu glicerină. (< fr. *glycérophosphorique*)
gliceról *s. n.* glicerină. (< fr. *glycérol*)
glicerolát, -ă *adj., s. n.* (medicament) preparat pe bază de glicerină. (< fr. *glycérolé*)
gricerolíză *s. f.* reacţie chimică în care grăsimile reacţionează cu glicerina. (< fr. *glycérolyse*)
glicínă[1] *s. f.* plantă decorativă agăţătoare, cu flori albastre şi parfumate, asemănătoare cu ale salcâmului. (< fr. *glycine*, lat. *glycina*)
glicínă[2] *s. f.* glicocol. (< germ. *Glyzin*)
glicinuríe *s. f.* eliminarea glicinei[2] prin urină. (< fr. *glycinurie*)
glicocól *s. m.* aminoacid din numeroase proteine; acid aminoacetic; glicină[2]. (< fr. *glycocolle*)
glicocólic *adj. acid ~* = acid biliar, din glicocol şi acid colic. (< fr. *glycocolique*)
glicofíl, -ă *adj.* (despre plante) care prezintă afinitate pentru solurile cu puţine săruri minerale. (< lat. *glycophilus*)
glicogén *s. m.* substanţă organică, polimer al glucozei, în aproape toate ţesuturile animale şi mai ales în ficat. (< fr. *glycogène*)
glicogenáză *s. f.* enzimă din celula hepatică capabilă a transforma glicogenul în glucoză. (< fr. *glycogénase*)
glicogenétic, -ă *adj.* referitor la glicogeneză. (< fr. *glycogénétique*)
glicogenéză *s. f.* formare a glicogenului în ficat, pornind de la glucoză. (< fr. *glycogenèse*)
glicogénic, -ă *adj.* referitor la glicogen. (< fr. *glycogénique*)

glicogenolític, -ă *adj.* cu proprietatea de a elimina cantitatea de glicogen în ficat. (< fr. *glycogénolitique*)
glicogenolíză *s. f.* transformare prin hidroliză a glicogenului în glucoză. (< fr. *glycogénolyse*)
glicogenopexíe *s. f.* fixare a glicogenului în ficat. (< fr. *glycogénopexie*)
glicogenózǎ *s. f.* boală ereditară, care apare la primii ani ai vieții, caracterizată clinic prin nanism, obezitate a feței și a trunchiului, hepatomegalie și apetit excesiv. (< fr. *glycogénose*)
glicól *s. m.* alcool incolor, siropos, dulce, folosit ca dizolvant; etilenglicol. (< fr. *glycol*)
glicólic *adj. acid ~* = acid format prin oxidarea glicolului. (< fr. *glycolique*)
glicolític, -ă *adj.* referitor la glicoliză. (< fr. *glycolytique*)
glicolíză *s. f.* descompunere a glucidelor în timpul fenomenelor metabolice. (< fr. *glycolyse*)
glicometríe *s. f.* glucometrie. (< fr. *glycométrie*)
glicométru *s. n.* glucometru. (< fr. *glycomètre*)
glicomielíe *s. f.* prezența zahărului în măduva osoasă. (< fr. *glycomyélie*)
gliconeogenéză *s. f.* proces de formare a glucozei din proteine și grăsimi. (< fr. *glyconéogenèse*)
glicónic, -ă *adj., s. m.* (vers antic) dintr-un troheu (sau spondeu) urmat de un dactil, un troheu și o silabă oarecare. (< fr. *glyconique*)
glicopeníe *s. f.* hipoglicemie. (< engl. *glycopenia*)
glicopexíe *s. f.* depunere a zahărului în țesuturile organice. (< fr. *glycopexie*)
glicoproteídă *s. f.* proteidă complexă conținând în moleculă un grup glucidic, în cartilage, în unii hormoni și în albușul de ou. (< fr. *glycoprotéide*)
glicorahíe *s. f.* prezența (normală) a glucozei în lichidul cefalorahidian. (< fr. *glycorachie*)
glicoregláre *s. f.* reglare a metabolismului glucidelor, care permite menținerea constantă a glicemiei. (după fr. *glycorégulation*)
glicoregulatór, -oáre *adj.* (despre hormoni) cu funcție de reglare a metabolismului glicogenului. (< fr. *glycorégulateur*)
glicozidázǎ *s. f.* enzimă care hidrolizează glicozidele și oligozaharidele; glucozidază. (< fr. *glycosidase*)
glicozídă *s. f.* substanță de natură vegetală, care conține hidrați de carbon și care, prin hidroliză, dă naștere glucozei; glucozidă, heterozidă. (< fr. *glycoside*)
glicozúric, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de glicozurie; diabetic. (< fr. *glycosurique*)
glicozuríe *s. f.* prezența glucozei în urină (în diabet și în cursul sarcinii și al alăptării). (< fr. *glycosurie*)
glíe[1] *s. f. (med.)* nevroglie. (< germ. *Glia*)
-glíe[2] v. g l i o - .
-glíf(ă) v. g l i p t (o) - .
glífă *s. f.* pictogramă sau ideogramă (incizată în piatră), reprezentând cuvinte întregi într-o formă figurativă. (< fr. *glyphe*)
GLIO-, -glíe *elem.* „materie vâscoasă, gelatină", „gliom". (< fr. *glio-, -glie*, cf. gr. *glia*, clei)
glioblastóm *s. n.* formă de gliom malign cu evoluție rapidă, care apare la vârsta mijlocie în emisferele cerebrale. (< fr. *glioblastome*)
glioblastóză *s. f.* proliferare intensă a țesutului glial. (< fr. *glioblastose*)
gliocít *s. n.* celulă glială. (< fr. *gliocyte*)
glióm *s. n.* tumoare a unui nerv formată din țesut nevroglic. (< fr. *gliome*)
gliosarcóm *s. n.* gliom bogat în celule, cu evoluție malignă. (< fr. *gliosarcome*)
glioxál *s. n.* substanță cu două grupări aldehidrice în moleculă, obținută prin oxidarea catalitică a glicolului. (< fr. *glyoxal*)
glióză *s. f.* proliferare cu aspect tumoral a rețelei nevroglice. (< fr. *gliose*)
GLIPT(O)-, -glíf(ă) *elem.* „inscripție, gravare, cizelare", „tocit, ros". (< fr. *glypt/o/-, -glyphe*, cf. gr. *glyptos, glyphe*)
gliptál *s. m.* produs macromolecular poliesteric, din condensarea anhidridei ftalice cu glicerina, folosit în industria lacurilor. (< fr. *glyptal*)
gliptic, -ă I. *adj.* referitor la gliptică. **II.** *s. f.* arta gravării pietrelor (semi)prețioase. (< fr. *glyptique*, gr. *glyptikos*)
gliptodón *s. m.* mamifer edentat fosil, de talie mare, cu o carapace dorsală, sudată coloanei vertebrale. (< fr. *glyptodon*)
gliptogenéză *s. f.* proces de erodare a litosferei, în special a reliefurilor înalte, de către agenții externi. (< fr. *glyptogenèse*)
gliptografíe *s. f.* știință care studiază pietrele antice gravate; gliptologie. (< fr. *glyptographie*)
gliptologíe *s. f.* gliptografie. (< fr. *glyptologie*)
gliptotécă *s. f.* **1.** colecție de pietre gravate; locul unde se păstrează. **2.** muzeu de sculptură. (< fr. *glyptothèque*, germ. *Glyptothek*)
gliríde *s. f. pl.* familie de mamifere rozătoare frugivore: pârșul. (< lat. *gliridae*)
glisá *vb. intr.* **1.** (despre piese tehnice) a aluneca în lungul altei piese; a culisa. • a aluneca lin (pe suprafața apei). **2.** (*fig.*) a trece repede, a nu insista. (< fr. *glisser*)
glisádă *s. f.* **1.** zbor alunecat al unui avion în linie dreaptă, în lungul aripii înclinate. **2.** (*coregr*) pas făcut pentru a merge într-o parte. (< fr. *glissade*)
glisáj *s. n.* glisare. (< fr. *glissage*)
glisánt, -ă *adj.* **1.** (*tehn.*; despre o piesă, un corp etc.) care alunecă (cu ajutorul unui dispozitiv). **2.** (despre sol) alunecos. **3.** (*mat.*) *vector ~* = vector susținut de o dreaptă care nu are decât libertatea de a aluneca de-a lungul acestuia. (< fr. *glissant*)
glisiéră *s. f.* **1.** piesă metalică sau de lemn în formă de patină, de-a lungul căreia alunecă o piesă mobilă. **2.** *~ de siguranță* = parapet metalic din tablă ondulată, amplasat la limita acostamentelor, pe porțiunile de drum în rambleu, pe sectoarele din drum cu curbe strânse etc. (< fr. *glissière*)
glisór *s. n.* **1.** dispozitiv care permite unor tipuri de vehicule să alunece pe o pernă de aer deasupra unei suprafețe plane. **2.** (*tehn.*) cursor. (< fr. *glissoir*)
glissándo I. *adv. (muz.)* alunecând de la un sunet la altul. **II.** *s. n.* procedeu de trecere rapidă, la instrumentele cu coarde sau la pian, de la un sunet la altul prin alunecarea unui deget, respectiv a unghiei degetului arătător, peste toate sunetele intermediare. (< it. *glissando*)
glob I. *s. n.* **1.** corp sferic, corp în formă de sferă. • înveliș sferic, de sticlă sau de porțelan, care protejează o lampă sau un bec. **2.** corp ceresc în formă rotundă. **o** *~ terestru* = Pământul; *~ geografic* = obiect sferoidal care redă aspectul general al formei Pământului. **II.** *s. m. ~ ocular* = parte a ochiului care se găsește în orbită. (< fr. *globe*, lat. *globus*)
globál, -ă *adj.* în întregime, total. (< fr. *global*)
globalísm *s. n.* **1.** proces congnitiv propriu copiilor, prin care se reține întregul unui obiect pentru a diferenția mai pe urmă părțile componente. **2.** metodă pedagogică și didactică bazată pe caracteristicile infantile de a percepe întregul înaintea părților sale componente. **3.** ideologie a unor grupuri cu interese mai largi decât cele naționale. (< fr. *globalisme*)
globalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al globalismului. (< fr. *globaliste*)
globalitáte *s. f.* calitate a ceea ce constituie un tot; caracter global. (< fr. *globalité*)
globalizá *vb. tr.* a reuni într-un tot elemente disparate; a judeca o problemă în ansamblu. (< fr. *globaliser*)
globalizánt, -ă *adj.* care globalizează. (< globaliza + -ant)
globe-trotter /glóbtrotăr/ *s. m.* voiajor care face (pe jos) înconjurul lumii. (< engl., fr. *globe-trotter*)
glóbic, -ă *adj.* în formă de glob. (< fr. *globique*)
globigerínă *s. f.* foraminifer din mările temperate și calde, cu cochilia perforată și împărțită în mai multe camere sferice. (< fr. *globigérine*)
globínă *s. f.* substanță proteică din sânge, bogată în aminoacizi, care împreună cu hemul formează hemoglobina. (< fr. *globine*)
globoíd, -ă *adj., s. n.* (corp) cu formă aproximativ sferică sau globulară. (< engl. *globoid*)
globulár, -ă *adj.* **1.** ca un glob; sferic. **o** *fontă ~ă* = fontă de structură granuloasă. **2.** referitor la globulele sângelui. (< fr. *globulaire*)
globúlă *s. f.* **1.** corp sferic foarte mic. **2.** mic corp ovular care se găsește în diverse lichide sau țesuturi ale organismului. **o**

~le roşii = hematii; *~le albe* = leucocite. (< fr. *globule*, lat. *globulus*)

globulíe *s. f.* numărul globulelor roşii din sânge. (< fr. *globulie*)

globulínă *s. f.* substanţă proteică, foarte răspândită în plasma sangvină, în lapte şi în unele vegetale. (< fr. *globuline*)

globulinemíe *s. f.* prezenţa globulinei în sânge. (< fr. *globulinémie*)

globulinuríe *s. f.* prezenţa globulinei în urină. (< fr. *globulinurie*)

globulít *s. n.* cristal embrionar dezvoltat în masa rocilor vulcanice. (< engl. *globulite*)

globulizáre *s. f.* proces de transformare, prin tratament termic, a formei cristaline a unor constituenţi structurali în formă globulară. (< globul + -iza)

globulós, -oásă *adj.* **1.** în formă de mic glob. **2.** format din globule. (< fr. *globuleux*)

glockenspiel /glócănşpil/ *s. n. (muz.)* instrument de percuţie ale cărui sunete sunt produse de lame metalice care se lovesc cu ajutorul unor ciocănele de lemn, acţionate de o claviatură; campanele, joc de clopoţei. (< germ. *Glockenspiel*)

glom *s. m. (med.)* formaţie corpusculară mică, în general de natură nervoasă sau ganglionară. (< fr. *glome*, lat. *glomus*)

glomangióm *s. n.* tumoare glomică. (< fr. *glomangiome*)

glomectomíe *s. f.* ablaţiune a unui glomus. (< fr. *glomectomie*)

glomerulár, -ă *adj.* referitor la glomerule. (< fr. *glomérulaire*)

glomerulat, -ă *adj. (bot., mat.*; despre organe) reunit în glomerule. (< fr. *glomérulé*)

glomerúlă *s. f.* **1.** organ format dintr-un vas de sânge sau ţesut limfoid cu aspect de ghem. **2.** element al rinichiului. **3.** bulgăr mic de pământ de diferite forme şi mărimi. **4.** inflorescenţă globulară constituită din flori inserate pe un peduncul foarte mic. • fruct compus provenind dintr-o astfel de inflorescenţă. (< fr. *glomérule*)

glomerulítă *s. f.* inflamaţie a unei glomerule (2). (< fr. *glomérulite*)

glomerulonefrítă *s. f.* nefrită în care predomină leziunile glomerulelor. (< fr. *glomérulonéphrite*)

glomerulopatie *s. f.* boală a parenchimului renal care afectează glomerulele. (< glomerulă + -patie)

glomerulosclerózǎ *s. f.* nefrită caracterizată prin scleroza glomerulelor. (< fr. *glomérulosclérose*)

glomerulózǎ *s. f.* formă de nefroză în care predomină leziunile degenerative ale glomerulelor. (< fr. *glomérulose*)

glómic, -ă *adj.* care aparţine unui glomus. (< fr. *glomique*)

glómus *s. n. (anat.)* mică anastomoză între venă şi arteră. (< fr., lat. *glomus*)

glória *s. f.* **1.** *(med.)* aureolă colorată în culorile spectrului solar, care înconjură umbra unui obiect proiectată pe un nor cu grosime uniformă. **2.** *(muz.)* partea a doua a unei mise cu caracter de imn. (< it., lat. *gloria*)

glórie *s. f.* **1.** strălucire, renume prin virtuţi excepţionale; onoare, slavă. **2.** om deosebit de valoros; celebritate. **3.** aureolă luminoasă în formă de fascicul radial (în pictură, sculptură, decoraţie), simbolizând sfinţenia. (< lat., it. *gloria*)

gloriétă *s. f.* mic pavilion de odihnă amenajat într-un parc. (< fr. *gloriette*)

glorificá *vb. tr.* a onora, a preamări, a preaslăvi. (< fr. *glorifier*, lat. *glorificare*)

glorificatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care glorifică. (< fr. *glorificateur*)

gloriólă *s. f.* glorie deşartă; vanitate. (< fr. *gloriole*)

gloriós, -oásă *adj.* încărcat de glorie; slăvit. (< fr. *glorieux*, lat. *gloriosus*)

GLOS(O)-, -glós(ă), -glosíe /GLOT(O)-, -glót *elem.* „limbă", „vorbire". (< fr. *glos/o/-, -glosse, -glossie, glott/o/-, -glotte*, cf. gr. *glossa, glotta*)

glosá *vb. tr.* a adnota, a face glose (1) la un cuvânt, la un text. (< fr. *gloser*)

glosalgíe *s. f.* durere localizată la limbă; glosodinie. (< fr. *glossalgie*)

glosár *s. n.* listă de cuvinte mai puţin cunoscute, întâlnite într-un text sau culese dintr-o regiune, însoţite de explicaţii. (< lat. *glossarium*, fr. *glossaire*)

glosatór, -oáre *s. m. f.* autor de glose (1); *(p. ext.)* comentator. (< fr. *glossateur*)

glósă *s. f.* **1.** explicaţie a unui text obscur, a unui cuvânt greu de înţeles. • comentariu, notă la un text. **2.** poezie cu formă fixă, cu un conţinut gnomic sau filosofic, ale cărei versuri din prima strofă sunt comentate pe rând în celelalte strofe, pe care le şi încheie, ultima conţinând aceleaşi versuri ca şi prima, însă în ordine inversă. (< lat., it. *glosa*, fr. *glose*, germ. *Glosse*)

glosém *s. n.* cea mai mică unitate lingvistică capabilă a servi ca suport unei semnificaţii. (< fr. *glossème*)

glosemátică *s. f.* ramură a lingvisticii structuraliste care aplică în domeniul semanticii teoria pozitivismului logic, considerând limba ca un sistem de relaţii interne, ca obiect în sine. (< fr. *glossématique*, engl. *glossematics*)

-glosíe v. glos(o)-.

glosítă *s. f.* inflamaţie a limbii. (< fr. *glossite*)

glosodinamométru *s. n.* aparat pentru măsurarea forţei contractile a muşchilor limbii. (< engl. *glossodynamometer*)

glosodiníe *s. f.* glosalgie. (< fr. *glossodynie*)

glosofaringián, -ă *adj.* referitor la limbă şi faringe. (< fr. *glosso-pharyngien*)

glosofobíe *s. f.* teamă patologică de a vorbi, prezentă în nevrozele motorii. (< fr. *glossophobie*)

glosográf *s. n.* instrument de înregistrat cuvintele, folosind mişcările limbii. (< fr. *glossographe*)

glosografíe *s. f.* studiul gloselor. (< fr. *glossographie*)

glosolalíe *s. f.* **1.** charismă, harul apostolilor lui Hristos; *(p. ext.)* calitatea unor oameni de a vorbi într-o limbă străină necunoscută. **2.** limbaj neinteligibil în unele boli mintale, alcătuit din silabe şi cuvinte fără sens. (< fr. *glossolalie*)

glosologíe *s. f.* **1.** parte a medicinei care studiază limba şi afecţiunile ei. **2.** totalitatea termenilor tehnici dintr-o disciplină. (< fr. *glossologie*)

glosomaníe *s. f.* **1.** preocupare obsesivă a unor bolnavi de a-şi examina limba. **2.** introducere de cuvinte inventate, fără valoare de mesaj şi de jocuri de cuvinte în vorbire, făcând-o neinteligibilă. (< fr. *glossomanie*)

glosopatíe *s. f.* denumire generică pentru bolile limbii. (< engl. *glossopathy*)

glosoplastíe *s. f.* operaţie de refacere a limbii diforme sau distruse. (< engl. *glossoplasty*)

glosoplegíe *s. f.* paralizie a limbii. (< fr. *glossoplégie*)

glosoptóză *s. f.* cădere a limbii în faringe. (< fr. *glossoptôse*)

glosorafíe *s. f.* sutură a limbii. (< fr. *glossorrhaphie*)

glosotomíe *s. f.* amputaţie chirurgicală a limbii. (< fr. *glossotomie*)

glossína *s. f.* musca ţeţe. (< fr. *glossine*, lat. *glossina*)

glossoptéris *s. m.* gen de ferigă fosilă din ordinul filiaceelor, cu frunze mari ligulate sau lanceolate. (< fr. *glossoptéris*)

GLOT(O)-, -glót v. glos(o)-.

glotál, -ă *adj.* care pune în mişcare glota. • *(s. f.)* consoană articulată la nivelul glotei. (< fr. *glottal*)

glotalizát, -ă *adj.* (despre consoane) articulat prin oclu-ziune glotală. (< fr. *glottalisé*)

glótă *s. f.* deschizătură a laringelui care lasă să iasă aerul din plămâni şi serveşte la emisiunea sunetelor vocale. (< fr. *glotte*, gr. *glotta*)

glótic, -ă *adj.* al glotei. (< fr. *glottique*)

glotítă *s. f.* inflamaţie a coardelor vocale inferioare. (< fr. *glottite*)

glotocronologie *s. f.* metodă lingvistică bazată pe statistica lexicală, care îşi propune să dateze limbile primitive. (< fr. *glottochronologie*)

glotologíe *s. f. (rar)* diabetologie. • lingvistică; teoria limbii (< it. *glottologia*)

glotogonie *s. f.* ramură a lingvisticii care studiază formarea şi dezvoltarea limbilor. (< germ. *Glottogonie*)

gloxínie *s. f.* plantă ornamentală, cu tuberculi, ca o tufă joasă, cu frunze mari, gofrate şi flori în formă de clopot, cu petale mari. (< germ. *Gloxinie*)

GLUC(O)- v. glic(o)-.

glucagón *s. m.* hormon antagonic al insulinei, secretat de pancreas. (< fr. *glucagon*)

glucíde *s. f. pl.* substanțe organice care intră în compoziția protoplasmei; hidrați de carbon, zaharide. (< fr. *glucides*)
glucídic, -ă *adj.* referitor la glucide. (< fr. *glucidique*)
glucidográmă *s. f.* grafic, formulă reprezentând proporția diferiților constituenți glucidici ai unui lichid organic. (< fr. *glucidogramme*)
glucíniu *s. n.* beriliu. (< fr. *glucinium*)
glucocorticoíd *s. m.* hormonic sterolic secretat de glanda corticosuprarenală cu rol în reglarea metabolismului glucidelor, lipidelor și proteinelor. (< fr. *glucocorticoïde*)
glucometríe *s. f.* totalitatea metodelor de dozare a glucozei în mustul de struguri sau în derivatele lui; glicometrie. (< fr. *glucométrie*)
glucométru *s. n.* densimetru pentru determinarea cantității de zahăr în must; glicometru. (< fr. *glucomètre*)
gluconát *s. m.* sare a acidului gluconic. (< fr. *gluconate*)
glucónic *adj. acid* ~ = acid obținut prin electroliză sau prin fermentație din glucoză. (< fr. *gluconique*)
glucoproteínă *s. f.* proteină complexă rezultând din combinarea unei proteine cu o glucidă. (< fr. *glucoprotéine*)
glucotést *s. n.* test al glucozei din sânge (< gluco- + test)
glucozamínă *s. f.* derivat aminic al glucozei, care intră în alcătuirea chitinei. (< fr. *glucosamine*)
glucozát, -ă *adj.* care conține (multă) glucoză. (< fr. *glucosé*)
glucóză *s. f.* monozaharidă de culoare albă, cristalizată, dulce, care se găsește în miere, în fructe, în compoziția glucidelor. (< fr. *glucose*)
glucozídă *s. f.* glicozidă. (< fr. *glucoside*)
glucurónic *adj. acid* ~ = acid organic rezultat din oxidarea glucozei, prezent la om în sânge și urină. (< fr. *glucuronique*)
glumacéu, -ée *adj. (bot.;* despre unele organe) asemănător unei glume. (< fr. *glumacé*)
glúmă *s. f.* bractee membranoasă la baza spicului de graminee. (< fr. *glume*, lat. *gluma*)
glumélă *s. f.* fiecare dintre cele două bractee care acoperă floarea unui spiculeț la graminee. (< fr. *glumelle*)
glumifér, -ă *adj.* (*bot.*) prevăzut cu glume. (< fr. *glumifère*)
glumiflóre *s. f. pl.* ordin de plante monocotiledonate cu flori glumifere. (< fr. *glumiflores*)
glutámic *adj. acid* ~ = aminoacid care se găsește în melasa din sfeclă, în mușchi, țesuturi organice etc., folosit în medicină ca tonic al sistemului nervos central. (< fr. *glutamique*)
glutamínă *s. f.* monoamidă a acidului glutamic. (< fr. *glutamine*)
gluteínă *s. f.* una dintre proteinele glutenului. (< fr. *glutéine*)
glutén *s. n.* substanță proteică vâscoasă, moale și elastică, obținută din făina cerealelor după îndepărtarea amidonului. (< fr., lat *gluten*)
glutinós, -oásă *adj.* de natura glutenului. • cleios, vâscos. (< fr. *glutineux*)
glutográf *s. n.* aparat pentru determinarea extensibilității glutenului. (< glut/en/ + *-graf*[3])
glutón *s. m.* animal carnivor cu blana brun-deschis, din ținuturile polare nordice. (< fr. *glouton*)
gnais *s. n.* rocă metamorfică cu textură șistoasă, din cristale de cuarț, feldspat și mică. (< germ. *Gneis*, fr. *gneiss*)
gnáisic, -ă *adj.* de gnais, cu gnaisul. (< fr. *gneissique*)
GNAT(O)-, -gnát, -gnatíe *elem.* „maxilar, falcă". (< fr. *gnath/o/-, -gnathe, -gnathie*, cf. gr. *gnathos*)
gnatión *s. n.* punct de reper situat la extremitatea inferioară a mandibulei. (< fr. *gnathion*)
gnatográf *s. n.* instrument medical pentru măsurarea forței mușchilor masticatori. (< fr. *gnathographe*)
gnatoragíe *s. f.* hemoragie a mucoasei maxilarelor. (< fr. *gnathorragie*)
gnatostát *s. n.* aparat pentru diagnosticarea anomaliilor dentare și maxilare. (< fr. *gnathostat*)
gnatostómi *s. m. pl.* subîncrengătură de vertebrate acvatice sau terestre cu fălci mobile și dinți osoși. (< germ. *Gnathostomen*)
gnetále *s. f. pl.* ordin de plante gimnosperme: liane din țările tropicale. (< fr. *gnétales*)
gnóchi /nochi/ *s. n. pl.* varietate de colțunași italienești cu parmezan etc.; găluște. (< it. *gnocchi*)
gnom[1] *s. m.* **1.** (*mit.*) spirit despre care se credea că locuiește în fundul pământului, păzind comorile; spiriduș. **2.** (*fig.*) om mic și contrafăcut; stârpitură, pocitură. (< fr. *gnome*, lat. *gnomus*)
gnom[2] *s. n.* sentință, maximă; cugetare. (< gr. *gnome*)
GNOM[3]**(O)-, -gnomíe** *elem.* „cugetare, maximă; sentință". (< fr. *gnom/o/-, -gmonie*, cf. gr. *gnome,* inteligență)
gnómic, -ă *adj.* **1.** care conține maxime, sentințe și reflecții morale; aforisme. **2.** (despre timpuri verbale) care exprimă o acțiune ce se îndeplinește indiferent de timp. (< fr. *gnomique*, gr. *gnomikos*)
-gnomíe v. gnom[3](o)-.
gnomísm *s. n.* caracter gnomic. (< gnom/ic/ + *-ism*)
gnomologic, -ă *adj.* de gnomologie. (< fr. *gnomologique*)
gnomologie *s. f.* culegere de sentințe, de maxime. (< fr. *gnomologie*)
gnomón *s. n.* vergea verticală plasată pe o placă orizontală, în Antichitate, pentru determinarea meridianului locului și pentru stabilirea orei. (< fr., lat. *gnomon*)
-gnomónic *elem.* „caracteristic, specific". (< fr. *-gnomonique*, cf. gr. *gnomonikos*)
gnomónică *s. f.* tehnica de a construi cadrane solare. (< fr. *gnomonique*)
gnomotomíe *s. f.* operație practicată în glaucomul congenital. (< fr. *gnomotomie*)
GNOSEO-, -gnóstic, -gnóză, -gnozíe/ GNOTO- *elem.* „cunoaștere", „știință". (< fr. *gnoséo-, -gnostique, -gnose, -gnosie*, cf. gr. *gnosis, gnotos*)
gnoseológ, -ă *s. m. f.* adept al gnoseologiei. (< gno-seologie)
gnoseológic, -ă *adj.* referitor la gnoseologie. (< germ. *gnoseologisch*)
gnoseológie *s. f.* teoria fiziologică a cunoașterii, a legilor, izvoarelor și formelor acesteia. (< fr. *gnoséologie*)
gnóstic[1]**, -ă I.** *adj.* referitor la cunoaștere. **II.** *adj., s. m. f.* (adept) al gnosticismului. (< fr. *gnostique*)
-gnóstic[2] v. gnoseo-.
gnosticísm *s. n.* curent filosofic-religios, reprezentând un amestec de dogme creștine, filosofie idealistă greacă și concepții religioase orientale, care proclamă ideea unei cunoașteri mistice. (< fr. *gnosticisme*)
GNOTO- v. gnoseo-.
gnotobiótic, -ă I. *adj.* (despre viețuitoare) cu viață cunoscută de om. **II.** *s. f.* ramură a biologiei care studiază viața unor organisme în prezența sau absența altor organisme. (< gnoto- + *biotic/ă/*)
gnotobióză *s. f.* stare catacteristică a animalelor gnotobiotice. (< gnoto- + -bioză)
gnóză[1] *s. f.* **1.** cunoștință bazată pe rațiune. **2.** doctrină a gnosticilor. **3.** filosofie conținând toate secretele mistice rezervate inițiaților. (< fr. *gnose*)
-gnóză[2]**, -gnozíe** v. gnoseo-.
gnozíe *s. f.* recunoaștere a obiectelor cu ajutorul organelor de simț. (< fr. *gnosie*)
gnu *s. m.* antilopă africană de talie mare, brun-cenușie, cu coarnele curbate înapoi. (< fr. *gnou*)
go *s. n.* joc, de origine chineză, pe o tablă caroiată prin 19 linii orizontale și 19 verticale formând 361 de puncte de intersecție, cu 180 de pietre albe și 181 negre de formă identică, asemănător șahului. (< fr. *go*)
goalkeeper /golchípăr/ *s. m.* portar la fotbal. (< engl. *goalkeeper*)
gobie *s. f.* pește litoral care se poate fixa de stânci prin înotătoarele sale ventrale prevăzute cu ventuze; guvid. (< fr. *gobie*, lat. *gobio*)
gobiíde *s. n. pl.* familie de pești litorali: gobia. (< lat. *gobiidae*)
goblén *s. n.* tapiserie, broderie, țesătură artistică din fire colorate reprezentând o imagine plastică. (< fr. *gobelin*)
gobléu *s. n.* (*ant.*) vas de băut de formă evazată, fără picior sau toarte. (< fr. *gobelet*)
gobseck *s. m.* (*fam.*) cămătar. (< Gobseck n. pr.)
godétă *s. f.* vas mic pentru amestecarea culorilor pentru pictură. (< fr. *godet*)
godéu *s. n.* **1.** cupă de elevator. **2.** piesă din material izolant utilizată pentru realizarea de legături electrice. **3.** fald, cută la o rochie, la o draperie etc. **4.** urmă pe care o lasă presiunea de-

getului pe un tegument cutanat sau mucos infiltrat de un edem. (< fr. *godet*)

godevíl *s. n.* dispozitiv pentru ghidarea unui instrument sau aparat în interiorul ţevilor de extracţie sau a conductelor din exploatările petroliere. (< engl. *go-devil*)

godiá *vb. intr.* a vâsli cu o singură ramă aşezată la pupă, făcând ca ambarcaţiunea să înainteze în zigzag. (< fr. *godiller*)

godíe *s. f.* ramă lungă care serveşte la godiere. (< fr. *godille*)

godín *s. n.* sobă de fier (cilindrică) pentru încălzit. (< Godin n.pr.)

godrón *s. n.* ornament în relief de forma unor caneluri late, orizontale, pe un element de arhitectură, pe un vas etc. (< fr. *godron*)

godronát, -ă *adj.* cu godroane. (< fr. *godronné*)

goeláND *s. m.* pasăre palmipedă de mare: pescăruş. (< fr. *goéland*)

goelétă *s. f.* veche navă de transport cu doi-trei arbori şi vele aurice. (< fr. *goélette*)

goethít /götít/ *s. n.* hidroxid natural de fier. (< germ. *Goéthit*)

gofrá *vb. tr.* a face un gofraj. (< fr. *gaufrer*)

gofráj *s. n.* serie de ondulaţii paralele pe o ţesătură, pe o tablă, hârtie etc. • desen în relief (pe ţesături). (< fr. *gaufrage*)

gofrat *s. n.* gofrare. (< gofra)

gofréu *s. n. (arhit.)* ornament din adânciturі cu conturul pătrat, dispuse în şiruri paralele. (< fr. *gaufré*)

gol *s. n.* punct marcat în unele sporturi prin introducerea mingii în poarta adversă. (< engl. *goal*)

golaveráj *s. n.* raportul dintre golurile marcate şi cele primite (la fotbal, la handbal etc.). (< fr., engl. *goal average*)

golden *s. m.* varietate de măr zemos cu pielea galbenă. (< fr., engl. *golden*)

gold-medalíst, -ă *s. m. f.* deţinător al aurului olimpic. (< engl. *gold-medallist*)

gold-point /găuldpăint/ *s. n.* schimb valutar care, în lipsa oricărei măsuri restrictive legale, face mai avantajoasă efectuarea încasărilor sau plăţilor internaţionale cu aur afectiv. (< engl. *gold point*)

goldschnit /góld-şnit/ *s. n.* dungă de poleială aurită aplicată pe marginea cărţilor. (< germ. *Goldschnitt*)

golém *s. m.* fiinţă creată artificial (după o legendă iudaică) din lut şi însufleţită de un rabin, care, devenind primej-dioasă prin forţa sa, a fost nimicită; monstru leviatan (1). (< engl. *golem*)

golf[1] *s. n.* **1.** joc sportiv care constă în introducerea cu o mică crosă (club[2]) a unei mingi într-o serie de gropiţe succesive aflate în teren. **2.** *pantaloni* ~ = pantaloni de sport bufanţi, care se leagă sub genunchi. **3.** ~ *de cuvinte* = joc enigmistic de cuvinte care constă în a ajunge de la un cuvânt la altul trecând printr-o serie de alte cuvinte, fiecare reprezentând metagrama celui precedent. **4.** stofă pentru capoate de femei. (< engl., fr. *golf*)

golf[2] *s. n.* **1.** parte a mării care înaintează într-o deschizătură largă a uscatului. **2.** porţiune mai dilatată a unei nave. (< fr. *golfe*)

golghéter *s. m.* sportiv care înscrie cele mai multe puncte în timpul unei competiţii; scorer (1). (< engl. *goal-getter*)

golgótă *s. f. (fam.)* calvar, supliciu. (< fr. *Golgotha* n. pr.)

goliárd *s. m.* nume dat poeţilor medievali rătăcitori, de limbă latină, care celebrau în poeziile lor bucuria de a trăi într-un spirit libertin, adesea satiric. • student medieval. (< fr. *goliard*)

goliárdic, -ă *adj.* specific goliarzilor. **o** *beret* ~ = pălărie a studenţilor medievali, specifică facultăţilor. (< fr. *goliardique*)

goliardíe *s. f.* spirit de goliard; năzdrăvănie, libertinism; nonconformism. (< fr. *goliardie*)

goliát *s. m. (fam.)* om de statură uriaşă. (< fr. *goliath*)

golok *s. n.* armă de mână a malaezilor din Ins. Sonde (Oc. Pacific). (< fr. *golok*)

gomáj *s. n.* **1.** depunere a reziduurilor de combustie (calamină etc.) în spaţiile dintre segment şi şanţ la un piston. **2.** depunere de demachiaj, de cremă, de ruj gros. (< fr. *gommage*)

gómă *s. f.* **1.** formaţie patologică nodulară de origine infecţioasă sau parazitară (luetică). **2.** substanţă vâscoasă produsă de unele plante sub acţiunea anumitor bacterii. **3.** *(fam.)* eleganţă exagerată, pretenţioasă (în vestimentaţie); snobism. (< fr. *gomme*)

gomenól *s. n.* lichid uleios, incolor sau gălbui, de origine vegetală, folosit ca antiseptic (al căilor nazale). (< fr. *goménol*)

gomenolát, -ă *adj.* care conţine gomenol. (< fr. *goménolé*)

gomfrénă *s. f.* plantă erbacee cu tulpina ramificată de la bază şi cu flori violet-lucitoare. (< lat. *gomphrena*)

gómina[1] *s. f.* pomadă pentru păr. (< fr. *gomina*, n. com.)

gominá[2] *vb. refl.* a-şi pomăda părul cu gomina. (< fr. */se/ gominer*)

gomós, -oásă *adj.* **1.** referitor la gumă, de natura gumei. **II.** *(fam.)* de o eleganţă căutată şi excesivă; înfumurat. (< fr. *gommeux*)

gomóză *s. f.* boală a plantelor caracterizată prin scurgerea unei gome (2) din ţesutul atacat. (< fr. *gommose*)

-gón[1] v. gonio[1]-.

-gón[2] v. gono-.

GON[3]**(O)-** *elem.* „genunchi". (< fr. *gon/o/-*, cf. gr. *gonys*)

gonadál, -ă *adj.* al gonadelor; gonadic. (< engl. *gonadal*)

gonádă *s. f.* glandă, organ care produce gameţi. (< fr. *gonade*)

gonádic, -ă *adj.* gonadal. (< engl. *gonadic*)

gonadostimulínă *s. f.* hormon al lobului anterior al hipofizei, care stimulează activitatea gonadelor; foliculostimulină. (< fr. *gonadostimuline*)

gonadotróp, -ă *adj., s. m.* (hormon) care stimulează dezvoltarea şi funcţionarea gonadelor. (< fr. *gonadotrope*)

gonadotropínă *s. f.* hormon secretat de placentă, cu acţiune asupra ovarelor. (< germ. *Gonadotropin*)

gonágră *s. f.* acces gutos al genunchiului. (< germ. *Gonagra*)

gonálgic, -ă *adj.* referitor la gonalgie. (< fr. *gonalgique*)

gonalgíe *s. f.* durere în genunchi. (< fr. *gonalgie*)

gonartrítă *s. f.* inflamaţie a articulaţiei genunchiului. (< fr. *gonarthrite*)

gonartróză *s. f.* artroză a articulaţiei genunchiului. (< fr. *gonarthrose*)

gondolá[1] *vb.* **I.** *tr., intr.* (despre o tablă, un placaj) a (se) bomba, a (se) gonfla. **II.** *tr.* a curba unele elemente de mobilă (spătar, braţe). (< fr. *gondoler*)

gondolá[2] *refl. (fam.)* a se mişca unduindu-se; a se legăna. (< gondolă)

gondólă *s. f.* **1.** barcă venеţiană lungă, cu fundul plat, încovoiată la proră şi la pupă, care se manevrează cu o singură vâslă, în picioare. **2.** locaş în care se plasează motorul avionului atunci când se găseşte în fuzelaj sau echipamentele unui vehicul orbital. **o** ~ *de dirijabil* = nacelă. **3.** tonetă rotundă care serveşte la prezentarea mărfurilor într-un magazin cu autoservire. **4.** cabină mică a unui teleferic. (< it. *gondola*, fr. *gondole*)

gondolétă *s. f.* gondolă mică. (< it. *gondoletta*)

gondoliér *s. m.* conducător al unei gondole (1). (< it. *gondoliere*)

gondoliéră *s. f.* cântec al gondolierilor venеţieni; barcarolă (1). (< it. *gondoliera*)

gonfalón *s. n.* steag de război în Evul Mediu, cu partea liberă despicată (care reproducea stema posesorului). • însemn al vechilor comune italiene sau al unor magistraturi din Italia (medievală). (< it. *gonfalone*)

gonfaloniér *s. m.* magistrat municipal al unor republici italiene din Evul Mediu, care purta steagul sau insignele. (< it. *gonfaloniere*)

gonfalonierát *s. n.* titlu, demnitate de gonfalonier. (< it. *gonfalonierato*)

gonflá *vb.* **I.** *tr., intr.* a (se) umfla. **II.** *refl.* (despre materiale plastice, minerale, roci, cavităţi anatomice etc.) a-şi mări volumul, a se umfla prin îmbibarea cu un lichid. (< fr. *gonfler*)

gonflábil, -ă *adj.* care se poate gonfla. (< fr. *gonflable*)

gonflánt, -ă **I.** *adj.* care se gonfleazâ. **II.** *s. n.* substanţă care are proprietatea de a fi absorbită de un material coloidal, provocând umflarea acestuia. (< fr. *gonflant*)

gonfláţie *s. f. (rar)* gonflare. (< fr. *gonflation*)

gong *s. n.* instrument muzical de percuţie constând dintr-un disc de metal uşor bombat, suspendat, care, lovit cu un ciocănel special, produce un sunet ca de clopot. (< fr., engl. *gong*)

gongóric, -ă *adj.* (despre stil) pedant, preţios, pompos, afectat. (< fr. *gongorique*)

gongorísm *s. n.* manieră literară formalistă și ermetică, apărută în Spania la sfârșitul sec. XVI, caracterizat prin abuz de imagini și întorsături de fraze pompoase, prin prețiozitate și afectare; cultism. (< fr. *gongorisme*)

gongoríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al gongorismului. (< fr. *gongoriste*)

goniatíți *s. m. pl.* cele mai vechi și primitive cefalopode din ordinul amonitidelor. (< fr. *goniatites*)

gonidiál, -ă *adj.* referitor la gonidii. (< fr. *gonidial*)

gonídie *s. f.* celulă reproducătoare pe cale asexuată, la unele plante. (< fr. *gonidie*)

-goníe v. gono-.

GONIO[1]-, -gón *elem.* „unghi". (< fr. *gonio-, -gone*, cf. gr. *gonia*)

gónio[2] *s. n. instalație ~* = instalație de radiorecepție sau de radioemisie, cu ajutorul căreia se determină poziția unei (aero)nave. (< fr. *gonio*)

goniográf *s. n.* aparat care, pe un tun antiaerian, dă deriva și corecțiile în direcție. (< fr. *goniographe*)

goniografíe *s. f.* desenare pe un plan a unghiurilor terestre reduse la orizont fără a le măsura. (< fr. *goniographie*)

goniométric, -ă *adj.* referitor la goniometrie. (< fr. *goniométrique*)

goniometríe *s. f.* **1.** ramură a geometriei care studiază relațiile dintre unghiurile formate de drepte și determină valoarea lor. **2.** tehnica măsurării unghiurilor pe teren. (< fr. *goniométrie*)

goniométru *s. n.* instrument pentru măsurarea unghiu-rilor, folosit în geodezie, topografie etc. (< fr. *goniomètre*)

gonión *s. n.* unghi facial din ramurile orizontale și cele verticale ale maxilarului inferior. (< fr. *gonion*)

gonioscóp *s. n.* instrument folosit în gonioscopie. (< engl. *gonioscope*)

gonioscopíe *s. f.* examen oftalmologic al unghiului între iris și cornee, cu ajutorul gonioscopului. (< fr. *gonioscopie*)

goniotomíe *s. f.* operație chirurgicală în glaucomul congenital. (< engl. *goniotomy*)

GONO-, -gón, -goníe *elem.* „sămânță", „naștere", „origine", „generație". (< fr. *gono-, -gone, -gonie*, cf. gr. *gone, gonos*)

gonocít *s. n.* celulă reproducătoare primordială din glandele sexuale. (< engl. *gonocyte*)

gonocóc *s. m.* microb specific blenoragiei. (< fr. *gonocoque*)

gonococemíe *s. f.* infectare a sângelui datorată gonococului. (< fr. *gonococcémie*)

gonocócic, -ă *adj.* referitor la gonococ(ie). (< gonococ + -ic)

gonococíe *s. f.* infectare a organismului de către gonococ. (< fr. *gonococcie*)

gonocorísm *s. n.* condiția biologică a unei specii în care sexele sunt separate. (< fr. *gonochorisme*)

gonofór *s. m.* parte a receptaculului unei flori care poartă staminele și pistilul. (< fr. *gonophore*)

gonogenéză *s. f.* ansamblu de procese biologice care duc la formarea și la maturizarea organelor sexuale. (< fr. *gonogenèse*)

gonoplásmă *s. f.* zonă internă a citoplasmei oogonului. (< fr. *gonoplasme*)

gonopód *s. n.* apendice modificat în organ copulator la unele artropode mascule. (< fr. *gonopode*)

gonoreácție *s. f.* reacție serologică permițând decelarea infectării organismului de gonococ. (< fr. *gonoréaction*)

gonorée *s. f.* blenoragie. (< fr. *gonorrhée*)

gonospór *s. m. (biol.)* spor rezultat prin diviziune reducțională. (< fr. *gonospore*)

gonotaxíe *s. f.* gonotropism. (< fr., lat. *gonotaxis*)

gonotropísm *s. n.* curbare a tubului polinic și deplasare a anterozoizilor în direcția organului reproducător femel; gonotaxie. (< fr. *gonotropisme*)

gonozóm *s. m.* cromozom care intervine în transmiterea sexualității, în determinarea sexului; alozom. (< fr. *gonosome*)

gopác *s. n.* dans popular ucrainean, cu mișcări dinamice, vioaie, cu fandări și sărituri mari, interpretat mai ales de bărbați; melodia corespunzătoare. (< ucr. *hopak*)

gorbaciovísm *s. n.* proiect inițiat de Mihail Gorbaciov al unui program de reformă economică și politică (glasnost și perestroika) și, în plan extern, sprijin al programului de dezarmare, de încetare a războiului rece. (< *Gorbaciov* + *-ism*)

gordián *adj. nod ~* = problemă, situație complicată, greu de rezolvat; *a tăia nodul ~* = a rezolva energic, brutal, cu repeziciune o dificultate. (< fr. *gordien*)

gore /gor/ *s. f.* rocă din tufari sau cenuși andezitice alterate. (< fr. *gore*)

gorgónă *s. f.* **1.** (*mit.*) monstru imaginat ca o femeie cu părul din șerpi împletiți; meduză (1). • motiv decorativ reprezentând capul unui astfel de monstru. **2.** animal celenterat din mările calde, în colonii arborescente de polipi. (< fr. *gorgone*, lat. *Gorgona*)

gorgonzóla *s. f.* brânză cu mucegai, cu gust mai picant, din Gorgonzola (Lombardia). (< it. *gorgonzola*)

gorílă *s. f.* **1.** cea mai mare maimuță antropoidă frugivoră și sălbatică, în pădurile Africii ecuatoriale. **2.** bodyguard. (< fr. *gorille*, it. *gorila*, germ. *Gorilla*, /2/ engl. *gorilla*)

góspel *s. n.* muzică religioasă a negrilor înrudită cu bluesul și jazzul. (< engl. *gospel*)

got *s. m. pl.* popor migrator germanic, originar din Scandinavia, așezat în sec. III pe teritoriul dintre Carpați și Don, și separându-se ulterior în ostrogoți și vizigoți. • (*sg.*) locuitor din acest popor. (< fr. *goths*, lat. *gothus*)

gótic, -ă I. *adj.* referitor la goți, propriu goților. **o** *scriere ~ă* = scriere cu caractere colțuroase, în apusul Europei în Evul Mediu; *roman ~* = roman dezvoltat în Anglia în a doua jumătate a sec. XVIII, care cultiva interesul pentru istorie, pentru întâmplări misterioase, terifiante; *stil ~* (și *s. n.*) = stil arhitectonic sau artistic, răspândit în Europa în sec. XII-XVI, caracterizat prin construcții de proporții impunătoare, dar zvelte, cu arce și bolți ogivale, vitralii și multe sculpturi în piatră. **II.** *s. f.* limbă a unei traduceri a Bibliei de către episcopul Ulfila pentru o comunitate creștină de limbă germanică. (< fr. *gothique*, lat. *gothicus*)

gotlandián, -ă *adj., s. n.* (din) perioada paleozoicului, diviziune a silurianului. (< fr. *gothlandien*)

gour /gur/ *s. n.* depresiune adâncă de mici dimensiuni care se formează pe planșeul peșterilor prin apariția unor creste concreționare din calcar. (< fr. *gour*)

goúra *s. f.* porumbel mare, purtând un moț ridicat, din Noua Guinee; porumbel evantai. (< fr. *goura*)

gourde /gurd/ *s. f.* unitate monetară în Haiti. (< fr. *gourde*)

gráben *s. n.* compartiment al scoarței terestre scufundat, mărginit de falii. (< germ. *Graben*, fr. *graben*)

gracíl, -ă *adj.* delicat, subțire, fragil, plăpând, firav. (< fr., it. *gracile*)

gracilitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este gracil; fragilitate, delicatețe. (< fr. *gracilité*)

grad[1] *s. n.* **1.** unitate de măsură pentru diverse mărimi variabile (temperatură, presiune etc.). **2.** unitate de măsură a unghiurilor, a 360-a parte dintr-un cerc. **3.** (*mat.*) exponentul cel mai mare al necunoscutei unei ecuații sau maximul sumei exponenților necunoscutelor. **4.** etalon, criteriu de apreciere. **5.** treaptă, nivel, stadiu; fiecare dintre treptele unei ierarhii. • loc ocupat de cineva în ierarhia instituției căreia îi aparține. **6.** (*chim.*) valoare a mai multor mărimi considerate în raport cu o valoare de referință. **o** *~ de comparație* = formă pe care o ia adjectivul sau adverbul pentru a arăta măsura în care un obiect prezintă o însușire în raport cu un alt obiect sau cu el însuși într-o altă împrejurare. **7.** (*astrol.*; despre data nașterii cuiva) cifră obținută prin consultarea calendarului tebaic[2]. (< fr. *grade*, lat. *gradus*, germ. *Grad*)

-grád[2] *elem.* „mers", „treaptă". (< fr. *-grade*, cf. lat. *gradus* < gradi, a merge)

gradá *vb. tr.* **1.** a marca gradele, a împărți în grade. **2.** (*mil.*) a acorda (cuiva) un grad; a gradua. **3.** a mări sau a micșora treptat; a nuanța. (< fr. *graduer*)

gradát, -ă *adj.* **1.** exprimat în grade. • care are o gradație; care are marcate gradele, unitățile de măsură. **2.** treptat, progresiv, succesiv. **3.** (și *s. m.*) (militar) care are un grad superior celui de soldat și inferior ofițerului. (< grada)

gradáție *s. f.* **1.** creștere sau descreștere graduală, pe grade. **2.** fiecare dintre semnele de pe scara gradată a unui aparat, instrument de măsurat etc.; diviziune; totalitatea acestor divi-

ziuni. **3.** figură de stil care constă în trecerea treptată, ascendentă (climax) sau descendentă (anticlimax), de la o idee la alta. **4.** (*pict.*) trecere uşoară de la un ton la altul, de la o nuanţă la alta etc. **5.** grad de vechime în serviciu, care aduce cu sine creşterea retribuţiei. • sumă cu care, după anumite state de serviciu, se măreşte retribuţia. (< fr. *gradation*, lat. *gradatio*)

grádel *s. n.* ţesătură albă de bumbac cu dungi în diagonală, pentru rufărie bărbătească. (< germ. *Gradel*)

gradén *s. n.* **1.** treaptă înaltă la baza unui edificiu. **2.** fiecare dintre treptele cu scaune sau cu bănci dintr-un amfiteatru, stadion etc. **3.** denivelare de teren provenind din retragerea gheţarilor între o vale confluentă şi una principală. (< fr. *gradin*, it. *gradino*)

gradiént *s. m.* **1.** (*mat.*) variaţie pe unitatea de lungime a unei mărimi scalare. **2.** variaţie a unui element meteorologic (temperatură, presiune) în funcţie de distanţă. • mărime care indică creşterea medie a temperaturii spre centrul Pământului. **3.** mărime variabilă a unor factori ecologici. (< fr. *gradient*)

gradiér *s. n.* construcţie la răcirea apei din instalaţiile energetice. (< germ. *Gradier*/werk)

gradínă *s. f.* daltă din oţel folosită în sculptură şi pentru cioplirea elementelor de construcţie decorative. (< it. *gradina*)

graduá *vb. tr.* a grada (2). (< fr. *graduer*, lat. *graduare*)

graduál[1] *s. n.* **1.** (în liturghia catolică) nume dat iniţial unei cântări responsoriale, devenită apoi cântare solistică. **2.** carte liturgică cuprinzând, pe lângă cântările graduale (1), cântările misei. (< it., lat. *graduale*)

graduál[2]**, -ă** *adj.* care creşte sau scade treptat. (< fr. *graduel*, engl. *gradual*)

gradualísm *s. n.* concepţie potrivit căreia evoluţia speciilor se desfăşoară filetic, lent, continuu, prin generarea neîntreruptă de forme de tranziţie, rezultând în final specii noi. (< engl. *gradualism*)

gradualíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al gradualismului. (< engl. *gradualist*)

gradualitáte *s. f.* caracter gradual. (< gradual + -itate)

graduát, -ă *adj.* augmentat, sporit gradual. (< fr. *gradué*)

graf[1] *s. m.* conte german. (< germ. *Graf*)

graf[2] *s. n.* model matematic figural care permite vizualizarea şi stabilirea ordinii logice a legăturilor dintre elementele componente ale unui sistem sau dintre ope-raţiile şi fazele unui proces. ◊ *teoria ~urilor* = disciplină care studiază proprietăţile topologice ale structurii grafurilor. (< fr. *graphe*, engl. *graph*)

GRAF[3]**(O)-, -gráf, -grafíe** *elem.* „scriere", „care scrie, înregistrează". (< fr. *graph/o/-, -graphe, -graphie*, cf. gr. *graphein*, a scrie)

grafém *s. n.* semn scris al unui sunet sau fonem; literă. (< fr. *graphème*)

grafemátic, -ă *adj.* referitor la grafem; grafemic. (< fr. *graphématique*)

grafémic, -ă *adj.* grafematic. (< engl. *graphemic*)

graffíti *s. n. pl.* inscripţii, desene în culoare (roşie) de pe monumentele antice. • inscripţii zgâriate pe pereţi. (< fr. *graffiti*)

grafiár *s. n.* etui în care se ţineau stiletele, grafiurile etc. (< lat. *graphiarium*)

gráfic, -ă I. *adj.* **1.** referitor la metoda, la felul de a reprezenta prin linii sau figuri. **2.** referitor la modul cum se realizează tipografic o publicaţie. ◊ *arte ~e* = tehnica reproducerii şi a multiplicării sub formă de imprimate sau de cărţi a originalelor scrise sau desenate. **II.** *s. n.* reprezentare schematică a raportului dintre mărimi variabile; diagramă. **III.** *s. f.* arta scrisului, a desenului fără culori şi a celui tehnic. (< fr. *graphique*, lat. *graphicus*, gr. *graphikos*)

graficlán, -ă *s. m. f.* cel care practică artele grafice. (< grafic + -ian)

graficizá *vb. tr.* (*fig.*) a reflecta artistic un obiect, un tablou din natură etc. (< grafic + -iza)

grafíe[1] *s. f.* **1.** mod de a scrie un cuvânt, un text; scriere. • scris (al cuiva). **2.** linia caracteristică a unui desen sau desenator. (< fr. *graphie*)

-grafíe[2] v. graf[3](o)-.

grafísm *s. n.* **1.** redare în linii simple, grafice; simplitate; simplificare. • manieră de a prezenta o imagine fotografică astfel încât liniile ei principale să se ordoneze după un ritm care îi dă echilibru şi unitate. **2.** tendinţă de a da prioritate elementelor grafice într-o operă de artă. **3.** (*muz.*) gen de compoziţie contemporan în care partitura conţine desene ce trebuie să sugereze interpreţilor improvizarea muzicii. (< fr. *graphisme*)

grafít *s. n.* carbon natural de culoare cenuşiu-închis, cu luciu metalic, la fabricarea minelor de creion, a creuzetelor refractare, ca lubrifiant, anticoroziv etc. (< fr. *graphite*)

grafitá *vb. tr.* **1.** a acoperi cu grafit. **2.** a transforma în grafit. • a adăuga grafit. (< fr. *graphiter*)

grafític, -ă *adj.* care conţine grafit. (< fr. *graphitique*)

grafitizá *vb. tr.* a separa grafitul din fontă prin cristalizarea directă în timpul răcirii acesteia sau prin descompunerea ulterioară a cementitei. (după germ. *graphitieren*)

grafitós, -oásă *adj.* care conţine grafit. (< fr. *graphiteux*)

grafitóză *s. f.* pneumopatie profesională cauzată de inhalarea pulberilor de grafit. (< fr. *graphitose*)

gráfiu *s. n.* (*ant.*) instrument de scris în formă de cui. (< lat. *graphium*)

grafofób, -ă *adj., s. m. f.* (bolnav) de grafofobie. (< fr. *graphophobe*)

grafofobíe *s. f.* fobia de a scrie; cheirofobie. (< fr. *graphophobie*)

grafofón *s. n.* fonograf care reproduce, de pe un cilindru pe care a fost imprimată, muzică, vocea omenească etc. (< fr. *graphophone*)

grafológ, -ă *s. m. f.* specialist în grafologie. (< fr. *graphologue*)

grafológic, -ă *adj.* referitor la grofologie. (< fr. *graphologique*)

grafologíe *s. f.* studiul particularităţilor scrisului cuiva, în psihologie, medicină, criminalistică, în scopul identificării anumitor trăsături de caracter, autentificării unor documente, înscrisuri etc. (< fr. *graphologie*)

grafomán, -ă *adj., s. m. f.* (om) stăpânit de grafomanie. • reclamagiu. (< grafomanie)

grafomaníe *s. f.* impuls patologic de a scrie mult; graforee. (< fr. *graphomanie*)

grafománt, -ă *adj., s. m. f.* specialist în grafomanţie. (< it. *grafomante*)

grafomanţíe *s. f.* tehnică divinatorie de a descifra caracterul unei persoane şi viitorul ei din analiza scrisului. (< it. *grafomanzia*)

grafométrie, -ă *adj.* referitor la grafometrie. (< fr. *graphométrique*)

grafometríe *s. f.* studiul comparativ al grafiilor, al grafismelor (pentru identificarea scrisului). (< fr. *graphométrie*)

grafométru *s. n.* instrument topografic pentru măsurarea unghiurilor pe teren. (< fr. *graphomètre*)

graforée *s. f.* grafomanie. (< fr. *graphorée*)

grafoscópic, -ă *adj.* referitor la grafoscopie. (< fr. *graphoscopique*)

grafoscopíe *s. f.* studiul caracterelor generale ale grafiei în scopul identificării scrisului. (< fr. *graphoscopie*)

grafospásm *s. n.* spasm al musculaturii antebraţului şi a mâinii care intervine în timpul scrierii; crampa scriitorului. (< it. *grafospasmo*, engl. *graphospasm*)

grafoterapéut *s. m.* psihoterapeut care utilizează grafologia pentru recuperarea unor tulburări. (< fr. *graphothérapeute*)

grafoterapíe *s. f.* psihoterapie care se bazează pe exerciţii de scriere. (< fr. *graphothérapie*)

grafotipologíe *s. f.* tipologie fundată pe studiul scrisului. (< fr. *graphotypologie*)

gráf-plotter *s. n.* plotter. (< engl. *graf-plotter*)

grahám *s. n. pâine de ~* = pâine dietetică nesărată, din făină integrală. (< germ. *Graham*/brot/)

gráifer *s. n.* **1.** organ de lucru al maşinilor de ridicat şi de transportat, din două cupe mobile, destinate apucării materialului. • excavator pentru capacităţi mari. **2.** vârf ascuţit care formează ochiurile la maşinile de cusut feţe de încălţăminte. (< germ. *Greifer*)

graí *s. n.* piatră cu însuşiri miraculoase, despre care se vorbeşte în legendele medievale. (< germ. *Gral*)

gram[1] *s. n.* unitate de măsură a masei, a mia parte dintr-un kilogram. ◊ *~-forță* = unitate de măsură pentru forță, a mia parte dintr-un kilogram-forță. (< fr. *gramme*, gr. *gramma*)

gram[2] *adj. coloraţie ~* = metodă de laborator constând în colorarea preparatelor bacteriene şi pentru clasificarea microbilor în grampozitivi şi gramnegativi. (< fr. *gram*)

gramáj *s. n.* greutate exprimată în grame, pe care trebuie s-o aibă o parte dintr-un material. • greutate în grame pe metru pătrat a hârtiei de papetărie. (< fr. *grammage*)

gramaticál, -ă *adj.* referitor la gramatică. (< fr. *grammatical*, lat. *grammaticalis*)

gramaticalitáte *s. f.* proprietate a unei fraze de a fi conformă cu regulile gramaticale. (< fr. *grammaticalité*)

gramaticalizá *vb. tr., refl.* (despre cuvinte cu sens lexical) a (se) transforma în instrument gramatical, pierzându-şi valoarea expresivă iniţială. (< fr. *grammatica-liser*)

gramátică *s. f.* **1.** ansamblu de reguli privitoare la modificarea formelor cuvintelor şi la îmbinarea lor în propoziţii. **2.** ramură a lingvisticii care se ocupă cu studiul sistematic al tuturor elementelor constitutive ale unei limbi; studiul structurii gramaticale a unei limbi (morfologia şi sintaxa). **3.** (*p. anal.*) ansamblu de reguli ale unei arte, tehnici sau ştiinţe. • (*inform.*) mulţime finită de reguli care definesc un limbaj. (< lat. *grammatica*)

gramaticián, -ă *s. m. f.* specialist în gramatică. (< gramatică + -ian)

gramatíst *s. m.* învăţător (care preda alfabetul) în şcolile elementare din Grecia antică. (< fr. *grammatiste*, gr. *grammatistes*)

gramatístică *s. f.* învăţământul gramaticii elementare. (< it. *grammatistica*)

gramatologíe *s. f.* studiul scrisului (scriiturii) ca limbaj. (< fr. *grammatologie*)

-grámă v. gramo-.

gramiéră *s. f.* balanţă specială, în formă de sfert de cerc, în industria hârtiei şi a celulozei la determinarea gramajului. (< gram + -ieră)

graminée *s. f. pl.* familie de plante fanerogame angiosperme cu inflorescenţă în formă de spic şi cu tulpina păioasă. (< fr. *graminées*)

GRAMINI- /GRAMINO- *elem.* „graminee, erbacee". (< fr. *gramini-, gramino-*, cf. lat. *grames, -inis*, iarbă)

graminicol, -ă *adj.* (despre paraziţi) care trăieşte pe graminee. (< fr. *graminicole*)

graminivór, -ă *adj.* care se hrăneşte cu iarbă. (< lat. *graminivorus*)

GRAMINO- v. gramini-.

graminologíe *s. f.* agrostologie. (< fr. *graminologie*)

gramnegatív *adj.* (despre preparate bacteriene) colorat în roşu. (< fr. *gramnégatif*)

GRAMO-, -grámă *elem.* „scriere", „înregistrare", „literă". (< fr. *grammo-, -gramme*, cf. gr. *gramma*)

gramofón *s. n.* aparat pentru reproducerea sunetelor pe discuri, cu o diagramă, un ac şi o pâlnie acustică. (< fr. *gramophone*)

gramólă *s. f.* dispozitiv pentru frământarea şi omogenizarea mecanizată a aluatului. (< it. *gramola*)

gramopetál, -ă *adj.* cu petale pe ornamentaţii de linii sau litere. (< lat. *grammopetalus*)

grampozitív *adj.* (despre preparate bacteriene) colorat în albastru-închis. (< fr. *grampositif*)

granát[1] *s. n.* silicat natural de calciu, fier, magneziu, aluminiu sau crom, cristalizat, de culoare roşie, din rocile eruptive, folosit ca piatră de şlefuit sau ca piatră preţioasă. (< germ. *Granat*)

granát[2] *s. m.* plantă erbacee aromatică cu frunze lobate şi flori albe sau galbene. (< lat. *granatum*)

grandangulár *s. n.* (*cinem.*) obiectiv de filmare cu distanţă focală scurtă, cu un unghi de cuprindere mare şi profunzime de claritate ridicată. (< fr. *grand-angulaire*)

grándе *s. m.* **1.** nobil spaniol. **2.** (*fam.*) persoană importantă. (< sp. *grande*)

grandée *s. f.* parâmă cusută pe marginea unei vele sau tenzi ca întărităre. (< engl. *grandee*)

grand-guignol /gran ghiniol/ *s. n.* teatru de marionete. (< fr. *Grand-Guignol*)

GRANDI- /GRANDO- *elem.* „mare, uriaş". (< fr. *grandi-, grando-*, cf. lat. *grandis*)

grandilocvént, -ă *adj.* (despre stil) plin de emfază, bombastic. (< fr. *grandiloquent*)

grandilocvénţă *s. f.* folosire afectată de cuvinte sau fraze; stil bombastic, preţiozitate. (< fr. *grandiloquence*)

grandiós, -oásă *adj.* măreţ, impunător, maiestuos. < it. *grandioso*, fr. *grandiose*)

GRANDO- v. grandi-.

grandoáre *s. f.* însuşirea de a fi grandios; măreţie; strălucire, splendoare. (< fr. *grandeur*)

grandomán, -ă *s. m. f.* cel care suferă de grandomanie. (< grandomanie)

grandomaníe *s. f.* mania de a se crede mare, important. (< grando- + -manie[2])

GRANI- /GRANO- *elem.* „grăunte, sământă". (< fr. *grani-, grano-*. cf. lat. *granum*)

gránic *s. n.* macara pentru deplasarea unor greutăţi pe verticală; troliu. (< germ. *Kranich*)

granifér, -ă *adj.* care poartă, produce seminţe. (< fr. *granifère*)

granit *s. n.* rocă magmatică intruzivă, compactă, foarte dură, din şisturi cristaline de feldspat, cuarţ şi mică, pentru pavaje, ca material de construcţii etc. (< fr. *granit*)

graníta *s. f.* suc de fructe care se serveşte cu bucăţi de gheaţă. (< it. *granita*)

granitic, -ă *adj.* de granit; ca granitul. (< fr. *granitique*)

granitizáre *s. f.* proces natural de formare a rocilor granitice. (după fr. *granitisation*)

granitoíd, -ă *adj.* ca aspect de granit. (< fr. *granitoïde*)

granivór, -ă *adj.* (despre animale, păsări) care se hrăneşte cu seminţe. (< fr. *granivore*)

granodiorít *s. n.* rocă magmatică, intruzivă, asemănătoare granitului, din cuarţ, feldspat, hornblendă. (< fr. *granodiorite*)

grant /grent/ *s. n.* sumă de bani acordată pentru un anumit program sau proiect în diverse domenii de activitate. (< engl. *grant*)

granulá *vb. tr.* **1.** a transforma în granule un material dur sau pulverulent. • a presa nutreţuri combinate în prezenţa aburului, apei sau a melasei, în vederea obţinerii unui produs sub formă de granule. **2.** a reuni prin rostogolire sau a aglomera particulele unui minereu pulverulent în bucăţi sferoidale sau cilindrice. (< fr. *granuler*)

granulár, -ă *adj.* din granule; granulos. (< fr. *granulaire*)

granularitáte *s. f.* stare a unui corp granular. • ansamblu de caracteristici care definesc această stare. (< fr. *granularité*)

granulát[1] *s. n.* ansamblu de constituenţi inerţi (nisip, pietriş) ai mortarurilor şi betoanelor. (< fr. *granulat*)

granulát[2]**, -ă** *adj.* **1.** care prezintă granulaţii. **2.** în formă de granule. (< fr. *granulé*)

granulatór *s. n.* utilaj pentru granulare. (< fr. *granulateur*)

granulaţíe *s. f.* **1.** mic corpuscul pentru anumite celule. • mică tumoare rotundă pe suprafaţa membranelor seroase şi mucoase în anumite afecţiuni. **2.** structură a unui material granular, exprimată în procente de greutate. **3.** nodozitate mică (de origine tuberculoasă). (< fr. *granulation*)

granúlă *s. f.* **1.** grăuncior care intră în compunerea unui corp solid eterogen. **2.** pilulă din substanţe medicamentoase în cantităţi mici. **3.** *~e solare* = mici pete luminoase pe fotosfera Soarelui. (< fr. *granule*)

granulíe *s. f.* formă gravă de tuberculoză, prin prezenţa de granulaţii în plămâni şi în toate organele; tuberculoză miliară. (< fr. *granulie*)

granulín *s. n.* pământ decolorat, preparat prin activarea bentonitei, pentru decolorarea uleiurilor. (< fr. *granuline*)

granulít *s. n.* **1.** rocă eruptivă cristalină, asemănătoare cu gnaisul. **2.** argilă artificială prin arderea granulelor de argilă în cuptoare speciale, folosit ca material de construcţii. (< fr. *granulite*)

GRANULO- *elem.* „granulă, granulaţie". (< fr. *granulo-*, cf. lat. *granulum*)

granulocít *s. n.* celulă care conţine granulaţii în citoplasmă. (< fr. *granulocyte*)

granulocitár, -ă *adj.* cu granulocite. (< fr. *granulocitaire*)
granulocitóză *s. f.* creştere a numărului de granulocite din sânge. (< fr. *granulocytose*)
granulóm *s. n.* mic nodul cauzat de o inflamaţie cronică specifică (sifilis, tuberculoză etc.); plasmom. (< fr. *granulome*)
granulomatós, -oásă *adj.* de natura granulomului. (< fr. *granulomateux*)
granulomatóză *s. f.* boală prin existenţa de granuloame. (< fr. *granulomatose*)
granulométric, -ă *adj.* referitor la granulometrie. (< fr. *granulométrique*)
granulometríe *s. f.* **1.** determinare a granulozităţii materialelor granulare. **2.** conţinut procentual al diferitelor fracţiuni granulometrice care intră în componenţa unui sol. (< fr. *granulométrie*)
granulométru *s. n.* instrument folosit în granulometrie. (< fr. *granulomètre*)
granulopeníe *s. f.* scădere a numărului granulocitelor din sânge. (< fr. *granulopénie*)
granuloplásmă *s. f.* zonă internă a citoplasmei în care sunt înglobaţi nucleul şi ceilalţi constituenţi celulari. (< fr. *granuloplasme*)
granulós, -oásă *adj.* **1.** granular. **2.** care prezintă granulaţii (3). (< fr. *granuleux*)
granuloterapíe *s. f.* tratament medical prin injecţii cu suspensie de cărbune animal. (< fr. *granulothérapie*)
granulozitáte *s. f.* structură a unui material mineral granular privit din punctul de vedere al mărimii granulelor din care este format. (< fr. *granulosité*)
grápă *s. f.* inflorescenţă în formă de ciorchine. (< fr. *grappe*)
grapínă *s. f.* **1.** (*mar.*) ancoră mică cu patru braţe. **2.** graifer (1) cu care se ridică piese mai grele. (< fr. *grappin*)
graptolíţi *s. m. pl.* clasă de nevertebrate fosile, asemănătoare cu meduzele de astăzi, care pluteau liber pe suprafaţa mărilor. (< fr. *graptolithes*)
graseiá *vb. intr.* a pronunţa velar sau uvular sunetul *r*. (< fr. *grasseyer*)
grasét *s. n.* regiune a membrului posterior la animale având ca bază anatomică rotula şi părţile moi învecinate. (< fr. *grasset*)
grat, -ă *adj.* (*rar*) **1.** recunoscător. **2.** agreabil, plăcut. **3.** binevenit, bine primit. (< it. *grato*)
gratáj *s. n.* **1.** zgâriere (cu unghiile proprii); scărpinat. **2.** răzuire. (< fr. *grattage*)
gratén *s. n.* **1.** preparat culinar acoperit cu pesmet şi copt în cuptor. **2.** vas de bucătărie din faianţă, reziztent la foc, în care se pregătesc preparatele care necesită o gratinare. (< fr. *gratin*)
gratifică *vb. tr.* a acorda o recompensă, o favoare. • (*fig.*) a atribui cuiva ceva. (< fr. *gratifier*, lat. *gratificare*)
gratificáţie *s. f.* **1.** retribuţie suplimentară acordată de unele unităţi economice lucrătorilor care s-au distins în muncă. **2.** (*psihiatr.*) obiect, gest, cuvânt destinat a satisface dorinţele sau necesităţile bolnavului. (< fr. *gratification*, lat. *gratificatio*)
gratiná *vb. tr.* a prepara un graten (1). (< fr. *gratiner*)
grátis *adv. inv., adv.* fără plată, în mod gratuit. (< fr., lat. *gratis*)
gratitúdine *s. f.* recunoştinţă. (< fr. *gratitude*, lat. *gratitudo*)
gratuít, -ă *adj.* **1.** dat pe nimic, fără plată. **2.** (*fig.*) fără temei, inutil. (< fr. *gratuit*, lat. *gratuitus*)
gratuitáte *s. f.* **1.** însuşirea de a fi gratuit; ceea ce se oferă gratuit. **2.** (*fig.*) inutilitate, netemeinicie a unei acţiuni, a unei afirmaţii etc. (< fr. *gratuité*, lat. *gratuitas*)
gratulá *vb. tr., refl.* a (se) felicita. (< germ. *gratulieren*, it. *gratulare*, lat. *gratulari*)
gratulátie *s. f.* (*rar*) gratulare. (< lat. *gratulatio*)
grațiá *vb. tr.* a suspenda executarea pedepsei unui condamnat sau a o comuta în alta mai uşoară. (< fr. *gracier*, it. *graziare*)
grátie I. *s. f.* **1.** drăgălăşenie, gingăşie, fineţe, eleganţă (în atitudini, în mişcări). • (*pl.*) atitudini, cuvinte drăgălaşe. • bunăvoinţă, favoare. **o** *a intra în ~ile cuiva* = a obţine bunăvoinţa cuiva. **2.** har, ajutor supranatural pe care divinitatea îl acordă oamenilor pentru a se mântui. **o** *anul de ~* = formulă emfatică pentru a indica un an calendaristic; *stare de ~* = creaţie poetică; poezie; ipostază, inspiraţie poetică. **3.** *lovitură de ~* = lovitură care aduce sfârşitul, moartea. **4.** (*mit.*) fiecare dintre cele trei zeităţi care personificau graţia şi frumuseţea feminină. **II.** *prep.* cu ajutorul, datorită, mulţumită. (< lat. *gratia*, it. *grazia*, /II/ fr. *grâce ŕ*)
grațiós, -oásă *adj.* plin de graţie. (< lat. *gratiosus*, it. *grazioso*)
grațiozitáte *s. f.* bunăvoinţă politicoasă; amabilitate. • (*pl.*) nazuri, mofturi. (< lat. *gratiositas*, it. *graziosità*)
grau *s. n.* canal care traversează un cordon litoral, ce leagă o lagună de mare. (< fr. *grau*)
grav, -ă *adj.* **1.** care necesită o atenţie deosebită, care poate avea urmări neplăcute; (*p. ext.*) important. • (despre boli, răni) periculos. **2.** (despre oameni) serios, demn, sever; solemn, rigid. **3.** (despre voce, sunete, timbru) care aparţine registrului de jos al scării muzicale; profund, de bas. **4.** *accent ~* = accent (') care notează în unele limbi o vocală deschisă. (< fr. *grave*, lat. *gravis*)
gravá *vb. tr.* a săpa în piatră, lemn, metal etc. litere sau figuri, în special pentru a obţine un clişeu grafic. (< fr. *graver*)
gráve I. *adv.* (*muz.*) grav, solemn. **II.** *s. n.* piesă scrisă în acest tempo. (< it. *grave*)
gravélă *s. f.* calcul la rinichi sau la vezica urinară. (< fr. *gravelle*)
GRAVI- *elem.* „greutate", „gravitaţie". (< fr. *gravi-*, cf. lat. *gravis*)
gravídă *adj., s. f.* (femeie) însărcinată. (< fr. *gravide*, lat. *gravida*)
gravídic, -ă *adj.* referitor la gravidie. (< fr. *gravidique*)
gravidíe *s. f.* stare a unei femei gravide; graviditate. (< fr. *gravidie*)
gravidísm *s. n.* ansamblul simptomelor care însoţesc graviditatea. (< fr. *gravidisme*)
graviditáte *s. f.* gestaţie; gravidie. (< fr. *gravidité*, lat. *graviditas*)
gravífic, -ă *adj.* referitor la gravitaţie. (< fr. *gravifique*)
gravimétric, -ă *adj.* referitor la gravimetrie. (< fr. *gravimétrique*)
gravimetríe *s. f.* **1.** ramură a geofizicii care studiază distribuţia geografică a câmpului gravitaţional. **2.** măsurare a intensităţii gravitaţiei. **3.** metodă de analiză chimică bazată pe determinarea cantităţii unui corp dintr-un amestec prin cântărirea unui compus al său, insolubil şi de compoziţie cunoscută, obţinut prin acţiunea unui reactiv asupra amestecului. (< fr. *gravimétrie*, germ. *Gravimetrie*)
gravimétru *s. n.* **1.** instrument folosit în gravimetrie (2). **2.** aparat pentru determinarea gradului de prăfuire a aerului din mină. (< fr. *gravimètre*)
gravísim *adv.* (*rar*) foarte grav. (< *grav* + *-isim*)
gravitá *vb. intr.* **1.** a tinde către un punct în virtutea legii gravitaţiei. • (despre aştri) a se mişca în jurul astrului din care s-a desprins, fiind atras de acesta. **2.** (*fig.*) a evolua în vecinătatea unui punct, a tinde într-o anumită direcţie, a fi în jurul şi sub influenţa cuiva. (< fr. *graviter*)
gravitáte *s. f.* însuşirea de a fi grav; însemnătate, importanţă excepţională. • seriozitate, severitate. (< fr. *gravité*, lat. *gravitas*)
gravitáţie *s. f.* forţă de atracţie reciprocă a tuturor corpurilor, dependentă de masa acestora; atracţia universală. **o** *câmp de ~* = spaţiul în care un corp îşi exercită forţa de gravitaţie asupra altor corpuri. (< fr. *gravitation*, lat. *gravitatio*)
gravitaţionál, -ă *adj.* de gravitaţie. (< fr. *gravitationnel*)
gravitón *s. m.* particulă ipotetică, socotită a fi cuanta câmpului de gravitaţie. (< fr., engl. *graviton*)
gravór *s. m.* specialist în arta gravurii. (< fr. *graveur*)
gravúră *s. f.* **1.** arta de a grava; gravare. **2.** gen al graficii în care imaginea este obţinută prin reproducerea ei după o placă pe care a fost gravat desenul. **3.** placă pe care este gravată o imagine pentru reproducere. **4.** imagine obţinută prin gravare; stampă. (< fr. *gravure*)
grazioso /-ţiózo/ *adv.* (*muz.*) cu graţie, elegant. (< it. *grazioso*)
greá *vb. tr.* a dota o navă cu gremeentul necesar. (< fr. *gréer*)
grec, -eácă I. *s. m. pl.* **1.** triburi indo-europene care s-au stabilit în mileniul II î.H. în sudul Pen. Balcanice. **2.** popor constituit ca naţiune pe teritoriul Greciei. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) care aparţine Greciei sau populaţiei ei. **o** *arta ~* = arta dezvoltată

în Grecia continentală şi insulară, pe coastele Asiei Mici, pe baza artei egeene şi a asimilării unor elemente din arta Orientului şi a Egiptului. • (*s. f.*) limbă indo-europeană vorbită în Grecia. (< fr. *grec, grecque*, lat. *graecus*)

grecánic, -ă *adj.* (*livr.*) de tradiţie şi de uz grecesc. • grecesc, grec impur. (< lat. *graecanicus*)

grecísm *s. n.* **1.** cuvânt, expresie împrumutată din limba greacă, încă neadaptate. **2.** influenţa limbii şi culturii greceşti asupra altei limbi şi culturi. (< fr. *grécisme*)

grecitáte *s. f.* **1.** caracterul a ceea ce este grecesc. **2.** lumea grecească. (< fr. *grécité*)

grecizá *vb. tr., refl.* a face să-şi însuşească, a-şi însuşi limba, obiceiurile grecilor; a (se) asimila grecilor. (< fr. *gréciser*)

grecizánt, -ă *adj.* care grecizează. (< greciza + -ant)

gréco *s. n.* motiv ornamental inspirat de la grecii antici, ca bordură în ţesuturi de mobilă, la feţe de masă etc. (< fr. *grecque*, it. *greca*)

greco-católic, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al bisericii unite. (< grec + catolic)

greco-latín, -ă *adj.* referitor deopotrivă la greci şi latini. (< fr. *gréco-latin*)

grecomán, -ă *s. m. f.* admirator fanatic al grecilor. (< fr. *grécomane*)

grecomaníe *s. f.* mania de a imita obiceiurile şi limba grecilor. (< fr. *grécomanie*)

greco-orientál, -ă *adj.* care aparţine confesiunii ortodoxe. (< grec + oriental)

greco-román, -ă *adj.* **1.** referitor la civilizaţia grecilor şi romanilor. **2.** *lupte ~e* = varietate de lupte care nu admit prinderea, decât de sub centură, şi exclud loviturile la judo sau catch. (< fr. *gréco-roman*)

gréculus *s. m.* (*ant.*) denumire dată filosofilor şi literaţilor pedanţi în Roma antică. (< lat. *graeculus*)

gréder *s. n.* maşină de nivelat pământul şi de scormonit piatra de pe şosele, cu o lamă şi o serie de scarificatoare. (< engl. *grader*)

greeménd *s. n.* ansamblul arborilor, velaturii şi manevrelor de la bordul unei nave. (< fr. *gréement*)

green /grin/ *s. n.* peluză cu gazon pentru jocul de tenis sau golf. (< engl. *green*)

greencárd /grin-/ *s. n.* Cartea Verde, care reprezintă autorizaţia de şedere şi de lucru pentru toţi solicitanţii cetăţeniei americane. (< engl. *greencard*)

grefá *vb. tr.* **1.** a transplanta o grefă[2]. **2.** (*fig.*) a introduce, a insera. (< fr. *greffer*)

grefábil, -ă *adj.* care poate fi grefat. (< fr. *greffable*)

grefáj *s. n.* **1.** (*med.*) grefare. **2.** (*bot.*) altoire. (< fr. *greffage*)

gréfă[1] *s. f.* secretariat al unei instanţe judecătoreşti. (< fr. *greffe*)

gréfă[2] *s. f.* **1.** fragment de ţesut sau organ transplantat; grefon. **2.** operaţie de refacere a unui ţesut sau organ cu o grefă[2] (1); plastie. (< fr. *greffe*)

grefiér, -ă *s. m. f.* funcţionar judecătoresc care întocmeşte, comunică şi păstrează actele de procedură, consemnează dezbaterile şi şedinţele de judecată etc. (< fr. *greffier*)

grefón *s. n.* grefă[2] (1). (< fr. *greffon*)

gregár, -ă I. *adj.* (despre animale) care trăieşte în cete, în grupuri compacte. **O** *(fig.) spirit ~* = spirit de turmă, atitudine de supunere oarbă. **II.** *s. m.* **1.** membru al unei fracţiuni politice, al unei organizaţii, lipsit de orice iniţiativă autonomă. **2.** (*ciclism*) cel care se sacrifică în folosul rutierului-vedetă în cursele profesioniste pe şosea. (< fr. *grégaire*, lat. *gregarius*)

gregarísm *s. n.* stare, spirit gregar. • concepţie potrivit căreia tendinţa unor specii de a se aduna în turme, inclusiv în grupuri umane, s-ar explica prin existenţa unui spirit gregar. (< fr. *grégarisme*)

gregorián *adj.* **1.** (despre modificări liturgice) introdus de papa Grigore I, în sec. VII. **O** *cânt ~* = cânt liturgic al bisericii romano-catolice, codificat de către papa Grigore I; *rit ~* = schimbări introduse în liturghie de papa Grigore I. **2.** *calendar ~* = calendar întocmit în 1582 din ordinul papei Grigore al XIII-lea. (< fr. *grégorien*)

greisen /gráizăn/ *s. n.* rocă granuloasă, din cuarţ şi mică, formată prin transformarea granitului sub acţiunea soluţiilor magmatice reziduale. (< germ. *Greisen*)

greisenificáre *s. f.* fenomenul de formare a greisenului. (< greisen + -ifica)

grej I. *s. n.* fir de mătase naturală, neprelucrată. **II.** *adj. inv., s. n.* (de) culoarea firului de mătase naturală. (< fr. *grège*)

grelină *s. f.* secreţie a unui hormon stomacal, care stimulează pofta de mâncare.

gremiál *s. n.* bucată de stofă care se pune pe genunchii unui prelat catolic când stă pe scaun în timpul slujbei. (< fr. *grémial*)

gremolátă *s. f.* variantă a sosului persillade, cu zeamă de lămâie. (< it. *gremolata*)

gren *s. n.* (*met.*) furtună locală, bruscă şi de scurtă durată, însoţită de ploaie, grindină sau ninsoare. (< fr. *grain* /de vent/)

grená *adj. inv., s. n.* (de) culoarea granatului[1]; roşu-închis. (< fr. *grenat*)

grenadá *vb. tr.* a ataca cu grenade (submarinele aflate în imersiune. (< fr. *grenader*)

grenádă *s. f.* **1.** proiectil exploziv care se aruncă cu mâna sau cu un dispozitiv special. **2.** obiect cilindric (cu mâner), imitând grenada (1), folosită în atletica uşoară la probele de aruncare. (< fr. *grenade*)

grenadián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Grenada (Andaluzia, Spania). (după fr. *grenadin*)

grenadiér *s. m.* (în trecut, în unele ţări) **1.** soldat însărcinat să arunce grenade. **2.** soldat dintr-o unitate de elită a infanteriei. (< fr. *grenadier*, germ. *Grenadier*)

grenadínă *s. f.* **I. 1.** fir de mătase naturală foarte rezistent şi mat, pentru dantele şi franjuri. **2.** ţesătură subţire pentru rochii de vară, pentru perdele. **II.** sirop cu zeamă de rodie. (< fr. *grenadine*)

grep *s. n.* v. g r e p f r u t .

grépfrut/grep I. *s. m.* arbore fructifer subtropical cu fructul galben şi cu gust acru-amărui, mai mari decât portocala; pomelo; pamplemus. **II.** *s. n.* fructul acestui arbore. (< engl., fr. *grape-fruit*)

gresá *vb. tr.* a unge piesele unui mecanism. (< fr. *graisser*)

gresáj *s. n.* gresare. (< fr. *graissage*)

gresór, -oáre I. *s. n.* dispozitiv pentru gresarea pieselor în frecare ale unui mecanism. **II.** *s. m. f.* muncitor care efectuează operaţii de gresare. (< fr. *graisseur*)

grevá[1] *vb. tr.* a încărca, a împovăra o proprietate cu ipoteci, un buget cu cheltuieli. (< fr. *grever*)

grevá[2] *vb. tr.* (*rar*) a face grevă. (< grevă)

grévă *s. f.* formă organizată de luptă a salariaţilor din încetarea colectivă a activităţii, cu scopul de a determina satisfacerea unor revendicări. **O** *~ generală* = grevă care cuprinde toate unităţile dintr-o ramură industrială, dintr-un oraş, dintr-o ţară etc.; *~ japoneză* = grevă a salariaţilor care se face publică prin arborarea unei brasarde la braţul fiecărui salariat, fără a recurge la încetarea lucrului; *~a foamei* = refuz de a mânca, manifestare de protest politic. (< fr. *grève*)

grevíst, -ă I. *s. m. f.* participant la o grevă. **II.** *adj.* referitor la grevă. (< fr. *gréviste*)

greyhound /grei-háund/ *s. m.* levrier de curse. (< engl. *greyhound*)

grezós, -oásă *adj.* de natura gresiei. (< fr. *gréseux*)

gri *adv. inv., s. n.* (de) culoare cenuşie. (< fr. *gris*)

griá *vb. tr.* (*livr.*) a frige expunând la o flacără, la jar etc. (< fr. *griller*)

-grif *elem.* „enigmă". (< fr. *-griphe*, cf. gr. *griphos*)

grifá *vb. tr.* a marca arborii cu grifa. (< fr. *griffer*)

grifáj *s. n.* grifare. (< fr. *griffage*)

grífă *s. f.* **1.** instrument pentru marcarea arborilor (prin zgârierea pe coajă). **2.** piesă metalică în formă de gheară dublă, care, în aparatele de luat vederi cinematografice, imprimă filmului o mişcare intermitentă. **3.** poziţie patologică a mâinii sau a piciorului, amintind de gheara de grifon (1). **4.** ornament din motive florare, geometrice, gheare şi capete de animale, folosit în stilurile romanic şi gotic. (< fr. *griffe*)

grifón *s. m.* **1.** (*mit.*) monstru cu corp de leu înaripat, cu cap şi gheare de vultur şi cu urechi de cal. • motiv decorativ reprezentând un astfel de monstru. **2.** pasăre răpitoare din ţările calde, mare, asemănătoare vulturului, cu corpul aproape pleşuv şi gâtul îmbrăcat într-un guler de pene. **3.** specie de câine de

vânătoare cu păr lung și aspru, cu barbă și mustăți bogate. **4.** gură de izvor (de apă minerală). (< fr. *griffon*)

grifoná *vb. tr., intr.* a scrie necitet; a mâzgăli. (< fr. *griffonner*)

grifonáj *s. n.* tulburare a expresiei grafice prin transformarea scrisului într-o mâzgălitură, la oligofreni și dementi. (< fr. *griffonnage*)

grifóză *s. f.* creștere anormală a unghiei, prin care aceasta se curbează către vârf. (< fr. *griffose*)

griláj *s. n.* împrejmuire din panouri de vergele metalice sau de lemn, ori din plasă de sârmă. (< fr. *grillage*)

grílă *s. f.* **1.** panou format dintr-o rețea de gratii paralele care se așază la o deschidere. **2.** electrod al unei lămpi de radio, în formă de sită. **3.** aparat de ochire a obiectivelor aeriene. **4.** carton perforat care permite cifrarea și descifrarea mesajelor, a caracterelor alfanumerice și corectarea la examene. **5.** desen în pătrățele pentru cuvinte încrucișate. **6.** repartiție orară a emisiunilor de radio și televiziune. **7.** (*pl.*) prăjituri preparate din cocă și miere, în formă de grilă (1). **8.** zăbrelele vizierei unui coif. **9.** sistem de remunerație. (< fr. *grille*)

grill *s. n.* **1.** grătar (pentru fripturi). **2.** friptură la grătar. (< engl. *grill*, fr. *gril*)

grill-room /gril-rum/ *s. n. inv.* local cu unul sau mai multe grătare, având ca specific pregătirea fripturilor. (< engl., fr. *grill-room*)

grilú *s. m.* (*rar*) greier. (< fr. *grillo*, lat. *grillus*)

grimá *vb. tr., refl.* a (se) machia pentru scenă. (< fr. *grimer*)

grimasánt, -ă *adj.* care face grimase. (< fr. *grimaşant*)

grimásă *s. f.* strâmbătură, schimonoseală a feței. (< fr. *grimace*)

grímă *s. f.* totalitatea mijloacelor cosmetice folosite de actori pentru a se machia; machiaj. (< fr. *grime*)

grimeur, -ă /-mör/ *s. m. f.* specialist în machiaj; machior. (< fr. *grimeur*)

grimoár *s. n.* **1.** formular cuprinzând formule magice de vrăjitorie. **2.** (*fig.*) discurs obscur; carte, scrisoare ininteligibilă. (< fr. *grimoire*)

grimón *s. n.* culoare de machiaj, solidă, în formă de baton subțire. (< fr. *grimon*)

grimpánt, -ă *adj.* (despre plante) cățărător. (< fr. *grimpant*)

gríngo *s. m.* argentinian de origine europeană. • (*p. ext.*; pentru indigenii din America) american (adică alb). (< sp. *gringo*)

grinotá *vb. tr.* a decupa o tablă cu ajutorul unui poanson, cu care se dau găuri alăturate de-a lungul unui contur. (< fr. *grignoter*)

grinotát *s. n.* grinotare. (< grinota)

griót *s. m.* poet-cântăreț ambulant în Africa occidentală, căruia i se atribuie adesea puteri supranaturale. (< fr. *griot*)

gripá *vb.* **I.** *tr., refl.* (despre motoare, organe de motor) a (se) bloca în timpul funcționării din cauza unei ungeri defectuoase, a unei răciri insuficiente etc. **II.** *refl.* a se îmbolnăvi de gripă. (< fr. *gripper*)

gripáj *s. n.* gripare. (< fr. *grippage*)

gripál, -ă *adj.* referitor la gripă, de gripă. (< fr. *grippal*)

gripă *s. f.* boală epidemică infecțioasă prin febră, afecțiuni respiratorii și dureri musculare; influență (3). (< fr. *grippe*, germ. *Grippe*)

-gripnie *elem.* „somn, somnolență". (< fr. *-grypnie*, cf. gr. *grypnos*)

gripóză *s. f.* încovoiere a unghiilor, în cașexie. (< fr. *grypose*)

grisaille /-zái/ *s. n.* pictură monocromă în camaieu gri, care imită efectele sculpturii. (< fr. *grisaille*)

grisínă *s. f.* produs alimentar din făină cu diverse adaosuri, în formă de bastonaș; crochete; negas (2). (< it. *grissino*)

grizá *vb. tr., refl.* (*fam.*) a (se) ameți de băutură, a (se) îmbăta (ușor). (< fr. *griser*)

grizétă *s. f.* tânără lucrătoare sau vânzătoare cochetă, ușuratică. (< fr. *grisette*)

grizonánt, -ă *adj.* (despre păr) care începe să încărunțească; sur. (< fr. *grisonnant*)

grizú *s. n.* amestec natural de metan și de alte hidrocarburi gazoase, inflamabil și detonant (în minele de cărbuni). (< fr. *grisou*)

grizumetríe *s. f.* metodă de determinare a procentului de grizu în aerul dintr-o mină; grizuscopie. (< fr. *grisoumétrie*)

grizumétru *s. n.* aparat folosit în grizumetrie. (< fr. *grisoumètre*)

grizunítă *s. f.* exploziv antigrizutos pe bază de azotat de amoniu. (< fr. *grisounite*)

grizuscóp *s. n.* aparat care arată dacă procentul de grizu din atmosfera unei exploatări subterane a atins limita periculoasă. (< fr. *grisouscope*)

grizuscopíe *s. f.* grizumetrie. (< fr. *grisouscopie*)

grizutítă *s. f.* exploziv antigrizutos pe bază de săruri hidratate și nitroglicerină. (< fr. *grisoutite*)

grizutós, -oásă *adj.* care conține grizu. (< fr. *grisouteux*)

grízzly *s. m.* rasă de urs brun din America de Nord, de talie mare, carnivor și agresiv. (< engl. *grizzly*)

grob, -ă *adj.* grobian. (< germ. *grob*)

grobián, -ă *adj.* prost crescut, mitocan, mojic, grosolan; grob. (< germ. *grobian*)

grobianísm *s. n.* faptă, atitudine grobiană. (< grobian + -ism)

groenlandéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Groenlanda. (< fr. *groenlandais*)

grog *s. n.* băutură reconfortantă din rom, brandy sau whisky, apă fierbinte, zahăr și lămâie, care se servește caldă. (< engl., fr. *grog*)

groggy /gró-ghi/ *adj. inv.* (despre un boxer) amețit în urma loviturilor puternice primite; (*p. ext.*) luat prin surprindere, care și-a pierdut cumpătul, derutat. (< engl. *groggy*)

grogréná *s. f.* panglică textilă pentru întărituri, finisaje etc., folosită în croitorie. (< fr. *gros-grain*)

groom /grum/ *s. m.* lacheu, valet (tânăr). (< engl. *groom*)

grop *s. n.* colet (mic) conținând valută străină, cecuri în monedă străină, valori mobiliare, efecte publice etc. (< it. *groppo*)

grosiér, -ă *adj.* **1.** lipsit de educație, de cultură, de maniere; grosolan; ordinar. • (*fig.*) trivial. **2.** (despre nutreturi fibroase; și *s. n. pl*) cu conținut mare de celuloză (paie, pleavă de cereale etc.). (< fr. *grossier*)

grosísmént *s. n.* raportul unghiurilor sub care se vede același obiect cu un instrument optic și cu ochiul liber. (< fr. *grossissement*)

grosolán, -ă *adj.* **1.** nepoliticos, necioplit, necizelat, lipsit de delicatețe, de finețe. **2.** insuficient prelucrat, brut. (< it. *grossolano*)

grosolánie *s. f.* faptă, vorbă, manieră grosolană; mojicie, obrăznicie. (< grosolan + -ie)

gros-plán *s. n.* (*cinem.*) cadru reprezentând un detaliu. (< fr. *gros plan*)

grósso módo *loc. adv.* sumar, în linii mari, în general. (< lat. *grosso modo*)

grosulár *s. n.* granat calcic, aluminos, galben, verde, brun sau roșu, în rocile metamorfice. (< fr. *grossulaire*)

grótă *s. f.* peșteră; cavernă (1). (< fr. *grotte*)

grotésc, -ă **I.** *adj.* de un comic exagerat; caraghios, nenatural; ciudat, bizar. **II.** *s. n.* **1.** categorie estetică reflectând realitatea, contrar sublimului, în forme fantastice, bizare, monstruoase. **2.** gen de ornamentație de origine romană, reintrodus în epoca Renașterii, din pictură sau sculptură decorativă cu figuri grotești. **3.** literă de tipar fără picioruțe, din combinații cu arce și segmente de dreaptă. **III.** *s. f.* (*teatru*) gen de comedie. (< fr. *grotesque*, it. *grottesco*)

grototerapíe *s. f.* metodă de tratament prin menținerea bolnavului în grote, în anumite condiții de temperatură, umiditate, ionizare etc. (< grotă + -terapie²)

ground /gráund/ *s. n.* **1.** teren de sport gazonat. **2.** (*muz.*) basso ostinato. (< engl. *ground*)

grozámă *s. f.* mic arbust cu tulpina articulată, cu frunze alterne și flori galbene, dispuse în racem. (după germ. *Grausen*)

grúie *s. f.* **1.** macara la încărcarea și descărcarea navelor. **2.** (*cinem.*) suport mobil care poartă camera de luat vederi și pe operator, pentru înregistrarea unor imagini în mișcare. (< fr. *grue*)

gruifórme *s. f. pl.* ordin de păsări care trăiesc pe malurile apelor și pe câmpie, cu corpul comprimat lateral, cu gâtul și picioarele lungi: cocori, dropi, cârstei etc. (< fr. *gruiformes*)

grund *s. n.* **1.** primul strat de material care se aplică pe suprafața unui corp sau a unei piese ce urmează a fi vopsite. • strat de vopsea albă care se întinde pe o pânză înainte de a o picta. **2.**

strat de mortar aplicat direct pe zidărie, peste care se aplică tencuiala propriu-zisă. (< germ. *Grund*)

grunge /grangi/ *s. n.* stil vestimentar în vogă, neglijent, comod şi ieftin. (< engl. *grunge*)

grup *s. n.* **1.** ansamblu de persoane, de obiecte, de fenomene sau de noţiuni cu însuşiri asemănătoare; ceată. **o** ~ *social* = colectivitate de indivizi între care există relaţii sociale determinate, se supun aceloraşi norme de comportament şi urmăresc un ţel comun; ~ *de armate* = mare unitate operativ-strategică din mai multe armate. **2.** (*mat.*) mulţime în care se defineşte o lege de compunere care asociază la orice pereche de elemente ale sale un alt element. **3.** ansamblu de piese mecanice etc. reunite din punctul de vedere al caracteristicilor principale sau funcţionale. **o** ~ *sanitar* = încăpere prevăzută cu closet, chiuvetă etc. (< fr. *groupe*)

grupá *vb. tr., refl.* a (se) aduna, a (se) reuni în grup. (< fr. *grouper*)

grupáj *s. n.* aşezare sistematică pe categorii; ansamblu, grup (de ştiri). (< fr. *groupage*)

grupál, -ă *adj.* referitor la grup. (< grup + -al)

grupáre *s. f.* **1.** acţiunea de a (se) grupa. **2.** grup de persoane unite prin idei, concepţii, interese comune. • (*mil.*) întrunire temporară de subunităţi, unităţi sau mari unităţi diferite, sub o comandă unică, în vederea unei misiuni de luptă. **3.** ansamblu de atomi legaţi între ei, a căror prezenţă în molecula unei substanţe determină o funcţie chimică. (< grupa)

grúpă *s. f.* **1.** mic colectiv de oameni subordonaţi unor forme organizatorice mai largi. • (*mil.*) cea mai mică subunitate de instrucţie şi luptă. • unitate administrativă dintr-o întreprindere sau instituţie, bazată pe specializare, pe diviziunea muncii. **2.** subdiviziune în ştiinţele naturii, din elemente care prezintă caractere comune. • (*chim.*) fiecare dintre cele nouă subîmpărţiri ale sistemului periodic, cuprinzând elemente cu proprietăţi asemănătoare. **o** ~ *sangvină* = fiecare dintre cele patru categorii în care se poate clasifica sângele, după însuşirile antigenice condiţionate genetic. **3.** subdiviziune în cadrul sistemului morfologic cuprinzând elemente cu trăsături comune. **4.** totalitatea depozitelor sedimentare formate în timpul unei ere geologice. (< fr. *groupe*)

grupét *s. n.* (*muz.*) ornament melodic (notat prin semnul ~ plasat deasupra unei note) din execuţia a patru sunete într-o singură măsură (împreună cu sunetul principal). (< it. *gruppetto*)

grupúscul *s. n.* (*fam.*) grup foarte mic, neînsemnat. (< fr. *groupuscule*)

grus *s. n.* piatră tare sfărâmată mărunt, pentru îmbrăcarea şoselelor. (< germ. *Grus*)

gruyère /grüiér/ *s. n.* brânză fermentată, de reţetă franceză, cu scoarţa tare, varietate de şvaiţer. (< fr. *gruyère*)

gruzín, -ă *s. m.* **I.** popor constituit ca naţiune pe teritoriul Gruziei (Caucaz). **II.** *adj. s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. f.*) limbă vorbită de gruzini. (< Gruzia + -in)

guacamóle *s. n.* sos preparat din avocado, după reţete variate, cu suc de lămâie, sare, piper şi verdeaţă fin tocată. (< it. *guacamole*)

guaiác / gaiác *s. m.* arbore tropical, răşinos, cu lemnul tare, a cărui răşină se întrebuinţează în medicină. (< fr. *gaïac*, sp. *guayaco*)

guanáco *s. m. inv.* specie de lamă sălbatică din Anzii chilieni. (< fr., sp. *guanaco*)

guanidínă *s. f.* substanţă organică solidă, în natură în aminoacizi. (< fr. *guanidine*)

guanidinemíe *s. f.* prezenţa guanidinei în sânge. (< fr. *guanidinémie*)

guanidinuríe *s. f.* prezenţa guanidinei în urină. (< fr. *guanidinurie*)

guamínă *s. f.* bază azotată purinică din structura acizilor nucleici. (< fr. *guanine*)

guáno *s. n.* **1.** rocă sedimentară fosfatică, prin acumularea excrementelor şi a resturilor unor păsări marine, îngrăşământ agricol natural. **2.** îngrăşământ preparat din deşeurile industriei de prelucrare a cărnii. (< fr., sp. *guano*)

guarána *s. f.* **1.** liană care creşte în Brazilia. **2.** pastă preparată din seminţele de guarana (1), antinevralgic şi astringent în tratamentul dizenteriei. **3.** chitară în ţările Americii de Sud. (< fr. *guarana*)

guaráni I. *adj. inv., s. m. f.* (locuitor) care aparţine unei populaţii indiene din Paraguay, Brazilia şi Argentina. • (*s. f.*) limbă indiană a acestei populaţii. **II.** *s. m.* unitatea monetară în Paraguay. (< sp., fr. *guarani*)

guard *s. m.* om de pază; bodyguard. (< engl. /body/*guard*)

guardamán *s. n.* (*mar.*) apărătoare de mână dintr-o brăţară din piele, la cusutul velelor, având între degetul mare şi podul palmei un mic disc metalic cu care se împinge acul. (< it. *guardamano*)

guásca *s. f.* tip de muzică folclorică (columbiană) din regiunea munţilor Anzi, amintind pe alocuri, de stilul country, care a căpătat în timp, un caracter urban, de muzică uşoară. (< sp. *guasca*)

guáşă *s. f.* **1.** culoare dintr-un amestec de pigmenţi minerali cu gumă arabică şi miere, în pictură. **2.** tablou executat în guaşă (1). (< fr. *gouache*)

guatemaléz, -ă I. *s. m. pl.* popor care locuieşte în Guatemala. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< *Guatemala* + *-ez*)

gudrón *s. n.* lichid uleios, negru sau brun, prin distilarea uleiurilor minerale, ale lemnului etc. (< fr. *goudron*)

gudroná *vb. tr.* a acoperi cu gudron (o şosea, un obiect) pentru a impermeabiliza, a feri de putrezire. (< fr. *goudronner*)

gudronáj *s. n.* gudronare. (< fr. *goudronnage*)

gudronatór *s. n.* maşină de lucru pentru gudronarea şoselelor. (< rus. *gudronator*)

guelf /gheff/, **-ă I.** *adj.* referitor la guelfi. **II.** *s. m. pl.* partizani ai unei fracţiuni politice din Italia feudală, formată din păturile comerciale şi meşteşugăreşti care sprijineau pe papi împotriva împăraţilor germani şi a ghibelinilor. (< it. *guelfo*)

guelfísm *s. n.* politica şi ideologia guelfilor. (< it. *guelfismo*)

guenón /genon/ *s. m.* specie de maimuţă cercopitec african. (< fr. *guenon*)

guesdísm /ghedism/ *s. n.* orientare marxistă şi patriotică dată socialismului de Joules Guesde. (< fr. *gaesdisme*)

guesdíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al guesdismului. (< fr. *guesdiste*)

guest-star /ghest-stár/ *s. n.* actor invitat într-un spectacol. (< engl. *guest-star*)

guidónic, -ă *adj.* (despre un sistem de notaţie muzicală) bazat pe existenţa unui portativ. (< germ. *guidonisch*)

guignol /ghiniól/ *s. n.* **1.** marionetă. **2.** teatru de marionete. **3.** (*fig.*) paiaţă, om ridicol. (< fr. *guignol*)

guilemótă /ghi-/ *s. f.* pasăre palmipedă asemănătoare pinguinului, cu ciocul drept şi lung, care îşi face cuibul pe coastele arctice. (< fr. *guillemot*)

gulnée *s. f.* veche monedă de aur engleză, care valora 21 de şilingi. (< engl. *guinea*, fr. *guinée*)

guineeán, -ă I. *s. m. pl.* popor care locuieşte în Guineea (Africa). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< fr. *guinéen*)

guineobissauán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Guineea-Bissau (Africa). (< Guineea Bissau + -an)

guineoecuatorián, -ă *adj. s. m. f.* (locuitor) din Guineea Ecuatorială. (< Guineea Ecuatorială + -an)

guíra *s. f.* pasăre înrudită cu cucul, care trăieşte în America de Sud, mai mult pe sol, clocindu-şi singură ouăle şi crescându-şi puii. (< lat. *guira*)

gujón *s. n.* **1.** tijă filetată în acelaşi sens pe toată lungimea sa sau numai la cele două capete, la îmbinarea demontabilă a două piese. **2.** bară de oţel îngropată în stratul de rezistenţă al unei îmbrăcăminţi rutiere din beton, paralelă cu axa drumului la rosturile transversale de dilataţie ale planşelor. **3.** piesă îngropată în zidărie pentru a permite fixarea prin cuie sau şuruburi a tocului unei uşi ori ferestre; diblu, ghermea. (< fr. *goujon*)

gúlag *s. n.* lagăr de muncă forţată în fosta URSS; loc de detenţie (şi în alte ţări). (< rus. *gulag*, fr. *goulag*)

gúlden *s. m.* unitatea monetară a Olandei; florin (2) (azi *euro*). (< fr. *gulden*)

gulét *s. n.* **1.** trecere îngustă printr-un ţărm stâncos în aval sau amonte de un golf. **2.** porţiune de vale îngustă. (< fr. *goulet*)

gulfstream /gálf-strim/ *s. n.* curent cald care porneşte din Oc. Atlantic (Golful Mexic) spre vestul Europei. (< engl. *Gulf Stream*)

gumá *vb. tr.* **1.** a aplica un strat de gumă sau de cauciuc pe suprafaţa unui obiect. **2.** a aplica un strat de clei, de lipici, pe dosul unei etichete, mărci poştale etc. (după fr. *gommer*)

gumáj *s. n.* gumare. (după fr. *gommage*)

gúmă *s. f.* **1.** substanţă vâscoasă secretată de unele plante sau obţinută sintetic, care se întăreşte în contact cu aerul. **2.** bucăţică de cauciuc pentru şters urmele de creion sau de cerneală lăsate pe hârtie; radieră. **o** ~ *de mestecat* = bomboană din gumă (1), cu o glazură dulce, care se mestecă în gură. (după *fr. gomme*, it. *gomma*, lat. *gummi*, germ. *Gummi*)

gumifér, -ă *adj.* care secretă gumă, răşini vegetale. (< fr. *gommifère*)

gumilástic *s. n.* elastic. (după fr. *gomme élastique)*

gúppy *s. m.* mic peşte de acvariu cu colorate bogată şi variată, originar din America de Sud. (< fr. *guppy*)

gurámi *s. m.* peşte ornamental, de apă dulce, originar din Thailanda şi Sumatra, care, pentru a respira, se ridică la suprafaţa apei, cu aripioarele transformate în două antene. (< fr. *gourami*)

gurmánd, -ă *adj., s. m. f.* (om) amator de mâncăruri bune; mâncăcios; gurmet. (< fr. *gourmand*)

gúrmă *s. f.* boală infecţioasă a mânjilor prin scurgerea nazală şi abcese ale ganglionilor limfatici. (< fr. *gourme*)

gurmét *s. m.* gurmand. (< fr. *gourmet*)

gúrnă *s. f.* parte curbată a carenei unei nave, care leagă fundul cu pereţii verticali. (< engl. *gurney*)

gúru *s. m.* (*livr.*) **1.** preceptor religios la brahmani. **2.** înţelept, mentor spiritual. (< fr., engl. *guru*)

guruísm *s. n.* mişcare spirituală condusă de un guru. (< guru + *-ism*)

guséu *s. n.* placă de metal care asigură legătura barelor ce se unesc într-un nod al unei grinzi, al unei ferme[2] etc.; brachet. (< fr. *gousset*)

gustatív, -ă *adj.* referitor la gust. (< fr. *gustatif*)

gustativitáte *s. f.* capacitatea de a degusta, de a deosebi uşor gusturi puţin difeite, chiar apropiate. (< fr. *gustativité*)

gustométru *s. n.* instrument pentru măsurarea sensibilităţii gustative. (< gust + -metro[2])

gutapércă *s. f.* substanţă asemănătoare cauciucului, din latexul unor plante tropicale. (< fr., engl. *gutta-percha*)

gutáţie *s. f.* eliminare a apei din plante, prin frunze, sub formă de picături, în timpul nopţii. (< fr. *guttation*)

gútă[1] *s. f.* boală de nutriţie provocată prin depunerea sărurilor acidului uric la încheieturi şi prin umflături dureroase ale acestora; podagră. (< fr. *goutte*)

gútă[2] *s. f.* **1.** (*farm.*) picătură de lichid care se scurge dintr-un flacon. **2.** ornament al antablamentului ordinului doric având această formă. (< fr. *goutte*, lat. *gutta*)

gútă[3] *s. f.* fir confecţionat din fibre sintetice, de care se leagă cârligul undiţei. (< engl. *gut*)

GUTI- *elem.* „picătură". (< fr. *gutti-*, cf. lat. *gutta*)

gutiéră *s. f.* **1.** (*mar.*) piesă care face legătura între puncte şi marginea bordajului. **2.** aparat în chirurgie pentru susţinerea unui membru fracturat. **3.** proteză dentară care împiedică uzarea dinţilor în timpul scrâşnitului. (< fr. *gouttière*)

gutifér, -ă *adj.* (despre minerale) care se prezintă sub formă de picături. (< fr. *guttifère*)

gutiferacée *s. f. pl.* gutifere. (< fr. *guttiféracées*)

gutiferále *s. f. pl.* ordin de plante dicotiledonate dialipetale caracterizate prin prezenţa unui latex: familiile hipericacee şi gutifere. (< fr. *guttiférales*)

gutifére *s. f. pl.* familie de plante tropicale: liane; gutiferacee. (< fr. *guttifères*)

gutiflór, -ă *adj.* (despre plante) cu flori având pete de forma unei picături. (< lat. *guttiflorus*)

gutós, -oásă *adj., s. m. f.* (suferind) de gută[1]. (< fr. *goutteux*)

guturál, -ă *adj.* **1.** (despre sunete pronunţate sau voce) emis din fundul gâtului. **2.** (despre consoane; şi *s. f.*) velar. (< fr. *guttural*)

guturalísm *s. n.* calitate naturală guturală (< it. *gutura-lisme*)

gútus *s. n.* (*ant.*) vas cu gâtul foarte strâmt (din care se vărsa picătură cu picătură vinul pentru sacrificii). (< lat. *guttus*)

guvérn *s. n.* organ suprem al puterii executive într-un stat; cabinet (II). **o** *~-marionetă* = guvern manipulat de forţe aflate în umbră. (după it. *governo*)

guvernă *vb. tr.* **1.** a exercita autoritatea politică; a conduce un stat. • a dirija, a conduce o navă. **2.** a-şi domina, a-şi stăpâni (sentimentele, pasiunile etc.) **3.** (despre sentimente, gânduri) a exercita o influenţă puternică. **4.** (*gram.*) a impune, a cere un caz, o anumită construcţie. (< fr. *gouverner*)

guvernábil, -ă *adj.* uşor de guvernat, de condus. (< fr. *gouvernable*)

guvernabilitáte *s. f.* însuşirea de a fi guvernabil. (< *guvernabil* + *-itate*)

guvernamentál, -ă *adj.* de (la) guvern; care susţine guvernul; guvernativ. **o** *putere ~ă* = putere executivă. (< fr. *gouvernemental*)

guvernamentalísm *s. n.* atitudine politică constând în a susţine, a aproba sistematic puterea. (< fr. *gouvernementalisme*)

guvernánt, -ă *adj., s. m.* (cel) care guvernează. (< fr. *gouvernant*)

guvernántă *s. f.* persoană angajată pentru supravegherea şi educarea copiilor. (< fr. *gouvernante*)

guvernáre *s. f.* **1.** acţiunea de a guverna; timp cât durează un guvern. **2.** conducerea unei nave cu ajutorul cârmei. (< guverna)

guvernatív, -ă *adj.* guvernamental. (< it. *governativo*)

guvernatór *s. m.* **1.** conducător al unui ţinut, al unei colonii etc., care exercită puterea în numele şefului statului. **2.** persoană însărcinată (de stat) cu conducerea unei bănci de emisiune. (< it. *governatore*)

guvernatorát *s. n.* administraţie de guvernator (funcţie, durată, teritoriu). (< it. *governatorato*)

guvernământ *s. n.* **1.** guvernare. **o** *formă de ~* = formă de conducere politică a unui stat. **2.** (în unele ţări) unitate teritorial-administrativă condusă de un guvernator. (< fr. *gouvernement*)

guvernór *s. m.* persoană însărcinată în trecut cu educaţia unui tânăr (nobil sau fiu de suveran). (< fr. *gouverneur*)

guvernorát *s. n.* circumscripţie administrativă în Egipt şi Tunisia. (< fr. *gouvernorat*)

guyanéz, -ă **I.** *s. m. pl.* popor care locuieşte în Guyana (America de Sud) **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< fr. *guyanais*)

guyót *s. n.* relief submarin de origine vulcanică, în formă de con cu secţiunea ovală, izolat pe fundul oceanului. (< fr., engl. *guyot*)

guzlár *s. m.* cântăreţ la guzlă. (< *guzlă* + *-ar*)

gúzlă *s. f.* instrument muzical popular monocord, un fel de vioară, la unele popoare dalmatice. (< fr., it. *guzla*)

gyroporélla *s. f.* fosil de algă, din triasic, cu tubul nedivizat şi cu ramificaţii verticilate, pe un ax cilindric încrustat cu calcar. (< lat. *gyroporella*)

H

habán, -ă *s. m. f.* membru al unei secte baptiste din Hanovra şi Renania, din sec. XVII. (<germ. *Haban*)

habánă *adj. ceramică ~* = ceramică fină smălţuită, cu fond alb, ornamentată cu motive cinegetice. (< *germ. haban*)

habanéră *s. f.* dans spaniol de origine cubaneză, cu o mişcare legănată, moderată, şi figuri ritmice caracteristice; melodia corespunzătoare. (<sp., fr. *habanera*)

hábeas córpus *s. n.* (în legislaţia unor ţări) drept care garantează libertatea individului, permiţând celui arestat să compară în faţa unui magistrat, care urmează să decidă asupra legalităţii arestării. (<lat. *habeas corpus*, să ai corpul /liber/)

habenúlă *s. f.* **1.** paduncul anterior al lipofizei. **2.** structură anatomică în formă de panglică. (<fr. *habenule*)

habitá *vb. tr.* (*rar*) a loci, a sălăşlui. (< fr. *habiter*, lat. *habitare*)

habitábil, -ă *adj.* locuibil, (bun, salubru etc.) de locuit. (< fr. *habitable*)

habitabilitáte *s. f.* însuşirea de a fi habitabil. (< fr. *habitabilité*)

habitáclu *s. n.* **1.** locaş special al compasului pe o navă. • calotă de alamă care acoperă busola. **2.** spaţiu amenajat într-o aeronavă sau într-o maşină pentru echipaj, călători, poştă etc. **3.** cască de metal pentru scafandri grei. (<fr. *habitacle*)

habitát *s. n.* **1.** biotop. **2.** ansamblu echilibrat şi unitar al condiţiilor de locuit, necesare omului civilizat, modern; (*p. ext.*) mediu în care trăieşte omul. (<fr. *habitat*)

habituá *vb. tr., refl.* a (se) obişnui; a (se) familiariza. (<fr. *habituer*)

habituál, -ă *adj.* obişnuit, frecvent. (<fr. *habituel*)

habituáţie *s. f.* (în antrenamentul animal) reducere progresivă şi uneori dispariţia temporară a unei reacţii reflexe, în caz de repetare a aceleiaşi situaţii stimulante. (<fr. *habituation*)

habitúdine *s. f.* obişnuinţă; deprindere, obicei. • mod de comportament, istoriceşte constituit, al indivizilor aparţinând aceluiaşi grup. (<fr. *habitude*, lat. *habitudo*)

hábitus *s. n.* **1.** înfăţişare, aspect caracteristic al unui individ. **2.** aspectul unui cristal, determinat de predominarea formei celei mai simple pe care o poate lua. **3.** înfăţişare, aspect al unei plante. (<fr., lat. *habitus*)

habsbúrgic, -ă *adj.* care aparţine dinastiei Habsburg (Austria). (<Habsburg n. pr. + *-ic*)

hacienda /-si-én-/ *s. f.* mare proprietate agricolă în America Latină hispanică. (<sp. *hacienda*)

hacker /hécăr/ *s. m.* spărgător de programe de calculator; pirat al internetului. (<engl. *hacker*)

hacking /héching/ *s. n.* spargere de reţele pe bază de date şi informaţii secrete. (<engl. *hacking*)

hadál, -ă *adj.* din zona oceanică de mare adâncime (între 7000 şi 10000 m). (<germ. *hadal*)

haddóck /adoc/ *s. m.* nume englez de eglefin, peşte foarte gustos, din familia mouran, care se mănâncă afumat. (< engl. *haddock*)

Hádes *s. n. (mit.) zeu al* Infernului în mitologia greacă. • (*livr.*) infern. (<gr. *Hades*)

hadíth *s. n.* ansamblu de tradiţii privind faptele şi învăţăturile profetului Mahomed. (<fr. *hadith*)

HADRO- *elem.* „voluminos"; „fascicul lemnos". (<fr. *hadro-*, cf. gr. *hadros*, dens, greu)

hadrocéntric, -ă *adj.* (despre plante) cu hadromul dispus central, acoperit de vasele liberiene. (<fr. *hadrocentrique*)

hadróm *s. n. (bot.)* fascicul conducător lemnos, format din vase şi fibre lemnoase. (<germ. *Hadrom*)

hadrón *s. m.* particulă elementară cu masă superioară sau egală cu protonul, susceptibilă de interacţiune nucleară (nucleon, mezon etc.). (<engl., fr. *hadron*)

hadrozáur *s. m.* reptilă dinozaurianăuriaşă, fosilă. (<engl. *hadrosaur*)

hafíz *s. m.* titlu dat musulmanilor, recitători ai Coranului. (<fr., ar. *hafiz*)

háfniu *s. n.* metal rar, dur, greu fuzibil, în natură alături de zirconiu, folosit în tehnica nucleară, în turboreactoare, rachete etc.; celţiu. (<fr. *hafnium*, germ. *Hafnium*)

hagádă *s. f.* povestire referitoare la ieşirea evreilor din Egipt, însoţită de cântece tradiţionale ebraice. (<germ. *Haggada*)

hággis *s. n.* mâncare naţională scoţiană asemănătoare cu drobul de miel. (<fr. *haggis*)

HAGIO- *elem.* „sfânt". (<fr. *hagio-*, cf. gr. *hagios*)

hagiográf *s. m.* autor de hagiografie (2). (<fr. *hagio-graphe*)

hagiográfic, -ă *adj.* referitor la hagiografie. (<fr. *hagiographique*)

hagiografie *s. f.* **1.** ramură a teologiei care studiază vieţile sfinţilor. **2.** scriere despre lucruri sfinte. **3.** biografie excesiv de înfrumuseţată. (<fr. *hagiographie*)

hagiolatríe *s. f.* adoraţie a sfinţilor. (<engl. *hagiolatry*)

hagiológie, -ă *adj.* referitor la hagiologie. (<fr. *hagiologique*)

hagiologíe *s. f.* ansamblu de scrieri care tratează despre sfinţi sau despre lucruri sfinte. (<fr. *hagiologie*)

hagionim *s. n.* nume de sfânt. (<fr. *hagionyme*)

háhniu *s. n.* element artificial transuranic, obţinut prin bombardarea californiului cu nuclee de azot. (<fr., engl. *hahnium*)

haikú *s. n.* mic poem clasic japonez, din trei versuri, primul şi al treilea heptasilabice, iar al doilea pentasilabic, de o deosebită delicateţe a expresiei. (<fr. *haïku,* engl., jap. *haikku*)

hair style /heă stail/ *s. n.* coafură. (<engl. *hair style*)

hair stylíst, -ă *s. m. f.* coafor, coafeză (de lux). (<engl. *hair stylist*)

haitián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Haiti (Antilele Mari). (< fr. *haïtien*)

haláj *s. n.* **1.** remorcare a unui şlep, a unei nave, plute etc. cu ajutorul unor mijloace mecanice, al oamenilor sau animalelor de-a lungul unei căi de navigaţie. **2.** manevrare a unei nave în port cu ajutorul parâmelor. (<fr. *halage*)

hálă *s. f.* **1.** piaţă acoperită. **2.** construcţie de dimensiuni mari, acoperită, cu una sau mai multe deschideri, folosită în scopuri industriale, ca depozit, expoziţie etc. (<fr. *halle*, germ. *Halle*)

hálbă *s. f.* pahar de o jumătate de litru; cantitatea de lichid conţinută. (<germ. *Halbe*)

háldă *s. f.* loc de depozitare a sterilului rezultat din lucrările miniere, din prelucrarea mecanică a cărbunilor, minereurilor etc. (<germ. *Halde*)

halebárdă *s. f.* armă medievală în formă de lance, cu vârful de fier prevăzut cu o bardă pe o parte şi cu un cârlig pe partea opusă. (<fr. *hallebarde*)

halebardiér *s. m.* soldat înarmat cu o halebardă. (<fr. *hallebardier*)

halénă *s. f.* (*med.*) aer cald care iese din plămâni în timpul expirației. • respirație urât mirositoare. (< fr. *ha-leine*)

helenotám *s. m.* (*ant.*) denumire a magistraților financiari la Atena, însărcinarea cu gestiunea tezaurului confe-derațiilor ateniene. (< fr. *hellénotames*)

halér *s. m.* monedă divizionară în Cehia și Slovacia, a suta parte dintr-o coroană. (< germ. *Haléru*)

half *s. m.* (*rar*) mijlocaș la fotbal. (< engl. *half*)

half-time /hâlftaim/ *s. n.* (*sport*) repriză. (< engl. *half-time*)

halieútic, -ă **I.** *adj.* referitor la halieutică. **II.** *s. f.* arta pescuitului; pescărit. • tratat de pescuit. (< fr. *halieutique*, lat. *halieutica*)

halín[1]**, -ă** *adj.* referitor la salinizarea mării. (< germ. *halin*)

-halín[2] v. halo[2]-.

haliótis *s. m.* moluscă gasteropodă marină, având cochilia plată, cu interiorul sidefiu. (< fr. *haliotis*)

halít *s. n.* sare gemă. (< fr. *halite*)

halitóză *s. f.* halenă fetidă; miros neplăcut al gurii. (< engl. *halitosis*)

halláli *s. n.* **1.** strigăt care anunță prinderea iminentă a vânatului urmărit. **2.** manifestare a bucuriei când adversarul este pe punctul de a muri. (< fr. *hallali*)

hálling *s. n.* dans popular norvegian, cu tempo viu, care se execută mai ales de bărbați; melodia corespunzătoare. (< norv. *halling*)

HALO[1]**-** *elem.* „diametru". (< fr. *halo-*, cf. gr. *halos*, cerc)

HALO[2]**-, -halín** *elem.* „sare". (< fr. *halo-*, *-haline*, cf. gr. *hals*, *-los*)

haló[3] **/ halóu** *s. n.* **1.** cerc luminos, colorat, în jurul Soarelui sau al Lunii, datorită prezenței cristalelor de gheață. • (*p. ext.*) cerc luminos difuz în jurul unei surse luminoase. **2.** iradiație luminoasă pe stratul fotosensibil al unui material fotografic în jurul unui punct strălucitor, ca urmare a producerii unor reflexii și difuziuni puternice în strat. **3.** (*fig.*) aureolă, nimb. (< fr. *halo*, gr. *halos*)

halobéntos *s. n.* bentos pelagic și al lacurilor sărate. (< fr. *halobenthos*)

halobiónt *s. n.* **1.** organism adaptat exclusiv la apele și terenurile sărate. **2.** totalitatea organismelor vii din mări și oceane. (< fr. *halobion*, germ. *Halobiont*)

halobiós *s. n.* totalitatea organismelor vii din mări și oceane. (< fr. *halobios*)

halocárst *s. n.* carst dezvoltat într-o zonă de sare. (< fr. *halokarst*)

halocromíe *s. f.* fenomen de închidere a culorii unor compuși organici când aceștia se transformă în săruri. (< fr. *halochromie*)

halofíl, -ă *adj.* (despre microorganisme) care se dezvoltă într-un mediu sărat. (< fr. *halophile*)

halofítă *adj., s. f.* (plantă) care crește pe solurile bogate în săruri. (< fr. *halophyte*)

halofób, -ă *adj.* (despre microorganisme) care evită mediul sărat. (< fr. *halophobe*)

halogén, -ă **I.** *adj.* care produce săruri. **II.** *s. m.* denumire generică dată elementelor fluor, clor, brom și iod, care se pot combina direct cu metalele, dând săruri. (< fr. *halogène*)

halogená *vb. tr.* a supune o substanță reacției de halogenare. (< fr. *halogéner*)

halogenáre *s. f.* reacție chimică de introducere a halogenilor într-o moleculă organică. (< halogena)

halogenéză *s. f.* proces de formare a sărurilor saline sau alcaline. (< fr. *halogenèse*)

halogenúră *s. f.* compus al unui halogen cu un alt element sau cu un radical. (< fr. *halogénure*)

halografíe *s. f.* (*chim.*) descriere a sărurilor. (< fr. *halographie*)

haloíd, -ă *adj., s. m.* (sare) rezultată din compunerea halogenului cu un metal. (< fr. *haloïde*)

haloizít *s. n.* silicat natural hidratat de aluminiu. (< fr. *halloysite*)

halomegalíe *s. f.* hipertrofie a degetului mare de la picior. (< fr. *hallomégalie*)

halometrie *s. f.* metodă de determinare a diametrului mediu al eritrocitelor cu ajutorul halometrului (2). (< fr. *halométrie*)

halométru *s. n.* **1.** areometru pentru determinarea concentrației în săruri anorganice solubile a substanțelor zaharate. **2.** aparat folosit în halometrie. (< fr. *halomètre*)

halomórf, -ă *adj.* (despre soluri) bogat în sare. (< fr. *halomorphe*)

halomorfóză *s. f.* totalitatea modificărilor adaptative din creșterea unor organisme vegetale pe solurile sărate. (< fr. *halomorphose*)

halón *s. n.* gaz incolor și rău conducător de electricitate, derivat halogenat al unei hidrocarburi, folosit în instinctoare. (< fr. *halon*)

haloplanctón *s. n.* plancton al apelor sărate. (< fr., engl. *haloplancton*)

halór *s. m.* muncitor care lucrează la halajul navelor. (< fr. *haleur*)

halóu *s. n.* v. halo3.

halt *interj.* stai! oprește! (< germ. *Halt*)

háltă *s. f.* **1.** stație mică de cale ferată, unde nu se opresc decât trenuri locale. **2.** (*fam.*) oprire, popas. **3.** scurtă oprire a unei trupe în marș, pentru odihnă, ajustarea echipamentului sau verificarea tehnicii de luptă. • punct rutier de oprire obligatorie pentru îndeplinirea unor formalități administrative sau plata unei taxe. (< germ. *Halte*/stelle/, fr. *halte*)

HALTER(O)- *elem.* „haltere". (< fr. *halter/o/-*, cf. gr. *halteres*, balansier)

haltéră/ hálteră[1] *s. f.* aparat din două rânduri de discuri metalice legate printr-o bară, folosit în atletica greacă; ganteră. • (*pl.*) sport practicat cu acest aparat. (< fr. *haltère*)

hálteră[2] *s. f.* (*pl.*) (*zool.*) balansiere (3). (< fr. *haltère*)

halterofíl, -ă *s. m. f.* atlet care practică halterofilia. (< fr. *haltérophile*)

halterofilíe *s. f.* sport cu halterele. (< fr. *haltérophilie*)

halúce *s. m.* **1.** degetul mare de la picior; halux. **o** ~ *valgus* = deviere în afară a halucelui; ~ *varus* = deviere spre înăuntru a halucelui. **2.** (*zool.*) degetul interior al labei din spate. (< lat., fr. *hallux*)

halucináː *vb.* **I.** *intr.* a avea halucinații. **II.** *tr.* (*fig., ir.*) a altera imaginea realității; a ignora evidența. (< fr. *halluciner*)

halucinánt, -ă *adj.* **1.** care provoacă halucinații. **2.** (*fig.*) uluitor, impresionant. (< fr. *hallucinant*)

halucinatóriu, -íe *adj.* care ține de halucinații. (< fr. *hallucinatoire*)

halucinație *s. f.* stare psihică anormală, sub imperiul căreia cineva percepe lucruri sau situații inexistente. • produs al acestei stări; nălucire, vedenie. (< fr. *hallucination*, lat. *hallucinatio*)

halucinogén, -ă *adj., s. n.* (substanță) care produce halucinații; psihedelic (II). (< fr. *hallucinogène*)

halucinoíd, -ă *adj.* cu aspect halucinotoriu. (< halucina + -oid)

halucinóză *s. f.* stare patologică caracterizată prin halucinații a căror semnificație este recunoscută de bolnav. (< fr. *hallucinose*)

hálux *s. m.* haluce (1). (< lat., fr. *halux*)

hamác *s. n.* plasă care se poate suspenda orizontal, servind drept pat. • palanchin pentru transportul călătorilor prin locurile greu accesibile din pădurile Africii. (< fr. *hamac*)

hamádă *s. f.* podiș pietros din regiunile deșertice, în special din Sahara. (< fr. *hamada*)

hamadriádă *s. f.* nimfă a pădurilor, despre care se credea că stă închisă într-un copac. (< fr. *hamadryade*)

hamadriás *s. m.* **1.** maimuță cinocefală din familia pavianilor, trăind în cete în nord-estul Africii și în Pen. Arabică, la care masculul poartă o frumoasă mantie de blană argintie care îi acoperă umerii. **2.** naja de India. **3.** fluture danaidă din sud-estul Asiei. (< fr. *hamadryas*)

hamamélis *s. m.* gen de arbori și arbuști decorativi, originari din China și Japonia, cu flori galbene, a căror scoarță și frunze au proprietăți vasoconstrictoare. (< fr., gr. *hamamélis*)

HAMARTO- *elem.* „malformație". (< fr. *hamarto-*, cf. gr. *hamartia*)

hamartoblastóm *s. n.* tumoare malignă dezvoltată la nivelul unui hamartom. (< fr. *hamartoblastome*)

hamartocondróm *s. n.* hamartom care conține țesut cartilaginos. (< fr. *hamartochondrome*)

hamartofobíe *s. f.* teamă patologică de defecte corporale. (< engl. *hamartophobia*)

hamartóm *s. m.* malformaţie congenitală cu aspect tumoral datorată proliferării unor elemente histologice. (<fr. *hamartome*)

hamartoplazíe *s. f.* dezvoltare excesivă a unui ţesut organic ca răspuns la o pierdere anterioară de substanţă. (<fr. *hamartoplasie*)

hamartrítă *s. f.* poliartită care prinde simultan toate articulaţiile. (<fr. *hamarthrite*)

Hámburg *s. m.* varietate de struguri cu boabele rare, uşor sferice, cu pieliţa groasă, de culoare neagră-violacee. • vin din aceşti struguri. (<Hamburg n. pr.)

hámburger /-găr/ *s. m.* bucată de carne tocată prăjită în tigaie şi servită caldă într-o chiflă tăiată în două. (<fr., engl. *hamburger*)

hamburghéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Hamburg. (<fr. *hambourgois*)

hamít, -ă **I.** *s. m. pl.* grup de popoare din nordul şi estul Africii, înrudite prin limbă. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din aceste popoare. (<fr. *hamite*)

hamític, -ă *adj.* care aparţine hamiţilor. (<fr. *hamitique*)

hamito-semític, -ă *adj. limbi ~ce* = familie de limbi vorbite în nordul şi estul Africii: berbera, egipteana, cuşitica şi limbile semitice. (<fr. *hamito-sémitique*)

hamlet *s. m.* (*pl.*) ciorap-pantalon. (<Hamlet s. pr.)

hamletián, -ă *adj.* referitor la Hamlet; dilematic. (<*Hamlet* + *-ian*)

hamletiza *vb. tr.* (*livr*) a face din orice lucru o dilemă. (<*Hamlet* + *-iza*)

hammám *s. n.* **1.** baie din Orient, în special în Turcia. **2.** (în Europa) baie de vapori, care provoacă sudaţie, cu fumegaţii balsamice. (< fr., ar. *hammam*)

hámmerless *s. n.* puşcă de vânătoare cu cocoaşe interne. (< engl. *hammerless*)

hámpă *s. f.* suport pe care se fixează pânza unui steag. (<fr. *hampe*)

hámster **I.** *s. m.* mamifer rozător din Europa centrală, care adună în vizuina sa complicată legume, fructe, seminţe. **II.** *s. n.* blana acestui animal. (<germ. *Hamster*, engl., fr. *hamster*)

hanáp *s. n.* cupă de lemn, de alabastru etc. în Evul Mediu, pentru băut. (<fr. *hanap*)

hándbal *s. n.* joc sportiv între echipe a câte 7 (sau 11) jucători, în care se aruncă mingea cu mâna, căutând a o introduce în poarta adversă. (<germ. *Handball*, fr., engl. *handball*)

handbalíst, -ă *s. m. f.* sportiv care practică handbalul. (<handbal + -ist)

handbalístic, -ă *adj.* de handbal. (<handbal + -istic)

handicáp *s. n.* **1.** (*sport*) avantaj acordat unui concurent mai slab într-o competiţie pentru a avea şanse egale. • totalitatea punctelor cu care o echipă sau un concurent a fost pus în inferioritate de adversar. **2.** dezavantaj care pune pe cineva în stare de inferioritate. **3.** deficienţă fizică. (<engl., fr. *handicap*)

handicapá *vb. tr.* **1.** a avea sau a-şi crea un avantaj asupra adversarului într-o competiţie. **2.** a pune pe cineva în inferioritate. (<fr. *handicaper*)

handicapát, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (cel) dezavantajat fizic, ca urmare a unei deficienţe senzoriale sau motorii. **2.** (stat, colectivitate) aflat în stare de inferioritate (economică). **3.** (sportiv, echipă) dezavantajat într-o întrecere. (<fr. *handicapé*, it. *handicappato*)

handling /hénd/ *s. n.* complex de servicii pentru a satisface asistenţa avioanelor şi a pasagerilor în timpul staţionării pe aeroporturi. (<engl., fr. *handling*)

hangár *s. n.* construcţie mare, cu mai multe deschideri laterale, destinată adăpostirii avioanelor, tractoarelor etc.; vindiac. (< fr. *hangar*)

haníf *s. m.* nume dat în Coran celor care posedă o credinţă pură, adevărată. (<fr. *hanif*)

hanorác *s. n.* haină din stofă impermeabilă sau din blană, cu glugă, la schi, în excursii la munte etc. (<fr. *anorak*)

hánsă *s. f.* asociaţie, companie comercială din Evul Mediu. (< germ. *Hansa*, fr. *hanse*)

hanseátic, -ă *adj.* referitor la hansă. (<germ. *hanseatisch*, fr. *hanséatique*)

hantá *vb. tr.* a chinui, a obseda. (<fr. *hanter*)

hantélă *s. f.* greutate din metal compusă din două sfere unite printr-un mâner, folosită pentru gimnastică. (<germ. *Hantel*)

hantísă *s. f.* **1.** idee, amintire etc. de care cineva nu se poate debarasa; obsesie. **2.** mişcare de obiecte, zgomot etc. despre care se pretinde că ar putea fi provocată la distanţă, prin inducţie psihică. (<fr. *hantise*)

háos *s. n.* **1.** stare de neorganizare în care cei vechi presupuneau că se afla materia înainte de apariţia universului cunoscut de om. **2.** (*fig.*) stare de confuzie, de dezordine. (<fr., lat. *chaos*)

haótic, -ă *adj.* **1.** (ca) de haos. **2.** confuz, dezordonat. • neorganizat. (<fr. *chaotique*)

HAPAL(O)- *elem.* „moale, fin, delicat". (<fr. *hapal*/o/-, cf. gr. *hapalos*)

hapalíde *s. f. pl.* familie de maimuţe mici: saguinul, tamarinul[2] etc. (<fr. *hapalides*)

hapalofíl, -ă *adj.* cu frunze moi şi fine. (<lat. *hapalophylus*)

hápax s. n. v. hapas legomenon.

hápax *s. n.*/**hápax legómenon** *loc. s.* cuvânt, formă care apare într-un singur loc (în literatură sau într-un text). • lucru spus o singură dată. (<fr., gr. *hapax legomenon*)

HAPLO- *elem.* „simplu", „jumătate". (<fr. *haplo-*, gr. *haplloos, haplous*)

haplobiónt, -ă *adj., s. n.* (celulă, organism) cu nuclei somatici haploizi. (<fr. *haplobionte*)

haplobióză *s. f.* **1.** însuşirea de a fi haplobiont. **2.** haplofază. (<fr. *haplobiose*)

haplocéras *s. m.* amonit fosil cu cochilia puţin netedă şi evoluată, ornamentată cu striuri fine şi arcuite.

haplocít *s. n.* celulă cu un singur set haploid de cromozomi. (< fr. *haplocyte*)

haplodiplobiónt, -ă *adj., s. n.* (organism) la care ciclul evolutiv comportă o alternanţă de două generaţii, haploidă şi diploidă. (<fr. *haplodiplobionte*)

haplodiploíd, -ă *adj., s. n.* (celulă, organism) care prezintă jumătate din numărul diploid de cromozomi. (<fr. *haplodiploïde*)

haplodiploidíe *s. f.* sistem genetic (la albine) în care masculii, dezvoltaţi prin partenogeneză, sunt haploizi, iar femelele, dezvoltate prin ovule fecundate, diploide. (<fr. *haplodiploïdie*)

haplofáză *s. f.* fază haploidă a ciclului evolutiv al unui organism, în care nucleele sunt haploide; haplobioză (2). (<fr. *haplophase*)

haplofítă *s. f.* plantă haploidă; plantă în faza de gametofil. (< fr. *haplophyte*)

haplogenéză *s. f.* apariţie a unei forme de noi plante prin mecanismele fundamentale ale evoluţiei. (<fr. *haplogenèse*)

haploíd, -ă *adj.* (despre celule, organisme) cu un singur set de cromozomi. (<fr. *haploïde*)

haploidíe *s. f.* stare a unui nucleu sau organism haploid. (<fr. *haploïdie*)

haplologíe *s. f.* suprimare a unei silabe prin disimilaţie totală. (<fr. *haplologie*)

haplónt *s. m.* (*biol.*) organism cu un număr simplu de cromozomi. (< germ. *Haplont*)

haplopetál, -ă *adj.* (despre flori) cu petalele dispuse pe un singur verticil. (<fr. *haplopétale*)

haplospór *s. m.* spor simplu, cu nucleul având numărul complet de cromozomi. (<fr. *haplospore*)

haplosporánge *s. m.* sporange din generaţia haploidă. (<fr. *haplosporange*)

haplostemón, -ă *adj.* (despre androceu) cu staminele dispuse dintr-un singur verticil. (<fr. *haplostemon*)

haplotíp *s. n.* combinaţie de determinaţi genetici care controlează sinteza unor proteine specifice. (<fr. *haplotype*)

haplóză *s. f.* reducere la jumătate a numărului de cromozomi, în meioză. (<germ. *Haplose*)

haplozomíe *s. f.* lipsă a unuia sau a câtorva cromozomi dintr-o celulă sau dintr-un arganism. (<fr. *haplosomie*)

happening /hép/ă/ning/ *s. n.* **1.** spectacol improvizat care presupune o participare activă a publicului, urmărindu-se o creaţie

artistică spontană. **2.** mișcare artistică bazată pe interferența între mai multe forme de artă (teatru, plastică, muzică, film, fotografie etc.), urmărind anularea distanței dintre realitate și artă. (<engl. *happening*)

happy-end /hépi-/ *s. n.* rezolvarea favorabilă a unei situații dramatice în care sunt prinse personajele principale; sfârșit fericit. (<engl. *happy-end*)

HAPT(O)- *elem.* „simțul tactil". (<fr. *hapt/o/-*, cf. gr. *haptein*, a atinge)

haptalgezíe *s. f.* senzație dureroasă la atingerea pielii cu substanțe. (<fr. *haptalgésie*)

haptén *s. n.* substanță care, asociată cu o protidă, îi conferă calitățile unui antigen. (<fr. *haptène*)

háptic, -ă *adj.* referitor la simțul tactil, la palpație. (<fr. *haptique*)

haptofobíe *s. f.* teamă patologică de a nu fi atins de un obiect sau de o ființă. (<engl. *haptephobia*)

haptoglobínă *s. f.* glicoproteidă din plasme sangvină în stările inflamatorii. (<fr. *haptoglobine*)

haptoglobinemíe *s. f.* prezența haptoglobinei în sânge. (<fr. *haptoglobinémie*)

haptométru *s. n.* aparat pentru măsurarea sensibilității diferențiate a unui individ la o presiune tactilă determinată. (<fr. *haptomètre*)

haptomorfóză *s. f.* morfoză provocată prin excitații tactile. (<fr. *haptomorphose*)

haptotrópic, -ă *adj.* referitor la haptotropism. (<fr. *haptotropique*)

haptotropísm *s. n.* orientare de creștere a organelor vegetale (tulpini, rădăcini) datorită excitației de contact, făcându-le să se încolăcească în jurul suporților. (<fr. *haptotropisme*)

harachíri *s. n.* sinucidere rituală prin tăierea pântecului cu pumnalul, practicată în Japonia; seppuku. (<fr. *hara-kiri*)

hard *s. n.* (*fam.*) hardware. (<hard/ware/)

hardback /hárdbec/ *s. n.* ediție simplă, cartonată, a unei cărți. (<engl. *hard-back*)

hard-core /hard-có/ *adj.* puternic. (<engl. *hard-core*)

hard disk *s. n.* disc magnetic, de mare capacitate, pentru stocarea datelor la computere. (<engl. *hard-disk*)

hardpan *s. n.* strat compact de pământ care se formează pe solurile argiloase, imediat sub adâncimea de lucru a plugului. (<engl. *hardpan*)

hard rock *s. n.* **1.** stil în muzica rock, bogat în intensități sonore puternice, obsedante. **2.** cântec în stilul hard rock (1). (<engl. *hard-rock*)

hard-top *s. n.* automobil cu capotă demontabilă, rigidă, din metal sau plastic. (<engl. *hard-top*)

hardware /-uer/ *s. n.* ansamblu de elemente (circuite, mașini, dispozitive) care compun un calculator electronic; hard. (<engl. *hardware*)

háres *s. n.* hârtie presată, impregnată cu rășini fenolice, folosită ca material electroizolant. (<germ. *Harex*)

haretísm *s. n.* concepție sociologică care preconiza îmbunătățirii stării materiale și culturale a satului. (</Spiru/ *Haret* n. pr. + *-ism*)

harnașá *vb. tr.* a înhăma, a înșeua un cal. (<fr. *harnacher*)

harnașamént *s. n.* totalitatea obiectelor necesare la înhămarea și înșeuarea unui cal. (<fr. *harnachement*)

harpagón *s. m.* (*fam.*) om foarte zgârcit, avar. (<fr. *harpagon*)

harpaxofobíe *s. f.* teamă patologică de a nu fi jefuit. (<gr. *harpax*, jaf + *-fobie*[2])

hárpă *s. f.* instrument muzical de formă triunghiulară, cu coarde inegale ca lungime și acordaj, puse în vibrație cu degetele ambelor mâini. (<fr. *harpe*)

hárpie *s. f.* specie de vultur din America de Sud și Centrală, răpitor puternic și feroce, care trăiește în pădurile din vecinătatea apelor. (<fr. *harpie*)

Hárpii *s. f. pl.* **1.** (*mit.*) divinități monștri cu corp și cap de femeie, cu aripi de pasăre și gheare de leu. **2.** (*fig.*) femeie rea, arțăgoasă și hrăpăreață; scorpie. (<fr. *Harpie*, lat., gr. *Harpyia*)

harpíst, -ă *s. m. f.* cântăreț la harpă. (<fr. *harpiste*)

harpón *s. n.* **1.** instrument de fier asemănător unei lănci, legat cu un capăt de o frânghie lungă, folosit la vânarea balenelor. **2.** dispozitiv de marinari pentru a prinde diferite obiecte. **3.** rachetă navă-navă din dotarea marinei SUA. **4.** ac gros sau trocar pentru biopuncții. (<fr. *harpon*)

harponá *vb. tr.* **1.** a prinde, a pescui cu harponul. **2.** (*fig.*) a înhăța. (<fr. *harponner*)

harponiér *s. m.* pescar care aruncă harponul (1). (după fr. harponneur)

haruspíciu *s. m.* preot la etrusci care prezicea viitorul după măruntaiele jertfelor și pe baza observării fenomenelor naturii. (<fr. *haruspice*, lat. *haruspex*, *-icis*)

hasidím, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al hasidismului. (<fr. *hassidim*)

hasidísm *s. n.* **1.** curent religios din sec. II î.H. care se opunea înlocurii monoteismului mozaic printr-un cult elenistic politeist. **2.** sectă mistică mozaică, întemeiată în Polonia în sec. XVIII. (<fr. *hassidisme*)

háspel *s. n.* **1.** mașină la finisarea țesuturilor, pentru fierberea și vopsirea pânzei etc. **2.** bazin prevăzut la partea superioară cu un sistem de palete mobile, utilizat în tăbăcărie. **3.** mașină de depănat. (<germ. *Haspel*)

HAST(I)- *elem.* „lance, suliță". (<fr. *hast/i/-*, cf. lat. *hasta*)

hastát, -ă *adj.* (*bot.*) lanceolat. (<fr. *hasté*)

hastáți *s. m. pl.* soldați veterani înarmați cu lance, prima linie de luptă dintr-o legiune romană. (<lat. *hastati*)

hastifórm, -ă *adj.* în formă de lance, de suliță. (<lat. *hastiformis*)

haşé *s. n.* carne tocată. • conservă preparată din ficat, carne tocată și condimente. (<fr. *haché*)

haşíş *s. n.* alcaloid dintr-o specie de cânepă exotică, excitant psihic. (<fr. *hachisch*)

haşişísm *s. n.* intoxicație acută cu haşiş. (<fr. *hachischisme*)

haşurá *vb. tr.* a acoperi cu haşuri o porțiune dintr-un desen, dintr-o hartă. (<fr. *hachurer*)

haşuratór *s. n.* instrument pentru trasarea haşurilor. (<fr. *hachurateur*)

haşúră *s. f.* fiecare dintre liniile paralele, egale ca grosime, ce reprezintă relieful pe hărți sau secțiuni într-un desen tehnic. (<fr. *hachure*)

hátă *s. f.* frigare. (<fr. *hâte*)

hatórică *adj. coloană ~* = coloană cu capitelul decorat cu patru capete ale zeiței Hathor, în arhitectura veche egipteană. (<fr. *hathorique*)

hattéria *s. f.* reptilă primitivă cu corpul și capul acoperite cu solzi cornoși, care trăiește în Noua Zeelandă în viziuni și duce o viață nocturnă. (<fr. *hattéria*)

hat-trick /hét-tric/ *s. n.* performanță a unui jucător de fotbal sau hochei pe gheață constând din înscrierea a trei goluri sau puncte consecutive în același meci sau campionat. (<engl. *hat-trick*)

haustór *s. m.* organ de fixare la unele plante parazite, cu care acestea absorb hrana din plantele parazitate. (<engl. *haustorium*, lat. *haustor*)

haute couture /otcutür/ *s. f.* (*livr.*) croitorie de lux. (<fr. *haute-couture*)

hauterivián, -ă /otri-/ *adj., s. n.* (din) al treilea etaj al cretacicului inferior. (<fr. *hauterivien*)

hautparleur /oparlŏr/ *s. n.* difuzor (1). (<fr. *haut-parleur*)

havá *vb. tr.* a tăia cu haveza făgașe în zăcămintele în curs de exploatare. (<fr. *haver*)

havaiánă *s. f.* instrument muzical cu coarde, asemănător cu chitara, cu sunetul lin și tărăgănat. (<fr. *hawaïenne*)

havái *s. n.* havare. (<fr. *havage*)

haván I. *adj. inv., s. n.* (de) culoarea tutunului, maro-deschis, tabac. **II.** *s. f.* **1.** țigară de foi de calitate superioară. **2.** plută de mare din trunchiuri de brad dispuse în forma unei țigări de foi și legate cu cabluri. (<fr. *havane*)

havanéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Havana (Cuba). (<fr. *havanais*)

havát *s. n.* havare. (<hava)

havatór *s. m.* miner care practică havajul. (<hava + -tor)

haversián, -ă *adj.* (despre un țesut osos compact) în care canalele nutritive sunt înconjurate de celule osoase dispuse în lamele concentrice. (<fr. *haversien*)

havéză *s. f.* mașină de havat. (<fr. *haveuse*)
hawaiián, -ă I. *adj., s. m. f.* (locuitor) din insulele Hawaii. **II.** *adj.* (despre un tip de erupție vulcanică) caracterizat prin emisiune fără explozie și bombe vulcanice ale unei lave bazaltice fluide. (<fr. *hawaiien*)
hayón *s. n.* partea din spate (rabatabilă) a unui automobil. (<fr. *hayon*)
hazárd *s. n.* **1.** întâmplare (neașteptată). **o** *joc de ~* = joc de noroc. **2.** *(fil.)* lipsă de ordine în structura unor sisteme. **3.** soartă, destin. (<fr. *hasard*)
hazardá *vb. refl* a întreprinde ceva la voia întâmplării; a se aventura; a risca. (<fr. *hasarder*)
hazardát, -ă *adj.* riscant, periculos, cu efect nesigur. (<fr. *hasardé*)
header /híder/ *s. n. (inform.)* antet. (<engl. *header*)
heading /híding/ *s. n.* lovitură cu capul (la fotbal). (<engl. *heading*)
heaging /híging/ operație de contracarare a riscurilor ce pot decurge din oscilațiile prețurilor de comerț exterior sau ale cursurilor de schimb. (<engl. *heaging*)
heavy métal /hávi/ *s. n.* metal greu. (<engl. *heavy metal*)
hebdomadár, -ă *adj., s. n.* (publicație) care apare o dată pe săptămână; săptămânal. (<fr. *hebdomadaire*)
HEBE- *elem.* „pubertate". (<fr. *hébé-*, cf. gr. *hebe*)
hebefrénic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de hebefrenie. (<fr. *hébéphrénique*)
hebefrenie *s. f.* formă clinică a schizofreniei la pubertate, care se manifestă prin comportament pueril, cu tendințe spre acte antisociale. (<fr. *hébéphrénie*)
hebelogíe *s. f.* psihologia adolescenței. (<fr. *hébélogie*)
hebertísm *s. n.* mișcare revoluționară în Franța, care a exercitat o influență preponderentă asupra Comunei din Paris. (<fr. *hébertisme*)
hebertíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al hebertismului. (<fr. *hébertiste*)
hebetúdine *s. f.* stare de toropeală datorită căreia bolnavul este cufundat în amorțire fără delir. (<lat. *hebetudo*, fr. *hébétude*)
heboíd, -ă *adj.* (despre forme de hebefrenie) care se manifestă prin tendința de comitere a unor acte antisociale. (<fr. *héboïde*)
HECAT(O)- v. hect(o)-.
hecátombă *s. f.* **1.** *(ant.)* sacrificiu religios de o sută de animale. • sărbătoarea când se făceau asemenea sacrificii. **2.** măcel, masacru; grămadă de cadavre. **3.** *(fig.)* mare număr de respinși la un concurs, la un examen. (<fr. *hécatombe*, gr. *hekatombe*))
hecatonchír *s. m. (mit.)* gigant despre care se spune că ar fi avut cincizeci de capete și o sută de mâini. (<fr. *hécatonchires)*
hecatonstíl, -ă *adj., s. n.* (portic) de o sută de coloane. (<fr. *hécatonstyle*)
hechistoterm, -ă *adj.* (despre organisme) cu temperaturi foarte scăzute. (<fr. *hékistotherme*)
HECT(O)- /HECAT(O)- *elem.* „o sută". (<fr. *hect/o/-, hécat/o/-*, cf. gr. *hekaton*)
hectár *s. n.* unitate de măsură pentru suprafețe agrare, de 100 de acri. (<fr. *hectare*)
héctic, -ă *adj.* (despre febră) continuă, de lungă durată. (<fr. *hectique*)
hectizíe *s. f.* friguri continue. (<fr. *hectisie*)
hectográf *s. n.* șapirograf. (<fr. *hectographe*, germ. *Hektograph*)
hectográm *s. n.* unitate de măsură pentru masă, de 100 de grame. (<fr. *hectrogramme*)
hectolítric, -ă *adj.* măsurat în hectolitri. **o** *greutate ~ă* = greutatea unui hectolitru de cereale. (<fr. *hectolitrique*)
hectolítru *s. m.* unitate de măsură pentru volume, de 100 de litri. (<fr. *hectolitre*)
hectométric, -ă *adj.* măsurat în hectometri. (<fr. *hectométrique*)
hectométru *s. m.* unitate de măsură pentru distanțe, de 100 de metri.. (<fr. *hectomètre*)
hectopiéz *s. m.* unitate de măsură pentru presiune, de 100 de piezi. (<fr. *hectopièze*)
hectosecúndă *s. f.* timp scurs de 100 de secunde. (<hecto- + secundă)
hectowátt *s. m.* unitate de măsură a puterii, de 100 de wați. (<fr. *hectowatt*)
héder *s. n.* parte componentă a combinelor de cereale dintr-o platformă pe care se montează aparatul de tăiere, despicătorul de lan, un transportor, rabotorul și meca-nismele de acționare a acestora. (<rus. *heder*, engl. *header*)
hédging *s. n. (fin.)* operație prin care un importator sau o bancă se angajează, pe de o parte, să plătească o sumă în valută la un anumit termen, iar pe de alta, se împrumută cu aceeași sumă în valută, având același termen de rambursare. (<engl. *hedging*)
HEDON(O)-, -hedoníe *elem.* „plăcere". (<fr. *hédon/o/-, -hédonie*, cf. gr. *hedone*)
hedonísm *s. n.* concepție etică potrivit căreia scopul vieții este plăcerea; cult al plăcerii. (<fr. *hédonisme*)
hedoníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al hedonismului; hedonistic. (<fr. *hédoniste*)
hedonístic, -ă I. *adj.* hedonist. **II.** *s. f.* teoria, știința (satisfacerii) plăcerilor. (<fr. *hédonistique*)
hedonofobíe *s. f.* teamă patologică de o experiență plăcută. (<engl. *hedonophobia*)
hedrocél *s. n.* hernie a intestinului prin anus. (<fr. *hédrocèle*)
hegelián, -ă /-ghe-/ *adj., s. m. f.* (adept) al hegelia-nismului. (<fr. *hégélien*)
hegelianísm *s. n.* doctrina lui Hegel, potrivit căreia principiul fundamental, activ, al lumii îl constituie „spiritul absolut", o rațiune universală independentă de subiectul uman, pe care o consideră substanța și demiurgul realului. (<fr. *hégélianisme*)
hegemón *s. m., adj.* conducător; (cel) care reprezintă forța principală, conducătoare. (<lat., gr. *hegemon*)
hegemónic, -ă *adj.* cu caracter de hegemonie. (<germ. *hegemonisch*)
hegemoníe *s. f.* drept al unui oraș antic de a conduce treburile confederației din care făcea parte. • supremație politică sau economică a unui oraș într-o țară; supremație, dominație; rol conducător. (<fr. *hégémonie*, gr. *hegemonia*)
hegemonísm *s. n.* tendință de hegemonie a unui stat sau popor în materie politică. (<hegemonie + -ism)
hegíră *s. f.* eră la mahomedani, datând de la fuga lui Mahomed de la Mecca la Medina, în anul 622. (<fr. *hégire*)
heímatlos /hái-/ *s. m.* apatrid. (<germ. *Heimatlos*)
heláncă *s. f.* țesătură sintetică supraelastică; obiect de îmbrăcăminte dintr-o astfel de țesătură. (<it. *helanca*)
HELCO- *elem.* „ulcer, ulcerație". (<fr. *helco-*, cf. gr. *helkos*)
helcogén, -ă *adj.* care generează ulcer. (<germ. *hel-kogen*)
helcoíd, -ă *adj.* cu aspect de ulcer. (<fr. *helcoïde*)
helcologíe *s. f.* studiu al ulcerațiilor. (<fr. *helcologie*)
helcométru *s. n.* aparat de gimnastică pentru dezvoltarea forței, care funcționează pe principiul învingerii rezistenței unei greutăți reglabile, ridicată și coborâtă prin intermediul unor scripeți. (<fr. *helcomètre*)
helcoplastíe *s. f.* grefă cutanată a unui ulcer. (<helco- + -plastie[2])
helcóză *s. f.* ulcerație. (<fr. *helcose*)
helepól *s. n. (ant.)* turn de asediu la adăpostul căruia se înainta până sub zidurile cetății asediate. (<lat., gr. *helepolis*)
HELI(O)-, -helíe *elem.* „Soare", „lumină". (<fr. *héli/o/-, -hélie*, cf. gr. *helios*)
heliác, -ă *adj.* referitor la răsăritul și apusul unui astru; (despre aștri) care răsare sau apune o dată cu Soarele. (<fr. *héliaque*)
heliadísm *s. n.* atitudine creatoare în cultura și literatura română modernă, caracterizată prin dinamism și spirit novator, enciclopedic, renascentist, prin spirit polemic și incisivitate. (</Ion/*Heliade*/Rădulescu/ + *-ism*)
heliáia *s. f. (ant.)* tribunal popular în Atena, constituit dintr-un mare număr de cetățeni, care își țineau ședințele sub cerul liber, la răsăritul Soarelui. (<gr. *heliaia*)
heliál, -ă *adj. (astr.)* referitor la răsăritul și apusul unui astru; (despre aștri) care răsare sau apune o dată cu Soarele. (<fr. *héliaque*)

heliánt *s. m.* gen de plante floricole, anuale sau perene, originare din America, cu tulpini, frunze și flori asemănătoare florii-soarelui. (<fr. *hélianthe*)
heliantínă *s. f.* metiloranj. (<fr. *hélianthine*)
heliást *s. m.* membru al tribunalului heliaia. (<fr. *háliaste*, gr. *heliastes*)
HELICI- *elem.* „melc". (<fr. *hélici-*, cf. gr. *helix, -icis,* spirală)
helicícultór, -oáre *s. m. f.* cel care se ocupă cu helicultura. (<fr. *héliciculteur*)
helicicultúră *s. f.* ramură a zootehniei care se ocupă cu creșterea melcilor. (<fr. *héliciculture*)
helicíde *s. n. pl.* familie de moluște gasteropode pulmonate: melcii. (<fr. *hélicidés*)
helicifórm, -ă *adj.* în formă de cochilie de melc. (<fr. *héliciforme*)
helicón *s. n.* instrument muzical de suflat, din alamă, cu tonuri grave, dintr-un tub încovoiat în formă de spirală, folosit în fanfară. (<fr. *hélicon*)
helictítă *s. f.* denumire dată unor concrețiuni calcaroase în spirală care se formează pe pereții peșterilor, ramificându-se în toate direcțiile. (<fr. *hélictite*)
-helíe v. heli(o)-.
HELIO- v. heli(o)-.
heliocentrálă *s. f.* centrală electrică solară. (<fr. *héliocentrale*)
heliocéntric, -ă *adj.* referitor la heliocentrism. **o** *sistem ~* = heliocentrism. (<fr. *héliocentrique*)
heliocentrísm *s. n.* concepție fundamentată de Co-pernic, potrivit căreia Soarele se află în centrul sistemului nostru planetar, iar Pământul și celelalte planete se învârtesc în jurul lui; sistem heliocentric. (<fr. *héliocentrisme*)
heliocromíe *s. f.* tipar adânc, policrom. (<fr. *héliochromie*)
heliodermítă *s. f.* denumire generală pentru afecțiunile cutanate provocate de razele solare. (<fr. *héliodermite*)
heliodór *s. n.* varietate de beril galben-verzui, transparent, piatră prețioasă. (<fr. *héliodore*)
heliofíl, -ă *adj.* (despre organisme) iubitor de lumină; fotofil. (<fr. *héliophile*)
heliofítă *adj., s. f.* (plantă) care crește în regiuni însorite; fotofită. (<fr. *héliophyte*)
heliofiziotérapic, -ă *adj.* referitor la fizioterapia solară. (<*helio-* + *fizioterapie*)
heliofób, -ă I. *adj., s. m. f.* (suferind) de heliofobie; fotofob. **II.** *adj.* (despre plante) care nu suportă lumina solară. (<fr. *héliophobe*)
heliofobíe *s. f.* teamă patologică de Soare și de lumina lui. (<fr. *héliophobie*)
heliográf *s. n.* **1.** aparat pentru copierea pe hârtie heliografică, cu ajutorul luminii, a desenelor executate pe hârtie de calc. **2.** aparat pentru măsurarea puterii calorice a Soarelui. **3.** aparat telegrafic care folosește razele solare. **4.** (*astr*) aparat pentru fotografierea Soarelui. (<fr. *héliographe*)
heliográfic, -ă *adj.* referitor la heliografie. **o** *hârtie ~ă* = hârtie specială, acoperită pe o față cu un strat sensibil la acțiunea luminii, pe care se copiază la heliograf (1) desene făcute pe hârtie de calc. (<fr. *héliographique*)
heliografíe *s. f.* **1.** procedeu de reproducere calcografică a unei imagini cu ajutorul unor clișee de cupru, obținute pe cale fotochimică, pe care s-a aplicat un strat de asfalt cu granule fine. **2.** descriere a Soarelui. (<fr. *héliographie*)
heliografíst, -ă *s. m. f.* muncitor specializat în multiplicarea desenelor la heliograf. (<heliograf + -ist)
heliogravór *s. m.* lucrător specialist în heliogravură. (<fr. *héliograveur*)
heliogravúră *s. f.* **1.** procedeu de execuție a clișeelor de cupru pentru imprimare heliografică. • gravura obținută. **2.** procedeu fotomecanic de gravare a formelor de tipar adânc; fotogravură. (<fr. *héliogravure*)
helioinstalație *s. f.* instalație care captează lumina solară. (<helio- + instalație)
heliolatríe *s. f.* adorație a Soarelui de către unele populații primitive. (<helio- + -latrie)
heliolitografíe *s. f.* procedeu litografic cu forme de tipar obținută prin reproducere fotografică. (<fr. *héliolithographie*)
heliologíe *s. f.* studiul Soarelui. (<helio- + -logie)
heliomarín, -ă *adj.* (despre tratamente medicale) care combină șederea pe litoral cu helioterapia. (<fr. *héliomarin*)
heliometeorologíe *s. f.* ramură a meteorologiei care studiază raporturile dintre circulația atmosferică și activitatea solară. (<fr. *héliométéorologie*)
heliométric, -ă *adj.* referitor la heliometru. (<fr. *héliométrique*)
heliométru *s. n.* instrument pentru determinarea diametrului aparent al Soarelui și al planetelor. (<fr. *héliomètre*)
helión *s. m.* nucleu al atomului de heliu. (<fr. *hélion*)
heliopatíe *s. f.* denumire generică pentru afecțiunile provocate de razele solare. (<fr. *héliopathie*)
helioplastíe *s. f.* procedeu de gravură fotografică prin care se obțin planșe gravate în relief. (<fr. *hélioplastie*)
heliosciofíte *s. f. pl.* plante adaptate atât pentru regiunile însorite, cât și pentru cele umbrite. (<fr. *héliosciophytes*)
helioscóp *s. n.* dispozitiv optic care se atașează la o lunetă pentru observarea Soarelui. (<fr. *hélioscope*)
helioscópic, -ă *adj.* (despre plante) care se orientează către Soare. (<helioscop + -ic)
heliostát *s. n.* celostat folosit în observațiile solare într-o direcție determinată. (<fr. *héliostat*)
heliotactísm *s. n.* heliotropism. (<fr. *héliotractisme*)
heliotéhnic, -ă I. *adj.* referitor la heliotehnică. **II.** *s. f.* tehnică ce urmărește a transforma energia solară în curent electric cu ajutorul fotopilelor. (<fr. *héliotechnique*)
heliotehnícián, -ă *s. m. f.* specialist în heliotehnică. (<fr. *héliotechnicien*)
helioterápic, -ă *adj.* referitor la helioterapie. (<fr. *héliothérapique*)
helioterapíe *s. f.* tratament medical prin expunerea corpului la acțiunea radiațiilor solare. (<fr. *héliothérapie*)
heliotérm, -ă *adj.* heliotermic. (<heliotermie)
heliotermál, -ă *adj.* (*rar*) heliotermic. (<*heliotherm* + *-al*)
heliotérmic, -ă *adj.* referitor la heliotermie; heliotherm, heliotermal. (<fr. *héliothermique*)
heliotermíe *s. f.* încălzire a apei unor lacuri sărate, sub acțiunea razelor solare, mai mult decât regiunile învecinate. (<fr. *héliothermie*)
heliotipíe *s. f.* reproducere tipografică cu substanțe coloidale expuse la acțiunea luminii solare. (<fr. *héliotypie*)
heliotróp[1] *s. m.* plantă exotică cu flori mici, albăstrui, cu miros plăcut, folosită în industria parfumului. (<fr. *héliotrope*, lat. *heliotropium*)
heliotróp[2] **I.** *s. n.* **1.** materie colorantă solubilă în apă, folosită la vopsitul bumbacului. **2.** ulei eteric din florile de heliotrop[1]. **3.** varietate de calcedonie, de culoare verde-închis, din care se fac obiecte ornamentale. **II.** *s. n.* instrument geodezic de semnalizare dintr-o oglindă plană care reflectă razele Soarelui la o mare distanță. (<fr. *héliotrope*)
heliotrópic, -ă *adj.* referitor la heliotropism. (<fr. *héliotropique*)
heliotropínă *s. f.* produs sintetic care înlocuiește esența de heliotrop[1]; piperonal. (<fr. *héliotropine*, germ. *Heliotropin*)
heliotropism *s. n.* reacție de orientare și de mișcare a plantelor și animalelor sub influența luminii solare; fototropism; heliotactism. (<fr. *héliotropisme*)
helióză *s. f.* insolație. (<fr. *héliose*)
heliozincografíe *s. f.* procedeu de reproducere a hărților și a desenelor constând în trecerea desenului pe o placă de zinc granulat. (<fr. *héliozincographie*)
helipórt *s. n.* teren redus, pentru decolarea și aterizarea elicopterelor. (<fr. *héliport*)
helipót *s. n.* potențiometru de precizie. (<fr. *hélipot*)
helischi *s. n.* schi în care se zboară pe pârtii cu elicopterul. (</h/elicopter + *schi*)
héliu *s. n.* gaz inert, inodor, neinflamabil și foarte ușor. (<fr. *hélium*)
hélix *s. n.* margine a pavilionului urechii. (<fr. *hélix*)
hellenotám *s. n.* (*ant.*) magistrat financiar la Atena, însărcinat cu gestiunea tezaurului primei confederații ateniene. (<fr. *hellénotames*, cf. gr. *tamias*, tezaur)

helló *interj.* (ca formulă de salut) salve, bună ziua! (<engl. *hallo*)
helmint[1] *s. m.* nume generic al viermilor paraziți. (<fr. *helminthe*)
HELMINT[2]**(O)-** *elem.* „viermi paraziți", „helminți". (<fr. *helminth/o/-*, cf. gr. *helmins, -nthos*)
helmíntiázǎ *s. f.* boală parazitară produsă de prezența helminților în organism; verminoză. (<fr. *helminthiase*)
helmintic, -ă *adj.* provocat de helminți. (<fr. *helmintique*)
helmintofobíe *s. f.* teamă patologică de infestare cu helminți. (<engl. *helmintophobia*)
helmíntoid, -ă *adj.* vermiform. (<fr. *helminthoïde*)
helmintologíe *s. f.* capitol al parazitologiei care studiază viemii paraziți și mijloacele de combatere a lor. (<fr. *helminthologie*)
helmintoscopíe *s. f.* examen vizual direct sau cu instrumente optice a helminților. (<helminto- + -scopie)
helmintosporiózǎ *s. f.* boală a plantelor la unele ciuperci parazite, caracterizată prin apariția pe frunze a unor pete brune. (<fr. *helminthosporiose*)
HELO[1]**-** *elem.* „strat cornos". (<fr. *hélo-*, cf. gr. *helos*, unghie)
HELO[2]**-** *elem.* „mlaștină, baltă". (<fr. *hélo-*, cf. gr. *helòs, -eos*, loc mlăștinos)
helobiále *s. f. pl.* ordin de plante monocotiledonate acvatice: sagitaria și alte plante înrudite. (<fr. *hélobiales*)
helocrén, -ă *adj.* (despre izvoare) care apare în mlaștini cu debit mic; (despre organisme) care trăiește în asemenea ape. (<germ. *helokrene*)
helodermíe *s. f.* hipercheratoză nedureroasă la nivelul degetelor de la mâini. (<fr. *hélodermie*)
helofíl, -ă *adj.* (despre plante) cu afinități pentru terenurile mlăștinoase. (<lat. *helophilus*)
helofítă *adj., s. f.* (plantă) care crește în bălți și mlaștini cu apă dulce. (<fr. *hélophyte*)
heloplanctón *s. n.* planctonul bălților și al mlaștinilor. (<fr. *héloplancton*)
helotomíe *s. f.* excizie chirurgicală a unei excrescențe cornoase. (<engl. *helotomy*)
helvétic, -ă *adj.* care aparține Elveției; helvețian. (<fr. *helvétique*)
helvéți *s. m. pl.* trib celtic care trăia în Antichitate în nord-vestul Elveției de azi. (<lat. *helveti*, fr. *helvétes*)
helvețián[1]**, -ă** *adj.* elvetic. (<helveți + -an)
helvețián[2]**, -ă** *adj., s. n.* (din) al doilea etaj al miocenului. (<fr. *helvétien*)
hem[1] *s. n.* compus organic care intră în compoziția hemoglobinei, substanța colorantă din globulele roșii. (<fr. *hème*)
HEM[2]**(O)- /HEMAT(O)-, -emíe** *elem.* „sânge, hematii, hemoglobină". (<fr. *hém/o/-, hémat/o/-, -hémie*, cf. gr. *haima, -tos*)
hemaglutináre *s. f.* metodă de determinare a timpului în care două probe de sânge pot provoca aglutinarea hematiilor. (după fr. *hémagglutination*)
hemaglutinínă *s. f.* aglutinină capabilă să producă agregarea hematiilor. (<fr. *hémagglutinine*)
hemagóg, -ă *adj.* care provoacă curgerea sângelui. (<fr. *hémagogue*)
hemangiectazíe *s. f.* dilatație a vaselor sangvine. (<fr. *hémangiectasie*)
hemangioblastóm *s. n.* hemangiom capilar malign, cu localizare cerebrală. (<fr. *hémangioblastome*)
hemangióm *s. n.* tumoare benignă a vaselor sangvine. (<fr. *hémangiome*)
hemangiomatózǎ *s. f.* angiomatoză hemoragică. (<fr. *hémangiomatose*)
hemartrózǎ *s. f.* acumulare patologică de sânge în articulații. (<fr. *hémarthrose*)
HEMAT(O)- v. hem[2](o)-.
hemateméză *s. f.* vomă cu sânge din leziunile tubului digestiv. (<fr. *hématémèse*)
hemátie, -ă *adj.* referitor la sânge. (<fr. *hématique*)
hematidrózǎ *s. f.* eliminare de sudoare cu sânge. (<fr. *hématidrose*)
hematíe *s. f.* element component al sângelui, care conține hemoglobină și care transportă oxigenul și bioxidul de carbon; globulă roșie; eritrocit. (<fr. *hématie*)
hematimetríe *s. f.* metodă de numărare a hematiilor dintr-un volum de sânge. (<fr. *hématimétrie*)
hematimétru *s. n.* aparat folosit în hematimetrie. (<fr. *hématimètre*)
hematínă *s. f.* pigment feruginos al hemoglobinei. (<fr. *hématine*)
hematít *s. n.* oxid natural de fier, cristalizat, foarte dur, de culoare roșie (oligist) sau brună (limonit). (<fr. *hématite*)
hematoblást *s. n.* unul dintre elementele celulare ale sângelui. (<fr. *hématoblaste*)
hematocél *s. n.* tumoare formată prin acumulare de sânge într-un țesut sau organ. (<fr. *hématocèle*)
hematocheratózǎ *s. f.* dezvoltare exagerată a stratului cornos din epidermă. (< fr. *hématokératose*)
hematocitologíe *s. f.* parte a hematologiei care studiază celulele sangvine. (<fr. *hématocytologie*)
hematocoleeíst *s. n.* colectare de sânge în cavitatea vezicii biliare. (<fr. *hématocolecyste*)
hematocólpos *s. n.* colectare de sânge menstrual în vagin. (<fr. *hématolpos*)
hematocrít *s. n.* **1.** masa eritrocitară dintr-un volum de sânge. **2.** tub gradat care permite determinarea raportului dintre volumul eritrocitelor și plasma sangvină; hematoglobinometru. • raportul însuși. (<fr. *hématocrite*)
hematocróm *s. n.* pigment roșcat carotenoid din celulele unor alge. (<fr. *hématochrome*)
hematodermíe *s. f.* afecțiunile sistemului hematopoietic, însoțite de leziuni cutanate. (<fr. *hématodermie*)
hematofág, -ă *adj., s. m. f.* (animal, insectă) care se hrănește cu sânge. (<fr. *hématophage*)
hematofagíe *s. f.* **1.** fagocitoză a hematiilor. **2.** faptul de a se hrăni cu sânge. (<fr. *hématophagie*)
hematofobíe *s. f.* frică patologică de sânge; hemofobie. (<fr. *hématophobie*)
hematogén, -ă I. *adj.* **1.** (despre medicamente) care intervine în formarea sângelui. **2.** care provine din sânge sau aparține acestuia. **II.** *s. n.* **1.** substanță feruginoasă care se găsește în gălbenușul de ou. **2.** produs alimentar concentrat, obținut din amestecarea sângelui cu lapte și cu substanțe aromatizate. (< fr. *hématogène*)
hematogenézǎ *s. f.* proces de formare a sângelui. (<fr. *hématogenèse*)
hematoglobinométru *s. n.* hematocrit (2). (<fr. *hématoglobinomètre*)
hematoidínă *s. f.* pigment hematic derivat din hemoglobină. (<fr. *hématoïdine*)
hematológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în hematologie. (<fr. *hématologue*)
hematológie, -ă *adj.* referitor la hematologie. (<fr. *hématologique*)
hematologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază morfologia, fiziologia și patologia sângelui și a organelor hematopoietice. (<fr. *hématologie*)
hematóm *s. n.* aglomerare de sânge închistat într-o cavitate naturală sau sub piele de o hemoragie. (<fr. *hématome*)
hematometrie *s. f.* examinare a sângelui pentru determinarea numărului tipurilor și proporției diferitelor elemente figurante, și a cantității de hemoglobină. (<fr. *hématométrie*)
hematométru *s. n.* masă cu aparență tumorală, formată prin retenția sângelui menstrual în cavitatea uterină. (<fr. *hématomètre*)
hematomielíe *s. f.* hemoragie în măduva spinării. (<fr. *hématomyélie*)
hematonefrózǎ *s. f.* acumulare de sânge în bazinet și rinichi. (<fr. *hématonéphrose*)
hematopélvis *s. n.* acumulare de sânge în bazin (6). (<fr. *hématopelvis*)
hematopoiétic, -ă *adj.* referitor la hematopieză. (<fr. *hématopoïètique*)

hematopoiéză *s. f.* proces de formare şi dezvoltare a celulelor sangvine. (<fr. *hématopoïèse*)
hematoporfiríná *s. f.* materie colorantă roşu-închis, rezultată din degradarea hemoglobinei. (<fr. *hématoporphyrine*)
hematorahíe *s. f.* hemoragie intrarahidiană. (<fr. *hématorachis*)
hematosalpingítă *s. f.* hematom al trompei uterine. (<fr. *hématosalpingite*)
hematoscóp *s. n.* instrument pentru determinarea numărului de elemente figurate ale sângelui. (<fr. *hématoscope*)
hematoscopíe *s. f.* examinare a sângelui la microscop. (<fr. *hématoscopie*)
hematospermie *s. f.* prezenţa sângelui în spermă. (<fr. *hématospermie*)
hematoterapíe *s. f.* tratament al unei maladii prin transfuzie de sânge. (<fr. *hématothérapie*)
hematóză *s. f.* proces de oxigenare a sângelui venos. (<fr. *hématose*)
hematozoár *s. n.* protozoar parazit care trăieşte în sângele animalelor şi în tubul digestiv al ţânţarului anofel, agentul patogen al malariei; plasmodiu. (<fr. *hématozoaire*)
hematúric, -ă *adj.* referitor la hematurie. (<fr. *hématurique*)
hematuríe *s. f.* prezenţa sângelui în urină, datorată unei hemoragii a mucoasei căilor urinare. (<fr. *hématurie*)
HEMER(O)[1]-, -emér *elem.* „zi". (<fr. *hémér/o/-, -hémère*, cf. gr. *hemera*)
HEMER(O)[2]- *elem.* „cultivat". (<fr. *hémér/o/-*, cf. gr. *hemeros*, domesticit)
hemeralóp, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de hemeralopie. (<fr. *héméralope*)
hemeralopíe *s. f.* diminuare sau pierdere a vederii la lumină puţin intensă (în special în amurg). (<fr. *héméralopie*)
hemeránt, -ă *adj., s. f.* (plantă) care înfloreşte peste zi. (<fr. *héméranthe*)
hemerocál *s. m.* plantă bulboasă din familia liliacee, cultivată pentru florile sale decorative galbene şi roşietice; crin galben. (<fr. *hémérocalle*)
hemerofíl, -ă *adj.* (despre plante) uşor de cultivat. (<fr. *hémérophile*)
hemerofítă *s. f.* plantă cultivată. (<fr. *hémérophyte*)
hemerofób, -ă *adj.* (despre plante) care se cultivă greu. (<fr. *hémérophobe*)
hemerofoníe *s. f.* mutism funcţional care se poate manifesta seara şi noaptea. (<engl. *hemeraphonia*)
hemerológ, -ă *s. m. f.* **1.** autor de calendare. **2.** cel care studiază problemele legate de calendare. (<fr. *hémérologue*)
hemerológic, -ă *adj.* de hemerologie. (<fr. *hémérologique*)
hemerologíe *s. f.* ştiinţa de a alcătui calendare. (<fr. *hémérologie*)
hemeropatie *s. f.* maladie care nu apare decât în timpul zilei. (<hemero[1]- + *-patie*)
hemerotécă *s. f.* colecţie de ziare şi reviste; efemerotecă. • bibliotecă, secţie a ei rezervată periodicelor. (<fr. *hémérothèque*)
HEMI- /EMI- *elem.* „jumătate". (<fr. *hémi-*, cf. gr. *hemi*)
hemiacromatopsíe *s. f.* hemianopsie pentru culori. (<fr. *hémiachromatopsie*)
hemiageuzíe *s. f.* pierdere a simţului gustativ pe jumătate din limbă. (<fr. *hémiageusie*)
hemiagnozíe *s. f.* agnozie limitată la o jumătate a corpului. (<fr. *hémiagnosie*)
hemialgíe *s. f.* durere limitată la o singură parte a corpului. (<fr. *hémialgie*)
hemianalgezíe *s. f.* lipsa sensibilităţii dureroase pe o jumătate de corp. (<engl. *hemianalgesia*)
hemianestezíe *s. f.* pierdere a sensibilităţii unei jumătăţi laterale a corpului. (<fr. *hémianesthésie*)
hemianópsic, -ă *adj.* referitor la hemianopsie. (<fr. *hémianopsique*)
hemianopsíe *s. f.* pierdere a vederii într-o jumătate din câmpul vizual. (<fr. *hémianopsie*)
hemianosmie *s. f.* pierdere a simţului mirosului pe jumătate din mucoasa nazală. (<fr. *hémianosmie*)
hemiasinergíe *s. f.* asinergie a unei jumătăţi a corpului. (<fr. *hémiasynergie*)
hemiasomatognozíe *s. f.* pierdere a conştiinţei pentru jumătate de corp paralizată. (<fr. *hémiasomatognosie*)
hemiataxíe *s. f.* ataxie care afectează o jumătate a corpului. (<fr. *hémiataxie*)
hemiatetóză *s. f.* atetoză care afectează doar o jumătate a corpului. (<fr. *hémiathétose*)
hemiatrofíe *s. f.* atrofie limitată la o jumătate a corpului sau a unui organ. (<fr. *hémiatrophie*)
hemicarión *s. n.* nucleu cu un număr simplu de cromozomi. (<fr. *hémicaryon*)
hemicefál *s. m.* monstru care prezintă hemicefalie. (<engl. *hemicephalus*)
hemicefalíe *s. f.* anencefalie parţială, caracterizată prin absenţa creierului. (<engl. *hemicephaly*)
hemicelulóză *s. f.* amestec complex de polizaharide, împreună cu celuloza şi lignina, în pereţii celulelor vegetale. (<fr. *hémicellulose*)
hemicíclic, -ă *adj.* **1.** semicircular. **2.** (despre flori) cu organele florare dispuse unele în verticil, iar altele în spirală. (<fr. *hémicyclique*)
hemicíclu *s. n.* spaţiu, încăpere în semicerc pentru festivităţi, întruniri etc. (<fr. *hémicycle*, lat. *hemicyclium*, amfiteatru)
hemicilíndric, -ă *adj.* în formă de jumătate de cilindru. (<fr. *hémicylindrique*)
hemicloníe *s. f.* contracţie musculară bruscă şi involuntară la o jumătate de corp. (<fr. *hémiclonie*)
hemicoloíd *s. n.* substanţă coloidală parţial polimerizată. (<fr. *hémicolloïde*)
hemicraníe *s. f.* durere a unei jumătăţi a craniului, în migrenă. (<fr. *hémicrânie*)
hemicriptofítă *adj., s. f.* (plantă perenă) la care organele vegetative rămân în timpul iernii pe, sau în pământ. (<fr. *hémicryptophyte*)
hemicristalín, -ă *adj.* (despre roci vulcanice) parţial cristalizat. (<fr. *hémicristallin*)
hemidiaforéză *s. f.* secreţie unilaterală de sudoare. (<fr. *hémidiaphorèse*)
hemidistrofíe *s. f.* inaniţie parţială. (<hemi- + distrofie)
hemiédric, -ă *adj.* care prezintă hemiedrie. (<fr. *hémiédrique*)
hemiedríe *s. f.* caracteristică a unor cristale de a nu prezenta modificări decât pe jumătate din muchii. (<fr. *hémiédrie*)
hemielítră *s. f.* aripă la insecte pe jumătate chitinoasă şi pe jumătate membranoasă. (<fr. *hémiélytre*)
hemiencefalíe *s. f.* aplazie cerebrală limitată la o singură emisferă. (<fr. *hémiencéphalie*)
hemiepífít, -ă *adj.* (despre plante epifite) cu primele rădăcini în pământ, dezvoltând apoi şi rădăcini aeriene. (<fr. *hémiépiphyte*)
hemiepilepsíe *s. f.* epilepsie limitată la o jumătate a corpului. (<fr. *hémi-épilepsie*)
hemifoníe *s. f.* incapacitate de a vorbi cu voce tare. (<fr. *hémiphonie*)
hemiglosítă *s. f.* glosită limitată la o jumătate de limbă. (<fr. *hémiglossite*)
hemignatíe *s. f.* absenţa congenitală a unei jumătăţi a maxilarului inferior. (<fr. *hémignathie*)
hemihaploíd, -ă *adj.* (despre celule) cu jumătate din numărul de cromozimi haploizi. (<hemi- + haploid)
hemimél *s. m.* monstru care prezintă hemimelie. (<fr. *hémimèle*)
hemimelíe *s. f.* malformaţie congenitală prin absenţa parţială a unei extremităţi distale a unui membru al corpului. (<fr. *hémimélie*)
hemimetábolă *adj.* (despre insecte) cu metamorfoză incompletă (fără stadiul de nimfă); heterometabolă. (<fr. *hémimétabole*)
hemimorfísm *s. n. (min.)* proprietate a substanţelor cristalizate de a face ca axele de simetrie să treacă prin două elemente neidentice ale cristalului. (<engl. *hemimorphism*)
hemimorfít *s. n.* calamină (2). (<fr. *hémimorphite*)

heminá *s. f.* substanță organică formată din hem prin transformarea fierului bivalent în fier trivalent. (<fr. *hémine*)
hemión *s. m.* măgar sălbatic din Mongolia, de mărimea catârului. (<fr. *hémione*)
hemiopíe *s. f.* restrângere a vederii părții laterale a câmpului vizual. (<fr. *hémiopie*)
hemipág *s. m.* monstru cu două corpuri unite în regiunea toracică și a gâtului. (<fr. *hémipage*)
hemiparacuzíe *s. f.* paracuzie limitată la o ureche. (<fr. *hémiparacousie*)
hemiparestezíe *s. f.* parestezie a unei jumătăți a corpului. (< fr. *hémiparesthésie*)
hemiparétic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de hemipareză. (<fr. *hémiparétique*)
hemipareuníe *s. f.* copulație incompletă datorată malformației organelor genitale feminine. (<fr. *hémiparéunie*)
hemiparéză *s. f.* pareză la o jumătate de corp. (<fr. *hémiparèse*)
hemiparkinsonísm *s. n.* sindrom parkinsonian cu localizare la una dintre jumătățile corpului. (<hemi- + parkinsonism)
hemipatíe *s. f.* boală într-o jumătate de corp, a unor leziuni cerebrale. (<hemi- + -patie)
hemipelagíc, -ă *adj.* care aparține adâncimilor mărilor și oceanelor între 800 și 2400 m. (<germ. *hemipelagisch*)
hemiplégic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de hemiplegie. (<fr. *hémiplégique*)
hemiplegíe *s. f.* paralizie a unei jumătăți laterale a corpului; hemiplexie. (<fr. *hémiplégie*)
hemiplexíe *s. f.* hemiplegie. (<fr. *hémiplexie*)
hemiptére *s. n. pl.* heteroptere. (<fr. *hémiptéres*)
hemisaprofít, -ă *adj., s. f.* (plantă saprofită) care mai posedă și aparat clorofilian. (<fr. *hémisaprophyte*)
hemispásm *s. n.* spasm unilateral. (<fr. *hémispasme*)
hemispondilíe *s. f.* malformație congenitală a coloanei vertebrale, caracterizată prin absența a jumătate din vertebre. (<fr. *hémispondylie*)
hemiterofíte *s. f. pl.* plante bisanuale care la sfârșitului primului an hibernează, iar în al doilea înfloresc și fructifică. (<fr. *hémithérophytes*)
hemixerofíte *s. f. pl.* plante adaptate parțial la condiții de sol cu umiditate scăzută. (<fr. *hémixérophytes*)
HEMO- v. hem²(o)-.
hemobilíe *s. f.* sângerare a căilor biliare. (<fr. *hémobilie*)
hemobiológ, -ă *s. m. f.* specialist în hematologie, microbiologie și biochimie. (după fr. *hémobiologiste*)
hemobiologíe *s. f.* biologia sângelui. (<hemo- + biologie)
hemocaterézǎ *s. f.* proces de distrugere a celulelor sanguine. (<fr. *hémocathérèse*)
hemoeianímă *s. f.* pigment respirator protidic albastru, analog hemoglobinei, prezent în hemolimfa moluștelor și a crustaceelor. (<fr. *hémocyanine*)
hemocít *s. n.* celulă sangvină. (<fr. *hémocyte*)
hemocitoblást *s. n.* (*biol.*) celulă-tulpină. (<fr. *hémocytoblaste*)
hemocitométru *s. n.* dispozitiv pentru măsurarea hematiilor. (<fr. *hémocytomètre*)
hemocitopeníe *s. f.* diminuare a numărului de hematii din sânge. (<fr. *hémacytopénie*)
hemoclazíe *s. f.* alterare în starea fizico-chimică a plasmei sangvine. (<fr. *hémoclasie*)
hemocolecíst *s. n.* acumulare de sânge în cavitatea veziculei biliare. (<fr. *hémocholécyste*)
hemocriníe *s. f.* vărsare a hormonilor în sânge. (<fr. *hémocrinie*)
hemocrioscopíe *s. f.* determinare a punctului de înghețare a sângelui. (<engl. *hemocryoscopy*)
hemocróm *s. m.* denumire generică pentru pigmenții sangvini transportori de oxigen. (<fr. *hémochrome*)
hemocromatóză *s. f.* tulburare a metabolismului fierului, caracterizată prin depunerea de pigment feric în diferite organe. (<fr. *hémochromatose*)
hemocromométru *s. n.* aparat pentru determinarea procentului de hemoglobină din sânge. (<engl. *hemochromometer*)
hemocultúră *s. f.* cultivare și identificare a unor germeni patogeni în sânge prin însămânțare pe un mediu. (<fr. *hémoculture*)
hemodiagnóstic *s. n.* diagnostic pe examenul serologic al sângelui. (<fr. *hémodiagnostic*)
hemodializă *s. f.* fenomen de trecere a sângelui printr-o membrană de epurare extrarenală cu ajutorul unui rinichi artificial. (<fr. *hémodialyse*)
hemodializór *s. m.* rinichi artificial. (<fr. *hémodialyseur*)
hemodilúție *s. f.* diluție a sângelui circulant. (<fr. *hémodilution*)
hemodinámic, -ă **I.** *adj.* referitor la hemodinamică. **II.** *s. f.* **1.** circulație a sângelui în aparatul vascular. **2.** parte a fiziologiei care studiază circulația sangvină. (<fr. *hémodynamique*)
hemodinamíst, -ă *s. m. f.* specialist în hemodinamică. (<hemodinam/ică/ + *-ist*)
hemodinamométru *s. n.* manometru pentru măsurarea presiunii sângelui. (<fr. *hémodynamomètre*)
hemodromométru *s. n.* aparat de măsurat viteza de circulație a sângelui în vene și în artere. (<fr. *hémodromomètre*)
hemofág, -ă *adj.* **1.** (despre animale) care se hrănește cu sânge. **2.** (despre fagocite) care distruge globulele roșii. (<fr. *hémophage*)
hemofíl, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de hemofilie. (< fr. *hémophile*)
hemofílic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de hemofilie. (<fr. *hémophilique*)
hemofilíe *s. f.* predispoziție ereditară la hemoragii, datorită insuficientei puteri de coagulare a sângelui. (<fr. *hémophilie*)
hemofobíe *s. f.* hematofobie. (<engl. *hemophobia*)
hemoftalmíe *s. f.* invadare a corpului vitros de către sânge. (< fr. *hémophtalmie*)
hemogénic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de hemogenie. (<fr. *hémogénique*)
hemogeníe *s. f.* boală de sânge, la femei, manifestată prin scăderea numărului trombocitelor. (<fr. *hémogénie*)
hemoglobínă *s. f.* pigment protidic roșu din sânge, având rolul de a răspândi în corp oxigenul inspirat. (<fr. *hémoglobine*)
hemoglobinemíe *s. f.* prezența hemoglobinei în sânge, ca urmare a distrugerii globulelor roșii. (<fr. *hémoglobinémie*)
hemoglobínic, -ă *adj.* al hemoglobinei. (<fr. *hémoglobinique*)
hemoglobinobilíe *s. f.* prezența hemoglobinei în bilă. (<fr. *hémoglobinobilie*)
hemoglobinometríe *s. f.* determinare a cantității de hemoglobină din sânge. (<fr. *hémoglobinométrie*)
hemoglobinométru *s. n.* aparat folosit în hemoglobinometrie; hemometru. (<fr. *hémoglobinomètre*)
hemoglobinopatíe *s. f.* boală datorată alterării calitative a hemoglobinei din globulele roșii; hemoglobinoză. (< fr. *hémoglobinopathie*)
hemoglobinóză *s. f.* hemoglobinopatie. (< fr. *hémoglobinose*)
hemoglobinuríe *s. f.* prezența hemoglobinei în urină. (<fr. *hémoglobinurie*)
hemográmă *s. f.* examen de laborator prin care se stabilește compoziția sângelui. (<fr. *hémogramme*)
hemohidartróză *s. f.* revărsare simultană de sânge și lichide seroase într-o articulație. (<fr. *hémo-hydarthrose*)
hemoleucográmă *s. f.* analiză de laborator constând în notarea hematiilor și a leucocitelor. (<fr. *hémo-leucogramme*)
hemolímfă *s. f.* lichid din aparatul circulator al multor nevertebrate, corespunzător sângelui. (<fr. *hémolymphe*)
hemolític, -ă *adj.* care produce hemoliză. (<fr. *hémolytique*)
hemolíză *s. f.* distrugere a hematiilor, cu eliberarea hemoglobinei. (<fr. *hémolyse*)
hemolizínă *s. f.* anticorp, toxină cu acțiune hemolitică. (<fr. *hémolysine*)
hemomanométru *s. n.* aparat pentru măsurarea presiunii sangvine. (<engl. *hemomanometer*)
hemométru *s. n.* hemoglobinometru. (<fr. *hémomètre*)
hemopátic, -ă *adj.* referitor la hemopatie. (<fr. *hémopathique*)
hemopatíe *s. f.* denumire generică pentru bolile sângelui. (< fr. *hémopathie*)
hemoperfúzie *s. f.* perfuzie cu sânge. (< *hemo-* + *perfuzie*)

hemopericárd *s. n.* acumulare de sânge în cavitatea pericardică. (<fr. *hémopéricarde*)
hemoperitonéu *s. n.* acumulare de sânge în cavitatea peritoneală. (după fr. *hémopéritoine*)
hemopneumotoráx *s. n.* acumulare de sânge şi aer în cavitatea pleurală, ca urmare a unui traumatism. (<fr. *hémopneumothorax*)
hemoprofilaxíe *s. f.* injectare, în scop profilactic, de sânge uman matern sau patern presupus a conţine anticorpi protectori faţă de boala cu care un copil a venit în contact, metodă practicată în trecut mai ales în rujeolă. (<fr. *hémoprophylaxie*)
hemoptízie, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de hemoptizie. (<fr. *hémoptysique*)
hemoptizíe *s. f.* eliminare de sânge pe gură, cauzată de o hemoragie a căilor respiratorii. (<fr. *hémoptysie*)
hemorágic, -ă *adj.* cu caracter de hemoragie, provocat de hemoragie. (<fr. *hémorragique*)
hemoragíe *s. f.* **1.** scurgere de sânge cauzată de ruperea unui vas sangvin. **o** ~ *nazală* = epistaxis. **2.** (*fig.*) pierdere a ceea ce este esenţial. (<fr. *hémorragie*)
hemoragipár, -ă *adj.* care provoacă hemoragii. (<fr. *hémorragipare*)
hemorée *s. f.* însuşire a unor insecte de a elimina reflex, ca mijloc de apărare. (<fr. *hémorrhée*)
hemoriníe *s. f.* hemoragie nazală, produsă de ruperea unui vas de sânge. (<fr. *hémorhinie*)
hemoroidál, -ă *adj.* referitor la hemoroizi. (<fr. *hémorroïdal*)
hemoroidár, -ă *adj.* afectat de hemoroizi. (<fr. *hémorrodaire*)
hemoroidectomíe *s. f.* rezecţie a hemoroizilor. (<fr. *hémorroïdectomie*)
hemoroízi *s. m. pl.* tumori varicoase formate prin dilatarea venelor anusului şi rectului. (<fr. *hémorroides*)
hemosiderínă *s. f.* pigment bogat în fier, prezent în ficat. (<fr. *hémosidérine*)
hemosideróză *s. f.* boală care se manifestă prin depunerea hemosiderinei în ficat, plămâni etc. (<fr. *hémosidérose*)
hemostátic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care produce hemostază. (<fr. *hémostatique*)
hemostáză *s. f.* oprire a unei hemoragii. (<fr. *hémostaze*)
hemotahométru *s. n.* aparat pentru determinarea vitezei de circulaţie a sângelui. (<engl. *hemotachometer*)
hemoterapíe *s. f.* tratament al unei boli prin transfuzii de sânge. (<fr. *hémothérapie*)
hemotíp *s. n.* tip de sânge. (<hemo- + tip)
hemotoráx *s. n.* acumulare de sânge în cavitatea pleurală. (<fr. *hémotorax*)
hemotoxíe *s. f.* otrăvire a sângelui. (<fr. *hémotoxie*)
hemotoxínă *s. f.* substanţă care exercită o acţiune nocivă asupra globulelor roşii, deosebindu-se de hemolizină prin absenţa specificităţii. (<fr. *hémotoxine*)
hemotróp, -ă *adj.* (despre virusuri) care se fixează pe celulele sangvine. (<fr. *hémotrope*)
hemovaccináre *s. f.* inoculare sub dermă de sânge sau de plasmă sangvină. (după fr. *hémovaccination*)
hendíádă *s. f.* figură de stil constând în înlocuirea unui substantiv însoţit de un atribut prin două substantive; înlocuire a unui atribut adjectival cu unul substantival. (<fr., lat., gr. *hendiadys*)
henéu *s. m.* arbust din Orientul Mijlociu, din ale cărui frunze se extrage o vopsea roşie pentru păr; vopseaua însăşi. (<fr. *henné*)
henoteísm *s. n.* formă primitivă de religie în care credincioşii se închină unei singure divinităţi, fără a exclude existenţa altora. (<fr. *hénothéisme*)
hénry *s. m.* unitate de măsură a inductanţei, egală cu inductanţa unui circuit electric format dintr-o singură spiră, prin care un curent de un amper stabileşte un flux magnetic propriu de un weber. (<fr. *henry*)
henrymétru *s. n.* aparat de măsurat inductanţa electrică. (<fr. *henrymètre*)
henţ *s. n.* (*fotbal*) atingerea neregulamentară a balonului cu mâna. (<engl. *hands*)
heortologíe *s. f.* studiu asupra sărbătorilor greceşti. (<fr. *héortologie*)
hepár *s. n.* ficat. • extract de ficat, cu acţiune de stimulare a hematopoiezei şi de regenerare a celulei hepatice. (<fr. *hépar*)
heparínă *s. f.* substanţă anticoagulantă produsă de ficat, muşchi etc., folosită în tratamentul infarctului miocardic, al tromboflebitelor etc. (<fr. *héparine*)
heparinemíe *s. f.* prezenţa heparinei în sânge. (<fr. *héparinémie*)
heparinizáre *s. f.* tratament cu heparină (după fr. *héparíniser*)
heparinoterapíe *s. f.* folosirea terapeutică a heparinei. (<fr. *héparinothérapie*)
heparinuríe *s. f.* prezenţa heparinei în urină. (<fr. *héparinurie*)
HEPAT(O)- *elem.* „ficat". (<fr. *hépat/o/-*, cf. gr. *hepar, -atos*)
hepatalgíe *s. f.* durere de ficat. (<fr. *hépatalgie*)
hepatectomíe *s. f.* rezecţie a unei porţiuni din ficat. (<fr. *hépatectomie*)
hepátic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de ficat. (<fr. *hépatique*)
hepaticée *s. f. pl.* familie de plante criptogame cu frunze numai de o parte a tulpinii sau fără frunze. (<lat. *hepaticeae*)
HEPATICO- *elem.* „canal hepatic". (<fr. *hépatico-*, cf. gr. *hepatikos*)
hepaticogastrostomíe *s. f.* operaţie constând în legarea canalului hepatic la stomac. (<fr. *hépatico-gastrostomie*)
hepaticolitiáză *s. f.* formarea de concreţiuni în ficat. (<engl. *hepaticolithiasis*)
hepaticologíe *s. f.* studiul plantelor criptogame hepatice. (<fr. *hépaticologie*)
hepaticostomíe *s. f.* fixare chirurgicală a canalului hepatic la piele. (<fr. *hépaticostomie*)
hepaticotomíe *s. f.* incizie a canalului hepatic. (<fr. *hépaticotomie*)
hepatísm *s. n.* insuficienţă biliară. (<fr. *hépatisme*)
hepatítă *s. f.* afecţiune inflamatorie a ficatului. **o** ~ *epidermică* = hepatită cauzată de un virus. (<fr. *hépatite*)
hepatizáţie *s. f.* leziune a unui ţesut care dă aspectul şi consistenţa ficatului. (<fr. *hépatisation*)
HEPATO- v. hepat(o)-.
hepatobiliár, -ă *adj.* referitor la ficat şi la căile biliare. (<fr. *hépatobiliaire*)
hepatocél *s. n.* hernie a ficatului. (<fr. *hépatocèle*)
hepatocít *s. n.* celulă hepatică. (<fr. *hépatocyte*)
hepacitologíe *s. f.* aspect lezional apărut în urma fagocitării unor celule hepatice. (<hepato- + citologie)
hepatogastrostomíe *s. f.* anastomoză între canalele biliare şi stomac. (<fr. *hépato-gastrostomie*)
hepatogén, -ă *adj.* de origine hepatică, generat de ficat. (<fr. *hépatogène*)
hepatografíe *s. f.* **1.** descriere a ficatului. **2.** radiografie a ficatului. (<fr. *hépatographie*)
hepatográmă *s. f.* radiografie a ficatului prin hepatografie (2). (<fr. *hépatogramme*)
hepatolít *s. n.* calcul (II) hepatic. (<fr. *hépatolithe*)
hepatólog, -ă *s. m. f.* medic specialist în hepatologie. (<fr. *hépatologue*)
hepatológic, -ă *adj.* referitor la hepatologie. (<fr. *hépatologique*)
hepatologíe *s. f.* disciplină care studiază anatomia, fizi-ologia şi patologia ficatului. (<fr. *hépatologie*)
hepatóm *s. n.* tumoare hepatică (malignă). (<fr. *hépatome*)
hepatomalacíe *s. f.* ramolisment al ficatului. (<hepato- + -malacie)
hepatomanometríe *s. f.* măsurare a presiunii din ficat. (<fr. *hépatomanométrie*)
hepatomegalíe *s. f.* creştere a volumului ficatului, în diverse boli infecţioase, toxice etc. (<fr. *hépatomégalie*)
hepatonecróză *s. f.* distrugere celulară în cursul unor procese infecţioase ale ficatului. (<hepato- + -necroză[2])
hepatonefrítă *s. f.* afecţiune prin leziuni ale ficatului şi rinichilor. (<fr. *hépatonéphrite*)
hepatopancreás *s. n.* glandă digestivă la unele nevertebrate (moluşte, artropode). (<fr. *hépatopancréas*)

hepatopatíe *s. f.* denumire generică a bolilor ficatului. (< fr. *hépatopathie*)
hepatopexíe *s. f.* fixare chirurgicală a unui ficat deplasat. (< fr. *hépatopexie*)
hepatoptóză *s. f.* ptoză a ficatului. (< fr. *hépatoptôse*)
hepatorafíe *s. f.* sutură a unei plăgi hepatice. (< fr. *hépatorrhaphie*)
hepatoragíe *s. f.* hemoragie hepatică. (< fr. *hépatorragie*)
hepatorenál, -ă *adj.* referitor la ficat şi la rinichi. (< fr. *hépatorhénal*)
hepatorexíe *s. f.* ruptură a ficatului. (< fr. *hépatorrhexie*)
hepatostomíe *s. f.* creare operatorie a unei derivaţii biliare, prin fixare la piele. (< fr. *hépatostomie*)
hepatoterapíe *s. f.* **1.** tratament al bolilor ficatului. **2.** tratament pe bază de extracte hepatice. (< fr. *hépatothérapie*)
hepatotomíe *s. f.* incizie a ficatului. (< fr. *hépatotomie*)
hepatotoxemie *s. f.* intoxicare de origine hepatică. (< fr. *hépatotoxémie*)
hepatotoxínă *s. f.* toxină cu efect nociv asupra ficatului. (< fr. *hépatotoxine*)
hepatotróp, -ă *adj.* cu afinitate pentru ficat. (< fr. *hépatotrope*)
hepatóză *s. f.* proces degenerativ al parenchimului hepatic. (< fr. *hépatose*)
HEPT(A)- *elem.* „şapte". (< fr. *hept/a/-*, cf. gr. *hepta*)
heptacórd *s. n.* **1.** liră antică cu şapte coarde. **2.** scară muzicală de şapte trepte diatonice. (< fr. *heptacorde*)
heptádă *s. f.* grup de şapte. (< engl. *heptad*)
heptaédric, -ă *adj.* în formă de heptaedru. (< fr. *héptaédrique*)
heptaédru *s. n.* poliedru cu şapte feţe. (< fr. *heptaèdre*)
heptagón *s. n.* poligon cu şapte laturi. (< fr. *heptagone*)
heptagonál, -ă *adj.* în formă de heptagon. (< fr. *heptagonal*)
heptamér, -ă *adj.* format din şapte părţi; divizat în şapte. (< lat. *heptamerus*)
heptamerón *s. n.* operă cuprinzând povestirile unor evenimente petrecute în timp de şapte zile. (< germ. *Heptameron*)
heptamétru *adj., s. m.* (vers) de şapte picioare. (< fr. *heptamètre*, lat. *heptametrum*)
heptán *s. m.* hidrocarbură saturată cu şapte atomi de carbon în moleculă. (< fr. *heptane*)
heptaoxíd *s. m.* oxid având în moleculă şapte atomi de oxigen. (< fr. *heptoxyde*)
heptarhíe *s. f.* guvernare simultană a şapte persoane. (< fr. *heptarchie*)
heptasiláb *adj., s. n.* (vers) din şapte silabe. (< fr. *heptasyllabe*)
heptasilábic, -ă *adj.* (despre versuri) heptasilab. (< fr. *heptasyllabique*)
heptastíh, -ă *adj., s. m. f.* (poezie, strofă) din şapte versuri. (< engl. *heptastich*)
heptatlón *s. n.* concurs atletic combinat, la femei, care reuneşte şapte probe, pe durata a două zile. (< engl. *heptathlon*)
heptatónic, -ă *adj. (muz.) sistem ~* = sistem muzical din cele şapte sunete naturale. (< germ. *heptatonisch*)
heptavalént, -ă *adj.* (despre elemente chimice) care are valenţa 7. (< fr. *heptavalent*)
heptemimér, -ă *adj.* (despre cezură) care se găseşte după a şaptea jumătate de picior. (< fr. *hepthémimère*)
heptódă *s. f.* tub electronic cu şapte electrozi. (< fr. *heptode*, germ. *Heptode*)
heraclitián, -ă *adj.* propriu filosofiei lui Heraclit. (< fr. *héraclitien*)
heraclitísm *s. n.* sistem filosofic al lui Heraclit, care consideră ca principiu fundamental al existenţei focul. (< *heraclitian* + *-ism*)
heráld *s. m.* ofiţer însărcinat cu organizarea serbărilor, a turnirelor medievale, a transmiterii declaraţiilor de război etc. (< lat. *heraldus*)
heráldic, -ă I. *adj.* referitor la heraldică. **II.** *s. f.* disciplină auxiliară a istoriei care studiază stemele, blazoanele etc. (< fr. *héraldique*)
heraldíst *s. m.* specialist în heraldică. (< fr. *héraldiste*)
herbartián, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al herbartianismului. (< engl. *herbartian*)
herbartianism *s. n.* curent în pedagogie care, preluând ideile lui Herbart, pune accentul pe procesul receptării cunoştinţelor de către elevi. (< *herbartian* + *-ism*)
herberíe *s. f.* (*rar*) piaţă pentru verdeţuri. (< fr. *herberie*)
hérbes *s. f. pl.* amestec de ierburi uscate (busuioc, pătrunjel, cimbru, oregano) folosite în mod frecvent în Franţa, asociate în general. (< fr. *herbes*)
hercínic, -ă *adj. orogeneză ~ă* = cutare a scoarţei terestre care a avut loc în carbonifer, dând naştere la o serie de munţi, din Apalaşi până în Asia Centrală şi traversând Europa. (< germ. *herzynisch*)
hércule *s. m.* (*fam.*) om voinic, robust. (< fr. *hercule*)
herculeeán, -ă *adj.* **1.** referitor la Hercule. **2.** demn de un Hercule; foarte puternic, voinic. (< fr. *herculéen*)
Hereford /hérifăd/ *s. n.* rasă de bovine de carne din ţările anglo-saxone şi America Latină, de culoare roşcată pe tot corpul, cu excepţia capului, abdomenului şi a extremităţilor picioarelor, albe. (< engl. *hereford*)
héring *s. m.* peşte marin migrator, asemănător cu scrumbia, foarte prolific. (< germ. *Hering*)
hermafrodít, -ă I. *adj., s. m. f.* (om, animal, plantă) care posedă organele reproducătoare ale ambelor sexe; androgin, bisexuat. **II.** *s. m.* **1.** (*mit.*) fiinţă căreia i se atribuie o natură dublă, masculină şi feminină. **2.** (*arte*) statuie prezentând însuşiri masculine şi feminine. (< fr. *hermaphrodite*)
hermafroditísm *s. n.* prezenţa la acelaşi individ a caracterelor sexuale ale ambelor sexe; bisexualitate; intersexualitate. (< engl. *hermafroditism*)
hermandád *s. n.* asociaţie de orăşeni în Spania Evului Mediu, constituită împotriva răufăcătorilor. (< sp. *hermandad*)
hérme *s. f. pl.* (*ant.*) stâlpi de piatră de-a lungul drumurilor, la răspântii şi la intrarea în casele greceşti, având săpat în partea de sus capul lui Hermes. (< fr. *hermès*)
hermeneút *s. m.* specialist în hermeneutică. (< fr. *herméneute*)
hermeneútic, -ă I. *adj.* referitor la hermeneutică. **II.** *s. f.* **1.** ştiinţa sau arta de a interpreta vechile texte religioase, obscure, criptice; (*p. ext.*) rezultatul interpretării. **2.** ştiinţa sau metoda interpretării fenomenelor culturii spirituale. • ansamblul tehnicilor de descifrare a unui dat simbolic, teorie a procesului de interpretare a semnelor. (< fr. *herméneutique*, gr. *hermeneutike*, /II/ germ. *Hermeneutik*)
hérmes *s. f.* statuie a zeului Hermes (Mercur). (< fr. *hermès*)
herminát, -ă *adj.* asemănător herminei; (despre găini) cu penajul alb mărginit cu negru la coadă şi la aripi şi negru mărginit cu alb la gât. (< fr. *herminé*)
hermínă *s. f.* **1.** mic mamifer carnivor asemănător cu nevăstuica, cu blana cafenie-deschisă vara şi albă, fină şi lucioasă iarna. • blana prelucrată sau haina făcută din blana acestui animal. **2.** (*herald.*) blană la steme, reprezentată convenţional prin fond argintiu presărat cu pete de nisip. (< fr. *hermine*)
HERNI(O)- *elem.* „hernie". (< fr. *herni/o/-*, cf. lat. *hernia*, supărare)
herniár, -ă *adj.* referitor la hernie. (< fr. *herniaire*)
herniát, -ă *adj.* care prezintă hernie. (< fr. *hernié*)
hernie *s. f.* ieşire a unui viscer; organ din cavitatea în care stă în mod normal. (< fr. *hernie*, lat. *hernia*)
hernioplastíe *s. f.* refacere plastică a unei hernii. (< engl. *hernioplasty*)
hernioptóză *s. f.* hernie a unei anse a intestinului gros printr-o breşă parietală. (< hernio- + ptoză)
herniorafíe *s. f.* sutură a unei hernii. (< fr. *herniorrhaphie*)
herniós, -oásă *adj., s. m. f.* (suferind) de hernie. (< fr. *hernieux*)
herniotóm *s. n.* instrument folosit în herniotomie. (< fr. *herniotome*)
herniotomíe *s. f.* operaţie reparatorie a unei hernii. (< fr. *herniotomie*)
heroídă *s. f.* scrisoare în versuri în care îşi exprimă gândurile şi sentimentele un erou, un personaj celebru. (< fr. *héroïde*)
heroínă *s. f.* stupefiant toxic derivat al morfinei. (< fr. *héroïne*)
heroinomán, -ă *s. m. f.* toxicoman care se drogheză cu heroină. (< fr. *héroïnomane*)
heroinomanie *s. f.* drogare cu heroină. (< fr. *héroïno-manie*)

herostrátic *adj. renume ~* = renume rău; infamant. (<germ. *herostratisch*, cf. *Herostrat* n. pr.)
herostratísm *s. n.* tendință a unor dizarmonici sau debili mintali de a provoca celorlalți mari pagube, pentru a-și da importanță. (<herostrat/ic/ + *-ism*)
hérpes *s. n.* dermatită virotică, manifestată prin apariția unor grupuri de băsicuțe cu lichid, mai ales în jurul gurii, al nasului și al organelor genitale. (<fr. *herpès*)
HERPET(O)- /HERPETI- *elem.* „herpes". (<fr. *herpét/o/-*, *herpéti-*, cf. lat. *herpes, -etis*, pecingine)
herpétic, -ă *adj.* de natura herpesului. (<fr. *herpétique*)
herpetifórm, -ă *adj.* cu aspect de herpes. (<fr. *herpétiforme*)
herpetovírus *s. n.* virus herpetic. (<herpeto- + virus)
hérsă *s. f.* grilă din fier sau din lemn armat, culisantă, care protejează poarta unei cetăți. (<fr. *herse*)
hertz /herț/ *s. m.* unitate de măsură pentru frecvență egală cu frecvența unui fenomen periodic cu perioada de o secundă; ciclu (3) pe secundă. (<fr. *hertz*)
hertzián, -ă *adj.* referitor la undele electromagnetice radio. **O** *unde ~ene* = unde electromagnetice care transmit semnalele radiofonice; *cablu ~* = sistem de transmisie prin unde hertziene a mesajelor. (<fr. *hertzien*)
herúl, -ă I. *s. m. pl.* neam germanic din triburi ale goților, provenind din Scandinavia și prezenți între Marea Baltică și Pontus Euxin. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest neam. (<fr. *hérule*)
hesonít *s. n.* varietate de granat, incolor, verzui-brun, galben sau roșu, piatră prețioasă. (<germ. *Hessonit*)
hesperanopíe *s. f.* reducere a acuității vizuale la întuneric. (<fr. *hespéranopie*)
hesperídă *s. f.* fruct cărnos asemănător cu baca (la portocal, lămâi etc.). (<fr. *hespéride*)
hesperíde *s. f. pl.* (*mit.*) nimfe ale crepusculului, care păzeau, împreună cu un balaur, o grădină de pomi cu mere de aur, provocând mortalitatea. (<fr. *héspérides*)
hesperórnis *s. m.* pasăre fosilă de apă, asemănătoare cu pinguinul actual, cu aripile reduse la două palete, care serveau la înot. (<fr. *hesperornis*)
hessián *s. n.* țesătură de iută cu legătură de pânză, folosită în tapițerie, la confecționarea sacilor și ca ambalaj. (<fr. *hessian*)
hetaíră *s. f.* **1.** curtezană în Grecia antică. **2.** prostituată. (<fr. *hétaïre*, gr. *hetaira*)
hetairíe *s. f.* **1.** (în Grecia antică) asociație aristocratică, adesea secretă, cu caracter politic. **2.** (în Imperiul Bizantin) corp de gardă imperială compus din mercenari străini. **3.** (în Grecia modernă) societate literară sau politică; eterie. (<fr. *hétaïrie*, gr. *hetaireia*)
hetairísm *s. n.* **1.** stare de promiscuitate în prima fază a comunei primitive, în care raporturile sexuale nu erau supuse nici unei reglementări sociale. **2.** condiția, obice-iurile hetairelor. (<fr. *hétaïrisme*)
HETER(O)- /ETER(O)- *elem.* „altul", „diferit", „inegal". (<fr. *hétéro-*, cf. gr. *heteros*)
heterándru, -ă *adj.* (despre flori) cu stamine de lungimi și forme diferite. (<fr. *hétérandre*)
heteroanticórp *s. m.* anticorp activ contra unui antigen provenind de la indivizi de specii diferite. (<fr. *hétéro-anticorps*)
heteroantigén *s. n.* antigen care produce dezvoltarea de anticorpi în serul unor indivizi din specii diferite. (<fr. *hétéroantigène*)
heteroauxínă *s. f.* hormon asemănător auxinei, care accelerează creșterea. (<fr. *hétéroauxine*)
heteroblást *s. n.* țesut care se dezvoltă sub formă diferită de a țesutului de origine. (<fr. *hétéroblaste*)
heteroblástic, -ă *adj.* (despre plante) cu dezvoltare diferită, cu o tranziție între forma juvenilă și cea adultă. (<fr. *hétéroblastique*)
heterocarión *s. m.* celulă cu două nuclee genetic diferite. (<fr. *hétérocaryon*)
heterocarióză *s. f.* coexistența în cadrul aceleiași celule a unor nuclei genetic deosebiți. (<fr. *hétérocaryose*)
heterocárp, -ă *adj.* care prezintă heterocarpie. (<fr. *hétérocarpe*)
heterocarpíe *s. f.* prezența de fructe sau semințe de mai multe feluri la aceeași plantă. (<fr. *hétérocarpie*)
heterocefál *s. m.* monstru fetal cu două capete de mărimi diferite. (<engl. *heterocephalus*)
heterocéras *s. m.* amonit cu cochilie, la început turniculată, apoi dreaptă și terminată cu o cârjă. (<lat. *heteroceras*)
heterocérc, -ă *adj.* (despre înotătoarea codală a unor pești) cu lobi inegali, cel dorsal mai mare. (<fr. *hétérocerque*)
heteroeiclic, -ă *adj.* **1.** (despre compuși organici) care are în ciclu, pe lângă atomi de carbon, și atomi ai altor elemente. **2.** (despre flori) cu verticile neuniforme sau cu piese inegale. (<fr. *hétérocyclique*)
heterocíclu *s. n.* compus organic heterociclic (1). (<fr. *hétérocycle*)
heterocotíl, -ă *adj.* cu cotiledoane inegale. (<fr. *hétérocotyle*)
heterocróm, -ă *adj.* **1.** (despre capitulul compozeelor) la care florile din centru sunt de altă culoare decât cele din jur. **2.** (*fot.*) de culori diferite. (<fr. *hétérochrome*)
heterocromíe *s. f.* **1.** anomalie congenitală caracterizată prin colorarea diferită a irisurilor. **2.** colorație diferită a unor organe vegetale (unicolore). (<fr. *hétérochromie*)
heterocromozóm *s. m.* heterozom. (<fr. *hétérochromosome*)
heterocrón, -ă *adj.* în timpuri diferite. (<fr. *hétérochrone*)
heterocronísm *s. n.* **1.** apariție anormală a unor organe sau caractere înaintea altora. **2.** interval între cronaxia nervului și cea a mușchiului, care împiedică transmiterea influxului nervos. (<fr. *hétérochronisme*)
heterodináre *s. f.* (radio) amestec a unor semnale cu frecvențe diferite. (după engl. *heterodyne*)
heterodínă *s. f.* **1.** circuit electronic pentru producerea unor bătăi prin interferența a două oscilații de frecvențe foarte apropiate. **2.** generator de semnale de înaltă frecvență, în operații de măsurare sau de control. (<fr. *hétérodyne*)
heterodónt, -ă I. *adj.* **1.** (despre animale) care are dinții diferențiați; anizodont. **2.** (despre frunze) neuniform dințat. **II.** *s. n. pl.* ordin de lamelibranhiate cu dinți diferențiați. (<germ. *heterodont*)
heterodóx, -ă *adj., s. m. f.* (om) de altă credință decât cea oficială. (<fr. *hétérodoxe*)
heterodoxíe *s. f.* concepție care se abate de la doctrina oficială (ortodoxă) a bisericii; credință contrară unei dogme. (<fr. *hétérodoxie*)
heterodróm, -ă *adj.* **1.** (despre organe vegetale) orientat în direcții diferite. **2.** (despre o contracție cardiacă) care nu se propagă în sens obișnuit. (<fr. *hétérodrome*)
heteroerotísm *s. n.* atracție normală față de sexul opus. (<engl. *heteroerotism*)
heterofág, -ă *adj.* **1.** cu nutriție variată. **2.** care para-zitează plante diferite. (<fr. *hétérophage*)
heterofemíe *s. f.* (*biol.*) apariție neașteptată a unei anomalii structurale la indivizii unei familii. (<fr. *héterophémie*)
heterofiáză *s. f.* boală parazitară la om sau la unele animale (câini, pisici) determinată de trematode. (< fr. *hétérophyase*)
heterofíl, -ă *adj.* care prezintă heterofilie. (<fr. *hétérophyte*)
heterofílie *s. f.* prezența unor frunze de forme și dimensiuni diferite pe aceeași plantă. (<fr. *hétérophyllie*)
heterofíte *s. f. pl.* plante antotrofe capabile să-și prelucreze atât substanțele nutritive luate din substrat cât și pe cele de natură organică. (<fr. *hétérophytes*)
heterofític, -ă *adj.* cu două feluri de spori, pe sporofiți diferiți. (<fr. *hétérophytique*)
heterofón, -ă *adj.* referitor la heterofonie. (<fr. *hétérophone*)
heterofonie *s. f.* (*muz.*) discordanță provenită din abate-rile ritmice și de intonație a vocilor mai multor cântăreți care interpretează aceeași melodie. (<fr. *hétérophonie*)
heteroforíe *s. f.* strabism latent, dezechilibru oculomotor cu tendință mare de fuzionare. (<fr. *hétérophorie*)
heterogám, -ă *adj.* care prezintă heterogamie. • (despre plante) cu flori de sexe diferite. (<fr. *hétérogame*)
heterogamét *s. m.* gamet deosebit morfologic față de partenerii săi și de cei de sex diferit. (<fr. *hétérogamète*)
heterogametánge *s. m.* gametange femel sau mascul pe același tal, specific fungilor. (<fr. *hétérogamétange*)

heterogamétic, -ă *adj.* (despre sex) care dă naștere la heterogameți. (< fr. *hétérogamétique*)
heterogamíe *s. f.* **1.** fuziune a doi heterogameți; anizogamie. **2.** fuziune între doi gameți provenind de la indivizi diferiți. (< fr. *hétérogamie*)
heterogenétic, -ă *adj. (biol.)* provenit din strămoși di-feriți. (< fr. *hétérogénétique*)
heterogenéză *s. f.* **1.** geneză a unor urmași diferiți în cadrul aceleiași specii. **2.** alternanță de generații; heterogenie. **3.** teorie idealistă care consideră schimbările suferite de organisme ca fiind cu totul independente de mediul extern. (< fr. *hétérogenèse*)
heterogeníe *s. f.* heterogeneză (2). (< fr. *hétérogénie*)
heterogín, -ă *adj.* care prezintă heterogenism. (< fr. *hétérogyne*)
heteroginíism *s. n.* condiție ca femelele unei populații (albine, furnici) să fie mai puțin uniforme morfologic decât masculii din aceeași specie. (< fr. *hétérogynisme*)
heterogoníe *s. f.* **1.** formarea a două sau trei tipuri de flori diferite din punctul de vedere al structurii androceului. **2.** alternarea între generații cu modalități diferite de reproducere sexuată. (< fr. *hétérogonie*)
heterográfă *s. f.* grefă[2] cu grefonul luat de la o altă specie; heteroplastie. (< fr. *hétérogreffe*)
heteroinfécție *s. f.* boală infecțioasă datorată introducerii în organism a unor germeni provenind din exterior. (< fr. *hétéro-infection*)
heterolíză *s. f.* dizolvare a celulelor sub acțiunea unor agenți externi. (< fr. *hétérolyse*)
heterológ, -ă *adj.* (despre țesuturi, celule, seruri) care provine de la individ aparținând unei alte specii. (< fr. *hétérologue*)
heteromér, -ă *adj. (biol.;* despre organisme) format din mai multe părți morfologice sau anatomice. (< fr. *hétéromère*)
heteromeríe *s. f. (biol.)* **1.** inegalitate numerică, neuniformitate a părților unor organe ale aceleiași specii. **2.** influență reciprocă diferită a factorilor ereditari. (< fr. *hétéromérie*)
heterometábolă *adj.* hemimetabolă. (< fr. *hétéro-métabole*)
heteromixíe *s. f. (biol.)* fuziune a doi nuclei genotipic diferiți. (< fr. *hétéromixie*)
heteromórf, -ă *adj.* cu forme variate; polimorf. • (despre substanțe) care prezintă forme cristaline diferite. (< fr. *hétéromorphe*)
heteromorfíe *s. f.* **1.** heteromorfism. **2.** sterilitate a florilor generată de existența deosebirilor de lungime între stil și stamine. (< fr. *hétéromorphie*)
heteromorfísm *s. n.* **1.** caracter heteromorf; heteromorfie (1). **2.** convingere delirantă a unor bolnavi că sunt altfel decât semenii lor. (< fr. *hétéromorphisme*)
heteromorfóză *s. f.* **1.** diversitate morfogenetică. **2.** *(med.)* înlocuire a unei porțiuni de organ distruse. (< fr. *hétéromorphose*)
heteroním, -ă I. *adj.* (despre o operă) publicat sub alt nume decât cel al autorului. • (despre un autor) care scrie sub nume diferite. **II.** *s. n.* **1.** corespondent al unui cuvânt într-o altă limbă. **2.** substantiv care are pereche pentru sexul opus. (< fr. *hétéronyme*)
heteronimíe *s. f. (lingv.)* folosire a unor perechi de cuvinte formate din radicale diferite, cuvinte moștenite sau împrumutate. (< fr. *hétéronymie*)
heteronóm, -ă *adj.* care se conduce după legi externe, provenite din afară. • (despre schimbări fonetice) condiționat de alți factori. (< fr. *hétéronome*)
heteronomíe *s. f. (fil.)* principiu potrivit căruia voința subiectului nu are în sine rațiunea propriei acțiuni, ci o derivă din rațiuni externe. • situație, acțiune caracterizată prin faptul că este guvernată nu de legi proprii, ci de legi situate sau impuse din afară. • caracterul a ceea ce este heteronom. (< fr. *hétéronomie*)
heteropág *s. m.* monstru dublu în care parazitul prezintă un cap și membre distincte. (< fr. *hétéropage*)
heteropaternál, -ă *adj.* (despre generi) concepuți și născuți, la timp foarte scurt, de tați diferiți, în caz de superfecundație. (< hetero- + paternal)
heteroplástic, -ă *adj.* referitor la heteroplastie. (< fr. *hétéroplastique*)
heteroplastíe *s. f.* heterografă. (< fr. *heteroplastie*)
heteroplazíe *s. f.* formare a unui țesut anormal în organism. (< fr. *hétéroplasie*)
heteroploíd, -ă *adj.* care prezintă heteroploidie. (< fr. *hétéroploïde*)
heteroploídie *s. f.* modificare în plus sau în minus a numărului de cromozomi caracteristic unei specii. (< fr. *hétéroploïdie*)
heteropóde *s. n. pl.* ordin de gasteropode marine cu piciorul transformat în înotătoare. (< fr. *hétéropodes*)
heteroproteídă *s. f.* denumire generică dată substanțelor organice compuse dintr-o parte proteică și una neproteică. (< fr. *hétéroprotéide*)
heteroptére *s. f. pl.* ordin de insecte himenoptere care au prima pereche de aripi chitinoase la bază și membranoase în rest, iar a doua pereche în întregime membranoase; hemiptere. (< fr. *hétéroptères*)
heterosexuál, -ă *adj.* care prezintă heterosexualitate. (< fr. *hétérosexuel*)
heterosexualitáte *s. f.* sexualitate normală, atracție spre sexul opus. (< fr. *hétérosexualité*)
heterosféră *s. f.* strat al atmosferei situat deasupra homosferei, în care predomină gazele ușoare (azot, hidrogen, heliu). (< fr. *hétérosphère*)
heterosínápsă *s. f.* sinapsă a doi cromozomi neomologi. (< fr. *hétérosynapse*)
heterospermíe *s. f.* prezența de semințe diferite ca formă sau conținut la aceeași plantă. (< fr. *hétérospermie*)
heterospór I. *adj.* (despre plante) cu tipuri distincte de spori, masculi și femele. **II.** *s. m.* spor cu energide mascule și femele. (< fr. *hétérospore*)
heterosporíe *s. f.* producere de heterospori. (< fr. *hétérosporie*)
heterostemón, -ă *adj.* care prezintă heterostemonie. (< fr. *hétérostémone*)
heterostemoníe *s. f.* prezența la aceeași plantă a unor stamine de forme și lungimi diferite. (< fr. *hétérostémonie*)
heterostíl, -ă *adj.* (despre flori) care prezintă hetero-stilie. (< fr. *hétérostyle*)
heterostilíe *s. f.* prezența unor stile de lungimi diferite în florile aceleiași specii. (< fr. *hétérostylie*)
héterosugéstie *s. f.* sugestie produsă prin intervenția unei alte persoane. (< fr. *hétérosuggestion*)
heterotáctic, -ă *adj.* care prezintă heterotaxie. (< fr. *hétérotactique*)
heterotaxíe *s. f.* **1.** *(bot.)* poziție anormală a unui organ sau a unei părți dintru-un organism. **2.** dereglare a unui organ anatomic. (< fr. *hétérotaxie*)
heteroterapíe *s. f.* tratament al unei boli cu mijloace specifice alteia. (< fr. *hétérothérapie*)
heterotérm, -ă *adj.* care prezintă heterotermie. (< germ. *heterotherm*)
heterotermíe *s. f.* proprietatea unor animale homeoterme de a-și pierde în timpul iernii posibilitatea reglării temperaturii corpului. (< fr. *hétérothermie*[2])
heterotíp, -ă I. *adj.* tipărit cu planșe ale căror caractere sunt mobile; schimbat, cu totul altfel. **II.** *s. m.* monstru dublu în care fătul parazit atârnă de peretele ventral al antozitului. (< fr. *hétérotype*)
heterotóp, -ă *adj.* care crește în biotopuri diferite. (< fr. *hétérotope*)
heterotópic, -ă *adj.* referitor la heterotopie. (< fr. *hétérotopique*)
heterotopíe *s. f.* ectopie. (< fr. *hétéotopie*)
heterotransplánt *s. n.* transplant recoltat de la un alt individ. (< fr. *hétérotransplant*)
heterotróf, -ă *adj. (biol.;* despre organisme) **1.** care se hrănește cu substanțe organice sintetizate de alte organisme sau rezultate din degradarea acestora. **2.** cu nutriție variată. (< fr. *hétérotrophe*)
heterotrofíe *s. f.* mod de nutriție a organismelor he-terotrofe. (< fr. *hétérotrophie*)

heteroxén, -ă *adj.* (despre paraziți) cu ciclu de dezvoltare pe mai multe gazde succesive. (<lat. *heteroxenus*)
heteróză *s. f. (lingv.)* înlocuire a unei expresii precise cu una mai puțin precisă, de obicei un nume propriu de oraș cu un nume comun care exprimă atributul său. (<fr. *hétérose*)
heterozídă *s. f.* glicozidă. (<fr. *hétéroside*)
heterozigót, -ă *adj., s. m.* (organism diploid) care provine din părinți diferiți în ceea ce privește constituția genetică. (<fr. *hétérozygote*)
heterozigoție *s. f.* fenomen genetic determinat de faptul că cele două gene alelice au efecte diferite. (<germ. *Heterozygotie*)
heterózis *s. n.* sistem special de hibridare între două soiuri de plante sau rase de animale cu ereditate diferită, având ca rezultat indivizi cu calități deosebite și cu o productivitate excepțională. (<fr. *hétérosis*)
heterozóm *s. m.* cromozom cu alcătuire diferită pentru fiecare sex; heterocromozom. (<fr. *hétérosome*)
heterozomie *s. f.* prezența suplimentară sau absența unuia sau a câtorva cromozomi într-o celulă sau într-un organism. (<fr. *hétérosomie*)
hettangián, -ă *adj., s. n.* (din) primul (după unii cercetători, al doilea) etaj al jurasicului inferior (lias). (<fr. *hettangien*)
hevéa *s. m.* arbore exotic din regiunile tropicale (mai ales Asia de sud), înalt și lipsit de ramuri la partea inferioară, din al cărui latex se extrage cauciucul. (<fr. *hévéa*)
HEX(A)- *elem.* „șase". (<fr. *hex/a/-*, cf. gr. *hex*)
hexaciclic, -ă *adj.* cu șase verticile florale. (<fr. *hexacyclique*)
hexaclorbenzén *s. m.* compus chimic obținut prin substituirea atomilor din benzen cu atomi de clor. (<fr. *hexachlorbenzène*)
hexaclorciclohexán *s. n.* compus organic sintetic din mai mulți izomeri, ca insecticid; analcid. (<fr. *hexachlorcyclohexane*)
hexaclorúră *s. f.* clorură care conține în formulă șase atomi de clor. (<fr. *hexachlorure*)
hexacoraliéri *s. m. pl.* subclasă de polipi coralieri având în jurul gurii șase tentacule. (<fr. *hexacoralliaires*)
hexacórd *s. n.* **1.** liră cu șase coarde, la vechii greci. **2.** scară muzicală de șase trepte diatonice. (<fr. *hexacorde*)
hexadactíl, -ă *adj.* cu șase degete. (<fr. *hexadactyle*)
hexadecimál, -ă *adj.* (despre un sistem de numerație) care are la bază cifra 16. (<fr. *hexadécimal*)
hexaédric, -ă *adj.* în formă de hexaedru. (<fr. *hexaédrique*)
hexaédru *s. n.* poliedru cu șase fețe. (<fr. *hexaèdre*)
hexagón *s. n.* **1.** poligon cu șase laturi. **2.** nume dat uneori în Franța unui departament în această formă. (<fr. *hexagone*, lat. *hexagonus*)
hexagonál, -ă I. *adj.* în formă de hexagon. **o** *sistem ~* = sistem de cristalizare cu un ax de simetrie de gradul șase. **II.** *s. f.* convenție interstatală între șase țări. (<fr. *hexagonal*)
hexagrámă *s. f.* **1.** reunire a șase litere. **2.** *(muz.)* vechi portativ de șase linii. (<fr. *hexagramme*)
hexametafosfát *s. m.* polimer al metafosfatului de sodiu, folosit în industria petrolului. (<fr. *hexamétaphosphate*)
hexamétru *s. m.* vers antic, specific genului epic, din șase picioare dactilice sau spondaice. (<fr. *hexamètre*, lat. *hexameter*)
hexamotór *adj., s. n.* (avion) cu șase motoare. (<fr. *hexamoteur*)
hexán *s. m.* hidrocarbură saturată, cu șase atomi de carbon în moleculă, lichid inflamabil, folosit ca dizolvant. (<fr. *hexane*)
hexaploíd, -ă *adj.* (despre celule, organisme) cu șase seturi haploide de cromozomi. (<fr. *hexaploïde*)
hexapód, -ă I. *adj.* (despre animale) cu șase picioare. **II.** *s. n. pl.* veche denumire a clasei insectelor. (<fr. *hexapode/s/*)
hexareactór *adj., s. n.* (avion) propulsat de șase turboreactoare. (<fr. *hexaréacteur*)
hexasiláb *adj., s. n.* (vers) din șase silabe. (<fr. *hexas-yllabe*)
hexasilábic, -ă *adj.* (despre versuri) hexasilab. (<fr. *hexasyllabique*)
hexastíh, -ă *adj., s. n.* (poezie, strofă) din șase versuri. (<fr. *hexastique*)
hexastíl, -ă *adj., s. n.* (templu grecesc) cu șase coloane în față. (<fr. *hexastyle*)
hexatónic, -ă *adj. (muz.) gamă ~ă* = gamă din șase sunete distanțate la un ton întreg unul față de altul. (<germ. *hexatonisch*)
hexavalént, -ă *adj.* (despre elemente, radicali) cu valența 6. (<fr. *hexavalent*)
hexódă *s. f.* tub electronic cu șase electrozi. (<fr. *hexode*, germ. *Hexode*)
hexóe *s. m.* denumire generică pentru compușii care posedă șase funcții alcool. (<fr. *hexoe*)
hexóză *s. f.* monozaharidă cu șase atomi de carbon în moleculă. (<fr. *hexose*)
hiácint *s. n.* **1.** varietate roșie de zircon, piatră semiprețioasă. **2.** culoare galbenă roșietică. (<fr. *hyacinthe*, lat. *hyacinthus*)
hiádă *s. f. (mit.)* divinitate, nimfă a norilor încărcați de ploaie. (<fr., gr. *Hyades*, constelația Taurului)
HIAL(O)- *elem.* „sticlă", „corp vitros"; „transparent". (<fr. *hyal/o/-*, cf. gr. *hyalos*)
hialín, -ă *adj.* care are înfățișarea, transparența sticlei; vitros. (<fr. *hyalin*)
hialinóză *s. f.* transformare patologică a substanței fundamentale a țesutului conjunctiv într-o masă sticloasă. (<fr. *hyalinose*)
hialít *s. n.* **1.** varietate transparentă și vitroasă de opal. **2.** sticlă neagră de Boemia. (<germ. *Hyalit*)
hialítă *s. f.* inflamație a corpului vitros. (<fr. *hyalite*)
hialocíst *s. n.* celulă hialină mare, moartă, lipsită de clorofilă. (<fr. *hyalocyste*)
hialofobie *s. f.* teamă patologică de obiecte de sticlă. (<engl. *hyalophobia*)
hialográf *s. n.* **1.** instrument de gravat sticlă. **2.** instrument cu dispozitive reglabile și părți transparente pentru desenarea mecanică a perspectivei. (<fr. *hyalographe*)
hialografíe *s. f.* **1.** arta de a desena cu ajutorul hialografului. **2.** arta gravării pe sticlă. (<fr. *hyalographie*)
hialoíd, -ă *adj.* care are transparența sticlei; sticlos, vitros. **o** *umoare ~ă* = corp vitros; *membrană ~ă* = membrană care conține umoare hialoidă. (<fr. *hyaloïde*)
hialoplásmă *s. f.* ectoplasmă (1). (<fr. *hyaloplasme*)
hialospérm, -ă *adj.* (*bot.*) cu semințe transparente. (<fr. *hyalosperme*)
hialozóm *s. m.* (*biol.*) granulă incoloră din nucleu. (<fr. *hyalosome*)
hialurónic *adj. acid ~* = glucidă compusă, hialină și vâscoasă, substanța amorfă a țesutului conjunctiv. (<fr. *hyaluronique*)
hialuronidáză *s. f.* enzimă aflată în unele organe (testicule, splină etc.) sau secretată de diverse bacterii capabilă să hidralizeze acidul hialuronic și să facă astfel să crească diviziunea medicamentelor injectate subcutanat. (<fr. *hyaluronidase*)
hiát *s. n.* **1.** întâlnire a două vocale din același cuvânt sau din cuvinte alăturate care nu formează un diftong. **2.** *(anat.)* spațiu sau deschidere marcată de obicei într-o structură unică. **3.** lacună într-o lucrare; întrerupere. • moment într-o piesă de teatru în care rămâne scena goală; *(fig.)* pauză, gol. (<fr., lat. *hiatus*)
hiatál, -ă *adj.* referitor la hiat. (<fr. *hiatal*)
hibakusha /hibacúș/ *s. m.* supraviețuitor al bombardamentelor atomice de la Hiroshima și Nagasaki. (<engl. *hibakusha*)
hiberná *vb. intr.* a fi în hibernare. (<fr. *hiberner*, lat. *hibernare*)
hibernácul *s. n.* mugur metamorfozat și caduc, hibernant. (<fr. *hibernacle*)
hibernál, -ă *adj.* **1.** de iarnă. **2.** referitor la hibernare. (<fr. *hibernal*)
hibernánt, -ă *adj.* **1.** (despre animale) care hibernează. **2.** (despre plante) care germinează toamna, înflorind numai în primăvara următoare; (despre muguri) care iernează în stare latentă. (<fr. *hibernant*)
hibernáre *s. f.* **1.** stare de viață latentă a unor organisme în timpul ierbii; hibernație. **2.** *(fig.)* inactivitate, lenevie. (<hiberna)
hibernáție *s. f. (rar)* hibernare. **o** *~ artificială* = hibernoterapie. (<fr. *hibernation*, lat. *hibernatio*)
hebernóm *s. n.* tumoare subcutanată benignă din țesut gras brun; lipom brun. (<fr. *hibernome*)

hibernoterapíe *s. f.* metodă terapeutică prin care se reduce activitatea sistemului nervos prin substanțe ganglioplegice și se răcește corpul; hibernație artificială. (< fr. *hibernothérapie*)

hibíscus *s. m.* plantă ierboasă, arbustivă și arborescentă, originară din India și China, cu flori mari, viu colorate. (< fr., engl. *hibiscus*, lat. *hibiscum*)

hibríd, -ă **I.** *adj., s. m.* (organism) rezultat prin hibridare; bastard, metis. **II.** *adj.* **1.** care aparține la două categorii, tehnologii, clase diferite. **2.** din elemente eterogene, disparate; lipsit de armonie. • (despre cuvinte) prin contaminare sau încrucișare, din elemente caracteristice unor tipuri flexionare sau unor construcții diferite. (< fr. *hybride*, lat. *hybrida*)

hibridá *vb. tr.* a încrucișa prin hibridare; a hibridiza (1), a bastarda. (< fr. *hybrider*)

hibridáre *s. f.* încrucișare a două soiuri, rase, specii etc. de plante sau animale diferite; hibridație. (< hibrida)

hibridație *s. f.* (*rar*) hibridare. (< fr. *hybridation*)

hibridísm *s. n.* hibriditate. (< engl. *hybridism*)

hibriditáte *s. f.* caracterul a tot ceea ce este hibrid; hibridism. (< fr. *hybridité*)

hibridizá *vb. tr.* **1.** a hibrida. **2.** (*fiz.*) a obține, prin contopire, dintr-un număr de orbitali atomici același număr de orbitali, cu energie și geometrie identică. **3.** (*fig.*) a amesteca (artificial) lucruri, idei, atitudini. (< germ. *hybridisieren*)

hibridogamíe *s. f.* polenizare între flori din specii di- ferite. (< fr. *hybridogamie*)

hibridóm *s. m.* celulă hibridă formată dintr-o celulă canceroasă și dintr-o limfocită. (< hibrid + *-om*)

hicori *s. m.* arbore subtropical din America de Nord asemănător cu nucul, cu lemn tare și flexibil. (< fr. *hickory*)

hicsóși *s. m. pl.* triburi nomade asiatice care au invadat Egiptul în sec. XVIII-XVI î. H. (< fr. *hyksos*)

HID- v. h i d r (o) [1] -.

hidalgie *s. f.* (*livr.*) noblețe, boierie. (< sp. *hidalguia*)

hidálgo *s. m.* nobil spaniol. (< fr., sp. *hidalgo*)

hidartróză *s. f.* acumulare de lichide seroase într-o articulație. (< fr. *hydarthrose*)

HIDAT(O)- v. hidr(o)[1]-.

hidátic, -ă *adj.* referitor la hidatide. **o** *chist* ~ = pungă de forma unei vezicule cu un conținut lichid, care se formează în unele organe, datorită larvelor de tenie. (< fr. *hydatique*)

hidatídă *s. f.* formă larvară a teniei echinocos. (< fr. *hydatide*)

hidatidologíe *s. f.* studiu al infestației cu echinococ. (< fr. *hydatidologie*)

hidatidotoráx *s. n.* apașament pleural provenind din ruperea în pleură a unui chist hidatic. (< fr. *hydatidothrax*)

hidatidóză *s. f.* echinococoză. (< fr. *hydatidose*)

hidatocór, -ă *adj., s. f.* (plantă) care se răspândește prin intermediul curenților de apă. (< lat. *hydatochorus*)

hidatódă *s. f.* formație epidermică a frunzelor, care elimină apa prin gutație. (< fr. *hydathode*)

hidatogén, -ă *adj.* (despre minerale) care se formează din soluții magnetice bogate în apă. (< germ. *hydatogen*)

hidaturíe *s. f.* eliminare, prin urină, a resturilor unui chist hidatic. (< fr. *hydaturie*)

hidós, -oásă *adj.* foarte urât; dezgustător, oribil, monstruos. (< fr. *hideux*)

HIDR(O)[1]-/HID- /HIDAT(O)-, -hídric, -hidríe, -hídru *elem.* „apă". (< fr. *hydr/o/-, hyd-, hydat/o/-, -hydric, -hydrie, -hydre*, cf. gr. *hydor, -atos*)

HIDR(O)[2], -hidróză *elem.* „sudoare, transpirație". (< fr. *hidr/o/-, -hidrose*, cf. gr. *hidros*)

hidracarién *s. m. pl.* acarieni de origini diferite, adaptați la viața acvatică. (< fr. *hydracariens*)

hidracíd *s. m.* acid din combinarea hidrogenului cu un metaloid. (< fr. *hydracide*)

hidradenóm *s. n.* adenom sudoripar. (< fr. *hidradénome*)

hidragóg, -ă *adj., s. n.* purgativ puternic. (< fr. *hydragogue*)

hidramniós *s. n.* exces de lichid amniotic. (< fr. *hydramnios*)

hidránt *s. m.* dispozitiv de închidere-deschidere a apei din conducte, sub presiune, la care se pot racorda unul sau mai multe furtunuri. (< fr. *hydrante*, germ. *Hydrant*)

hidrargilít *s. n.* hidroxid natural de aluminiu. (< fr. *hydrargyllite*)

hidrargír *s. n.* mercur. (< fr. *hydrargyre*)

hidrargirísm *s. n.* intoxicație cu preparate de mercur. (< fr. *hydrargyrisme*)

hidrargiroterapíe *s. f.* folosire terapeutică a mercurului. (< fr. *hydrargyrothérapie*)

hidrargiróză *s. f.* erupție cutanată sau colorație anormală a tegumentelor datorită administrării unui tratament cu mercur. (< fr. *hydrargyrose*)

hidrári *s. m. pl.* ordin de celenterate marine, cu excepția hidrei de apă dulce. (< fr. *hydraires*)

hidrát *s. m.* compus anorganic solid care conține molecule de apă. **o** *~ți de carbon* = glucide. (< fr. *hydrate*)

hidratá *vb. refl.* (despre substanțe chimice) **1.** a se combina cu apă. **2.** a absorbi apa în interiorul său prin adeziune. (< fr. *hydrater*)

hidratábil, -ă *adj.* care se poate hidrata. (< fr. *hydra-table*)

hidratánt, -ă *adj.* care hidratează. **o** *loțiune* (sau *cremă*) *~ă* = loțiune (cremă) folosită în cosmetică pentru a reda epidermei conținutul său de apă. (< fr. *hydratant*)

hidratáre *s. f.* **1.** faptul de a se hidrata. **2.** introducere de apă în organism în caz de hemoragii, vărsături etc. **3.** creștere a cantității de apă din organismele vegetale. (< hidrata)

hidratúră *s. f.* grad de concentrație a apei (în citoplasmă, în sol, în aer). • tensiune relativă a vaporilor, atmosferei. (< fr. *hydrature*)

hidraúlic, -ă **I.** *adj.* **1.** referitor la hidraulică. **2.** care funcționează cu ajutorul unui lichid, acționat de o pompă. **3.** care rezistă la acțiunea apei. **II.** *s. f.* știință care studiază mecanica lichidelor și aplicarea lor în tehnică. (< fr. *hydraulique*, lat. *hydraulicus*)

hidraulicián, -ă *s. m. f.* inginer specialist în hidraulică. (< fr. *hydraulicien*)

hidrazidă *s. f.* substanță organică din grupa amidelor, derivată din hidrazină, cristalizată, bacteriostatic puternic. (< fr. *hydrazide*)

hidrazínă *s. f.* compus organic bazic, toxic, combinație a azotului cu hidrogenul, folosit ca agent reductor, antioxidant, anticorosiv și de vulcanizare etc. (< fr. *hydrazine*)

hidrazobenzén *s. m.* substanță organică, derivat al hidrazinei, cristalizată, incoloră, cu miros de camfor, folosită în sinteza coloranților și a medicamentelor. (< fr. *hydrazobenzène*)

hidrazónă *s. f.* compus organic obținut prin condensarea hidrazidei. (< fr. *hydrazone*)

hídră *s. f.* **1.** (*mit.*) șarpe uriaș, închipuit cu șapte capete, care, tăiate, creșteau la loc. **2.** (*fig.*) nenorocire, rău care crește inevitabil. **3.** animal celenterat care trăiește pe fundul apelor dulci, fixându-se cu ajutorul unui disc. (< fr. *hydre*, lat. *hydra*)

hidreméză *s. f.* vomitare apoasă. (< fr. *hydrémèse*)

hidremíe *s. f.* creștere anormală a cantității de apă din sânge. (< fr. *hydrémie*)

hidrencefalíe *s. f.* hidrocefalie. (< fr. *hydrencéphalie*)

hidriatrie *s. f.* tratament bazat pe folosirea apelor. (< fr. *hydriatrie*)

hidric[1], -ă *adj.* referitor la apă; (despre un regim alimentar) care se compune numai din apă (sau ceaiuri, zeamă de fructe). (< fr. *hydrique*)

-hídric[2], -hidríe v. h i d r (o) [1]-.

hidríe *s. f.* vas grecesc de argilă arsă sau de metal în formă de pară răsturnată, cu trei toarte. (< fr. *hydrie*, gr. *hydria*)

hidróa *s. f.* erupție veziculoasă (a pielii). (< fr. *hydroa*)

hidroacústic, -ă **I.** *adj.* referitor la hidroacustică. **II.** *s. f.* ramură a acusticii care studiază producerea și propagarea sunetelor în apă. (< fr. *hydroacoustique*)

hidroacustícián, -ă *s. m. f.* specialist în hidroacustică. (< hidroacustică + -ian)

hidroagregát *s. n.* agregat în centralele hidroelectrice. (< hidro- + agregat)

hidroamelioratív, -ă *adj.* de hidroameliorații. (< fr. *hydroamélioratif*)

hidroamelioratór, -oáre *s. m. f.* specialist în hidroameliorații. (< fr. *hydroameliorateur*)

hidroameliorație *s. f.* **1.** (*pl.*) ansamblu de lucrări hidrotehnice de ameliorare a solului pentru a obține producții agricole mari. **2.** disciplină care studiază lucrările de hidroameliorații (1). (< fr. *hydroamélioration*)

hidroarheologie *s. f.* disciplină care studiază felul de viață și cultura popoarelor vechi pe baza descoperirilor făcute prin săpături sub apă. (< fr. *hydroarchéologie*)

hidroautomát *s. n.* aparat pentru ridicarea apei la o înălțime oarecare, fără ajutorul pompelor. (< fr. *hydroautomat*)

hidroaviație *s. f.* **1.** ramură a aeronauticii care se ocupă cu studiul hidroavioanelor. **2.** aviație dotată cu hidroa-vioane. (< fr. *hydraviation*)

hidroavión *s. n.* avion care poate ateriza și decola de pe apă. (< fr. *hydravion*)

hidrobáză *s. f.* bază pentru hidroavioane. (< fr. *hydrobase*)

hidrobiciclétă *s. f.* ambarcație de agrement pusă în mișcare printr-un mecanism cu pedale. (< fr. *hydrobicyclette*)

hidrobíe *s. f.* însușire a organismelor de a trăi într-un mediu acvatic.

hidrobiológ, -ă *s. m. f.* specialist în hidrobiologie. (< fr. *hydrobiologue*)

hidrobiológic, -ă *adj.* referitor la hidrobiologie. (după engl. *hydrobiological*)

hidrobiologíe *s. f.* ramură a biologiei care studiază organismele din mediul acvatic. (< fr. *hydrobiologie*)

hidrobión *s. n.* vas din lemn sau din tablă pentru transportul peștilor vii. (< hidro- + bion)

hidroblást *s. n.* lăstar acvatic. (< fr. *hydroblaste*)

hidrobotánică *s. f.* ramură a botanicii care studiază plantele acvatice. (< fr. *hydrobotanique*)

hidrobúz *s. n.* navă de mic tonaj pentru transport de pasageri. (< hidro- + *-buz*)

hidrocarbonát *s. m.* carbonat bazic hidratat; carbohidrat. (< fr. *hydrocarbonate*)

hidrocarbúră *s. f.* compus organic din carbon și hidrogen. (< fr. *hydrocarbure*)

hidrocauciúc *s. n.* produs obținut prin hidrogenarea cauciucului. (< fr. *hydrocaoutchouc*)

hidrocefál, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de hidrocefalie. (< fr. *hydrocéphale*)

hidrocefalíe *s. f.* acumulare de lichid seros în cavitatea ventriculilor cerebrali; hidrencefalie. (< fr. *hydrocéphalie*)

hidrocél *s. n.* epanșament seros într-o tunică vaginală. (< fr. *hydrocèle*)

hidrocelulóză *s. f.* produs prin hidroliza parțială a celulozei, sub acțiunea acizilor minerali. (< fr. *hydrocellulose*)

hidrocenóză *s. f.* evacuare apoasă a fecalelor (< hidro- + -cenoză[3])

hidrocentrálă *s. f.* centrală hidroelectrică. (< fr. *hydrocentrale*)

hidrocéntru *s. n.* regiune bogată în ape și energie hidraulică. (< fr. *hydrocentre*)

hidrochímic, -ă *adj.* de hidrochimie. (< fr. *hydrochimique*)

hidrochimíe *s. f.* disciplină care studiază proprietățile chimice ale apelor. (< fr. *hydrochimie*)

hidrochimist, -ă *s. m. f.* specialist în hidrochimie. (< fr. *hydrochimiste*)

hidrochinónă *s. f.* substanță organică cristalină, obținută prin reducerea chinonei, revelator fotografic, în medicină și în unele sinteze organice. (< fr. *hydroquinone*)

hidrochistóm *s. n.* tumoare chistică a glandelor sudoripare. (< fr. *hidrokystome*)

hidrociclón *s. n.* dispozitiv de sortare a materialelor granulare, asemănător cu un ciclon, în care separarea granulelor se face sub acțiunea forței centrifuge, exercitată de un curent de apă. (< fr. *hydrocyclone*)

hidrocinemátică *s. f.* ramură a hidrodinamicii care studiază mișcarea fluidelor, independent de forțele care se exercită asupra lor. (< fr. *hydrocinématique*)

hidroclimatologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază acțiunea apelor minerale și termale, precum și a climatelor asupra organismelor. (< fr. *hydroclimatologie*)

hidrocolecist *s. n.* dilatare a vezicii biliare prin acumularea unui lichid seros. (< fr. *hydrocholécyste*)

hidrocoraliéri *s. m. pl.* ordin de celenterate hidrozoare: polipii cu schelet de calcar, care trăiesc în colonii. (< fr. *hydrocoralliaires*)

hidrocóră *adj., s. f.* (plantă) ale cărei semințe, fructe sunt răspândite prin intermediul apei. (< fr. *hydrochore*)

hidrocoríe *s. f.* mod de răspândire a plantelor hidrocore. (< fr. *hydrochorie*)

hidrocortizón *s. n.* hormon al corticosuprarenalei, produs și sintetic, cu acțiune antiinflamatorie și antialergică. (< fr. *hydrocortisone*)

hidrocosmétică *s. f.* îngrijirea sănătății și a frumuseții prin folosirea preparatelor cosmetice hidratante. (< fr. *hydrocosmétique*)

hidrocriptofíte *s. f. pl.* plante cu organele vegetative complet submerse. (< fr. *hydrocryptophytes*)

hidrocultúră *s. f.* hidroponică. (< fr. *hydroculture*)

hidrocutáre *s. f.* sincopă cu pierderea cunoștinței și oprirea respirației, ca urmare a contactului brusc cu apa rece; hidrocuție. (după fr. *hydrocution*)

hidrocúție *s. f.* (*rar*) hidrocutare. (< fr. *hydrocution*)

hidrodinámic, -ă **I.** *adj.* referitor la hidrodinamică. **II.** *s. f.* dinamica fluidelor. (< fr. *hydrodynamique*)

hidrodipsomaníe *s. f.* ingestie exagerată de apă, ca urmare a unei imperioase senzații de sete. (< engl. *hydrodipsomania*)

hidroejectór *s. n.* ejector hidraulic. (< hydro-éjecteur)

hidroeléctric, -ă *adj.* (despre centrale electrice) care transformă energia hidraulică în energie electrică. (< fr. *hydro-électrique*)

hidroelevatór *s. n.* dispozitiv pentru înlăturarea noroiului în lucrări de hidromecanizare; elevator hidraulic. (< fr. *hydro-élevator*)

hidroelicoptér *s. n.* elicopter care poate decola și reveni atât pe uscat cât și pe apă. (< hidro- + elicopter)

hidroenergétic, -ă *adj.* care produce energie cu ajutorul apei; care utilizează energia apei. (< fr. *hydroénergétique*)

hidroenergetician, -ă *s. m. f.* specialist în lucrări hidroenergetice. (< hidroenergetic + -ian)

hidroenergie *s. f.* energie produsă de apă în mișcare; energie hidraulică. (< fr. *hidroénergie*)

hidroestezíe *s. f.* sensibilitate față de apă. (< fr. *hydroesthésie*)

hidrofán *s. n.* varietate de opal, ușoară și poroasă, formată din silice hidratată. (< fr. *hydrophane*)

hidrofáună *s. f.* faună acvatică. (< fr. *hydrofaune*)

hidrofíl, -ă **I.** *adj.* **1.** (despre materiale, soluri) cu afinitate pentru apă. **2.** (despre organisme) care trăiește permanent în apă. **II.** *adj., s. f.* (plantă) la care polenizarea se face prin intermediul apei; hidrogamă. (< fr. *hydrophile*)

hidrofilíe *s. f.* proprietate a unei plante, a unui material de a fi hidrofil. (< fr. *hydrophilie*)

hidrofilizá *vb. tr.* a trata un material pentru a deveni hidrofil. (< fr. *hydrophiliser*)

hidrofináre *s. f.* eliminare prin hidrogenare catalitică a sulfului din unele produse petrolifere. (după engl. *hydrofining*)

hidrofítă *adj., s. f.* (plantă) adaptată la viața acvatică. (< fr. *hydrophyte*)

hidrofitologie *s. f.* studiul plantelor de apă. (< fr. *hydrophytologie*)

hidrofób, -ă **I.** *adj.* **1.** (despre materiale, soluri) care nu are afinitate pentru apă, care nu absoarbe apa; acvifug, hidrofug. **2.** (despre organisme) care nu se poate dezvolta într-un mediu cu prea multă umezeală. **II.** *adj., s. m.* f. (suferind) de hidrofobie (2). (< fr. *hydrophobe*)

hidrofobíe *s. f.* **1.** proprietate a unui material de a fi hidrofob. **2.** teamă patologică de apă (în tetanos, meningită, turbare); acvafobie. (< fr. *hydrophobie*)

hidrofobizá *vb. tr.* a face (un material) hidrofob; a impermeabiliza. (< hidrofob + -iza)

hidrofón *s. n.* aparat pentru semnalizarea prin sunete sub apă, care transformă oscilațiile acustice în oscilații electrice. (< fr. *hydrophone*)

hidrofonist *s. m.* cel care deservește un hidrofon. (< hidrofon + -ist)

hidrofór, -ă I. *adj. canal ~* = canal prin care circulă apa în sistemul ambulacrar la echinoderme. **II.** *s. n.* **1.** instalație mecanică pentru împingerea apei în conducte, la o anumită înălțime. **2.** aparat răcitor format dintr-un sistem de țevi prin care se asigură circulația apei reci, ca mijloc terapeutic. (<fr. *hydrophore*)

hidroftálmic, -ă *adj.* (suferind) de hidroftalmie. (<fr. *hydrophtalmique*)

hidroftalmíe *s. f.* întindere patologică a globului ocular ca urmare a creșterii volumului umorii apoase; buftalmie. (<fr. *hydrophtalmie*)

hidrofúg, -ă *adj.* hidrofob (I, 1). (<fr. *hydrofuge*)

hidrofugáre *s. f.* operație de finisare, prin apretare sau prin modificarea structurii, a țesăturilor, pentru micșorarea capacității de umezire a acestora. (după fr. *hydrofugation*)

hidrogámă *adj., s. f.* (plantă) hidrofilă. (<fr. *hydrogame*)

hidrogamíe *s. f.* fertilizare a unei plante pe, sau sub apă. (<fr. *hydrogamie*)

hidrogél *s. n.* gel coloidal în care mediul de dispersie este apa. (<fr. *hydrogel*)

hidrogén *s. n.* gaz incolor, inodor, insipid și inflamabil, care împreună cu oxigenul intră în compoziția apei. ◊ *~ greu* = deuteriu; *~ sulfurat* = combinație a sulfului cu hidrogenul, sub formă de gaz incolor, rău mirositor, toxic; acid sulfhidric. (<fr. *hydrogène*)

hidrogená *vb. tr.* a introduce hidrogen în molecula unei combinații chimice. (<fr. *hydrogéner*)

hidrogenáză *s. f.* enzimă bacteriană care catalizează procesul de activare a hidrogenului molecular. (<fr. *hydrogénase*)

hidrogeneratór *s. n.* generator electric de curent alternativ, antrenat de o turbină hidraulică. (<germ. *Hydrogenerator*)

hidrogenolíză *s. f.* reacție simultană de hidrogenare și de rupere a unei catene de atomi de carbon. (<fr. *hydrogénolyse*)

hidrogeológ, -ă *s. m. f.* specialist în hidrogeologie. (<fr. *hydrogéologue*)

hidrogeologíc, -ă *adj.* referitor la hidrogeologie. (<fr. *hydrogéologique*)

hídrogeologíe *s. f.* ramură a geologiei care studiază geneza, dinamica și distribuția apelor subterane. (<fr. *hydrogéologie*)

hidroglisór *s. n.* ambarcațiune cu fundul plat propulsată de un motor, cu elice aeriană sau cu reacție, care la viteze mari alunecă pe suprafața apei. (<fr. *hydroglisseur*)

hidrográd *s. n.* unitate de măsură a variației nivelului apelor curgătoare egală cu a zecea parte din amplitudinea maximă. (<germ. *Hydrograd*)

hidrográf, -ă I. *s. m. f.* specialist în hidrografie. **II.** *s. n.* **1.** hidrometru înregistrator. **2.** grafic care reprezintă variația nivelului sau a debitului unui curs de apă în unitatea de timp. (<fr. *hydrographe*)

hidrográfic, -ă *adj.* de hidrografie. (<fr. *hydrographique*)

hidrografíe *s. f.* **1.** ramură a hidrologiei care studiază hidrosfera sau o parte a ei. **2.** totalitatea apelor unei regiuni. **3.** topografie marină. • totalitatea hărților care reprezintă o mare sau un ocean. (<fr. *hydrographie*)

hidrográmă *s. f.* grafic care arată variația nivelului sau debitului unui curs de apă într-o anumită unitate de timp. (<fr. *hydrogramne*)

hidrohematróză *s. f.* revărsare de lichid serohematic în cavitatea articulară. (<fr. *hydrohémathrose*)

hidrohemíe *s. f.* infiltrare a țesutului conjunctiv cu lichide și reducere a depozitului adipos subcutanat. (<fr. *hydrohémie*)

hidroizobátă *s. f.* curbă care unește punctele de aceeași adâncime ale nivelului hidrostatic față de suprafața te-renului. (<fr. *hydroisobathe*)

hidroizodinámă *s. f.* curbă care unește punctele de egală presiune ale unui strat acvifer sub acțiunea și în timpul drenării lui. (după fr. *hydroisodynamique*)

hidroizohipsă *s. f.* curbă care unește punctele cu același nivel ale pânzei freatice de pe un teritoriu. (<fr. *hydroisohypse*)

hidroizola *vb. tr.* a împiedica, a reduce infiltrația apei într-o construcție. (<hidro- + izola)

hidroizolánt *s. m.* izolant hidraulic. (<fr. *hydroisolant*)

hidroizolatór, -oáre *adj.* (despre materiale) izolator împotriva apei. (<hidro- + izolator)

hidroizoláție *s. f.* hidroizolare. (<hidro- + izolație)

hidroizolínie *s. f.* curbă care unește punctele cu același nivel al apei din diferite lucrări miniere, în diverse perioade de timp. (<hidro- + izolinie)

hidroizopiéză *s. f.* curbă care unește punctele cu același nivel hidrostatic ale unui strat acvifer sub presiune. (<fr. *hydroisopièse*)

hidroizoplétă *s. f.* izopletă care unește punctele cu aceeași umiditate ale unui sol. (<fr. *hydroisoplète*)

hidroizotérmă *s. f.* curbă care unește punctele cu aceeași temperatură a apei din rocile acvifere. (<hidro- + izotermă)

hidrolacolít *s. n.* formă de relief periglaciară, din mușuroaie, în zonele subpolare, cu îngheț adânc al solului; pingo. (<fr. *hydrolacolithe*)

hidrolázá *s. f.* enzimă care descompune prin hidroliză substanțele organice. (<fr. *hydrolase*)

hidrolític, -ă *adj.* care se obține prin hidroliză. (<fr. *hydrolytique*)

hidrolizá *vb. tr.* a supune unui proces de hidroliză. (<fr. *hydrolyser*)

hidrolizábil, -ă *adj.* care poate fi hidrolizat. (<fr. *hydrolysable*)

hidrolíză *s. f.* **1.** descompunere a unor compuși prin acțiunea apei. **2.** reacție chimică între un compus organic și apă, care se produce în prezența unui catalizator. (<fr. *hydrolyse*)

hidrolocatór *s. n.* aparat folosit în hidrolocație; sonar. (<engl. *hydrolocator*)

hidrolocáție *s. f.* sistem folosit de nave pentru determinarea diferitelor obiecte aflate sub apă cu ajutorul undelor ultrasonore. (<hidro- + locație /3/)

hidrológ, -ă *s. m. f.* specialist în hidrologie. (<fr. *hydrologue*)

hidrológic, -ă *adj.* referitor la hidrologie. (<fr. *hydrologique*)

hidrologíe *s. f.* **1.** știință care studiază proprietățile mecanice, fizice și chimice ale apelor de la suprafața scoarței terestre. **2.** studiul terapeutic al apelor minerale. (<fr. *hydrologie*)

hidromaníe *s. f.* tendință irezistibilă de a se arunca în apă. (<fr. *hydromanie*)

hidromanție *s. f.* pretinsă artă de a prevesti viitorul prin cercetarea apei. (<lat. *hydromantia*, fr. *hydromancie*)

hidromasáj *s. n.* masaj cu ajutorul apei în mișcare. (<fr. *hydromassage*)

hidromecánic, -ă I. *adj.* referitor la hidromecanică. **II.** *s. f.* mecanica fluidelor. (<fr. *hydromécanique*)

hidromecanizáre *s. f.* procedeu de excavare a pământului cu ajutorul hidromonitoarelor. (după fr. *hidroméca-nisation*)

hidromegatérm, -ă *adj.* (despre plante) care solicită multă apă și căldură. (<fr. *hydrométgatherme*)

hidromél *s. n.* băutură alcoolică obținută prin fermentația mierii cu apă; mied. (<fr. *hydromel*)

hidrometalurgíe *s. f.* **1.** procedeu de extragere a unor metale din minereuri, prin spălarea acestora. **2.** ramură a metalurgiei care se ocupă cu extragerea metalelor din minereuri prin acest procedeu. (<fr. *hydrométallurgie*)

hidrometeór *s. m.* meteor apos produs prin condensarea sau înghețarea vaporilor de apă din atmosferă. (<fr. *hydrométéore*, germ. *Hydrometeor*)

hidrometeorológic, -ă *adj.* referitor la hidrometeorologie. (<fr. *hydrométéorologique*)

hidrometeorologíe *s. f.* disciplină care studiază procesele privind circuitul apei în atmosferă. (<fr. *hydrométéorologie*)

hidrométrie, -ă *adj.* referitor la hidrometrie. (<fr. *hydrométrique*)

hidrometríe *s. f.* ramură a hidrologiei care studiază metodele tehnice pentru determinarea debitului unui curs de apă sau al unei conducte, al aluviunilor etc. (<fr. *hydrométrie*)

hidrométru[1] *s. n.* **1.** aparat de măsură a densității și a vitezei de curgere a lichidelor. **2.** manometru metalic cu scara gradată în unități de coloană de apă. **3.** mină cu ajutorul căreia se măsoară nivelul unui curs de apă. (<fr. *hydromètre*)

hidrométru[2] *s. n.* acumulare de lichid seros în cavitatea uterină. (<fr. *hydromètre*)

hidromielíe *s. f.* afecțiune caracterizată prin dilatarea canalului ependimar. (<fr. *hydromyélie*)

hidrominerál, -ă *adj.* **1.** referitor la apele minerale. **2.** referitor la echilibrul hidric și mineral al organismului. (<fr. *hydrominéral*)

hidromodelísm *s. n.* tehnica realizării de modele reduse în materie de construcții navale sau de instalații hidraulice. (<fr. *hydromodélisme*)

hidromodúl *s. n.* debit de apă necesar pentru irigarea în timpul unui sezon a unei anume culturi. (<fr. *hydromodule*)

hidromonitór *s. n.* dispozitiv component al unei instalații de excavat pământ, dintr-o conductă metalică prin care se proiectează un jet de apă sub presiune. (<fr. *hydromoniteur*, germ. *Hydromonitor*)

hidromórf, -ă *adj.* **1.** (despre soluri) ale cărui caractere se datoresc în mare parte prezenței temporare sau permanente a apei. **2.** (despre organe vegetale) adaptat la viața subacvatică. (<fr. *hydromorphe*)

hidromorfologíe *s. f.* ramură a hidrologiei care studiază geneza și formele albiilor apelor curgătoare sau stătătoare. (< hidro- + morfologie)

hidromorfóză *s. f.* totalitatea modificărilor structurale care au loc la plantele care cresc în apă. (<fr. *hydromorphose*)

hidronastíe *s. f.* mișcare de curbare a organelor plantelor ca răspuns la variațiile umidității aerului sau solului. (<fr. *hydronastie*)

hidronaút *s. m.* pilot de submarin sau de batiscaf. (<amer. *hydronaut*)

hidronefrótic, -ă *adj.* referitor la hidronefroză. (<fr. *hydronéphrotique*)

hidronefrózǎ *s. f.* acumulare de urină în bazinetul rinichilor datorită obstrucției tranzitului urinar; uronefroză. (<fr. *hydronéphrose*)

hidroním *s. n.* nume de ape. (<fr. *hydronyme*)

hidronimíe *s. f.* **1.** totalitatea numelor de ape dintr-o regiune. **2.** studiul hidronimelor. (<fr. *hydronymie*)

hidróniu *s. m.* ion obținut din unirea protonului cu o moleculă de apă. (<fr. *hydronium*)

hidropát, -ă *adj.* care tratează bolile prin hidroterapie. (<fr. *hydropathe*)

hidropátic, -ă *adj.* referitor la hidropatie. (<germ. *hydropatisch*)

hidropatíe *s. f.* hidroterapie. (<germ. *Hydropathie*)

hidropedéză *s. f.* transpirație abundentă. (<fr. *hydropédèse*)

hidropericárd *s. n.* acumulare a unei serozități în pericard. (<fr. *hydropéricarde*)

hidropexie *s. f.* **1.** fixare a apei în țesuturile organismului. **2.** însușire a unor corpuri sau substanțe de a fixa apa. (<fr. *hydropexie*)

hidrópic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de hidropizie. (<fr. *hydropique*)

hidropigén, -ă *adj.* care determină hidropizia. (<fr. *hydropigène*)

hidropizíe *s. f.* acumulare de lichid în țesuturile și cavitățile seroase ale organismului; hidrops, hdropsie. (<fr. *hydropisie*)

hidroplán *s. n.* prima denumire dată hidroglisoarelor. (<fr. *hydroplane*)

hidroplaná *vb. intr.* (despre un hidroglisor sau hidroa-vion) a se deplasa plutind la suprafața apei. (<fr. *hydroplaner*)

hidroplanctón *s. n.* planctonul apelor. (<fr. *hydroplancton*)

hidroplanctofíte *s. f. pl.* planctonul vegetal al apelor. (<fr. *hydroplanctophytes*)

hidroplásmă *s. f.* constituent lichid al protoplasmei. (<engl. *hydroplasm*)

hidropneumátic, -ă *adj., s. n.* (aparat) care funcționează cu ajutorul apei sau al unui lichid ori gaz comprimat. (<fr. *hydropneumatique*)

hidropneumotorăx *s. n.* acumulare de aer și de lichid în cavitatea pleurală. (<fr. *hydropneumothorax*)

hidropoiéză *s. f.* proces de producere a sudorației. (<fr. *hidropoïèse*)

hidropónic, -ă **I.** *adj.* referitor la hidrozonică. **II.** *s. f.* cultură a legumelor sau a florilor în soluții nutritive ori pe un strat de nisip în care circulă apă cu îngrășăminte chimice; hidrocultură. (<fr. *hydroponique*)

hidrops *s. n.* hidropizie. (<fr. *hydrops*)

hridropsie *s. f.* hdropizie. (<germ. *Hydropsie*)

hidroptér *s. n.* ambarcație rapidă cu motor, sub cocă cu patine. (<fr. *pydroptère*)

hidrorafiná *vb. tr.* a rafina un produs petrolier prin hidrogenare catalitică. (<fr. *hydroraffiner*)

hidroragíe *s. f.* trecere a apei din plasma sangvină în spațiile interstițiale ale organismului. (<fr. *hydrorragie*)

hidrorée[1] *s. f.* scurgere cronică a unui lichid apos dintr-o mucoasă inflamată. (<fr. *hydrorrhée*)

hidrorée[2] *s. f.* sudoare abundentă. (<fr. *hidrorrhée*)

hidrosadenítă *s. f.* inflamație (purulentă) a glandelor sudoripare (axilare). (<fr. *hidrosadénite*)

hidrosálpinx *s. n.* acumulare de lichid seros în salpinge. (<hydrosalpinx)

hidroscálă *s. f.* suprafață de apă amenajată cu instalațiile necesare decolării și amerizării hidroavioanelor. (<fr. *hydroescală*)

hidroscóp *s. n.* periscop subacvatic. (<engl. *hydroscope*)

hidroscotofíl, -ă *adj.* (despre plante) pe locuri umede și întunecoase. (<fr. *hydroscotophile*)

hidroseparatór *s. n.* **1.** instalație de concentrare cu ajutorul unui curent ascendent de apă, servind la prepararea mecanică a cărbunilor. **2.** mașină de sortat diverse produse granulare cu ajutorul apei sau al unei soluții cu densități diferite. (<fr. *hydroséparateur*)

hidrosféră *s. f.* învelișul de apă al globului terestru. (<fr. *hydrosphère*, germ. *Hydrosphäre*)

hidrosódic, -ă *adj.* de apă și sodiu. (<fr. *hydrosodique*)

hidrosól *s. n.* soluție coloidală în care mediul de dispersie este apa. (<fr. *hydrosol*)

hidrosolúbil, -ă *adj.* (despre soluții) solubil în apă. (<fr. *hydrosoluble*)

hidrosonicitáte *s. f.* ramură a fizicii care studiază transmiterea energiei prin unde elastice în medii închise. (<hidro + sonicitate)

hidrospór *s. m.* (*bot.*) spor diseminat prin intermediul apei. (<fr. *hydrospore*)

hidrostátic, -ă **I.** *adj.* referitor la hidrostatică. ◊ *balanță ~ă* = balanță cu brațe egale, la determinarea densității solidelor și lichidelor. **II.** *s. f.* statica fluidelor. (<fr. *hydrostatique*)

hidrostatician, -ă *s. m. f.* specialist în hidrostatică. (<fr. *hydrostaticien*)

hidrostatimétru *s. n.* aparat electric care determină nivelul unei ape curgătoare. (<fr. *hydrostatimètre*)

hidrotactísm *s. n.* atracție exercitată asupra unor animale inferioare de către apă sau umiditate. (<fr. *hydrotactisme*)

hidrotaxíe *s. f.* hidrotropism. (<fr. *hydrotaxie*)

hidrotéhnic, -ă **I.** *adj.* referitor la hidrotehnică. **II.** *s. f.* ramură a tehnicii care studiază aplicațiile practice ale energiei hidraulice, precum și lucrările de prevenire a distrugerilor provocate de ape. (<fr. *hydrotechnique*, /II/ germ. *Hidrotechnik*)

hidrotehnician, -ă *s. m. f.* specialist în hidrotehnică. (<fr. *hydrotechnicien*)

hidroterapeút *s. m.* specialist în hidroterapie. (<fr. *hydrothérapeute*)

hidroterapeútic, -ă **I.** *adj.* hidroterapic. **II.** *s. f.* hidroterapie. (<fr. *hydrothérapeutique*)

hidroterápic, -ă *adj.* referitor la hidroterapie; hidroterapeutic. (<fr. *hydrothérapique*)

hidroterapíe *s. f.* tratament bazat pe utilizarea apei (băi, dușuri, afuziuni etc.); hidropatie, hidroterapeutică. (<fr. *hydrothérapie*)

hidrotermál, -ă *adj.* referitor la apele termale. ◊ (*geol.*) *proces ~* (sau *fază ~ă*) = ultima etapă a consolidării magmatice. (<fr. *hydrothermal*)

hidrotermoterapíe *s. f.* folosire terapeutică a apelor termale. (<fr. *hydrothermothérapie*)

hidrotipie *s. f.* procedeu de realizare a fotografiilor în culori, folosit la copierea filmelor cinematografice color cu matrițe

în relief, cu ajutorul unor coloranți solubili în apă. (<fr. *hydrotypie*)

hidrotomíe *s. f.* disecție prin injectarea arterelor cu apă sub presiune. (<fr. *hydrotomie*)

hidrotoráx *s. n.* hidropizie pulmonară. (<fr. *hydro- thorax*)

hidrotrofíe *s. f.* (*bot.*) dezvoltare inegală a unor părți de organe, datorită diferenței de umiditate. (<fr. *hydrotrophie*)

hidrotropísm *s. n.* tropism al organelor plantelor ca răspuns la acțiunea umidității aerului sau solului; hidrotaxie. (<fr. *hydrotropisme*)

hidrovitamínă *s. f.* vitamină solubilă în apă. (<fr. *hydrovitamine*)

hidroxíd *s. m.* compus chimic al apei cu un oxid metalic. (<fr. *hydroxyde*)

hidroxíl *s. m.* radical monovalent compus dintr-un atom de hidrogen și un atom de oxigen; oxidril. (<fr. *hydroxyle*)

hidroxilamínă *s. f.* compus obținut prin înlocuirea unui hidrogen al amoniacului cu un hidroxil. (<fr. *hydroxylamine*)

hidroxiláre *s. f.* adiție a unei grupări hidroxil. (după fr. *hydroxylation*)

hídróză[1] *s. f.* transpirație abundentă. (<fr. *hidrose*)

-hidróză[2] v. h i d r (o) [2]-.

hidrozoáre *s. n. pl.* clasă de celenterate marine și de apă dulce: hidrele și meduzele. (<fr. *hydrozoaires*)

-hídru v. h i d r (o) [1] - .

hidrúră *s. f.* **1.** combinație a hidrogenului cu un alt element chimic. **2.** compus binar al unui metal cu hidrogenul. (<fr. *hydrure*)

hidrurie *s. f.* eliminare a unei urine apoase, limpezi. (<fr. *hydrurie*)

hiemál, -ă *adj.* **1.** de iarnă. **2.** (despre plante) care crește sau înflorește iarna. (<fr. *hiémal*, lat. *hiemalis*)

hiénă *s. f.* **1.** mamifer carnivor din Africa și Asia, care se hrănește în special cu cadavre. **2.** (*fig.*) om rău, feroce; om josnic. (<fr. *hyène*, lat. *hyaena*)

hieníde *s. f. pl.* familie de mamifere carnivore: hienele. (<fr. *hyénidés*)

HIER(O)- *elem.* „sfânt, sacru". (<fr. *hiér/o/-*, cf. gr. *hieros*)

hierátic, -ă *adj.* **1.** referitor la lucruri sfinte. • de preot, preoțesc. **o** *scriere ~ă* = scriere a vechilor egipteni (cu hieroglife cursive și simplificate). **2.** (în artă, despre concepții, orientări, atitudini) rigid, static; stilizat. (<fr. *hiératique*, lat. *hieraticus*, gr. *hieratikos*)

hieratísm *s. n.* spirit sau sistem hieratic; caracter, aspect hieratic. (<fr. *hiératisme*)

hieratizá *vb. tr.* a da un caracter hieratic. (<hierat/ic/ + *-iza*)

hierocrátic, -ă *adj.* referitor la hierocratie. (<germ. *hierokratisch*)

hierocrație *s. f.* formă de conducere a societății primitive și feudale în funcție de obiectivele spirituale ale unei confesiuni dominante. (<germ. *Hierokratie*)

hierodúl, -ă **I.** *s. m. f.* (*ant.*) sclav în serviciul unui templu grecesc. **II.** *s. f.* prostituată a templului în religia mesopotamiană. (<fr. *hiérodoule*)

hierofánic, -ă *adj.* referitor la hierofanie. (<fr. *hiérophanique*)

hierofaníe *s. f.* act prin care se manifestă sacrul; relevare a unei entități sacre în tradiția spirituală a unui popor. (<fr. *hiérophanie*)

hierofánt *s. m.* **1.** (în Grecia antică) preot care prezida misterele din Eleusis. **2.** (*fig.*) preot, pontif. (<fr. *hiérophante*)

hierofántic, -ă *adj.* de hierofant. (<fr. *hiérophantique*)

hierofobíe *s. f.* teamă morbidă de obiecte de cult, religioase. (<engl. *hierophobia*)

hierogámic, -ă *adj.* referitor la hierogamie. (<fr. *hiérogamique*)

hierogamie *s. f.* împreunare a unui zeu cu o zeiță sau a două principii de sex opus, care figurează într-un mare număr de religii. (<fr. *hiérogamie*)

hieroglífă *s. f.* **1.** semn al scrierii ideografice a vechilor egipteni, stilizare de ființe sau lucruri. **2.** *teoria ~elor* = concepție potrivit căreia senzațiile, percepțiile și reprezentările nu sunt imagini obiective, ci numai semne convenționale, simboluri, care nu au nimic comun cu obiectele reale și cu însușirile lor. **3.** (*fig.; ir.*) scris urât, neciteț, indescifrabil; lucru greu de descifrat. **4.** (*pl.*) urme proeminente, alungite sau ramificate, întâlnite în straturile geologice. (<fr. *hiéroglyphe*)

hieroglífic, -ă *adj.* **1.** scris cu hieroglife. **2.** (*fig.; ir.*) indescifrabil. (<fr. *hiéroglyphique*, lat. *hieroglyphicus*)

hierografíe *s. f.* descriere comparativă a religiilor. (<fr. *hiérographie*)

hierográmă *s. f.* caracter, simbol sacru. (<fr. *hiérogramme*)

hierurgíe *s. f.* serviciu divin de binecuvântare și sfințire a omului și a firii înconjurătoare. (<fr. *hiérurgie*)

HIETO-, -hiétă *elem.* „ploaie, precipitații". (<fr. *hyéto-, -hyète*, cf. gr. *hyetos*)

hietográf *s. n.* diagramă reprezentând cantitatea de precipitații căzute într-un interval de timp într-o regiune. (<fr. *hyétographe*)

hietografie *s. f.* ramură a meteorologiei care tratează despre ploaie. (<fr. *hyétographie*)

hietologíe *s. f.* studiul precipitațiilor. (<fr. *hyétologie*)

hifă *s. f.* filament care formează aparatul vegetativ (miceliul) ciupercilor. (<fr. *hyphe*)

hifén *s. n.* (*lingv.*) reunire a două cuvinte în unul singur pentru a exprima o singură noțiune. (<fr., lat. *hyphen*)

high fidelity /hai fidéliti; abr. *hi-fi* / *s. n.* sistem de înregistrare și redare sonoră, de înaltă fidelitate, a sunetului. (<engl. *high fidelity*)

high-life /háilaif/ *s. n.* denumire dată înaltei societăți bur-gheze; lumea bună. • (*adj.*) de elită. (<engl. *high life*)

high technology /haitecnologi/ *s. f.* denumire gene-rală pentru tehnologia avansată mai ales în domeniul electronicii, în industria tehnicii de calcul și în telecomunicații. (<engl. *high technology*)

HIGRO- *elem.* „umiditate". (<fr. *hygro-*, cf. gr. *hygros*)

higrobiónt *s. n.* plantă acvatică sau care crește în regiunile umede. (<germ. *Hygrobion*)

higrofil, -ă *adj.* (*biol.;* despre organisme) care se dezvoltă în condiții de mare umiditate. (<fr. *hygrophile*)

higrofilíe *s. f.* însușire a organismelor higrofile. (<fr. *hygrophilie*)

higrofítă *adj., s. f.* (plantă) care crește în locuri umede. (<fr. *hygrophyte*)

higrofób, -ă *adj.* (despre plante) care evită umiditatea excesivă. (<fr. *hygrophobe*)

higrofobíe *s. f.* repulsie patologică față de lichide, de umiditate. (<germ. *Hygrophobie*)

higrográf *s. n.* higrometru înregistrator. (<fr. *hygro- graphe*)

higrográmă *s. f.* diagramă reprezentând variația umidității aerului. (<fr. *hygrogramme*)

higrologíe *s. f.* disciplină care studiază umiditatea atmosferei. (<fr. *hygrologie*)

higrómă *s. f.* bursită. (<fr. *hygroma*)

higrométric, -ă de higrometrie. (<fr. *hygrométrique*)

higrometricitáte *s. f.* conținut în umiditate al aerului sau al unui alt gaz. (<fr. *hygrométricité*)

higrometríe *s. f.* ramură a meteorologiei care studiază metodele de determinare a umidității aerului; higroscopie. (<fr. *hygrométrie*)

higrométru *s. n.* aparat folosit în higrometrie. (<fr. *hygromètre*)

higromórf, -ă *adj.* (despre plante) adaptat la umezeală. (<fr. *hygromorphe*)

higromorfíe *s. f.* totalitatea caracterelor structurale speciale la plantele higrofile. (<fr. *hygromorphie*)

higromorfísm *s. n.* morfoză cauzată de umiditatea me-diului. (<fr. *hygromorphisme*)

higroplásmă *s. f.* parte fluidă a citoplasmei. (<fr. *hygroplasme*)

higroscóp *s. n.* aparat pentru indicarea aproximativă a umidității aerului. (<fr. *hygroscope*)

higroscópic, -ă *adj.* (despre materiale) care poate absorbi umiditatea din aer. (<fr. *hygroscopique*)

higroscopicitáte *s. f.* proprietate a unui material de a fi higroscopic. (<fr. *hygroscopicité*)

higroscopíe *s. f.* higrometrie. (<fr. *hygroscopie*)

higrostát *s. n.* aparat pentru menținerea unei umidități constante a aerului într-un canal sau într-o încăpere; umidostat. (< fr. *hygrostat*)
hijacking /háige-/ *s. n.* deturnare a unui mijloc de transport; (*p. ext.*) piraterie aeriană. (<engl. *hijacking*)
híking *s. n.* excursie cu piciorul, pe dealuri sau pe munți, ca sport recreativ. (< engl. *hiking*)
hil *s. n.* **1.** punct în care se leagă un vas de sânge cu un organ din țesut spongios. **2.** (*bot.*) loc de inserție a funiculului pe sămânță. (<fr. *hile*, lat. *hilum*)
hilár[1], -ă *adj.* al hilului. (<fr. *hilaire*)
hilár/ilár[2], -ă *adj.* hilariant. (<fr. *hilare*)
hilariánt/ilariánt, -ă *adj.* care provoacă râsul general; hazliu; ilar, ridicol. **o** *gaz ~* = gaz incolor, cu gust dulceag, anestezic general; protoxid de azot. (<fr. *hilariant*)
hilaritáte/ilaritáte *s. f.* explozie generală de râs, veselie comună provocată de ceva caraghios, ridicol. (<fr. *hilarité*, lat. *hilaritas*)
HILE-/HILO- *elem.* „materie, substanță"; „pădure". (<fr. *hyle-, hylo-*, cf. gr. *hyle*)
hiléa *s. f.* pădure ecuatorială sau tropicală umedă. (<germ. *Hyläa*)
hilemorfísm *s. n.* doctrină care fundamentează existența corpurilor pe unirea a două principii: „materia" (pură, pasivă, potențială) și „forma substanțială" (activă, determinantă). (< fr. *hylémorphisme*)
hill clímbing *s. n.* concurs de cățărare cu motoare pe pante relativ grele. (<engl. *hill climbing*)
HILO- v. hile-.
hilobatíde *s. n. pl.* specie de maimuțe cunoscute sub numele de giboni. (cf. lat. *hylobates*, gibon)
hilofobíe *s. f.* teamă patologică de trecerea prin pădure. (<engl. *hylophobia*)
hilogamíe *s. f.* (*biol.*) fizionare a nucleului sexual cu unul vegetativ. (<fr. *hylogamie*)
hilognozíe *s. f.* capacitatea de a recunoaște tactil materia care constituie diferite obiecte. (<fr. *hylognosie*)
hilozoísm *s. n.* teorie filosofică potrivit căreia toate lucrurile din natură au viață, capacitatea de a simți și de a gândi. (<fr. *hylozoïsme*)
hilozoíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al hilozoismului. (<fr. *hylozoïste*)
himalayán, -ă *adj.* din Himalaya. **o** *limbi ~ene* = limbi din familia tibeto-birmană vorbite în regiunile învecinate cu Himalaya. (<fr. *himalayen*)
himátion *s. n.* (*ant.*) mantie grecească amplă care se purta peste chiton, prinsă cu o agrafă pe piept sau pe umăr. (<fr., gr. *himation*)
hímen[1] *s. n.* **1.** membrană care acoperă orificiul extern al vaginului. **2.** himeniu. (<fr. *hymen*)
HIMEN[2](O)- *elem.* „membrană", „himeniu". (<fr. *hymén/o/-*, cf. lat., gr. *hymen*)
himenáic, -ă *adj.* (*livr.*) himenal (1). (<lat. *himenaicus*)
himenál, -ă *adj.* **1.** în legătură cu căsătoria; nupțial; himenaic. **2.** al himenului. (<fr. *hyménal*)
himenéu *s. f.* **1.** (*poet.*) căsătorie. **2.** imn de nuntă (la romani). (<fr. *hyménée*, lat. *hymenaeus*)
himéniu *s. n.* partea centrală a ciupercilor, din elemente producătoare de spori; himen[1] (2). (<fr. *hyménium*, gr. *hymenion*)
himenologíe *s. f.* disciplină care studiază membranele organice. (<engl. *hymenology*)
himenomicéte *s. f. pl.* ciuperci basidiomicete ai căror spori se formează pe un himeniu expus la soare. (<fr. *hyménomycètes*)
himenoplastíe *s. f.* refacere chirurgicală a himenului. (<fr. *hyménoplastie*)
himenoptére *s. n. pl.* ordin de insecte cu metamorfoza completă, cu două perechi de aripi membranoase, trans-parente și foarte fine, femela având un organ în formă de ac, cu venin. (<fr. *hyménoptères*)
himenopterologíe *s. f.* parte a entomologiei care studiază himenopterele. (<fr. *hyménoptérologie*)
himenorafíe *s. f.* refacere chirurgicală a membranei himenale. (<engl. *hymenorrhaphy*)
himenotóm *s. n.* instrument folosit în himenotomie. (<engl. *hymenotome*)
himenotomíe *s. f.* **1.** disecție a membranelor. **2.** incizie a himenului. (<engl. *hymenotomy*)
himéră *s. f.* **1.** (*mit.*) monstru cu corp jumătate de leu și jumătate de capră, cu aripi și cap de pasăre de pradă și cu coadă de balaur. **2.** motiv decorativ reprezentând un asemenea monstru. **3.** (*biol.*) organism rezultat prin amestecarea celulelor a doi sau mai mulți zigoți distincți. • ramură a unei plante care prezintă doi indivizi de constituții diferite. **4.** închipuire, fantezie irealizabilă; iluzie. **5.** pește holocefal cu corpul alungit și turtit lateral, lipsit de solzi, cu gura ventrală, cu dinți puțini, în formă de plăci, din afundul oceanelor. (<fr. *chimère*, lat. *chimaera*, gr. *khimaira*)
himéric, -ă *adj.* **1.** lipsit de orice temei bazat pe himere; închipuit, irealizabil. **2.** (și *adv.*) fantastic. (<fr. *chimé-rique*)
himerizá *vb. intr.* (*livr.*) a visa în gol, a-și face iluzii. (<it. *chimerizzare*)
hinayána *s. f.* denumire a budismului timpuriu și a orientării rămase fidelă acestuia; theravada. (<sancr. *hinayana*, calea îngustă a mântuirii)
híndi *s. n.* una dintre variantele literare ale limbii hindustane, limbă oficială în India. (<fr., engl. *hindi*)
hinduísm *s. n.* religia cea mai răspândită în India, având la bază principalele dogme brahmaniste și budiste, pe care le combină cu diferite practici magice și supersitiții. (<fr. *hindouisme*, germ. *Hinduismus*)
hinduíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al hinduismului; hindus. (<fr. *hindouiste*)
hindús, -ă *adj., s. m. f.* **1.** indian[2] (I, 1). **2.** hinduist. (<fr. *hindou*)
hindustán, -ă **I.** *adj., s. f.* hindusă. **II.** *s. f.* limbă indo-europeană vorbită în India și în Pakistan, cu două variante literare: hindi și urdu. (<fr. *hindoustani*)
hínterland *s. n.* **1.** regiune învecinată cu un teritoriu dominat de un stat imperialist și folosit ca bază a unor acțiuni expansioniste; (*p. ext.*) coloniile și țările dependente de metropolă. • regiune în spatele unui port din care provin produsele exportate sau în care se expediază mărfurile importate. **2.** bloc continental, rigid din punct de vedere tectonic, care mărginește un geosinclinal și care, când acesta intră în faza de orogeneză, rămâne în spatele sistemului muntos. (<germ. *Hinterland*)
hioglós *adj., s. m.* (mușchi) al limbii. (<fr. *hyoglosse*)
hioíd, -ă *adj., s. n.* (os) în formă de potcoavă, între limbă și laringe. (<fr. *hyoïde*, gr. *hyoeides*)
hioidián, -ă *adj.* al osului hioid. (<fr. *hyoïdien*)
hiosciamínă *s. f.* alcaloid esteric din unele plante (beladonă, solanacee), parasimpatolitic. (<engl. *hyoscyamine*)
HIP[1](O)- v. hipo[1]-.
HIP[2](O)- *elem.* „cal". (<fr. *hipp/o/-*, cf. gr. *hippos*)
hipalágă *s. f.* procedeu stilistic prin care se atribuie unor cuvinte ale unei fraze ceea ce se potrivește altor cuvinte. (<fr., gr. *hypalage*)
hipalgezíe *s. f.* sensibilitate patologică. • durere ușoară. (< fr. *hypalgésie*)
hipantropíe *s. f.* monomanie în care bolnavul se crede transformat în cal. (<fr. *hippanthropie*)
hipárh[1] *s. m.* (*ant.*) adjunct al unui satrap. (<fr. *hyparque*, gr. *hyparkhos*)
hipárh[2] *s. m.* (în Grecia antică) comandant al unei unități de cavalerie. (<fr. *hipparque*)
hiparhíe *s. f.* subdiviziune a unei satrapii. (<fr. *hyparchie*)
hiparión *s. m.* mamifer fosil de talia unei zebre, mult mai zvelt decât calul. (<fr. *hipparion*)
hipaxiál, -ă *adj.* dedesubtul coloanei vertebrale; ventral. (< engl. *hypaxial*)
hipemíe *s. f.* diminuare a cantității de sânge. (<fr. *hypémie*)
HIPER- *pref.* „peste", „deasupra", „în exces". (<fr. *hyper-*, cf. gr. *hyper*)
hiperacíd, -ă *adj.* care prezintă hiperaciditate. (<engl. *hyperacid*)
hiperaciditáte *s. f.* creștere excesivă a acidității gastrice. (<fr. *hyperacidité*)

hiperactív, -ă *adj.* foarte activ. (<engl. *hyperactive*)
hiperactivitáte *s. f.* creştere, exagerare a nivelului unei activităţi. (<engl. *hyperactivity*)
hiperacuzíe *s. f.* hiperestezie a auzului. (<fr. *hyperacousie*)
hiperadrenalísm *s. n.* hiperfuncţie a suprarenalelor. (<engl. *hyperadrenalism*)
hiperalcalín, -ă *adj.* cu un caracter alcalin puternic. (<fr. *hyperalcalin*)
hiperalgézic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de hiperalgezie. (<fr. *hyperalgesique*)
hiperalgezíe *s. f* sensibilitate exagerată la durere; hiperalgie. (<fr. *hyperalgésie*)
hiperalgíe *s. f.* hiperalgezie. (<fr. *hyperalgie*)
hiperandrogeníe *s. f.* supraabundenţă de hormoni androgeni în organism. (<fr. *hyperandrogénie*)
hiperatóm *s. m.* atom instabil, în care unul dintre nuclee este înlocuit, pentru un timp extrem de scurt, cu un hiperon. (< hiper- + atom)
hiperazotemíe *s. f.* creştere a cantităţii de azot din sânge. (< fr. *hyperazotémie*)
hiperazoturíe *s. f.* creştere a secreţiei de uree din urină. (<fr. *hyperazoturie*)
hiperbár, -ă *adj.* (despre o incintă) cu o presiune superioară celei atmosferice. (<fr. *hyperbare*)
hiperbarísm *s. n.* **1.** presiune atmosferică ridicată. **2.** administrare sub presiune a unui remediu (oxigen, radiaţii cu energii mari etc.). (<engl. *hyperbarism*)
hiperbát *s. n.* /**hiperbátă** *s. f.* figură de stil care constă în adaosul pe care scriitorul îl face la sfârşitul unui enunţ, acolo unde acesta putea fi încheiat, pentru a-i spori patetismul. (<fr. *hyperbate*, gr. *hyperbaton*)
hiperbilirubinemíe *s. f.* creştere anormală a cantităţii de bilirubină din sânge. (<fr. *hyperbilirubinémie*)
hipérbolă *s. f.* **1.** figură de stil, constând în folosirea unor expresii şi imagini exagerate, pentru a reda mai plastic ideea şi a impresiona mai puternic. **2.** curbă loc geometric al punctelor dintr-un plan, a căror diferenţă a distanţelor la două puncte fixe (focare) este constantă. (<fr. *hyperbole*)
hiperbólic, -ă *adj.* **1.** cu caracter de hiperbolă (1); exagerat. **2.** de forma hiperbolei (2). (<fr. *hyperbolique*, lat. *hyperbolicus*)
hiperbolísm *s. n.* caracterul a ceea ce este hiperbolic. (<engl. *hyperbolism*)
hiperbolizá *vb. tr.* a da un caracter hiperbolic, a exagera dimensiunile, importanţa unui lucru, fapt etc. (<engl. *hyperbolize*)
hiperbolizánt, -ă *adj.* care hiperbolizează. (<hiperboliza + -ant)
hiperbolográf *s. n.* aparat care permite trasarea hiperbolei (2) în mişcări continue. (<fr. *hyperbolographe*)
hiperboloid *s. n.* suprafaţă rezultată din revoluţia unei hiperbole (2) în jurul uneia dintre axele sale. (<fr. *hyperboloïde*)
hiperboreeán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din extremul nordic; arctic, boreal; hiperboreu. (<fr. *hyperboréen*)
hiperboréu, -ée *adj., s. m. f.* hiperboreean. (<fr. *hiperborée*)
hiperbrahicefalíe *s. f.* brahicefalie exagerată. (<engl. *hyperbrachycephaly*)
hiperbulíe *s. f.* creştere a forţei voliţionale, a activităţii voluntare. (<fr. *hyperboulie*)
hipercalcemiánt, -ă *adj.* care măreşte cantitatea de calciu din sânge. (<fr. *hypercalcémiant*)
hipercalcemíe *s. f.* creştere anormală a cantităţii de calciu în sânge. (<fr. *hypercalcémie*)
hipercalciuríe *s. f.* prezenţa în exces a calciului în urină. (<fr. *hypercalciurie*)
hipercalculatór *s. n.* calculator bazat pe o creştere spectaculoasă a numărului procesoarelor componente. (<hiper- + calculator)
hipercalóric, ă *adj.* (despre meniu, alimente) cu mai multă căldură. (< *hiper-* + *calorie*)
hipercapníe *s. f.* exces de bioxid de carbon în sânge. (<fr. *hypercapnie*)
hipercaracterizáre *s. f.* cumul de mijloace morfologice pentru evidenţierea unei singure valori lexicale sau gramaticale. (după germ. *Hypercharakterisierung*)
hipercentralizát, -ă *adj.* centralizat în exces; supercentralizat. (<fr. *hypercentralisé*)
hipercheratóză *s. f.* îngroşare a stratului cornos al epidermei. (<fr. *hyperkératose*)
hipercheratózic, -ă *adj.* referitor la hipercheriatoză. (<fr. *hyperkératosique*)
hiperchilíe *s. f.* creştere a secreţiei gastrice. (<fr. *hyperchylie*)
hiperchinezíe *s. f.* exagerare a funcţiei motorii a diferitelor organe cavitare sau a muşchilor striaţi. (<fr. *hyperkinésie*)
hipercloremíe *s. f.* creştere a concentraţiei de clor din serul sangvin. (<fr. *hyperchlorémie*)
hiperclorhidríe *s. f.* creştere a cantităţii de acid clorhidric din sucul gastric. (<fr. *hyperchlorhydrie*)
hipercloruráţie *s. f.* creştere a cantităţii de cloruri din organism. (<fr. *hyperchloruration*)
hipercloruríe *s. f.* creştere a cantităţii de cloruri eliminate prin urină. (<fr. *hyperchlorurie*)
hipercoagulabilitáte *s. f.* creştere a coagulabilităţii sângelui circulant. (<fr. *hypercoagulabilité*)
hipercoagulánt, -ă *adj.* referitor la, care provoacă hipercoagulabilitate. (<fr. *hypercoagulant*)
hipercolemíe *s. f.* creştere anormală a cantităţii de pigmenţi biliari din serul sangvin. (<fr. *hypercholémie*)
hipercolesterolemíe *s. f.* creştere anormală a cantităţii de colesterol din sânge. (<fr. *hypercholestérolémie*)
hipercolíe *s. f.* creştere a secreţiei biliare. (<fr. *hypercholie*)
hipercompresór *s. n.* aparat care permite presiuni foarte mari. (<fr. *hypercompresseur*)
hiperconcentrát, -ă *adj., s. n.* (produs) foarte concentrat. (< hiper- + concentrat)
hipercoréct, -ă *adj. (lingv.) formă ~ă* = hiperurbanism. (<fr. *hypercorrect*)
hipercorectitúdine *s. f.* greşeală de limbă izvorâtă din necunoaşterea adevăratei forme a etimonului unui cuvânt de către vorbitor şi din teama acestuia de a nu greşi, din efortul conştient de a se conforma mecanic normelor limbii literare; hiperliterarizare. (după fr. *hypercorrection*)
hipercorticísm *s. n.* ansamblu de tulburări provocate de o secreţie în exces a corticosuprarenalei. (<fr. *hypercorticisme*)
hipercrinie *s. f.* creştere excesivă a secreţiilor glandulare. (< fr. *hypercrinie*)
hipercrític, -ă **I.** *adj.* exagerat de, foarte critic. **II.** *s. m.* critic sever; cusurgiu. (<fr. *hypercritique*, germ. *hyperkritisch*)
hipercriticísm *s. n.* caracter hipercritic, critică acerbă. (<hipercritic + -ism)
hipercróm, -ă *adj.* referitor la hipercromie. (<fr. *hyperchrome*)
hipercromíe *s. f.* **1.** pigmentaţie exagerată a pielii. **2.** creşterea conţinutului de globule roşii din hemoglobină. (<fr. *hyperchromie*)
hipercupremíe *s. f.* creştere anormală a cuprului în sânge. (< fr. *hypercuprémie*)
hipercupruríe *s. f.* creştere exagerată a cuprului în urină. (< fr. *hypercuprurie*)
hiperdéns, -ă *adj.* foarte dens. (<fr. *hyperdense*)
hiperdezvoltát, -ă *adj.* dezvoltat peste măsură. (<hiper- + dezvoltat)
hiperdiploíd, -ă *adj.* (despre celule, organisme) cu un număr de cromozomi supranumerari. (<fr. *hyperdiploïde*)
hipereméză *s. f.* vomitare abundentă. (<fr. *hyperémèse*)
hiperémic, -ă *adj.* care prezintă hiperemie. (<fr. *hyperémique*)
hiperemíe *s. f.* congestie. (<fr. *hyperémie*)
hiperemotív, -ă *adj.* foarte emotiv, excesiv de impresionabil. (<fr. *hyperémotif*)
hiperemotivitáte *s. f.* emotivitate excesivă şi morbidă. (<fr. *hyperémotivité*)
hiperentéctic, -ă *adj.* (despre aliaje) cu concentraţia în componentul caracteristic mai mare. (<engl. *hyperentectic*)
hiperentuziásm *s. n.* entuziasm exagerat. (<engl. *hyperenthusiasm*)

hiperergíe *s. f.* hipersensibilitate alergică. (<fr. *hyperergie*)
hipererotísm *s. n.* impuls și preocupări sexuale exage-rate, patologice; hipersexualitate. (<hiper- + erotism)
hiperestézic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de hiperestezie. (<fr. *hyperesthésique*)
hiperestezíe *s. f.* sensibilitate exagerată a unui organ de simț. (<fr. *hyperesthésie*)
hiperestrogeníe *s. f.* exces de hormoni estrogeni în organism, datorat hiperfuncției ovariene. (<fr. *hyperoestrogénie*)
hiperexcitabilitáte *s. f.* excitabilitate excesivă. (<fr. *hyperexcitabilité*)
hiperextensiúne *s. f.* (*med.*) extensiune maximă a unei articulații. (<engl. *hyperextension*)
hiperfagíe *s. f.* ingerare a unei cantități exagerate de alimente. (<fr. *hyperphagie*)
hiperfibrinemie *s. f.* creștere exagerată a cantității de fibrină din sânge. (<fr. *hyperfibrinémie*)
hiperfiltráre *s. f.* filtrare foarte fină. (< *hiper-* + *filtrare*)
hiperfin, -ă *adj.* **1.** (despre efectele slabe din structură la nivelul unui atom) care depinde de proprietățile nucleului atomului. **2.** *structură ~ă* = separare în linii foarte fine ale unor linii ale spectrelor luminoase. (<fr. *hyperfin*)
hiperfocál, -ă *adj.* situat mai departe de focarul unei lentile. **o** *distanță ~ă* = distanța cea mai apropiată la care trebuie plasat un obiect în fața unui aparat optic pentru a avea o imagine clară. (<fr. *hyperfocal*)
hiperfoliculinemíe *s. f.* exces de foliculină în sânge. (<fr. *hyperfolliculinémie*)
hiperfoliculiníe *s. f.* secreție excesivă de foliculină în organism; hiperfoliculinism. (<fr. *hyperfolliculinie*)
hiperfoliculinism *s. n.* hiperfoliculinie. (<fr. *hyperfoliculinisme*)
hiperfosfatemie *s. f.* creștere exagerată a cantității de fosfați din sânge. (<fr. *hyperphosphatémie*)
hiperfosfaturíe *s. f.* creștere exagerată a cantității de fosfați eliminați prin urină. (<fr. *hyperphosphaturie*)
hiperfosforemíe *s. f.* creștere a cantității de fosfor din sânge. (<fr. *hyperphosphorémie*)
hiperfrecvență *s. f.* **1.** frecvență foarte înaltă a unei mișcări periodice. **2.** undă electromagnetică cu lungime de ordinul centimetrului, mai ales în radar. (<fr. *hyperfréquence*)
hiperfúncție *s. f.* (*med.*) activitate exagerată a unui organ, aparat sau țesut. (<fr. *hyperfonction*)
hipergalactíe *s. f.* creștere a secreției lactate. (<fr. *hypergalactie*)
hipergenéză *s. f.* proliferare exagerată a elementelor celulare ale unui organ, țesut sau neoplasm. (<fr. *hypergenèse*)
hipergenitalísm *s. n.* **1.** supradimensionare a organelor genitale externe. **2.** secreție exagerată a glandelor genitale; hipergonadism. • hiperactivitate sexuală. (<fr. *hypergénitalisme*)
hipergeométric, -ă *adj.* (*mat.*) *funcție ~ă* = funcție de o variabilă, reală sau complexă, care e integrala ecuației diferențiale de ordinul al doilea. (<fr. *hypergéométrique*)
hipergeuzíe *s. f.* hipersensibilitate gustativă. (<fr. *hypergueusie*)
hiperglicemiánt, -ă *adj., s. n.* (medicament) care produce hiperglicemie. (<fr. *hyperglycémiant*)
hiperglicémic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de hiperglicemie. (< fr. *hyperglycémique*)
hiperglicemie *s. f.* creștere a concentrației glucozei în sânge. (<fr. *hyperglycémie*)
hiperglobulíe *s. f.* creștere exagerată a numărului globulelor roșii din sânge. (<fr. *hyperglobulie*)
hiperglobulinemie *s. f.* creștere anormală a cantității de globulină în serul sangvin. (<fr. *hyperglobulinémie*)
hipergonadísm *s. n.* hipergenitalism (2). **o** ~ *masculin* = hiperorhidie. (<engl. *hypergonadism*)
hiperhemolíză *s. f.* hemoliză exagerată. (<fr. *hyperhémolyse*)
hiperhidratáre *s. f.* creștere a conținutului de apă din organism. (după fr. *hyperhydratation*)
hiperhidremíe *s. f.* creștere a cantității de apă conținută în sânge. (<fr. *hyperhydrémie*)
hiperhídric, -ă *adj.* cu exces de apă. (<fr. *hyperhydrique*)
hiperhidrózã *s. f.* hipersecreție a glandelor sudoripare; transpirație abundentă. (<fr. *hyperhidrose*)
hipericacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate dialipetale: sunătoarea. (<fr. *hypéricacées*)
hiperimunizáre *s. f.* imunizare intensivă ca urmare a trecerii prin boală sau a vaccinării obișnuite. (<hiper- + imunizare)
hiperinflație *s. f.* inflamație de proporții exagerate. (<engl. *hyperinflation*)
hiperinsulinemíe *s. f.* exces de insulină în sânge, sindrom al hipoglicemiei. (<fr. *hyperinsulinémie*)
hiperinsulinísm *s. n.* creștere a hipersecreției de insulină în organism. (<fr. *hyperinsulinisme*)
hiperinvolúție *s. f.* (*med.*) întoarcere rapidă la mai puțin decât talia normală a unui organ care a avut temporar dimensiuni mari. (<engl. *hyperinvolution*)
hiperiritábil, -ă *adj.* (*ir.*) deosebit de iritabil. (<hiper- + iritabil)
hiperkaliemíe *s. f.* creștere a cantității de potasiu din sânge; hiperpotasemie. (<fr. *hyperkaliémie*)
hiperkaliuríe *s. f.* eliminare exagerată de potasiu prin urină. (<fr. *hyperkaliurie*)
hiperleucocitóză *s. f.* creștere exagerată a numărului leucocitelor în sânge. (<fr. *hyperleucocytose*)
hiperlipemíe *s. f.* creștere anormală a proporției de grăsimi din sânge. (<fr. *hyperlipémie*)
hiperliterarizáre *s. f.* hipercorectitudine. (<hiper- + literarizare)
hiperluteínă *s. f.* creștere exagerată de luteină. (<fr. *hyperlutéine*)
hiperluteinemíe *s. f.* prezența în exces a hormonului luteinic în sânge. (<fr. *hyperlutéinémie*)
hipermagneziemie *s. f.* creștere a cantității de magneziu în sânge. (<fr. *hypermagnésiémie*)
hipermarkét *s. n.* supermarket. (<engl. *hypermarket*)
hipermastíe *s. f.* hipertrofie mamară. (<fr. *hipermastie*)
hipermenorée *s. f.* menstruație foarte abundentă. (<fr. *hyperménorrhée*)
hipermetamorfóză *s. f.* labilitate morbidă a atenției, însoțită uneori de stări de excitație, care se observă în psihozele organice cu tulburări de conștiință. (<fr. *hypermétamorphose*)
hipermetríe *s. f.* (*med.*) **1.** dimensiunea exagerată a mișcărilor unei articulații. **2.** stare a unui individ de statură și greutate mare. **3.** deficiență a coordonării cinetice, ca urmare a unei aprecieri greșite a mișcării. (<fr. *hypermétrie*)
hipermetróp, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de hipermetropie. (< fr. *hypermétrope*)
hipermetropie *s. f.* defect de vedere datorat formării imaginii înapoia retinei; hipermetropism. (<fr. *hypermétropie*)
hipermetropism *s. n.* hipermetropie. (<fr. *hypermétropisme*)
hipermétru *s. m.* vers antic având o silabă în plus față de măsura normală. (<fr. *hypermètre*)
hipermimíe *s. f.* mobilitate și expresivitate exagerată a mimicii. (<fr. *hypermimie*)
hipermixíe *s. f.* hipersecreție de mucus. (<fr. *hypermyxie*)
hipermnezíe *s. f.* excitație excesivă, patologică a memoriei. (<fr. *hypermnésie*)
hipermotilitáte *s. f.* (*med.*) accelerare a mișcărilor unor organe. (<engl. *hypermotility*)
hipernefrítă *s. f.* congestie suprarenală. (<germ. *Hypernephritis*)
hipernefróm *s. n.* tumoare a rinichiului. (<fr. *hypernéphrome*)
hiperneologizá *vb. tr.* a da un caracter neologistic exagerat. (<hiper- + neologiza)
hipernutriție *s. f.* supraalimentare. (<engl. *hypernutrition*)
hiperón *s. m.* particulă elementară stabilă cu masă superioară celei a protonului, dar inferioară celei a deuteronului. (<fr. *hypéron*)
hiperónic, -ă *adj.* referitor la hiperon. (< fr. *hypéronique*)
hiperorexíe *s. f.* bulimie (1). (<fr. *hyperorexie*)
hiperorhidíe *s. f.* hiperfuncție endocrină a testicului; hipergonadism masculin. (<fr. *hyperorchidie*)
hiperosmie *s. f.* hiperestezia mirosului. (<fr. *hyperosmie*)

hiperosmolarítáte *s. f.* creștere a presiunii osmotice. (<fr. *hyperosmolarité*)
hiperosteolítă *s. f.* distrugere exagerată și generalizată a țesutului osos. (<fr. *hyperosteolyse*)
hiperostotic, -ă *adj.* referitor la hiperostoză. (<fr. *hyperostotique*)
hiperostóză *s. f.* dezvoltare anormală a unei zone osoase. (<fr. *hyperostose*)
hiperovaríe *s. f.* hiperfuncție endocrină a ovarului. (<fr. *hyperovarie*)
hiperoxemíe *s. f.* creștere a cantității de oxigen din sânge. (<fr. *hyperoxémie*)
hiperparatiroidism *s. n.* secreție excesivă de hormon paratiroidian. (<fr. *hyperparathyroïdisme*)
hiperparazít *adj., s. m.* (parazit) al altor paraziți. (<fr. *hyperparasite*)
hiperparazitísm *s. n.* instalare a unui parazit într-un alt parazit. (<engl. *hyperparasitism*)
hiperpepsíe *s. f.* exagerare a funcționării mucoasei gastrice, cu creșterea procesului fermentativ. (<fr. *hyperpepsie*)
hiperperistaltísm *s. n.* exagerare a peristaltismului normal al stomacului și intestinului. (<fr. *hyperpéristaltisme*)
hiperpigmentáție *s. f.* creștere a cantității de pigment normal în organism. **o** ~ *cutanată* = hipercromie. (<engl. *hyperpigmentation*)
hiperpinealism *s. n.* hiperfuncție a glandei pienale. (<fr. *hyperpinéalisme*)
hiperpirétic, -ă *adj.* cu febră foarte mare. (<fr. *hyperpyrétique*)
hiperpirexíe *s. f.* hipertermie exagerată. (<fr. *hyperpyrexie*)
hiperplán *s. n. (mat.)* ansamblu de puncte ale căror coordonate scalare, într-un spațiu vectorial de *n* dimensiuni, raportat la o origine fixă, verifică o relație de gradul întâi. (<fr. *hyperplan*)
hiperplázic, -ă *adj.* referitor la hiperplazie. (<fr. *hyperplasique*)
hiperplazíe *s. f.* creștere excesivă în volum a unui țesut sau organ. (<fr. *hyperplasie*)
hiperploíd, -ă *adj.* (despre celule, organisme) cu unul sau mai mulți cromozomi supranumerari. (<engl. *hyperploid*)
hiperpnée *s. f.* creștere a amplitudinii și ritmului respirației. (<fr. *hyperpnée*)
hiperpneumatóză *s. f.* distensie a alveolelor pulmonare și mărire a volumului pulmonar corespunzător. (<fr. *hyperpneumatose*)
hiperpotasemíe *s. f.* hiperkaliemie. (<fr. *hyperpotassémie*)
hiperprosexíe *s. f.* concentrare exagerată a atenției. (<fr. *hyperprosexie*)
hiperprotéic, -ă *adj.* foarte bogat în proteine. (<hiper- + proteic)
hiperproteinemie *s. f.* creștere exagerată a cantității de proteine din sânge. (<fr. *hyperprotéinémie*)
hiperrafinát, -ă *adj.* foarte rafinat. (<hiper- + rafinat)
hiperrealíst, -ă *adj.* foarte realist. (<hiper- + realist)
hiperreflectivitáte *s. f.* exagerare a reflexelor; hiperreflexie. (<fr. *hyperréflectivité*)
hiperrefléxie *s. f.* hiperreflectivitate. (<fr. *hyperréflexie*)
hiperreticulocitóză *s. f.* creștere a numărului reticulocitelor în sânge. (<fr. *hyperréticulocytose*)
hipersecréție *s. f.* secreție excesivă a unei glande. (<fr. *hypersécrétion*)
hipersensíbil, -ă *adj.* de o sensibilitate bolnăvicioasă. (<fr. *hypersensible*)
hipersensibilitáte *s. f.* însușirea de a fi hipersensibil. (<fr. *hypersensibilité*)
hipersensibilizá *vb. tr., intr.* a face, a deveni hipersensibil. (<fr. *hypersensibiliser*)
hipersensibilizáre *s. f.* acțiunea de a (se) hipersensibiliza. • tratament al emulsiilor fotografice pentru mărirea sensibilității. (<hipersensibiliza)
hipersexualitáte *s. f.* hipererotism. (<hiper- + sexualitate)
hipersialíe *s. f.* creștere anormală a fluxului salivar. (<fr. *hypersialie*)
hipersibarít, -ă *adj.* foarte pervers. (<hiper- + sibarit)
hipersideremíe *s. f.* creștere a cantității de fier în serul sangvin. (<fr. *hypersidérémie*)
hipersódic, -ă *adj.* care conține mult sodiu. (<fr. *hypersodique*)
hipersomníe *s. f.* stare patologică de somn cu durată și profunzime anormale. (<fr. *hypersomnie*)
hipersónic, -ă *adj.* **1.** (despre viteze) care depășește de peste 5 ori viteza sunetului (aproximativ 6000 km/h). **2.** (despre aparate de zbor) cu viteză hipersonică (1). (<fr. *hypersonique*)
hiperspáțiu *s. n. (mat.)* spațiu fictiv cu mai mult de trei dimensiuni. (după fr. *hyperespace*)
hiperspleníe *s. f.* creștere a volumului splinei. (<fr. *hypersplénie*)
hipersplenism *s. n.* stare patologică funcțională datorită hipertrofiei splinei. (<fr. *hypersplénisme*)
hiperstén *s. n.* varietate de piroxen, care se formează pe cale magmatică în rocile bogate în fier. (<fr. *hypersthène*)
hipersténic, -ă *adj.* referitor la hiperstenie. (<fr. *hypersthénique*)
hipersteníe *s. f.* funcționare exagerată a unor țesuturi și organe. (<fr. *hypersthénie*)
hipersúnet *s. n.* ultrasunet de frecvență foarte înaltă. (după engl. *hypersound*)
hipersuprarenalísm *s. n.* hipersecreție a hormonilor suprarenali. (după fr. *hypersurrénalisme*)
hipersustentatór, -oáre *adj., s. n.* (dispozitiv) destinat a mări prestanța aripilor unui avion, la decolare și aterizare. (<fr. *hypersustentateur*)
hipersustentáție *s. f.* creștere momentană a portanței unei aripi cu ajutorul unor dispozitive speciale. (<fr. *hypersustentation*)
hipertehnicizát, -ă *adj.* tehnicizat în cel mai înalt grad. (<hiper- + tehnicizat)
hipertensiúne *s. f.* creștere anormală a tensiunii arteriale; hipertonie (3). (<fr. *hypertension*)
hipertensív, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de hipertensiune. (<fr. *hypertensif*)
hipertensór, -oáre *adj., s. n.* (medicament) care determină creșterea tensiunii arteriale. (<fr. *hypertenseur*)
hipertermál, -ă *adj.* (despre ape minerale) cu temperatură foarte ridicată. (<fr. *hyperthermale*)
hipertérmie, -ă *adj.* referitor la hipertermie. (<fr. *hyperthermique*)
hipertermíe *s. f.* creștere anormală a temperaturii corpului. (<fr. *hyperthermie*)
hipertéxt *s. n.* (*inform.*) sistem de stocare a imaginilor, textelor, informațiilor etc., care permite stabilirea legăturii directe cu alte texte, fișiere, imagini, date. (<engl. *hypertext*)
hipertimic, -ă *adj.* referitor la hipertimie. (<fr. *hyperthymique*)
hipertimíe *s. f.* **1.** ansamblu de tulburări atribuite funcționării exagerate a timusului, la copii și adolescenți. **2.** creștere exagerată a bunei dispoziții, în stările maniacale. (<fr. *hyperthymie*)
hipertiroidián, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de hipertiroidie. (<fr. *hypertyroïdien*)
hipertiroidíe *s. f.* boală cauzată de o hipersecreție a glandei tiroide; hipertiroidism. (<fr. *hyperthyroïdie*)
hipertiroidism *s. n.* hipertiroidie. (<fr. *hyperthyroïdisme*)
hipertónic, -ă *adj.* (despre soluții) care are o presiune osmotică superioară unei alte soluții. (<fr. *hypertonique*)
hipertonicitáte *s. f.* hipertonie (1). (<fr. *hypertonicité*)
hipertoníe *s. f.* **1.** stare a unei soluții hipertonice; hipertonicitate. **2.** creștere a tonicității unui organ sau țesut. **3.** hipertensiune. (<fr. *hypertonie*)
hipertóxic, -ă *adj.* foarte toxic. (<hiper- + toxic)
hipertricóză *sf.* hirsutism. (<fr. *hypertrichose*)
hipertritón *s. m.* nucleu atomic instabil, izotop al hidrogenului, dintr-un proton și trei neutroni. (<hiper- + triton[3])
hipertrofiá *vb. refl.* (despre organe, țesuturi) a se dezvolta excesiv. (<fr. *hypertrophier*)
hipertrófic, -ă *adj.* cu caracter de hipertrofie. (<fr. *hypertrophique*)

hípertrofíe *s. f.* **1.** creştere de volum anormală a unui organ sau ţesut. **2.** dezvoltare excesivă a unui caracter, a unei activităţi etc. (< fr. *hypertrophie*)
hiperurbanísm *s. n.* schimbare a formei corecte a unui cuvânt datorită unei analogii greşite şi din dorinţa de a-l face să aibă un aspect mai literar; formă care rezultă din această schimbare. (< fr. *hyperurbanisme*)
hiperuricemíe *s. f.* creştere a cantităţii de acid uric şi de uraţi din sânge. (< fr. *hyperuricémie*)
hiperventilăţíe *s. f.* ventilaţie pulmonară exagerată faţă de aportul de oxigen. (< engl. *hyperventilation*)
hipervitaminóză *s. f.* tulburare organică datorită administrării excesive de preparate vitaminice sau ingerării de alimente bogate în vitamine. (< fr. *hypervitaminose*)
hipervolemíe *s. f.* creştere a volumului de sânge circulant. (< fr. *hypervolémie*)
hip-hop /hip-háp/ *s. n.* stil de muzică, de dans etc. care include rap şi dans, imitându-se mişcările unui robot. (< engl. *hip-hop*)
hip-hopper /-hápăr/ *s. m.* cel care cântă sau căruia îi place să asculte stilul hip-hop. (< engl. *hip-hopper*)
hipiátric, -ă *adj.* referitor la hipiatrie. (< fr. *hippiatrique*)
hipiatríe *s. f.* **1.** studiul bolilor la cai. **2.** arta de a îngriji caii. (< fr. *hippiatrie*)
hipiátru *s. m.* veterinar specialist în hipiatrie. (< fr. *hippiatre*)
hípic, -ă *adj.* referitor la hipism. (< fr. *hippique*)
hipinóză *s. f.* eliminare a cantităţii de fibrină în sânge. (< fr. *hypinose*)
hipísm *s. n.* sport practicat cu caii (de curse); călărie. (< fr. *hippisme*)
hípist *s. m.* sportiv care practică hipismul. (< hip²- + *-ist*)
HIPN(O)- *elem.* „somn". (< fr. *hypn/o/-*, cf. gr. *hypnos*)
hipnagneźie *s. f.* convingerea bolnavului că nu ar fi dormit, în depresii şi alte tulburării psihice. (< hipno- + agnozie)
hipnagog *s. n.* medicament care produce stare de somn; hipnotic (II). (< engl. *hypnagogue*)
hipnagógic, -ă *adj.* referitor la stările premergătoare instalării somnului. (< fr. *hypnagogigue*)
hipnalgíe *s. f.* durere resimţită numai în somn şi care încetează la trezire. (< fr. *hypnalgie*)
hípnic, -ă *adj.* referitor la somn. (< fr. *hypnique*, gr. *hypnikos*)
hipnoanalíză *s. f.* metodă psihoterapeutică în care se asociază hipnoza cu tehnica psihanalizei. (< fr. *hypno-a-nalyse*)
hipnoanestezíe *s. f.* anestezie generală obţinută prin somn. (< fr. *hypnoanesthésie*)
hipnofóbic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de hipnofobie. (< engl. *hypnophobic*)
hipnofobíe *s. f.* teamă patologică de somn. (< engl. *hypnophobia*)
hipnogén, -ă *adj., s. n.* (substanţă) care provoacă somnul. (< fr. *hypnogène*)
hipnogenéză *s. f.* producere a somnului. (< engl. *hypnogenesis*)
hipnoíd, -ă *adj.* (despre o stare psihică) asemănător visului. (< fr. *hypnoïde*)
hipnolepsíe *s. f.* stare de somnolenţă, în cadrul narcolepsiei. (< engl. *hypnolepsy*)
hipnológ, -ă *s. m. f.* specialist în hipnologie. (< hipnologie)
hipnologíe *s. f.* ştiinţă care studiază mecanismele şi particularităţile somnului şi ale hipnotismului. (< engl. *hypnology*)
hipnomaníe *s. f.* amplificare obsedantă a preocupărilor pentru somn. (< engl. *hypnomania*)
hipnonarcóză *s. f.* narcoză obţinută prin hipnoză. (< germ. *Hypnonarkose*)
hipnopatíe *s. f.* maladie microbiană care se manifestă printr-un somn greu, prelungit; boala somnului. (< fr. *hypnopathie*)
hípnopedíe *s. f.* ansamblu de procedee menite să transmită cunoştinţe în timpul somnului prin sugestie. (< fr. *hypnopédie*)
hipnopómpic, -ă *adj.* care se produce la trezirea din somn. (< fr. *hypnopompique*)
hipnosugestív, -ă *adj.* referitor la sugestia obţinută în timpul somnului artificial. (< hipno- + sugestie)
hipnoterapeút *s. m.* medic specialist în somnoterapie. (< hipno- + *terapeut*)
hipnoterapíe *s. f.* tratament prin hipnoză; somnoterapie. (< engl. *hipnotherapy*)
hipnótic, -ă I. *adj.* **1.** care provoacă hipnoză, provocat de hipnoză. **2.** (*fig.*) fascinant, captivant. **II.** *s. n.* somnifer, hipnagog, hipnotizant. (< fr. *hypnotique*)
hipnotísm *s. n.* **1.** totalitatea fenomenelor care constituie hipnoza; studiul acestor fenomene. **2.** practicarea hipnozei. (< fr. *hypnotisme*)
hipnotizá *vb. tr.* **1.** a aduce pe cineva în stare de hipnoză. **2.** (*fig.*) a exercita o atracţie puternică, a captiva, a fascina. (< fr. *hyptnotiser*)
hipnotizábil, -ă *adj.* care poate fi hipnotizat. (< fr. *hypnotisable*)
hipnotizabilitáte *s. f.* capacitate a cuiva de a fi hipnotizat. (< hipnotizabil + -itate)
hipnotizánt, -ă *adj., s. n.* hipnotic (II). (< fr. *hypnotisant*)
hipnotizatór, -oáre *adj., s. m. f.* hipnotizor. (< hipnotiza + -tor)
hipnotizór, -oáre *adj., s. m. f.* (*rar*) cel care hipnotizează; hipnotizator. (< fr. *hypnotiseur*)
hipnotoxínă *s. f.* toxină paralizantă secretată de tentaculele celenteratelor. (< fr. *hypnotoxine*)
hipnóză *s. f.* **1.** stare de somn parţial provocată artificial prin sugestie. **2.** (*fig.*) fascinaţie. (< fr. *hypnose*)
hipnuríe *s. f.* micţiune care întrerupe somnul. (< fr. *hypnurie*)
HIPO¹- *pref.* „sub", „inferior", „în deficit". (< fr. *hypo-*, cf. gr. *hypo*)
HIPO²- v. h i p ² (o) - .
hipo³ *adj. inv.* (despre transporturi, tracţiune) efectuat cu calul. (< fr. *hippo*)
hipoacid, -ă *adj.* care prezintă hipoaciditate. (< engl. *hypoacid*)
hipoaciditáte *s. f.* scădere a acidităţii gastrice sub valorile normale; hipoclorhidrie. (< fr. *hypoacidité*)
hipoacúzic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de hipoacuzie; surd. (< fr. *hypoacousique*)
hipoacuzíe *s. f.* hipoestezie a auzului. (< fr. *hypoacousie*)
hipoalbuminemíe *s. f.* diminuare a cantităţii de albumină din plasma sangvină. (< fr. *hypoalbuminémie*)
hipoalgezíe *s. f.* scădere a sensibilităţii la durere. (< fr. *hypoalgésie*)
hipoandrogeníe *s. f.* diminuare a hormonilor androgeni în organism. (< fr. *hypoandrogénie*)
hipoazotemíe *s. f.* diminuare a cantităţii de azot din sânge. (< fr. *hypoazotémie*)
hipoazotídă *s. f.* biozid de azot. (< fr. *hypoazotide*)
hipoazotós *adj. acid ~* = acid obţinut prin reducerea oxidului de azot sau a acidului azotos. (< hipo¹- + *azotos*)
hipoazoturíe *s. f.* diminuare a azotului eliminat prin urină. (< fr. *hypoazoturie*)
hipobáric, -ă *adj.* (despre o incintă) cu presiune inferioară celei atmosferice. (< engl. *hypobaric*)
hipobarísm *s. n.* presiune atmosferică scăzută. (< engl. *hypobarism*)
hipobaropatíe *s. f.* stare patologică provocată de scăderea presiunii atmosferice. (< engl. *hypobaropathy*)
hipoblást *s. n.* expansiune bazală a embrionului, între radiculă şi cotiledon; endoderm primitiv. (< fr. *hypoblaste*)
hipobranhiál, -ă *adj.* dedesubtul arcurilor branhiale. (< engl. *hypobranchial*)
hipobromít *s. m.* sare a acidului hipobromos. (< fr. *hypobromite*)
hipobromós *adj. acid ~* = acid oxigenat al bromului. (< *hipo-brom/it/* + *-os*)
hipobulíe *s. f.* reducere a activităţii voluntare, cu scăderea forţei de acţiune. (< fr. *hypoboulie*)
hipocalcemiánt, -ă *adj.* care diminuează cantitatea de calciu din sânge. (< fr. *hypocalcémiant*)
hipocalcemíe *s. f.* scădere a cantităţii de calciu din sânge. (< fr. *hypocalcémie*)
hipocalcíe *s. f.* denumire generică pentru orice tulburare morbidă legată de insuficienţa calciului în organism. (< fr. *hypocalcie*)

hipocalciuríe *s. f.* diminuare a cantității de calciu conținut în urină. (< fr. *hypocalciurie*)
hipocáloric, -ă *adj.* (despre dietă, meniu) cu căldură mai redusă. (< *hipo-* + *caloric*)
hipocámp *s. m.* **1.** (*mit.*) animal fabulos cu corp de cal, cu două picioare și coadă de pește, care trăgea carul lui Neptun. **2.** mic pește de mare de forma unui cal. **3.** excrescență de substanță cenușie, în planșeul ventriculilor laterali. (< fr. *hippocampe*)
hipocapníe *s. f.* diminuare a bioxidului de carbon din plasma sangvină. (< fr. *hypocapnie*)
hipocárpic, -ă *adj.* sub ovar sau sub fruct. (< lat. *hypocarpicus*)
hipocastanacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate dialipetale: castanul de India. (< fr. *hippocastanacées*)
hipocáust *s. n.* (*ant.*) instalație de încălzire centrală cu aer cald. • focar subteran al unei astfel de instalații. (< fr. *hypocauste*)
hipocaústic, -ă *adj.* referitor la hipocaust. (< fr. *hypocaustique*)
hipocefál *s. n.* disc plat pe care egiptenii îl așezau pe capul mumiilor. (< fr. *hypocéphale*)
hipocentáur *s. m.* centaur. (< fr. *hippocentaure*, lat. *hippocentaurus*)
hipocéntru *s. n.* loc din interiorul scoarței terestre de unde se propagă spre suprafață undele unui cutremur. (< fr. *hypocentre*)
hipochinezie *s. f.* reducere a funcției motorii a diferitelor organe cavitare sau a mușchilor striați. (< germ. *Hypo-kinesie*)
hipocicloídă *s. f.* curbă descrisă de un punct de pe un cerc care se rostogolește fără alunecare în interiorul unui cerc fix. (< fr. *hypocycloïde*)
hipociclu *s. n.* cerc care se rostogolește fără alunecare în interiorul unui cerc cu bază fix. (< fr. *hypocycle*)
hipocloremíe *s. f.* diminuare a cantității de clor din sânge; cloropenie. (< fr. *hypochlorémie*)
hipoclorhidríe *s. f.* hipoaciditate. (< fr. *hypochlorhydrie*)
hipoclorít *s. m.* sare a acidului hipocloros. (< fr. *hypochlorite*)
hipoclorós *adj. acid ~* = acid prin acțiunea clorului asupra unei suspensii de oxid de mercur în apă. (< fr. *hypochloreux*)
hipocloruráție *s. f.* diminuare a cantității de cloruri din organism. (< fr. *hypochloruration*)
hipocloruríe *s. f.* diminuare a cantității de cloruri eliminate prin urină. (< fr. *hypochlorurie*)
hipocoagulabilitáte *s. f.* reducere a coagulabilității (sângelui circulant). (< fr. *hypocoagulabilité*)
hipocolemíe *s. f.* diminuare a cantității de pigmenți biliari din serul sangvin. (< fr. *hypocholémie*)
hipocolesterolemíe *s. f.* diminuare a cantității de colesterol din sânge. (< fr. *hypocholestérolémie*)
hipocolíe *s. f.* reducere a secreției biliare. (< fr. *hypocholie*)
hipocóndru *s. n.* fiecare dintre părțile laterale ale abdomenului. (< fr. *hypocondre*)
hipocorístic, -ă *adj., s. n.* (diminutiv) care exprimă afecțiune tandră; dezmierdător, alintător. (< fr. *hypocoristique*, gr. *hypokoristikos*)
hipocorticísm *s. n.* ansamblu de tulburări provocate de o secreție insuficientă a corticosuprarenalei. (< fr. *hypocorticisme*)
hipocotíl *s. n.* regiune a tulpinii plantelor, între cotiledoane și colet[2]. (< fr. *hypocotyle*)
hipocrátic, -ă *adj.* **1.** referitor la Hipocrat. **2.** (despre degete) îngroșat la capăt. **o** *față ~ă* = expresie particulară a feței muribunzilor. (< fr. *hippocratique*)
hipocratísm *s. n.* **1.** (*med.*) sistem de tratament bazat pe concepția lui Hipocrat. **2.** *~ digital* = îngroșare a extremității degetelor, cu deformarea unghiilor. (< fr. *hippocratisme*)
hipocratíst *s. m.* adept al hipocratismului. (< fr. *hippocratiste*)
hipocrén *s. n.* enigmă în care soluția (o zicală, o expresie cunoscută) se obține prin interpretarea unei ilustrații. (< germ. *Hippokrene*)
hipocrinie *s. f.* diminuare excesivă a secreției glandulare. (< fr. *hypocrinie*)
hipocristalín, -ă *adj.* (despre roci magmatice) din mi-nerale cristalizate și amorfe. (< fr. *hypocristallin*)
hipocróm, -ă *adj.* referitor la hipocromie; produs prin hipocromie. (< fr. *hypochrome*)
hipocromazíe *s. f.* hipocromie. (< engl. *hypochromasia*)
hipocromíe *s. f.* diminuare a pigmentației pielii hipocromazie. (< fr. *hypochromie*)
hipocupremie *s. f.* diminuare anormală a cuprului în sânge. (< fr. *hypocuprémie*)
hipodérm *s. n.* **1.** strat profund al pielii, situat sub dermă. **2.** epiteliu generator al chitinei la artropode, nematode etc., situat sub cuticulă. **3.** strat de celule situat imediat sub epiderma frunzelor sau tulpinii. (< fr. *hypoderm*)
hipodérmă *s. f.* muscă a cărei larvă este un parazit al pielii rumegătoarelor. (< fr. *hypoderme*)
hipodérmic, -ă *adj.* subcutanat. (< fr. *hypodermique*)
hipodermítă *s. f.* inflamație a țesutului celular subcutanat. (< fr. *hypodermite*)
hipodermóză *s. f.* boală parazitară la bovine, provocată de larvele hipodermei. (< fr. *hypodermose*)
hipodiploíd, -ă *adj.* (despre celule, organisme) cu cromozomi infranumerari. (< fr. *hypodiploïde*)
hipodonție *s. f.* anomalie constând în prezența unui număr mai mic de dinți. (< engl. *hypodontia*)
hipodróm *s. n.* **1.** (*ant.*) incintă amenajată pentru exerciții și concursuri de călărie, ca și pentru întreceri de care. **2.** câmp amenajat pentru curse de cai. (< fr. *hippodrome*)
hipoemíe *s. f.* circulație defectuoasă, lentă a sângelui. (< fr. *hypoémie*)
hipoergíe *s. f.* reducere a capacității organismului de a reacționa la diverși antigeni. (< fr. *hypoergie*)
hipoestezíe *s. f.* hiposensibilitate. (< fr. *hypoesthésie*)
hipofág, -ă *adj.* care se hrănește cu carne de cal. (< fr. *hippophage*)
hipofagie *s. f.* folosirea cărnii de cal ca aliment. (< fr. *hippophagie*)
hipofaríngе *s. n.* porțiunea de jos a faringelui. (după engl. *hypopharynx*)
hipofibrinemíe *s. f.* diminuare a cantității de fibrină în cheagul sangvin. (< fr. *hypofibrinémie*)
hipofíl, -ă *adj.* (despre elemente florale) situat sub frunze. (< fr. *hypophylle*)
hipofizár, -ă *adj.* al hipofizei. (< fr. *hypophysaire*)
hipofizáre *s. f.* metodă prin care se injectează peștii cu extract de hipofiză. (< hipofiză)
hipofíză *s. f.* glandă endocrină pe fața inferioară a encefalului; glandă pituitară. (< fr. *hypophyse*)
hipofizectomíe *s. f.* ablație a hipofizei. (< fr. *hypophysectomie*)
hipofizítă *s. f.* hiperplazie glandulară a hipofizei. (< fr. *hypophysite*)
hipofoliculinemíe *s. f.* deficit de foliculină în sânge. (< fr. *hypofolliculinémie*)
hipofoliculiníe *s. f.* secreție insuficientă de foliculină a ovarului; hipofoliculinism. (< fr. *hypofolliculinie*)
hipofoliculinísm *s. n.* hipofoliculinie. (< fr. *hypofolliculinisme*)
hipofón, -ă *adj.* referitor la hipofonie. (< fr. *hypophone*)
hipofoníe *s. f.* amuțire a unui sunet. (< fr. *hypophonie*)
hipofosfát *s. m.* sare a acidului hipofosforic. (< fr. *hypophosphate*)
hipofosfatemíe *s. f.* reducere a cantității de fosfați din sânge. (< fr. *hypophosphatémie*)
hipofosfaturíe *s. f.* reducere a cantității de fosfați din urină. (< fr. *hypophosphaturie*)
hipofosfít *s. m.* sare a acidului hipofosforos. (< fr. *hypophosphite*)
hipofosforemíe *s. f.* diminuare a cantității de fosfor din sânge. (< fr. *hypophosphorémie*)
hipofosfóric *adj. acid ~* = acid oxigenat al fosforului. (< fr. *hypophosphorique*)
hipofosfórós *adj. acid ~* = acid mai puțin oxigenat al fosforului. (< fr. *hypophosphoreux*)
hipofúncție *s. f.* (*med.*) diminuare a activității unui organ, aparat sau țesut. (< fr. *hypofonction*)

hipogalactíe *s. f.* insuficiență a secreției lactate. (< fr. *hypogalactie*)
hipogamaglobulinemíe *s. f.* diminuare a cantității gamaglobulinelor din sânge. (< fr. *hypogammaglobulinémie*)
hipogástric, -ă *adj.* al hipogastrului; alvin. (< fr. *hypogastrique*)
hipogástru *s. n.* partea mediană inferioară a abdomenului. (< fr. *hypogastre*)
hipogén, -ă *adj.* (despre roci) format la mari adâncimi. (< fr. *hypogène*)
hipogenezíe *s. f. (biol.)* dezvoltare deficitară. (< fr. *hypogénésie*)
hipogenitalísm *s. n.* insuficientă dezvoltare anatomică și funcțională a glandelor genitale; hipogonadism. (< fr. *hypogénitalisme*)
hipogeocarpíe *s. f.* maturizare subterană a fructelor și semințelor. (< fr. *hypergéocarpie*)
hipogéu[1] *s. n. (ant.)* construcție, mormânt subteran. (< fr. *hypogée*, lat. *hypogeum*, gr. *hypogeion*)
hipogéu[2], **-ă** *adj.* **1.** (despre animale, plante) care trăiește sub pământ. • (despre un mod de germinație) la care cotiledoanele nu ies la suprafața pământului. **2.** (despre roci, procese geologice) care își are originea în interiorul pământului. (< fr. *hypogé*, gr. *hypogeios*)
hipogeuzíe *s. f.* hiposensibilitate gustativă. (< fr. *hypogeusie*)
hipogín, -ă *adj.* (despre elemente florale) inserat dedesubtul ovarului. (< fr. *hypogyne*)
hipoglicemiánt, -ă *adj., s. n.* (medicament) care produce hipoglicemie. (< fr. *hypoglycémiant*)
hipoglicémic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de hipoglicemie. (< fr. *hypoglycémique*)
hipoglicemie *s. f.* scădere a concentrației glucozei în sânge; glicopenie. (< fr. *hypoglycémie*)
hipoglobulíe *s. f.* diminuare a numărului de globule roșii din sânge. (< fr. *hypoglobulie*)
hipoglobulinemíe *s. f.* diminuare a cantității de globulină din sânge. (< fr. *hypoglobulinémie*)
hipoglós *adj. nerv ~ =* nerv motor situat dedesubtul limbii. (< fr. *hypoglosse*)
hipogonadísm *s. n.* hipogenitalism. (< fr. *hypogonadisme*)
hipogríf *s. m.* animal fabulos, jumătate cal și jumătate grifon (1). (< fr. *hippogriffe*)
hipohidremíe *s. f.* diminuare a cantității de apă conținută în sânge. (< fr. *hypohydrémie*)
hipohidrótic, -ă *adj.* referitor la hipohidroză. (< fr. *hypohidrotique*)
hipohidrózǎ *s. f.* diminuare a secreției sudorale; absență a transpirației. (< fr. *hypohidrose*)
hipoid, -ă *adj.* (despre angrenaje) alcătuit din roți dințate cilindrice sau conice care nu au axele în același plan. (< fr. *hypoïde*)
hipoinsulinísm *s. n.* reducere a secreției de insulină. (< fr. *hypoinsulinisme*)
hipokaliemíe *s. f.* diminuare a cantității de potasiu din sânge; hipopotasemie. (< fr. *hypokaliémie*)
hipokaliuríe *s. f.* reducere a eliminării de potasiu prin urină. (< fr. *hypokaliurie*)
hipolimnión *s. n.* strat profund al apei lacurilor, cu temperatură scăzută vara și mai ridicată iarna. (< fr. *hypolimnion*)
hipolipemíe *s. f.* diminuare a cantității de grăsimi din sânge. (< fr. *hypolipémie*)
hipolipidemíe *s. f.* reducere a cantității de lipide din sânge. (< fr. *hypolipidémie*)
hipológ, -ă *s. m. f.* specialist în hipologie. (< fr. *hippologue*)
hipológic, -ă *adj.* referitor la hipologie. (< fr. *hyppologique*)
hipologíe *s. f.* disciplină care studiază anatomia și fi-ziologia calului, precum și metodele de ameliorare și dresare a cailor. (< fr. *hippologie*)
hipoluteinemíe *s. f.* prezență în cantitate insuficientă a hormonului luteinic în sânge. (< fr. *hypolutéinémie*)
hipoluteiníe *s. f.* hiposecreție de progesteron a ovarului. (< fr. *hypolutéinie*)
hipomagneziemíe *s. f.* diminuare a proporției de magneziu în sânge. (< fr. *hypomagnésiemie*)
hipomán, -ă *s. m. f.* (suferind) de hipomanie. (< fr. *hypomane*)
hipomaníe *s. f.* formă atenuată de manie. (< fr. *hypomanie*)
hípomanție *s. f.* (la vechii celți) artă a prezicerii după nechezatul și mișcările unor cai sacri. (< fr. *hippomancie*)
hipomenorée *s. f.* flux menstrual redus cantitativ. (< fr. *hypoménorrhée*)
hipometríe *s. f.* ramură a zootehniei care se ocupă cu clasificarea cailor după anumiți indici măsurabili. (< fr. *hippométrie*)
hipometróp, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de hipometropie. (< fr. *hypométrope*)
hipometropíe *s. f.* miopie. (< fr. *hypométropie*)
hipométru *s. n.* aparat pentru măsurarea dimensiunilor corpului cailor. (< germ. *Hippometer*)
hipomicrón *s. m.* particulă care poate fi observată la ultramicroscop, invizibilă la microscopul obișnuit. (< engl. *hypomicron*)
hipomimíe *s. f.* scădere a mobilității și expresivității mimice. (< fr. *hypomimie*)
hipomnezíe *s. f.* slăbire a memoriei. (< fr. *hypomnésie*)
hipomobíl, -ă *adj.* (despre vehicule) pus în mișcare de cai. (< fr. *hippomobile*)
hipomotilitáte *s. f. (med.)* diminuare, încetinire a mișcărilor unor organe. (< engl. *hypomotility*)
hiponastíe *s. f.* creștere mai rapidă a suprafeței dorsale a unui organ vegetal plat (frunză, petală) decât a celei ventrale, care devine concavă. (< fr. *hyponastie*)
hiponatremíe *s. f.* concentrație diminuată a natriului în sânge. (< fr. *hyponatrémie*)
hiponím *s. n. (lingv.)* termen general pentru indicarea numelor dubioase, superflue. (< fr. *hyponyme*)
hiponimíe *s. f.* raport de includere unilaterală care există între două unități lexicale. (< fr. *hyponymie*)
hipoonichíe *s. f.* malformație congenitală constând în atrofierea unghiilor. (după engl. *hyponychium*)
hipoorhidíe *s. f.* diminuare a secreției interne a testiculului. (< fr. *hypoorchidie*)
hipoosmolaritáte *s. f.* scădere a presiunii osmotice. (< fr. *hypoosmolarité*)
hipoovaríe *s. f.* insuficiență ovariană. (< fr. *hypo-ovarie*)
hipoparatiroidísm *s. n.* secreție insuficientă de hormon paratiroidian. (< fr. *hypoparathyroïdisme*)
hipopatíe *s. f.* scădere evidentă a rezonanței afective în schizofrenie, depresii, toxicomanii etc. (< hipo[1]- + *-patie*)
hipopatologíe *s. f.* disciplină care studiază bolile și defectele calului. (< fr. *hippopathologie*)
hipopepsíe *s. f.* digestie gastrică insuficientă. (< fr. *hypopepsie*)
hipopituitarísm *s. n.* sindrom datorat insuficienței funcționale a hipofizei. (< fr. *hypopituitarisme*)
hipoplastíe *s. f.* hipoplazie. (< fr. *hypoplastie*)
hipoplázic, -ă *adj.* referitor la hipoplazie. (< fr. *hypoplasique*)
hipoplazíe *s. f.* dezvoltare incompletă a unui țesut sau organ; hipoplastie. (< fr. *hypoplasie*)
hipoploíd, -ă *adj.* (despre celule, organisme) cu unul sau mai mulți cromozomi mai puțin. (< fr. *hypoploïde*)
hipopnée *s. f.* reducere a amplitudinii și a ritmului respirației. (< fr. *hypopnée*)
hipopneumatózǎ *s. f.* colabare incompletă a alveolelor pulmonare, cu diminuarea volumului teritoriului pulmonar corespunzător. (< fr. *hypopneumatose*)
hipopotám *s. m.* **1.** pahiderm amfibiu, erbivor, mare și greoi, cu picioarele scurte, care trăiește în fluviile și lacurile din Africa ecuatorială. **2.** *(fam.)* om masiv. (< fr. *hippopotame*)
hipopotasemie *s. f.* hipokaliemie. (< fr. *hypopotassémie*)
hipoprosexie *s. f.* tulburare a atenției caracterizată prin diminuarea capacității de concentrare și a interesului pentru nou. (< fr. *hypoprosexie*)
hipoproteinemíe *s. f.* reducere a cantității de proteine din sânge. (< fr. *hypoprotéinémie*)
hiporchémă *s. f. (ant.)* cântec dansat și mimat, vesel, în cinstea zeului Apolo sau a zeiței Artemis. (< fr. *hyporchème*, gr. *hyporkhema*)
hiporeflectivitáte *s. f.* diminuare a reflexelor; hiporeflexie. (< fr. *hyporéflectivité*)

hiporefléxie *s. f.* hiporeflectivitate. (< fr. *hyporéflexie*)
hiporexíe *s. f.* diminuare a poftei de mâncare. (< fr. *hyporexie*)
hiposcéniu *s. n. (ant.)* zid care susține scena unui teatru deasupra orchestrei. • parte a orchestrei care se afla în fața acestui zid. (< fr. *hyposcénium*)
hiposecréție *s. f.* diminuare a secreției unei glande. (< fr. *hyposécrétion*)
hiposensíbil, -ă *adj.* cu sensibilitate scăzută. (< fr. *hyposensible*)
hiposensibilitáte *s. f.* însușirea de a fi hiposensibil; hipoestezie. (< fr. *hyposensibilité*)
hiposensibilizá *vb. tr., intr.* a face, a deveni hiposensibil. (< fr. *hyposensibiliser*)
hiposexualitáte *s. f.* impuls sexual sub limitele normale. (< hipo[1]- + *sexualitate*)
hiposialíe *s. f.* hiposecreție salivară. (< fr. *hyposialie*)
hiposideremíe *s. f.* diminuare a cantității de fier în serul sangvin. (< fr. *hyposidérémie*)
hiposistolíe *s. f.* diminuare a puterii contracțiilor cardiace. (< fr. *hyposystolie*)
hiposmíe *s. f.* hipoestezie a mirosului. (< fr. *hyposmie*)
hiposodát, -ă *adj.* (despre un regim alimentar) care conține puțin sodiu sărac în sare; hiposodic. (< fr. *hyposodé*)
hiposódic, -ă *adj.* hiposodat. (< fr. *hyposodique*)
hiposomníe *s. f.* diminuare a nevoii de somn. (< fr. *hyposomnie*)
hipospádias *s. n.* malformație congenitală caracterizată prin situarea meatului dedesubtul penisului. (< fr., gr. *hypospadias*)
hipostátic, -ă *adj.* referitor la hipostazie. **o** *genă ~ă* = genă dominantă, dintr-o pereche de alele, a cărei manifestare este suprimată de o genă nealelă. (< fr. *hypostatique*)
hipostáză *s. f.* **1.** *(med.)* stază sangvină, cauzată de o lungă ședere în pat. **2.** *(lingv.)* conversiune. (< fr. *hypostase*, lat., gr. *hypostasis*)
hipostazíe *s. f. (biol.)* inhibare a acțiunii unei gene (hipostatice) de către o genă nealelică (epistatică). (< fr. *hypostasie*)
hipostenie *s. f.* **1.** slăbire a funcționării unor țesuturi și organe. **2.** diminuare a tonusului nervos. (< fr. *hyposthénie*)
hipostíl, -ă *adj., s. n.* (sală mare) cu plafonul susținut de coloane (echidistante). (< fr. *hypostyle*)
hiposulfít *s. m.* sare a acidului hiposulfuros. (< fr. *hyposulfite*)
hiposulfúric *adj. acid ~* = acid oxigenat al sulfului. (< fr. *hyposulfurique*)
hiposulfurós *adj. acid ~* = oxiacid al sulfatului; acid tiosulfuric. (< fr. *hyposulfureux*)
hiposuprarenalísm *s. n.* insuficiență secretorie a suprarenalelor. (după fr. *hyposurrénalisme*)
hipotáctic, -ă *adj.* referitor la hipotaxă; prin hipotaxă. (< fr. *hypotactique*)
hipotalamectomie *s. f.* ablațiune a hipotalamusului. (< fr. *hypothalamectomie*)
hipotalámic, -ă *adj.* al hipotalamuslui. (< fr. *hyperthalamique*)
hipotalámus *s. n.* regiune a encefalului situată la baza creierului. (< fr. *hypothalamus*)
hipotáxă *s. f.* subordonare a unei propoziții față de o altă propoziție. (< fr. *hypotaxe*)
hipotaxíe *s. f.* stare de hipnoză în care subiectul aude cuvintele ce i se adresează, fără însă a putea reacționa la ele. (< germ. *Hypotaxis*)
hipotécă *s. f. (biol.)* partea inferioară, mai mică, a unei valve. (< fr. *hypothèque*)
hipotéciu *s. n.* strat dens de hife care formează peretele bazal al apoteciului. (< lat. *hypotecium*)
hipotehníe *s. f.* disciplină care are ca obiect creșterea, dresajul și exploatarea calului. (< fr. *hippotechnie*)
hipotenár, -ă *adj., s. n.* (proeminență) care formează partea internă a palmei, corespunzând mușchilor degetului mic. (< fr. *hypothénar*)
hipotensiúne *s. f.* scădere anormală a tensiunii arteriale. (< fr. *hypotension*)
hipotensív, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de hipotensiune. (< fr. *hypotensif*)
hipotensór, -oáre *adj., s. n.* (medicament) care determină scăderea tensiunii arteriale. (< fr. *hypotenseur*)
hipotermál, -ă *adj.* (despre minerale) format pe cale hidrotermală, la temperatură înaltă. (< fr. *hypothermal*)
hipotérmic, -ă *adj.* referitor la hipotermie. (< fr. *hypothermique*)
hipotermíe *s. f.* scădere sub normal a temperaturii corpului. (< fr. *hypothermie*)
hipotimíe *s. f.* **1.** hipofuncție a timusului. **2.** scădere a bunei dispoziții în stările depresive. (< fr. *hypothymie*)
hipotipóză *s. f.* figură de stil, constând în zugrăvirea vie, printr-o acumulare gradată de epitete, a unei întâmplări, a unui obiect. (< fr. *hypotypose*, gr. *hypotyposis*)
hipotiroidián, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de hipotiroidie. (< fr. *hypothyroïdien*)
hipotiroidíe *s. f.* boală cauzată de o hiposecreție a glandei tiroide; hipotiroidism. (< fr. *hypothyroïdie*)
hipotiroidísm *s. n.* hipotiroidie. (< fr. *hypothyroidisme*)
hipotónic, -ă *adj.* (despre soluții) care prezintă hipotonicitate. **o** *ser ~* = ser a cărui concentrație moleculară este inferioară celei a sângelui. (< fr. *hypotonique*)
hipotonicitáte *s. f.* hipotonie (1). (< fr. *hypotonicité*)
hipotoníe *s. f.* **1.** scădere a presiunii osmotice; hipotonicitate. **2.** diminuare a tonicității musculare. (< fr. *hypotonie*)
hipotracțiúne *s. f.* tracțiune cu ajutorul cailor. (< hipo[2]- + *tracțiune*)
hipotrepsíe *s. f.* stare de nutriție parțială la sugari (primul stadiu al strepsiei). (< fr. *hypothrepsie*)
hipotricóză *s. f.* alopecie congenitală. (< fr. *hypotrichose*)
hipotrófic, -ă *adj.* caracteristic hipotrofiei. (< fr. *hypo-trophique*)
hipotrofíe *s. f.* dezvoltare insuficientă a unui organ sau țesut. (< fr. *hypotrophie*)
hipoventilație *s. f.* ventilație pulmonară redusă. (< engl. *hypoventilation*)
hipovitaminóză *s. f.* deficiență de vitamine în organism. (< fr. *hypovitaminose*)
hipovolemíe *s. f.* diminuare a volumului de sânge circulant. (< fr. *hypovolémie*)
hipoxantínă *s. f.* derivat purinic al xantinei. (< engl. *hypoxanthine*)
hipoxemíe *s. f.* diminuare a cantității de oxigen din sângele arterial. (< fr. *hypoxémie*)
hipoxidóză *s. f. (med.)* ansamblu de tulburări tisulare produse prin lipsa de oxigen. (< engl. *hypoxidosis*)
hipoxíe *s. f.* anoxie. (< fr. *hypoxie*)
hipozóm, -ă *adj.* insuficient dezvoltat fizic. (< fr. *hyposome*)
híppus *s. n.* alternare bruscă de contracție și dilatație a pupilei, care se produce independent de lumină. (< fr. *hippus*)
hípy I. *s. m.* nume dat tinerilor care, prin modul de viață boemă, prin ținuta vestimentară nonconformistă și, uneori, prin consumare de droguri și prin promiscuitate, se opun vieții convenționale a societății. • epitet dat unui tânăr cu părul lung și îmbrăcat neglijent. **II.** *adj. inv.* mișcarea, moda hippy. (< engl. *hippy*)
hippyísm *s. n.* fenomenul hippy. (< engl. *hippyism*)
HIPS(O)- *elem.* „înălțime", „înalt". (< fr. *hyps/o/-*, cf. gr. *hypsos*)
hipsaritmíe *s. f.* epilepsie infantilă caracterizată prin contracții musculare bruște și frecvente, asociate cu descărcări de unde rapide și ample pe traseul electroencefalogramei. (< fr. *hypsarithmie*)
hipsocróm, -ă *adj.* **1.** care prezintă hipsocromie (1). **2.** (despre anemie) în care scade cantitatea de hemoglobină. (< fr. *hypsochrome*)
hipsocromíe *s. f.* **1.** diminuare a pigmentației pielii. **2.** proces de deschidere a culorii ca rezultat al modificării structurii unei substanțe prin introducerea unui substituent în molecula corpului colorant. (< fr. *hypsochromie*)
hipsofílă *s. f.* frunză modificată aflată sub floare sau sub inflorescență. (< fr. *hypsophille*)
hipsofobíe *s. f.* acrofobie. (< fr. *hypsophobie*)
hipsográf *s. n.* hipsometru înregistrator. (< fr. *hypso-graphe*)
hipsográfic, -ă *adj.* referitor la hipsografie. (< fr. *hypsographique*)

hipsografíe *s. f.* **1.** ramură a geomorfologiei care se ocupă cu descrierea reliefului după altitudine. **2.** totalitatea formelor de relief dintr-o regiune, analizate după altitudine; orografie. (< fr. *hypsographie*)
hipsográmă *s. f.* **1.** grafic înregistrat la hipsograf. **2.** diagramă sub formă de coloane care indică repartiția înălțimilor unor suprafețe dintr-un teritoriu. (<fr. *hypsogramme*)
hipsométrie, -ă *adj.* referitor la hipsometrie. (<fr. *hypsométrique*)
hipsometríe *s. f.* **1.** altimetrie. **2.** ramură a geodezei care se ocupă cu măsurarea înălțimilor, reliefului, res-pectiv, a adâncimilor mărilor și oceanelor. **3.** totalitatea elementelor care redau pe o hartă altitudinea reliefului pentru măsurarea presiunii atmosferice și a altitudinii. (<fr. *hypsométrie*)
hipsométru *s. n.* instrument pentru măsurarea presiunii atmosferice și a altitudinii. (<fr. *hypsomètre*)
hipsoterapíe *s. f.* folosire terapeutică a climatului de altitudine. (<fr. *hypsothérapie*)
hipúric *adj. acid ~* = acid organic din urina omului și a unor erbivore. (<fr. *hippurique*)
hipuricemíe *s. f.* diminuare a cantității de acid uric în circulația sangvină. (<fr. *hippuricémie*)
hipuríe *s. f.* prezența anormală a acidului hipuric în urină. (< fr. *hippurie*)
hipurít *s. m.* gen fosil de lamelibranhiate având valva inferioară conică, fixată, iar cea superioară liberă și cu căpăcel. (<fr. *hippurite*)
hiragána *s. f.* una din cele două scrieri silabice japoneze, formată din 47 de semne. (<germ., jap. *Hiragana*)
hirsút, -ă *adj.* **1.** neîngrijit, cu barba și cu părul zburlite. **2.** (fig.) aspru, grosolan. • ursuz, posac. **3.** (*bot.;* despre un organ) acoperit cu peri lungi și rigizi; hispid. (<fr. *hirsute*, lat. *hirsutus*)
hírsutism *s. n.* creștere exagerată a pilozității, ca urmare a unor tulburări endocrine; hipertricoză, politrichie. (<fr. *hirsutisme*)
HIRUDIN(I)-/HIRUDO- *elem.* „lipitoare". (<fr. *hirudin/i/-*, cf. lat. *hirudo, -inis*)
hirudinée *s. n. pl.* clasă de anelide hematofage, cu corpul segmentat: lipitoarea. (<fr. *hirudinées*)
hirudinicultór, -oáre *s. m. f.* cel care se ocupă cu hirudinicultura. (<fr. *hirudiniculteur*)
hirudinicultúră *s. f.* creșterea lipitorilor. (<fr. *hirudinine*)
hirudiníná *s. f.* substanță anticoagulantă și hemolitică secretată de glande din cavitatea bucală a lipitorilor. (<fr. *hirudinine*)
hirudinizáre *s. f.* aplicare de lipitori în scop terapeutic. (după fr. *hirudinisation*)
HIRUDO[1]- v. hirudin(i)-.
hirudo[2] *s. n.* gen de lipituri din hirudinee folosit în medicină pentru extragerea de sânge. (<lat. *hirudo*)
hirudoterapíe *s. f.* utilizarea lipitorilor în scop terapeutic. (< fr. *hirudothérapie*)
hírundiníde *s. f. pl.* familie de păsări migratoare: rândunica. (<fr. *hirondinidés*)
HISPAN(O)- *elem.* „spaniol". (<fr. *hispan/o/-*, cf. lat. *hispanus*)
hispánic, -ă *adj., s. m. f.* spaniol. (<fr. *hispanique*, lat. *hispanicus*)
hispanísm *s. n.* **1.** cuvânt, expresie proprii limbii spaniole, pătrunse într-o altă limbă și neintegrate de aceasta. **2.** hispanitate (2). (<fr. *hispanisme*)
hispaníst, -ă *adj., s. m. f.* (specialist) în hispanistică; hispanizant. (<fr. *hispaniste*)
hispanístică *s. f.* disciplină care se ocupă cu studiul limbilor spaniolă, portugheză și catalană și al culturii hispanice. (< germ. *Hispanistik*)
hispanitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este spaniol; hispanism (2). • totalitatea popoarelor hispanice. (<germ. *Hispanität*)
hispanizánt, -ă *adj., s. m. f.* hispanist. (<fr. *hispa-nisant*)
hispano-americán, -ă *adj.* care aparține limba spaniolă a Americii de Sud; americo-iberic. (<fr. *hispano-américain*)
híspano-aráb, -ă *adj.* (despre arta musulmană) din timpul dominației califilor la Cordoba și în vestul medi-teraneean; hispano-moresc. (<fr. *hispano-arabe*)
hispanofíl, -ă *s. m. f.* admirator a tot ce este de proveniență spaniolă; filospaniol. (<fr. *hispanophile*)
hispanofón, -ă *adj., s. m. f.* (vorbitor) de limbă spaniolă. (<fr. *hispanophone*)
hispano-móresc, -ă *adj.* hispano-arab. (<fr. *hispano-moresque*)
híspid, -ă *adj.* hirsut (3). (<fr. *hispide*, lat. *hispidus*)
hístaminázá *s. f.* enzimă care distruge histamina din sânge și țesuturi. (<fr. *histaminase*)
histaminazemie *s. f.* prezența histaminazei în sânge. (<fr. *histaminasemiei*)
histamínă *s. f.* amină prezentă în unele organisme vegetale și animale, cu o puternică acțiune vasodilatatoare. (<fr. *histamine*)
histaminemíe *s. f.* prezența histaminei în sânge. (<fr. *histaminémie*)
histamínic, -ă *adj.* produs de histamină. (<fr. *histaminique*)
histaminopexíe *s. f.* fixare a histaminei pe unele substanțe. (< fr. *histaminopexie*)
histaminuríe *s. f.* prezența histaminei în urină. (<fr. *histaminurie*)
HISTER(O)- *elem.* „uter". (<fr. *hystér/o/-*, cf. gr. *hystera*)
histeralgíe *s. f.* nevralgie uterină. (<fr. *hystéralgie*)
histerectomíe *s. f.* ablație a uterului. (<fr. *hystérectomie*)
HISTEREZI- *elem.* „întârziere", „histerezis". (<fr. *hystérési-*, cf. gr. *hysteresis*, lipsă)
histerezigráf *s. n.* aparat pentru trasarea ciclurilor de histerezis. (<fr. *hystérésigraphe*)
histerezimétru *s. n.* aparat pentru măsurarea calităților aliajelor magnetice din punctul de vedere al histerezisului. (<fr. *hystérésimètre*)
histerézis *s. n.* fenomen ireversibil potrivit căruia valoarea actuală a unei mărimi, a unei substanțe depinde și de valorile anterioare ale mărimilor care o determină. (<fr. *hystérésis*, gr. *hysteresis*)
HISTERO- v. h i s t e r (o) - .
histerocél *s. n.* hernie a uterului. (<fr. *hystérocèle*)
histerocistopexíe *s. f.* fixare chirurgicală a uterului și a vezicii la peretele abdominal. (<engl. *hysterocystopexy*)
histerocolpectomíe *s. f.* excizie pe cale abdominală sau vaginală a uterului cu o mare porțiune de vagin. (<fr. *hystérocolpectomie*)
histerodiníe *s. f.* durere la nivelul uterului. (<engl. *hysterodynia*)
histerografíe *s. f.* radiografie a uterului cu o substanță de contrast. (<fr. *hystérographie*)
histeroláb *s. n.* instrument chirugical pentru prinderea uterului în timpul operațiilor abdominale. (<fr. *hystérolabe*)
histerolít *s. n.* calcul (II) uterin. (<engl. *hysterolith*)
histerolitiázá *s. f.* formarea de concrețiuni în uter. (<engl. *hysterolithiasis*)
histerologíe *s. f.* disciplină care tratează despre afecțiunile uterului. (<fr. *hystérologie*)
histeróm *s. n.* fibrom uterin. (<fr. *hystérome*)
histeromalacíe *s. f.* ramolisment al uterului. (<fr. *hystéromalacie*)
histerometríe *s. f.* cateterism al uterului cu ajutorul histerometrului. (<fr. *hystérométrie*)
histerométru *s. n.* instrument pentru a sonda, a măsura sau a redresa uterul. (<fr. *hystéromètre*)
histéron-protéron *s. n.* figură de stil, constând în răsturnarea ordinii firești a termenilor (cuvinte sau propoziții), anticipându-se ceea ce ar trebui să urmeze. (<fr. *hystéron-protéron*)
histeropatíe *s. f.* denumire generică pentru bolile uterului; metropatie. (<fr. *hystéropathie*)
histeropexíe *s. f.* fixare chirurgicală a uterului la peretele abdominal. (<fr. *hystéropexie*)
histeroptóză *s. f.* prolaps al uterului; mitroptoză. (<fr. *hystéroptose*)
histerorafíe *s. f.* sutură a uterului. (<fr. *hystérorrhaphie*)
histeroragíe *s. f.* hemoragie uterină. (<fr. *hystérorragie*)
histerorexíe *s. f.* ruptură a uterului; metrorexie. (<fr. *hystérorexie*)
histeroscóp *s. n.* instrument optic folosit în histeroscopie. (< fr. *hystéroscope*)

histeroscopíe *s. f.* examinare a cavității uterine cu ajutorul histeroscopului. (<fr. *hystéroscopie*)
histerotomíe *s. f.* incizie a uterului pentru extragerea fătului în cazul unei nașteri anormale; metrotomie. (<fr. *hystérotomie*)
histidínă *s. f.* aminoacid bazic natural, care se găsește în numeroase țesuturi vegetale și animale. (<fr. *hystidine*)
HISTIO- v. histo-.
histioblást *s. n.* mare celulă reticulară tânără. (<fr. *histioblaste*)
histioblastóm *s. n.* reticulosarcom ale cărui celule au început să se diferențieze în histiocit. (<fr. *hystioblastome*)
histiocít *s. n.* celulă macrofagă a țesutului conjunctiv, din histioblast. (<fr. *histiocyte*)
histiocitóm *s. n.* tumoare a celulelor sistemului radiculo-endotelian. (<fr. *histiocytome*)
histiocitosarcóm *s. n.* sarcom din histiocite; histiosarcom. (<fr. *histiocytosarcome*)
histiocitóză *s. f.* reticuloză cutanată. (<fr. *histiocytose*)
histiosarcóm *s. n.* histiocitosarcom. (<fr. *histiosarcome*)
HISTO-/HISTIO- *elem.* „țesut organic". (<fr. *histo-, histio-*, cf. gr. *histos, histion*)
histoautoradiografíe *s. f.* metodă de studiu al preparatelor histologice, folosind o peliculă radiografică cu izotopi radioactivi. (<fr. *histoautoradiographie*)
histochímic, -ă *adj.* referitor la histochimie. (<fr. *hystochimique*)
histochímie *s. f.* studiul compoziției chimice și al metabolismelor celulelor și țesuturilor organismului. (<fr. *histochimie*)
histocompatibilitáte *s. f.* caracterul a două țesuturi grefabile de pe un individ pe altul. (<fr. *histocompatibilité*)
histodiagnóstic *s. n.* diagnostic obținut pe baza exa-menului histologic a unui fragment de țesut prelevat prin biopsie sau puncție. (<fr. *histodiagnostic*)
histofiziologíe *s. f.* disciplină care studiază funcțiile celulei și ale țesuturilor organice. (<fr. *histophysiologie*)
histogén, -ă **I.** *adj.* care dă naștere la noi țesuturi. **II.** *s. n.* **1.** grupare de celule meristematice generatoare de țesuturi. **2.** orice substanță capabilă a favoriza dezvoltarea sau regenerarea unui țesut. (<fr. *histogène*)
histogenéză *s. f.* **1.** formarea și dezvoltarea diferitelor țesuturi ale embrionului. **2.** parte a embriologiei care studiază dezvoltarea țesuturilor. **3.** modificare a țesuturilor care are loc la insecte în urma metamorfozei. (<fr. *histogenèse*)
histografíe *s. f.* descriere sistematică a țesuturilor organice. (<fr. *histographie*)
histográmă *s. f.* grafic din coloane verticale alăturate, reprezentând proporțional diferite mărimi statistice. (<fr. *histogramme*)
histoíd, -ă *adj.* (*med.*) care seamănă cu un țesut. (<fr. *histoïde*)
histolític, -ă *adj.* (despre enzime) care produce histoliză. (<fr. *hystolytique*)
histolíză *s. f.* distrugere a țesuturilor organice vii, care se observă la începutul metamorfozei sau în numeroase stări patologice. (<fr. *histolyse*)
histológ, -ă *s. m. f.* specialist în histologie. (<germ. *Histolog*)
histológic, -ă *adj.* referitor la histologie. (<fr. *histologique*)
histologíe *s. f.* ramură a biologiei care studiază formarea, evoluția și compoziția țesuturilor organice. (<fr. *histologie*)
histometrie *s. f.* totalitatea metodelor și proceselor de măsurare a țesuturilor organice. (<histo- + -metrie[2])
histomonóză *s. f.* boală parazitară a păsărilor, în special a puilor de curcă, datorită unui protozoar localizat în intestin și ficat. (<fr. *histomonose*)
histónă *s. f.* proteină cu proprietăți bazice, în nucleul celulelor. (<fr. *histone*)
histonomie *s. f.* studiul legilor de dezvoltare a țesuturilor organice. (<fr. *histonomie*)
histopatológic, -ă *adj.* referitor la histopatologie. (<fr. *histopathologique*)
histopatologíe *s. f.* ramură a histologiei care studiază organele și țesuturile bolnave. (<fr. *histopathologie*)
histoplásmă *s. f.* ciupercă patogenă care determină hiperplazia sistemului reticulo-endotelial. (<lat. *histoplasma*)
histoplasmóză *s. f.* micoză gravă, provocată de histoplasmă, prin leziuni de tip granulomatos, cu zonă centrală de necroză. (<fr. *histoplasmose*)
histopoiéză *s. f.* proces de formare a țesuturilor organice, cu proprietăți funcționale, pornind de la celula inițială. (<fr. *histopoïèse*)
historadiografíe *s. f.* aplicație a radiografiei la studiul histologic al țesuturilor. (<fr. *historadiographie*)
historadiográmă *s. f.* imagine obținută prin historadiografie. (<fr. *historadiogramme*)
historiá *vb. tr.* a orna cu desene sau picturi (legende, scene istorice etc.). (<fr. *historier*)
historiát, -ă *adj.* ornat cu figuri, viniete cu caracter istoric. (<fr. *historié*)
historiográmă *s. f.* cronogramă (3). (<fr. *historiogramme*)
histoterapíe *s. f.* tratament al unor boli bazat pe extracte tisulare. (<fr. *histothérapie*)
histotóm *s. n.* instrument folosit în histotomie. (<fr. *histotome*)
histotomíe *s. f.* secționare chirurgicală a unui țesut organic. (<fr. *histotomie*)
histotóxic, -ă *adj., s. n.* (substanță) care distruge țesuturile. (<fr. *histotoxique*)
histotróp, -ă *adj.* care prezintă histotropism. (<fr. *histotrope*)
histotropísm *s. n.* afinitate a unor specii de paraziți pentru țesuturile organice. (<fr. *histotropisme*)
histrión *s. m.* **1.** actor de comedie la greci și la romani; bufon. **2.** măscărici, comediant. • (*fig.*) om ipocrit, șarlatan. (<fr. *histrion*, lat. *histrio*)
histriónic, -ă *adj.* referitor la histrion. • (*fig.*) cu gesturi ridicole. (<fr. *histrionique*)
histrionism *s. n.* caracter histrionic. (<histrion + -ism)
hit *s. n.* șlagăr, cântec pe primele locuri într-un top[1]. (<engl. *hit*)
hitít **I.** *s. m. pl.* populație indo-europeană din Arabia (Asia Mică), în al II-lea mileniu î.H. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. • (*s. f.*) limbă vorbită de hitiți, cu scriere folosind caractere cuneiforme babiloniene. (<fr., engl. *hittite*)
hitlerísm *s. n.* doctrină de factură imperialistă, rasistă și dictatorială, elaborată de Hitler; nazism, național-socialism. (<fr. *hitlérisme*)
hitleríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al hitlerismului. (după fr. *hitlérien*)
HIV *s. n.* virusul imunodeficienței umane care provoacă SIDA. (<engl. *H*/uman/*I*/mmunodeficincy/*V*/irisys/)
hlamídă *s. f.* mantie amplă, purtată de vechii greci și romani, fără mâneci, dreptunghiulară, prinsă cu o agrafă pe piept sau pe umăr. (<fr. *chlamyde*)
hlestacovísm *s. n.* lăudăroșenie ușuratică și mincinoasă. (după rus. *hlestakovscina*)
hoazín *s. m.* pasăre arboricolă rară din ordinul galinaccelor, de mărimea unui fazan, din pădurile tropicale ale Amazonului. (<lat. *hoazin*)
hobán *s. n.* **1.** piesă de legătură între aripile unui avion biplan, din sârmă de oțel. **2.** (*mar.*) coardă pentru susținerea catargelor. (<fr. *hauban*)
hobaná *vb. tr.* a fixa cu ajutorul hobanelor. (<fr. *haubaner*)
hobanáre *s. f.* **1.** acțiunea de a hobana. **2.** totalitatea hobanelor unui avion. (după fr. *haubanage*)
hobbesián /hobzi-/ **I.** *adj., s. m. f.* (adept) al hobbesianismului. **II.** *adj.* (*fig.*) individualist, egoist care își urăște oamenii. (<engl. *hobbesian*)
hobbesianísm *s. n.* filosofia lui Thomas Hobbes, care reduce bogăția însușirilor senzoriale ale materiei la proprietăți geometrice și mecanice. (după engl. *hobbism*)
hobbít /habit/ *s. m.* ființă umanoidă imaginară. (<engl. *hobbit*)
hobby *s. n.* preocupare de predilecție a cuiva, fără legătură cu profesiune sa, pe care o exercită în timpul liber. (<engl., fr. *hobby*)
hobbyíst *s. m.* cel care are un hobby. (<engl. *hobbyist*)
hóchei *s. n.* joc sportiv pe iarbă sau pe gheață, care se dispută între două echipe, jucătorii căutând să introducă în poarta adversă o minge mică din cauciuc presat, respectiv pucul, cu ajutorul unei crose. (<engl., fr. *hockey*)
hocheíst *s. m.* jucător de hochei. (<hochei + -ist)

hochemail /ho-he-máil/ *s. n.* pigment folosit în picturile în relief; auxuliar în decorurile din sticlă pisată. (<germ. *Hochemail*)
hochetón *s. n.* vestă de pânză groasă pe care o purtau ostașii (arcași) medievali. (<fr. *hoqueton*)
hochpartér *s. n.* parter înalt, mezanin. (<germ. *Hochparterus*)
hóco *s. m.* pasăre din ordinul galinaceelor, de mărimea unui cocoș domestic, din America Centrală și de Sud. (<fr. *hocco*)
hócus-pócus *s. n.* formulă în iluzionism prin care se anunță o apariție, dispariție sau transformare; (*p. ext.*) scamatorie. (< lat. *hocus*)
hogback /hógbec/ *s. n.* (*geol.*) creastă ascuțită care rămâne în urma eroziunii în zonele cu straturi de duritâți diferite, înclinate. (<engl. *hogback*)
hol[1] *s. n.* vestibul mare într-un edificiu public; încăpere de trecere într-o locuință. (<fr., engl. *hall*)
HOL[2]**(O)-/OLO-** *elem.* „întreg", „integral, tot". (<fr. *hol/o/-*, cf. gr. *holos*)
holárctic, -ă *adj.* din regiunea temperată și rece a emisferei nordice, cu o oarecare unitate de floră și faună. (<fr. *holarctique*)
hólding *s. n.* formă de monopol, care subordonează diferite unități prin controlul participanților de către o societate anonimă. ◊ *companie* ~ = companie care practică o asemenea activitate. (<engl., fr. *holding*)
holdup /hóldap/ *s. n.* atac armat organizat în scopul jefuirii unei bănci, a unui birou de poștă, a unui convoi. (<engl. *hold-up*)
holénder *s. n.* **1.** element de legătură a două conducte, constând dintr-o piesă tubulară și una sau două piulițe; racord olandez. **2.** mașină folosită la decortizare. **3.** nume dat unor instalații de rafinare, de înălbire etc. mai ales din industria hârtiei. (<germ. *Holländer*)
holéră *s. f.* **1.** boală epidermică contagioasă, caracterizată prin diaree, vărsături, dureri stomacale, adesea mortală. **2.** boală infecțioasă la păsări. **3.** (*fig.*) ființă urâtă și rea. (<lat., ngr. *cholera*, ucr. *holera*)
holéric, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de holeră. (<fr. *cholérique*)
holerínă *s. f.* afecțiune benignă, asemănătoare cu holera, neepidemică. (<fr. *cholérine*)
holísm *s. n.* concepție metafizică idealistă care susține principiul întregului asupra părților și al ireductibilității lui la suma elementelor componente. (<fr. *holisme*)
holíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al holismului. (<fr. *holiste*)
hollywoodián, -ă /holiud-/ *adj.* referitor la Hollywood (California), centru al industriei cinematografice americane. (<fr. *hollywoodien*)
hólmiu *s. n.* element chimic din grupa lantanidelor. (<fr. *holmium*)
HOLO- v. h o l [2] (o) - .
holobéntic, -ă *adj.* (despre organisme) care trăiește permanent în adâncimea mării. (<fr. *holobenthique*)
holoblástic, -ă *adj.* (despre spori) care participă integral în formarea celulelor. (<fr. *horoblastique*)
holocárst *s. n.* carst care prezintă toate formele de suprafață și subterane. (<fr. *holokarst*)
holocáust *s. n.* **1.** (*ant.*; la evrei, asirieni etc.) sacrificiu în cinstea divinității, în care animalul sacrificat era ars în întregime pe altar. **2.** exterminare a unui mare număr de oameni. • (*spec.*) exterminare sistematică și organizată a evreilor europeni în al doilea război mondial. **3.** masacru, distrugere provocată prin ardere. **4.** (*fig.*) ofrandă, sacrificiu. (<fr. *holocauste*, gr. *holokaustos*))
holocefáli *s. m. pl.* subclasă de pești marini din ordinul raiformelor. (<fr. *holocéphales*)
holocén, -ă *adj., s. n.* (din) ultima epocă a cuaternarului, care se continuă până azi; aluviu; actual (II). (<fr. *holocène*)
holocrén, -ă *adj.* (despre izvoare) la care apa mustește din pământ, formând mlaștini cu vegetație și faună sărace. (<*holo-* + *-cren*)
holocrín, -ă *adj.* (despre glande) al cărei produs de excreție este eliminat prin dezintegrarea întregii celule glandulare. (< fr. *holocrine*)
holocristalín, -ă *adj.* (despre roci magmatice) cristalizat în întregime. (<fr. *holocristallin*)
holoédric, -ă *adj.* care prezintă hoedrie. (<fr. *holoédrique*)
holoedríe *s. f.* calitate a unor cristale de a prezenta simetrie maximă. (<fr. *holoédrie*)
holoendobiótic, -ă *adj.* (despre ciuperci) care trăiește toată viața în interiorul unui alt organism. (<fr. *holoendobiotique*)
holoendozoáre *s. n. pl.* organisme (ciuperci, bacterii) care trăiesc în corpul animalelor gazdă. (<fr. *holoendozoaires*)
holoenzímă *s. f.* enzimă complexă; holoferment. (<fr. *holoenzyme*)
holoferménd *s. m.* holoenzimă. (<germ. *Holoferment*)
holofít, -ă *adj., s. f.* (plantă) autotrofă; holofitic. (<holofitic)
holofític, -ă *adj.* holofit (<fr. *holophytique*)
holofitísm *s. n.* mod de nutriție a plantelor holofite. (<fr. *holophytisme*)
holofrástic, -ă *adj.* (despre limbi) în care o frază este exprimată printr-un singur cuvânt. (<fr. *holophrastique*)
holofrázá *s. f.* (în unele limbi) frază exprimată printr-un singur cuvânt. (<fr. *holophrase*)
hologamét *s. m.* celulă nediferențiată, cu rol de gamet, la protozoare. (<fr. *hologamète*)
hologamíe *s. f.* fuzionare a doi indivizi întregi cu rol de gameți, formând un zigot, la unele flagelate. (<fr. *hologamie*, engl. *hologamy*)
hologenéză *s. f.* teorie biologică potrivit căreia cauzele interne sunt principalele cauze ale evoluției. (<fr. *hologenèse*)
hologínic, -ă *adj.* (*biol.*; despre caractere) care se transmite direct pe linie femelă. (<fr. *hologynique*)
holográfic, -ă *adj.* referitor la holografie. (<fr. *holo-graphique*)
holografíe *s. f.* procedeu de luat imagini în relief prin iluminarea obiectelor în lumina laserului. (<fr. *holographie*)
holográmă *s. f.* imagine obținută prin holografie. (<fr. *hologramme*)
holometábolă *adj.* (despre insecte) cu metamorfoză completă (larvă, nimfă și imago). (<fr. *holométabole*)
holomórfic, -ă *adj.* (despre cristale) cu capetele sime-trice. (< engl. *holomorphic*)
holomorfóză *s. f.* (*biol.*) regenerare completă a unui organ. (< fr. *holomorphose*)
holoparazít, -ă *adj., s. m. f.* (plantă parazită) cu nutriție integrală din planta gazdă. (<fr. *holoparasite*)
holopatíe *s. f.* **1.** stare patologică generală exteriorizată prin modificări locale. **2.** teorie potrivit căreia orice tulburare sau boală este consecința unei stări patologice generale. (<fr. *holopathie*)
holoplanctón *s. n.* plancton care își dezvoltă întreg ciclul de viață în mediul acvatic. (<fr. *holoplancton*)
holoproteídă *s. f.* proteidă simplă care prin hidroliză eliberează numai aminoacizi. (<fr. *holoprotéide*)
holosinderít *s. n.* rocă meteoritică constituită în principal din fier. (<germ. *Holosinderit*)
holotímic, -ă *adj.* care se referă în special la umoare. (<fr. *holotymique*)
holotímie *s. f.* rezonanță continuă, dinamică a individului, prin care se acordează realitatea interioară cu cea exterioară la o tonalitate constantă. (<fr. *holothymie*)
holotíp *s. n.* (*biol.*) exemplar caracteristic pentru o specie dată. (<fr. *holotype*)
holoturíde *s. n. pl.* clasă de echinoderme marine: holoturia. (< fr. *holothurides*)
holotúrie *s. f.* animal echinoderm cu corpul moale și alungit, pe fundul mărilor; castravete-de-mare. (<fr. *holothurie*, lat. *holothuria)*
holoturímă *s. f.* substanță extrasă din corpul holoturiilor, utilizată în industria farmaceutică. (<fr. *holothurine*)
holozídă *s. f.* glucidă exclusiv din oze. (<fr. *holoside*)
homár *s. m.* crustaceu decapod marin, comestibil, asemănător cu racul. (<fr. *homard*)
homebanking /-bén-/ *s. m.* telebanking. (< engl. *homebanking*)
home-computer /hăum-compiútăr/ *s. n.* computer pentru uzul familiei. (<engl. *home computer*)
homeless /hăumles/ *s. n.* adăpost, casă, cămin. (<engl. *homeless*)

HOMEO- v. h o m o ² - .
homeoméri *s. m. pl.* (la Anaxagora) cele mai mici particule materiale, infinit divizibile, ale corpurilor, care conţineau în sine toate calităţile posibile. (< fr. *homéoméries*)
homeomórf, -ă *adj.* **1.** (*min.*; despre corpuri) care prezintă o analogie limitată a formelor cristaline. **2.** (despre organisme) care se aseamănă prin aspectul general şi condiţiile de viaţă, care aparţine aceluiaşi grup taxonomic. (< fr. *homéomorphe*)
homeomorfísm *s. n.* **1.** (*med.*) funcţie care aplică unul pe altul două spaţii. **2.** fenomen referitor la analogiile cristaline ale unor corpuri. (< fr. *homéomorphisme*)
homeopát, -ă *s. m. f.* medic specialist în homeopatie. (< fr. *homéopathe*)
homeopátic, -ă *adj.* de homopatie. (< fr. *homéopatique*)
homeopatíe *s. f.* metodă terapeutică bazată pe admi-nistrarea de substanţe chimice în concentraţii extrem de mici, prin diluţii succesive, care produc afecţiuni analoage bolii ce se combate. (< fr. *homéopathie*)
homeoplazíe *s. f.* (*biol.*) dezvoltare a unui ţesut asemănător ţesutului normal. (< fr. *homéoplasie*)
homeoproforón *s. n.* aliteraţie (1). (< fr. *homéoprophorone*, gr. *homeoprophoron*)
homeoptótă *s. f.* homoteleută. (< fr. *homéoptote*, gr. *homeoptoton*)
homeostát *s. n.* sistem cibernetic cu autoorganizare pe principiul căutării statistice şi probabilistice a regimului de funcţionare determinat. (< fr. *homéostat*)
homeostátic, -ă *adj.* referitor la homeostazie. (< fr. *homeostatique*)
homeostáză *s. f.* homeostazie (2). (< fr. *homéostase*)
homeostazíe *s. f.* **1.** proprietate a organismelor vii de a-şi menţine constantele fiziologice în condiţii diferite de mediu. • (*genet.*) menţinere constantă a genomului într-o populaţie. **2.** tendinţă a sistemelor autoreglabile de a-şi menţine constante anumite stări sau coordonate de definiţie; homeostază. **3.** echilibru natural, biologic şi ecologic, în biosferă şi ecosisteme. • echilibru al mediului interior al individului. (< fr. *homéostasie*)
homeoteleútă *s. f.* figură de sintaxă poetică, constând în potrivirea fonică a ultimelor silabe a două cuvinte învecinate; homeoptotă. (< fr. *homéotéleute*)
homeotérm, -ă I. *adj., s. m. f.* (mamifer, pasăre) cu temperatură constantă, independentă de cea a mediului extern. **II.** *adj.* (despre ape termale) care izvorăşte la o temperatură apropiată de aceea a organismului omului. (< fr. *homéotherme*)
homeotermíe *s. f.* însuşirea de a fi homeoterm. (< fr. *homéothermie*)
homeotipíe *s. f.* caracteristică a organelor care, pe acelaşi animal, prezintă acelaşi tip structural. (< fr. *homéotypie*)
homeóză *s. f.* heteromorfoză la care, în cursul ontogeniei ori al regenerării, în locul unui organ sau ţesut se formează un altul, de altă natură. (< fr. *homéosis*)
homéric, -ă *adj.* **1.** propriu lui Homer. **2.** de proporţii neobişnuite; măreţ, grandios. ◊ *râs ~* = râs puternic, zgomotos, cu hohote. (< fr. *homérique*, lat. *homericus*)
homerid *s. m.* **1.** nume dat aezilor sau rapsozilor greci care au contribuit la transmiterea şi la definitivarea epopeilor homerice. **2.** poet care imită stilul poeziei lui Homer. (< fr. *homéride*)
homerísm *s. n.* caracter particular limbii lui Homer. (< fr. *homérisme*)
homeríst *s. m.* cercetător al operei lui Homer. (după it. *omerista*)
home-rule /hăum-rul/ *s. n.* autoguvernare privind în special legislaţia internă sau locală a unei ţări dependente sau federale, a unui teritoriu ori colonii. (< engl. *home-rule*)
homespun /hăumspön/ *s. n.* ţesătură de lână ecosez, la războiul de ţesut manual, din care se confecţionează haine pentru femei. (< engl. *homespun*)
homicíd, -ă I. *adj., s. m. f.* ucigaş, asasin. **II.** *s. n.* omor, asasinat. (< fr. *homicide*)
HOMIN- *elem.* „om". (< fr. *homin-*, cf. lat. *homo, -inis*)
hominíde *s. n. pl.* hominizi. (< fr. *hominidés*)
hominiéni *s. m. pl.* grup de primate: omul fosil sau actual şi strămoşii apropiaţi (gorila şi cimpanzeul). (< fr. *hominiens*)
hominizáre *s. f.* transformare a hominizilor superiori la homo sapiens. (după fr. *hominisation*)
hominízi *s. m. pl.* familie de hominieni fosili sau actuali, care se caracterizează prin mers biped şi dentiţie umană etc.; hominide. (< fr. *hominidès*)
hominoíde *s. f. pl.* suprafamilie de hominieni: hilobatidele, pongidele şi hominizii. (< fr. *hominoïdes*)
hómo¹ *s. m.* denumire ştiinţifică a omului. (< lat. *homo*)
HOMO²- / OMO- / HOMEO- / HOMOIO- *elem.* „egal", „asemănător", „constant". (< fr. *homo-, homéo-, homoio-*, cf. gr. *homos, homoios*)
homoblástic, -ă *adj.* **1.** care provine din celule similare. **2.** fără trecere evidentă de la forma juvenilă la cea adultă. (< fr. *homoblastique*)
homocarión *s. m.* celulă cu nuclee genotipic identice. (< germ. *Homokaryon*)
homocárp, -ă *adj.* care produce un singur fel de fructe. (< lat. *homocarpus*)
homocéntric, -ă *adj.* **1.** (despre cercuri) cu acelaşi centru. **2.** (despre fascicule de lumină) ale cărui raze trec prin acelaşi punct; concentric. (< fr. *homocentrique*)
homocentricitáte *s. f.* stare a figurilor homocentrice. (< fr. *homocentricité*)
homocéntru *s. n.* (*mat.*) centru comun mai multor cercuri. (< fr. *homocentre*)
homocérc, -ă *adj.* (despre înotătoarea codală a unor peşti) cu lobi egali. (< fr. *homocerque*)
homocíclic, -ă *adj.* **1.** (despre compuşi organici) care conţine un ciclu închis de atomi de carbon în moleculă. **2.** (despre flori) cu verticile uniforme sau cu acelaşi număr de piese. (< fr. *homocyclique*)
homoclín *s. n.* **1.** (*geol.*) succesiune de straturi care se înclină în acelaşi sens şi cu acelaşi unghi faţă de orizontală. **2.** (despre flori) autogam. (< lat. *homoclinus*)
homocróm, -ă *adj.* care prezintă homocromie. (< fr. *homochrome*)
homocromíe *s. f.* **1.** adaptare a culorii unor animale (reptile, peşti, insecte) la mediul înconjurător. **2.** proprietate a două tipuri de celule ale glandelor salivare de a lua aceeaşi culoare cu colorantul. (< fr. *homochromie*)
homocrón, -ă *adj.* simultan, sincronic. (< fr. *homochrone*)
homocronie *s. f.* dezvoltare a unei tulburări genetice la aceeaşi vârstă a membrilor unei familii. (< fr. *homochronie*)
homodinámic, -ă *adj.* **1.** cu aceeaşi vigoare în dezvoltarea organelor de reproducere. **2.** (despre hibrizi) cu caracterele paternale transmise la urmaşi în aceeaşi măsură. (< fr. *homodyname*)
homodónt, -ă *adj.* (despre animale) cu dinţi nediferenţiaţi; izodont. (< germ. *homodont*)
hómo fáber *s. m.* (la Bergson) omul primitiv care îşi făurea singur uneltele necesare. (< lat. *homo faber*)
homofág, -ă *adj.* (*biol.*) **1.** cu nutriţie de un singur fel. **2.** cu nutriţia legată de aceeaşi plantă gazdă. (< fr. *homophage*)
homofíl, -ă *adj.* (despre plante) cu frunze uniforme. (< fr. *homophylle*)
homofilíe *s. f.* însuşire a plantelor homofile. (< fr. *homophyllie*)
homofób, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care suferă de homofobie. (< *homo-* + *-fob*)
homofobíe *s. f.* aversiune faţă de homosexuali. (< *homofob* + *-ie*)
homogám, -ă *adj.* **1.** (despre înflorescenţe) cu flori de acelaşi sex. • (despre flori) la care organele de reproducere ajung la maturitate în acelaşi timp. **2.** (despre un hermafrodit) ale cărui organe sexuale funcţionează în acelaşi timp. (< fr. *homogame*)
homogamét *s. m.* gamet de acelaşi sex şi asemănător morfologic cu partenerii săi. (< fr. *homogamète*)
homogamétic, -ă *adj.* (despre sex) care dă naştere la homogameţi. (< fr. *homogamétique*)
homogameţíe *s. f.* producere, de către unul din cele două sexe, de homogameţi. (< fr. *homogametie*)

homogamíe *s. f.* **1.** însuşire a plantelor cu inflorescenţă homogamă. **2.** tendinţă a animalelor de a-şi alege un partener care să le semene. (<fr. *homogamie*)
homogenétic, -ă *adj.* descendent din acelaşi strămoş. (<fr. *homogénetique*)
homogenéză *s. f.* totalitatea generaţiilor succesive dintr-un strămoş comun. (<fr. *homogenèse*)
homogréfă *s. f.* grefă cu grefon de la un individ din aceeaşi specie; homoplastie. (<fr. *homogreffe*)
homohídric, -ă *adj.* (despre plante) cu regim hidric. (<homo²- + *-hidric*²)
HOMOIO- v. homo²-.
homoiogamíe *s. f.* izogamie. (<fr. *homoiogamie*)
homoiohídru, -ă *adj.* (despre plante, bacterii, alge) adaptat la factorii de umiditate ai mediului prin modificarea concentraţiei sucului celular cu umiditate constantă. (<fr. *homoiohydre*)
homomeríe *s. f. (biol.)* **1.** egalitate numerică, uniformitate a părţilor unor organe ale aceleiaşi specii. **2.** influenţă reciprocă identică a factorilor ereditari. (<fr. *homomérie*)
homomíxie *s. f. (biol.)* fuziune a două nuclee asemănătoare genotipic. (<fr. *homomixie*)
homomórf, -ă *adj. (biol.)* **1.** care prezintă aceeaşi formă. **2.** (despre insecte) care se dezvoltă fără metamorfoză. (<fr. *homomorphe*)
homomorfíe *s. f.* însuşire a ceea ce este homomorf. (<fr. *homomorphie*)
homomorfísm *s. n. (mat.)* corespondenţă univocă între două mulţimi cu aceeaşi structură algebrică. (<fr. *homomorphisme*)
homomorfóză *s. f.* **1.** uniformitate morfogenetică. **2.** regenerare a unui organ în forma iniţială. (<fr. *homomorphose*)
hómo oeconómicus /e-co-/ *s. m.* om conceput de economişti ca o fiinţă abstractă, încadrat în societate şi mânat de stimulul de a-şi satisface nevoile materiale. (<lat. *homo oeconomicus*)
homoplastíe *s. f.* homografă. (<fr. *homoplastie*)
homoptére *s. n. pl.* ordin de insecte cu două perechi de aripi membranoase de aceeaşi mărime şi formă (puricii de plante, filoxera etc.). (< fr. *homoptères*)
hómo sápiens *s. m.* individ din ordinul primatelor, socotit de Linné ca tip al speciilor umane. (<lat. *homo sapiens*, omul inteligent)
homoseístă *s. f.* curbă care uneşte pe o hartă punctele atinse de un cutremur în acelaşi timp. (<germ. *Homoseiste*)
homosexuál, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care practică homosexualitatea; invertit, gay. (<fr. *homosexuel*)
homosexualitáte *s. f.* atracţie sexuală anormală faţă de persoane de acelaşi sex; inversiune sexuală. (<fr. *homosexualité*)
homosféră *s. f.* strat inferior al atmosferei în care constituenţii principali (azotul şi oxigenul) rămân în aceleaşi proporţii. (< fr. *homosphère*)
homosinápsă *s. f.* sinapsă între cromozomi omologi. (<fr. *homosynapse*)
homospór, -ă **I.** *adj.* (despre plante pteridofite) cu un singur tip de spori. **II.** *s. m.* spor de aceeaşi formă şi structură. (<fr. *homospore*)
homosporíe *s. f.* însuşirea plantelor homospore. (<fr. *homosporie*)
homostemón, -ă *adj.* (despre flori) care prezintă homostemonie. (<fr. *hostémone*)
homostemoníe *s. f.* uniformitate a staminelor la aceeaşi plantă. (<fr. *homostémonie*)
homostíl, -ă *adj.* care prezintă homostilie. (<fr. *homostyle*)
homostilíe *s. f.* prezenţa unor stile cu lungimea uniformă în toate florile aceleiaşi specii. (<fr. *homostylie*)
homotáctic, -ă *adj.* cu inflorescenţe de un singur fel. (<fr. *homotactique*)
homo téchnicus *s. m.* omul tehnic; inginer. (<lat. *homo*¹ + *tehnic*)
homotérm, -ă *adj.* care prezintă homotermie; homotermic. (< fr. *homotherme*)
homotérmic, -ă *adj.* homoterm. (<fr. *homothermique*)
homotermíe *s. f.* **1.** însuşire a unui corp cu temperatură omogenă şi constantă. **2.** proprietate a apelor din râuri, lacuri sau mări de a avea aceeaşi temperatură pe toată grosimea stratului de apă. (<fr. *homothermie*)
homotípic, -ă *adj.* (despre meioză sau mitoză) de acelaşi tip. (<fr. *homotypique*)
homotóp, -ă *adj.* care prezintă homotopie. (<fr. *homotope*)
homotopíe *s. f.* **1.** identitate a biotopului. **2.** dezvoltare a unui ţesut sau organ pe locul obişnuit. (<fr. *homotopie*)
homotransplánt *s. n.* transplant de la un individ din aceeaşi specie. (<fr. *homotransplant*)
homozigót *s. m.* organism hibrid rezultat din unirea a doi zigoţi genotipic identici. (<fr. *homozygote*)
homozigotísm *s. n.* însuşire a organismelor homozigote. (<fr. *homozygotisme*)
homúnculus *s. m.* **1.** omuleţ artificial pe care alchimiştii pretindeau că au reuşit să-l fabrice; (*p. ext.*) om foarte mic de statură. **2.** fetus uman. (<fr. *homuncule*, lat. *homunculus*)
hon *s. n.* unealtă aşchietoare formată din mai multe bare abrazive, dispuse simetric în jurul unui ax central. (<engl. *honn*)
hondurián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Honduras. (<fr. *hondurien*)
honéste vívere *loc. adv.* (fragment dintr-o maximă de drept roman) să trăieşti cinstit. (<lat. *honesto vivere*)
honóris cáusa /-za/ *loc. adj.* titlu onorific conferit unor personalităţi pentru merite excepţionale. (<lat. *honoris causa*)
hooligáns /hu-/ *s. m. pl.* suporteri furioşi, fani ai fotbalului, care ies în evidenţă în mod neplăcut (din cauza bătăilor, a consumului de alcool). (<engl. *hooligans*)
hopcalítă *s. f.* amestec granular de bioxid de mangan şi oxizi de cupru, cobalt, argint şi nichel. (<fr. *hopcalite*)
HOPL(O)- *elem.* „armă". (<fr. *hopl/o/-*, cf. gr. *hoplon*)
hoplít *s. m.* (în Grecia antică) infanterist dotat cu o armură grea, cu un scut mare şi cu lance. (<fr. *hoplite*, lat. *hoplites*)
hoplolatríe *s. f.* adoraţie a uneltelor de vânătoare şi a armelor de luptă, la unele triburi politeiste. (<hoplo- + -latrie)
hoplomác *s. m.* (în Grecia antică) gladiator înarmat cu arme grele. (<fr. *hoplomaque*, lat. *hoplomachus*)
hoplomahíe *s. f.* luptă de gladiatori înarmaţi cu arme grele, la vechii greci. (<fr. *hoplomachie*)
horaţianísm *s. n.* imitaţie a poeziei lui Horaţiu, carac-terizată prin intimitate, recluziune, meditaţie şi somnolare la gura sobei. (<*Horatian* + *-ism*)
horchata /-ceáta/ *s. f.* băutură dulce tipică regiunii Valencia (Spania), produsă din tuberculii unei anumite plante (< sp. *horchata*)
horífic, -ă *adj.* oribil, putând provoca oroare. (<fr. *horrifique*)
hormefobíe *s. f.* teamă patologică de loviri, de izbituri, de ciocniri. (<engl. *hormephobia*)
hormísm *s. n.* concepţie psihologică care atribuie impulsurilor instinctuale un rol hotărâtor în activitatea psihică şi în comportamentul oamenilor. (<engl. *hormisme*)
hormón[1] *s. m.* substanţă biochimică, secreţie a glandelor endocrine, care stimulează creşterea şi procesele metabolice şi fiziologice din organism. (<fr. *hormone*)
HORMON²(O)- *elem.* „hormon". (<fr. *hormn/o/-*, cf. gr. *hormao*, a excita)
hormonál, -ă *adj.* referitor la hormoni. (<fr. *hormonal*)
hormonemíe *s. f.* prezenţa unui anumit hormon în sânge. (< fr. *hormonémie*)
hormonogenéză *s. f.* proces de sinteză a hormonilor în glandele endrocrine; hormonopoieză. (<fr. *hormonogenèse*)
hormonologíe *s. f.* ramură a endocrinologiei care studiază proprietăţile biochimice ale hormonilor. (<fr. *hormonologie*)
hormonopexíe *s. f.* fixare electivă a unui hormon într-un ţesut. (<fr. *hormonopexie*)
hormonopoiéză *s. f.* hormonogeneză. (<fr. *hormonopoïèse*)
hormonoterapíe *s. f.* terapeutică bazată pe utilizarea hormonilor. (<fr. *hormonothérapie*)
hormonuríe *s. f.* prezenţa hormonilor în urină. (<fr. *hormonurie*)
horn *s. n.* **1.** relief cu aspect de piramidă triunghiulară în regiunile alpine, în urma intersectării pereţilor circurilor glaciare. **2.** (*alp.*) spaţiu îngust dintre doi pereţi de stâncă paraleli şi înalţi. (<germ. *Horn*, fr. *horn*)
hornbléndă *s. f.* alumosilicat natural de calciu, fier şi magneziu, negru sau verzui, în rocile eruptive. (<germ. *Hornblende*, fr. *hornblende*)

hornblendít *s. m.* rocă granulară din hornblendă. (<fr. *hornblendite*)
hornpípe /hórnpaip/ *s. n.* **1.** dans popular de origine scoțiană, cu ritmuri complicate și figuri variabile; melodia corespunzătoare. **2.** instrument aerofon cu ancie dublă, din corn de animale. (<engl. *hornpipe*)
HORO- *elem.* „limită, hotar"; „oră, perioadă de timp". (<fr. *horo-*, cf. gr. *hora*, oră)
horoptér *s. n. (opt.)* linie dreaptă paralelă cu dreapta ce unește centrii ochilor și care trece prin punctul unde coincid axele ochilor. (<fr. *horoptère*)
horoscóp *s. n.* **1.** tabel sinoptic cu poziția aștrilor în momentul nașterii unui copil, pe baza căruia astrologii prezic viitorul acestuia. **2.** prezicere astrologică a destinului. **3.** rubrică în unele publicații conținând preziceri pentru cei născuți în fiecare dintre cele 12 zodii. (<fr. *horoscope*, lat. *horoscopus*, gr. *horoskopos*)
horoscópic, -ă *adj.* referitor la horoscop. (<fr. *horoscopique*)
horotérmă *s. f.* limita inferioară a temperaturii până la care se poate întinde zona împădurită. (<fr. *horotherme*)
horréum *s. n.* (*ant.*) construcție specială pentru păstrarea raclelor. (<lat. *horreum*)
horríbile dictu *loc. adj.* (despre unele fapte grave, uneori în sens ironic) groaznic de spus. (<lat. *horribile dictu*)
horror /hórăr/ *adj. inv., s. n.* (gen artistic: film, roman) care stârnește groază. (<engl. *horror*)
hors-concours /or-concúr/ *s. n. inv.* persoană consacrată, care evoluează în afara concursului. (<fr. *hors-concours*)
hors-d'oeuvre /ordővr/ *s. n. inv.* **1.** parte neesențială, digresiune. **2.** gustare, aperitiv. (<fr. *hors-d'oeuvre*)
horst *s. n.* regiune mai înaltă a scoarței terestre, mărginită de falii, rămasă ridicată după scufundarea regiunilor vecine. (<germ. *Horst*)
hors-texte /or-téxt/ *s. n. inv.* ilustrație intercalată într-o carte în afara paginației. (<fr. *hors-texte*)
hortatív, -ă *adj.* (despre forme verbale, propoziții) care exprimă un îndemn. (<lat. *hortativus*)
horténsie *s. f.* arbust cultivat ca plantă ornamentală cu flori mari, albe, roșii sau bleu, fără miros, din familia saxifragacee. (<fr. *hortensia*)
HORTI- *elem.* „grădină". (<fr. *horti-*, cf. lat. *hortus*)
hortícol, -ă *adj.* referitor la horticultură. (<fr. *horticole*)
horticultór, -oáre *s. m. f.* specialist în horticultură. (<fr. *horticulteur*)
horticultúră *s. f.* știință care tratează despre cultivarea grădinilor, producerea de legume, flori, arbori fructiferi. (<fr. *horticulture*)
hortivitícol, -ă *adj.* de hortiviticultură. (<horti- + viticol)
hortiviticultúră *s. f.* domeniu al agronomiei care se ocupă cu studiul cultivării pomilor fructiferi și al viței-de-vie. (<horti- + viticultură)
hospitalísm *s. n.* ansamblu de tulburări psihosomatice provocate de șederea prelungită în spital, la unii bolnavi. (<fr. *hospitalisme*)
hostél *s. n.* cămin (studențesc); cazare ieftină în camere (dormitoare) comune pe perioade scurte și cu utilități comune. (<engl. *hostel*)
hostess /háustis/ *s. f.* (*rar*) gazdă (femeie). (<engl. *hos-tess*)
hóstie *s. f.* **1.** (la greci și la romani) jertfă adusă zeilor; (la evrei) animal adus ca jertfă lui Dumnezeu. **2.** (la catolici) azima împărtășaniei. **3.** (*fig.*) victimă. (<fr. *hostie*, lat. *hostia*)
hot I. *adj. inv.* **1.** fierbinte. **2.** (*fig.*) înflăcărat. **II.** *s. n.* (*muz.*) curent în jazz caracterizat prin tempo rapid și sonorizare ritmică amplă. (<engl. *hot*/jazz/)
hótă *s. f.* **1.** partea de sus, evazată, a unei vetre. **2.** construcție de zid, de metal etc. deasupra unei surse de gaze pentru a le colecta și evacua printr-un coș de ventilație. (<fr. *hotte*)
hotdog *s. m.* crenvurst sau cârnat cald într-o chiflă (alungită), cu muștar. (<engl. *hot dog*)
hotél *s. n.* clădire pentru închirierea de camere mobilate, pe termen scurt. (<fr. *hotel*)
hoteliér, -ă I. *s. m. f.* proprietar al unui hotel. **II.** *adj.* în legătură cu hotelurile. (<fr. *hôtelier*)
hotentót, -ă I. *s. m. pl.* popor care aparține unor triburi de păstori nomazi din sud-vestul Africii. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. f.*) limbă africană vorbită de hotentoți. (<fr. *hottentot*)
hot-jazz /-géz/ *s. n.* stil de jazz cu sonorități ample, caracterizat prin tempo rapid, puternic accentuat ritmic, și improvizații expresive. (<engl. *hot-jazz*)
hotline /-láin/ *s. f.* linie telefonică în direct, folosită în crizele diplomatice. (<engl. *hot line*)
hot móney /-mani/ *s. n.* (*fin.*) capital care circulă rapid de la o țară la alta, în intenția de a fi speculat. (<engl. *hot money*)
house /háus/ *s. n.* seară muzicală particulară în care se angajează, de obicei, un pianist. (<engl. *house*/rent party/)
hovward /-uárd/ s. m. câine masiv, inițial paznic al curții, astăzi supraveghetor al copiilor. (<engl. *hovward*)
hovercráft *s. n.* aeroglisor. (<engl., fr. *hovercraft*)
hoverpórt *s. n.* parte a unui port rezervată acostării hovercrafturilor. (<fr. *hoverport*)
howdah /háudah/ *s. n.* scaun cu baldachin purtat de un elefant sau de o cămilă, servind pentru transportul unor persoane de vază, în Orient. (<engl. *howdah*)
hrematístic, -ă *adj.* referitor la producerea de bunuri și acumularea de bogății. (<fr. *chrématistique*)
HTON(O)-, -htón, -htoníe *elem.* „pământ, țară". (<fr. *chton/o/-, -chtone, -chtonie*, cf. gr. *khton*)
htonián, -ă I. *adj.* referitor la pământ, al pământului; subteran; htonic. **II.** *s. m. pl.* zei, divinități subpământene. (<fr. *chtonien*)
htónic, -ă *adj.* htonian. (<germ. *chtonisch*, engl. *chtonic*)
-htoníe v. hton(o)-.
htonísm *s. n.* caracter htonic. (<hton/ie/ + *-ism*)
htonofíte *s. f. pl.* plante care trăiesc pe sol sau subteran. (<lat. *chtonophytae*)
htonogén, -ă *adj.* (despre agenți patogeni) care trăiește în sol, de unde atacă diferite plante. (<fr. *chtonogène*)
hublóu *s. n.* mică deschizătură circulară în peretele unei (aero)nave. (<fr. *hublot*)
huértă *s. f.* câmpie irigată, acoperită cu culturi bogate, în Spania. (<sp. *huerta*)
hughenót, -ă *adj., s. m. f.* (protestant catolic) persecutat în Franța în sec. XVI și XVII. (<fr. *hguguenot*)
huílă *s. f.* cărbune de culoare neagră, cu luciu sticlos și gras, compact. (<fr. *houille*)
húla-hoop /-hup/ *s. n.* dans hawaiian de origine poline-ziană, cu ritm foarte viu, marcat prin mișcarea șoldurilor; melodia corespunzătoare. (<engl. *hula-hoop*)
húlă *s. f.* mișcare ondulatorie a suprafeței mării, după, sau înaintea furtunii. (<fr. *houle*)
huligán *s. m.* cel care comite acte de huliganism. (<rus. *huligan*)
huligánic, -ă *adj.* de huligan. (<huligan + -ic)
huliganism *s. n.* purtare, atitudine brutală, care denotă lipsă de cuviință, de respect față de regulile de conviețuire socială. (<huligan + -ism)
hully-gully /hali-gáli/ *s. n.* formă de dans madison, la care dansatorii se așază în șiruri paralele și fac deplasări laterale, pași săriți, însoțiți de o glisare din față în spate; melodia corespunzătoare. (<engl. *hully-gully*)
hum *s. n.* martor carstic sub formă de bloc izolat, rămas din masa calcarului. (<germ. *Hum*)
humeísm /hü-/ *s. n.* concepția filosofului englez David Hume, care afirmă că toate cunoștințele provin din experiență. (<fr. *humeisme*)
humeíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al humeismului. (<fr. *humeiste*)
humerál, -ă *adj.* al humerusului. (<fr. *huméral*)
húmerus *s. n.* **1.** osul brațului de la umăr până la cot. **2.** osul părții proximale a membrului toracic la animalele tetrapode. (<fr. *humérus*, lat. *humerus*)
HUMI-/HUMO- *elem.* „humus". (<fr. *humi-, humo-*, cf. lat. *humus*, pământ)
húmic, -ă *adj.* (despre soluri) bogat în humus. ◊ *acid ~* = substanță coloidală neagră-brună, extrasă din humus. (<fr. *humique*)

humícol, -ă *adj.* (despre organisme) care trăiește în humus. (< fr. *humicole*)
humifér, -ă *adj.* (despre soluri) care conține materii organice, bogat în humus. (< fr. *humifère*)
humificáre *s. f.* transformare a materiei organice în humus. (după fr. *humification*)
humigén, -ă *adj.* care produce humus. (< fr. *humigène*)
humínă *s. f.* constituent al humusului. (< fr. *humine*)
hummóck *s. n.* monticul format din blocuri de gheață provenind din spargerea banchizelor. (< engl., fr. *hummock*)
HUMO- v. humi-.
humologíe *s. f.* disciplină care studiază evoluția diferitelor forme de humus. (< fr. *humologie*)
humoréscă *s. f.* piesă muzicală instrumentală în formă liberă, cu caracter umoristic. (< germ. *Humoreske*, fr. *humoresque*)
húmus *s. n.* amestec de substanțe organice provenind din descompunerea parțială, de către microorganismele din sol, a resturilor vegetale și animale. (< fr., lat. *humus*, germ. *Humus*)
hun *s. m. pl.* popor din diverse triburi asiatice nomade, de neam turanic, din primul val al migrației de la sfârșitul Antichității și începutului Evului Mediu, stabiliți în Panonia. • (*sg.*) locuitor din acest popor. (< fr. *hun*)
hungarístică *s. f.* știință care studiază limba, cultura și literatura maghiară; hungarologie. (< germ. *Hungaristik*)
hungarologíe *s. f.* hungaristică. (< germ. *Hungarologie*)
hunter /hân-ter/ *s. m.* cal de vânătoare, bun săritor de obstacole. (< engl., fr. *hunter*)
hunting /hánting/ *s. n.* piele pentru încălțăminte, asemănătoare cu antilopa. (< engl. *hunting*)
hurál *s. n.* organ local al puterii de stat în Mongolia. ○ *Marele H ~* = parlamentul mongol. (< rus. *hural*)
hurdler /hárdlăr/ *s. m. (sport)* alergător specializat în cursele de garduri. (< engl. *hurdler*)
huricán *s. n.* ciclon tropical din regiunea Antilelor. (< engl., fr. *hurricane*)
huríe *s. f.* **1.** fecioară de o frumusețe deosebită, promisă lui Mahomed credincioșilor musulmani în rai. **2.** femeie foarte frumoasă. (după fr., pers. *houri*)
hurling /hárling/ *s. n.* joc sportiv, din Irlanda, care se practică cu o minge de plută îmbrăcată în piele, condusă și lovită cu un fel de crosă. (< engl. *hurling*)
hurón, -ă *adj., s. m. f* (indian) care aparține unui trib irochez din America de Nord. • (*s. f.*) limbă vorbită de huroni. • *s. m. (fam.)* om grosolan, mitocan, mojic. (< fr., engl. *huron*)
huronián I. *s. n.* subdiviziune superioară a erei arhaice. **II.** *adj. cutare ~ă* = cutare a scoarței terestre care a avut loc în Scandinavia și Canada, în algonkian. (< fr. *huronien*)
hurríți *s. m. pl.* populație asiatică care locuia în Mesopotamia, în mileniul III î.H. (< fr. *hourrites*)
husá *vb. tr.* a acoperi cu o husă. (< fr. *housser*)
húsă *s. f.* învelitoare de pânză, material plastic etc. cu care se acoperă piese, aparate, mașini, mobile. (< fr. *housse*)
husít, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al husitismului. (< fr. *hussite*)
husitísm *s. n.* mișcare religioasă și social-politică inițiată de Jan Hus la începutul sec. XV, îndreptată împotriva papalității și a feudalilor germani. (< fr. *hussitisme*)
Húski *s. m.* rasă de câini de talie mare, din regiunile arctice din America, Europa și Asia, folosiți la eschimoși; câine din această rasă. (< engl. *Huski*)
hýbris /hü-, hi-/ *s. n.* mândrie nemăsurată, supraapreciere a forțelor și libertății individului în confruntare cu destinul, în tragedia antică grecească. (< gr. *hybris*)

I

I- v. i n [1] - .

-íá *suf.* „a trece printr-o stare", „a produce ceva", „a acționa prin intermediul". (< fr. *-ier*, cf. lat. *-iare*)

iac *s. m.* mamifer erbivor rumegător din Tibet, mai mic decât bivolul, cu păr lung, domesticit, animal de povară. (< fr. *yack*)

iacínt *s. m.* plantă erbacee bulboasă, cu flori colorate în alb, galben, roz sau albastru, plăcut parfumate; zambilă. (< fr. *jacinthe*)

iacó *s. m.* papagal gri din Africa tropicală, cel mai bun imitator, considerat cea mai vorbăreață pasăre de colivie, care clocește în scorburile de mangrove; jaco. (< fr. *jaco*)

iacobin, -ă **I.** *s. m.* **1.** călugăr dominican. **2.** membru al celei mai radicale grupări din timpul Revoluției franceze, care a dus lupta contra monarhiștilor și feudalilor. **3.** (*fig.*) partizan înfocat al democrației; democrat intrasigent. **II.** *adj.* referitor la iacobini. (< fr. *jacobin*)

iacobinísm *s. n.* **1.** doctrina iacobinilor. **2.** (*p.ext.*) atitudine, opinie democratică revoluționară radicală. (< fr. *jacobinisme*)

iacobiți *s. m. pl.* sectă monofizită asiriană fondată de Icob Varadeus din Edessa (Mesopotopia) în sec. VI d.H. (< fr. *jacobites*)

iactánt, -ă *adj.* înfumurat, îngâmfat. (< lat. *iactans*)

iactánță *s. f.* înfumurare, îngâmfare, vanitate. • lăudăroșenie, fanfaronadă. (< lat. *iactancia*, fr. *jactance*)

iaht *s. n.* ambarcațiune ușoară de sport sau de agrement, cu vele ori cu motor. (< fr., engl. *yacht*)

iáhting *s. n.* **1.** sport cu iahturi. **2.** călătorie de agrement cu iahturi. (< engl., fr. *yachting*)

iáhtman *s. m.* sportiv care practică iahtingul. (< fr. *yachtman*, engl. *yachtsman*)

iaído *s. n.* arta luptei cu sabia, în Japonia. (< jap. *iaïdo*)

iakuți *s. m. pl.* populație din Iakuția (Siberia orientală). (< fr. *iakoutes*)

iamb *s. m.* **1.** picior de vers dintr-o silabă scurtă (neaccentuată) și una lungă (accentuată). **2.** (la greci) satiră populară de expresie familiară. (< fr. *iambe*, lat. *iambus*)

iámbic, -ă *adj.* (despre versuri) format din iambi. **o** *metru ~* = sistem de versificație având la bază iambul. (< fr. *iambique*, lat. *iambicus*)

-ián, -ă *suf.* „referitor la...", „propriu, specific (cuiva)"; „locuitor al...". (< fr. *-ien, -ienne*, cf. lat. *-ianus*)

iarl *s. m.* titlu dat conților danezi și scandinavi în Evul Mediu. (< fr. *jarl*)

iarovizá *vb. tr., refl.* (despre semințe, plante) a supune, a fi supus procesului de iarovizare; a vernaliza. (< rus. *jarovizirovati*)

iarovizáre *s. f.* **1.** stadiu de dezvoltare a unei plante, care urmează imediat după germinație, desfășurându-se în condiții de temperatură specifice. **2.** tratarea semințelor în vederea scurtării perioadei de vegetație a plantelor, a sporirii producției și a obținerii de noi soiuri. (după rus. *jarovizația*)

IATRO-, -iatríe, -iátru *elem.* „medic", „trata-ment". (< fr. *iatr/o/-, -iatrie, -iatre*, cf. gr. *iatros*)

iatrochimíe *s. f.* parte a alchimiei care se ocupă cu aplicarea chimiei la medicină. (< fr. *iatrochimie*)

iatrofízică *s. f.* concepție materialist-mecanicistă care explică procesele fiziologice prin legi ale fizicii. (< fr. *iatrophysique*)

iatrogén, -ă *adj.* referitor la, produs prin iatrogenie; iatrogenic. (< fr. *iatrogène*)

iatrogénic, -ă *adj.* iatrogen. (< engl. *iatrogenic*)

iatrogenie *s. f.* stare psihică produsă pe cale psihogenă de către medic, de tratament sau de condițiile spitalizării. (< fr. *iatrogénie*)

iatrolepsíe *s. f.* absorbția medicamentelor prin piele în urma unei fricțiuni sau onctiuni. (< fr. *iatrolepsie*)

iatrologíe *s. f.* (*rar*) medicină. (< fr. *iatrologie*)

iatromanție *s. f.* prezicere prin care se pretindea a se indica bolile de care suferea cineva, tratamentul și evoluția lor. (< fr. *iatromancie*)

iatrosofíe *s. f.* filosofia medicinei. (< fr. *iatrosophie*)

-iátru v. i a t r o - .

iazígi *s. m. pl.* neam sarmatic așezat la începutul sec. I d.H. în câmpia dintre Dunăre și Tisa. (< fr. *iazyges*)

ibéri *s. m. pl.* populație de limbă indo-europeană care locuia, în mileniul I î.H., pe coastrele Spaniei. (< fr. *ibères*, lat. *hiberi*)

ibéric, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Pen. Iberică (Spania și Portugalia). (< fr. *ibérique*, it. *iberico*)

ibéris *s. m.* plantă erbacee ornamentală cu flori de diferite culori, dispusă la vârful ramificațiilor în racem. (< fr. *ibéris*)

ibéro-american, -ă *adj.* referitor la iberici și americani. (< iberic + american)

ibérorománic, -ă *adj.* referitor la iberici și romani. (< iberic + romanic)

íbex *s. m.* capră sălbatică cu coarne mari și curbate, care crește pe coastele stâncoase ale munților. (< lat. *ibex*)

ibídem /abr. *ibid. / adv.* (cu privire la un text deja citat) tot acolo. (< lat. *ibidem*)

-íbil *elem.* „posibilitate". (< fr. *-ible*, cf. lat. *-ibilis*)

íbis *s. m.* pasăre exotică cu ciocul și picioarele lungi, cu penaj alb sau roșu. (< fr., lat. *ibis*)

ibogaínă *s. f.* alcaloid dintr-o plantă din Africa ecuatorială, folosită contra neurasteniei și atoniei mușchilor. (< fr. *ibogaïne*)

ibúm *s. n. inv.* dispoziție a legilor vechilor evrei potrivit căreia văduva fără copii trebuia să se căsătorească cu fratele bărbatului ei. (< fr. *ibum*)

-ic, -ă *suf.* **1.** „referitor la...", „propriu...". **2.** (*chim*) „oxacid; sare metalică". **3.** „de forma", „cu aspect". (< fr. *-ique*, engl. *-ic*, germ. *-isch*, cf. lat. *-icus*)

icarián, -ă *adj.* referitor la Icar(ia) (Grecia). **o** *jocuri ~ene* = exerciții acrobatice de voltijă. (< fr. *icarien*)

icástic, -ă **I.** *adj.* referitor la icastică; figurativ. • evident, clar. **II.** *s. f.* arta de a reprezenta realitatea în imagini. (< it. *icastico*, /II/ *icastica*, gr. *eikastike*, reprezentativ)

icefield /aisfild/ *s. n.* câmp de gheață. (< engl. *icefield*)

ice tea /ais ti/ *s. n.* cei de gheață. (< engl. *ice tea*)

-ician, -ă *suf.* „specialist în...". (< fr. *-icien*, cf. lat. *-icianus*)

ICNO- *elem.* „urmă, amprentă", „proiecție". (< fr. *ichno-*, cf. gr. *ikhnos*)

icnografíe *s. f.* proiecție pe planul orizontal al secțiunilor de nivel prin clădiri, edificii; secțiune de nivel. (< fr. *ichnographie*)

icnográmă *s. f.* înregistrare a pașilor pe sol, în scopul diagnosticării unor afecțiuni a piciorului. (< fr. *ichnogramme*)

icnologíe *s. f.* ramură a paleontologiei care studiază urmele de locomoţie lăsate de vertebratele fosile pe sedimente. (< fr. *ichnologie*)
ICON(O)- *elem.* „imagine", „aparenţă", „portret". (< fr. *icon/o/-*, cf. gr. *eikon*)
icónic, -ă *adj.* în felul icoanelor. • referitor la imagine. • cu caracter de imagine figurativă. • (despre semne) caracterizat printr-o asemănare cu realitatea. (< fr. *iconique*, engl. *iconic*)
iconicitáte *s. f.* caracter iconic. (< engl. *iconicity*)
iconoclásm *s. n.* mişcare social-politică şi religioasă a nobilimii militare şi a maselor populare din Imperiul Bizantin, care a luat forma luptei împotriva cultului icoanelor. (< fr. *iconoclasme*)
iconoclást, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (partizan) al iconoclasmului; iconoclastic. **2.** (*fig.*) (cel) care sfărâmă, refuză autoritatea consacrată a unei valori, concepţii, personalităţi, care nu respectă tradiţiile. (< fr. *iconoclaste*, gr. *eikono-klastes*)
iconoclástic, -ă *adj.* iconoclast. (< fr. *iconoclastique*)
iconoclastíe *s. f.* caracter, atitudine de iconoclast. (< fr. *iconoclastie*)
iconodúl, -ă *s. m. f.* **1.** adept al cultului icoanelor. **2.** (*fig.*) cel care acceptă integral, fără spirit critic, autoritatea unei valori consacrate. (< fr. *iconodule*)
iconodulíe *s. f.* cult exagerat şi superstiţios al imaginilor sacre. (< fr. *iconodulie*)
iconofíl, -ă *adj., s. m. f.* (adorator) al cultului icoanelor. (< icono- + -fil)
iconofórm, -ă *adj.* în formă de icoană. (< icono- + -form)
iconográf, -ă *s. m. f.* specialist în iconografie. (< fr. *iconographe*)
iconográfic, -ă *adj.* referitor la iconografie. (< fr. *iconographique*)
iconografíe *s. f.* **1.** disciplină care studiază operele realizate în diverse arte plastice. **2.** ansamblu de imagini referitoare la o anumită temă, epocă, problemă etc. • totalitatea reproducerilor de portrete care ilustrează o carte. (< fr. *iconographie*)
iconolatrie *s. f.* adoraţie a icoanelor. (< fr. *iconolâtrie*)
iconolátru, -ă *s. m. f.* cel care se închină la icoane. (< fr. *iconolâtre*)
iconológ, -ă *s. m. f.* specialist în iconologie. (< fr. *iconologue*)
iconológic, -ă *adj.* referitor la iconologie. (< fr. *iconologique*)
iconologíe *s. f.* **1.** ştiinţă care studiază atributele ce caracterizează personajele unei mitologii, necesare artiştilor pentru a le reprezenta. **2.** repertoriu de simboluri. • disciplină care studiază şi interpretează reprezentările din artele plastice. (< fr. *iconologie*)
iconometríe *s. f.* tehnică a măsurării elementelor, structurilor şi proporţiilor unei opere de artă. (< fr. *iconométrie*)
iconométru *s. n.* **1.** aparat pentru măsurarea asimetriei imaginii retiniene între ce doi ochi. **2.** vizor cu care se reglează un aparat fotografic pentru a obţine dimensiunile date ale unui obiect. (< fr. *iconomètre*)
iconoscóp *s. n.* tub electronic cu un ecran fotosensibil pentru transmiterea imaginilor în televiziune. (< fr. *iconoscope*)
iconostróf *s. n.* instrument optic care dă imaginea răsturnată a obiectelor, folosit în gravură. (< fr. *iconostrophe*)
iconotécă *s. f.* loc într-un muzeu, într-o bibliotecă unde se păstrează gravuri, fotografii etc. • (*inform.*) stocarea imaginilor. (< fr. *iconothèque*)
iconotíp *s. n.* reprezentare grafică a tipului unui taxon. (< fr. *iconotype*)
icosaédru *s. n.* poliedru cu douăzeci de feţe. (< fr. *icosaédre*)
icositetraédru *s. n.* poliedru cu douăzeci şi patru de feţe. (< fr. *icositetraèdre*)
icotíp *s. n.* exemplar tipic pentru identificarea unui taxon. (< fr. *icotype*)
icter *s. n.* simpton constând în colorația în galben a pielii şi a mucoaselor, datorită impregnării ţesuturilor cu pigmenţi biliari. (< fr. *ictère*, lat. *icterus*, gr. *ikteros*)
ictéric, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de icter. (< fr. *ictérique*)
icterigén, -ă *adj.* care determină apariţia icterului. (< fr. *ictérigène*)
ictus *s. n.* **1.** accent care cade pe una din componentele unui picior metric. **2.** partea cea mai reliefată a unui motiv melodic, asupra căreia cade accentul. **3.** (*med.*) atac morbid, subit; şoc. (< fr., lat. *ictus*)
id[1] *s. n.* **1.** unitate structurală ipotetică. **2.** totalitatea instinctelor colective. (cf. gr. *idios*, distinct)
-íd[2] v. -oid.
íde[1] *s. f. pl.* a cincisprezecea zi a lunilor martie, mai, iulie şi octombrie şi a treisprezecea a celorlalte luni din calendarul roman. (< fr. *ides*, lat. *idus*)
IDE[2]**(O)-** *elem.* „idee", „noţiune". (< fr. *idé/o/-*, cf. gr. *idea*, formă, aparenţă)
ideá *vb. tr.* a concepe cu mintea ceva ce poate fi pus în aplicare. • a-şi propune, a stabili, a proiecta. • a-şi imagina. (< fr. *idéer*)
ideábil, -ă *adj.* care se poate idea. (< it. *ideabile*)
ideál, -ă I. *adj.* **1.** referitor la o idee sau la ideaţie; care nu există sau nu poate exista decât în gândire. **2.** perfect, desăvârşit; model. **II.** *s. n.* **1.** model considerat perfect; perfecţiune pe care încearcă s-o imite un artist, un poet etc. **2.** scop suprem al existenţei, al activităţii cuiva sau a ceva. **3.** (*mat.*) mulţime de elemente ale unui inel pentru care atât diferenţa dintre două elemente, cât şi produsul dintre un element al inelului şi un element al ei sunt tot elemente ale mulţimii. (< fr. *idéal*, lat. *idealis*)
idealism *s. n.* **1.** orientare fundamentală în filosofie, opusă materialismului, care consideră spiritul, conştiinţa, gândirea ca factor primordial, iar materia, existenţa obiectivă, ca factor secund, derivat. **o** ~ *obiectiv* = idealism care concepe factorul spiritual, pus la baza existenţei, ca o realitate independentă de conştiinţa individului; ~ *subiectiv* = idealism care indentifică spiritul cu conştiinţa individuală, negând existenţa independentă a realităţii materiale; ~ *absolut* = idealism care admite identitatea spiritului cu realitatea obiectivă. **2.** urmărire dezinteresată a unui ideal. **3.** ~ *fizic* = denumire dată interpretării idealiste a unor concepte ale fizicii contemporane. (< fr. *idéalisme*)
idealíst, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (adept) al idealismului. **2.** (cel) care urmăreşte dezinteresat un ideal; (om) lipsit de simţul realităţii, de spirit practic. (< fr. *idéaliste*)
idealístic, -ă *adj.* în sensul idealismului fiosofic; altruist, dezinteresat. (< germ. *idealistisch*)
idealitáte *s. f.* caracter, stare a tot ce este ideal (I, 2). (< fr. *idéalité*)
idealizá *vb. tr.* a atribui unui lucru, unei fiinţe calităţi excepţionale; a exagera (ceva) în bine. (< fr. *idéaliser*)
idealizánt, -ă *adj.* care idealizează. (< fr. *idéalisant*)
idealizáre *s. f.* **1.** acţiunea de a idealiza. **2.** schematizare, simplificare a realităţii în procesul abstractizării. **3.** transfigurare în cadrul operei de artă a realităţii în vederea realizării unui ideal estetic. (< idealiza)
ideátic, -ă *adj.* referitor la idei;, ideativ (2). (< engl. *ideatic*)
ideatív, -ă *adj.* **1.** care generează idei. **2.** ideatic. (< engl. *ideative*)
ideáţie *s. f.* proces psihic de formare şi de înlănţuire a ideilor. (< fr. *idéation*)
ideaţionál, -ă *adj.* referitor la ideaţie. (< fr. *idéationnel*)
idée *s. f.* **1.** formă de reflectare, de reprezentare generalizată a realităţii în conştiinţă; noţiune, concept. **o** *a avea* ~ = a avea cunoştinţe (sumare), a fi informat despre... **2.** gândire, concepţie, fel de a vedea. **3.** concepţie de bază care se desprinde dintr-o lucrare literară, artistică etc. • gând, opinie, părere, convingere, judecată; obsesie, fixaţie. **o** ~ *fixă* = imagine, gând care revine mereu în mintea cuiva. **4.** intenţie, plan, proiect. **o** *o* ~ *(de)* = o cantitate mică, puţin. (< fr. *idée*, lat., gr. *idea*)
idem /abr. *id. / adv.* (în scrieri pentru a evita repetarea) identic, la fel. (< lat. *idem*)
idempoténţ, -ă *adj.* care prezintă idempotenţă (< fr. *idempotent*)
idempoténţă *s. f.* (*mat.*) proprietate a elementelor unei mulţimi având o operaţie binară astfel ca prin compunere cu ele însele să rămână neschimbate. (< fr. *idempotence*)
idéntic, -ă *adj.* exact, la fel, asemănător în totul cu ceva sau cu cineva; aidoma, întocmai. **o** (*mat.*) *funcţie ~ă* = funcţie care asociază oricărui element din domeniul de definiţie acelaşi element. (< fr. *identique*, lat. *identicus*)

identificá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a constata, a stabili identitatea unei persoane, a unui lucru; a recunoaşte. **2.** a considera mai multe obiecte, fiinţe, mărimi etc. ca fiind identice. **II.** *refl.* a se transpune în situaţia cuiva, a simţi sau a acţiona întocmai ca cineva, a-şi însuşi întru totul ideile cuiva. (<fr. *identifier*, lat. *identificare*)

identificábil, -ă *adj.* care poate fi identificat. (<fr. *identifiable*)

identificatór I. *s. m. (inform.)* simbol destinat a identifica un corp de date. **II.** *s. n. (mar.)* aparat pentru identificarea aştrilor. (<fr. *identificateur*)

identificáţie *s. f.* (*med.*, în psihiatrie) identificarea propriei persoane cu o alta. (<fr. *identification*)

identitáte *s. f.* **1.** însuşirea a ceea ce este identic. • asemănare, similitudine perfectă. **2.** ansamblu de date prin care se identifică o persoană. **3.** (*mat.*) egalitate între două expresii algebrice, adevărată, indiferent de valorile numerice ale literelor ce le compun. (<fr. *identité*, lat. *identitas*)

IDEO- v. ide²(o)-.

ideofobíe *s. f.* teamă patologică de idei. (<engl. *ideophobia*)

ideofreníe *s. f.* boală mintală prin anomalia ideilor. (<fr. *idéophrénie*)

ideogénie *s. f.* formare a ideilor. (<fr. *idéogénie*)

ideográfic, -ă *adj.* referitor la ideografie; scris cu ideograme; ideogramatic. (<fr. *idéographique*)

ideografíe *s. f.* sistem de scriere cu ajutorul ideogramelor. (<fr. *idéographie*)

ideogramátic, -ă *adj.* ideografic. (<fr. *idéogrammatique*)

ideográmă *s. f.* semn grafic folosit în scrierea unor limbi (egipteana, chineza) pentru a reprezenta un cuvânt, o idee. (<fr. *idéogramme*)

ideológ, -ă *s. m. f.* creator, exponent, teoretician al unei ideologii. (<fr. *idéologue*)

ideológic, -ă *adj.* referitor la ideologie. (<fr. *idéologique*)

ideologíe *s. f.* ansamblul ideilor, concepţiilor şi teoriilor care reflectă, într-o formă generalizată, interesele şi aspiraţiile unei clase sau categorii sociale, determinate de condiţiile istorice obiective ale existenţei acesteia. (<fr. *idéologie*)

ideologizá *vb. tr.* a da unui lucru caracter ideologic. (<fr. *idéologiser*)

ideologizánt, -ă *adj.* care ideologizează. (<ideologiza + -ant)

ideomotór, -oáre *adj.* psihomotor. o *proces* ~ = proces prin care toate reprezentările noastre se prelungesc în mişcări mai mult sau mai puţin săvârşite. (<fr. *idéo-moteur*)

ideomotricitáte *s. f.* totalitatea manifestărilor comportamentale (mişcări, acţiuni) declanşate şi coordonate de o idee. (< ideo- + motricitate)

idílă *s. f.* **1.** specie a liricii peisagiste şi erotice care prezintă în chip idealizat viaţa oamenilor de la ţară; bucolică. **2.** dragoste curată, naivă, tinerească. (<fr. *idylle*, lat. *idyllium, gr. eidyllion*, mic tablou)

idílic, -ă *adj.* care se petrece ca într-o idilă; bucolic, pastoral. • (despre natură) câmpenesc; liniştit. (despre sentimente) simplu, naiv. (<fr. *idyllique*)

idilísm *s. n.* **1.** caracter idilic. **2.** preferinţă pentru elemente idilice. (<idilă + -ism)

idilizá *vb. tr.* a prezenta (ceva) în mod idilic. (<germ. *idyllisieren*)

IDIO- *elem.* „propriu, specific". (<fr. *idio-*, cf. gr. *idios*, particular)

idiobiologíe *s. f.* ramură a biologiei care studiază raportul ce există între organismele individuale şi restul populaţiei. (<fr. *idiobiologie*)

idioblást *s. n.* celulă vegetală, fără clorofilă, cu conţinut şi funcţii deosebite de ale celulelor învecinate. (<fr. *idioblaste*)

idioblástic, -ă *adj.* (despre roci) cu formă cirstalografică proprie. (<engl. *idioblastic*)

idiobotánică *s. f.* ramură a botanicii care studiază plantele considerate individual şi nu fitocenologic. (<fr. *idiobotanique*)

idiocinétic, -ă *adj.* (despre substanţe chimice) capabil să producă modificări în structura cromozomică a organismelor. (< idio- + cinetic)

idiocromátic, -ă *adj.* care prezintă idiocromatism. (<fr. *idiochromatique*)

idiocromatínă *s. f.* cromatină temporar inactivă, prezentă în celulele germinale. (<fr. *idiochromatine*)

idiocromatísm *s. n.* proprietate a unor minerale de a avea culoare proprie. (<fr. *idiochromatisme*)

idiocromozóm *s. m.* cromozom de sex. (<engl. *idiochromosom*)

idioecologíe *s. f.* ecologie a organismelor individuale. (<fr. *idioécologie*)

idiofón, -ă *adj.* (despre instrumente muzicale) care produce sunetele prin punerea în vibraţie a propriului corp, fără intervenţia unei părţi auxiliare (gongul, trianglul etc.); autofon. (<fr. *idiophone*)

idiogamíe *s. f.* polenizare în care polenul provine de la aceeaşi floare. (<fr. *idiogamie*)

idioglosíe *s. f.* alteraţie a limbajului constând în substituirea cuvintelor, inversiuni sau omisiuni de sunete. (<fr. *idioglossie*)

idiográfic, -ă *adj.* care reprezintă singularul; unic, irepetabil. (<germ. *idiographisch*)

idiográmă *s. f.* cariogramă. (<fr. *idiogramme*)

idiolalíe *s. f.* formă de dislalie caracterizată printr-un limbaj confuz şi neinteligibil. (<engl. *idiolalia*)

idiolécт *s. n.* folosire proprie a unui idiom de către un vorbitor; dialect vorbit de un individ. (<fr. *idiolecte*)

idióm *s. n.* **1.** termen generic pentru limbă, dialect, subdialect sau grai. **2.** (*muz.*) creaţie şi interpretare proprii unei anumite zone folclorice. (<fr. *idiome*, lat. *idioma*)

idiomátic, -ă I. *adj.* caracteristic unui idiom, referitor la un idiom. **II.** *s. f.* ansamblul caracteristicilor limbii unui popor. (< fr. *idiomatique*, /II/ germ. *Idiomatik*)

idiomatísm *s. n.* (*rar*) idiotism. (<fr. *idiomatisme*)

idiomórf, -ă *adj.* **1.** (despre minerale) cristalizat într-o formă cristalină proprie, perfectă. **2.** (*biol.;* despre ca-ractere) condiţionat de gene cu frecvenţă mică. (<fr. *idiomorphe*)

idiomorfísm *s. n.* însuşirea de a fi idiomorf. (<fr. *idiomorphisme*)

idiopátic, -ă *adj.* referitor la idiopatie; criptogenetic. (<fr. *idiopathique*)

idiopatíe *s. f.* boală independentă de alte afecţiuni ale organismului, având propriile ei cauze. (<fr. *idiopathie*)

idioplásmă *s. f.* parte activă a citoplasmei, cu rol în transmiterea caracterelor ereditare. (<fr. *idioplasme*)

idiosincrázic, -ă *adj.* referitor la idiosincrazie. (<fr. *idiosyncrasique*)

idiosincrazíe *s. f.* **1.** predispoziţie a cuiva de a reacţiona într-un anumit fel la unele alimente, medicamente. **2.** aversiune faţă de ceva. (<fr. *idiosyncrasie*)

idiostíl *s. n.* totalitatea modalităţilor de exprimare folosite de vorbitorul unei limbi; stil individual. (<fr. *idiostyle*)

idiót, -oátă *adj., s. m. f.* (om) lipsit complet de inteligenţă; cretin. (<fr. *idiot*, lat. *idiota*)

idiotíp *s. n.* **1.** totalitatea factorilor ereditari localizaţi în nucleu precum şi structura genetică. **2.** genotip. **3.** constituent determinant antigenetic din regiunea variabilă a moleculei de hemoglobină. (<fr. *idiotype*)

idiotísm *s. n.* construcţie, expresie proprie unei limbi, care nu se poate traduce într-o altă limbă decât printr-o perifrază; idiomatism. (<fr. *idiotisme*)

idiotizá *vb. tr., refl.* a (se) îndobitoci. (<fr. *idiotiser*)

idiotóp *s. n.* biocor al unui individ vegetal sau animal. (<fr. *idiotope*)

idiotrófic, -ă *adj.* care prezintă idiotrofism. (<fr. *idio-trophique*)

idiotrofísm *s. n.* (*biol.*) proprietate a unor organisme de a-şi asigura propria nutriţie. (<fr. *idiotrophisme*)

idioţénie *s. f.* (*fam*) **1.** lipsă totală de inteligenţă; (*ext*) atitudine, vorbă prostească; nerozie. **2.** idioţie. (< *idioţie* + *-/en/ie*)

idioţíe *s. f.* (*rar*) debilitate mintală congenitală maximă. • (*fam.*) neghiobie, prostie, tâmpenie. (<fr. *idiotie*)

idiş *s. n., adj. inv.* (idiom germanic) vorbit de unele populaţii evreieşti. (<engl., fr. *yiddish*, germ. *Jüdisch*)

idişíst, -ă *s. m. f.* specialist în idiş. (<idiş + -ist)

idişistică *s. f.* disciplină care studiază limba şi cultura idiş. (< germ. *Jidischistik*)

ído *s. f.* limbă artificială formată prin simplificarea limbii esperanto. (<fr. *ido*)
idolátric, -ă *adj.* cu caracter de idolatrie. (<fr. *idolâ-trique*)
idolatríe *s. f.* **1.** adorare a idolilor. **2.** (*fig.*) adorație, iubire exagerată. (<fr. *idolâtrie*)
idolatrizá *vb. tr.* a slăvi, a adora, a venera, a diviniza. (după fr. *idolâtrer*)
idolátru, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (cel) care se închină idolilor. **2.** (*fig.*) (cel) care iubește cu pasiune. (<fr. *idolâtre*, lat. *idolatris*)
idoneísm *s. n.* curent filosofic relativist și neoraționalist care concepe filosofia ca un permanent dialog cu experiența. (<fr. *idonéisme*)
idoneitáte *s. f.* calitatea a ceea ce este idoneu; aptitudine, capacitate. (<it. *idoneità*)
idonéu, -ée *adj.* (despre om) care are calitățile cerute și necesare pentru ceva. • adecvat, convenabil, apt, potrivit. (<it. *idoneo*, lat. *idoneus*)
-íe/-iúne *s. f.* „stare", „calitate". (<fr. *-ion*)
iéna *s. f. sticlă de ~* = sticlă rezistentă la foc. (< *Jena* n. pr.)
-iér[1] v. -ar[2].
-iér[2], **-ă** *suf.* „referitor la...". (<fr. *-ier, -ière*)
ierárhic, -ă *adj.* potrivit ierarhiei. (<fr. *hiérarchique*)
ierarhíe *s. f.* sistem de subordonare a gradelor, funcțiilor, autorităților etc. unele față de celelalte; ordine. (<fr. *hiérarchie*)
ierarhizá *vb. tr.* a așeza ierarhic; a stabili o ierarhie. (<fr. *hiérarchiser*)
ierbár *s. n.* colecție de plante mici, uscate și presate, determinate botanic; catalog, mapă conținând aceste plante. (<germ. *Herbarium*)
ieremiádă *s. f.* plângere, tânguire. (<fr. *jérémiade*)
iezuít *s. m.* **1.** membru al unui ordin de călugări catolici, creat în 1534 de călugărul spaniol Ignațiu de Loyola pentru combaterea Reformei și întărirea puterii papale. **2.** (*fig., peior.*; și *adj.*) om ipocrit, intrigant, viclean, perfid. (<fr. *jésuite*, germ. *Jesuit*)
iezuítie, -ă *adj.* referitor la iezuiți sau la iezuitism. (<fr. *jésuitique*)
iezuitísm *s. n.* **1.** concepția morală și politică a iezuiților. **2.** (*fig.*) lipsă de scrupule în acțiune, în activitate; ipocrizie, perfidie. (<fr. *jésuitisme*)
-ifiá/-ificá v. -fica.
igápo *s. f.* pădure ecuatorială din câmpia Amazonului, mereu inundată. (<germ. *Igapo*)
igiénă *s. f.* ramură a medicinei umane care studiază mijloacele de păstrare a sănătății și de prevenire a bolilor. • ansamblu de reguli și de măsuri menite să apere sănătatea. (<fr. *hygiène*)
igiénic, -ă *adj.* referitor la igienă; potrivit regulilor de igienă. (<fr. *hygiénique*)
igieníst, -ă *adj., s. m. f.* (medic specialist) în igienă. (<fr. *hygiéniste*)
igienizá *vb. tr.* a face să devină igienic. (<igienă + -iza)
igieno-dietétic, -ă *adj.* care este în același timp igienic și dietetic. (<fr. *hygiénodiététique*)
iglú *s. n.* colibă din gheață și zăpadă, în ținuturile polare. (<fr., engl. *igloo*)
ignámă *s. f.* plantă exotică cu tuberculi comestibili bogați în amidon, de dimensiuni foarte mari. (<fr. *igname*)
ignár, -ă *adj.* ignorant; incult. (<fr. *ignare*, lat. *ignarus*)
IGNI- *elem.* „foc". (<fr. *igni-*, cf. lat. *ignis*)
ignícol *s. m.* adorator al focului. (<fr. *ignicole*)
ignicolór, -ă *adj.* de culoarea focului. (<fr. *ignicolore*)
ignifúg, -ă *adj.* (despre materiale) care nu se aprinde, care arde greu. (<fr. *ignifuge*)
ignifugá *vb. tr.* a impregna un material inflamabil cu o substanță ignifugă. (<fr. *ignifuger*)
ignígén, -ă *adj.* care produce foc. (<fr. *ignigène*, lat. *ignigenus*)
ignipunctúră *s. f.* cauterizare prin aplicarea unor puncte de foc pe un țesut, cu ajutorul unui ac. (<fr. *ignipuncture*)
ignitór *s. n.* electron de aprindere a unui ignitron. (<fr. *igniteur*, engl. *ignitor*)
ignitrón *s. n.* tub redresor cu un singur anod, cu descărcare în vapori de mercur și cu un electrod auxiliar de aprindere. (< engl., fr. *ignitron*)
ignitubulár, -ă *adj.* (despre cazane) cu un cilindru prin care trec mai multe țevi străbătute de flacără, pentru vaporizarea apei. (<fr. *ignitubulaire*)
ignítie *s. f.* procedeu de aprindere cu ajutorul unui ignitor. (< fr. *ignition*)
ignóbil, -ă *adj.* josnic, infam, mârșav. (<fr. *ignoble*, lat. *ignobilis*)
ignominíe *s. f.* josnicie, mârșăvie, ticăloșie. (<fr. *ignominie*, lat. *ignominia*)
ignorá *vb. tr.* **1.** a nu cunoaște, a nu ști. **2.** a neglija, a simula că nu observă (pe cineva sau ceva). (<fr. *ignorer*, lat. *ignorare*)
ignoránt, -ă *adj., s. m. f.* (om) lipsit de cunoștințe, incult. (< fr. *ignorant*, lat. *ignorans*)
ignorantíni *s. m. pl.* nume dat în derădere călugărilor din ordinul Sf. Jean de Dieu, dat, în ec. XVIII și XIX, fraților școlilor creștine. (<fr. *ignorantins*)
ignorantísm *s. n.* mod de a gândi al celor care consideră instruirea ca dăunătoare. (<fr. *ignorantisme*)
ignorantíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al ignorantismului. (<fr. *ignorantiste*)
ignoránță *s. f.* lipsă de cunoștințe, de învățătură; incultură. (< fr. *ignorance*, lat. *ignorantia*)
ignorátio elénchi /-țio/ *loc. s.* sofism constând în a demonstra o altă teză decât cea propusă inițial. (<lat. *ignoratio elenchi*)
iguánă /-gua-/ *s. f.* reptilă din regiunile tropicale, mare, având o creastă dințată pe spate, cu carnea și ouăle comestibile. (< fr. *iguane*, sp. *iguana*)
iguaníde *s. f. pl.* familie de reptile de pe continentul american: iguana. (<fr. *iguanidés*)
iguanodón *s. m.* dinozaurian erbivor, asemănător cangurului. (<fr. *iguanodon*)
ihneumón *s. m.* **1.** specie de mangustă, cât o pisică, considerată de vechii egipteni ca animal sfânt. **2.** insectă himenopteră, parazit al altor insecte. (<fr. *ichneumon*)
ihneumoníde *s. n. pl.* familie de insecte himenoptere cu abdomenul lung și pedunculat, care își depun ouăle în larvele, pupele sau ouăle altor insecte, distrugându-le. (<fr. *ichneumonidés*)
ihrám *s. n.* haină tradițională, formată din două bucăți de pânză albă, purtată de pelerinii musulmani. (<fr., ar. *ihram*)
IHTI(O)- *elem.* „pește". (<fr. *ichty/o/-*, cf. gr. *ikhthys*)
ihtiocól *s. n.* clei de pește, folosit la limpezirea vinurilor. (<fr. *ichtyocolle*)
ihtiodónt *s. n.* dinte fosil de pește. (<fr. *ichtyodonte*)
ihtiofág, -ă *adj., s. m. f.* (animal) care se hrănește cu pește. (< fr. *ichtyophage*)
ihtiofagíe *s. f.* faptul de a fi ihtiofag. (<fr. *ichtyophagie*)
ihtiofáună *s. f.* totalitatea peștilor dintr-o biocenoză acvatică. (<fr. *ichtyofaune*)
ihtiofóbie, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de ihtiofobie. (<engl. *ichtyophobic*)
ihtiofobíe *s. f.* teamă patologică de pești. (<engl. *ichtyophobia*)
ihtiografíe *s. f.* descriere a peștilor. (<fr. *ichtyographie*)
ihtioíd, -ă *adj.* în formă de pește; pisciform. (<fr. *ichtyoïde*)
ihtiól *s. n.* ulei sulfuros, din roci care conțin fosile de pești, folosit în tratamentul diverselor boli de piele. (<fr. *ichtyol*)
ihtiolatríe *s. f.* adorație a peștilor. (<ihtio- + -latrie)
ihtiolít *s. n.* pește fosil, petrificat. (<fr. *ichtyolithe*)
ihtiológ, -ă *s. m. f.* specialist în ihtiologie. (<fr. *ichtyologue*)
ihtiológic, -ă *adj.* referitor la ihtiologie. (<fr. *ichtyologique*)
ihtiologíe *s. f.* ramură a zoologiei care se ocupă cu studiul peștilor. (<fr. *ichtyologie*)
ihtiometríe *s. f.* măsurarea științifică a lungimii și grosimii peștilor. (<fr. *ichtyométrie*)
ihtiométru *s. n.* instrument folosit în ihtiometrie. (<fr. *ichtyomètre*)
ihtiomórf, -ă *adj.* cu formă sau aspect de pește. (<fr. *ichtyomorphe*)
ihtioním *s. n.* nume de pești. (<fr. *ichtyonyme*)

ihtiopatológ, -ă *s. m. f.* specialist în ihtiopatologie. (< ihtiopatologie)
ihtiopatologíe *s. f.* ramură a ihtiologiei care studiază bolile peștilor. (< fr. *ichtyopathologie*)
ihtiórnis *s. m.* pasăre fosilă de apă asemănătoare pescărușului, cu aripi bine dezvoltate și cu o creastă pe stern, care se hrănește cu pești. (< fr. *ichtyornis*)
ihtiozáur *s. m.* reptilă fosilă marină, uriașă, cu corpul fusiform, ca al unui pește, și membrele transformate în palete înotătoare. (< fr. *ichtyosaure*)
ihtiózǎ *s. f.* dermatoză prin uscarea și întărirea tegumentelor și formarea de scuame, asemănătoare solzilor de pește. (< fr. *ichtyose*)
ihtiózic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de ihtiază. (< fr. *ichtyosique*)
ikebána *s. f.* artă japoneză de aranjare a florilor. (< fr. *ikébana*, engl. *ikebana*)
ilár, -ă *adj.* v. hilar.
ilariánt, -ă *adj.* v. hilariant.
ilaritáte *s. f.* v. hilaritate.
ilatív, -ă *adj., s. n.* (caz) care, în anumite limbi, exprimă pătrunderea într-un loc; concluziv. (< fr. *illatif*, lat. *illativus*)
ilațiúne *s. f.* aducere a bunurilor personale în proprietatea bisericii, atunci când o persoană se călugărește. (< fr. *illation*, lat. *illatio*)
ilegál, -ă *adj.* **1.** care nu este în conformitate cu legea; nelegal. **2.** care nu este recunoscut, admis de lege; (*p. ext.*) clandestin, conspirativ. (< fr. *illégal*, lat. *illegalis*)
ilegalísm *s. n.* caracter ilegal; ilegalitate. (< fr. *illégalisme*)
ilegalíst, -ă *s. m. f.* activist care luptă în ilegalitate. (< ilegal + -ist)
ilegalitáte *s. f.* **1.** act ilegal. **2.** situație ilegală a unei organizații, a unui activist al acesteia; ilegalism. (< fr. *illégalité*)
ilegalizá *vb. tr.* a trece în ilegalitate, a declara ilegal (2). (< engl. *illegalize*)
ilegítim, -ă *adj.* nelegitim. (< fr. *illégitime*)
ilegitimitáte *s. f.* caracter nelegitim. (< fr. *illégitimité*)
ileítă *s. f.* inflamație a ileonului. (< fr. *iléite*)
ILEO- *elem.* „ileon". (< fr. *iléo-*, cf. gr. *eilin*, a răsuci)
ileocecál, -ă *adj.* referitor la ileon și la cec[2]. (< fr. *iléo-caecal*)
ileocólic, -ă *adj.* care aparține ideomului și colonului[3]. (< fr. *ileó-colique*)
ileocolítă *s. f.* inflamație a ileonului și a colonului[3]. (< fr. *iléo-colite*)
ileocolostomíe *s. f.* anastomoză între intestinul subțire și cel gros. (< fr. *iléo-colostomie*)
ileón *s. n.* ultima parte a intestinului subțire. (< fr. *iléon*)
ileopatíe *s. f.* denumire generică pentru afecțiunile ileonului. (< fr. *iléopathie*)
ileorectostomíe *s. f.* anstomoză între intestinul subțire și rect. (< fr. iléo-rectostomie)
ileostomíe *s. f.* deschidere operatorie a unui anus artificial la nivelul ileonului. (< fr. *iléostomie*)
ileotífus *s. n.* febră tifoidă în care leziunile ating fragmentul inferior al ileonului. (< fr. *iléo-typhus*)
ileús *s. n.* ocluzie intestinală provocată printr-o răsucire a intestinului; volvulus. (< fr. *iléus*)
ílex *s. m.* arbust decorativ, crescut în grădini, cu frunze veșnic verzi, lucioase, cu spini ascuțiți și fructele toxice; laur. (< fr., lat. *ilex*)
iliác, -ă *adj.* în partea de mijloc a corpului, în regiunea șoldurilor. **o** *os* ~ = fiecare dintre cele două oase ale bazinului. (< fr. *iliaque*, lat. *iliacus*)
ilicít, -ă **I.** *adj.* interzis de lege; (*p. ext.*) necinstit. **II.** *s. n.* faptă penală, infracțiune, act de conduită contrar legii. (< fr. *illicite*, lat. *illicitus*)
ilicitáte *s. f.* fapte, acțiune ilicită; ilegalitate, caracter ilicit. (< *ilicit* + *-itate*)
ilimerizáre *s. f.* migrație a particulelor coloidale de argilă în sol. (după fr. *illimerization*)
ilimitát, -ă *adj.* nelimitat. (< fr. *illimité*, lat. *illimitatus*)
ILIO- *elem.* „șold, bazin, iliac". (< fr., germ. *ilio*, cf. lat. *ilia*)
iliolombár, -ă *adj.* referitor la regiunile lombară și iliacă. (< fr. *ilio-lombaire*)
ilión *s. n.* cel mai mare dintre oasele care formează bazinul iliac. (< fr. *ilion*)
iliosacrál, -ă *adj.* referitor la regiunea iliacă și a osului sacrum; sacroiliac. (< germ. *illiosakral*)
ilír, -ă **I.** *s. m. pl.* populație indo-europeană de pe țărmul Mării Adriatice. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație • (*s. f.*) limbă vorbită în Antichitate de iliri. (după fr. *illyrien*)
ilíric, -ă *adj.* din Iliria (regiune din nord-vestul Pen. Balcanice). (< fr. *illyrique*, lat. *illyricus*)
ilizíbil, -ă *adj.* indescifrabil. (< fr. *illisible*)
ilizibilitáte *s. f.* starea a ceea ce este ilizibil. (< fr. *illisibilité*)
illít *s. n.* mineral argilos potasic care se desface în foi. (< fr. *illite*)
illíum *s. n.* aliat de nichel, crom, fier, anticoroziv. (< fr. *illium*)
ilmenít *s. n.* oxid natural de fier și titan, în unele șisturi cristaline. (< fr. *ilménite*)
ilógic, -ă *adj.* lipsit de logică; absurd. (< fr. *illogique*)
ilogicitáte *s. f.* caracter ilogic; ilogism (1). (< fr. *illogicité*)
ilogísm *s. n.* **1.** ilogicitate. **2.** lucru ilogic. (< fr. *illogisme*)
ilót *s. m.* **1.** (în Sparta antică) sclav obligat să plătească dijmă proprietarilor funciari și să servească în armată. **2.** (*fig.*) persoană exploatată. (< fr. *ilote*, lat. *ilota*)
ilotísm *s. n.* **1.** condiție, stare a unui ilot. **2.** (*fig.*) (stare de) abjecție, decădere, ignoranță. (< fr. *ilotisme*)
iluminá *vb.* **I.** *tr.* a lumina puternic (decorativ). **II.** *refl.* (*fig.*; despre față, ochi etc.) a străluci de bucurie. (< fr. *illuminer*, lat. *illuminare*)
ilumináre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) ilumina. **2.** (*fiz.*) mărime fotometrică egală cu densitatea fluxului lumios care cade pe suprafața unui corp. (< ilumina)
iluminát *s. n.* **1.** iluminare (1). **o** ~ *de avertizare* = lumină intermitentă care se declanșează automat pentru a atrage atenția asupra funcționării defectuoase a unor sisteme, instalații, aparate. **2.** tehnica producerii și răspândirii luminii artificiale. (< ilumina)
iluminatór, -oáre *adj.* care iluminează (1). (< ilumina + -tor)
iluminație *s. f.* iluminare puternică a unui oraș, a unei străzi, cu ocazia unei festivități. (< fr. *illumination*, lat. *illuminatio*)
iluminism *s. n.* **1.** mișcare ideologică și cultural-literară din sec. XVIII-XIX, care preconiza înlăturarea nedreptăților sociale și perfecționarea morală prin răspândirea științei și culturii în popor; luminism[2]. **2.** concepție religioasă care afirmă existența inspirațiilor directe de la divinitate. (< fr. *illuminisme*)
iluminíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al iluminismului; luminist. (< fr. *illuministe*)
ilustrá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a lămuri, a clarifica o problemă prin exemple, gesturi etc. **2.** a împodobi un text cu ilustrații. • (despre desene, imagini) a reprezenta. **II.** *refl.* a se distinge, a deveni ilustru. (< fr. *illustrer*, lat. *illustrare*)
ilustrábil, -ă *adj.* care poate fi ilustrat. (< ilustra + -bil)
ilustrátă *s. f.* carte poștală prevăzută pe una din fețe cu o vedere. (< ilustra)
ilustratív, -ă *adj.* care ilustrează; demonstrativ. (< fr. *illstratif*, it. *illustrativo*)
ilustrativísm *s. n.* **1.** caracter ilustrativ. **2.** tendința de a ilustra ceva. (< fr. *illustrativisme*)
ilustrativíst, -ă *adj.* cu caracter ilustrativ. (< ilustrativ/ism/ + *-ist*)
ilustratór, -oáre *s. m. f.* grafician care ilustrează o carte, un text. (< fr. *ilustrateur*)
ilustratotécă *s. f.* (*rar*) colecție de ilustrate. (< ilustrată + -tecă)
ilustrație *s. f.* imagine, desen etc. care accentuează, explică sau completează un text. **o** ~ *muzicală* = însoțire a unei lecții, a unui curs de fragmente muzicale; fond muzical care însoțește o reprezentație teatrală, o evocare literară etc.; coloana sonoră a unui film. (< fr. *illustration*, lat. *illustratio*)
ilustrísim *adj.* **1.** (despre un titlu de onoare) prealuminat, preailustru. **2.** (*fam.*) excepțional, strălucit. (< it. illustrissimo, fr. *illustrissime*)
ilustrísm *s. n.* (*rar*) ilustritate. (< ilustru + -ism)
ilustritáte *s. f.* însușirea de a fi ilustru; ilustrism. (< ilustru + -itate)

ilustrivérb *s. n.* enigmă inspirată din folclor, reprezentând un proverb, o expresie ilustrată, cu o cheie care redă numărul și poziția fiecărui cuvânt. (<ilustra + -verb/2/)
ilústru, -ă *adj.* strălucit; celebru, eminent. (<fr. *illustre*, lat. *illustris*)
ilutáție *s. f.* îmbăiere într-un nămol medicinal. (<fr. *illutation*)
iluviál, -ă *adj.* rezultat prin iluviere. (<fr. *illuvial*)
iluviére *s. f.* proces de acumulare în sol a produselor rezultate din aluviuni; iluviu. (după fr. *illuviation*)
ilúviu *s. n.* iluviere. • inundație. (<fr. *illuvium*)
iluviúne *s. f.* **1.** inundație, revărsare de ape; potop. **2.** (*fig.*) năvală, aglomerație umană. (<lat. *illuvio*)
ilúzie *s. f.* **1.** aparență înșelătoare datorită perceperii deformate a realității. **2.** (*fig.*) speranță neîntemeiată; amăgire. **o** *a(-și) face ~ii* = a nădăjdui lucruri de nerealizat; *a-și pierde ~ile* = a rămâne decepționat din cauza nerealizării unor speranțe. (<fr. *illusion*, lat. *illusio*)
iluzioná *vb. refl., tr.* a (se) amăgi, a(-și) face iluzii. (<fr. *illusionner*)
iluzionábil, -ă adj. care poate fi iluzionat. (<iluziona + -bil)
iluzionísm *s. n.* **1.** profesiunea iluzionistului. • prestidigitație. **2.** (în artele plastice) ansamblu de procedee tehnice care urmăresc să creeze iluzia realității. **3.** tendință psihologică de a explica un fenomen prin iluziile pe care acesta le provoacă. (<fr. *illusionnisme*)
iluzioníst, -ă *s. m. f.* prestidigitator. (<fr. *illusionniste*)
iluzív, -ă *adj.* iluzoriu. (<engl. *illusive*)
iluzóric, -ă *adj.* iluzoriu. (<germ. *illusorisch*)
iluzóriu, -ie *adj.* inexistent; nereal; amăgitor; irealizabil; iluziv, iluzoric. (<fr. *illusoire*, lat. *illusorius*)
IM- v. in[1]-.
imaculát, -ă *adj.* curat, nepătat. • (*fig.*) pur, cast. (<fr. *immaculé*, lat. *immaculatus*)
imageríe *s. f.* ansamblu de imagini reprezentând fapte, personaje etc. având aceeași origine sau sursă. (<fr. *imagerie*)
imaginá *vb. tr.* a-și închipui ceva. • a concepe, a inventa. (<fr. *imaginer*, lat. *imaginari*)
imaginábil, -ă *adj.* care se poate imagina. (<fr. *ima-ginable*, lat. *imaginabilis*)
imaginabilitáte *s. f.* însușirea de imaginabil. (<imaginabil + -itate)
imaginár, -ă I. *adj.* **1.** plăsmuit de imaginație; închipuit, nereal, fictiv. **2.** (*mat.;* despre numere) al cărui pătrat este un număr negativ. **II.** *s. n.* **1.** domeniu al imaginației; ceea ce este imaginat. **2.** (*poet.*) imaginație; ansamblul manifestărilor acesteia. (<fr. *imaginaire*, lat. *imaginarius*)
imaginatív, -ă *adj.* dotat cu imaginație (vie). (<fr. *imaginatif*)
imaginăție *s. f.* capacitatea de a transforma reprezentările ce reflectă realitatea existentă și de a crea pe această bază noi reprezentări; invenție. • închipuire, fantezie. (<fr. *imagination*, lat. *imaginatio*)
imágine *s. f.* **1.** reflectare în conștiință a realității înconjurătoare pe baza impresiilor dobândite prin simțuri. • reprezentare vizuală sau auditivă. **2.** reproducere a unui obiect cu ajutorul unui sistem optic. • reflectare artistică a unui obiect, peisaj etc. **3.** (*fiz.*) locul în care se întâlnesc razele de lumină izvorâte dintr-un punct sau prelungirile acestor raze după ce au fost reflectate pe oglinzi ori refractate în lentile, prisme etc. **o** *~ de televiziune* = imagine optică a scenei transmisă prin televiziune, așa cum apare ea pe ecranul televizorului. **4.** (*mat.*) simbol. (după fr. *image*, lat. *imago, -inis*, it. *immagine*)
imagism *s. n.* **1.** școală în poezia engleză și americană întemeiată pe cultul exclusivist al imaginii, care pretindea să comunice prin culoare și ritm emoția directă a sensibilității poetului. • curent de avangardă în poezia rusă a anilor postrevoluționari, care concepea poezia ca mijloc gratuit de inventivitate imagistică. **2.** preferință pentru imagini, abundență de imagini într-o operă beletristică. (<engl. *imagism*, fr. *imagisme*)
imagíst, -ă *s. m. f.* **1.** adept al imagismului. **2.** scriitor adept al folosirii abundente a imaginilor. (<engl. *imagist*, fr. *imagiste*)
imagístic, -ă I. *adj.* referitor la imagism. **II.** *s. f.* creație literară în care predomină imaginile; ansamblu de imagini care există în asemenea creații. (<fr. *imagistique*)
imágo *s. f.* **1.** ultimul stadiu, adult, în metamorfoza insectelor. **2.** (*psihan.*) reprezentare inconștientă, încărcată de valori afective, ce se referă la un personaj cu care subiectul a întreținut relații. (<fr. *imago*)
imagológic, -ă *adj.* referitor la imagologie. (<fr. *imagologique*)
imagológie *s. f.* ramură a pshihosociologiei care studiază imaginile pe care diferitele popoare le au despre ele, despre altele. (<fr. *imagologie*)
imám *s. m.* **1.** șef suprem al unui stat arab, susținut al puterii religioase, politice și militare. **2.** conducător al rugăciunii colective într-o moschee. (<fr., ar. *imam*)
imamát *s. n.* stat musulman condus de un imam; demnitatea de imam. (<fr. *imamat*)
imanént, -ă *adj.* propriu naturii, esenței obiectului, care acționează din interiorul lui; intrinsec. (<fr. *immanent*, lat. *immanens*)
imanentísm *s. n.* doctrină filosofică potrivit căreia existența, realitatea reprezintă proiecția conștiinței, este „imanentă" acesteia. (<fr. *immanentisme*)
imanentíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al imanentismului. (<fr. *immanentiste*)
imanentizá *vb. tr.* a da, a atribui un caracter imanent. (<imanent + -iza)
imanénță *s. f.* însușirea, starea a ceea ce este imanent. (<fr. *immanence*, lat. *immanentia*)
imateriál, -ă *adj.* existent numai în conștiință; spiritual. • fără consistență, fără formă precisă; impalpabil. (<fr. *immatériel*, lat. *immaterialis*)
imaterialísm *s. n.* concepție filosofică idealistă care neagă materia ca substanță de sine stătătoare, susținând că realitatea există numai ca percepții și idei. (<fr. *immatérialisme*)
imaterialíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al imaterialismului. (<fr. *immatérialiste*)
imaterialitáte *s. f.* calitate a ceea ce este imaterial. (<fr. *immatérialité*)
imaterializá *vb. tr., refl.* a (se) face, a deveni imaterial. (<fr. *immatérialiser*)
imatúr, -ă *adj., s. m.* (copil) neajuns la maturitate. (<fr. *immature*)
imaturitáte *s. f.* starea a ceea ce este imatur. (<fr. *immaturité*)
imbatábil, -ă *adj.* invincibil. (<fr. *imbattable*)
imbecíl, -ă *s. m. f., adj.* (om) cu capacități mintale foarte reduse; prost, tâmpit. (<fr. *imbécile*, lat. *imbecillus*)
imbecilitáte *s. f.* **1.** deficiență mintală; tâmpenie. **2.** comportare, vorbire de imbecil; prostie, inepție. (<fr. *imbécillité*, lat. *imbecillitas*)
imbecilizá *vb. tr., refl.* a (se) tâmpi, a (se) îndobitoci. (<fr. *imbécilliser*)
imbeciloíd, -ă *adj.* aproape imbecil. (<imbecil + -oid)
imbérb *adj., s. m.* (tânăr) căruia nu i-a crescut încă barba. (<fr. *imberbe*, lat. *imberbis*)
imbibíție *s. f.* **1.** îmbibare cu un lichid. **2.** pătrundere a apei în celulele vegetale, în țesuturi etc. (<fr. *imbibition*, lat. *imbibitio*)
imblocáție *s. f.* mod de îngropare a celor excomunicați, prin acoperire cu pământ și cu pietre în mijlocul unui câmp. (<fr. *imblocation*)
IMBRI- *elem.* „ploaie". (<fr. *imbri-*, cf. lat. *imbrex*, țiglă)
imbricá *vb. tr.* a suprapune ceva parțial, în genul solzilor de pește, al țiglelor sau șindrilelor de pe un acoperiș. (<fr. *imbriquer*, lat. *imbricare*)
imbricáție *s. f.* ornament sculptat în relief, pictat sau traforat, care imită solzii de pește sau țiglele de pe un acoperiș. (<fr. *imbrication*)
imbrifúg, -ă *adj.* (despre materiale) care nu poate fi pătruns de ploaie. (<fr. *imbrifuge*)
imbróglio /-bro-li-o/ *s. n.* **1.** încurcătură. **2.** piesă de teatru cu intrigă foarte încurcată. **3.** (*muz.*) denumire a anumitor complicații ritmice, care încurcă tactul. (<it. *imbroglio*)
imediát, -ă I. *adj.* care urmează să se producă fără întârziere; nemijlocit; (*p. ext.*) de primă urgență. **II.** *adv.* neîntârziat, numaidecât, îndată. (<fr. *immédiat*/ement/, lat. *immediatus*)

imediatéțe *s. f.* caracter imediat, nemijlocit; imediatitate. • urgență. (<it. *immediatezza*)
imediatitáte *s. f.* imediateţe. (<fr. *immédiateté*)
imelmán *s. n.* figură acrobatică aeriană constând dintr-o jumătate de looping, urmată de un semitonou. (<fr. *immelmann*)
imemorábil, -ă *adj.* foarte îndepărtat în timp. (<fr. *immémorable*, lat. *immemorabilis*)
imemoriál, -ă *adj.* care datează dintr-o epocă îndepărtată; străvechi. (<fr. *immémorial*)
iméns, -ă *adj.* foarte mare, nemărginit; vast. • nenumărat, enorm. • *(fig.)* foarte important. (<fr. *immense*, lat. *immensus*)
imensificá *vb. tr.* a da proporţii colosale, a face imens. (<imens + -ifica)
imensitáte *s. f.* întindere nemărginită; număr, mărime extraordinară. (<fr. *immensité*, lat. *immensitas*)
imérge *vb. tr.* a scufunda, a funda un corp într-un mediu fluid; a imersa. (<fr. *immerger*, lat. *immergere*)
imergént, -ă *adj.* (despre raze luminoase) care străbate un mediu oarecare. (<fr. *immergent*)
imergíbil, -ă *adj.* care poate pătrunde într-un lichid, care poate fi (s)cufundat, afundat. (<it. *immergibile*)
imérs, -ă *adj.* scufundat într-un lichid. (<imersa)
imersá *vb. tr.* a imerge. (<imersiune)
imersiúne *s. f.* **1.** cufundare a unui corp într-un lichid; stare în care se află un asemenea corp. • (în microscopie) introducerea între obiectiv şi lamela care acoperă obiectul a unei picături de lichid pentru a spori puterea de separare a microscopului. **2.** intrare a unui corp ceresc în conul de umbră al unui alt corp ceresc. (<fr. *immersion*, lat. *immersio*)
imíde *s. f. pl.* combinaţii organice ciclice în care se substituie oxigenul cu radicalul bivalent = NH. (<fr. *imides*)
imigrá *vb. intr.* a se stabili într-o ţară străină, părăsind ţara de origine. (<fr. *immigrant*, lat. *immigrare*)
imigránt, -ă *s. m. f.* cel care imigrează. (<fr. *immigrant*, lat. *immigrans*)
imigráţie *s. f.* **1.** imigrare; situaţie a celui imigrat. **2.** totalitatea imigrărilor dintr-o anumită perioadă. (<fr. *immigration*)
imigraţioníst, -ă *adj.* referitor la imigraţie. (<imigraţie + -/on/ist)
imíne *s. f. pl.* combinaţii organice rezultate prin substituirea a doi atomi de hidrogen din molecula de NH_3 cu radicalul =NH. (<fr. *imines*)
iminént, -ă *adj.* pe punctul de a se produce; inevitabil. (<fr. *imminent*, lat. *imminens*)
iminénţă *s. f.* caracterul, starea a ceea ce este iminent. (<fr. *imminence*, lat. *imminentia*)
imipramínă *s. f.* substanţă cu acţiune antidepresivă. (<fr. *imipramine*)
imiscíbil, -ă *adj.* care nu poate fi amestecat. (<fr. *immiscible*)
imiscibilitáte *s. f.* calitatea de a fi imiscibil. (<fr. *immiscibilité*)
imisiúne *s. f.* **1.** propagare prin difuziune cu ajutorul curenţilor de apă sau de aer. **2.** cantitate totală de noxe dintr-un volum anumit de aer. (<germ. *Immision*)
imitá *vb. tr.* **1.** a-şi însuşi felul de gândire, de comportare etc. al cuiva; a lua pe cineva ca exemplu. • a reproduce vorbirea, gesturile etc. cuiva; a maimuţări. **2.** a lua ca model opera, felul de a lucra al unui artist sau scriitor. • a reproduce cu fidelitate, a copia. (<fr. *imiter*, lat. *imitari*)
imitábil, -ă *adj.* care poate fi imitat. (<fr. *imitable*, lat. *imitabilis*)
imitándo *adv. (muz.)* imitând. (<it. *imitando*)
imitatív, -ă *adj.* care imită. (<fr. *imitatif*, lat. *imitativus*)
imitatór, -oáre *s. m. f.* cel care imită pe cineva sau ceva. (<fr. *imitateur*)
imitáţie *s. f.* **1.** imitare. • obiect făcut după un model; copie. **2.** canon (2). (<fr. *imitation*, lat. *imitatio*)
imixtioná *vb. refl.* a intra într-o imixtiune. (<imixti/une + *-ona*)
imixtiúne *s. f.* amestec, intervenţie nedorită în treburile cuiva; ingerinţă. (<fr. *immixtion*, lat. *immixtio*)
imn *s. n.* **1.** (în Grecia antică) poezie, cântec solemn în care erau preamăriţi zeii sau eroii legendari. • specie a liricii cetăţeneşti în care e celebrat un erou, un eveniment deosebit etc. • cântec solemn care reprezintă simbolul unităţii de stat sau de clasă. **2.** cântec de laudă festiv sau ocazional; *(p. ext.)* cântec religios de slăvire a divinităţii. (<fr. *hymne*, lat. *hymnus*, gr. *hymnos*)
imnic, -ă *adj.* cu caracter de imn; festiv. (<fr. *hymnique*)
imnificá *vb. tr.* a scrie imnuri în cinstea cuiva, a proslăvi. (< imn + -fica)
IMNO- *elem.* „imn". (<fr. *hymno-*, cf. lat. *hymnus*, gr. *hymnos*)
imnódică *s. f.* imnografie. (<germ. *Hymnodik*)
imnográf, -ă *s. m. f.* poet autor de imnuri (liturgice). (<fr. *hymnographe*)
imnográfic, -ă *adj.* referitor la imnologie. (<fr. *hymnographique*)
imnografíe *s. f.* arta de a compune imnuri; imnodică. (<fr. *hymnographie*)
imnológic, -ă *adj.* referitor la imnologie. (<fr. *hymnologique*)
imnologíe *s. f.* arta creării şi studierii poeziei imnice. (<fr. *hymnologie*)
imóbil[1] *s. n.* casă, clădire. (<lat. *immobilis*, fr. *immeuble*)
imobíl[2], **-ă** *adj.* nemişcat, neclintit, fix. (<fr. *immobile*, lat. *immobilis*)
imobiliár, -ă *adj.* **1.** (despre bunuri materiale) care nu poate fi transportat. **2.** referitor la bunuri fixe, imobile. (<fr. *immobilier*)
imobilísm *s. n.* atitudine de imobilitate; opoziţie sistematică faţă de orice inovaţie, progres etc. (<fr. *immobilisme*)
imobilíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al imobilismului. (<fr. *immobiliste*)
imobilitáte *s. f.* stare de nemişcare, de fixitate, de neclintire. (<fr. *immobilité*, lat. *immobilitas*)
imobilizá *vb. tr.* **1.** a pune pe cineva sau ceva în imposibilitatea de a se mişca; a înţepeni. **2.** a investi mari disponibilităţi materiale şi băneşti într-o întreprindere, într-o afacere, scoţându-le din circuitul normal. (<fr. *immobiliser*)
imobilizáre *s. f.* acţiunea de a imobiliza. • metodă terapeutică prin care se imobilizează unul sau mai multe segmente ale corpului. ◊ *(ec.)* ~ *de fonduri* = scoatere din circuitul normal a unei părţi din fondurile unităţilor economice printr-o gospodărire defectuoasă. (<imobiliza)
imoderát, -ă *adj.* **1.** lipsit de moderaţie. **2.** fără măsură, excesiv. (<fr. *immoderé*)
imoderáţie *s. f.* lipsă de moderaţie. (<fr. *immodération*)
imolá *vb. tr.* **1.** a jertfi, a sacrifica. **2.** a ucide. (<fr. *immoler*, lat. *immolare*)
imoláţie *s. f.* *(rar)* imolare (1). (<fr. *immolation*)
imóndice *s. n. pl.* murdărie, impurităţi; gunoaie. (<fr. *immondices*)
imorál, -ă *adj.* contrar principiilor morale; care nu are nici un principiu moral. (<fr. *immoral*)
imoralísm *s. n.* **1.** doctrină care preconizează încălcarea principiilor şi a normelor morale. **2.** dispreţ faţă de tot ceea ce este considerat moral. (<fr. *immoralisme*)
imoralíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al imoralismului. (<fr. *immoraliste*)
imoralitáte *s. f.* **1.** caracterul a ceea ce este imoral. **2.** comportare, faptă imorală. (<fr. *immoralité*)
imortál, -ă *adj.* nemuritor, nepieritor. (<lat. *immortalis*, fr. *immortel*)
imortalíst, -ă *adj.* (despre concepţii) referitor la nemurirea sufletului. (<imortal + -ist)
imortalitáte *s. f.* nemurire. (<fr. *immortalité*)
imortalizá *vb. tr.* a face ca cineva sau ceva să trăiască veşnic în memoria oamenilor; a face nemuritor. (<fr. *immortaliser*)
imortélă *s. f.* plantă erbacee cu frunze puţine şi flori mici, galbene sau roz-purpurii, care se poate păstra uscată mult timp. (<fr. *immortelle*)
impaciént, -ă *adj.* nerăbdător, neliniştit. (<fr. *impatient*, lat. *impatiens*)
impacientá *vb. refl.* a-şi pierde răbdarea; a se alarma, a se nelinişti. (<fr. *impatienter*)
impaciénţă *s. f.* nerăbdare, nelinişte. (<fr. *impatience*, lat. *impatientia*)
impáct *s. n.* **1.** coliziune a două sau a mai multor corpuri, dintre care cel puţin unul este în mişcare. **2.** ciocnire, incidenţă. **3.** *(fig.)* efect de şoc, de surpriză. • influenţă, efect. • contact, lo-

vire. **4.** relație; întâlnire, incidență. **5.** prezență. (<fr. *impact*, lat. *impactus*)

impactáre *s. f. (med.)* menținere în contact a două suprafețe, a două fragmente de oase fracturate. (după fr. *impactation*)

impactór *s. n.* aparat medical pentru impactarea fragmentelor osoase prin prinderea în șuruburi. (<fr. *impacteur*)

impála *s. f.* antilopă din Africa, cu coarnele în formă de liră. (< engl. *impala*)

impalidá *vb. intr.* **1.** a deveni palid, a se îngălbeni. **2.** *(fig.)* a pierde strălucirea, luciul. (după it. *impallidire*)

impalpábil, -ă *adj.* care nu poate fi pipăit; *(p. ext.)* mic ca dimensiune, de neobservat; imperceptibil. (<fr. *impalpable*, it. *impalpabile*, lat. *impalpabilis*)

impalpabilitáte *s. f.* calitate a ceea ce este impalpabil. (<fr. *impalpabilité*)

impaludáre *s. f.* apariția și înmulțirea cazurilor de malarie într-o anumită regiune. (după fr., engl. *impaludation*)

impaludát, -ă *adj.* atins de paludism. (<fr. *impaludé*)

impár, -ă *adj.* (despre numere întregi) fără soț. (<lat. *impar*)

imparábil, -ă *adj.* care nu poate fi evitat. (<fr. *imparable*)

imparabilitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este imparabil. (<imparabil + -itate)

impardonábil, -ă *adj.* de neiertat. (<fr. *impardonnable*)

IMPARI- *elem.* „inegal". (<fr. *impari-*, cf. lat. *impar, -is*)

imparicopitát, -ă **I.** *adj.* imparidigitat. **II.** *s. n. pl.* ordin de mamifere copitate, erbivore, nerumegătoare, cu un număr impar de degete; perisodactile. (după fr. *imparidigités*)

imparidigitát, -ă *adj.* cu un număr inegal de degete; imparicopitat. (<fr. *imparidigité*)

imparipenát, -ă *adj.* (despre frunzele compuse) cu un număr nepereche de foliole. (<fr. *imparipenné*)

imparisilábic, -ă *adj.* (despre cuvinte) care nu păstrează același număr de silabe în cursul declinării. (<fr. *imparisyllabique*)

imparitáte *s. f.* însușirea de a fi impar; inegalitate. (<fr. *imparité*, lat. *imparitas*)

impartajábil, -ă *adj.* care nu poate fi împărțit, partajat. (<fr. *impartageable*)

imparțiál, -ă *adj.* nepărtinitor, obiectiv. (<fr. *impartial*)

imparțialitáte *s. f.* calitatea de a fi imparțial; nepărtinire, obiectivitate. (<fr. *impartialité*)

impás *s. n.* **1.** situație fără soluționare convenabilă. **2.** *(rar)* mică stradă fără ieșire; fundătură, intrare. **3.** (la bridge, belotă) *a face un ~* = a juca o carte inferioară când se presupune că adversarul care trebuia să joace înainte deține o carte intermediară. (<fr. *impasse*)

impasábil, -ă *adj.* care nu poate fi trecut, pasat. (<fr. *impassable*)

impasíbil, -ă *adj.* nepăsător, indiferent, insensibil. (<fr. *impassible*, lat. *impassibilis*)

impasibilitáte *s. f.* nepăsare, indiferență. (<fr. *impassibilité*, lat. *impassibilitas*)

impecábil, -ă *adj.* perfect, desăvârșit, ireproșabil. (<fr. *impeccable*, lat. *impeccabilis*)

impecabilitáte *s. f.* însușirea de a fi impecabil. (<fr. *impeccabilité*)

impedánță *s. f.* **1.** mărime caracteristică unui circuit electric de curent alternativ, raportul dintre valorile efective ale tensiunii aplicate la borne și cele ale curentului care trece prin circuit. **o** *~ acustică* = mărime a unui sistem acustic, raportul dintre presiunea sonoră și fluxul acustic corespunzător. **2.** mărime ce caracterizează însușirea unui sistem ca, în anumite situații, să împiedice desfășurarea normală a unui proces ce are loc într-un sistem. (<fr. *impédance*, germ. *Impedanz*)

impedanțmétru *s. n.* aparat pentru măsurarea impedanței. (< fr. *impedancemètre*)

impedimént *s. n.* piedică, obstacol. **o** *(jur) ~ legal* = obiecție la săvârșirea unui act juridic. (<lat. *impedimentum*, it. *impedimento*)

impéne *s. f. pl.* subclasă de păsări palmipede marine, cu sternul dezvoltat și aripi puternice, incapabile de zbor. (<fr. *impennes*)

impenetrábil, -ă *adj.* **1.** prin care nu pătrunde un lichid, lumina etc.; de nestrăbătut. • *(fig.)* de neînțeles, de nepătruns; ascuns. **2.** *(fiz.)* care ocupă un spațiu în așa fel încât exclude din acel loc alt corp; care nu se poate întrepătrunde. (<fr. *impénétrable*, lat. *impenetrabilis*)

impenetrabilitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este impenetrabil. (<fr. *impénétrabilité*)

impenetránt, -ă *adj.* care nu (poate) pătrunde. (<fr. *impénétrante*)

impenitént, -ă *adj.* care nu se căiește, nu are remușcări. (<fr. *impénitent*)

impenitență *s. f.* lipsit de căință, de remușcări. (<fr. *impénitence*)

imperatív, -ă **I.** *adj.* **1.** care exprimă un ordin; poruncitor. **o** *mod ~* (și *s. n.*) = mod verbal care exprimă o poruncă, un îndemn, etc.; *propoziție ~ă* (și *s. f.*) = propoziție care cuprinde un asemenea mod. **2.** care se impune ca o necesitate absolută. **II.** *s. n.* **1.** necesitate categorică ce se impune necondiționat; obligație. **2.** *~ categoric* = (la Kant) principiu aprioric al „rațiunii practice" care fixa, în conștiința umană, norme morale universal valabile și veșnice. (<lat. *imperativus*, fr. *impératif*)

imperativitáte *s. f.* însușirea de a fi imperativ. (<imperativ + -itate)

imperátor *s. m.* titlu onorific care se conferea generalilor romani de către soldați sau senat după o victorie. (<lat. *imperator*)

imperceptibil, -ă *adj.* care nu poate fi perceput, abia observat; nesesizabil. (<fr. *imperceptible*)

imperceptibilitáte *s. f.* însușirea de a fi imperceptibil. (<fr. *imperceptibilité*)

imperféct, -ă **I.** *adj.* (și *adv.*) care nu este perfect; nedesăvârșit. **II.** *s. n.* timp verbal al modului indicativ care arată o acțiune neterminată, de durată. (<lat. *imperfectus*, după fr. *imparfait*)

imperfectíbil, -ă *adj.* care nu este perfectibil. (<fr. *imperfectible*)

imperfectív, -ă *adj., s. n.* (aspect al verbului) care arată că acțiunea se repetă sau este în curs de desfășurare. (<fr. *imperfectif*)

imperfecțiúne *s. f.* starea a ceea ce este imperfect. (<fr. *imperfection*, lat. *imperfectio*)

imperforát, -ă *adj.* (despre un organ) care prezintă o imperforație. (<fr. *imperforé*)

imperforáție *s. f. (anat.)* lipsă congenitală a unui orificiu natural. (<fr. *imperforation*)

imperiál, -ă **I.** *adj.* referitor la împărat, la imperiu; împărătesc. **II.** *s. f.* etaj al unor vehicule pentru transportul în comun al călătorilor. (<fr. *impérial*, lat. *imperialis*)

imperialism *s. n.* **1.** politică de dominare a unui stat sau a unui grup de state asupra altui stat sau altor state. **2.** fază superioară de dezvoltare a capitalismului, caracterizată prin dominanța monopolurilor, aparținând unor regiumi autoritare, conflagrații etc. (<fr. *impérialisme*)

imperialíst, -ă **I.** *adj.* care aparține imperialismului sau marilor capitaliști. **II.** *s. m. f.* adept al imperialismului. (<fr. *impérialiste*)

imperiós, -oásă *adj.* (și *adv.*) absolut necesar, obligatoriu; stringent. (<fr. *impérieux*, lat. *imperiousus*)

imperiozitáte *s. f.* caracter imperios; urgență. (<it. *imperiosità*)

imperisábil, -ă *adj.* neperisabil; nemuritor, veșnic. (<fr. *impérissable*)

imperisabilitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este imperisabil. (< imperisabil + -itate)

impériu *s. n.* **1.** stat monarhic condus de un împărat. **2.** ansamblul teritoriilor (metropola și coloniile) care depind de aceeași autoritate de stat. • *(fig.)* autoritate financiar-economică multinațională. **3.** *sub ~l...* = sub stăpânirea..., sub influența..., determinat de... (<lat. *imperium*)

impermanént, -ă *adj.* nepermanent, efemer. (<engl. *impermanent*)

impermanénță *s. f.* lipsă de permanență. (<engl. *impermanence*)

impermeábil, -ă **I.** *adj.* **1.** (despre materiale, țesături) care nu permite trecerea prin el a unui fluid. **2.** *(fig.)* neinfluențabil, insensibil; refractar, inaccesibil. **II.** *s. n.* manta, pardesiu de

ploaie, dintr-un material impermeabil (I, 1); fulgarin. (<fr. *imperméable*)

impermeabilitáte *s. f.* însuşirea a ceea ce este impermeabil. (<fr. *imperméabilité*)

impermeabilizá *vb. tr.* a face ca un material să devină impermeabil. (<fr. *imperméabiliser*)

impermeabilizánt, -ă *adj., s. n.* (material) de impermeabilizare. (<fr. *imperméabilisant*)

impermisíbil, -ă *adj.* inadmisibil, (de) nepermis. (<engl. *impermissible*)

impermutábil, -ă *adj.* care nu poate fi permutat; netransferabil. (<fr. *impermutable*)

impersonál, -ă *adj.* care nu se referă la o persoană, nu vizează direct pe cineva; cu caracter obiectiv. • (despre verbe, construcţii verbale) care exprimă o acţiune neatribuită nici unei persoane. • (*fig.*) lipsit de perso-nalitate. (<fr. *impersonnel*, lat. *impersonalis*)

impersonalitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este impersonal. (<fr. *impersonnalité*)

impersonalizá *vb. tr.* a da un caracter impersonal. (<engl. *impersonalize*)

impertinént, -ă *adj., s. m. f.* obraznic, necuviincios, insolent. (<fr. *impertinent*, lat. *impertinens*)

impertinénţă *s. f.* atitudine, comportare impertinentă; obrăznicie, necuviinţă, insolenţă. (<fr. *impertinence*)

imperturbábil, -ă *adj.* liniştit, stăpân pe sine. (<fr. *imperturbable*, lat. *imperturbabilis*)

imperturbabilitáte *s. f.* stare a celui imperturbabil. (<fr. *imperturbabilité*)

impestá *vb. tr.* **1.** a molipsi de ciumă, de o boală contagioasă. **2.** a răspândi un miros urât, a infecta. **2.** (*fig.*) a corupe, a perverti. (<it. impestare, fr. *empester*)

impetiginós, -oásă *adj., s. m. f.* (suferind) de impetigo. (<fr. *impétigineux*)

impetiginizáre *s. f.* inoculare de impetigo într-o plagă sau leziune cutanată. (după fr. *impétiginisation*)

impetígo *s. n.* boală de piele care se manifestă prin pete roşii acoperite de băşicuţe. (<fr. *impétigo*, lat. *impetigo*)

impetráţie *s. f.* acţiune prin care se obţine o favoare, un beneficiu. (<fr. *impetration*, lat. *impetratio*)

impetuós, -oásă *adj.* năvalnic, tumultuos, dezlănţuit, impulsiv. (<fr. *impétueux*, lat. *impetuosus*)

impetuóso /-zo/ *adv. (muz.)* impetuos, cu înflăcărare. (<it. *impetuoso*)

impetuozitáte *s. f.* calitatea de a fi impetuos. (<fr. *impétuosité*)

impiegát, -ă *s. m. f.* funcţionar de la serviciul de mişcare a trenurilor. (<it., engl. *impiegato*)

impietá *vb. intr.* a se amesteca în treburile cuiva, încălcându-i drepturile; a leza. (<fr. *empiéter*)

impietáte *s. f.* lipsă de respect faţă de ceva considerat sfânt; (*p. ext.*) jignire adusă faţă de cineva sau de ceva care merită veneraţie. (<fr. *impiété*, lat. *impietas*)

impíu, -ie *adj.* (*rar*) care manifestă indiferenţă sau dispreţ faţă de religie. (<lat. *impius*, fr. *impie*)

implacábil, -ă *adj.* **1.** de neînduplecat, neîndurător. **2.** care se produce în mod fatal; inexorabil. (<fr. *implacable*, lat. *implacabilis*)

implacabilitáte *s. f.* însuşirea de a fi implacabil. (<fr. *implacabilité*)

implánt *s. n.* organ, ţesut, aparat, medicament implantat. (<fr. *implant*)

implantá *vb. tr.* a insera, a fixa în. • a amplasa (o clădire etc.). • a introduce sub piele un medicament sau ţesut, care se resoarbe treptat. (<fr. *implanter*)

implantáţie *s. f.* implantare. (<fr. *implantation*)

implantológ *s. m.* medic care face implanturi. (<implantologie)

implantologíe *s. f.* disciplină medicală care studiază implanturile şi transplantele de organe. (<fr. *implantologie*)

implementá *vb. tr.* **1.** a îndeplini, a realiza. **2.** a introduce. • a integra în practica socială unele idei şi invenţii, a aplica şi transforma în bunuri sociale ceea ce este nou. • a pune în practică, în funcţie, a aplica; (*spec.*) a stabili pe un ordinator un sistem de exploatare corespunzând unei funcţii particulare, destinată a fi utilizată. **3.** (*ir.*) a se instala. (<engl. *implement*)

implementábil, -ă *adj.* care implementează. (<implementa + -bil)

impléx, -ă *adj.* (despre opere literare) cu peripeţii numeroase şi intrigă complicată. (<fr. *implexe*, lat. *implexus*)

implicá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a atrage după sine, a include; a avea (ceva) drept consecinţă imediată. **2.** a amesteca pe cineva într-o afacere neplăcută, într-un proces. **II.** *refl.* a se angaja, a se amesteca într-o afacere, într-o situaţie. (<fr. *impliquer*, lat. *implicare*)

implicábil, -ă *adj.* care poate fi implicat (în ceva) (<implica + -bil)

implicáţie *s. f.* **1.** idee, fapt care este o consecinţă imediată a altui fapt sau căruia îi urmează implicit. **2.** stare a cuiva implicat într-o afacere, într-un proces. **3.** (*log.*) enunţ în care adevărul sau falsul antecedentului atrage după sine adevărul sau falsul consecventului şi invers. **4.** (*mat.*) relaţie logică între două proprietăţi astfel că exactitatea celei dintâi atrage exactitatea celei de-a doua. **5.** (*lingv.*) caracteristică modală care exprimă faptul că un anume proces este implicat în enunţul verbului. (<fr. *implication*, lat. *implicatio*)

implicít, -ă *adj.* (şi *adv.*) cuprins în ceva, care se înţelege de la sine. (<fr. *implicite*, lat. *implicitus*)

implicitáte *s. f.* caracter implicit. (<implicit + -itate)

implorá *vb. tr.* a ruga pe cineva fierbinte, stăruitor (şi cu umilinţă). (<fr. *implorer*, lat. *implorare*)

implorábil, -ă *adj.* care se poate implora. (<fr. *implorable*)

imploratór, -oáre *adj.* care imploră. (<fr. *implorateur*)

implorátie *s. f.* (*rar*) implorare. (<fr. *imploration*)

implózie *s. f.* **1.** pătrundere rapidă a aerului într-o încăpere vidată când pereţii acesteia sunt distruşi. **2.** prăbuşire gravitaţională a unei stele, însoţită de eliberarea unei mari cantităţi de energie. **3.** prima fază a articulării unei consoane oclusive, constând în închiderea totală a organului fonator şi oprirea aerului. (<fr. *implosion*)

implozív, -ă *adj.* care caracterizează implozia (3). (<fr. *implosif*)

implúviu *s. n.* bazin descoperit în atriumul unei case romane, pentru strângerea apei de ploaie de pe acoperiş. (<lat. *impluvium*)

impolitéţe *s. f.* lipsă de politeţe, mojicie, necuviinţă, incivilitate. (<fr. *impolitesse*)

imponderábil, -ă *adj.* care nu are greutate. • (*fig.*; şi *s.*) imperceptibil, greu de sesizat; subtil, diafan. (<fr. *impondérable*)

imponderabilitáte *s. f.* stare în care corpurile îşi pierd greutatea. (<fr. *impondérabilité*)

impopulár, -ă *adj.* nepopular. (<fr. *impopulaire*)

impopularitáte *s. f.* caracterul, starea a ceea ce este impopular. (<fr. *impopularité*)

impórt *s. n.* introducerea de mărfuri străine în ţară prin cumpărare sau pe cale de schimb; mărfurile importate. **o** ~ *invizibil* = cumpărare de servicii din alte ţări (operaţii de transport, asigurare, credit, licenţe, servicii de turism etc.); *de* ~ = **a)** importat; **b)** (*fig.*) care nu are legătură cu realităţile locale; străin. (<germ. *Import*)

importá[1] *vb. tr.* **1.** a face import, a aduce în ţară mărfuri prin import. **2.** (*fig.*) a introduce obiceiuri, mode etc. străine. (<fr. *importer*)

importá[2] *vb. tr., intr.* a prezenta importanţă, interes (pentru cineva). (<fr. *importer*)

importábil, -ă *adj.* permis, admis la import. (<fr. *importable*)

importánt, -ă *adj.* **1.** însemnat. **2.** influent; de vază. • (*ir.*) plin de aroganţă. (<fr. *important*)

importantísim, -ă *adj.* extrem de important. (<important + -isim)

importánţă *s. f.* ceea ce face ca un lucru să prezinte mare interes, valoare, însemnătate. **o** *a-şi da* ~ = a se îngâmfa, a-şi da aere de superioritate; *plin de* ~ = încrezut. (<fr. *importance*)

importatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care importă[1]. (<fr. *importateur*)

impórt-expórt *s. n.* comerţ de produse importate şi exportate. (<fr. *import-export*)

importún, -ă *adj.* agasant, obositor, plicticos, supărător. • nepotrivit. (<fr. *importun*, lat. *importunus*)
importuná *vb. tr.* a plictisi; a stingheri, a deranja, a incomoda pe cineva. (<fr. *importuner*, it. *importunare*)
importunítáte *s. f.* faptul de a importuna; (*pl.*) stăruințe supărătoare. (<fr. *importunité*)
imposíbil, -ă I. *adj.* care nu este posibil, nu poate să existe. • (*fam.;* despre oameni) nesuferit, insuportabil. **II.** *s. n.* lucru cu neputință, irealizabil. • (*adv.*) cu neputință. (<fr. *impossible*, lat. *impossibilis*)
imposibilitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este imposibil; lucru imposibil. • neputință. (<fr. *impossibilité*, lat. *impossibilitas*)
impostá *vb. tr.* a aranja, a organiza bazele, structurile unei construcții, ale unei lucrări. (<it. *impostare*)
impostáție *s. f.* **1.** (*muz.*) pregătire a vocii (înainte de a cânta); vocalizare. **2.** (*lingv.*) catastază. (<it. *imposta-zione*)
impóstă *s. f.* **1.** bloc de piatră ieșind din zid, pe care se sprijină un arc, o boltă, sau care suportă zidăria de deasupra unei uși, a unei porți. **2.** mulură ieșită în relief care încununează un stâlp. (<fr. *imposte*)
impostór, -oáre *s. m. f.* cel care caută prin minciuni și prefăcătorie să treacă drept altcineva; șarlatan, escroc. (<fr. *imposteur*, lat. *impostor*)
impostúră *s. f.* acțiune, faptă de impostor; înșelătorie. (<fr. *imposture*, lat. *impostura*)
impotént, -ă *adj., s. m.* (om) lipsit de vigoare; neputincios. • (bărbat) inapt pentru săvârșirea actului sexual. (<fr. *impotent*, lat. *impotens*)
impoténță *s. f.* **1.** lipsă de vigoare; neputință. • imposibilitate a bărbatului de a săvârși actul sexual. **2.** *~ funcțională* = pierdere totală sau parțială a funcțiilor unui membru, ca urmare a unei fracturi, paralizii, anchiloze. (<fr. *impotence*, lat. *impotentia*)
impozábil, -ă *adj.* care poate fi supus la impozite. (<fr. *imposable*)
impozánt, -ă *adj.* care impune respect sau admirație; impunător. (<fr. *imposant*)
impózit *s. n.* plată obligatorie către stat, în bani sau în produse, stabilită prin lege; impunere. (<lat. *impositum*, după fr. *impôt*)
impozitá *vb. tr.* a impune (I, 2). • a prevedea perceperea unui impozit. (<impozit)
impoziționáre *s. f.* (*rel.*) punere a mâinilor pe cineva pentru a-l binecuvânta. (<fr. *imposition*, it. *imposizione*)
impracticábil, -ă *adj.* **1.** (despre drumuri, terenuri) care nu se pot folosi; desfundat. **2.** care nu poate fi pus în practică. (<fr. *impraticable*)
impracticabilitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este impracticabil. (<fr. *impraticabilité*)
imprecatív, -ă *adj.* cu caracter de imprecație. (<it. *imprecativo*)
imprecatóriu, -ie *adj.* care are formă de imprecație. (<fr. *imprécatoire*)
imprecáție *s. f.* **1.** blestem; injurie, ocară. **2.** figură de stil care conține un blestem. (<fr. *imprécation*, lat. *imprecatio*)
imprecís, -ă *adj.* care nu este precis; nesigur, vag. (<fr. *imprécis*)
imprecízie *s. f.* lipsă de precizie. (<fr. *imprécision*)
impredictíbil, -ă *adj.* care nu poate fi pronosticat. (<im- + predictibil)
impredictibilitáte *s. f.* însușirea de a fi impredictibil. (<im- predictibil + -itate)
impregná *vb. tr., refl.* a (se) îmbiba cu o substanță. (<fr. *imprégner*, lat. *impregnare*)
impregnábil, -ă *adj.* care poate fi impregnat. (<fr. *imprégnable*)
impregnabilitáte *s. f.* calitatea a ceea ce este impregnabil. (<fr. *imprégnabilité*)
impregnánt, -ă *adj., s. n.* (produs) care impregnează. (<impregna + -ant)
impregnatór *s. m.* impregnor. (<engl. *impregnator*)
impregnáție *s. f.* **1.** impregnare. **2.** distribuție neregulată în masa rocilor a unor substanțe minerale. (<fr. *imprégnation*)
impregnól *s. n.* produs lichid pentru impregnarea textilelor de a deveni impermeabile. (<impregna + -ol)
impregnór *s. m.* muncitor specializat în impregnarea cu soluții de cauciuc, masă plastică sau alte materiale a țesăturilor pentru mărirea rezistenței; impregnator. (<impregna + -or)
impresár *s. m.* organizator de turnee, de reprezentații teatrale, concerte etc. (<fr. *imprésario*, it. *impresario*, germ. *Impresario*)
impresariál, -ă *adj.* de impresar. (<engl. *impresarial*)
impresariát *s. n.* instituție care se ocupă cu organizarea de turnee, de spectacole etc. (<germ. *Impresariat*)
imprescriptíbil, -ă *adj.* care nu poate fi prescris. (<fr. *imprescriptible*)
imprescriptibilitáte *s. f.* starea, însușirea de a fi imprescriptibil. (<fr. *imprescriptibilité*)
impresie *s. f.* efect produs în conștiință de un factor din afară; gânduri, imagini etc. întipărite în amintire. **o** *a face* (sau *a produce*) *~* = a impresiona puternic; *a da* (sau *a lăsa, a face*) *~a că* = a părea că. • senzație; părere. **o** *a avea ~a că...* = a bănui, a crede că... • (*pl.*) păreri, puncte de vedere personale (asupra unei chestiuni, a unui fapt etc.). (<fr. *impression*, lat. *impressio*)
impresioná *vb. tr.* **1.** a produce o vie impresie; a emoționa. **2.** (despre lumină) a acționa asupra stratului sensibil al unei plăci, al unui film fotografic. (<fr. *impressionner*)
impresionábil, -ă *adj.* care se impresionează ușor; emotiv, sensibil. (<fr. *impressionnable*)
impresionabilitáte *s. f.* însușirea de a fi impresionabil. (<fr. *impressionnabilité*)
impresionánt *adj.* (și *adv.*) care produce o impresie, o emoție puternică; tulburător. • impunător, impozant. (<fr. *impressionnant*)
impresionísm *s. n.* **1.** sistem estetic ale cărui principii de creație și de critică sunt bazate pe impresie. **2.** mișcare artistică de la sfârșitul sec. XIX, bazată pe exprimarea impresiilor imediate și manifestând un interes deosebit pentru nuanțe, atmosferă, fluiditatea senzațiilor, lumină; în literatură, confundat uneori cu simbolismul, se ca-racterizează prin înfățișarea rapidă și pregnantă a unor stări sufletești trăite nemijlocit de artist. (<fr. *impressionnisme*)
impresionist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al impresionismului. (<fr. *impressionniste*)
impresionístic, -ă *adj.* în stil impresionist. (<germ. *impressionistisch*)
impresiúne *s. f.* imprimare. • amprentă a desenului papilar al degetelor, palmelor și tălpilor picioarelor. (<fr. *impression*, germ. *Impression*)
impresív, -ă *adj.* capabil să producă impresii; impresionant. (<fr. *impressif*)
impréssum *s. n.* numele, firma tipografiei care trebuie imprimat(ă) pe orice lucrare tipărită. (<lat. *impressum*)
imprevizíbil, -ă *adj.* care nu poate fi prevăzut; surprinzător. (<fr. *imprévisible*)
imprevizibilitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este imprevizibil. (<fr. *imprévisibilité*)
imprimá *vb. tr.* **1.** a lăsa urme prin apăsare; a întipări. **2.** a tipări. • a întipări desene pe o pânză. **3.** a înregistra o bucată muzicală, o lectură etc. pe discuri sau pe bandă de magnetofon. **4.** a determina, a impune (un anumit ritm); (*fig.*) a transmite, a comunica. (<fr. *imprimer*, lat. *imprimere*)
imprimábil, -ă *adj.* care poate fi imprimat. (<fr. *imprimable*)
imprimánt, -ă I. *adj.* care imprimă, servește la imprimat. **II.** *s. f.* **1.** element al unui ordinator sau calculator care permite ieșirea rezultatelor imprimate. **2.** hârtie continuă introdusă în imprimanta calculatorului pentru scrierea rezultatelor și mesajelor sistemului de calcul. (<fr. *imprimante*)
imprimát *s. n.* **1.** hârtie pe care s-a imprimat ceva; formular pentru scrierea actelor oficiale. **2.** (*pl.*) tipărituri. (<fr. *imprimé*)
imprimátur *s. n.* **1.** formulă prin care cenzura bisericii catolice aproba tipărirea unei cărți. **2.** autorizație indicând „bunul de tipar" pe o corectură. (<lat., fr. *imprimatur*)
imprimerie *s. f.* **1.** tipografie. **2.** atelier de imprimat țesături. (<fr. *imprimerie*)
impriméu *s. n.* țesătură de mătase, bumbac etc. pe care s-au imprimat desene colorate. • desenul însuși. (<fr. *imprimé*)

imprimeur /-mör/ *s. m.* (*rar*) tipograf. (<fr. *imprimeur*)
imprínting *s. n.* **1.** totalitatea modificărilor funcționale pe care le suferă un cromozom atunci când se găsește într-un organism feminin sau masculin. **2.** (*psih.*) impregnare, întipărire, fenomen elementar și precoce de învățare. (<engl. *imprinting*)
imprób, -ă *adj.* lipsit de probitate, necinstit. (<fr. *improbe*)
improbábil, -ă *adj.* care nu se poate proba, dovedi. • nesigur; incert. (<fr. *improbable*)
improbabilitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este impro-babil. (<fr. *improbabilité*)
improbánt, -ă *adj.* care nu probează ceva, nu are valoare de probă. (<fr. *improbant*)
improbitáte *s. f.* lipsă de probitate, necinste. (<fr. *improbité*)
improductív, -ă *adj.* care nu produce nimic. (<fr. *improductif*)
improductivitáte *s. f.* caracterul, starea a ceea ce este improductiv. (<fr. *improductivité*)
impromptu /empromtű/ *s. n.* **1.** (*muz.*) piesă instrumentală cu caracter improvizatoric (pentru pian), în formă de lied. **2.** improvizație poetică. (<fr. *impromptu*)
impronunțábil, -ă *adj.* care nu poate fi pronunțat. (după fr. *imprononçable*)
improprietáte *s. f.* caracter impropriu, necorespunzător; lipsă de proprietate a unui termen. (<fr. *improprieté*)
impropriu, -ie *adj.* (despre cuvinte, sensuri etc.) care nu este propriu; nepotrivit, greșit. (<fr. *impropre*, lat. *improprius*)
improvizá *vb. tr.* a face ceva în grabă, pentru nevoile momentului; a întocmi pe nepregătite (un discurs, versuri etc.). (<fr. *improviser*)
improvizatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care improvizează. (<fr. *improvisateur*)
improvizatóric, -ă *adj.* cu caracter de improvizație. (<improvizator + -ic)
improvizáție *s. f.* improvizare. • lucru făcut la repezeală, spontan, la moment. • interpretare nepregătită, nenotată a unei compoziții muzicale, pe care interpretul o creează în acel moment; piesă muzicală astfel executată. • discurs, versuri improvizate. (<fr. *improvisation*)
imprudént, -ă *adj.* (și *adv.*) lipsit de prudență, riscant. (<fr. *imprudent*, lat. *imprudens*)
imprudénță *s. f.* **1.** lipsă de prudență. **2.** faptă, vorbă etc. nesocotită. (<fr. *imprudence*, lat. *imprudentia*)
impúber, -ă *adj.* care n-a atins vârsta pubertății. (<fr. *impubère*, lat. *impubes, -eris*)
impubertáte *s. f.* stare a acelora care nu au atins vârsta ce presupune aptitudinea fiziologică pentru căsătorie. (<fr. *impuberté*)
impudént, -ă *adj.* de o insolență dusă până la cinism. (<fr. *impudent*, lat. *impudens*)
impudénță *s. f.* impudoare; aplomb, cinism. (<fr. *impudence*, lat. *impudentia*)
impúdic, -ă *adj.* lipsit de pudoare; nerușinat, indecent. (<fr. *impudique*, lat. *impudicus*)
impudicitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este impudic. (<fr. *impudicité*)
impudoáre *s. f.* lipsă de pudoare, de rușine; nerușinare. (<fr. *impudeur*)
impúls *s. n.* **1.** forță, imbold, stimul capabil să determine o acțiune, o mișcare. ◊ *(fil.) ~ primar* = impuls inițial imprimat de divinitate, căruia i s-ar datora mișcarea materiei. **2.** (*electron.*) grup de oscilații de foarte înaltă frecvență care se succed periodic într-un anumit timp. **3.** (*psih.*) mișcare bruscă și momentană, determinată de acțiunea stimulilor nervoși și orientată spre executarea unui act determinant. • tendință morbidă a unor bolnavi mintali de a executa acțiuni periculoase. **4.** mărime fizică egală cu produsul dintre masa și viteza unui corp în mișcare. **5.** unitate de măsură la baza taxării convorbirilor telefonice. (<engl. *impulse*, lat. *impulsus*)
impúlsie *s. f.* **1.** tendință cauzată de un factor psihologic, emoțional; excitație. **2.** mișcare pe care o imprimă unui corp o forță din afară. (<fr. *impulsion*, lat. *impulsio*)
impulsioná *vb. tr.* a da impuls. • a imprima o mișcare; a stimula, a îndemna, a îmboldi. (<impuls + -iona)
impulsív, -ă *adj., s. m. f.* (om) care acționează sub influența primului impuls; violent, nestăpânit, brutal. (<fr. *impulsif*)
impulsivitáte *s. f.* însușirea de a fi impulsiv; lipsă de stăpânire, violență, brutalitate. (<fr. *impulsivité*)
impulsór *s. n.* rotor al unei pompe centrifuge. (<fr. *impulseur*)
impunătór, -oáre *adj.* măreț, falnic, impozant. (<impune + -/ă/*tor*)
impúne *vb.* **I.** *tr.* **1.** a face pe cineva să accepte ceva. • a constrânge (pe cineva) la ceva. **2.** a supune unui impozit. **II.** *intr.* a inspira respect, teamă. **III.** *refl.* a căpăta prestigiu, a se afirma. (<lat. *imponere*, după fr. *imposer*)
impúnere *s. f.* acțiunea de a (se) impune; constrângere. • impozit. (<impune)
impunisábil, -ă *adj.* care nu este pasibil de pedeapsă. (<fr. *impunissable*)
impunitáte *s. f.* nepedepsire a unui infractor, datorită unor împrejurări, stări sau situații prevăzute de lege. (<fr. *impunité*, lat. *impunitas*)
impupáre *s. f.* trecere din stadiul de larvă în cel de pupă. (<im- + pupă[2])
impúr, -ă *adj.* care nu este pur; murdar. (<fr. *impur*, lat. *impurus*)
impurificá *vb. tr.* a schimba compoziția normală a unui mediu, a unui produs prin adăugarea de substanțe dăunătoare; a polua. (<impur + – ifica)
impuritáte *s. f.* **1.** (și *fig.*) lipsă de puritate; starea a ceea ce este impur. **2.** corp, substanță străină care se găsește în masa unui material. (<fr. *impureté*, lat. *impuritas*)
imputá *vb.* **I.** *tr., refl.* a(-și) reproșa purtări, fapte reprobabile. **II.** *tr.* a obliga pe cineva să plătească o sumă de bani pentru compensarea unui prejudiciu, a unei lipse în gestiune etc. (<fr. *imputer*, lat. *imputare*)
imputábil, -ă *adj.* care poate fi imputat. (<fr. *impu-table*)
imputabilitáte *s. f.* situație juridică a unei persoane căreia i se atribuie săvârșirea cu premeditare a unei fapte prevăzute de lege. (<fr. *imputabilité*)
imputáție *s. f.* **1.** faptul de a imputa cuiva o vină; învinovățire; reproș. **2.** imputare (II); sumă plătită. (<fr. *imputation*, lat. *imputatio*)
imputrescíbil, -ă *adj.* care nu putrezește. (<fr. *imputrescible*)
imputrescibilitáte *s. f.* calitate a unui material de a fi imputrescibil. (<fr. *imputrescibilité*)
imputrescibilizá *vb. tr.* a trata materiale textile cu substanțe de protecție împotriva microorganismelor. (<imputrescibil + -iza)
imuábil, -ă *adj.* care nu se schimbă niciodată; constant, permanent, etern; imutabil. (<fr. *immuable*)
imuabilitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este imuabil; permanență, fixitate; imutabilitate. (<fr. *immuabilité*)
imún, -ă *adj.* **1.** care prezintă imunitate (1). **2.** (*fig.*) insensibil (la). (<fr. *immun*, lat. *immunis)*
imúnd, -ă *adj.* murdar; oribil, dezgustător. (<lat. *immundus*, fr. *immonde*)
imundicitáte *s. f.* murdărie, impuritate. (<fr. *immondicité*)
imunitár, -ă *adj.* cu caracter de imunitate. (<fr. *immunuitaire*)
imunitáte *s. f.* **1.** rezistență a unui organism față de anumite infecții, otrăvuri sau alte substanțe străine. **2.** situație a unei persoane care beneficiază de anumite prerogative sau scutiri legale speciale în cadrul sarcinilor ori drepturilor pe care le are. ◊ *~ parlamentară* = drept de care se bucură membrii unei adunări legiuitoare de a nu putea fi urmăriți sau arestați fără aprobarea organului din care fac parte; *~ diplomatică* = inviolabilitate juridică de care se bucură reprezentanții diplomatici, familiile lor etc. (<fr. *immunité*, lat. *immunitas*)
imunizá *vb. tr., refl.* a face, a deveni imun cu ajutorul unui tratament special sau în urma unei boli. (<fr. *immuniser*)
imunizánt, -ă *adj.* care imunizează. (<fr. *immunisant*)
IMUNO- *elem.* „imun, imunitate". (<fr. *immuno-*, cf. lat. *immunis*)
imunoanticórp *s. m.* anticorp rezultat în urma unui proces de imunizare. (<imuno- + anticorp)
imunobiologie *s. f.* disciplină de grație între imunologie și biologie. (<imuno- + biologie)

imunochímic, -ă *adj.* de imunochimie. (după engl. *immunochemical*)
imunochimíe *s. f.* disciplină care studiază factorii chimici ai imunității. (<fr. *immunochimie*)
imunochimíst, -ă *s. m. f.* specialist în imunochimie. (<fr. *immunochimiste*)
imunodeficiénță *s. f.* deficiență a sistemului imunitar, manifestată prin slăbirea rezistenței organismului la acțiunea nocivă a factorilor externi. (< engl. *immunodeficiency*)
imunodeficitár, -ă *adj.* referitor la imunodeficiență. **o** (*med.*) *sindrom ~ dobândit* = SIDA. (<fr. *immunodéficitaire*)
imunodepresív, -ă *adj., s. n.* (medicament, tratament) care suprimă reacțiile imunologice ale organismului față de un antigen; imunodepresor; imunosupresiv. (<fr. *immunodépressif*)
imunodepresór, -oáre *adj., s. n.* imunodepresiv. (<fr. *immunodépresseur*)
imunoelectroforéză *s. f.* adaptarea tehnicii electroforetice în scopul imunizării. (<fr. *immunoélectrophorèse*)
imunoendocrinologíe *s. f.* ramură a endocrinologiei care studiază rolul hormonilor ca reglatori nespecifici ai răspunsului imun. (<engl. *immunoendocrinology*)
imunofluorescénță *s. f.* metodă de diagnostic care permite depistarea antigenilor datorită corpilor fluorescenți. (<fr. *immunofluorescence*)
imunogén, -ă *adj.* care produce imunitate. (<fr. *immunogène*)
imunogenétic, -ă I. *adj.* referitor la imunogenetică. **II.** *s. f.* disciplină care studiază reglarea genetică a proceselor imune, precum și modificările patologice ale acestora. (<fr. *immunogénétique*, engl. *immunogenetic/s/*)
imunogenéză *s. f.* teorie a legilor de dezvoltare și de manifestare a rezistenței la organismele animale și vegetale. (<fr. *immunogenèse*)
imunoglobulínă *s. f.* fracțiune proteică din serul sangvin care conține majoritatea anticorpilor. (<fr. *immunoglobuline*)
imunohematologíe *s. f.* ramură a hematologiei care studiază proprietățile antigenice ale elementelor figurate ale sângelui și nervilor și ale diferiților anticorpi care pot exista în serul sangvin. (<fr. *immuno-hématologie*)
imunohemolíză *s. f.* proces de distrugere a hematiilor sub acțiunea anticorpilor corespunzători. (<fr. *immuno-hémolyse*)
imunológ, -ă *s. m. f.* specialist în imunologie. (<fr. *immunologue*)
imunológic, -ă *adj.* de imunologie. (<fr. *immunologique*)
imunologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază fenomenele imunității și consecințele lor profilactice și terapeutice. (<fr. *immunologie*)
imunopatológ, -ă *s. m. f.* specialist în imunopatologie. (<imunopatologie)
imunopatológic, -ă *adj.* referitor la imunopatologie. (<fr. *immunopathologique*)
imunopatologíe *s. f.* ramură a imunologiei care studiază reacțiile organismului la apariția unui anticorp, precum și prevenirea și tratamentul acestora. (<fr. *immunopathologie*, engl. *immunopathology*)
imunoprofilaxíe *s. f.* prevenirea unei boli contagioase prin imunizare cu vaccinuri, seruri specifice etc. (<fr. *immunoprophylaxie*)
imunoproteínă *s. f.* substanță care manifestă proprietăți protectoare față de efectele unui antigen. (<imuno- + proteină)
imunoserologíe *s. f.* disciplină de graniță între imunologie și serologie. (<imuno- + serologie)
imunosuprésie *s. f.* inhibare a unui proces imunogenetic cu ajutorul unei substanțe imunosupresive. (<engl. *immunosupression*)
imunosupresív, -ă *adj., s. n.* imunodepresiv. (<engl. *immunosuppressive*)
imunoterapíe *s. f.* tratament în administrarea de seruri și vaccinuri care conțin antigeni sau anticorpi specifici bolii respective. (<fr. *immunothérapie*)
imunotransfúzie *s. f.* transfuzie de sânge recoltat de la donatori imunizați în prealabil față de o boală infecțioasă. (<fr. *immunotransfusion*)
imutábil, -ă *adj.* imuabil. (<engl. *immutable*, lat. *immutabilis*)
imutabilitáte *s. f.* (*rar*) imuabilitate. (<fr. *immutabilité*, lat. *immutabilitas*)
IN[1]/I-/IM- *pref.* „privativ, negativ". (<fr. *in-, im-*, cf. lat. *in*)
-ín[2], -ă *suf.* „diminutival și peiorativ". (<fr. *-in, -ine*, cf. lat. *-inus*)
-iná *suf.* „a transforma în...", „a atribui ceva". (<fr. *-iner*, cf. lat. *-inare*)
inabíl, -ă *adj.* stângaci, neîndemânatic. (<fr. *inhabile*, lat. *inhabilis*)
inabilitáte *s. f.* lipsă de abilitate; neîndemânare, stângăcie. (<fr. *inhabilité*)
inabordábil, -ă *adj.* care nu poate fi abordat; inaccesibil. (<fr. *inabordable*)
in abstrácto *loc. adv.* în afară de realitate, de fapte. (<lat. *in abstracto*, în abstract)
inacceptábil, -ă *adj.* care nu poate fi acceptat, admis. (<fr. *inacceptable*)
inacceptáre *s. f.* refuz de a accepta; respingere. (după fr. *inacceptation*)
inaccesíbil, -ă *adj.* la care nu se poate ajunge; ina-bordabil. (<fr. *inaccessible*, lat. *inaccessibilis*)
inaccesibilitáte *s. f.* caracter inaccesibil. (<fr. *inaccessibilité*)
inacomodábil, -ă *adj.* care nu se poate acomoda (cu). (<fr. *inaccomodable*)
inacordábil, -ă *adj.* **1.** care nu se poate acorda, concesiona. **2.** (despre instrumente muzicale) care nu poate fi acordat, armonizat. (<fr. *inaccordable*)
inacostábil, -ă *adj.* care nu poate fi acostat. (<fr. *inaccostable*)
inactínic, -ă *adj.* (despre lumină) care nu are acțiune chimică. (<fr. *inactinique*)
inactinísm *s. n.* proprietate a unei lumini de a fi inactinică. (<fr. *inactinisme*)
inactív, -ă *adj.* **1.** care nu lucrează, nu face nimic; leneș. **2.** (despre substanțe, elemente chimice) care nu reacționează. (<fr. *inactif*)
inactivá *vb. tr.* a face inactiv, să nu poată reacționa; a anihila, a suprima un agent biologic; a neutraliza. (<fr. *inactiver*)
inactiváre *s. f.* acțiunea de a inactiva. • suprimare a acțiunii unei substanțe toxice asupra organismului; neutralizare. (<inactiva)
inactivísm *s. n.* accentuare a atitudinii inactive; mod de viață care evită contactul cu lumea din afară. (<germ. *Inaktivismus*)
inactivitáte *s. f.* **1** lipsă de activitate; pasivitate. **2.** suprimare a capacității active (2) a unei substanțe. (<fr. *inactivité*)
inactuál, -ă *adj.* care nu este actual; depășit, învechit. (<fr. *inactuel*)
inactualitáte *s. f.* lipsă de actualitate; însușirea, starea de a fi inactual. (<fr. *inactualité*)
inacțiúne *s. f.* lipsa oricărei acțiuni; nonacțiune. (<fr. *inaction*)
inacuzábil, -ă *adj.* care nu poate fi acuzat; nevinovat. (<fr. *inaccusable*)
inadaptábil, -ă *adj.* (și *s.*) care nu se poate acomoda cu o situație nouă. (<fr. *inadaptable*)
inadaptabilitáte *s. f.* faptul de a fi inadaptabil. (<fr. *inadaptabilité*)
inadaptáre *s. f.* dificultate, neputință de adaptare. (după fr. *inadaptation*)
inadecváre *s. f.* lipsă de adecvare; neconcordanță, nepotrivire. (după fr. *inadequation*)
inadecvát, -ă *adj.* nepotrivit, necorespunzător; ne-adecvat. (<fr. *inadéquat*)
inaderént, -ă *adj.* care nu aderă, nu se poate lipi de ceva; nonaderent. (<fr. *inadhérent*)
inaderénță *s. f.* imposibilitate, incapacitate de a adera; nonaderență. (<fr. *inadhérence*)
inadmisíbil, -ă *adj.* care nu poate fi admis, trecut cu vederea. (<fr. *inadmissible*)
inadmisibilitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este inadmisibil. (<fr. *inadmissibilité*)
inadvertént, -ă *adj.* nepotrivit, care nu se potrivește; greșit. (<fr. *inadvertant*)
inadverténță *s. f.* greșeală din neatenție. (<fr. *inadvertance*, lat. *inadvertentia*)

in aetérnum /-eter-/ *loc. adv.* pentru eternitate, pentru totdeauna, în veci. (<lat. *in aeternum*)
inalienábil, -ă *adj.* (despre bunuri, proprietăţi, drepturi) care nu poate fi înstrăinat. (<fr. *inaliénable*, lat. *ina-lienabilis*)
inalienabilitáte *s. f.* calitate a unui lucru de a fi inalienabil. (<fr. *inaliénabilité*)
inalienáre *s. f. (jur.)* situaţia, starea a ceea ce este inalienabil. (după fr. *inaliénation*)
inalterábil, -ă *adj.* care nu se alterează. • *(fig.)* de neclintit, tare. (<fr. *inaltérable*)
inalterabilitáte *s. f.* calitatea a ceea ce este inalterabil. (<fr. *inaltérabilité*)
inamíc, -ă I. *adj., s. m. f.* (stat, putere etc.) duşman, vrăjmaş, adversar. **II.** *adj.* **1.** duşmănos, ostil. **2.** care aparţine statului beligerant, adversar. (după lat. *inimicus*)
inamicál, -ă *adj.* care nu este amical; ostil. (<fr. *inamical*)
inamiciţie *s. f.* ură, duşmănie (<it. *inamicizia*)
inamisíbil, -ă *adj. (teol.)* care nu se poate pierde; care rămâne. (<fr. *inamissible*, lat. *inamissibilis*)
inamovíbil, -ă *adj.* (despre funcţionari) care nu poate fi destituit, înlocuit sau transferat din funcţie. (<fr. *inamovible*)
inamovibilitáte *s. f.* calitatea de a fi inamovibil. (<fr. *inamovibilité*)
inanalizábil, -ă *adj.* neanalizabil. (<fr. *inanalysable*)
inanimát, -ă *adj.* (şi *s.*) neînsufleţit. (<fr. *inanimé*, lat. *inanimatus*)
inanitáte *s. f.* deşertăciune, vanitate, zădărnicie. (<fr. *inanité*, lat. *inanitas*)
inaniţie *s. f.* slăbiciune fizică provocată de o nutriţie insuficientă. (<fr. *inanition*, lat. *inanitio*)
inaparént, -ă *adj.* care nu este aparent; ascuns. (<fr. *inapparent*)
inapelábil, -ă *adj. (jur.)* în privinţa căruia nu se poate face apel. • care nu poate fi schimbat, modificat. (<it. *inappelabile*)
inapetént, -ă *adj.* fără poftă de mâncare, fără apetit. (<it. *inappetente*)
inapeténţă *s. f.* **1.** anorexie. **2.** *(fig.)* lipsă, diminuare a dorinţei. (<fr. *inappétence*)
inaplicábil, -ă *adj.* care nu se poate aplica în practică, de nefolosit. (<fr. *inapplicable*)
inaplicabilitáte *s. f.* însuşirea de a fi inaplicabil. (<fr. *inapplicabilité*)
inapreciábil, -ă *adj.* care nu poate fi apeciat, măsurat. • de nepreţuit, foarte valoros. (<fr. *inappréciable*)
inápt, -ă *adj.* nepotrivit să facă ceva, să îndeplinească un serviciu etc. (<fr. *inapte*)
inaptitúdine *s. f.* lipsă de aptitudine; nepricepere. (<fr. *inaptitude*)
inarmoníe *s. f.* lipsă de armonie. (<fr. *inharmonie*)
inarmoniós, -oásă *adj.* dezagreabil (urechii, ochiului). (<fr. *inharmonieux*)
inarticulábil, -ă *adj.* care nu poate fi articulat; care nu poate fi exprimat clar, uşor. (<fr. *inarticulable*)
inarticulát, -ă I. *adj.* nearticulat. **II.** *s. n. pl.* subclasă de branhiopode primitive. (<fr. *inarticulé/s/*)
inasimilábil, -ă *adj.* care nu poate fi asimilat. (<fr. *inassimilable*)
inasortábil, -ă *adj.* nu poate fi asortat cu ceva. (<fr. *inassortable*)
inaspectuós, -oásă *adj.* urât. (<in[1]- + *aspectuos*)
inatacábil, -ă *adj.* care nu poate fi atacat, contestat. (<fr. *inattaquable*)
inatenţie *s. f.* lipsă de atenţie; distragere. (<fr. *inattention*)
inaudíbil, -ă *adj.* care nu se poate auzi; *(p. ext.)* imperceptibil. (<fr. *inaudible*)
inaudibilitáte *s. f.* însuşirea de a fi inaudibil. (<engl. *inaudibility*)
inaugurá *vb. tr.* a începe, a deschide solemn activitatea unei instituţii; a dezveli un monument. • *(fig.)* a începe, a deschide drum. (<fr. *inaugurer*, lat. *inaugurare*)
inaugurál, -ă *adj.* de inaugurare; inaugurativ. (<fr. *inaugural*)
inauguratív, -ă *adj.* inaugural. (<it. *inaugurativo*)
inauguratór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care inaugurează o expoziţie, un local etc. (<fr. *inaugurateur*)
inauténtic, -ă *adj.* care nu e autentic. (<fr. *inauthentique*)
inautenticitáte *s. f.* lipsă de autenticitate. (<fr. *inauthenticité*)
inavuábil, -ă *adj. (livr.)* de nemărturisit. • ruşinos, nedemn. (<fr. *inavouable*)
-ínă *suf.* **1.** „diminutival". **2.** „produs fabricat". (<fr. *-ine*, cf. lat. *-ina*)
inbreeding /-bri-/ *s. n. (biol.)* încrucişare selectivă între indivizi înrudiţi genetic; consangvinizare. (<engl. *inbreeding*)
ínca *s. m.* v. i n c a s .
incaic, -ă *adj.* incas. (după fr. *incassique*)
incalculábil, -ă *adj.* care nu poate fi calculat. • foarte mare, imens. (<fr. *incalculable*)
incalculabilitáte *s. f.* însuşirea a ceea ce este incalculabil. (<fr. *incalculabilité*)
incalificábil, -ă *adj.* de necalificat; revoltător. (după fr. *inqualifiable*, it. *inqualificabile*)
incandescént, -ă *adj.* în stare de incandescenţă. (<fr. *incandescent*, lat. *incandescens*)
incandescénţă *s. f.* stare a unui corp care emite lumină având o temperatură ridicată. **o** *lampă cu ~* = lampă în care lumina este produsă de un filament adus la incandescenţă cu ajutorul unui curent electric. (<fr. *incandescence*)
incantát, -ă *adj.* vrăjit, magic. (<lat. *incantatus*)
incantatóriu, -ie *adj.* cu caracter de incantaţie. (<fr. *incantatoire*)
incantáţie *s. f.* **1.** formulă magică recitată sau cântată, de vraci, la farmece şi vrăji. **2.** stare de extaz, încântare; farmec, vrajă. (<fr. *incantation*, lat. *incantatio*)
incapábil, -ă *adj.* **1.** (şi *s.*) care nu este în stare de a face ceva; *(p. ext.)* nepregătit, nepriceput. **2.** *(jur.)* lipsit de capacitatea legală pentru exercitarea anumitor drepturi. (<fr. *incapable*)
incapabilitáte *s. f.* însuşirea de a fi incapabil. (<incapabil + -itate)
incapacitánt, -ă *adj.* care provoacă o incapacitate temporară de muncă sau de luptă. (<fr. *incapacitant*)
incapacitáte *s. f.* lipsă de capacitate, de pricepere, de competenţă; *(p. ext.)* nepregătire; stângăcie. (<fr. *incapacité*)
incarbonizáre *s. f.* proces de transformare biochimică lentă a substanţelor organice din plante în cărbuni de pământ. (<in + carbonizare)
incarceráţie *s. f.* **1.** detenţie. **2.** strangulare a unei hernii. (<fr. *incarcération*)
incarná/încarná *vb. tr., refl.* **1.** a (se) întrupa. • *(fig.)* a (se) prezenta, a da, a lua o formă precisă, materială. **2.** (despre unghii) a intra, a creşte în carne. (<fr. *incarner*, lat. *incarnare*)
incarnát, -ă / încarnát, -ă I. *adj.* **1.** care a luat formă materială; întrupat. **2.** *(fig.)* înverşunat, pasionat. **II.** *adj., s. n.* (de) culoarea cărnii. (<fr. *incarnat*, it. *incarnato*)
incarnáţie *s. f.* incarnare. (<fr. *incarnation*, lat. *incarnatio*)
incartádă *s. f.* nebunie, poznă, extravaganţă. (<fr. *incartade*)
incás, -ă I. *s. m. pl.* amerindieni din imperiul întemeiat în aria geografică a Anzilor Centrali (Peru, Bolivia etc.) care a creat o originală cultură materială şi spirituală. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) care aparţine incaşilor; inca, incaic. **o** *artă ~ă* = artă precolumbiană. (<fr. *inca*)
incasábil, -ă *adj.* care nu se sparge (uşor). (<fr. *incassable*)
incásic, -ă *adj.* referitor la incas. (<fr. *incasique*)
incáso *s. n. (fin.)* sistem de decontare prin care banca încasează în contul unui creditor o sumă de bani de la debitori. (<it. *incasso*)
incastelúră /încastelúră/ *s. f.* deformare a copitei (la cai) constând din apropierea exagerată a călcâielor. (<fr. *encastelure*)
incatenát, -ă *adj.* (despre atomi) care există în catena de atomi. (după it. *incatenare*)
incavăţie *s. f.* adâncitură executată la suprafaţa unei piese prin deformare plastică. (<engl. *incavation*, lat. *incavatio*)
incendiá *vb. tr.* **1.** a da foc, a provoca un incendiu. • *(fig.)* a începe un război. • a aţâţa, a îndemna la violenţe. **2.** *(fig.)* a împurpura. (<fr. *incendier*)
incendiár, -ă *adj.* **1.** care provoacă (sau poate provoca) incendii; care se poate aprinde. • *(fig.)* care agită spiritele. **2.** *(fig.)* împurpurat. (<fr. *incendiaire*, lat. *incendiarius*)

incendiatór, -oáre I. *s. m. f.* **1.** provocator al unui incediu. **2.** (*fig.*) aţâţător, provocator. II. *s. n.* navă mică cu vele cu exploziv, care servea la incendierea navelor inamice, prin abordare. (<incendia + -tor)

incéndiu *s. n.* foc mare care se propagă făcând ravagii; pârjol. (<lat. *incendium*, it. *incendio*, fr. *incendie*)

incért, -ă *adj.* nesigur, îndoielnic; (*p. ext.*) confuz. (<lat. *incertus*)

incertitúdine *s. f.* lipsă de certitudine; nesiguranţă, îndoială. (<fr. *incertitude*, lat. *incertitudo*)

incesíbil, -ă *adj.* (despre bunuri) care nu poate fi cedat sau pus în gaj. (<fr. *incessible*)

incesibilitáte *s. f.* calitatea unui bun de a fi incesibil. (<fr. *incessibilité*)

incést *s. n.* relaţie sexuală între părinţi şi copii sau între fraţi şi surori, oprită de lege. (<fr. *inceste*, lat. *incestus*)

incestuós, -oásă *adj., s. m. f.* (vinovat) de incest; cu caracter de incest. (<fr. *incestueux*, lat. *incestuosus*)

inch /inci/ *s. m.* unitate de măsură pentru lungimi, cu 2,54 cm, în Anglia şi SUA; ţol. (<engl. *inch*)

inchietúdine *s. f.* nelinişte; îngrijorare. (<fr. *inquiétude*, lat. *inquietudo*)

inchizitór *s. m.* **1.** judecător al inchiziţiei. **2.** (*fig.*) anchetator necruţător, aspru. (<fr. *inquisiteur*, lat. *inquisitor*)

inchizitoriál, -ă *adj.* **1.** de inchiziţie. **2.** referitor la inchiziţie. • (*fig.*) foarte aspru. (<fr. *inquisitorial*, it. *inquisitoriale*)

inchizíţie *s. f.* instituţie ecleziastică cu prerogative judiciare şi penale, vestită prin sentinţele sale de o mare cruzime, instituită de biserica romano-catolică pentru lupta împotriva ereticilor. • (*fig.*) anchetă arbitrară, severă. (< fr. *inquisition*, lat. *inquisitio*)

incicatrizábil, -ă *adj.* care nu se poate cicatriza. (<fr. *incicatrisable*)

incidént, -ă I. *adj.* **1.** (despre cuvinte, propoziţii) intercalat între părţile unei propoziţii sau ale unei fraze. **2.** (despre fascicule de radiaţii) care atinge o suprafaţă într-un anumit punct. II. *s. n.* **1.** eveniment neaşteptat, neplăcut, care survine în timpul unei activităţi. • greutate, dificultate. **2.** (*jur.*) obiecţie, contestaţie accesorie la cauza principală a unui proces. (<fr. *incident*)

incidentál, -ă *adj.* (şi *adv.*) întâmplător, accidental. (<it. *incidentale*)

incidentológ *s. m.* specialist, inginer care are responsabilităţi, la colaborarea cu service-urilor unei companii şi detectarea eventualelor incidente semnalate de clienţi (<incident + -log)

incidentologíe *s. f.* totalitatea activităţilor privitoare la detectarea, documentarea şi ierarhizarea incidentelor semnalate de pe vehicule. (<incident + -logie)

incidénţă *s. f.* **1.** întretăiere a unui fascicul de radiaţii cu o suprafaţă. ○ *punctul de* ~ = punct în care un fascicul de radiaţii întâlneşte o suprafaţă; *unghi de* ~ = unghi pe care îl face un asemenea fascicul cu perpendiculara în punctul de incidenţă; *plan de* ~ = planul determinat de fasciculul incident şi normala în punctul de incidenţă. **2.** situaţie a unei propoziţii incidente. **3.** (*biol.*) prezenţa unui caracter, normal sau patologic, într-o populaţie oarecare. **4.** (*med.*) totalitatea cazurilor de îmbolnăvire provocată de o boală infecţioasă într-un interval de timp, raportată la populaţia totală. • (în radiologie) situaţie a corpului de iradiat (pentru diagnostic sau terapie) faţă de sursa de radiaţii. **5.** (*fig.*) repercusiune, consecinţă. (<fr. *incidence*)

incinerá *vb. tr.* a arde un cadavru, substanţe organice, resturi menajere etc. (<fr. *incinérer*, lat. *incinerare*)

incineratór *s. n.* aparat, cuptor, navă specială în care se ard deşeuri. (<fr. *incinérateur*)

incinerâţie *s. f.* incinerare, cremaţiune. (<fr. *incinération*)

incíntă *s. f.* **1.** spaţiu închis din toate părţile (în interiorul unei construcţii). • limitele unui spaţiu determinat. ○ ~ *acustică* = cutie de lemn în care sunt fixate unu sau mai multe difuzoare pentru îmbunătăţirea calităţilor acustice ale acestora; boxă (4). **2.** linie de apărare care înconjură un obiectiv militar, un oraş, o cetate etc. (<fr. *enceinte*)

incipiént, -ă *adj.* aflat la început, în prima fază. (<it. *incipiente*, lat. *incipiens*)

incípit *s. n.* notă la începutul manuscriselor antice şi medievale, al incunabulelor şi al unor cărţi din sec. XVI, cuprinzând titlul scrierii şi numele autorului. (<lat. /hic/ *incipit*, /aici/ începe)

incisív[1] *s. m.* cei patru dinţi din faţă care taie alimentele. (<it. *incisive*)

incisív[2]**, -ă** *adj.* (*fig.;* despre vorbe, stil) pătrunzător, muşcător, sarcastic. (<fr. *incisif*)

incisivitáte *s. f.* însuşirea a ceea ce este incisiv. (<fr. *incissivité*)

incitá *vb. tr.* **1.** a aţâţa, a provoca, a instiga la... **2.** a provoca un interes viu, stimulativ. (<fr. *inciter*, lat. *incitare*)

incitábil, -ă *adj.* care poate fi incitat. (<fr. *incitable*)

incitabilitáte *s. f.* stare de incitare; însuşirea a ceea ce este incitabil. (<fr. *incitabilité*)

incitánt, -ă *adj.* care incită, care provoacă un viu interes; incitativ. (<fr. *incitant*)

incitatív, -ă *adj.* incitant. (<fr. *incitatif*)

incitatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care incită; instigator. (<fr. *incitateur*)

incitáţie *s. f.* incitare. (<fr. *incitation*, lat. *incitatio*)

incivilitáte *s. f.* impolitеţe. (<fr. *incivilité*)

incizá *vb. tr.* a face o incizie, a tăia. (<fr. *inciser*)

incizáre *s. f.* **1.** acţiunea de a inciza. **2.** tehnică de ornamentaţie prin zgârierea suprafeţei materialului. (<inciza)

incíză *s. f.* **1.** propoziţie incidentă. **2.** (*arte*) motive ornamentale obţinute prin zgârierea în adâncime a materialului. **3.** (*muz.*) subdiviziune a unei teme ritmico-melodice care poate constitui elementul de bază pentru o dezvoltare ulterioară. (<fr. *incise*)

incízie *s. f.* **1.** tăietură operată cu bisturiul în corpul unui om sau animal; incizură (2). • (*fig.*) cuvânt, expresie sarcastică, vitriolantă. **2.** crestătură în coaja unui arbore, în interiorul unui material. (<fr. *incision*, lat. *incisio*)

incizór *s. m.* specialist în incizări. (<inciza + -or)

incizúră *s. f.* **1.** mică adâncitură pe suprafaţa unei structuri anatomice. **2.** (*med.*) incizie. **3.** (*tehn.*) crăpătură, crestătură. (<fr. *incisure*, lat. *incisura*)

inclasábil, -ă *adj.* care nu poate fi clasat, definit, precizat. (< fr. *inclassable*)

inclasificábil, -ă *adj.* care nu poate fi clasificat. (<in- + clasificabil)

inclavá *vb. tr.* (*tehn.*) a îmbuca, a închide, a cuprinde în... (<fr. *enclaver*)

incleмént, -ă *adj.* neiertător, nemilos; aspru. (<fr. *inclément*)

incleméntă *s. f.* neîndurare; duritate, asprime. (<fr. *inclémence*)

INCLINO- *elem.* „înclinaţie". (<fr. *inclino-*, cf. lat. *inclinare*, a se înclina)

inclinográmă *s. f.* **1.** grafic prezentând orizontal poziţia unei găuri de sondă. **2.** grafic pentru determinarea poziţiei ce trebuie să o aibă turbina de foraj. (<engl. *inclinogram*)

inclinometríe *s. f.* măsurare şi înregistrare a poziţiei unei găuri de sondă sau a unghiului de înclinare. (<fr. *inclinométrie*)

inclinométru *s. n.* **1.** instrument care indică înclinarea unei (aero)nave; indicator de pantă. **2.** aparat folosit în inclinometrie. **3.** instrument care indică direcţia magnetismului Pământului. (<fr. *inclinomètre*)

inclúde *vb. tr.* a cuprinde, a îngloba; a incluziona. (<lat. *includere*)

inclúdere *s. f.* acţiunea de a include. • (*biol.*) mutaţie prin care lanţului de acizi maleici i se adaugă una sau mai multe baze noi, între cele existente. (<include)

inclusív *adv.* împreună cu, şi cu. • şi cel din urmă (dintr-o serie). (<fr. *inclusif*, lat. *inclusivus*)

incluzioná *vb. tr.* a include. (<incluzie + *-ona*)

incluziúne *s. f.* **1.** particulă de material străin conţinută în masa unui corp solid, într-un ţesut. **2.** (*log.*) cuprinderea noţiunilor cu sfera mică, dar cu conţinut bogat, în noţiuni cu sferă mare şi conţinut sărac. **3.** (*mat.*) relaţie între două mulţimi care au proprietatea că orice element al uneia este un element al celeilalte. (<fr. *inclusion*, lat. *inclusio*)

incoagulábil, -ă *adj.* care nu se poate coagula. (<fr. *incoagulable*)

incoagulabilitáte *s. f.* lipsă de coagulare. (<fr. *incoagulabilité*)

incoatív, -ă *adj., s. n.* (verb) care exprimă începutul unei acțiuni. (<fr. *inchoatif*, lat. *inchoativus*)
incoercíbil, -ă *adj.* care nu poate fi constrâns. • care nu poate fi reținut într-un recipient. (<fr. *incoercible*)
incoercibilitáte *s. f.* calitatea de a fi incoercibil. (<fr. *incoercibilité*)
incoerént, -ă *adj.* lipsit de legătură logică în gândire, în exprimare, în manifestări; fără șir. (<fr. *incohérent*)
incoerénță *s. f.* faptul de a fi incoerent. (<fr. *incohérence*)
incógnito *adj. inv., adv.* (despre personalități importante în călătorie) fără a se arăta cine este; cu nume fals. (<fr., it. *incognito*)
incognoscíbil, -ă *adj.* care nu poate fi cunoscut de rațiunea omenească. (<fr. *incognoscible*)
incognoscibilitáte *s. f.* însușirea, starea de a fi incognoscibil. (<fr. *incognoscibilité*)
incolinísm *s. n.* (*biol.*) formă de conviețuire a două organisme în care unul folosește gazda numai ca adăpost. (<fr. *incolinisme*)
incolór, -ă *adj.* **1.** lipsit de culoare. **2.** (*fig.*) fără personalitate; searbăd, șters. (<fr. *incolore*, lat. *incolor*)
incombustíbil, -ă *adj.* care nu poate arde. (<fr. *incombustible*)
incombustibilitáte *s. f.* însușire a unui corp de a fi incombustibil. (<fr. *incombustibilité*)
incomensurábil, -ă *adj.* **1.** care nu poate fi măsurat; foarte mare. **2.** (*mat.;* despre mărimi) care nu are o unitate de măsură comună, cuprinsă de un număr întreg de ori în fiecare dintre ele. (<fr. *incommensurable*)
incomensurabilitáte *s. f.* **1.** însușirea a ceea ce este incomensurabil. • imposibilitatea de evaluare din cauza valorii prea mari. **2.** (*mat.*) caracteristică a unor mărimi de a fi incomensurabile (2). (<fr. *incommensurable*)
incomestíbil, -ă *adj.* care nu e bun de mâncat; otrăvitor; necomestibil. (<fr. *incomestible*)
incomód, -ă *adj.* **1.** care nu este comod. **2.** (despre oameni) supărător, stingheritor. (<fr. *incommode*, lat. *incommodus*)
incomodă *vb. tr.* a deranja, a jena, a stingheri. (<fr. *incommoder*, lat. *incommodare*)
incomodánt, -ă *adj.* care incomodează. (<fr. *incommodant*)
incomoditáte *s. f.* lipsă de comoditate. • neplăcere, jenă, deranj. (<fr. *incommodité*)
incomparábil, -ă *adj.* (și *adv.*) neasemănat, extraordinar, fără pereche. (<fr. *incomparable*, lat. *incomparabilis*)
incompatíbil, -ă *adj.* **1.** care nu se potrivește, nu se împacă cu altceva; care nu poate fi, nu se poate exercita simultan cu altceva. **2.** (*mat.;* despre un sistem de ecuații sau inecuații) care nu are soluții. (<fr. *incompatible*)
incompatibilitáte *s. f.* **1.** faptul de a fi incompatibil. • nepotrivire de grupă sangvină între doi indivizi; respingere reciprocă între doi gameți, între două țesături sau organe. **2.** (*jur.*) interdicție legală ca cineva să poată ocupa simultan două funcții, două atribuții care, prin caracterul lor, sunt contradictorii. **3.** (*mat.*) însușire a unui sistem de (in)ecuații de a fi incompatibil; proprietate a unui sistem de axiome care conține afirmații ce nu concordă cu altele. (<fr. *incompatibilité*)
incompensábil, -ă *adj.* care nu poate fi compensat. (<fr. *incompensable*)
incompetént, -ă *adj.* care nu este competent. • (*jur.*) lipsit de competența de a judeca, a rezolva o problemă. (<fr. *incompétent*)
incompeténță *s. f.* lipsă de competență. (<fr. *incompétence*)
incomplét, -ă *adj.* care nu este complet. (<fr. *incomplet*)
incompletúdine *s. f.* (*psih.*) sentiment de insatisfacție, de neîmplinire, la unii psihastenici. (<fr. *incomplétude*)
incomprehensibil, -ă *adj.* care nu se poate înțelege; de neînțeles. (<fr. *incompréhensible*)
incomprehensibilitáte *s. f.* însușirea de a fi incomprehensibil. (<fr. *incompréhensibilité*)
incomprehensiúne *s. f.* incapacitate de a înțelege, de a fi înțeles. (<fr. *incompréhension*)
incomprehensív, -ă *adj.* lipsit de înțelegere; neînțelegător. (<fr. *incompréhensif*)
incompresíbil, -ă *adj.* care nu poate fi comprimat, care nu își poate micșora volumul. (<fr. *incompressible*)
incompresibilitáte *s. f.* însușire a unui corp de a fi incompresibil. (<fr. *incompressibilité*)
incomunicábil, -ă I. *adj.* **1.** care nu poate fi comunicat, exprimat. **2.** inexprimabil. **II.** *s. n.* ceea ce nu poate fi exprimat în cuvinte. (<fr. *incommunicable*)
incomunicabilitáte *s. f.* însușirea, starea a ceea ce este incomunicabil. (<fr. *incommunicabilité*)
incomutábil, -ă *adj.* (despre pedepse) care nu poate fi comutat. (<fr. *incommutable*)
incomutabilitáte *s. f.* însușirea de a fi incomutabil. (<fr. *incommutabilité*)
inconceptíbil, -ă *adj.* de neconceput, de neînțeles; imposibil. (după it. *inconcepibile*)
inconceptibilitáte *s. f.* însușirea de a fi inconceptibil. (<inconceptibil + -itate)
inconciliábil, -ă *adj.* (despre idei etc.) de neîmpăcat. (<fr. *inconciliable*)
inconciliabilitáte *s. f.* însușirea de a fi inconciliabil. (<it. *inconciliabilità*)
incondensábil, -ă *adj.* (despre gaze) care nu poate fi condensat. (<fr. *incondensable*)
inconél *s. n.* aliaj de nichel, crom și fier. (<fr., engl. *inconel*)
inconformísm *s. n.* faptul de a nu se conforma unor norme, obiceiuri, idei etc.; nonconformism. (<in[1]- + *conformism*)
inconformíst, -ă *adj.* propriu incorformismului. (<in[1]- + *conformist*)
inconformitáte *s. f.* caracter neconform. (<engl. *inconformity*)
inconfórt *s. n.* disconfort (1). (<fr. *inconfort*)
inconfortábil, -ă *adj.* **1.** care nu este confortabil; incomod. **2.** (*fig.*) desagreabil. (<fr. *inconfortable*)
inconfundábil, -ă *adj.* bine individualizat, care nu poate fi confundat; original, unic. (<in[1]- + *confundabil*)
incongelábil, -ă *adj.* care nu poate fi congelat. (<fr. *incongélable*)
incongruént, -ă *adj.* nepotrivit, neconcordant. (<fr. *incongruent*, it. *incongruente*, lat. *incongruens*)
incongruénță *s. f.* faptul de a fi incongruent; neconcordanță, dezacord. (<fr. *incongruence*, it. incongruenza, lat. *incongruentia*)
inconsecvént, -ă *adj.* care nu este consecvent; schimbător, inconstant. (<fr. *inconséquent*, lat. *inconsequens*)
inconsecvénță *s. f.* lipsă de consecvență. (<fr. *inconséquence*, lat. *inconsequentia*)
inconsistént, -ă *adj.* **1.** lipsit de consistență, de soliditate; slab, moale. **2.** (*fig.*) lipsit de temeinicie. (<fr. *inconsistant*)
inconsisténță *s. f.* **1.** lipsă de consistență de soliditate. **2.** (*log.*) proprietate a unor expresii de calcul logic de a fi false în orice interpretare. (<fr. *inconsistance*)
inconsolábil, -ă *adj.* care nu poate fi consolat; de nemângâiat. (<fr. *inconsolable*, lat. *inconsolabilis*)
inconstánt, -ă *adj.* care este constant; nestatornic, inegal. (<fr. *inconstant*, lat. *inconstans*)
inconstánță *s. f.* lipsă de constanță; nestatornicie. (<fr. *inconstance*, lat. *inconstantia*)
inconstatábil, -ă *adj.* care nu poate fi constatat. (<fr. *inconstatable*)
inconsumábil, -ă *adj.* care nu poate sau nu trebuie să fie consumat. (<fr. *inconsommable*)
inconștiént, -ă I. *adj.* (și *s. m. f.*) **1.** care nu este conștient, care și-a pierdut cunoștința. **2.** lipsit de conștiință; care nu are o atitudine conștientă în fața realității. • făcut fără participarea conștientă a voinței; involuntar. **II.** *s. n.* activitate psihică a omului nesupusă controlului conștiinței. (<fr. *inconscient*)
inconștiénță *s. f.* **1.** lipsă sau pierdere a cunoștinței. **2.** lipsa unei atitudini conștiente față de realitatea înconjurătoare. (<fr. *inconscience*)
incontentábil, -ă *adj.* veșnic nemulțumit. (<fr. *incontentable*)
incontestábil, -ă *adj.* care nu poate fi contestat; de netăgăduit; sigur. • (*adv.*) fără îndoială; indiscutabil. (<fr. *incontestable*)
incontestabilitáte *s. f.* însușirea, starea a ceea ce este incontestabil. (<fr. *incontestabilité*)

incontinént, -ă *adj.* nereţinut, lipsit de moderaţie. • desfrânat. • suferind de incontinenţă. (<fr. *incontinent*, lat. *incontinens*)
incontinénţă *s. f.* eliminare involuntară de fecale, urină, lapte etc.; (*p. ext.*) neputinţă de înfrânare a unei dorinţe sau acţiuni. • (*fig., fam.*) logoree, limbuţie. (<fr. *incontinence*, lat. *incontinentia*)
incontrolábil, -ă *adj.* care nu poate fi controlat; (*p. ext.*) cu un câmp de acţiune extrem de larg, nelimitat. (<fr. *incontrôlable*)
inconvenábil, -ă *adj.* (şi *adv.*) care nu este convenabil. (< it. *inconvenabile*)
inconveniént *s. n.* **1.** neajuns, dezavantaj. **2.** piedică, dificultate. (<fr. *inconvénient*, lat. *inconveniens*)
inconveniénţă *s. f.* **1.** deranj; pagubă. **2.** necuviinţă. (<it. *inconvenienza*)
inconvertíbil, -ă *adj.* care nu este convertibil; neconvertibil. (<fr. *inconvertible*)
inconvertibilitáte *s. f.* însuşirea a ceea ce este inconvertibil. (<fr. *inconvertibilité*)
incoordonáre *s. f.* **1.** necoordonare. **2.** (*med.*) lipsă de coordonare în mişcări, consecinţă a unor leziuni ale sistemului nervos sau a unor stări patologice ale aparatului locotomotor. (după fr., engl. *incoordination*)
incoréct, -ă *adj.* greşit, inexact. • necinstit, neonest. (<fr. *incorrect*)
incorectitúdine *s. f.* lipsă de corectitudine; necinste, şarlatanie. (<in[1]- + *corectitudine*)
incorigíbil, -ă *adj.* care nu se (mai) poate îndrepta, corija. (< fr. *incorrigible*)
incorigibilitáte *s. f.* neputinţa de a se corija, de a se îndrepta; însuşirea, starea de a fi incorigibil. (<fr. *incorrigibilité*)
incorporá *vb.* v. încorpora.
incorporábil, -ă *adj.* v. încorporabil.
incorporál, -ă *adj.* lipsit de corp. • fără existenţă materială. (< fr. *incorporel*, it. *incorporale*)
incorporalitáte *s. f.* calitatea a ceea ce este incorporal. (<fr. *incorporalité*)
incorporáţie *s. f.* v. încorporaţie.
in córpore *loc. adv.* împreună, cu toţii, în totalitate. (<lat. *in corpore*)
incoruptíbil, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care nu poate fi corupt; integru, cinstit, onest. (<fr. *incorruptible*, lat. *incorruptibilis*)
incoruptibilitáte *s. f.* integritate, cinste exemplară. (<fr. *incorruptibilité*, lat. *incorruptibilitas*)
increábil, -ă *adj.* care nu se poate crea. (<fr. *increable*)
increát, -ă I. *adj.* care există fără a fi fost creat; etern. **II.** *s. n.* moment imaginar al preexistenţei, suspendat între neant şi viaţă; ceea ce este etern. (<fr. *increé*)
incredíbil, -ă *adj.* de necrezut; ciudat. (<it. *incredibile*, lat. *incredibilis*)
incredibilitáte *s. f.* faptul de a fi incredibil. (<fr. *incrédibilité*, it. *incredibilità*)
incredúl, -ă *adj.* care nu crede uşor ceva; greu de convins. (< fr. *incrédule*, lat. *incredulus*)
incredulitáte *s. f.* firea, starea omului care nu crede cu uşurinţă. (<fr. *incrédulité*)
increménţ *s. n.* **1.** (*mat.*) creştere, adaos arbitrar. • (*inform.*) cantitate elementară la care este adăugată o mărime într-un proces de calcul. • (în *gram.* transformaţională) element care adaugă ceva unui lucru la structura căruia se aplică. **2.** orice material introdus în corpul animal şi utilizat în organism. **3.** (*fiz.*) contribuţia particularităţilor structurale, interatomice la valoarea unei mărimi fizice care caracterizează o anumită structură moleculară. (<fr. *incrément*, lat. *incrementum*)
incrementá *vb. tr.* (*inform.*) a adăuga o unitate sau o cantitate constantă oarecare la conţinutul unui număr, registru sau la valoarea unei variabile. (<fr. *incrémenter*)
incrementál, -ă *adj.* (despre mărimi scalare) care se referă la un increment al unei alte mărimi. (<engl. *incremental*)
increţ *s. n.* increţie. (<germ. *Inkret*)
increţie *s. f.* secreţie glandulară care rămâne în interiorul organismului; secreţie endocrină; increţ. (<fr. *incrétion*)
incriminá *vb. tr.* a imputa cuiva acte criminale, abuzuri etc.; a învinui. (<fr. *incriminer*, lat. *incriminare*)
incriminábil, -ă *adj.* care poate fi incrimat. (<fr. *incriminable*)
incriminatór, -oáre *adj.* care incriminează; acuzator. (<fr. *incriminatoire*)
incriminăţie *s. f.* incriminare. (<fr. *incrimination*, lat. *incriminatio*)
incristalizábil, -ă *adj.* care nu cristalizează. (<fr. *incristallisable*)
incrustá *vb.* **I.** *tr.* a aplica pe obiecte incrustaţii. • (*fig.*) a întipări. **II.** *refl.* (despre substanţe) a se depune sub formă de cruste pe pereţii unei conducte, ai unui recipient etc. (<fr. *incruster*, lat. *incrustare*)
incrustánt, -ă *adj.* care acoperă corpurile cu o crustă minerală. (<fr. *incrustant*)
incrustatór, -oáre *s. m. f.* cel care lucrează obiecte incrustate. (după fr. *incrusteur*)
incrustáţie *s. f.* **1.** ornament care este aplicat pe suprafaţa unui obiect. **2.** strat depus în anumite condiţii pe suprafaţa unor corpuri. (<fr. *incrustation*, lat. *incrustatio*)
incúb *s. m.* **1.** demon masculin despre care se presupunea că abuzează de femei în somn. **2.** (*jur.*) persoană care are un ascendent puternic asupra altei persoane (sucub), pe care o poate sugestiona. (<fr. *incube*, lat. *incubus*)
incubá *vb. tr., refl.* **1.** (despre microbi, virusuri) a (se) infiltra în organism şi a începe procesul patogen. **2.** a (se) supune operaţiei de incubaţie (2). (<fr. *incuber*)
incubatór *s. n.* instalaţie amenajată special pentru incubaţia (2) artificială a ouălor de păsări sau pentru dezvoltarea, în condiţii optime, a prematurilor la vivipare. (<fr. *incubateur*)
incubáţie *s. f.* **1.** (*ant.*) rit divinatoriu constând în a dormi într-un, sau lângă un templu pentru a obţine, în vis, răspunsurile unui zeu tămăduitor. **2.** proces de dezvoltare a embrionului de păsări sub acţiunea unor anumiţi factori fizici. **3.** perioadă dintre contaminarea unui organism şi apariţia primelor simptome ale unei boli. **4.** etapă a procesului de creaţie constând în revenirea spontană asupra problemei şi apariţia tensiunii ca stare de cercetare. (<fr. *incubation*, lat. *incubatio*)
inculcá *vb. tr.* a întipări în mintea cuiva, prin repetiţie, un principiu, o idee etc. (<fr. *inculquer*, lat. *inculcare*)
inculpá *vb. tr.* (*jur.*) a învinovăţi, a învinui, a acuza. (<fr. *inculper*, lat. *inculpare*)
inculpát, -ă *s. m. f.* cel acuzat de o infracţiune, de o crimă etc. (<fr. *inculpé*)
incúlt, -ă *adj., s. m. f.* (om) lipsit de o cultură elementară. (<fr. *inculte*, lat. *incultus*)
incultúră *s. f.* lipsă de cultură, de cunoştinţe; ignoranţă, neştiinţă. (<fr. *inculture*)
incumbá *vb. intr.* (despre sarcini, obligaţii) a se impune, a reveni cuiva. (<lat. *incumbere*, fr. *incomber*)
incumbént, -ă *adj.* (*bot.;* despre organe) culcat pe un alt organ, fără să concrească cu acesta. (<engl. *incumbent*, lat. *incumbens*)
incunábul *s. n.* tipăritură de la începuturile artei tipografice (înainte de anul 1500); (*p. ext.*) exemplar din cele mai vechi tipărituri. (<fr. *incunable*, lat. *incunabulum*)
incunabulár, -ă *adj.* referitor la incunabule. (<incunabul + -ar)
incurábil, -ă *adj.* (despre boli; despre oameni) care nu poate fi vindecat. (<fr. *incurable*, lat. *incurabilis*)
incurabilitáte *s. f.* însuşirea, starea a ceea ce este incurabil. (< fr. *incurabilité*)
incurbá *vb. tr.* a curba, a îndoi. (după fr. *incurver*, lat. *incurvare*)
incurbát, -ă *adj.* curbat, îndoit. (<lat. *incurbatus*)
incúrie *s. f.* neglijenţă, lipsă de grijă. (<fr. *incurie*, lat. *incuria*)
incuriozitáte *s. f.* lipsă de curiozitate, de interes. (<fr. *incuriosité*)
incursiúne *s. f.* **1.** pătrundere de scurtă durată a unor forţe armate printr-un teritoriu sau spaţiu aerian străin; atac prin suprindere dat pentru distrugerea unui obiectiv, luare de prizonieri sau de informaţii etc. • (*sport*) pătrundere în porţiunea de teren a adversarului. **2.** (*fig.*) abordare a unui subiect străin de preocupările obişnuite, de tema tratată. (<fr. *incursion*, lat. *incursio*)

incúsă *adj., s. f.* (medalie, monedă veche) care are o față în relief, iar cealaltă scobită. (< fr. *incuse*, lat. *incusa*)
inevilinísm *s. n.* comensualism în care simbiontul trăiește ca oaspete pe celălalt simbiont. (< fr. *inquilinisme*)
indamínă *s. f.* colorant organic albastru(-verzui), puțin rezistent față de acizi. (< fr., engl. *indamine*)
indán *s. n.* hidrocarbură rezultată din gudroane, solubilă în dizolvanți organici. (< engl. *indan*)
indantrén *s. m.* colorant sintetic albastru, rezistent la lumină, apă și acizi, folosit în imprimeria textilă. (< fr. *indanthrène*)
indatábil, -ă *adj.* imposibil de datat. (< fr. *indatable*)
indecént, -ă *adj.* lipsit de decență; necuviincios, nerușinat, impudic. (< fr. *indécent*, lat. *indecens*)
indecénță *s. f.* lipsă de decență; exprimare, purtare necuviincioasă; necuviință, nerușinare. (< fr. *indécence*, lat. *indecentia*)
indecidábil, -ă *adj. (log.;* despre o relație) care nu este nici adevărată, nici falsă. (< fr. *indécidable*)
indecidabilitáte *s. f.* calitatea a ceea ce este indecidabil. (< fr. *indécidabilité*)
indecís, -ă *adj.* nehotărât, șovăielnic, exitant. (< fr. *indécis*, lat. *indecisus*)
indecíso /-zo/ *adv. (muz.)* cu nehotărâre. (< it. *indeciso*)
indecízie *s. f.* nehotărâre, șovăială. (< fr. *indécision*)
indeclinábil, -ă *adj.* care nu se declină. (< fr. *indéclinable*, lat. *indeclinabilis*)
indeclinabilitáte *s. f.* caracterul cuvintelor indeclinabile. (< fr. *indéclinabilité*)
indefectíbil, -ă *adj.* (despre sentimente) care durează pentru totdeauna, nedezmințit, neclintit, neslăbit. (< fr. *indéfectible*)
indefectibilitáte *s. f.* însușirea de a fi indefectibil. (< fr. *indéfectibilité*)
indefiníbil, -ă *adj.* care nu poate fi definit; indefinisabil. (< fr. *indéfinible*)
indefinisábil, -ă *adj.* indefinibil. (fr. *indéfinissable*)
indefinít, -ă *adj.* **1.** care nu este definit, explicat; nedefinit, nedeterminat. **2.** *(gram.)* nehotărât. (< fr. *indéfini*, lat. *indefinitus*)
indeformábil, -ă *adj.* care nu se deformează. (< fr. *indéformable*)
indeformabilitáte *s. f.* calitatea unui material de a fi indeformabil. (< fr. *indéformabilité*)
indefrișábil, -ă *adj.* care nu poate fi defrișat. (< fr. *indéfrichable*)
indehiscént, -ă *adj.* (despre fructe) care nu se deschide spontan la maturitate. (< fr. *indéhiscent*)
indehiscénță *s. f.* însușire a fructelor indehiscente. (< fr. *indéhiscence*)
indelébil, -ă *adj.* *(rar)* indestructibil; de neșters. • *(fig.)* perpetuu. (< fr. *indélébile*, lat. *indelebilis*)
indelebilitáte *s. f.* însușirea de a fi indelebil. (< fr. *indélébilité*)
indelicát, -ă *adj.* lipsit de delicatețe, nedelicat; grosolan, mojic. (< fr. *indélicat*)
indelicatéțe *s. f.* lipsă de delicatețe; atitudine, gest nedelicat; impolitețe, grosolănie. (< fr. *indélicatesse*)
indémn, -ă *adj. (jur.)* care nu a suferit pagube, pierderi, răni; teafăr, nevătămat. (< fr. *indemne*, lat. *indemnis*)
indemnitáte *s. f.* indemnizație. (< fr. *indemnité*, lat. *indemnitas*)
indemnizá *vb. tr. (rar)* a despăbugi (pe cineva) de cheltuieli. (< fr. *indemniser*)
indemnizábil, -ă *adj.* care poate fi, sau trebuie despăgubit. (< fr. *indemnisable*)
indemnizáție *s. f.* **1.** sumă de bani care se acordă cuiva, pe lângă retribuție, pentru acoperirea unor cheltuieli efectuate cu ocazia îndeplinirii unor anumite sarcini de serviciu. **2.** despăgubire pentru un prejudiciu, o pagubă suferită. • sumă de bani plătită salariaților pe timpul concediului, în caz de incapacitate de muncă etc. (< fr. *indemnisation*)
indemonstrábil, -ă *adj.* care nu poate fi demonstrat. (< lat. *indemonstrabilis*, după fr. *indémontrable*)
indemonstrabilitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este indemonstrabil. (după fr. *indémontrabilité*)
indemontábil, -ă *adj.* care nu poate fi demontat. (< fr. *indémontable*)
indenegábil, -ă *adj.* indeniabil. (< it. *indenegabile*)
indeniábil, -ă *adj.* incontestabil, de netăgăduit; indenegabil. (< fr. *indéniable*)
indentáre *s. f. (inform.)* plasare a programelor pe linii, pentru scrierea cât mai clară a acestora. (după fr. *indentation*)
indentáție *s. f.* adâncitură, scobitură, crestătură (a coastei marine). (< fr. *indentation*)
independént, -ă **I.** *adj.* **1.** care nu depinde de cineva sau ceva; liber, neatârnat; autonom. **o** ~ *de* = fără a ține seama de... **2.** care se bizuie pe propriile sale forțe; cu inițiative personale. **II.** *s. m. pl.* (în revoluția burgheză din Anglia) membrii unei grupări politice reprezentând interesele burgheziei și nobilimii mijlocii. (< fr. *indépendant*)
independénță *s. f.* **1.** drept al unui stat la existență și dezvoltare liberă, fără amestec din afară, de a-și hotărî singur soarta, de a-și alege, potrivit voinței și intereselor sale, calea de dezvoltare socială și politică. • stare de neatârnare economică și socială (a unei persoane, a unei clase sociale). **2.** libertate sau înclinare de a face, sau de a privi ceva în mod independent. **3.** proprietate a unui sistem axiomatic constând în aceea că nici una din axiomele sale nu este deductibilă din celelalte. (< fr. *indépendance*)
indereglábil, -ă *adj.* care nu se dereglează. (< fr. *indéréglable*)
inderogábil, -ă *adj.* (despre legi, regulamente etc.) care nu permite derogări. (< in¹- + *derogabil*)
indescifrábil, -ă *adj.* de nedescifrat, ilizibil. (< fr. *indéchiffrable*)
indescriptíbil, -ă *adj.* care nu poate fi înfățișat în cuvinte; de nedescris. (< fr. *indescriptible*)
indescriptibilitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este indescriptibil. (< fr. *indescriptibilité*)
indestructíbil, -ă *adj.* care nu poate fi distrus; trainic, rezistent. (< fr. *indestructible*)
indestructibilitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este in-destructibil. (< fr. *indestructibilité*)
indeșirábil, -ă *adj.* (despre țesături, tricotaje) care nu se deșiră (ușor). (< fr. *indéchirable*)
indeterminábil, -ă *adj.* care nu poate fi determinat. (< fr. *indéterminable*, lat. *indeterminabilis*)
indeterminăre *s. f.* lipsă de determinare, de precizie. (după fr. *indétermination*)
indeterminát, -ă *adj.* nedeterminat; neprecizat, nedefinit. (< fr. *indeterminé*)
indeterminísm *s. n.* concepție filosofică care respinge determinismul, contestă principiul cauzalității, legitatea obiectivă a fenomenelor naturale. (< fr. *indéterminisme*)
indeterminíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al indeterminismului. (< fr. *indéterministe*)
índex **I.** *s. n.* **1.** listă (alfabetică) a numelor, termenilor sau materiilor cuprinse într-o lucrare; indice (II,1). **o** ~ *bibliográfic* = lucrare de îndrumare bibliografică, cu-prizând lista principalelor scrieri privitoare la o problemă. **2.** listă a cărților interzise de biserica catolică; *(p. ext.)* listă de cărți interzise. **o** *a pune la* ~ = **a)** a trece o lucrare în lista cărților interzise; **b)** a exclude pe cineva de la cinstirea cuvenită, a socoti pe cineva nedemn sau periculos. **II.** *s. m.* **1.** *(inform.)* parametru care evoluează cu fiecare repetare a unei bucle a programului unui ordinator. **2.** degetul arătător. (< lat., fr. *index*)
indexă *vb. tr.* **1.** a întocmi un index. • a introduce un cuvânt, un autor etc. într-un index. **2.** a atribui un indice de clasificare unui document. **3.** a modifica salariile, pensiile etc. în funcție de un indice economic sau monetar; a compensa; a corela veniturile cu prețurile. **4.** *(inform.)* a indica, într-o instrucțiune, că trebuie adăugat conținutul unui index (I, 1). (< fr. *indexer*)
indexteritáte *s. f.* lipsă de îndemânare, stângăcie. (< engl. *indexterity*)
indezirábil, -ă *adj.* care nu este dorit; nedorit, neplăcut. (< fr. *indésirable*)
indián¹ *s. n.* țesătură fină de bumbac, vopsită sau imprimată, pentru lenjerie. (< fr. *indienne*)

indián², **-ă** **I.** *s. m. pl.* popor care locuieşte în India. **II.** *adj., s. m.* **1.** (locuitor) din acest popor; indic; hindus (1). • (*s. f.*) limba acestui popor. **o** *artă ~ă* = artă care s-a dezvoltat de la sfârşitul mileniului IV î. H., în cadrul culturilor din valea Indului, legate de dezvoltarea budismului şi a brahmanismului. **2.** (*impr*) populaţie indigenă a Americii; amerindian. (<fr. *indien*)

indiánă *s. f.* prăjitură cu frişcă şi glazură de ciocolată. (după germ. *Indianer*/krapfen/)

indianísm *s. n.* idiotism propriu limbilor vorbite în India. (<fr. *indianisme*)

indianíst, **-ă** *s. m. f.* specialist în indianistică; indolog. (<fr. *indianiste*)

indianístică *s. f.* disciplină care se ocupă cu studiul limbii şi al civilizaţiei Indiei de dinaintea penetraţiei europene; indologie. (<germ. *Indianistik*)

indianizá *vb. tr.* a da un caracter indian. (<fr. *indianiser*)

indianologíe *s. f.* studiu asupra indienilor din America. (<fr. *indianologie*)

indianologíst *s. m.* orientalist specialist în cultura indiană. (<engl. *indianologist*)

índic, **-ă** *adj.* (*rar*) indian² (II). (<lat. *indicus*)

indicá *vb. tr.* **1.** a arăta, a desemna; a face cunoscut, a semnala. **2.** a recomanda, a prescrie (un tratament). (<fr. *indiquer*, lat. *indicare*)

indicán *s. n.* substanţă organică din indigo. (<fr. *indican*)

indicanemíe *s. f.* prezenţa indicanului în sânge. (<fr. *indicanémie*)

indicanuríe *s. f.* prezenţa indicanului în urină. (<fr. *indicanurie*)

indicatív, **-ă** **I.** *adj.* care indică, face cunoscut. **o** *mod ~* (şi *s. n.*) = mod verbal care exprimă o acţiune reală. **II.** *s. n.* **1.** denumire convenţională pentru unităţi militare, comandanţi etc. **2.** (la un post de radio-tv.) semnal de identificare la începutul sau sfârşitul emisiunii. **o** *~ de apel* = apelativ convenţional din litere sau cifre, pentru identificarea locului de origine sau a expeditorului unui mesaj telegrafic ori radiofonic. (<fr. *indicatif*, lat. *indicativus*)

indicatór, **-oáre** **I.** *adj.* care indică, face cunoscut. **II.** *s. n.* **1.** aparat, instrument, element care arată valoarea unei mărimi măsurate. **2.** panou de semnalizare a direcţiei, a distanţei pe un drum etc. **3.** lucrare ca îndrumător. **III.** *s. m.* **1.** expresie numerică ce caracterizează cantitativ un fenomen sau proces, ori îi defineşte evoluţia. **2.** substanţă care, printr-o modificare a culorii sale, indică caracterul acid sau bazic al altei substanţe. **3.** plantă care, prin prezenţa sau absenţa sa într-un ecosistem, indică caracterul sau intensitatea acestuia. **IV.** *s. f.* (*mat.*) curbă auxiliară care ajută la studiul curbelor şi al suprafeţelor. (<fr. *indicateur*)

indicáţie *s. f.* îndrumare, informaţie, indiciu, lămurire. (<fr. *indication*, lat. *indicatio*)

índice **I.** *s. m.* **1.** (*mat.*) semn distinctiv afectat unei litere, reprezentând în acelaşi calcul mai multe mărimi analoage. **2.** număr, cifră. • cifră dintr-un plan economic ce trebuie atinsă pentru a se realiza un anumit nivel de producţie. **3.** mărime care caracterizează o proprietate a unei substanţe, a unui sistem tehnic etc. **4.** fapt, indiciu care arată aspectul unui fenomen, al unei situaţii etc. **II.** *s. n.* **1.** index. **o** *~ de clasificare* = combinaţie de cifre şi litere cu care se notează, într-un sistem de clasificare după conţinut, publicaţiile. **2.** indicator al scării unui instrument de măsură. (<fr., it. *indice*, lat. *index*)

indiciál, **-ă** *adj.* referitor la un indice. (după fr. *indical*)

indicíbil, **-ă** *adj.* care nu se poate spune; inexprimabil; inefabil. (<fr. *indicible*)

indíciu *s. n.* semn, dovadă concretă potrivit căreia se poate deduce existenţa unui lucru. • particularitate după care poate fi recunoscut un obiect, un fenomen, un fapt. • (*jur.*) faptă, împrejurare care poate servi ca probă într-un proces. (<lat. *indicium*, după fr. *indice*)

indicţiúne *s. f.* **1.** (*ant.*) determinarea, prin edict imperial, a impunerilor prin impozite. **2.** convocare, pentru o zi anumită, a unei adunări, (*spec.*) a unui conciliu. **3.** (*astr.*) perioadă convenţională de cincisprezece ani. (<fr. *indiction*, lat. *indictio*)

indiferént, **-ă** *adj.* **1.** care nu are însemnătate, nu prezintă nici un interes. **2.** care nu manifestă interes pentru nimeni şi pentru nimic; nepăsător. **3.** (*chim.*) care nu manifestă nici o afinitate, nu reacţionează în nici un fel. (<fr. *indifférent*, lat. *indifferens*)

indiferentísm *s. n.* atitudine de indiferenţă; lipsă de interes pentru probleme politice sau religioase; apolitism. (<fr. *indifférentisme*)

indiferénţă *s. f.* stare, atitudine manifestată prin lipsă de interes faţă de cineva sau ceva; insensibilitate. (<fr. *indifférence*, lat. *indifferentia*)

indigén, **-ă** **I.** *adj., s. m. f.* autohton, aborigen. **II.** *adj.* (despre animale, plante, mărfuri etc.) din propria ţară. (<fr. *indigène*, lat. *indigenus*)

indigenát *s. n.* **1.** calitatea de a fi indigen. **2.** dreptul de cetăţenie într-un stat; împământenire, naturalizare. (<fr. *indigénat*)

indigenism *s. n.* **1.** caracter indigen. **2.** denumire generică pentru mişcările politico-sociale din America Latină, care tind să includă populaţia indiană în civilizaţia modernă. (<germ. *Indigenismus*)

indigenizáre *s. f.* **1.** introducere legală într-o ţară a unei mărfi străine. **2.** producere în ţară a unor echipamente, bunuri, până atunci importate. (după fr. *indigénisation*)

indigént, **-ă** *adj.* nevoiaş, sărac. (<fr. *indigent*, lat. *indigens*)

indigénţă *s. f.* sărăcie, lipsă. (<fr. *indigence*, lat. *indigentia*)

indigést, **-ă** *adj.* **1.** (despre alimente) greu de digerat. **2.** (*fig.*; despre scrieri) greu de înţeles; confuz. (<fr. *indigeste*, lat. *indigestus*)

indigéstie *s. f.* indispoziţie provocată de o digestie grea şi manifestată prin dureri de cap, greaţă etc. (<fr. *indigestion*, lat. *indigestio*)

indigét, **-ă** *adj.* (la romani) epitet atribuit zeilor indigeni. (<fr. *indigète*, lat. *indiges*, *-etis*)

indigitaménta *s. n. pl.* (*ant.*) formule şi invocaţii populare adresate zeilor indigeţi. (<lat. *indigitamenta*)

indigná *vb. tr., refl.* a stârni, a fi cuprins de indignare. (<fr. *indigner*, lat. *indignari*)

indignáre *s. f.* faptul de a (se) indigna; revoltă sufletească amestecată cu amărăciune, mânie şi dispreţ, provocată de o insultă, de o nedreptate sau o acţiune nedemnă. (<indigna)

indignitáte *s. f.* lipsă de demnitate; nemernicie. (<fr. *indignité*, lat. *indignitas*)

indigó **I.** *s. n.* **1.** culoare a spectrului solar, între albastru şi violet. **2.** colorant albastru-violet, care se extrage din indigofere sau din anilină. **3.** hârtie-carbon; plombagină. **II.** *adj. inv., s. n.* (de) culoare albastru-violet. (<fr., port. *indigo*)

indigofére *s. f. pl.* plante tropicale din familia leguminoaselor, din care se extrage indigoul (I, 2). (<lat. *indigoferae*)

indigosól *s. m.* colorant albastru pe bază de indigo (I, 2) servind la imprimarea sau colorarea fibrelor. (<fr., engl. *indigosol*)

indigotiér *s. m.* arbust tropical din care se extrage indigoul (I, 2). (<fr. *indigotier*)

indigotínă *s. f.* principiu colorant al indigoului. (<fr. *indigotine*)

indimenticábil, **-ă** *adj.* (*livr.*) de neuitat. (<it. *indimenticabile*)

indiréct, **-ă** *adj.* **1.** (şi *adv.*) care nu se face, nu se obţine direct, ci mijlocit, cu ajutorul cuiva sau a ceva. **2.** *vorbire ~ă* sau *stil ~* = procedeu stilistic de redare a spuselor cuiva prin subordonarea comunicării faţă de un verb sau de un alt cuvânt de declaraţie. **3.** *complement ~* = complement care exprimă obiectul în (de)favoarea căruia se săvârşeşte o acţiune, asupra căruia se răsfrânge în mod indirect acţiunea verbului; *propoziţie completivă ~ă* (şi *s. f.*) = propoziţie cu funcţie de complement indirect pe lângă un verb din regentă. **4.** (*fin.*) *impozit ~* = impozit inclus în preţul anumitor obiecte de consum. **5.** (*mil.*) *tragere ~ă* = tragere pe bază de calcul asupra unor ţinte care nu se văd. (<fr. *indirect*, lat. *indirectus*, germ. *indirekt*)

indiscernábil, **-ă** *adj.* care nu se poate discerne; de nepătruns. (<fr. *indiscernable*)

indiscernabilitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este indiscernabil. (<fr. *indiscernabilité*)

indisciplinábil, **-ă** *adj.* care nu poate fi disciplinat. (<fr. *indisciplinable*)

indisciplinát, -ă *adj.* de diciplinat, nesupus, rebel. (<fr. *indiscipliné*)
indisciplínă *s. f.* lipsă de disciplină; nesupunere; (*p. ext.*) dezordine. (<fr. *indiscipline*)
indiscrét, -ă *adj.* care destăinuie fapte secrete. • care se amestecă în mod nedelicat în secretele cuiva. (<fr. *indiscret*, lat. *indiscretus*)
indiscréție *s. f.* destăinuire a unor secrete încredințate de către cineva; lipsă de măsură în vorbă. • nedelicatețe, grosolănie. (<fr. *indiscrétion*, lat. *indiscretio*)
indiscutábil, -ă *adj.* (și *adv.*) sigur, incontestabil. (<fr. *indiscutable*)
indisociábil, -ă *adj.* care nu poate fi disociat. (<fr. *indissociable*)
indisociabilitáte *s. f.* însușirea de a fi indisociabil. (<indisociabil + -itate)
indisolúbil, -ă *adj.* (și *adv.*) care nu poate fi desfăcut, rupt, destrămat; de nezdruncinat. (<fr. *indissoluble*, lat. *indissolubilis*)
indisolubilitáte *s. f.* calitatea de a fi indisolubil. (<fr. *indissolubilité*)
indispensábil, -ă I. *adj.* (și *adv.*) absolut necesar. **II.** *s. m. pl.* izmene; hamleți. (<fr. *indispensable*)
indispensabilitáte *s. f.* însușirea, starea a ceea ce este indispensabil. (<fr. *indispensabilité*)
indisponíbil, -ă *adj.* de care nu se poate dispune după voie. • (despre mașini) care nu este în stare de funcționare. (<fr. *indisponible*)
indisponibilitáte *s. f.* faptul de a fi indisponibil. • stare a unui lucru, sau a unei persoane indisponibile. (<fr. *indisponibilité*)
indisponibilizá *vb. tr.* a face ceva, pe cineva indisponibil. (<indisponibil + -iza)
indispoziție *s. f.* **1.** lipsă de voie bună, proastă dispoziție; supărare. **2.** boală ușoară. (<fr. *indisposition*)
indispúne *vb. tr., refl.* a(-și) strica voia bună; a (se) supăra. (după fr. *indisposer*)
indispús, -ă *adj.* prost dispus, supărat. • ușor bolnav. • (despre femei) care este în perioada de menstruație. (<indispune)
indistínct, -ă *adj.* care nu se poate distinge bine, neclar. (<fr. *indistinct*, lat. *indistinctus*)
indistinctíbil, -ă *adj.* greu de deosebit. (după fr. *indistinguible*, it. *indistinguibile*)
indistíncție *s. f.* starea a ceea ce este indistinct; neclaritate. • lipsă de distincție; vulgaritate. (<fr. *indistinction*)
indiu *s. n.* metal alb-argintiu, moale, maleabil, asemănător cu aluminiul, care se găsește în blendă. (<fr. *indium*)
indivíd, -ă *s. m. f.* **1.** persoană considerată izolat în raport cu colectivitatea; ins. • (*peior.*) om necunoscut, suspect. **2.** ființă animală sau vegetală privită aparte, în raport cu specia căreia îi aparține. **3.** (*mat.*) unitate statistică. (<fr. *individu*, lat. *individuus*)
individuál, -ă I. *adj.* **1.** personal, propriu unui individ. **2.** care se referă la un singur individ sau la un singur obiect. **II.** *s. n.* **1.** concept estetico-literar desemnând exemplarul izolat, cazul particular. **2.** (*fil.*) singular. • (*adv.*) în mod izolat. (<fr. *individuel*)
individualísm *s. n.* **1.** ansamblu de concepții (etice) care iau ca punct de plecare individul izolat de societate. **2.** concepție și atitudine morală retrogradă, manifestată prin situarea intereselor individului mai presus de cele colective. (<fr. *individualisme*)
individualíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al individualismului. • (cel) care se izolează de interesele, de preocupările colective; (*p. ext.*) egoist. (<fr. *individualiste*)
individualitáte *s. f.* **1.** ansamblul particularităților specifice unui individ, prin care acesta se distinge de ceilalți indivizi. • ansamblul particularităților unui obiect, fenomen. etc. **2.** persoană deosebit de înzestrată, de talentată. (<fr. *individualité*)
individualizá *vb. tr.* a scoate în evidență un individ, un fapt, punând în lumină particularitățile lui specifice. (<fr. *individualiser*)
individualizánt, -ă *adj.* individualizator. (<individualiza + -ant)
individualizáre *s. f.* **1.** acțiunea de a individualiza. **2.** adaptarea și aplicarea unei concepții, a unei legi etc. la cazuri particulare. **3.** (*arte*) întruchipare a ideii artistice în imagini senzorial-concrete, individuale; întruchipare a unei tendințe, esențe, relații generale în figuri individuale tipice. (<individualiza)
individualizatór, -oáre *adj.* care individualizează; individualizant. (<individualiza + -tor)
individuáție *s. f.* (*psih.*) ceea ce deosebește un individ de altul. (<fr. *individuation*)
indivíz, -ă *adj.* (*jur.*; despre bunuri) care este în indiviziune; nedivizat, întreg. • (despre persoane) care posedă o proprietate în indiviziune. (<fr. *indivis*, lat. *indivisus*)
indivizíbil, -ă *adj.* care nu poate fi împărțit. (<fr. *indivisible*)
indivizibilitáte *s. f.* **1.** faptul de a fi indivizibil; caracterul a ceea ce este indivizibil. **2.** (*jur*) situație în care, la săvârșirea unei infracțiuni, participă mai multe persoane, ori două sau mai multe infracțiuni au fost săvârșite prin același act. (<fr. *indivizibilité*)
indiviziúne *s. f.* (*jur.*) drept de proprietate asupra unui bun exercitat de mai multe persoane în același timp, având fiecare o cotă-parte care nu poate fi determinată material. (<fr. *indivision*)
indo-arián, -ă *adj. limbi ~ene* = grup de limbi indo-eu-ropene vorbite actualmente în India. (<fr. *indo-aryen*)
indochinéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Indochina. (<fr. *indochinois*)
indocíl, -ă *adj.* nesupus; neînțelegător. (<fr. *indocile*)
indocilitáte *s. f.* caracterul celui indocil. (<fr. *indocilité*)
indo-europeán, -ă I. *s. m. pl.* grup mare de populații care au trăit în mileniul al III î. H. și vorbeau limbi indo-europene în Europa și în alte continente. **II.** *adj.* referitor la aceste populații și limbi. **o** *limbi ~ene* (și *s. f.*) familie de limbi reprezentând continuarea unei limbi comune neatestate, dar reconstituită prin metoda comparativ-istorică. (<fr. *indo-européen*)
indo-europeísm *s. n.* însușire a limbilor indo-europene care apar în alte familii de limbi. (<germ. *Indoeuropäismus*)
indo-europeníst, -ă *s. m. f.* specialist în indo-eu-ropenistică; indo-germanist. (după germ. *Indoeuropäist*)
indo-europenístică *s. f.* știință care studiază limbile indo-europene; indo-germanistică. (după germ. *Indoeuropäistik*)
indofenól *s. m.* nume generic dat materiilor colorante albastre obținute prin acționarea unui fenat alcalin asupra unei amine. (<fr. *indohénol*)
índo-germánic, -ă *adj., s. m. f.* (lingvist german) al limbilor indo-europene. (<fr. *indo-germanique*)
indo-germaníst, -ă *s. m. f.* indo-europenist. (<germ. *Indogermanist*)
indo-germanístică *s. f.* indo-europenistică. (<germ. *Indogermanistik*)
indo-iranián, -ă *adj. limbi ~ene* = grup de limbi indo-europene din care fac parte sanscrita, limba literară clasică a Indiei, precum și grupul iranian. (<fr. *indo-iranien*)
indól *s. m.* **1.** compus chimic obținut prin distilarea indigoului și a gudroanelor cărbunilor de pământ, care se folosește în industria cosmetică, în chimie, ca reactiv etc. **2.** produs rezultat prin degradarea triptofanului din alimente sub acțiunea bacteriilor intestinale, care, împreună cu scatolul, dă fecalelor mirosul specific. (<germ. *Indol*, fr. *indole*)
indolént, -ă *adj., s. m. f.* (om) lipsit de energie; leneș, nepăsător. (<fr. *indolent*, lat. *indolens*)
indolență *s. f.* nepăsare, apatie, lene. (<fr. *indolence*, lat. *indolentia*)
indolínă *s. f.* substanță albastră obținută din indol. (<germ. *Indolin*, fr., gr. *indoline*)
indológ, -ă *s. m. f.* indianist. (<germ. *Indolog*)
indologie *s. f.* indianistică. (<germ. *Indologie*)
indolór, -ă *adj.* nedureros. (<fr. *indolore*)
indomptábil, -ă *adj.* (*livr.*) care nu poate fi stăpânit; neîmblânzit. (<fr. *indomptable*)
indonezián, -ă I. *s. m. pl.* popor care locuiește în Indonezia. **II.** *adj.; s. m. f.* (locuitor) din acest popor. **o** *limbi ~ene* = familie de limbi din care fac parte indoneziana, limba oficială a Indoneziei, javaneza și malaeza. (<fr. *indonésien*)

indoor /indor/ *adj. inv.* (despre competiții sportive) care se desfășoară în sală, pe teren acoperit. (<engl. *indoor*)
indosatríce *s. f.* (*rar*) manechin. (<it. *indosatrice*)
indrí *s. m.* lemurian arboricol vegetarian, din munții vulcanici din Madagascar. (<fr. *indri*)
indubitábil, -ă *adj.* fără dubiu, neîndoios, cert, sigur. (<fr. *indubitable*, lat. *indubitabilis*)
indubitabilitáte *s. f.* caracter indubitabil. (<indubitabil + -itate)
indúce *vb. tr.* **1.** a împinge, a îndemna pe cineva să facă ceva; a incita; a determina. **o** *a ~ în eroare* = a înșela. **2.** (*log.*) a face un raționament inductiv. **3.** a produce o inducție electromagnetică. **4.** a produce, a cauza, a provoca. (<lat. *inducere*)
inductánță *s. f.* mărime egală cu raportul dintre fluxul magnetic care străbate un circuit și intensitatea curentului care îl produce; inductivitate. (<fr. *inductance*)
inductanțmétru *s. n.* aparat pentru măsurarea inductanței. (<fr. *inductancemètre*)
inductív, -ă *adj.* care procedează prin inducție (1), bazat pe inducție. (<fr. *inductif*, lat. *inductivus*)
inductivitáte *s. f.* inductanță. (<germ. *Induktivität*)
INDUCTO- *elem.* „inducție". (<fr. *inducto-*, cf. lat. *inductus*, condus)
inductométru *s. n.* aparat pentru măsurarea curenților de inducție. (<fr. *inductomètre*)
inductór, -oáre I. *adj.* care produce un câmp electromagnetic ce acționează asupra unui organ; care produce, transmite un curent de inducție. **II.** *s. n.* **1.** organ al unei mașini electrice în care se formează curentul de inducție. **2.** mic generator electric manual care funcționează prin inducție electromagnetică. **3.** (*psih.*) termen care servește ca punct de plecare într-o asociație de idei. • cel care emite mesajul către un mediu, care sugestionează, hipnotizează. **4.** (*lingv.*) elementul director al unei analogii, al unei disimulații. **5.** substanță care determină inducția (3). (<fr. *inducteur*)
inductotermíe *s. f.* producere de căldură cu ajutorul inducției electromagnice. (<inducto- + -termie[2])
indúcție *s. f.* **1.** raționament prin care se realizează trecerea de la particular la general. • metodă de demonstrare a propozițiilor generale în matematică și în alte științe deductive. **2.** concluzie prin inducție (1). **3.** influență exercitată de un țesut oarecare asupra țesuturilor vecine. • mecanism nervos prin care o stare de excitație sau de inhibiție dintr-un centru nervos favorizează, sau determină apariția stării opuse într-un alt centru nervos. **4.** producere sau influențare a unui fenomen ori proces de către stimuli, factori, enzime etc. • producere a unui curent electric într-un circuit prin varierea fluxului magnetic. (<fr. *induction*, lat. *inductio*)
indulgént, -ă *adj.* care manifestă indulgență; iertător; îngăduitor; tolerant. (<fr. *indulgent*, lat. *indulgens*)
indulgénță *s. f.* **1.** atitudine îngăduitoare față de greșeli; toleranță, îngăduință. **2.** document dat de papă pentru iertarea păcatelor credincioșilor în schimbul unei sume de bani. (<fr. *indulgence*, lat. *indulgentia*)
indúlt *s. n.* **1.** privilegiu acordat de papă care conferea puteri excepționale. **2.** permisiune acordată navelor comerciale surprinse de declanșarea ostilităților într-un port inamic de a-l părăsi. (<fr. *indult*, lat. *indultum*)
indumént *s. n.* **1.** obiect de îmbrăcăminte. **2.** strat de peri de pe suprafața unor frunze. (<fr. *indument*, lat. *indumentum*)
induplicát, -ă *adj.* (despre frunze, petale, sepale) cu marginile brusc îndoite spre interior. (<fr. *indupliqué*, lat. *induplicatus*)
indurá *vb. refl.* (despre țesuturi, organe) a deveni dur, a se întări. (<fr. *indurer*)
indurație *s. f.* **1.** stare de întărire anormală a unui țesut sau organ. **2.** parte îndurată; bătătură. (<fr. *induration*, lat. *induratio*)
indús, -ă I. *adj.* (despre un fenomen sau proces) care este influențat sau produs de un stimul extern. • (despre tensiuni electromotoare, curenți electrici) produs prin inducție (4). • *(mat.) operație (relație) ~ă* = restricția unei operații (relații) la o submulțime stabilă a mulțimii sale. **II.** *s. n.* parte a unei mașini electrice în care se produce prin inducție un curent electric. (după fr. *induit*)
industriál, -ă *adj.* referitor la industrie; bazat pe industrie, (produs) de industrie; cu o industrie dezvoltată. **o** *chimie ~ă* = ramură a chimiei care se ocupă cu folosirea procedeelor chimice în tehnica fabricației. • (despre plante) din care se extrag anumite produse industriale (ulei, fibre). (<fr. *industriel*)
industrialísm *s. n.* sistem care consideră dezvoltarea industriei drept obiectiv principal al economiei; tendința spre industrializare. • teorie economică potrivit căreia, în opoziție cu agrarianismul, se acordă prioritate dezvoltării industriei. (<fr. *industrialisme*)
industrializá *vb.* **I.** *tr.* a dezvolta industria; a introduce tehnica mașinistă în anumite procese de muncă; a transforma un proces de producție meșteșugărească într-un proces de producție întemeiat pe tehnica mașinistă modernă. **II.** *tr., refl.* a deveni, a face (un stat) să devină industrial. • a transforma o materie primă în produse industriale. (<fr. *industrialiser*)
indústrie *s. f.* **1.** ramură a producției materiale și a economiei naționale, care cuprinde totalitatea întreprinderilor (uzine, centrale electrice, fabrici, mine etc.) ocupate cu producția uneltelor de muncă, cu extracția materiilor prime, a materialelor și combustibililor și cu prelucrarea ulterioară a produselor obținute. **2.** ramură industrială, domeniu al industriei (1). **3.** (*rar*) profesiune, meserie. (<fr. *industrie*, lat. *industria*)
indút *s. m.* cel care servește la marile liturghii catolice pe diacon. (<lat. *indutus*)
induviát, -ă *adj.* acoperit cu induvie. (<fr. *induvié*)
indúvie *s. f.* **1.** parte a florii care protejează baza fructului până la maturitate. **2.** organ de diseminare a fructului, provenind din periatul florii, cum sunt egretele (3) la achene. (<fr. *induvie*)
induziát, -ă *adj.* prevăzut cu induzie. (<fr. *indusié*)
indúzie *s. f.* înveliș membranos care protejează sporii de pe fața inferioară a frunzelor la unele ferigi. (<fr. *indusie*)
inebranlábil, -ă *adj.* (*livr.*) care nu se lasă doborât; neclintit, ferm, inflexibil. (<fr. *inébranlable*)
inechitábil, -ă *adj.* (și *adv.*) întemeiat pe o nedreptate; injust. (<fr. *inéquitable*)
inechitáte *s. f.* nedreptate, injustețe; inicvitate. (după fr. *iniquité*)
inechiválvă *adj. cochilie ~* = cochilie din două valve inegale. (<fr. *inéquivalve*)
inechivóc, -ă *adj.* care nu se pretează la echivocuri, foarte clar. (după it. *inequivocabile*)
inecuáție *s. f.* (*mat.*) inegalitate conținând elemente cunoscute și necunoscute, adevărată numai pentru anumite valori ale elementelor necunoscute. (<fr. *inéquation*)
inedít, -ă *adj.* **1.** (despre documente, lucrări) care nu a mai fost publicat. **2.** (*fig.*) nou, necunoscut, neobișnuit. (<fr. *inédit*, lat. *ineditus*)
ineducábil, -ă *adj.* care nu poate fi educat. (<fr. *inéducable*)
inefábil, -ă *adj.* inexprimabil. (<fr. *ineffable*, lat. *ineffabilis*)
inefabilitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este inefabil. (<fr. *ineffabilité*)
ineficáce *adj. inv.* lipsit de eficacitate; fără efect; ineficient. (<fr. *inefficace*, lat. *inefficax*)
ineficacitáte *s. f.* faptul de a fi ineficace; lipsă de eficacitate. (<fr. *inefficacité*)
ineficiént, -ă *adj.* ineficace. (<engl. *inefficient*)
ineficiénță *s. f.* lipsă de eficiență. (<engl. *inefficiency*)
inegál, -ă *adj.* care nu este egal, identic; lipsit de egalitate. • schimbător; neuniform; inconstant. (<fr. *inégal*)
inegalábil, -ă *adj.* care nu poate fi egalat. (<fr. *inéga-lable*)
inegalitáte *s. f.* **1.** lipsă de egalitate, neegalitate; disproporție. **2.** (*mat.*) relație între două valori care nu sunt egale. (<fr. *inégalité*)
inegalizá *vb. tr.* a face ceva inegal. (<inegal + -iza)
ineísm *s. n.* doctrină filosofică fundată pe acceptarea ideilor înnăscute. (<fr. *innéisme*)
ineíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al ineismului. (<fr. *innéiste*)
ineláj *s. n.* operație de fixare a unor inele cleioase pe trunchiul arborilor pentru a-i feri de insecte. (după fr. *annelage*)
inelát, -ă *adj.* **1.** (despre păr) în formă de inele; cârlionțat. **2.** (despre degete) împodobit cu multe inele. **3.** (*zool.*) format din inele. **o** *viermi ~ți* = viermi care au corpul alcătuit din inele. (<inela)

inelegánt, -ă *adj.* neelegant. (<fr. *inélégant*)
inelegánță *s. f.* lipsă de eleganță în vorbire, în purtare; vorbă, comportare lipsită de finețe, de tact. (<fr. *inélégance*)
ineligíbil, -ă *adj.* care nu are calitățile cerute de lege pentru a putea fi ales. (<fr. *inéligible*)
ineligibilitáte *s. f.* starea celui ineligibil. (<fr. *inéligibilité*)
ineluctábil, -ă *adj.* care nu poate fi împiedicat; inevitabil; de neînlăturat. (<fr. *inéluctable*, lat. *ineluctabilis*)
ineluctabilitáte *s. f.* faptul de a fi ineluctabil. (<fr. *inéluctabilité*)
inenarábil, -ă *adj.* care nu poate fi povestit; extraordinar, uimitor. (<fr. *inénarrable*)
inépt, -ă *adj., s. m. f.* (om) prost, tâmpit; stupid. (<fr. *inepte*, lat. *ineptus*)
inepție *s. f.* vorbă, faptă ineptă; prostie; stupiditate; absurditate. (<fr. *ineptie*, lat. *ineptia*)
inepuizábil, -ă *adj.* (și *fig.*) interminabil; de neepuizat. (*p. ext.*) extrem de bogat. (<fr. *inépuisable*)
ineradicábil, -ă *adj.* imposibil de eradicat. (<engl. *ineradicable*)
ineránță *s. f.* principiu romano-catolic care susține infailibilitatea textului biblic. (<it. *inerranza*)
inerént, -ă *adj.* (și *adv.*) care prin natura sa este legat de ceva, care aparține în mod firesc la ceva. (<fr. *inhérent*, lat. *inhaerens*)
inerență *s. f.* **1.** calitatea, starea a ceea ce este inerent. **2.** caracteristică a unei relații de reciprocitate între două categorii sintactice presupuse în cadrul aceleiași unități. (<fr. *inhérence*)
inérm, -ă *adj.* **1.** (despre plante) fără spini sau vârf înțepător. **2.** (despre animale) lipsit de ace, dinți. (<fr. *inerme*, lat. *inermis*)
inért, -ă *adj.* **1.** nemișcat, neînsuflețit, mort. • moale, molâu, lipsit de vigoare. **2.** (*fiz.*) cu inerție; referitor la inerție. **3.** (*chim.*; despre elemente, substanțe) lipsit de reactivitate față de alte substanțe. (<fr. *inerte*, lat. *iners*)
inerțiál, -ă *adj.* (*fiz.*) referitor la inerție. **o** *sistem* ~ = sistem de referință în raport cu care se verifică principiul inerției (1). (< it. *inerziale*, germ. *inertial*)
inerție *s. f* **1.** stare de inactivitate, de pasivitate, indulgență, apatie. **o** ~ *uterină* = lipsă de contracție și de retractare a mușchiului uterin după naștere. **2.** proprietate a corpurilor de a-și păstra starea de mișcare sau de repaus în care se află, atâta timp cât nu sunt supuse acțiunii unei forțe exterioare. **3.** proprietate a unui sistem fizico-chimic, sau tehnic de a reacționa slab, sau cu întârziere la acțiunea factorilor externi. **4.** (*fig.*) tendința de a rămâne în activitate; indolență, apatie. (<fr. *inertie*, lat. *inertia*)
inervá *vb. tr.* (despre nervi) a forma rețeaua de nervi a unui organ, țesut. (<fr. *innerver*)
inervație *s. f.* **1.** distribuție a nervilor într-un organ sau țesut; rețeaua acestor nervi. **2.** activitate fiziologică ca-racteristică nervilor. (<fr. *innervation*)
inesențiál, -ă *adj.* neesențial. (<fr. *inessentiel*)
inestétic, -ă *adj.* care nu este estetic; urât, respingător. (<fr. *inesthétique*)
inestimábil, -ă *adj.* de neprețuit; inapreciabil; foarte valoros; inevaluabil. (<fr. *inestimable*, lat. *inaestimabilis*)
inevaluábil, -ă *adj.* inestinabil. (<fr. *inévaluable*)
inevitábil, -ă *adj.* (și *adv.*) care nu poate fi evitat; de neînlăturat, ineluctabil. (<fr. *inévitable*, lat. *inevitabilis*)
inevitabilitáte *s. f.* faptul de a fi inevitabil. (<fr. *inévitabilité*)
inexáct, -ă *adj.* care nu este exact; neadevărat. (<fr. *inexact*)
inexactitáte *s. f.* lipsă de exactitate; neadevăr. (<inexact + -itate)
inexcitábil, -ă *adj.* care nu poate fi excitat. (<fr. *inexcitable*)
inexcitabilitáte *s. f.* lipsă de excitabilitate. (<fr. *inexcitabilité*)
inexigíbil, -ă *adj.* care nu poate fi pretins. (<fr. *inexigible*)
inexigibilitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este inexigibil. (<fr. *inexigibilité*)
inexistént, -ă *adj.* care nu există. • (*fig.*) neimportant, neglijabil. (<fr. *inexistant*)
inexistență *s. f.* faptul de a nu exista; lipsă de existență. (<fr. *inexistence*)
inexorábil, -ă *adj.* **1.** neînduplecat, fără milă. **2.** implacabil. (< fr. *inexorable*, lat. *inexorabilis*)
inexorabilitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este inexorabil. (<fr. *inexorabilité*)
inexperiență *s. f.* lipsă de experiență. (<fr. *inexpérience*, lat. *inexperientia*)
inexperimentát, -ă *adj.* **1.** care nu are experiență. **2.** încă neexperimentat; neîncercat. (<fr. *inexpérimenté*)
inexpért, -ă *adj.* fără experiență, nepriceput. (<fr. *inexpert*)
inexpiábil, -ă *adj.* care nu poate fi ispășit. (<fr. *inexpiable*)
inexplicábil, -ă *adj.* care nu poate fi explicat; de neînțeles; (*p. ext.*) curios, straniu. (<fr. *inexplicable*, lat. *inexplicabilis*)
inexplicit, -ă *adj.* neexplicit, neclar. (<engl. *inexplicit*)
inexploatábil, -ă *adj.* de neexploatat. (<fr. *inexploitable*)
inexplorábil, -ă *adj.* care nu se poate explora, analiza, cerceta. (<fr. *inexplorable*)
inexplozíbil, -ă *adj.* (despre un aparat) care nu poate face explozie. (<fr. *inexplosible*)
inexplozív, -ă *adj.* (despre substanțe) care nu poate exploda. (<fr. *inexplosif*)
inexpresív, -ă *adj.* lipsit de expresivitate; șters. (<fr. *inexpressif*)
inexpresivitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este inexpresiv. (<fr. *inexpressivité*)
inexprimábil, -ă *adj.* care nu se poate reda în cuvinte; inefabil. (<fr. *inexprimable*)
inexpugnábil, -ă *adj.* care nu poate fi cucerit; de neînvins; (*fig.*) care rezistă la toate atacurile. (<fr. *inexpugnable*, lat. *inexpugnabilis*)
inexpugnabilitáte *s. f.* însușirea, starea a ceea ce este inexpugnabil. (<fr. *inexpugnabilité*)
inextensíbil, -ă *adj.* care nu se poate extinde. (<fr. *inextensible*)
inextensibilitáte *s. f.* calitatea de a fi inextensibil. (<fr. *inextensibilité*)
in exténso *loc. adv.* pe larg; în detaliu, în întregime. (<lat. *in extenso*)
inexterminábil, -ă *adj.* care nu poate fi exterminat. (<fr. *inexterminable*)
inextingíbil, -ă *adj.* de nestins. • care nu încetează; etern, veșnic. (<fr. *inextinguible*, lat. *inextinguibilis*)
inextirpábil, -ă *adj.* care nu poate fi extirpat. (<fr. *inextirpable*)
in extrémis *loc. adv.* **1.** în ultimul moment, în ultimă instanță. **2.** pe patul de moarte. (<lat. *in extremis*)
inextricábil, -ă *adj.* imposibil de descurcat, extrem de complicat; de neînțeles. (<fr. *inextricable*, lat. *inextricabilis*)
inextricabilitáte *s. f.* calitatea, starea a ceea ce este inextricabil. (<fr. *inextricabilité*)
infailíbil, -ă *adj.* care nu poate greși, care nu se poate înșela; perfect. (<fr. *infaillible*)
infailibilitáte *s. f.* faptul de a fi infailibil; starea, natura a ceea ce este infailibil. (<fr. *infaillibilité*)
infám, -ă *adj., s. m. f.* demn de dispreț, josnic, nemernic, nedemn. • (*fig.*) oribil, groaznic. (<fr. *infâme*, lat. *infamis*)
infamá *vb. tr.* a acuza pe nedrept; a defăima. (<lat., it. *infamare*)
infamánt, -ă *adj.* care atrage oprobriul, dezaprobarea, dezonoarea; degradant, dezonorant. (<fr. *infamant*, it. *infamante*)
infamatór, -oáre *adj.* defăimător, calomniator. (<it. *infamatore*)
infamie *s. f.* caracterul a ceea ce este infam; ticăloșie, josnicie, nemernicie. **o** *stâlpul ~ei* = loc unde erau ținuți infractorii și criminalii legați pentru a putea fi loviți de mulțime; *a. ținut* (sau *a pune) la stâlpul ~ei* = a supune oprobriului public, a infiera. (<fr. *infamie*, lat. *infamia*)
infánte, -ă *s. m. f.* titlul dat copiilor regilor Spaniei și Portugaliei, în afară de primul născut. (<sp. *infante*)
infantérie *s. f.* armă din compunerea trupelor de uscat care luptă, de obicei, pe jos. (<rus. *infanteriia*, fr. *infanterie*)
infanteríst *s. m.* militar din infanterie. (<rus. *infanterist*)
INFANTI- *elem.* „copil". (<fr. *infanti-*, cf. lat. *infans, -ntis*)

infanticíd, -ă I. *adj., s. m. f.* (părinte) care își ucide propriul copil nou-născut. **II.** *s. n.* pruncucidere. (<fr. *infanticide*, lat. *infanticidum*)
infantíl, -ă *adj.* **1.** de copii, al copiilor. o *paralizie ~ă* = poliomielită. **2.** (*fig.*) copilăresc, pueril; neserios. (<fr. *infantile*, lat. *infantilis*)
infantilísm *s. n.* **1.** anomalie în dezvoltarea fizică și psihică, manifestată prin păstrarea la vârsta adultă a unor caractere morfologice și funcționale propii copilăriei. **2.** caracter, comportament infantil, iresponsabil; copilărie; infantilitate. (<fr. *infantilisme*)
infantilitáte *s. f.* infantilism (2). (<it. *infantilità*)
infantilizá *vb. tr.* a menține la un adult o mentalitate infantilă. (<fr. *infantiliser*)
infarcectomíe *s. f* infartectomie. (<fr. *infarcectomie*)
infárct *s. n.* boală constând în astuparea unui vas de sânge, care are ca urmare necrozarea țesutului pe care acesta îl hrănește. o *~ miocardic* = boală a miocardului datorată obstruării unei ramuri a arterei coronare. (<fr. *infarctus*, germ. *Infarckt*)
infarctizáre *s. f.* proces patologic asemănător infarctului, produs prin obliterarea venoasă, însoțită de hemoragie, havorizat de staza sanguină. (<infarct + -iza)
infarctogén, -ă *adj.* care provoacă un infarct. (<fr. *infarctogène*)
infartectomíe *s. f* rezecție a unui infarct; infarcectomie. (<fr. *infartectomie*)
infatigábil, -ă *adj.* neobosit; zelos. (<fr. *infatigable*)
infatigabilitáte *s. f.* rezistență crescută la oboseală. (<infatigabil + -itate)
infatuá *vb. tr., refl.* a (se) îngâmfa, a (se) înfumura. (<fr. */s'/infatuer*, lat. *infatuare*)
infatuát, -ă *adj., s. m. f.* (om) îngâmfat, înfumurat. (<fr. *infatué*)
infáust, -ă *adj.* (în prognoza evoluției unei boli etc.) nefavorabil, fără speranțe. (<germ. *infaust*)
inféct, -ă *adj.* **1.** viciat, puturos; stricat; greu, urât. **2.** respingător, dezgustător, neîngrijit; de proastă calitate. **3.** josnic, murdar, oribil. **4.** (*fig., fam.*) prost, mizerabil. (<fr. *infect*, lat. *infectus*)
infectá *vb.* **I.** *refl.* a face o infecție. **II.** *tr.* a contamina (o regiune, aerul etc.) cu substanțe toxice, radioactive ori cu microbi patogeni. • (*fig.*) a corupe, a strica din punct de vedere moral. (<fr. *infecter*)
infectánt, -ă *adj.* producător de infecție. (<fr. *infectant*)
infectocontagiós, -oásă *adj.* (despre boli) care se răspândește ușor, care contaminează (<infect + contagios)
infféctum *s. n. (lingv.)* sistem de forme verbale derivate ale prezentului care, în opoziție cu perfectum, redau acțiunea ca nerealizată. (<fr. *infectum*)
infécție *s. f.* **1.** proces patologic cauzat de pătrunderea și dezvoltarea microbilor în organism. **2.** miros urât, duhoare, putoare. **3.** (*fig.*) corupție. (<fr. *infection*)
infecționíst, -ă *s. m. f.* medic specialist în infecții. (<infecție + *-/on/ist*)
infecțiós, -oásă *adj.* provocat de o infecție; contagios, molipsitor. (<fr. *infectieux*)
infecțiozitáte *s. f.* contagiozitate. (<fr. *infectiosité*)
infecúnd, -ă *adj.* infertil. (<fr. *infécond*, lat. *infecundus*)
infecunditáte *s. f.* infertilitate. (<fr. *infécondité*)
infer *adj. inv.* (despre ovar) situat dedesubtul punctelor de inserție ale sepalelor, petalelor sau staminelor. (<fr. *infère*, lat. *inferus*)
inferá *vb. intr.* a trage o concluzie generală din mai multe fapte particulare. (<fr. *inférer*)
inferénță *s. f.* operație logică de derivare a unui enunț din altul, prin care se admite o judecată în virtutea unei legături a ei cu alte judecăți considerate ca adevărate. (<fr. *inférence*)
inferențiál, -ă *adj.* bazat pe inferență; deductibil. (<engl. *inferential*)
inferiór, -oáră I. *adj.* **1.** așezat mai jos; de jos. • (despre o parte a unui curs de apă, o regiune) în apropiere de punctul de vărsare; depărtate de izvor. **2.** mai mic din punct de vedere numeric. **3.** de calitate (mai) proastă; mai puțin bun; mai puțin frumos; mai mic decât alții. **4.** care are un grad, o funcție, un rang mai mic decât altul. **II.** *s. m.* subaltern, subordonat. (<fr. *inférieur*, lat. *inferior*)
inferioritáte *s. f.* situația, calitatea a ceea ce este inferior; dezavantaj. (<fr. *infériorité*)
infermentescibil, -ă *adj.* care nu este susceptibil de a fermenta. (<fr. *infermentescible*)
inférn *s. n.* **1.** (*mit.*) locaș subpământean unde se credea că rămân sufletele morților. **2.** iad. **3.** colecție de cărți licențioase, formând, în bibliotecile mari, o secție aparte unde accesul este limitat. **4.** (*fig.*) atmosferă de dezordine și de confuzie; situație greu de suportat, viață chinuită. (<lat. *infernus*, it. *inferno*)
infernál, -ă *adj.* **1.** de (din) infern. **2.** caracteristic infernului; diabolic, drăcesc. • (*fig.*) groaznic, teribil, înspăimântător. o *mașină ~ă* = bombă cu explozie întârziată, pentru atentate. (< fr. *infernal*. lat. *infernalis*)
inferovariát, -ă *adj.* (despre plante) cu ovarul infer. (<fr. *inferovarié*)
infertíl, -ă *adj.* **1.** nefertil, neroditor, sărac, arid. **2.** (*med.*) infecund; sterp, steril. (<fr. *infertile*, lat. *infertilis*)
infertilitáte *s. f.* **1.** lipsă de fertilitate; infecunditate. **2.** (*med.*) sterilitate. (<fr. *infertilité*)
infestá *vb. tr.* a contamina un organism, un mediu. • a bântui, a invada. (<fr. *infester*, lat. *infestare*)
infestáție *s. f.* infestare. (<fr. *infestation*)
infezábil, -ă *adj.* care nu se poate face. (<fr. *infaisable*)
infibulá *vb. tr.* a supune infibulației. (<fr. *infibuler*, lat. *infibulare*)
infibulație *s. f.* operație la unele populații primitive pentru a suprima contactul sexual, prin unirea cu ajutorul unui inel a labiilor și a prepuțului. (<fr. *infibulation*)
infidél, -ă *adj.* **1.** necredincios, nestatornic, inconstant (în dragoste); (despre soți) care nu respectă credința conjugală. **2.** (despre memorie) pe care nu se poate conta; slab, defectuos. o *traducere ~ă* = traducere incorectă, inexactă. (<fr. *infidèle*, lat. *infidelis*)
infidelitáte *s. f.* **1.** nestatornicie, necredință; încălcare a credinței conjugale. **2.** faptă care dovedește nestatornicie în dragoste. • inexactitate; neadevăr. **3.** felonie. (<fr. *infidélité*, lat. *infidelitas*)
infiltrá *vb. tr.* **I.** *refl.* (despre lichide) a pătrunde prin porii corpurilor solide (ca prin filtru). **II.** *tr., refl. (fig.)* a pătrunde, a face să pătrundă, a (se) strecura neobservat. (<fr. */s'/infiltrer*)
infiltrát *s. n.* pătrundere și localizare a unui agent vătămător într-un țesut sau organ. (<fr. *infiltrat*, germ. *Infiltrat*)
infiltrativ, -ă *adj.* (despre un proces patologic) cu caracter de infiltrație (2). (<engl. *infiltrative*)
infiltrație *s. f.* **1.** infiltrare. • cantitatea de apă provenită din precipitațiile atmosferice, care pătrund în sol. **2.** injectare lentă cu novocaină a unui țesut. • pătrundere a unui lichid (sânge, serozitate) într-un țesut sau organ. **3.** (*text.*) lipirea pe stofă a unor fire sau scame de altă culoare. (<fr. *infiltration*)
infiltrométru *s. n.* instrument pentru determinarea vitezei de infiltrație a apei în sol. (<fr. *infiltromètre*)
ínfim, -ă *adj.* extrem de mic; minuscul; neînsemnat. (<fr. *infime*, lat. *infimus*)
infinít, -ă I. *adj.* care nu are sfârșit, limite; fără margini; nemărginit, nemăsurat. **II.** *s. n. (fil.)* însușirea materiei de a fi nelimitată și inepuizabilă în spațiu și timp. **III.** *s. m. (mat.)* mărime care nu este finită. (<lat. *infinitus*, fr. *infini*)
infinitáte *s. f.* cantitate, număr nelimitat, foarte mare. (<fr. *infinité*)
infinitezimál, -ă *adj.* **1.** foarte mic; infim. **2.** (*mat.*) relativ la mărimi extrem de mici. o *calcul ~* = calcul care cuprinde calculul diferențial și integral. (<fr. *infinitésimal*)
infinitísm *s. n.* concepție metafizică care admite că universul este infinit. (<fr. *infinitisme*)
infinitív *s. n.* mod nepersonal al verbului, care exprimă acțiunea în chip general. (<fr. *infinitif*, lat. *infinitivus*)
infinitivál, -ă *adj.* referitor la infinitiv; construit cu infinitivul. (<fr. *infinitival*)
infinitúdine *s. f.* (*fil.*) însușirea a ceea ce este infinit. (<fr. *infinitude*)
infírm, -ă *adj., s. m. f.* schilod, neputincios, invalid. (<fr. *infirme*, lat. *infirmus*)

infirmá *vb. tr.* a declara nevalabil, nefondat, a anula; a invalida; (fig.) a dezminți. (<fr. *infirmer*, lat. *infirmare*)
infirmábil, -ă *adj.* care poate fi infirmat. (<fr. *infirmable*)
infirmáre *s. f.* acțiunea de a infirma. • (*jur.*) înlăturare a unui act al organelor de anchetă penală sau a unui mandat de către organele ierarhice superioare. (<infirma)
infirmatív, -ă *adj.* care anulează (o sentință). (<fr. *infirmatif*)
infirmerie *s. f* local (încăpere) într-o cazarmă, într-un internat etc. unde se îngrijesc sau se examinează bolnavii. (<fr. *infirmerie*)
infirmiér, -ă *s. m. f.* cadru sanitar care ajută pe medici și îngrijește bolnavii într-un spital, într-o infirmerie. (<fr. *infirmier*)
infirmitáte *s. f.* **1.** stare a celui infirm; lipsă parțială sau totală a unui organ sau a unei funcții. **2.** (*fig.*) slăbiciune, imperfecțiune. (<fr. *infirmité*, lat. *infirmitas*)
infíx *s. n.* consoană cu valoare morfologică inserată în rădăcina unui cuvânt. (<fr. *infixe*)
infixáție *s. f.* formare de noi cuvinte cu ajutorul infixelor. (< engl. *infixation*)
inflamá *vb. refl.* **1.** (despre un țesut, organ etc.) a suferi o inflamație. **2.** (*fig.*) a se înflăcăra, a se pasiona; a se ambala. (<lat. *inflamare*, fr. *enflammer*)
inflamábil, -ă *adj.* **1.** (despre corpuri, substanțe) care se aprinde ușor. **2.** (*fig.*) înfocat, entuziast, aprins, pătimaș. (<fr. *inflammable*)
inflamabilitáte *s. f* calitatea a ceea ce este inflamabil. (<fr. *inflammabilité*)
inflamatór, -oáre *adj.* care se manifestă printr-o inflamație; care produce o inflamație. (<fr. *inflammatoire*)
inflamáție *s. f.* proces de umflare și înroșire a unui organ sau țesut bolnav, dureros la atingere; umflătură. (<fr. *inflammation*, lat. *inflammatio*)
inflație *s. f.* fenomen caracteristic economiei de piață, prin creșterea cantității de hârtie-monedă peste nevoile reale ale producției și circulației mărfurilor, ceea ce determină deprecierea puterii de cumpărare a banilor. (<fr. *inflation*)
inflaționísm *s. n.* politică ce consideră inflația ca un mijloc de expansiune economică. (<fr. *inflationnisme*)
inflaționíst, -ă **I.** *adj.* cu caracter de inflație. **II.** *s. m. f.* adept al inflaționismului. (<fr. *inflationniste*)
inflexíbil, -ă *adj.* **1.** care nu se poate îndoi; neflexibil. **2.** (*fig.*) neînduplecat, ferm, intransigent. (<fr. *inflexible*, lat. *inflexibilis*)
inflexibilitáte *s. f.* calitatea a ceea ce este inflexibil. • (*fig.*) fermitate, tărie, intransigență. (<fr. *inflexibilité*)
inflexionál, -ă *adj.* referitor la inflexiune. **o** (*mat.*) *tangentă ~ă* = tangentă a unei curbe în punctul de inflexiune. (<fr. *inflexionnel*)
inflexiúne *s. f.* **1.** modificare a înălțimii unui sunet, a timbrului unei vocale; schimbare bruscă a vocii, a accentului; modulație (2). **2.** îndoire, curbare. **o** *~ osoasă* = incurbare osoasă. **3.** (*mat.*) schimbare de sens a concavității unei curbe plane. (<fr. *inflexion*, lat. *inflexio*)
inflicțiúne *s. f.* (*jur.*) aplicare, administrare a unei pedepse, amenzi etc. (<fr. *infliction*, lat. *inflictio*)
inflíge *vb. tr.* (*rar*) a pedepsi. (<fr. *infliger*, lat. *infligere*)
inflorescénță *s. f.* **1.** mod de dispunere a florilor pe tulpină sau pe ramurile plantei. **2.** totalitatea acestor flori. (<fr. *inflorescence*)
influént, -ă **I.** *adj.* cu influență, cu trecere; puternic. **II.** *s. m.* apă care intră în stația de epurare. (<fr. *influent*)
influență *vb. tr., intr.* a exercita o influență; a înrâuri. (<fr. *influencer*)
influențábil, -ă *adj.* care poate fi influențat cu ușurință. (<fr. *influençable*)
influențabilitáte *s. f.* caracter influențabil. (<influențabil + -itate)
influénță[1] *s. f.* **1.** acțiune exercitată asupra unei ființe sau a unui lucru, putând să-i modifice conținutul, caracterul, forma etc. **2.** putere, trecere, precădere. (<fr. *influence*)
influénță[2] *s. f.* gripă. (<it. *influenza*)
influx *s. n.* **1.** scurgere a unui curent, a unor particule. **o** *~ nervos* = propagare a excitației într-un nerv. **2.** fluid ipotetic căruia i se atribuie unele efecte organice. (<fr. *influx*, lat. *influxus*)
info *adj. inv.* informativ. (<info/rmativ/)
in-fólio *adj. inv., s. n.* (format) în care coala de hârtie imprimată este împăturită în două (patru pagini). (<fr., lat. *in folio*)
infórm, -ă *adj.* **1.** fără formă precisă; cu o formă nepotrivită. • grosolan, brut. **2.** (*fig.*) nedesăvârșit. (<fr. *informe*, lat. *informis*)
informá *vb.* **I.** *tr.* a da cuiva informații; a înștiința. **II.** *refl.* a strânge informații, știri; a se interesa. (<fr. */s'/informer*, lat. *informare*)
informál, -ă *adj.* **1.** lipsit de determinări și cadre instituționale, oficiale, formale; neoficial, simplu. • (*log.*) care ține de conținut, de general, de altceva decât de forma logică. • (despre concepte) care are ca referință imediată un obiect sau un proces bine determinat. **2.** (despre pictura abstractă) caracterizată prin lipsa oricărei organizări a materiei picturale. • (despre pictori) care practică astfel de pictură. (<engl. *informal*, fr. *informel*)
informatécă *s. f.* bancă de date, de informații (2). (<fr. *informathèque*)
informátic, -ă **I.** *adj.* referitor la informatică. **II.** *s. f.* știință aplicată care studiază prelucrarea informațiilor (2) cu ajutorul sistemelor automate de calcul. (<fr. *informatique*)
informaticián, -ă *s. m. f.* specialist în informatică. (<fr. *informaticien*)
informáting *s. n.* ansamblu de activități cu caracter de servicii în domeniul informaticii, prestate de firme specializate. (< engl. *informating*)
informatív, -ă *adj.* care are rol de a informa; info. (<fr. *informatif*)
informatizá *vb. tr.* **1.** a folosi informatica în rezolvarea unor probleme. **2.** a dota cu mijloace de informatică. (<fr. *informatiser*)
informatizábil, -ă *adj.* care poate fi informatizat. (<fr. *informatisable*)
informatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care dă, procură informații. (<fr. *informateur*)
informáție *s. f.* **1.** știre, veste, comunicare. • lămurire asupra cuiva sau a ceva; totalitatea materialului de informare și de documentare; izvor, sursă. **2.** noțiune centrală a teoriei comunicațiilor și a ciberneticii, desemnând elementele noi în raport cu cunoștințele prealabile, cuprinse în structura unui mesaj, în semnificația unui simbol. **o** *teoria ~i* = teorie matematică a proprietăților generale ale surselor de informație, ale canalelor de transmisie și ale instalațiilor de păstrare și de prelucrare a informațiilor. **3.** *~ genetică* = totalitatea materialului genetic dintr-o celulă. (<fr. *information*, lat. *informatio*)
informațional, -ă *adj.* referitor la informație, care conține informații. (<engl. *informational*)
informitáte *s. f* lipsă de formă; însușirea de a fi inform. (<it. informitá)
infórtiat *s. n.* nume dat de glosatori părții a doua a digestelor. (<fr. *infortiat*, lat. *infortiatus*)
infosféră *s. f.* sferă a unei civilizații cuprinzând canalele de comunicație prin care circulă informația necesară. (< info/rmație/ + *-sferă*)
infotráfic *s. n.* informație privind traficul. (<info- + trafic)
INFRA[1]**-** *pref.* „sub", „dedesubt", „dincolo de". (<fr. *infra-*, cf. lat. *infra*)
ínfra[2] *adv.* (în notația bibliografică) dedesubt, mai jos, mai departe. (<lat. *infra*)
infraacústic, -ă *adj.* (despre vibrații acustice) cu frecvența sub limita inferioară a audibilității. (<fr. *infra-acoustique*)
infraapicál, -ă *adj.* (*biol.*; despre organe) inserat imediat sub vârf; subapical. (<fr. *imfraapical*)
infraaxilár, -ă *adj.* sub axila frunzei; subaxilar. (<fr. *infraaxillaire*)
infractór, -oáre *s. m. f.* cel care comite o infracțiune. (<fr. *infracteur*, lat. *infractor*)
infracțional, -ă *adj.* referitor la infracțiune, cu caracter de infracțiune. (<infracți/une/ + *-onal*)

infracționalitáte *s. f.* numărul infracțiunilor comise într-o perioadă pe un anumit teritoriu; criminalitate. (<*infracțional* + *-itate*)

infracționísm *s. n.* caracter infracțional. (<*infracție* + *-/on/ism*)

infracțiúne *s. f.* **1.** încălcare cu vinovăție a unei legi penale. **2.** abatere, încălcare a unui ordin, a unui tratat etc. (<fr. *infraction*, lat. *infractio*)

infragérmen *s. m.* inframicrob. (<fr. *infragerme*)

inframastítă *s. f.* inflamație a stratului conjunctiv lax retromamar. (<fr. *inframastite*)

inframicrób *s. m.* microorganism extrem de mic; infragermen. (<fr. *inframicrobe*)

inframicrobián, -ă *adj.* referitor la inframicrobi. (<fr. *inframicrobien*)

inframicrobiólog, -ă *s. m. f.* specialist în inframicrobiologie. (<inframicrobiologie)

inframicrobiologíe *s. f.* știință care studiază inframicrobii și ultravirusurile; virusologie. (<infra[1]- + *microbiologie*)

infrangíbil, -ă *adj.* care nu se poate frânge, sparge, sfărâma. (<fr. *infrangible*)

infranșisábil, -ă *adj.* peste care nu se poate trece. (<fr. *infranchissable*)

infranumerár, -ă *adj.* sub numărul fixat, necesar, obișnuit. (< infra[1]- + numerar)

infrarefracție *s. f.* refracție a undelor radioelectrice în troposferă, mai puțin pronunțată decât refracția în atmosfera standard. (<fr. *infraréfraction*)

infrarenál, -ă *adj.* situat sub rinichi. (<engl. *infrarenal*)

infraróșu, -ie **I.** *adj. radiații ~ii* = radiații electromagnetice invizibile, penetrante, în spectru dincolo de limita roșie a domeniului vizibil. **II.** *s. n.* domeniu spectral al radiațiilor infraroșii. (după fr. *infrarouge*)

infrasónic, -ă *adj.* infrasonor. (<engl. *infrasonic*)

infrasonór, -ă *adj.* referitor la infrasunete; infrasonic. **o** *oscilații ~e* = oscilații supersonice. (<fr. *infra-sonore*)

infrasonoterapíe *s. f.* terapeutică prin infrasunete. (<fr. *infrasonothérapie*)

infraspecífic, -ă *adj.* de rang inferior speciei. (<fr. *infraspecifique*)

infrastructurál, -ă *adj.* referitor la infrastructură. (<infrastructură + -al)

infrastructúră *s. f.* **1.** ansamblu de elemente care susțin partea principală a unei construcții, a unui drum. **2.** parte a unei nave care se află sub corpul principal al vasului. **3.** totalitatea instalațiilor tehnice și a construcțiilor la sol necesare activității de zbor. **4.** ansamblul elementelor care constituie baza tehnico-materială a unei societăți. **5.** ansamblu de elemente ori relații care condiționează sau determină pe cele de la nivelul structurii unui sistem sau domeniu de sisteme. (<fr. *infrastructure*)

infrasúnet *s. n.* sunet cu o frecvență mai mică decât frecvențele auditive, neputând fi deci perceput de urechea omului. (după fr. *infra-son*)

infratemporál, -ă *adj.* (*anat.*) sub regiunea temporală. (<engl. *infratemporal*)

infratentoriál, -ă *adj.* sub tentoriul cerebelului; subtentorial. (<engl. infratentorial)

infratermoterapíe *s. f.* terapeutică cu raze infraroșii care au în special efecte termice. (<fr. *infrathermothérapie*)

infratorácic, -ă *adj.* situat sub torace. (<engl. *infrathoracic*)

infravirál, -ă *adj.* referitor la infravirus. (<infravir/us/ + *-al*)

infravírus, -ă *s. n.* virus filtrant; ultravirus. (<fr. *infravirus*)

infrecventábil, -ă *adj.* care nu poate fi frecventat. (<fr. *infréquentable*)

infrecventabilitáte *s. f.* însușirea de a fi infrecventabil. (<infrecventabil + -itate)

infringemént *s. n.* încălcare, violare. (<engl. *infringement*)

infructuós, -oásă *adj.* care nu dă rezultate; zadarnic. (<fr. *infructueux*, lat. *infructuosus*)

infrutescénță *s. f.* grupare de fructe la un loc rezultând dintr-o inflorescență. (<fr. *infrutescence*)

infúl *s. n.* bandă sacră de lână albă care încununa fruntea preoților sau cu care se împodobeau victimele destinate sacrificării rituale în Roma antică. (<fr. *infule*, lat. *infula*)

infundíbul[1] *s. n.* structură anatomică în formă de pâlnie. (<fr., lat. *infundibulum*)

INFUNDIBUL[2]**(O)- / INFUNDIBULI-** *elem.* „pâlnie". (<fr. *infundibul/o/-, infundibuli-*, cf. lat. *infundibulum*)

infundibulár, -ă *adj.* referitor la infundibul. (<fr. *infundibulaire*)

infundibulectomíe *s. f.* rezecție parțială a infundibulului arterei pulmonare. (<fr. *infundibulectomie*)

INFUNDIBULI- v. infundibul[2](o)-.

infundibulifórm, -ă *adj. (biol.;* despre organe) cu deschidere largă în formă de infundibul. (<fr. *infundibuliforme*)

infundibulotóm *s. n.* instrument folosit în infundibulotomie. (<fr. *infundibulotome*)

infundibulotomíe *s. f.* incizie a infundibulului arterei pulmonare. (<fr. *infundibulotomie*)

infúz, -ă *adj.* (despre cunoștințe, virtuți) posedate în mod natural, fără a fi fost nevoie să fie însușite; înnăscut. (<fr. *infus*)

infuzá *vb. tr.* **1.** a face o infuzie. **2.** a face să pătrundă (un lichid) într-un corp. **3.** (*fig.*) a comunica, a face să pătrundă. (<fr. *infuser*)

infuzíbil, -ă *adj.* (despre materiale) care nu se poate topi ușor, care se topește extrem de greu, cu temperatura de topire foarte înaltă. (<fr. *infusible*)

infuzibilitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este infuzibil. (<fr. *infusibilité*)

infúzie *s. f* **1.** soluție apoasă dintr-o plantă prin opărire cu un lichid fiert în clocote. **2.** introducere a unui lichid organic în organism. **3.** (*fig.*) insuflare, aport (de idei, curaj, sentimente, capital etc.) **4.** (*zoot.*) definirea aportului genetic al rasei amelioratoare într-o încrucișare. (<fr. *infusion*, lat. *infusio*)

infuzór *s. n.* vas cilindric cu capac pentru preparat infuzii (1). (<fr. *infusoir*)

infuzóri *s. m. pl.* clasă de protozoare cu cili vibratili; ciliate. (< fr. *infusoires*)

ingambamént *s. n.* procedeu de versificație constând în continuarea ideii poetice în versul următor, fără a marca aceasta prin vreo pauză; enjambement. (<it. *ingambamento*, după fr. *enjambement*)

ingeniá *vb. refl.* (*rar*) a încerca, a se strădui, a se trudi; a căuta mijlocul de a face un lucru. (<fr. *ingénier*)

ingeniós, -oásă *adj.* **1.** care dovedește spirit inventiv; îndemânatic. **2.** făcut cu iscusință, cu îndemânare. (<fr. *ingénieux*, lat. *ingeniosus*)

ingeniozitáte *s. f.* calitatea de a fi ingenios; inventivitate; iscusință. (<fr. *ingéniosité*)

ingenuitáte *s. f.* naturalețe, simplitate, naivitate, candoare. (< fr. *ingénuité*, lat. *ingenuitas*)

ingénuo *adv. (muz.)* simplu, naiv, nevinovat. (<it. *ingenuo*)

ingénuu, -uă **I.** *adj.* care dovedește ingenuitate. **II.** *s. f. (teatru, cinem.)* rol care prezintă o tânără fată naivă. (*p. ext.*) persoană ingenuă. (<lat. ingenuus,fr. *ingénu*)

ingerá *vb. tr.* **1.** a îngurgita. **2.** a se introduce, a se amesteca, a face presiuni. (<fr. *ingérer*, lat. *ingerere*)

ingerábil, -ă *adj.* care poate fi ingerat. (<fr. *ingérable*)

ingerínță *s. f.* intervenție, amestec nedorit în viața unei persoane, a unui stat. (<fr. *ingérence*)

ingésta *s. f. pl.* totalitatea substanțelor care pătrund în fiecare zi în organism. (<lat. *ingesta*)

ingéstie *s. f.* ingerare; îngrhițire. (<fr. *ingestion*, lat. *ingestio*)

inghinál, -ă *adj.* din regiunea abdominală, de la vintre. (<fr. *inguinal*)

inginér, -ă *s. m. f.* specialist cu calificare superioară care organizează și conduce procesele tehnologice într-o întreprindere. (<it. *ingegnere*, fr. *ingénieur*, germ. *Ingenieur*)

inginerie *s. f.* profesiunea de inginer. **o** *~ genetică* = modificare a structurii genetice a unui organism prin intervenții asupra genelor. (<it. *ingegneria*)

inglúvie *s. f.* cocoloș din resturi nedigerate (păr, pene) înghițite o dată cu hrana de unele păsări răpitoare și regurgitate. (<fr. *ingluvie*, lat. *ingluvies*)

ingrát, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (om) nerecunoscător. **II.** *adj. (fig.)* care nu satisface, nu corespunde eforturilor depuse. • greu, dificil. (<fr. *ingrat*, lat. *ingratus*)

ingratitúdine *s. f.* atitudinea celui ingrat; nerecunoștință. (< fr. *ingratitude*, lat. *ingratitudo*)
ingrediént *s. n.* **1.** substanță accesorie din compoziția unui medicament, aliment etc. **2.** ceea ce concură la un rezultat. (< fr. *ingrédient*, lat. *ingrediens*)
ingresiúne *s. f.* avansare locală a mării pe uscat, în urma mișcărilor de scufundare a scoarței terestre. (< fr. *ingression*, lat. *ingressio*)
ingresív, -ă *adj. (lingv.;* despre sunete) considerat ca o limită a stadiului său inițial. (< fr. *ingressif*)
ingurgitá *vb. tr.* **1.** a înghiți (alimente), a absorbi repede și în cantitate mare; (*fam.*) a înfuleca, a ingera. **2.** (*fig.*) a acumula masiv cunoștințe fără asimilarea lor. (< fr. *ingurgiter*, lat. *ingurgitare*)
ingurgitábil, -ă adj. care poate fi ingurgitat. (< fr. *ingurgitable*)
ingurgitatór, -oáre *s. m. f.* cel care ingurgitează. (< ingurgita + -tor)
ingurgitáție *s. f.* (*rar*) ingurgitare. (< fr. *ingurgitation*)
inhabituál, -ă *adj.* neobișnuit. (< fr. *inhabituel*)
inhalá *vb. tr.* a trage în piept, a inspira gaze, vapori etc. (< fr. *inhaler*, lat. *inhalare*)
inhalánt, -ă *adj., s. n.* (comprimat) care se pune în apă clocotită, pentru inhalații. (< fr. *inhalant*)
inhalatór *s. n.* **1.** aparat pentru inhalații. **2.** aparat producător de oxigen, folosit de aviatori și de pasagerii care zboară la mari altitudini. (< fr. *inhalateur*)
inhaláție *s. f.* inhalare a unor gaze, vapori etc. în scop terapeutic. (< fr. *inhalation*, lat. *inhalatio*)
inhibá *vb. tr.* **I.** a împiedica, a interzice, a încetini un proces fiziologic, o reacție chimică. **II.** *refl* a se abține, a se reține. (< fr. *inhiber*, lat. *inhibere*)
inhibánt, -ă *adj.* care inhibă; inhibitor. (după it. *inibante*)
inhibínă *s. f.* substanță antibacteriană inhibitivă, secretată de unele țesuturi epiteliale sau plante; hormon testicular cu acțiune frenatoare asupra hipofizei. (< germ. *inhibin*)
inhibitív, -ă *adj.* inhibitor. (< fr. *inhibitif*)
inhibitór, -oáre **I.** *adj.* care inhibă; inhibant, inhibitiv. **II.** *s. m.* substanță care poate încetini sau împiedica un proces fiziologic, chimic etc. (< fr. *inhibiteur*)
inhibíție *s. f.* **1.** faptul de a (se) inhiba; suprimare pe cale nervoasă a unei funcții. **2.** (*chim.*) oprire sau încetinire a unei reacții cu ajutorul inhibitorilor. (< fr. *inhibition*, lat. *inhibitio*)
inhumáție *s. f.* (*rar*) înhumare. (< fr. *inhumation*)
iníe, -ă *adj.* nedrept, injust, neechitabil; arbitrar, abuziv. (< fr. *inique*)
inicvitáte *s. f.* inechitate. (< lat. *iniquitas*)
iniencefál *s. m.* monstru care prezintă iniencefalie. (< fr. *iniencéphale*)
iniencefalíe *s. f.* monstruozitate constând în retroflexia capului, cu fața orientală în sus, iniomul lipsind. (< fr. *iniencéphalie*)
inimaginábil, -ă *adj.* care nu se poate imagina; de neînchipuit. (< fr. *inimaginable*)
inimaginabilitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este inimaginabil. (< it. *inimaginabilità*)
inimicíție *s. f.* (*livr.*) dușmănie, ură, vrăjmășie; aversiune, ostilitate. (< lat. *inimicitia*, it. *inimicizia*)
inimitábil, -ă *adj.* care nu se poate imita. (< fr. *inimitable*)
ininteligént, -ă *adj.* neinteligent, nepriceput; prost. (< fr. *inintelligent*)
ininteligénță *s. f.* lipsă de inteligență; stupiditate. (< fr. *inintelligence*)
ininteligíbil, -ă *adj.* de neînțeles; neclar, confuz. (< fr. *inintelligible*)
ininteligibilitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este ininteligibil. (< fr. *inintelligibilité*)
inión *s. m.* protuberanță externă a osului occipital; ceafă. (< fr. *inione*, gr. *inion*)
iniopág *s. m.* monstru dublu caracterizat prin unirea indivizilor prin oasele occipitale. (< fr. *iniopage*)
inițiá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a primi (pe cineva) în rândul celor care practicau un anumit cult. • a îndruma în practica unei religii. **2.** a începe, a pune bazele unei activități, unei acțiuni etc. **3.** a pune la curent cu... **4.** (*inform.*) a atribui o valoare inițială unei variabile. • a pune în stare de execuție un (sub)program. **II.** *tr., refl.* a da cuiva, a căpăta cunoștințele necesare într-o știință, artă, meserie etc. (< fr. *initier*, lat. *initiare*)
inițiál, -ă **I.** *adj.* (și *adv.*) de (la) început. **II.** *s. f.* literă cu care începe un cuvânt. (< fr. *initial*)
inițializá *vb. tr. (inform.)* a anula conținutul memoriei calculatorului electronic prin aducerea la zero, în scopul începerii prelucrării de noi date. (< fr. *initialiser*)
inițiát, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care a primit (primele) cunoștințe într-un domeniu. (< iniția)
inițiátic, -ă *adj.* **1.** care ține de inițiere. **2.** care nu poate fi înțeles decât de inițiați; ezoteric. (< fr. *initiatique*, it. *iniziatico*)
inițiatívă *s. f.* faptul de a propune sau întreprinde primul ceva. • însușirea celui care este înclinat să întreprindă ceva nou din îndemn propriu. (< fr. *initiative*)
inițiatór, -oáre **I.** *adj., s. m. f.* (cel) care inițiază ceva. **II.** *s. m.* **1.** promotor (II). **2.** exploziv, sensibil, corp incandescent sau reactiv care dă impulsul declanșării unei explozii. **III.** *s. n.* dispozitiv care asigură aprinderea propergolului în motoarele rachetelor. (< fr. *initiateur*)
inițiére *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) iniția. **2.** provocare a unei explozii, a unei reacții cu ajutorul impulsului inițial. (< iniția)
injectá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a introduce un medicament lichid cu seringa într-un corp, într-o rană. **2.** a introduce prin jet, sub presiune, un fluid. **II.** *refl.* (despre ochi) a se înroși, a se congestiona. (< fr. */s'/injecter*, lat. *iniectare*)
injectábil, -ă *adj.* care poate fi injectat. (< fr. *injectable*)
injectív, -ă *adj. (mat.;* despre funcții) în care un element al celei de-a doua mulțimi are în plus un antecedent. (< fr. *injectif*)
injectór, -oáre **I.** *adj.* care servește pentru injectare. **II.** *s. n.* **1.** dispozitiv cu ajutorul căruia se introduce forțat fluidul într-o mașină, într-un mecanism; pompă de injecție. **2.** aparat pentru alimentarea cu apă a cazanului unei mașini cu aburi. **III.** *s. m. f.* persoană specializată în injectarea unei toxine (a unui produs cosmetic) împotriva ridurilor și a transpirației. (< fr. *injecteur*)
injécție *s. f.* **1.** injectare (I, 1, 2). • produsul care se injectează. **2.** introducere sub presiune a unui lichid sau a suspensiilor unui corp pulverulent într-un material ori unui spațiu închis. **3.** (*mat.*) funcție injectivă. **4.** pătrundere sub presiune a unei magme în zonele cele mai adânci ale scoarței terestre. (< fr. *injection*, lat. *iniectio*)
injonctív, -ă *adj.* cu caracter de injoncțiune. • (*lingv.*) poruncitor. (< fr. *injonctif*)
injoncțiúne *s. f.* presiune, intervenție puternică asupra cuiva; ordin precis. (< fr. *injonction*)
injuriá *vb. tr.* a aduce cuiva injurii; a insulta; a ofensa, a jigni. (< fr. *injurier*)
injúrie *s. f.* jignire gravă, insultă, invectivă. (< după lat. *iniuria*, fr. *injure*)
injuriós, -oásă *adj.* care conține o injurie; insultător, jignitor. (< fr. *injurieux*, lat. *iniuriosus*)
injúst, -ă *adj.* inechitabil. (< fr. *injuste*, lat. *iniustus*)
injustéțe *s. f.* lipsă de justețe; inexactitate, neadevăr. (< injust + -ețe)
injustíție *s. f.* nedreptate. (< fr. *injustice*, lat. *iniustitia*)
inlándsis *s. n.* calotă glaciară. (< fr., scand. *inlandsis*)
inlasábil, -ă *adj.* neobosit, perseverent. (< fr. *inlassable*)
inlineskates /-schét/ *s. n.* patine cu rotile care au patru roți dispuse una peste alta, facilizând atingerea unei viteze mai mari. (cf. engl. *in line*, într-un rând, *skate*, a merge pe patine cu rotile)
în memóriam *loc. adj. și adv.* în memoria, în amintirea (unei personalități, a unui eveniment important). (< lat. *in memoriam*)
innavigábil, -ă *adj.* nenavigabil. (< fr. *innavigable*)
innocénte *adv. (muz.)* nevinovat, simplu. (< it. *innocente*)
în núce *loc adj. și adv.* scurt și cuprinzător, în forma cea mai restrânsă. (< lat. *in nuce*)
INO- *elem.* „fibră". (< engl. *ino-*, cf. gr. *is, inos*)
inobediént, -ă *adj.* nesupus. (< in[1]- + *obedient*)
inobediénță *s. f.* lipsă de obedință; nesupunere. (< in[1]- + *obedință*)

inobservábil, -ă *adj.* care nu se poate observa. (< fr. *inobservable*, lat. *inobservabilis*)
inobservăție *s. f.* **1.** neobservare, nerespectare (a legilor, a regulamentelor). **2.** neîndeplinire (a obligațiilor). (< fr. *inobservation*)
inocént, -ă *adj.* **1.** nevinovat, curat, naiv; candid. **2.** (*ir.*) simplu, ignorant. (< fr. *innocent*, lat. *innocens*)
inocentá *vb. tr.* a declara (pe cineva) nevinovat, a-l prezenta ca neștiutor; a dezvinovăți, a justifica. (< fr. *innocenter*)
inocénță *s. f.* curățenie sufletească, nevinovăție; candoare. • (*ir.*) naivitate, simplitate; ignoranță. (< fr. *innocence*, lat. *innocentia*)
inocerámi *s. m. pl.* grup de scoici fosile cu cochilia groasă, ovoidală. (< germ. *Inoceramen*)
in-octávo *adj. inv., s. n.* (format) în care coala de hârtie imprimată este împăturită în opt (16 pagini). (< fr., lat. *in octavo*)
inocuitáte *s. f.* însușire a unui lucru de a nu fi vătămător. (< fr. *innocuité*)
inócul *s. m.* produs (celule, bacterii, spori) introdus într-un mediu de cultură sau prin inoculație. (< fr. *inoculum*)
inoculá *vb. tr.* **1.** a introduce într-un organism sănătos un ser, un vaccin, pentru a-l imuniza. **2.** (*fig.*) a transmite, a sădi în mintea cuiva anumite idei etc. (< fr. *inoculer*, lat. *inoculare*)
inoculábil, -ă *adj.* care poate fi inoculat. (< fr. *inoculable*)
inoculabilitáte *s. f.* calitatea a ceea ce este inoculabil. (< fr. *inoculabilité*)
inoculáție *s. f.* inoculare. (< fr. *inoculation*, lat. *inoculatio*)
inócuu, -uă *adj.* **1.** care nu produce nici o vătămare; inofensiv. **2.** (*fig.*) nevinovat, sărac cu duhul. (< lat. *innocuus*)
inodór, -ă *adj.* fără miros. (< fr. *inodore*, lat. *inodorus*)
inofensív, -ă *adj.* care nu face rău; nevătămător. (< fr. *inoffensif*)
inofensivitáte *s. f.* însușirea de a fi inofensiv. (< inofensiv + -itate)
inomábil, -ă *adj.* **1.** care nu poate fi numit. **2.** (*fig.*) dezgustător. (< fr. *innomable*)
inombrábil, -ă *adj.* (*rar*) care nu poate fi numărat; inumerabil. (< fr. *innombrable*)
inoperábil, -ă *adj.* care nu poate fi operat. (< fr. *inopérable*)
inoperánt, -ă *adj.* lipsit de efect; fără urmare. (< fr. *inopérant*)
inoperánță *s. f.* caracter inoperant. (< inoperant + -anță)
inopinát, -ă *adj.* neprevăzut, neașteptat. • (*adv.*) pe neașteptate. (< fr. *inopiné*, lat. *inopinatus*)
inoplásmă *s. f.* protoplasmă nediferențiată din sarcoplasma mușchiului. (< fr. *inoplasme*)
inoportún, -ă *adj.* care nu este oportun; nepotrivit, neplăcut, (despre oameni) plictisitor, incomod, supărător. (< fr. *inopportun*, lat. *inopportunus*)
inoportunitáte *s. f.* însușirea de a fi inoportun. (< fr. *inopportunité*)
inopozábil, -ă *adj.* (despre o sentință, un act juridic) care nu este opozabil. (< fr. *inopposable*)
inopozabilitáte *s. f.* însușirea de a fi inopozabil. (< fr. *inopposabilité*)
inorgánic, -ă *adj.* anorganic. (< fr. *inorganique*)
inoscleróză *s. f.* indurație, scleroză care apare ca urmare a dezvoltării excesive a țesutului fibros. (< ino- + scleroză)
inospitaliér, -ă *adj.* care nu este ospitalier; neprimitor; rece. (< fr. *inhospitalier*)
inostóză *s. f.* refacere a țesutului osos în zonele unde a fost distrus. (< ino- + ostoză)
inotróp, -ă *adj.* referitor la contractilitatea fibrei musculare. • (despre nervi) care acționează asupra contractilității mușchilor (inimii). (< fr. *inotrope*)
inotropism *s. n.* proprietatea de a se contracta a miocardului, ca urmare a unui stimul. (< fr. *inotropisme*)
inová *vb.* **I.** *intr.* a face o inovație. **II.** *tr.* a introduce o noutate într-un domeniu, sistem etc. (< fr. *innover*, lat. *innovare*)
inovatór, -oáre *s. m. f., adj.* (cel) care realizează o inovație; care inovează. (< fr. *innovateur*)
inovăție *s. f.* **1.** schimbare, modificare; noutate. **2.** rezolvare a unei probleme tehnice sau organizatorice prin adoptarea de soluții moderne, de perfecționări. (< fr. *innovation*, lat. *innovatio*)
inovațional, -ă *adj.* referitor la inovație. (< inovație + -onal)
inóx *s. n.* metal, aliaj inoxidabil. (*p. ext.*) obiect din acest material. (< fr. *inox*)
inoxidábil, -ă *adj.* (despre metale, aliaje) care nu se oxidează. (< fr. *inoxydable*)
inozítă *s. f.* **1.** inflamație a țesutului fibros. **2.** substanță chimică din complexul de vitamina B, cu important rol de creștere. (< fr. *inosite*)
in petto *loc. adv.* în sinea sa, în secret. (< lat. *in petto*, în piept)
in-pláno *adj. inv., s. n.* (format de foaie) imprimată și împăturită în două. (< fr., lat. *in plano*)
input *s. n.* **1.** intrare, introducere. • energie, forță introdusă într-un sistem tehnic. • elemente inițiale ale unui anumit procedeu, proces, fenomen etc. **2.** (*inform.*) introducere de date într-un sistem electronic. **o** ~ *output* = raportul dintre energia sau forța introdusă într-un sistem tehnic, fizic sau natural și energia sau forța produse de acestea; ansamblu de operații privind elaborarea datelor la un calculator electronic. (< engl. *input*)
in-quárto /-cu™ar-/ *adj. inv., s. n.* (format) în care coala de hârtie imprimată a fost îndoită în patru (8 pagini). (< fr., lat. *in-quarto*)
insalivăție *s. f.* impregnare a alimentelor cu salivă. (< fr. *insalivation*)
insalubritáte *s. f.* starea a ceea ce este insalubru. (< fr. *insalubrité*)
insalubrizá *vb. tr., refl.* a face, a deveni insalubru. (< insalubru + -iza)
insalúbru, -ă *adj.* neigienic, dăunător sănătății. (< fr. *insalubre*)
insanitáte *s. f.* **1.** nebunie. **2.** faptă, vorbă de om smintit. (< fr. *insanité*, lat. *inanitas*)
insatisfáce *vb. tr.* a produce insatisfacție, a nemulțumi. (< in[1]- + *satisface*)
insatisfácție *s. f.* nemulțumire, neplăcere. (< fr. *insatisfaction*, lat. *insatisfactio*)
insațiábil, -ă *adj.* care nu se poate sătura; nesățios, lacom. (< fr. *insatiable*, lat. *insatiabilis*)
insațiabilitáte *s. f* insațietate. (< fr. *insatiabilité*)
insațietáte *s. f* poftă excesivă de mâncare, lăcomie. (*fig.*) aviditate, nesaț; insațiabilitate. (< it. *insazietá*)
inscriptibil, -ă *adj.* care poate fi înscris într-un perimetru, într-o suprafață dată, într-un cerc, într-o sferă. (< fr. *inscriptible*)
inscriptór *s. n.* organ al unei mașini de calculat care introduce cifrele înainte de calcul. (< fr. *inscripteur*)
inscripție *s. f.* text gravat sau sculptat pe o piatră, pe o monedă etc. (< fr. *inscription*, lat. *inscriptio*)
inscripționá *vb. tr.* a înregistra, a înscrie; a înmatricula. (< inscripție + -ona)
inscripțiúne *s. f.* înscriere, înregistrare. (< fr. *inscription*, lat. *inscriptio*)
insculpá *vb. tr.* (*fin.*) a marca (cu un poanson) obiectele de metal prețios. (< fr. *insculper*, lat. *insculpere*)
insectár *s. n.* colecție de insecte conservate și clasate într-o anumită ordine; cutia în care se păstrează. (< fr. *insectarium*, germ. *Insectarium*)
insécță *s. f.* mic animal dintr-o clasă de artropode cu corpul din segmente diferențiate în cap, torace și abdonem, cu trei perechi de picioare articulate, cu respirație traheană și cu dezvoltare prin metamorfoză. **o** ~ *dăunătoare* = insectă care atacă plantele, animalele și oamenii. (< fr. *insecte*)
INSECTI-/INSECTO- *elem.* „insectă". (< fr. *insecti-, insecto-*, cf. lat. *insectus*, tăiat)
insecticíd, -ă *adj., s. n.* (substanță) care distruge insectele dăunătoare. (< fr. *insecticide*)
insectifúg, -ă *adj., s. n.* (substanță) care îndepărtează insectele dăunătoare prin miros, gust sau culoare. (< fr. *insectifuge*)
insectivór, -ă I. *adj., s. n.* (animal) care se hrănește cu insecte. **II.** *s. n. pl.* ordin de mamifere inferioare cu dentiție slab dezvoltată, plantigrade, care se hrănesc cu insecte. (< fr. *insectivore/s/*)
INSECTO- v. i n s e c t i -.
insectofungicid, -ă *adj., s. n.* (substanță) care combate insectele și ciupercile parazite. (< insecto- + fungicid)

insecuritáte *s. f.* stare de nesiguranță, lipsă de securitate. (< fr. *insécurité*)
insecutór *s. m.* gladiator care lupta cu retiarii. (< lat. *insecutor*)
insecvént, -ă *adj.* (despre o vale, o alunecare de teren) care nu este orientată pe direcția înclinării straturilor. (după fr. *inconséquent*)
inselberg *s. n.* munte din regiunile tropicale sau de deșert, rămas izolat dintr-un masiv muntos demolat. (< germ. *Inselberg*)
inseminá *vb. tr.* a fecunda pe cale artificială; a însămânța. (< fr. *inséminer*)
inseminație *s. f.* (*rar*) inseminare. (< fr. *insémination*)
insenescéntă *s. f.* faptul de a nu îmbătrâni. (< fr. *insénescence*)
insensíbil, -ă *adj.* **1.** lipsit de sensibilitate; nesimțitor; (*fig.*) nepăsător, rece. **2.** imperceptibil. (< fr. *insensible*, lat. *insensibilis*)
insensibilitáte *s. f.* lipsă de sensiblitate; (*fig.*) nepăsare, indiferență. (< fr. *insensibilité*, lat. *insensibilitas*)
insensibilizá *vb. tr.* a face insensibil (la durere). (< fr. *insensibiliser*)
insensibilizatór, -oáre *adj.* care face insensibil. (< insensibiliza + -tor)
inseparábil, -ă *adj.* (de) nedespărțit. (< fr. *inséparable*, lat. *inseparabilis*)
inseparabilitáte *s. f.* starea a ceea ce este inseparabil. (< fr. *inséparabilité*)
inserá *vb. tr.* **1.** a introduce, a include ca adaos într-un text, într-un șir de numere, ca informație într-un ziar sau ca material în masa altui material. **2.** (*tehn.*) a fixa o piesă într-un locaș din interiorul altei piese. (< fr. *insérer*, lat. *inserare*)
inserábil, -ă *adj.* care poate fi inserat. (< fr. *insérable*)
inserát I. *adj.* care este introdus (într-un text, într-o serie). **II.** *s. n.* anunț într-un ziar. (< fr. *inseré*)
insért, -ă I. *adj. (biol.)* fixat pe un organ. **II.** *s. n.* inserție (1). • (*cinem.*) plan destinat a pune în valoare un detaliu descriptiv necesar pentru înțelegerea scenei, în desfășurarea acțiunii cinematografice. (< engl., fr. *insert*, it. *inserto*)
insérție *s. f.* **1.** inserare. **2.** (*anat., bot.*) mod de fixare a unui organ pe un altul. **3.** (*tehn.*) strat de material, de o anumită compoziție și structură, inclus în interiorul altui material. (< fr. *insertion*, lat. *insertio*)
insesizábil, -ă *adj.* care nu poate fi sesizat, înțeles; (*p. ext.*) imperceptibil. (< fr. *insaisissable*)
insesizabilitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este insesizabil. (< fr. *insaisissabilité*)
insidiós, -oásă *adj.* **1.** perfid, viclean, înșelător; care întinde, ascunde o cursă. **2.** (despre gaze de luptă) care își manifestă acțiunea asupra organismului mai târziu. **3.** (despre boli) care apare pe nesimțite, fără simptome vizibile. (< fr. *insidieux*, lat. *insidiosus*)
insidiozitate *s. f.* (*rar*) însușirea de a fi insidios. (< insidios + -itate)
insight /insait/ *s. n.* (*psih.*) act brusc de surprindere sau înțelegere a unei relații ori situații; intuiție. (< engl. *insight*)
insignă *s. f.* obiect mic, cu o imagine-simbol imprimată sau gravată pe el, care arată apartenența la o asociație, organizație. (< fr., lat. *insigne*)
insignifiánt, -ă *adj.* care nu înseamnă nimic; neînsemnat. (< fr. *insignifiant*)
insignifiánță *s. f.* lipsă de însemnătate; mediocritate. (< fr. *insignifiance*)
insinuá *vb.* **I.** *tr.* a strecura, a sugera cu dibăcie o idee, o aluzie răutăcioasă, calomnioasă etc. **II.** *tr., refl.* a (se) infiltra pe nesimțite, a (se) strecura. (< fr. *insinuer*, lat. *insinuare*)
insinuánt, -ă *adj.* care (se) insinuează; insinuator. (< fr. *insinuant*)
insinuáre *s. f.* acțiunea de a (se) insinua. • vorbă, aluzie prin care se lasă să se înțeleagă un anumit lucru. • strecurare; insinuație. (< insinua)
insinuatór, -oáre *adj.* insinuant. (< fr. *insinuateur*)
insinuáție *s. f.* (*rar*) insinuare. (< fr. *insinuation*)
insipíd, -ă *adj.* **1.** lipsit de gust; searbăd, fad. **2.** (*fig.*) anost, fără spirit, nesărat. (< fr. *insipide*, lat. *insipidus*)
insipiditáte *s. f.* calitatea a tot ceea ce este insipid. (< fr. *insipidité*)
insistá *vb. intr.* **1.** a stărui, a persevera. **2.** a scoate în relief. (< fr. *insister*, lat. *insistere*)
insistént, -ă *adj.* (și *adv.*) stăruitor, perseverent. (< fr. *insistant*, it. *insistente*)
insisténță *s. f.* stăruință, perseverență. • (*spec.*) rugăminte, cerere insistentă. (< fr. *insistance*, it. *insistenza*)
in situ *loc. adv.* în mediul natural, la fața locului. (< lat. *in situ*)
insițiúne *s. f. (herald.)* partiție realizată în câmpul unui scut, centru al vârfului inferior al scutului triunghiular. (< lat. *insitio*, altoire)
insociábil, -ă *adj.* neprietenos, retras, necomunicativ. (< fr. *insociable*, lat. *insociabilis*)
insociabilitáte *s. f.* lipsă de sociabilitate; nesociabilitate. (< fr. *insociabilité*)
insolá *vb. tr., refl.* a (se) expune la (razele de) soare. (< fr. *insoler*, lat. *insolare*)
insolatór *s. n.* aparat destinat a utiliza razele solare pentru încălzire. (< fr. *insolateur*)
insoláție *s. f.* **1.** afecțiune provocată de radiațiile solare asupra organismului și manifestată prin dureri de cap, febră etc. **2.** stare patologică a plantelor datorită excesului de lumină sau de căldură solară. **3.** iluminare a unei suprafețe de către razele solare. • tratament prin expunere la soare. (< fr. *insolation*, lat. *insolatio*)
insolént, -ă *adj.* (și *adv.*) obraznic, impertinent; nerușinat. (< fr. *insolent*, lat. *insolens*)
insolénță *s. f.* obrăznicie, impertinență; nerușinare. (< fr. *insolence*, lat. *insolentia*)
insolít, -ă *adj.* contrar obiceiului; neobișnuit. • nepotrivit. (< fr. *insolite*, lat. *insolitus*)
insolúbil, -ă *adj.* **1.** care nu este solubil. **2.** (*fig.*) de nerezolvat. (< fr. *insoluble*, lat. *insolubilis*)
insolubilitáte *s. f.* proprietate a unei substanțe de a fi insolubilă. (< fr. *insolubilité*)
insolubilizá *vb. tr.* a face o substanță să devină insolubilă. (< fr. *insolubiliser*)
insolvábil, -ă *adj.* care nu-și poate plăti datoriile, care nu este solvabil; insolvent. (< fr. *insolvable*)
insolvabilitáte *s. f.* situația celui insolvabil; insolvență. (< fr. *insolvabilité*)
insolvént, -ă *adj.* insolvabil. (< germ. *insolvent*)
insolvéntă *s. f.* insolvabilitate. (< it. *insolvenza*)
insomniác, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care suferă de insomnie; insomnios (2). (< fr. *insomniaque*)
insomníe *s. f.* lipsă de somn; agripnie. (< fr. *insomnie*, lat. *insomnia*)
insomniós, -oásă *adj.* **1.** care provoacă insomnie. **2.** insomniac. (< fr. *insomnieux*)
insondábil, -ă *adj.* **1.** (despre ape) care nu se poate sonda; foarte adânc. **2.** (*fig.*) care nu poate fi cercetat, analizat; de nepătruns. (< fr. *insondable*)
insondabilitáte *s. f.* însușirea, starea a ceea ce este insondabil. (< fr. *insondabilité*)
insonór, -ă *adj. (tehn.)* **1.** lipsit de sonoritate, de rezonanță, de acustică. **2.** (despre materiale) care amortizează sunetele; fonoizolant. (< fr. *insonore*)
insonoritáte *s. f. (tehn.)* **1.** lipsă de sonoritate, de conductibilitate fonică. **2.** izolare fonică. (< fr. *insonorité*)
insonorizá *vb. tr.* a izola fonic, a reduce intensitatea zgomotelor dintr-un anumit spațiu. (< fr. *insonoriser*)
insonorizánt, -ă *adj.* care nu transmite undele sonore. • (despre materiale) care insonorizează; fonoizolant. (< fr. *insonorisant*)
insonorizáție *s. f.* (*rar*) insonorizare. (< fr. *insonorisation*)
in spe *loc. adv.* în speranța că..., pe, în viitor. (< lat. *in spe*)
inspectá *vb. tr.* a examina, a controla, a verifica; (*p. ext.*) a cerceta atent. (< fr. *inspecter*, lat. *inspectare*)
inspectív, -ă *adj.* cu caracter de inspecție. (< inspecta + -iv)
inspéctor, -oáre *s. m. f.* cel care este împuternicit să inspecteze o instituție, o activitate. (< fr. *inspecteur*, lat. *inspector*)

inspectorát *s. n.* **1.** serviciu având sarcina de a inspecta activitatea unităților în subordine; localul unde este instalat. **2.** funcția de inspector; timpul cât se exercită. (< fr. *inspectorat*)
inspécție *s. f.* **1.** control, verificare a felului cum funcționează un serviciu, cum se execută unele dispoziții etc. **2.** (*med.*) examen vizual al unui bolnav, urmărind să culeagă detalii semnificative pentru stabilirea investigațiilor și a diagnosticului. (< fr. *inspection*, lat. *inspectio*)
inspirá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a trage aer în plămâni. **2.** (*fig.*) a stârni, a provoca în mintea, în sufletul cuiva un sentiment, o idee etc.; a sugera, a însufleți. **II.** *refl.* a lua anumite idei, informații etc. dintr-o anumită sursă. (< fr. */s'/inspirer*, lat. *inspirare*)
inspirát, -ă *adj.* cuprins de inspirație (2). **o** *a fi bine* (sau *rău*) ~ = a avea o idee bună (sau rea). (< inspira)
inspiratór, -oáre **I.** *adj. (anat.)* care participă la inspirație (1). **II.** *adj., s. m. f.* (cel) care inspiră, sugerează (o idee). (< fr. *inspirateur*)
inspiratríce *adj.* (*peior.*) inspiratoare. (< fr., it. *inspiratrice*)
inspirație *s. f.* **1.** inhalare a aerului în plămâni. **2.** facultate creatoare, spontană a inteligenței umane. • avânt, entuziasm, forță creatoare. **3.** (*fig.*) idee (salvatoare) apărută spontan în conștiință. (< fr. *inspiration*, lat. *inspiratio*)
instabíl, -ă *adj.* **1.** (despre sisteme fizico-chimice sau tehnice) care nu prezintă stabilitate. **2.** (*fig.*) nestatornic, schimbător. (< fr. *instable*, lat. *instabilis*)
instabilitáte *s. f.* însușire a ceea ce este instabil. (< fr. *instabilité*, lat. *instabilitas*)
instalá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a așeza, a monta o mașină, un aparat etc. **2.** a pune cu oarecare solemnitate pe cineva într-o funcție, într-un post de răspundere. **II.** *refl.* a se stabili într-o locuință, localitate. • (*fam.*) a se așeza comod, confortabil. (< fr. *installer*)
instalatór, -oáre *s. m. f.* lucrător care se ocupă cu montarea și repararea unor aparaturi tehnice. (< fr. *installateur*)
instalație *s. f.* **1.** instalare (I,1). **2.** ansamblu de construcții, aparate, mașini etc. montate împreună pentru a îndeplini anumite operații sau funcții. (< fr. *installation*)
instaminát, -ă *adj.* (despre flori) la care semințele nu se dezvoltă. (< lat. *instaminatus*)
instánt **I.** *adj. inv.* instantaneu, rapid. • (despre mâncăruri, băuturi) care se prepară repede, fără fierbere, prin dizolvare. **II.** *s. n.* moment, clipă. (< engl. *instant*)
instantaneist, -á *s. m. f.* fotograf specializat cu instantanee. (< *instantaneu* + *-ist*)
instantaneitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este instantaneu. (< fr. *instantanéité*)
instantanéu, -ée **I.** *adj.* **1.** (și *adv.*) care se produce foarte repede; care apare brusc, pe moment. **2.** (*fiz.*, despre mărimi) referitor la un anumit moment. • (*tehn.*; despre centre și axe de rotație) cu poziție variabilă în timp față de sistemul de referință fix și mobil. **II.** *s. n.* fotografie luată cu expunere scurtă. • expunere foarte scurtă a clișeului. (< fr. *instantané*)
instánță *s. f.* organ de stat însărcinat cu judecarea cauzelor civile și penale; autoritate judecătorească. **o** *în ultimă* ~ = până la urmă. (< fr. *instance*, lat. *instantia*)
instaurá *vb. tr.* a întrona, a stabili; a introduce. (< fr. *instaurer*, lat. *instaurare*)
instauratór, -oáre *s. m. f.* fondator, ctitor. (< fr. *instaurateur*, lat. *instaurator*)
instaurație *s. f.* (*rar*) instaurare. (< fr. *instauration*)
instigá *vb. tr.* a aține, a îndemna la acțiuni dușmănoase, la violență; a incita. (< fr. *instiguer*, lat. *instigare*)
instigatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care instigă; provocator. (< fr. *instigateur*, lat. *instigator*)
instigație *s. f.* (*rar*) instigare. (< fr. *instigation*, lat. *instigatio*)
instilá *vb. tr.* **1.** a face o instilație. **2.** (*fig.*) a face să pătrundă lent. (< fr. *instiller*, lat. *instillare*)
instilatór *s. n.* instrument pentru instilații. (< fr. *instillateur*)
instilație *s. f.* introducere a unui lichid medicamentos într-o cavitate a organismului, picătură cu picătură. (< fr. *installation*, lat. *instillatio*)
instínct *s. n.* comportament înnăscut, caracteristic pentru toți indivizii unei specii; impuls natural. (< fr. *instinct*, lat. *instinctus*)
instinctív, -ă *adj.* **1.** instinctual. **2.** (și *adv.*) făcut din instinct. (< fr. *instinctif*)
instinctivitáte *s. f.* caracter instinctiv; conducere de către instincte; instinctualitate. (< fr. *instinctivité*)
instinctuál, -ă *adj.* care ține de instinct; instinctiv. (< fr. *instinctuel*)
instinctualitáte *s. f.* instinctivitate. (< instinctual + *-itate*)
instituí *vb. tr.* a înființa, a organiza, a stabili, a întemeia. (< fr. *instituer*, lat. *instituere*)
institút *s. n.* **1.** instituție, așezământ unde se fac cercetări științifice. • instituție de învățământ superior (cu mai multe facultăți). • (în trecut) liceu particular. • local în care funcționează asemenea instituții. **2.** (*pl.*) operă care cuprinde principiile dreptului roman din perioada împăratului Iustinian. (< fr. *institut*, lat. *institutum*)
institutór, -oáre *s. m. f.* (în trecut) învățător (la oraș). (< fr. *instituteur*, lat. *institutor*)
instituție *s. f.* **1.** formă de organizare a unor raporturi sociale, parte a suprastructurii. **2.** organ, unitate cu caracter politic, economic, administrativ etc. care desfășoară o anumită activitate. • așezământ. (< fr. *institution*, lat. *institutio*)
instituționál, -ă *adj.* referitor la instituții; care se face în cadrul unei instituții; organizat oficial. (< fr. *institutionnel*)
instituționalísm *s. n.* curent în gândirea economică care consideră că economia politică trebuie să aibă ca obiect studierea anumitor categorii ale suprastructurii politice și juridice și unele fenomene social-economice. (< fr. *institutionnalisme*)
instituționalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al instituțio-nalismului. (< fr. *institutionnaliste*)
instituționalizá *vb. tr.* a da caracter instituțional, oficial. (< fr. *institutionnaliser*)
instructá *vb. tr.* a face un instructaj; a instrui. (< instructaj)
instructáj *s. n.* instruire a unei persoane, a unui colectiv în vederea împlinirii unei munci; totalitatea îndrumărilor date cu acest prilej. (< rus. *instruktaj*)
instructív, -ă *adj.* care instruiește; plin de învățăminte. (< fr. *instructif*)
instructivitáte *s. f.* caracter instructiv. (< fr. *instructivité*)
instrúctor, -oáre *s. m. f.* cel care face o muncă de instruire. (< fr. *instructeur*, rus. *instruktor*)
instrúcție *s. f.* **1.** ansamblu de cunoștințe predate sau căpătate prin studiu organizat; învățătură, învățământ. **2.** pregătire a ostașilor în vederea însușirii teoriei și practicii militare. **3.** (*jur.*) fază procedurală în desfășurarea proceselor constând în adunarea și cercetarea probelor. **o** *judecător de* ~ = (în unele țări) magistrat care cercetează cauzele penale. (< fr. *instruction*, lat. *instructio*)
instrucționál, -ă *adj.* referitor la instrucție (1), la instrucțiuni. (< engl. *instructional*)
instrucțiúne *s. f.* **1.** indicație dată cuiva cu privire la îndeplinirea unui lucru. **2.** unitate sintactică a programului unui calculator, conținând informația (2) și indicând operația de efectuat. (< fr. *instruction*, lat. *instructio*)
instruí *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) pregăti într-un anumit domeniu, a(-și) îmbogăți cunoștințele, a învăța. **II.** *tr.* **1.** a transmite ostașilor cunoștințele de teorie și practică militară. **2.** (*jur.*) a face instrucția unui proces. (< fr. *instruire*, lat. *instruere*)
instruit, -ă *adj.* **1.** învățat, cult. **2.** (despre ostași) care și-a însușit cunoștințele teoretice și practica militară. (< instrui)
instrumént *s. n.* **1.** unealtă, aparat propriu pentru a face o anumită operație. • sistem tehnic pentru cercetarea, observarea, măsurarea sau controlul unor mărimi. **2.** aparat cu care se produc sunete muzicale. **3.** (*fig.*) persoană, mijloc de care se folosește cineva pentru a îndeplini o acțiune, a atinge un scop. **4.** document, act. **o** ~ *de ratificare* = document special prin care statele comunică ratificarea unui tratat internațional. **5.** ~ *gramatical* = cuvânt cu funcție exclusiv gramaticală, care nu se poate folosi singur în vorbire, exprimând doar raporturi (prepozițiile, conjuncțiile, verbele auxiliare etc.). (< fr. *instrument*, lat. *instrumentum*)
instrumentá *vb.* **I.** *intr.* a întocmi contracte, procese-verbale și alte acte publice. **II.** *tr.* **1.** a aranja o bucată muzicală pe grupuri de instrumente. **2.** a efectua o instrumentație (1). **3.** a manipula. (< fr. *instrumenter*)

instrumentál, -ă I. *adj.* **1.** (despre muzică) executat cu ajutorul instrumentelor. **2.** *complement circumstanțial* ~ = complement care arată mijlocul prin care se îndeplinește o acțiune; *propoziție* ~*ă* (și *s. f.*) = propoziție circumstanțială care îndeplinește în frază rol de complement circumstanțial instrumental. • (*psih.*; despre condiționări, obiecte, acte psihice) care servește drept mijloc pentru dezvoltarea unei acțiuni sau obținerea unui efect. **II.** *s. n.* caz al flexiunii nominale în indoeuropeană (transmis și în limba rusă) care arată instrumentul cu ajutorul căruia se realizează acțiunea verbului. (<fr. *instrumental*)

instrumentalísm *s. n.* **1.** concepție idealist-subiectivă, variantă a pragmatismului, care consideră că noțiunile, categoriile și teoriile științifice sunt simple „instrumente" și „chei" utile, fără să aibă valoare reflectorie în raport cu realitatea obiectivă. **2.** școală formalistă în poezie care își propune să creeze efecte lirice prin combinații sonore muzicale, expresive. (<fr. *instrumentalisme*)

instrumentalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al instrumentalismului. (<engl. *instrumentalist*)

instrumentár *s. n.* totalitatea instrumentelor într-o anumită activitate. (<fr. *instrumentaire*)

instrumentáre *s. f.* **1.** acțiunea de a instrumenta. • (*jur.*) alcătuire a documentelor necesare pentru declanșarea unei acțiuni. **2.** (*inform.*) inserare de instrucțiuni adiționale într-un program de testat, în scopul evaluării unor atribute ale acestuia. (<instrumenta)

instrumentáție *s. f.* **1.** repartizare a sonorităților unei compoziții orchestrale pe diferite instrumente; orchestrație. **2.** ramură a muzicii care studiază posibilitățile tehnice și expresive ale instrumentelor muzicale. **3.** ansamblu de instrumente sau de aparate care echipează o instalație (de rafinare). (<fr. *instrumentation*)

instrumentíst, -ă *s. m. f.* cântăreț la un instrument (muzical). (<fr. *instrumentiste*)

insubmersíbil, -ă *adj.* care nu poate fi scufundat. (<fr. *insubmersible*)

insubmersibilitáte *s. f.* **1.** însușirea a ceea ce este insubmersibil. **2.** capacitate a unei nave de a-și păstra proprietățile de plutire în anumite condiții grele. **3.** caracteristică a unei construcții de a nu fi depășită de ape peste nivelurile la care este dimensionată. (<fr. *insubmersibilité*)

insubordonánță *s. f.* nesupunere. (<fr. *insubordonnance*)

insubordonáre *s. f.* nesupunere la ordine; neascultare; insubordonație, indisciplină. (după fr. *insubordination*)

insubordonát, -ă *adj.* nesupus, recalcitrant. (<fr. *insubordonné*)

insubordonáție *s. f.* (*rar*) insubordonare. (după fr. *insubordination*)

insubstituibilitáte *s. f.* nesubstituibilitate. (<in[1]- + *insubstituibilitate*)

insuccés *s. n.* nereușită, eșec. (<fr. *insuccés*)

insuficiént, -ă I. *adj.* care nu este suficient; nesatisfăcător. **II.** *s. m.* calificativ sub limita de trecere, la un examen. (<it. *insufficiente*, lat. *insufficiens*)

insuficiénță *s. f.* **1.** situația, starea a ceea ce este insuficient. **2.** (*med.*) incapacitate a unui organ, aparat sau sistem de a funcționa normal. (<it. *insufficienza*, lat. *insufficientia*)

insuflá *vb. tr.* **1.** a introduce sub presiune substanțe pulverulente sau gaze într-un spațiu închis. **2.** (*fig.*) a trezi, a provoca cuiva un sentiment, o idee; a inspira. (<fr. *insuffler*, lat. *insufflare*)

insuflatór *s. n.* instrument medical pentru insuflații. (<fr. *insufflateur*)

insuflație *s. f.* introducere în scop terapeutic prin suflare a unei substanțe pulverulente sau gazoase. (<fr. *insufflation*, lat. *insufflatio*)

insulár, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) al unei insule. (<fr. *insulaire*, lat. *insularis*)

insularísm *s. n.* tendință a unui popor insular de a nu avea contacte cu continentele vecine. (<fr. *insularisme*)

insularitáte *s. f.* **1.** configurație, stare a unei țări compusă din una sau mai multe insule. **2.** caracterul a ceea ce este insular. (<fr. *insularité*)

insularizá *vb. refl.* (despre un popor) a se izola, a rupe orice contact cu vecinii. (<insular + -iza)

ínsulă *s. f.* **1.** suprafață de pământ mai mică decât un continent, mărginită din toate părțile de apă. ◊ ~ *plutitoare* = formație compactă de rădăcini și ramuri rupte, care plutește pe un curs de apă; plaur. **2.** suprafață (triunghiulară) la ramificații de drumuri la delimitarea benzilor de circulație către diferite direcții. **3.** suprastructură a unui portavion. (<lat. *insula*)

insulinázá *s. f.* enzimă a ficatului care face insulina inactivă. (<fr. *insulinase*)

insulínă *s. f.* hormon hipoglicemiant secretat de pancreas care reglementează metabolismul glucidelor, lipidelor, protidelor și mineralelor din organism. (<fr. *insuline*)

insulínic, -ă *adj.* (despre un tratament) făcut cu insulină. (<fr. *insulinique*)

insulinóm *s. n.* adenom care secretă insulină. (<engl. *insulinoma*)

insulinorezisténtă *s. f.* rezistență a organismului la acțiunea hipoglicemiantă a insulinei. (<fr. *insulino-résistance*)

insulinoterapie *s. f.* tratament al unor boli cu insulină. (<fr. *insulinothérapie*)

insultá *vb. tr.* a aduce (cuiva) o insultă; (*fig.*) a brava cu insolență. (<fr. *insulter*)

insultă *s. f.* jignire, ofensă, injurie. (<fr. *insulte*)

insultătór, -oáre *adj.* care insultă; jignitor, ofensator. (<insulta + -tor)

insumisiúne *s. f.* nesupunere, neascultare. (<fr. *insoumission*)

insuperábil, -ă *adj.* **1.** invincibil. **2.** de nedepășit. (<it. *insuperabile*, lat. *insuperabilis*)

insuperabilitáte *s. f.* însușirea de a fi insuperabil, invincibilitate. (<it. *insuperabilità*)

insuportábil, -ă *adj.* **1.** (și *adv.*) de nesuportat. **2.** (despre oameni) nesuferit, uricios; insustenabil. (<fr. *insupportable*)

insuportabilitáte *s. f.* însușirea de a fi insuportabilitate. (<insuportabil + -itate)

insuréct, -ă *adj., s. m. f.* (*rar*) insurgent. (<insurecție)

insurécție *s. f.* formă de luptă armată organizată, de obicei a forțelor sociale progresiste, patriotice, revoluționare, cu participarea maselor populare sau a unei părți a lor, împotriva unui regim politic reacționar, sau pentru izgonirea de pe teritoriul național a unei armate ocupante; insurgență. (<fr. *insurrection*, lat. *insurrectio*)

insurecțional, -ă *adj.* referitor la insurecție. (<fr. *insurrectionnel*)

insurgént, -ă *adj., s. m. f.* (răsculat, răzvrătit, participant) la o insurecție; insurect. (<lat. *insurgens*, germ. *Insurgent*)

insurgénță *s. f.* insurecție; răscoală, revoltă. (<fr. *insurgence*)

insurmontábil, -ă *adj.* de netrecut; de neînvins. (<fr. *insurmontable*)

insustenábil, -ă *adj.* insuportabil. (după fr. *insoute-nable*)

inșanjábil, -ă *adj.* care nu se poate schimba. (<fr. *inchangeable*)

intabulá *vb. tr.* a înscrie o proprietate imobiliară sau a înregistra un act cu privire la un imobil în cartea funciară. (<germ. *intabulieren*)

intáct, -ă *adj.* neatins, neștirbit; întreg. (<fr. *intact*, lat. *intactus*)

intálie *s. f.* **1.** piatră dură gravată în adâncime, ca sigiliu. **2.** (*poligr.*) gravură în adâncime. (<fr. *intaille*, it. *intaglio*)

intangíbil, -ă *adj.* care nu poate fi atins; de neatins. (<fr. *intangible*)

intangibilitáte *s. f.* caracter intangibil. (<fr. *intangibilité*)

intarsiá *vb. tr.* **1.** a încrusta; a lucra în marchetărie. **2.** a broda cu fire diferite. **3.** (*fig.*) a presăra o scriere (cu idei străine, cu construcții rare). (<it. *intarsiare*)

intarsiatór, -oáre *s. m. f.* intarsier. (<it. *intarsiatore*)

intarsiatúră *s. f.* intarsie. (<it. *intarsiatura*)

intársie *s. f.* tehnică de ornamentare a mobilierului prin încrustarea în lemn a unor plăcuțe și fâșii din os, fildeș etc. sau din lemn de altă culoare; intarsiatură. (<germ. *Intarsie*, it. *intarsio*)

intarsiér, -ă *s. m. f.* muncitor specializat în lucrări de intarsie; intarsiator. (<intarsie + -ier)

integrá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) introduce; a (se) include; a (se) îngloba într-un tot. **II.** *tr. (mat.)* a calcula integrala unei cantități diferențiale. (<fr. */s/intégrer*, lat. *integrare*)

integrábil, -ă *adj.* care se poate integra. (<fr. *intégrable*)

integrabilitáte *s. f.* însușirea de a fi integral. (<fr. *intégrabilité*)

integráf *s. n.* aparat pentru trasarea curbelor integrale ale unei curbe. (<fr. *intégraphe*)

integrál, -ă **I.** *adj.* **1.** (și *adv.*) întreg, complet. **o** *făină ~ă* = făină, prin măcinarea grâului, din care se extrag grișul și făina albă. **2.** *calcul ~* = capitol al analizei matematice care studiază proprietățile și aplicațiile integralelor. **II.** *s. f. (mat.)* funcție care se obține prin integrarea unei ecuații diferențiale. • simbol matematic care indică operația de integrare. (<fr. *intégral*, lat. *integralis*)

integralísm *s. n.* **1.** curent de avangardă în literatura dintre cele două războaie mondiale care proclamă o artă a imediatului și a autenticității totale. **2.** aspirație către actualizarea completă a propriei ideologii în viața social-politică. (<it. *integralismo*)

integralíst, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (adept) al integralismului (1). **2.** (*fam.*) student care a trecut toate examenele unui an într-o singură sesiune. (<it. *integralista*)

integralitáte *s. f.* stare a unui lucru integral, complet; însușirea de a constitui un întreg, un sistem. • (*mat.*) proprietate a unei expresii diferențiale de a admite o integrală. (<fr. *intégralité*)

integrámă *s. f.* joc de cuvinte încrucișate în care definițiile, concise, se află cuprinse în pătrățelele ce despart între ele cuvintele cu care se completează un careu. (<inte/gra/ + *-gramă*)

integránd *s. n. (mat.)* funcție de integrat. (<germ. *Integrand*)

integránt, -ă *adj.* component constitutiv. **o** *parte ~ă* = parte care intră cu necesitate într-un tot. (<fr. *intégrante*)

integráre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) integra; integrație. • reuniune a mai multor părți într-un singur tot. • fuzionare a unor întreprinderi economice. **o** *~ economică* = proces de intensificare a interdependențelor economice dintre diferite state ale lumii. **2.** (*mat.*) determinarea integralei unei funcții sau a soluției unei ecuații dife-rențiale. **3.** capacitate a sistemului nervos de a realiza interacțiunea între diferite părți ale organismului, ca și între acesta și mediul ambiant. (<integra)

integrát, -ă *adj.* inclus, înglobat într-un tot. **o** (*electron.*) *circuit ~* = circuit cu multe elemente active și pasive, realizat pe o placă subțire de siliciu. (<fr. *intégré*)

integratív, -ă *adj.* care întregește, completează. (<it. *integrativo*)

integrativitáte *s. f.* proprietate a unui stadiu supraordonat și succesiv cronologic de a integra sau asimila elementele constitutive, simple, ale stadiului anterior. (<integrativ + -itate)

integratór, -oáre **I.** *adj.* care integrează, armonizează diverse elemente într-un ansamblu unitar. **II.** *s. n.* **1.** mașină de calcul pentru rezolvarea integralelor, a ecuațiilor diferențiale etc. **2.** circuit electric caracterizat printr-o constantă de timp care determină viteza cu care acesta răspunde la semnalele aplicate. **III.** *s. m. f.* cel care lucrează la această mașină (II, 1). (<fr. *intégrateur*)

integrație *s. f.* (*rar*) integrare (1). (<fr. *intégration*, lat. *integratio*)

integrațiónist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al integrării politice sau economice; promotor al integrării; antirasist. (<fr. *intégrationniste*)

integrism *s. n.* **1.** atitudine a unor catolici care, pre-tinzând că mențin integritatea doctrinei romane, refuză să se adapteze la condițiile societății moderne. **2.** atitudine a acelora care refuză să adapteze o doctrină noilor condiții. (<fr. *intégrisme*)

integrist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al integrismului. (<fr. *intégriste*)

integritáte *s. f.* **1.** calitatea celui integru; cinste, probitate, onestitate. **2.** calitatea de a fi întreg, intact. **o** *~ teritorială* = principiu de bază al dreptului internațional care interzice dezmembrarea și încălcarea teritoriului unui stat. (<fr. *intégrité*, lat. *integritas*)

integrométru *s. n.* instrument pentru obținerea de mărimi a căror determinare relevă calculul integral. (<fr. *intégromètre*)

integrónică *s. f.* teorie generală a integrării. • știința coexistenței sistemelor, care studiază procesele de integrare și elementele lor componente, sistemele integrate. (<engl. *integronics*)

intégru, -ă *adj.* cinstit, virtuos, cumpătat, onest; incoruptibil. (<fr. *intègre*, lat. *integer*)

integumént *s. n. (biol.)* înveliș al anumitor organe. (<engl. *integument*, fr., lat. *integumentum*)

intelléct *s. n.* capacitatea de a gândi, de a opera cu noțiuni; minte, gândire, rațiune. (<fr. *intellect*, lat. *intellectus*)

intelectív, -ă *adj.* de inteligență. (<fr. *intellectif*)

intelectrónică *s. f.* disciplină științifică, combinarea inteligenței umane cu posibilitățile oferite de mașinile electronice de calcul. (<engl. *intellectronics*)

intelectuál, -ă **I.** *adj.* referitor la intelect. **II.** *s. m. f.* cel care are ca specialitate, pe baza unei pregătiri corespunzătoare, munca intelectuală. (<fr. *intellectuel*, lat. *intellectualis*)

intelectualísm *s. n.* **1.** concepție care afirmă capacitatea intelectului, a rațiunii de a cunoaște lumea. **2.** concepție care reduce procesele afective și voliționale la cele intelectuale. **3.** doctrină care reduce actul moral la înțelegerea, la cunoașterea binelui, care susține preeminența elementului intelectual în cadrul actului moral. (<fr. *intellectualisme*)

intelectualíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al intelectualismului. (<fr. *intellectualiste*)

intelectualitáte *s. f.* **1.** categorie socială ale cărei activități și preocupări se desfășoară îndeosebi în sfera vieții spirituale. **2.** totalitatea intelectualilor. (<fr. *intellectualité*, germ. *Intellektualität*)

intelectualizá *vb. tr.* a privi, a trata (ceva) din punctul de vedere al intelectului; a transforma totul în noțiuni. (<fr. *intellectualiser*)

intelectualizánt, -ă *adj.* care intelectualizează. (<intelectualiza + -ant)

intelectualménte *adv.* din punct de vedere intelectual. (<intelectual + -mente)

intelectualoíd, -ă *adj.* (*peior.*) aproape intelectual. (<intelectual + -oid)

intelécție *s. f.* act prin care spiritul concepe, creează. (<fr. *intellection*, lat. *intellectio*)

inteligént, -ă *adj.* **1.** deștept, ager la minte, pătrunzător. **2.** care denotă inteligență. (<fr. *intelligent*, lat. *intelligens*)

inteligénță *s. f.* capacitate a individului de a se adapta la împrejurări noi, de a sesiza relațiile esențiale și de a găsi o ieșire dintr-o anumită situație, de a rezolva probleme noi; deșteptăciune. • om inteligent. **o** *~ artificială* = capacitate a sistemelor tehnice evoluate de a obține performanțe cvasiumane. (<fr. *intelligence*, lat. *intelligentia*, germ. *Intelligenz*)

inteligíbil, -ă *adj.* ușor de înțeles; clar, limpede. • (*fil.*) care poate fi înțeles numai prin rațiune. (<fr. *intelligible*, lat. *intelligibilis*)

inteligibilitáte *s. f.* însușirea de a fi inteligibil. (<fr. *intelligibilité*)

intemperánt, -ă *adj.* excesiv, necumpătat. (<fr. *intempérant*)

intemperánță *s. f.* lipsă de moderație; necumpătare. (<fr. *intempérance*)

intemperát, -ă *adj.* nestăpânit, dezlănțuit. (<fr. *intempéré*)

intemperíe *s. f.* schimbare nefavorabilă a stării atmosferice; vreme rea. (<fr. *intempérie*, lat. *intemperies*)

intempestív, -ă *adj.* (și *adv.*) produs pe neașteptate, la timp nepotrivit; neașteptat și nedorit. (<fr. *intempestif*, lat. *intempestivus*)

intempestivitáte *s. f.* caracter intempestiv. (<fr. *intempestivité*)

intemporál, -ă *adj. (fil.)* care, prin natura sa, nu se înscrie în timp. (<fr. *intemporel*)

intemporalitáte *s. f.* caracter intemporal. (<fr. *intemporalité*)

intenábil, -ă *adj.* **1.** care nu poate fi susținut. **2.** (*fig.*) insuportabil. (<fr. *intenable*)

intendént, -ă **I.** *s. m. f.* (în unele țări) administrator al unei case, al unui local etc. **II.** *s. m.* ofițer din seviciul intendenței. (<fr. *intendant*, lat. *intendents*)

intendénță *s. f.* (în trecut) serviciu de aprovizionare a unităților armatei. (<fr. *intendance*, it. *intendenza*)

inténs, -ă *adj.* (și *adv.*) puternic, viu, tare. (<fr. *intense*, lat. *intensus*)

intensificá *vb. tr., refl.* a (se) face mai intens; a (se) amplifica. (după fr. *intensifier*)
intensificator, -oáre *adj.* care intensifică. (<intensifica + -tor)
intensimétru *s. n.* aparat pentru măsurarea intensității radiațiilor. (<fr. *intensimètre*)
intensitáte *s. f.* **1.** stare a ceea ce este intens; grad de tensiune, de tărie, de energie. **2.** tărie, valoare a unui sunet, curent electric etc. **o** *(fon.) accent de ~* = accent care se caracterizează prin puterea cu care sunt rostite sunetele. (<fr. *intensité*)
intensiúne *s. f. (log.)* totalitatea notelor, atributelor unui concept sau termen; sens. (<engl. *intension*)
intensív, -ă *adj.* **1.** cu (mare) intensitate, viu, tare; vioi. **o** *cultură ~ă* = sistem de cultivare a pământului prin aplicarea căruia se obține o mare producție pe o suprafață de teren. **2.** *(fiz.*; despre mărimi) care, prin compunerea mai multor sisteme identice, își păstrează valoarea constantă. (<fr. *intensif*)
intensivitáte *s. f.* caracter intensiv. (<intensiv + -itate)
intentá *vb. tr. (jur.)* a introduce, a porni o acțiune. (<fr. *intenter*, lat. *intentare*)
intenție *s. f.* **1.** dorință, plan, gând de a întreprinde ceva. **2.** *(jur.)* atitudine psihică a cuiva care-și dă seama de caracterul ilicit al faptei sale. (<fr. *intention*, lat. *intentio*)
intenționá *vb. tr.* a avea în intenție, a plănui, a dori. (<fr. *intentionner*)
intențional, -ă *adj.* (despre fapte penale) săvârșit cu intenție; deliberat. (<fr. *intentionnel*)
intenționalísm *s. n.* concepție etică formalistă care susține că orice activitate trebuie judecată numai după intențiile urmărite și nu după rezultatul ei. (<germ. *Intentionalismus*)
intenționalitáte *s. f.* intenție • *(psih.)* caracter orientat către viitorul imediat al unor atitudini. (<fr. *intentionnalité*)
intenționát, -ă *adj.* cu atenție, voit, anume plănuit. **o** *bine* (sau *rău*) *~* = cu intenții bune (sau rele). (<fr. intentionné)
INTER[1]- *pref.* „între", „reciproc". (<fr., it. *inter-*, cf. lat. *inter*)
ínter[2] *s. m.* jucător din linia de atac a unei echipe de fotbal sau de handbal care ocupă locul din dreapta sau din stânga centrului înaintaș. (<fr. *inter*)
interactív, -ă *adj.* referitor la interacțiune, cu caracter de interacțiune. • (despre regimul de lucru al unui sistem de calcul) caracterizat prin împărțirea facilităților de calcul prin mai mulți utilizatori, aflați în interacțiune permanentă cu sistemul. (<engl. *interactive*)
interacționá *vb. intr., refl.* a fi în raport de interacțiune. (<interacți/une/ + *-ona*)
interacționísm *s. n.* curent psihologic care explică comportamentul prin interacțiunea dintre persoane și situații. (<interacțiune + -ism)
interacțiúne *s. f.* influență, condiționare reciprocă între fapte, fenomene etc. (<fr. *interaction*)
interafrícan, -ă *adj.* comun, în ansamblu, continentului african. (<fr. *interafrican*)
interaliát, -ă *adj.* stabilit, existent între aliați. (<fr. *interallié*)
interamerícan, -ă *adj.* comun, în ansamblu, continentului american. (<fr. *interaméricain*)
interaráb, -ă *adj.* comun tuturor țărilor arabe. (<fr. *interarabe*)
interarticulár, -ă *adj. (anat.)* dintre articulații. (<fr. *interarticulaire*)
interasistență *s. f.* asistență (2) cu caracter de recipro-citate. • formă de activitate metodică a cadrelor didactice în asistența reciprocă la lecții, în scopul unui schimb de experiență. (<inter[1]- + *asistență*)
interastrál, -ă *adj.* între, dintre aștri. (<fr. *interastral*)
interatómic, -ă *adj.* între, dintre atomi. (<fr. *interatomique*)
interatracție *s. f. (biol.)* atracție reciprocă. (<fr. *interattraction*)
interauriculár, -ă *adj.* între, dintre auricule. (<inter[1]- + *auricular*)
interáx *s. n.* distanță care separă două axe învecinate paralele, doi stâlpi. (după fr. *entreaxe*)
interaxilár, -ă *adj. (biol.)* situat între două axile ori ramuri sau în unghiul format de acestea. (<fr. *inter axillaire*)
interbalcánic, -ă *adj.* comun tuturor țărilor balcanice. (<inter[1]- + *balcanic*)
interbancár, -ă *adj.* între, dintre bănci[1] (1). (<inter[1]- + *bancar*)
interbélic, -ă *adj.* dintre două războaie; *(spec.)* dintre cele două războaie mondiale. (<inter[1]- + lat. *bellicus*, de război)
intercalá *vb. tr., refl.* a (se) introduce într-un șir, a (se) adăuga între altele. (<fr. */s'/intercaler*, lat. *intercalare*)
intercalár, -ă *adj.* intercalat. **o** *cultură ~ă* = cultura unei plante timpurii printre rândurile de plante târzii ale unei alte culturi. (<fr. *intercalaire*)
intercalație *s. f.* **1.** intercalare. **2.** rocă sterilă într-un zăcământ. (<fr. *intercalation*)
intercapilár, -ă *adj.* dintre vasele capilare. (<fr. *intercapillaire*)
intercardinál *adj. punct ~* = fiecare dintre cele patru direcții aflate între punctele cardinale principale. (<engl. *intercardinal*)
intercéde *vb. intr.* a interveni, a stărui în favoarea cuiva. (<fr. *intercéder*, lat. *intercedere*)
intercelulár, -ă *adj.* între celulele unui țesut. (<fr. *intercellulaire*)
interceptá *vb. tr.* a reține un obiect în timpul mișcării lui. • a (sur)prinde cuiva o scrisoare, o comunicare telefonică etc. (<fr. *intercepter*)
interceptór I. *s. n.* avion pentru misiuni de interceptie. **II.** *s. m.* ramificație nervoasă care culege stimuli de la nivelul organelor interne. (<fr. *intercepteur*)
intercepție *s. f.* **1.** interceptare. **2.** *(sport)* intervenție neașteptată a unui jucător. **3.** atacare, prin avioane de vânătoare speciale sau prin proiectile teleghidate cu propulsie automată, a aparatelor inamice. (<fr. *interception*, lat. *interceptio*)
intercesionál, -ă *adj.* de intercesiune. (<engl. *intercessional*)
intercesiúne *s. f.* intervenție în favoarea cuiva; mijlocire. (<fr. *intercession*, lat. *intercessio*)
intercesór, -oáre *s. m. f.* mijlocitor. (<fr. *intercesseur*)
interchinézã *s. f.* interval între două diviziuni succesive ale nucleului celular. (<fr. *intercinèse*)
intercity /-siti/ *s. n.* tren rapid între orașe importante dintr-o țară. (<fr., it. *intercity*)
interclasá *vb. tr. (inform.)* a combina două sau mai multe ansambluri de date într-un singur ansamblu, într-o ordine specificată. (<fr. *interclasser*)
interclúb *adj. inv.* disputat între cluburi. (<engl. *interclub*)
intercolhóznic, -ă *adj.* între, dintre mai multe colhozuri. (după rus. *inejkolhoznîi*)
intercolonamént *s. n.* distanță care separă două coloane vecine ale unei colonade. (<fr. *entrecolonnement*)
intercoloniál, -ă *adj.* care are loc între colonii. (<fr. *intercolonial*)
intercóm *s. n.* interfon. (<engl. *intercom*)
intercomunál, -ă *adj.* dintre mai multe comune învecinate. (<fr. *intercommunal*)
intercomunicație *s. f.* comunicație reciprocă; relație, conexiune. • conversație între mai mulți interlocutori. (<fr. *intercommunication*)
intercomunitár, -ă *adj.* între, dintre granițele Uniunii Europene. (<inter[1]- + *comunitar*)
intercondiționá *vb. refl., intr.* a se condiționa reciproc. (<fr. *interconditionner*)
interconectá *vb. tr.* a pune în relație două sau mai multe sisteme de producere ori de consum al electricității, sisteme de calcul etc. (<fr. *interconnecter*)
interconectór, -oáre *adj.* între, dintre conectoare (III, 1). (<inter[1]- + *conector*)
interconexiúne *s. f.* **1.** interconectare. **2.** ansamblul mijloacelor tehnice necesare pentru realizarea unei legături. (<fr. *interconnexion*)
interconfesionál, -ă *adj.* care privește mai multe confesiuni sau religii. (<fr. *interconfessionnel*)
interconsonántic, -ă *adj.* între două consoane. (<fr. *interconsonantique*)
intercontinentál, -ă *adj.* între, dintre continente. (<fr. *intercontinental*)

intercooperatíst, -ă *adj.* între, dintre cooperative. (<*inter*¹- *cooperatist*)
intercoreeán, -ă *adj.* între, dintre cele două Coree. (< *inter*¹- + *coreean*)
intercorelație *s. f.* modalitate de analiză și interpretare cooperativă a relațiilor dintre fenomene diferite. (<inter¹- + *corelație*)
intercostál, -ă *adj.* între, dintre coaste. (<fr. *intercostal*)
intercotidál, -ă *adj.* (despre zone marine) cuprins între limitele extreme ale oscilațiilor mareelor. **o** *linie ~ă* = curbă care unește punctele de pe suprafața mărilor și oceanelor unde mareea are loc în același timp. (<fr. *intercotidal*)
interculturál, -ă *adj.* care comunică între mai multe culturi. (<inter¹- + *cultural*)
intercunoáștere *s. f.* cunoaștere interpersonală, având drept rezultate imaginea despre altul, despre partenerul relației interpersonale. (<inter¹- + *cunoaștere*)
intercurént, -ă *adj.* care survine în timpul sau în cadrul unui fapt, al unui fenomen. (<fr. *intercurrent*)
interdentál, -ă *adj.* între, dintre dinți. (<it. *interdentale*)
interdentár, -ă *adj.* situat între dinți. (<fr. *interdentaire*)
interdepartamentál, -ă *adj.* care are loc între diferite departamente. • care coordonează activitatea mai multor departamente. (<fr. *interdépartamental*)
interdependént, -ă *adj.* în stare de dependență reci-procă. (< fr. *interdépendant*)
interdependénță *s. f.* legătură și condiționare reciprocă între sisteme, fenomene, procese etc.; intercondiționare. (<fr. *interdépendance*)
interdialéct *s. n.* fază intermediară a procesului istoric al integrării dialectelor în limba națională. (<fr. *interdialecte*)
interdíct *s. n.* (în Evul Mediu) interzicere temporară de către papă sau un înalt prelat a slujbelor religioase, ca pedeapsă. (< germ. *Interdikt*, lat. *interdictum*)
interdictív, -ă *adj.* cu caracter de interdicție. (<interdicție + -iv)
interdícție *s. f.* **1.** interzicere (prin lege). • tabu. **2.** interzicere a exercitării drepturilor politice (și civile) ale unei persoane ca măsură represivă sau de protecție. • stare a unei asemenea persoane. (<fr. *interdiction*, lat. *interdictio*)
interdigitál, -ă *adj.* între, dintre degete. (<fr. *interdigital*)
interdisciplinár, -ă *adj.* care aparține, stabilește relații între mai multe discipline, științe. • (despre domenii ale științei) fundamentat pe transferul de concepte și metodologii între mai multe discipline. (<fr. *interdisciplinaire*)
interdisciplinarísm *s. n.* interdisciplinaritate. (<*interdisciplinar* + *-ism*)
interdisciplinaritáte *s. f.* caracter interdisciplinar; interdisciplinarism. (<fr. *interdisciplinarité*)
interdisciplínă *s. f.* disciplină științifică liminară, de contact și interferență între două științe fundamentale. (<inter¹- + disciplină)
intereducáție *s. f.* educație a copiilor prin copii. (<fr. *interéducation*)
interés *s. n.* **1.** preocupare de a obține ceea ce este folositor, agreabil, necesar. • ceea ce este util, important, care convine; folos, câștig. **2.** dobândă. **o** *daune ~e* = despăgubire bănească pentru un prejudiciu. **3.** (*psih.*) orientare activă și durabilă a cuiva spre anumite lucruri, dorință de a le cunoaște și înțelege. **4.** simpatie, înclinare față de cineva. **5.** plăcere provocată de ceva care ne atrage atenția, ne stârnește curiozitatea etc.; atracție. (<it. *interesse*, germ. *Interesse*, rus. *interes*)
interesá *vb.* **I.** *tr.* a face pe cineva părtaș la o acțiune; a câștiga pe cineva pentru o afacere, pentru o acțiune etc. **II.** *refl.* a manifesta interes (pentru). • a se informa. (<fr. */s'/intéresser*, it. *interessare*)
interesánt, -ă *adj.* care prezintă interes. (<fr. *intéressant*)
interesát, -ă *adj.* **1.** care este în cauză, care are interes într-o afacere. **2.** foarte atașat intereselor personale; meschin. **3.** care are în vedere un interes. (<interesa)
interétnic, -ă *adj.* între, dintre etnii. (<inter¹- + *etnic*)
intereuropeán, -ă *adj.* comun, în ansamblu, continentului european. (<inter¹- + *european*)
interevaluáre *s. f.* metodă de evaluare obținute de membrii unui colectiv (clasă, grupă). (<inter¹- + *evaluare*)
interfamiliál, -ă *adj.* (*biol.*) care are loc între familii. (<inter¹- + *familial*)
interfațáre *s. f* (*electron.*) interconectare a unui sistem sau a unor aparate astfel încât acestea să-și poată îndeplini funcția corect coordonate. (<interfață)
interfáță *s. f.* **1.** suprafață de separare a porțiunilor care reprezintă faze diferite dintr-un sistem fizico-chimic. **2.** (*inform.*) frontieră convențională între două sisteme sau unități, care permite schimburi de informații după anumite reguli. **3.** (*electron.*) dispozitiv care convertește semnalele electronice astfel încât două aparate sau sisteme să poată comunica între ele. (< engl., fr. *interface*)
interfáză *s. f.* (*biol.*) fază de repaus aparent a unei celule între două diviziuni succesive ale nucleului. (<fr. *interphase*)
interfázic, -ă *adj.* dintre faze. (<fr. *interphasique*, engl. *interfazic*)
interfecunditáte *s. f.* (*biol.*) posibilitate de încrucișări fecunde între două specii înrudite, descendenții hibrizi rămânând ei înșiși fecunzi. (<fr. *interfecondité*)
interfemurál, -ă *adj.* între, dintre coapse. (<engl. *interfemoral*)
interferá *vb.* **I.** *intr.* (*fiz.;* despre unde) a produce interferență, a se suprapune. **II.** *intr., refl.* a se încrucișa, a se întâlni. (<fr. *interférer*)
interferént, -ă *adj.* **1.** (despre fenomene, întâmplări) care se încrucișează, se suprapune. **2.** (despre mișcări vibratorii) care prezintă fenomenul de interferență. (<fr. *interférent*)
interferénță *s. f.* **1.** întâlnire, încrucișare, combinare a două sau mai multe fenomene, întâmplări, fapte etc. **2.** suprapunere a efectelor a două mișcări vibratorii provenind din surse diferite. **3.** (*genet.*) probabilitate mai redusă de crossing-over în vecinătatea unuia anterior realizat. **4.** influența mutuală a sondelor prin care se exploatează același zăcământ. (<fr. *interférence*)
interferențiál, -ă *adj.* referitor la interferență. (<fr. *interférentiel*)
interferográmă *s. f.* clișeu fotografic cu ajutorul interferometrului. (<fr. *interférogramme*)
interferométric, -ă *adj.* referitor la interferometrie. (<fr. *interférométrique*)
interferometrie *s. f.* tehnica determinării unor mărimi fizice care se bazează pe fenomene de interferență. (<fr. *interférométrie*)
interferométru *s. n.* aparat folosit în interferometrie. (<fr. *interféromètre*)
interferón *s. m.* substanță proteică sintetizată în celule în timpul infecțiilor virale și care împiedică dezvoltarea virusurilor. (<engl. *interferon*, fr. *interféron*)
interfibrilár, -ă *adj.* care are loc în interiorul țesutului fibrilar. (<fr. *interfibrillaire*)
interfíx *s. n.* segment din structura unui cuvânt sau a unei forme flexionare plasată între rădăcină și un sufix (lexical sau gramatical) ori o desinență și analizat de obicei împreună cu afixul următor. (<inter¹- + /a/*fix*)
interfluviu *s. n.* porțiune de teren care desparte două văi. (<fr. *interfluve*)
interfoliá *vb. tr.* a intercala file albe între paginile tipărite ale unei cărți. (<fr. *interfolier*)
interfoliáj *s. n.* **1.** interfoliere. **2.** dezinfecție a volumelor de documente prin introducerea între file a unor coli de hârtie de filtru sau sugativă impregnată cu substanță dezinfectantă. (< fr. *interfoliage*)
interfoliculár, -ă *adj.* între, dintre foliculi. (<inter¹- + *foliculat*)
interfón *s. n.* sistem de comunicații care permite convorbiri numai între posturi interioare; aparat de intercomunicație în avioane; intercom. (<fr. *interphone*)
interfránjă *s. f.* distanța dintre două maxime de interferență consecutive. (<fr. *interfrange*)
interfuncționál, -ă *adj.* referitor la relațiile dintre funcțiile unui proces, ale unui organism etc. (<inter¹- + *funcțional*)

intergaláctic, -ă *adj.* între, dintre galaxii. (< fr. *intergalactique*, engl. *intergalactic*)
intergenéric, -ă *adj. (biol.)* care are loc între genuri diferite. (< fr. *intergénérique*)
intergenézic, -ă *adj. interval ~* = timp care separă două naşteri consecutive ale unei femei. (< fr. *intergénésique*)
intergénic, -ă *adj. (biol.*; despre mutaţii) care implică mai multe gene. (< inter[1]- + *genic*)
interglaciár, -ă I. *adj.* între două glaciaţii. II. *s. n.* interglaciaţie. (< fr. *interglaciaire*)
interglaciáţie/interglaciaţiune *s. f.* interval de timp între două glaciaţii; interglaciar (II). (< fr. *interglaciation*)
interguvernamentál, -ă *adj.* între, dintre guverne; interstatal. (< engl. *intergovernamental*)
ínterim *s. n.* interimat. (< fr. *intérim*)
interimár, -ă *s. m. f., adj.* (cel) care exercită provizoriu o funcţie în locul titularului; ad-interim. (< fr. *intérimaire*)
interimát *s. n.* timp în care o funcţie este exercitată de altcineva şi nu de titular; funcţie interimară; interim. (< fr. *intérimat*)
interindividuál, -ă *adj.* referitor la raporturile dintre indivizi. (< fr. *interindividuel*)
interinstituţionál, -ă *adj.* între, dintre instituţii. (< inter- + instituţional)
interiór, -oáră I. *adj.* situat înăuntrul unui spaţiu limitat, al unui lucru etc.; intern. **o** *(fig.) for ~* = conştiinţă. II. *s. n.* 1. partea dinăuntru a unui lucru, spaţiu, apartament etc.; ceea ce este cuprins într-un asemenea spaţiu. • reprezentare figurativă a interiorului încăperilor (în pictură). 2. post telefonic care funcţionează printr-o centrală ce leagă exteriorul cu diferitele camere, birouri ale unei instituţii etc. 3. *(fig.)* latura lăuntrică, natura morală a omului. (< lat. *interior*, fr. *intérieur*)
interioritáte *s. f.* caracterul a ceea ce este interior. (< fr. *intériorité*)
interiorizá *vb.* I. *tr.* a reflecta în conştiinţă unele fenomene ale realităţii. II. *refl.* a-şi înăbuşi manifestările exterioare; a face să prevaleze viaţa interioară; a se refugia în trăiri interioare. (< fr. *intérieuriser*)
interjeetív, -ă *adj.* cu valoare de interjecţie; interjecţional. (< fr. *interjectif*)
interjécţie *s. f.* parte de vorbire neflexibilă care exprimă stări sufleteşti, imită sunete, zgomote etc. (< fr. *interjection*, lat. *interiectio*)
interjecţionál, -ă *adj.* interjectiv. (< engl. *interjectional*)
interjecţionalizá *vb. tr.* a transforma o parte de vorbire în interjecţie. (< interjecţional + -iza)
interjudeţéan, -ă *adj.* între, dintre (mai multe) judeţe. (< inter[1]- + *judeţean*)
interlexicál, -ă *adj.* între, dintre cuvintele unei limbi. (< inter- + lexical)
interliceál, -ă *adj. (sport)* între echipele selecţionate ale unor licee. (< inter[1]- + *liceal*)
interlingvístică *s. f.* parte a lingvisticii generale care studiază structura şi noţiunile de bază ale tuturor limbilor. (< fr. *interlinguistique*)
interliniá *vb. tr.* a despărţi prin interlinii. (< fr. *interligner*)
interliniár, -ă *adj.* scris între linii, între rânduri. (< fr. *interlinéaire*, lat. *interlinearis*)
interlínie *s. f.* 1. *(poligr. tradiţională)* linie de plumb mai puţin înaltă decât literele, la răritul rândurilor de text; durşus. 2. linie la suprafaţa tegumentelor, traiectul unei articulaţii. (< fr. *interligne*)
interlobár, -ă *adj. (anat.)* între lobii unui organ, în special ai plămânului. (< fr. *interlobaire*)
interlobítă *s. f.* pleurezie interlobară. (< fr. *interlobite*)
interlobulár, -ă *adj. (anat.)* între lobulii unui organ. (< fr. *interlobulaire*)
interlóck *s. n.* 1. maşină de tricotat cu două rânduri de ace pe un singur cilindru. • tricot deşirabil. 2. sistem de legătură sincronă între aparatul de cinematografiat şi dispozitivul de înregistrat sunetele pe film. (< engl., fr. *interlock*)
interlocutív, -ă *adj.* interlocutoriu. (< fr. *interlocutif*)
interlocutór, -oáre *s. m. f.* participant la o discuţie, la o conversaţie; conlocutor. (< fr. *interlocuteur*)
interlocutóriu, -ie *adj. (jur.)* cu caracter de interlocuţiune; interlocutiv. (< fr. *interlocutoire*)
interlocuţiúne *s. f.* 1. convorbire. 2. *(jur.)* hotărâre care precedă sentinţa finală a unui proces. (< fr. *interlocution*)
interlóp, -ă *adj., s. m.* (individ) rău famat, dubios, suspect, echivoc. (< fr. *interlope*)
interlúdiu *s. n.* 1. episod sau mică piesă muzicală între două secţiuni ale unei lucrări vocale mai ample. • parte a fugii între două expoziţii succesive ale subiectului. 2. divertisment dramatic, muzical sau filmat între două părţi ale unui spectacol, între două emisiuni televizate; intermediu (2). 3. *(fig.)* timp intermediar, pauză. (< it. *interludio*, fr. *interlude*)
interlunár, -ă *adj.* referitor la interlunie. (< fr. *interlunaire*)
interlúnie *s. f.* timp în care Luna este invizibilă, înainte de apariţia Lunii noi. (< lat. *interlunium*, fr. *interlune*)
intermaxilár, -ă *adj.* între, dintre maxilare. (< fr. *intermaxillaire*)
inermediá *vb. tr.* a servi ca intermediar; a mijloci. (< intermediu)
intermediár, -ă I. *adj.* de la mijloc; tranzitoriu. II. *s. m. f.* mijlocitor (în afaceri etc.); intermediator. (< fr. *intermédiaire*, it. *intermediario*)
intermediatór, -oáre *s. m. f.* intermediar (II). (< engl. *intermediator*)
intermedínă *s. f.* hormon secretat de lobul intermediar al hipofizei, cu acţiune dilatatoare; hormon melanotrop. (< fr. *intermédine*)
intermedinemíe *s. f.* prezenţa intermedinei în sânge. (< fr. *intermédinémie*)
intermédiu *s. n.* 1. mijlocire. **o** *prin ~l cuiva* (sau *a ceva*) = prin mijlocirea, cu ajutorul cuiva (sau a ceva). 2. mică lucrare dramatică (comică), muzicală sau coregrafică, prezentată ca divertisment între două acte ale unei opere dramatice. (< it. *intermedio*, fr. *intermède*)
intermenstruál, -ă *adj.* referitor la, din(tre) două menstre. (< fr. *intermenstruel*)
intermetálic, -ă *adj.* (despre suprafaţa care separă două metale) lipit prin sudură sau alt procedeu. (< fr. *intermétalique*)
intermezzo /-méţo/ *s. n.* 1. interludiu cu caracter comic între două acte ale unei reprezentaţii teatrale. 2. episod orchestral într-o operă. • mică piesă instrumentală autonomă, de formă liberă. (< it. *intermezzo*)
intermigráţie *s. f. (biol.)* migraţie a două populaţii, una luând locul celeilalte. (< engl. *inter-migration*)
interminábil, -ă *adj.* care nu se (mai) termină, nesfârşit (de lung). (< fr. *interminable*, lat. *interminabilis*)
interministeriál, -ă *adj.* între mai multe ministere. (< fr. *interministériel*)
intermitént, -ă *adj.* care încetează şi reîncepe la anumite intervale; cu întreruperi, discontinuu. • *(adv.)* din când în când. (< fr. *intermittent*, lat. *intermittens*)
intermiténţă *s. f.* caracter intermitent; întrerupere; discontinuitate. (< fr. *intermittence*)
intermodál, -ă *adj.* (despre interacţiuni) dintre diferite modalităţi senzoriale. (< inter[1]- + *modal*)
intermodulaţie *s. f.* modulaţie parazitară a unui semnal electric alternativ, caracterizată prin apariţia unor frecvenţe rezultate din combinarea diverselor componente ale semnalului. (< fr. *intermodulation*)
intermoleculár, -ă *adj.* între, dintre molecule. (< fr. *intermoléculaire*)
intermúndiu *s. n.* nume dat de filosofii epicurieni spaţiilor goale dintre lumile infinite, locul fericit al existenţei netulburate a zeilor. (< lat. *intermundia*)
intermurál, -ă *adj. (anat.)* situat între pereţii unui organ. (< engl. *intermural*)
intermusculár, -ă *adj. (anat.)* între muşchi. (< fr. *intermusculaire*)
intérn, -ă I. *adj.* care se află înăuntru; interior, lăuntric. **o** *organe ~e* = organele din cavitatea toracică şi abdominală; *boli ~e* = boli ale organelor interne; *motor cu ardere ~ă* = motor care foloseşte energia unui combustibil ars în interiorul cilindrului; *unghi ~* = unghi format din două drepte tăiate de o secantă, aflat în interiorul lor şi de aceeaşi parte a secantei;

(inform.) memorie ~ă = memorie a calculatorului făcând parte din unitatea centrală. **II.** *s. m. f.* **1.** elev, ucenic care locuieşte şi ia masa într-un internat. **2.** student în medicină care face practică într-o clinică, unde, de obicei, şi locuieşte. (<fr. *interne*, lat. *internus*)

internă *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) instala în spital pentru tratament sau operaţie. **II.** *tr.* **1.** a încredinţa unui institut specializat pe un minor sau pe cineva suferind de o anomalie fiziologică sau psihică. **2.** a închide (pe cineva) într-un lagăr, într-un ospiciu etc., pentru a fi ţinut sub supraveghere. (<fr. */s'/interner*)

internát *s. n.* **1.** instituţie anexă a unei şcoli care asigură elevilor locuinţă şi masă. **2.** stagiu de pregătire a studenţilor în medicină în practică retribuită în clinică sau spital. (<fr. *internat*)

internaţionál, -ă **I.** *adj.* **1.** care se petrece între naţiuni. • referitor la raporturile dintre naţiuni. **2.** care priveşte toate naţiunile; de importanţă mondială. **II.** *s. m. f.* participant la jocurile sportive internaţionale. **III.** *s. f.* competiţie sportivă internaţională. (<fr. *international*)

Internaţionála *s. f.* asociaţie a partidelor şi a organizaţiilor clasei muncitoare din lumea întreagă. • imnul respectiv. (< germ. *Internationale*)

internaţionalísm *s. n.* **1.** solidaritate, cooperare între naţiuni, popoare, ţări, clase şi partide independente, egale în drepturi, pe baza unor interese şi vederi comune, în scopul sprijinului reciproc al progresului şi păcii. **2.** cuvânt internaţional. (<fr. *internationalisme*)

internaţionalíst, -ă **I.** *adj.* care are caracterul, care aplică principiile internaţionalismului. **II.** *s. m. f.* partizan al internaţionalismului. (<fr. *internationaliste*)

internaţionalitáte *s. f.* stare, caracter a ceea ce este internaţional. (<fr. *internationalité*)

internaţionalizá *vb. tr.* a da un caracter internaţional. (<fr. *internationaliser*)

internaút *s. m.* (*inform.*) cel care se informează pe internet; fişierele de date din toată lumea pentru ceea ce îl interesează; explorator pe internet. (<inter/net/ + *-naut*)

internaútic, -ă *adj.* referitor la sistemul de cercetare a informaţiilor pe internet. (<internaut + -ic)

internegatív *s. n.* duplicat negativ de imagine al unui film color. (<inter[1]- + *negativ*)

internét *s. n.* (*inform.*) reţea informatică mondială între computere conectate la diferite reţele locale, prin intermediul căreia se poate comunica, se poate face schimb de informaţii sau se pot trimite şi primi mesaje; net[1] (2). **o** *a naviga pe ~* a căuta informaţii cu ajutorul internetului. (<engl. *internet*)

internét-café *s. n.* (pe lângă serviciile obişnuite oferite de o cafenea) serviciu pus la dispoziţie contra cost computere de pe care poate fi accesat internetul. (<engl. *internet-café*)

interníst, -ă *adj., s. m. f.* (medic) specialist în boli interne. (< germ. *Internist*)

internód *s. n.* porţiune a tulpinii între două noduri; meritală. (<germ. *Internodium*, it. *internodo*)

internodál, -ă *adj.* între două noduri ale unei tulpini. (<fr. *internodal*)

internucleár, -ă *adj.* (*chim.*) între, dintre nuclee. (<engl. *internuclear*)

internunţiatúră *s. f.* calitatea, funcţia de internunţiu. (<lat. *internuntiatura*)

internúnţiu *s. m.* amabasador al papei care-şi exercită funcţia în intervalul dintre două misiuni ale nunţiului papal ordinar. (<it. *internunzio*, lat. *internuntius*)

interoccidentál, -ă *adj.* între statele din Occident. (<inter[1]- + *occidental*)

interoceánic, -ă *adj.* dintre două oceane. (<fr. *interocéanique*)

interoceptív, -ă *adj.* (despre senzaţii) care informează asupra întregului corp, în special asupra activităţii organelor viscerale. (<fr. *intéroceptif*)

interoceptór *s. m.* terminaţie nervoasă sensitivă care primeşte stimulii activităţii interne, în special viscerale. (<fr. *intéroscepteur*)

interocépţie *s. f.* sensibilitate viscerală, rezultat al senzaţiilor care iau naştere la nivelul organelor interne. (<fr. *intéroception*)

interoculár, -ă *adj.* interpupilar. (<fr. *interoculaire*)

interogă *vb. tr.* **1.** a pune întrebări; a examina (elevi, studenţi). **2.** a supune unui interogatoriu. (<fr. *interroger*, lat. *interrogare*)

interogatív, -ă *adj.* care exprimă o întrebare. (<fr. *interrogatif*, lat. *interrogativus*)

interogatóriu *s. n.* totalitatea întrbărilor puse de către judecător unei părţi implicate în proces şi a răspunsurilor date; actul care consemnează. (<fr. *interrogatoire*)

interogáţie *s. f.* **1.** interogare. **2.** figură de stil constând în a pune o întrebare unui interlocutor determinat, fără a aştepta un răspuns. (<fr. *interrogation*, lat. *interrogatio*)

interoperativitáte *s. f.* conlucrare între forţele armate ale mai multor ţări. (<inter[1]- + *operativitate*)

interorgánic, -ă *adj.* (*anat.*) referitor la mai multe organe; dintre organe. (<fr. *interorganique*)

interosós, -oásă *adj.* situat între oase. (<fr. *interosseux*)

interpapilár, -ă *adj.* între, dintre papile. (<fr. *interpapillaire*)

interparietál, -ă *adj.* între parietale. (<fr. *interparietal*)

interparlamentár, -ă *adj.* între diferite parlamente. (<fr. *interparlementaire*)

interpartínic, -ă *adj.* între, dintre partide. (<inter[1]- + *partinic*)

interpediculár, -ă *adj.* între pediculii cerebrali. (după fr. *interpedouculaire*)

interpelă *vb. tr.* a face o interpelare; (*p. ext.*) a cere cuiva să dea un răspuns, să-şi explice atitudinea. (<fr. *interpeller*, lat. *interpellare*)

interpeláre *s. f.* întrebare (adresată în parlament de către un deputat unui ministru) prin care se cere o explicaţie referitoare la rezolvarea unei chestiuni; interpelaţie. (<interpela)

interpelatór, -oáre *s. m. f.* cel care face o interpelare. (<fr. *interpellateur*)

interpeláţie *s. f.* (*rar*) interpelare. (<fr. *interpellation*, lat. *interpellatio*)

interpenetrá *vb. refl.* a se întrepătrunde. (<fr. *interpénétrer*)

interpenetráţie *s. f.* întrepătrundere. (<fr. *interpénétration*)

interpersonál, -ă *adj.* (despre relaţii) dintre persoane. (<engl. *interpersonal*)

interplanetár, -ă *adj.* între planete. **o** *staţie ~ă* = staţie-releu pentru zborurile cosmice, pe care urmează să aterizeze navele spaţiale în drumul lor spre Lună sau spre planete. (<fr. *interplanétaire*)

Interpól *s. n.* poliţie internaţională, în vederea combaterii eficace a delincvenţei şi criminalităţii pe plan mondial. (<fr., engl. *Interpol*)

interpolá *vb. tr.* **1.** a insera cuvinte, fraze care nu aparţin textului respectiv, în textul unui manuscris. **2.** (*mat.*) a intercala într-un şir de valori cunoscute una sau mai multe valori determinate prin calcul. • a determina valoarea unei funcţii într-un punct al unui interval, cunoscând valoarea ei în extremităţile intervalului. (<fr. *interpoler*, lat. *interpolare*)

interpolatór, -oáre *s. m. f.* autor al unei interpolaţii. (<fr. *interpolateur*, lat. *interpolator*)

interpoláţie *s. f.* (*rar*) interpolare. (<fr. *interpolation*, lat. *interpolatio*)

interpozitív *s. n.* copie pozitivă intermediară, alb-negru sau color, de pe negativul de imagine al unui film. (<inter[1]- + *pozitiv*)

interpozíţie *s. f.* **1.** stare a unui lucru aşezat între altele. **2.** (*fig.*) intervenţie a unei autorităţi superioare. **o** (*jur.*) *~ de persoane* = act prin care o persoană apare în locul alteia pentru a-i facilita unele avantaje. (<fr. *interposition*, lat. *interpositio*)

interprét, -ă *s. m. f.* **1.** cel care dă o explicaţie, o interpretare (unui text etc.); translator, traducător. **2.** (*fig.*) reprezentant, exponent însărcinat să arate dorinţele, voinţa cuiva. **3.** cel care interpretează o bucată muzicală, un rol etc.; artist, actor. (<fr. *interprète*, lat. *interpres*)

interpretá *vb. tr.* **1.** a explica, a lămuri un text, o lege etc. **2.** a juca un rol etc. (<fr. *interpréter*, lat. *interpretari*)

interpretábil, -ă *adj.* care se poate interpreta; echivoc. (<fr. *interprétable*)

interpretáre *s. f.* **1.** acţiunea de a interpreta; comentare, explicare. • comentare şi explicare critică a unui text (vechi). • act creator prin care se redă prin mijloace adecvate conţinutul unei

lucrări dramatice, coregrafice, muzicale sau a unui scenariu cinematografic. **2.** operație logică prin care variabilele dintr-o formulă sunt înlocuite cu valori corespunzătoare lor. (<interpreta)

interpretariát *s. n.* activitatea, meseria de interpret. (<fr. *interprétariat*)

interpretatív, -ă *adj.* care interpretează; de interpretare. (<fr. *interprétatif*)

interpretatór, -oáre *s. m. f.* cel care interpretează (1); exeget, comentator. (<fr. *interprétateur*)

interpretór *s. n. (inform.)* procesor specializat care efectuează traducerea instrucțiunilor în „limbaj mașină" și comandă execuția lor. (<fr. *interpréteur*, engl. *enterpreter*)

interprofeslonál, -ă *adj.* comun mai multor profesiuni. • bazat pe transferul de tehnici și metode între două sau mai multe profesiuni. (<fr. *interprofessionnel*)

interpropoziționál, -ă *adj.* între, dintre propoziții. (<inter¹- + *propozițional*)

interprovinciál, -ă *adj.* între, dintre provincii. (<engl. *interprovincial*)

interpsihologíe *s. f.* psihologie socială care studiază raporturile dintre indivizii unei mulțimi, dar nu consideră grupul ca un tot având caractere specifice. (<fr. *inter-psychologie*)

interpúncție *s. f.* punerea semnelor de repaus între cuvinte sau propoziții. (după fr. *interponction*, lat. *interpunctio*)

interpúne *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) pune între..., a (se) intercala. **II.** *refl.* a mijloci. • a se amesteca în raporturile dintre două persoane. (<lat. *interponere*)

interpúnere *s. f.* acțiunea de a (se) interpune. **o** *~ de persoane* = încheiere a unui act juridic între alte persoane decât cele indicate de părți. (<interpune)

interpúnte *s. f.* spațiu între două punți și bordajul unei nave. (după fr. *entrepont*)

interpupilár, -ă *adj. distanță ~ă* = distanța dintre centrele optice ale cristalinilor ochilor; interocular. (<engl. *interpupilar*)

interpús, -ă *s. m. f.* mijlocitor. • persoană care apare într-un act juridic în locul adevăratului interesat. (<interpune)

inter-rail /-ráil/ *s. n.* bilet care permite tinerilor să călătorească timp de o lună pe toate liniile feroviare europene. (<fr., it. *interrail*)

interraionál, -ă *adj.* între, dintre (mai multe) raioane. (<inter¹- + *raional*)

interrasiál, -ă *adj.* între, dintre rase. (<engl. *interracial*)

interregionál, -ă *adj.* între, dintre (mai multe) regiuni. (< inter¹- + *regional*)

interrégn *s. n.* interval de timp în care un stat monarhic este lipsit de suveran. (<fr. *interrègne*, lat. *interregnum*)

interrelație *s. f.* relație mutuală, reciprocă. (<engl. *interrelation*)

interreligiós, -oásă *adj.* între, dintre două sau mai multe religii. (<inter¹- + *religios*)

interromániе, -ă *adj.* comun, în ansamblu, limbilor, țărilor romanice. (< *inter¹- + romanic*)

interrúpție *s. f.* întrerupere. (<fr. *interruption*)

interscapulár, -ă *adj.* între, dintre omoplați. (<fr. *interscapulaire*)

interscápulum *s. n.* parte a corpului între cei doi omoplați. (< fr., lat. *interscapulum*)

interschimbábil, -ă *adj.* care prezintă interschimbabilitate; interșanjabil. (după fr. *interchangeable*)

interschimbabilitáte *s. f.* proprietate a unor organe de mașini, piese etc. de a putea fi înlocuite cu altele similare; interșanjabilitate. (după fr. *interchangeabilité*)

intersectá *vb. tr., refl.* a (se) întretăia. (<fr. *intersecter*)

intersécting *s. n.* laminor cu cmp dublu de ace, pentru lână pieptănată, folosit la primele treceri din pregătirea pentru filare. (<engl. *intersecting*)

intersécție *s. f.* **1.** încrucișare de drumuri publice; întretăiere. **2.** *(mat.)* mulțimea punctelor comune a două linii, suprafețe, corpuri etc. • operație care asociază la două sau mai multe mulțimi date mulțimea elementelor comune tuturor mulțimilor date. (<fr. *intersection*, lat. *intersectio*)

interseptál, -ă *adj.* între, dintre septuri. (<engl. *interseptal*)

intersesiúne *s. f.* timp care se scurge între două sesiuni. (<fr. *intersession*)

intersexuál, -ă *adj.* **1.** (despre relații) dintre sexe. **2.** referitor la intersexualitate; hermafrodit. (<engl. *intersexual*)

intersexualitáte *s. f.* schimbare a sexului în stadiile tardive ale dezvoltării individuale ale unui animal sau a unei plante; hermafroditism. (<fr. *intersexualité*)

intersexuát, -ă *adj. (biol.;* despre organisme) care își începe dezvoltarea ca bărbat pentru ca apoi, treptat, să capete caractere feminine, și invers. (<fr. *intersexué*)

intersiderál, -ă *adj.* interstelar. (<fr. *intersidéral*)

intersindicál, -ă *adj.* între (mai multe) sindicate. (<fr. *intersyndical*)

intersístolă *s. f.* timpul scurs între sistola auriculelor și cea a ventriculelor inimii. (<fr. *intersystole*)

interspáțiu *s. n.* spațiu liber între două obiecte, piese etc. • distanța între două centre de perspectivă a două fotograme aeriene succesive dintr-un șir determinat. (<lat. *interspatium*)

interspecífic, -ă *adj. (biol.)* care are loc între specii diferite. (<fr. *interspécifique*)

interstadiál, -ă **I.** *adj.* referitor la mai multe stadii, faze etc. ale aceluiași fenomen. **II.** *s. n.* interval între două stadiale ale unei glaciații; interstadiu. (<engl. *interstadial*, /II/ germ. *Interstadial*)

interstádiu *s. n.* interstadial (II). (<fr. *interstade*)

interstátal, -ă *adj.* între, dintre (mai multe) state. (<*inter¹- + statal*)

interstáție *s. f.* spațiu dintre stațiile de metrou pentru trecerea acestuia. (<inter¹- + *stație*)

interstelár, -ă *adj.* între, dintre stele; intersideral. (<fr. *interstellaire*)

interstițiál, -ă *adj.* referitor la, de (la) interstițiu, care provine dintr-un interstițiu. **o** *țesut ~* = țesut conjunctiv care se află între elementele în funcțiune ale unui organ, masa lui principală. • (despre răni etc.) localizat în țesutul conjunctiv sau în vasele de sânge ale unui organ. (<fr. *interstitiel*)

interstițiu *s. n.* interval, spațiu liber între două corpuri, între două părți ale unui tot. (<fr. *interstice*, lat. *interstitium*)

interstratificáre *s. f.* situare între straturi. (după engl. *interstratification*)

intersubiectív, -ă *adj.* referitor la relațiile dintre indivizi sau dintre indivizi și grup. (<fr. *intersubjectif*)

intersubiectivitáte *s. f.* caracter intersubiectiv. • *(fil.)* concept desemnând relația reciprocă dintre cunoștințele individuale ca factor constitutiv al lumii și experiența concretă a fiecărui individ. (<germ. *Intersubjektivität*)

interșanjábil, -ă *adj.* interschimbabil. (<fr. *interschangeable*)

interșanjabilitáte *s. f.* interschimbabilitate. (<fr. *interchangeabilité*)

interșcolár, -ă *adj.* între, dintre școli; intrașcolar. (după fr. *interscolaire*)

intertéxt *s. n.* text literar pe baza unor fragmente disparate reunite într-un context unic. (<intertextualitate)

intertextuál, -ă *adj.* referitor la intertext. (<engl. *intertextual*)

intertextualitáte *s. f.* concept în critica modernă, raportul existent între texte diferite care alcătuiesc împreună un ansamblu. (<fr. *intertextualité*)

intertíp *s. n.* mașină tipografică de cules și turnat rânduri, mai perfecționată decât linotipul. (<fr. *intertype*)

intertítlu *s. n.* subtitlu între rândurile unui ziar. (<inter¹- + *titlu*)

intertribál, -ă *adj.* între, dintre triburi. (<engl. *intertribal*)

intertrígo *s. n.* inflamație a pielii care se localizează la încheieturile mari, la sâni, la subsuoară și la gât. (<fr. *intertrigo*)

intertropicál, -ă *adj.* între, dintre tropice. (<fr. *intertropical*)

interumán, -ă *adj.* (despre relații) dintre oameni. (<engl. *interhuman*)

interuniversitár, -ă *adj.* (despre relații) între, dintre universități. (<inter¹- + *universitar*)

interurbán, -ă *adj.* între, dintre două sau mai multe orașe. • *(s. n.)* telefon, tren care stabilește legătura între două localități. (<fr. *interurbain*)

interuzinál, -ă *adj.* între, dintre două sau mai multe uzine. (< inter¹- + *uzinal*)

interváł *s. n.* **1.** distanță în timp între două fenomene, faze, evenimente etc. consecutive; răstimp. **2.** spațiu care separă două lucruri. **3.** (*muz.*) raport dintre înălțimile a două sunete. **4.** (*mat.*) mulțimea punctelor (sau numerelor) între două puncte (sau numere) date. (< fr. *intervalle*, lat. *intervallum*)

intervalométru *s. n.* dispozitiv mecanic atașat la un aparat fotografic automat, cu ajutorul căruia se reglează intervalul de timp dintre două expuneri succesive. (< engl. *intervalometer*)

intervení *vb. intr.* **1.** a lua parte la ceva, a intra în acțiune; a intra în vorbă. • a face o mediație, un dermes în favoarea cuiva; (*peior*) a stărui pe lângă o persoană influentă spre a obține ceva în favoarea cuiva. **2.** a se întâmpla, a surveni, a se ivi. (< fr. *intervenir*, lat. *intervenire*)

interveniént, -ă *s. m. f.* (*jur.*) cel care intervine într-un proces sau în vederea emiterii unui act. (după fr. *intervenant*, lat. *interveniens*)

intervénție *s. f.* **1.** participare, intrare într-o acțiune; luare de cuvânt. • invazie armată sau amestec al unui stat în treburile interne ale altui stat. **2.** (*med.*) operație. **3.** efort îndreptat spre un anumit scop. • mijlocire, mediație. • (*peior.*) stăruință pe lângă o persoană influentă pentru a obține favoruri. **4.** (*jur.*) introducere în litigiu a unui terț, la cererea sa. (< fr. *intervention*, lat. *interventio*)

intervenționísm *s. n.* **1.** amestec al unui stat în treburile interne ale altui stat. **2.** doctrină economică potrivit căreia statul intervine pe piața internă pentru a exercita o influență asupra prețului mărfurilor, asupra raportului dintre cerere și ofertă. (< fr. *interventionnisme*)

intervenționíst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care participă la o intervenție; (adept) al intervenționismului. (< fr. *interventionniste*)

interversíbil, -ă *adj.* care poate fi intervertit. (< fr. *interversible*)

interversibilitáte *s. f.* însușirea de a fi interversibil. (< fr. *interversibilité*)

interversiúne *s. f.* intervertire; răsturnare (a unei ordini). (< fr. *interversion*, lat. *interversio*)

intervertebrál, -ă *adj.* între, dintre vertebre. (< fr. *intervertébral*)

intervertí *vb. tr.* a răsturna ordinea; a schimba termenii unei serii. (< fr. *intervertir*, lat. *intervertere*)

intervievá *vb. tr.* a lua cuiva un interviu. (< fr. *interviewer*)

intervievát, -ă *adj., s. m. f.* (persoană) căreia i se ia un interviu. (< fr. *interviewé*)

intervievatór, -oáre *s. m. f.* cel care ia un interviu. (< intervieva + -tor)

intervíu *s. n.* **1.** specie publicistică ce constă în chestionarea directă de către un ziarist a unei personalități spre a obține unele aprecieri, opinii, informații în diverse probleme în vederea difuzării lor prin mass-media; (*p. ext.*) textul convorbirii. **2.** convorbire preliminară a unui candidat în vederea angajării într-un serviciu. • convorbire a unui sociolog-anchetator cu persoana sau persoanele supuse cercetării sociologice. (< engl., fr. *interview*)

interviziúne *s. f.* sistem de transmitere a programelor de televiziune între țările socialiste. (< fr. *intervision*)

intervocálic, -ă *adj.* între, dintre două vocale. (< fr. *intervocalique*)

interzíce *vb. tr.* a opri pe cineva de la ceva, a nu permite cuiva să facă ceva. • a pune sub interdicție. (după fr. *interdire*)

interzís, -ă *adj.* uimit, uluit. (după fr. *interdit*)

interzonál, -ă *adj.* între două zone. (< fr., germ. *interzonal*)

interzonalist, -ă *s. m. f.* sportiv care participă la o competiție interzonală. (< interzonal + -ist)

intestín[1] *s. n.* parte a aparatului digestiv, în formă de tub, între pilor și anus. (< fr. *intestin*, lat. *intestinum*)

intestín[2]**, -ă** *adj.* dinăuntru, din interior; intern. (< fr. *intestin*, lat. *intestinus*)

intestinál, -ă *adj.* al intestinului, enteric. (< fr. *intestinal*)

ínti *s. m.* unitate monetară în Peru. (< sp. *inti*)

Intifáda *s. f.* luptă de masă, insurecțională, nesupunere civilă, violentă a palestinienilor împotriva Israelului. (< it. *Intifada*)

íntim/íntím, -ă *adj.* **1.** care constituie esența unui lucru; lăuntric. • (*fig.*) strâns, apropiat. **2.** (despre sentimente) puternic, profund. **3.** (despre oameni; și *s. m.*) legat printr-o afecțiune puternică, profundă. • familiar, prietenos, cordial. • referitor la sentimentele de dragoste, erotic; sexual. **4.** referitor la viața particulară sau familiară a cuiva. • care are loc într-un cadru restrâns. (< fr. *intime*, lat. *intimus*)

intimá *vb. tr.* **1.** a pune în vedere (ceva), a notifica cu autoritate. **2.** (*jur.*) a chema în judecată, a cita în fața unei jurisdicții superioare. (< fr. *intimer*, lat. *intimare*)

intimát, -ă *s. m. f.* cel citat într-un proces în calitate de pârât. (< fr. *intimé*)

intimáție *s. f.* intimare. (< fr. *intimation*, lat. *intimatio*)

intímă *s. f.* partea cea mai dinăuntru a pereților unui vas sangvin. (< fr., lat. *intima*)

intimidá *vb. tr., refl.* a (se) speria; a (se) încurca, a (se) zăpăzi. (< fr. *intimider*, lat. *intimidare*)

intimidábil, -ă *adj.* care poate fi intimidat (ușor). (< fr. *intimidable*)

intimidánt, -ă *adj.* care intimidează. (< fr. *intimidant*)

intimidatóriu, -ie *adj.* în măsură a intimida. (< fr. *intimidateur*)

intimísm *s. n.* tendință, a unor artiști, scriitori de a exprima în operele lor sentimentele cele mai intime. (< fr. *intimisme*)

intimíst, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (artist, scriitor) care exprimă sentimente intime. **2.** (pictor) de interioare. (< fr. *intimiste*)

intimitáte *s. f.* **1.** caracterul a ceea ce este intim. • prietenie strânsă, apropiată. ◊ *a trăi* (sau *a fi*) *în ~a cuiva* = a avea legături strânse cu cineva. • profunzime (a unui sentiment, a unui gând etc.). **2.** (*pl.*) lucruri, chestiuni personale. **3.** cadru restrâns, familiar. (< fr. *intimité*)

intimizá *vb. tr.* a crea o ambianță intimă. (< intim + *-iza*)

íntimo *adv.* (*muz.*) intim, cordial. (< it. *intimo*)

intínă *s. f.* înveliș protector intern al grăuntelui de polen și al sporilor ferigii. (< fr. *intine*)

intitulá *vb.* **I.** *tr.* a da un titlu (unei cărți). **II.** *refl.* a-și lua, a-și da un titlu. (< fr. *intituler*, lat. *intitulare*)

intitulátie *s. f.* parte a unui formular diplomatic, formulă în protocolul inițial, care precizează titlurile și calitățile autorului actului scris. (< fr. *intitulation*)

intolerábil, -ă *adj.* de neîngăduit; inadmisibil. (< fr. *intolérable*, lat. *intolerabilis*)

intoleránt, -ă *adj.* **1.** care nu respectă libertatea de gândire, care nu suportă altă credință, religie decât a sa; fanatic. **2.** (despre organism) care nu suportă (un medicament). (< fr. *intolérant*)

intolerantísm *s. n.* caracter intolerant. (< fr. *intolérantisme*)

intoleránță *s. f.* **1.** lipsă de toleranță. **2.** incapacitate organică de a suporta un medicament, un aliment, un grefon etc. (< fr. *intolérance*)

intoná *vb. tr.* **1.** a cânta, a executa (o bucată muzicală). **2.** a rosti, a spune (un cuvânt, o propoziție) cu un anumit ton. (< it. *intonare*)

intonáție *s. f.* **1.** modulația vocii în timpul vorbirii. **2.** (*muz.*) manieră de a intona un sunet cu vocea, sau cu un instrument. (< fr. *intonation*)

intonațional, -ă *adj.* referitor la intonație. (< germ. *intonational*)

intoxicá *vb.* **I.** *tr., refl.* **1.** a(-și) introduce în organism substanțe toxice, a (se) otrăvi. **2.** (*fig.*) a (se) plictisi foarte tare. **II.** *tr.* **1.** a influența în mod insidios spiritele pentru a le face sensibile la propagandă, a demoraliza. **2.** deruta prin difuzarea de știri false. (< fr. */s'/intoxiquer*, lat. *intoxicare*)

intoxicánt, -ă *adj.* care intoxică. (< fr. *intoxicant*)

intoxicáție *s. f.* otrăvire a organismului cu substanțe toxice. (< fr. *intoxication*)

INTRA-/INTRO- *pref.* „înăuntru", „spre interior", „între". (< fr. *intra-, intro*, cf. lat. *intra*)

intraabdominál, -ă *adj.* situat în cavitatea abdominală. (< engl. *intra-abdominal*)

intraandín, -ă *adj.* în, din interiorul munților Anzi. (< intra- + andin)

intraarteriál, -ă *adj.* (*anat.*) în, din interiorul unei artere. (< fr. *intra-artériel*)

intraarticulár, -ă *adj.* în, din interiorul unei articulații. (< fr. *intra-articulaire*)

intraatómic, -ă *adj.* în, din interiorul atomului. (<fr. *intra-atomique*)
intraaxilár, -ă *adj.* situat în axilă. (<fr. *intraaxilaire*)
intracardiác, -ă *adj.* în, din interiorul inimii. (<fr. *intracardiaque*)
intracarpátic, -ă *adj.* în interiorul arcului munților Carpați. (<intra- + carpatic)
intracefálic, -ă *adj. (anat.)* în, din cap. (<engl. *intracephalic*)
intracelulár, -ă *adj. (biol.)* în, din interiorul celulei. (<fr. *intracellulaire*)
intracerebrál, -ă *adj.* în, din interiorul creierului. (<fr. *intracérébral*)
intracervicál, -ă *adj.* în, din interiorul colului uterin. (<fr. *intracervical*)
intracitoplásmic, -ă *adj.* din citoplasmă. (<fr. *intra-cytoplasmique*)
intracolinár, -ă *adj.* între coline; înconjurat de dealuri și coline. (<intra- + colinar)
intracontinentál, -ă *adj.* în interiorul unui continent. (<fr., engl. *intracontinental*)
intracorneeán, -ă *adj.* din interiorul corneei. (<fr. *ihtracornéen*)
intracranián, -ă *adj.* în/din interiorul craniului. (<fr. *intracrânien*)
intracután, -ă *adj.* în piele. (<germ. *intrakutan*)
intrádă *s. f.* (*muz.*) **1.** piesă introductivă care are scopul de a pregăti pe ascultători pentru muzica ce va urma. **2.** titlu care se dă uneori părții introductive a unei piese; introducere. (<it. *entrata*)
intradérmic, -ă *adj.* situat în dermă, în grosimea pielii. (<fr. *intradermique*)
intradermoreácție *s. f.* reacție cutanată inflamatorie care apare în urma unei injecții intradermice cu un antigen microbian, virotic sau parazitar, în diagnosticul bolilor infecțioase. (<fr. *intradermo-réaction*)
intradós *s. n.* **1.** suprafața interioară, concavă, a unui arc, a unei bolți etc. • fața interioară a unei scări, a unui planșeu etc. **2.** (*av.*) suprafața inferioară a unei aripi. • linia inferioară a conturului unui profil aerodinamic. (<fr. *intrados*)
intraductíbil, -ă *adj.* care nu se poate traduce. (după it. *intraducibile*)
intraductibilitáte *s. f.* însușirea de a fi intraductibil. (<intraductibil + -itate)
intraflorál, -ă *adj.* din interiorul unei flori. (<fr. *intraflorale*)
intrageanticlinál *s. n.* zonă de ridicare a scoarței terestre în interiorul unui geanticlinal. (<intra- + geanticlinal)
intrageosinclinál *s. n.* zonă de scufundare a scoarței terestre în cadrul unui geosinclinal, separată prin intra-geanticlinale. (<intra- + geosinclinal)
intraglaciár, -ă *adj.* care se găsește în masa unui ghețar. (<fr. *intraglaciaire*)
intraglandulár, -ă *adj.* care se află, se petrece în interiorul glandelor. (<engl. *intraglandular*)
intrahepátic, -ă *adj.* din interiorul ficatului. (<fr. *intrahépatique*)
intrajudețeán, -ă *adj.* în, din (mai multe) județe. (<intra- + județean)
intralingvístic, -ă *adj.* din interiorul limbii. (<fr. *intralinguistique*)
intraluminál, -ă *adj.* (*anat.*) situat în lumenul unei cavități sau într-o structură în formă de tub. (<engl. *intraluminal*)
intramagmátic, -ă *adj.* (despre minerale) cu cristale consolidate în adâncimea scoarței terestre, în interiorul unui bazin magmatic, ajunse la suprafață prin crăpături sau în urma fenomenelor vulcanice. (<fr. *intramagmatique*)
intramedulár, -ă *adj.* din interiorul măduvei. (<fr. *intramédullaire*)
intramoleculár, -ă *adj.* în, din interiorul moleculelor. (<fr. *intramoléculaire*)
intramontán, -ă *adj.* între culmile munților. ◊ *depresiune ~ă* = regiune joasă înconjurată de munți. (<germ. *intramontan*)
intramundán, -ă *adj.* care aparține lumii materiale. (<germ. *intramundan*)
intramurál, -ă *adj.* (*anat.*) situat în structura pereților unui organ (arteră, branhii, inimă). (<fr. *intramural*)
intra-múros *loc. adv.* în interiorul zidurilor (cetății). (<lat. *intra-muros*)
intramusculár, -ă *adj.* care se află, se face în mușchi. (<fr. *intramusculaire*)
intranazál, -ă *adj.* care se introduce prin nas. (<fr. *intranasal*)
intransferábil, -ă *adj.* care nu poate fi transferat. (<fr. *intransférable*)
intransformábil, -ă *adj.* care nu poate fi transformat. (<in[1]- + *transformabil*)
intransformabilitáte *s. f.* însușirea de a fi intransformabil. (<intransformabil + -itate)
intransigént, -ă *adj.* care nu admite să facă concesii, compromisuri; neînduplecat; incoruptibil. (<fr. *intransigeant*, it. *intransigente*)
intransigență *s. f.* atitudine necruțătoare, refuz al compromisurilor. (<fr. *intransigeance*, it. *intransigenza*)
intransmisíbil, -ă *adj.* care nu poate fi transmis. (<fr. *intransmissible*)
intransmisibilitáte *s. f.* caracter intransmisibil. (<fr. *intranssmisibilité*)
intransportábil, -ă *adj.* (*fiz.*) care nu se poate transporta. (<fr. *intransportable*)
intranucleár, -ă *adj.* din interiorul nucleului. (<fr. *intranucléaire*, engl. *intranuclear*)
intranzitív, -ă *adj.* **1.** (despre verbe) a cărui acțiune nu se exercită direct asupra unui obiect. **2.** (*log., mat.*) *relație ~ă* = relație în care nu se transmite un anumit raport de la primul la ultimul termen prin intermediul celorlalți termeni. (<fr. *intransitif*, lat. *intransitivus*)
intranzitivitáte *s. f.* **1.** proprietate a unui verb de a fi intranzitiv. **2.** proprietate a unei relații intranzitive (2). (<fr. *intransitivité*)
intraoculár, -ă *adj.* în, din interiorul ochiului. (<fr. *intra-oculaire*)
intraorál, -ă *adj.* situat înăuntrul cavității bucale. (<engl. *intraoral*)
intraorbitál, -ă *adj.* (*anat.*) situat în orbită. (<engl. *intraorbital*)
intraosós, -oásă *adj.* în, din oase. (<engl. *intraosseous*)
intrapelvián, -ă *adj.* (*anat.*) din interiorul bazinului. (<fr. *intrapelvien*)
intraperitoneál, -ă *adj.* în, din cavitatea peritoneală. (<germ. *intraperitoneal*)
intrapleurál, -ă *adj.* în, din cavitatea pleurală. (<fr. *intrapleural*)
intrapropoziționál, -ă *adj.* din cadrul propoziției. (<intra- + propozițional)
intrapubertár, -ă *adj.* din timpul pubertății. (<intra- + pubertar)
intrapulmonár, -ă *adj.* în, din interiorul plămânului. (<engl. *intra-pulmonar*)
intrarahidián, -ă *adj.* în, din interiorul coloane vertebrale. (<fr. *intrarachidien*)
intrasectál, -ă *adj.* din interiorul rectului. (<intra- + rectal)
intrasclerál, -ă *adj.* din interiorul scleroticii. (<fr. *intrascleral*)
intraspecífic, -ă *adj.* (*biol.*) în cadrul aceleiași specii. (<fr. *intraspécifique*)
intraspinál, -ă *adj.* situat în coloana vertebrală. (<engl. *intraspinal*)
intrașcoiár, -ă *adj.* interșcolar. (<intra + școlar)
intratábil, -ă *adj.* (cu) care nu se poate trata. (<it. *intrattabile*)
intratelúric, -ă *adj.* (despre cristale de mineral magmatic) dintr-o topitură magmatică, în interiorul scoarței, înainte de ieșirea la suprafață sub formă de lavă. (<engl. *intratelluric*)
intratorácic, -ă *adj.* în, din cavitatea toracică. (<fr. *intrathoracique*)
intratraheál, -ă *adj.* în, din interiorul traheei. (<engl. *intratracheal*)
intratropicál, -ă *adj.* situat între tropice. (<engl. *intratropical*)

intratubál, -ă *adj. (anat.)* în interiorul unui organ tubular. (< engl. *intratubal*)
intraurbán, -ă *adj.* în interiorul unui oraș. (<it. *intraurbano*)
intrauterín, -ă *adj.* în interiorul uterului. (<fr. *intra-utérin*)
intravasculár, -ă *adj.* din interiorul unui vas sangvin. (<fr. *intravasculaire*)
intravenós, -oásă *adj.* (despre injecții) care se face în venă. (<fr. *intraveineux*, it. *intravenoso*)
intraventriculár, -ă *adj.* în interiorul unui ventricul cerebral sau cardiac. (<fr. *intraventriculaire*)
intravertebrál, -ă *adj.* în interiorul vertebrelor. (<engl. *intravertebral*)
intravezicál, -ă adj. în, din interiorul vezicii urinare sau biliare. (<engl. *intravesical*)
intravilán, -ă *adj., s. n.* (teren) construit în afara spațiului clădit al unei localități. (<intra- + fr. *ville*, oraș)
intrazonál, -ă *adj.* în cadrul unei anumite zone. ◊ *sol ~* = sol format sub influența unor condiții locale de relief, de litologie etc. (<engl. intrazonal)
intrepíd, -ă *adj.* cutezător, curajos, brav; (*p. ext.*) tenace. (<fr. *intrépide*, lat. *intrepidus*)
intrepiditáte *s. f.* curaj, îndrăzneală; tenacitate. (<fr. *intrépidité*)
intricá *vb. tr., refl.* **1.** a (se) încurca, a (se) intersecta la întâmplare. **2.** a (se) confunda; a face intrigi. (<lat. *intricare*, fr. *intriquer*)
intricáție *s. f.* amestec, întretăiere; încrucișare întâmplătoare. (<lat. *intricatio*, fr. *intrication*)
intrigá *vb.* **I.** *tr.* a neliniști, a stârni curiozitatea cuiva; a contraria. **II.** *intr.* a face intrigi; a unelti, a complota. (<fr. *intriguer*, it. *intrigare*)
intrigánt, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care face intrigi (1). (<fr. *intrigant*)
íntrigă *s. f.* **1.** uneltire care folosește mijloace nepermise în vederea realizării sau a zădărnicirii unui lucru. • vrajbă. **2.** parte a subiectului care determină cursul acțiunii unei opere dramatice sau epice; incidentul din care izbucnește conflictul. (<fr. *intrigue*)
intrinséc, -ă *adj.* **1.** care constituie partea lăuntrică, esența unui lucru; imanent. ◊ *valoare ~ă* = valoarea pe care o are un lucru în chip absolut, prin el însuși. **2.** (*anat.;* despre mușchi) în interiorul unui organ. **3.** (despre semiconductoare) care nu conține impurități. (<fr. *intrinsèque*, lat. *intrinsecus*)
INTRO- v. intra-.
introdúce *vb.* **I.** *tr.* **1.** a băga, a include, a îngloba. **2.** a face să fie primit de cineva. **3.** a inița, a da cunoștințele inițiale într-un anumit domeniu. **4.** a institui, a stabili. **II.** *refl.* a intra. (< lat. *introducere*, după fr. *introduire*)
introdúcere *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) introduce. **2.** parte introductivă (a unei opere etc.) • (*muz.*) secțiune cu caracter introductiv și tempo aparte a unei forme ciclice (sonată, cvartet, simfonie etc.). • parte de început în unele oratorii. **3.** studiul pregătitor asupra noțiunilor elementare ale unei științe. (<introduce)
introductív, -ă *adj.* de introducere, de (la) început; preliminar. (<fr. *introductif*)
introdús, -ă *adj.* (despre oameni) cu legături multe. • priceput, cunoscător temeinic al unei chestiuni. (<introduce)
introgresiúne *s. f.* formare de hibrizi interspecifici fertili, ca urmare a pătrunderii unei gene străine în genofondul unei populații. (<engl. *introgression*)
introiécție *s. f.* mecanism psihologic prin care individul imită inconștient unele comportamente ale altcuiva, integrându-le propriei sale personalități. (<fr. *introjection*, it. *introiezione*)
introítus *s. n.* rugăciune cântată de cor la începutul misei. (< lat. *introitus*, intrare)
intromisiúne *s. f.* introducere a unui corp în interiorul altuia. (<fr. *intromission*)
intronizá *vb. tr., refl.* a (se) întrona. (<fr. *introniser*, it. *intronizzare*)
intropatíe *s. f.* concept în filosofia germană care desemnează obiectivarea, transpunerea eului nostru în obiectele exterioare. (<fr. *intropathie*)
intrórs, -ă *adj.* orientat spre interior; (despre un organ) curbat spre axul central. (<fr. *introrse*)
introspectá *vb. refl.* a-și observa propriile trăiri psihice. (<fr. *introspecter*)
introspectív, -ă *adj.* bazat pe introspecție. (<fr. *introspectif*)
introspécție *s. f.* observare subiectivă a fenomenelor propriei conștiințe; autoobservare, autoanaliză. • studiu psihologic bazat pe această metodă. (<fr. *introspection*)
introversiúne *s. f.* orientare a stărilor de conștiință spre lumea interioară; retragere în sine însuși. • detașarea libidoului de obiectele exterioare și retragerea asupra lumii interioare. (<fr. *introversion*)
introvertít, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care își îndreaptă atenția mai ales spre viața sa interioară. (<fr. *introverti*)
intrús, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care se introduce undeva fără drept, fără vreo calitate; nepoftit, inoportun. (<fr. *intrus*, lat. *intrusus*)
intruvábil, -ă *adj.* (*rar*) de negăsit. (<fr. *introuvable*)
intruzioná *vb. tr.* a introduce, a vârî (cu forța. (<intruziune + -ona)
intruziúne *s. f.* **1.** introducere ilegală într-o societate, într-o funcție. **2.** pătrundere a magmei în crăpăturile scoarței terestre; magma însăși. • pătrundere a apei marine în apele dulci din vecinătatea litoralului sau din râurile afluente. **3.** pătrundere a unei formații anatomice într-o alta vecină. (<fr. *intrusion*)
intruzív, -ă *adj.* (despre roci magmatice) format prin intruziune. (<fr. *intrusif*)
intubá *vb. tr. (med.)* a introduce (medicamente, mâncare etc.) cu ajutorul unui tub. (<fr. *intuber*, it. *intubare*)
intubáție *s. f.* intubare. (<fr. *intubation*)
intuí *vb. tr.* a înțelege, a pătrunde ceva prin intuiție, pe baza unor cunoștințe temeinice și a experienței acumulate. (<it. *intuire*, lat. *intueri*)
intuíre *s. f.* faptul de a intui; înțelegere, pătrundere, sesizare nemijlocită. ◊ *~ vie* = intuiție senzorială. (<intui)
intuitív, -ă *adj.* (despre cunoaștere, gândire) care procedează prin intuiție. ◊ *metodă ~ă* = metodă care îmbină expunerea teoretică cu observarea directă a obiectelor sau fenomenelor. (<fr. *intuitif*)
intuíție *s. f.* **1.** capacitate a gândirii de a descoperi nemijlocit și imediat adevărul pe baza experienței și a cunoștințelor dobândite anterior, fără raționamente logice preliminare. **2.** metodă didactică de predare și însușire a cunoștințelor pornind de la reflectarea senzorială nemij-locită a obiectelor și fenomenelor studiate. • pătrunderea instinctivă în esența unui lucru; descoperire bruscă, revelatorie a unui adevăr, a soluției unei probleme. • inspirație, presentiment. (<fr. *intuition*, lat. *intuitio*, it. *intuizione*)
intuiționísm *s. n.* **1.** curent filosofic iraționalist care opune rațiunii intuiția, concepută ca o facultate analoagă cu instinctul, cu simțul artistic sau cu revelația divină, considerând că aceasta ar pătrunde nemijlocit în esența obiectelor. **2.** orientare metodologică care nu acceptă logica drept știință ce precedă matematica, considerând că scopul acestora se reduce la construirea și intuirea formațiunilor matematice și logice. **3.** curent idealist-subiectiv care susține că noțiunile morale nu pot fi fundamentale decât în mod intuitiv. (<fr. *intuitionnisme*)
intuiționíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al intuiționismului. (<fr. *intuitionniste*)
intumescént, -ă *adj.* (despre țesuturi) care începe să se umfle, care prezintă o tumefacție; umflat. (<fr. *intumescent*)
intumescénță *s. f.* **1.** umflătură; organ sau porțiune de organ umflată. **2.** creștere locală a nivelului unei ape. (<fr. *intumescence*)
intususcepțiúne *s. f. (biol.)* introducere într-un corp a unui suc, a unei substanțe care servește la creșterea lui. (<fr. *intussusception*)
intușabil, -ă *adj.* (*rar*) de neatins, intangibil. (<fr. *intouchable*)
inulázá *s. f.* enzimă care transformă inulina în fructoză. (<fr. *inulase*)
inulínă *s. f.* glucidă asemănătoare cu amidonul, solubilă în apă și insolubilă în alcool, rezervă în rizomul unor plante. (<fr. *inuline*)

inumán, -ă *adj.* **1.** neomenos, nemilos, crud, feroce. **2.** care nu e caracteristic omului; (*p. ext.*) de proporții neobișnuite; monstruos. (<fr. *inhumain*, lat. *inhumanus*)
inumanitáte *s. f.* cruzime nedemnă de un om; barbarie, ferocitate. (<fr. *inhumanité*, lat. *inhumanitas*)
inumerábil, -ă *adj.* inombrabil. (<it. *inumerabile*)
inundá *vb. tr.* **1.** (despre ape) a îneca (terenuri etc.) prin revărsare, în urma căderilor abundente de ploi etc. **2.** (*fig.*) a umple în întregime; a invada. (<lat. *inundare*, fr. *inonder*)
inundábil, -ă *adj.* (despre terenuri) supus inundațiilor. (<fr. *inondable*)
inundabilitáte *s. f.* însușirea de a fi inundabil. (<inunda-bil + -itate)
inundáție *s. f.* **1.** acoperire a unei întinderi de pământ cu apă provenită din ploi abundente sau din topirea zăpezilor, din revărsarea apelor etc. • apele revărsate ale unui curs de apă. **2.** (*med.*) pătrundere de lichid într-un tub sau organ cavitar. (< lat. *inundatio*, fr. *inondation*)
inutíl, -ă *adj.* nefolositor, netrebuincios. • de prisos, zadarnic. (<fr. *inutile*, lat. *inutilis*)
inutilitáte *s. f.* zădărnicie; netrebuință. (<fr. *inutilité*, lat. *inutilitas*)
inutilizá *vb. tr.* a face inutilizabil. (<fr. *inutiliser*)
inutilizábil, -ă *adj.* care nu poate fi utilizat. (<fr. *inutilisable*)
inuzábil, -ă *adj.* care nu se poate uza. (<fr. *inusable*)
inuzitát, -ă *adj.* care nu se folosește; neobișnuit; neu-zitat. (< fr. *inusité*)
inuzuál, -ă *adj.* neuzual. (<fr. *inusual*)
invadá *vb. tr.* **1.** a năvăli asupra unei țări (pustiind-o, jefuind-o); a năpădi, a cotropi. **2.** (*fig.*) a cuprinde. (<it., lat. *invadere*)
invadatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care invadează; cotropitor; invadent. (<invada + -tor)
invadént, -ă *adj.* (*livr.*) invadator. (<it. *invadente*)
invaginá *vb. refl.* (despre porțiuni de organe, țesuturi) a se întoarce spre interior prin invaginație. (<fr. *invaginer*)
invaginație *s. f.* întoarcere a unei porțiuni de organ sau de țesut spre interior, pătrunzând într-o cută proprie. (<fr. *invagination*)
invalíd, -ă I. *adj., s. m. f.* (om) infirm, mutilat. **II.** *adj.* (despre acte, raționamente etc.) nevalabil; nul. (<fr. *invalide*, lat. *invalidus*)
invalidá *vb. tr.* a declara nul; a infirma. (<fr. *invalider*)
invalidábil, -ă *adj.* care poate sau trebuie să fie invalidat. (< fr. *invalidable*)
invalidánt, -ă *adj.* care invalidează. (<invalida + -ant)
invaliditáte *s. f.* **1.** stare a celui invalid; infirmitate. **2.** (*jur.*) lipsă de validitate (a unui act, a unui mandat). (<fr. *invalidité*)
invandábil, -ă *adj.* (despre mărfuri etc.) greu de vândut. (<fr. *invendable*)
invár *s. n.* oțel aliat cu mult nichel, cu coeficient de dilatație foarte mic, folosit la fabricarea instrumentelor și a aparatelor de precizie. (<fr. *invar*)
invariábil, -ă *adj.* **1.** (și *adv.*) neschimbător, constant; invariant. **2.** (despre cuvinte) fără flexiune. (<fr. *invariable*)
invariabilitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este invariabil. (<fr. *invariabilité*)
invariánt, -ă I. *adj.* **1.** (*mat.;* despre o mărime, o expresie, o relație) care rămâne aceeași pentru un grup de transformări. **2.** (despre un sistem fizico-chimic) cu varianță nulă. **II.** *s. m.* **1.** mărime, expresie, relație, proprietate care rămâne neschimbată în urma unor transformări de natură fizică ori matematică. **2.** formă lexicală care, luată în raport cu o altă formă din paradigma aceluiași cuvânt, prezintă atât diferențe de expresie, cât și de conținut. **3.** (*estet.*) existența în toate domeniile artei, de-a lungul evoluției lor istorice, a unor elemente cu caracter de permanență, imuabile. (<fr., engl. *invariant*, germ. *Invariant*)
invariánță *s. f.* menținere neschimbată a unei mărimi, a unui sistem de numere într-o transformare anumită; stabilitate, fixitate. (<fr. *invariance*)
invázie *s. f.* **1.** pătrundere pe teritoriul unui stat a forțelor armate aparținând altui stat. **2.** perioadă de început în bolile infecțioase. **3.** năpădire, năvălire; revărsare puternică. (<fr. *invasion*, lat. *invasio*)
invazív, -ă *adj.* cu caracter de invazie. (<engl. *invasive*)
invazivitáte *s. f.* caracter invaziv. (<invaziv + -itate)
invectív, -ă *adj.* cu caracter de invectivă. (<it. *invettivo*)
invectivá *vb. tr.* a spune invective la adresa cuiva. (<fr. *invectiver*)
invectívă *s. f.* **1.** vorbă de ocară; injurie, insultă. **2.** expresie violentă în unele scrieri literare, cu funcție stilistică sau în scop polemic ori satiric. (<fr. *invective*, lat. *invectivae*)
inventá *vb. tr.* **1.** a găsi, a crea, a imagina ceva nou; a născoci. **2.** a scorni (minciuni, închipuiri); (*p. ext.*) a minți. (<fr. *inventer*)
inventár *s. n.* **1.** listă, registru etc. cuprinzând lucrurile care constituie averea unei gospodării, instituții etc.; (*p. ext.*) totalitatea acestor bunuri. **2.** (*fig.*) listă exactă, amănunțită; înșirare, enumerare (a unor fapte etc.). **3.** totalitatea unităților care constituie o parte de vorbire, o clasă ori o specie lexicală sau gramaticală. (<fr. *inventaire*, lat. *inventarium*)
inventariá *vb. tr.* a înscrie în inventar bunuri, lucruri etc., evaluând obiectele înscrise. (<it. *inventariare*)
inventatór, -oáre *s. m. f.* creator al unei invenții. (<inventa + -tor)
invéntică *s. f.* disciplină care studiază procesul invenției și condițiile stimulării creativității. (<inventa + -ică)
inventív, -ă *adj.* care inventează; ingenios, cu fantezie creatoare. (<fr. *inventif*)
inventivitáte *s. f.* însușirea de a fi inventiv; ingeniozitate. (< fr. *inventivité*)
inventotécă *s. f.* bancă de invenții. (<inventa + -tecă)
invénție *s. f.* **1.** rezolvare creatoare a unei probleme tehnice sau de producție, care prezintă noutate sau progres în raport cu nivelul cunoscut al tehnicii pe plan mondial. • lucrul inventat. **2.** afirmarea unor lucruri închipuite, neadevărate; (*p. ext.*) născocire, plăsmuire; minciună. **3.** găsirea argumentelor într-un discurs sau a temelor și formelor celor mai expresive și mai potrivite într-o creație artistică. (<fr. *invention*, lat. *inventio*)
invențional, -ă *adj.* referitor la invenții. (<engl. *inventional*)
invențiúne *s. f.* (*muz.*) fantezie, improvizație cu caracter polifonic; piesă instrumentală, cuprinzând două sau trei linii melodice, în care se folosesc procedeele polifonice. (<it. *invenzione*, fr. *invention*)
inverificábil, -ă *adj.* neverificabil. (după fr. *invérifiable*)
invernál, -ă *adj.* de iarnă. (<it. *invernale*)
inverosímil, -ă *adj.* neverosimil. (<it. *inverosimile*)
ínvers, -ă *adj.* (și *adv.*) contrar direcției inițiale sau firești; pe dos. **O** (*mat.*) *mărime ~ă* = mărime egală cu raportul dintre 1 și mărimea dată; *raport ~ (proporțional)* = raport între două mărimi care variază astfel încât produsul lor să rămână constant. (<fr. *inverse*, lat. *inversus*)
inversá *vb. tr.* a răsturna o situație, o ordine (firească); a face ceva invers. • a schimba sensul unui curent electric, al unei mărimi vectoriale. (<fr. *inverser*)
inversábil, -ă *adj.* care se poate răsturna. (<fr. *inversable*)
inversátor, -oáre *adj.* care inversează. (<inversa + -tor)
invérsie *s. f.* **1.** schimbare de semn a unui parametru fizic în funcție de altul; inversare. **2.** transformare a unei substanțe optic-active într-alta asemănătoare ca structură, dar care prezintă un efect de rotație opus. **3.** (*biol.*) anomalie, rearanjare inversă a genelor într-un segment de cromozom. **4.** transformarea zaharazei în glucoză prin hidroliză. (<fr. *inversion*)
inversiúne *s. f.* **1.** răsturnare, schimbare de sens, inversare. **O** *~ uterină* = deplasare spre înapoi și evaginare în zona perimetrică a uterului; *~ sexuală* = homosexualitate. **2.** (*mat.*) transformare geometrică ce permite să se deducă dintr-o figură o altă figură, punct cu punct. **3.** procedeu stilistic constând în schimbarea topicii normale a cuvintelor într-o frază. **4.** (*med.*) *~ termică* = creșterea temperaturii în raport cu înălțimea (invers față de situația obișnuită); *~ de relief* – stadiu avansat de evoluție a reliefului când formele inițiale pozitive devin negative și invers. **5.** (*fot.*) operație urmărind obținerea unei imagini pozitive pe însăși emulsia fotosensibilă folosită la fotografiere. (<fr. *inversion*, lat. *inversio*)
inversór *s. n.* **1.** dispozitiv care inversează sensul de mișcare al unui mecanism, al unei mașini, al curentului electric într-un circuit etc. **2.** schimbător de viteză suplimentar care permite folosirea acelorași trepte de viteză atât pentru mersul înainte,

cât și pentru cel înapoi, al autovehiculelor. **3.** aparat pentru inversarea imaginilor. (<fr. *inverseur*)

invertáză *s. f.* enzimă în drojdia de bere și sucul intestinal, care transformă zahărul în glucoză și fructoză; invertină; sucrază. (<fr. *invertase*, germ. *Invertase*)

invertí *vb. tr.* **1.** a produce o inversie; a transforma zahărul în glucoză și fructoză cu ajutorul invertazei. **2.** a schimba, a transforma. (<fr. *invertir*, lat. *invertere*)

invertínă *s. f.* invertază. (<fr. *invertine*)

invertít *s. m.* homosexual. (<fr. *inverti*)

invertór *s. n.* mutator care transformă curentul electric continuu în curent alternativ; ondulor. (<engl. *inverter*, rus. *invertor*)

investí *vb. tr.* a face o investiție. (<fr. *investir*, lat. *investire*)

investigá *vb. tr.* a face investigații; a cerceta. (<it., lat. *investigare*)

investigábil, -ă *adj.* care poate fi investigat. (<it. *investigabile*)

investigatív, -ă *adj.* cu caracter de investigare. (<engl. *investigative*)

investigatór, -oáre *adj. s. m. f.* (cel) care face investigații. (<fr. *investigateur*, lat. *investigator*)

investigáție *s. f.* cercetare minuțioasă și sistematică făcută cu scopul de a descoperi ceva. (<fr. *investigation*, lat. *investigatio*)

investitór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care face o investiție, care plasează un capital. (<investi + -tor)

investíție *s. f.* **1.** plasare de capital într-o întreprindere; capitalul plasat. **2.** (*psih.*) faptul de a încărca cu o anumită cantitate de energie psihică o reprezentare, un obiect etc. (<germ. *Investition*, rus. *investiția*)

investițional, -ă *adj.* referitor la investiție. (<investiție + -onal)

investmént *s. n.* **1.** investiție, plasare (a banilor). **2.** (*fin.; pl.*) titluri la purtător. (<engl. *investment*)

inveterát, -ă *adj.* învechit în rele, vicios, pervertit. • (despre vicii, defecte etc.) înrădăcinat, încarnat. (<fr. *invétéré*, lat. *inveteratus*, it. *inveterato*)

invidiá *vb. tr.* a privi cu invidie pe cineva; a pizmui. • a râvni, a dori ceva străin. (<it. *invidiare*)

invidiábil, -ă *adj.* de invidiat. (<it. *invidibile*)

invídie *s. f.* sentiment de necaz și de ciudă provocat de succesele sau calitățile altuia; pizmă. (<it., lat. *invidia*)

invidiós, -oásă *adj., s. m. f.* plin de invidie; pizmaș. (<it. *invidioso*, lat. *invidiosus*)

invincíbil, -ă *adj.* de neînvins; imbatabil. (<fr. *invincible*, lat. *invincibilis*)

invincibilitáte *s. f.* calitatea de a fi invincibil. (<fr. *invincibilité*)

inviolábil, -ă *adj.* care nu poate fi violat, încălcat; sacru; care se află în mod legal la adăpost de orice urmărire sau pedepsire. • (despre un domiciliu) care nu poate fi percheziționat decât în cazurile prevăzute de lege. (<fr. *inviolable*, lat. *inviolabilis*)

inviolabilitáte *s. f.* însușirea de a fi inviolabil. (<fr. *inviolabilité*)

invitá *vb. tr.* a ruga pe cineva să se prezinte undeva sau să participe la ceva; a pofti; a chema, a convoca. (<fr. *inviter*, lat. *invitare*)

invitát, -ă *s. m. f.* persoană poftită undeva, solicitată să participe la ceva. • oaspete, musafir. (<fr. *invité*)

invitáție *s. f.* **1.** invitare. **2.** bilet, scrisoare etc. prin care cineva este solicitat să participe la o solemnitate, la un spectacol etc. (<fr. *invitation*, lat. *invitatio*)

invítă *s. f.* (la jocul de cărți, la scrimă) deschidere. (<fr. *invite*)

in vítro *loc. adj. și adv.* (despre un proces biologic) reprodus experimental în afara organismului. (<lat. *in vitro*, în sticlă)

in vívo *loc. adj. și adv.* (despre un proces biologic) reprodus experimental în organismul viu. (<lat. *in vivo*, în viață)

invizíbil, -ă I. *adj.* **1.** care nu poate fi văzut. **2.** prea mic pentru a putea fi perceput. **II.** *s. n. pl.* servicii prestate de o țară în folosul altor țări, sau prestate în străinătate în folosul țării respective. (<fr. *invisible*, lat. *invisibilis*)

invizibilitáte *s. f.* starea a ceea ce este invizibil. (<fr. *invisibilité*, lat. *invisibilitas*)

invocá *vb. tr.* **1.** a chema în ajutor (o divinitate). **2.** a cita, a se referi la ceva în favoarea sa. (<fr. *invoquer*, lat. *invocare*)

invocatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care invocă. (după fr. *invocatoire, invocateur*)

invocáție *s. f.* invocare. **o** ~ *retorică* = procedeu artistic, rugăminte prin care poetul se adresează muzelor sau unor divinități pentru a-l inspira. (<fr. *invocation*, lat. *invocatio*)

involuá *vb. intr.* a se întoarce de la o stare sau formă superioară de dezvoltare la una inferioară; a regresa, a decădea. (< involuție)

involucrál, -ă *adj.* referitor la involucru. (<fr. *involucral*)

involúcru *s. n.* **1.** totalitatea bracteelor de la baza unei umbele sau dimprejurul unui capitul. **2.** membrană care învelește pălăria unor ciuperci înainte de a ieși din pământ. (<fr. *involucre*, lat. *involucrum*)

involuntár, -ă *adj.* (și *adv.*) fără voie, neintenționat. (<fr. *involontaire*, lat. *involuntarius*)

involút, -ă *adj. (bot.;* despre organe) răsucit spre interior. (< lat. *involutus*)

involutív, -ă *adj.* cu caracter de involuție. (<fr. *involutif*)

involúție *s. f.* **1.** transformare regresivă a unui țesut, organ sau organism. **2.** revenire a unui organ la starea normală, după o dezvoltare anormală în urma unei boli sau a unei stări organice excepționale. **3.** (*mat.*) transformare biunivocă a unei mulțimi în ea însăși. **4.** (*fil.*) trecerea de la eterogen la omogen, de la multiplu la unitate. **5.** ondulație a unor straturi subțiri de sedimente sau roci detritice care apar sub influența acțiunii înghețului. (<fr. *involution*, lat. *involutio*)

involvá *vb. tr.* (*rar*) a introduce, a implica. (<engl. *involve*)

invulnerábil, -ă *adj.* care nu poate fi rănit. • care nu poate fi atacat, învinuit în nici un fel. (<fr. *invulnérable*, lat. *invulnerabilis*)

invulnerabilitáte *s. f.* calitatea de a fi invulnerabil. (<fr. *invulnérabilité*)

ioanít, -ă I. *s. m. pl.* ordin monaho-cavale-resc fondat în Palestina la începutul sec. XII; ospitalieri (2). **II.** *adj.* care aparține ioaniților, referitor la ioaniți. (<germ. *Johannit*)

iod[1] *s. n.* element chimic solid din grupa halogenilor, negru-violet, foarte volatil și ușor solubil în alcool, antiseptic și dezinfectant extern. (<fr. *iode*)

IOD[2]**(O)-** *elem.* „iod[1]". (<fr. *iod/o/-*, cf. gr. *iodes*, violet)

iodát I. *s. m.* sare a acidului iodic. **II.** *adj.* care conține iod. (< fr. *iodate*, /II/ *iodé*)

iodemie *s. f.* prezența iodului în sânge. (<fr. *iodémie*)

iodhídric *adj. acid* ~ = acid prin combinarea iodului cu hidrogenul. (<fr. *iodhydrique*)

iódic *adj. acid* ~ = acid oxigenat al iodului. (<fr. *iodique*)

iodíde *s. f. pl.* erupții cutanate provocate de produse iodice. (< fr. *iodides*)

iodísm *s. n.* intoxicație cu iod sau cu ioduri. (<fr. *iodisme*)

iodizá *vb. refl.* a se iotaciza. (<iod[1] + *-iza*)

iódler I. *s. n.* mod de a cânta specific muntenilor din Tirol, printr-o vocalizare care trece fără tranziție de la vocea normală la cea de cap. **II.** *s. m.* cel care cântă astfel. (<germ. *Jodler*)

iodofíl, -ă *adj.* care prezintă iodofilie. (<fr. *iodophile*)

iodofilíe *s. f.* afinitate pentru iod a unor celule sau bacterii. (< fr. *iodophilie*)

iodofórm *s. n.* substanță galbenă, cristalizată, cu miros specific, antiseptic, anestezic etc. (<fr. *iodoforme*, germ. *Iodoform*)

iodométric, -ă *adj.* referitor la iodometrie. (<fr. *iodométrique*)

iodometríe *s. f.* totalitatea metodelor oxidimetrice de dozare cantitativă a diferitelor substanțe care reacționează cu o soluție de iod. (< fr. *iodométrie*)

iodopsínă *s. f.* pigment fotosensibil din retină. (<engl. *iodopsin*)

iodosulfúră *s. f.* combinație a unei ioduri cu o sulfură. (<fr. *iodosulfure*)

iodoterapíe *s. f.* folosire a iodului în scop terapeutic. (<engl. *iodotherapy*)

ioduráre *s. f.* fixare a iodului pe un compus nesaturat. (după fr. *ioduration*)

iodúră *s. f.* sare a acidului iodhidric; combinație a iodului cu un element chimic. (< fr. *iodure*)
ioduríe *s. f.* prezență a iodului în urină. (< fr. *iodurie*)
iofobíe *s. f.* teamă patologică de a fi otrăvit. (< fr. *iophobie*)
iólă[1] *s. f.* ambarcațiune de sport strâmtă, lungă și ușoară, cu o singură velă, condusă de o singură persoană. • ambarcațiune cu doi arbori, pentru pescuit. • barcă cu două, patru sau șase rame, folosită de nave în diferite scopuri. (< fr. *yole*, engl. *yawl*)
-iólă[2] *suf.* „diminutival". (< fr. *-iole*, cf. lat. *-iola*)
ión *s. m.* particulă electrizată de sarcină pozitivă (cation) sau negativă (anion), provenind dintr-un atom (sau grup de atomi). (< fr. *ion*)
-ioná v. -ona.
ionatán **I.** *s. m.* soi de măr originar din America de Nord, cu fructe roșii. **II.** *s. n.* fructul ionatanului (I). (< engl. *jonathan*)
ionián, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Ionia antică (Asia Mică). **II.** *adj.* propriu ionienilor. **o** *dialect* ~ = unul dintre principalele dialecte ale limbii grecești, vorbit în Ionia; *școala ~ă* = orientare în filosofia greacă din sec. VII-VI î. H., care opunea reprezentărilor mitologice tradiționale despre lume o concepție materialist-naivă. (< fr. *ionien*)
iónic[1]**, -ă** **I.** *adj.* **1.** *ordin* ~ = ordin arhitectonic cu coloane zvelte și capitelul cu două volute laterale. • (despre elemente arhitectonice, clădiri) în stil ionic. **2.** (*muz.*) *mod* ~ = mod melodic a cărui scară muzicală coincide cu aceea a modului major natural. **II.** *s. m.* picior de vers antic format din două silabe lungi și două scurte. • (*adj.*) ritmul corespunzător. (< fr. *ionique*, lat. *ionicus*)
iónic[2]**, -ă** *adj.* care se referă la ioni. (< fr. *ionique*)
ióniu *s. n.* element radioactiv, izotop al toriului. (< germ. *Ionium*, fr. *ionium*)
ionizá *vb. tr.* **1.** a face să apară ioni pozitivi sau negativi într-un mediu. **2.** a introduce, în scop terapeutic, ioni în organism. (< fr. *ioniser*)
ionizánt, -ă *adj.* care produce ionizare. (< ioniza + -ant)
ionizatór *s. n.* generator de ioni; aparat pentru ionizări. (< fr. *ionisateur*)
ionizáție *s. f.* (*rar*) ionizare. (< fr. *ionisation*)
ionizór *s. n.* dispozitiv utilizat pe motoarele-fuzee care transformă în ioni pozitivi atomii unui fluid. (< fr. *ioniseur*)
IONO- *elem.* „ioni, ionizare". (< fr. *iono-*, cf. gr. *ion*, migrator)
ionofón *s. n.* dispozitiv radiofonic care transformă direct energia electromagnetică în unde sonore, prin oscilațiile unei coloane de gaze ionizate. (< fr. *ionophone*)
ionoforéză *s. f.* metodă de administrare în organism a anumitor medicamente cu ajutorul unui curent galvanic, prin migrarea particulelor către anod sau catod. (< fr. *ionophorèse*)
ionografíe *s. f.* procedeu radiochimiografic bazat pe variațiile de intensitate a fasciculului de raze X în urma trecerii lui printr-un organ în activitate. (< fr. *ionographie*)
ionográmă *s. f.* **1.** rezultat al studiului elementelor ionizate din plasma sângelui. **2.** oscilogramă ridicată de o stațiune ionosferică indicând înălțimea aparentă de reflexie a undelor în funcție de frecvență. (< fr. *ionogramme*)
ionometríe *s. f.* metodă de prospecțiune radiometrică pentru măsurarea ionizării aerului de către radiațiile radioactive. (< fr. *ionométrie*)
ionométru *s. n.* **1.** instrument pentru determinarea intensității unei radiații ionizate. **2.** aparat cu care se determină concentrația în ioni de hidrogen a unei soluții. (< fr. *ionomètre*)
ionónă *s. f.* substanță chimică sintetică cu miros puternic de violete, folosită în parfumerie. (< fr. *ionone*)
ionosféră *s. f.* strat superior al atmosferei (între 90 și 1000 km), puternic ionizat și de mare conductivitate; termosferă. (< fr. *ionosphère*)
ionosféric, -ă *adj.* referitor la ionosferă. (< fr. *ionosferique*)
ionoterapíe *s. f.* metodă de tratament prin introducerea în organism de ioni medicamentoși; ionizare (2). (< fr. *ionothérapie*)
iordanián, -ă **I.** *s. m. pl.* popor care locuiește în Iordania. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< fr. *jordanien*)
iot *s. n.* e semivocala *i* sau i consonantic, notată în diferite alfabete fonetice cu *y*, *j* sau *i*. (< germ. *Jot*, lat. *iota*)
ióta s. f. litera alfabetului grecesc (I, i) corespunzând literei *i*. (< fr. *iota*)
iotacísm *s. n.* **1.** folosire frecventă a sunetului *i* într-o limbă; iotacizare. • aliterație constând în repetarea lui *i* consonantic. **2.** evoluție a unei vocale sau a unui diftong spre *i*. (< fr. *iotacisme*)
iotacizá *vb. refl.* (despre consoane) a se palatiza sub influența unui iot; iodiza. (< iotac/ism/ + *iza*)
ipéca *s. f.* ipecacuana. (< fr. *ipéca*)
ipecacuána *s. f.* plantă din America de Sud, cu rădăcină folosită ca expectorant și vomitiv; ipeca. (< fr. *ipécacuana*)
iperitá *vb. tr.* a infecta cu iperită. (< fr. *ypériter*)
iperítă *s. f.* substanță toxică, sulfură de etil diclorată, foarte persistentă, cu miros de usturoi sau mușt ar. (< fr. *ypérite*)
ipocrít, -ă *adj., s. m. f.* (om) prefăcut, fățarnic, fals. (< fr. *hypocrite*)
ipocrizíe *s. f.* atitudine de ipocrit; fățărnicie, prefăcătorie, falsitate. (< fr. *hypocrisie*)
ipohondriác, -ă *adj., s. m. f.* (om) trist, capricios, obsedat de propria sănătate; ipohondric. (< fr. *hypocondriaque*)
ipohóndric, -ă *adj., s. m. f.* ipohondriac. (< germ. *hypohondrisch*)
ipohondríe *s. f.* sindrom morbid caracterizat prin teamă exagerată și obsesivă de boli. (< fr. *hypocondrie*)
ipohóndru, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de ipohondrie. (< fr. *hypocondre*)
ipoméa/ipomée *s. f.* plantă canvolvulacee, originară din țările calde, cu flori mici, delicate, de culoare roșie, cultivată ca ornament. (< lat. *ipomaea*, fr. *ipomée*)
ipostáză *s. f.* **1.** stare, situație în care se găsește cineva; aspect, înfățișare. **2.** (la Plotin) fiecare dintre treptele ierarhice ale principiului divin. **3.** (în teologia creștină) fiecare entitate a trinității. (< fr. *hypostase*)
ipostaziá *vb.* **I.** *tr.* (*fil.*) a transforma pe plan mintal o realitate, o însușire sau o noțiune într-o realitate de sine stătătoare. **II.** *refl.* (despre un scriitor) a se substitui personajelor sale. (< germ. *hypostasieren*)
ipotecá *vb.* a supune (un imobil etc.) unei ipoteci. (< fr. *hypothéquer*)
ipotecăbil, -ă *adj.* care poate fi ipotecat. (< fr. *hypothecable*)
ipotecár, -ă *adj.* garantat printr-o ipotecă. **o** *credit* ~ = credit care are la bază însăși proprietatea ce face obiectul împrumutului convenit prin ipotecă. (< fr. *hypothécaire*)
ipotécă *s. f.* mod de garantare cu bunuri imobiliare (clădiri, terenuri etc.) a unui credit. (< fr. *hypothèque*, lat. *hypotheca*, gr. *hypotheke*)
ipotenúză *s. f.* latura opusă unghiului drept într-un triunghi dreptunghic. (< fr. *hypoténuse*)
ipotétic, -ă *adj.* bazat pe o ipoteză; presupus, nesigur. • (*log.*; despre judecăți) din două judecăți categorice legate prin cuvintele „dacă... atunci". (< fr. *hypothétique*, lat. *hypotheticus*)
ipotéză *s. f.* **1.** presupunere, supoziție enunțate pe baza unor fapte cunoscute, cu privire la relația dintre anumite fenomene sau la legăturile dintre acestea și cauzele lăuntrice care le determină. **2.** figură retorică constând în presupunerea unui lucru posibil sau nu, din care se trage o consecință. **3.** (*mat.*) ansamblul elementelor date pe baza cărora se dezvoltă o demonstrație. (< fr. *hypothèse*)
ipseitáte *s. f.* (*fil.*) ceea ce face ca o ființă să fie ea însăși și nu alta. (< fr. *ipséité*)
ípsilon *s. m.* a douăzecea literă a alfabetului grecesc (Y, υ *sau y*), corespunzând sunetului *i*. (< fr., gr. *ipsilon*, i grec)
ipso fácto *loc. adv.* prin chiar acest fapt, înțeles de la sine, implicit. (< lat. *ipso facto*)
ipsofón *s. n.* instalație atașată unui aparat telefonic pentru a înregistra și reda mesajele în lipsa abonatului. (< germ. *Ipsophon*)
iradiá *vb.* **I.** *tr* a expune un corp acțiunii unei radiații. • (despre radiații) a cădea pe suprafața unui corp. **II.** *intr.* a emite radiații de lumină, de căldură etc. în toate direcțiile. (< fr. *irradier*, lat. *irradiare*)
iradiánt, -ă *adj.* care iradiază. (< fr. *irradiant*)

iradiáție *s. f.* emisiune de radiații (luminoase, calorice sau corpusculare); iradiere; fascicul de raze emise de o sursă. (< fr. *irradiation*, lat. *irradiato*)

iradiére *s. f.* **1.** acțiunea de a iradia. **2.** expunere a unei substanțe la acțiunea unui flux de fotoni sau de particule. **3.** expunere a organismului la acțiunea unor radiații ionizante, în scop terapeutic, diagnostic sau accidental. **4.** difuziune a unui impuls nervos de la o zonă la alta. (< iradia)

irakián, -ă **I.** *s. m. pl.* popor care locuiește în Irak. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. n.*) dialect arab vorbit în Irak. (< fr. *irakien*)

irambursábil, -ă *adj.* care nu poate, sau nu trebuie să fie rambursat. (< fr. *irremboursable*)

iramplasábil, -ă *adj.* care nu poate fi substituit, de neînlocuit. (< fr. *irremplaçable*)

iramplasabilitáte *s. f.* însușirea de a fi iramplasabil. (< iramplasabil + -itate)

iranián, -ă **I.** *s. m. pl.* popor care locuiește în Iran. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. **o** *limbi ~ ene* = grup de limbi indo-europene vorbite în Iran și în regiunile Mării Caspice. (< fr. *iranien*)

iranist, -ă *s. m. f.* specialist în iranistică, iranizant; iranolog. (< germ. *Iranist*)

iranístic, -ă *adj.* **I.** referitor la iranistică. **II.** *s. f.* disciplină care studiază comparativ limbile, literaturile și culturile iraniene; iranologie. (< germ. *iranistisch*, (II) *Iranistik*)

iranizánt, -ă *s. m. f.* iranist. (< fr. *iranisant*)

iranológ, -ă *s. m. f.* iranist. (< fr. *iranologue*)

iranologie *s. f.* iranistică. (< fr. *iranologie*)

irascíbil, -ă *adj.* care se înfurie ușor; iritabil. (< fr. *irascible*, lat. *irascibilis*)

irascibilitáte *s. f.* caracter, stare a celui irascibil. (< fr. *irascibilité*)

iráser /iréizăr/ *s. n.* generator cuantic care produce radiații electromagnetice în domeniul infraroșu. (< engl. *eraser*)

iráto *adv. (muz.)* cu mânie. (< it. *irato*)

irațional, -ă *adj.* **1.** care este împotriva gândirii logice, contrar rațiunii. **2.** *(mat.) număr ~* = număr real care nu este egal cu câtul nici unei perechi de numere întregi; *ecuație ~ă* = ecuație a cărei necunoscută intră sub un radical. (< fr. *irrationnel*, lat. *irrationalis*)

iraționalísm *s. n.* concepție care neagă sau subapreciază posibilitatea cunoașterii lumii pe cale rațională, postulând primatul revelației, intuiției, trăirii etc. asupra cunoașterii raționale. (< fr. *irrationalisme*)

iraționalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al iraționalismului. (< fr. *irrationaliste*)

iraționalitáte *s. f.* însușire a ceea ce este irațional. (< fr. *irrationalité*)

iraționalizá *vb. tr.* a face (ceva) irațional. (< irațional + -iza)

irbis *s. m.* panteră asemănătoare cu leopardul, din regiunile muntoase ale Asiei; leopardul zăpezilor. (< germ. *Irbis*)

ireál, -ă *adj.* care nu există în realitate; nereal, imaginar, fantastic. • (despre verbe) care prezintă acțiunea ca pe o ipoteză nerealizată sau nerealizabilă. (< fr. *irréel*)

irealísm *s. n.* **1.** lipsa simțului realului. **2.** tendință de exprimare în artă fără referire la realitate. (< fr. *irréalisme*)

irealíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al irealismului (2). (< fr. *irréaliste*)

irealitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este ireal; ceea ce este opus realității. (< fr. *irréalité*)

irealizábil, -ă *adj.* de nerealizat: nerealizabil. (< fr. *irréalisable*)

irecognoscíbil, -ă *adj.* de nerecunoscut. (după it. *irriconoscibile*)

ireconciliábil, -ă *adj.* de neîmpăcat. (< fr. *irréconciliable*, lat. *irreconciliabilis*)

ireconciliabilitáte *s. f.* însușirea de a fi ireconciliabil. (< ireconciliabil + -itate)

irecuperábil, -ă *adj.* de nerecuperat. • (*med.*) nerecuperabil, irecuperabil. (< fr. *irrécupérable*)

irecuzábil, -ă *adj.* care nu se poate respinge, care trebuie admis. (< fr. *irrécusable*, lat. *irrecusabilis*)

iredént, -ă *adj.* (despre un teritoriu, o populație) supus încă dominației străine, nerestituit patriei. (< it. *irredento*)

iredentísm *s. n.* concepție politică, apărută în Italia după 1870, care revendica anumite teritorii (Istria, Dalmația) rămase sub stăpânirea austriacă. • orice mișcare politică naționalisă ai cărei partizani urmăresc anexarea unor teritorii unde conaționalii lor sunt în minoritate. (< fr. *irrédentisme*, it. *irredentismo*)

iredentíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al iredentismului; naționalist, șovin. (< fr. *irrédentiste*, it. *irredentista*)

ireductibíl, -ă *adj.* **1.** care nu poate fi redus la o formă mai simplă; care nu mai poate fi simplificat. **2.** *(fig.)* de neîmpăcat, înverșunat; necruțător. (< fr. *irréductible*)

ireductibilitáte *s. f.* însușirea de a fi ireductibil. (< fr. *irréductibilité*)

ireflectivitáte *s. f.* lipsă a reflexelor. (< fr. *irréflectivité*)

ireflexív, -ă *adj.* lipsit de reflexe, de reflexivitate. (< fr. *irréflexif*)

ireflexivitáte *s. f.* relație logică contrară reflexivității. (< fr. *irréflexivité*)

ireformábil, -ă *adj.* care nu poate fi reformat. (< fr. *irréformable*)

irefragábil, -ă *adj.* care nu poate fi contrazis, pus la îndoială; indiscutabil. (< fr. *irréfragable*, lat. *irrefragabilis*)

irefutábil, -ă *adj.* care nu poate fi respins, combătut; convingător. (< fr. *irréfutable*, lat. *irrefutabilis*)

irefutabilitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este irefutabil. (< fr. *irréfutabilité*)

iregulár, -ă *adj.* neregulat. (< it. *irregolare*)

iregularitáte *s. f.* **1.** neregularitate. **2.** faptă, atitudine care constituie o abatere de la regulă. (< fr. *irrégularité*, lat. *irregularitas*)

irelevánt, -ă *adj.* nerelevant. (< engl. *irrelevant*)

irelevánță *s. f.* însușirea de a fi irelevant. (< engl. *irrelevance*)

ireligiós, -oásă *adj.* **1.** care nu are religie. **2.** contrar religiei. (< fr. *irréligieux*)

ireligiozitáte *s. f.* lipsă de religiozitate. (< fr. *irréligiosité*)

iremediábil *adj.* care nu se poate remedia, îndrepta. • (*adv.*) cu desăvârșire, definitiv. (< fr. *irrémédiable*, lat. *irremediabilis*)

iremisíbil, -ă *adj.* de neiertat. (< fr. *irrémissible*, lat. *irremissibilis*)

iremisibilitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este iremisibil. (< fr. *irrémissibilité*)

iremunerábil, -ă *adj.* care nu poate fi remunerat. (< fr. *irrémunérable*)

IREN(O)- *elem.* „pace". (< fr. *irén/o/-*, cf. gr. *eirene*)

irénic, -ă *adj.* inspirator de pace; pașnic. (< fr. *irénique*, lat. *irenicus*, gr. *eirenikos*)

irenísm *s. n.* **1.** orientare teologică tinzând spre unificarea diferitelor confesiuni creștine, pe baza punctelor lor comune. **2.** tendință spre pace. (< fr. *irénisme*)

irenist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al irenismului. (< fr. *iréniste*)

irenológ, -ă *s. m. f.* specialist în irenologie. (< fr. *irénologue*)

irenológic, -ă *adj.* de irenologie. (< fr. *irénologique*)

irenologíe *s. f.* ramură a politologiei care studiază măsurile de natură să asigure menținerea păcii sau restabilirea ei. (< fr. *irénologie*)

ireparábil, -ă *adj.* de nereparat, de neîndreptat. (< fr. *irréparable*, lat. *irreparabilis*)

irepetabíl, -ă *adj.* care nu se poate repeta (*p. ext.*) incomparabil, unic. (< i- + repetabil)

irepetabilitáte *s. f.* însușirea de a fi irepetabil. (< irepetabil + -itate)

ireprehensíbil, -ă *adj.* căruia nu i se poate imputa nimic; corect. (< fr. *irrépréhensible*, lat. *irreprehensibilis*)

irepresíbil, -ă *adj.* care nu poate fi reprimat. (< fr. *irrépressible*)

ireproșábil, -ă *adj.* (și *adv.*) fără cusur, foarte corect, impecabil. (< fr. *irréprochable*)

ireproșabilitáte *s. f.* calitatea a ceea ce este ireproșabil. (< fr. *irréprochabilité*)

irespéct *s. n.* lipsă de respect. (< fr. *irrespect*)

irespectuós, -oásă *adj.* nerespectuos, necuviincios. (< fr. *irrespectueux*)

irespirábil, -ă *adj.* (despre aer, atmosferă) care nu poate fi respirat; sufocant. (<fr. *irrespirable*, lat. *irrespirabilis*)
iresponsábil, -ă *adj.* care nu poate fi făcut responsabil de actele sale; (*p. ext.*) fără simțul răspunderii. (<fr. *irresponsable*)
iresponsabilitáte *s. f.* însușirea, starea celui ires-ponsabil. (<fr. *irresponsabilité*)
iretractábil, -ă *adj.* care nu se poate retracta. (<fr. *irrétractable*)
ireușítă *s. f.* nereușită, insucces. (<fr. *irréussite*)
ireverénță *s. f.* lipsă de respect, necuviință. (<fr. *irrévérence*, lat. *irreverentia*)
ireverențiós, -oásă *adj.* fără respect; necuviincios. (<fr. *irrévérencieux*)
ireversíbil, -ă *adj.* **1.** (despre fenomene, transformări, reacții) care nu se poate produce în sens invers, fără întoarcere. **2.** (*fiz.*) care lasă urme ce nu pot fi înlăturate după revenirea la starea inițială. (<fr. *irréversible*)
ireversibilitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este ireversibil. (<fr. *irréversibilité*)
irevocábil, -ă *adj.* (și *adv.*) care nu poate fi revocat, schimbat; hotărât definitiv. (<fr. *irrévocable*, lat. *irrevocabilis*)
irevocabilitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este irevocabil. (<fr. *irrévocabilité*)
irezistíbil, -ă *adj.* căruia nu i se poate rezista, împotrivi. (<fr. *irrésistible*, lat. *irresistibilis*)
irezistibilitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este irezistibil. (<fr. *irrésistibilité*)
irezolvábil, -ă *adj.* de nerezolvat. (<engl. *irresolvable*)
irezonábil, -ă *adj.* nerațional, nechibzuit, lipsit de judecată. (<fr. *irraisonnable*)
irián, -ă *adj.* care aparține irisului[1] (2). (<fr. *irien*)
IRID(O)- *elem.* „iris[2]". (<fr. *irid/o/-*, cf. lat. *iris*. gr. *iris, -idos*, curcubeu)
iridacée *s. f. pl.* familie de plante erbacee perene monocotiledonate, cu flori adesea decorative: stânjenelul (iris[2]). (<fr. *iridacées*)
iridectomíe *s. f.* rezecție parțială a irisului[1] (2). (<fr. *iridectomie*)
iridemíe *s. f.* hemoragie a irisului[1] (2). (<fr. *iridémie*)
iridescént, -ă *adj.* cu reflexe irizante. (<fr. *iridescent*)
iridescéntă *s. f.* irizație. (<fr. *iridescence*)
irídiu *s. n.* metal rar, asemănător platinei, dur și rezistent la acțiuni chimice. (<fr. *iridium*)
iridocél *s. n.* hernie a irisului[1] (2). (<fr. *iridocèle*)
iridodiagnóstic *s. n.* metodă de stabilire a diagnosticului unor tulburări sau leziuni prin examenul irisului[1] (2). (<fr. *iridodiagnostic*)
iridodializă *s. f.* separare, rupere traumatică sau chirurgicală a irisului[1] (2) din inserția sa. (<fr. *iridodialyse*)
iridográmă *s. f.* mijloc de completare a diagnosticului unei boli prin consultarea irisului[1] (2) bolnavului. (<fr. *iridogramme*)
iridológ, -ă *s. m. f.* specialist în iridologie. (<iridologie)
iridologíe *s. f.* metodă de diagnosticare prin cercetarea irisului și a pupilei. (<fr. *iridologie*)
iridomalacie *s. f.* ramolisment al irisului[1] (2). (<engl. *iridomalacia*)
iridoplegíe *s. f.* paralizie a irisului[1] (2). (<fr. *iridoplégie*)
iridoptóză *s. f.* deplasare anormală, în jos, a irisului[1] (2). (<fr. *iridoptose*)
iridorexíe *s. f.* operație de dezlipire a irisului de cristalin. (<fr. *iridorrhexie*)
iridosclerotomie *s. f.* secționare chirurgicală a irisului și a sclerei oculare. (<engl. *iridosclerotomy*)
iridoscóp *s. n.* instrument folosit în iridoscopie. (<fr. *iridoscope*)
iridoscopíe *s. f.* examinare medicală a irisului[1] (2) cu iridoscopul. (<fr. *iridoscopie*)
iridotomíe *s. f.* secționare chirurgicală a irisului[1] (2), pentru a crea o pupilă artificială. (<fr. *iridotomie*)
irigá *vb. tr.* **1.** a uda (un teren cultivabil) printr-un sistem special de canale. **2.** (despre sânge) a alimenta, a aproviziona un organ. (<fr. *irriguer*, lat. *irrigare*)
irigábil, -ă *adj.* (despre terenuri) care poate fi irigat. (<fr. *irrigable*)
irigátor *s. n.* aparat pentru clisme și spălături interne. (<fr. *irrigateur*)
irigație *s. f.* alimentare cu apă (printr-un sistem de canale) a terenurilor cultivate în vederea măririi fertilității. (<fr. *irrigation*, lat. *irrigatio*)
irigoscopíe *s. f.* examen radiologic al colonului[3] după introducerea unei substanțe de contrast prin rect. (<fr. *irrigoscopie*)
íris[1] *s. n.* **1.** curcubeu, spectru solar. **2.** membrană colorată circulară a ochiului, așezată între cornee și partea anterioară a cristalinului, străbătută de pupilă. **3.** diafragmă a unor aparate optice, care are în centru un orificiu cu diametru variabil.
íris[2] *s. m.* plantă erbacee perenă cu frunze lungi și cu flori mari, violete, albe sau galbene; stânjenel. (<fr., lat. *iris*)
iritá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) enerva, a (se) supăra. **II.** *tr.* a produce o congestie, o inflamație ușoară. (<fr. */s'/irriter*, lat. *irritare*)
iritábil, -ă *adj.* supărăcios; irascibil. • supus iritației. (<fr. *irritable*, lat. *irritabilis*)
iritabilitáte *s. f.* **1.** însușirea de a fi iritabil. **2.** proprietate a materiei vii de a reacționa la stimuli. (<fr. *irritabilité*, lat. *irritabilitas*)
iritánt, -ă *adj., s. n.* (substanță, medicament) care irită, supără; enervant; iritativ. (<fr. *irritant*)
iritatív, -ă *adj.* iritant. (<fr. *irritatif*)
iritáție *s. f.* **1.** iritare. **2.** congestie, inflamație ușoară a unui organ. (<fr. *irritation*, lat. *irritatio*)
irită *s. f.* inflamație a irisului[1] (2). (<fr. *iritis*)
irizá *vb. tr.* a reflecta lumini multicolore, ca cele ale curcubeului. (<fr. *iriser*)
irizábil, -ă *adj.* susceptibil a iriza. (<fr. *irisable*)
irizație *s. f.* ansamblu de culori și nuanțe variabile pe care le reflectă unele cristale prin interferență; descompunerea luminii albe prin difracție, dispersie sau interferență; iridescență. (<fr. *irisation*)
iriziúne *s. f.* (*livr.*) acțiunea de a râde de cineva; bătaie de joc. (<fr. *irrision*)
irlandéz, -ă I. *s. m. pl.* popor format ca națiune în Irlanda. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. f.*) limbă celtică vorbită de irlandezi. (<fr. *irlandais*)
irochéz, -ă I. *adj., s. m. f.* (locuitor) care aparține unei populații indiene din America de Nord; amerindian. **II.** *s. f.* familie de limbi indigene irocheze (I). • (*fam.; s. n.*) limbaj ininteligibil. (<fr. *iroquais*)
irónic, -ă *adj.* care ironizează, care exprimă ironie; înțepător. (<fr. *ironique*, lat. *ironicus*)
irónico *adv.* (*muz.*) batjocoritor. (<it. *ironico*)
ironíe *s. f.* **1.** persiflare. ◇ *~a sorții* = situație intervenită contrar tuturor așteptărilor, ca un joc neașteptat al întâmplării. **2.** categorie estetică și filosofică, desemnând expresii sau imagini cu semnificații opuse sensului obișnuit, în scopul ridiculizării disimulate. • figură de stil prin care se enunță ceva pentru a se înțelege contrariul. (<fr. *ironie*, lat. *ironia*)
ironísm *s. n.* caracter ironic. (<iron/ia/ + *-ism*)
ironíst, -ă I. *adj., s. m. f.* (persoană, scriitor) care cultivă ironia, stilul ironic. **II.** *adj.* care denotă ironie. (<fr. *ironiste*)
ironizá *vb. tr.* a formula ironii la adresa cuiva; a persifla. (după fr. *ironiser*)
ironizatór, -oáre *s. m. f.* cel care ironizează. (<fr. *ironisateur*)
irotațional, -ă *adj.* (despre câmpuri fizice pictoriale) care are rotorul nul. (<fr. *irrotationnel*, engl. *irrotational*)
irúpe *vb. intr.* a se ivi, a se manifesta brusc, cu mare putere; a izbucni, a țâșni. (după lat. *irrumpere*)
irúpție *s. f.* izbucnire violentă; năvălire, revărsare. (<fr. *irruption*, lat. *irruptio*)
IS(O)- v. iz(o)-.
isadélf *s. m.* monstru dublu ai cărui indivizi sunt egal dezvoltați. (<fr. *isadelphe*)
isagógic, -ă I. *adj.* introductiv. **II.** *s. f.* introducere în studiul Bibliei. (<fr. *isagogique*)
isatínă *s. f.* compus organic, în formă de cristale oranj, solubile în apă, folosit în sinteza unor coloranți. (<fr *isatine*)
ischemiá *vb. tr.* a produce o ischemie. (<fr. *ischémier*)

ischémic, -ă *adj.* referitor la ischemie; provocat de ischemie. (<fr. *ischémique*)
ischemíe *s. f.* diminuare a circulației sângelui într-o anumită regiune a corpului. (<fr. *ischémie*)
ISCHI(O)- *elem.* „șold, ischion, bazin". (<fr. *ischi/o/-*, cf. gr. *iskion*)
ischiál, -ă *adj.* referitor la ischialgie. (<engl. *ischial*)
ischialgíe *s. f.* nevralgie sciatică. (<fr. *ischialgie*)
ischiatic, -ă *adj.* al ischionului. (<fr. *ischiatique*)
íschie *s. f.* varietate de struguri cu boabele mari, sferice, de culoare albă-gălbuie. • vin din acești struguri. (<it. *ischia*)
ischión *s. n.* os care, împreună cu ilionul și pubisul, formează osul iliac. (<fr. *ischion*)
ischiopág *s. m.* monstru format din doi feți reuniți prin regiunea ischiatică. (<fr. *ischiopage*)
ischiotomíe *s. f.* rezecție a osului ischion. (<fr. *ischiotomie*)
íscuríe *s. f.* greutate sau neputință de a urina. (<fr. *ischurie*)
isegoríe *s. f.* termen care desemna, în democrația sclavagistă ateniană dreptul egal al fiecărui cetățean de a lua cuvântul spre a se pronunța în treburile publice. (cf. gr. *isegoreo*, a vorbi cu egală libertate)
isiác, -ă I. *adj.* referitor la zeița Isis, la cultul acesteia. **II.** *s. m.* preot al acestei zeițe. (<fr. *isiaque*, lat. *isiacus*, gr. *isiakos*)
isihásm *s. n.* curent mistic din sec. XIII, cu centrul pe Muntele Athos, potrivit căruia țelul vieții spirituale este să unească mintea cu inima, „lăcașul lui Dumnezeu", unire care se realizează „coborând", prin intermediul respirației, mintea în inimă. (< fr. *hésychasme*)
isihást, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al isihasmului. (<fr. *hésychaste*)
-ísim *suf.* „cu gradul cel mai înalt", „foarte". (<fr. *-issime*, it. *-issimo*)
islám *s. n.* islamism. **o** *I ~* = lumea musulmană. (<fr. *islam*)
islámic, -ă *adj.* care ține de islamism. (<fr. *islamique*)
islamísm *s. n.* religie monoteistă, influențată de creștinism și mozaism, întemeiată de Mahomed în sec. VII și bazată pe preceptele Coranului; islam, mahomedanism. (<fr. *islamisme*)
islamíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al Islamului; mahomedan. (după engl. *islamit*)
islamizá *vb. tr., refl.* **1.** a (se) converti la islamism; a da un caracter islamic. **2.** (*fig.*) a transforma o realitate laică cuvilizată, modernă, democratică într-un tip islamic. (<fr. *islamiser*)
islamofilíe *s. f.* simpatie de ordin intelectual pentru lumea islamică. (<islam + *-filie*)
íslamofób, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care se referă la islamofobie. (<islamofobie)
islamofobíe *s. f.* repulsie față de islam. (<islam + *-fobie*)
islandéz, -ă I. *s. m. pl.* popor constituit ca națiune în Islanda. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. f.*) limbă germanică vorbită de islandezi. (<fr. *islandais*)
-ísm *suf.* „doctrină", „sistem", „curent", „profesiune", „stare de fapt". (<fr. *-isme*, cf. gr. *-ismos*)
ismailísm *s. n.* doctrina ismailiților. (<fr. *ismailisme*)
ismailít *s. m.* membru al unei secte de musulmani șiiți, de un fanatism extrem. (<fr. *ismailite*)
ISO- v. iz(o)-.
isocól, -ă *adj. (gram.;* despre o perioadă) ale cărei membre au aceeași lungime. (<fr. *isocole*, lat. *isocolon*, gr. *isokolon*)
isódiu *s. n.* cântec de intrare al corului, satiric, în teatrul antic grec. (<it. *isodio*, gr. *eisodos*)
isorél *s. n.* panou din fibre de lemn. (<fr. *isorel*, n. com.)
isoscél *adj.* (despre triunghiuri) cu două laturi egale; (despre trapeze) cu laturile neparalele congruente. (<fr. *isoscèle*, lat. *isosceles*)
isoscóp *s. n.* tub electronic, ca orticonul, având în loc de condensator un dispozitiv generator de câmp electric și în care fasciculul de electroni este modulat. (<germ. *Isoskop*)
israelián, -ă *adj., s. m.f.* (locuitor) din statul Israel. (<fr. *israélien*)
israelít, -ă *adj., s. m. f.* (persoană) din religia mozaică (iudaică); evreu. (<fr. *israélite*)
-íst *suf.* „adept al...", „cel care practică o profesiune", „referitor la un sistem, curent etc.". (<fr. *-iste*)
istéric, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de isterie. (<fr. *hystérique*, it. *isterico*)
isteríe *s. f.* formă de nevroză manifestată prin excitabilitate mărită, accese convulsive, agresivitate etc. (<fr. *hystérie*, it. *isteria*)
isterifórm, -ă *adj.* isteroid. (<fr. *hystériforme*)
isterigén, -ă *adj.* care produce isterie, isterism. (<fr. *hystérigène*)
isterísm *s. n.* formă de psihonevroză caracterizată prin instabilitate emotivă, imaturitate afectivă și tulburări somatice a căror origine nu e demonstrabilă. (<fr. *hystérisme*)
isterizá *vb. tr., intr.* a face să devină isteric. (<isterie + *-iza*)
isterizánt, -ă *adj.* care produce isterie. (<isteriza + *-ant*)
isteroid, -ă *adj.* asemănător cu isteria; isteriform. (<fr. *hysteroïde*)
isterologíe *s. f.* figură retorică prin care se spune întâi ceea ce ar fi trebuit spus în al doilea rând. (<it. *isterologia*, lat. *hysterologia*)
-ístic, -ístică *suf.* „referitor la..."; „preocupare", „știință". (<fr. *-istique*, germ. *-istisch, -istik*)
ístm *s. n.* **1.** fâșie care unește o peninsulă cu un continent, sau două continente între ele. **2.** (*anat.*) partea îngustă a unui organ. (<fr. *isthme*, lat. *isthmus*, gr. *isthmos*)
ístmic, -ă *adj.* care aparține unui istm. **o** *jocuri ~e* = serbări la vechii greci care se organizau din doi în doi ani, în Istmul Corintic, cu întreceri de lupte, alergări, aruncarea discului și a suliței etc. (<fr. *isthmique*)
ístmoplegie *s. f.* paralizie a vălului palatului. (<istm (2) + *-plegie*)
istóric, -ă I. *adj.* **1.** care ține de domeniul istoriei, referitor la istorie; (*p. ext.*) deosebit de important pentru dezvoltarea omenirii, a unui popor etc. **2.** care se schimbă în cursul istoriei. **3.** corespunzător faptelor din istorie; real. **4.** cronologic. **II.** *s. n.* expunere a unui fapt, a unui eveniment etc. în mod amănunțit. **III.** *s. m.* specialist în istorie; istoriograf. (<fr. *historique*, lat. *historicus*, it. *istorico*)
istoricísm *s. n.* **1.** principiu al explicării fenomenelor care fac obiectul științelor naturii sau al științelor sociale, exclusiv prin geneza și evoluția lor. **2.** morfologism. (<engl. *istoricism*, germ. *Historizismus*)
istoricíst, -ă *adj.* referitor la istoricism. (<engl. *istoricist*)
istoricitáte *s. f.* caracter istoric. (<fr. *historicité*)
istoricizá *vb. tr.* a da un caracter istoric. (<engl. *istoricize*)
istórie *s. f.* **1.** proces obiectiv al dezvoltării fenomenelor în natură și societate. **2.** știință care studiază dezvoltarea societății omenești în întreaga ei complexitate. **3.** știință care se ocupă cu studiul apariției și dezvoltării faptelor într-un anumit domeniu. • expunerea critică a unor fapte istorice. **4.** povestire, narațiune. **5.** (*fam.*) întâmplare, pățanie; poznă. (<lat., gr. *historia*, it. *istoria*, după fr. *histoire*)
ISTORIO- *elem.* „istorie". (<fr. *historio-*, cf. lat., gr. *historia*, povestire)
istoriográf *s. m.* autor, scriitor însărcinat oficial să scrie istoria unei epoci, a unei domnii etc.; (*p. ext.*) istoric (III). (<fr. *historiographe*, lat. *historiographus*)
istoriográfic, -ă *adj.* referitor la istoriografie. (<fr. *historiographique*)
istoriografíe *s. f.* **1.** știință auxiliară a istoriei care studiază dezvoltarea cunoștințelor, perfecționarea metodelor de cercetare, scrierile istorice, știința istoriei (2). **2.** totalitatea scrierilor istorice dintr-o anumită țară sau epocă; totalitatea lucrărilor istorice referitoare la o problemă. (<fr. *historiographie*)
istorísm *s. n.* principiu de bază al metodei dialectice în cercetarea științifică, potrivit căruia evenimentele și fenomenele se studiază în procesul apariției, dezvoltării și pieirii lor, în strânsă legătură cu condițiile istorice concrete care le-au dat naștere. (<fr. *historisme*, rus. *istorizm*)
istoríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al istorismului. (<rus. *istorist*)
istorizánt, -ă *adj.* care consideră istoria ca pe o disciplină particulară supusă propriilor ei legi, studiul limitându-se la descrierea evenimentelor și la condițiile înlănțuirii lor. (<fr. *historisant*)
istroromân, -ă I. *s. m. pl.* populație de origine română din Istria (Marea Adriatică). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. • (*s. f.*) idiom al limbii române vorbit de istroromâni. (<Istria + *român*)

isusiác, -ă *adj.* referitor la Isus, care aparţine lui Isus; mântuitor, eliberator. (<Isus + *-i/ac*)
itacísm *s. n.* sistem potrivit căruia litera grecească *e* (eta) se pronunţă *i* (ita). (<fr. *itacisme*)
italián, -ă I. *s. m. pl.* popor constituit ca naţiune în Pen. Italică. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) care aparţine Italiei sau italienilor. **o** *arta ~ă* = artă dezvoltată pe teritoriul Italiei, pe baza tradiţiei atât a artei romane, cât şi a celei paleocreştine şi bizantine. • (*s. f.*) limbă romanică vorbită de italieni. (<it. *italiano*, fr. *italien*)
itálic, -ă *adj.* **1.** referitor la Italia antică. **2.** (despre caractere tipografice; şi *s. f.*) cursiv. (<fr. *italique*, lat. *italicus*)
italienísm *s. n.* **1.** cuvânt, expresie, element de jargon de origine italiană. **2.** curent lingvistic iniţiat de I. Heliade Rădulescu, care urmărea apropierea, prin mijloace artificiale, a limbii române de limba italiană. **3.** habitudine, caracter italian. (<it. *italianismo*, fr. *italianisme*)
italieníst, -ă I. *adj., s. m. f.* (adept) al italienismului (2). **II.** *s. m. f.* specialist în italienistică. (<it. *italianista*)
italienístică *s. f.* studiul limbii, literaturii şi culturii italiene. (< italian + -istică)
italienizá *vb. tr.* a modifica forma cuvintelor unei limbi romanice după modelul limbii italiene. • a imita (în stil, în limbă) pe italieni. (<fr. *italianiser*)
italienizánt, -ă *adj.* care urmăreşte italienizarea limbii. (<fr. *italianisant*)
italióţi *s. m. pl.* populaţii primitive (latini, samniţi etc.) de limbă undo-europeană din Italia centrală. (<fr. *italiotes*)
itálo-céltic, -ă *adj. limbi ~ce* = grup de limbi din familia indoeuropeană cuprinzând limbile italice (latina şi limbile romanice, osco-umbriana) şi limbile celtice. (<fr. *italo-celtique*)
italofíl, -ă *adj., s. m. f.* iubitor, admirator a tot ceea ce este italian. (<it. *italofilo*)
italofób, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care urăşte tot ceea ce este italian. (<it. *italofobo*)
italofón, -ă *adj., s. m. f.* (vorbitor) de limbă italiană. (<ital/ian/ + *-fon*[2])
-itáte *elem.* „calitate". (<fr. *-ité*, it. *-ità*, germ. *-ität*, cf. lat. *-itas*)
-ítă *suf.* „inflamaţie". (<fr. *-ite*, cf. gr. *-itis*)
ítem[1] *adv.* de altfel, în plus. (<lat. *item*)
ítem[2] *s. m. / s. n.* **1.** temă, element constitutiv al unui test, chestionar etc. cu o notă specifică în cadrul unei probleme, referindu-se la un fragment strict determinat şi unic al acesteia. **2.** termen de apreciere în problemele analitice. **3.** termen al unei descrieri analitice destinat a fi luat în considerare într-un proces mecanizat. **4.** (*psih.*) situaţie particulară care produce din partea subiectului două sau mai multe comportamente posibile. (<engl., fr. *item*)
iteologíe *s. f.* studiu ştiinţific al salciei. (<fr. *itéologie*)
iterá *vb. tr.* a repeta, a reîncepe. (<fr. *iterer*)
iterativ, -ă *adj.* **1.** făcut, repetat de mai multe ori. **2.** (despre verbe) care exprimă o acţiune repetată; frecventativ. **3.** (*mat.*) recurent, ciclic. (<fr. *itératif*, lat. *iterativus*)
iterativitáte *s. f.* caracter iterativ. (<iterativ + -itate)
iteráţie *s. f.* **1.** acţiune repetată. **2.** repetare a unui anumit procedeu de calcul prin aplicarea lui la rezultatul calculului din etapa precedentă. (<fr. *itération*)
itifál *s. n.* (*ant.*) falus în erecţie care era purtat în procesiunile unor serbări în cinstea zeului Dionysos. (<fr. *ityphalle*)
itifálic, -ă *adj.* referitor la itifal. (<fr. *ithyphallique*)
itineránt, -ă *adj.* care se deplasează (pentru a îndeplini o anumită misiune). **o** *expoziţie ~ă* = expoziţie care are loc succesiv în mai multe locuri diferite. (<fr. *itinérant*)
itinerár *s. n.* **1.** traseu pe care se desfăşoară o călătorie; parcurs. **2.** planul de drum al unui vehicul, cu indicarea orelor de trecere prin anumite puncte. (<fr. *itinéraire*, lat. *itinerarium*)
ítos *s. n.* parte a retoricii care se ocupa cu moravurile, opunându-se patosului. (<fr. *ithos*)
-itúdine *elem.* „calitate", „stare", (<fr. *-itude*, cf. lat. *-itudo*)
-íţă[1] v. or[2].
-íţă[2] v. -er[2].
iucunditáte *s. f.* farmec, plăcere. (<lat. *iucunditas*)
iudáic, -ă *adj.* referitor la iudaism, propriu iudeilor. (<fr. *judaïque*, lat. *iudaicus*)
iudaism *s. n.* mozaism. (<fr. *judaïsme*)
iudaistică *s. f.* ştiinţă care studiază limba, civilizaţia şi cultura iudeilor. (<germ. *Judaistik*)
iudaizá *vb.* **I.** *tr.* a practica ceremoniile iudeilor, a adopta legea iudaică. **II.** *refl.* a se face evreu, a se converti la iudaism. (<fr. *judaïser*)
iudaizánt, -ă *adj.* care iudaizează. (<iudaiza + -ant)
iúdă *s. m.* (*fam.*) trădător, om făţarnic. (<fr. *judes*)
IUDEO- *elem.* „evreu". (<fr. *judéo-*, cf. lat. *iudaeus*)
iudeofób, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care urăşte pe evrei. (<iudeo- + -fob[2])
iudeofobie *s. f.* însuşirea de iudeofob. (<*iudeofob* + *-ie*)
iudeospaniól, -ă *adj., s. m. f.* (evreu) din Spania. • (*s. n.*) dialect vorbit de indeospanioli. (<fr. *judéo-espagnol*)
iugosláv,-ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din fosta Iugoslavie. (<fr. *jugoslave*)
iulián *adj. calendarul ~* = calendar pus în vigoare de Caius Iulius Caesar în anul 46 î. H. (<fr. *julien*, lat. *iulianus*)
iúlus *s. m.* miriapod cu corp cilindric care se hrăneşte cu vegetale şi care, în caz de pericol, se răsuceşte în spirală. (<lat. *iulus*, gr. *ioulos*, fr. *iule*)
iúncher *s. m.* **1.** (în trecut, în unele armate) elev al unei şcoli militare; cadet. **2.** membru al clasei moşierilor germani. (<rus. *junker*, germ. *Junker*)
-iúne v. -ie.
iunonián, -ă *adj.* referitor la zeiţa Iunona. (<fr. *junonien*)
iupiterián, -ă *adj.* **1.** referitor la Iupiter (Zeus). **2.** (*fig.*) care are un caracter autoritar, dominator. **3.** care aparţine planetei Jupiter. (<fr. *jupitérien*)
iúrtă *s. f.* colibă din pâslă, din piei etc. folosită de nomazii din Asia Centrală. (<rus. *iurta*)
iútă *s. f.* **1.** plantă erbacee cultivată în zona tropicală, din tulpinele căreia se extrag fibre textile. **2.** fibră textilă obţinută din această plantă. (<germ. *Jute*, it. *iuta*)
iuţi *s. m. pl.* populaţie germanică originară din Pen. Iutlanda, aşezată în sec. V în regiunea Kant din Marea Britanică, dezvoltând o civilizaţie înfloritoare, alături de angli. (<fr. *jutes*)
Iuvenálii *s. f. pl.* sărbători la romani, introduse de împăratul Nero, la care se reprezentau producţii teatrale. (<lat. *Iuvenalia*)
iuventúte *s. f.* tinereţe. (<lat. *iuventus, -utis*)
-ív *suf.* „capacitate", „dispoziţie", „calitate a unei acţiuni". (< fr. *-if*, germ. *-iv*)
ivoár *adj. inv., s. n.* (de) culoare albă (ca fildeşul). (<fr *ivoire*)
ivorián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Côte de'Ivoire (Coasta de Fildeş – Africa). (<fr. *ivorien*)
ivorín *s. n.* fildeş sintetic. (<fr. *ivoirin*)
ivóriu *s. n.* **1.** fildeş. **2.** dentină. (<fr. *ivoire*)
ixód I. *s. m.* acarian parazit care se înfige în pielea animalelor şi a omului, hrănindu-se cu sânge; căpuşă. **II.** *s. f. pl.* gen de căpuşe de talie mare, cu corpul plat, când sunt nemâncate şi care devine bombat, când sunt sătule; parazite. (<fr. *ixode/s/*, gr. *ixodes*, lipicios)
IZ(O)-/IS(O)- *elem.* „egal". (<fr. *is/o/-*, cf. gr. *isos*)
-izá, -izánt(ă), -íză *suf.* „a face, a produce, a exe-cuta". (<fr. *-iser, -isant(e), – ise*, engl. *-ize*)
izabél *adj. inv., s. n.* (de) culoarea cafelei cu lapte, galben murdar. • (despre animale) cu corpul acoperit uniform de păr galben; şarg. (<fr. *isabelle*)
izabelín, -ă *adj. stil ~* = variantă a stilului gotic în arhitectura spaniolă, caracterizată printr-o mare fantezie şi o abundenţă a soluţiilor în ce priveşte ornamentaţia, o tranziţie între arta ogivală şi Renaştere. (<sp. *isabelino*)
izalobáră *s. f.* linie care uneşte pe o hartă meteorologică punctele cu aceeaşi variaţie a presiunii atmosferice. (<fr. *isallobare*)
izalotérmă *s. f.* linie care leagă punctele de pe suprafaţa terestră cu aceeaşi variaţie a temperaturii aerului. (<fr. *isallotherme*)
izanemónă *s. f.* linie trasată pe o hartă care trece prin toate punctele în care vântul are aceeaşi viteză medie. (<fr. *isanémone*)

izanomálă *s. f.* linie care unește punctele cu aceeași abatere față de valoarea normală a unui fenomen meteorologic. (<fr. *isanomale*)

-izánt(ă), -íză v. -iza.

ízbă *s. f.* căsuță din bârne la popoarele din nordul Europei și Asiei. (<rus. *izba*)

izentálp, -ă I. *adj.* (despre transformările unui sistem fizic) în decursul căruia entalpia rămâne constantă. **II.** *s. f.* entalpie constantă. (<germ. *isenthalp*, /II/ *Insenthalpe*)

izentróp, -ă *adj.* (despre transformările unui sistem fizic) în decursul căruia entropia rămâne constantă. (<germ. *isentrop*)

izentropíe *s. f.* entropie constantă. (<fr. *isoentropie*)

IZO- v. iz(o).

izoaglutinăre *s. f.* aglutinare a globulelor roșii ale unui individ pe plasma unui alt individ din aceeași specie, dar din grupă sangvină diferită. (după fr. *isoagglutination*)

izoaglutinínă *s. f.* anticorp care provoacă aglutinarea celulelor ce conțin izoantigeni specifici. (<fr. *isoagglutinine*)

izoalcán *s. m.* hidrocarbură saturată ciclică cu catena ramificată; izoparafină. (<izo- + alcan)

izoamplitúdine *s. f.* linie care unește punctele cu aceeași amplitudine a temperaturii medii sau extreme a aerului dintr-o perioadă de timp. (<germ. *Isoamplitude*)

izoanabáză *s. f.* linie care unește punctele în care scoarța terestră are aceeași viteză de înălțare. (<engl. *isoanabase*)

izoanticórp *s. m.* anticorp care reacționează specific cu un antigen de la un organism din aceeași specie. (<izo- + anticorp)

izoantigén *s. n.* antigen prezent numai la anumiți indivizi ai unei specii, capabili de a determina formarea de izoanticorpi la indivizii aceleiași specii. (<izo- + antigen)

izobár, -ă 1. *adj.* **1.** (despre transformările unui sistem fizic) care are loc la presiune constantă. **2.** (despre substanțe chimice) cu același număr de masă, dar cu număr atomic diferit. **II.** *s. f.* linie care unește pe o diagramă, pe o hartă, punctele de egală presiune. (<fr. *isobare*)

izobáric, -ă *adj.* **1.** (despre o transformare radioactivă) în care numărul de masă nu este modificat. **2.** *suprafață ~ă* = loc geometric al punctelor din atmosferă unde, la un moment dat, presiunea aerului este aceeași. (<fr. *isobarique*)

izobát, -ă I. *adj.* de aceeași adâncime. **II.** *s. f.* linie care unește pe o hartă marină sau geologică punctele cu aceeași adâncime. (<fr. *isobathe*)

izobáză *s. f.* linie care unește punctele în care un strat geologic apare la aceeași altitudine. (<fr. *isobase*)

izobilaterál, -ă *adj.* cu două laturi egale sau asemănătoare. (<fr. *izobilatéral*)

izobrónță *s. f.* linie care unește pe o hartă punctele în care tunetul produs într-un anumit loc este auzit cu aceeași intensitate. (<izo- + -brontă)

izobután *s. m.* izomer al butanului, gaz inflamabil incolor, folosit lichefiat drept combustibil casnic. (<fr. *isobutane*)

izobuténă *s. f.* hidrocarbură olefinică cu catenă ramificată, gaz incolor, inflamabil, prin cracarea petrolului, folosit în benzina de polimerizare, în carburanții sintetici cu cifra octanică mare. (<fr. *isobutène*)

izocarén, -ă *adj.* (despre volumele carenei unei nave) care sunt egale, dar de forme diferite. (<fr. *isocarène*)

izocárp, -ă *adj.* (despre flori) la care numărul carpelelor este egal cu cel al elementelor periantului. (<fr. *izocarpe*)

izocatabáză *s. f.* linie care unește punctele cu aceeași intensitate a mișcării de scufundare a scoarței terestre. (<fr. *isocatabase*)

izocefalíe *s. f.* principiu compozițional în pictura bizantină potrivit căruia toate capetele personajelor dintr-un tablou erau prezentate la aceeași înălțime, indiferent de planuri, atitudini și talie. (< fr. *isocéphalie*)

izochimén, -ă I. *adj.* cu egală temperatură medie de iarnă. **II.** *s. f.* linie care unește punctele terestre cu aceeași temperatură medie în timpul iernii. (<fr. *isochimène*)

izochinolínă *s. f.* compus aromatic din gudron de cărbune, folosit în sinteza coloranților, a unor medicamente etc. (<fr. *isoquinoline*)

izocíclic, -ă *adj.* (despre flori) cu un număr egal de piese în fiecare verticil. (<lat. *isocyclicus*)

izoclín, -ă I. *adj.* cu aceeași înclinație; cu pante egale. **II.** *s. f.* linie care unește punctele de la suprafața terestră cu aceeași înclinație magnetică. (<fr. *isocline*)

izoclinál, -ă *adj.* (*geol.*) *structură ~ă* = asociație de cute având flancurile paralele cu aceeași înclinare. (<fr. *isoclinal*)

izocór, -ă I. *adj.* (despre transformările unui sistem fizic) care are loc la volum constant; izoster. **II.** *s. f.* linie de-a lungul căreia un sistem fizic are același volum. (<fr. *isochore*)

izocoríe *s. f.* egalitate a pupilelor la ambii ochi. (<fr. *isocorie*)

izocotidálă *s. f.* linie care unește punctele cu aceeași înălțime a mareei. (<izo- + cotidală)

izocrație *s. f.* (în democrația sclavagistă ateniană) participarea egală la exercitarea puterii a tuturor cetățenilor. (<engl. *isocracy*)

izocróm, -ă *adj.* izocromatic (1). (<fr. *isochrome*)

izocromátic, -ă *adj.* **1.** (despre două lumini) care produc aceeași senzație de culoare, când acționează simultan asupra vederii; izocrom. **2.** (*fot.*) sensibil la toate culorile spectrului. (<fr. *isochromatique*)

izocromazíe *s. f.* colorație analoagă a unor obiecte. (<germ. *Isochromasie*)

izocrón, -ă I. *adj.* care se repetă identic la intervale de timp egale; de durate egale; izocronic. **II.** *s. f.* linie care unește punctele egal depărtate în timp de un punct dat. (<fr. *isochrone*)

izocrónic, -ă *adj.* izocron. (<fr. *isochronique*)

izocronísm *s. n.* **1.** proprietate a unor fenomene de a fi izocrone. **2.** stare a două celule nervoase sau musculare care au aceeași cronaxie. (<fr. *isochronisme*)

izodactíl, -ă *adj.* care prezintă izodactilie. (<fr. *isodactyle*)

izodactílie *s. f.* malformație a degetelor care au aceeași lungime. (<fr. *isodactylie*)

izodimórf, -ă *adj.* care prezintă izodiomorfism. (<fr. *isodimorphe*)

izodimorfísm *s. n.* proprietate a unor substanțe izomorfe de a forma cristale mixte. (<fr. *isodimorphisme*)

izodinám, -ă *adj.* izodinamic. (<fr. *isodyname*)

izodinámic, -ă I. *adj.* care are, produce aceeași ener-gie; izodinam. **II.** *s. f.* **1.** linie care unește punctele cu aceeași intensitate orizontală a câmpului magnetic terestru. **2.** curbă care unește într-un sistem fizico-chimic punctele cu aceeași energie. (<fr. *isodynamique*)

izodinamíe *s. f.* identitate de valoare energetică a două sau mai multor alimente. (<fr. *isodynamie*)

izodínă *s. f.* linie care unește, pe un plan, totalitatea punctelor cu aceeași rezistență a solului la penetrare, la arat etc. (<fr. *isodyne*)

izodónt, -ă *adj.* care prezintă izodonție. (<germ. *isodont*)

izodonție *s. f.* dentiție din același tip de dinți. (<fr. *isodontie*)

izoduritáte *s. f.* curbă care unește totalitatea punctelor în care analiza chimică a apelor subterane indică aceeași duritate. (<fr. *isodureté*)

izoédric, -ă *adj.* (despre corpuri geometrice, cristale) cu fețele egale. (<fr. *isoédrique*)

izoeléctric, -ă *adj.* (despre un curent electric) care se menține în același potențial. (<fr. *isoélectrique*)

izofáză *s. f.* linie care reprezintă izotermele și izobarele coincidente pe o diagramă a unui sistem fizico-chimic dintr-un singur component cu două faze coexistente. (<fr. *izophase*)

izofén, -ă I. *adj.* (despre organisme) **1.** cu caractere asemănătoare. **2.** derivat din același fenotip. **II.** *s. f.* linie de pe glob care unește frecvențe fenotipice egale. (<fr. *isophène*)

izofenogamíe *s. f.* fecundație între indivizi fenotipic asemănători. (<fr. *isophénogamie*)

izofígmă *s. f.* linie care unește punctele cu aceeași frecvență de apariție a cutremurelor de pământ.

izofón, -ă I. *adj.* în care sunetul are aceeași viteză submarină. **II.** *s. f.* linie care unește punctele cu aceeași viteză de propagare a sunetului în apa de mare. (<izo- + -fon^2)

izofótă *s. f.* linie care unește punctele cu valori egale ale intensității luminii. (<germ. *Isophote*)

izofótic, -ă *adj.* uniform expus la lumină. (<fr. *isophotique*)

izofreátă *s. f.* linie care unește pe o hartă punctele cu aceeași adâncime a nivelului apei freatice. (<fr. *isophréate*)

izogám, -ă *adj.* care prezintă izogamie. (<fr. *isogame*)

izogámă *s. f.* linie care unește punctele de egală valoare ale accelerației gravitației. (<fr. *isogamme*)
izogamét *s. m.* gamet identic morfologic cu un altul, dar diferit sexual. (<fr. *isogamète*)
izogametánge *s. m.* gametange mascul asemănător morfologic cu cel femel. (<fr. *isogamétange*)
izogamíe *s. f.* fuziune a doi izogameți; homoiogamie. (<fr. *isogamie*)
izogén, -ă *adj.* identic genetic; derivat din același genotip; izogenetic. (<germ. *isogen*)
izogenétic, -ă *adj.* isogen. (<fr. *isogénétique*)
izogenéză *s. f.* identitatea de origine în procesul de dezvoltare. (<izo- + -geneză[2])
izogeotérm, -ă I. *adj.* (despre puncte din interiorul Pământului) cu aceeași temperatură. **II.** *s. f.* linie care unește punctele terestre cu aceeași temperatură medie a solului; geoizotermă. (<fr. *isogéotherme*)
izoglósă *s. f.* linie care arată pe o hartă lingvistică limitele teritoriale ale unei particularități de limbă. (<fr. *isoglosse*)
izognát, -ă *adj.* (despre dinți) cu creste alveolare egale. (<engl. *isognathous*)
izogón, -ă I. *adj.* cu muchii asemănătoare sau identice. • (despre corpuri geometrice) cu unghiuri egale. **II.** *s. f.* linie care unește punctele terestre cu aceeași declinație magnetică. (<fr. *isogone*)
isográmă *s. f.* **1.** (*stat.*) grafic obținut prin unirea punctelor cu aceeași intensitate. **2.** linie care unește punctele cu aceleași valori ale umidității specifice. (<fr. *isogramme*)
izohalín, -ă I. *adj.* cu salinitate constantă. **II.** *s. f.* linie care unește punctele cu aceeași salinitate marină. (<fr. *isohaline*)
izohásmă *s. f.* linie care unește punctele cu valori egale ale frecvenței aurorelor polare. (<germ. *Isochasme*)
izohelíe *s. f.* procedeu fotografic de separație a tonurilor, constând în a face, pornind de la negativul original, două noi negative, dintre care unul conține detaliile luminilor celor mai înalte, iar al doilea pe ale celor mai profunde. (<germ. *Isohelie*)
izohemolíză *s. f.* dezintegrare a hematiilor de la o anumită specie de către serul unor indivizi din aceeași specie. (<engl. *isohemolysis*)
izohiét, -ă I. *adj.* de pluviozitate egală. **II.** *s. f.* linie care unește punctele terestre cu aceeași cantitate de precipitații. (<fr. *isohyète*)
izohípsă *s. f.* curbă de nivel. (<fr. *isohypse*)
izohologamíe *s. f.* conjugare a gameților complet identici ca formă și sexualitate. (<fr. *isohologamie*)
izoiónic, -ă *adj.* care conține aceeași cantitate de ioni. (<fr. *isoïonique*)
izolá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a despărți, a separa. **2.** a împiedica trecerea unei forme de energie în alta, sau a unor substanțe dintr-un mediu (sau corp) în altul cu ajutorul unei materii izolante. **II.** *refl.* (despre oameni) a se îndepărta de viața socială. (<fr. */s'/isoler*)
izolábil, -ă *adj.* care poate fi izolat. (<fr. *isolable*)
izolánt, -ă I. *adj., s. m.* (material) cu ajutorul căruia se poate realiza o izolare electrică, fonică, termică, hidrofugă etc. **II.** *adj. limbă ~ă* = limbă lipsită de structură morfologică, în care raporturile gramaticale se exprimă prin topică, prin intonație și prin numeroase cuvinte auxiliare. (<fr. *isolant*)
izoláre *s. f.* **1.** acțiunea de a izola. **2.** măsură profilactică prin care se interzice unui bolnav contagios contactul cu alte persoane. • (*biol.*) *~ geografică* = separare a unei populații, a unei flore sau faune, prin bariere naturale în teritorii limitate, în scopul diversificării speciilor. (<izola)
izolát *adj.* (și *adv.*) **1.** separat; (*p. ext.*) îndepărtat, retras; răsleț. **2.** care constituie o excepție. (<izola)
izolatór[1] *s. m.* muncitor specializat în izolarea țevilor cu vată de sticlă sau în turnarea smoalei pe acoperișurile blocurilor și acoperirea ei cu carton pânzat. (<izola + -tor)
izolatór[2], -oáre *adj., s. n.* (corp, material) rău conducător de electricitate sau de căldură; piesă dintr-un astfel de material. (<fr. *isolateur*)
izoláție *s. f.* strat izolant între două medii sau sisteme fizice. (<fr. *isolation*)
izolaționísm *s. n.* **1.** politică a unui stat care se izolează de celelalte state. **2.** (*med.*) tendință de izolare a contactelor sociale. (<fr. *isolationnisme*)
izolaționíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al izolaționismului. (<fr. *isolationniste*)
izoleucínă *s. f.* aminoacid esențial, cu lanț carbonic ramificat, izomer al leucinei. (<germ. *Isoleuzin*)
izolínie *s. f.* linie ce unește punctele în care o mărime are aceeași valoare. (<germ. *Isolinie*)
izolírbánd *s. n.* bandă izolatoare. (<germ. *Isolierband*)
izológ, -ă *adj.* (despre corpuri, țesuturi, celule, seruri etc.) cu o compoziție analoagă. (<fr. *isologue*)
izomagnétică *s. f.* linie care unește punctele de valoare constantă ale magnetismului terestru. (<fr. *isomagnétique*)
izomér, -ă *adj., s. m.* (substanță, organ vegetal) care prezintă izomerie. (<fr. *isomère*)
izomerázǎ *s. f.* enzimă care transformă glucoza în fructoză. (<fr. *isomérage*)
izoméric, -ă *adj.* referitor la izomerie. (<fr. *isomérique*)
izomerie *s. f.* **1.** proprietate a unor substanțe cu aceeași formulă moleculară de a avea însușiri fizice și chimice deosebite, datorită modului diferit de dispunere a atomilor în moleculă. **2.** însușire a nucleelor atomice ale aceluiași element chimic de a avea stări de energie și, deci, proprietăți radioactive diferite. **3.** (*bot.*) egalitate a segmentelor analoage ale organelor aceleiași specii. **4.** influență egală a factorilor ereditari. (<fr. *isomérie*)
izomerizá *vb. refl.* (despre compuși chimici) a se transforma într-un izomer al său. (<fr. *isomériser*)
izomerogamíe *s. f.* copulație a doi gameți identici morfologic, dar sexual diferiți sub aspect fiziologic. (<fr. *isomérogamie*)
izométă *s. f.* linie care unește punctele cu conținut egal în metan ale unui zăcământ de cărbune. (<izo- + *metan*)
izométric, -ă *adj.* **1.** (despre cristale) de dimensiuni egale; (despre versuri) cu măsură egală. **2.** (*mat.*; despre o transformare punctuală) care păstrează distanța a două puncte oarecare; **O** (*geom.*) *perspectivă ~ă* = perspectivă ale cărei axe de comparație sunt egale. **3.** (*med.*) *contracție ~ă* = contracție a unui mușchi fără ca acesta să se poată scurta, rămânând la aceeași lungime. (<fr. *isométrique*)
izometríe *s. f.* **1.** însușirea, faptul de a fi izometric. **2.** (*mat.*) transformare geometrică ce duce puncte diferite în puncte diferite și orice segment într-unul congruent cu el. **3.** indentitate metrică a vocilor unei compoziții muzicale. (<fr. *isométrie*)
izometropie *s. f.* ametropie egală la ambii ochi. (<fr. *isométropie*)
izomórf, -ă *adj.* **1.** care afectează însăși forma. **2.** care prezintă izomorfism. (<fr. *isomorphe*)
izomorfíe *s. f.* izomorfism. (<fr. *isomorphie*)
izomorfísm *s. n.* **1.** identitate de formă, de structură. **2.** proprietate a unor substanțe cu compoziție chimică analoagă de a cristaliza în aceleași forme cristaline; izomorfie. **3.** (*mat.*) corespondență biunivocă între elementele a două mulțimi cu aceeași structură. (<fr. *isomorphisme*)
izomorfózǎ *s. f.* **1.** uniformitate morfogenetică. **2.** regenerare a unui organ vegetal în forma inițială. (<fr. *isomorphose*)
izonéfă *s. f.* linie care unește punctele cu aceeași nebulozitate. (<fr. *isonèphe*)
izonomíe *s. f.* **1.** (în democrația ateniană) egalitatea cetățenilor în fața legii. **2.** analogie în modul de cristalizare. (<fr. *isonomie*)
izooctán *s. m.* hidrocarbură saturată, izomer al octanului, folosită ca adaos la benzina de avioane, pentru mărirea cifrei cetonice. (<fr. *isooctan*)
izoosmíe *s. f.* izotonie (1). (<germ. *Isosmie*)
izoosmótic, -ă *adj.* izotonic (1). (<germ. *isosmotisch*)
izopágă *s. f.* linie care unește punctele de pe cursurile de apă cu aceeași durată a podului de gheață. (cf. gr. *pagos*, pod)
izoparafínă *s. f.* izoalcan. (<fr. *isoparaffine*)
izoparamétric, -ă *adj.* (*mat.*) care are același parametru. (<fr. *isoparamétrique*)
izopatíe *s. f.* elaborare, de către organismul atins de o boală, de substanțe care permit a combate însăși această boală. (<fr. *isopathie*)

izopéctă *s. f.* linie care unește punctele unde înghețul apei se produce în aceeași zi. (<fr. *isopecte*)
izopentán *s. m.* hidrocarbură saturată, izomer al pentanului, obținută prin distilare fracționată din produse petroliere. (<fr. *isopentan*)
izoperimétru *s. n.* figură geometrică ale cărei perimetre sunt egale. (<fr. *isopérimètre*)
izopícnă *s. f.* linie de-a lungul căreia un sistem fizico-chimic are aceeași densitate. (<germ. *Isopykne*)
izopíézǎ *s. f.* linie care unește punctele cu aceeași presiune a unui zăcământ petrolier la un moment dat. (<fr. *isopièze*)
izoplétă *s. f.* linie care unește pe o hartă punctele cu egală valoare ale unui element exprimat în funcție de două variabile independente. (<fr. *isoplèthe*)
izoploíd, -ă *adj.* (despre organisme) cu un număr par de cromozomi. (<fr. *isoploïde*)
izopóde *s. n. pl.* ordin de crustacee acvatice sau terestre cu toracele din șapte segmente libere, la fiecare având atașate câte o pereche de picioare. (<fr. *isopodes*)
izopolimorf, -ă *adj.* care prezintă polimorfism. (<izo- + polimorf)
izopolimorfie *s. f.* izopoliformism. (<fr. *isopolymorphie*)
izopolimorfísm *s. n.* proprietate a unor substanțe sau minerale de a cristaliza în mai multe forme diferite; izopolimorfie. (< engl. *isopolymorphism*)
izopoliploíd, -ă *adj.* (despre organisme) cu un număr par de seturi cromozomiale. (<izo- + poliploid)
izopóră s. f. linie care unește punctele cu aceeași variație ale unui element fizic. (declinație magnetică, salinitate etc.)
izoprén *s. m.* hidrocarbură din care, prin polimerizare, se obține cauciucul. (<fr. *isoprène*)
izopropilbenzén *s. m.* lichid incolor obținut din petrol sau prin sinteză din benzen și propilenă. (<izo- + propil/enă/ + *benzen*)
izoptére *s. f. pl.* ordin de insecte hemimetabole, cu două perechi de aripi foarte asemănătoare, cu corpul moale, mandibule puternice și clește bine dezvoltat: termitele. (<fr. *isoptères*)
izorítmic, -ă *adj. (med.)* cu ritm egal. (<fr. *isorythmique*)
izoritmíe *s. f.* identitate ritmică a vocilor unei compoziții muzicale. (<fr. *isorythmie*)
izoscóp *s. n.* tub electronic în care condensatorul orticonului e înlocuit printr-un dispozitiv generator de câmp magnetic. (< fr. *isoscope*)
izoseíst, -ă *adj., s. f.* (linie) care unește punctele cu aceeași intensitate ale unui cutremur de pământ. (<fr. *isoséiste*)
izosféric, -ă *adj.* referitor la sfere egale. (<fr. *isosphé-rique*)
izosilábic, -ă *adj.* (despre cuvinte) cu același număr de silabe. (<fr. *isosyllabique*)
izospór *s. m. (biol.)* spor asemănător morfologic, la briofite și ferigi. (<fr. *isospore*)
izosporíe *s. f.* însușire a unor plante de a produce izospori. (< germ. *Isosporie*)
izostátic, -ă *adj.* referitor la izostazie. (<fr. *isostatique*)
izostazíe *s. f.* teorie potrivit căreia între diversele compartimente ale scoarței terestre e un echilibru relativ, datorită diferențelor de densitate a materialelor lor. (<fr. *isostasie*)
izostemón, -ă *adj.* (despre flori) cu numărul staminelor egal cu cel al petalelor și sepalelor. (<izo- + stemon)
izostenuríe *s. f.* emisiune de urină cu densitate fixă. (<fr. *isosthénurie*)
izostér, -ă *adj., s. f.* izocor(ă). (<fr. *isostère*)
izosteríe *s. f.* însușire a unor substanțe de a avea aceleași structuri de volum, dar compoziții chimice diferite. (<germ. *Isosterie*)
izotáhă *s. f.* linie care unește punctele cu aceeași viteză ale unui curs de apă. (<germ. *Isotache*, fr. *isotache*)
izotéră *s. f.* linie care unește punctele cu aceeași căldură medie în timpul verii. (<fr. *isothère*)
izotérm, -ă I. *adj.* (despre transformări fizico-chimice) care se produce la o temperatură constantă; izotermal, izotermic. **II.** *s. f.* **1.** linie care unește punctele cu aceeași temperatură (medie) a aerului, apei sau solului într-o perioadă determinată. • curbă care unește pe o diagramă punctele cu temperatură constantă ale unui proces fi-zico-chimic. **2.** mașină de transport cu instalație specială, care menține o temperatură constantă. (<fr. *isotherme*)
izotermál, -ă *adj.* izoterm. (<engl. *isothermal*)
izotérmic, -ă *adj.* izoterm. (<fr. *isothermique*)
izotermíe *s. f.* stare caracterizată prin menținerea unei temperaturi constante. (<fr. *isothermie*)
izotermobátă *s. f.* linie care unește punctele cu aceeași temperatură a apei de mare în adâncime. (<izoterm + -bată)
izotermognozíe *s. f.* imposibilitate patologică de a dis-tinge frigul de cald. (<fr. *isothermognosie*)
izotíp, -ă I. *adj.* care prezintă izotipie. **II.** *s. n.* tip al unei specii de plantă pentru două sau mai multe areale geografice. (<fr. *isotype*)
izotipíe *s. f.* proprietate a unor substanțe chimice de a cristaliza în aceleași forme, fără a forma cristale mixte. (<fr. *isotypie*)
izotom, -ă *adj.* (despre plante) care prezintă izotomie. (<lat. *isotomus*)
izotomíe *s. f. (bot.)* **1.** tip de ramificație în două sau mai multe ramuri egale. **2.** diviziune a unui organ în două părți egale. (< fr. *isotomie*)
izotón *s. m.* nucleu atomic care prezintă izotonie. (<fr. *isotone*)
izotónic, -ă *adj.* **1.** (despre soluții) cu aceeași concentrație moleculară și presiune osmotică; izoosmotic. **2.** *contracție ~ă* = contracție a unui mușchi cu scurtare maximă, tensiunea rămânând aceeași. (<fr. *isotonique*)
izotoníe *s. f.* **1.** echilibru molecular între două soluții separate de o membrană organică și care au aceeași presiune osmotică; izoosmie. **2.** proprietate a unor nuclee atomice de a avea același număr de neutroni. (<fr. *isotonie*)
izotóp *s. m.* atom (sau nucleu) care are același număr atomic cu altul, dar un număr de masă diferit. **O** *~ radioactiv* = izotop al unui element chimic care are proprietăți radioactive; radioizotop. (<fr. *isotope*)
izotópic, -ă *adj.* cu caracter de izotopie. (<fr. *isotopique*)
izotopíe *s. f.* **1.** proprietate a unor elemente chimice de a fi formate din mai mulți izotopi. **2.** *(lingv.)* ansamblu redundant de categorii semantice, care face posibilă lectura coerentă a unui text. (<fr. *isotopie*)
izotrón *s. n.* aparat nuclear pentru separarea izotopilor. (<fr. *isotron*)
izotróp, -ă *adj.* (despre corpuri, substanțe) cu proprietăți fizice identice în toate direcțiile. (<fr. *isotrope*)
izotropíe *s. f.* **1.** însușire a unui corp de a fi izotrop. **2.** *(biol.)* distribuție, presupusă omogenă, a proprietăților oului, în toate direcțiile. (<fr. *isotropie*)
izozigótic, -ă *adj. (biol.;* despre organisme) care descinde din aceiași părinți. (<fr. *isozygotique*)
izurie *s. f.* eliminare a unei cantități egale de urină în fiecare zi. (<fr. *isurie*)

Î

îmbarcá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) urca pe o navă, într-un vehicul pentru o călătorie. **II.** *refl. (fig.)* a se angaja împreună într-o acțiune. (<fr. *embarquer*)

îmbibá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) pătrunde, a (se) umple de un lichid, gaz etc. **II.** *tr. (fig.)* a face să fie pătruns de o idee, de o teorie. (<fr. */s'/imbiber*, lat. *imbibere*)

îmburghezí *vb. refl.* a deveni burghez; a căpăta deprinderi burgheze. (după it. *imborghesire*)

îmbușoná *vb. tr.* a închide (o sticlă) cu un bușon. (după fr. *bouchonner*)

îmbuteliá *vb. tr.* a trage (un lichid) în sticle; a încărca butelii. (după fr. *embouteiller*)

îmbuteliatór, -oáre *s. m. f.* muncitor specialist în lucrări de îmbuteliere. (<îmbutelia + -tor)

împachetá *vb. tr.* a pune, a înveli într-un pachet; a pachetiza. (după fr. *empaqueter*)

împăciuitorísm *s. n.* atitudine de aplanare a conflictelor sociale; conciliatorism. • (*p. ext.*) îngăduință exagerată față de greșelile cuiva. (după rus. *primirencestro*)

împăciuitorist, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care practică împăciuitorismul. (după rus. *primiritelnii*)

împroprietărí *vb. tr.* a atribui cuiva drepturi de proprietate. (<în- + proprietar)

înamorá *vb. refl.* a se îndrăgosti. (după fr. *s'enamourer*)

încadrá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a pune, a așeza într-un cadru, într-o ramă. • a înconjura; a împresura. • a regla tirul de artilerie aducând loviturile din ce în ce mai aproape de obiectiv. • (*fig.*) a cuprinde într-un text de lege o infracțiune etc.; a insera. **2.** a numi, a primi pe cineva într-o funcție, într-o asociație etc. cu toate drepturile și obligațiile care îi revin; a integra; (*spec.*) a prevedea o unitate militară cu cadrele de ofițeri și subofițeri necesare; a înrola. **II.** *refl.* a se integra, a urma linia unei mișcări a unui ritm de muncă etc. (<fr. */s'/encadrer*)

încadrábil, -ă *adj.* care poate fi încadrat (2). (<încadra + *-bil*)

încadráre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) încadra. **2.** (*telec.*) precizare a unor momente determinate în evoluția unui fenomen periodic. **3.** așezarea și potrivirea pe un material textil, pe o hârtie etc. a unor tipare, în scopul decupării. (<încadra)

încadratúră *s. f.* **1.** (*rar*) ramă, cadră. **2.** (*cinem.*) operație în selectarea și delimitarea în spațiu a zonei corespunzătoare unei imagini dintr-un film. (<it. *inqua-dratura*)

încapsulá *vb. tr.* a capsula. (<în- + capsulă)

încarcerá *vb. tr.* **1.** a închide în carceră; a întemnița. **2.** a bloca, a închide. (<fr. *incarcérer*, lat., it. *incarcerare*)

încarná *vb.* v. incarna.

încarnát, -ă *adj.* v. incarnat.

încartiruí *vb. tr.* a pregăti instalarea unei unități militare într-un cantonament; a cartirui. (<în- + cartirui)

încasá *vb. tr.* **1.** a primi o sumă de bani; a primi contravaloarea în bani a unei polițe, cambii etc. **2.** (*fig.*) a primi lovituri, bătaie. (<it. *incassare*)

încasábil, -ă *adj.* care poate fi încasat. (<fr. *encaissable*)

încasáre *s. f.* acțiunea de încasare; suma încasată. (<încasa)

încasatór, -oáre *s. m. f.* cel care încasează banii datorați de public unei întreprinderi. (<încasa + -tor)

încastelúră *s. f.* v. incastelură.

încastrá *vb. tr.* a înțepeni, a lega fix două corpuri în așa fel încât să se împiedice orice mișcare de rotire sau de translație. (<fr. *encastrer*)

încastrábil, -ă *adj.* care poate fi încastrat. (<încastra + -bil)

încastráre *s. f.* **1.** acțiunea de a încastra. **2.** mod de legătură prin încastrare (1). (<încastra)

încazarmá *vb. tr.* a stabili ostașii în cazarmă. • a consemna în cazarmă. (după fr. *encaserner*)

încântá *vb. tr.* a fermeca; a entuziasma; a amuza. (după fr. *enchanter*)

încântáre *s. f.* **1.** sentiment de bucurie, de satisfacție; farmec. **2.** lucru care încântă. (<încânta)

încântátor, -oáre *adj.* care încântă; fermecător. (<încânta + -tor)

încercuí *vb. tr.* a strânge într-un cerc; a înconjura din toate părțile; (*fig.*) a împresura. (după fr. *encercler*)

închistá *vb. refl.* **1.** (despre unele organisme) a se închide într-un chist. **2.** (*fig.*) a se închide în sine, a se izola. (<fr. *s'enkyster*)

încifrá *vb. tr.* a reda o idee, un sentiment etc. în mod indirect, simbolic, metaforic; a încurca, a complica. (după fr. *chiffrer*)

înclichetá *vb. tr.* a imobiliza un mecanism într-o anumită poziție cu înclichetajul. (<fr. *encliqueter*)

înclichetáj *s. n.* mecanism care împiedică mișcarea într-un anumit sens a uneia dintre piesele sale. (<fr. *encliquetage*)

înclináre *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) apleca (în jos sau într-o parte); a (se) îndoi. **II.** *refl.* **1.** a se pleca în fața cuiva. **2.** (*fig.*) a fi convins, a se convinge. **III.** *intr. (fig.)* a fi dispus să... • a se simți atras de ceva. (<fr. */s'/incliner*, lat. *inclinare*)

înclinație *s. f.* **1.** înclinare. **2.** (*fig.*) vocație. **3.** (*mat.*) unghi format de o dreaptă (sau de un plan) cu o dreaptă (sau cu un plan) de referință. ◊ ~ *astronomică* = unghiul format de planul orbitei unui astru cu planul orbitei Pământului; ~ *magnetică* = unghiul format de direcția câmpului magnetic terestru cu planul orizontal. (<fr. *inclination*, lat. *inclinatio*)

încolonă *vb. refl.* (despre un grup de oameni) a se așeza în coloană; (despre un individ) a-și lua locul în coloană. (<it. *incolonnare*)

încordá *vb.* **I.** *tr., refl.* a(-și) aduce mușchii, corpul într-o stare de tensiune. **II.** *refl. (fig.)* a face un efort deosebit pentru a înțelege, pentru a-și aduce aminte. **III.** *tr.* a întinde un arc, un cablu; (*p. ext.*) a înstruna un instrument muzical. (<în- + coardă)

încorporá/incorporá *vb. tr.* **1.** a absorbi, a îngloba, a cuprinde în sine. • a anexa (un teritoriu). **2.** a încadra într-o unitate pentru efectuarea stagiului militar. (<fr. *incorporer*, lat. *incorporare*)

încorporábil, -ă / incorporábil *adj.* care poate fi încorporat. (<fr. *incorporable*)

încorporánt, -ă *adj.* polisintetic. (<fr. *incorporant*)

încorporáție/incorporáție *s. f.* **1.** încorporare. **2.** construcție gramaticală specifică unor limbi, constând în aceea că în verb se include complementul, sudându-se cu el și dând naștere unui nou cuvânt compus. (<fr. *incorporation*, lat. *incorporatio*)

încorsetá *vb. tr.* **1.** a strânge într-un corset. **2.** (*fig.*) a supune anumitor reguli; a îngrădi, a încătușa; a circumscrie (1). (după fr. *corseter*)

încrengătúră *s. f.* diviziune a regnului animal sau vegetal inferioară regnului. (după fr. *embranchement*)

încurajá *vb. tr.* **1.** a da curaj, a îmbărbăta. **2.** a sprijini, a stimula. (<fr. *encourager*)

încurajatór, -oáre *adj.* care dă curaj, stimulează. (<încuraja + -tor)

îndocá/andocá *vb. tr.* **1.** a ridica o navă pe un loc plutitor, a intra într-un doc. **2.** a urca la bordul unei nave spațiale. (<germ. *eindocken*)

îndoctriná *vb. tr.* a iniția într-o doctrină, a înarma cu o doctrină. (< fr. *endoctriner*)
îndoliá *vb. tr.* a pricinui o mare durere prin moartea cuiva; a cerni. • (*fig.*) a îndurera profund. (<fr. *endeniller*)
îndosariá *vb. tr.* a pune, a închide (acte scrise) într-un dosar. (<în- + dosar + -ia)
înfeudá *vb.* **I.** *tr.* a da cuiva un bun ca feudă. **II.** *tr., refl.* a (se) înrobi. (<fr. *inféoder*, lat. *infeodare*)
înfiolá *vb. tr.* a introduce un lichid medicamentos în fiole. (<fr. *enfioler*)
înfrână *vb.* **I.** *tr.* **1.** a pune frână (unui cal). **2.** (*fig.*) a stăvila; a domoli. **II.** *tr., refl.* (*fig.*) a (se) stăpâni. (<lat. *infrenare*)
înfrânge *vb. tr.* a învinge, a birui (în luptă). • a-și stăpâni o stare de spirit. (<lat. *infrangere*)
îngemănă *vb. tr., refl.* a (se) uni, a (se) împreuna, a (se) îmbina strâns. (<lat. *ingeminare*)
înglobá *vb. tr.* a reuni lucruri diferite într-un tot; a include; a cuprinde. (<fr. *englober*)
îngrășământ *s. n.* produs natural sau sintetic, mineral sau organic, propriu a fertiliza solul. (după fr. *engraissement*)
înhumá *vb. tr.* a înmormânta. (<fr. *inhumer*, lat. *inhumare*)
înmagazinà *vb. tr.* **1.** a depozita într-o magazie (mărfuri, cereale etc.). **2.** a acumula (cunoștințe, energie etc.). (<fr. *emmagasiner*)
înmatriculá *vb. tr.* a înscrie într-o matriculă. (<fr. *immatriculer*, lat. *immatriculare*)
înnăscút, -ă *adj.* congenital. (după fr. *innê*)
înnisipá *vb. refl.* (despre drumuri) a se acoperi cu un strat de nisip adus de vânt. • (despre canale, conducte) a se astupa cu nisip. (< în- + nisip)
înnobilá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a da cuiva un titlu de nobleță. **2.** a îmbunătăți, a ameliora specia, rasa (unor animale, plante). • a îmbunătăți calitățile unui material etc. **II.** *tr., refl.* a (se) face mai bun, mai fin. (după fr. *ennoblir*)
înrâurí *vb. tr.* a influența. (după fr. *influer*, germ. *einflüssen*)
înregimentá *vb. refl., tr.* a (se) încadra într-o grupare, într-un partid; a (se) înrola. (<fr. */s'/enrégimenter*)
înregistrá *vb. tr.* **1.** a înscrie (un act, o cerere etc.) într-un registru. **2.** a consemna în scris, a însemna, a lua în evidență. • (*fig.*) a întipări, a reține (în memorie). **3.** a înscrie grafic un fenomen (cu ajutorul aparatelor). **4.** a imprima sunete, fenomene luminoase etc. în vederea păstrării și a redării lor ulterioare. **5.** a obține, a realiza succese, rezultate bune. (<fr. *enregistrer*)
înregistrábil, -ă *adj.* demn de înregistrat. (<fr. *enregistrable*)
înregistráre *s. f.* **1.** acțiunea de a înregistra; însemnare, înscriere. **2.** unitate de informație care poate fi distinsă într-un anumit context. (<înregistra)
înregistrátor, -oáre *adj., s. n.* (aparat, dispozitiv) care înregistrează. (după fr. *enregisteur*)
înrolá *vb. tr., refl.* **1.** a (se) angaja în armată. **2.** (*fig.*) a (se) înscrie (într-o organizație, într-un partid); a (se) înregimenta. (<fr. */s'/enroler*)
înscená *vb. tr.* **1.** a monta un spectacol teatral. **2.** (*fig.*) a pune la cale acțiuni rău intenționate. (<it. *inscenare*)
înscríe *vb.* **I.** *tr.* **1.** a consemna în scris, a menționa într-o listă, într-un registru etc. **O** *a ~ în fals* = a cere unei instanțe să constate că un act scris este fals; (*p. ext.*) a contesta, a demonstra un fals. **2.** (*fig.*) a însemna, a consemna. **3.** a construi o figură geometrică în perimetrul alteia. **4.** (*sport*) a realiza un punct; a marca. **II.** *tr., refl.* a (se) înregistra, a se înmatricula. • a intra, a primi într-o organizație, într-un partid etc. (după fr. */s'/inscrire*)
înscrís *s. n.* act scris, dovadă, document. • (*jur.*) declarație în scris despre un fapt juridic. (<fr. *inscrit*)
însémn *s. n.* semn distinctiv al unei demnități, al unui grad; insignă. (după fr. *insigne*)
însemná *vb.* **I.** *tr.* **1.** a face un semn distinctiv. **2.** a scrie. **3.** a delimita. **II.** *intr.* a avea un anumit înțeles; a marca. • (despre cuvinte) a avea accepția de... • a avea o anumită importanță, valoare. (<lat. *insignare*)
înseriá *vb. tr.* a așeza, a înscrie în ordine; a da număr de serie. (<în- + serie)
însilozá *vb. tr.* **1.** a depozita (cereale, furaje etc.) într-un siloz. **2.** a conserva nutrețul verde, supunând plantele unei fermentații lactice. (<în- + siloz)
însiropá *vb. tr.* a siropa. (<în- + siropa)
însumá *vb. tr.* a totaliza, a cuprinde, a îngloba. (după fr. *sommer*)
întredeschíde *vb. tr.* a deschide puțin o ușă, o fereastră, (*p. ext.*) ochii, gura etc. (după fr. *entrouvrir*)
întrefiér *s. n.* porțiune neferomagnetică ce întrerupe porțiunea feromagnetică a unui circuit magnetic. (după fr. *entrefer*)
întreprínde *vb. tr.* a lua hotărârea de a face ceva, a se apuca de ceva, a pune ceva în lucru. (după fr. *entreprendre*)
întrepríndere *s. f.* **1.** acțiune pornită din inițiativă personală; rezultat al unei activități. **2.** unitate economică de producție, de construcții, prestări de servicii sau de comerț. (<întreprinde)
întreprinzătór, -oáre *adj., s. m. f.* (persoană) cu spirit de acțiune, cu inițiativă; (cel) care întreprinde o acțiune. (<întreprinde + -ător)
întrepúnte *s. f.* (*mar.*) punte situată sub puntea superioară; (p. ext.) spațiul dintre punți. (după fr. entrepont)
întrerupătór, -oáre **I.** *adj.* care întrerupe. **II.** *s. n.* aparat, dispozitiv care poate întrerupe sau restabili transmiterea energiei (electrice, hidraulice etc.) într-un circuit; întreruptor; comutator. (după fr. *interrupteur*)
întrerúpe *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) rupe continuitatea unui lucru, a (se) opri brusc (o lucrare, o acțiune etc.) **II.** *tr.* a lua cuvântul cuiva în timp ce vorbește. (după fr. *interrompre*)
întrerúpere *s. f.* acțiunea de a (se) întrerupe; oprire, suspendare. **O** *fără ~* = neîntrerupt, continuu. • intervenție care împiedică pe cineva să-și urmeze cursul vorbirii. • (*inform.*) oprire temporară sau definitivă a unui program. (<întrerupe)
întreruptór *s. n.* întrerupător (II). (<fr. *interrupteur*)
întretăiá *vb. tr., refl.* a (se) încrucișa, a (se) intersecta. (după fr. */s'/entrecouper*)
întreșése *vb.* **I.** *tr.* a amesteca o țesătură cu fire de altă culoare. • a străbate în toate direcțiile. **II.** *refl.* a se încrucișa, a se împleti strâns. (după fr. */s'/entre-tisser*)
întreține *vb.* **I.** *tr.* **1.** a păstra în stare bună. **2.** a alimenta, a susține (arderea). **II.** *tr., refl.* a da, a(-și) asigura mijloacele de trai necesare. **III.** *refl.* a sta de vorbă cu cineva, a conversa. (după fr. */s'/entretenir*)
întreținere *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) întreține. **2.** taxă plătită de locatarii unui imobil pentru acoperirea cheltuielilor comune. (< întreține)
întreținút, -ă **I.** *adj.* (despre oscilații mecanice, electromagnetice etc.) cu amplitudine menținută constantă printr-un aport de energie din exterior. **II.** *adj., s. m. f.* (cel) care este în întreținerea altei persoane de sex opus (cu care trăiește în concubinaj). (<întreține)
întrevedeá *vb. tr.* **1.** a vedea, a zări vag; a întrezări. **2.** (*fig.*) a prevedea, a desluși. (după fr. *entrevoir*)
întrevedére *s. f.* întâlnire între persoane, personalități (politice) pentru discutarea unor chestiuni de interes comun. (<întrevedea)
întrezárí *vb. tr., refl.* a (se) întrevedea, a (se) zări în treacăt. (după fr. */s'/ entrevoir*)
întroná *vb. tr., refl.* **1.** a (se) așeza pe tron, a (se) înscăuna; a (se) introniza. **2.** a (se) instala, a (se) statornici, a (se) instaura (disciplina). (după fr. *introniser*)
învățământ *s. n.* **1.** proces de instruire și educare în școală. • (*p. ext.*) sistemul instituțiilor școlare dintr-o țară. **2.** domeniu de activitate a cadrelor didactice. **3.** (*pl.*) concluzie trasă dintr-o experiență, dintr-un eveniment etc. (după fr. *enseignement*)
învederá *vb. tr., refl.* a (se) face vizibil, evident, clar; a (se) releva. (<în- + vedere)
învederát, -ă *adj.* (*rar*) vizibil, evident. (<învedera)
învergá *vb. tr.* (*mar.*) a fixa vela pe o vergă. (<it. *invergare*)
învestí *vb. tr.* **1.** a da cuiva învestitura (1). **2.** a acorda în mod oficial un drept, un titlu, o demnitate. (<fr. *investir*, lat. *investire*)
învestíre *s. f.* acțiunea de a învesti. • împuternicire dată cuiva pentru exercitarea unui drept, a unei autorități etc. • confirmare într-o demnitate. (<învesti)
învestitór *s. m.* cel care învestea un cavaler. (<it. *investitore*)
învestitúră *s. f.* **1.** (în Evul Mediu) act solemn prin care cineva era învestit cu o demnitate, cu un drept etc. • act prin care seniorul acorda vasalului său un beneficiu, o feudă. **2.** act de numire și de confirmare în funcție a unui prelat. **3.** act prin care un partid politic desemnează un candidat pentru o funcție electivă. **4.** *vot de ~* = act prin care o adunare (parlament) dă unui om de stat misiunea de a constitui guvernul. (<fr. *investiture*)
învigorá *vb. tr., refl.* a (se) face viguros; a (se) însănătoși, a (se) înviora. (<it. *invigorare*)

J

jab /geb/ *s. n. (box)* lovitură de sus în jos, „de ciocan", având ca țintă capul. (<engl. *jab*)

jabirú *s. m.* pasăre din regiunile calde, asemănătoare cu barza. (<fr. *jabiru*)

jaborándi *s. m.* pilocarp. • substanță sudorifică din acest arbust. (<fr. *jaborandi*)

jabotiéră *s. f.* muselină din care se fac jabourile. (<fr. *jabotière*)

jabóu *s. n.* **1.** volan de dantelă (la îmbrăcămintea femeiască), care atârnă pe piept ca o cravată. **2.** formație de păr, de pene în regiunea pieptului la unele rase de câini, porumbei sau canari. (<fr. *jabot*)

jacána *s. f.* fazan de apă din America Centrală, având la îndoitura aripii un piepten cornos. (<lat. *iacana*)

jacaránda *s. m.* arbore din America tropicală, cu flori tubuloase albastre, miros plăcut și cu lemn frumos, folosit în ebenisterie. (<fr., engl. *jacaranda*)

jacárd *s. n.* **1.** dispozitiv din ace orizontale cu ochiuri, montat la războaiele mecanice de țesut, care produce țesături cu desene complicate. **2.** țesătură cu ajutorul acestui dispozitiv. **3.** tricot executat la mașină sau de mână care imită țesătura jacard (2). (<fr. *jacquard*)

jachétă *s. f.* haină bărbătească de ceremonie croită pe talie, lungă, până aproape de genunchi. • haină femeiască pe talie, care acoperă partea de sus a corpului. (<fr. *jaquette*)

jack /gec/ *s. n.* **1.** dispozitiv în centralele telefonice care permite, prin intermediul unei fișe, stabilirea legăturii între două linii. **2.** dispozitiv de interconectare electrică a unor magnetofoane sau casetofoane. (<fr., engl. *jack*)

jackpót /jécpot/ *s. n.* potul cel mare, la jocurile mecanice; *(fig.)* mare lovitură. (<engl. *jack-pot*)

jacmár *s. n.* figură alegorică de metal sau de lemn la orologiile monumentale, care bate orele. (<fr. *jaquemart*)

jacó *s. m.* iaco. (<fr. *jaco*)

jacqueríe /jache-/ *s. f.* nume dat răscoalelor țărănești din Franța feudală. (<fr. *jacquerie*)

jacquiér /jachi-/ *s. m.* arbore din regiunile tropicale, fără petale, cultivat pentru fructele lui bogate în amidon. (<fr. *jacquier*)

jácuzzi /geacúzi/ *s. n.* mic bazin cu jeturi de apă sub presiune, care creează vârtejuri relaxante. (<engl. *jacuzzi*)

jad *s. n.* piatră semiprețioasă foarte dură, din silicat natural de aluminiu, calciu și magneziu, de culoare albă-verzuie, din care se fac diferite obiecte de artă. (<fr. *jade*)

jadeít *s. n.* jad verzui sau albicios, cu luciu sticlos, folosit în arta decorativă. (<fr. *jadéite*)

jaguár *s. m.* animal carnivor din America de Sud, feroce, cu părul galben roșcat și cu pete negre, rotunde, ca ale panterei. (<fr. *jaguar*)

jaguarúndi *s. m.* pisică sălbatică cu corpul foarte alungit, care trăiește în pădurile din America tropicală. (<fr. *jaguarundi*)

jai-lai /hai-lai/ *s. n.* denumire a pelotei (2) în țările Americii Latine. (<sp. *jai-lai*)

jainísm *s. n.* curent filosofico-religios al unei secte budiste din sudul Indiei, cu rit brahman, care are la bază principiul reîncarnării. (<fr. *jaïnisme*)

jainíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al jainismului. (<fr. *jaïniste*)

jais /je/ *s. n.* varietate de antracit tare și sticlos, de culoare neagră mată, din care se fac mărgele; gagat. (<fr. *jais*)

jalápă *s. f.* plantă din America septentrională ale cărei rădăcini au proprietăți purgative; rășină a acestei plante. (<fr. *jalap*, sp. *jalapa*)

jaléo /ha-/ *s. n.* dans popular din Spania; melodia corespunzătoare. (<sp. *jaleo*)

jalón *s. n.* **1.** țăruș înalt, vopsit în inele roșii și albe, servind la marcarea unui aliniament de teren. **2.** *(fig.)* ceea ce servește pentru a marca un punct, o etapă în desfășurarea unei activități. (<fr. *jalon*)

jaloná *vb. tr.* **1.** a marca un aliniament prin jaloane. **2.** *(fig.)* a trasa în linii mari un plan; a indica punctele esențiale ale unei probleme. (<fr. *jalonner*)

jalonér *s. m.* cel care face jalonări. (<fr. *jalonneur*)

jaluzeá *s. f. (pl.)* **1.** stor din șipci care se pot strânge sau desface după trebuință. **2.** dispozitiv montat în fața lentilei unui proiector pentru reducerea fluxului luminos. (<fr. *jalousie*)

jáma *s. f.* puț carstic sau aven de mari dimensiuni. (<fr., engl. *jama*)

jamahiryíe *s. f.* democrație musulmană. (<cuv. ar.)

jamaicán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Jamaica (Antilele Mari). (<fr. *jamaïquain*)

jamáică *s. f.* rom de Jamaica, din trestie de zahăr. (<fr. *jamaïque*)

jambáj *s. n.* fiecare dintre fețele verticale laterale decorate ale unei uși, ferestre sau vetre de cămin. (<fr. *jambage*)

jámbă *s. f.* fiecare dintre cele două (trei) picioare ale trenului de aterizare. (<fr. *jambe*)

jambétă *s. f.* mișcare a calului constând în ridicarea la orizontală a unui picior posterior, calul stând pe loc. (<fr. *jambette*)

jambiéră *s. f.* învelitoare din pânză sau piele care acoperă gamba piciorului (la sport). • parte a unei armuri care proteja gamba. (<fr. *jambière*)

jambón *s. n.* șuncă din pulpă de porc sărată și fiartă sau afumată. (<fr. *jambon*)

jamborée *s. f.* **1.** reuniune în tabără a unor organizații de cercetași (din mai multe țări). **2.** spectacol de divertisment, în America, de durată lungă, care cuprinde numere foarte variate ca gen. (<fr., engl. *jamboree*)

jambú *s. m.* arbore mirtaceu din India, cu fruct mic și negru, asemănător ca aspect măslinei uscate. (<germ. *Jambuse*)

jam-session /géim-sesn/ *s. n. (jazz)* reuniune de soliști și acompaniatori, având ca scop improvizația colectivă. (<engl. *jam-session*)

jandárm *s. m.* **1.** militar din jandarmerie. **2.** *(fam.)* femeie solidă cu un aer autoritar. (<fr. *gendarme*)

jandarmeríe *s. f.* poliție militară care menține siguranța publică. • localul în care își are sediul (<fr. *gendarmerie*)

janílie *s. f.* fir de catifea pentru brodat. (după fr. *chenille*)

jansenísm *s. n.* curent social-religios catolic, apărut în Olanda și Franța în sec. XVII, ca o expresie a nemulțumirii păturilor intelectuale ale burgheziei și nobilimii față de regimul absolutist și de dominație a iezuiților, care propovăduia rigorismul moral. (<fr. *jansénisme*)

janseníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al jansenismului. (<fr. *janséniste*)

jántă *s. f.* partea exterioară periferică a unei roți de automobil, de bicicletă, pe care se montează pneul. **O** *a rămâne pe ~* = **a)** a avea un cauciuc dezumflat; **b)** (*fam.*) a rămâne în pană de bani. (< fr. *jante*)

japón *s. n.* produs, obiect de artă de proveniență japoneză. (< fr. *japon*)

japonéz, -ă I. *s. m. pl.* popor constituit ca națiune în Japonia. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. **III.** *adj.* referitor la Japonia sau la populația ei; nipon. **O** *arta ~ă* = artă dezvoltată în Japonia, prezentând influențe chineze și coreene, caracterizată prin construcții arhitecturale religioase (pagode) și civile (palate) din lemn, cu acoperișul curbat, cu sculpturi în lemn, bronz sau piatră și cu picturi de un mare rafinament. • (*s. f.*) limbă vorbită în Japonia. **IV.** *s. f.* chiflă împletită. (< fr. *japonais*)

japonezărie *s. f.* obiect de artă de origine japoneză. (< fr. *japonaiserie*)

japonism *s. n.* gust, preferință pentru obiecte de artă japoneze. (< fr. *japonisme*)

japonist, -ă *s. m. f.* colecționar de obiecte de artă japoneze. (< fr. *japoniste*)

japonológ, -ă *s. m. f.* specialist în japonologie. (< germ. *Japanolog*)

japonologie *s. f.* studiul culturii, limbii și civilizației japoneze. (< germ. *Japanologie*)

jar[1] *s. n.* păr scurt de pe fața și de pe extremitățile membrelor, la ovine. (< fr. *jarre*)

jar[2] *s. n.* vas mare de gresie. (< fr. *jarre*, engl. *jar*)

járdă *s. f.* os mort care se dezvoltă pe fața din afară a jaretului. (< fr. *jarde*)

jardináj *s. n.* grădinărit (interior). (< fr. *jardinage*)

jardinér, -ă I. *adj.* referitor la grădini. **II.** *s. f.* **1.** suport sub ferestre sau la balcoane, în care se pun ghivece ori pământ pentru flori. **2.** legumă proaspătă, tăiată în cubulețe mici. (< fr. *jardinier*)

jarét *s. n.* articulație a picioarelor dinapoi ale unui patruped, între gambă și fluier. (< fr. *jarret*)

jargón *s. n.* limbaj specific anumitor categorii sociale sau profesionale, cu o sferă de circulație restrânsă, care nu are fond principal de cuvinte și o structură gramaticală proprie. (< fr. *jargon*)

jargonafazíe *s. f.* tulburare de limbaj constând din folosirea de către bolnavi a unor cuvinte noi, inexistente. (< fr. *jargonaphasie*)

jargonagrafíe *s. f.* tulburare a expresiei grafice constând din substituirea termenilor inteligibili cu cuvinte corespunzătoare. (< fr. *jargonagraphie*)

jargonaút, -ă *s. m. f.* creator de jargon nou, care atentează la puritatea limbii (în Europa). (< jargon + -naut)

jargonizáre *s. f.* transformare a limbajului cotidian în jargon. (< jargon + – iza)

jargonomimie *s. f.* tulburare a mimicii în care bolnavul se exprimă prin gesturi ce nu au sens decât pentru el însuși. (< fr. *jargonomimie*)

jartiéră *s. f.* **1.** obiect accesoriu de îmbrăcăminte, din elastic, care ține ciorapul întins pe picior. • fiecare dintre bucățile de elastic ale unui portjartier, cu un dispozitiv pentru fixat ciorapii. **2.** *Ordinul J~ei* = ordin de cavaleri în Anglia, constituit în 1348 de regele Eduard al III-lea, având ca deviză „Honni soit qui mal y pense" (Rușine aceluia care gândește de rău ceva) pe care cei 26 membri (în frunte cu regele) o purtau pe genunchiul stâng, iar regina pe braț. (< fr. *jarretière*)

jasmín *s. m.* arbust ornamental cu flori galbene sau albe, foarte mirositoare; iasomie. • parfumul extras. (< fr. *jarmin*)

jasp *s. n.* rocă silicioasă compactă, variat colorată, piatră semiprețioasă. (< fr. *jaspe*)

jáva /ia-/ *s. f.* dans popular la modă la începutul secolului, care se dansa la baluri, cu pași alergați, de vals, glisați și îndoiți. (< fr. *java*)

javanéz, -ă /iava-/ **I.** *s. m. pl.* populație care locuiește în ins. Java (Arhipelagul Indonezian). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. • (*s. f.*) limbă din grupul indonezian. (< fr. *javanais*)

javárt *s. n.* necroză a unei părți din cartilajul copitei la cai, boi etc. (< fr. *javart*)

Javél *s. n. apă de ~* = soluție apoasă de hipoclorit de sodiu, folosit ca dezinfectant. (< fr. */eau de/ Javel*)

javelizá *vb. tr.* a supune procesului de javelizare. (< fr. *javelliser*)

javelizáre *s. f.* procedeu de sterilizare a apei prin tratare cu hipoclorit de sodiu. (< javeliza)

jazz /gez, geaz/ *s. n.* **1.** muzică modernă cu ritm viu, sincopat, cu caracter de improvizație, preluat din folclorul negrilor din America. **2.** orchestră formată din instrumente de suflat și de percuție, care execută acest gen de muzică: jazzband. (< fr., engl. *jazz*)

jázzband *s. n.* jazz (2). (< fr., engl. *jazz-band*)

jazzístic, -ă *adj.* referitorl la jazz. (< jazz + -istic)

jazzmán *s. m.* / gézmen/ interpret de jazz. (< engl. *jazzman*)

jazzofíl, -ă *s. m. f.* iubitor de jazz. (< fr. *jazzophile*)

jazzológ *s. m.* specialist în studiul muzicii de jazz. (< jazz + -log)

jazz-rock /gez-roc/ *s. n.* stil aflat la confluența dintre jazz și rock. (< engl. *jazz-rock*)

jeans *s. m.* **1.** pânză groasă, de cânepă, de obicei albastră. **2.** (*pl.*) bluejeans (< engl. *blue-jeans*)

jeep /gip/ *s. n.* mașină mică de campanie. (< engl. *jeep*)

jejún *s. n.* parte a intestinului subțire cuprinsă între duoden și ileon. (< fr. *jéjunum*, lat. *jeiunum*)

jejunal, -ă *adj.* al jejunului. (< fr. *jejunal*)

jejunítă *s. f.* inflamație a jejunului. (< fr. *jéjunite*)

JEJUNO- *elem.* „jejun". (< fr. *jéjuno-*, cf. lat. *ieiunum*)

jejunoiléon *s. n.* porțiune liberă a intestinului subțire între duoden și cec. (< fr. *jéjunoiléon*)

jejunorafíe *s. f.* suturá a jejunului. (< fr. *jéjunorrhaphie*)

jejunostomíe *s. f.* deschidere operatorie a unei anse jejunale la piele. (< fr. *jéjunostomie*)

jeléu *s. n.* preparat culinar dulce, cu aspect gelatinos, obținut din suc de fructe fiert cu zahăr. (< fr. *jelée*)

jemanfișísm *s. n.* atitudine de nepăsare, de completă indiferență. (< fr. *je-m'en-fichisme*)

jemanfișíst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care manifestă, denotă jemanifișism. (< fr. *je-m'en-fichiste*)

jenă *vb.* **I.** *tr.* (despre obiecte de îmbrăcăminte sau încălțăminte) a roade, a strânge, a apăsa. • (*fig.*) a stânjeni, a incomoda; (*sport*) a împiedica. **II.** *refl.* a se sfii. (< fr. *gêner*)

jenánt, -ă *adj.* supărător, neplăcut. (< fr. *gênant*)

jénă *s. f.* **1.** sfială produsă de o situație penibilă. **2.** constrângere supărătoare; situație neplăcută. **O** *~ financiară* = lipsă de bani; criză financiară ușoară. **3.** senzație supărătoare. (< fr. *gêne*)

jérbă *s. f.* **1.** buchet de flori așezat în așa fel încât toate să aibă fața orientată în aceeași parte. **2.** coloană de apă produsă de căderea unui proiectil. **3.** fascicul de mai multe torpile lansate aproape simultan asupra aceleiași ținte. **O** *~ nucleară* = fascicul de traiectorii ale particulelor emise de un nucleu radioactiv. **4.** ansamblu de fântâni arteziene al căror jet dă împreună imaginea unei jerbe (1). (< fr. *gerbe*)

jerbíl *s. m.* mic rozător din regiunile de stepă ale Africii, cu coada și lăbuțele din spate foarte lungi. (< fr. *gerbille*, lat. *gerbillus*)

jerboá *s. m.* mamifer rozător, având labele picioarelor lungi, cu trei degete, care sare și sapă galerii. (< lat. *gerboa*)

jerséu *s. n.* **1.** țesătură elastică de lână, de fire sintetice, bumbac sau mătase. **2.** obiect de îmbrăcăminte împletit din lână sau bumbac, peste partea de sus a corpului. (< fr. *jersey*)

jet[1] *s. n.* vână de fluid sau de flăcări care țâșnește cu presiune printr-un orificiu sau ajutaj. (< fr., engl. *jet*)

jet[2] /get/ *s. n.* avion cu reacție pentru pasageri. (< engl. *jet*)

jetábil, -ă *adj.* care se aruncă după folosire. (< fr. *jetable*)

jetáj *s. n.* secreție care se scurge din nasul animalelor bolnave de rinită, de morvă etc. • orice scurgere nazală la om. (< fr. *jetage*)

jetatúră *s. f.* (*rar*) vrăjitorie, magie, vrajă. (< fr. *jettatura*)

jeté *s. n.* **1.** (*coregr.*) săritură executată de pe un picior pe altul fără a deplasa corpul. **2.** (*muz.*) aruncarea controlată, studiată,

a arcușului pe coardă pentru obținerea unui grup de sunete scurte, în aceeași trăsătură. (< fr. *jeté*)

jetélă *s. f.* dig cu secțiune mai mică, la gura unui fluviu sau la intrarea într-un port maritim, pentru evitarea înnisipării sau scurgerea aluviunilor. (< fr. *jetée*)

jetéu *s. n.* ochi de tricotaj prin înfășurarea firului o singură dată pe andrea, trecut din față spre spate. (< fr. *jeté*)

jetfoil /gétfoil/ *s. n.* navă cu aripi portante, propulsată de către reactoare. (< engl. *jetfoil*)

jetón *s. n.* **1.** fișă. **O** ~ *de prezență* = **a)** fișă cu care se marchează prezența la un consiliu de administrație al unei societăți și pe baza căreia se încasează o sumă ca remunerație; (*p. ext.*) suma încasată; **b)** fișă, placă de metal care se așază la tabloul de pontaj de la poarta întreprinderii. **2.** piesă mică de carton, lemn sau plastic, pătrată, pe care sunt desenate imagini diferite, în jocurile didactice de cunoaștere a mediului înconjurător. (< fr. *jeton*)

jetóu *s. n.* fântână arteziană, havuz. (< fr. *jet d'eau*)

jetstream /-strim/ *s. n.* vânturi relativ regulate care suflă la înălțimi mari de la vest la est în jurul globului pământesc. (< engl. *jetstream*)

jiáo *s. m.* monedă divizionară în China, a zecea parte dintr-un yuan. (< germ. *Jiao*)

jiclór *s. n.* tub prevăzut cu unul sau mai multe orificii calibrate, prin care se pulverizează combustibil în carburator. (< fr. *jicleur*)

jigher */gígăr/ s. n.* **1.** mașină pentru vopsit pânza. **2.** transformator pentru cuplarea circuitelor radioelectrice. (< engl., fr. *jigger*)

jigóu *s. n.* **1.** regiune a coapsei, gambei și fesei la ovine, cu masa musculară respectivă. **2.** friptură din pulpă de ovine. (< fr. *gigot*)

jihád *s. n.* (la musulmani) război sfânt. (< engl. *jihad*)

jihadist, -ă *adj., s. m. f.* (luptător) al jihadului. (< *jihad* + *-ist*)

jitter /gi-tăr/ *adj. inv.* (despre semnale) care este carac-terizat prin incertitudinea frecvenței în timp. (< engl. *jitter*)

jitterbug /gitărbag/ *s. m.* **1.** nume dat unor amatori de jazz care se agită fără rost în timpul unei audiții. **2.** dans acrobatic, agitat, dezlănțuit. **3.** dansator de jazz. (< engl. *jitterbug*)

jiu-jítsu /jiu-jítu/ *s. n.* metodă de luptă japoneză care urmărește a imobiliza pe adversar prin agilitatea deosebită a mișcărilor. (< fr., jap. *jiu-jitsu*)

jivráj *s. n.* strat de gheață sau de chiciură care se depune pe automobile și avioane pe vreme rea. (< fr. *givrage*)

jivrát, -ă *adj.* **1.** acoperit cu chiciură, cu promoroacă. **2.** acoperit cu un strat alb ca promoroaca. (< fr. *givré*)

joántă *s. f.* **1.** legătură rigidă dintre două piese metalice sau de lemn, alăturate. **2.** legătură între capetele șinelor de cale ferată. (< fr., engl. *joint*)

job /giob/ *s. n.* **1.** lucrare plătită. **2.** afacere cu caracter privat sau oficial. • slujbă, serviciu. **3.** (*cib.*) lucru în formare, alcătuind un tot din una sau mai multe etape. (< engl. *job*)

jobber /giobăr/ *s. m.* intermediar în comerțul internațional, cu materii prime, care face legătura între exportator și clientul importator. (< engl. *jobber*)

job-broker /giob-brocăr/ *s. m.* intermediar pe piața muncii. (< engl. *job-broker*)

jobén *s. n.* pălărie bărbătească cilindrică, înaltă și tare, neagră, purtată astăzi numai la ceremonii. (< Jobin n. pr.)

jobshop /giobșop/ *s. n.* piață a forței de muncă. (< engl. *jobshop*)

jocheú *s. m.* călăreț profesionist care călărește caii la curse și la antrenamente. (< fr., engl. *jockey*)

jocoterapíe *s. f.* metodă terapeutică în psihiatrie, care utilizează jocurile în scopul resocializării bolnavilor mintali; ludoterapie. (< fr. *jocothérapie*)

joculár, -ă *adj.* glumeț. (< lat. *iocularis*)

jocularitáte *s. f.* caracter glumeț. (< engl. *joculary*)

jófră *s. f.* prăjitură de formă cilindrică din cremă de ciocolată acoperită cu glazură. (< fr. *joffre*)

jogging /gioghing/ *s. n.* (*sport*) alergare ușoară în scopul menținerii sănătății. (< engl. *jogging*)

joint-venture /gióint-véncăr/ *s. n.* asociere de întreprinderi din diferite sate în vederea unui anumit program comun. (< engl. *joint-venture*)

jójă *s. f.* **1.** tijă metalică pentru verificarea nivelului unui lichid dintr-un rezervor. **2.** scară gradată pentru măsurarea capacității unui rezervor. (< fr. *jauge*)

jojóba *s. m.* arbore, originar din Mexic, din ale căror semințe se extrage un ulei asemănător cu cel de cașalot. (< fr. *jojoba*)

jóker /giocăr/ *s. m.* cea mai mare piesă sau carte la unele jocuri de noroc. (< fr., engl. *joker*)

joncacée *s. f. pl.* familie de plante monocotiledonate, anuale sau perene: stuful și trestia. (< fr. *joncacées*)

jóncă *s. f.* ambarcațiune mică cu vele, pentru transport și pescuit în bazinul de vest al Oc. Pacific. (< fr. *jonque*)

jonctív, -ă **I.** *adj. (lingv.)* care leagă fără a lăsa interval; lipit. **II.** *s. n.* conjuncție. (după fr. *jointif*)

jonctór *s. m.* muncitor specialist în legarea cablurilor electrice. (< joncț/iune + *-tor*)

jonctúră *s. f.* **1.** element fonetic care marchează o pauză. **2.** graniță între două silabe, morfeme, sintagme sau fraze. (< fr. *joncture*)

joncționá *vb. tr.* a face o joncțiune; a lega. (< joncți/une/ + *-ona*)

joncționál, -ă *adj.* referitor la joncțiune (3); realizat prin joncțiune. (< joncțiune + *-onal*)

joncțiúne *s. f.* **1.** legătură, unire, cuplare; locul unde se face o legătură; junctură. **2.** element de circuit care realizează contactul între doi semiconductori diferiți. **3.** legare prin coordonare sau subordonare a elementelor unei propoziții ori fraze cu ajutorul unor instrumente gramaticale, sau al altor cuvinte cu funcție de relație. • (*mil.*) loc unde se realizează legătura dintre flancurile dispozitivelor de luptă a două unități. (< fr. *jonction*)

jonglá *vb. intr.* a mânui cu abilitate mai multe obiecte (aruncându-le în aer și prinzându-le cu repeziciune etc.). • (*fig.*) a mânui abil idei, cuvinte etc. (< fr. *jongler*)

jonglér *s. m.* **1.** cântăreț (ambulant) din Evul Mediu care recita la curțile nobililor feudali poezii cavalerești. **2.** artist de circ care evoluează jonglând cu diferite obiecte. **3.** cel care caută a păcăli, a trage pe sfoară. (< fr. *jongleur*)

jonglerésă *s. f.* (în Evul Mediu) dansatoare și cântăreață din voce sau la instrument, de obicei la harpă. (< fr. *jonglereuse*)

jongleríe *s. f.* **1.** îndeletnicirea jonglerului; arta de a jongla. • figură, număr executat de un jongler (2). **2.** (*fig.*) abilitate, îndemânare în vorbire, în prezentarea ideilor. • (*fig.*) mașinație, uneltire, intrigă. (< fr. *jonglerie*)

jótă /ho-/ *s. f.* dans popular spaniol de perechi, cu mișcare rapidă, la care perechile dansează față în față pe loc, în acompaniament de castaniete, chitară, tamburină etc.; melodia corespunzătoare. (< sp. *jota*)

jotnián, -ă *adj., s. n.* (din) epoca superioară a algonkianului din regiunea baltică. (< germ. *Jotnian*)

joule /jul/ *s. m.* unitate de măsură a energiei egală cu lucrul mecanic efectuat de forța de un newton care își deplasează punctul de aplicație pe distanța de 1 m. (< fr. *joule*)

joviál, -ă *adj.* vesel, glumeț. (< fr. *jovial*)

jovialitáte *s. f.* veselie, voioșie, bună dispoziție. (< fr. *jovialité*)

jubártă *s. f.* cetaceu din mările arctice. (< fr. *jubarte*)

jubéu *s. n.* tribună transversală în formă de galerie, care se înalță între naos și cor, în unele catedrale gotice. (< fr. *jubé*)

jubifórm, -ă *adj.* (despre inflorescențe) în formă de coamă. (< lat. *inbiformis*)

jubilá *vb. intr.* a avea o mare satisfacție, a triumfa. (< fr. *jubiler*, lat. *iubilare*)

jubilánt, -ă *adj.* care jubilează. (< fr. *jubilant*)

jubiláre *s. f.* faptul de a jubila; satisfacție însoțită de veselie mare; jubilație. (< jubila)

jubilativ, -ă *adj.* triumfător, vesel, de jubilație; jubilatoriu. (< jubila + *-t/iv*)

jubilatoriu, -ie *adj.* jubilativ. (< jubila + *-t/oriu*)

jubilație *s. f.* (*rar*) jubilare. (< fr. *jubilation*)

jubiléu *s. n.* **1.** sărbătoare pe care vechii evrei o prăznuiau la fiecare 50 de ani de la un eveniment. **2.** anul în care, o dată la 25 de ani, papa acorda credincioșilor catolici o indulgență plenară. **3.** sărbătoare în onoarea unei persoane care deține de 50 de ani o funcție; aniversare a 50 de ani; (*p. ext.*) a unui număr rotund de ani de la un eveniment. **4.** cântec al populației de culoare din SUA prin referiri la un viitor fericit, liber. (< fr. *jubilé*, lat. *iubilaeus*)

jubiliár, -ă *adj.* de, pentru jubileu. **o** *an ~* = an în care se sărbătorește un jubileu. (după fr. *jubilaire*)

judiciár, -ă *adj.* **1.** referitor la justiție. **2.** făcut prin justiție. (< fr. *judiciaire*, lat. *iudiciarius*)

judiciaríst *s. m.* (*fam.*) lucrător (de poliție) de la serviciul judiciar. (<judiciar + -ist)

judiciós, -oásă *adj.* care judecă cu discernământ, bine gândit. (< fr. *judicieux*)

judiciozitáte *s. n.* caracter judicios. (< fr. *judicieusité*)

judo /giú-/ *s. n.* trântă sportivă, originară din Japonia, derivată din jiu-jitsu. (< fr., jap. *judo*)

judocán/judóka *s. m.* sportiv care practică judo. (< fr., jap. *judoka*)

judóka v. judocan.

jugál, -ă **I.** *adj.* de conexiune. **II.** *adj., s. n.* (arcada osoasă) a obrazului. (< fr. *jugal*, lat. *iugalis*)

Jugendstil /iúgănd-/ *s. n.* tendință, manieră neobarocă de la sfârșitul sec. XIX, care acorda o mare importanță efectelor decorative, cultivând cu predilecție exuberanța decorului vegetal, arabescul floral și raporturile de culoare alese arbitrar. (< germ. *Jugesndstil*)

juglandacée /iu-/ *s. f. pl.* familie de plante lemnoase, dicotiledonate apetale: nucul, hicori. (< fr. *juglandacées*)

juglónă *s. f.* substanță din frunzele de nuc, nocivă pentru unele plante. (< fr. *juglon*)

jugulá *vb. tr.* **1.** a strangula, a sugruma. **2.** a secționa venele jugulare, în vederea scurgerii sângelui, în sacri-ficarea animalelor. **3.** a opri evoluția unei boli, a unei epizootii etc. **4.** (*fig.*) a împiedica brusc o dezvoltare; a gâtui, a suprima. (< fr. *juguler*, lat. *iugulare*)

jugulár, -ă *adj.* din regiunea gâtului. **o** *venă ~ă* (și *s. f.*) = venă principală a gâtului, care adună sângele din cap și din gât. (< fr. *jugulaire*)

jugulográmă *s. f.* diagramă care înregistrează pulsațiile venei jugulare. (<jugulare + -gramă)

juice /gius/ *s. n.* suc de grepfrut, protocale etc.; băutură răcoritoare cu rol curativ. (<engl. *juice*)

juisá *vb. intr.* **1.** a se bucura, a profita de plăcerile vieții. **2.** a simți plăcerea maximă a actului sexual, a avea orgasm. (după fr. *jouir*)

juisénță *s. f.* plăcere mare; satisfacție. (< fr. *jouissance*)

juisór, -oáre *s. m. f.* om petrecăreț. (< fr. *jouisseur*)

jujúb **I.** *s. m.* jujubier. **II.** *s. f.* fructul jujubierului. • pastă din acest fruct. (< fr. *jujube*)

jujubiér *s. m.* arbore sau arbust meridional cu flori dispuse în cime axiale și fructe de un roșu-închis, comestibile, cu un suc foarte dulce; jujub. (< fr. *jujubier*)

juke-box /giúc-box/ *s. n.* tonomat. (<engl., fr. *juke-box*)

julép *s. n.* **1.** soluție de gumă arabică în apă, în care se amestecă un medicament activ. **2.** băutură din whisky sau coniac și zahăr, aromată, care se toarnă peste bucățele de gheață și se garnisește cu mentă. (< fr. *julep*)

julienă *s. f.* **1.** plantă erbacee ornamentală, meliferă cu miros puternic, din familia cruciferelor, cu frunze dințate și flori albe, violete sau roșii. **2.** ciorbă din diferite legume tăiate în bucăți și servite în lichid. (< fr. *julienne*)

jumbo /giám-bo/ *s. n.* vehicul de transportat perforatoarele de forare în mine sau în străpungerile subterane. (<engl. *jumbo*)

jumbo-jet /giámbo-get/ *s. n.* avion de transport cu reacție, de mare capacitate. (<engl. *jumbo-jet*)

jumelá *vb. tr.* a prinde, a monta în perechi (piese, instalații, mitraliere de bord). (< fr. *jumeler*)

jumeláj *s. n.* jumelare. (< fr. *jumelage*)

jumelát, -ă *adj.* (despre piese, instalații) consolidat, asociat în serviciu. (< fr. *jumelé*)

jumélă *s. f.* piesă de articulație pentru arcurile lamelare de suspensie, care face legătura arcului cu șasiul unui vehicul. (< fr. *jumelle*)

jumping /geámping/ *s. n.* concurs hipic de sărituri cu obstacole. (<engl. *jumping*)

junctúră *s. f.* joncțiune; locul de unire a două formațiuni anatomice. (<lat. *iunctura*, fr. *joncture*)

júne-prim *s. m.* prim-actor care interpretează roluri de tineri-amorezi. (<lat. *iuvenis*)

junéțe *s. f.* (*rar*) tinerețe. (după fr. *jeunesse*)

júnglă *s. f.* **1.** pădure deasă, cu vegetație luxuriantă, greu de străbătut, specifică zonelor (sub)tropicale. **2.** (*fig.*) societate umană în care domnește legea celui mai tare. **o** *legea ~ei* = dominarea violenței, a forței brutale în raporturile dintre oameni. (< fr. *jungle*)

jungle-style /géngl-stail/ *s. n.* stil de jazz orchestral care utilizează sonoritățile stridente sau acelea obținute cu ajutorul unor surdine speciale. (<engl. *jungle-style*)

junimísm *s. n.* mișcare literar-culturală și politică din a doua jumătate a sec. XIX, care a pledat împotriva „formelor fără fond" și a oricăror excese. (<„Junimea" + -ism)

junimíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al junimismului. (<„Junimea" + -ist)

juniór, -oáră **I.** *s. m. f.* sportiv tânăr (între 13 și 18 ani). **II.** *s. m.* (după un nume onomastic) fiu, descendent (în raport cu tatăl). (< fr. *junior*, lat. *iunior*)

juniorát *s. n.* **1.** vârsta anterioară majoratului. **2.** perioadă cât un sportiv face parte din echipa de juniori. (< fr. *juniorat*)

junkie /júnki/ *s. m.* toxicoman capabil de orice pentru a-și procura drogul. (< fr. *junkie*)

júntă /hun-/ *s. f.* **1.** (în unele țări din America Latină și Spania) organ colectiv sau organizație politică. **2.** (în țările din America Latină) guvern dictatorial. **3.** (în Anglia) grup ocult de personalități influente. (<sp. *junta*, fr. *junte*)

júpă *s. f.* **1.** fustă. **2.** (*tehn.*) partea cilindrică a unui rezervor de stocaj. **3.** (*av.*) element de structură al unei rachete servind la racordarea a două etaje succesive. **4.** (*mec.*) suprafața laterală a unui piston, care asigură ghidajul în interiorul cilindrului. (< fr. *jupe*)

jupón *s. n.* fustă care se îmbracă pe dedesubtul rochiei pentru a o menține înfoiată. (< fr. *jupon*)

jur *s. m.* jurat. **o** *curte cu ~i* = organ de jurisdicție cu caracter penal format din juri. (< fr. *jury*)

jurasián, -ă *adj.* din munții Jura. **o** *relief ~* = tip de relief cu structura sedimentară cutată; relief de cutare. (< fr. *jurassien*)

jurásic, -ă *adj., s. n.* (din) a doua perioadă a mezozoicului. (< fr. *jurassique*)

jurát *s. m.* cetățean ales pentru a participa la judecarea unor procese penale; jur. (< fr. *juré*, lat. *iuratus*)

jurídic, -ă *adj.* referitor la justiție, la drept. (< fr. *juridique*, lat. *iuridicus*)

juridicitáte *s. f.* caracter juridic. (<juridic + -itate)

jurisconsúlt, -ă **I.** *s. m.* (în Roma antică) persoană care acorda părților asistență în fața justiției. **II.** *s. m. f.* **1.** specialist care dă consultații în probleme de drept. **2.** specialist în științe juridice care se ocupă cu rezolvarea problemelor de drept într-o instituție, pe care o reprezintă în justiție. (< fr. *jurisconsulte*, lat. *iurisconsultus*)

jurisdicție *s. f.* **1.** competență a unui judecător, a unei instanțe de a judeca; (*p. ext.*) teritoriul unde se exercită. **2.** totalitatea instanțelor de judecată având competența de a soluționa cauzele de aceeași categorie. **o** *organ de ~* = organ de stat care îndeplinește funcții judecătorești. (< fr. *jurisdiction*, lat. *iurisdictio*)

jurisdicțiónál, -ă *adj.* referitor la jurisdicție. (< fr. *jurisdictionnel*)

jurisprudénță *s. f.* **1.** totalitatea hotărârilor pronunțate de organele de jurisdicție într-un anumit domeniu; (*spec.*) ansamblu de decizii ale unui tribunal. **2.** știința dreptului. (< fr. *jurisprudence*, lat. *jurisprudentia*)

jurisprudențiál, -ă *adj.* de jurisprudență. (< fr. *jurisprudentiel*)

jurist, -ă *s. m. f.* specialist în ştiinţe juridice. (< fr. *juriste*, lat. *jurista*)

júriu *s. n.* **1.** comisie de specialişti însărcinată cu clasificarea şi promovarea unor candidaţi sau a unor participanţi la un concurs, la o competiţie sportivă. **2.** totalitatea celor care compun o instanţă de judecată. (< fr. *jury*)

jurizá *vb. tr.* a supune judecăţii unui juriu. (< juriu + -iza)

jurnádă *s. f.* haină cu mâneci lungi purtată sub armură în sec. XV. (< fr. *journade*)

jurnál *s. n.* **1.** caiet de însemnări intime zilnice (despre tot ceea ce se întâmplă); observaţii ştiinţifice însemnate zi de zi. **O** ~ *de bord* = registru de însemnări pentru faptele care survin în timpul drumului unei (aero)nave; ~ *de cart* = registru pe navele militare, deosebit de jurnalul de bord, în care ofiţerul de cart înscrie date referitoare la navigaţie. **2.** ziar, gazetă. **3.** caiet, registru în care se înscriu operaţiile de contabilitate zi de zi. **4.** emisiune de radio sau de televiziune care prezintă ştiri, informaţii de imediată actualitate. (< fr. *journal*)

jurnaliér, -ă *adj.* zilnic. (< fr. *journalier*)

jurnalísm *s. n.* gazetărie, ziaristică. (< fr. *journalisme*)

jurnalíst, -ă *s. m. f.* ziarist, gazetar. (< fr. *journaliste*)

jurnalístic, -ă **I.** *adj.* referitor la presă; ziaristic, gazetăresc. **II.** *s. f.* profesiune de jurnalist; ziaristică, gazetărie. (< fr. *journalistique*, /II/ germ. *Journalistik*)

just, -ă *adj.* **1.** (şi *adv.*) drept, adevărat, echitabil. • îndreptăţit, întemeiat, legitim. • (despre oameni) care procedează şi judecă drept. **2.** potrivit, corespunzător. (< fr. *juste*)

justéţe *s. f.* **1.** însuşirea de a fi just; dreptate. **2.** precizie, exactitate. (< fr. *justesse*)

justificá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a demonstra justeţea unui lucru; a îndreptăţi, a motiva. **2.** a dovedi folosirea legală a unor bani, materiale. **II.** *tr., refl.* a (se) dezvinovăţi; a explica (o purtare, o atitudine etc.). (< fr. *justifier*, lat. *iustificare*)

justificábil, -ă *adj.* care poate fi justificat. (după fr. *justifiable*)

justificatív, -ă *adj.* care serveşte pentru a justifica; justificator. (< fr. *justificatif*)

justificatór, -oáre *adj.* justificativ. (< fr. *justificateur*)

justificáţie *s. f.* (*rar*) justificare. (< fr. *justification*, lat. *iustificatio*)

just-in-time /geast-in-taim/ *s. n.* formă modernă de achiziţionare practică, în special în marile firme, and scop la economisirea costurilor de depozitare. (< engl. *just-in-time*)

justiţiá *vb. tr.* a executa (pe cineva prin moarte). (< it. *giustiziare*)

justiţiábil, -ă *s. m. f.* cel care apare ca parte într-un proces. (< fr. *justiciable*)

justiţiál, -ă *adj.* de justiţie. (< fr. *justiciel*)

justiţiár, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (cel) care avea dreptul de a împărţi dreptatea într-o regiune (în orânduirea feudală). **2.** (cel) care face dreptate, iubitor de dreptate. (< fr. *justicier*)

justiţiarísm *s. n.* caracter justiţiar. (< *justiţiar* + *-ism*)

justíţie *s. f.* **1.** totalitatea instanţelor judiciare; sistem de funcţionare a acestor instanţe. **2.** activitate fundamentală a statului, în soluţionarea litigiilor. **3.** echitate, dreptate. (< fr. *justice*, lat. *iustitia*)

juvenil, -ă *adj.* **1.** care aparţine tinereţii; tineresc. **2.** (despre substanţe) care provine din magma topită în interiorul scoarţei Pământului şi circulă prin scoarţă, până la suprafaţă. **3.** (despre organisme) tânăr. (< fr. *juvénile*, lat. *iuvenilis*)

juvenília *s. f. pl.* scrieri din perioada tinereţii unui autor, sau conţinând fapte şi amintiri din tinereţe. (< lat. *iuvenilia*)

juvenilitáte *s. f.* caracter juvenil (1). (< fr. *juvénilité*)

juvenilizá *ob. tr., refl.* a face, a deveni juvenil. (< *juvenil* + *-iza*)

JUXTA- *pref.* „lângă", „alături". (< fr. *juxta-*, cf. lat. *iuxta*)

juxtaarticulár, -ă *adj. (anat.)* în imediata apropiere a unei articulaţii. (< engl. *juxtarticular*)

juxtaglomerulár, -ă *adj.* situat în vecinătatea glomerului renal. (< engl. *juxtaglomerular*)

juxtaliniárá *adj.* (*traducere* ~ = traducere dispusă pe două coloane, astfel ca fiecare cuvânt să se afle în acelaşi rând cu cuvântul respectiv al originalului. (< fr. *juxtalinéaire*)

juxtapozíţie *s. f.* juxtapunere. (< fr. *juxtaposition*)

juxtapúne *vb. tr.* a pune alături; a alătura. (după fr. *juxtaposer*)

juxtapúnere *s. f.* acţiunea de a juxtapune; juxtapoziţie. • alăturare a două cuvinte, propoziţii sau fraze fără a le lega printr-o conjuncţie; parataxă. (< juxtapune)

júxtă *s. f.* traducere juxtaliniară a unor texte greceşti sau latineşti. (< lat. *iuxta*)

K

kabardíni *s. m. pl.* populații din Caucazul septentrional. (<fr. *kabardins*)

kabíl, -ă *s. m. pl.* **I.** populație berberă din Kabilia, regiune muntoasă a Algeriei. **II.** *adj. s. m. f.* (locuitor) din această populație. • (*s. f.*) limbă vorbită de kabili. (<fr. *kabyle*)

kabúki *s. n.* teatru tradițional japonez, în care dialogul alternează cu părți psalmodiate sau cântate și cu intermedii de balet. (<engl., fr., jap. *kabuki*)

kafkaián, -ă *adj.* **1.** propriu lui Kafka. **2.** viziune halucinantă, grotescă, stranie, îmbinând realul cu fantasticul, absurdul cu ilogicul din romanele lui. (<fr. *kafkaïen*)

kágu *s. m.* pasăre din Noua Caledonie, de mărimea unui corb, cu un penaj cenușiu, având pe cap o creastă cu pene pe care o ridică și o coboară după voie. (<germ. *Kagu*)

kainít *s. n.* mineral din sulfat de magneziu și clorură de potasiu, hidratate natural. (<fr. *kaïnite*)

káiten *s. n.* torpilă japoneză (corespondent naval al avionului kamikaze) condusă de un pilot sinucigaș, până la lovirea țintei. (<fr. *kaiten*)

kaizer[1] /cáizăr/ *s. m.* denumire dată împăraților germani (ai celui de-al doilea Reich). (<germ. *Kaiser*)

kaizer[2] /cái-zăr/ *s. n.* piept de porc fiert și afumat. (<germ. *Kaiser*/fleisch)

kakápo *s. m.* papagal-bufniță din Noua Zeelandă. (<engl. *kakapo*)

kakemóno *s. n.* pictură japoneză pe mătase sau hârtie, executată în tuș sau în acuarelă, care se suspendă vertical pe perete și se poate rula. (<fr., jap. *kakemono*)

kakí[1] *adj. inv., s. n.* (de) culoare galben-cafenie cu nuanțe verzui. (<fr. *kaki*)

kakí[2] *s. n.* fruct al unui arbore exotic, cu pulpa moale și dulce, având aspectul unei tomate; caisă japoneză. (<fr., jap. *kaki*)

kála-azár *s. n.* boală parazitară gravă, endemică pentru regiunile tropicale, produsă de un protozoar. (<fr. *kala-azar*)

kalám *s. n.* sistem teologic al islamului sunnit; metodă națională și jurisprudență ecoatomică de comunitate samită. (<ar. *kalam*)

kalașnikov *s. n.* automat-mitralieră, de origine rusească. (< Kalașnikov n. pr.)

kaliemíe *s. f.* prezența potasiului în sânge; potasemie. (<fr. *kaliémie*)

kalipatrón *s. n.* cutie de tablă umplută cu hidroxid de potasiu, care, încorporată în masca de protecție, servește la regenerarea aerului din mine. (<germ. *Kalipatron*)

káliu *s. n.* potasiu. (<germ. *Kalium*)

kaliuríe *s. f.* prezența potasiului în urină. (<fr. *kaliurie*)

kalmuc, -ă **I.** *s. m. pl.* popor mongol din fosta URSS care trăiește între Don și Volga și în Siberia. **II.** *adj. s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (<fr. *kalmoucs*)

kalokagathía *s. f.* **1.** (*fil.*) idealul educativ, de om dezvoltat armonios. • armonizare a frumosului și binelui în idealul perfecțiunii. **2.** teorie estetică potrivit căreia toate valorile superioare ale spiritului, inclusiv cele morale și ale cunoașterii, pot avea și valoare estetică. (<gr. *kalokagathia*)

kalóng *s. m.* cel mai mare liliac din lume, care trăiește în Asia tropicală, ziua dormind în arbori, agățat cu capul în jos, și seara deplasându-se în plantații pentru a se hrăni cu fructe. (<engl. *kalong*)

kamála *s. f.* pulbere roșie obținută dintr-un arbore indo-malaezi din Extremul Orient, cu fructul tenifug și colorant. (<fr. *kamala*)

kamarínskaia *s. f.* cântec și joc popular rus cu o mișcare vie și antrenantă. (<rus. *kamarinskaia*)

kámă *s. f.* formă de relief izolată în partea superioară a unei delte, cu aspect neted, care ia naștere datorită sedimentării fluviatile sau lacustre a materialului detritic între o masă de gheață stagnantă și versanții văii. (<engl. *kame*)

kámi *s. m. pl.* nume generic dat în vechea Japonie spiritelor, forțelor și fenomenelor supranaturale. (<fr., jap. *kami*)

kamikáze **I.** *s. m.* pilot (japonez) care se sacrifică într-o acțiune de luptă. • (*p. ext.*) persoană temerară. • (*adj.*) de o temeritate sinucigașă; (*fig.*) sinucigaș. **II.** *s. n.* avion de luptă al marinei japoneze încărcat cu exploziv, pilotat de un kamikaze (I), care se arunca asupra țintei. (*p. ext.*) mașină capcană sinucigașă. (< fr., jap. *kamikaze*)

kampóng *s. n.* aglomerație umană, sat în Java și Indochina. (< fr., jap. *kampong*)

kána *s. f. inv.* semn silabic în scrierea japoneză. (<fr. *kana*)

kanamicină *s. f.* antibiotic cu un larg spectru antibacterian. (< fr. *kanamycine*)

kantéle *s. n.* instrument popular carelian cu coarde întinse deasupra unei mici cutii de rezonanță, care se ating cu degetele. (<germ. *Kantele*)

kanthál *s. n.* aliaj de fier, crom, aluminiu și cobalt, cu rezistivitate electrică superioară. (<germ. *Kanthal*)

kantián, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al kantianismului. (<fr. *kantien*)

kantianísm *s. n.* doctrina filosofică a lui Kant, care recunoaște existența lumii materiale în afara conștiinței, negând însă posibilitatea de a o cunoaște; kantism. (<it. *kantianismo*)

kantísm *s. n.* kantianism. (<fr. *kantisme*)

kaón *s. m.* particulă elementară, mezonul K. (<fr. *kaon*)

kápo *s. m.* deținut cu funcție de comandă, în lagărele naziste. (<germ. *Kapo*)

káppa *s. m.* a zecea literă a alfabetului grecesc (K, k), corespunzând sunetului *k*. (<fr. *kappa*)

karaóke *s. n.* gen de distracție de discotecă, originară din Japonia, în care se cântă la microfon piese de muzică pop ca acompaniament instrumental. (<jap. *karaoke*).

karoshi /caroși/ *s. n.* moarte survenită în urma supraefortului. (cf. jap. *kar*, supraefort, extenuare)

karáte *s. n.* metodă de luptă, de origine japoneză, în care se folosesc o serie de poziții, deplasări, lovituri cu mâna sau cu piciorul, blocaje, eschive, parade. (<fr., jap. *karaté*)

karatéka *s. m.* sportiv care practică karate; karatist. (<fr. *karatéka*)

karatíst *s. m.* (*rar*) karateka. (<karate + -ist)

karibú *s. m.* ren din Canada. (<germ. *Karibu*, fr. *caribou*)

karité *s. m.* arbore din Africa ecuatorială, din ale cărui semințe se scoate o materie grasă, comestibilă. (<fr. *karité*)

kárling *s. n.* creastă de munte stâncoasă, crenelată și ascuțită, specifică morfologiei glaciare. (<germ. *Karling*, fr., engl. *karling*)

kárma *s. f.* noțiune a filosofiei budiste care desemnează renașterile și reîncarnările succesive ale sufletelor, migrația acestora după moarte, în funcție de faptele săvârșite pe pământ; fatalitate, destin. (<engl., fr., sancr. *karma*)

karnác *s. n.* calitate de bumbac egiptean. (<fr. *karnac*)

kasher /caşér/ *adj. inv., adv.* (despre alimente) pur, curat, potrivit ritualurilor mozaice. (<fr. *kasher*)

kasídă *s. f.* specie a liricii turce și persane, asemănătoare cu oda. (<fr. *kasside*)

kasíți *s. m. pl.* populație antică din Asia Mică, care au stăpânit în mileniul II-I î. H. Babilonul, apoi pe asirieni. (<fr. *kassites*)

kasolít *s. n.* silicat de plumb și de uraniu hidratat. (<fr. *kasolite*)

katakána *s. f.* scriere silabică japoneză, cu 46 de semne, în principal pentru neologisme provenind din altă limbă decât chineza. (<germ., jap. *Katakana*)

katiúșă *s. f.* rachetă[1] de origine rusească. (<rus. *katiușa*)

kaúri *s. n.* rășină fosilă folosită la fabricarea vernisului. (<fr. *kauri*)

káva *s. f.* plantă exotică din familia piperaceelor, care crește în numeroase insule polineziene și a cărei rădăcină are miros plăcut și gust acru. • băutură din rădăcina acestei plante. (<fr. *kawa*)

kazáh, -ă **I.** *s. m. pl.* popor constituit ca națiune în Kazahstan. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. n.*) dialect turc, înrudit cu cel kirghiz, vorbit de kazahi. (<fr. *kazakh*)

kazanián *s. n.* etaj al permianului superior de facies marin, pe platforma rusă, corespunzător turingianului din vestul Europei. (după rus. *kazanskii*)

kazoo /cazú/ *s. n.* instrument muzical rudimentar, la negrii din America de Nord, dintr-un tub închis la capăt de o membrană care vibrează o dată cu emisia vocală. (<engl. *kazoo*)

kéa *s. m.* papagal din Noua Zeelandă, care trăiește în munți, hrănindu-se cu plante. (<germ. *Kea*)

kedív *s. m.* titlu purtat de viceregii Egiptului între 1867 și 1914. (<fr. *khédive*)

kélvin *s. m.* unitate de măsură a temperaturii, egală cu 1/273,16 din temperatura absolută a punctului triplu al apei. (<engl., fr. *kelvin*)

kenáf *s. m.* plantă din estul Indiei, bogată în fibre. (<engl. *kenaf*)

kemán *s. n.* vechi instrument în lumea arabă, cu coarde și arcuș, unde se lovea cu un bastonaș. (<ar. *kemange/h/*)

kéndo *s. n.* artă marțială de origine japoneză, un fel de scrimă, practicată cu ajutorul unor bastoane, săbii. (<fr., jap. *kendo*)

kendóka *s. m.* sportiv care practică kendo. (<fr. *kendoka*)

KENO- v. ceno[1]-.

kenofobíe *s. f.* cenofobie. (<fr. *kénophobie*)

kenotrón *s. n.* tub electronic cu doi electrozi, pentru redresarea curenților alternativi de înaltă tensiune. (<fr. *kénotron*)

kéntia *s. f.* palmier australian cultivat în Europa ca plantă de agrement. (<fr. *kentia*)

kenyán, -ă **I.** *s. m. pl.* popor care locuiește în Kenya (Africa). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor . (<*Kenya* + *-an*)

keramít *s. n.* clincher ceramic prin arderea amestecului de argilă refractată cu marnă dolomitică, din care se fabrică dalele de pavaj. (<fr. *kéramite*)

kerdométru *s. n.* aparat pentru măsurarea nivelului de zgomot pe liniile telefonice. (<fr. *kerdomètre*)

keri *s. m. pl.* spiritele morților la greci. (<germ. *Keren*)

keriterapíe *s. f.* tratament medical prin băi de parafină. (<fr. *kerithérapie*)

kerosén *s. n.* combustibil petrolier, folosit la motoare cu reacție. (<engl. *kerosene*)

kéta *s. f.* pește teleeostean înrudit cu păstrăvul, dar mai mare, care trăiește în mările din Extremul Orient și migrează în fluvii pentru reproducere. (<rus. *keta*)

ketamínă *s. f.* drog mai periculos, substanță tranchilizantă sintetică, folosit ca anestezic general. (<fr. *ketamine*)

ketch /checi/ *s. n.* navă mică cu vele cu doi arbori inegali. (<engl. *ketch*)

ketchup /chéciap/ *s. n.* sos picant din suc de roșii, oțet și mirodenii. (<engl. *ketchup*)

keuper /cóipăr/ *s. n.* ultimul etaj al triasicului de facies german. (<germ. *Keuper*)

kevír *s. n.* fund al unei depresiuni, în regiunile premontane din Iran, pustiu, cu argile sărate. (<germ. *Kewir*)

keyboárd /cheibaud/ *s. n.* clape, claviatură; tastatură. (<engl. *keyboard*)

keylár *s. n.* material compozit foarte ușor, rezistent la șoc și la coroziune, neinflamabil, folosit în aeronautică. (n. com.)

keynesián, -ă /chei/ *adj., s. m. f.* (adept) al keynesismului. (<fr. *keynésien*)

keynesísm *s. n.* doctrină economică burgheză modernă care limitează procesul reproducției la sferele circulației și consumului și, susținând că venitul național și gradul de utilizare a forței de muncă ar depinde de nivelul cheltuielilor, rolul hotărâtor în creșterea venitului național revenind consumului, consideră că statul capitalist, prin politica sa fiscală, de credit etc. și prin combaterea înclinației spre consum, ar putea preveni crizele economice. (după fr. *keynésianisme*)

khamsín /cam-/ *s. n.* vânt uscat, cu nisip, asemănător cu siroco, în Egipt. (<fr. *khamsin*)

kharidjísm *s. n.* doctrină a unei secte musulmane care revendică pentru orice musulman dreptul de a putea fi ales calif. (<fr. *kharidjisme*)

kharidjít, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al kharidjismului. (<fr. *kharidjite*)

khervarí *s. f.* limbă din familia de limbi munda, vorbită de numeroase popoare din India centrală. (<fr. *khervari*)

khmer, -ă **I.** *s. m. pl.* populație din Cambodgia, sudul Vietnamului, Laosului și sud-estul Thailandei. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) aparținând acestei populații. **O** *artă* ~ = artă dezvoltată pe teritoriul Campodgiei între sec. XI-XII, reprezentând sculptura inspirată de mitologia brahmană sau budistă. • (*s. f.*) limbă vorbită de khmeri. (<fr. *khmer*)

kiang *s. m.* hemion care trăiește în cete mici prin Asia Centrală și Tibet. (<germ. *Kiang*)

kibbútz /chibuț/ *s. n.* fermă colectivă în Israel. (<fr., ebr. *kibboutz*)

kickboxér *s. m.* component al kichboxingului. (<engl. *kickboxer*)

kíckboxing *s. n.* **1.** sport asemănător cu boxul, în care se aplică lovituri cu mâinile și picioarele. **2.** (*fig.*) bandă de cartier, caracterizată prin violența cu care înfruntă membrii bandelor rivale; suporter, în special, al echipelor de fotbal care se bate pe stadion și în afara acestuia cu suporterii altor echipe. (<engl. *kick-boxing*)

kidnappá *vb. tr.* a fura un copil; (*p. ext.*) a fura o persoană (în scopuri politice sau pentru răscumpărare). (<engl. *kidnap*, fr. *kidnapper*)

kidnápper *s. m.* autor al unui kidnapping. (<engl. *kidnapper*, fr. *kidnappeur*)

kidnápping *s. n.* răpire (de copii), cu scopul de a extorca bani sau a teroriza. (<engl. *kidnapping*)

kiéf *s. n.* **1.** repaus absolut, în mijlocul zilei, la orientali. **2.** stare de beatitudine. (<fr. *hief*)

kiefer /chífer/ *s. n.* (*sport*) tip de întoarcere în natație. (<engl., fr. *kiefer*)

kieselgúr /chizel-/ *s. n.* diatomit. (<germ. *Kieselgur*)

kieserít /chize-/ *s. n.* sulfat hidratat natural de magneziu, din care se prepară sarea amară. (<germ. *Kieserit*, fr. *kiesérite*)

kieveán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Kiev (Ucraina). (<Kiev + -ean)

killer /chilăr/ *s. m.* ucigaș plătit. (<engl. *killer*)

kiln *s. n.* cuptor simplu cu cuvă verticală pentru calcinare. (<germ. *Kiln*, engl. *kiln*)

KILO- *elem.* „o mie", „de o mie de ori". (<fr. *kilo-*, cf. gr. *khilioi*)

kiloampér *s. m.* unitate de intensitate electrică, de 1000 de amperi. (<fr. *kiloampère*)

kiloampermétru *s. n.* instrument pentru măsurarea curenților electrici de mare intensitate, gradat în kiloamperi. (<fr. *kiloampermètre*)

kilobyte /-bait/ *s. m.* (*inform.*) unitate de măsură pentru memorie, de 1024 de byți; kilooctet. (<engl. *kilobyte*)

kilocaloríe *s. f.* unitate de măsură a cantității de căldură, de 1000 de calorii. (<fr. *kilocalorie*)
kilocíclu *s. m.* kilohertz. (<fr. *kilocycle*)
kilocuvânt *s. n. (inform.)* multiplu al cuvântului, egal cu 1024 de cuvinte. (<kilo- + cuvânt)
kiloelectronvólt *s. m.* unitate de măsură pentru energie, de 1000 de electronvolți. (<fr. *kiloélectronvolt*)
kilográm *s. n.* unitate fundamentală de măsură a masei, egală cu masa unui litru de apă distilată la temperatura de 4şC. **o ~-forță** = unitate de măsură a forței, reprezentând greutatea kilogramului etalon într-un loc de pe pământ unde accelerația greutății are valoare normală. (<fr. *kilogramme*)
kilogram-métru *s. m.* unitate de măsură a lucrului mecanic şi a energiei, egală cu efortul necesar pentru deplasarea unei greutăți de 1 kg cu 1 m. (<fr. *kilogrammètre*)
kilohertz /-hérț/ *s. m.* unitate de măsură pentru frecvență, de 1000 de hertzi; kilociclu. (<fr. *kilohertz*)
kilojoule /-júl/ *s. m.* unitate de măsură pentru energie, de 1000 de jouli. (<fr., engl. *kilojoule*)
kilolítru *s. m.* unitate de măsură pentru volume, de 1000 de litri. (<fr. *kilolitre*)
kilometrá *vb. tr.* a marca cu borne kilometrice distanțele de-a lungul unui drum. (<fr. *kilométrer*)
kilometráj *s. n.* **1.** măsurarea în kilometri a unui itinerar. • distanța, în kilometri, parcursă de un autovehicul. **2.** aparat de bord care înregistrează distanța parcursă. (<fr. *kilométrage*)
kilométric, -ă *adj.* referitor la kilometru. • *(fig.)* foarte lung. (<fr. *kilométrique*)
kilométru *s. m.* unitate de măsură pentru lungime, de 1000 de metri. (<fr. *kilomètre*)
kilomól *s. m.* cantitate de substanță a cărei masă, exprimată în kilograme, este, numeric, egală cu masa moleculară. (<kilo- + mol)
kilooctét *s. m.* kilobyte. (<engl. *kilooctet*)
kiloohm /-óm/ *s. m.* unitate de rezistență electrică, de 1000 de ohmi. (<germ. *Kiloohm*)
kilopársec *s. m.* unitate de măsură a distanțelor interastrale, de 1000 de parseci. (<kilo- + parsec)
kilotónă *s. f.* unitate de măsură pentru masă, de 1000 de tone. (<fr. *kilotonne*)
kilotónic, -ă *adj.* exprimat în kilotone. (<fr. *kilotonique*)
kilovár *s. m.* unitate de măsură pentru puterea reactivă, de 1000 de vari. (<fr., engl. *kilovar*)
kilovólt *s. m.* unitate de măsură a tensiunii electrice, de 1000 de volți. (<fr. *kilovolt*)
kilovolt-ampér *s. m.* unitate de măsură pentru puterea electrică aparentă, de 1000 de voltamperi. (<fr. *kilovoltampère*)
kilovoltmétru *s. n.* voltmetru pentru măsurarea tensiunii în kilovolți. (<fr. *kilovoltmètre*)
kilowátt *s. m.* unitate de măsură a puterii, de 1000 de wați. (<fr. *kilowatt*)
kilowát-óră *s. m.* unitate de măsură a energiei, egală cu energia produsă într-o oră de un generator cu puterea de un kilowatt. (<fr. *kilowatt-heure*)
kilt *s. m.* fustă scurtă, din portul tradițional al scoțienilor. (<engl., fr. *kilt*)
kimberlít *s. n.* rocă eruptivă de culoare închisă, cu structură porfirică, conținând uneori cristale de diamant. (<fr. *kimberlite*)
kimeridgián *adj., s. n.* (din) etajul jurasicului superior (malm). (<fr. *kimméridgien*)
kína *s. f.* unitate monetară în Papua-Noua Guinee. (<fr. *kina*)
kinetografíe *s. f.* sistem de notație a dansurilor. (<germ. *Kinetographie*)
kinetoscóp *s. n.* aparat cu care se poate reconstitui o mişcare, privind printr-o lupă imagini fotografice care se succedă repede. (<germ. *Kinetoskop*)
kinetoterapeút *s. m.* specialist în kinetoterapie. (<fr. *kinétothérapeute*)
kinetoterapeútic, -ă *adj.* de kinetoterapie. (<fr. *kinétothérapeutique*)
kinetoterapíe *s. f.* terapeutică prin diferite activități care presupun mişcare. (<fr. *kinétothérapie*)
king *s. m.* vechi instrument muzical chinez, dintr-un şir de pietre aşezate pe un cadru, care, lovite cu un bastonaş, produc sunete diferite. (<engl. *king*)
kinkajú *s. m.* animal arboricol nocturn, de mărimea unei pisici, cu coada prehensilă, din America de Sud. (<fr. *kinkajou*)
kinorámă *s. f.* sistem de cinema panoramic, formă dezvoltată a sistemului cinerama, cu deosebirea că în cele trei cabine de proiecție se află două aparate, ceea ce permite proiectarea neîntreruptă a filmelor de lung metraj. (<germ. *Kinorama*)
kip *s. m.* unitatea monetară în Laos. (<fr. *kip*)
kíppa *s. f.* acoperitoare a creştetului capului, purtată de evrei. (<fr. *kippa*)
kips *s. n.* piele de zebu. (<engl. *kips*, germ. *Kips*)
kirghíz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Kirghizia (Asia Centrală). • *(s. f.)* limbă turcă înrudită cu cea kazahă. (<fr. *kirghiz*)
kírsch *s. n.* vişinată. (<fr. *kirsch*)
kísmet *s. n.* (în islamism) destin, fatalitate, soartă, voința lui Alah, pe care omul nu o poate schimba. (<germ. *Kismet*)
kit *s. n.* ansamblu, set. (<engl. *kit*)
kitára *s. f.* instrument muzical cu coarde ciupite în Grecia antică, asemănător cu lira. (<germ. *Kithara*, gr. *kithara*)
kitaréd *s. m.* nume dat lui Apolo, conducătorul corului muzelor, care cântă cu kitara. • rapsod, recitator care cântă şi din kitara. (<germ. *Kitharöde*, gr. *kitharaoidos*)
kitarodíe *s. f.* cântec vocal acompaniat de kitara. (<germ. *Kitarodie*, gr. *kitarodia*)
kitesúrf *s. n.* sport cu zmeul (de hârtie etc.). (<engl. *kitesurf*)
kíting *s. n.* sport constând abilitatea de a pluti pe apă a unei persoane aflate pe o placă de surf, fiind tras de vânt prin manevrarea unei combinații de parapantă şi velă. (<engl. *kiting*)
kitsch /chici/ *s. n.* creație de nivel scăzut, artă de prost gust, pseudoartă. • reproducere, copiere pe scară industrială a unor opere artistice, multiplicate şi valorificate comercial; obiect de proastă calitate. (<germ. *Kitsch*)
kitschizá *vb. tr. (rar)* a falsifica, a denatura, a vulgariza arta, climatul estetic. (<kitsch + -iza)
kíwi[1] *s. f.* pasăre acarinată din Noua Zeelandă, cu ciocul lung şi ascuțit, uşor curbat, având aripile atrofiate; apterix. (<fr., engl. *kiwi*)
kíwi[2] *s. n.* fruct exotic, asemănător cu para, cu scoarța păroasă şi pulpa verde şi dulce. • băutură răcoritoare din acest fruct. (<fr., engl. *kiwi*)
klíppă *s. f.* bloc de rocă de mari dimensiuni, izolat, deosebit de rocile din jur. (<fr., engl. *klippe*)
Knessét *s. n.* parlament unicameral al statului Israel. (<engl. *Knesset*)
knockout /nócaut; abr. *k. o.* / *s. n.* scoaterea din luptă, la box, a adversarului, declarat învins dacă, doborât la podea, nu poate relua lupta în decurs de zece secunde. (<fr., engl. *knock-out*)
knockautá *vb. tr.* a face knockaut. (<knockaut)
knockdown /nócdaun; abr. *k. d.* / *s. n.* situație în care boxerul trântit la podea se ridică înainte ca arbitrul să numere până la zece. (<fr., engl. *knock-down*)
know-how /nău-hau/ *s. n.* ansamblu de formule, definiții tehnice, documente, desene şi modele, rețete tehnice, procedee, experiență de producție etc. la fabricarea unui produs dat. (<engl. *know-how*)
koála *s. m.* mamifer cățărător din ordinul marsupialelor, ca un ursuleț, care trăieşte în pădurile umede din Australia, hrănindu-se cu frunze de eucalipt. (<fr. *koala*)
kob *s. m.* antilopă cu coarnele elipsoidale, din mlaştinile Africii australe. (<fr. *kob*)
koblenzián, -ă /-ți-an/ *adj., s. n.* (din) al doilea etaj al devonianului inferior. (<fr. *koblentzien*)
kobóld *s. m. (mit. germanică)* demon familiar, spiriduş, păzitor al metalelor prețioase din pământ. (<germ. *Kobold*)
kódak *s. n.* aparat de fotografiat (mic). (<engl. *kodak*)
kogái *s. n.* poluare. (<engl., jap. *kogai*)
kohól *s. n.* sulfură de antimoniu, folosit de orientali pentru strălucirea ochilor şi în scop profilactic. (<fr. *kohol*)
koiné *s. f. / s. n.* limbă comună grecească, formată din sec. IV-III î. H. pe baza dialectului atic. • (astăzi) limbă comună, supralocală. (<fr., gr. *koiné*)

kóka *s. n.* (*sport*) decizie de arbitru care acordă unui jucător 3 puncte pentru executarea unui procedeu. (<jap. *koka*)

koré *s. f.* statuie antică grecească reprezentând o fată tânără într-un drapaj bogat şi ţinând în mâna dreaptă o floare, o pasăre, sau un obiect. (<fr., gr. *kore*)

kosovár, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Kosovo (Serbia). (<Kosovo + -ar)

kóto *s. n.* instrument nipon cu coarde ciupite, asemănătoare cu harpa. (<fr., jap *koto*)

kouros /cú-/ *s. n.* statuie antică grecească reprezentând un tânăr atlet nud, în poziţie frontală, cu braţele întinse pe lângă corp şi cu un picior puţin scos înainte. (<fr., gr. *kouros*)

kóvar *s. n.* aliaj de fier, nichel şi cobalt, folosit la fabricarea becurilor şi tuburilor electrice. (n. com.)

kraál *s. n.* aşezare temporară a crescătorilor de vite în Africa de Sud, în care colibele sunt dispuse în cerc, în jurul oborului animalelor. (<fr. *kraal*)

kraft *s. n.* hârtie foarte solidă, pentru ambalaje, izolări etc. (< germ. *Kraft*)

kráken *s. m.* monstru marin uriaş, fantastic din legendele scandinave. (<fr. *kraken*)

krarupizáre *s. f.* procedeu în telefonie, pentru a mări eficienţa liniilor lungi de comunicaţii prin înfăşurarea conductoarelor cu un fir sau cu o bandă subţire din fier ori permalloy. (după fr. *krarupisation*)

kremlinológ *s. m.* specialist în probleme privind Kremlinul. (<*Kremlin* + *-log*)

krennerít *s. n.* minereu aurifer. (<engl. *krennerit*, fr. *krennérite*)

krill *s. m.* mic crustaceu din apele arctice, comestibil. (<engl. *krill*)

kriptón *s. n.* element chimic din familia gazelor inerte, obţinut prin distilarea fracţionată a aerului lichid, folosit la becurile cu incandescenţă. (<fr. *krypton*)

krónprinz /-prinţ/ *s. m.* titlu purtat de moştenitorul tronului din imperiile german şi austriac. (<germ. *Kronprinz*)

kúba *s. f.* monument ridicat în memoria unui personaj venerat, în Africa de Nord. (<fr. *koubba*)

kúdu *s. m.* antilopă africană cu coarne în spirală. (<germ. *Kudu*)

kugelhópt /cugăl-/ *s. n.* prăjitură în formă de turban, pufoasă, acoperită cu stafide, din regiunea Alsacia. (< germ. *Kugelhopt*)

kulán *s. m.* hemion din sudul Siberiei şi stepele Mongoliei şi Chinei. (<germ. *Kulan*)

kúmel *s. n.* lichior de chimen. (<fr. *kummel*)

kumité *s. n.* luptă marţială, de origine japoneză, constând dintr-o înlănţuire de mişcări de atac şi de apărare, cu mai mulţi adversari. (<jap. *kumite*)

kungurián, -ă *adj., s. n.* (din) etajul permianului mijlociu de facies marin, pe platforma rusă, corespunzător saxonianului din vestul Europei. (<Kungur /Rusia/ + *-ian*)

kurceatóviu *s. n.* element chimic transuranic. (<Kurcea- tov n. pr. + *-iu*)

kurd, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Turcia, Iran, Irak şi alte ţări învecinate. • (*s. f.*) limbă turcă vorbită de kurzi. (<fr. *kurde*)

kurgán *s. n.* movilă de pământ, ridicată deasupra unui mormânt funerar în regiunile de stepă din Cauzac şi inventarul lui. (< rus. *kurgan*)

kursáal *s. n.* **1.** stabiliment într-o staţiune termală, care oferă în timpul curei recrearea şi odihna în saloane de lectură şi de divertisment. **2.** cazino. (<germ. *Kursaal*)

kurúmă *s. f.* (*geogr.*) torent de piatră.

kusvasz *s. m.* rasă de câine, originar din Tibet, crescut în special pentru protecţie, pază şi ca animal de stână, foarte inteligent, puternic şi robust, cu blană complet albă, utilizat mai ales în Ungaria. (<germ. *Kusvasz*)

kuwaitián, -ă /cuvei-/ **/kuweitían, -ă** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Kuwait/Kuweit (Arabia). (<*Kuwait* + *-ian*)

kwácha /cua-/ *s. f.* unitatea monetară în Malawi şi Zambia. (< fr. *kwacha*)

kwánza /cuan-/ *s. f.* unitatea monetară în Angola. (<fr. *kwanza*)

kyát *s. m.* unitatea monetară a Birmaniei. (<fr. *kyat*)

L

la *s. m.* (*muz.*) **1.** treapta a şasea a gamei diatonice; sunetul şi nota corespunzătoare. **2.** coarda sau clapa unui instrument care redă acest sunet. (< it. *la*)

lab[1] *s. n.* labferment. (< germ. *Lab*, fr. *lab*)

-láb[2] *elem.* „care ia". (< gr. *-labos* < lambanein, a lua)

labadíşti *s. m. pl.* doctrină, sectă a bisericilor protestante şi a creştinismului primitiv, iniţiată de Jean Labadie, referitor la calvinist francez. (< fr. *labadistes*)

labárum *s. n.* stindard purpuriu al împăraţilor romani din epoca lui Constantin cel Mare. (< lat. *labarum*)

labél *s. m.* **1.** petala superioară a corolei orhideelor. **2.** partea mediană a buzei inferioare la insecte. (< fr. *labelle*, lat. *labellum*)

labelát, -ă *adj.* (despre flori) prevăzut cu label. (< fr. *labellé*)

labferméntt *s. n.* enzimă a sucului gastric la mamifere, care coagulează laptele în mediu natural sau uşor acid; lab[1], chimază; cheag. (< fr. *labferment*)

LABI(O)- *elem.* „buză". (< fr. *labi/o/-*, cf. lat. *labium*)

labiál, -ă *adj.* referitor la buze. • (despre sunete; şi *s. f.*) care se articulează cu participarea buzelor. (< fr. *labial*)

labializá *vb. tr.* a da unui sunet valoarea labială (pronunţându-l prin rotunjirea buzelor, ca în cazul vocalelor *u* sau *o*). (< fr. *labialiser*)

labiát, -ă **I.** *adj.* (despre corolă, caliciu) prevăzut cu labii. **II.** *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate, gamopetale, erbacee sau semiarbuşti, cu corolele bilabiate. (< fr. *labié/es/*)

lábie *s. f.* element constitutiv al vulvei; buză; labium. (< germ. *Labia*, lat. *labium*)

labíl, -ă *adj.* **1.** nestatornic, schimbător, instabil. **2.** (despre un sistem fizic) în stare de echilibru instabil. **3.** (despre debitul verbal al unor bolnavi mintali) abundent şi necontrolat. (< fr. *labile*, lat. *labilis*)

labilitáte *s. f.* **1.** atitudine labilă, comportare schimbătoare, nestatornică. **2.** (*fig.*) însuşirea de a fi labil; instabilitate. **3.** (*biol.*) însuşire a materiei vii de a-şi modifica starea în funcţie de mai mulţi factori. (< fr. *labilité*)

labiodentál, -ă *adj., s. f.* (consoană) care se articulează prin atingerea buzei de jos de dinţii incisivi superiori. (< fr. *labiodental*)

labiodonţíe *s. f.* raport de ocluzie în care dinţii incisivi frontali de pe arcada superioară se întâlnesc pe marginea incisivă cu cei de pe arcada inferioară. (< fr. *labiodontie*)

labiolectúră *s. f.* percepere a vorbirii după mişcarea buzelor şi limbii celui care vorbeşte. (< labio- + lectură)

labiopalatál, -ă *adj., s. f.* (consoană) care se articulează cu ajutorul buzelor şi prin atingerea dosului părţii anterioare a limbii de vălul palatului. (< fr. *labiopalatal*)

labiovelár, -ă *adj., s. f.* (consoană) care se articulează prin rotunjirea buzelor şi atingerea limbii de vălul palatului. (< fr. *labiovélaire*)

labirínt[1] *s. n.* **1.** construcţie cu foarte multe încăperi şi galerii în care orientarea este dificilă. • grădină ornamentală din benzi înguste de arbuşti. **2.** dalaj meandric în unele catedrale din Evul Mediu, pe care credincioşii trebuiau să-l urmeze ca pe un drum de expiere. **3.** joc de inteligenţă care cere a găsi ieşirea dintr-o reţea de linii întortocheate. • joc constând dintr-un cub din plastic transparent, din 64 de cămăruţe, la care unii pereţi au câte un orificiu ce lasă să treacă o bilă de metal. **4.** (*fig.*) încurcătură, încâlceală datorată unor dificultăţi, unei proceduri. • situaţie încurcată, fără ieşire. **5.** dispozitiv folosit în diverse instalaţii pentru a obliga un fluid să parcurgă un drum lung, în scopul de a-i micşora viteza. **6.** parte a urechii interne, formată din cavităţi sinuoase. (< fr. *labyrinthe*, lat. *labyrinthus*)

LABIRINT[2]**(O)-** *elem.* „labirint". (< fr. *labyrinth/o/-*, cf. lat. *labyrinthus*, gr. *labyrinthos*)

labirintectomíe *s. f.* excizie a labirintului urechii. (< fr. *labyrinthectomie*)

labiríntic, -ă *adj.* **1.** referitor la un labirint. **2.** (*fig.*) întortocheat, încâlcit. (< fr. *labyrinthique*)

labirintifórm, -ă *adj.* în formă de labirint. (< fr. *labyrinthiforme*)

labirintítă *s. f.* inflamaţie a urechii interne. (< fr. *labyrinthite*)

labirintodónţi *s. m. pl.* grup de amfibieni fosili, având dinţi prevăzuţi cu încreţituri sinuoase complicate. (< fr. *labyrinthodontes*)

labirintotomíe *s. f.* operaţie de perforare a labirintului urechii. (< fr. *labyrinthotomie*)

lábium *s. n.* **1.** baza inferioară a insectelor şi a unor miriapode. **2.** labie. **3.** conformaţie în formă de buză a corolei. (< lat. *labium*)

laboránt, -ă *s. m. f.* specialist în lucrări sau experienţe de laborator. (< germ. *Laborant*)

laboratór *s. n.* **1.** local, încăpere cu aparatură specială pentru cercetări ştiinţifice, experienţe, lucrări fotografice etc. **2.** (*fig.*) şantier de creaţie. (< germ. *Laboratorium*, fr. *laboratoire*)

laboriós, -oásă *adj.* **1.** harnic, muncitor. **2.** care necesită multă muncă, osteneală. • (despre stil) greoi. (< fr. *laborieux*, lat. *laboriosus*)

laboriozitáte *s. f.* faptul, însuşirea a ceea ce este laborios. (< fr. *laboriosité*)

labradór[1] *s. n.* feldspat plagioclaz în unele roci, ca dioritul, piatră semipreţioasă. (< fr. *labrador*)

labradór[2] *s. m.* **1.** rasă de raţe de talie mică, cu penajul negru şi carnea fină. **2.** rasă de câini de vânătoare cu părul scurt, robuşti, buni înotători. (< fr. *labrador*)

labradór[3] *s. m.* plugar în Spania. (< sp. *labrador*)

labradorít *s. n.* rocă magmatică efuzivă, din microlite de labrador[1]. (< fr. *labradorite*)

labríde *s. n. pl.* familie de peşti marini: labrul. (< fr. *labridés*. lat. *labridae*)

lábru *s. m.* peşte marin comestibil, viu colorat, care trăieşte pe lângă ţărmuri stâncoase; buzat. (< fr. *labre*)

lábrum *s. n.* **1.** structură anatomică în formă de buză. • buza superioară la insecte, la mamifere. **2.** expansiune externă a marginii cochiliei gasteropodelor. (< lat. *labrum*)

laburísm *s. n.* doctrină politică, socialist-reformistă a unor partide laburiste. (< engl. *labourism*)

laburíst, -ă **I.** *adj.* care aparţine, se referă la politica şi ideologia unui partid laburist. **o** *partid ~* = denumire a unor partide politice de orientare social-democratică din unele ţări. **II.** *s. m. f.* membru al unui partid laburist. (< engl. *labourist*)

lac *s. n.* **1.** soluție pe bază de oxid de aluminiu gelatinos, cu un colorant, folosită în pictură. **2.** suc răşinos al unor arbori din Extremul Orient, din care se prepară o soluție pentru lustruit mobile. **3.** lichid cu care se acoperă unele corpuri pentru a le feri de umezeală, de rugină etc. (<germ. *Lack*)

lacáză *s. f.* enzimă din sfeclă, ciuperci, fructe etc. (<fr. *laccase*)

lacedemonián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Lacedemonia (Sparta); spartan. (<fr. *lacédémonien*)

lacerá *vb. tr.* a sfâşia, a rupe în bucăți. (<fr. *lacérer*, lat. *lacerare*)

lacerát, -ă *adj.* (despre frunze, țesuturi) cu marginile crestat neuniform. (<fr. *laceré*, lat. *laceratus*)

lacerație *s. f.* lacerare. (<fr. *lacération*, lat. *laceratio*)

lacérnă *s. f.* manta largă deschisă, pe care romanii o purtau peste togă şi care se prindea cu o agrafă la gât. (<lat. *lacerna*)

lacértă *s. f.* şopârlă. (<lat. *lacerta*)

LACERTI- *elem.* „şopârlă". (<fr. *lacerti-*, cf. lat. *lacerta*)

lacertíde *s. f. pl.* familie de lacertilieni: şopârlele şi reptilele înrudite. (<fr. *lacertidés*)

lacertifórm, -ă *adj.* cu aspect de şopârlă. (<lacerti- + -form)

lacertiliéni *s. m. pl.* ordin de reptile ovipare, cu corpul alungit şi acoperit cu solzi: şopârlele, cameleonii, gecko etc.; saurieni. (fr. *lacertiliens*)

lachéu *s. m.* **1.** servitor îmbrăcat în livrea. **2.** (*fig.*) om slugarnic, servil. (<fr. *laquais*)

laciniát, -ă *adj.* cu lacinii. (<fr. *lacinié*, lat. *lacciniatus*)

lacínie *s. f.* fâşie îngustă a unei frunze, petale etc. (<lat. *lacinia*)

lacinulát, -ă *adj.* cu lacinule. (<fr. *lacinulé*)

lacinúlă *s. f.* lacinie mică. (<fr. *lacinule*)

lacolít *s. n.* rocă intruzivă de forma unei ciuperci, care a străpuns straturile de deasupra între care s-a intercalat. (<fr. *laccolithe*)

lacónic, -ă *adj.* (despre vorbire, stil) scurt, succint, concis, lapidar. • care se exprimă în cuvinte puține, dar pline de conținut. (<fr. *laconique*, lat. *laconicus*, gr. *lakonikos*)

lacónicum *s. n.* parte a termelor romane unde se făceau băi de aburi. (<lat. *laconicum*)

laconísm *s. n.* însuşirea de a fi laconic: exprimare laconică. (<fr. *laconisme*)

lácrima-Christi *s. n.* vin alb ambrat, foarte limpede şi puțin aromat, din regiunile Campaniei (Italia). • varietate de viță-de-vie care produce acest vin. (<it. *lacrima Christi*)

lacrimál, -ă I. *adj.* **1.** referitor la lacrimi. **o** *glandă ~ă* = glandă care secretă lacrimile; *canal ~* = canal prin care se scurg lacrimile. **2.** (*fig.*) care zguduie până la lacrimi. **II.** *s. n.* mică piesă osoasă situată pe peretele medial al orbitei. (<fr. *lacrymal*)

lacrimatóriu *s. n.* (la romani) vas funerar din ceramică sau sticlă, alungit, conținând uleiuri parfumate, care se depunea în morminte o dată cu înhumarea celui decedat. (<fr. *lacrymatoire*, lat. *lacrimatorium*)

lacrimáție *s. f.* eliminare a apei sau a răşinilor prin picurare din părțile vătămate ale plantelor lemnoase. (<fr. *lacrimation*, lat. *lacrimatio*)

lacrimogén, -ă *adj.* **1.** care provoacă secreția lacrimilor. **2.** (*fig., ir*) care stârneşte plânsul cu mijloace facile. (<fr. *lacrymogène*)

lacrimogenitáte *s. f.* însuşirea a ceea ce este lacrimogen. (<lacrimogen + -itate)

lacrimósa *s. n. (muz.)* parte componentă a recviemurilor catolice. (<lat. *lacrimosa*, înlăcrimată)

lacrimóso /-zo/ *adv. (muz.)* grav, plin de durere. (<it. *lacrimoso*)

lacs *s. m.* specie de peşti din mările nordice, înrudiți cu păstrăvii; somoni. (<germ. *Lachs*)

LACT(O)-/LACTI- *elem.* „lapte". (<fr. *lact/o/-, lacti-*, cf. lat. *lac, lactis*)

lactalbumínă *s. f.* proteină din lapte. (<fr. *lactalbumine*)

lactámă *s. f.* compus organic ciclic, obținut prin deshidratarea, la încălzire, a unor aminoacizi; materie primă pentru fabricarea fibrelor sintetice. (<fr. *lactame*)

lactár *s. m.* ciupercă basidiomicetă, comestibilă, din familia agaricacee, cu pălăria de culoare portocalie, care creşte prin pădurile de fag şi de brad şi care secretă un latex alb sau colorat; roşcov. (<fr. *lactaire*, lat. *lactarius*)

lactáriu *s. n.* centru de colectare şi distribuire a laptelui de mamă. (<fr., lat. *lactarium*)

lactát[1] *s. m.* sare sau ester al acidului lactic. (<fr. *lactate*)

lactát[2]**, -ă** *adj., s. n.* (produs) din lapte. (<fr. *lacté*)

lactáție *s. f.* **1.** proces de formare şi secreție a laptelui. **2.** alăptare maternă; perioadă cât o mamă îşi poate alăpta copilul. (<fr. *lactation*, lat. *lactatio*)

lactáză *s. f.* diastază în intestin, care transformă lactoza în glucoză şi galactoză. (<fr. *lactase*)

Lactée *adj. Calea ~* = îngrămădire de stele care apar pe cer în forma unei benzi alburii; Calea-Laptelui, Drumul-Robilor. (<fr. *Lactée*)

lacteníná *s. f.* substanță din laptele crud care manifestă o puternică acțiune din inhibiție.

lactescént, -ă *adj.* care conține un suc lăptos. (<fr. *lactescent*, lat. *lactescens*)

lactescénță *s. f.* stare a unui lichid lactescent. (<fr. *lactescence*)

LACTI- v. lact(o)-.

láctic *adj. acid ~* = acid organic aflat mai ales în laptele acru. (<fr. *lactique*)

lacticemíe *s. f.* prezența acidului lactic în sânge. (<fr. *lacticémie*)

lactifér, -ă *adj.* (*anat.*) care conduce laptele; galactofor. (<fr. *lactifère*)

LACTO- v. lact(o)-.

lactobacíl *s. m.* bacterie capabilă să transforme zaharurile în acid lactic. (<fr. *lactobacille*)

lactobár *s. n.* local în care se servesc mai ales băuturi pe bază de lapte. (<lacto- + *bar*)

lactobióză *s. f.* lactoză. (<fr. *lactobiose*)

lactobutirométru *s. n.* instrument pentru măsurarea cantității de unt conținută în lapte. (<fr. *lactobutyromètre*)

lactodensimétru *s. n.* lactometru. (<fr. *lactodensimètre*)

lactodúc *s. n.* conductă specială pentru transportul laptelui. (<fr. *lactoduc*)

lactoferméntt *s. n.* ferment extras din sucul gastric al rumegătoarelor, care încheagă cazeina din lapte; chimo-zină, cheag. (<fr. *lactoferment*)

lactofermentatór *s. n.* aparat pentru stabilirea calității laptelui. (<fr. *lactofermentateur*)

lactofermentáție *s. f.* probă care urmăreşte a preciza modalitățile de coagulare a laptelui. (<fr. *lactofermentation*)

lactofíltru *s. n.* dispozitiv pentru determinarea impurităților din lapte. (<fr. *lactofiltre*)

lactoflavína *s. f.* vitamina B_2, din lapte, ouă etc.; riboflavină. (<fr. *lactoflavine*)

lactofrúct *s. n.* produs alimentar dietetic, pe bază de lapte smântânit amestecat cu zahăr, sucuri de fructe etc. (<lacto- + fruct)

lactogén, -ă *adj., s. n.* (substanță) care stimulează lactația. (<fr. *lactogène*)

lactogenétic, -ă *adj.* de lactogeneză. (<fr. *lactogénétique*)

lactogenéză *s. f.* fenomenul de producere a laptelui. (<fr. *lactogenèse*)

lactoglobulínă *s. f.* globulina din lapte. (<fr. *lactoglobuline*)

lactométru *s. n.* instrument pentru determinarea densității laptelui; galactometru; lactodensimetru. (<fr. *lactomètre*)

lactónă *s. f.* ester ciclic intramolecular din lapte. (<fr. *lactone*)

lactorée *s. f.* eliminare continuă a laptelui din mameloane. (<fr. *lactorhée*)

lactoscóp *s. n.* aparat cu care se determină conținutul de grăsime din lapte. (<fr. *lactoscope*)

lactosér *s. n.* partea lichidă din lapte. (<fr. *lactosérum*)

lactoterapie *s. f.* tratament bazat pe utilizarea laptelui, injectat sub piele. (<fr. *lactothérapie*)

lacto-vegetarián, -ă I. *adj.* (despre regimuri alimentare) compus numai din lapte, legume şi fructe. • (*s. m. f.*) cel al cărui regim alimentar constă numai din produse lactate, legume şi fructe. **II.** *s. n.* restaurant în care se consumă produse lactate, legume şi fructe. (<fr. *lacto-végétarien*)

lactoviscozimétru *s. n.* instrument pentru determinarea gradului de viscozitate a laptelui. (<lacto- + viscozimetru)
lactozát, -ă *adj.* la care s-a adăugat lactoză. (<fr. *lactosé*)
lactóză *s. f.* compus organic dulce, din lapte, folosit în industria de medicamente; lactobioză. (<fr. *lactose*)
lactozemíe *s. f.* prezența lactozei în sânge. (<fr. *lactosémie*)
lactozuríe *s. f.* prezența lactozei în urină. (<fr. *lactosurie*)
lacunár, -ă *adj.* care prezintă lacune. • (despre minerale) cu interstiții în punctele de joncțiune. **o** *sistem ~* = ansamblu de cavități discontinue care umplu interstițiile celulelor, țesuturilor și organelor. (<fr. *lacunaire*)
lacúnă *s. f.* **1.** spațiu gol în interiorul unui corp; lipsă. • (*fig.*) ceea ce lipsește ca un lucru să fie considerat complet. • întrerupere într-un text. **2.** spațiu mare umplut cu aer din limbul frunzelor. **3.** spațiu prin care trece lichidul circulant la unii viermi și moluște. **4.** (*fiz.*) nod al unei rețele cristaline, din care lipsește atomul, ionul sau molecula respectivă. **5.** lipsa depozitelor sedimentare dintr-o serie stratigrafică, datorită exondării sau eroziunii unor straturi. (<fr. *lacune*, lat. *lacuna*)
lacunós, -oásă *adj.* cu lacune. (<fr. *lacuneux*)
lacústric, -ă *adj.* lacustru. (<germ. *hakustrisch*)
lacustritáte *s. f.* caracter lacustric. (<lacrustric + -itate)
lacústru, -ă *adj.* referitor la lacuri; care trăiește sau crește în lacuri; lacustric. **o** *locuințe ~e* = locuințe (preistorice) pe stâlpi la marginea sau în mijlocul lacurilor; *formație ~ă* = formație geologică din depuneri pe fundul unei ape dulci. (<fr. *lacustre*, lat. *lacustris*)
lacveár *s. m.* gladiator care lupta cu un fel de arcan. (<lat. *laquearius*)
ládang *s. n.* sistem primitiv de agricultură în Indonezia, Filipine etc., caracterizat prin arderea vegetației și plantarea în cenușă a semințelor. (<fr. *ladang*)
ladín, -ă **I.** *s. m. pl.* populații retoromane din Elveția și nordul Italiei. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din aceste populații. • (*s. f.*) limbă italică vorbită de ladini. (<fr. *ladin*, it. *ladino*, lat. *ladinus*)
ladinián, -ă *adj., s. n.* (din) etajul superior al triasicului mediu de tip alpin. (<fr. *ladinien*)
ladíno **I.** *s. n.* varietate a indeospaniolei. **II.** *s. m.* locuitor din America Centrală, având la bază spaniola, care se îmbracă în haine moderne. (<sp. *ladino*)
lady /lédi/ *s. f.* doamnă nobilă în Anglia; soție de lord. • (*p. ext.*) doamnă. (<engl. *lady*)
lágăr *s. n.* **1. 1.** tabără. **2.** totalitatea statelor care militează pentru aceleași scopuri sau idei social-politice, pentru o anumită formă de societate („lagărul socialist" și prin extindere – în viziunea socialistă: „lagărul capitalist"). **3.** loc de internare a prizonierilor de război sau unde sunt închiși, în regimurile totalitare, cei considerați ostili regimului. **II.** organ de mașină pe care se sprijină capetele unui ax sau ale unui arbore; palier. (<germ. *Lager*)
lagéná *s. f.* **1.** vas antic cu gât strâmt, semănând a butelie, în care se păstra vinul. **2.** mică prelungire a sacului la pești, care constituie, în scara evolutivă, începutul viitorului melc al urechii interne de la vertebratele superioare. (<lat. *lagena*, fr. *lagène*)
lagenifórm, -ă *adj.* în formă de butelie. (<fr. *lagéniforme*)
LAGO- *elem.* „iepure". (<fr. *lago-*, cf. gr. *logos*)
lagoftalmie *s. f.* afecțiune care se manifestă prin aceea că pleoapa superioară nu mai acoperă ochiul, datorită paraliziei mușchiului orbicular. (<fr. *logophtalmie*)
lagomórfe *s. f. pl.* ordin de mamifere rozătoare: iepurii. (<fr. *lagomorphes*)
lagón *s. n.* întindere de apă înconjurată de stânci coraliere, într-un atol. (<fr. *lagon*)
lagostóm *s. n.* malformație congenitală cu buza superioară crestată ca la iepure. (<fr. *lagostome*)
lagunár, -ă *adj.* cu lagune. (<fr. *lagunaire*)
lagúnă *s. f.* **1.** lac din închiderea completă a unui golf de mare printr-un cordon litoral. **2.** bazin de apă rotund în mijlocul unui atol. (<it. *laguna*, fr. *lagune*)
lahár *s. m.* curgere noroioasă care apare în cazul unor erupții vulcanice însoțite de ploi abundente. (<fr. *lahar*)
lai *s. n.* poezie medievală cu caracter liric sau narativ, cu versuri scurte, în general de opt silabe, și cu rimă plată. (<fr., engl. *lai*)
láic, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (cel) care nu face parte din rândul clerului; lumesc; mirean. **2.** (*fig.*) (om) care nu este inițiat într-un anumit domeniu. (<fr. *laïque*, lat. *laicus*, gr. *laikos*)
laicát *s. n.* totalitatea laicilor din cadrul bisericii catolice. (<fr. *laïcat*)
laicísm *s. n.* **1.** doctrină a partizanilor laicizării instituțiilor învățământului. **2.** atitudine, manifestare laică; laicitate. (<fr. *laïcisme*)
laicíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al laicismului. (<fr. *laïciste*)
laicitáte *s. f.* laicism (2). (<fr. *laïcité*)
laicizá *vb. tr.* a reorganiza pe principii laice o instituție cu caracter religios. • a exclude învățământul religios din școli. (<fr. *laïciser*)
láiner *s. n.* pachebot de cursă lungă. (<engl. *liner*)
láitmotiv *s. n.* **1.** motiv, temă având o anumită semnificație, care caracterizează un personaj, o situație și care se repetă adesea în cursul unei compoziții muzicale; (*p. ext.*) fragment, motiv muzical care se repetă. **2.** (*fig.*) idee de bază a unei opere literare etc. care se repetă de mai multe ori. (<germ. *Leitmotiv*)
lakíst, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (poet) care aparține școlii lakiste. **II.** *adj. școală ~ă* = grupare literară romantică engleză de la începutul sec. XIX, care critica civilizația industrială, recomandând întoarcerea la viața patriarhală și la natură. (<fr. *lakiste*)
laláție *s. f.* repetare ritmică a unor sunete, proprie dezvoltării vorbirii la copii; bâlbâială infantilă. (<fr. *lallation*)
LALO-, -lalíe *elem.* „vorbire, pronunțare". (<fr. *lalo-*, *-lalie*, cf. gr. *lalein*, a vorbi)
lalofobíe *s. f.* teamă patologică de a vorbi. (<lalo- + -fobie[2])
lalopatíe *s. f.* logopatie. (<fr. *lalopathie*)
laloplegíe *s. f.* paralizie a mușchilor vorbirii. (<fr. *laloplégie*)
láma[1] *s. m.* preot-călugăr budist din Tibet, Mongolia etc. **o** *marele ~* = dalai-lama. (<fr. *lama*)
lamá[2] *vb. tr.* (*tehn.*) a găuri un material, a-i netezi suprafața cu o unealtă în formă de lamă, care se rotește în jurul unui ax. (<fr. *lamer*)
lamaísm *s. n.* formă particulară a budismului din Tibet și Mongolia. (<fr. *lamaïsme*)
lamaíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al lamaismului; lamaistic. (<fr. *lamaïste*)
lamaístic, -ă *adj.* lamaist. (<it. *lamaistico*)
lamantín *s. m.* mamifer cetaceu erbivor cu corpul masiv, asemănător cu foca, care trăiește în fluviile mari din Africa și America tropicală. (<fr. *lamantin*)
lamarckísm *s. n.* teorie care explică evoluția filogenetică a organismelor prin influența condițiilor de mediu, a variabilității acestora și a moștenirii caracterelor dobândite. (<fr. *lamarckime*)
lamarckíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al lamarckismului. (<fr. *lamarckiste*)
lamaseríe *s. f.* mănăstire lamaistă. (<fr. *lamaserie*)
lámă[1] *s. f.* **1.** foaie metalică subțire. **2.** limba (unui cuțit), partea de metal tăioasă a unui obiect. **3.** bucată subțire de sticlă pe care se așază substanțele ce trebuie examinate la miscroscop. **4.** strat foarte subțire de lichid. **5.** val marin provocat de furtună. (<fr. *lame*)
lámă[2] *s. f.* mamifer rumegător din familia camelidelor, care trăiește pe platourile Americii de Sud. (<fr. *lama*, sp. *llama*)
lambáda *s. f.* dans modern brazilian de perechi, cu mișcări „sugestive", în ritm de dans popular, care emană tinerețe, bucurie; melodia corespunzătoare. (<it., port. *lambada*)
lámbda *s. m.* literă a alfabetului grecesc (Λ, λ), corespunzătoare literei *l*. (<gr. *lambda*)
lambdacísm *s. n.* tulburare a vorbirii constând în imposibilitatea de a pronunța litera *l*. • aliterație în repetarea sunetului *l*. (<fr. *lambdacisme*, lat. *lambdacismus*)
lambért *s. m.* unitate de măsură pentru luminanță, egală cu radiația unei surse de lumină care emite un flux luminos de un lumen pentru fiecare cm^2 din suprafața ei. (<fr. *lambert*)

lambliáză *s. f.* parazitoză a intestinului provocată de lamblie, care se manifestă prin dureri abdominale, diaree, anemie etc.; giardiază. (<fr. *lambliase*)

lámblie *s. f.* protozoar flagelat parazit, care se stabileşte în intestinul subţire, dând naştere la tulburări; giardia. (<fr., lat. *lamblia*)

lambóu *s. n.* **1.** bucată de carne sau de piele care se conservă la amputaţii. **2.** fâşie, parte, fragment. (<fr. *lambeau*)

lambrechín I. *s. n.* **1.** draperie scurtă, în partea superioară a unei uşi, ferestre etc. **2.** element decorativ al cornişelor, balustradelor etc. **II.** *s. m. pl. (herald.)* fâşii de stofă ornamentale care împodobesc un scut, o stemă. (<fr. *lambrequin*)

lambrisá *vb. tr.* a acoperi cu lambriu. (<fr. *lambrisser*)

lambríu *s. n.* placaj de lemn, marmură care acoperă pereţii unei încăperi. (<fr. *lambris*)

lamé *s. n.* ţesătură de mătase, bumbac sau lână cu fire metalice fine. (<fr. *lamé*)

lamelá *vb. tr.* a prelucra un material în lamele (1). (<it. *lamellare*)

lamelár, -ă *adj.* cu structură în formă de lamele. (<fr. *lamellaire*)

lameláre *s. f.* asamblare într-un bloc, a mai multor lamele, în scopul obţinerii unor elemente de construcţie mai mari sau mai rezistente; lamelaţie. (<lamela)

lamelát, -ă *adj.* compus din lamele; dispus în straturi subţiri. (<fr. *lamellé*)

lamélă *s. f.* **1.** plăcuţă subţire de sticlă, de metal sau de lemn; lamă mică. **2.** lamă subţire de ţesut osos. • expansiune celulară în formă de lamă. (<fr. *lamelle*, lat. *lamella*)

LAMELI- *elem.* „lamelă". (<fr. *lamelli-*, cf. lat. *lamella*)

lamelibranhiát, -ă I. *adj.* din lamelibranhiate. **II.** *s. n. pl.* clasă de moluşte cu bronhiile în formă de lamele; bivalve. (< lat. *lamellibranchiat/a/*)

lamelicórn, -ă *adj.* (despre insecte coleoptere) cu antenele terminate prin prelungiri lameloase, în evantai. (<fr. *lamelicorne*)

lamelifórm, -ă *adj.* **1.** în formă de lamelă. **2.** (despre roci) dispus în straturi subţiri. (<fr. *lamelliforme*)

lameliróstru, -ă I. *adj.* (despre păsări) cu ciocul aco-perit de lamele transversale. **II.** *s. f. pl.* anseriforme. (<fr. *lamellirostre/s/*)

lamelós, -oásă *adj.* care se desface în lamele. (<fr. *lamelleux*)

lamentá *vb. refl.* a se tângui, a se văicări. (<fr. *lamenter*, lat. *lamentari*)

lamentábil, -ă *adj.* **1.** vrednic de milă, de plâns. **2.** (şi *adv.*) rău, prost, mizerabil; deplorabil. (<fr. *lamentable*, lat. *lamentabilis*)

lamentabilitáte *s. f.* caracter lamentabil (<lamentabil + -itate)

lamentáţie *s. f.* lamentare. (<fr. *lamentation*, lat. *lamentatio*)

laménto *s. n.* **1.** (*muz.*) piesă vocală în vechea operă italiană, cu caracter trist, tânguitor. **2.** (*pl.*) lamentaţie; plânsete. (<it. *lamento*)

lamentóso */-zo/ adv. (muz.)* jalnic, cu jale. (<it. *lamentoso*)

lámie *s. f. (mit.)* monstru fabulos, vampir feminin, la greci, care devora copiii. (<fr. *lamie*, lat. *lamia*)

laminá *vb. tr.* **1.** a prelucra un material la laminor. **2.** a subţia şi a omogeniza fibrele textile. **3.** a îngusta un jet de fluid. (<fr. *laminer*)

laminái *s. n.* **1.** laminare. **2.** indice care caracterizează gradul de subţiere prin laminare a firelor textile. (<fr. *laminage*)

laminár, -ă *adj.* alcătuit din lamele sau straturi paralele. **O** *curgere ~ă* = curgere a unui fluid în fire paralele cu direcţia mişcării lui. (<fr. *laminaire*)

laminâre *s. f.* **1.** acţiunea de a lamina; laminaj (1); laminat. **2.** metodă de restaurare prin placarea ambelor părţi ale unei file-document cu folii sintetice transparente. (<lamina)

laminária *s. f.* algă brună din mările reci, cu talul lung în formă de panglică. (<lat. *laminaria*)

laminát, -ă I. *adj.* prelucrat la laminor. **II.** *s. n.* **1.** laminare. **2.** produs metalic obţinut prin laminare. (<la-mina)

laminatór, -oáre *s. m. f.* muncitor calificat în operaţii de laminare; laminorist. (<lamina + *-tor*)

laminâţie *s. f.* aşezare a unor elemente anatomice în straturi suprapuse sau concentrice. (cf. lat. *lamina*, lamă)

lamină *s. f.* **1.** limb (1). **2.** strat subţire din structura unei formaţii anatomice. **3.** (*tehn.*) corp în formă de lamă sau de fir. (<it., lat., engl. *lamina*)

laminectomíe *s. f.* rezecţie a apofizelor vertebrale, practicată în operaţiile pe măduva spinării. (<fr. *laminectomie*)

laminór *s. n.* **1.** instalaţie compusă din cel puţin doi cilindri care se rotesc în sens contrar, cu ajutorul căreia metalele şi aliajele sunt transformate în lame, în fire etc. **2.** maşină care subţiază şi omogenizează fibrele textile. **3.** maşină cu care se fărâmiţează anumite materiale pentru pregătirea pastei de argilă, a nisipului de concasor etc. (<fr. *laminoir*)

laminoríst, -ă *s. m. f.* laminator. (<laminor + -ist)

laminotomíe *s. f.* secţionare chirurgicală a lamelor vertebrale. (<lamină + -tomie)

lampadár *s. n.* suport vertical care susţine una sau mai multe lămpi. (<fr. *lampadaire*, it. *lampadario*)

lampadofór *s. m.* **1.** (la vechii greci) purtător de torţă la ceremoniile religioase. **2.** cel care continuă, extinde şi consolidează o concepţie, un mod de gândire, un stil etc. (<fr. *lampadophore*, gr. *lampadephoros*)

lampánt *adj. petrol ~* = petrol limpede pentru ars în lămpi, produs prin distilarea fracţionată a ţiţeiului. (<fr. *lampant*)

lámpas/lampás *s. n.* fâşie îngustă, panglică, şnur verde sau de altă culoare de-a lungul cusăturii unor uniforme; vipuşcă. (< rus. *lampas*)

lámpă *s. f.* **1.** aparat fix sau portativ care produce lumină. **O** *~ de radio* = tub electronic; *~ fulger* = blitz. **2.** aparat portativ folosit ca sursă de căldură pentru anumite operaţii. (<fr. *lampe*, germ. *Lampe*, rus. *lampa*)

lampión *s. n.* felinar de hârtie colorată, folosit la serbări pentru iluminat; lanternă veneţiană. (<fr. *lampion*)

lampír *s. m.* insectă coleopteră a cărei femelă este licuriciul. (<fr. *lampyre*, lat. *lampyris*)

lampiríde *s. n. pl.* familie de coleoptere: lampirul. (<fr. *lampyridés*)

lampíst *s. m.* **1.** lucrător care îngrijeşte lămpile dintr-o mină. **2.** marinar care are în primire lampisteria. (<fr. *lampiste*)

lampisteríe *s. f.* **1.** loc unde se păstrează şi se repară aparate de iluminat. **2.** magazie la bordul unei nave unde se păstrează felinarele. (<fr. *lampisterie*)

lamprétă *s. f.* peşte de mare cu formă cilindrică şi alungită, cu carnea gustoasă. (<germ. *Lamprete*, lat. *lampreda*)

lamprofír *s. n.* rocă eruptivă cu structură porfirică, bogată în fier şi magneziu. (<fr. *lamprophyre*)

LAN(I)-/LANO-, -lână *elem.* „lână". (<fr., it. *lan/i/-*, cf. lat. *lana*)

lanamétru *s. n.* aparat pentru determinarea fineţii firelor textile. (<fr. *lanamètre*)

-lână v. l a n (i) - .

lancasterián, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al lancasteria-nismului. (<fr. *lancastérien*, engl. *lancasterian*)

lancasterianísm *s. n.* sistem de a preda materiile de studiu cu ajutorul elevilor mai avansaţi, folosiţi ca monitori în clasele mai mici. (<fr. *lancastérianisme*, engl. *lancasterianism*)

lanceolát, -ă *adj.* în forma unui vârf de lance; hastat. **O** *goticul ~* = prima perioadă a goticului, caracterizat prin ornamente în formă de lance. (<fr. *lancéolé*)

lancinánt, -ă *adj.* (despre dureri) care se manifestă prin junghiuri şi zvâcnituri. (<fr. *lancinant*)

land *s. n.* provincie, diviziune administrativă în Austria şi Germania. (<germ. *Land*)

landamán *s. n.* titlu dat primului magistrat, în unele cantoane din Elveţia. (<germ. *Landamann*)

lándă *s. f.* şes de pe ţărmurile atlantice, din nisipuri neproductive. (<fr. *lande*)

landenián *s. n.* etaj superior al paleogenului. (<Landen /Belgia/ + *-ian*)

landgráf *s. m.* titlu dat unui principe german din Evul Mediu; magistrat care răspundea în faţa justiţiei în numele împăratului. (<germ. *Landgraf*)

landgrafiát *s. n.* domeniu condus de un landgraf. (<fr. *landgraviat*)

ländler /léndlăr/ *s. n.* dans popular german şi austriac cu mişcare vioaie, dar nu repede, asemănător cu menuetul; muzica corespunzătoare. (<germ. *Ländler*)

landlord /lénd-/ *s. m.* (în Anglia) mare proprietar funciar care îşi dă pământul în arendă fermierilor. (<engl. *landlord*)

landóu *s. n.* **1.** trăsură de lux cu două banchete faţă în faţă, al cărei acoperiş, format din două bucăţi, se ridică şi se lasă după voie. **2.** cărucior de copil, mare şi închis. (<fr. *landou*)

Lándras *s. m.* rasă de porci de culoare albă şi cu corpul foarte lung. (<engl. *landrace*)

landsknécht /-kneht/ *s. m.* infanterist german mercenar din timpul războaielor religioase din sec. XV-XVI. (<germ. *Landsknecht*, fr. *lansquenet*)

landsmal /landsmól/ *s. n.* limbă literară norvegiană mo-dernă, având structură gramaticală şi fond principal danez. (<fr., norv. *landsmal*)

lándşaft *s. n.* porţiune din învelişul geosferic care posedă trăsături proprii, diferite de cele ale porţiunilor învecinate. (<germ. *Landschaft*)

Lándtag *s. n.* **1.** (în Evul Mediu) adunarea reprezentanţilor pe stări în principatele germane. **2.** (în Germania până în 1934 şi în Austro-Ungaria) organul reprezentativ al puterii. **3.** (în Germania şi Austria) organul legislativ suprem al landurilor; dietă. **4.** parlamentul în Liechten-stein. (<germ. *Landtag*)

langoáre *s. f.* privire galeşă şi tristă. • apatie, moleşeală. (<fr. *langueur*)

langurós, -oásă *adj.* sentimental, galeş. (<fr. *langoureux*)

langústă *s. f.* crustaceu marin, decapod, asemănător cu racul, cu carnea foarte gustoasă. (<fr. *langouste*)

langustínă *s. f.* specie de homar din Norvegia. (<fr. *langoustine*)

laniéră *s. f.* (*anat.*) formaţie fibroasă îngustă, lungă şi rezistentă. (<fr. *lanière*)

lanifér, -ă *adj.* **1.** care poartă lână; păros. **2.** (despre plante) acoperit cu peri moi, lânoşi. (<fr. *lanifère*)

laníst *s. m.* (la romani) antrenor de gladiatori; proprietar al unei şcoli de gladiatori. (<lat. *lanista*)

lanitál *s. n.* fibră textilă artificială, fabricată din cazeină. (<germ. *Lanital*, fr., it. *lanital*)

LANO- v. lan(i)-.

lanolínă *s. f.* substanţă grasă, gălbuie, din spălarea lânii brute, folosită în medicină, în industrie şi în cosmetică. (<fr. *lanoline*)

lansá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a emite, a pune în circulaţie; a difuza. • a prezenta o carte recent apărută în cadrul unei scurte ceremonii. **2.** a arunca şi a dirija spre ţintă o rachetă, o torpilă, o bombă etc. **3.** a pune pe apă (o navă, o barcă, un ponton) **II.** *refl* a se avânta, a se angaja într-o acţiune etc. (<fr. *lancer*)

lansáj *s. n.* oscilaţiile verticale ale şasiului unui automobil. (<fr. *lançage*)

lansatór *s. n.* instalaţie pentru lansare (2). (<lansa + *-tor*)

lansétă *s. f.* **1.** undiţă cu dispozitiv mecanic care permite derularea firului de pe tamburul mulinetei. **2.** (*arhit.*) arc frânt foarte ascuţit, care determină deschideri înalte şi înguste. (<fr. *lancette*)

lansrachéte *s. n. inv.* instalaţie care trage proiectile autopropulsate împotriva tancurilor. (<fr. *lance-raquettes*)

lanstorpíle *s. n. inv.* instalaţie, aparat, tub de lansat torpile. (<fr. *lance-torpilles*)

lantán *s. n.* element chimic metalic, cap de serie din grupa lantanidelor. (<fr. *lanthane*)

lantánă *s. f.* arbust, decorativ uneori, cu flori de mai multe culori, în funcţie de vârsta lor (cele de la exterior mai bătrâne decât cele din interior). (<lat. *lantana*, după fr. *lantanier*)

lantaníde *s. f. pl.* nume generic dat celor cincisprezece elemente rare, cu numărul atomic între 58 şi 71. (<fr. *lanthanides*)

lantérnă *s. f.* **1.** felinar. • lampă electrică portativă cu baterie. **o** ~ *veneţiană* = lampion; ~ *magică* = aparat care proiectează pe un ecran, cu ajutorul unei surse luminoase şi al unui sistem de lentile, imaginea mărită a unei figuri desenate pe o placă de sticlă sau imprimate pe o placă fotografică. • lampă de semnalizare montată pe acoperiş. • lampă mică cu săgeată luminoasă pentru explicaţii pe desene, diapozitive etc. în cadrul expunerilor. **2.** aparat de control cu vizori de sticlă, care se intercalează în conductele de produse lichide pentru a face vizibilă circulaţia acestora. **3.** turn mic, cu aspect de edicul, pentru iluminarea şi împodobirea unei cupole. **4.** (*text.*) mecanism inversor la flaierele de fibre liberiene pentru ridicarea şi coborârea mosoarelor pe care se înfăşoară semitortul sau, la unele maşini de bobinat, pentru înfăşurarea firului. (<fr. *lanterne*, lat. *lanterna*)

lanternóu *s. n.* mică lanternă (3) pe acoperişul unei hale, pe cupola unui dom. (<fr. *lanterneau*)

lanţétă *s. f.* **1.** lamă plată şi foarte ascuţită, instrument pentru vaccinări, incizii etc. **2.** unealtă dintr-o tijă cu capetele în formă de lopăţică, la repararea formelor în turnătorie. **3.** fiecare dintre fulgii lungi şi subţiri, viu coloraţi, din jurul gâtului şi de pe spate, la unele păsări. (<germ. *Lanzette*, fr. *lancette*)

lanuginós, -oásă *adj.* **1.** care are aparenţa lânii. **2.** acoperit cu lanugo (2). (<fr. *lanugineux*)

lanúgo *s. n.* **1.** păr foarte fin care acoperă corpul unui nou-născut. • fire de păr subţiri şi scurte întâlnite în afara regiunilor păroase. **2.** puf (la plante, fructe etc.). (<lat., fr. *lanugo*)

lao *s. n.* populaţie care vorbeşte o limbă chino-tiberană în Laos şi Tailanda. (<fr. *lao*)

laoţián, -ă **I.** *s. m. pl.* popor care locuieşte în Laos (Asia). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. f.*) limbă thailandeză vorbită în Laos. (<fr. *laotien*)

lapalisádă *s. f.* afirmaţie naivă care provoacă râsul; reflexie neghioabă. (<fr. *lapalissade*)

LAPARO- *elem.* „abdomen". (<fr. *laparo-*, cf. gr. *lapara*)

laparocél *s. n.* hernie ventrală. (<fr. *laparocèle*)

laparoplastíe *s. f.* rezecţie a tegumentelor abdominale. (<fr. *laparoplastie*)

laparoscóp *s. n.* instrument folosit în laparoscopie; peritoneoscop. (<fr. *laparoscope*)

laparoscópic, -ă *adj.* referitor la laparoscopie. (<fr. *laparoscopique*)

laparoscopíe *s. f.* examinare a cavităţii abdominale cu ajutorul laparoscopului; peritoneoscopie. (<fr. *laparoscopie*)

laparotomíe *s. f.* deschidere chirurgicală a cavităţii abdominale; celiotomie. (<fr. *laparotomie*)

LAPI-/LAPID(I)- *elem.* „piatră". (<fr. *lapi-, lapid/i/-*, cf. lat. *lapis, -idis*)

lapiáz *s. n.* v. lapiez.

lapicíd *s. m.* lucrător care gravează inscripţii pe piatră. (<fr. *lapicide*)

LAPID(I)- v. lapi-.

lapidá *vb. tr.* a arunca cu pietre în cineva (ca pedeapsă sau răzbunare): a ucide cu pietre (pe cineva). (<fr. *lapider*, lat. *lapidare*)

lapidár, -ă *adj.* **1.** de piatră. **2.** (despre inscripţii) gravat în piatră. **3.** (despre stil, vorbire etc.) scurt, concis, laconic. (<fr. *lapidaire*, lat. *lapidarius*)

lapidarităte *s. f.* caracter lapidar; concizie. (<germ. *Lapidarität*)

lapidáriu *s. n.* **1.** (în Evul Mediu) tratat despre pretinsele proprietăţi curative sau magice ale pietrelor preţioase. **2.** colecţie de pietre gravate sau sculptate (basoreliefuri, statui); locul în care se păstrează. (<lat. *lapidarium*)

lapidatór, -oáre *s. m. f.* cel care lapidează. (<fr. *lapidateur*)

lapídă *s. f.* **1.** lespede, piatră funerară. **2.** piatră comemorativă (pe o casă). (<it. *lapida*)

lapidícol, -ă *adj.* care creşte, trăieşte pe pietre. (<fr. *lapidicole*)

lapiéz/lapiáz *s. n.* şanţ adânc format prin acţiunea de dizolvare şi de eroziune a apelor în terenuri calcaroase. (<fr. *lapiez, lapiaz*)

lapíli *s. m. pl.* fragmente de lavă sau de alte roci de mărimea unor pietricele, azvârlite din craterul unui vulcan în timpul erupţiei. (<fr. *lapilli*, lat. *lapillus*)

lapín *s. m.* iepurele de vizuină, strămoşul iepurelui de casă. (<fr. *lapin*)

lápis *s. n.* lapislazuli. (<fr. *lapis*)

lapislazúli *s. n.* silicat natural de sodiu, calciu şi aluminiu, de culoare albastră, folosit la bijuterii, ca piatră de ornament şi în vopsitorie; lapis, lazurit. (<fr. *lapis-lazuli*)

lapíţi *s. m. pl.* populaţie legendară de războinici din mitologia greacă (Tesalia), care s-au luptat cu centaurii. (<fr. *lapithes*, lat. *lapithae*)

lapón, -ă I. *s. m. pl.* populaţie indigenă din nordul Scandinaviei. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie. • (*s. f.*) limbă fino-ugrică vorbită de laponi. (<fr. *lapon*)

lapping /léping/ *s. n.* maşină pentru fasonat suprafaţa unor piese lucrate. (<engl. *lapping*)

lápsus *s. n.* incapacitate momentană de a-şi aminti ceva. • eroare accidentală în cursul vorbirii (~ *linguae, memoriae*) memoriei sau scrierii (~ *calami*), folosirea unui cuvânt în locul altuia, datorită oboselii, emoţiei, neatenţiei etc. (<fr., lat. *lapsus*)

laptop /lép-/ *s. n.* calculator mic, portabil, care poate fi ţinut pe genunchi. (<engl. *laptop*)

lar *s. m.* maimuţă arboricolă din sud-estul Asiei, cu mâini lungi, albe. (<germ. *Lar*)

larámic, -ă *adj. cutare ~ă* = fază de mişcări tectonice, între cretacic şi paleogen, care prin regresiuni a definitivat configuraţia marilor unităţi ale scoarţei terestre. (<germ. *laramisch*)

laráriu *s. n.* încăpere în casele romane unde se păstrau statuetele larilor şi penaţilor. (<lat. *lararium*, fr. *laraire*)

lardacéu, -ée *adj.* (despre ţesuturi patologice) care ia aspect şi consistenţă de slănină. (<fr. *lardacé*)

lardáre *s. f.* mod de coasere a pânzei de îmbrăcăminte a aripii unui avion. (după fr. *larder*)

largá *vb. tr.* **1.** a desprinde dintr-o aeronavă un obiect pentru a fi lansat în timpul zborului. **2.** a îndepărta o ambarcaţie de la ehei sau de la navă cu ajutorul unei cângi. **3.** a desfăşura larg vela sau voalura paraşutei. (<fr. *larguer*, it. *largare*)

largábil, -ă *adj.* care poate fi largat. (<fr. *largable*)

largaménte *adv. (muz.)* larg, generos. (<it. *largamente*)

larghétto I. *adv. (muz.)* larg, lent, între largo şi andante. **II.** *s. n.* (parte dintr-o) compoziţie concepută în acest tempo. (<it. *larghetto*)

larghéţe *s. f.* dărnicie, generozitate, mărinimie. (<it. *larghezza*)

lárgo I. *adv. (muz.)* cu o mişcare înceată şi amplă; lento. **II.** *s. n.* piesă, parte a unei compoziţii scrise în acest tempo. (<it. *largo*)

lari *s. m. pl. (mit.)* zei protectori ai casei şi familiei la romani. (<lat. *lares*)

lárice *s. f.* arbore răşinos din familia pinaceelor, cu frunze căzătoare, aciculare şi cu lemn tare şi rezistent, foarte preţios; zadă. (<it. *larice*, lat. *larix, -icis*)

laríde *s. f. pl.* familie de păsări lariforme: pescăruşul. (<fr. *laridés*)

larifórme *s. f. pl.* ordin de păsări acvatice palmipede: pescăruşii. (<fr. *lariformes*)

LARING(O)- *elem.* „laringe". (<fr. *laryng/o/-*, cf. gr. *larynx, -ngos*)

laringál, -ă *adj., s. f.* (consoană) care se pronunţă cu zgomot de fricţiune în laringe. (<fr. *laryngal*)

laríngе *s. n.* partea superioară a traheii, organ al fonaţiei. (<it. *laringe*)

laringectomíe *s. f.* incizie, extirpare a laringelui. (<fr. *laryngectomie*)

laringián, -ă *adj.* al laringelui. (<fr. *laringien*)

laringísm *s. n.* contracţie spasmodică a muşchilor la-ringelui. (<fr. *laryngisme*)

laringítă *s. f.* inflamaţie a mucoasei laringelui. (<fr. *laryngite*)

laringocél *s. n.* tumoare a laringelui. (<fr. *laryncogèle*)

laringocentéză *s. f.* puncţie a laringelui. (<fr. *laryngocentèse*)

laringofón *s. n.* microfon care se aplică pe gât în dreptul laringelui, în telefonia prin radio din tanc, avion etc. (<fr. *laryngophone*)

laringológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în laringologie. (<fr. *laryngologue*)

laringológic, -ă *adj.* referitor la laringologie. (<fr. *laryngologique*)

laringologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază fiziologia şi patologia laringelui. (<fr. *laryngologie*)

laringomalacíe *s. f.* ramolisment al laringelui. (<fr. *laryngomalacie*)

laringonecróză *s. f.* necroză a cartilajelor laringelui. (<fr. *laryngonecrose*)

laringopatíe *s. f.* denumire generală pentru afecţiunile laringelui. (<fr. *laryngopathie*)

laringoplastíe *s. f.* operaţie de refacere a laringelui. (<fr. *laryngoplastie*)

laringoplegíe *s. f.* paralizie a muşchilor laringelui, care duce la afonie. (<fr. *laryngoplégie*)

laringorafíe *s. f.* sutură chirurgicală a laringelui. (<fr. *laringoraphie*)

laringoragíe *s. n.* hemoragie a laringelui. (<fr. *laryngorragie*)

laringoscóp *s. n.* instrument, oglindă cu coadă lungă, folosită în laringoscopie. (<fr. *laryngoscope*)

larinscópic, -ă *adj.* referitor la laringoscopie. (<fr. *laryngoscopique*)

laringoscopíe *s. f.* examinare optică a laringelui cu laringoscopul. (<fr. *laryngoscopie*)

laringospásm *s. n.* spasm laringian. (<fr. *laryngospasme*)

laringostenóză *s. f.* îngustare patologică a laringelui. (<fr. *laryngosténose*)

laringostroboscóp *s. n.* aparat folosit în laringostroboscopie. (<fr. *laryngostroboscope*)

laringostroboscopíe *s. f.* observare a mobilităţii corzilor vocale cu ajutorul laringostroboscopului. (<fr. *laryngostroboscopie*)

laringotóm *s. n.* instrument folosit în laringotomie. (<fr. *laryngotome*)

laringotomíe *s. f.* deschidere chirurgicală a laringelui. (<fr. *laryngotomie*)

laringotraheítă *s. f.* inflamaţie a laringelui şi a traheei. (<fr. *laryngotrachéite*)

laringotraheotomíe *s. f.* deschidere chirurgicală a părţii inflamate a laringelui şi a traheei. (<fr. *laryngo-trachéotomie*)

laringoxerózа *s. f.* uscare patologică a mucoasei laringelui. (<engl. *laryngoxerosis*)

larmoaiánt, -ă *adj.* care produce lacrimi; plângăreţ. (<fr. *larmoyant*)

larvár, -ă *adj.* **1.** în stare de larvă; referitor la larvă. **2.** (*fig.*) latent. (<fr. *larvaire*)

lárvă[1] *s. f.* stadiu în dezvoltarea unor animale (insecte, bacterieni etc.), diferit de stadiul adult. (<fr. *larve*, lat. *larva*)

lárvă[2] *s. f.* (*mit.*; la romani) spirit al morţilor; stafie. (<fr. *larve*)

LARVI- *elem.* „larvă". (<fr. *larvi-*, cf. lat. *larva*, mască)

larvicíd, -ă *adj., s. n.* (substanţă) care distruge larvele insectelor. (<fr. *larvicide*)

larvícol, -ă *adj.* (despre paraziţi) care trăieşte în scopul larvelor. (<fr. *larvicole*)

larvifórm, -ă *adj.* în formă de larvă. (<fr. *larviforme*)

larvivór, -ă *adj.* care se hrăneşte cu larve de insecte. (<fr. *larvivore*)

lasagna /-nia/ *s. f.* v. l a z a n e .

lascív, -ă *adj.* excitant, atâţător la plăceri senzuale; voluptuos; obscen. (<fr. *lascif*, lat. *lascivus*)

lascivitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este lasciv; înclinare spre plăceri senzuale; senzualitate. (<fr. *lascivité*, lat. *lascivitas*)

láser *s. n.* generator şi amplificator de radiaţii, foarte intense şi înguste, cu mare directivitate, având utilizări în domenii foarte diferite. (<engl., fr. *laser*)

laserist, -ă *s. m. f.* specialist în echipament laser. (<laser + *-ist*)

laseropunctúră *s. f.* tehnică a aplicării laserului în punctele speciale de acupunctură. (<laser + /acu/*punctură*)

laseroterapíe *s. f.* tratament medical prin utilizarea laserului. (<fr. *lasérothérapie*)

lasétă *s. f.* cordon croşetat îngust, drept sau rotund, din care se fac dantele. • obiect de decoraţie interioară din acest cordon. (<fr. *lacet*)

lasitúdine *s. f.* **1.** senzaţie de oboseală. **2.** (*fig.*) plictiseală, dezgust. (<fr. *lassitude*)

lasóu *s. n.* frânghie sau curea lungă cu un laţ, care se leagă de şa, folosită în America de Sud la prinderea animalelor sălbatice. (<fr. *lasso*)

lassalleán, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al lassalleanismului. (<fr. *lassalléen*)

lassalleanísm *s. n.* curent în mişcarea muncitorească din Germania, care, admiţând posibilitatea transformării paşnice a capitalismului în socialism cu ajutorul unor cooperative sprijinite de stat, propovăduia înlocuirea luptei revoluţionare prin lupta pentru vot universal şi prin activitatea parlamentară paşnică. (<germ. *Lassalleanismus*)

last, but not least *loc. adv.* (despre un fapt menţionat la urmă, nu neapărat şi cel mai puţin important) ultimul, dar nu şi cel mai din urmă. (<engl. *last, but not least*)

lástex *s. n.* fir de cauciuc îmbrăcat în fibre textile, folosit în industria confecţiilor; (*p. ext.*) ţesătură, obiect de îmbrăcăminte care cuprinde asemenea fire. • portjartier elastic. (<fr., it. *lastex*)

lastíc *s. n.* stofă de lână asemănătoare cu satinul. (<fr., engl. *lasting*)

laş, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (om) fricos, slab de înger; mişel. **II.** *adj.* care denotă lipsă de curaj. (<fr. *lâche*)

laşá *vb. tr.* (*rar*) **1.** a desface, a slăbi (din strânsoare); a da drumul. **2.** (*fig.*) a scăpa, a lăsa să(-i) scape. (<fr. *lâcher*)

laşitáte *s. f.* frică, lipsă de curaj. • atitudine, faptă de om laş, mişelie. (după fr. *lâcheté*)

latént, -ă *adj.* ascuns, care nu se manifestă, dar poate izbucni oricând. (<fr. *latent*, lat. *latens*)

laténţă *s. f.* stare latentă. (<fr. *latence*)

LATER(O)-, -latér *elem.* „lateral, extern", „latură". (<fr. *latér/o/-, -latère*, cf. lat. *latus, -eris*, latură)

laterál, -ă *adj.* **1.** de pe o latură, de pe laturi, lăturalnic. **O** *arie ~ă* (sau *periferică*) = zonă situată la periferia teritoriului în care se vorbeşte un dialect sau o limbă. • (*fig.*) secundar, îndepărtat, fără legătură directă cu ceva. **O** *gândire ~ă* = proces specific gândirii creatoare, urmărind obţinerea a cât mai multor variante posibile ale fenomenului cercetat. **2.** *consoană ~ă* (şi *s. f.*) = consoană articulată cu vârful limbii pe palatul tare sau pe alveolele incisivilor superiori, lăsând aerul să se scurgă de o parte şi de alta a limbii. (<fr. *latéral*, lat. *lateralis*)

lateralitáte *s. f.* (*med.*) dominantă funcţională a unuia dintre organele analoage perechi (mâini, picioare, ochi etc.). (<fr. *latéralité*)

laterít *s. n.* sol roşu, galben sau cafeniu din regiunile tropicale, rezultat prin alterarea chimică a rocilor. (<fr. *latérite*)

laterític, -ă *adj.* care conţin laterit. (<fr. *latéritique*)

lateritizáre *s. f.* proces de formare a solurilor lateritice. (după fr. *latéritisation*)

laterocidénţă *s. f.* alunecare laterală a unei anse a cordonului ombilical, în cursul travaliului. (<fr. *latérocidence*)

laterofléxie *s. f.* (*med.*) arcuire şi deviaţie a unui organ lateral. (<fr. *lateroflexion*)

lateropulsiúne *s. f.* tulburare de echilibru printr-o senzaţie de tracţiune laterală a corpului. (<fr. *latéropulsion*)

lateroversiúne *s. f.* deviaţie, prin înclinare laterală, a uterului. (<fr. *latéroversion*)

latescént, -ă *adj.* care are caracteristicile latexului. (<fr. *latescent*)

látex *s. n.* suc lăptos secretat de anumite plante. **O** *~ artificial* = suspensie apoasă, stabilă, din polimeri de tip vinilic, folosit în pictură. (<fr. lat. *latex*)

LATI- *elem.* „lat, larg", (<fr. *lati-*, cf. lat. *latus*)

latíce *s. f.* adunarea într-o reţea a mai multor date. • (*mat.*) mulţime ordonată care are proprietatea că orice parte finită a sa are un majorant şi un minorant. (<engl. *lattice*)

laticifér, -ă *adj., s. n.* (ţesut vegetal) care secretă latex. (<fr. *laticifère*)

laticlávă *s. f.* fâşie lată de purpură care împodobea toga purtată de senatorii romani. • toga însăşi. (<fr. *laticlave*, lat. *laticlava*)

latifoliát, -ă *adj.* (despre plante) cu frunze lăţite. (<fr. *latifolié*)

latifundiár, -ă *s. m. f.* proprietar al unui latifundiu. • mare moşier; mare bogătaş. (<fr. *latifondiaire*)

latifúndiu *s. n.* domeniu foarte mare obţinut de romanii bogaţi prin acapararea pământurilor în urma neplăţii datoriilor de către micii proprietari. • mare proprietate funciară privată. (< lat., fr. *latifundium*)

latín, -ă **I.** *s. m. pl.* populaţie indo-europeană care s-a stabilit la sfârşitul mileniului II î. H. în Latium (Italia), aparţinând Romei. • roman. **II.** *adj. s. m. f.* (locuitor) din această populaţie. • (*s. f.*) limbă italică vorbită de romani. **III.** *adj. arhitectură ~ă* = stil roman degenerat, având ca tip bazilica romană. • (*mar*) *velă ~ă* = pânză triunghiulară învergată pe o antenă. (<lat. *latinus*, fr. *latin*)

latinísm *s. n.* **1.** cuvânt, construcţie împrumutate din latină şi neintegrate încă. **2.** curent în lingvistica şi filologia română din sec. XIX, care, continuând ideile fruntaşilor Şcolii Ardelene, din dorinţa de a demonstra multilateral, împotriva teoriilor false şi tendenţioase, lati-nitatea poporului român şi a limbii sale, a ajuns la unele exagerări pe linia latinizării forţate a limbii; curentul latinist. (<fr. *latinisme*)

latiníst, -ă **I.** *s. m. f.* **1.** specialist în filologia latină şi în Antichitatea romană. **2.** adept al latinismului (2) **II.** *adj. curentul ~* (sau *şcoala ~ă*) = latinism (2). (<fr. *latiniste*)

latinitáte *s. f.* **1.** caracter, origine latină. **2.** cultura şi civilizaţia latină; lumea latină. (<fr. *latinité*, lat. *latinitas*)

latinizá *vb.* **I.** *tr.* a introduce într-o limbă, pe cale savantă, cuvinte latine; a da cuvintelor de origine latină o formă apropiată de cea originară. • a da o formă latină unor cuvinte de altă origine. **II.** *tr., refl.* a impune, adopta limba şi cultura latină. (<fr. *latiniser*)

latinizánt, -ă *adj.* care urmăreşte latinizarea limbii; latinizator. (<fr. *latinisant*)

latinizatór *s. m.* (*rar*) latinizant. (<latiniza + -tor)

latíno *adj. inv., s. n.* latin(esc); roman[2]. (<it. *latino*)

latínoamerícán, -ă *adj.* din America Latină. **O** *arta ~ă* = artă a ţărilor de limbă spaniolă şi portugheză din cele două Americi cu edificii de forme şi ornamente ale barocului iberic, cu sculptură şi pictură cu elemente iconografice şi ornamente de tradiţie populară etc. (<fr. *latino-américain*)

latinofób, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care nu agrează limba latină. (< fr. *latinophobe*)

latinofón, -ă *adj., s. m. f.* (vorbitor) de limbă latină. (<fr. *latinophone*)

latinomán, -ă *s. m. f.* (*rar*) admirator exagerat al spiritului latin. (<latinomanie)

latinomanie *s. f.* pasiune exagerată pentru tot ceea ce este latin. (<it. *latinomania*)

latír *s. m.* plantă erbacee leguminoasă cu tulpină lungă, târâtoare şi foarte ramificată, având flori albe, violete sau roşii, grupate în racem. (<lat. *lathyrus*, gr. *lathyros*)

latirísm *s. n.* intoxicaţie cu grăunţe de latir. (<fr. *lathyrisme*)

latitudinál, -ă *adj.* transversal. **O** *plan ~* = plan vertical perpendicular pe planul longitudinal, care traversează partea cea mai largă a unei nave. (<engl., germ. *latitudinal*)

latitúdine *s. f.* **1.** poziţia în grade a unui punct de pe glob sau a unui astru faţă de un plan ecuatorial de referinţă. **2.** (*mat.*) una dintre coordonatele polare spaţiale, reprezentând unghiul format de raza vectoare a unui punct dat cu planul triedrului ortogonal la care se raportează punctul. **3.** (*fig.*) libertate de acţiune, de alegere. (<it. *latitudine*, fr. *latitude*, lat. *latitudo*)

latomíe *s. f.* carieră[1] (abandonată) care servea ca închisoare. (< fr. *latomie*, lat. *latomia*)

latorfián, -ă *adj., s. n.* (din) etajul inferior al oligocenului din estul şi centrul Europei. (<fr. *lattorfien*)

-latríe v. -latru.

latrínă *s. f.* closet fără canalizare; privată, hazna. (<lat. *latrina*, fr. *latrine*)

latrón *s. m.* (în Roma antică) denumire dată hoţilor, sclavilor fugari sau soldaţilor care dezertau. (<lat. *latrones*)

-látru, -latríe *elem.* „care se închină, adorator", „adoraţie". (< fr. *-lâtre, -lâtrie*, cf. gr. *latreia*, adoraţie)

laudánum *s. n.* narcotic lichid pe bază de opiu. (<fr., lat. *laudanum*)

laudatio /-ţi-o/ *s. f.* elogiere. (<lat. *laudatio*)

laudatív, -ă *adj.* care laudă; elogios, favorabil. (<fr. *laudatif*)

lauracée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate dialipetale, arbori şi arbuşti din regiunile calde, cu frunzele persistente, bogate în uleiuri eterice. (<fr. *lauracées*)

laureá /-re-a/ *vb.* **I.** *tr.* a încununa cu un înalt premiu pentru merite deosebite. **II.** *tr., refl.* (în unele ţări) a trece examenul de doctorat. (<laureat)

laureát, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (la romani) învingător în competiţii, căruia i se decerna în semn de cinstire o cunună de lauri. **2.** (persoană, colectiv) care a obţinut un înalt premiu pentru merite deosebite într-un domeniu de activitate. (<fr. *lauréat*, lat. *laureatus*)

laurenţián, -ă *adj. cutare ~ă* = cutare precambriană a scoarţei terestre care a avut loc în America de Nord. (după germ. *laurentisch*)

lăută *s. f.* instrument cu coarde ciupite, asemănător cobzei. (< germ. *Lauta*)

lavábil, -ă *adj.* (despre ţesături, zugrăveli) care poate fi spălat. (<fr. *lavable*)

lavabilitáte *s. f.* însuşirea de a fi lavabil. (<fr. *lavabilité*)

lavabóu *s. n.* **1.** lavoar. • chiuvetă de perete. **2.** spălător comun cu chiuvete (în căzărmi, internate etc.). (<fr. *lavabo*)

laváj *s. n.* spălare. (<fr. *lavage*)

lavaliéră *s. f.* **1.** cravată înnodată ca o fundă, cu capetele lăsate în jos. **2.** microfon de formă alungită care se ataşează la rever sau într-un buzunar de la piept celor care participă la emisiuni organizate de televiziune. (<fr. *lavallière*)

lavánd, -ă **I.** *adj., s. n.* (de) culoare albastru-deschis. **II.** *s. f.* **1.** plantă perenă din familia labiatelor, cu frunze şi flori odorante; levănţică. **2.** parfum, esenţă de lavandă (1). **3.** (*cinem.*) pozitiv intermediar alb-negru, în contratipare. (<fr. *lavande*, it. *lavanda*)

lávă *s. f.* masă magmatică azvârlită din craterul unui vulcan. (< fr. *lave*, it. *lava*)

lavétă *s. f.* cârpă de şters (motoarele, vasele de bucătărie etc.). (<fr. *lavette*)

lavínă *s. f.* avalanşă de zăpadă sau de pietre. (<it. *lavina*, germ. *Lavine*)

lavíu *s. n.* **1.** mod de a da umbre unui desen cu tuş diluat sau cu o culoare de apă. **2.** desenul însuşi. (<fr. *lavis*)

lavoár *s. n.* mobilă de toaletă unde se ţin ligheanul, cana şi alte obiecte pentru spălat; lavabou (1). (<fr. *lavoir*)

lawn-tennis /laun-ténis/ *s. n.* tenis pe iarbă. (<engl. *lawn-tennis*)

lawrénţiu /loren-/ *s. n.* element transuranic sintetic. (<fr. *lawrencium*)

lax, -ă *adj.* puţin strâns; spaţiat, destins, lejer, mobil. (<lat. *laxus*)

laxatív, -ă *adj., s. n.* purgativ. (<fr. *laxatif*, lat. *laxativus*)

LAXI- *elem.* „rar, spaţiat". (<fr. *laxi-*, cf. lat. *laxus*, slab)

laxísm *s. n.* sistem (teologic, filosofic, politic) tolerant, care susţine că în absenţa unei interdicţii, evidente, o acţiune poate fi înfăptuită, mai ales dacă există temeiuri bine determinate. (<fr. *laxisme*)

laxíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al laxismului. (<fr. *laxiste*)

laxitáte *s. f.* **1.** moliciune, lipsă de rezistenţă. **2.** (*med.*) mobilitate crescută a unei articulaţii. (<fr. *laxité*)

layout /leiáut/ *s. n.* **1.** dispunere a elementelor grafice ale unei tipărituri. **2.** schemă a instrucţiunilor de lucru. **3.** reprezentare grafică şi planimetrică a unor construcţii industriale. (<engl. *lay out*)

lazáne *s. f. pl.* paste făinoase cu ouă în formă de panglicuţe; tăiţei; lasagna. (<it. *lasagna*)

lazarét *s. n.* (*rar*) spital de boli contagioase. (<fr. *lazaret*)

lazaríst, -ă *s. m. f.* călugăr(iţă) catolic(ă) dintr-un ordin înfiinţat în Franţa în 1625 din iniţiativa lui Vincent de Paul pentru a pregăti misionari. (<fr. *lazariste*)

lazaróne *s. m.* **1.** cerşetor din Italia meridională (napolitan). **2.** om de nimic; pungaş. (<it. *lazzarone*)

lazulít *s. n.* fosfat natural hidratat de aluminiu, magneziu, fier şi calciu, de culoare albastră, folosit ca abraziv. (<fr. *lazulite*)

lazurít *s. n.* lapislazuli. (<fr. *lazurite*)

lazy /léizi/ *s. n.* (*jazz*) manieră de a cânta a unor muzicieni, care, aparent, sunt indiferenţi la ceea ce exprimă. (<engl. *lazy*, obosit)

lazzi /lá-ţi/ *s. n.* pantomimă comică în teatrul italian. (<it. *lazzi*)

leadership /líderşip/ *s. m.* funcţie, poziţie de lider. (<engl. *leadership*)

leál, -ă *adj.* care îşi respectă cuvântul dat; sincer; cinstit, corect; fidel. (<it. *leale*)

lealitáte *s. f.* sinceritate, cinste, francheţe. (după it. *lealtà*)

leándru *s. m.* arbust ornamental cu flori mari, frumoase, roşii sau albe, plăcut mirositoare. (<it. *leandro*)

leasing /lízing/ *s. n.* formă de închiriere de maşini şi utilaje moderne, de mijloace de transport etc. de către întreprinderi, de la producători sau societăţi specializate, pe o perioadă determinată. **O** *contract ~* = contract financiar prin care este prevăzut un import temporar, la expirarea căruia beneficiarul poate cumpăra bunurile mobile şi imobile ce i-au fost închiriate de producător. (<engl. *leasing*)

lébăr *s. n.* v. lebărvurst.

lébăr/lébărvurst *s. m.* cârnat din ficat de porc. (<germ. *Leberwurst*)

lébes *s. n.* (*ant.*) vas larg de metal, de forma unui lighean, cu toarte pe margine. (<lat., gr. *lebes*)

LECIT(O)- *elem.* „gălbenuş de ou, embrion". (<fr. *lécith/o/-*, cf. gr. *lekithos*)

lecitinázá *s. f.* enzimă a sucului pancreatic care hidro-lizează lecitina în cursul digestiei intestinale, eliberând acizi graşi; fosfolipază. (după fr. *lécithase*)

lecitínă *s. f.* lipidă fosforată în gălbenuşul de ou, în ţesutul nervos etc. (<fr. *lécithine*)

lecitoblást *s. n.* gălbenuş care conţine blastomere. (<fr. *lécithoblaste*)

lecitocel *s. n.* cavitate a embrionului care generează vezicula ombilicală şi intestinul primitiv. (<fr. *lécithocèle*)

lectícă/léctică *s. f.* pat, scaun portativ acoperit, purtat de cal sau de oameni (sclavi) şi folosit în Antichitatea romană, în Evul Mediu şi în unele ţări coloniale, ca mijloc de locomoţie; litieră, palanchin (1). (<lat. *lectica*)

lectistérn *s. n.* (*ant.*) banchet în cinstea zeilor, reprezentaţi ca participanţi prin statui culcate pe paturi de ceremonie. (<fr. *lectisterne*)

léctor[1], -ă *s. m. f.* **1.** grad didactic universitar, între asistent şi conferenţiar; cel care îl deţine. **2.** membru al unui lectorat (2). (<germ. *Lektor*)

léctor[2], -ă **I.** *s. m. f.* **1.** cititor. • cel care citeşte cu voce tare unei persoane suferinde. **2.** persoană care citeşte într-o editură manuscrisele predate spre publicare şi referă asupra lor. **3.** ajutor al preotului care citea în timpul slujbei textele edificatoare. **II.** *s. n.* **1.** aparat pentru redarea unor sunete înregistrate. **2.** dispozitiv periferic care permite citirea şi introducerea informaţiei de pe o cartelă perforată într-un calculator sau ordinator. (<fr. *lecteur*, lat. *lector*)

lectorát *s. n.* **1.** funcţia de lector[1] (1). **2.** catedră universitară a unei ţări în altă ţară, în cadrul căreia profesori ai celei dintâi predau studenţilor din ţara gazdă, o anume materie de învăţământ. **3.** grup de profesori din învăţământul superior care predau o disciplină la o altă facultate decât aceea de care aparţin. (<germ. *Lektorat*)

lectură *vb. tr.* **1.** a citi. **2.** a citi un manuscris în vederea pregătirii pentru tipar. (<lectură)

lecturábil, -ă *adj.* de citit. (<lectura + -bil)

lectúră *s. f.* **1.** faptul de a citi; citit, citire. • text, bucată de citit. **2.** culegerea informaţiilor înregistrate în memoria unui calculator electronic. (<fr. *lecture*)

lécţie *s. f.* **1.** formă de bază a organizării muncii didactice, prin care se transmit elevilor anumite cunoştinţe într-o unitate de timp; oră de şcoală consacrată unei anumite discipline. **O** *a da* (sau *a lua*) *~ţii* = a (se) medita (2) în particular. • temă, ceea ce elevul are de învăţat la o materie într-o zi. **2.** (*fig.*) învăţătură morală, experienţă (culeasă în urma unei întâmplări etc.). **3.** dojană, mustrare. (<germ. *Lektion*, lat. *lectio*)

lecţiúne *s. f.* fiecare dintre formele în care se prezintă textul unui autor în diferite manuscrise sau ediţii; fel de a citi (un

pasaj dintr-un text) pentru stabilirea versiunii originare. (< germ. *Lektion*, lat. *lectio*)

led *s. n.* dioda (electro)luminnescentă. (<engl. *led*)

ledeburítă *s. f.* constituent structural al fontelor, un amestec mecanic de cementită şi perlită. (<germ. *Ledeburit*)

ledián, -ă *adj., s. n.* (din) etajul mijlociu al eocenului. (<fr. *lédian*)

legá *vb. tr.* a lăsa prin legat[2]. (<fr. *léguer*, lat. *legare*)

legál, -ă *adj.* conform prevederilor unei legi; care aparţine legii. (<fr. *légal*, lat. *legalis*)

legalísm *s. n.* **1.** grija, preocuparea de a respecta minuţios litera legii; caracter legal. **2.** legalitate (1). (<fr. *légalisme*)

legalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al legalităţii. (<fr. *légaliste*)

legalitáte *s. f.* **1.** caracter legal; principiu potrivit căruia orice persoană fizică sau juridică este obligată să respecte legea; legalism (2). **o** *a fi* (sau *a intra*) *în ~* = a se conforma legilor în vigoare. **2.** ordine legală care asigură viaţa şi activitatea unui stat etc. (<fr. *légalité*)

legalizá *vb. tr.* a da valabilitate, formă legală (unui act). (<fr. *légaliser*)

legalizáre *s. f.* acţiunea de a legaliza. • (*jur.*) atestare de către notariatul de stat a autenticităţii semnăturii după un act sau a conformităţii unei copii, a unei traduceri, cu originalul. (<legaliza)

legalménte *adv.* în mod legal. (<it. *legalmente*, fr. *légalement*)

legasténic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de legastenie. (<fr. *légastenique*)

legasténie *s. f.* boală care prezintă dificultăţi a învăţa să citească şi să scrie; faptul că bolnavul confundă literele şi silabele. (< fr. *légastenie*)

legát[1] *s. m.* **1.** (la romani) împuternicit al senatului sau al împăratului într-o provincie. • comandant de legiune. **2.** cardinal reprezentant al papei, care îndeplineşte funcţii asemănătoare celor încredinţate ambasadorilor. (<fr. *légat*, lat. *legatus*)

legát[2] *s. n.* (*jur.*) dispoziţie testamentară prin care se lasă un bun, o obligaţie etc. cuiva. • bunul însuşi. (<lat. *legatum*)

legatár, -ă *s. m. f.* beneficiar al unui legat[2]. (<fr. *légataire*, lat. *legatarius*)

legáto **I.** *adv.* (*muz.*) legat, susţinând neîntrerupt sunetul unei note. **II.** *s. n.* pasaj dintr-o compoziţie executat în acest mod. (<it. *legato*)

legatórie *s. f.* provincie romană condusă de un legat[1] (1). (<lat. *legatorie*)

legáţie *s. f.* **1.** reprezentanţă diplomatică cu rang inferior ambasadei. • localul, sediul acesteia. **2.** misiune a unui legat[1] (2), în vechile state ale bisericii. **3.** suprafaţa unei ţări supusă unui legat[1] (2). (<fr. *légation*, lat. *legatio*)

legendá *vb. tr.* **1.** a însoţi un desen, o hartă etc. de un titlu, de o notiţă explicativă. **2.** a face ca cineva sau ceva să intre în legendă. (<fr. *légender*)

legendár, -ă *adj.* de, din legendă; fabulos; fantastic, extraordinar. (<fr. *légendaire*)

legendarítate *s. f.* (*rar*) caracter legendar. (<legendar + -itate)

legéndă *s. f.* **1.** povestire cu caracter fantastic, miraculos, transmisă în special pe cale orală, în care se explică apariţia unor plante, animale, locuri etc. • piesă instrumentală sau orchestrală cu caracter narativ. **2.** inscripţie (pe o monedă, medalie). **3.** explicaţie dată semnelor convenţionale de pe o hartă etc. • text care se găseşte sub un desen, sub o gravură, schemă etc. (<fr. *légende*, lat. *legenda*)

leggiéro *adv.* (*muz.*) uşor, lejer, moderat. (<it. *leggiero*)

léggings /legins/ *s. n.* jambieră din piele tăbăcită sau postav, cambrată, dintr-o singură piesă (pe gamba piciorului). (<fr., engl. *leggengs*)

léghe *s. f.* unitate de măsură pentru distanţe, anterioară sistemului metric, între 4 şi 5,5 km. (<it. *lega*)

Leghórn *s. n.* rasă de găini foarte bune producătoare de ouă. (<engl. *leghorn*)

légic, -ă *adj.* cu caracter obligatoriu, de lege. (<lege + -ic)

legiferá *vb. tr.* a elabora şi a adopta legi. (<fr. *légiférer*, it. *legiferare*)

legiferatór *s. m.* cel care face legi. (<legifera + -tor)

legionár, -ă **I.** *adj.* referitor la legionari (III). **II.** *s. m.* **1.** soldat într-o legiune romană. **2.** militar din legiunea străină. **III.** *s. m. f.* (în România interbelică) membru al organizaţiei fasciste „Garda de Fier". (<lat. *legionarius*, fr. *légionnaire*)

legionarísm *s. n.* doctrina şi practicile legionarilor (III). (<legionar + -ist)

legionaroíd, -ă *adj.* (*rar*) asemenea legionarilor (III). (<legionar + -oid)

legionéla *s. f.* bacterie, transmisă prin aer sau apă, care se manifestă cu febră, iar a doua fază se ajunge la pneumonie. (<lat. *legionella*)

legionelóză *s. f.* boală care se manifestă prin dureri de cap, febră scăzută, tuse seacă, diaree, dureri musculare şi abdominale. (<fr. *légionellose*)

legislá *vb. tr.* a face legi. (<legislaţie)

legislatív, -ă *adj.* referitor la legiferare, care legiferează. **o** *putere ~ă* (şi *s. n.*) = una dintre cele trei puteri ale statului constituţional, având atribuţia de a elabora legi; *organ ~* (şi *s. n.*) = organ al puterii de stat care elaborează şi adoptă legile; parlament. (<fr. *législatif*)

legislatór *s. m.* legiuitor; (*fig.*) cel care stabileşte regulile unei arte, ale unui curent artistic. (<fr. *législateur*)

legislatúră *s. f.* durata mandatului unui organ legislativ. (<fr. *législature*)

legislaţie *s. f.* **1.** corp de legi ale unei ţări. **2.** totalitatea actelor normative dintr-un anumit domeniu. (<fr. *législation*, lat. *legislatio*)

legísm *s. n.* rigiditate legislativă; aderare rigidă la textul legii. (<germ. *Legismus*)

legíst **I.** *s. m.* cel care cunoaşte şi studiază legile; jurist. **II.** *adj. medic ~* = medic specialist în medicina legală. **III.** *s. m. pl.* **1.** adepţi ai unei şcoli filosofice chineze din sec. IV-III î. H. care preconiza, în opoziţie cu confucianismul, un stat centralizat, guvernat pe bază de legi şi nu de tradiţii. **2.** grupare a unei şcoli din Evul Mediu european care sprijinea lupta feudalităţii laice împotriva pretenţiilor de hegemonie ale papalităţii. (<fr. *légiste*)

legitáte *s. f.* caracter obligatoriu, de lege, al unor fenomene. (< lege + *-itate*)

legítim, -ă *adj.* **1.** întemeiat pe lege, care se justifică prin lege; legal. **o** *~ă apărare* = situaţie în care se comite un act de violenţă justificat legal, ca un act de apărare împotriva unei agresiuni imediate şi injuste. **2.** just, drept; justificat, îndreptăţit. (<fr. *légitime*, lat. *legitimus*)

legitimá *vb.* **I.** *tr., refl.* a(-şi) stabili identitatea pe baza unui document legal. **II.** *tr.* **1.** (*fig.*) a justifica, a îndreptăţi. **2.** a recunoaşte unui copil născut înainte de căsătorie drepturile unui copil legitim. (<fr. *légitimer*)

legitimáţie *s. f.* act, document personal care atestă oficial identitatea unei persoane. (<fr. *légitimation*)

legitimísm *s. n.* principiu care proclamă dreptul inalienabil la tron al dinastiilor legitime. (<fr. *légitimisme*)

legitimíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al legitimismului. (<fr. *légitimiste*)

legitimitáte *s. f.* calitate a ceea ce este legitim. (<fr. *légitimité*)

legiúne *s. f.* **1.** unitate de bază a armatei romane cu un efectiv între 4200 şi 6000 de oameni, în cohorte, manipule şi centurii. **2.** nume ale unor formaţii militare neregulate din diferite epoci. **o** *L~a de onoare* = unul dintre cele mai înalte ordine, în Franţa, care se acordă pentru merite militare şi civile; *L~ străină* = (în Franţa şi Spania) corp de armată din mercenari, cu garnizoana în colonii, destinat asigurării autorităţii statului şi administraţiei colonialiste. **3.** (*fig.*) mulţime organizată; ceată. (<fr. *légion*, lat. *legio*)

leguán *s. m.* şopârlă cu creastă din America tropicală. (<engl., sp. *leguan*)

legúmă *s. f.* **1.** plantă agricolă de la care se consumă în alimentaţie partea vegetală, sau frunctele; zarzavat. **2.** fruct uscat, cu mai multe seminţe, dehiscent, cu două valve, la leguminoase; păstaie. **3.** (*spec.*) om al cărui creier a fost golit şi i s-au implantat anumite ordine pe care le execută ca un robot. (<lat. *legumen*)

LEGUMI- *elem.* „legumă". (<fr. *légumi-*, cf. lat. *legumen, -minis*)
legumícol, -ă *adj.* referitor la culturile de legume. (<legumi- + -col[2])
legumicultór, -oáre *s. m. f.* cultivator de legume. (<legumi- + cultor)
legumicultúră *s. f.* ramură a agriculturii care se ocupă cu cultivarea legumelor. (<legumi- + -cultură[2])
legumiéră *s. f.* vas adânc din porțelan, cu capac, în care se servesc legumele. (<fr. *légumier*)
legumínă *s. f.* globulină din semințele leguminoaselor. (<fr. *légumine*)
leguminifórm, -ă *adj.* în formă de păstaie. (<lat. *leguminiformis*)
leguminós, -oásă **I.** *adj.* (despre plante) care are ca fruct o păstaie. **II.** *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate, erbacee sau lemnoase, cu frunze alterne compuse și flori cu aspect de fluture, având ca fruct o păstaie; papilionacee. (<fr. *légumineux*, /II/ *légumineuses*)
lehm /lem/ *s. n.* rocă sedimentară detritică neconsolidată. (< germ. *Lehm*)
LEIO- *elem.* „neted, fără peri". (<fr. *léio-*, cf. gr. *leios*)
leiocárp, -ă *adj.* cu fructe netede, nepăroase. (<lat. *leiocarpus*)
leiofíl, -ă *adj.* cu frunze netede, nepăroase. (<lat. *leiophyllus*)
leiomióm *s. n.* tumoare benignă a fibrelor musculare netede. (<fr. *léiomyome*)
leiomiosarcóm *s. n.* tumoare malignă la fibrele musculare netede. (<fr. *léiomyosarcome*)
leishmanía /leș-ma-/ *s. f.* protozoar parazit endocelular uman. (<fr., engl. *leishmania*)
leishmanióză *s. f.* boală gravă din țările calde, provocată de leishmanie. (<fr. *leishmaniose*)
lejér, -ă *adj.* (mai ales despre îmbrăcăminte) ușor, comod. (< fr. *léger*)
lejeritáte *s. f.* caracterul a ceea ce este lejer; ușurință, comoditate. (după fr. *légèreté*)
lek *s. m.* unitatea monetară a Albaniei. (<fr. *lek*)
lékytos *s. n.* (*ant.*) vas grecesc în formă de ulcior, pentru untdelemn, folosit și ca vas funerar. (<fr., gr. *lekythos*)
lem *s. n.* modul lunar destinat a aseleniza cosmonauții. (<fr. *lem*)
lemátic, -ă *adj.* referitor la emmă. (<fr. *lemmatique*)
lémă[1] *s. f.* **1.** enunț preliminar care servește demonstrării unei teoreme. • (*fil.*) propoziție pe care o știință o presupune adevărată fără a o demonstra, preluând-o de la o altă știință. **2.** cuvânt explicat într-un vocabular; element lexical. (<fr. *lemme*, gr. *lemma*)
-lémă[2] *elem.* „alternativă". (<fr. *-lemme*, cf. gr. *lemma*, premisă)
-lémă[3] *elem.* „tegument, pieliță". (<fr. *-lemme*, cf. gr. *lemma*, coajă)
léming *s. m.* mamifer rozător asemănător cu hârciogul, din regiunile (sub)arctice. (<fr. *lemming*)
lemnacée *s. f. pl.* familie de plante angiosperme monocotiledonate acvatice, plutitoare: lintița. (<fr. *lemnacées*)
lémnisc *s. n.* **1.** (*ant.*) panglică cu care se legau coroanele, palmele. **2.** (*anat.*) cale senzorială secundară a sistemului nervos central, care începe în măduvă sau în trunchiul cerebral și se termină în talamus. (<fr. *lemnisque*)
lemniscátă *s. f.* curbă loc geometric al punctelor pentru care produsul distanțelor lor la două puncte fixe este constant. (< fr. *lemniscate*)
lemón *s. n.* lămâie. (<fr. *lemon*)
lemongráss *s. m.* plantă, originară din India și Asia tropicală, folosită ca mirodenie, pentru gătit, cu o aromă de lămâie.
lempíră *s. f.* unitatea monetară în Honduras. (<fr. *lempira*)
lémuri *s. m. pl.* (*mit.*) sufletele morților la romani; fantome ale morților, strigoi. (<lat. *lemures*, fr. *lémures*)
lemurián, -ă *adj.* propriu lemurilor. (<it. *lemuriano*)
lemuriéni *s. m. pl.* subordin de mamifere primate inferioare foarte apropiate de maimuțe; prosimieni. (<fr. *lémuriens*)
Lemúrii *s. n. pl.* sărbători religioase private, care aveau loc la romani în luna mai, cu care prilej se alungau spiritele morților prin zgomote nocturne. (<fr. *lémuries*)
lenáj *s. n.* țesătură subțire de lână. (<fr. *lainage*)
leninísm *s. n.* doctrina lui Lenin bazată pe marxism; marxism-leninism. (<rus. *leninizm*, fr. *léninisme*)
leniníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al leninismului. (<rus. *leninst*, fr. *léniniste*)
lenitic, -ă *adj.* cu ape liniștite, stagnante sau curgătoare. (<fr. *lénitique*)
lenitív, -ă *adj., s. n.* (medicament) care calmează dure-rile. (< fr. *lénitif*, lat. *lenitivus*)
lenjerie *s. f.* rufărie de corp și de pat. (<fr. *lingerie*)
lénjuri *s. n. pl.* rufărie de corp; lenjerie. (<fr. *linge*)
lent, -ă *adj.* încet, lin, domol. (<fr. *lent*, lat. *lentus*)
lentándo *adv.* (*muz.*) încetinind. (<it. *lentando*)
léntă *s. f.* cordon de mătase care se poartă în diagonală, peste piept, de către suverani sau de posesorii unei înalte decorații, la solemnități. (<rus. *lenta*)
lentéțe *s. f.* încetineală. (<încet + -eță)
LENTI- *elem.* „lentilă". (<fr. *lenti-*, cf. lat. *lens, -ntis*, linte)
lenticelát, -ă *adj.* prevăzut cu lenticele. (<fr. *lenticellé*)
lenticélă *s. f.* por în scoarța arborilor, prin care se face schimbul de gaze cu atmosfera. (<fr. *lenticelle*)
lenticulár, -ă *adj.* în formă de lentilă; lentiform. (<fr. *lenticulaire*, lat. *lenticularis*)
lentifórm, -ă *adj.* **1.** lenticular. **2.** (despre straturi geologice) care este mai gros la centru decât la margini. (<fr. *lentiforme*)
lentiginós, -oásă *adj., s. m. f.* (afectat) de lentigo; pistruiat. (< fr. *lentigineux*)
lentiginóză *s. f.* afecțiune cutanată prin numeroase leziuni de lentigo. (<fr. *lentiginose*)
lentígo *s. n.* pată pigmentară a pielii; pistrui. (<fr., lat. *lentigo*)
lentílă *s. f.* **1.** piesă optică transparentă și cu suprafețele curbate, care refractă razele luminose. **o** ~ *electronică* = dispozitiv format din sisteme de electrozi sau din combinații de magneți și de electromagneți, care poate modifica traiectoriile electronilor; **o** ~ *de contact* = lentilă din materie plastică, ce se aplică direct pe globul ocular pentru corectarea vederii. **2.** inel metalic de legătură între două țevi de metal, sau între o țeavă și un perete de metal. **3.** lupă. **4.** incluziune în sol de forma unei lentile (1). (<fr. *lentille*)
lentitúdine *s. f.* încetineală, lipsă de energie; apatie. (<fr. *lentitude*, lat. *lentitudo*)
lénto **I.** *adv.* (*muz.*) rar, lent, între largo și adagio. **II.** *s. n.* (parte dintr-o) compoziție executată în acest ritm. (<it. *lento*)
lentoáre *s. f.* încetineală; (*fig.*) caracterul celui care nu înțelege repede. (<fr. *lenteur*)
lentofíl, -ă *adj.* (despre faună) specific apelor stagnante. (cf. it. *lento*)
leóne *s. m.* unitatea monetară a statului Sierra Leone. (<fr. *leone*)
leonín[1], -ă *adj.* (ca) de leu. **o** *(fig.) contract* ~ = contract prin care una dintre părți își asigură un câștig mai mare în dauna celeilalte. (<fr. *léonin*, lat. *leoninus*)
leonín[2], -ă *adj. versuri* ~*e* = versuri în care rimează emistihurile; *rimă* ~*ă* = rimă foarte bogată, cu două sau trei silabe asemănătoare. (<fr. *léonin*)
leontiázis *s. n.* aspect al feței prin prezența de infiltrate masive, întretăiate de șanțuri naturale. (<fr. *léontiasis*)
leopárd *s. m.* panteră africană. **o** ~*ul zăpezilor* = irbis. (<fr. *léopard*, lat. *leopardus*)
LEPIDO- *elem.* „solz", „placă, crustă". (<fr. *lépido-*, cf. gr. *lepis, -idos*)
lepidocárp, -ă *adj.* cu fructe solzoase. (<fr. *lépidocarpe*)
lepidocrocít *s. n.* minereu de fier de culoare arămie sau neagră, cu nuanțe aurii și luciu diamentin. (<fr. *lépidocrocite*)
lepidoděndron *s. m.* arbore fosil din clasa ferigilor, cu trunchiul înalt și gros, care se ramifică în ramuri duble. (<fr. *lépidodendron*)
lepidofíte *s. f. pl.* pteridofite arborescente fosile, de dimensiuni mari, cu tulpine subterane (rizomi) în formă de cruce și frunze mici, solzoase. (<germ. *Lepidophyten*)

lepídolít *s. m.* mică bogată în litiu şi fluor, roz sau albă. (<fr. *lépidolithe*)
lepidoptére *s. n. pl.* ordin de insecte cu aripi membranoase şi acoperite cu solzi fini: fluturi. (<fr. *lépidoptères*)
lepidopterofíle *s. f. pl.* plante la care polenizarea se realizează prin lepidoptere. (<fr. *lépidoptérophiles*)
lepidopterológ, -ă *s. m. f.* specialist în lepidopterologie. (< germ. *Lepidopterolog*)
lepidopterologíe *s. f.* studiu sistematic al fluturilor. (<fr. *lépidoptérologie*)
lepidosirén *s. m.* peşte specific fluviului Amazon, care respiră prin branhii şi plămâni. (<fr. *lépidosirène*)
lepísmă *s. f.* **1.** insectă cu corpul gri-argintiu, care trăieşte în locurile umede ale caselor. **2.** stamină cu aspect scuamiform, la baza ovarului. (<fr. *lépisme*)
leporíde *s. n. pl.* familie de mamifere rozătoare: iepurii. (<fr. *léporidés*)
lepralgíe *s. f.* durere musculară în cazul leprei. (<fr. *lépralgie*)
lepríde *s. f. pl.* pete pigmentare de diferite aspecte, care apar în cursul leprei. (<fr. *léprides*)
leprologíe *s. f.* studiul leprei. (<fr. *léprologie*)
lepróm *s. n.* tumoare nodulară specifică leprei. (<fr. *léprome*)
lepromatós, -oásă *adj.* de natura lepromului. (<fr. *lépromateux*)
lepromínă *s. f.* extract preparat din ţesuturile leproase, folosit ca antigen specific. (<fr. *lépromine*)
leprós, -oásă *adj., s. m. f.* (bolnav) de lepră. (<fr. *lépreux*)
leprozeríe *s. f.* loc unde sunt izolaţi şi îngrijiţi leproşii. (<fr. *léproserie*)
lépta *s. f.* (azi *cent*) monedă divizionară în Grecia, a suta parte dintr-o drahmă. (<fr. *lepta*)
LEPTO-, -léptic *elem.* „subţire, moale, fragil". (<fr. *lepto-*, cf. gr. *leptos*)
leptocárp, -ă *adj.* cu fructe mici şi fragile. (<lat. *leptocarpus*)
leptocefál, -ă **I.** *adj.* care prezintă leptocefalie. **II.** *s. m.* larva de anghilă, cu corpul comprimat lateral şi transparent. (<germ. *leptozephal*)
leptocefalíe *s. f.* micşorare anormală a cutiei craniene. (<germ. *Leptozephalie*)
leptocít *s. n.* globulă roşie cu grosimea redusă, dar cu diametrul mărit. (<fr. *leptocyte*)
leptoclazíe *s. f.* ruptură mică, la suprafaţa scoarţei terestre. (< lepto- + -clazie)
leptodactíl, -ă *adj.* cu degetele de la mâini şi picioare subţiri şi alungite. (<engl. *leptodactylous*)
leptodérm, -ă *adj.* cu membrana subţire. (<lat. *leptodermus*)
leptóm *s. n.* ansamblu de vase liberiene care conduc seva elaborată de plante. (<fr. *leptome*)
leptomeníngе *s. n.* denumire comună pentru arahnoidă şi pia mater. (<fr. *leptoméningite*)
leptomeningítă *s. f.* inflamaţie a leptomeningelor. (<fr. *leptoméningite*)
leptón[1] *s. m.* **1.** (în Grecia antică) unitate monetară foarte mică. (< fr. *lepton*, gr. *leptos*)
leptón[2] *s. m.* denumire generică pentru particulele atomice elementare cu masa de repaus mai mică decât cea a unui nucleon. (<engl., fr., *lepton*, germ. *Lepton*)
leptónic, -ă *adj.* referitor la lepton[2]. (< fr. *leptonique*)
leptoplásmă *s. f.* parte hialină a protoplasmei, în care are loc activitatea citetică a celulei. (<lat. *leptoplasma*)
leptoprozóp, -ă *adj., s. m.* (individ) cu faţa lungă şi îngustă. (<fr. *leptoprosope*)
leptoprozopíe *s. f.* însuşire a raselor umane care prezintă o faţă leptoprozopă. (<fr. *leptoprosopie*)
leptorín, -ă *adj., s. m. f.* (individ) cu nasul îngust şi lung. (după fr. *leptorhinien*)
leptorínie *s. f.* caracteristică a nasului leptorin. (<fr. *leptorhenie*)
leptospíră *s. f.* protozoar spiril, agent patogen al unor boli febrile. (<fr. *leptospire*)
leptospiróză *s. f.* boală infectocontagioasă produsă de leptospiră, caracterizată prin temperatură şi colorare icterică a pielii şi a conjunctivelor. (<fr. *leptospirose*)
leptotén *adj.* (*biol.*) *stadiu* ~ = primul stadiu al meiozei, în care cromozomii se prezintă sub formă de filamente lungi şi fine. (<fr. *leptotène*)
leptozóm *s. m.* longilin. (<fr. *leptosom*)
lésă *s. f.* curea cu care sunt purtaţi câinii. (<fr. *laisse*)
lesbián[1]**, -ă** *adj., s. m. f.* (locuitor) din ins. Lesbos (Marea Egee). (<fr. *lesbien*)
lesbián[2]**, -ă** **I.** *adj.* lesbic, tribadic. **II.** *s. f.* femeie care practică lesbianismul; tribadă. (<fr. *lesbien*)
lesbianísm *s. n.* atracţie erotică patologică şi satisfacere sexuală între femei; safism; tribadism, ginecofilie. (<fr. *lesbianisme*)
lésbic, -ă *adj.* lesbian[2]. (<germ. *lesbisch*)
lesby-show /-şou/ *s. m.* local cu program erotic, în care două sau mai multe femei mimează desfăşurarea unor acte sexuale. (<engl. *lesgy-show*)
lesiváj *s. n.* lesivare. (<fr. *lessivage*)
lesiváre *s. f.* dizolvare şi spălare a sărurilor solubile din sol de către apa din precipitaţii; lesivaj. (după fr. *lessivage*)
lesothián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Lesotho (Africa). (< Lesotho + -ian)
lest *s. n.* **1.** balast; savură (2). **2.** (*fig.*) lucru nefolositor, inutil. (<fr. *lest*)
lestá *vb. tr.* a încărca cu lest (o navă, un balon etc.); a balasta (2). (<fr. *lester*)
lestobióză *s. f.* formă de comensualism în care o specie se adăposteşte în cuibul altei specii. (<fr. *lestobiose*)
letál, -ă *adj.* **1.** mortal, de moarte. **2.** (*biol.;* despre gene) care, în stare de hemozigot, antrenează moartea (precoce) a individului care o poartă. (<fr. *létal*, lat. *letalis*)
letalitáte *s. f.* **1.** mortalitate. **2.** caracterul unei gene letale. (< fr. *létalité*)
letárgic, -ă *adj.* care ţine de letargie. (<fr. *léthargique*, lat. *lethargicus*)
letargíe *s. f.* **1.** stare patologică caracterizată prin somn adânc, de lungă durată, în timpul căruia funcţiile vitale par să fie suspendate; moarte aparentă. **2.** (*fig.*) stare de apatie, de inactivitate totală. (<fr. *léthargie*, lat. *lethargia*)
létcon *s. n.* ciocan electric de lipit. (după germ. *Lötkolben*)
letón, -ă **I.** *s. m. pl.* popor constituit ca naţiune în Letonia. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. f.*) limbă baltică vorbită de letoni. (<fr. *letton*)
letrasét *s. n.* set de litere şi cifre de diferite culori şi caractere, pe un suport transparent, care se imprimă prin apăsare, în lucrările de grafică, în activitatea de proiectare şi design, în inscripţionarea scalei aparatelor de măsură etc. (după germ. *Letterset*/druck/)
letrínă *s. f.* **1.** iniţială (ornamentală) de înălţimea câtorva rânduri, cu care începe un capitol sau un paragraf. **2.** literele majuscule (o silabă) imprimate la dicţionare pe fiecare pagină deasupra coloanelor, spre a uşura căutarea cuvântului dorit; colontitlu. (<fr. *lettrine*)
letrísm *s. n.* mişcare literară formalistă din Franţa, care consideră că poezia s-ar defini exclusiv prin expresivitatea literelor, îmbinate eufonic, arbitrar. (<fr. *lettrisme*)
letríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al letrismului. (<fr. *lettriste*)
LEUC(O)- *elem.* „alb", „decolorat", „leucocită". (<fr. *leuc/o/-*, cf. gr. *leukos*)
leucanée *s. f.* plantă care creşte în Mexic sub formă de tufiş sau ca arbore sau arbust, cultivat pe soluri tradiţionale. (<sp. *laucanea*)
leucémic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de leucemie. (<fr. *leucémique*)
leucemíde *s. f. pl.* manifestări cutanate ale diverselor leucemii (prurigo, eczemă, eritrodermie). (<fr. *leucémides*)
leucemíe *s. f.* boală a sângelui caracterizată prin proli-ferarea anormală a leucocitelor; leucoză, mieloză. (<fr. *leucémie*)
leucemizá *vb. tr, refl.* a (se) transforma în leucemie. (<leucem/ie/ + *-iza*)
leucínă *s. f.* aminoacid din splină, pancreas etc., omolog al glicocolului, indispensabil în nutriţie. (<fr. *leucine*)
leucinóză *s. f.* producere excesivă de leucină în organism. (< engl. *leucinosis*)

leucísm *s. n.* caracteristică ereditară constând din lipsa completă a pigmentului din firele de păr, concomitent cu prezența lui în ochi și în unele mucoase aparente. (<germ. *Leukismus*)
leucít *s. n.* **1.** mineral din grupa feldspatoizilor, conținând silicat de aluminiu și potasiu, în unele roci eruptive. **2.** corpuscul din citoplasma celulelor vegetale. (<fr. *leucite*)
leucoaglutinínă *s. f.* anticorp care aglutinează leucocitele. (<fr. *leucoagglutinine*)
leucobáză *s. f.* leucoderivat. (<germ. *Leukobase*, fr. *leucobase*)
leucoblást *s. n.* plastidă incoloră tânără. (<fr. *leucoblaste*)
leucoblastemie *s. f.* prezența abundentă a leucoblastelor în sânge. (<fr. *leucoblastémie*)
leucoblastóză *s. f.* înmulțire excesivă a leucoblastelor în măduva osoasă sau în sânge. (<fr. *leucoblastose*)
leucoblasturíe *s. f.* prezența leucoblastelor în urină. (<fr. *leucoblasturie*)
leucocárp, -ă *adj.* cu fructe albe și cărnoase. (<lat. *leucocarpus*)
leucocián *s. n.* pigment alb-albastru, în alge. (<fr. *leucocyane*)
leucocidínă *s. f.* substanță toxică secretată de unele bacterii patogene, care distruge leucocitele. (<engl. *leu-kocidin*)
leucocíst *s. n.* celulă fără clorofilă, cu membrană subțire și cu perforații, la alge și fungi. (<fr. *leucocyste*)
leucocít *s. n.* globulă albă din sânge și din limfă, care asigură apărarea organismului împotriva microbilor. (<fr. *leucocyte*)
leucocitár, -ă *adj.* referitor la leucocite. ◊ *formulă ~ă* = repartizarea diferitelor categorii de leucocite în sânge. (<fr. *leucocytaire*)
leucocitolízǎ *s. f.* proces de distrugere a leucocitelor din sânge. (<fr. *leucocytolyse*)
leucocitometríe *s. f.* numărarea de globule albe. (<fr. *leucocytométrie*)
leucocitóză *s. f.* creștere a numărului de leucocite în sânge în procesul de apărare a organismului împotriva infecțiilor. (<fr. *leucocytose*)
leucocituríe *s. f.* prezența leucocitelor în urină. (<fr. *leucocyturie*)
leucoderivát *s. m.* compus organic obținut prin reducerea unor coloranți și care, prin oxidare, formează din nou colorantul din care a provenit; leucobază. (<germ. *Leu-koderivat*, fr. *leucodérivé*)
leucodérm, -ă *adj.* de rasă albă. (<fr. *leucoderme*)
leucodermíe *s. f.* decolorare a pielii datorită lipsei sau dispariției pigmentului. (<fr. *leucodermie*)
leucodistrofíe *s. f.* leziune distrofică degenerativă a substanței nervoase albe. (<fr. *leucodystrophie*)
leucoencefalítă *s. f.* inflamație a substanței albe a creierului. (<fr. *leuco-encéphalite*)
leucofán *s. n.* silicat natural de calciu, magneziu și beriliu, cristalizat, alb-cenușiu. (<fr. *leucophane*)
leucogén, -ă *adj.* care provoacă formarea de globule albe. (<fr. *leucogène*)
leucogenéză *s. f.* proces de formare a leucocitelor. (<fr. *leucogenèse*)
leucográmă *s. f.* hemogramă cu numărul leucocitelor prezente în unitatea de volum de sânge. (<fr. *leucograme*)
leucóm *s. n.* boală de ochi prin formarea unor pete albe pe cornee; albeață. (<fr. *leucome*)
leucométru *s. n.* fotometru pentru determinarea gradului de alb al unor substanțe fibroase. (<germ. *Leukometer*)
leucomielítă *s. f.* inflamație a substanței albe a măduvei spinării. (<fr. *leucomyélite*)
leuconéa *s. f.* arbust din Mexic cultivat pe soluri și în climate puțin favorabile culturilor tradiționale. (<sp. *leuconea*)
leuconevraxítă *s. f.* afecțiune neurologică cu localizare în substanța albă, caracterizată prin demielizarea și diseminarea plăcilor în întregul sistem nervos central; scleroză în plăci. (<fr. *leuconevraxite*)
leuconichíe *s. f.* colorare în alb, parțială, a unghiilor. (<fr. *leuconychie*)
leucopatíe *s. f.* denumire generică pentru afecțiunile centrilor de formare a leucocitelor. (<fr. *leucopathie*)
leucopedézǎ *s. f.* aflux de leucocite în stomac și în intestin, în digestie. (<fr. *leucopédèse*)
leucopeníe *s. f.* scădere anormală a numărului leucocitelor din sânge. (<fr. *leucopénie*)
leucoplást *s. n.* țesătură impregnată cu cauciuc, lipicioasă pe o parte, pentru fixarea pansamentelor sau acoperirea rănilor; emplastru. (<germ. *Leukoplast*, fr. *leucoplaste*)
leucoplásteˈ *s. n. pl.* plastide din citoplasmă, inactive fotosintetic. (<fr. *leucoplastes*)
leucoplazíe *s. f.* îngroșare patologică a unei mucoase, ca rezultat, formarea unei pete albicioase-gălbui. (<fr. *leucoplasie*)
leucopoiézǎ *s. f.* proces de formare a leucocitelor. (<fr. *leucopoïèse*)
leucoragíe *s. f.* leucoree abundentă. (<fr. *leucorragie*)
leucorée *s. f.* denumire generică pentru orice scurgere vaginală. (<fr. *leucorrhée*)
leucoréic, -ă *adj., s. f.* (bolnavă) de leucoree. (<fr. *leucorrhéique*)
leucosafír *s. n.* varietate incoloră, transparentă de corindon, piatră semiprețioasă. (<fr. *leucosaphir*)
leucosarcomatózǎ *s. f.* afecțiune malignă cu tumori ganglionare, leucemie acută și metastaze multiple. (<fr. *leucosarcomatose*)
leucospermie *s. f.* colorație albă anormală a unor semințe din lipsă de pigmenți. (<fr. *leucospermie*)
leucotaxínă *s. f.* substanță produsă de țesuturile inflamate, care mărește permeabilitatea capilară, ușurând migrarea leucocitelor spre focarul inflamator. (<fr. *leucotaxine*)
leucoterapíe *s. f.* metodă de tratament constând în a provoca leucocitoza prin acțiunea unei substanțe chimice. (<fr. *leucothérapie*)
leucotomíe *s. f.* lobotomie parțială. (<fr. *leucotomie*)
leucotóxic, -ă *adj., s. n.* (substanță) care este toxică pentru leucocite. (<fr. *leucotoxique*)
leucotoxímă *s. f.* substanță termolabilă care distruge globulele albe. (<fr. *leucotoxine*)
leucotrichíe *s. f.* decolorare congenitală a părului. (<fr. *leucotrichie*)
leucózǎ *s. f.* leucemie. (<fr. *leucose*)
leucózic, -ă *adj.* referitor la leucoză. (<fr. *leucosique*)
leucozóm s. n. corpuscul sferic albuminoid din leucoplaste. (<fr. *leucosome*)
levádă *s. f. (echit.)* mișcare de dresaj constând în aceea că animalul ridică în sus bipedul anterior, sprijinindu-se pe cel posterior, cu jaretele apropiate de sol. (<germ. *Levade*)
levantín[1], -ă *adj., s. m. f.* **1.** (locuitor) din Levant. **2.** *(depr.)* necinstit, ipocrit, intrigant. (<fr. *levantin*)
levantín[2] *adj., s. n.* (din) ultimul etaj al pliocenului din România. (<fr. *levantin*)
levantinísm *s. n.* caracter levantin[1] (2). (<levantin + -ism)
levátă *s. f.* **1.** totalitatea cărților de joc pe care le strânge de pe masă cel care a câștigat la un moment dat. **2.** scoatere a mosoarelor sau a țevilor pline de pe mașina de filat după înfășurarea acestora; cantitatea de fire obținută. (<it. *levata*, după fr. *levée*)
levelleri /lévleri/ *s. m. pl.* membri ai unei grupări democratice mic-burgheze care a jucat un important rol politic în timpul revoluției engleze din 1648-1650. (<engl. *leveller*)
leviatán *s. m.* **1.** monstru biblic distructiv. • (în basme) căpcăun. **2.** *(fig.)* organizație statală și politica absolutistă. **3.** mașină industrială de spălare a lânii. (<fr. *léviathan*)
leviér *s. n. (tehn.)* pârghie (de manevră). (<fr. *levier*)
levigá *vb. tr.* a antrena, sub formă de suspensie, într-un lichid, un material pulverulent. (<fr. *léviger*)
levigábil, -ă *adj.* care poate fi levigat. (<leviga + -bil)
levigabilitáte *s. f.* însușirea de a fi levigabil. (<levigabil + -itate)
levigáre *s. f.* **1.** acțiunea de a leviga; levigație. **2.** transportare în apa freatică a substanțelor din sol în cazul când un exces de apă s-a infiltrat vertical. (<leviga)
levigáție *s. f.* levigare. (<fr. *lévigation*)

levirát *s. n.* lege la evrei şi la alte popoare antice care obliga pe fratele unui defunct să se căsătorească cu văduva fără copii a acestuia. • practica juridică corespunzătoare. (<fr. *lévirat*)
levít *s. m.* preot la vechii evrei. (<fr. *lévite*)
levitá *vb. intr.* a se ridica prin levitaţie. (<fr. *léviter*)
levitáţie *s. f.* **1.** capacitate atribuită ocultiştilor, fachirilor etc. de a ridica diverse corpuri sau a se ridica ei înşişi de la pământ prin puterea voinţei. **2.** ~ *magnetică* = anulare a gravitaţiei prin acţiunea unui câmp magnetic asupra unui corp străbătut de un curent electric. (<fr. *lévitation*)
levítă *s. f.* **1.** redingotă lungă de la sfârşitul sec. XVIII. **2.** model vechi de rochie largă şi foarte lungă. (<fr. *lévite*)
levític, -ă *adj.* referitor la levit. (<fr. *lévitique*)
levizítă *s. f.* substanţă toxică de luptă cu acţiune vezicantă. (< fr., engl. *lewisite*)
LEVO- *elem.* „stânga". (<fr. *lévo-*, cf. lat. *laevus*)
levocardíe *s. f.* sinistrocardie. (<fr. *lévocardie*)
levocardiográmă *s. f.* parte a unei electrocardiograme care răspunde ventriculului stâng. (<fr. *lévocardiogramme*)
levofobíe *s. f.* teamă patologică de obiecte sau fiinţe situate în stânga subiectului. (<levo- + -fobie²)
levogír, -ă *adj.* **1.** (despre substanţe optic active) care deviază spre stânga planul de polarizare a luminii. **2.** (despre cochilii) răsucit spre stânga. (<fr. *lévogyre*)
levorotáţie *s. f.* rotaţie a inimii către stânga. (<fr. *lévorotation*)
levriér *s. m.* câine de vânătoare cu pântecele supt şi picioare înalte şi puternice, rapid, specializat în vânarea iepurelui. (< fr. *lévrier*)
levúlic *adj. acid* ~ = acid organic din levuloză prin tratarea cu acizi diluaţi. (<fr. *lévulique*)
levulóză *s. f.* fructoză. (<fr. *lévulose*)
levulozemíe *s. f.* prezenţa levulozei în sânge. (<fr. *lévulosemie*)
levulozuríe *s. f.* prezenţa levulozei în urină. (<fr. *lévulosurie*)
levúră *s. f.* ciupercă unicelulară care produce fermentaţia alcoolului. (<fr. *levure*)
levuríde *s. f. pl.* reacţii cutanate care constituie manifestări secundare alergice ale unei infecţii cu levuri. (<fr. *levurides*)
lexém *s. n.* morfem lexical; semantem. (<fr. *lexème*)
lexemátic, -ă *adj.* referitor la lexem. (<fr. *lexématique*)
léxic[1] *s. n.* vocabular (1). • totalitatea cuvintelor specifice unui scriitor, unei regiuni, unei epoci. (<fr. *lexique*)
LEXIC[2]**(O)-, -lexíe** *elem.* „cuvânt", „lexic", „dicţi-onar". (< fr. *lexic/o/-, -lexie*, cf. gr. *lexis*, cuvânt, *lexikon*, dicţionar)
lexicál, -ă *adj.* referitor la lexic. (<fr. *lexical*)
lexicalizá *vb. tr.* a înregistra drept cuvânt autonom un derivat sau un compus. (<fr. *lexicaliser*)
lexicográf, -ă *s. m. f.* specialist în lexicografie. (<fr. *lexicographe*)
lexicografiá *vb. tr.* (*rar*) a cuprinde un text în lucrările lexicografice. (<lexicografic)
lexicográfic, -ă *adj.* de lexicografie. (<fr. *lexico-graphique*)
lexicografíe *s. f.* **1.** ramură a lingvisticii care stabileşte principiile şi metodele întocmirii dicţionarelor. **2.** totalitatea dicţionarelor de care dispune o limbă, un domeniu. (<fr. *lexicographie*)
lexicológ, -ă *s. m. f.* specialist în lexicologie. (<fr. *lexicologue*)
lexicológic, -ă *adj.* de lexicologie. (<fr. *lexicologique*)
lexicologíe *s. f.* ramură a lingvisticii care studiază sistemul lexical al unei limbi. (<fr. *lexicologie*)
lexicón *s. n.* operă lexicografică cuprinzând cuvintele unei limbi, ale unui domeniu de activitate, ale unui scriitor etc. • dicţionar tehnic sau enciclopedic, cuprinzând cunoştinţe de orientare din anumite domenii. (<lat., fr. *lexicon*, gr. *lexikon*)
lexicostatístică *s. f.* statistica lexicală, explicarea metodelor statistice în studierea vocabularului. (< *lexic*[2]*(o)-* + *statistică*)
lexicotécă *s. f.* colecţie de dicţionare. (<germ. *Lexikotek*)
lexíe[1] *s. f.* orice unitate semnificativă a lexicului, cuvânt sau expresie. (<fr. *lexie*)
-lexíe[2] v. lexic²(o)-.
LEZ- *elem.* „rănire, ofensă". (<fr. *lèsem* lat. *laesa*)
lezá *vb. tr.* **1.** a răni, a vătăma. • (*fig.*) a ofensa. **2.** a aduce un prejudiciu. (<fr. *léser*)
lezánt, -ă *adj.* care lezează. (<leza + -ant)
lezárd /-zar/ **1.** *s. m.* şopârlă. **II.** *s. n.* piele de şopârlă tăbăcită. (<fr. *lézard*)
lezárdă *s. f.* **1.** element decorativ pentru acoperirea rostului de prindere a feţelor tapiţeriei. **2.** fisură într-un zid. (<fr. *lézarde*)
lez-democraţie *s. f.* ofensă faţă de democraţie. (<lez- + democraţie)
lezéná *s. f. (arhit.)* **1.** element aplicat pe marginile panourilor, ramelor etc., cu rol de susţinere, acoperire sau decorare. **2.** pilastru plat şi îngust pe faţa unui zid, fără bază şi capitel, legat de arce semicirculare şi pe jumătate îngropat în zid. (<fr. *lésène*)
lezioná *vb. tr.* a face instabil, periculos, provocând leziuni, prejudicii. (<it. *lesionare*)
lezionál, -ă *adj.* referitor la leziune. (<fr. *lésionnel*)
leziúne *s. f.* **1.** alterare morfologică a unui ţesut, organ sau organism; rană, plagă. **2.** (*jur.*) prejudiciu material care afectează o parte dintr-un contract oneros. (<fr. *lésión*, lat. *laesio*)
lezmaiestáte/lezmajestáte *s. f. crimă de* ~ = ofensă adusă persoanei sau autorităţii unui suveran, pedepsită de lege ca o crimă. (<fr. *lèse-majesté*)
lezumanitáte *s. f.* ofensă de umanitate. (<lez- + umanitate)
li *s. m.* veche măsură de lungime la chinezi, de 576 m. (<fr. *li*)
liá *vb. tr.* a lega (un sos, o cremă etc.). (<fr. *lier*)
liáj *s. n.* acţiunea de a lega. (<fr. *liage*)
liánă *s. f.* plantă lemnoasă agăţătoare, caracteristică pădurilor tropicale. (<fr. *liane*)
liánt *s. m.* **1.** material fluid pentru a lega prin întărire bulgării, granulele etc. unui material organic sau mineral. **2.** lichid vâscos conţinând colorantul cu care formează cerneala de tipar. **3.** substanţă la fixarea pigmenţilor coloranţi pe fibrele textile. **4.** constituent nevolatil al lacurilor, care se întăreşte sub formă de peliculă, în pictură etc. (<fr. *liant*)
liás *s. n.* epoca inferioară a jurasicului; liasic. (<fr., engl. *lias*)
liásic, -ă *adj., s. n.* (din) lias. (<fr. *liasique*)
liáze *s. f. pl.* enzime cu rol ajutător în sinteza unor compuşi. (< fr. *liases*)
libanéz, -ă I. *s. m. pl.* popor constituit ca naţiune în Liban. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (<fr. *libanais*)
libáţie *s. f. (ant.)* act ritual constând în vărsarea unei cupe cu vin, lapte etc. în cinstea zeilor, după ce cineva şi-a muiat buzele în ea; (*p. ext.*) închinare de pahar la o petrecere. (<fr. *libation*, lat. *libatio*)
libél *s. n.* scriere satirică, ca pamfletul, dar mai violentă. (<fr. *libelle*, lat. *libellus*)
libelá *vb. tr.* a redacta corect un act judecătoresc. (<fr. *libeller*)
libelíst, -ă *s. m. f.* autor de libele. (<fr. *libeliste*)
libelúlă *s. f.* insectă din ordinul odontatelor, cu corpul lung şi subţire şi cu aripile străvezii; calul-dracului. (<fr. *libellule*)
libelulíde *s. f. pl.* familie de insecte odontate: libelulele. (<fr. *libellulidés*)
líber[1] *s. n.* strat de ţesut fibros prin care circulă seva la plantele vasculare. • fibre extrase din scoarţa unor arbori. (<fr. *liber*)
líber[2]**, -ă** *adj.* **1.** slobod; independent. **2.** ~ *profesionist* = cel care exercită o profesiune în afara unui contract de muncă. **3.** neocupat, gol. **4.** degajat, natural. **o** *(adv.) a vorbi* ~ = a ţine un discurs, o prelegere, fără a citi. **5.** (despre gusturi, purtări, cuvinte) necuviincios, grosolan. **6.** (despre timp) de care se poate dispune după voie. **7.** *desen* ~ = desen (artistic) executat fără ajutorul unui instrument. **8.** *(mat.) termen* ~ = expresie dintr-o ecuaţie care nu conţine necunoscute. (<lat. *liber*, fr. *libre*)
liberá *vb. tr.* **1.** a lăsa la vatră. **2.** a elibera. (<fr. *libérer*, lat. *liberare*)
liberábil, -ă *adj.* (despre imobile) care poate fi eliberat (imediat). (<fr. *libérable*)
liberál, -ă I. *adj.* **1.** care aparţine liberalismului. **o** *partid* ~ = partid de orientare liberalistă. **2.** iubitor de libertate. **3.** înţelegător, cu vederi largi, tolerant. **II.** *s. m.* membru al unui partid liberal. (<fr. *libéral*, lat. *liberalis*)

liberalísm *s. n.* **1.** doctrină politică și economică, în epoca de ascensiune a burgheziei, care tindea să îngrădească monarhia prin parlament, să lărgească dreptul de vot și să admită libertăți democratice. **2.** atitudine tolerantă; împăciuitorism. (<fr. *libéralisme*)

liberalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al liberalismului. (<fr. *libéraliste*)

liberalitáte *s. f.* **1.** însușirea de a fi liberal; mărinimie, generozitate. **2.** act juridic de dispoziție în favoarea cuiva. (<fr. *libéralité*, lat. *liberalitas*)

liberalizá *vb. tr.* a face mai liber(al); a acorda mai multă libertate și inițiativă individuală în activitatea socială. (<fr. *libéraliser*)

liberalizánt, -ă *adj.* care liberalizează. (<liberaliza + -ant)

liberaloíd, -ă *adj.* aproape liberal. (<liberal + -oid)

liber-arbítru *s. n.* concepție potrivit căreia omul ar avea libertate nemărginită de a acționa după voința sa. (<fr. *libre arbitre*)

liber-cugetátór, -oáre *s. m. f.* gânditor care adoptă o atitudine critică față de religie și de biserică. (după fr. *libre penseur*)

liberián[1] *adj.* (despre țesuturi vegetale) referitor la liber[1]. (<fr. *libérien*)

liberián[2]**, -ă I.** *s. m. pl.* popor care locuiește în Liberia (Africa). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (<fr. *libérien*)

líbero[1] *adv. (muz.)* liber, nestingherit. (<it. *libero*)

liberó[2] *s. m. (fotbal)* apărător fără adversar direct; jucător mobil care acționează și la mijlocul terenului și în atac. (<it. *libero*)

liberolemnós, -oásă *adj.* format din țesut liberian și lemnos. (după fr. *libéro-ligneux*)

liber-profesioníst, -ă *s. m. f.* (cel) care nu exercită o profesiune, o activitate cu caracter permanent. (<liber[2] + *profesionist*[2])

liber-schimb *s. n.* sistem economic promovat de unele țări capitaliste dezvoltate, care reclamă libertatea comerțului, renunțarea la taxele vamale protecționiste și neamestecul statului în activitatea economică. (după fr. *libre-échange*)

liber-schimbísm *s. n.* doctrină care are obiect liber-schimbul. (după fr. *libre-échangisme*)

liber-schimbíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al liber-schimbismului. (după fr. *libre-échangiste*)

libért, -ă *s. m. f.* (în Roma antică) sclav(ă) eliberat(ă). (<lat. *libertus*)

libertár, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al libertății absolute; anarhist. (<fr. *libertaire*)

libertarianísm *s. n.* filozofie politică în care se pune accentul în libertatea personală. (< *libertar* + *-/ian/ism*)

libertáte *s. f.* **1.** *(fil.)* înțelegerea necesității, cunoașterea legilor obiective și stăpânirea conștientă a forțelor naturii și ale vieții sociale, întemeiată pe această cunoaștere. **2.** situație a unei persoane libere. **3.** *(pl.)* drepturi cetățenești. **4.** posibilitatea de a acționa după propria voință sau dorință, de a face sau de a nu face o acțiune. (<fr. *liberté*, lat. *libertas*)

líberti *s. n.* țesătură de mătase și bumbac, pentru rochii, bluze etc. (<engl., fr. *liberti*)

liberticíd, -ă I. *adj.* care desființează libertatea; înrobitor. **II.** *s. n.* abolirea libertăților civile. (<fr. *liberticide*)

libertín, -ă *adj.* indecent, ușuratic, desfrânat. (<fr. *libertin*, lat. *libertinus*)

libertinái *s. n.* comportare de libertin; desfrâu, des-trăbălare; libertinism. (<fr. *libertinage*)

libertinísm *s. n.* libertinaj. (<germ. *Libertinismus*)

libián, -ă I. *s. m. pl.* popor care conține populația de bază a Libiei. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • *(s. f.)* limbă arabă vorbită în Libia. (<fr. *libyen*)

libídic, -ă *adj.* referitor la libido; libidinal. (<it. *libidico*)

libidiná *vb. intr., refl.* a(-și) satisface dorințele sexuale. (<it. *libidinare*)

libidinál, -ă *adj.* libidic. (<fr. libidinat)

libidíne *s. f.* libidinozitate. (<it. *libidine*)

libidinísm *s. n.* însușire a celui libidinos. • compostare, atitudine libidinoasă. (<libidin/os/ + *-ism*)

libidinós, -oásă *adj.* senzual, lasciv; înclinat spre desfrâu. (< fr. *libidineux*, lat. *libidinosus*)

libidinozitáte *s. f.* înclinare spre plăcerile senzuale, lascivitate; libidine. (<fr. *libidinosité*)

libidó *s. n.* poftă, apetit, dorință. • *(psih.)* dorință de satisfacere a instinctului sexual. (<fr., lat. *libido*)

librár *s. m.* negustor de cărți; *(p. ext.)* vânzător într-o librărie. (<fr. *libraire*, lat. *librarius*)

librație *s. f.* **1.** balansare aparentă a Lunii, datorată orbitei ecliptice pe care o descrie în jurul Pământului. **2.** oscilație. (<fr. *libration*, lat. *libratio*)

librărie *s. f.* magazin[1] în care se vând cărți. **o** *~-pilot* = librărie experimentală model. (după fr. *librairie*)

librét *s. n.* **1.** textul unei lucrări muzicale de mare întindere (operă, operetă, balet, oratoriu). • broșură cu un asemenea text. **2.** carnețel având diferite destinații. (<it. *libretto*)

libretíst *s. m.* autor de librete (1). (<it. *librettista*)

librifórm, -ă *adj., s. n.* (țesut fibros) format din celule cu membrana groasă care se lignifică, prezent în structura lemnului de foioase. (<fr. *libriforme*)

libúrnă *s. f.* navă romană ușoară de luptă sau de transport, cu un singur rând de rame. (<lat. *liburna*)

LIC(O)- *elem.* „lup". (<fr. *lyc/o/-*, cf. gr. *lycos*)

licantróp, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de licantropie. (<fr. *lycanthrope*)

licantropíe *s. f.* stare de delir în care bolnavul se imaginează a fi devenit lup. (<fr. *lycanthropie*)

licaón *s. m.* mamifer carnivor din Africa, înrudit cu lupul și hiena, cu blana roșcată vărgată cu negru. (<fr., lat. *lycaon*)

liceál, -ă *adj.* referitor la liceu. (<it. *liceale*)

liceán, -ă *s. m. f.* elev de liceu. (<fr. *lycéen*)

licénță *s. f.* **1.** titlu la terminarea studiilor superioare, prin care se acordă dreptul de a exercita o profesiune; examen dat pentru obținerea acestui titlu; diploma obținută. **2.** contract prin care posesorul unui brevet de invenție acordă unei persoane sau statului dreptul de a folosi sau valorifica invenția sa. **3.** autorizație dată de stat unui particular pentru exercitarea unui anumit comerț, a unei anumite industrii sau pentru a importa și exporta mărfuri. **4.** atitudine, purtare care întrece limitele bunei-cuviințe; lipsă de respect pentru formele obișnuite. **5.** figură retorică prin care oratorul îndrăznește să arate preopinenților că e just ceea ce ei resping eronat. **o** *~ poetică* = abatere ușoară de la regulile de pronunțare și scriere corectă a cuvintelor, din necesități prozodice. (<fr. *licence*, lat. *licentia*)

licențiá *vb. tr.* a concedia pe cineva din seviciu. (<fr. *licencier*)

licențiát, -ă *s. m. f.* posesor al unui titlu, al unei diplome de licență. (<fr. *licencié*, it. *licenziato*)

licențiós, -oásă *adj.* necuviincios, imoral, indecent. (<fr. *licencieux*, lat. *licentiosus*)

licențiozitáte *s. f.* însușirea, caracterul a ceea ce este licențios; comportare, vorbă licențioasă. (<it. *licenziosità*)

licéu *s. n.* școală din sistemul de învățământ superioară școlii generale, anterioară universității. (<fr. *lycée*, lat. *lyceum*)

lichefácție *s. f.* lichefiere. (<fr. *liquéfaction*)

lichefiá *vb. tr., refl.* a (se) transforma din stare gazoasă în stare lichidă. (<fr. *liquéfier*)

lichefiábil, -ă *adj.* (despre substanțe gazoase) care poate fi lichefiat. (<fr. *liquéfiable*)

lichefiánt, -ă *adj.* care produce lichefiere. (<fr. *liqué-fiant*)

lichéni[1] *s. m. pl.* **1.** plante criptogame, cu talul din simbioza unei ciuperci și a unei alge, care cresc pe scoarța copacilor, pe ziduri. **2.** *(sg.)* dermatoză caracterizată prin mici papule, care provoacă mâncărime. (<fr. *lichens*)

LICHENI[2]**-/LICHENO-** *elem.* „licheni". (<fr. *lichéni-, lichéno-*, cf. lat. *lichen*)

lichénic, -ă *adj.* referitor la licheni. (<fr. *lichénique*)

lichenificáre *s. f.* proces morbid din îngroșarea exagerată a cutelor naturale ale pielii. (după fr. *lichénification*)

lichenifórm, -ă *adj.* lichenoid. (<fr. *lichéniforme*)

licheníná *s. f.* glucidă asemănătoare ca structură cu celuloza, în mușchi și licheni, formând mucilagiul acestora. (<fr. *lichénine*)

lichenísm *s. n.* simbioză între alge și ciuperci. (<fr. *lichénisme*)

LICHENO- v. l i c h e n o - .

lichenografíe *s. f.* descriere a lichenilor. (<fr. *lichéno-graphie*)

lichenoíd, -ă *adj.* cu aspect de licheni; licheniform. (<fr. *lichénoïde*)

lichenológ, -ă *s. m. f.* specialist în lichenologie. (<germ. *Lichenolog*)

lichenologíe *s. f.* ramură a botanicii care studiază lichenii. (< fr. *lichénologie*)

lichíd, -ă I. *adj., s. n.* (corp) care curge, având proprietatea de a lua forma vasului în care se află. **II.** *adj.* **1.** (despre mijloace de plată) în numerar, de care se poate dispune oricând, imediat. **2.** *consoană ~ă* (și *s. f.*) = denumire a consoanelor laterale și a celor vibrante. (<fr. *liquide*, lat. *liquidus*)

lichidá *vb. tr.* **1.** a pune capăt, a termina, a încheia (o acțiune). **2.** a îndeplini formalitățile pentru încetarea definitivă a unei situații juridice sau financiare. • (*refl.*) a-și plăti datoriile. **3.** (*arg.*) a omorî, a asasina. (<fr. *liquider*)

lichidábil, -ă *adj.* care poate fi lichidat. (<fr. *liquidable*)

lichidatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care face lichidarea unei societăți comerciale, întreprinderi, bănci etc. (<fr. *liquidateur*)

lichidatorísm *s. n.* curent oportunist de extremă dreaptă în partidul social-democrat din Rusia, care a căutat să lichideze partidul revoluționar ilegal. (după rus. *likvidatorstvo*)

lichidián, -ă *adj.* de natură lichidă. (<fr. *liquidien*)

lichiditáte *s. f.* **1.** însușirea de a fi lichid (II, 1). **2.** situație financiară a unei unități economice care dispune de fonduri în casă sau în bancă, putând să facă plățile în termen. • capacitatea unei unități economice de a transforma mijloacele materiale sau creanțele de care dispune în mijloace lichide de plată. • (*pl.*) bani lichizi (II, 1). (<fr. *liquidité*, lat. *liquiditas*)

lichídus *adj. curbă ~* (și *s. n.*) = loc geometric al punctelor de început de solidificare într-o diagramă de echilibru a unui sistem fizico-chimic binar. (<lat. *liquidus*)

lichiór *s. n.* băutură din alcool, sirop și diferite esențe aromate. (<fr. *liqueur*)

licit, -ă *adj.* legal, permis, îngăduit de lege. (<fr. *licite*, lat. *licitus*)

licitá *vb. tr.* **1.** a vinde la licitație. • (*intr.*) a face oferte în cadrul unei licitații. **2.** (la jocul de cărți) a atrage, a stimula, a tenta. (<fr. *liciter*, lat. *licitari*, /2/ germ. *lizitieren*)

licitánt, -ă *s. m. f.* participant activ la o licitație; licitator. (< germ. *Lizitant*)

licitatór, -oáre *s. m. f.* licitant. (<licita + -tor)

licitáție *s. f.* modalitate de vânzare-cumpărare publică a unui bun, a unei mărfi etc., care se adjudecă celui ce oferă prețul cel mai ridicat; alegere, din mai multe oferte prezentate de unități specializate, pentru o anumită lucrare, pe aceea care are prețul cel mai scăzut. (<fr. *licitation*, lat. *licitatio*)

LICO- v. lic(o)-.

licoáre *s. f.* **1.** băutură bună, savuroasă, fină. • lichid medicamentos. **2.** reactiv lichid în anumite reacții chimice. (<fr. *liqueur*, lat. *liquor*)

licopén *s. m.* antioxidant care protejează de bolile de inimă și cancerul de sân.

licopodiacée *s. f. pl.* familie de plante criptogame vasculare cu frunze foarte mici, solzoase, și cu crengi înfurcate; licopodinee. (<fr. *lycopodiacées*)

licopodiále *s. f. pl.* ordin de criptogame: licopodiaceele, selaginela etc. (<fr. *lycopodiales*)

licopodinée *s. f. pl.* licopodiacee. (<fr. *lycopodinées*)

licopódiu *s. n.* plantă criptogamă care, prin forma sa, se aseamănă cu un picior de lup. • pulbere galbenă din sporii acestei plante, folosită în farmacie, pirotehnie etc. (<fr. *lycopode*)

licórn *s. m.* **1.** animal fabulos, simbol al puterii, imaginat ca un cal cu un corn foarte lung în frunte în arta și literatura medievală; inorog. **2.** element decorativ reprezentând un asemenea animal. (<fr. *licorne*)

licorós, -oásă *adj.* ca o licoare, ca lichiorul. (<fr. *liquoreux*)

líctor *s. m.* (la romani) însoțitor al celor mai înalți magistrați, care mergea înaintea lor purtând fascii, ca semne ale puterii. (<lat. *lictor*)

licuáție *s. f.* separare, prin încălzire, a componenților unui aliaj cu puncte de topire diferite. (<fr. *liquation*)

líder I. *s. m.* **1.** conducător al unui partid politic, al unei organizații obștești. • dirijor, șef al unei orchestre de jazz sau al unei secții instrumentale. **2.** echipă, sportiv care se găsește în fruntea unei competiții. **II.** *s. n.* (*mar.*) tip de navă conducătoare a unei flotile de nave ușoare. (<engl., fr. *leader*)

liderităte *s. f.* conducere, legemonie. (după engl. *lea-dership*)

lidián, -ă I. *adj., s. m. f.* (locuitor) din Lidia (stat sclavagist antic în Asia Mică). • (*s. f.*) limbă asiatică vorbită în Lidia. **II.** *adj.* lidic. (<fr. *lydien*)

lídic, -ă *adj. (muz.) mod ~* = mod melodic a cărui scară muzicală se deosebește de cea a modului major prin faptul că treapta a IV-a urcată, în loc să formeze cu tonica o cvartă perfectă, formează o cvartă mărită; lidian (II). (<germ. *lydisch*)

lidită *s. f.* **1.** rocă silicioasă de culoare închisă, din radiolari. **2.** melinită. (<fr. *lyddite*)

lído *s. n.* perisip. (<fr., it. *lido*)

lidocaínă *s. f.* anestezic local cu efect rapid și acțiune prelungită; lignocaină. (< fr. *lidocaïne*)

liechtensteinián, -ă /lihtenștain/ *adj., s. m. f.* (locuitor) din Liechtenstein. (<Liechtenstein + -ian)

lied /lid/ *s. n.* compoziție vocală cu acompaniament instrumental, scrisă pe un text liric. (<germ. *Lied*)

lie detector /lai ditéctăr/ *s. n.* aparat capabil să detecteze și să înregistreze anumite reacții emotive în timpul interogatoriilor polițienești, aproximând atitudinea interogatului în ceea ce privește adevărul; detector de minciuni. (<engl. *lie detector*)

lie-de-vin /li-dö-vén/ *adv. inv.* de culoare roșu-închis; mov. (< fr. *lie-de-vin*)

lién *s. n.* splină. (<lat. *lien*)

lienál, -ă *adj.* al splinei. (<lat., germ. *lienal*)

-lienie v. lieno-.

lienită *s. f.* splenită. (<germ. *Lienite*)

LIENO-, -lienie *elem.* „splină". (<fr. *liéno-, -liénie*, cf. lat. *lien*)

lienocél *s. n.* hernie a splinei. (<fr. *liénocèle*)

lienografíe *s. f.* radiografie a splinei cu ajutorul unei substanțe de contrast. (<fr. *liénographie*)

lienterie *s. f.* diaree în care scaunele conțin alimente incomplet digerate. (<fr. *lientérie*)

liérnă *s. f. (constr.)* piesă de lemn sau bară metalică, element de legătură; nervură de piatră la cheia arcelor. (<fr. *lierne*)

liéto *adv.* (*muz.*) vesel, cu bucurie. (<it. *lieto*)

lift *s. n.* **1.** ascensor. **2.** instalație mecanică servind pentru scoaterea la suprafață a țițeiului acumulat în sonde. **3.** (la tenis, tenis de masă, volei etc.) lovitură care imprimă mingii o traiectorie ascendentă. (<engl., fr. *lift*)

liftă *vb.* **I.** *tr., intr.* a trimite mingea (la tenis, tenis de masă, volei etc.) peste fileu prin lovituri de atac care nu se execută cu putere. **II.** *tr.* **1.** a ridica și a aduce în poziție, cu ajutorul unei macarale, un acoperiș, planșeu etc. **2.** a aduce la suprafață țițeiul acumulat în sonde. **3.** (*fam.*) a sâcâi. (<fr. *lifter*, engl. *to lift*)

líftboi *s. m.* liftier. (<engl. *lift-boy*)

liftiér, -ă *s. m. f.* cel care manevrează un lift (1) într-o clădire publică; liftboi. (<fr. *liftier*)

lífting *s. n.* operație de chirurgie estetică pentru eliminarea ridurilor. (<engl., fr. *lifting*)

ligamént *s. n.* **1.** fascicul rezistent de fibre care leagă oasele între ele ori ajută la susținerea sau la legarea altor organe. **2.** (*pl.*) joc de inteligență care cere dezlegătorului să afle anumite nume proprii sau cuvinte dintr-o categorie anume indicată, unind într-o serie de propoziții sfârșitul unor cuvinte date cu începutul celor următoare. (<fr. *ligament*, lat. *ligamentum*)

ligamentár, -ă *adj.* referitor la ligamente. (<ligament + -ar)

ligamentáre *s. f.* procedeu enigmistic de compunere a ligamentelor (2). (<ligament)

LIGAMENTO- *elem.* „ligament". (<fr. *ligamento-*, lat. *ligamentum*, legătură)

ligamentopexie *s. f.* sutură directă a ligamentelor unei articulații. (<fr. *ligamentopexie*)

ligamentoplastíe *s. f.* refacere chirurgicală plastică a ligamentelor unei articulații. (<ligamento- + -plastie[2])

ligamentós, -oásă *adj.* de natura ligamentului. (<fr. *ligamenteux*)

ligánd *s. m.* moleculă sau ion care se grupează în atomul central al unui complex. (<fr. *ligand*)
ligaturá *vb. tr.* a face o ligatură (1). (<fr. *ligaturer*)
ligatúră *s. f.* **1.** legare cu un fir de ață ori de catgut a unui vas sangvin sau organ tubular; firul însuși. **2.** (*poligr.*) semn grafic care conține mai multe litere; logotip. **3.** (în notația muzicală vocală) grup de note legate printr-o linie care se referă la o singură silabă. (<fr. *ligature*, lat. *ligatura*)
lígă *s. f.* **1.** (*ant.*) alianță politico-militară a statelor grecești, sub conducerea unuia dintre ele, care urmărea să-și impună supremația. **2.** uniune, asociație de state, orașe, persoane • creată în scop comun. (<fr. *ligue*, it. *liga*)
LIGNI-/LIGNO-, -lignós *elem.* „lemn". (<fr. *ligni-, ligno-, -ligneux*, cf. lat. *lignum*)
lignícol, -ă *adj.* (despre organisme animale sau vegetale) care trăiește, crește pe lemne, pe putregaiuri. (<fr. *lignicole*)
lignificá *vb. tr., refl.* a (se) transforma în lemn; a (se) impregna cu lignină. (<fr. *lignifier*)
lignínă *s. f.* substanță organică macromoleculară care impregnează celulele, fibrele și vasele plantelor lemnoase. (<fr. *lignine*)
lignít *s. n.* cărbune natural (inferior huilei), de culoare cafenie-brună, sfărâmicios, cu putere calorică relativ mică. (<fr. *lignite*)
lignivór, -ă *adj.* (despre animale, insecte) care se hrănește cu țesut lemnos sau roade lemnul, creând galerii; xilofag. (<fr. *lignivore*)
LIGNO- v. ligni-.
lignocaínă *s. f.* lidocaină. (<fr. *lignocaïne*)
lignocelulóză *s. f.* substanță constituită din lignină și celuloză. (<engl. *lignocellulose*)
lignofóliu *s. n.* fanerit. (<germ. *Lignofol*)
lignolíză *s. f.* proces de degradare biologică a lemnului. (< *ligno-* + *– liză*[2])
lignomét *s. n.* material foarte rezistent, din straturi de furnir de carpen încleiate și presate la presiuni și temperaturi înalte. (< *ligno-* + *met/al/*)
lignométru *s. n.* **1.** liniometru. **2.** instrument pentru măsurarea diametrului și înălțimii arborilor sau pentru marcarea prin vopsire și înregistrare a unor caracteristici ale acestora. (<fr. *lignomètre*)
lignoplást *s. n.* material plastic. (<*ligno-* + *-plast*)
lignós[1]**, -oásă** *adj.* care are consistența lemnului. (<fr. *ligneux*)
-lignós[2] v. ligni-.
lignóză *s. f.* celulază. (<germ. *Liguose*)
ligroínă *s. f.* benzină ușoară, folosită în general ca solvent. (< fr. *ligroïne*)
LIGUL(I)- *elem.* „ligulă". (<fr. *ligul/i/-*, cf. lat. *ligula*, limbă mică)
ligulát, -ă *adj.* (despre corola compozeelor) prevăzut cu o ligulă; în formă de ligulă. (<fr. *ligulé*)
ligúlă *s. f.* **1.** formație membranoasă apendiculară între limb și teacă la frunzele de graminee. **2.** prelungire laterală, în formă de limbă, a tubului corolei florilor la unele compozee. (<fr. *ligule*, lat. *ligula*)
liguliflór, -ă *adj.* (despre plante) cu flori ligulate. (<fr. *liguliflore*)
ligulifórm, -ă *adj.* în formă de ligulă. (<fr. *liguliforme*)
ligúr, -ă I. *s. m. pl.* populație indo-europeni din nordul Iraliei și sud-estul Franței, asimilată de celți și de romani. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație; ligurian. • (*s. f.*) limbă vorbită de liguri. (<fr. *ligure*)
ligurián, -ă *adj., s. m. f.* ligur. • (*s. n.*) dialect din nordul Italiei, vorbit în provincia Liguria. (<fr. *ligurien*)
lihtdruc *s. n.* (*poligr.*) fototipie. (<germ. *hichtdruck*)
lilá *adj. inv., s. n.* (de) culoarea florilor de liliac, liliachiu, violet. (<fr. *lilas*)
liliacée *s. f. pl.* familie de plante monocotiledonate, erbacee și lemnoase: crinul. (<fr. *liliacées*)
liliál, -ă *adj.* **1.** de culoarea crinului alb. **2.** (*fig.*) pur, candid. (< fr. *lilial*)
lilialitáte *s. f.* (*rar*) însușirea de a fi lilial. (<lilial + -itate)
liliput *adj. inv.* pitic, foarte mic; liliputan. (<fr. *Lilliput* n.pr., după rus. *liliput*)
lilipután, -ă *adj.* (și *s.*) liliput. (<liliput + *-an*, după fr. *lilliputien*)
liliputanizá *vb. refl.* (*rar*) a se micșora exagerat. (<*liliputan* + *-iza*)
lilóng *s. n.* (în vechiul Shanghai) case joase chinezești care tradițional se construiau în jurul unei curți aliniate pe străzi înguste europene. (<chin. *lilong*)
limacifórm, -ă *adj.* de forma unui melc. (<fr. *limaciforme*)
limándă *s. f.* **1.** gen de pești plați din Oc. Atlantic. **2.** (*arheol.;* în cultura acheuleană) piesă cu două fețe, plată și foarte prelungă. (<fr. *limande*)
limáx *s. m.* melc fără cochilie. (<lat. *limax*)
límă[1] *s. f.* pilă, rașpel. (<fr. *lime*, lat. *lima*)
límă[2] *s. f.* specie de fruct citric; mică lămâie verde. (<it., gr. *lima*, fr. *lime*)
limb *s. n.* **1.** partea lățită a unei frunze, petale sau sepale; lamină (1). **2.** marginea gradată a scării unui instrument de măsură. **3.** marginea unui astru. **4.** creastă marginală a unei formații anatomice circulare. **5.** navă folosită în operații de limbare. **6.** loc unde catolicismul presupune că ar sta sufletele drepților decedați înainte de venirea lui Hristos și ale copiilor nebotezați. (<fr. *limbe*, germ. *Limbus*)
limbá[1] *vb. tr.* a descârca o navă parțial sau total, în limburi (5), pentru a-i înlesni trecerea printr-un loc puțin adânc, reîncărcând-o după aceea; a limba. (<limb)
limba[2] *s. m.* arbore african mare, cu lemn gălbui-albicios, cu reflexe mătăsoase, ușor, cu densitate redusă. (<fr. *limba*)
limbáj *s. n.* **1.** proces de comunicare a ideilor și sentimentelor prin mijlocirea limbii • (*inform.*) sistem de caractere și simboluri folosit în programare. **o** ~ *formalizat* = limbaj artificial, dintr-un sistem de semne convenționale. **2.** limbă. • fel caracteristic de exprimare. • (*fig.*) orice mijloc de exprimare a ideilor, a sentimentelor. (după fr. *langage*)
limbát[1]**, -ă** *adj.* (despre frunze) prevăzut cu limb. (<engl. *limbate*, lat. *limbatus*)
limbát[2]**, -ă** *adj. (herald.;* despre păsări, animale) reprezentat cu limba scoasă, de obicei în smalț. (după fr. *langué*)
límbic *adj.* (*anat.*) *sistem* ~ = regiune a creierului formată din circumvoluțiunea corpului calos și cea a hipocampului. (<fr. *limbique*)
limburgít *s. n.* rocă magmatică efuzivă din familia peridotitelor, din olivină și augit, cu structură porfirică și culoare neagră cu pete verzi. (<Limburg n. pr. + *-it*)
límen *s. n.* (*mat.*) linie despărțitoare, limită. (<lat., fr. *limen*)
limenárh *s. m.* supraveghetor al unui port în provinciile orientale ale Imperiului Roman. (<lat. *limenarcha*, gr. *limenarches*)
limenián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Lima (Peru). (<fr. *liménien*)
límerick *s. n.* specie de poezie în folclorul englez și irlandez sau în lirica cultă, cu formă fixă, din cinci versuri, și conținând un umor absurd. (<engl., it. *limerick*)
límes *s. n.* dispozitiv de apărare construit de-a lungul granițelor Imperiului Roman, alcătuit dintr-un zid continuu de piatră sau val de pământ; (*p. ext.*) hotar, graniță. (<lat. *limes*)
limétă *s. f.* lămâie mică. (<fr. *limette*, it. *limetta*)
LIMF(O)- *elem.* „limfă". (<fr. *lymph/o/-*, cf. lat. *lumpha*, apă)
limfadenectomíe *s. f.* ablațiune a ganglionilor limfatici. (<fr. *lymphadénectomie*)
limfadeníe *s. f.* boală prin hipertrofia ganglionilor limfatici. (< fr. *lymphadénie*)
limfadenítă *s. f.* inflamație a ganglionilor limfatici datorită unei infecții acute sau cronice. (<fr. *lymphadénite*)
limfadenóm *s. n.* limfom. (<fr. *lymphadenome*)
limfadenopatíe *s. f.* boală a ganglionilor limfatici. (<fr. *lymphadénopathie*)
limfagóg, -ă *adj., s. n.* (substanță) care stimulează producția de limfă. (<fr. *lymphagogue*)
limfangiectazíe *s. f.* dilatație varicoasă a vaselor limfatice. (< fr. *lymphangiectasie*)
limfangióm *s. n.* tumoare benignă a vaselor limfatice. (<fr. *lymphangiome*)

limfangiopatíe *s. f.* denumire generică pentru afecțiunile vaselor limfatice. (< fr. *lymphangiopathie*)
limfangioplastíe *s. f.* refacere a circulației limfatice prin drenaj în țesutul subcutanat. (< fr. *lymphangioplastie*)
limfangiosarcóm *s. n.* tumoare malignă dezvoltată la nivelul vaselor limfatice. (< fr. *lymphangiosarcome*)
limfangiotomíe *s. f.* rezecție a oaselor limfatice. (< fr. *lymphangiotomie*)
limfangítă *s. f.* inflamație a vaselor limfatice. (< fr. *lymphangite*)
limfátic, -ă *adj.* **1.** referitor la limfă; prin care circulă limfa. **o** *sistem ~ =* totalitatea țesuturilor, vaselor și glandelor pentru trecerea limfei din țesuturi în circuitul sangvin; *ganglioni ~ci* = ganglioni mici, în jurul articulațiilor, mijloc de apărare împotriva infiltrării microbilor. **2.** care suferă de limfatism. (< fr. *lymphatique*)
limfatísm *s. n.* boală la copii caracterizată prin hipertrofia organelor limfatice, prin infiltrarea cu grăsime a țesuturilor, prin slaba rezistență la infecții. (< fr. *lymphatisme*)
límfă *s. f.* lichid limpede și incolor, conținând plasmă și leucocite, prin aparatul limfatic, prin spațiile interstițiale și toate celulele organismului animal. (< fr. *lymphe*, lat. *lympha*)
limfedém *s. n.* edem bogat în proteine și dur datorită prezenței în țesuturi a unui exces de limfă. (< fr. *lymphoedème*)
limfoblást *s. n.* celulă embrionară din care se nasc limfocitele. (< fr. *lymphoblaste*)
limfoblástic, -ă *adj.* referitor la limfoblast. (< fr. *lymphobastique*)
limfoblastóm *s. n.* tumoare malignă în ganglioni sau în splină prin proliferarea limfoblastelor. (< fr. *lymphoblastome*)
limfoblastóză *s. f.* leucemie acută caracterizată prin limfoblastoame. (< fr. *lymphoblastose*)
limfocél *s. n.* tumoare cu conținut limfatic. (< fr. *lymphocèle*)
limfocít *s. n.* leucocită în organele limfatice, având un rol important în rezistența organismului la infecții. (< fr. *lymphocyte*)
limfocitár, -ă *adj.* referitor la limfocite. (< fr. *lymphocytaire*)
limfocitemíe *s. f.* creștere a numărului limfocitelor din sânge. (< fr. *lymphocytémie*)
limfocitóză *s. f.* creștere anormală a numărului limfocitelor dintr-un lichid al organismului. (< fr. *lymphocytose*)
limfodermíe *s. f.* manifestare cutanată a leucemiei limfoide. (< fr. *lymphodermie*)
limfoganglión *s. m.* ganglion limfatic. (< limfo- + ganglion)
limfogén, -ă *adj.* care produce limfă, limfocite. (< fr. *lymphogène*)
limfogenéză *s. f.* formarea de limfă. (< fr. *lymphogenèse*)
limfografíe *s. f.* examen radiografic al vaselor limfatice cu ajutorul unei substanțe de contrast. (< fr. *lympho-graphie*)
limfogranulomatóză *s. f.* boală contagioasă, virotică, care se manifestă prin proliferarea tumorală a celulelor sistemului limfo-reticular. (< fr. *lymphogranulomatose*)
limfoíd, -ă *adj.* **1.** care seamănă cu limfa sau cu ganglionii limfatici. **2.** (despre țesuturi) în care se formează limfocite. **o** *organ ~ =* organ bogat în țesuturi limfoide. (< fr. *lymphoide*)
limfolízǎ *s. f.* distrugere a țesutului limfoid și a limfocitelor. (< fr. *lympholyse*)
limfóm *s. n.* denumire generică pentru tumorile ganglionilor limfatici; limfadenom. (< fr. *lymphome*)
limfomatóză *s. f.* hiperplazie limfoidă generalizată. (< fr. *lymphomatose*)
limfopatíe *s. f.* denumire generică a bolilor sistemului limfatic. (< fr. *lymphopathie*)
limfopeníe *s. f.* scăderea anormală a numărului limfocitelor din sânge. (< fr. *lymphopénie*)
limfopoiétic, -ă *adj. organ ~ =* organ care produce globule albe. (< engl. *lymphopoietic*)
limfopoiéză *s. f.* proces de formare a limfocitelor sau a țesutului limfatic. (< fr. *lymphopoïèse*)
limforagíe *s. f.* scurgere de limfă dintr-un vas limfatic. (< fr. *lymphorragie*)
limforeticulóză *s. f.* limfadenită infecțioasă benignă provocată de un virus. (< fr. *lymphoréticulose*)
limfosarcóm *s. n.* tumoare malignă a ganglionilor limfatici. (< fr. *lymphosarcome*)
limfotróp, -ă *adj.* (despre virusuri) cu afinitate pentru țesutul limfatic. (< fr. *lymphotrope*)
LIMI¹- *elem.* „mâl, noroi, mlaștină". (< fr., it. *limi-*, cf. lat. *limus*)
LIMI²- *elem.* „vecin"; „hotar, limită". (< fr. *limi-*, cf. lat. *limes*)
limícol, -ă **I.** *adj.* (despre organisme) care trăiește în mlaștini. **II.** *s. f. pl.* subordin de păsări cu picioare nepalmate, care trăiesc în locuri mlăștinoase. (< fr. *limicole/s/*)
-limíe *elem.* „foame". (< fr. *-limie*, cf. gr. *limos*)
limiér *s. m.* câine de vânătoare care adulmecă și abate vânatul; copoi. (< fr. *limier*)
LIMIN(O)- *elem.* „prag, limită". (< fr. *limin/o/-*, cf. lat. *limen, -inis*)
liminál, -ă *adj.* care se situează la o limită sau la un prag senzorial, liminar (2). (< fr. *liminal*)
liminár, -ă *adj.* **1.** (despre un prolog, o notă) pus în fruntea unei cărți; introductiv. **2.** liminal. (< fr. *liminaire*, lat. *liminaris*)
limitá *vb. tr., refl.* **1.** a (se) mărgini, a (se) fixa între anumite limite, a (se) restrânge. **2.** a menține nivelul unui semnal electric în limite prestabilite. (< fr. *limiter*, lat. *limitare*)
limitábil, -ă *adj.* susceptibil a fi limitat. (< fr. *limitable*)
limitántă *s. f. (anat.)* formație fină, lamelară, care separă două categorii de țesuturi din constituția aceluiași organ. (< fr. *limitante*)
limitát, -ă *adj.* **1.** restrâns; fix. **2.** (*fig.*) cu posibilități intelectuale reduse; mărginit, obtuz. (< limita)
limitatív, -ă *adj.* care limitează; restrictiv. (< fr. *limitatif*)
limitatór *s. n.* mecanism, aparat sau dispozitiv care împiedică în mod automat ca o mărime fizică să depășească anumite limite; limitor. (< limita + -tor)
limitá *s. f.* **1.** valoare extremă (maximă sau minimă) a unei mărimi. • ceea ce mărginește ceva; hotar; margine. **o** *la ~ =* în caz extrem. • cel mai înalt sau cel mai profund ton pe care-l poate emite o voce, un instrument. **2.** (*mat.*) valoare fixă către care tind valorile unei mărimi variabile. **3.** (*fig.*) punct până la care pot ajunge posibilitățile cuiva. (< fr. *limite*, lat. *limes, -itis*)
limitór *s. n.* limitator. (< fr. *limiteur*)
limitróf, -ă *adj.* (despre un ținut, o țară) care se învecinează cu...; vecin. (< fr. *limitrophe*)
limivór, -ă *adj.* **1.** (despre animale acvatice) care se hrănește cu resturi organice conținute în mâlul de pe fundul apelor; pelofag. **2.** (despre microorganisme) care trăiește în vasele sangvine ale unui animal, hrănindu-se cu conținutul lor. (< fr. *limivore*)
limnée *s. f.* moluscă gasteropodă de apă dulce, cu cochilia spiralată și ascuțită. (< fr. *limnée*)
limnétic, -ă *adj.* (despre organisme vegetale) care trăiește în lacuri, bălți sau locuri mlăștinoase; limnicol. (< fr. *limnétique*)
LIMNI-/LIMNO- *elem.* „lac, apă stagnantă". (< fr. *limni-, limno-*, cf. gr. *limne*)
limníc, -ă *adj.* (despre soluri) format pe depozite lacustre, cu resturi vegetale care amintesc de râuri. (< fr. *limnique*)
limnícol, -ă *adj.* limnetic. (< lat. *limnicolus*)
limnifón *s. n.* stațiune de supraveghere, înregistrare și transmitere automată, prin circuit telefonic, a nivelului apelor. (< fr. *limniphone*)
limnigráf *s. n.* limnimetru înregistrator. (< fr. *limni- graphe*)
limnigrámă *s. f.* diagramă obținută la limnigraf. (< fr. *limnigramme*)
limnimétric, -ă *adj.* referitor la limnimetric. (< fr. *limnimétrique*)
limnimetríe *s. f.* măsurare a variațiilor periodice a nivelului apelor din lacuri și râuri. (< fr. *limnimétrie*)
limnimétru *s. n.* instrument folosit în limimetrie; miră hidrometrică. (< fr. *limnimètre*)
LIMNO- v. limni-.
limnobiologíe *s. f.* studiul organismelor din lacuri și din apele stătătoare dulci. (< fr. *limnobiologie*)
limnobiónt *s. n.* organism din lacuri și mlaștini. (< fr. *limnobionte*)

limnobiós *s. n.* totalitatea organismelor din apele dulci. (<fr. *limnobios*)
limnocrén, -ă *adj.* (despre izvoare) care ţâşneşte în lacuri, de jos în sus; (despre organisme) care trăieşte în asemenea apă. (<germ. *limnokrene*)
limnocriptofíte *s. f. pl.* plante superioare care cresc în lacuri, bălţi şi mlaştini. (<limno- + criptofite)
limnofíte *s. f. pl.* hidrofite fixate pe fundul apelor dulci ale lacurilor. (<fr. *limnophytes*)
limnológ, -ă *s. m. f.* specialist în limnologie. (<fr. *limnologue*)
limnológic, -ă *adj.* referitor la limnologie. (<fr. *limnologique*)
limnologíe *s. f.* **1.** ramură a hidrologiei care studiază fenomenele fizice şi biologice ce au loc în lacuri. **2.** parte a hidrologiei care se ocupă cu studiul apelor interioare. (<fr. *limnologie*)
limnoplanctón *s. n.* plactonul lacurilor şi al apelor stătătoare dulci. (<fr. *limnoplancton*)
limnotropísm *s. n.* reacţie fizică de atragere a peştilor către apele mai calme. (<fr. *limnotropisme*)
limón[1] *s. n.* rocă sedimentară detritică, cu consistenţă între nisip şi argilă. (<fr. *limon*)
limón[2] *s. n.* lămâie. (<fr. *limon*)
limonádă *s. f.* băutură din apă, zahăr şi zeamă de lămâie. (<fr. *limonade*, germ. *Limonade*)
limoncéllo *s. n.* lichior aromat, tipic italian, care se serveşte ca aperitiv din lămâi, zahăr şi alcool. (<it. *limoncello*)
limonít *s. n.* varietate brună de hematit. (<fr. *limonite*)
limonós, -oásă *adj.* **1.** (despre ape) cu limon[1]. **2.** de natura limonului. **3.** (despre plante) care creşte pe locuri noroioase. (< fr. *limoneux*)
limoterapíe *s. f.* terapie prin reducerea alimentaţiei, pentru scăderea ponderală. (<fr. *limothérapie*)
limpíd, -ă *adj.* **1.** limpede, clar. **2.** (*fig.*) deschis, sincer. (<fr. *limpide*, lat. *limpidus*, it. *limpido*)
limpiditáte *s. f.* limpezime, claritate. (<fr. *limpidité*, lat. *limpiditas*)
limúl *s. m.* artropod marin, comestibil, cu corpul acoperit de o carapace chitinoasă în formă de scut şi terminată cu o coadă ca o spadă. (<fr. *limule*, lat. *limulus*)
límus *s. n.* noroi, nămol. (<lat. *limus*)
limuzínă *s. f.* automobil elegant, închis, nedecapotabil. (<fr. *limousine*)
LIN(O)- *elem.* „in". (<fr. *lino-*, cf. gr. *linon*, lat. *linum*)
linacée *s. f. pl.* familie de plante erbacee dicotiledonate: inul. (<fr. *linacées*)
Lincóln *s. n.* **1.** rasă de porci de talie mare, pentru producţia de grăsime. **2.** rasă de oi masive, cu lână foarte lungă, pentru carne. (< engl. *Lincoln*)
lincţiúne *s. f.* lingere, sugere. (<lat. *linctio*)
lineál *s. n.* **1.** instrument pentru trasarea, măsurarea sau verificarea liniilor şi a dimensiunilor. **2.** dispozitiv de ghidare a materialului de laminat la intrarea în anumite laminoare. • riglă de oţel care formează jgheabul de cerneală la piesele tipografice. • dispozitiv al maşinii de cusut care serveşte la executarea cusăturilor paralele cu marginea materialului. (<germ. *Lineal*, fr. *linéal*)
lineár, -ă *adj.* **1.** rectiliniu, **2.** (*mat.*) a cărui variaţie poate fi reprezentată printr-o dreaptă. • (despre ecuaţii) de gradul întâi. (<fr. *linéaire*)
linearitáte *s. f.* însuşirea de a fi linear. (<fr. *linéarité*)
líner /lâinăr/ *s. n.* pachebot de cursă lungă. (<engl. *liner*)
lingála *s. f.* limbă bantu vorbită în Zair, pe cale de extindere. (<fr. *lingala*)
lingám *s. n.* falus. (<fr. *lingam*)
lingotiéră *s. f.* formă metalică în care se toarnă metalul topit pentru obţinerea lingourilor. (<fr. *lingotière*)
lingóu *s. n.* bloc de metal sau aliaj obţinut prin turnare într-o lingotieră. (<fr. *lingot*)
linguál *adj.* referitor la limbă. **o** *consoană ~ă* (şi *s. f.*) = consoană articulată cu ajutorul limbii. (<fr. *lingual*)
linguíne *s. f. pl.* tăiţei lungi, înguşti şi plaţi; spaghete plate. (< it. *linguine*)
lingúlă *s. f.* **1.** brahiopod nearticulat cu cochilie mică, ovală sau alungită, care trăieşte pe fundul oceanelor. **2.** structură anatomică în formă de limbă mică. (<lat. *lingula*)
lingulectomíe *s. f.* ablaţie chirurgicală a unei lingule (2). (<fr. *lingulectomie*)
LINGVI-, -língv *elem.* „limbă". (<fr. *lingui-, -lingue*, cf. lat. *lingua*)
lingvifórm, -ă *adj.* în formă de limbă. (<fr. *linguiforme*)
lingvíst, -ă *s. m. f.* specialist în lingvistică. (<fr. *linguiste*)
lingvístic, -ă **I.** *adj.* referitor la lingvistică. **II.** *s. f.* ştiinţă care studiază limba şi legile ei de dezvoltare. **o** *~ generală* = disciplină care studiază faptele de limbă din perspectiva trăsăturilor comune mai multor limbi; *~ comparativă* = disciplină care studiază comparativ concordanţele fonetice, semantice şi gramaticale din mai multe limbi; *~ matematică* = disciplină care studiază fenomenele de limbă cu mijloace matematice; *~ structurală* = disciplină care studiază relaţiile dintre elementele limbii şi caracterul sistematic al acesteia. (<fr. *linguistique*)
liniá *vb. tr.* a trage linii drepte. (<linie)
liniaméntt *s. n.* **1.** linie elementară care indică forma generală a unui fapt, a unui obiect. **2.** schiţă a unei lucrări, primele contururi ale unei opere. (<fr. *linéament*)
liníar, -ă *adj.* **1.** dispus în linie dreaptă; din linii trasate cu diferite instrumente speciale. **2.** (*mat.;* despre relaţii, operatori) a cărui variaţie poate fi reprezentată geometric printr-o dreaptă. **o** *formă ~ă* = polinom omogen şi de gradul întâi în raport cu totalitatea variabilelor; *desen ~* = desen în care se folosesc numai linii şi contururi. • (*fig.*) drept. **3.** (despre organizarea cunoştinţelor în programe şcolare) care constă în însuşirea noţiunilor în formă definitivă şi în întreaga lor sferă de cuprindere, fără reluări succesive. (<fr. *linéaire*, lat. *linearis*)
liniarizá *vb. tr.* a face liniar. (<liniar + -iza)
liniát *s. n.* liniere. (<linia)
liniatúră *s. f.* ansamblul liniilor imprimate pe caiete, pe registre etc. (<it. *lineatura*, germ. *Lineatur*)
liniáţie *s. f.* aspect vărgat al unor roci efuzive, produs de paralelismul mineralelor închise care s-au regrupat în benzi lungi pe direcţii de scurgere. (<lat. *lineatio*)
linicultúră *s. f.* cultura inului. (<fr. *liniculture*)
línie *s. f.* **1.** figură continuă cu o singură dimensiune, descrisă de un punct prin deplasare sau obţinută prin intersecţia a două suprafeţe. **2.** trăsătură imaginară care arată o direcţie dată, o limită etc. **3.** descendenţă, filiaţie. **4.** sistem de fortificaţii. • şirul luptătorilor într-o bătălie; direcţia generală a poziţiilor trupelor. **5.** cele două şine paralele pe care merge trenul; totalitatea instalaţiilor unei căi ferate. **6.** legătură aeriană sau maritimă între două puncte. • legătură de telecomunicaţii între două puncte. **7.** (*pl.*) trăsăturile caracteristice ale unui obiect, ale feţei cuiva; contur, profil. • ţinută. **8.** (*fig.*) orientare; direcţie. **9.** (*poligr.*) rând într-o pagină. • placă subţire de metal cu care se imprimă liniile sau se distanţează rândurile. **10.** riglă. **11.** (*mar.*) ecuator. **12.** gamă de produse (cosmetice). (< lat. *linea*, germ. *Linie*, fr. *ligne*)
liniméntt *s. n.* medicament lichid ori semisolid pentru fricţiuni sau aplicaţii locale; alifie. (<fr. *liniment*)
LINIO- v. lino[1]-.
liniométru *s. n.* riglă de metal gradată potrivit corpurilor tipografice, servind pentru numărarea liniilor; lignometru (1). (după fr. *lignomètre*)
linítă *s. f.* inflamaţie a ţesutului celular al stomacului. (<fr. *linite*)
-líniu v. lino[1]-.
link *s. n.* (*inform.*) conexiune a două elemente într-o structură de două date. (<engl. *link*)
linkáge /-caj/ *s. n.* (*biol.*) înlănţuire (strânsă) a genelor care se găsesc în acelaşi cromozom. (<engl. *linkage*)
links *s. n.* **1.** (*sport*) teren de golf. **2.** tip de colină nisipoasă. (< engl. *links*)
link-trainer /linc-tréinăr/ *s. n.* aparat folosit la antrenamentul piloţilor pentru zborul fără vizibilitate. (<engl. *link-trainer*)
LINO[1]- / LINIO-, -líniu *elem.* „rând", „linie". (<engl., fr. *lino-*, cf. lat. *linea*)
LINO[2]- v. l i n (o) - .

linográf *s. n.* maşină tipografică de cules şi turnat rânduri, asemănătoare cu linotipul. (<fr. *linographe*)
linografíe *s. f.* imprimare pe stofă. (<fr. *linographie*)
linogravúră *s. f.* procedeu de reproducere şi multiplicare a unui desen prin imprimarea unei plăci gravate în linoleum. • imaginea obţinută. (<fr. *linogravure*)
linoleát *s. m.* sare a acidului linoleic. (<fr. *linoléate*)
linoléic *adj. acid ~* = acid gras, nesaturat, conţinut în uleiurile sicative. (<fr. *linoléique*)
linoléum *s. n.* ţesătură de iută impregnată cu un amestec din răzătură de plută sau de lemn, ulei şi diferiţi coloranţi, folosit în industrie ca izolant la acoperirea pardoselelor etc. (<fr. *linoléum*)
linolít *s. n.* ulei de in solidificat prin hidrogenare.
linotíp *s. n.* maşină tipografică de cules şi turnat literele în rânduri întregi. (<fr. *linotype*)
linotipíe *s. f.* **1.** culegere tipografică cu ajutorul linotipului. • culegere tipografică de linotipist. **2.** secţie într-o tipografie unde se lucrează la linotip. (<fr. *linotypie*)
linotipíst, -ă *s. m. f.* muncitor tipograf care lucrează la linotip. (<fr. *linotypiste*)
linóu *s. n.* olandă subţire pentru batiste, bluze etc. (<fr. *linon*)
linoxínă *s. f.* substanţă răşinoasă prin polimerizarea uleiurilor nesaturate, la fabricarea linoleumului. (<fr. *linoxyne*, germ. *Linoxyn*)
linşá *vb. tr.* a ucide prin linşaj. (<fr. *lyncher*)
linşáj *s. n.* ucidere a cuiva fără judecată de către o mulţime incitată; linşare. (<fr. *lynchage*)
linşór *s. m.* participant la un linşaj. (<germ. *Lyncher*)
línt *s. n.* fibre lungi de bumbac, extrase prin egrenare. (<engl. *lint*)
línters *s. n.* fibrele scurte (cu aspect de puf) care rămân pe seminţele de bumbac după egrenare. (<fr. *linters*, germ. *Linters*)
lintersáre *s. f.* delintersare. (<linters)
lintóu *s. n.* grindă de susţinere aşezată deasupra unei porţi, uşi sau ferestre; buiandrug. (<fr. *linteau*)
linţóliu *s. n.* giulgiu. (<fr. *linceul*, lat. *linteolum*)
linx *s. m.* râs, pisică sălbatică. (<fr., lat. *lynx*)
LIO- *elem.* „dispersie", „dizolvare". (<fr. *lyo-*, cf. gr. *lyein*, a dizolva)
liofíl, -ă *adj.* (despre particule coloidale) cu afinitate pentru mediul de dispersie. (<fr. *lyophile*)
liofilíe *s. f.* proprietate a substanţelor liofile. (<fr. *lyophilie*)
liofilizá *vb. tr.* a supune operaţiei de liofilizare. (<fr. *lyophiliser*)
liofilizáre *s. f.* procedeu de conservare a unor produse biologice, alimentare, medicamente prin sublimarea apei cu ajutorul vidului din produsele în prealabil congelate. (<liofiliza)
liofilizatór *s. n.* aparat pentru liofilizare. (<fr. *lyophilisateur*)
liofób, -ă *adj.* (despre particule coloidale) care nu este liofil. (<fr. *lyophobe*)
liofobíe *s. f.* proprietate a substanţelor liofobe. (<fr. *lyophobie*)
liogél *s. n.* gel obţinut prin răcirea unui coloid liofil. (<germ. *Lyogel*)
liolíză *s. f.* desfacere a moleculelor unei substanţe dizolvate, prin reacţia dintre aceste molecule şi cele ale solventului. (< fr. *lyolyse*)
liomér *s. n.* **1.** poezie umoristică din sec. XV-XVI, în dialectul napolitan, cu teme diferite şi destinată a fi recitată. **2.** intrigă, încurcătură. (<it. *gliommero*)
liosféră *s. f.* strat de lichid absorbit de suprafaţa unei particule în suspensie într-un lichid. (<fr. *lyosphère*)
LIP(O)- *elem.* „grăsime, ţesut adipos". (<fr. *lip/o/-*, cf. gr. *lipos*)
liparít *s. n.* rocă magmatică efuzivă din cuarţ, feldspat, oligoclaz şi biotit; riolit. (<fr. *liparite*)
lipáză *s. f.* diastază în sucurile digestive, care descompune lipidele. (<fr. *lipase*)
lipazemíe *s. f.* cantitatea de lipază din serul organic. (<fr. *lipasémie*)
lipectomíe *s. f.* ablaţiune a excesului unui ţesut adipos. (<fr. *lipectomie*)
lipemíe *s. f.* **1.** prezenţa lipidelor în sânge. **2.** creşterea anormală a numărului lipidelor din sânge. (<fr. *lipémie*)
lipíde *s. f. pl.* substanţe organice din grupa esterilor de acizi graşi şi alcoolici, care prin oxidare produc căldura organismului; grăsimi. (<fr. *lipides*)
lipídie, -ă *adj.* referitor la lipide. (<fr. *lipidique*)
lipidográmă *s. f.* curbă a deplasării moleculelor lipidice în electroforeză. (<fr. *lipidogramme*)
lipidologíe *s. f.* studiul lipidelor. (<fr. *lipidologie*)
LIPO- *elem.* „lipsă", „slăbire". (<fr. *lipo-*, cf. gr. *leipein*, a lipsi)
lipoabsórbţie *s. f.* absorbţie pe cale chirurgicală a grăsimii din anumite zone ale corpului. (<*lipo-* + *absorbţie*)
lipoartrită *s. f.* afecţiune cronică a articulaţiilor genunchilor, care se manifestă prin dureri, creşterea ţesutului adipos etc.; lipoartroză. (<fr. *lipoarthrite*)
lipoartróză *s. f.* lipoartrită. (<fr. *lipoarthrose*)
lipoaspiráţie *s. f.* intervenţie chirurgicală constând în aspirarea grăsimii prin mici incizii. (<fr. *lipoaspiration*)
lipoblást *s. m.* celulă adipoasă. (<engl. *lipoblast*)
lipocáic *s. m.* hormon secretat de pancreas, cu rol în metabolismul şi depozitarea grăsimilor. (<fr. *lipocaïque*)
lipocél *s. n.* hernie formată de ţesut adipos. (<fr. *lipocèle*)
lipocimínă *s. f.* pigment albastru din celulele unor plante. (<fr. *lipocynine*)
lipocondríe *s. f.* granulă lipoidă granuloasă şi colorabilă din celulă. (<fr. *lipohondrie*)
lipocróic, -ă *adj.* (despre pigmenţi) care este difuzat în picături uleioase. (<fr. *lipochroïque*)
lipocróm *s. m.* pigment galben, liposolubil, din ţesutul adipos. (<fr. *lipochrome*)
lipocromíe *s. f.* colorare a grăsimii datorită prezenţei în sânge a unui pigment. (<fr. *lipochromie*)
lipodistrofíe *s. f.* distrofie a ţesutului adipos subcutanat. (<fr. *lipodystrophie*)
lipofág *s. m.* celulă macrofagă care înglobează particule de grăsime. (<fr. *lipophage*)
lipofibróm *s. n.* tumoare mixtă, din ţesut adipos şi fibros; adipofibrom. (<fr. *lipofibrome*)
lipofíl, -ă *adj.* (despre molecule) cu afinitate pentru substanţele grase. (<fr. *lipophite*)
lipofilíe *s. f.* însuşirea moleculelor hipofile. (<fr. *lipophilie*)
lipogén, -ă *adj.* care produce adipozitate. (<fr. *lipogène*)
lipogenéză *s. f.* producerea de lipide în organismele animale şi vegetale. (<fr. *lipogenèse*)
lipogranulóm *s. n.* tumoare a ţesutului celulo-adipos. (<fr. *lipogranulome*)
lipogranulomatóză *s. f.* inflamaţie granulomatoasă aseptică a ţesutului gras, prin proliferarea, necrozarea şi transformarea fibroasă a celulelor adipoase. (<fr. *lipogranulomatose*)
lipoíd, -ă **I.** *adj.* cu aspect de grăsime. **II.** *s. f. pl.* lipide complexe insolubile în acetonă, cărora substanţele organice pe care le conţin le conferă proprietăţi diferite de cele ale lipidelor simple. (<fr. *lipoïde/s/*)
lipoidáză *s. f.* ferment care hidrolizează lipoidele. (<fr. *lipoïdase*)
lipoidográmă *s. f.* grafic, formulă reprezentând proprietăţile diferitelor fracţiuni ale lipoproteinelor din lichidul organic. (< fr. *lipoïdogramme*)
lipoídóză *s. f.* infiltraţie grăsoasă a celulelor unui organ. (<fr. *lipoïdose*)
lipolíză *s. f.* descompunere a grăsimilor în acizi graşi şi glicerină, în procesul digestiei. (<fr. *lipolyse*)
lipóm *s. n.* tumoare grasă benignă; adipom, steatom. (<fr. *lipome*)
lipomasáj *s. n.* masaj pentru slăbire a corpului. (<fr. *lipomassage*)
lipomatós, -oásă *adj.* de natura lipoamelor. (<fr. *lipomateux*)
lipomatóză *s. f.* stare morbidă prin prezenţa de numeroase lipoame în organism. (<fr. *lipomotose*)
lipomeríe *s. f.* lipsă congenitală a uneia sau mai multor membre. (<fr. *lipomerie*)
lipomixóm *s. n.* tumoare mixtă din ţesut adipos şi mucos. (< fr. *lipomyxome*)

liponecróză *s. f.* necroză a țesutului gras. (<lipo- + necroză)
lipopexie *s. f.* acumulare de grăsimi în țesut. (<fr. *lipopexie*)
lipoplást *s. n.* protoplast care produce substanțe grase. (<fr. *lipoplaste*)
lipoprotéic, -ă *adj.* referitor la lipoproteine. (<fr. *lipoprotéique*)
lipoproteímă *s. f.* substanță organică rezultând din unirea unei proteine cu un corp gras. (<fr. *lipoprotéine*)
liposarcóm *s. n.* tumoare malignă compusă a țesutului gras și a celui embrionar. (<fr. *liposarcome*)
liposcleróză *s. f.* transformare sclerozantă a unui țesut adipos. (<fr. *liposclérose*)
liposculptúră *s. f.* operație chirurgicală prin care se extrage țesutul adipos dintr-o regiune a corpului uman, dând o nouă formă a conturului acestuia. (<lipo- + sculptură)
liposolúbil, -ă *adj.* (despre substanțe) solubil în grăsimi. (<fr. *liposoluble*)
liposolubilitáte *s. f.* însușirea de a fi liposolubil. (<liposolubil + -itate)
liposucție *s. f.* slăbire, aspirație de grăsime a abdomenului. (< fr. *liposuction*)
lipotímic, -ă *adj.* referitor la lipotimie. (<fr. *lipothymique*)
lipotimíe *s. f.* pierdere subită și trecătoare a cunoștinței; leșin. (<fr. *lipothymie*)
lipotróp, -ă *adj.* (despre substanțe) care se fixează pe grăsimi, facilitează metabolismul grăsimilor. (<fr. *lipo-trope*)
lipotropíe *s. f.* însușire a substanțelor lipotrope. (<fr. *lipotropie*)
lipoxemíe *s. f.* părăsire a plantei gazdă de către parazitul ajuns la completă dezvoltare. (<fr. *lipoxémie*)
lípoxidáză *s. f.* ferment care provoacă oxidarea lichidelor. (< fr. *lipoxydase*)
lípsi *s. n.* dans modern în măsura de 6/4, apărut la Leipzig; melodia corespunzătoare. (<germ. *Lipsi*, cf. *Lipsia* /Leipzig/)
lipuríe *s. f.* prezența de grăsimi în urină. (<fr. *lippurie*)
lirát, -ă *adj.* (despre frunze) în formă de liră, cu lobii inferiori mai mici în comparație cu lobul terminal. (<fr. *lyré*, lat. *lyratus*)
líră[1] *s. f.* **1.** instrument muzical rudimentar, dintr-o cutie de rezonanță, două brațe în formă de coarne și mai multe coarde ciupite cu un plectru, cu care poeții din Antichitate își acompaniau recitarea poemelor. • (*fig.*) simbol al talentului poetic, al poeziei (lirice). **2.** dispozitiv în formă de liră (1), care permite dilatarea unei conducte. **3.** priză de curent la vehiculele cu tracțiune electrică. **4.** element decorativ în formă de liră (1), în mobila Biedermeier. (<fr. *lyre*, lat., gr. *lyra*)
líră[2] *s. f.* unitatea monetară a unor țări: Italia și Irlanda (azi *euro*), Cipru, Egipt, Liban, Siria, Sudan, Turcia. (<it. *lira*)
lirélă *s. f.* apoteciu alungit, sesil, care se deschide printr-o fantă longitudinală. (<fr. *lirelle*, lat. *lirella*)
líric, -ă I. *adj.* **1.** (despre poezii) care exprimă direct sentimente și emoții în legătură cu realitatea. **o** *gen ~* = gen literar cuprinzând opere care redau realitatea prin evocarea sentimentelor și emoțiilor poetului. • (*fig.*) sentimental, sensibil. **2.** (despre poeți; și *s.*) care scrie poezii lirice (1). **3.** referitor la muzica de operă. • (despre voce) caracterizată prin sonoritate dulce, lipsită de încordare, prin mobilitate. **II.** *s. f.* **1.** totalitatea operelor lirice ale unui poet, ale unui popor, ale unei epoci. **2.** poezia lirică, genul liric. (<fr. *lyrique*, lat. *lyricus*)
liricitáte *s. f.* lirism. (<it. *liricità*)
liricizá *vb. tr* a da (unei scrieri) un caracter liric. (<liric + -iza)
liricóid, -ă *adj.* (*peior.*) aproape liric. (<liric + -oid)
lirísm *s. n.* conținut liric, inspirație, atitudine lirică; liricitate. (<fr. *lyrisme*)
liroghitáră *s. f.* instrument muzical de forma unei lire, cu coarde montate ca la chitară. (<fr. *lyro-guitare*)
lis[1]**, -ă** *adj.* neted. (<fr. *lisse*)
LIS[2]**(O)-** *elem.* „neted". (<fr. *liss/o/-*, cf. gr. *lissos*)
lisá *vb. tr.* a spăla și netezi un material textil. (<fr. *lisser*)
lisă *s. f.* **1.** bară orizontală între stâlpii unei balustrade. **2.** bară metalică sau de lemn montată perpendicular pe cadrele fuzelajului sau pe nervurile aripii unui avion. (<fr. *lisse*)
lisencefál, -ă *adj.* (despre animale) cu encefalul lipsit de circumvoluțiuni. (<engl. *lissencephalous*)
lisencefalíe *s. f.* lipsă a dezvoltării circumvoluțiunilor cerebrale. (<engl. *lissencéfalia*)
lisérgic *adj. acid ~* = substanță dintr-unul din alcaloizii cornului-secării, cu proprietăți halucinogene și cu acțiune opusă serotoninei. (<fr. *lysergique*)
lisézã *s. f.* mașină pentru spălat și netezit lâna după laminare. (<fr. *lisseuse*)
lisocárp, -ă *adj.* cu fructe netede, fără peri. (<lat. *lissocarpus*)
lisofobie *s. f.* teamă morbidă de turbare, de a deveni nebun. (< fr. *lyssophobie*)
lisp *s. n.* (*inform.*) limbaj de programare de nivel înalt, în cercetare, acolo unde reprezentarea datelor prin liste este avantajoasă. (<fr., engl. *lisp*)
listá *vb. tr.* **1.** a înscrie într-o listă. **2.** (*inform.*) a întocmi o listă (2). (<fr. *lister*)
listáre *s. f.* acțiunea de a lista. • (*inform.*) înregistrare (la imprimantă) a datelor, rezultatelor și programelor într-o formă accesibilă operatorului uman. (<lista)
lístă *s. f.* **1.** foaie, tabel, act care conține o enumerare de nume, date etc.; serie de nume însemnate pe ceva. **o** *~ civilă* = totalul sumei alocate pentru un suveran. **2.** lucrare întocmită la calculatorul electronic, cuprinzând pe cartele perforate rezultatele prelucrării datelor. (<fr. *liste*)
listéi *s. n.* **1.** (*arhit.*) mulură cu aspect de bandă plată și îngustă care încadrează o altă mulură (mai mare). • suprafață plană care separă canelurile unei coloane. **2.** spațiu dintre două chenare sau două cercuri concentrice. • cercul proeminent de la circumferința monedelor. (<fr., engl. *listel*)
listería *s. f.* gen de bacil, mic, foarte mobil. (<fr. *listéria*)
listerióză *s. f.* boală infecțioasă provocată de listeria, la unele specii de animale, caracterizată prin hipertonie și meningoencefalită. (<fr. *listériose*)
lísting *s. n.* (*inform.*) document, rezultatul unui proces de listare. (<engl. *listing*)
-lít[1] *elem.* „care se află în soluție, solubil". (<fr. *-lyte, -lytique*, cf. gr. *lytos*)
LIT[2]**(O)-, -lít, -lític** *elem.* „piatră". (<fr. *lith/o/-, -lithe, -lithique*, cf. gr. *lithos*)
litagóg, -ă *adj.* care ușurează expulzarea calculilor. (<fr. *lithagogue*)
litárgă *s. f.* oxid de plumb cristalizat, obținut prin trecerea unui curent de aer peste plumb topit. (<fr. *litharge*)
litchi /litfi/ *s. m.* arbore. originar din China, din familia sapindaceelor, cu frunctul dulce, cu coaja roșiatică, comestibil, asemănător strugurelui; cireașă chinezească; fructul însuși. (<fr. *litchi*)
litectomíe *s. f.* ablație a unui calcul (II). (<fr. *lithectomie*)
litemie *s. f.* prezența litiului în sânge. (<fr. *lithémie*)
literá *vb. intr.* (în telefonie) a pronunța nume străine (proprii) sau mai neobișnuite prin litera inițială a unor cuvinte obișnuite. (<literă)
literál, -ă *adj.* **1.** cuvânt cu cuvânt; textual. **2.** (despre expresii matematice) care conține mărimi notate cu litere. (<fr. *littéral*, lat. *litteralis*)
literalitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este literal. (<fr. *littéralité*)
literalménte *adv.* exact, așa cum s-a spus, în sens strict; cu totul. (<fr. *littéralement*)
literár, -ă *adj.* referitor la literatură, care corespunde normelor literaturii. **o** *limbă ~ă* = aspectul cel mai îngrijit al limbii naționale, care se conformează tuturor normelor gramaticale fixate, folosit în scris și în vorbirea oamenilor instruiți. (<fr. *littéraire*, lat. *litterarius*)
literarităte *s. f.* calitate a unui text literar; caracter specific al unui fapt literar. (<fr. *littérarité*)
literarizá *vb. tr.* a crea cu intenții literare, a cultiva în sens literar. • a da o formă literară (unui cuvânt, unei expresii, unui text); a literaturiza. (<germ. *literarisieren*)
literát, -ă *s. m. f.* om de litere, specialist în literatură; scriitor. (<germ. *Literat*, lat. *litteratus*)

literatúră *s. f.* **1.** artă, creație artistică în care se redau idei, sentimente, imagini, fapte din realitate cu ajutorul limbii; artă a cuvântului. **o** *(depr.) a face ~* = a părăsi domeniul faptelor reale, a trece la exagerări. **2.** totalitatea operelor literare ale unei epoci, unei țări, unui scriitor. • tot ceea ce s-a scris referitor la o problemă sau într-un anumit domeniu; bibliografie. (<fr. *littérature*, lat. *li-teratura*)

literaturizá *vb. tr.* a literariza. (<literatură + -iza)

líteră *s. f.* **1.** semn grafic care corespunde, în general, unui fonem al limbii; semn din alfabet. **2.** *(fig.)* înțelesul strict formal al unui text. **o** *~a legii* = exact așa cum prevede legea; *a rămâne ~ moartă* = a rămâne fără nici o urmare. **3.** *(pl.)* studiul literaturii; științele umaniste. **o** *om de ~e* = literat. (<lat. *littera*)

litiază *s. f.* **1.** calculoză. **2.** sclerificare a perelor. (<fr. *lithiase*)

litiázic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de litiază. (<fr. *lithiasique*)

lític[1], -ă *adj.* referitor la liză. (<fr. *lytique*)

lític[2], -ă *adj.* referitor la piatră; de natura pietrei. (<fr. *lithique*)

-lític[3] v. -lit[1].

-lític[4] v. lit[2](o)-.

litiéră *s. f.* **1.** lectică. **2.** strat de frunze moarte și alte resturi vegetale și animale care acoperă solul în pădure. (<fr. *litière*)

litificáre *s. f.* proces prin care particulele libere din sedimente se transformă în rocă. (< *litiu* + *-fica*)

litigánt, -ă *adj.* care se află în litigiu. (<fr. *litigant*)

litigíos, -oásă *adj.* care este, sau poate fi în litigiu. (<fr. *litigieux*)

litígiu *s. n.* conflict, diferend care poate constitui obiectul unui proces, al unui arbitraj etc. (<fr. *litige*, lat. *litigium*)

litínă *s. f.* hidroxid de litiu. (<fr. *lithine*)

litispendénță *s. f. (jur.)* situație în care două instanțe diferite, dar de același grad, au fost sesizate să soluționeze același caz. (<fr. *litispendance*)

lítiu *s. n.* metal alcalin, alb-argintiu, moale și foarte ușor, sub formă de alumosilicați. (<fr. *lithium*)

LITO- v. lit[2](o)-.

litobíe *s. f.* miriapod carnivor, brun, care trăiește pe pietre sau pe frunze moarte. (<fr. *lithobie*)

litoból *s. m. (ant.)* aruncător cu pietre. (<gr. *lithobolos*)

litocárp *s. n.* fruct fosil petrificat. (<fr. *lithocarpe*)

litocéras *s. m.* gen de amoniți fosili cu cochilia evoluată, larg ombilicată și cu deschidere circulară. (<fr. *lithocéras*)

litoclastíe *s. f.* **1.** zdrobire operatorie a calculilor vezicali, spre a fi extrași din uretră. **2.** proces mecanic de fragmentare a rocilor, fără a le modifica compoziția chimică sau structura. (<fr. *lithoclastie*)

litocromatografíe *s. f.* imprimare în culori, imitând pictura în ulei, obținută pe o piatră litografică. (<fr. *lithochromatographie*)

litocromie *s. f.* procedeu tipografic de reproducere a picturii în culori. (<fr. *lithochromie*)

litofág, -ă *adj.* (despre unele animale) care se hrănește cu nisip sau pietriș. (<fr. *lithophage*)

litofíl, -ă *adj.* **1.** (despre elemente chimice) care se concentrează de preferință în litosferă. **2.** saxatil. **3.** (despre organisme) care crește pe stânci cu pietre; (despre pești) care depune icrele pe un substrat pietros. (<germ. *lithophil*, lat. *lithophilus*)

litofítă *adj., s. f.* (plantă) care crește pe stânci, roci sau bolovănișuri. (<fr. *lithophyte*)

litogén, -ă *adj. (med.)* care produce calculi (II). (<fr. *lithogène*)

litogenéză *s. f.* **1.** totalitatea proceselor de formare a rocilor sedimentare. **2.** *(med.)* proces de formare a calculilor (II). (<fr. *lithogenèse*)

litográf, -ă *s. m. f.* specialist în litografie. (<fr. *litho-graphe*)

litografiá *vb. tr.* a multiplica prin litografie. (<fr. *lithographier*)

litográfic, -ă *adj.* folosit în litografie. (<fr. *lithographique*)

litografíe *s. f.* reproducere și multiplicare a textelor, desenelor etc. prin negative imprimate pe o piatră de calcar. • lucrarea obținută. • secție într-o întreprindere, atelier unde se execută astfel de lucrări. (<fr. *lithographie*)

litológic, -ă *adj.* referitor la litologie. (<fr. *lithologique*)

litologíe *s. f.* **1.** ramură a geologiei care studiază rocile sedimentare. **2.** compoziție mineralogică și petrografică a rocilor sedimentare. (<fr. *lithologie*)

litometeór *s. m.* particulă de rocă în suspensie sau transportată de vânt, din compoziția atmosferei. (<engl. *lithometeor*)

litomórf, -ă *adj.* (despre soluri) în formarea căruia roca a jucat rolul cel mai important. (<fr. *lithomorphe*)

litopedión *s. m.* fetus mort calcificat sau petrificat. (<fr. *lithopédion*)

litopón *s. n.* pigment alb, anorganic, din sulfat de bariu și sulfură de zinc, folosit în pictură, cosmetică etc. (<fr. *lithopone*)

litorál, -ă **I.** *s. n.* regiune situată de-a lungul țărmului mării. **II.** *adj.* care aparține țărmului mării. **o** *zonă ~ă* = **a)** păturile de apă apropiate de țărm care acoperă platforma de prelungire a uscatului sub apele marine; **b)** totalitatea ecosistemelor existente până la 200 m adâncime. • (despre plante) care crește pe țărmul mărilor sau lacurilor. (<fr. *littoral*, lat. *littoralis*)

litorétă *s. f.* autocar deschis folosit pe litoralul Mării Negre. (< litor/al/ + *-etă*)

litorínă *s. f.* moluscă gasteropodă (comestibilă), din abundență pe coastele europene cu maree joasă. (<fr. *littorine*)

litosféră *s. f.* înveliș exterior, solid, al globului terestru. (<fr. *lithosphère*)

litosól *s. n.* sol foarte galben, neevoluat, din roci consolidate, care au suferit o puternică eroziune. (<fr. *lithosol*)

litospérm, -ă *adj.* (despre plante) cu semințe dure ca piatra. (<fr. *lithosperme*)

litostátic, -ă *adj.* (despre presiunea exercitată asupra rocilor) care se datorează greutății straturilor acoperitoare, fiind aceeași în toate direcțiile. (<fr. *lithostatique*)

litostereotipíe *s. f.* gravură pe piatră obținută prin acidularea pietrei litografice. (<fr. *lithostéréotypie*)

litostrót *s. n.* pavajul pietruit al unei șosele; pavaj din mozaic. (<fr., gr. *lithostrotes*)

litotámniu *s. m.* algă marină roșie, din familia florideelor, încrustată cu calciu, asemănătoare cu un coral. (<fr. *lithothamnium*)

litótă *s. f.* figură de stil constând în atenuarea însușirilor, în micșorarea dimensiunilor unui obiect, ale unei ființe etc. pentru a se obține efectul invers. (<fr. *litote*)

litotécă *s. f.* colecție de roci. (<lito- + -tecă)

litotelúră *s. f.* apă adunată în scobiturile stâncilor, cu o floră și faună specială. (<fr. *lithotellure*)

litotipografíe *s. f.* arta de a reproduce litografic o planșă imprimată cu caractere tipografice obișnuite. (<fr. *lithotypographie*)

litotóm *s. n.* instrument folosit în litotomie. (<fr. *lithotome*)

litotomíe *s. f.* extragere chirurgicală a calculilor din vezică. (<fr. *lithotomie*)

litotritíe *s. f.* operație prin sfărâmarea calculilor vezicali. (<fr. *lithotritie*)

litotritór *s. n.* instrument folosit în litotritie. (<fr. *lithotriteur*)

litóu *s. n.* desen, tablou litografiat. (<germ. *Litho*)

litoxíl *s. n.* lemn petrificat. (<fr. *lithoxyle*)

litráj *s. n.* capacitate măsurată în litri a unui recipient. • capacitate cilindrică a unui motor. (<fr. *litrage*)

litrométru *s. n.* aparat pentru măsurarea cantității și debitului de combustibil de bord al unei aeronave. (<litru + -metru[2])

lítru *s. m.* unitate de măsură pentru capacități, egală cu un dm^3. (<fr. *litre*)

lituanián, -ă **I.** *s. m. pl.* popor constituit ca națiune în Lituania. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • *(s. f.)* limbă baltică vorbită în Lituania. (<fr. *lituanien*)

litúrgic, -ă **I.** *adj.* referitor la liturghie. **II.** *s. f.* ramură a teologiei care studiază istoria, formele și interpretarea cultului divin. (<fr. *liturgique*)

lítuus *s. n.* **1.** baston încovoiat purtat de auguri. **2.** instrument muzical conic, cu ambușură, de origine etruscă, la romani. (<lat. *lituus*)

líță *s. f.* conductor electric dintr-un fascicul de fire metalice subțiri, înfășurate împreună în același sens. (<germ. *Litze*)

live /laiv/ *adj. inv., adv.* în direct. **o** *emisiune ~* = a cânta în direct. (<engl. *live*)

livédo *s. n.* erupție eritematoasă, roșie-violacee, cu aspect marmorat, cu ochiuri mai mari sau mai mici. (<fr. *livedo*)
liví̦d, -ă *adj.* palid, învinețit la față. (<fr. *livide*, lat. *lividus*)
lividitáte *s. f.* culoare vineție, paloare a feței. (<fr. *lividité*)
líving *s. n.* v. living-room.
líving/líving-room /-rum/ *s. n.* cameră de zi (într-un apartament). (<engl. *living-room*)
livrá *vb. tr.* a furniza, a preda mărfuri, servicii etc. (<fr. *livrer*)
livrábil, -ă *adj.* care se poate livra. (<fr. *livrable*)
lívră *s. f.* **1.** veche unitate de măsură pentru greutăți, de 0,4536 kg, în țările anglo-saxone; pound. **2.** unitate de masă, variabilă după epoci și țări. (<fr. *livre*)
livreá *s. f.* uniformă cu galoane și fireturi, purtată de personalul de serviciu din marile hoteluri și restaurante și din unele case particulare. (<fr. *livrée*)
livrésc, -ă *adj.* întemeiat numai pe cele citite în cărți. • (despre cuvinte, expresii) folosit numai în cărți. (<fr. *livresque*)
livrét *s. n.* carnețel. **o** ~ *militar* = document care cuprinde datele referitoare la situația militară a cuiva, eliberat după satisfacerea serviciului militar; ~ *al utilajului* = document de evidență cuprinzând date referitoare la un utilaj. (<fr. *livret*)
lizá *vb. tr.* a efectua o lizã. (<fr. *lyser*)
lízã[1] *s. f.* **1.** dezintegrare a elementelor organice (țesuturi, celule, microbi) sub acțiunea agenților fizici, chimici sau biologici. **2.** diminuare treptată a intensității simptomelor unei boli. (< fr. *lyse*, gr. *lysis*)
-lízã[2] v. lizi-.
lizeréu *s. n.* (*anat.*) linie de demarcare între două aspecte tisulare. (<fr. *liseré*)
lízeuză /zö-/ *s. f.* un fel de bolero purtat de femei peste cămașa de noapte. (<fr. *liseuse*)
LIZI-/LIZO-, -lízã *elem.* „disociere, dizolvare, disoluție". (< fr. *lysi-, lyso-, – lyse*, cf. gr. *lysis*)
lizíbil, -ă *adj.* care se poate citi (ușor); citeț. (<fr. *lisible*)
lizibilitáte *s. f.* calitatea a ceea ce este lizibil. (<fr. *lisibilité*)
lizié̦rã *s. f.* **1.** margine a unei păduri, a unei câmpii. **2.** fâșie îngustă de stofă aplicată ca garnitură la cusăturile unui veșmânt. **3.** marginea longitudinală a unei stofe. (<fr. *lisière*)
lizigén, -ă *adj.* rezultat în urma lizării unor celule. (<fr. *lysigène*)
lizimétru *s. n.* instrument pentru măsurarea cantității de apă de ploaie infiltrată în sol. (<fr. *lysimètre*)
lizínă *s. f.* **1.** aminoacid indispensabil creșterii. **2.** enzimă care poate dizolva un element celular sau tisular ori un germen microbian. (<fr. *lysine*)
LIZO- v. lizi-.
lizogenie *s. f.* **1.** însușire a unor bacterii de a elibera bacteriofagi. **2.** relație dintre un virus și bacteria gazdă. (<fr. *lysogénie*)
lizól *s. n.* lichid uleios dezinfectant, din săpun și crezoli. (< germ. *Lisol*)
lizotipíe *s. f.* identificare și clasificare a bacteriilor în funcție de sensibilitatea lor față de un bacteriofag. (<fr. *lysotypie*)
lizozímă *s. f.* enzimă în secreția a numeroase mucoase (oculară, nazală etc.), având proprietăți bactericide. (<fr. *lysozyme*)
lizozóm *s. m.* organit celular din hialoplasmă, conținând enzime. (<fr. *lysosome*)
llanos /liá-/ *s. n. pl.* șesuri întinse, cu vegetație ierboasă, din America de Sud. (<sp. *llanos*)
lob[1] *s. m.* **1.** porțiune rotunjită și proeminentă a unui organ anatomic (creier, plămâni, ficat). • partea inferioară a pavilionului urechii. **2.** element de construcție în forma unui arc de cerc. **3.** porțiune buclată a unui meandru. **4.** fiecare dintre părțile în care este secționată o frunză, o petală sau sepală. (<fr. *lobe*)
lob[2] *s. n.* lovitură, în sus, la crichet și tenis, executată cât mai înalt (peste jucătorul care se află într-o poziție mai avansată) și cât mai spre fundul terenului. (<engl., fr. *lob*)
LOB[3]**(O)-** *elem.* „lob anatomic". (<fr. *lob/o/-*, cf. gr. *lobos*)
lobă *vb. tr.* a face un lob[2]. (<fr. *lober*)
lobár, -ă *adj.* **1.** referitor la lobi[1]. **2.** divizat în lobi. (<fr. *lobaire*)
lobát, -ă *adj.* **1.** format din lobi. **2.** (*arhit.*) ornat cu un lob. (< fr. *lobé*)
lóbby /lóbi/ *s. n.* **1.** sală de așteptare; (*spec.*) sală principală a clădirii unei bănci, unde se fac operațiile bancare; tranzacțiile făcute în această sală. • hol, vestibul, culoar. **2.** (*fig.*) grup de persoane care influențează, din afară, prin diferite discuții, hotărârile unui parlament. (<engl. *lobby*)
lóbbying /-bing/ *s. n.* tratative duse pe culoarele adunărilor legislative. (<engl. *lobbying*)
lobbyísm *s. n.* activitate de culise desfășurată în scopul influențării de către grupuri de afaceri, prin agenți speciali, a oamenilor de stat, pentru a adopta în organele legislative, în organizații internaționale etc. anumite hotărâri. (<engl. *lobbyism*)
lobbyíst *s. m.* agent special care primește misiunea de a influența pe un parlamentar. (<engl. *lobbyist*)
lobbyístică *s. f.* sistem de presiune în politică, în economie. (< lobbyist + *-ică*)
lobectomíe *s. f.* ablație a unui lob[1] (1). (<fr. *lobectomie*)
lobéliе *s. f.* plantă exotică cu diverse flori frumos colorate, din care se extrage lobelina. (<fr., lat. *lobelia*)
lobelínă *s. f.* alcaloid extras din lobelie, cu acțiune stimulantă asupra centrului respirator. (<fr. *lobéline*)
lobítă *s. f.* inflamație a unii lob (pulmonar). (<fr. *lobite*)
lobotomíe *s. f.* secționare a unor fibre sau fascicule nervoase dintr-un lob cerebral. (<fr. *lobotomie*)
lobotomizá *vb. tr* a secționa un lob cerebral. (<lobotomie + -iza)
lobúl *s. m.* **1.** lob[1] mic. **2.** diviziune a unui lob. (<fr. *lobule*, lat. *lobulus*)
lobulár, -ă *adj.* **1.** referitor la un lobul; de forma unui lobul. **2.** din lobuli. (<fr. *lobulaire*)
lobulát, -ă *adj.* divizat în lobuli. (<fr. *lobulé*)
lobulítă *s. f.* inflamație a unui lobul. (<fr. *lobulite*)
lobulós, -oásă *adj.* cu mulți lobi sau lobuli. (<fr. *lobuleux*)
-lóc *elem.* „care vorbește", „convorbire". (<fr. *-loque*, cf. lat. *loqui*, a vorbi)
locál, -ă I. *adj.* **1.** dintr-un loc anumit, specific unui loc. **o** *culoare ~ă* = șir de imagini care, într-o descriere, pictură, piesă de teatru etc. redau ceea ce este caracteristic pentru obiceiurile unei țări, societăți sau epoci; *tratament ~* = anestezie limitată la partea care urmează să fie operată, examinată etc. **2.** (*mat.*) referitor la un singur punct sau la un mic domeniu din plan sau din spațiu. **II.** *s. n.* clădire de utilitate publică; (*spec.*) restaurant, bodegă. • (*s. f. pl.*) alegeri locale. (<fr. *local*, lat. *localis*)
localísm *s. n.* **1.** caracter local. **2.** explicare a inefabilului unei opere literare prin datele geografice și sociale generale. **3.** folosire a unor cuvinte numai local. **4.** orientare sociopedagogică din prima jumătate a sec. XX care își propunea valorificarea condițiilor locale în procesul educativ. (<germ. *Lokalismus*)
localíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al localismului (4). (<germ. *lokalist*)
localitáte *s. f.* așezare omenească (oraș, sat etc. (<fr. *localité*)
localizá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) limita; a (se) restrânge (la). **II.** *tr.* **1.** a determina în spațiu sau în timp (un fapt, o acțiune). **2.** a da un caracter local, a adapta (o operă literară) la specificul unei țări, regiuni etc. (<fr. *localiser*)
localizábil, -ă *adj.* care poate fi localizat. (<fr. *localisable*)
localizáre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) localiza. **o** *~ări cerebrale* = legarea diverselor procese psihice de anumite regiuni ale scoarței cerebrale. • operă literară localizată. **2.** detectare și precizare a poziției unui obiect, a unui zăcământ, a unui post de radioemisiune etc. **3.** restrângere la un areal limitat, în distribuția biogeografică a speciilor. (<localiza)
locatár, -ă *s. m. f.* cel care locuiește stabil într-un imobil; chiriaș. (<fr. *locataire*)
locatív, -ă I. *adj.* referitor la casele de închiriat. **o** *valoare ~ă* = valoare a unui imobil calculată pe baza venitului pe care acesta l-ar putea aduce prin închiriere; *spațiu ~* = ansamblul încăperilor ocupate de cineva. **II.** *s. n.* caz al flexiunii nominale (în unele limbi), care arată locul unde se petrece acțiunea verbului. (<fr. *locatif*)
locatór, -oáre I. *s. m. f.* cel care dă în locație (1) un lucru. **II.** *s. n.* **1.** *~ radio* = radiolocator. **2.** (*tehn.*) reper. (<lat., /II/ engl. *locator*)

locáție *s. f.* **1.** închiriere. • chirie plătită pentru un lucru luat în folosință. ○ *taxă de ~* = sancțiune bănească în caz de depășire a termenului de încărcare sau descărcare a vagoanelor de cale ferată sau a autovehiculelor. **2.** determinare a poziției unei nave în larg. **3.** *(inform.) ~ de memorie* = zonă a memoriei unui calculator electronic al cărei conținut poate fi folosit în timpul rulării unui program. **4.** *(jur.)* contract prin care una dintre părți se obligă să procure celeilalte, în schimbul unei anumite sume, folosința unui lucru pentru un timp determinat. **5.** așezare, poziție, loc determinat. (< fr. *location*, lat. *locatio*)

lócă *s. f.* boală infectocontagioasă care atacă larvele albinelor. (< fr. *loque*)

locél *s. m. (bot.)* **1.** lojă mică. **2.** compartiment secundar al unei loje. (< fr. *locelle*, lat. *locellus*)

loch /loc/ *s. n.* instrument pentru măsurarea vitezei apa-rente a navelor. (< fr. *loch*)

lock-out /lóc-aut/ *s. n.* închidere de către direcție a întreprinderilor și concedierea în masă a muncitorilor pe timp limitat, pentru a le înfrânge rezistența și a nu le satisface revendicările. (< engl., fr. *lock-out*)

LOCO[1]**-** *elem.* „loc", „locomotivă". (< fr. *loco-*, cf. lat. *locus*)

lóco[2] *adv.* **1.** (pentru adrese) în localitate. • (referitor la mărfuri) la locul de producție sau la un punct fix de transport. **2.** *(muz.)* așa cum este scris. (< lat. *loco*)

locomobíl, -ă **I.** *adj.* (despre mașini) care se poate deplasa la locul de utilizare. **II.** *s. f.* mașină de forță montată pe roți, cu aburi sau cu motor de benzină, care se poate deplasa, prin remorcare, servind la punerea în mișcare a altor mașini. (< fr. *locomobile*)

locomotívă *s. f.* vehicul de cale ferată cu mijloc de tracțiune propriu, pentru a tracta vagoanele. (< fr. *locomotive*, germ. *Lokomotive*)

locomotór, -oáre **I.** *adj.* (despre mușchi, organe etc.) care servește pentru locomoție. **II.** *s. n.* locomotivă cu motor electric. (< fr. *locomoteur*)

locomóție *s. f.* mișcare, deplasare dintr-un loc într-altul. (< fr. *locomotion*)

locotenént *s. m.* **1.** locțiitor. • comandant ajutor al unei mari unități din armata Romei antice. **2.** grad de ofițer imediat superior celui de sublocotenent. ○ *~-major* = grad de ofițer imediat superior locotenentului; *~-colonel* = grad de ofițer imediat superior maiorului. (< it. *locotenente*)

locotractór *s. n.* locomotivă de mică putere (pentru manevre în stații). (< fr. *locotracteur*)

locrián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Locride (Grecia). • *(s. n.)* dialect din Grecia antică, vorbind de locrieni. (< fr. *locrien*)

lócric, -ă *adj. (muz.) mod ~* = mod melodic a cărui scară muzicală se deosebește de cea a modului minor natural prin faptul că treptele II și V coborâte formează o cvintă micșorată între tonică și treapta V. (după fr. *locrien*)

locúl *s. m.* **1.** cavitate săpată în pereții mormintelor din epoca romană, în care se depunea trupul mortului. **2.** *(bot.)* cavitate mică a unui organ (ovar, antenă); lojă (4). (< fr. *locule*, lat. *loculus*)

loculár, -ă *adj.* împărțit în mai mulți loculi (2); închis în alveole. (< fr. *loculaire*)

loculát, -ă *adj.* prevăzut cu loculi (2). (< fr. *loculé*, lat. *loculatus*)

locupletá *vb. tr.* a îmbogăți. (< lat. *locupletare*)

lócus /pl. -ci/ *s. m.* poziție determinată ocupată de o genă sau de alelele ei în structura cromozomului. (< lat. *locus*)

locutór *s. m.* cel care vorbește cu cineva; vorbitor; cel care emite o comunicare. (< fr. *locuteur*)

locuționár, -ă *adj.* cu valoare de locuțiune. (< locuțiune + -ar)

locuțiúne *s. f.* grup de cuvinte cu sens unitar, care se comportă din punct de vedere gramatical ca o singură parte de vorbire. (< fr. *locution*, lat. *locutio*)

locváce *adj. inv.* vorbăreț, volubil, limbut. (< fr. *loquace*, lat. *loquax, -acis*)

locvacitáte *s. f.* calitatea de a fi locvace; limbuție. (< fr. *loquacité*, lat. *loquacitas*)

lóden *s. n.* stofă groasă și păroasă, de obicei impermeabilă. • pardesiu dintr-o asemenea stofă. (< germ. *Loden*, fr. *loden*)

lodiculă *s. f.* solzișor la baza florii gramineelor. (< fr. *lodicule*)

loess /lös/ *s. n.* rocă argiloasă din particule fine, gălbui, foarte bogată în săruri minerale. (< fr. *loess*, germ. *Loess*)

loessoid, -ă /lö-/ *adj.* cu aspectul, cu structura loessului. (< loess + -oid)

lofá *vb.* **I.** *intr.* (despre nave) a veni cu prora în vânt. **II.** *tr.* a forța o altă navă, din apropiere, să schimbe drumul. (< fr. *lofer*, engl. *loof*)

LOFO- *elem.* „creastă", „smoc de păr". (< fr. *lopho-*, cf. gr. *lophos*, egretă)

lofofitíe *s. f.* dermatoză a găinilor datorată unei ciuperci ascomicete. (< fr. *lophophytie*)

lofofór *s. m.* pasăre galinacee, cu penele viu și divers colorate, din Himalaya. (< fr. *lophophore*)

lofotrih, -ă *adj.* (despre bacili) cu un smoc de cili vibratili. (< fr. *lophotriche*)

loft *s. n.* magazie, atelier transformat în locuință, în studio etc. (< engl. *loft*)

LOG(O)-, -lóg, -logíe[2] *elem.* „cuvânt", „vorbire", „principiu", „rațiune", „raport, proporție", „știință, cercetare". (< fr. *log/o/-, -logue, -logie*, cf. gr. *logos*)

logaédic *adj. vers ~* = vers complex din anapești și iambi sau din dactili și trohei ori iambi. (< fr. *logaédique*, gr. *logaoidikos*)

logagnozíe *s. f.* imposibilitatea de a recunoaște un cuvânt vorbit sau scris. (< fr. *logagnosie*)

logarítm *s. m. (mat.)* putere la care trebuie ridicat un anumit număr (bază) pentru a obține un număr dat. ○ *~ zecimal* = logaritm având ca bază numărul 10. (< fr. *logarithme*)

logarítmă *vb. tr.* a găsi logaritmul unui număr sau al unei expresii algebrice. (după fr. *logarithmation*)

logarítmic, -ă *adj.* referitor la logaritm; care conține logaritmi; făcut cu ajutorul logaritmilor. ○ *ecuație ~ă* = ecuație în care intră logaritmul necunoscut. (< fr. *logarithmique*)

logatóm *s. m.* cuvânt artificial monosilabic, fără semnificație, folosit pentru a aprecia calitatea audiției unei săli sau unei transmisiuni telefonice. (< fr. *logatome*)

logatrón *s. n.* dispozitiv electronic în radiologie, care permite accentuarea contrastului filmelor, în cursul copie-rilor, pe cale automată, pentru a le face mai ușor interpretabile.

lógic, -ă **I.** *adj.* **1.** conform regulilor logicii; rațional; just, întemeiat. **2.** *circuit ~* = circuit în calculatoarele electronice pentru operații logice elementare. **3.** *(inform.) schemă ~ă* = reprezentare grafică a unui algoritm în vederea programării; logigramă. **II.** *s. f.* **1.** știință a demonstrației care studiază formele și legile gândirii, ale raționării corecte. ○ *~ simbolică* (sau *matematică*) = ramură a logicii care folosește în cercetare procedeul logico-matematic; logistică; *~a științei* = disciplină care cercetează produsele activității științifice; ipoteze, teorii, concepte etc. **2.** gândire justă, raționament corect, temeinic. **3.** cerință firească, temei, rațiune. (< fr. *logique*)

logiciál *s. n.* sistem informatic generalizat de prelucrare, stocare și regăsire a informației, format dintr-un număr de fișiere de calculatoare conectate, distincte logic. (< fr. *logicial*)

logicián, -ă *s. m. f.* specialist în logică (II, 1). (< fr. *logicien*)

logicísm *s. n.* denumire dată teoriilor care fundamentează matematica cu ajutorul logicii. (< fr. *logicisme*)

logicíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al logicismului. (< fr. *logiciste*)

lógie[1] /lo-gi-/ *s. f.* **1.** galerie la etajul unei clădiri, deschisă spre exterior prin intermediul unei coloane. • balcon mărginit de panouri pline sau traforate, care împiedică pătrunderea directă a soarelui. **2.** serie celebră de 52 de fresce pictate de Rafael într-o galerie a Vaticanului. (< it. *loggia*)

-logíe[2] v. log(o)-.

logigrámă *s. f.* organigramă (2). (< logic + -gramă)

logístic, -ă **I.** *adj.* referitor la logistică. **II.** *s. f.* **1.** logica simbolică (matematică); denumire a logicii moderne, ca știință combinatorie. **2.** organizarea combinării factorilor de producție și distribuție (materii prime, materiale, instalații, persoane, informații etc.) potrivit scopului de îndeplinit. (< fr. *logistique*)

logisticián, -ă *s. m. f.* specialist în logistică. (< fr. *logisticien*)

LOGO[1]**-** v. log(o).

logo[2] *s. n.* cuvântare, discurs (moralizator). (< fr., it. *logo*)

logocloníe *s. f.* defect de vorbire constând în repetarea unei silabe la mijlocul sau la finalul unui cuvânt. (< fr. *logoclonie*)
logocofóză *s. f.* afazie caracterizată prin neînțelegerea semnificației cuvintelor vorbite. (< fr. *logocophose*)
logofobíe *s. f.* teamă de a pronunța cuvinte dificil de articulat. (< *logo-* + *-fobie*[2])
logoftalmíe *s. f.* paralizie a mușchilor orbiculari ai pupilelor. (< fr. *logophtalmie*)
logográf *s. m.* **1.** scriitor de proză și de istorie la vechii greci. **2.** orator care scria pledoarii pentru particulari. (< fr. *logographe*)
logográmă *s. f.* semn grafic care înlocuiește un cuvânt fără să-i reproducă integral sau nereproducându-i deloc sunetele prin litere; scriere ideografică. (< fr. *logogramme*)
logogríf *s. n.* **1.** problemă enigmistică în care prin suprimarea pe rând a câte unei litere sau silabe dintr-un cuvânt se obține un cuvânt nou. **2.** (*fig.*) lucru confuz, greu de descifrat; enigmă. (< fr. *logogriphe*)
logogrífic, -ă *adj.* referitor la logogrif; (*p. ext.*) scris ilizibil. (< fr. *logogriphique*)
logolatríe *s. f.* cult al cuvintelor considerate ca având putere magică. (< fr. *logolâtrie*)
logomahíe *s. f.* dispută în jurul unor termeni; discurs combativ. (< fr. *logomachie*)
logométru *s. n.* instrument pentru măsurarea raportului dintre două mărimi electrice. (< fr. *logomètre*)
logonevrótic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de logonevroză. (< fr. *logonévrotique*)
logonevrózã *s. f.* tulburare a vorbirii, de natură nevrotică, manifestată prin greutate în pronunțarea corectă a unor cuvinte sau prin repetări ori omisiuni de silabe; bâlbâială. (< fr. *logonévrose*)
logopát, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de logopatie. (< logopatie)
logopatíe *s. f.* defect de vorbire constând în exprimarea confuză a ideilor; lalopatie. (< fr. *logopathie*)
logopéd, -ă *s. m. f.* specialist în logopedie. (< fr. *logopède*)
logopédic, -ă *adj.* referitor la logopedie. (< fr. *logopédique*)
logopedíe *s. f.* ramură a pedagogiei speciale care studiază posibilitățile de înlăturare a deficiențelor de limbaj. (< fr. *logopédie*)
logoplegíe *s. f.* alalie. (< fr. *logoplégie*)
logorée *s. f.* creștere patologică a ritmului, a debitului vorbirii, la unii maniaci. • (*fam.*) limbuție. (< fr. *logorrhée*)
logoréic, -ă *adj.* (și *s.*) care vorbește mult și uneori incoerent. (< fr. *logorrhéique*)
lógos *s. n.* **1.** (în *fil.* materialistă antică) ordinea, rațiunea cosmică, ipostază a divinității; formă superioară a gândirii umane. **2.** (*fam.*) logo[2]. (< gr., fr. *logos*)
logoterapíe *s. f.* metodă psihoterapică având drept scop corectarea limbajului oral sau scris. (< logo- + -terapie[2])
logothét *s. m.* administrator al finanțelor în Imperiul Bizantin. (< fr. *logothète*, gr. *logothetes*)
logotíp *s. n.* ligatură (2). (< fr. *logotype*)
lohán *s. m.* discipol al lui Buddha. (< germ. *Lohan*)
-lohíe v. lohio-.
lóhii *s. f. pl.* scurgere din uter în timpul lăuziei. (< fr. *lochies*)
LOHIO-, -lohie *elem.* „naștere, lăuzie". (< fr. *lochio-*, *-lochie*, cf. gr. *lokheia*)
lohiometríe *s. f.* tulburare prin retenția lohiilor în uter, în cursul lăuziei. (< fr. *lochiométrie*)
lohioragíe *s. f.* lohii abundente în timpul lăuziei. (< fr. *lochiorragie*)
lohn /lon/ *s. m.* **1.** salariu, leafă. **2.** recompensă. (< germ. *Lohn*)
loiál, -ă *adj.* sincer, cinstit, leal. (< fr. *loyal*)
loialísm *s. n.* fidelitate față de un regim (politic). (< fr. *loyalisme*)
loialíst, -ă *adj., s. m. f.* (om) fidel unui regim (politic.), unei cauze. (< fr. *loyaliste*)
loialitáte *s. f.* sinceritate, cinste; lealitate. (după fr. *loyauté*, engl. *loyalty*)
loisir /loazír/ *s. n.* timp liber (al cuiva). • folosire optimă a timpului liber, potrivit dorințelor și înclinațiilor individului. (< fr. *loisir*)
lójă *s. f.* **1.** fiecare dintre despărțiturile amenajate în jurul unei săli de spectacol. **o** *~a orchestrei* = spațiu sub avanscena unui teatru, destinat orchestrei. **2.** cameră în care stă portarul unei instituții în timpul serviciului. **3.** organizație de bază în viața masonică. **4.** (*bot.*) locul (2). **5.** cavitate în care se află un organ sau altă formație anatomică. **6.** fiecare dintre cavitățile în care e împărțit corpul hexacoralierilor sau madreporilor. (< fr. *loge*)
lojétă *s. f.* (*arhit.*) lojă mică. (< fr. *logette*)
lokayáta *s. f.* școală filosofică materialistă indiană care nega ideile despre existența divinității sufletului, metempsihozei etc. (< sanscr. *lokayata*, învățătură populară)
lollárzi *s. m. pl.* preoți săraci, predicatori care propagau idei reformatoare antifeudale și împotriva funcționarilor regali; participanți la mișcarea țărănească din sec. XIV îndreptată împotriva bisericii catolice și a exploatării feudale în câteva țări din apusul Europei. • (în Anglia) adepți ai doctrinei reformatorului Wycliff. (< fr. *lollardes*)
lumáconi *s. m. pl.* melci f[r[cochilie. (< it. *lumaconi*)
LOMB(O)- *elem.* „șale". (< fr. *lomb/o/-*, cf. lat. *lumbus*, gr. *lombes*)
lombalgíe *s. f.* durere a regiunii lombare. (< fr. *lombalgie*)
lombalizáre *s. f.* anomalie a coloanei vertebrale în care unele vertebre iau caracterul unei vertebre lombare. (după fr. *lombalisation*)
lombár, -ă *adj.* referitor la șale, din regiunea șalelor. (< fr. *lombaire*)
lombárd[1] *s. n.* **1.** împrumut având drept garanție efecte publice (acțiuni, obligațiuni, titluri de rentă etc.) sau obiecte de valoare depuse ca gaj. **2.** instituție de credit care acordă astfel de împrumuturi. (< germ. *Lombard*, it. *lombardo*)
lombárd[2], **-ă I.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Lombardia (Italia). **II.** *adj. arhitectură ~ă* = arhitectură romană din nordul Italiei (în sec. XI); *benzi ~e* = benzi verticale în relief ușor care decorau zidurile exterioare ale primelor biserici romane; lezene (1). • (*s. n.*) dialect vorbit în Lombardia. (< fr. *lombard*)
lombardá *vb. tr.* a depune în gaj efecte publice, obiecte de valoare etc., drept garanție pentru un împrumut. (< germ. *lombardieren*)
lombartríe *s. f.* lombartroză. (< fr. *lombarthrie*)
lombartróză *s. f.* artroză a articulațiilor lombare; lombartrie. (< fr. *lombarthrose*)
lómbe *s. n. pl.* regiunea lombară situată între cea de-a douăsprezecea coastă și osul iliac; șale; lumbus. (< fr. *lombes*)
lombosacrát, -ă *adj.* referitor la a cincea vertebră lombară și la sacrum. (< fr. *lombosacré*)
lombosciátică *s. f.* nevralgie localizată în regiunea lombară și pe fața dorsală a membrelor inferioare. (< fr. *lombo-sciatique*)
lombostát *s. n.* corset ortopedic destinat a susține regiunea lombară. (< fr. *lombostat*)
lombotomíe *s. f.* deschidere chirurgicală a regiunii lombare. (< fr. *lombotomie*)
lombricál, -ă *adj., s. m.* (mușchi al mâinii sau piciorului) fusiform, ca o râmă. (< fr. *lombrical*)
lombricoíd, -ă *adj.* în formă de râmă. (< fr. *lombricoïde*)
lombrozián, -ă *adj.* referitor la Lombroso. **o** *tip ~* = tip caracterizat prin înfățișare primitivă, monstruoasă și anormală. (< Lombroso n. pr. + *-ian*)
lomentacéu, -ée *adj.* **1.** asemănător cu lomenta. **2.** prevăzut cu lomente. (< fr. *lomentacé*)
loméntă *s. f.* fruct-păstaie fragmentat prin gâtuiri, care la maturitate se dezarticulează, eliberând semințele. (< lat. *lomentum*)
londinián, -ă *adj., s. n.* (din) ultimul etaj al paleocenului, delimitat la Anglia. (< London n. pr. + *-ian*)
londonéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Londra (London). (< London + *-ez*)
long-courrier /lon-cúri/ *adj., s. n.* (pachebot) care transportă pasageri pe distanțe mari. (< fr. *long-courrier*)
long-drink *s. n.* amestec alcoolic cu gheață servit în pahare mari. (< engl. *long drink*)
longevitáte *s. f.* viață lungă. (< fr. *longévité*, lat. *longavitas*)
longevív, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care trăiește mult. (< longevitate)

LONGI- *elem.* „lung". (<fr. *longi-*, cf. lat. *longus*)
longidiúrn, -ă *adj.* (despre plante) care înfloreşte în sezonul când ziua are durata cea mai lungă. (<fr. *longidiurne*)
longilín *adj.* (despre indivizi) cu membre lungi şi subţiri; leptozom. (<fr. *longiligne*)
longitudinál, -ă I. *adj.* de-a lungul, aşezat în direcţia lungimii. **II.** *s. f. pl.* nervuri metalice care formează structura longitudinală a navelor. (<fr. *longitudinal*)
longitúdine *s. f.* poziţie în grade a unui punct de pe glob sau a unui astru faţă de un plan meridian de referinţă. (<it. *longitudine*, fr. *longitude*, lat. *longitudo*)
longline /lónglain/ *s. n. (tenis)* lovitură în care mingea se expediază cât mai aproape de linia laterală a terenului. (<engl. *long-line*)
longneck *s. n.* sticlă de bere cu gâtul lung şi cu capac rotativ. (<engl. *long neck*)
longobárd, -ă I. *s. m. pl.* triburi migratoare germanice care s-au stabilit în Antichitate în bazinul inferior al fluvilor Elba şi Dunăre. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din aceste triburi. (<it. *longobardo*, lat. *longobardus*)
longrímă *s. f.* **1.** grindă care susţine un cofraj, o galerie de mină etc. **2.** şină fixă pe traverse, montată paralel cu şinele căii ferate, pentru a reduce pericolul de deraiere. (<fr. *longrine*)
lóngset *s. n. (sport)* set cu prelungiri. (<engl. *long-set*)
lónjă *s. f.* piesă mobilă ajutătoare, la învăţarea unor mişcări acrobatice, în gimnastică, sărituri în apă etc. • curea de piele, cordă pentru dresajul cailor şi câinilor. (<fr. *longe*)
lonjerón *s. n.* element de rezistenţă în formă de grindă din lemn sau din metal, aşezat longitudinal pe cadrul unei maşini, construcţii etc. (<fr. *longeron*)
look /luc/ *s. n.* aspect exterior al unei persoane; înfăţişarea, aspectul feţei, machiajului, stilul vestimentar, coafura etc. (< engl. *look*)
looping /lúping/ *s. n.* evoluţie acrobatică în care un avion descrie o buclă în plan vertical. (<engl., fr. *looping*)
lopolít *s. n.* intruziune magnetică de forma unei cupe.
lorán *s. n.* sistem de radionavigaţie aeriană sau maritimă pentru distanţe mari, care permite determinarea poziţiei cu ajutorul a trei staţii. (<engl., fr. *loran*)
lorár *s. m. (ant.)* cel însărcinat cu biciuirea sclavilor condamnaţi. (<lat. *lorarius*)
lord *s. m.* (în Anglia) **1.** mare proprietar funciar, în evul mediu. **2.** titlu nobiliar ereditar sau conferit de rege; persoană cu acest titlu. **3.** membru al Camerei Superioare (Camera Lorzilor) a parlamentului. **4.** titlu al unor înalţi demnitari englezi. (<engl. *lord*)
lordóză *s. f.* deformaţie a regiunii lombare a coloanei vertebrale, care se încovoaie înainte, în rahitism, în malformaţii, paralizii etc. (<fr. *lordose*)
lordózic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de lordoză. (<fr. *lordosique*)
lorén, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Lorena (Franţa). • (*s. n.*) dialect vorbit în Lorena. (<fr. *lorrain*)
lóri *s. m.* mic papagal cu coada lungă, din Oceania. (<fr. *lori*)
loricát, -ă *adj.* acoperit cu un înveliş tare. (<fr. *loriqué*, lat. *loricatus*)
loricá *s. f.* **1.** armură medievală; platoşă, cuirasă. **2.** carapace silicioasă a celulei la diatomee. (<lat. *lorica*)
lorifórm, -ă *adj.* (despre organe vegetale) de forma unei panglici. (<lat. *loriformis*)
lóris *s. m.* mamifer lemurian, arboricol, din India şi Ceylon, care se hrăneşte cu fructe şi seminţe. (<fr. *loris*)
lorniétă *s. f.* binoclu mic de teatru; (*p. ext.*) lornion. (<fr. *lorgnette*)
lornión *s. n.* **1.** ochelari care se prind pe nas cu un resort; pincenez. **2.** ochelari (plianţi) cu mâner; fasamen. (<fr. *lorgnon*)
lóro *s. n.* cont deschis de o bancă din străinătate pentru corespondentul său dintr-o altă ţară, cu scopul de a înregistra sumele ce se încasează în folosul său. (<it. *loro*)
losánj *s. n.* ansamblu decorativ alcătuit din romburi. (<fr. *losange*)
lot *s. n.* **1.** fiecare dintre porţiunile în care a fost împărţit un teren, o pădure; parcelă. **2.** grup, serie (de persoane). • grup de obiecte, de mărfuri asemănătoare. (<fr. *lot*)
lóta *s. f.* peşte de apă dulce, cu corpul turtit lateral şi a doua înotătoare dorsală foarte lungă, apreciat pentru carnea sa. (<fr. *lotte*)
lótchis *s. n.* aliment, din azimă, folosit la evrei ca atare sau ca garnitură la friptură tradiţională de Paşte.
loteríe *s. f.* joc de noroc în care se trag la sorţi numerele câştigătoare; loto (2). • *(fig.)* noroc, hazard. (<fr. *loterie*)
lotifórm, -ă *adj.* (despre ornamente) în forma unui boboc de lotus. (<fr. *lotiforme*)
lotizá *vb. tr.* a împărţi un teren, o cantitate de material sau un grup de obiecte în loturi. (după fr. *lotir*)
lóto *s. n.* **1.** joc de societate sau didactic cu cartonaşe imprimate cu diferite numere, pe care participanţii trebuie să le acopere cu jetoane corespunzătoare, pe măsură ce acestea sunt scoase la întâmplare dintr-un săculeţ; *(p. ext.)* piesele acestui jos. **2.** loterie. (<fr. *loto*)
lotrít *s. n.* silicat natural hidratat de calciu, magneziu, aluminiu şi fier, cristalizat, de culoare verde. (<fr. *lotrite*, cf. *Lotru* n. pr.)
lótus *s. m.* **1.** plantă acvatică exotică din familia nimfeacee, cu flori mari, albastre, trandafirii sau albe, plăcut mirositoare. **2.** motiv decorativ frecvent în monumentele egiptene şi în artele asiatice, reprezentând un lotus (1). (<fr., lat. *lotus*)
loţioná *vb. tr.* a fricţiona cu o loţiune. (<fr. *lotionner*)
loţiúne *s. f.* preparat cosmetic lichid (parfumat), pentru îngrijirea pielii şi a părului. (<fr. *lotion*)
loure[1] /lur/ *s. n.* **1.** cimpoi în Franţa. **2.** vechi dans popular francez, din Normandia, lent, jucat după acest instrument; melodia corespunzătoare. (<fr. *loure*)
louré[2] /luré/ *adv.* (*muz.*, la intrumentele cu coarde şi arcuş) accentuat pe toate sunetele dintr-un legato. (<fr. *louré*)
love-story /lav-stóri/ *s. f.* poveste de dragoste. (<Love story, film şi roman în vogă în anii '70).
lovestoryísm *s. n.* melodramă. (<love-story + -ism)
lovestoryíst, -ă *adj.* melodramatic. (<love-story + -ist)
low-cost /lau/ *s. n.* cost modest, mai ieftin, scăzut, mic. (<engl. *low cost*)
loxodrómă *s. f.* curbă pe o hartă reprezentând globul terestru, care taie toate meridianele sub acelaşi unghi. (<engl. *loxodrome*)
loxodrómic, -ă *adj.* referitor la loxodromă. (<fr. *loxodromique*)
loz *s. n.* bilet de loterie. (<germ. *Los*)
lozincárd, -ă *adj.* cu caracter de lozincă; care denotă un entuziasm neîntemeiat, de paradă. (<lozincă + -ard)
lozíncă *s. f.* formulare concisă a unei idei călăuzitoare, a unei chemări la îndeplinirea unei sarcini de actualitate. • placardă, afiş etc. cu o astfel de chemare. (<germ. *Lösung*)
lúbric, -ă *adj.* excesiv de senzual; desfrânat, libidinos. • excitant, lasciv; obscen. (<fr. *lubrique*, lat. *lubricus*)
lubricáre *s. f.* introducere a unui lichid într-un sistem tehnic sub presiune. (<lat. *lubricare*)
lubricatór *s. n.* tub montat la gura sondei, pentru lubricare. (< fr. *lubricateur*)
lubricitáte *s. f.* senzualitate excesivă; lascivitate. (<fr. *lubricité*, lat. *lubricitas*)
lubrifiá *vb. tr.* a pune un lubrifiant între două suprafeţe solide în frecare; a unge. (<fr. *lubrifier*)
lubrifiánt, -ă *adj., s. m.* **1.** (fluid vâscos sau praf) care se interpune între suprafeţele de contact a două piese ce se freacă între ele. **2.** gel, vaselină cu care se unge corpul uman. (<fr. *lubrifiant*)
lubrifiánţă *s. f.* proprietate a unui material de a putea fi întrebuinţat ca lubrifiant. (<fr. *lubrifiance*)
lubrificatór *s. n.* dispozitiv de ungere a coroanei şinelor de cale ferată. (<fr. *lubrificateur*)
lubrificáţie *s. f. (rar)* lubrifiere. (<fr. *lubrification*)
lucáni *s. m. pl.* trib din Lucania, ţinut din sudul Italiei, vecini cu Roma, alături de samniţi, în Antichitate. (<fr. *lucanes*, lat. *lacanus*)

lucaníde *s. n. pl.* familie de coleoptere mari: rădașca. (<lat. *lucanidae*)
lacunin, -ă *adj.* referitor la lacuni. • (*s. n.*) dialect în acest ținut. (<fr. *lacunien*)
Lucárii *s. f. pl.* sărbătoare a pădurilor sacre, care se celebra la romani la 19 sau 21 iulie. (<lat. *lucaria*)
lucárnă *s. f.* fereastră mică în acoperișul unei clădiri, care permite pătrunderea luminii în pod. (<fr. *lucarne*)
lucérnă *s. f.* (la greci și la romani) corp de iluminat în care ardea o fețilă înmuiată în ulei. (<lat. *lucerna*)
lucíd, -ă *adj.* **1.** conștient; (*fig.*) treaz. **2.** care judecă limpede, cu mintea clară. (<fr. *lucide*)
luciditáte *s. f.* claritate în gândire. • deplinătate a facultăților intelectuale; stare de conștiență. (<fr. *lucidité*)
luciferianísm *s. n.* practici oculte ale luciferienilor. (<fr. *luciférianisme*)
luciféric, -ă *adj.* demonic. (<germ. *luziferisch*)
luciferiéni *s. m. pl.* nume dat în Evul Mediu diferiților sectari care propagau cultul lui Satan. (<fr. *luciférien*s)
luciferínă *s. f.* substanță fotogenă secretată de licurici. (<fr. *luciférine*)
luciferísm *s. n.* caracter luciferic. (<lucifer/ic/ + *-ism*)
lucifób, -ă *adj.* (despre animale) care se ferește de lumină. (< fr. *luciphobe*)
lucifúg, -ă *adj.* fotofob. (<fr. *lucifuge*, lat. *lucifugus*)
luciólă *s. f.* licurici. (<it. *lucciola*, fr. *luciole*)
lucratív, -ă *adj.* care aduce profit; rentabil. (<fr. *lucratif*, lat. *lucrativus*)
luctuós, -oásă *adj.* lugubru, trist. ○ *(med.) respirație ~oasă* = respirație în care expirația este însoțită de gemete. (<fr. *luctueux*, lat. *luctuosus*)
lucúlă *s. f.* granulație strălucitoare, ovală, pe suprafața fotosferei, formată din nori. (<lat. *lucula*)
lucumón *s. m.* șef ereditar al unui trib din vechea Etrurie. (< lat. *lucumo*, fr. *lucumon*)
luddism *s. n.* mișcare de masă a proletariatului englez din sec. XVIII-XIX ridicată împotriva capitalismului, care a luat forma distrugerii uneltelor. (<fr. *luddisme*)
luddít, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al luddismului. (<fr. *luddite*)
ludián, -ă *adj., s. n.* (din) ultimul etaj al eocenului; vemelian. (<fr. *ludien*)
lúdic, -ă *adj.* referitor la joc; specific jocului; glumeț, sprințar; (*p. ext.*) fără finalitate practică, gratuit. (<fr. *ludique*)
ludism *s. n.* comportament prin înclinația spre activități gratuite. (<fr. *ludisme*)
ludlovián *s. n.* etajul superior al gotlandianului din Anglia. (< Ludlow n. pr. + *-ian*)
lúdlow *s. n.* mașină de turnat rânduri, asemănătoare cu linotipul, dar fără claviatură și magazie de matrițe, la care se culeg titluri, lucrări de ornament etc. (<germ. *Ludlow*)
ludotécă *s. f.* **1.** colecție de jucării și jocuri. • bibliotecă de jocuri electronice. **2.** instituție care pune jocuri la dispoziția copiilor. (<fr. *ludothèque*)
ludoterapie *s. f.* jocoterapie. (<fr. *ludothérapie*)
lúdovic *s. m.* monedă de aur din sec. XVII-XIX în Franța cu efigia lui Ludovic al XIII-lea și a succesorilor săi. (<ludovic)
ludwigít *s. n.* borat natural de fier și de magneziu, cristalizat, negru-verzui. (<Ludwig n. pr. + *-it*)
lúes *s. n.* sifilis. (<germ. *Lues*)
luétă *s. f.* uvulă. (<fr. *luette*)
luétic, -ă *adj., s. m. f.* sifilitic. (<germ. *luetisch*)
luetínă *s. f.* substanță din culturi de toponema sifilisului. (<fr. *luétine*)
lúfă *s. f.* plantă cucurbitacee agățătoare din Africa și Asia, al cărei fruct, uscat, servește ca burete de baie; buretele însuși. (<fr. *luffa*)
luft *s. n.* **1.** spațiu liber dintre două elemente situate foarte aproape unul de altul. **2.** (*sport*) greșeală comisă de un jucător care șutează pe lângă minge, puc etc. (<germ. *Luft*)
luftá *vb. intr.* a comite un luft (2). (<luft)
lugál *s. m.* (*ant.*) titlu dat unui demnitar al orașelor-stat sclavagiste din Sumer.
lúgher *s. n.* velier mic cu doi arbori, arborele mic fiind prevăzut cu o velă pătrată. (<engl. *lugger*)
lugól *s. n.* soluție apoasă din iod și iodură de potasiu, reactiv, antimicotic, dezinfectant, antihelmintic etc. (<fr. *lugol*)
lugúbru, -ă *adj.* înfiorător, sinistru; macabru. (<fr. *lugubre*, lat. *lugubris*)
lumașél *s. n.* rocă calcaroasă sedimentară cu numeroase cochilii sau schelete de organisme. (<fr. *lumachelle*)
lumbágo *s. n.* boală manifestată printr-o durere lombară, fără semne inflamatorii. (<fr., lat. *lumbago*)
lúmbus *s. n.* lombe. (<lat. *lumbus*)
lúmen I. *s. m.* unitate de măsură a fluxului luminos, egală cu fluxul emis de o sursă punctiformă și izotropă cu intensitatea de o candelă într-un unghi solid de 1 steradian. **II.** *s. n.* deschidere a unui organ anatomic cavitar sau a unor fibre de plante. (<fr., lat. *lumen*)
lumenmétru *s. n.* instrument pentru determinarea flu-xului luminos. (<fr. *lumenmètre*)
lumidúct *s. n.* tub special având calitatea de a reflecta lumina. (<fr. *lumiduc*)
luminái *s. n.* iluminare (2). (după lat. *luminare*)
luminál *s. n.* medicament, pulbere albă, cristalină, inodoră, cu gust amar, cu acțiune hipnotică; fenobarbital. (<germ. *Luminal*, fr. *luminal*)
luminánță *s. f.* lumină fotometrică, egală cu raportul dintre intensitatea unei surse luminoase și proiecția suprafeței acesteia pe un plan; strălucire. (<fr. *luminance*)
luminanțmétru *s. n.* instrument pentru măsurarea luminanței; nitmetru, stilbmetru. (<luminanță + -metru[2])
luminár *s. n.* corp de luminat electric. (<fr. *luminaire*)
luminatór *s. n.* panou transparent sau translucid montat într-un acoperiș ori plafon, care permite iluminarea unei încăperi. (după rus. *liuminator*)
luminăție *s. f.* iluminație. (<rus. *liuminații*a, fr. *lumination*)
luminăbloc *s. n.* instalație de generator propriu pentru luminat, în caz de întrerupere a curentului la rețea. (<lumină + bloc)
luminescént/luminiscént, -ă *adj.* care prezintă luminescență. (<fr. *luminescent*)
luminescență/luminiscență *s. f.* proprietate a unor substanțe de a emite radiații luminoase, care nu sunt de natură termică. (<fr. *luminescence*)
luminism[1] *s. n.* clarobscur în artele plastice, tendința de a accentua, într-un tablou, contrastul dintre umbre și lumini. (<fr. *luminisme*)
luminísm[2] *s. n.* iluminism (1). (<lumină + -ism)
luminist[1], -ă *s. m. f.* pictor care practică efecte de lumină. (< fr. *luministe*)
luminist[2], -ă *adj., s. m. f.* (adept) al luminismului. (<lumină + -ist)
luminofór, -ă I. *adj.* purtător de lumină; care are un semnal luminos. **II.** *s. m.* substanță sintetică fotoluminescentă, în becurile fluorescente, tuburi catodice etc. **III.** *s. n.* semnal luminos. (<fr., engl. *luminophore*, engl. *luminofor*)
luminoschémă *s. f.* tablou schematic reprezentând elementele unei instalații, prevăzut cu becuri colorate. (<lumină + schemă)
luminoscóp *s. n.* aparat pentru observarea radiațiilor emise prin luminescență de către unele corpuri. (<fr. *luminoscope*)
luminozitáte *s. f.* **1.** însușire a unui corp, a unui loc etc. de a fi luminos. • proprietate a unui sistem optic de a transmite lumina pe care o primește. • strălucire a stelelor, energia radiantă emisă de acestea în unitatea de timp. **2.** (*fig.*) seninătate, optimism. (<fr. *luminosité*)
lumitíp *s. n.* mașină de cules fotografic care permite culegerea de texte în caractere tipografice pe film. (<fr. *lumitype*)
lúmpen *s. m.* lumpenproletar. (<germ. *Lumpen*)
lumpenproletár *s. m.* individ care face parte din lumpenproletariat; lumpen. (<lumpenproletariat)
lumpenproletariát *s. n.* categorie de oameni declasați, fără ocupație precisă, care se formează în societatea capitalistă ca urmare a șomajului, descalificării și pauperizării; lumpen. (< germ. *Lumpenprotelariat*)

lunamobíl *s. n.* vehicul conceput pentru a se putea deplasa, prin comandă automată sau directă, pe solul accidentat al Lunii. (<Luna + -mobil)

lunár, -ă I. *adj.* referitor la Lună, propriu Lunii. **II.** *adj., s. n.* (publicație) care se produce o dată pe lună, în fiecare lună; mensual. **III.** *s. m. f.* (*astrol.*) persoană născută sub influența Lunii. • (*fig.*) visător. (<fr. *lunaire*, lat. *lunaris*)

lunátic, -ă I. *adj., s. m. f.* somnambul. **II.** *adj.* **1.** sperios, fricos. **2.** care are idei și purtări ciudate, bizare. **3.** (*rar*) fantastic, ireal; halucinant. (<fr. *lunatique*, lat. *lunaticus*)

lunatísm *s. n.* somnambulism. (<fr. *lunatisme*)

lunáție *s. f.* schimbare succesivă a fazelor Lunii; interval de timp (circa 29 de zile) între două faze identice ale Lunii. (< engl. *lunation*, lat. *lunatio*)

lunaút *s. m.* selenaut. (<fr. *lunaute*, engl. *lunaut*)

lunch /lánci/ *s. n.* masă ușoară de prânz, care se servește la bufet. (<engl. *lunch*)

lunétă *s. f.* **1.** instrument optic dintr-un tub cu mai multe lentile, pentru observarea unor obiecte îndepărtate. **2.** dispozitiv pe o mașină-unealtă servind la susținerea pieselor de prelucrat. **3.** element arhitectonic în formă de boltă semicirculară, care străpunge partea inferioară a unei cupole sau a unei bolți mari. ○ *~ cilindrică* = boltă rezultând din intersecția a doi semicilindri cu raze inegale. • (la portaluri, ferestre) suprafață plană între lintel și arc. • coronament semicircular al unui altar poliptic. (<fr. *lunette*)

lunetíst *s. m.* trăgător de elită dotat cu o armă cu lunetă. (<lunetă + – ist)

lungmetráj *s. n.* film de lung metraj (peste 1.000 m lungime). (după fr. *long métrage*)

lúnic *s. m.* satelit artificial destinat să exploreze Luna. (<rus. *lunnik*)

lunisolár, -ă *adj.* referitor la Lună și la Soare. ○ *an ~* = an calculat în funcție de mișcarea de revoluție a Lunii și a Soarelui (12 luni lunare, 354 zile); *perioadă ~ă* = perioadă de 532 de ani, determinată de ciclul lunar și de cel solar. (<fr. *luni-solaire*)

lunohód *s. n.* vehicul pentru cercetarea științifică a Lunii. (< rus. *lunohod*)

lunulár, -ă *adj.* de forma unei lumule. (<fr. *lunulaire*)

lunulát, -ă *adj.* cu una sau mai multe lunule. (<fr. *lunulé*)

lunúlă *s. f.* **1.** figură geometrică formată din două arce de cerc cu aceleași extremități, de aceeași parte a coardei comune. ○ *~ele lui Hipocrate* = cele două lunule obținute prin construcția unor semicercuri pe ipotenuza și catetele unui triunghi dreptunghic. **2.** zonă albă în formă de semilună, la baza unghiei. (<fr. *lunule*)

lunúră *s. f.* defect în structura lemnului, începutul de putrezire a acestuia. (<fr. *lunure*)

lupanár *s. n.* bordel. (<fr., lat. *lupanar*)

lúpă *s. f.* **1.** instrument optic dintr-o lentilă convergentă, servind la examinarea obiectelor de dimensiuni foarte mici, a inscripțiilor etc. **2.** (*metal.*) lentilă (2). **3.** umflătură apărută sub piele. • excrescență lemnoasă care apare pe trunchiul sau pe crengile arborilor. (<fr. *loupe*)

lupérc *s. m.* preot al zeului Lupercus (Pan); (*p. ext.*) nume dat tinerilor care, în timpul Lupercaliilor, alergau goi, dar înarmați, în jurul turmelor de oi, spre a le păzi de lup și de-a lungul orașului, atingând trecătoarele cu o fâșie de piele de capră, spre a le feri de sterilitate. (<fr. *luperque*)

Lupercálii *s. f. pl.* serbări anuale care se celebrau la Roma pe 15 februarie, în cinstea zeului Lupercus (Pan). (<lat. *Lupercalia*, fr. *lupercales*)

lúpic, -ă I. *adj.* de natura lupusului. **II.** *adj., s. m. f.* (suferind) de lupus. (<fr. *lupique*)

lupín *s. m.* plantă leguminoasă, în formă de tufă, cu frunze palmate, cultivată ca furaj sau pentru florile sale ornamentale, în ciorchini lungi. (<fr. *lupin*, lat. *lupinus*)

lupinóză *s. f.* intoxicație a unor animale (cai, oi) cu lupin. (< fr. *lupinose*)

lupoíd, -ă *adj.* care seamănă cu lupusul. (<fr. *lupoïde*)

lupóm *s. n.* leziune elementară a lupusului tuberculos. (<fr. *lupome*)

lupón *s. n.* **1.** țesătură sintetică ce imită blana de lup. **2.** palton, haină de lupon (1). (<lup + -on, n. com.)

lupulínă *s. f.* pulbere galbenă din hamei, care dă aromă și amăreală berii. (<fr. *lupuline*)

lúpus *s. n.* dermatoză (a feței) de natură tuberculoasă, manifestată prin plăgi și noduli care distrug țesuturile. (<fr., lat. *lupus*)

lúrex *s. n.* fir fin de aur, argint sau cupru aurit, pentru țesături de efect; țesătură sau tricot cu acest fir. (n. com.)

lusín *s. n.* (*mar.*) sfoară subțire, albă, din cânepă de bună calitate, la matiseli. (<fr. *lusin*)

lusitán, -ă I. *s. m. pl.* populație de origine iberică stabilită în vestul Pen Iberice. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Lusitania (Portugalia de azi); lusitanian. (<fr. *lusitain*)

lusitanián, -ă I. *adj., s. m. f.* portughez; lusitan. **II.** *adj., s. n.* (din) al treilea etaj al jurasicului superior (malm). (<fr. *lusitanien*)

lustrá *vb. tr.* a supune legii lustrației. (<it., lat. *lustrare*)

lustrábil, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care poate fi supus legii lustrației. (<lustra/ție/ + *-bil*)

lustrál, -ă *adj.* **1.** care are loc din cinci în cinci ani. **2.** care servește pentru lustrații; expiator, purificator. (<fr. *lustral*, lat. *lustralis*)

lustrație *s. f.* **1.** (*ant.*) ceremonie de purificare a unei persoane, a unui câmp etc. **2.** (*rel.*) rit de purificare. **3.** interdicție limitată în timp, aplicată unei persoane nedemne sau compromise politic de a ocupa funcții publice. (<fr. *lustration*, lat. *lustratio*)

lústră *s. f.* lampă ornamentală cu mai multe brațe, suspendată de plafon. (<fr. *lustre*, it. *lustrino*)

lustrín *s. n.* țesătură fină de mătase sau de bumbac, cu un luciu special. (<fr. *lustrine*)

lústru[1] *s. m.* **1.** (*ant.*) procesiune de purificare rituală a unei întinderi (cetate, ogor, ținut), prin înconjurarea ei în alai ceremonial, care se făcea la Roma o dată la cinci ani. **2.** perioadă de cinci ani. (<fr. *lustre*, lat. *lustrum*)

lústru[2] *s. n.* **1.** strălucire; luciu. **2.** (*fig.*) falsă strălucire; superficialitate. (<fr. *lustre*, it. *lustro*)

luș, -ă *adj.* șașiu. (<fr. *louche*)

lușá *vb. intr.* a se uita cruciș, șașiu; (*fam.*) a privi cu invidie. (< fr. *loucher*)

LUTE(O)- *elem.* „galben". (<fr. *luté/o/-*, cf. lat. *luteus*)

luteínă *s. f.* progesteron. (<fr. *lutéine*)

luteinemíe *s. f.* prezența luteinei în sânge. (<fr. *lutéinémie*)

luteinizáre *s. f.* ansamblu de modificări suferite de organismul femel (ovar), ca urmare a secreției de luteină. (după fr. *lutéinisation*)

luteinostimulínă *s. f.* hormon hipofizar, care activează corpul galben al ovarului. (<fr. *lutéinostimuline*)

luteóm *s. n.* tumoare benignă a corpului galben al ovarului. (după fr. *lutéinome*)

luteotrofínă *s. f.* hormon secretat de lobul anterior al hipofizei, care activează funcția corpului galben; prolactină; luteotropină. (<fr. *lutéotrophine*)

luteotróp, -ă *adj.* (despre hormoni) care stimulează secreția corpului galben și lactația. (<fr. *lutéotrope*)

luteotropínă *s. f.* luteotrofină. (<germ. *Lutéotropin*)

luterán, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al luteranismului. (<lat. *lutheranus*, germ. *Lutheraner*)

luteranísm *s. n.* doctrină a protestantismului german, întemeiată de Martin Luther, care consideră esențială pentru „mântuire" credința și nu cultul religios, pe care l-a simplificat. (< fr. *luthéranisme*)

luteríe *s. f.* **1.** profesiunea de lutier. **2.** fabrică, magazin de instrumente muzicale cu coarde. (<fr. *lutherie*)

lutețián, -ă *adj., s. n.* (din) primul etaj al eocenului mediu, dezvoltat în bazinul Parisului. (<fr. *lutétien*)

lutéțiu *s. n.* element chimic din grupa lantanidelor; casiopeiu. (<fr. *lutécium*, germ. *Lutetium*)

luth *s. n.* vechi instrument muzical cu coarde ciupite; lăută. (< fr. *luth*)

lutiér *s. m.* meșteșugar specialist în construirea și repararea instrumentelor muzicale cu coarde. (<fr. *lu-thier*)

lutíst, -ă *s. m. f.* cântăreț la luth. (<fr. *luthiste*)

lútră *s. f.* mamifer carnivor din familia mustelidelor, cu blana castanie-roşcată, care se hrăneşte cu peşti; vidră. (< fr. *loutre*, lat. *lutra*)

lutrín *s. n.* pupitru înalt pe care se pun cărţile în corul unei biserici catolice. (< fr. *lutrin*)

lútru *s. n.* blană de lută. (< fr. *loutre*)

lux[1] *s. m.* unitate de măsură a iluminării, egală cu iluminarea uniformă a unei suprafeţe de 1 m^2 care primeşte un flux de 1 lumen. (< fr. *lux*)

lux[2] *s. n.* **1.** exces de cheltuieli; trai îmbelşugat şi risipitor. **o** *de ~* = foarte elegant, de foarte bună calitate; care nu este absolut necesar. • splendoare, eleganţă; fast, somptuozitate. **2.** *(fig.)* risipă, exces. (< fr. *luxe*, lat. *luxus*)

luxă *vb. tr.* a-şi deplasa un os din articulaţie; a-şi scrânti o mână, un picior. (< fr. *luxer*, lat. *luxare*)

luxábil, -ă *adj.* care se luxează uşor. (< fr. *luxable*)

luxáţie *s. f.* deplasare a unui os din articulaţie; scrântitură; exartroză. (< fr. *luxation*, lat. *luxatio*)

luxemburghéz, -ă **I.** *s. m. pl.* popor constituit ca naţiune în Luxemburg. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • *(s. n.)* dialect al limbii germane vorbit exclusiv în Luxemburg. (< fr. *luxembourgeois*)

lúxfer *s. m.* placă de sticlă groasă şi rezistentă, care se montează în pardoseală sau în pereţi, pentru a permite trecerea luminii. (< germ. *Luxfer*)

luxmétru *s. n.* instrument pentru măsurarea iluminării. (< fr. *luxmètre*)

luxós, -oásă *adj.* deosebit de elegant, de bogat; fastuos, somptuos. • elegant în îmbrăcăminte. (< fr. *luxueux*)

luxúră *s. f.* viciu al celor care se dedau fără reţinere plăcerilor senzuale; desfrânare, concupiscenţă, fornificaţie. (< fr. *luxure*, lat. *luxuria*)

luxuriánt, -ă *adj.* **1.** (despre vegetaţie) care creşte din abundenţă; bogat. **2.** *(fig.)* exuberant, abundent, încărcat, (prea) plin de... (< fr. *luxuriant*, lat. *luxurians*)

luxuriánţă *s. f.* abundenţă, bogăţie (de vegetaţie). (< fr. *luxuriance*)

luxúrie *s. f.* creştere exuberantă. (< lat. *luxuria*)

luxuriós, -oásă *adj.* desfrânat, lasciv, concupiscent. (< fr. *luxurieux*, lat. *luxuriosus*)

lýcra *s. n.* fir elastic care conferă unei ţesături o mare elasticitate. (< fr. *lycra*, n. com.)

lyonéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Lyon (Franţa). (< fr. *lyonnais*)

lysimáchie *s. f.* plantă primulacee vivace cu flori de culoare galbenă, care creşte în ghiveci. (< lat. *lysimachia*, după fr. *lysimique*)

M

maár *s. n.* depresiune rotundă, ca un crater de dimensiuni relativ mici, mărginită de un val din tufuri vulcanice sau din material care nu este de origine magmatică. (<engl. *maar*)

macabé *s. n.* varietate de struguri albi cu bobul rotund şi mare. (<fr. *maccabéo*)

macabéi *s. m. pl.* familie de sacerdoţi iudei, care au luptat împotriva dominaţiei selencizilor. (<fr. *maccabées*)

macabritáte *s. f.* caracter macabru. (<macabru + -itate)

macábro *adv.* (*muz.*) macabru. (<it. *macabro*)

macábru, -ă *adj.* referitor la moarte, funebru, funerar; (*p. ext.*) care inspiră groază; lugubru. **o** *dans ~* = temă alegorică în arta medievală reprezentând moartea printr-o horă, în care dansează morţi. (<fr. *macabre*)

macác *s. m.* maimuţă din Asia, cu capul turtit şi coada scurtă. (<fr. *macaque*, port. *macaco*)

macadám *s. n.* îmbrăcăminte rutieră din mai multe straturi de piatră spartă, îndesată cu compresorul. (<fr. *macadam*, germ. *Makadam*)

macadamizá *vb. tr.* a pietrui un drum cu macadam. (<fr. *macadamiser*)

macairódus *s. m.* mamifer carnivor fosil, înrudit cu leul şi tigrul, cu caninii foarte dezvoltaţi. (<lat. *machairodus*)

macámă *s. f.* (*rar*) specie literară arabă în care versurile alternează cu proza ritmată. (<germ. *Makame*)

macaréna *s. f.* dans modern cu ritm săltăreţ; melodia corespunzătoare. (<sp. *Macarena* n. pr.)

macaroánă *s. f.* (*pl.*) paste făinoase în formă de tuburi lungi şi subţiri. (<ngr. *makaronia*, după it. *maccherone*)

macarón *s. n.* prăjitură micuţă delicioasă, de specialitate franzuţească, pe bază de pudră de migdale şi albuş, cu diverse împletituri. (< fr. *macaron*)

macaronádă *s. f.* poezie în stil macaronic. (după it. *maccheronata*)

macaronár *s. m.* (*fam.*) italian. (<*macaroană* + *-ar*)

macarónic, -ă *adj.* (despre versuri, poezii, stil etc.) scris într-o limbă specifică macaronismului. (<fr. *macaronique*)

macaronísm *s. n.* **1.** mişcare literară din sec. XVI-XVII în Italia, care parodia şi satiriza pedantismul moravurilor cavalereşti, prin compoziţii burleşti, scrise într-o limbă împestriţată cu cuvinte şi forme latine şi latinizate, sau, mai târziu, amestecul cu lexicul popular şi cel dialectal. **2.** cuvânt, expresie specifică macaronismului (1). **3.** apartenenţă la macaronism (1). (<fr. *macaronisme*)

macasár *s. m.* eben brun-închis, cu vine negre, originar din Indonezia. (<fr. *macassar*)

mácchia *s. f.* formaţiune de arbuşti sempervirenţi, de tufişuri, mărăcinişuri etc., în regiunile mediteraneene. (<it. *macchia*)

macchiaióli *s. m. pl.* grup de pictori italieni din Florenţa, din sec. XIX, care cultivau o pictură apropiată de cea a impresioniştilor. (<it. *macchiaioli*)

macedoneán, -ă **I.** *s. m. pl.* **1.** popor indo-european, înrudit cu grecii, din Macedonia. **2.** popor din ramura slavilor de sud, care locuieşte în ţările din Pen. Balcanică. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. f.*) limbă vorbită de macedoneni. (<fr. *macédonien*)

macedoromán, -ă *adj., s. m. f.* aromân. (<macedo/nean/ + *român*)

macerá *vb.* **I.** *tr.* a lăsa un corp, o plantă mai mult timp într-un lichid, spre a-i dizolva părţile solubile. **II.** *refl.* (despre corpuri) a elimina particulele solubile (prin menţinerea într-un lichid); (*med.;* despre ţesuturi) a se dezintegra. (<fr. *macérer*, lat. *macerare*)

maceratór *s. n.* recipient pentru macerare. (<fr. *macérateur*)

macerăţie *s. f.* macerare. (<fr. *macération*)

macétă *s. f.* cuţit folosit la tăiatul trestiei de zahăr în America tropicală; cuţit de vânătoare. (<sp. *machete*)

mach /mah/ *s. m.* unitate de măsură pentru viteza mişcării fluidelor, în aerodinamică şi în tehnica rachetelor, egală cu 340 m/s. **o** *numărul lui M~* = număr, raportul între viteza de deplasare în aer a unui corp şi viteza de propagare a sunetului. (<engl., fr. *mach*)

machetá *vb. tr.* a realiza o machetă. (<it. *macchettare*)

machetatór, -oáre *s. m. f.* machetist. (<machetă + -tor)

machétă *s. f.* **1.** reproducere plastică la scară redusă a unei lucrări de sculptură, pictură, arhitectură, a unui decor de teatru etc. **2.** publicare (fragmentară) premergătoare tipăririi definitive a unei lucrări. (<fr. *maquette*)

machetíst, -ă *s. m. f.* cel care concepe şi execută machete; machetator. (<fr. *maquettiste*)

machiá *vb. tr., refl.* a(-şi) face machiajul; a (se) grima. (<fr. *maquiller*)

machiáj *s. n.* operaţie de grimare a unui actor, făcută cu scopul de a-i da înfăţişarea cerută de rolul interpretat; machiere. (<fr. *maquillage*)

machiavélic, -ă *adj.* perfid; viclean. (<fr. *machiavélique*, it. *machiavellico*)

machiavelísm *s. n.* **1.** sistem politic conform principiilor lui Machiavelli; politică abilă şi fără scrupule, fără morală; comportament perfid. **2.** (*fig.*) conduită lipsită de scrupule; reacredinţă, perfidie, viclenie. (<fr. *machiavélisme*, it. *machiavellismo*)

machiavelíst *s. m.* **1.** adept al machiavelismului (1). **2.** (*fig.*) om viclean. **3.** specialist în studiul lui Machiavelli. (<it. *machiavellista*)

machieur /-chiór/ (*rar*) *s. m. f.* specialist în arta machiajului. (<sp. *maquilleur*)

machieuză /-iőză/ *s. f.* (*rar*) femeie machior. (<fr. *maquilleuse*)

machísm[1] /-cism/ *s. n.* doctrină potrivit căreia bărbatul îşi face simţită superioritatea faţă de femeie; atitudine de macho. (<fr. *machisme*)

machísm[2] /-hism/ *s. n.* empiriocriticism. (<rus. *mahizm*, germ. *Machismus*)

machíst[1], **-ă** *adj.* (adept) al machismului[1]. (< fr. *machiste*)

machíst[2], **-ă** *adj., s. m. f.* (adept) al machismului[2]. (<rus. *mahist*)

machmétru *s. n.* instrument de bord pentru măsurarea vitezei avioanelor cu reacţie, exprimată în numărul lui Mach. (<fr. *machmètre*, engl. *machmeter*)

macho /mácio/ **1.** *adj., s. m.* (adept) al machismului[1]. **II.** *s. m.* bărbat care are conştiinţa exagerată a virilităţii şi a dominaţiei (<sp. *macho*)

maclát, -ă *adj.* care prezintă macle. (<fr. *maclé*)

máclă *s. f.* grup de două sau mai multe cristale alipite sau întrepătrunse. (<fr. *macle*)

macraméu *s. n.* dantelă din fire textile groase, înnodate. (<fr. *macramé*)
MACRO-, -mácru *elem.* „mare". (<fr. *macro-, -macre*, cf. gr. *makros*)
macroaerofíl, -ă *adj.* (despre organisme) care are nevoie de mult oxigen. (<fr. *macroaérophile*)
macroagregát *s. n.* agregat structural al solului, de dimensiuni mai mari de 0,25 mm. (<fr. *macroagrégat*)
macroasamblór *s. n. (inform.)* asamblor cu facilităţi de macroprelucrare, capabil să efectueze translatarea unui program scris într-un macrolimbaj de asamblare. (<engl. *macroassembler*)
macrobéntos *s. n.* bentos de animale mai mari de 2 mm. (<fr. *macrobenthos*)
macrobián, -ă *adj.* cu o viaţă mai lungă decât cea obişnuită. (<fr. *macrobien*)
macrobíe *s. f.* durată excepţională a vieţii unei fiinţe; longevitate. (<fr. *macrobie*)
macrobiótic, -ă I. *adj.* **1.** referitor la macrobiotică. **2.** (despre organisme) cu o viaţă foarte lungă; longeviv. **II.** *s. f.* ştiinţă care studiază problemele longevităţii. (<fr. *macrobiotique*)
macroblást *s. n.* lujer cu internodii lungi şi cu creştere anuală puternică la plantele lemnoase. (<engl. *macroblast*)
macrobrahíe *s. f.* dezvoltare excesivă a braţelor. (<fr. *macrobrachie*)
macrocárp, -ă *adj.* (despre plante) cu fructe lungi sau mari. (<fr. *macrocarpe*)
macrocefál, -ă *adj., s. m. f.* (individ) care prezintă macrocefalie. (<fr. *macrocéphale*)
macrocefalíe *s. f.* dezvoltare patologică a volumului capului. (<fr. *macrocéphalie*)
macrocheilíe *s. f.* hipertrofie congenitală a buzelor. (<fr. *macrochéilie*)
macrocheiríe *s. f.* dezvoltare excesivă a mâinilor. (<fr. *macrochéirie*)
macrocíst *s. m.* **1.** algă brună din mările reci, cu talul foarte întins. **2.** porţiune a plasmodiului tânăr, cu nucleii în membrană dublă, sub formă de spor de rezistenţă. (<fr. *macrocyste*)
macrocít *s. n.* eritrocit de dimensiuni mari. (<fr. *macrocyte*)
macrocitár, -ă *adj.* referitor la macrocite. (<fr. *macrocytaire*)
macrocitóză *s. f.* prezenţa macrocitelor în sânge. (<fr. *macrocytose*)
macroclimát *s. n.* macroclimă. (<macro- + climat)
macroclímă *s. f.* climat general al unei regiuni; macroclimat. (<germ. *Makroklima*)
macrocósmie, -ă *adj.* referitor la macrocosmos. (<fr. *macrocosmique*)
macrocósmos *s. n.* univers, cosmos. (<fr. *macrocosme*)
macrocristalín, -ă *adj.* (despre roci, minerale) alcătuit din cristale vizibile cu ochiul liber. (<fr. *macrocristallin*)
macrodactíl, -ă *adj.* care prezintă macrodactilie. (<fr. *macrodactyle*)
macrodactilíe *s. f.* dezvoltare exagerată a degetelor. (<fr. *macrodactylie*)
macrodefiníţie *s. f. (inform.)* porţiune de program care descrie structura textului de substituit în cursul unui proces de macroprelucrare. (<engl. *macrodefinition*)
macrodónt, -ă *adj.* care prezintă macrodontie. (<fr. *macrodonte*)
macrodontíe *s. f.* dezvoltare excesivă a dinţilor. (<fr. *macrodontie*)
macroeconómic, -ă *adj.* referitor la macroeconomie. (<fr. *macroéconomique*)
macroeconomíe *s. f.* ramură care studiază relaţiile economice la nivelul ansamblului economiei naţionale. (<fr. *macroéconomie*)
macroelemént *s. n.* element mineral care se găseşte în cantităţi relativ mari în sol sau în organismele vii. (<engl. *macrelement*)
macroestezíe *s. f.* alterare a simţului tactil, prin care obiectele sunt percepute mai mari decât în realitate. (<it. *macroestesia*)
macroetnologíe *s. f.* studiu etnologic al unităţilor sociale mari, ca entităţi creatoare, consumatoare şi de difuzare a civilizaţiei şi culturii. (<macro- + etnologie)
macroevolúţie *s. f. (biol.)* totalitatea fenomenelor care au dus la apariţia speciilor. (<fr. *macroévolution*)
macrofág, -ă *adj., s. n.* (fagocit) care distruge corpurile străine mari din organism. (<fr. *macrophage*)
macrofagíe *s. f.* tip de nutriţie, la animale, prin introducerea în gură şi înghiţirea unor bucăţi mari de hrană. (<fr. *macrophagie*)
macrofagocitóză *s. f.* resorbţie a resturilor celulare (pigmenţi sangvini, globule) de către macrofage. (<fr. *macrophagocytose*)
macrofanerofíte *s. f. pl.* specii de fanerofite arborescente uriaşe: bradul, plopul, stejarul etc. (<macro- + fanerofite)
macrofáună *s. f.* fauna macroscopică a unui spaţiu restrâns. (<fr. *macrofaune*)
macrofibră *s. f.* fibră groasă. (<macro- + fibră)
macrofíl *s. n.* frunză mare. (<fr., lat. *macrophyllum*)
macrofilmáre *s. f.* filmare specială la mică distanţă, pentru a obţine o imagine mărită. (<macro- + filmare)
macrofítă *s. f.* plantă superioară de talie mare. (<fr. *macrophyte*)
macroflóră *s. f.* totalitatea plantelor mari (arbori, arbuşti, ierburi) dintr-o regiune. (<macro- + floră)
macrofotografíe *s. f.* fotografiere a obiectelor mici, care dă o imagine mai mare decât în realitate. (<fr. *macrophotographie*)
macrogamét *s. m.* gamet femel. (<fr. *macrogamète*)
macrogametánge *s. m.* organ în care se formează macrogameţii. (<fr. *macrogamétange*)
macrogametocít *s. m.* celulă generatoare a macrogametului. (<fr. *macrogamétocyte*)
macrogametofít *s. m.* gametofit femel. (<fr. *macrogamétophyte*)
macrogamíe *s. f.* **1.** fecundaţie în cadrul căreia funcţionează doi indivizi unicelulari ai aceleiaşi specii. **2.** procesul de contopire a doi macrogameţi. (<fr. *macrogamie*)
macrogenéză *s. f.* formare a unei specii noi sau a unui taxon superior printr-o macromutaţie sau printr-o restructurare majoră a structurilor genetice. (<fr. *macrogenèse*)
macroglobulínă *s. f.* componentă a complexului proteinelor sferice, cu o greutate moleculară foarte mare. (<fr. *macroglobuline*)
macroglobulinemíe *s. f.* prezenţa în exces a macroglobulinelor în plasma sangvină. (<fr. *macroglobulinémie*)
macroglosíe *s. f.* mărire de volum a limbii. (<fr. *macroglossie*)
macrognatíe *s. f.* dezvoltare exagerată a maxilelor, în special acelui inferior. (<fr. *macrognathie*)
macrográfic, -ă *adj.* referitor la macrografie. (<fr. *macrographique*)
macrografíe *s. f.* studiu al structurii metalelor şi aliajelor făcut cu ochiul liber sau cu lupa. (<fr. *macrographie*)
macroinstrucţiúne *s. f. (inform.)* grup de instrucţiune (2) desemnat simbolic printr-un singur cod. (<fr. *macro-instruction*)
macrolimbáj *s. n. (inform.)* limbaj de programare cu facilităţi de macrodefiniţie. (<engl. *macrolanguage*)
macromall /-mol/ *s. n.* mare centru comercial format din mai multe malluri mai mici. (<macro- + mall)
macromastíe *s. f.* dezvoltare excesivă a mamelelor. (<fr. *macromastie*)
macromelíe *s. f.* dezvoltare teratologică exagerată a unuia sau a mai multor membre ale corpului. (<fr. *macromélie*)
macromér *s. n.* celulă mare, bogată în vitellus, la polul vegetativ al blastulei, în procesul de segmentare a oului. (<germ. *Makromer*)
macrometeorologíe *s. f.* studiu al proceselor şi fenomenelor meteorologice la scară planetară, a unor regiuni foarte întinse. (<fr. *macrométéorologie*)
macromicéte *s. f. pl.* grup de ciuperci diferit colorate, cu corpul de fructificaţie mare. (<fr. *macromycètes*)
macromoleculár, -ă *adj.* alcătuit din macromolecule. (<fr. *macromoléculaire*)
macromolecúlă *s. f.* moleculă de dimensiuni mari, cu un foarte mare număr de atomi. (<fr. *macromolécule*)

macromutáție *s. f.* (*biol.*) mutație având ca efect modificarea unui mare număr de caractere. (< fr. *macromutation*)
macronucléu *s. n.* nucleu vegetativ mare, la unele protozoare, care reglează metabolismul. (< fr. *macronucléus*)
macroplanctón *s. n.* plancton cu organisme vizibile cu ochiul liber. (< fr. *macroplancton*)
macroplást *s. n.* plastidă mare în formă de disc. (< fr. *macroplaste*)
macropleustón *s. n.* pleuston din plante superioare care plutesc liber în ape. (< fr. *macropleuston*)
macropód, -ă **I.** *adj.* (despre animale) cu picioare sau înotătoare lungi; (despre plante) cu pedunculi lungi. **II.** *s. m. pl.* specie de pești exotici viu colorați. (< fr. *macropode/s/*)
macropodíe *s. f.* malformație caracterizată prin dezvoltarea exagerată a picioarelor. (< fr. *macropodie*)
macropór *s. m.* por vizibil cu ochiul liber. (< it. *macroporo*)
macroprelucráre *s. f.* (*inform.*) proces de înlocuire a liniilor unui text prin alt text, generat în urma expansiunii unor macrodefiniții. (după engl. *macroprocessing*)
macroprocesór *s. n.* (*inform.*) program destinat transformării unui text într-un alt text prin macroprelucrare. (< engl. *macroprocessor*)
macroprográm *s. n.* (*inform.*) program principal care leagă operațiile sub formă de subprograme. (< fr. *macroprogramme*)
macroprotál *s. n.* protal femel. (< macro- + protal)
macroprozopíe *s. f.* monstruozitate caracterizată prin dezvoltarea excesivă a feței. (< fr. *macroprosopie*)
macropsíe *s. f.* tulburare de vedere constând din impresia de mărire a obiectelor; megalopsihie. (< fr. *macropsie*)
macroptér, -ă *adj.* (despre păsări) cu aripi lungi. (< fr. *macroptère*)
macroreliéf *s. n.* forme majore ale reliefului unei regiuni, reprezentate prin culmi muntoase, podișuri, câmpii. (< fr. *macrorelief*)
macroschelíe *s. f.* dezvoltare excesivă a oaselor scheletului. (< fr. *macroskelie*)
macroscóp *s. n.* aparat folosit în macroscopie. (< fr. *macroscope*)
macroscópic, -ă *adj.* vizibil cu ochiul liber. (< fr. *macroscopique*)
macroscopíe *s. f.* examinare cu ochiul liber sau cu un aparat optic a unei piese, sau a unui material. (< fr. *macroscopie*)
macroseísm *s. n.* mișcare seismică de mare intensitate. (< fr. *macroséisme*)
macroseísmic, -ă *adj.* de macroseism. (< fr. *macroséismique*)
macrosestón *s. n.* seston cu organisme de dimensiuni mai mari. (< fr. *macroseston*)
macrosfigmíe *s. f.* puls mărit al inimii. (< macro- + -sfigmie)
macrosistém *s. n.* sistem social al unei forme de organizare instituționalizate. (< fr. *macrosystème*)
macrosociál, -ă *adj.* referitor la marile colectivități umane. **o** *nivel ~* = ansamblul structurilor, instituțiilor, relațiilor și activităților sociale la nivelul întregii societăți. (< fr. *macrosocial*)
macrosomíe *s. f.* dezvoltare excesivă a întregului corp. (< fr. *macrosomie*)
macrospór *s. m.* spor femel care dă naștere macroprotalelor. (< fr. *macrospore*)
macrosporánge *s. m.* **1.** sporange în care se dezvoltă macrosporii. **2.** ovul la gimnosperme și angiosperme. (< fr. *macrosporange*)
macrosporocít *s. n.* celulă care produce macrosporii. (< fr. *macrosporocyte*)
macrosporofílă *s. f.* frunză pe care se dezvoltă macrosporangii. (< fr. *macrosporophylle*)
macrosporogenéză *s. f.* proces de formare și dezvoltare a macrosporilor. (< fr. *macrosporogenèse*)
macrostomíe *s. f.* mărire exagerată a orificiului bucal. (< fr. *macrostomie*)
macrostructúră *s. f.* **1.** structură a unui corp (metal, aliaj etc.) vizibilă cu ochiul liber sau cu lupa. • structură a solului predominant din macroagregate. **2.** *~ socială* = totalitatea relațiilor, rețelelor și instituțiilor la nivelul întregii societăți. (< fr. *macrostructure*)
macrotermofíte *s. f. pl.* plante tropicale. (< lat. *macrothermophytae*)
macrotíe *s. f.* dezvoltare exagerată a pavilionului urechii. (< fr. *macrotie*)
macroturbulénță *s. f.* (*met.*) deplasări de aer în lungul meridianelor datorate perturbațiilor (anti)ciclonice. (< macro- + turbulență)
macróu *s. n.* pește de mare cu spatele albastru-verzui cu dungi negre. • conservă din carnea acestui pește. (< fr. *maquereau*)
macrozóm *s. m.* granulă mare din citoplasmă. (< fr. *macrosome*)
macrozoospór *s. m.* spor mare, care se formează mai ales la germinarea unui oocist. (< fr. *macrozoospore*)
-mácru[1] v. macro-.
mácru[2]**, -ă** *adj.* (despre vite sau despre oameni și părți ale corpului lor) fără carne, slab. **o** *carne ~ă* = carne slabă, fără grăsime și fără oase. (< lat. *macer, -cra*)
macrúră *s. f.* pește osos, de adâncime, din Marea Mediterană, cu coadă foarte lungă. (< fr. *macrure*)
maculá *vb. tr.* **1.** a păta, a mânji, a murdări. **2.** a strica o coală de tipar îmbâcsind-o cu prea multă cerneală. (< fr. *maculer*, lat. *maculare*)
maculár, -ă *adj.* de maculă (1). (< maculă + -ar)
maculatór *s. n.* caiet (neliniat) pentru concepte, note etc. (< it. *maculatore*)
maculatúră *s. f.* **1.** hârtie veche, deșeuri de tipografie și de legătorie, pentru ambalaj sau ca materie primă pentru fabricarea cartonului. • hârtie prost tipărită, pătată, care se rebutează. **2.** (*fig.*) literatură, scriere fără valoare. (< germ. *Makulatur*, fr. *maculature*)
madám *s. f.* (*fam.*; adresare pentru o femeie măritată) doamnă. (< fr. *madame*)
made in /meid/ *loc. adj.* fabricat în... (< engl. *made in*)
madéra *s. n.* varietate de struguri cu boabele mari, rare, de culoare neagră. • vin dulce din acești struguri. • *sos ~* = sos preparat din făină și supă de carne, cu vin Madéra, cu foc mic. (< port. *madera*, fr. *madère*)
maderizá *vb. tr.* a da unui vin cu gust și culoare de madera. (< fr. *madériser*)
madh *s. n.* gen de poezie orientală asemănătoare cu panegiricul. (< ar. *madh*)
madíson /médison/ *s. n.* dans modern lent, la care dansatorii se așază în șiruri paralele, executând simultan figurile și urmărind același sens de deplasare; melodia corespunzătoare. (< engl. *madison*)
madlénă *s. f.* prăjitură dintr-o cocă cu ouă și unt, stafide și miere; brioșă. (< fr. *madeleine*)
madónă *s. f.* **1.** reprezentare plastică a Maicii Domnului; (*p. ext.*) Fecioara Maria. **2.** (*fig.*) femeie cu chip angelic, blând și pur. • (*ir.*) mironosiță. (< it. *madonna*, fr. *madone*)
mádras *s. n.* țesătură cu urzeală de mătase și bătătură de bumbac. (< fr. *madras*)
madrepóri *s. m. pl.* ordin de celenterate cu schelet calcaros, care trăiesc în colonii în mările tropicale, formând recife sau atoli. (< fr. *madrépores*)
madrepóric, -ă *adj.* format din madrepori. (< fr. *madréporique*)
madriéră *s. f.* (*constr.*) **1.** scândură groasă, grindă, dulap. **2.** centură (de beton). **3.** (*mar.*) platformă a unui ponton de acostare. (< fr. *madrier*)
madrigál *s. n.* **1.** poezie lirică scurtă de natură galantă, care face elogiul unei femei. **2.** scurtă compoziție muzicală vocală cu caracter idilic și foarte delicat. (< fr. *madrigal*, it. *madrigale*)
madrigalésc, -ă *adj.* cu caracter de madrigal. (< fr. *madrigalesque*)
madrigalétto *s. n.* madrigal de proporții reduse. (< it. *madrigalletto*)
madrigalíst *s. m.* autor și cântăreț de madrigale. (< fr. *madrigaliste*)

madrilén, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Madrid. (<fr. *madrilène*)
maelstrom /malström/ *s. n.* vârtej, vâltoare. (<fr. *maelström*)
maestóso /-zo/ *adv. (muz.)* cu măreție, maiestuos, so-lemn. (< it. *maestoso*)
maestrichtián, -ă *adj., s. n.* (din) subetajul superior al senonianului (cretacicul superior). (<fr. *maéstrichtien*)
maéstru, -ă I. *s. m. f.* **1.** persoană cu calități excepțio-nale și contribuții valoroase într-un anumit domeniu de activitate. • creator al unei școli sau al unui curent. **o** ~ *al sportului* = titlu care se acordă cuiva pentru merite deosebite într-o ramură sportivă. • termen admirativ pentru un reprezentant ilustru al unei profesiuni intelectuale. **2.** (în trecut) profesor de lucru de mână, de muzică, desen, gimnastică etc. • nume dat antrenorilor din atletica grea (box, lupte, haltere). **3.** titlu ierarhic în anumite organizații militare, politice, religioase. **o** ~ *de ceremonii* = persoană însărcinată să dirijeze, după protocol, desfășurarea unei solemnități. **II.** *s. n.* registru de contabilitate conținând conturile sintetice, în care se înscriu operațiile economice și financiare grupate după natura lor. **III.** *adj. (mar.) cuplu* ~ = cea mai lată parte a unei nave. (<it. *maestro*)
máfie *s. f.* organizație criminală secretă (din Sicilia); (*p. ext.*) grup de indivizi cu preocupări dubioase. • grup de persoane unite pentru a-și satisface prin orice mijloace interesele. (<it. *mafia*)
mafiocrație *s. f.* (*fam.*) putere a mafiei. (<mafie + -cratie)
mafiológ *s. m.* cercetător expert în problemele mafiei. (<it. *mafiologo*)
mafiót, -ă *adj., s. m. f.* (membru) al mafiei. (după it. *mafioso*)
mafiotísm *s. n.* sistem social dominat de relațiile de tip mafiot. (<*mafiot* + *-ism*)
mafiotizá *vb. tr.* a transforma, a deveni mafiot. (<mafiot + -iza)
magazín[1] *s. n.* local în care se expun și se vând diferite mărfuri; market. (<fr. *magasin*)
magazín[2] *s. n.* **1.** publicație periodică (ilustrată), care conține materiale din diverse domenii. **2.** emisiune periodică de radio sau de televiziune axată pe un anume subiect. (<fr., engl. *magazine*)
magazinái *s. n.* **1.** depozitare a unei mărfi într-o magazie. **2.** timpul cât stă o marfă depozitată; (*p. ext.*) taxa care se plătește pentru depozitare. (<fr. *magasinage*)
magazionér, -ă *s. m. f.* responsabil al unei magazii. (<fr. *magasinier*)
magdalenián, -ă *adj., s. n.* (din) ultimul subetaj al paleoliticului superior, în care apar elemente de cultură umană. (<fr. *magdalénien*)
magénta *s. f.* culoare roșu aprins. • (în fotografia în culori) culoare prin amestecul spectral al roșului cu albastrul. (<it., fr. *magenta*)
maghrebin /magreben/ *s. n.* din Madhrebin, ansamblu dat de arabi în Evul Mediu țărilor din nord-vestul Africii (Maroc, Algeria, Tunisia), cu o istorie colonială franceză. (<fr. *Maghrebin*)
maghiarísm *s. n.* cuvânt, expresie proprii limbii maghiare. (< maghiar + -ism)
maghiarizá *vb.* **I.** *refl., tr.* a (se) asimila cu populația de limbă maghiară. **II.** *tr.* a modifica un cuvânt, o expresie după structura limbii maghiare. (<maghiar + -iza)
mágic, -ă *adj.* **1.** referitor la magie; ocult. **o** *baghetă ~ă* = baghetă de magician, (*p. ext.*) de scamator. • *ochi~* = indicator luminos de funcționare a aparatelor de radiorecepție. **2.** (*fig.*) fermecător, încântător; feeric. (<fr. *magique*, lat. *magicus*)
magicián, -ă *s. m. f.* **1.** practicant al magiei; vrăjitor. **2.** (*fig.*) artist desăvârșit, care obține efecte deosebite prin arta sa. (< fr. *magicien*)
magíe *s. f.* **1.** complex de practici prin care se consideră posibilă acționarea asupra realității înconjurătoare cu ajutorul forțelor supranaturale; vrăjitorie. **o** ~ *neagră* = magie propriu-zisă care apelează la puterea demonilor; ~ *albă* = arta de a produce fenomene naturale care par miraculoase. **2.** (*fig.*) putere de atracție, de fascinare; farmec, seducție. (<fr. *magie*, lat. *magia*)
magism *s. n.* mazdeism. (<fr. *magisme*)
magister *s. m.* titlu științific între cel de diplomat universitar și cel de doctor. (<lat. *magister*)
magister díxit *loc. s.* magistrul a spus-o. (<lat. *magister dixit*)
magistériu *s. n.* **1.** stagiu de trei ani după obținerea licenței în teologie, echivalent cu doctoratul. **2.** formă de învățământ superior în Italia care conferă un titlu universitar în litere și pedagogie, valabil pentru învățământul mediu. **3.** (*fig.*) autoritate doctrinală, morală sau intelectuală. (<lat. *magisterium*, fr. *magistère*)
magistrál, -ă I. *adj.* **1.** (și *adv.*) de maestru (1); perfect, desăvârșit, extraordinar. **2.** (despre ton, ținută etc.) impunător, solemn. **3.** (despre medicamente) care se prepară în farmacie după rețetă. **II.** *s. f.* **1.** arteră principală de comunicație, rutieră, feroviară etc. • conductă principală pentru transportul lichidelor sau al gazelor. **2.** (*inform.*) grup de linii de comunicație pentru transmiterea informației de la diferite surse spre unul sau mai mulți destinatari. (<fr. *magistral*, /II/ germ. *Magistrale*, rus. *magistrale*)
magistránd *s. m.* licențiat în teologie care urmează magisteriul. (după *doctorand*)
magistrát *s. m.* **1.** (în Roma antică) persoană investită cu anumite sarcini de autoritate publică. • administrator al unui anumit teritoriu în unele sisteme administrative. **2.** persoană care exercită funcția de judecător sau de procuror. (<fr. *magistrat*, germ. *Magistrat*, lat. *magistratus*)
magistratúră *s. f.* **1.** funcție, demnitate de magistrat; durata acestei funcții. **2.** corpul magistraților. **3.** (*fig.*) funcție înaltă, de răspundere. (<germ. *Magistratur*, fr. *magistrature*)
magístru *s. m.* **1.** profesor (în raport cu elevii lui); dascăl. **2.** maestru. (<lat. *magister*)
magmátic, -ă *adj.* referitor la magmă și la magmatism. **o** *rocă ~ă* = (sau *eruptivă*) = rocă rezultată din procesul de solidificare a magmei. (<fr. *magmatique*)
magmatism *s. n.* totalitatea proceselor în legătură cu deplasarea magmei în scoarța terestră. (<fr. *magmatisme*)
magmatogén, -ă *adj.* (despre procese geologice și zăcăminte minerale) legat de activitatea magmatică. (<fr. *magmatogène*)
mágmă *s. f.* **1.** masă incandescentă fluidă sau vâscoasă din interiorul Pământului, care prin solidificare formează rocile magmatice. **2.** (*med.*) masă gelatinoasă rezultată din necrozarea sau topirea unor țesuturi. (<fr., gr. *magma*)
magmosféră *s. f.* geosferă cuprinsă între litosferă și nucleul Pământului. (<magmă + -sferă)
magnacárd *s. n.* sistem bazat pe fișe cu o suprafață magnetică, pe care se înregistrează codificarea documentelor într-o bibliotecă. (<engl. *magnacard*)
mágna cum láude *loc. adv.* apreciere superlativă acordată la trecerea unui examen în învățământul universitar. (<lat. *magna cum laude*, cu note maxime)
magnadúr *s. n.* ferită cu oxid de bariu, pentru magneți permanenți. (< germ. *Magnadur*)
magnamicină *s. f.* antibiotic activ contra unor bacterii. (<fr. *magnamycine*)
magnanerie *s. f.* local special pentru creșterea viermilor de mătase. (<fr. *magnanerie*)
magnanim, -ă *adj.* mărinimos, cu suflet nobil, gene-ros. (<fr. *magnanime*, lat. *magnanimus*)
magnanimitáte *s. f.* mărinimie, noblețe sufletească, ge-nerozitate. (<fr. *magnanimité*, lat. *magnanimitas*)
magnát *s. m.* **1.** latifundiar (feudal) maghiar sau polonez. **2.** mare proprietar de capital industrial și financiar. (<lat. *magnatus*, germ. *Magnat*, fr. *magnat*)
magnét *s. m.* corp care are însușirea de a atrage fierul. (<germ. *Magnet*)
magnétic, -ă *adj.* **1.** referitor la magnet(ism), care poate fi magnetizat. **o** *câmp* ~ = spațiul din jurul unui magnet, în care se exercită forța acestuia. **2.** (*fig.*) care magne-tizează (2). (< fr. *magnétique*, germ. *magnetisch*)
magnetísm *s. n.* **1.** proprietate a unor corpuri de a atrage fierul. **o** ~ *terestru* = totalitatea fenomenelor magnetice cauzate de Pământ; geomagnetism; ~ *animal* = pretins fluid care ar lucra asupra simțurilor și imaginației, producând diferite fenomene. • (*fig.*) atracție; influență, fascinație. **2.** ramură a fizicii care

studiază fenomenele magnetice. (< fr. *magnétisme*, germ. *Magnetismus*)

magnetít *s. n.* oxid natural de fier, negru, cu proprietăți magnetice. (< fr. *magnétite*)

magnetizá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a da unui metal proprietăți magnetice. **2.** *(fig.)* a exercita o mare influență, o atracție irezistibilă asupra cuiva; a fascina. **II.** *refl. (fam.)* a se ameți de băutură. (< fr. *magnétiser*)

magnetizábil, -ă *adj.* care poate fi magnetizat. (< fr. *magnétisable*)

magnetizánt, -ă *adj.* **1.** care are puterea de a magnetiza. **2.** *(fig.)* fascinant. (< fr. *magnétisant*)

magnetizátor, -oáre **I.** *adj.* care magnetizează. **II.** *s. m.* persoană care magnetizează (1), care practică magnetismul animal. (după fr. *magnétiseur*)

magnetizáție *s. f.* mărime vectorială care caracterizează starea de polarizare magnetică a corpurilor; intensitate de magnetizare. (< fr. *magnétisation*)

MAGNETO- *elem.* „magnet, magnetic, magnetism". (< fr. *magnéto-*, cf. gr. *magnes*)

magnetoaerodinámică *s. f.* ramură a fizicii care studiază curgerea gazelor ionizate la temperatură înaltă, supuse uniui câmp magnetic. (< fr. *magnétoaérodynamique*)

magnetobiologíe *s. f.* ramură a biofizicii care studiază acțiunea câmpurilor magnetice asupra materiei vii. (< magneto- + biologie)

magnetocalóric, -ă *adj.* (despre un fenomen caloric) care se produce când se magnetizează o substanță feromagnetică. (< fr. *magnétocalorique*)

magnetocardiográf *s. n.* aparat pentru magnetocardiograme. (< *magneto-* + *cardiograf*)

magnetocardiográfic, -ă *adj.* făcut cu ajutorul magnetocardiografului. (< *magnetocardiograf* + *-ic*)

magnetocardiográmă *s. f.* cardiogramă înregistrată pe baza câmpului magnetic. (< engl. *magnetocardiogram*)

magnetochimíe *s. f.* ramură a chimiei care studiază proprietățile magnetice ale corpurilor chimice. (< fr. *magnétochimie*)

magnetodinámic, -ă **I.** *adj.* (despre aparate) în care excitația magnetică este produsă de un magnet permanent. **II.** *s. f.* magnetohidrodinamică. (< fr. *magnétodynamique*)

magnetoelécтric, -ă *adj.* referitor deopotrivă la fenomenele magnetice și electrice. (< fr. *magnéto-électrique*)

magnetoencefalográmă s. f. encefalogramă înregistrată pe baza câmpului magnetic. (< magneto- + encefalogramă)

magnetofléx *s. n.* aliaj feromagnetic de fier, nichel și cupru, folosit pentru solicitări mecanice foarte mari. (< germ. *Magnetoflex*)

magnetofón *s. n.* aparat de înregistrare și redare electromagnetică a sunetelor cu ajutorul unei benzi subțiri de oțel, sau de material plastic, acoperită cu un strat fin de substanță feromagnetică. (< fr. *magnétophone*)

magnetográf *s. n.* magnetometru înregistrator. (< fr. *magnétographe*)

magnetográmă *s. f.* diagramă obținută la magnetograf. (< fr. *magnétogramme*)

magnetohidrodinámic, -ă **I.** *adj.* referitor la magnetohidrodinamică. **o** *generator* ~ = generator electric care transformă direct în energie electrică energia termică a unui fluid fierbinte ionizat, supus acțiunii unui câmp magnetic. **II.** *s. f.* ramură a fizicii care studiază comportarea fluidelor ce devin conductori sau a plasmei în prezența unui câmp magnetic; magnetodinamică. (< fr. *magnétohydrodynamique*)

magnetoizolánt *s. m.* material dielectric format din pulberi feromagnetice presate cu lianți izolanți. (< magneto- + izolant)

magnetométric, -ă *adj.* referitor la magnetometrie. (< fr. *magnétométrique*)

magnetometríe *s. f.* **1.** măsurarea variațiilor mărimilor magnetice. **2.** ramură a geofizicii care studiază magnetismul terestru. **3.** metodă geofizică de prospecțiune a subsolurilor bogate în elemente sau minerale magnetice. (< fr. *magnétométrie*)

magnetométru *s. n.* instrument pentru măsurarea intensității câmpurilor magnetice. (< fr. *magnétomètre*)

magnetomotór *s. n.* electromotor în a cărui construcție intră un magnet permanent. (< fr. *magnetomoteur*)

magnetón *s. n.* unitate de măsură pentru magnetismul electronului și al nucleelor atomice. (< fr. *magnéton*)

magnetoóptic, -ă **I.** *adj.* referitor la magnetooptică. **II.** *s. f.* parte a opticii care studiază efectele câmpului magnetic asupra fenomenelor optice. (< fr. *magnéto- optique*)

magnetopáuză *s. f.* limita exterioară a magnetosferei. (< fr. *magnétopause*)

magnetorezistént *s. f.* element semiconductor a cărui rezistență crește o dată cu câmpul magnetic în care este plasat. (< fr. *magnétorésistance*)

magnetoscóp *s. n.* aparat de imprimare și redare concomitentă a sunetelor și a imaginilor pe o bandă magnetică. (< fr. *magnétoscope*)

magnetoscópic, -ă *adj.* referitor la magnetoscopie. (< fr. *magnétoscopique*)

magnetoscopíe *s. f.* metodă de control, cu ajutorul piliturii de fier, a metalelor și aliajelor feromagnetice. (< fr. *magnétoscopie*)

magnetosféră *s. f.* parte exterioară a atmosferei terestre în care acționează câmpul geomagnetic. (< fr. *magnétosphère*)

magnetostátic, -ă **I.** *adj.* referitor la magnetostatică. **II.** *s. f.* parte a electromagnetismului care studiază câmpul magnetic invariabil din substanțe sau din vid. (< fr. *magnétostatique*)

magnetostratigrafíe *s. f.* metodă de caractere a formațiunilor geologice ale scoarței terestre bazată pe studiul magnetismului rocilor. (< magneto- + stratigrafie)

magnetostrictív, -ă *adj.* de magnetostricțiune. (< fr. *magnétostrictif*)

magnetostricțiúne *s. f.* deformare a dimensiunilor unui corp feromagnetic sub influența magnetizării. (< fr. *magnétostriction*)

magnetotécă *s. f.* colecție de benzi magnetice; *(p. ext.)* mobila în care se păstrează; încăpere specială pentru audierea benzilor magnetice înregistrate. (< fr. *magnétothèque*)

magnetotelúric, -ă *adj.* (despre metode de prospectare geologică) care identifică zăcăminte pe baza câmpurilor magnetice ale Pământului. (< engl. *magnetotelluric*)

magnetoterapíe *s. f.* fizioterapie cu ajutorul magneților. (< fr. *magnétothérapie*)

magnetotropísm *s. n.* curbare a organelor plantelor sub influența forței magnetice. (< fr. *magnétotropisme*)

magnetóu *s. n.* generator electric dintr-un inductor cu magnet permanent, pentru aprinderea amestecului combustibil la motoarele cu electroaprindere. (< fr. *magnéto*)

magnetrón *s. n.* tub electronic în care intensitatea curentului de electroni este comandată de un câmp magnetic exterior. (< fr. *magnétron*)

magnezián, -ă *adj.* magnezic. (< fr. *magnesien*)

magnézic, -ă *adj.* care conține magneziu; magnezian. (< fr. *magnésique*)

magnézie *s. f.* oxid de magneziu, praf alb, folosit în medicină ca laxativ. (< fr. *magnésie*)

magneziemíe *s. f.* prezența de magneziu în sânge. (< fr. *magnésiémie*)

magnezít *s. n.* carbonat natural de magneziu, pentru cărămizi refractare, izolatoare electrice etc.; giobertit. (< fr. *magnésite*)

magnezític, -ă *adj.* de magnezit. (< magnezit + -ic)

magnéziu *s. n.* metal ușor, alb-argintiu, maleabil și ductil, care arde cu o flacără albă orbitoare. (< fr. *magnésium*)

MAGNI- *elem.* „mare", „măreț", „magnific". (< it. *magni-*, cf. lat. *magnus*)

magnicíd **I.** *s. n.* atentat la viața unei personalități sau a unui om de stat. **II.** *s. m.* autor al unui magnicid (I). (< fr. *magnicide*)

mágnico *s. n.* aliaj de magneziu, nichel și cobalt. (< fr. *magnico*)

magnífic, -ă *adj.* măreț, grandios. • foarte frumos; superb, minunat. (< fr. *magnifique*, lat. *magnificus*)

magnificát *s. n.* compoziție muzicală polifonică, de forma unei cantate; cântec de slavă, punctul culminant într-o misă. (< germ. *Magnifikat*, fr. *magnificat*)

magnificénță *s. f.* grandoare, măreție, strălucire; fast, lux. (< fr. *magnificence*, it. *magnificenza*)
magnífico *adv. (muz.)* măreț, strălucitor, falnic. (<it. *magnifico*)
magnilocvént, -ă *adj.* grav, emfatic, exagerat (în vorbire). (< it. *magniloquente*)
magnilocvénță *s. f.* gravitate, emfază, grandilocvență; bombasticism. (<it. *magniloquenza*)
magnitúdine *s. f.* **1.** măreție, strălucire a unui astru. **2.** grad de intensitate a unui cutremur de pământ. (<fr. *magnitude*, lat. *magnitudo*)
mágno *s. n.* aliaj de nichel și mangan, folosit în electrotehnică. (<germ. *Magno*)
magnoliacée *s. f. pl.* familie de arbori exotici cu flori mari, decorative: magnolia. (<fr. *magnoliacées*)
magnólie *s. f.* arbore exotic, originar din Asia și din America, cu flori mari, frumoase și cu miros foarte plăcut, cultivat ca plantă de ornament. (<germ. *Magnolie*, fr. *magnolia*)
Magofonie *s. f.* mare sărbătoare a perșilor, instituită în anul 522 î. H., în amintirea masacrării magilor de la Persepolis. (< fr. *magophonie*)
magót *s. m.* maimuță mare, fără coadă, din regiunile stâncoase ale Gibraltarului și ale Africii de Nord. (<fr. *magot*)
maharajáh *s. m.* titlu dat marilor principi în India (până în 1956). (<fr. *maharadjah*)
maharaní *s. f. inv.* soție de maharajah. (<fr. *maharani*)
mahátma *s. m.* titlu dat în India asceților, oamenilor considerați sfinți și persoanelor de mare merit și de înaltă spiritualitate. (<fr. *mahatma*)
mahayána *s. f.* formă evoluată a budismului, apărută în India septentrională și răspândită mai ales în China, Coreea și Japonia, care a introdus dogma despre rai și un ritual fastuos. (<fr. *mahayana*)
mahdísm *s. n.* doctrină religioasă musulmană care preconizează credința în mahdiu. (<fr. *mahdisme*)
mahdíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al mahdismului. (<fr. *mahdiste*)
mahdíu *s. m.* conducător și profet la musulmani. (<fr. *mahdi*)
-mahíe *elem.* „luptă". (<fr. *-machie*, cf. gr. *mache*)
mahogáni *s. m.* arbore tropical cu lemnul tare și fin, folosit în ebenisterie. (<fr. *mahogani*)
mahomedán, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al mahomeda-nismului; musulman. (<fr. *mahométan*)
mahomedanism *s. n.* islamism. (după fr. *mahométa-nisme*)
mahónă *s. f.* șaland (2) fără propulsie proprie, folosit în porturi la transportarea încărcăturii de pe nave. (<fr. *mahonne*)
mahónia *s. f.* plantă ornamentală, din familia berberidacee, cu frunzișul persistent, inflorescențele galbene și fructele mari, care se dezvoltă armonios chiar în locurile semiumbroase. (< fr. *mahonia*)
mahút *s. m.* șoim, pasăre răpitoare cu aripi foarte mari. (<fr. *mahute*)
mai *s. m.* a cincea lună a anului. (<lat. *maius*)
maiestáte *s. f.* **1.** titlu care se dă monarhilor. **2.** grandoare, somptuozitate, măreție. (<lat. *maiestas*, fr. *majesté*)
maiestuós, -oásă *adj.* (și *adv.*) măreț, impunător; grandios, solemn. (<it. *maestoso*, fr. *majesteux*)
maiestuozitáte *s. f.* însușirea, caracterul a ceea ce este maiestuos. (<it. *maestosità*)
maieútică *s. f.* (la Socrate) arta de a scoate la iveală în discuțiile filosofice, prin întrebări dibace, adevărurile pe care se presupune că interlocutorul le-ar poseda fără să-și dea seama. (<fr. *maïeutique*, gr. *maieutike*)
maiéză *s. f.* mecanism de susținere și acționare a platinelor de buclare la mașinile de tricotat. (<fr. *mailleuse*)
mailing /mé-/ *s. n.* procedeu constând în expedierea prin poștă a unei propuneri de vânzare sau de material promoțional la adresa unui potențial client. (<engl. *mailing*)
maillechort /mai-șór/ *s. n.* aliaj de zinc, aramă și nichel, care imită argintul, folosit la fabricarea tacâmurilor. (<fr. *maillechort*)
maionéză *s. f.* sos rece din gălbenuș de ou, frecat bine cu untdelemn și zeamă de lămâie. (<fr. *mayonnaise*)
maiór *s. m.* grad militar imediat superior celui de căpitan. (< rus. *maior*, germ. *Major*)
maiorescianism *s. n.* stil creator, deschis față de fenomenul cultural, care promovează principiul autonomiei esteticului și criteriul estetic în judecata de valoare a poeziei. (</Titu/ *Maiorescu* + *-ian* + *-ism*)
maióu *s. n.* tricou care se poartă direct pe piele. (<fr. *mailot*)
máistru *s. m.* **1.** muncitor cu calificare superioară într-o meserie etc. **2.** instructor, îndrumător al instruirii practice a ucenicilor, elevilor sau muncitorilor tineri. (<germ. *Meister*)
maizénă *s. f.* amidon de porumb conținând grăsimi și proteine, din care se prepară unele produse dietetice. (<germ. *Maizena*)
majolícă *s. f.* **1.** faianță (italiană). **2.** obiect de majolică (1). (< fr. *majolique*)
majór, -ă *adj.* **1.** (despre oameni) ajuns la majorat. **2.** principal, de mare importanță. ◊ *caz de forță ~ă* = situație, eveniment neașteptat care împiedică pe cineva să facă un anumit lucru. **3.** *(muz.) mod ~* sau *gamă ~ă* = mod sau gamă din cinci tonuri și două semitonuri (între treptele III-IV și VII-VIII). **4.** *(log.) termen ~* = predicatul concluziei unui silogism; *premisă ~ă* = premisa care conține termenul major. (<fr. *majeur, majeur*, lat. *maior*)
majorá *vb. tr.* a mări, a spori, a urca. (<fr. *majorer*)
majoránt *s. m. (mat.)* element, număr mai mare ori egal cu oricare dintre elementele sau numerele unei mulțimi. (<fr. *majorant*)
majoráre *s. f.* acțiunea de a majora; creștere, mărire. • sumă care se încasează în plus ca sancțiune pentru întârziere la plata impozitelor, a taxelor etc. (<majora)
majorát *s. n.* **1.** proprietate inalienabilă rezervată primului născut în linie masculină al unei familii nobile. **2.** vârstă de la care cineva se poate bucura prin lege de drepturi depline civile și politice; starea juridică a celui devenit major. (<fr. *majorat*, germ. *Majorat*)
majordóm *s. m.* intendent al unui palat regal sau princiar; *(p. ext.)* șef al personalului de serviciu într-o casă bogată. (<fr. *majordome*)
majorétă *s. f.* fată îmbrăcată în uniformă specială, care defilează la festivități, parade sau susține prin dans echipa sportivă favorită în timpul jocului etc. (<fr. *majorette*)
majoritár, -ă *adj.* care face parte din majoritate, care întrunește majoritatea. (<fr. *majoritaire*)
majoritáte *s. f.* partea sau numărul cel mai mare dintr-o colectivitate. • superioritate numerică cerută (de lege) sau obținută în alegeri. ◊ *~ absolută* (sau *simplă*) = număr de voturi egal cu minimum jumătate plus unu din total; *~ relativă* = număr de voturi care întrece orice alt număr de voturi obținute de fiecare dintre ceilalți candidați. (<fr. *majorité*, lat. *maioritas*, germ. *Majorität*)
majúscul, -ă *adj., s. f.* capital[2] (2); verzal. (<fr. *majuscule*)
makemonó *s. n.* pictură japoneză orizontală pe sul de mătase sau de hârtie de orez, conținând scene sau peisaje. (<fr., jap. *makemono*)
make-up /méic-ap/ *s. n.* machiaj al feței. (<engl. *make-up*)
makí *s. m.* lemurian cu botul alungit și coadă lungă, din Madagascar. (<fr. *maki*)
makó *s. n.* bumbac egiptean, cu fibra subțire și lungă. (<germ. *Mako*)
makúta *s. m.* moneda divizionară a Republicii Congo democrat (Zair). (<fr. *macota*)
MAL[1]- *elem.* „rău", „boală". (<fr. *mal-*, cf. lat. *malus*)
mal[2] *s. n.* stare de boală, rău, maladie. (<fr. *mal*, lat. *malum*)
malabár, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Malabar, Pen. India la Marea Arabiei. (<fr. *malabare*)
malabsórbție *s. f.* tulburare de digestie, determinată de o deficiență enzimatică și de alterarea absorbției prin modificarea transportului alimentelor digerate din intestin în sânge și limfă. (<fr. *malabsorption*)
malacíe *s. f.* **1.** pierdere a consistenței, ramolire a unui organ sau țesut; ramolisment. **2.** pervertire a gustului constând în dorința de a ingera alimente picante. (<fr. *malacie*)

MALACO-, -malacíe *elem.* „moale", „moluscă", „melc". (< fr. *malaco-, -malacie*, cf. gr. *malakos*, moale, *malakia*, moliciune)

malacodérm, -ă *adj.* cu piele moale. (< fr. *malacoderme*)

malacofíl, -ă *adj., s. f.* (plantă) polenizată de către melci. (< fr. *malacophile*)

malacológ, -ă *s. m. f.* specialist în malacologie. (< fr. *malacologue*)

malacológic, -ă *adj.* referitor la malacologie. (< fr. *malacologique*)

malacologíe *s. f.* ramură a zoologiei care studiază moluștele. (< fr. *molacologie*)

malacostracée *s. f. pl.* subclasă de crustacee superioare cu capul lipit de torace și abdomenul distinct. (< fr. *malacostracés*)

maladíe *s. f.* boală. **o** ~ *mitrală* = boală de inimă care afectează valvula dintre atriul și ventriculul stâng; ~ *albastră* = cianoză. (< fr. *maladie*)

maladív, -ă *adj.* cu aspect sau caracter nesănătos; bolnăvicios. • (despre stări psihice) care trădează o boală. (< fr. *maladif*)

malaéz, -ă **I.** *s. m. f.* popor care locuiește în Malaysia (Asia). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor; malaysian. • (*s. f.*) limbă vorbită în peninsula malaeză și pe coastele insulelor Indoneziei. (< fr. *malais*)

málaga/malága *s. n.* varietate de struguri cu bobul mare, roșu închis. • vin dulce din viță de Malaga. (< sp., fr., it. *malaga*)

malagueña /-ghénia/ *s. f.* dans popular spaniol de perechi, cu ritm lent, asemănător cu fandango, în care dansul alternează cu cântecul; melodia corespunzătoare. (< sp. *malagueña*)

malahít *s. n.* carbonat bazic natural de cupru verde, sticlos, piatră semiprețioasă. (< fr. *malachite*)

malaio-polinezián, -ă *adj. limbi ~ene* = grup de limbi vorbite din Madagascar până în Insula Paștelui și din sudul Vietnamului până în Noua Zeelandă. (< fr. *malayo-polynésien*)

malakóff *s. n.* prăjitură creată de patiserii francezi după cucerirea Sevastopolului, din unt, zahăr, albușuri, cu pricomigdale, în sirop. (< fr. *malakoff*)

malándră *s. f.* crăpătură eczematoasă a cutei jaretului la cai. (< fr. *malandre*)

malapropísm *s. n.* folosire greșită, substituire a unui cuvânt. (< engl. *malapropism*)

malár *adj., s. n.* (os al feței) așezat lateral, dedesubtul orbitei. (< fr. *malaire*)

maláric, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de malarie. (< it. *malarico*)

malárie *s. f.* boală infecțioasă provocată de hematozoarul palustru, care se manifestă prin friguri puternice și intermitente; paludism. (< fr., it. *malaria*)

malariológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în malariologie. (< fr. *malariologue*)

malariológic, -ă *adj.* referitor la malariologie. (< fr. *malariologique*)

malariologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază prevenirea și tratarea malariei; paludologie (2). (< fr. *malariologie*)

malarioterapíe *s. f.* metodă de tratament constând în inocularea parazitului malariei, pentru a produce la bolnav o temperatură ridicată; paludoterapie. (< fr. *malariothérapie*)

malawián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Rep. Malawi (Africa). (< Malawi + -an)

malaxá *vb. tr.* a amesteca, a omogeniza (un material) cu malaxorul. (< fr. *malaxer*, lat. *malaxare*)

malaxór *s. n.* mașină de lucru pentru malaxare. (< fr. *malaxeur*)

malaxoríst, -ă *s. m. f.* muncitor care lucrează la malaxor. (< malaxor + -ist)

malaxoterapíe *s. f.* metodă de stimulare a terminațiilor nervoase din palmă. (< fr. *malaxothérapie*)

malayalám *s. n.* limbă dravidiană vorbită în India. (< fr. *malayalam*)

malaysián, -ă *adj., s. m. f.* malaez. (< Malaysia + -an)

malbéc *s. m.* varietate de struguri cu boabele sferice, negre-albăstrui. (< fr. *malbec*)

maldigéstie *s. f.* digestie proastă, rea. (< fr. *maldigestion*)

maldivián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Rep. Maldive (Oc. Indian). (< Maldive + -ian)

maleábil, -ă *adj.* **1.** (despre metale) care poate fi prelucrat în foi subțiri prin ciocănire sau laminare; (despre alte materiale) care poate fi ușor modelat. **2.** (*fig.*) mlădios, suplu. • (despre oameni) adaptabil; docil. (< fr. *malléable*)

maleabilitáte *s. f.* **1.** proprietate a unui metal, material, de a fi maleabil. **2.** (*fig.*) capacitate, ușurință de adaptare, suplețe; docilitate. (< fr. *malléabilité*)

maleabilizá *vb. tr* a face un material maleabil. (< maleabil + -iza)

maleabilizáre *s. f.* tratament termic care se aplică pieselor turnate din fontă albă pentru îmbunătățirea unor proprietăți mecanice. (< maleabiliza)

maleát *s. m.* sare sau estere al acidului maleic. (< fr. *maléate*)

maledícție *s. f.* blestem; nenorocire, fatalitate. (< fr. *malédiction*, lat. *maledictio*)

maléfic, -ă *adj.* cu influență nefastă, fatal. (< fr. *maléfique*, lat. *maleficus*)

maleficitáte *s. f.* caracter malefic. (< malefic + -itate)

malefíciu *s. n.* **1.** faptă rea, greșeală voită; pagubă. **2.** farmece cu ajutorul cărora se pretindea că se vatămă recoltele, oamenii, animalele etc. (< lat. *maleficium*, fr. *maléfice*)

maléic, -ă *adj. acid ~* = diacid etilenic, izomer al acidului fumaric, obținut prin oxidarea catalitică a benzenului, folosit în industria textilă și la fabricarea parfumurilor; *anhidridă ~ă* = anhidridă prin încălzirea acidului maleic. (< fr. *maléique*)

maleínă *s. f.* substanță din culturile de bacil al morvei în bulion, servind pentru diagnosticul acestei boli. (< fr. *malléine*)

maleinizáre *s. f.* injectare a maleinei în scopul diagnosticării morvei. (după fr. *malléinisation*)

maleolár, -ă *adj.* al maleolelor. (< fr. *malléolaire*)

maleólă *s. f.* fiecare dintre apofizele regiunii inferioare a tibiei și a peroneului, care formează glezna. (< fr. *malléole*)

malétă *s. f.* (*rar*) servietă. (< fr. *mallette*)

malformát, -ă *adj.* prost format, cu formă urâtă. (< it. *malformato*)

malformatív, -ă *adj.* de malformație. (< malformat + -iv)

malformáție *s. f.* viciu de conformație congenitală. (< fr. *malformation*)

malgáș, -ă **I.** *s. m. pl.* populație de rasă mongoloidă din Madagascar (Oc. Indian). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. • (*s. f. pl.*) grup de limbi malaio-polineziene vorbite de malgași. (< fr. *malgache*)

malián, -ă **adj., s. m. f.** (locuitor) din Mali (Africa). (< fr. *malien*)

málic *adj. acid ~* = acid din mere și din numeroase vegetale. (< fr. *malique*)

maligmátă *s. f.* metaforă atenuată prin introducerea în enunț a unei construcții incidente de tipul „oarecum", „ca să zic așa", ori prin transformarea ei în comparație cu unele construcții joncționale. (< gr. *maligmata*)

malign, -ă *adj.* (despre boli, procese patologice) de natură gravă. • (*fig.*) rău, cu influență vătămătoare. (< fr. *maligne*, lat. *malignus*)

malignitáte *s. f.* caracter malign. (< fr. *malignité*, lat. *malignitas*)

malignizá *vb. refl.* (*med.*; despre celule) a căpăta caracter malign; a se canceriza. (< *malign* + *-iza*)

malín *s. n.* dantelă transparentă, ușoară, fină. (< fr. *malines*)

malinois /-noa/ *s. m.* câine ciobănesc belgian, cu părul gri sau roșcat accentuat cu negru. (< fr. *malinois*)

malíție *s. f.* (*livr.*) malițiozitate. • vorbă sau atitudine răutăcioasă. (< fr. *malice*, lat. *matitia*)

maliții̯os, -oásă *adj.* răutăcios, mușcător, caustic. (< fr. *malicieux*, lat. *malitiosus*)

maliții̯ozitáte *s. f.* însușirea de a fi maliții̯os; înțepătură, răutate; maliție. (< it. *maliziosità*)

mall /mol/ *s. n.* complex mare cuprinzând magazine, restaurante, servicii utilitare etc., închis circulației autovehiculelor; complex de diferite magazine. (< engl. *mall*)

mallarmeísm *s. n.* specific al poeziei lui Mallarmé. (< *Mallarmé* n. pr. + *-ism*)

mallorquín, -ă /-liorchin/ *adj., s. m. f.* (locuitor) din Mallorca (Marea Mediterană). (< Mallorca + -in)

mállus *s. n.* adunare a oamenilor liberi la vechii franci. (<fr. *mallus*)
malm *s. n.* epoca superioară a jurasicului. (<engl. *malm*)
malnutríție *s. f.* subnutriție. (<fr. *malnutrition*)
MALO- *elem.* „lână", „păr", „pene", „scuame". (<fr. *mallo-*, cf. gr. *mallos*)
maloclúzie *s. f.* deviație de la ocluziune normală a dinților, însoțită cu o dezvoltare anormală a maxilarelor. (<fr. *malocelusion*)
malofág, -ă **I.** *adj.* care se hrănește cu pene, păr sau fulgi. **II.** *s. n. pl.* ordin de insecte asemănătoare păduchilor, care trăiesc pe păsări și mamifere, hrănindu-se cu pene, păr și descuamații ale pielii. (<fr. *mallophage/s/*)
malofagíe *s. f.* pervertirea gustului la ovine prin consumarea lânii. (<fr. *mallophagie*)
malonést, -ă *adj.* (*livr.*) necinstit, incorect. (<it. *malo-nesto*)
malónic *adj. acid* ~ = diacid saturat, din oxidarea acidului malic. (<fr. *malonique*)
malpoziție *s. f.* (*anat.*) poziție defectuoasă (a unui organ). (<fr. *malposition*)
malpráxis *s. n.* greșeală medicală. (<engl. *malpraxis*)
malprezentáție *s. f.* prezentație (2) defectuoasă a fătului. (<engl. *malpresentation*)
maltáză *s. f.* enzimă care transformă maltoza în glucoză. (<fr. *maltase*, germ. *Maltase*)
maltéz, -ă **I.** *s. m. pl.* popor care locuiește în Malta (Marea Mediterană). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s.f.*) limbă vorbită de maltezi. (<fr. *maltais*)
malthusián, -ă *adj., s. m. f.* malthusianist. (<fr. *malthusien*)
malthusianísm *s. n.* teorie social-politică potrivit căreia populația ar crește în proporție geometrică, în timp ce mijloacele de subzistență sporesc doar în proporție aritmetică, așadar cauzele suprapopulației și mizeriei maselor ar fi de ordin natural. (<fr. *malthusianisme*)
malthusianíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al malthusia-nismului; malthusian. (<fr. *malthusianiste*)
maltínă *s. f.* praf amorf, alb-gălbui, preparat din malț, pentru a transforma amidonul în dextrină și maltoză. (<fr. *maltine*)
maltóză *s. f.* compus organic natural din două molecule de glucoză. (<fr. *maltose*, germ. *Maltose*)
maltozuríe *s. f.* prezența maltozei în urină. (<fr. *maltosurie*)
maltratá *vb. tr.* a trata pe cineva cu violență; a chinui, a brutaliza. (<fr. *maltraiter*, it. *maltrattare*)
malț *s. n.* produs din boabe de orz încolțite, uscate și măcinate, folosit la fabricarea berii și a spirtului sau, prăjit, la prepararea unui surogat de cafea. (<germ. *Malz*)
malțificá *vb. tr.* a transforma orzul sau alte cereale în malț. (<malț + -ifica)
malvacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate dialipetale, având ca fruct o capsulă cu multe semințe, de tipul nalbei. (<fr. *malvacées*)
malversáție *s. f.* (*livr.*) delapidare; fraudă. (<fr. *malversation*)
MAM(O)-/MAMA-/MAMI- *elem.* „mamelă", „ma-mifer". (<fr. *mamm/o/-, mamma-, mammi-*, cf. gr. *mamme*)
mamalógic, -ă *adj.* referitor la mamalogie. (<fr. *mammalogique*)
mamalogíe *s. f.* parte a zoologiei care studiază mami-ferele. (<fr. *mammalogie*)
mamár, -ă *adj.* referitor la mamelă; mamelar. **o** *glandă ~ă* = glandă a mamiferelor care secretă laptele. (<fr. *mammaire*)
mámba *s. m.* șarpe gigantic din sudul Africii, cu venin puternic. (<germ. *Mamba*)
mámbo *s. n.* dans modern de origine cubană, cu mișcare vioaie, în care se regăsesc ritmurile de rumbă și de swing; melodia corespunzătoare. (<sp., fr. *membo*)
mamectomíe *s. f.* extirpare a glandei mamare; mastectomie. (<fr. *mammectomie*)
mamelár, -ă *adj.* mamar. (<fr. *mamellaire*)
mamelát, -ă *adj.* cu mamele. (<fr. *mamelé*)
mamélă *s. f.* **1.** organ glandular care secretă laptele la mamiferele femele; același organ atrofiat, la bărbat. **2.** (*bot.*) mică protuberanță sau excrescență în formă de negi pe pereții unor organe. (<fr. *mamelle*)
mamelón *s. n.* **1.** sfârcul mamelei. • formație anatomică proeminentă. **2.** ridicătură de teren izolată, cu vârful rotunjit. (<fr. *mamelon*)
mamelonár, -ă *adj.* referitor la mamelon. (<it. *mammellonare*)
mamelonát, -ă *adj.* cu ridicături în formă de mamelon. (<fr. *mameloné*)
mamelúc *s. m.* **1.** soldat dintr-un corp de cavalerie turco-egiptean. • cavalerist francez dintr-un escadron de gardă al lui Napoleon. **2.** (*fig.*) om fără personalitate și fără păreri proprii. (<fr. *mamelouk*)
MAMI- v. mam(o)-.
mamífér, -ă **I.** *adj.* care are mamele. **II.** *s. n. pl.* clasă de vertebrate superioare cu corpul acoperit cu păr, care nasc pui vii și îi hrănesc cu lapte propriu. (<fr. *mammifère/s/*)
mamiloplastíe *s. f.* modificare a mamelonului (1), în scop estetic. (<fr. *mammilloplastie*)
mamítă *s. f.* mastită. (<fr. *mammite*)
mamográf *s. n.* aparat folosit pentru mamografii. (<engl. *mamograph*)
mamografíe *s. f.* radiografie a glandei mamare; mastografie. (<fr. *mammografie*)
mamográmă *s. f.* înregistrare în mamografie. (<fr. *mammogramme*)
mamoplastíe *s. f.* refacere chirurgicală a unui sân distrus sau diform. (<fr. *mammoplastie*)
mamotróp, -ă *adj., s. n.* (hormon) care stimulează dezvoltarea normală a sânului. (<fr. *mammotrope*)
mamút **I.** *s. m.* **1.** mamifer erbivor fosil înrudit cu elefantul, adaptat la un climat rece. **2.** (*fig.*) lucrare, edificiu, construcție, întreprindere, organizație de proporții foarte mari; colos. **II.** *adj. inv.* (*fig.*; despre întreprinderi, organizații etc.) de mari proporții. (<fr. *mammouth*)
-mán[1] *elem.* „om", „bărbat". (<engl. *man*)
-mán[2]**, -manie** *elem.* „pasionat, înfocat", „obsesie patologică". (<fr. *-mane, -manie*, cf. gr. *manes, mania*, furie, nebunie)
MAN[3]**(I)-/MANU-, -mán** *elem.* „mână" (<fr. *man/i/-, manu, -mane*, cf. lat. *manus*)
mána *s. f.* (la melanezieni și polinezieni) forță supranaturală impersonală, care ar sălășlui în lucruri, în plante, în animale și în oameni, exercitând o acțiune cauzală. (<fr. *mana*)
manachín *s. m.* pasăre mică din pădurile Americii tropicale, cu ciocul și coada scurte, amintind de pițigoii noștri. (<fr. *mannequin*)
manádă *s. f.* (în Spania medievală) trupă de oameni înarmați condusă de rege sau de un om bogat. (<sp. *manada*)
management /ménigiment/ *s. n.* **1.** activitatea, arta de a conduce. **2.** știința organizării și conducerii întreprinderilor, a valorificării eficiente a resurselor umane, financiare și materiale ale unei organizații. (<engl., fr. *management*)
mánager/manáger *s. m.* **1.** cel care conduce o antrepriză, întreprindere, afacere. **2.** cel care răspunde de pregătirea, organizarea și planificarea numai unui grup și care îl ajută să atingă anumite obiective. **3.** care gerează interesele unui sportiv sau ale unei echipe. **4.** cel care se ocupă cu organizarea și cu chestiunile financiare ale competițiilor; impresar. (<engl., fr. *manager*)
manageriál, -ă *adj.* referitor la conducerea (econo-mică), la organizarea întreprinderilor; de manager. (<engl. *managerial*)
manageriát *s. n.* funcția, îndeletnicirea de manager; impresariat. (<manager + /i/at)
managerizá *vb. tr., refl.* a (se) transforma în manager. (<maneger + -iza)
managíng /méni-/ **1.** *s. m.* gospodar economic, întreprinzător. **II.** *adj.* de conducere. (<engl. *managing*)
mancándo *adv.* (*muz.*) scăzând mișcarea și intensitatea. (<it. *mancando*)
manceniliér /manse-/ *s. m.* arbore din familia euforbiacee, din Antile și America ecuatorială, al cărui suc este foarte veninos; arborele otrăvii, arborele morții. (<fr. *mancenillier*)
mancipáție *s. f.* (*ant.*) mod de achiziționare a unei proprietăți (în prezența unor martori și potrivit unei ceremonii speciale). (<lat. *mancipatio*, fr. *mancipation*)

manciurián, -ă **I.** *s. m. pl.* populaţie din Manciuria (nord-estul Chinei). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie. • (*s. f.*) limbă altantică vorbită de manciurieni. (< *Manciuria* + *-ian*)

mánco *s. n. (fin.)* lipsă de bani care se constată la încheierea unei socoteli; pierdere la o marfă datorată transportului etc. (< it. *manco*)

mancolístă *s. f.* listă pe care un filatelist o trimite unui partener de schimb, indicând ce mărci poştale îi lipsesc pentru completarea colecţiei. (< fr. *mancoliste*)

mancúrt *s. m.* cel care a uitat ororile dictaturii, memoria, şi-a uitat etnia. • (*p. ext.*) persoană înrobită total şi îndobitocită. (< rus. *mankurt*)

mancurtizáre *s. f.* uitare provocată intenţionat; supunere orbească, depersonalitare, îndobitocire. (< mancurt + -iza)

mandála *s. f.* (în budism şi tantrism) imagine-simbol servind ca instrument al contemplaţiei; cerc magic. (< fr., sanscr. *mandala*)

mandánt, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care împuterniceşte pe cineva să-l reprezinte în anumite activităţi (comerciale). (< fr. *mandant*)

mandarín[1] **I.** *s. m.* **1.** demnitar indigen din Indochina; înalt funcţionar din China feudală şi Coreea. • (*s. f.*) limbă a Chinei literare, pe cale de dispariţie, vorbită de mandarini. **2.** intelectual cultivat, cu personalitate, influent, cu multe titluri. • (*ir.*) personaj important. **II.** *adj. raţă ~ă* = raţă de origine chineză. (< fr. *mandarin*)

mandarín[2] *s. m.* arbust mediteraneean cu fructe citrice, asemănător portocalului. (< mandarină)

mandarinál, -ă *adj.* al mandarinilor[1] (1). (< fr. *mandarinal*)

mandarinát *s. n.* **1.** titlu, demnitatea de mandarin[1] (1). **2.** funcţia mandarinului. **3.** (*fig.*) grup social pretinzând a forma o clasă aparte, privilegiată, exercitând o autoritate intelectuală arbitrară şi sufocantă. (< fr. *mandarinat*)

mandarínă *s. f.* fructul mandarinului[2]. (< fr. *mandarine*)

mandát *s. n.* **1.** împuternicire dată cuiva de către o persoană sau o autoritate de a vorbi ori de a lucra în numele său. **o** *teritoriu sub ~* = formă de administrare a fostelor colonii, încredinţate după primul război mondial spre administrare altor state. **2.** funcţie, putere pe care o deţine un membru ales de o adunare. **3.** act procedural prin care cineva este chemat în faţa justiţiei sau încarcerat. **4.** ordin de plată dat de un deponent de fonduri depo-zitarului său. **o** *~ poştal* = formular-tip pentru expedierea banilor prin poştă. (< fr. *mandat*, germ. *Mandat*)

mandatá *vb. tr.* **1.** a ordonanţa plătirea unei sume. **2.** a încredinţa cuiva un mandat (1). (< fr. *mandater*)

mandatár, -ă *s. m. f.* **1.** cel căruia i s-a dat un mandat (1); împuternicit. **2.** persoană căreia i s-a încredinţat administrarea unei unităţi comerciale. (< fr. *mandataire*, germ. *Mandatar*)

mandatariát *s. n.* puterea, funcţia, împuternicirea de mandatar. (< mandatar + *-i/at*)

mandeean, -ă *adj., s. m.* (adept) al mandeismului. (< fr. *mandeén*)

mandeísm *s. n.* sectă din Orientul Mijlociu antic, care a supravieţuit în Irak şi Iran, susţinând cultul baptist şi teorii gnostice; doctrina respectivă. (< fr. *mandéisme*)

mandibulár, -ă *adj.* al mandibulei. (< fr. *mandibulaire*)

mandibuláte *s. n. pl.* subîncrengătură a artropodelor prevăzute cu mandibule. (< fr. *mandibulates*)

mandíbulă *s. f.* **1.** maxilar inferior la animale; falcă. **2.** fiecare dintre cele două părţi ale ciocului păsărilor. **3.** organ chitinos din aparatul bucal al unor insecte, cu care acestea taie frunzele sau sfâşie prada. (< fr. *mandibule*, lat. *mandibula*)

mandíngo *s. n.* limbă negro-africană vorbită de un grup etnic din Africa occidentală. (< germ. *Mandingo*, fr. *mandingue*)

mandólă/mandóră *s. f.* **1.** vechi instrument cu coarde ciupite, provenit din lăută. **2.** variantă a mandolinei. (< it. *mandola*)

mandolinátă *s. f.* serenadă executată cu acompaniament de mandolină. (< it. *mandolinata*)

mandolínă *s. f.* instrument muzical din familia lăutei, cu cutia de rezonanţă foarte boltită şi corzi duble de metal, puse în vibraţie cu un plectru. (< fr. *mandoline*, it. *mandolina*)

mandoliníst, -ă *s. m. f.* cântăreţ la mandolină. (< fr. *mandoliniste*, it. *mandolinista*)

mandoloncéllo *s. n.* specie de bas a mandolei. (< it. *mandoloncello*)

mandóră *s. f.* v. mandolă.

mandragóră *s. f.* plantă erbacee cu rădăcină cărnoasă şi ramificată ca degetele unei mâini şi cu flori de culoare violet-deschis; (*p. resh.*) rădăcina acestei plante. (< fr. *mandragose*, lat., gr. *mandragoras*)

mandríl *s. m.* maimuţă cinocefală din Africa, cu coada mică, cu faţa de culoare albastră, nasul roşu şi blana galbenă. (< fr. *mandrill*)

mandrín *s. n.* **1.** piesă ascuţită folosită la găurirea tablei metalice; dorn, priboi. • unealtă calibrată pentru lărgirea sau formarea găurilor din piese tubulare sau inelare. **2.** sârmă care se aşază înăuntrul instrumentelor găunoase (ace, trocare etc.) pentru a împiedica astuparea lor. (< fr. *mandrin*)

mandrină *vb. tr.* a lărgi găurile pieselor inelare sau tubulare prin deformare plastică cu ajutorul mandrinului. (< fr. *mandriner*)

mandrínă *s. f.* dispozitiv pentru fixarea pieselor de prelucrat sau a uneltelor. (< fr. *mandrin*)

manechín *s. n.* **1.** figură de lemn, de ceară etc. care reprezintă corpul (sau numai bustul) omului, pentru pictori, sculptori etc. ca model sau ca suport pentru a proba sau expune ţesături, haine etc. **2.** persoană care prezintă modelele de îmbrăcăminte ale marilor ateliere sau fabrici de confecţii; top-model. **3.** (*fig.*) om lipsit de personalitate, uşor influenţabil. (< fr. *mannequin*)

manéj *s. n.* **1.** loc acoperit sau deschis care serveşte pentru antrenament la călărie şi pentru dresajul cailor. • arenă unde sunt prezentate la circ numerele cu animale dresate. **2.** dispozitiv rudimentar cu ajutorul căruia un cal antrenează anumite maşini agricole. **3.** dresaj, antrenament al cailor. **4.** (*fig.*) tertipuri, uneltire. (< fr. *manège*)

manélă *s. f.* bară de lemn folosită la cofrage, schele etc. (< it. *manella*)

manétă *s. f.* pârghie mică, cu care se acţionează manual un mecanism de comandă, de reglare etc. (< fr. *manette*)

manetón *s. n.* fusul braţului unui arbore cotit, pe care se montează capul bielei. (< fr. *maneton*)

manevrá *vb.* **I.** *intr.* **1.** (despre trenuri) a executa o manevră (3). **2.** (despre trupe) a executa diferite mişcări tactice. **3.** (*fig.*) a unelti. **II.** *tr.* **1.** a conduce, a pune în mişcare o navă. **2.** a mânui, a folosi (fonduri, bani). (< fr. *manoeuvrer*)

manevrábil, -ă *adj.* care poate fi manevrat. (< fr. *manoeuvrable*)

manevrabilitáte *s. f.* însuşire a unei nave, a unui vehicul de a fi manevrat. (< fr. *manoevrabilité*)

manevránt, -ă *s. m. f.* manipulant. (< fr. *manneuvrant*)

manévră *s. f.* **1.** manevrare. **2.** (*pl.*) pregătire tactică a trupelor terestre sau a flotei în condiţii asemănătoare cu cele de pe câmpul de luptă. **3.** totalitatea operaţiilor de compunere şi de descompunere a treburilor, de conducere a unei nave etc. **4.** parâmă la fixarea şi manevrarea velelor, la legarea catargelor etc. **5.** (*fig.*) uneltire, intrigă, maşinaţie. (< fr. *manoeuvre*)

manevriér, -ă **I.** *adj.* (despre unităţi militare, avioane etc.) care execută manevre cu dibăcie, uşor. **II.** *s. m.* **1.** (*mar.*) cel care execută corect manevrele cu nava. **2.** cel care ştie să manevreze cu abilitate (în politică). (< fr. *manoeuvrier*)

mangán *s. n.* metal dur şi sfărâmicios, alb-cenuşiu, foarte răspândit în natură, folosit la elaborarea unor aliaje. (< germ. *Mangan*)

manganál *s. n.* aliaj din fier, cu carbon, mangan şi nichel, rezistent. (< *mangan* + *-al*)

manganát *s. m.* sare a acidului manganic. (< fr. *manganate*)

manganemie *s. f.* prezenţa manganului în sânge. (< fr. *manganémie*)

manganezít *s. n.* oxid natural de mangan. (< fr. *manganésite*)

mangánic, -ă *adj.* care conţine mangan. **o** *acid ~* = acid compus din oxigen, hidrogen şi mangan. (< fr. *manganique*)

manganifér, -ă *adj.* care conţine mangan. (după fr. *manganésifère*)

manganín *s. n.* aliaj de cupru, mangan și nichel, la fabricarea de rezistențe electrice. (< fr. *manganine*)
manganísm *s. n.* intoxicație cronică cu mangan. (< fr. *manganisme*)
manganít *s. m.* oxid natural hidratat de mangan. (< fr. *manganite*)
manganoconióză *s. f.* penumoconioză produsă de mangan și sărurile sale. (< mangan + conioză)
manganometríe *s. f.* metodă de dozare a substanțelor chimice reductoare folosind permanganatul de potasiu. (< fr. *manganimétrie*, germ. *Manganometrie*)
manganós, -oásă *adj.* care conține mangan. (< fr. *manganeux*)
manganuríe *s. f.* prezența manganului în urină. (< fr. *manganurie*)
manghiér *s. m.* arbore din Asia și America tropicală, cu fructe roșietice mari, foarte parfumate. (< fr. *manguier*)
mangliér *s. m.* copac rășinos tropical, care crește în apa sărată a mării, pe lângă țărmuri. (< fr., sp. *manglier*)
mángo I. *s. m.* arbore din regiunile tropicale, al cărui fruct, comestibil, ca un pepene, are miezul moale și galben, suculent, dulce, cu o aromă puternică; mangustan. **II.** *s. n.* fructul însuși. (< engl. *mango*)
mangóld *s. m.* plantă asemănătoare cu sfecla, cultivată în țările nordice pentru frunzele sale, folosite în alimentație. (< germ. *Mangold*)
mangróve *s. f. pl.* formațiune vegetală (sub)tropicală de arbori și arbuști cu numeroase rădăcini adventive, ca-racteristică țărmurilor maritime mlăștinoase inundate în timpul fluxului. (< fr., engl. *mangrove*)
mangustán *s. m.* mango; mangustanier. (< fr. *mangoustan*)
mangustaniér *s. m.* mangustan. (< fr. *mangoustanier*)
mangústă *s. f.* mamifer carnivor din Africa și India, cu corpul alungit, acoperit cu o blană cenușie, aspră, care se hrănește cu șoareci și șerpi veninoși. (< fr. *mangouste*)
mani *s. m. pl.* (la romani) sufletele celor morți, considerate ca divinități. (< lat. *manes*)
maniábil, -ă *adj.* **1.** ușor de mânuit. **2.** (despre oameni) docil, conciliabil. (< fr. *maniable*)
maniabilitáte *s. f.* însușirea de a fi maniabil. (< fr. *maniabilité*)
maniác, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de o manie; (om) preocupat în mod exagerat de ceva; tipicar. (< fr. *maniaque*)
maníacál, -ă *adj.* de maniac. (< fr. *maniacal*)
maniáco-depresív, -ă *adj.* (despre psihoze) care se caracterizează prin alternanța dintre excitație și depresie. (< fr. *maniaco-dépressif*)
maniacofobíe *s. f.* teamă patologică de nebunie. (< maniac + -fobie[2])
maniaméntt *s. n.* loc de depozitare a grăsimii sub piele la animale. (< fr. *maniement*)
manichiurá *vb. tr.* a face manichiura. (< fr. *manicurer*)
manichiúră *s. f.* îngrijire specială a unghiilor de la mâini. (< germ. *Maniküre*, fr. *manucure*)
manichiuréză *s. f.* (*rar*) manichiuristă. (< manichiură + -ează)
manichiurístă *s. f.* lucrătoare specializată în manichiură; manichiureză. (< manichiură + -istă)
manicórd *s. n.* vechi instrument muzical cu coarde și clape, asemănător clavicordului. (< it. *manicordo*, fr. *manicorde*)
manie[1] *s. f.* boală mintală manifestată prin dispoziție euforică, succesiune rapidă și incoerentă a ideilor. • obsesie, preocupare exclusivă pentru ceva; ciudățenie, toană. (< ngr. *manie*, fr. *manie*)
-manie[2] v. man[2]-.
manierát, -ă *adj.* **1.** cuviincios, bine crescut, politicos; cu maniere frumoase. **2.** (despre stil) afectat; meșteșugit; artificial. (< fr. *maniéré*)
maniéră *s. f.* **1.** (*pl.*) fel de a se purta în societate; comportare corectă și cuviincioasă. **2.** fel, mod, procedeu. • ansamblu de procedee și mijloace de expresie carac-teristice unui artist, scriitor etc. **3.** afectare, artificialitate în stil. (< fr. *manière*)
manierism *s. n.* **1.** lipsă de naturalețe în comportare, afectare, afișare a unui mod de a fi altfel decât în realitate. • ansamblu de procedee și mijloace de expresie formaliste în realizarea unei opere literare sau artistice, care cultivă eleganța și rafinamentul, jocul nelimitat al fanteziei. **2.** formă de artă practicată mai ales în Italia în sec. XVI și XVII, prin efecte picturale rafinate, adresându-se unei minorități cultivate în materie artistică și literară. **3.** comportament gestual afectat, la unii schizofrenici. (< fr. *maniérisme*)
manieríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al manierismului; formalist. (< fr. *maniériste*)
manierizá *vb. intr.* a folosi mecanic și abuziv același procedeu; a da un caracter de afectare, de căutare exagerată. (după fr. *manierer*)
manifést, -ă I. *adj.* (și *adv.*) vădit, evident, vizibil. **II.** *s. n.* **1.** declarație cu caracter program prin care de un guvern, un suveran, un partid politic, o grupare literară etc. își fac cunoscute public intențiile, profesiunea de credință. • text politic răspândit în scop de agitație. **2.** document de transport în care se înscriu mărfurile încărcate pe o navă. • listă a pasagerilor și bagajelor îmbarcate pe o (aero)navă sau alt mijloc de transport. (< fr. *manifeste*, lat. *manifestum*)
manifestá *vb.* **1.** *tr., refl.* a (se) vădi, a (se) face cunoscut, a(-și) exterioriza (prin vorbe, fapte, acțiuni) gânduri, sentimente etc. **II.** *intr.* a participa la o manifestație, a demonstra. (< fr. *manifester*, lat. *manifestare*)
manifestánt, -ă *s. m. f.* participant la o manifestație. (< fr., rus. *manifestant*)
manifestáre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) manifesta. **2.** exteriorizare, exprimare a gândurilor, a sentimentelor etc.; semn revelator, dovadă, indiciu. • spectacol. (< manifesta)
manifestáție *s. f.* demonstrație de masă pentru a arăta aprobarea, atașamentul sau protestul față de un eveniment (o personalitate). (< fr. *manifestation*)
manifóld *s. n.*. **1.** carnet de note, de facturi etc. cu cotor. **2.** (*tehn.*) colector; conductă de aducție. • claviatură. (< engl. *manifold*)
maniheeán, -ă *adj., s. m. f.* maniheist; maniheu. (< fr. *manichéen*)
maniheísm *s. n.* **1.** doctrină religioasă-filosofică, care stabilește ca principiu fundamental lupta veșnică dintre cele două principii contrare, binele și răul. **2.** atitudine care se inspiră din concepția dualistă a binelui și răului. (< fr. *manichéisme*)
maniheist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al maniheismului (1); maniheean. (< fr. *manichéiste*)
manihéu, -ée *s. m. f.* maniheean. (< it. *manicheo*)
manila *s. f.* fibră textilă extrasă din frunzele unei specii de cânepă din Filipine. (< sp. *manilla*)
manilovísm *s. n.* atitudine pasivă, placidă față de realitate, care duce la o viață deșartă. (după rus. *manilovșcina*)
manióc *s. m.* arbust tropical cu rădăcina tubercul, din care se prepară o făină bogată în amidon (tapioca). (< fr. *manioc*)
manípul *s. n.* subunitate a armatei romane, din componența cohortei. (< lat. *manipulus*)
manipulá *vb. tr.* **1.** a mânui, a manevra. **2.** a antrena, prin mijloace de influențare psihică, un grup uman, o comunitate sau o masă de oameni la acțiuni al căror scop aparține unei voințe străine de interesele lor; a influența opinia publică prin mass-media sau prin alte metode persuasive. (< fr. *manipuler*)
manipulábil, -ă *adj.* ușor de manipulat. (< manipula + -bil)
manipulánt, -ă *s. m. f.* **1.** mânuitor al unui aparat, mecanism, sistem tehnic etc.; manipulator (I); manevrant; vatman. **2.** mânuitor de bani, de obiecte, de materiale. (< germ. *Manipulant*, fr. *manipulant*)
manipulatív, -ă *adj.* de manipulare. (< engl. *manipulative*)
manipulatór, -oáre I. *s. m. f.* manipulant. **II.** *s. n.* **1.** dispozitiv pentru apucarea și manipularea lingourilor sau a altor semifabricate calde într-o uzină. **2.** aparat pentru stabilirea și întreruperea circuitului la aparatele de telecomunicații. **3.** comutator electric comandat prin pedală. (< fr. *manipulateur*)
manipulatóriu, -ie *adj.* care poate fi manipulator. (< *manipulator* + *-iu*)
manipulație *s. f.* **1.** manipulare. **2.** vagon special, atașat imediat după locomotivă, destinat șefului de tren. (< fr. *manipulation*, lat. *manipulatio*)

manitá *vb. refl.* (despre vin) a se altera sub acţiunea unor bacterii specifice, care transformă zahărul în manită. (< manită)
manítă *s. f.* **1.** substanţă organică cu gust dulce, în răşina de frasin şi în unele ciuperci, cu acţiune laxativă. **2.** boală a vinului datorată manitei (1). (< fr. *mannite*)
manitú *s. m.* spirit al naturii, bun sau rău, din triburi indiene nord-americane (în SUA şi CAnada. (< fr. *manitou*)
manivélă *s. f.* pârghie îndoită în unghi drept, care serveşte la mânuirea unui mecanism, la transformarea unei mişcări de rotaţie într-o mişcare rectilinie etc. (< fr. *manivelle*)
manjábil, -ă *adj.* (*rar*) care se poate mânca. (< fr. *mangeable*)
MANO- *elem.* „densitate", „presiune". (< fr. *mano-*, cf. gr. *manos*, puţin dens)
manográf *s. n.* manometru înregistrator. (< fr. *manographe*)
manométric, -ă *adj.* referitor la manometrie. (< fr. *manométrique*)
manometríe *s. f.* tehnica măsurării presiunii fluidelor dintr-un spaţiu închis. (< fr. *manométrie*)
manométru *s. n.* instrument folosit în manometrie; presiometru. (< fr. *manomètre*)
manóperă *s. f.* **1.** cantitatea de muncă (manuală) necesară pentru efectuarea unei lucrări; remuneraţia cuvenită pentru această muncă. **2.** (*fig.*) uneltire, intrigă. (după fr. *monoeuvre*, lat. *manopera*)
manoscóp *s. n.* instrument care indică variaţia presiunii atmosferice. (< fr. *manoscope*)
manotermográf *s. n.* aparat înregistrator pentru presiune şi temperatură. (< fr. *manothermographe*)
manotermométru *s. n.* manometru prevăzut cu o scară de temperatură. (< fr. *manothermomètre*)
manóză *s. f.* hidrat de carbon din fructul unui palmier sud-american. (< fr. *mannose*)
mansardă *vb. tr.* a construi o mansardă. (< mansardă)
mansardát, -ă *adj.* (despre locuinţe, încăperi) de (la) mansardă. (< fr. *mansardé*)
mansárdă *s. f.* etaj situat sub acoperiş, cu tavanul înclinat şi amenajat ca locuinţă. (< fr. *mansarde*)
mansión *s. n.*. **1.** (*ant.*) loc de popas pentru călători şi curieri oficiali de-a lungul unui drum în lumea romană. **2.** (în Evul Mediu) parte a decorului unui teatru unde se desfăşura succesiv acţiunea fiecărei scene. (< fr. *mansion*, lat. *mansio*)
mansuét, -ă *adj.* blând, indulgent, bun. (< lat. *mansuetus*, it. *mansueto*)
mansuetúdine *s. f.* blândeţe, bunătate; indulgenţă. (< fr. *mansuétude*, lat. *mansuetudo*)
mánşă[1] *s. f.* pârghie care comandă eleroanele şi profundorul unui avion. • ţintă aeriană (remorcată de un avion) la tragerile (anti)aeriene de instrucţie. **o** ~ *de vânt* = dispozitiv pentru indicarea direcţiei vântului, pe aerodromuri la loc vizibil. (< fr. manche)
mánşă[2] *s. f.* fiecare dintre etapele succesive ale unei probe sau competiţii sportive, a unui concurs de călărie, unui joc de cărţi etc. (< fr. *manche*)
manşétă *s. f.* **1.** capăt (răsfrânt) al mânecii unei cămăşi bărbăteşti, al pantalonilor etc. **2.** garnitură de etanşare de forma unui inel răsfrânt, din piele sau din cauciuc. **3.** titlu scris cu caractere groase pe prima pagină a unui ziar (anunţând o ştire importantă etc.). • indicaţie bi- bliografică în partea de jos a copertei interioare a publicaţiilor periodice, cu datele necesare identificării periodicului respectiv. **4.** text scurt ca titlu general pentru mai multe articole, care tratează aceeaşi temă; spaţiul rezervat. **5.** (*scrimă*) lovitură dată cu antebraţul. (< fr. *manchette*, germ. *Manschette*)
manşón *s. n.* **1.** accesoriu de îmbrăcăminte, din blană sau din stofă, cu două deschizături laterale în care se ţin mâinile pentru a le apăra de frig. **2.** piesă cu filet interior cu care se îmbină două ţevi; partea lărgită de la capătul unui tub, la îmbinarea acestuia cu alt tub; mufă (1). **3.** bucată de cauciuc introdusă sub anvelopa unei roţi pentru a apăra camera în dreptul unei rosături sau al unei găuri a anvelopei. **4.** înveliş de protecţie în care se îmbracă mânerul unor obiecte. **5.** membrană protectoare a seminţei, a tulpinii etc. (< fr. *manchon*)
manşoná *vb. tr.* a îmbina două ţevi, bare etc. cu o mufă sau un manşon (2). (< fr. *manchonner*)
manşót *s. m.* pasăre palmipedă din regiunile antarctice, greoaie, asemănătoare pinguinilor, ale cărei membre anterioare, improprii pentru zbor, servesc ca înotătoare. (< fr. *manchot*)
-mánt, -manţíe *elem.* „prezicere, divinaţie". (< it. *-mante*, cf. gr. *mantis, manteia*)
mantá *s. f.* **1.** haină lungă şi groasă sau impermeabilă care se poartă peste celelalte haine; palton pentru militari. **o** ~ *de vreme rea* = persoană căreia îi acorzi atenţie, numai la nevoie. **2.** (*constr.*) partea superioară a cintrului pe care se reazemă bolta în timpul execuţiei. **3.** înveliş din tablă, material plastic etc. care protejează un sistem tehnic. **4.** membrană care secretă cochilia la moluşte; palium (3). **5.** a doua geosferă a Pământului, sub scoarţă. (< fr. *manteau*, po., ucr. *manta*)
mantelét *s. n.* adăpost uşor, din lemn, folosit în apărarea sau la atacul locurilor întărite, al fortăreţelor. (< fr. *mantelet*)
mántică *s. f.* prezicere a viitorului prin interpretarea semnelor cereşti, a zborului păsărilor, a fenomenelor naturale etc. (< fr. *mantique*, it. *mantica*, gr. *mantike*)
mantíde *s. f. pl.* familie de insecte carnivore mari, cu prima pereche de picioare adaptată pentru prins şi apucat prada: călugăriţa. (< fr. *mantidés*)
mantinélă *s. f.* **1.** bordură (gard, zid) cu colţurile rotunjite, care înconjură terenul de hochei pe gheaţă şi marginea unor pârtii de bob. **2.** marginea internă a unei mese de biliard. (< it. *mantinella*)
mantísă *s. f.* partea zecimală, pozitivă, a unui logaritm. (< fr. *mantisse*)
mantóu *s. n.* **1.** haină groasă de iarnă purtată de femei. **2.** perdea de pluş în partea de sus a scenei pentru a micşora înălţimea portalului. **3.** (*herald.*) ornament exterior al unei steme, dintr-o draperie de hermină. (< fr. *manteau*)
mántra *s. f. inv.* (în budism) culegere de formule ritualice, sacre, a căror repetare veşnică duce la iluminare. (< fr. *mantra*)
-manţíe v. -mant.
MANU- v. man[3](i)-.
manuál, -ă **I.** *adj.* **1.** de mână, făcut cu mâna. **2.** care munceşte cu mâinile. **II.** *s. n.* **1.** carte de şcoală care conţine o prezentare succintă a noţiunilor unei discipline. **2.** claviatură, ansamblu al claviaturilor la instrumentele cu taste (orgă, clavecin), la care se cântă cu mâinile. (< fr. *manuel*, lat. *manualis*, it. *manuale*)
manualitáte *s. f.* funcţionarea predominantă a uneia dintre cele două mâini. (< fr. *manualité*)
manubalístă *s. f.* un fel de arbaletă. (< lat. *manuballista*)
manúbriu *s. n.* **1.** tub la meduze unde se află orificiul bucoanal. **2.** structură anatomică în formă de mâner. **o** ~ *sternal* = os lat, articulat cu sternul. **3.** celulă cilindrică din interiorul anteridiei la unele plante inferioare. (< fr., lat. *manubrium*)
manuelín, -ă *adj. stil* ~ = stil dezvoltat în arta şi arhitectura portugheză de la sfârşitul sec. XV şi începutul sec. XVI, caracterizat prin bogăţia sculpturii ornamentale, plasată pe structuri gotice, cu influenţe romane, maure şi orientale. (< fr. *manuélin*)
manufactură *vb. tr.* a produce obiecte de manufactură. (< fr. *manufacturer*)
manufacturábil, -ă *adj.* care poate fi manufacturat. (< fr. *manufacturable*)
manufactúră *s. f.* **1.** formă de producţie industrială, bazată pe predominarea muncii manuale, pe diviziunea muncii în cadrul atelierului. **2.** întreprindere corespunzătoare acestei forme de producţie. **3.** produs obţinut prin prelucrarea (manuală) a unor materii prime. (< fr. *manufacture*, germ. *Manufaktur*)
manufacturiér, -ă **I.** *adj.* referitor la manufactură (1), care produce manufactură (3). **II.** *s. m. f.* patron al unei manufacturi (2). (< fr. *manufacturier*)
mánu militári *loc. adv.* prin folosirea forţei armate. (< lat. *manu militari*)
manumís, -ă *adj., s. m. f.* (om) eliberat din sclavie, dezrobit. (< lat. *manumissus*)

manumisiúne *s. f.* eliberare (legală) a unui sclav, a unui şerb. (< lat. *manumissio*, fr. *manumission*)

mánu própria *loc. adj.* (a semna) cu propria mână. (< lat. *manu propria*)

manuscrís, -ă *adj., s. n.* (text) scris de mână (azi şi dactilografiat). (< fr. *manuscrit*, lat. *manuscriptus*)

manutánţă *s. f.* **1.** brutărie pentru armată. **2.** deplasare şi depozitare a mărfurilor în vederea vânzării, a expedierii. (< fr. *manutention*)

manutenţiúne *s. f.* **1.** deplasare a materialelor, a produselor, a deşeurilor etc. în interiorul unei fabrici, a unui depozit etc., sau în imediata lor apropiere. **2.** administraţie, gestiune. (< fr. *manutention*)

maoísm *s. n.* doctrină inspirată de gândirea politică şi ideologică a lui Mao ćze-dun. (< fr. *maoïste*)

maoíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al maoismului. (< fr. *manoïste*)

maóri *adj., s. m. f. pl.* (populaţie băştinaşă) din Noua Zeelandă. • (*s. f.*) limbă polineziană vorbită de maori. (< fr. *maori*)

mapamónd *s. n.* hartă reprezentând globul terestru, împărţită în cele două emisfere; planisferă, planiglob. **o** ~ *ceresc* = harta cerului, stelele, constelaţiile etc. (< it. *mappamondo*)

mápă[1] *s. f.* **1.** carton, piele etc. în care se păstrează diferite hârtii, desene etc. • dosar. **2.** servietă. (< germ. *Mappe*)

mápă[2] *s. f.* hartă (geografică sau topografică). (< it., lat. *mappa*, fr. *mappe*)

mapping /mé-ping/ *s. n.* (*rar*) cartografiere. (< engl. *maaping*)

maquis /machi/ *s. n.* **1.** vegetaţie de tufişuri şi arbuşti spinoşi din unele regiuni mediteraneene. **2.** formaţii de luptători pentru libertate, de partizani (din Franţa, Spania şi Italia). (< fr. *maquis*)

maquisárd *s. m.* luptător în maquis (2). (< fr. *maqui-sard*)

marabú I. *s. m.* **1.** ascet musulman medieval din nordul Africii; murabit. • mică moschee în care slujea un asemenea ascet. **2.** pasăre vorace din ordinul ciconiiformelor, mai mare decât barza, cu capul şi gâtul golaş, cu pene foarte frumoase, în Africa şi Asia ecuatorială. II. *s. n.* podoabă din pene ori alte fire ce imită fulgii, care se poartă la gât sau drept garnitură la rochii. (< fr. *marabut*, port. *marabuto*)

maracás *s. n.* instrument muzical de percuţie, din două nuci de cocos cu un mâner, umplute cu nisip sau grăunţe mici, care, prin scuturare, produc sunete asemănătoare cu ale castanietelor. (< sp. *maracas*)

maracúja /-ha/ *s. f.* fruct exotic, asemănător rodiei, care alungă insomniile. (< sp. *maracuja*)

maragíng *s. n.* oţel de înaltă rezistenţă, obţinut printr-un tratament de temperaturi foarte joase. (< germ. *Mara-ging*/stahl/)

maráni *s. m. pl.* (în Castilia şi Portugalia) evrei rămaşi fideli iudaismului. (< fr. *marranes*)

marántă *s. f.* plantă din regiunile tropicale cultivată pentru rizomul ei. (< fr. *maranta*)

maraschíno *s. n.* lichior italienesc din vişine sau cireşe amare. (< it. *maraschino*)

marásm *s. n.* **1.** demoralizare, decădere morală, descurajare. • stare de stagnare, de criză (economică, politică, socială etc.). **2.** epuizare fizică, stare generală proastă a organismului. (< fr. *marasme*, gr. *marasmos*)

marasmínă *s. f.* derivat al metabolismului bacteriilor şi ciupercilor, cu rol inhibitor asupra plantelor. (după it. *marasmio*)

maratón *s. n.* **1.** întrecere atletică la alergare, de 42,195 km. **2.** (*fig.*) şedinţă prelungită de negocieri lungi şi dificile, de dezbateri laborioase; (*p. ext.*) partidă (de şah, de dans etc.) prelungită. (< fr. *marathon*)

maratoníst, -ă *s. m. f.* atlet care participă la un maraton. (< maraton + -ist)

maravédi *s. m.* veche monedă măruntă spaniolă, folosită până în sec. XVIII. (< sp. *maravedi*)

marc[1] *s. n.* **1.** produs alimentar prin extragerea sucului din fructe. **2.** reziduu rezultat în procesul de extragere a zahărului din sfeclă. (< fr. *marc*)

marc[2] *s. n.* (*rugbi*) prinderea balonului din zbor, când acesta a fost şutat de un adversar. (< engl. *mark*)

marcá *vb. tr.* **1.** a însemna (un obiect, un animal) pentru a(-l) recunoaşte; (*spec.*) a însemna (un obiect de aur, de platină etc.) pentru a garanta că este veritabil. **2.** (*fig.*) a indica, a dovedi; a arăta, a proba. • a remarca; a sublinia. **3.** a delimita un teren, o cale rutieră sau navigabilă etc. **4.** (*sport*) a supraveghea pe unul sau pe mai mulţi jucători din echipa adversă spre a-i împiedica să întreprindă acţiuni ofensive. **5.** a înscrie unul sau mai multe puncte într-o competiţie etc. (< fr. *marquer*, germ. *markieren*)

marcáj *s. n.* **1.** semn distinctiv, de recunoaştere, pe un lucru. **2.** mijloc de semnalizare rutieră pe drumurile publice modernizate, prin aplicarea cu vopsea a unor semne pe suprafaţa căii rutiere, pe borduri etc.; semn indicator al unui drum de munte sau turistic, aplicat pe copaci, pe stânci, pe table; totalitatea acestor semne. **3.** acţiunea de a marca (4). **o** *tabelă de* ~ = tabelă pe care se afişează scorul într-o competiţie sportivă. (< fr. *marquage*)

marcándo *adv.* (*muz.*) scoţând în evidenţă, subliniind. (< it. *marcando*)

marcánt, -ă *adj.* cu o deosebită valoare: însemnat. (< fr. *marquant*)

marcasít *s. n.* sulfură naturală de fier, galbenă-verzuie şi cu luciu metalic, în bijuterie. (< fr. *marcassite*, germ. *Markasit*)

marcáto *adv.* (*muz.*) accentuând toată nota. (< it. *marcato*)

marcatór, -oáre I. *s. m. f.* **1.** cel care jalonează un teren, un traseu. **2.** (*sport*) cel care marchează puncte, goluri pentru echipa sa. II. *s. n.* **1.** unealtă agricolă pentru fixat locurile cuiburilor de însămânţare. **2.** dispozitiv al unei maşini de semănat etc. care serveşte la menţinerea distanţei constante între rânduri. **3.** dispozitiv electronic care produce semnale pentru marcarea intervalelor de timp la oscilatoarele catodice. **4.** glonţ trasor. (< marca + -tor)

márcă[1] *s. f.* timbru poştal. (< germ. *Marke*)

márcă[2] *s. f.* **1.** semn distinctiv, inscripţie etc. care se aplică pe un obiect, pe o marfă etc. • nume distinctiv folosit de societăţile comerciale pentru a deosebi produsele, lucrările şi serviciile lor. • tip, model de fabricaţie. **o** *de* ~ = **a)** (despre produse) de calitate; **b)** (despre oameni) important, celebru. **2.** trăsătură specifică; particularitate. • caracteristică a unei categorii sau unităţi gramaticale. **3.** fişă cu număr de ordine cu care muncitorii îşi marchează prezenţa la lucru. **4.** şină vopsită în alb care arată punctul de intersecţie a două linii ferate. **5.** (*inform.*) număr, cuvânt asociat unei instrucţiuni care o deosebeşte de celelate instrucţiuni ale programului. (< ngr. *marca*, fr. *marque*, rus. *marka*)

márcă[3] *s. f.* (azi *euro*) unitatea monetară a Germaniei şi Finlandei. (< germ. *Mark*)

márcă[4] *s. f.* (în Evul Mediu) provincie în unele state, condusă de un margraf sau de un principe. (< germ. *Mark*)

marcescént, -ă *adj.* (despre frunze, fructe) care se usucă pe plantă, rămânând pe aceasta până primăvara; (despre corolă, caliciu) care persistă şi după polenizare. (< fr. *marcescent*)

marcescénţă *s. f.* stare a unor frunze, fructe marcescente. (< fr. *marcescence*)

marchér *s. m.* cel care marchează punctele câştigate la joc, în special la biliard. (< engl. *marker*, fr. *marqueur*)

marchesín *s. m.* fiu de marchiz; marchiz tânăr. (< it. *marchesino*)

marchetăríe *s. f.* **1.** procedeu de decorare a mobilelor sau a zidăriei constând în aplicarea pe suprafaţa acestora a unor bucăţi mici de placaj, de fildeş etc. pentru a obţine un decor geometric, floral sau chiar un tablou. **2.** lucrare decorativă astfel obţinută. (< fr. *marqueterie*)

marchíz *s. m.* **1.** titlu nobiliar între duce şi conte; persoana cu acest titlu. **2.** conducător al unui comitat de frontieră în unele ţări europene din Evul Mediu. (< fr. *marquis*)

marchizát *s. n.* **1.** demnitate, rang de marchiz. **2.** domeniu al unui marchiz. (< fr. *marquisat*)

marchíză[1] *s. f.* soţie, fiică de marchiz. (< fr. *marquise*)

marchíză[2] **1.** *s. f.* **1.** acoperiş de sticlă, deasupra intrării principale a unei case. **2.** mic vestibul cu pereţii de sticlă la intrare. **3.** cabina mecanicului de locomotivă. II. inel de podoabă cu o montură de pietre de formă ovală. III. *s. f.* numele unor pere zemoase. (< fr. *marquise*)

marchizét *s. n.* ţesătură transparentă de bumbac, din care se fac rochii, perdele etc. (< germ. *Markisette*)

márcia *s. n. (muz.)* marş. (< it. *marcia*)
marciále *adv. (muz.)* cu caracter de marş; marţial. (< it. *marciale*)
marcionísm *s. n.* doctrină a ereticului Marcion, care propovăduia dualismul gnostic şi respingea Vechiul Testament. (< fr. *marcionisme*)
marcionít, -ă *s. m. f.* adept al marcionismului. (< fr. *marcionite*)
marcocartofílie *s. f.* ramură a marcofiliei care se ocupă cu ştampilele aplicate pe trimiterile poştale obişnuite. (< marcă[2] + *cartofilie*)
marcofíl, -ă I. *adj.* referitor la marcofilie. **II.** *s. m. f.* cel care se ocupă cu marcofilia; marcofilist. (< fr. *marcophile*)
marcofílie *s. f.* disciplină care se ocupă cu colecţionarea şi studierea ştampilelor poştale; ştampilofilie. (< fr. *marcophilie*)
marcofilíst, -ă *s. m. f.* marcofil; ştampilofilist. (< fr. *marcophiliste*)
marcográf, -ă *s. m. f.* ştampilograf. (< fr. *marcographe*)
marcografíe *s. f.* ştampilografie. (< fr. *marcographie*)
marcománi *s. m. pl.* triburi germanice de pe cursul superior al Dunări, care, aliaţi cu quazii, au dus războaie în sec. I-II d.H. împotriva Imperiului Roman. (< fr. *marcomans*, lat. *marcomani*)
marcománic, -ă *adj. războaie ~ce* = războaie purtate, alături de quazi, cu romanii. (< fr. *marcomanique*)
marconigrámă *s. f.* radiocomunicare telegrafică (transatlantică), în sistemul Marconi. (< engl. *marconigram*)
marcotá *vb. tr.* a culca şi a acoperi cu pământ tulpinile plantelor pentru a le face să prindă rădăcini; a face operaţia de marcotaj. (< fr. *marcotter*)
marcotáj *s. n.* înmulţire a plantelor prin marcote. (< fr. *marcottage*)
marcótă *s. f.* lăstar nedesprins de planta-mamă, care se înfige cu capătul liber în pământ pentru a prinde rădăcină şi care, tăiat şi răsădit, poate da o nouă plantă. • plantă obţinută prin marcotaj. (< fr. *marcotte*)
marée *s. f.* mişcare periodică de ridicare (flux) sau coborâre (reflux) a nivelului apelor mării sau oceanului (de două ori pe zi), datorită atracţiei gravitaţionale a Lunii şi a Soarelui. **o** *~ atmosferică* = variaţie periodică a presiunii atmosferice, provocată de variaţia temperaturii ori de atracţia Lunii sau a Soarelui; *~ neagră* = pânză de petrol din accidente ale petrolierelor, care pluteşte pe mare, poluând-o. (< fr. *marée*)
maregráf *s. n.* aparat pentru înregistrarea automată a variaţiei nivelului apelor mării într-un punct dat; mareometru. (< fr. *marégraphe*)
maregráfic, -ă *adj.* referitor la maree. **o** *zi ~ă* = intervalul de timp (24 de ore şi 50 de minute, durata zilei lunare), în care are loc un ciclu complet al fenomenului mareei. (< fr. *maré-graphique*)
maregrámă *s. f.* curbă de variaţie a nivelului mării, la maregraf. (< fr. *marégramme*)
maréic, -ă *adj.* referitor la maree. (< maree + -ic)
maremátic, -ă *adj.* propriu maremei. (< fr. *maremmatique*)
marémă *s. f.* pământ, teren mlăştinos şi nesănătos. (< fr. *maremme*)
maremótric, -ă *adj.* care utilizează forţa motrică a mareelor. (< fr. *marémotrice*)
mareométru *s. n.* maregraf. (< fr. *maréomètre*)
mareşál *s. m.* cel mai înalt grad în ierarhia militară. **o** *~ al palatului* = şeful administraţiei unei case regale sau imperiale. (< fr. *maréchal*)
mareşalát *s. n.* funcţia, demnitatea de mareşal. (< fr. *maréchalat*)
margarétă *s. f.* plantă erbacee decorativă perenă, cu floare galbenă la mijloc şi cu petale albe pe margini; margueriţă. (< lat. *margarita*, germ. *Margerite*, fr. *marguerite*)
margáric *adj. acid ~* = acid din grăsimi prin tratarea acestora cu o substanţă bazică. (< fr. *margarique*)
margarínă *s. f.* produs alimentar asemănător cu untul, preparat prin emulsionarea unor grăsimi vegetale sau animale cu zer sau cu lapte smântânit. (< fr. *margarine*)
marghílă *s. f.* movilite emisferice de pe suprafeţele orizontale superioare din regiunile muntoase. (< fr. *margouillis*)
marghilomán *s. m.* cafea turcească fiartă cu rom sau coniac. (< Marghiloman n. pr.)
marginál, -ă *adj.* **1.** de margine; scris pe marginea unui text. **2.** *(fig.)* lăturalnic, secundar. (< fr. *marginal*)
marginália *s. n. pl.* note, titluri imprimate pe marginea unei pagini, lângă text. • articol cu note şi însemnări pe marginea paginilor. (< lat., it. *marginalia*)
marginalísm *s. n. (ec.)* curent de gândire potrivit căruia valoarea de schimb a unui produs este determinată de ultima unitate disponibilă din acel produs. (< fr. *marginalisme*)
marginalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al marginalismului. (< fr. *marginaliste*)
marginalitáte *s. f.* caracter marginal. • situaţie a cuiva aflat la frontiera a două grupe umane distincte. (< marginal + -itate)
marginalizá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) situa la marginea unui obiect, a unui fenomen etc. **II.** *tr.* a da la o parte, a diminua (pe nedrept) valoarea cuiva sau a ceva prin neglijare, în mod voit; a periferiza. (< fr. *marginaliser*)
marginát, -ă *adj. (biol.*, despre un organ) cu o margine proeminentă, distinctă. (< lat. *marginatus*, fr. *marginé*)
marginaţie *s. f.* proces prin care leucocitele neutrofile aderă la stratul de celule endoteliale în stadiul premergător diapedezei. (< engl. *margination*)
margráf *s. m.* principe feudal german care conducea o marcă[4]. (< germ. *Markgraf*, fr. *margrave*)
margrafiát *s. n.* demnitate de margraf; domeniu al unui margraf. (< fr. *margraviat*)
marguerítă /-ghe-/ margaretă. (< fr. *marguerite*)
marіá *vb. refl., tr. (rar)* **1.** a (se) căsători. **2.** *(fig.)* a (se) potrivi, a (se) combina. (< fr. *marier*)
mariachi /mariáci/ *s. m.* (în Mexic) muzician ambulant care se produce la festivităţi, la nunţi etc. (< sp. *mariachi*)
mariáj *s. n.* **1.** căsătorie; căsnicie. **2.** *(fig.)* combinare, unire a mai multor lucruri. (< fr. *mariage*)
mariál, -ă *adj.* referitor la Fecioara Maria; marian. (< fr. *marial*)
marián, -ă *adj.* marial. (< it. *mariane*)
maricultúră *s. f.* cultură de plante şi animale marine de interes economic; acvacultură (1). (< engl. *mariculture*)
marigót *s. n.* braţ de fluviu, în zona tropicală umedă, care se pierde într-o regiune inundabilă. (< fr. *marigot*)
marijuana /-huá-na/ *s. f.* stupefiant dintr-o specie de cânepă exotică. (< sp., *marijuane*)
marímba *s. f.* balafon; marimbafon. (< sp. *marimba*)
marimbafón *s. n.* marimba. (<engl., fr. *marimbaphone*, germ. *Marimbaphon*)
marín, -ă *adj.* referitor la mare; care creşte, trăieşte în mare. • *(s. f.)* pictură cu peisaj marin. (< fr. *marin*)
mariná *vb. tr.* a prepara (peşte, carne) în sos făcut din untdelemn, bulion, oţet şi diferite condimente. (< fr. *mariner*, germ. *marinieren*)
marinár *s. m.* membru al echipajului unei nave; matelot. **o** *guler ~* = guler mare, dreptunghiular, lăsat pe spate. (*mariniă* + *-ar*)
marinátă *s. f.* **1.** mâncare (de peşte) preparată cu un sos condimentat. **2.** zeamă condimentată în care se pune carnea (de vânat) la frăgezit. (< it. *marinato*)
marínă *s. f.* **1.** flotă navală a unui stat şi personalul aferent. **2.** ştiinţa şi tehnica navigaţiei pe mări. (< fr. *marine*, it. *marina*)
marinér *s. m.* puşcaş marin, militar din marina americană de război. (< engl. *mariner*)
marinísm *s. n.* varianta italiană a stilului bombastic; afectare, preţiozitate a stilului. (< it. *marinismo*, fr. *marinisme*)
mariníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al marinismului. (< it. *marinista*, fr. *mariniste*)
mariologie *s. f.* studiu al doctrinelor legate de Maria, mama lui Iisus, ori conînutul acestor doctrine. (< /Sf./ *Maria* + *-logie*)
marionétă *s. f.* **1.** păpuşă manevrată cu sfori, care interpretează diferite roluri pe o scenă specială. **2.** *(fig.)* executant servil, lipsit de individualitate. **3.** *(mar.)* scripete vertical turnant, la pi-

ciorul catargului, servind la ghidarea manevrelor. (< fr. *marionnette*)

marionetíst, -ă *s. m. f.* mânuitor de marionete (1); păpuşar. (< fr. *marionnettiste*)

maríscă *s. f.* cicatrice fibroasă hemoidală, din jurul anusului. (< fr. *marisque*)

maritábil, -ă *adj.* de măritat, de vârsta căsătoriei. (< it. *maritabile*)

maritál, -ă *adj.* **1.** referitor la drepturile soţului. **2.** specific relaţiilor dintre soţi; conjugal. (< fr. *marital*, lat. *maritalis*)

marítim, -ă *adj.* **1.** care este lângă mare; de mare, al mării. **2.** referitor la navigaţia pe mare, la marină. (< fr. *maritime*, lat. *maritimus*)

maritórnă *s. f.* (*rar*) servitoare (murdară, neîngrijită). (< fr. *maritorne*)

marivodáj *s. n.* limbaj galant, subtil; amabilitate preţi-oasă. (< fr. *marivaudage*)

márjă *s. f.* **1.** margine; bord. • spaţiu alb la marginea unei pagini. • spaţiu sau timp liber, de care se poate dispune; rezervă. **2.** diferenţă dintre preţul de vânzare şi cel de cumpărare al unei mărfi, evaluată în procente; valoarea maximă sau minimă pe care o atinge un preţ înainte de încheierea unei tranzacţii comerciale. (< fr. *marge*)

marker[1] /márcăr/ *s. m.* **1.** genă mutantă cu efecte fenotipice detectabile, cu localizare cunoscută, care permite localizarea altor gene. **2.** particularitate morfologică ce permite identificarea corectă a unui cromozom. • cromozom diferit de omologul său printr-o asemenea particularitate. **3.** factor de mare frecvenţă la suferinzii de o anumită afecţiune, servind pentru identificarea unei populaţii bolnave în cadrul populaţiei generale. (< engl. *marker*)

marker[2] /márcăr/ *s. n.* cariocă încărcată cu pastă specială, folosită la subliniere sau colorat. (< engl. *marker*)

márket *s. n.* magazin[1]. (< engl. *market*)

marketá *vb. tr.* a marketiza. (< market)

márketing *s. n.* **1.** concepţie privind organizarea şi desfăşurarea activităţii economice, potrivit căreia producţia trebuie să fie permanent adaptată la cerinţele prezente şi viitoare ale consumatorilor şi să le satisfacă cu maximum de eficienţă. **2.** ansamblul metodelor şi tehnicilor care au ca obiect studiul cererii consumatorilor şi satisfacerea acesteia. **3.** disciplină ştiinţifică având acest obiect. (< engl., fr. *marketing*)

marketizá *vb. tr.* a realiza un proces de edificare şi lărgire a pieţii; a marketa. (< market/ing/ + *-iza*)

marmeládă *s. f.* pastă alimentară din fructe proaspete, zdrobite sau trecute prin sită şi fierte cu zahăr. (< fr. *marmelade*, germ. *Marmelade*)

marmítă *s. f.* **1.** vas mare cu două torţi, cu care se transportă mâncarea caldă şi apa (în armată). **2.** scobitură circulară sau ovală săpată prin eroziunea în roca dură a unui râu. (< fr. *marmite*)

marmorá *vb. tr.* a da aspect de marmură (unui material). (< germ. *marmorieren*)

marmoráj *s. n.* desen colorat imitând marmura, imprimat pe hârtie. (< marmora + -aj)

marmoráre *s. f.* acţiunea de a marmora. • deteriorare a unui negativ fotografic, care capătă aspectul structural al unei plăci de marmură din cauza lipsei de agitare a revelatorului în timpul developării. (< marmora)

marmoreeán, -ă *adj.* cu aspect de marmură; marmoreu. (< fr. *marmoréen*)

marmoréu, -ée *adj.* marmoreean. (< lat. *marmoreus*, it. *marmoreo*)

marmorizá *vb. tr.* (*geol.*) a transforma în marmură. (< fr. *marmoriser*)

marmótă *s. f.* mamifer rozător cu blană cenuşie, care trăieşte în regiunile alpine, hibernând câteva luni. (< fr. *marmotte*)

mármură *s. f.* **1.** rocă metamorfică cu structură zaharoidă, masivă, care se poate tăia şi lustrui uşor. **2.** bucată de marmură (1) prelucrată (statuie, element de arhitectură etc.). (< lat. *marmor*)

marmuriér *s. m.* lucrător în marmură. (< marmură + -ier)

marnáj *s. n.* amplitudinea sau denivelarea dintre mareea maximă şi cea minimă (flux şi reflux. (< fr. *marnage*)

márnă *s. f.* rocă sedimentară argiloasă, cu un bogat conţinut de calcar, pentru amendarea (2) solurilor acide şi la fabricarea cimentului. (< fr. *marne*)

marnós, -oásă *adj.* care conţine marnă. (< fr. *marneux*)

maró *adj. inv., s. n.* (de) culoarea castanei coapte; brun-roşcat, castaniu. (< fr. *marron*, it. *marrone*, germ. *Marone*)

maroánă *s. f.* (*rar*) castană comestibilă, coaptă sau preparată cu sirop de zahăr. (< fr. *marron*, it. *marrone*, germ. *Marone*)

marocán, -ă **I.** *s. m. pl.* popor constituit ca naţiune în Maroc. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. n.*) dialect arab vorbit în Maroc. (< fr. *marocain*)

marochín *s. n.* piele fină de capră tăbăcită vegetal; material care imită o astfel de piele. (< fr. *maroquin*, it. *marochino*)

marochinărie *s. f.* **1.** meseria marochinerului; industrie de obiecte din marochin; magazin de asemenea obiecte. **2.** obiecte din marochin sau din orice fel de piele. (< fr. *maroquinerie*)

marochinér *s. m.* lucrător calificat în marochinărie. (< fr. *maroquiner*)

marón, -ă *adj.* (despre animale domestice) care a revenit în starea de sălbăticie. (< fr. *marron*)

maronít, -ă **I.** *s. m.* creştin catolic din Siria şi Liban, aparţinând unei comunităţi fundate în sec. V de călugărul Maron. **II.** adj. referitor la maroniţi. (< fr. *maronite*)

marótă *s. f.* **1.** sceptru de bufon, reprezentând un cap caraghios împodobit cu zorzoane. **2.** (*fam.*) obiect al unei manii, idee fixă. (< fr. *marotte*)

marráni *s. m. pl.* nume depreciativ dat evreilor iberici convertiţi cu forţa la catolicism. (< fr. *marranes*, sp. *marrano*)

marsála *s. f.* vin dulce, tare, ca cel de Porto, produs în Marsala (Sicilia). (< it., fr. *marsala*)

Marseilléza /marseieza/ *s. f.* imnul naţional al Franţei, compus de Rouget de Lisle. (< fr. *Marseillaise*)

marshalléz, -ă /-şa-lez/ *adj. s. m. f.* (locuitor) din Ins. Marshall (Oc. Pacific). (< Marshall + -ez)

marsiliéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din oraşul Marsilia. (< fr. *marseillais*)

marsuín *s. m.* **1.** cetaceu asemănător cu delfinul, cu capetele negru şi abdomenul alb; porc-de-mare. **2.** apărătoare de parâmă fixată la prova şi la pupa unor nave pentru manevre. (< fr. *marsouin*)

marsupiál, -ă **I.** *s. m.* animal a cărui femelă îşi poartă puii în marsupiu. **II.** *s. n. pl.* ordin de mamifere cu marsupiu, din Australia. **III.** *adj. s. m.* (*anat.;* despre organe) în formă de pungă. (< fr. *marsupial*)

marsupializá *vb. tr.* a sutura la piele, printr-un orificiu, pereţii unui chist când extirparea totală este imposibilă. (< fr. *marsupialiser*)

marsúpiu *s. n.* **1.** pungă abdominală a femelei marsupialelor. **o** ~ *baby* = un fel de sac cu care femeile poartă copilul în spate. **2.** (*bot.*) organ saciform la extremitatea ramurilor, care poartă arhegoanele. **3.** cavitate incubatoare la nevertebrate. (< fr., lat. *marsupium*)

marş **I.** *s. n.* **1.** deplasare a unei trupe sau a unei (grupări de) nave (într-o anumită formaţie). **o** ~ *forţat* = marş executat cu o viteză sporită faţă de cea normală. **2.** probă de atletism în timpul căreia concurenţii sunt obligaţi să meargă repede, fără a alerga. **3.** piesă muzicală cu o mişcare uniformă sugerând pasul cadenţat de defilare al unei trupe, al unui cortegiu etc. **4.** poezie lirică patriotică scrisă pentru a putea fi cântată după melodia unui marş (3). **5.** operaţie de extragere şi introducere în sondă a garniturii de foraj. **II.** *interj.* **1.** comandă de pornire a unei trupe. **2.** cuvânt cu care se alungă un câine, se îndepărtează în mod brutal un om. (< fr. *marche*, germ. *Marsch*)

marşá *vb. intr.* (*fam.*) a accepta, a fi de acord. • a se lăsa corupt. (< fr. *marcher*)

marşariér *s. n.* mers înapoi al unui autovehicul; dispozitiv care permite acest mers. • poziţie a schimbătorului de viteză pentru mersul înapoi. (< fr. *marche arrière*)

márşă *s. f.* sol format de depunerile rămase după retragerea apelor mării. (< germ. *Marsch*)

marşrút *s. n.* **1.** itinerar, traseu. **2.** mers al unui tren de marfă de lung parcurs, care nu ia şi nu lasă vagoanele în staţii. **3.** metodă de a lucra la mai multe maşini prin deservirea lor într-o ordine prestabilită. (< rus. *marşrut*, fr. *marcheroute*, germ. *Marschrout*)

marşrutizá *vb. tr.* a folosi metoda marşrutului. (după rus. *marşrutizaţiia*)

martelá *vb. tr.* **1.** a bate cu ciocanul, a ciocăni un metal. **2.** (*fig.*) a chinui, a hărţui. (< fr. *marteler*)

marteláj *s. n.* **1.** ciocănire a metalelor. **2.** procedeu învechit de castrare prin strivirea cordonului testicular cu un ciocan special. **3.** (*fig.*) chinuire; hărţuire. (< fr. *martelage*)

martelláto *adv. (muz.;* la instrumentele cu arcuş) sacadat, energic, cu arcuşul smucit. (< it. *martellato*)

martensítă *s. f.* constituent structural al oţelurilor călite, cu o densitate foarte mare. (< fr. *martensite*)

martín *s. m.* pescăruş. (< fr. *martin*)

martingálă *s. f.* **1.** curea de ham care nu lasă calul să sară în două picioare. **2.** (*mar.*) bară de metal fixată perpendicular sub bompres, care susţine subarbele. **3.** sistem de joc bazat pe consideraţii decurgând din calculul probabilităţilor, care urmăreşte asigurarea beneficiului prin mărirea progresivă a mizei la jocurile de noroc şi la cursele de trap. (< fr. *martingale*)

martíni *s. n.* vermut alb, roşu sau roze al mărcii cu acelaşi nume. (< fr. *martini*)

martír, -ă *s. m. f.* **1.** mucenic (al bisericii). **2.** cel care îndură chinuri pentru convingerile sale. (< fr., lat., gr. *martyr*)

martiráj *s. n.* martiriu. (< martir + -aj)

martíriu *s. n.* tortură îndurată de cineva pentru convingerile sale, pentru o credinţă sau o atitudine; martiraj. • (*fig.*) suferinţă morală; calvar. (< lat. *martyrium*, gr. *martyrion*)

martirizá *vb. tr.* a supune unui martiriu; (*p. etc.*) a tortura, a chinui. (< fr. *martyriser*)

martirológ *s. m.* autor al unui martirologiu. (după fr. *martyrologiste*)

martirológic, -ă *adj.* referitor la martirologie. (< fr. *martyrologique*)

martirológie *s. f.* istoria martirilor; martirologiu. (< fr. *martyrologie*)

martirológiu *s. n.* **1.** scriere cuprinzând lista martirilor bisericii sau a acelora care au suferit pentru o idee etc.; martirologie. **2.** (*fig.*) lungă enumeraţie de suferinţe îndurate. (< lat. *martyrologium*, fr. *martyrologe*)

marţiál[1], -ă *adj.* **1.** ostăşesc, militar; de război. • impunător, solemn, grav. **2.** *arte ~e* = discipline sportive de atac şi apărare, de origine japoneză (karate, aikido, judo, kendo), bazate pe un fond moral provenind de la samurai. **3.** *lege ~ă* = lege care autorizează intervenţia forţei armatei în caz de tulburări interne. **o** *curte ~ă* = tribunal militar în timp de război sau de stare excepţională, care judecă după legi militare. (< fr. *martial*, it. *marziale*)

marţiál[2], -ă *adj.* (despre substanţe) care conţine fier; referitor la fier. **o** *carenţă ~ă* = insuficienţă alimentară de fier, care cauzează anemie; *terapeutică ~ă* = tratament al anemiilor cu fier. (< fr. *martial*)

marţián, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (presupus locuitor) al planetei Marte. **II.** *adj.* (*astrol.*) care are signatura astrală a lui Marte. (<fr. *martien*)

marţipán *s. n.* prăjitură fină din migdale şi zahăr. (< germ. *Marzipan*)

marúbo *s. m., adj. inv.* (indigen) din triburile peruane cele mai ostile prezente oamenilor albi în zona Amazoniei. (< sp. *marubo*)

maruflá *vb. tr.* a lipi un material flexibil, o pânză pictată pe un suport rigid cu maruflu. (< fr. *maroufler*)

marufláj *s. n.* maruflare. (< fr. *marouflage*)

marúflu *s. n.* clei special, de origine organică sau sintetică, extras din seminţele de secară, adeziv foarte puternic. (< fr. *marouflе*)

marxísm *s. n.* doctrină filosofică, politică şi economică întemeiată de Marx şi Engels, care studiază procesele istorice prin metode dialectice şi materialiste, în lumina luptei de clasă. (< fr. *marxisme*, rus. *marksizm*)

marxism-leninísm *s. n.* concepţia despre lume şi viaţă, ideologia revoluţionară a clasei muncitoare şi a partidului său comunist, elaborată de K. Marx şi F. Engels şi dezvoltată de V. I. Lenin în noile condiţii istorice. (< rus. *marksizm-leninizm*)

marxíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al marxismului. (< fr. *marxiste*, rus. *marksist*)

marxist-leniníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al mar-xism-leninismului. (după rus. *marksistskoleninskii*)

marxológ *s. m.* specialist în opera lui Marx. (< fr. *marxologue*)

masá[1] *vb. tr., refl.* a(-şi) face masaj, a (se) fricţiona. (< fr. *masser*)

masá[2] *vb. tr., refl.* a (se) aduna în grup compact, a (se) concentra. (< fr. *masser*)

masacrá *vb. tr.* **1.** a ucide în masă, a măcelări. **2.** (*fig.*) a denatura (un text) (< fr. *massacrer*)

masácru *s. n.* masacrare; măcel; carnaj. (< fr. *massacre*)

masagéţi *s. m. pl.* populaţie de origine iraniană stabilită între Marea Caspică şi Marea Aral, cucerită de Alexandru cel Mare. (< fr. *massagètes*)

masái *s. m. pl.* populaţie negridă din Kenya, Tanzania etc., aparţinând familici de limbi nilote. (< fr. *masaïs*)

masáj *s. n.* frecare a diferitelor părţi ale corpului pentru a activa circulaţia sângelui, a înviora nervii şi a da suplеţe muşchilor. (< fr. *massage*)

másă *s. f.* **1.** cantitate de materie a unui corp, considerată ca o mărime caracteristică în raport cu volumul. **o** *~ verde* = furaj; *~ critică* = masa minimă a unui material radioactiv în care poate apărea o reacţie de fisiune nucleară în lanţ. **2.** îngrămădire de elemente care formează împreună un singur corp; corp solid, compact; bloc. **o** *~ de aer* = porţiune imensă, omogenă, a troposferei, cu proprietăţi distincte. **3.** corp metalic masiv la care se leagă punctele unei reţele, ale unei maşini sau ale unui aparat electric, pentru evitarea supratensiunilor. **4.** (*fam.*) cantitate mare. **o** *~a vocabularului* = partea cea mai mare a vocabularului, supusă schimbărilor. **5.** mulţime compactă de oameni. **o** *~e populare* = totalitatea claselor şi categoriilor sociale dintr-o anumită etapă istorică, ale căror interese fundamentale concordă cu cerinţele şi sensul acţiunii legilor obiective ale dezvoltării societăţii. **6.** *~ continentală* = continent. (< fr. *masse*, germ. *Masse*)

mascá *vb.* **I.** *tr., refl.* a(-şi) acoperi faţa cu o mască. **II.** *tr.* **1.** (*fig.*) a ascunde (ceva) sub false aparenţe, cu intenţia de a înşela. • a ascunde vederii inamicului trupele, tehnica de luptă, diverse obiective; a camufla. **2.** (*mar.*) a orienta astfel un velier încât velele să primească vântul din faţă, stopând nava. • a interpune o velă între vânt şi o altă velă, împiedicând-o să primească vânt. • a manevra astfel un velier încât să ajungă în vântul altei ambarcaţiuni cu vele. **3.** a suprapune un sunet perturbator peste unul util, făcându-l ininteligibil. (< fr. *masquer*)

mascábil, -ă *adj.* care poate fi mascat. (< engl. *mascable*)

mascádă *s. f.* ambardee. (< germ. *Maskade*)

mascalzone /-ţóne/ *s. m.* (*glumeţ*) derbedeu, haimana, om de nimic. (< it. *mascalzone*)

mascará *s. f.* fard pentru gene, rimel. (< it. *mascara*)

mascarádă *s. f.* **1.** mascare, deghizare; ceată de oameni mascaţi. **2.** (*fig.*) înscenare, prefăcătorie. **3.** gen de divertisment de origine italiană, cu caracter aristocrat, în care subiectele, mitologice sau alegorice, interpretate de persoane mascate, erau acompaniate de muzică şi dans; versurile corespunzătoare. (< fr. *mascarade*)

mascarét *s. n.* val de mare care se urcă pe gura fluviilor, datorită fluxului; bară (7). (< fr. *mascaret*)

mascarón *s. n.* element decorativ, înfăţişând un cap fantastic sau grotesc de om ori de animal, la împodobirea cheilor bolţilor, a capitelurilor, cremoanelor etc. (< fr. *mascaron*)

mascarpóne *s. n.* preparat din lapte prins; specialitate de brânză proaspătă de vaci. (< it. *mascarpone*)

mascát, -ă **I.** *adj.* **1.** care poartă mască (2); cu faţa acoperită. **2.** ascuns privirilor, camuflat. **o** *bal ~* = bal în care participanţii sunt deghizaţi. **II.** *adj., s. m. pl.* (jandarmi) cu mască. (< fr. *masqué*)

máscă *s. f.* **1.** figură de lemn cu care actorii antici îşi acopereau faţa. • faţă falsă de carton, de stofă etc. cu care îşi acoperă cineva figura. **o** *a-şi scoate* (sau *a-şi lepăda*) *~a* = a se demasca, a apărea în adevărata lumină, a-şi arăta adevărata faţă. **2.** persoană mascată. **3.** (*fig.*) înfăţişare, figură falsă; imagine convenţională. • înfăţişare a feţei cauzată de un sentiment puternic, de o boală. • (*psih.*) comportament cu caracter inautentic, fals. **4.** machiaj. • preparat cosmetic care se aplică pe faţă pentru îngrijirea tenului. **5.** *~ mortuară* = mulaj în ghips al feţei unui mort. **6.** dispozitiv, aparat care acoperă sau protejează corpul ori faţa unui om, animal sau obiect • dispozitiv sau înveliş de protecţie a unui element de construcţie. • (*inform.*) vector binar pentru izolarea unor anumite zone ale unei date. **o** *~ de gaze* = aparat aplicat etanş pe faţă pentru protecţia împotriva gazelor de luptă. **7.** (la baraje) ecran de etanşare. **8.** caşeu. **9.** adăpost individual pe câmpul de luptă. (< fr. *masque*, germ. *Maske*, rus. *maska*)

mascón *s. n.* formaţie structurală a scoarţei Lunii, având o densitate mai mare decât cea a formaţiilor înconjurătoare. (< engl. *mascon*)

mascótă *s. f.* **I.** fiinţă, lucru despre care se crede că ar purta noroc. **II.** prăjitură cu cremă de cacao, glasată cu ciocolată. (< fr. *mascotte*)

mascúl, -ă **I.** *s. m.* individ de sex bărbătesc. • (*depr.*) bărbat (viril). **II.** *adj.* (despre flori sau părţi ale lor) care conţine elemente de fecundaţie; masculin. (< lat. *masculus*, it. *masculo*)

masculín, -ă *adj.* **1.** de mascul; propriu bărbatului, bărbătesc. **o** *gen ~* (şi *s. n.*) = gen gramatical care cuprinde nume de fiinţe sau de lucruri de sex bărbătesc. **2.** (despre rime) cu accent pe ultima silabă. (< fr. *masculin*, lat. *masculinus*)

masculimsm *s. n.* stare a unei femei sau femele care prezintă unele caractere sexuale secundare bărbăteşti. (< fr. *masculinisme*)

masculinitáte *s. f.* ansamblu de trăsături care constituie specificul caracterului masculin; virilitate. (< fr. *masculinité*)

masculinizá *vb.* **I.** *tr., refl.* a da, a căpăta trăsături masculine; a (se) viriliza. **II.** *tr.* a transforma un substantiv feminin într-unul masculin. (< fr. *masculiniser*)

masculinizánt, -ă *adj.* care masculinizează; virilizant. (< masculiniza + -ant)

maselótă *s. f.* exces de metal lăsat la partea superioară a unui lingou sau pe părţile masive ale pieselor turnate. (< fr. *masselotte*)

maselotiéră *s. f.* partea superioară a unei lingotiere, în care se formează maselota. (< fr. *masselottière*)

máser *s. n.* **1.** generator cuantic pentru producerea şi amplificarea microundelor electromagnetice, bazat pe principiul laserului. **2.** proces de producere şi amplificare a microundelor. (< engl. *maser*)

masetér *adj., s. m.* (muşchi) elevator al maxilarului inferior. (< fr. *masséter*, gr. *maseter*)

maseur /-sör/ *s. m.* specialist în masaj. (< fr. *masseur*)

maseuză /-sőză/ femeie care practică masajul. (< fr. *maseuse*)

mash /măş/ *s. n.* panou de publicitate (lectorală). (< engl. *mash*)

másic, -ă *adj.* referitor la masă (1). (< fr. *massique*)

masicót *s. n.* oxid natural de plumb. (< fr. *massicot*)

masív, -ă **I.** *adj.* **1.** care constituie o masă compactă, densă. **2.** solid; voluminos, mare; (*p. ext.*) impresionant. **3.** în cantitate mare, amplu. **II.** *s. n.* **1.** ansamblu de culmi muntoase şi deluroase care formează o unitate de relief. **2.** arboret în care coroanele arborilor se ating. • grup de păduri de acelaşi fel. **3.** morman, grămadă mare. (< fr. *massif*, germ. *Massiv*)

masivitáte *s. f.* calitatea de a fi masiv. (< fr. *massivité*)

masochísm *s. n.* **1.** perversiune sexuală constând în a căuta plăcerea în suferinţe fizice şi morale produse de partener. **2.** atitudine a cuiva care găseşte satisfacţie în propria-i suferinţă, decădere sau umilire. (< fr. *masochisme*)

masochist, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care practică masochismul. (< fr. *masochiste*)

masón *s. m.* francmason. (< fr. *maşon*)

masoneríe *s. f.* **1.** francmasonerie. **2.** lucrare de zidărie din diverse materiale, unite cu un liant. (< fr. *maşonnerie*)

masónic, -ă *adj.* francmasonic. (< fr. *maşonnique*)

masorá *s. f.* exceză a textului ebraic al Bibliei efectuată de masoreţi în sec. VI-X după Hristos. (< fr. *massorah*)

masorét *s. m.* învăţat evreu care a participat la vocalizarea şi accentuarea textului Bibliei. (< fr. *massorète*)

masoterapíe *s. f.* folosirea terapeutică a masajului. (< fr. *massothérapie*)

mass-display /mas-displei/ *s. n.* prezentare în număr mare a unui produs în locuri care să tenteze cumpărarea lui. (< engl. *mass-display*)

mass-média *s. f.* totalitatea mijloacelor tehnice de comunicare în masă a informaţiilor (radio, televiziune, cinematograf, publicaţii, disc, magnetofon); media[2]. (< engl. *mass media*)

massmediatizát, -ă *adj.* adus la cunoştinţa publicului prin mass-media. (< mass-media + -iza)

mast[1] *s. n.* construcţie metalică mobilă, folosită ca turlă de sondă. (< germ. *Mast*)

MAST[2](O)-, -mastíe *elem.* „mamelă". (< fr. *mast/o/-, -mastie*, cf. gr. *mastos*)

mastabá *s. f.* construcţie egipteană masivă, în formă de trunchi de piramidă, deasupra unui mormânt. (< fr. *mastaba*)

mastectomíe *s. f.* mamectomie. (< fr. *mastectomie*)

máster[1] *s. n.* titlu universitar, precedând pe cel de doctor, care se acordă la unul sau doi ani după terminarea facultăţii. (< engl. *master*)

master[2] *s. n.* (*inform.*) ultima listare a unui text înainte de fotocopiere. (< engl. *master*)

masterál, -ă *adj.* de masterat. (< master[1] + *-al*)

masteránd, -ă *s. m. f.* cel care îşi pregăteşte masteratul. (< master[1] + *-and*)

masterát *s. n.* perioada studiilor pentru obţinerea titlului de master. (< master[1] + *-at*)

mastíc *s. n.* **1.** răşină vegetală, provenită dintr-un arbore exotic. **2.** amestec de substanţe minerale sau organice, care se întăreşte în contact cu aerul; clei folosit de actori la machiaj. **3.** substanţă pe bază de colofoniu, pentru ungerea rănilor la pomi. (< fr. *mastic*)

masticá *vb. tr* a mesteca (alimente) în gură. (< fr. *mastiquer*, lat. *masticare*)

masticabíl, -ă *adj.* de mestecat. (< mastica + -bil)

masticáre *s. f.* **1.** acţiunea de a mastica; masticaţie. **2.** operaţie de amestecare prin care se supune cauciucul la deformaţii plastice repetate pentru micşorarea viscozităţii. (< mastica)

masticatór, -oáre **I.** *adj.* care serveşte la masticaţie. **II.** *s. n.* maşină servind la masticarea cauciucului. (< fr. *masticateur*)

masticáţie *s. f.* masticare (1). (< fr. *mastication*)

-mastíe v. m a s t [2] (o) - .

mastíf *s. m.* rasă englezească de câini de pază, puternici, cu părul scurt, de culoare galben-roşiatică, înruditi cu dogul. (< engl. *mastiff*)

mastín *s. m.* câine ciobănesc de talie mare, cu corpul puternic. (< it. *mastino*, fr. *mastin*)

mastisól *s. n.* soluţie cu care se lipesc perucile, bărbile, mustăţile, nasurile false, în teatru. (după germ. *Mastix*)

mastită *s. f.* inflamaţie a glandei mamare; mamită. (< fr. *mamite*)

MASTO- v. m a s t [2] (o) - .

mastocít *s. n.* celulă din ţesutul mezenchimatos, care intră în reţeaua de susţinere a unor organe (splină, ganglioni, măduvă etc.), cu rol fagocitar. (< fr. *mastocyte*)

mastocitóză *s. f.* prezenţa mastocitelor într-un ţesut sau organ. (< fr. *mastocytose*)

mastodinie *s. f.* nevralgie a mamelei. (< fr. *mastodynie*)

mastodónt *s. m.* **1.** proboscidian fosil, asemănător cu elefantul, care avea patru defense îndreptate înainte, iar pe maxilare molari mamelonaţi. **2.** (*fam.*) om, maşină etc. de un volum enorm. (< fr. *mastodonte*)

mastodóntic, -ă *adj.* de mastodont; uriaş. (< mastodont + -ic)

mastografíe *s. f.* mamografie. (< fr. *mastographie*)

mastoídă *adj. apofiză ~* (şi *s. f.*) = fiecare dintre cele două proeminenţe ale osului temporal situate îndărătul urechii. (< fr. *mastoïde*)

mastoidectomíe *s. f.* trepanaţie a apofizei mastoide, practicată în caz de mastoidită. (< fr. *mastoïdectomie*)

mastoidián, -ă *adj., s. m.* (mușchi) al apofizei mastoide. (< fr. *mastoïdien*)
mastoídită *s. f.* inflamație a apofizei mastoide. (< fr. *mastoïdite*)
mastologíe *s. f.* disciplină medicală care studiază glanda mamară. (< fr. *mastologie*)
mastopatíe *s. f.* denumire generică pentru afecțiunile glandei mamare. (< fr. *mastopathie*)
mastopexíe *s. f.* operație estetică constând în ridicarea unui sân căzut. (< fr. *mastopexie*)
mastoptóză *s. f.* ptoză a mamelei. (< fr. *mastoptose*)
mastóză *s. f.* modificări ale mamelelor având la bază o stare de hiperfoliculimie. (< fr. *mastose*)
masturbá *vb. tr., refl.* a practica masturbația. (< fr. *masturber*)
masturbatór, -oáre *adj.* referitor la masturbație; mastarbatoriu. (< fr. *masturbateur*)
masturbatoriu, -ie *adj.* masturbator. (< fr. *masturbatoire*)
masturbáție *s. f.* provocare a orgasmului prin autoexcitația organelor sexuale; onanie, chiromanie. **o** ~ *psihică* = obținerea satisfacției sexuale prin simpla exacerbare imaginativă. (< fr. *masturbation*, lat. *masturbatio*)
mașá *vb. tr.* (*rar*) a pronunța cuvintele într-o manieră confuză. (< fr. *mâcher*)
mașiná *vb. tr.* a unelti, a complota. (< fr. *machiner*)
mașinál, -ă *adj.* (și *adv.*) care se face mecanic, reflex, automat. (< fr. *machinal*)
mașinățíe *s. f.* uneltire; complot; intrigă. (< fr. *machination*)
mașínă *s. f.* **1.** sistem tehnic format din organe și mecanisme cu anumite mișcări, care transformă o formă de energie în alta. **2.** sistem de mecanisme destinat determinării unor mărimi fizice. • (*p. restr.*) dispozitiv, aparat, instrument. **3.** automobil. • locomotivă. • batoză. (< fr. *machine*, germ. *Maschine*)
mașinăríe *s. f.* ansamblu de piese ale unei mașini; mecanism. (< fr. *machinerie*)
mașinísm *s. n.* utilizare pe scară largă a mașinilor în procesele de producție. (< fr. *machinisme*)
mașiníst, -ă *s. m. f.* **1.** muncitor care conduce o mașină (1); mecanic. **2.** tehnician care execută schimbarea decorurilor, aprinde și stinge luminile într-un teatru etc. (< fr. *machiniste*, germ. *Machinist*)
mat[1] *s. n.* (*șah*) situație în care regele uneia dintre părți este într-o poziție în care nu mai poate fi apărat, determinându-se astfel sfârșitul partidei. **o** *a face* (pe cineva) ~ = **a)** a câștiga o partidă de șah contra cuiva; **b)** (*fig.*) a pune (pe cineva) în imposibilitatea de a mai spune sau de a mai face ceva. (< fr. *mat*)
mat[2], **-ă** *adj.* **1.** lipsit de luciu; opac. **2.** (despre sunete) lipsit de rezonanță. (< fr. *mat*)
mată *vb. tr.* **1.** a face mat, a înlătura luciul la pânzeturi sau la fire de mătase artificială. **2.** a etanșa îmbinarea dintre două foi de tablă groasă; a ștemui. **3.** a introduce mortar în rosturi prin batere. (< fr. *mater*)
matadór[1] *s. m.* **1.** toreador căruia, în desfășurarea unei coride, îi revine sarcina să ucidă taurul. **2.** (*ir.*) personaj important, conducător etc. • (*fig.*) persoană înzestrată cu calități deosebite, personalitate de prim rang. (< fr., gr. *matador*, germ. *Matador*)
matadór[2] *s. n.* pânză de in cu firele grupate câte două, pentru cusături sau ca țesătură de suport a unor broderii. (< fr. *matador*)
mátă *s. f.* produs metalurgic între minereul brut și produsul finit. (< fr. *matte*)
maté *s. m.* arbust originar din America de Sud, cu fructul ca o tigvă, din ale cărui frunze se prepară ceai. (< fr. *maté*)
matelót *s. m.* marinar. (< fr. *matelot*)
matelotáj *s. n.* arta și știința de a executa lucrări marinărești. (< fr. *matelotage*)
matemátic, -ă I. *adj.* referitor la matematică, bazat pe principiile matematicii. • (*adv.*) exact, precis, riguros. **II.** *s. f.* știință care studiază mărimile, relațiile cantitative și formele spațiale cu ajutorul raționamentului deductiv, entitățile de natură abstractă, precum și relațiile dintre acestea. (< fr. *mathématique*, lat. *mathematicus*, gr. *mathematikos*, /II/ lat. *mathematica*, it. *matematica*)
matematicián, -ă *s. m. f.* specialist în matematică. (< fr. *mathématicien*)
matematísm *s. n.* doctrină filosofică potrivit căreia matematicile sesizează însăși esența lucrurilor, a lumii. (< fr. *mathématisme*)
matematizá *vb. tr.* a da caracter matematic (unei științe, unei probleme etc.). • a utiliza conceptele matematice în formularea ipotezelor și a procedeelor de deducție în diferite teorii științifice. • a abstractiza. (< fr. *mathématiser*)
matematizábil, -ă *adj.* care poate fi matematizat. (< matematiza + -bil)
matémă *s. f.* (*rar*) unitate minimă de învățare. (< gs. *mathema*, știință)
materiál, -ă I. *adj.* **1.** alcătuit din materie; (*fil.*) care aparține realității obiective, existând independent de conștiință și în afara ei. • palpabil, concret, real. **2.** care constă în bunuri (economice). **II.** *s. n.* **1.** materie primă sau semifabricată din care se fac diverse bunuri. **2.** totalitatea informațiilor, a datelor necesare pentru întocmirea unei lucrări științifice, literare etc. (< fr. *matériel*, lat. *materialis*, germ. *materiel*)
materialísm *s. n.* **1.** orientare fundamentală în filosofie, opusă idealismului, potrivit căreia lumea este, în esență, materială și cognoscibilă. **o** ~ *dialectic* = concepție care îmbină organic rezolvarea consecvent materialistă a problemei fundamentale a filosofiei cu dialectica; ~ *istoric* = concepție filosofică având ca obiect societatea, legile generale și forțele motrice ale dezvoltării istorice; ~ *economic* = concepție unilaterală, metafizică, despre societate, care absolutizează rolul determinant al factorului economic în dezvoltarea socială; ~ *științific-naturalist* = concepție exprimând convingerea spontană a naturaliștilor că lumea exterioară este o realitate obiectivă; ~ *vulgar* = curent care, în esență, reduce întreaga realitate, inclusiv conștiința, la materie. **2.** interes exagerat pentru problemele materiale. (< fr. *matérialisme*, germ. *Materialismus*)
materialíst, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (adept) al materialismului. **2.** (cel) care este preocupat numai de probleme practice. (< fr. *matérialiste*, germ. *Materialist*)
materialitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este material, obiectiv; natura materială a ceva. (< fr. *matérialité*, germ. *Materialität*)
materializá *vb. tr., refl.* a da, a căpăta formă materială, a (se) concretiza. (< fr. *matérialiser*)
materializatór, -oáre *s. m. f.* cel care dă formă materială (unei idei, unui proiect). (< materializa + -tor)
materialménte *adv.* din punct de vedere material. (< it. *materialmente*, fr. *matériellement*)
matérie *s. f.* **1.** realitatea obiectivă, existentă independent de conștiință și reflectată de aceasta. **2.** substanță din care sunt făcute diverse obiecte. • element, corp privit din punctul de vedere al compoziției lui. **o** ~ *primă* = produs destinat prelucrării. **3.** domeniu de cunoaștere, de cercetare etc.; obiect de studiu. **o** *în* ~ *de* = în ceea ce privește... • conținut, fond, esență. **4.** totalitatea cunoștințelor predate în cadrul unui obiect de studiu, disciplină școlară. (< lat., it. *materia*, rus. *materiia* germ. *Materie*)
matérn, -ă *adj.* de (la) mamă. **o** *limbă* ~*ă* = limbă învățată și vorbită din copilărie, transmisă de la părinți. • (*adv.*) cu sentimente de mamă; ca o mamă. (< lat. *maternus*, it. *materno*)
maternáj *s. n.* **1.** atitudine afectivă de solicitudine, devotament a personalului medical față de bolnavi. **2.** orice relație dintre două persoane, dintre care una are un comportament maternal față de cealaltă. (< fr. *maternage*)
maternál, -ă *adj.* care provine de la mamă. (< fr. *maternel*)
maternitáte *s. f.* **1.** starea, calitatea de mamă; instinct matern. • (*rar*) sarcină. **2.** spital unde se dau îngrijiri femeilor care nasc. • adăpost special amenajat (într-o fermă etc.) destinat fătării animalelor. (< fr. *maternité*)
matifiá *vb. tr.* a face mat[2]; matifica. (< mat + -ifia)
matifiánt, -ă *adj.* care matifiază. (< matifia + -ant)
matificá *vb. tr.* a matifia. (< mat[2] + *-ifica*)
matinál, -ă I. *adj.* care se petrece dimineața; matutinal. • (despre oameni) care se scoală de dimineață. **II.** *s. n.* emisiune radiofonică de dimineață. (< fr. *matinal*)

matinéu *s. n.* spectacol care are loc dimineața sau în primele ore ale după-amiezii. (< fr. *matinée*)
matiólă *s. f.* plantă erbacee ornamentală, cultivată pentru florile sale mirositoare, simple sau învoalte; mixandră. (< fr. *matthiole*)
matisá *vb. tr.* **1.** a împreuna două frânghii, cabluri prin împletirea firelor care le compun. **2.** a finisa țesăturile de mătase artificială și de celofibră prin micșorarea luciului. (după fr. *matir*)
matisór, -oáre *s. m. f.* specialist în lucrări de matisare. (< fr. *matisseur*)
matitáte *s. f.* **1.** starea a ceea ce este mat. **2.** senzație auditivă percepută la percuția mușchilor și a organelor pline. (< fr. *matité*)
matlasá *vb. tr.* a căptuși o stofă, o haină cu lână sau cu vată, cosând astfel materialul încât să formeze figuri în relief. (< fr. *matelasser*)
matlaséu *s. n.* țesătură matlasată. (< fr. *matelassé*)
matór *s. f.* instrument în legătoria de artă pentru imprimări în piele. (< fr. *matoir*)
matrácă *s. f.* **1.** baston noduros în formă de măciucă. **2.** baston de lemn (cauciuc) folosit de forțele de poliție. (< fr. *matraque*)
MATRI-/MATRO- *elem.* „mamă". (< fr. *matri-, matro-*, cf. lat. *mater, -tris*)
matriarhál, -ă *adj.* referitor la matriarhat. (< fr. *matriarcal*)
matriarhalitáte *s. f.* însușirea de a fi matriahal. (< matriarhal + -itate)
matriárhát *s. n.* formă de viață socială în dezvoltarea comunei primitive în care filiația se stabilește matriliniar. (< germ. *Matriarchat*, fr. *matriarcat*)
matríce *s. f.* **1.** organ al mamiferelor în care se dezvoltă fătul până la naștere; uter. • (*fig.*) origine. **2.** substanța fundamentală a țesutului conjunctiv. **3.** partea fundamentală, nediferențiată, a citoplasmei, a cromozomilor etc. **4.** substanță în care este inclusă o fosilă. **5.** (*mat.*) tablou dreptunghiular dintr-un anumit număr de linii sau rânduri dispuse în coloane. **6.** (*stat.*) aranjament ordonat al unui ansamblu de elemente. (< fr. *matrice*, lat. *matrix, -icis*)
matriciál, -ă *adj.* referitor la metrice. (< fr. *matriciel*)
matricid, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (cel) care și-a ucis mama. **II.** *s. n.* crima aceluia care și-a ucis mama. (< fr. *matricide*)
matrícol, -ă **I.** *adj.* care face parte dintr-o matricolă; matricular. **II.** *s. f.* registru de evidență în care se înscriu numele și situația școlară a elevilor, numele soldaților dintr-o unitate militară, al persoanelor dintr-o instituție etc. • număr de ordine sub care sunt înscriși soldații în registrul unui regiment. • număr purtat pe uniformă de elevi. (< it. *matricola*, lat. *matricula*, fr. *matricule*)
matriculár, -ă *adj.* matricol. (< fr. *matriculaire*)
matriliniár, -ă *adj.* (despre sistemul de filiație și organizare socială) în linie maternă. (< fr. *matrilinéaire*)
matrilocál, -ă *adj.* (despre un sistem de relații conjugale) în care bărbatul vine să locuiască în familia soției sale. (< fr. *matrilocal*)
matrimoniál, -ă *adj.* referitor la căsătorie. (< fr. *ma-trimonial*, lat. *matrimonialis*)
matrimóniu *s. n.* căsătorie. (< lat. *matrimonium*, it. *matrimonio*)
matrițá *vb. tr.* a prelucra (un material) cu ajutorul unei matrițe. (< germ. *matrizieren*)
matriță *s. f.* **1.** unealtă în care s-a executat negativul formei ce urmează să fie dată unui material prin deformare plastică. **2.** piesă a mașinii tipografice în care e gravat negativul literelor. (< germ. *Matrize*)
matrițér, -ă *s. m. f.* lucrător la matrițe. (< matriță + -er)
matrițerie *s. f.* atelier, secție de matrițe. (< matriță + -erie)
MATRO- v. matri-.
matroánă *s. f.* femeie căsătorită în aristocrația romană. • (*ir.*) femeie matură, respectabilă. (< lat., it. *matrona*, fr. *matrone*)
matroclín, -ă *adj. (biol.;* despre caractere) care provine exclusiv de la mamă. (< fr. *matrocline*)
matroclíne *s. f.* predominare a caracterelor maternale, la hibrizi. (< fr. *matroclinie*)
matronál, -ă *adj.* al unei matroane. (< lat. *matronalis*)
Matronále *s. f. pl.* sărbătoare care se celebra de femeile romane la 1 martie, în amintirea luptei dintre romani și sabini. (< lat. *Matronalia*)
matroním *s. n.* matronimic. (< fr. *matronyme*)
matronímic, -ă *adj., s. n.* (nume) de obezitate la tinerele fete, însoțind pubertatea precoce; matronim. (< it. *matronimico*)
matronísm *s. n.* formă de obezitate care survine la tinerele fete, însoțind pubertatea precoce. (< fr. *matro-nisme*)
matróz *s. m.* marinar. (< rus. *matroz*, germ. *Matrose*)
matúr, -ă *adj.* **1.** ajuns la maturitate; adult. • copt (la minte), cu experiență. **2.** serios, adânc, profund. (< lat. *maturus*, it. *maturo*)
maturá *vb. tr., refl.* a (se) maturiza. (< it. *maturare*, germ. *maturieren*)
maturáție *s. f.* **1.** totalitatea modificărilor care se produc într-o celulă, într-un organism până la maturitate. **2.** transformare chimică sau fizică suferită de o substanță până ajunge la forma definitivă. **3.** îmbătrânire a materialelor, a produselor nemetalice. **4.** stadiu de colectare a unui abces. (< fr. *maturation*, lat. *maturatie*)
maturitáte *s. f.* **1.** dezvoltare completă din punct de vedere fizic și intelectual; calitatea de a fi matur; perioadă în viața omului între tinerețe și bătrânețe. • (*fig.*) stadiu înaintat de experiență. **2.** seriozitate, profunzime. **3.** (*biol.*) dezvoltare desăvârșită a unui organ sau organism, a unui fruct. **4.** stadiu de evoluție a solului în care acesta și-a format un profil cu orizonturi bine dezvoltate. (< fr. *maturité*, lat. *maturitas*)
maturizá *vb. tr., refl.* a face, a deveni matur; a (se) matura. • (*fig.*) a căpăta, a face să capete seriozitatea omului matur. (< matur + -iza)
maturizánt, -ă *adj.* care maturizează. (< maturiza + -ant)
matusalémică *adj. vârstă ~ă* = vârstă foarte înaintată. (< Matusalem n. pr. + *-ic*)
matutín, -ă *adj.* matutinal. (< lat. *matutinus*)
matutinál, -ă *adj.* matinal; matutin; (despre flori) care se deschide dimineața. (< fr. *matutinal*)
maúr, -ă **I.** *s. m. (pl.)* nume dat în Antichitate de romani populației băștinașe din nord-vestul Africii (berberi), în Evul Mediu cuceritorilor arabi ai Spaniei. **II.** *adj.* **1.** din vechea Mauritanie. **2.** care aparține maurilor; maurésc, moresc. **o** *stil ~* = stil arhitectonic caracteristic populației maure. (< germ., fr. *Maure*, lat. *Maurus*)
maurésc, -ă *adj.* (*rar*) maur. (< fr. *mauresque*)
mauritán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Mauritania (Africa). (după fr. *mauritanien*)
mauritián, -ă /-țian/ *adj., s. m. f.* (locuitor) din Mauritius (Oc. Indian). (< Mauriti/us/ + *-an*)
maus *s. n.* joc de cărți. (< germ. *Maus*)
mausoléu *s. n.* monument funerar ridicat în memoria unui om ilustru, a unui erou. (< fr. *mausolée*, lat. *mausoleum*, germ. *Mausoleum*)
MAXI[1]**-** *elem.* „foarte mare". (< fr. *maxi-*, cf. lat. *maximus*)
máxi[2] *adj. inv.* (despre fuste, paltoane etc.) lung până aproape de gleznă. (< fr., engl. *maxi*)
maxiecrán *s. n.* ecran de dimensiuni deosebite. (< maxi[1]- + *ecran*)
maxijúpă *s. f.* fustă maxi. (< fr. *maxijupe*)
maxilár, -ă **I.** *s. n.* fiecare dintre cele două oase ale feței în care sunt înfipte măselele și dinții; falcă. **II.** *adj.* al maxilarului. (< fr. *maxillaire*)
maxílă *s. f.* **1.** maxilar superior. **2.** piesă chitinoasă din armătura bucală a insectelor, deasupra buzei inferioare. (< fr. *maxille*, lat. *maxilla*)
MAXILI- *elem.* „falcă, maxilar". (< fr. *maxilli-*, cf. lat. *maxilla*)
maxilifórm, -ă *adj.* în formă de maxilă. (< fr. *maxi-lliforme*)
maxilipéd *s. n.* apendice la crustacee cu trei perechi imediat după maxile, servind la masticație și locomoție. (< fr. *maxillipède*)
maxilítă *s. f.* osteită a maxilarelor. (< fr. *maxillite*)
maxilo-faciál, -ă *adj.* referitor la maxilare și la față. (< fr. *maxillo-facial*)

máxim[1] *s. n.* **1.** maximum. **2.** (*mat.*) valoare a unei funcții într-un punct, mai mare decât valoarea acesteia în punctele vecine. (< fr., lat. *maximum*)

máxim[2]**, -ă I.** *adj.* **1.** cel mai mare (ca dimensiuni, durată, intensitate, valoare); maximal. **2.** *ilustrată ~ă* = piesă filatelică ce trebuie să realizeze o concordanță deplină între imaginea de pe ilustrată, marca poștală aplicată pe fața vederii și ștampila obliterantă a poștei. **II.** *s. f.* (*mat.*) valoarea cea mai mare, într-un interval, a unei variabile sau funcții. • (*met.*) centru de înaltă presiune atmosferică. (< lat. *maximus*, fr. *maxime*)

maximafíl, -ă I. *adj.* referitor la maximafilie. **II.** *s. m. f.* maximafilist. (< fr. *maximaphile*)

maximafilíe *s. f.* ramură a filateliei care se ocupă cu colecționarea de ilustrate maxime. (< fr. *maximaphilie*)

maximafilíst, -ă *s. m. f.* cel care se ocupă cu maximafilia; maximafil (II). (< fr. *maximaphiliste*)

maximál, -ă *adj.* maxim[2] (I, 1). **o** *preț ~* = preț maxim îngăduit de o lege. (< fr. *maximal*)

maximalísm *s. n.* (*rar*) adaptare franceză a leninismului. (< fr. *marximalisme*)

maximalíst, -ă *adj., s. m. f.* (*rar*) leninist. (< fr. *maximaliste*)

maximalizá *vb. tr.* a maximiza. (< fr. *maximaliser*)

maximatécă *s. f.* colecție de ilustrate maxime, clasate după anumite reguli de maximafiliști. (< maximă + -tecă)

máximă *s. f.* gândire formulată concis, exprimând un principiu, o normă de conduită; aforism, adagiu. (< fr. *maxime*, lat. *maxima*)

maxi-média *s. f.* vânzare și stimulare a dorinței de a cumpăra ca urmare a reclamei. (< engl. *maxi-media*)

maximizá *vb. tr.* **1.** a da unui fapt, unei idei cea mai înaltă valoare posibilă; a maximaliza. **2.** (*mat.*) a da unei cantități valoarea maximă. (< fr. *maximiser*)

máximum I. *s. n.* **1.** punct, limită superioară. **2.** cea mai mare cantitate, valoare, intensitate etc. **o** *la ~* = în cel mai înalt grad. **II.** *adv.* cel mult. (< fr., lat. *maximum*)

maxirecóltă *s. f.* recoltă foarte mare. (< maxi- + recoltă)

maxít *s. n.* oțel rapid standardizat, din fier, inolibden, malfram, crom. (< germ. *Maxit*)

maxi-táxi *s. n.* mijloc de transport în comun de tip taxi, mai mare. (< fr., engl. *maxi-taxi*)

maxwell /maxuél/ *s. m.* unitate de măsură a fluxului magnetic, egal cu fluxul produs de o inducție magnetică de 1 gauss care străbate o suprafață de 1 cm^2. (< fr. *maxwell*, germ. *Maxwell*)

máya[1] *s. f.* (în *fil.* indiană) latura fenomenală a realității; aparența înșelătoare, iluzia. **o** *vălul ~ei* = aparență care ascunde ultima esență a lucrurilor sau nimicul. (< fr. *maya*)

maya[2] *adj., s. m. f.* (amerindian) aparținând unor triburi din America Centrală, care au creat o strălucită civilizație precolumbiană, cu o scriere hieloglifică, o arhitectură religioasă și funerară; mayas. **o** *artă ~* = artă precolumbiană. • (*s. f.*) limbă vorbită de mayași. (< sp., fr. *maya*)

mayás, -ă *adj., s. m. f.* maya[2]. (< fr. *mayas*)

mazagrán *s. n.* băutură răcoritoare din cafea neagră concentrată, în care se introduc bucățele de gheață. (< fr. *mazagran*)

mazarín /-rén/ *s. m.* produs de patiserie preparat din aluat, fructe zaharisite, sirop și marmeladă de caise. (< fr. *mazarin*)

mazdakísm *s. n.* mișcare populară cu caracter egalitarist, îndreptată împotriva nobililor funciari, inițiată în 529 de Mazdak, sub influența ideilor maniheiste. (< germ. *Mazdakismus*)

mazdakít, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al mazdakismului. (< fr. *mazdakite*)

mazdeeán, -ă *adj., s. m. f.* mazdeist. (< fr. *mazdéen*)

mazdeísm *s. n.* religie a vechilor perși, pe principiul binelui și al răului, preluată și dezvoltată de zoroastrism; magism. (< fr. *mazdéisme*)

mazdeíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al mazdeismului; mazdeean. (< germ. *Mazdeist*)

-mazie *elem.* „sân, mamelă". (< fr. *-mazie*, cf. gr. *mazos*)

mazúrcă *s. f.* dans popular polonez cu ritm vioi, devenit dans de salon; melodia corespunzătoare. • (*p. ext.*) scurtă compoziție muzicală care folosește ritmul, temele acestui dans. (< rus., pol. *mazurka*)

mazút *s. n.* **1.** păcură. **2.** strat toxic la suprafața mărilor și oceanelor în urma deversării unor mari cantități de țiței. (< fr. *mazout*, rus. *mazut*)

méa cúlpa *loc. s.* formulă prin care cineva își recunoaște o greșeală. (< lat. *mea culpa*, greșeala mea)

meandrá *vb. refl.* a face meandre, a se întortochea. (< meandru)

meándric, -ă *adj.* cu meandre. (< fr. *méandrique*)

meandrifórm, -ă *adj.* cu aspect spinos, meandric. (< meandru + -form)

meándru *s. n.* **1.** cotitură mare a cursului unei ape curgătoare. • sinuozitate; (*fig.*) atitudine, situație etc. cu sinuozități. **2.** motiv ornamental dintr-o îmbinare de linii curbe sau frânte reprezentând stilizarea unui val. (< fr. *méandre*)

meát *s. n.* **1.** (*anat.*) canal îngust și subțire; orificiul acestuia. **2.** spațiu între celulele unui țesut vegetal. (< fr. *méat*, lat. *meatus*)

MEATO- *elem.* „canal, meat". (< fr. *méato-*, cf. lat. *meatus*, trecere)

meatoscopíe *s. f.* examen al unui meat cu ajutorul cistoscopului. (< fr. *méatoscopie*)

meatostomíe *s. f.* secționare chirurgicală a stenozei de meat uretral. (< fr. *méatostomie*)

meatotóm *s. n.* instrument chirurgical folosit în meatotomie. (< fr. *méatotome*)

meatotomíe *s. f.* incizie a meatului uretral pentru a-l lărgi. (< fr. *méatotomie*)

mecánic, -ă I. *adj.* **1.** referitor la mecanică (III). **2.** acționat de o mașină, de un mecanism. **3.** (despre o acțiune, un gest; și *adv.*) făcut automat; mașinal. **II.** *s. m.* lucrător specialist în lucrări de mecanică, în reparații de mașini, de instalații etc. • conducător al unei locomotive; motorist. **III.** *s. f.* **1.** știință care studiază legile mișcării și ale repausului corpurilor. **o** *~a fluidelor* = hidromecanică; *~ cerească* = ramură a astronomiei care studiază mișcarea corpurilor cerești. **2.** tehnica procedeelor în care intervin fenomene mecanice; mecanotehnică. **3.** (*fig.*) combinație. (< fr. *mécanique*, it. *mecanico*, germ. *Mechenik/er/*, lat. *mecanicus*, germ. *Mechenik/er/)*

mecanicián, -ă *s. m. f.* specialist în mecanică. (< fr. *mécanicien*)

mecanícism *s. n.* **1.** concepție filosofică materialistă dominantă în sec. XVI-XVIII, care încerca să descrie și să explice fenomenele realității pe baza legilor mecanicii. **2.** reducere a fenomenelor de ordin superior la fenomenele mai simple care intră în componența lor. (< rus. *mekanițizm*, it. *mecanicismo*)

mecanícist, -ă I. *adj. materialism ~* = filosofie materialistă care explică toate fenomenele prin analogie cu cele mecanice. **II.** *adj., s. m. f.* (adept) al mecanicismului. (după rus. *mekaniceskii*)

mecanicitáte *s. f.* caracter mecanic. (< mecanic + -itate)

mecanizá *vb. refl.* (despre activități raționale) a deveni mecanic, automat. (< mecanic + -iza)

mecanism *s. n.* **1.** sistem tehnic din piese fixe și mobile care sunt în contact și ale cărui elemente mobile antrenează mișcarea celorlalte. **2.** ansamblul elementelor care formează un întreg, funcționând ca un organism. • sistem, mod de organizare. (< fr. *mécanisme*, germ. *Mechanismus*)

mecanizá *vb. tr.* a introduce folosirea mașinilor, a aparatelor pentru efectuarea anumitor operații în procesele de producție. (< fr. *mécaniser*)

mecanizátor *s. m.* mecanic, tehnician pentru mașini agricole. (< rus. *mehanizator*)

MECANO- *elem.* „mecanic, mecanică". (< fr. *mécano-*, cf. gr. *mekhane*, mașină)

mecanochímic, -ă *adj.* care folosește mijloace mecanice și reacții chimice. (< fr. *mécano-chimique*)

mecanofobíe *s. f.* teamă patologică de mecanisme. (< mecano- + -fobie[2])

mecanográfic, -ă *adj.* referitor la mecanografie. (< fr. *mécanographique*)

mecanografíe *s. f.* **1.** fabricare a mașinilor de scris, a multiplicatoarelor. **2.** folosirea mijloacelor mecanice pentru lucrări de birou. (< fr. *mécanographie*)

mecanomórf, -ă *adj.* (despre om; *rar*) cu aspect de mașină, de un mecanism. (< mecano- + -morf)

mecanomorfísm *s. n.* faptul de a fi mecanomorf. (< mecanomorf + -ism)

mecanomorfóză *s. f.* modificare morfologică și fizi-ologică a unui organ determinată de cauze fizice externe. (< fr. *mécanomorphose*)

mecanoreceptór *s. m.* organ de simț care recepționează excitanți mecanici. (< fr. *mécano-récepteur*)

mecanostructúră *s. f.* structură funcțională a țesuturilor și organelor, rezultat al adaptărilor acestora de-a lungul filogeniei și ontogeniei, sub influența factorilor mecanici (< mecano- + structură)

mecanotéhnic, -ă I. *adj.* referitor la mecano-tehnică. **II.** *s. f.* mecanică (III, 2). (< mecano + -tehnic[2])

mecanotelíe *s. f.* ramură a filateliei care se ocupă cu impresiunile executate pe efecte poștale cu ajutorul mașinilor de francat, înlocuind marca poștală. (< fr. *mécanotélie*)

mecanoterapíe *s. f.* tratament al unor boli prin mobilizarea articulațiilor, a mușchilor cu ajutorul a diferite instalații mecanice. (< fr. *mécanothérapie*)

mecanotermíe *s. f.* producere de căldură cu ajutorul exercițiilor fizice sau al mesajului. (< *mecano-* + *termie*[2])

mecéna *s. m.* protector al literaturii, artelor și științelor. (< fr. *mécène*, *Mecena* n. pr.)

mecenát I. *s. m.* (*rar*) persoană mecena. **II.** *s. n.* protecție acordată în calitate de mecena. (< it. *mecenate*)

mecenatism *s. n.* protecție acordată culturii. (< it. *mecenatismo*)

meci *s. n.* **1.** întrecere sportivă între doi competitori, între două echipe. **2.** întrecere, dispută. (< engl., fr. *match*)

mécibol *s. n.* minge servită în finalul unei partide de tenis sau de volei, care poate decide pe câștigător. (< engl. *match ball*)

MECO- *elem.* „lung, alungit". (< fr. *méco-*, cf. gr. *mekos*, lungime)

meconínă *s. f.* alcaloid obținut prin hidroliza narcotinei. (< fr. *méconine*)

mecóniu *s. n.* substanță galben-verzuie, prima eliminare fecală a nou-născutului. (< fr. *méconium*, lat. *meconium*)

mecoptére *s. f. pl.* ordin de insecte cu capul alungit, cu piese bucale puternice pentru sfărâmat hrana și cu patru aripi egale: musca- scorpion. (< fr. *mécoptères*)

mecopteroíde *s. f. pl.* ordin de insecte: mecopterele, dipterele, lepidopterele etc. (< fr. *mécoptéroïdes*)

med, -ă *adj., s. m. f.* medic[3]. • (*s. f.*) limbă din familia iraniană, vorbită odinioară de mezi[1]. (< fr. *mède*, gr. *médos*)

medalía *vb. tr.* a distinge cu o medalie. (< fr. *médailler*)

medaliábil, -ă *adj.* care poate primi o medalie. (< medalia + -bil)

medálie *s. f.* piesă de metal, în formă de monedă, emisă în amintirea unui eveniment sau spre a fi conferită ca semn de distincție pentru merite excepționale. (< it. *medaglia*)

medaliér *s. n.* colecție de medalii: mobilă pentru păstrarea acestora. (< fr. *médaillier*)

medalión *s. n.* **1.** bijuterie ovală sau rotundă în care se păstrează o fotografie, o mică amintire (care se poartă la gât). **2.** ornament rotund sau oval de fațadă sau de mobilier, care cuprinde un basorelief, o inscripție. • motiv în formă de romb care se aplică în mijlocul unei țesături. **3.** preparat culinar de formă rotundă sau ovală. **4.** scurtă scriere literară în proză, articol critic în care se schițează portretul unei personalități. • spectacol, emisiune dedicată evocării unui scriitor, muzician etc. (< it. *medaglione*, fr. *médaillon*)

medalíst *s. m.* **1.** specialist în medalistică; colecționar de medalii. **2.** specialist în realizarea și gravarea medaliilor. (după fr. *médailliste*)

medalístic, -ă I. *adj.* referitor la medalistică. **II.** *s. f.* ramură a numismaticii care se ocupă cu studiul medaliilor. (< /It/it. *medaglistica*)

medelenísm *s. n.* concept în materie romanescă a cărui idee artistică se constituie într-o elegie generată de sentimentul nostalgic al trecerii copilăriei și adolescenței și de regretul pricinuit de dispariția unui timp social istoric nerecuperabil. (< /La/ *Medeleni*, roman de Ionel Teodoreanu + *-ism*)

medelenizá *vb. tr.* (*rar*) a se referi la medelenism. (< medelen/ism/ + *-iza*)

medérsă *s. f.* institut de învățământ superior musulman; edificiul care îl adăpostește. (< fr. *medersa*)

mediá[1] *vb. intr.* a mijloci, a face un act de mediație. (< lat. *mediare*)

média[2] *s. f.* mass-media. (< fr. *média*)

mediál, -ă *adj.* median. • (despre vocale) care se articulează în partea de mijloc a cavității bucale. (< fr. *médial*, lat. *medialis*)

medián, -ă I. *adj.* situat la mijloc; medial; (*mat.*) care împarte (un corp, o figură) în două părți egale. **II.** *s. f.* dreaptă care unește un vârf de triunghi cu mijlocul laturii opuse sau un vârf al unui tetraedru cu centrul de greutate al feței opuse. (< fr. *médian*, lat. *medianus*)

mediántă *s. f.* treapta a treia și a șasea a unei game diatonice; acord minor al acestei trepte. (< fr. *médiante*)

mediastín *s. n.* **1.** partea mediană a cavității toracice, între stern, diafragmă, coloana vertebrală și plămâni. **2.** membrană mediană transversală, a fructelor cruciferelor. (< fr. *médiastin*)

mediastinál, -ă *adj.* al mediastinului. (< fr. *médiastinal*)

mediastínită *s. f.* inflamație a țesutului conjunctiv mediastinal. (< fr. *médiastinite*)

mediastinografíe *s. f.* explorare radiologică a mediastinului. (< fr. *médiastinographie*)

mediastinoscóp *s. n.* aparat folosit în mediastinoscopie. (< fr. *médiastinoscope*)

mediastinoscopíe *s. f.* examen endoscopic al mediastinului. (< fr. *médiastinoscopie*)

mediastinotomíe *s. f.* deschidere chirurgicală a mediastinului. (< fr. *médiastinotomie*)

mediát, -ă *adj.* **1.** (și *adv.*) care nu se leagă direct de ceva; mijlocit. **2.** (*log.*) care admite un termen mediu. (< fr. *médiat*)

mediatécă *s. f.* colecție de benzi magnetice, discuri etc. • încăpere școlară pentru păstrarea mijloacelor audiovizuale, la învățarea limbilor străine. (< fr. *médiathèque*)

mediátic, -ă I. *adj.* referitor la mediatică. **II.** *s. f.* utilizarea informaticii în tehnicile de comunicare. (< fr. *médiatique*)

mediatizá *vb. tr.* **1.** a folosi un lucru ca mediator. **2.** a transforma un lucru imediat în altul mediat (2). • a populariza prin mass-media. (< fr. *médiatiser*)

mediatizáre *s. f.* proces logic realizat prin intermediul unui termen (sau enunț, propoziție) mediu. • difuzarea informațiilor prin mass-media; totalitatea mijloacelor tehnice de comunicare a informațiilor (radio, televiziune, disc etc.). (< mediatiza)

mediatór, -oáre I. *adj.* (despre planuri) perpendicular pe mijlocul unui segment de dreaptă. **II.** *s. f.* perpendiculară pe mijlocul unui segment de dreaptă. **III.** *s. m.* **1.** factor intermediar de mediere și transmitere a unui semnal nervos sau umoral de la un organ la altul. **2.** substanță chimică eliberată de terminațiile nervoase pentru transmiterea fluxului nervos. **IV.** *s. m. f.* persoană, guvern, stat care face o mediație; mijlocitor, intermediar. (< lat. *mediator*)

mediáție *s. f.* acțiunea de a media; mediere. • intervenție a unui stat, a unei organizații internaționale, unei persoane oficiale în vederea aplanării sau prevenirii unui conflict. (< fr. *médiation*)

médic[1] *s. m.* persoană care profesează medicina; doctor. (< lat. *medicus*)

MEDIC[2](O)- *elem.* „medic(ină), medical". (< fr. *médic/o/-*, cf. lat. *medicus*, medic)

médic[3], -ă *adj.* referitor la mezi[1] (perși), al mezilor; med. **o** *războaie ~ce* = conflicte armate între anii 500 și 449 î. H. pentru hegemonie, în bazinul oriental al Mării Mediterane și statele grecești. (< fr. *médique*)

medicál, -ă *adj.* referitor la medic(ină). **o** *concediu ~* = concediu de boală; *gimnastică ~ă* = sistem de exerciții metodice de gimnastică având ca scop corectarea diferitelor defecte fizice sau fiziologice. (< fr. *médical*)

medicalizáre *s. f.* dezvoltare de structuri medicale. (după fr. *médicalisation*)

medicamént *s. n.* substanță pentru prevenirea, ameliorarea sau vindecarea bolilor. (< fr. *médicament*, lat. *médicamentum*)

medicamentá *vb. tr.* (*rar*) a trata cu medicamente. (< fr. *médicamenter*)
medicamentós, -oásă *adj.* care serveşte ca medicament; (despre tratamente) care se face cu medicamente. (< fr. *médicamenteux*)
medicástru *s. m.* (*peior*) medic prost, şarlatan. (< fr. *médicastre*, it. *medicastro*)
medicáţie *s. f.* administrarea de medicamente în scop terapeutic. (< fr. *médication*)
medicinál, -ă *adj.* care se foloseşte ca medicament. (< fr. *médicinal*, lat. *medicinalis*)
medicínă *s. f.* ştiinţă care studiază mijloacele de prevenire şi tratare a bolilor. ◊ ~ *veterinară* = ştiinţă având drept obiect apărarea sănătăţii animalelor; ~ *judiciară* = ramură a medicinei care se ocupă cu efectuarea expertizelor şi examenelor medicale pentru clarificarea unor cazuri de omor, de loviri etc.; ~ *sportivă* = medicina culturii fizice; ~ *estetică* = medicină care atenuează efectele îmbătrânirii ţesuturilor organismului. (< lat. *medicina*, germ. *Medizin*)
medicinist, -ă *s. m. f.* student la medicină şi la farmacie. (< medicină + -ist)
medico-farmaceútic *adj.* referitor la medicină şi la farmacie. (< medico- + farmaceutic)
medico-legál, -ă *adj.* referitor la medicina legală. (< fr. *médico-légal*)
medico-militár, -ă *adj.* referitor la medicina militară. (< medico- + militar)
medico-sanitár, -ă *adj.* cu caracter medical şi sanitar. (< medico- + sanitar)
medico-veterinár, -ă *adj.* referitor la medicina vete-rinară. (< fr. *médico-vétérinaire*)
médie *s. f.* **1.** valoare numerică mijlocie a mai multor mărimi. ◊ ~ *aritmetică* = număr din împărţirea sumei mai multor mărimi la numărul lor; ~ *geometrică* = radical al unui produs. **2.** rezultat din adunarea notelor primite de un elev şi împărţirea sumei totale la numărul lor. (< lat. *media*)
medievál, -ă **I.** *adj.* referitor la Evul Mediu. **II.** *s. f. pl.* litere de tipar cu picioruşele de formă triunghiulară, care imită scrisul colţuros şi strâns legat al Evului Mediu. (< fr. *médiéval*)
medievalísm *s. n.* medievism. (< it. *medievalismo*)
medievalitáte *s. f.* caracter medieval. • lumea medievală. (< medieval + -itate)
medievism *s. n.* preocupare, interes pentru Evul Mediu; medievalism. (< fr. *médiévisme*)
medievíst, -ă *s. m. f.* specialist în medievistică. (< fr. *médiéviste*)
medievístic, -ă **I.** *adj.* referitor la medievistică. **II.** *s. f.* ramură a istoriei care se ocupă cu studiul Evului Mediu. (< germ. *medievistisch*, /II/ *Mediävistik*)
medifíx, -ă *adj.* (mai ales despre antera staminelor) fixat de un organ la mijloc. (< fr. *médifixe*)
MEDIO- *elem.* „mediu, intermediar". (< fr. *médio-*, cf. la. *medius*)
mediocraţíe *s. f.* putere politică exercitată de oameni mediocri. (< fr. *médiocratie*)
mediocritáte *s. f.* **1.** caracterul, situaţia a ceea ce este mediocru. **2.** om fără talent, lipsit de merite. (< fr. *médiocrité*, lat. *mediocritas*)
mediocrizá *vb. tr., refl.* a face să devină, a deveni mediocru. (< mediocru + -iza)
mediócru, -ă *adj.* **1.** comun, obişnuit; mijlociu. **2.** cu capacităţi intelectuale reduse, fără valoare. (< fr. *médiocre*, lat. *mediocris*)
mediodorsál, -ă *adj.* **1.** (*anat.*) la mijlocul spatelui. **2.** *consoană ~ă* (şi *s. f.*) = consoană pentru articularea căreia dosul limbii se ridică la nivelul părţii mediane a vălului palatului. (< fr. *médiodorsal*)
mediopalatál, -ă *adj., s. f.* (fonem) articulat la înălţimea părţii mediane a palatului dur. (< fr. *médiopalatal*)
meditá *vb.* **I.** *intr.* a cugeta, a gândi adânc, a reflecta. **II.** *tr.* a pregăti în particular un elev, un student. (< fr. *méditer*, lat. *meditari*)
meditabúnd, -ă *adj.* cogitabund. (< it. *meditabundo*)
meditatív, -ă *adj.* înclinat spre meditare; gânditor. (< fr. *méditatif*)
meditativitáte *s. f.* însuşirea de a fi meditativ. (< meditativ + -itate)
meditatór, -oáre *s. m. f.* cel care meditează (II); preparator (II, 3). (< medita + -tor)
meditáţie *s. f.* **1.** gândire, cugetare îndelungată şi adâncă. **2.** poezie lirică filosofică în care poetul îşi pune unele probleme în legătură cu existenţa omenească. • scriere în proză asupra unui subiect filosofic, moral sau religios. **3.** lecţie particulară. (< fr. *méditation*, lat. *meditatio*)
mediteraneeán, -ă **I.** *adj.* referitor la Marea Medite-rană. ◊ *climă ~ă* = climă temperată, cu ierni blânde, caracteristică regiunilor din jurul Mediteranei. **II.** *s. n.* **1.** neogen. **2.** ansamblu de etaje ale miocenului. (< fr. *méditerranéen*)
médiu[1] *s. n.* **1.** natura, spaţiul înconjurător în care se află o fiinţă, un lucru etc.; complexul tuturor factorilor care afectează viaţa şi dezvoltarea organismelor. • orice substanţă în care se produce sau se propagă un fenomen. ◊ ~ *de cultură* = soluţie nutritivă sterilizată, pentru înmulţirea microbilor în laborator. **2.** substanţă care poate fi străbătură de un fluid. **3.** societatea, lumea în mijlocul căreia trăieşte cineva. **4.** persoană care pretinde că poate înlesni comunicarea cu spiritele în practicile oculte. (< lat. *medium*)
médiu[2], **-ie** *adj.* **1.** de (la) mijloc, mijlociu; care formează o medie. ◊ *învăţământ ~* = treaptă superioară învăţământului elementar; (*log.*) *termen ~* = al doilea termen al unui silogism, care leagă ceilalţi doi termeni. **2.** (*fig.*) moderat, echilibrat, ponderat. (< lat. *medius*)
mediúmnic, -ă *adj.* propriu pentru mediu[1] (4). (< fr. *médiumnique*)
mediumnitáte *s. f.* aptitudinea de mediu (4). (< fr. *mediumnité*)
médius *s. n.* degetul mijlociu al mâinii. (< fr. *médius*)
Medjlís *s. n.* parlamentul sau una dintre camere în unele ţări din Orient. (< fr. *medjliss*)
medóc *s. n.* vin bordeaux din regiunea Medoc (Franţa). (< fr. *Médoc*)
MEDUL(O)- *elem.* „măduvă". (< fr. *médullo-*, cf. lat. *medulla*)
medulár, -ă *adj.* **1.** referitor la măduva spinării sau a oaselor. ◊ *canal ~* = canal axial al oaselor lungi sau din interiorul coloanei vertebrale, plin cu măduvă; partea centrală a tijei dicotiledonatelor. **2.** cu aspect, de natura măduvei; referitor la măduva lemnului. (< fr. *médullaire*, lat. *medullaris*)
medulectomíe *s. f.* incizie a ţesutului medular. (< fr. *médullectomie*)
medulítă *s. f.* inflamaţie a măduvei osoase. (< fr. *médullite*)
meduloblást *s. n.* celulă primitivă a ţesutului neural. (< fr. *médulloblaste*)
meduloblastóm *s. n.* tumoare cerebrală (gliom) de consistenţă moale, friabilă. (< fr. *médulloblastome*)
medulocél *s. n.* hernie a măduvei spinării. (< fr. *médullocèle*)
medulocultúră *s. f.* metodă de diagnostic în bolile infecţioase, constând din cultivarea germenilor din măduva osoasă. (< fr. *médulloculture*)
medulós, -oásă *adj.* **1.** (*bot.;* despre organe) care conţine un fel de măduvă. **2.** de natura măduvei. (< fr. *méduleux*)
medulosclerózá *s. f.* scleroză a măduvei (spinării, osoase). (< fr. *médullosclérose*)
medulosuprarenál, -ă **I.** *adj.* referitor la ţesutul medulo şi la glanda suprarenală. **II.** *s. f.* partea internă a glandei suprarenale, care secretă adrenalină. (după fr. *médullosurrénale*)
medulosuprarenalóm *s. n.* tumoare benignă a substanţei medulare a glandei suprarenale. (după fr. *médullo-surrénalom*)
meduloterapie *s. f.* tratament preventiv al turbării prin inocularea de măduvă. (< fr. *médullothérapie*)
medulotransfúzie *s. f.* transfuzie cu măduvă osoasă. (< fr. *médullo-transfusion*)
meduzá *vb. tr.* (*rar*) a încremeni, a împietri de spaimă, de stupoare. (< fr. *méduser*)
medúză *s. f.* **1.** (*mit.*) gorgonă (1). **2.** animal marin celenterat, cu corpul gelatinos, transparent, în forma unei ciuperci. (< fr. *méduse*)

mefiá *vb. refl.* a nu avea încredere (în); a pune la îndoială, a suspecta. (< fr. *méfier*)
mefiént, -ă *adj.* neîncrezător, bănuitor. (< fr. *méfiant*)
mefiénță *s. f.* **1.** neîncredere, bănuială. **2.** suspiciune patologică; așteptare anxioasă a răului. (< fr. *méfiance*)
mefísto *s. n.* caschetă de lână tricotată la alpiniști și vânători, care acoperă fruntea cu un vârf triunghiular. (< it. *mefisto*)
mefistofél *s. m.* denumire a diavolului. (< fr. *méphistophélès*)
mefistofélic, -ă *adj.* (și *adv.*) diabolic; sarcastic, perfid. (< fr. *méphistophélique*)
mefític, -ă *adj.* cu miros urât; infect, nociv. (< fr. *méphitique*, lat. *mephiticus*)
mefitísm *s. n.* poluare a aerului prin emanații mefitice sau toxice. (< fr. *méphitisme*)
MEGA-/MEGAL(O)-, -megalíe *elem.* „(foarte) mare", „creștere", „un milion". (< fr. *méga-, mégal/o/-, -mégalie*, cf. gr. *megas, -los, megale*)
megaafácere *s. f.* afacere de mari proporții. (< mega- + afacere)
megabazinét *s. n.* dilatare congenitală a bazinetului. (< fr. *mégabasinet*)
megabít *s. m.* (*cib.*) unitate de măsură a informațiilor, de un milion de byți. (< fr. *mégabit*)
megabúlb *s. m.* dilatare a bulbului piloric. (< fr. *mégabulbe*)
megacaloríe *s. f.* termie[1] (2). (< fr. *mégacalorie*)
megacardíe *s. f.* mărire a volumului inimii. (< fr. *mégacardie*)
megacarioblást *s. n.* celulă mare, din măduva osoasă, ocupată arpoape în întregime de nucleu. (< fr. *mégacaryoblaste*)
megacariocít *s. n.* celulă uriașă a măduvei roșii din os, a cărei citoplasmă se fragmentează, în plăcuțele sangvine. (< fr. *mégacaryocyte*)
megacariocitóză *s. f.* abundență excesivă, în măduva osoasă, a megacariocitelor. (< fr. *mégacaryocytose*)
megacefál, -ă *adj.* care prezintă megacefalie; megalocefal. (< fr. *megacéphale*)
megacefalíe *s. f.* dezvoltare exagerată a craniului; megalocefalie. (< fr. *mégacéphalie*)
megacéros *s. m.* mamifer rumegător fosil din familia cerbului, cu coarne late, din epocile glaciare din cuaternar. (< fr. *mégacéros*)
megacíclu *s. m.* megahertz. (< fr. *mégacycle*)
megacolón *s. n.* dilatare a colonului[3]. (< fr. *mégacôlon*)
megaconcért *s. n.* concert de mare importanță. (< mega- + concert)
megaconcúrs *s. n.* concurs de mare importanță. (*mega* + *concurs*)
megacorúpție *s. f.* mare corupție. (< mega- + corupție)
megacósmos *s. n.* cosmosul luat ca un tot, infinit. (< engl. *megacosmos*)
megadínă *s. f.* unitate de măsură pentru forță, egală cu un milion de dine. (< fr. *mégadyne*)
megadolihocolón *s. n.* dilatare și lungire a colonului3. (< fr. *mégadolichocolon*)
megaduodén *s. n.* dilatare a duodenului. (< fr. *mégaduodénum*)
megaelectronvólt *s. m.* unitate de măsură pentru ener-gie, de un milion de electronvolți. (< fr. *mégaélectronvolt*)
megaérg *s. m.* unitate de măsură pentru energie, de un milion de ergi. (< fr. *mégaerg*)
megaesofág *s. n.* dilatare enormă a esofagului. (< fr. *méga-oesophage*)
megaevolúție *s. f.* (*biol.*) totalitatea fenomenelor care au dus la apariția încrengăturilor, ordinelor și claselor. (< fr. *mégaévolution*)
megafarád *s. m.* unitate de capacitate electrică, de un milion de farazi. (< fr. *mégafarad*)
megafestivál *s. n.* festival de mare întindere. (< mega- + festval)
megafón *s. n.* **1.** difuzor de mare intensitate sonoră. **2.** cornet acustic mare pentru comunicări și ordine la distanță. (< fr. *mégaphone*)
megagráf *s. n.* planșetă de desen cu suport, cu orice înclinație. (< fr. *mégagraphe*)
megahertz /-hérț/ *s. m.* unitate de măsură pentru frecvență, de un milion de hertzi; megaciclu. (< fr. *mégahertz*, germ. *Megahertz*)
megahít *s. n.* (*muz.*) hit cu foarte mare audiență la public. (< mega- + hit)
MEGAL(O)- v. m e g a - .
megalencefalíe *s. f.* mărime de volum a encefalului; megacefalie. (< fr. *mégalencéphalie*)
Megalenzíi *s. n. pl.* sărbători în cinstea zeiței Cibele, care se celebrau între 4 și 10 aprilie. (< lat. *Megalensia*)
megalhepatíe *s. f.* mărire a ficatului cauzată de o boală, de un efort deosebit al inimii etc. (< fr. *mégalhépatie*)
-megalíe v. m e g a - .
megalít *s. m.* nume generic dat unor blocuri mari de piatră necioplită din epoca preistorică, monumente fune-rare sau de cult. (< fr. *mégalithe*)
megalític, -ă *adj.* de megaliți. (< fr. *mégalithique*)
megalitísm *s. n.* mișcare spirituală care preconiza construirea de morminte megalitice. (< fr. *mégalithisme*)
MEGALO- v. m e g a l (o) .
megaloblást *s. n.* globulă roșie cu nucleu de mari dimensiuni; metrocit. (< fr. *mégaloblaste*)
megalocefál, -ă *adj.* megacefal. (< fr. *mégalocéphale*)
megalocefalíe *s. f.* megacefalie. (< fr. *mégalocéphalie*)
megalocít *s. n.* hematie de dimensiuni mari. (< fr. *mégalocyte*)
megalocitóză *s. f.* anemie pernicioasă provocată de megalocitele din sânge. (< fr. *mégalocytose*)
megalodónt, -ă **I.** *adj.* cu dinții mari. **II.** *s. n. pl.* lamelibranhiate herodonte fosile cu cochilia groasă, având pe fiecare valvă doi dinți groși. (< engl. *megalodont*)
megalofobíe *s. f.* teamă patologică de obiecte mari. (< megalo- + -fobie[2])
megaloftalmíe *s. f.* mărime congenitală a diametrului globular ocular. (< fr. *mégalophtalmie*)
megalomán, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (cel) care își supraeva-luează meritele; grandoman. **2.** (suferind) de megalomanie (2). (< fr. *mégalomane*)
megalomaníe *s. f.* **1.** faptul de a fi megaloman (1). **2.** nebunie în obsesia măririi, a gloriei, a grandorii; grandomanie. (< fr. *mégalomanie*)
megalopólis *s. n.* aglomerație urbană enormă, din contopirea mai multor orașe. (< fr. *mégalopolis*, engl. *megalopolis*)
megalopsihíe *s. f.* macropsihie. (< engl. *megalopsichia*)
megalosplanhníe *s. f.* hipertrofiere a viscerelor. (< fr. *mégalosplanchnie*)
megalosplenía *s. f.* mărire a splinei, în anumite boli; splenomegalie. (< fr. *mégalosplénie*)
megalotimíe *s. f.* creștere în volum a timusului. (< fr. *mégalothymie*)
megalozáur *s. m.* dinozaurian care, în mers, se sprijinea pe coadă. (< fr. *mégalosaure*)
megamall /-mól/ *s. n.* mall de imensă extindere. (< *mega-* + *mall*)
megamétru *s. n.* unitate de lungimi, de un milion de metri. (< fr. *mégamètre*)
megaofértă *s. f.* (*rar*) supraofertă. (< mega- + ofertă)
megaparséc *s. m.* unitate de măsură a distanțelor interastrale, de un milion de parseci. (< fr. *mégaparsec*)
megapír *s. n.* aliaj din nichel, fier, crom și aluminiu, în rezistențele electrice. (< germ. *Megapir*)
megaprémiu *s. m.* premiu de mare valoare. (< mega- + premiu)
megaproiéct *s. n.* proiect de mare extindere. (< mega- + proiect)
megaprotést *s. n.* manifestație uriașă revendicativă a unor oameni nemulțumiți. (< mega- + protest)
megaptér *s. m.* mamifer cetaceu rar, cu înotătoare lungi, asemănătoare balenei. (< fr. *mégaptère*)
megareliéf *s. n.* formă de relief de mare întindere, prin continente și bazine oceanice. (< rus. *megarelief*)
megáric, -ă **I.** *adj. școală ~ă* = școală filosofică grecească întemeiată de Euclid din Megara, care căuta să unească etica idealistă a lui Socrate cu doctrina eleată asupra existenței im-

uabile, susținând că singura existență reală ar fi binele. **II.** *adj., s. m.* (adept) al acestei școli. (< fr. *mégarique*)

megarón *s. n.* (în Grecia antică) încăpere principală a casei de locuit, delimitată la intrare de două ziduri sau șiruri de coloane formând o verandă. (< fr. *mégaron*, gr. *megaron*)

megascandál *s. n.* scandal de mari proporții. (< *mega-* + *scandal*)

megascópic, -ă *adj.* (despre observare) cu ajutorul lupei sau numai cu ochiul liber. (< fr. *mégascopique*)

megashapping /-șeipíng/ *s. n.* shapping de mari proporții. (< *mega-* + *shapping*)

megashów /-șóu/ *s. n.* foarte mare show. (< mega- + show)

megaspérm *s. n.* aliaj de nichel, fier și mangan, cu înaltă permeabilitate magnetică. (< germ. *Megaperm*)

megastár *s. n.* superstar. (< *mega-* + *star*)

megaștiință *s. f.* teorie generală a cercetării științifice. (< mega- + știință)

megatériu *s. m.* mamifer erbivor fosil mai mare decât elefantul. (< fr. *mégathérium*, lat. *megatherium*)

megatérm, -ă *adj. (biol.;* despre organisme) adaptat la temperaturi ridicate. (< germ. *megatherm*)

megatérmic, -ă *adj.* cu climat tropical. (< fr. *mégathermique*)

megatónă *s. f.* **1.** unitate de măsură pentru greutăți, de un milion de tone. **2.** unitate de măsură echivalentă cu forța unei explozii de un milion de tone de trinitrotoluen. (< fr. *mégatonne*)

megatónic, -ă *adj.* (despre explozii nucleare) de forța megatonelor. (< fr. *mégatonnique*)

megauretér *s. n.* dilatație a ureterului. (< fr. *méga-uretère*)

megavólt *s. m.* unitate de măsură a tensiunii electrice, de un milion de volți. (< engl. *megavol*)

megawátt *s. m.* unitate de măsură a puterii, de un milion de wați. (< fr. *mégawatt*)

megéră *s. f.* (*mit.*) una dintre cele trei Erinii; (*p. ext.*) femeie rea, arțăgoasă, cicălitoare; xantipă. (< fr. *mégère*)

meglenít, -ă *adj., s. m. f.* meglenoromân. (< Meglen + -it)

meglenoromân, -ă **I.** *s. m. pl.* populație de origine română din sudul Pen. Balcanice. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație; meglenit. • (*s. f.*) idiom al limbii române vorbit de meglenoromâni. (< Me-glen/Macedonia/ + *român*)

megohm /megom/ *s. m.* unitate de măsură a rezistenței electrice, de un milion de ohmi. (< fr. *mégohm*)

megohmétru *s. n.* instrument gradat pentru măsurarea rezistențelor în megohmi. (< fr. *mégohmmètre*)

mehárí *s. m.* dromader domestic din Africa. (< fr. *méhari*)

meharíst *s. m.* călăreț pe un mehari. (< fr. *méhariste*)

MEIO- *elem.* „mai mic". (< fr. *méio-*, cf. gr. *meion*)

meiospór *s. m.* (*biol.*) spor rezultat din meioză. (< fr. *méiospore*)

meiotérmic, -ă *adj.* (*bot.*; despre organisme) care trăiește în zonele reci ale globului. (< fr. *meiothermique*)

meiótic, -ă *adj.* referitor la meioză. (< fr. *méiotique*)

meiózã *s. f.* diviziune celulară în cursul căreia are loc reducerea numărului de cromozomi. (< fr. *méiose*)

meistergesang /máistărghezang/ *s. n.* totalitatea creațiilor poetice cu caracter didactic ale meistersängerilor. (< germ. *Meistergesang*)

meistersänger /máistărzengăr/ *s. m.* nume dat unor cântăreți și poeți germani din Evul Mediu, aparținând burgheziei orășenești, organizați în asociații, cu reguli de compoziție minuțios codificate. (< germ. *Meistersänger*)

mel[1] *s. m.* unitate de măsură pentru înălțimea sunetului, egală cu a mia parte din înălțimea unui sunet având o putere de o mie de hertzi. (< engl. *mel*)

-mél[2] v. melo[1]-.

-mél[3] v. meli-.

melafír *s. n.* rocă porfirică din feldspat, plagioclaz, olivină etc. (< fr. *mélaphyre*)

melalgíe *s. f.* nevralgie a membrelor (inferioare). (< fr. *mélalgie*)

melaminát, -ă *adj.* tratat cu melamină. (< melamină)

melamínă *s. f.* material plastic rezistent, pe bază de rășină sintetică, folosit pentru furniruirea mobilei de bucătărie, a unor panouri decorative etc. (< fr. *mélamine*)

MELAN(O)- *elem.* „negru". (< fr. *mélan/o/-*, cf. gr. *melas, -nos*)

melánă *s. f.* fibră textilă sintetică cu proprietăți asemănătoare lânii. (< me/tan/ + *-lană*, n. com.)

melancólic, -ă *adj.* **1.** (și *s., adv.*) stăpânit de melancolie; deprimat. • care exprimă melancolie; trist, posomorât. **2.** care suferă de melancolie (2). (< fr. *mélancolique*)

melancolíe *s. f.* **1.** stare de tristețe, de deprimare, însoțită de dorința de visare și singurătate. **2.** boală psihică manifestată prin tristețe, apatie, delir, anxietate și obsesia sinuciderii. (< fr. *mélancolie*, lat. *melancholia*)

melancolizá *vb. refl.* a deveni melancolic. (< fr. *mélancoliser*)

melanemíe *s. f.* colorație în negru a sângelui, datorită prezenței pigmenților melanici. (< fr. *mélanémie*)

melanezián, -ă **I.** *s. m. pl.* populație negroidă din Melanezia (Oceania). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. **o** *limbi ~ene* = limbi vorbite de melanezieni. (< fr. *mélanésien*)

melanhidróză *s. f.* bromhidroză. (< fr. *mélanhidrose*)

melánic, -ă *adj.* care conține melanină. (< fr. *mélanique*)

melanínă *s. f.* pigment negru sau brun-închis, la suprafața pielii sub influența razelor solare. (< fr. *mélanine*)

melanísm *s. n.* **1.** pigmentație neagră excesivă a pielii și a părului. **2.** (*biol.*) mutație recesivă care face să apară indivizi de culoare neagră. • tendință a unor organe vegetale de a prezenta o culoare închisă. (< fr. *mélanisme*)

melanít *s. n.* granat[1] de culoare neagră, în rocile eruptive alcaline. (< fr. *mélanite*)

melánj *s. n.* **1.** amestec. **2.** (*text.*) fir din diverse sorturi de fibre de culori diferite; (*p. ext.*) țesătură din astfel de fire. (< fr. *mélange*)

melanjór *s. n.* utilaj în care se efectuează amestecarea produselor fluide sau solide pentru a se omogeniza. (< fr. *mélangeur*)

melanoblást *s. n.* celulă care produce melanină. (< fr. *mélanoblaste*)

melanoblastóm *s. n.* nevocarcinom. (< fr. *mélanoblastome*)

melanoblastóză *s. f.* afecțiune caracterizată prin formațiuni pigmentare multiple. (< fr. *mélanoblastose*)

melanocít *s. n.* celulă a pielii care conține melanină și asigură protecția organelor interne contra radiațiilor solare. (< fr. *mélanocyte*)

melanocitóm *s. n.* nevocarcinom. (< fr. *mélanocytome*)

melanodérm, -ă *adj.* de rasă neagră. (< fr. *mélanoderme*)

melanodermíe *s. f.* pigmentație excesivă a pielii în urma unor afecțiuni cronice. (< fr. *mélanodermie*)

melanodermítă *s. f.* denumire generică pentru dermitele cu pigmentație melanică. (< fr. *mélanodermite*)

melanodonție *s. f.* distrofie a dinților de lapte, care capătă o culoare brună și suferă de o distrugere progresivă. (< fr. *mélanodontie*)

melanofór *s. m.* crematofor care conține melanină. (< fr. *mélanophore*)

melanogenéză *s. f.* formare de pigment melanic. (< fr. *mélanogenèse*)

melanoíd, -ă *adj.* asemănător cu melanomul. (< fr. *mélanoïde*)

melanóm *s. n.* tumoare a celulelor pigmentare care conțin melanină. (< fr. *mélanome*)

melanonichíe *s. f.* pigmentație în negru a unghiilor. (< engl. *melanonychia*)

melanosarcóm *s. n.* tumoare malignă din celule care conțin melanină. (< fr. *mélanosarcome*)

melanotríh, -ă *adj.* cu părul negru. (< fr. *mélanotique*)

melanotropínă *s. f.* hormon al lobului mijlociu al hipofizei, care stimulează secreția de melanină. (< germ. *Melanotropin*)

melanóză *s. f.* **1.** acumulare patologică de melanină în diferite țesuturi. **2.** boală a plantelor, cauzată de ciuperci, care se manifestă prin înnegrirea unor organe. (< fr. *mélanose*)

melanterít *s. n.* sulfat natural hidratat de fier, verde-deschis; calaican. (< fr. *mélantérite*)

melanuríe *s. f.* prezența de pigment melanic în urină. (< fr. *mélanurie*)

melásă *s. f.* reziduu siropos, de culoare brună, rezultat la fabricarea zahărului. (< fr. *mélasse*, germ. *Melasse*, it. *melassa*)

melasór *s. n.* agregat folosit pentru melasă. (< melasă + -or)
melatonínă *s. f.* hormon secretat de glanda pineală, înrudită cu serotonina, care acționează asupra melanocitelor. (< germ. *Melatonin*)
melchít *s. m.* nume dat de către monofiziți catolicilor, aplicat astăzi ortodocșilor și catolicilor de rit bizantin din Orientul Apropiat arab. (< fr. *melchite*)
meléná *s. f.* evacuare de scaun negru, prin hemoragie intestinală. (< fr. *méléna*)
meléu *s. n.* *(sport)* luptă corp la corp; *(spec.)* grămadă la rugbi. (< fr. *mêlée*)
MELI-, -mél *elem.* „miere, nectar". (< fr. *melli-, -mel*, cf. lat. *mel, mellis*)
mélia *s. m.* arbore cu ciorchini lungi de flori odorante, originar din Asia, cultivat în sud. (< fr. *mélia*, gr. *melia*, frasin)
meliacée *s. f. pl.* familie de plante: melia. (< fr. *méliacées*)
mélic, -ă *adj.* referitor la muzică. • referitor la poezia lirică corală a grecilor. (< fr. *mélique*, gr. *melikos*)
-melíe v. melo[1]-.
melifág, -ă *adj.* care se hrănește cu miere; melivor. (< lat. *melliphagus*)
melifér, -ă **I.** *adj.* **1.** (despre plante) cu flori din al căror nectar albinele prepară mierea. **2.** (despre regiuni) bogat în plante melifere (1). **II.** *s. f. pl.* grup de insecte himenoptere: albinele, viespile etc. (< fr. *mellifère/s/*)
melífic, -ă *adj.* care produce miere. (< fr. *mellifique*)
melificáție *s. f.* elaborarea mierii de către albine. (< fr. *mellification*)
meliflúu, -ă *adj.* **1.** care are dulceața mierii. **2.** (despre stil) curgător și armonios. • *(peior.)* fad, dulceag. (< fr. *melliflu*)
melilít *s. n.* silicat natural de aluminiu și calciu. (< fr. *mélilite*)
melimítă *s. f.* exploziv pe bază de acid picric; lidită (2). (< fr. *mélinite*, germ. *Melinit*)
melioidóză *s. f.* infecție septicemică, asemănătoare morvei, în Extremul Orient și Madagascar, transmisă de rozătoare și oi. (< fr. *mélioïdose*)
melioratív, -ă *adj.* (despre cuvinte, expresii) cu sens laudativ. (< fr. *mélioratif*)
meliorísm *s. n.* concepție care proclamă posibilitatea de ameliorare continuă a lumii; denumire dată unor concepții sociale reformiste. (< fr. *méliorisme*)
melioríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al meliorismului. (< fr. *méliorisme*)
melísă *s. f.* plantă erbacee meliferă din familia labiatelor, cu frunze care conțin un ulei sedativ; roiniță. • băutură alcoolică aromată obținută prin fermentarea frunzelor acestei plante. (< fr. *mélisse*, lat. *melissa*)
melismátic, -ă **I.** *adj. (muz.;* despre compoziții) cu melisme, de coloratură. **II.** *s. f.* totalitatea ornamentelor într-o compoziție; arta de a compune cu melisme. (< fr. *mélismatique*)
melísmă *s. f.* ornament în muzica vocală cuprinzând pe o singură silabă mai multe sunete alăturate unui sunet principal; înfloritură melodică. (< it. *melisma*, fr. *mélisme*)
melisofobíe *s. f.* teamă de albine. (< engl. *melissophobia*)
melisoterapíe *s. f.* tratament cu venin de albine. (< gr. *melissa*, albină + *-terapie*[2])
MELIT(O)- *elem.* „albină". (< fr. *mélitto*, cf. gr. *melitta*)
melítă *s. f.* sirop de zahăr care înlocuiește mierea. • medicament preparat cu miere. (< fr. *méllite*)
melitemíe *s. f.* prezența de zahăr de orice natură în sânge. (< fr. *mélitémie*)
melitofíl, -ă *adj.* (despre plante) polenizat de albine. (< fr. *mélittophile*)
melituríe *s. f.* prezența de zahăr de orice natură în urină. (< fr. *méliturie*)
melivór, -ă *adj.* melifag. (< fr. *mellivore*)
MELO[1]-, -mél, -melíe *elem.* „extremitate, membru". (< fr. *mélo-, -méle, -mélie*, cf. gr. *melos*)
MELO[2]- *elem.* „cântec, melodie, muzică". (< fr. *mélo-*, cf. gr. *melos*)
melocórd *s. n.* instrument electronic care emite sunete neobișnuite, prin modificarea frecvențelor după dorința interpretului. (< fr. *mélocorde*)
melód *s. m.* compozitor de cântece religioase din primele secole ale creștinismului oriental. (< fr. *mélode*, gr. *melodos*)
melódic, -ă **I.** *adj.* melodios, armonios. ○ *mod* ~ = mod care se sprijină pe atracția melodică, pe un singur sunet stabil (tonica). **II.** *s. f.* ramură a științei muzicii care se ocupă cu studiul melodiei. (< fr. *mélodique*)
melodicitáte *s. f.* calitatea de a fi melodios; armonie. (< melodic + -itate)
melodícizá *vb. tr.* a da un caracter melodic (versurilor). (< melodic + -iza)
melodíe *s. f.* **1.** succesiune expresivă de sunete muzicale care alcătuiesc un cântec; *(p. ext.)* compoziție muzicală, cântec. **2.** *(fig.)* muzicalitate. (< fr. *mélodie*, it., lat. *melodia*)
melodimétru *s. n. (fon.)* aparat electronic pentru cercetări asupra intonației. (< fr. *mélodimètre*)
melodiós, -oásă *adj.* care emite sunete plăcute; armonios. (< fr. *mélodieux*)
melodíst, -ă *s. m. f.* compozitor de melodii. (< fr. *mélodiste*)
melódium *s. n.* denumire veche a armoniului. (< fr. *mélodium*)
melodramátic, -ă *adj.* **1.** referitor la melodramă. **2.** de un patetism exagerat, fals. (< fr. *mélodramatique*, it. *melodrammatico*)
melodramatísm *s. n.* caracter melodramatic. • exprimare exaltată a sentimentelor. (< melodramat/ic/ + *-ism*)
melodramatizá *vb. tr.* **1.** a face să devină melodramatic. **2.** a da un caracter melodramatic. (< fr. *mélodramatiser*)
melodramatizánt, -ă *adj.* care melodramatizează. (< melodramatiza + -ant)
melodrámă *s. f.* **1.** (în tragedia antică greacă) dialog cântat între corifeu și un personaj. **2.** dramă care utiliza acompaniamentul muzical pentru a marca intrarea sau ieșirea personajelor din scenă. **3.** operă dramatică scrisă într-un stil emfatic, cu acțiune complicată, neverosimilă, în care comicul alternează cu dramaticul. (< fr. *mélodrame*)
meloe *s. f.* insectă coleopteră fără aripi, cu elitrele atrofiate, care trăiește pe pajiști și fânețe. (< fr. *méloé*)
melofób, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care nu suferă muzica. (< fr. *mélophobe*)
melofobíe *s. f.* aversiune patologică față de muzică. (< fr. *mélophobie*)
melofón *s. n.* instrument muzical din familia alămurilor, asemănător cornului, cu pistoane. (< engl. *mellophone*)
melográn *s. m.* arbust mediteranean ornamental, cu frunze lanceolate, cu flori roșii și fructul comestibil; rodiu, rodier. (< it. *melograno*)
meloíde *s. f. pl.* familie de insecte vezicante: cantarida și meloea. (< fr. *méloïdés*)
melomán, -ă *s. m. f.* iubitor (pasionat) de muzică (clasică); muzicoman. (< fr. *mélomane*)
melomanía *s. f.* pasiune, preferință deosebită pentru muzică; muzicomanie. (< fr. *mélomanie*)

melomél *s. m.* monstru care prezintă melomelie. (< fr. *mélomèle*)
melomelíe *s. f.* monstruozitate caracterizată prin dedublarea membrelor. (< fr. *mélomélie*)
melón[1] *s. n.* gambetă. (< fr. *melon*)
melón[2] *s. m.* pepen galben; cantalup. (< fr. *melon*, lat. *melo*)
melonídă *s. f.* peponidă. (< fr. *mélonide*)
melopée *s. f.* **1.** (la vechii greci) ansamblu de reguli referitoare la cânt. **2.** declamație muzicală, de formă liberă; *(p. ext.)* melodie monotonă lentă. (< fr. *mélopée*)
melopéic, -ă *adj.* de melopee (2); melodios; monoton. (< melopee + -ic)
meloplastíe *s. f.* refacere chirurgicală a feței. (< fr. *méloplastie*)
mélos *s. n.* **1.** melodie, cântec; *(p. ext.)* muzică. **2.** aspectul melodic al muzicii. (< gr. *melos*)
meloterápic, -ă *adj.* referitor la meloterapie. (< fr. *mélothérapique*)

meloterapíe *s. f.* muzicoterapie. (< fr. *mélothérapie*)
melotipíe *s. f.* culegere a notelor muzicale cu material tipografic mobil. (< fr. *mélotypie*)
melotomíe *s. f.* embriotomie constând în secționarea unui membru al fătului mort. (< fr. *mélotomie*)
melotrón *s. n.* instrument electroacustic cu clape destinat reproducerii sonorităților suflătorilor și coardelor, la care acționarea claviaturii pune în mișcare benzi conținând imprimări ale instrumentelor respective. (< engl. *mellotron*)
melșpaiz *s. n.* prăjitură de casă. (< germ. *Mehlspeise*)
melusínă *s. f.* **1.** figură mitologică fantastică, imaginată jumătate pește și jumătate femeie. **2.** fetru cu păr lung. (< fr. *mélusine*)
membranacéu, -ée *adj.* membranos. (< lat. *membranaceus*)
membranál, -ă *adj.* al membranei. (< membrană + -al)
membránă *s. f.* **1.** țesut animal sau vegetal, subțire și flexibil, care delimitează, acoperă și susține organele. **2.** foiță subțire care separă două medii. **3.** placă subțire și flexibilă care produce sau transmite sunetele prin vibrații. • diafragmă. (< lat., it. *membrana*, fr. *membrane*)
membranifér, -ă *adj.* prevăzut cu membrană. (< fr. *membranifère*)
membranofón, -ă *adj.* (despre instrumente muzicale) care produce sunetele prin punerea în vibrație a unei membrane întinse. (< germ. *Membranophon*)
membranós, -oásă *adj.* de forma și structura unei membrane; membranaceu. (< fr. *membraneux*)
mémbru, -ă **I.** *s. m. f.* cel care face parte dintr-o asociație, dintr-o organizație socială, politică sau culturală, dintr-o alianță etc. **II.** *s. n.* **1.** denumire dată brațelor și picioarelor la om, picioarelor sau labelor la animale. ◊ ~ *viril* = penis. **2.** fiecare parte a unei propoziții, fraze sau a unui period. **III.** *s. m.* fiecare dintre cele două părți ale unei ecuații. • fiecare dintre părțile rapoartelor unei proporții. (<lat. *membrum*, fr. *membre*)
meménto *s. n.* **1.** semn, notă care aduce aminte de ceva. **2.** carte care cuprinde în rezumat cunoștințele de bază ale unei științe, discipline etc. **3.** listă de spectacole sau de conferințe, publicată în presă. (< fr. *mémento*, lat. *memento*, amintește-ți)
meménto móri *loc. adv.* adu-ți aminte că vei muri. (< lat. *memento mori*)
memorá *vb. tr.* a reține în memorie; a memoriza. (< fr. *mémorer*, lat. *memorare*)
memorábil, -ă *adj.* demn de ținut minte; important. (< fr. *mémorable*, lat. *memorabilis*)
memorabilitáte *s. f.* caracterul a ceea ce poate fi reținut prin memorie. (< fr. *mémorabilité*)
memorabilizá *vb. tr.* a evoca prin prezentarea unor documente, inscripții, tablouri, statui etc. în sanctuare, muzee a unor acte istorice. (< memorabil + *-iza*)
memoránd *s. n.* jumătate dintr-o hârtie de scrisoare, pentru scurte comunicări. (< fr. *mémorandum*)
memorandíst *s. m.* semnatar al unui memorandum. (< memorand/um/ + *-ist*)
memorándum *s. n.* document, memoriu conținând expunerea unor chestiuni, a unor stări de lucruri de ordin diplomatic, politic etc. (< lat. *memorandum*, germ. *Memorandum*, fr. *mémorandum*)
memoratív, -ă *adj.* comemorativ. (< fr. *mémoratif*)
memoratór *s. n.* **1.** carte care cuprinde rezumativ tabele, formulare, definiții etc., în știință și în tehnică; memento (1). **2.** memorie (3). (< fr. *mémorateur*)
memoriál, -ă **I.** *adj.* care servește pentru a aminti un eveniment important, o personalitate etc. **II.** *s. n.* **1.** scriere literară înrudită cu însemnările de călătorie și cu memoriile, în care se consemnează anumite realități. **2.** monument comemorativ. (< fr. *mémorial*, (II, 2) engl. *memorial*, lat. *memoriales*, germ. *Memorial*)
memorialíst, -ă *s. m. f.* autor de memoriale (II, 1) sau de memorii (3). (< fr. *mémorialiste*)
memorialístic, -ă **I.** *adj.* referitor la memorialistică. **II.** *s. f.* gen de scrieri care cuprinde memorii; toalitatea lucrărilor de acest gen. (< memorial + -istic/ă/)
memórie *s. f.* **1.** capacitate a creierului omenesc de a reține, recunoaște și reproduce ceea ce și-a însușit anterior. **2.** amintire. • amintire păstrată de posteritate pentru oamenii iluștri. **3.** parte componentă a unui sistem electronic de calcul în care se memorează informațiile; memorator (2). (< lat., it. *memoria*)
memoriscóp *s. n.* aparat electronic de afișare pentru memorare. (< engl. *memoriscope*)
memóriu *s. n.* **1.** expunere documentată amplă asupra unei probleme, a unui fapt. • expunere scrisă a activității științifice, didactice etc. desfășurate de cineva. **2.** (*pl.*) culegere de lucrări, conferințe etc. făcute în cadrul unei societăți literare, științifice etc. **3.** (*pl.*) scriere cuprinzând însemnări asupra evenimentelor petrecute în timpul vieții autorului, la care a luat și el parte. **4.** cerere în care motivele și faptele sunt expuse pe larg. (< lat. *memorium*, fr. *mémoire*)
memorizá *vb. tr.* **1.** a memora. **2.** (*inform.*) a conserva o informație sau un rezultat intermediar în memoria (3) unui ordinator. (< fr. *mémoriser*)
memorizáre *s. f.* acțiunea de a memoriza; metodă de învățare pe dinafară a unor cunoștințe; exercițiu de memorare. (< memoriza)
menádă *s. f.* **1.** (*mit.*) femeie mânioasă care îl însoțea pe Dionyos, zeul beției; bacantă. **2.** (*fig.*) femeie exaltată, furioasă. (< fr. *ménade*)
menáj *s. n.* **1.** gospodărie; munca gospodinei. **2.** căsnicie; viață de familie. (< fr. *ménage*)
menajá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a trata atent și binevoitor, a se purta bine față de cineva. **2.** a folosi cu chibzuință, a cruța. **II.** *refl.* a-și cruța puterile, a se îngriji. (< fr. *ménager*)
menajaménț *s. n.* menajare. • (*pl.*) tact, grijă față de sensibilitatea cuiva. (< fr. *ménagement*)
menajér, -ă **I.** *adj.* referitor la gospodărie; de menaj. **II.** *s. f.* gospodină. • femeie angajată să conducă gospodăria cuiva. (< fr. *ménager*)
menajerîe *s. f.* colecție de animale sălbatice (rare, exotice); loc special amenajat unde sunt ținute astfel de animale. (< fr. *ménagerie*, germ. *Menagerie*)
menárhă *s. f.* momentul declanșării primei menstruații. (< germ. *Menarche*)
mendeleéviu *s. n.* element transuranic sintetic din grupa actinidelor. (< fr. *mendélévium*)
mendelián, -ă *adj., s. m. f.* mendelist. (< fr. *mendélien*)
mendelísm *s. n.* concepție biologică potrivit căreia transmiterea caracterelor ereditare se face după anumite legi fixe, independent de acțiunea și influența mediului exterior asupra organismului. (< fr. *mendélisme*)
mendelíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al mendelismului; mendelian. (< fr. *mendéliste*)
mendicitáte *s. f.* cerșetorie; cerșit. (< fr. *mendicité*, lat. *mendicitas*)
menéhm *s. m.* persoană care se aseamănă foarte mult cu alta. (< fr. *ménechme*)
menestrándie *s. f.* arta menestrelilor. • trupă de menestreli; corporație a menestrelilor. (< fr. *ménestrandie*)
menestrél *s. m.* poet-muzicant ambulant din Evul Mediu, care cânta și recita versuri acompaniindu-se cu un instrument; (*p. ext.*) cântăreț popular. (< fr. *ménestrel*)
menhidróză *s. f.* secreție sudorală la femei în timpul menstruației. (< fr. *menhidrose*)
menhír *s. n.* monument (funerar) megalitic, din blocuri de piatră neprelucrată dispuse vertical, în aliniamente, sau izolate. (< fr. *menhir*)
meniánă *s. f.* balcon sau terasă exterioară la casele romane ori italienești. (< fr. *méniane*, lat. *menianum*)
-menie v. meno[1]-.
menilít *s. n.* rocă sedimentară silicioasă, opal, argilă și hidroxid de fier, neagră sau brună, cu aspect vărgat. (< fr. *ménilite*)
MENING(O)- *elem.* „meninge", „membrană". (< fr. *méning/o/-*, cf. gr. *menix, -ngos*)
menínge *s. n.* fiecare dintre cele trei membrane care învelesc creierul și măduva spinării (dura mater, pia mater și arahnoida). (< fr. *méninge*)

meningeál, -ă *adj.* al meningelor; meningian. (< germ., engl. *meningeal*)
meningián, -ă *adj.* meningeal. (< fr. *méningien*)
meningióm *s. n.* tumoare benignă a meningelor. (< fr. *méningiome*)
meningísm *s. n.* sindrom caracterizat prin aceleași manifestări întâlnite în meningită. (< fr. *méningisme*)
meningítă *s. f.* inflamație (infecțioasă) a meningelor. (< fr. *méningite*)
meníngític, -ă *adj.* de natura meningitei. (< fr. *méningitique*)
meningoblást *s. n.* celulă nevroglică transformată care intră în compunerea unui meningoblastom. (< fr. *ménin-goblaste*)
meningoblastóm *s. n.* tumoare meningiană, din me-ningoblaste. (< fr. *méningoblastome*)
meningocél *s. n.* hernie a meningelor, printr-o breșă craniană. (< fr. *méningocèle*)
meningocóc *s. m.* microb patogen al meningitei cerebrospinale. (< fr. *méningocoque*)
meningococíe *s. f.* septicemie datorată prezenție me-ningococului în sânge. (< fr. *méningococcie*)
meningoencefalítă *s. f.* inflamație a meningelor și a creierului. (< fr. *méningo-encéphalite*)
meningomalacíe *s. f.* ramoliție patologică a meningelor. (< fr. *méningo-malacie*)
meningomielítă *s. f.* inflamație a măduvei spinării și a meningelor ei. (<fr. *méningomyélite*)
meningopatíe *s. f.* denumire generică dată afecțiunilor meningelor. (< fr. *méningopathie*)
meningorafíe *s. f.* sutură a pahimeningelui. (< fr. *me-ningorraphie*)
meningoragíe *s. f.* hemoragie meningiană. (< fr. *mé-ningorragie*)
meningotífus *s. n.* formă meningiană a febrei tifoide. (< fr. *méningo-typhus*)
menisc[1] *s. n.* **1.** curbură a suprafeței unui lichid într-un tub (capilar). • lentilă convexă pe o parte și concavă pe cealaltă. **2.** (*anat.*) cartilaj în formă de disc, între articulații. (< fr. *ménisque*)
MENISC[2]**(O)-** *elem.* „menisc articular". (< fr. *ménisc/o/-*, cf. gr. *meniskos*)
meniscál, -ă *adj.* al meniscului (2). (< fr. *méniscal*)
meniscectomie *s. f.* ablațiune a unui menisc (2). (< fr. *ménis-cectomie*)
meníscită *s. f.* inflamație a meniscurilor (2). (<fr. *méniscite*)
meniscografíe *s. f.* radiografie a meniscurilor genunchiu-lui. (< fr. *méniscographie*)
meniscopatie *s. f.* afecțiune a cartilajelor articulației genunchiului. (< fr. *méniscopathie*)
meniscopexíe *s. f.* sutură a fragmentelor meniscului articular după traumatism. (< fr. *méniscopexie*)
meniscotóm *s. n.* instrument chirurgical pentru secțio-narea meniscului articular. (< fr. *méniscotome*)
meníu *s. n.* **1.** listă a felurilor de mâncare și a băuturilor servite la o masă, la un banchet etc. **2.** (*inform.*) parte a unui program, afișată pe ecranul calculatorului care oferă utilizatorului mai multe opțiuni. (< fr. *menu*)
MENO[1]**-, -menie** *elem.* „lunar", „ciclu menstrual". (< fr. *méno, -, -ménie*, cf. gr. *men, -nos*, lună, *meniaia*, menstruație)
méno[2] *adv.* (*muz.*) mai puțin, diminuat. (< it. *meno*)
menometroragíe *s. f.* scurgere menstruală prelungită (depășind șapte zile). (< meno[1]- + *metroragie*)
menonít, -ă *s. m. f.* membru al unei secte anabaptiste, răspândită azi în Olanda, SUA și Germania. (< fr. *mennonite*)
menopatíe *s. f.* denumire generică pentru tulburările ciclului menstrual. (< meno[1]- + *-patie*)
menopáuză *s. f.* climacteriu la femei. (< fr. *ménopause*)
menorágic, -ă *adj.* de menoragie. (< fr. *ménorragique*)
menoragíe *s. f.* pierdere a unei mari cantități de sânge la menstruație. (< fr *ménorragie*)
menorée *s. f.* menstruație. (< fr. *ménorrhée*)
menostáză *s. f.* suprimare a fluxului menstrual. (< fr. *ménostase*)
menóu *s. n.* montant inferior, în arhitectura gotică și a Renașterii, care compartimentează o deschidere a unei ferestre. (< fr. *meneau*)
mensár *s. m.* nume dat unor magistrați romani, care, în timpuri de mare lipsă de bani pe piață, erau însărcinați să împrumute bani acelora care puteau oferi un gaj. (< lat. *mensarius*)
ménsolă *s. f.* piesă de construcție care susține grinzi, cornișe etc. (< it. *mensola*)
ménstre *s. f. pl.* menstruație. (< fr. *menstrues*)
menstruál, -ă *adj.* referitor la menstruație. (< lat. *menstrualis*)
menstruáție *s. f.* scurgere de sânge periodică (lunară) pe cale vaginală, începând din epoca pubertății până la menopauză; menoree, menstre. (< fr. *menstruation*)
mensuál, -ă *adj., s. n.* lunar (2). (< fr. *mensuel*, lat. *mensualis*)
mensurábil, -ă *adj.* care poate fi măsurat. (< lat. *mensurabilis*)
mensurál, -ă *adj.* (despre un sistem de notație muzicală) în care se precizează înălțimea și durata sunetelor. (< germ. *mensural*, lat. *mensuralis*)
mensuralísm *s. n.* sistem de notație muzicală inventat de islamici, care permitea să fie definite exact raporturile de valoare (de durată a sunetelor) dintre o notă și alta. (< germ. *Mensural*/musik/ + *-ism*)
mensúră *s. f.* dimensiunile unui instrument muzical, raportul dintre diferitele lui părți componente. (< lat. *mensura*)
menșevic, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al menșevismului. (< rus. *menșevik*)
menșevísm *s. n.* curent liberal apărut la începutul sec. XX în cadrul social-democrației ruse, care se opunea prevederilor programatice marxist-leniniste. (< rus. *menșevizm*)
-mént *suf.* „acțiune (prin verb, substantiv sau adjectiv)". (< fr. *-ment*, cf. lat. *mente*, fel)
mentál[1]**, -ă** *adj.* al bărbiei. (< fr. *mental*)
mentál[2]**, -ă** *adj.* **I.** (*psih.*) care se face în minte. **II.** *s. n.* elementul intelectual. (< fr. *mental*)
mentalism *s. n.* **1.** concepție metafizică potrivit căreia realitatea este spirit. **2.** atitudine a acelora care, într-un sistem lingvistic, consideră conținutul ca un element determinant al expresiei. (< fr. *mentalisme*, germ. *Mentalismus*)
mentalist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al mentalismului. (< fr. *mentaliste*)
mentalitáte *s. f.* fel propriu de a gândi al unui individ, al unei colectivități, al unei epoci; stare de spirit, conduită. (< fr. *mentalité*)
mentalizá *vb. tr.* a conștientiza în urma unei operații de gândire, logice. (< mental + -iza)
-ménte *elem.* „manieră, mod". (< it. *-mente*, cf. lat. *mente*)
mentenabilitáte *s. f.* proprietate a unui produs de a fi întreținut și reparat cu ușurință. (< fr. *maintenabilité*)
mentenánță *s. f.* totalitatea operațiilor de întreținere și reparație ale unui sistem tehnic. (< fr. *maintenance*)
mentísm *s. n.* tulburare a memoriei caracterizată prin desfășurarea tumultuoasă, incoercibilă și anxiogenă a ideilor și amintirilor. (< fr. *mentisme*)
mentól *s. n.* substanță aromatică volatilă din uleiul de mentă, sau sintetic, folosit ca antiseptic și calmant. (< fr. *menthol*)
mentolát, -ă *adj.* care conține mentol. (< fr. *mentholé*)
mentón *s. n.* (*med.*) bărbie. (< fr. *menton*)
mentoniér, -ă **I.** *adj.* referitor la bărbie. **II.** *s. n.* bandaj pentru fracturi de bărbie. (< fr. *mentonnier*)
méntor *s. m.* **1.** preceptor, educator; îndrumător. **2.** plantă pe care se altoiește o ramură de la o plantă tânără, cu scopul de a-i imprima caracterele acesteia. (< fr., lat. *mentor*, germ. *Mentor*)
menține *vb.* **I.** *tr.* a păstra ceva neschimbat. **II.** *refl.* a rămâne în aceeași stare. • a-și păstra același loc, post, aceeași poziție. (după fr. *maintenir*)
menționá *vb. tr.* a semnala, a aminti ceva. • a indica în mod special; a specifica. (< fr. *mentionner*)
menționábil, -ă *adj.* care poate fi menționat; citabil. (< engl. *mentionable*)

menţiúne *s. f.* **1.** menţionare; specificare, precizare. **2.** distincţie constând în citarea cu elogii a cuiva în urma unui concurs. (< fr. *mention*, lat. *mentio*)

menuét *s. n.* vechi dans francez de origine populară, liniştit şi plin de graţie, devenit dans de curte; melodia corespunzătoare. • a treia parte a simfoniei clasice. (< fr. *menuet*)

menuiserie /-nu-i-/ *s. f.* arta de a lucra în lemn; tâmplărie. • operă în lemn. (< fr. *menuiserie*)

menúr *s. m.* pasăre mică, de talia unui fazan, cu aripile scurte, în pădurile umede din Australia; pasărea-liră. (< fr. *ménure*, lat. *menura*)

meoţián, -ă *adj., s. n.* (din) primul etaj al pliocenului din bazinul pontic. (< fr. *méotien*)

meplát I. *s. n. (arte)* relief foarte plat în care motivul plin este pus în evidenţă prin uşoara adâncire a spaţiului perimetral. **II.** *adj.* inegal ca grosime. **o** *(arhit.) linii ~e* = linii care fac trecerea de la un plan la altul. (< fr. *méplat*)

meprizá *vb. tr. (livr.)* a dispreţui. (< fr. *mépriser*)

meprizábil, -ă *adj. (livr.)* (demn) de dispreţuit. (< fr. *méprisable*)

meralgíe *s. f.* durere în coapsă. (< fr. *méralgie*)

mercallóy *s. n.* aliaj de tip alpaca din cupru, nichel, zinc, cu adaos de fier şi plumb, foarte plastic, folosit pentru aparaturi electrice, medicale etc. (< germ. *Mercalloy*)

mercantíl, -ă *adj.* **1.** referitor la comerţ, negustoresc, comercial. **2.** preocupat exclusiv de câştig. • (despre sentimente) bazat pe interese materiale. (< fr. *mercantile*)

mercantiláj *s. n.* imprimat folosit în activitatea comercială. (< mercantil + -aj)

mercantilism *s. n.* **1.** doctrină economică practicată de o serie de ţări europene în sec. XV-XVIII, care considera că avuţia socială rezidă în acumularea de bani. **2.** spirit negustoresc, comercial; preocupare de a câştiga bani prin orice mijloace. (< fr. *mercantilisme*)

mercantilíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al mercantilismului (1). (< fr. *mercantiliste*)

mercantilizá *vb. tr., refl.* a deveni, a face să devină mercantil (2). (< mercantil + -iza)

mercaptán *s. m.* substanţă organică cu miros urât, derivată din alcool, în care oxigenul este înlocuit cu sulf; tioalcool, tiol. (< fr. *mercaptan*)

mercedári *s. m. pl.* ordin de călugări cerşetori, fondat de dominicani în 1240, devenit apoi ordin militar, cu misiunea de a elibera pe sclavii creştini capturaţi de sarazini, prin strângerea fondurilor necesare pentru răscumpărarea lor. (cf. it. *mercede*, milă)

mercenár, -ă I. *s. m.* **1.** militar angajat cu plată într-o armată străină. **2.** *(fig.)* cel care, pentru bani, se pune în serviciul oricui, luptând pentru interese de orice natură. **II.** *adj.* care aparţine mercenarilor; format din mercenari. (< fr. *mercenaire*, lat. *mercenarius*)

mercenariát *s. n.* condiţia, ocupaţia de mercenar. (< mercenar + -i/at)

mercenarísm *s. n.* spirit mercenar. (< fr. *mercenarisme*)

MERCEO- *elem.* „marfă", „sortiment". (< it. *merceo-*, cf. lat. *merx, -cis*)

merceológ, -ă *s. m. f.* specialist în merceologie. (< merceologie)

merceologíe *s. f.* disciplină care are ca obiect studiul mărfurilor. (< it. *merceologia*)

mercerie *s. f.* **1.** obiecte mărunte întrebuinţate la cusut, la garnisirea sau repararea îmbrăcămintei etc.; mărunţişuri. **2.** negoţul cu astfel de obiecte. **3.** magazin de mercerie (1). (< fr. *mercerie*)

mercerizá *vb. tr.* a trata firele sau ţesăturile de bumbac cu o soluţie de hidroxid de sodiu pentru a le da luciu şi a le mări rezistenţa. (< fr. *merceriser*)

merchandiser /mércendaizăr/ *s. m.* agent comercial care promovează produsele noi ale unei firme şi distribuie material publicitar. (< engl. *merchandiser*)

merchandising /mercendâizing/ *s. n.* cercetare a dezvoltării vânzării şi a utilizării mărfurilor şi serviciilor printr-o mai bună prezentare şi publicitate în rândul consumatorilor. (< engl. *merchandising*)

mercúr *s. n.* metal argintiu, foarte dens şi mobil, care se prezintă în stare lichidă la temperatură obişnuită; hidrargir; argint-viu. (< fr. *mercure*, germ. *Merkur*)

mercuriál[1] *s. n.* listă zilnică de preţuri afişată în pieţe sau tipărită în ziare. (< fr. *mercuriale*)

mercuriál[2]**, -ă** *adj., s. n.* (medicament) care conţine mercur, pe bază de mercur. (< fr. *mercuriel*, lat. *mercurialis*)

mercuriál[3]**, -ă** *adj.* agil, iscusit, descurcăreţ. (< engl. *mercurial*)

mercúric, -ă *adj.* (despre compuşii mercurului) care conţine mercur bivalent. (< fr. *mercurique*)

mercurifér, -ă *adj.* (despre un mineral) care conţine mercur. (< fr. *mercurifère*)

mercurísm *s. n.* intoxicaţie cu mercur. (< fr. *mercu-risme*)

mercurít *s. n.* medicament mercurial cu acţiune diuretică. (< germ. *Merkurit*)

mercurós, -oásă *adj.* (despre compuşii mercurului) care conţine mercur monovalent. (< fr. *mercureux*)

merdícol, -ă *adj.* care creşte pe excremente. (< fr. *merdicole*)

merenchím *s. n.* ţesut parenchimatos lax, din diviziunea meristemului. (< fr. *mérenchyme*)

meréng *s. n.* prăjitură fină preparată din zahăr şi albuş de ou, coaptă la foc slab (umplută cu cremă) şi acoperită cu friscă. (< fr. *meringue*)

merengá *vb. tr.* a orna prăjiturile cu bezele (2). (< fr. *meringuer*)

mergúl *s. m.* pasăre asemănătoare cu pinguinul, cu ciocul foarte scurt. (< fr. *mergule*, lat. *mergulus*)

mericísm *s. n.* **1.** regurgitaţie. **2.** (la animale) rumeguş. (< fr. *mérycisme*, gr. *merykismos*)

meridián, -ă I. *adj.* referitor la un meridian. **o** *cerc ~* = instrument cu ajutorul căruia se determină trecerea unui astru la meridian (II, 1) şi care serveşte la măsurarea înălţimii astrului; *distanţă ~ă* = diferenţa de longitudine dintre două puncte situate pe meridiane diferite; *linie ~ă* = meridiana locului. **II.** *s. n.* **1.** fiecare dintre cercurile imaginare care trec prin polii globului terestru. **o** *plan ~* = plan determinat de verticala locului şi paralela axei de rotaţie a Pământului. **2.** intersecţia unei suprafeţe de revoluţie cu un plan care trece prin axa suprafeţei. **o** *~ ceresc* = cercul mare din intersecţia sferei cereşti cu planul care trece prin axa universului. **3.** (în acupunctură) linie imaginară a suprafeţei pielii care uneşte diferite puncte corespunzând unui anumit organ. **II.** *s. f.* **1.** intersecţie a unei suprafeţe de revoluţie cu un plan care trece prin axa suprafeţei. **o** *(astr.) ~a locului* = intersecţia planului meridian cu planul orizontal într-un loc dat; linie meridiană. **2.** *(arheol.)* cadran solar care indica ora amiezii. **3.** canapea cu spătar şi braţe inegale, care ţine loc de şezlong. (< lat. *meridianus*, it. *meridiano*, fr. *méridien*)

meridionál, -ă I. *adj.* sudic. • specific ţărilor şi popoarelor din sud. **II.** *s. m. f.* cel care face parte din populaţia unei ţări sudice. (< fr. *méridional*, lat. *meridionnalis*)

-meríe v. mero-.

meriedríe *s. f.* calitate a unor cristale de a prezenta o simetrie inferioară celei obişnuite. (< fr. *mériédrie*)

merinós *adj. inv., s. n.* (oaie) cu lână albă, moale, ondulată şi deasă; (despre lâna) obţinută de la astfel de oi. (< fr. *mérinos*)

merinozá *vb. tr.* a ameliora caracterele unei rase de oi prin încrucişare cu merinos. (< merinos)

merismátic, -ă *adj.* (despre celule, ţesuturi) care se divizează în părţi similare. (< fr. *mérismatique*)

meristém *s. n.* ţesut vegetal tânăr care, prin diviziuni repetate, dă naştere ţesuturilor definitive (adulte) ale plantei. (< fr. *méristeme*)

meristemátic, -ă *adj.* al meristemului. (< fr. *méristématique*)

mérit *s. n.* calitate (deosebită) care face pe cineva sau ceva demn de stimă, de preţuire; valoare. (< fr. *mérite*, lat. *meritum*)

meritá *vb. tr.* a fi vrednic de ceva; a i se cuveni. • a justifica stima, preţuirea, interesul. • (despre mărfuri) a justifica preţul, a valora. (< fr. *mériter*, lat. *meritare*)

meritálă *s. f. (bot.)* internod. (< fr. *mérithalle*)

merítóriu, -ie *adj.* cu merite, demn de stimă; merituos. (<lat. *meritorius*, fr. *méritoire*)
merituós, -oásă *adj.* meritoriu. (< *merit* + *-/u/os*)
merlán *s. m.* peşte, din familia codului, de pe coastele Europei Occidentale, cu nuanţă verde intens. (< fr. *merlan*)
merlín *s. n.* **1.** coardă subţire alcătuită din trei fire de in sau de cânepă răsucite împreună, servind la matisarea parâmelor. **2.** ciocan pentru asomarea animalelor la abator. (< fr. *merlin*)
merlinà *vb. tr. (mar)* a coase grandeea de marginea velei cu merlin (1). (< fr. *merliner*)
merlón *s. n.* porţiune de zidărie care separă două creneluri ale unei fortificaţii. (< fr. *merlon*)
merlot /merló/ *s. n.* soi de viţă-de-vie de origine franceză, cu ciorchinii cilindrici şi boabe mici, negre şi rotunde. • vin din aceşti struguri. (< fr. *merlot*)
merlú *s. m.* peşte osos din apele adânci, asemănător cu morunul, care are spatele gri şi pântecele alt, lung de 1 m; merluciu. (< fr. *merlu*)
merlúciu *s. m.* merlu. (< lat. *merlucius*, fr. *merluce*)
MERO-, -meríe *elem.* „parte, diviziune". (< fr. *méro-, -mérie*, cf. gr. *meros*)
meroblástic, -ă *adj. (biol.)* care contribuie numai parţial la formarea celulelor. (< fr. *méroblastique*)
merocárst *s. n.* carst limitat numai la formele subterane. (< fr. *mérokarst*)
merocrín, -ă *adj.* (despre glande) a cărei secreţie se elimină prin difuziune, fără distrugerea protoplasmei. (< fr. *mérocrine*)
merogonie *s. f.* fecundare a unui fragment nucleat din oosferă. (< fr. *mérogonie*)
meromorfóză *s. f. (biol.)* regenerare numai parţială a unui organ pierdut. (< fr. *méromorphose*)
meropíde *s. f. pl.* familie de păsări migratoare, viu colorate, cu cioc lung şi curbat şi cu coadă lungă şi ascuţită: prigoriile. (< fr. *méropidés*)
meroplanctón *s. n.* plancton sezonier. (< fr. *méroplancton*)
merospermíe *s. f.* mod de reproducere în care gametul mascul declanşează doar dezvoltarea oului, fără a se uni cu gametul femel. (< fr. *mérospermie*)
merostóme *s. f. pl.* clasă de artropode acvatice, cu respiraţie branhială, fără antene, cu chelicere: limulii. (< fr. *mérostomes*)
merotíp *s. n.* exemplar obţinut prin înmulţire vegetală din timpul original de cultură. (< fr. *mérotype*)
merotomíe *s. f.* **1.** fragmentare chirurgicală a unei celule. **2.** *(biol.)* fragmentare a celulei sau a organismului, din care rezultă şi părţi nenucleate. (< fr. *mérotomie*)
merovingián, -ă *adj.* care aparţinea primei dinastii de regi ai Franţei. (< fr. *mérovingien*)
mersí *interj. (fam.)* mulţumesc! (< fr. *merci*)
mersól *s. m.* produs derivat prin tratarea unor hidrocarburi cu un amestec de bioxid de sulf şi de clor. (< fr. *mersol*)
mersolát *s. m.* produs detergent, obţinut prin tratarea mersolilor cu hidroxid de sodiu. (< fr. *mersolate*)
mérstrom *s. n.* frământare, curent de ape; bulboană, vâltoare. (< germ. *Meerstrom*)
mértera *s. f.* plantă mică, de câţiva centimetri înălţime, care se întinde ca un muşchi cu o inflorescenţă ce seamănă cu nişte portocale.
merú *s. m.* peşte teleosteean osos, cu carnea foarte apreciată, care poate atinge, în mările calde, 2 m lungime şi o greutate de 100 de kg. (< fr. *mérou*, sp. *mero*)
merzlótă *s. f.* molisol. (< rus. *merzlota*)
mésa *s. f.* platou înalt, înconjurat de abrupturi. • podiş bazaltic provenit din lava acumulată iniţial în văi largi, sau în depresiuni. (< sp. *mesa*)
mesagér, -ă *s. m. f.* **1.** purtător al unui mesaj; sol. **2.** fracţiune celulară de acid ribonucleic, care exercită o influenţă genetică determinantă asupra celulelor unui organism. (< fr. *messager*, it. *messaggero*)
mesagerie *s. f.* sistem de transport rapid al mărfurilor, cu trenul, în vagoane speciale, cu vaporul sau autocamionul. • oficiu de expediere a pachetelor, a mărfurilor. (< fr. *messagerie*, it. *messaggeria*)
mesáj *s. n.* **1.** informaţie, comunicare; ştire, veste. • comunicare telefonică la biroul poştal, care este transmisă destinatarului pe cale poştală. **2.** comunicare oficială adresată de şeful statului către armată, către popor etc. • formă de comunicare larg uzitată la nivelul şefilor de stat şi de guvern, prin care se exprimă puncte de vedere sau propuneri privind soluţionarea unor probleme importante şi de actualitate ale relaţiilor internaţionale. **3.** încărcătura de idei şi de sentimente, de semnificaţii şi de atitudini a unei opere de artă. **4.** ~ *genetic* = cantitatea de informaţii din moleculele acidului ribonucleic ale unui organism. **5.** *(cib.)* lot de informaţii formând un tot inteligibil sau exploatabil şi transmis deodată. (< fr. *message*)
mesalínă *s. f. (fam.)* femeie desfrânată. (< fr. *messaline*)
mesalinísm *s. n.* dorinţă exagerată la femei de a întreţine relaţii sexuale cu parteneri numeroşi. (< mesalină + -ism)
mesápi *s. m. pl.* populaţie din Antichitate în Mesapia (sudul Italiei). (< it. *messapi*)
mesápic, -ă *adj.* care aparţinea mesapilor. • *(s. f.)* limbă italică vorbită de mesapi. (< mesapi + -ic)
mésă *s. f.* sacrificiu al corpului şi sângelui lui Hristos, conceput de teologia catolică şi ortodoxă ca reînnoit de preot în altar; liturghie. (< it. *messa*, fr. *messe*, germ. *Messe*)
mescál *s. n.* băutură alcoolică, din Mexic, preparată dintr-un suc de cactus. (< fr. *mescal*)
mescalínă *s. f.* alcaloid halucinogen din peyotl. (< fr. *mescaline*)
mescalínic, -ă *adj.* **1.** de natura mescalinei. **2.** *(fig.)* delirant. (< mescalină + -ic)
meschín, -ă *adj.* **1.** preocupat de interese personale mărunte; mic la suflet, egoist; josnic, murdar. **2.** mic, neînsemnat; lipsit de valoare, modest. (< fr. *mesquin*)
meschinărie *s. f.* **1.** caracter, atitudine, faptă de om meschin. **2.** lipsă de valoare, de semnificaţie. (< fr. *mesquinerie*)
meschinizá *vb. refl.* a deveni merchin, a da dovadă de meschinărie. (< meschin + -iza)
mesembriantém *s. m.* plantă cu frunze cărnoase şi flori decorative, cultivată pe roci şi pe ziduri în sudul Europei. (< fr. *mésembryanthème*)
mesétă *s. f.* podiş interior pe un fundament vechi, cutat şi peneplenizat. (< sp. *meseta*)
mesiánic, -ă *adj., s. m. f.* (scriitor) referitor la Mesia; care cuprinde o prezicere; profetic. (< fr. *messianique*)
mesianísm *s. n.* credinţă într-un mântuitor divin al lumii, care apare în dogmele mozaice şi creştine; curent filosofic idealist, bazat pe idei mistico-religioase, mesianice. • atitudine profetică şi de exaltare în împlinirea unei misiuni prin sacrificiu. (< fr. *messianisme*)
mesiánist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al mesianismului. (< fr. *messianiste*)
mesitilénă *s. f.* hidrocarbură benzenică lichidă, izolată din gudroane. (< fr. *mésitylène*)
mesmerián, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al mesmerismului. (< fr. *mesmérien*)
mesmerísm *s. n.* **1.** doctrina lui Mesmer, care susţine existenţa magnetismului animal. **2.** metodă terapeutică bazată pe magnetismul animal. (< fr. *mesmérisme*)
MESO- v. m e z ² (o) - .
mesohíppus *s. m.* gen fosil de mamifere ecvide, de mărimea unui câine, strămoş direct al calului. (< fr. *mesohippus*)
mesopotamián, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care aparţine Mesopotamiei. **o** *artă ~ă* = artă dezvoltată în Mesopotamia, caracterizată, în arhitectură, prin zigurate, prin pereţi decoraţi cu ceramică smălţuită policrom, cu picturi murale şi cu basoreliefuri, iar în sculptură prin admirabile statui, portrete, tauri înaripaţi şi reliefuri cu scene de vânătoare; arta babiloniană. (< fr. *mésopotamien*)
messalián, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care participă la messalianism; messalinist. (< messalin/ism)
messalianism *s. n.* erezie din sec. XIV care urmărea unirea extatică cu trupul de lumină al lui Hristos.
messalianíst, -ă *adj., s. m. f.* messalian. (< messalian/ism/ + *-ist*)

messengér *s. m.* mesager, curier; (*fig.*) vestitor. (< engl. *messenger*)
messér *s. m.* (în Italia medievală, ca adresare) domn, stăpân. (< fr. *messer*, it. *messere*)
messidór *s. m.* a zecea lună a calendarului revoluționar francez (19 iunie – 18 iulie). (< fr. *messidor*)
messíre *s. m.* titlu dat anumitor persoane nobile. • (ca adresare către un preot, avocat, medic în Franța medievală) jupân, domn, stăpân. (< fr. *messire*)
mestít, -ă *s. m. f.* om născut dintr-un alb și o indiană din America de Nord. (< sp. *mestizo*)
mésto *adv.* (*muz.*) cu tristețe. (< it. *mesto*)
mestóm *s. n.* (*bot.*) fascicul de vase care cuprinde hadromul și leptomul. (< fr. *mestome*)
méșă *s. f.* **1.** șuviță de păr. • adaos de păr care completează și îmbogățește părul actorului sau al actriței atunci când e nevoie. **2.** fâșie de tifon introdusă într-o rană adâncă pentru drenaj. (< fr. *mèche*)
META- *pref.* **1.** „dincolo de", „după" (spațial și temporal). **2.** „modificare", „transpoziție", „transfer". **3.** (*chim.*) „polimer". **4.** (*fiz., mat.*) „asemănător cu baza". (< fr. *méta-*, cf. gr. *meta*, cu, după, lângă)
metaártă *s. f.* arta despre artă. (< meta- + artă)
metaartístic, -ă *adj.* referitor la metaartă. (< meta- + artistic)
metabióză *s. f.* (*biol.*) **1.** simbioză în care unul dintre organisme transformă mediul nutritiv pentru a fi utilizat mai târziu de celălalt. **2.** schimbare a condițiilor de viață datorită unor cauze externe. (< germ. *Metabiose*)
metabólă/metabolă I. *adj.* (despre insecte) care suferă metamorfoză. **II.** *s. f.* **1.** (în muzica elenă) modificare (accidentală) a modului sau a genului. **2.** procedeu retoric prin care se repetă cuvintele spuse anterior, dar în altă ordine. (< fr. *métabole*, gr. *metabole*)
metabólic, -ă *adj.* referitor la metabolism. (< fr. *métabolique*)
metabolimetríe *s. f.* măsurare a metabolismului. (< fr. *métabolimétrie*)
metabolimétru *s. n.* aparat folosit pentru metabolimetrie. (< fr. *métabolimètre*)
metabolísm *s. n.* totalitatea proceselor nutritive de asimilație (anabolism) și dezasimilație (catabolism) care se produc în organismele vii. ○ ~ *bazal* = cantitatea de căldură exprimată în calorii, care se produce pe un metru pătrat la suprafața corpului unui individ, într-o oră. (< fr. *métabolisme*)
metabolít *s. m.* substanță organică care participă sau rezultă din reacțiile metabolismului. (< fr. *métabolite*)
metabolizá *vb. tr.* a transforma substanțe, medicamente în organism prin procesul de metabolism. (< fr. *métabolise*)
metabolizánt, -ă *adj., s. n.* (medicament) care favorizează metabolizarea. (< metaboliza + -ant)
metaborát *s. n.* sare a unui acid al borului. (< fr. *métaborat*)
metabóric *adj. acid* ~ = acid anhidridă parțială a acidului boric. (< fr. *métaborique*)
metacaolinít *s. n.* produs instabil, prin deshidratarea caolinului la anumite temperaturi. (< fr. *métakaolinite*)
metacárp *s. n.* porțiune a scheletului mâinii cuprinsă între carp și falange. • os, baza fluierului la picioarele anterioare ale unor animale. (< fr. *métacarpe*)
metacarpián, -ă *adj., s. n.* (os) al metacarpului. (< fr. *métacarpien*)
metacéntric, -ă *adj.* referitor la metacentru. (< fr. *métacentrique*)
metacéntru *s. n.* intersecție a verticalelor care trec prin centrele de greutate ale volumului de apă dislocat de un corp plutitor. (< fr. *métacentre*)
metacrilát *s. m.* sare sau ester al acidului metacrilic. (< fr. *méthacrylate*)
metacrílic *adj. acid* ~ = acid organic nesaturat, lichid incolor cu miros neplăcut. (< fr. *méthacrylique*)
metacrític, -ă *adj.* care urmează perioadei critice a unei boli. (< fr. *métacritique*)
metacrítică *s. f.* critică a criticii. (< germ. *Metakritik*)
metacromátic, -ă *adj.* care prezintă metacromatism. (< fr. *métachromatique*)
metacromatísm *s. n.* **1.** schimbare de culoare a blănii unor animale, a penajului etc., datorită unor influențe diverse. **2.** proprietate a unor elemente histologice de a reacționa diferit la coloranți. (< fr. *métachromatisme*)
metacroníe *s. f.* denumire dată de lingvistul Hjelmslev studiului condițiilor de modificare conținute în structura funcțională a limbii. (< fr. *métachronie*)
metacronísm *s. n.* eroare de dată prin postdatare. (< fr. *métachronisme*)
metacronóză *s. f.* ansamblu de modificări în timpul de cronaxie al nervilor și mușchilor. (< fr. *métachronose*)
metadialéct *s. n.* formă concretă de manifestare a metalimbajului, posedând cuvinte și expresii specifice. (< fr. *métadialecte*)
metadínă *s. f.* mașină electrică de curent continuu, cu mai multe perechi de perii pe colector, servind ca generator, motor sau transformator. (< fr. *métadyne*)
metadiscúrs *s. n.* realizare concretă a metalimbajului. (< fr. *métadiscours*)
metadiscursív, -ă *adj.* referitor la metadiscurs. (< fr. *métadiscoursif*)
metadónă *s. f.* analgezic de tip morfinic, folosit și ca deprimant al respirației și antitusiv. (< fr. *méthadone*)
metaeducáție *s. f.* pregătire educativă necesară omului contemporan în vederea însușirii deprinderilor de a utiliza atât cantitatea de informație tehnico-științifică și culturală, cât și sistemele de comunicare și de documentare existente. (< meta- + educație)
metaétică *s. f.* disciplină având ca domeniu de referință problematica vieții și conștiinței morale a oamenilor. (< meta- + etică)
metafáză *s. f.* stadiu mijlociu al mitozei, între profază și anafază, în care cromozomii se fixează pe filamentele fusului nuclear. (< fr. *métaphase*)
metafíte *s. f. pl.* încrengătură care cuprinde plantele pluricelulare. (< fr. *métaphytes*)
metafíză *s. f.* parte a unui os lung, între diafiză și epifiză. (< fr. *métaphyse*)
metafízic, -ă I. *adj.* referitor la metafizică. **II.** *s. f.* **1.** parte a filosofiei idealiste, având ca obiect fenomenele care nu pot fi percepute prin simțuri, care depășesc cadrul experienței. **2.** metodă de cunoaștere, opusă dialecticii, care consideră fenomenele izolate unele de altele și imuabile, concepe dezvoltarea ca un simplu proces de creștere și neagă contradicțiile interne ale fenomenelor. (< fr. *métaphysique*, /II/, lat. *metaphysica*, gr. *metaphysiki*, germ. *Metaphysik*)
metafizicián, -ă *s. m. f.* filosof idealist care se ocupă cu metafizica. (< fr. *métaphysicien*)
metafoníe *s. f.* modificare a timbrului unei vocale din tema unui cuvânt, sub influența altei vocale dintr-o silabă învecinată. (< fr. *métaphonie*)
metáforă *s. f.* figură de stil constând în a atribui unui cuvânt un înțeles nou pe baza unei comparații subînțelese. (< fr. *métaphore*, lat., gr. *metaphora*, lat., gr. *metaphora*)
metafóric, -ă *adj.* propriu metaforei, exprimat prin, bogat în metafore; (*p. ext.*) figurat. (< fr. *métaphorique*, germ. *metaphorisch*)
metaforicitáte *s. f.* caracter metaforic. (< metaforic + -itate)
metaforísm *s. n.* mod de exprimare prin multe metafore. (< fr. *métaphorisme*)
metaforíst *s. m.* scriitor care face abuz de metafore. (< it. *metaforista*)
metaforizá *vb. intr.* a folosi metafore, a vorbi în metafore; a da unui cuvânt valoare metaforică. (< fr. *métaphoriser*)
metafosfát *s. m.* sare a acidului metafosforic. (< fr. *métaphosphate*)
metafosfóric *adj. acid* ~ = acid oxigenat al fosforului. (< fr. *métaphosphorique*)
metafosforós *adj. acid* ~ = acid al fosforului, obținut prin oxidarea înceată a hidrogenului fosforat. (< fr. *métaphosphoreux*)
metafrást *s. m.* traducător; interpret, comentator al unui autor. (< fr. *métaphraste*)

metafrázǎ *s. f.* **1.** transpunere a unei poezii în proză; traducere a unui text în care se urmăreşte interpretarea fidelă a conţinutului. **2.** anaforă care foloseşte sinonimele pentru a evita repetarea monotonă a aceluiaşi cuvânt. (< fr. *métaphrase*)

metagalaxíe *s. f.* **1.** sistem ipotetic în care ar fi înglobate galaxiile. **2.** ansamblul nebuloaselor extragalactice de la care se pot recepţiona radiaţii. (< fr. *métagalaxie*)

metagenétic, -ă *adj.* **1.** referitor la metageneză. **2.** care se produce după fecundaţie; metagenezic. (< germ. *metagenetisch*)

metagenézǎ *s. f.* **1.** (*biol.*) alternanţa a două generaţii, sexuată şi asexuată. **2.** (*petr.*) faza finală, geochimică, a procesului de incarbonizare. (< fr. *métagenèse*)

metagenézic, -ă *adj.* metagenetic (2). (< fr. *métagénésique*)

metageométrie *s. f.* nume generic dat geometriilor neeuclidiene. (< fr. *métagéométrie*)

metageometrísm *s. n.* teorie care afirmă posibilitatea existenţei unui număr mai mare de dimensiuni decât cele trei stabilite de Euclid pentru formele spaţiale. (< fr. *métagéométrisme*)

metagnomíe *s. f.* criptestezie. (< fr. *métagnomie*)

metagrámă *s. f.* **1.** schimbare a unei litere într-un cuvânt. **2.** problemă enigmistică, în versuri sau în imagini, constând în obţinerea unui cuvânt nou prin anagramare şi înlocuirea unei vocale cu alta. (fr. *métagramme*)

metaístórie *s. f.* filosofie a istoriei. (< fr. *métahistoire*)

metál[1] *s. n.* element chimic cu luciu caracteristic, bun conducător de căldură şi de electricitate, ductil şi maleabil, solid la temperatura obişnuită. (< fr. *métal*, germ. *Metall*, lat. *metallum*)

METAL[2]**(O)-/METALI-** *elem.* „metal". (< fr. *métall/o/-, métalli-*, cf. lat. *metallum*)

metalazbést *s. n.* ferodo. (< fr. *métal-asbeste*, germ. *Metalasbest*)

metaldehídǎ *s. f.* substanţă solidă albă rezultată prin polimerizarea aldehidei acetice, folosită drept combustibil. (< fr. *métaldéhyde*)

metalépsǎ *s. f.* figură de stil, constând în indicarea unui amănunt antecedent pentru a sugera consecinţa unui fapt, sau invers. (< fr. *métalepse*)

metalescént, -ă *adj.* de culoarea şi luciul metalului. (< fr. *métallescent*)

METALI- v. metal[2](o)-.

metálic, -ă *adj.* **1.** de, din metal. **2.** care seamănă cu metalul. • (despre voce, sunet etc.) care are sonoritatea unui metal; aspru, strident. (< fr. *métallique*, it. *metallico*, lat. *metallicus*)

metalifér, -ă *adj.* (despre minereuri) care conţine metale. (< fr. *métallifère*)

metalimbáj *s. n.* **1.** orice sistem lingvistic cu ajutorul căruia este posibil să se analizeze simbolurile şi structurile unei limbi; metalimbă. **2.** (*inform.*) limbaj de descriere adaptat la o definiţie formală a limbajelor de programare. (după fr. *métalangage*)

metalímbă *s. f.* metalimbaj (1). (după fr. *métalangue*, it. *metalingua*)

metalín *s. n.* foiţă de hârtie metalizată, folosit în legătorie la tipărirul coperţilor. (< amer. *metaline*)

metalingvístic, -ă **I.** *adj.* referitor la metalingvistică. ◊ *funcţie ~ă* = funcţie a limbajului prin care vorbitorul acceptă codul pe care îl foloseşte ca un obiect de descriere a discursului său, cel puţin într-un punct particular. **II.** *s. f.* disciplină care studiază metalimbajul. (< fr. *métalinguistique*)

metalísm *s. n.* teorie potrivit căreia valoarea banilor e determinată de valoarea metalului din care sunt făcuţi. (< germ. *Metalismus*)

metalíst, -ă *adj.* referitor la metalism. (< fr. *métaliste*)

metaliterár, -ă *adj.* din afara literaturii. (< meta- + literar)

metaliteratúră *s. f.* literatură despre literatură. (< meta- + literatură)

metalizá *vb. tr.* **1.** a acoperi cu o peliculă metalică suprafaţa unui obiect, prin pulverizare cu ajutorul unui jet de aer. **2.** a da o strălucire metalică. (< fr. *métalliser*)

METALO- v. metal[2](o)-.

metalocerámic, -ă **I.** *adj.* de metaloceramică. **II.** *s. f.* ramură a metalurgiei care produce pulberi metalice folosite la fabricarea diferitelor obiecte. (< fr. *métallocéramique*)

metalochímic, -ă *adj.* referitor la metalochimie. (< fr. *métallochimique*)

metalochimíe *s. f.* parte a chimiei care studiază metalele. (< fr. *métallochimie*)

metalocromíe *s. f.* tehnică a colorării suprafeţelor metalice. (< fr. *métallochromie*)

metalofizícǎ *s. f.* disciplină care studiază fenomenele fizice ce se petrec în metale şi aliaje. (< fr. *métallophysique*)

metalofobíe *s. f.* teamă patologică de contactul cu obiecte de metal. (< fr. *métallophobie*)

metalogenétic, -ă *adj.* referitor la metalogeneză. (< fr. *métallogénetique*)

metalogenézǎ *s. f.* ramură a geologiei care studiază zăcămintele metalifere din scoarţa Pământului. (< fr. *métallogenèse*)

metalógic, -ă **I.** *adj.* referitor la metalogică. **II.** *s. f.* disciplină care studiază fundamentele logicii, sistemele, expresiile logice şi raporturile dintre ele. (< fr. *métalogique*)

metalográf, -ă *s. m. f.* specalist în metalografie. (< fr. *métallographe*)

metalográfic, -ă *adj.* referitor la metalografie. (< fr. *métallographique*)

metalografíe *s. f.* **1.** ramură a metalurgiei care studiază structura şi proprietăţile metalelor şi aliajelor. **2.** procedeu de tipar înalt care foloseşte metalogravura; tiparul obţinut; metalotipie. (< fr. *métallographie*)

metalogravúrǎ *s. f.* procedeu de gravare manuală cu dalta a clişeelor de metal pentru imprimarea de bancnote, timbre etc. • clişeul obţinut. (< fr. *métallogravure*)

metaloíd *s. m.* element chimic nemetalic, rău conducător de căldură şi de electricitate, lipsit de ductilitate. (< fr. *métalloïde*)

metaloídic, -ă *adj.* de metaloid. (< fr. *métalloïdique*)

metaloplástic, -ă *adj.* cu proprietăţi de metal şi de material plastic. (< fr. *métalloplastique*)

metaloplastíe *s. f.* procedeu de obţinere a unui material metaloplastic. (< fr. *métalloplastie*)

metalosférǎ *s. f.* centrosferă. (< fr. *métallosphère*)

metalotécǎ *s. f.* muzeu de zăcăminte minerale. • colecţie de obiecte metalice. (< it. *metalloteca*)

metalotéhnicǎ *s. f.* ramură a tehnicii care se ocupă cu prelucrarea metalelor. (< metalo- + tehnică)

metaloterapíe *s. f.* tratament al bolilor (nervoase) prin aplicarea unor plăci metalice pe corpul bolnavului. (< fr. *métallothérapie*)

metalotermíe *s. f.* procedeu de obţinere a unor metale cu aliaje din compuşii lor, prin reducere cu un alt metal. (< fr. *métallothermie*)

metalotipíe *s. f.* metalografie (2). (< fr. *métallotypie*)

metalúrg *s. m.* metalurgist. (< germ. *Mettalurg*, rus. *metallurg*)

metalúrgic, -ă *adj.* referitor la metalurgie; folosit în metalurgie. (< fr. *méallurgique*)

metalurgíe *s. f.* **1.** ştiinţă care studiază proprietăţile fizice şi chimice ale metalelor şi ale aliajelor lor, procesele fizice care au loc la extragerea metalelor din minereuri şi la elaborarea aliajelor. **2.** tehnica extragerii metalelor şi a elaborării aliajelor, precum şi a prelucrării lor în semifabricate. (< fr. *métallurgie*)

metalurgíst, -ă *s. m. f.* specialist în metalurgie; metalurg. (< fr. *métallurgiste*)

metamagnetísm *s. n.* formă specifică a proprietăţilor magnetice ale unor corpuri. (< fr. *métamagnétisme*)

metamatemátic, -ă **I.** *adj.* referitor la matematică. **II.** *s. f.* ştiinţă care studiază teoriile şi adevărurile matematice din punctul de vedere al logicii matematice. (< fr. *métamathématique*)

metamér, -ă **I.** *adj. (chim.;* despre corpuri) care pre-zintă metamerie. **II.** *s. n.* **1.** segment primitiv al embrionului, provenind din mezoderm, care se scindează în fragmente regulate. **2.** fiecare dintre segmentele din care este format corpul la viermi şi la artropode. (< fr. *métamère*)

metameríe *s. f.* **1.** diviziune primitivă a mezodermului în metameri. **2.** izomerie a doi compuşi chimici, care se deduc reci-

proc unul din altul printr-o transpoziție; metamerism. (< fr. *métamérie*)

metamerísm *s. n.* **1.** metamerie (2). **2.** (*pict.*) schimbare a culorii unui obiect (tablou) privit în lumini diferite. (< fr. *métamérisme*)

metamerizáre *s. f.* **1.** formare de segmente care compun corpul de anelide și artropode. **2.** multiplicare a elementelor florale. (după fr. *métamérisation*)

metamfetamínă *s. f.* amină, înrudită cu amfetamina, cu proprietăți stimulante psihomotorice, drog de sinteză, folosit la fel de mult cu haşişul. (< fr. *métamfétamine*)

metamorálă *s. f.* parte a teoriei etice care studiază principiile fundamentale ale moralei. (< fr. *métamorale*)

metamórfic, -ă *adj.* (despre minerale, roci) care provine din metamorfism. (< fr. *métamorphique*)

metamorfísm *s. n.* modificare a structurii rocilor subterane sub influența factorilor endogeni. (< fr. *métamorphisme*)

metamorfopsíe *s. f.* tulburare a vederii constând în deformarea obiectelor, datorită erorilor de percepție în plasarea corectă a acestora în spațiu. (< fr. *métamorphopsie*)

metamorfozá *vb.* **I.** *refl.* **1.** a suferi o metamorfoză (1). **2.** a-și schimba înfățișarea, caracterul, comportarea. **II.** *refl., tr.* a (se) transforma. (< fr. *métamorphoser*)

metamorfozábil, -ă *adj.* care se poate metamorfoza. (< fr. *métamorphosable*)

metamorfóză *s. f.* **1.** transformare a formei unor animale (insecte, batracieni etc.) în cursul dezvoltării lor ontogenetice. **2.** (*mit.*) prefacere a unei ființe umane, a unei zeități în animal, în plantă, sau într-un lucru. **3.** schimbare a înfățișării, a caracterului. (< fr. *métamorphose*)

metán *s. n.* hidrocarbură aciclică, gaz combustibil, inodor și incolor, care emană din pământ în regiunile vulcanice, petrolifere, mlăștinoase. (< fr. *méthane*)

metanefrídie *s. f.* organ tubular deschis spre exterior și spre cavitatea generală a corpului la anelide și moluște, cu funcție excretoare și de expulzare a gameților. (< fr. *métanéphridie*)

metanefrós *s. n.* rinichi permanent al reptilelor, păsărilor și mamiferelor. (< fr. *métanéphros*)

metaniér *s. n.* navă specială pentru transportul de gaz metan lichefiat. (< fr. *méthanier*)

metanizá *vb. tr.* a transforma o instalație, un motor în vedere folosirii gazului metan. (< it. *metanizzare*)

metanogén, -ă *adj., s. n.* (microorganism) care trăiește în medii calde, complet lipsit de oxigen, convertind bioxidul de carbon și oxigenul în metan. (< metan + -gen^2)

metanóic *adj. acid ~* = acid formic. (< fr. *méthanoïque*)

metanól *s. m.* combustibil alternativ produs prin intermediul unui proces care folosește gazul natural ca meterie primă; alcool metilic. (< fr. *méthanol*)

metaplásmă *s. f.* **1.** schimbare fonologică sau morfologică a unui element lingvistic; (*spec.*) schimbare survenită în forma unui cuvânt prin adăugarea, sau înlăturarea unui sunet; formă a cuvântului rezultată din această schimbare. **2.** (*biol.*) substanțe alimentare elaborate de protoplasmă. (< fr. *métaplasme*)

metaplázic, -ă *adj.* referitor la metaplazie. (< fr. *métaplasique*)

metaplazíe *s. f.* transformare progresivă a structurii unui țesut sau a celulelor sub aspect funcțional, mai ales în cazul unei regenerări. (< fr. *métaplasie*)

metapneumónic, -ă *adj.* care survine după vindecarea unei pneumonii. (< engl. *metapneumonic*)

metapoezíe *s. f.* poezie despre poezie, despre materia ei. (< meta- + poezie)

metapolitică *s. f.* teorie despre știința politică, analiza limbajului, scopurile și limitele acesteia. (< meta- + politică)

metaproteímă *s. f.* albuminat. (< engl. *metaprotein*)

metapsíhic, -ă **I.** *adj.* (despre fenomene psihice) ale căror cauză și mod de desfășurare nu pot fi explicate științific; parapsihic. **II.** *s. f.* studiul fenomenelor meta-psihice; metapsihologie, parapsihologie. (< fr. *métapsychique*)

metapsihíst *s. m.* specialist în metapsihică. (< fr. *méta-psychiste*)

metapsihológic, -ă *adj.* referitor la metapsihologie. (< fr. *métapsychologique*)

metapsihologíe *s. f.* metapsihică. (< fr. *métapsychologie*)

metaromán *s. n.* roman despre roman. (< meta- + roman)

metasomátic, -ă *adj.* referitor la metasomatoză. (< engl. *metasomatic*)

metasomatóză *s. f.* transformare a materiei în procesul de formare a mineralelor; transformare a unui corp în alt corp. (< fr. *métasomatose*)

metastabíl, -ă *adj.* **1.** (*fiz.;* despre echilibru) aparent stabil, dar care se distruge la o ușoară perturbație exterioară. **2.** (despre un nivel energetic) care are o viață relativ lungă. (< fr. *métastable*)

metastabilitáte *s. f.* însușirea de a fi metastabil. (< fr. *métastabilité*)

metastátic, -ă *adj.* referitor la metastază; provocat de metastază; metastazic. (< fr. *métastatique*)

metastazá *vb. refl.* (despre tumori) a face metastază (1). (< metastază)

metastáză *s. f.* **1.** localizare secundară, departe de focarul primitiv, a unei boli; răspândire la distanță, pe diferite căi, a unei tumori maligne. **2.** figură retorică prin care vorbitorul, obligat să recunoască un fapt reprobabil, îl pune pe seama altcuiva. **3.** (*fon.*) fază a detentei în articularea ocluzivelor. (< fr. *métastase*)

metastázic, -ă *adj.* metastatic. (după fr. *métastatique*)

metastructúră *s. f.* (*chim., fiz.*) rețea cristalină parțial distrusă, în care scheletul rețelei inițiale se mai păstrează încă, dar în care câmpul de forțe e perturbat și regula valențelor, strict respectată la structurile de echilibru, nu mai e verificată. (< meta- + structură)

metatalámus *s. n.* parte a diencefalului cuprinzând corpii geniculați lateral și medial. (< engl. *metathalamus*)

metatárs *s. n.* porțiune a scheletului piciorului între tars și falange. (< fr. *métatarse*)

metatarsalgíe *s. f.* durere la nivelul articulațiilor metatarsiene. (< fr. *métatarsalgie*)

metatarsián, -ă *adj., s. n.* (os) al metatarsului. (< fr. *métatarsien*)

metateoríe *s. f.* teorie care studiază structura, sistemul conceptual și metodele unei teorii date. (< fr. *métathéorie*)

metaterapeútic, -ă *adj.* (*med.*) care intervine după un tratament. (< fr. *métathérapeutique*)

metaterián, -ă *adj., s. m.* (animal) marsupial. (< engl. *metatherian*)

metatétic, -ă *adj.* referitor la metateză; rezultat prin metateză. (< fr. *métathétique*)

metatéxt *s. n.* rezultat al unei analize complexe, aprofundate a textului, prin aplicarea unui demers critic, o ipoteză asupra textului. (< meta- + text)

metatezá *vb. refl.* (*lingv.*; despre cuvinte) a-și modifica forma prin metateză. (< metateză)

metatéză *s. f.* **1.** intervertire a ordinii unor (grupuri de) sunete într-un cuvânt. **2.** figură retorică prin care i se amintesc auditorului evenimente din trecut și i se prezintă evenimente ale viitorului sau se anticipează unele obiecții posibile. (< fr. *métathèse*, gr. *metathesis*)

metatoráce *s. n.* al treilea segment al toracelui la insecte. (< fr. *métathorax*)

metatorácic, -ă *adj.* al metatoracelului. (< fr. *métathoracique*)

metatraumátic, -ă *adj.* apărut ca urmare a unui traumatism. (< engl. *metatraumatic*)

metavérs *s. n.* (*inform.*) lume virtuală în care persoanele, utilizând calculatorul, prin intermediul unor avatare, interacționează cu alte persoane sau agenți de programare, organizare, ca ansamblu de activitate, într-un spațiu tridimensional. (< engl. *metawerse*)

metaxeníe *s. f.* modificare a ovarului sau a receptaculului plantei materne sub influența gameților plantei paterne. (< fr. *métaxenie*)

metaxilém *s. n.* țesut lemnos din vase cu lumen mare, care se formează după încetarea creșterii în lungime a rădăcinii și tulpinii. (< fr. *métaxylème*)

metazoáre *s. n. pl.* subregn care cuprinde animalele cu celule diferențiate. (< fr. *métazoaires*)
metéc *s. m.* (în Grecia antică) străin stabilit într-un polis, lipsit de drepturi politice. (< fr. *métèque*)
metempsihóză *s. f.* concepție religioasă potrivit căreia sufletul ar parcurge mai multe existențe, reîncarnându-se succesiv; transmigrație. (< fr. *métempsycose*)
metencefál *s. n.* al treilea segment al encefalului embrionar, din care se dezvoltă cerebelul. (< fr. *métencéphale*)
metensomatóză *s. f. (rel.)* transmigrație a unui corp în altul. (< fr. *métensomatose*)
méteo *adj. inv.* meteorologic. (< fr. *météo*)
meteoinformáție *s. f.* informație meteorologică. (< meteo + informație)
meteór[1] *s. m.* **1.** fenomen meteorologic (fulger, trăsnet, ploaie, rouă). **2.** punct luminos care apare noaptea pe cer și se deplasează cu mare viteză, lăsând uneori o dâră care se stinge după scurt timp; stea căzătoare. **3.** telegramă care conține date meteorologice. (< fr. *météore*, germ. *Meteor*, gr. *meteoron*)
METEOR[2]**(O)-** *elem.* „fenomen atmosferic", „meteorologic". (< fr. *météor/o/-*, cf. gr. *meteoros*)
meteóric, -ă *adj.* **1.** referitor la meteori, din meteori. **o** *apă ~ă* = apă provenită din precipitații atmosferice. **2.** *(fig.)* care se ivește pe neașteptate; trecător, efemer. (< fr. *météorique*)
meteorísm *s. n.* dilatare a abdomenului datorită acumulării de gaze în tubul digestiv; meteorizație (2); timpanită. (< fr. *météorisme*)
meteorít *s. m.* corp mineral sau metalic care cade pe pământ din spațiul cosmic. (< fr. *météorite*)
meteorític, -ă I. *adj.* referitor la meteoritică. **II.** *s. f.* ramură a astronomiei care studiază meteoriții. (< fr. *météoritique*)
meteorizá *vb. tr.* a provoca meteorism. (< fr. *météoriser*)
meteorizáție *s. f.* **1.** totalitatea modificărilor fizice și chimice suferite de roci în contact cu atmosfera. **2.** meteorism. (< fr. *météorisation*)
meteorobiologíe *s. f.* ramură a biologiei care studiază influența factorilor meteorologici asupra organismelor vii. (< engl. *meteorobiology*)
meteorofobíe *s. f.* teamă patologică de meteori și meteoriți. (< meteoro- + -fobie[2])
meteorográf *s. n.* instrument pentru înregistrarea presiunii, temperaturii și umidității aerului. (< fr. *météoro-graphe*)
meteorografíe *s. f.* disciplină care are ca obiect descrierea fenomenelor meteorologice. (< fr. *météorographie*)
meteorográmă *s. f.* grafic reprezentând un fenomen atmosferic observat în timp. (< fr. *météorogramme*)
meteorolabíl, -ă *adj.* sensibil la variațiile meteorologice. (< fr. *météorolobile*)
meteorológ, -ă *s. m. f.* specialist în meteorologie; meteorologist. (< fr. *météorologue*)
meteorológic, -ă *adj.* referitor la meteorologie; meteo. **o** *buletin ~* = informație asupra condițiilor de stare a vremii prezente și a evoluției probabile a timpului. (< fr. *météorologique*)
meteorologíe *s. f.* știință care studiază atmosfera și fenomenele atmosferice. (< fr. *météorologie*)
meteorologíst, -ă *s. m. f.* meteorolog. (< fr. *météorologiste*)
meteoromanție *s. f.* pretinsă artă de a prevesti viitorul pe baza observării fenomenelor meteorologice. (< fr. *météoromancie*)
meteoropát, -ă *s. m. f.* cel care reacționează patologic la modificările factorilor meteorologici. (< fr. *météoro-pathe*)
meteoropatíe *s. f.* acțiune determinată, sau numai influențată de fenomenele meteorologice. (< fr. *météoropathie*)
meteoropatologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază efectele patogene ale factorilor meteorologici. (< fr. *météoropathologie*)
meteoroscóp *s. n.* instrument folosit în meteoroscopie. (< fr. *météoroscope*)
meteoroscopíe *s. f.* studiu științific al meteorilor. (< fr. *météoroscopie*)
meteorosensíbil, -ă *adj.* care prezintă meteorosensibilitate. (< fr. *météoro-sensible*)
meteorosensibilitáte *s. f.* sensibilitate a unor boli la schimbările meteorologice. (< fr. *météoro-sensibilité*)
meteorotróp, -ă *adj.* influențat de condițiile meteorologice. (< fr. *météorotrope*)
meteorotropísm *s. n.* modificări provocate de acțiunea factorilor atmosferici asupra organismelor. (< fr. *météorotropisme*)
meteorutiér, -ă *adj.* referitor la starea vremii și a drumurilor. (< meteo + rutier)
methemoglobínă *s. f.* pigment sangvin anormal, brun- deschis, datorat oxidării hemoglobinei. (< fr. *méthémoglobine*)
methemoglobinemíe *s. f.* prezența methemoglobinei în sânge. (< fr. *méthémoglobinémie*)
meticulós, -oásă *adj.* (despre oameni) care lucrează cu multă atenție, cu scrupule exagerate; tipicar, pedant. • (și *adv.*) făcut cu grijă deosebită pentru amănunte; minuțios, scrupulos. (< fr. *méticuleux*, lat. *meticulosus*)
meticulozitáte *s. f.* însușirea de a fi meticulos; minuțio-zitate. (< fr. *méticulosité*)
metíl *s. m.* radical organic monovalent, derivat din metan, prin îndepărtarea unui atom de hidrogen. (< fr. *méthyle*)
metilamínă *s. f.* amină primară, sub formă de substanță gazoasă, incoloră, solubilă în apă și alcool. (< fr. *méthylamine*)
metilbenzén *s. m.* toluen. (< fr. *méthylbenzène*)
metilcelulóză *s. f.* eter metilic al celulozei, rezultat prin tratarea acesteia cu sulfat sau clorură de metil. (< fr. *méthylcellulose*)
metílcetónă *s. f.* organ compus lichid cu miros caracteristic; butană. (< fr. *méthylcétone*)
metilén *s. m.* radical organic bivalent, derivat din metan prin îndepărtarea a doi atomi de hidrogen. **o** *albastru de ~* = materie colorantă albastră, folosită în vopsitorie și ca dezinfectant. (< fr. *méthylène*, germ. *Methylen*)
metílic, -ă *adj.* (despre corpuri) derivat din metan. **o** *alcool ~* = alcool inflamabil toxic, obținut prin distilarea uscată a lemnului; metanol. (< fr. *méthylique*)
metilmorfínă *s. f.* codeină. (< engl. *methylmorphine*)
metiloránj *s. n.* substanță colorantă organică, folosită ca indicator, roșu în mediu acid, portocaliu în mediu neutru și galben în cel bazic; heliantină. (< fr. *méthylorange*)
metilstirén *s. m.* substanță organică, derivat al stirenului, monomer în polimerizări. (< fr. *méthylstyrène*)
metilurée *s. f.* substanță chimică cristalină, folosită în sinteze organice. (< fr. *méthylurée*)
metilviolét *s. n.* substanță chimică, medicament antiseptic, antihelmintic și colorant în industria textilă și chimică. (< fr. *méthylviolet*)
metionínă *s. f.* aminoacid sulfurat indispensabil vieții, medicament în bolile ficatului. (< fr. *méthionine*)
metís, -ă *s. m. f.* **1.** individ din rase diferite. **2.** *(biol.)* hibrid rezultat din încrucișarea a doi indivizi de rase diferite. (< fr. *métis*)
metisá *vb. tr.* a încrucișa indivizi (animale sau plante) de rase sau soiuri diferite. (< fr. *métisser*)
metisáj *s. n.* metisare. (< fr. *métissage*)
metódă *s. f.* **1.** ansamblu de mijloace proprii pentru realizarea unui scop; mod de executare a unui lucru. • totalitatea procedeelor practice cu ajutorul cărora se predă o știință, o disciplină. • manual care conține principiile de învățare a unei limbi, a unui instrument muzical etc. **2.** mod de a studia, de a cerceta fenomenele naturii și societății. (< fr. *méthode*, lat. *methodus*, gr. *methodos*, germ. *Methode*)
metódic, -ă *adj.* **1.** (și *adv.*) făcut cu metodă; sistematic. **2.** metodologic. (< fr. *méthodique*)
metódică *s. f.* **1.** ramură a pedagogiei care studiază principiile și metoda de predare proprii fiecărui obiect de studiu. **2.** lucrare pedagogică în care sunt expuse metode la un anumit obiect de studiu. (< germ. *Methodik*, rus. *metodika*)
metodicián, -ă *s. m. f.* metodist[2]. (< metodă + -ician)
metodísm *s. n.* mișcare religioasă protestantă cu principii morale foarte severe, fondată în Anglia 1738, foarte răspândită astăzi în SUA. (< fr. *méthodisme*)
metodíst[1]**, -ă** *adj., s. m. f.* (adept) al metodismului. (< fr. *méthodiste*)
metodíst[2]**, -ă** *s. m. f.* specialist în metodică; metodician. (< rus. *metodist*)

metodológ, -ă *s. m. f.* specialist în metodologie. (< fr. *méthodologue*)
metodológic, -ă *adj.* referitor la metodologie; metodic (2). • (*adv.*) din punctul de vedere al metodologiei. (< fr. *méthodologique*)
metodológie *s. f.* **1.** parte a filosofiei care se ocupă cu analiza teoretică a metodelor în știința modernă; știință și teorie despre metodă. **2.** ansamblul metodelor de cercetare într-o anumită știință. (< fr. *méthodologie*)
metói *s. m.* genol. (< fr. *métol*, germ. *Metol*)
metonímic, -ă *adj.* cu caracter de metonimie. (< fr. *métonymique*)
metonimíe *s. f.* figură de stil, constând în inversarea cauzei prin efect, a abstractului prin concret, a noțiunilor morale prin cele fizice etc. și invers. (<fr. *métonymie*, lat., gr. *metonymia*)
metonomasíe *s. f.* schimbare a unui nume propriu prin traducerea în altă limbă; metonomază. (< fr. *métonomasie*)
metonomáză *s. f.* metonomasie. (< fr. *métonomase*)
METOP(O)- *elem.* „frunte". (< fr. *métop/o/-*, cf. gr. *metopon*
metopág *s. m.* monstru format din doi indivizi, reuniți frunte la frunte. (< fr. *métopage*)
metópă *s. f.* interval între triglifele unei frize dorice, cu basoreliefuri. (< fr. *métope*, lat. *metopa*)
metópic, -ă *adj.* care aparține părții anterioare a craniului; frontal. (< fr. *métopique*)
metoposcopíe *s. f.* pretinsă artă de a descoperi viitorul cuiva prin studierea liniilor frunții, sau ale trăsăturilor feței. (< fr. *métoposcopie*)
metóșă *s. f. (arhit.)* spațiu între denticule. (< fr. *métoche*)
METR[1](O)-, -metríe, -métru *elem.* „uter". (< fr. *métr/o/-, -métrie, -mètre*, cf. gr. *metra*)
METR[2](O)-, -metríe, -métru *elem.* „măsură, măsurătoare". „(picior de) vers". (< fr. *métr/o/-, -métrie, -mètre*, cf. gr. *metron*)
metráj *s. n.* lungime în metri a unui material, a unei pelicule. (< fr. *métrage*)
metralgíe *s. f.* durere uterină; metrodinie, uteralgie. (< fr. *métralgie*)
metréză *s. f.* instrument pentru măsurarea lungimii filmelor și a benzilor de magnetofon. (< fr. *métreuse*)
métric, -ă I. *adj.* **1.** referitor la măsură, la metru. **o** *sistem ~* = sistem internațional de măsurare a lungimilor, greutăților și capacităților, bazat pe unități care cresc, sau descresc din zece în zece. **2.** referitor la metrică (II, 1). **II.** *s. f.* **1.** ramură a poeticii care studiază structura versului și a unităților prozodice; totalitatea regulilor privitoare la structura versurilor; sistem de construire ritmică a versurilor. **2.** ramură a muzicii care se ocupă cu studiul metrului[1] (4). **3.** (*mat.*) sistem de măsuri care se asociază unei măsuri date. (< fr. *métrique*, /II/ germ. *Metrik*)
metrician, -ă *s. m. f.* cel care se ocupă de metrică (II, 1). (< fr. *métricien*)
-metríe[1] v. m e t r [1] (o) - .
-metríe[2] v. m e t r [2] (o) - .
metrítă *s. f.* inflamație a uterului. (< fr. *métrite*)
metroanexítă *s. f.* inflamație a uterului, a ovarelor și a trompelor ovariene. (< fr. *métroannexite*)
metrocél *s. n.* histerocel. (< fr. *métrocèle*)
metrocít *s. n.* megaloblast. (< fr. *métrocyte*)
metrodinie *s. f.* metralgie. (< fr. *métrodynie*)
metroelitrorafíe *s. f.* sutură a peretelui vaginal anterior, sau a feței anterioare a colului uterin cu peretele posterior al vaginului. (< fr. *métro-élytrorrhaphie*)
metrológ, -ă *s. m. f.* specialist în metrologie. (< fr. *métrologue*)
metrológic, -ă *adj.* referitor la metrologie. (< fr. *métrologique*)
metrologíe *s. f.* **1.** ramură a fizicii care studiază unitățile de măsură și metodele de măsurare a mărimilor fizice. **2.** totalitatea activităților legate de măsurători, etaloane etc. (< fr. *métrologie*)
metromán, -ă *s. m. f.* suferind de metromanie. (< fr. *métromane*)
metromanía *s. f.* mania de a face versuri. (< fr. *métromanie*)
metronóm[1] *s. m.* (*ant.*) magistrat atenian însărcinat la verificarea greutăților de măsură. (< fr. *métronome*)
metronóm[2] *s. n.* instrument prevăzut cu o tijă de pendul, cu perioadă reglabilă, care marchează tempoul în muzică. (< fr. *métronome*)
metronómic, -ă *adj.* referitor la metronom[2]. (< fr. *métronomique*)
metronomíe *s. f.* studiul instrumentelor și aparatelor de măsură. (< fr. *métronomie*)
metronoscóp *s. n.* aparat care antrenează ochiul, si-lindu-l să citească corect. (< fr. *métronoscope*)
metropatíe *s. f.* histeropatie. (< fr. *métropathie*)
metroperitonítă *s. f.* inflamație a uterului și a peritoneului. (< fr. *métropéritonite*)
metrópolă *s. f.* **1.** stat-oraș antic considerat în raport cu coloniile pe care le-a întemeiat. **2.** stat imperialist considerat în raport cu coloniile sale. **3.** oraș mare, capitală a unei țări. (< fr. *métropole*)
metropolitán, -ă I. *adj.* referitor la metropolă. **II.** *s. n.* metrou. (< fr. *métropolitain*)
metroptóză *s. f.* histeroptoză. (< fr. *métroptose*)
metrorágic, -ă adj. referitor la metroragie. (< fr. *métrorragique*)
metroragíe *s. f.* hemoragie uterină în afara menstruației. (< fr. *métrorragie*)
metrorée *s. f.* scurgere mucoasă sau seroasă din cavitatea uterină. (< fr. *métrorrhée*)
metrorexíe *s. f.* histerorexie. (< fr. *métrorexie*)
metrosalpingítă *s. f.* inflamație a uterului și a trompelor uterine. (< fr. *métrosalpingite*)
metrotomíe *s. f.* histerotomie. (< fr. *métrotomie*)
metróu *s. n.* linie ferată urbană (subterană) electrificată; vehicul care circulă pe o astfel de linie; metropolitan. (< fr. *métro*)
metróză *s. f.* afecțiune uterină de origine hormonală sau nervoasă. (< fr. *métrose*)
métru[1] *s. m.* **1.** unitate fundamentală de măsură pentru lungime, a patruzecea milioana parte din meridianul terestru. **2.** riglă, bandă gradată de lemn, de metal etc., cu lungimea de un metru (1). **3.** grup de silabe constituind unitatea de măsură a versului; (*p. ext.*) ritm determinat de împărțirea unui vers în silabe. **4.** (*muz.*) diviziune la baza organizării duratelor sunetelor după succesiunea accentelor tari sau slabe; ritm, cadență, măsură. (< fr. *mètre*, lat. *metrum*, gr. *metron*)
-métru[2] v. m e t r [1] (o) - .
-métru[3] v. m e t r [2] (o) - .
mexicán, -ă I. *s. m. pl.* popor constituit ca națiune în Mexic. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. f.*) limba vechilor azteci. (< fr. *mexicain*)
mexicaníst, -ă *s. m. f.* specialist în mexicanistică. (< germ. *Mexikanist*)
mexicanístică *s. f.* studiul limbii și culturii mexicane. (< germ. *Mexicanistik*)
MEZ[1]- *pref.* „negativ, peiorativ". (< fr. *més-*)
MEZ[2](O)-/MESO- *elem.* „de mijloc, mijlociu, central". (< fr. *més/o/-*, cf. gr. *mesos*)
mezaliá *vb. refl.* **1.** a face o mezalianță. **2.** (*fig.*) a face o proastă alianță. (< fr. *mésallier*)
mezalianță *s. f.* căsătorie cu o persoană considerată de condiție socială inferioară. (< fr. *mésalliance*)
mezanín *s. n.* etaj mai scund, între parter și primul etaj; antresol. (< fr. *mezzanine*, it. *mezzanino*, germ. *Mezzanin*)
mezartéră *s. f.* tunica mijlocie a arterei. (< fr. *mézartère*)
mezarterítă *s. f.* inflamație a mezarterei. (< fr. *mésartérite*)
mezaventúră *s. f.* pățanie, accident plictisitor; boroboață. (< fr. *mésaventure*)
mezencefál *s. n.* creierul mijlociu. (< fr. *mésencéphale*)
mezencefálic, -ă *adj.* al mezencefalului. (< fr. *mésencéphalique*)
mezenchím *s. n.* țesut conjunctiv embrionar derivat din mezoderm. (< fr. *mésenchyme*)
mezenchimátic, -ă *adj.* al mezenchimului. (< fr. *mésenchymatique*)

mezenchimatós, -oásă *adj.* de natura mezenchimului. (< fr. *mésenchymateux*)
mezenchimatóză *s. f.* degenerescenţă a ţesuturilor provenite din mezenchim. (< fr. *mésenchymatose*)
mezenchimóm *s. n.* tumoare (benignă), la nivelul ţesuturilor mezenchimului. (< fr. *mésenchymome*)
mezentér *s. n.* îndoitură a peritoneului care fixează organele digestive de peretele posterior al abdomenului. (< fr. *mésentère*, lat. *mesenterium*)
mezentéric, -ă *adj.* al mezenterului. (< fr. *mésentérique*)
mezenterítă *s. f.* inflamaţie a mezenterului. (< fr. *mésentérite*)
mezi[1] *s. m. pl.* triburi indo-europene aşezate la începutul mileniului 1 î. H. în Iranul de Nord, intrând mai târziu în compunerea statului persan. (< fr. *médiques*)
mezi[2] *s. m. pl. (mat.)* numărătorul primului raport şi numitorul celui de-al doilea raport al unei proporţii. (< media)
MEZO- v. m e z [2] (o) - .
mezoblást *s. n.* mezoderm. (< fr. *mésoblaste*)
mezocardie *s. f.* anomalie congenitală a poziţiei inimii (către mijloc). (< fr. *mésocardie*)
mezocárp *s. n.* partea cărnoasă, pulpa unui fruct, între coajă şi sâmbure. (< fr. *mésocarpe*)
mezocefál, -ă *adj., s. m. f.* (individ) care prezintă mezocefalie. (< fr. *mésocéphale*)
mezocefalíe *s. f.* formă a craniului, intermediară între brahicefalie şi dolihocefalie. (< fr. *mésocéphalie*)
mezocíst *s. n.* nucleu central al sacului embrionar. (< fr. *mésocyste*)
mezoclímă *s. f.* climă a unei regiuni restrânse, determi-nată de condiţiile geologice locale. (< germ. *Meso-klima*)
mezocolón *s. n.* pliu peritoneal care leagă colonul[3] cu peretele abdominal posterior. (< fr. *mésocôlon*)
mezocolpexíe *s. f.* fixare chirurgicală a mezocolonului la peretele abdominal. (< fr. *mésocolpexie*)
mezodérm *s. n.* foiţă embrionară între ectoderm şi endoderm, din care se dezvoltă oasele şi muşchii; mezoblast. (< fr. *mésoderme*)
mezodérmic, -ă *adj.* al mezodermului. (< fr. *mésodermique*)
mezodermóză *s. f.* afecţiune a ţesuturilor provenite din mezoderm. (< fr. *mésodermose*)
mezodevonián, -ă *adj., s. n.* (din) epoca de mijloc a devonianului. (< fr. *mésodévonien*)
mezoduodenítă *s. f.* inflamaţie a mezenterului duodenului. (< fr. *mésoduodénite*)
mezofíl, -ă **I.** *adj. (biol.;* despre organisme) care se dezvoltă în condiţii de umiditate şi temperatură moderate. **II.** *s. n.* ţesut între cele două membrane exterioare ale frunzei, care conţine clorofila. (< fr. *mésophylle*)
mezofítă *adj., s. f.* (plantă) care creşte pe soluri cu umiditate moderată. (< fr. *mésophyte*)
mezofótic, -ă *adj.* care necesită lumină de intensitate moderată. (< fr. *mésophotique*)
mezogástric, -ă *adj.* al mezogastrului. (< fr. *mésogastrique*)
mezogástru *s. n.* regiune mijlocie a abdomenului. (< fr. *mésogastre*)
mezogeosinclinál *s. n.* geosinclinal între două blocuri continentale, din mai multe fose sedimentare. (< mezo- + geosinclinal)
mezoglée *s. f.* masă gelatinoasă între peretele extern şi cel intern al corpului celenteratelor (meduze, hidre etc.). (< fr. *mésoglée*)
mezohalín, -ă *adj.* (despre organisme) care trăieşte în ape salmastre cu concentraţie moderată. (< germ. *mesohalin*)
mezolític, -ă *adj., s. n.* (din) epoca mijlocie a pietrei, între paleolitic şi neolitic. (< fr. *mésolithique*)
mezológic, -ă *adj.* referitor la mezologie. (< fr. *mésologique*)
mezologíe *s. f.* ramură a biologiei care studiază relaţiile dintre organisme şi factorii mediului înconjurător. (< fr. *mésologie*)
mezomér, -ă *adj.* (despre substanţe) în stare de mezomerie. ◊ *structură ~ă* = structură ipotetică, asemănătoare structurii electronice a unor substanţe. (< fr. *mésomère*)
mezomeríe *s. f.* teorie potrivit căreia structura electronică reală a unor molecule este o structură intermediară între structuri limită. (< fr. *mésomerie*)
mezométru *s. n.* pliu peritoneal care leagă uterul de peretele abdominal, corespunzând ligamentelor largi. (< fr. *mésomètre*)
mezomórf, -ă *adj.* (despre starea de agregare a materiei) intermediar între starea amorfă şi cea cristalină. (< fr. *mésomorphe*)
mesomorfísm *s. n.* caracter mezomorf. (< fr. *mésomorphisme*)
mezón *s. m.* particulă elementară instabilă, cu masa intermediară între cea a electronului şi cea a protonului; mezotron. (< fr. *méson*, germ. *Meson*)
mezonefrós *s. n.* a doua fază în dezvoltarea rinichiului la ambrion. (< fr. *mésonéphros*)
mezónic, -ă *adj.* al mezonilor. (< fr. *mésonique*)
mezopáuză *s. f.* stratul superior al mezosferei, care face trecerea spre termosferă, prin valori termice minime. (< fr. *mésopause*)
mezoplanctón *s. n.* plancton ai cărui componenţi au dimensiuni medii; plancton din stratul median al mărilor. (< fr. *mésoplancton*)
mezoprozóp, -ă *adj.* (despre un individ) cu faţă de dimensiuni mijlocii. (< fr. *mésoprosope*)
mezoreliéf *s. n.* forme de relief de dimensiuni reduse. (< fr. *mésorelief*)
mezorinián, -ă *adj.* (despre un individ) cu indice nazal mediu. (< fr. *mésorhinien*)
mezosaprofítă *adj., s. f.* (ciupercă) cu miceliile în interiorul plantei în curs de descompunere, iar corpurile de fructificaţie la exterior. (< fr. *mésosaprophyte*)
mezoscáf *s. n.* submersibil intermediar între batiscaf şi submarin, pentru cercetări ştiinţifice la adâncimi medii. (< fr. *mésoscaphe*)
mezosestón *s. m.* seston cuprinzând organisme de dimensiuni mijlocii. (< fr. *mésoseston*)
mezosféră *s. f.* **1.** înveliş între 1200 şi 2900 km în adâncimea Pământului, în care predomină sulfurile şi oxizii metalelor grele (fier, nichel şi magneziu). **2.** strat atmosferic dintre stratosferă şi ionosferă. (< fr. *mésosphère*)
mezospérm *s. n.* strat median cărnos din tegumentul unei seminţe. (< fr. *mésosperme*)
mezospór *s. m. (biol.)* porţiune mediană a sporului. (< fr. *mésospore*)
mezostíh *s. n.* problemă enigmistică înrudită cu acrostihul, a cărei soluţie este un cuvânt obţinut prin citirea câte unei litere de la mijlocul fiecărui vers în ordinea stabilită de autor şi într-un anumit sens (vertical, oblic etc.). (< mezo- + /acro/*stih*)
mezoteliál, -ă *adj.* al mezoteliomului. (< fr. *mésothélial*)
mezotelióm *s. n.* tumoare benignă sau malignă a ţesutului mezotelian. (< fr. *mésothéliome*)
mezotéliu *s. n.* endoteliu al marilor cavităţi seroase, din mezoderm. (< fr. *mésothélium*)
mezoterapíe *s. f.* metodă terapeutică constând în injectarea interdemică în zona dureroasă, a unor doze infime de soluţii pe bază de preeaină, în ajutorul unui injector cu multe ace foarte scurte. (< fr. *mésothérapie*)
mezotérm, -ă *adj. (biol.;* despre organisme) adaptat la temperaturi medii. (< fr. *mésortherme*)
mezotermál, -ă *adj.* care se referă la stadiul depunerii mineralelor din soluţii fierbinţi. (< fr. *mésothermal*)
mezotermofíl, -ă *adj.* (despre plante) care creşte în zonele cu climat temperat. (< fr. *mésothermophile*)
mezotoráce *s. n.* segmentul al doilea al toracelui insectelor, de care sunt prinse aripile anterioare şi a doua pereche de picioare. (< fr. *mésothorax*)
mezotorácic, -ă *adj.* al mezotoracelui. (< fr. *mésothoracique*)
mezotóriu *s. n.* veche denumire a două elemente radioactive, unul izotop al radiului, iar celălalt al toriului. (< fr. *mésothorium*)
mezotróf, -ă *adj.* (despre organisme) care trăieşte pe soluri cu conţinut moderat de substanţe nutritive; (despre soluri) cu un asemenea conţinut. (< fr. *mésotrophe*)
mezotrón *s. m.* mezon. (< fr. *mésotron*, engl. *mesotrone*)

mezoxerofític, -ă *adj.* (despre plante) care creşte în locuri uscate, spre moderat umede. (< fr. *mésoxérophytique*)
mezozáur *s. m.* reptilă fosilă cu formă de şarpe, lungă până la 12 m, din mările calde din cretacic. (< fr. *mésosaurus*)
mezozóic, -ă *adj., s. n.* (din) a treia eră geologică, între paleozoic şi neozoic, în care au apărut pentru prima dată mamifere, păsări şi peşti osoşi; era secundară. (< fr. *mésozoïque*)
mezozóm, -ă *adj.* (despre un individ) de statură mij-locie. (< fr. *mésosome*)
mezozonál, -ă *adj.* care aparţine mezozonei. (< fr. *mésoizonal*)
mezozónă *s. f.* zonă mediană de transformare metamorfică a Pământului, între 6 şi 12 km. (< fr. *mésozone*)
mezúză *s. f.* mic sul de pergament purtând versete din Biblie, pus într-o cutiuţă fixată pe stâlpul uşii, la evrei. (< fr., ebr. *mezuzah*)
mézza-vóce /me-ţa-/ adv. (muz.) cu jumătate de posibilităţile vocii. (< it. *mezza voce*)
mézzo /méţo/ *adv. (muz.)* pe jumătate, mijlociu. (< it. *mezzo*)
mézzo-fórte *adv. (muz.)* cu intensitate moderată, între piano şi forte. (< it. *mezzo forte*)
mézzo-piáno *adv. (muz.)* nu prea încet, mai tare decât piano. (< it. *mezzo piano*)
mézzosoprănă *s. f.* voce de femeie, între soprană şi contraltă; cântăreaţă cu o asemenea voce. (< it. *mezzosoprano*)
mézzo-tínto *s. n.* tehnică a gravurii pe metal constând în granularea plăcii cu un instrument special, astfel ca la imprimare să rezulte gradaţii treptate de luminozitate şi nuanţe de negru, intense şi catifelate. (< it. *mezzo tinto*)
mi[1] *s. m. (muz.)* **1.** treapta a treia a gamei diatonice; sunetul şi nota corespunzătoare. **2.** coarda, clapa unui instrument care dă sunetul acestei note. (< it. *mi*)
MI[2]**(O)-** v. m i o [1]-.
miacínă *s. f.* acid nicotinic. (< fr. *miacine*)
mialgíe *s. f.* durere musculară; miodinie. (< fr. *myalgie*)
miasmátic, -ă *adj.* care conţine sau produce miasme; pestenţial. (< fr. *miasmatique*)
miásmă *s. f.* emanaţie urât mirositoare; duhoare. (< fr. *miasme*, gr. *miasma*)
miástenic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de miastenie. (< fr. *myasthénique*)
miasteníe *s. f.* sindrom caracterizat printr-o epuizare anormală şi rapidă a forţei musculare, fără semne de paralizie. (< fr. *myasthénie*)
miatoníe *s. f.* absenţă sau diminuare a tonusului muscular; amiotonie. (< fr. *myatonie*)
miatrofíe *s. f.* amiotrofie. (< fr. *myatrophie*)
miáză *s. f.* plagă superficială provocată de larvele unor muşte. (< fr. *myiase*)
MIC(O)- / MICET(O)-, -micéte, -micínă, -micóză *elem.* „ciupercă". (< fr. *myc/o/-, mycét/o/-, -mycétes, -mucine, – mycose*, cf. gr. *mykes*)
micacéu, -ée *adj.* (despre roci, minerale) care conţine mică. (< fr. *micacé*)
micafóliu *s. n.* material electroizolant obţinut din foi de mică lipite pe o bandă de hârtie. (după *mica en feuille*)
micanítă *s. f.* izolant electric obţinut prin aglomerarea cu şelac a fragmentelor de mică. (< fr. *micanite*)
micaşíst *s. n.* rocă metamorfică cu textură şistoasă, din foi de mică, separată de mici cristale cu cuarţ. (< fr. *micachiste*)
mícă *s. f.* mineral din silicat de aluminiu şi potasiu cristalizat, clivabil, care abundă în rocile eruptive şi metamorfice. (< fr. *mica*)
micélă *s. f.* grup de molecule care se formează în substanţele coloidale şi în soluţiile lor. (< fr. *micelle*, germ. *Micelle*)
micelián, -ă *adj.* referitor la miceliu. (< fr. *mycélien*)
micéliu *s. n.* aparat vegetativ al ciupercilor, format din filamente tubuloase. (< fr. *mycélium*)
micenián, -ă I. *s. m. pl.* populaţii indo-europene din Micene (Grecia). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din aceste populaţii. **o** *artă ~ă* = artă dezvoltată în lumea aheeană, din mileniul II î.H. • (*s. n.*) foarte vechi dialect grec. (< fr. *mycénien*)
MICET(O)-, -micéte v. m i c (o) - .
micetísm *s. n.* intoxicaţie cu ciuperci. (< fr. *mycétisme*)
micetofág, -ă *adj.* fungivor. (< fr. *mycétophage*)
micetofíl, -ă *adj.* (despre insecte) care trăieşte în interiorul ciupercilor. (< fr. *mycétophile*)
micetogenéză *s. f.* proces de formare a ciupercilor. (< fr. *mycétogenèse*)
micetóm *s. n.* tumefacţie inflamatorie provocată prin dezvoltarea în organism a unei ciuperci parazite. (< fr. *mycétome*)
micetozoáre *s. f. pl.* ordin de ciuperci inferioare, constituind mase gelatinoase, informe şi mobile, care trăiesc pe straturi organice în descompunere. (< fr. *mycétozoaires*)
-micímă v. mic(o)-.
miciuriníán, -ă *adj., s. m. f.* miciurinist. (< fr. *mitchou-rinien*)
miciurinísm *s. n.* teorie elaborată de I. V. Miciurin, care se referă la metodele de hibridare artificială, de educare dirijată şi de selecţie artificială a organismelor. (< Miciurin n. pr. + *-ism*)
miciuriníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al miciurinismului; miciurinian. (< miciurin/ism/ + *-ist*)
MICO- v. m i c (o) - .
micobactérii *s. f. pl.* bacterii care au unele asemănări cu ciupercile. (< fr. *mycobactéries*)
micocenóză *s. f.* asociaţie de ciuperci din cadrul unei biocenoze. (< fr. *mycocénose*)
micodérmă *s. f.* ciupercă filamentoasă, cu aspect fragmentat, care veghează pe suprafaţa băuturilor fermentate sau dulci. (< fr. *mycoderme*)
micoflóră *s. f.* floră micologică. (< fr. *mycoflore*)
micolític, -ă *adj.* (despre agenţi externi) care distruge ciupercile. (< fr. *mycolytique*)
micológ, -ă *s. m. f.* specialist în micologie. (< fr. *mycologue*)
micológic, -ă *adj.* referitor la micologie. (< fr. *mycologique*)
micologíe *s. f.* **1.** ramură a botanicii care studiază ciupercile. **2.** studiu al bolilor cauzate de ciuperci. (< fr. *mycologie*)
micopaleontologíe *s. f.* studiu al ciupercilor din timpurile geologice. (< fr. *mycopaléontologie*)
micoplásme *s. n. pl.* microorganisme (patogene) între bacterii şi virus. (< fr. *mycoplasmes*)
micoplasmóză *s. f.* boală infecţioasă provocată de micoplasme. (< fr. *mycoplasmose*)
micoríză *s. f.* asociaţie simbiotică între ciuperci şi rădăcinile plantelor superioare. (< fr. *mycorhise*)
micostátic, -ă *adj., s. n.* fungistatic. (< fr. *mycostatique*)
micosteról *s. n.* sterol prezent în ciuperci şi în unele mucegaiuri. (< fr. *mycostérol*)
micoterapíe *s. f.* folosirea unor extracte de ciuperci în scop terapeutic. (< fr. *mycothérapie*)
micótic, -ă *adj.* referitor la micoze. (< engl. *mycotic*)
micotoxicóză *s. f.* intoxicaţie provocată de unele ciu-perci microscopice. (< fr. *mycotoxicose*)
micotróf, -ă *adj.* (despre plante) ale cărei rădăcini găzduiesc ciuperci simbiotice. (< fr. *mycotrophe*)
micóză[1] *s. f.* boală la plante şi animale provocată de anumite ciuperci parazite. (< fr. *mycose*, germ. *Mykose*)
-micóză[2] v. m i c (o) - .
micózis *s. n.* afecţiune prin tumori spongioase ale pielii şi organelor interne. (< fr. *mycosis*)
micrát *s. n.* copie fotografică a unui text care nu depăşeşte 3, 5 mm. (< germ. *Mikrat*)
MICRO[1]**-, -micríe** *elem.* **1.** „mic, microscopic". **2.** (în unităţile de măsură) „a milioana parte". (< fr. *micro-, -micrie*, cf. gr. *mikros*)
micro[2] *s. n.* microradiografie. (< micro/radiografie/)
microaerobúz *s. n.* aerobuz de proporţii reduse. (< micro[1]- + *aerobuz*)
microaerofil, -ă *adj.* (despre organisme) care trăieşte într-un mediu sărac în oxigen. (< fr. *microaérophile*)
microagenţíe *s. f.* mică agenţie (de voiaj). (< micro[1]- + *agenţie*)
microagregát *s. n.* agregat structural al solului, de dimensiuni mai mici de 0,25 mm. (< fr. *microagrégat*)
microaliá *vb. tr.* a alia metale şi metaloizi în cantităţi foarte mici. (< micro[1]- + *alia*)

microampér *s. m.* unitate de intensitate a curentului electric, a milioana parte dintr-un amper. (< fr. *microampère*)
microampermétru *s. n.* ampermetru gradat în microamperi. (< fr. *microampèrmètre*)
microanalíză *s. f.* analiză chimică a unor cantități foarte mici dintr-o substanță. (< fr. *micro-analyse*)
microanchétă *s. f.* anchetă limitată la un număr mic de subiecți. (< micro[1]- + *anchetă*)
microangiopatíe *s. f.* stare patologică a vaselor capilare. (< fr. *microangiopathie*)
microángstrom *s. m.* unitate de măsură pentru lungimi de undă, a milioana parte dintr-un angstrom. (< engl. *microangstrom*)
microanténă *s. f.* antenă (2) de dimensiuni reduse. (< micro[1]- + *antenă*)
microantologíe *s. f.* antologie de proporții reduse; miniantologie. (< micro[1]- + *antologie*)
microaparát *s. n.* aparat de dimensiuni mici, specific microchimiei. (< micro[1]- + *aparat*)
microaparatúră *s. f.* aparatură specifică microchimiei. (< micro[1]- + *aparatură*)
microautomobíl *s. n.* miniautomobil. (< micro[1]- + *automobil*)
micrób *s. m.* denumire generică dată unor microorganisme vegetale sau animale (bacterii, ciuperci, virusuri), agenți transmițători ai anumitor boli. (< fr. *microbe*)
microbactérie *s. f.* bacterie extrem de redusă ca dimensiuni. (după engl. *microbacterium*)
microbalánță *s. f.* balanță de laborator, foarte sensibilă. (< fr. *microbalance*)
microbár *s. m.* barie. (< fr. *microbar*)
microbarográf *s. n.* barograf pentru înregistrarea variațiilor mici și rapide ale presiunii. (< fr. *microbarographe*)
microbateríe *s. f.* baterie electrică minusculă. (< micro[1]- + *baterie*)
microbéntos *s. n.* bentos din animale mici (alge, schizomicete). (< fr. *microbenthos*)
microbetoniéră *s. f.* betonieră pentru cantități mici de beton. (< fr. *microbétonnière*)
microbián, -ă *adj.* produs de microbi; care răspândește microbi. (< fr. *microbien*)
microbibliografíe *s. f.* bibliografie sub formă de microfilm sau de microfișă. (< micro[1]- + *bibliografie*)
microbiciclétă *s. f.* bicicletă de proporții mici. (< micro[1]- + *bicicletă*)
microbicid, -ă *adj., s. n.* (substanță) care distruge microbii. (< fr. *microbicide*)
microbiocenóză *s. f.* componentă a biocenozei, cuprinzând populații de microorganisme. (< micro[1]- + *biocenoză*)
microbiografíe *s. f.* biografie sumară, de mici proporții. (< micro[1]- + *biografie*)
microbiológ, -ă *s. m. f.* specialist în microbiologie; microbiologist. (< fr. *microbiologue*)
microbiológic, -ă *adj.* referitor la microbiologie. (< fr. *microbiologique*)
microbiologíe *s. f.* știință care studiază morfologia și fiziologia microorganismelor. (< fr. *microbiologie*)
microbiologíst, -ă *s. m. f.* (*rar*) microbiolog. (< fr. *microbiologiste*)
microbísm *s. n.* **1.** stare de infectare a organismului cu microbi. **2.** pasiune exagerată pentru ceva. (< fr. *microbisme*)
microbíst, -ă *s. m. f.* (*fam.*) pasionat pentru un lucru (sport, muzică etc.). (< microb + -ist)
microbiurétă /-biu/ *s. f.* biuretă de capacitate redusă. (< fr. *microburette*)
microblást *s. n.* **1.** eritroblast de dimensiuni mici. **2.** (*bot.*) ramură scurtă cu creștere anuală foarte redusă și cu noduri dese. (< fr. *microblaste*)
microblefaríe *s. f.* anomalie congenitală caracterizată prin dezvoltarea incompletă a pleoapelor. (< engl. *microbepharia*)
microbofobíe *s. f.* teamă patologică de microbi. (< fr. *microbophobie*)
microbrahíe *s. f.* malformație caracterizată prin brațe foarte scurte. (< fr. *micro*[1]- + *brahie*[2])
microbrigádă *s. f.* brigadă din mai multe persoane. (< micro[1]- + *brigadă*)
microbúz *s. n.* autobuz mic, pentru un număr redus de pasageri; minibuz. (< fr. *microbus*)
microcalculatór *s. n.* calculator electronic cu elementele componente și gabaritul foarte mici, a cărui unitate centrală este implementată cu ajutorul unui microprocesor (integrat); microcomputer, microordinator. (< *micro*[1]- + *calculator*)
microcantínă *s. f.* cantină mică (de întreprindere). (< micro[1]- + *cantină*)
microcárd *s. n.* card[1] cu produse de preț mic. (< micro- + card)
microcardíe *s. f.* inimă congenitală foarte mică. (< fr. *microcardie*)
microcariéră *s. f.* carieră[1] de mici proporții. (< micro[1]- + *carieră*)
microcartélă *s. f.* cartelă (2) de format mai mic decât formatul standard. (< micro[1]- + *cartelă*)
microcasétă *s. f.* minicasetă. (< fr. *microcassette*)
microcefál, -ă *adj., s. m. f.* (individ) care prezintă microcefalie; nanocefal. (< fr. *microcéphale*)
microcefalíe *s. f.* malformație congenitală prin dezvoltarea insuficientă a craniului și a creierului; nanocefalie. (< fr. *microcéphalie*)
microcenóză *s. f.* parte a biocenozei, cu durată de existență redusă. (< fr. *microcénose*)
microcentrálă *s. f.* centrală electrică sau de termoficare pentru alimentarea unor consumatori izolați; minicentrală. (< fr. *microcentrale*)
microchímic, -ă *adj.* referitor la microchimie. (< fr. *microchimique*)
microchimie *s. f.* ramură a chimiei care studiază reacțiile chimice dintre cantități foarte mici de substanță. (< fr. *microchimie*)
microchirurgicál, -ă *adj.* referitor la microchirurgie. (< microchirurgie)
microchirurgie *s. f.* chirurgie practicată pe porțiuni minuscule ale corpului, sub microscop. (< fr. *microchirurgie*)
microcinematográf *s. n.* aparat folosit în microcinematografie. (< fr. *microcinématographe*)
microcinematografíe *s. f.* folosirea tehnicii cinematografice în domeniul microscopiei; microfilmare. (< fr. *microcinématographie*)
microcip *s. n.* stelă de dimensiuni reduse. (< micro- + cip)
microcircuit *s. n.* dispozitiv microelectronic cu o densitate mare de elemente de circuit echivalente, constituind o singură unitate. (< micro[1]- + *circuit*)
microcíst *s. n.* spor de rezistență la unele ciuperci. (< fr. *microcyste*)
microcit *s. n.* globulă roșie de dimensiuni foarte mici. (< fr. *microcyte*)
microcitemíe *s. f.* prezența crescută a microcitelor în sânge; microcitoză. (< fr. *microcytémie*)
microcitóză *s. f.* microcitemie. (< fr. *microcytose*)
microclimát *s. n.* climă locală a unui teritoriu restrâns; microclimă. (< fr. *microclimat*)
microclimátic, -ă *adj.* referitor la microclimat. (< fr. *microclimatique*)
microclimatológie *s. f.* ramură a climatologiei care studiază microclimatele. (< fr. *microclimatologie*)
microclímă *s. f.* microclimat. (< germ. *Mikroklima*)
microclín *s. n.* mineral din grupa feldspaților potasici, de culoare roz, galbenă, roșiatică sau verde, constituent de bază al unor roci eruptive sau metamorfice. (< fr. *microcline*)
microcóc *s. m.* bacterie de formă sferică, mai mică decât cocii. (< fr. *microcoque*)
microcomentáriu *s. n.* comentariu de dimensiuni reduse. (< micro[1]- + *comentariu*)
microcompléx *s. n.* complex comercial de proporții reduse. (< micro[1]- + *complex*)
microcompúter *s. n.* microcalculator. (< engl. *microcomputer*)

microconcért *s. n.* concert scurt. (< micro[1]- + *concert*)
microconferínță *s. f.* conferință de scurtă durată. (< micro[1]- + *conferință*)
microcopiá *vb. tr.* a obține o microcopie. (< germ. *mikrokopieren*)
microcópie *s. f.* reproducere a unui material prin micșoarare pe cale fotografică. (< fr. *microcopie*)
microcósmic, -ă *adj.* referitor la microcosmos. (< fr. *microcosmique*)
microcósmos *s. n.* **1.** universul gândit la dimensiuni reduse. **2.** lumea obiectelor submicroscopice. **3.** omul, considerat ca o reprezentare redusă a universului. (< fr. *microcosmos*, lat. *microcosmus*, gr. *mikrokosmos*)
microcoulómb /-cu-/ *s. m.* unitate de măsură a sarcinii electrice, a milioana parte dintr-un coulomb. (< fr. *microcoulomb*)
microcristál *s. n.* cristal microscopic. (< fr. *microcristal*)
microcristalin, -ă *adj.* (despre roci, minerale) din cristale. (< fr. *microcristallin*)
microcrónică *s. f.* minicronică. (< micro[1]- + *cronică*)
microcronologíe *s. f.* cronologie scurtă, sumară. (< micro[1]- + *cronologie*)
microcurent *s. m.* curent[2] (II, 2) de mică intensitate. (< micro[1]- + *curent*)
microcurie /-cü-ri/ *s. f.* unitate de măsură a radioactivității, a milioana parte dintr-o curie. (< fr. *microcurie*)
microdactíl, -ă *adj.* care prezintă microdactilie. (< fr. *microdactyle*)
microdactilíe *s. f.* dezvoltare insuficientă a degetelor. (< fr. *microdactylie*)
microdiagnóstic *s. n. (inform.)* microprogram destinat testării unui subansamblu. (< engl. *microdiagnostic*)
microdisécție *s. f.* disecție sub microscop, pe celule sau pe ființe foarte mici. (< fr. *microdissection*)
microdispozitív *s. n.* dispozitiv de dimensiuni microscopice. (< micro[1]- + *dispozitiv*)
microdontíe *s. f.* dezvoltare insuficientă a dinților. (< fr. *microdontie*)
microdóză *s. f.* doză[1] infinitezimală, folosită în homeopatie. (< micro[1]- + *doză*)
microdúr *s. n.* material sintetic înlocuitor de talpă, rezistent, ușor și flexibil. (< micro/poros/ + *dur*/abil/)
microeconómic, -ă *adj.* referitor la microeconomie. (< fr. *microéconomique*)
microeconomíe *s. f.* disciplină care studiază relațiile economice la nivelul fiecărei întreprinderi. (< fr. *microéconomie*)
microelectrobúz *s. n.* microbuz acționat electric. (< micro[1]- + *electrobuz*)
microelectrónic, -ă **I.** *adj.* **1.** referitor la microelectronică. **2.** (despre dispozitive electronice) cu grad înalt de miniaturizare. **II.** *s. f.* ramură a electronicii care studiază miniaturizarea continuă a circuitelor și aparatelor electronice. (< fr. *microélectronique*, engl. *microelectronic/s/*)
microelectronografíe *s. f.* fotografie, la microscop, care permite studierea fenomenelor biologice celulare sub aspect electric. (< micro[1]- + *electronografie*)
microelemént *s. n.* element chimic care se găsește în cantități foarte mici în sol, sau în organismele vii; oligoelement. (< fr. *micro-élément*)
microencefalíe *s. f.* malformație constând din existența unui creier foarte mic. (< micro[1] – + *encefalie*)
microenciclopedie *s. f.* enciclopedie de dimensiuni reduse; minienciclopedie. (< micro[1]- + *enciclopedie*)
microeséu *s. n.* eseu de proporții reduse. (< micro[1]- + *eseu*)
microestezíe *s. f.* tulburare de sensibilitate manifestată prin receptarea diminuată a volumului și greutății obiectelor. (< fr. *microesthésie*)
microevolúție *s. f.* totalitatea proceselor de adaptare și de diferențiere a unor grupe de organisme mai mici. (< fr. *microévolution*)
microexplózie *s. f.* explozie de proporții reduse. (< engl. *microexplosion*)
microexpozíție *s. f.* expoziție de mici proporții. (< micro[1]- + *expoziție*)
microfábulă *s. f.* fabulă scurtă. (< micro[1]- + *fabulă*)
microfachíe *s. f.* anomalie congenitală în existența unui cristalin anormal de mic. (< fr. *microphakie*)
microfág *s. m.* 1. fagocit de dimensiuni mici. **2.** granulocit neutrofil migrat în țesuturi. (< fr. *microphage*)
microfagocitóză *s. f.* fagocitoză a microbilor. (< fr. *microphagocitose*)
microfarád *s. m.* unitate de măsură a capacității electrice, a milioana parte dintr-un farad. (< fr. *microfarad*)
microfáună *s. f.* fauna microscopică (protozoare și nematode) a unui spațiu restrâns. (< fr. *microfaune*)
microférmă *s. f.* mică unitate de producție cu profil agricol, pentru elevi sau studenți. (< micro[1]- + *fermă*[1])
microfíbră *s. f.* fibră subțire. (< micro[1]- + *fibră*)
microfíl, -ă *adj.* (despre plante) cu frunze foarte mici. (< fr. *microphylle*)
microfílm *s. n.* film fotografic pentru reproducerea la scară redusă a documentelor, a unor pagini de carte etc. • (*inform.*) suport fotografic de informații; microfișă. (< fr., engl. *microfilm*, germ. *Mikrofilm*)
microfilmá *vb. tr.* a fotografia pe microfilm. (< fr. *microfilmer*)
microfilmotécă *s. f.* colecție de microfilme; încăpere specială pentru astfel de colecții. (< micro[1]- + *filmotecă*)
microfíltru *s. n.* **1.** filtru[1] (1) de dimensiuni reduse. **2.** filtru de circulație de mică amploare. (< fr. *microfiltre*)
microfírmă *s. f.* firmă (2) de importanță redusă. (< micro- + firmă)
microfisúră *s. f.* fisură invizibilă cu ochiul liber. (< fr. *microfissure*)
microfișă *s. f.* **1.** fotografie care reproduce la scară redusă pagini de carte, sau alte materiale; microfilm. **2.** fișă sumar întocmită. (< fr. *microfiche*)
microfișiér *s. n.* **1.** fișier de proporții reduse. **2.** scurtă bibliografie. (< fr. *microfichier*)
microfíte *s. n. pl.* organisme vegetale de dimensiuni foarte mici; bacterii. (< fr. *microphytes*)
microfitologíe *s. f.* ramură a botanicii care studiază organismele vegetale microscopice. (< fr. *microphytologie*)
microfízică *s. f.* ramură a fizicii care se ocupă cu atomii, electronii și particulele analoage; fizică atomică. (< fr. *microphysique*)
microflóră *s. f.* flora microscopică (actinomicete, alge, bacterii și ciuperci) a unui spațiu restrâns. (< fr. *microflore*)
micrpflorístic, -ă *adj.* referitor la microfloră. (< micro[1]- + *floristic*)
microfobie *s. f.* teamă patologică de obiecte mici sau de microbi; spermofobie. (< engl. *microphobia*)
microfoiletón *s. n.* foileton de proporții reduse; minifoileton. (< micro[1]- + *foileton*)
microfón *s. n.* dispozitiv care transformă vibrațiile sonore în oscilații electrice, în radioteleviziune și în telecomunicații. (< fr. *microphone*, germ. *Mikrophon*)
microfónic, -ă *adj.* de microfon sau microfonie. (< fr. *microphonique*)
microfonie *s. f.* **1.** reacție care se produce între un microfon în funcțiune și difuzoarele sale atunci când amplificatorul întrece ca volum o anumită limită. • fenomen care are loc atunci când la condensatorul variabil al unui radioreceptor nu funcționează bine gama de unde scurte. **2.** slăbire a vocii. (< fr. *microphonie*)
microfoníst, -ă *s. m. f.* tehnician de sunet care asigură amplasarea și deplasarea microfoanelor la filmări sincrone. (< it. *microphonista*)
microformát *s. n.* format de dimensiuni miniautorizate. (< micro[1]- + *format*)
microfosílă *s. f.* fosilă de dimensiuni microscopice. (< fr. *microfossile*)
microfót[1] *s. n.* imagine obținută prin microfotografiere. (< germ. *Mikrophot*)
microfót[2] *s. m.* unitate de măsură a iluminării, a milioana parte dintr-un fot. (< engl. *microphot*)
microfotocópie *s. f.* copie fotografică de dimensiuni foarte mici. (< fr. *microphotocopie*)

microfotográfic, -ă *adj.* referitor la microfotografie. (< fr. *microphotographique*)
microfotografíe *s. f.* **1.** fotografie cu ajutorul unui aparat fotografic adaptat la un microscop. • fotografie de dimensiuni foarte mici. **2.** tehnica obținerii acestor fotografii. (< fr. *microphotographie*)
microfotogrammetríe *s. f.* ramură a fotogrammetriei care se ocupă cu măsurarea și cu reprezentarea corpurilor de dimensiuni mici. (< fr. *microphotogrammétrie*)
microfotométru *s. n.* aparat pentru determinarea opacității locale pe zone foarte mici a negativelor fotografice. (< fr. *microphotomètre*)
microfotoradiografíe *s. f.* tehnică radiologică prin care se pot obține radiografii de dimensiuni reduse; radiografia însăși. (< fr. *microphotoradiographie*)
microftalmíe *s. f.* micime congenitală a unui ochi, provocată de o oprire a dezvoltării în cursul vieții intrauterine. (< micro- + oftalmie)
microfúlger *s. n.* fulger de intensitate redusă (după engl. *microflash*)
microfurnír *s. n.* furnir foarte subțire, lipit pe hârtie specială. (< micro¹- + *furnir*)
microgálă *s. f.* gală¹ de mici proporții. (< micro¹- + *gală*¹)
microgamét *s. m.* anterozoid. (< fr. *microgamète*)
microgametánge *s. m.* organ în care se formează microgameții. (< fr. *microgamétange*)
microgametofít *s. m.* gametofit mascul. (< fr. *microgamétophyte*)
microgametogenéză *s. f.* proces de formare și maturizare a gameților. (< fr. *microgamétogenèse*)
microgáră *s. f.* gară de dimensiuni reduse, stație mai mare. (< micro¹- + *gară*)
microgastríe *s. f.* dezvoltare insuficientă a stomacului. (< fr. *microgastrie*)
microgeneratór *s. n.* generator de mică putere. (< fr. *microgénérateur*)
microghíd *s. n.* ghid foarte sumar. (< micro¹- + *ghid*)
microglosár *s. n.* glosar cu un număr redus de cuvinte și cu explicații sumare. • glosar care înregistrează vocabularul specific unei activități, meserii etc. (< fr. *microglossaire*)
microglosíe *s. f.* dezvoltare incompletă a limbii. (< fr. *microglossie*)
micrognatíe *s. f.* dezvoltare incompletă a maxilarului inferior. (< fr. *micrognathie*)
micrográf *s. n.* pantograf care permite desenarea unei figuri extrem de reduse. (< fr. *micrographe*)
micrográfic, -ă *adj.* referitor la micrografie. (< fr. *micrographique*)
micrografíe *s. f.* **1.** studiul microscopic al unui obiect. **2.** studierea la microscop a structurii metalelor și aliajelor metalice. **3.** scriere măruntă, până la ilizibilitate. (< fr. *micrographie*)
micrográm *s. n.* unitate de greutate, a milioana parte dintr-un gram; gama (2). (< fr. *microgramme*)
microgrúp *s. n.* grup mic de oameni. (< micro¹- + *grup*)
microhálă *s. f.* hală de proporții reduse. (< micro¹- + *hală*)
microhematuríe *s. f.* hematurie puțin abundentă. (< fr. *microhématurie*)
microhénry *s. m.* unitate de inductanță electrică, a milioana parte dintr-un henry. (< fr., engl. *microhenry*)
microhidroagregát *s. n.* hidroagregat de dimensiuni și putere reduse. (< micro¹- + *hidroagregat*)
microhidrocentrálă *s. f.* hidrocentrală de putere mică. (< micro¹- + *hidrocentrală*)
microimágine *s. f.* imagine a unui document de dimensiuni miniaturizate. (< micro¹- + *imagine*)
microimprimáre *s. f.* înregistrare a undelor acustice pe discuri microsion. (după fr. *micro-enregistrement*)
microinformatícă *s. f.* parte a informaticii care se ocupă cu măsurarea dimensiunilor extrem de mici. (< fr. *micro-informatique*)
microinstalație *s. f.* instalație de mici proporții. (< micro¹- + *instalație*)
microinstrucțiúne *s. f. (inform.)* instrucțiune corespunzând unui nivel de program elementar. (< engl. *microinstruction*)
microintervál *s. n. (muz.)* interval mai mic decât un semiton. (< micro¹- + *interval*)
microintervíu *s. n.* interviu scurt; miniinterviu. (< micro¹- + *interviu*)
microistórie *s. f.* istorie de dimensiuni reduse. (< micro¹- + *istorie*)
microîntrepríndere *s. f.* întreprindere de mici proporții. (< micro¹- + *întreprindere*)
microjoule /-júl/ *s. m.* unitate de lucru mecanic, a milioana parte dintr-un joule. (< fr. *microjoule*)
microjurnál *s. n.* jurnal de dimensiuni reduse. (< fr. *microjournal*)
microleléctor *s. n.* aparat special pentru proiectarea microfilmelor pe un ecran orizontal. (< fr. *microlecteur*)
microlepidoptére *s. n. pl.* grup de fluturi cuprinzând speciile de talie mică; fluturași. (< fr. *microlépidoptères*)
microlexicón *s. n.* lexicon de proporții reduse. (< micro¹- + *lexicon*)
microlít *s. n.* **1.** cristal microscopic, prismatic sau tubular, care se află în unele roci. **2.** denumire dată uneltelor și armelor mici de silex, în paleoliticul superior și mezolitic. **3.** calcul (II) microscopic. (< fr. *microlite*, germ. *Mikrolith*)
microlitiáză *s. f.* formare de calculi microscopici. (< fr. *microlithiase*)
microlític, -ă *adj.* (despre roci) format din microlite (1). (< fr. *microlitique*)
microlítru *s. m.* unitate de măsură, a milioana parte dintr-un litru. (< fr. *microlitre*)
micrologíe *s. f.* **1.** tratat despre corpurile microscopice. **2.** parte a anatomiei care studiază celulele. (< fr. *micrologie*)
microlúx *s. m.* unitate de măsură a iluminării, a milioana parte dintr-un lux². (< engl. *microlux*)
micromagazín *s. n.* minimagazin. (< micro¹- + *magazin*)
micromaníe *s. f.* complex de inferioritate exagerat. (< fr. *micromanie*)
micromanipulatór *s. n.* aparat pentru manipularea și disecția celulelor sau a obiectelor foarte mici. (< fr. *micromanipulateur*)
micromanométru *s. n.* aparat pentru măsurarea variațiilor foarte mici de presiune. (< fr. *micromanomètre*)
micromastíe *s. f.* dezvoltare insuficientă a sânilor. (< fr. *micromastie*)
micromecánică *s. f.* domeniu al industriei care realizează dispozitive de mecanică fină. (< micro¹- + *mecanică*)
micromél, -ă *adj.* care presintă micromelie. (< fr. *micromèle*)
micromelíe *s. f.* dezvoltare incompletă a membrelor corpului. (< fr. *micromélie*)
micromér *s. n.* celulă mică rezultată din diviziuni succesive ale blastomerelor, la începutul segmentării oului. (< fr. *micromère*)
micrometeorít *s. m.* particulă meteorică din spațiul cosmic, de dimensiuni foarte mici. (< fr. *micrométéorite*, engl. *micrometeorite*)
micrometeorologíe *s. f.* studiul proceselor fizice din stratul de aer de lângă sol, într-un spațiu restrâns. (< fr. *micrométéorologie*)
micrométric, -ă *adj.* **1.** referitor la micrometru, la micrometrie. **2.** (despre șuruburi) cu filet foarte fin și precis prelucrat. (< fr. *micrométrique*)
micrometríe *s. f.* disciplină care se ocupă cu măsurarea dimensiunilor extrem de mici. (< fr. *micrométrie*)
micrometróu *s. n.* metru de traseu scart. (< micro¹- + *metrou*)
micrométru I. *s. n.* instrument de precizie în micrometrie. **o** ~ *ocular* (sau *obiectiv*) = plăcuță gradată adaptată la ocularul (sau obiectivul) unui microscop, ori alt aparat optic pentru a măsura dimensiunile obiectelor studiate. **II.** *s. m.* micron. (< fr. *micromètre*)
micromicéte *s. f. pl.* ciuperci foarte mici, saprofite sau parazite, care nu pot fi văzute cu ochiul liber. (< fr. *micromycètes*)
micromicrofarád *s. m.* picofarad. (< fr. *micromicrofarad*)

micromicrón *s. m.* unitate de măsură, a milioana parte dintr-un micron. (< fr. *micromicron*)
micromielíe *s. f.* dezvoltare incompletă în lungime a măduvei spinării. (< engl. *micromyelia*)
micromilimétru *s. m.* micron. (< fr. *micromilimètre*)
microminiatúră *s. f.* miniatură la scară redusă. (< micro¹- + *miniatură*)
microminiaturizá *vb. tr.* a reduce la dimensiuni microscopice. (< fr. *microminiaturiser*)
micromodél *s. n.* model (2) de dimensiuni reduse. (< micro¹- + *model*)
micromodelísm *s. n.* activitatea de a confecționa micromodele. (< micromodel + -ism)
micromodúl *s. n.* circuit logic sau aritmetic miniaturizat al unui calculator electronic. (< fr. *micromodule*)
micromoleculár, -ă *adj.* (despre substanțe) alcătuit din micromolecule. (< fr. *micromoléculaire*)
micromolecúlă *s. f.* moleculă cu un număr mic de atomi. (< fr. *micromolécule*)
micromonográfic, -ă *adj.* de micromonografie. (< micromonografie)
micromonografíe *s. f.* monografie de proporții reduse. (< fr. *micromonographie*)
micromonolít *s. n.* monolit de dimensiuni reduse. (< micro¹- + *monolit*)
micromotór *s. n.* motor electric de putere (foarte) mică. (< fr. *micromoteur*)
micromutáție *s. f.* (*biol.*) mutație de substanță ereditară, urmată de schimbări mici de caractere. (< fr. *micromutation*)
micromuzéu *s. n.* muzeu de mici proporții. (< micro¹- + *muzeu*)
micrón *s. m.* unitate de măsură pentru lungimi, a mia parte dintr-un milimetru; micrometru (II), micromilimetru. (< fr. *micron*, germ. *Mikron*)
micronezián, -ă I. *s. m. pl.* populație din Micronezia (Oc. Pacific), având limbi malaio-polineziene. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. (< fr. *micronésien*)
micronizáre *s. f.* transformare a unui corp solid în particule având dimensiuni de ordinul micronului. (după fr. *micronisation*)
micronucléu *s. n.* nucleu supranumerar mic din citoplasmă, format în cursul diviziunii celulare, sub acțiunea unui agent mutagen. (< fr. *micronucléus*)
microobiéct *s. n.* obiect de dimensiuni foarte mici; obiect de cercetare a microfizicii. (< micro¹- + *obiect*)
microobiectív *s. n.* sistem optic destinat microfilmărilor. (< micro¹- + *obiectiv*)
microóhm /-om/ *s. m.* unitate electrică de rezistență, a milioana parte dintr-un ohm. (< fr. *microohm*)
microoperáție *s. f.* (*inform.*) operație elementară efectuată prin executarea unei microinstrucțiuni. (< engl. *microoperation*)
microordinatór *s. n.* microcalculator. (< fr. *microordinateur*)
microorganísm *s. n.* organism vegetal, sau animal microscopic. (< fr. *micro-organisme*)
micropaleontologíe *s. f.* ramură a paleontologiei care studiază microfosilele. (< fr. *micropaléontologie*)
microparazít *s. m.* parazit de dimensiuni microscopice. (< fr. *microparasite*)
micropartículă *s. f.* particulă materială foarte mică; particulă elementară. (< fr. *microparticule*)
micropedagogie *s. f.* pedagogie privită în perspectiva aplicării ei la procesul instructiv-educativ al unei structuri mici (elev, grup de elevi, clasă, școală). (< micro¹- + *pedagogie*)
micropíl *s. n.* **1.** orificiu al ovulului prin care pătrunde tubul polinic. **2.** por în membrana oului unor insecte sau pești, prin care poate pătrunde spermatozoidul. (< fr. *micropyle*)
microplanctón *s. n.* plancton ale cărui elemente nu măsoară mai mult de câțiva milimetri. (< fr. *microplancton*)
micropleustón *s. n.* pleuston din plante inferioare care plutesc liber în ape. (< fr. *micropleuston*)
micropodie *s. f.* anomalie în dezvoltarea piciorului, care rămâne mic. (< engl. *micropodia*)
micropór *s. m.* por care nu poate fi văzut cu ochiul liber. (< fr. *micropore*)
microporós, -oásă I. *adj.* (despre materiale, corpuri) cu pori foarte mici, capilari. **II.** *s. n.* cauciuc sintetic cu masa poroasă. • (*s. m. pl.*) încălțăminte cu talpa din asemenea material. (< fr. *microporeux*)
microporozitáte *s. f.* porozitate capilară. (< micro¹- + *porozitate*)
microportrét *s. n.* portret de dimensiuni foarte reduse. (< micro¹- + *portret*)
microprínt *s. n.* foaie rectangulară opacă conținând microimagini de documente dispuse în șiruri, obținute printr-un proces de tipărire. (< micro¹- + /rota/*print*)
microprocesór *s. n.* proces realizat cu un număr redus de elemente cu componente integrate, specializat pentru operații de calcul, comandă și control, într-un computer sau alt sistem electronic. (< engl. *microprocessor*, fr. *microprocesseur*)
microprodúcție *s. f.* producție de serie mică (< micro¹- + *producție*)
microprográm *s. n.* program scris într-un ordinator microprogramat. (< engl. *microprogramm*)
microprogramá *vb. tr.* a scrie microprograme. (< fr. *microprogrammer*)
microproiectór *s. n.* aparat pentru microproiecții. (< fr. *microprojecteur*)
microproiécție *s. f.* proiecție care permite obținerea pe ecran a imaginii unor obiecte invizibile pentru ochiul liber, a unor preparate microscopice. (< fr. *microprojection*)
microprotál *s. n.* protal mascul. (< fr. *microprothalle*)
microprózǎ *s. f.* proză de dimensiuni reduse. (< *micro*¹- + *proză*)
micropsie *s. f.* tulburare a vederii, datorită căreia obiectele sunt percepute mai mici decât în realitate. (< fr. *micropsie*)
micropúncție *s. f.* puncție la nivelul celulei. (< micro¹- + *puncție*)
microradiografíe *s. f.* radiografie efectuată pe un film special, de dimensiuni reduse; micro². (< fr. *microradiographie*)
microradiométru *s. n.* radiomicrometru. (< fr. *microradiomètre*)
microraión *s. n.* ansamblu urbanistic: locuințe, magazine, școli etc. (< rus. *mikroraion*)
microralíu *s. n.* miniraliu. (< fr. *micro-rallye*)
microreácție *s. f.* reacție chimică între cantități foarte mici de substanță. (< fr. *microréaction*)
microrecensământ *s. n.* recensământ limitat la un teritoriu sau la o categorie de populație. (< micro¹- + *recensământ*)
microreceptór *s. n.* ansamblu dintr-un microfon și un receptor. (< fr. *microrécépteur*)
microrecitál *s. n.* recital cu un program scurt; minirecital. (< micro¹- + *recital*)
microregiúne *s. f.* teritoriu restrâns în cadrul unei regiuni urbanistice. (< micro¹- + *regiune*)
microreliéf *s. n.* ansamblul formelor de relief de dimensiuni mici. (< fr. *microrelief*, rus. *mikrorelief*)
microreportáj *s. n.* reportaj scurt; minireportaj. (< micro¹- + *reportaj*)
microretrospectivă *s. f.* retrospectivă de mici proporții. (< micro¹- + *retrospectivă*)
microrevístă *s. f.* spectacol de revistă de proporții reduse. (< micro¹- + *revistă*)
microrezerváție *s. f.* mică rezervație. (< micro¹- + *rezervație*)
microrhidie *s. f.* dezvoltare insuficientă a testiculelor, însoțită de sterilitate. (< fr. *microrchidie*)
microríl[1] *s. n.* (*rar*) microsion. (< germ. *Mikrorille*)
microríl[2] *s. n.* ril (2) îngust și de turație joasă. (< micro¹- + *ril*)
microrílă *s. f.* bandă pentru magnetofon. (< germ. *Mi-krorille*)
microrobót *s. m.* minirobot. (< micro¹- + *robot*)
microromán *s. n.* roman de mici proporții; miniroman. (< micro¹- + *roman*)
microscóp *s. n.* instrument optic de laborator cu un sistem de lentile, pentru observarea și cercetarea obiectelor și formațiunilor extrem de mici, care nu pot fi văzute cu ochiul liber. (< fr. *microscope*, germ. *Mikroskop*)

microscópic, -ă *adj.* **1.** de dimensiuni vizibile numai la microscop. • care se efectuează cu microscopul. **2.** *(fig.)* extrem de mic, minuscul; *(p. ext.)* fără valoare, neînsemnat. • *(s. n.)* cel mai mic corp de literă, de 2,5 puncte tipografice. (< fr. *microscopique*)

microscopíe *s. f.* tehnica observației la microscop. (< fr. *microscopie*, germ. *Mikroskopie*)

microsecúndă *s. f.* unitate de măsură pentru timp, a milioana parte dintr-o secundă. (< germ. *Mikrosenkunde*, fr. *microseconde*)

microsegmént *s. n.* segment redus. (< micro[1]- + *segment/I/*)

microseísm *s. n.* seism de intensitate foarte slabă. (< fr. *microséisme*)

microseismic, -ă *adj.* de microseism. (< fr. *microséismique*)

microseismográf *s. n.* seismograf pentru înregistrarea microseismelor. (< fr. *microséismographe*)

microsesiúne *s. f.* sesiune scurtă. (< micro[1]- + *sesiune*)

microsferocit *s. n.* sferocit de dimensiuni mici. (< fr. *microsphérocyte*)

microsferocitoză *s. f.* prezența microsferocitelor în sânge. (< fr. *microspherocytose*)

microsfigmíe *s. f.* micșorare a pulsului. (< fr. *microsphygmie*)

microsestón *s. n.* seston cuprinzând organisme de dimensiuni microscopice. (< fr. *microseston*)

microsferofachíe *s. f.* anomalie a cristalinului (II), devenit mic și sferic. (< fr. *microspherophachie*)

microsión *s. n., adj.* (disc muzical) cu șanțul de înregistrare foarte fin, permițând înregistrări de lungă durată; microril[1]. (< fr. *microsillon*)

microsistém *s. n.* sistem de integrare socială a unui individ sau a unui microgrup. (< micro[1]- + *sistem*)

microsociál, -ă *adj. nivel ~* = termen folosit în sociologie pentru a desemna grupurile mici (de muncă, cercetare, conducere etc.) de desfășurare a activităților și relațiilor sociale. (< micro[1]- + *social*)

microsociológ, -ă *s. m. f.* reprezentant, adept al microsociologiei. (< fr. *microsociologue*)

microsociológic, -ă *adj.* referitor la microsociologie. (< fr. *microsociologique*)

microsociológie *s. f.* **1.** studiu sociologic al microgrupurilor. **2.** curent pozitivist în sociologia contemporană, care consideră, în spirit idealist-subiectiv, că factorul fundamental al vieții sociale îl constituie relațiile afective din cadrul unor microgrupuri. (< fr. *microsociologie*)

microsóft *s. n. (inform.)* limbaj de programare de nivel înalt, simplu, cu instrucțiuni din cuvinte ale limbii engleze și notații matematice. (< engl. *microsoft*)

microsomíe *s. f.* nanism. (< fr. *microsomie*)

microsóndă *s. f. (tehn.)* sondă care permite dozarea elementelor prezente într-un volum de materie extrem de redus. (< fr. *microsonde*)

microspécie *s. f. (biol.)* specie mică, formată din indivizi similari fenotipic; subspecie. (< fr. *microspecies*)

microspectroscóp *s. n.* ocular, cu prisme, cu care se înlocuiește ocularul obișnuit al microscopului și care dă imaginea spectrului luminos al obiectului observat. (< fr. *microspectroscope*)

microsplanhnie *s. f.* scădere a volumului și greutății viscerelor. (< engl. *microsplanchnia*)

microspór *s. m.* **1.** spor mascul la unele criptogame, din care se dezvoltă microprotalele. **2.** grăunte de polen. (< fr. *microspore*)

microsporánge *s. m.* **1.** sporange în care se dezvoltă microsporii. **2.** sac polinic al spermatofitelor. (< fr. *microsporange*)

microsporíe *s. f.* micoză cauzată de un microspor. (< fr. *microsporie*)

microsporocít *s. n.* celulă care produce microsporii. (< fr. *microsporocyte*)

microsporofílă *s. f.* frunză pe care se dezvoltă microsporangele. (< fr. *microsporophile*)

microsporogenéză *s. f.* proces de formare a microsporilor la plantele cu flori. (< fr. *microsporogenèse*)

microstagiúne *s. f.* stagiune de scurtă durată. (< it. *microstagione*)

microstatística *s. f.* statistică de proporții reduse. (< micro[1]- + *statistică*)

microstáție *s. f.* stație (de salvare etc.) cu un număr redus de autovehicule. (< micro[1]- + *stație*)

microstațiúne *s. f. ~ balneară* = stațiune balneară de capacitate redusă. (< micro[1]- + *stațiune*)

microstomíe *s. f.* micșorare exagerată a orificiului bucal. (< fr. *microstomie*)

microstructúră *s. f.* structură a unui obiect, organism, material etc., examinată la microscop. **o** *~ socială* = totalitatea relațiilor (inter)personale și a rețelelor de integrare care definesc existența socială a unui individ. • structură a solului alcătuită predominant din microagregate. (< fr. *microstructure*)

microtectónică *s. f.* ramură a geologiei care studiază microstructurile tectonice. (< micro[1]- + *tectonică*)

microtelefón *s. n.* receptor telefonic cu dispozitiv de format numărul atașat la el. (< fr. *microtéléphone*, germ. *Mikrotelephon*)

microtérm, -ă *adj.* (despre organisme) adaptat la temperaturi scăzute. (< fr. *microtherme*)

microtermíe *s. f.* unitate de măsură a căldurii, a milioana parte dintr-o termie. (< fr. *microthérmie*)

microtermofílă *adj., s. f.* (plantă) care crește în zona cu climă temperată rece din regiunea boreală. (< fr. *microthermophile*)

microtermofítă *s. f.* plantă microtermofilă. (< fr. *microtermophyte*)

microtíde *s. n. pl.* famile de mamifere rozătoare: șoarecele de câmp. (< engl. *microtidae*)

microtíe *s. f.* monstruozitate caracterizată prin micșorarea urechilor. (< fr. *microtie*)

microtipár *s. n.* tipar cu litere foarte mici, microscopice. (< micro[1]- + *tipar*)

microtóm *s. n.* instrument folosit în microtomie. (< fr. *microtome*)

microtomie *s. f.* tăierea unor fragmente foarte subțiri dintr-un corp spre a fi examinate la microscop. (< engl. *microtomy*)

microtomografíe *s. f.* tomografie redusă, realizată cu un aparat care combină un scanograf și un microscop electronic. (< micro[1]- + *tomografie*)

microtón *s. n. (muz.)* interval mai mic de un semiton. (< micro[1]- + *ton*)

microtransmițătór *s. n.* transmițător (III) de dimensiuni (foarte) reduse. (< micro[1]- + *transmițător*)

microtraumatísm *s. n. (med.)* traumatism ușor. (< fr. *microtraumatisme*)

microtrón *s. n.* accelerator de electroni de tipul ciclotronului, în care creșterea energiei se obține la trecerea treptată a acestora prin câmpul electric oscilant al unei cavități rezonante. (< fr., engl. *microtron*, germ. *Mikrotron*)

microturbínă *s. f.* turbină de dimensiuni reduse, folosită în microhidrocentrale. (< micro[1]- + *turbină*)

microturísm *s. n.* autoturism de dimensiuni reduse; miniautomobil. (< micro[1]- + *turism*)

microúndă *s. f.* undă electromagnetică de lungime foarte mică (între 10000 și 30000 de megacicli pe secundă). (< fr. *microonde*)

microunivérs *s. n.* micul univers; microcosm (3). (< micro[1]- + *univers*)

microuzínă *s. f.* uzină(-școală) de proporții reduse. (< micro[1]- + *uzină*)

microvólt *s. m.* unitate de forță electromotoare sau de diferență de potențial, a milioana parte dintr-un volt. (< fr. *microvolt*)

microvoltmétru *s. n.* voltmetru gradat în microvolți. (< fr. *microvoltmètre*)

microwátt *s. m.* unitate de putere, a milioana parte dintr-un watt. (< fr. *microwatt*)

microzoáre *s. n. pl.* încrengătură de animale de apă, vizibile numai la microscop. (< fr. *microzoaires*)

microzóm *s. n.* organit din citoplasmă de dimensiuni ultramicroscopice. (< fr. *microsome*)

microzonáre *s. f.* împărțire în microzone. (< micro[1]- + *zonare*)

microzónă *s. f.* **1.** regiune din masa solului arabil, care conține particule cu funcții biochimice identice. **2.** cartier de proporții reduse al unui oraș. **3.** (în sociologie) zonă de mică întindere. (< fr. *microzone*)
microzoospór *s. m.* zoospor de talie mică. (< fr. *microzoospore*)
micterísm *s. n.* atitudine sarcastică, sfidătoare; sarcasm. (< fr. *mycterisme*)
micturíție *s. f.* nevoie frecventă de a urina. (< fr. *micturition*)
micțiúne *s. f.* urinare. (< fr. *miction*, lat. *mictio*)
mídi *adj. inv., s. n.* (fustă, palton etc.) (de lungime) intermediară între mini și maxi (până la jumătatea gambei). (< fr., engl. *midi*)
midinétă *s. f.* tânără croitoreasă, sau modistă pariziană. (< fr. *midinette*)
midriátic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care provoacă midriaza. (< fr. *mydriatique*)
midriáză *s. f.* dilatație anormală și persistentă a pupilei; corectazie. (< fr. *mydriase*)
MIEL(O)-, -mielíe, -mielítă *elem.* „măduvă". (< fr. *myél/o/-, -myélie, -myélite*, cf. gr. *myelos*)
mielemíe *s. f.* prezența de celule medulare în sânge. (< fr. *myélémie*)
mielencefál *s. n.* parte posterioară a creierului embrionar, din care se dezvoltă bulbul rahidian. (< fr. *myélencéphale*)
-mielie v. m i e l (o) - .
mielínă *s. f.* substanță albă, moale, care formează teaca celulelor nervoase. (< fr. *myéline*)
mielínic, -ă *adj.* referitor la mielină. (< fr. *myélinique*)
mielinizáre *s. f.* acoperirea cu mielină a fibrelor nervoase. (după fr. *myelinisation*)
mielítă[1] *s. f.* inflamație a măduvei osoase sau a măduvei spinării. (< fr. *myélite*)
-mielítă[2] v. miel(o)-.
mieloblást *s. n.* celulă primară a măduvei osoase, din care iau naștere leucocitele polinucleare. (< fr. *myéloblaste*, engl. *myeloblast*)
mieloblastóm *s. n.* mielom cu mieloblaste. (< fr. *myéloblastome*)
mieloblastóză *s. f.* formă de leucemie acută caracterizată prin proliferarea mieloblastelor. (< fr. *myéloblastose*)
mielocél *s. n.* hernie a măduvei spinării. (< fr. *myélocèle*)
mielocít *s. n.* celulă din măduva osoasă, care provine din mieloblast. (< fr. *myélocyte*)
mielocítemíe *s. f.* formă de leucemie caracterizată prin prezența în sânge a numeroase mielocite. (< fr. *myélocytémie*)
mielocitóm *s. n.* mielom cu mielocite. (< fr. *myélocytome*)
mielocitóză *s. f.* prezență anormală a mielocitelor într-un țesut, sau într-o umoare a organismului. (< fr. *myélocytose*)
mielodisplázic, -ă *adj.* referitor la displazie. (< fr. *dysplasique*)
mielodisplazíe *s. f.* viciu de dezvoltare a măduvei spinării. (< fr. *myélodysplasie*)
mielofibróză *s. f.* transformare fibroasă a măduvei spinării. (< fr. *myélofibrose*)
mieloftizíe *s. f.* aplazie a măduvei osoase, care produce o anemie gravă. (< fr. *myélophtisie*)
mielogén, -ă *adj.* (despre leucocite) care își are originea în măduva osoasă. (< fr. *myélogène*)
mielografíe *s. f.* **1.** studiul formațiilor celulare din măduva formatoare de sânge. **2.** radiografie a măduvei spinării cu ajutorul unei substanțe de contrast. (< fr. *myélographie*)
mielográmă *s. f.* **1.** prezentare procentuală a diferitelor componente celulare din măduva osoasă. **2.** radiografie a măduvei. (< fr. *myélogramme*)
mieloíd, -ă *adj.* de natura măduvei osoase. (< fr. *myéloïde*)
mielolimfocít *s. n.* limfocit mic format în măduva spinării. (< engl. *myelolymphocite*)
mielóm *s. n.* tumoare malignă a măduvei oaselor. (< fr. *myélome*)
mielomalacíe *s. f.* ramolisment al măduvei spinării. (< fr. *myélomalacie*)
mielomatóză *s. f.* boală caracterizată prin prezența de mieloame în oase. (< fr. *myélomatose*)
mielomér *s. n.* segment din măduva spinării. (< fr. *myélomère*)
mielopatíe *s. f.* denumire generică a afecțiunilor măduvei spinării sau osoase. (< fr. *myélopathie*)
mieloplást *s. n.* leucocită din măduva oaselor. (< germ. *Myeloplast*)
mieloreticulóză *s. f.* reticuloză localizată în măduva osoasă. (< fr. *myéloréticulose*)
mielosarcóm *s. n.* sarcom din celulele măduvei osoase. (< fr. *myélosarcome*)
mieloscleróză *s. f.* scleroză a plăcilor, localizată în măduvă. (< fr. *myélosclérose*)
mielotomíe *s. f.* secționare chirurgicală a unor cordoane din măduva spinării. (< fr. *myélotomie*)
mielotoxicóză *s. f.* distrugere a măduvei de către un corp toxic. (< fr. *myélotoxicose*)
mielotransplánt *s. n.* transplant de măduvă. (< mielo- + transplant)
mielotróp, -ă *adj.* afinitate pentru măduvă. (< fr. *myélotrope*)
mieloză *s. f.* leucemie. (< fr. *myélose*)
migála *s. f.* păianjen veninos din regiunile tropicale ale Americii. (< fr., gr. *mygale*)
migmatít *s. n.* rocă metamorfică formată prin pătrunderea magmei topite în rocile sedimentare. (< fr. *migmatite*)
migrá *vb. intr.* **1.** (despre triburi, popoare) a se deplasa în masă de pe un teritoriu pe altul, dintr-o țară în alta. **2.** (despre unele animale, păsări) a se deplasa în masă dintr-un loc în altul, în anumite epoci ale anului. **3.** (*fiz.;* despre particule) a se deplasa într-o anumită direcție sub acțiunea a diferiți factori. **4.** (*peior.*; despre politicieni) care schimbă des partidele. (< fr. *migrer*, lat. *migrare*)
migránt, -ă *adj., s. m. f.* (om, animal) care migrează. (< fr. *migrant*)
migrátor, -oáre **I.** *adj.* care migrează (1); migratoriu. II. s. m. f. (*peior.*) politician-migrant. (< fr. *migrateur*, lat. *migrator*)
migratóriu, -ie *adj.* (*rar*) migrator. (< fr. *migratoire*)
migrație *s. f.* **1.** deplasare în masă a unor triburi sau popoare de pe un teritoriu pe altul. **2.** deplasarea în masă a unor animale sau păsări dintr-o regiune într-alta în vederea reproducerii, a căutării de hrană etc. **3.** mișcarea apei în sol; înaintarea petrolului în rocile sedimentare. **4.** *~ profesională* = deplasare a unei părți din mâna de lucru dintr-o meserie într-alta. **5.** *~a capitalului* = deplasarea capitalului dintr-o țară în alta, dintr-o ramură de producție în alta; *~ politică* = trecere de la un partid la altul. (< fr. *migration*, lat. *migratio*)
migrațiónist, -ă *adj.* referitor la migrație. (< *migrație* + *-/on/ist*)
migrénă *s. f.* cefalee (localizată într-o anumită regiune a capului și însoțită de tulburări digestive). (< fr. *migraine*)
migrenoíd, -ă *adj.* de natura migrenei. (< migrenă + -oid)
migrenós, -oásă *adj., s. m. f.* (suferind) de migrenă. (< fr. *migraineux*)
miguelísm *s. n.* atașament al cauzei lui don Miguel (Michel), rege în Portugalia, între 1828-1837. (< fr. *miguélisme*)
miguelíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al miguelismului. (< fr. *miguéliste*)
mihráb *s. n.* firidă ornamentală în peretele unei moschei (indicând direcția spre Mecca). (< fr., ar. *mihrab*)
mikadó *s. m.* titlu purtat de împărații Japoniei. (< fr., jap. *mikado*)
milady /milédi/ *s. f.* titlu care se dă în Anglia femeilor din familiile nobile. (< engl. *milady*)
milán *s. m.* pasăre răpitoare de zi din regiunile calde și temperate, cu coada ca a rândunicii, care vânează insecte din zbor. (< fr. *milan*, lat. *milanus*)
milanéz[1]**, -ă** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Milano. (< fr. *milanais*)
milanéz, -ă[2] **I.** *s. n.* tricot (de mătase) pentru lenjerie, bluze etc. **II.** *adj.* confecționat din milanez (I). (< it. *milanese*)
mildiográf *s. n.* aparat care detectează condițiile producerii manei la vița-de-vie. (< fr. *mildiographe*)
milenár, -ă *adj.* care datează de o mie (sau de mii) de ani. (< fr. *millénaire*, lat. *millenarius*)

milenarísm *s. n.* chiliasm. (< fr. *millénarisme*)
milenaríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al milenarismului. (< fr. *millénariste*)
milenist *s. m.* profet al ultimelor zile. (< fr. *milléniste*)
miléniu *s. n.* perioadă de timp de o mie de ani. • împlinirea a o mie de ani de la producerea unui eveniment însemnat. (< lat. *millenium*)
milepóri *s. m. pl.* gen de polipi (1) care trăiesc în colonii, formând un schelet calcaros masiv. (< fr. *millépores*)
milerít *s. n.* sulfură naturală, cristalizată, galbenă, cu pete negre-verzi, având luciu metalic. (< fr. *millérite*)
milesián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Milet (Asia Mică antică). (< fr. *milésien*)
milésim *s. n.* **1.** cifra 1 care indică mia în exprimarea miilor în cifre. **2.** dată jubiliară, comemorativă, care figurează pe monede, medalii, mărci poştale etc. • an, dată indicată în cifre. (< fr. *millésime*, lat. *millesimus*)
MILI- *elem.* „a mia parte". (< fr. *milli-*, cf. lat. *mille*, o mie)
miliampér *s. m.* unitate de măsură a intensităţii curentului electric, a mia parte dintr-un amper. (< fr. *milliampère*)
miliampermétru *s. n.* ampermetru gradat în miliamperi. (< fr. *milliampèremètre*)
miliár[1], -ă *adj.* (despre pietrele de kilometraj; şi *s. n.*) care indică o distanţă de o mie de metri. (< fr. *milliaire*, lat. *milliarius*)
miliár[2], -ă *adj.* cu aspect de bob de mei. ◊ *tuberculoză ~ă* = granulie. (< fr. *miliaire*)
miliárd *s. n.* o mie de milioane; bilion. (< fr. *milliard*)
miliardár, -ă *s. m. f.* posesor al unei averi evaluate în miliarde. (< fr. *milliardaire*)
miliardíme *s. f.* număr egal cu a miliarda parte dintr-un întreg. (după fr. *milliardième*)
miliária *s. f.* erupţie de pete roşii pe piept, spate şi braţe la cei care transpiră mult. (< fr. *miliaire*, germ. *Milliaria*)
milibár *s. m.* unitate de măsură a presiunii, a mia parte dintr-un bar. (< fr. *millibar*)
milicurie /-cü-ri/ *s. f.* a mia parte dintr-o curie. (< fr. *millicurie*)
miliéu *s. n.* obiect de pânză sau dantelă care se aşază pe o masă sau pe o altă mobilă ca ornament. (< fr. *milieu*)
miligrám *s. n.* unitate de măsură pentru masă, a mia parte dintr-un gram. (< fr. *milligramme*)
milihénry *s. m.* unitate de măsură pentru inductanţă, a mia parte dintr-un henry. (< fr., engl. *millihenry*)
mililambért *s. m.* unitate de măsură pentru strălucire, a mia parte dintr-un lambert. (< fr. *millilambert*)
mililítru *s. m.* unitate de măsură pentru capacităţi, a mia parte dintr-un litru. (< fr. *millilitre*)
milimétric, -ă *adj.* de mărimea unui milimetru; (*p. ext.*) foarte mic. ◊ *hârtie ~ă* = hârtie cu linii orizontale şi verticale, la distanţă de un milimetru unele de altele. • (*adv.*) cu mare exactitate. (< fr. *millimétrique*)
milimétru *s. m.* unitate de măsură pentru lungimi, a mia parte dintr-un metru. (< fr. *millimètre*)
milimicrón *s. m.* a mia parte dintr-un micron. (< fr. *millimicron*)
milimól *s. m.* a mia parte dintr-un mol[1]. (< fr. *millimole*)
milinó *s. n.* pânză de in foarte subţire. (< fr. *milinon*)
milioerstéd /-ör-/ *s. m.* a mia parte dintr-un oersted. (< fr. *millioersted*)
milión *s. n.* o mie de mii. ◊ *(fam.) de ~oane* = excepţional, extraordinar (de). (< fr. *million*)
milionár, -ă *s. m. f.* **1.** posesor al unei averi evaluate în milioane. **2.** (*fam.*) pilot, şofer care a efectuat un milion de kilometri. (< fr. *millionnaire*, germ. *Millionär*)
milioníme *s. f.* a milioana parte dintr-un întreg. (după fr. *millionième*)
miliröntgen /-röntghen/ *s. m.* unitate electrostatică de radiaţie, a mia parte dintr-un röntgen. (< fr. *milliröntgen*)
milisecúndă *s. f.* unitate de timp, a mia parte dintr-o secundă. (< fr. *milliseconde*, engl. *millisecond*)
militá *vb. intr.* a lupta intens pentru un principiu, pentru o cauză etc. (< fr. *milliter*, lat. *militare*)
militánt, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care militează; luptător, combatant. (< fr. *militant*)
militantísm *s. n.* concepţie, atitudine, activitate de militant. (< fr. *militantisme*)
militár, -ă **I.** *adj.* care ţine de armată; ostăşesc. ◊ *stagiu ~* = stagiu făcut în armată de un cetăţean. • care se bazează pe armată; de război. **II.** *s. m.* cel care aparţine cadrelor active ale armatei. (< fr. *militaire*, lat. *militaris*, germ. *Militär*)
militarísm *s. n.* politică care acordă armatei şi celorlalte instituţii militare un loc preponderent în societate, iar conducătorilor militari un rol principal în dirijarea politicii interne şi externe a ţării. (< fr. *militarisme*, germ. *Militarismus*)
militaríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al militarismului. (< fr. *militariste*)
militarizá *vb. tr.* a subordona (un teritoriu, o întreprindere) unui regim militar, uneori direct armatei, şi a le folosi în scopuri militare. (< fr. *militariser*, germ. *militarisieren*)
miliţián, -ă *s. m. f.* **1.** membru al miliţiei (1). **2.** ostaş din miliţie (2). (după fr. *milicien*)
miliţie *s. f.* **1.** armată nepermanentă sau de rezervă, cuprinzând şi unele corpuri speciale. **2.** (în unele ţări şi la noi până în 1989) organ de stat având drept scop apărarea ordinii publice, a proprietăţii de stat şi a celei personale, precum şi a drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti. (< lat. *militia*, /2/ rus. *miliţiia*)
milivólt *s. m.* unitate de forţă electromotoare sau de diferenţă de potenţial, a mia parte dintr-un volt. (< fr. *millivolt*)
milivoltmétru *s. n.* voltmetru gradat în milivolţi. (< fr. *millivoltmètre*)
miliwátt *s. m.* unitate de măsură a puterii, a mia parte dintr-un watt. (< fr. *milliwatt*)
millefeuille /milfői/ *s. n.* plăcintă din foi garnisită cu cremă. (< fr. *millefeuille*)
millefióri *s. f.* (*arte*) nume dat obiectelor de sticlă în interiorul cărora se poate vedea un fel de mozaic reprezentând flori. (< it. *millefiori*)
millerít *s. n.* sulfură naturală de nichel. (< fr. *millérite*)
milónga *s. n.* dans popular de origine argentiniană, înrudit cu tangoul, dar mai temperamental, mai dinamic; melodia corespunzătoare. (< sp. *milonga*)
milonít *s. n.* rocă metamorfică formată din fragmente foarte ascuţite, unite printr-un ciment natural. (< fr. *mylonite*)
mim *s. m.* actor care interpreta o scurtă comedie populară antică; (astăzi) actor de pantomimă. (< fr. *mime*, lat. *mimus*, gr. *mimos*)
mimá *vb. tr.* **1.** a interpreta (un rol, o piesă) prin mimică. **2.** a imita gesturile, vocea, felul de a fi al cuiva. (< fr. *mimer*)
mimánsa *s. f.* şcoală filosofică indiană care susţinea că lumea se întemeiază pe un principiu material alături de unul spiritual, ea fiind veşnică, necreată şi formată din atomi. (< fr. *mimansa*)
mimánt, -ă **I.** *adj., s. m.* (cel) care mimează. **II.** *s. m.* (*teatru*) figurant. **III.** *adj.* (despre genotipuri) cu manifestări fenotipice similare; (despre fenotipuri) condiţionat de genotipuri distincte. (< mima + -ant)
mimésis *s. n.* principiu estetic, de origine platoniciană şi aristoteliană, potrivit căruia arta este o rezultantă a imitării realităţii. (< gr. *mimesis*, imitaţie)
-mimétic[1] v. mimo-.
mimétic[2], -ă *adj.* **1.** referitor la mimetism. **2.** care imită (în mod servil) un anumit model. (< fr. *mimétique*)
mimetísm *s. n.* **1.** însuşire a unor animale de a-şi schimba culoarea sau de a lua forma unor obiecte, ori animale din mediul înconjurător. **2.** (*fig.*) reproducere mecanică a gesturilor şi atitudinilor cuiva; imitaţie (servilă) a unui model; maimuţăreală. (< fr. *mimétisme*)
miméză *s. f.* figură de stil, în genul ironiei, ironie în care se repetă ceea ce altul a zis, sau ar fi putut spune, imitându-i vocea, gesturile. (< fr. *mimèse*, gr. *mimesis*)
mímic, -ă **I.** *adj.* referitor la mim, la mimică. **II.** *s. f.* expresie a feţei. • arta de a exprima sentimente şi idei prin expresia feţei şi prin gesturi. (< fr. *mimique*, lat. *mimicus*)
MIMO-, -mimétic, -mimie *elem.* „imitaţie, mimi-că". (< fr. *mimo-, -mimétique, -mimie*, cf. gr. *mimos*, mim)

mimodramátic, -ă *adj.* care ține de mimodramă. (< fr. *mimodramatique*)
mimodrámă *s. f.* operă dramatică în care actorii mimează rolurile, în loc să vorbească; pantomimă. (< fr. *mimodrame*)
mimogimnástică *s. f.* gimnastică facială, tonificarea mușchii feței. (< mimo- + gimnastică)
mimográf *s. m.* actor de mimuri (I). (< fr. *mimographe*)
mimográfic, -ă *adj.* referitor la mimografie. (< fr. *mimographique*)
mimografíe *s. f.* tratat despre mimică sau despre mimuri (I). (< fr. *mimographie*)
mimologíe *s. f.* arta de a imita vocea și gesturile cuiva. (< fr. *mimologie*)
mimóză *s. f.* **1.** specie de plante erbacee leguminoase exotice, cu flori mici, roz sau albe, foarte sensibile când sunt atinse. **2.** (*fam., ir.*) persoană foarte sensibilă, gingașă. (< fr., lat. *mimosa*)
mină *vb.* **I.** *tr.* a planta mine pe un teren sau într-o apă (în scop de distrugere). **II.** *tr., refl. (fig.)* a (se) slăbi, a (se) distruge (cu încetul), a (se) măcina. (< fr. *miner*)
mináj *s. n.* drept luat de seniorul feudal la vinderea produselor pe piață. (< fr. *minage*)
minamáta *s. f.* complex de tulburări care apar ca urmare a consumului de pește contaminat prin dejecții industriale în care există mercur; otrăvire cu mercur. (< fr. *minamata*)
minarét *s. n.* **1.** turn circular înalt lângă o moschee. **2.** element decorativ al unei clădiri în formă de minaret (1). (< fr. *minaret*, germ. *Minarett*)
mină[1] *s. f.* **1.** loc subteran special amenajat, de unde se extrag minerale. **2.** galerie săpată în frunzele sau în scoarța unei plante de către insecte. **3.** (*fig.*) mare bogăție (ascunsă). **4.** cilindru subțire de granit etc. din interiorul creioanelor sau pixurilor. **5.** mijloc de luptă alcătuit dintr-o încărcătură de exploziv și un dispozitiv de aprindere, care explodează prin lovire sau la comandă. (< fr. *mine*, germ. *Mine*)
mină[2] *s. f.* expresie a feței; fizionomie. (< fr. *mine*)
mină[3] *s. f.* veche monedă grecească de aur sau de argint, valorând o sută de drahme. (< fr. *mine*, lat. *mina*)
minbár *s. n.* amvon într-o moschee, sprijinit de peretele din fund. (< fr. *minbar*)
minér *s. m.* lucrător în mină[1] (1). (< fr. *mineur*)
minerál, -ă **I.** *adj.* **1.** referitor la minerale, care conține minerale. **o** *apă ~ă* = apă în a cărei soluție se află săruri, substanțe radioactive, gaze. **2.** de piatră. **II.** *s. n.* corp solid, care se află în natură cristalizat, sau amorf (în interiorul, sau la suprafața pământului). (< rus. *mineral*, fr. *minéral*, lat. *mineralis*)
mineraliér *s. n.* navă specială pentru transportul de minereuri. (< fr. *minéralier*)
mineralizá *vb.* **I.** *tr., refl.* (despre metale) a (se) transforma în mineral. **II.** *tr.* **1.** a modifica apa prin descompunerea substanțelor minerale. **2.** a da aspect de mineral. (< fr. *minéraliser*)
mineralizábil, -ă *adj.* care se poate mineraliza. (< fr. *minéralisable*)
mineralizánt, -ă *adj., s. n.* (substanță, medicament) care mineralizează. (< mineraliza + -ant)
mineralizatór, -oáre **I.** *adj.* care preface un metal în mineral, combinându-se cu el; mineralizant. **II.** *s. n.* substanță care favorizează formarea sau cristalizarea unor minerale. (< fr. *minéralisateur*)
mineralizáție *s. f.* **1.** mineralizare. **2.** depozitare a unor substanțe minerale în țesuturile vii. (< fr. *minéralisation*)
mineralóg, -ă *s. m. f.* specialist în mineralogie. (< rus. *mineralog*, germ. *Mineralog*)
mineralógic, -ă *adj.* referitor la ineralogie. (< fr. *minéralogique*)
mineralogíe *s. f.* știință care studiază mineralele ce intră în constituția globului terestru. (< fr. *minéralogie*, germ. *Mineralogie*)
mineraloid *s. m.* mineral de natură organică. (< engl. *mineraloid*)
mineralurgíe *s. f.* știință care studiază aplicarea cu-noștințelor mineralogice în industrie. (< fr. *minéralurgie*)
mineréu *s. n.* aglomerare de minerale în compoziția cărora se găsesc metale, metaloizi. (< fr. *minerai*)
mineriádă *s. f. (ir.)* **1.** denumire dată venirii repetate a minerilor din Valea Jiului la/spre București după 1990 și acțiunilor lor reprobabile. **2.** (*p. ext.*) acțiunea în forță, de anihilare a opoziției. (< miner + -/i/adă)
minerít *s. n.* (*rar*) **1.** ramură a industriei extractive de exploatare a zăcămintelor de minerale. **2.** îndeletnicirea minerului. (< miner + -it)
minestróne *s. n.* ciorbă de orez, legume sau altele și, opțional, caşcaval ras deasupra, care se servește caldă ori rece . (< it. *minestrone*)
minétă *s. f.* minereu de fier oolitic, bogat în limonit, hematit etc. (< fr. *minette*)
MINI[1]**-** *elem.* „foarte mic". (< fr., engl. *mini-*, cf. lat. *mini*/mum/, it. *mini*/atura/)
míni[2] *adj. inv., s. n.* (fustă, palton etc.) scurt, până deasupra genunchiului. (< fr., engl. *mini*)
miniá *vb. tr.* a ilustra cu miniaturi. (< it. *miniare*)
miniacórd *s. n.* acord de mică importanță. (< fr. *miniaccord*)
miniantologíe *s. f.* microantologie. (< mini[1]- + *antologie*)
miniaparát *s. n.* aparat de mici proporții. (< mini[1]- + *aparat*)
miniaparatúră *s. f.* aparatură redusă. (< mini[1]- + *aparatură*)
miniaragáz *s. n.* aragaz de proporții reduse (de voiaj). (< mini[1]- + *aragaz*)
miniaspiratór *s. n.* aspirator de proporții reduse. (< fr. *miniaspirateur*)
miniateliér *s. n.* atelier mic. (< fr. *mini-atelier*)
miniaturál, -ă *adj.* de dimensiunile unei miniaturi, de proporții extrem de mici. (< *miniatură* + *-al*)
miniatúră *s. f.* **1.** pictură fină și delicată de dimensiuni reduse. **2.** literă ornată care împodobea titlul sau începuturile capitolelor în vechile manuscrise. **3.** operă de artă, de literatură, piesă muzicală de dimensiuni mici, lucrată cu finețe. • obiect de dimensiuni reduse. (< fr. *miniature*, it. *miniatura*, germ. *Miniatur*)
miniaturísm *s. n.* miniaturistică (1); preocupare pentru aspectele miniaturale, delicate ale realității. (< it. *miniaturismo*)
miniaturíst, -ă *s. m. f.* **1.** pictor de miniaturi. **2.** scriitor care descrie cu finețe și sensibilitate aspecte ale realității. (< fr. *miniaturiste*)
miniaturístică *s. f.* **1.** arta de a executa miniaturi; miniaturism. **2.** studiul miniaturilor de pe vechile manuscrise. (< miniatură + -istică)
miniaturizá *vb. tr.* a da (unui lucru) dimensiuni miniaturale; (*p. ext.*) a reda în proporții reduse. (< fr. *miniaturiser*)
miniautobúz *s. n.* minibuz. (< *mini*[1]- + *autobuz*)
miniautodróm *s. n.* autodrom pentru copii. (< mini[1]- + *autodrom*)
miniautomobíl *s. n.* automobil de dimensiuni reduse; microautomobil, miniautoturism. (< mini[1]- + *automobil*)
miniautoturísm *s. n.* miniautomobil. (< mini[1]- + *autoturism*)
miniavión *s. n.* avion de dimensiuni reduse. (< mini[1]- + *avion*)
minibaghétă *s. f.* baghetă (7) mică. (*mini*[1]- + *baghetă*)
minibár *s. n.* bar[1] mic. (< mini[1]- + -bar[1])
minibáschet *s. n.* baschet practicat de copii. (< fr. *minibaschet*)
minibaschetbalíst, -ă *s. m. f.* jucător de minibaschet. (< mini[1]- + *baschetbalist*)
minibateríe *s. f.* baterie de proporții reduse. (< mini[1]- + *baterie*)
minibatón *s. n.* baton (de ciocolată etc.) mic. (< *mini*[1] + *baton*)
minibómbă *s. f.* bombă de dimensiuni și putere reduse. (< mini[1]- + *bombă*)
minibowling /-báuling/ *s. n.* bowling de dimensiuni reduse. (< engl. *mini-bowling*)
minibugét *s. n.* buget de austeritate. (< mini[1]- + *buget*)
minibutélie *s. f.* butelie mică de voiaj. (< mini[1]- + *butelie*)
minibúz *s. n.* microbuz; miniautobuz. (< fr. *minibus*)
minicabánă *s. f.* căsuță construită în scop turistic. (< mini[1]- + *cabană*)

minicalculatór *s. n.* **1.** calculator electronic de dimensiuni reduse; minicomputer. **2.** (*impr.*) calculator de buzunar. (< fr. *minicalculateur*)
minicámeră *s. f.* cameră de televiziune de dimensiunile unui aparat de fotografiat. (< mini[1]- + *cameră*)
minicampionát *s. n.* campionat de durată redusă, pentru copii şi tineret, sau la care participă un număr redus de echipe. (< mini[1]- + *compionat*)
minicár *s. n.* **1.** autocar de capacitate redusă. **2.** mijloc de locomoţie format din două sau mai multe vehicule, cu bănci şi parasol, tractate de un autoturism sau tractor, destinat plimbărilor de agrement în staţiuni. (< engl. *minicar*)
minicardiográf *s. n.* electrocardiograf de buzunar, care permite persoanelor suferinde să-şi controleze singure funcţionarea cordului. (< mini[1]- + *cardiograf*)
minicartélă *s. f.* (*inform.*) cartelă mai mică decât cartela standard, care permite perforarea unui număr mai mare de caractere. (după engl. *minicard*)
minicartiér *s. n.* cartier de extindere redusă. (< mini- + cartier)
minicárting *s. n.* carting de dimensiuni reduse, pentru copii. (< engl. *mini-carting*)
minicaruséi *s. n.* carusel (2) de mici proporţii. (< mini[1]- + *carusel*)
minicasétă *s. f.* casetă miniaturizată folosită pe minicasetofoane;microcasetă. (< fr. *minicassette*)
minicasetofón *s. n.* casetofon portabil de mici dimensiuni, la care se folosesc numai casete preînregistrate, ascultate în căşti; walkman. (< mini[1]- + *casetofon*)
minicentrálă *s. f.* microcentală. (< mini[1]- + *centrală*)
minicéntru *s. n.* centru de mici proporţii şi capacitate al unei unităţi prestatoare de servicii. (< mini[1]- + *centru*)
minichestionár *s. n.* chestionar redus. (< *mini*[1]- + *chestionar*)
minicombínă *s. f.* combină muzicală de dimensiuni reduse. (< mini[1]- + *combină*)
minicompúter *s. n.* minicalculator (1). (< engl. *minicomputer*)
minicontáiner *s. n.* container de capacitate mică. (< mini[1]- + *container*)
minicráter *s. n.* crater de mici dimensiuni. (< mini[1]- + *crater*)
minicrónică *s. f.* cronichetă; microcronică. (< mini[1]- + *cronică*)
minidialóg *s. n.* dialog scurt. (< mini[1]- + *dialog*)
minidicţionár *s. n.* dicţionar de buzunar. (< mini[1]- + *dicţionar*)
miniecrán *s. n.* ecran miniaturizat. (< mini[1]- + *ecran*)
minienciclopedíe *s. f.* microenciclopedie. (< mini[1]- + *enciclopedie*)
miniér, -ă *adj.* **I.** referitor la mine[1] (1), de mine. **2.** în care se găsesc mine. (< fr. *minier*)
miniexplózie *s. f* explozie de proporţii reduse. (< mini[1]- + *explozie*)
miniexpoziţie *s. f.* expoziţie de mici proporţii. (< mini[1]- + *expoziţie*)
minifoiletón *s. n.* microfoileton. (< mini[1]- + *foileton*)
minifón *s. n.* minimagnetofon. (< mini[1]- + /magneto/ *fon*)
minifótbal *s. n.* joc de fotbal de durată scurtă, adaptat pentru copii şi tineret. (< mini[1]- + *fotbal*)
minifrigidér *s. n.* frigider mic, alimentat de la acumulatorul autoturismului. (< mini[1]- + *frigider*)
minigeneratór *s. n.* generator de mică putere. (< mini[1]- + *generator*)
minighid *s. n.* ghid redus. (< mini[1]- + *ghid*)
minigólf *s. n.* joc de golf adaptat la un teren de dimensiuni reduse. (< engl., fr. *minigolf*)
minihotél *s. n.* hotel cu un număr mic de paturi. (< mini[1]- + *hotel*)
miniiáht *s. n.* iaht de dimensiuni reduse. (< mini[1]- + *iaht*)
miniínsulă *s. f.* insulă de mici proporţii. (< mini[1]- + *insulă*)
miniintervíu *s. n.* microinterviu. (< mini[1]- + *interviu*)
minijúpă *s. f.* fustă foarte scurtă. (< fr. *mini-jupe*)
minipujístă *s. f.* (*ir., depr.*) animatoare, prostituată, femeie tânără provocatoare prin vestimentaţie. (< minijupă + -istă)
minilaboratór *s. n.* aparatură care stabileşte într-un timp foarte scurt, pe bază electronică, rezultatul unei analize (3). (< mini[1]- + *laborator*)
mínim, -ă **I.** *adj.* cel mai mic (ca dimensiuni, durată, intensitate, valoare); foarte mic; minimal. **II.** *s. f.* **1.** valoarea cea mai mică, într-un interval, a unei variabile sau funcţii. • centru de joasă presiune atmosferică. **2.** categorie de greutate la box pentru juniorii între 42 şi 45 kg. **III.** *s. n.* minimum (2). **o** ~ *de trai* = venitul necesar pentru satisfacerea nevoilor elementare de consum ale unei persoane sau familii. (< fr. *minime*, lat. *minimus*)
minimagazín *s. n.* magazin[1] mic; chioşc (alimentar); micromagazin. (< mini[1]- + *magazin*)
minimagnetofón *s. n.* magnetofon mic, portabil; minifon. (< mini[1]- + *magnetofon*)
minimál, -ă *adj.* minim (I). **o** *program* (sau *plan*) ~ = program (sau plan) care cuprinde un ansamblu de sarcini minime, ce trebuie îndeplinite în prima urgenţă; *preţ* ~ = preţul cel mai mic cu care se poate vinde o marfă; *artă* ~*ă* = curent artistic care îmbină pictura cu sculptura, reducând totul la elementele esenţiale (formele geometrice). (< fr. *minimal*)
minimalísm *s. n.* curent în arta şi muzica sec. XX, caracterizat printr-o simplitate extremă a formei şi respingerea conţinutului emoţional. (< fr. *minimalisme*)
minimalíst, -ă *adj., s. m. f.* (artist) care practică arta minimală. (< fr. *minimaliste*)
minimalizá *vb. tr.* a reduce la minim, a micşora importanţa, valoarea; a subaprecia; a minimiza (1). (< germ. *minimalisieren*)
minimalizatór, -oáre *adj.* care minimalizează. (< manimiliza + -tor)
minimarkét *s. n.* magazin[1] mai mic. (< engl. *minimarket*)
minimetróu *s. n.* metrou cu traseu scurt. (< fr. *minimétre*)
minimétru *s. n.* instrument de precizie pentru măsurarea dimensiunilor prin indicarea abaterilor lor faţă de un etalon. (< fr. *minimètre*)
minimicroscóp *s. n.* microscop de buzunar, care măreşte de câteva sute de ori. (< mini[1]- + *microscop*)
minimixer *s. n.* mixer (1) de dimensiuni reduse. (< mini[1]- + *mixer*)
minimizá *vb. tr.* **1.** a minimaliza. **2.** (*mat.*) a da unei cantităţi valoarea sa minimală. (< fr. *minimiser*)
minimodél *s. n.* model (al unei maşini etc.) de dimensiuni reduse. (< mini[1]- + *model*)
minimotorétă *s. f.* motoretă de mic litraj. (< mini[1]- + *motoretă*)
mínimum **I.** *s. n.* **1.** punct, limită inferioară. **2.** cea mai mică cantitate, valoare, intensitate etc.; minim (III). **II.** *adv.* cel puţin; măcar. (< lat., fr. *minimum*)
miniobservatór *s. n.* (*astr.*) observator de proporţii mici. (< mini[1]- + *observator*)
minión, -ă /-nion/ **1.** *adj.* mic, delicat, gingaş. **II.** *s. n.* (*poligr.*) colonel[2]. (< fr. *mignon*)
miniordinatór *s. n.* ordinator cu volum redus, cu capacitate mijlocie de memorie. (< fr. *miniordinateur*)
miniparlamént *s. n.* (*ir.*) organism politic restrâns. (< fr. *miniparlament*)
minipatrúlă *s. f.* patrulă de circulaţie formată din elevi. (< mini[1]- + *patrulă*)
minipick-up /-picap/ *s. n.* pick-up de proporţii reduse. (< mini[1]- + *pick-up*)
minipílă *s. f.* mică pilă electrică. (< mini[1]- + *pilă*)
minipilúlă *s. f.* pilulă (anticoncepţională) cu progesteron. (< mini[1]- + *pilulă*)
miniplanetáriu *s. n.* planetariu de dimensiuni reduse. (< *mini*[1]- + *planetariu*)
miniplanétă *s. f.* planetă de mici proporţii. (< mini[1]- + *planetă*)
miniproblémă *s. f.* problemă de mică importanţă. (< mini[1]- + *problemă*)
miniprográm *s. n.* program scurt. (< fr. *miniprogramme*)
minirachétă *s. f.* rachetă de proporţii reduse. (< mini[1]- + *rachetă*[1])

minirádio *s. n.* aparat de radio de dimensiuni reduse. (< engl. *miniradio*)
miniradioreceptór *s. n.* radioreceptor portabil, de proporții reduse. (< mini¹- + *radioreceptor*)
miniralíu *s. n.* raliu pe un itinerar mai scurt; microraliu. (< fr. *mini-rallye*)
minirecensământ *s. n.* recensământ sumar. (< *mini*¹- + *recensământ*)
minireceptór *s. n.* receptor de mici proporții. (< *mini*¹- + *receptor*)
minirecitál *s. n.* microrecital. (< mini¹- + *recital*)
miniremórcă *s. f.* remorcă de mici proporții. (< *mini*¹- + *remorcă*)
minireportáj *s. n.* microreportaj. (< *mini-* + reportaj)
minirestauránt *s. n.* restaurant mic. (< *mini*¹- + *restaurant*)
minirobót *s. m.* robot de bucătărie de mici proporții; microrobot. (< mini¹- + *robot*)
miniromán *s. n.* microroman. (< *mini*¹- + *roman*)
minirúgbi *s. n.* joc de rugbi adaptat pentru copii. (< *mini*¹- + *rugbi*)
minirugbíst *s. m.* copil care practică minirugbiul. (< *minirugbi* + *-ist*)
miniruládă *s. f.* ruladă de mici dimensiuni. (< *mini*¹- + *ruladă*)
minisatelít *s. m.* satelit de dimensiuni reduse. (< *mini*¹- + *satelit*)
miniscáf *s. n.* ambarcațiune mică de agrement, pentru două persoane, care se poate scufunda la adâncimi mici. (< *mini*¹- + /bati/*scaf*)
minischi *s. n.* schi mai scurt și mai lat decât schiul clasic, care permite o mai mare stabilitate la depășirile de viteză. (< fr. *miniski*)
miniscúter *s. n.* scuter mic. (< mini¹- + *scuter*)
minishow /-șou/ *s. n.* show de scurtă durată. (< mini¹- + *show*)
minisolár *s. n.* solar¹ foarte redus. (< *mini*¹- + *solar*)
minispectácol *s. n.* spectacol de proporții reduse. (< mini¹- + *spectacol*)
ministér *s. n.* **1.** sector al administrației de stat condus de un ministru; instituția respectivă; (*p. ext.*) sediul acestei instituții. **2.** funcție, titlu de ministru (1). **3.** funcție sacerdotală. (< fr. *ministère*)
ministeriábil *adj., s. m.* (persoană) susceptibilă de a deveni ministru. (< it. *ministeriabile*)
ministeriál, -ă *adj.* care ține de un ministru, de un minister. **o** *bancă ~ă* = loc unde sunt grupați membrii guvernului la ședințele parlamentului; *hârtie* (sau *coală*) *~ă* = hârtie (coală) de format obișnuit pentru cereri; *plic ~* = plic mare, în care se păstrează acte fără a fi îndoite. (< fr. *ministériel*)
ministerialitáte *s. f.* însușirea de ministerial. (< ministerial + -itate)
ministeriát *s. n.* **1.** perioadă de timp în care un guvern sau un ministru își îndeplinește mandatul. **2.** funcția, demnitatea de ministru. (< fr. *ministériat*)
ministránt *s. m.* ajutor de preot în ritualul catolic sau protestant. (< it. *ministrante*, germ. *Ministrant*)
ministrés *s. n.* agent stresant de mai mică importanță. (< engl. *ministress*)
ministrésă *s. f.* (*fam.*) soție de ministru. (< it. *minis-tressa*)
ministru *s. m.* **1.** membru al unui guvern care conduce un minister. **2.** (*bis.*) preot. **o** *~ general* = superior general al ordinului călugărilor minoriți. **3.** pastor al cultului protestant. (< fr. *ministre*, lat. *minister*)
ministúdio *s. n.* studio de proporții reduse. (< mini¹- + *studio*)
minisubmarín *s. n.* submarin din dimensiuni reduse. (< engl. *minisubmarine*)
minisummit /-samit/ *s. n.* summit de amploare redusă. (< mini¹- + *summit*)
minișáh *s. n.* joc de șah redus la 34 de pătrățele la care se folosesc cu câte patru figuri mai puțin decât la șahul clasic. (< mini¹- + *șah*)
miniteátru *s. n.* **1.** gen de spectacole mici, agreabile, fără pretenții. **2.** teatru pentru astfel de spectacole. **3.** teatru cu capacitate mică; club teatral. (< fr. *mini-théatre*)
minitehnicián, -ă *s. m. f.* tehnician mic, elev. (< mini¹- + *tehnician*)
minitelecomandă *s. f.* mic aparat pentru declanșarea funcționării unui tv., alarma unei agenții diplomatice etc. (< mini¹- + *telecomandă*)
minitelevizór *s. n.* televizor de dimensiuni miniaturale; minivizor. (< fr. *mini-téléviseur*)
minitémă *s. f.* temă de mică însemnătate. (< mini¹- + *temă*)
minitermométru *s. n.* termometru de dimensiuni extrem de mici. (< mini¹- + *termometru*)
minitést *s. n.* test redus. (< mini¹- + *test*)
minitractór *s. n.* tractor de dimensiuni foarte mici. (< mini¹- + *tractor*)
minitranzistór *s. n.* tranzistor de dimensiuni reduse (< mini¹- + *tranzistor*)
minitură *s. f.* trusă cu puține obiecte sau instrumente de strictă necesitate. (< *mini*¹ + *trusă*)
miniturísm *s. n.* turism de mică amploare. (< fr. *mini-tourisme*)
míniu *s. n.* oxid de plumb, de culoare roșie-portocalie, insolubil în apă, folosit în vopsitorie. (< fr., lat. *minium*)
miniuzínă *s. f.* uzină cu capacitate redusă. (< mini¹- + *uzină*)
minivacánță *s. f.* vacanță scurtă. (< mini¹- + *vacanță*)
minivehículul *s. n.* vehicul de dimensiuni mici. (< fr. *mini-véhicul*)
minivizór *s. n.* minitelevizor. (< mini¹- + /tele/*vizor*)
minivocabulár *s. n.* vocabular redus. (< mini¹- + *vocabular*)
minivólei *s. n.* volei pe un teren de dimensiuni reduse. (<mini¹- + *volei*)
minnesang /mínezáng/ *s. n.* poezie lirică de curte, creată de cavalerii și cântăreții germani din Evul Mediu, după model folcloric și sub influența trubadurilor provensali. (< germ. *Minnesang*)
minnesânger /mínezéngăr/ **minnesinger** /mínezingăr/ *s. m.* cântăreț medieval german, autor și interpret de minnesang. (< germ. *Minnesänger*)
Minnesota /minisă'uta/ *s. f.* rasă de porci creată în America și crescută pentru producția de carne. (< engl. *minnesota*)
minoián, -ă **I.** *s. n.* perioadă arhaică a civilizației cretane între începutul mileniului III și sec. XVI î. H., în timpul regelui Minos. **II.** *adj.* minoic. (< fr. *minoen*)
minóic, -ă *adj.* minoian. (< it. *minoice*)
minór, -ă *adj.* **1.** (despre tineri; și *s. m. f.*) neajuns încă la majorat. **2.** lipsit de importanță; secundar; (*p. ext.*) șters, slab. **3.** (*muz.*) *mod ~* sau *gamă ~ă* = mod sau gamă din cinci tonuri și două semitonuri (între treptele II-III și VI-VII). **4.** (*log.*) *termen ~* = subiectul concluziei unui silogism; *premisă ~ă* = premisa care conține termenul minor. (< fr. *mineur*, lat. *minor*)
minoránt *s. m.* (*mat.*) element egal, sau mai mic decât oricare dintre elementele unei mulțimi. (< germ. *Minorante*)
minorát *s. n.* vârsta, situația unui minor (1) și durata acesteia; minoritate (2). (< germ. *Minorat*)
minorít *s. m.* călugăr dintr-un ordin franciscan, care impunea membrilor săi o viață extrem de austeră. (< germ. *Minorit*, it. *minorita*, fr. *minorite*)
minoritár, -ă *adj.* care reprezintă o minoritate. • (*s. m. f.*) membru al unei minorități politice sau naționale. (< fr. *minoritaire*)
minoritáte *s. f.* **1.** partea (cea) mai mică dintr-o colectivitate. **o** *în ~* = în inferioritate numerică. **2.** (*jur*) minorat. (< fr. *minorité*, lat. *minoritas*, germ. *Minorität*)
minotáur *s. m.* (*mit.*) monstru imaginat cu corp de om și cap de taur. • (*fig.*) factor destructiv irațional, antisocial etc. (< fr. *minotaure*, lat. *minotaurus*, germ. *Minotaurus*)
mintál, -ă *adj.* (*med.*) referitor la minte. **o** *alienație ~ă* = nebunie; *debil ~* = persoană deficitară din punctul de vedere al intelectului. (< fr. *mental*, lat. *mentalis*)
minulescianism *s. n.* moment crucial în evoluția liricii românești prin practica versului liber, regenerarea lexicului poetic și impunerea simbolismului. (< /Ion/*Minulescu* + *-ian* + *-ism*)
minus **I.** *s. n.* **1.** semn grafic (-) pentru indicarea operației de scădere sau care indică un număr negativ. **2.** semn ca cel din

matematică, indicând sarcinile electrice negative. **3.** deficit, lipsă. **II.** *adv.* mai puțin, fără. (< lat. *minus*)

minúscul, -ă I. *adj.* de dimensiuni (foarte) mici. **II.** *s. f.* literă mică, de rând. (< fr. *minuscule*, lat. *minusculus*)

minút *s. n.* **1.** diviziune a timpului, a 60-a parte dintr-o oră. • răstimp foarte scurt; clipă, moment. • (*pl.*) mâncare pregătită pe loc, la comanda consumatorului. **2.** (*mat.*) unitatea de măsură pentru unghiuri, a 60-a parte dintr-un grad sexagesimal sau a 100-a parte dintr-un grad centezimal. (< fr. *minute*, it. *minuto*, germ. *Minute*)

minutáj *s. n.* orar precis al desfășurării unei operații, unei ceremonii etc. • cronometraj. (< fr. *minutage*)

minutár *s. n.* indicator al minutelor pe cadranul unui ceas. (< minut + -ar)

minútă *s. f.* **1.** text original al unui act, al unei sentințe. **2.** prima redactare a unui act diplomatic, a unui document. • plan în creion al unei ridicări topografice. **3.** protocol scris privind înțelegerea între doi parteneri; rezumat asupra discuțiilor dintr-o ședință. **4.** (*arhit.*) subdiviziune a unui modul. (< fr. *minute*, rus. *minuta*)

minuterie *s. f.* parte a unui ceasornic care imprimă minutarelor mișcarea de rotație. (< fr. *minuterie*)

minúție *s. f.* minuțiozitate. (< fr. *minutie*)

minuțiós, -oásă I. *adj.* migălos, meticulos; amănunțit. **II.** *adv.* cu grijă, cu multă băgare de seamă. (< fr. *minutieux*)

minuțiozitáte *s. f.* însușirea de a fi minuțios; minuție. (< minuțios + -itate)

MIO[1]-, -mióm *elem.* „mușchi", „muscular". (< fr. *myo-, myome*, cf. gr. *mys, myos*)

MIO[2]- *elem.* „mai mic, mai puțin". (< fr. *mio-*, cf. gr. *meion*)

mioblást *s. n.* celulă tânără a mezenchimului, din care iau naștere fibrele musculare striate. (< fr. *myoblaste*, engl. *mioblast*)

miocárd *s. n.* mușchiul striat al inimii. (< fr. *myocarde*)

miocárdic, -ă *adj.* al miocardului. (< it. *miocardico*)

miocárdie *s. f.* afecțiune a miocardului, neinflamatorie și degenerativă, în tulburările generale ale metabolismului. (< fr. *myocardie*)

miocardítă *s. f.* inflamație a miocardului. (< fr. *myocardite*)

miocardopatíe *s. f.* denumire generică dată afecțiunilor miocardului. (< fr. *myocardopathie*)

miocardóză s. f. leziune neinflamatorie progresivă a miocardului. (< fr. myocardose)

miocél *s. n.* hernie musculară. (< fr. *myocèle*)

miocén, -ă *adj., s. n.* (din) prima epocă a neogenului. (< fr. *miocène*)

miocít *s. n.* celulă musculară. (< fr. *myocyte*)

mioclonie *s. f.* contracție musculară anormală, bruscă și involuntară. (< fr. *myoclonie*)

miocolpítă *s. f.* inflamație a musculaturii peretelui vaginal. (< fr. *myocolpite*)

miocróm *s. n.* pigment roșu, în țesutul muscular. (< fr. *myochrome*)

miodínie *s. f.* mialgie. (< fr. *myodynie*)

miodistonie *s. f.* tulburare a tonicității musculare. (< fr. *myodystonie*)

miodistrofíe *s. f.* degenerescență musculară nutrițională. (< engl. *myodystrophy*)

mioedém *s. n.* contracție nodulară a unui mușchi sub influența unui șoc. (< fr. *myoedème*)

mioeléctric, -ă *adj.* care folosește curentul electric produs de contracțiile musculare. (< engl. *myoelectric*)

miofibrílă *s. f.* parte a celulelor musculare cu aspect fibrial. (< fr. *myofibrille*)

miofibróm *s. n.* tumoare benignă a țesutului muscular. (< fr. *myofibrome*)

miofilamént *s. n.* filament al miofibrilelor cu rol în contracția mușchilor. (< fr. *myofilament*)

miogelóză *s. f.* indurație modulară a țesutului muscular. (< germ. *Myogelose*)

miogén, -ă *adj.* (despre elemente mezodarmice) care se transformă în fibre musculare. (< fr. *myogène*)

miogenie *s. f.* ansamblu de procese prin care unele elemente diferențiate ale mezodermului se transformă în fibre musculare netede sau striate. (< fr. *myogénie*)

mioglobínă *s. f.* pigment hemoglobinic din fibrele musculare care are rolul de a fixa și furniza acestora oxigenul necesar. (< fr. *myoglobine*, engl. *myoglobin*)

mioglobinuríe *s. f.* prezența mioglobinei în urină. (< fr. *myoglobinurie*)

miográf *s. f.* aparat folosit în miografie. (< fr. *myographe*)

miográfie, -ă *adj.* referitor la miografie. (< fr. *myographique*)

miografíe *s. f.* înregistrare grafică a activității musculare. (< fr. *myographie*)

miográmă *s. f.* diagramă a contracției musculare, la miograf. (< fr. *myogramme*)

miolíză *s. f.* topire a țesuturilor musculare, care se observă la începutul miopatiei. (< fr. *myolyse*)

miológic, -ă *adj.* referitor la miologie. (< fr. *myologique*)

miologie *s. f.* parte a anatomiei care tratează despre mușchi; sarcologie. (< fr. *myologie*)

mióm[1] *s. n.* tumoare benignă a țesutului muscular. (< fr. *myome*)

-mióm[2] v. mio[1]-.

miomalacíe *s. f.* înmuiere și lichefiere a țesutului muscular. (< fr. *myomalacie*)

miomatóză *s. f.* maladie caracterizată prin formarea de mioame. (< fr. *myomatose*)

miomectomíe *s. f.* extirpare chirurgicală a unui miom. (< fr. *myomectomie*)

miomér *s. n.* segment al sistemului muscular care corespunde unui metamer. (< fr. *myomère*)

miometomie *s. f.* ablație chirurgicală a unui miom. (< fr. *myométomie*)

miometrită *s. f.* inflamație a musculaturii uterine. (< germ. *Myometritis*)

miométru *s. n.* mușchi al peretelui uterin. (< germ. *Myometrium*)

mionevralgíe *s. f.* nevralgie musculară. (< fr. *myonévralgie*)

mióp, -oápă *adj., s. m. f.* **1.** (suferind) de miopie. **2.** (*fig.*) (om) mărginit, fără perspectiva viitorului. (< fr. *myope*, gr. *myops*)

miopátic, -ă *adj.* referitor la miopatie. (< fr. *myopathique*)

miopatíe *s. f.* denumire generică dată afecțiunilor sistemului muscular. (< fr. *myopathie*)

miopie *s. f.* **1.** defect al cristalinului (II), care nu permite formarea imaginilor obiectelor îndepărtate pe retină, ci înaintea ei; miopism; hipometropie. **2.** (*fig.*) lipsă de perspectivă. (< fr. *myopie*)

miopism *s. n.* (*rar*) miopie (1). (< fr. *myopisme*)

mioplásmă *s. f.* protoplasmă care înconjură nucleul celulei musculare. (< fr. *myoplasma*)

mioplastíe *s. f.* operație chirurgicală pentru refacerea unui mușchi. (< fr. *myoplastie*)

miorafíe *s. f.* (*med.*) sutură a unui mușchi. (< fr. *myorraphie*)

miorelaxánt, -ă *adj., s. n.* (medicament) relaxant al sistemului muscular. (< mio[1]- + *relaxant*)

miorexíe *s. f.* ruptură musculară. (< fr. *myorexie*)

mioritic, -ă I. *adj.* **1.** din balada populară „Miorița". • care amintește de „Miorița". **2.** *spațiu* ~ = (în concepția lui Lucian Blaga) spațiu geografic românesc constituit dintr-un plai ondulat, cu alternanțe între deal și vale; univers spiritual specific românesc, solidar cu acest orizont. **II.** *s. m.* câine ciobănesc românesc, cu capul masiv, botul puternic, trunchiul alungit, cu părul alb, lung și abundent. (< „*Miori/ța/*" + *-/t/ic*)

mioritísm *s. n.* atitudine, mentalitate de împăcare cu soarta, de renunțare la ripostă în fața agresivității, de nepăsare față de vicisitudinile vieții; blajinătate. (< miorit/ic/ + *-ism*)

mioritmíe *s. f.* mișcare involuntară dintr-o deplasare ritmică și lentă a unor segmente ale corpului. (< fr. *myorythmie*)

miosarcóm *s. n.* tumoare malignă a țesutului muscular; sarcomiom. (< fr. *myosarcome*)

mioscleróză *s. f.* indurație a unui mușchi, datorită proliferării țesutului conjunctiv. (< fr. *myosclérose*)

miospásm *s. n.* contracție musculară spasmodică. (< fr. *myospasme*)

miosteóm *s. n.* osteom într-un mușchi (în urma unui traumatism). (< fr. *myostéome*)
mioterapíe *s. f.* metodă terapeutică de remediere a dezechilibrului forțelor musculare prin gimnastică. (< mio[1]- + *-terapie*[2])
miótic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care produce mioză. (< fr. *myotique*)
miotóm *s. n.* instrument folosit în miotomie (1). (< fr. *myotome*)
miotomíe *s. f.* **1.** secționare chirurgicală a unui mușchi. **2.** parte a anatomiei care se ocupă cu disecția mușchilor. (< fr. *myotomie*)
miotónic, -ă *adj.* referitor la tonusul muscular. (< fr. *myotonique*)
miotonía *s. f.* spasm al mușchiului. • stare de boală caracterizată prin tulburări în contractarea mușchilor. (< fr. *myotonie*)
miotonométru *s. n.* aparat pentru măsurarea tonusului muscular. (< fr. *myotonomètre*)
miotróp, -ă *adj.* cu afinitate pentru țesutul muscular. (< mio[1]- + *-trop*[2])
mióză *s. f.* contracție a pupilei oculare. (< fr. *myosis*)
miozímă *s. f.* proteină de tipul globulinei, în țesutul muscular; actină. (< fr. *myosine*)
miozită *s. f.* inflamație a țesutului muscular. (< fr. *myosite*)
miozótis *s. m.* plantă erbacee cu flori mici, albastre, roșii și albe, în pădurile de munte; nu-mă-uita. (< fr. *myosotis*)
miqueléte /miche-/ *s. m. inv.* **1.** bandit spaniol din Pirinei. **2.** soldat din garda guvernatorilor de provincie în Spania. (< sp. *miquelete*)
mirábil, -ă *adj.* extraordinar, minunat. (< lat. *mirabilis*, it. *mirabile*)
mirabile dictu (visu) *loc. adv.* (despre un spectacol, o întâmplare) e minunat de spus (de văzut). (< lat. *mirabile dictu /visu/*)
mirábilis *s. m.* plantă erbacee, din Africa și America, cultivată pentru florile sale în formă de pâlnie, diferit colorate, care se deschid numai seara; frumoasa-nopții. (< fr., lat. *mirabilis*)
mirabilít *s. n.* sulfat natural hidratat de sodiu, folosit în industria chimică, a sticlei etc. (< engl. *mirabilite*)
miracídium *s. m.* larvă a distomului, ciliată, având înfățișarea unor infuzori.
mirácol *s. n.* **1.** eveniment, întâmplare contrară legilor naturii, inexplicată rațional; minune. **2.** reprezentație teatrală din evul mediu cu subiect religios sau istoric, în care intervin elemente ale miraculosului creștin. (< it. *miracolo*, lat. *miraculum*, fr. *miracle*)
miraculós, -oásă *adj.* **1.** care are caracterul unui miracol; minunat, uimitor, extraordinar. **2.** cu efecte excepționale, care face minuni. • (*s. n.*) totalitatea elementelor supranaturale care intervin în basme și legende. (< fr. *miraculeux*, lat. *miraculosus*)
miradór *s. n.* **1.** încăpere deschisă pe terasă, cu funcție de belvedere în arhitectura spaniolă. **2.** post de observație ridicat deasupra solului. (< fr., sp. *mirador*)
miráj *s. n.* **1.** fenomen optic datorat refracției luminii, care face uneori ca imaginea unor lucruri depărtate și ascunse dincolo de orizont să apară mai apropiată și răsturnată. **2.** (*fig.*) iluzie. **3.** lucru atrăgător; farmec, atracție. **4.** examinare a ouălor supuse incubației cu ajutorul ovoscopului. (< fr. *mirage*)
mirandolésc, -ă *adj.* referitor la năzuința de îmbrățișare universală a tuturor lucrurilor ce pot fi cunoscute și elogiul adus omului. (< /Pico della/ *Mirandola* /Giovanni/ n. pr. + *-esc*)
míră *s. f.* **1.** riglă cu diviziuni speciale servind la măsurarea indirectă a distanțelor sau înălțimilor. • bucată de peliculă pe care sunt imprimate linii foarte fine și luminoase, încrucișându-se în toate sensurile, și care permite o stabilire precisă a claritătii imaginii fotografice sub aparatul de mărit. **2.** cătare (la armă). **3.** imagine-tip care servește la reglarea imaginii de televiziune. (< fr. *mire*)
mírhă *s. f.* rășină odorantă și medicinală, extrasă dintr-un arbore din Arabia. (< fr. *myrrhe*, lat., gr. *myrrha*)
MIRIA- *elem.* „foarte numeros, nenumărat", „zece mii". (< fr. *myria-*, cf. gr. *murios*)
miriadár, -ă *adj.* (*rar*) de miriade. (< miriadă + -ar)
miriádă *s. f.* (*pl.*) cantitate, mulțime mare, innumerabilă. (< fr. *myriade*)
miriagrám *s. n.* unitate de măsură pentru greutăți, de 10000 de grame. (< fr. *myriagramme*)
mirialítru *s. m.* unitate de măsură pentru capacități, de 10000 de litri. (< fr. *myrialitre*)
miriamétru *s. m.* unitate de măsură pentru lungimi, de 10000 de metri. (< fr. *myriamètre*)
miriapóde *s. n. pl.* clasă de artropode cu corpul format din segmente sau inele, fiecare prevăzut cu mai multe perechi de picioare. (< fr. *myriapodes*)
mirífic, -ă *adj.* (și *adv.*) minunat; măreț; admirabil. (< fr. *mirifique*, lat. *mirificus*)
MIRING(O)- *elem.* „timpan". (< fr. *myring/o/-*, cf. gr. *myringa*)
miringítă *s. f.* inflamație a timpanului urechii. (< fr. *myringite*)
míringoplastíe *s. f.* refacere chirurgicală a membranei timpanului. (< fr. *myringoplastie*)
miringotomíe *s. f.* incizie a timpanului (1). (< fr. *myringotomie*)
mirlitón *s. n.* denumire generică a unor „instrumente" de cântat din buze, folosite ca membrane (frunză, solz de pește). (< fr. *mirliton*)
MIRMECO- *elem.* „furnică". (< fr. *myrméco-*, cf. gr. *myrmeks, -eko*)
mirmecocóră *adj., s. f.* (plantă) cu semințe răspândite de furnici. (< fr. *myrmécochore*)
mirmecocoríe *s. f.* împrăștiere a semințelor unor plante de către furnici. (< fr. *myrmécochorie*)
mirmecofág, -ă *adj.* (despre animale) care se hrănește cu furnici. (< fr. *myrmécophage*)
mirmecofíl, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (plantă) în care trăiesc furnici, polenizată de furnici. **2.** (animal) care trăiește în asociație cu furnicile. (< fr. *myrmécophile*)
mirmecofilíe *s. f.* însușire a plantelor sau animalelor mirmecofile. (< fr. *myrmécophilie*)
mirmecofítă *adj., s. f.* (plantă) mirmecofilă. (< fr. *myrmécophyte*)
mirmecológ, -ă *s. m. f.* specialist în mirmecologie. (< germ. *Myrmekolog*)
mirmecologic, -ă *adj.* referitor la mirmecologie. (< germ. *myrmekologisch*)
mirmecologíe *s. f.* studiul științific al furnicilor. (< fr. *myrmécologie*)
mirmidón *s. m.* **1.** (*mit.*) locuitor dintr-o semințe aheeană din părțile Tesaliei (Grecia), peste care domnea Ahile. **2.** om de mică talie; pitic. **3.** (*fig.*) om fără importanță, fără valoare. (< fr. *myrmidon*, lat. *myrmidones*)
mirmilón *s. m.* gladiator roman care lupta cu retiarii, înarmat cu scut lung și ușor. (< fr. *mirmillon*, lat. *mirmillo*)
mirobolánt, -ă *adj.* (*fam.*) extraordinar, minunat, mirific. (< fr. *mirobolant*)
mirt *s. m.* arbust ornamental mediteraneean, cu frunze lanceolate, persistente, aromate, cu flori mici, albe și cu lemnul greu, fin. (< fr. *myrte*, lat. *myrtus*, gr. *myrtos*)
mirtacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate, cu tulpina arborescentă: mirtul și eucaliptul. (< fr. *myrtacées*)
mirtále *s. f. pl.* ordin de plante cu flori, cu numeroase familii, printre care mirtaceele. (< fr. *myrtales*)
mirtifórm, -ă *adj.* (*anat.*) în forma frunzelor de mirt. (< fr. *myrtiforme*)
MIS(O)-/MIZ- *elem.* „aversiune, repulsie, ură". (< fr. *mis/o/-*, cf. gr. *misein*, a urî).
misándră *adj., s. f.* (femeie) care suferă de misandrie. (< fr. *misandre*)
misandríe *s. f.* repulsie patologică față de bărbați. (< fr. *misandrie*)
míșă *s. f.* compoziție polifonică religioasă care se cântă, cu sau fără acompaniament instrumental, în bisericile romano-catolice în cadrul liturghiei. (< lat. *missa*)
miscegenáție *s. f.* proces de metisare a diferitelor rase intrate în compact biosocial lent. (< engl. *miscegenation*)

miscelanéu, -ée *adj.* (*livr.*) format din lucrări diferite. (< lat. *miscellaneus*)

miscellánea *s. n. pl.* carte, rubrică într-o publicație periodică cuprinzând articole, studii etc. cu un conținut variat. • culegere de lucrări, de fapte etc. fără legătură între ele. (< lat. *miscellanea*, fr. *miscellanées*)

miscélă *s. f.* amestec al unui solid cu un lichid, a două lichide, a unui gaz cu un lichid sau a două gaze, având un amestec omogen. • amestec de benzină și ulei folosit la combustie și ungere în motoare. (< fr. *miscelle*, lat. *miscellus*)

miscíbil, -ă *adj.* (despre substanțe) care poate forma, cu o altă substanță, un amestec omogen. (< fr. *miscible*)

miscibilitáte *s. f.* proprietate a unei substanțe de a fi miscibilă. (< fr. *miscibilité*)

misdeal /mísdil/ *s. n.* (la jocul de cărți) împărțire greșită a cărților. (< engl. *misdeal*)

misíl *s. n.* proiectil autopropulsat și ghidat pe toată sau doar pe o parte a traiectoriei. (< fr. *missile*)

misiologíe *s. f.* disciplină care tratează despre tot ce privește opera misionarilor. (< fr. *missiologie*)

misionár, -ă *s. m. f.* propagator al religiei creștine sau al doctrinelor unor secte creștine în țările cu altă religie. • cel care caută să câștige adepți pentru o cauză. (< it. *missionario*, fr. *missionnaire*)

misionariát *s. n.* funcția de misionar. (< fr. *missionnariat*)

misionarism *s. n.* activitate, pasiune de misionar. (< misionar + -ism)

misiúne *s. f.* **1.** însărcinare, funcție încredințată cuiva; rol, rost, menire. **o** ~ *diplomatică* = oficiu sau reprezentanță diplomatică permanentă cu grad de ambasadă sau legație, condusă de un ambasador sau de un nunțiu. **2.** delegație trimisă de un stat în străinătate cu un scop determinat. **3.** acțiunea de propagare a creștinismului în țările cu o altă religie. (< fr. *mission*, lat. *missio*)

MISO- v. m i s (o) - .

misofobíe *s. f.* teamă patologică de murdărie, de contagiune. (< engl. *mysophobia*)

misogám, -ă **I.** *s. m. f.* cel care se teme de căsătorie. **II.** *adj.* (despre o populație) care, din diferite rațiuni, nu se încrucișează cu alte populații. (< fr. *misogame*)

misogamie *s. f.* aversiune față de căsătorie. (< fr. *misogamie*)

misogín, -ă *adj., s. m.* (bărbat) care manifestă repulsie față de femei. (< fr. *misogyne*)

misoginíe *s. f.* repulsie față de femei; misoginism. (< fr. *misogynie*)

misoginísm *s. n.* misoginie. (< fr. *misogynisme*)

misológ, -ă *s. m. f.* dușman al rațiunii și al raționamentului. (< fr. *misologue*)

misologíe *s. f.* ură față de rațiune și demonstrația logică. (< fr. *misologie*)

misoneísm *s. n.* aversiune, sentiment de neîncredere față de tot ceea ce este nou sau în schimbare. (< fr. *misonéisme*)

misoneíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al misoneismului. (< fr. *misonéiste*)

misopedíe *s. f.* repulsie față de copii. (< fr. *misopedie*)

mispichél *s. n.* sulfoarseniură naturală de fier. (< fr. *mispickel*)

miss *s. f.* (adresare pentru fete în țările de limbă engleză) domnișoară. • nume dat unei femei considerate de un juriu special ca cea mai frumoasă dintr-o țară, dintr-o regiune etc. (< engl. *miss*)

missál *s. n.* corp de literă de 48 de puncte tipografice. (< germ. *Missal*)

mist *s. m.* (în Asia Centrală și Siberia) inițiat în mistere (1). (< fr. *myste*)

mistacocét, -ă **I.** *adj.* (despre pești) fără dinți. **II.** *s. n. pl.* subordin de cetacee fără dinți: balene. (< fr. *mystacocète/s/*)

mistagóg *s. m.* (*ant.*) preot inițiator în mistere; (*p. ext.*) om înzestrat cu puterea de a pătrunde aspectele ascunse ale realității. (<fr. *mystagogue*)

mistagógic, -ă *adj.* al misogogilor. (< fr. *mystagogique*)

mistagógie *s. f.* (*ant.*) inițiere în misterele religioase. (< fr. *mystagogie*)

mistélă *s. f.* must de struguri alcoolizat, pentru a-i opri fermentația. (< fr. *mistelle*)

místér[1] *s. n.* **1.** (*pl.*) ritual religios secret în Grecia și Roma antică, la care participau numai cei inițiați. **2.** doctrină religioasă care nu era împărtășită decât unui număr restrâns de inițiați. • dogmă religioasă creștină care trebuie primită așa cum este și care se crede a fi inaccesibilă rațiunii. **3.** lucrare dramatică medievală cu subiect biblic și hagiografic. **4.** ceea ce este necunoscut, neînțeles, încă inexplicabil; taină; secret. (< fr. *mystère*, lat. *mysterium*, gr. *mysterion*)

míster[2] *s. m.* (adresare în Anglia către un bărbat care nu are titlu nobiliar) domn. (< engl. *mister*)

misteriós, -oásă *adj.* **1.** (și *adv.*) tainic, secret. **2.** ascuns; care face o taină din orice; enigmatic. (< fr. *mystérieux*)

misterióso /-ri-o-zo/ *adv.* (*muz.*) misterios, enigmatic, sumbru. (< it. *misterioso*)

místic, -ă **I.** *adj.* **1.** stăpânit de misticism. **2.** ascuns, neștiut, tainic. **II.** *s. m. f.* adept al misticismului. **III.** *s. f.* orientare în cadrul religiei sau gândirii filosofico-religioase care afirmă posibilitatea contactului direct sau comuniunii între om și divinitate; misticism. (< fr. *mystique*, gr. *mystikos*)

misticísm *s. n.* concepție ideologico-idealistă asupra lumii, la baza căreia stă credința în existența unor forțe supranaturale cu care omul ar putea comunica prin revelație, intuiție, extaz; mistică. (< fr. *mysticisme*)

misticitáte *s. f.* caracter mistic. (< fr. *mysticité*)

mistificá *vb. tr.* a denatura, a contraface adevărul; a înșela; a falsifica. (< fr. *mystifier*, it. *mistificare*)

mistificábil, -ă *adj.* care poate fi mistificat. (< fr. *mystifiable*)

mistificatór, -oáre *s. m. f.* cel care mistifică. (< fr. *mystificateur*)

mistificáție *s. f.* (*rar*) mistificare. (< fr. *mystification*)

mistrál *s. n.* vânt puternic, rece și uscat, care suflă iarna în Franța, de-a lungul văii Ronului, spre coasta Medi-teranei. (< fr. *mistral*)

mistress /mísiz/ *s. f.* (înaintea numelui unei femei căsătorite) doamnă. (< engl. *mistress*)

mișcáre *s. f.* **1.** acțiune, curent care grupează un număr mare de oameni în jurul unei activități de interes general, al unei idei sau al unei concepții. **2.** acțiune organizată de masă, care tinde să realizeze un scop social-politic. **3.** (*muz.*) grad de accelerare sau de încetinire a unei măsuri; tempo. • parte a unei lucrări muzicale ciclice, de mari dimensiuni (simfonie, sonată). (după fr. *mouvement*, rus. *dvijenie*)

mișmáș *s. n.* **1.** (*fam.*) vin amestecat cu apă minerală sau gazoasă; șprit. **2.** (*pl.*) afacere, combinație necinstită; învârteală. • vorbe, afirmații scornite. (< germ. *Mischmasch*)

mit *s. n.* **1.** povestire fabuloasă, cu caracter sacru, prima treaptă a cunoașterii, care expune diversele credințe ale popoarelor despre originea universului și fenomenelor naturale sau sociale, despre zei și eroi legendari, explică diversele sentimente fundamentale etc. **2.** (*fig.*) născocire, poveste, basm. (< fr. *mythe*, lat. *mythus*, gr. *mythos*)

mitacísm *s. n.* **1.** aliterație constând în repetarea sunetului *m*. **2.** defect de pronunțare constând în substituirea sunetelor *m, b, p* cu alte sunete. (< fr. *mytacisme*)

mítei *s. n.* corp de literă de 14 puncte tipografice. (< germ. *Mittel*)

miténă *s. f.* mănușă care lasă liber vârful degetelor. (< fr. *mitaine*)

mithraísm /mi-tra-/ *s. n.* religie antică bazată pe cultul zeului Mithra, care s-a extins din Asia Mică în întreg Imperiul Roman, influențând creștinismul primitiv; mithriacisme. (< engl. *mithraism*)

mithraíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al mithraismului; mithriac. (< it. *mitraista*)

mithréum *s. n.* sanctuar subteran consacrat cultului lui Mithra. (< fr. *mithraeum*)

mithriác, -ă *adj.* mithraist. (< fr. *mithriaque*)

mithriacísm *s. n.* mithraism. (< fr. *mithriacisme*)

mitic, -ă *adj.* referitor la mit; fabulos, legendar. (< fr. *mythique*, lat. *mythicus*)

miticísm *s. n. (fam.)* atitudine, comportare, vorbă etc. care denotă superficialitate şi neseriozitate. (< Mitică, personaj caragialesc + *-ism*)
mitificá *vb. tr.* a mitiza. (< fr. *mythifier*)
mitigáţie *s. f. (rar)* moderare, îndulcire, îmblânzire. (< fr. *mitigation*)
mítilicultúră *s. f.* ramură a agriculturii care se ocupă cu creşterea şi comercializarea midiilor. (< fr. *mytiliculture*)
míting *s. n.* întrunire publică pentru discutarea unor importante evenimente politice. • manifestaţie sportivă de masă. (< engl., fr. *meeting*)
mitizá *vb. tr.* a da un caracter mitic unei persoane, unui obiect etc.; a mitifica, a mitologiza. (< it. *mitizzare*)
mitizánt, -ă *adj.* care mitizează. (< it. *mitizzante*)
MITO¹- *elem.* „fir, filament", „mitoză". (< fr. *mito-*, cf. gr. *mitos*)
MITO²- *elem.* „mit", „fabulaţie, minciună". (< lat., gr. *mythos*)
mitocondriál, -ă *adj.* referitor la mitocondrii. (< fr. *mitochondrial*)
mitocóndrie *s. f.* organit celular de formă sferică sau alungită, în citoplasmă; condriozom. (< fr. *mitochondrie*)
mitofobíe *s. f.* teamă patologică de mituri. (< engl. *mythophobia*)
mitográf, -ă *s. m. f.* specialist în mitografie. (< fr. *mythographe*)
mitográfic, -ă *adj.* referitor la mitografie. (< fr. *mythographique*)
mitografíe *s. f.* studiu sistematic al miturilor. (< fr. *mythographie*)
mitográmă *s. f.* ansamblu de semne cărora li se acordă o anumită semnificaţie grafică, ideologică sau simbolică. (< mito²- + *-gramă*)
mitológ, -ă *s. m. f.* cunoscător al mitologiei. (< fr. *mythologue*)
mitologiádă *s. f.* subiect artistic luat din mitologie. (< fr. *mythologiade*)
mitológic, -ă *adj.* referitor la mitologie. (< fr. *mythologique*)
mitologíe *s. f.* **1.** totalitatea miturilor, a legendelor care aparţin unei civilizaţii. **2.** studiu ştiinţific al miturilor, al originii şi semnificaţiei lor. **3.** ansamblu de credinţe, de idei care se referă la aceeaşi naţiune şi care se impun membrilor unei colectivităţi. (< fr. *mythologie*, lat. *mythologia*)
mitologísm *s. n.* explicare a miturilor. • pasiune pentru mitologie. (< fr. *mythologisme*)
mitologizá *vb. tr.* a mitiza. (< germ. *mythologisieren*)
mitologizánt, -ă *adj.* care mitologizează. (< mitologiza + -ant)
mitologizáre *s. f.* procedeu artistic constând din comparaţii, metafore etc. inspirate de mitologie. (< mitologiza)
mitomán, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de mitomanie. (< fr. *mythomane*)
mitomaníe *s. f.* tendinţă patologică de a fabula; mania de a minţi. (< fr. *mythomanie*)
mitótic, -ă *adj.* referitor la mitoză. (< fr. *mitotique*)
mitóză *s. f.* mod de înmulţire a celulelor vii, prin transformări în structura nucleului, care se divide indirect; cariochineză. (< fr. *mitose*)
mitrál, -ă *adj.* **1.** în formă de mitră. **2.** referitor la valvulele orificiului auriculo-ventricular stâng al inimii. (< fr. *mitral*)
mitraliá *vb. tr., intr.* a supune tirului de mitralieră. (< fr. *mitrailler*, it. *mitragliare*)
mitraliéră *s. f.* armă automată montată pe afet, cu tir foarte rapid. (< it. *mitragliera*)
mitraliór *s. m.* servant al unei mitraliere. (< fr. *mitrailleur*)
mitralítă *s. f.* inflamaţie a valvulei mitrale a inimii. (< fr. *mitralite*)
mitridatísm *s. n.* imunitate la otrăvuri, prin deprinderea organismului cu doze progresive. (< fr. *mithridatisme*, engl. *mithridatism*)
mitridatizá *vb. tr.* a obişnui organismul cu otrăvuri prin ingerarea lor în cantităţi progresive. (< fr. *mithridatiser*)
miu *s. m.* literă a alfabetului grecesc (M, μ), corespunzând sunetului *m*. (< fr. *mu*)
miuón *s. m. (fiz.)* nume dat mezonului μ. (< fr. *muon*)
MIX¹(O)- *elem.* „mucus, mucozitate". (< fr. *myx/o/-*, cf. gr. *myxa*)
MIX²(O)- *elem.* „amestec", „mixt". (< fr. *mix/o/-*, cf. gr. *mixis*)
mix³ *s. n.* amestec. (< engl. *mix*)
mixá *vb. intr.* a amesteca. • a executa un mixaj. (< fr. *mixer*)
mixáj *s. n.* **1.** înregistrare simultană, pe o singură pistă sonoră, a sunetelor corespunzătoare imaginilor unui film. **2.** combinare în anumite doze a înregistrărilor fiecărui instrument sau a vocii, într-un tot unitar. (< fr. *mixage*)
mixedém *s. n.* edem gălbui al pielii, provocat de insuficienţa tiroidiană. (< fr. *myxoedème*)
mixedematós, -oásă *adj., s. m. f.* (suferind) de mixedem. (< fr. *myxoedémateux*)
mixed-grill /mist-gril/ *s. n.* grătar mixt. (< engl. *mixed-grill*)
mixer *s. n.* **1.** aparat electric, instalaţie care efectuează amestecarea unor materiale, produse alimentare. **2.** ames-tecător hidraulic la prepararea laptelui de ciment pentru cimentarea sondelor. **3.** dispozitiv care permite folosirea mai multor surse electroacustice. • (*cinem.*) pupitru de mixaj. (< fr., engl. *mixer*)
mixie *s. f. (biol.)* contopire a două nuclee similare. (< fr. *mixie*)
mixobactérii *s. f. pl.* grup de bacterii asemănătoare unor ciuperci, cu aspect de mucozităţi. (< fr. *myxobactéries*)
mixoblastóm *s. n.* mixosarcom. (< fr. *mixoblastome*)
mixocít *s. n.* celulă mare din ţesutul mucilaginos. (< fr. *myxocyte*)
mixocondróm *s. n.* tumoare din ţesutul cartilaginos şi mucos; condromixom. (< fr. *myxochondrome*)
mixocromozóm *s. n.* cromozom rezultat din fuzionarea a doi cromozomi omologi în profaza meiotică. (< fr. *myxochromosome*)
mixoid, -ă *adj.* cu aspect de mucus. (< fr. *myxoïde*)
mixolidián, -ă *adj. (muz.)* mixolidic. (< fr. *myxolidien*)
mixolídic, -ă *adj. (muz.) mod* ~ = mod melodic a cărui scară muzicală se deosebeşte de cea a modului major prin faptul că treapta a VII-a coborâtă, în loc să formeze cu tonica o septimă mare, formează o septimă mică; mixolidian. (< germ. *mixolydisch*)
mixóm *s. n.* tumoare moale, benignă, a ţesutului conjunctiv mucos. (< fr. *myxome*)
mixomatóză *s. f.* boală infecţioasă şi mortală a iepurilor de casă, datorită unui ultravirus care provoacă edeme şi inflamaţii purulente ale pleoapelor. (< fr. *myxomatose*)
mixomicéte *s. f. pl.* clasă de ciuperci inferioare, mase gelatinoase, care se hrănesc cu vegetale în descompunere. (< fr. *myxomycètes*)
mixoploíd, -ă *adj.* (despre celule) care prezintă mixoploidie. (< fr. *mixoploïde*)
mixoploidíe *s. f.* prezenţa unui număr diferit de cromozomi în celulele aceluiaşi ţesut sau organ. (< fr. *mixoploïdie*)
mixopoiéză *s. f.* secreţie de produse mucilaginoase. (< fr. *myxopoïese*)
mixorée *s. f.* hiposecreţie mucoasă a intetinului, în enterocolită. (< fr. *myxorrhée*)
mixosarcóm *s. n.* mixom malignizat, în care celulele tumorale prezintă frecvente monstruozităţi; mixoblastom. (< fr. *myxosarcome*)
mixoscopíe *s. f.* voaierism. (< engl. *mixoscopia*)
mixospór *s. m.* spor specific mixomicetelor. (< fr. *myxospore*)
mixosporánge *s. m.* organ de fructificaţie al mixomicetelor în care se formează mixosporii. (< fr. *myxosporange*)
mixoteríe *s. f.* figură din artele plastice, combinaţie între om şi animal. (< fr. *mixothérie*)
mixotróf, -ă *adj.* (despre organisme) cu nutriţie mixtă, autotrofă şi heterotrofă sau saprofită şi parazitică. (< fr. *mixotrophe*)
mixovirózá *s. f.* denumire generică pentru bolile provocate de mixovirusuri. (< fr. *mixovirose*)
mixovírus *s. n.* grup de virusuri cuprinzând virusul gripei, al oreionului etc. (< fr. *myxovirus*)
mixt, -ă **I.** *adj.* compus din elemente eterogene; ames-tecat. ◊ *şcoală* (sau *clasă*) *~ă* = şcoală (clasă) frecventată de elevi de ambele sexe; *cor* ~ = cor format din voci bărbăteşti şi femeieşti; *(mat.) număr* ~ = număr format din numere întregi

și din fracții. **II.** *s. f. pl.* produse miniere naturale din minerale diferite, concrescute. • produse intermediare conținând atât materiale utile, cât și sterile. (< fr. *mixte*, lat. *mixtus*)

mixtá *vb. tr.* a alcătui o școală, o clasă mixtă. (< mixt)

mixtilíniu, -ie *adj.* **1.** format din linii drepte și curbe. **2.** (despre cristale) cu fețe plane și curbe. (< fr. *mixtiligne*)

mixtiúne *s. f.* amestecare a drogurilor într-un lichid pentru a prepara un medicament. (< fr. *mixtion*, lat. *mixtio*)

míxtum compósitum *loc. s.* amestec artificial, uneori artificios și nereușit. (< lat. *mixtum compositum*)

mixtúră *s. f.* **1.** amestec de elemente eterogene. **2.** amestec din mai multe substanțe, materiale lichide sau granulare. • medicament dintr-un amestec de mai multe substanțe. • (*pl.*) produse miniere naturale, din mai multe minerale concrescute, care trebuie sfărâmate pentru separarea substanțelor utile. **3.** (*muz.*) registrație la orgă care constă din adăugarea la sunetul fundamental a câtorva armonice superioare. (< fr. *mixture*, lat. *mixtura*)

MIZ- v. mis(o)-.

mizá *vb. tr.* **1.** a depune ca miză (la un joc), a ponta. **2.** (*fig.*) a conta pe... (< fr. *miser*)

mizanscénă *s. f.* realizare scenică sau cinematografică a unei piese, a unui scenariu; punere în scenă. (< fr. *mise en scène*)

mizantróp, -ă *s. m. f.* suferind de mizantropie; ursuz. (< fr. *misanthrope*)

mizantrópic, -ă *adj.* de mizantrop. (< fr. *misanthropique*)

mizantropíe *s. f.* neîncredere, dispreț, ură față de oameni; tendință patologică de a evita societatea. (< fr. *misanthropie*)

mízã *s. f.* **1.** sumă de bani pe care o pune fiecare participant la un joc de noroc și care revine câștigătorului. **2.** obiectul unei dispute, al unui litigiu; (*fig.*) fapt scontat. (< fr. *mise*)

mizénă *s. f.* catarg al unei nave, între botul acesteia și arborele central. (< fr. *misaine*)

mizér, -ă *adj.* sărman, nenorocit. • vrednic de milă; (*p. ext.*) sărac, sărăcăcios. (< lat. *miser*, it. *misero*)

mizerábil, -ă *adj.* **1.** (și *s.*) ticălos, mârșav, nemernic. • (*fig.*) aspru, rău. **2.** lipsit de valoare, prost, rău. **3.** neîngrijit, vrednic de plâns. (< fr. *misérable*, lat. *miserabilis*)

mizerabilísm *s. n.* (*rar*) caracter mizerabil. (< mizerabil + -ism)

mizericórdie *s. f.* milă, îndurare. (< lat. *misericordia*)

mizericordiós, -oásă *adj.* milos, îndurător. (< fr. *miséricordieux*)

mizérie *s. f.* **1.** stare de sărăcie extremă. • aspect exterior care dovedește o mare sărăcie; stare vrednică de plâns. **2.** (*pl.*) lipsuri, griji; neplăceri, supărări, șicane. (< lat. *miseria*, fr. *misère*)

mizerós, -oásă *adj.* care se află în mizerie; nevoiaș. (< fr. *miséreux*)

mizíde *s. n. pl.* ordin de crustacee marine, salmastricole și dulcicole, asemănătoare creveților. (după lat. *mysidaceae*)

MNEM(O)-, -mnéză, -mnezíe *elem.* „memorie". (< fr. *mném/o/-, -mnèse, -mnésie*, cf. gr. *mneme, mnesia*)

mnemastemíe *s. f.* slăbire a memoriei. (< fr. *mnemasthénie*)

mnémă *s. f.* engramă. (< fr. *mnème*, gr. *mneme*)

mnemónic, -ă **I.** *adj.* mnemotehnic. **II.** *s. f.* **1.** mnemotehnică. **2.** (*inform.*) identificator al unei operații cod mașină, care reflectă semantica operației. (< fr. *mnémonique*, gr. *mnemonikos*, /II/ engl. *mnemonics*

mnemonizá *vb. tr.* a face ceva să fie ușor de memorizat. (< fr. *mnémoniser*)

mnemotaxíe *s. f.* reacție de orientare direcțională la animale și păsări, care le permite să se întoarcă la locul de hrănire și adăpost. (< fr. *mnémotaxie*)

mnemotéhnic, -ă **I.** *adj.* referitor la mnemotehnică; mnemonic. **II.** *s. f.* ansamblu de procedee pentru întipărirea în memorie a unor informații necesare; mnemonică (II, 1), mnemotehnie. (< fr. *mnémotechnique*)

mnemotehníe *s. f.* mnemotehnică. (< fr. *mnémotechnie*)

-mnéză v. m n e m (o) - .

mnézic, -ă *adj.* referitor la memorie. (< fr. *mnésique*)

-mnezíe v. m n e m (o) - .

móa *s. m.* dinornis. (< germ. *Moa*)

moabít, -ă **I.** *s. m. pl.* populație stabilită în regiunea Moab (Palestina). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. • (*s. f.*) limbă semitică din ramura cananeeană. (< fr. *moabit*)

moaiéu *s. n.* **1.** partea centrală a unei roți prin care trece osia; butucul roții. **2.** orice piesă centrală pe care sunt asamblate piesele ce trebuie să se învârtă în jurul osiei. (< fr. *moyeu*)

moar *s. n.* **1.** țesătură de mătase sau de bumbac mercerizat, cu reflexe lucioase, ondulate, care se schimbă după poziția din care e privită. **2.** perturbație vizibilă pe ecranul unui televizor constând dintr-o rețea de linii cu deplasare aleatorie. (< fr. *moire*)

moará *vb. tr.* a da reflexe de moar unei țesături, unei stofe, unor metale. (< fr. *moirer*)

moaráj *s. n.* (*poligr.*) efect optic prin suprapunerea a două tipare cu rețele de puncte sau de linii, care formează unghiuri între ele. (< fr. *moirage*)

moarát, -ă *adj.* care are aspectul moarului. (< fr. *moiré*)

moazá *vb. tr.* a îmbina cu ajutorul moazelor. (< fr. *moiser*)

moázã *s. f.* **1.** element de construcție din două grinzi de lemn, legate între ele prin buloane. **2.** piesă orizontală fixată la cele două extremități de pereții unui puț de extracție. **3.** ansamblu de două piese de lemn care prind între ele parii aflați față în față ai unui cleionaj. (< fr. *moise*)

móbbing *s. n.* exercitare a stresului psihic asupra cuiva la locul de activitate. (< engl. *mobbing*)

MOBIL[1](O)-, -mobíl *elem.* „mobil, mișcător". (< fr. *mobil/o/-, -mobile*, cf. lat. *mobilis*)

mobíl[2]/móbil *s. n.* **1.** fel de telefon folosit de cineva în deplasare. **2.** (*jur.*) cauză determinată a unei acțiuni; motiv, obiectiv, scop. (< fr. *mobile*, lat. *mobilis*)

mobíl[3], -ă **I.** *adj.* **1.** care se mișcă sau se poate mișca. **o** *avere ~ă* = avere, bunuri care pot fi deplasate. **2.** schimbător, nestatornic; versatil. • (despre fața omului) care își schimbă ușor expresia; (despre ochi) în continuă mișcare. **3.** (despre substantive) apt de a suferi moțiune[2]. **II.** *s. n.* **1.** corp în mișcare. (< fr. *mobile*, lat. *mobilis*)

mobilá *vb. tr.* a aranja o cameră, o locuință cu mobila necesară. (după fr. *meubler*)

móbilă *s. f.* **1.** obiect care servește la amenajarea unei locuințe. • (*col.*) mobilier. **2.** (*herald.*) orice piesă în alcătuirea unei steme, a unui scut. (după it. *mobile*, fr. *meuble*, germ. *Möbel*)

móbile *adv.* (*muz.*) mobil, mișcător. (< it. *mobile*)

mobiliár, -ă *adj.* (despre bunuri sau averi) care poate fi transportat; mobil. (< it. *mobiliare*, fr. *mobilier*)

mobiliér *s. n.* totalitatea mobilelor dintr-o încăpere, locuință, instituție. (< fr. *mobilier*)

mobilísm *s. n.* **1.** caracter mobil. **2.** teorie care susține că scoarța terestră este în continuă mișcare. (< fr. *mobilisme*)

mobilíst[1], -ă *adj., s. m. f.* (adept) al mobilismului (2). (< fr. *mobiliste*)

mobilíst[2] *s. m. f.* muncitor specializat în confecționarea mobilei. (< mobilă + -ist)

mobilitáte *s. f.* **1.** însușirea de a fi mobil. **2.** faptul de a trece cu ușurință de la o dispoziție sufletească la alta. • capacitate a feței de a-și schimba expresia. • (*fig.*) nestatornicie. **3.** schimbare, transformare, variabilitate. (< fr. *mobilité*, lat. *mobilitas*)

mobilizá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a chema sub arme, a pune o armată pe picior de război. • (*fam.*) a convoca. **2.** a antrena și stimula o colectivitate în vederea unei acțiuni de interes general. **3.** (*med.*) a pune un bolnav să umble, să se miște. **II.** *refl.* a-și aduna forțele. (< fr. *mobiliser*)

mobilizábil, -ă *adj.* care poate fi mobilizat. (< fr. *mobilisable*)

mobilizatór, -oáre *adj.* care mobilizează (2), antre-nant; care îndeamnă la luptă, la o activitate socială. (< fr. *mobilisateur*)

mobilométru *s. n.* viscozimetru pentru determinarea consistenței lacurilor, a vopselelor. (< fr. *mobilomètre*, engl. *mobilometer*)

mobocrație *s. f.* (*rar*) conducere (a unei societăți) de către gloată. (< engl. *mob*, mulțime, gloată + *-cratie*)

móbster *s. m.* (*rar*) pungaș, hoț. (< engl. *mobster*)

móca *s. f.* **1.** cafea provenită din orașul Moka; (*p. ext.*) cafea de calitate superioară, foarte parfumată; băutură din această cafea.

2. prăjitură umplută cu cremă de unt parfumată cu cafea. (< fr. *moka*, germ. *Mokka*)

mocasín *s. m.* (*pl.*) **1.** încălțăminte de piele neargăsită, purtată de indienii din America de Nord. **2.** încălțăminte ușoară, fără șireturi, cu talpă plată. (< fr. *mocassin*)

mochetá *vb. tr.* a acoperi podeaua unei camere cu mochetă. (< mochetă)

mochétă *s. f.* țesătură plușată, din fire de lână și de in sau cânepă, folosită drept covor sau la capitonarea mobilelor. (< fr. *moquette*)

mod *s. n.* **1.** fel, chip, manieră; procedeu, metodă. **o** *(ec.)* ~ *de producție* = modul istoricește determinat în care oamenii produc bunurile materiale necesare existenței și dezvoltării societății; ~ *de viață* = conținutul și formele specifice de satisfacere a nevoilor materiale și spirituale ale unei societăți. **2.** categorie gramaticală specifică verbului, care exprimă aprecierea vorbitorului față de acțiune. • (despre părți de vorbire, propoziții sau părți de propoziții) *de* ~ = care are sensul, funcția de a arăta modul. **3.** (*muz.*) structura unei game determinată de raportul de intervale dintre sunetele componente. **4.** (*log.*) ~ *silogistic* = forma concretă pe care o iau figurile silogismului în funcție de calitatea și cantitatea judecăților componente. (< fr. *mode*, it. *modo*, lat. *modus*)

modál[1] *s. n.* fibră de celuloză cu putere de absorbție mai mare decât a bumbacului, care nu intră în apă, moale și mătăsoasă.

modál[2], **-ă** *adj.* referitor la mod (2, 3), de mod. **o** *propoziție* ~*ă* (și *s. f.*) = propoziție circumstanțială care arată modul acțiunii din regentă. (< fr. *modal*)

modalitáte *s. f.* **1.** procedeu, mod de a face, de a prezenta ceva. **2.** (*log.*) criteriu de diferențiere a judecăților după gradul lor de certitudine. **3.** caracterul unei fraze muzicale determinat de raportul de intervale dintre sunetele componente. (< fr. *modalité*)

modalizáre *s. f.* (*lingv.*) marcă prin care subiectul își exprimă adeziunea față de enunțul său. (după fr. *modalisation*)

modalizatór *s. m.* mijloc care permite vorbitorului să-și manifeste felul în care privește propriul său enunț. (< fr. *modalisateur*)

módă *s. f.* **1.** fel de a se îmbrăca, de a se purta etc., particular unei anumite epoci; gust, preferință la un moment dat pentru un anumit fel de a se îmbrăca. **2.** *magazin de* ~*e* = magazin de pălării de damă sau de accesorii pentru îmbrăcămintea feminească; *jurnal* (sau *revistă*) *de* ~ = publicație care cuprinde modele de haine. (< it. *moda*, germ. *Moda*, fr. *mode*)

modél *s. n.* **1.** sistem ideal sau material cu ajutorul căruia pot fi studiate, prin analogie, proprietățile și transformările unui alt sistem mai complex. • sistem de relații matematice care leagă între ele mărimile de stare ale sistemului modelat. **2.** obiect destinat să fie reprodus prin imitație; tipar. • reprezentare în mic a unui obiect care urmează a fi executat la dimensiuni normale. • tipul unui obiect confecționat. **3.** schemă teoretică elaborată în diferite științe pentru a reprezenta elementele fundamentale ale unor fenomene sau lucruri. **4.** persoană, lucrare, operă etc. vrednică de imitat. **5.** persoană care pozează pictorilor, sculptorilor. (< fr. *modèle*, it. *modello*)

modelá *vb. tr.* **1.** a executa dintr-un material plastic modelul unei lucrări de sculptură. **2.** a confecționa modele pentru turnătorie. **3.** (*fig.*) a da expresia dorită. (< fr. *modeler*, it. *modellare*)

modeláj *s. n.* modelare; modelling. (< fr. *modelage*)

modeláre *s. f.* **1.** acțiunea de a modela. **2.** metodă în știință și tehnică constând în reproducerea schematică a unui obiect sau sistem sub forma unui sistem similar sau analog. • (*mat.*) reprezentare a unei relații prin simbolism matematic. • construire de modele. **3.** reproducere în relief a formelor în sculptură; modelaj. (< modela)

modelatór, -oáre **I.** *adj.* care modelează. **II.** *s. m. f.* meseriaș care face decorații și alte lucrări de modelaj; modeler, modelor. **III.** *s. n.* instrument, unealtă pentru modelare în sculptură. (< it. *modelatore*)

modelăríe *s. f.* (*rar*) arta de a face modele. • atelier, secție de modelaj. (< fr. *modèlerie*)

modelér, -ă *s. m. f.* modelator. (< engl. *modeler*)

modeléu *s. n.* relief mai mult sau mai puțin pronunțat al formelor în sculptură, pictură sau desen. (< fr. *modelé*)

modeliér, -ă *s. m. f.* modelor. (< fr. *modélier*)

modelísm *s. n.* activitate de construire a unor modele de mașini și aparate la scară redusă. (< it. *modellismo*)

modelíst, -ă *s. m. f.* (*rar*) modelor. (< fr. *modéliste*)

modelizá *vb. tr.* a elabora modele în informatică, automatică și în cercetarea operațională. (< fr. *modéliser*)

modellíng *s. n.* modelaj. (< engl. *modelling*)

modelór, -oáre *s. m. f.* lucrător care confecționează modele; modelator, modelier, modelist. (< fr. *modeleur*)

módem/modém *s. n.* (*inform.*) dispozitiv periferic care permite calculatoarelor să recepționeze semnalele transmise prin telefon. (< engl. *modem*)

modenatúră *s. f.* (*arhit.*) proporția și profilul mulurilor specifice unui ordin arhitectonic. (< fr. *modénature*)

móder *s. n.* humus al solurilor de pădure, în care resturile organice sunt incomplet descompunse. (< fr. *moder*, germ. *Moder*)

moderá *vb.* **I.** *tr., refl.* **1.** a (se) încetini, a (se) micșora, a (se) reduce. **2.** (*fig.*) a (se) potoli, a (se) tempera. **II.** *tr.* a conduce, a îndruma o discuție (politică). (< fr. *modérer*, lat. *moderari*)

moderánt, -ă *adj.* (despre oameni) care moderează. (< engl. *moderant*)

moderantísm *s. n.* atitudine și opinie de moderat; politică bazată pe moderație. (< fr. *modérantisme*)

moderantíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al moderantismului. (< fr. *modérantiste*)

moderánță *s. f.* (*rar*) moderație. (< it. *moderanza*)

moderát, -ă *adj.* **1.** potrivit ca intensitate, valoare, mărime etc. **2.** modest, cumpătat. (< fr. *modéré*, lat. *moderatus*)

moderáto **I.** *adv.* (*muz.*) moderat, potrivit, între allegro și andante. **II.** *s. n.* parte dintr-o compoziție muzicală executată în acest tempo. (< it. *moderato*)

moderatór, -oáre **I.** *adj., s. m. f.* (factor) care moderează. **II.** *s. m.* **1.** substanță care încetinește mișcarea neutronilor rezultați dintr-o fisiune nucleară. **2.** inhibator care încetinește reacția de polimerizare. **III.** *s. m. f.* cel care conduce, îndrumă o dezbatere publică, o masă rotundă și trage concluziile. **IV.** *s. n.* **1.** dispozitiv de reglare a vitezei de mișcare a unui mecanism. • dispozitiv la unele piane și pianine cu ajutorul căruia coardele se acoperă cu o bucată de pâslă, sunetul devenind foarte slab. **2.** (*electr.*) disc de cupru destinat a slăbi oscilațiile unui indice magnetic. (< fr. *modérateur*, lat. *moderator*, it. *moderatore*, /III/ engl. *moderator*)

moderáție *s. f.* însușirea de a fi moderat; cumpătare; moderanță. (< fr. *modération*, lat. *moderatio*, it. *mode-razione*)

modérn, -ă *adj.* **1.** nou, relativ recent, din timpurile prezente; care corespunde stadiului actual al progresului. **o** *limbă* ~*ă* = limbă vie, care se vorbește în prezent. • (despre învățământ, clase, licee) care pune accentul pe studiul limbii și al disciplinelor umanistice. **2.** în concordanță cu moda, la modă. (< fr. *moderne*, it. *moderne*, lat. *modernus*)

modernísm *s. n.* **1.** însușirea, caracterul a ceea ce este modern; preferință, gust pentru tot ceea ce este nou, modern; modernitate. **2.** tendință novatoare dintr-o anumită etapă a unei literaturi. • denumire generică pentru mișcările, tendințele și experimentele inovatoare din arta și literatura sec. XX, care, în goana după originalitate, ajung la creații pur experimentale, formale. (< fr. *mo-dernisme*)

moderníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al modernismului. (< fr. *moderniste*)

modernitáte *s. f.* modernism (1). (< fr. *modernité*)

modernizá *vb.* **I.** *tr.* a da un caracter, o înfățișare modernă, a înnoi. • a înzestra (o fabrică, o uzină etc.) cu instalații și utilaje moderne. **II.** *refl.* a adopta obiceiurile moderne. (< fr. *moderniser*)

modernizatór, -oáre *adj.* care tinde să modernizeze. (< moderniza + -tor)

modérn-style /-stail/ *s. n.* denumire dată în jurul anilor 1900 unui stil în artele decorative, caracterizat prin preferința pentru liniile curbe, formele alungite și arabescurile unduioase, frec-

vent în mobilier, orfevrărie, ceramică, imprimeuri etc. (< engl. *modern style*)

modést, -ă *adj.* **1.** lipsit de îngâmfare; nepretenţios. **2.** mic; lipsit de importanţă sau de strălucire. (< lat. *modestus*, fr. *modeste*, it. *modesto*)

modestíe *s. f.* **1.** însuşirea de a fi modest (1); sfială. **2.** simplitate. (< lat., it. *modestia*, fr. *modestie*)

módic, -ă *adj.* de valoare modestă; neînsemnat, mic. • (despre preţuri) moderat, convenabil. (< fr. *modique*, lat. *modicus*)

modicitáte *s. f.* însuşirea de a fi modic. (< fr. *modicité*, lat. *modicitas*)

modificá *vb.* **I.** *tr., refl.* a(-şi) schimba forma sau conţinutul, a (se) preface, a (se) transforma. **II.** *tr.* a rectifica, a corecta. (< lat. *modificare*)

modificábil, -ă *adj.* care poate fi modificat. (< it. *modificabile*)

modificabilitáte *s. f.* însuşirea de a fi modificabil. (< modificabil + -itate)

modificatór, -oáre **I.** *adj.* care modifică. **II.** *s. m.* adaos la elaborarea fontei sau a altor aliaje pentru îmbunătăţirea structurii. (< fr. *modificateur*, lat. *modificator*, it. *modificatore*)

modificáţie *s. f.* (*biol.*) variaţie neereditară provocată de influenţa condiţiilor de mediu. (< fr. *modification*, lat. *modificatio*)

modilión *s. n.* ornament arhitectural în formă de consolă, situat sub o cornişă, care susţine un vas, un bust. (< fr. *modillon*)

modístă *s. f.* femeie care confecţionează sau vinde pălării de damă. (< fr. *modiste*)

modúl *s. n.* **1.** (*mat.*) valoare absolută a unei mărimi reale. • număr pozitiv egal cu rădăcina pătrată a sumei pătratelor componentelor unui număr real. • (*stat.*) variantă a caracteristicii (4), înregistrată la cele mai multe unităţi ale unei colectivităţi statistice; valoare a caracteristicii cu cea mai mare frecvenţă. **2.** coeficient care caracte-rizează o proprietate mecanică oarecare. • raportul dintre diametrul primitiv al unei roţi dinţate şi numărul dinţilor acesteia. **o** *~ de elasticitate* = raportul dintre efortul unitar normal şi lungimea specifică corespunzătoare a unei piese solicitate de întindere sau încovoiere. **3.** debitul anual al unui curs de apă. **4.** parte componentă a unui ansamblu cu funcţionalitate proprie. • fiecare din părţile detaşabile ale unei nave spaţiale. **5.** (*telec.*) bloc din microelemente (tranzistoare, diode, bobine), care îndeplineşte funcţia de etaj sau de celulă într-un aparat, ori într-o instalaţie electronică. **6.** (*arhit.*) unitate de măsură pentru determinarea proporţiilor elementelor componente ale unui edificiu. (< engl., fr. *module*, lat. *modulus*)

modulá *vb. tr.* **1.** a exprima ceva prin inflexiuni ale vocii; a schimba tonul, inflexiunile vocii; a ritma, a cadenţa. **2.** a efectua o modulaţie (2). (< fr. *moduler*)

modulábil, -ă *adj.* (*rar*) care poate fi modulat. (< it. *modulabile*)

modulár, -ă *adj.* **1.** referitor la un modul. **2.** constituit dintr-un ansamblu de module. (< fr. *modulaire*, engl. *modular*)

moduláre *s. f.* **1.** acţiunea de a modula. **2.** sistem de dimensionare a construcţiilor, folosind modulul de bază. **3.** introducere în opera de artă plastică sau arhitecturală a unei unităţi de măsură unică, care prin repetarea sau subîmpărţirea ei să servească la dimensionarea elementelor constitutive ale operei, ca şi a întregului. **4.** (*biol.*) rediferenţiere a celulelor în procesul lor de formare definitivă. • modificare produsă în celule de stimulii din mediu. (< modula)

modularísm *s. n.* încercare de a atribui o durată mai mare unor structuri pe seama reducerii continue a suprastructurilor. (< modular + -ism)

modularitáte *s. f.* caracter modular. (< engl. *modularity*)

modulát, -ă *adj.* (despre mobilă) format din module (4). (< modul + -at)

modulatór, -oáre **I.** *adj.* care modulează. **II.** *s. n.* circuit electric, dispozitiv cu ajutorul căruia se efectuează o modulaţie (1). (< fr. *modulateur*)

modulátie *s. f.* **1.** modificare a amplitudinii frecvenţei sau fazei unei oscilaţii armonice. **2.** (*muz.*) trecere a unui sunet, a unei melodii dintr-o tonalitate în alta; serie de inflexiuni corespunzătoare unei emisiuni vocale. (< fr. *modulation*, lat. *modulatio*, it. *modulazione*)

modúlo *s. n.* (*mat.*) operator care furnizează drept rezultat un rest. (< fr. *modulo*)

modulométru *s. n.* aparat pentru măsurarea modulaţiilor (1). (< fr. *modulomètre*)

modulór *s. n.* sistem de măsurat destinat punerii în proporţii armonioase a lucrărilor de arhitectură. (< fr. *modulor*)

móodus operándi *loc. s.* fel de a acţiona, de a opera. (< lat. *modes operandi*)

módus vivéndi *loc. s.* posibilitatea de împăcare a două părţi aflate în litigiu. (< lat. *modus vivendi*, mod de a trăi)

mofétă *s. f.* emanaţie de bioxid de carbon care străbate prin crăpăturile scoarţei terestre în regiunile vulcanice. (< it. *mofeta*, fr. *mofette*)

mofétic, -ă *adj.* referitor la mofetă. (< it. *mofetico*, fr. *mofettique*)

mogótă *s. f.* relief de mari dimensiuni, cu pereţii verticali şi creştetul plat, caracteristic carstului din regiunile tropicale. (< sp. *mogota*)

mogúl, -ă **I.** *adj.* referitor la moguli (II). **II.** *s. m. f.* membru al dinastiei mongole de origine timuridă, care a domnit în India. **III.** *s. m.* (*fig.*) persoană foarte importantă, cu puteri discreţionare. (<engl. *mogul*)

mohaír *s. n.* păr de capră angora, din care se fac stofe, covoare etc. • stofă ţesută din lână amestecată cu păr de capră angora. (< fr. *mohair*)

mohicán, -ă *adj., s. m. f.* (amerindian) dintr-un trib al Pieilor Roşii din Connecticut (America). **o** *ultimul ~* = (la scriitorul american Fenimore Cooper) cel din urmă reprezentant al unei asociaţii, al unei familii etc. (< fr. *mohican*)

Moíre *s. f. pl.* (*mit. gr.*) Parce. (< gr. *moira*)

mojitó /-hi-/ *s. n.* cocktail tradiţional cubanez din rom, zahăr, mentă şi gheaţă fărâmiţată. (< sp. *mojito*)

mol[1] *s. m.* moleculă-gram (< fr. *mole*, germ. *Mol*)

mol[2] *s. n.* dig din piatră construit către largul mării, la intrarea într-un port, pentru a micşora acţiunea valurilor. (< it. *molo*, fr. *môle*)

molá[1] *vb. tr.* (*mar.*) a elibera complet o parâmă din locul unde a fost legată. (< fr. *moler*)

móla[2] *s. m.* „peştele lună", lung până la 2 m şi greu până la 1000 kg, din mările Europei occidentale. (< fr. *môle*)

molál, -ă *adj.* molar[2]. (< engl. *molal*)

molalitáte *s. f.* molaritate. (< engl. *molality*)

molár[1] *adj., s. m.* (dinte mare, lat) cu care se sfarmă şi se macină alimentele; măsea. (< fr. *molaire*)

molár[2]**, -ă** *adj.* referitor la mol[1]. **o** *soluţie ~ă* = soluţie care conţine un mol substanţă la un litru de solvent; molal. (< fr. *molaire*)

molár[3]**, -ă** *adj.* (*fil.*) considerat ca un tot. • referitor la caracterul global al proceselor psihologice sau de comportament. (< fr. *molaire*)

molaritáte *s. f.* concentraţie a unei soluţii dată de numărul de moli[1] dizolvaţi într-un litru de solvent; molalitate. (< fr. *molarité*)

molásă *s. f.* depozit de gresii gălbui, roşcate sau verzi şi conglomerate cu ciment calcaros. (< fr. *mollasse*)

molásic, -ă *adj.* constituit din molasă. (< fr. *mollassique*)

mólă *s. f.* tumoare în uter, după fecundare, împiedicând dezvoltarea fătului. (< fr. *môle*)

moleculár, -ă *adj.* referitor la molecule. **o** *masă ~ă* = număr care arată de câte ori molecula unei substanţe este mai grea decât atomul de hidrogen. (< fr. *moléculaire*)

molecúlă *s. f.* cea mai mică parte dintr-o substanţă, care are compoziţia chimică şi structura la fel cu a substanţei respective. **o** *~-gram* = cantitatea unei substanţe măsurată în grame, egală cu greutatea ei moleculară; mol[1]. (< fr. *molécule*, lat. *molecula*)

moleschín *s. n.* ţesătură rezistentă de bumbac, cu aspect de piele, folosită pentru confecţii, în lucrări de legătorie etc. (< fr. *moleskine*, engl. *moleskin*)

molestá *vb. tr.* **1.** a brutaliza, a lovi. **2.** a necăji; a vexa, a jigni. (< fr. *molester*, lat. *molestare*)

molestáție *s. f.* (*rar*) molestare. (< fr. *molestation*)
molét *s. m.* **1.** inflamație a membranei sinoviale de la încheietura de jos a picioarelor unui cal. **2.** (*anat.*) denumire a mușchilor posteriori ai gambei. (< fr. *mollet*)
moletá *vb. tr.* **1.** a imprima zimți pe o piesă cu ajutorul moletei; a randalina. **2.** a grava cilindrii de cupru care servesc la imprimarea țesăturilor. (< fr. *moleter*)
molétă *s. f.* **1.** unealtă în formă de rotiță cu muchia zimțuită, pentru a imprima pe suprafața unei piese forma negativă a zimțurilor; randalină. **2.** roată cu șanț pe care se înfășoară un cablu. (< fr. *molette*, germ. *Molette*)
moletiéră *s. f.* fâșie de stofă cu care se înfășoară pulpa piciorului pe deasupra pantalonului. (< fr. *molletière*)
molibdát *s. m.* sare a acidului molibdenic. (< fr. *molybdate*)
molibdén/molíbden *s. n.* metal foarte dur, alb-argintiu, asemănător cu fierul, la elaborarea oțelurilor speciale și a altor aliaje. (< fr. *molybdène*)
molibdénic *adj. acid* ~ = acid care conține molibden. (după fr. *molybdique*)
molibdenít *s. n.* sulfură naturală de molibden. (< fr. *molybdénite*)
molibdít *s. n.* mineral format din oxizi de fier și molibden. (< germ *Molybdit*)
molimén *s. n.* totalitatea tulburărilor morbide care precedă o criză. (< fr., lat. *molimen*)
molinísm *s. n.* doctrină formulată de iezuitul spaniol Luis Molina, care a încercat să pună de acord predestinarea cu liberul-arbitru. (< fr. *molinisme*)
moliníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al molinismului. (< fr. *moliniste*)
molisól *s. n.* strat de sol care se dezgheață vara la partea superioară, devenind plastic și favorizând producerea solifluxiunilor; merzlotă. (< fr. *mollisol*)
moll *s. n.* (*muz.*) denumire dată de sistemul de notație muzicală germană modului minor. (< germ. *Moll*)
molláh *s. m.* (la musulmani) titlu dat celor care îndeplinesc funcții juridice sau religioase. (< fr. *mollah*, ar. *mowlá*)
molóh *s. m.* **1.** șopârlă din Australia, cu corpul acoperit cu țepi. **2.** (*fig.*) simbol al cruzimii, al lăcomiei; om, colectivitate cu astfel de însușiri. (< fr. *moloch*)
molón *s. n.* bloc mic de piatră naturală, la construirea zidurilor. (< fr. *moellon*)
molós *s. m.* câine de pază, mare, cu părul lung și mătăsos. (< fr. *molosse*)
molóssi *s. m. pl.* populație din Epir (Grecia) care a constituit un puternic regat între anii 430-350 î. H. (< fr. *molosser*)
mólto *adv.* (*muz.*) mult, foarte. **o** ~ *allegro* = foarte repede; ~ *adagio* = foarte rar. (< it. *molto*)
moltón *s. n.* țesătură de bumbac sau de lână, moale și călduroasă. (< fr. *molleton*)
moltoná *vb. tr.* a căptuși cu molton. (< fr. *molletonner*)
molúscum *s. n.* denumire generică pentru o serie de tumori fibroase și flasce ale pielii, varietate de nevi conjunctivi. (< fr., lat. *molluscum*)
molúște *s. f. pl.* încrengătură de animale cu corpul moale, lipsit de schelet intern, protejat adesea de o cochilie. (< fr. *mollusques*)
momént *s. n.* **1.** interval scurt de timp; clipă, secundă. **o** *de* ~ = de scurtă durată; efemer; ~ *muzical* = mică piesă instrumentală înrudită cu impromptuul. • perioadă de timp în care se petrece ceva; etapă. **2.** (*art.*) ocazie. **3.** schiță restrânsă la maximum, care cuprinde un instantaneu din viața cotidiană. **4.** mărime fizică egală cu produsul dintre o mărime dinamică și una sau mai multe distanțe. (< lat. *momentum*, it. *momento*, germ. *Moment*, fr. *moment*)
momentán, -ă *adj.* **1.** de o clipă; de moment, trecător. • (despre verbe și timpuri verbale) care exprimă o acțiune de scurtă durată. • (*adv.*) numaidecât, imediat. **2.** actual, de față. • (*adv.*) actualmente; acum. (< lat. *momentaneus*, fr. *momentané*, germ. *momentan*)
MON(O)- *elem.* „unul, singur, unic". (< fr. *mon/o-*, cf. gr. *monos*)
monádă *s. f.* **1.** (la unii filosofi) unitate indivizibilă materială sau spirituală din care ar fi alcătuită lumea; (la Leibniz) substanță spirituală independentă, care posedă automișcare și care oglindește tot ceea ce există în univers. **2.** organism inferior, unicelular, care face trecerea de la plante la animalele cele mai simple. (< fr. *monade*, germ. *Monade*)
monadélf, -ă *adj.* (despre stamine) care formează un mănunchi. (< fr. *monadelphe*)
monadísm *s. n.* sistem filosofic al lui Leibniz, potrivit căruia universul este alcătuit din monade; monadologie. (< fr. *monadisme*)
monadíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al monadismului. (< fr. *monadiste*)
monadnóck *s. n.* munte izolat în cadrul unui relief coborât, din roci dure. (< fr. *monadnock*)
monadologíe *s. f.* monadism. (< fr. *monadologie*)
monahál, -ă *adj.* de monah; călugăresc. (după fr. *monacal*)
monahísm *s. n.* **1.** starea, viața de monah. **2.** instituția călugăriei. (< fr. *monachisme*)
monándră *adj.* (despre flori) cu o singură stamină. (< fr. *monandre*)
monántă *adj.* (despre plante) cu o singură floare. (< fr. *monanthe*)
monárh *s. m.* conducător (rege, împărat etc.) al unei monarhii; suveran. (< ngr. *monarhis*, germ. *Monarch*)
monárhic, -ă *adj.* **1.** referitor la monarh(ie). **2.** susținător al monarhiei. (< fr. *monarchique*, germ. *mo-narchisch*)
monarhíe *s. f.* **1.** formă de guvernare în care puterea supremă în stat aparține monarhului și se transmite ereditar. **2.** stat monarhic. (< ngr. *monarhia*, lat. *monarchia*, germ. *Monarchie*, fr. *monarchie*)
monarhísm *s. n.* sistem, opinie a monarhiștilor. (< fr. *monarchisme*)
monarhíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al monarhiei. (< fr. *monarchiste*)
monástic, -ă *adj.* mănăstiresc. • propriu călugărilor. (< fr. *monastique*)
monazít *s. n.* fosfat natural de ceriu, toriu și alte lantanide. (< fr. *monazite*)
mondén, -ă *adj.* care aparține unei vieți luxoase; (și *s.*) care duce o viață de petreceri; referitor la o astfel de viață. (< fr. *mondain*)
mondenitáte *s. f.* **1.** înclinare spre o viață mondenă. • vanitate mondenă. **2.** (*pl.*) evenimente ale lumii mondene. (după fr. *mondanité*)
mondiál, -ă *adj.* care se referă la întreaga lume; răspândit, cunoscut în toată lumea. • cu caracter internațional. • (*s. n. pl.*) competiții mondiale. (< fr. *mondial*)
mondialísm *s. n.* concepție cosmopolită care preconizează realizarea integrării politice a tuturor țărilor și popoarelor lumii într-o comunitate unică. (< fr. *mondia-lisme*)
mondialíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al mondialismului. (< fr. *mondialiste*)
mondialitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este mondial. (< fr. *mondialité*)
mondializá *vb. tr.* a face să devină mondial. (< fr. *mondialiser*)
MONDO- *elem.* „lume", „referitor la Terra". (< fr. *monde*)
mondodísc *s. n.* disc (de muzică ușoară) de circulație mondială. (< mondo- + disc)
mondoeconomíe *s. f.* economie mondială, cosmoeconomie. (< fr. *mondo-économie*)
mondorámă *s. f.* rubrică, emisiune ce grupează articole, note, informații din întreaga lume. (< mondo- + -ramă²)
mondospórt *s. n.* sport pe meridianele lumii. (< mondo- + sport)
mondoștiință *s. f.* știința de pe glob. (< mondo- + știință)
mondoviziúne *s. f.* transmitere în diverse părți ale lumii a unor imagini de televiziune prin intermediul sateliților artificiali. (< fr. *mondovision*)
monédă *s. f.* **1.** ban care are curs legal într-un stat. **o** *hârtie* ~ = bani de hârtie. **2.** ban de metal. **o** *a bate* ~ = a emite bani de metal; (*fig.*) *a plăti* (cuiva) *cu aceeași* ~ = a se comporta față

de cineva la fel cum s-a comportat şi el într-o situaţie asemănătoare. (< ngr. *monedha*)

monegásc, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Monaco (Franţa). (< fr. *monégasque*)

moném *s. n.* cea mai mică unitate lingvistică dotată cu semnificaţie. (< fr. *monème*)

monéră *s. f.* protozoar ipotetic fără nucleu, care ar face trecerea de la materia lipsită de viaţă la cea organică. (< fr. *monère*)

monetár, -ă I. *adj.* referitor la monedă. ◊ *sistem ~* = ansamblul reglementărilor legale privind moneda unui stat. II. *s. n.* inventar al banilor sortaţi după valoare, întocmit de un casier la predarea casei. (< fr. *monétaire*)

monetarísm *s. n.* teorie şi politică ce atribuie modificării masei banilor în circulaţie o importanţă centrală, chiar decisivă, în procesul activităţii economice şi în stabilirea nivelului preţurilor. (după germ. *Monetarsystem*)

monetaríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al monetarismului. (< monetar + -ist)

monetărie *s. f.* întreprindere (de stat) unde se fabrică monedele. (< monedă + -ărie)

monétică *s. f.* totalitatea tehnicilor de plată electronică prin cartele de memorie. (< fr. *monétique*)

monetizá *vb. tr.* a transforma metalul în monedă, a bate monedă. (< fr. *monétiser*)

mongó *s. m.* monedă divizionară în Mongolia, a suta parte dintr-un tugrik. (< germ. *Mongo*)

mongól, -ă I. s. m. pl. populaţii care aparţin rasei mongolide pe un vast teritoriu din Asia Centrală şi septatrională. II. *adj., s. m. f.* (locuitor) din aceste populaţii. • (*s. f.*) limbă altaică vorbită în Mongolia. (< fr. *mongol*)

mongolián, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de mongolism. (< fr. *mongolien*)

mongólic, -ă *adj.* mongol (II). ◊ *limbi ~ce* = familie de limbi aglutinante vorbite de mongoli, în Asia Centrală şi septentrională. (< fr. *mongolique*)

mongolíd, -ă *adj., s. m. f.* mongoloid. (< germ. *mongolid, Mongolide*)

mongolísm *s. n.* afecţiune congenitală caracterizată prin deficienţe în dezvoltarea fizică şi psihică şi facies specific. (< fr. *mongolisme*)

mongolíst, -ă *s. m. f.* specialist în mongolistică. (< germ. *Mongolist*)

mongolístică *s. f.* disciplină ştiinţifică care studiază limba, cultura şi civilizaţia mongolă. (< germ. *Mongolistik*)

mongoloíd, -ă I. *adj., s. m. f.* 1. (om) care aparţine rasei galbene; mongolid. 2. (om) atins de mongolism. II. *adj.* care prezintă caractere fizice asemănătoare cu cele ale unui mongol. (< fr. *mongoloïde*)

monél *s. n.* (*livr.*) colier. (< it. *monile*)

monília *s. f.* candida[2]. (< fr., it. *monilia*)

moniliázá *s. f.* moniliază (2). (< fr. *moniliase*)

monilifórm, -ă *adj.* (*biol.; anat.;* despre un canal, cordon, filament) în formă de şirag de mărgele, cu umflături globuloase intermitente. (< fr. *moniliforme*)

moniliózá *s. f.* 1. boală a pomilor fructiferi, produsă de o ciupercă parazită. 2. candidoză; moniliază. (< fr. *moniliose*)

monísm *s. n.* concepţie filosofică potrivit căreia la baza tuturor fenomenelor lumii se află un singur principiu: materia (materialist) sau spiritul (idealist). (< fr. *monisme*)

moníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al monismului. (< fr. *moniste*)

monítor[1] *s. n.* navă fluvială de tonaj mic, cuirasată, cu artilerie grea, destinată luptei împotriva obiectivelor de pe mal. (< fr. *monitor*)

monitór[2] *s. n.* 1. (*telec.*) receptor, difuzor sau alt aparat pentru a controla calitatea emisiunilor de radio şi televi-ziune. 2. (*inform.*) program de control care permite supravegherea mai multor programe fără legătură între ele, într-un ordinator. 3. (*tehn.*) aparat care dirijează, coordonează sau supraveghează. ◊ *~ cardiac* = aparat automatic care supraveghează activitatea inimii. • aparat de control sau de semnalizare a radiaţiilor ionizate; dozimetru de control. 4. supervizor. (< engl. *monitor*)

monitór[3]**, -oáre** *s. m. f.* 1. elev mai în vârstă şi mai capabil care, în anumite sisteme de învăţământ, îl ajută pe învăţător în predare şi în menţinerea ordinii. 2. supraveghetor (în munca expusă radiaţiilor ionizate). II. *s. n.* titlu al anumitor ziare sau publicaţii periodice. (< fr. *moniteur*, lat. *monitor*)

monitóriál, -ă *adj. sistem ~* = sistem lancasterian. (< engl., fr. *monitorial*)

monitóríng *s. n.* 1. (*med.*) ansamblu de metode de supraveghere, control şi analiză imediată a datelor psihopatologice; monitorizare. 2. dispozitiv care permite, într-un amplificator, a compara înregistrarea pe magnetofon cu cea originală. (< engl. *monitoring*)

monítorizá *vb. tr.* a supraveghea prin intermediul monitorului[2] (3) sau al altui aparat specializat. (< monitor[2] (3) + *-iza*)

monițiúne *s. f.* 1. avertisment dat cuiva de un reprezentant al bisericii catolice pentru o greşeală pe cale de a fi înfăptuită. 2. dojană, observaţie făcută cuiva. (< fr. *monition*, it. *monizione*, lat. *monitio*)

monkhmér, -ă *adj. limbi ~e* = grup de imbi din sud-estul Asiei, vorbit de khmeri din Indonezia şi din Pen. Malacca. (< fr. *mônkhmer*)

MONO[1]- v. mon(o)-.

móno[2] *adj. inv.* monofonic. (< fr., engl. *mono*)

monoachénă *s. f.* fruct format dintr-o singură achenă. (< fr. *monoakène*)

monoacíd, -ă *adj., s. m.* (corp) care posedă o singură funcţie acidă. (< fr. *monoacide*)

monoamídă *s. f.* corp care posedă o singură funcţie amidă. (< fr. *monoamide*)

monoandrie *s. f.* formă de căsătorie în care femeia are un singur soţ. (< fr. *monoandrie*)

monoarterítă *s. f.* arterită limitată la un segment vascular. (< fr. *mono-artérite*)

monoarticulár, -ă *adj.* (*anat.*) cu o singură articulaţie. (< fr. *monoarticulaire*)

monoartrítă *s. f.* inflamaţie a unei singure articulaţii. (< fr. *monoarthrite*)

monoatómic, -ă *adj.* (despre molecule) dintr-un singur atom; (despre substanţe) cu astfel de molecule. (< fr. *monoatomique*)

monoáx, -ă *adj.* (*tehn.*) cu un singur ax; monoaxial, uniax. • (despre vehicule) cu o singură osie. (< fr. *monoaxe*)

monoaxiál, -ă *adj.* monoax. (< engl. *monoaxial*)

monobázic, -ă *adj.* (despre acizi) care conţin în molecula lor un singur atom de hidrogen, apt de a fi înlocuit cu un atom de metal. (< fr. *monobasique*)

monoblást *s. n.* celulă din care ia naştere monocitul. (< fr. *monoblaste*)

monoblepsíe *s. f.* defect al vederii în neputinţa de a vedea clar cu ambii ochi, în timp ce cu fiecare în parte bolnavul vede bine. (< fr. *monoblepsie*)

monoblóc *adj. inv., s. n.* (dispozitiv, organ de maşină) dintr-un bloc nedemontabil. (< fr., engl. *monobloc*)

monocamerál, -ă *adj.* (despre sistemul politic şi le-gislativ) cu o singură cameră (III, 1). (< fr. *monocamérale*)

monocameralísm *s. n.* sistem parlamentar cu o singură adunare legislativă. (< fr. *monocaméralisme*)

monocárp *s. n.* fruct dintr-o singură carpelă. (< fr. *monocarpe*)

monocarpelár, -ă *adj.* (despre flori) cu gineceul dintr-o singură carpelă. (< fr. *monocarpellaire*)

monocárpic, -ă *adj.* (despre plante) 1. care fructifică o singură dată, murind puţin după aceea. 2. care posedă după un singur fruct. (după *monocarpien*)

monocáziu *s. n.* inflorescenţă cimoasă unipară, cu axa terminată în floare. (< fr., lat. *monochasium*)

monocelulár, -ă *adj.* unicelular. (< fr. *monocellulaire*)

monocér *s. m.* animal fabulos cu un singur corn. (< fr. *monocère*)

monocíclic, -ă *adj.* 1. (*biol.;* despre unele specii) care prezintă o singură perioadă de înmulţire pe an. 2. (despre flori) dispus într-un singur verticil. 3. (despre compuşi organici) care conţine un singur ciclu în formulă. (< fr. *monocyclique*)

monocíclu *s. n.* vehicul cu o singură roată, folosit de acrobaţi în circuri. (< fr. *monocycle*)

monícilíndric, -ă *adj.* (despre motoare) cu un singur cilindru. (< fr. *monocylindrique*)

monocinétic, -ă *adj. (fiz.;* despre un fascicul) format din particule cu aceeaşi viteză. (< fr. *monocinétique*)
monocíp *s. n.* circuit integrat cu schemă electrică la comandă, realizat după o tehnologie de proiectare tipizată. (< engl. *monochip*)
monocít *s. n.* leucocită monocelulară de dimensiuni mari, cu o puternică acţiune fagocitară. (< fr. *monocyte*)
monocitopeníe *s. f.* reducere patologică a numărului de monocite din sânge. (< fr. *monocytopénie*)
monocitóză *s. f.* creştere a numărului monocitelor în sânge. (< fr. *monocytose*)
monoclamidéu, -ée I. *adj.* (despre flori) cu un singur înveliş. **II.** *s. n. pl.* plante dicotiledonate anemofile, cu flori monoclamidee. (< fr. *monochlamydé/s/*)
monoclát *adj., s. m.* (*rar*) (bărbat) care poartă monoclu. (< monoclu + -at)
monoclín, -ă I. *adj.* cu androceul şi gineceul în aceeaşi floare. **II.** *s. n.* structură monoclinală. (< fr. *monocline*)
monoclinál, -ă *adj., s. n.* (structură geologică) sub forma unor straturi succesive, cu acelaşi sens şi unghi de înclinare. (< fr. *monoclinal*)
monoclínic, -ă *adj.* (despre cristale) cristalizat în forma unei prisme dreptunghiulare oblice; clinorombic. (< fr. *monoclinique*)
monoclonál, -ă *adj.* cu descendenţă pe cale asexuată din acelaşi strămoş. (< fr. *monoclonal*)
monoclorurát, -ă *adj.* (despre substanţe, compuşi, molecule) cu un atom de clor apărut prin clorurare. (după fr. *monochloré*)
monóclu *s. n.* **1.** lentilă care se poartă sprijinită în orbita ochiului pentru a corecta un defect de vedere. **2.** pansament care acoperă un singur ochi. (< fr. *monocle*)
monocócă *s. f.* construcţie (celulă sau fuzelaj, şasiu de automobil etc.) care formează un bloc. (< fr. *monocoque*)
monocolór, -ă *adj.* **1.** unicolor. **2.** (*fig.*) cu o singură orientare politică. (< mono[1]- + *color*)
monocondíl *s. n.* desen, text scurt, realizat printr-o singură mişcare de peniţă. (< mono- + condil)
monocórd, -ă I. *adj.* **1.** (despre instrumente muzicale) cu o singură coardă. **2.** (*fig.;* despre opere literare, artistice) monoton, uniform. **II.** *s. n.* vechi instrument cu o singură coardă, pentru a determina raporturile numerice ale sunetelor şi a acorda alte instrumente. (< fr. *monocorde*, lat. *monochordum* /II/ germ. *Monochord*)
monocotiledón, -ă *adj., s. f. pl.* monocotiledonat. (< fr. *monocotylédone*)
monocotiledonát, -ă I. *adj.* (despre embrion) cu un singur cotiledon; monocotiledon. **II.** *s. f. pl.* clasă de plante angiosperme al căror embrion are un singur cotiledon. (< fr. *monocotylédoné/s/*)
monocristál *s. n.* cristal mic, cu atomi şi molecule dispuse într-o reţea cristalină neîntreruptă. (<fr. *monocristal*)
monocristalín, -ă *adj.* alcătuit din monocristale. (< engl. *monocrystalline*)
monocróm, -ă *adj.* **1.** cu o singură culoare; monocromatic (1); unicolor. **2.** (despre o pictură, un tipar etc.) executat în valori apropiate ale aceluiaşi ton. **3.** (*fig.*) monoton, uniform. (< fr. *monochrome*)
monocromátic, -ă *adj.* **1.** monocrom (1). **2.** (despre fascicule) din radiaţii cu aceeaşi lungime de undă. (< fr. *monochromatique*)
monocromatór *s. n.* dispozitiv optic pentru izolarea dintr-un spectru a unei radiaţii cu o singură frecvenţă. (< fr. *monochromateur*)
monocromíe *s. f.* **1.** însuşirea a ceea ce este monocrom. **2.** procedeu de pictură sau de tipar în care se foloseşte o singură culoare. (< fr. *monochromie*)
monoculár, -ă *adj.* **1.** (despre vedere) cu un singur ochi. **2.** (despre un sistem optic) cu un singur ocular. (< fr. *monoculaire*)
monocultúră *s. f.* **1.** sistem de cultivare permanentă pe un teren a unui singur soi de plante. **2.** predominare a unei singure plantaţii (de cafea, cacao etc.). (< fr. *monoculture*)
monodactíl, -ă *adj., s. n.* (animal) cu un singur deget; soliped. (< fr. *monodactyle*)
monodactilíe *s. f.* prezenţa unui singur deget la mână sau la picior. (< fr. *monodactylie*)
monodía *vb. intr.* a cânta pe o singură coardă. (< monodie)
monódic, -ă *adj.* (*muz.*) specific monodiei; pe o singură voce. (< fr. *monodique*)
monodíe *s. f.* **1.** monolog liric în tragediile antice greceşti. **2.** muzică bazată pe o singură linie melodică; cântec la o singură voce. (< fr. *monodie*, gr. *monodia*)
monodimensionál, -ă *adj.* unidimensional. (< engl. *monodimensional*)
monodisciplinár, -ă *adj.* referitor la o singură disciplină. (< mono[1]- + *disciplinar*)
monodónt, -ă *adj.* cu un singur dinte. (< mono[1]- + *-dont*)
monodrámă *s. f.* dramă în care joacă un singur personaj. (< germ. *Monodrama*, it. *monodrama*)
monoelectrovalént, -ă *adj.* (despre elemente chimice) care are electrovalenţa egală cu unitatea. (< mono[1]- + *electrovalent*)
monofág, -ă *adj., s. m.* (despre organisme) **1.** cu un singur fel de nutriţie. **2.** care parazitează o singură specie. (< fr. *monophage*)
monofagíe *s. f.* însuşire a organismelor monofage. (< fr. *monophagie*)
monofazát, -ă *adj.* (despre un curent electric) cu o singură fază; monofazic (1). (< fr. *monophasé*)
monofázic, -ă *adj.* **1.** monofazat. **2.** (despre substanţe omogene) care prezintă, la un moment dat, o singură stare de agregare. (< fr. *monophasique*)
monofazíe *s. f.* tulburare a vorbirii în care bolnavul repetă un singur cuvânt sau o singură propoziţie. (< engl. *monopfazia*)
monofíl, -ă *adj.* cu o singură frunză; unifoliat. (< fr. *monophyle*)
monofilár, -ă *adj.* unifilar. (< engl. *monophilar*)
monofilétic, -ă *adj.* care prezintă monofiletism. (< fr. *monophylétique*)
monofiletísm *s. n.* situaţie a unui grup de animale sau de plante care descind dintr-un strămoş comun. (< fr. *monophylétisme*)
monofític, -ă *adj.* (despre paraziţi) care îşi petrec întreg ciclul evolutiv pe o singură specie. (< fr. *monophytique*)
monofizít, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al monofizitismului. (< fr. *monophysite*)
monofizitísm *s. n.* doctrină creştină care admite numai natura divină a lui Hristos. (< germ. *Monophysitismus*, după fr. *monophysisme*)
monoflór, -ă *adj.* (despre miere, polen) care provine de la o singură specie de floare. (< mono[1]- + *-flor*)
monofobíe *s. f.* teamă patologică de singurătate. (< fr. *monophobie*)
monofocál, -ă *adj.* cu un singur focar. (< fr. *monofocal*)
monofón, -ă I. *adj.* (despre muzică) pentru o singură voce sau un singur instrument: monofonic (2). **II.** *s. n.* aparat telefonic la care microfonul şi receptorul sunt juxtapuse. (< fr. *monophone*)
monofonemátic, -ă *adj.* (despre diftongi) care are valoarea unui singur fonem. (< fr. *monophonématique*)
monofónic, -ă *adj.* **1.** (*fiz.*) care are o singură sursă sonoră; mono[2]. **2.** (*muz.*) monofon. (< fr. *monophonique*, engl. *monophonie*)
monofoníe *s. f.* **1.** procedeu de reproducere a sunetelor înregistrate sau transmise prin radio folosind un singur canal. **2.** tip de muzică în care melodia este executată solistic ori de către un grup vocal sau instrumental la unison sau octavă. (< fr. *monophonie*, engl. *monophony*)
monofóto *s. n.* monotip pentru fotoculegere. (< germ. *Monophoto*)
monoftálm, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de monoftalmie. (< monoftalmie)
monoftalmíe *s. f.* monopsie. (< fr. *monophtalmie*)
monoftóng *s. m.* vocală care provine din reducerea unui diftong. (< fr. *monophtongue*)

monoftongá *vb. tr., refl.* (despre diftongi) a (se) reduce la o singură vocală. (< fr. *monophtonguer*)

monogám, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (om, animal, pasăre) care se găseşte în situaţia de monogamie (1, 2). **II.** *adj.* **1.** (despre căsătorie) bazat pe monogamie; monogamic. **2.** (despre plante) unisexuat. (< fr. *monogame*)

monogámic, -ă *adj.* (*rar*) monogam. (< fr. *monoga-mique*)

monogamíe *s. f.* **1.** formă de căsătorie în care un bărbat sau o femeie are o singură soţie, respectiv un singur soţ. **2.** convieţuire a unui mascul cu o singură femelă. **3.** stare a unei flori sau plante monogame. (< germ. *Monogamie*, fr. *monogamie*)

monogén, -ă *adj.* **1.** (*mat.*) *funcţie ~ă* = funcţie a unei variabile complexe care admite o derivată determinată pentru o valoare dată a variabilei. **2.** (despre viermi paraziţi externi) la care ciclul de dezvoltare se petrece pe o singură gazdă. (< fr. *monogène*, germ. *monogen*)

monogenétic, -ă *adj.* referitor la monogeneză. (< fr. *monogénétique*)

monogenéză *s. f.* **1.** reproducere pe cale asexuată; monogonie. **2.** concepţie potrivit căreia fenomenele biologice, sociale, lingvistice derivă dintr-un izvor comun. (< fr. *monogenèse*)

monogénic, -ă *adj.* **1.** reprodus pe cale asexuată. • (despre un caracter) condiţionat de o singură genă. **2.** (despre soluri) format în întregime în aceleaşi condiţii bioclimatice. (< fr. *monogénique*)

monogeníe *s. f.* producere de către femelă numai de descendenţi masculi sau numai femele. (< fr. *monogénie*)

monogenísm *s. n.* teorie antropologică potrivit căreia toate rasele umane provin dintr-un tip primitiv comun. (< fr. *monogénisme*)

monogeníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al monogenismului. (< fr. *monogéniste*)

monogérmă *adj.* (despre seminţe) cu un singur germen. (< fr. *monogerme*)

monogím, -ă *adj.* (despre flori) cu un singur pistil. (< fr. *monogyne*)

monoginie *s. f.* **1.** însuşire a florilor monogine. **2.** caracter al „societăţilor" de insecte care au o singură femelă fecundă, regina. (< fr. *monogynie*)

monogoníe *s. f.* monogeneză (1). (< germ. *Monogonie*)

monográf, -ă *s. m. f.* monografist. (< fr. *monographe*)

monografiá *vb. tr.* a cuprinde într-o monografie. (< monografie)

monográfic, -ă *adj.* referitor la monografie. (< fr. *monographique*)

monografíe *s. f.* studiu ştiinţific care tratează un subiect anumit cât mai cuprinzător, mai complet. (< fr. *mono-graphie*)

monografíst, -ă *s. m. f.* autor de monografii; monograf. (< it. *monografista*)

monogramátic, -ă *adj.* referitor la monogramă. (< fr. *monogrammatique*)

monográmă *s. f.* semn scris, gravat etc. prin reunirea unor iniţiale ale numelui cuiva. (< fr. *monogramme*)

monogramíst *s. m.* artist care semnează numai cu monograma. (< fr. *monogrammiste*)

monogranulár, -ă *adj.* format din granule de aceeaşi mărime. (< fr. *monogranulaire*)

monohibríd, -ă *adj., s. m.* (organism) rezultat prin monohibridare. (< fr. *monohybride*)

monohibridá *vb. tr.* a încrucişa doi genitori din aceeaşi specie care diferă printr-un singur caracter ereditar. (< fr. *monohybrider*)

monohibridísm *s. n.* monohibridare. (< fr. *monohybri-disme*)

monohidrát *s. m.* hidrat al unei substanţe solide conţinând o singură moleculă de apă. (< fr. *monohydrate*)

monóic, -ă *adj.* (despre plante) cu flori unisexuate mascule şi femele dispuse pe aceeaşi tulpină. (< fr. *monoïque*)

monoid *s. m.* (*mat.*) semigrup. (< fr. *monoïde*)

monoideism *s. n.* predominare a unei idei fixe. (< fr. *monoïdéisme*)

monoideíst, -ă *adj.* care insistă asupra monoideismului unor stări de conştiinţă. (< fr. *monoïdéiste*)

monoindustriál, -ă *adj.* de monoindustrie. (< monoindustrie + -al)

monoindústrie *s. f.* tip de structură industrială specializată într-un singur grup de produse. (< mono[1]- + *industrie*)

monokíni *s. n.* costum de baie feminin doar din slip, fără sutien. (< fr. *monokini*)

monokinístă *s. f.* (*fam.*) femeie care poartă monokini. (< monokini + -istă)

monolatríe *s. f.* adorare a unei singure divinităţi. (< engl. *monolatry*)

monolepsíe *s. f.* hibridare prin care se transmite urmaşului numai caracterele unuia din părinţi. (după fr. *monolepsis*)

monolíngv, -ă *adj.* într-o singură limbă; unilingv. (< fr. *monolingue*)

monolingvísm *s. n.* întrebuinţare a unei singure limbi (cea maternă) de către acelaşi individ sau grup social. (< fr. *monolinguisme*)

monolit, -ă **I.** *adj.* **1.** format dintr-un singur bloc; monolitic. **2.** (*fig.*) bine închegat, omogen; (*p. ext.*) trainic, solid. **II.** *s. m. /s. n.* monument, element de construcţie dintr-un bloc unic de piatră. (< fr. *monolithe*)

monolític, -ă *adj.* de monolit. (< fr. *monolithique*)

monolitísm *s. n.* caracter monolitic. (< fr. *monolithisme*)

monolitizá *vb. tr.* a solidariza elementele de construcţie din beton turnate separat. (< monolit + -iza)

monolóc *adj.* (despre avioane, maşini de curse) cu un singur loc; monoplas. (după fr. *monoplace*)

monológ *s. n.* **1.** scenă dintr-o lucrare dramatică în care vorbeşte un singur personaj. • mică piesă comică recitată de un singur personaj. **O** ~ *interior* = modalitate specifică prozei de analiză psihologică, în care un personaj introspectează propriile stări sufleteşti. **2.** vorbire neîntreruptă a cuiva, fără a da timp altora pentru replici; soliloc. (< fr. *monologue*)

monologá *vb. intr* a vorbi de unul singur; a soliloca. (< fr. *mono-loguer*)

monologál, -ă *adj.* sub formă de monolog. (< monolog + -al)

monológic, -ă *adj.* (*rar*) care se bazează pe monolog (interior). (< fr. *monologique*)

monologism *s. n.* vorbire de unul singur. (< monolog + -ism)

monologíst *s. m.* cel care recită un monolog, care vorbeşte singur. (< monolog + -ist)

monóm *s. n.* **1.** expresie algebrică compusă dintr-un singur termen, în care nu figurează nici semnul plus, nici minus. **2.** (*fig.*) şir neîntrerupt. (< fr. *monôme*)

monomahíe *s. f.* luptă între doi oameni; duel prevăzut de legile medievale ca probă judiciară. (< fr. *monoma-chie*)

monomán, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de monomanie; monomaniac. (< fr. *monomane*)

monomaniác, -ă *adj., s. m. f.* (*rar*) monoman. (< fr. *monomaniaque*)

monomaníe *s. f.* stare patologică manifestată prin obsesia unei singure idei. (< fr. *monomanie*)

monomémbru, -ă *adj.* cu un singur membru. • (despre propoziţii) formată dintr-un singur cuvânt. (< fr. *monomembre*)

monomér *adj., s. m.* **1.** (compus chimic) din molecule simple. **2.** (despre gineceu, ovar etc.) dintr-o singură piesă. (< fr. *monomère*)

monometalísm *s. n.* sistem monetar bazat pe un singur metal preţios. (< fr. *monométallisme*)

monometalíst, -ă **I.** *adj.* (despre sisteme monetare, teorii economice) bazat pe monometalism. **II.** *adj., s. m. f.* (adept) al monometalismului. (< fr. *monométalliste*)

monométru *s. m.* **1.** vers antic dintr-un singur metru. **2.** vers compus din metri de acelaşi fel. (< fr. *monomètre*)

monominerál, -ă *adj.* (despre roci) alcătuit dintr-un singur mineral. (< mono[1]- + *mineral*)

monomoleculár, -ă *adj.* care comportă o singură moleculă. (< fr. *monomoléculaire*)

monomórf, -ă *adj.* (despre fenomene, stări, boli etc.) care prezintă o singură formă. (< fr. *monomorphe*)

monomorfemátic, -ă *adj.* dintr-un singur morfem. (< fr. *monomorphématique*)

monomorfism *s. n.* **1.** (*biol.*) situație în care toți membrii unei populații au, pe același locus, un singur tip de genă. **2.** (*mat.*) homomorfism injectiv. (< mono¹- + *morfism*)
monomotór *adj., s. n.* (avion) cu un singur motor. (< fr. *monomoteur*)
mononucleár, -ă *adj., s. f.* (leucocit) cu un singur nucleu. (< fr. *mononucléaire*)
mononucleóză *s. f.* boală caracterizată prin creșterea numărului mononuclearelor din sânge. (< fr. *mononucléose*)
monoparentál, -ă *adj.* cu unul singur dintre părinți. (< mono- + parental)
monoparéză *s. f.* pareză a unui singur membru. (după fr. *monoparésie*)
monopartíd *adj. sistem* ~ = sistem politic în care există un singur partid. (< mono¹- + *partid*)
monopartít, -ă *adj.* (despre forme muzicale) dintr-o singură secțiune, unitar din punct de vedere tonal și tematic. (< fr. *monoparti*)
monopatofobíe *s. f.* teamă patologică de o anumită boală. (< mono¹- + *patofobie*)
monopetál, -ă *adj.* (despre flori) cu o singură petală; (despre plante) care are astfel de flori. (< fr. *monopétale*)
monopíl, -ă *adj.* (despre un edificiu) care are doar o singură poartă. (< fr. *monopyle*)
monopirén, -ă *adj.* (despre fructe) cu un singur sâmbure. (< fr. *monopyrène*)
monoplán *adj., s. n.* (avion) cu un singur rând de aripi. (< fr. *monoplan*)
monoplás *adj.* monoloc. (< fr. *monoplace*)
monplastídă *s. f.* organism viu dintr-o singură celulă. (< fr. *monoplastide*)
monoplegíe *s. f.* paralizie a unui singur membru al corpului. (< fr. *monoplégie*)
monoploíd, -ă *adj.* (despre celule, organisme) care posedă un singur set de cromozomi. (< fr. *monoploïde*, engl. *monoploid*)
monoploídie *s. f.* stare a unui nucleu monoploid. (< fr. *monoploïdie*)
monopód, -ă *adj.* cu un singur picior. (< fr. *monopode*)
monopodiál, -ă *adj.* (despre ramificațiile tulpinii) cu un singur ax principal. (< engl. *monopodial*)
monopodíe *s. f.* **1.** structură metrică foarte simplă, dintr-un singur picior. **2.** malformație congenitală constând din prezența unui singur picior. (< fr. *monopodie*)
monopódiu *s. n.* mod de ramificație a tulpinii cu creștere nețncetată și cu ramuri laterale. (< fr., lat. *monopodium*)
monopól *s. n.* **1.** drept exclusiv asupra unor valori, bunuri, asupra efectuării unor operații etc. **2.** asociație de mari întreprinderi capitaliste care concentrează o parte importantă a producției și a desfacerii unui anumit fel de produse. **3.** (*fig.*) drept exclusiv pe care și-l arogă cineva. (< germ. *Monopol*, fr. *monopole*)
monopolár, -ă *adj.* cu un singur pol. (< fr. *monopolaire*)
monopolísm *s. n.* tendință de a organiza economia unei țări pe bază de monopol (1); sistem de asociere pe monopoluri (2). (< fr. *monopolisme*)
monopolíst, -ă **I.** *adj.* organizat pe bază de monopol (2). **II.** *s. m. f.* capitalist participant la conducerea unui monopol. (< fr. *monopoliste*)
monopolizá *vb. tr.* **1.** a exercita un monopol (1). **2.** (*fig.*) a acapara, a căuta să obțină toate drepturile asupra unui lucru, să-și impună drepturi exclusive. (< fr. *monopoliser*)
monopolizatór, -oáre *adj.* care monopolizează (1). (< fr. *monopolisateur*)
monoprocesór *adj.* (despre un sistem de calcul) care posedă un singur procesor. (< fr. *monoprocesseur*)
monoprodúcție *s. f.* specializare îngustă a unei economii naționale, limitată la o singură ramură economică. (< mono¹- + *producție*)
monoprogramáre *s. f.* mod de exploatare a unui sistem de calcul constând în a nu rezolva un nou program până ce programul în curs nu este terminat. (după fr. *monoprogrammation*)
monoprogramát, -ă *adj.* (despre un ordinator) care nu permite decât monoprogramarea. (< fr. *monoprogrammé*)
monopsíe *s. f.* malformație caracterizată prin prezența unui singur ochi; monoftalmie. (< fr. *monopsie*)
monopsón *s. n.* **1.** situație în care pe o piață există o singură firmă, care monopolizează cumpărarea unei mărfi. **2.** prezența unui singur vânzător pe piața unei mărfi și a numeroși cumpărători. (< fr. *monopsone*)
monoptér, -ă *adj., s. n.* (edificiu circular) cu acoperișul susținut de o singură colonadă. (< fr. *monoptère*)
monoradiculár, -ă *adj.* cu o singură rădăcină. (< fr. *monoradiculaire*)
monorái *s. n.* cale de rulare cu o singură șină suspendată; monoșină. (< fr. *monorail*)
monoreactór *adj., s. n.* (avion) cu un singur turboreactor. (< mono¹- + *reactor*)
monorefríngént, -ă *adj.* (despre substanțe) care pre-zintă monorefringență. (< fr. *monoréfringent*)
monorefringénță *s. f.* proprietate a unei substanțe de a emite o singură rază refractată pentru fiecare rază incidentă. (< fr. *monoréfringence*)
monorhidíe *s. f.* anomalie congenitală prezentând un singur testicul. (< fr. *monorchidie*)
monorímă **I.** *adj.* (despre poezii) care are aceeași rimă la toate versurile. **II.** *s. f.* reluare a aceleiași rime la sfârșitul mai multor versuri care se succedă. (< fr. *monorime*)
monoschí *s. n.* **1.** schi nautic mai lat. **2.** sport pe un asemenea schi. (< fr. *monoski*)
monoscóp *s. n.* tub cu fascicul electronic generator de semnale de televiziune, care dă anumite imagini fixe mai mult, sau mai puțin complicate. (< fr. *monoscope*)
monosemántic, -ă *adj.* (despre cuvinte) cu un singur sens. (< fr. *monosémantique*)
monosemantísm *s. n.* proprietate a unui cuvânt de a fi monosemantic; monosemie. (< fr. *monosémantisme*)
monosemíe *s. f.* monosemantism. (< fr. *monosémie*)
monosepál, -ă *adj.* (despre flori) cu o singură sepală; (despre plante) care are astfel de flori. (< fr. *monosépale*)
monosexuál, -ă *adj.* unisexual. (< fr. *monosexual*)
monosexualitáte *s. f.* unisexualitate. (< fr. *monosexualité*)
monosexuát, -ă *adj.* unisexuat. (< fr. *monosexué*)
monosiláb, -ă *adj., s. n. f.* (*rar*) (cuvânt) monosilabic; unisilab. (< fr. *monosyllabe*)
monosilábic, -ă *adj.* (despre cuvinte) cu o singură silabă; monosilab. • (despre limbi) format din monosilabe; unisilabic. (< fr. *monosyllabique*)
monospérm, -ă *adj.* (despre fructe) cu o singură sămânță. (< fr. *monosperme*)
monospermíe *s. f.* fecundare a ovulului de către un singur spermatozoid. (< fr. *monospermie*)
monospór *s. m.* spor singuratic provenit dintr-un sporange. (< fr. *monospore*)
monostemón, -ă *adj.* (despre flori) cu un singur verticil de stamine. (< fr. *monostémone*)
monostíh *s. n.* poezie, strofă dintr-un singur vers. (< fr. *monostiche*, gr. *monostikhos*)
monostíl *s. n.* (*arhit.*) coloană izolată. (< fr. *monostyle*)
monostrófă *s. f.* poezie de o singură strofă. (< engl. *monostrophe*)
monostrófic, -ă *adj.* (despre poezii) cu o singură strofă. (< engl. *monostrophic*)
monosubstituít, -ă *adj.* (*chim.*; despre derivați) obținut prin substituirea unui atom din moleculă. (< fr. *monosubstitué*)
monosulfúră *s. f.* sulfură care conține un singur atom de sulf în moleculă. (< fr. *monosulfure*)
monoșínă *s. f.* monorai. (după fr. *monorail*)
monotáster *s. n.* ansamblu mecanic al monotipului (II, 1), care execută culegerea. (< fr. *monotaster*)
monoteísm *s. n.* formă de religie care recunoaște e-xistența unei singure divinități. (< fr. *monothéisme*)
monoteíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al monoteismului. (< fr. *monothéiste*)

monotelísm *s. n.* doctrină religioasă care susține că Isus Hristos a întruchipat două naturi, una divină și una umană, dar o singură voință, cea divină. (< fr. *monothélisme*)
monotelít *s. m.* eretic, adept al monotelismului. (< fr. *monothélite*)
monotemátic, -ă *adj.* cu o singură temă. • referitor la monotematism. (< engl. *monotyhematic*)
monotemátism *s. n. (muz.)* principiu de compoziție în care o temă revine în mai multe părți sau temele tuturor părților sunt sintetizate într-una singură. (< it. *monotematismo*)
monotérm, -ă *adj.* (despre transformări fizice) în care sistemul nu schimbă căldura decât cu o singură sursă, la o temperatură determinată. (< fr. *monotherme*)
monotíp, -ă I. *adj.* făcut după un singur model de tip. **II.** *s. n.* **1.** mașină tipografică de cules și turnat literele una câte una. **2.** procedeu de pictură pe cupru, pe sticlă sau un material plastic, transpusă prin imprimare pe hârtie. • lucrare astfel obținută. (< fr. *monotype*)
monotípic, -ă *adj. (biol.)* cu o singură specie. (< fr. *monotypique*)
monotipíst, -ă *s. m. f.* lucrător la monotip (II, 1). (< it. *monotipista*)
monotón, -ă *adj.* **1.** (despre sunete, melodii etc.; și *adv.*) care păstrează mereu același ton, lipsit de varietate în intonație. **2.** *(fig.)* uniform; monocord, plictisitor. **3.** *(mat.;* despre funcții sau șiruri de numere) care este sau crescător sau descrescător. (< fr. *monotone*)
monotoníe *s. f.* însușirea de a fi monoton; lipsă de varietate. (< fr. *monotonie*)
monotonizá *vb. tr., refl.* a (se) face monoton. (< fr. *monotoniser*)
monotóp, -ă *adj.* (despre specii vegetale) originar dintr-un singur loc. (< germ. *monotop*)
monotrém, -ă I. *adj.* care nu are decât un orificiu ca rect, conducte urinare și genitale. **II.** *s. n. pl.* ordin de mamifere primitive ovipare, din clasa prototerienelor: ornitorincul. (< fr. *monotrème/s/*)
monovalént, -ă *adj.* (despre elemente chimice) cu o singură valență; univalent. (< fr. *monovalent*)
monovérb *s. n.* joc distractiv constând în a reprezenta un cuvânt prin litere combinate între ele sau cu figuri, sensul acestuia reieșind din poziția elementelor componente. **o~** *cu incastru* = monoverb în care, prin introducerea unui cuvânt sau a unei litere într-o imagine, rezultă un cuvânt nou. (< it. *monoverbo*)
monovoltín, -ă *adj.* (despre insecte, viermi de mătase) care prezintă o singură generație anuală; univoltin. (< fr. *monovoltin*)
monoxén, -ă *adj.* (despre paraziți) care trăiește numai pe o singură gazdă. (< fr. *monoxène*)
monoxíd *s. m.* oxid cu un singur atom de oxigen în moleculă. (< fr. *monoxyde*)
monoxíl, -ă *adj., s. n.* (ambarcațiune primitivă) dintr-un trunchi scobit. (< fr. *monosyle*)
monozaharídă *s. f.* substanță organică din clasa hidraților de carbon, obținută prin hidroliza zaharurilor. (< fr. *monosaccharide*)
monozigót, -ă *adj.* **1.** cu un singur zigot. **2.** dezvoltat dintr-un singur ovul fecundat. (< fr. *monozygote*)
monozóic, -ă *adj.* (despre animale) care duce o viață individuală și izolată. (< fr. *monozoïque*)
monozóm *s. m.* cromozom accesoriu. (< fr. *monosome*)
monozomíe *s. f.* prezența unui singur (fragment de) cromozom. (< fr. *monosomie*)
monozonít *s. n.* rocă magmatică bogată în plagivelaz și feldspat. (< germ. *Monzonit*)
monseniór *s. m.* **1.** titlu dat seniorilor feudali (în Apus); titlu de adresare către un nobil. **2.** titlu dat unor prelați ai bisericii catolice. (< fr. *monseigneur*, it. *monsignore*)
monstránță *s. f.* casetă de cristal încadrată într-o somptuoasă montură de argint sau chiar de aur bătut cu pietre prețioase, în care se păstrează hostia în bisericile catolice. (< germ. *Monstranz*, fr., engl. *monstrance*)
mónstru *s. m.* **1.** ființă fantastică cu corpul din elemente specifice oamenilor și animalelor. • colos, namilă, ființă, lucru de proporții colosale. • *(adj.; fam.)* de mare amploare, colosal; monstruos. **2.** ființă care prezintă o anomalie fizică din naștere; pocitanie. **3.** om crud, degenerat, denaturat. **4.** *~ sacru* = mare vedetă a cinematografiei sau teatrului. (< fr. *monstre*, lat. *monstrum*)
monstruós, -oásă *adj.* **1.** hidos, pocit; anormal; monstru. **2.** rău, oribil, îngrozitor. **3.** uriaș, colosal. (< fr. *monstrueux*, lat. *monstruosus*)
monstruozitáte *s. f.* **1.** caracterul a ceea ce este monstruos; care produce groază, repulsie. **2.** *(fig.)* grozăvie, neomenie, cruzime. (< fr. *monstruosité*)
monșér *s. m.* (ca adresare către un bărbat) dragul meu! (< fr. *mon cher*)
mont *s. n.* **1.** formă de relief reprezentată printr-o culme muntoasă care se suprapune unui anticlinal. **2.** proeminență patologică a unui os, a unei articulații. (< fr. *mont*)
montá[1] *vb.* **I.** *tr.* **1.** a așeza, a potrivi la locul lor (piesele unei mașini, ale unui aparat etc.); a îmbina, a asambla. • a fixa o piatră prețioasă într-o bijuterie. **2.** a pune în scenă o piesă de teatru, un spectacol. **3.** a pune la cale, a ațâța, a instiga. **II.** *refl.* a se irita, a se înfuria. (< fr. *monter*)
montá[2] *vb. tr.* (despre animale mascule) a efectua monta (1). (< montă)
montagnes russes /montán rüs/ *s. n. (rar)* suită de urcări și coborâri rapide parcurse de un vehicul, într-un parc de distracții; tobogan. (< fr. *montagnes russes*)
montain bike /montenbic/ *s. n.* sport practicat de cei care sar cu bicicletele de teren pe bârne, bușteni, mașini etc., coborând cu viteze amețitoare de pe pante foarte abrupte. (< fr. *montain bike*)
montáj *s. n.* **1.** montare. **2.** etapă finală în realizarea unui film, în asamblarea scenelor filmate într-o anumită succesiune. • operație care constă în alăturarea prin tăiere și lipire ulterioară a fragmentelor de peliculă. **o ~** *radiofonic* = combinarea într-o ordine logică, succesivă a scenelor și episoadelor caracteristice dintr-o piesă, operă literară etc. în vederea unei transmisiuni radiofonice. **3.** (în pictură, grafică, fotografie) reunire a unor imagini independente sau care fac parte dintr-o compoziție, cu scopul de a obține un nou ansamblu. **4.** sistem, formație care rezultă din montarea unor piese, mecanisme etc. (< fr. *montage*)
montajísm *s. n.* acțiunea de a monta, în urma trierilor succesive, imaginea dorită a unui film. (< montaj + -ism)
montán, -ă *adj.* de munte. (< lat. *montanus*)
montanéz, -ă *adj., s. m. f.* (indian) care aparține unui trib din Canada. (< fr. *montagnais*)
montaniárd, -ă /-niard/ **I.** *adj., s. m. f.* muntean. **II.** *s. m. f.* membru al partidului cu vederi radicale, care ocupa partea cea mai înaltă a sălii în care se țineau ședințele Convenției în timpul Revoluției burgheze din Franța (1789). (< fr. *montagnard*)
montanísm *s. n.* doctrină religioasă creștină a unei secte din sec. II, care propovăduia ascetismul și submina ierarhia bisericească. (< fr. *montanisme*)
montaníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al montanismului. (< fr. *montaniste*)
montanológ, -ă *s. m. f.* specialist în montanologie. (< montanologie)
montanologíe *s. f.* cercetare științifică fundamentală și aplicată în domeniul agriculturii de tip montan. (< montan + -logie)
montánt, -ă I. *adj.* ridicat în sus. **II.** *s. m.* **1.** *(constr.)* bară, stâlp (de susținere) vertical; balastru. **2.** pontil metalic dispus vertical pe peretele unei nave pentru rigidizarea tablelor de învelitș. **3.** bară care leagă între ele aripile unui avion biplan sau aripa cu fuzelajul. • element de rezistență a fuzelajului. (< fr. *montant*)
montatór, -oáre *s. m. f.* montor. (< it. *montatore*)
móntă *s. f.* **1.** împreunare a unui armăsar cu o iapă, pentru reproducere; împreunare la animale. **2.** herghelie de armăsari pentru reproducere. (< fr. *monte*)

montbrétia *s. f.* plantă erbacee bulboasă din Africa de Sud, cu frunze liniare și flori roșii și portocalii, în spice. (< lat. *montbretia*)
montéză *s. f.* montor (2). (< fr. *monteuse*)
montgolfiér *s. n.* aerostat primitiv, cu aer cald. (< fr. *montgolfière*)
montícol, -ă *adj.* (despre specii animale sau vegetale) care crește pe munți. (< fr. *monticole*, lat. *monticola*)
montículă *s. m.* **1.** mică ridicătură de teren cu aspect de movilă; grămadă de materiale, de pietre etc. **2.** (*anat.*) mică proeminență rotunjită. (< fr. *monticule*, lat. *monticulus*)
montmorillonít *s. n.* silicat hidratat natural de aluminiu, magneziu și fier, din grupa mineralelor argiloase. (< fr. *montmorillonite*)
montór, -oáre *s. m. f.* **1.** tehnician specializat în lucrări de montare; montator. **2.** (*cinem.*) specialist care efectuează operații de montaj (2); monteză. (< fr. *monteur*)
montúră *s. f.* parte dintr-un dispozitiv tehnic în care se montează o piesă. • piesă de metal în care sunt fixate pietrele prețioase ale unei bijuterii. (< fr. *monture*, germ. *Montur*)
monțián, -ă *adj., s. n.* (din) primul etaj al paleocenului (sau ultimul al cretacicului superior). (< fr. *montien*)
monumént *s. n.* **1.** lucrare de arhitectură, de sculptură ridicată în amintirea unui eveniment, a unui personaj ilustru etc. **2.** (*fig.*) document istoric de mare valoare; lucrare valoroasă care reprezintă ceva deosebit sau are o semnificație deosebită pentru știința respectivă. **o** ~ *al naturii* = plantă, animal, obiect, teritoriu etc. care prezintă o importanță științifică deosebită. (< fr. *monument*, lat. *monumentum*)
monumentál, -ă **I.** *adj.* **1.** referitor la monument. **2.** de mari proporții, măreț, grandios; impunător. • (*fam.*) uimitor, uluitor; colosal. **II.** *s. n.* categorie estetică, variantă a sublimului, în care măreția se manifestă prin mărime. **III.** *s. f. pl.* (*poligr.*) literă din familia romane elzevir, care nu are decât majuscule, cu talpa foarte accentuată și subțire. (< fr. *monumental*, lat. *monumentalis*, it. *monumentale*)
monumentalísm *s. n.* monumentalitate. (< fr. *monumentalisme*)
monumentalíst, -ă *adj., s. m. f.* (*rar*) arhitect, sculptor, pictor autor de lucrări monumentale. (< monumental + -ist)
monumentalitáte *s. f.* însușirea de a fi monumental; grandoare, măreție; monumentalism. (< fr. *monumentalité*)
monumentalizá *vb. tr.* a face ceva monumental. • (*fig.*) a conferi un aer eroic. (< fr. *monumentaliser*)
moonboot /múnbut/ *s. m.* (*pl.*) bocanci grei de iarnă. (< engl. *moonboot*)
mop *s. n.* **1.** spălător (pentru podele). **2.** pămătuf de șters praful. **3.** ghemotoc. **4.** smoc de păr. (< engl. *mop*)
mopéd /mouped/ *s. n.* motoretă, scuter. (< engl. *moped*)
mops **I.** *s. m.* buldog; carlin. • epitet dat cuiva cu nasul turtit. **II.** *s. n.* clește cu fălci curbate și prevăzute cu dinți. (< germ. *Mops*)
moracée *s. f. pl.* familie de plante apetale din regiunile calde: dudul, smochinul etc. (< fr. *moracées*)
morál, -ă **I.** *adj.* **1.** conform principiilor moralei. • din care se trage o învățătură, didactic. **2.** referitor la psihic, spirit sau intelect. **o** *a ridica ~ul cuiva* = a îmbărbăta pe cineva. **II.** *s. n.* **1.** ansamblul facultăților psihice, spirituale. **2.** stare de spirit. • curaj. (< lat. *moralis*, fr. *moral*)
morálă *s. f.* **1.** ansamblul ideilor, concepțiilor, convingerilor privind normele de conviețuire și de comportare a oamenilor în raporturile dintre ei și față de societate. **2.** etică. **3.** parte a unei fabule care conține o învățătură; concluzie moralizatoare dintr-o scriere literară. **4.** (*fam.*) mustrare, dojană. (< fr. *morale*)
moralísm *s. n.* **1.** recunoaștere a unei legi etice obligatorii atât în activitatea proprie cât și în viața socială. **2.** părerea că morala este unicul scop al vieții. (< fr. *moralisme*)
moralíst, -ă **I.** *s. m. f.* **1.** filosof, scriitor specialist în probleme de morală. **2.** (*fam.*) cel căruia îi place să facă morală. **II.** *adj.* referitor la morală. (< fr. *moraliste*)
moralitáte *s. f.* **1.** calitatea a ceea ce este moral; corectitudine, cinste. **2.** specie a literaturii medievale cu pronunțate funcții moralizatoare, care se situează între mister[1] (4) și farsă. (< fr. *moralité*, lat. *moralitas*)
moralizá *vb. tr.* **1.** a da (cuiva) învățături morale. **2.** (*fam.*) a face morală. (< fr. *moraliser*)
moralizánt, -ă *adj.* moralizator. (< fr. *moralisant*)
moralizatór, -oáre *adj.* care contribuie la crearea unei atmosfere morale; educativ; moralizant. (< fr. *moralisateur*)
moralménte *adv.* privit sub aspect moral. (< it. *moralmente*, fr. *moralement*)
moratóriu, -ie **I.** *adj.* referitor la un moratoriu (II); care acordă un termen de plată. **o** *dobânzi ~ii* = dobânzi socotite de la data acordării moratoriului până la achitarea datoriilor; *daune ~ii* = despăgubiri care se acordă în caz de întârziere de plată a unei obligații. **II.** *s. n.* (*jur.*) dispoziție legală care suspendă provizoriu executarea unor obligații contractuale sau legale, stabilind diverse amânări; amânare de către stat în situații excepționale a stingerii datoriilor externe sau interne. (< it. *moratoriu*, germ. *Moratorium*, lat. *moratorium*)
moráv, -ă **I.** *s. m. pl.* populație care locuiește în Moravia (Slovacia). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. (< fr. *morave*)
morávuri *s. n. pl.* obiceiuri și deprinderi de comportare morală ale unui popor, ale unei comunități umane etc. (după lat. *mores*)
móră *s. f.* (în prozodia latină) durată de pronunțare a unei silabe scurte, egală cu o optime. (< lat. *mora*)
morb *s. n.* boală. **o** *~ul lui Pott* = tuberculoză la coloana vertebrală. (< lat. *morbus*)
morbíd, -ă *adj.* bolnăvicios; nesănătos. (< fr. *morbide*, lat. *morbidus*)
morbídețe *s. f.* **1.** moliciune. **2.** rafinament bolnăvicios; grație molatică excesivă. (< it. *morbidezza*, fr. *morbidesse*)
morbiditáte *s. f.* **1.** caracter morbid. • predispoziție la boli. **2.** faptul de a fi bolnav. **3.** proporție a îmbolnăvirilor în cadrul unei populații, într-o anumită perioadă. (< fr. *morbidité*)
morbilifórm, -ă *adj.* (*med.;* despre erupții) care seamănă cu rujeola. (< fr. *morbilliforme*)
morbilós, -oásă *adj.* referitor la rujeolă, de natura rujeolei. (< fr. *morbilleux*)
morbipár, -ă *adj.* care dă naștere unei boli. (< fr. *morbipare*)
morbós, -oásă *adj.* (*rar*) bolnav. (< lat. *morbossus*)
mordáce *adj. inv.* mușcător, caustic. (< lat. *mordax, -acis*)
mordacitáte *s. f.* caracter mușcător, ironic, caustic al unui cuvânt, al unui comentariu etc. (< fr. *mordacité*, lat. *mordacitas*)
mordansá *vb. tr.* a impregna o fibră sau țesătură cu un mordant. (< fr. *mordancer*)
mordánt, -ă **I.** *adj.* (*fig.*) mușcător, caustic, usturător; acerb. **II.** *s. m.* substanță cu ajutorul căreia se fixează vopseaua pe fibrele textile. (< fr. *mordant*)
mordént *s. m.* (*muz.*) ornament (~~) care indică necesitatea de a se executa, într-o succesiune rapidă, trei note. (< it. *mordente*)
mórdicus *adj.* cu tenacitate, cu unghiile și cu dinții. (< lat. *mordicus*)
morénă *s. f.* material detritic transportat și depus de ghețari. (< fr. *moraine*)
moréndo *adv.* (*muz.*) micșorând treptat intensitatea, din ce în ce mai slab. (< it. *morendo*)
morénic, -ă *adj.* referitor la morenă. (< fr. *morainique*)
morésc, -ă *adj.* maur. (< fr. *moresque*)
moréscă *s. f.* vechi dans de carnaval, în ritm vioi, introdus în Pen. Iberică de mauri; melodia corespunzătoare. (< it. *moresca*)
MORF(O)-, -mórf, -morfie, -morfism, -morfóză *elem.* „formă", „aspect", „configurație". (< fr. *morph/o/-, -morphe, -morphie, -morphisme, -morphose*, cf. gr. *morphe*)
morfée *s. f.* dermatoză în care pielea are un aspect lucios. (< fr. *morphée*)
morféic, -ă *adj.* (*med.;* despre anumite manifestări, fenomene) care se produce în timpul somnului. (< fr. *morphéique*)
morfém *s. n.* element morfologic (prefix, sufix, desinență) care servește la formarea cuvintelor și a formelor flexionare ale acestora. • (în concepția modernă) cea mai mică unitate în sens

determinat din structura morfologică a cuvântului. (< fr. *morphème*)

morfemátic, -ă *adj.* referitor la morfem. (< morfem + -/a/tic)

mórfic, -ă *adj.* referitor la formă. (< fr. *morphique*)

-morfíe v. morf(o)-.

morfíl *s. n.* **1.** partea ascuțită a unei lame de ras. **2.** dantelă fină de metal rămasă pe o lamă după ascuțire. (< fr. *morfil*)

morfínă *s. f.* alcaloid din opiu, folosit ca narcotic, analgezic, calmant și uneori și stupefiant. (< fr. *morphine*)

morfínic, -ă *adj.* de natura morfinei. (< morfină + -ic)

morfinísm *s. n.* intoxicație cronică cu morfină. (< fr. *morphinisme*)

morfinomán, -ă *s. m. f.* suferind de morfinomanie. (< fr. *morphinomane*)

morfinomaníe *s. f.* toxicomanie constând în folosirea de morfină (prin injecții subcutanate) pentru a provoca o stare de euforie. (< fr. *morphinomanie*)

-morfísm v. morf(o)-.

morfoanatómic, -ă *adj.* referitor la forma și structura internă a unui organ(ism). (< morfo-anatomic)

morfocronológic, -ă referitor la morfocronologie. (< fr. *morphochronologique*)

morfocronologíe *s. f.* studiul evoluției reliefului terestru în timp. (< fr. *morphochronologie*)

morfofilogenéză *s. f.* studiu al genezei variabilității morfologice în cursul filogeniei. (< fr. *morphophylogenèse*)

morfofiziológic, -ă *adj.* referitor la morfofiziologie. (< fr. *morphophysiologique*)

morfofiziologíe *s. f.* disciplină care studiază raportul dintre structura celulelor, a țesuturilor sau a organelor și funcțiilor lor. (< fr. *morphophysiologie*)

morfofuncționál, -ă *adj.* referitor la morfologia și funcționarea unui organism. (< morfo- + funcțional)

morfogén, -ă *adj.* care influențează forma și structura organismelor. (< fr. *morphogène*)

morfogenétic, -ă *adj.* **1.** referitor la morfogeneză (1). **2.** care contribuie la crearea formelor de relief. (< fr. *morphogénétique*)

morfogenéză *s. f.* **1.** dezvoltare a configurației morfologice a organismelor în cursul ontogeniei. **2.** formare a profilului solului sub acțiunea factorilor naturali. **3.** ramură a geomorfologiei care studiază originea formelor de relief; morfogenie. (< fr. *morphogenèse*)

morfogeníe *s. f.* morfogeneză (3). (< fr. *morphogénie*)

morfognozíe *s. f.* identificarea numai prin pipăit a formei obiectelor. (< fr. *morphognosie*)

morfografíe *s. f.* **1.** descriere morfologică și histologică a organelor și organismelor. **2.** ramură a geomorfologiei care se ocupă cu descrierea și clasificarea formelor de relief după aspectul exterior. (< fr. *morphographie*)

morfográmă *s. f.* grafic reprezentând mărimi ale constituției corporale. (< fr. *morphogramme*)

morfológ, -ă *s. m. f.* specialist în morfologie (1); morfologist. (< germ. *Morpholog*)

morfológic, -ă *adj.* referitor la morfologie. (< fr. *morphologique*)

morfologíe *s. f.* **1.** știință care studiază forma și structura organismelor animale și vegetale. ◊ *~a artei* = studiu analitic al formei, al structurii unei opere de artă; *~ terestră* = geomorfologie; *~a solului* = ramură a științei solului care studiază constituția profilurilor de sol. **2.** parte a structurii gramaticale a unei limbi cuprinzând regulile de modificare a formei cuvintelor; parte a gramaticii care studiază aceste reguli. **3.** formă, structură; aspect general. (< fr. *morphologie*)

morfologísm *s. n.* curent de gândire în filosofie și știință, ca o reacție împotriva evolutismului sociocultural, care se întemeiază pe ideea studierii „morfologice" a culturii; istoricism. (< *morfologie* + *-ism*)

morfologíst, -ă *s. m. f.* morfolog. (< fr. *morphologiste*)

morfométric, -ă *adj.* referitor la morfometrie. (< fr. *morphométrique*)

morfometríe *s. f.* studiu cantitativ al formelor oricărui corp natural: plantă, animal sau trăsătură de relief. (< fr. *morphométrie*)

morfoném *s. n.* fonem cu funcție morfologică. (< fr. *morphonème*)

morfonemátic, -ă *adj.* referitor la morfoneme. (< morfonem + -atic)

morfonemíe *s. f.* ramură a lingvisticii care studiază structura materială a componentelor vocabularului. (< morfo- + /fo/*nemie*)

morfoním *s. n.* nume de plantă bazat pe caracterele morfologice ale acesteia. (< fr. *morphonyme*)

morfonológic, -ă *adj.* referitor la morfonologie. (< fr. *morphonologique*)

morfonologíe *s. f.* ramură a lingvisticii structurale care studiază folosirea în morfologie a mijloacelor fonologice ale unei limbi. (< fr. *morphonologie*)

morfonomíe *s. f.* totalitatea legilor de formare a caracterelor morfologice animale și vegetale. (< fr. *morphonomie*)

morfopatológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în morfopatologie. (< fr. *morphopathologue*)

morfopatológic, -ă *adj.* referitor la morfopatologie. (< fr. *morphopathologique*)

morfopatologíe *s. f.* ramură a morfologiei (1) care studiază forma și structurile diferitelor organe în stare patologică. (< fr. *morphopathologie*)

morfopsihológic, -ă *adj.* referitor la morfopsihologie. (< fr. *morphopsychologique*)

morfopsihologíe *s. f.* ramură a psihologiei care studiază corespondențele dintre caracterele morfologice și cele psihologice ale indivizilor. (< fr. *morphopsychologie*)

morfoscopíe *s. f.* studiu al formei elementelor care alcătuiesc rocile și depozitele detritice. (< fr. *morphoscopie*)

morfosculptúră *s. f.* aspectele reliefului și formele (sculpturale) create de procesele exogene. (< rus. *morfoskulptura*)

morfosintáctic, -ă *adj.* referitor la morfosintaxă. (< morfo- + sintactic)

morfosintáxă *s. f.* descriere a regulilor de combinare a morfemelor pentru formarea cuvintelor, a sintagmelor și frazelor. (< fr. *morphosyntaxe*)

morfostructurál, -ă *adj.* de morfostructură. (< fr. *morphostructural*)

morfostructúră *s. f.* aspectele reliefului și formele determinate de influența structurii geologice și a mișcărilor tectonice. (< rus. *morfostruktura*)

morfotíp *s. n. (biol.)* exemplar tipic al uneia dintre formele unei specii polimorfe; tip morfologic. (< fr. *morphotype*)

morfotropíe *s. f. (min.)* totalitatea modificărilor care intervin în forma și dimensiunile unei rețele cristaline, ca urmare a înlocuirii chimice a unei părți din particulele componente. (< morfo- + -tropie[2])

morfóză[1] *s. f. (biol.)* modificare morfologică și funcți-onală a unui organ sub influența condițiilor de mediu. (< fr. *morphose*)

-morfóză[2] v. morf(o)-.

morganátică *adj. căsătorie ~* = căsătorie între un bărbat dintr-o familie monarhică sau princiară și o femeie de o condiție socială inferioară. (< fr. *morganatique*, lat. *morganaticus*)

morganísm *s. n.* concepție despre ereditate potrivit căreia baza materială a acesteia sunt cromozomii, de-a lungul cărora sunt dispuse liniar unitățile elementare, genele. (< germ. *Morganismus*)

morganíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al morganismului. (< germ. *Morganist*)

morganít *s. n.* beril roz. (< fr. *morganite*)

mórgă[1] *s. f.* atitudine, comportare trufașă, disprețuitoare; sentiment exagerat al propriei valori. (< fr. *morgue*)

mórgă[2] *s. f.* **1.** institut medico-legal. **2.** clădire, încăpere într-un spital în care se depun cadavrele și se fac autopsiile; prosectură. (< fr. *morgue*)

móría *s. f.* tulburare mintală caracterizată printr-o stare de euforie, puerilism și tendința de a face glume. (< fr., gr. *moria*)

morigerá *vb. tr. (livr.)* a îndrepta pe cineva moderându-i excesele; a instrui, a educa bine, cu bune maniere. (< it. *morigerare*)

morión[1] *s. m. (ant.)* bufon ţinut în casele romane bogate, pentru distracţia stăpânilor. (< fr. *marion*, lat. *mario*)

morión[2] *s. n.* **1.** cască, coif cu marginile răsfrânte în sus. **2.** varietate de cuarţ brun-închis, folosită la confecţionarea bijuteriilor. (< fr. *morion*)

morísci *s. m. pl.* mauri iberici convertiţi la catolicism în sec. XVI, dar persecutaţi şi după creştinare şi expulgaţi din Spania. (< sp. *morisco*, fr. *morisque*)

mormón, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al mormonismului. (< fr. *mormon*)

mormonísm *s. n.* doctrină a unei secte creştine din SUA, care propovăduia întoarcerea apropiată a lui Hristos. (< fr. *mormonisme*)

morn, -ă *adj.* **1.** (despre oameni), abătut, posomorât; sumbru. **2.** (despre vreme) acoperit, întunecat. (< fr. *morne*)

morón, -ă *s. m. f.* debil mintal; imbecil, cretin. (< engl. *moron*)

morozitáte *s. f.* aer posac, mahmureală. (< fr. *morosité*, lat. *morositas*)

morphing *s. n.* (despre tehnica de film computerizată) transformare directă a unui personaj în alt personaj de animale în maşini şi invers; arta transformării utilizate în videoclipuri şi spoturi publicitare. (< engl. *morphing*)

mórsă *s. f.* **1.** mamifer carnivor din mările polare asemănător cu foca. **2.** dispozitiv cu dinţi care permite îmbucarea a două piese ale unui sistem tehnic. (< fr. *morse*)

mórse *s. n.* sistem de telegrafie cu un cod din puncte şi linii. (< fr. *morse, Morse* n. pr.)

mortadélla *s. f.* specialitate de cârnat italian afumat, preparat din carne şi bucăţele de slănină. (< it. *mortadella*, fr. *mortadelle*)

mortál, -ă *adj.* **1.** care provoacă moartea. **o** *salt* ~ = figură de gimnastică constând dintr-o săritură în cursul căreia corpul face o rotire completă în aer. **2.** *(arg.)* extraordinar, nemaipomenit. (< lat. *mortalis*, it. *mortale*)

mortalitáte *s. f.* raportul dintre numărul de decese şi numărul total al populaţiei dintr-un teritoriu, într-o perioadă dată; letalitate. **o** ~ *generală* = frecvenţă în promile a deceselor dintr-un anumit teritoriu, într-o anumită perioadă; ~ *infantilă* = frecvenţa deceselor în primul an de viaţă la o mie de născuţi vii. (< fr. *mortalité*, lat. *mortalitas*)

mortár *s. n.* amestec de var, ciment, nisip şi apă, liant în zidărie. (< lat. *mortarium*)

mortezá *vb. tr.* a prelucra un material cu morteza. (< fr. *mortaiser*)

mortéză *s. f.* **1.** maşină pentru prelucrarea prin aşchiere a metalelor, la care cuţitul se deplasează în lungul piesei de prelucrat. **2.** unealtă pentru mortezare. (< fr. *mortaise*)

mortezór, -oáre *s. m. f.* muncitor care lucrează la morteză. (< fr. *mortaiseur*)

mortgáj *s. n.* gaj în folosinţa creditorului, fără deducerea din datorie a roadelor obţinute. (< fr. *mort-gage*)

mortiér *s. n.* /**mortiéră** *s. f.* tun de calibru mare, fără recul, cu ţeava scurtă şi traiectoria curbată. (< fr. *mortier*)

mortiéră[1] *s. f.* v. mortier.

mortiéră[2] *s. f.* deschidere îngustă în zidul unei fortificaţii, care permite apărătorilor să tragă cu arma. (< fr. *meurtrière*)

mortifiánt, -ă *adj.* **1.** care mortifică; mortificant. **2.** *(fig.)* umilitor, jignitor. (< fr. *mortifiant*)

mortifică *vb.* **I.** *tr., refl.* **1.** a(-şi) chinui trupul; a tortura. **2.** *(fig.)* a batjocori, a umili. **II.** *refl.* a se cangrena, a se necroza. (< fr. *mortifier*)

mortificánt, -ă *adj.* mortifiant. (< mortifica + -ant)

mortificáţie *s. f.* mortificare. (< fr. *mortification*)

mortinatalitáte *s. f.* indice realizat de raportul dintre numărul copiilor născuţi morţi şi naşterile normale într-o perioadă, pe un anumit teritoriu. (< fr. *mortinatalité*)

mortuár, -ă *adj.* referitor la mort, la înmormântare; funerar, funebru. (< fr. *mortuaire*)

morúă *s. f.* cod[2]. (< fr. *morue*)

morúlă *s. f.* primul stadiu în dezvoltarea unui embrion, cu aspect de mură. (< fr., lat. *morula*)

mórvă *s. f.* boală contagioasă (la cai), care se manifestă prin ulceraţii pe mucoasa nazală, respiraţie grea etc.; răpciugă. (< fr. *morve*)

morvós, -oásă *adj.* bolnav de morvă. (< fr. *morveux*)

moscát, -ă *adj.* cu miros de mosc. **o** *bou* ~ = mamifer nordic care întruneşte caracteristicile berbecului şi cele ale boului: coarne scurte şi lăsate în jos, părul lung şi des, copita lată şi a cărui carne miroase a mosc. (< lat. /bos/ *moschatus*)

moschée *s. f.* edificiu de cult mahomedan; geamie. (< fr. *mosquée*)

moschíde *s. n. pl.* familie de mamifere erbivore paricopitate, rumegătoare, de talie mică: boul (cerbul) moscat. (< lat. *moschidae*)

moscofór *s. m.* (în iconografia greco-romană) imagine reprezentând un personaj care poartă pe umeri un viţel destinat sacrificiului. (< ngr. *moskhos*, viţel + *-for*[2])

moscovián *s. n.* etaj al carboniferului mediu din Europa răsăriteană. (< Moscova + *-ian*)

moscovít, -ă **I.** *s. m. pl.* populaţia care locuieşte în Moscova. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie; *(p. ext.)* rusesc. (< fr. *moscovite*)

mosháv /măşav/ *s. n.* gospodărie cooperativă agricolă în Israel. (< fr. *moshav*)

mosquíto[1] /-chi-/ *s. m.* specialitate de ţânţar. (< it. *mosquito*)

mosquíto[2] /-chí-/ *s. n.* limbă vorbită de indigenii din Honduras şi Nicaragua. (< fr. *mosquito*)

mósso *adv. (muz.)* vioi, repede. **o** *allegro* ~ = mai repede decât allegro; *piu* ~ = mai vioi, mai repede. (< it. *mosso*)

móstră *s. f.* **1.** cantitate mică de material sau de obiecte după care se pot aprecia anumite caracteristici ale acestora; eşantion. • model. **o** *târg de ~e* = târg la care se expun mostre (1). **2.** *(fig.)* exemplu, pildă. (< ngr., it. *mostra*)

motacílide *s. f. pl.* familie de păsări călătoare mici, cu coada lungă: codobatura. (< fr. *motacillidés*)

mot à mot /motamó/ *loc. adv. (fam.)* cuvânt cu cuvânt; literal. (< fr. *mot à mot*)

motél *s. n.* hotel de-a lungul căilor rutiere, amenajat pentru automobilişti. (< fr., engl. *motel*)

moteliér, -ă *adj.* de motel. (< motel + -ier)

motét *s. n.* **1.** compoziţie muzicală polifonică bazată pe un text laic sau religios, în care se suprapun simultan mai multe melodii de sine stătătoare. **2.** scurtă poezie medievală de trei sau patru cuplete. (< fr. *motet*, germ. *Motette*, it. *motetto*)

motilitáte *s. f.* proprietate a anumitor celule nervoase de a determina contracţii musculare; motricitate. (< fr. *motilité*)

motív *s. n.* **I.** raţiune, cauză care determină o acţiune, un sentiment. • pretext; mobil. **II. 1.** cea mai mică unitate melodico-ritmică a unei idei muzicale cu un profil şi un sens propriu; parte a unei teme, capabilă să devină de sine stătătoare, în dezvoltare. **2.** element decorativ sau arhitectural într-o pictură sau sculptură. **3.** temă, idee fundamentală a unei opere literare. (< fr. *motif*, it. *motivo*, germ. *Motiv*)

motivă *vb. tr.* a expune, a arăta motivele unui fapt, ale unei acţiuni; a justifica. • a servi drept cauză pentru... (< fr. *motiver*)

motivábil, -ă *adj.* care poate fi motivat. (< motiva + -bil)

motivál, -ă *adj. (jur.)* referitor la motivele unei arestări. (< fr. *motival*)

motivánt, -ă *adj.* care motivează. (< motiva + -ant)

motiváre *s. f.* **1.** acţiunea de a motiva; motivaţie. **2.** cerere pentru a motiva o absenţă, o acţiune etc. (< motiva)

motivatóriu, -ie *adj.* care serveşte pentru a motiva. (< fr. *motivatoire*)

motivaţie *s. f.* **1.** ansamblu de motive care explică un act, o conduită; motivare, justificare, argumentare. **2.** *(psih.)* ansamblu de factori dinamici care determină comportamentul unui individ. (< fr. *motivation*)

motivaţionál, -ă *adj.* care serveşte de motivaţie. (< fr. *motivationnel*, engl. *motivational*)

-motívă v. moto[1]-.

motívic, -ă *adj.* referitor la motiv (II, 1). (< germ. *motivisch*)

MOTO[1]-, -motívă *elem.* „cu motor, mecanizat", „motocicletă", „automobil". (< fr., engl. *moto-*, cf. lat. *motum*)
moto[2] *adj. inv.* referitor la un vehicul motorizat. (< moto/rizat)
motobál *s. n.* joc sportiv între două echipe, pe motociclete, care urmăresc să introducă mingea în poarta adversă. (< fr. *motoball*)
motoblindát *s. n.* autovehicul blindat dotat cu armament, folosit pe câmpul de luptă. (< moto[1]- + *blindat*)
motocár *s. n.* cărucior cu motor pentru transportul de mărfuri. (< it. *motocarro*)
motocaríst *s. m.* muncitor care transportă material cu motocarul în întreprinderi. (< motocar + -ist)
motociclétă *s. f.* vehicul cu două roți montate pe un cadru cu motor. (< fr. *motocyclette*)
motociclísm *s. n.* sport practicat pe motocicletă. (< fr. *motocyclisme*)
motocíclist, -ă I. *s. m. f.* conducător al unei motociclete; sportiv care practică motociclismul. **II.** *adj.* referitor la motociclism. (< fr. *motocycliste*)
motocíclu *s. n.* autovehicul cu trei roți, cu ghidonul fixat de roata directoare din față. (< fr. *motocycle*)
motocompresór *s. n.* agregat dintr-un motor cu ardere internă și un compresor, pentru a acționa mașini, aparate sau dispozitive. (< fr. *motocompresseur*, rus. *motokompressor*)
motocrós *s. n.* concurs de motociclism în circuit, pe un teren foarte accidentat. **o** ~ *nautic* = cursă pe apă cu ambarcațiuni mici cu motor, în circuit sau în linie dreaptă; motonautică. (< fr. *motocross*)
motocrosíst *s. m.* sportiv participant la un motocros. (< fr. *moto-crossiste*)
motocultivatór *s. n.* motocultor. (după fr. *motoculteur*)
motocultór *s. n.* tractor agricol monoax de putere mică, pentru lucrări ușoare; motocultivator. (< fr. *motoculteur*)
motocultúră *s. f.* (*rar*) agricultură mecanizată. (< fr. *motoculture*, rus. *motokultura*)
motodeltaplán *s. n.* deltaplan cu motor. (< moto[1]- + *deltaplan*)
motodrezínă *s. f.* drezină cu motor. (< moto[1]- + *drezină*)
motodróm *s. n.* autodrom. (< engl. *motodrom*)
motofréză *s. f.* freză[1] (2) agricolă cu motor, pentru lucrarea solului. (< moto[1]- + *freză*)
motofurgonétă *s. f.* furgonetă cu trei roți și motor de motocicletă, pentru transportarea de bagaje, alimente etc. (< moto[2] + *furgonetă*)
motomecanizáre *s. f.* mecanizare cu ajutorul motoarelor. (după fr. *motomécaniser*)
motomecanizát, -ă *adj.* înzestrat cu mijloace de tracțiune auto. (< moto[1]- + *mecanizat*)
motomitraliéră *s. f.* mitralieră instalată pe o motocicletă. (< moto[1]- + *mitralieră*)
motomodél *s. n.* model redus de avion, propulsat de un mic motor cu explozie. (< fr. *motomodèle*)
motomondiál *s. n.* campionat mondial de motocilism. (< moto[1]- + *mondial*)
motonaútic, -ă I. *adj.* referitor la motonautică. **II.** *s. f.* motocros nautic; motonautism. (< fr. *monotautique*)
motonautísm *s. n.* motonautică. (< fr. *motonautisme*)
motonávă *s. f.* navă cu motor. (< it. *motonave*)
motoparapántă *s. f.* parapantă motorizată. (< moto[1]- + *parapantă*)
motoparapantísm *s. n.* sportul lansării cu motoparapanta. (< *motoparapanta* + *-ism*)
motoparapantíst, -ă *s. m. f.* sportiv specializat în lansări cu motoparapanta. (< *motoparapanta* + *-ist*)
motoplanór *s. n.* planor echipat cu grup motopropulsor. (< fr. *motoplaneur*)
motoplúg *s. n.* plug greu mecanic sau adaptat la un tractor. (< rus. *motoplug*)
motopómpă *s. f.* pompă acționată de un motor. (< fr. *motopompe*, rus. *motopompa*)
motopompist, -ă *adj.* muncitor care lucrează la o pompă. (< motopompă + -ist)
motopropulsór *s. n.* agregat asemănător unui turbopropulsor, care, în loc de turbină, este prevăzut cu un motor cu ardere internă și cel puțin o elice, cuplată cu acesta. (< fr. *motopropulseur*)
motór, -oáre I. *adj.* care pune în mișcare, care mișcă. **II.** *s. n.* **1.** mașină de forță care transformă o formă oarecare de energie în energie mecanică pentru acționarea altei mașini, a unui vehicul etc. **2.** (*fig.*) ceea ce mișcă ceva; imbold, stimulent. (< fr. *moteur*, germ. *Motor*)
motorcádă *s. f.* procesiune de automobile. (< amer. *motorcade*)
motoreactór *s. n.* agregat format dintr-un motor cu ardere internă și un compresor, la propulsia avioanelor. (< fr. *motoréactor*)
motorétă *s. f.* motocicletă ușoară, cu capacitate cilindrică mică. (< fr. *motorette*)
motoretíst, -ă *s. m. f.* conducător al unei motorete. (< motoretă + -ist)
motorfobíe *s. f.* teama patologică de motoare. (< engl. *motorphobia*)
motóric, -ă *adj.* referitor la mișcare. (< germ. *motorisch*)
motorínă *s. f.* combustibil lichid obținut la distilarea primară a țițeiului sau a unor produse sintetice. (< germ. *Motorin*)
motoríst, -ă *s. m. f.* mecanic de motoare. (< rus. *motorist*)
motorizá *vb. tr.* a înzestra cu motor; a mecaniza. (< fr. *motoriser*)
motorizát, -ă I. *adj.* echipat cu motor. **II.** *s. n. pl.* unitate militară dotată cu mijloace mecanizate de luptă (tancuri). (< fr. *motorisé*)
motoscáf *s. n.* navă (de mic tonaj) cu motor. (< it. *motoscafo*)
motoscúter *s. n.* vehicul asemănător motocicletei, pentru transportat ziare, răcoritoare etc. (< fr. *motoscooter*, engl. *motoscooter*)
motoscuteríst, -ă *s. m. f.* conducător al unui motoscuter. (< motoscuter + -ist)
mototractór *s. n.* tractor automobil. (< fr. *mototracteur*)
mototriciclétă *s. f.* vehicul autopropulsat cu trei roți, pentru mărfuri. (< moto[1]- + *tricicletă*)
mototurbopómpă *s. f.* agregat de pompare cu o turbină cu motor. (< moto[1]- + *turbopompă*)
motopompíst *s. m.* muncitor la o motopompă. (< motopompă + -ist)
motoveliér *s. n.* velier dotat cu motor. (< it. *motoveliero*)
motríce *adj. inv. forță* ~ = forță care produce o mișcare. (< fr. *motrice*)
motricitáte *s. f.* motilitate. (< fr. *motricité*)
motto *s. n.* citat pus la începutul unei scrieri, al unui capitol etc., pentru a reda pe scurt ideea fundamentală a lucrării. (< it., fr. *motto*, germ. *Motto*)
mótu próprio *loc. adv.* din îndemn propriu, din proprie inițiativă. (< lat. *motu proprio*)
moționál, -ă *adj.* (despre sufixe) care servește la moțiune[2]; (despre derivate) format cu un astfel de sufix. (după fr. *motionnaire*)
moțiune *s. f.* **1.** parte a unui discurs în care se urmărește emoționarea lectorilor sau auditorilor. **2.** propunere făcută și adoptată într-o adunare. **o** ~ *de cenzură* = moțiune dintr-o adunare națională, într-un parlament, care pune în cauză guvernul. **3.** (*psihan.*) proces dinamic prin care se actualizează pulsiunea. **4.** procedeu de formare a substantivelor feminine de la cele masculine și invers, cu ajutorul sufixelor. (< fr. *motion*, lat. *motio*)
mousá /mau-/ *vb. tr.* a manevra mouseul. (< engl. *mous*)
mouse /máus/ *s. n.* mic dispozitiv acționat manual, conectat la un computer, a cărui deplasare pe o suprafață antrenează deplasarea cursorului pe ecran. (< engl. *mouse*, șoarece)
mov *adj. inv., s. n.* (de) culoarea florilor de stânjenel; violet-deschis. (< fr. *mauve*)
moviménto *s. n.* tempo al unei piese muzicale; mișcare. (< it. *movimento*)
moviólă *s. f.* vizionează sonoră cu un mic ecran pentru montajul filmelor. (< fr. *moviola*)

móxa *s. f.* procedeu terapeutic, variantă a acupuncturii, prin utilizarea unor beţişoare din anumite plante, care, după înfigerea în piele, sunt arse lent; moxibustie. (< fr. *moxa*, germ. *Moxa*)
moxibústie *s. f.* moxa. (< germ. *Moxibustie*)
mozaíc[1] *s. n.* **1.** lucrare ornamentală din bucăţi mici de marmură, sticlă etc. colorate diferit, care formează figuri geometrice, flori etc. **2.** combinaţie de diferite elemente, culori etc. • operă literară care conţine multe elemente armonios ordonate. • compoziţie de caractere tipografice deosebite. **3.** (*biol.*) organ(ism) care cuprinde două tipuri de ţesuturi diferite genetic. **4.** boală a unor plante cauzată de un virus, un amestec de pete gălbui pe frunze. **5.** (*fig.*) amestec eterogen. (< fr. *mosaïque*, it. *mosaico*)
mozáic[2], **-ă** *adj., s. m. f.* (adept) al mozaismului. (< fr. *mosaïque*, it. *mosaico*)
mozaică *vb. tr.* a împodobi cu mozaicuri. (< fr. *mosaïquer*)
mozaicál, -ă *adj.* **1.** referitor la mozaic[1]. **2.** (*fig.*) din elemente diferite. (< engl. *mosaical*)
mozaicár, -ă *s. m. f.* lucrător specializat în lucrări de mozaic[1]; mozaist. (< mozaic + -ar)
mozaicát, -ă *adj.* care imită mozaicul (2). (< fr. *mosaïqué*)
mozaísm *s. n.* religie monoteistă în rândurile evreilor, având principii în Vechiul Testament şi Talmud; iudaism. (< fr. *mosaïsme*)
mozaíst, -ă *s. m. f.* mozaicar. (< fr. *mosaïste*)
mozambicán, -ă I. *s. m. pl.* popor care s-a format în Mozambic (Africa, spre Oc. Indian). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< *Mozabic* + *-an*)
mozán, -ă *adj. artă ~ă* = arta din depresiunea mijlocie a Meusei, din Evul Mediu. (<fr. *mosan*)
mozaráb, -ă I. *adj., s. m. f.* (creştin) care şi-a păstrat religia în timpul ocupaţiei arabe în Spania. **II.** *adj. arta ~ă* = arta creştină dezvoltată în Spania în sec. X-XI sub influenţa artei islamice, caracterizată prin arcul în potcoavă, ornamentarea faţadei edificiilor cu plăci multicolore de ceramică, precum şi prin grija pentru împodobirea manuscriselor cu miniaturi pline de vervă cromatică şi preferinţa pentru prelucrarea metalelor preţioase şi a fildeşului. (< fr. *mozarabe*, sp. *moz'arabe*)
mozzarella /moţaréla/ *s. f.* brânză nefermentată, din lapte de bivoliţă; caş proaspăt. (< it. *mozzarella*)
muábil, -ă *adj.* variabil, schimbător; inconsecvent. (< fr. *muable*, lat. *muabilis*)
muabilitáte *s. f.* capacitate, posibilitate de schimbare; variabilitate. (< fr. *muabilité*)
MUCI-/MUCO- *elem.* „mucus, mucozitate, mucină". (< fr. *muci-, muco-*, cf. lat. *mucus*)
mucifér, -ă *adj.* care conţine mucilagii. (< fr. *mucifère*)
mucigén, -ă I. *adj.* (despre glande) care secretă mucus. **II.** *s. n.* glicoproteidă secretată de celulele ţesutului mucos. (< fr. *mucigène*)
mucilaginós, -oásă *adj.* ca mucilagiul, vâscos. (< fr. *mucilagineux*)
mucilágiu *s. n.* **1.** substanţă vâscoasă din celulele unor plante. **2.** material cleios din degradarea compuşilor celulosei din pasta de hârtie sub acţiunea unor ciuperci şi bacterii. **3.** medicament de consistenţa gelatinei, obţinut prin acţiunea apei asupra gumelor sau a substanţelor vegetale mucilaginoase. (< fr. *mucilage*, lat. *mucilago*)
mucinázã *s. f.* ferment al sucului intestinal, care coagulează mucina. (< fr. *mucinase*)
mucínă *s. f.* substanţă transparentă, hialină, semifluidă, din ţesuturile mucoase. (< fr. *mucine*)
mucinóză *s. f.* boală caracterizată prin infiltrarea mucinei în ţesuturi. (< fr. *mucinose*)
mucipár, -ă *adj.* care secretă mucină. (< fr. *mucipare*)
MUCO- v. muci-.
mucoásă *s. f.* membrană care căptuşeşte unele cavităţi ale corpului şi a cărei suprafaţă este umectată de mucus. (< fr. *muqueuse*)
mucocél *s. n.* formaţie chistică plină cu mucus rezultată din închiderea canalului excretar al unei glande mucoase. (< fr. *mucocèle*)
mucografíe *s. f.* studiu radiografic al reliefului mucoasei gastrice. (< fr. *mucographie*)
mocoíd, -ă *adj.* care seamănă cu mucina. (< fr. *mucoïde*)
mucoitínă *s. f.* component al mucinei, obţinut prin hidroliza acesteia. (< fr. *mucoïtne*)
mucolític, -ă *adj., s. n.* (medicament) care acţionează asupra secreţiei mucoase, producând mucoliză. (< fr. *mucolitique*)
mucolízã *s. f.* diminuare a viscozităţii umorilor bogate în mucină. (< fr. *mucolyse*)
mucométru *s. n.* acumulare de mucus în cavitatea uterină. (< fr. *mucomètre*)
mucopolizaharídă *s. f.* substanţă rezultată din combinarea polizaharidelor cu proteine. (< fr. *mucopolysacharide*)
mucoproteidă *s. f.* mucoasă din secreţiile glandelor; mucoproteină. (< fr. *mucoprotéide*)
mucoproteínă *s. f.* mucoproteidă. (< fr. *mucoprotéine*)
múcor *s. m.* ciupercă microscopică ca o păslă de filamente şi care ajută procesul de fermentaţie; mucegai. (< fr., lat. *mucor*)
mucoracée *s. f. pl.* familie de ciuperci inferioare, microscopice: mucorul. (< fr. *mucoracées*)
mucormicóză *s. f.* afecţiune micotică datorată unor specii de mucor. (< fr. *mucor-mycose*)
mucós, -oásă *adj.* **1.** care prezintă caracterele mucusului. **2.** care secretă mucus. (< fr. *muqueux*)
mucoviscidóză *s. f.* boală congenitală ereditară carac-terizată printr-un exces de viscozitate a secreţiei glandelor exocrine. (< fr. *mucoviscidose*)
mucozitáte *s. f.* **1.** produs de secreţie cu aspect mucilaginos al unui organ cavitar, format din mucus, sânge, puroi etc. **2.** cantitate mare de mucus. **3.** lichid vâscos la unele plante. (< fr. *mucosité*)
mucrón *s. n.* vârf mic ascuţit cu care se termină unele organe ale plantelor. (< fr. *mucron*)
mucronát, -ă *adj.* prevăzut cu mucron. (< fr. *mucroné*, lat. *mucronatus*)
múcus *s. n.* **1.** lichid vâscos, de compoziţie alcalină, secretat de celulele mucoase ale glandelor. **2.** lichid transparent care îmbracă corpul peştilor. (< lat., fr. *mucus*)
mudejár /-har/ **I.** *adj. inv., s. m.* (musulman) rămas în Castilia după recucerirea creştină. **II.** *adj. artă ~* = artă dezvoltată în sec. XII-XV în Spania în teritoriul aflat sub stăpânirea feudalităţii catolice, cu motive, forme şi structuri islamice (arcul în formă de potcoavă, decorul în care împletitura şi motivele sunt stilizate până la arabesc, policromia exterioară a edificiilor, preferinţa pentru lemnul sculptat în casetoane sau pentru ceramica cu reflexe metalice etc.). (< fr. *mudéjar*, sp. *mudejar*)
múfă *s. f.* **1.** manşon (2). **2.** tub de metal deschis la capete cu care se fixează capsa unui fitil. (< germ. *Muffe*)
mufétă *s. f.* mic animal carnivor din America, ale cărui glande produc un miros neplăcut. (< fr. *moufette*)
múflă *s. f.* **1.** cameră cu pereţi refractari ai unui cuptor industrial sau de laborator, unde se introduc materialele de încălzit pentru a nu intra în contact cu combustibilul sau cu gazele de ardere. **2.** sistem de scripeţi pe acelaşi ax sau pe axe în prelungire, care formează o parte a palanului. (< fr. *moufle*)
muflón *s. m.* oaie sălbatică cu coarnele răsucite, în munţii din Europa mediteraneeană, America de Nord şi Asia Mică. (< fr. *mouflon*, it. *muflone*)
MUGILI- *elem* „chefal". (< fr. *mugili-*, cf. lat. *mugilis*)
mugilicultúră *s. f.* ramură a pisciculturii care se ocupă cu creşterea chefalului. (< mugili- + -cultură[2])
mugilíde *s. n. pl.* familie de peşti teleosteeni marini fusiformi, care au solzi şi pe cap: chefalul. (< fr. *mugilidés*)
mugilifórme *s. n. pl.* ordin de peşti: mugilidele. (< fr. *mugiliformes*)
muguet /mughé/ *s. n.* boală a mucoaselor datorită unei ciuperci, care apare în gură la sugari; mărgăritărel. (< fr. *muguet*)
muiáj *s. n.* **1.** loc de ancorare al navelor. **2.** manevra de aruncare a ancorei. (< fr. *mouillage*)
muiánt, -ă I. *adj.* (despre lichide) în conbtact cu un material pe care a fost întins. **II.** *s. m.* substanţă care, amestecată cu un

lichid, ajută la dizolvarea unui solid sau a unei grăsimi. (< fr. *mouillant*)

mujahedín, -ă *s. m. f.* luptător pentru credința care duce războiul împotriva necredincioșilor (războiul sfânt), pentru impunerea mahomedanismului. (< ar. *mujahedin*)

mul *s. n.* humus fin, slab acid, afânat, format prin descompunerea masei vegetale, cu componente minerale. (< fr. *mull*, germ. *Mull*)

mulá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a da formă unui material plastic prin presare în tipare sau în matriță. • *(fig.)* a modela, a fasona. **2.** a scoate în relief, a contura corpul omenesc sau o parte a lui. **II.** *refl.* (despre haine etc.) a lua perfect forma corpului. (< fr. *mouler*)

muláj *s. n.* **1.** reproducere prin mulare în ipsos, ceară etc. a unui lucru. **2.** tipar din pânză sau hârtie după care se croiește o haină. (< fr. *moulage*)

mulárd *s. m.* rață hibridă, obținută prin încrucișarea dintre masculul de rață leșească și femela din rața comună. (< fr. *mulard*)

mulátru, -ă *s. m. f.* individ născut dintr-un părinte de rasă albă și unul de rasă neagră. (< fr. *mulâtre*)

múlă *s. f.* mulaj; *(p. ext.)* tipar, formă (în croitorie). (< fr. *moule*)

mulétă *s. f.* bucată de stofă roșie de care se servesc luptătorii cu taurii pentru a atâța animalul. (< fr., sp. *muleta*)

muliná *vb. tr.* **1.** a face o mișcare de rotație rapidă; a învârti, a înfășura. **2.** a răsuci două sau mai multe fire de mătase pentru a obține un singur fir. (< fr. *mouliner*)

muliné *s. n. (scrimă)* mișcare de rotație rapidă (cu spada, cu floreta). ◊ *a face ~uri* = a da unui baston, unei săbii o mișcare de rotație rapidă. (< fr. *moulinet*)

mulinétă *s. f.* **1.** dispozitiv format dintr-un tambur pe care se înfășoară firul undiței. **2.** elice folosită la frânele aerodinamice de încercare. **3.** mică elice auxiliară montată în partea anterioară a elicei propulsoare a unui avion, la reglarea automată a pasului acesteia. **4.** barieră rotativă la trecerile pietonilor. (< fr. *moulinet*)

mulinéu *s. n.* fir răsucit de mătase sau de bumbac. (< fr. *mouliné*)

mullít *s. n.* silicat de aluminiu, foarte refractar, incolor sau roz, din materialele aluminoase sau argiloase. (< engl. *mullite*)

mulsiúne *s. f.* scurgere. (< fr. *mulsion*, lat. *mulsio*)

múlsum *s. n. (ant.)* vin amestecat cu miere. (< lat. *mulsum*)

MULTI- *elem.* „mult", „numeros". (< fr. *multi-*, cf. lat. *multi*)

multianuál, -ă *adj.* de mai mulți ani. • (despre plante) peren. • *(p. ext.)* pe/pentru mai mulți ani. (< multi- + anual)

multiarticulát, -ă *adj.* cu numeroase articulații. (< fr. *multiarticulé*)

multiatlón *s. n.* complex sportiv cu mai multe probe. (< multi- + -atlon)

multiaxiál, -ă *adj.* cu mai multe axe; pluriaxial. (< fr., engl. *multiaxial*)

multiaxialitáte *s. f.* însușirea de a fi multiaxial. (< multiaxial + -itate)

multiblóc *adj. (tehn.)* din mai multe blocuri. (< multi- + bloc)

multicanál *adj.* (despre televizoare) cu mai multe canale. (< fr. *multicanal*)

multicaúl, -ă *adj.* cu numeroase tulpini. (< fr. *multicaule*, lat. *multicaulis*)

multicelulár, -ă *adj.* pluricelular. (< fr. *multicellulaire*)

multicéntric, -ă *adj.* policentric. (< engl. *multicentric*)

multicócă *s. f.* (aero)navă cu mai multe coci legate între ele printr-o structură rigidă. (< fr. *multicoque*)

multicolór, -ă *adj.* policrom. (< fr. *multicolore*, lat. *multicolor*)

multiconfesionál, -ă *adj.* cu mai multe confesiuni. (< multi- + confesional)

multicórd, -ă *adj.* (despre instrumente muzicale) cu mai multe coarde. (< fr. *multicorde*)

multiculturál, -ă *adj.* (despre o țară) care prezintă mai multe culturi. (< engl. *multicultural*)

multiculturalísm *s. n.* calitatea de a fi multicultural; diversitate culturală, religioasă și lingvistică; multiculturalitate. (< engl. *multiculturalism*)

multiculturalitáte *s. f.* multiculturalism. (< multicultural + -itate)

multidactíl, -ă *adj.* polidactil (1). (< multi- + dactil[2])

multidigitát, -ă *adj.* polidactil (1); perisodactil. (< lat. *multidigitatus*)

multidimensionál, -ă *adj.* pluridimensional. (< fr. *multidimensionnel*)

multidimensionalitáte *s. f.* însușirea de a fi multidimensional. (< multidimensional + -itate)

multidirecționál, -ă *adj.* care prezintă mai multe direcții. (< engl. *multidirectional*)

multidisciplinár, -ă *adj.* pluridisciplinar. (< fr. *multidisciplinaire*, engl. *multidisciplinary*)

multidisciplinaritáte *s. f.* pluridisciplinaritate. (< *multidisciplinar* + *-itate*)

multidocumentát, -ă *adj.* documentat multilateral. (< *multi-* + *documentat*)

multidróg *adj. inv.* cu mai multe droguri. (*multi-* + *drog*)

multietaját, -ă *adj.* (despre clădiri) cu mai multe etaje. (după fr. *polyétagé*)

multiétnic, -ă *adj.* din mai multe etnii. (< multi- + etnic)

mutifactoriál, -ă *adj.* condiționat de mai mulți factori. (< fr. *multifactoriel*)

multifíd, -ă *adj. (biol.)* divizat în mai multe componente. (< fr. *multifide*, lat. *multifidus*)

multifilár, -ă *adj.* (despre circuite) cu mai multe fire. (< fr. *multifilaire*)

multiflór, -ă *adj.* pluriflor. (< fr. *multiflore*, lat. *multiflorus*)

multifocál, -ă *adj.* cu mai multe focare. (< fr. *multifocal*)

multifocalitáte *s. f.* însușirea de a fi multifocal. (< multifocal + -itate)

multifoliát, -ă *adj.* cu frunze numeroase. (< engl. *multifoliate*, lat. *multifoliatus*)

multifórm, -ă *adj.* care prezintă forme variate; pluriform, poliform. (< fr. *multiforme*)

multifuncțional, -ă *adj.* cu întrebuințări multiple; plurifuncțional, polifuncțional. (< multi- + funcțional)

multifuncționalitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este multifuncțional. (< multifuncțional + -itate)

multifurcát, -ă *adj.* care prezintă multifurcație. (< engl. *multifurcate*)

multifurcáție *s. f.* împărțire în mai multe ramuri, direcții. (< multi- + /bi/*furcație*)

multigrád, -ă *adj.* (despre substanțe, uleiuri etc.) a cărei viscozitate nu este mult influențată de temperatură. (< fr. *multigrade*)

multigráf *s. n. (mat.)* cuplu dintr-un ansamblu de vârfuri care nu sunt unite între ele prin mai multe laturi. (< fr. *multigraphe*, engl. *multigraph*)

multilaterál, -ă *adj.* care se desfășoară pe mai multe planuri, care privește mai multe laturi ale unei probleme, activități; plurilateral. (< fr. *multilatéral*)

multilateralísm *s. n.* politică comercială prin care fiecare țară trebuie să-și asigure o echilibrare globală a balanței dintre ea și țările cu care întreține relații. (< fr. *multilatéralisme*)

multilateralitáte *s. f.* faptul, însușirea de a fi multilateral. (< fr. *multilateralité*)

multilíngv, -ă *adj.* în mai multe limbi; polilingv; plurilingv. (< fr. *multilingue*)

multilingvísm *s. n.* folosire a mai multor limbi de către același individ sau grup social; plurilingvism. (< fr. *multilinguisme*)

multilobát, -ă *adj.* cu mai mulți lobi. (< fr. *multilobé*)

multilobulár, -ă *adj.* cu mai mulți lobuli. (< engl. *multilobular*)

multilóc *adj.* (despre avioane) cu mai multe locuri. (după fr. *multiplace*)

multiloculár, -ă *adj.* plurilocular. (< engl. *multilocular*)

multimédia *s. n. inv.* ansamblu de tehnici cuprinzând telefonul, faxul, internetul, radioul, televizorul etc. care difuzează sau înlesnesc difuzarea textelor și imaginilor. (< engl. *multimedia*)

multimetálic, -ă *adj.* polimetalic. (< engl. *multimetallic*)

multimétru *s. n.* instrument pentru măsurarea unor mărimi de specii diferite. (< fr. *multimètre*)

multimilenár, -ă *adj.* care datează de mai multe milenii; plurimilenar. (< fr. *multimillénaire*)
multimiliardár, -ă *adj., s. m. f.* (cel) a cărui avere se ridică la miliarde. (< fr. *multimiliardaire*)
multimilionár, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care posedă o avere de milioane. (< fr. *multimilionnaire*)
multimoleculár, -ă *adj.* plurimolecular. (< engl. *multimolecular*)
multimotór *adj., s. n.* (avion) cu mai multe motoare. (< fr. *multimoteur*)
multinaţionál, -ă I. *adj.* (despre state) care priveşte, înglobează mai multe naţiuni; plurinaţional. **II.** *s. f.* întreprindere cu activităţi şi patrimoniu ce se repartizează pe mai multe naţiuni. (< fr. *multinational*)
multinucleár, -ă *adj.* plurinuclear; multinucleat. (< engl. *multinuclear*, lat. *multinuclearis*)
multinucleát, -ă *adj.* multinuclear. (< engl. *multinucleate*, lat. *multinucleatus*)
multipár, -ă *adj., s. f.* **1.** (femeie) care a născut de mai multe ori. **2.** (femelă) care naşte mai mulţi pui deodată. (< fr. *multipare*)
multipartíd, -ă *adj.* cu mai multe partide; multipartit, pluripartid. (< *multi-* + *partid*)
multipartidism *s. n.* pluripartidism. (< *multipartid* + *-ism*)
multipartít, -ă *adj.* pluripartit. (< fr. *multipartite*)
multipéd, -ă *adj.* cu picioare numeroase. (< multi- + -ped[2])
multiplán *adj., s. n.* (avion) cu mai multe aripi suprapuse. (< fr. *multiplan*)
multiplét *s. m.* **1.** grup de linii spectrale rezultat din tranziţiile dintre un nivel unic şi un nivel cu structură fină. **2.** (*pl.*) mai multe fiinţe născute deodată de aceeaşi mamă. (< fr. *multiplet*)
multipléx *adj. inv. sistem ~* = procedeu de transmitere simultană a mai multor mesaje pe aceeaşi linie de telecomunicaţii. (< fr. *multiplex*)
multiplexá *vb. tr.* a transmite prin sistemul multiplex. (< fr. *multiplexer*)
multiplexór *s. n.* dispozitiv care prezintă multiplexarea. (< fr. *multiplexeur*, engl. *multiplexor*)
multiplicá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) înmulţi. **II.** *tr.* a reproduce (ceva) în mai multe exemplare. (< lat. *multiplicare*, fr. *multiplier*)
multiplicábil, -ă *adj.* care poate fi multiplicat. (după engl. *multiplicable*, fr. *multipliable*)
multiplicatív, -ă *adj.* care multiplică; care exprimă o multiplicare. ◊ *numeral ~* = numeral care exprimă proporţia în care creşte o cantitate sau se desfăşoară o acţiune. (< fr. *multiplicatif*)
multiplicatór I. *s. n.* **1.** dispozitiv, aparat, maşină de multiplicat. **2.** ferăstrău circular cu mai multe pânze. **II.** *s. m.* **1.** (*mat.*) factor numeric sau funcţional care joacă rol de operator. **2.** (*ec.*) efectul creşterii tuturor componentelor de cheltuieli globale, investiţii, cheltuieli de consum etc. asupra venitului global. (< fr. *multiplicateur*, lat. *multiplicator*)
multiplicáţie *s. f.* (*rar*) multiplicare. (< fr. *multiplication*, lat. *multiplicatio*)
multiplicitáte *s. f.* **1.** faptul de a fi multiplu; pluralitate. **2.** (*mat.*) faptul că o soluţie a unei ecuaţii este multiplă. • număr care arată de câte ori o soluţie satisface o anumită ecuaţie. (< fr. *multiplicité*, lat. *multiplicitas*)
multíplu, -ă I. *adj.* **1.** (despre numere) care cuprinde de mai multe ori un alt număr; în care se cuprinde de un număr exact de ori un alt număr. **2.** numeros, felurit. **II.** *s. m.* **1.** număr întreg divizibil cu un alt număr întreg dat. **2.** fiecare dintre unităţile de măsură mai mari decât unitatea fundamentală a unui sistem de măsuri de greutăţi. (< fr. *multiple*)
multipól *s. m.* reţea electrică cu mai multe borne de acces; circuit multipolar. (< fr. *multipôle*)
multipolár, -ă *adj.* **1.** (despre maşini electrice) cu mai mulţi poli. **2.** (despre celule nervoase) cu numeroase prelungiri. (< fr. *multipolaire*)
multiprelucráre *s. f.* (*inform.*) prelucrare simultană a două sau mai multe programe. (după engl. *multiprocessing*)
multiprocesáre *s. f.* operare a computerului cu multiprocesoare. (după *multiprocesor*)
multiprocesór *adj.* (despre un sistem de calcul) care posedă două sau mai multe procesoare. (< fr. *multiprocesseur*)
multiprogramáre *s. f.* mod de exploatare a unui sistem de calcul care permite executarea mai multor programe cu aceeaşi maşină, fie simultan, fie alternativ. (< engl. *multiprogrammy*)
multiprogramát, -ă *adj.* (despre un ordinator) care permite multiprogramarea. (< fr. *multiprogrammé*)
multirasiál, -ă *adj.* care priveşte mai multe rase. (< fr. *multiracial*)
multiseculár, -ă *adj.* care datează de mai multe secole; plurisecular. (< fr. *multiséculaire*)
multisiláb, -ă *adj., s. n.* (cuvânt) cu mai multe silabe. (< engl. *multisyllabe*)
multispérm, -ă *adj.* (despre fructe) cu mai multe seminţe. (< engl. *multispermous*, lat. *multispermus*)
multispirál, -ă *adj.* cu mai multe spirale. (< engl. *multispiral*)
multispót *adj. inv.* (despre tuburi catodice) cu mai multe spoturi. (< engl. *multispot*)
multitubulár, -ă *adj.* (despre sisteme de încălzire, cazane) cu suprafaţa de încălzire din mai multe tuburi. (< fr. *multitubulaire*)
multitúdine *s. f.* mulţime; număr mare • aspect variat. (< fr. *multitude*, lat. *multitudo*)
multiutilitár, -ă *adj.* de utilizat în mai multe situaţii. (< multi- + utilitar)
multivalént, -ă *adj.* **1.** polivalent. **2.** cu mai mulţi cromozomi reuniţi. (< fr. *multivalent*)
multiválv, -ă *adj.* (*biol.*) cu mai multe valve. (< fr. *multivalve*)
multivibratór *s. n.* circuit electronic generator de oscilaţii de relaxare. (< fr. *multivibrateur*)
multivitamínă *s. f.* compus organic complex cu mai multe vitamine. (< engl. *multivitamin*)
multivitamíic, -ă *adj.* din multivitamină. (< *multivitamină* + *ic*)
multivitaminizát, -ă *adj.* care conţine mai multe vitamine. (< *multivitamivă* + *-iza*)
multiviziúne *s. f.* tehnică de proiecţie a unor imagini elastice, asociate cu un fond sonor, într-un ritm care creează impresia de animaţie. (< fr. *multivision*)
multivocalitáte *s. f.* (*muz.*) structură sonoră bazată pe concomitenţa a două sau mai multe linii melodice (voci). (< multi- + vocalitate)
mulurá *vb. tr.* a orna cu muluri. (< fr. *moulurer*)
mulúră *s. f.* element decorativ în relief pe suprafaţa unui zid, a unei mobile; ciubuc. (< fr. *moulure*)
mumetál *s. n.* aliaj din nichel, crom, cupru şi fier, cu permeabilitatea magnetică mare. (< engl. *mumetal*)
mumíe *s. f.* **1.** cadavru conservat prin îmbălsămare specială (la vechii egipteni). • cadavru descărnat, conservat natural într-un sol uscat. **2.** (*fig.*) om lipsit de vigoare, de vivacitate; molâu. (< ngr. *mumia*, it. *mummia*, germ. *Mumie*)
mumifiá *vb. tr., refl.* a (se) mumifica. (< fr. *momifier*)
mumufiánt, -ă *adj.* care mumifică. (< mumufia + -ant)
mumifică *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) transforma în mumie; a (se) mumifia. **II.** *refl.* **1.** (despre fructe) a suferi procesul de mumificare (2). **2.** a încremeni într-un anumit stadiu. (< it. *mummificare*, fr. *momifier*)
mumificáre *s. f.* **1.** faptul de a (se) mumifica. **2.** proces de uscare, de zbârcire a fructelor, datorită unor ciuperci; mumificaţie. (< mumifica)
mumificatór, -oáre *adj., s. m. f.*. (cel) care produce mumificarea. (< mumifica + -tor)
mumificáţie *s. f.* (*rar*) mumificare. (< it. *mummifica-zione*, fr. *momification*)
mundá *s. f.* grup de şase limbi vechi, aglutinante, vorbite în India centrală. (< fr. *mounda*)
mundán, -ă *adj.* al lumii, al universului; lumesc. (< lat. *mundanus*)
múndium *s. n.* puterea şi dreptul de tutelă pe care le avea bărbatul asupra soţiei şi copiilor săi în vechiul drept germanic. (< germ. *Mundium*)
múngo *s. n.* lână din postavuri vechi, materie primă pentru lâna artificială. (< fr. *mungo*)

municipál, -ă I. *adj.* referitor la municipiu. • (*s. f.*) expoziție (de arte plastice) organizată la nivel de municipiu. II. *s. m. f.* măturător de stradă. (< fr. *municipal*, lat. *municipalis*)
munícipalísm *s. n.* sistem guvernamental având la bază administrația municipală. (< fr. *municipalisme*)
municipalitáte *s. f.* administrația unui municipiu. (< fr. *municipalité*)
municipalizá *vb. tr.* 1. a transforma în municipiu. 2. a trece un bun imobiliar particular în proprietatea unui municipiu. (< fr. *municipaliser*)
munícipiu *s. n.* 1. (*ant.*) titlu dat orașelor supuse autorității Romei, dar care își păstrau dreptul de autonomie în treburile interne. 2. oraș mare cu administrație proprie. (< lat. *municipium*)
munífic, -ă *adj.* munificent. (it. *munifico*, lat. *munificus*)
munificént, -ă *adj.* generos, foarte darnic; munific. (< fr. *munificent*)
munificénță *s. f.* generozitate; larghețe. (< fr. *munificience*, it. *munificenza*)
muníție *s. f.* totalitatea proiectilelor folosite la armele de foc. (< fr. *munition*, germ. *Munition*, lat. *munitio*)
muntiác *s. m.* cerb mic din sud-estul Asiei, cu caninii ieșiți în afară și coada scurtă. (< fr. *muntjac*)
muntnegreán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Muntenegru (fosta Iugoslavia). (< Muntenegru + -ean)
mur *s. m.* (*livr.*) zid. (< lat. *murus*, fr. *mur*, it. *muro*)
murabít *s. m.* marabu (I,1). (< fr. *murabit*)
murál, -ă *adj.* 1. aplicat, fixat pe un perete. ◊ *pictură ~ă* = pictură executată pe zid. 2. (despre plante) care crește pe ziduri. (< fr. *mural*, lat. *muralis*)
muralísm *s. n.* curent artistic din sec. XX caracterizat prin mari picturi murale pe teme populare sau pentru propagandă națională. (< fr. *muralisme*)
muralíst, -ă *adj., s. m. f.* (pictor) specializat în arta murală. (< sp., it. *muralista*, fr. *muraliste*)
múră *s. f.* (*mar.*) 1. parâmă care fixează colțul de vânt al unei vele (la velierele mari). 2. parâmă care întinde spre pupă colțul de jos al velei. ◊ *~ la tribord* (sau *la babord*) = poziție a unui velier care primește vântul din tribord (babord). (< it. *mura*)
murénă *s. f.* pește din Marea Mediterană, cu corpul alungit, foarte lacom, cu o carne foarte gustoasă. (< fr. *murène*, lat. *muraena*)
murenídе *s. f. pl.* familie de pești teleosteeni: murena. (< fr. *murénidés*)
múrex *s. m.* moluscă gasteropodă din Marea Mediterană, cu cochilie spiralată, acoperită de spini și cu o prelungire în formă de tub. (< fr., lat. *murex*)
murfatlár *s. n.* vin produs în podgoria Murfatlar (Dobrogea). (< Murfatlar n pr.)
muriátic, -ă *adj. acid ~* = acid clorhidric. (< fr. *muriatique*)
muribúnd, -ă *adj., s. m. f.* 1. (cel) care se află pe moarte, în agonie; (om) foarte slăbit. 2. (*fig.*) (cel) care este pe punctul de a dispărea. (< lat. *muribundus*, fr. *moribond*)
muríde *s. n. pl.* familie de mamifere rozătoare de talie mică, cu coadă lungă și bot ascuțit: șoarecii, șobolanii, lemingii. (< fr. *muridés*)
murifórm, -ă *adj.* (despre celule, țesuturi) de forma unui zid, de cărămidă. (< fr. *muriforme*)
murín, -ă *adj.* de culoare cenușie-brună, ca a șoarecilor. ◊ *tifos ~* = tifos transmis de rozătoare din familia muridelor. (< fr. *murin*)
murínă *s. f.* (la romani) cupă făcută dintr-un minereu prețios, extrem de rar. (< lat. *murrina*)
muríne *s. f. pl.* subfamilie de mamifere rozătoare din familia muridelor. (< fr. *murinés*)
múrmur *s. n.* șoaptă; susur, freamăt. (< lat. *murmur*, fr. *murmure*)
murmurá *vb.* I. *tr., intr.* a rosti cuvinte sau a intona o melodie încet, nedeslușit. II. *intr.* a susura. (< fr. *murmurer*)
mus *s. m.* 1. elev marinar. 2. ajutor al timonierului (schiperului) la bordul unei ambarcațiuni cu vele. (< engl. *mus*, fr. *mousse*)
musá *vb. intr* (despre vinuri) a face spumă. (< fr. *mousser*)
musacée *s. f. pl.* familie de plante monocotiledonate: bananierul. (< fr. *musacées*)
musagét *s. m.* (*ant.*) conducător al muzelor (Apolo). (< fr. *musagète*, gr. *musagetes*)
músă *s. f.* cremă bătută; frișcă. (< fr. *mousse*)
muscadín *s. m.* nume dat în Franța, după 9 termidor 1794, regaliștilor eleganți. (< fr. *muscadin*)
muscardínă *s. f.* boală a viermilor de mătase produsă de o ciupercă. (< fr. *muscardine*)
muscardiníde *s. f. pl.* familie de rozătoare, frugivore, cu coadă lungă și stufoasă: pârșul. (< fr. *muscardinidés*)
muscarínă *s. f.* alcaloid toxic în unele ciuperci otrăvitoare sau în proteinele degradate (din alimente). (< fr. *muscarine*)
muscarínic, -ă *adj.* referitor la muscarină. (< fr. *muscarinique*)
muscát *s. m.* varietate de struguri cu gust tămâios. • vin din astfel de struguri. (< fr. *muscat*)
muschélkalk *s. n.* etajul mijlociu al triasicului. (< fr. *muschelkalk*)
muschetár/mușchetár *s. m.* 1. (în Evul Mediu) soldat de infanterie înarmat cu o muschetă. 2. nobil dintr-un corp militar de călăreți aparținând casei regale franceze. (< fr. *mousquetaire*)
muschétă *s. f.* veche armă de foc, cu fitil, asemănătoare cu archebuza. (< fr. *mousqueton*)
muschetón *s. n.* armă de foc cu țeava scurtă, mai mare decât muscheta. (< fr. *mousqueton*)
MUSCI- *elem.* „mușchi vegetal". (< fr. *musci-*, cf. lat. *muscus*)
muscicapíde *s. f. pl.* ordin de păsări cu ciocul turtit, cu aripi lungi și coada tăiată drept. (< fr. *muscicapidés*)
muscícol, -ă *adj.* (despre organisme) care trăiește pe mușchi. (< fr. *muscicole*)
muscíde *s. f. pl.* familie de insecte diptere: muștele propriuzise. (< fr. *muscidés*)
muscínee *s. f. pl.* briofite. (< fr. *muscinées*)
muscónă *s. f.* cetonă ciclică derivată de la o cicloparafină. (< fr. *muscone*)
muscovít *s. n.* varietate de mică, alb-gălbuie, izolant termic și electric. (< fr. *muscovite*, rus. *muskovit*)
musculár, -ă *adj.* referitor la mușchi. (< fr. *musculaire*)
musculatúră *s. f.* totalitatea mușchilor corpului. (< fr. *musculature*)
muscúlă *s. f.* mașină de război care facilita apropierea de ziduri, protejând totodată de săgeți, de pietre etc. (< fr. *muscule*)
musculocutanéu, -ée *adj.* referitor deopotrivă la mușchi și la piele. (< fr. *musculo-cutané*)
musculós, -oásă *adj.* cu mușchi puternici. (< fr. *musculeux*, lat. *musculosus*)
musculozitáte *s. f.* însușirea de a fi musculos. (< it. *muscilosità*)
musette /müsét/ *s. f.* 1. vechi instrument popular, asemănător cu cimpoiul, în Franța. 2. dans vioi, cu caracter pastoral, acompaniat de acest instrument; melodia corespunzătoare. (< fr. *musette*)
musical /mű-zi-căl/ *s. n.* gen de spectacol realizat prin prelucrarea unor tradiții ale operetei și ale teatrului muzical, de varietăți, de revistă. (< engl. *musical* /comedy/)
music-hall /müzic-hól/ *s. n.* local specializat în spectacole de fantezie, de varietăți pe fond muzical; spectacolul însuși. (< fr., engl. *music-hall*)
musitáție *s. f.* (*med.*) alterare, slăbire a vocii; dificultate de a articula cuvintele, bolnavul mișcând buzele și limba ca și când ar vorbi. (< fr. *mussitation*, lat. *mussitatio*, mormăit)
műsli *s. n. pl.* amestec de cereale și de fructe uscate, care se mănâncă muiate în lapte sau ca atare la micul dejun. (< fr. *mu/e/sli*, germ. *Müesli*)
musofobíe *s. f.* teamă patologică de șoareci și șobolani. (< engl. *musophobia*)
musón *s. m.* vânt tropical periodic care bate alternativ în regiunea Oc. Indian, iarna dinspre continent și vara dinspre ocean, cu profunde modificări climatice. (< fr. *mousson*)
musónic, -ă *adj.* din regiunea musonilor. (< muson + -ic)

mussolinián, -ă *adj.* referitor la (ideile lui) Mossolini. (< it. *mussoliniano*)
mustáng *s. m.* cal sălbatic din pampasul din America de Sud. (< engl., fr, sp. *mustang*)
mustelíde *s. f. pl.* familie de mamifere carnivore mici, cu corp alungit, suplu: nevăstuica, hermina etc. (< fr. *mustélidés*)
musterián, -ă *adj., s. n.* (subetaj) al paleoliticului mediu. (< fr. *moustérien*)
musticár *s. n.* plasă metalică uşoară de apărare contra ţânţarilor. (< fr. *moustiquaire*)
mustimétru *s. n.* instrument pentru măsurarea densităţii şi procentului de zahăr din must. (< fr. *mustimètre*)
musulmán, -ă *adj., s. m. f.* mahomedan; (*p. restr.*) turc. **o** *artă ~ă* = artă arabă. (< fr. *musulman*)
muşárd *s. m.* (*fam., peior.*) spion; delator, denunţător, turnător. (< fr. *mouchard*)
muşchetár *s. m.* v. muschetar.
muştiúc *s. n.* **1.** capătul unor instrumente muzicale de suflat, prin care se suflă; ambuşură. **2.** capătul metalic cu care se termină un furtun. **3.** piesă de oţel sau de lemn căptuşit cu tablă, cu care se fasonează cărămizile sau ţiglele. (< germ. *Mundstück*)
mutábil, -ă *adj.* care poate fi mutat; variabil. (< fr. *mutable*, lat. *mutabilis*)
mutabilitáte *s. f.* însuşirea de a fi mutabil. • proprietate a materiei vii de a produce mutaţii (3). (< fr. *mutabilité*, lat. *mutabilitas*)
mutacísm *s. n.* **1.** refuz deliberat de comunicare, ca urmare a unei tendinţe simulatorii sau datorită atitudinii de supraestimare, opoziţionism etc. **2.** pronunţare a unei consoane (*m, b, p*) în locul alteia. (< fr. *mutacisme*)
mutagén, -ă *adj., s. m.* (agent) care provoacă apariţia unor mutaţii (3). (< fr. *mutagène*)
mutagenéză *s. f.* proces de apariţie a mutaţiilor (3). (< fr. *mutagenèse*)
mutánt *s. m.* genă care a suferit o mutaţie; organism care poartă o mutaţie (3). (< fr. *mutant*)
mutátis mutándis *loc. adv.* schimbând ceea ce trebuie schimbat. (< lat. *mutatis mutandis*)
mutatív, -ă *adj.* cu caracter de mutaţie. (< engl. *mutative*)
mutatór *s. n.* **1.** aparat, dispozitiv care transformă un curent alternativ în curent continuu sau invers; schimbător de fază sau de frecvenţă pentru un curent alternativ; schimbător de tensiune pentru un curent continuu. **2.** (*biol.*) genă capabilă să sporească frecvenţa mutaţiilor la alte gene. (< fr. *mutateur*)
mutáţie *s. f.* **1.** schimbare, modificare, transformare. • (*lingv.*) transformare a unei serii de sunete în altele. **o** *~a valorilor estetice* = procesul de percepere diferită, cu trecerea timpului, a elementului estetic din structura operei literare. **2.** (*jur.*) transmitere a unui lucru dintr-o proprietate într-alta. • schimbare de domiciliu; formele necesare în acest scop. • schimbarea vocii la băieţi în perioada pubertăţii. **3.** modificare cromozomială cu efecte genetice, datorită unor cauze spontane sau unor agenţi mutageni. (< fr. *mutation*, lat. *mutatio*)
mutaţionál, -ă *adj.* referitor la mutaţii (3). (< fr. *mutationnel*)
mutaţionísm *s. n.* teorie în biologie potrivit căreia mutaţiile ar determina apariţia de noi specii. (< fr. *mutationnisme*)
mutaţioníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al mutaţionismului. (< fr. *mutationniste*)
mutazilíţi *s. m. pl.* gânditori musulmani din sec. VIII şi IX care negau dogma despre caracterul increat şi veşnic al Coranului. (< fr. *mutasilites*)
mútică *adj.* (despre frunze) care se termină cu un organ prelungit (spin, aculeu etc.). (< fr. *mutique*, lat. *muticus*)
mutilá *vb. tr.* a tăia, a amputa, a schilodi; a ciunti; (*p. ext.*) a desfigura, a deforma. (< fr. *mutiler*, lat. *mutilare*)
mutilánt, -ă *adj.* mutilator. (< fr. *mutilant*)
mutilát, -ă *adj., s. m. f.* (om) care nu mai e întreg; schilod. (< fr. *mutilé*)
mutilatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care mutilează; mutilant. (< fr. *mutilateur*)
mutísm *s. n.* muţenie; (*p. ext.*) tăcere încăpăţânată. (< fr. *mutisme*)
mutitáte *s. f.* imposibilitate a articulării cuvintelor. (< fr. *mutité*)
mutón[1] *s. n.* blană de oaie prelucrată, pentru mantouri. **o** *~ doré* = blană de culoare aurie. • haină din astfel de blană. (< fr. *mouton*)
mutón[2] *s. m.* cel mai mic segment de material genetic care poate suferi o mutaţie (3). (< mut/aţie/ + *-on*)
mutonát, -ă *adj.* **1.** (despre cer) acoperit cu nori mici, albi şi floconoşi. **2.** (despre roci) în formă de mamelon care poartă urme ale şlefuirii de către gheţari. (< fr. *moutonné*)
mutuál, -ă *adj.* reciproc şi simultan. (< fr. *mutuel*)
mutualísm *s. n.* **1.** sistem de ajutor reciproc. **2.** simbioză (1). (< fr. *mutualisme*)
mutualíst, -ă I. *adj., s. m. f.* (adept) al mutualismului. **II.** *s. m. f.* membru al unei societăţi de ajutor reciproc. (< fr. *mutualiste*)
mutualitáte *s. f.* caracter mutual; reciprocitate. (< fr. *mutualité*)
mutúlă *s. f.* (*arhit.*) modilion în antablamentul doric, situat sub cornişă, deasupra fiecărui triglif. (< fr. *mutule*)
múză *s. f.* **1.** (*mit. gr.*) fiecare dintre cele nouă zeiţe ocrotitoare ale artelor şi ştiinţelor; (*p. ext.*) zeiţa poeziei, inspiratoare a poeţilor. • (*fig.*) femeie iubită de un poet, pe care îl inspiră. **2.** (*fig.*) inspiraţie poetică. (< lat., it. *musa*, fr. *muse*, germ. *Muse*)
muzeál, -ă *adj.* de muzeu. (< germ. *museal*)
muzealízá *vb. intr.* a expune ceva sau pe cineva într-un muzeu. (< muzeal + -iza)
muzeístic, -ă I. *adj.* referitor la muzeistică. **II.** *s. f.* muzeologie. (< muzeu + -istic/ă/)
MUZEO- *elem.* „muzeu". (< fr. *muséo-*, cf. lat. *museum*, gr. *mouseion*)
muzeobúz *s. n.* micromuzeu mobil instalat pe un autovehicul. (< fr. *muséobus*)
muzeográf, -ă *s. m. f.* specialist în muzeografie. (< fr. *muséographe*)
muzeográfic, -ă *adj.* de muzeograf. (< fr. *muséo-graphique*)
muzeografíe *s. f.* disciplină care se ocupă cu descrierea şi cu istoria muzeelor, cu metodica clasării, conservării şi prezentării obiectelor dintr-un muzeu. (< fr. *muséo-graphie*, germ. *Museographie*)
muzeológ, -ă *s. m. f.* specialist în muzeologie. (< germ. *Museolog*)
muzeológic, -ă *adj.* referitor la muzeologie. (< fr. *muséologique*)
muzeologíe *s. f.* ştiinţă care se ocupă cu studiul organizării muzeelor; muzeistică. (< fr. *muséologie*)
muzeotéhnică *s. f.* ramură a muzeologiei consacrată metodelor şi mijloacelor folosite aplicativ în cadrul muncii muzeale. (< it. *museotecnica*)
muzéu *s. n.* instituţie care achiziţionează, conservă şi îndeosebi expune în vederea studierii, educării şi delectării publicului, obiecte de artă, relicve, documente istorice, ştiinţifice etc. **o** *de ~* = rar, preţios; (*ir.*) învechit. (< fr. *musée*, germ. *Museum*, lat. *museum*)
MUZIC(O)-, -muzíe *elem.* „muzică". (< fr. *music/o/-, -musie*, cf. lat. *musica*)
muzicál, -ă *adj.* **1.** referitor la muzică. • înzestrat cu simţ, cu talent pentru muzică. **2.** (despre sunete, voce etc.; şi *adv.*) armonios, melodios. (< fr. *musical*)
muzicalism *s. n.* concepţie artistică potrivit căreia mu-zica poate fi reprezentată pictural prin culori, arabescuri etc. (< fr. *musicalisme*)
muzicalitáte *s. f.* însuşirea de a fi muzical; armonie, sonoritate. (< fr. *musicalité*)
muzicalizá *vb. intr.* a da un caracter muzical. • a fredona. (< engl. *musicalize*)
muzicánt, -ă *s. m. f.* cel care cântă la un instrument muzical ca profesionist. (< it. *musicante*, germ. *Musikant*)
muzicástru *s. m.* (*depr.*) muzicant prost. (< fr. *musicastre*)
múzică *s. f.* **1.** artă care exprimă cu ajutorul sunetelor sentimente şi atitudini. **o** *~a sferelor* = pretinse sunete bizare emise de vânturile solare şi de pulsaţiile corpurilor planetelor. **2.** ştiinţa sunetelor considerate sub raportul melodiei, ritmului şi armoniei. **3.** operă, bucată muzicală, melodie; (*p. ext.*) totali-

tatea operelor muzicale. ◊ ~ *uşoară* = muzică cu caracter distractiv, adesea în ritmuri de dans. **4.** formaţie instrumentală; orchestră. ◊ ~ *militară* = fanfară; *(fam.) a-i face* (cuiva) ~ = a-i face (cuiva) scandal. (< lat., it. *musica*, fr. *musique*, germ. *Musik*)

muzicián, -ă *s. m. f.* cunoscător al artei muzicii. • compozitor. (< fr. *musicien*)

muzicográf, -ă *s. m. f.* specialist în muzicografie. (< fr. *musicographe*)

muzicográfic, -ă *adj.* referitor la muzicografie. (< fr. *musicographique*)

muzicografíe *s. f.* totalitatea studiilor consacrate mu-zicii. (< fr. *musicographie*)

muzicológ, -ă *s. m. f.* specialist în muzicologie. (< fr. *musicologue*)

muzicológic, -ă *adj.* referitor la muzicologie. (< fr. *musicologique*)

muzicologíe *s. f.* ştiinţă care studiază muzica în toate domeniile şi manifestările ei. (< fr. *musicologie*)

muzicomán, -ă *s. m. f.* (*rar*) meloman. (< fr. *musicomane*)

muzicomaníe *s. f.* (*rar*) melomanie. (< fr. *musicomanie*)

muzicoráma *s. f.* grupaj de emisiuni radiofonice sau de televiziune în care sunt adunate noutăţi muzicale (din repertoriul de muzică uşoară. (< muzică + -oramă)

muzicotécă *s. f.* colecţie de piese muzicale; mobilă în care se păstrează; încăpere pentru audiţii muzicale. (< fr. *musicothèque*)

muzicoterapie *s. f.* tratament al anumitor boli nervoase cu ajutorul audiţiilor muzicale; meloterapie. (< fr. *musicothérapie*)

-muzie v. muzic(o)-.

muzoár /-zoar/ *s. n.* parte terminală a unui mol[2]; cap de dig. (< fr. *musoir*)

N

nabáb *s. m.* **1.** titlu dat în trecut în India guvernatorilor de provincii şi căpeteniilor militare. **2.** om foarte bogat. (< fr. *nabab*)

nabatéeni *s. m. pl.* populaţie din Arabia (între Siria şi Irakul de azi care constituiau un stat puternic în epoca elenistică, cucerită de Traian. (< fr. *nabatéens*)

nabísm *s. n.* teoria picturală a nabiştilor. (< fr. *nabisme*)

nabíşti *s. m. pl.* grup de pictori francezi de la sfârşitul sec. XIX, ale căror opere aveau un caracter decorativ, tinzând spre o exprimare sintetică şi simbolistă. (< fr. *nabi*)

nacébo *s. n.* efect opus placebo prin care bolnavii nu au niciun pic de încredere tratamentului şi sunt convinşi de la început că nu au şanse să se vindece, nu se vor bucura de efecte benefice. (< engl. *nacebo*)

nacélă *s. f.* **1.** coş deschis, cabină suspendată de un balon, în care se transportă aeronauţii, lestul, instrumentele de bord. **2.** carenaj care conţine grupul motopropulsor al unui avion. • cabină de motor a unui dirijabil. **3.** vas de laborator de formă alungită, pentru calcinări. **4.** element arhitectural de secţiune semiovală cu axa verticală, scobit în zid. (< fr. *nacelle*)

nacelizáre *s. f.* operaţie de modernizare a echipamentelor de protecţie auditivă de pe avioanele moderne mari. (< nacelă + -iza)

nacrít *s. n.* silicat natural de aluminiu hidratat din grupa caolinului. (< fr. *nacrite*)

nácru *s. n.* (*livr.*) sidef. (< fr. *nacre*)

nadír *s. n.* punct diametral opus zenitului, la intersecţia verticalei locului cu bolta cerească din emisfera opusă. (< fr. *nadir*)

nadirál, -ă *adj.* al nadirului. (< fr. *nadiral*)

naftalínă *s. f.* hidrocarbură aromatică, cristalizată, cu miros caracteristic pătrunzător, prin distilarea gudroanelor de cărbune. (< fr. *naphtaline*, germ. *Naphthalin*)

naftenát *s. m.* sare a acidului naftenic. (< fr. *naphténate*)

nafténic *adj. acid ~* = acid organic cu miros specific, extras din petrolul distilat. (< fr. *naphténique*)

naftíl *s. m.* radical organic monovalent derivat din molecula naftalinei prin suprimarea unui atom de hidrogen. (< fr. *naphtyle*)

naftilamínă *s. f.* reactiv pentru inteze cu efect toxic neurotrop şi metabolie, cu acţiune cancerigenă. (< fr. *naphtylamine*)

naftól *s. m.* compus organic derivat din naftalină, folosit în industria coloranţilor, în farmaceutică etc. (< fr. *naphtol*)

naftolát *s. m.* sare sau ester al unui naftol. (< fr. *naphtolate*)

nagă *s. m. inv. (mit. hindi)* duh cu bust uman şi corp de şarpe (a cărui femeie era imaginată de o rară frumuseţe). (< fr. *naga*)

nagána *s. f.* boală a erbivorelor din Africa tropicală, provocată de musca ţeţe. (< fr. *nagana*)

náhna *s. m. pl.* populaţie indiană din Mexic şi America Centrală, cea mai cunoscută dintre civilizaţiile aztece. • (*s. f.*) limbă cu mai multe dialecte (nahnati). (< fr. *nahna*)

nahúr *s. m.* oaie sălbatică, de culoare albastră, în Himalaya, Tibet, vestul Mongoliei şi Chinei. (< germ. *Nahur*)

naiádă *s. f. (mit.)* nimfă a izvoarelor şi a râurilor. • *(fig.)* femeie foarte frumoasă, graţioasă. (< fr. *naïade*)

náilon *s. n.* fibră textilă sintetică, foarte rezistentă. (< engl. *nylon*)

náira *s. f.* unitatea monetară a Nigeriei. (< germ. *Naira*)

naív, -ă **I.** *adj.* (şi *adv., s. m. f.*) **1.** natural, candid, ingenuu; sincer, neprefăcut. **2.** fără experienţă, credul, inocent. **o** *artă ~ă* = artă cu trăsături artizanale şi populare, caracterizată prin enumerarea şi descrierea minuţioasă, intuitivă, a lucrurilor, fiinţelor etc. **3.** (*peior.*) simplist, prostuţ; copilăresc. **II.** *s. m. pl.* pictori care ignorează perspectiva, legile proporţiilor şi ale compoziţiei etc. (< fr. *naïf*)

naivitáte *s. f.* **1.** însuşirea de a fi naiv; simplitate; nevinovăţie, candoare. **2.** (*pl.*) atitudini, vorbe de om naiv; copilărie. (< fr. *naïveté*)

nája *s. f.* şarpe veninos din Asia şi Africa. (< fr. *naja*)

namibián, -ă **I.** *s. m. pl.* popor care locuieşte în Namibia (Africa). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< *Namibia* + *-an*)

namurián, -ă *adj., s. n.* (din) etajul inferior al carboniferului mediu. (< Namur, oraş în Belgia + *-ian*)

nan[1] *s. m.* (*med.*) pitic. (< it. *nano*, lat. *nanus*)

NAN[2]**(O)-** *elem.* „mic, nedezvoltat"; „a miliarda parte". (< fr. *nan/o/-*, cf. lat. *nanus*, gr. *nanos*, pitic)

nánchin/nănghin *s. n.* ţesătură de bumbac, deasă şi rezistentă, pentru dosuri de perne. (< fr. *nankin*)

nandú/nándu *s. m.* pasăre alergătoare din America de Sud, asemănătoare cu struţul. (< fr. *nandou*)

nanghín *s. n.* v. n a n c h i n .

naní *s. m.* plantă din Asia cu fructul cu gust iute-acrişor, foarte bogat în substanţe biologice active cu efect antialergic, antibacterian; fructul însuşi.

nanísm *s. n.* anomalie caracterizată prin creşterea insuficientă în înălţime (la om, animale şi plante); microsomie, nanosomie. (< fr. *nanisme*)

nanocefál, -ă *adj., s. m. f.* microcefal. (< fr. *nanocéphale*)

nanocefalíe *s. f.* microcefalie. (< fr. *nanocéphalie*)

nanoelectrónică *s. f.* tehnologie de fabricare a circuitelor integrate în care dimensiunile elementelor se măsoară în nanometri. (< fr. *nanoeléctronique*)

nanofarád *s. m.* unitate de capacitate electrică, a miliarda parte dintr-un farad. (< fr. *nanofarad*)

nanoínovăţie *s. f.* descoperire în domeniul studierii şi producerii de materiale eficiente în construcţii, din elemente minuscule. (< nano[2]- + *inovaţie*)

nanomateriál *s. n.* substanţă naturală, material solid ori semifabricat, de dimensiuni foarte mici, pentru realizarea unor obiective de importanţă practică. (< nano[2]- + *material*)

nanomél *s. m.* individ care prezintă nanomelie. (< fr. *nanomèle*)

nanomelíe *s. f.* anomalie congenitală caracterizată prin creşterea insuficientă a unuia sau a mai multor membre. (< fr. *nanomélie*)

nanométru *s. m.* unitate de lungime, a miliarda parte dintr-un metru. (< fr. *nanomètre*)

nanopartículă *s. f.* particulă minusculă în construcţii. (< nano[2]- + *particulă*)

nanoplanctón *s. n.* plancton din organisme foarte mici. (< fr. *nanoplancton*)

nanorobót *s. m.* robot de dimensiuni foarte reduse. (< nano[1]- + *robot*)

nanosecúndă *s. f.* unitate de timp, în electronică, a miliarda parte dintr-o secundă. (< fr. *nanoseconde*)

nanosomíe *s. f.* nanism. (< fr. *nanosomie*)
nanotehnologíe *s. f.* ştiinţa fabricării de mecanisme şi roboţi de dimensiuni moleculare. (< nano²- + *tehnologie*)
nanotúb *s. n.* tub minuscul, în unele materiale de construcţie. (< nano²- + *tub*)
nansúc *s. n.* ţesătură foarte subţire de bumbac sau de mătase. (< fr. *nansouk*)
napá *vb. tr.* a acoperi, a îmbiba cu diferite sosuri sau cu aspic un anumit preparat culinar.
napálm *s. n.* amestec incendiar, obţinut prin gelificarea combustibililor lichizi cu săruri de aluminiu, polimeri sintetici, cauciuc şi alte materiale solubile, folosit în bombele incendiare, aruncătoare de flăcări etc. (< fr., engl. *napalm*)
napoleón *s. m.* **1.** veche monedă franceză de aur, de 20 de franci, cu efigia lui Napoleon I sau al III-lea. **2.** varietate de mere sau de pere, de mărime mijlocie, cu pieliţa subţire şi netedă. • varietate de struguri cu boabe mari, ovale, albe-gălbui. (<fr. *napoléon*)
napoleoníán, -ă *adj.* referitor la (epoca lui) Napoleon I şi (*p. ext.*) Napoleon al III-lea. (< fr. *napoléonien*)
napolitán, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Napoli. • (*s. n.*) dialect vorbit în (regiunea) Napoli. **II.** *s. f.* produs de cofetărie din straturi alternative de foi cu umplutură de cremă. (< fr. *napolitain*)
nará *vb. tr.* a povesti, a istorisi. (< fr. *narrer*, lat., it. *narrare*)
narátiv, -ă *adj.* cu caracter de naraţiune. (< fr. *narratif*)
narativísm *s. n.* narativitate. (< narativ + -ism)
narativitáte *s. f.* caracter narativ; narativism. (< narativ + -itate)
naratológ, -ă *s. m. f.* specialist pasionat de naratologie. (< naratologie)
naratológic, -ă *adj.* referitor la naratologie. (< naratologie)
naratologíe *s. f.* ramură a criticii literare care se ocupă cu studiul structurilor narative. (< engl. *narratology*)
naratór, -oáre *s. m. f.* cel care narează, povestitor. (< fr. *narrateur*, lat. *narrator*)
naraţiúne *s. f.* povestire, istorisire. • parte a unui discurs cuprinzând expunerea faptelor. (< fr. *narration*, lat. *narratio*)
narceínă *s. f.* alcaloid din opiu. (< fr. *narcéine*)
narcís *s. m.* (*fam.*) tânăr de o rară frumuseţe (îndrăgostit de el însuşi). (< fr. *narcisse*)
narcísă *s. f.* plantă erbacee monocotiledonată, cu flori albe sau galbene, plăcut mirositoare. (< fr. *narcisse*, lat. *narcissus*)
narcisiác, -ă *adj.* propriu unui narcis; narcisic. (după fr. *narcissique*)
narcísic, -ă *adj.* narcisiac. (< fr. *narcissique*)
narcisísm *s. n.* **1.** admiraţie contemplativă faţă de sine însuşi; autofilie. **2.** anomalie în care persoana proprie devine obiectul instinctului sexual. (< fr. *narcissisme*)
narcisíst, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de narcisism. (< fr. *narcissiste*)
NARCO-, -narcóză *elem.* „somn, narcotic". (< fr. *narco-, -narcose*, cf. gr. *narke*)
narcoanalíst, -ă *s. m. f.* psiholog care practică narcoanaliza. (< fr. *narco-analiste*)
narcoanalíză *s. f.* netodă psihanalitică de explorare a subconştientului cuiva, supus acţiunii unui stupefiant sau hipnotic. (< fr. *narco-analyse*)
narcobiótic, -ă *adj.* referitor la narcobioză. (< fr. *narcobiotique*)
narcobióză *s. f.* reducere a funcţiilor vitale ale organismului sub acţiunea narcoticelor. (< fr. *narcobiose*)
narcobusíness /-biznis/ *s. n.* afaceri de droguri. (< narco- + business)
narcodolár *s. m.* dolar rezultat din traficul cu narcotice. (< fr. *narcodollar*)
narcohipnóză *s. f.* sugestie hipnotică în timp ce bolnavul este sub influenţa unui hipnagog. (< fr. *narcohypnose*)
narcolepsie *s. f.* tendinţă irezistibilă de a dormi, simptom al unor boli ca diabetul, obezitatea etc. (< fr. *narcolepsie*)
narcoléptic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de narcolepsie. (< fr. *narcoleptique*)
narcomán, -ă *s. m. f.* suferind de narcomanie. (< fr. *narcomane*)
narcomanie *s. f.* obişnuinţă morbidă de a lua narcotice. (< fr. *narcomanie*)
narcoterapíe *s. f.* procedeu terapeutic utilizat în unele boli mintale, prin somn prelungit; somnoterapie. (< fr. *narcothérapie*)
narcoterorísm *s. n.* ansamblu de activităţi teroriste legate de comerţul ilegal de stupefiante. (< narco- + terorism)
narcótic, -ă **I.** *adj., s. n.* (substanţă, medicament) care provoacă narcoză; somnifer, soporific. **II.** *adj.* (despre stări psihofizice) provocat de un narcotic; în stare de narcoză. (< fr. *narcotique*, germ. *narkotisch*)
narcotínă *s. f.* alcaloid din opiu, somnifer uşor, tonic şi calmant al tusei. (< fr. *narcotine*)
narcotísm *s. n.* ansamblul efectelor cauzate de narcotice. (< fr. *narcotisme*)
narcotizá *vb. tr.* a administra cuiva un narcotic, a-i produce narcoză. (< fr. *narcotiser*)
narcotizánt, -ă *adj.* care scade simţul critic, judecata. (< narcoliza + -ant)
narcotizatór *s. m.* cel care narcotizează. (< narcotiza + -tor)
narcotráfic *s. n.* comerţul ilicit de droguri. (< fr. *narcotraphique*, it. *narcotraffico*)
narcotraficánt, -ă *s. m. f.* traficant de narcotice. (< fr. *narcotrafiquant*)
narcotropísm *s. n.* tropism cauzat de substanţe narcotice. (< fr. *narcotropisme*)
narcóză[1] *s. f.* anestezie generală profundă, cu somn lipsit de reflexe, provocată de un narcotic. (< fr. *narcose*, germ. *Narkose*)
-narcóză[2] v. narco-.
nard *s. m.* **1.** nume dat unor specii de plante originare din regiunea munţilor Himalaya; (*spec.*) plantă cu rădăcina scurtă, groasă, fibroasă şi foarte aromată, cu flori roşii-purpurii. **2.** esenţă parfumată din rădăcina de nard (1). (< fr. *nard*, lat. *nardus*, gr. *nardos*)
narinár, -ă *adj.* referitor la narină. (< narină + -ar)
narínă *s. f.* (*rar*) nară. (< fr. *narine*)
naringínă *s. f.* substanţă chimică mult mai dulce decât zaharina. (< fr. *naringine*)
naródnic, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al narodnicismului; narodnicist. (< rus. *narodnik*)
narodnicísm *s. n.* mişcare social-politică în Rusia din a doua jumătate a sec. XIX, care, subapreciind dezvoltarea şi rolul clasei muncitoare, vedea în ţărănime şi în intelectualitate singurele forţe revoluţionare. (după rus. *narodnicestvo*)
narodnícist, -ă *adj.* narodnic. (< narodnic + -ist)
nártex *s. n.* încăpere care precedă naosul unui templu bizantin; pronaos; pridvorul unei biserici. (< fr., gr. *narthex*)
narvál *s. m.* mamifer cetaceu arctic, asemănător cu delfinul, având un dinte imens, răsucit ca un burghiu. (< fr. *narval*)
nasicórn *s. m.* insectă coleopteră, de culoare castanie, al cărei mascul are un fel de corn pe cap. (< lat. *nasicornis*)
nasión *s. n.* reper cranian folosit în antropologie la determinarea diametrelor craniului. (< fr. *nasion*)
nastíe[1] *s. f.* **1.** mişcare a organelor plantelor, provocată de variaţia intensităţii luminii, temperaturii etc. **2.** mişcare de creştere şi de variaţie a turgescenţei (2). (< germ. *Nastie*)
-nastíe[2] *elem.* „mişcare, schimbare". (< fr. *-nastie*, cf. gr. *nastia*, abatere)
natál, -ă *adj.* (despre locuri, aşezări) în care s-a născut cineva; de naştere. (< fr. *natal*)
natalíst, -ă *adj.* care favorizează natalitatea. (< fr. *nataliste*)
natalitáte *s. f.* numărul de naşteri faţă de totalul populaţiei dintr-un teritoriu, într-o unitate de timp. (< fr. *natalité*)
natánt, -ă *adj.* (despre plante) care pluteşte pe suprafaţa apei. (< lat. *natans*)
natatór, -oáre *adj.* **1.** referitor la natăţie. **2.** (*biol.*; despre organe) care uşurează plutirea. (< fr. *natatoire*)
natáţie *s. f.* sportul înotului. (< fr. *natation*, lat. *natatio*)
natíca *s. f.* moluscă gasteropodă cu cochilia răsucită ca a melcului, în Oc. Atlantic şi Marea Mediterană. (< lat. *natica*)

natív, -ă I. *adj.* **1.** (despre elemente chimice) care se găseşte (liber) în natură, necombinat cu alte substanţe; pur **2.** înnăscut; natural. **II.** *adj., s. m.* (cel) născut în, originar din; indigen. (< lat. *nativus*, fr. *natif*, germ. *nativ*)

nativísm *s. n.* **1.** denumire dată acelor sisteme filosofice care atribuie ideilor şi principiilor de activitate umană un caracter înnăscut. **2.** concepţie proprie mişcării social-politice a autohtonilor din colonii, care revendică revenirea la puterea locală tradiţională. (< fr. *nativisme*)

nativíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al nativismului. (< fr. *nativiste*)

nativitáte *s. f.* caracter nativ. (< fr. *nativité*)

natremie *s. f.* concentraţie a sodiului din sânge. (< fr. *natrémie*)

nátriu *s. n.* sodiu. (< fr. *natrium*, germ. *Natrium*)

natriuréză *s. f.* eliminare de sodiu prin urină. (< fr. *natriurèse*)

natriuríe *s. f.* prezenţa sodiului în urină. (< fr. *natriurie*)

natrolít *s. m.* silicat hidratat de aluminiu şi sodiu. (< germ. *Natrolith*)

natrón *s. m.* carbonat natural hidratat de sodiu. (< germ. *Natron*)

natropeníe *s. f.* diminuare a cantităţii de sodiu din umorile organismului. (< fr. *natropénie*)

natúr *adj. inv.* care păstrează însuşirile naturale, caracteristicile primordiale; natural, nefalsificat. (< germ. *natur*)

naturál, -ă I. *adj.* **1.** referitor la natură, specific naturii. • creat de natură. **o** *ştiinţe ~e* = ansamblu de ştiinţe care studiază fenomenele lumii înconjurătoare, lumea organică şi anorganică; ştiinţele naturii. **2.** (*mat.*) *număr ~* = fiecare număr întreg pozitiv. **3.** care se potriveşte cu faptele din realitatea obiectivă; firesc, obişnuit, simplu. **4.** (*jur.*; despre copii) născut în afara căsătoriei. **II.** *adv.* desigur, firește. **III.** *s. n.* naturaleţe. (< lat. *naturalis*, fr. *naturel*, it. *naturale*)

naturaléţe *s. f.* atitudine, comportare firească, lipsită de ipocrizie, de afectare; simplitate, natural (III). (< it. *naturalezza*)

naturalísm *s. n.* **1.** curent, tendinţă în artă şi literatură care îşi propune reproducerea obiectivă a realităţii, acordând preferinţă aspectelor urâte, vulgare ale naturii omeneşti. **2.** curent literar apărut în Franţa în a doua jumătate a sec. XIX sub influenţa scientismului şi po-zitivismului, care susţinea ideea determinismului social şi biologic în explicarea caracterelor umane. **3.** stil ornamental caracterizat prin motive inspirate din natură. **4.** doctrină potrivit căreia nu există supranatural, natura existând prin ea însăşi, printr-un principiu imanent ei. **5.** doctrină după care viaţa morală trebuie să se conformeze legilor naturii. (< fr. *naturalisme*)

naturalíst, -ă I. *adj., s. m. f.* (adept) al naturalismului. **II.** *s. m. f.* specialist în ştiinţele naturii. (< fr. *naturaliste*)

naturalístic, -ă *adj.* în sensul naturalismului, conform cu natura. (< it. *naturalistico*)

naturalitáte *s. f.* însuşirea de a fi natural; naturaleţe. (< fr. *naturalité*, lat. *naturalitas*)

naturalizá *vb. tr.* **1.** a acorda unui străin cetăţenia. **2.** (despre plante şi animale) a aclimatiza. **3.** (despre idei, obiceiuri, expresii) a adopta. (< fr. *naturaliser*)

naturalizáre *s. f.* **1.** acţiunea de a naturaliza; (*jur.*) obţinerea cetăţeniei unui stat pe baza recunoaşterii unui drept special. **2.** adaptare a organismelor într-un mediu nou; aclimatizare. (< naturaliza)

naturalménte *adv.* (în mod) natural; firește, evident. (< fr. *naturellement*)

natúră *s. f.* **1.** universul în totalitatea sa. **2.** lumea organică şi anorganică; mediu înconjurător. **o** *ştiinţele ~ii* = ştiinţele naturale; *~ moartă* = pictură reprezentând lucruri neînsufleţite. **3.** caracter, temperament; fire. **4.** caracter specific al unui lucru sau al unui proces, calitate; fel de a fi. **o** *de ~ să* = capabil să..., apt să... (< lat. *natura*, fr. *nature*)

naturísm *s. n.* **1.** curent literar-artistic caracterizat prin tendinţa de a reflecta natura, prin cultul pentru natură. • teorie care afirmă ca ideal moral întoarcerea la natură. **2.** cultul religios al naturii. **3.** teorie care afirmă că numai forţele naturale pot vindeca. • sistem terapeutic bazat exclusiv pe factori naturali. (< fr. *naturisme*)

naturíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al naturismului. (< fr. *naturiste*)

naturopatíe *s. f.* sistem terapeutic care exclude utilizarea medicamentelor, folosind factori naturali (aerul, apa, soarele). (< fr. *naturopathie*)

naturoterapíe *s. f.* valorificare a remediilor naturale (apa, aerul, soarele) în tratarea anumitor boli. (< natură + -terapie²)

naţionál, -ă I. *adj.* referitor la o naţiune. **o** *limbă ~ă* = limbă comună şi unică a tuturor membrilor unei naţiuni; *şosea ~ă* = şosea care leagă centrele importante ale unei ţări. **II.** *s. m.* **1.** persoană care aparţine unui stat prin naţionalitate. **2.** sportiv al naţionalei. **III.** *s. f.* echipă sportivă reprezentativă a unei ţări. (< fr. *national*, lat. *nationalis*)

naţionalísm *s. n.* politică şi ideologie care urmăresc întreţinerea izolării şi ataşarea urii de rasă şi naţionalitate. • tendinţă de a aprecia exclusiv şi exagerat tot ceea ce aparţine propriei naţiuni. (< fr. *nationalisme*)

naţionalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al naţionalismului. (< fr. *nationaliste*, germ. *Nationalist*)

naţionalitáte *s. f.* **1.** ansamblul însuşirilor proprii unei naţiuni. **2.** apartenenţa unui individ la o anumită naţiune. **o** *~ conlocuitoare* = comunitate de oameni cu aceeaşi limbă şi origine, locuind ca minoritate pe teritoriul unui alt stat. (< fr. *nationalité*, germ. *Nationalität*)

naţionalizá *vb. tr.* **1.** a imprima, a da caracter naţional. **2.** a trece (mijloace, bunuri proprietate privată) în proprietatea statului. (< fr. *nationaliser*)

naţional-socialísm *s. n.* nazism. (< germ. *Nationalso-zialismus*, fr. *national-socialisme*)

naţional-socialíst, -ă *adj., s. m. f.* nazist (< germ. *National-sozialist*, fr. *national-socialiste*)

naţiúne *s. f.* formă de comunitate umană stabilă, istoricește constituită, caracterizată prin comunitatea de limbă, de teritoriu, de viaţă economică, politică (statală) şi de cultură. (< lat. *natio*, fr. *nation*, it. *nazione*)

NAU- *elem.* „navă". (< gr. *nau-*, cf. gr. *naus*)

naufragiá *vb. intr.* **1.** a suferi un naufragiu. **2.** (*fig.*) a se ruina complet. (după fr. *naufrager*)

naufragiát, -ă *adj., s. m. f.* (persoană, navă) care a suferit un naufragiu. (< naufragia)

naufragiatór, -oáre *s. m. f.* locuitor de coastă care provoacă naufragierea corăbiilor pentru a le jefui. (după fr. *naufrageur*)

naufrágiu *s. n.* **1.** accident grav, avarie care scoate o navă din circulaţie, prin scufundare, rupere sau eşuare. **2.** (*fig.*) ruină, distrugere, dezastru. (< lat. *naufragium*, it. *naufragio*)

naumahíe *s. f.* spectacol la vechii romani constând dintr-o luptă navală, pe o suprafaţă de apă special amenajată. • bătălie navală. (< lat. *naumachia*, fr. *naumachie*)

naupatíe *s. f.* rău de mare. (< fr. *naupathie*)

naúplius *s. m.* formă larvară la unele crustacee, cu un ochi şi trei perechi de apendice. (< fr., lat. *nauplius*)

nauséa /-se-a/ *s. f.* senzaţie de vomă; greaţă. (< lat. *nausea*, fr. *nausée*)

NAUT(O)-, -naút *elem.* „cel care conduce (sau călătoreşte cu) o navă", „care pluteşte", „navigator". (< fr. *naut/o/-*, *-naute*, lat. *nauta*, gr. *nautes*, marinar)

naútic, -ă I. *adj.* referitor la navigaţie. • (despre un sport) care se practică pe, în apă. **II.** *s. f.* navigaţie (2). (< fr. *nautique*, lat. *nauticus*)

nautíl *s. m.* **1.** moluscă cefalopodă (fosilă) din mările tropicale, cu cochilie spiralată şi compartimentată. **2.** (*ant.*) lampă în formă de nautil (1). **3.** piesă de orfevrărie dintr-o cochilie de nautil, montată în metal, reprezentând o divinitate a mării. (< fr. *nautile*, lat. *nautilus*)

nautiloide *s. n. pl.* ordin de cefalopode cu cochilia spiralată şi compartimentată; fosile şi actuale: nautilul. (< fr. *nautiloïdés*)

nautism *s. n.* practicarea turistică sau sportivă a di-feritelor forme de navigaţie. (< fr. *nautisme*)

nautofón *s. n.* (*mar.*) aparat care emite semnale de ceaţă prin vibraţia unei membrane metalice, acţionate de un electromagnet. (< fr. *nautophone*)

nautohidrocóre *s. f. pl.* plante hidrocore plutitoare. (< fr. *nautohydrochores*)

NAV(O)-/NAVI- *elem.* „navă". (< fr. *nav/o/-, navi-*, lat. *navis*)
navája /-ha/ *s. f.* cuţit spaniol cu lama lungă şi uşor curbată. (< sp. *navaja*)
navál, -ă *adj.* referitor la nave, la navigaţie. (< fr. *naval*, lat. *navalis*)
navalíst *s. m.* constructor de nave. (< naval + -ist)
navárh *s. m. (ant.)* comandant al unei flote. (< fr. *na- varque*, lat. *navarchus*, gr. *nauarkhos*)
návă *s. f.* **1.** vas plutitor de dimensiuni mari, amenajat şi echipat pentru a se deplasa pe, sau sub apă; vapor. **2.** aeronavă. **o** ~ *cosmică* = astronavă; *~-pirat* = navă care atacă şi jefuieşte alte nave; *~-satelit* = navă cu rol de satelit cosmic.. **3.** partea centrală a unei biserici creştine; naos, nefă. (< fr., it. *nave*, lat. *navis*)
navetă *vb. tr.* a face naveta. (< navetă)
navétă[1] *s. f.* **1.** suveică. **2.** ac special pentru lucrat fileuri. **3.** vehicul de transport în comun, grup de vagoane sau garnitură de tren, vapor care circulă regulat, dus şi întors, între aceleaşi localităţi. **o** ~ *spaţială* = vehicul spaţial cu echipaj, conceput să decoleze şi să evolueze ca o navă cosmică, revenind pe pământ prin aterizare. • deplasare dus şi întors a aceluiaşi mijloc de transport, între două localităţi. **o** *a face ~a* = a străbate regulat aceeaşi distanţă în ambele sensuri. **4.** ladă standardizată cu care se transportă unele produse alimentare. (< fr. *navette*)
navétă[2] *s. f.* **1.** plantă oleaginoasă înrudită cu rapiţa, cu frunze late şi seminţe mici, castanii. **2.** plantă patageră cu rădăcini comestibile. (< fr. *navet*)
navetíst, -ă **1.** *adj., s. m. f.* (cel) care face naveta[1] (3). **2.** *(s. m.; arg.)* hoţ de buzubare care face naveta pe autobuze. (< navetă + -ist)
NAVI- v. nav(o)-.
navicért *s. n.* permis de navigaţie pentru marfă acordat unei nave de comerţ dintr-o ţară neutră, de reprezentanţii diplomatici sau de consulul unui stat beligerant. (< fr., engl. *navicert*)
naviculár, -ă *adj. (anat.)* în formă de navă (1); cimbiform. (< fr. *naviculaire*)
navículă *s. f.* algă microscopică din grupul diatomeelor, care produce coloraţia verde a unor stridii. (< fr. *navicula*)
navifón *s. n.* aparat telefonic de construcţie specială, la bordul navelor. (< engl. *naviphone*)
navigá *vb. intr.* **1.** a călători (cu o navă). • (despre nave) a se deplasa pe apă. **2.** (despre aeronave) a zbura. • *(fig.)* a pluti. (< it., lat. *navigare*, fr. *naviguer*)
navigábil, -ă *adj.* (despre ape) pe care se poate naviga. (< fr. *navigable*, it. *navigabile*)
navigabilitáte *s. f.* **1.** calitatea unei ape de a fi navigabilă. **2.** stare a unei nave de a se menţine pe apă, a unei aeronave de a putea zbura. (< fr. *navigabilité*)
navigabilizá *vb. tr.* a amenaja un curs de apă sau o cale de acces într-un port pentru navigaţie. (< navigabil + -iza)
navigánt, -ă *adj.* care navighează. **o** *personal ~* = personal care face parte din echipajele aviaţiei şi marinei. (< fr. *navigant*)
navigáre *s. f. (inform.)* activitate care duce la accesare succesivă a mai multor pagini; căutare de informaţii pe internet. (< naviga)
navigatór, -oáre *s. m. f.* **1.** marinar. **2.** membru din echipajul unei (aero)nave care dirijează navigaţia; observator aerian. (< fr. *navigateur*, it. *navigatore*)
navigáţie *s. f.* **1.** conducere a unei (aero)nave; navigare. **2.** ştiinţa şi tehnica de a conduce o (aero)navă; nautică. **3.** ramură a transporturilor şi a comunicaţiilor pe apă şi în aer. (< fr. *navigation*, lat. *navigatio*)
navigráf *s. n.* instrument de bord al unei aeronave pentru determinarea derivei şi a vitezei faţă de sol. (< fr. *navigraphe*)
naviplán *s. n.* aeroglisor. (< fr. *naviplan*)
navisféră *s. f.* instrument pentru identificarea aştrilor, în navigaţie. (< fr. *navisphère*)
navomodél *s. n.* machetă a unei nave. (< navo- + model)
navomodelísm *s. n.* sport în construcţia şi lansarea navomodelelor. (< navomodel + -ism)
navomodelíst, -ă *s. m. f.* cel care practică navomodelismul. (< navomodel + -ist)
NAZ(O)- *elem.* „nas". (< fr. *nas/o/-*, cf. lat. *nasus*)
nazál, -ă **I.** *adj.* **1.** relativ la nas. • *(s. n.)* os mic, pereche, în compunerea scheletului nasului. **2.** (despre sunetele vorbite, voce) emis pe nas. • *(s. f.)* consoană nazală. **II.** *s. n.* armătură a coifului care apăra nasul. (< fr. *nasal*)
nazalitáte *s. f.* particularitate a unui sunet de a fi pronunţat pe nas. (< fr. *nasalité*)
nazalizá *vb.* **I.** *tr.* a pronunţa pe nas (un sunet). **II.** *refl.* (despre sunete) a căpăta un caracter nazal. (< fr. *nasaliser*)
nazaréeni *s. m. pl.* **1.** denumire dată de evrei primilor creştini. **2.** adepţi ai unei secte de fanatici creştini din Ungaria şi SUA. **3.** grup de pictori germani instalaţi la Roma la începutul sec. XIX, care se inspirau din idealismul naiv al primitivilor italieni. (< fr. *nazaréens*)
nazarineán, -ă **I.** *s. m. pl.* populaţie care locuieşte în Nazaret. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie (Israel). (< Nazar/eth/ + */in/ean*)
nazifascísm *s. n.* uniune între nazismul german şi fascismul italian, în ultima parte a celui de-al doilea război mondial. (< it. *nazifascismo*)
nazifascíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al nazifascismului. (< it. *nazifascista*)
nazificá *vb. tr.* a impune doctrina nazistă, a da un caracter nazist. (< după *nazifier*)
nazilánt, -ă *adj.* care vorbeşte pe nas; nazal. (< fr. *nasillant*)
nazísm *s. n.* doctrină politică a fascismului german, profund antiumană, care, susţinând superioritatea rasei ariene, încerca să justifice violenţa, genocidul, războaiele de cotropire; naţional-socialism. (< fr. *nazisme*, germ. *Nazismus*)
nazíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al nazismului; naţionalist-socialist. (< fr. *naziste*)
NAZO- v. naz(o)-.
nazofaringe *s. n.* parte a faringelui deasupra vălului palatului şi înapoia foselor nazale. (< fr. *nasopharinx*)
nazofaringián, -ă *adj.* al nazofaringelui. (< fr. *nazo-pharingien*)
nazofaringoscóp *s. n.* instrument de explorare a nazofaringelui. (< fr. *nasopharyngoscope*)
nazonánt, -ă *adj.* (despre voce) modificat prin exage-rarea permeabilităţii nazale, care provoacă o rezonanţă deformantă a sunetelor. (după fr. *nasonnement*)
năbúc *s. n.* imitaţie de piele de antilopă, albă, catifelată. (< germ. *Nabuk*)
neagresiúne *s. f.* principiu care condamnă recurgerea la agresiune în relaţiile dintre state. (după fr. *non-agression*)
nealiniát, -ă *adj.* care nu este aliniat. • (despre ţări, state, mişcări) care duce o politică de nealiniere. (după fr. *non-aligné*)
nealiniére *s. f.* concepţie şi practică politică de neparticipare la confruntările dintre diferite state sau blocuri politico-militare, neangajare. (după fr. *non-alignement*)
neanalizábil, -ă *adj.* (despre texte, cuvinte) inanalizabil. (după fr. *non-analysable*)
neandertalián, -ă *adj., s. m. f.* (individ) care aparţine speciei umane fosile de Neandertal; neandertalic. (< fr. *néandertalien*)
neandertálic, -ă *adj.* neandertalian. (< Neandertal + -ic)
neandertaloid, -ă *adj., s. m. f.* (individ) care prezintă asemănări cu specia umană fosilă de Neandertal. (< fr. *néandertaloïde*)
neangajáre *s. f.* nealiniere. (după fr. *non-engagement*)
neangajáţ, -ă *adj.* care nu are un angajament. • (despre state) care duce o politică de neangajare. (după fr. *non-engagé*)
neánt *s. n.* nefiinţă, nonexistenţă, gol nesfârşit, nimic. (< fr. *néant*)
neántic, -ă *adj.* referitor la neant, la gol, nesfârşit, vid; propriu neantului, nonexistenţei. (< neant + -ic)
neantizá *vb. tr., refl.* a (se) pierde, a (se) transforma în neant. (< fr. *néantiser*)
neaoşím *s. n.* **1.** cuvânt, expresie cu un căutat aspect autohton, arhaic sau popular. **2.** tendinţă în literatură prin abuzul de neaoşisme. (< neaoş + -ism)
neaoşíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neaoşismului. (< neaoş + -ist)

nearticulát, -ă *adj.* **1.** (*fon.*; despre sunete) care nu este articulat; (despre cuvinte) pronunțat neclar. **2.** (*gram.*) care nu este determinat de un articol (hotărât). **3.** care nu este format din articulații. (< ne- + articulat)
neavenít, -ă *adj.* fără valabilitate; considerat ca ine-xistent; nedorit, regretabil. (după fr. *non avenu*)
neavizát, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care nu este avizat, informat; nepregătit. (< ne- + avizat)
nébka *s. f.* mică dună de forma unei movile, cu vegetație, în Sahara. (< fr. *nebka*)
nebrídă *s. f.* piele de ied purtată de zeul Dionysos, de satiri și menade, în timpul misterelor eleusine. (< fr. *nébride*)
nebulár, -ă *adj.* referitor la nebuloasă; ca o nebuloasă. (< fr. *nébulaire*)
nebúle *s. f. pl.* (*arhit.*) elemente decorative constând dintr-o bandă ondulată care sugerează o fâșie de nori. (< fr. *nébules*)
nebúliu *s. n.* element chimic ipotetic, în nebuloasele gazoase. (< fr. *nébulium*)
nebulós, -oásă **I.** *adj.* **1.** neguros, sumbru. **2.** (*fig.*) neclar, confuz. **II.** *s. f.* acumulare de materie sau de pulbere cosmică în univers, difuză și obscură, cu forme și dimensiuni instabile. (< fr. *nébuleux*, lat. *nebulosus*)
nebulozitáte *s. f.* **1.** faptul de a avea aspectul unei nebuloase; stare a cerului acoperit cu nori. **2.** gradul de înnorare a cerului. **3.** (*fig.*) lipsă de claritate, obscuritate, confuzie. (< fr. *nébulosité*, lat. *nebulositas*)
necesár, -ă **I.** *adj.* care nu poate lipsi; trebuincios, indispensabil. **o** *strictul* ~ = cantitatea minimă din ceva, indispensabilă pentru un anumit scop. **II.** *s. n.* ceea ce este absolut trebuincios pentru ceva. (< fr. *nécessaire*, lat. *necessarius*)
necesariéni, -e *s. m. f. pl.* sectă religioasă din Anglia care neagă libertatea voinței, considerând că oamenii acționează conform predestinării lor. (< fr. *nécessariens*)
necesarménte *adv.* în mod necesar; inevitabil. (< fr. *nécessairement*)
necesitá *vb. tr.* a impune, a reclama ca absolut necesar. (< fr. *nécessiter*)
necesitáte *s. f.* **1.** ceea ce se cere, se impune ca necesar; utilitate, oportunitate. • (*pl.*) proces fiziologic de evacuare a fecalelor și a urinei. **o** *cu* ~ = în mod necesar; obligatoriu; *stare de* ~ = situație excepțională în care statul poate lua anumite măsuri în interesul apărării țării. **2.** categorie filosofică desemnând însușirile și raporturile care au un temei intern, decurgând inevitabil din esența lucrurilor, din legile lor de dezvoltare. (< fr. *nécessité*, lat. *necessitas*)
necesítos, -oásă *adj., s. m. f.* (om) sărac, lipsit de mijloace de trai. (< fr. *nécessiteux*)
neck *s. n.* stâlp de lavă solidificată care umple canalul de ascensiune a magmei într-un vulcan. (< engl. *neck*)
neckname /nicnaim/ *s. n.* (inform.) pseudonim, nume fals, cu blogul personal. (< engl. *nickname*, poreclă)
necombatánt, -ă *adj., s. m.* (cel) care face parte din serviciile armate, dar nu ia parte efectivă la luptă. (după fr. *non-combattant*)
necomestíbil, -ă *adj.* incomestibil (< ne- + comestibil)
necomunicatív, -ă *adj.* nesociabil. (< ne- + comunicativ)
neconcludent, -ă *adj.* care nu este concludent, convingător. (< ne- + concludent)
neconcordánt, -ă *adj.* nepotrivit. (< ne- + concordant)
neconcordánță *s. f.* lipsă de concordanță; nepotrivire. (< ne- + concrodanță)
necondiționát, -ă *adj.* nesupus nici unei condiții; fără rezerve. (după fr. *inconditionné*)
neconvențional, -ă *adj.* **1.** care nu este convențional. **2.** (despre artă) nesupus convențiilor, canoanelor. • (despre caracter, fire) plin de naturalețe, spontan. **3.** (despre surse de energie) impus prin folosire îndelungată. (< ne- + convențional)
nec plus últra *loc. adv., s. n.* (calitate, termen) care nu poate, sau nu trebuie să fie depășit. (< lat. *nec plus ultra*)
NECR(O)-, -necróză *elem.* „moarte", „necroză, putrefacție". (< fr. *nécr/o/-, -nécrose*, cf. gr. *nekros*)
necrectomíe *s. f.* excizie a unui țesut necrozat. (< fr. *nécrectomie*)
necrobacíl *s. m.* bacilul necrozei. (< fr. *nécrobacille*)
necrobacilóză *s. f.* boală infecțioasă a animalelor domestice, datorită unui bacil care provoacă focare necrotice și purulente. (< fr. *nécrobacillose*)
necrobíe *s. f.* insectă coleopteră care trăiește pe cadavre. (< fr. *nécrobie*)
necrobiótic, -ă *adj.* referitor la necrobioză. (< fr. *nécrobiotique*)
necrobióză *s. f.* necroză locală a unei zone dintr-un țesut sau organ, inclusă în țesuturile vii. (< fr. *nécrobiose*)
necrocenóză *s. f.* ansamblu de organisme moarte sau de fosile; tanatocenoză. (< fr. *nécrocénose*)
necrocit *s. n.* celulă moartă. (< fr. *nécrocyte*)
necrocitóză *s. f.* moarte a celulelor. (< fr. *nécrocytose*)
necrofág, -ă **I.** *adj.* (despre animale, insecte, ciuperci parazite; și *s.*) care se hrănește cu corpurile organismelor moarte. **II.** *s. m.* alienat care suferă de necrofagie (2). (< fr. *nécrophage*)
necrofagíe *s. f.* **1.** însușire a organismelor necrofage. **2.** tendință morbidă, la alienați, de a ingera carne cadaverică, de a obține, de obicei, satisfacția sexuală cu cadavrele. (< fr. *nécrophagie*)
necrofíl, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de necrofilie. (< fr. *nécrophile*)
necrofilíe *s. f.* **1.** perversiune sexuală, la unii degenerați, constând din raporturi sexuale cu cadavre; necrosadism. **2.** dorință de a manipula, de a privi cadavrele. (< fr. *nécrophilie*)
necrofítă *adj., s. f.* (ciupercă saprofită) care se hrănește pe țesuturile gazdei omorâte în prealabil, cu ajutorul unor enzime. (< fr. *nécrophyte*)
necrofób, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de necrofobie. (< fr. *nécrophobe*)
necrofobíe *s. f.* teamă patologică de moarte sau de morți. (< fr. *nécrophobie*)
necrofór *s. m.* gen de insecte coleoptere care se hrănesc cu cadavre. (< fr. *nécrophore*)
necrogén, -ă *adj.* (despre ciuperci parazite) care se dezvoltă pe o plantă moartă. (< fr. *nécrogène*)
necrohormón *s. m.* denumire dată substanțelor din țesuturi și celule moarte. (< necro- + hormon)
necrolatríe *s. f.* cult exagerat, patologic pentru morți. (< fr. *nécrolâtrie*)
necrolátru, -ă *s. m. f.* cel care manifestă necrolatrie. (< fr. *nécrolâtre*)
necrolíză *s. f.* topire a unui țesut care a suferit un proces de necroză. (< fr. *nécrolyse*)
necrológ *s. n.* **1.** discurs, scriere în care se expun viața și meritele unui decedat. **2.** anunț mortuar. (< fr. *nécrologe*)
necrológic, -ă *adj.* cu caracter de necrolog. (< fr. *nécrologique*)
necrologíe *s. f.* listă de oameni de seamă morți într-o perioadă de timp. (< fr. *nécrologie*)
necromaníe *s. f.* preocupare morbidă pentru moarte, pentru morți. (< lat., engl. *necromania*)
necrománt, -ă *s. m. f.* cel care practică necromanția. (< fr. *nécromant*)
necromántic, -ă *adj.* de necromanție. (< fr. *nécromantique*)
necromanție *s. f.* practică obscurantistă constând în evocarea spiritelor morților pentru aflarea viitorului. (< fr. *nécromancie*, lat. *necromantia*)
necropatíe *s. f.* predispoziție organică antrenând neerozarea a diverse organe. (< necro- + -patie)
necroplásmă *s. f.* citoplasmă inactivă, asemănătoare celei din sămânța moartă. (< fr. *nécroplasme*)
necrópolă *s. f.* **1.** (*ant.*) cimitir. **2.** cavou, criptă. (< fr. *nécropole*, gr. *nekropolis*)
necrópsic, -ă *adj.* de necropsie. (< fr. *nécropsique*)
necropsíe *s. f.* autopsie; necrotomie. (< fr. *nécropsie*)
necrosadísm *s. n.* necrofilie (1). (< fr. *nécrosadisme*)
necrospermíe *s. f.* prezența în sperma a spermatozoizilor morți. (< fr. *nécrospermie*)
necrótic, -ă *adj.* referitor la necroză; necrozant. (< fr., engl. *nécrotique*)
necrotomíe *s. f.* îndepărtare chirurgicală a unui țesut osos necrozat; necropsie. (< fr. *nécrotomie*)

necrotróf, -ă *adj.* (despre microorganisme) care continuă să se hrănească în interiorul celulelor necrozate. (< fr. *nécrotrophe*)
necrozá *vb.* **I.** *tr.* a produce necroză. **II.** *refl.* (despre ţesuturi, organe) a fi atins de necroză. (< fr. *nécroser*)
necrozánt, -ă *adj.* care provoacă nevroză. (< fr. *nécrosant*)
necróză[1] *s. f.* distrugere a celulelor unei porţiuni de ţesut ori organ viu. (< fr. *nécrose*)
-necróză[2] v. necr(o)-.
nectár *s. n.* **1.** (*mit. gr.*) băutură a zeilor, despre care se credea că face nemuritor pe cel care o gustă. **2.** suc dulce secretat de unele glande ale florilor. **3.** (*fig.*) băutură fermentată; licoare. (< fr., lat. *nectar*, gr. *nektar*, germ. *Nektar*)
NECTARI- *elem.* „nectar". (< fr. *nectari-*, cf. lat. *nectar*, gr. *nektar*)
nectárie *s. f.* glandă vegetală nectariferă. (< fr. *nectaire*)
nectarifér, -ă *adj.* (despre plante, glande) care secretă nectar (2). (< fr. *nectarifère*)
nectarínă *s. f.* varietate de piersici cu pieliţa fără puf. (< fr. *nectarine*)
nectariníide *s. f. pl.* familie de păsări mai mici decât o nucă, cu luciri metalice, care se hrănesc cu nectar. (< germ. *Nektariniiden*)
néctic, -ă *adj.* (*biol.*) care are proprietatea de a pluti. (< fr. *nectique*)
nectón *s. n.* biocenoza organismelor care înoată liber în apele pelagice. (< fr. *necton*)
nedecapotábil, -ă *adj.* (despre autovehicule) cu capotă care nu se poate ridica. (< ne- + decapotabil)
nedefinít, -ă *adj.* **1.** indefinit; vag. • (*gram.;* despre articole, adjective, pronume, numerale) nehotărât. **2.** (*mat.*) *integrală ~ă* = funcţie a cărei derivată este funcţia dată. (după fr. *indéfini*)
nedelicatéţe *s. f.* indelicateţe. (< ne- + delicateţe)
nedémn, -ă *adj.* **1.** care nu este demn; nevrednic. **2.** dezonorant. (după fr. *indigne*)
nedetermináre *s. f.* incertitudine, imprecizie. • (*mat.*) lipsă de determinare a valorii unei mărimi. (< ne- + determinare)
nedeterminát, -ă *adj.* care nu este determinat; nedefinit. ◊ (*mat.*) *ecuaţie ~ă* = ecuaţie de gradul întâi cu o necunoscută, care admite o mulţime infinită de soluţii. (< ne- + determinat)
nediseminăre *s. f.* nerăspândire; neproliferare. (< ne- + diseminare)
neerlandéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din ćările de Jos. • (s. f.) limbă germanică vorbită în aceste ţări. (< fr. *néerlandais*)
neesenţiál, -ă *adj.* care nu constituie partea cea mai importantă a unui lucru; care nu este esenţial. (după engl. *non-essential*)
neetanşeitáte *s. f.* lipsă de etanşeitate. (după fr. *non-étanchéité*)
neeuclidián, -ă *adj.* (despre geometrie) care infirmă postulatul lui Euclid. (după fr. *non-euclidien*)
nefalísm *s. n.* abstinenţă totală de la orice băutură alcoolică. (< fr. *néphalisme*)
nefalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al nefalismului. (< fr. *néphaliste*)
nefást, -ă *adj.* **1.** (la romani) oprit de legile divine. ◊ *zile ~e* = zile despre care romanii credeau că aduc nenoroc. **3.** aducător de nenorocire; fatal, funest. (< fr. *néfaste*, lat. *nefastus*)
nefavorábil, -ă *adj.* care este în dezavantajul cuiva; potrivnic; defavorabil. (< ne- + favorabil)
néfă *s. f.* navă (3); spaţiu între două rânduri de coloane, într-o biserică. (< fr. *nef*)
NEFEL(O)-/NEFO-, -néfă *elem.* „nor, nebulozitate", „emulsie". (< fr. *néphél/o/-, népho-, -nèphe*, cf. gr. *nephele, nephos*)
nefelín *s. n.* alumosilicat natural de sodiu. (< fr. *néphéline*)
nefelinóză *s. f.* pneumocolioză cauzată de inhalarea unor compuşi de nefelin. (< fr. *néphélinose*)
nefelíon *s. n.* uşoară opacitate a corneei; albeaţă. (< fr. *néphélion*)
nefelomanţíe *s. f.* pretinsă artă de a ghici prin observarea norilor. (< fr. *néphélomancie*)
nefelometríe *s. f.* procedeu de analiză constând în a măsura concentraţia unei emulsii, comparându-i trans-parenţa cu o preparaţie etalon. (< fr. *néphélémétrie*)
nefelométru *s. n.* aparat folosit în nefelometrie. (< fr. *néphélomètre*)
neferós, -oásă *adj.* **1.** care nu conţine fier. **2.** (despre industrie) care extrage şi prelucrează materiale neferoase (1). (< ne- + feros)
néflă *s. f.* carte de joc de mică valoare. (< fr. *nèfle*)
neflexíbil, -ă *adj.* inflexibil. • (despre cuvinte) lipsit de flexiune. (după fr. *inflexible*)
NEFO- v. nefel(o)-.
nefográf *s. n.* aparat pentru fotografierea electrică a norilor. (< engl. *nephograph*)
nefográmă *s. f.* imagine obţinută la nefograf. (< engl. *nephogram*)
nefología *s. f.* ramură a meteorologiei care tratează despre nori. (< engl. *nephology*)
nefométru *s. n.* instrument meteorologic cu care se măsoară nebulozitatea. (< germ. *Nephometer*)
nefoscóp *s. n.* instrument pentru măsurarea nebulozităţii, înălţimii şi vitezei de deplasare a norilor. (< fr. *néphoscope*)
NEFR(O)- *elem.* „rinichi". (< fr. *néphr/o/*, cf. gr. *nephros*)
nefralgíe *s. f.* durere de rinichi. (< fr. *néphralgie*)
nefrectomíe *s. f.* ablaţie a unui rinichi. (< fr. *néphrectomie*)
nefrétic, -ă *adj., s. n.* nefritic (II). (< fr. *néphrétique*)
nefrídie *s. f.* organ excretor la nevertebratele inferioare. (< fr. *néphridie*)
nefrít *s. n.* silicat natural de magneziu, calciu şi fier, compact, verzui, piatră semipreţioasă. (< fr. *néphrite*)
nefrită *s. f.* inflamaţie a rinichilor. (< fr. *néphrite*)
nefrític, -ă I. *adj., s. m. f.* (suferind) de rinichi; renal. **II.** *adj., s. n.* (medicament) folosit în bolile de rinichi; nefretic. (< fr. *néphrétique*, lat. *nephriticus*)
nefroangioscleróză *s. f.* angioscleroză renală. (< fr. *néphro-angiosclerose*)
nefrocalcinóză *s. f.* infiltraţie de calcar difuză a parenchimului renal. (< fr. *néphrocalcinose*)
nefrocél *s. n.* hernie a rinichiului. (< fr. *néphrocèle*)
nefrodistrofíe *s. f.* leziune degenerativă a rinichilor. (< engl. *nephrodystrophy*)
nefroepitelióm *s. n.* epiteliom primitiv al rinichiului. (< fr. *néphro-epithéliome*)
nefrogén, -ă *adj.* **1.** care produce ţesut renal. **2.** de origine renală. (< fr. *néphrogène*)
nefrografíe *s. f.* radiografie a rinichiului, cu o substanţă de contrast. (< fr. *néphrographie*)
nefrográmă *s. f.* imagine a parenchinului renal prin nefrografie. (< fr. *néphrogramme*)
nefroid, -ă I. *adj.* în formă de rinichi. **II.** *s. f.* curbă plană având aproximativ conturul aparent al rinichilor. (< nefro- + -oid)
nefrolít *s. n.* calcul (II) renal. (< fr. *néphrolithe*)
nefrolitiáză *s. f.* litiază renală. (< fr. *néphrolithiase*)
nefrolitotomíe *s. f.* incizie a rinichiului pentru extragerea calculilor din bazinet. (< fr. *néphrolithotomie*)
nefrológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în nefrologie. (< fr. *néphrologue*)
nefrológic, -ă *adj.* referitor la nefrologie. (< fr. *né-phrologique*)
nefrología *s. f.* ramură a medicinei care se ocupă cu studiul rinichilor. (< fr. *néphrologie*)
nefromegalíe *s. f.* hipertrofie a rinichiului. (< fr. *néphro-mégalie*)
nefrón *s. m.* unitate morfofuncţională a rinichiului. (< fr. *néphron*)
nefropát, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de o nefropatie. (< fr. *néphropathe*)
nefropatíe *s. f.* denumire generică a bolilor de rinichi. (< fr. *néphropathie*)
nefropexíe *s. f.* fixare chirurgicală a unui rinichi deplasat. (< fr. *néphropexie*)
nefroplegíe *s. f.* suprimare a excreţiei renale. (< fr. *néphroplégie*)

nefroptóză *s. f.* deplasare în jos, patologică, a rinichiului. (< fr. *néphroptôse*)
nefrorafíe *s. f.* sutură a unui rinichi. (< fr. *néphrorrhaphie*)
nefroragíe *s. f.* hemoragie de origine renală. (< fr. *né-phrorragie*)
nefrosclerótic, -ă *adj.* referitor la nefroscleroză. (< fr. *néphrosclérotique*)
nefroscleróză *s. f.* scleroză renală. (< fr. *néphrosclérose*)
nefroscóp *s. n.* endoscop care se introduce în vezica urinară. (< nefro- + -scop)
nefrostomíe *s. f.* intervenție chirurgicală care stabilește devierea spre exterior a urinei din cavitățile renale. (< fr. *néphrostomie*)
nefrótic, -ă *adj.* de natura nefrozei. (< fr. *néphrotique*)
nefrotomíe *s. f.* incizie a rinichiului (pentru îndepărtarea calculilor) (< fr. *néphrotomie*)
nefrotomografíe *s. f.* tomografie a rinichilor cu ajutorul unei substanțe de contrast. (< nefro- + tomografie)
nefrózã *s. f.* afecțiune degenerativă a rinichiului. (< fr. *néphrose*)
nefuncționál, -ă *adj.* care nu funcționează. (< ne- + funcțional)
negá *vb. tr.* a nu recunoaște (ceva); a tăgădui, a contesta. • a dezminți. (< lat. *negare*)
negábil, -ă *adj.* care poate fi negat. (< it. *negabile*)
negatív, -ă **I.** *adj.* **1.** care neagă, tăgăduiește ceva. **2.** care reprezintă o negație. • (*log.;* despre judecăți) care enunță lipsa apartenenței însușirii exprimate de predicat la obiectul exprimat de subiect. • ostil progresului; distructiv. **3.** (despre numere) mai mic decât zero. **II.** *s. n.* **1.** imagine obținută pe un material fotosensibil, prin redarea inversată a tonurilor și a laturilor subiectului fotografiat. **2.** (*poligr.*) literă albă pe fond închis. (< fr. *négatif*, lat. *negativus*, germ. *negativ*)
negativá *vb. tr.* a încărca, a polariza cu electricitate negativă. (< negativ)
negativísm *s. n.* **1.** atitudine de negare, de refuz. **2.** simptom psihic constând în a se împotrivi la orice solicitare din exterior. (< fr. *négativisme*)
negativíst, -ă **I.** *adj.* referitor la negativism, propriu negativismului. **II.** *s. m. f.* cel care manifestă negativism. (< fr. *négativiste*)
negativitáte *s. f.* **1.** însușirea de a fi negativ. • (*fil.*) principiu, funcție a negației care se exercită ca tendință imanentă a contradicției spre autodepășire și autodezvoltare. **2.** însușire a unui corp încărcat cu electricitate negativă. (< fr. *négativité*)
negativizá *vb. tr.* a da un caracter negativ. (< fr. *négativiser*)
negatón/negatrón *s. m.* (*rar*) electron. (< fr. *négaton*, germ. *Negatron*)
negatónic, -ă *adj.* referitor la negaton. (< fr. *négatonique*)
negatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care neagă, care contestă. (< fr. *négateur*)
negatoscóp *s. n.* ecran luminos pentru examinarea prin transparență a negativelor radiografice. (< fr. *négatoscope*)
negatrón *s. m.* v. negaton.
negație *s. f.* **1.** negare. • judecată, propoziție care neagă ceva. • semn grafic care arată o negație (în logică sau matematică). • cuvânt care dă un sens negativ unei propoziții. **2.** categorie a dialecticii care reflectă trecerea de la o calitate la alta, înlăturarea vechiului și afirmarea noului, unitatea dintre continuu și discontinuu în procesul dezvoltării. **o** *negarea ~i* = principiu fundamental al dialecticii potrivit căruia dezvoltarea este înțeleasă ca un proces continuu de înnoire, de negare și preluare selectivă a vechiului. **3.** anulare a repartizării unui absolvent al învățământului superior în vederea angajării pe alt post. (< fr. *negation*, lat. *negatio*)
negentropíe *s. f.* entropie negativă. (< fr. *négentropie*)
neglijá *vb.* **I.** *tr.* a nu avea grijă de cineva sau ceva; a omite. **II.** *refl.* a nu avea grijă de propria sa persoană. (< fr. *négliger*, lat. *negligere*)
neglijábil, -ă *adj.* care poate fi neglijat; (*p. ext.*) neînsemnat. (< fr. *négligeable*)
neglijént, -ă *adj.* dezordonat, neîngrijit; delăsător, indolent. • care denotă lipsă de grijă, de interes. (< fr. *négligent*)
neglijénță *s. f.* faptul de a fi neglijent; nepăsare. • lipsă de grijă, de preocupare. • (*jur.*) culpă constând în atitudinea cuiva care nu prevede consecințele păgubitoare ale faptelor sale. (< fr. *négligence*)
neglijéu *s. n.* îmbrăcăminte feminină comodă de casă (dimineața). (< fr. *négligé*)
negociá *vb. tr.* **1.** a trata încheierea unei convenții; a discuta pentru a ajunge la o înțelegere. • a mijloci o afacere, o căsătorie. **2.** a vinde și a cumpăra efecte publice; a converti o hârtie de valoare în bani. (< fr. *négocier*)
negociábil, -ă *adj.* care poate fi negociat. (< fr. *négociable*)
negociabilitáte *s. f.* însușirea de a fi negociabil. (< fr. *négociabilité*)
negociátor, -oáre *s. m. f.* cel care negociază. (< fr. *négociateur*, lat. *negotiator*)
negociére *s. f.* **1.** acțiunea de a negocia. • (*pl.*) tratative. **o** *~ri diplomatice* = tratative duse în vederea încheierii unor convenții internaționale. **2.** cumpărare, vânzare. (< negocia)
negrésă *s. f.* **1.** femeie aparținând rasei negre. **2.** prăjitură de ciocolată acoperită cu cremă. (< fr. *négresse*)
negríd, -ă *adj., s. m. f.* negroid. (< germ. *negrid, Negride*)
negriér *s. n.* navă care servea la transportul sclavilor negri. (< fr. *négrier*)
negrílă *s. f.* rasă umană de talie foarte mică, cu pigmentație brun-gălbuie, în pădurile din Congo și Zair; pigmei. (< fr. *négrille*)
negríto *s. m.* pigmei din sud-estul Asiei, aparținând rasei negrid-australide. (< fr. *négrito*)
negritúdine *s. f.* ansamblu de cercetare, fel de a gândi și a simți propriu rasei negre. (< fr. *négritude*, engl. *negritude*)
négro-africán, -ă *adj.* referitor la negrii din Africa. (< fr. *négro-africain*)
négro-americán, -ă *adj.* referitor la negrii din Ame-rica. (< fr. *négro-américain*)
negrofíl, -ă *adj., s. m. f.* prieten, simpatizant al negrilor. (< fr. *négrophile*)
negroíd, -ă *adj., s. m. f.* (om) care aparține rasei negre; negrid. (< fr. *négroïde*)
negro spiritual /négrău spirituél/ *s. n.* cântec religios de inspirație creștină al negrilor din America. (< engl. *negro-spiritual*)
negús *s. m.* **1.** titlu dat suveranilor Etiopiei. **2.** produs de panificație în forma unui băț, cu mult mac pe deasupra. (< fr. *négus*, germ. *Negus*)
neguvernamentál, -ă *adj.* care nu aparține, nu repre-zintă un guvern. (după fr. *non-gouvernamental*)
neimpozábil, -ă *adj.* asupra căruia, prin lege, nu se pune impozit. (< ne- + impozabil)
neinerțiál, -ă *adj.* (*fiz.;* despre sisteme) aflat în mișcare accelerată. (< ne- + inerțial)
neinflamábil, -ă *adj.* care nu se aprinde (ușor). (< ne- + inflamabil)
neintervénție *s. f.* atitudine care nu intervine în afacerile altora; nonintervenție, neamestec. (după fr. *non-intervention*)
neinterveționíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al atitudinii, al politicii de neintervenție. (după fr. *non-interventionniste*)
NEMAT(O)-, -némă *elem.* „filament, fir". (< fr. *némat/o/-, -nème*, cf. gr. *nema, -tos*)
nematelmínți *s. m. pl.* încrengătură de viermi cilindrici, neîmpărțiți în segmente: clasa nematozilor. (< fr. *némathelminthes*)
nemátic, -ă *adj.* (despre materie) în stare mezomorfă. (< fr. *nématique*)
nematoblást *s. n.* plastidă filiformă din citoplasmă. (< fr. *nématoblaste*)
nematocaúl, -ă *adj.* cu tulpină filamentoasă. (< lat. *nematocaulis*)
nematocíst *s. n.* organ urzicant la celenterate. (< fr. *nématocyste*)
nematofíl, -ă *adj.* cu frunze filamentoase. (< lat. *nematophyllus*)

nematózi *s. m. pl.* clasă de viermi paraziți nematelminți, filiformi, care au în partea din față o gură aparentă. (< fr. *nématodes*)
-némă v. n e m a t (o) - .
neméice *adj. pl. (ant.) jocuri ~* = sărbătoare la greci care avea loc din doi în doi ani, constând din întreceri atletice, lupte, alergări de care etc. (cf. gr. *nemeaios* < *Nemeia* n. pr.)
nemertíni *s. m. pl.* viermi cilindrici. (< germ. *Nemertinen*)
-nemíe *elem.* „răspândire". (< fr. *-némie*, cf. gr. *nemein*, a distribui)
nemorál, -ă *adj.* (despre plante) care crește în păduri. (< fr. *némoral*, lat. *nemoralis*)
nemotivát, -ă *adj.* care nu are sau nu-și găsește motivare. (după fr. *non-motivé*)
nénie *s. f.* (*ant.*) cântec funebru, bocet la romani. (< fr. *nénie*, lat. *nenia*, plângere)
nenufár *s. m.* (*livr.*) nufăr. (< fr. *nénuphar*)
NEO- *elem.* „nou", „recent". (< fr. *néo-*, cf. gr. *neos*)
neoanacreóntic, -ă *adj.* referitor la neoanacreontism. (< fr. *néo-anacréontique*)
neoanacreontísm *s. n.* revenire, la sfârșitul sec. XVIII, la stilul și temele anacreontice tradiționale. (< fr. *néo-anacréontisme*)
neoanarhísm *s. n.* curent politic care reia și actualizează unele teze ale vechiului anarhism. (< neo- + anarhism)
neoantróp *s. m.* tip uman fosil; homo sapiens. (< germ. *Neanthropus*)
neoarbitráj *s. n.* tendință de extindere a arbitrajului și asupra diferendelor de ordin politic, nerezolvate pe calea tratativelor diplomatice. (< neo- + arbitraj)
neoaristotelísm *s. n.* denumire dată aristotelismului Renașterii, opus celui scolastic. (< fr. *néo-aristotélisme*)
neoartróză *s. f.* articulație interosoasă artificială. (după fr. *néarthrose*)
neobaróc, -ă I. *adj.* care aparține unui stil succesor barocului. **II.** *s. n.* curent și stil artistic de la începutul sec. XIX, care încearcă să reînvie barocul. (< fr. *néobaroque*)
neobiocenóză *s. f.* ipoteză potrivit căreia viața ar fi apărut de mai multe ori pe Pământ. (< neo- + biocenoză)
neoblást *s. n.* celulă de tip endocrin rămasă în unele țesuturi epiteliate, din care se pot diferenția din nou celulele specializate ale țesutului respectiv. (< neo- + -blast)
neoburghezíe *s. f.* noua burghezie, formată în condițiile economiei de piață. (< neo- + burghezie)
neocaledoníán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Noua-Caledonie (Melanezia). (< fr. *néo-calédonien*)
neocapitalísm *s. n.* stadiu recent al capitalismului, ca-racterizat prin intervenția mărită a statului în economie, progresiva concentrare a societăților pe acțiuni și dezvoltarea unei societăți de consum. (< fr. *néocapitalisme*)
neocapitalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neocapitalismului. (< fr. *néocapitaliste*)
neocathársis *s. n.* metodă psihanalitică prin care se provoacă conștientizarea relațiilor din copilărie ale bolnavului, obținându-se astfel descărcarea unor tensiuni. (< fr. *néo-catharsis*)
neocatólic, -ă *adj.* referitor la neocatolicism. (< fr. *néo-catholique*)
neocatolicísm *s. n.* doctrină a catolicismului, „moderni-zată" prin introducerea unor teze menite să apropie și să adapteze vechile principii și teorii ale catolicismului. (< fr. *néo-catholicisme*)
neocéltic, -ă *adj.* (despre unele limbi moderne) derivat din limbi celtice. (< fr. *néo-celtique*)
neocerebél *s. n.* parte recentă filogenetic a cerebelului. (< neo- + cerebel)
neocit *s. n.* celulă de formație recentă. (< fr. *néocyte*)
neocitemíe *s. f.* prezența neocitelor în sânge. (< fr. *néocytémie*)
neoclásic, -ă *adj.* referitor la neoclasicism. **o** *stil ~* = stil care are ca model arta și arhitectura clasică. (< fr. *néo-classique*)
neoclasicísm *s. n.* **1.** curent în artă, literatură și arhitectură care reînvie anumite trăsături ale clasicismului. **2.** tendință de reîntoarcere la principiile și formele muzicii (pre)clasice. (< fr. *néo-classicisme*)
neocolonialísm *s. n.* politică prin care cercurile imperialiste încearcă să se adapteze la condițiile create de prăbușirea sistemului colonial, recurgând la forme și metode noi, mai rafinate. (< fr. *néo-colonialisme*)
neocolonialíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neocolonialismului. (< fr. *néo-colonialiste*)
neocomián, -ă *adj., s. n.* (din) denumirea veche a cretacicului inferior. (< fr. *néocomien*)
neocomunísm *s. n.* mișcare politică ce-și propune să reînvie ideologia și practicile comuniste. (< neo- + comunism)
neocomuníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neocomunismului. (< neocomun/ism/ + *-ist*)
neoconfucianísm *s. n.* curent filosofic apărut în China în sec. X-XII, care cuprinde două tendințe opuse, materialistă și idealistă, ambele invocând paternitatea lui Confucius. (< fr. *néo-confucianisme*)
neoconfacianíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neoconfucianism. (< fr. *néo-confucianiste*)
neocór *s. m.* **1.** păzitor al unui templu în Grecia antică. **2.** cetate care avea sub oblăduirea sa un templu al unei divinități însemnate sau al cultului imperial. **3.** preot administrator al unui sanctuar (la catolici). (< fr. *néocore*, gr. *neokoros*)
neocórtex *s. n.* formațiunea cea mai recentă a cortexului cerebral. (< fr. *néo-cortex*)
neocotíl *s. n.* cavitte cotiledoniană în luxația congenitală a șoldului. (< neo- + cotil)
neocrític, -ă *adj.* neocriticist. (< fr. *néo-critique*)
neocriticísm *s. n.* orientare filosofică franceză, inspirată de criticismul kantian. (< fr. *néo-criticisme*)
neocriticíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neocriticismului; neocritic. (< fr. *néo-criticiste*)
neodamód *s. m.* (*ant.*) nume dat în Sparta iloților liberați și descendenților lor. (< fr. *neódamode*, gr. *neodamodes*)
neodarwinísm *s. n.* orientare evoluționistă în biologie care recunoaște drept „mecanisme" ale evoluției mutația și selecția, respingând intervenția directă a factorilor de mediu și ereditatea caracterelor dobândite. (< fr. *néodarwinisme*)
neodarwiníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neodarwinismului. (< fr. *néodarwiniste*)
neodevoníán, -ă *adj., s. n.* (din) epoca recentă a devonianului. (< fr. *néodévonien*)
neodictatúră *s. f.* formă nouă de dictatură. (< neo- + dictatură)
neodím *s. n.* element chimic din grupa lantanidelor. (< fr. *néodyme*)
neoecologíe *s. f.* ramură a ecologiei care studiază ecosistemele recente. (< fr. *néoécologie*)
neoendemísm *s. n.* endemism de dată recentă. (< fr. *néoendémisme*)
neoexpresiomísm *s. n.* curent recent în pictura europeană și americană, caracterizat prin reprezentarea obiectelor în culori vii armonioase. (< fr. *néo-expresionnisme*)
neofalínă *s. f.* produs rezultat din distilarea petrolului, cu calități asemănătoare celor ale benzinei. (< fr. *néophaline*)
neofascísm *s. n.* mișcare politică și ideologică reacționară de extremă dreaptă din lumea contemporană, care reia doctrina și metodele fascismului. (< fr. *néo-fascisme*)
neofascíst, -ă *adj., s. m. f.* (partizan) al neofascismului. (< fr. *néo-fasciste*)
neoficiál, -ă *adj.* care nu este oficial, cu caracter particular. (< ne- + oficial)
neofil, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care manifestă neofilie. (< fr. *neofilo*)
neofilíe *s. f.* tendință, dorință pentru tot ce este nou. (< it. *neofilia*)
neofít, -ă *s. m. f.* cel convertit recent la o religie; (*p. ext.*) cel care a aderat de curând la o doctrină, la un partid. etc.; începător. (< fr. *néophyte*, lat. *neophytus*, gr. *neophytos*)
neofítă *s. f.* plantă răspândită recent de om. (< fr. *néophyte*)
neofobíe *s. f.* fobie față de tot ceea ce este nou. (< fr. *néophobie*)

neoformáție *s. f.* **1.** neoplazie. **2.** (*geol.*) acumulare (locală) care poate apărea în diferiți constituenți ai solului. (< fr. *néoformation*)

neofreudísm /-froi-/ *s. n.* totalitatea noilor curente psihanalitice care, renunțând la tezele lui Freud, acceptă importanța factorilor sociali și culturali în geneza nevrozelor; neopsihanaliză. (< fr. *néo-freudisme*)

neogaullíst, -ă /-go-list/ *adj., s. m. f.* (adept) al unei politici care se întoarce la doctrina generalului de Gaulle. (< fr. *néogaulliste*)

neogén, -ă *adj., s. n.* (din) a doua perioadă a neozoicului. (< fr. *néogène*)

neogenéză *s. f.* (*anat.*) formare a unui nou organ. (< fr. *néogenèse*)

neoglaciár *s. n.* fază de răcire a climei ca urmare a reactivării ghețarilor în regiunile alpine. (< neo- + glaciar)

neoglicogenéză *s. f.* formare de glucoză din proteine sau lipide. (< fr. *néoglycogenèse*)

neogótic, -ă *adj. stil* ~ (și *s. n.*) = stil modern în arhitectura și arta decorativă europeană, inspirat din stilul gotic. (< fr. *néogothique*)

neogramátic, -ă **I.** *adj. școală ~ă* = curent lingvistic care susține principiul regularității absolute a schimbărilor fonetice, analogia ca factor principal în crearea formelor noi și necesitatea studierii limbilor moderne și a dialectelor lor. **II.** *s. m. f.* adept al acestei școli. (după fr. *néo-gramairien*, germ. *Junggrammatiker*)

neogréc, -eácă *adj.* referitor la Grecia modernă. • (*s. f.*) limba greacă modernă (din sec. XVI până astăzi). (< fr. *néo-grec*)

neoguelfísm /-ghel-/ *s. n.* politică a democraților creștini în ajunul revoluțiilor naționale din 1848-1849 din Italia. (< it. *neoguelfismo*)

neohegelián, -ă /-ghe-/ *adj., s. m. f.* (adept) al neohegelianismului. (< fr. *néo-hégélien*)

neohegelianísm *s. n.* curent filosofic contemporan apărut în Anglia, care stimulează studiul filosofiei lui Hegel, dar preia din aceasta laturile ce țin de sistemul său idealist, interpretându-le în spirit subiectivist. (< fr. *néo-hégélianisme*)

neoherbartianísm *s. n.* mișcare pedagogică, de la începutul sec. XX, care încearcă să revitalizeze herbartianismul prin renunțare la unele teze. (< neo- + herbartianism)

neohipocratísm *s. n.* curent în medicina contemporană care preconizează întoarcerea la principiile lui Hipocrat. (< fr. *néo-hippocratisme*)

neoídă *s. f.* curbă plană dintr-o curbă dată cu ajutorul unui punct fix și al unei secante care se rotește sprijinindu-se pe punctul fix.

neoimpresionísm *s. n.* direcție modernistă în pictură care, recurgând la culorile complementare, aplică procedeul contrastului simultan în vederea obținerii unei forme distincte. (< fr. *néo-impresionnisme*)

neoimpresionist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neoimpresionismului. (< fr. *néo-impressionniste*)

neojunimísm *s. n.* școală estetică, inițiată de Mihail Dragomirescu, care reactualizează principiile junimiste. (< neo- + junimism)

neojunimíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neojunimismului. (< neo- + junimist)

neokantián, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neokantianismului. (< fr. *néo-kantien*)

neokantianísm *s. n.* orientare în filosofia contemporană care preia în special interpretarea kantiană a conceptelor de obiectivitate și metodă, căutând să asimileze noile rezultate ale științelor în perspectiva unei reedificări a logicii și a teoriei cunoașterii pe bazele idealismului. (< germ. *Neukantianismus*, după fr. *néo-kantisme*)

neokeynesism *s. n.* ansamblu de teorii economice care încearcă o adaptare sau o corectare a keynesismului, în scopul transformării acestuia într-un instrument de combatere a crizelor inflaționiste. (< fr. *néo-keynésisme*)

neolamarckísm *s. n.* orientare în biologie care explică evoluția ca rezultat al activității fiziologice a organismului în procesul de adaptare la mediu și al transmiterii ereditare a caracterelor dobândite, fără intervenția selecției naturale. (< fr. *néo-lamarckisme*)

neolamarckíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neolamarckismului. (< fr. *néo-lamarckiste*)

neolatín, -ă *adj.* care are la bază limba latină; romanic; (despre popoare) de origine latină. (< fr. *néo-latin*)

neolatinísm *s. n.* mișcare culturală și politică din România din prima jumătate a sec. XIX, care urmărea să dovedească, lingvistic, originea latină a poporului român. (< neo- + latinism)

neolatiníst, -ă *s. m. f.* specialist în cultura neolatină; romanist. (< it. *neolatinista*)

neoliberál, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neoliberalismului. (< neo- + liberal)

neoliberalísm *s. n.* curent în economia politică contemporană care, formal, critică intervenția statului în economie și se declară împotriva monopolurilor, dar care teoretizează de fapt necesitatea unor forme ale capitalului monopolist de stat. (< fr. *néolibéralisme*)

neolingvíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neolingvisticii. (< it. *neolinguista*)

neolingvístic, -ă **I.** *adj.* referitor la neolingvistică. **II.** *s. f.* curent lingvistic care se întemeiază pe concepțiile idealiste ale romanistului german Vossler și pe ideile geografiei lingvistice. (< it. *neolinguistico*, /II/ *neolinguistica*)

neolític, -ă *adj., s. n.* (din) perioada comunei primitive, între mezolitic și epoca metalelor, caracterizată prin folosirea uneltelor de piatră lustruită și de bronz, prin apariția agriculturii, a creșterii vitelor și a olăriei. (< fr. *néolithique*)

neológ *s. m.* (*rar*) cel care folosește frecvent neologisme. (< fr. *néologue*)

neológic, -ă *adj.* referitor la neologisme, neologistic. (< fr. *néologique*)

neologísm *s. n.* cuvânt nou, împrumutat dintr-o limbă străină sau creat prin mijloace proprii în limba respectivă; (*p. restr.*) împrumut lexical recent. • accepție nouă a unui cuvânt. (< fr. *néologisme*)

neologismomanie *s. f.* mania de a folosi neologisme în mod exagerat. (< neologism + -manie[2])

neologístic, -ă *adj.* neologic. (< germ. *neologistisch*)

neologizá *vb. tr.* a utiliza, a inventa neologisme, a da (stilului) un aspect voit neologic. (< fr. *néologiser*)

neologizánt, -ă *adj.* cu caracter, cu aspect voit neologic. (< neologiza + -ant)

neomalthusián, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neomalthusianismului; neomaltusianist. (< fr. *néo-malthusien*)

neomalthusianísm *s. m.* doctrină burgheză contemporană care reia teoria lui Malthus a pretinsei suprapopulări a globului, propunând soluții de exterminare în masă a populației. (< fr. *néo-malthusianisme*)

neomalthusianíst, -ă *adj., s. m. f.* neomalthusian. (< fr. *néo-malthusianiste*)

neomarginalísm *s. n.* denumire dată concepțiilor contemporane rezultate în urma falimentului economiei politice neoclasice. (< neo- + marginalism)

neomarxíst, -ă *adj., s. m. f.* noul marxist. (< neo- + marxist)

neomembránă *s. f.* (*anat.*) membrană de formație nouă. (< fr. *néomembrane*)

neomicínă *s. f.* antibiotic din produsele metabolismului unor ciuperci, cu acțiune comparabilă cu a streptomicinei. (< fr. *néomycine*)

neomórf, -ă *adj.* (*biol.*; despre caractere morfologice) apărut recent. (< fr. *néomorphe*)

neomorfísm *s. n.* (*biol.*) apariție a unor noi formații care modifică forma vechiului organ. (< fr. *néomorphisme*)

neomorfogén, -ă *adj.* (despre factori) care produce neomorfoză. (< fr. *néomorphogène*)

neomorfóză *s. f.* regenare a unui țesut sau organ distrus într-o formă nouă. (< fr. *néomorphose*)

neón[1] *s. n.* **1.** gaz inert care nu arde, incolor și inodor, folosit la umplerea tuburilor luminoase. **2.** iluminare cu tuburi fluorescente; tubul propriu-zis. (< fr. *néon*)

néon[2] *s. n.* unul dintre cei mai frumoși și răspândiți pești de acvariu, robust, foarte sociabil de talie mică.

neonatál, -ă *adj.* referitor la nou-născuți. (< fr. *néonatal*)
neonatalóg *s. m.* medic specialist în neonatologie. (după engl. *neonatologist*)
neonatalogie *s. f.* disciplină medicală care se ocupă cu studiul noilor-născuți. (< fr. *néonatalogie*)
neonazísm *s. n.* curent politic care încearcă să reînvie nazismul. (< fr. *néonazisme*, it. *neonazismo*)
neonazíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neonazismului. (< fr. *néonaziste*, it. *neonazista*)
neonomenclatúră *s. f. (peior)* categorie privilegiată a vârfurilor politice apărută după 1989. (< neo- + nomenclatură)
neonomenclaturíst, -ă *adj., s. m. f.* nomenclaturist de după decembrie 1989. (< neo- + nomenclaturist)
neoortodoxíe *s. f.* mișcare teologică protestantă care reînvie doctrinele tradiționale. (< engl. *neoorthodoxy*)
neopitagoricián, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neopitagorismului. (< fr. *néo-pythagoricien*)
neopitagorísm *s. n.* curent filosofic de origine alexan-drină care a reactualizat pitagorismul, îmbinându-l cu platonismul și accentuând tendințele sale mistice. (< fr. *néo-pythagorisme*)
neopitéc *s. m.* specie de maimuță fosilă de la începutul erei terțiare. (< fr. *néopithèque*)
neoplásm *s. n.* cancer (1). (< fr. *néoplasme*)
neoplasticísm *s. n.* variantă a abstracționismului, carac-terizată printr-un geometrism în care liniile și planurile de culoare se întretaie în unghi drept și prin folosirea unei game cromatice limitate la albastru, galben și roșu. (< fr. *néo-plasticisme*)
neoplastíe *s. f.* refacere, prin autoplastie, a unui țesut distrus. (< fr. *néoplastie*)
neoplatónic, -ă *adj., s. m. f.* neoplatonician. (< fr. *néo-platonique*)
neoplatonician, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neoplato-nismului; neoplatonic. (< fr. *néo-platonicien*)
neoplatonísm *s. n.* doctrină filosofică care, reunind într-o viziune originală idealismul platonician cu idei pitagoreice, stoice și cu misticismul oriental, proclamă ideea creării lumii prin „emanația" din divinitate și pe aceea a cunoașterii prin extaz mistic. (< fr. *néo-plato-nisme*)
neoplázic, -ă *adj.* de neoplasm sau neoplazie. (< fr. *néoplasique*)
neoplazíe *s. f.* proces patologic de formare a unui țesut nou tumoral; neoformație (1). (< fr. *néoplasie*)
neopozábil, -ă *adj.* inopozabil. (după fr. *non-oppo- sable*)
neopozitivísm *s. n.* curent filosofic contemporan care acordă o atenție deosebită cunoașterii raționale și logicii, precum și analizei logice a limbajului științei. (< fr. *néopositivisme*)
neopozitivíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neopozitivismului. (< fr. *néopositiviste*)
neopragmatísm *s. n.* denumire a pragmatismului contemporan. (< fr. *néo-pragmatisme*)
neoprén *s. n.* cauciuc sintetic termoplastic, obținut prin polimerizare. (< fr. *néoprène*)
neoprotecționísm *s. n.* diferite măsuri protecționiste luate de statele industrializate, care nu vor să admită că aplică, sub multiple și variate forme, cel mai extins protecționism. (< neo- + protecționism)
neopsihanalíză *s. f.* neofreudism. (< neo- + psihanaliză)
neorámă *s. f.* reprezentare interioară panoramică pe o suprafață cilindrică, cel ce privește fiind situat în centrul cilindrului. (< fr. *néo-rama*)
neoraționalísm *s. n.* curent filosofic antipozitivist, care încearcă să integreze, în mod coerent, luarea în considerare a factorului subiectiv al cunoașterii într-o concepție realistă ce consideră că teoria este subordonată obiectului, existent independent de subiect și pe care izbutește să-l exprime. (< fr. *néo-rationalisme*)
neoraționalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neorație- nalismului. (< neorațional/ism/ + *-ist*)
neorealísm *s. n.* **1.** curent în filosofia contemporană care identifică conștiința cu existența, redusă la un complex de senzații independente. **2.** doctrină literară sau artistică inspirată din realism. • mișcare artistică în cinematografia italiană contemporană, care se manifestă printr-o tendință de apropiere de problemele sociale, de viața cotidiană a oamenilor obișnuiți. (< fr. *néoréalisme*, it. *neorealismo*)
neorealíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neorealismului. (< fr. *néoréaliste*)
neoretórică *s. f.* curent în gândirea filosofico-lingvistică modernă care reia dintr-o perspectivă nouă arta antică a vorbirii. (< fr. *néorhétorique*)
neoromántic, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neoromantismului. (< fr. *néo-romantique*)
neoromantísm *s. n.* **1.** curent în literatura modernă universală de la începutul sec. XX, apărut ca o reacție împotriva naturalismului. **2.** tendință artistică modernă care se inspiră din romantism. **3.** direcție în filosofie care, păstrând cadrul teoretic al romantismului, anunță existențialismul și neospiritualismul. (< fr. *néo-romantisme*)
neorousseauísm /-rusoism/ *s. n.* tendință în pedagogia actuală de reîntoarcere la ideile lui J. J. Rousseau. (< neo- + rousseauism)
neosalvarsán *s. n.* medicament folosit în tratarea sifilisului. (< germ. *Neosalvarsan*)
neosămănătorísm *s. n.* noul sămănătorism. (< neo- + sămănătorism)
neoscolástic, -ă I. *adj.* referitor la neoscolastică. **II.** *s. f.* neotomism. (< fr. *néo-scolastique*)
neospiritualísm *s. n.* curent în gândirea filosofică din Franța și Italia, care a imprimat interpretării și analizei aparatului conceptual al spiritualismului o direcție mai subiectivistă, de coloratură irațională și antiintelectua-listă. (< neo- + spiritualism)
neostalinísm *s. n.* politică ce reînvie doctrina și practicile staliniste. (< neo- + stalinism)
neostaliníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neostalinismului. (< neostalin/ism/ + *-ist*)
neostigmínă *s. f.* alcaloid sintetic pe bază de amoniu, stimulant al peristaltismului intestinal. (< fr. *néostigmine*)
neotectónic, -ă I. *adj.* referitor la neotectonică. **II.** *s. f.* totalitatea mișcărilor tectonice recente. • parte a geologiei care studiază mișcările de formare a scoarței tereste de la sfârșitul terțiarului și până în prezent. (< germ. *neotektonisch*, /II/ *Neotektonik*)
neotenie *s. n. (biol.)* **1.** persistență a caracterelor juvenile în stadiul de adult. **2.** ajungere a organismului la maturitate sexuală înainte de dezvoltarea lui completă. (< fr. *néoténie*)
neotíe *s. f.* specie de orhidee saprofită din pădurile de fagi. (< fr. *néottie*)
neotíp *s. m. (biol.)* exemplar care înlocuiește tipul pierdut sau distrus. (< fr. *néotype*)
neotomísm *s. n.* curent filosofic idealist-subiectiv contemporan, care caută să reînvie doctrina scolastică a lui Toma d'Aquino, acceptând primatul puterii ecleziastice asupra celei civile; neoscolastică. (< fr. *néo-thomisme*)
neotomíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neotomismului. (< fr. *néothomiste*)
neototalitarísm *s. n.* nouă formă de totalitarism (după 1989). (< neo- + totalitarism)
neotribalísm *s. n.* noul tribalism. (< neo- + tribalism)
neotrópic, -ă *adj.* din zona tropicală a Americii. (< fr. *néotropique*)
neoumanísm *s. n.* noua înflorire a umanismului la sfârșitul sec. XIX. (< germ. *Neohumanismus*)
neoumaníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neoumanismului. (< neouman/ism/ + *-ist*)
neovitalísm *s. n.* curent idealist în biologie care pretinde a se deosebi principial de vitalism, înlocuind vechea „forță vitală" cu noțiuni noi. (< fr. *néo-vitalisme*)
neovitalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neovitalismului. (< fr. *néo-vitaliste*)
neovulcanísm *s. n.* totalitatea manifestărilor vulcanice din neozoic. (< neo- + vulcanism)
neozeelandéz, -ă I. *s. m. pl.* popor constituit ca națiune în Noua Zeelandă (Oc. Pacific). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< fr. *néo-zélandais*)

neozóic, -ă *adj., s. n.* (din) ultima eră geologică, care durează de la sfârșitul mezozoicului până astăzi și în care continuă dezvoltarea mamiferelor și apariția omului; era terțiară; cenozoic. (< fr. *néozoïque*)
népa *s. f.* insectă din apele stătătoare, carnivoră, care respiră printr-un tub abdominal. (< fr. *nèpe*)
nepaléz, -ă **I.** *s. m. pl.* popor constituit ca națiune în Nepal (Oc. Pacific). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. n.*) idiom hindus vorbit în Nepal. (< fr. *népalais*)
nepéntes *s. n.* **1.** (*ant.*) băutură magică, remediu împotriva tristeții. **2.** plantă carnivoră și decorativă din regiunea tropicală, ale cărei frunze, răsucite, se termină printr-o mică pungă membranoasă, unde pot cădea insecte și mici reptile, digerate de plantă. (< fr. *népenthès*, gr. *nepenthes*)
néper *s. m.* unitate de măsură a nivelului de transmisiune a semnalelor acustice sau electrice, de 8,686 decibeli. (< fr. *néper*)
neperián, -ă *adj.* (despre logaritmi) inventat de Neper. (< fr. *népérien*)
nepermétru *s. n.* instrument folosit în electroacustică pentru măsurarea nivelului de transmisiune în neperi. (< fr. *népermètre*)
nepoluánt, -ă *adj.* care nu este poluant. (după fr. *non-polluant*)
nepotísm *s. n.* **1.** autoritate pe care o aveau în conducerea treburilor publice nepoții anumitor papi. **2.** abuz de putere comis de cineva prin acordarea de favoruri rudelor sau prietenilor săi. (< fr. *népotisme*)
nepredicatív, -ă *adj.* (despre verbe) care nu poate forma singur predicatul. (< ne- + predicativ)
neproductív, -ă *adj.* care nu produce roade, neroditor. (< ne- + productiv)
neproliferáre *s. f.* faptul de a nu prolifera, de a nu răspândi (arme nucleare); nediseminare. (după fr. *non-prolifération*)
neptunián, -ă *adj.* **1.** neptunic. **2.** (*rar*) care aparține planetei Neptun. (< fr. *neptunien*)
neptúnic, -ă *adj.* referitor la fenomenele de precipitație din mediul marin; neptunian (1); (despre terenuri, roci) format prin acțiunea apei. (< germ. *neptunisch*)
neptunísm *s. n.* concepție neștiințifică în geologie potrivit căreia toate rocile și structurile geologice își au originea în apa mărilor și oceanelor. (< fr. *neptunisme*)
neptuníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neptunismului. (< germ. *Neptunist*)
neptúniu *s. n.* element chimic transuranic, obținut artificial. (< fr. *neptunium*)
nepublicábil, -ă *adj.* de nepublicat. (< ne- + publicabil)
nereídă *s. f.* **1.** (*mit.*) fiecare dintre cele cincizeci de nimfe ale mării. **2.** animal, plantă fixat(ă) de fundul pietros al apelor și mărilor. (< lat. *Nereides*, fr. *néréide*)
neretroactivitáte *s. f.* (*jur.*) *principiul ~ății* = principiu potrivit căruia o lege nu poate produce efecte și pentru trecut. (< ne- + retroactivitate)
nerític, -ă *adj.* din zona pelagică deasupra platformei continentale. (< fr. *néritique*)
neronián, -ă *adj.* propriu lui Nero, demn de Nero; (*p. ext.*) foarte crud. (< fr. *néronien*)
nerv *s. m.* **1.** formație anatomică din fascicule de fibre, care conduc excitațiile senzitive de la organele periferice ale corpului către centrul celular și excitațiile motorii de la centrul celular către periferie. **2.** (*pl.*) stare de încordare, de surescitare. **3.** (*fig.*) putere, forță, vigoare. (< lat. *nervus*, it. *nervo*, fr. *nerf*)
nervál, -ă *adj.* referitor la nervi. (< fr. *nerval*)
nervát, -ă *adj.* cu nervi. (< fr. *nervé*, lat. *nervatus*)
nervatúră *s. f.* totalitatea nervurilor de pe suprafața unui obiect; nervație[2]. (< fr. *nervature*, it. *nervatura*, germ. *Nervatur*)
nervație[1] *s. f.* dispoziție a nervurilor unei frunze, ale unei aripi etc. • ansamblul acestor nervuri. (< fr. *nervation*)
nervație[2]**/nervațiúne** *s. f.* nervatură. (< fr. *nervation*)
nervíl *s. n.* ultima ramificație a unei nervuri. (< fr. *nerville*)
nervín *adj., s. n.* (medicament) care calmează sau întărește nervii. (< fr. *nervin*)
nervísm *s. n.* concepție, teorie care atribuie creierului rolul de substrat material al vieții psihice. (< fr. *nervisme*)
nervíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al nervismului. (< fr. *nerviste*)
nervós, -oásă *adj.* **1.** referitor la, provocat de nervi. **2.** care manifestă nervozitate; irascibil; surescitat. **3.** (*fig.*) energic, vioi. • (*adv.*) cu nervozitate. (< lat. *nervosus*, fr. *nerveux*, it. *nervoso*)
nervóso /-zo/ *adv.* nervos; iritabil. (< it. *nervoso*)
nervozísm *s. n.* boală de nervi; neurastenie, nervrozism. • iritație, excitație. (< fr. *nervosisme*)
nervozitáte *s. f.* stare de enervare; iritare, surescitare; (*p. ext.*) nerăbdare. (< fr. *nervosité*)
nervurát, -ă *adj.* cu nervuri (3). (< fr. *nervuré*)
nervurație *s. f.* ansamblu de nervuri (3) și modul de dispunere a lor. (< fr. *nervuration*)
nervúră *s. f.* **1.** fascicul libero-lemnos de pe suprafața frunzelor, prin care circulă seva. **2.** fiecare dintre fibrele cornoase și ramificate care străbat aripa unor insecte. • bară metalică sau de lemn din scheletul unei aripi de avion. **3.** proeminență pe suprafața unei piese, a unui organ de mașină, care îi mărește rezistența. • grindă de beton armat care se toarnă împreună cu placa planșeului. **4.** mulură decorativă care conturează muchiile unei bolți, marginile unei nișe etc. **5.** (*pl.*) cută foarte îngustă cusută ca garnitură pe un obiect de îmbrăcăminte. (< fr. *nervure*)
nes *s. n.* nescafé. (< nes/café/)
nesatisfăcătór, -oáre *adj.* care nu este satisfăcător. (< ne- + satisfăcător)
nesaturát, -ă *adj.* (despre un sistem fizico-chimic) care conține unul dintre componenți într-o cantitate mai mică decât cantitatea corespunzătoare stării de saturație. • (despre combinații chimice organice) cu legături duble sau triple în moleculă. (după fr. *non-saturé*)
nescafé *s. n.* praf de cafea, foarte concentrat, solubil, din care se prepară băutura prin simpla dizolvare în apă; nes. • băutura respectivă. (< fr. *nescafé*)
nescríptic *adj. fond ~* = fond destinat plăților pentru personalul în acord. (< ne- + scriptic)
nesemnificativ, -ă *adj.* care nu are nici o semnificație. (< ne- + semnificativ)
neseriós, -oásă *adj.* superficial. (< ne- + serios)
neseriozitáte *s. f.* lipsă de seriozitate. (< ne- + seriozi-tate)
nesesér *s. n.* trusă mică de voiaj care cuprinde cele necesare pentru îngrijirea corpului (săpun, perii, foarfece). (< fr. *nécessaire*)
néstor *s. m.* (*fam.*) bătrân înțelept, înzestrat cu prudență și cu multă experiență. (< Nestor, rege al aheilor /în *Iliada*/)
nestorián, -ă **I.** *s. m.* membru al unei secte religioase care susținea că trebuie să se distingă în Isus Hristos două persoane, așa cum se disting două naturi (umană și divină). **II.** *adj.* care aparține nestorienilor. (< fr. *nestorien*)
nestorianísm *s. n.* doctrina nestorienilor; erezie nestoriană. (< fr. *nestorianisme*)
nestoterapíe *s. f.* tratament prin cură de foame. (< fr. *néstothérapie*)
neșánsă *s. f.* întâmplare nefavorabilă; ghinion, nenoroc. (< ne- + șansă)
neșifonábil, -ă *adj.* (despre materiale textile) care nu se șifonează. (< ne- + șifonabil)
neșifonabilitáte *s. f.* calitatea de a nu se șifona. (< neșifonabil + -itate)
neșifonabilizá *vb. tr.* a nu se șifona. (< neșifonabil + -iza)
net[1] *s. n.* **1.** (*sport*) plasă pentru jocul de tenis. **2.** expresie folosită de arbitrul de fileu pentru a arăta că mingea a lovit plasa; internet. (< engl. *net*)
net[2]**, -ă** **I.** *adj., adv.* clar; categoric; deslușit. **II.** *adj.* (despre greutatea unei mărfi) fără ambalaj; (despre venituri) din care au fost scăzute impozitele, reținerile. (< fr. *net*)
nétbol *s. n.* (*tenis*) minge care atinge fileul. (< engl. *net-ball*)
netitáte *s. f.* precizare, claritate. (< fr. *netteté*)
néto *adv.* fără rețineri, fără taxe, fără dara. (< it., germ. *netto*)
netsucke *s. n.* mic breloc sculptat din fildeș, din lemn, metal etc. purtat la șnurul închingerea unui chimoneu, în Japonia. (< jap. *netsucke*)

neumátic, -ă *adj.* făcut cu ajutorul neumelor. (< fr. *neumatique*)

néumă *s. f.* semn de notaţie muzicală constând din puncte şi virgule fără portativ, în evul mediu pentru cântarea liturgică. • grup de note emise dintr-o singură respiraţie. • parte dintr-o frază muzicală bisericească a cărei ultimă silabă se prelungeşte sau care este cântată fără cuvinte. (< fr. *neume*, lat. *neuma*)

NEUR(O)- / NEURI- / NEVR(O)- / NEVRI- *elem.* „nerv", „nervură, nervaţie". (< fr. *neur/o/-, nevr/o/-, nevri-*, germ. *neuri*, cf. gr. *neuron*)

neurál, -ă *adj.* care aparţine sistemului nervos. **o** *canal* ~ = şanţ embrionar din pereţii căruia ia naştere sistemul nervos. (< fr. *neural*)

neuranemíe *s. f.* anemie a centrilor nervoşi. (< fr. *neuranémie*)

neurapraxíe *s. f.* întrerupere temporară a funcţiilor unui nerv periferic. (< fr. *neurapraxie*)

neurasténic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de neurastenie. (< fr. *neurasthénique*)

neurastenie *s. f.* boală caracterizată prin tulburări funcţionale ale sistemului nervos, care se manifestă prin dureri de cap, insomnie, oboseală. (< fr. *neurasthénie*)

neurastenizá *vb. tr., refl.* a (se) îmbolnăvi de neurastenie. (< neurastenie + -iza)

neurastenizánt, -ă *adj.* care produce neurastenie. (< neurasteniza + -ant)

NEURI- v. n e u r (o) - .

neurilémă *s. f.* nevrilem. (< germ. *Neurilemma*)

neurínă *s. f.* substanţă organică toxică în materiile intrate în putrefacţie. (< fr. *neurine*)

neurinóm *s. n.* tumoare a nervilor. (< fr. *neurinome*)

neurísm *s. n.* teorie care atribuia toate fenomenele vieţii organice unui flux nervos. (< fr. *neurisme*)

neurit *s. m.* axon. (< germ. *Neurit*)

neuroartritísm *s. m.* predispoziţie constituţională către stări patologice articulare, nervoase, de nutriţie etc. (< fr. *neuro-arthritisme*)

neurobiológ, -ă *s. m. f.* specialist în neurobiologie. (< neurobiologie)

neurobiológic, -ă *adj.* rferitor la neurobiologie. (< fr. *neurobiologique*)

neurobiologíe *s. f.* biologie a sistemului nervos. (< fr. *neurobiologie*)

neuroblást *s. n.* celulă nervoasă embrionară. (< fr. *neuroblaste*)

neuroblastóm *s. n.* tumoare malignă, formată din celule asemănătoare neuroblastelor. (< fr. *neuroblastome*)

neurobrucelóză *s. f.* bruceloză în care predomină complicaţiile nervoase. (< fr. *neurobrucellose*)

neurocél *s. n.* ansamblu de cavităţi şi ventricule în sistemul nervos central primitiv. (< fr. *neurocèle*)

neurochimíe *s. f.* studiul reacţiilor chimice care însoţesc funcţionarea sistemului nervos. (< fr. *neurochimie*)

neurochirúrg *s. m.* specialist în neurochirurgie. (< germ. *Neurochirurg*)

neurochirurgicál, -ă *adj.* referitor la neurochirugie. (< fr. *neurochirurgical*)

neurochirurgíe *s. f.* chirurgie aplicată la sistemul nervos. (< fr. *neurochirurgie*)

neurocibernétic, -ă I. *adj.* referitor la neurocibernetică. **II.** *s. f.* disciplină care îşi propune să cerceteze cu ajutorul mijloacelor cibernetice activitatea creierului, ca organ al gândirii. (< fr. *neurocybernétique*)

neurocibernéticián, -ă *s. m. f.* specialist în neurocibernetică. (< fr. *neurocybernéticien*)

neurocít *s. n.* neuron. (< fr. *neurocyte*)

neurocosmétică *s. f.* domeniu care face legătura între trăirile psihologice şi efectul lor asupra frumuseţii femeilor. (< neuro- + cosmetică)

neurocrániu *s. n.* porţiune a cutiei craniene care conţine creierul. (< it. *neurocranio*)

neurocriníe *s. f.* **1.** vărsare directă a unei secreţii interne într-un ţesut sau organ nervos. **2.** proprietate secretorie a unor celule nervoase. (< fr. *neurocrinie*)

neurodermatóză *s. f.* dermatoză de origine nervoasă. (< fr. *neurodermatose*)

neurodermítă *s. f.* dermatoză alergică cu aspect de lichen. (< fr. *neurodermite*)

neurodiníe *s. f.* durere pe traiectul unui nerv senzitiv sau al ramificaţiilor sale; nevralgie. (< fr. *neurodynie*)

neuroendocrín, -ă *adj.* referitor la sistemul nervos şi cel endocrin. (< engl. *neuroendocrine*)

neuroendocrinologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază relaţiile dintre sistemul nervos şi cel endocrin. (< neuro- + endocrinologie)

neuroepitelióm *s. n.* gliom epitelial, mai ales la nivelul retinei. (< fr. *neuroépithéliome*)

neuroepitéliu *s. n.* formă specială de epiteliu la capătul unor analizatori cu funcţii importante în realizarea percepţiilor. (< fr. *neuro-épithélium*)

neurofibrílă *s. f.* formaţie filamentoasă fină din citoplasma celulei nervoase şi din prelungirile ei. (< fr. *neurofibrille*)

neurofibróm *s. n.* tumoare benignă din ţesutul fibros al tecilor nervilor. (< fr. *neurofibrome*)

neurofibromatóză *s. f.* afecţiune cronică, genetică şi ereditară, caracterizată prin apariţia pe piele a unor pete sau a unor tumori cu originea în neurofibroame. (< fr. *neurofibromatose*)

neurofibrosarcóm *s. n.* tumoare malignă de tip sarcom a sistemului nervos. (< fr. *neurofibrosarcome*)

neurofíl, -ă *adj.* neurotrop. (<fr. *neurophile*)

neorofiláctic, -ă *adj.* referitor la neurofilaxie. (< fr. *neurophylactique*)

neurofilaxíe *s. f.* acţiunea de protejare a sistemului nervos. (< fr. *neurophylaxie*)

neurofiziológ, -ă *s. m. f.* specialist în neurofiziologie. (< fr. *neurophysiologue*)

neurofiziológic, -ă *adj.* referitor la neurofiziologie. (< fr. *neurophysiologique*)

neurofiziologíe *s. f.* parte a fiziologiei care tratează despre funcţionarea sistemului nervos. (< fr. *neurophysiologie*)

neurogén, -ă *adj.* generat de sistemul nervos. (< fr. *neurogène*)

neuroglióm *s. n.* tumoare a sistemului nervos central, din proliferearea ţesutului nevroglic. (< fr. *neurogliome*)

neurohormón *s. m.* substanţă de tip hormonal (vasopresina, acitonina) în celulele nervoase de tip endocrin. (< germ. *Neurohormon*)

neuroinfécţie *s. f.* boală infecţioasă a sistemului nervos. (< fr. *neuroinfection*)

neuroléptic, -ă *adj., s. n.* (medicament) cu un puternic sedativ asupra sistemului nervos; neuroplegic. (< fr. *neuroleptique*)

neurolímfă *s. f.* lichid cefalorahidian. (< fr. *neurolymphe*)

neurolimfomatóză *s. f.* boală rară, prin paralizia extremităţilor şi slăbirea de volum a muşchilor striaţi. • leucoza găinilor. (< fr. *neurolymphomatose*)

neurolingvíst, -ă *s. m. f.* specialist în neurolingvistică. (< neurolingvistică)

neurolingvístic, -ă I. *adj.* referitor la neurolingvistică. **II.** *s. f.* studiu lingvistic al tulburărilor de limbaj. (< fr. *neurolinguistique*)

neurolític, -ă *adj.* referitor la neuroliză, care produce neuroliză. (< fr. *neurolitique*)

neurolízá *s. f.* distrugere a ţesutului nervos. (< fr. *neurolyse*)

neurológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în neurologie. (< fr. *neurologue*)

neurológic, -ă *adj.* referitor la neurologie. (< fr. *neurologique*)

neurologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază structura, fiziologia şi patologia sistemului nervos. (< fr. *neurologie*)

neuromagnetométru *s. n.* aparat pentru evidenţierea activităţii electrice a creierului prin intermediul unui câmp magnetic, curenţii electrici fiind rezultatul celulelor nervoase. (< neuro- + magnetometru)

neuromielítă *s. f.* sindrom caracterizat printr-o mielită difuză, însoţită de orbire şi de paralizia muşchilor striaţi. (< fr. *neuromyélite*)

neuromielopatíe *s. f.* boală a măduvei spinării. (< engl. *neuromyelopathia*)

neuromimétic, -ă *adj.* care reproduce efectele activității unui nerv. (< fr. *neuromimétique*)
neuromusculár, -ă *adj.* care aparține nervilor sistemului muscular. (< fr. *neuromusculaire*)
neurón *s. m.* celulă nervoasă; neurocit. (< fr. *neurone*)
neuronál, -ă *adj.* referitor la neuroni; neuronic. (< fr. *neuronal*)
neurónic, -ă *adj.* neuronal. (< fr. *neuronique*)
neuronofagíe *s. f.* proces de fagocitare a celulelor nervoase alterate de către celulele nevrogliei din jur. (< fr. *neuronophagie*)
neurooftalmologíe *s. f.* studiu al tulburărilor oftalmologice datorate tulburărilor nervoase. (< neuro- + oftalmologie)
neuroonichíe *s. f.* modificări distrofice ale unghiilor, care apar în cursul unor boli nervoase. (< neuro- + onichie)
neuroostopéd, -ă *adj., s. m. f.* specialist în neuroostopedie. (< neuro- + ortoped)
neuroostopédic, -ă *adj.* din neuroortopedie. (< neuro-ostoped + -ic)
neuroortopedíe *s. f.* disciplină de graniță între neurochirurgie și ortopedie. (< neuro/chirurgie/ + *ortopedie*)
neuropatíe *s. f.* nevropatie. (< fr. *neuropathie*)
neuropatológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în neuropatologie. (< it. *neuropatologo*)
neuropatologíe *s. f.* ramură a neurologiei care studiază bolile sistemului nervos. (< fr. *neuropathologie*)
neuroplásmă *s. f.* protoplasmă care umple interstițiile dintre fibrele celulelor nervoase. (< fr. *neuroplasme*)
neuroplastíe *s. f.* înlocuire chirurgicală a unor părți ale nervilor periferici cu ajutorul unor omografe preluate din măduva spinării. (< engl. *neuroplasty*)
neuroplégic, -ă *adj.* neuroleptic, ganglioplegic. (< fr. *neuroplégique*)
neuroplegíe *s. f.* stare patologică prin scăderea sau dispariția tonusului sistemului nervos. (< fr. *neuroplégie*)
neuropraxíe *s. f.* dependența mișcărilor corpului de buna funcționare a sistemului nervos. (< fr. *neuropraxie*)
neuroprotéză *s. f.* microordinator care înlocuiește nervul optic. (< neuro- + proteză)
neuropsihiátric, -ă *adj.* referitor la neuropsihiatrie. (< fr. *neuropshichiatrique*)
neuropsihiatríe *s. f.* ramură a medicinei care studiază afecțiunile sistemului nervos, precum și bolile psihice. (< fr. *neuropsychiatrie*)
neuropsihiátru, -ă *s. m. f.* medic specialist în neuro-psihiatrie. (< fr. *neuropsychiatre*)
neuropsíhic, -ă *adj.* neuropsihologic. (< fr. *neuropsychique*)
neuropsihochimíe *s. f.* studiu al reacțiilor chimice care însoțesc funcționarea sistemului nervos și activitățile mintale. (< fr. *neuropsychochimie*)
neuropsihológ, -ă *s. m. f.* specialist în neuropsihologie. (< fr. *neuropsychologue*)
neuropsihológic, -ă *adj.* referitor la neuropsihologie; neuropsihic. (< fr. *neuropsychologique*)
neuropsihologíe *s. f.* disciplină care studiază fenomenele psihice în relațiile lor cu structura sistemului nervos central. (< fr. *neuropsychologie*)
neuroradiológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în neuroradiologie. (< neuroradiologie)
neuroradiologíe *s. f.* radiologie aplicată la neurologie. (< fr. *neuro-radiologie*)
neurorafíe *s. f.* sutură a două extremități ale unui nerv secționat. (< fr. *neurorrhaphie*)
neuroretinítă *s. f.* inflamație a fundului ochiului, printr-un edem papilar, hemoragii și exsudate retiniene. (< fr. *neurorétinite*)
neuroretinopatíe *s. f.* afecțiune retiniană pe bază nervoasă. (< fr. *neurorétinopathie*)
neurosarcóm *s. n.* sarcom al unui nerv. (< fr. *neurosarcome*)
neurosecréție *s. f.* activitate glandulară endocrină a unor celule nervoase. (< fr. *neurosécrétion*)
neurosifilis *s. n.* sifilis instalat în sistemul nervos. (< fr. *neurosyphilis*)
neurosimpátic, -ă *adj.* referitor la sistemul nervos al marelui simpatic. (< fr. *neurosympathique*)
neurotimulatór *s. n.* aparat stimulant implant în creier și inimă. (< neuro- + stimulator)
neurótic, -ă *adj.* nevrotic. (< germ. *neurotisch*)
neurotizáre *s. f.* creștere la capătul periferic al unui nerv secționat, apoi suturat, a unor prelungiri provenind din neuron. (după fr. *neurotisation*)
neurotomíe *s. f.* nevrotomie. (< fr. *neurotomie*)
neurotónic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care tonifică sistemul nervos. (< fr. *neurotonique*)
neurotoxínă *s. f.* toxină care se fixează pe sistemul nervos central. (< fr. *neurotoxine*)
neurotraumatologíe *s. f.* studiu al leziunilor traumatice accidentale ale sistemului nervos. (< fr. *neurotraumatologie*)
neurotripsíe *s. f.* strivire a nervilor. (< fr. *neurotripsie*)
neurotrófic, -ă *adj., s. n.* (medicament) pentru tulburările trofice de origine nervoasă. (< fr. *neurotrophique*)
neurotróp, -ă *adj.* (despre toxine, germeni) cu afinitate pentru sistemul nervos; neurofil. (< fr. *neurotrope*)
neurotrópic, -ă *adj.* referitor la neurotropism. (< fr. *neurotropique*)
neurotropísm *s. n.* afinitate specială a unor toxine sau germeni față de sistemul nervos. (< fr. *neurotropisme*)
neurovaccín *s. n.* vaccin prin inocularea virusului vaccinal în creierul iepurelui. (< fr. *neurovaccin*)
neurovasculár, -ă *adj.* vasculo-nervos. (< engl. *neurovascular*)
neurovegetatív, -ă *adj.* referitor la sistemul nervos vegetativ. ◊ *sistem nervos* ~ = totalitatea organelor nervoase ale organismului care reglează funcțiile viscerale. (< fr. *neurovégétatif*)
neuroviróză *s. f.* localizare a unor viroze pe sistemul nervos central. (< neuro- + viroză)
neurúlă *s. f.* stadiu embrionar următor gastrulei, în timpul căruia se formează axul cerebro-spinal. (< fr. *neurula*)
neustón *s. m.* biocenoza organismelor plutitoare din pelicula superficială a apelor. (< fr. *neuston*)
neutrál, -ă *adj.* neutru. (< lat. *neutralis*, it. *neutrale*, fr. *neutral*)
neutralísm *s. n.* **1.** doctrină implicând refuzul de a lua poziție față de un eveniment internațional, de a adera la o alianță militară. **2.** tip de relații biotice între indivizii a două specii (populații), care nu utilizează aceeași sursă de hrană. (< fr. *neutralisme*)
neutralíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al neutralismului (1). (< fr. *neutraliste*)
neutralitáte *s. f.* faptul de a fi neutru; caracterul a ceea ce este neutru. • poziție de neamestec a unui stat și de menținere a unor raporturi de pace cu țările angajate în conflicte armate. • stare a unui compus neutru (4). (< fr. *neutralité*)
neutralizá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a face neutru, inofensiv; a zădărnici (o acțiune). **2.** a compensa cuplajul dintre circuitul electric de intrare și cel de ieșire al unui amplificator electric. **II.** *tr., refl.* **1.** a (se) face neutru (4). **2.** (*lingv.*) a determina, a suferi o neutralizare. (< fr. *neutraliser*)
neutralizánt, -ă *adj., s. n.* (substanță, mijloc) care neutralizează. (< fr. *neutralisant*)
neutralizáre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) neutraliza. **2.** suprimare în anumite condiții a unei opoziții dintre două unități lingvistice. **3.** regim internațional special la care este supus un teritoriu. (< neutraliza)
neutrínic, -ă *adj.* referitor la neutrini, alcătuit din neutrini. (< fr. *neutrinique*)
neutríno *s. m.* particulă elementară fără sarcină electrică și cu masa mai mică decât cea a electronului. (< fr., engl. *neutrino*, germ. *Neutrino*)
NEUTRO- *elem.* „compuși chimici neutri". (< fr. *neutro-*, cf. lat. *neuter, -tra*, neutru)
neutrodiná *vb. tr. (telec.)* a aplica principiul neutrodinei. (< fr. *neutrodyner*)
neutrodínă *s. f. (telec.)* receptor amplificator compensat, destinat a micșora cuplajul capacitiv dintre circuitul de grilă și cel anodic într-un tub electronic pentru a evita intrarea în oscilație. (< fr. *neutrodyne*)

neutrofíl, -ă *adj.* **1.** (despre leucocite polinucleare) cu afinitate pentru coloranții acizi și bazici. **2.** (despre organisme) care trăiește în soluri neutre. (< fr. *neutrophile*)

neutrofilíe *s. f.* **1.** proprietate a leucocitelor neutrofile. **2.** creștere a numărului neutrofilelor din sânge. (< fr. *neutrophilie*)

neutrón *s. m.* particulă elementară neutră din nucleul atomului, având aproape aceeași masă cu a protonului, dar fără sarcină electrică stabilă. (< fr. *neutron*)

neutrónic, -ă *adj.* referitor la neutroni, din neutroni. (< fr. *neutronique*)

neutropeníe *s. f.* diminuare a numărului neutrofilelor din sânge. (< fr. *neutropénie*)

neútru, -ă *adj.* **1.** care nu este de partea nimănui; (despre un stat) care nu face parte dintre beligeranți, care nu participă la pacte sau alianțe militare; (despre persoane) neîncadrat în nici o mișcare, în nici un partid etc. **2.** nesemnificativ, indiferent. **3.** *gen* ~ (și *s. n.*) = gen gramatical care cuprinde nume ce au la singular formă masculină și la plural formă feminină. **O** *vocală ~ă* = vocală medială. **4.** (despre compuși) care nu prezintă nici caracter de acid și nici bazic. • (despre corpuri) care nu are sarcină electrică. **5.** (despre organisme) care nu are un sex bine definit; asexuat. • care nu are gonade funcționale; steril. (< fr. *neutre*, it. *neutro*, lat. *neuter, -tra*)

nev *s. m.* tumoare benignă a pielii, de natură epidermică, vasculară etc.; aluniță. (< lat., fr. *noevus*)

ne variétur *loc. adj.* (cu privire la caracterul definitiv, autentic al unui text oficial) în care nu trebuie să se schimbe nimic. (< lat. *ne varietur*, să nu se schimbe)

neverosímil, -ă *adj.* care nu pare adevărat; de necrezut. (< ne- + verosimil)

neverosimilitáte s. f. însușirea de a fi neverosimil. (< neverosiml + -itate)

nevertebrát, -ă *adj., s. n.* (animal) lipsit de coloană vertebrală și de schelet osos intern. (< ne- + vertebrat)

nevéu *s. n.* masă de zăpadă persistentă de pe munții înalți, pe cale de a se transforma în gheață, dând naștere unui ghețar; firn. (< fr. *névé*)

neviábil, -ă *adj.* care nu prezintă condițiile necesare pentru a dura. (după fr. *non-viable*)

nevocarcinóm *s. n.* tumoare malignă pigmentară, având ca punct de plecare un nev; melanoblastom, melanocitom. (< fr. *naevocarcinome*)

NEVR(O)- v. neur(o)-.

nevrálgic, -ă *adj.* referitor la nevralgie. **O** *punct* (sau *centru*) ~ = **a)** parte a corpului în care este localizată o nevralgie; punct sensibil dureros; **b)** partea dificilă a unei situații, a unei probleme în discuție. (< fr. *névralgique*)

nevralgíe *s. f.* neurodinie; (*spec.*) durere de cap. (< fr. *névralgie*)

nevráx *s. n.* axul nervos din creier și măduva spinării; sistem nervos central. (< fr. *névraxe*)

nevraxítă *s. f.* inflamație a nevraxului. (< fr. *névraxite*)

nevrectomíe *s. f.* rezecție a unui nerv pe o anumită întindere. (< fr. *névrectomie*)

NEVRI- v. neur(o)-.

nevrilém *s. n.* țesut nervos fascicular, care învelește nervii; neurilemă. (< fr. *névrilème*)

nevrítă *s. f.* leziune inflamatorie sau degenerativă a nervilor. (< fr. *névrite*)

nevrític, -ă *adj.* referitor la nevrită. (< fr. *néuritique*)

nevroglic, -ă adj. referitor la neuroglie. (< fr. *névroglique*)

nevroglíe *s. f.* țesut conjunctiv de susținere a sistemului nervos central. (< fr. *névroglie*)

nevróm *s. n.* tumoare care se dezvoltă în interiorul nervilor. (< fr. *névrome*)

nevropát, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de nevropatie; bolnav de nervi. (< fr. *névropathe*)

nevropátic, -ă *adj.* referitor la nevropatie. (< fr. *névropathique*)

nevropatíe *s. f.* **1.** denumire generică a afecțiunilor sistemului nervos; neuropatie. **2.** nevroză. (< fr. *névropathie*)

nevroptére *s. n. pl.* ordin de insecte cu aripi membranoase, străbătute de o rețea deasă de nervuri. (< fr. *névroptères*)

nevroscleróză *s. f.* indurație a țesutului nervos. (< fr. *névrosclérose*)

nevrótic, -ă I. *adj., s. m. f.* (suferind) de nevroză. II. *adj.* care provoacă nevroză; neurotic. (< fr. *névrotique*)

nevrotóm *s. n.* instrument folosit în nevrotomie. (< fr. *névrotome*)

nevrotomíe *s. f.* secționare chirurgicală a unui nerv; neurotomie. (< fr. *névrotomie*)

nevrozá *vb. tr., refl.* a (se) îmbolnăvi de nevroză; (*fam.*) a se enerva. (< fr. *névroser*)

nevrózã *s. f.* boală psihică datorată unor suprasolicitări, care se manifestă prin astenie, cefalee, insomnii, anxietate, iritabilitate etc.; nevropatie. (< fr. *névrose*)

nevrozísm *s. n.* nervozism. (< fr. *névrosisme*)

new-look /niúluc/ *s. n. inv.* aspect nou, proaspăt într-un anumit domeniu. (< engl. *new-look*)

newton /niúton/ *s. m.* unitate de măsură a forței, egală cu forța care, aplicată unei mase de 1 kg, îi imprimă o accelerație de 1 m/s^2. (< fr. *newton*)

newtonián, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al sistemului lui Newton. (< fr. *newtonien*)

newtoníanísm *s. n.* sistemul lui Newton cu privire la mișcarea corpurilor cerești și la cauzele ei. (< fr. *newtonianisme*)

newyorkéz, -ă /niuiorchez/ *adj., s. m. f.* (locuitor) din New York (< fr. *new-yorkais*)

nex *s. m.* **1.** legătură, înlănțuire; relație, raport. **O** ~ *cauzal* = raport de la cauză la efect. **2.** (*jur.*) contract de vânzare, de cesiune; drept de a aliena ceva. (< lat. *nexus*)

níagără *s. f.* (*fam.*) șuvoi mare de apă. • (*fig.*) cantitate imensă de elemente în plină desfășurare. (< Niagara n.pr.)

níblick *s. n.* crosă la jocul de golf, terminată printr-o spatulă de fier, pentru loviturile ce trebuie să salte mingea peste obstacole. (< engl. *niblick*)

nicaraguaián, -ă I. *s. m. pl.* popor care locuiește în Nicaragua (America Centrală). II. *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (după fr. *nicaraguayen*)

nicetamídă *s. f.* tonic cardiac și vascular activ, folosit pe cale bucală și parenteral. (< fr. *nicéthamide*)

níchel *s. n.* metal feromagnetic alb-cenușiu, inoxidabil, asemănător fierului, folosit la fabricarea aliajelor de oțel speciale, a instrumentelor medicale etc. (< fr. *nickel*, germ. *Nichel*)

nichelá *vb. tr.* a acoperi un metal cu un strat subțire de nichel. (< fr. *nickeler*)

nicheláj *s. n.* nichelare. (< fr. *nickelage*)

nichelator *s. m.* (*rar*) muncitor care execută lucrări de nichelare. (< nichela + -tor)

nichelifér, -ă *adj.* (*min.*) care conține nichel. (< fr. *nichélifère*)

nichelínă *s. f.* **1.** aliaj de cupru, nichel și zinc, folosit la fabricarea rezistoarelor. **2.** arseniură naturală de nichel. (< fr. *nickéline*)

nick *s. n.* formă, condiție fizică. (< engl. *nick*)

nicknáme /nicneim/ *s. n.* (*inform.*) pseudonim, nume fals, pe blogul personal. (< engl. *nickname*, poreclă)

nicól *s. m.* dispozitiv pentru producerea și analiza luminii polarizate, bazat pe fenomenul de dublă refracție. (< fr. *nicol*)

nicosián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Nicosia (Cipru). (< Nicosia + -an)

nicotinamídă *s. f.* amida acidului nicotinic; vitamina PP. (< fr. *nicotinamide*)

nicotinamidemíe *s. f.* prezență în sânge a nicotinamidei. (< fr. *nicotinamidémie*)

nicotinát, -ă *adj., s. n.* (medicament) care conține nicotină. (< fr. *nicotiné*)

nicotínă *s. f.* alcaloid toxic, incolor și uleios, în frunzele de tutun. (< fr. *nicotine*)

nicotínic, -ă I. *adj.* **1.** referitor la nicotină. **O** *acid* ~ = compus organic cristalin, incolor, din nicotină; miacină; vitamina P.P. **2.** produs de nicotină. II. *s. f. pl.* grupă de substanțe care au aceeași acțiune ca nicotina. (< fr. *nicotinique*)

nicotinism *s. n.* tabagism. (< fr. *nicotinisme*)

nicotínizá *vb. tr.* a impregna cu nicotină. (< fr. *nicotiniser*)

nicotinoterapíe *s. f.* folosirea terapeutică a nicotinamidei. (< fr. *nicotinothérapie*)
nicotoxínă *s. f.* toxină produsă de nicotină. (< nico/tină/ + *toxină*)
nicróm *s. n.* aliaj de nichel şi crom, rezistent la temperaturi înalte. (< fr. *nichrome*)
nicrotérm *s. n.* aliaj de nichel şi crom, cu adaos de carbon, fier, siliciu etc., rezistent la temperaturi înalte şi la medii corosive. (< fr. *nichrotherme*)
NICT(I)-/NICTAL(O)-/NICTO- *elem.* „noapte, nocturn". (< fr. *nyct/i/-, nyctal/o/-, nycto-*, cf. gr. *nyx, -ktos, nyktalos*)
nictaginácee *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate apetale, ale căror flori se deschid numai în timpul nopţii. (< fr. *nyctaginacées*)
NICTAL(O)- v. n i c t (i) - .
nictalfobíe *s. f.* nictofobie. (< fr. *nyctalphobie*)
nictalgíe *s. f.* durere de cap numai noaptea, în timpul somnului. (< fr. *nyctalgie*)
nictalóp, -ă *adj., s. m. f.* (om, animal) care prezintă nictalopie. (< fr. *nyctalope*)
nictalópic, -ă *adj.* de nictalopie. (< fr. *nyctalopique*)
nictalopíe *s. f.* **1.** însuşire a unor animale de a vedea noaptea. **2.** afecţiune a ochiului datorită căreia bolnavul distinge mai bine lucrurile în timpul nopţii. (< fr. *nyctalopie*)
nictantíe *s. f. (bot.)* înflorire în timpul nopţii. (< fr. *nyctanthie*)
nictáţie *s. f.* clipire permanentă din ochi, simptom al anumitor boli; nictitaţie. (< fr. *nictation*, lat. *nictatio*)
nictemér *s. n.* interval de 24 de ore (o zi şi o noapte), unitate fiziologică cuprinzând, pentru om şi animale, o perioadă de ritmuri biologice. (< fr. *nycthémère*)
nictemerál, -ă *adj.* referitor la nictemer. (< fr. *nycthéméral*)
nictigám, -ă *adj.* (despre flori) care se deschde numai seara, pentru a atrage prin miros şi culoare afenţii polinizatori. (< fr. *nycctigame*)
nictinastíe *s. f.* mişcare de închidere şi deschidere a florilor sau frunzelor ca urmare a alternanţei între zi şi noapte; nictitropism. (< fr. *nyctinastie*)
nictitánt, -ă *adj.* care clipeşte. (< fr. *nictitant*)
nictitáţie *s. f.* nictaţie. (< fr. *nictitation*)
nictitropísm *s. n.* nictinastie. (< fr. *nyctitropisme*)
NICTO- v. n i c t (i) - .
nictofobíe *s. f.* teamă obsedantă şi angoasantă de întuneric, de noapte; nictalfobie. (< engl. *nyktophobia*)
nicturézis *s. n.* enurezis nocturn; nicturie. (< fr. *nycturésis*)
nicturíe *s. f.* nicturezis. (< fr. *nycturie*)
NID(I)- *elem.* „cuib". (< fr. *nid/i/-*, cf. lat. *nidus*)
nidáţie *s. f.* fixare a oului fecundat în mucoasa uterină. (< fr. *nidation*)
nidícol, -ă *adj.* (despre puii unor păsări) care părăseşte cuibul mai târziu. (< fr. *nidicole*)
nidífug, -ă *adj.* (despre puii unor păsări) care părăseşte cuibul imediat după ieşirea din ou. (< fr. *nidifuge*)
nídus *s. n.* aspect radiologic al nucleului foarte vascularizat al osteomului osteoid. (< germ. *Nidus*, lat. *nidus*)
nielá *vb. tr.* a orna, a incrusta cu email negru. (<fr. *nieller*)
nieláj *s. n.* nielare. (< fr. *niellage*)
niélă *s. f.* incrustaţie a unui email negru pe un fond alb într-o piesă de orfevrărie. (< fr. *nielle*)
nielúră *s. f.* **1.** piesă de orfevrărie incrustat cu email negru. **2.** denumire dată probelor grafice imprimate de pe plăci de metal având desenul gravat, umplut cu cerneală. (< fr. *niellure*)
nietzscheeán, -ă /nice-/ *adj., s. m. f.* (adept) al nietzscheeanismului. (< fr. *nietzschéen*)
nietzscheeanísm *s. n.* filosofia lui Nietzsche, care proclamă idealul unei morale individuale, aristocratice şi intelectualiste, în care „supraomul" trebuie să suprime mila, altruismul şi obligaţiile sociale şi politice, valoarea supremă fiind afirmarea „voinţei de putere". (după fr. *nietzscéisme*)
nífe *s. n.* parte centrală a Pământului, din nichel şi fier; barisferă. (< fr. *nifé*)
nifoblepsíe *s. f.* orbire provocată de strălucirea zăpezii. (< fr. *niphoblepsie*)
nigélă *s. f.* plantă cu flori bleu şi frunze divizate în fâşii. (< fr. *nigelle*)
nigerián, -ă **I.** *s. m. pl.* popor care locuieşte în Nigeria (Africa). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< fr. *nigérien*)
night-club /nait-clab/ *s. n.* local de noapte unde se bea, se ascultă muzică şi se dau spectacole. (< engl., fr. *night-club*)
nigranilínă *s. f.* substanţă obţinută prin oxidarea anilinei. (< *negru* + *anilină*)
nigrozínă *s. f.* materie colorantă neagră, la fabricarea cremei de ghete, a panglicilor pentru maşini de scris etc. (< fr. *nigrosine*)
nihilísm *s. n.* concepţie, atitudine care neagă rânduielile, instituţiile, morala, tradiţiile culturale existente într-o societate dată, fără a le opune în schimb altele superioare; atitudine de negare absolută. (< fr. *nihilisme*)
nihilíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al nihilismului. (< fr. *nihiliste*)
nilgáu *s. m.* antilopă din Asia, mare şi cu coarne scurte. (< fr. *nilgaut*)
nilométru *s. n.* puţ de comunicare cu Nilul, cu perete gradat pentru măsurat creşterea sau descreşterea apei; niloscop. (< fr. *nilomètre*)
niloscóp *s. n.* nilometru. (< fr. *niloscope*)
nilótic, -ă *adj.* al Nilului. (< fr. *nilotique*)
nilóţi *s. m. pl.* populaţie negroidă care trăieşte în sudul Sudanului, Ugandei, Kenya, Tanzania, Congo etc. (< fr. *nilotes*)
nilvár *s. n.* oţel cu compoziţie asemănătoare invarului, conţinând nichel, fier, carbon şi impurităţi de fabricaţie. (n. com.)
nimb *s. n.* **1.** cerc luminos desenat de pictori în jurul capului unor personaje (sfinţi); aureolă. • cerc, zonă luminoasă. **2.** nor (de praf). **3.** *(fig.)* prestigiu, măreţie, splendoare, slavă. (< fr. *nimbe*, lat. *nimbus*)
nimbá *vb. tr., refl.* a (se) înconjura cu un nimb; a (se) aureola. (< fr. *nimber*)
nimbostrátus *s. m.* formaţie de nori de culoare cenuşie, dispuşi într-un strat neîntrerupt, la un plafon de 50-800 m, care produc precipitaţii. (< fr. *nimbo-stratus*)
nímbus *s. m.* formaţie de nori de altitudine mică, groşi, de culoarea cenuşie-închisă, care aduc ploaie. (< lat. *nimbus*)
nimfál, -ă *adj.* referitor la nimfe (2). (< fr. *nymphale*)
nímfă *s. f.* **1.** *(mit.)* divinitate feminină a apelor, a izvoarelor, a munţilor etc. • *(fig.)* fată (femeie) tânără şi grațioasă. **2.** stadiu intermediar în metamorfoza unor insecte, între larvă şi adult; pupă[2]. **3.** înveliş membranos al mucoasei vulvo-vaginale. (< lat. *nympha*, gr., fr. *nymphe*)
nimfeacée *s. f. pl.* familie de plante angiosperme dicotiledonate acvatice: nufărul alb. (< fr. *nymphéacées*)
nimfétă *s. f.* fată foarte tânără, în aparenţă candidă şi cu maniere ademenitoare. (< fr. *nymphette*)
nimféum *s. n.* sancuat din Roma şi Grecia antică servind în cinstea nimfelor acvatice. (< lat. *nympheum*)
nimfítă *s. f.* inflamaţie a nimfei (3). (< fr. *nymphite*)
NIMFO- *elem.* „labie mică", „vulvă". (< fr. *nympho-*, cf. gr. *nymphe*)
nimfománă *adj., s. f.* (suferindă) de nimfomanie; estromană. (< fr. *nymphomane*)
nimfomaniác, -ă *adj.* referitor la nimfomanie. (< fr. *nymphomaniaque*)
nimfomanie *s. f.* exagerare a apetitului sexual la femei sau la unele animale femele; estromanie. (< fr. *nymphomanie*)
nimfotomíe *s. f.* extirpare a nimfei (3). (< fr. *nymphotomie*)
nimfóză *s. f.* stadiul de nimfă al unei insecte. (< fr. *nymphose*)
nínja /-gea/ *adj., s. m., inv.* **1.** (luptător) bine antrenat, cu costum special. **2.** (persoană) aparţinând unor grupări secrete, în Japonia, care luptă ca mercenar, în scopuri reprobabile. (< cuv. jap.)
niño /ninio/ *s. n.* fenomen care apare în apropierea coastelor peruviene din Pacific, datorat încălzirii anormale a oceanului, antrenând dereglări climaterice pe tot globul. (< sp. *el niño*)
niobít *s. n.* mineral natural de fier şi mangan, din care se extrage oxid de niobiu; columbit. (< fr. *niobite*)
nióbiu *s. n.* metal rar, dur şi maleabil, alb-cenuşiu, lucios, foarte rezistent; columbiu. (< fr. *niobium*)

níper *s. n. (mar.)* mecanism folosit la filarea și virarea parâmelor de sârmă. (< germ. *Nipper*, engl. *nipper*)
níplu *s. n.* tub scurt, cu sau fără filet, folosit la asamblarea a două conducte, țevi sau cabluri. (< engl. *nipple*, germ. *Nippel*)
nipón, -ă *adj., s. m. f.* japonez. (< fr. *nippon*)
nirvána *s. f.* (în budism, în jainism și în filosofia indiană) stare de liniște desăvârșită, de fericire, eliberare definitivă de suferințe, de grijile vieții, obținută prin contemplație și asceză. (< fr. *nirvana*)
NISTAGM(O)- *elem.* „oscilație". (< fr. *nystagm/o/-*, cf. gr. *nystagma*)
nistágmic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de nistagmus. (< fr. *nystagmique*)
nistagmifórm, -ă *adj.* care seamănă cu nistagmusul. (< fr. *nystagmiforme*)
nistagmográf *s. n.* aparat folosit în nistagmografie. (< fr. *nystagmographe*)
nistagmografíe *s. f.* tehnica înregistrării mișcărilor nistagmice. (< fr. *nystagmographie*)
nistagmográmă *s. f.* grafic obținut prin nistagmografie. (< fr. *nystagmogramme*)
nistágmus *s. n.* mișcare oscilatorie ritmică și involuntară a globilor oculari. (< fr. *nystagmus*)
nistatínă *s. f.* anatibiotic cu acțiune antifungică, folosit în micozele cutanate sau intestinale și viscerale. (< fr. *nystatine*)
nistréan, -ă *adj. s. m. f.* (locuitor) din Transnistria. (< Nistru n. pr. + *-ean*)
níșă *s. f.* **1.** intrând amenajat într-un perete, unde se poate așeza o mobilă, adăposti ceva etc. **2.** formă de relief cu aspect de firidă, creată prin eroziune la baza unei faleze, în jurul unei izvor, în malul concav al unui meandru etc. **3.** dulap cu pereți de sticlă legat de un coș de evacuare în laboratoare împotriva gazelor nocive. **4.** *(anat.)* mic spațiu în formă de intrând. **5.** imagine radiologică a unui cancer gastric. **6.** *(biol.)* regiune în care un organism, o populație, o specie găsesc cele mai bune condiții pentru a supraviețui și a se reproduce. (< fr. *niche*)
nit[1] *s. n.* cui cu capul mare, turtit. (< germ. *Niet*)
nit[2] *s. m.* unitate de măsură pentru luminanță, egală cu luminanța uniformă a unei surse cu aria de 1 m^2, care emite o intensitate luminoasă de o candelă. (< fr., engl., *nit*)
nitmétru *s. n.* luminanțmetru. (< fr. *nitmètre*)
NITR(O)- *elem.* „azot, azotic". (< fr. *nitr/o/-*, cf. lat. *nitrum*, gr. *nitron*, salpetru)
nitrá *vb. tr.* a produce o nitrare. (< fr. *nitrer*)
nitragín *s. n.* îngrășământ bacterian din culturi de rizobii, pentru culturile de leguminoase. (< fr. *nitragine*)
nitráre *s. f.* introducere a grupării nitro în molecula unui compus organic; nitrație. (< nitra)
nitrát *s. m.* azotat. **o** *~ de argint* = azotat de argint; *~ de celuloză* = nitroceluloză. (< fr. *nitrate*)
nitrátie *s. f.* nitrare. (< fr. *nitration*)
nitrie *adj. acid ~* = acid azotic. (< fr. *nitrique*)
nitrificá *vb. tr.* a produce o nitrificare. (după fr. *nitrifier*)
nitrificánt, -ă *adj.* care provoacă formarea de nitrați. (< fr. *nitrifiant*)
nitrificáre *s. f.* transformare a amoniacului și a compușilor de amoniac din sol în nitrați, sub influența unor bacterii; nitrificație. (< nitrifica)
nitrificatór, -oáre *adj.* care produce nitrificarea. (< fr. *nitrificateur*)
nitrificáție *s. f.* nitrificare. (< fr. *nitrification*)
nitríl *s. m.* compus organic, ester al acidului cianhidric, folosit ca sinteză organică. (< fr. *nitrile*)
nitrít *s. m.* azotit. (< fr. *nitrite*)
NITRO[1]**-** v. n i t r (o) - .
nitro[2] *s. n.* grupare funcțională monovalentă (-NO_2), caracteristică nitroderivaților. (< fr. *nitro*)
notroalcán *s. m.* nitroparafină. (< nitro + alcan)
nitrobactérii *s. f. pl.* bacterii aerobe din sol care oxidează nitriții, transformându-i în nitrați. (< fr. *nitrobactéries*)
nitrobenzén *s. m.* lichid uleios, toxic, cu miros de migdale amare, din nitrarea benzenului, folosit în industrie. (< fr. *nitrobenzène*)
nitrocelulóză *s. f.* substanță obținută prin tratarea celulozei cu acid azotic și sulfuric, folosită ca exploziv; nitrat de celuloză. (< fr. *nitrocellulose*)
nitroderivát *s. m.* compus organic obținut prin nitrare. (< germ. *Nitroderivat*)
nitrofenól *s. m.* nitroderivat al fenolului, folosit în industria coloranților. (< fr. *nitrophénol*)
nitrofil, -ă *adj.* (despre plante) care crește pe soluri bogate în nitrați. (< fr. *nitrophile*)
nitrofílm *s. n.* film obținut pe bază de nitroceluloză. (< germ. *Nitrofilm*)
nitrofită *s. f.* plantă nitrofilă. (< fr. *nitrophyte*)
nitrofóska *s. n.* îngrășământ agricol provenit din uree sau azotat de amoniu în stare topită. (< germ. *Nitrophoska*)
nitrogén *s. m.* azot. (< fr. *nitrogène*)
nitroglicerínă *s. f.* lichid uleios, incolor și cu gust dulce, obținut prin acțiunea acidului azotic asupra glice-rinei, folosit la fabricarea dinamitei și, în medicină, ca vasodilatator și relaxant; trinitrină, trinitroglicerină. (< fr. *nitroglycérine*)
nitroguanidínă *s. f.* substanță explozivă, derivată din nitratul guadinei cu acid sulfuric. (< fre. *nitroguanidine*)
nitrometán *s. n.* nitroderivat al metanului, lichid uleios, incolor, folosit în unele sinteze organice. (< fr. *nitrométhane*)
nitrométru *s. n.* aparat pentru determinarea conținutului în oxizi de azot al unor combinații chimice. (< fr. *nitromètre*)
nitrón *s. m.* corp chimic folosit în dozarea acidului nitric. (< fr., engl. *nitron*)
nitronatrít *s. m.* azotat de sodiu natural, component principal al salpetrului de Chile. (< fr. *nitronatrite*)
nitroparafínă *s. f.* nitroderivat al unei hidrocarburi parafinice; nitroalcan. (< fr. *nitroparaffine*)
nitrós *adj. acid ~* = acid azotos. (< fr. *nitreux*)
nitrosomónas *s. m.* bacterie cu rol important în nitrificare, care transformă amoniacul din sol în nitriți. (< fr. *nitrosomonas*)
nitrotoluén *s. n.* nitroderivat al toluenului, substanță gălbuie cu miros caracteristic, pentru obținerea toluidinei. (< fr. *nitrotoluène*)
nitrozamínă *s. f.* compus rezultat din acțiunea acidului nitros asupra unei amine secundare. (< fr. *nitrosamine*)
nitrozáre *s. f.* introducere a unei grupări nitrozo în molecula unui compus organic. • transformare, în sol, a amoniacului sau a sărurilor amoniacale în acid nitros. (după fr. *nitrosation*)
nitrózã *s. f.* gaz compus din oxizi de azot. (< germ. *Nitrose*)
nitrózo *s. n.* grupare funcțională monovalentă (-NO), caracteristică nitroderivaților. (după fr. *nitrosyte*)
nitrozoderivát *s. n.* compus organic obținut prin nitrozare. (< fr. *nitrosodérivé*)
nitrurá *vb. tr.* a trata termochimic anumite oțeluri pentru a le mări duritatea la suprafață, prin încălzire într-o atmosferă de amoniac, urmată de o răcire lentă. (< fr. *nitrurer*)
nitrúră *s. f.* azoturã. (< fr. *nitrure*)
niu *s. m.* literă a alfabetului grecesc (N, ν), corespunzând literei *n*. (< fr. *nu*)
NIV(O)- *elem.* „zăpadă". (< fr. *niv/o/-*, cf. lat. *nix, nivis*)
nivál, -ă *adj.* **1.** referitor la zăpadă. **2.** regim al cursurilor de apă alimentate de zăpezi. **3.** (despre plante) care trăiește în apropierea zăpezilor permanente. (< fr. *nival*, lat. *nivalis*)
nivátie *s. f.* acțiunea de modelare exercitată de către zăpadă asupra formelor de relief. (< fr. *nivation*)
nivél *s. n.* **I. 1.** înălțime a unui loc, obiect etc. în raport cu un plan orizontal de referință. • cotă a suprafeței libere a unei ape, măsurată față de un plan orizontal de referință sau față de nivelul zero al mării. **2.** etaj, cat. **3.** subdiviziune stratigrafică a unui (sub)etaj geologic. **4.** *(chim.)* valoare intensivă a unei mărimi, în raport cu o valoare de referință. **5.** *(fig.)* stadiu, grad la care a ajuns o mărime, o activitate; situație, treaptă; etapă; indice. **II.** nivelmetru. (< nivela)
nivelá *vb. tr.* **1.** a aduce (un teren etc.) la același nivel; a netezi. **2.** *(fig.)* a pune pe același plan, a egaliza. (< fr. *niveler*)
nivelatór, -oáre I. *adj.* care nivelează. **II.** *s. n.* **1.** parte a unui buldozer, folosită la operațiile de nivelare. **2.** unealtă, mașină agricolă pentru nivelarea solului. (< fr. *nivelateur*)

nivélă *s. f.* **1.** instrument pentru verificarea orizontalității unei piese, mașini, instalații, a verticalității unui perete în curs de construcție. **2.** (*geol.*) instrument pentru măsurarea directă, pe teren, a diferențelor de înălțime între două puncte. (< fr. *nivelle*)

nivelétă *s. f.* aparat de verificat suprafața pavajului. (< fr. *nivelette*)

nivelmént *s. n.* totalitatea procedeelor de determinare a altitudinii punctelor unui teren. (< fr. *nivellement*)

nivelmétric, -ă *adj.* de nivelmetru. (< nivelmetru + -ic)

nivelmétru *s. n.* instrument topografic pentru efectuarea lucrărilor de nivelment; nivel (II). (< nivel + -metru[2])

nivícol, -ă *adj.* (despre plante) care crește în apropierea zăpezilor permanente; (despre animale) care în timpul iernii trăiește în grupuri pe gheață sau zăpadă. (< lat. *nivicolus*)

nivocărst *s. n.* procese carstice și forme produse de apa provenită din topirea zăpezii; carst nival. (< fr. *nivo-karst*)

nivoglaciár, -ă *adj.* (despre regimul cursurilor de apă) alimentat de zăpezi și de ghețari. (< fr. *nivo-glaciaire*)

nivométric, -ă *adj.* de nivometrie. (< fr. *nivométrique*)

nivometríe *s. f.* măsurare a regimului nival al cursurilor de apă. (< fr. *nivométrie*)

nivométru *s. n.* instrument pentru măsurarea cantității de zăpadă căzută pe o suprafață, într-un anumit interval de timp. (< fr. *nivomètre*)

nivopluviál, -ă *adj.* (despre regimul cursurilor de apă) alimentat de zăpezi și de ploi. (< fr. *nivo-pluvial*)

nivostát *s. n.* regulator al nivelului apei. (< nivo- + -stat[2])

nivóză *s. f.* a patra lună a calendarului republican francez (21 decembrie – 19 ianuarie). (< fr. *nivôse*)

níxă *s. f.* (*mit.;* la vechii germani) nimfă a apelor; ondină. (< fr. *nixe*)

nô *s. n.* dramă lirică japoneză în care renasc cântecul, poezia, dansul, pantomima și măștile, cu subiecte împrumutate din legendele șintoiste și budiste. (< fr., jap. *nô*)

noaiéu *s. n.* **1.** miezul de fier moale aflat în interiorul unei bobine de inducție. **2.** organ destinat rulării unei pelicule sau benzi magnetice. (< fr. *noyau*)

nobelíst *s. n.* (*fam.*) cel care a primit premiul Nobel. (< Nobel n. pr. + *-ist*)

nobéliu *s. n.* element chimic transuranic sintetic din grupa actinidelor. (< fr. *nobélium*)

nóbil, -ă I. *adj.* **1.** cinstit, generos, mărinimos; ales; bun, curajos. **o** *metal* ~ = metal prețios; *gaz* ~ = fiecare dintre gazele inerte, incolore și inodore, care se găsesc în cantități mici în atmosferă. **2.** distins, grațios, elegant. **II.** *s. m. f.* persoană care face parte din nobilime. (< lat. *nobilis*, germ. *nobil*, it. *nobile*, fr. *noble*)

nobiliár, -ă *adj.* care aparține nobilimii. (< fr. *nobiliaire*)

nobilíme *s. f.* categorie socială privilegiată, din elemente ale clasei dominante, care deține un titlu de noblețe. (< nobil + -ime)

nobilíssim *s. m.* înalt demnitar bizantin, care urma în ierarhie după împărat. (< lat. *nobilissimus*)

nobilissimát *s. n.* demnitate de nobilissim. (< lat. *nobilissimatus*)

nobilitá *vb. tr.* a face cunoscut, vestit. (< lat. *nobilitare*)

noblesse oblige /noblés oblíj/ *loc. s.* noblețea obligă. (< fr. *noblesse oblige*)

noblețe *s. f.* **1.** calitate, rang de nobil (II). **2.** caracter nobil; generozitate, mărinimie, cavalerism. **3.** distincție, eleganță. (< fr. *noblesse*)

nociceptív, -ă *adj.* referitor la stimulațiile de la agenții nocivi pentru organism la nivelul pielii sau al mucoaselor. (< fr. *nociceptif*)

nociceptór *s. m.* receptor al stimulațiilor externe sau interne dureroase. (< fr. *nocicepteur*)

nocicépție *s. f.* senzație inițială la contactul cu stimulul dureros. (< fr. *nociception*)

nocív, -ă *adj.* vătămător, dăunător (pentru sănătate), distrugător. (< fr. *nocif*, lat. *nocivus*)

nocivitáte *s. f.* caracter nociv. (< fr. *nocivité*)

NOCT(I)- *elem.* „noapte, nocturn". (< fr. *noct/i/-*, cf. lat. *nox, -ctis*)

noctambúl, -ă *s. m. f.* somnambul. • (*fam.*) om care își petrece nopțile în chefuri. (< fr. *noctambule*, lat. *noctambulus*)

noctambulísm *s. n.* somnambulism. (< fr. *noctambulisme*)

noctiflór, -ă *adj.* (despre plante) care înflorește sau se deschide în timpul nopții. (< lat. *noctiflorus*)

noctilúca *s. m.* protozoar marin, sferic, prevăzut cu un flagel fosforescent. (< fr. *noctiluque*, lat. *noctiluca*)

noctúrn, -ă I. *adj.* **1.** care se face, se petrece noaptea. **2.** (despre păsări, animale) de noapte. **3.** (despre flori) care nu se deschide decât noaptea. **II.** *s. f.* compoziție muzicală cu caracter liric, melancolic, meditativ, frecventă în sec. XVIII și XIX. **o** *în* ~ = (cu privire la desfășurarea competițiilor sportive) în timpul nopții. (< fr. *nocturne*, lat. *nocturnus*)

nod *s. n.* **1.** (*mar.*) unitate de măsură a vitezei navelor, de o milă marină (1852 m) pe oră. **2.** element al unui graf. **3.** element al unei rețele de comunicație care poate constitui sursa sau destinația semnalelor transmise prin rețea; intersecție a mai multor căi ferate sau rutiere. (< fr. *noeud*, engl. *node*)

nodál, -ă *adj.* **1.** referitor la locul de intersecție a mai multor căi de comunicație, artere, ligamente etc. **2.** (*fig.*) crucial; (*p. ext.*) fundamental. (< fr. *nodal*. lat. *nodalis*)

nodiflór, -ă *adj.* (despre plante) cu flori care dau noduri. (< lat. *nodiflorus*)

nodós, -oásă *adj.* cu noduri. **o** *eritem* ~ = simptom al anumitor boli, caracterizate prin apariția pe piele a unor noduri tari sau a unor bășicuțe seroase. (< lat. *nodosus*)

nodozitáte *s. f.* **1.** formație accidentală sau patologică pe organele plantelor sau animalelor. **2.** mică ridicătură pe suprafața unor obiecte. (< fr. *nodosité*, lat. *nodositas*)

nodúl *s. m.* **1.** mică umflătură care apare în diferite regiuni ale corpului, în unele boli cronice. **2.** (*geol.*) concrețiune de piatră într-o zonă mai puțin dură. (< fr. *nodule*, lat. *nodulus*)

nodulár, -ă *adj.* **1.** cu noduli, cu aspect de nodul. **2.** *fontă ~ă* = fontă modificată în care masa de bază este formată din perlită sau ferită, iar grafitul are formă de noduli. (< fr. *nodulaire*)

NODULI- *elem.* „nodul". (< fr. *noduli-*, cf. lat. *nodulus*)

nodulifórm, -ă *adj.* de forma unor noduli. (< fr. *noduliforme*)

nodulizáre *s. f.* proces de separare a grafitului din fonta lichidă sub formă de noduli. (după engl. *nodulizing*)

noemátic, -ă *adj.* referitor la noemă (1). (< it. *noematico*)

noémă *s. f.* **1.** (*fil.*) idee, conținut al gândirii. **2.** (*lingv.*) semnificatul unui glosem. (< fr. *noème*, gr. *noema*)

noétic[1], -ă I. *adj.* referitor la noetică, la aspectul intelectual al gândirii. **II.** *s. f.* studiul gândirii; gnoseologie; epistemologie. (< fr. *noétique*, gr. *noetikos*, /II/ germ. *Noetik*)

noétic[2], -ă *adj.* referitor la Noe și la epoca biblică respectivă. (< it. *noetico*)

noéză *s. f.* actul gândirii. (< fr. *noèse*, gr. *noesis*)

-nóia *elem.* „minte, spirit". (< fr. *-noia*, cf. gr. *noia*)

nólens, vólens *adv.* fără voie sau cu voie, vrând, nevrând. (< lat. *nolens, volens*)

nom[1] *s. n.* (*ant.*) cântec religios al vechilor greci pentru solist, acompaniat de chitară sau de fluier, adresat unui zeu și alcătuit dintr-o invocație, o povestire mistică din viața acestuia și o rugăciune. (< fr. *nome*, gr. *nomos*)

-nóm[2] *elem.* „parte, diviziune", „termen". (< fr. *-nome*, cf. gr. *nome*)

-nóm[3] v. nomo[1]-.

nomád, -ă I. *adj., s. m. f.* (persoană, populație) care nu are o așezare stabilă, permanentă; rătăcitor. **II.** *adj.* **1.** caracteristic nomazilor. **2.** (despre animale) care schimbă climatul în funcție de sezon. (< fr., it. *nomade*, lat. *nomas, -dis*, gr. *nomados*, care rătăcește)

nomadism *s. n.* **1.** viață nomadă a unui grup, a unei populații etc. **2.** sindrom patologic la unii psihopați, care se manifestă prin instabilitate a domiciliului. (< fr. *nomadisme*)

nomadizá *vb. intr.* a duce o viață nomadă. (< fr. *nomadiser*)

no-man's-land /năumensléND/ *s. n.* fâșie de pământ între liniile cele mai înaintate ale beligeranților; porțiune tampon între frontiere. • (*fig.*) țara nimănui. (< engl. *no man's land*)

nomárh *s. m.* guvernator al unei nome[2]. (< fr. *nomarque*)

nómă[1] *s. f.* cangrenă a unei mucoase, din care se scurge un lichid cu miros neplăcut. (< fr. *noma*)
nómă[2] *s. f.* diviziune administrativă în Egiptul antic și în Grecia modernă. (< fr. *nome*, gr. *nomos*)
nomenclatór *s. n.* carte, broșură, listă care conține nomenclatura unui domeniu. (< fr. *nomenclateur*, lat. *nomenclator*)
nomenclatóric, -ă *adj.* (*rar*) nomenclaturistic. (< nomenclator + -ic)
nomenclatúră *s. f.* **1.** totalitatea termenilor folosiți sistematic într-o știință, într-o ramură a tehnicii etc. **2.** listă, catalog cuprinzând termeni, titluri de opere, nume proprii, numirile obiectelor, în special din domeniul tehnicii etc. **3.** schemă de organizare a unei instituții, conținând enumerarea posturilor sau a instituțiilor în subordine; (*p. ext.*) persoanele care ocupă diferite funcții în cadrul acestei scheme: (*peior.*) categorie privilegiată a vârfurilor politice într-un regim dictatorial. (< fr. *nomenclature*, germ. *Nomenklatur*, lat. *nomenclatura*)
nomenclaturísm *s. n.* sistem bazat pe nomenclatură (3). (< nomenclatură + -ist)
nomenclaturíst, -ă *s. m. f.* cel care face parte din nomenclatură (3). (< nomenclatură + -ist)
nomenclaturístic, -ă *adj.* (*rar*) privitor la nomenclatură; nomenclatoric. (< nomenclatură + -istic)
-nomie v. nomo[1]-.
nominál, -ă I. *adj.* **1.** referitor la nume, pe nume; după nume; pe care e scris numele titularului; nominativ. **o** *(ec.) valoare ~ă* = valoare înscrisă cifric pe o acțiune, pe un bilet de bancă, timbru etc. • care figurează (numai) cu numele. **2.** (*gram.*) care face parte, care ține de categoria numelui. **o** *flexiune ~ă* = declinare. **II.** *s. n.* valoarea nominală. (< fr. *nominal*, lat. *nominalis*)
nominalísm *s. n.* **1.** curent în filosofia medievală care susținea că numai lucrurile individuale sunt reale, noțiunile generale fiind doar simple nume și neexistând independent de ele. **2.** teorie burgheză care susține în mod eronat că banii nu sunt o marfă, nu au valoare intrinsecă, ci doar una convențională, nominală. (< fr. *nominalisme*)
nominalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al nominalismului. (< fr. *nominaliste*)
nominalizá *vb. tr.* a indica, a denumi, a specifica pe nume. (< fr. *nominaliser*)
nominalizatór *s. n.* afix care permite transformarea unui verb sau adjectiv în substantiv. (< fr. *nominalisateur*)
nómina odiósa *loc. s.* nume odioase (care nu trebuie pomenite, care evocă lucruri neplăcute). (< lat. *nomina odiosa*)
nominatív, -ă I. *adj.* nominal (1). **o** *(fin.) obligație ~ă* = obligație pe care este scris numele creditorului. **II.** *s. n.* caz al declinării în care stau subiectul, apoziția și numele predicativ. (< lat. *nominativus*, fr. *nominatif*)
NOMO[1]-, -nóm, -nomíe *elem.* „lege", „care dirijează, care conduce". (< fr. *nomo-*, *– nomo*, *-nomie*, cf. gr. *nomos*)
NOMO[2]- *elem.* „pășune". (< fr. *nomo-*, cf. gr. *nomos*)
nomofíl, -ă *adj.* (despre plante) care crește pe pășuni. (< lat. *nomophylus*)
nomofilác *s. m.* (*ant.;* la greci) magistrat însărcinat cu supravegherea modului cum erau executate legile. (< fr. *nomophylaque*, gr. *nomophylax*)
nomofíte *s. f. pl.* plante nomofile. (< lat. *nomophytae*)
nomogenéză *s. f.* concepție potrivit căreia evoluția își are propriile ei legi. (< nomo[1]- + *-genéză*[2])
nomográf *s. m.* autor de nomografii (1). (< fr. *nomo-graphe*)
nomográfic, -ă *adj.* referitor la nomobrame. (< fr. *nomographique*)
nomografíe *s. f.* **1.** tratat despre legi. • știință a legilor. **2.** ramură a matematicii care studiază construirea și utilizarea nomogramelor. (< fr. *nomographie*)
nomogramă *s. f.* reprezentare grafică plană, cu ajutorul unor linii gradate, a unei relații matematice între două sau mai multe mărimi variabile, servind, printr-o simplă citire, uneia dintre mărimi; abac (2). (< fr. *nomogramme*)
nomológic, -ă *adj.* **1.** (despre enunțuri) care exprimă legi obiective. **2.** (despre științele naturii) care formulează legi. (< fr. *nomologique*)
nomotét *s. m.* (în Atena antică) membru al unei comisii însărcinate cu revizuirea constituției, a legilor etc. (< fr. *nomothète*)
nomotétic, -ă *adj.* de nomotet. (< germ. *nomothetisch*)
NON- *pref.* „absență totală, negație". (< fr. *non-*, cf. lat. *non*, nu)
nonacțiúne *s. f.* inacțiune. (< engl. *nonaction*)
nonaderént, -ă adj. inaderent. (< engl. *nonadherent*)
nonaderénță *s. f.* inaderență. (< engl. *nonadherence*)
nonagenár, -ă *adj., s. m. f.* (om) în vârstă de 90 de ani. (< fr. *nonagénaire*, lat. *nonagenarius*)
nonautór *s. m.* autor lipsit total de calități ale unui scriitor. (< non- + autor)
nónă[1] *s. f.* formă gravă de gripă, printr-o somnolență continuă. (< fr., it. *nona*)
nónă[2] *s. f.* **1.** nume dat zilei a șaptea din lunile martie, mai, iulie și octombrie și zilei a cincea din celelalte luni în calendarul roman. **2.** prestație față de stăpânul feudal, a noua parte din produsele obținute de țăran. **3.** (*rel.*) a patra oră canonică minoră, ora 15. • rugăciune care se recită la această oră. **4.** (*muz.*) interval de nouă trepte (o secundă peste octavă); treapta a noua de la o treaptă dată. **5.** strofă din nouă versuri. (< lat. *nona*, it. *nono*)
nonbeligeránt, -ă *adj., s. m.* (țară) care nu ia parte la război. (< fr. *non-belligérant*)
nonbeligeránță *s. f.* atitudine de neparticipare (provizorie) la un război. (< fr. *non-belligérance*)
noncombat /-cambét/ *s. n.* situație fără conflicte, fără lupte. (<*non-* + *combat*)
noncomunicáre *s. f.* lipsă de comunicare. (după engl. *non-communicating*)
nonconformísm *s. n.* abatere conștientă de la regulile în uz, tendința de a nu accepta moravurile, mentalitatea, tradițiile unui anumit mediu; anticonformism. (< fr. *non-conformisme*)
nonconformíst, -ă I. *adj., s. m. f.* (cel) care nu se conformează uzanțelor stabilite, tradițiilor; anticonformist. **II.** *s. m. f.* membru al unei secte religioase din țările anglo-saxone care nu se conformează sistemului ecle-ziastic oficial. (< fr. *non-conformiste*)
nonconformitáte *s. f.* lipsă de conformitate. (< fr. *non-conformité*)
nonconsumatór, -oáre *s. m. f.* cel care nu cumpără (consumă) un anumit produs. (< non- + consumator)
noncontradícție *s. f.* principiu fundamental al gândirii, potrivit căruia nu se poate afirma și nega, în același timp, același predicat despre un subiect. (< fr. *non-contradiction*)
nonconvenționál, -ă *adj.* neconvențional. (< fr. *non-conventionnel*)
nondependénță *s. f.* lipsă de dependență; independență. (< non- + dependență)
nonét *s. n.* formație muzicală din nouă interpreți. • piesă instrumentală scrisă pentru o astfel de formație. (< it. *nonetto*)
non-éu *s. m.* (*fil.*) ceea ce există în afara propriului eu. (după fr. *non-moi*)
nonexisténță *s. f.* ceea ce nu există, inexistență; neființă. (< fr. *non-existence*)
nonfiguratív, -ă *adj.* (despre unele arte) care nu reprezintă realul; abstract. (< fr. *non-figuratif*)
nonflám *s. n.* peliculă cinematografică de acetat de celuloză care nu arde. (după engl. *non-flammable*)
nonintervénție *s. f.* neintervenție, neamestec al unui stat în treburile altui stat. (< fr. *non-intervention*)
nonintervenționíst, -ă *adj.* de neintervenție. (< fr. *non-interventionniste*)
nónius *s. n.* vernier. (< germ. *Nonius*)
nonolét *s. n.* (*muz.*) diviziune ritmică specială din nouă note de durată egală cu aceea a opt note obișnuite. (< germ. *Nonolett*)
nonparéil /-rei/ *s. n.* cel mai mic corp de literă, de șase puncte tipografice. (< fr. *nonpareil*)
nonséns *s. n.* ceea ce este lipsit de sens, de rațiune; absurditate. (< fr. *non-sens*)
nonsimétric, -ă *adj.* lipsit de simetrie; asimetric. (după engl. *nonsymetrical*)

nonsomníe *s. f.* nevoie foarte redusă de somn. (< non- + somnie)
non-stóp *adj. inv., adv.* fără întrerupere. (< engl., fr. *non-stop*)
nonsubstanţionál, -ă *adj. (fil.)* nematerial. (< engl. *nonsubstanional*)
nonşalánt, -ă *adj. (fam.)* indiferent, nepăsător; degajat. (< fr. *nonchalant*)
nonşalánţă *s. f. (fam.)* indiferenţă, nepăsare, degajare (ostentativă). (< fr. *nonchalance*)
non tróppo *loc adv. (muz.)* nu prea mult. (< it. *non troppo*)
nonvaloáre *s. f.* **1.** lipsă de valoare; lucru fără valoare. **2.** *(fig.)* om lipsit de valoare; nulitate. (< fr. *non-valeur*)
nonviolént, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al nonviolenţei; antiviolent. (< fr. *non-violent*)
nonviolénţă *s. f.* abţinere de la orice violenţă; antiviolenţă. ◊ *teoria ~ei* = doctrină social-politică şi religioasă care propovăduieşte abţinerea de la orice act de violenţă. (< fr. *non-violence*)
nonvirulént, -ă *adj.* care nu este virulent. (< engl. *nonvirulent*)
nonvolatíl, -ă *adj.* care nu se volatilizează. (< engl. *nonvolatile*)
NOO- *elem.* „spirit, intelect". (< fr. *noo-*, cf. gr. *noos, nous*, idee, raţiune)
nooanaléptic, -ă *adj., s. n.* (stimulent) al sistemului nervos central, al vigilenţei. (< noo- + analeptic)
noocomunicáţie *s. f.* schimb de informaţii din lumea vie a plantelor şi animalelor, a omului ca „fiinţă comunicaţională". (< non- + comunicaţie)
noocrát, -ă *s. m. f.* adept al noocraţiei. (< fr. *noocrate*)
noocrátic, -ă *adj.* referitor la noocraţie. (< fr. *noocratique*)
noocraţíe *s. f.* dominaţie a intelectualităţii; tip de stat condus de intelectuali, după modelul platonician al guvernului filosofilor. (< fr. *noocratie*)
noológic, -ă *adj.* referitor la noologie. ◊ *ştiinţe ~ce* = ansamblul ştiinţelor care au ca obiect spiritul, în opoziţie cu aşa-zisele ştiinţe cosmologice. (< fr. *noologique*)
noológie *s. f.* **1.** studiul ştiinţelor spiritului. **2.** teorie idealistă potrivit căreia omul este influenţat de o forţă superioară, aşanumita lume a spiritului. (< fr. *noologie*)
noosféră *s. f.* înveliş al Pământului desemnând omenirea, fiinţele inteligente. (< fr. *noosphère*)
nopă *vb. tr.* a înlătura nopeurile de la firele textile, în timpul fabricaţiei. (< fr. *noper*)
nopál *s. m.* plantă ornamentală erbacee cu frunze cărnoase şi flori roşii, originară din America. (< fr., it., sp. *nopal*)
nopatór, -oáre *s. m. f.* muncitor textilist specializat în operaţii de opare. (< nopa + -tor)
nopéu *s. n.* îngroşare a firelor textile finite, în timpul fabricaţiei, datorită aglomerării de fibre din materia primă. (< fr. *nope*)
noptiéră *s. f.* mobilă care se aşază la capătul patului. (< noapte + -ieră)
noradrenalínă *s. f.* hormon asemănător adrenalinei, secretat de medulosuprarenală, vasoconstrictor şi hipotensiv puternic. (< fr. *noradrénaline*)
nord *s. n.* punct cardinal care se află în direcţia Stelei Polare; miazănoapte. ◊ *N~* = spaţiu geografic de la nord. (< fr., engl. *nord*)
nord-africán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Africa de Nord. (< fr. *nord-africain*)
nord-americán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Ame-rica de Nord sau *(p. ext.)* al SUA. (<fr. *nord-américain*)
nord-coreeán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Coreea de Nord. (< fr. *nord-coréen*)
nord-dunăreán, -ă *adj.* de (la) nord de Dunăre. (< nord + dunărean)
nord-ést *s. n.* punct cardinal secundar, la distanţă egală de nord şi de est. (< fr. *nord-est*)
nord-éstic, -ă *adj.* de (la), (din)spre nord-est. (< nord-est + -ic)
nord-européan, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din nordul Europei. (< nord + european)
nórdic, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) de (la) nord. (< fr. *nordique*)
nordist, -ă *adj., s. m. f.* (luptător) din armata federală în războiul civil din SUA din 1861-1865. (< fr. *nordiste*)
nord-vést *s. n.* punct cardinal secundar, la egală distanţă de nord şi de vest. (< germ. *Nordwest*)
nord-véstic, -ă *adj.* (de (la), (din)spre nord-vest. (< nord-vest + -ic)
nord-vietnaméz, -ă I. *s. m. pl.* popor care locuieşte în fostul Vietman de Nord. **II.** *adj., s. f. m.* (locuitor) din acest popor. (< *Nord-Vietnam* + *-ez*)
nória *s. f.* maşină hidraulică, folosită la irigaţii, cu cupe montate pe un lanţ prelungit, care se umplu prin scufundare. (< fr., sp., *noria*)
norián, -ă *adj., s. n.* (din) ultimul etaj al triasicului de facies alpin. (< fr. *norien*)
norít *s. n.* rocă din familia gabrourilor, cu structura grunţuroasă, conţinând plagioclaz şi, uneori, olivină. (< fr. *norite*)
normá *vb. tr.* **1.** a stabili norma de muncă pentru un anumit domeniu de activitate. • a stabili cantitatea de materie primă, de combustibil etc. necesară. **2.** a supune unei norme (1). (< normă)
normál, -ă I. *adj.* **1.** firesc, comun, obişnuit. • (despre oameni) sănătos (fizic şi psihic). **2.** conform unor norme. • (despre mărimi) cu valoare apropiată de cea întâlnită frecvent. **3.** *(chim.) concentraţie ~ă* = cantitatea de substanţă conţinută într-o soluţie, exprimată în echivalenţi-gram la litru de soluţie. **4.** *(mat.) secţiune ~ă* = secţiune realizată cu un plan care conţine normala (II, 1) într-un punct dat la suprafaţa secţionată. **5.** (în Franţa, recent şi la noi) *Şcoală ~ă Superioară* = şcoală pentru pregătirea profesorilor de nivel înalt. **II.** *s. f.* **1.** dreaptă perpendiculară dusă pe tangenta la o curbă în punctul de contact. **2.** media elementelor meteorologice, calculată dintr-un şir de ani de referinţă. (< fr. *normal*. lat. *normalis*, it. *normale*)
normalitáte *s. f.* **1.** caracterul a ceea ce este normal. **2.** *(chim.)* concentraţie a unei soluţii în comparaţie cu aceea a unei soluţii normale. (< fr. *normalité*)
normalizá *vb.* **I.** *tr., refl.* a face să devină, a deveni normal. **II.** *tr.* **1.** a supune unei norme. **2.** *(ec.)* a elabora norme interne. • a standardiza. (< fr. *normaliser*)
normalizáre *s. f.* **1.** acţiunea de a (se) normaliza. **2.** tratament termic aplicat pieselor de oţel spre a obţine o structură normală, cu granulaţie fină. (< normaliza)
normánd, -ă I. *s. m. pl.* neamuri germanice, care, porinind din ţările scandinave în sec. VIII-XII spre sudul Europei, prin expediţii militare şi comerciale, au întemeiat colonii şi formaţiuni politice; vikingi, varegi. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din aceste neamuri. • *(s. n.)* dialect dintr-un grup de dialecte din nordul Franţei, vorbit în Normandia. (< fr. *normand*)
normát, -ă *adj.* care se efectuează după norme stabilite. ◊ *contabilitate ~ă* = sistem de contabilitate în care conturile poartă numere simbolice, aceleaşi în toate întreprinderile. (< norma)
normatív, -ă I. *adj.* care are putere de normă. • care hotărăşte, stabileşte reguli. **II.** *s. n.* ansamblu de date, prescripţii cu caracter de normă. (< fr. *normatif*, rus. *normativ*)
normativísm *s. n.* **1.** purism dogmatic, atitudine normativă sistematică. **2.** curent în filozofia contemporană care defineşte dreptul ca o totalitate de norme independente de condiţiile sociale. (< fr. *normativisme*)
normativitáte *s. f.* caracterul a ceea ce tinde să constituie o normă. (< fr. *normativité*)
normatór, -oáre *s. m. f.* specialist în stabilirea şi calcularea normelor. (<norma + -tor)
nórmă *s. f.* **1.** regulă, dispoziţie obligatorie prin lege sau prin uz. **2.** totalitatea condiţiilor minimale pe care trebuie să le îndeplinească un sportiv pentru a se califica. **3.** criteriu de apreciere. **4.** lucru de efectuat, cantitate de produse care trebuie realizată de un muncitor într-o unitate de timp. ◊ *~ de consum* = cantitatea maximă de materii prime, combustibil, energie etc. care poate fi consumată pentru obţinerea unei unităţi de produs. **5.** numele autorului şi titlul prescurtat al lucrării, imprimate cu litere mici în colţul stâng de jos al primei pagini din fiecare coală de tipar. **6.** *(mat.)* număr pozitiv care se asociază anumitor mărimi şi care generalizează proprietăţile, va-

lorile absolute ale numerelor şi ale modului numerelor complexe. (< fr. *norme*, lat., rus. *norma*)

NORMO- *elem.* „normal". (< fr. *normo-*, cf. lat. *norma*, regulă)

normoblást *s. n.* globulă roşie nucleată din măduva hematopoietică, care dă naştere eritrocitului. (< fr. *normoblaste*)

normoblastóză *s. f.* prezenţa normoblastelor în sânge sau în măduva usoasă. (< fr. *normoblastose*)

normocít *s. n.* globulă roşie matură, provenind dintr-un normoblast prin expulzarea nucleului. (< fr. *normocyte*)

normocitóză *s. f.* existenţa în sânge a normocitelor. (< fr. *normocytose*)

normocróm, -ă *adj.* (despre anemie) în cursul căreia deficitul de hemoglobină este paralel cu scăderea numărului de globule roşii. (< fr. *normochrome*)

normoponderál, -ă *adj., s. m. f.* (persoană) cu greutate normală. (< normo- + ponderal)

normotensív, -ă *adj., s. n.* (medicament) care reglează tensiunea normală a sângelui. (< engl. *normotensive*)

normotermíe *s. f.* temperatură normală a corpului (37şC). (< normo- + -termie²)

normotíp *s. n.* tip structurat normal, sănătos, echilibrat. (< fr. *normotype*)

normotípic, -ă *adj.* **1.** de formă normală, între formele scurte şi cele zvelte; echilibrat ca structură. **2.** (despre contracţii cardiace) de calitate normală. (< fr. *normotypique*)

normotónic, -ă *adj.* referitor la tonusul muscular normal. (< engl. *normotonic*)

normotóp, -ă *adj.* **1.** (despre formaţii anatomice) localizat normal. **2.** (despre contracţii cardiace) la nivelul sinusului. (< fr. *normotope*)

normoxíe *s. f.* cantitatea normală de oxigen distribuit de sânge ţesuturilor. (< fr. *normoxie*)

norther /nórzăr/ *s. n.* invazie de aer polar, cu vânturi puternice şi persistente, dinspre sudul SUA spre Marea Caraibilor şi America Centrală. (< engl. *norther*)

norvalínă *s. f.* aminoacid din proteinele animale, neesenţiale pentru organism. (< fr. *norvaline*)

norvegián, -ă **I.** *s. m. pl.* popor constituit ca naţiune în Norvegia. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. f.*) limbă germanică vorbită de norvegieni. (< fr. *norvégien*)

NOS(O)- *elem.* „boală". (< fr. *nos/o/-*, cf. gr. *nosos*)

noséma *s. f.* ciupercă saprofită parazită, în tubul digestiv al viermilor de mătase. (< fr. *noséma*)

nosemóză *s. f.* boală contagioasă a aparatului digestiv al albinelor, provocată de nosema. (< fr. *nosémose*)

nosencefál *s. m.* monstru care prezintă în loc de creier o tumoare vasculară. (< fr. *nosencéphale*)

nosoconióză *s. f.* boală profesională produsă prin acţiunea pulberilor. (< fr. *nosoconiose*)

nosofíte *s. f. pl.* paraziţi vegetali dezvoltaţi pe plante bolnave. (< fr. *nosophytes*)

nosofóbic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de nosofobie. (< fr. *nosophobique*)

nosofobíe *s. f.* teamă patologică de boli. (< fr. *nosophobie*)

nosográfic, -ă *adj.* referitor la nosografie. (< fr. *noso-graphique*)

nosografíe *s. f.* descriere ştiinţifică a bolilor. (< fr. *noso-graphie*)

nosológie, -ă *adj.* referitor la nosologie. (< fr. *nosologique*)

nosologíe *s. f.* parte a medicinei care studiază bolile în general. (< fr. *nosologie*)

nosologíst, -ă *s. m. f.* specialist în nosologie. (< fr. *nosologiste*)

nosomanie *s. f.* stare obsesivă de a se crede suferind de o boală. (< fr. *nosomanie*)

nostálgic, -ă *adj., s. m. f.* (om) plin de nostalgie. (< fr. *nostalgique*)

nostalgíe *s. f.* sentiment de tristeţe provocat de dorinţa de a regăsi ceva trecut, de a revedea ceva iubit; dorinţă (plină de regrete) pentru ceva greu de realizat. (< fr. *nostalgie*, gr. *nostalgia*)

nostóc *s. m.* algă albastră microscopică, din solurile umede. (< fr. *nostoc*)

nostomanie *s. f.* nevoia impulsivă (a cuiva) de a se întoarce în ţara sau locul unde şi-a petrecut copilăria. (< fr. *nostomanie*)

nostrificá *vb. tr.* (în trecut) a recunoaşte, a echivala un titlu, o diplomă obţinută în străinătate. (< germ. *nostrifizieren*)

nóstro *s. n.* cont deschis de o bancă la corespondentul său din străinătate, în care se înregistrează operaţiile băncii titulare. (< it. *nostro*)

nostróm *s. m.* **1.** şef de echipaj al unei nave comerciale; boţman. **2.** (*fig.*) cel mai experimentat marinar, de la bord. (< it. *nostromo*)

NOT(O)- v. n o t o l - .

notá *vb. tr.* **1.** a însemna, a consemna. **2.** a face o apreciere asupra cunoştinţelor unui elev, student etc. prin note sau calificative. **3.** a însemna prin simboluri valori numerice, elemente, melodii etc. (< fr. *noter*, lat. *notare*)

nóta béne /abr. *N. B.* / *loc. s.* expresie spre a semnala cititorilor o informaţie, o precizare suplimentară. (< lat. *nota bene*, notează bine!)

notábil, -ă *adj.* demn de luat în consideraţie, important; remarcabil. • (*s. m. pl.*) notabilitate (2). (< fr. *notable*, lat. *notabilis*)

notabilitáte *s. f.* **1.** caracterul a ceea ce este notabil. **2.** (*pl.*) personalitate de seamă, cu situaţie politică sau socială importantă; notabil. (< fr. *notabilité*)

notalgíe *s. f.* durere în regiunea dorsală. (< fr. *notalgie*)

notár *s. m.* **1.** (*ant.;* la romani) secretar; funcţionar imperial care redacta actele juridice. **2.** ecleziast sau laic ataşat cancelariilor episcopale sau congregaţiilor romane. **3.** funcţionar public învestit cu puterea de a autentifica acte juridice. **4.** secretar al primăriei în comunele rurale. (< fr. *notaire*, lat. *notarius*, germ. *Notar*)

notariál, -ă *adj.* referitor la notar(iat). (< fr. *notarial*)

notariát *s. n.* **1.** funcţia de notar. **2.** instituţie publică care autentifică şi legalizează acte, contracte etc. (< fr. *notariat*, germ. *Notariat*)

notáţie *s. f.* **1.** însemnare, înregistrare, notă. **2.** sistem de semne convenţionale pentru a exprima datele dintr-un domeniu; notare. **o** ~ *muzicală* = sistem de reprezentare grafică a sunetelor muzicale şi a diferitelor raporturi dintre ele. (< fr. *natation*, lat. *notatio*)

notaţionál, -ă *adj.* de notaţie. (< engl. *notational*)

nótă *s. f.* **1.** scurtă însemnare scrisă; indicaţie, comentariu, remarcă (în scris). • articol publicistic de proporţii reduse. • adnotare la un text, care cuprinde lămuriri sau informaţii asupra unei probleme ridicate de acel text. **2.** aspect, nuanţă caracteristică, trăsătură particulară. **o** *a fi în* ~ = a se potrivi unei situaţii; *a forţa ~a* = a exagera. **3.** element component caracteristic unei noţiuni. **4.** calificativ (în cifre) prin care se apreciază cunoştinţele, lucrările unui elev, unui student etc. **5.** comunicare diplomatică scrisă, adresată de un guvern altui guvern, cu privire la anumite probleme etc. **6.** înscris care cuprinde indicarea sumelor pe care trebuie să le achite cineva. **7.** semn convenţional pentru reprezentarea grafică a sunetelor muzicale; sunetul corespunzător. (< fr. *note*, it., lat. *nota*)

notebook /-búc/ *s. n.* calculator personal de dimensiuni mai mic decât laptopul. (< engl. *notebook*)

notepad /-péd/ *s. n.* calculatorul cel mai mic, care nu are tastatură, ci un creion tactil pentru comenzi (< engl. *notepad*)

nótes *s. n.* (*rar*) blocnotes. (< fr. /bloc/*notes*)

-notíe v. n o t o ² - .

notificá *vb. tr.* a înştiinţa (printr-o notă oficială); a trimite o notificare. (< fr. *notifier*, lat. *notificare*)

notificáre *s. f.* acţiunea de a notifica. • înscris prin care se înştiinţează cineva; notificaţie. • înştiinţare oficială făcută de un stat altor state printr-o notă diplomatică. (< notifica)

notificáţie *s. f.* notificare. (< fr. *notification*)

notíst, -ă *s. m. f.* (*fam.*) cel care ştie să cânte după note. (< fr. *notiste*)

notíţă *s. f.* însemnare scurtă. • (*pl.*) scurte însemnări după un curs, o lecţie etc. (< fr. *notice*)

NOTO¹- *elem.* „spate, spinare". (< fr. *noto-*, cf. gr. *notos*)

NOTO²-, -notíe *elem.* „hibrid", „deosebit", „fals". (< fr. *notho-*, *-nothie*, cf. gr. *nothos*)

notocórd *s. n.* /**notocórdă** *s. f.* formaţie anatomică primitivă în regiunea dorsală a embrionului animalelor cordate, din care derivă scheletul vertebral; coardă dorsală. (< fr. *notochorde*)
notogamíe *s. f.* polenizare cu polen de la subspeciile deosebite ale aceleiaşi specii. (< fr. *nothogamie*)
notonécta *s. f.* ploşniţă de baltă, carnivoră, din ordinul heteropterelor, cu înţepătura dureroasă, care înoată pe spate. (< fr. *notonecta*)
notorietáte *s. f.* însuşirea de a fi notoriu; celebritate, reputaţie, faimă. (< fr. *notoriété*)
notóriu, -íe *adj.* cunoscut, ştiut de toţi; remarcabil, renumit. (< fr. *notoire*, lat. *notorius*)
nototríb, -ă *adj.* (despre polen) transportat pe spatele insectei care face polenizarea. (< fr. *nototribe*)
noţionál, -ă *adj.* referitor la noţiune. (< fr. *notionnel*)
noţiúne *s. f.* **1.** formă a cunoaşterii raţionale care denumeşte o clasă de obiecte cu însuşiri esenţiale comune. **2.** cunoştinţă, idee cu caracter general asupra unui lucru. **3.** (*pl.*) cunoştinţe, principii fundamentale ale unei discipline, ale unui domeniu etc. (< fr. *notion*, lat. *notio*)
nóus *s. n.* (*fil.*) raţiune, spirit; principiu inteligent. • (la Anaxagora) noţiune care desemnează substanţa de sine stătătoare, generatoare a mişcării, vieţii, ordinii din lumea materială. (< fr., gr. *nous*)
nouvelle vague /nuvél vag/ *loc. s.* denumire dată unui grup de cineaşti francezi, ale căror filme se caracterizează prin afişarea ostentativă a mesajului artistic nonconformist. (< fr. *la nouvelle-vague*, noul val)
nová *vb. tr.* a supune (o obligaţie) unei novaţii. (< fr. *nover*, lat. *novare*)
novatór, -oáre **I.** *adj.* înnoitor. **II.** *s. m. f.* om cu idei şi concepţii noi; cel care introduce o noutate într-un domeniu oarecare. (< fr. *novateur*, lat. *novator*)
novatorísm *s. n.* caracter novator. (< novator + -ism)
novaţián, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al novaţianismului. (< fr. *novatien*)
novaţianísm *s. n.* doctrină a lui Novatian (sec. V-VIII), care punea la îndoială bunătatea lui Dumnezeu şi dovedea un rigorism excesiv, considerând că păcatul abjurării credinţei nu poate fi iertat. (< fr. *novatianisme*)
nováţie *s. f.* **1.** stingere a unei datorii vechi prin crearea alteia noi. **2.** înţelegere intervenită între părţile interesate, în baza căreia are loc înlocuirea debitorului printr-o altă persoană care preia obligaţiile stabilite iniţial. **3.** înlocuire a unui contract de comerţ exterior prin altul nou. (< fr. *novation*, lat. *novatio*)
nóvă *s. f.* stea a cărei strălucire creşte brusc, pentru a scădea apoi încet şi adesea cu fluctuaţii. (< fr., lat. *nova*)
novecénto *s. n.* sec. XX în cultura şi arta italiană. (< it. *novecento*)
novéle *s. f. pl.* (*jur.*) dispoziţii suplimentare de drept roman care se adăugau la o lege. (< fr. *novelles*, lat. *novelae*)
novelétă *s. f.* mică piesă muzicală în care predomină expresia lirică sau epică. (< it. *novelletta*)
novénă *s. f.* acte de devoţiune (rugăciuni, posturi etc.) pe care le împlineşte creştinul catolic timp de nouă zile la rând. (< it. *novena*)
novíce *s. m. f.* **1.** cel intrat de curând într-o mănăstire spre a se călugări. **2.** începător într-un domeniu oarecare. • (*adj.*) care nu are experienţa vieţii. (< fr. *novice*, lat. *novicius*)
noviciát *s. n.* situaţia, stagiul de novice (1). (< fr. *noviciat*)
novíssima vérba *loc. s.* cuvintele de pe urmă, ultimele doleanţe ale unui muribund. (< lat. *novissima verba*)
novocaínă *s. f.* substanţă cristalină, solubilă în apă şi alcool, anestezic local. (< fr. *novocaïne*)
novocilínă *s. f.* antibiotic penicilină şi novocaină. (< novo/caínă/ + /peni/*cilină*)
novolác *s. n.* răşină sintetică obţinută prin condensarea fenolului cu formaldehidă în mediul acid, folosită la fabricarea unor lacuri. (< fr. *novolaque*)
nóxă *s. f.* agent, factor, substanţă cu acţiune nocivă asupra organismului, în atmosferă, în timpul procesului tehnologic. (< lat. *noxa*)
nuanţá *vb. tr.* **1.** a reda nuanţele unei culori, unui ton etc. **2.** (*fig.*) a exprima prin treceri subtile, gradate. (< fr. *nuancer*)
nuanţát, -ă *adj.* **1.** cu varietăţi de tonuri, de culori. **2.** (*fig.*) care prezintă variaţii marcate prin treceri subtile, gradate. • (despre stil, limbă) bogat în nuanţe; expresiv. (< fr. *nuancé*)
nuanţatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care nuanţează. (< nuanţa + -tor)
nuánţă *s. f.* **1.** fiecare dintre varietăţile unei culori. **2.** (*fig.*) diferenţă uşoară, imperceptibilă între aspecte, lucruri de acelaşi gen. • (*muz.*) gradul de intensitate al unui sunet. • caracter, notă particulară; conotaţie. (< fr. *nuance*)
nubéculă *s. f.* pată corneană. (< fr. *nubécule*, lat. *nubecula*)
nubián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Nubia (Africa). • (*s. f.*) limbă africană vorbită de nubieni. (< fr. *nubien*)
nubíl, -ă *adj.* care este la vârsta când se poate căsători. (< fr. *nubile*, lat. *nubilis*)
nubilitáte *s. f.* stare a unei persoane nubile. (< fr. *nubilité*)
nucál, -ă *adj.* referitor la regiunea cefei. (< fr. *nucal*, cf. lat. *nucha*, ceafă)
nucelár, -ă *adj.* al nucelei. (< fr. *nucellaire*)
nucélă *s. f.* parte centrală a ovulului unei plante angiosperme. (< fr. *nucelle*, lat. *nucella*)
nucifér, -ă *adj.* (despre plante) care produce nuci. (< fr. *nucifère*)
nucifórm, -ă *adj.* în formă de nucă. (< fr. *nuciforme*)
nucívor, -ă *adj.* care se hrăneşte cu nuci. (< fr. *nucivore*)
NUCLE(O)- *elem.* „nucleu", „nuclear". (< fr. *nucléo-*, cf. lat. *nucleus*, sâmbure)
nucleár, -ă *adj.* **1.** referitor la nucleul celulei. **2.** referitor la nucleul atomului. **3.** referitor la energia atomică, bazat pe această energie. **o** *energie ~ă* = energie care se dezvoltă prin dezintegrarea atomului în urma unor reacţii nucleare; *combustibil ~* = material fisionabil care produce energie nucleară. • *arme ~e* = arme care folosesc energia nucleară (arma atomică şi termonucleară). (< fr. *nucléaire*)
nuclearíst *s. m.* (*fam.*) specialist în industria nucleară. (< nuclear + -ist)
nuclearizá *vb. tr.* (despre state, uzine etc.) a folosi energie nucleară. (< nuclear + -iza)
nucleát, -ă *adj.* (despre celule) cu nucleu. (< fr. *nucléé*)
nucleáţie *s. f.* **1.** formarea, într-un mediu cu structură şi compoziţie definite, de germeni constituind centre de dezvoltare a unei noi faze, structuri fizice sau chimice. **2.** (*biol.*) formarea nucleului. (< fr. *nucléation*)
nucleázǎ *s. f.* enzimă care descompune acizii nucleici. (< fr. *nucléase*)
nucléic *acid ~* = acid organic complex în componenţa nucleului celulei. (< fr. *nucléique*)
nucleínă *s. f.* proteidă rezultând din unirea acidului nucleic cu o proteină bazică în nucleul celular; nucleoproteidă. (< fr. *nucléine*)
nucleobiónt *s. n.* organism cu celule nucleate. (< fr. *nucléobionte*)
nucleofíl, -ă *adj., s. m.* (particulă) susceptibilă a se suda cu un nucleu atomic. (< fr. *nucléophile*)
nucleofílie *s. f.* însuşire a unei particule nucleofile. (< fr. *nucleophilie*)
nucleoíd *s. n.* corpuscul în formă de nucleu din citoplasma bacteriilor. (< fr. *nucléoïde*)
nucleól *s. m.* organit dens şi rotund din nucleul celular, din proteină şi granule de acid nucleic; plasmozom. (< fr. *nucléole*, lat. *nucleolus*)
nucleolát, -ă *adj.* cu nucleoli. (< fr. *nucléolé*)
nucleón *s. m.* particulă elementară din nucleul unui atom. (< fr. *nucléon*)
nucleónic, -ă **I.** *adj.* referitor la nucleoni. **II.** *s. f.* parte a electronicii care studiază utilizarea energiei atomice în ştiinţă şi industrie. (< fr. *nucléonique*)
nucleoplásmă *s. f.* carioplasmă. (< fr. *nucléoplasme*)
nucleoproteídă *s. f.* nucleină. (< fr. *nucléoprotéide*)
nucleosintéză *s. f.* **1.** procesul de formare a nucleelor atomice. **2.** (*astr.*) formare a nucleelor de elemente chimice în urma

reacţiilor termonucleare din stadiile iniţiale ale expansiunii universului şi din interiorul stelelor. (< fr. *nucléosynthèse*)

nucleotíd *s. n.* component protidic al acizilor nucleici, rezultat din unirea unui nucleozid cu acidul fosforic. (< fr. *nucléotide*)

nucleotidáză *s. f.* enzimă care hidrolizează nucleotidele. (< fr. *nucléotidase*)

nucleozíd *s. n.* compus chimic din combinaţia unei baze azotate cu o oză. (< fr. *nucléoside*)

nucleozidáză *s. f.* enzimă secretată de mucoasa intestinală, care catalizează hidroliza nucleozidelor. (< fr. *nucléosidase*)

nucleozóm *s. m.* unitate fundamentală structurală a cromozomului, satelit pe suprafaţa nucleolilor. (< fr. *nucléosome*)

nucléu *s. n.* **1.** ciclu de atomi care compun scheletul moleculei unui corp chimic şi care rămâne neschimbat la toţi derivaţii corpului respectiv. **2.** partea centrală, încărcată pozitiv, a unui atom, în care se concentrează aproape întreaga masă a acestuia. **3.** corpuscul globulos din citoplasmă, constituent principal al celulei, cu rol în reproducerea şi în trasmiterea caracterelor. **4.** element central cu funcţie importantă în propoziţie sau în frază. **5.** (*astr.*) porţiune centrală, compactă, a unei comete. **6.** zona de ridicare maximă dintr-un vânt ascendent termic. **7.** (*fig.*) element esenţial al unui lucru. (< fr. *nucléus*, lat. *nucleus*)

nuclíd *s. m.* nucleu atomic considerat numai din punctul de vedere al structurii sale. (< fr. *nuclide*)

nucúlă *s. f.* fruct de forma unei nuci mici. (< fr. *nucule*, lat. *nucula*)

nud, -ă **I.** *adj.* **1.** (despre corpul omenesc) neacoperit, gol. **2.** (*fig.*) simplu, pur, curat. **o** *proprietate ~ă* = proprietate fără uzufruct. **II.** *s. n.* **1.** corp dezbrăcat fără veşminte. **2.** statuie, pictură reprezentând un corp gol. (< it. *nudo*, lat. *nudus*)

NUDI- *elem.* „gol, neacoperit". (< fr. *nudi-*, cf. lat. *nudus*)

nudícaúl, -ă *adj.* cu tulpina lipsită de frunze. (< lat. *nudicaulis*)

nudícol, -ă *adj.* (despre puii unor păsări) cu gâtul golaş. (< fr. *nudicol*)

nudiflór, -ă *adj.* cu flori lipsite de înveliş. (< lat. *nudiflorus*)

nudísm *s. n.* **1.** expunere la soare (în scop terapeutic) a corpului gol. **2.** teorie care preconizează viaţa în aer liber şi practicarea sporturilor complet dezbrăcat. (< fr. *nudisme*)

nudíst, -ă *s. m. f.* cel care face nudism. (< fr. *nudiste*)

nuditáte *s. f.* **1.** goliciune (a corpului); aspectul unei statui, picturi reprezentând un nud. **2.** (*fig.*) ceea ce se prezintă fără rezerve. • simplitate, lipsă de podoabe. (< fr. *nudité*, lat. *nuditas*)

nugá *s. f.* preparat de cofetărie din foi de aluat cu umplutură de albuş de ou, zahăr şi nuci sau alune. (< fr. *nougat*)

nuizíbil, -ă *adj.* vătămător. (< fr. *nuisible*)

nuizibilitáte *s. f.* caracter nuizibil. (< fr. *nuisibilité*)

nul, -ă *adj.* **1.** (despre acte) fără valoare legală, care se reduce la nimic; inexistent. **o** *meci ~* = meci terminat la egalitate. **2.** (*mat.*) de valoare egală cu zero. **3.** (despre oameni) lipsit de merite. (< fr. *nul*, germ. *null*)

núlă *s. f.* zero. (< lat. *nulla*, germ. *Null*)

NULI- *elem.* „nul, nici un". (< fr. *nulli-*, cf. lat. *nullus*)

nulificáre *s. f.* (despre oameni) ratare, eşec; alienare; desfiinţare (ca profesie, fiinţă umană). (< nul + -ifica)

nuligéstă *adj., s. f.* (femeie) care nu a fost niciodată gravidă. (< fr. *nulligeste*)

nulipáră *adj., s. f.* (femeie) care nu a născut nici un copil. (< fr. *nullipare*)

nulitáte *s. f.* **1.** însuşirea, caracterul lucrului nul. **2.** lipsă totală de merite. • om lipsit de orice merit, incapabil, prost. **3.** lipsă de valoare legală a unui act juridic. (< fr. *nullité*, lat. *nullitas*)

nulizomíe *s. f.* absenţa unei perechi de cromozomi omologi de la un organism aneuploid. (< fr. *nullisomie*)

numărătór **I.** *s. m.* **1.** termen al unei fracţii, deasupra liniei de fracţie, indicând numărul de părţi conţinute de fracţie. **II.** *s. n.* aparat folosit la numerotare la tiparul înalt. **III.** *s. m. f.* persoană care numără, socoteşte, calculează ceva (după fr. *numérateur*)

numbát *s. m.* mamifer marsupial străvechi din Australia, asemănător cu veverita, având partea anterioară a corpului cu o blană galben-roşiatică, care trece treptat în negru-închis spre partea dinapoi; se hrăneşte cu termite; furnicar.

númen *s. n.* (*fil.*) esenţă cognoscibilă numai prin raţiune, în opoziţie cu fenomenul. • (la Kant) „lucru în sine". (< fr. *noumène*, germ. *Noumenon*, gr. *noumenon*)

numenál, -ă *adj.* referitor la numen. (< fr. *nouménal*, germ. *noumenal*)

numerábil, -ă *adj.* care se poate număra, calcula. (< lat. *numerabilis*, it. *numerabile*)

numerabilitáte *s. f.* însuşirea de a fi numerabil. (< it. *numerabilità*)

numerál, -ă **I.** *adj.* care desemnează, exprimă un număr. **o** *sistem ~* = ansamblu de simboluri care reprezintă numere. **II.** *s. n.* parte de vorbire flexibilă care exprimă un număr, o determinare numerică. (< fr. *numéral*, lat. *numeralis*)

numerár *s. n.* sumă de bani în monede sau în hârtie-monedă. (< fr. *numéraire*, lat. *numerarius*)

numerativ, -ă *adj.* care serveşte la numărat. (< fr. *numératif*)

numeráţie *s. f.* sistem de cifre şi de reguli folosit pentru reprezentarea numerelor. (< fr. *numération*, lat. *numeratio*)

numéric, -ă *adj.* referitor la numere; exprimat prin numere. (< fr. *numérique*)

numerizá *vb. tr.* (*inform.*) a converti o informaţie analogică sub formă numerică. (< fr. *numériser*)

numerológ, -ă *s. m. f.* specialist în numerologie. (< fr. *numérologue*)

numerológic, -ă *adj.* referitor la numerologie. (< fr. *numérologique*)

numerologie *s. f.* ştiinţă a numerelor, care, apelând la complicate legi ale matematicii astrale, serveşte astrologilor pentru definirea destinului uman. (< fr. *numérologie*)

numerós, -oásă *adj.* în număr, în cantitate mare; mult. (< it. *numeroso*, lat. *numerosus*)

numerotá *vb. tr.* a însemna cu numere în ordine succesivă. (< fr. *numéroter*)

numerotatór *s. n.* instrument pentru numerotat paginile diferitelor imprimate; numeroter. (după fr. *numéroteur*)

numerotáţie *s. f.* numerotare. (< fr. *numérotation*)

numerotér *s. n.* numerotator. (< fr. *numéroteur*)

númerus cláusus *s. n.* categorie de persoane admise în număr limitat într-o funcţie, într-un grad, conform unei legi, unei decizii a autorităţii. (< lat. *numerus clausus*)

numíd, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Numidia (regiune istorică berberă nomadă, apoi regat, sec. III î.H., în nordul Africii, pe teritoriul actual al Algeriei). **II.** *adj.* numidic. (< fr. *numide*, lat. *numida*)

numídic, -ă *adj.* numid. (< lat. *numidicus*)

numinós *s. n.* componentele iraţionale ale categoriei religioase „sfânt", din care a fost eliminat conţinutul moral. (< it. *numinoso*)

numinozitáte *s. f.* caracterul de putere, de supranatural, de miracol, propriu lui Dumnezeu sau a ceea ce este sacru. (< it. *numinosità*)

numismát, -ă *s. m. f.* specialist în numismatică. (< fr. *numismate*)

numismátic, -ă **I.** *adj.* referitor la numismatică. **II.** *s. f.* disciplină auxiliară a istoriei care studiază monedele şi medaliile (vechi). (< fr. *numismatique*)

numitór *s. m.* termen al unei fracţii, sub linia de fracţie, indicând în câte părţi a fost împărţit întregul. **o** *a aduce la acelaşi ~* = a face ca două sau mai multe fracţii să aibă acelaşi numitor; (*fig.*) a pune de acord puncte de vedere diferite. (< numi + -tor)

numulár, -ă *adj.* de formă rotundă, ca o monedă. (< fr. *nummulaire*)

numulít *s. m.* foraminifer fosil ale cărui cochilii au format prin sedimentare roci calcaroase. (< fr. *nummulite*)

numulític, -ă **I.** *adj.* care conţine fosile de numuliţi. **II.** *adj., s. n.* (din) paleogen. (< fr. *nummulitique*)

nunakól *s. n.* înălţime cu vârf rotunjit, deasupra masei unui gheţar. (< engl. *nunakol*)

nunaták *s. n.* pisc stâncos izolat din zona zăpezilor permanente, care străpunge calota de gheaţă. (< fr. *nunatak*)

nuncupatív, -ă *adj.* (despre testamente) dictat de testator potrivit formelor legale. (< fr. *nuncupatif*, lat. *nuncupativus*)
nuncupáție *s. f. (jur.)* declarație solemnă și verbală prin care testatorul confirmă că dispozițiile din testamentul scris exprimă voința sa. (< fr. *nuncupation*, lat. *nuncupatio*)
nundíne *s. f. pl. (ant.)* zile de târg. (< fr. *nundines*, lat. *nundinae*)
nunțial, -ă *adj.* al nunțiului. (< nunțiu + -al)
nunțiatúră *s. f.* reprezentanță diplomatică a Vaticanului într-o țară străină, condusă de un nunțiu. • funcția nunțiului. (< it. *nunziatura*)
núnțiu *s. m.* prelat-ambasador al Vaticanului într-o țară străină. (< it. *nunzio*, lat. *nuntius*)
nupțiál, -ă *adj.* de nuntă. (< fr. *nuptial*, lat. *nuptialis*)
nupțialitáte *s. f.* numărul de căsătorii realizate la 1000 de locuitori într-o perioadă dată. (< fr. *nuptialité*)
nurághi *s. m. pl.* denumire dată monumentelor sarde din epoca bronzului, în formă de turn tronconic cu pereți groși de piatră, servind ca refugii sau fortărețe. (< fr. *nuraghi*)
nurísă *s. f.* rezervor suplimentar de combustibil lichid al unui motor cu capacitate mică, putând funcționa și prin cădere. (< fr. *nourrice*)
núrsă *s. f.* **1.** doică, bonă la sugari; dădacă; guvernantă. **2.** femeie care se dedică îngrijirii copiilor bolnavi; infirmieră, soră. (< fr., engl. *nurse*)
nurseríe *s. f.* spațiu rezervat noilor-născuți (din unele maternități). (< fr., engl. *nursery*)
núrsing *s. n.* **1.** îngrijire (a bolnavilor). • *(med.)* proces de diagnosticare și tratament al răspunsurilor umane la problemele actuale și potențiale. **2.** pregătire sanitară medie; asistență medicală. (< engl. *nursing*
nursologíe *s. f.* studiul și practica nursingului (1). (< fr. *nursologie*)
nut *s. n.* **1.** șanț longitudinal într-o piesă de lemn, pentru asamblare; uluc. **2.** canelură. (< germ. *Nut*)
nutánt, -ă *adj.* (despre organele plantelor) cu partea terminală aplecată în jos. (< fr. *nutant*, lat. *nutans*)
nutáție *s. f.* **1.** oscilația axei unui astru în cursul mișcării de precesie; *(spec.)* oscilația axei Pământului într-o perioadă de 18 ani și 8 luni. **2.** una dintre cele trei componente ale mișcării unui corp rigid care are un punct fix și care face să oscileze axa de rotație proprie corpului. **3.** *(med.)* basculare înainte a bazei sacrului și înapoi a coccisului, produsă spontan în cursul nașterii. • oscilație a capului. **4.** mișcare de oscilație descrisă de plante în timpul creșterii. (< fr. *nutation*, lat. *nutatio*)
nutrí *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) hrăni. **II.** *tr. (fig.)* a cultiva, a avea un anumit sentiment, gând etc. (< lat. *nutrire*)
nútrie *s. f.* mamifer rozător acvatic, originar din America de Sud, mic, cu blană brună-cenușie, foarte apreciată. (<fr. *nutria*, germ. *Nutria*)
nutriént, -ă I. *adj.* nutritiv. **II.** *s. m.* hrană, nutriție. (< it. *nutriente*)
nutriét *s. n.* blăniță de miel prelucrată, care imită blana de nutria. (< nutria + -et)
nutriméntt *s. n. (rar)* hrană, alimentație; mijloace de trai. (< fr. *nutriment*, lat. *nutrimentum*)
nutriterapíe *s. f.* formă de tratament și prevenirea bolilor și infecțiilor de nutriție. (< nutri/ție/ + *-terapie*[2])
nutritív, -ă *adj.* **1.** care hrănește. **2.** referitor la nutriție; nutrițional; nutrient. (< fr. *nutritif*, lat. *nutritivus*)
nutrítie *s. f.* ansamblul funcțiilor organice prin care animalele și vegetalele își procură substanțele hrănitoare necesare dezvoltării și refacerii țesuturilor. (< fr. *nutrition*, lat. *nutritio*)
nutriționál, -ă *adj.* nutritiv (2). (< fr. *nutritionnel*)
nutriționíst, -ă *adj., s. m. f.* (specialist) care studiază alimentația, dietetica și nutriția. (< fr. *nutritionniste*)
nuvélă *s. f.* specie a genului epic în proză, mai redusă decât romanul, care cuprinde părți caracteristice din viața unor personaje prezentate în diversitatea caracterelor lor, în mediul lor social. (< fr. *nouvelle*, it. *novella*)
nuvelétă *s. f.* nuvelă scurtă. (< it. *novelletta*)
nuvelíst, -ă *s. m. f.* autor de nuvele. (< fr. *nouvelliste*)
nuvelístic, -ă I. *adj.* referitor la nuvelă. **II.** *s. f.* totalitatea nuvelelor unui scriitor, ale unei epoci sau ale unei literaturi. (< germ. *novellistisch*, /II/ *Novellistik*)
nuvistór *s. n.* tub electronic miniatural din metal, folosit în domeniul frecvențelor înalte. (< fr., engl. *nouvistor*)
nuyerícán, -ă *adj., s. m. f.* (american newyorkez) de origine portorican. (< newyor/kez/ + /portor/*ican*)
nyáya *s. f.* școală filosofică indiană antică potrivit căreia lumea există obiectiv și se compune din atomi necreați de divinitate, pe care aceasta numai îi combină. (< sanscr. *nyaya*)

O

oáză *s. f.* **1.** loc în mijlocul unui deşert, cu vegetaţie bogată şi apă. **2.** (*fig.*) loc izolat, odihnitor, într-un mediu ostil. **3.** porţiune neacoperită de gheaţă în interiorul Antarcticii. (< germ. *Oase*, fr., lat., gr. *oasis*)

OB- *pref.* „(în) contra", „în faţă", „în schimbul". (< fr. *ob-*, cf. lat. *ob*)

obcónic, -ă *adj.* de forma unui con răsturnat. (< fr. *obconique*, germ. *obkonisch*)

obcordát, -ă *adj.* (*bot.*; despre un organ) în formă de inimă, cu scobitura în vârf. (< fr. *obcorde*)

obdúcţie *s. f.* (*geol.*) încălecare a unei plăci terestre suboceanice peste altă placă. (< germ. *Obduktion*)

obediént, -ă *adj.* ascultător, supus; docil. (< it. *obbediente*, lat. *oboediens*)

obediénţă *s. f.* supunere, ascultare; dependenţă. (< fr. *obédience*, lat. *oboedientia*)

obélă *s. f.* semn, trăsătură ca o linie neagră, care servea la marcarea pasajelor interpolare pe manuscrisele vechi. (< fr. *obèle*, lat. *obelus*)

obelísc *s. n.* monument comemorativ în formă de trunchi de piramidă cu baza pătrată, monolit. (< fr. *obélisque*, lat. *obeliscus*, gr. *obeliskos*)

óberec *s. n.* dans popular polonez cu tempo foarte rapid; melodia corespunzătoare. (< pol. *oberek*)

óberliht *s. n.* porţiune din partea de sus a unei ferestre, a unei uşi, cu deschidere separată. (< germ. *Oberlicht*)

obéz, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de obezitate. (< fr. *obèse*, lat. *obesus*)

obézic, -ă *adj.* referitor la obezitate; care produce obe-zitate. (< fr. *obésique*)

obezitáte *s. f.* stare patologică manifestată printr-o îngrăşare anormală. (< fr. *obésité*, lat. *obesitas*)

óbi *s. n.* brâu lat legat cu o fundă mare la spate, de obicei din mătase, purtat de japonezi. (< fr. *obi*, germ. *Obi*)

obiéct *s. n.* **1.** lucru, tot ceea ce poate fi perceput prin simţuri. ~ *de inventar* = mijloc de muncă de uz curent, parte din mijloacele circulante ale unei întreprinderi. **2.** (*ec.*) *~ul muncii* = lucru asupra căruia acţionează omul pentru a-l modifica potrivit nevoilor sale. **3.** tot ceea ce preocupă gândirea, activitatea intelectuală a omului; ceea ce formează materia unei ştiinţe, a unei discipline. **4.** (*fil.*) realitatea exterioară subiectului (1); (*spec.*) ceea ce este dat în cunoaştere, conţinutul obiectiv al cunoştinţelor subiectului. **5.** (*fig.*) ţintă, scop, ţel. **6.** complement (direct sau indirect). (< lat. *obiectum*, germ. *Objekt*)

obiectá *vb. tr.* a aduce o obiecţie; a spune ceva contrar; a contesta. (< fr. *objecter*, lat. *obiectare*)

obiectitáte *s. f.* (la Schopenhauer) forma sub care lucrul în sine, realul, apare ca obiect. (< germ. *Objektität*, fr. *objectité*)

obiectív, -ă I. *adj.* **1.** existent în afara conştiinţei şi independent de ea. **2.** imparţial. **3.** referitor la obiect (6). **II.** *s. n.* **1.** lentilă, sistem de lentile care formează o imagine reală a obiectului observat într-o lunetă, într-un microscop, aparat fotografic etc. **2.** loc, punct, localitate etc. care constituie ţinta unei acţiuni militare. • ţintă asupra căreia se trage cu o armă de foc. **3.** întreprindere, uzină, construcţie etc. care urmează să fie realizată. **4.** loc care prezintă interes pentru turişti. **5.** (*fig.*) intenţie, scop, ţel, ţintă. (< fr. *objectif*, lat. *obiectivus*)

obiectivá *vb.* **I.** *tr.* a transforma ideile, gândirea, aptitudinile în produse cu existenţă obiectivă, a considera ceva ca obiectiv (I, 1). **II.** *refl.* a căpăta caracter obiectiv; a se obiectiviza. (< fr. *objectiver*)

obiectivánt, -ă *adj.* care are tendinţa de a obiectiva. (< fr. *objectivant*)

obiectiváre *s. f.* faptul de a (se) obiectiva. • acţiunea de transformare a capacităţilor fizice, intelectuale, volitive ale omului în produse cu existenţă obiectivă. (< obiectiva)

obiectivísm *s. n.* atitudine de falsă obiectivitate. (< germ. *Objektivismus*, rus. *obiektivizm*)

obiectivíst, -ă *adj.* referitor la obiectivism, care manifestă obiectivism, propriu obiectivismului. (< germ. *objektivist*, rus. *obiektivist*)

obiectivitáte *s. f.* **1.** caracterul a ceea ce este obiectiv (I, 1). • nepărtinire, imparţialitate. **2.** (*fil.*) categorie a teoriei cunoaşterii, valoarea şi adecvarea cunoştinţelor la obiectul lor. (< fr. *objectivité*)

obiectivizá *vb. refl.* a se obiectiva (II). (< engl. *obiectivize*)

obiectuál, -ă *adj. (fil.)* **1.** care are trăsăturile unui obiect, independent de reflectarea lor în conştiinţă; material, obiectiv. **2.** care aparţine lucrurilor; obiectelor. (după fr. *objectal*)

obiectualitáte *s. f.* însuşirea a ceea ce este obiectual. • însuşire a obiectului estetic de a fi cu totul independent de subiect. (< obiectual + -itate)

obiécţie *s. f.* argument pe care cineva îl opune unei propuneri, pretenţii, teze sau prin care îşi manifestă dezacordul faţă de acestea. (< fr. *objection*, lat. *obiectio*)

obituár *s. n.* **1.** depozit mortuar unde se păstrează corpurile presupuse a fi în stare de moarte aparentă. **2.** listă de oameni decedaţi; pomelnic. (< fr. *obitoire*, lat. *obituarium*)

oblát, -ă *s. m. f.* **1.** membru al unui ordin religios. **2.** laic admis (pentru donaţiile făcute) să trăiască într-o mănăstire. (< fr. *oblat*, lat. *oblatus*)

oblatív, -ă *adj.* dispus de a oferi ceva. (< fr. *oblatif*)

oblativitáte *s. f.* înclinaţie de a oferi ceva fără a cere nimic în schimb. • (*rel.*) ofrandă, sacrificiu închinat divinităţii. (< fr. *oblativité*)

oblaţie *s. f.* jertfă adusă unei divinităţi; ofrandă. (< fr. *oblation*, lat. *oblatio*)

óblic, -ă I. *adj.* înclinat faţă de o dreaptă sau de un plan; pieziş. o (*lingv.*) *caz* ~ = denumire a cazurilor care nu exprimă un raport direct (genitivul, dativul, ablativul etc.). **II.** *adj., s. n.* (muşchi) a cărui acţiune se exercită în direcţii neparalele cu planul de simetrie a corpului. **III.** *s. f. (mat.)* dreaptă care nu este perpendiculară pe dreapta, sau pe planul dat. (< fr. *oblique*, lat. *obliquus*)

oblicá *vb. intr.* (*rar*) a ocoli, a coti. (< fr. *obliquer*)

oblicitáte *s. f.* însuşirea de a fi oblic; poziţie oblică; oblicvitate. o (*astr.*) *~a eclipticii* = unghiul de înclinaţie a eclipticii, de aproximativ 23ş27', faţă de planul ecuatorului ceresc. • (*mat.*) relaţie de poziţie a două drepte sau planuri, caracterizată prin unghiul lor. (< fr. *obliquité*)

obligá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) îndatora. • a da, a lua asupră-şi o sarcină, a (se) angaja. **II.** *tr.* a constrânge. (< lat. *obligare*, fr. *obliger*)

obligánt, -ă *adj.* îndatoritor, amabil, binevoitor. (< fr. *obligeant*)
obligánță *s. f.* amabilitate, bunăvoință. (< fr. *obligeance*)
obligát, -ă *adj.* constrâns. • îndatorat, recunoscător. (< fr. *obligé*)
obligatív, -ă *adj.* (*rar*) obligatoriu. (< *obligat* + *-iv*)
obligativitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este obligatoriu. (< obligat + -/iv/itate)
obligáto *adv.* (*muz.;* despre o parte dintr-o compoziție, un instrument, o voce dintr-un ansamblu) indispensabil. (< it. *obligato*)
obligatóriu, -ie *adj.* care are puterea de a obliga; obligativ, obligațional. • care trebuie făcut potrivit anumitor legi, care nu este facultativ; impus. (< lat. *obligatorius*, fr. *obligatoire*)
obligáție *s. f.* **1.** datorie; angajament, îndatorire. **2.** (*jur.*) act prin care cineva se obligă ori este obligat să plătească o sumă sau să (nu) facă un anumit lucru. (< fr. *obligation*, lat. *obligatio*)
obligațiónal, -ă *adj.* obligatoriu. (< engl. *obligational*)
obligațiúne *s. f.* hârtie de valoare care conferă posesorului ei calitatea de creditor față de instituția emitentă. (< fr. *obligation*, lat. *obligatio*)
obligvitáte *s. f.* oblicitate. (< fr. *olbiquité*)
obliterá *vb.* **I.** *tr., refl.* (despre inscripții, manuscrise) a (se) șterge treptat, a deveni, a face să devină neciteț. **II.** *tr.* **1.** a anula un timbru prin ștampilare. **2.** (*med.*) a astupa o cavitate, un vas de sânge. (< fr. *oblitérer*, lat. *oblitterare*)
obliteránt, -ă *adj.* (*med.*) care obliterează. (< fr. *oblitérant*)
obliterație *s. f.* **1.** obliterare. **2.** (*med.*) obstrucție (1). (< fr. *oblitération*, lat. *oblitteratio*)
oblomovísm *s. n.* inactivitate generată de incapacitatea de a face efort, atitudine de apatie; spirit de stagnare. (după rus. *oblomovșeina*)
oblóng, -ă *adj.* lunguieț, alungit. (< fr. *oblong*, lat. *oblongus*)
obnubilá *vb. refl. intr.* (despre vedere, memorie etc.) a slăbi; a (se) întuneca. (< fr. *obnubiler*, lat. *obnubilare*)
obnubilație *s. f.* obnubilare; întunecare, slăbire a vederii; (*p. ext.*) pierdere treptată a memoriei, diminuare a inteligenței. (< fr. *obnubilation*, lat. *obnubilatio*)
obói *s. n.* instrument muzical de suflat, din lemn, în formă de tub, cu ancie dublă, cu găuri și clape. (< it. *oboe*, germ. *Oboe*)
oboist, -ă *s. m. f.* muzicant care cântă din oboi. (< it. *oboista*, germ. *Hoboist*)
oból *s. m.* mică monedă care a circulat la vechii greci, a șasea parte dintr-o drahmă. (< fr. *obole*, lat. *obolus*, gr. *obolos*)
obovál, -ă *adj.* (despre frunze, petale etc.) în formă ovală, cu capătul mai îngust spre pețiol; obovat. (< fr. *obovale*, germ. *oboval*)
obovát, -ă *adj.* oboval. (< fr. *obové*)
obovoíd, -ă *adj.* în formă de ou cu vârful în jos. (< fr. *obovoïde*)
obscén, -ă *adj.* (despre gesturi, cuvinte, atitudini) nerușinat, trivial, indecent; pornografic. (< fr. *obscene*, lat. *obscenus*)
obscenitáte *s. f.* caracter obscen; vorbă, faptă obscenă. (< fr. *obscénité*, lat. *obscenitas*)
obscúr, -ă *adj.* **1.** lipsit de lumină, întunecos. **2.** (*fig.*) nedeslușit, neclar, vag. **3.** (*fig.*) necunoscut; lipsit de merite deosebite, mediocru. (< fr. *obscur*, lat. *obscurus*)
obscurá *vb. tr.* **1.** a face să devină obscur; a întuneca. **2.** a face să devină neclar. (< it. *obscurare*)
obscurantísm *s. n.* stare de înapoiere culturală. • atitudine ostilă față de răspândirea științei și culturii. (< fr. *obscurantisme*)
obscurantíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al obscurantismului. (< fr. *obscurantiste*)
obscuritáte *s. f.* **1.** lipsă de lumină; întuneric, întunecime. **2.** (*fig.*) lipsă de claritate; confuzie. **3.** (*fig.*) condiție, situație obscură. • mediocritate. (< fr. *obscurité*, lat. *obscuritas*)
obscurizá *vb. tr., refl.* a (se) face obscur. (< obscur + -iza)
obsecrație *s. f.* figură retorică prin care oratorul invocă zeii sau oamenii. (< fr. *obsécration*, lat. *obsecratio*)
obsecvént, -ă *adj.* (despre o vale) care are o direcție de curgere contrară față de înclinarea straturilor. (< fr. *obsequent*)
obsecviós, -oásă *adj.* excesiv de respectuos; servil, slugarnic; smerit, umil. (< fr. *obséqueux*, lat. *obsequiosus*)
obsecviozitáte *s. f.* polițețe excesivă, servilism. (< fr. *obséquiosité*, lat. *obsequiositas*)
obsedá *vb. tr.* (despre idei, imagini etc.) a preocupa intens, a urmări neîncetat. (< fr. *obséder*)
obsedánt, -ă *adj.* care obsedează, chinuitor. (< fr. *obsédant*)
obsedát, -ă *s. m. f.* om urmărit neîncetat de o idee, de o manie etc. (< obseda)
observă *vb. tr.* **1.** a băga de seamă, a remarca. • a atrage atenția, a face o remarcă, o observație. **2.** a cerceta, a examina atent. • a supraveghea acțiunile cuiva; a controla. **3.** a pândi, a iscodi. (< fr. *observer*, lat. *observare*)
observábil, -ă *adj.* care poate fi observat. (< fr. *observable*, lat. *observabilis*)
observánță *s. f.* **1.** observare, respectare a legilor, a normelor religioase. **2.** (*med.*) respectarea de către bolnav a tratamentelor prescrise. (< fr., engl. *observance*)
observáre *s. f.* **1.** acțiunea de a observa. • observație (3). **2.** (*mil.*) cercetare, supraveghere a inamicului și a obiectivelor lui în scopul obținerii de informații. **3.** (*stat.*) prima fază a cercetării, constând din înregistrarea informațiilor cu privire la caracteristicile unităților unei colectivități statistice. (< *observa*)
observatív, -ă *adj.* de observare. (< it. *osservativo*)
observatór[1] *s. n.* **1.** clădire special amenajată pentru observarea fenomenelor astronomice, meteorologice etc. **2.** (*mil.*) loc destinat instalării efectivului însărcinat cu observarea mișcărilor și poziției inamicului. (< lat. *observatorium*, fr. *observatoire*, germ. *Observatorium*)
observatór[2]**, -oáre I.** *adj.* **1.** care observă, scrutează. • cu spirit de observație, perspicace, pătrunzător. **2.** prin care se atrage cuiva atenția asupra unor abuzuri, greșeli săvârșite. **II.** *s. m. f.* **1.** cel care are misiunea de a observa, de a urmări, a studia științific un fenomen. **2.** cel care asistă la un eveniment fără a participa. **III.** *s. m.* **1.** persoană oficială desemnată de stat, de o organizație, pentru a asista la lucrările unei conferințe, organisme internaționale, fără drept de vot și fără calitatea de a-și asuma vreun angajament. **2.** militar care execută o misiune de observare (2). **o** (în trecut) ~ *aerian* = navigator (2). (< fr. *observateur*, lat. *observator*)
observáție *s. f.* **1.** procedeu al cunoașterii științifice în contemplarea metodică și intenționată a unui obiect sau proces; examinare. **2.** remarcă, constatare. **3.** obiecție, critică; mustrare, reproș. **4.** supraveghere. **o** *foaie de* ~ = foaie pe care sunt notate zilnic tratamentul și evoluția bolii unui bolnav. (< fr. *observation*, lat. *observatio*)
observațiónal, -ă *adj.* cu caracter de observație. (< engl. *observational*)
obsésie *s. f.* **1.** imagine, idee care urmărește pe cineva neîntrerupt; preocupare chinuitoare. **2.** tulburare psihică provocată de o idee fixă. (< fr. *obsession*)
obsesionál, -ă *adj.* (despre o stare morbidă) care se caracterizează printr-o obsesie. (< fr. *obsessionnel*)
obsesív, -ă *adj.* referitor la obsesie. • (și *adv.*) obsedant. (< fr. *obsessif*)
obsidián *s. n.* rocă magmatică efuzivă sticloasă, roșiatică sau negricioasă. (< fr. *obsidienne*, lat. *obsidianus*)
obsidionál, -ă *adj.* **1.** (*ant.*) referitor la asediul unui oraș, de asediu. **2.** (despre boli infecțioase) care survin în cursul războiului de tranșee. (< fr. *obsidional*, lat. *obsidionalis*)
obsolescéntă *s. f.* declasare tehnologică a unui material industrial prin apariția altuia, mai modern; uzură morală. **o** ~ *profesională* = proces de învechire a componentelor unei profesiuni ca urmare a asimilării progresului tehnico-științific. (< engl., fr. *obsolescence*)
obstácol *s. n.* **1.** piedică, stavilă. • (*fig.*) opoziție; dificultate, piedică. **2.** (*pl.*) gard, șanț etc. care trebuie trecut în cadrul unei competiții sportive. (< fr. *obstacle*, lat. *obstaculum*)
obstaculá *vb. tr.* a împiedica, a îngreuna, a bara. (după it. *ostacolare*)
obstaculár, -ă *adj.* cu caracter de obstacol. (< obstacol + -ar)
obstétric, -ă I. *adj.* referitor la obstetrică; obstetrical. **II.** *s. f.* ramură a medicinei care se ocupă de fiziologia și patologia sarcinii și cu asistența nașterii. (< fr. *obstétrique*)
obstetricál, -ă *adj.* obstetric. (< fr. *obstétrical*)

obstetrician, -ă *s. m. f.* medic specialist în obstetrică; mamoş. (< fr. *obstétricien*)
obstiná *vb. refl.* a se încăpăţâna, a se îndârji. (< fr. *s'obstiner*)
obstinát, -ă *adj.* încăpăţânat, îndârjit, îndărătnic. (< fr. *obstiné*)
obstinaţie *s. f.* încăpăţânare, îndărătnicie, tenacitate. (< fr. *obstination*, lat. *obstinatio*)
obstruá *vb. tr. (med.)* a astupa (un canal, un vas de sânge. (< fr. *obstruer*, lat. *obstruere*)
obstruánt, -ă *adj.* care obstruează. (< obstrua + -ant)
obstructív, -ă *adj.* care poate cauza o obstrucţie (1); obstrucţional. (< fr. *obstructif*)
obstrúcţie *s. f.* **1.** *(med.)* astupare a unui canal, a unui vas de sânge etc.; ocluzie, obliteraţie, opilaţie. **2.** manevră, uneltire, opunere înverşunată pentru a zădărnici o acţiune (parlamentară). **3.** *(sport)* manevră neregulamentară prin care un apărător încearcă să împiedice pe atacantul advers şi să ajungă mingea fără ca el însuşi să încerce s-o joace. • acţiune neregulamentară prin care un boxer încearcă să-şi împiedice adversarul să lovească. (< fr. *obstruction*, lat. *obstructio*)
obstrucţioná *vb.* **I.** *tr., refl.* a face, a suferi o obstrucţie (1). **II.** *tr.* (la fotbal, handbal etc.) a împiedica pe atacantul advers să ajungă la minge, fără a juca. (< obstrucţie + -ona)
obstrucţionál, -ă *adj.* obstructiv. (< fr. *obstructionnel*)
obstrucţionísm *s. n.* tactică sistematică (parlamentară) în întrebuinţarea de obstrucţii (2). (< fr. *obstructionnisme*)
obstrucţioníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al obstrucţio-nismului. (< fr. *obstructionniste*)
obtenebrá *vb. tr.* a întuneca, a eclipsa. (< lat. *obtenebrare*)
obtenţiúne *s. f.* obţinere. (< fr. *obtention*, lat. *obtentio*)
obturá *vb. tr.* a astupa (un orificiu, un canal, o conductă). (< fr. *obturer*, lat. *obturare*)
obturánt, -ă *adj.* care obturează. (< fr. *obturant*)
obturatór, -oáre **I.** *adj.* care obturează. **o** *mușchi* ~ = mușchi al bazinului, rotator lateral al coapsei. **II.** *s. n.* **1.** dispozitiv cu care se obturează (o conductă, o deschizătură etc.). **2.** dispozitiv mecanic care închide obiectivul unui aparat fotografic. (< fr. *obturateur*)
obturáţie *s. f.* obturare. • *(med.)* astupare a unui orificiu, a unei cavităţi. **o** ~ *dentară* = astuparea terapeutică a cavităţii unui dintre cariat. (< fr. *obturation*, lat. *obturatio*)
obtúz, -ă *adj.* **1.** *unghi* ~ = unghi mai mare de 90ş. **2.** *(fig.;* despre oameni) prost, redus, îngust (la minte). (< fr. *obtus*, lat. *obtusus*)
obtuzitáte *s. f.* însuşirea celui obtuz (2); lipsă de înţelegere, îngustime de vederi; mărginire; obtuziune (< obtuz + -itate)
obtuziúne *s. f. (rar)* bradipsihie caracterizată prin scăderea proceselor de gândire, parafazii şi lentoare în înţelegerea întrebărilor şi formularea răspunsurilor; obtuzitate. (< fr. *obtusion*)
obtuzúnghi *adj. triunghi* ~ = triunghi cu un unghi obtuz. (după fr. *obtusangle*)
obţíne *vb. tr.* a dobândi, a primi. • a realiza ceva. (după fr. *obtenir*, lat. *obtinere*)
obúz *s. n.* proiectil de artilerie. (< fr. *obus*)
obuziér *s. n.* piesă de artilerie, asemănătoare cu tunul, dar cu ţeavă mai scurtă şi cu traiectoria foarte curbă. (< fr. *obusier*)
obvérs, -ă **I.** *adj.* relativ la o obversiune. **II.** *s. f. (log.)* judecată echivalentă alteia într-o obversiune. (< fr. *obverse*)
obversiúne *s. f.* operaţie logică prin care se transformă o judecată afirmativă într-una negativă sau invers, sensul judecăţii rămânând acelaşi. (< fr. *obversion*)
ocarínă *s. f.* intrument muzical de suflat, din teracotă sau metal, oval şi cu găuri, care scoate sunete asemănătoare cu cele ale flautului. (< ir., fr. *ocarina*)
ocázie *s. f.* **1.** situaţie, moment favorabil sau oportun pentru ceva; prilej, împrejurare. **o** *de* ~ = **a)** de circumstanţă, (ivit) întâmplător; **b)** uzat, vândut cu preţ redus. *a da ~a* = a oaziona. **2.** mijloc de locomoţie, vehicul ivit din întâmplare. (< fr. *occaison*, germ. *Okasion*, lat. *occasio*)
ocazioná *vb. tr.* a prilejui; a cauza; a da ocazia. (< fr. *occasionner*)
ocazionál, -ă *adj.* care are loc cu o anumită ocazie. • care se iveşte întâmplător. • *(adv.)* din întâmplare, accidental. (< fr. *occasionnel*)
ocazionalísm *s. n.* concepţie idealist-teologică, care încerca să rezolve, prin invocarea intervenţiei nemijlocite a divinităţii, problema interacţiunii dintre corp şi suflet, ca două substanţe independente. (< fr. *occasionnalisme*)
ocazionalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al ocazionalismului. (< fr. *occasionnaliste*)
ocazionalitáte *s. f.* caracter ocazional. (< ocazional + -itate)
occamísm *s. n.* doctrină a filosofului şi teologului engelz William Occam, care îşi îndrepta interesul spre problemele de logică, spre problema valorii cunoaşterii şi a însemnătăţii reale a conceptelor, spre ştiinţele naturii, susţinând separarea între raţiune şi credinţă, între puterea laică şi cea ecleziastică. (< fr. *occamisme*)
occamíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al occamismului. (< fr. *occamiste*)
occidént *s. n.* apus, vest. **o** *O* ~ = spaţiul geografic din apusul Europei (şi SUA). (< fr. *occident*, lat. *occidens*)
occidentál, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Occident; apusean, vestic. **II.** *adj.* caracteristic apusului Europei. (< fr. *occidental*, lat. *occidentalis*)
occidentalísm *s. n.* tentinţa de a prefera valorile politice, intelectuale etc. ale Occidentului. (< fr. *occidentalisme*)
occidentalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al occidentalismului. (< fr. *occidentaliste*)
occidentalizá *vb. tr., refl.* a da, a căpăta caracter occidental. (< fr. *occidentaliser*)
occidentalizánt, -ă *adj.* care occidentalizează. (< occcidentaliza + -ant)
occipitál, -ă *adj., s. n.* (os, mușchi, arteră) în partea posteroinferioară a craniului. (< fr. *occipital*, lat. *occipitalis*)
occipút *s. n.* proeminenţă osoasă la polul posterior al craniului. (< fr., lat. *occiput*)
occitán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Occitania (sudul Franţei). • *(s. n.)* ansamblu de dialecte vorbite de occitani. • *(s. f.)* vechea limbă provesală sau limba trubadurilor. (< fr. *occitan*)
oceán[1] /-cean/ *s. n.* **1.** întindere vastă de apă sărată care separă continentele. **o** ~ *planetar* = ansamblul oceanelor şi mărilor globului terestru. **2.** *(fig.)* întindere nemărginită; imensitate. (< fr. *océan*, lat. *oceanus*, gr. *okeanos*)
OCEAN²(O)- *elem.* „ocean, mare". (< fr. *océan/o/-*, cf. lat. *oceanus*, gr. *okeanos*)
oceánic, -ă /-cea-/ *adj.* referitor la ocean. • specific regiunilor de uscat din apropierea oceanului. **o** *climă ~ă* = climă la marginea continentelor, la latitudine medie, caracterizată prin temperaturi dulci şi prin abundenţa precipitaţiilor repartizate pe tot timpul anului. (< fr. *océanique*, lat. *oceanicus*)
oceanicultúră *s. f.* cultură a unor plante şi animale marine, bogată în proteine; acvacultură, maricultură. (< ocean²- + /mari/*cultură*)
oceamída *s. f. (mit.)* nimfă a mării. (< fr. *océanide*)
oceanobiológ, -ă *s. m. f.* oceanolog specialist în biologie. (< oceano²- + *biolog*)
oceanodróm, -ă *adj.* (despre specii acvatice) care migrează în interiorul mediului marin. (< fr. *océanodrome*)
oceanofíte *s. f. pl.* plante care cresc în apa oceanelor. (< fr. *océanophytes*)
oceanográf, -ă *s. m. f.* specialist în oceanografie; oceanolog. (< fr. *océanographe*)
oceanográfic, -ă *adj.* referitor la oceanografie; oceanologic. (< fr. *océabographique*)
oceanografíe *s. f.* ramură a hidrologiei care studiază oceanul planetar; oceanologie. (< fr. *océanographie*)
oceanológ, -ă *s. m. f.* oceanograf. (< germ. *Ozeanolog*)
oceanológic, -ă *adj.* oceanografie. (< fr. *océanologique*)
oceanologíe *s. f.* oceanografie. (< fr. *océanologie*)
oceanonaút *s. m.* navigator care explorează străfundurile oceanelor. (după engl. *oceanaute*, fr. *océanaute*)
oceanoplanctón *s. n.* plancton oceanic. (< fr. *océano-plancton*)
océl *s. m.* **1.** ochi simplu la numeroase artropode. **2.** pată rotundă pe aripile insectelor, pe penele păsărilor sau pe penajul animalelor. (< fr. *ocelle*, lat. *ocellus*)
ocelát, -ă *adj.* prevăzut cu oceli. (< fr. *ocellé*)

ocelót *s. m.* mamifer carnivor din America de Sud, cât o pisică domestică, având blana gri cu puncte roşcate în cercuri negre. (< fr. *ocelot*)
ocheádă *s. f.* aruncătură de ochi (pe furiş); semn făcut cu ochiul. (după fr. *oeillade*)
ocheán *s. n.* instrument optic care apropie obiectele depărtate. (după it. *occhiale*)
OCHLO- *elem.* „mulţime", „aglomeraţie", „gloată". (< engl., germ. *ochlo-*, cf. gr. *ochlos*)
ochlocraţíe *s. f.* guvernare în care puterea este exercitată de către gloată. (< germ. *Ochlokratie*)
ochlofobíe *s. f.* teamă nejustificată de aglomeraţie, de mulţime. (< engl. *ochlophobia*)
ochlomaníe *s. f.* pasiune patologică pentru aglomeraţie. (< engl. *ochlomania*)
OCI- *elem.* „care stimulează". (< fr. *oci-*, cf. gr. *okys*, repede)
ocitócic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care stimulează musculatura netedă uterină. (< fr. *ocytocique*)
ocitocínă *s. f.* hormon secretat de lobul posterior al hipofizei, cu rol în declanşarea contracţiilor uterine şi stimularea lactaţiei; oxitocină. (< fr. *ocytocine*)
oclús, -ă *adj.* conţinut în interiorul unui solid, cu mici bule. (< fr. *occlus*, lat. *occlusus*)
oclúzie *s. f.* oprirea, întreruperea tranzitului intestinal; obstrucţie (1). (< fr. *occlasion*, lat. *occlusie*)
ocluziúne *s. f.* **1.** închidere, astupare a unui orificiu, a unui canal; obstrucţie (1). **2.** închidere a canalului fonator într-un anumit punct al lui în timpul pronunţării unei consoane. **3.** (*met.*) stadiul final al evoluţiei unui ciclon. **3.** bulă de gaz într-o piesă de metal după turnare. (< fr. *occlusion*, lat. *occlussio*)
ocluzív, -ă *adj., s. f.* (consoană) care se articulează prin ocluziunea canalului fonator, urmată de o explozie (4); (consoană) explozivă. (< fr. *occlusif*)
ocopatíe *s. f.* rău de transporturile terestre. (< fr. *ochopathie*, cf. gr. *ochos*, vehicul)
ocratáre *s. f.* procedeu de tratare a betonului cu tetrafluorură de siliciu, pentru a-l face mai rezistent la acizi. (după fr. *ocratation*)
OCRO- *elem.* „ocru, galben, palid". (< fr. *ochro-*, cf. lat. *ochra*, gr. *okhrda*< okhros)
ocrodermíe *s. f.* carotenodermie. (< fr. *ochrodermie*)
ocrométru *s. n.* instrument pentru măsurarea presiunii din capilarele sangvine. (< engl. *ochrometer*)
ocronóză *s. f.* afecţiune printr-o colorate cenuşie-brună sau neagră a cartilajelor, a tendoanelor şi a unor zone ale pielii. (< fr. *ochronose*)
ócru I. *s. n.* varietate de argilă galbenă, roşie sau brună, în pictură. • vopsea din această argilă. **II.** *adj. inv., s. n.* (de) culoare galben-brună. (< fr. *ocre*, lat. *ochra*, gr. *okhra*)
OCT(O)-/OCTA- *elem.* „opt, de opt ori". (< fr. *oct/o/-, octa-*, lat. *octo*, gr. *okto*)
octacórd *s. n.* **1.** liră cu opt coarde. **2.** sistem muzical de opt sunete. (< fr. *octocorde*)
octaédric, -ă *adj.* în formă de octaedru. (< fr. *octa-édrique*)
octaédru *s. n.* poliedru cu opt feţe. (< fr. *octaèdre*)
octál *s. n. (inform.) sistem de numeraţie ~* = sistem de numeraţie cu baza 8; *soclu ~* = soclu de tub electronic cu opt contacte. (< fr. *octal*)
octán *s. m.* hidrocarbură din seria parafinelor cu opt atomi de carbon în moleculă, lichid inflamabil, incolor, în forme izomere. (< fr. *octane*, germ. *Oktan*)
octánic, -ă *adj. cifră ~ă* = număr care indică rezistenţa la explozie a unui combustibil lichid. (< fr. *octanique*)
octánt *s. n.* **1.** sector de cerc egal cu 45ş. • fiecare dintre cele opt regiuni din suprafaţa unui corp sferic, determinate de trei plane concurente, perpendiculare două câte două. • porţiune a globului egală cu 1/8 din suprafaţa sa totală. **2.** instrument asemănător cu sextantul, dar având limbul de 45ş, pentru măsurarea înălţimii aştrilor şi a distanţelor lor unghiulare. (< fr. *octant*, lat. *octans*)
octatlón *s. n.* probă combinată de atletism pentru juniori, din opt probe de alergări, sărituri şi aruncări. (< octa- + -atlon)
octatloníst, -ă *s. m. f.* sportiv participant la octatlon. (< octatlon + -ist)
octávă *s. f.* **1.** (*muz.*) interval de opt trepte; treapta a opta de la o treaptă dată. **2.** strofă de opt versuri. **3.** a opta poziţie de apărare la scrimă. (< fr. *octave*, lat. *octaval*)
octavín *s. n.* flaut mic cu o octavă mai sus decât flautul. (< fr. *octavin*)
octét[1] *s. n.* formaţie muzicală din opt interpreţi; octuor. • piesă muzicală pentru o astfel de formaţie. (< germ. *Oktett*, fr. *octette*)
octét[2] *s. m.* **1.** (*chim.*) configuraţie electronică în care stratul exterior al unui atom este ocupat de opt electroni. **2.** (*inform.*) byte. (< fr., engl. *octet*)
OCTO- v. o c t (o) - .
octocoraliéri *s. m. pl.* subclasă de polipi coralieri, cu gura înconjurată de opt tentacule. (< fr. *octocoralliaires*)
octódă *s. f.* tub electronic cu opt electrozi. (< fr. *octode*)
octofór *s. m. (ant.)* purtător de litieră. (< fr., lat. *octophoros*)
octogenár, -ă *adj., s. m. f.* (om) în vârstă de 80 de ani. (< fr. *octogénaire*, lat. *octogenarius*)
octogón *s. n.* poligon cu opt laturi. (< fr. *octogone*)
octogonál, -ă *adj.* în formă de octogon. (< fr. *octogonal*)
octolét *s. n. (muz.)* diviziune ritmică din opt note, de durată egală cu aceea a şase note obişnuite.
octométru *s. m.* vers din opt picioare trohaice. (< engl. *octometer*)
octopetál, -ă *adj.* (despre corole) cu opt petale. (< fr. *octopétale*)
octoploíd, -ă *adj.* (despre celule, organisme) cu opt seturi de cromozomi. (< germ. *oktoploid*)
octopód, -ă I. *adj.* cu opt picioare. **II.** *s. n. pl.* ordin de moluşte cefalopode care au în jurul capului opt tentacule. (< fr. *octopode/s/*)
octosepál, -ă *adj.* (despre caliciu) cu opt sepale. (< fr. *octosépale*)
octosiláb *s. n.* vers, cuvânt octosilabic. (< fr. *octosyllabe*)
octosilábic, -ă *adj.* cu opt silabe. (< fr. *octosyllabique*)
octostíl *s. n.* edificiu cu faţada decorată cu opt coloane. (< fr. *octostyle*, gr. *oktostylos*)
octroiá *vb. tr. (jur.)* a acorda ca pe o favoare, a conceda o favoare. (< fr. *octroyer*)
octroiát, -ă *adj.* (*jur.*; despre acte, cărţi) acordat ca o favoare. (< fr. *actroyé*)
octuór *s. n.* (*rar*) octet[1]. (< fr. *octuor*, germ. *Octuor*)
octupléţi *s. m. pl.* ansamblu de opt fiinţe născute deodată de aceeaşi mamă; octupli. (< engl. *octuplet*)
octúplu, -ă I. *adj.* de opt ori. **II.** *s. n.* mulţime, grup compus din opt unităţi. **III.** *s. m. pl.* octupleţi. (< fr. *octuple*)
OCUL(O)- *elem.* „ochi, glob ocular". (< fr. *ocul/o/-*, cf. lat. *oculus*)
oculár, -ă I. *adj.* referitor la ochi. **o** *martor ~* = cel care poate depune mărturie pentru fapte pe care le-a văzut petrecându-se sub ochii săi. **II.** *s. n.* sistem optic al unei lunete, al unui microscop în partea unde se găseşte ochiul observatorului. (< fr. *oculaire*, lat. *ocularius*)
oculáţie *s. f.* sistem de altoire printr-un mugur scos cu o porţiune de lemn şi de coajă, care se introduce apoi sub coaja partaltoiului. (< germ. *Okulation*)
oculíst, -ă *s. m. f.* oftalmolog. (< fr. *oculiste*)
oculístic, -ă I. *adj.* referitor la oculistică. **II.** *s. f.* oftalmologie. (< fr. *oculistique*)
oculogír, -ă *adj.* care roteşte globii oculari. (< fr. *oculogyre*)
oculográmă *s. f.* înregistrare a mişcărilor globilor oculari. (< fr. *oculogramme*)
oculométru *s. n.* dispozitiv cu ajutorul căruia o persoană paralizată poate să-şi ghideze scaunul prin simpla mişcare a ochilor. (< fr. *oculomètre*)
oculomotór, -oáre *adj., s. m.* (muşchi, nerv) care pune în acţiune unele organe anexe ale globului ocular. (< fr. *oculomoteur*)
oculopalpebrál, -ă *adj.* referitor la globul ocular şi la pleoape. (< fr. *oculi-palpébral*)

ocúlt, -ă *adj.* **1.** referitor la ocultism, bazat pe ocultism; ocultistic. **o** *ştiinţe ~e* = pseudoştiinţe având ca obiect fenomene tainice, inaccesibile cunoaşterii obişnuite. **2.** ascuns; tainic; misterios. • (*adv.*) pe ascuns, în taină. (< fr. *occulte*, lat. *occultus*)

ocultá *vb. tr.* **1.** a ascunde vederii. **2.** a face obscur, a disimula. (< fr. *occulter*)

ocultáţie *s. f.* **1.** eclipsare temporară a unui astru datorită interpunerii unui alt astru între acesta şi observator. **2.** dispariţie a ceva; disimilare. • (*mar*) acoperirea temporară a luminii unui far prin interpunerea unui ecran. (< fr. *occultation*, lat. *occultatio*)

ocultísm *s. n.* studiul şi practica ştiinţelor oculte; ocultistică. (< fr. *occultisme*)

ocultíst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care practică ocultismul. (< fr. *occultiste*)

ocultístic, -ă **I.** *adj.* ocult (1). **II.** *s. f.* ocultism. (< it. *occultistico*)

óculus *s. n.* fereastră circulară de mici dimensiuni, a unor biserici romanice, sau de epocă gotică timpurie. (< fr. *oculus*)

ocupá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a lua în stăpânire, a cuceri cu forţa armată o ţară, un teritoriu. **2.** a lua în primire, a deţine (un post, o casă etc.) **II.** *refl.* a se îndeletnici cu ceva, a exercita o meserie. • a se interesa, a urmări îndeaproape. (< lat. *occupare*, fr. *occuper*)

ocupábil, -ă *adj.* care poate fi ocupat. (< ocupa + -bil)

ocupabilítate *s. f.* însuşirea de a fi ocupabil. (< ocupabil + -itate)

ocupánt, -ă *s. m. f.* stat, armată, trupă etc. care ia în stăpânire un teritoriu, un oraş străin. • cel care ocupă un loc, o masă etc. (< fr. *occupant*)

ocupáţie *s. f.* **I.** luare (temporară) în stăpânire cu forţa a unui teritoriu, a unui oraş etc. de către o putere străină; cucerire. **II.** îndeletnicire, profesiune, meserie. (< fr. *occupation*, lat. *occupatio*)

ocupaţionál, -ă *adj.* **1.** referitor la ocupaţie. **2.** generat de o ocupaţie (II). (< engl. *occupational*, fr. *occupationnel*)

ocurént, -ă *adj.* **1.** care survine la un moment dat. **2.** (despre unităţi lingvistice) care se întâlneşte într-un text. (< fr. *occurrent*, lat. *occurrens*)

ocurénţă *s. f.* **1.** apariţie, circumstanţă întâmplătoare. **2.** (*lingv.*) prezenţa unui cuvânt într-un text. **3.** fel în care se prezintă o rocă sau un mineral într-un zăcământ. (< fr., /2/ engl. *occurrence*)

odalíscă *s. f.* sclavă în serviciul haremului unui sultan; (*p. ext.*) cadână. (< fr. *odalisque*)

odă[1] *s. f.* **1.** (*ant.*) poezie eroică, poem care se cânta sau se recita cu acompaniament de liră. • poezie lirică în care se exprimă sentimente de admiraţie, de preamărire faţă de persoane, fapte eroice etc. **2.** lucrare muzicală cu caracter eroic, solemn. (< fr., gr. *ode*, lat. *oda*)

-ódă[2] *elem.* „tub cu vid, circuit electronic". (< fr., germ. *-ode*, cf. gr. *hodos*, drum)

odelétă *s. f.* odă de proporţii reduse. (< fr. *odelette*)

odéon *s. n.* teatru acoperit pentru audiţii muzicale, la greci şi la romani. (< fr. *odéon*)

-odíe[1] *elem.* „cântec, melodie". (< fr. *-odie*, cf. gr. *-odia*)

-odíe[2] v. odori-.

ODINO-, -odiníe *elem.* „durere". (< fr. *odyno-*, *-odynie*, cf. gr. *odyne*)

odinofagíe *s. f.* deglutiţie dureroasă. (< fr. *odynophagie*)

odinofobíe *s. f.* teamă patologică de durere. (< engl. *odynophobia*)

odiós, -oásă *adj.* care provoacă ură, indignare, dezgust; respingător; dezgustător. (< fr. *odieux*, lat. *odiosus*)

odisée *s. f.* călătorie lungă şi plină de aventuri; şir de întâmplări neprevăzute; viaţă plină de peripeţii. (< fr. *odyssée*, gr. *Odysseia*)

odiséic, -ă *adj.* cu caracter de odisee. (< germ. *odysseisch*)

ODO- *elem.* „drum, rută, circuit". (< fr. *odo-*, cf. gr. *hodos*)

odoáre *s. f.* miros. (< fr. *odeur*)

odográf *s. n.* **1.** curbă, suprafaţă, loc geometric al extremităţilor vectorilor, care reprezintă valorile unei funcţii vectoriale. **2.** traseul unui drum. (< fr. *odographe*)

odográfic, -ă *adj.* referitor la odografie. **o** *stâlp ~* = stâlp la o intersecţie de drumuri purtând inscripţii indicatoare. (< fr. *odographique*)

odografíe *s. f.* descriere a drumurilor dintr-o regiune. (< fr. *odographie*)

odométric, -ă *adj.* referitor la odometrie. (< fr. *odométrique*)

odometríe *s. f.* tehnică a măsurării distanţelor parcurse pe jos. (< fr. *odométrie*)

odométru *s. n.* aparat folosit în odometrie; podometru (1). (< fr. *odomètre*)

odonáte *s. n. pl.* ordin de insecte (libelule) cu aripi bogate în nervuri, cu ochi mari şi picioare care nu ajută la mers şi a căror larvă, acvatică, respiră prin branhii rectale. (< fr. *odonates*)

ODONT(O)-, -odónt, -odontíe *elem.* „dinte". (< fr. *odont/o/-*, *-odonte*, *-odontie*, cf. gr. *odous, odontos*)

odontálgic, -ă *adj.* de odontalgie. (< fr. *odontalgique*)

odontalgíe *s. f.* durere de dinţi. (< fr. *odontalgie*)

-odontíe v. odont(o)-.

odontoblást *s. n.* celulă conjuctivă în componenţa pulpei dentare. (< fr. *odontoblaste*)

odontocéte *s. n. pl.* subordin de cetacee cu dinţi: delfini şi caşaloţi. (< it. *odontoceti*)

odontocíe *s. f.* decalcifiere a dinţilor, care provoacă sfărâmarea lor. (< fr. *odontocie*)

odontoclást *s. n.* celulă multinucleară în resorbţia rădăcinii dinţilor. (< engl. *odontoclast*)

odontoclazíe *s. f.* distrugere a ţesutului dentar. (< engl. *odontoclasis*)

odontofobíe *s. f.* frică patologică de durerea de dinţi. (< engl. *odontophobia*)

odontogenéză *s. f.* procesul de formare a dinţilor; odontogenie. (< fr. *odontogenèse*)

odontogeníe *s. f.* odontogeneză. (< fr. *odontogénie*)

odontografíe *s. f.* notarea dinţilor pe fişe cu diferite simboluri. (< engl. *odontography*)

odontográmă *s. f.* reprezentare grafică a arcadelor dentare. (< fr. *odontogramme*)

odontoíd, -ă **I.** *adj.* (despre apofize) de forma unui dinte. **II.** *s. f.* (*tehn.*) curbă care defineşte profilul dinţilor unui angrenaj. (< fr. *odontoïde*)

odontolít *s. n.* **1.** tartru dentar. **2.** (*geol.*) nume dat unor concreţiuni calcaroase de forma unor cupe foarte mici, care apar pe marginea unor draperii carstice. (< fr. *odontolithe*)

odontolíză *s. f.* proces de eroziune a dinţilor. (< fr. *odontolyse*)

odontológ, -ă *s. m. f.* specialist în odontologie. (< fr. *odontologue*)

odontológic, -ă *adj.* referitor la odontologie. (< fr. *odontologique*)

odontologíe *s. f.* ramură a anatomiei care studiază bolile dinţilor şi ale ţesuturilor învecinate. (< fr. *odontologie*)

odontóm *s. n.* tumoare constituită din ţesut dentar, localizată pe un dinte sau pe un maxilar. (< fr. *odontome*)

odontometríe *s. f.* procedeu de identificare a morţilor prin luarea unui mulaj în ghips al maxilarelor. (< fr. *odontométrie*)

odontométru *s. n.* mic instrument pentru măsurarea dantelurii mărcilor poştale. (< fr. *odontomètre*)

odontopatíe *s. f.* denumire generică a maladiilor dentare. (< engl. *odontopathy*)

odontoplástică *s. f.* replantare dentară. (< germ. *Odontoplastik*)

odontoragíe *s. f.* hemoragie a alveolelor dentare. (< fr. *odontorragie*)

odontosclerózǎ *s. f.* proces degenerativ al pulpei dentare cu distrofie secundară. (< fr. *odontosclérose*)

odontostomatologíe *s. f.* chirurgie dentară. (< fr. *odontostomatologie*)

odontotéhnică *s. f.* arta de a conserva dinţii, plombându-i sau înlocuindu-i pe cei cariaţi; tehnica dentară. (după fr. *odontotechnie*)

odorânt, -ă *adj.* care degajă un miros (plăcut); odorifer, odoriferant. (< fr. *odorant*)
ODORI-, -odíe *elem.* „miros, olfacție". (< fr. *odori-, -odie*, cf. gr. *odor, -is*)
odorifér, -ă *adj.* odorant. (< it. *odorifero*, lat. *odorifer*)
odoriferánt, -ă *adj.* odorant. (< fr. *odoriférant*)
odorífic, -ă *adj.* mirositor. (< fr. *odorifique*)
odorimetríe *s. f.* determinare a gradului de percepere a senzațiilor olfactive. (< fr. *odorimétrie*)
odorimétru *s. n.* aparat care măsoară odorizarea gazelor. (< fr. *odorimètre*)
odorizá *vb. tr.* a face ca un gaz combustibil inodor dintr-o conductă să capete un miros puternic prin un odorizant. (< odorizant)
odorizánt *s. m.* substanță cu miros pătrunzător, care se introduce în conductele de gaz combustibil inodor pentru a semnala eventualele scurgeri ale acestuia. (< fr. *odo-risant*)
odorizór *s. n.* aparat destinat a introduce într-un gaz un odorizant. (< fr. *odoriseur*)
odorológic, -ă *adj.* referitor la odorologiel. (< fr. *odoro-logique*)
odorologíe *s. f.* (*jur.*) domeniu al criminalisticii care elaborează metodologia de căutare, descoperire și exa-minare a urmei de miros lăsată de infractor. (< fr. *odorologie*)
odoroscopíe *s. f.* procedeu prin care se apreciază mirosurile. (< fr. *odoroscopie*)
odrízi *s. m. pl.* populație tracică din sudul Pen. Balcanice, care au format un regat în sec. V. î. H., cucerit de Filip II al Macedoniei. (< lat. *odrysae*)
-oécie *elem.* „plantă, individ vegetal". (< fr. *-oécie*, cf. gr. *oikia*, casă, locuință)
oedipián, -ă /e-di-/ *adj.* referitor la Oedip. **O** *complex ~* = atașament sexual la copii față de părintele de sex opus și aversiunea față de celălalt. (< fr. *oedipien*)
OENO- v. e n o - .
oenochoe /enocoé/ *s. n.* vas grecesc de metal, ceramică sau sticlă, în formă de ulcior, cu o singură toartă și cu deschidere trilobată, din care se turna în cupe amestecul de vin și apă. (< fr. *oenochoé*, gr. *oinochoe*)
oenológ, -ă *s. m. f.* v. e n o l o g .
oenológic, -ă *adj.* v. e n o l o g i c .
oenologie *s. f.* v. e n o l o g i e .
oersted /örsted/ *s. m.* unitate de măsură pentru intensitatea câmpului magnetic. (< fr. *oersted*)
oerstedmétru *s. n.* aparat pentru măsurarea intensității câmpului magnetic. (< fr. *oerstedmètre*)
oesar /esár/ *s. n.* muncel de nisip alungit și îngust, format din morene, în câmpiile glaciare. (< fr. *oesar*)
oestríde /es-/ *s. f. pl.* familie de muște diptere, cu larve parazite: estrul[1]. (< fr. *oestridés*)
oestridióză *s. f.* boală parazitară provocată de larvele de estru[1]. (< fr. *oestridiose*)
ofensá *vb.* **I.** *tr.* a aduce cuiva o ofensă; a jigni, a insulta. **II.** *refl.* (*fam.*) a se supăra (simțindu-se jignit); a se ofusca. (< fr. *offenser*)
ofensánt, -ă *adj.* ofensator. (< fr. *offensant*)
ofensatór, -oáre *adj.* care ofensează; insultător, jignitor; ofensant. (< ofensa + -tor)
ofénsă *s. f.* cuvânt, faptă jignitoare; insultă, injurie. (< fr. *offense*, lat. *offensa*)
ofensiv, -ă **I.** *adj.* care atacă; cu caracter de ofensivă (II). • agresiv. **II.** *s. f.* **1.** formă principală a acțiunilor de luptă, înaintarea către obiectiv, cu scopul de a-l nimici pe inamic; atac. • (*sport;* în jocurile cu mingea) atac susținut al unei echipe împotriva echipei adverse. **2.** (*fig.*) acțiune puternică ce urmărește a realiza ceva. (< fr. *offensif*, /II/ *offensive*, it. *offensiva*, germ. *Offensive*)
ofensivizá *vb. tr., refl.* a se face ofensiv. (< ofensiv + -iza)
oferí *vb. tr.* **1.** a dărui. **2.** a face o ofertă. • a propune un preț. **3.** (*fig.*) a înfățișa, a prezenta. (< lat. *offerre*, it. *offerire*)
ofertă *vb. intr.* a face o ofertă. (< ofertă)
ofertánt, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care oferă. (< ofertă + -ant)
ofértă *s. f.* **1.** propunere în legătură cu vânzarea sau cu cumpărarea unei mărfi, cu angajarea într-o slujbă, cu prestarea unui serviciu etc.; document în care se face o astfel de propunere. **2.** totalitatea mărfurilor oferite spre vânzare. (< fr. *offerte*, germ. *Offerte*, it. *offerta*)
ofertóriu *s. n.* parte a liturghiei catolice în care preotul oferă lui Dumnezeu pâinea și vinul pentru consacrație. • cânt religios, din a doua parte a misei, care însoțește această oblație. (< lat. *offertorium*, it. *offertorio*)
off I. *adj. inv.* (despre voce, zgomot sau dialog) din afara scenei sau a ecranului. **II.** *adv.* din afara scenei sau ecranului. (< engl. *off*)
off-line/offline /ofláin/ *loc. adj. și adv. (inform.*; referitor la echipament, dispozitiv sau mod de prelucrare a datelor) neconectat direct la calculator. (< engl. *off-line*)
off-shore /ofșor/ *adj.* referitor la petrolul submarin. (< engl. *off-shore*)
OFI(O)- *elem.* „șarpe". (< fr. *ophi/o/-*, cf. gr. *ophis*)
oficiá *vb. tr.* **1.** a celebra o slujbă religioasă. **2.** a săvârși un act public sau privat (o căsătorie). (< fr. *officier*, lat. *officiare*)
oficiál, -ă *adj.* **1.** care emană de la guvern, de la o autoritate; publicat de o înaltă autoritate. **O** *buletinul ~* = periodic în care se publică acte normative. • (despre limbă) propriu actelor, documentelor autorităților, ale statului. **2.** care are caracter de lege; (*p. ext.*) declarat, fățiș. **3.** (*fig.*) rece, stereotip; solemn. (< fr. *officiel*, lat. *officialis*)
oficialitáte *s. f.* **1.** caracterul a ceea ce este oficial. **O** *(jur.) principiul ~tății* = principiu potrivit căruia procurorul și organele de urmărire penală, precum și instanțele penale pot să săvârșească din oficiu orice act care intră în competența lor. **2.** (*pl.*) autoritățile oficiale ale unui stat, ale unui oraș. (< fr. *officialité*)
oficializá *vb. tr.* a da, a face să aibă un caracter oficial. (< fr. *officialiser*)
oficiánt, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (preot) care oficiază o slujbă religioasă. **2.** (grad de) funcționar în unele instituții de stat; (*spec.*) funcționar de poștă. (< fr. *officiant*)
oficinál, -ă *adj.* utilizat în farmacie; medicinal. **O** *medicament ~* = medicament cu compoziție stabilă, nealterabil, preparat dinainte de farmacie. (< fr. *officinal*)
oficínă *s. f.* **1.** laborator (într-o farmacie, instituție). **2.** loc, mediu unde se urzesc intrigi, comploturi. (< fr. *officine*, lat. *officina*)
oficiós, -oásă *adj., s. n.* (organ de presă) care exprimă punctul de vedere al guvernului, fără a fi însă oficial. (< fr. *officieux*, lat. *officiosus*)
ofíciu *s. n.* **1.** serviciu (administrativ); local, birou al acestui serviciu. **O** *~ diplomatic* = misiune diplomatică pe lângă o organizație internațională; *din ~* = fără a fi cerut, ca un serviciu obligatoriu; (în mod) oficial. **2.** funcție, îndatorire, slujbă. **3.** (*pl.*) servicii, ajutoare, înlesniri. **O** *bune ~ii* = intervenție diplomatică a unui stat în vederea împăcării unor state în litigiu sau beligerante. **4.** slujbă religioasă. **5.** mică încăpere lângă sufragerie, în care se depozitează cele necesare pentru servirea mesei. (< lat. *officium*, germ. *Offizium*, fr. *office*)
oficleíd /-cle-id/ *s. n.* instrument de suflat, din alamă, cu timbru de bas. (< fr. *ophicléide*)
ofidiéni *s. m. pl.* ordin de reptile: șerpii. (< fr. *ophidiens*)
ofidiofilíe *s. f.* atracție morbidă față de șerpi. (cf. gr. *ophidion*, șarpe)
ofidiofobie *s. f.* ofiofobie. (< engl. *ophidiophobia*)
ofidism *s. n.* intoxicație cu venin de șarpe. (< fr. *ophi-disme*)
OFIO- v. o f i (o) - .
ofiocefál, -ă *adj.* cu cap de șarpe. (< ofio + -cefal)
ofiofág, -ă *adj.* (despre animale, păsări) care se hrănește cu șerpi. (< fr. *ophiophage*)
ofiofagíe *s. f.* obiceiul de a se hrăni cu șerpi. (<fr. *ophiophagie*)
ofiofobíe *s. f.* teamă morbidă de șerpi; ofidiofobie. (< engl. *ophiophobia*)
ofiografíe *s. f.* ofiologie. (< fr. *ophiographie*)
ofiolatríe *s. f.* cult al șarpelui sau al dragonului. (< fr. *ophiolâtrie*)

ofiolátru, -ă *s. m. f.* adorator al şerpilor. (< fr. *ophiolâtre*)
ofiolít *s. n.* rocă magmatică efuzivă verzuie, amintind de pielea şerpilor, în zonele de sinclinal. (< fr. *ophiolite*)
ofiolític, -ă *adj.* de natura ofiolitului. (< fr. *ophiolitique*)
ofiológ, -ă *s. m. f.* specialist în ofiologie. (< germ. *Ophiolog*)
ofiológic, -ă *adj.* referitor la ofiologie. (< fr. *ophiologique*)
ofiología *s. f.* studiu ştiinţific al şerpilor; ofiografie. (< fr. *ophiologie*)
ofiomórfic, -ă *adj.* în formă de şarpe. ◊ *litere ~ce* = litere capitale în formă de şarpe, în scrierile anglo-saxone sau vizigote. (< fr. *ophiomorphique*)
ofiotoxínă *s. f.* otravă secretată de şerpi. (< germ. *Ophiotoxin*)
ofism *s. n.* sectă, doctrină a ofiţilor[2]. (< ofi/t/- + -ism)
ofit[1] *s. n.* diorit verde-închis, cu striaţii galbene, prezentând aspectul pielii de şarpe. (< fr. *ophite*, germ. *Ophit*)
ofit[2] *s. m.* membru al unei secte gnostice, din sec. II-III, care considera şarpele ca mesager ce aduce oamenilor cunoaşterea salvatoare. (< fr. *ophite*)
ofític, -ă *adj.* de natura ofitului[1]. ◊ *structură ~ă* = structură a rocilor prin poziţia neregulată a cristalelor. (< fr. *ophitique*)
ofiţer *s. m.* grad militar de la sublocotenent până la general. (< pol. *oficer*, rus. *ofiţer*, fr. *officier*, germ. *Offizier*)
ofiúr *s. m.* animal marin, asemănător stelei-de-mare, cu braţele mai subţiri şi mai lungi, foarte mobile; şarpe-de-mare. (< fr. *ophiure*)
ofiuríde *s. f. pl.* clasă de echinoderme: ofiurii. (< fr. *ophiurides*)
ofrándă *s. f.* **1.** jertfă adusă unei divinităţi. **2.** *(fig.)*; dar, cadou, omagiu. • ajutor oferit celor săraci. (< fr. *offrande*)
ófsaid *s. n.* greşeală; deplasare a unui jucător, în depăşirea fără minge a ultimului jucător advers (cu excepţia portarului), la fotbal, sau a liniei pe care se află mingea, la rugbi. ◊ *(arg.) a prinde în ~* = a prinde pe picior greşit. (< engl. *offside*)
ófset *s. n.* procedeu tipografic de imprimare după clişee metalice prin intermediul unui cilindru rotativ de cauciuc, pe care se imprimă imaginea clişeului. (< fr., engl. *offset*)
ofsetipíe *s. f.* tipar ofset. (< fr. *offsettypie*)
OFTALM(O)-, -oftalmíe *elem.* „ochi, vedere". (< fr. *ophtalm/o/-, -ophtalmie*, cf. gr. *ophtalmos*, lat. *ophtalmia*)
oftálmic, -ă *adj.* referitor la ochi sau la bolile ochilor. (< fr. *ophtalmique*)
oftalmíe[1] *s. f.* inflamaţie a globului ocular sau a unor membrane. (< fr. *ophtalmie*)
-oftalmíe[2] v. oftalm(o)-.
oftalmochirurgíe *s. f.* chirurgie a ochiului. (< oftalmo- + chirurgie)
oftalmoconióză *s. f.* boală a ochilor produsă de praf. (< fr. *ophtalmoconiose*)
oftalmodiafanoscóp *s. n.* aparat folosit pentru oftalmodiafanoscopie. (< engl. *ophtalmodiaphanoscope*)
oftalmodiafanoscopíe *s. f.* transluminare a membranelor oculare. (< engl. *ophtalmodiaphanoscopy*)
oftalmodinametríe *s. f.* măsurare a presiunii arteriale retinene. (< fr. *phtalmodynamètrie*)
oftalmodinamométru *s. n.* aparat folosit în oftamodinametrie. (< fr. *oftalmodynamomètre*)
oftalmodinía *s. f.* nevralgie oculară. (< fr. *ophtalmodynie*)
oftalmofacométru *s. n.* instrument cu care se măsoară curbura anterioară a cristalinului. (< engl. *ophtalmophacometer*)
oftalmografíe *s. f.* descriere anatomică a ochiului. (< fr. *ophtalmographie*)
oftalmoiatríe *s. f.* oftalmologie. (< germ. *Ophtalmiatrie*)
oftalmoiconométru *s. n.* aparat pentru măsurat mărimea imaginilor retiniene. (< engl. *ophtalmoiconometer*)
oftalmolít *s. n.* calcul lacrimal. (< engl. *ophtalmolith*)
oftalmológ, -ă *s. m. f.* specialist în oftalmologie; oculist. (< fr. *ophtalmoloque*)
oftalmológic, -ă *adj.* referitor la oftamologie. (< fr. *ophtalmologique*)
oftalmología *s. f.* specialitate medicală care studiază fiziologia şi patologia ochiului; oculistică, oftalmoiatrie. (< fr. *ophtalmologie*)
oftalmomalacíe *s. f.* atrofie şi ramolisment al globului ocular. (< fr. *ophtalmomalacie*)
oftalmométric, -ă *adj.* referitor la oftalmometrie. (< fr. *ophtalmométrique*)
oftalmometríe *s. f.* determinare a indicelui de refracţie a diverselor medii ale ochiului şi în special a astigmatismului corneean. (< fr. *ophtalmométrie*)
oftalmométru *s. n.* **1.** instrument folosit în oftalmometrie. **2.** instrument pentru determinarea vederii distincte a ochiului. (< fr. *ophtalmomètre*)
oftalmopatíe *s. f.* denumire generică pentru bolile de ochi. (< fr. *ophtalmopathie*)
oftalmoplastíe *s. f.* proteză oculară. (< fr. *ophtalmoplastie*)
oftalmoplegíe *s. f.* paralizie a muşchilor ochiului. (< fr. *ophtalmoplégie*)
oftalmoptóză *s. f.* ieşire în afară a globului ocular. (< fr. *ophtalmoptose*)
oftalmoragíe *s. f.* hemoragie oculară. (< fr. *ophtalmorragie*)
oftalmoreacţíe *s. f.* reacţie conjunctivală alergică în urma instalării unei picături de alergen pe conjunctiva bolnavului. (< fr. *ophtalmo-réaction*)
oftalmoscóp *s. n.* instrument folosit în oftalmoscopie. (< fr. *opthalmoscope*)
oftalmoscópic, -ă *adj.* referitor la oftalmoscopie. (< fr. *ophtalmoscopie*)
oftalmoscopíe *s. f.* examinare a interiorului ochiului cu oftalmoscopul. (< fr. *ophtalmoscopie*)
oftalmostát *s. n.* blefarostat. (< fr. *ophtalmostat*)
oftalmotomíe *s. f.* incizie a ochiului. (< fr. *ophtalmotomie*)
oftalmotonométru *s. n.* instrument pentru determinarea tensiunii globilor oculari. (< engl. *ophtalmotonometer*)
ofuscá *vb. refl.* a *(fam.)* se simţi jignit, a se ofensa. (< fr. *offusquer*, it. *offuscare*)
ogam *adj. inv., s. n.* ogamic. (< fr. *ogham*)
ogámic, -ă *adj., s. f.* (scriere celtică) cea mai veche cunoscută, întâlnită exclusiv în inscripţii în piatră sau lemn; ogam. (< fr. *oghamique*)
ogivál, -ă *adj.* în formă de ogivă. (< fr. *ogival*)
ogívă *s. f.* **1.** element arhitectural caracteristic stilului gotic, dintr-o arcadă din două arce de cerc care se intersectează sub un unghi ascuţit. **2.** partea anterioară, ca o ogivă (1), a unui proiectil de artilerie, bombe sau rachete. (< fr. *ogive*)
ohm /om/ *s. m.* unitate de măsură a rezistenţei electrice, egală cu rezistenţa unui conductor în care o tensiune de un volt produce un curent de un amper. (< fr. *ohm*)
óhmic, -ă *adj.* referitor la ohm. (< fr. *ohmique*)
ohmmétru *s. n.* instrument pentru măsurarea rezistenţei electrice. (< fr. *ohmmètre*)
ohrée *s. f.* stipelă concrescută şi membranoasă la baza internodiile tulpinii sau ramurei. (< germ. *Oehrea*)
OIC(O)-, -óic *elem.* „casă, locuinţă, mediu ambiant". (< engl. *oik/o/-*, fr. *oec/o/-*, cf. gr. *oikos*)
oícofite *s. f. pl.* plante spontane introduse în mod voluntar de om în cultură în aceeaşi regiune. (< engl. *oikophytes*)
oicofobíe *s. f.* teamă morbidă de întoarcerea acasă după ieşirea din spital. (< engl. *oikophobia*)
oiconím /oi-/ *s. n., adj.* (cuvânt) care denumeşte o aşezare omenească. (< oico- + -onim)
oiconimíe *s. f.* disciplină care se ocupă cu studiul denumirilor de aşezări omeneşti. (< oiconim + -ie)
oicuména *s. f.* spaţiul populat al suprafeţei terestre. • teritoriu în care primii oameni s-au aşezat, întemeindu-şi o viaţă organizată; *(p. ext.)* teritoriu în care o comunitate etnică îşi construieşte aşezări stabile. (< germ. *Oikumene*, gr. *oikoumene*)
-oid/-íd[1] *elem.* „în formă de", „aspect, aparenţă". (< fr. *-oïde, -ïde*, cf. gr. *eidos*)
oídie *s. f.* formă specială de conidie care se detaşează de pe extremitatea unor filamente ale miceliului ciupercilor parazite, asigurând înmulţirea vegetativă. (< fr. *oïdie*)
oidiomicóză *s. f.* micoză cauzată de ciuperci din genul oidium. (< fr. *oïdiomycose*)

oídium *s. n.* **1.** ciupercă parazită care atacă, în anii ploioşi, organele verzi ale plantelor, ale viţei-de-vie, producând pete cenuşii-fumurii. **2.** boală a plantelor produsă de această ciupercă. (< fr. *oidium*)
O.K./OK /ochei/ *adj. inv., adv.* de acord! (foarte) bine! (< engl. *OK*, abr. din *all correct*)
okápi *s. f.* specie de girafă din Africa ecuatorială, cu gâtul mult mai scurt şi cu blana zebrată la spate. (< fr. *okapi*)
okumé *s. m.* arbore din Africa ecuatorială, cu lemn roz, pentru contraplacaje. (< fr. *okoumé*)
-ól v. o l e [2] (o) -.
-olá v. - u l á .
olándă *s. f.* pânză de in fină şi deasă, folosită la confecţionarea lenjeriei. (< fr. *hollande*, it. *olanda*)
olandéz, -ă I. *s. m. pl.* popor care s-a constituit ca naţiune în Olanda. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) care aparţine acestui popor. ◊ *artă ~ă* = artă desprinsă din arta flamandă, caracterizată în arhitectură, cu construcţii civile, în sculptură cu monumente funerare, pictură reprezentând portretul individual şi gravura şi artele decorative. • (*s. f.*) limbă germanică vorbită în Olanda şi în jumătatea de nord a Belgiei. (< fr. *hollandais*, it. *olandese*)
olandínă *s. f.* ţesătură de bumbac care imită olanda. (< olandă + -ină)
old-boy /ould-boi/ *s. n.* jucător retras din sportul competiţional datorită vârstei, care joacă într-un meci amical, sau demonstrativ. (< engl. *old-boy*)
olé[1] *interj.* expresie spaniolă care serveşte pentru a încuraja. (< fr. *olé*)
olé[2] *s. n.* dans spaniol andaluz cu mişcare moderată, executat de o singură persoană; melodia corespunzătoare. (< sp. *ole*)
OLE[3](O)-/OLEI-, /-le-a-, -i, -o-/ **-ól** *elem.* „ulei". (< fr. *olé/o/-, oléi*, germ. *-ol*, cf. lat. *oleum*)
oleacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate, gamopetale: măslinul, liliacul. (< fr. *oléacées*)
oleaginós, -oásă *adj.* **1.** de natura uleiului. **2.** (despre plante, seminţe) care conţine, din care se extrage ulei. (< fr. *oléagineaux*)
oleandomicínă *s. f.* antibiotic cu un spectru de activitate comparabilă cu al penicilinei şi eritromicinei. (< fr. *oléandomycine*)
oleandrínă *s. f.* principiu activ cardiotonic foarte toxic, în leandru. (< fr. *oléandrine*)
oleát *s. m.* sare sau ester al acidului oleic. (< fr. *oléate*)
oleátă *s. f.* desen executat pe hârtie de calc, care conţine, pe lângă detaliile terenului, cadrul secţiunii topografice în care se încadrează desenul. (după engl. *oiled* /paper/)
olecrán *s. n.* apofiză a extremităţii superioare a cubitusului, formând proeminenţa cotului. (< fr. *olécrâne*)
olecranalgíe *s. f.* dureri la nivelul elecranului. (< fr. *olécranalgie*)
olecranectomíe *s. f.* rezecţie a olecranului. (< fr. *olécranectomie*)
olecranián, -ă *adj.* al olecranului. ◊ *cavitate* (sau *fosă*) *~ă* = cavitate la extremitatea inferioară a humerusului, în care intră olecranul. (< fr. *olécranien*)
olefínă *s. f.* alchenă. (< fr. *oléfine*)
olefínic, -ă *adj.* referitor la olefine. (< fr. *oléfinique*)
OLEI- v. o l e [3] (o) - .
oléic, -ă *adj.* care provine din grăsimi sau din uleiuri naturale. ◊ *acid ~* = acid gras, lichid, în numeroase grăsimi. (< fr. *oléique*)
oleicultúră *s. f.* cultura măslinului şi a plantelor oleaginoase. (< fr. *oléiculture*)
oleíde *s. f. pl.* esteri ai acidului oleic, în lapte şi în ţesutul adipos. (< fr. *oléides*)
oleifér, -ă *adj.* (despre seminţe) bogat în ulei, din care se extrage ulei. (< fr. *oléifère*)
oleifórm, -ă *adj.* care are consistenţa uleiului. (< fr. *oléiforme*)
oleină *s. f.* **1.** substanţă lichidă care se găseşte în uleiuri şi în grăsimile animale şi vegetale, din combinarea acidului oleic cu glicerina. **2.** acid oleic tehnic, obţinut la scindarea grăsimilor prin hidroliză. (< fr. *oléine*)
oleobromie *s. f.* procedeu cu care se obţin fotografii de mare valoare prin folosirea unor cerneluri grase. (< fr. *oléobromie*)
oleodúct *s. n.* pipe-line. (< fr. *oléoduc*)
oleofíl, -ă *adj.* care absoarbe ulei. (< fr. *oléophile*)
oleofilizáre *s. f.* (*poligr.*) operaţie prin care placa de tipar este tratată chimic pentru mărirea capacităţii de acceptare a cernelii. (< oleofil + -iza)
oleofób, -ă *adj.* care respinge substanţele uleioase. (< fr. *oléophabe*)
oleografíe *s. f.* (*poligr.*) procedeu de imprimare cu ajutorul culorilor de ulei pe o hârtie cu nervuri care imită pânza. (< fr. *oléographie*)
oleohidraúlic, -ă *adj.* care permite transmiterea energiei cu ajutorul unui lichid sub presiune. (< fr. *oléohydraulique*)
oleóm *s. n.* granulom apărut după injectarea unui medicament uleios. (< fr. *oléome*)
oleomargarínă *s. f.* grăsime lichidă, purificată, din seu, folosită la fabricarea margarinei. (< fr. *oléomargarine*)
oleométru *s. n.* **1.** areometru pentru măsurarea densităţii uleiurilor. **2.** instrument cu care se dozează uleiurile şi grăsimile din seminţe. (< fr. *oléomètre*)
oleoperitoneografíe *s. f.* radiografie a cavităţii peritoneale după injectarea cu ulei iodat. (< oleo- + peritoneografie)
oleoplásmă *s. f.* substanţă lipidică din citoplasmă. (< fr. *oléoplasme*)
oleoplást *s. n.* plastidă producătoare de picături oleaginoase. (< fr. *oléoplaste*)
oleopneumátic, -ă *adj.* care funcţionează cu lichid şi aer comprimat. (< fr. *oléopneumatique*)
oleospérm, -ă *adj.* (despre plante) cu seminţe oleaginoase. (< fr. *oléosperme*)
oleotoráx *s. n.* metodă de tratament din injectarea unei substanţe uleioase în cavitatea pleurală, pentru a completa acţiunea unui pneumotorax artificial. (< fr. *oléothorax*)
oleozóm *s. m.* incluziune citoplasmatică cu substanţe grase. (< fr. *oléosome*)
oleracéu, -ee *adj.* referitor la legume. (< fr. *oléracée*)
oléum *s. n.* soluţie de acid sulfuric parţial deshidratat. (< fr. *oléum*)
OLFACT(O)- *elem.* „miros". (< fr. *olfact/o/-*, cf. lat. *olfactus*)
olfáctic, -ă *adj.* olfactiv. (după germ. *olfaktorisch*)
olfactív, -ă *adj.* referitor la miros, la perceperea mirosurilor; olfactic. (< fr. *olfactif*)
olfactofobíe *s. f.* oroare morbidă de mirosuri neplăcute; osmofobie. (< *olfacto-* + *-fobie*[2])
olfactologíe *s. f.* studiul ştiinţific al olfacţiei. (< fr. *olfactologie*)
olfactometríe *s. f.* determinare a gradului de sensibilitate olfactivă. (< fr. *olfactométrie*)
olfactométru *s. n.* aparat folosit în olfactometrie. (< fr. *olfactomètre*)
olfactórium *s. n.* cameră specială cu posibilităţi de adaptare a condiţionării aerului, care permite experienţe cu substanţe olfactive. (< germ. *Olfaktorium*)
olfactrónic, -ă I. *adj.* referitor la olfactronică. **II.** *s. f.* disciplină care utilizează tehnica electronică pentru identificarea lucrurilor şi a oamenilor după mirosul lor caracteristic. (după engl. *olfactotronic/s/*)
olfacţíe *s. f.* simţul mirosului. (< fr. *olfaction*, lat. *olfactio*)
olifánt *s. n.* instrument muzical medieval din familia cornului, de origine orientală, confecţionat din colţi de elefant. (< fr. *olifant*)
OLIG(O)- *elem.* „puţin numeros", „rar". (< fr. *olig/o/-*, cf. gr. *oligos*)
oligánt, -ă *adj.* (despre plante) cu flori puţine. (< fr. *oliganthe*)
oligantropíe *s. f.* scădere a populaţiei unei ţări, a unui oraş. (< fr. *oliganthropie*)
oligárh *s. m.* membru, adept al unei oligarhii. (< fr. *oligarque*)
oligárhic, -ă *adj.* propriu oligarhiei. (< fr. *oligarchique*)
oligarhíe *s. f.* **1.** formă de guvernământ în care puterea este exercitată de un număr mic de persoane sau de familii. • grup de persoane care exercită puterea într-o asemenea formă de guvernământ. **2.** *~ financiară* = grup restrâns de reprezentanţi

ai capitalului financiar care deţin sau controlează ramurile principale ale economiei. (< fr. *oligarchie*)

oligíst *s. n.* varietate roşie de hematit; sanguină (1). (< fr. *oligiste*)

oligoamniós *s. n.* afecţiune caracterizată prin insuficienţa cantităţii de lichid amniotic. (< fr. *oligo-amnios*)

oligocárp, -ă *adj.* (despre flori) cu un număr mic de carpele; (despre plante) cu fructe puţine. (< fr. *oligocarpe*)

oligocén, -ă *adj., s. n.* (din) epoca superioară a paleogenului. (< fr. *oligocène*)

oligochéte *s. n. pl.* clasă de anelide terestre sau de apă dulce, cu corpul acoperit cu puţini perişori chitinoşi: râma. (< fr. *oligochètes*)

oligocitemíe *s. f.* scădere a numărului globulelor roşii din sânge cauzată de anemie, de o pierdere de sânge etc. (< fr. *oligocythémie*)

oligocláz *s. m.* feldspat plagioclaz, conţinând anortit. (< fr. *oligoclase*)

oligocordíe *s. f.* (*muz.*) structură melodică formată din puţine trepte. (< gr. *oligokhordia*)

oligocraníe *s. f.* dezvoltare insuficientă a volumului craniului. (< fr. *oligocranie*)

oligodactilíe *s. f.* anomalie printr-un număr mai mic de degete la mâini sau la picioare. (< engl. *oligodactylia*)

oligodinámic, -ă *adj.* **1.** cu putere redusă. **2.** cu acţiune bactericidă slabă. (< fr. *oligodynamique*)

oligodínamíe *s. f.* acţiunea de distrugere a bacteriilor din apă de către ionii metalelor grele, la o concentraţie foarte mică a acestora. (< fr. *oligodynamie*)

oligodipsíe *s. f.* diminuare a senzaţiei de sete. (< fr. *oligodipsie*)

oligoelemént *s. n.* microelement. (< fr. *oligoélément*)

oligofág, -ă *adj.* (despre animale) cu nutriţie limitată la un număr restrâns de specii; stenofag. (< fr. *oligo-pghage*)

oligofagíe *s. f.* **1.** diminuare a poftei de mâncare. **2.** nutriţie bazată pe hrană aparţinând aceluiaşi tip biologic. • (*med.*) alimentaţie lipsită de varietate. (< fr. *oligophagie*)

oligofazíe *s. f.* sindrom caracteristic pentru tulburările de vorbire, în cadrul epilepsiei. (<*oligo-* + *-fazie*)

oligofótic, -ă *adj.* (despre unele alge) care creşte în medii cu luminozitate slabă. (< fr. *oligophotique*)

oligofrén, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de oligofrenie. (< fr. *oligophrène*)

oligofreníe *s. f.* stare patologică a omului caracterizată prin dezvoltarea incompletă şi întârziată a facultăţilor psihice; debilitate mintală. (< fr. *oligophrénie*)

oligofrenologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază oligofreniile. (< fr. *oligophrénologie*)

oligofrenopedagogíe *s. f.* ramură a defectologiei care se ocupă cu educarea deficienţilor mintali. (< fr. *oligophrénopédagogie*)

oligogénă *s. f.* (*biol.*) genă cu un efect evident, genă majoră. (< oligo- + genă)

oligogénic, -ă *adj.* determinat de un număr redus de gene. (< engl. *oligogenic*)

oligomenorée *s. f.* reducere a frecvenţei menstruaţiei înainte de menopauză, în unele boli endocrine etc. (< fr. *oligoménorrhée*)

oligomér, -ă *adj., s. n.* **1.** (ciclu floral) cu un număr mic de elemente constitutive. **2.** (polimer) a cărui moleculă conţine un număr redus de molecule monomere. (< fr. *oligomère*)

oiígopól *s. n.* formă de organizare a producţiei în care într-o ramură există numai câteva întreprinderi, care ar înlătura atât preţul, cât şi profitul de monopol. (< fr. *oligopol*)

oligopolíst, -ă *adj.* organizat pe bază de oligopol. (după fr. *oligopolistique*)

oligopót, -ă *s. m. f.* cel care bea foarte puţin. (< fr. *oligopote*)

oligopsón *s. n.* piaţă cu un număr foarte redus de cumpărători faţă de numărul mare de vânzători. (< fr. *oligopsone*, engl. *oligopson*, germ. *Oligopson*)

oligosialíe *s. f.* diminuare a secreţiei salivare. (< fr. *oligosialie*)

oligosideremíe *s. f.* scădere sub normal a cantităţii de fier din sânge. (< fr. *oligosidéremie*)

oligospérm, -ă *adj., s. n.* (fruct) cu puţine seminţe. (< fr. *oligosperme*, lat. *oligospermus*)

oligospermíe *s. f.* reducere a cantităţii de spermă. (< fr. *oligospermie*)

oligotaxíe *s. f.* reducere a numărului de verticile florale. (< fr. *oligotaxie*)

oligotríh, -ă adj. (despre vegetale) puţin păros. (< fr. oligotrique)

oligotrihíe *s. f.* dezvoltare incompletă a sistemului pilos. (< fr. *oligotrichie*)

oligotróf, -ă *adj.* **1.** (despre soluri, medii de cultură) sărac în substanţe minerale şi nutritive. **2.** (despre plante) care creşte pe soluri oligotrofe (1). (< fr. *oligotrophe*)

oligotrofíe *s. f.* însuşire a plantelor oligotrofe. • nutriţie deficitară. (< fr. *oligotrophie*)

oligotrópic, -ă *adj.* (despre insecte polenizatoare) care vizitează un număr restrâns de plante. (< fr. *oligotropique*)

oligozaharídă *s. f.* hidrat de carbon cu molecula din două până la şase molecule de monozaharide. (< engl. *oligosacharide*)

oliguríe *s. f.* diminuare, insuficienţă a secreţiei urinare. (< fr. *oligurie*)

olimpiádă *s. f.* **1.** (la grecii antici) perioadă de patru ani între două jocuri olimpice. **2.** competiţie sportivă internaţională care se organizează din patru în patru ani; jocuri olimpice. **3.** concurs pe materii, organizat anual pentru elevii din învăţământul liceal. (< gr. *olympiada*, fr. *olympiade*, germ. *Olympiade*)

olimpián, -ă *adj.* **1.** referitor la Olimp; olimpic (I, 1). **2.** (*fig.*) maiestuos, impunător; senin. (< fr. *olympien*)

olimpianísm *s. n.* caracter olimpian. (< fr. *olympia-nisme*)

olímpic, -ă I. *adj.* **1.** olimpian. **2.** *jocuri ~ce* = jocuri sportive organizate de vechii greci din patru în patru ani în Olimpia (Peloponez) în cinstea lui Zeus, reluate în timpurile noastre sub formă de competiţii internaţionale complexe; olimpiadă (2). **3.** referitor la jocurile din cadrul unei olimpiade. **II.** *s. m. f.* participant la o olimpiadă. (< fr. *olympique*, lat. *olympicus*, gr. *olympikos*)

olimpísm *s. n.* ansamblu de organizaţii ale jocurilor olimpice. (< fr. *olympisme*)

olív I. *s. m.* măslin. **II.** *adj. inv., s. n.* (de) culoarea măslinei crude. (< fr. *olive*)

olivár, -ă *adj.* în formă de măslină. (< fr. *olivaire*)

olivă *s. f.* **1.** piesă în fonetica experimentală, care se introduce în nas pentru a se înregistra suflul nazal. **2.** (*arhit.*) ornament în formă alungită, asemănător unei măsline. **3.** formaţie anatomică proeminentă şi rotunjită. • proeminenţă rotunjită în partea superioară şi laterală a bulbului rahidian. (< lat. *oliva*, fr. *olive*, germ. *Olive*)

oliviéră *s. f.* presă de măsline. (< it. *oliviera*)

olivínă *s. f.* mineral din silicat natural de magneziu şi fier, verde-măsliniu; peridot. (< fr. *olivine*)

ólla potrída /olia-/ *s. f. inv.* **1.** mâncare specific spaniolă, un fel de tocană, făcută din diferite feluri de legume şi carne. **2.** (*fig.*) amestec disparat de lucruri sau persoane. (< sp. *olla potrida*)

olméc, -ă I. *s. m. pl.* populaţe indiană din epoca precolumbiană, care în zona şesurilor din America de Sud a creat o importantă civilizaţie între anii 500 şi 100 î. H. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie. • (*s. f.*) limbă vorbită de olmeci. (< fr. *olmèque*)

OLO- v. holo-.

ológráf, -ă *adj.* (despre manuscrise, testamente) scris în întregime de mâna autorului. (< fr. *olographe*)

oloiotrófic, -ă *adj.* (despre plancton) bogat în substanţe organice în stare de putrefacţie. (< germ. *oloiotrophisch*)

olonóm, -ă *adj.* (*mec.;* despre legături) care are o expresie ce nu conţine componentele vitezelor sau ale acceleraţiilor. (< fr. *holonom*)

olonomíe *s. f.* proprietate a unui sistem de puncte materiale sau de corpuri rigide de a avea legături olonome. (< fr. *holonomie*, engl. *holonomy*)

ólpă *s. f. (arheol.)* cană mare pentru turnat apă sau vin. (< gr. *olpe*)
-óm[1] *suf.* „tumoare". (< fr. *-ome*, cf. gr. *-oma*)
OM²(O)- *elem.* „umăr". (< fr. *om/o/-*, cf. gr. *omos*)
omacefál *s. m.* monstru acefal lipsit de membrele toracice și terminat în regiunea umerilor. (< fr. *omacéphale*)
omagiá *vb. tr.* a aduce un omagiu cuiva. (după fr. *hommager*)
omagiál, -ă *adj.* cu caracter de omagiu. (< fr. *hommagial*)
omágiu *s. n.* **1.** (în Evul Mediu) jurământ de credință și de supunere făcut de un vasal către suzeranul său. **2.** manifestare a credinței, respectului, admirației față de cineva. (< lat. *homagium*, it. *omaggio*, fr. *hommage*)
omágră *s. f.* afecțiune gutoasă a articulației umărului. (< fr. *omagre*)
omalgíe *s. f.* scapulalgie. (< fr. *omalgie*)
omanéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Oman (Arabia). (< Oman + -ez)
omartrítă *s. f.* inflamație a articulației umărului. (< fr. *omarthrite*)
omartróză *s. f.* reumatism cronic degenerativ, în articulația umărului. (< fr. *omarthrose*)
omásum *s. n.* al treilea compartiment al stomacului erbivorelor rumegătoare; foios. (< germ. *Omasum*, lat. *omasum*)
omatidíe *s. f.* fiecare element vizual care intră în alcătuirea ochilor compuși ai insectelor. (< fr. *ommatidie*)
ombilíc *s. n.* **1.** organ prin care fătul este legat de corpul mamei; buric. • cicatrice rămasă după tăierea cordonului ombilical. **2.** umbon (1). **3.** ~ *glaciar* = parte a albiei subsăpate a unui ghețar, limitată în aval de contrapantă. (< fr. *ombilic*, lat. *umbilicus*)
ombilicál, -ă *adj.* referitor la ombilic; omfalic. **o** *cordon* ~ = cordonul ombilicului. (< fr. *ombilical*)
ombilicáre *s. f.* formare în mijlocul unei leziuni a pielii a unei depresiuni în formă de ombilic. (după *ombilication*)
ombilicát, -ă *adj.* în formă de ombilic. (< fr. *ombiliqué*)
ómbră *s. f.* humă neagră, pământ de Siena. (< fr. *ombre*)
ombrétă *s. f.* pasăre mare, motată, din Africa tropicală, pe lângă ape, construindu-și în arbori un enorm cuib sferic. (< fr. *ombrette*)
OMBRO- *elem.* „ploaie". (< fr. *ombro-*, cf. gr. *ombros*)
ombrofíl, -ă *adj.* (despre plante) sciafil. (< fr. *ombrophile*)
ombrofítă *s. f.* plantă ombrofilă. (< fr. *ombrophyte*)
ombrofób, -ă *adj.* (despre plante) neadaptat pentru ploi abundente. (< fr. *ombrophobe*)
ombrofobíe *s. f.* **1.** însușire a plantelor ombrofobe. **2.** teamă patologică de ploaie. (< fr. *ombrophobie*)
ombrogén, -ă *adj.* (despre mlaștini) ale cărei plante își extrag substanțele nutritive necesare din umiditatea aerului. (< germ. *ombrogen*)
ombrográf *s. n.* pluviograf. (< fr. *ombrographe*)
ombrométru *s. n.* pluviometru. (< fr. *ombromètre*)
ombromorfóză *s. f.* modificare morfologică și funcțio-nală produsă de ploile abundente. (< fr. *ombromorphose*)
ombrotróf, -ă *adj.* (despre formații vegetale) care nu-și ia hrana din sol, fiind alimentată doar de ploaie și de praful atmosferic. (< fr. *ombrotrophique*)
ombú *s. m.* copac monstruos, cu coroana stufoasă ca a stejarului, cu rădăcinile ieșite din pământ ca niște intestine.
ombudsmán *s. m.* (în țările scandinave) personalitate independentă care are sarcina să examineze plângerile cetățenilor împotriva administrației și instituțiilor publice. (< engl., med. *ombudsman*)
oméga *s. m.* ultima literă a alfabetului grecesc (Ω, ω), corespunzând sunetului *o*. (< fr. *oméga*, gr. *omega*, „o" mare)
omegatrón *s. n.* spectometru de masă, care funcționează după principiul ciclotronului. (< fr. *omégatron*, germ. *Omegatron*)
OMENT(O)- *elem.* „epiplon". (< fr. *oment/o/-*, cf. lat. *omentum*, viscere)
omentál, -ă *adj.* referitor la epiplon. (< fr. *omental*)
omentectomíe *s. f.* rezecție a epiplonului. (< fr. *omentectomie*)
omentopexíe *s. f.* fixare chirurgicală a epiplonului la peretele abdominal. (< fr. *omentopexie*)
omentotomíe *s. f.* secționare a epiplonului. (< fr. *omentotomie*)
oméntum *s. n.* epiplon. (< lat. *omentum*)
oméoză *s. f.* folosire improprie, figurată, a unui verb, însoțit de determinanții săi, în virtutea unei asemănări între fenomene. (< fr. *homéose*)
omertá *s. f.* cârdășie, complicitate; mafie. (< it. *omertà*)
OMFAL(O)-, -omfál *elem.* „ombilic". (< fr. *omphal/o/-, -omphale*, cf. gr. *omphalos*)
omfalectomíe *s. f.* ablațiune a ombilicului. (< fr. *omphalectomie*)
omfálic, -ă *adj.* ombilical. (< fr. *omphalique*)
omfalítă *s. f.* inflamație a regiunii ombilicale. (< fr. *omphalite*)
omfalocél *s. n.* hernie ombilicală. (< fr. *omphalocèle*)
omfalogenéză *s. f.* proces de dezvoltare a sacului vitelin. (< engl. *omphalogenesis*)
omfalopág *s. m.* monstru cu două corpuri reunite prin ombilic. (< fr. *omphalopage*)
omfaloragíe *s. f.* hemoragie ombilicală. (< fr. *omphalorragie*)
ómfalos *s. n.* (*ant.*) piatră sacră folosită în templul lui Apolo din Delfi, care constituia centrul lumii. (< fr. *omphalos*)
omfalotomíe *s. f.* secționare chirurgicală a cordonului ombilical. (< fr. *omphalotomie*)
omfalotrib *s. n.* instrument chirurgical pentru omfalotripsie. (< fr. *omphalotribe*)
omfalotripsíe *s. f.* strivire a cordolului ombilical. (< fr. *omphalotripsie*)
omfalozít *s. n.* monstru fetal dublu, lipsit de un mare număr de organe, care comunică cu mama prin cordonul ombilical. (< fr. *omphalosite*)
omicrón *s. m.* literă a alfabetului grecesc (O, o), corespunzând sunetului *o*. (< fr. *omicron*, gr. *omikron*, „o" mic)
omilétică *s. f.* disciplină teologică privind regulile oratoriei clerului. (< fr. *homilétique*)
omisíbil, -ă *adj.* susceptibil de a fi omis. (< engl. *omissible*)
omisibilitáte *s. f.* însușirea de a fi omsibil. (< omisibil + -itate)
omisiúne *s. f.* faptul de a omite; omitere; (*p. ext.*) lucru omis. (< fr. *omission*, lat. *omissio*)
omisiv, -ă *adj.* care constituie o omisiune; cu omisiuni. (< engl. *omisive*)
omite *vb. tr.* a lăsa (intenționat) la o parte, a neglija; a uita (ceva). (< lat. *omittere*)
omlétă *s. f.* **1.** mâncare din ouă bătute și prăjite în grăsime. **2.** preparat dulce din ouă, făină, lapte și zahăr, care se umple cu dulceață, fructe etc. (< fr. *omelette*)
omletiéră *s. f.* vas special pentru prepararea omletei. (< omletă + -ieră)
OMNI- *elem.* „tot, totalitate", „pretutindeni". (< fr. *omni-*, cf. lat. *omnis*)
omnibúz *s. n.* autobuz (cu etaj), pentru transportul în comun. (< fr., it. *omnibus*)
omnícol, -ă *adj.* (despre plante) care crește pretutindeni. (< fr. *omnicole*)
omnicolór, -ă *adj.* cu toate felurile de culori. (< fr. *omnicolore*)
omnidirecționál, -ă *adj.* care are loc, se propagă în toate direcțiile. (< fr. *omnidirectionnel*)
omnilaterál, -ă *adj.* în toate direcțiile, laturile; multilateral. (< omni- + lateral)
omnilateralitáte *s. f.* însușirea de a fi omnilateral. (< omnilateral + -itate)
omnipotént, -ă *adj.* atotputernic, cu autoritate absolută. (< fr. *omnipotent*, lat. *omnipotente*, lat. *omnipotens*)
omnipoténță *s. f.* putere nelimitată; atotputernicie. (< fr. *omnipotence*, lat. *omnipotentia*)
omniprezént, -ă *adj.* prezent pretutindeni. (< fr. *opmniprésent*)
omniprezénță *s. f.* facultatea de a fi omniprezent; ubicuitate. (< fr. *omniprésence*, lat. *omnipresentia*)
omnisciént, -ă *adj.* atotștiutor. (< fr. *omniscient*, lat. *omniscient*)
omnisciénță *s. f.* însușirea de a fi omniscient. (< fr. *omniscience*, lat. *omniscientia*)
omniscóp *s. n.* stativ care permite examinarea radiologică a bolnavului în toate incidentele (4). (< omni- + -scop)

ómnium *s. n.* **1.** competiție ciclistică pe velodrom, comportând mai multe probe. **2.** (*hipism*) cursă deschisă pentru toți caii. (< engl., fr. *omnium*)

omnivór, -ă *adj.* **1.** (despre organisme) care se hrănește atât cu substanțe animale cât și vegetale; pantofag. **2.** (despre un regim alimentar) din elemente animale și vegetale. (< fr. *omnivore*)

OMO[1]**-** v. homo[2]-.

OMO[2]**-** *elem.* „crud". (< fr. *omo-*, cf. gr. *omos*)

omofág, -ă *adj.* care se hrănește cu carne crudă. (< fr. *omophage*)

omofagie *s. f.* **1.** (*ant.;* la greci) sacrificiu urmat de mestecarea de carne crudă. **2.** hrănirea cu carne crudă. (< fr. *omophagie*)

omofón, -ă *adj.* **1.** (despre cuvinte, silabe etc.) care sună la fel cu altul. **2.** (despre semne grafice) care notează un același sunet. (< fr. *homophone*)

omofónic, -ă *adj.* referitor la omofonie. (< fr. *homophonique*)

omofonie *s. f.* **1.** însușirea de a fi omofon. **2.** tehnică de compoziție în care o voce predomină, iar celelalte o acompaniază. **3.** ansamblu de halucinații în care una dintre voci ocupă o poziție dominantă. (< fr. *homophonie*)

omofórm, -ă *adj.* (despre unele forme izolate, din cadrul unor părți de vorbire diferite) care coincide formal. (< fr. *homoforme*)

omogén, -ă *adj.* **1.** cu o structură unitară; de aceeași natură; nediferențiat. **2.** (*mat.;* despre funcții cu mai multe variabile) ale cărei valori rămân proporționale pentru variabile proporționale. (< fr. *homogène*)

omogenitáte *s. f.* însușirea de a fi omogen. • însușire a unui obiect, grup, sistem fizico-chimic de a avea aceleași proprietăți în toate punctele sale. • (*mat.*) însușire a unei funcții de a fi omogenă. • însușire a unei formule, relații de a avea aceleași dimensiuni în toți membrii săi. (< fr. *homogénéité*, lat. *homogenitas*)

omogenizá *vb. tr.* a face omogen; (*p. est.*) a egaliza, a uniformiza. (după fr. *homogénéiser*)

omogenizáre *s. f.* **1.** acțiunea de a omogeniza. • amestecare a componenților unui sistem eterogen spre a se obține un amestec cu aceeași compoziție în toată masa lui. **2.** (*metal.*) tratament termic care se aplică anumitor aliaje pentru a se obține omogenitate fizică, chimică și structurală a materialului. **3.** concordanță, unitate a sonorității vocilor într-un cor. (< omogeniza)

omogenizatór *s. n.* aparat pentru obținerea pe cale mecanică a unei emulsii. (după fr. *homogénéisateur*)

omográf, -ă *adj., s. n.* (cuvânt) care se scrie la fel cu altul; omogramă. (< fr. *homographe*)

omográfic, -ă *adj.* referitor la omografie. **o** (*mat.*) *transformare ~ă* = omografie (2). (< fr. *homographique*)

omografíe *s. f.* **1.** faptul, însușirea de a fi omograf; situație în care se află două cuvinte omografe. **2.** (*mat.*) corespondență biunivocă a mulțimii numerelor reale sau complexe, exprimată în formă de raport a două polinoame de gradul întâi; transformare omografică. (< fr. *homographie*)

omográmă *s. f.* omograf. (< it. *omogramma*)

omohioidián *adj., s. n.* (mușchi digastric) care se întinde oblic pe gât, omoplat și osul hioid. (< fr. *omo-hyoïdien*)

omológ, -oágă/ -ă I. *adj.* **1.** (despre puncte, laturi aparținând fiecare unei figuri) care se află într-o cores-pondență biunivocă. **2.** (*biol;* despre organe) care au aceeași structură și origine, dar se deosebesc morfologic și funcțional. **3.** (despre substanțe organice) cu funcțiuni și structuri analoage. **II.** *s. m.* **1.** (*chim.*) substanță dintr-o clasă de substanțe care diferă de celelalte prin prezența grupării $-CH_2-$. **2.** persoană oficială care deține aceeași funcție cu o alta. (< fr. *homologue*)

omologá *vb. tr.* **1.** a confirma valoarea sau autenticitatea unui înscris. **2.** a recunoaște oficial o performanță (sportivă). **3.** a confirma oficial calitățile unui produs. (<fr. *homologuer*)

omologábil, -ă *adj.* care poate fi omologat. (< omologa + -bil)

omológic, -ă *adj.* care prezintă omologie. (< fr. *homologique*)

omologíe *s. f.* **1.** calitatea a ceea ce este omolog. **2.** (*mat.*) corespondență omografică între punctele unui același plan proiectiv. **3.** (*biol.*) corespondență de structură a unuia sau a mai multor organe de la două specii diferite. (< fr. *homologie*)

omoním, -ă I. *adj.* **1.** care are același nume. **2.** (*muz.;* despre relația dintre două tonalități) care au aceeași tonică, dar mod diferit. **II.** *s. n.* **1.** cuvânt identic ca formă și pronunțare cu un altul, dar deosebit ca sens. **2.** joc care cere dezlegătorului să găsească un cuvânt cu mai multe înțelesuri, fără a i se schimba nici forma grafică, nici accentul. **II.** *s. m. f.* cel care poartă același nume cu altcineva. (< fr. *homonyme*)

omonímie, -ă *adj.* referitor la omorime, la omonimie. (< fr. *homonymique*)

omonimie *s. f.* faptul, însușirea de a fi omonim; situație în care se află două sau mai multe cuvinte omonime. (< fr. *homonymie*)

omoplát *s. m.* os triunghiular lat și subțire, parte posterioară a articulației umărului. (< fr. *omoplate*)

omopolár, -ă *adj.* (despre mașini electrice) la care sensul magnetic este invariabil. (< fr. *homopolaire*)

omorgánic, -ă *adj.* (despre foneme) emis de aceleași organe, având același mod de articulare. (< fr. *homorganique*)

omorízic, -ă *adj.* referitor la omorizie. • cu același radical. (< germ. *homorrhizisch*)

omorizie *s. f.* (*mat.*) formare a unui sistem de rădăcini dintr-o singură rădăcină de bază. (< germ. *Homorrhizie*)

omotáxic, -ă *adj.* care prezintă omotaxie. (< engl. *homotaxic*)

omotaxíe *s. f.* (*geol.*) sincronism aproximativ a două straturi care conțin aceeași formă caracteristică. (după engl. *homotaxis*)

omotermíe *s. f.* (*fiz.*) caracteristica unui corp cu temperatură omogenă și constantă. • scădere treptată a temperaturii oceanice de la suprafață spre fund. (< fr. *homothermie*)

omotétie, -ă *adj.* care prezintă omotetie. (< fr. *homothétique*)

omotetíe *s. f.* (*mat.*) transformare geometrică în care punctele corespondente sunt coliniare cu un punct fix (centru), distanța față de el crescând sau reducându-se în raport constant. (< fr. *homothétie*)

omozukái *s. m.* mânuitor principal în teatrul cu marionete japonez. (< jap. *mozukai*)

-on *suf.* **1.** (*fiz.*) „corpuscul nucleonic". **2.** (*biol.*) „unitate funcțională". (< fr. *-on*)

-oná/-ioná *suf.* „a produce, a face", „a acorda (ceva)". (< fr. *-/i/onner*, it. *-/i/onare*)

onagracée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate dialipetale, din ordinul mirtale: onagrul. (< fr. *onagracées*)

onágru *s. m.* **1.** plantă erbacee originară din Tasmania și America, cultivată pentru florile sale mari, roz, purpurii sau galbene. **2.** hemion sălbatic, mic, în sud-vestul Asiei. (< fr. *onagre*, gr. *onagros*)

onanie *s. f.* **1.** masturbație; onanism. **2.** (*fig.*) vorbărie goală, muncă neeficientă. (< lat. *onania*, germ. *Onanie*)

onanísm *s. n.* onanie (1). (< fr. *onanisme*)

onaníst, -ă *s. m. f.* cel care practică onania (1). (< fr. *onaniste*)

ONCO- *elem.* „volum, masă", „tumoare, tumefacție". (< fr. *onco-*, cf. gr. *onkos*)

oncocérc *s. m.* vierme nematod parazit care provoacă oncocercoza. (< fr. *onchocercque*)

oncocercóză *s. f.* boală parazitară la om și la mamifere, provocată de oncocerc, prin mici tumori. (< fr. *onchocercose*)

oncocít *s. n.* celulă epitelială nediferențiată, cu citoplasmă granulată. (< fr. *onchocyte*)

oncogén, -ă I. *adj., s. n.* (agent) cancerigen. **II.** *s. f.* genă anormală care generează modificări de natură canceroasă. (< fr. *oncogène*)

oncogenéză *s. f.* proces de formare a unei tumori. (< fr. *oncogenèse*)

oncográf *s. n.* aparat folosit în oncografie. (< fr. *onco-graphe*)

oncografíe *s. f.* (*med.*) reprezentare grafică a volumului și configurației unui organ cu oncograful. (< fr. *onco-graphie*)

oncológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în oncologie; cancerolog. (< it. *oncologo*)

oncológic, -ă *adj.* referitor la oncologie; cancerologic. (< it. *oncologico*)

oncologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază tumorile canceroase; cancerologie. (< fr. *oncologie*, it. *oncologia*)
oncométru *s. n. (med.)* aparat pentru măsurarea locului și configurației unui organ. (< engl. *oncometer*)
oncopediatríe *s. f.* ramură a medicinei despre copiii bolnavi de cancer. (< onco- + pediatrie)
oncótic, -ă *adj.* referitor la presiunea osmotică a proteinelor plasmei sangvine. (< fr. *oncotique*)
oncotomíe *s. f.* extirpare a tumorilor. (< fr. *oncotomie*)
oncotrópic, -ă *adj.* cu afinitate pentru celulele neoplazice. (< fr. *oncotropique*)
onctuós, -oásă *adj.* **1.** unsuros, uleios. **2.** *(fig.)* mieros, insinuant. (< fr. *onctueux*)
onctuozitáte *s. f.* **1.** faptul de a fi onctuos (2); atitudine, comportare insinuantă. **2.** *(tehn.)* calitate a unui lubrifiant de a se menține continuu între două suprafețe care alunecă una peste alta sub presiune. (< fr. *onctuosité*)
onțiúne *s. f.* **1.** aplicarea unei pomezi sau loțiuni grase prin masaj ușor. **2.** *(fig.)* vorbire dulce, mieroasă (< fr. *onction*)
ondátra *s. f.* bizam. (< fr., lat. *ondatra*)
ondína *s. f. (mit. scand.* și *germanică)* zână, geniu al apelor. (< fr. *ondine*)
ondográf *s. n.* instrument care înregistrează pe o bandă de hârtie curba de vibrație a unei tensiuni electrice. (< fr. *ondographe*)
ondográmă *s. f.* înregistrare obținută la ondograf. (< engl. *ondogram*)
ondométru *s. n.* undametru. (< fr. *ondomètre*)
ondulă *vb.* **I.** *intr.* a se mișca, a se legăna. • a descrie o linie sinuoasă, a șerpui. **II.** *tr.* a bucla, a încreți părul. (< fr. *onduler*)
ondulánt, -ă *adj.* care ondulează. (< fr. *ondulant*)
ondulatór, -oáre **I.** *adj.* care se leagănă ca valurile. **II.** *s. n.* aparat pentru înregistrarea semnalelor telegrafice prin deviația unui ac indicator. (< fr. *ondulateur*)
ondulatóriu, -ie *adj.* referitor la unde, care se propagă în formă de unde. (< fr. *ondulatoire*, it. *ondulatorio*)
ondulație *s. f.* **1.** mișcare lentă, asemănătoare cu aceea a valurilor. • *(geol.)* deformare a unor straturi sedimentare, cu o rază mare de curbură. **2.** buclă, cută. • totalitatea undelor și a cutelor rezultate în urma ondulării părului. (< fr. *ondulation*, it. *ondulazione*)
onduléu *s. n.* ondulație a părului. (< fr. *ondulé*)
ondulográf *s. n.* aparat pentru recepționarea și înregistrarea semnalelor telegrafice după codul Morse. (< fr. *ondulographe*)
ondulór *s. n.* invertor. (< fr. *onduleur*)
ondulós, -oásă *adj.* care formează ondulații, sinuozități. (< fr. *onduleux*)
ondulozitáte *s. f.* însușirea de a fi ondulos. (< ondulos + -itate)
one-man show /uan-men șóu/ **I.** *s. m.* persoană care susține singură un spectacol. **II.** *s. n.* spectacol susținut de un singur interpret. (< engl. *one man show*)
onerár, -ă *adj. (rar)* care exercită în mod real o funcție. (< fr. *onéraire*, lat. *onerarius*)
onerós, -oásă *adj.* (despre contracte, convenții etc.) care impune suportarea unor cheltuieli mari. **o** *(jur.) cu titlu ~* = cu condiția de a suporta anumite cheltuieli sau sarcini. • costisitor, împovărător, apăsător; dezavantajos. • necinstit. • scump. (< fr. *onéreux*, lat. *onorosus*)
onerozitáte *s. f.* caracterul oneros. (< fr. *onérosité*)
onést, -ă *adj.* cinstit, corect, incoruptibil. (< lat. *honestus*, it. *onesto*)
one-step /uan-step/ *s. n.* dans de origine americană, luat de la negri; melodia corespunzătoare. (< engl. *one-step*)
onestitáte *s. f.* cinste, corectitudine. (< onest + -itate)
ongléu *s. n.* **1.** tăietură în unghi ascuțit. **2.** bandă de hârtie sau de pânză care se coase în același timp cu foile unei cărți pentru a le lega; falț. (< fr. *onglet*)
ONIC(O)-, -onichíe, -ónix *elem.* „unghie". (< fr. *onych/o/-, -onychie, -onyx*, cf. gr. *onyx, onykhos*)
onicalgíe *s. f.* durere în unghii, cauzată de o mică tumoare. (< fr. *onychalgie*)
onicartrózã *s. f.* afecțiune ereditară caracterizată printr-o atrofie a unghiilor, însoțită de importante anomalii articulare. (< fr. *onycharthrose*)
onicatrofíe *s. f.* onichie atrofiantă, caracterizată prin subțirea unghiei. (< fr. *onychatrophie*)
onichíe[1] *s. f.* denumire generică pentru afecțiunile unghiilor; onicopatie, onicoză. (< fr. *onychie*)
-onichíe[2] v. onic(o)-.
onicoclazíe *s. f.* ruptură a unghiei. (< fr. *onychoclasie*)
onicofagíe *s. f.* mania de a-și roade unghiile; titilomanie (2). (< fr. *onychophagie*)
onicogrifózã *s. f.* hipertrofie a unghiei, care ia aspectul unei gheare. (< fr. *onychogryphose*)
onicolízã *s. f.* dezlipire spontană a unghiei de pe patul ei. (<fr. *onycholyse*)
onicomalacíe *s. f.* proces de înmuiere a unghiilor. (< engl. *onychomalacia*)
onicomicózã *s. f.* boală a unghiilor datorată unor ciuperci parazite. (< fr. *onychomycose*)
onicopatíe *s. f.* onichie. (< fr. *onychopathie*)
onicoptózã *s. f.* cădere a unghiilor ca urmare a unor infecții grave și intoxicații. (< fr. *onychoptose*)
onicoréxã *s. f.* fisurare longitudinală a unghiilor favorizată de friabilitatea lor. (< fr. *onychorhexis*)
onicoschizíe *s. f.* dezlipire și fisurare a unghiilor. (< fr. *onychoschizie*)
onicotomíe *s. f.* incizie a unei unghii. (< engl. *onichotomy*)
onicózã *s. f.* onichie. (< fr. *onychose*)
-oním, -onimíe v. onoma-.
ONIR(O)- *elem.* „vis". (< fr. *onir/o/-*, cf. gr. *oneiros*)
oníric, -ă *adj.* **1.** referitor la vise, la onirism; (despre fenomene psihice) care se desfășoară în vis. • (despre stări psihopatologice) asemănător visului; delirant, halucinant. **2.** (despre creații literare) care presupune o stare de vis, inspirat de vis. (< fr. *onirique*)
onirism *s. n.* **1.** delir, halucinație asemănătoare visului, care însoțește unele stări psihopatologice. **2.** atmosferă, caracter oniric al unei creații. (< fr. *onirisme*)
onirist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al onirismului (2). (< it. *onirista*)
onirocrit *s. m. (ant.)* cel care explica visele. (< fr. *onirocrite*, gr. *oneirokrites*)
onirofreníe *s. f.* tulburare a capacității psihice, caracterizată prin stări halucinatorii. (< fr. *onirophrénie*)
onirogén, -ă *adj.* care provoacă starea onirică. (< fr. *onirogène*)
oniroíd, -ă *adj.* (despre stări ale conștiinței) care se caracterizează prin reverii, bolnavul realizând combinații stranii, asemănătoare celor din vis. (< fr. *oniroïde*)
oniroidie *s. f.* tulburare a conștiinței constând dintr-un amestec de real și vis, la care subiectul nu participă activ. (< fr. *oniroïdie*)
onirológ, -ă *s. m. f.* specialist în onirologie. (< fr. *onirologue*)
onirologíe *s. f.* studiu științific al mecanismului și conținutului viselor. (< fr. *onirologie*)
oniromanție *s. f.* pretinsă artă de a interpreta visele. (< fr. *oniromancie*)
onix[1] *s. n.* varietate neagră de calcedonie, piatră semiprețioasă de ornament. (< fr., gr. *onyx*)
-ónix[2] v. onic(o)-.
onixis *s. n.* inflamație a unghiei datorită unei infecții sau unei micoze; unghie încarnată. (< fr. *onyxis*)
on-line/online /onláin/ *loc. adj. și adv. (inform.*; despre echipament, dispozitiv sau mod de prelucrare a datelor) conectat direct la calculator. (< engl. *on-line*)
onoáre *s. f.* **1.** integritate morală, probitate, corectitudine; demnitate. **o** *de ~* = **a)** onest; **b)** care angajează cinstea, demnitatea cuiva. **2.** renume, faimă, bună reputație. **o** *a face ~ cuiva* = a onora. **3.** considerație, respect, stimă. **o** *gardă de ~* = gardă simbolică instituită în semn de respect cu ocazia unei solemnități; *în ~a cuiva* (sau *a ceva*) = spre lauda, spre cinstea cuiva (sau a ceva). **4.** cinste, favoare. **5.** castitate, pudoare (la femei). (< lat. *honor*, fr. *honneur*)

ONOMA- / ONOMASIO- / ONOMATO-, -oním, -onimíe *elem.* „nume, cuvânt", „semnificație". (< fr. *onoma-, onomasio-, -onyme, -onymie*, it. *onomato-*, cf. gr. *onoma, -atos*)

onomanție *s. f.* tehnică de a ghici potrivit interpretării etimologiei și valorii simbolice a numelor. (< it. *onomanzia*)

ONOMASIO- v. onoma-.

onomasiológie, -ă *adj.* referitor la onomasiologie. (< germ. *onomasiologisch*)

onomasiologíe *s. f.* ramură a lingvisticii care studiază evoluția semnificației și a formei cuvintelor. (< fr. *onomasiologie*, germ. *Onomasiologie*)

onomást *s. m.* specialist în onomastică (II, 1). (< onomastică)

onomástic, -ă I. *adj.* referitor la nume de persoane; onomatologic. **o** *zi ~ă* (și *s. f.*) = ziua numelui. **II.** *s. f.* **1.** disciplină lingvistică care studiază numele proprii (de persoane). **2.** totalitatea numelor proprii dintr-o limbă, dintr-o regiune, epocă etc.; onomatologie. (< fr. *onomastique*, gr. *onomastikos*)

onomastícon *s. n.* lucrare cuprinzând nume de persoane. (< ngr. *onomastikon*, fr. *onomasticon*)

ONOMATO- v. onoma-.

onomatofobíe *s. f.* teama patologică de a rosti anumite cuvinte. (< fr. *onomatophobie*)

onomatológic, -ă *adj.* onomastic. (< germ. *onomatologisch*)

onomatologíe *s. f.* onomastică (II, 2). (< fr. *onomatologie*)

onomatomaníe *s. f.* repetare obsesivă a unuia sau mai multor cuvinte, nume sau cifre. (< fr. *onomatomanie*)

onomatopée *s. f.* cuvânt care, prin elementele lui sonore, imită anumite sunete din natură. (< fr. *onomatopée*)

onomatopéic, -ă *adj.* cu caracter de onomatopee; imitativ. (< fr. *onomatopéique*)

onór I. *s. n.* semn exterior de cinstire, de stimă, de prețuire deosebită pentru cineva; (*p. ext.*) rang, demnitate. **o** (*mil.*) *a da ~ul* = a prezenta arma în semn de salut la primirea unui șef, la parăzi etc.; *a face ~urile (casei)* = a-și îndeplini îndatoririle de gazdă. **II.** *s. m.* nume dat cărților celor mai mari, la unele jocuri. (< fr. *honneur*)

onorá *vb. tr.* **1.** a acorda cuiva o considerație deosebită. **2.** a face pe cineva demn de cinste, de laudă. **3.** a achita, a plăti (o datorie). • a remunera. (< lat. *honorare*, fr. *honorer*)

onorábil, -ă *adj.* vrednic de cinste, de stimă, de respect; cinstit, respectabil. (< fr. *honorable*, lat. *honorabilis*)

onorabilitáte *s. f.* calitatea de a fi onorabil. (< fr. *honorabilité*, lat. *honorabilitas*)

onorabilizá *vb. tr.* a face pe cineva onorabil. (< onorabil + -iza)

onoránt, -ă *adj.* care onorează (pe cineva). (< fr. *ho-norant*)

onorárіu *s. n.* plată, retribuție pentru un serviciu prestat de o persoană cu o anumită profesiune (avocat, medic etc.). (< fr. *honoraires*, lat. *honorarium*)

onorífic, -ă *adj.* **1.** (despre titluri, distincții, funcții etc.) care aduce onoruri, fără a trage un avantaj, profit material. • care îndeplinește o funcție fără a fi retribuit. **2.** căruia i s-a acordat un titlu în semn de respect, de considerație. (< fr. *honorifique*, lat. *honorificus*)

onorificénță *s. f.* recunoaștere a meritelor cuiva; distincție. (< it. *onorificenza*)

ONT(O)- *elem.* „ființă, existență". (< fr. *ont/o/*, cf. gr. *on, ontos*)

óntic, -ă *adj.* (*fil.*) referitor la existență, la realitatea obiectivă. (< fr. *ontique*)

ontofobie *s. f.* teamă de existență. (< onto- + -fobie²)

ontogenétic, -ă *adj.* referitor la ontogenie; ontogenic. (< fr. *ontogénétique*)

ontogenéză *s. f.* **1.** proces de dezvoltare individuală a organismelor vii din stadiul embrionar până la încheierea ciclului vital. • ramură a biologiei care studiază această dezvoltare; ontogenie. **2.** (*psih.*) proces de formare a persoanei, de dezvoltare a psihicului, a conștiinței individuale. (< fr. *ontogenèse*)

ontogénie, -ă *adj.* ontogenetic. (< fr. *ontogénique*)

ontogeníe *s. f.* (*rar*) ontogeneză (1). (< fr. *ontogénie*)

ontogeníst, -ă *s. m. f.* specialist în probleme de ontogenie. (< fr. *ontogéniste*)

ontogónie, -ă *adj.* referitor la ontogonie. (< fr. *ontogonique*)

ontogoníe *s. f.* studiu al apariției ființelor pe Pământ. (< fr. *ontogonie*)

ontológ, -ă *s. m. f.* ontologist. (< ontologie)

ontológic, -ă *adj.* referitor la ontologie. (< fr. *ontologique*)

ontologíe *s. f.* ramură a filosofiei care studiază trăsăturile cele mai generale ale existenței; teoria existenței. (< fr. *ontologie*)

ontologísm *s. n.* doctrină care susține că este în natura omului să-l cunoască nemijlocit pe Dumnezeu. (< fr. *ontologisme*)

ontologíst, -ă *s. m. f.* specialist în ontologie; ontolog. (< fr. *ontologiste*)

ontomorfogenéză *s. f.* dezvoltare a țesuturilor și organelor în cursul ontogenezei unui individ. (< onto- + morfogeneză)

OO- *elem.* „ou". (< fr. *oo-*, cf. gr. *oon*)

ooapogamíe *s. f.* dezvoltare a unui organism dintr-un gamet nefecundat. (< fr. *ooapogamie*)

ooblást *s. n.* ovul primordial. (< fr. *ooblaste*)

ooblastém *s. n.* oosferă fecundată. (< fr. *ooblastème*)

oocéntru *s. n.* centru divizionar al oosferei. (< fr. *oocentre*)

oocíst *s. n.* formație chistică din oogamie, care dă naștere talurilor noi. (< fr. *oocyste*)

oocít *s. n.* ovocit. (< fr. *oocyte*)

oofág, -ă *adj.* care se hrănește cu ouă. (< oo- + *-fag*²)

oofít *s. n.* gametofit la unele criptogame. (< fr. *oophyte*)

oofór¹ *s. n.* ovar. (< germ. *Oophoron*)

OOFOR²**(O)-** *elem.* „ovar". (< fr., engl. *oophor/o/-*, cf. gr. *oophoros*, care poartă ouă).

ooforalgíe *s. f.* durere la nivelul ovarului. (< fr. *oophoralgie*)

ooforectomíe *s. f.* ovariectomie. (< fr. *oophorectomie*)

ooforítă *s. f.* ovarită. (< fr. *oophorite*)

ooforóm *s. n.* mică tumoare a ovarului. (< fr. *oophorome*)

ooforomaníe *s. f.* accident nervos caracterizat prin crize epileptice, cu tulburări menstruale. (< engl. *oophoromania*)

oofororafíe *s. f.* suturare a ovarului. (< fr. *oophororraphie*)

ooforosalpingectomíe *s. f.* ablație a trompei și a ovarului pe cale abdominală. (< fr. *oorosalpingectomie*)

ooforosalpingítă *s. f.* anexită. (< fr. *oophorosalpingite*)

oogamét *s. m.* gamet femel. (< fr. *oogamète*)

oogamíe *s. f.* fuziune a unui gamet femel cu unul mascul, din care rezultă oosporul. (< fr. *oogamie*)

oogenéză *s. f.* proces de formare și maturare a oocitului în ovare; ovogeneză. (< fr. *oogenèse*)

oogón *s. n.* organ în care se formează celula reproducătoare femelă (oosfera) la talofite (alge și ciuperci); ovogon. (< fr. *oogone*)

oolít *s. n.* granulă sferică de calcar. (< fr. *oolithe*)

oolític, -ă *adj.* (despre minerale) care conține oolite. (< fr. *oolithique*)

oológic, -ă *adj.* referitor la oologie. (< fr. *oologique*)

oologíe *s. f.* parte a ornitologiei care studiază formarea și dezvoltarea oului la păsări. (< fr. *oologie*)

oomicéte *s. f. pl.* clasă de ciuperci din grupul sifamicetelor. (< fr. *oomycétes*)

ooplásmă *s. f.* citoplasma oosferei sau a oului; ovoplasmă. (< fr. *ooplasme*)

oosféră *s. f.* gamet femel la plante (corespunzător oocitului la animale) care, după fecundație, se transformă în ou. (< fr. *oosphère*)

oospérm *s. n.* ou fecundat la începutul procesului de diferențiere. (< lat. *oospermium*)

oospór *s. m.* spor la alge, ciuperci și protozoare, format în oogon după fecundarea oosferei. (< fr. *oospore*)

oosporánge *s. m.* sporange cu oospori. (< fr. *oosporange*)

oosporóză *s. f.* micoză datorită unor ciuperci, localizate pe piele, conjunctivă, mucoasa bucală etc. (< fr. *oosporose*)

ootécă *s. f.* **1.** pungă în care sunt închise ouăle la unele insecte. **2.** sporange al ferigilor. (< fr. *oothèque*)

oozóm *s. m.* corpusul citoplasmatic din ovulul matur. (< fr. *oosome*)

op¹ *s. n.* (*fam.*) carte, lucrare, scriere, operă. (< lat. *opus*)

op² *adj. inv.* (*arte*) care se bazează pe reacții optice. (< engl. *op*/tical art/)

-óp³ v. opt(o)-.

opác, -ă *adj.* **1.** lipsit de transparență, prin care nu străbate lumina. • dens, de nepătruns. • lipsit de strălucire, întunecat, înnorat, întunecos. **2.** (*fig.*) lipsit de inteligență; mărginit, obtuz. (< fr. *opaque*, lat. *opacus*)

OPACI- *elem.* „opacitate". (< fr. *opaci-*, cf. lat. *opacus*, întunecat)

opacifiá *vb. refl.* a se face, a deveni opac (1). (< fr. *opacifier*)

opacimetríe *s. f.* măsurare a opacității unor substanțe. (< fr. *opacimétrie*)

opacimétru *s. n.* fotometru folosit în opacimetrie. (< fr. *opacimètre*)

opacitáte *s. f.* **1.** stare a lucrurilor opace. • (*fiz.*) mărime egală cu raportul dintre intensitatea radiației incidente pe un corp și intensitatea radiației transmise prin acesta. **2.** (*fig.*) incapacitate de a înțelege, de a pătrunde ceva; prostie, mărginire, îngustime de orizont. (< fr. *opacité*, lat. *opacitas*)

opacizá *vb. tr.* a face ca un corp să-și piardă transparența, a deveni opac. (< it. *opacizzare*)

opacizánt, -ă *adj.* care opacizează. (< it. *opacizzante*)

opál *s. n.* **1.** varietate amorfă de cuarț, de diferite culori, piatră semiprețioasă. **2.** țesătură subțire și străvezie de bumbac, din care se fac bluze, cămăși etc. (< fr. *opale*, germ. *Opal*, lat. *opalus*)

opalescént, -ă *adj.* cu reflexe asemănătoare celor ale opalului; opalin. (< fr. *opalescent*)

opalescénță *s. f.* **1.** calitatea de a fi opalescent. **2.** (*pict.*) descompunere a luminii albe, care lasă să treacă tonurile calde și le reflectă pe cele reci, opacitatea devenind astfel semitransparentă. (< fr. *opalescence*)

opalín, -ă I. *adj.* opalescent. **II.** *s. f.* **1.** sticlă opală, lăptoasă, devitrificată. **2.** vas, cupă etc. din sticlă care imită opalul. (< fr. *opalin*)

opalizá *vb. tr., refl.* a da, a căpăta un aspect opalin. (< fr. *opaliser*)

op-art *s. n.* tendință în arta plastică contemporană care urmărește îmbogățirea expresivității imaginii abstracte prin obținerea unor efecte optice ale obiectelor în funcție de mișcarea privitorului față de ele, ca și prin folosirea de linii, forme geometrice. (< fr., engl. *op-art*)

opaxít *s. n.* geam turnat în plăci, translucid, colorat, la căptușirea pereților. (< germ. *Opaxit*/glass/)

open /ópăn/ **I.** *s. n.* competiție la care participă profesioniști și neprofesioniști. **II.** *adj. inv.* (despre competiții sportive) deschis oricărei categorii. (< engl. *open*)

open market /ópăn márkit/ *s. n.* **1.** piață de mărfuri unde sunt admiși orice cumpărători și vânzători. **2.** tehnică de intervenție pe piața monetară în cumpărarea sau vânzarea de titluri prin banca de emisiune. (< engl. *open-market*)

operá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a face, a realiza, a efectua (ceva). **2.** a lucra cu..., a face calcule. **3.** a face o operație chirurgicală. **4.** a face o operație comercială, financiară etc. **5.** (*arg.*) a fura, a sparge; a buzunări. **II.** *intr.* a executa mișcări strategice. (< fr. *opérer*, lat. *operari*)

operábil, -ă *adj.* care poate fi operat. (< fr. *opérable*)

operabilitáte *s. f.* însușirea de a fi operabil. (< engl. *operability*)

operánd *s. m.* **1.** (*mat.*) mărime care intră ca factor într-o operație. **2.** (*inform.*) dată supusă prelucrării în calculatorul electronic. (< fr. *opèrande*, engl. *operand*)

operánt, -ă *adj.* cu efect; eficace. (< fr. *opérant*)

ópera ómnia *s. f.* totalitatea operelor unui autor reunite într-o ediție, într-un volum etc. (< lat. *opera omnia*, toată opera)

operáre *s. f.* acțiunea de a opera. **o** (*inform.*) *sistem de ~* = colecție de programe care permit unui calculator facilități de programare. (< opera)

operatív, -ă I. *adj.* **1.** (și s. f.; și ședință) care acționează repede; expeditiv, activ; eficace. **2.** referitor la diverse operații. **II.** *s. m.* cel care lucrează la contrainformații. (< fr. *opératif*)

operativitáte *s. f.* calitatea de a fi operativ (1). • eficacitate. (< operativ + -itate)

operatór, -oáre I. *s. m. f.* **1.** persoană calificată care supraveghează funcționarea unei mașini sau instalații. **2.** chirurg (care operează). **3.** specialist care mânuiește aparatul de filmat la realizarea imaginilor sau la proiectare. **o** *~ de sunet* = tehnician de înaltă calificare care răspunde de realizarea coloanei sonore a filmului. **II.** *s. m.* **1.** simbol în operațiile matematice, indicat în dreapta. **2.** organ al unui calculator care efectuează operații aritmetice sau logice. **3.** element genetic care controlează activitatea genelor structurale (legate de-a lungul cromozomului). **4.** (*mat.*) funcție, aplicație. • funcție al cărei argument este constituit din altă funcție. **5.** (*log.*) conectiv. (< fr. *opérateur*, lat. *operator*)

operatoríe *s. f.* meseria de operator cinematografic. (< operator + -ie)

operatóriu, -ie *adj.* referitor la operații chirurgicale. (< fr. *opératoire*, lat. *operatorius*)

operáție *s. f.* **1.** activitate îndreptată către atingerea unui anumit scop; lucrare, acțiune. **2.** intervenție chirurgicală. **3.** ansamblul acțiunilor de luptă și a manevrelor executate de forțele terestre, navale sau aeriene într-o regiune determinată. **4.** efectuarea unor tranzacții financiare sau comerciale. **5.** (*mat.*) procedeu prin care se atașează oricărei perechi de elemente dintr-o mulțime un element unic din aceeași mulțime. • efectuare a unui anumit calcul. (< fr. *opération*, lat. *operatio*, germ. *Operation*)

operațiónál, -ă *adj.* **1.** referitor la operații. • care permite a efectua în condiții optime unele operații. **2.** folositor, practic. **3.** referitor la operații militare. (< fr. *opérationnel*)

operaționalísm *s. n.* curent în metodologia și filosofia științei contemporane care consideră că semnificația noțiunilor utilizate în știință se reduce la operațiile efectuate de cercetător în cursul folosirii sau verificării acestor noțiuni. (< engl. *operationalism*)

operaționalitáte *s. f.* **1.** însușirea de a atinge un anumit scop. **2.** proprietatea de a interveni prompt în rezolvarea unei probleme. • caracterul a ceea ce este operațional. (< it. *operazionalità*)

operaționalizá *vb. tr.* a face să devină operațional, practic. (< operațional + -iza)

operaționísm *s. n.* tendință a unor psihologi americani care concep psihologia ca un studiu al operațiilor de comportament, neglijând datele neexteriorizate ale conștiinței. (< fr. *opérationnisme*, engl. *operationism*)

óperă[1] *s. f.* **1.** acțiune, lucrare, faptă, lucru. **2.** lucrare originală în domeniul artelor plastice, al literaturii, științei etc. • totalitatea lucrărilor unui scriitor, om de știință, artist etc. **3.** muncă, treabă, acțiune. **o** *a pune în ~* = a pune în aplicare ceva. **4.** (*mar.*) *~ vie* = parte a corpului unei nave sub linia de plutire; carenă; *~ moartă* = parte a corpului navei de deasupra liniei de plutire. (< lat., /3/ it. *opera*)

óperă[2] *s. f.* lucrare muzical-dramatică pentru soliști, cor și orchestră, scrisă pe baza unui libret. • teatrul în care se reprezintă. (< it. *opera*, fr. *opéra*)

opércul *s. n.* **1.** membrană osoasă care acoperă și protejează branhiile la pești. **2.** organ care închide scoica anumitor moluște. **3.** strat subțire care închide celulele larvelor albinelor. **4.** (*bot.*) căpăcel cu care se termină capsula la mușchi. (< fr. *opercule*, lat. *operculum*)

opercular, -ă *adj.* **1.** care îndeplinește rolul de opercul. **2.** de forma unui opercul; operculiform. (< fr. *operculaire*)

operculát, -ă *adj.* cu opercul. (< fr. *operculé*)

operculifórm, -ă *adj.* opercular (2). (< germ. *operculiform*)

operétă *s. f.* reprezentație teatrală cu acompaniament de orchestră, în care replicile cântate alternează cu dialoguri vorbite. • teatru consacrat acestui gen de reprezentații. (< germ. *Operette*, it. *operetta*, fr. *opérette*)

operetístic, -ă *adj.* de operetă. • (*peior.*) facil, sentimental. (< it. *operettistico*)

operón *s. m.* (*biol.*) grup de gene structurale a căror expresie fenotipică este controlată de un operator. (< fr. *opéron*)

opiacéu, -ée *adj., s. n.* (preparat farmaceutic) care conține opiu. (< fr. *opiacé*)

opiát *s. n.* preparat farmaceutic pe bază de opiu. (< fr. *opiat*, lat. *opiatum*)

-opíe v. o p t (o) - .

opilație *s. f.* (*med.*) obstrucție (1). (< fr. *opilation*)

opiliónі *s. n. pl.* ordin de păianjeni cu picioare lungi şi subţiri: cosaşi. (< fr. *opilions*)
opiná *vb.* **I.** *tr.* a-şi exprima opinia, a-şi da părerea; a socoti, a considera. **II.** *intr.* a lua poziţie, a-şi manifesta o anumită atitudine. (< fr. *opiner*, lat. *opinari*)
opinént, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care opinează. (< fr. *opinant*)
opínie *s. f.* părere, judecată, idee. **o** *~ publică* = părerea publicului, a maselor într-o anumită chestiune; *a face ~ separată* = a se deosebi în păreri de cineva (sau de majoritate). (< fr. *opinion*, lat. *opinio*)
OPIO- *elem.* „opiu". (< fr. *opio-*, cf. gr. *opion*)
opiofág, -ă *s. m. f.* cel care mănâncă opiu. (< fr. *opiophage*)
opiofagíe *s. f.* toxicomanie prin ingerare de opiu. (< fr. *opiophagie*)
opioíd *s. n.* produs natural sau de sinteză cu efecte asemănătoare cu ale opiului. (< fr. *opioïde*)
opiomán, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care consumă, abuzează de opiu. (< fr. *opiomane*)
opiomaníe *s. f.* obişnuinţă de a consuma opiu; intoxicaţie cu opiu. (< fr. *opiomanie*)
OPIST(O)- *elem.* „situat înapoi, în spate, posterior". (< fr. *opisth/o/-*, cf. gr. *opisthen*)
opistión *s. n.* punct median din spate al orificiului occipital. (< fr. *opisthion*)
opistodóm *s. n.* partea din spate a unui templu grecesc, pentru păstrarea obiectelor de cult şi a tezaurului. (< fr. *opisthodome*)
opistodonţíe *s. f.* situare a dinţilor frontali ai arcadei inferioare mult înapoia celor superiori. (< fr. *opisthodontie*)
opístognatísm *s. n.* dezvoltare insuficientă a unuia dintre maxilare în raport cu celălalt. (< fr. *opisthognathisme*)
opistográf, -ă *adj.* (despre un manuscris) scris pe ambele feţe. (< fr. *opisthographe*)
opistotónus *s. n.* contracţie a muşchilor spinării care curbează corpul înapoi. (< fr. *opisthotonos*)
ópiu *s. n.* substanţă narcotică toxică, din capsulele de mac, somnifer, calmant, analgezic, stupefiant, tranchilizant. (< fr., lat. *opium*)
OPO[1]- *elem.* „extract glandular, endocrin". (< fr. *opo-*, cf. gr. *opos*, suc)
OPO[2]-, *elem.* „faţă". (< fr. *opo-*, cf. gr. *ops, opos*)
opocefál *s. m.* monstru caracterizat prin atrofia regiunii inferioare a craniului, prin fuziunea urechilor şi absenţa gurii şi a nasului. (< fr. *opocéphale*)
opodidím *s. m.* monstru cu o cutie craniană unică, dar cu două feţe distincte. (< fr. *opodidyme*)
opofíl, -ă *adj.* **1.** cu afinitate pentru sucuri glandulare. **2.** care creşte în sucuri. (< fr. *opophile*)
oponént, -ă *s. m. f.* cel care face opoziţie; opozant. (< germ. *Opponent*, it. *opponente*)
oponénţă *s. f.* opoziţie (2). (< engl. *opponency*)
opoponax *s. m.* plantă erbacee umbeliferă, din ţările calde ale Europei şi Asiei, cu frunze penate şi flori gălbui, din care se extrage o răşină, folosită în parfumerie şi medicină; (*p. ext.*) răşina însăşi. (< fr., lat. *opoponax*)
oportún, -ă *adj.* la momentul potrivit; prielnic, favorabil. (< fr. *opportun*, lat. *opportunus*)
oportunism *s. n.* **1.** curent ideologic-politic (în mişcarea muncitorească) care promova ideea renunţării la mijloacele luptei revoluţionare. **2.** lipsă de conduită morală, de fermitate şi de principialitate, urmărind satisfacerea intereselor personale; oportunitate (2). (< fr. *opportunisme*, rus. *opportunizm*)
oportuníst, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (adept) al oportunismului (1). **2.** (cel) care îşi schimbă ideile după împrejurări, urmărind numai satisfacerea intereselor personale. (< fr. *opportuniste*, rus. *oportunist*)
oportunitáte *s. f.* **1.** caracterul a ceea ce este oportun. • ocazie fericită, prilej favorabil. **2.** oportunism. (< fr. *opportunité*, lat. *opportunitas*)
opósum *s. m.* mamifer marsupial din America de Nord, cu o blană cenuşie: sarigă. (< fr. *opossum*, germ. *Opossum*)
opoterápic, -ă *adj.* de opoterapie. (< fr. *opothérapique*)
opoterapie *s. f.* tratament cu sucuri extrase din glandele sau din ţesuturile animale sănătoase pentru combaterea bolilor organelor ori ale ţesuturilor corespunzătoare la om; organoterapie. (< fr. *opothérapie*)
opozábil, -ă *adj.* **1.** care poate fi opus, care se opune. **2.** (despre o sentinţă, un act etc.) care poate fi atacat în justiţie, făcându-se opoziţie. (< fr. *opposable*)
opozabilitáte *s. f.* faptul de a fi opozabil (2). (< fr. *opposabilité*)
opozánt, -ă I. *s. m. f.* **1.** oponent. **2.** cel care face parte dintr-un partid de opoziţie. **II.** *adj., s. m.* (muşchi) care se opune unui deget. (< fr. *opposant*)
opozitív, -ă *adj.* opoziţional. (< fr. *oppositif*)
opozíţie *s. f.* **1. 1.** raport dintre două lucruri sau situaţii opuse, contrare; contrast. • raport de excludere între două noţiuni sau judecăţi. • diferenţă cu valoare funcţională între două unităţi lingvistice. **2.** împotrivire, opunere, oponenţă. **3.** poziţie a unui astru când Pământul se află între el şi Soare; (*p. ext.*) poziţie a două corpuri cereşti diametral opuse pe bolta cerească. **II.** grup politic potrivnic partidului care se află la putere; (*p. ext.*) politica practicată de acest grup. (< fr. *opposition*, lat. *oppositio*, germ. *Opposition*)
opoziţionál, -ă *adj.* de opoziţie; opozitiv. **o** *complement circumstanţial ~* = complement care desemnează obiectul sau acţiunea căreia i se opune un alt obiect sau acţiune; *propoziţie ~ă* (şi *s. f.*) = propoziţie circumstanţială care exprimă o opoziţie faţă de conţinutul regentei. (< fr. *oppositionnel*, engl. *oppositional*)
opoziţionísm *s. n.* reacţie de opoziţie; negativism. (< opoziţie + -/on/ism)
opoziţionist, -ă I. *adj.* opus, contrar. **II.** *adj., s. m. f.* (cel) care face politică de opoziţie. (< opoziţie + -/on/ist)
óppidum *s. n.* aşezare romană fortificată, centru economic, politic, religios şi militar, un început de oraş. (< lat. *oppidum*)
opresá *vb. tr.* **1.** a oprima, a asupri; a apăsa. **2.** (*fig.*) a chinui, a frământa. (< fr. *oppresser*)
opresánt, -ă *adj.* care opresează. (< fr. *oppressant*)
opresiúne *s. f.* asuprire, oprimare, împilare. (< fr. *oppression*, lat. *oppressio*)
opresív, -ă *adj.* oprimant. (< fr. *oppressif*)
opresór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care oprimă; asupritor. (< fr. *oppresseur*)
oprimá *vb. tr.* a asupri; a împila. (< fr. *opprimer*, lat. *opprimere*)
oprimánt, -ă *adj.* care oprimă; apăsător; opresiv. (< fr. *opprimant*)
opróbriu *s. n.* dispreţ, dezaprobare publică pentru necinste şi fapte nedemne. (< lat. *opprobrium*, fr. *opprobre*)
-óps, -opsíe v. o p t (o) - .
OPSI-/OPSO[1]- *elem.* „târziu, întârziat". (< fr. *opsi-, opso-*, cf. gr. *opse*)
opsigoníe *s. f.* dezvoltare tardivă şi anormală a mugurilor. (< fr. *opsigonie*)
opsiuríe *s. f.* eliminare întârziată a urinei după mese, ca urmare a întârzierii absorbţiei intestinale. (< fr. *opsiurie*)
OPSO[2]- *elem.* „alimentare, hrană". (< fr. *opso-*, cf. gr. *opson*)
opsomán, -ă *s. m. f.* suferind de opsomanie. (< fr. *opsomane*)
opsomaníe *s. f.* impulsie morbidă de a nu putea suporta decât anumite alimente. (< fr. *opsomanie*)
opsonínă *s. f.* anticorp specific care se combină chimic cu microbii, făcându-i susceptibili la fagocitoză; bacteriotropină. (< fr. *opsonine*)
OPT(O)-, -óp, -opie, -óps, -opsíe, -optríe *elem.* „ochi, vedere", „retină". (< fr. *opt/o/-, -op, -opie, -ops, -opsie, -optrie*, cf. gr. *ops, opos, opsis, optos*)
optá *vb. intr.* a alege dintre mai multe soluţii, situaţii etc. pe cea mai convenabilă. (< fr. *opter*, lat. *optare*)
optatív, -ă I. *adj.* care exprimă o dorinţă. **o** *propoziţie ~ă* (şi *s. f.*) = propoziţie care exprimă o acţiune, o stare a cărei realizare este dorită. **II.** *s. n.* mod verbal care exprimă o acţiune dorită. (< fr. *optatif*, lat. *optativus*)
optáţie *s. f.* figură retorică prin care se exprimă o dorinţă sub formă de exclamaţie. (< fr. *optation*, lat. *optatio*)
óptic, -ă I. *adj.* referitor la ochi, la vedere; folosit în optică; **o** *centru ~* = punct pe axa unei lentile către care tind punctele ei

principale și nodale și prin care poate trece o rază de lumină nedeviată; *nerv ~* = nerv care transmite impresiile vizuale de la ochi la centrul respectiv din creier. • (*adv.*) *substanță ~ activă* = substanță care își rotește planul de polarizare când este străbătută de lumină polarizată liniar. **II.** *s. f.* **1.** ramură a fizicii care studiază lumina și fenomenele luminoase și vizuale. **o** *~ electronică* = domeniu al electronicii care studiază mișcarea electronilor în vid, într-un câmp electric sau magnetic. **2.** (*fig.*) mod personal de a vedea și interpreta faptele și fenomenele; punct de vedere, opinie. (< fr. *optique*, lat. *opticus*, gr. *optikos*, /ΠΙ/ *Optik*)

optician, -ă *s. m. f.* **1.** specialist în optică. **2.** cel care face, repară sau vinde instrumente optice. (< fr. *opticien*)

opticitáte *s. f.* calitatea de a bate la ochi sau de a plăcea ochilor. (< fr. *opticité*)

óptim, -ă I. *adj.* cel mai bun; minunat, excelent, grozav. • care asigură cea mai bună eficiență economică. **II.** *s. n.* stare a unui lucru, a unei situații considerate ca cea mai favorabilă. **o** *~ ecologic* = ansamblul condițiilor de vegetație în care o specie apare cel mai frecvent într-o regiune; *~ de populație* = densitatea populației unei țări care permite cea mai bună folosire a resurselor naturale. (< fr. *optime*, lat. *optimus*)

optimál, -ă *adj.* (cu caracter) optim. (< fr. *optimal*)

optimétru *s. n.* instrument optic de precizie pentru măsurarea dimensiunilor pieselor. (< fr. *optimètre*)

optimísm *s. n.* concepție, atitudine a celui care privește încrezător viața, viitorul. (< fr. *optimisme*, germ. *Optimismus*)

optimíst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care manifestă optimism. (< fr. *optimiste*)

optimizá *vb. tr.* a face să devină optim, a îmbunătăți. • a face ca randamentul unei mașini, al unui sistem tehnic etc. să corespundă unor exigențe sporite. (< fr. *optimiser*)

optimizánt, -ă *adj.* care optimizează. (< optimiza + -ant)

optimizáre *s. f.* acțiunea de a optimiza. • ansamblu de lucrări de cercetare operațională care urmărește găsirea celei mai bune soluții pentru rezolvarea unei anumite probleme. • (*mat.*) raționament, calcul care permite a găsi valorile unuia sau mai multor parametri ce corespund maximului unei funcții. (< optimiza)

OPTO- v. opt(o)-.

optocuplór *s. n.* cuplor optic. (< fr. *optocupleur*)

optoelectrónic, -ă I. *adj.* referitor la optoelectronică. **o** *dispozitiv ~* = dispozitiv care transformă un semnal luminos într-unul electric și invers. **II.** *s. f.* ramură a fizicii care studiază relațiile dintre electronică și radiațiile luminoase. (< fr. *optoélectronique*)

optoizolatór *s. n.* (*electr.*) cuplor optic. (< opto/cuplor/ + *izolator*)

optométric, -ă *adj.* referitor la optometrie. (< fr. *optométrique*)

optometríe *s. f.* parte a opticii care studiază defectele de vedere, precum și corectarea lor. (< fr. *optométrie*)

optométru *s. n.* aparat pentru controlul vederii și potrivirea ochelarilor. (< fr. *optomètre*)

optotíp *s. n.* tablou tip cu litere sau cifre de forme și dimensiuni bine definite, destinat controlului vederii. (< fr. *optotype*)

-optríe v. opt(o)-.

opțional, -ă *adj.* cu caracter de opțiune; facultativ. (< fr. *optionnel*)

opționalitáte *s. f.* caracter opțional. (< opțional + -itate)

opțiúne *s. f.* **1.** faptul, dreptul de a (putea) alege între două sau mai multe lucruri, posibilități etc. **2.** condiție existentă în unele tranzacții comerciale, potrivit căreia i se acordă cumpărătorului un termen în care el poate definitiva tranzacția sau poate renunța la ea, pe când pentru vânzător obligația rămâne fermă. (< fr. *option*, lat. *optio*)

opulént, -ă *adj.* îmbelșugat, bogat, abundent. (< fr. *opulent*, lat. *opulentus*)

opulénță *s. f.* bogăție, belșug, abundență. (< fr. *opulence*, lat. *opulentia*)

opúne *vb.* **I.** *tr.* **1.** a pune în fața cuiva sau a ceva, ca împotrivire, un lucru, un argument etc. **2.** a pune față în față, a compara. **II.** *refl.* a se împotrivi. (< lat. *opponere*, după fr. *opposer*)

opúnția *s. f.* plantă din familia cactaceelor cu ramuri cilindrice sau turtite, de formă ovală și cu spini așezați în smocuri; limba soacrei. (< lat., fr. *opuntia*)

ópus *s. n.* termen pentru catalogarea și numerotarea cronologică a lucrărilor unui compozitor. (< lat. *opus*, germ. *Opus*)

opúscul *s. n.* scriere științifică sau literară de dimensiuni mici. (< fr. *opuscule*, lat. *opusculum*)

or[1] *conj.* dar, însă. • deci, așadar. (< fr. *or*)

-ór[2]**, -ézǎ, -íță,, /-ér, -ézǎ, -íță** *elem.* „nume de agent", „practicant al unei meserii". v. -ar[2]. (< fr. *-eur, -euse*)

OR[3]**(O)-** *elem.* „gură". (< fr. *or/o/-*, cf. lat. *os, oris*)

orácol *s. n.* **1.** (*ant.*) răspuns profetic al anumitor divinități la întrebările adresate prin persoane care pretindeau că pot comunica cu acestea; prezicere, prevestire, profeție. • loc unde se făceau asemenea preziceri. **2.** cel despre care se credea că poate prevesti viitorul. • hotărâre dată de o persoană cu autoritate. (< lat. *oraculum*, it. *oracolo*, fr. *oracle*)

oraculár, -ă *adj.* de oracol. (< fr. *oraculaire*)

oráj *s. n.* (*met.*) furtună, vijelie. (< fr. *orage*)

orajós, -oásă *adj.* (despre fenomene atmosferice) cu caracter de furtună; vijelios. • care anunță furtună. (< fr. *orageux*)

orál, -ă *adj.* **1.** al gurii, cu gura; bucal. • care se transmite prin viu grai. • (despre examene, probe; și *s. n.*) care se face verbal. • care caracterizează limba vorbită, vorbirea. **o** *stil ~* = manieră de exprimare scrisă care imită exprimarea prin viu grai. **2.** *sunet ~* = sunet la pronunțarea căruia aerul trece numai prin gură. **3.** *cavitate ~ă* = gură. **4.** (despre medicamente) care se administrează pe cale bucală. (< fr. *oral*)

oralitáte *s. f.* **1.** ansamblu de particularități specifice limbii vorbite. **2.** calitate a stilului unei scrieri de a se baza pe oralitate (1). **3.** (*jur.*) principiu în temeiul căruia dezbaterea unui litigiu se desfășoară oral. **4.** (*psihan.*) stadiu inițial al dezvoltării libidinale, având ca zonă erogenă cavitatea bucală. (< it. *oralità*)

-orámă *elem.* „spectacol", „priveliște". (< fr. *-orama*, cf. gr. *orama*, privire)

oránj I. *s. m.* portocal. **II.** *adj. inv., s. n.* (de) culoarea portocalei. **III.** *s. n.* băutură răcoritoare preparată din portocale. (< fr. *orange*)

oranjádă *s. f.* băutură răcoritoare dintr-un amestec de suc de portocale, zahăr și apă sau sifon. (< fr. *orangeade*)

oranjeríe *s. f.* **1.** seră în care se cultivă portocali. **2.** tapiserie care reprezintă o grădină de portocali. (< fr. *orangerie*)

oránt, -ă I. *adj., s. m.* (cel) care se roagă, rugător. **II.** *s. m.* efigie funerară reprezentând persoana (îngropată) în genunchi. (< fr. *orant*)

orár, -ă I. *adj.* care indică orele; referitor la ore; care se repetă la fiecare oră. **o** *diferență ~ă* = diferență de oră care există între două ceasornice aflate în două puncte de pe longitudini diferite ale Pământului. **II.** *s. n.* **1.** program de lucru eșalonat pe ore. • tabel care indică programul în ore al unei activități. **2.** acul mic al ceasului care indică orele. (< fr. *horaire*, lat. *horarius*)

orátor, -oáre *s. m. f.* cel care ține un discurs; vorbitor; om care are darul vorbirii. (< lat. *orator*, fr. *orateur*)

oratoriál, -ă *adj.* cu specific de oratoriu. (< oratoriu + -al)

oratorián, -ă I. *adj.* care se referă la ordinul călugăresc al Oratoriului[1]. **II.** *s. m.* călugăr din acest ordin. (<fr. *oratorien*)

oratóric, -ă *adj.* referitor la orator(ie). (< germ. *oratorisch*)

oratoríe *s. f.* arta de a întocmi și de a ține discursuri; elocvență, retorică. (< lat., it. *oratoria*)

Oratóriu[1] *s. n.* capelă, paraclis din Paris. (< fr. *Oratoire*)

oratóriu[2] *s. n.* lucrare vocal-simfonică de mare întindere, pe o temă dramatică, pentru soliști, cor și orchestră. (< lat. *oratorium*, it., fr. *oratorio*)

orație *s. f.* **1.** urare în versuri, cu conținut alegoric, făcută de conăcari în cadrul ceremonialului de nuntă. **2.** cuvântare, discurs (la anumite ocazii). (< lat. *oratio*)

óră *s. f.* **1.** diviziune a timpului, a 24-a parte dintr-o zi; ceas. **2.** timp precis (când cineva poate face ceva, poate fi primit undeva). **3.** curs, lecție (de o oră). (< it. *ora*, lat. *hora*)

orbiculár, -ă I. *adj.* globular, rotund; circular. **II.** *adj., s. m.* (mușchi circular) în jurul pleoapelor și buzelor. (< fr. *orbiculaire*, lat. *orbicularis*)

orbilianísm *s. n.* folosire a pedepselor corporale în educaţie. (< fr. *orbilianisme*)
orbitá *vb. intr.* a gravita, a se învârti pe o anumită orbită. (< fr. *orbiter*)
orbitál, -ă I. *adj.* referitor la orbita unui corp ceresc. • (despre un mobil, un vehicul) care parcurge o orbită. **II.** *s. m.* ~ *atomic* = zonă din jurul unui nucleu atomic. (< fr. *orbital*)
orbitár, -ă *adj.* care apaţine orbitei ochiului. **o** *indice* ~ = raportul dintre diametrele maxime ale orbitei. (< fr. *orbitaire*)
orbítă *s. f.* **1.** traiectorie închisă parcursă de un mobil, de un electron etc. • drum real parcurs de un corp ceresc. **2.** fiecare dintre cavităţile osoase ale craniului în care se află ochiul. **3.** (*fig.*) sferă de activitate; zonă de influenţă exercitată de o persoană etc. (< fr. *orbite*, lat. *orbita*)
ORBITO- *elem.* „orbită, orbital". (< fr. *orbito-*, cf. lat. *orbita*)
orbitografíe *s. f.* **1.** tehnica înregistrării traiectoriei sateliţilor artificiali. **2.** metodă radiologică pentru diagnosticul neoformaţiilor intraorbitale. (< fr. *orbitographie*)
orbitolínă *s. f.* gen fosil de foraminifere neperforate, cu ţesut în formă conică sau lenticulară. (< fr. *orbitoline*)
orbitometríe *s. f.* măsurare a presiunii conţinutului orbitar. (< fr. *orbitométrie*)
orbitotomíe *s. f.* incizie de acces în cavitatea orbitară. (< fr. *orbitotomie*)
órca *s. f.* delfin foarte mare, feroce, care atacă îndeosebi focile. (< it. *orca*)
orcán *s. n.* (*met.*) ciclon tropical care se manifestă în sudul Asiei. (< germ. *Orkan*)
orchestrá *vb. tr.* **1.** a aranja o compoziţie muzicală pentru orchestră. **2.** a organiza o campanie, o mişcare revendicativă. (< fr. *orchestrer*)
orchestrál, -ă *adj.* referitor la orchestră, de orchestră. (< fr. *orchestral*)
orchestratór *s. m.* cel care orchestrează bucăţi muzicale. (< fr. *orchestrateur*)
orchestráţie *s. f.* **1.** arta de a orchestra (1). • transcriere pentru ansamblu orchestral a unei compoziţii muzicale; instrumentaţie (1). • modul cum sunt aranjate grupurile de instrumente ale unei orchestre. **2.** ansamblu de procedee artistice prin care sunetele capătă, în poezie, expresivitate şi valoare estetică. (< fr. *orchestration*)
orchéstră *s. f.* **1.** partea cea mai joasă a teatrelor antice greceşti, unde se executau dansurile şi în care stătea corul. **2.** ansamblu instrumental în care instrumentele sunt aranjate pe partide. **3.** loc (între scenă şi public) unde stă orchestra într-un teatru etc. (< fr. *orchestre*, germ. *Orchester*, it. *orchestra*)
orchestrínă *s. f.* orchestră mică de muzică uşoară. (< it. *orchestrina*)
orchestríno *s. n.* instrument muzical cu claviatură şi coarde. (< fr., it. *orchestrino*)
orchestrión *s. n.* instrument muzical mecanic în formă de orgă sau de pian, cu claviaturi, care poate imita sonoritatea unei orchestre. (< it. *orchestrion*, germ. *Orchestrion*)
orchestrionét *s. n.* instrument muzical cu manivelă, mai mic decât orchestrionul, care execută muzică înre-gistrată pe benzi de carton perforate. (< orchestrion + -et)
ordalíe *s. f.* (*livr.*) probă judiciară în Evul Mediu constând în supunerea învinuitului la diferite încercări (foc, apă fiartă etc.); „judecata lui Dumnezeu". (< fr. *ordalie*, lat. *ordalium*)
ordéolum *s. n.* orgelet. (< lat. *hordeolus*)
órdin *s. n.* **1.** dispoziţie obligatorie, dată de o autoritate sau persoană oficială; poruncă; comandă. **o** ~ *de plată* = dispoziţie scrisă dată de un debitor către o bancă. **2.** comunitate catolică de călugări care se supuneau anumitor reguli de organizare şi de activitate; cin, tagmă. • comunitate de cavaleri călugări din Evul Mediu. • societate, asociaţie în care cineva era primit în semn de onoare. **3.** decoraţie superioară medaliei. **4.** dispoziţie de plată (a unei sume). **5.** (*biol.*) grup între clasă şi familie. **6.** (*mat.*) ~ *de multiplicitate* (al rădăcinii unei ecuaţii algebrice) = număr natural care arată de câte ori apare o rădăcină (soluţie) într-o ecuaţie algebrică. **7.** sistem de arhitectură ale cărui elemente sunt dispuse şi proporţionate după anumite reguli. **8.** rang. categorie. **o** *de* ~*ul* = cu caracter (de); *de prim* ~ = de cea mai bună calitate, excelent. (< lat. *ordo, -inis*, fr. *ordre*)
ordinál I. *adj. numeral* ~ = numeral care indică într-o serie locul, ordinea numerică. **II.** *s. n.* (*mat.*) număr care arată pentru un anumit obiect al câtelea este el într-un şir de obiecte. (< fr. *ordinal*)
ordinár, -ă I. *adj.* **1.** obişnuit, normal, comun. **o** *sesiune* ~*ă* = sesiune convocată conform regulamentului de funcţionare; (*mat.*) *fracţie* ~*ă* = raport între două numere întregi. **2.** de calitate inferioară; prost. • vulgar, grosolan; josnic. **II.** *s. m.* autoritate ecleziastică, episcop diecezan. (< fr. *ordinaire*, lat. *ordinarius*, germ. *ordinär*)
ordinariát *s. n.* **1.** jurisdicţie spirituală a unui prdinar (II). **2.** grad, funcţie de titular (profesor, preot). (< fr. *ordinariat*)
ordinátică *s. f.* ştiinţă care studiază calculatoarele în raport cu mediul uman. (< fr. *ordinatique*)
ordinatór *s. n.* calculator electronic cu memorie de mare capacitate şi cu mijloace de calcul ultrarapide, putând rezolva probleme aritmetrice şi logice complexe şi lua decizii, prin folosirea unor programe înregistrate, adaptate anumitor circumstanţe. (< fr. *ordinateur*)
órdine *s. f.* **1.** dispoziţie, aranjament al unor lucruri, al unor fapte, după anumite reguli etc.; organizaţie, înşiruire. **o** ~ *de zi* = program care cuprinde chestiunile ce urmează să fie discutate într-o şedinţă. **2.** principiu de cauzalitate a lumii, lege proprie naturii. • rânduială, regulă, disciplină. **3.** orânduire, organizare; regim. **4.** (*mat.*) *relaţie de* ~ = relaţie tranzitivă între elementele unei mulţimi. (< lat. *ordo, -inis*, it. *ordine*)
ordinográmă *s. f.* reprezentare grafică a înlănţuirii o-peraţiilor unui program destinat ordinatorului. (< fr. *ordinogramme*)
ordoná *vb. tr.* **1.** a da un ordin, a porunci, a dispune, a comanda. **2.** a orândui, a aranja, a rândui. • (*mat.*) a introduce o relaţie de ordine pentru elementele unei mulţimi. (< fr. *ordonner*)
ordonanţá *vb. tr.* a elibera un ordin de plată (a unei sume). (< fr. *ordonnancer*)
ordonánţă *s. f.* **I. 1.** dispoziţie scrisă care emană de la o autoritate (administrativă). **o** ~ *de plată* = dispoziţie de plată a unei sume. **2.** act legislativ al unui guvern. **3.** (*jur.*) hotărâre judecătorească dată în proceduri cu caracter urgent. **II.** (în vechea armată) soldat în serviciul personal al unui ofiţer. **III.** mod de dispunere a elementelor unei compoziţii arhitecturale, de grupare a diferitelor elemente ale unui tablou etc. (< fr. *ordonnance*)
ordonáre *s. f.* acţiunea de a ordona. **o** (*log.*) *raport de* ~ = cuprinderea unei noţiuni în sfera unei alte noţiuni mai generale. (< ordona)
ordonát, -ă I. *adj.* dispus, aşezat în ordine. • bine îngrijit, pus la punct. **o** (*mat.*) *mulţime* ~*ă* = mulţime cu ordine bine determinată de dispunere a elementelor componente. **II.** *s. f.* a doua coordonată (cea verticală) a unui punct dintr-un sistem rectangular. • înălţimea unui punct de pe traiectoria unui proiectil în raport cu linia de ochire. (< fr. *ordoné*)
ordonatór, -oáre I. *adj.* care pune în ordine, organizează; care dă o imagine sistematică, sintetică. **II.** *s. m. f.* ~ *de credite* = cel care are dreptul de a dispune de creditele bugetare acordate prin bugetul de venituri şi cheltuieli al unui stat, al unei instituţii. (< fr. *ordonnateur*)
ordovician, -ă *adj., s. n.* (din) a doua perioadă a paleozoicului. (< fr. *ordovicien*)
ordúră *s. f.* **1.** (*livr.*) murdărie, gunoi. **2.** (*fig.*) obscenitate. (< fr. *ordure*)
ordurién, -ă *adj.* (*livr.*) murdar, obscen. (< fr. *ordurier*)
ŏre *s. f.* monedă divizionară în Danemarca, Norvegia şi Suedia, a suta parte dintr-o coroană. (< fr. *öre*)
oreádă /-re-a-/ *s. f.* (*mit.*) nimfă a munţilor şi peşterilor. (< fr. *oréade*)
oregáno *s. m.* plantă aromată, care creşte în grădină sau în ghiveci, folosită mai ales la condimentarea fripturilor, a sosurilor. (< it. *oregano*)
oreión *s. n.* parotidită epidermică. (< fr. *oreillon*)
orelíst, -ă *s. m. f.* otorinolaringolog (< o/to/ *r*/ino/ *l*/a-ringolog/ + *-ist*)

OREXI-, -orexíe *elem.* „poftă de mâncare". (< fr. *orexi-, -orexie*, cf. gr. *orexis*)
oreximaníe *s. f.* foame patologică. (< fr. *oreximanie*)
orfelinát *s. n.* aşezământ de caritate destinat creşterii copiilor orfani; azil. (< fr. *orphelinat*)
orfeón *s. n.* societate corală. (< fr. *orphéon*)
orfeoníst, -ă *s. m. f.* membru al unui orfeon. (< fr. *orphéoniste*)
orfevrărie *s. f.* meşteşugul confecţionării obiectelor fine de ornament din metale preţioase, din piele etc. • obiectele lucrate prin acest meşteşug. • comerţ cu obiecte fine de aur şi argint. (< fr. *orfèvrerie*)
orfevriér, -ă *adj.* referitor la orfevrărie. (< orfevr/ărie/ + *-ier*)
orfévru *s. m.* **1.** meşter în lucrări de orfevrărie. **2.** *(fig.)* artist subtil. (< fr. *orfèvre*)
órfic, -ă I. *adj.* referitor la Orfeu, la doctrine, mistere, mituri etc. atribuite acestuia. **O** *poeme ~ce* = denumire dată textelor lirice şi filosofice greceşti atribuite poetului mitic Orfeu. **II.** *s. f. pl. (ant.)* sărbători în cinstea lui Dionysos. (< fr. *orphique*)
orfísm *s. n.* **1.** curent religios din Grecia antică care preconiza dualismul suflet-corp şi credinţa în metempsihoză. **2.** mişcare artistică, parţial influenţată de futurismul italian, care, prin folosirea culorilor pure, crea impresia de mişcare şi luminozitate, anunţând astfel arta abstractă. (< fr. *orphisme*)
orgán[1] *s. n.* **1.** parte a unui organism animal sau vegetal care îndeplineşte funcţii vitale sau utile vieţii. **2.** piesă componentă a unei maşini, a unui mecanism. **3.** *(fig.)* mijloc de acţiune, de comunicare etc.; *(p. ext.)* publicaţie, ziar. **4.** grup de persoane numite, ori alese în conducerea unei organizaţii politice sau administrative. **O** *~ de stat* = formă de organizare legală cu anumite puteri în exercitarea funcţiilor statului; *~ reprezentativ* = organ de stat ales prin vot. (< lat. *organum*, gr. *organon*, fr. *organe*, germ. *Organ*, rus. *organ*)
ORGAN²(O)- *elem.* „organ, organism". (< fr. *organ/o/-*, cf. lat. *organum*, gr. *organon*)
organdí *s. n.* ţesătură de bumbac sau de in foarte fină, transparentă, aspră la pipăit, din fire răsucite şi apretate; organza. (< fr. *organdi*)
organectomíe *s. f. (med.)* rezecţie a unei porţiuni de organ. (< fr. *organectomie*)
orgánic, -ă *adj.* **1.** care ţine de structura, esenţa, funcţiile unui organ(ism); referitor la organe şi organisme. • unitar, inseparabil. • *(fig.)* care se referă la structura unei lucrări, a unui tratat. **2.** care intră în compoziţia chimică a organismului vieţuitoarelor. **O** *chimie ~ă* = parte a chimiei care studiază compuşii carbonului cu hidrogenul şi derivaţii acestora. (< fr. *organique*, lat. *organicus*)
organician, -ă *adj., s. m. f.* **1.** organicist. **2.** specialist în chimia organică. (< fr. *organicien*)
organicísm *s. n.* **1.** concepţie sociologică potrivit căreia societatea omenească ar fi un organism analog cu cel biologic. **2.** teorie în biologia contemporană care afirmă că forma organismelor este în acelaşi timp materială şi spirituală, toate celulele având judecată. **3.** teorie care susţine că orice maladie provine dintr-o leziune organică. (< fr. *organicisme*)
organicíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al organicismului; organician (1). (< fr. *organiciste*)
organicitáte *s. f.* însuşirea a ceea ce este organic. • *(fil.)* caracter organic al unui sistem. (< engl. *organicity*)
organigrámă *s. f.* **1.** schemă de organizare (a unei întreprinderi etc.). **2.** *(inform.)* diagramă care reflectă grafic, sugestiv, un proces de preluare ce are loc într-un calculator; logigramă. (< fr. *organigramme*)
organíno *s. n.* orgă mică. (< it. *organino*)
organísm *s. n.* **1.** corp viu, organizat prin metabolism şi reproducere; fiinţă. **2.** *(fig.)* ceea ce se prezintă, funcţionează ca un tot unitar; organizaţie. **3.** asociaţie de persoane, societate oficială recunoscută. (< fr. *orga-nisme*, lat. *organismus*, gr. *organismos*, germ. *Organismus*))
organismic, -ă *adj.* **1.** *(biol.)* referitor la organism. **2.** care ţine de o organizare asemenea organismului. (< germ. *organismisch*)
organíst, -ă *s. m. f.* instrumentist care cântă la orgă. (< fr. *organiste*, it. *organista*, germ. *Organist*)
organít *s. n.* fiecare dintre elementele din celula vie. (< fr. *organite*)
organizá *vb.* **I.** *tr.* a orândui, a aşeza, a coordona activitatea unui stat, a unei instituţii, grup social etc., astfel încât să funcţioneze organic. • a pregăti temeinic o acţiune etc. **II.** *refl.* a proceda metodic şi ordonat în acţiunile sale. (< fr. *organiser*)
organizábil, -ă *adj.* care poate fi organizat. (< fr. *organisable*)
organizáre *s. f.* acţiunea de a organiza; *(p. ext.)* rânduială, disciplină, ordine. • alcătuire, orânduire. **O** *~ social(-economică)* = formaţiune socială; *~ de stat* = organizare politică şi teritorială a unui stat. (< organiza)
organizatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care organizează. (< fr. *organisateur*)
organizatóric, -ă *adj.* referitor la organizare. (< organizator + -ic)
organizáţie *s. f.* asociaţie de oameni cu concepţii sau preocupări comune, pe baza unui regulament, a unui statut etc., în vederea depunerii unei activităţi organizate. **O** *~ internaţională* (sau *interstatală*) = asociaţie cu caracter permanent, creată de state pe baza unui statut. (< germ. *Organisation*, fr. *organisation*, rus. *organizaţiia*)
organizaţionál, -ă *adj.* referitor la organizare politică. (< fr. *organisationnel*)
organizaţioníst, -ă *adj. teorie ~ă* = teorie antiştiinţifică care susţine că oamenii s-ar diferenţia în clase sociale după rolul ce-l au în organizarea producţiei. (< fr. *organisationniste*)
ORGANO- v. organ²(o)-.
organodinamism *s. n.* ansamblu de teorii care consideră bolile mintale ca manifestări regresive, legate de un deficit de energie condiţionat de tulburări organice. (< organo- + dinamism)
organofil, -ă *adj.* cu afinitate pentru anumite organe sau ţesuturi. (< fr. *organophile*)
organofilíe *s. f.* filogenie a organelor. (< fr. *organophylie*)
organofilogenéză *s. f.* studiu al dezvoltării organelor din punct de vedere filogenetic. (< fr. *organophylogenèse*)
organogén, -ă *adj.* **1.** (despre elemente chimice) care intră în compoziţia substanţelor organice animale sau vegetale. **2.** (despre roci minerale etc.) de origine organică. (< fr. *organogène*)
organogenétic, -ă *adj.* referitor la organogeneză. (< fr. *organogénétique*)
organogenéză *s. f.* proces de formare a organelor într-o fiinţă pe cale de dezvoltare; organogenie. (< fr. *organogenèse*)
organogeníe *s. f.* organogeneză. (< fr. *organogenie*, engl. *organogeny*)
organográfic, -ă *adj.* referitor la organografie; structural. (< fr. *organographique*)
organografíe *s. f.* **1.** *(biol.)* studiu şi descriere anatomo-morfologică a organelor; organologie (1). **2.** descrierea amănunţită a părţilor unui instrument muzical şi a modului lui de funcţionare. (< fr. *organographie*)
organoléptic, -ă I. *adj.* care se bazează pe simţuri. **II.** *adj., s. n.* (substanţă) care impresionează organele de simţ. (< fr. *organoleptique*)
organolít *s. n.* biolit. (< fr. *organolithe*)
organológic, -ă *adj.* referitor la organologie. (< fr. *organologique*)
organologíe *s. f.* **1.** organografie (1). **2.** studiul istoriei instrumentelor muzicale. (< fr. *organologie*)
organometálic, -ă *adj.* (despre compuşi) care conţine radicali carbonaţi uniţi cu un metal. (< fr. *organométallique*)
organometaloídic, -ă *adj.* (despre compuşi) care conţine un radical carbonat legat cu un metaloid. (< fr. *organométalloïdique*)
organón *s. n.* instrument al gândirii, al cercetării ştiinţifice. (< gr. *organon*)
organonimíe *s. f. (biol.)* nomenclatura organelor. (< fr. *organonymie*)
organopatíe *s. f.* afecţiune căreia îi corespunde o leziune organică. (< fr. *organopathie*)
organoplástic, -ă *adj.* capabil de a forma organe. (< fr. *organoplastique*)

organosól *s. m.* soluție coloidală dintr-un lichid organic. (< fr. *organosol*)
organoterapíe *s. f.* opoterapie. (< fr. *organothérapie*)
organotomíe *s. f.* secționare chirurgicală a unui organ. (< fr. *organotomie*)
organotrófic, -ă *adj.* **1.** bogat în substanțe organice nutritive. **2.** (*biol.;* despre organisme) care se hrănește cu substanțe organice. (< fr. *organotrophique*)
organotróp, -ă *adj.* (despre microbi, medicamente) cu afinitate pentru anumite țesuturi organice. (< fr. *organo-trope*, germ. *organotrop*)
organotropísm *s. n.* afinitate a unor virusuri sau microbi pentru un anumit organ. (< fr. *organotropisme*)
orgánum *s. n.* cea mai veche formă a muzicii polifonice, constând dintr-un contrapunct improvizat pe o anumită temă. (< fr., lat. *organum*)
orgánza /-ța/ *s. f.* organdi. (< it. *organza*)
organzín *s. n.* fir de mătase naturală prin răsucirea a două sau a mai multe fire, folosit ca urzeală. (< fr. *organsin*)
orgásm *s. n.* **1.** momentul culminant al excitației sexuale. **2.** (*fig.*) agitație: frenezie. (< fr. *orgasme*)
orgasmá *vb. intr.* (*rar*) a avea orgasm, a juisa. (< orgasm)
orgásmic, -ă *adj.* orgastic. (< fr. *orgasmique*)
orgástic, -ă *adj.* referitor la orgasm; orgasmic. (< fr. *orgastique*)
órgă *s. f.* **1.** instrument muzical complex, cu claviatură, bazat pe un sistem de tuburi sonore, în care sunetele se produc prin trecerea unui curent de aer sub presiune. **o** ~ *de lumini* = **a)** set de becuri diferit colorate, cu aprindere și intensitate comandate electronic. **b)** totalitatea dispozitivelor de comandă a aparatelor de iluminat într-o sală de spectacol, într-un platou de filmare sau de televiziune. **2.** ~ *geologică* = ansamblu de coloane verticale în unele roci, prin fisurare. • susținerea unei lucrări miniere subterane cu stâlpi așezați unul lângă altul. (< fr. *orgue*)
orgelét *s. n.* furuncul mic situat la marginea pleoapei; ordeolum; urcior. (< fr. *orgelet*)
orgiác, -ă *adj.* cu caracter de orgie; orgiastic; simpotic. (< fr. *orgiaque*)
orgiásm *s. n.* (*ant.*) celebrare prin orgii a misterelor (în cultul lui Dionysos). (< fr. *orgiasme*)
orgiástic, -ă *adj.* **1.** referitor la dezlănțuirile erotice și violente pe care le implicau unele culte mistice din Antichitate; orgiac. **2.** (*fig.*) extraordinar. (< fr. *orgiastique*)
orgíe *s. f.* **1.** petrecere desfrânată; bacanală, desfrâu. **2.** (*fam.*) supraabundență, profuziune. (< fr. *orgie*, lat., gr. *orgia*)
orgoliós, -oásă *adj.* plin de orgoliu; vanitos, mândru, trufaș. (< it. *orgoglioso*)
orgóliu *s. n.* sentiment al demnității personale; mândrie exagerată; vanitate, trufie. (< it. *orgoglio*)
ORHI(O)-/ORHID(O)-, -orhidíe *elem.* „testicul". (< fr. *orchi/o/-, orchid/o/-, -orchidie*, cf. gr. *orchis, -idos*)
orhialgíe *s. f.* nevralgie testiculară. (< fr. *orchialgie*)
ORHID(O)- v. orhi(o)-.
orhidacée *s. f. pl.* orhidee. (< fr. *orchiadacées*)
orhidectomíe *s. f.* extirpare a glandelor sexuale masculine; orhiectomie. (< fr. *orchidectomie*)
orhidée *s. f. pl.* familie de plante monocotiledonate erbacee tropicale cu flori mari, frumos colorate, care au trei petale, dintre care una în formă de pinten întors; orhidacee. (< fr. *orchidées*, germ. *Orchidee*)
-orhidíe v. ǫrhi(o)-.
orhidopexíe *s. f.* fixare operatorie a testicului ectopic în poziție normală. (< fr. *orchidopexie*)
orhidoptóză *s. f.* ptoză a testiculului. (< fr. *orchidoptose*)
orhidotomíe *s. f.* incizie a unei glande sexuale masculine; orhiotomie. (< fr. *orchidotomie*)
orhiectomíe *s. f.* orhidectomie. (< fr. *orhiectomie*)
orhiepididimítă *s. f.* inflamație a testiculului și a epididimului. (< fr. *orchiépididimite*)
orhiocél *s. n.* hernie a testiculului. (< fr. *orchiocèle*)
orhiotomíe *s. f.* orhidotomie. (< fr. *orchiotomie*)
orhítă *s. f.* inflamație a testiculului. (< fr. *orchite*)
orhític, -ă *adj.* referitor la orbită. (< fr. *orchitique*)
oríbil, -ă *adj.* care inspiră oroare; groaznic, dezgustător. (< fr. *horrible*, lat. *horribilis*)
oribilitáte *s. f.* însușirea de a fi oribil. (< oribil + -itate)
oricálc *s. n.* metal prețios (bronz) la greci și romani, pentru confecționarea de bijuterii și de statui. (< fr. *orichalque*, gr. *oreikhalkos*)
oriént *s. n.* răsărit, est. **o** *O* ~ = spațiul geografic la est față de un punct de referință. (< fr. *orient*, lat. *oriens*, germ. *Orient*)
orientá *vb.* **I.** *refl.* a afla poziția punctelor cardinale în raport cu locul unde se află; a și încotro să se îndrepte. • (*fig.*) a descoperi felul de a proceda într-o situație, a găsi soluția unei probleme. **II.** *tr.* a așeza în raport cu punctele cardinale. • a îndrepta; (*mar.*) a îndrepta velatura astfel încât să prindă vântul. • (*mat.*) a da o orientare, un sens unei drepte; a alege un sens de rotație în plan, în jurul unui punct. (< fr. *orienter*)
orientábil, -ă *adj.* care poate fi orientat. (< fr. *orien-table*)
orientabilitáte *s. f.* însușirea de a fi orientabil. (< fr. *orientabilité*)
orientál, -ă I. *adj., s. m. f.* (locuitor) al unei țări din Orient; răsăritean, estic. **II.** *adj.* caracteristic Orientului. (< fr. *oriental*, lat. *orientalis*)
orientália *s. f. pl.* **1.** cunoștințele referitoare la popoarele și culturile din Orient. **2.** secție într-o bibliotecă, într-un muzeu cu piese reprezentând aceste culturi. (< lat. *orientalia*)
orientalísm *s. n.* ceea ce caracterizează pe orientali; felul de viață, caracterul, moravurile orientalilor. • gust pentru lucrurile din Orient. (< fr. *orientalisme*)
orientalíst, -ă *s. m. f.* specialist în orientalistică. (< fr. *orientaliste*)
orientalístică *s. f.* grup de discipline care studiază istoria, limbile și cultura popoarelor orientale. (< germ. *Orientalistik*)
orientalizá *vb. tr., refl.* a da, a căpăta un caracter oriental. (< fr. *orientaliser*)
orientalizánt, -ă *adj.* influențat de Orient. **o** *stil* ~ = stil artistic rezultând în urma influențelor orientale suferite între anii 700 și 575 î. H., de civilizațiile din bazinul mediteraneean. (< fr. *orientalisant*)
orientáre *s. f.* acțiunea de a (se) orienta; orientație. (*p. ext.*) tendință, înclinare, convingere, concepție. (< orienta)
orientatív, -ă *adj.* care orientează; informativ. (< orienta + -/t/iv)
orientatór, -oáre *adj.* care indică direcția. (< orienta + -tor)
orificiu *s. n.* deschidere (a unei cavități). (< lat. *orificium* fr. *orifice*)
oriflámă *s. f.* steag de război al regilor Franței. (< fr. *oriflamme*)
origámi *s. n.* artă-joc a imaginației japoneze, preluată și adaptată și la noi în cadrul învățământului de cultură generală, constând în punerea în valoare a hârtiei prin plierea și tăierea acesteia pentru a obține diferite forme geometrice. (< jap. *origami*)
origenísm *s. n.* doctrina lui Origene care, susținând că Fiul este subordonat Tatălui, iar Duhul Sfânt Fiului, nega caracterul etern al pedepselor de după moarte și admitea eternitatea materiei și preexistența sufletului față de trup. (< fr. *origenisme*)
origeníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al origenismului. (< fr. *origéniste*)
originá *vb.* **I.** *tr* a fixa originea (cuiva sau a ceva). • a genera. **II.** *intr.* a deriva, a decurge, a izvorî din. (< it. *originare*)
originál, -ă *adj.* **1.** (despre acte, opere literare și artistice; și *s. n.*) primul exemplar; produs pentru prima oară într-o anumită formă; primitiv, autentic. **o** *în* ~ = în formă primară, neimitat, necopiat; netradus. **2.** spus pentru prima dată de cineva, care aparține în întregime cuiva; nou, inedit. • (despre artiști, scriitori etc.) care creează ceva cu totul nou, personal. **3.** (și *s. m. f.*) ieșit din comun, neobișnuit; extravagant, bizar; excentric. (< fr. *original*, lat. *originalis*)
originalitáte *s. f.* **1.** însușirea de a fi original (2); fel particular de a fi. **2.** atitudine originală; ciudățenie, extravaganță. (< fr. *originalité*)
originár, -ă *adj.* **1.** care își are obârșia în... **2.** în forma de la început, de origine; inițial. (< fr. *originaire*, lat. *originarius*)

orígine *s. f.* **1.** început, proveniență; izvor, obârșie. **2.** apartenență prin naștere la o anumită familie, la un grup social, o națiune etc. • etimologie (a unui cuvânt). **3.** (*mat.*) punct fix de la care se măsoară coordonatele celorlalte puncte. (< lat. *origo, -ginis*, fr. *origine*)

oripilá *vb. tr.* a înfiora, a îngrozi. • (*fig.*) a exaspera. (< fr. *horripiler*, lat. *horripilari*)

oripilánt, -ă *adj.* care oripilează; înfiorător, îngrozitor. (< fr. *horripilant*)

oripilație *s. f.* reacție nervoasă cauzată de frică, de repulsie, care face să se zbârlească părul. (< fr. *horripilation*)

óríya *s. f.* limbă indo-ariană vorbită în statul Orissa, din sudul Indiei. (< fr. *oriya*)

orizónt *s. n.* **1.** linie care reprezintă intersecția aparentă a suprafeței terestre cu bolta cerească. • cerc din intersectarea sferei cerești cu un plan perpendicular pe direcția verticală dusă prin centrul Pământului sau prin locul de observație. **2.** (*fig.*) întindere a cunoștințelor, perspectivă; putere de orientare; nivel intelectual. **3.** ~ *de timp* = lungime a perioadei de timp după care se face previziunea evoluției fenomenelor economice. **4.** (*geol.*) strat sau ansamblu de straturi de aceeași origine și aproximativ de aceeași vârstă, prin compoziția petrografică și prin resturile de organisme pe care le conține. • totalitatea lucrărilor miniere care se află la același nivel. **5.** arie de răspândire a trăsăturilor analoage sau identice ale unor elemente de civilizație. • (*arheol.*) depozit de materiale de civilizație suprapuse în împrejurări diferite. **6.** fundal (în teatru, în pictură etc.). **7.** ~ *artificial* = instrument la executarea observațiilor cu sextantul, care permite măsurarea înălțimii unui astru deasupra planului orizontului. (< fr., lat. *horizon*)

orizontál, -ă **I.** *adj. s. f.* (dreaptă, plan) paralel cu suprafața unui lichid în echilibru. **II.** *adj.* referitor la orizont (1); orizontic. (< fr., germ. *horizontal*, germ. *Horizont*, it. *orizonte*)

orizontalitáte *s. f.* însușirea, starea a ceea ce este orizontal. (< fr. *horizontalité*)

orizontalizá *vb. tr.* a așeza (ceva) în poziție orizontală. • a cala. (< orizontal + -iza)

orizóntic, -ă *adj.* orizontal. (< orizont + -ic)

orleanísm *s. n.* atitudine, mișcare a orleaniștilor. (< fr. *orléanisme*)

orleaníst, -ă *s. m. f.* persoană care susținea revendicările la tronul Franței ale unui prinț din casa de Orléans. (< fr. *orléaniste*)

orlón *s. n.* fibră textilă sintetică, prin polimerizare, folosită pentru tricotaje. (< engl., fr. *orlon*, germ. *Orlon*)

orná *vb. tr.* a împodobi; a decora. (< fr. *orner*, lat. *ornare*)

ornamént *s. n.* **1.** element decorativ din motive sculptate, pictate etc. și aplicate pe obiecte, pe tipărituri, manuscrise, monumente etc. **2.** figură de stil folosită pentru a înfrumuseța o frază, o cuvântare. **3.** (*muz.*) notă sau grup de note care „înfrumusețează", cu înfloriturі de scurtă durată, linia melodică. (< fr. *ornement*, it. *ornamento*, lat. *ornamentum*)

ornamentá *vb. tr.* a înfrumuseța cu ornamente, a decora (1). (< fr. *ornementer*)

ornamentál, -ă *adj.* care servește ca ornament; decorativ. (< fr. *ornemental*)

ornamentáție *s. f.* **1.** arta, tehnica ornamentării. **2.** ansamblu ornamental. (< fr. *ornementation*)

ornaméntică *s. f.* **1.** mod de concepere și de dispunere a motivelor ornamentale (în arhitectură și artele decorative); arta ornamentației. **2.** totalitatea formelor ornamentale specifice unui popor, unui stil. **3.** (*muz.*) totalitatea sunetelor care împodobesc linia melodică inițială. (< germ. *Ornamentik*)

ornamentíst *s. m.* artist specializat în lucrări ornamentale. (< fr. *ornementiste*)

ornánt, -ă *adj.* care împodobește. (< fr. *ornant*)

ORNITO-, -órnis *elem.* „pasăre". (< fr. *ornitho-, -ornis*, cf. gr. *ornis, -ithos*)

ornitocór, -ă *adj.* (despre semințe) răspândit prin intermediul păsărilor. (< fr. *ornithochore*)

ornitodór *s. m.* gen de acarieni paraziți, ai omului, care transmit unele febre recurente. (<fr. *ornithodore*)

ornitofág, -ă *adj.* (despre animale) care se hrănește cu păsări. (< fr. *ornithophage*)

ornitofáună *s. f.* totalitatea păsărilor dintr-o regiune, dintr-o epocă geologică. (< engl. *ornithofauna*)

ornitofil, -ă *adj.* **1.** iubitor de păsări. **2.** (despre plante) care prezintă ornitofilie (2). (< fr. *ornithophile*)

ornitofilíe *s. f.* **1.** dragoste, grijă pentru păsări. **2.** polenizare prin intermediul păsărilor. (< fr. *ornithophilie*)

ornitofítă *adj., s. f.* (plantă) ornitofilă. (< fr. *ornithophyte*)

ornitofób, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de ornitofobie. (< fr. *ornithophobe*)

ornitofobie *s. f.* teamă de păsări. (< fr. *ornithophobie*)

ornitogeografíe *s. f.* disciplină care se ocupă cu studiul răspândirii geografice a păsărilor. (< fr. *ornithogéo-graphie*)

ornitológ, -ă *s. m. f.* specialist în ornitologie. (< fr. *ornithologue*)

ornitológic, -ă *adj.* de ornitologie. (< fr. *ornithologique*)

ornitologíe *s. f.* ramură a zoologiei care tratează despre păsări. (< fr. *ornithologie*)

ornitomanție *s. f.* (*ant.*) devinație după zborul sau cântecul păsărilor. (< fr. *ornithomancie*)

ornitomórf, -ă *adj.* în formă de pasăre. (< ornito- + -morf)

ornitoptér *s. n.* aeronavă cu aripi batante, care imită zborul păsărilor. (< fr. *ornithoptère*, engl. *ornithopter*)

ornitorínc *s. m.* mamifer ovipar semiacvatic din ordinul monotremelor, cu botul ca un cioc de rață, în Australia și Tasmania. (< fr. *ornithorynque*)

ornitóză *s. f.* boală infectocontagioasă, virotică, a păsărilor, transmisibilă omului, care se manifestă prin coriză, dispnee, apatie, anorexie, diaree etc. (< fr. *ornithose*)

ORO[1]- *elem.* „munte". (< fr. *oro-*, cf. gr. *oros*)

ORO[2]- v. horo-.

oroáre *s. f.* **1.** dezgust, repulsie, groază. **2.** faptă, vorbă care inspiră repulsie; grozăvie. (< fr. *horreur*, lat. *horror*)

orofít, -ă *adj.* (despre plante) adaptat regiunilor muntoase. (< fr. *orophyte*)

orogén *s. n.* regiune vastă a scoarței terestre cu mari mișcări tectonice. (< fr. *orogène*)

orogenétic, -ă *adj.* referitor la orogeneză; orogenic. (< germ. *orogenetisch*)

orogenéză *s. f.* totalitatea fenomenelor tectonice care au determinat formarea munților; orogenie (1). (< fr. *orogenèse*)

orogénic, -ă *adj.* orogenetic. (< fr. *orogénique*)

orogenie *s. f.* **1.** orogeneză. **2.** parte a geologiei care studiază formarea munților. (< fr. *orogénie*)

orográf, -ă *s. m. f.* specialist în orografie. (< fr. *oro-graphe*)

orográfic, -ă *adj.* referitor la orografie. ○ *nod* ~ = ansamblu montan din care pornesc radiar culmi încadrate de o rețea hidrografică complexă. (< fr. *orographique*)

orografíe *s. f.* parte a geografiei fizice care studiază formele de relief ale uscatului; hipsografie. • totalitatea munților unei regiuni, unei țări. (< fr. *orographie*)

orohidrográfic, -ă *adj.* referitor la reliefuł și apele unei țări, unei regiuni. (< fr. *orohydrographique*)

orologér, -ă **I.** *adj.* (*rar*) din orologerie. **II.** *s. m.* specialist în orologerie. (< it. *orologere*, fr. *orloger*)

orologeríe *s. f.* tehnica fabricării și reparării ceasurilor; ceasornicărie (< it. *orologeria*, fr. *horlogerie*)

orológiu *s. n.* ceas de dimensiuni mari pe fațada unei clădiri, pe un perete etc. (< lat. *horologium* it. *orologio*)

orométric, -ă *adj.* referitor la orometrie. (< fr. *oromé-trique*)

orometríe *s. f.* măsurare a reliefului solului. (< fr. *orométrie*)

oromórf, -ă *adj.* (despre soluri) din roci cu textură grosieră. (< fr. *oromorphe*)

oroním *s. n.* oronimic. (< fr. *oronyme*)

oronimic, -ă *s. n., adj.* (cuvânt) care denumește o formă de relief; oronim. (< fr. *oronymique*)

oronimíe *s. f.* **1.** totalitatea numelor care denumesc forme de relief. **2.** ramură a toponimiei care studiază denumirile formelor de relief. (< fr. *oronymie*)

orotíp *s. n.* mașină de cules, asemănătoare linotipului, la care pe matrițe se află floarea literei în relief, iar aparatul de turnat este înlocuit cu un dispozitiv de tipărire. (< germ. *Orotype*)

orpiménț *s. n.* sulfură naturală de arsen, galbenă, folosită în pictură; auripigment. (< fr. *orpiment*)

ortéză *s. f. (med.)* dispozitiv care suplineşte o funcţie naturală. (< fr. *orthèse*)

órtic *adj. (mat.) triunghi ~* = triunghi ale cărui vârfuri sunt punctele de intersecţie ale înălţimilor cu laturile opuse vârfurilor triunghiului din care sunt coborâte. (< fr. *orthique*)

orticón *s. n.* tub videocaptor mai sensibil decât iconoscopul, folosit în camerele de televiziune; orticonoscop. (< germ. *Orthikon*)

orticonoscóp *s. n.* orticon. (< fr. *orthiconoscope*)

ORTO- *elem.* **1.** „drept, adevărat, corect", „conform cu". **2.** „acid cu un grad superior de hidratare", „derivat aromatic disubstituit". (< fr. *ortho-*, cf. gr. *orthos*)

ortoamfibóli *s. m. pl.* amfiboli care cristalizează în sistemul rombic. (< orto- + amfiboli)

ortocéntric, -ă *adj.* de ortocentru. (< fr. *orthocentrique*)

ortocéntru *s. n.* punct de intersecţie a celor trei înălţimi ale unui triunghi sau tetraedru. (< fr. *orthocentre*)

ortocéras *s. m.* moluscă din mările primare, cu cochilie conică dreaptă, compartimentată. (< fr. *orthocéras*)

ortocláz *s. n.* ortoză. (< fr. *orthoclase*)

ortocromátic, -ă *adj.* (despre emulsii şi materiale fotografice) sensibil la toate radiaţiile luminoase, afară de roşu. (< fr. *orthochromatique*)

ortocromatísm *s. n.* caracteristică a emulsiilor şi materialelor fotografice de a fi ortocromatice. (< fr. *orthochromatisme*)

ortoderivát *s. m.* derivat substituit al benzenului în poziţia orto-(2), în care cei doi substituenţi sunt legaţi la atomi de carbon învecinaţi. (< orto- + derivat)

ortodiagonál, -ă *adj.* (despre un patrulater) cu diagonalele perpendiculare. (< germ. *Orthodiagonale*)

ortodiagrafíe *s. f.* procedeu radioscopic de punere în evidenţă a poziţiei şi dimensiunilor reale ale organelor. (< fr. *orthodiagraphie*)

ortodiagrámă *s. f.* imagine obţinută prin ortodiagrafie. (< fr. *orthodiagramme*)

ortodiascopíe *s. f.* proiectare pe un ecran fluorescent a contururilor organelor de studiat. (< fr. *orthodiascopie*)

ortodónt, -ă *adj.* v. ortodontist.

ortodóntic, -ă *adj.* referitor la ortodonţie. (< fr. *orthodontique*)

ortodontíst, -ă *s. m. f.* specialist în ortodonţie; ortodont. (< fr. *orthodontiste*)

ortodontologíe *s. f.* disciplină medicală care se ocupă cu studiul şi tratamentul anomaliilor dentomaxilare. (< fr. *orthodontologie*)

ortodonţíe *s. f.* metodă de tratament a anomaliilor dentomaxilare. (< fr. *orthodontie*)

ortodóx, -ă *adj.* **1.** (şi *s. m. f.*) (cel) care aparţine religiei creştine răsăritene, (adept) al ortodoxiei. **2.** conform cu principiile tradiţionale ale unei doctrine sau concepţii; (despre oameni) care respectă cu stricteţe astfel de principii. (< fr. *orthodoxe*, lat. *orthodoxus*, gr. *orthodoxos*)

ortodoxíe *s. f.* **1.** religia, biserica ortodoxă. **2.** concordanţă cu doctrina bisericii ortodoxe; cu principii tradiţionale ale unei concepţii etc.; ortodoxism (1). • *(fig.)* conformtate (strictă). (< fr. *orthodoxie*, gr., lat. *orthodoxia*)

ortodoxísm *s. n.* **1.** ortodoxie (2). **2.** calitatea de a fi ortodox (1). (< ortodox + *-ism*)

ortodoxíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al ortodoxismului (3). (< ortodox/ism/ + *-ist*)

ortodróm, -ă *adj.* (despre influxul nervos) care se propagă normal, în sens aferent sau eferent. (< fr. *orthodrom*)

ortodrómă *s. f.* drumul cel mai scurt dintre două puncte ale sferei terestre. (< germ. *Orthodrome*)

ortodrómic, -ă *adj.* referitor la ortodromă. (< fr. *ortho- dromique*)

ortoédric, -ă *adj.* (despre cristale) cu planurile coordonate perpendiculare între ele. (< fr. *orthoédrique*)

ortoépic, -ă *adj.* referitor la ortoepie. (< fr. *orthoépique*)

ortoepíe *s. f.* ansamblu de reguli proprii unei limbi, pronunţare corectă a cuvintelor; parte a lingvisticii care studiază aceste reguli. (< fr. *orthoépie*, lat., gr. *orthoepia*, germ. *Orthoepie*)

ortofíte *s. f. pl.* **1.** plante care prezintă o dezvoltare normală. **2.** plante care, în dezvoltarea lor ontogenetică, parcurg toate etapele ciclului evolutiv. (<fr. *orthophytes*)

ortofónic, -ă *adj.* referitor la ortofonie. • (despre transmisiuni radioelectrice) care redă precis timbrul sunetului emis. (< fr. *orthophonique*)

ortofoníe *s. f.* pronunţare considerată corectă şi normală conform tuturor normelor lingvistice ale unei limbi. (< fr. *orthophonie*)

ortoforie *s. f.* stare normală de echilibru muscular al globilor oculari. (< fr. *orthophorie*)

ortofosfát *s. m.* sare sau ester al acidului ortofosforic. (< fr. *orthophosphate*)

ortofosfóric *adj. acid ~* = acid fosforic. (<fr. *orthophosphorique*)

ortofototaxíe *s. f.* orientare în linie dreaptă a unor plante sub influenţa luminii. (< fr. *orthophototaxie*)

ortofototropism *s. n.* influenţă directă a luminii asupra plantelor. (< fr. *orthophototropisme*)

ortogenéză *s. f.* serie de variaţii care, în evoluţia speciilor animale şi vegetale, se produc în acelaşi sens. (< fr. *orthogenèse*)

ortogénic, -ă *adj.* de ortogenie. (< fr. *orthogénique*)

ortogenie *s. f.* **1.** ansamblu de preocupări, dezvoltarea normală a omului; planificare, control al naşterilor. **2.** dezvoltare simetrică a arcadelor dentare. (< fr. *orthogénie*)

ortognát, -ă *adj.* care prezintă ortognatism. (< fr. *orthognathe*)

ortognatísm *s. n.* profil facial drept, lipsă a prognatismului. (< fr. *orthognathisme*)

ortogonál, -ă *adj.* care formează unghiuri drepte. o *proiecţie ~ă* = proiecţie prin ducerea de perpendiculare de la fiecare punct de proiectat pe planul de proiecţie. • (despre curbe, suprafeţe) care se întretaie astfel încât tangentele lor în punctul de intersecţie să fie perpendiculare; (despre funcţii) cu produs scalar nul. (< fr. *orthogonal*)

ortogonalitáte *s. f.* însuşirea de a fi ortogonal. (< fr. *orthogonalité*)

ortografiá *vb. tr.* a scrie (un cuvânt, un text) potrivit regulilor ortografice. (< fr. *ortographier*)

ortográfic, -ă *adj.* referitor la ortografie. • în confor-mitate cu regulile ortografiei. (< fr. *orthographique*)

ortografíe *s. f.* ansamblu de reguli proprii unei limbi privind scrierea corectă; aplicarea practică a acestor reguli. (< lat., gr. *orthographia*, fr. *orthographie*)

ortografíst, -ă *s. m. f.* specialist în ortografie; creator de sistem ortografic. (< ortografie + -ist)

ortográmă *s. f.* model de scriere corectă. (< fr. *orthogramme*)

ortoheliotrópic, -ă *adj.* (despre frunze) orientat drept spre sursa de lumină. (< fr. *orthohéliotropique*)

ortohidrogén *s. n.* varietate alotropică a hidrogenului. (< fr. *orthohydrogène*)

ortolán *s. m.* pasăre migratoare cu penele galbene-roşcate, cu capul cenuşiu-verzui şi cu guşa galbenă. (< fr. *ortolan*)

ortologíe *s. f.* arta de a vorbi corect. (< fr. *orthologie*)

ortometríe *s. f.* redresare şi fixare în poziţie normală a uterului deplasat. (< fr. *orthométrie*)

ortomórf, -ă *adj.* (despre proiecţii cartografice) care păstrează nedeformate unghiurile şi în care orice porţiune mică a suprafeţei terestre are aceeaşi formă pe hartă ca pe un glob. (< fr. *orthomorphe*)

ortomorfíe *s. f. (med.)* disciplină care studiază diformităţile aparatului locomotor. (< fr. *orthomorphie*)

ortonastíe *s. f.* nastie cu plan de simetrie staţionară, verticală. (< fr. *orthonastie*)

ortoním *s. n.* nume adevărat. (< germ. *Orthonym*)

ortopancromátic, -ă *adj.* (despre materiale fotografice) sensibil în mod egal cu toate radiaţiile luminoase. (< fr. *orthopanchromatique*)

ortopéd, -ă *s. m. f.* **1.** medic specialist în ortopedie. **2.** meseriaş care face aparate ortopedice. (< germ. *Orthopäd*)

ortopedagóg, -ă *s. m. f.* specialist în ortopedagogie. (< fr. *orthopédagogue*)

ortopedagogíe *s. f.* disciplină care studiază şi corectează defecte de educaţie. (< fr. *orthopédagogie*)

ortopédic, -ă *adj.* referitor la ortopedie. (< fr. *orthopédique*)
ortopedíe *s. f.* ramură a chirurgiei care studiază tratamentul bolilor şi deformaţiilor sistemului osos. (< fr. *orthopédie*, germ. *Orthopĕdie*)
ortopnée *s. f.* dispnee în care bolnavul nu poate respira decât în picioare. (< fr. *orthopnée*)
ortopól *s. m. (mat.)* punct în care se intersectează perpendicularele coborâte pe laturile unui triunghi din proiecţiile ortogonale ale vârfurilor acestuia pe o dreaptă din planul triunghiului. (< fr. *orthopôle*, engl. *orthopol*)
ortopsihologie *s. f.* disciplină psihoeducativă care îşi propune corectarea sau dirijarea spre anumite scopuri practice a gândirii şi activităţii. (< fr. *orthopsychologie*)
ortopsihopedíe *s. f.* terapeutică a tulburărilor psihice la copii. (< fr. *orthopsychopédie*)
ortoptér *s. n.* avion cu aripi drepte. (< fr. *orthoptère*)
ortoptére *s. n. pl.* ordin de insecte cu aripile anterioare pergamentoase, iar cele posterioare late şi membranoase şi cu picioarele posterioare lungi, pentru sărit. (< fr. *orthoptères*)
ortóptic, -ă I. *adj.* referitor la ortoptică. **O** *tratament ~* = tratament care urmăreşte centrarea corectă a axelor oculare şi dezvoltarea vederii binoculare în caz de strabism. **II.** *s. f.* ramură a oftalmologiei despre defectele vederii şi tratamentul lor. (< fr. *orthoptique*)
ortopticián, -ă *s. m. f.* specialist în ortoptică. (< fr. *orthoptician*)
ortoradioscopíe *s. f.* metodă radioscopică de obţinere a contururilor unui obiect. (< fr. *orthoradioscopie*)
ortorexíe *s. f.* boală modernă periculoasă caracterizată prin obsesia pentru alimentaţie corectă. (< engl. *orthorexie*)
ortorócă *s. f.* rocă metamorfică rezultată prin transformarea rocilor eruptive. (< engl. *orthorock*)
ortorómbic, -ă *adj.* (despre o prismă dreaptă) care are ca bază un romb. (< fr. *orthorhombique*)
ortoscleróză *s. f.* osificare a peretelui osos al urechii, care duce la surditate; ortospongioză. (< germ. *Ortho-sklerose*)
ortoscóp *s. n.* **1.** aparat de polarizaţie pentru observarea intersecţiilor de cristal în lumina polarizată. **2.** aparat pentru examinarea fundului de ochi şi a irisului. (< fr. *orthoscope*)
ortoscópic, -ă *adj.* (despre un sistem optic) care formează imagini corecte. (< fr. *orthoscopique*)
ortoscopíe *s. f.* calitate a unui obiectiv fotografic sau a unui sistem optic de a nu produce distorsiuni. (< fr. *orthoscopie*)
ortoselecţie *s. f.* ipoteză eronată potrivit căreia selecţia naturală orientează limar evoluţia filogenetică. (< fr. *orthosélection*)
ortosimpátic, -ă *adj.* al sistemului neuro-vegetativ. (< fr. *orthosympathique*)
ortospongióză *s. f.* ortoscleroză. (< fr. *orthospongiose*)
ortostátic, -ă *adj.* stând în picioare; (*med.;* despre unele fenomene) care se produce numai în poziţie verticală. (< fr. *orthostatique*)
ortostatísm *s. n.* poziţie verticală a corpului uman. (< fr. *orthostatisme*)
ortotést *s. n.* instrument pentru măsurarea dimensiunilor pieselor fabricate în serie. (< germ. *Orthotest*)
ortotíp *s. n. (genet.)* genom original. (< fr. *orthotype*)
ortotónus *s. n.* varietate de tetanos caracterizată prin contracţia musculaturii corpului, a trunchiului şi membrelor, care determină o poziţie rigidă, dreaptă. (< fr. *orthotonos*)
ortotróp, -ă *adj.* (despre organe vegetale) care creşte drept, vertical. (< fr. *orthotrope*)
ortotrópic, -ă *adj.* (despre corpuri) a cărui suprafaţă are strălucirea proporţională cu iluminarea. (< fr. *ortho-tropique*)
ortotropíe *s. f.* însuşirea unui corp de a fi ortotropic, ortotropism. (< fr. *orthotropie*)
ortotropísm *s. n.* ortotropie. (< engl. *orthotropism*)
ortóză *s. f.* feldspat potasic, incolor sau uneori alb, gălbui-roşietic ori verzui, frecvent în granit şi gnais; ortoclaz. (< fr. *orthose*)
orweleián, -ă /oru-/ *adj.* **1.** (despre o politică fascistă, comunistă etc.) grotesc, monstruos; terifiant. **2.** sub teroarea unui regim totalitar. (< /George/ *Orwell* n. pr. + *-ian*)
oryx *s. m.* antilopă cu părul roşcat şi cu coarne lungi şi subţiri, curbate spre spate, în regiunile de deşert ale Africii şi Arabiei. (< fr. *oryx*, gr. *oryks*)
-ós, -oásă *suf.* **1.** formează numeroase adjective de la o bază nominală sau verbală. **2.** „oxiacid mai puţin oxigenat", „sare metalică (pentru valenţă foarte mică)". (< fr. *-eux, -euse*, engl. *-ose*, cf. lat. *osum*)
osatúră *s. f.* **1.** totalitatea oaselor unui vertebrat; schelet. **2.** (*fig.*) constituţie internă; structură. **3.** sistem de bare, structura de rezistenţă a unei construcţii, maşini etc. (< fr. *ossature*)
osc, -ă I. *s. m. pl.* populaţie antică din zona centrală a Apeninilor. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie. • (*s. f.*) limbă indo-europeană vorbită de osci. (< fr. *osque*)
Óscar *s. n.* premiu cinematografic, statuetă de aur, care se atribuie anual, la Hollywood, celor mai mari talente ale anului; statueta însăşi. (< fr., engl. *oscar*)
OSCHEO- *elem.* „scrot". (< fr. *oschéo-*, cf. gr. *oskeon*)
oscheoplastíe *s. f.* autoplastie pentru repararea scrotului. (< fr. *oschéoplastie*)
oscheotomie *s. f.* rezecţie a unei părţi a scrotului. (< fr. *oschéotomie*)
OSCIL(O)- *elem.* „oscilaţie". (< fr. *oscill/o/-*, cf. lat. *oscillare*, a se balansa)
oscilá *vb. intr.* **1.** a se mişca alternativ în direcţii opuse; a se balansa. **2.** (*fig.*) a manifesta nehotărâre; a ezita, a şovăi; (*p. ext.*) a flutura. **3.** (despre un sistem fizic) a evolua astfel încât una sau mai multe din mărimile sale caracteristice să ia succesiv valori pozitive sau negative. (< fr. *osciller*, lat. *oscillare*)
oscilánt, -ă *adj.* **1.** care oscilează. **2.** (*fig.*) fluctuant; ezitant. (< fr. *oscillant*)
oscilatór, -oáre *s. n.* **1.** sistem fizic care efectuează oscilaţii. **2.** aparat, dispozitiv care, alimentat de la o sursă de energie (electrică), produce unde electromagnetice. (< fr. *oscillateur*)
oscilatóriu, -ie *adj.* cu oscilaţii. (< fr. *oscillatoire*)
oscilaţie *s. f.* **1.** mişcare periodică alternativă a unui corp faţă de o poziţie de echilibru. **2.** variaţie periodică, în timp, a mărimilor caracteristice unui sistem fizic. **3.** (*fig.*) şovăială, ezitare; fluctuaţie. (< fr. *oscillation*, lat. *oscillatio*)
oscílă *s. f.* (la romani) mască a lui Saturn sau a lui Bahus, suspendată în casă pentru a îndepărta relele. (< lat. *oscillum*, fr. *oscille*)
oscilográf *s. n.* aparat folosit în oscilografie. (< fr. *oscillographe*)
oscilografíe *s. f.* înregistrare grafică a oscilaţiilor datorate unor cauze diferite, cu ajutorul oscilografului. (< fr. *oscillographie*)
oscilográmă *s. f.* diagramă obţinută la oscilograf. (< fr. *oscillogramme*)
oscilométric, -ă *adj.* referitor la oscilometrie. (< fr. *oscillométrique*)
oscilometríe *s. f.* măsurare a variaţiilor presiunii arteriale, corespunzătoare pulsului, cu ajutorul oscilometrului. (< fr. *oscillométrie*)
oscilométru *s. n.* instrument folosit în oscilometrie. (< fr. *oscillomètre*)
osciloscóp *s. n.* aparat pentru măsurarea şi vizualizarea variaţiilor periodice ale unui curent electric. (< fr. *oscilloscope*)
oscilotaxíe *s. f.* mişcare de apropiere sau de îndepărtare a unor organisme într-un mediu străbătut de curentul electric. (< fr. *oscillotaxie*)
oscitánt, -ă *adj.* neglijent, neatent, neîngrijit. (< it. *oscitante*, lat. *oscitans*)
oscitánţă *s. f.* neglijenţă. (<-it. *oscitanza*)
osco-umbrián, -ă *adj., s. n.* (grup de dialecte) vorbite în Italia centrală. (< fr. *osco-ombrien*)
oscúl *s. m.* por mare pe suprafaţa spongierilor. (< fr. *oscule*)
osculatór, -oáre *adj.* (despre curbe, suprafeţe) în contact de osculaţie. (< fr. *osculateur*)
osculáţie *s. f.* **1.** (*mat.*) contact mai strâns decât contactul de tangenţă, între curbe sau suprafeţe. **2.** distrugere a unei porţiuni de interfluviu îngust, între două lunci, prin eroziunea laterală a valurilor. (< fr. *osculation*)
oseină *s. f.* proteină în oase, în piele şi cartilaje. (< fr. *osséine*)

osemínte *s. n. pl.* oase descărnate ale unei ființe moarte. (< fr. *ossements*)
osét, -ă I. *adj., s. m. f.* (locuitor) din regiunea Osetia (Caucaz); osetin. **II.** *s. f.* limbă iraniană vorbită în Osetia. (< fr. *ossète*)
osetín, -ă *adj., s. m. f.* oset. (<oset + -in)
OSI- *elem.* „os, țesut osos". (< fr. *ossi-*, cf. lat. *os, ossis*)
osiánic, -ă *adj.* propriu poetului legendar Ossian; în maniera poemelor lui Ossian. (< fr. *ossianique*)
osianísm *s. n.* caracter, atmosferă proprie poemelor lui Ossian, caracterizate printr-un suflu eroic arhaizant. (< fr. *ossianisme*)
osícul *s. n. (anat.)* os mic; oscior. (< lat. *ossiculum*)
osiculectomíe *s. f.* extirpare a osiculelor urechii mijlocii. (< fr. *ossiculectomie*)
osificá *vb. refl.* **1.** a se transforma în os; a căpăta structură osoasă. **2.** *(fig.)* a se împietri. (< fr. *ossifier*, it. *ossificare*)
osificáție *s. f.* osificare. (< fr. *ossification*)
osifórm, -ă *adj.* în formă de os. (< fr. *ossiforme*)
osírián, -ă *adj.* referitor la zeul Osiris (divinitate egipteană), al lui Osiris. (< fr. *osirien*)
ósmíc *adj. acid* ~ = acid din osmiu, în histologie. (< fr. *osmique*)
-osmíe[1] v. osmo[1]-.
-osmíe[2] v. osmo[2]-.
osmiridiu *s. n.* aliaj de osmiu, iridiu, platină, rodiu și ruteniu, folosit la confecționarea vârfurilor peniței de stilou. (< fr. *osmiridium*)
ósmíu *s. n.* metal alb-argintiu, foarte dur, casabil, greu fuzibil, în natură împreună cu platina. (< fr. *osmium*)
OSMO[1]-, -osmíe *elem.* „miros". (< fr. *osmo-, -osmie*, cf. gr. *osme*)
OSMO[2]-, -osmíe *elem.* „impuls", „presiune osmotică". (< fr. *osmo-, -osmie*, cf. gr. *osmos*)
osmofobíe *s. f.* oftalmofobie. (< engl. *osmophobia*)
osmól *s. m.* unitate de măsură a presiunii osmotice, presiunea exercitată de o moleculă-gram asupra unui corp neionizat dizolvat într-un litru de apă. (< fr. *osmole*)
osmologíe *s. f.* studiu al mirosurilor, al parfumurilor. (< fr. *osmologie*)
osmométric, -ă *adj.* referitor la osmometrie. (< fr. *osmométrique*)
osmometríe *s. f.* parte a fizicii care se ocupă cu determinarea presiunilor osmotice. (< fr. *osmométrie*)
osmométru *s. n.* instrument folosit în osmometrie. (< fr. *osmomètre*)
osmomorfóză *s. f.* reacție morfogenetică, ca urmare a schimbării presiunii osmotice. (< fr. *osmomorphose*)
osmoreceptór *s. m.* terminație nervoasă sensibilă la variațiile presiunii osmotice. (< fr. *osmorécepteur*)
osmoregláre *s. f.* autoreglare a presiunii osmotice din celulele sau țesuturile organismelor vii. (după fr. *osmoréglage*)
osmotactísm *s. n.* mișcare celulară autonomă pentru restabilirea echilibrului osmotic; osmotaxie. (< fr. *osmotactisme*)
osmotaxíe *s. n.* osmotactism. (< fr. *osmotaxie*)
osmoterapíe *s. f.* metodă terapeutică constând din injecții intravenoase de soluții supraconcentrate, destinate a mări presiunea osmotică în sistemul de vase sangvine, în scopul drenării țesuturilor. (< fr. *osmothérapie*)
osmótic, -ă *adj.* referitor la osmoză. **o** *presiune ~ă* = presiune în soluții, determinând fenomenul de osmoză. (< fr. *osmotique*)
osmotróp, -ă *adj.* (despre organisme lipsite de gură și aparat digestiv) care folosește ca hrană elementele dizolvate, absorbite prin osmoză. (< fr. *osmotrope*)
osmotropísm *s. n.* tropism datorat variației de presiune osmotică. (< fr. *osmotropisme*)
osmóză *s. f.* **1.** trecere a unui solvent printr-o membrană (semi)permeabilă care separă două soluții de concentrații diferite sau o soluție de solvent pur. **2.** *(fig.)* întrepătrundere și influență reciprocă între două sau mai multe elemente. (< fr. *osmose*, germ. *Osmose*)
ospíciu *s. n.* spital, sanatoriu de alienați. (< lat. *hospitium*, fr. *hospice*)
ospitaliér, -ă I. *adj.* binevoitor cu oaspeții; primitor. • (despre o casă, o țară etc.) unde cineva este totdeauna bine primit, unde se simte bine. **II.** *s. m. f.* membru al unor ordine militare religioase instituite pentru îngrijirea bolnavilor. (< fr. *hospitalier*)
ospitalitáte *s. f.* însușirea de a fi ospitalier; găzduire bună. (< fr. *hospitalité*, lat. *hospitalitas*)
ósram *s. n.* aliaj de osmiu și wolfram, folosit la fabricarea filamentelor de becuri electrice cu incandescență. (< germ. *Osram*)
ossía *s. f. (muz.)* variantă admisă. (< it. *ossia*, sau, adică)
ossobúco *s. n.* mâncare italiană preparată cu rasol de vită, tăiată circular pe secțiune, cu tot cu osul care conține măduva. • un fel de tocană de vițel. (< it. *osso buco*)
-óst v. oste(o)-.
ostátic, -ă *s. m. f.* persoană reținută drept garanție de către un stat etc. pentru îndeplinirea obligațiilor luate de statul căruia îi aparține persoana reținută. (< it. *ostatico*)
OSTE(O)-, -óst *elem.* „os, osos". (< fr. *ostéo/o/-, -oste*, cf. gr. *osteon*)
ostealgíe *s. f.* denumire generică pentru durerea osoasă. (< fr. *ostéalgie*)
osteítă *s. f.* inflamație a țesutului osos. (< fr. *ostéite*)
ostensíbil, -ă *adj.* vizibil; *(p. ext.)* evident. (< fr. *ostensible*)
ostensív, -ă *adj.* care caută a se arăta, a se remarca; care nu se ascunde. (< fr. *ostensif*)
ostensóriu *s. n.* piesă de orfevrărie, cutiuță așezată în altar la catolici, în care se păstrează ostia. (< fr. *ostensoir*)
ostentá *vb. tr.* a pune în față, a arăta cu ostentație; a face paradă de ceva. (< lat., it. *ostentare*)
ostentatív, -ă *adj.* cu ostentație; provocator; ostentatoriu. (< germ. *ostentativ*, it. *ostentativo*)
ostentatóriu, -ie *adj. (rar)* ostentativ. (< fr. *ostentatoire*)
ostentáție *s. f.* atitudine de paradă, de înfumurare, de nesocotire provocatoare a celorlalți; prezentare demonstrativă a avantajelor, a bunurilor pe care le are cineva; etalare pretențioasă. **o** *cu ~* = în mod demonstrativ, ostentativ. (< fr. *ostentation*, lat. *ostentatio*)
OSTEO- v. oste(o)-.
osteoarticulár, -ă *adj.* referitor la osteoartrită. (< osteo- + articular)
osteoartrítă *s. f.* afecțiune inflamatorie a unui os și a articulației sale. (< fr. *ostéo-arthrite*)
osteoartropatíe *s. f.* boală a articulațiilor, cu deformații osoase. (< fr. *ostéo-arthropathie*)
osteoartrotomíe *s. f.* rezecție a extremității articulare a unui os. (< engl. *asteoarthrotomy*)
osteoblást *s. n.* celulă osoasă tânără, care produce oseina. (< fr. *ostéoblaste*)
osteoblastóm *s. n.* formă rară, benignă, de osteosarcom, caracterizată prin producerea de țesut osos pur. (< fr. *ostéoblastome*)
osteocampsie *s. f.* curbare a oaselor. (< engl. *osteocampsia*)
osteocartilaginós, -oásă *adj.* referitor la oase și la cartilaje. (< engl. *osteocartilaginous*)
osteocít *s. n.* celulă osoasă matură. (< fr. *ostéocyte*)
osteoclást *s. n.* **1.** celulă din sânge, având rolul de a remodela oasele în timpul creșterii. **2.** instrument folosit în osteoclazie (2). (< fr. *ostéoclaste*)
osteoelastóm *s. n.* tumoare benignă, roșie-brună, la nivelul maxilarului (epulus) sau pe epifiza oaselor lungi. (< fr. *estéoclastome*)
osteoclazíe *s. f.* **1.** resorbție osoasă datorată osteoclastelor. **2.** operație chirurgicală prin care se sfărâmă anumite oase. (< fr. *ostéoclasie*)
osteocondrítă *s. f.* inflamație a oaselor și a cartilajelor. (< fr. *ostéochondrite*)
osteocondróm *s. n.* tumoare benignă a țesutului osos și cartilaginos. (< fr. *ostéochondrome*)
osteocondropatíe *s. f.* proces de necrozare a unei porțiuni dintr-o apofiză sau epifiză. (< fr. *ostéochondropathie*)
osteocondrosarcóm *s. n.* tumoare malignă a țesutului osos, cartilaginos și conjunctiv. (< fr. *ostéochondrosarcome*)

osteodinie *s. f.* durere osoasă profundă, fără niciun semn exterior. (< fr. *ostéodymie*)
osteodistrofie *s. f.* tulburare de nutriție a țesutului osos; distrofie osoasă. (< fr. *ostéodystrophie*)
osteofibróm *s. n.* tumoare mixtă conjunctivo-osoasă. (< fr. *ostéofibrome*)
osteofibróză *s. f.* osteoză prin degenerescență fibroasă a măduvei. (< fr. *ostéofibrose*)
osteofít *s. n.* proliferare a țesutului osos în vecinătatea unei inflamații, în general a unei artrite cronice. (< fr. *ostéophyte*)
osteofitóză *s. f.* afecțiune prin dezvoltarea osteofitelor. (< fr. *ostéophytose*)
osteoflebítă *s. f.* inflamație a venelor din interiorul oaselor. (< fr. *ostéophlebite*)
osteoflegmón *s. n.* supurație osoasă a periostului cu invadarea inflamatorie a țesuturilor învecinate. (< fr. *ostéophlegmon*)
osteofón *s. n.* dispozitiv electroacustic care transmite sunetele exterioare în urechea internă prin intermediul sistemului osos al capului. (< fr. *ostéophone*)
osteogén, -ă *adj.* care formează la formarea oaselor. (< fr. *ostéogène*)
osteogenéză *s. f.* **1.** proces de formare a osului; osificare. **2.** parte a embriologiei care studiază formarea oaselor și a țesutului osos. (< fr. *ostéogenèse*)
osteogénic, -ă *adj.* referitor la osteogeneză. (< fr. *ostéogénique*)
osteografie *s. f.* descriere sistematică a oaselor. (< fr. *ostéographie*)
osteoid, -ă *adj.* asemănător structurii, naturii osului. (< fr. *ostéoïde*)
osteolépis *s. m.* gen fosil de pești crosopterigieni. (< fr. *ostéolépis*)
osteolít *s. m.* os fosil. (< fr. *ostéolithe*)
osteolíză *s. f.* distrugere patologică progresivă a țesutului osos. (< fr. *ostéolyse*)
osteológ, -ă *s. m. f.* specialist în osteologie. (< fr. *ostéologue*)
osteológic, -ă *adj.* referitor la osteologie. (< fr. *ostéologique*)
osteologíe *s. f.* ramură a anatomiei care studiază oasele; scheletologie (1). (< fr. *ostéologie*)
osteóm *s. n.* tumoare benignă a țesutului osos. (< fr. *ostéome*)
osteomalacíe *s. f.* ramolisment al scheletului, prin decalcifiere. (< fr. *ostéomalacie*)
osteomatóză *s. f.* afecțiune prin formarea de osteoame intraarticulare. (< fr. *ostéomatose*)
osteomielítă *s. f.* inflamație simultană a osului și a măduvei osoase. (< fr. *ostéomyélite*)
osteomielosclerózǎ *s. f.* boală benignă a măduvei osoase. (< fr. *ostéomyelosclérose*)
osteonecrózǎ *s. f.* necroză osoasă. (< fr. *ostéonécrose*)
osteonevralgíe *s. f.* nevralgie a oaselor, datorită unei inflamații cronice. (< fr. *ostéonévralgie*)
osteopát, -ă *s. m. f.* specialist în osteopatie. (< osteopatie)
osteopatíe *s. f.* denumire generică a bolilor sistemului osos. (< fr. *ostéopathie*)
osteopeníe *s. f.* sărăcire a sistemului osos. (< osteo- + -penie)
osteoperiostítă *s. f.* inflamație a osului și a periostului. (< fr. *ostéopériostite*)
osteopetrózǎ *s. f.* afecțiune ereditară caracterizată printr-o condensare osoasă, umplând cavitatea medulară. (< fr. *ostéopétrose*)
osteoplást *s. n.* cavitate a substanței fundamentale a osului, care închide celula osoasă derivată din osteoblast. (< fr. *ostéoplaste*)
osteoplástic, -ă *adj.* de osteoplastie. (< engl. *osteoplastic*)
osteoplastíe *s. f.* restabilire pe cale chirurgicală a unui os distrus, cu fragmente osoase, cu metal sau material plastic. (< fr. *ostéoplastie*)
osteoplazíe *s. f.* neoformație osoasă atipică. (<fr. *ostéoplasie*)
osteoporózǎ *s. f.* rarefiere, fără decalcifiere, a țesutului osos, prin mărirea spațiilor medulare. (< fr. *ostéoporose*)
osteopterigiéni *s. m. pl.* clasă de pești cu scheletul osos. (< fr. *ostéoptérygiens*)
osteosarcóm *s. n.* tumoare malignă a țesutului osos. (< fr. *ostéosarcome*)
osteoscleróză *s. f.* condensare a țesutului osos. (< fr. *ostéosclérose*)
osteosintéză *s. f.* intervenție chirurgicală de fixare și reunire a fragmentelor osoase ale unei fracturi. (< fr. *ostéosynthèse*)
osteotóm *s. n.* instrument folosit în ostetomie. (< fr. *ostéotome*)
osteotomíe *s. f.* secționare chirugicală a unui os, în scop terapeutic sau pentru remedierea unei diformități. (< fr. *ostéotomie*)
osteotomoclazíe *s. f.* corectare a dificultății unui os prin osteotomie. (< engl. *osteotomoclasie*)
osteotríb *s. n.* instrument chirurgical pentru zdrobirea oaselor. (< engl. *osteotribe*)
osteotróp, -ă *adj.* (despre substanțe) care se fixează de preferință pe țesutul osos. (< fr. *ostéotrope*)
osteotuberculózǎ *s. f.* tuberculoză osoasă. (< fr. *ostéotuberculose*)
osteózǎ *s. f.* boală a oaselor de natură distrofică (< fr. *ostéose*)
ostiáeă *s. f.* limbă fino-ugrică din Siberia occidentală. (< fr. *ostiak*)
ostiár *s. m.* (la romani) portar. (< lat. *ostiarius*)
óstie *s. f.* pâine nedospită (azimă) folosită pentru comunicatură în cultul catolic și luteran. (< germ. *Hostie*, lat. *hostia*)
ostíl, -ă *adj.* care are o atitudine dușmănoasă, răuvoitoare, plină de ură, de antipatie; dușmănos. • nefavorabil. (< fr. *hostile*, lat. *hostilis*)
ostilitáte *s. f.* **1.** atitudine ostilă; dușmănie, vrăjmășie. **2.** (*pl.*) acțiuni militare pe care un stat le întreprinde contra altuia în stare de război. (< fr. *hostilité*, lat. *hostilitas*)
ostilizá *vb. tr.* (*rar*) a face ostil (pe cineva). (< ostil + -iza)
ostináto **I.** *adj. (muz.)* cu tenacitate, perseverent; repetat. **II.** *s. n.* motiv melodic sau ritmic repetat în mod stăruitor. ◊ *basso* ~ = lucrare polifonică în care basul repetă același desen muzical. (< it. /basso/ *ostinato*)
ostiólă *s. f.* **1.** orificiu microscopic la frunze, prin care se face schimbul de gaze cu atmosfera. **2.** revărsare de materie semilichidă formând mușuroaie de noroi în regiunile periglaciare cu îngheț peren. (< fr. *ostiole*, lat. *ostiolum*)
óstium *s. n.* **1.** (*anat.*) orificiu. • orificiu care face să comunice între ele cele două auricule ale inimii. **2.** deschidere asemănătoare gurii, la spongieri. (< lat., fr. *ostium*)
-ostóză *elem.* „osificare, calcifiere". (< fr. *-ostose*, cf. gr. *osteon*, os)
OSTRAC(O)- *elem.* „scoică, cochilie". (< fr. *ostrac/o/-*, cf. gr. *ostrakon*, carapace)
ostracée *s. f. pl.* subordin de moluște lamelibranhiate: stridia. (< fr. *ostracées*)
ostracísm *s. n.* **1.** (în Grecia antică) îndepărtare temporară a unui cetățean din viața publică, pe care o hotăra poporul prin vot scris pe o scoică. **2.** (*fig.*) proscriere; ostracizare. (< fr. *ostracisme*)
ostracítă *s. f.* stridie fosilă. (< fr. *ostracite*)
ostracizá *vb. tr.* a alunga (pe cineva) din viața publică; a exclude; (*p. ext.*) a persecuta. (< fr. *ostraciser*)
ostracóde *s. n. pl.* subclasă de crustacee mici, cu corpul nesegmentat și cu cochilie bivalvă. (< fr. *ostracodes*)
ostracodérmi *s. m. pl.* subclasă de vertebrate fosile lipsite de maxilarul inferior, cu corpul plat sau fusiform, cu un scut de plăci osoase. (< fr. *ostracodermes*)
ostracofíli *s. m. pl.* pești care depun icrele în cavitatea paleală a scoicilor. (< ostraco- + -fil[2])
ostrácon *s. n.* (*ant.*) nume dat scoicilor pe a căror cochilie se scria numele celor condamnați la ostracizare. (< fr., gr. *ostrakon*)
ostrée *s. f.* stridie. (< lat. *ostrea*)
OSTREI- *elem.* „stridie". (< fr. *ostrei-*, cf. lat. *ostreum*, gr. *ostrea*)
ostréicol, -ă *adj.* referitor la ostreicultură. (< fr. *ostréicole*)
ostreicultór *s. m.* (*rar*) cel care se ocupă cu ostreicultura. (< fr. *ostréiculteur*)
ostreicultúră *s. f.* ramură a acvaculturii care se ocupă cu creșterea stridiilor. (< fr. *ostréiculture*)

ostreiférm, -ă *adj.* care are forma unei cochilii de stridie. (< fr. *ostréiforme*)
ostrogót, -ă **I.** *s. m. pl.* populație germnică din ramura răsăriteană a goților, așezată pe teritoriul dintre Don și Nistru. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. (< fr. *ostrogoth*, lat. *ostrogothus*)
osuár *s. n.* **1.** monument funerar în care se păstrează osemintele celor decedați. **2.** loc special amenajat pentru oseminte (rezultate din deshumările de pe câmpurile de luptă). (< fr. *ossuaire*, lat. *ossuarium*)
OT(O)- *elem.* „ureche". (< fr. *ot/o/-*, cf. gr. *ous, otos*)
otálgíc, -ă *adj.* referitor la otalgie. (< fr. *otalgique*)
otalgíe *s. f.* durere de urechi; otodinie. (< fr. *otalgie*)
otárie *s. f.* mamifer carnivor din ordinul pinipedelor, asemănător cu foca, dar cu pavilioane la urechi și cu membre mai lungi care îi permit deplasarea cu ușurință pe uscat. (< fr. *otarie*)
otectomíe *s. f.* amputare a unei urechi. (< ot- + -ectomie)
othematóm *s. n.* hematom al pavilionului urechii. (< fr. *othématome*)
otiatríe *s. f.* otologie. (< fr. *otiatrie*)
ótic, -ă *adj.* al urechii. (< fr. *otique*)
otítă *s. f.* inflamație a urechii. (< fr. *otite*)
otocefál *s. m.* monstru caracterizat prin unirea urechilor, absența maxilarului inferior și gură defectuos dezvoltată. (< fr. *otocéphale*)
otocél *s. n.* vezicula auditivă, specifică nevertebratelor. (< fr. *otocèle*)
otocíst *s. n.* organ auditiv la unele nevertebrate constând dintr-un fel de veziculă cu apă sau cu o secreție lichidă cu otolite. (< fr. *otocyste*)
otodínie *s. f.* otalgie. (< germ. *Otodynie*)
otofón *s. n.* dispozitiv electroacustic care recepționează semnalele electrice, transformându-le în semnale acustice. (< oto- + -fon[2])
otografíe *s. f.* descriere a urechii. (< fr. *otographie*)
otolít *s. n.* corpuscul calcaros din organul de echilibru (urechea internă) sau otocist, care transmite vibrațiile sonore. (< fr. *otolithe*)
otolític, -ă *adj.* referitor la otolite. (< fr. *otolithique*)
otológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în otologie. (< germ. *Otolog*)
otológie, -ă *adj.* referitor la otologie. (< fr. *otologique*)
otologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază anatomia, fiziologia și patologia urechii; otiatrie. (< fr. *otologie*)
otomastoidítă *s. f.* otită însoțită de mastoidită. (< fr. *otomastoïdite*)
otomicóză *s. f.* inflamație a conductului auditiv extern și a timpanului, cauzată de paraziți vegetali. (< fr. *otomycose*)
otopatíe *s. f.* denumire generică pentru afecțiunile apa-rtului auditiv. (< fr. *otopathie*)
otopiorée *s. f.* afecțiune purulentă a urechii. (< fr. *otopyorrée*)
otoplastíe *s. f.* refacere chirurgicală a urechii externe. (< fr. *otoplastie*)
otoragie *s. f.* hemoragie din ureche. (< fr. *otorragie*)
otorahíe *s. f.* scurgere de lichid cefalorahidian prin conductul auditiv extern. (< fr. *otorachie*)
otorée *s. f.* scurgere de puroi sau de serozitate din ureche. (< fr. *otorrhée*)
otorinolaringológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în otorinolaringologie; orelist. (< otorinolaringologie)
otorinolaringologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază anatomia, fiziologia și patologia urechii, nasului și laringelui. (< fr. *oto-rhino-laryngologie*)
otosclerótic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de otoscleroză. (< fr. *otosclérotique*)
otoscleróză *s. f.* scleroză a timpanului, care duce la surditate progresivă și acufene. (< fr. *otosclérose*)
otoscóp *s. n.* instrument optic folosit în otoscopie. (< fr. *otoscope*)
otoscopíe *s. f.* examinare a conductului auditiv și a timpanului urechii cu otoscopul. (< fr *otoscopie*)
otospongióză *s. f.* distrafie osoasă a labirintului urechii, cu o evoluție progresivă. (< fr. *otospangiose*)
ototomíe *s. f.* disecție a urechii. (< fr. *ototomie*)
ottocénto *s. n.* sec. XIX în cultura și arta italiană. (< it. *ottocento*)
oțiós, -oásă *adj.* (*livr.*) **1.** dificil, încurcat. **2.** inutil, zadarnic. (< it. *ozioso*, lat. *otiosus*)
oțiozitáte *s. f.* (*livr*) caracter oțios. (< lat. *otiositas*)
ouabaínă *s. f.* glicozidă cardiotonică dintr-o specie de strofant din Gabon. (< fr. *ouabaïne*)
out /áut/ *adv., adj. inv.* exclus. (< engl. *out*)
output /áutput/ *s. n.* (*tehn.*) **1.** ieșire, punct al unui sistem sau aparat prin care un semnal este transferat spre exterior. **2.** (*inform.*) transferul informației din memoria calculatorului spre exterior. (< engl. *output*)
outsourcing /utsur-/ *s. n.* activitățile care nu fac parte din domeniul principal al unei firme sunt predate altor firme, care efectuează aceste activități pe cont propriu. (< engl. *aoutsourcing*)
outright /áutrait/ *s. n.* (*fin.*) operație în stabilirea condițiilor cumpărării sau vânzării în valută, inclusiv a cursului valutei, urmând ca efectuarea propriu-zisă a tranzacției să se facă ulterior. (< engl. *outright*)
outsider /áutsaidăr/ *s. m.* **1.** întreprindere capitalistă care nu face parte dintr-o uniune monopolistă. • declasat **2.** (*sport*) concurent cu slabe șanse de a câștiga. (< engl. *outsider*)
OV(O)-/OVI- *elem.* „ou", „ovul, ovular". (< fr. *ov/o/-, -ovi-*, cf. lat. *ovum*)
ovál, -ă **I.** *adj.* alungit (ca un ou). • eliptic. **II.** *s. f.* (*mat.*) curbă convexă închisă, imitând elipsa, compusă din patru arce care se racordează. (< fr. *ovale*)
ovalbumínă *s. f.* albumina din albușul de ou. (< fr. *ovalbumine*)
ovalitáte *s. f.* însușirea de a fi oval. (< fr. *ovalité*)
ovalizá *vb. refl.* a deveni oval. (< fr. *ovaliser*)
ovalizáre *s. f.* faptul de a se ovaliza; ovalizație. • deformație prin uzură a unui corp cilindric circular, astfel încât secțiunea circulară devine ovală. (<ovaliza)
ovalocít *s. n.* hematie ovoidală. (< fr. *ovalocyte*)
ovalocitóză *s. f.* prezența ovalocitelor în sânge. (< fr. *ovalocytose*)
ovár *s. n.* **1.** organ în care se formează celulele sexuale feminine; oofor. **2.** parte bazală a pistilului unde se formează ovulele și care după fecundație se transformă în fruct. (< lat. *ovarium*, fr. *ovaire*)
ovarián, -ă *adj.* referitor la ovare (1). (< fr. *ovarien*)
ovariectomíe *s. f.* ablațiune a ovarelor; ooforectomie. (< fr. *ovariectomie*)
ovariocél *s. n.* hernie a ovarului (1). (< fr. *ovariocèle*)
ovariopatíe *s. f.* denumire generică pentru afecțiunile ovarului. (< fr. *ovariopathie*)
ovariotóm *s. n.* instrument folosit în ovariotomie. (< fr. *ovariotome*)
ovariotomíe *s. f.* secționare chirurgicală a ovarului. (< fr. *ovariotomie*)
ovarítă *s. f.* inflamație a ovarelor (1); ooforită. (< fr. *ovarite*)
ovát, -ă *adj.* (despre frunze, petale, sepale etc.) ovoid. (< engl. *ovate*, lat. *ovatus*)
ovație *s. f.* manifestare publică prin aclamații și aplauze entuziaste de admirație sau aprobare față de cineva sau față de o acțiune, o inițiativă etc. (< fr. *ovation*, lat. *ovatio*)
ovționá *vb. tr., intr.* a manifesta admirația, simpatia pentru cineva sau ceva prin ovații; a aclama. (< fr. *ovationner*)
óvă *s. f.* motiv decorativ alcătuit dintr-o proeminență în formă de ou, la cornișe și capiteluri, la mobilier sculptat și giuvaiere. (< fr. *ove*)
over /óvăr/ *s. n.* stil de înot rapid, pe o parte, care se execută cu, sau fără scoaterea brațului deasupra apei. (< engl. *over*)
overboust /óvărbust/ *s. n.* forțare peste regimul maxim obișnuit a unui motor, admisă pentru scurt timp. (< engl. *overboust*)
overdose /-doz/ *s. n.* doză excesivă (de medicamente, stupefiante etc). (< engl. *overdose*)
overdraft *s. n.* (*fin.*) restrângere a creditelor fără aco-perire. (< engl. *overdraft*)

overdrive /-draiv/ *s. n.* **1.** dispozitiv interpus în transmisia unui automobil pentru a multiplica turaţia roţilor sau a micşora pe aceea a motorului, în scopul diminuării uzurii şi consumului; schimbător de viteză automat. **2.** difuzor pentru frecvenţe. (< engl. *overdrive*)

overlock /-loc/ *s. n.* **1.** maşină de cusut pentru asamblatul şi tivitul tricotajelor, care produce un tighel din două fire. **2.** cusătură efectuată cu această maşină. (< engl. *overlock*)

OVI- v. ov(o)-.

ovibós *s. m.* animal rumegător din regiunile boreale, cu caractere de bou şi de oaie. (< fr. *ovibos*)

ovicíd, -ă *adj., s. n.* (substanţă) care distruge ouăle de insecte. (< fr. *ovicide*)

ovículă *s. f.* ovă mică. (< fr. *ovicule*)

ovidián, -ă *adj.* propriu poetului latin Ovidiu; care imită poezia lui. (< fr. *ovidien*)

ovidúct *s. n.* conduct prin care sunt eliminate ovulele din ovar. (< fr. *oviducte*)

ovifórm, -ă *adj.* ovoid. (< fr. *oviforme*)

ovigén, -ă *adj.* care produce oul. (< fr. *ovigène*)

ovigér, -ă *adj.* (*biol.*) care poartă ouăle. (< fr. *ovigère*)

ovín, -ă I. *adj.* referitor la oi. **II.** *s. f. pl.* subfamilie a rumegătoarelor: oaia. (< fr. *ovin*, lat. *ovinus*)

ovipár, -ă *adj., s. n.* **1.** (animal) care se reproduce prin ouă. **2.** (despre plante) care se înmulţeşte prin seminţe. (< fr. *ovipare*)

oviparitáte *s. f.* reproducere prin ouă. (< fr. *ovivarité*)

ovipozitór *s. n.* extremitate a oviductului prin care insectele îşi depun ouăle; oviscapt. (< fr. *ovipositor*)

oviscápt *s. n.* ovipozitor. (< fr. *oviscapte*)

ovísm *s. n.* concepţie biologică eronată care consideră că oul este purtătorul caracterelor viitorului organism. (< fr. *ovisme*)

OVO- v. ov(o)-.

ovocéntru *s. n.* centrozom al ovulului fecundat. (< lat. *ovocentrum*, fr. *ovocentre*)

ovocít *s. n.* celulă rezultată din diviziunea unei ovogonii; oocit. (< fr. *ovocyte*)

ovogenéză *s. f.* oogeneză. (<fr. *ovogenèse*)

ovoglobulínă *s. f.* globulină din albuşul de ou. (< fr. *ovoglobuline*)

ovogón *s. n.* oogon; ovogonie. (< fr. *ovogone*)

ovogonie *s. f.* ovogon. (< fr. *ovogonie*)

ovoid, -ă *adj.* cu aspect, în formă de ou; ovat; ovoidal, oviform. (< fr. *ovoïde*)

ovoidál, -ă *adj.* ovoid. (< fr. *ovoïdal*)

ovoplásmă *s. f.* ooplasmă. (< germ. *Ovoplasma*)

ovoscóp *s. n.* aparat pentru examinarea calităţii ouălor, a dezvoltării embrionului în timpul incubaţiei. (< fr. *ovoscope*)

ovotídă *s. f.* gamet femel. (< fr. *ovotide*)

ovovivipár, -ă *adj., s. n.* (animal) a cărui femelă clocește ouăle în oviduct. (< fr. *ovovivipare*)

ovoviviparitáte *s. f.* caracter ovorvivipar. (< fr. *ovoviviparité*)

ovúl *s. n.* **1.** gamet femel produs de ovar. **2.** parte a carpelei plantelor fanerogame care, după fecundare, se transformă în sămânţă. **3.** drajeu de forma unui ou mare cât o cireaşă, din glicerină solidificată, care conţine un medicament. (< fr. *ovule*)

ovulár, -ă *adj.* referitor la ovul, al ovulului (< fr. *ovulaire*)

ovuláţie *s. f.* eliminare periodică a ovulului matur din ovar. (< fr. *ovulation*)

ovulíst *s. m.* biolog preformist care socotea că în ovul se găsesc, în stare miniaturală, organele şi structura organismului adult. (< fr. *ovuliste*)

owenísm /oue-/ *s. n.* doctrină socială utopistă care, criticând societatea capitalistă în numele „raţiunii", preconiza crearea unei „lumi noi", întemeiată pe proprietatea obştească şi menită să asigure dezvoltarea armonioasă a tuturor membrilor ei. (< fr. *owénisme*)

oweníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al owenismului. (< germ. *Owenist*)

OX(I)-/OXID(O)-, -oxie *elem.* „acid, ascuţit, mușcă-tor", „oxigen, oxid". (< fr. *ox/y/-, oxyd/o/-, -oxye*, cf. gr. *oxys*, acru)

OXAL(O)-/OXALI- *elem.* „acid oxalic, oxalat". (< fr. *oxal/o/-, oxali-*, cf. lat., gr. *oxalis*, măcriş)

oxalát *s. m.* sare sau ester al acidului oxalic. (< fr. *oxalate*)

oxalemíe *s. f.* prezenţa acidului oxalic în sânge. (< fr. *oxalémie*)

OXALI- v. oxal(o)-.

oxálic, -ă *adj.* extras din măcriş. ◊ *acid ~* = substanţă solidă, albă, cristalizată, foarte toxică, folosită în vopsitorie, în tăbăcărie etc. (< fr. *oxalique*)

oxalidacée *s. f. pl.* familie de plante erbacee, cu flori dialipetale: oxalisul. (< fr. *oxalidacées*)

oxalifér, -ă *adj.* (despre celule) care conţine cristale de oxalat de calciu. (< fr. *oxalifère*)

oxális *s. m.* plantă erbacee ale cărei frunze conţin acid oxalic; măcriş. (< fr., lat. *oxalis*)

oxalorahíe *s. f.* prezenţa acidului oxalic în lichidul cefalorahidian. (< fr. *oxalorachie*)

oxalóză *s. f.* afecţiune rară, la copii, caracterizată prin depunerea cristalelor de oxalat de calciu în rinichi şi în alte organe şi prin litiază urinară oxalică. (< fr. *oxalose*)

oxaluríe *s. f.* prezenţa excesivă a acidului oxalic în urină. (< fr. *oxalurie*)

oxamínă *s. f.* denumire generică pentru compuşii din amine prin fixarea oxigenului. (< fr. *oxamine*)

óxford *s. n.* **1.** ţesătură de bumbac sau de lână în carouri, din fire colorate. **2.** rasă de oi pentru producţie de carne. (< engl. *oxford*)

oxfordián[1], -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Oxford (Anglia). (< fr. *oxfordien*)

osfordián[2], -ă *adj., s. n.* (din) al doilea etaj al jurasicului superior (malm). (< fr. *oxfordien*)

oxhídric, -ă *adj.* (despre un amestec de hidrogen şi oxigen) care prin ardere degajă o mare cantitate de căldură. (< fr. *oxhydrique*)

OXI- v. ox(i)-.

oxiacetilénă *s. f.* combinaţie a acetilenei cu oxigen. (< fr. *oxyacétylène*)

oxiacetilénic, -ă *adj.* referitor la oxiacetilenă. ◊ *sudură ~ă* = procedeu de sudură cu flacăra întreţinută de oxigen şi acetilenă. (< fr. *oxyacétylénique*)

oxiacíd *s. m.* acid care conţine oxigen în moleculă. (< fr. *oxyacide*)

oxibiónt *s. n.* aerobiont. (< fr. *oxybionte*)

oxibiótic, -ă *adj.* (despre organisme) care foloseşte oxigenul atmosferic. (< engl. *oxybiotic*)

oxibióză *s. f.* aerobioză. (< germ. *Oxybiose*, engl. *oxybiosis*)

oxicarbonemie *s. f.* prezenţa oxidului de carbon în sânge. (< fr. *oxycarbonémie*)

oxicarbonísm *s. n.* intoxicaţie cu bioxid de carbon. (< fr. *oxycarbonisme*)

oxicefál, -ă *adj., s. m. f.* acrocefal. (< fr. *oxycéphale*)

oxicefalíe *s. f.* acrocefalie. (< fr. *oxycéphalie*)

oxiclorúră *s. f.* combinaţie a unei substanţe cu oxigenul şi clorul. (< fr. *oxychlorure*)

oxíd[1] *s. m.* compus al oxigenului cu un alt element chimic. ◊ *~ de calciu* = var nestins; *~ de carbon* = gaz toxic, incolor şi inodor, din arderile incomplete ale cărbunilor. (< fr. *oxyde*)

OXID[2](O)- v. ox(i)-.

oxidá *vb. tr., refl.* **1.** a (se) combina cu oxigenul; a reacţiona cu alte substanţe, cedând electroni. **2.** a (se) acoperi cu oxid, a rugini. (< fr. *oxyder*)

oxidábil, -ă *adj.* care se poate oxida. (< fr. *oxydable*)

oxidabilitáte *s. f.* însuşirea de a fi oxidabil. (< oxidabil + -itate)

oxidánt, -ă *adj., s. m.* (substanţă) care poate provoca o oxidare. (< fr. *oxydant*)

oxidatív, -ă *adj.* care produce oxidare. (< germ. *oxidativ*)

oxidáţie *s. f.* oxidare. (< fr. *oxydation*)

oxidáză *s. f.* enzimă în celulele vegetale şi animale, care catalizează reacţiile de oxidare a unei substanţe chimice. (< fr. *oxydase*)

oxídic, -ă *adj.* de oxid, care conţine un oxid. (< germ. *oxydisch*)

oxidimétrie, -ă *adj.* referitor la oxidimetrie. (< fr. *oxydimétrique*)

oxidimetrie *s. f.* metodă de analiză chimică cantitativă a substanţelor, bazată pe oxidare. (< fr. *oxydimétrie*)

oxidimétru *s. n.* instrument folosit în oxidimetrie. (< fr. *oxydimètre*)
oxidoredúcere *s. f.* acțiunea chimică a unui oxidant asupra unui reductor. (după fr. *oxydoréduction*)
oxidríl *s. m.* hidroxil. (< fr. *oxydryle*, germ. *Oxhydril*)
-oxíe v. ox(i)-.
oxifil, -ă *adj.* acidofil. (< fr. *oxyphil*)
oxifilíe *s. f.* acidofilie. (< fr. *oxyphilie*)
oxifítă *s. f.* plantă care crește pe soluri acide. (< fr. *oxyphyte*)
oxifób, -ă *adj.* **1.** (despre plante) care evită solurile acide. **2.** (despre celule) fără afinitate pentru coloranții acizi. (< fr. *oxyphobe*)
oxifoníe *s. f.* vorbire cu voce exagerat de tare, ascuțită. (< engl. *oxyphonia*)
oxigén *s. n.* element chimic gazos, inodor, incolor și insipid, indispensabil respirației și arderii, o cincime din aerul atmosferic. (< fr. *oxygène*)
oxigená *vb.* **I.** *refl.* **1.** (despre substanțe chimice) a se combina cu oxigenul. **2.** (despre sânge) a se încărca cu oxigen. **3.** a albi textilele prin tratare cu apă oxigenată. **II.** *tr., refl.* a(-și) decolora (părul) cu apă oxigenată. (< fr. *oxygéner*)
oxigenát, -ă *adj.* **1.** care conține oxigen. **o** *apă ~ă* = lichid incolor, dintr-o soluție de perhidrol cu apă, dexinfectant și decolorant. **2.** (despre păr) decolorat cu apă oxigenată; (despre persoane) cu astfel de păr. (< fr. *oxygéné*)
oxigenatór *s. n.* aparat pentru creșterea conținutului de oxigen. (< fr. *oxygénateur*)
oxigenomorfóză *s. f.* modificare morfologică și funcțională a plantelor sub influența oxigenului. (<fr. *oxygénomorphose*)
oxígenopexíe *s. f.* fixarea oxigenului în globulele roșii din sânge. (< fr. *oxygénopexie*)
oxigenoterapíe *s. f.* tratament al anoxiei prin inhalații sau injecții cu oxigen. (< fr. *oxygénothérapie*)
oxigenotropísm *s. n.* tropism provocat de prezența oxigenului. (< fr. *oxygénotropisme*)
oxigeofíte *s. f. pl.* plante care cresc pe solurile bogate în humus. (< fr. *oxygéophytes*)
oxihemoglobínă *s. f.* compus nestabil prin acțiunea oxigenului asupra hemoglobinei. (< fr. *oxyhémoglobine*)
oxilít *s. m.* peroxid de sodiu, care în contact cu apa degajă oxigen. (< fr. *oxylithe*)
oximetríe *s. f.* determinare a cantității de oxigen din hemoglobină, a cantității de acid liber într-o substanță. (< fr. *oxymétrie*)
oximétru *s. n.* aparat pentru determinarea cantității de oxihemoglobină din sânge. (< fr. *oxymètre*)
oximorón *s. n.* figură de stil constând în a îmbina două cuvinte în aparență contradictorii, incompatibile, pentru a da expresiei un caracter usturător. (< fr., gr. *oxymoron*)
oximorónic, -ă *adj.* propriu oximoromului. • (despre stil) cu oximoroane. (< oximoron + -ic)
oxitocínă *s. f.* ocitocină. (< fr. *oxytocine*)
oxitón, -ă *adj., s. n.* (cuvânt) accentuat pe ultima silabă. (< fr. *oxyton*)
oxitónic, -ă *adj.* (despre limbi) care tinde să plaseze accentul la sfârșitul cuvintelor sau al grupurilor de cuvinte ce alcătuiesc o sintagmă. (după it. *ossitonico*)
oxitoníe *s. f.* accentuare a unui cuvânt pe ultima silabă. (după fr. *oxytonisme*)
oxitropism *s. n.* tropism cauzat de aciditatea solului. (< fr. *oxytropisme*)
oxiúr *s. m.* vierme nematod parazit în intestinul omului și al unor animale, având partea terminală ascuțită. (< fr. *oxyure*)
oxiuriáză *s. f.* boală parazitară cauzată de prezența oxiurilor în organism, manifestată prin prurit, eroziuni etc.; oxiuroză; enterobioză. (< germ. *Oxyuriasis*)
oxiurózǎ *s. f.* oxiuriază. (< fr. *oxyurose*)
oxosintéză *s. f.* procedeu industrial de obținere a aldehidelor prin tratarea olefinelor cu un amestec de oxid de carbon și hidrogen. (< fr. *oxosynthèse*)
ozalíd *s. n.* hârtie fotosensibilă, folosită la reproducerea heliografică a desenelor de pe hârtie de calc. (< fr. *ozalid*)
-ózǎ[1] *suf.* „glucid, provenit din glucoză". (< fr. *-ose*, cf. /gluc/ozǎ)
-ózǎ[2] *suf. (med., biol.)* „condiție", „stare", „maladie cronică, afecțiune neinflamatorie". (< fr. *-ose*, cf. gr. *-osis*)
óze *s. f. pl.* zaharuri simple, nehidrolizabile. (< fr. *oses*)
ozéně *s. f.* inflamație supurativă fetidă a mucoasei nazale, care duce la atrofierea acesteia și dispariția simțului mirosului. (< fr. *ozène*, gr. *ozaina*, duhoare)
ozeneológ *s. m.* ufolog. (< *ozeneologie*)
ozeneologíe *s. f.* ufologie. (< ozene + -/o/logie)
ozeníst, -ă *s. m. f.* cercetător al OZN-urilor. (< OZN + -ist)
OZN /ozené/ *s. n.* denumire pentru o serie de fenomene considerate a fi un fel de nave spațiale și care nu au fost încă identificate; obiecte zburătoare; UFO. (< o/biect z/burător/ *ne*/identificat/)
OZO- *elem.* „miros, duhoare". (< fr. *ozo-*, cf. gr. *ozo* < *ozein*, a mirosi /urât/)
ozocherítă *s. f.* ceară minerală din hidrocarburi parafinice și rășini, la fabricarea lumânărilor, a cerii etc. (< fr. *ozokérite*)
ozón *s. n.* gaz cu miros puternic, albăstrui, stare alotropică a oxigenului, care se găsește în atmosferă sau care se obține prin descărcări electrice în aer. (< fr. *ozone*)
ozoná *vb. tr.* a ozoniza. (< fr. *ozoner*)
ozonídă *s. f.* compus organic prin adăugarea ozonului la o olefină. (< fr. *ozonide*)
ozonificá *vb. tr.* a ozoniza. (< fr. *ozonifier*)
ozonizá *vb. tr.* **1.** a steriliza un mediu cu ozon. **2.** a transforma oxigenul în ozon; a ozona, a ozonifica. (< fr. *ozoniser*)
ozonizór *s. n.* aparat de producere a ozonului, pentru climatizare. (< fr. *ozoniseur*)
ozonométric, -ă *adj.* referitor la ozonometrie. (< fr. *ozonométrique*)
ozonometríe *s. f.* măsurare a proporției de ozon din atmosferă cu ozonometrul. (< fr. *ozonométrie*)
ozonométru *s. n.* aparat folosit în ozonometrie. (< fr. *ozonomètre*)
ozonoscóp *s. n.* dispozitiv pentru determinarea prezenței ozonului. (< fr. *ozonoscope*)
ozonosféră *s. f.* strat atmosferic bogat în ozon, între 15 și 40 km altitudine. (< fr. *ozonosphère*)
ozonoterapíe *s. f.* utilizare în scop terapeutic a unui amestec de oxigen cu ozon, prin inhalații, băi sau injecții. (< fr. *ozonothérapie*)
ozostomíe *s. f.* miros respingător al gurii. (< engl. *ozo-stomia*)

P

pacemaker /péisméicăr/ **I.** *s. m.* **1.** regiune a inimii unde ia naştere excitaţia motrice. **2.** element funcţional capabil să imprime bioritmul său unui ansamblu de elemente oscilante. **3.** (*p. ext.*) reacţie biochimică dintr-un lanţ enzimatic care îşi impune ritmul întregului lanţ. **II.** *s. n.* aparat electric pentru a stimula ritmul cardiac anormal; stimulator cardiac. **O** ~ *cerebral* = implantare de electrozi pe suprafaţa creierului, pentru autostimularea electrică. (< engl., fr. *pacemaker*)

pacfóng *s. n.* aliaj de cupru, nichel şi zinc, folosit la fabricarea tacâmurilor. (< germ. *Packfong*, fr. *pacfung*)

pachanga /pacián-/ *s. f.* dans asemănător cu cha-cha-cha, de origine cubaneză; melodia corespunzătoare. (< sp. *pachanga*)

pachebót *s. n.* navă comercială rapidă, care transportă călători şi coletărie, executând curse regulate pe un intinerar fix. (< fr. *paquebot*)

pácher *s. n.* dispozitiv folosit în sonde pentru izolarea apelor superioare şi a gazelor şi pentru protecţia coloanelor împotriva turtirii sau plesnirii. (< germ. *Pacher*, fr. *pacher*, rus. *packer*)

pachét[1] *s. n.* **1.** reunire de obiecte legate sau învelite laolaltă în hârtie, în carton etc. **O** (*fam.*) *a trimite pe cineva* ~ = a expedia fără voia lui. **2.** formă intermediară a semifabricatului la producerea tablei subţiri prin laminare periodică. **3.** grup de două-patru trenuri care circulă în acelaşi sens între două staţii. **4.** (*sport*) pack[2]. **5.** set, mulţime de probleme, legi, măsuri etc. **O** ~ *de nervi* = persoană nervoasă, care se agită continuu. (< fr. *paquet*, germ. *Packet*)

pachét[2] *s. n.* (*inform.*) subdiviziune a unui mesaj, în anumite tipuri de reţele. (după engl, fr. *package*)

pachetáj *s. n.* **1.** acţiunea de a aşeza în pachete; împachetare. **2.** ansamblu de efecte şi obiecte ale unui soldat. **3.** element de construcţie hidrotehnică, din straturi suprapuse de nuiele sau de fascine. (< fr. *paquetage*)

pachetizá *vb. tr.* a împacheta. (< *pachet* + *-iza*)

paciént, -ă **I.** *s. m. f.* bolnav în tratamentul unui medic. **II.** *adj.* răbdător, îngăduitor. (< fr. *patient*, germ. *Patient*, lat. *patiens*, it. *paciente*)

paciénţă *s. f.* răbdare; îngăduinţă. (< lat. *patientia*, fr. *patience*, it. *pacienza*)

pacificá *vb. tr.* a restabili pacea, ordinea. (< fr. *pacifier*, lat., it. *pacificare*)

pacificatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care pacifică. (< fr. *pacificateur*, it. *pacificatore*)

pacifísm *s. n.* curent politic de esenţă liberală care se pronunţă pentru pace şi condamnă orice război. (< fr., it. *pacifisme*)

pacifíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al pacifismului. (< fr. *pacifiste*)

paciúli *s. m.* plantă erbacee tropicală din familia labiatelor, din ale cărei frunze se extrage un ulei eteric, folosit în parfumerie. (< fr. *patchouli*)

pack[1] /pec/ *s. n.* fragment dintr-o banchiză care pluteşte pe apă, dus de curenţi şi vânturi. (< fr., engl. *pack*)

pack[2] *s. n.* grup de jucătorii din înaintarea unei echipe de rugbi; pachet[1] (4). (< engl., fr. *pack*)

pacól *s. m.* plantă, în Filipine, din frunzele căreia se extrag fibre textile, pentru sfori şi cabluri. (< sp. *pacol*)

pacométru *s. n.* aparat folosit în construcţii pentru măsurat grosimea plăcilor inaccesibile. (< fr. *pachomètre*)

pacotílă *s. f.* **1.** (în trecut) marfă care putea fi îmbarcată de oamenii echipajului sau de pasagerii unei nave, fără plata taxelor de transport. **2.** marfă de calitate inferioară. (< fr. *pacotille*)

pact *s. n.* **1.** tratat, acord, convenţie între mai multe state, prin care se stabilesc anumite drepturi şi obligaţii reciproce. **2.** învoială, înţelegere. (< fr. *pacte*, lat. *pactum*)

pactizá *vb. intr.* a încheia un pact cu cineva; a se înţelege, a cădea la învoială; a face cauză comună cu un adversar. (< fr. *pactiser*)

padeiá *vb. intr.* a vâsli cu ajutorul padelei. (după germ. *paddeln*)

padélă *s. f.* ramă special construită ca să se poată vâsli cu ea alternativ, în cele două borduri. (< germ. *Paddel*, engl. *paddle*)

padóc *s. n.* **1.** teren îngrădit în apropierea grajdului, unde se ţin animalele pentru a le permite mişcarea în aer liber. • adăpost pentru câini fără stăpâni. **2.** loc lângă boxa unui cal de curse sau lângă un hipodrom unde se ţin caii înainte de alergări. (< fr., engl. *paddock*)

padován, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Padova (Italia). • (*s. n.*) dialect vorbit la Padova. (< it. *padovano*)

pădre *s. m.* (ca adresare în biserica creştină de Apus) preot; părinte. (< it., sp. *padre*)

paélla /paelia/ *s. f.* mâncare spaniolă preparată din orez, carne, peşte, crustacee şi diverse legume. (< sp., fr. *paella*)

-pág *elem.* „unit, legat". (< fr. *-page*, cf. gr. *pagos*)

pagáie *s. f.* ramă scurtă specifică unor ambarcaţii sportive, canoelor, pirogilor etc., care se manevrează cu ambele mâini, pe un singur bord. (< fr. *pagaïe*)

pager /péigăr/ *s. n.* receptor alfanumeric de mesaje personale; beeper. (< engl. *pager*)

paginá *vb. tr.* **1.** a numerota paginile (unei cărţi etc.). **2.** a aşeza în pagini materialul cules în şpalturi. • a schiţa planul de dispunere a materialului unui ziar înainte de a fi dat la cules. **3.** (*inform*) tehnica de organizare a unui ordinator. (< fr. *paginer*)

paginát *s. n.* paginare. (< pagina)

paginatór, -oáre *s. m. f.* tipograf care face paginaţia (1). (< pagina + -tor)

paginatúră *s. f.* (*rar*) paginaţie. (< it. *paginatura*)

pagináţie *s. f.* **1.** paginare; paginatură. **2.** secţie într-o tipografie unde se face paginarea. (< fr. *pagination*)

págină *s. f.* **1.** faţă a unei foi de registru, de carte, ziar etc.; cuprinsul, textul. **2.** (*fig.*) moment, eveniment din viaţa cuiva. **3.** (*inform.*) fragment dintr-un program, mărimea unei pagini de memorie. (< lat., it. *pagina*, germ. *Pagina*)

páging /péiging/ *s. n.* sistem de comunicare la distanţă folosind pagerul. (< engl. *paging*)

PAGO[1]**-** *elem.* „regiune submontană". (< fr., engl. *pago-*, cf. gr. *pagos*, stâncă)

PAGO[2]**-** *elem.* „îngheţ". (< fr. *pago-*, cf. gr. *pagos*, gheaţă)

pagódă *s. f.* **1.** templu brahman sau budist în formă de turn piramidal din mai multe construcţii suprapuse, specific unor ţări din Extremul Orient. **2.** idol adorat într-o pagodă (1). **3.** mică figurină chinezească, cu capul mobil, fabricat în China în trecut. **4.** monedă de aur indiană. (< fr. *pagode*)

pagofílă *s. f.* pescăruş alb. (< fr. *pagophile*)

pagofíte *s. f. pl.* plante care cresc în regiunile submontane. (< fr. *pagophytes*)
pagofobie *s. f.* teamă patologică de îngheț. (< pago²- + *-fobie*²)
pagoscóp *s. n.* instrument în meteorologie pentru preve-derea înghețului nocturn. (< pago²- + *-scop*)
págrus *s. m.* pește marin, ca dorada, apreciat pentru carnea sa. (< fr. *pagre*, gr. *phagros*)
pagúr *s. m.* crustaceu decapod marin cu abdomenul moale, într-o cochilie goală de gasteropode. (< fr. *pagure*, gr. *pagouros*)
págus *s. n.* așezare rurală, sat în Imperiul Roman. (< lat. *pagus*)
PAHI- *elem.* „gros, îngroșare". (< fr. *pachy-*, cf. gr. *pakhys*)
pahiblefaróză *s. f.* îngroșare a pleoapelor. (< fr. *pachyblepharose*)
pahicefál, -ă *adj., s. m. f.* (individ) care prezintă pahicefalie. (< fr. *pachycéphale*)
pahicefalíe *s. f.* îngroșare anormală a oaselor cutiei craniene. (< fr. *pachycéphalie*)
pahicheilíe *s. f.* îngroșare exagerată a buzelor. (< engl. *pachycheilia*)
pahidactilíe *s. f.* îngroșare anormală a degetelor. (< engl. *pachydactylia*)
pahidérm *s. n.* mamifer erbivor masiv cu pielea groasă, pântecele mare și picioarele terminate cu o copită. (< fr. *pachyderme*, gr. *pakhydermos*)
pahidérmic, -ă *adj.* **1.** de pahiderm. **2.** (*fig.*) nesimțit, cu obrazul gros. (< fr. *pachydermique*)
pahidermíe *s. f.* îngroșare anormală a pielii. (< fr. *pachydermie*)
pahiglosíe *s. f.* (*med.*) îngroșare patologică a limbii. (< fr. *pachyglossie*)
pahimeníngе *s. m.* dura mater. (< fr. *pachyméninge*)
pahimeningítă *s. f.* inflamație cronică a pahimeningelui. (< fr. *pachyméningite*)
pahimétru *s. n.* instrument pentru măsurarea grosimii obiectelor. (< germ. *Pachymeter*)
pahionichíe *s. f.* îngroșare exagerată a unghiilor. (< fr. *pachyonychie*)
pahipleurítă *s. f.* îngroșare inflamatorie a pleurei. (< fr. *pachypleurite*)
pahisalpingítă *s. f.* salpingită cu îngroșarea țesutului conjunctiv. (< fr. *pachysalpingite*)
pahivaginítă *s. f.* vaginită caracterizată prin hipertrofia papilelor mucoasei. (< fr. *pachyvaginite*)
pahlaví *s. f.* limba iraniană veche, pentru care se folosea un alfabet semitic. (< fr., engl. *pahlavi*)
pai *adj. inv.* (despre cartofi prăjiți) subțire, de culoarea paiului. (< fr. *paille*)
paiáță *s. f.* **1.** actor de circ sau de bâlci care provoacă râsul prin înfățișarea sa caraghioasă, prin ghidușii etc. • (*depr*) om neserios, măscărici. **2.** păpușă îmbrăcată în paiață (1). (< rus. *paiaț*, fr. *paillasse*, germ. *Paiazze*)
paidéia *s. f.* educație a spiritului uman, în Grecia antică, prin studiul filosofiei și științei. (< gr. *paideia*)
paidétic, -ă *adj.* referitor la paideia. (< germ. *paidetisch*)
paidéumă *s. f.* ansamblu de caractere care constituie stilul unei culturi populare. (< germ. *Paideuma*, gr. *paideuma*)
paiét *s. n.* (*mar.*) pânză groasă, impermeabilă, servind la protejarea punții, a mărfii etc. sau la acoperirea pe dinafară a spărturilor mici produse în bordajul navei. (< fr. *paillet*, it. *paglietta*)
paietát, -ă *adj.* împodobit, presărat cu paiete. (< fr. *pailleté*)
paiétă *s. f.* (*pl.*) piesă mică metalică sau de sticlă, cu o gaură la mijloc, care se coase pe haine, pe stofe etc. (< fr. *paillette*)
paintball /péintbal/ *s. n.* sport care se joacă între două echipe, fiecare partcipând într-un costum de camuflaj, cu o armă specială și drept muniție bile cu vopsea. (< engl. *paintball*)
paiól *s. n.* **1.** pardoseală de lemn care acoperă podeaua calei unei nave. **2.** rând de butoaie sau baloturi în hambarul navei. (< fr. *payol*, rus. *paiol*)
paión *s. n.* **1.** împletitură de paie pentru sticle. **2.** unealtă la descărcatul vapoarelor. (< fr. *paillon*)
paiótă *s. f.* colibă de paie, în țările calde. (< fr. *paillote*)
pair /per/ *s. m.* **1.** titlu purtat de marii vasali ai regelui Franței și Angliei. **2.** membru al uneia dintre cele două camere legislative din Franța între 1815 și 1848; titlu de noblețe care conferea cuiva dreptul de a fi membru al Camerei Lorzilor din Anglia. (< fr. *pair*)
pairíe *s. f.* calitatea, demnitatea de pair. (< fr. *pairie*)
páisa *s. f.* monedă divizionară în Bangladesh, India, Pakistan, Nepal, a suta parte dintr-o rupie. (< fr. *paise*)
paj *s. m.* **1.** tânăr nobil în serviciul unui senior feudal, al unui rege sau împărat; copil de casă. **2.** pieptănătura feminină care imită pe cea a pajului (1). (< fr. *page*, germ. *Page*)
pakistanéz, -ă I. *s. m. pl.* popor care locuiește în Pakistan. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< fr. *pakistanais*)
pal[1] *s. n.* material lemnos, placă, prin presarea rumegușului de lemn cu diferiți lianți. (< p/lacă/ + a/glomerată din/ + l/emn/)
pal[2]**, -ă** *adj.* **1.** palid. **2.** (*fig.*) fără strălucire; searbăd; (despre lumină) slab. (< fr. *pâle*)
paladín *s. m.* **1.** nobil care slujește la palatul regal; (*p. ext.*) cavaler medieval rătăcitor, dornic de aventuri. **2.** (*fig.*) om curajos, îndrăzneț, cavaler (II, 1). (< fr. *paladin*, it. *paladino*)
paládiu[1] *s. n.* **1.** (*ant.*) statuie de lemn îmbrăcată în veșminte sau cu o armură a zeiței Pallas Atena, ocrotitoare a cetăților. **2.** (*fig.*) ocrotire, apărare; garanție. (< lat., fr. *palladium*)
paládiu[2] *s. n.* metal alb-argintiu, ductil și dur, din familia platinei. (< fr., lat. *palladium*)
paladizáre *s. f.* depunere pe o suprafață metalică, prin procedee electrolitice, a unui strat de paladiu[2]. (< paladiu + *-iza*)
palafítă *s. f.* locuință lacustră pe o platformă sprijinită pe stâlpi de lemn; construcție pe un teren, întărit cu pari. (< fr. *palafitte*, it. *palafitta*)
palán *s. n.* macara din două mufle identice, servind la ridicarea unor greutăți mari. (< fr. *palan*)
palanchín *s. n.* **1.** lectică. **2.** țesătură de mătase asemă-nătoare cu cașmirul. (< fr. *palanquin*)
palándră *s. f.* barcă cu fundul plan, pentru transbordări. (< it. *palandra*)
palát[1] *s. n.* peretele superior al cavității bucale; cerul gurii. **O** ~ *dur* = partea anterioară, osoasă, a cavității bucale; ~ *moale* = partea posterioară a cavității bucale; vălul palatului. (< lat. *palatum*, it. *palato*)
PALAT²(O)- *elem.* „palat, cerul gurii". (< fr. *palat/o/-*, cf. lat. *palatum*)
palatál, -ă *adj.* **1.** din regiunea palatului; palatin[2]. **2.** *consoană ~ă* (și *s. f.*) = consoană care se pronunță prin apropierea sau atingerea părții de jos a limbii de palat. (< fr. *palatal*)
palatalizá *vb. tr., refl.* a (se) transforma o consoană nepalatală într-una palatală; a (se) muia. (< fr. *palataliser*)
palatín[1] **1.** *s. m.* mare demnitar la palatul regilor în Evul Mediu. • guvernator al unei provincii. **II.** *adj.* referitor la palatin[1] (I) sau la palatinat. (< fr. *palatin*, lat. *palatinus*)
palatín², **-ă** *adj.* referitor la cerul gurii, din regiunea palatului; palatal. • (*s. n.*) os pereche în porțiunea posterioară a feței, la formarea palatului dur. (< fr. *palatin*)
palatinát *s. n.* **1.** demnitatea de palatin[1]. **2.** teritoriu, provincie guvernată de un palatin[1]. (< fr. *palatinat*)
palatínă *s. f.* etolă scurtă feminină de blană, purtată la gât și pe umeri. (< fr. *palatine*)
palatítă *s. f.* inflamație a cerului gurii. (< fr. *palatite*)
palatográf *s. n.* (*fon.*) mulaj al palatului pentru palatogramă. (< fr. *palatographe*)
palatográmă *s. f.* reprezentare grafică a punctelor de contact ale limbii cu suprafața palatului. (< fr. *palatogramme*)
palatolalíe *s. f.* tulburare de vorbire, specifică celor care prezintă descpicături palatine, caracterizată prin nazalizarea sunetelor. (< fr. *palatolalie*)
palatoplastíe *s. f.* refacere chirurgicală a unei părți din vălul palatului. (< fr. *palatoplastie*)
palatoplegíe *s. f.* paralizie a vălului palatului. (< fr. *palatoplégie*)
palatorafíe *s. f.* sutură a vălului palatului. (< fr. *palatorrafie*)
pálă[1] *s. f.* **1.** veșmânt dintr-o bucată de pânză dreptunghiulară, purtat peste etolă de matroanele romane. **2.** (*text.*) semifabricat, bandă continuă, din fibre (de lână, sintetice) pieptănate și înfășurate pe bobine. (< lat. *palla*)
pálă[2] *s. f.* fiecare dintre brațele unei elice de avion ori de vapor sau ale unui rotor de mașină ori de turbină. (< fr. *pale*)

PALE(O)- *elem.* „vechi", „preistoric". (< fr. *palé/o/-*, cf. gr. *palaios*)
paleál, -ă *adj.* referitor la paliu[1] (3). **o** *cavitate ~ă* = cavitate în manta, care conține organele respiratorii ale moluștelor. (< fr. *palléal*)
paleantróp *s. m.* om fosil din pleistocenul mediu; omul din Neandertal. (< germ. *Paläanthropus*, lat. *palaeoanthropus*)
paleárctic, -ă *adj.* din regiunea de nord a „lumii vechi"; paleoarctic. (< fr. *paléarctique*)
paleát, -ă *adj. (herald.;* despre un scut, o figură) divizat vertical într-un număr par de părți egale. (< fr. *palé*)
palée[1] *s. f.* element de susținere a grinzilor principale ale unui pod de lemn. (< fr. *palée*)
palée[2] *s. f.* înveliș floral la graminee, din două frunzișoare la baza spicului. (< it., fr. *palea*)
palemón *s. m.* numele științific al crevetului. (< fr. *palémon*)
palencefál *s. n.* cea mai veche parte, filogenetic, al encefalului. (< engl. *palencephal*)
paleoantropológ, -ă *s. m. f.* specialist în paleoantropologie. (< fr. *paléoanthropologue*)
paleoantropológic, -ă *adj.* referitor la paleoantropologie. (< fr. *paléoanthropologique*)
paleoantropologíe *s. f.* parte a antropologiei care studiază omul preistoric. (< fr. *paléoanthropologie*)
paleoárctic, -ă *adj.* palearctic. (< fr. *paléoarctique*)
paleoarheofíte *s. f. pl.* plante antropofile din paleolitic. (< fr. *paléoarchéophytes*)
paleoarheológic, -ă *adj.* referitor la paleoarheologie. (< fr. *paléoarchéologique*)
paleoarheologíe *s. f.* arheologie a epocilor preistorice. (< fr. *paléoarchéologie*)
paleoasiátic, -ă *adj. limbi ~ce* = limbi vorbite în Siberia, grupate într-o familie comună; paleosiberian. (< fr. *paléoasiatique*)
paleoastronaút *s. m.* ființă despre care documente străvechi atestă că ar fi călătorit cu vehicule de tip astronavă. (< paleo- + astronaut)
paleoastronaútic, -ă I. *adj.* referitor la paleoastronautică. **II.** *s. f.* cercetare a celor mai vechi informații despre preocupări astronautice. (< fr. *paléoastronautique*)
paleobiogeografíe *s. f.* disciplină care studiază fauna și flora din trecutul geologic al Pământului. (< fr. *paléo-biogéographie*)
paleobiológic, -ă *adj.* referitor la paleobiologie. (< fr. *paléobiologique*)
paleobíologíe *s. f.* ramură a paleontologiei care studiază modul de viață al animalelor și plantelor fosile. (< fr. *paléobiologie*)
paleobotánic, -ă I. *adj.* referitor la paleobotanică. **II.** *s. f.* ramură a paleontologiei care studiază plantele fosile; paleofitologie. (< fr. *paléobotanique*)
paleobotaníst, -ă *s. m. f.* specialist în paleobotanică. (< fr. *paléobotaniste*)
paleocén, -ă *adj., s. n.* (din) prima epocă a paleogenului. (< fr. *paléocène*)
paleoclimát *s. n.* climat al unei vechi epoci geologice; paleoclimă. (< fr. *paléoclimat*)
paleoclimátic, -ă *adj.* referitor la paleoclimat. (< fr. *paléoclimatique*)
paleoclimatologíe *s. f.* ramură a climatologiei care studiază paleoclimatele. (< fr. *paléoclimatologie*)
paleoclímă *s. f.* paleoclimat. (< paleo- + climă)
paleocórtex *s. n.* ansamblu de zone de la baza emisferelor cerebrale, nivel superior al funcțiilor vegetative. (< paleo- + cortex)
paleocreștín, -ă *adj.* referitor la începuturile creștinismului. **o** *artă ~ă* = arta primilor creștini, dezvoltată în Occident, ale cărei forme dovedesc legături profunde cu arta de tradiție elenistică (picturi relativ rudimentare, scene și motive pătrunse de un întreg simbolism). (după fr. *paléochrétien*)
paleodemografíe *s. f.* ramură a demografiei istorice care studiază vestigiile umane. (< paleo- + demografie)
paleodendrologíe *s. f.* ramură a paleobotanicii care studiază plantele lemnoase fosile. (< fr. *paléodendrologie*)
paleoecológic, -ă *adj.* referitor la paleoecologie. (< fr. *paléoécologique*)
paleoecologíe *s. f.* ramură a paleontologiei care studiază ecosistemele și biosferele dispărute ale Pământului. (< fr. *paléoécologie*)
paleoendémic, -ă *adj.* (despre specii) cu un areal mare în trecut, din care, din cauza schimbării condițiilor de viață, astăzi are un areal redus. (< fr. *paléoendémique*)
paleoetnografíe *s. f.* etnografie a popoarelor străvechi. (< paleo- + etnografie)
paleoetnológ, -ă *s. m. f.* specialist în paleoetnologie. (< fr. *paléoethnologue*)
paleoetnológic, -ă *adj.* referitor la paleoetnologie. (< fr. *paléoethnologique*)
paleoetnologíe *s. f.* ramură a etnologiei care studiază aspectele civilizațiilor și culturilor arhaice; arheoetnologie. (< fr. *paléoethnologie*)
paleofáună *s. f.* faună fosilă. (< paleo- + faună)
paleofític, -ă *adj., s. n.* (din) perioada geologică între silurian și permian, când apar primele plante vasculare. (< fr. *paléophytique*)
paleofitografíe *s. f.* ramură a paleontologiei care studiază morfologia plantelor fosile. (< fr. *paléophytografie*)
paleofitológ, -ă *s. m. f.* specialist în paleofitologie. (< fr. *paléophytologue*)
paleofitológic, -ă *adj.* referitor la paleofitologie. (< fr. *paléophytologique*)
paleofitologíe *s. f.* paleobotanică; fitopaleontologie. (< fr. *paléophytologie*)
paleoflóră *s. f.* floră fosilă. (< fr. *paléoflore*)
paleoflorístic, -ă *adj.* referitor la paleofloră. (< fr. *paléofloristique*)
paleogén, -ă *adj., s. n.* (din) prima perioadă a neozoicului; numulitic. (< fr. *paléogène*)
paleogenétic, -ă I. *adj.* referitor la paleogenetică. **II.** *s. f.* ramură a geneticii care studiază resturile fosile. (< fr. *paléogénétique*)
paleogeofízic, -ă I. *adj.* referitor la paleogeofizică. **II.** *s. f.* ramură a geofizicii care studiază fenomenele geofizice de-a lungul erelor geologice. (< fr. *paléogéophysique*)
paleogeográf, -ă *s. m. f.* specialist în paleogeografie. (< fr. *paléogéographe*)
paleogeográfic, -ă *adj.* referitor la paleogeografie. (< fr. *paléogéographique*)
paleogeografíe *s. f.* știință care studiază reconstituirea continentelor și oceanelor în decursul istoriei geologice a Pământului. (< fr. *paléogéographie*)
paleogeologié *s. f.* geologie a unei regiuni foarte îndepărtate. (< *paleo-* + *geologie*)
paleogeomorfologíe *s. f.* ramură a paleogeografiei care studiază evoluția reliefului în trecut, reconstituind configurația acestuia și procesele geomorfologice din diferite perioade geologice. (< fr. *paléogéomorphologie*)
paleográf, -ă *s. m. f.* specialist în paleografie. (< fr. *paléographe*)
paleográfic, -ă *adj.* referitor la paleografie. (< fr. *paléographique*)
paleografíe *s. f.* știință a istoriei care se ocupă cu descifrarea și cu studiul textelor vechi etc. (< fr. *paléo-graphie*)
paleohidrologie *s. f.* disciplină a studiului sistemelor hidrologice. (< *paleo-* + *hidrologie*)
paleohistologíe *s. f.* studiu al țesuturilor animale păstrate în fosile. (< fr. *paléohistologie*)
paleolític, -ă *adj., s. n.* (din) prima epocă a istoriei, a folosirii uneltelor din piatră cioplită. (< fr. *paléolithique*)
paleológ, -ă *s. m. f.* om de știință care studiază limbile vechi. (< fr. *paléologue*)
paleologíe *s. f.* studiu al Antichității sau al antichităților; arheologie. (< engl. *paleology*)
paleomagnétic, -ă *adj.* referitor la paleomagnetism. (< fr. *paléomagnétique*)
paleomagnetísm *s. n.* metodă de determinare a va-lorilor câmpului magnetic terestru din trecutul geologic. (< fr. *paléomagnétisme*)

paleontográfic, -ă *adj.* referitor la pateontografie. (< germ. *paläontographisch*)
paleontografíe *s. f.* descriere sistematică a fosilelor. (< germ. *Paläontographie*)
paleontológ, -ă *s. m. f.* specialist în paleontologie. (< fr. *paléontologue*)
paleontológic, -ă *adj.* referitor la paleontologie. (< fr. *paléontologique*)
paleontologíe *s. f.* ştiinţă care studiază vieţuitoarele fosile descoperite în sedimentele scoarţei terestre. (< fr. *paléontologie*)
paleopalinológic, -ă *adj.* referitor la paleopalinologie. (< fr. *paléopalynologique*)
paleopalinologíe *s. f.* ramură a palinologiei, având ca obiect cercetarea geologică bazată pe studiul sporilor şi al polenului fosil. (< fr. *paléopalynologie*)
paleopatológic, -ă *adj.* referitor la paleopatologie. (< fr. *paléopathologique*)
paleopatologíe *s. f.* ramură a patologiei care studiază bolile vieţuitoarelor fosile, pe baza examinării resturilor lor osoare. (< fr. *paléopathologie*)
paleopedológic, -ă *adj.* referitor la paleopedologie. (< fr. *paléopédologique*)
paleopedologíe *s. f.* ramură a pedologiei care studiază solurile fosile. (< fr. *paléopédologie*)
paleopitéc *s. m.* maimuţă antropomorfă fosilă desco-perită în depozitele din India. (< fr. *paléopithèque*)
paleosiberián, -ă *adj.* paleoasiatic. (< fr. *paléosibérien*)
paleosláv, -ă I. *adj.* referitor la slava veche; scris în această limbă. **II.** *s. f.* limba veche slavă. (< fr. *paléoslave*)
paleosól *s. n.* sol format în condiţii de climă şi de vegetaţie diferite de cele actuale. (< fr. *paléosol*)
paleospeológ, -ă *s. m. f.* specialist în paleospeologie. (< paleospeologie)
paleospeologíe *s. f.* studiu al cavernelor şi al apelor subterane din trecutul erelor geologice. (< fr. *paléospéologie*)
paleotériu *s. m.* mamifer fosil erbivor peridosactil, asemănător cu tapirul. (< fr. *paléothérium*)
paleotrópic, -ă *adj.* din regiunea tropicală a „lumii vechi". (< fr. *paléotropique*)
paleozáur *s. m.* gen fosil de reptile sauriene cu limba despicată. (< paleo- + -zaur)
paleozóic, -ă *adj., s. n.* (din) a doua eră geologică, dintre precambrian şi mezozoic; era primară. (< fr. *paléozoïque*)
paleozoológ, -ă *s. m. f.* specialist în paleozoologie. (< fr. *paléozoologue*)
paleozoológic, -ă *adj.* referitor la paleozoologie. (< fr. *paléozoologique*)
paleozoologíe *s. f.* ramură a paleontologiei care studiază animalele fosile. (< fr. *paleozoologie*)
palermitán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Palermo. (< fr. *palermitain*)
palestinián, -ă I. *s. m. pl.* popor format în Palestina. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< fr. *palestinien*)
paléstră *s. f.* **1.** (în Grecia şi Roma antică) loc special amenajat pentru exerciţii fizice **2.** şcoală ateniană de educaţie fizică, frecventată de absolvenţii şcolii de gramatică şi a celei de kitară. (< fr. *palestre*, lat. *palaestra*, gr. *palaistra*)
paléstric, -ă I. *adj.* referitor la palestră. **II.** *s. f.* arta exerciţiilor de palestră. (< fr. *palestrique*)
palétă *s. f.* **1.** instrument lat şi plat cu diferite întrebuinţări. • plăcuţă de lemn (ovală) pe care pictorii îşi amestecă culorile când lucrează. • (*fig.*) gamă cromatică specifică unui pictor, unei lucrări; cromatică, colorit, măiestrie a unui scriitor, compozitor etc. **2.** plăcuţă rotundă cu mâner pentru lovirea mingii la tenisul de masă. **3.** organ al turbinelor sau al roţilor hidraulice care conduce fluidul. **4.** (*mar.*) platformă în porturi şi pe nave la manipularea şi stivuirea unor mărfuri. (< fr. *palette*)
paletizá *vb. tr.* a folosi metoda paletizării. (< fr. *palettiser*)
paletizáre *s. f.* metodă de manipulare şi stivuire a mărfurilor cu palete (4). (< paletiza)
PALI[1]-/PALIM-/PALIN- *elem.* „îndărăt, din nou, repetat". (< fr. *pali-, palim-, palin-*, cf. gr. *palin*)
páli[2] *adj. inv., s. f.* (veche limbă indo-europeană) derivată din sanscrită, folosită şi astăzi ca limbă liturgică budistă şi ca limbă de cultură în India, Sri Lanka, Birmania şi Thailanda. (< fr. *pali*)
paliág *s. n.* aliaj de paladiu şi argint, inoxidabil, rezistent, folosit în stomatologie. (< germ. *Paliag*)
paliátă *adj.* (la greci; despre o comedie, o statuie) cu personaje înveşmântate în paliu[1]. (< fr., lat. *palliata*)
paliatív, -ă *adj., s. n.* **1.** (medicament) care ameliorează o boală sau îi înlătură temporar simptomele. **2.** (*fig.*) (soluţie, măsură) care rezolvă provizoriu o situaţie sau efectele ei. (< fr. *palliatif*, lat. *palliativus*)
palichinezie *s. f.* tulburare motorie manifestată prin repetarea spontană şi involuntară a aceloraşi gesturi şi mişcări, în demenţă organică. (< fr. *palikinésie*)
pálid, -ă *adj.* **1.** (despre oameni) fără sânge în obraz, galben, alb la faţă; pal. **2.** fără strălucire, şters, lipsit de vigoare. (< lat. *pallidus*, it. *pallido*)
palidectomíe *s. f.* distrugere neurochirurgicală a palidumului, practicată în boala lui Parkinson. (< fr. *palidectomie*)
paliditáte *s. f.* faptul, însuşirea de a fi palid; paloare. (< it. *pallidità*)
palidór *s. n.* aliaj de paladiu şi aur, pentru proteze dentare. (< germ. *Palidor*)
páiidum *s. n.* una dintre formaţiile cenuşii ale nucleului lenticular al creierului. (< fr. *pallidum*)
paliér *s. n.* **1.** porţiune de traseu orizontal al unei şosele sau căi ferate. **2.** platformă pentru odihnă la o scară, plasată de obicei la nivelul etajelor. **3.** lagăr (II) (orizontal). **4.** zbor orizontal executat de avion imediat după dezlipirea de sol, la decolare, sau la aterizare. **5.** porţiune orizontală într-o diagramă. **6.** (*fig.*) fază de stabilitate în cursul unei evoluţii; stare stabilă, etapă după o creştere, o urcare (a preţurilor, a valutei etc.). (< fr. *palier*)
palifemíe *s. f.* manifestare primară a bâlbâielii prin repetarea unui cuvânt sau a unei silabe. (< fr. *paliphémie*)
paligrafíe *s. f.* repetare patologică, în scris, de mai multe ori, a unor propoziţii sau cuvinte; palingrafie. (< fr. *paligraphie*)
palilalíe *s. f.* tulburare a vorbirii în repetarea involuntară a unor silabe, cuvinte sau propoziţii. (< fr. *palilalie*)
Palílii *s. f. pl.* serbări pastorale în Roma antică la 21 aprilie, ziua aniversării întemeierii cetăţii, cu care prilej păstorii dansau şi săreau, cu turmele lor, deasupra unor focuri de paie. (< lat. *Palilia*)
palilogíe *s. f.* palilalie în care repetarea unei propoziţii corecte se intercalează între cuvinte incoerente şi ininteligibile. (< fr. *palilogie*)
PALIM- v. p a l i[1] -.
palimfrazíe *s. f.* repetare continuă a unui cuvânt sau fraze, a unei rime ori a unui vers. (< fr. *palimphrasie*)
palimpsést *s. n.* **1.** pergament de pe care a fost ştearsă, răzuită scrierea iniţială, pentru a fi utilizat din nou. **2.** (*fig.*) scriere greu lizibilă datorită ştersăturilor şi corecturilor. (< fr. *palimpseste*, gr. *palimpsestos*)
PALIN- v. p a l i[1] -.
palindróm *s. n.* cuvânt, frază, vers care se poate citi în cele două sensuri. • joc distractiv constând în găsirea unui cuvânt care, citit direct şi invers, să aibă acelaşi înţeles sau, în alt caz, să aibă un alt sens. (< fr. *palindrome*, it. *palindromo*)
palindrómic, -ă *adj.* recurent (I, 1). (< fr. *palindromique*)
palindromíe *s. f.* recrudescenţă a unei boli. (< engl. *palindromia*)
palinestezíe *s. f.* revenire bruscă la starea de sensibilitate după o anestezie generală. (< fr. *palinesthésie*)
palingenétic, -ă *adj.* palingenezic. (< germ. *palingenetisch*)
palingenéză *s. f.* **1.** metamorfism la adâncimi foarte mari pe care îl suferă rocile eruptive sau sedimentare sub influenţa temperaturii. **2.** (*biol.*) apariţia în procesul dezvoltării unor indivizi a unor caractere deja dispărute pentru grupa din care aceştia fac parte. (< fr. *palingenèse*)
palingenézie, -ă *adj.* referitor la palingeneză; palingenetic. (< fr. *palingénésique*)
palingenezíe *s. f.* **1.** concepţie metafizică ce preco-nizează reînvierea periodică a tuturor fiinţelor; metempsihoză. • (*fig.*) înnoire, regenerare (morală). **2.** concepţie potrivit căreia istoria este alcătuită din perioade succesive de decădere şi de înflo-

rire. **3.** concepție care afirmă perfecționarea continuă a vieţuitoarelor printr-o evoluție lentă. (< fr. *palingénésie*)

palingrafíe *s. f.* paligrafie. (< germ. *Palingrafie*)

PALINO- *elem.* „polen", „spori". (< fr. *palyno-*, cf. gr. *palynein*, a împrăștia)

palinódic, -ă *adj.* referitor la palinodie; care retractează, revine. (< fr. *palinodique*)

palinodíe *s. f.* **1.** poezie, scriere în care autorul retractează cele spuse anterior. **2.** (*peior.*) ediție sau scriere prea mult revăzută și adăugită de autor; (*p. ext.*) schimbare de părere. (< fr. *palinodie*, lat. *palinodia*)

palinodíst *s. m.* autor de palinodii. (< fr. *palinodiste*)

palinofág, -ă *adj.* (despre insecte) care se hrănește cu polen. (< palino- + -fag[2])

palinológie, -ă *adj.* referitor la palinologie. (< fr. *palynologique*)

palinologíe *s. f.* **1.** ramură a botanicii care se ocupă cu studiul polenului și al sporilor. **2.** știință care se ocupă cu reconstituirea mediului fizic unde au evoluat omul și societatea umană de la primele începuturi. (< fr. *palynologie*)

palinotaxonomie *s. f.* ramură a palinologiei care se ocupă cu unele probleme de taxonomie și filogenie prin studiul morfologiei polenului. (< fr. *palynotaxonomie*)

paliopsíe *s. f.* afecțiune a vederii în care bolnavul continuă să vadă, intermitent, un obiect dispărut din câmpul său vizual. (< engl. *paliopsia*)

palisá *vb. tr.* a lega un lăstar, o ramură de un suport pentru a da pomilor fructiferi forma dorită sau pentru a nu fi rupți de vânt. (< fr. *palisser*)

palisádă *s. f.* **1.** element de fortificație dintr-un gard înalt din pari de lemn înfipți vertical în pământ și legați între ei prin nuiele etc. **2.** perete metalic mobil care protejează avioanele de pe navele portavioane, de vânturile puternice. **3.** (*bot.*) mod de așezare a unor celule alungite, care stau una lângă alta. (< fr. *palissade*)

palisádic, -ă *adj.* (despre parenchimul clorofilian) cu celule compacte pe fața superioară a frunzelor. (< fr. *palissadique*)

palisáj *s. n.* palisare. (< fr. *palissage*)

palisándru *s. m.* arbore exotic cu flori mari, albastre sau roșii, al cărui lemn mirositor, foarte tare, negru-violet, e folosit în tâmplăria fină. (< fr. *palissandre*)

palisilabíe *s. f.* tulburare de vorbire caracterizată prin repetarea involuntară, explozivă și sacadată, a aceleiași silabe (de la începutul cuvintelor). (< fr. *palissyllabie*)

páliu[1] *s. n.* **1.** răsfrângere a tegumentului care căptușește cochilia gasteropodelor; manta (3). **2.** cortexul cerebral (care acoperă creierul ca o manta). (< lat., fr. *pallium*)

páliu[2] *s. n.* țesătură de stofă sau de lână, dată ca premiu pentru o întrecere medievală). • întrecerea premiată. (< it. *palio*)

palla *s. f.* (*ant.*) șal din lână colorată care acoperea și înfășura umerii (la femei). (< lat. *palla*)

pállium *s. n.* **1.** mantie la vechii greci, dintr-o fâșie de stofă dreptunghiulară care se drapa în jurul corpului. **2.** bandă de lână albă cu cruci negre, pe care papa o poartă pe deasupra veșmintelor pontificale. (< lat. *pallium*)

palm *s. m.* (*rar*) palmier. (< fr. *palme*, germ. *Plame*, lat. *palma*)

palmacée *s. f. pl.* familie de plante monocotiledonate: palmieri. (< lat. *palmaceae*)

palmáj *s. n.* (*iluzionism*) acțiune prin care se susține ascuns un obiect în ascunderea palmei. (< palmă + -aj)

palmár, -ă *adj., s. m.* (mușchi) al palmei. (< fr. *palmaire*)

palmarés *s. n.* listă în care se înscriu victoriile sportive, succesele literare etc. obținute de cineva. (< fr. *palmarès*)

palmáriu *s. n.* seră destinată cultivării palmierilor în țările reci. (< fr. *palmarium*)

palmát, -ă *adj.* **1.** (despre frunze) care seamănă cu o mână cu degetele rășchirate. **2.** (despre piciorul unor animale sau păsări) cu degetele unite printr-o membrană. **3.** (*herald.;* despre un braț) care își arată palma. (< fr. *palmé*, lat. *palmatus*, it. *palmato*)

PALMATI-/PALMI-/PALMO- *elem.* „palmă, palmat". (< fr. *palmati-, palmi-, palmo-*, cf. lat. *palmatus*)

palmatifíd, -ă *adj.* (despre frunze palmate) cu lobi care ajung până la mijlocul limbului. (< fr. *palmatifide*)

palmatiflór, -ă *adj.* cu corola dispusă palmat pe o bază comună. (< lat. *palmatiflorus*)

palmatilobát, -ă *adj.* (despre frunze palmate) cu lobi dispuși de jur împrejurul limbului. (< fr. *palmatilobé*)

palmatipartít, -ă *adj.* (despre frunze palmate) cu diviziuni care trec de jumătatea limbului. (< fr. *palmatiparti*)

palmatisecát, -ă *adj.* (despre frunze palmate) cu diviziuni până la nervura mediană. (< fr. *palmatiséqué*)

palmatúră *s. f.* malformație congenitală a mâinii constând din reunirea printr-o pieliță a degetelor. (< fr. *palmature*)

pálmă *s. f.* **1.** ramură de palmier, simbol al victoriei. **2.** motiv ornamental în formă de palmă (1). **o** *~ele academice* = distincție acordată de Academia Franceză oamenilor de știință și artiștilor. **3.** înotătoare de cauciuc care se fixează de picior, pentru înotul subacvatic. (< fr. *palme*, lat. *palma*)

palmér *s. n.* instrument de precizie pentru determinarea grosimii unor piese; micrometru exterior. (< fr. *palmer*)

palmerstón *s. n.* țesătură dublă din lână și bumbac, folosită ca stofă de palton. (< Palmerston)

palmétă *s. f.* **1.** motiv ornamental, sculptat sau pictat, rezultat din stilizarea frunzelor de palmier. **2.** formă artistică dată unor pomi fructiferi, îndreptându-le ramurile cu ajutorul spalierelor. (< fr. *palmette*)

PALMI- v. palmati-.

palmiér *s. m.* arbore exotic cu tulpina înaltă, dreaptă, neramificată, terminată cu o coroană de frunze la vârf; palm. (< fr. *palmier*)

palmiéră *s. f.* **1.** bucată dreptunghiulară de piele groasă care protejează palmele în timpul muncii. **2.** un fel de mistrie. (< palmă + -ieră)

palmifórm, -ă *adj.* **1.** palmat. **2.** (*arhit.;* despre o coloană) cu capitelul în forma unui mănunchi de frunze de palmier. (< fr. *palmiforme*)

palmipéde *s. n. pl.* supraordin de păsări înotătoare cu picioarele palmate (2). (< fr. *palmipèdes*)

palmitát *s. m.* sare sau ester al acidului palmitic. (< fr. *palmitate*)

palmític *adj. acid ~* = acid organic semisolid, în grăsimi vegetale și animale. (< fr. *palmitique*)

palmitínă *s. f.* ester palmitic al glicerinei, unul dintre constituenții corpurilor grase. (< fr. *palmitine*)

PALMO- v. palmati-.

palmográf *s. n.* aparat pentru stabilirea gradului de oboseală a mâinilor. (< palmo- + -graf[3])

palmotóp *s. n.* computer foarte mic, cât o palmă. (< *palmo-* + *top*[3])

palmúră *s. f.* pieliță care unește degetele unor vertebrate acvatice. (< fr. *palmure*)

PALO- *elem.* „oscilație, pulsație". (< fr. *pallo-*, cf. gr. *pallo*)

paloáre *s. f.* **1.** paladitate. **2.** culoare ștearsă. (< fr. *paleur*, it. *pallore*)

palográf *s. n.* **1.** instrument cu care se înregistrează oscilațiile unei nave. **2.** aparat pentru determinarea pulsațiilor acvatice. (< fr. *pallographe*)

palográmă *s. f.* diagramă obținută la palograf. (< fr. *pallogramme*)

paloníer *s. n.* **1.** pârghie principală pentru acționarea direcției unui avion, planor sau a unei ambarcațiuni, manevrată cu ajutorul picioarelor. **2.** suport pe fundul bărcilor pentru sprijinirea picioarelor celui care vâslește. (< fr. *palonnier*)

palp *s. m.* fiecare dintre cele două apendice mobile sub maxilarul inferior la artropode și crustacee, pentru pipăirea și prinderea alimentelor. (< fr. *palpe*, lat. *palpus*)

palpá *vb. tr.* **1.** a pipăi. • a examina prin pipăire cu mâna anumite părți ale corpului, organe etc. **2.** (*tehn.*) a verifica gradul de netezire al suprafeței unui corp cu ajutorul unui palpator sau cu mâna. (< fr. *palper*, lat. *palpare*)

palpábil, -ă *adj.* care poate fi pipăit; concret. • (*fig.*) evident, clar. (< fr. *palpable*)

palpabilitáte *s. f.* însușirea de a fi palpabil. • (*fig.*) evidență, claritate. (< fr. *palpabilité*)

palpatór *s. n.* **1.** organ sensibil al unui aparat de măsurat și de control, care sesizează neregularitățile unei suprafețe. **2.** dispozitiv al unei mașini agricole pentru urmărirea

neregularităţilor terenului, a modului de dispunere a plantelor, în scopul reglării poziţiei organelor de lucru ale maşinii. **3.** dispozitiv de comandă automată a mecanismului de alimentare a maşinii de ţesut cu fir de bătătură. (< it. *palpatore*)

palpáţie *s. f.* (*rar*) palpare. (< fr. *palpation*, lat. *palpatio*)

palpebrál, -ă *adj.* referitor la pleoape. (< fr. *palpébral*)

palpébră *s. f.* pleoapă. (< lat. *palpebra*)

palpicórn, -ă *adj.* (despre insecte) cu palpi lungi în formă de antene. (< fr. *palpicorne*)

palpitá *vb. intr.* **1.** (despre inimă) a-şi înteţi ritmul bătăilor datorită unei emoţii sau maladii; a zvâcni. • (despre oameni) a tremura (din cauza unei emoţii), a fi foarte mişcat. **2.** (*fig.*) a se manifesta puternic; a fremăta. (< fr. *palpiter*, it. *palpitare*)

palpitánt, -ă *adj.* emoţionant, captivant, pasionant. (< fr. *palpitant*)

palpitáţie *s. f.* **1.** mişcare convulsivă a unei părţi a corpului; zvâcnire, bătaie puternică şi neregulată a inimii. **2.** (*fig.*) tremur uşor, emoţie. (< fr. *palpitation*, lat. *palpitatio*)

palplánşă *s. f.* element de construcţie destinat să sprijine terenul unei săpături sau să formeze o incintă în interiorul căreia să se poată executa o lucrare, ferită de infiltraţia apei. (< fr. *palplanche*)

paltón *s. n.* haină groasă şi lungă de iarnă, peste celelalte veşminte. (după fr. *paletot*)

PALUD(O)- *elem.* „baltă, mlaştină". (< fr. *palud/o/-*, cf. lat. *palus, -udis*)

paludaméntum *s. n* mantie pe care o purtau generalii romani. (< lat. *paludamentum*)

paludáriu *s. n.* recipient, bazin pentru creşterea animalelor amfibii. (< fr. *paludarium*)

paludeeán, -ă *adj.* palustru. (< fr. *paludéen*)

palúdic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de paludism. (< fr. *paludique*)

paludícol, -ă *adj.* (despre organisme) care trăieşte în mlaştini. (< fr. *paludicole*)

paludínă *s. f.* moluscă gasteropodă vivipară, în apele curgătoare şi în iazuri. (< fr. *paludine*)

paludísm *s. n.* malarie. (< fr. *paludisme*)

paludológ, -ă *s. m. f.* specialist în paludologie. (< fr. *paludologue*)

paludologíe *s. f.* **1.** ştiinţă care studiază aspectele mlaştinilor. **2.** malariologie. (< fr. *paludologie*)

paludometríe *s. f.* ansamblu de cercetări pentru măsurarea stării endemice a paludismului. (< fr. *paludométrie*)

paludós, -oásă *adj.* mlăştinos. (< lat. *paludosus*, it. *paludoso*)

paludoterapíe *s. f.* malarioterapie. (< fr. *paludothérapie*)

paludrínă *s. f.* preparat farmaceutic, pulbere albă cu gust amărui şi fără miros, contra paludismului. (< fr. *paludrine*)

palústru, -ă *adj.* de baltă; paludeean. ◊ *friguri ~e* = malarie. (< fr. *palustre*, lat. *palustris*)

pálux *s. n.* lac incolor care se aplică pe suprafaţa parchetului (I). (n. com.)

PAM- v. pan-.

pamá *vb. refl.* **1.** (*rar*) a fi copleşit de emoţie, de admiraţie faţă de cineva sau ceva. **2.** a leşina; (*fig.*) a se pierde, a se prăpădi (după)... (< fr. *pâmer*)

pamélo **I.** *s. m.* grepfrut; pamplemus. **II.** *s. n.* fructul însuşi. (< engl., fr. *pamelo*)

pamflét *s. n.* scriere satirică, în proză sau în versuri, în care sunt înfierate atitudini, concepţii, aspecte negative. (< fr. *pamphlet*)

pamfletár, -ă *s. m. f.* autor de pamflete; pamfletist. • (*adj.*) cu caracter de pamflet. (< fr. *pamphlétaire*)

pamfletíst, -ă *s. m. f.* pamfletar. (< germ. *Pamphletist*)

pamfletístic, -ă *adj.* în stilul pamfletului. (< germ. *pamphletistisch*)

pámpas *s. n.* / **pámpa** *s. f.* câmpie întinsă din America de Sud, cu ierburi şi tufişuri. (< fr., sp. *pampa*)

pampéro *s. n.* invazie de aer rece, violent, dinspre Patagonia spre zona tropicală a Americii de Sud, în timpul depresiunilor ciclonice. (< sp. *pampero*)

pámpers /pémpărs/ *s. m.* scutec absorbant. (< engl. *pampers*)

pamplémus *s. m.* pamelo. (< fr. *pamplemousse*)

PAN-/PANT(O)-/PAM-/PASI- *elem.* „tot, întreg", „universal". (< fr. *pan-, pant/o/-, pam-, pasi-*, cf. gr. *pas, pantos*)

paná *vb. tr.* a trece prin făină, ou şi pesmet caşcavalul, carnea, legumele şi a le prăji în grăsime. (< fr. *paner*)

panacéu *s. n.* medicament despre care se credea că ar putea să vindece orice boală; leac, remediu universal. (< fr. *panacée*, lat. *panacea*, gr. *panakeia*)

panádă *s. f.* supă falsă dintr-o fiertură de pâine, unt şi lapte. (< fr. *panade*)

panafricán, -ă *adj.* referitor la unitatea popoarelor din Africa. (< fr. *panafricain*)

panafricanísm *s. n.* doctrină politică de luptă revoluţionar-democratică şi progresistă pentru unitatea şi solidaritatea popoarelor africane. (< fr. *panafricanisme*)

panalgíe *s. f.* durere difuză în întregul corp. (< pan- + -algie)

panamá[1] *s. f.* împletitură fină din frunzele unui arbust din America Centrală; (*p. ext.*) pălărie făcută dintr-o astfel de împletitură. • ţesătură de bumbac sau de in care imită această împletitură. (< fr. *panama*)

panamá[2] *s. f.* afacere frauduloasă de mari proporţii, legată de coruperea funcţionarilor de stat. (< Panama n.pr.)

panamericán, -ă *adj.* referitor la cele două Americi. (< fr. *panaméricain*)

panamericanísm *s. n.* tendinţă spre dezvoltarea şi instituţionalizarea relaţiilor între statele continentului american. (< fr. *panaméricanisme*)

panamericaníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al panamericanismului. (< fr. *panaméricaniste*)

panaméz, -ă *s. m. pl.* popor care locuieşte în Panama (America Centrală). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< Panama + -ez)

panaráb, -ă *adj.* referitor la totalitatea ţărilor de limbă arabă şi de civilizaţie musulmană. (< fr. *panarabe*)

panarabísm *s. n.* doctrină politică care preconiza să unească toate ţările arabe. (< fr. *panarabisme*)

panarabist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al panarabismului. (< fr. *panarabiste*)

panárd, -ă *adj.* (despre cai) cu picioarele posterioare strâmbe de la genunchi în afară. (< fr. *panard*)

panarítiu *s. n.* inflamaţie a ţesuturilor din jurul unghiilor. (< lat. *panaricium*)

panarterítă *s. f.* inflamaţie a tuturor tunicilor arteriale. (< engl. *panarteritis*)

panartrítă *s. f.* inflamaţie a tuturor articulaţiilor şi ţesuturilor periarticulare. (< fr. *panarthrite*)

panasiátic, -ă *adj.* referitor la panasiatism. (< fr. *panasiatique*)

panasiatísm *s. n.* doctrină politică care tinde spre unirea ţărilor asiatice. (< fr. *panasiatisme*)

panáş *s. n.* mănunchi de pene (colorate) care împodobea odinioară coiful sau chipiul militarilor; penaj. (< fr. *panache*)

panaşát, -ă *adj.* **1.** împodobit cu (un) panaş. **2.** compus din diverse culori; împestriţat, pestriţ, mozaicat. **3.** (*fig.*) amestecat, disparat. (< fr. *panaché*)

panaşúră *s. f.* decolorare a frunzelor verzi datorită lipsei unor substanţe minerale din sol sau în urma atacului virusurilor. (< fr. *panachure*)

panatenáic, -ă *adj.* referitor la Panatenee. (< fr. *panathénaïque*)

Panatenée *s. f. pl.* (*ant.*) serbări religioase care se celebrau din patru în patru ani la Atena, în cinstea zeiţei Pallas Atena, protectoarea oraşului, cu întreceri la alergări, lupte, aruncarea discului, curse de care, precum şi întreceri între poeţi, cântăreţi şi muzicanţi. (< fr. *panathénées*, gr. *panathenaia*)

pánă *s. f.* **1.** nefuncţionare accidentală a unei maşini, a unui autovehicul. ◊ *a rămâne în ~* = a fi împiedicat într-o activitate, a se găsi într-o situaţie (materială) jenantă. **2.** poziţie a unei nave cu pânze care nu înaintează, având velele orientate invers, astfel încât efectul vântului se anulează. **3.** grindă longitudinală rezemată pe elementele transversale de rezistenţă ale acoperişului. (< fr. *panne*)

pancalísm *s. n.* doctrină care subordonează întreaga realitate categoriei frumosului. (< fr. *pancalisme*)

pancardítă *s. f.* inflamație, de natură reumatismală, a celor trei membrane ale inimii (endocard, miocard și pericard). (< fr. *pancardite*)
pancártă *s. f.* bucată mare de hârtie, de pânză sau de tablă, care cuprinde o lozincă, un anunț etc.; placardă. (< fr. *pancarte*)
pancétta *s. f.* șuncă de porc crudă, tipic italienească, preparată cu multe ierburi aromate și uscată la rece. (< it. *pancetta*)
pancítopenie *s. f.* diminuare a numărului, elementelor figurate din sânge. (< fr. *pancytopénie*)
pancivilizáție *s. f.* caracter general-uman al civilizației, indiferent de stadiul de dezvoltare a societății. (< pan- + civilizație)
pancolecístită *s. f.* inflamație a tuturor tunicilor vezivii biliare. (< fr. *pancholécystite*)
pancosmísm *s. n.* doctrină filosofică potrivit căreia lumea este tot ceea ce există, negându-se realitatea transcendentă. (< fr. *pancosmisme*)
pancratiást *s. m.* atlet care practică pancrațiul. (< fr. *pancratiaste*)
pancráțiu *s. n.* (la vechii greci) exercițiu atletic compus din trântă și pugilat. (< fr. *pancrace*, gr. *pankration*)
pancreás *s. n.* glandă, între ficat și splină, cu o secreție externă, necesară digestiei, și una hormonală, necesară reglării zahărului din organism. (< fr. *pancréas*, lat. *pancreas*, gr. *pankreas*)
PANCREAT(O)- *elem.* „pancreas". (< fr. *pancréat/o/-*, gr. *pankreas, -atos*)
pancreatectomie *s. f.* extirpare chirurgicală a pancreasului. (< fr. *pancréatectomie*)
pancreátic, -ă *adj.* referitor la pancreas. (< fr. *pancréatique*, lat. *pancreaticus*)
pancreatínă *s. f.* substanță din pancreasul animalelor, medicament în tratamentul tulburărilor intestinale. (< fr. *pancréatine*)
pancreatítă *s. f.* inflamație a pancreasului. (< fr. *pancréatite*)
pancreatogén, -ă *adj.* de origine pancreatică. (< fr. *pancréatogène*)
pancreatografíe *s. f.* radiografie a pancreasului după injectarea acestuia cu izotopi radioactivi. (< fr. *pancréatographie*)
pancreatolít *s. n.* calcul (II) pancreatic. (< engl. *pancreatolith*)
pancreatolíză *s. f.* operație a pancreatitelor cronice nodulare fără litiază, constând în incizarea capsulei pancreasului pentru eliberarea glandei. (< fr. *pancréatolyse*)
pancreatoprív, -ă *adj.* referitor la suprimarea pancreasului. (< fr. *pancréatoprive*)
pancreatostomíe *s. f.* creare a unei fistule care să permită comunicarea canalului pancreatic cu exteriorul. (< fr. *pancréatostomie*)
pancreatotomíe *s. f.* incizie a pancreasului. (< fr. *pancréatotomie*)
pancreatotróp, -ă *adj.* cu afinități pentru pancreas. (< fr. *pancréatotrope*)
pancromátic, -ă *adj.* (despre un material fotografic) sensibil la toate culorile spectrului. (< fr. *panchromatique*)
pancrónic, -ă *adj.* valabil pentru orice epocă. • (despre un fenomen lingvistic) care traversează o lungă perioadă de timp fără a suferi schimbări. (< fr. *panchronique*)
pancultúră *s. f.* caracterul general-uman al culturii, indiferent de gradul de dezvoltare a societății. (< pan- + cultură[2])
pánda *s. m.* mamifer rar, asemănător cu ursul alb, cu pete negre pe urechi și în jurul ochilor, care trăiește în pădurile din Himalaya și în munții din China, hrănindu-se cu muguri de bambus. (< engl., fr. *panda*)
pandáj *s. n.* **1.** unghi făcut cu orizontala de linia cu cea mai mare înclinație a unui strat geologic sau a unui filon. **2.** înclinație a unui plan de șistozitate sau de fisură a unei roci. (< fr. *pendage*)
pandajmetríe *s. f.* determinare a unghiurilor de înclinare și de orientare a straturilor geologice sau a filoanelor. (< fr. *pendagemétrie*)
pandajmétru *s. n.* instrument folosit în pandajmetrie. (< fr. *pendagemètre*)
pandánt, -ă **I.** *adj.* care atârnă. **II.** *s. n.* **1.** obiect decorativ simetric cu altul. **2.** (*fig.*) pereche, egal, seamăn. (< fr. *pendant*)
pandantív *s. n.* **1.** bijuterie, ceas, piatră prețioasă rotundă sau ovală, care se poartă atârnată la gât. **2.** porțiune triunghiulară a unei bolți sferice între arcele mari care susțin o cupolă sau o turlă. (< fr. *pendentif*)
pandánus *s. m.* plantă ornamentală asemănătoare cu palmierul. • fibră din care se fabrică saci, rogojini etc. (< fr. *pandanus*)
pandécte *s. f. pl.* culegere de hotărâri și decrete ale vechilor jurisconsulți romani, alcătuită la porunca împăratului Iustinian; digeste. (< lat. *pandectae*, fr. *pandectes*)
pandéme *s. f. pl.* (*ant.*) sărbători în timpul cărora se făceau mese publice. (< fr. *pandèmes*)
pandémic, -ă *adj.* cu caracter de pandemie. (< fr. *pandémique*)
pandemíe *s. f.* epidemie care cuprinde într-un timp relativ scurt toată populația unei regiuni, țări etc. (< fr. *pandémie*)
pandemóniu *s. n.* **1.** (*mit.*) loc imaginar în infern, unde se presupune că se adună demonii. **2.** (*fig.*) adunare de bandiți, de oameni răi, scelerați. (< fr. *pandémonium*)
pandít *s. m.* titlu dat inițial brahmanilor în India, astăzi și savanților. (< fr. *pandit*)
pandóră *s. f.* vechi instrument muzical cu coarde ciupite, cu registru grav. (< fr. *pandore*)
pané *adj. inv.* (despre carne, cașcaval etc.) prăjit în grăsime după ce a fost dat prin făină, ou și pesmet. (< fr. *pané*)
panegíric *s. n.* **1.** discurs la vechii greci și la romani în care se elogiau faptele de vitejie ale înaintașilor sau se aduceau laude unui oraș, unei persoane însemnate. **2.** elogiu, laudă. • tămâiere, laudă exagerată și nemeritată, lingușitoare. (< fr. *panégyrique*)
panegiríst, -ă *s. m. f.* (*rar*) cel care face un panegiric, un elogiu. (< fr. *panégyriste*)
panél[1] /penăl/ *s. n.* **1.** metodă de investigație repetitivă în științele social-istorice, în cercetările de marketing etc. pentru urmărirea evoluției unui fenomen prin solicitări de informații, la intervale stabilite în prealabil, de la aceleași grupuri de persoane, unități de desfacere etc. • reuniune-dezbatere cu un scop precis a unor grupuri de experți. **2.** semifabricat dintr-o placă de lemn cu miez de șipci încheiate între două foi de furnir, servind la fabricarea mobilei etc. (< germ. *Paneel*, /l/ engl. *panel*)
panél[2] *s. n.* ornament heraldic reprezentând formații de frunze de plop, dispuse cu vârful în sus. (< fr. *panelle*)
panelénic, -ă *adj.* referitor la panelenism; panelenistic. ◊ *serbări ~ce* = serbări organizate în cinstea zeilor, la care participau tineri veniți din toate părțile Greciei antice și la care aveau loc întreceri atletice, muzicale și poetice. (< fr. *panhellénique*)
panelenísm *s. n.* doctrină politică care preconiza unirea tuturor populațiilor elenice într-un singur stat. (< fr. *panhellénisme*)
pancleníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al panelenismului. (< it. *panellenista*)
panelenístic, -ă *adj.* panelenic. (< it. *panellenistico*)
pánem et circénses *loc. s.* (pentru a distrage atenția de la revendicările reale) pâine și jocurile de circ. (< lat. *panem et circenses*)
panenteism *s. n.* concepție panteistă potrivit căreia totul există în Dumnezeu, singura realitate. (< fr. *panenthéisme*)
panésc, -ă *adj.* referitor la zeul Pan; teluric. (< Pan + -esc)
panetón *s. n.* coșuleț pentru măsurat aluatul (la brutării). (< fr. *paneton*)
panettóne *s. n.* (*rar*) cozonac cu stafide. (< it. *panettone*)
paneuropeán, -ă *adj.* referitor la toate țările Europei. (< engl. *paneuropean*)
paneuropeísm *s. n.* concepție politică care promovează ideea creării unei Europe unitare. (< pan- + europeism)
panflegmón *s. n.* flegmon generalizat. (< fr. *panphlegmon*)
panfobíe *s. f.* stare de anxietate față de tot ceea ce se petrece în jur. (< fr. *panphobie*)
pangenéză *s. f.* teorie, depășită azi, care explică ereditarea prin existența unor germeni provenind din celulele întregului organism; panspermie (1). (< fr. *pangenèse*)
pangermánic, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al pangerma-nismului; pangermanist. (< fr. *pangermanique*)
pangermanísm *s. n.* doctrină politică care preconiza unirea populațiilor de origine germană într-un singur stat. (< fr. *pangermanisme*)

pangermanísm, -ă *adj., s. m. f.* pangermanic. (< fr. *pangermaniste*)
pangolín *s. m.* mamifer insectivor edentat din regiunile tropicale, cu corpul acoperit de solzi cornoși și coadă lungă. (< fr. *pangolin*)
panhidróză *s. f.* sudorație pe întreaga suprafață a corpului. (< engl. *panhidrosis*)
panicá *vb.* **I.** *tr. (fam.)* a înnebuni, a scoate din minți, a îngrozi. **II.** *refl.* a-și pierde capul. (< fr. *paniquer*)
panicárd, -ă I. *adj., s. m. f.* (cel) care se lasă ușor cuprins de panică. **II.** *adj.* care denotă, manifestă panică. (< fr. *paniquard*)
pánică *s. f.* spaimă mare, subită, adesea fără temei. (< fr. *panique*, lat. *panicus*, gr. *panikos*)
panicós, -oásă *adj. (fam.)* care intră ușor în panică. (< panică + -os)
panícui[1] *s. n.* inflorescență în formă de ciorchine compus, cu axul principal ramificat, axele secundare formând spiculețe uniforme; racem compus. (< fr. *panicule*, lat. *panicula*)
panícul[2] *s. n. (anat.)* strat de țesut dintr-un singur tip tisular. (< fr. *panicule*, lat. *paniculus*)
paniculát, -ă *adj.* cu inflorescență în panicul[1]. (< fr. *paniculé*)
paniculítă *s. f.* inflamație a țesutului adipos subcutanat, cu mici noduli sensibili. (< fr. *paniculite*)
panificá *vb. tr.* a supune făina procesului de panificație. (< fr. *panifier*, it. *panificare*)
panificábil, -ă *adj.* (despre cereale) care poate fi transformat în pâine. (< fr. *panifiable*)
panificáție *s. f.* ansamblul operațiilor de transformare a făinii în pâine. (< fr. *panification*)
paními *s. f. pl.* pâiniță, chiflă italienească, din care se prepară senviciuri cu salată, proseiutto și brânză. (< it. *panino*)
panisiámic, -ă *adj.* referitor la panislamism. (< fr. *panislamique*)
panislamísm *s. n.* doctrină politico-religioasă care preconizează unirea tuturor popoarelor de religie islamică. (< fr. *panislamisme*)
panism *s. n.* adorarea naturii. • stare de toropeală edenică, expresie a indiferenței senine a firii și a vitalismului expresionist. (< Pan n. pr. + *-ism*)
panlirísm *s. n.* lirism realizat cu toate mijloacele de expresie. (< pan- + lirism)
panlogism *s. n.* concepție idealist-obiectivă potrivit căreia esența ultimă a lucrurilor ar fi o rațiune cosmică, desfășurarea fenomenelor universului constituind un proces logic, subordonat scopurilor acestei rațiuni. (< fr. *panlogisme*)
panlogíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al panlogismului. (< panlog/ism/ + *-ist*)
panmastítă *s. f.* flegmon difuz care cuprinde întreaga glandă mamară. (< fr. *panmastite*)
panmatematísm *s. n.* concepție metafizică potrivit căreia universul ar fi supus unui principiu ordonator de natură matematică, desfășurarea fenomenelor universale fiind subordonată unor constante numerice și reguli matematice imuabile. (< pan- + matematism)
panmieloftizie *s. f.* distrugere a elementelor hematopoietice din măduva osoasă. (< fr. *panmyélophtisie*)
panmielóză *s. f.* proliferare a tuturor elementelor celulare din măduva oaselor. (< fr. *panmyélose*)
panmixie *s. f. (biol.)* particularitate a speciilor constând în aceea că fiecare femelă dintr-o populație poate fi fecundată de oricare dintre masculii din mediul ambiant. (< fr. *panmixie*)
pannaturísm *s. n.* concepție potrivit căreia în afara realităților naturii nu există nimic altceva. (< pan- + naturism)
pannaturíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al pannaturismului. (< pannatur/ism/ + *-ist*)
panoftalmie *s. f.* inflamație supurativă care cuprinde întregul ochi. (< fr. *panophtalmie*)
panonián[1]**, -ă** *adj.* panonic. (< fr. *pannonien*)
panonián[2] *adj., s. n.* (din) etajul inferior al pliocenului din bazinul panonic (subetajul superior al sarmațianului din Europa orientală). (< fr. *pannonien*)
panónic, -ă *adj.* din Panonia; panonian[1]. (< *Panonia* n. pr. + *-ic*)
panoplíe *s. f.* **1.** colecție de arme și de armuri (luate ca trofeu), în mod decorativ pe un panou; panoul însuși. **2.** ansamblu de accesorii, de instrumente care servesc pentru o anumită activitate. **3.** *(fig.)* serie de mijloace de acțiune de care se dispune într-o situație dată. (< fr. *panoplie*)
panóptic / panópticum *s. n.* **1.** muzeu al cărui interior poate fi cuprins dintr-o singură privire. **2.** expoziție de figuri din ceară; panoramă (5). (< fr. *panoptique*, germ. *Panoptikum*)
panorámă *vb. tr.* **1.** *(cinem.)* a face o panoramă prin mișcarea aparatului de filmat în sens orizontal sau vertical. **2.** a descrie pe larg, a face o prezentare generală asupra unui fenomen, unui complex de evenimente. (< germ. *panoramieren*)
panorámă *s. f.* **1.** priveliște de natură cu orizont larg, văzută din depărtare și de la înălțime. **2.** *(fig.)* expunere generală a unui subiect vast; frescă. **3.** tablou mare aplicat pe peretele unei încăperi rotunde, care primește lumina de sus, dând spectatorului aflat în mijlocul încăperii iluzia unei imagini reale; *(p. ext.)* clădirea însăși. **4.** spectacol de bâlci cu scamatorii; acrobații etc. **5.** panoptic (2). (< fr. *panorama*, germ. *Panorama*)
panorámic, -ă I. *adj.* referitor la panoramă, care redă o panoramă. **o** *cinematograf.~* = cinematograf bazat pe un procedeu constând în a face să pivoteze aparatul de filmat pe un ax orizontal sau vertical în timpul luării vederilor; *ecran ~* = ecran semicircular, cu lățimea mult mai mare față de înălțime. **II.** *s. n.* cadru larg în film sau televiziune. (< fr. *panoramique*)
panórpa *s. f.* insectă de pădure sau de prerie, cu aripi membranoase pătate cu brun, „musca-scorpion", având abdomenul suplu terminat cu un clește. (< fr. *panorpe*)
panortodóx, -ă *adj.* referitor la toate bisericile ortodoxe; al întregii ortodoxii. (< fr. *panorthodoxe*)
panosteítă *s. f.* osteomielită acută. (< fr. *panostéite*)
panotáj *s. n.* îmbrăcare a pereților cu panouri, cu căptușeală de lemn. (< fr. *panneautage*)
panóu *s. n.* **1.** planșă, tablă de lemn, de carton etc. fixată pe un perete sau pe suporturi, pentru afișaj. **o** *~ de comandă* = placă de marmură, de bachelită etc. pe care sunt centralizate dispozitivele de comandă ale unei mașini, ale unei uzine etc.; *~ de onoare* = panou cu fotografii și informații despre evidențiații unei întreprinderi, instituții. **2.** porțiune a unui perete sau tavan despărțită de rest prin elemente de sculptură, stucatură ori pictură; *(p. ext.)* tablou, țesătură artificială fixată ca decorație pe un perete despărțitor. **3.** tablă mare în fața căreia este fixat coșul de baschet. **o** *~ de tragere* = țintă în formă de panou (1), pentru trageri. **4.** element de construcție plin sau din bare, la căptușirea unui zid, la acoperirea unei deschideri, la construirea fuzelajelor aeromodelelor etc. (< fr. *panneau*)
panpsihísm *s. n.* concepție idealistă potrivit căreia toate elementele din natură ar fi însuflețite și înzestrate cu psihic. (< fr. *panpsychisme*)
panpsihotróp, -ă *adj.* (despre substanțe psihoactive) care poate determina efecte inverse de excitare, inhibiție sau depresiune, prin simpla evocare a uneia dintre ele. (< pan- + psihotrop)
panrománic, -ă *adj.* referitor la toate popoarele romanice. (< germ. *panromanisch*)
panromânism *s. n.* concepție politică care promovează ideea creării tuturor românilor (< pan- + românism)
pansá *vb. tr.* **1.** a aplica un pansament pe o rană sau pe un organ bolnav; a bandaja; pansat. **2.** a țesăla. (< fr. *panser*)
pansáj *s. n.* curățirea pielii animalelor cu țesala și peria; țesălat. (< fr. *pansage*)
pansamént *s. n.* **1.** acoperire a unei răni cu un material protector steril legat cu ajutorul unei fețe; pansare (1). **2.** material pentru pansament (1). (< fr. *pansement*)
pansát *s. n.* pansare (1). (< pansa)
panséu *s. n. (fam.)* gândire; cugetare; maximă, sentință. (< fr. *pensée*)
pansexualism *s. n.* concepție de sorginte freudiană care exagerează rolul instinctului sexual în viața psihică. (< fr. *pansexualisme*)
pansinuzítă *s. f.* inflamație a sinusurilor nazale. (< fr. *pansinusite*)
pansív, -ă *adj. (rar)* meditativ, gânditor. (< fr. *pensif*)

pansláv, -ă *adj.* referitor la comunitatea popoarelor slave. (< fr. *panslave*)
panslavísm *s. n.* curent politic, în Rusia, care preconiza unirea tuturor popoarelor slave într-un singur stat. (< fr. *panslavisme*)
panslavíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al panslavismului. (< fr. *panslaviste*)
panspermíe *s. f.* **1.** pangeneză. **2.** ipoteză care presupune prezența unor germeni de viață în univers, apariția vieții pe Pământ rezultând din imigrarea accidentală a acestora. (< fr. *panspermie*)
PANT(O)- v. p a n - .
pantagruélic, -ă *adj.* demn de Pantagruel; lacom, mâncăcios, nesătul; (*p. ext.*) îmbelșugat. (< fr. *pantagruélique*)
pantalón *s. m.* **1.** (*pl.*) obiect de îmbrăcăminte, care acoperă corpul de la brâu în jos. **2.** parte a unui decor de teatru destinat a da perspectivă în deschiderea unei ferestre sau uși. **3.** piesă care servește la bifurcarea unei conducte. **4.** tub metalic protector în care se rotește axul elicei de la unele nave. **5.** carenaj profilat care acoperă roata și jamba unui tren de aterizare neescamotabil. (< fr. *pantalon*)
pantalonádă *s. f.* (*livr.*) comedie burlescă; (*p. ext.*) bufonerie. (< fr. *pantalonnade*)
pantalonár *s. m.* **1.** croitor specializat în confecționarea pantalonilor. **2.** (*depr.*) denumirea dată în sec. XIX de către boierii conservatori tinerilor cu idei progresiste, care adoptaseră îmbrăcămintea occidentală. (< *pantalon* + *-ar*)
pantarellă *s. f.* salată italiană asezonată cu o mulțime pe o bază de usturoi, pește anșoa și ulei de măsline. (< it. *pantarelle*)
pánta rhei *loc. adj.* totul curge. (< gr. *panta rhei*)
pántă *s. f.* **1.** înclinare, povârniș al unui teren, al unei suprafețe; declivitate. **2.** (*mat.*) unghi format de o dreaptă sau de un plan cu o dreaptă sau cu un plan orizontal. **o** *~a unei drepte* = tangentă trigonometrică a unghiului făcut de o dreaptă cu axa absciselor. (< fr. *pente*)
pantée *adj.* care reunește atribuțiile, caracterele mai multor divinități. (< fr. *panthée*)
panteísm *s. n.* concepție filosofică monistă potrivit căreia divinitatea se identifică cu întreaga natură. (< fr. *panthéisme*)
panteíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al panteismului; panteistic. (< fr. *panthéiste*)
panteístic, -ă *adj.* panteist. (< germ. *pantheistisch*)
pantelegráf *s. n.* aparat telegrafic cu ajutorul căruia se pot reproduce la postul receptor scrisul, desenele etc. transmise de expeditor. (< fr. *pantélégraphe*)
pantelísm *s. n.* concepție idealistă care susține că la baza dezvoltării fenomenelor se află o voință de natură cosmică, ce fixează anumite scopuri. • teorie care afirmă voința ca origine și natură a binelui. (< fr. *pantélisme*)
panténă *s. f.* (*mar.*) *vergi în ~* = vergi (înclinate) în bernă. (< fr. *pantène*)
panteón *s. n.* **1.** templu consacrat tuturor zeilor, la greci și la romani. • totalitatea divinităților unei mitologii sau unei religii politeiste. **2.** clădire monumentală consacrată amintirii oamenilor iluștri, unde se depun rămășițele lor pământești. • (*fig.*) galeria oamenilor iluștri ai unui popor. (< fr. *panthéon*, lat. *Pantheon*, gr. *Pantheion*)
pantéră *s. f.* mamifer carnivor de pradă din familia felinelor, în Africa și Asia, agil și feroce, cu blană galben-roșcată presărată cu pete negre; leopard. (< fr. *panthère*)
PANTO- v. pan-.
pantoclást, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care este stăpânit de pantoclastie. (< it. *pantoclasta*)
pantoclastíe *s. f.* mania de a distruge totul. (< it. *pantoclastia*)
pantocratór *s. m.* (în iconografia bizantină) reprezentare a lui Hristos ca împărat al lumii. (< fr. *pantocrator*, gr. *pantokrator*)
pantofág, -ă *adj.* (*rar*) omnivor. (< fr. *pantophage*)
pantográf *s. n.* **1.** instrument cu care se reproduce direct (la scară) un desen, un plan, o hartă etc. **2.** dispozitiv pentru măsurarea conturului secțiunii transversale a unei excavații, galerii, a unui tunel etc. **3.** priză de curent pentru vehicule cu tracțiune electrică, prin care se face legătura cu firul aerian. (< fr. *pantographe*)
pantográfic, -ă *adj.* referitor la pantografie. (< fr. *pantographique*)
pantografíe *s. f.* **1.** reproducere a unui desen etc. cu ajutorul pantografului (1). **2.** procedeu de tipar cu forme a căror suprafață activă, mai înaltă decât suprafața neutră, este unsă cu o cerneală vâscoasă; tipar înalt. (< fr. *pantographie*)
pantométric, -ă *adj.* referitor la pantometrie. (< fr. *pantométrique*)
pantométru *s. n.* instrument topografic pentru măsurarea unghiurilor orizontale. (< fr. *pantomètre*)
pantomím, -ă I. *s. m.* actor de pantomimă; mim. **II.** *s. f.* exprimare a ideilor și sentimentelor prin mimică sau prin gesturi. • reprezentație teatrală de acest gen; scenariul unei astfel de reprezentații. (< fr. *pantomime*, /II/ it. *pantomima*, germ. *Pantomime*)
pantomímic, -ă *adj.* de pantomimă. (< fr. *pantomimique*)
pantopóde *s. n. pl.* clasă de artropode marine cu corp mic și cu 8-12 perechi de picioare foarte lungi. (< fr. *pantopodes*)
pantopón *s. n.* substanță din opiu, pulbere albă cu gust amar, analgezic. (< fr. *pantopon*)
pantoptóză *s. f.* (*med.*) cădere generală a viscerelor, datorită unei slăbiri bruște etc. (< fr. *pantoptose*)
pantoténic *adj. acid ~* = vitamina B_5. (< fr. *pantothénique*)
pantróp, -ă *adj.* (despre microbi, virusuri) care are afinitate pentru toate țesuturile. (< fr. *pantrope*)
pantrópic, -ă *adj.* (despre specii sau fitocenoze) răspândit în zona tropicală. (< fr. *pantropique*, engl. *pantropic*)
pantúm *s. n.* poezie lirică în formă fixă, în care al doilea și al patrulea vers dintr-un catren formează primul și al treilea vers din catrenul următor și care dezvoltă paralel două serii de imagini, două teme distincte și contrastante. (< fr. *pantoum*)
panty /penti/ *s. n.* ciorap-pantalon. (< engl. *panty*)
panuniónál, -ă *adj.* referitor la fosta Uniune Sovietică. (< pan- + unional)
pánus *s. n.* **1.** vascularizație anormală a unei membrane, însoțită de formarea de țesut conjunctiv. **2.** adenită nesupurantă. (< fr. *pannus*)
panzer /pánțer/ *s. n.* tip de tanc german din cel de-al doilea război mondial. (< germ. *Panzer*)
panzerotti /-țe-/ *s. m. pl.* produse de patiserie specific italiene, cu diverse umpluturi; colțunași. (< it. *panzerotti*)
panzofíe *s. f.* stăpânire enciclopedică a tuturor cunoștințelor aparținând disciplinelor umane; știință universală. (< engl. *pansophy*, lat. *pansophia*)
panzootíe *s. f.* extindere a unei boli contagioase a animalelor pe teritorii foarte întinse. (< fr. *panzootie*)
pap *s. n.* substanță lipicioasă, din gluten, folosită mai ales în încălțăminte. (< germ. *Papp*)
papá *s. m.* (*fam.*) tată. (< fr. *papa*)
papagál *s. m.* **1.** pasăre din zonele tropicale, cu penajul viu colorat și ciocul gros și încovoiat. • (*fig.*) om care repetă mecanic părerile sau cuvintele altuia. **2.** (*tehn.*) clește cu dinți, pentru lucrători de montare sau reparare a țevilor. (< ngr. *pap/p/agal/l/os*, it. *papagallo*)
papagalísm *s. n.* imitare mecanică a ceea ce este spus (sau scris) de cineva. (< *papagal* + *-ism*)
papagalizá *vb. intr.* a repeta mecanic, ca un papagal. (< papagal + -iza)
papáia *s. f.* arbore fructifer din America tropicală, India și Africa, cu fructe comestibile asemănătoare pepenelui galben, din al cărui latex se extrage papaina. • fructul însuși. (< it. *papaia*, fr. *papaye*)
papaínă *s. f.* diastază din latexul de papaia, folosită în medicină în afecțiuni digestive. (< fr. *papaïne*, germ. *Papain*)
papál, -ă *adj.* care aparține papei; referitor la papă. (*p. ext.*) catolic. (< fr. *papal*)
papalitáte *s. f.* **1.** demnitatea de papă; (*p. ext.*) timpul cât un papă deține această demnitate. **2.** instituția centrală de conducere religioasă și politică a bisericii catolice. (< lat. *papalitas*)
papamobíl *s. n.* autovehicul pentru transportarea papei. (< papa + /auto/*mobil*)
paparazzísm *s. n.* atitudinea, concepția și mijloacele tehnicilor paparazzilor. (< paparazzo + -ism)

paparazzístic, -ă *adj.* specific paparazzilor. • (*fig.*) senzațional, însolit, șocant; indiscret; de scandal; conform paparazzismului. (< paparazzo + -istic)

paparazzo /-rățo/ *s. m.* fotograf insistent care umblă după imagini insolite cu personaje celebre. (< it. *paparazzo*)

papataci *s. n.* **1.** *s. m.* specie de țânțari. **o** *febră* ~ = boală infecțioasă și contagioasă produsă de un virus, manifestată prin febră, dureri de cap și oboseală. **2.** (*fig.*) persoană care tolerează lucruri dezonorante sau insultătoare pentru propriul său interes; om laș, comod. (< it. *pappataci*)

papaveracée *s. f. pl.* familie de plante erbacee dicotiledonate care conțin un suc lăptos cu însușiri narcotice: macul. (< fr. *papavéracées*)

papaverínă *s. f.* alcaloid al opiului, folosit în medicină ca vasodilatator și antispastic. (< fr. *papavérine*)

pápă *s. m.* șeful bisericii romano-catolice (și al statului Vatican). (< lat. *papa*)

paperaserîe *s. f.* scriptologie; hârțogărie. (< fr. *paperasserie*)

paperasiér, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care se ocupă de hârțoage; birocrat. (< fr. *paperassier*)

paperback /péipărbec/ *s. n.* ediție de masă. (< engl. *paperback*)

papports *s. n.* pelerină de ploaie, pentru fete, cu glugă, căptușită, cu fermoar la bărbie. (< engl. *paports*)

papésă *s. f.* (*rar*) **1.** femeie papă, după o legendă. **2.** (*fig.*) inspiratoare, egerie. (< it. *papessa*, fr. *papesse*)

papetár I. *s. m.* fabricant, vânzător de articole de papetărie. **II.** *adj.* care servește la fabricarea hârtiei; obținut din fibre de paste celulozice. (< papetărie)

papetărîe *s. f.* magazin, raion într-o librărie, unde se vând caiete, creioane, hârtie etc.; articolele înseși. (< fr. *papeterie*)

papier collé /papié colé/ *s. n.* tehnică în pictura mode-rnă constând în folosirea ca elemente de compoziție a unor fragmente de hârtie imprimată sau decorativă, lipite pe pânză sau pe carton; colaj. (< fr. *papier collé*)

papier mâché /papié mașé/ *s. n.* pastă plastică din hârtie macerată în apă și clei, din care se confecționează obiecte de artă decorativă sau imitații de sculpturi. • (*p. ext.*) obiecte din această pastă. (< fr. *papier mâché*)

PAPIL(O)-/PAPILI- *elem.* „papilă". (< fr. *papill/o/-, papilli-*, cf. lat. *papilla*)

papilacéu, -ée *adj.* papilar. (< fr. *papillacé*)

papilár, -ă *adj.* cu papile; papilaceu. (< fr. *papillaire*)

papílă *s. f.* **1.** proeminență de pe suprafața dermei sau a unor mucoase, cu diferite funcții (senzitive). **2.** mică protuberanță rigidă alungită pe frunzele sau stigmatul plantelor. (< fr. *papille*, lat. *papilla*)

papilectomíe *s. f.* rezecție a repliului duodenal la nivelul căruia se varsă canalul coledoc. (< fr. *papillectomie*)

PAPILI- v. papil(o)-.

papilifér, -ă *adj.* care poartă papile. (< fr. *papillifère*)

papiliformă, -ă *adj.* în formă de papilă. (< fr. *papilliforme*)

papilionacéu, -ée I. *adj.* (despre corolă) compus din cinci petale, ca un fluture. • (despre plante) cu o asemenea corolă. **II.** *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate leguminoase cu petalele în forma aripilor unui fluture. (< fr. *papilionacée/s/*)

papiliomíde *s. f. pl.* familie de lepidoptere cu aripile frumos și divers colorate, perechea a doua de aripi având câte două prelungiri. (< fr. *papilionidés*)

papilítă *s. f.* inflamație a unei papile. (< fr. *papillite*)

papilóm *s. n.* tumoare benignă, în formă de papilă, pe piele și pe mucoase. (< fr. *papillome*)

papilomatós, -oásă *adj.* cu aspect de papilom. (< fr. *papillomateux*)

papilomatóză *s. f.* denumire generică pentru afecțiunile caracterizate prin apariția de papiloame. (< fr. *papillomatose*)

papilós, -oásă *adj.* acoperit cu papile. (< fr. *papilleux*)

papilotomíe *s. f.* incizie a papilei ampulei duodenale pentru extragerea unui calcul (II) blocat. (< fr. *papillotomie*)

papión I. *s. n.* cravată înnodată în formă de aripi de fluture. **II.** *s. m.* specie de câine pitic cu urechile lungi, căzute, și cu părul lung, de diferite culori. (< fr. *papillon*)

papioná *vb. tr.* a deplasa în zigzag draga de excavat în canale, pentru a schimba frontul de lucru. (< fr. *papillonner*)

papionáj *s. n.* papionare. (< fr. *papillonnage*)

papiótă *s. f.* **1.** sul de hârtie pe care se răsucește părul pentru a-l ondula. **2.** sul mic de hârtie pe care se înfășoară ața de cusut; (*p. ext.*) ața însăși. **3.** hârtie unsă cu grăsime în care se frige carnea sau peștele. (< fr. *papillote*)

PAPIRI-/PAPIRO- *elem.* „papirus, pergament, hârtie". (< fr. *papyr/o/-, papyri-*, cf. lat. *papyrus*, gr. *papyros*)

papirifórm, -ă *adj.* (despre o coloană egipteană) formată dintr-un fascicul de tije asemănătoare tijelor de papirus; (despre motive decorative) asemănător cu floarea de papirus. (< fr. *papyriforme*)

PAPIRO- v. papiri-.

papirofág, -ă *adj.* (*ir.*) care consumă hârtie. (< papiro- + -fag)

papirografíe *s. f.* cromatografie pe hârtie. (< fr. *papyrographie*)

papirográmă *s. f.* cromatogramă de repartiție pe hârtie. (< fr. *papyrogramme*)

papirológ, -ă *s. m. f.* specialist în papirologie. (< fr. *papyrologue*)

papirológic, -ă *adj.* referitor la papirologie. (< fr. *papyrologique*)

papirologíe *s. f.* disciplină a istoriei care studiază papirusurile, precum și documentele scrise pe pergament, lemn sau alte materiale. (< fr. *papyrologie*)

papírus I. *s. m.* plantă erbacee acvatică din a cărei tulpină membranoasă se scoteau niște foițe, folosite în Antichitate și în Evul Mediu pentru a se scrie pe ele. **II.** *s. n.* **1.** foiță din papirus (I). **2.** manuscris, text scris pe papirus. (< fr., lat. *papyrus*, gr. *papyros*)

papísm *s. n.* denumire dată catolicismului de către protestanți. (< fr. *papismé*)

papolátru *s. m.* nume dat partizanilor fervenți ai papei sau ai catolicismului de către disidenți. (< fr. *papolâtre*)

papotáj *s. n.* (*fam.*) trăncăneală, flecăreală, vorbărie, vorbe de clacă. (< fr. *papotage*)

papparélle *s. f. pl.* paste italiene lungi și late; tăiței (cu bulion și carne). (< it. *papparelle*)

pápșer *s. n.* (*poligr.*) mașină de tăiat carton. (< germ. *Pappschere*)

pápua *adj. inv. limbi* ~ = una dintre cele trei mari familii de limbi din Oceania, alături de australiană și austroneziană, vorbită de papuași. (< fr. *papou*)

papua-neoguineeán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Papua-Noua Guinee (Oc. Pacific). (< Papua-Noua Guinee + -an)

papuáș, -ă I. *s. m. pl.* populație de rasă neagră care aparține tipului melanezian din Papua-Noua Guinee. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. (< fr. *papouas*)

pápulă *s. f.* bubuliță, bășicuță pe piele, de culoare roșie. (< fr. *papule*, lat. *papula*)

papulós, -oásă *adj.* cu papule. (< fr. *papuleux*)

papulóză *s. f.* denumire generică pentru unele afecțiuni cutanate caracterizate prin apariția de papule. (< fr. *papulose*)

pápus *s. n.* smoc de perișori la extremitatea superioară a fructului ajuns la maturitate. (< lat. *pappus*)

PAR[1]- *pref.* „prin". (< fr. *par*)

par[2], -ă *adj.* (*mat.;* despre numere întregi, puteri etc.) divizibil cu 2. • (despre funcții) care nu-și schimbă valoarea atunci când argumentul își schimbă semnul. (< lat. *par*)

-par[3](ă) *elem.* „care naște, care produce". (< fr. *-pare*, cf. lat. *parere*, a zămisli)

par[4] *s. n.* (*sport*, la golf) jucător care introduce mingea în gaură cu numărul de lovituri stabilite pentru fiecare traseu. (< engl. *par*)

PARA[1]- *elem.* **1.** „în afara, pe lângă", „contra". **2.** (*chim.*) „derivat aromatic disubstituit". **3.** „a apăra, a proteja". (< fr. *para-*, cf. gr. *para*, lângă)

pará[2] *vb. tr.* a evita o lovitură a adversarului; • (*p. ext.*) a face față, a evita. (< fr. *parer*)

pará[3] *vb. intr.* a curăța de unele ingrediente un produs culinar finit. (< it. *parare*)

paraacetaldehídă *s. f.* lichid incolor cu miros aromatic, obținut prin tratarea aldehidei acetice cu acid sulfuric sau acetic, în sinteze organice. (< fr. *paraacétaldéhyde*)

paraaglutínă *s. f.* aglutină prezentă într-un ser imun în cantitatea mai mică decât cea specifică pentru antigenul imunizant. (< para[1]- + *aglutină*)
paraaldehídă *s. f.* produs de polimerizare al acetaldehidei, cu acțiune hipnotică. (< fr. *paraaldéhyde*, engl. *paraaldechyde*)
paraalergíe *s. f.* stare care apare în cadrul alergiei specifice și în care organismul prezintă reacții modificate și față de alte substanțe. (< para[1]- + *alergie*)
paraaminobenzóic *adj. acid* ~ = derivat aminat al acidului benzoic; vitamina H. (< fr. *paraaminobenzoïque*)
paraaminosalicílic *adj. acid* ~ = derivat aminat al acidului salicilic, cu proprietăți bacteriostatice față de bacilul Koch. (< fr. *paraamino-salicilique*)
paraautohtón *s. n.* (*geol.*) pânză de dimensiuni reduse care acoperă autohtonul și e acoperită, la rândul ei, de o pânză majoră de șariaj. (< germ. *Parautochton*)
parabál *s. n.* panou dispus perpendicular pe direcția de tragere într-un poligon, astfel încât să poată opri gloanțele ricoșate. (< fr. *pare-balles*)
parabáză *s. f.* parte a comediei antice grecești, la începutul piesei, în care autorul își exprima, prin glasul corifeului, propriile păreri și sentimente în legătură cu faptele înfățișate. (< fr. *parabase*, germ. *Parabase*)
parabazedowián *adj. sindrom* ~ = sindrom, la femeile tinere, caracterizat printr-un ansamblu de semne care amintesc de cele ale gușei exoftalmice, datorindu-se unor tulburări ale sistemului neurovegetativ. (< fr. *parabasedowien*)
parabéllum *s. n.* pistolet semiautomat, ca armă de război. (< germ. *Parabellum*)
parabéni *s. m. pl.* conservanți care se găsesc în majoritatea cosmeticelor, contribuind la folosirea diverselor ingrediente.
parábil, -ă *adj. (sport.;* despre lovituri, goluri etc.) care poate fi evitat, apărat. (< fr. *parable*)
parabiónt *s. n.* organism care trăiește în parabioză. (< germ. *Parabiont*)
parabiótic, -ă *adj.* referitor la parabioză. (< fr. *parabiotique*)
parabióză *s. f. (biol.)* **1.** situație în care doi indivizi sunt legați între ei prin naștere. **2.** grefă în care doi indivizi sunt uniți artificial printr-o circulație sangvină comună, pentru observații fiziologice. **3.** pierdere a conductibilității normale a unui nerv ca urmare a unei vătămări locale. **4.** stare a unui organism la limita condițiilor vitale. (< fr. *parabiose*)
parábolă[1] *s. f.* **1.** scurtă povestire alegorică cu caracter moral; pildă. • exprimare alegorică. **2.** (*p. ext.*) alegorie. (< fr. *parabole*, lat. *parabola*, gr. *parabole*, comparație).
parábolă[2] *s. f.* curbă plană, loc geometric al punctelor egal depărtate de un punct fix (focar) și de o dreaptă fixă (directoare). (< fr. *parabole*, lat. *parabola*)
parabólic[1], -ă *adj.* cu caracter de parabolă[1]; alegoric. (< fr. *parabolique*, lat. *parabolicus*)
parabólic[2], -ă *adj.* în formă de parabolă[2]; curbat. **O** *antenă ~ă* = antenă (2) cu un ecran reflectant în formă de paraboloid. (< fr. *parabolique*, germ. *parabolisch*)
parabolizá *vb. tr.* a exprima artistic dând caracter parabolic[1]. (< germ. *parabolisieren*)
paraboloíd *s. m.* suprafață descrisă de o parabolă[2] care se deplasează astfel încât planul ei rămâne paralel cu el însuși, iar vârful descrie o parabolă fixă. (< fr. *paraboloïde*)
paraboloidál, -ă *adj.* în formă de paraboloid. (< fr. *paraboloïdal*)
parabúclă *s. f. (mar.)* parâmă dispusă într-un anume mod, servind a manevra butoaiele pe punte, prin rostogolire. (< engl. *parabuckle*)
parabulíe *s. f.* tulburare funcțională la psihopați și schizofrenici, manifestată prin slăbirea activității voluntare. (< fr. *paraboulie*)
paracazeímă *s. f.* produs obținut prin coagularea cazeinei din lapte. (< fr. *paracaséine*)
paracefál *s. m.* monstru unitar cu cap, trunchi și membre rudimentare. (< fr. *paracéphale*)
paracentéză *s. f.* puncție într-o pungă de lichid sau puroi din corp. (< fr. *paracentèse*)
paracetamól *s. n.* produs farmaceutic folosit ca analgezic și antipiretic. (< fr. *paracétamol*, engl. *paracetamol*)
paracheratóză *s. f.* cheratinizare incompletă a celulelor epiteliale ale stratului cornos al epidermei. (< fr. *parakératose*)
parachinezíe *s. f.* tulburare motorie în deformarea mișcărilor normale. (< fr. *parakinésie*)
paracistítă *s. f.* inflamație a țesutului conjunctiv din jurul vezicii urinare. (< fr. *paracystite*)
paracivilizáție *s. f.* stare inferioară a civilizației, care mimează civilizația autentică, dar se situează la marginea acesteia. (< para[1]- + *civilizație*)
paraclázá *s. f.* falie. (< fr. *paraclase*)
paraclínic, -ă *adj.* în afara clinicii. (< para[1]- + *clinic*)
paracolíe *s. f.* tulburare a secreției biliare datorită unei acțiuni reflexe asupra nervilor secretori. (< fr. *paracholie*)
paracolítă *s. f.* inflamație a țesutului conjunctiv din jurul colonului[3]. (< fr. *paracolite*)
paracoxalgíe *s. f.* tuberculoză osoasă care evoluează în vecinătatea articulației coapsei. (< fr. *paracoxalgie*)
paracronísm *s. n.* greșeală de cronologie în situarea unui eveniment mai târziu decât a avut loc în realitate. (< fr. *parachronisme*)
paracuzíe *s. f.* hipersensibilitate auditivă. • iluzie auditivă. (< fr. *paracousie*)
paradá *vb. intr.* **1.** (*livr.*) a se arăta (în mod ostentativ); a se afișa. **2.** (despre trupe) a manevra, a evolua. (< fr. *parader*)
parádă *s. f.* **1.** trecere în revistă a unor trupe care defilează; (*p. ext.*) manifestație, spectacol destinat a atrage atenția. **2.** (*fig.*) exhibare a unui sentiment care nu este simțit cu adevărat; etalare ostentativă. **O** *de ~* = festiv, demonstrativ; *a face ~ de ceva* = a se făli cu ceva. **3.** mișcare sau ansamblu de mișcări prin care un scrimer, boxer etc. parează o lovitură a adversarului, încercând să dea o ripostă. **4.** evitare a unei lovituri. (< fr. *parade*, germ. *Parade*)
paradéltă *s. f.* porțiune dintr-o deltă care a început să fie erodată. (< engl. *paradelta*)
paradentár, -ă *adj.* situat alături de un dinte. (< fr. *paradentaire*)
paradiabét *s. n.* stare patologică asemănătoare diabetului. (< fr. *paradiabète*)
paradiafonie *s. f.* percepție în receptorul unui circuit telefonic a convorbirii dintr-un alt circuit. (< fr. *paradiaphonie*)
paradigmátic, -ă I. *adj.* referitor la paradigmă; exemplar, model. **II.** *s. f.* ansamblu de modele, de prototipuri ale unui fenomen etc. (< fr. *paradigmatique*)
paradígmă *s. f.* **1.** (la Platon) lumea ideilor, prototip al lumii sensibile în care trăim. • principiu care distinge legăturile și opozițiile fundamentale între câteva noțiuni dominante cu funție de comandă și control al gândirii. • caz exemplar, model, prototip, situație ideală. **2.** totalitatea formelor flexionare ale unui cuvânt. • ansamblu de termeni, aparținând aceleiași clase morfosintactice sau semantice, care se pot substitui unul cu altul. (< fr. *paradigme*, lat. *paradigma*, gr. *paradeigma*)
paradís *s. n.* **1.** eden, rai. **2.** (*fam.*) loc încântător; fericire. **3.** *pasărea-~ului* = pasăre exotică cu pene foarte frumoase. (< fr. *paradis*, lat. *paradisus*, gr. *paradeisos*, grădină)
paradiziác, -ă *adj.* ca în paradis; minunat, încântător. (< fr. *paradisiaque*, lat. *paradisiacus*)
paradontolíză *s. f.* resorbție patologică a alveolei dentare. (< fr. *paradontolyse*)
paradór *s. n.* hotel în Spania, administrat de serviciul de turism național, instalat într-un castel vechi, palat sau mănăstire. (< sp. *parador*)
paradós[1] *s. n.* cântec (liric) prin care se făcea intrarea corului în tragedia greacă. (< gr. *parados*)
paradós[2] *s. n.* parapet de pământ în spatele unei tranșe, unui șanț, care apără de loviturile venite din spate. (< fr. *parados*)
paradóx *s. n.* **1.** enunț contradictoriu și în același timp demonstrabil, părere contrară adevărului unanim acceptat; (*p. ext.*) ciudățenie. • fapt despre care se poate demonstra atât că este adevărat, cât și fals. **2.** (*fiz.*) *~ hidrostatic* = faptul că presiunea unui lichid pe fundul unui vas nu depinde de dimensiunile și de forma lui. (< fr. *paradoxe*, gr. *paradoxos*)
paradoxá *vb. tr.* a recurge la paradox. (< paradox)
paradoxál, -ă *adj.* care conține sau constituie un paradox; de neînțeles; lipsit de sens. (< fr. *paradoxal*)

paradoxalitáte *s. f.* caracter paradoxal. (< paradoxal + -itate)
paradoxíe *s. f.* practicarea activității sexuale fie prea devreme, fie prea târziu; manifestare anormală în timpul activității genitale; paradoxism (2). (< fr. *paradoxie*)
paradoxísm *s. n.* **1.** figură retorică prin care se unesc două idei aparent contradictorii. **2.** paradoxie. (< fr. *paradoxisme*)
paradoxologíe *s. f.* tratat despre paradoxuri. (< fr. *paradoxologie*)
paradróm *s. n.* **1.** (în Grecia antică) loc deschis în care avansau luptătorii. **2.** loc de exerciții gimnastice. (< fr. *paradrome*, gr. *paradromos*)
parafá *vb. tr.* a întări (un act, un tratat) prin semnătură cu parafă. • a pecetlui un registru la sfârșit cu ceară roșie și sigiliu. (< fr. *parapher*)
parafázic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de parafazie. (< fr. *paraphasique*)
parafazíe *s. f.* afazie caracterizată prin înlocuirea cuvintelor indicate cu altele fără nici o legătură logică între ele. (< fr. *paraphasie*)
paráfă *s. f.* **1.** trăsătură sau trăsături cu care se termină de obicei o iscălitură. **2.** semnătură prescurtată; pecete cu semnătura cuiva. (< fr. *paraphe*)
parafemíe *s. f.* tulburare a limbajului vorbit, prin deformarea vocalelor din cuvinte sau prin confuzia de cuvinte. (< fr. *paraphémie*)
parafilatelíe *s. f.* ramură a filateliei care se ocupă cu colecționarea și studierea a tot ce interesează pe filatelişti. (< para[1]- + *filatelie*)
parafilíe *s. f.* perversiune caracterizată prin căutarea plăcerii sexuale printr-un obiect sau printr-o situație bizară, neobișnuită (< fr. *paraphilie*)
parafimóză *s. f.* complicație a unei fimoze în care inelul prepuțial strangulează glandul la bază. (< germ. *Paraphimose*)
parafiná *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) acoperi cu un strat de parafină. **II.** *refl.* (despre parafină) a se depune (în procesul de producție a țițeiului). (< fr. *paraffiner*)
parafínă *s. f.* substanță solidă, albă și translucidă, obținută prin distilarea țițeiului sau a cărbunilor și folosită la fabricarea lumânărilor, a cerii de parchet, la prepararea alifiilor etc. (< fr. *paraffine*)
parafínic, -ă *adj.* referitor la parafină; din parafină. (< fr. *paraffinique*)
parafinóm *s. n.* tumoare inflamatorie datorită injectării de parafină în scop terapeutic sau cosmetic. (< fr. *paraffinome*)
parafinós, -oásă *adj.* care conține parafină. (< fr. *paraffineux*)
parafíză *s. f.* puf steril care acoperă organele de reproducere la mușchi, alge și ciuperci. (< fr. *paraphyse*)
paraflácără *s. f.* piesă metalică ce protejează tija pistonului contra flăcărilor din cilindru la motoarele cu autoaprindere. (după fr. *paraflamme*)
paraflow /-flóu/ *s. n.* paragel. (< engl. *paraflow*)
parafóc *s. n.* dispozitiv destinat a împiedica propagarea incendiilor. • paravan din material refractar care apără de flăcări partea mai sensibilă a unei clădiri cu abur. (după fr. *pare-feu*, it. *parafuoco*)
parafonía *s. f.* **1.** tulburare a vocii, care capătă un timbru nazonant. **2.** (*muz.*) mișcare paralelă a vocilor. (< fr. *paraphonie*)
paraformaldehídă *s. f.* produs de polimerizare al formaldehidei. (< fr. *paraformaldéhyde*)
parafrástic, -ă *adj.* care constituie o parafrază, prin parafrază. (< fr. *paraphrastique*)
parafrazá *vb. tr.* a exprima prin parafrază (1). • a amplifica (o vorbire, o scriere etc.). (< fr. *paraphraser*)
parafrázá *s. f.* **1.** explicație mai largă și într-o formulare personală a unui text dat. **2.** imitație (în versuri) a unui text, amplificată față de original. • (*peior.*) comentariu verbios și difuz. **3.** compoziție muzicală, prelucrare cu caracter liber, de pură virtuozitate, a unei teme luate din altă operă. (< fr. *paraphrase*, lat., gr. *paraphrasis*)
parafrenic, -ă *adj.* referitor la parafrenie. (< fr. *paraphrénique*)
parafrenía *s. f.* boală psihică caracterizată prin halucinații urmate de delir, bolnavul păstrându-și totuși afectivitatea și capacitatea de muncă. (< fr. *paraphrénie*)
parafucsină *s. f.* colorant extras din fucsină. (< fr. *parafuchsine*)
parafúlger *s. n.* dispozitiv de legătură cu Pământul, pentru protecția unei conducte sau instalații electrice împotriva descărcărilor electrice din atmosferă. (după fr. *parafoudre*)
parafúm *s. n.* dispozitiv atașat la podurile metalice care traversează liniile de cale ferată pentru a le feri de eroziunea gazelor degajate de locomotivele cu abur. (după fr. *pare-fumée*)
paraganglióm *s. n.* tumoare dintr-un grup de celule desprinse din sistemul simpatic embrionar, răspândite în diferite regiuni ale organismului. (< fr. *paragangliome*)
paraganglión *s. m.* ganglion conținând țesut cromafin. (< germ. *Paraganglion*)
paragél *s. n.* aditiv pentru coborârea punctului de congelare a uleiurilor minerale; paraflow. (< it. *paragele*)
paragenétic, -ă I. *adj.* **1.** referitor la parageneză. **2.** (*biol.*; despre modificări ale genelor) care se produce în urma unui fenomen ce are loc în cromozom, fără a schimba structura genei. **II.** *s. f.* ramură a geneticii care studiază factorii ce influențează evoluția intrauterină din momentul fecundației până la naștere. (< fr. *paragénétique*)
paragenéză *s. f.* **1.** (*biol.*) deviație experimentală a creșterii prin modificarea expresiei unei gene sau a oricărui fenomen care are loc în cromozom. **2.** formarea în aceeași epocă și în aceleași condiții a mai multor minerale asociate. • asociație de minerale în aceste condiții. (< fr. *paragenèse*)
parageuzíe *s. f.* alterare a senzației gustative. (< fr. *parageusie*)
paraglobínă *s. f.* paraglobulină. (< fr. *paraglobine*)
paraglobulínă *s. f.* substanță proteică din sânge la formarea fibrinei; paraglobină. (< fr. *paraglobuline*)
paragnát *s. m.* monstru având maxilarul inferior supranumerar plasat lateral. (< fr. *paragnathe*)
paragnozíe *s. f.* recunoaștere eronată a obiectelor, datorită unei leziuni a lobilor occipitali. (< fr. *paragnosie*)
paragógă *s. f.* adăugare a unui sunet sau a unei silabe la sfârșitul unui cuvânt; epiteză (2). (< fr. *paragoge*)
paragógic, -ă *adj.* referitor la paragogă. (< fr. *paragogique*)
paragráf *s. n.* **1.** fragment mic al unui capitol, discurs, articol de lege etc. cuprins într-un alineat. **2.** semnul §, urmat de obicei de cifre, care se pune la începutul textului unui paragraf (1). **3.** (*inform.*) ansamblu de instrucțiuni ale unui program scris în unele limbaje de programare. (< fr. *paragraphe*, lat. *paragraphus*, gr. *paragraphos*)
paragrafíe *s. f.* tulburare a limbajului scris caracterizată prin deformarea sau substituirea cuvintelor. (< fr. *paragraphie*)
paragramatísm *s. n.* tulburare a limbajului vorbit, constând în utilizarea de expresii bizare și neoformații bizare, plecând de la rădăcini corecte. (< fr. *paragrammatisme*)
paragrámă *s. f.* **1.** greșeală de ortografie prin folosirea unei litere în locul alteia. • joc de cuvinte. **2.** figură de stil constând în pronunțarea echivocă, involuntară sau intenționată, de obicei a ultimelor cuvinte dintr-un enunț. (< fr. *paragramme*, engl. *paragram*, gr. *paragramma*)
paragranulóm *s. n.* boală caracterizată prin predominanța limfocitelor în ganglioni. (< fr. *paragranulome*)
paraguayán, -ă I. *s. m. pl.* popor care locuiește în Paraguay. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< fr. *paraguayen*)
parahemofilíe *s. f.* afecțiune ereditară, prin hemoragii repetate, asemănătoare celor ale hemofiliei. (< fr. *parahémophilie*)
parahidrogén *s. n.* hidrogen cu molecule din doi atomi. (< fr. *parahydrogène*)
parahidróză *s. f.* stare caracterizată prin secreție de sudoare patologică. (< pará- + hidroză)
paraimunitáte *s. f.* stare de rezistență redusă, apărută în organism paralel cu imunitatea specifică. (< fr. *paraimmunité*)
paralác *s. n.* grup de rășini sintetice (ne)modificate de uleiuri vegetale, dizolvate sau nu în solvenți organici, folosite la fabricarea lianților pentru cerneluri de tipar, emailuri, vopsele, a lacurilor etc. (< *para*[1]- + *lac*)
paraláctic, -ă *adj.* referitor la paralaxă. (< fr. *parallactique*)
paralalíe *s. f.* tulburare a vorbirii constând în folosirea greșită a cuvintelor sau a silabelor. (< fr. *paralalie*)

paraláxă *s. f.* **1.** unghi sub care se vede un front oarecare la o anumită distanță. • unghi din două drepte care ating centrul unui astru, pornind una din centrul Pământului și cealaltă din punctul de observație. **2.** eroare la citirea instrumentelor de măsurat cu ac indicator, când observatorul nu privește perpendicular scala aparatului. (< fr. *parallaxe*, gr. *parallaxis*, schimbare)

paraldehídă *s. f.* produs de polimerizare al acetaldehidei, cu acțiune hipnotică. (< fr. *paraldéhyde*)

paralél[1]**, -ă I.** *adj.* **1.** (*mat.;* despre drepte, planuri) care se află la o distanță constantă unul de altul și care nu se pot întâlni oricât ar fi prelungite. **2.** care se produce concomitent și se desfășoară în mod similar cu altceva. **3.** (*inform.;* despre operații) în care ansamblul de biți este tratat simultan; (despre mașini, organe) unde mai multe operații se efectuează simultan. **II.** *s. n.* dispozitiv pentru trasarea unor linii paralele. **III.** *s. f.* **1.** linie, suprafață situată în toată întinderea ei la egală distanță de altă linie sau suprafață cu care nu se întretaie oricât de mult s-ar prelungi. • fiecare dintre cercurile imaginare paralele cu ecuatorul care unesc punctele de egală latitudine de pe suprafața Pământului. **2.** (*pl.*) aparat de gimnastică din două bare paralele susținute de stâlpi. **3.** comparație, apropiere între două ființe, lucruri, fenomene etc., în care se scot în evidență asemănările și deosebirile; paralelism (2). (< fr. *parallèle*, lat. *paralelus*, gr. *parallelos*, /ll/ germ. *Parallele*)

PARALEL[2]**(O)-** *elem.* „paralel, echidistant". (< fr. *parallél/o/-*, cf. gr. *parallelos*)

paralelipipéd *s. n.* prismă cu baza un paralelogram. (< fr. *parallélépipède*)

paralelipipédic, -ă *adj.* în formă de paralelipiped. (< fr. *parallélépipédique*)

paralelísm *s. n.* **1.** proprietate a două drepte sau plane de a fi paralele; paralelitate. **2.** paralelă (III, 3) **O** *~ psihofizic* (sau *psihofiziologic*) = concepție dualistă care consideră că fenomenele fiziologice și cele psihice nu prezintă nici un fel de relații cauzale între ele. **3.** compoziție prin care se alătură două idei, sentimente, aspecte prin construcții sintactice. • (*muz.*) mișcare în aceeași direcție a vocilor, fără modificare a intervalelor dintre ele. **4.** (*biol.*) apariție a unor caractere similare în cursul evoluției, în populații (specii) înrudite filogenetic. (< fr. *parallélisme*)

paralelitáte *s. f.* paralelism (1). (< paralel + *-itate*)

paralelizá *vb. tr.* **1.** a dispune paralel. **2.** a face o comparație între două sau mai multe fenomene în desfășurare. (< fr. *paralléliser*)

paralelográm *s. n.* patrulater cu laturile opuse egale și paralele. **O** *~ul forțelor* = construcție grafică cu care se determină rezultanta a două forțe concurente. (< fr. *pa-rallélogramme*, germ. *Parallelogramm*)

paralelométru *s. n.* instrument medical pentru situarea și trasarea ecuatorului unuia sau a mai multor dinți la o anumită înclinare a modelului de lucru. (< engl. *pa-rallelometer*)

paralelotropísm *s. n.* mișcări de orientare paralelă a organelor vegetale cu direcția sursei de excitație luminoasă. (< fr. *parallélotropisme*)

paralexém *s. n.* formație lexicală compusă din două elemente care nu sunt recunoscute ca un singur compus. (< fr. *paralexème*)

paralexemátic, -ă *adj.* referitor la paralexeme. (< fr. *paralexématique*)

paralexíe *s. f.* tulburare a vorbirii în citirea deformată a cuvintelor. (< fr. *paralexie*)

paralgezie *s. f.* percepere a senzațiilor dureroase ca senzații plăcute. (< engl. *paralgesia*)

paralipoméne *s. n. pl.* **1.** cărțile istorice ale Bibliei. **2.** completare, adaos la o operă științifică. (< fr. *paralipomènes*, gr. *paralipomenon*)

paralípsă *s. f.* preterițiune. (< germ. *Paralipse*, gr. *paraleipsis*)

paraliterár, -ă *adj.* referitor la paraliteratură. (< fr. *paralittéraire*)

paraliteratúră *s. f.* literatură considerată periferică creației literare propriu-zise (science-fiction, romanul polițist etc.). (< fr. *paralittérature*)

paralític, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de paralizie. (< fr. *paralytique*, lat. *paralyticus*)

paralizá *vb.* **I.** *intr. refl.* a suferi o paralizie. **II.** *tr.* (*fig.*) a face să înceteze (o mișcare, o acțiune); a imobiliza; a încremeni (de emoție, de spaimă). (< fr. *paralyser*)

paralizánt, -ă *adj.* **1.** care paralizează. **2.** (*fig.*) care face să înceteze, care stânjenește. (< fr. *paralysant*)

paralízie *s. f.* pierdere totală sau parțială a mobilității și sensibilității corpului. **O** *~ infantilă* = poliomielită. (< fr. *paralysie*)

paralógic, -ă *adj.* referitor la paralogie. (< fr. *paralogique*)

paralogie *s. f.* **1.** tulburare a gândirii prin deformarea cuvintelor, prin judecăți și raționamente eronate. **2.** transformare analogică a formei unui cuvânt datorită asemănării lui formale cu alt cuvânt. (< fr. *paralogie*)

paralogísm *s. n.* **1.** eroare de raționament sau în demonstrație, săvârșită involuntar. **2.** (*med.*) cuvânt utilizat în sens diferit de cel uzual. (< fr. *paralogisme*)

paramagnétic, -ă *adj.* care prezintă paramagnetism. (< fr. *paramagnétique*)

paramagnetísm *s. n.* proprietate a unor corpuri de a se magnetiza temporar în direcția intensității locale a câmpului magnetic. (< fr. *paramagnétisme*)

paramastítă *s. f.* inflamație a țesutului celular perimamar. (< fr. *paramastite*)

paraméci *s. m.* protozoar ciliat din clasa infuzorilor, în apele dulci stătătoare. (< fr. *paramécie*, lat. *paramecium*)

paramedián, -ă *adj.* situat lângă linia mediană. (< fr. *paramédian*)

paramédic *s. m.* persoană care îngrijește pe bolnavi, fără a face parte din corpul medical. (< para[1]- + *medic*)

paramedicál, -ă *adj.* care privește îngrijirea bolnavilor, tratamentul bolilor fără participarea corpului medical. (< fr. *paramédical*)

paraménț *s. n.* fața exterioară a unui zid, a unei construcții, acoperită cu blocuri regulate de piatră. (< germ. *Parament*)

paramér *s. n.* (*biol.*) fiecare dintre cele două părți simetrice ale unui organism sau organ cu simetrie bilaterală. (< engl. *paramere*)

parametríc, -ă *adj.* referitor la parametru, de parametri. (< fr. *paramétrique*)

parametrită *s. f.* inflamație a țesuturilor din jurul uterului. (< fr. *paramétrite*)

paramétrium *s. n.* țesut conjunctiv care înconjură uterul. (< it. *parametrio*, fr. *paramètre*)

parametrón *s. m.* element de circuit pentru înregistrarea informațiilor sau pentru efectuarea operațiilor logice în calculatoarele cibernetice, pentru comutare în telefonie etc. (< fr. *paramétron*)

paramétru *s. m.* **1.** (*mat.*) literă într-o expresie sau ecuație care, considerată în calcule, constantă, poate lua diferite valori. **2.** mărime proprie unui sistem fizic, tehnic, unui fenomen etc., o caracteristică constructivă sau funcțională. **O** *~ economic* = unitate de măsură a aspectelor cantitative și calitative ale proceselor și fenomenelor economice. **3.** (*stat.*) mărime măsurabilă care permite prezentarea mai simplă a caracteristicilor principale ale unui ansamblu statistic. • (*inform.*) simbol care desemnează datele preluate de către o procedură. **4.** element constant într-un calcul, într-o operație intelectuală. (< fr. *paramètre*)

paramilitár, -ă *adj.* (despre grupări, organizații etc.) cu o structură și disciplină asemănătoare celor ale armatei. (< fr. *paramilitaire*)

paramimíe *s. f.* pervertire a expresiei mimice, constând în neconcordanța până la opoziție între aceasta și conținutul trăirilor bolnavului. (< fr. *paramimie*)

paramiotonie *s. f.* afecțiune congenitală caracterizată prin contracții spastice ale părților corpului expuse la rece. (< fr. *paramyotonie*)

paramnézie, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de paramnezie. (< fr. *paramnésique*)

paramnezie *s. f.* tulburare de memorie constând din reproducerea unor situații false, imaginare. (< fr. *paramnésie*)

paramolár *s. m.* dinte supranumerar în fața molarului. (< engl. *paramolar*)
paramorfíe *s. f.* paramorfism. (< fr. *paramorphie*)
paramorfínă *s. f.* tebaină. (< engl. *paramorphine*)
paramorfísm *s. n.* tulburare de percepție constând în incapacitatea bolnavului de a-și prezenta imaginar obiecte sau fenomene; paramorfie. (< fr *paramorphisme*)
paramorfóză *s. f.* proces de transformare a structurii unui mineral, păstrând compoziția chimică și forma exterioară a cristalului inițial. (< germ. *Paramorphose*)
páramos *s. n.* vegetație alpină din regiunile intertropicale umede ale Anzilor, formată din arbori pitici, ierburi, licheni și mușchi. (< sp. *paramos*)
paramuzíe *s. f.* tulburare a posibilității de a reproduce tonuri muzicale. (< fr. *paramusie*)
paraneoplázic, -ă *adj.* (despre manifestări patologice) care se află în raport de cauzalitate cu un cancer în evoluție. (< fr. *paranéoplasique*)
paranestezie *s. f.* anestezie generală. (< fr. *par/a/-* + *-anestezie*)
parangonáj *s. n.* așezare a unui cuvânt, cules cu litere mai mici, într-un text cules cu un corp de literă mai mare. (< fr. *parangonnage*)
paranímfă *s. f.* **1.** fată care o însoțea pe mireasă la ceremonialul căsătoriei. **2.** (*fig.*) însoțitoare. (< lat. *paranympha*)
paranóia *s. f.* boală psihică manifestată prin lipsă de logică în gândire, idei delirante fixe, susceptibilitate și orgoliu exagerat, neîncredere, falsitate a judecății. (< fr. *paranoïa*, gr. *paranoia*, nebunie)
paranóic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de paranoia. (< germ. *paranoisch*, it. *paranoico*)
paranoíd, -ă *adj.* care seamănă cu paranoia. (< germ. *paranoid*, fr. *paranoïde*)
paranoísm *s. n.* psihoză caracterizată prin delir, neînsoțit de diminuări ale intelectului și voinței. (< germ. *Paranoismus*)
paranomíe *s. f.* tulburare de limbaj în care obiectele sunt desemnate prin alte cuvinte. (< fr., gr. *paranomia*)
paranormál, -ă *adj.* (despre fenomene psihice) în afara normalului. (< fr. *paranormal*)
paranormalitáte *s. f.* faptul de a fi la marginea normalului. (< paranormal + *-itate*)
parantelíe *s. f.* fenomen optic constând dintr-o pată luminoasă rotundă, colorată, cu diametrul aproximativ egal cu al Soarelui, pe cercul parhelic. (< fr. *paranthélie*)
parantétic, -ă *adj.* referitor la paranteză, între paranteze. (< fr. *parenthétique*)
parantetizá *vb. tr.* a efectua o parantetizare. (< fr. *pa-renthétiser*)
parantetizáre *s. f.* notație care permite a reprezenta, cu ajutorul unor paranteze, structura constituenților unei fraze. (< parantetiza)
parantézǎ *s. f.* **1.** semn de punctuație din două arcuri de cerc sau două linii îndoite la capete care se închid reciproc, pentru a izola o precizare etc., intercalate într-un text; textul însuși. • (*mat.*) semn grafic care cere ca operația cuprinsă în interiorul său să fie efectuată în prealabil. **2.** (*fig.*) digresiune. (< fr. *parenthèse*)
parantiselénă *s. f.* fenomen asemănător paranteliei, în cazul Lunii. (< fr. *parantisélène*)
parantróp *s. m.* australopitec descoperit în Transvaal. (< fr. *paranthrope*)
paranucléu *s. m.* corpuscul coexistent cu nucleul propriu-zis al celulei. (< engl. *paranucleus*)
paraóoptic, -ă *adj.* în afara organului de simț al vederii. (< pará- + optic)
parapántă *s. f.* gen de parașută, în formă dreptun- ghiulară, pentru planat în zbor. (< fr. *parapente*)
parapantísm *s. n.* sportul lansării cu parapanta. (< parapantă + -ism)
parapantíst, -ă *s. m. f.* sportiv specializat în lansări cu parapanta. (< parapantă + -ist)
paraparéunie *s. f.* acuplare extravaginală în actul sexual, între indivizi de sexe diferite. (< fr. *paraparéunie*)
paraparéză *s. f.* paralizie incompletă a membrelor inferioare. (< engl. *paraparesis*)
parapét *s. n.* **1.** perete scund la marginea unei punți, a unui pod etc. pentru a împiedica căderea lucrurilor, a oamenilor. **2.** prelungire a bordajului deasupra punții la nave și la unele ambarcații. **3.** întăritură (de pământ, de zid) care protejează pe apărătorii unei fortificații. (< fr. *parapet*, germ. *Parapett*)
parapitéc *s. m.* maimuță fosilă, de mărimea unei pisici, primul strămoș al omului. (< fr. *parapithèque*)
paraplásmă *s. f.* structură citoplasmatică, care apare în anumite perioade funcționale ale celulei. (< fr. *paraplasme*)
paraplazíe *s. f.* (*med.*) formare patologică a unui țesut. (< germ. *Paraplasie*)
paraplégic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de paraplegie. (< fr. *paraplégique*)
paraplegíe *s. f.* paralizie completă a membrelor inferioare. (< fr. *paraplégie*)
paraplexíe *s. f.* paralizie care afectează doar o parte a corpului. (< fr. *paraplexie*)
parapneumoníe *s. f.* proces având o evoluție asemănătoare cu a pneumoniei, dar cu etiologie nespecifică. (< fr. *parapneumonie*)
parapód *s. n.* apendice locomotor lateral al polichetelor. (< fr. *parapode*)
parapsíhic, -ă *adj.* metapsihic. (< fr. *parapsychique*)
parapsíhológ, -ă *s. m. f.* specialist în parapsihologie. (< fr. *parapshychologue*)
parapsihológic, -ă *adj.* referitor la parapsihologie. (< fr. *parapsychologique*)
parapsihologíe *s. f.* metapsihică. (< fr. *parapsychologie*)
parapsoriázis *s. n.* grup de dermatoze caracterizate prin leziuni eritemato-scuamoase, asemănătoare psoriazisului. (< fr. *parapsoriasis*)
parareflέx *s. n.* fenomen de origine reflexă determinat de o excitație care declanșează un alt reflex. (< fr. *pararéflexe*)
pararitmíe *s. f.* parasistolie. (< fr. *pararythmie*)
pararócă *s. f.* rocă metamorfică provenită din transformarea rocilor sedimentare. (< para[1]- + *rocă*)
parasaillíng /-seling/ *s. n.* sport de agrement în care o persoană planează deasupra apei cu ajutorul unei parașute, fiind tractată de o barcă cu motor. (< fr. *parasailling*)
parascarlatínă *s. f.* formă ușoară de scarlatină. (< para- + scarlatină)
parascântéi *s. n. pl.* **1.** ecran izolat neinflamabil, care împiedică formarea arcurilor electrice între două piese metalice sau deteriorările pe care le-ar putea provoca ele. **2.** dispozitiv montat la un coș pentru reținerea scânteilor și a prafului antrenat de gazele de ardere din anumite cuptoare, din focarul unei locomotive etc. (după fr. *pare-étincelles*)
paraselénă *s. f.* fenomen optic constând dintr-un cerc luminos care se observă uneori în jurul Lunii. (< fr. *parasélène*)
parasexualitáte *s. f.* **1.** totalitatea tulburărilor de comportament sexual. **2.** (*biol.*) totalitatea proceselor de altă natură decât cea sexuală, care antrenează fecundarea fără să aibă loc meioza. (< fr. *parasexualité*)
parasífilis *s. n.* termen pentru manifestările tardive ale sifilisului. (< engl. *parasyphilis*)
parasifilític, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de parasifilis. (< fr. *parasyphilitique*)
parasimbióză *s. f.* simbioză secundară a unei ciuperci cu un lichen. (< fr. *parasymbiose*)
parasimpátic *adj. sistem* ~ (și *s. n.*) = sistem nervos vegetativ alături de sistemul simpatic, centrii săi fiind situați la cele două extremități, ale simpaticului. (< fr. *parasympathique*)
parasimpatolític, -ă *adj., s. n.* (substanță) care exer-cită în organism efecte corespunzătoare acelora pe care le produce paralizia sistemului parasimpatic. (< fr. *para-sympatholytique*)
parasimpatomimétic, -ă *adj., s. n.* (substanță) cu efect comparabil celui al excitației sistemului parasimpatic. (< fr. *parasympathomimétique*)
parasintétic, -ă *adj., s. n.* (cuvânt, derivat etc.) format atât cu prefix, cât și cu sufix. (< fr. *parasynthétique*)
parasistolíe *s. f.* aritmie caracterizată prin coexistența a două ritmuri cu frecvențe apropiate; pararitmie. (< fr. *parasystolie*)

parasól *s. n.* avion monoplan cu aripa deasupra fuzelajului. (< germ. *Parasol*, fr. *parasol*)
parasolár *s. n.* **1.** apărătoare montată la obiectivul aparatului de fotografiat sau de filmat pentru a împiedica pătrunderea luminii suplimentare în aparat. **2.** placă transparentă sau opacă, în interiorul unui autovehicul, deasupra parbrizului, pentru a apăra pe șofer de lumina directă a soarelui. (< germ. *Parasolar*)
parasomníe *s. f.* serie de tulburări care însoțesc somnul. (< fr. *parasomnie*)
parastrúmă *s. f.* varietate de gușă dezvoltată pe seama glandelor paratiroide. (< fr. *parastrume*)
paraşcolár, -ă *adj.* alături de învățământul propriu-zis. (după fr. *parascolaire*)
paraşóc *s. n.* garnitură destinată a amortiza șocurile, plasată în fața sau în spatele unui vehicul. (< fr. *pare-chocs*)
paraşutá *vb. tr., refl.* **1.** a (se) lansa din avion cu paraşuta. **2.** (*fig.*) a plasa, a numi pe cineva într-un post pe neașteptate. (< fr. *parachuter*)
paraşutábil, -ă *adj.* care poate fi paraşutat. (< fr. *parachutable*)
paraşútă *s. f.* **1.** dispozitiv în formă de umbrelă, pentru lansarea din avion în timpul zborului. **2.** dispozitiv de frânare pentru cazuri de avarii la ascensoare. (< fr. *parachute*)
paraşutísm *s. n.* tehnica și sportul lansării cu paraşuta. (< fr. *parachutisme*)
paraşutíst, -ă *s. m. f.* sportiv, militar specializat în lansările cu paraşuta. (< fr. *parachutiste*)
paratáctic, -ă *adj.* referitor la parataxă, prin parataxă; juxtapus. (< fr. *paratactique*)
paratáxă *s. f.* juxtapunere. (< fr. *parataxe*)
parathormón *s. m.* hormon secretat de paratiroidă. (< fr. *parathormone*)
paratífic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de paratifos; (despre microbi, bacili) care provoacă paratifosul. (< fr. *paratyphique*)
paratiflítă *s. f.* flegmon al țesutului celular al fosei iliace. (< fr. *paratyphlite*)
paratifoídă *adj. febră ~* = paratifos. (< fr. *paratyphoïde*)
paratífos *s. n.* boală ale cărei simptome sunt asemănătoare cu cele ale tifosului exantematic, dar produsă de un bacil diferit; febră paratifoidă. (< fr. *paratyphus*)
paratifóză *s. f.* salmoneloză. (< fr. *paratyphose*)
paratimíe *s. f.* ansamblu de reacții afective discordante, bizare, în schizofrenie. (< fr. *parathimie*)
paratípic, -ă *adj.* (despre boli) în care rolul principal îl au factorii de mediu. (< fr. *para-* + *tipic*)
paratireotróp, -ă *adj., s. m.* (hormon) cu afinități pentru glandele paratiroide. (< fr. *parathyréotrope*)
paratireóză *s. f.* afecțiune neinflamatorie a glandelor paratiroide. (< fr. *parathyréose*)
paratiroídă *adj. glandă ~* (și *s. f.*) = fiecare dintre cele două perechi de glande endocrine alături de glanda tiroidă. (< fr. *parathyroïde*)
paratiroidectomíe *s. f.* extirpare a glandelor paratiroide. (< fr. *parathyroïdectomie*)
paratiroidián, -ă *adj.* al paratiroidelor. (< fr. *parathyroidien*)
paratiroidítă *s. f.* inflamație a glandelor paratiroide. (< fr. *parathyroïdite*)
paratiroidóm *s. n.* tumoare din proliferarea țesutului glandelor paratiroide. (< fr. *parathyroïdome*)
paratoníe *s. f.* **1.** tulburare a tonusului muscular, constând în contractarea mușchilor atunci când ar trebui să se relaxeze. **2.** întârziere a unor mișcări la plante sub influența unor factori externi. (< fr. *paratonie*)
paratrahóm *s. n.* conjunctivită cu incluziuni. (< engl. *paratrachoma*)
paratră´snet *s. n.* instalație de protecție a construcțiilor contra trăsnetului. (după fr. *paratonnerre*)
paratrofíe *s. f.* parazitism în care energia necesară creșterii unui microorganism este furnizată de gazdă. (< engl. *paratrophy*)
paratuberculóză *s. f.*. **1** formă de tuberculoză atipică. **2.** boală infecțioasă la rumegătoare, provocată de un microb înrudit cu bacilul tuberculozei. (< fr. *paratuberculose*)
parauniversitár, -ă *adj.* din afara universității. (< fr. *parauniversitaire*)
paravalánșă *s. f.* construcție de piatră sau de beton destinată protejării unei căi de comunicație montane contra avalanșelor. (< fr. *paravalanche*)
paravân *s. n.* **1.** perete mobil sau fix prin care se desparte o anumită porțiune dintr-o încăpere. **2.** (*fig.*) ceea ce împiedică vederea. (< fr. *paravent*)
paravânt *s. n.* dispozitiv de protecție împotriva vântului, format din șiruri de arbori sau de panouri. (după fr. *pare-vent*)
paravenós, -oásă *adj.* localizat lângă o venă. (< germ. *paravenös*)
paravertebrál, -ă *adj.* de-a lungul ambelor părți ale coloanei vertebrale. (< fr. *paravertébral*)
par avión *loc. adv.* (expediat) prin avion. (< fr. *par avion*)
paraxiál, -ă *adj.* (despre raze de lumină, puncte) în vecinătatea axei optice. (< fr. *paraxial*)
paraxón *s. m.* (*med.*) fibră colaterală. (< engl. *paraxon*)
parazăpádă *s. f.* construcție, dispozitiv sau plantație pentru a feri o cale ferată, o șosea de înzăpezire. (după fr. *pare-neige*)
parazít[1], **-ă** **I.** *s. m. f.* **1.** organism care trăiește pe un alt organism gazdă, hrănindu-se exclusiv cu substanțele produse de acesta. **2.** (*fig.*) cel care trăiește pe seama muncii altora. **3.** (*pl. m.*) perturbații în transmisiile de telecomunicații, datorită descărcărilor electrice din atmo-sferă sau scânteilor produse de unele aparate electrice. **II.** *adj.* **1.** parazitar. **2.** (*fig.*) care nu are un rol util, care trăiește din munca altora. (< fr. *parasite,* lat. *parasitus*, germ. *Parasit*)
PARAZIT[2]**(O)-** *elem.* „parazit". (< fr. *parasit/o/-*, cf. lat. *parasitus*, gr. *parasitos*)
parazitá *vb.* **I.** *tr.* **1.** (despre paraziți) a îmbolnăvi, a infesta (un organism). **2.** (*fig.; rar*) a deregla, a perturba un anumit sistem, concret sau abstract. **II.** *intr.* (*fig.*) a trăi ca un parazit. (< fr. *parasiter*)
parazitár, -ă *adj.* **1.** (care duce o viață) de parazit. **2.** provocat de un parazit. (< fr. *parasitaire*)
parazitemíe *s. f.* prezența patologică a unor paraziți în sânge. (< fr. *parasitémie*)
parazític, -ă *adj.* (*biol.*) care parazitează, de parazit. (< fr. *parasitique*)
paraziticíd, -ă *adj., s. n.* (substanță) care distruge paraziții. (< fr. *parasiticide*)
parazitísm *s. n.* mod de viață al unei persoane, al unui organism care trăiește ca parazit. (< fr. *parasitisme*)
parazitofobie *s. f.* teamă exagerată, morbidă de paraziți. (< fr. *parasitophobie*)
parazitológ, -ă *s. m. f.* specialist în parazitologie. (< fr. *parasitologue*)
parazitológie, -ă *adj.* referitor la parazitologie. (< germ. *parasitologisch*)
parazitologíe *s. f.* ramură a biologiei care studiază organismele parazite și măsurile de combatere a acestora. (< fr. *parasitologie*)
parazitotróp, -ă *adj.* (despre substanțe medicamentoase) care are afinitate pentru paraziți, fixându-se pe aceștia și distrugându-i. (< fr. *parasitotrope*)
parazitóză *s. f.* boală provocată de un parazit. (< fr. *parasitose*)
parbríz *s. n.* placă din material transparent în partea din față a unui vehicul, care protejează de vânt, de praf etc. (< fr. *parebrise*)
parc *s. n.* **1.** grădină publică mare, amenajată cu arbori, peluze etc. • grădină mare plantată cu arbori în jurul unei locuințe. **2.** suprafață de teren închisă unde se îngrijește și se crește vânatul. **3.** loc de staționare a autovehiculelor sau de depozitare a utilajelor și materialelor unei instituții, unei unități. • totalitatea autovehiculelor unei întreprinderi, instituții etc.. **4.** *~ electric* = rețea centrală de distribuire a curentului electric. (< fr. *parc*)
parcá *vb. tr.* a așeza într-un parc (3) (autovehicule); a gara. (< fr. *parquer*)
parcáj *s. n.* parcare, parking. (< fr. *parcage*)
parcáre *s. f.* acțiunea de a parca; parcaj. • staționarea avioanelor care urmează să decoleze. (< parca)

Párce *s. f. pl. (mit. lat.)* cele trei divinităţi ale destinului despre care se credea că prima toarce, a doua deapănă, iar a treia taie firul vieţii omului; Moire. (< lat. *Parcae*)
parcelá *vb. tr.* a compartimenta un teren, o pădure etc. în parcele. (< fr. *parceller*)
parcelár, -ă *adj.* (despre culturi) care se face pe parcele. (< fr. *parcelaire*)
parcelatór *s. m.* specialist în operaţii de parcelare. (< parcela + -tor)
parcélă *s. f.* porţiune de teren delimitată precis şi destinată unui anumit scop. (< fr. *parcelle*)
parcherizá *vb. tr.* a trata o piesă de oţel sau de fontă cu o soluţie de fosfat de fier şi mangan pentru a o acoperi cu un strat protector, anticorosiv. (< fr. *parkériser*)
parchét *s. n.* **I.** piesă de lemn în general de esenţă tare, pentru pardoseli; pardoseala însăşi. **II.** fiecare dintre suprafeţele în care este împărţită o pădure în curs de exploatare. **III.** instituţie judiciară care face cercetări în materie penală; localul în care funcţionează; magistraţii, funcţionarii ei. (< fr. *parquet*)
parchetá *vb. tr.* **1.** a pardosi cu parchet (I). **2.** a împărţi o pădure în parchete (II). (< fr. *parqueter*)
parchetár *s. m.* lucrător de parchete (I). (după fr. *parqueteur*)
parchimétru *s. n.* parcometru. (< it. *parchimetro*)
parcimonie *s. f.* **1.** economie dusă la extrem; zgârcenie. **2.** măsură (exagerată), reţinere. (< fr. *parcimonie*, lat. *parcimonia*)
parcimoniós, -oásă *adj.* **1.** excesiv de econom; zgârcit. **2.** măsurat, ponderat, reţinut. (< fr. *parcimonieux*)
parcométru *s. n.* aparat de taxare într-un parking; parchimetru. (< fr. *parcomètre*)
parcúrge *vb. tr.* **1.** a străbate (un drum, o distanţă). **2.** a citi, a examina rapid cu privirea; a răsfoi. (după fr. *parcourir*)
parcúrs *s. n.* **1.** drum (de) străbătut; traiect; traseu. **O** *pe ~* = în timpul drumului; *(p. ext.)* între timp; *foaie de ~* = documente în care conducătorul de transport ruter îşi înscre orele de muncă. **2.** *(sport)* traseu cu obstacole care trebuie urmat de un călăreţ în competiţie. **3.** lungime a unui drum sau a unei traiectorii între două puncte anumite. (< fr. *parcours*)
pardalídă *s. f.* piele de panteră purtată de Bahus. (< fr. *pardalide*)
pardesíu *s. n.* haină lungă, mai subţire decât paltonul. (< fr. *pardessus*)
pardón *interj.* (ca formulă de politeţe) iertaţi-mă! scuzaţi! • ba nu, nu este aşa. (< fr. *pardon*)
pardonábil, -ă *adj.* care se poate ierta, scuzabil. (< fr. *pardonable*)
parechéză *s. f.* figură de stil constând din folosirea unor cuvinte cu sonoritate asemănătoare, fără a fi vorba de omonime, ci de un fel de paronime. (< gr. *parekesis*)
PAREMIO- *elem.* „proverb". (< fr. *parémio-*, cf. gr. *paroimia*)
paremiofilíe *s. f.* folosirea deosebit de frecventă a proverbelor. (< paremio- + -filie[3])
paremiografíe *s. f.* descriere a proverbelor. (< paremio- + -grafie[2])
paremiológ, -ă *s. m. f.* specialist în paremiologie. (< fr. *parémiologue*)
paremiológic, -ă *adj.* referitor la paremiologie. (< fr. *parémiologique*)
paremiologíe *s. f.* disciplină care studiază proverbele. • totalitatea proverbelor dintr-o limbă. (< fr. *parémiologie*)
parenchím *s. n.* **1.** ţesut spongios, bogat în vase sangvine, specific organelor glandulare. **2.** ţesut vegetal, moale şi spongios, care umple intervalele dintre părţile fibroase. (< fr. *parenchyme*, gr. *parenchyma*)
parenchimátic, -ă *adj.* parenchimatos. (< fr. *parenchymatique*)
parenchimatós, -oásă *adj.* referitor la parenchim; parenchimatic. (< fr. *parenchymateux*)
parenchimatóză *s. f.* degenerescenţă granulo-grăsoasă de origine infecţioasă care cuprinde simultan mai multe viscere. (< fr. *parenchymatose*)
parenétic[1], -ă I. *adj.* care îndeamnă la virtute; moralizator. **II.** *s. f.* exortaţie cu caracter moralizator. (< fr. *parénétique*, it. *parenetico*)
parenétic[2], -ă *adj.* care se referă la naş. • *(fam.)* referitor la porecle. (< engl. *parenetic*)
parenéză *s. f.* discurs care preamăreşte virtutea; exortaţie. (< fr. *parénèse*, gr. *parainesis*)
parentál[1] *s. m.* organism (a)sexuat care dă naştere unui nou organism, transmiţându-i caracterele sale. (< germ. *Parental*)
parentál[2], -ă *adj.* **1.** referitor la părinţi, moştenit de la părinţi; ereditar. **O** *(psihan.) complex ~* = complex format în copilărie, în cadrul relaţiilor copilului cu părinţii. **2.** *material ~* = strat rezidual sau transportat de roci dezagregate, care constituie cea mai mare parte a solului. (< fr., lat. *parental*)
Parentálii *s. f. pl.* sărbători publice la romani, care se celebrau în luna februarie pentru pomenirea morţilor. (< lat. *parentalia*, fr. *parentalies*)
parenterál, -ă *adj.* (despre administrarea medicamentelor) pe altă cale decât prin tubul digestiv. (< fr. *pa-rentéral*)
parestezíe *s. f.* tulburare a sensibilităţii, prin senzaţie de amorţeală, de arsură sau de rece, în lipsa oricărui excitant. (< fr. *paresthésie*)
parétic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de pareză. (< fr. *parétique*)
-pareunie *elem.* „act sexual". (< fr. *-paréunie*, cf. gr. *pareunomai*, a se culca lângă)
paréză[1] *s. f.* paralizie parţială, uşoară. (< germ. *Parese*)
-paréză[2] *elem.* „paralizie". (< fr. *-parèse*, cf. gr. *paresis*, slăbire)
parfé *s. n.* îngheţată (de ciocolată) având în compoziţie frişcă bătută. (< fr. *parfait*)
parfúm *s. n.* **1.** miros plăcut; mireasmă; aromă. **2.** preparat industrial cu miros plăcut, prin amestecarea unor substanţe din flori sau pe cale sintetică. **3.** *(fig.)* notă specifică, atmosferă caracteristică. (< fr. *parfum*)
parfumá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) stropi cu parfum. **II.** *tr.* a înmiresma. (< fr. *parfumer*)
parfumeríe *s. f.* magazin unde se vând parfumuri, articole de toaletă. (< fr. *parfumerie*)
parfumiér, -ă *s. m. f.* fabricant sau vânzător de parfumuri. (după it. *profumiere*)
parhélic, -ă *adj.* referitor la parhelie. (< fr. *parhélique*)
parhelíe *s. f.* fenomen optic, apariţia unor pete luminoase (colorate) în jurul Soarelui, ca urmare a reflectării luminii solare în acele de gheaţă din atmosferă. (< fr. *parhélie*)
parhomeón *s. n.* aliteraţie (1). (< gr. *parhomoion*)
PARI- *elem.* „egal". (< it. *pari-*, cf. lat. *par*)
pária[1] *s. m. inv.* **1.** (în India, la brahmani) om care nu face parte din nici o castă, lipsit de orice drepturi. **2.** *(fig.)* om dispreţuit de toată lumea, lipsit de drepturi. (< fr., it. *paria*)
pariá[2] *vb. intr., tr.* a face un pariu. (< fr. *parier*)
parián *s. n.* porţelan moale, nesmălţuit, care imită marmura de Paros, folosit ca material în lucrările de sculptură. (< fr., engl. *parian*)
paricíd, -ă I. *adj., s. m. f.* (cel) care şi-a ucis părinţii. **II.** *s. n.* ucidere a părinţilor; patricid. (< fr. *parricide*, lat. *parricida*, /II/ *parricidium*)
paricopitáte *s. n. pl.* ordin de mamifere ungulate, erbivore şi omnivore, cu un număr par de degete la fiecare picior: rumegătoarele şi porcinele; artiodactile. (după fr. *paridigitidés*)
paríde *s. f. pl.* familie de păsări mici: piţigoii. (< fr. *paridés*)
parietál, -ă I. *adj.* **1.** *(anat.)* referitor la peretele unei cavităţi. **O** *os ~* (şi *s. n.* = fiecare dintre cele două oase care formează părţile laterale ale cutiei craniene, între osul frontal şi occipital. **2.** *(bot.;* despre plancentaţie) în care ovulele sunt fixate pe marginea carpelelor. **3.** *pictură ~ă'* = pictură rupestră. **II.** *s. f. pl.* ordin de plante dicotiledonate cu ovulele fixate de peretele carpelelor în perechi simetrice. (< fr. *pariétal/es/*)
parietografíe *s. f.* radiografie a venelor peretelui abdominal, după injectarea acestuia cu un lichid radioopac. (< fr. *pariétographie*)
parigmenón *s. n.* reluare într-un vers sau într-o unitate sintactică a unor părţi de vorbire cu aceeaşi rădăcină. (< fr. *parigmenon*)
pariór *s. m.* cel care pariază. (< fr. *parieur*)
paripenát, -ă *adj.* (despre frunze compuse) cu număr par de foliole, dispuse de o parte şi de alta a peţiolului. (< fr. *paripenné*)

parisiláb *s. n.* cuvânt parisilabic. (< fr. *parisyllabe*)
parisilábic, -ă *adj.* (despre substantive, adjective) care păstrează același număr de silabe în cursul declinării. (< fr. *parisyllabique*)
paritár, -ă *adj.* (despre adunări, comisii, valori) în care părțile sunt în număr egal. (< fr. *paritaire*)
paritáte *s. f.* **1.** egalitate numerică. • (*mat.*) proprietate a unui număr întreg de a fi divizibil cu 2. **2.** echivalență valorică. **3.** valoarea, exprimată în aur, a mai multor unități monetare. **o** ~ *monetară* = raportul valoric dintre cantitatea de metal prețios de același fel conținută în unitățile monetare a două țări: ~ *valutară* = exprimarea valorilor paritare într-o valută. (< fr. *parité*, lat. *paritas*)
paríu *s. n.* **1.** rămășag, prinsoare. **2.** joc de noroc la cursele de cai, constând dintr-o miză care dă participantului dreptul la o cotă din totalul câștigurilor. (< fr. *pari*)
parízer *s. n.* varietate de salam de culoare roz, din carne de vită și slănină, tocate mărunt și fierte. (< germ. *Pariser*)
parizián, -ă *adj. s. m. f.* (locuitor) din Paris. (< fr. *parisien*)
parizianísm *s. n.* atitudine, fel de a fi, de a vorbi, propriu parizienilor. (< fr. *parisianisme*)
parizianizá *vb. tr.* a da caracter, aspect parizian. (< fr. *parisianiser*)
párka *s. n.* palton scurt, cu glugă, de tip sportiv sau militar, din material impermeabil dublu. (< fr., engl. *parka*)
párking *s. n.* parcaj; loc rezervat staționării autovehiculelor. (< engl. *parking*)
párkinson *s. n.* boală degenerativă a sistemului nervos central, caracterizată prin tremurături și rigiditate musculară; boala lui Parkinson; parkinsonism. (< fr. *parkinson*)
parkinsonián, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de parkinsonism. (< fr. *parkinsonien*)
parkinsonísm *s. n.* (*rar*) boala lui Parkinson. (< fr. *parkinsonisme*)
parlamént *s. n.* organ legislativ, eligibil, alcătuit din reprezentanți ai diferitelor partide politice sau din deputați independenți. • clădire unde își ține sesiunile. (< fr. *parlement*)
parlamentá *vb. intr.* a duce tratative pentru a ajunge la o înțelegere. (< fr. *parlementer*)
parlamentár, -ă I. *adj.* **1.** referitor la parlament. **o** *regim* ~ = regim al unui stat în care guvernul răspunde pentru activitatea sa în fața parlamentului. **2.** potrivit uzanțelor admise în parlament. • (*p. ext.*) protocolar, ceremonios. **3.** referitor la acțiunea de a parlamenta. **II.** *s. m.* **1.** membru al parlamentului. **2.** persoană delegată, în timp de război, să ducă tratative de pace sau de armistițiu cu comandamentul inamic. • *s. f. pl.* alegeri parlamentare (I). (< fr. *parlementaire*, it. *parlamentario*)
parlamentarísm *s. n.* regim parlamentar. (< fr. *parlementarisme*)
parlándo *adv.* (*muz.*) aproape vorbind, expresiv din punct de vedere ritmic. (< it. *parlando*)
parloár *s. n.* sală de primire (într-un internat, într-o cazarmă); vorbitor. (< fr. *parloir*)
parmigiáno *s. n.* parmezan, specialitate de brânză ita-lienească (din Parma). (< it. *parmigiano*)
parmélie *s. f.* lichen din regiunile reci, care formează o lamă galbenă pe pietre și pe trunchiurile de arbori. (< fr. *parmélie*, lat. *parmelia*)
pármen *adj. inv.* ~ *auriu* = soi de măr, originar din Anglia, cu fructele de culoare galbenă-aurie. (< fr. *parmain /d'or/*, germ. *Parmäne*)
parmezán I. *adj., s. m. f.* (locuitor) din Parma (Italia). **II.** *s. n.* caşcaval italienesc (uscat) din lapte smântânit. (< fr. *parmesan*, germ. *Parmesan*)
Parnás *s. n.* (*fig.*) lăcașul poeziei; (*p. ext.*) poeții, poezia. (< fr. *parnasse*, lat. *Parnas*, gr. *Parnassos*)
parnasián, -ă *adj., s. m. f.* (scriitor, poet, adept) al parnasianismului. (< fr. *parnassien*)
parnasianísm *s. n.* curent literar apărut în Franța la mijlocul sec. XIX în jurul publicației Parnasul contemporan, care cultiva o poezie picturală, rece și impersonală, cu virtuozități stilistice, imagism rafinat și armonie plastică, împotriva sentimentalismului, retorismului, abuzurilor fanteziei. (< parnasian + -ism)
paród *s. n.* **1.** primul cântec al corului în tragedia greacă, intonat la intrarea în orchestră (1). **2.** fiecare dintre intrările orchestrei dintr-un teatru grec. (< it. *parodo*, fr., gr. *parodos*)
parodiá *vb. tr.* a imita o operă literară sau maniera unui autor. (< fr. *parodier*)
parodiánt, -ă *adj., s. m. f.* (*rar*) (cel) care parodiază. (< fr. *parodiant*)
paródic, -ă *adj.* cu caracter de parodie; parodistic. (< fr. *parodique*, it. *parodico*)
parodíe *s. f.* **1.** imitație a unei opere literare, cu scopul de a satiriza un autor sau de a realiza efecte comice pe o temă dată. • (*p. ext.*) imitație nereușită, inferioară originalului. **2.** (*muz.*) piesă cu caracter de glumă, în care se parafrazează una sau mai multe teme. (< fr. *parodie*, lat., gr. *parodia*)
parodíst *s. m.* (*rar*) autor de parodii. (< fr. *parodiste*)
parodístic, -ă I. *adj.* parodic. **II.** *s. f.* genul parodiei. (< germ. *parodistisch, /II/ Parodistik*)
parodónt *s. n.* parodonțiu. (< fr. *parodonte*)
parodontál, -ă *adj.* al parodonțiului. (< fr. *parodontal*)
parodontítă *s. f.* inflamație a parondoțiului. (< fr. *parodontite*)
parodontográmă *s. f.* diagramă a datelor obținute prin parodontometrie. (< fr. *parodontogramme*)
parodontológic, -ă *adj.* referitor la parodontologie. (< fr. *parodontologique*)
parodontologíe *s. f.* parte a odontologiei care studiază parodonțiul și parodontozele. (< fr. *parondontologie*)
parodontóm *s. n.* tumoare a țesutului parodontal. (< fr. *parodontome*)
parodontometríe *s. f.* măsurare a pungilor gingivale, a retracției și a mobilității dinților. (< fr. *parodontométrie*)
parodontopatíe *s. f.* denumire generică pentru afecțiunile dinților. (< fr. *parodontopathie*)
parodontóză *s. f.* proces patologic al parodonțiului, constând în retracția gingiilor și descoperirea pronunțată a dinților; pioree alveolară. (< fr *parodontose*)
parodónțiu *s. n.* ansamblu de țesuturi în care sunt fixați dinții în osul maxilar; parodont. (< germ. *Parodontium*)
paroftalmíe *s. f.* inflamație perioculară sau palpebrală. (< fr. *parophtalmie*)
paról *interj.* pe cuvânt! pe cinstea mea! zău! (< fr. *parole*)
parolá *vb. intr.* a folosi o parolă. (< parolă)
parólă *s. f.* cuvânt secret, convențional, mijloc de recunoaștere de către militari, de către depunătorii pe librete de economii la purtător sau între membrii unei organizații conspirative. (< fr. *parole*, it. *parola*, germ. *Parole*)
parolíst, -ă *adj., s. m. f.* (*fam.*) (cel) care se ține de cuvânt. (< parolă + -ist)
paronichíe *s. f.* tumefacție inflamatorie în jurul unghiei. (< fr. *paronychia*)
paroním *s. n.* cuvânt asemănător cu altul ca formă, dar deosebit de acesta ca sens. (< fr. *paronyme*)
paronímic, -ă *adj.* referitor la paronimie. (< fr. *paronymique*)
paronimíe *s. f.* calitatea a două sau mai multe cuvinte de a fi paronime. (< fr. *paronymie*)
paronomasíe *s. f.* (*rar*) paronomază. (< lat., gr. *paronomasia*, fr. *paronomasie*)
paronomástic, -ă *adj.* (*rar*) referitor la paronomază. (< fr. *paronomastique*)
paronomáză *s. f.* figură de stil, constând în alăturarea de cuvinte asemănătoare ca formă, dar cu înțeles deosebit; paronomasie. (< fr. *paronomase*, lat., gr. *paronomasia*)
paropsíe *s. f.* tulburare a percepției vizuale constând în modificarea distanței dintre obiect și bolnav. (< fr. *paro-psie*)
paróptic, -ă *adj.* referitor la paropsie; din afara vederii. (< fr. *paroptoque*)
parorexíe *s. f.* tulburare a apetitului manifestată prin dorința de a ingera substanțe necomestibile. (< fr. *paro-rexie*)
parosmíe *s. f.* tulburare olfactivă constând în percepția falsă a unui miros. (< fr. *parosmie*)
parotídă *s. f.* fiecare dintre cele două glande salivare situate sub ureche. (< fr. *parotide*)
parotidectomíe *s. f.* ablație a parotidei. (< fr. *parotidectomie*)
parotidián, -ă *adj.* al parotidelor. (< fr. *parotidien*)

parotidítă *s. f.* inflamație a parotidelor. ◊ *~ epidemică* = boală contagioasă, provocată de un virus, care se manifestă prin cefalee, febră și inflamarea glandelor salivare; oreion. (< fr. *parotidite*)

paroxísm *s. n.* **1.** intensitate maximă a unei boli, a unui sentiment etc. • surescitare, tulburare extremă. **2.** intensificare bruscă a activității forțelor interioare ale Pământului, care duce la formarea munților și la modificări ale scoarței terestre. (< fr. *paroxysme*, germ. *Paroxysmus*, gr. *paroxysmos*)

paroxístic, -ă *adj.* ajuns la paroxism. (< fr. *paroxystique*)

paroxitón, -ă *adj., s. n.* (cuvânt) care are accentul pe penultima silabă. (< fr. *paroxyton*, gr. *paroxytonos*)

paraxitonie *s. f.* însușirea de a fi paroxiton. (< fr. *paroxytonie*)

paroxitonísm *s. n.* tendință a unei limbi de a accentua silaba penultimă a cuvintelor. (< fr. *paroxytonisme*)

parséc *s. m.* unitate astronomică de distanță, de 3,26 ani-lumină. (< fr. *parsec*)

parsism *s. n.* religia popoarelor iraniene, întemeiată pe Zoroastru. (< fr. *parsisme*)

pars pro tóto *loc. adj.* parte pentru întreg. (< lat. *pars pro toto*)

parși *s. m. pl.* mazdeiști, adepți ai zoroastrismului. (< fr. *parsi*)

part, -ă *s. m. pl.* popor nomad aparținând sciților în Antichitate, de origine iraniană, dintre Eufrat și Indus, care au întemeiat un puternic stat sclavagist. • (*s. f.*) idiom din familia limbilor iraniene, vorbită de parți. (< fr. *parthes*)

partáj *s. n.* **1.** împărțire a unei moșteniri între persoanele îndreptățite s-o stăpânească, făcută de o instanță judecătorească sau de succesori între ei. • împărțeală. **2.** folosirea aceluiași canal de frecvențe de emisiuni de către mai multe stații de radioemisiune. (< fr. *partage*)

partajá *vb. tr.* a efectua un partaj. (< fr. *partager*)

partajábil, -ă *adj.* care poate fi împărțit. (< fr. *parta-geable*)

partánt *s. m.* participant (la jocuri sportive). (< fr. *partant*)

partenér, -ă *s. m. f.* fiecare dintre participanții la o competiție sportivă, la jocuri etc. • persoană cu care dansează cineva. • fiecare dintre persoanele angajate într-o tranzacție, într-o discuție etc. • executant, împreună cu altul, al unui număr de program (la teatru, la circ etc.). (< fr. *partenaire*)

parteneriál, -ă *adj.* referitor la partener, de partener. (după fr. *partenarial*)

parteneriát *s. n.* asociere a doi sau mai mulți parteneri (de afaceri). (după fr. *partenariat*)

PARTENO- *elem.* „fecioară", „lipsa fecundației, asexuat". (< fr. *parthéno-*, cf. gr. *parthenos*)

partenocárp, -ă *adj.* (despre fructe) fără semințe, rezultat prin partenocarpie. (după fr. *parthénocarpique*)

partenocarpíe *s. f.* dezvoltare a ovarului fără fecundație și cu fructul lipsit de semințe. (< fr. *parthénocarpie*)

partenofílă *adj., s. f.* (femeie) care prezintă partenofilie. (< fr. *parthénophile*)

partenofilíe *s. f.* atracție homosexuală a femeilor adulte față de adolescente. (< fr. *parthénophilie*)

partenofobíe *s. f.* teamă patologică de adolescente, de fecioare. (< engl. *parthenophobia*)

partenogamét *s. m.* gamet format fără conjugare. (< fr. *parthénogamète*)

partenogamíe *s. f.* autofecundare prin fuzionarea unor gameți femeli, fără participarea nucleului mascul. (< fr. *parthénogamie*)

partenogenétic, -ă adj. referitor la partenogeneză. (< fr. *parthénogénétique*)

partenogenéză *s. f.* **1.** (*mit.*) apariție a unor făpturi miraculoase în condiții excepționale. **2.** reproducere la unele organisme sexuate (albine, purici de plante etc.) dintr-un ovul sau ou nefecundat. (< fr. *parthénogenèse*)

partenogenón *s. m.* organism rezultat prin partenogeneză (2). (< fr. *parthénogenon*)

partenospór *s. m.* spor din diviziunea unui gamet nefecundat. (< fr. *parthénospore*)

partér *s. n.* **1.** parte a unei clădiri, la nivelul solului; ansamblul încăperilor din această parte a clădirii. • primul etaj (de la intrare) al unei mine. **2.** parte a unei săli de spectacol între scenă și fundul sălii. • totalitatea spectatorilor care ocupă locurile din această parte a sălii. **3.** parte a unei grădini sau a unui parc în care se cultivă flori. (< fr. *parterre*, (1) germ. *Parterre*)

participá *vb. intr.* a lua parte (la ceva); a împărtăși starea sufletească a cuiva. (< fr. *participer*, lat. *participare*)

participánt, -ă *s. m. f.* cel care ia parte la ceva. (< fr. *participant*)

participatív, -ă *adj.* cu caracter de participare; implicat. • care manifestă spirit de colaborare; (*p. ext.*) entuziast. (< fr. *participatif*)

participáție *s. f.* faptul de a participa la o întreprindere comercială, investind bani sau alte valori materiale; cotă cu care participă cineva la un capital. (< fr. *participation*, lat. *participatio*)

participiál, -ă *adj.* referitor la participiu; construit cu participiul; care provine dintr-un participiu. (< fr. *participial*, lat. *participialis*)

participíu *s. n.* mod verbal nepersonal și nepredicativ, cu forme deosebite după gen și număr, care exprimă acțiunea suferită de un obiect. (< lat. *participium*, fr. *participe*)

particulár, -ă **I.** *adj.* **1.** care aparține numai anumitor persoane sau lucruri. ◊ *în ~* = în mod deosebit, în special. • care constituie proprietatea individuală a cuiva. **2.** cu caracter individual; caracteristic, specific. • (*log.;* despre judecăți) în care predicatul se referă numai la o parte din sfera subiectului. **3.** cu caracter neoficial; privat; (despre lecții) predat elevilor în afara orelor oficiale de școală. **II.** *s. n.* categorie filosofică, verigă intermediară între singular și general. **III.** *s. m.* persoană care nu deține o funcție oficială; (*p. ext.*) persoană considerată ca individ în raport cu statul. (< fr. *particularis*, germ. *partikular*, /III/ *Partikular*)

particularísm *s. n.* **1.** caracter intim, specific. **2.** interes particular, personal. **3.** atitudine a unei populații, a unui grup social, a unei regiuni sau chiar a unui individ de a-și păstra caracteristicile particulare, originale, autonomia, în raport cu ansamblul din care face parte. (< fr. *particularisme*)

particularíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al particularismului. (< fr. *particulariste*)

particularitáte *s. f.* caracter particular. • caracteristică, specific. (< fr. *particularité*)

particularizá *vb. tr., refl.* **1.** a spune (ceva) cu amănunte. **2.** a restrânge la un singur caz, a individualiza. (< fr. *particulariser*)

particularizánt, -ă *adj.* care particularizează. (< fr. *particularisant*)

partículă *s. f.* **1.** părticică de materie; corpuscul, microobiect. ◊ (*fiz.*) *~ elementară* = particulă constitutivă a materiei, care prezintă atât caracteristici corpusculare, cât și ondulatorii, comportându-se ca o entitate cu însușiri specifice. **2.** element lexical și morfologic invariabil, care se atașează la sfârșitul unui cuvânt sau al unei forme flexionare. (< fr. *particule*, lat. *particula*)

partíd *s. n.* grupare relativ organizată și stabilă, care exprimă sintetic și reprezintă interesele unui anumit grup social, căutând să le apere și să le promoveze împotriva altora și luptând pentru cucerirea sau menținerea puterii politice. (după fr. *parti*, gr. *partidon*)

partidár, -ă *adj.* care se bazează pe criterii partinice. (< partid + -ar)

partídă *s. f.* **1.** desfășurare completă a unui joc. • îndeletnicire, distracție plăcută în grup (de vânătoare, de poker etc.), organizată din timp. **2.** (proiect de) căsătorie; (*p. ext.*) persoană vizată. **3.** sistem de contabilitate pe categorii de operații economice. • cont. **4.** cantitate de mărfuri vândute sau cumpărate o dată. **5.** (*muz.*) parte dintr-o compoziție executată de unul dintre membrii unui ansamblu sau de un grup la unison; grup de instrumente din aceeași familie, aparținând unui ansamblu, care execută această parte. (< ngr. *partida*, it. *partita*)

partínic, -ă *adj.* care reprezintă și apără interesele unui partid, în conformitate cu spiritul, ideologia și programul acestuia. (< rus. *partiinîi*)

partinitáte *s. f.* principiu care exprimă apartenența la un curent, la un partid politic, la o concepție de clasă. (după rus. *partiinosti*)

parti-pris /párti-pri/ *s. n.* părere preconcepută. ◊ *a vorbi cu ~* = a face aprecieri subiective, a vorbi cu părtinire. (< fr. *parti pris*)

partít, -ă *adj.* (despre frunze) cu crestături adânci până aproape de peţiol. (< fr. *parti*)

partítă *s. f. (muz.)* veche denumire desemnând o piesă pentru clavecin, o suită de dansuri, o serie de variaţiuni etc. (< it. *partita*)

partitív, -ă *adj. s. n.* (formă flexioană, parte de propoziţie) care exprimă ideea de parte dintr-un întreg. (< fr. *partitif*, it. *partitivo*)

partitúră *s. f.* text muzical distribuit pe partide vocale sau instrumentale, astfel încât să poată fi urmărit concomitent. • compoziţie muzicală; partiţiune. (< it. *partitura*, germ. *Paritur*)

partíţie *s. f.* **1.** diviziune, separare. **2.** (*mat.*) descompunere a unei mulţimi într-o clasă de submulţimi disjuncte două câte două şi a căror reuniune formează mulţimea dată. • (*inform.*) zonă din memoria internă alocată unei lucrări pe durata prelucrării sau unor componente ale sistemului de operare. **3.** (*lingv. mat.*) clasificare a cuvintelor după flexiune, necesară atunci când se tratează partea de vorbire, genul, clasificarea tipologică a limbilor etc. (< fr., engl. *partition*, lat. *partitio*)

partiţioná *vb. tr. (inform.)* a decupa memoria unui ordinator în subansambluri operaţionale. (< fr. *partitionner*)

partíţiúne *s. f.* (*rar*) partitură. (< fr. *partition*)

partíu *s. n.* concepţie de ansamblu a unei lucrări de arhitectură, pictură, sculptură sau decoraţie privind stabilirea proporţiilor, a destinaţiei etc. (< fr. *parti*)

partizán, -ă I. *s. m. f.* **1.** adept, susţinător (al unei idei, al unei doctrine etc.); luptător pentru o cauză comună. **2.** luptător într-un detaşament organizat, neîncadrat formal în forţele armate, care acţionează în spatele frontului inamic. **II.** *adj.* care manifestă, exprimă un spirit de partid. (< fr. *partisan*, rus. *partizan*)

partizanál, -ă *adj.* de partizan. (< partizan + -al)

partizanát *s. n.* faptul de a fi partizan; stare, atitudine, activitate de partizan; exclusivism. (< partizan + -at)

partnership /-şíp/ *s. n.* asociere într-o afacere a doi sau mai mulţi parteneri, în care fiecare îşi menţine propriul capital, dar îl administrează şi îl foloseşte în comun cu ceilalţi, participând proporţional la împărţirea câştigului. (< engl. *partnership*)

PARTO- *elem.* „naştere". (< fr. *parto-*, cf. lat. *partus*)

partográmă *s. f.* (*med.*) reprezentare grafică a frecvenţei şi intensităţii contracţiilor uterine. (< parto- + -gramă)

partón *s. m.* particulă nucleară mai mică decât protonii şi neutronii. (< fr. *parton*)

part-time /part-taim/ *s. n.* zi incompletă de muncă. (< engl. *part time*)

parturiéntă *s. f.* femeie care naşte. (< fr. *parturiente*)

parturíţie *s. f.* (*med.*) naştere. (< fr. *parturition*, lat. *parturitio*)

partúză *s. f.* şedinţă colectivă de desfrâu (sexual). (< fr. *partouse*)

párty *s. n.* petrecere, serată. (< engl. *party*)

parţiál[1], -ă *adj.* care reprezintă numai o parte dintr-un întreg; care se produce numai în parte. ◊ (*mat.*) *produs ~* = fiecare dintre produsele unei înmulţiri, din a căror adunare rezultă produsul total. • (*fam;* şi *s. n.*) examen care intră în cadrul verificării permanente a cunoştinţelor. (< fr. *partiel*, lat. *partialis*)

parţiál[2], -ă *adj.* părtinitor. (< fr. *partial*)

parţialitáte *s. f.* faptul de a fi parţial (2); părtinire. (< fr. *partialité*, lat. *partialitas*)

parulíde *s. f. pl.* familie de păsări mici, cântăreţii pădurii.

parulíe *s. f.* abces gingival, ca o complicaţie a parodontozei. (< fr. *parulie*)

parúră /-rü-/ *s. f.* **1.** podoabă purtată de mirese pe cap. **2.** garnitură asprtată de bijuterii. (< fr. *parure*)

parusíe *s. f.* a doua venire a lui Hristos, ca să judece vii şi morţii, „împărăţia veşnică". (< fr. *parousie*, gr. *parousia*)

parvení *vb. intr.* **1.** a se ridica, a ajunge la o situaţie materială sau socială bună fără a avea merite deosebite şi folosind mijloace necinstite; a se îmbogăţi. **2.** a-şi atinge scopul, a reuşi, a izbuti. **3.** (despre ştiri, scrisori etc.) a ajunge (la destinaţie). (< fr. *parvenir*)

parvenít, -ă *adj., s. m. f.* (om) care a reuşit să parvină. (după fr. *parvenu*)

parvenitísm *s. n.* tendinţă, dorinţă de parvenire; mod de comportare a celui parvenit. (< parvenit + -ism)

parvís *s. n.* piaţa din faţa unei biserici sau a unui templu. (< fr. *parvis*)

pas[1] *interj.* (la diferite jocuri de cărţi) cuvânt care arată că un jucător nu vrea sau nu poate să deschidă jocul. ◊ *~parol* = formulă rostită de un jucător care nu vrea sau nu poate să participe la joc în turul respectiv. (< fr. /je/ *passe*)

pas[2] *s. n.* **1.** distanţă care separă două spire consecutive ale unei elice sau două filete ale unui şurub, măsurată paralel cu axa de rotaţie. ◊ *~ de dinţare* = distanţa cuprinsă între planurile mediane a doi dinţi consecutivi ai unui pinion sau ai unei roţi dinţate. **2.** (*inform.*) operaţie unitară într-o rutină de calculator sau suboperaţie în executarea unei instrucţiuni. **3.** (*mar.*) document personal cu valabilitate temporară dat persoanelor pe timpul escalei; permis de debarcare. **4.** *~ genetic* = distanţă creată între un părinte şi unul dintre copiii lui, astfel încât posibilitatea acestuia de a primi o genă oarecare se înjumătăţeşte datorită meiozei. (< fr. *pas*)

pas[3] *s. n.* **1.** drum îngust între munţi; trecătoare. **2.** şenal navigabil. (< fr. *pas*, germ. *Pass*)

pasá *vb. tr.* **1.** a transmite cuiva ceva. **2.** a trece prin pasoar fructe, legume pentru creme, sosuri, pireuri etc. **3.** (*sport*) a trece mingea unui coechipier. (< fr. *passer*)

pasábil, -ă *adj. (fam.)* care poate fi acceptat, utilizat; acceptabil. (< fr. *passable*, it. *passabile*)

pasagér, -ă I. *s. m. f.* călător cu un mijloc de transport, cu vaporul etc. **II.** *s. n.* navă de pasageri (I). **III.** *adj., adv.* trecător. (< fr. *passager*)

pasáj *s. n.* **1.** spaţiu (acoperit) rezervat numai pietonilor pentru a trece dintr-o stradă în alta. **2.** încrucişare a unui drum cu o cale ferată, a două drumuri sau a două căi ferate. • trecere fără oprire a unui tren printr-o staţie de cale ferată. **3.** (*geogr.*) trecătoare, pas[3] (1). **4.** fragment (mai lung) citat dintr-o altă lucrare. • frază melodică a unei compoziţii. **5.** migraţie periodică a păsărilor. **6.** (*echit.*) alură a calului constând într-un trap scurt, mai cadenţat şi mai elevat. • spaţiu al manejului în care se execută acest mers. (< fr. *passage*, it. *passaggio*, germ. *Passage*)

pasamétru *s. n.* instrument de precizie pentru măsurarea dimensiunilor exterioare ale unor piese prin comparare cu un etalon. (< fr. *passamètre*, rus. *pasametr*, germ. *Passameter*)

pasánt I. *adj., s. n.* (contor) care înregistrează consumul de energie electrică defalcat din consumul înregistrat de un contor general. **II.** *adj. (herald.;* despre figuri de animale) reprezentat din profil, în mişcare. (< fr., germ. *passant*)

pasarélă *s. f.* **1.** punte mobilă pentru urcarea sau coborârea de pe o navă. • platformă pe puntea de sus a unei nave, unde stă ofiţerul de cart sau timonierul. **2.** pod îngust, pentru pietoni, peste o linie ferată, o şosea etc. **3.** legătură între două clădiri la nivelul etajelor. (< fr. *passerelle*)

pasatríce *s. f.* maşină pentru prelucrarea prin strecurare a fructelor crude. (< it. *passatrice*)

pasavánt *s. n.* **1.** punte superioară de legătură între partea dinainte şi cea dinapoi a unei nave. **2.** permis de transportat mărfuri (fără taxe vamale). (< fr. *passavant*, it. *passavanti*)

pásă *s. f.* **1.** (*sport*) trecere a mingii prin lovitură, cu piciorul sau cu capul, unui coechipier; passing. • operaţie de trecere la executarea unui tur de iluzionism; mişcare a mâinii la hipnotizatori. **2.** înaintare către adversar, la scrimă. **3.** miză pe care trebuie s-o depună jucătorii de cărţi la fiecare nou tur. **4.** (*mar.*) culoar navigabil amenajat printr-o zonă cu pericole (stânci, epave etc.) sau printr-un baraj de mine. **5.** stare, situaţie (trecătoare). **6.** trecere a metalului forjat în tiparele sau în matriţele care-l fasonează. (< fr. *passe*, engl. *pass*)

pascál[1] *s. m.* unitate de măsură a presiunii, egală cu un newton pe m^2. (< fr. *pascal*)

pascál[2] *s. n. (inform.)* limbaj de programare de nivel înalt orientat spre aplicaţiile cu caracter tehnic, ştiinţific şi economic. (< fr. *pascal*)

pascál[3], -ă *adj.* referitor la sărbătoarea Paştilor. (< fr. *pascal*)

pascalián, -ă *adj.* care aparţine ideilor lui Blaise Pascal. (< fr. *pascalien*)

pas de deux /pa deo deo/ *s. n.* dans clasic executat de o balerină sau de un balerin, dintr-un adagio, un allegro şi o coda. (< fr. *pas de deux*)

pas de quatre /pa deo catr/ *s. n.* **1.** dans clasic executat de patru balerini. **2.** dans de bal de origine engleză. (< fr. *pas de quatre*)

pas de trois /pa deotroa/ *s. n.* dans clasic executat de un balerin şi de o balerină, asemănător, ca structură, cu pas de deux. (< fr. *pas de trois*)

paseísm *s. n.* pasiune exagerată, cult pentru trecut. (< fr. *passéisme*)

paseíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept, admirator) al trecutului. (< fr. *passéiste*)

paserifórme *s. f. pl.* ordin de păsări, în general de talie mică, cântătoare; păsărele. (< fr. *passériformes*)

pasétă *s. f.* lamelă de oţel cu orificii, care conduce firul la maşinile de tricotat. (< fr. *passette*)

pashmina /paş-/ *s. f.* termen pentru descrierea caşmirului din India, Nepal, China etc. cu eşarfe de dimensiuni mari, purtate pe umeri. (< engl. *pashmina*)

PASI- v. pan-.

pasíbil, -ă *adj.* care merită, care trebuie să sufere ceva; susceptibil de... (< fr. *passible*, it. *passibile*, lat. *passibilis*)

pasibilitáte *s. f.* însuşirea de a fi pasibil. (< lat. *passibilitas*)

pasiénţă *s. f. (pl.)* combinaţii (distractive) cu cărţi de joc (aranjate într-o anumită ordine. (< fr. *patience*, rus. *pasiians*)

pasiflorál *s. n.* medicament calmant sub formă de soluţie, din pasiflora. (< pasiflora + -al)

pasiflóra *s. f.* plantă din America tropicală şi din Asia, cu tulpina ramificată şi cu flori albăstrii sau albe-roz. (< fr. *passiflore*, lat., it. *passiflora*)

pasigrafíe *s. f.* (*rar*) sistem de scriere universală. (< fr. *pasigraphie*)

pasimétru *s. n.* instrument, asemănător cu pasametrul, pentru măsurarea cavităţilor pieselor. (< fr. *passimètre*)

pasioná *vb. tr., refl.* a (se) interesa cu pasiune. (< fr. *passionner*)

pasionál, -ă *adj.* referitor la pasiune; produs, determinat de o pasiune (amoroasă). (< fr. *passionnel*, lat. *passionalis*)

pasionalitáte *s. f.* caracter pasional. (< it. *passionalità*)

pasionánt, -ă *adj.* care pasionează; captivant, palpitant. • aprig, violent. (< fr. *passsionnant*)

pasionát, -ă *adj.* **1.** (despre sentimente, fapte etc.) determinat de pasiune. **2.** (despre oameni) stăpânit de pasiuni; pătimaş. **3.** care pune pasiune în tot ce face; înflăcărat. (< fr. *passionné*)

pasiúne *s. f.* **1.** afecţiune puternică şi de durată pentru cineva sau ceva; patimă; manifestare a unui astfel de sentiment. • obiectul acestei afecţiuni. **2.** compoziţie muzicală religioasă care are ca subiect povestirea patimilor lui Hristos. (< fr. *passion*, lat. *passio*, germ. *Passion*)

pasív, -ă I. *adj.* **1.** lipsit de iniţiativă, inactiv, dezinte-resat, apatic. **2.** (despre diateze, forme verbale, conjugări etc.) care arată că subiectul suferă acţiunea făcută de altcineva. **o** *vocabular* ~ = parte a vocabularului care nu este folosită în mod curent. **3.** (despre metale, aliaje) care prezintă pasivitate (2). **II.** *s. n.* **1.** totalitatea mij-loacelor economice ale unei întreprinderi, instituţii etc., privite sub aspectul provenienţei lor la un moment dat. • parte a bilanţului în care sunt înscrise aceste mijloace. **2.** ~ *patrimonial* = ansamblul obligaţiilor şi sarcinilor cu conţinut economic aparţinând unei persoane (fizice sau juridice) care împreună cu activul alcătuiesc patrimoniul. (< fr. *passif*, lat. *passivus*, germ. *passiv*, /II/ *Passiv*)

pasivísm *s. n.* pasivitate (1). (< it. *passivismo*, germ. *Passivismus*)

pasivíst, -ă *s. m. f.* cel stăpânit de pasivism. (< it. *passivista*)

pasivitáte *s. f.* **1.** dispoziţie, stare a celui pasiv; inactivitate, delăsare; pasivism. **2.** proprietate a unor metale sau aliaje de a nu putea fi atacate de unii acizi decât când sunt diluaţi. (< fr. *passivité*, germ. *Passivität*)

pasivizá *vb.* **I.** *tr, refl.* (despre metale, aliaje) a face să capete, a căpăta pasivitate (2). **II.** *tr.* a efectua transformarea pasivă a unei fraze active. **III.** *refl.* (despre cuvinte) a intra în vocabularul pasiv. (după fr. *passiver*)

pasmanterie *s. f.* ramură a industriei textile care produce panglici, broderii, fireturi etc.; ceaprăzărie. • denumire generică pentru produsele acestei ramuri. (< fr. *passementerie*)

páso *s. n.* farsă scurtă care se juca în teatrul spaniol între actele unei piese mai mari. (< sp. *paso*)

pasoár *s. n.* sită conică prin care se trec legumele pentru creme, sosuri etc. (< fr. *passoir*)

páso-dóble *s. n.* dans popular de perechi, de origine spaniolă; gen de step dansat rapid; melodia corespunzătoare. (< sp. *paso-doble*)

paspartú *s. n.* **1.** cheie cu care se pot deschide mai multe broaşte; şperaclu. **2.** (*fig.*) mijloc de pătrundere într-un anumit cerc, într-o anumită problemă etc. **3.** chenar de hârtie sau carton care se aşază între sticlă şi fotografie la înrămarea acesteia. **4.** document de transport feroviar în care se înscriu indicaţii privind destinaţia, itinerarul şi clasa. (< fr. *passe-partout*)

paspóal *s. n.* şiret, bandă îngustă de mătase, bumbac etc. de-a lungul unei cusături, al marginii unui buzunar. (< fr. *passepoil*)

paspoalá *vb. tr.* a tivi, a pune un paspoal. (< fr. *passepoiler*)

passacaglia /pasacália/ *s. f.* **1.** vechi dans de origine spaniolă şi italiană, cu o mişcare lentă, uniformă; melodia corespunzătoare. **2.** piesă instrumentală în formă de variaţiuni polifonice pe o temă expusă la început şi care se repetă în bas. (< it. *passacaglia*)

passamezzo /pasaméţo/ *s. n.* dans italian din sec. XVI-XVIII, cu tempo rapid; melodia corespunzătoare. (< it. *passamezzo*)

passe-montagne /pas-montáni/ *s. n.* căciulă care aco-peră ceafa şi urechile. (< fr. *passe-montagne*)

passe-pied /paspié/ *s. n.* dans popular în cerc, de origine franceză, asemănător menuetului, dar cu un tempo mai rapid; melodia corespunzătoare. (< fr. *passe-pied*)

pássim *adv.* (pentru trimiteri la diferite pasaje din opere sau din autori) în diverse locuri, ici şi colo. (< lat. *passium*)

pássing *s. n.* pasă (1). (< engl. *passing*)

passing-shot /pásing-şot/ *s. n. (tenis)* minge din dreap-ta, lovită din rever sau dată în diagonală, care trece rapid pe lângă adversarul venit la fileu. (< engl. *pas-sing-shot*)

passionáto *adv. (muz.)* pasionat, patetic. (< it. *passionato*)

pástă *s. f.* **1.** preparat de substanţe diferite, de consistenţă semilichidă. **2.** (*pict.*) culoare preparată cu ulei. **3.** ~*e făinoase* = produse alimentare, obţinute prin uscarea unui aluat nedospit. (< ngr., it. *pasta*, germ. *Pasta, Paste*)

pastél[1] **I.** *s. n.* **1.** creion colorat, moale, pentru desen, din pigmenţi pulverizaţi amestecaţi cu talc şi gumă arabică. • desen cu astfel de creioane. **2.** poezie descriptivă cu fond liric, în care este înfăţişat un peisaj (1). **3.** lucrare muzicală lirică, amintind de un pastel (2) sau compusă pe cuvintele acestuia. **II.** *adj. inv.* (despre culori, desene) în tonuri pale; delicat. (< fr. *pastel*, it. *pastello*)

pastél[2] *s. m.* plantă erbacee vivace, cultivată în trecut pentru frunzele sale din care se extrăgea un colorant albastru indigo; albăstrele. (< fr. *pastel*)

pastelát, -ă *adj.* vopsit pastel[1] (II). (după fr. *pastellisé*)

pastélic, -ă *adj.* de pastel[1] (I, 1). (< pastell + *-ic*)

pastelíst *s. m.* pictor, poet autor de pasteluri. (< fr. *pastelliste*)

pastelística *s. f.* procedeu de realizare a pastelului. (< it. *pastellistica*)

pastelizá *vb. tr.* **1.** a desena în culori pastel. • a face să aibă culori atenuate. **2.** a crea un pastel; a da impresia de pastel (2). (după fr. *pasteller*)

pastelizánt, -ă *adj.* care dă impresia de pastel[1] (I, 2). (< *pasteliza* + *-ant*)

pastét *s. n.* (*rar*) preparat culinar din carne, care se serveşte fie simplu, ca aperitiv, fie într-o crustă de aluat, însoţit de salată, ca bază. (< germ. *Pastete*)

pasteuréla /pastö-/ *s. f.* bacterie în formă de bastonaş care cauzează pasteureloza. (< lat. *pasteurella*)

pasteurelóză *s. f.* boală infecţioasă gravă a animalelor şi păsărilor domestice, manifestată prin septicemie hemoragică; holera păsărilor; pneumoenterită. (< fr. *pasteurellose*)

pasteurizá *vb. tr.* a distruge flora patogenă a produselor alimentare fermentabile prin încălzire. (< fr. *pasteuriser*)

pasteurizatór *s. n.* instalaţie pentru pasteurizare. (< fr. *pasteurisateur*)

pastícă *s. f. (mar.)* macara având una din feţe rabatabile sau prevăzute cu o deschizătură prin care se introduce parâma pe scripete. (< it. *pastecca*)

pastíccio *s. n.* **1.** *(muz.)* tip de operă din arii, recitative, coruri extrase din operele altor compozitori. • lucrare ale cărei părţi sunt scrise de compozitori diferiţi. **2.** pateu (cu carne, cu ciuperci etc.). (< it. *pasticcio*)

pastifiánt, -ă *adj., s. n.* (substanţă) care permite obţinerea unei paste. (după *plastifiant*)

pastílă *s. f.* **1.** preparat farmaceutic sau alimentar de forma unei tablete sau bomboane rotunde. **2.** piesă, disc mic, la unele maşini sau mecanisme. • corp în formă de disc sau de cilindru, de mici dimensiuni, prin turnare sau presare. **3.** mic tub metalic, cu o compoziţie trasoare, care se înşurubează în fundul proiectilelor (perforante), pentru marcarea traiectoriei şi pentru incendierea carburanţilor inamicului. **4.** *(inform.)* substrat semiconductor pe care este fabricat un circuit integral; microcircuit. **5.** refugiu (3) în mijlocul unei pieţe, al unei intersecţii largi etc. (< fr. *pastille*, germ. *Pastille*)

pastís *s. n.* lichior de anason, care se ia ca aperitiv. (< fr. *pastis*)

pastişá *vb. tr.* a face o pastişă. (< fr. *pasticher*)

pastíşă *s. f.* lucrare literară sau artistică lipsită de originalitate, în care se imită stilul, maniera de lucru a unui scriitor sau artist ilustru; imitaţie fără valoare. • *(p. ext.)* parodie. (< fr. *pastiche*)

pastişór *s. m.* *(depr.)* cel care pastişează. (< fr. *pasticheur*)

pástor *s. m.* preot protestant. (< lat. *pastor*, germ. *Pastor*)

pastorál, -ă **I.** *adj.* **1.** de păstor; *(p. ext.)* câmpenesc, rustic. **o** *gen ~* = gen literar sau muzical de inspiraţie campestră, care îşi propune să redea scene simple şi vădit naive din natură. **2.** care aparţine pastorilor, preoţilor. **II.** *s. f.* **1.** scenă idilică, câmpenească în creaţia trubadurilor şi truverilor. **2.** operă dramatică, lirică sau muzicală aparţinând genului pastoral. **3.** mesaj al unui episcop adresat preoţilor şi credincioşilor în anumite ocazii. (< fr. *pastoral*, lat. *pastoralis*, it. *pastorale*)

pastorále *adv.* *(muz.)* pastoral. (< it. *pastorale*)

pastoralísm *s. n.* tendinţă în literatură şi artă caracterizată prin folosirea temelor idilice din viaţa de la ţară; caracter pastoral, bucolic. (< fr. *pastoralisme*, engl. *pastoralism*)

pastoralizá *vb. tr.* a da un caracter pastoral. (< pastoral + -iza)

pasturélă *s. f.* **1.** gen liric-epic medieval cu personaje păstoriţe, păstori (sau cavaleri îndrăgostiţi de păstoriţe) care narează, într-un limbaj cu aluzii licenţioase, o scenă de dragoste. **2.** *(muz.)* scenă bucolică. (< fr. *pastourelle*)

paşapórt *s. n.* document (carnet) care serveşte drept legitimaţie cetăţeanului unui stat în străinătate. **o** *(fam.)* *a da ~ul (cuiva)* = a se debarasa de cineva. (< it. *passaporto*, fr. *passeport*, rus. *paşport*)

paşoptísm *s. n.* ideologia participanţilor la Revoluţia de la 1848 din ćările Române, având ca trăsătură principală conştiinţa individualităţii naţionale, crearea istoriografiei, preţuirea acordată literaturii populare, înclinarea de a explora trecutul în scop propagandistic etc. (< paşopt /1848/ + *ism*)

paşoptíst, -ă *adj., s. m. f.* (participant) la Revoluţia de la 1848 din ćările Române. • *(p. ext.)* purtător al ideologiei acestora. (< paşopt + -ist)

pat[1] *s. n.* *(şah)* situaţie în care un jucător, nemaiputând să deplaseze regele fără a intra în şah, este obligat să înceteze, partida declarându-se remiză. (< fr. *pat*)

-pát[2] v. p a t o -.

patafízic, -ă **I.** *adj.* referitor la patafizică. **II.** *s. f.* ştiinţă a soluţiilor imaginare care acordă simbolic liniamentelor proprietăţile obiectelor descrise prin virtualitatea lor. (< fr. *pataphysique*)

patafizicián, -ă *s. m. f.* specialist în patafizică. (< fr. *pataphysicien*)

patágiu *s. n.* pieliţă între membrele dinainte şi dinapoi, ca şi spre coadă, la unele mamifere, care serveşte la planat. (< engl., lat. *patagium*)

patagonéz, -ă **I.** *s. m. pl.* popor format din triburi amerindieni care trăiesc în Patagonia (America de Sud). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< Patagon/ia/ + *-ez*)

pataráţă *s. f.* *(mar)* **1.** unealtă de călăfătuit, de forma unui topor. **2.** pataraţină mobilă pe iahturi. (< it. *paterazzo*, fr. *patarasse*)

pataraţínă *s. f.* *(mar.)* parâmă care susţine catargul în borduri şi spre pupă. (după it. *paterazzo*)

pataríni *s. m. pl.* nume dat în sec. XI membrilor unei asociaţii creştine milaneze şi, în sec. XII, catarilor şi valdezilor din Italia. (< fr. *patarins*, it. *patarini*)

patáşă *s. f.* veche navă cu vele pentru transportul corespondenţei şi pasagerilor. (< fr. *patache*)

patch /paet/ *s. n.* petic, bucată (de pânză etc.). (< engl. *patch*)

paté *s. n.* pastă de ficat, de carne sau de peşte, cu condimente. (< fr. *pâté*)

patefón *s. n.* aparat pentru reproducerea înregistrărilor pe discuri (1). (< fr. *pathéphone*)

PATEL(O)- / PATELI- *elem.* „patelă, rotulă". (< fr. *patell/o/-, patelli-*, cf. lat. *patella*)

patelár, -ă *adj.* referitor la patelă (2). (< fr. *patellaire*)

patélă *s. f.* **1.** *(ant.)* farfurie de pământ sau de metal în care se punea mâncarea. **2.** *(anat.)* rotulă. (< fr. *patelle*, lat. *patella*)

patelectomíe *s. f.* ablaţiune a rotulei. (< fr. *patellectomie*)

PATELI- v. p a t e l (o) -.

patelifórm, -ă *adj.* de forma unui potir sau unei farfurii cu bordură. (< fr. *patelliforme*)

patelítă *s. f.* inflamaţie a rotulei. (< fr. *patellite*)

patelopexíe *s. f.* fixare a rotulei de faţa anterioară a condililor femurali. (< engl. *patellopexy*)

pateloplastíe *s. f.* refacere a rotulei fracturate sau deformate. (< fr. *patelloplastie*)

paténă *s. f.* taler de metal de formă circulară, folosit în cultul catolic, pe care stă azima de împărtăşanie. (< fr. *patène*, it., lat. *patena*)

paténţ[1] *s. n.* punct, ochi de tricotaj care permite o elasticitate mai mare. (< germ. *Patent*)

paténţ[2]**, -ă** *adj.* (despre acţiuni, manifestări ale oamenilor) de netăgăduit; autentic, evident. (< fr. *patent*)

paténţ[3]**, -á** **I.** *adj.* (despre încuietori, lacăte) construit în chip special pentru a prezenta garanţii de soliditate, de bună funcţionare. **o** *cleşte ~* (şi *s. n.*) = cleşte pentru tăiat şi lucrat sârmă. **II.** *s. f.* capsă. (< germ. *Patent*)

patentá *vb. tr.* **1.** a acorda (cuiva) o patentă (1); a breveta. **2.** *(tehn.)* a trata termic o sârmă sau o bandă de oţel pentru a-i da o rezistenţă mecanică mare. (< fr. *patenter*, germ. *patentieren*)

patentát, -ă *adj.* **1.** care a obţinut o patentă; brevetat. **2.** *(fig.;* despre oameni şi însuşirile lor) notoriu, evident, patent[2]. (< fr. *patenté*)

paténtă *s. f.* **1.** drept exclusiv acordat unui inventator, unei autorităţi de a folosi şi de a comercializa o invenţie, o inovaţie etc.; act, diplomă care conferă acest drept; brevet. **o** *~ de sănătate* = document care se dă unui vas la plecarea dintr-un port şi prin care se confirmă starea sanitară a portului. • *(fig.)* sistem, procedeu (propriu cuiva). **2.** (în trecut) impozit care se plătea pentru un anumit comerţ sau o anumită industrie. • licenţă (pentru exercitarea unui anumit comerţ). (< fr. *patente*, germ. *Patent*)

páter *s. m.* preot, călugăr catolic. (< lat. *pater*)

patéră *s. f.* **1.** *(ant.)* vas ritual în formă de farfurie, folosită la libaţii. **2.** cuier. **3.** *(electr.)* rozetă. (< fr. *patère*, lat. *patera*)

páter famílias *s. m.* capul familiei. (< lat. *pater familias*)

patérn, -ă *adj.* care aparţine tatălui, de tată. (< fr. *paterne*, lat. *paternus*)

paternál, -ă *adj.* care provine de la tată. (< fr. *paternel*)

paternalísm *s. n.* **1.** sistem social caracterizat prin predominanţa celor mai vârstnici sau a unuia care deţine o influenţă personală asupra grupului. **2.** pretins interes pe care l-ar manifesta patronii sau conducătorii de fabrici faţă de bunăstarea muncitorilor, faţă de atmosfera din întreprindere, de relaţiile interumane. **3.** protecţie, protejare, tutelare excesivă a propriului copil, motivată printr-o dragoste şi grijă deosebite. (< fr. *paternalisme*)

paternalíst, -ă *adj.* referitor la paternalism, caracteristic acestuia. (< fr. *paternaliste*)

paternitáte *s. f.* **1.** starea, calitatea de tată. • (*jur.*) filiație pe linie paternă. **2.** (*fig.*) calitatea de autor al unei opere. (< fr. *paternité*, lat. *paternitas*)

paternóster *s. n.* **1.** ascensor de persoane cu mai multe cabine succesive, fără uși, cu funcționare continuă. • elevator pentru materiale de construcție cu cupe fixate pe două benzi fără sfârșit. **2.** ornament arhitectonic dintr-un șir de proeminențe ovale sau rotunde. (< fr. *pater-noster*, germ. *Paternoster*)

patétic, -ă **I.** *adj.* **1.** care impresionează puternic, plin de patos; mișcător, emoționant, duios. **2.** (despre nervi) care inervează globul ocular. **II.** *s. n.* categorie estetică desemnând însușirea unei situații sau a unei opere de artă de a provoca emoții puternice, de a impresiona. (< fr. *pathétique*, germ. *pathetisch*, lat. *patheticus*)

patético *adv.* (*muz.*) pasionat, înfocat, patetic. (< it. *patetico*)

patetísm *s. n.* calitatea, arta de a emoționa, de a mișca sufletul, de a înduioșa; caracter patetic (I, 1). (< fr. *pathétisme*)

patetizá *vb. intr.* a pune patos în ceva; a exagera caracterul patetic. (< fr. *pathétiser*)

patéu *s. n.* plăcintă umplută cu carne tocată, cu brânză etc. (< fr. *pâté*)

patibár *s. n.* bar[1] cu specific de patiserie. (< pati/serie/ + *bar*[1])

patibulár, -ă *adj.* care inspiră groază, vrednic de spânzurat. (< fr. *patibulaire*)

patíbule *s. f. pl.* furci în care erau spânzurați condamnații la moarte. (< lat. *patibulum*)

-patíe v. p a t o - .

patiná[1] *vb. intr.* **1.** a se deplasa cu patinele. **2.** (despre vehicule) a nu putea înainta pe un teren alunecos, roțile învârtindu-se pe loc. • (*tehn.*) a aluneca pe o pistă de ghidare. (< fr. *patiner*)

patiná[2] *vb.* **I.** *refl.* (despre obiecte, construcții de metal, de piatră etc.) a se acoperi cu patină[2]. **II.** *tr.* (despre timp) a face să capete patină[2]. **3.** (*fam.*) a mânui cu bruschețe. (< fr. *patiner*)

patinái *s. n.* patinare[1] (1); sportul cu patinele; skating. (< fr. *patinage*)

patinát, -ă *s. n.* patinare[1] (1). (< patina)

patinatór, -oáre *s. m. f.* sportiv care practică patinajul. (< patina[1] + *tor*)

patínă[1] *s. f.* **1.** dispozitiv metalic montat pe talpa ghetei, cu care se poate merge alunecând pe gheață; skate. **2.** piesă datorită căreia un mecanism poate aluneca pe o șină. (< fr. *patin*)

patínă[2] *s. f.* **1.** strat subțire format sub acțiunea factorilor climatici pe suprafața obiectelor sau a construcțiilor de metal, de piatră etc., dându-le un aspect de vechime. **2.** strat artificial cu care se acoperă unele obiecte, în scopuri decorative, pentru a crea impresia de vechime sau pentru a le proteja de eroziune. (< fr. *patine*)

patinoár *s. n.* teren special pentru patinaj. (< fr. *patinoire*)

patinsonáre *s. f.* procedeu de separare a argintului din minereul de plumb argentifer prin topirea minereului. (după fr. *patinsonage*)

pátio *s. n.* curte interioară pavată, înconjurată cu arcade, specifică locuințelor spaniole. (< sp. *patio*)

patisér, -ă *s. m. f.* cel care prepară și vinde produse de patiserie. (< fr. *pâtissier*)

patiseríe *s. f.* **1.** pateuri, plăcinte etc. preparate dintr-un aluat fin și umplut cu carne, brânză, dulceață. **2.** magazin unde se prepară sau se vând produse de patiserie (1). (< fr. *pâtisserie*)

patisón *s. n.* legumă, puțin cunoscută la noi, din aceeași familie cu dovleacul, de mărimea unui măr cu gust asemănător castravetelui. (< fr. *pâtisson*)

PATO-, -pát, -patíe *elem.* „boală, suferință, afecțiune". (< fr. *patho-, -pathe, – pathie*, cf. gr. *pathos, patheia*)

patofarmacodinamíe *s. f.* parte a farmacologiei care studiază acțiunea medicamentelor asupra organismului bolnav. (< fr. *pathopharmacodynamie*)

patofít, -ă *adj., s. n.* (agent patogen) care provoacă îmbolnăvirea plantelor. (< fr. *pathophyte*)

patofiziologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază disfuncțiile organismului. (< fr. *pathophysiologie*)

patofobie *s. f.* teamă patologică de boli. (< fr. *pathophobie*)

patogén, -ă *adj.* referitor la boală; care provoacă boli. (< fr. *pathogène*)

patogenétic, -ă *adj.* referitor la patogenie; patogenic. (< fr. *pathogénétique*)

patogenéză *s. f.* patogenie. (< germ. *Pathogenese*)

patogenezíe *s. f.* ansamblu de simptome provocate la omul sănătos prin aplicarea unei substanțe în doză homeopatică. (< fr. *pathogénésie*)

patogénic, -ă *adj.* patogenetic. (< fr. *pathogénique*)

patogeníe *s. f.* ramură a medicinei care studiază mecanismul de apariție și dezvoltare a bolilor; patogeneză. (< fr. *pathogénie*)

patogenitáte *s. f.* capacitate a unei specii de microbi de a produce o boală. (< germ. *Pathogenität*)

patognomónic, -ă *adj.* (despre simptome) caracteristic unei boli, pe baza căruia se poate stabili diagnosticul. (< fr. *pathognomonique*)

patognomoníe *s. f.* studiu al semnelor caracteristice unei boli. (< fr. *pathognomonie*)

patográfic, -ă *adj.* referitor la patografie. (< patografie)

patografíe *s. f.* studierea biografiei unor personalități pentru evidențierea unor trăsături psihopatologice ale acestora. (< pato- + /bio/*grafie*)

patológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în patologie; patologist. (< germ. *Pathолog*)

patológic, -ă *adj.* referitor la patologie; bolnăvicios, morbid, anormal. (< fr. *pathologique*)

patologíe *s. f.* **1.** ramură a medicinei care studiază cauzele, simptomele și evoluția bolilor, precum și mij-loacele de prevenire și tratare a acestora. **2.** stare patologică. • totalitatea manifestărilor unei boli. (< fr. *pathologie*)

patologíst, -ă *s. m. f.* patolog. (< fr. *pathologiste*)

patomímie *s. f.* nevoia morbidă de a simula o boală. (< fr. *pathomimie*)

patomorfogén, -ă *adj.* (despre vegetale) care produce modificări morfologice datorită unui agent patogen. (< fr. *pathomorphogène*)

patomorfologíe *s. f.* anatomie patologică. (< pato- + morfologie)

patopsihologie *s. f.* psihologie patologică; psihopatologie. (< engl. *pathopsychology*)

pátos *s. n.* **1.** intensitate deosebită a sentimentelor, prin care se realizează o puternică forță dramatică. • înflăcărare, avânt, entuziasm. **2.** emfază, stil emfatic. (< fr., gr. *pathos*)

patotíp *s. n.* (*biol.*) totalitatea caracterelor patologice asemănătoare la membrii unui grup de indivizi. (< fr. *pathotype*)

PATRI- /PATRO- *elem.* „patern", „masculin". (< fr. *patri-, patro-*, cf. lat. *pater, -tris*, gr. *pater, patros*, tată)

patriarhál, -ă *adj.* **1.** referitor la patriarh(ie). • care amintește de vechii patriarhi și de moravurile lor austere; simplu; (*p. ext.*) liniștit, tihnit, tradițional. **2.** care ține de patriarhat. (< fr. *patriarcal*)

patriahalísm *s. n.* tendință de întoarcere la tradițiile și datinile din trecut; obicei, tradiție, mod de viață care amintește de timpurile patriarhale. (< patriarhal + -ism)

patriarhalitáte *s. f.* caracter patriarhal. (< germ. *Patriarchalität*)

patriarhalizá *vb. tr., refl.* a da, a căpăta un caracter patriarhal. (< patriarhal + -iza)

patriarhát *s. n.* **1.** formă de organizare socială carac-teristică societății gentilice, în care filiația se stabilește patriliniar. **2.** demnitatea de patriarh în biserica ortodoxă; perioada cât păstorește un patriarh. **3.** teritoriu supus jurisdicției unui patriarh. (< fr. *patriarcat*)

patriciál, -ă *adj.* referitor la patriciu. (< fr. *patricial*)

patrician, -ă **I.** *s. m. f.* **1.** membru al aristocrației din Roma antică, deținând pământurile obștești și bucurându-se de toate privilegiile. **2.** nobil, aristocrat. **II.** *s. m.* cârnat din carne de vită tocată, cu condimente care se consumă fript la grătar. **III.** *adj.* care aparține patricienilor (I). • de origine nobilă; rafinat. (< fr. *patricien*)

patriciát *s. n.* **1.** demnitatea de patriciu sau de patrician în Roma antică. **2.** ordinul patricienilor (I, 1). **3.** elită, aristocrație. (< fr. *patriciat*, lat. *patriciatus*)

patricíd **I.** *s. m. f.* cel care și-a ucis tatăl. **II.** *s. n.* paricid. (< lat. *patricida*)

patríciu *s. n.* titlu instituit de împăratul Constantin cel Mare, cel mai înalt rang din Imperiul Roman, după împărat; cel care poseda acest titlu. (< lat. *patricius*)

pátrie *s. f.* **1.** țara unde s-a născut și trăiește cineva; loc de baștină; pământ natal. **2.** loc de origine a unei idei, a unei științe, arte etc. **3.** loc, climat propice dezvoltării cuiva sau a ceva. (< lat. *patria*, fr. *patrie*)

patriliniár, -ă *adj.* (despre sistemul de filiație și de organizare socială) în linie paternă. (< fr. *patrilinéaire*)

patrilocál, -ă *adj.* (despre un sistem de relații conjugale) în care femeia vine să locuiască în familia soțului ei. (< fr. *patrilocal*)

patrimoniál, -ă *adj.* referitor la un patrimoniu; care constituie un patrimoniu. **o** (*jur.*) *raporturi ~e* = raporturi care au un conținut economic; *bunuri ~e* = bunuri care pot fi evaluate în bani. (< fr. *patrimonial*, lat. *patrimonialis*)

patrimonializá *vb. tr.* a transforma în patrimoniu. (< fr. *patrimonialiser*)

patrimóniu *s. n.* **1.** totalitatea drepturilor și a obligațiilor evaluabile în bani și a bunurilor materiale la care se referă acestea, care aparțin unei persoane fizice sau juridice. **2.** bunuri moștenite prin lege de la părinți. • totalitatea bunurilor care aparțin unei colectivități, unui stat etc.; bun public. • bunuri spirituale care aparțin unui popor sau omenirii întregi. (< lat. *patrimonium*, fr. *patrimoine*, it. *patrimonio*)

patriót, -ă *s. m. f.* cel care își iubește patria, care manifestă devotament față de poporul său. (< ngr. *patriotis*, fr. *patriote*)

patriotárd, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care face paradă de patriotism. (< fr. *patriotard*)

patriótic, -ă *adj.* care exprimă patriotism. (< fr. *patriotique*, it. *patriotico*)

patriotísm *s. n.* sentiment de dragoste și devotament față de patrie și de popor, statornicit în decursul istoriei. (< fr. *patriotisme*)

patrístic, -ă **I.** *adj.* care ține de patristică. **II.** *s. f.* disciplină consacrată studiului doctrinei teologico-filo-sofice creștine, operelor și vieții marilor sfinți; patrologie (1). (< fr. *patristique*)

patríță *s. f.* piesă componentă a unei matrițe care apasă materialul. (< germ. *Patrize*)

PATRO- v. patri-.

patrocínium *s. n.* **1.** (la romani) protecție acordată de un patron clienților săi. **2.** patronaj, protecție, apărare. (< lat., fr. *patrocinium*)

patroclín, -ă *adj.* (*biol.*; despre caractere) care provine exclusiv de la tată. (< fr. *patrocline*)

patrocliníe *s. f.* ereditate paternă. (< fr. *patroclinie*)

patrológic, -ă *adj.* referitor la patrologie. (< fr. *patrologique*)

patrologíe *s. f.* **1.** patristică. **2.** colecție care cuprinde scrierile părinților bisericii; (*p. ext.*) carte din această colecție. (< fr. *patrologie*, germ. *Patrologie*)

patromórf, -ă *adj.* (*biol.*; despre generații) cu înfățișare paternă. (< fr. *patromorphe*)

patrón[1] *s. n.* **1.** cartuș. **2.** tipar după care se croiește un obiect de îmbrăcăminte. • desen, model după care se execută o țesătură. **3.** buson (2). (< germ. *Patrone*)

patrón[2]**, -oánă** **I.** *s. m.* patrician roman considerat în raport cu libertii și cu clienții săi. **II.** *s. m. f.* **1.** sfânt socotit protector al unei persoane, al unei comunități etc., care îi poartă numele. **2.** ocrotitor, protector, susținător. **3.** proprietar al unei întreprinderi, al unui local etc. (< fr. *patron*, lat. *patronus*, germ. *Patron*)

patroná *vb. tr.* **1.** a ocroti, a proteja, a sprijini, a susține. • (*depr.*) a prezida, a trona. **2.** (*mar.*) a înfășura cu ață de velă ori cu merlin capătul unei parâme pentru a împiedica despletirea sau uzarea. (< fr. *patronner*)

patronáj *s. n.* ocrotire, protecție; sprijin, egidă. • (în trecut) societate de binefacere; acțiune de (falsă) ocrotire a săracilor și a celor incapabili de muncă. (< fr. *patronage*)

patronál, -ă *adj.* **1.** referitor la patroni, format din patroni. **2.** referitor la ziua numelui cuiva. (< fr., engl. *patronal*)

patronát *s. n.* **1.** (la romani) drept al patronului asupra clienților săi. **2.** (în trecut) drept al unui prelat sau senior de a numi pe cineva într-o demnitate ecleziastică. **3.** calitate, situație de patron; totalitatea patronilor. (< fr. *patronat*, lat. *patronatus*, germ. *Patronat*)

patronatór, -oáre *adj.* care patronează. (< patrona + -tor)

patroním *s. n.* nume de familie; patronimic. (< fr. *patronyme*)

patronímic **I.** *adj., s. n.* (*ant.*) (nume) comun tuturor descendenților aceluiași strămoș (ilustru). **II.** *s. n.* patronim. (< fr. *patronymique*, lat. *patronymicus*)

patronimíe *s. f.* ramură a genealogiei care cercetează evoluția numelor după tată într-o familie. (< patronim + -ie)

patronít *s. n.* sulfură naturală de vanadiu. (< fr. *patronite*)

patrulá *vb. intr.* a îndeplini misiunea de patrulă (1). (după fr. *patrouiller*)

patrulatér, -ă **I.** *adj.* care are patru laturi. **II.** *s. n.* poligon cu patru laturi; tetragon. (după lat. *quadrilaterus*, fr. *quadrilatère*)

patrulaterál, -ă *adj.* cu patru laturi (după *quadri-latéral*)

patrúlă *s. f.* **1.** mic detașament militar însărcinat cu recunoașterea terenului, a pozițiilor, a mișcărilor inamicului etc. sau cu supravegherea ordinii; navă, avion cu misiune de supraveghere. **2.** formație de zbor din trei-patru avioane de luptă. (< germ. *Patrulle*)

patrunghiulár, -ă *adj.* (*mat.*) **1.** cu patru unghiuri. **2.** a cărui bază are patru unghiuri. (după fr. *quadrangulaire*)

patrupéd, -ă *adj., s. n.* (animal) cu patru picioare; tetrapod. (după fr. *quadrupède*, lat. *quadrupes*)

pattern /pátăn/ *s. n.* model specific, tipar reprezentând simplificat structura unui fenomen sociologic, lingvistic, psihologic. (< engl., fr. *pattern*)

PAUCI- *elem.* „puțin (numeros)". (< fr. *pauci-*, cf. lat. *paucus*)

pauciflór, -ă *adj.* (despre plante, inflorescențe) cu flori puține. (< fr. *pauciflore*)

paucisimptomátic, -ă *adj.* care prezintă puține simptome. (< fr. *paucisymptomatique*)

pauliánă *adj. acțiune ~* = acțiune judiciară prin care un creditor poate cere debitorului său rezilierea unui contract, anularea unui act etc. dacă acestea sunt posterioare creanțelor. (< fr. *paulienne*)

paulicián, -ă *s. m. f.* membru al unei secte maniheene creștine din sec. VII-X, bazată exclusiv pe Noul Testament, care pretindea a readuce creștinismul la simplitatea evanghelică. (< fr. *paulicien*)

paupér, -ă *adj., s. m. f.* (om) foarte sărac, redus la mizerie. (< lat. *pauper*)

pauperísm *s. n.* paupertate. (< fr. *paupérisme*)

pauperizá *vb. tr.* a sărăci, a aduce în stare de mizerie (prin exploatare). (< fr. *paupériser*)

pauperizánt, -ă *adj.* care pauperizează. (< pauperiza + -ant)

paupertáte *s. f.* stare de extremă sărăcie; pauperism. (< lat. *paupertas*, it. *paupertà*)

paușál, -ă *adj.* global, forfetar. **o** *tarif* (sau *preț*; și *s. n.*) ~ = sistem de plată pentru prestările de servicii comunale, pentru consumul de energie, apă etc., suma calculându-se cu aproximație pe baza capacităților instalate ale aparatelor sau a consumurilor posibile. **o** *asigurare ~ă* = asigurare de bunuri, persoane sau riscuri pe baza plății unei prime de asigurare unice (medii). (< germ. *pauschal*)

páuză *s. f.* **1.** întrerupere momentană a unei acțiuni. • reacție (2). • antract. **2.** semn convențional care indică o întrerupere pe o durată determinată a frazei muzicale. **3.** semn de punctuație (—) pentru a arăta o oprire în lectură. **4.** timpul de oprire cerut de respirație la recitarea versurilor. (< lat. *pausa*, fr. *pause*, germ. *Pause*)

pavá *vb. tr.* a acoperi cu pavaj. (< fr. *paver*)

paváj *s. n.* **1.** acțiunea de a pava; strat de piatră sau alte materiale cu care se acoperă la suprafață o stradă, o curte etc. **2.** (*geol.*) aglomerare de bolovani și lespezi pe suprafața unei formații detritice. (< fr. *pavage*)

pavalóne *s. n.* brânză italiană grasă și picantă. (< it. *pavalone*)

pavánă *s. f.* vechi dans de curte, de origine spaniolă sau italiană, cu caracter solemn, lent; melodia corespunzătoare. (< fr. *pavane*)

pavát *s. n.* pavare. (< pava)

pavatór, -oáre *s. m. f.* muncitor care lucrează la pavaje. (< pava + -tor)

pávăză *s. f.* **1.** scut. **2.** (*fig.*) ocrotire, apărare, sprijin) (după it. *pavese*)

pavián *s. m.* maimuță africană cu capul mare, botul alungit și părul corpului lung și rar. (< germ. *Pavian*)

pavilión *s. n.* **1.** mică construcție izolată, într-o grădină, într-un parc etc.; chioșc. • corp de clădire care face parte dintr-un ansamblu de construcții (la spitale, cazărmi, în stațiunile balneoclimaterice). • suprafață rezervată, în cadrul unui târg sau unei expoziții internaționale, prezentării exponatelor. **2.** drapel care poartă semnele distinctive ale unui stat. • steag de pânză, de forme și culori diferite, care indică apartenența unei nave la o anumită țară. **3.** partea în formă de cornet a unui receptor telefonic. **4.** partea în formă de pâlnie a instrumentelor de suflat. • cornet acustic. **5.** partea exterioară, cartilaginoasă, a urechii. **6.** partea terminală, în formă de pâlnie, a trompelor uterine. **7.** (*herald.*) ornament al unei steme, în formă de cort, deasupra mantoului și acoperind armoariile unui suveran. (< fr. *pavillion*, germ. *Pavillion*)

paviment *s. n.* pardoseală, pavaj din marmură, mozaic, piatră sau plăci ceramice. (< lat. *pavimentum*)

pavimentál, -ă *adj.* de paviment. (< paviment + -al)

pavimentós, -oásă *adj.* **1.** (despre pietre) pentru pavaj. **2.** (despre un epiteliu) format din celule poliedrice, cu aspect de pavaj. (< fr. *pavimenteux*)

pavlovián, -ă *adj.* povlovist. (< fr. *pavlovien*)

pavlovísm *s. n.* orientare în medicină și psihologie bazată pe descoperirile lui Pavlov privind activitatea sistemului nervos central, pe interpretarea unității funcțio-nale a organismului și a relațiilor dintre acesta și mediu. (< fr. *pavlovisme*)

pavlovíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al pavlovismului; pavlovian. (< engl. *pavlovist*)

pavoáz *s. n.* ansamblu de pavilioane sau de lumini arborate de o navă cu ocazia unei festivități. **o** *marele* ~ = ansamblul pavilioanelor codului internațional; *micul* ~ = ansamblul pavilioanelor naționale. (< fr. *pavois*)

pavoazá *vb. tr.* **1.** a împodobi de sărbătoare (o sală, o clădire) cu steguleț, draperii. **2.** (*mar*) a arbora un pavoaz. (< fr. *pavoiser*)

pávor *s. n.* stare de groază, provocată de imagini terifiante, în timpul somnului. (< lat., fr. *pavor*)

pay-back /peibéc/ *s. n.* returnare, plată posterioară; comparare a costurilor cu rezultatele posibile. (< engl. *pay-back*)

pazzo seriale /pațo/ *s. m.* criminal în serie. (< it. *pazzo- seriale*)

pălí *vb. intr.* **1.** a deveni palid la față. **2.** a-și pierde strălucirea. (< fr. *pâlir*)

păstós, -oásă *adj.* (despre un material) care are consistență de pastă. (după fr. *pâteux*)

peáj *s. n.* **1.** vamă la trecere peste un pod, pe un drum de acces într-un oraș sau la acostarea unei nave la un chei. **2.** drept de a folosi o cale ferată străină. (< fr. *péage*)

peán *s. m.* (*ant.*) imn de glorificare închinat zeului Apolo; (*p. ext.*) cântec de luptă, de biruință după o victorie. (< fr. *péan*, lat. *paean*, gr. *paian*)

pebrínă *s. f.* boală infecțioasă a viermilor de mătase, prin mici pete negre care apar pe pielea acestora. (< fr. *pébrine*)

pecábil, -ă *adj.* susceptibil de păcat; păcătos. (< fr. *peccable*)

pecabilitáte *s. f.* caracter pecabil. (< fr. *peccabilité*)

pecadílă *s. f.* greșeală mică, păcat ușor. (< fr. *péccadille*)

pecarí *s. m.* mamifer înrudit cu porcul sălbatic, fără coadă și bun înotător, din America Centrală și de Sud. (< fr. *pécari*)

pecarizá *vb. tr.* a determina culoarea unei făini de grâu sau de secară prin comparare cu o făină-etalon. (< germ. *pekarisieren*)

pecenégi I. *s. m. pl.* populație migratoare de neam turic tătar așezată la sfârșitul sec. IX în Moldova apoi în țara Românească, Dobrogea și Transilvania. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. (< germ. *Petsche-negen*, n. pr., fr. *pethcheneques*)

pechinéz *s. m.* câine de apartament cu botul scurt și turtit, cu picioarele scurte și cu părul lung și moale. (< fr. *pékinois*)

péching/péking *s. n.* **1.** țesătură de mătase naturală, cu dungi mate și lucioase, din fire de grosimi diferite sau divers colorate. • țesătură de mătase naturală pictată. **2.** rasă de rațe cu penajul alb. (< fr. *pekin(g/)*

pecopteríde *s. f. pl.* familie de ferigi fosile, din șisturile de huilă: pecopteris. (< fr. *pécoptéridées*)

pecoptéris *s. m.* ferigă fosilă arborescentă cu frunze mari, compuse și lobate. (< fr. *pécoptéris*)

pectázã *s. f.* enzimă prezentă în fructe, care hidrolizează substanțele pectice. (< fr. *pectase*)

-péctă *elem.* „îngheț". (< fr. *-pecte*, cf. gr. *pektos*)

pectic, -ă *adj.* care conține pectină. (< fr. *pectique*)

pectínă *s. f.* substanță organică vegetală în fructe; ames-tecată cu apă, ia forma unei gelatine. (< fr. *pectine*)

pectinéu *adj., s. m.* (mușchi aductor) al coapsei. (< fr. *pectiné*)

pectiniformm, -ă *adj.* (despre organe vegetale) dispus ca dinții unui pieptene. (< lat. *pectiniformis*)

pectizáre *s. f.* transformare ireversibilă, sub influența acțiunilor exterioare, a substanțelor coloidale în substanțe solubile. (după fr. *pectisation*)

pectografíe *s. f.* metodă de studiere a soluțiilor coloidale pe baza depunerilor produse pe o lamelă de sticlă, după evaporarea acestor soluții. (< fr. *pectographie*)

pectorál, -ă I. *adj.* **1.** referitor la piept. • (*s. m.*) (mușchi) al pieptului. **2.** în bolile de piept. **II.** *s. n.* **1.** pieptar de metal, piesă a armurii romane. **2.** bucată de stofă ornată cu pietre scumpe, pe care o purtau pe piept faraonii, la egipteni și marele preot, la evrei. (< fr. *pectoral*, lat. *pectoralis*)

pectóză *s. f.* complex glucidic prezent în unele vegetale. (< fr. *pectose*)

peculát *s. n.* (*jur.*) furt de bani publici comis de către un mânuitor al lor. (< fr. *péculat*, lat. *peculatus*)

peculiár, -ă *adj.* referitor la peculiu. (< lat. *peculiaris*)

pecúliu *s. n.* **1.** sumă de bani economisită de un sclav sau de un soldat roman, pe care acesta o primea la eliberare; gratificație acordată unui sclav roman de către stăpânul său. **2.** economie realizată în folosul unui copil minor de către tutorele său, până la emancipare. **3.** sumă mică, neînsemnată, economisită prin muncă. **4.** parte cuvenită unui condamnat din remunerația muncii în timpul executării pedepsei. • remunerația muncii efectuate de bolnavii psihici în cadrul ergoterapiei. (< lat. *peculium*)

pecuníár, -ă *adj.* bănesc. (< fr. *pécuniare*, lat. *pecuniarius*)

-ped[1] v. p e d [3] (o) - .

-péd[2] v. p e d i [1] - .

PED[3](O)-, -péd, -pedíe/PEDI(O)- *elem.* „copil"; „creștere, educație". (< fr. *péd/o/-, -pède, – pédie, -pédi/o/-*, cf. gr. *pais, -dos, paideia*)

pedagóg, -ă *s. m. f.* **1.** (*ant.*) sclav instruit care însoțea și învăța pe copiii stăpânului la școală. **2.** cel care instruiește, educă pe copii, pe tineri; educator; (*p. ext.*) profesor. (< fr. *pédagogue*, lat. *paedagogus*, gr. *paidagogos*)

pedagógic, -ă *adj.* **1.** referitor la pedagogie. **2.** care corespunde cerințelor pedagogiei; educativ. (< fr. *pédagogique*)

pedagogíe *s. f.* știința și arta educației. **o** ~ *socială* = ramură a pedagogiei care studiază determinismul social al fenomenelor educaționale, concepute ca procese de formare a omului în, prin și pentru societate. (< fr. *pédagogie*, lat. *paedagogia*)

pedagogísm *s. n.* atribuirea unui rol absolut pedagogiei. (< fr. *pédagogisme*)

pedagogizá *vb. tr.* a aplica (într-o activitate) principiile, metodele și tehnicile pedagogiei. • a extinde preocuparea pentru formarea în mod pedagogic a omului. (< pedagogie + -iza)

pedalá *vb. intr.* **1.** a acționa pedalele unei biciclete, bărci etc. **2.** a acționa cu piciorul pedala unui pian. **3.** (*fig.*) a insista, a reveni mereu asupra unui lucru, a sublinia. (< fr. *pédaler*)

pedaláj *s. n.* pedalare. (< fr. *pédalage*)

pedálă *s. f.* **1.** pârghie de manevră sau de comandă acționată cu piciorul. • dispozitiv de imprimare la tiparul înalt acționat cu piciorul. **2.** mecanism la unele instrumente muzicale (pian, orgă, armoniu) care, acționat cu ajutorul picioarelor, servește la modificarea timbrului, duratei și înălțimii sunetelor. • sunet prelung și grav, care durează mai multe măsuri. (< fr. *pédale*)

pedaliér I. *s. n.* **1.** mecanism cuprinzând axa, manivelele și pedalele la bicicletă. **2.** ansamblu la orgă, corespunzând sunetelor

grave. **3.** claviatură de pedale conectată la mecanismul unui pian. **II.** *adj.* cu pedale. (< fr. *pédalier*)

pedalizáre *s. f.* procedeu de prelungire şi colorare timbrală a sunetelor la pian, prin folosirea pedalelor. (< pedală + -iza)

pedánt, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care are pretenţii nejustificate de erudiţie, de competenţă; meticulos, formalist. (< fr. *pédant*, germ. *Pedant*)

pedanterie *s. f.* **1.** paradă de erudiţie; meticulozitate exagerată; pedantism. • exprimare în termeni pretenţioşi. **2.** gravitate în chestiuni de mică importanţă. (< fr. *pédanterie*)

pedantísm *s. n.* pedanterie (1). (< fr. *pédantisme*)

pederást *s. m.* cel care practică pederastia; uranist. (< fr. *pédéraste*)

pederastíe *s. f.* **1.** atracţie homosexuală pentru băieţi. **2.** inversiune sexuală; uranism. (< fr. *pédérastie*)

pedestritáte *s. f.* caracter pedestru. (< pedestru + -itate)

pedéstru, -ă *adj.* **1.** care merge, călătoreşte pe jos. **2.** (*peior.*) lipsit de inteligenţă, prost. • (despre stil) fără valoare, simplu, prozaic. (< fr. *pédestre*, lat. *pedester, -tris*)

-pedéză *elem.* „vigoare", „izbucnire". (< fr. *-pédèse*, cf. gr. *pedesis*, săritură)

PEDI[1]-, -péd/PEDO- *elem.* „picior". (< fr. *pédi-, -pède, pédo-*, cf. lat. *pes, pedis*)

PEDI[2](O)- v. p e d [3] (o) - .

pediátric, -ă *adj.* de pediatrie. (< fr. *pédiatrique*)

pediatríe *s. f.* ramură a medicinei care studiază bolile de copii; medicină infantilă. (< fr. *pédiatrie*)

pediátru, -ă *s. m. f.* medic specialist în pediatrie. (< fr. *pédiatre*)

pedicél *s. n.* peduncul mic. (< fr. *pédicelle*)

pedicelát, -ă *adj.* (despre flori, fructe) cu pedicel. (< fr. *pédicellé*)

pedichiúră *s. f.* îngrijire a picioarelor, în tăierea unghiilor, a bătăturilor etc. (< fr. *pédicure*)

pedichiuríst, -ă *s. m. f.* specialist în pedichiură. (< engl. *pedicurist*)

pedícul *s. n.* **1.** formaţie anatomică alungită cu aspect de picior, care leagă două organe, tumori etc.; peduncul (2). **2.** cel de-al doilea segment al antenei insectelor. (< fr. *pédicule*, lat. *pediculus*)

pediculár, -ă *adj.* referitor la păduchi, cu păduchi. (< fr. *pédiculaire*)

pediculát, -ă *adj.* prevăzut cu pedicul. (< fr. *pédiculé*)

pediculóză *s. f.* totalitatea manifestărilor morbide provocate pe piele de păduchi. (< fr. *pédiculose*)

-pedie v. ped[3](o)-.

pedifórm, -ă *adj.* în formă de picior. (< fr. *pédiforme*)

pedigrí *s. n.* genealogie a unui animal domestic de rasă (cai, câini); lista ascendenţilor unui asemenea animal. (< engl., fr. *pedigree*)

pedilúviu *s. n.* baie de picioare. (< lat. *pediluvium* fr. *pédiluve*)

pedimán, -ă *adj., s. m. f.* (animal) cu picioare în formă de mâini, având degetul mare opus celorlalte. (< fr. *pédimane*)

pedimént *s. n.* câmpie de eroziune, la piciorul munţilor din deşert şi acoperită cu aluviuni. (< fr. *pédiment*, engl. *pediment*)

PEDIO- v. p e d [3] (o) - .

pediofíte *s. f. pl.* plante care cresc pe podişuri. (< lat. *pediophytae*)

pediometrie *s. f.* măsurare a înălţimii şi greutăţii sugarilor. (< fr. *pédiométrie*)

pediométru *s. n.* aparat folosit în pediometrie. (< fr. *pédiomètre*)

pediós, -oásă *adj.* al piciorului. o *arteră ~oasă* = parte terminală a arterei tibiale anterioare; *muşchi ~* = muşchi pe faţa dorsală a piciorului, extensor al degetului mare. (< fr. *pédieux*)

pedipálp *s. m.* apendice bucal la arahnide, servind pentru masticaţie. (< fr. *pédipalp*)

pediplanáţie *s. f.* proces de formare a unei pediplene. (< fr. *pédiplanation*)

pediplénă *s. f.* câmpie de eroziune foarte netedă, formată la poalele munţilor prin retragerea versantelor. (< fr. *pédiplaine*)

PEDO[1]- *elem.* „sol, teren". (< fr. *pédo-*, cf. gr. *pedon*)

PEDO[2]- v. p e d i [1] - .

pedoamelioratív, -ă *adj.* referitor la măsurile de ameliorare a solului. (< fr. *pédo-améliorati f*)

pedobiologíe *s. f.* disciplină care studiază biologia organismelor din sol. (< pedo[1]- + *biologie*)

pedobiónt *s. n.* animal care trăieşte în pământ. (< germ. *Pedobiont*)

pedocál *s. n.* sol caracterizat prin acumulare de carbonaţi, în climatele aride. (< fr. *pédocal*)

pedocentrism *s. n.* orientare în pedagogie care afirmă că centrul activităţii instructiv-educative îl constituie copilul. (< ped[3]/o/- + *centrism*)

pedocentrist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al pedocentrismului. (< pedocentr/ism/ + *-ist*)

pedoclimátic, -ă *adj.* referitor la condiţiile de sol şi de climă. (< pedo[1]- + *climatic*)

pedoclimáx *s. n.* echilibru către care tinde un sol în absenţa transformări ecologice. (< fr. *pedoclimax*)

pedodonţíe *s. f.* îngrijire a dinţilor la copii. (< fr. *pédodontie*)

pedofíl, -ă *adj., s. m. f.* (adult) care manifestă înclinaţii de pedofilie. (< fr. *pédophile*)

pedofilíe *s. f.* atracţie erotică morbidă pentru copii. (< fr. *pédophilie*)

pedofobíe *s. f.* fobie determinată de prezenţa sugarilor sau a păpuşilor semănând cu aceştia, în schizofrenie. (< engl. *pedophobia*)

pedogamíe *s. f.* contopire a doi gameţi produşi de acelaşi organism. (< fr. *pédogamie*)

pedogenétic, -ă *adj.* referitor la pedogeneză[1]. (< fr. *pédogénétique*)

pedogenéză[1] *s. f.* **1.** proces de formare şi evoluţie a solurilor. **2.** ramură a pedologiei care studiază formarea şi evoluţia solurilor. (< fr. *pédogenèse*)

pedogenéză[2] *s. f.* reproducere, la anelide şi la unele insecte, prin ouă nefecundate, care se dezvoltă partenogenetic în corpul larvei. (< fr. *pédogenèse*)

pedogénic, -ă *adj.* produs de factori edafici. (< engl. *pedogenic*)

pedogeografie *s. f.* disciplină care studiază geneza, evoluţia şi repartiţia solului pe suprafaţa uscatului; geografia solurilor. (< pedo[1]- + *geografie*)

pedográf *s. n.* pedometru înregistrator. (< germ. *Pedo-graph*)

pedolit *s. n.* sediment din material provenit prin erodarea solurilor. (< fr. *pédolithe*)

pedológ[1], -ă *s. m. f.* specialist în pedologie[1]; geolog. (< fr. *pédologue*)

pedológ[2], -ă *s. m. f.* specialist în pedologie[2]. (< fr. *pédologue*)

pedológie[1], -ă *adj.* referitor la pedologie[1]. (< fr. *pédologique*)

pedologic[2], -ă *adj.* referitor la pedologie[2]. (< fr. *pédologique*)

pedologíe[1] *s. f.* ştiinţă care studiază caracteristicile fizice, chimice şi biologice ale solurilor; agrogeologie. (< fr. *pédologie*)

pedologie[2] *s. f.* **1.** ştiinţă despre copil. **2.** curent în pedagogie care susţine că soarta copilului ar fi determinată în mod fatal de ereditate şi de mediul său social, socotit imuabil. **3.** studiu al caracterelor somatice, determinate de factorii biologici, de ereditate etc. (< fr. *pédologie*)

pedométru *s. n.* podometru (1). (< fr. *pédomètre*)

pedomorfóză *s. f.* stabilizare a unor structuri primitive sau larvare în stadiul de animal adult. (< ped[3]/o/- + *-morfoză[2]*)

pedonál, -ă *adj.* pietonal. (< it. *pedonale*)

pedonóm *s. m.* (*ant.*) magistrat în statul spartan, care supraveghea educaţia. (< fr. *pédonome*)

pedonosologie *s. f.* studiu al bolilor caracteristice copilăriei. (< fr. *pédonosologie*)

pedopsihiátric, -ă *adj.* referitor la pedopsihiatrie. (< fr. *pédopsychiatrique*)

pedopsihiatríe *s. f.* disicplină care studiază bolile psihice ale copilului şi adolescentului; psihiatrie infantilă. (< fr. *pédo-psychiatrie*)

pedopsihiátru *s. m.* medic specialist în pedopsihiatrie. (< fr. *pédo-pshychiatre*)

pedosféră *s. f.* strat de suprafaţă al scoarţei terestre unde s-au format şi se formează solurile. (< fr. *pédosphère*, engl. *pedosphere*)

pedotaxón *s. n.* orizont (4), element pentru definirea sau clasificarea solurilor. (< pedo[1]- + *taxon*)
pedotehnică *s. f.* ansamblu de tehnici de (re)educare a copilului. (< ped[3]/o/- + *tehnică*)
pedotríb *s. m.* (în Grecia antică) antrenor de gimnastică pentru copii. (< fr. *pédotribe*, gr. *paidotribes*)
pedúncul *s. m.* **1.** codiță a unei flori sau a unui fruct; piciorul sporangelui la mușchi. **2.** (*anat.*) pedicul (1). **3.** cordon de fibre nervoase. **4.** *~ul meandrului* = porțiune îngustă de teren care leagă lobul meandrului de restul șesului. (< lat. *pedunculus*, fr. *pédoncule*)
pedunculár, -ă *adj.* al pedunculului. (< fr. *pédouculaire*)
pedunculát, -ă *adj.* cu peduncul. (< fr. *pédonculé*)
pedunculotomíe *s. f.* secționare chirurgicală a pedunculului cerebral. (< fr. *pédonculotomie*)
-pée *elem.* „formare, creare". (< fr. *-pée*, cf. gr. *poiein*, a face)
peeling /pí-/ *s. n.* intervenție dermatologică prin care se descuamează pielea feței pentru a înlătura cicatricele sau în scop estetic. (< engl., fr. *peeling*)
pefelé *s. n.* material lemnos sub formă de plăci aglo-merate. (< p/lacă/ + *f*/ibro/- + *l*/emnoasă/)
pegamoíd *s. n.* imitație de piele fabricată dintr-o pânză de bumbac sau de in, acoperită cu nitroceluloză. (< fr. *pégamoide*)
pegás/pégas *s. m.* **1.** (*mit.*) cal înaripat; (*fig.*) inspirație poetică. **2.** specie de pește din Oc. Indian cu înotătoarele în forma unor aripi. (< fr. *pégase*)
pegmatíc, -ă *adj.* cu caracter de pegmatit. (< germ. *pegmatisch*)
pegmatít *s. n.* rocă magmatică cristalină, materie primă pentru extragerea felspatului și a cuarțului. (< fr. *pegmatite*)
pegomanție *s. f.* pretinsă artă de a ghici viitorul prin observarea apelor din fântâni. (< fr. *pégomancie*)
pégră *s. f.* lume interlopă, drojdia societății. (< fr. *pègre*)
pégulă *s. f.* materie vâscoasă obținută prin fierberea rășinii de brad, care se folosea în vechea pictură la prepararea vernisului. (< it. *pegola*)
pehbléndă *s. f.* oxid natural de uraniu, radioactiv, negru ca smoala și lucios. (< fr. *pechblende*, germ. *Pechblende*)
peignoir /pe-nioár/ *s. n.* halat de baie; rochie de casă. (< fr. *peignoir*)
peioratív, -ă *adj.* (despre cuvinte, expresii, afixe etc.) defavorabil; depreciativ. (< fr. *péjoratif*)
peisagísm *s. n.* arta peisajului. (< fr. *paysagisme*)
peisagíst, -ă *s. m. f.* **1.** pictor de peisaje. • decorator care compune planuri de parcuri, grădini, peisaje. **2.** scriitor, compozitor specializat în descrieri de natură. (< fr. *paysagiste*)
peisagístic, -ă I. *adj.* referitor la peisaj. • (despre pictură, opere literare sau muzicale) care își propune cu precădere descrierea unui peisaj. **II.** *s. f.* ramură a picturii cuprinzând genul peisajului. (< it. *paesaggistico*)
peisáj *s. n.* **1.** colț din natură care formează un ansamblu estetic; priveliște. **2.** gen de pictură sau grafică având ca obiect reprezentarea priveliștilor din natură; tablou, desen, fotografie care înfățișează un peisaj (1). • (*geogr.*) mediu care se diferențiază printr-o grupare proprie a elementelor componente (relief, climă, ape, sol, vegetație, faună etc.) **3.** compoziție literară sau muzicală care cuprinde o descriere a naturii. **4.** aspect al societății, al literaturii etc. (< fr. *paysage*)
peisajér, -ă *adj.* de peisaj. (< fr. *paysager*)
péking *s. n.* v. p e c h i n g .
-pél v. p e l o - .
peládă *s. f.* dermatoză prin căderea, totală sau parțială, a părului de pe cap. (< fr. *pelade*)
peládic, -ă *adj.* de peladă. (< fr. *peladique*)
PELAG(O)-, -pelágic *elem.* „mare, marin", „abisal". (< fr. *pélag/o/-, -pélagique*, cf. gr. *pelagos*)
pelagiál, -ă I. *adj.* pelagic. **II.** *s. n.* zonă pelagică. (< germ. *pelagial*, /II/ *Pelagial*)
pelagián, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al pelagianismului. (< fr. *pélagien*)
pelagianísm *s. n.* doctrină eretică creștină care nega urmările păcatului originar, susținând că oamenii pot săvârși binele și fără grația divină. (< fr. *pélagianisme*)
pelágic[1], -ă *adj.* **1.** (despre depozite) format sub acțiunea mării; marin; pelagial (I). **2.** o *zonă ~ă* = zonă din largul mărilor și oceanelor. **3.** (despre organisme) din această zonă. (< fr. *pélagique*)
-pelágic[2] v. pelag(o)-.
pelagofíte *s. f. pl.* plante care trăiesc pe suprafața apelor marine. (< fr. *pélagophytes*)
pelagoscóp *s. n.* instrument pentru examinarea fundului apelor marine. (< fr. *pélagoscope*)
pelágră *s. f.* boală cronică provocată de o alimentație insuficientă, lipsită de vitamine și proteine animale, manifestată prin inflamarea pielii, plăgi pe corp, vomitări, diaree și tulburări psihice. (< fr. *pellagre*)
pelagroíd, -ă *adj.* care seamănă cu pelagra. (< fr. *pellagroïde*)
pelagrós, -oásă *adj., s. m. f.* (suferind) de pelagră. (< fr. *pellagreux*)
pelagrozínă *s. f.* substanță toxică provenită din porumbul alterat. (< fr. *pellagrosine*)
peláj *s. n.* păr, blană a unui animal. • părul covorului. (< fr. *pelage*)
pelargónie *adj. acid ~* = acid gras din frunzele de pelargonie. (< fr. *pélargonique*)
pelargónie *s. f.* plantă decorativă cu frunze catifelate și păroase și flori albe, roz sau roșii; mușcată. (< germ. *Pelargonie*)
pelásgi, -ă I. *s. m. pl.* triburi preelene care au populat regiunea Mării Egee în mileniul II î.H. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. (< fr. *pélasges*, gr. *pelasgos*)
pelasgián, -ă *adj.* pelasgic. (< fr. *pélasgien*)
pelásgic, -ă *adj.* care aparține pelasgilor; pelasgian. o *ziduri ~ce* = denumire dată zidurilor ciclopice, din epoca miceniană. (< fr. *pélasgique*)
pelecaniférme *s. f. pl.* ordin de păsări marine, palmipede: pelicanul. (< fr. *pélécaniformes*)
pelecipóde *s. f. pl.* clasă de moluște acvatice acefale bivalve, cu branhii lamelare, cu un picior în formă de topor. (< fr. *pélécypodes*)
pelerín *s. m.* cel care merge în pelerinaj; peregrin. (< fr. *pèlerin*)
pelerináj *s. n.* călătorie făcută la un loc sfânt; (*p. ext.*) vizită făcută în scop artistic sau istoric. (< fr. *pèlerinage*)
pelerínă *s. f.* **1.** haină lungă și largă, fără mâneci, care se poartă pe umeri. **2.** guler mare care acoperă umerii, purtându-se peste palton sau peste rochie. (< fr. *pèlerine*)
pelét *s. n.* comprimat de substanțe hormonale destinat tratamentului organismului, prin implantarea subcutanată obținând o absorbție. (< fr., engl. *pellet*)
peletă *s. f.* granulă obținută prin peletizare. (< fr., engl. *pellet*)
peletizáre *s. f.* aglomerare mecanică a granulelor unui minereu fin măcinat și umezit, rostogolit. (după fr. *pelletisation*)
pelícan *s. m.* pasăre mare palmipedă cu ciocul lung și cu un sac elastic sub maxilarul inferior. (< fr. *pélican*, lat. *pelicanus*, gr. *pelekan*)
pelicanól *s. n.* pastă albă de lipit, pe bază de dextrină și glucoză. (< germ. *Pelikanol*, n. com.)
peliculár, -ă *adj.* care formează o peliculă; de natura peliculei. (< fr. *pelliculaire*)
película *s. f.* **1.** membrană foarte subțire. **2.** strat subțire dintr-o substanță, depus pe suprafața unui corp; pieliță. **3.** film. (< fr. *pellicule*, lat. *pellicula*)
peliculízare *s. f.* acțiunea de a aplica o peliculă fină. (< peliculă + -iza)
peliculogén, -ă *adj.* (despre substanțe organice; și *s. n.*) care, aplicat pe un corp solid, formează pelicule. (< fr. *pelliculogène*)
pelióză *s. f.* erupție purpurică. (< fr. *péliose*)
pelít *s. n.* material detritic neconsolidat, din fragmente foarte fine, alcătuind rocile sedimentare. (< fr. *pélite*)
pelític, -ă *adj.* (despre roci) format din pelite. (< fr. *pélitique*)
PELO-, -pél *elem.* „mâl, noroi", „nămol", „argilă". (< fr. *pélo-, -pèle*, cf. gr. *pelos*)
pelobatíde *s. f. pl.* familie de animale care se pot afunda în solurile mâloase: broasca râioasă. (< fr. *pélobatidés*)
peiobiónt *s. n.* organism care trăiește pe un sol mâlos. (< germ. *Pelobiont*)
pelofág, -ă *adj.* limivor (1). (< fr. *pélophage*)

pelofíl, -ă (despre organisme) care trăieşte pe/în sol mâlos. (< fr. *pélophile*)
pelofítă *s. f.* plantă care creşte pe soluri noroioase. (< fr. *pélophyte*)
pelogén, -ă *adj.* care se formează în mâl. (< fr. *pélogène*)
peloíd *s. n.* substanţă din procese geologice, care se găseşte în stare fină în nămoluri, folosită pentru comprese şi băi. (< fr. *péloïde*, germ. *Peloid*)
peloidoterapíe *s. f.* fangoterapie; peloterapie. (după engl. *pelotherapy*)
peloponezián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Peloponez (Grecia). (< fr. *péloponnésien*)
peloríe *s. f.* modificare teratologică a simetriei bilaterale a unei flori în simetrie axială. (< fr. *pélorie*)
pelosól *s. n.* sol din materiale argiloase. (< germ. *Pelosol*)
pelotá *vb. tr.* a mângâia, a dezmierda, a palpa discret şi senzual (corpul cuiva). (< fr. *péloter*)
pelótă *s. f.* **1.** perniţă în care se înfig ace. **2.** (*med.*) pernă destinată a comprima o parte a corpului, în bandajele herniare. **3.** joc sportiv de origine bască, între doi jucători, constând în a arunca o minge de cauciuc brut cu o rachetă (chisteră) într-un perete, de unde, ricoşând şi atingând pământul, este reluată şi jucată de partener; mingea însăşi. **4.** barcă de piele, cusută şi etanşată cu seu de focă, folosită pe apele interioare ale Americii de Sud. (< fr. *pelote*, fr. *pelota*)
peloterapíe *s. f.* peloidoterapie. (< engl. *pelotherapia*)
pélta *s. f.* (*ant.*) mic scut rotund de lemn sau răchită, cu o dublă decupare concavă, folosit la partea superioară, caracteristic amazoanelor, în Tracia şi în Asia Mică. (< fr., lat. *pelta*)
peltást *s. m.* infanterist înarmat cu pelta. (< fr. *peltaste*)
peltát, -ă *adj.* (despre frunze) cu peţiolul inserat în mijlocul limbului. (< lat. *peltatus*, fr. *pelté*, it. *peltato*)
PELTI- *elem.* „scut", „peltat", „radical". (< fr. *pelti-*, cf. lat. *pelta*)
peltifórm, -ă *adj.* în formă de scut mic. (< lat. *peltiformis*)
peltinérv, -ă *adj.* (despre frunzele peltate) cu nervuri ramificate de la centru către margine ca nişte raze. (< fr. *peltinerve*)
pelucíd, -ă *adj.* translucid, transparent. (< fr. *pellucide*, lat. *pellucidus*)
pelúr *adj. hârtie ~* (şi *s. n.*) = hârtie foarte subţire, uşor transparentă, folosită la maşina de scris. (< fr. *pelure*)
pelusiác, -ă *adj.* (despre un braţ al Nilului) care trece pe lângă Pelusa (Egipt). (< fr. *pélusiaque*)
pelúză *s. f.* **1.** teren (într-un parc) cu iarbă deasă şi scurtă. **2.** parte gazonată a unui teren de curse, înconjurat de pistă. **3.** fiecare dintre cele două părţi ale unui stadion, în spatele porţilor terenului de joc, destinate spectatorilor. (< fr. *pelouse*)
PELV(I)- *elem.* „bazin (6), pelvis". (< fr. *pelv/i/-*, cf. lat. *pelvis*)
pelvectomíe *s. f.* ablaţie a organelor conţinute în pelvis. (< fr. *pelvectomie*)
pelvián, -ă *adj.* al pelvisului. **O** *centură ~ă* = totalitatea oaselor care leagă membrele inferioare de coloana vertebrală; *membre ~ene* = membrele posterioare la nevertebrate; *prezentaţie ~ă* = poziţie a fătului, la naştere, cu bazinul înainte. (< fr. *pelvien*)
pelviceiulítă *s. f.* inflamaţie a ţesutului celular al bazi-nului (6). (< fr. *pelvicellulite*)
pelvifórm, -ă *adj.* în formă de bazin (6). (< lat. *pelviformis*)
pelvigrafíe *s. f.* metodă radiologică de punere în evidenţă a organelor pelviene cu o substanţă de contrast. (< fr. *pelvigraphie*)
pelvilogíe *s. f.* studiu al pelvisului. (< fr. *pelvilogie*)
pelvimetríe *s. f.* metodă obstetricală de măsurare a diametrelor pelvisului. (< fr. *pelvimétrie*)
pelvimétru *s. n.* instrument folosit în pelvimetrie. (< fr. *pelvimètre*)
pelviperitonítă *s. f.* inflamaţie a peritoneului pelvian. (< fr. *pelvipéritonite*)
pélvis *s. n.* bazin (6). (< lat., fr. *pelvis*)
pelvisupórt *s. n.* aparat destinat a susţine bazinul (6) în timpul diverselor intervenţii chirurgicale. (< fr. *pervisuport*)
pelvitomíe *s. f.* operaţie prin care se lărgeşte temporar bazinul (6). (< fr. *pelvitomie*)
pémfigus *s. n.* boală de piele caracterizată prin băşici de diferite mărimi, pline cu lichid care ulcerează. (< fr. *pemphigus*)
pemicán *s. n.* carne uscată şi condensată la indienii din America. (< fr., engl. *pemmican*)
pempánt, -ă *adj.* (*fam.*) dichisit, elegant, atrăgător, seducător. (< fr. *pimpant*)
PEN(E)- *pref.* „aproximativ, aproape". (< fr. *pen/e/-*, cf. lat. *paene*)
penă *vb. tr.* (*jur.*) a penaliza. (< fr. *peiner*)
penáj *s. n.* **1.** totalitatea penelor unei păsări. **2.** mănunchi de pene care se purta ca podoabă la chipiu, la pălărie. (< fr. *pennage*)
penál, -ă I. *adj.* referitor la infracţiuni sancţionate cu pedepse. **O** *drept ~* = ramură a ştiinţei dreptului care studiază normele juridice cu caracter represiv; *cod ~* = ansamblul principalelor norme juridice care definesc infracţiunile şi stabilesc sancţionarea lor; *fapt ~* = infracţiune. **II.** *s. n.* drept penal. (< fr. *pénal*, lat. *poenalis*)
penalíst, -ă *s. m. f.* jurist specialist în drept penal. (< it. *penalista*)
penalitáte *s. f.* **1.** faptul de a fi pasibil de o pedeapsă judiciară. **2.** despăgubiri (în bani), amendă. **3.** (*sport*) penalizare (3). (< fr. *pénalité*)
penalizá *vb. tr.* **1.** a pedepsi (o infracţiune); a pena. **2.** a prevedea, a cere o anumită despăgubire băneacă; a amenda. **3.** (*sport*) a sancţiona (o echipă, un jucător) pentru încălcarea regulamentului jocului. (< fr. *pénaliser*)
penalizatór, -oáre *adj.* cu caracter de penalizare. (< fr. *pénalisateur*)
penalizáţie *s. f.* penalizare. (< fr. *pénalisation*)
penalménte *adv.* din punct de vedere penal. (< fr. *pénalement*)
pénalty/penálti *s. n.* lovitură de pedeapsă la fotbal, polo, handbal etc., dictată împotriva unei echipe în urma unei infracţiuni grave comise în zona de apărare a celeilalte echipe. (< fr., engl. *penalty*)
penár *s. n.* cutiuţă în care se păstrează peniţele, creioanele etc.; plumieră. (după germ. *Pennal*)
penát, -ă *adj.* în formă de pană. • (despre frunze) cu nervurile pornind perechi dintr-o nervură centrală; (despre frunze compuse) cu foliolele dispuse de o parte şi de alta a unui ax comun. (< lat. *pennatus*, fr. *penné*)
PENATI- *elem.* „crestat, penat". (< fr. *pennati-*, cf. lat. *pennatus*)
penatifíd, -ă *adj.* (despre frunze penate) cu diviziuni care ating jumătate din lăţimea limbului. (< fr. *pennatifide*)
penatifórm, -ă *adj.* în formă de pană. (după fr. *penniforme*)
penatilobát, -ă *adj.* (despre frunze penate) cu crestături lungi. (< fr. *pennatilobé*)
penatipartít, -ă *adj.* (despre frunze penate) cu divi-ziuni care trec de jumătatea limbului. (< fr. *pennatiparti*)
penatisecát, -ă *adj.* (despre frunze penate) cu diviziuni care ating nervura mediană. (< fr. *pennatiséqué*)
penáţi *s. m. pl.* zei ai casei la romani; statuile acestor zei. • (*fig.*) cămin, casă părintească. (< lat. *penates*)
péndel *s. n.* mod de rulare a unui film în mai multe săli, părţile acestuia fiind proiectate pe rând. (< germ. *Pendel*)
pendínte *adj. inv.* **1.** în curs de judecată; asupra căruia nu s-a luat o hotărâre. **2.** subordonat cuiva, care depinde de... (< lat. *pendens, -ntis*, fr. *pendant*)
pendúl *s. n.* **1.** corp solid care poate oscila în jurul unui punct fix sau al unei axe fixe; (*p. ext.*) dispozitiv, piesă a unui mecanism care prin oscilaţie reglează mişcările unei maşini sau ale unui instrument. **2.** element de rezemare cu două articulaţii, folosit la poduri. **3.** tip de corp de iluminat suspendat printr-o tijă. (< fr. *pendule*, lat. *pendulus*)
pendulá *vb. intr.* a avea mişcări oscilatorii; a se balansa, a oscila în raport cu poziţia de echilibru. • (despre valoarea unei mărimi) a varia în jurul unei valori medii. • (*fig.*; despre oameni) a fi instabil, nehotărât. (< it. *pendolare*)
pendulár, -ă *adj.* care are o mişcare ca un pendul; oscilant. (< fr. *pendulaire*)
pendúlă *s. f.* ceasornic mare de perete cu mişcare reglată de un pendul. (< fr. *pendule*)

penél *s. n.* **1.** pensulă mică, în pictură. **2.** *(fig.)* stil, manieră de a picta. (< it. *pennello*)

peneplénă *s. f.* suprafață plană sau ușor ondulată din eroziunea fluvială a unui teren muntos. (< fr. *pénéplaine*)

peneplenizáre *s. f.* fenomen de reducere a înălțimilor relative ale unei regiuni, de modelare a reliefului până la aspectul de peneplenă. (după fr. *pénéplanation*)

penetrá *vb. tr.* a pătrunde, a străbate, a trece prin. (< fr. *pénétrer*, lat. *penetrare*)

penetrábil, -ă *adj.* care poate fi pătruns, prin care poate trece sau care poate primi în sine o substanță străină. (< fr. *pénétrable*)

penetrabilitáte *s. f.* însușirea de a fi penetrabil. (< fr. *pénétrabilité*)

penetránt, -ă *adj.* **1.** care pătrunde; pătrunzător. • (despre o arteră de comunicație) care merge de la periferie către centrul unui oraș, al unei regiuni sau din spatele spre linia înaintată a unui front militar. • (despre mirosuri) puternic; intens. **2.** *(fig.)* care produce o impresie puternică; (despre ochi, privire) ager. (< fr. *pénétrant*)

penetránță *s. f.* **1.** penetrație (1). **2.** *(fiz.)* efectul pătrunderii liniilor de câmp electric printr-un electrod. **3.** *(biol.)* frecvența cu care o genă își manifestă efectul fenotipic. (< fr. *pénétrance*)

penetráție *s. f.* **1.** penetrare, pătrundere, străpungere. **o** *arteră de ~* = arteră de circulație care face legătura dintre o localitate și zona înconjurătoare. • întrepătrundere a două corpuri sau suprafețe; penetranță (1). **2.** adâncime la care se scufundă o piesă standard într-o probă de bitum sau de unsoare consistentă. **3.** *(fig.)* perspicacitate. (< fr. *pénétration*, lat. *penetratio*)

penetrométru *s. n.* aparat pentru determinarea rezistenței unui corp dur (sol) etc. (< fr. *pénétromètre*)

peniafobie *s. f.* teama patologică de sărăcie. (< engl. *peniaphobia*)

penián, -ă *adj.* al penisului. (< fr. *pénien*)

penibil, -ă *adj.* care provoacă o impresie neplăcută; supărător, jenant, degreabil. (< fr. *pénible*)

penibilitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este penibil. (< fr. *pénibilité*)

penibilizá *vb. refl.* a deveni penibil. (< penibil + -iza)

penicíl *s. n. (anat.)* parte a unui organ a cărui extremitate este dispusă în formă de pensulă. (< fr. *pénicille*, lat. *penicillum*)

penicilát, -ă *adj.* (despre extremitatea unui organ) în formă de penicil. (< fr. *peniciclé*)

penicílic *adj. acid ~* = substanță antibiotică și bacteriostatică puternică, produsă de unele ciuperci. (după fr. *pénicileinique*)

penicilifórm, -ă *adj.* (despre stigmat) în formă de pensulă. (< lat. *penicilliformis*)

penicilinázá *s. f.* enzimă produsă de unele bacterii, care distruge penicilina. (< fr. *pénicillinase*)

penicilínă *s. f.* antibiotic din mucegaiuri, cu o puternică acțiune bacteriostatică și bactericidă asupra unor germeni din grupa cocilor. (< fr. *pénicilline*, engl. *penicilin*)

penicilinemie *s. f.* prezența penicilinei în sânge. (< fr. *pénicillinémie*)

penicilinorezistént, -ă *adj.* (despre microbi) care și-a pierdut sensibilitatea față de penicilină. (< fr. *pénicillino-résistant*)

penicilinorezisténță *s. f.* însușirea unui microb de a fi devenit penicilinorezistent. (< fr. *pénicillino-résistance*)

penicilinoterapie *s. f.* tratament medical cu penicilină. (< fr. *pénicillinothérapie*)

penicíllium *s. m.* specie de ciupercă saprofită care se formează pe pâine, pe aluat; mucegai. (< fr. *pénicillium*)

-penie *elem.* „lipsă, diminuare". (< fr. *-pénie*, cf. gr. *penia*)

penín *s. n.* mineral care formează cristale pe rocile metamorfice, constituent al unor șisturi cristaline. (< fr. *pennine*, germ. *Pennin*)

peninérv, -ă *adj.* (despre frunze) cu nervuri penate. (< fr. *penninerve*)

peninsulár, -ă *adj.* **1.** (și *s. m. f.*) (locuitor) al unei peninsule. **2.** în formă de peninsulă. (< fr. *péninsulaire*)

peninsulă *s. f.* întindere de pământ care înaintează în mare. (< fr. *péninsule*, lat. *paeninsula*)

pénis *s. n.* organul masculin de copulație și micțiune; falus. (< fr. *pénis*, lat. *penis*)

penișă *s. f.* navă fluvială, șlep, folosită la transportul mărfurilor. (< fr. *péniche*)

penitenciár, -ă **I.** *adj.* referitor la penitenciar (II). **II.** *s. n.* închisoare. (< fr. *pénitentiaire*, /II/ *pénitencier*)

penitént, -ă *s. m. f.* cel care face penitență; pocăit. (< fr. *pénitent*, lat. *paenitens*)

peniténță *s. f.* **1.** pedeapsă pe care și-o impune cineva sau pe care i-o dă preotul pentru ispășirea păcatelor; canon. **2.** pocăință. (< fr. *pénitence*, lat. *paenitentia*, it. *penitenza*)

penitențiál, -ă **I.** *adj.* referitor la penitență. **II.** *s. n.* **1.** ritual de penitență, utilizat de confesori. **2.** scriere care cuprinde canoane, penitențe. (< fr. *pénitentiel*, lat. *paenitentialis*)

pennsylvanian, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Pennsylvania (SUA). (< fr. *pennsylvanien*)

pény *s. m.* monedă divizionară engleză, a 12-a parte dintr-un șiling (până în 1971), (azi) a suta parte dintr-o liră sterlină. (< engl. *penny*)

penologíe *s. f.* știință care se ocupă cu studiul pedepselor ce sancționează infracțiunile penale și cu aplicarea lor. (< fr. *pénologie*)

penón *s. n.* flamură triunghiulară purtată de cavaleri în vârful lăncii. (< fr. *pennon*)

pensá *vb. tr.* **1.** *(med.)* a apuca și a strânge cu pensa. **2.** a smulge (sprâncenele) cu penseta. **3.** a face pense (2). (< fr. *pincer*)

pensáre *s. f.* acțiunea de a pensa. • strângerea și fixarea unei suduri prin contact cu un dispozitiv special. (< pensa)

pénsă *s. f.* **1.** mic instrument de metal din două brațe unite la unul dintre capete, pentru a prinde obiecte de dimensiuni mici, marginile unei răni etc. **2.** cută interioară la o haină, pentru a o fasona într-un anumit fel. **3.** extremitatea cleștilor racilor, homarilor sau ale scorpionilor. (< fr. *pince*)

pensétă *s. f.* pensă (1) mică; pinsetă (2). (< fr. *pincette*)

pénsie *s. f.* sumă de bani care se acordă (lunar) celor care au ieșit din producție pentru limită de vârstă sau pentru invaliditate, precum și urmașilor acestora, în cazurile prevăzute de lege. **o** *~ alimentară* (sau *de întreținere*) = sumă de bani, lunară, pe care o persoană trebuie să o plătească altei persoane în cuantumul și pe durata de timp stabilită de o instanță judecătorească. (< rus. *pensiia*)

pensión *s. n.* (în trecut) institut particular de învățământ de grad elementar și mediu. (< fr. *pension*)

pensioná *vb.* **I.** *tr.* a scoate la pensie; a atribui, a face o pensie (cuiva). **II.** *refl.* a ieși la pensie. (< fr. *pensionner*, germ. *pensionieren*)

pensionábil, -ă *adj., s. m. f.* (om) în vârstă de pensie, care are dreptul de a ieși la pensie. (< engl. *pensionable*)

pensionár, -ă *s. m. f.* **1.** cel care primește o pensie. **2.** cel întreținut într-un ospiciu sau azil. **3.** deținut într-o închisoare. **4.** persoană care stă în pensiune la cineva. (< fr. *pensionnaire*, germ. *Pensionär*)

pensiúne *s. f.* întreținere (locuință și masă) primită de cineva (într-o casă particulară) în schimbul unei sume de bani. (< fr. *pension*)

pensulá *vb. tr.* **1.** a întinde cu pensula pe o suprafață un strat de vopsea, lac etc.; a colora cu pensula. **2.** *(med.)* a badijona. (< pensulă)

pensulație *s. f.* pensulare. (< pensula + -ție)

pénsulă *s. f.* unealtă dintr-un smoc de fire de păr legate de un mâner, cu care se pictează, se întinde un clei etc. (< germ. *Pinsel*)

PENT(A)- *elem.* „cinci, de cinci ori". (< fr. *pent/a/-*, cf. gr. *pente*)

pentacentenár, -ă **I.** *adj.* care durează de cinci sute de ani. **II.** *s. n.* al cincilea centenar. (< penta- + centenar)

pentaclorúră *s. f.* clorură conținând în moleculă cinci atomi de clor. (< fr. *pentachlorure*)

pentáclu *s. n.* talisman în formă de pentagramă. (< fr. *pentacle*)

pentacórd *s. n.* **1.** instrument cu cinci coarde, în Grecia antică, asemănător unei lire. **2.** *(muz.)* sistem de cinci sunete succesive, formând o cvintă perfectă. (< fr. *pentacorde*, lat. *pentachrodus*)

pentacrín *s. m.* echinoderm cu corpul în formă de potir, fixat pe fundul mărilor cu un peduncul; crin-de-mare. (< fr. *pentacrine*)
pentadactíl, -ă *adj., s. n.* (animal) cu cinci degete. (< fr. *pentadactyle*)
pentádă *s. f.* (*rar*) perioadă de cinci zile consecutive, în climatologie. (< fr. *pentade*)
pentadecagón *s. n.* poligon plan cu cincisprezece laturi. (< fr. *pentadécagone*)
pentádic, -ă **I.** *adj.* care se repetă la cinci zile. **II.** *s. f.* sistem construit în cinci timpi. (< germ. *pentadisch*, /Il/ *Pentadik*)
pentadráhmă *s. f.* monedă greacă de argint, de cinci drahme. (< fr. *pentadrachme*)
pentaédru *s. n.* poliedru cu cinci fețe. (< fr. *pentaèdre*)
pentagón[1] *s. n.* poligon cu cinci laturi. (< fr. *pentagone*, germ. *Pentagon*, lat. *pentagonus*)
Pentagón[2] *s. n.* ministerul și statul major al Forțelor Armate ale SUA. (< fr. *pentagone*, lat. *pentagonus*)
pentagonál, -ă **I.** *adj.* în formă de pentagon[1]. **II.** *s. f.* (*fam.*) alianță de cinci partide. (< fr. *pentagonal*)
pentagrámă *s. f.* **1.** figură simbolică în formă de stea cu cinci colțuri. **2.** (*muz.*) portativ de cinci linii. (< fr. *pentagramme*, it. *pentagramma*)
pentagrílă *s. f.* tub electronic cu vid, cu un catod, un anod și cinci grile. (după engl. *pentagrid*)
pentalogíe *s. f.* **1.** serie de cinci opere literare având o idee și personaje comune. **2.** (*med.*) apariția simultană a cinci elemente, asocierea a cinci simptome. (< engl. *pentalogy*)
pentamér, -ă *adj.* **1.** (despre organe vegetale) format din cinci părți sau elemente. **2.** (despre insecte) cu tarsul divizat în cinci părți. • (despre ființe sau organe) cu simetrie rapidă în cinci părți sau elemente. (< fr. *pentamère*)
pentamerie *s. f.* însușirea de a fi pentamer. (< fr. *pentamérie*)
pentamerón *s. n.* operă conținând povestirile unor evenimente întâmplate în timp de cinci zile. (< it. *pentameron*)
pentamétru *s. m.* vers greco-latin de cinci picioare. • (în metrica modernă) vers cu cinci silabe accentuate. (< fr. *pentamètre*, gr. *pentametron*)
pentamorfóză *s. f.* (*arte*) metodă a dialecticii pentadice aplicată la muzică, arhitectură, sculptură, pictură și li-teratură. (< fr. *peutamorphose*)
pentán *s. m.* hidrocarbură saturată aciclică din seria parafinelor, obținută prin fracționarea gazolinei, solvent în sinteze organice. (< fr. *pentane*)
pentanól *s. m.* alcool amilic. (< fr. *pentanol*)
pentaoxíd *s. m.* oxid al unui element pentavalent. (< fr. *pentoxyde*)
pentapetál, -ă *adj.* (despre corole) cu cinci petale. (< fr. *pentapétale*)
pentapíl, -ă *adj., s. n.* (edificiu) cu cinci porți. (< fr. *pentapyle*)
pentaploíd, -ă *adj.* (despre celule, organisme) cu cinci seturi haploide de cromozomi. (< fr. *pentaploïde*)
pentaprísmă *s. f.* prismă cu cinci fețe laterale. (< germ. *Pentoprisme*)
pentárh *s. m.* membru al unei pentarhii. (< fr. *pentarque*)
pentarhíe *s. f.* **1.** colegiu de cinci magistrați superiori în Cartagina punică. **2.** guvernământ de cinci șefi; alianță de cinci națiuni. (< fr. *pentarchie*)
pentasepál, -ă *adj.* (despre caliciul florilor) cu cinci sepale. (< fr. *pentasépale*)
pentasilábic, -ă *adj.* (despre cuvinte) format din cinci silabe. (< fr. *pentasyllabique*)
pentaspérm, -ă (*bot.*) *adj.* cu cinci semințe. (< lat. *pentaspermis*)
pentastíl, -ă *adj., s. n.* (templu antic) cu cinci coloane. (< fr. *pentastyle*)
pentasulfúră *s. f.* sulfură cu cinci atomi de sulf în moleculă. (< fr. *pentasulfure*)
Pentateúh *s. n.* ansamblu de primele cinci cărți ale Vechiului Testament. (< fr. *Pentateuque*)
pentatlón *s. n.* complex de cinci jocuri atletice la vechii greci (aruncare cu discul, luptă, salt, alergări, aruncare cu sulița); probă de atletism combinată din cinci exerciții (diferite după sex). **o** ~ *modern* = concurs sportiv din cinci probe diferite (călărie, scrimă, tir, natație și cros), la care participă aceiași sportivi. (< fr. *pentathlon*)
pentatloníst, -ă *s. m. f.* sportiv participant la pentatlon. (< fr. *pentathloniste*)
pentatónic, -ă *adj.* (*muz.*) *gamă ~ă* = gamă din cinci sunete, tonuri întregi și terțe mici în cuprinsul unei octave, la baza muzicii populare chineze, tătare etc.; *sistem ~* = sistem muzical care se bazează pe game de acest tip. (< fr. *pentatonique*)
pentavalént, -ă *adj.* (despre elemente chimice) care are valența 5. (< fr. *pentavalent*)
pentazól *s. n.* substanță incoloră, cristalizată, solubilă în apă, cu gust amărui, medicament în afecțiunile cardiace, respiratorii etc. (n. com.)
pentélică *adj. marmură ~* = marmură albă, fără striații, extrasă din muntele Pentelic (Grecia). (< fr. *pentélique*)
pentemimér, -ă *adj.* (despre cezură) care se găsește după a cincea jumătate de picior. (< fr. *pentémimère*)
pentícostál, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al penticostalismului. (< engl. *pentecostal*)
penticostalísm *s. n.* sectă religioasă care acordă o importanță doctrinară centrală botezului cu Duhul Sfânt și ai cărei membri, prin asceză și prin alți stimuli psihici, își produc o stare de extaz și de convulsii. (< penticostal + *-ism*)
pentirémă *s. f.* (*ant.*) galeră, navă de război cu vâslași așezați în șiruri de câte cinci. (< fr. *pentirème*)
pentódă *s. f.* tub electronic cu cinci electrozi. (< fr. *pentode*)
pentóză *s. f.* denumire generică dată ozelor cu cinci atomi de carbon în moleculă. (< fr. *pentose*)
pentozuríe *s. f.* prezența de pentoze în urină. (< fr. *pentosurie*)
pénulă *s. f.* (la romani) manta scurtă de voiaj, fără mâneci. (< lat. *paenula*)
penúltim, -ă *adj.* de dinaintea celui din urmă. (< lat. *paenultimus*)
penúmbră *s. f.* **1.** zonă incomplet luminată, între umbra unui corp și regiunea luminoasă înconjurătoare. **2.** (*pict.*) zonă de trecere între lumină și umbră. (< fr. *pénoumbre*)
penúrie/penurie *s. f.* lipsă a mijloacelor de existență; sărăcie; lipsă a unor materii prime, mijloace energetice etc. (< fr. *pénurie*, lat. *penuria*)
peón[1] *s. m.* muncitor agricol sărac din America Latină. (< fr. *péon*, sp. *peon*)
peón[2] *s. m.* picior de vers (antic) solemn, de patru silabe, dintre care una lungă și trei scurte. (< fr. *péon*, lat. *paeon*, gr. *paion*)
peonáj *s. n.* formă de exploatare a peonilor[1], constând în a le împrumuta bani în contul muncii viitoare. (< fr. *péonage*)
peónia *s. f.* plantă erbacee cu rădăcini în formă de tubercul și cu flori mari, plăcut parfumate și colorate de la alb, roz până la roșu; bujor. (< lat. *paeonia*)
peónic, -ă *adj.* (despre versuri) format din peoni[2]. **o** *rimă ~ă* = rimă cu accentul pe a patra silabă de la sfârșit. (< it. *peonico*)
peperín *s. n.* tub vulcanic din regiunea Romei, folosit ca piatră de construcție. (< it. *peperino*)
peperóne *s. n.* (*rar*) ardei. (< it. *peperone*)
pepíniéră *s. f.* **1.** plantație de arbori destinați a fi transplantați. **o** ~ *piscicolă* = amenajare piscicolă destinată producerii puietului de pește. **2.** (*fig.*) totalitatea celor care pot deveni membri ai unei organizații, profesiuni etc.; instituție, organizație care îi pregătește. (< fr. *pépinière*)
pepinierist *s. m.* (*rar*) persoană cu pregătire tehnică de specialitate care conduce lucrările într-o pepinieră. (< fr. *pépiniériste*)
pepít *adj. inv., s. n.* (țesătură) cu pătrățele sau romburi mărunte în două culori care alternează. (< germ. *Pepita*)
pepítă *s. f.* bucată (de aur) în stare nativă. (< fr. *pépite*)
péplos *s. n.* peplum. (< fr. *péplos*, gr. *peplos*)
péplum *s. n.* (*ant.*) mantie scurtă, fără mâneci, prinsă pe umeri cu o agrafă, purtată de către femei; peplos. (< fr. *péplum*, lat. *peplum*, gr. *peplos*)
peponídă *s. f.* fruct cărnos cu coaja tare și cu semințe numeroase, la cucurbitacee; pepene, dovleac; melonidă. (< fr. *péponide*)
péppermint *s. n.* lichior de mentă. (< engl. *peppermint*)
pépsi *s. n. / s. f.* v. pepsi-cola.
pépsic, -ă *adj.* peptic. (< fr. *pepsique*)

pépsi-cóla *s. f.* / **pépsi** *s. n. / s. f.* băutură răcoritoare puternic acidulată, care conține esență de cola și pepsine. (< engl. *pepsicola*, n. com.)
pepsíe[1] *s. f.* digestie. (< fr. *pepsie*)
-pepsíe[2] *elem.* „digestie". (< fr. *-pepsie*, cf. gr. *pepsie*)
pepsínă *s. f.* enzimă secretată de mucoasa gastrică și activată de acidul clorhidric, care hidrolizează proteinele. (< fr. *pepsine*)
pepsinogén *s. n.* pepsină inactivă care, sub acțiunea acidului clorhidric, trece în pepsină activă. (< engl. *pepsinogen*)
pepsinuríe *s. f.* prezența pepsinei în urină. (< fr. *pepsinurie*)
péptic, -ă *adj.* referitor la acțiunea pepsinei; pepsic. **o** *ulcer ~* = ulcer al mucoasei gastrice sau jejunale, care survine după o intervenție chirurgicală asupra stomacului. (< fr. *peptique*)
peptidáză *s. f.* enzimă care catalizează descompunerea peptidelor. (< fr. *peptidase*)
peptídă *s. f.* compus natural sau sintetic din desfacerea hidrolitică a proteinelor. (< fr. *peptide*)
peptídic, -ă *adj.* de natura peptidelor. (< peptidă + -ic)
peptizánt, -ă *adj., s. n.* (substanță) care produce peptizarea. (< fr. *preptisant*)
peptizáre *s. f.* trecere a unei substanțe coloidale din stare de gel în stare de dispersie coloidală. (după fr. *peptisation*)
peptolíză *s. f.* proces de hidrolizare a peptonei. (< fr. *peptolyse*)
peptónă *s. f.* substanță organică produsă în timpul digestiei prin hidroliza proteinelor sub acțiunea pepsinei. (< fr. *peptone*)
peptonizáre *s. f.* transformare a proteinelor dintr-un mediu de cultură în peptone. (după fr. *peptonisation*)
peptonuríe *s. f.* prezența peptonelor în urină. (< fr. *peptonurie*)
PER[1]**-** *pref.* „prin", „foarte". **2.** (*chim.*) „exces peste cantitatea normală a unui element". (< fr. *per-*, cf. lat. *per*, peste)
per[2] *prep.* pentru; de fiecare. (< it., germ. *per*)
peracíd *s. m.* derivat al peroxidului de hidrogen. (< fr. *peracide*)
peramél *s. m.* iepure marsupial din Australia, săritor, râmător și insectivor, care își sapă vizuini în sol. (< fr. *péramèle*, lat. *perameles*)
perborát *s. m.* produs prin adiționarea de hidrogen superoxidat unui borat, folosit la substanțele de spălare și de albire, precum și în pasta de dinți. (< fr. *perborate*)
percaínă *s. f.* pulbere albă cristalină, inodoră, solubilă în apă și cu o puternică acțiune anestezică locală. (< fr. *percaïne*)
percépe *vb. tr.* **1.** a încasa (un impozit, o taxă). **2.** a sesiza cu ajutorul simțurilor și al gândirii, obiectele și fenomenele lumii înconjurătoare. (< lat. *percipere*)
percépt *s. n.* produs al percepției (2). (< fr. *percepte*, lat. *perceptum*)
perceptíbil, -ă *adj.* **1.** (despre impozite, taxe) care poate fi încasat. **2.** (*psih.*) care se poate percepe, înțelege, simți; sesizabil. (< fr. *perceptible*, lat. *perceptibilis*)
perceptibilitáte *s. f.* faptul de a fi perceptibil (2). (< fr. *perceptibilité*)
perceptív, -ă *adj.* referitor la facultatea de a percepe; care (poate) percepe. (< fr. *perceptif*)
perceptór *s. m.* funcționar al fiscului care încasa impozitele. (< fr. *percepteur*, lat. *perceptor*)
perceptoriál, -ă *adj.* (*rar*) de perceptor. (< perceptor + -/i/al)
perceptúal, -ă *adj.* referitor la percepție (1); perceptiv, perceptional. (< fr. *perceptuel*)
percépție *s. f.* **1.** instituție financiară care calculează și încasează impozite, taxe, amenzi etc. de la populație. **2.** reflectare subiectivă în conștiința omului a obiectelor și fenomenelor realității obiective care acționează nemijlocit asupra organelor de simț; imagine care rezultă din această reflectare. (< fr. *perception*, lat. *perceptio*)
percepțional, -ă *adj.* perceptual. (< engl. *perceptional*)
percepționalísm *s. n.* perceptionism. (< germ. *Perzeptionalismus*)
percepționism *s. n.* teorie filosofică care admite cunoașterea structurii lucrurilor prin percepție; percepțio-nalism. (< fr. *perceptionnisme*)
percepționíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al percepționis-mului. (< fr. *perceptionniste*)
perchizíție/perchezíție *s. f.* cercetare făcută la un ordin al organelor puterii de stat asupra unei persoane bănuite de o infracțiune, sau la domiciliul acesteia. (< fr. *perquisition*, lat. *perquisitio*)
perchiziționá/perchezíționá *vb. tr.* a face o perchezi-ție. (< fr. *perquisitionner*)
PERCI- *elem.* „biban". (< fr. *perci-*, cf. lat. *perca*)
percíde *s. n. pl.* familie de pești teleosteeni răpitori, osoși, acoperiți cu solzi ctenoizi: bibanul, șalăul, ghiborțul, fusarul. (< fr. *percides*)
percifórme *s. n. pl.* ordin de pești teleosteeni: percidele. (< fr. *perciformes*)
perclorát *s. m.* sare a acidului percloric. (< fr. *perchlorate*)
perclóric *adj. acid ~* = acid oxigenat al clorului. (< fr. *perchlorique*)
perclorúră *s. f.* clorură conținând cea mai mare cantitate posibilă de clor. (< fr. *perchlorure*)
percolá *vb. tr.* a supune operației de percolare. (< it., lat. *percolare*, a filtra)
percoláre *s. f.* **1.** extragere a unei substanțe solubile, cu ajutorul unui solvent, dintr-un amestec sau dintr-o soluție de mai multe substanțe. **2.** proces de străbatere a solului de sus în jos de către apa din precipitații împreună cu substanțele pe care le conține. (după fr. *percolation*)
percolatór *s. n.* **1.** aparat în care se face percolarea (1). **2.** cafetieră cu filtru pentru preparat cafea în cantitate mare. (< fr. *percolateur*)
percutá *vb. tr.* **1.** a lovi capsa unui cartuș cu percutorul. **2.** (*med.*) a lovi (încet, repetat) cu degetul o parte a corpului pentru a o examina. (< fr. *percuter*, lat. *percutere*)
percutánt, -ă *adj.* **1.** (despre proiectile) care explo-dează la atingerea unui obstacol. **2.** (*fam.;* despre un argument) care are o mare putere de pătrundere; zguduitor. (< fr. *percutant*)
percutireácție *s. f.* reacție cutanat inflamatorie care servește în cercetarea alergiei tuberculoase. (< fr. *percuti-réaction*)
percutór *s. n.* piesă a închizătorului unei arme de foc care servește la percuția capsei cartușului sau a focosului. • mecanism de aprindere a amorselor la mine. (< fr. *percuteur*)
percúție *s. f.* **1.** metodă de explorare clinică care permite diagnosticarea după sunetul rezultat prin lovirea înceată și repetată a regiunii examinate. **2.** lovire, ciocnire, izbire. • producere a sunetelor prin lovirea cu un ciocănel a unei membrane sau corzi. **o** *instrument de ~* = instrument muzical care emite sunete prin lovirea unei membrane, lame etc. • grupă din orchestră din astfel de instrumente. **3.** lovire de către percutor a capsei unui cartuș, a unui focos. (< fr. *percussion*, lat. *percussio*)
percuționíst *s. m.* cântăreț la un instrument de percuție. (< fr. *percussionniste*)
perdánt, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care pierde într-o competiție, într-un proces. (< fr. *perdant*)
perdéndosi /-dozi/ *adv. (muz.)* pierzându-se, diminuând treptat intensitatea. (< it. *perdendosi*)
perditánță *s. f.* conductanță electrică a izolației unei linii de telecomunicații ori de transmisiune a energiei electromagnetice. (< fr. *perditance*)
perdíție *s. f.* stare de cădere morală; pierzanie; corupție, desfrâu. (< fr. *perdition*, lat. *perditio*)
peregrín *s. m.* **1.** (în dreptul roman) străin liber, lipsit de cetățenia romană sau de dreptul latin, dar care nu era socotit, „inamic public". **2.** pelerin. • călător. (< fr. *pérégrin*, lat. *peregrinus*)
peregriná *vb. intr.* a merge în pelerinaj. • (*p. ext.*) a cutreiera ținuturi îndepărtate; a călători; a rătăci, a hoinări. (< fr. *pérégriner*, lat. *peregrinari*)
peregrináj *s. n.* peregrinare. (după it. *pellegrinagio*)
peregrinație *s. f.* (*rar*) peregrinare. (< fr. *pérégrination*, lat. *peregrinatio*)
pereiá *vb. tr.* a căptuși un taluz cu pereu. (< fr. *perreyer*)
peremptorietáte *s. f.* caracter peremtoriu. (< peremtoriu + -itate)
peremptóriu, -ie *adj.* de netăgăduit; vădit, evident, neîndoielnic. (< lat. *peremptorius*, fr. *péremptoire*)

perempțiúne *s. f. (jur)* stingere a unui proces după un anumit timp; perimare. (< fr. *péremption*, lat. *pe-remptio*)
perén, -ă *adj.* **1.** (despre plante) cu rădăcini care persistă în sol mai mulți ani; vivace; multianual. **2.** cu caracter stabil, de lungă durată. (< fr. *pérenne*, lat. *perennis*)
perenialísm *s. n.* orientare în pedagogia contemporană americană care, apreciind că nota specifică a naturii umane rămâne neschimbată, consideră că educația este un fenomen unic, mereu cu aceleași scopuri și funcții-nalități. (< engl. *perennial*, veșnic + *-ism*)
perenitáte *s. f.* însușirea de a fi peren; durabilitate, persistență. (< fr. *pérennité*, lat. *perennitas*)
perenizá *vb. refl., tr.* adeveni, a face să devină peren. (< peren + -iza)
perestróika *s. f.* doctrină ideologică, inițiată de Mihail Gorbaciov, care preconiza un socialism democratic cu față umană, de restructurare a sistemului sovietic, prin pluripartitism, proprietate privată, economie centralizată, de piață etc.; perestroilism. (< rus. *perestroika*)
perestroikísm *s. n. (rar)* perestroika. (< fr. *perestroikisme*)
perestroikíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al perestroikăi. (< fr. *perestroikiste*)
peréu *s. n.* îmbrăcăminte de piatră, de beton care căptușește un șanț înclinat pentru a împiedica eroziunea sau surparea. (< fr. *perré*)
parafálle *s. f. pl.* paste în formă de fluture din griș de grâu, cu spanac ori roșii. (< it. *parfalla*, fluture)
perféct, -ă **I.** *adj.* **1.** care întrunește toate calitățile; desăvârșit, ireproșabil, impecabil. **2.** deplin, complet; absolut. **o** (*mat.*) *număr ~* = număr natural egal cu suma divizorilor săi. **II.** *adv.* cu desăvârșire. • (afirmativ) de acord! foarte bine! excelent! **III.** *s. n.* timp al verbului care exprimă o acțiune petrecută și încheiată în trecut. (< lat. *perfectus*, germ. *perfekt*)
perfectá *vb. tr.* a definitiva, a încheia (o înțelegere, un act, o tranzacție). (< perfect)
perfectaménte *adv.* în mod perfect. (< perfect + -/a/mente)
perfectíbil, -ă *adj.* care poate fi desăvârșit, perfecționat. (< fr. *perfectible*)
perfectibilitáte *s. f.* însușirea, faptul de a fi perfectibil. (< fr. *perfectibilité*)
perfectísim, -ă *adj., adv.* extrem de bine. (< lat. *perfectissimus*)
perfectív, -ă *adj.* (despre verbe) care exprimă acțiunea, eliminând noțiunea de durată și de desfășurare și insistând asupra începutului și sfârșitului ei. (< fr. *perfectif*, germ. *perfektiv*)
perfectivizá *vb. tr., refl.* a (se) perfecționa (I). (< perfectiv + -iza)
perfectivizábil, -ă *adj.* care (se) poate perfectiviza. (< perfectiviza + -bil)
perféctum *s. n. (lingv.)* ansamblu de forme verbale latine care indică o acțiune terminată. (< fr. *perfectum*)
perfécție *loc. adv. la ~* = în mod desăvârșit; fără cusur. (< lat. *perfectio*, fr. *perfection*)
perfecționá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) face mai bun, mai util; a(-și) corecta greșelile, defectele; a (se) perfectiviza. **II.** *refl.* a-și desăvârși pregătirea profesională. (< fr. *perfectionner*)
perfecționísm *s. n.* **1.** tendință de a atinge perfecțiunea, progresul nelimitat. **2.** tendință nevrotică de a atinge imposibilul, care poate merge până la obsesie. (< fr. *perfectionnisme*)
perfecționíst, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (adept) al perfecțio-nismului. **2.** (suferind) de perfecționism (2). (< fr. *perfectionniste*)
perfecțiúne *s. f.* însușirea, caracterul a ceea ce este perfect; desăvârșire. (< lat. *perfectio*, fr. *perfection*)
perfíd, -ă *adj. s. m. f.* (om) care sub o înfățișare binevoitoare ascunde răutate, viclenie; fățarnic, prefăcut, ipocrit. (< fr. *perfide*)
perfidíe *s. f.* caracter perfid; lipsă de loialitate, de cinste; viclenie, fățărnicie, ipocrizie. • faptă perfidă. (< fr. *perfidie*)
perfín, -ă *adj.* (despre mărci poștale) perforat de întreprinderi particulare sau instituții în vederea împiedicării sustragerii și folosirii abuzive. (< it. *perfino*)
perfográf *s. n. (poligr.)* mașină pentru executarea benzilor perforate, necesare comenzii mașinilor automate. (< perfo/ra/ + *-graf*[5])
perfoliát, -ă *adj.* (despre frunze) care înfășoară tulpina. (< fr. *perfolié*)
perforá *vb.* **I.** *tr.* a găuri, a străpunge. • (*fig.*) a pătrunde. **II.** *refl. (med.;* despre organe, țesuturi) a căpăta un orificiu în urma unui proces patologic. (< fr. *perforer*)
perforáj *s. n.* perforare. (< fr. *perforage*)
perforánt, -ă *adj.* care perforează. • (despre tendoane, artere etc.) care străbate spațiile interosoase. • (despre boli, procese inflamatorii etc.) care provoacă perforarea unui organ, a unui țesut etc. (< fr. *perforant*)
perforatór, -oáre **I.** *s. m. f.* cel care perforează. **II.** *s. n.* **1.** mașină-unealtă de perforat. **2.** (*inform.*) periferic care permite operații de ieșire pe cartele sau pe benzi de hârtie perforate. (< fr. *perforateur*)
perforatúră *s. f.* **1.** deschidere în peretele unei găuri de sondă în dreptul stratului productiv, care asigură calea de circulație a fluidelor între strat și gaura de sondă. **2.** sistem de orificii într-o hârtie sau într-un carton, prin perforare, în scopul detașării unor porțiuni. (< it. *perforatura*)
perforáție *s. f.* perforare; gaură realizată prin perforare. • (*med.*) mic orificiu într-un organ cavitar sau în viscere, apărut în urma unui proces patologic. (< fr. *perforation*, lat. *perforatio*)
performá *vb. tr* (*rar*; despre oameni) a realiza o performanță. (< *performant*)
performánt, -ă *adj.* **1.** (despre un sistem, un aparat, o mașină) susceptibil de un randament ridicat. **2.** (*ec.;* despre un produs) foarte competitiv. (< fr. *performant*)
performánță *s. f.* rezultat excepțional într-o probă sportivă; (*p. ext.*) realizare deosebită într-un anumit domeniu. • cel mai bun rezultat dat de un aparat, un motor etc. (< fr. *performance*)
performér, -ă *s. m. f.* sportiv, echipă care a obținut o performanță. (< engl. *performer*)
perfuzá *vb. tr.* a efectua o perfuzie. (< engl. *perfuze*)
perfuzábil, -ă *adj.* care poate fi perfuzat. (< perfuza + -bil)
perfuzát *s. n.* soluție, suspensie coloidală care servește la irigarea organismului prin perfuzie. (< perfuza)
perfúzie *s. f.* introducere, picătură cu picătură, a sângelui, a unei substanțe medicamentoase etc. în arteră sau în venă în scop terapeutic. (< fr. *perfusion*)
perfuzór *s. n.* instrument pentru perfuzii. (< fr. *perfuseur*)
pergamént *s. n.* **1.** piele preparată special pentru a se putea scrie pe ea. **2.** document vechi scris pe o piele de acest fel. **3.** hârtie translucidă rezistentă și impermeabilă, folosită la ambalarea alimentelor; pergamin. (< lat. *pergamentum*, germ. *Pergament*)
pergamentár *s. m.* (*rar*) producător, fabricant de pergament. (< germ. *Pergamenter*)
pergamentát, -ă *adj.* de pergament. (< pergament + -at)
pergamentós, -oásă *adj.* cu aspectul sau consistența pergamentului; care imită pergamentul. (< pergament + -os)
pergamín *s. n.* pergament (3). (< germ. *Pergamin*)
pergamináre *s. f.* operația de obținere a unei hârtii pergament. (< pergamin)
pergaminátă *adj. hârtie ~* = pergamin. (< it. *pergamenato*)
pergamút, -ă *adj., s. f.* (soi de pere) mari, rotunde, galbene, zemoase și aromate. (după fr. *bergamote*, it. *bergamotta*)
pergelisól *s. n.* permafrost. (< fr. *pergélisol*)
pérgolă *s. f.* construcție ușoară din grinzi de lemn susținute pe coloane, folosite în parcuri și grădini pentru a se ridica pe ele plantele agățătoare. (< fr., it. *pergola*)
perhidról *s. n.* apă oxigenată în soluție concentrată, ca dezinfectant, folosită în cosmetică și ca decolorant. (< fr. *perhydrol*)
PERI- *elem.* „în jurul, împrejurul", „deasupra, în afară", „în intervalul dintre". (< fr. *péri-*, cf. gr. *peri*)
periáct *s. n.* **1.** balistă mobilă. **2.** mașină care permitea schimbarea decorurilor în teatrul antic grec. (< fr. *périacte*, gr. *periaktos*)
periadenítă *s. f.* inflamație a țesutului conjunctiv din jurul unui ganglion limfatic. (< fr. *périadénite*)
periáj *s. n.* faptul de a peria (dinții). (< peria + -aj)
periamigdalián, -ă *adj.* în jurul amigdalelor. (< peri- + amigdalian)

perianál, -ă *adj.* din jurul anusului; circumanal; peri-proctal. (< fr. *périanal*)
periándric, -ă *adj.* care înconjură staminele. (< fr. *périandrique*)
perianexítă *s. f.* inflamaţie cu aderenţe a ovarelor şi trompelor uterine. (< fr. *périanexite*)
periangeítă *s. f.* inflamaţie a ţesutului perivascular. (< fr. *périangéite*)
periangiocolítă *s. f.* inflamaţie a ţesuturilor din jurul canalelor biliare. (< fr. *périangiocolite*)
periánt *s. n.* înveliş floral protector format din frunzuliţe modificate, libere ori concrescute, simplu (perigon) sau dublu (caliciu şi corolă), care înconjură androceul şi gineceul. (< fr. *périanthe*, lat. *perianthum*)
periapendicítă *s. f.* inflamaţie a apendicelui şi a ţesuturilor învecinate. (< fr. *périappendicite*)
periapendiculár, -ă *adj.* din jurul apendicelui. (< fr. *périappendiculaire*)
periapicál, -ă *adj.* în jurul vârfului unei formaţiuni anatomice. (< fr. *périapical*)
periareolár, -ă *adj.* situat în jurul areolei. (< fr. *périaréolaire*)
periartéră *s. f.* tunica externă a arterelor. (< peri- + arteră)
periarteriál, -ă *adj.* situat în jurul unei artere. (< fr. *périartériel*)
periarterítă *s. f.* inflamaţie a unei periartere. (< fr. *périartérite*)
periarticulár, -ă *adj.* situat în jurul unei articulaţii. (< fr. *périarticulaire*)
periartrítă *s. f.* inflamaţie a ţesuturilor periarticulare; periartroză. (< fr. *périarthrite*)
periartrózǎ *s. f.* periartrită. (< fr. *périarthrose*)
periástru *s. n.* punct de pe semiaxa mare a unui sistem de stele duble, cel mai apropiat de steaua principală. (< fr. *périastre*)
periaxiál, -ă *adj.* dispus în jurul unei axe. (< fr. *périaxial*)
periblastúlă *s. f.* rezultatul segmentării oului la animalele plurivalente. (< fr. *périblastule*)
periblém *s. n.* ţesut al peristemului unei tulpini sau rădăcini la plantele fanerogame. (< fr. *périblème*)
periboímă *s. f.* depresiune naturală sub acţiunea valurilor mării, care separă marea de un lac litoral şi prin care apele mării se unesc cu ale lacului. (< fr. *périboïne*)
periból *s. n.* **1.** (*ant.*) spaţiu din jurul templelor greceşti decorat cu statui şi monumente votive. **2.** incintă exterioară a unor edificii sacre. (< fr. *péribole*, lat. *peribolus*, gr. *peribolos*)
peribranhiál, -ă *adj.* din jurul branhiilor. (< fr. *péribranchial*)
peribronhiál, -ă *adj.* situat în jurul bronhiilor. (< fr. *péribronchial*)
peribronşítă *s. f.* inflamaţie a ţesutului conjunctiv peribronhial. (< fr. *péribronchite*)
pericámbiu *s. n.* periciclu. (< fr. *péricambium*)
pericárd *s. n.* înveliş fibroseros al inimii, locul de origine al marilor vase. (< fr. *péricarde*, lat. *pericardium*, gr. *perikardion*)
pericardectomíe *s. f.* rezecţie a pericardului. (< fr. *péricardectomie*)
pericárdic, -ă *adj.* al pericardului. (< fr. *péricardique*)
PERICARDIO- *elem.* „pericard". (< fr. *péricardio-*, cf. gr. *perikardion*)
pericardiolíză *s. f.* tratament al pericarditei adezive prin liza aderenţilor. (< fr. *péricardiolyse*)
pericardiorafíe *s. f.* sutură a pericardului. (< fr. *péricardiorraphie*)
pericardiotomíe *s. f.* incizie a pericardului. (< fr. *péricardiotomie*)
pericardítă *s. f.* inflamaţie a pericardului. (< fr. *péricardite*)
pericarión *s. n.* masă citoplasmatică din jurul nucleului. (< fr. *péricaryone*)
pericárp *s. n.* înveliş exterior al unui fruct, care protejează seminţele. (< fr. *péricarpe*)
pericarpátic, -ă *adj.* situat în jurul munţilor Carpaţi. (< peri- + carpatic)
pericárpic, -ă *adj.* al pericarpului. (< fr. *péricarpique*)
pericecál, -ă *adj.* situat în jurul cecului[2]. (< fr. *péricaecal*)
pericefálic, -ă *adj.* din jurul arterei carotide. (< fr. *péricéphalique*)
pericelulár, -ă *adj.* din jurul celulei. (< fr. *péricellulaire*)
pericéntric, -ă *adj.* situat în jurul centrului. (< fr. *péricentrique*)
pericéntru *s. n.* punct de pe orbita unui corp ceresc, la cea mai mică depărtare de corpul central, faţă de care se mişcă. (< fr. *péricentre*)
pericerebrál, -ă *adj.* situat în jurul creierului. (< fr. *péricérébral*)
perichistectomíe *s. f.* operaţie chirurgicală a ţesutului peripa-razitar în tratamentul chistului hidatic. (< fr. *perikystectomie*)
perichistítă *s. f.* inflamaţie a cămăşii conjuctive care înveleşte chisturile. (< fr. *périkystite*)
pericíclu *s. n.* strat extren al cilindrului central al rădăcinii şi tulpinii; pericambiu. (< fr. *péricycle*)
pericístic, -ă *adj.* din jurul vezicii biliare. (< fr. *péricystique*)
pericistítă *s. f.* inflamaţie a ţesuturilor din jurul canalului cistic. (< fr. *péricystite*)
pericláz *s. n.* oxid natural de magneziu. (< fr. *périclase*)
periclín *s. n.* **1.** totalitatea frunzelor sau bracteelor care formează involucrul florilor din familia compozeelor. **2.** zonă în care formaţiunile geologice de pe cele două flancuri ale unei cute se apropie şi se unesc. (< fr. *péricline*)
periclinál, -ă *adj.* din jurul suprafeţei axiale a unei cute anticlinale. (< fr. *périclinal*)
periclitá *vb. tr.* a pune în pericol; a primejdui. (< fr. *péricliter*, lat. *periclitari*)
periclitánt, -ă *adj.* care periclitează. (< fr. *périclitant*)
periclitáte *s. f.* pericol, primejdie. (< pericl/ita/ + *-itate*)
perícol *s. n.* primejdie. (< lat. *periculum*, it. *pericolo*)
pericolecistítă *s. f.* inflamaţie cu aderenţe a colecistului. (< fr. *péricholécystite*)
pericolítă *s. f.* inflamaţie a peritoneului din jurul colonului[3]. (< fr. *péricolite*)
pericolpítă *s. f.* inflamaţie a ţesuturilor perivaginale. (< fr. *péricholpite*)
pericóma *s. f.* insectă dipteră care provoacă, prin muşcătură, leziuni foarte dureroase.
pericondrál, -ă *adj.* al pericondrului. (< germ. *perichondrale*)
pericondrítă *s. f.* inflamaţie a pericondrului. (< fr. *périchondrite*)
pericondróm *s. n.* tumoare benignă a pericondrului. (< fr. *périchondrome*)
pericóndru *s. n.* membrană de ţesut conjunctiv care acoperă un cartilaj. (< fr. *périchondre*)
pericópă *s. f.* **1.** pasaj, fragment din Biblie care cuprinde o povestire, o parabolă. **2.** definiţie exactă, precisă. (< germ. *Pericope*)
pericórd *s. n.* învelişul notocordului. (< engl. *pericord*)
pericerdál, -ă *adj.* din jurul notocordului. (< engl. *pericordal*)
pericorneeán, -ă *adj.* situat în jurul corneei. (< fr. *péricornéen*)
pericoroidál, -ă *adj.* din jurul coroidei sau al ochiului. (< fr. *périchoroïdal*)
pericoronarítă *s. f.* inflamaţie a ţesuturilor moi care înconjură coroana unui dinte. (< fr. *péricoronarite*)
pericorticál, -ă *adj.* **1.** situat în jurul învelişului exterior al unui organ animal sau vegetal. **2.** din jurul scoarţei cerebrale. (< fr. *péricortical*)
pericranián, -ă *adj.* al pericraniului. (< pericraniu + -an)
pericrániu *s. n.* membrană care înveleşte creierul. • periost la suprafaţa exterioară a craniului. (< fr. *péricrâne*, engl. *pericranium*)
periculós, -oásă *adj.* primejdios. (< lat. *periculosus*, it. *pericoloso*)
periculozitáte *s. f.* însuşirea, faptul de a fi periculos. (< it. *pericolosità*)
peridentál, -ă *adj.* din jurul dintelui. (< fr. *péridental*)
peridérm *s. n.* **1.** înveliş superficial al epidermei fetale. **2.** (*bot.*) scoarţă secundară suberoasă care înlocuieşte epiderma rădăcinii şi tulpinii. (< fr. *périderme*)
peridérmic, -ă al peridermului. (< fr. *péridermique*)

peridésm *s. n.* parenchim care înfăşoară fasciculele libero-lemnoase şi înconjoară endodermul. (< fr. *péridesme*)
peridésmic, -ă *adj.* al peridesmului. (< fr. *péridesmique*)
peridídim *s. n.* tunica albuginee a testiculului. (< fr. *péridídyme*)
perididimítă *s. f.* inflamaţie a peridídimului. (< fr. *péridídymite*)
peridót *s. n.* olivină. (< fr. *péridot*)
peridotít *s. n.* rocă magnetică intruzivă, neagră, în compoziţia căreia predomină peridotul. (< fr. *péridotite*, germ. *Peridotite*)
peridróm *s. n.* **1.** galerie, spaţiu acoperit care înconjură o clădire la nivelul solului, ca loc de plimbare. **2.** spaţiu între peretele exterior al naosului şi coloanele care înconjură un templu antic. (< fr. *péridrome*, gr. *peridromos*)
periduodenítă *s. f.* inflamaţie a ţesuturilor din jurul duodenului. (< fr. *périduodénite*)
peridurál, -ă *adj.* situat în jurul membranei dura mater. (< fr. *péridural*)
periéc *s. m. (ant.)* ţăran proprietar de pământ, negustor sau meşteşugar din regiunile de periferie ale statului spartan, om liber, dar lipsit de multe drepturi cetăţeneşti. (< fr. *périèque*, gr. *perioikos*)
periecuatoriál, -ă *adj.* din jurul ecuatorului. (< fr. *périéquatorial*)
periegéză *s. f.* călătorie lungă. (< fr. *périegèse*)
perielectrotónus *s. n.* zona de creştere a excitaţiei în vecinătatea nervului. (< fr. *périelectrotomus*)
periencefalítă *s. f.* inflamaţie a scoarţei cenuşii, care însoţeşte meningita. (< fr. *périencéphalite*)
perienterítă *s. f.* inflamaţie a ţesuturilor din jurul intestinului. (< fr. *périentérite*)
periesofagián, -ă *adj.* din jurul esofagului. (< fr. *périoesophagien*)
periesofagită *s. f.* inflamaţie a ţesutului periesofagian. (< fr. *périoesophagite*)
perifaringián, -ă *adj.* din jurul faringelui. (< fr. *péripharyngien*)
parifasciculár, -ă *adj.* **1.** situat în jurul fibrelor musculare, nervoase sau conjunctive. **2.** din jurul fasciculului vegetal conducător care străbate tulpinile, ramurile şi frunzele plantelor. (< fr. *périfasciculaire*)
periferiál, -ă *adj.* periferic. (< perifer/ie/ + *-al*)
periferializá *vb. tr., refl.* a marginaliza (1), periferiza. (< periferial + -iza)
periféric, -ă I. *adj.* situat la periferie, de margine; periferial. • *(fig.)* de mică însemnătate. **II.** *s. n.* dispozitiv în afara unităţii centrale a unui ordinator, servind la introducerea, memorarea sau extragerea de date. (< fr. *périphérique*)
periférie *s. f.* **1.** cartier mărginaş al unui oraş; *(p. ext.)* ţinuturile de la marginea unei ţări. **2.** suprafaţa exterioară a unui corp solid. • contur al unei figuri curbilinii; circumferinţă. (< fr. *périphérie*, lat., gr. *peripheria*)
periferizá *vb. tr., refl.* a periferaliza. (< perifer/ie/ + *-iza*)
perifitón *s. n.* totalitatea organismelor care trăiesc submerse pe organele plantelor acvatice, pe stânci etc. (< fr. *periphyton*)
periflebítă *s. f.* inflamaţie a tunicii externe a unei vene. (< fr. *périphlébite*)
perifocál, -ă *adj.* situat în jurul unui focar patologic. (< fr. *périfocal*)
perifoliculár, -ă *adj.* din jurul foliculului; referitor la folicul. (< fr. *périfolliculaire*)
perifoliculítă *s. f.* inflamaţie a rădăcinii firului de păr datorită unor ciuperci sau microbi piogeni. (< fr. *périfolliculite*)
perifrástic, -ă *adj.* exprimat prin perifrază. ◊ *formă ~ă* = formă verbală compusă, de tip mai dezvoltat. (< fr. *périphrastique*, germ. *periphrastisch*)
perifrazá *vb. intr.* a se exprima prin perifraze. (< fr. *périphraser*)
perifrázá *s. f.* exprimare prin mai multe cuvinte a ceea ce în mod normal se redă printr-un cuvânt; circumlocuţie; grup de cuvinte care înlocuieşte un termen propriu. ◊ *~ verbală* = construcţie formată dintr-un verb însoţit de un semiauxiliar de modalitate sau de aspect. (< fr. *périphrase*, lat. *periphrasis*, germ. *Periphrase*)
perifrenítă *s. f.* inflamaţie a regiunii din jurul nervului frenic. (< fr. *périphrénite*)
perigalaxíe *s. f.* poziţie corespunzătoare celei mai mici distanţe de galaxia noastră. (< fr. *périgalaxie*)
periganglionár, -ă *adj.* situat în jurul ganglionilor. (< fr. *périganglionnaire*)
perigástric, -ă *adj.* din jurul stomacului sau tubului digestiv. (< fr. *périgastrique*)
perigastrítă *s. f.* inflamaţie a seroasei stomacului. (< fr. *périgastrite*)
perigenitál, -ă *adj.* situat în jurul organelor genitale. (< fr. *périgénital*)
perigéu I. *s. n.* punctul cel mai apropiat de Pământ al unui corp ceresc sau satelit artificial în cadrul orbitei sale. **II.** *adj.* aflat la perigeu. (< fr. *périgée*, lat. *perigaeum*)
perigín, -ă *adj.* (despre stamine) inserat pe periant, un cerc în jurul ovarului. • (despre plante) cu staminele dispuse în acest fel. (< fr. *périgyne*)
periginíe *s. f.* însuşirea de a fi perigin. (< fr. *périgynie*)
perigíniu *s. n. (bot.)* înveliş al organelor de reproducere femele. (< fr. *périgynium*)
periglaciár, -ă *adj. zonă ~ă* (şi *s. n.*) = regiune situată la periferia gheţarilor pleistoceni sau actuali, cu climă, procese şi forme de relief specifice. • referitor la această zonă. (< fr. *périglaciare*)
periglandulár, -ă *adj.* în jurul unei glande. (< fr. *périglandulaire*)
periglótic, -ă *adj.* din jurul glotei. (< fr. *périglottique*)
perigón *s. n.* înveliş floral simplu, nediferenţiat în calciu şi corolă. (< fr. *périgone*, lat. *perigonium*)
perihéliu *s. n.* punctul cel mai apropiat de Soare de pe orbita unui corp ceresc. (< fr. *périhélie*, lat. *perihelium*)
perihepátic, -ă *adj.* din jurul ficatului. (< fr. *périhepatique*)
perihepatítă *s. f.* inflamaţie a porţiunii peritoneului care acoperă ficatul. (< fr. *périhépatite*)
periintestinál, -ă *adj.* în jurul intestinului. (< fr. *périintestinal*)
perijejunítă *s. f.* inflamaţie a ţesutului din jurul jejunului. (< fr. *périjéjunite*)
perîla *s. f.* plantă anuală din familia labiatelor, din Extremul Orient, păroasă, cu frunze alungite şi flori albe, conţinând ulei volatil şi gras. (< germ. *Perilla*)
perilaringián, -ă *adj.* din jurul laringelui. (< fr. *périlaryngien*)
perilaringítă *s. f.* inflamaţie în jurul laringelui. (< fr. *périlaryngite*)
perilenticulár, -ă *adj.* în jurul cristalinului sau al ochiului. (< fr. *périlenticulaire*)
perilimfátic, -ă *adj.* referitor la perilimfă. (< fr. *périlymphatique*, engl. *perilymphatic*)
perilímfă *s. f.* endolimfă. (< fr. *périlymphe*)
perilobulár, -ă *adj.* situat în jurul unui lob (hepatic, pulmonar etc.). (< fr. *périlobulaire*)
perilobulítă *s. f.* inflamaţie (tuberculoasă) a traveelor conjunctive care învelesc lobulii pulmonari. (< fr. *périlobulite*)
perilunár, -ă *adj.* periselenar. (< it. *perilunare*)
perimá *vb. refl.* (despre idei, teorii etc.) a se învechi, a se demoda, a ieşi din uz. • *(jur.;* despre un proces) a se stinge, a se anula pentru lipsa de activitate din partea reclamantului în termen legal. (< fr. *périmer*, lat. *perimere*)
perimamár, -ă *adj.* situat în jurul sânului. (< peri- + mamar)
perimarítim, -ă *adj.* situat în jurul unei mări. (< fr. *périmaritime*)
perimaxilítă *s. f.* periostită a maxilarelor. (< fr. *périmaxilite*)
perimeningítă *s. f.* inflamaţie în jurul meningelui. (< fr. *périméningite*)
perimetrál, -ă *adj.* perimetric. (< fr. *périmétral*)
perimétric, -ă *adj.* care aparţine perimetrului; perimetral. (< fr. *périmétrique*)
perimetrítă *s. f.* inflamaţie a ţesuturilor din jurul uterului. (< fr. *périmétrite*)
perimétru *s. n.* **1.** suma lungimilor laturilor unui poligon. **2.** contur, limită a unei zone (dintr-un teren). • *(fig.)* sferă, cuprins, domeniu. **3.** *(med.)* instrument pentru măsurarea câmpului vizual. (< fr. *périmètre*, gr. *perimetros*, germ. *Perimeter*)

perimísiu *s. n.* ţesut conjunctiv care înconjură fibrele musculare. (< fr. *périmysium*)
perimontán, -ă *adj.* situat în jurul munţilor, la poalele acestora. (< it. *perimontano*)
perinatál, -ă *adj.* referitor la circumstanţele legate de naştere. (< fr. *périnatal*)
perinatalitáte *s. f.* perioadă care precedă sau succedă imediat naşterii. (< fr. *périnatalité*)
perineál, -ă *adj.* al perineului. (< fr. *périnéal*)
perinefrítă *s. f.* inflamaţie a ţesutului perinefritic. (< fr. *périnéphrite*)
perinefritic, -ă *adj.* din regiunea rinichilor. (< fr. *périnéphrétique*)
perinefrózǎ *s. f.* colectare de urină aseptică în jurul rinichiului, ca urmare a rupturii traumatizate a bazinetului, a unui caliciu, a ureterului la partea sa superioară. (< fr. *périnéphrose*)
PERINEO- *elem.* „perineu". (< fr. *périnéo-*, cf. gr. *perineos*)
perineocél *s. n.* hernie perineală. (< fr. *périnéocèle*)
perineografíe *s. f.* radiografie a regiunii perineale, după crearea unui contrast cu aer sau gaz. (< fr. *périnéographie*)
perineoplastíe *s. f.* operaţie plastică a regiunii perineale. (< fr. *périnéoplastie*)
perineorafíe *s. f.* sutură a rupturii de perineu. (< fr. *périnéorraphie*)
perineostomíe *s. f.* uretrostomie perineală. (< fr. *pérnéostomie*)
perineotomíe *s. f.* incizie a perineului. (< fr. *périnéotomie*)
perinérv *s. m.* ţesut conjunctiv care uneşte fasciculele secundare ale fibrelor nervoase. (< germ. *Perinerv*, fr. *périnèrve*)
perinéu *s. n.* regiunea dintre anus şi organele genitale. (< fr. *périnée*, gr. *perineos*)
perineurál, -ă *adj.* din jurul canalului neural. (< fr. *périneural*)
perineúrium *s. n.* teaca de ţesut conjunctiv a unui fascicul de fibre nervoase. (< fr. *périnerium*)
perinevrită *s. f.* inflamaţie a perinervului. (< fr. *périnévrite*)
perinucleár, -ă *adj.* (*biol.*) din jurul nucleului. (< fr. *périnucléaire*)
perioádă *s. f.* **1.** interval de timp în cursul căruia se desfăşoară sau după care se repetă un fenomen; fază, epocă. **O** (*fiz.*) *~ de înjumătăţire* = perioadă în care se descompune jumătate dintr-o cantitate de element radioactiv; (*chim.*) *~ de inducţie* = durată de timp după care o reacţie în lanţ începe să se desfăşoare cu viteza corespunzătoare condiţiilor respective; (*bot.*) *~ de vegetaţie* = interval de timp în care plantele îşi desăvârşesc întreg ciclul biologic. • subdiviziune a timpului geologic mai mică decât era. **2.** frază amplă şi complexă sau reunirea de mai multe fraze care formează un ansamblu armonios şi unitar. **3.** mică construcţie muzicală bine închegată, din două fraze în relaţie de întrebare-răspuns. **4.** (*chim*) şir orizontal în tabloul periodic al elementelor. **5.** (*mat.*) cel mai mic număr adăugat argumentului unei funcţii numerice care nu schimbă valoarea funcţiei. • grup de cifre care se repetă indefinit într-o fracţie zecimală. (< fr. *période*, lat. *periodus*, gr. *periodos*)
perioculár, -ă *adj.* din jurul ochiului; perioftalmic. (< fr. *périoculaire*)
periódic, -ă *adj.* **I.** care revine, se repetă cu regularitate la anumite perioade **O** (*mat.*) *funcţie ~ă* = funcţie care admite o perioadă (5). **II.** *adj., s. n.* (publicaţie) care apare la intervale de timp fixe. (< fr. *périodique*, lat. *periodicus*, gr. *periodikos*)
periodicitáte *s. f.* însuşirea a ceea ce este periodic. **O** *~a elementelor* = repetarea proprietăţilor chimice ale elementelor cu structură analoagă şi cu număr atomic diferit, aranjate în ordinea crescândă a greutăţilor lor atomice. (< fr. *périodicité*)
periodísm *s. n.* proprietate a unor funcţii fiziologice de a se repeta la intervale periodice. (< fr. *périodisme*)
periodizá *vb. tr.* a împărţi pe perioade o disciplină cu caracter istoric. (< germ. *periodisieren*)
periodizánt, -ă *adj.* care foloseşte perioade; caracterizat prin perioade. (< periodiza + -ant)
periodmétru *s. n.* aparat electronic pentru măsurarea perioadelor semnalelor periodice. • aparat pentru măsurarea perioadei unui reactor nuclear. (< fr. *périodemètre*)
periodográmă *s. f.* reprezentare grafică prin care se scot în evidenţă componentele periodice ale unui proces. (< fr. *périodogramme*)
periodónt *s. n.* periodonţiu. (< fr. *périodonte*)
periodontál, -ă *adj.* situat în jurul unui dinte sau al dinţilor; referitor la durerile de dinţi. (< fr. *périodontal*)
periodóntic, -ă *adj.* al periodontului. (< fr. *périodontique*)
periodontítă *s. f.* inflamaţie acută a periodontului; parodontită. (< fr. *périodontite*)
periodónţiu *s. n.* ţesut care înconjură dintele; parodonţiu moale; parodont, periodont. (< engl. *periodontium*, germ. *Periodontium*)
perioftálmic, -ă *adj.* periocular. (< fr. *périophtalmique*)
periokíe *s. f.* formă de parazitism în care paraziţii se găsesc în microclimatul ambiant al omului; periparazitism. (< peri- + gr. *oikos*, casă)
perionízis *s. n.* inflamaţie a zonei de piele din jurul unghiei. (< fr. *périonyxis*)
periony'chium *s. n.* margine a epidermei care înconjură unghia. (< fr. *périonychium*)
perioofórită *s. f.* inflamaţie a regiunii din jurul ovarului. (< fr. *périoophorite*)
periooforosalpingítă *s. f.* inflamaţie a regiunii din jurul ovarului şi a salpingelui. (< fr. *périoophorosalpingite*)
periorál, -ă *adj.* circumoral. (< fr. *périoral*)
periorbitál, -ă *adj.* circumorbital. (< fr. *périorbital*)
periorhítă *s. f.* inflamaţie a tunicii testiculare. (< fr. *périorchite*)
perióst *s. n.* membrană conjunctiv-fibroasă care acoperă osul. **O** *~ alveolar* = ţesut fibros dintre alveola dentară şi rădăcina dintelui. (< fr. *périoste*, gr. *periosteon*)
periosteál, -ă *adj.* al periostului. (< fr. *périostéal*)
PERIOSTEO- *elem.* „periost". (< fr. *périostéo-*, cf. gr. *perios-teos*)
periosteogenéză *s. f.* proces de formare a osului pornind de la periost. (< fr. *périostéogenèse*)
periosteorafíe *s. f.* sutură a periostului. (< periosto- + -rafie[2])
periosteotomíe *s. f.* incizie a periostului. (< engl. *periosteotomy*)
periostítă *s. f.* inflamaţie a periostului. (< fr. *périostite*)
periostóză *s. f.* tumefiere a periostului în urma unei periostite. (< fr. *périostose*)
periovarián, -ă *adj.* din jurul ovarului. (< fr. *périovarien*)
periovulár, -ă *adj.* care înconjură ovulul. (< fr. *périovulaire*)
peripancreátic, -ă *adj.* din jurul pancreasului. (< fr. *péripancréatique*)
peripancreatítă *s. f.* inflamaţie a ţesutului peripancreatic. (< fr. *péripancréatite*)
periparazitár, -ă *adj.* referitor la periparazitism. (< fr. *périparasitaire*)
periparazitísm *s. n.* periokie. (< fr. *périparasitisme*)
peripatétic, -ă *adj.* referitor la peripatetism. • (*s. m.*) peripatetician. (< fr. *péripatétique*, gr. *peripatikos*)
peripatetician *s. m.* adept al peripatetismului; peripatetic; (*p. ext.*) orice intelectual căruia îi place să discute plimbându-se. (< fr. *péripatéticien*)
peripatetísm *s. n.* şcoală filosofică întemeiată de Aristotel (care obişnuia să poarte convorbiri cu discipolii, plimbându-se). (< fr. *péripatétisme*)
peripatetizá *vb. intr.* a discuta probleme de filosofie, de ştiinţă plimbându-se, după obiceiul lui Aristotel. (< peripatet/ic/ + -iza)
peripeţíe *s. f.* **1.** schimbare inopinată şi accidentală a sorţii în drama antică. • episod conţinând evenimente imprevizibile dintr-o operă literară. **2.** întâmplare, serie de întâmplări neprevăzute, care intervin în viaţa cuiva. (< fr. *péripétie*, gr. *peripeteia*)
peripilóric, -ă *adj.* din jurul pilorului. (< fr. *péripylorique*)
periplásmă *s. f.* zonă periferică a citoplasmei. (< fr. *périplasme*)
periplegie *s. f.* paralizie totală. (< fr. *périplégie*)
peripleurítă *s. f.* inflamaţie a ţesutului dintre pleura parietală şi peretele toracic. (< fr. *péripleurite*)

periplu *s. n.* călătorie pe mare în jurul Pământului; circumnavigație. • (*p. ext.*) voiaj turistic pe mare sau pe uscat; turneu; deplasare, plimbare. (< fr. *périple*)
peripneumónic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de peri-pneumonie. (< fr. *péripneumonique*)
peripneumonie *s. f.* pneumonie conjugată cu pleurezie. • boală contagioasă la bovine, datorită unui virus, care provoacă depuneri seroase în țesutul conjunctiv pulmonar. (< fr. *péripneumonie*, lat., gr. *peripneumonia*)
peripolár, -ă *adj.* circumpolar. (< fr. *péripolaire*)
periporită *s. f.* inflamație în jurul orificiilor glandelor sudoripare. (< fr. *périporite*)
peripróct *s. n.* orificiu anal în partea dorsală și în mijlocul unei plăci madreporice, la achinide. (< peri- + proct)
peripróctal, -ă *adj.* perianal. (< engl. *periproctal*)
periproctită *s. f.* inflamație difuză perirectală. (< fr. *périproctite*)
periprostátic, -ă *adj.* din jurul prostatei. (< fr. *péripros-tatique*)
periprostatită *s. f.* inflamație a țesutului celular peripros-tatic, care urmează unei prostatite. (< fr. *périprostatite*)
peripsoită *s. f.* inflamație a țesutului conjunctiv din jurul mușchiului psoas. (< fr. *péripsoïte*)
periptér *s. n.* edificiu înconjurat pe toate laturile de coloane. (< fr. *périptère*, gr. *peripteros*)
perirectál, -ă *adj.* situat în jurul rectului. (< fr. *périrectal*)
perirectită *s. f.* inflamație a țesutului conjunctiv perirectal. (< fr. *périrectite*)
perirenál, -ă *adj.* din jurul rinichilor. (< fr. *périrénal*)
perisábil, -ă *adj.* **1.** care se alterează ușor. **2.** (*fig.*) supus dispariției, pieritor. (< fr. *périssable*)
perisabilitáte *s. f.* **1.** însușirea a ceea ce este perisabil. **2.** normă de pierdere sau scăzământ admis(ă) la produsele alterabile sau casante. (< perisabil + -itate)
perisalpingítă *s. f.* inflamație a țesuturilor din jurul salpingelui. (< fr. *périsalpingiite*)
periscóp *s. n.* instrument optic, dintr-un tub metalic rigid sau telescopic cu lentile și prisme cu reflexie totală, prin care se poate privi peste obstacole sau din submarinele aflate în imersiune. (< fr. *périscope*)
periscópic, -ă *adj.* (despre lentile) care dă câmpului vizual o mare întindere. (< fr. *périscopique*)
periselenár, -ă *adj.* perilunar; circumlunar, circumselenar. (< fr. *périsélénaire*)
perisféră *s. f.* înveliș intern al globului terestru, între 100 și 1200 km; sima. (< fr. *périsphère*)
perisigmoidită *s. f.* inflamație a peritoneului ansei sigmoide. (< fr. *périsigmoïdite*)
perisinoviál, -ă *adj.* situat în jurul sinoviei. (< fr. *périsynovial*)
perisinovită *s. f.* abces sau flegmon al tecii conjunctive care învelește o sinovială. (< fr. *périsynovite*)
perisíp *s. n.* cordon litoral; lido. (< fr. *perisipe*)
perisístolă *s. f.* interval între sistolă și diastolă. (< fr. *périsystole*)
PERISO- *elem.* „impar", „superfluu". (< fr. *périsso-*, cf. gr. *perissos*)
perisodactíle *s. n. pl.* imparicopitate. (< fr. *périssodactyles*)
perisologíe *s. f.* **1.** procedeu retoric de insistare prin repetiție; pleonasm. **2.** greșeală de limbă datorată ignoranței sau neglijenței în exprimare. (< fr. *périssologie*)
perispérm *s. n.* țesut nutritiv al plantelor, care asigură hrănirea embrionului. (< fr. *périsperme*)
perispermátic, -ă *adj.* referitor la perisperm. (< fr. *périspermatique*)
perispermatită *s. f.* inflamație a țesuturilor din jurul cordonului spermatic. (< fr. *périspermatite*)
perisplanhnită *s. f.* periviscerită. (< fr. *périsplanchnite*)
perisplenită *s. f.* inflamație a capsulei seroase a splinei. (< fr. *périsplénite*)
perispomén *s. n.* cuvânt grec care poartă accentul circumflex pe ultima silabă. (< fr. *périspomène*, gr. *pe-rispomenon*)
perispondilită *s. f.* inflamație (reumatică) a țesutului din jurul vertebrelor. (< fr. *périspondilite*)
perispór *s. m.* (*bot.*) înveliș extern al sporului. (< fr. *périspore*)
peristáltic, -ă *adj.* referitor la peristaltism. (< fr. *péristaltique*)
peristaltísm *s. n.* ansamblul mișcărilor tubului digestiv sau ale altor structuri anatomice tubulare, provocate de contracția ritmică a musculaturii acestora, facilitând propulsarea conținutului lor. (< fr. *péristaltisme*)
peristíl *s. n.* galerie de coloane care mărginește un edificiu, o grădină etc., sau împodobește fațada unei clădiri. (< fr. *péristyle*)
peristílic, -ă *adj.* **1.** referitor la peristil. **2.** (despre stamine) situat în jurul stilului. (< fr. *péristylique*)
peristólă *s. f.* contracție a mușchilor unui organ cavitar. (< fr. *péristole*, gr. *peristole*)
peristóm *s. n.* **1.** regiune care înconjură gura la ciliate. • margine a deschiderii cochiliei la moluștele gasteropode. • orificiu bucal, mai larg, în partea ventrală și în mijlocul unei plăci madreporice, la echinide. **2.** (*bot.*) marginea superioară a deschizăturii capsulului sau a urnei, cu dințișori higroscopici, la mușchi, servind la răspândirea sporilor. (< fr. *péristome*)
peristomál *adj.* al peristomului. (< fr. *péristomal*)
peristón *s. n.* înlocuitor de plasmă sangvină. (< germ. *Periston*, n. com.)
peristrumítă *s. f.* inflamație cu caracter supurativ a țesuturilor din jurul glandei tiroide. (< fr. *péristrumite*)
perișcolár, -ă *adj.* în afara programului din școală. (după fr. *périscolaire*)
peritéciu *s. n.* organ de fructificație, care produce ascele, la unele ciuperci și la licheni. (< fr. *périthèce*, lat. *perithecium*)
peritéctic, -ă *adj., s. n.* (aliaj binar) cu componenți miscibili doar în stare solidă, având o temperatură între temperaturile de topire ale componenților. (< fr. *péritectique*)
peritelióm *s. n.* inflamație a țesuturilor din jurul glandei tiroide. (< fr. *périthéliome*)
peritéliu *s. n.* (*anat.*) țesut conjunctiv care înconjură vasele mici. (< fr. *périthélium*)
peritendinéu *s. n.* teacă conjunctivă care acoperă fibrele tendoanelor. (< fr. *péritendineum*)
peritendinită *s. f.* inflamație a peritendineului. (< fr. *péritendinite*)
peritendinós, -oásă *adj.* referitor la peritendineu. (< fr. *péritendineux*)
periteréstru, -ă *adj.* circumterestru. (< peri- + teres-tru)
peritiflítă *s. f.* inflamație a peritoneului cecal. (< fr. *périty-phlite*)
peritomíe *s. f.* excizie a unei fâșii din conjunctivă în jurul corneei pentru tratamentul panusului. (< fr. *péritomie*)
peritoneál, -ă *adj.* al peritoneului. (< fr. *péritonéal*)
PERITONEO- *elem.* „peritoneu". (< fr. *péritonéo-*, cf. gr. *peritonaion*)
peritoneocentéză *s. f.* paracenteză a cavității peritoneale. (< fr. *péritonéocentèse*)
peritoneografíe *s. f.* radiografie a cavității peritoneale. (< fr. *péritonéographie*)
peritoneopatíe *s. f.* afecțiune a peritoneului. (< fr. *péritonéopathie*)
peritoneopexíe *s. f.* fixare chirurgicală a peritoneului. (< fr. *péritonéopexie*)
peritoneoplastíe *s. f.* operație chirurgicală de acoperire a unei suprafețe cu peritoneu. (< fr. *péritonéoplastie*)
peritoneoscóp *s. n.* abdomenoscop, laparoscop. (< fr. *péritonéoscope*)
peritoneoscópie *s. f.* ventroscopie, laparoscopie. (< fr. *péritonéoscope*)
peritoneotomíe *s. f.* incizie a peritoneului. (< fr. *péritonéotomie*)
peritonéu *s. n.* membrană seroasă care căptușește cavitatea abdominală. (< lat. *peritonaeum*)
peritonită *s. f.* inflamație a peritoneului. (< fr. *péritonite*)
peritorácic, -ă *adj.* din jurul toracelui. (< fr. *périthoracique*)
peritraheál, -ă *adj.* din jurul traheei. (< fr. *péritrachéal*)
peritraheită *s. f.* inflamație a țesuturilor peritraheale. (< fr. *péritrachéite*)
peritríh, -ă *adj.* (*biol.*) cu peri, flageli sau cili dispuși în jurul unui organ. (< fr. *péritriche*, germ. *peritrich*)

peritrófic, -ă *adj.* referitor la nutriţia ţesuturilor înconjurătoare. (< fr. *péritrophique*)
peritropícál, -ă *adj.* din jurul tropicelor. (< fr. *péritropical*)
peritumorál, -ă *adj.* din jurul unei tumori. (< peri- + tumoral)
perítie *s. f.* experienţă, cunoaştere; dibăcie, talent; competenţă. (< lat. *peritia*)
periurbán, -ă *adj.* din jurul unui oraş. (< fr. *périurbain*)
periureterál, -ă *adj.* din jurul ureterelor. (< fr. *périuréteral*)
periureterítă *s. f.* inflamaţie a ţesuturilor periureterale. (< fr. *périurétérite*)
periuretrál, -ă *adj.* din jurul uretrei. (< fr. *périurétral*)
periuretrítă *s. f.* inflamaţie a ţesuturilor periuretrale. (< fr. *périurétrite*)
periuterín, -ă *adj.* din jurul uterului. (< fr. *périutérin*)
perívuvulár, -ă *adj.* din jurul uvulei. (< fr. *périuvulaire*)
perivaginál, -ă *adj.* din jurul vaginului. (< fr. *périvaginal*)
perivaginítă *s. f.* inflamaţie a ţesutului conjunctiv perivaginal. (< fr. *périvaginite*)
perivasculár, -ă *adj.* din jurul unui vas sangvin. (< fr. *périvasculaire*)
perivascularítă *s. f.* inflamaţie a spaţiilor perivasculare. (< fr. *périvascularite*)
periviscerál, -ă *adj.* situat în jurul viscerelor. (< fr. *périviscéral*)
periviscerítă *s. f.* inflamaţie cronică a seroaselor peritoneului care înconjură viscerele; perisplanhnită. (< fr. *périviscérite*)
perizóma *s. f.* centură, brâu (la populaţii primitive, care nu au altă îmbrăcăminte), un fel de fustă scurtă în jurul coapselor şi şoldurilor; slip. (< it. *perizoma*)
perl *s. n.* corp de literă de cinci puncte tipografice; perlă (5). (< germ. *Perl*)
perlá *vb. tr.* **1.** a împodobi cu perle. **2.** (*poligr.*) a acoperi suprafaţa unei tipărituri cu mici particule de cerneală. **3.** a se scurge în formă de picături. (< fr. *perler*)
perláj *s. n.* **1.** execuţie perfectă a unei bucăţi muzicale, cântând în mod clar şi distinct fiecare notă. **2.** degajarea sub formă de bule a gazelor dizolvate în lichide. **3.** aglomerare a cernelii sub formă de mici particule pe suprafaţa unei tipărituri; perlare. (după fr. *perler*)
perlánt, -ă *adj. vin ~* = vin care e fermentat cu bule fine. (< *perlant*)
perlát, -ă *adj.* **1.** împodobit cu perle; cu aspect de perle. **2.** (*fig.*) perfect. • (*muz.*) executat cu o claritate perfectă. **3.** *grevă ~ă* = grevă în care muncitorii dintr-o întreprindere întrerup sau încetinesc lucrul la o fază de producţie. **4.** *tipar ~* = tipăritură cu aspect neuniform, datorită fenomenului de perlare a cernelii de tipar; *expectoraţie ~ă* = expectoraţie eliminată la sfârşitul unei crize de astm. (< fr. *perlé*)
pérlă *s. f.* **1.** piatră semipreţioasă, albă şi foarte strălucitoare, care se formează între valvele unor scoici; mărgăritar. • mică concreţiune calcaroasă care se formează pe planşeul sau pereţii unor peşteri. • (*poet.*) dinte foarte alb. **2.** ornament din muluri sferice. **3.** (*med.*) formaţie globuloasă. **4.** (*fig.*) persoană, lucru cu calităţi excepţio-nale. • (*ir.*) greşeală, prostie rară. **5.** (*poligr.*) perl. (< fr. *perle*, it. *perla*, germ. *Perle*)
perlicultúră *s. f.* cultură de scoici cu scopul de a obţine perle artificiale. (< perlă + -cultură²)
perliér, -ă *adj.* **1.** de perle. **2.** (despre scoici) care secretă perle. (< fr. *perlier*)
perlifér, -ă *adj.* care conţine perle (1). (< perlă + -fer)
perlinguál *adv.* (despre administrarea unor medicamente) pe limbă. (< fr., germ. *perlingual*)
perlít *s. n.* rocă magmatică sticloasă, formată în mediu subacvatic. (< germ. *Perlit*, rus. *perlit*)
perlítă *s. f.* constituent structural al aliajelor feroase. (< fr. *perlite*)
perlític, -ă *adj.* de natura perlitei. (< fr. *perlitique*)
perlón *s. n.* fibră textilă sintetică, de tipul relonului. (< germ. *Perlon*, fr., rus. *perlon*)
permafróst *s. n.* strat de sol îngheţat permanent; pergelisol, merzlotă. (< germ. *Permafrost*, fr. *permafrost*)
permallóy /-loi/ *s. n.* aliaj de fier şi nichel, cu mare permeabilitate magnetică. (< engl. *permalloy*)
permanént, -ă *adj.* **1.** stabil, neîntrerupt; statornic, imuabil. **2.** *ondulaţie ~ă* (şi *s. n.*) = odulaţie a părului făcută printr-un procedeu special şi care se menţine mult timp. (< fr. *permanent*, lat. *permanens*)
permanentizá *vb. refl., tr.* a deveni, a face să devină permanent. (< permanent + -iza)
permanénţă *s. f.* însuşire a unui lucru, a unei acţiuni etc. de a fi permanent(ă). ◊ *în ~* = permanent, continuu. • birou, serviciu în unele întreprinderi care funcţionează fără întrerupere. (< fr. *permanence*)
permanganát *s. m.* sare a acidului permanganic. (< fr. *permanganate*)
permangánic, -ă *adj.* care conţine unii compuşi ai manganului. ◊ *acid ~* = acid oxigenat al manganului. (< fr. *permanganique*)
permeábil, -ă *adj.* **1.** (despre un material) care permite trecerea prin el a unui fluid. **2.** (*fig.*) influenţabil, receptiv. (< fr. *perméable*, lat. *permeabilis*)
permeabilitáte *s. f.* proprietate a unei membrane, a unui material de a fi permeabil. ◊ *~ (magnetică)* = mărime a materialelor magnetice, egală cu raportul dintre inducţia magnetică şi intensitatea câmpului magnetic. (< fr. *perméabilité*)
permeabilizá *vb. tr.* a face permeabil. (< fr. *perméabiliser*)
permeamétru *s. n.* instrument pentru măsurarea permeabilităţii materialelor. (< fr. *perméamètre*)
permeánţă *s. f.* mărime magnetică, raportul dintre fluxul magnetic şi tensiunea magnetică din lungul circuitului. (< fr. *méance*)
permendúr *s. n.* aliaj de cobalt şi de fier, cu mare permeabilitate magnetică, folosit în electrotehnică. (n. com.)
permián, -ă *adj., s. n.* (din) ultima perioadă a paleozoicului. (< fr. *permien*)
perminvár *s. n.* aliaj de nichel şi cobalt cu permeabilitate magnetică mare, în industria electrotehnică. (< fr. *perminvar*)
permís *s. n.* autorizaţie oficială scrisă, în virtutea căreia cineva poate exercita o profesiune, poate beneficia de anumite drepturi etc. (< fr. *permis*)
permisíbil, -ă *adj.* care este permis; admisibil. (< fr. *permissible*)
permisibilitáte *s. f.* faptul de a fi permisibil. (< engl. *permissibility*)
permísie *s. f.* învoire de a părăsi serviciul pe o perioadă scurtă de timp, dată unui militar. (< fr. *permission*, lat. *permissio*)
permisionár *s. m.* ostaş aflat în permisie. (< fr. *permissionnaire*)
permisiúne *s. f.* **1.** aprobare, învoire dată cuiva de a face ceva; încuviinţare. **2.** figură de stil prin care vorbitorul mărturiseşte că se află la discreţia preopinentului. (< fr. *permission*, lat. *permissio*)
permisív, -ă *adj.* care manifestă o mare toleranţă faţă de comportamentul nonconformist; îngăduitor, tolerant. (< fr. *permissif*)
permisivitáte *s. f.* însuşirea de a fi permisiv. (< fr. *permissivité*)
permíte *vb.* **I.** *tr.* a îngădui, a încuviinţa, a da voie. **II.** *refl.* a-şi lua libertatea, a-şi îngădui. (< lat. *permittere*, după fr. *permettre*)
permitivitáte *s. f.* mărime caracteristică dielectricilor, raportul dintre inducţia electrică şi intensitatea câmpului electric; constantă dielectrică. (< fr. *permittivité*)
permutá *vb. tr.* **1.** a muta pe cineva cu serviciul, a transfera. **2.** a efectua o permutare (2). (< fr. *permuter*, lat. *permutare*)
permutábil, -ă *adj.* care poate fi permutat. (< fr. *permutable*)
permutabilitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este permutabil. (< fr. *permutabilité*)
permutáre *s. f.* **1.** acţiunea de a permuta. **2.** (*mat.; lingv.; pl.*) operaţie prin care se schimbă între ele locurile a două sau mai multe elemente; grupe distincte de obiecte astfel formate; permutaţie. **3.** reluare a unui fragment muzical pe un alt sunet. (< permuta)
permutáţie *s. f.* (*rar*) permutare. (< fr. *permutation*, lat. *permutatio*)
permutaţionál, -ă *adj.* referitor la, care conţine o permutaţie. (< engl. *permutational*)

permutít *s. m.* silicat de aluminiu şi de sodiu hidratat, în deducerea apei. (< fr. *permutite*)
pernicióş, -oásă *adj.* care cauzează un rău; vătămător, dăunător; nociv. **o** *anemie ~oasă* = formă de anemie foarte gravă, cu evoluţie rapidă, putând cauza moartea. (< fr. *pernicieux*, lat. *perniciosus*)
perniciozitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este pernicios. (< fr. *perniciosité*)
pernión *s. n.* tumefiere cutanată la extremităţi, care apare în urma unor degerături. (< fr. *pernion*, lat. *pernio*)
pernióză *s. f.* denumire generică pentru dermatozele caracterizate prin tulburări circulatorii produse de frig. (< fr. *perniose*)
pernód *s. n.* varietate de vin franţuzesc, care se bea ca aperitiv. (< fr. *pernod*)
PERO- *elem.* „anomalie, diformitate". (< fr. *péro-*, cf. gr. *peros*, mutilat)
perocefál *s. m.* făt cu un cap diform. (< fr. *pérocéphale*)
perodactíl, -ă *adj.* care prezintă perodactilie. (< fr. *pérodactyle*)
perodactilíe *s. f.* dezvoltare defectuoasă a degetelor de la mâini sau de la picioare. (< fr. *pérodactylie*)
peromél *s. n.* monstru care prezintă peromelie. (< fr. *peromèle*)
peromelíe *s. f.* anomalie congenitală la care extremităţile se termină în bont, prin reducerea oaselor mâinii sau piciorului. (< fr. *péromélie*)
perón *s. n.* **1.** platformă în gări pe porţiunea de oprire a trenurilor pentru urcarea şi coborârea pasagerilor din vagoane. **2.** platformă cu câteva trepte, înaintea intrării principale a unei clădiri mari. (< fr. *perron*)
peroneál, -ă *adj.* peronier. (< engl. *peroneal*)
peroneo-tibiál, -ă *adj.* referitor la peroneu şi la tibie. (< fr. *péronéo-tibial*)
peronéu *s. n.* os lung şi subţire, între genunchi şi gleznă; fibulă (3). (< fr. *péroné*)
peroniér, -ă **I.** *adj.* al peroneului; peroneal. **II.** *adj., s. m.* (muşchi) care leagă peroneul de metatarsiene. (< fr. *péronier*)
peronínă *s. f.* narcotic cu acţiune mai puternică decât morfina. (< fr. *péronine*)
peronísm *s. n.* doctrină şi practică aparţinând lui Juan Peron. om politic argentinian. (< fr. *péronisme*)
peroníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al peronismului. (< fr. *péroniste*)
peronosporále *s. f. pl.* ordin de ciuperci: peronosporele. (< fr. *péronosporales*)
peronospóre *s. f. pl.* familie de ciuperci inferioare din clasa sifonomicetelor, parazite pe plante. (< lat. *peronosporae*)
perorá *vb. intr.* a vorbi mult, însufleţit şi cu emfază. (< fr. *pérorer*, lat. *perorare*)
perorál *adv.* (despre medicamente) administrat pe gură, oral; per os. (< germ. *peroral*)
peroránt, -ă *s. m. f.* cel care vorbeşte mult; amator de discursuri. (< perora + -ant)
peroráţie *s. f.* partea finală a unui discurs, a unei cuvântări, rostită pe un ton însufleţit şi emfatic; (*p. ext.*) vorbire însufleţită. (< lat. *peroratio*)
per ós *loc. adv.* peroral. (< lat. *per os*)
peroxíd *s. m.* oxid suprasaturat cu oxigen. (< fr. *peroxyde*)
peroxidáză *s. f.* enzimă care catalizează desfacerea peroxizilor. (< fr. *peroxydase*)
perózã *s. f.* boală de nutriţie a păsărilor caracterizată prin tulburări în osificaţie la nivelul cartilajului. (< fr. *pérose*)
per pédes *loc. adv.* pe picioare, pe jos. (< lat. *per pedes*)
perpendiculár, -ă **I.** *adj.* **1.** (despre drepte, plane) care formează între ele unghiuri sau diedre adiacente congruente. **2.** *stil ~* = variantă a stilului gotic, în Anglia în sec. XIV, manifestată mai ales în economia bolţilor, care dispar sub mulţimea arcelor, bogat ornamentate cu muluri decorative. **II.** *s. f.* dreaptă perpendiculară. (< fr. *perpendiculaire*, lat. *perpendicularis*)
perpendicularitáte *s. f.* însuşirea unei drepte de a fi perpendiculară (< fr. *perpendicularité*)
perpetrá *vb. tr.* a comite cu premeditare (o crimă, un atentat). (< fr. *perpétrer*, lat. *perpetrare*)
perpetrábil, -ă *adj. (jur.)* care poate fi săvârşit. (< engl. *perpetrable*)
perpetráţie *s. f.* (*rar*) perpetrare. (< fr. *perpétration*, lat. *perpetratio*)
perpetuá *vb. tr., refl.* a face să dureze, a dura veşnic; a (se) transmite de la o generaţie la alta. (< fr. *perpétuer*, lat. *perpetuare*)
perpetuáre *s. f.* faptul de a (se) perpetua; perpetuaţie. **o** *~a speciei* = continuarea existenţei unei specii prin reproducere. (< perpetua)
perpetuáţie *s. f.* (*rar*) perpetuare. (< fr. *perpétuation*)
perpetuitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este perpetuu; durată veşnică sau îndelungată. (< fr. *perpétuité*, lat. *perpetuitas*)
perpétuu, -uă *adj.* care durează veşnic sau vreme îndelungată; etern. (< lat. *perpetuus*)
perpétuum móbile *loc. s.* **1.** sistem mecanic, termic, electric etc. imaginar care ar putea funcţiona la infinit, producând energie sau lucru mecanic fără a primi energie din exterior. **2.** (*muz.*) piesă instrumentală cu pasaje de virtuozitate, bazată pe succesiunea rapidă şi continuă a unor sunete de durată egală, cu revenire repetată a temei principale. **3.** mişcare continuă. (< lat. *perpetuum mobile*)
perpléx, -ă *adj.* surprins, profund uimit; dezorientat. (< fr. *perplexe*, lat. *perplexus*)
perplexitáte *s. f.* surprindere, uimire; stupefacţie. (< fr. *perplexité*, lat. *perplexitas*)
pers *s. m.* persan. (< fr. *perse*)
persán, -ă **I.** *s. m. pl.* popor constituit ca naţiune în Iran (fost Persia). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor; pers. **III.** *adj.* care aparţine Iranului. **o** *artă ~ă* = artă care se caracterizează prin palate monumentale, decorate cu stucaturi şi mozaicuri, cu cărămizi smălţuite şi policrome, cu alto- şi basoreliefuri rupestre, prin arte decorative de o mare fantezie şi o execuţie desăvârşită, constituind o sinteză a tradiţiilor locale şi a artei arabe; *covor ~* = covor de calitate superioară (confecţionat la origine în Persia); *pisică ~ă* = specie de pisică cu părul lung şi mătăsos. • (*s. f.*) limbă neoiraniană vorbită în Iran şi Afganistan. (< fr. *persan*)
perscrutáţie *s. f.* cercetare, scrutare profundă, serioasă. (< fr. *perscrutation*)
persecutá *vb. tr.* a urmări perseverent pe cineva pentru a-i pricinui un rău pe nedrept; a prigoni. (< fr. *persécuter*)
persecutánt, -ă *adj.* **1.** persecutor. **2.** (*fam.*) agasant, importun. (< fr. *persécutant*)
persecutór, -oáre *s. m. f.* cel care persecută; persecutant (1). (< fr. *persécuteur*, lat. *persecutor*)
persecutóriu, -ie *adj.* (*rar*) de persecuţie. (după fr. *persécuteur*)
persecúţie *s. f.* persecutare. **o** *mania ~ei* = idee fixă a cuiva că este persecutat de toată lumea. (< fr. *persécution*, lat. *persecutio*)
perseíde *s. f. pl.* stele căzătoare din direcţia constelaţiei Perseu. (< fr. *perséides*)
perseverá *vb. intr.* a rămâne ferm şi constant la o idee, a persista într-o acţiune; a stărui. (< fr. *persévérer*, lat. *perseverare*)
perseveráţie *s. f.* perseverare; (*spec.*) staţionicie în anumite acte, gesturi sau atitudini, repetate cu încăpăţânare exasperantă. (< fr. *persévération*, lat. *perseveratio*)
perseverént, -ă *adj.* care persevereză; stăruitor; tenace. (< fr. *persévérant*)
perseverénţă *s. f.* stăruinţă; neclintire; tenacitate. (< fr. *persévérance*, lat. *perseverantia*)
persiánă *s. f.* oblon la ferestre din scândurele dispuse orizontal pe un cadru şi putând fi apropiate sau depărtate după voie; jaluzea. (< fr. *persienne*)
pérsic *adj. ordin ~* = ordin arhitectonic în care anta-blamentul este purtat de figuri de captivi. (< fr. *persique*)
persiflá *vb. tr.* a lua în bătaie de joc, în râs pe cineva, a lua peste picior. (< fr. *persifler*)
persifláj *s. n.* persiflare. (< fr. *persiflage*)
persiflant, -ă *adj.* care persiflează; zeflemitor, zefle-mist; persiflator. (< fr. *persiflant*)
persiflatór, -oáre *adj.* persiflant. (după fr. *persifleur*)

persillade /-lád/ *s. n.* sos specific bucătăriei franceze preparat cu usturoi şi pătrunjel, omogenizat cu puţin ulei de măsline; rasol rece cu acest sos. (< fr. *persillade*)

persistá *vb. intr.* a se menţine în aceeaşi stare; a dura, a dăinui. • a rămâne ferm la o hotărâre, la o părere; a stărui. (< fr. *persister*, lat. *persistere*)

persistént, -ă *adj.* durabil; trainic; stăruitor. • (despre frunze) care nu cade iarna. (< fr. *persistant*)

persisténţă *s. f.* faptul de a persista; stăruinţă, insistenţă. **o** *~a imaginilor* = menţinerea unei senzaţii vizuale pe retină un anumit timp după ce imaginea obiectului a dispărut din câmpul vizual. (< fr. *persistance*)

persoánă *s. f.* **1.** individul uman considerat prin totalitatea însuşirilor fizice şi psihice; fiinţă omenească, ins. **o** *în ~ =* **a)** personal. **b)** în carne şi oase. **o** (*jur.*) *~ fizică* = om privit ca subiect cu drepturi şi obligaţii. *~ juridică* = întreprindere, instituţie etc. căreia legea îi acordă drepturi şi datorii, recunoscută ca subiect de drept. **2.** categorie gramaticală specifică verbului şi unor pronume, care indică pe cel căruia i se adresează sau pe cel despre care se vorbeşte; fiecare dintre formele flexionare prin care se exprimă această categorie. (< lat. *persona*, fr. *personne*)

persóna gráta *loc. s.* persoană agreată de un guvern pe lângă care este acreditată diplomatic. **o** *~ non grata* = diplomat devenit indezirabil pentru guvernul ţării pe lângă care a fost acreditat. (< lat. *persona (non) grata*, persoană (ne)agreată)

personáj *s. n.* **1.** persoană, erou într-o operă literară, muzicală, cinematografică. • persoană care îndeplineşte un rol într-o anumită întâmplare. **2.** om cu vază; personalitate. (< fr. *personnage*, it. *personaggio*)

personál, -ă I. *adj.* **1.** care aparţine cuiva; specific pentru persoane. • (*adv.*) în persoană, însuşi. • original. **2.** *tren ~* (şi *s. n.*) = tren de persoane care opreşte în toate staţiile; *pronume ~* = pronume care arată persoana (2); *mod ~* = mod verbal ale cărui forme se modifică după cele trei persoane (2). **II.** *s. f. (expoziţie) ~ă* = expoziţie a unui singur artist. **III.** *s. n.* totalitatea angajaţilor dintr-o instituţie sau întreprindere. (< lat. *personalis*, germ. *personal*, fr. *personnel*)

personália *s. f. pl.* informaţii complementare în prezentarea persoanei căreia îi este închinată o lucrare. (< lat. *personalia*)

personalísm *s. n.* **1.** atitudine a celui care ia în consideraţie numai interesele şi punctele de vedere personale; subiectivism. **2.** curent în filosofia contemporană, cu o tendinţă pronunţat fideistă, care pune la baza existenţei o pluralitate de entităţi spirituale înzestrate cu atributele personalităţii şi subordonate lui Dumnezeu. **o** *~ energetic* = variantă a filosofiei personaliste, creată între cele două războaie mondiale de C. Rădulescu-Motru, cu elemente preluate din teoriile energetiste. (< fr. *personnalisme*)

personalíst, -ă I. *adj.* care manifestă personalism (1). **II.** *adj., s. m. f.* (adept) al personalismului (2). (< fr. *personnaliste*)

personalitáte *s. f.* **1.** ceea ce caracterizează o persoană, deosebind-o de oricare alta; caracterele proprii ale unei persoane; originalitate, individualitate. **2.** individul uman sub raportul dezvoltării depline şi al valorificării sociale a însuşirilor persoanei. **3.** (*jur.*) calitatea de subiect cu drepturi şi obligaţii. **o** *~ juridică* = calitatea de a fi persoană juridică. **4.** om de seamă, important, persoană cu calităţi şi merite deosebite într-un domeniu de activitate. **o** *~ istorică* (sau *politică*) = conducător a cărui activitate exercită o influenţă puternică asupra desfăşurării evenimentelor istorice; *cultul ~ăţii* = tendinţa de a acorda unei personalităţi calităţi de infailibilitate, un rol exagerat şi exclusiv în făurirea istoriei. (< fr. *personnalité*, germ. *Personalität*)

personalizá *vb. tr.* **1.** a personifica (1). **2.** a individualiza. (< fr. *personnaliser*)

personalizáre *s. f.* acţiunea de a personaliza. • conştiinţa că percepţiile, reprezentările, ideile, sentimentele aparţin propriului eu. (< personaliza)

personificá *vb. tr.* **1.** a atribui unui lucru, unui animal, fenomen etc. însuşiri omeneşti; a personaliza. **2.** a realiza, a contura perfect un personaj, o idee etc.; a întruchipa, a încarna. (< fr. *personnifier*, it. *personificare*)

personificánt, -ă *adj.* care personifică; personificator. (< personifica + -ant)

personificáre *s. f.* **1.** faptul de a personifica; personificaţie. • figură de stil prin care se atribuie fiinţelor necuvântătoare, lucrurilor, elementelor naturii, chiar unor idei abstracte însuşiri omeneşti. **2.** întruchipare. (< personifica)

personificatór, -oáre *adj.* personificant. (< personifica + -tor)

personificáţie *s. f.* formă de halucinaţie în vederea şi auzirea simultană a unui om în cadrul unor scene de masă ciudate, în cazuri de delir. (< fr. *personnification*)

personologíe *s. f.* disciplină care studiază personalitatea umană sub toate raporturile. (< fr. *personnologie*)

personotróp, -ă *adj.* (despre tratament) care vizează ceea ce este particular în constituţia bolnavului. (< persoană + -trop[2])

persórbţie *s. f.* absorbţie pe un material foarte poros. (< fr. *persorbtion*)

perspectív, -ă I. *adj.* (despre desene, proiecţii etc.) care reprezintă un obiect, un peisaj etc. în perspectivă; perspectivic. **II.** *s. f.* **1.** imagine prin proiectarea unui obiect pe o suprafaţă plană, folosind raze proiectate divergente sau paralele. • disciplină care studiază metodele pentru construirea acestor imagini. **2.** aspect pe care îl are un peisaj, un obiect văzut din depărtare; priveliştе. • bulevard mare în linie dreaptă. **3.** posibilitatea realizării sau a desfăşurării în viitor a unei acţiuni, a unui plan etc. • (*pl.*) ceea ce poate ajunge cineva în viitor; posibilităţi de viitor. **o** *în ~ă* = pe cale de a se înfăptui în viitor. (< fr. *perspectif*, lat. *perspectivus*, /II/ fr. *perspective*)

perspectivál, -ă *adj.* de perspectivă. (< engl. *perspectival*)

perspectívic, -ă *adj.* perspectiv. (< germ. *perspecktivisch*)

perspectivísm *s. n.* concepţie filosofică potrivită căreia cunoaşterea depinde de perspectiva celui care cunoaşte. (< fr. *perspectivisme*)

perspectivíst, -ă I. *adj.* referitor la perspectivism. **II.** *adj., s. m. f.* (pictor) specializat în vederi de oraşe; (artist) care utilizează efectele perspectivei. (< fr. *perspectiviste*)

perspectivitáte *s. f.* corespondenţă între o figură geometrică şi imaginea ei în perspectivă. (< perspectivă + -itate)

perspectográf *s. n.* **1.** aparat pentru transformarea reprezentării descriptive a obiectelor în reprezentare concretă. **2.** aparat pentru redresarea fotogramelor aeriene pe clişee înclinate faţă de planul orizontal. • aparat pentru obţinerea de imagini în perspectivă a curbelor de nivel. (< fr., engl. *perspectographe*, germ. *Perpektograph*)

perspicáce *adj. inv.* înzestrat cu minte ageră; pătrunzător, isteţ. (< fr. *perspicace*)

perspicacitáte *s. f.* calitatea de a fi perspicace; agerime (a minţii), isteţime. (< fr. *perspicacité*, lat. *perspicacitas*)

perspiráţie *s. f.* exalaţie sensibilă a apei prin porii pielii; transpiraţie uşoară. (< fr. *perspiration*, lat. *perspiratio*)

persuadá *vb. tr.* a convinge. (< fr. *persuader*)

persuasiúne *s. f.* darul, puterea de a convinge pe cineva să creadă sau să facă un lucru. (< fr. *persuasion*, lat. *persuasio*)

persuasív, -ă *adj.* convingător; insistent, stăruitor. (< fr. *persuasif*)

persulfát *s. m.* sare a acidului sulfuric. (< fr. *persulfate*, germ. *Persulfat*)

persulfúră *s. f.* compus care conţine o mare cantitate de sulf. (< fr. *persulfura*)

perş *s. n.* prăjină de construcţie specială, pentru sărituri (acrobatice). • (*p. ext.*) număr de circ executat cu prăjina. (< fr. *perche*)

perşáj *s. n.* (*tehn.*) dezvoltare a unei topituri metalice mestecând baia metalică cu o bucată de lemn verde. (< fr. *perchage*)

perşerón *s. m.* cal de tracţiune, obţinut în regiunea Roche din Franţa. (< fr. *percheron*)

pertinaménte *adv.* în mod pertinent (1). (< fr. *pertinemment*)

pértinax *s. n.* hârtie presată, tare, cu calităţi izolatoare, folosită în electrotehnică. (< fr. *pertinax*, germ. *Pertinax*)

pertinént, -ă *adj.* **1.** (*jur.*) care se raportează exact la chestiune, la fondul cauzei; potrivit. • convenabil, nimerit; judicios. **2.** (despre elemente lingvistice) dotat cu o anumită funcţiune într-un sistem determinat. • (despre elemente fonice) care permite diferenţierea semnificaţiilor. **3.** (*inform.;* despre o informaţie,

un document) care satisface cerințele obiective de informare ale unui beneficiar. (< fr. *pertinent*, lat. *pertinens*)

pertinénță *s. f.* caracterul a ceea ce este pertinent. (< fr. *pertinence*)

pertofíte *s. f. pl.* ciuperci parazite care atacă plantele vii, dar folosesc ca hrană țesuturile moarte. (< fr. *perthophytes*)

pertractá *vb. tr.* a trata, a dezbate îndelung. (< lat. *pertractare*)

per tu *prep.* pentru tine. (< per[2] + *tu*)

pertú *adv. a fi ~ cu cineva* = a tutui pe cineva, a fi prieten apropiat al cuiva. (după germ. *per tu*)

pertuizánă *s. f.* halebardă ușoară din sec. XV-XVII. (< fr. *pertuisane*)

perturbá *vb. tr.* **1.** a tulbura; a provoca dezordine. **2.** a împiedica funcționarea normală a unui sistem tehnic, a unui organism etc. (< fr. *perturber*, lat. *perturbare*)

perturbatív, -ă *adj.* perturbator. (< lat. *perturbativus*)

perturbatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care produce perturbații. (< fr. *perturbateur*, lat. *perturbator*)

perturbáție *s. f.* perturbare. ◊ *~ii atmosferice* = totalitatea fenomenelor atmosferice care produc schimbarea în rău a vremii. (< fr. *perturbation*, lat. *perturbatio*)

pertússis *s. n.* tuse convulsivă. (< engl. *pertussis*)

peruán, -ă **I.** *s. m. pl.* **1.** popor care locuiește în Peru. **2.** vechi locuitori ai statului acestuia, înainte de descoperirea Americii. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din actualul Peru; peruvian. (după fr. *péruvien*)

perúcă *s. f.* coafură din păr fals. (< fr. *perruque*, it. *perrucca*)

peruchiér, -ă *s. m. f.* cel care confecționează peruci. (< fr. *perruquier*)

perúlă *s. f.* înveliș protector al mugurilor la arbori. (< fr. *pérule*, lat. *perula*)

perúș *s. m.* papagal cu ciocul lung și coada ascuțită, cu penajul colorat. (< fr. *perruche*)

peruvián, -ă *adj., s. m. f.* (*rar*) peruan. (< fr. *péruvien*)

pervánșă *s. f.* plantă erbacee dicotiledonată, în locuri umbroase, cu flori bleu-mov; saschim, brebenoc. (< fr. *pervenche*)

pervérs, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (om) anormal din punct de vedere sexual; corupt, depravat. **2.** (om) perfid; înclinat spre fapte rele. (< fr. *pervers*, lat. *perversus*)

perversitáte *s. f.* **1.** tendință patologică de a săvârși acte imorale agresive. • corupție, depravare; imoralitate; perversiune. **2.** înclinație spre rău. **3.** fățărnicie, perfidie, falsitate (< fr. *perversité*, lat. *perversitas*)

perversiúne *s. f.* **1.** deviere până la patologic a unor tendințe sau instincte datorită unor tulburări psihice; perversitate. ◊ *~ sexuală* = săvârșirea de acte nefirești în legătură cu viața sexuală. **2.** (*fig.*) alterare, denaturare, viciere. (< fr. *perversion*, lat. *perversio*)

pervertí *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) vicia funcția normală a unui organ, a (se) corupe, a (se) deprava. **II.** *tr* (*fig.*) a altera, a denatura. (< fr. *pervertir*, lat. *pervertere*)

pervertitór, -oáre *s. m. f.* (*rar*) cel care pervertește; corupător. (< perverti + -tor)

pervibráre *s. f.* vibrare a betonului în plină masă. (după fr. *pervibration*)

pervibratór *s. n.* aparat pentru pervibrare. (< fr. *pervibrateur*)

pervitínă *s. f.* substanță organică, folosită ca stimulent al sistemului nervos central pentru a face să dispară oboseala și somnul. (< fr. *pervitine*, germ. *Pervitin*)

pesádă *s. f.* mișcare a calului în ridicarea pe picioarele de dinapoi. (< fr. *pesade*)

pesánte /pe-zan-/ *adv.* (*muz.*) apăsat, viguros, ferm și cu greutate. (< it. *pesante*)

pesár *s. n.* (*med.*) instrument, inel, din cauciuc, metal sau material plastic, care susține unele organe interne. • tampon. (< germ. *Pessar*, fr. *pessaire*, lat. *pessarium*)

pescadór *s. n.* navă pentru pescuitul marin în larg, cu instalații de depozitare, congelare (și preparare) a peștelui. (< sp. *pescador*)

pescáj *s. n.* adâncime la care se cufundă în apă o navă; calaj (II, 2). (< it. *pescaggio*)

pesétă *s. f.* (azi *euro*) unitatea monetară a Spaniei. (< sp. *peseta*)

pesimísm *s. n.* **1.** predispoziție de a vedea totul într-o lumină sumbră, deprimantă. **2.** concepție filosofică potrivit căreia în lume predomină răul, suferința, absurdul. (< fr. *pessimisme*)

pesimíst, -ă **I.** *adj.* predispus la pesimism. **II.** *adj., s. m. f.* (adept) al pesimismului. (< fr. *pessimiste*)

péso *s. m.* unitatea monetară a principalelor țări din America Latină, din Filipine și Guineea-Bissau. (< sp. *peso*)

péstă *s. f.* **1.** boală gravă, infecțioasă și epidemică, prin febră, hemoragii și tumori care apar la subsuori și la gât; ciumă. **2.** boală contagioasă la rumegătoare, porci și păsări de curte, produsă de virusuri specifice. (< fr. *peste*)

PESTI- *elem.* „ciumă, pestă". (< fr. *pesti-*, cf. lat. *pestis*)

pesticíd, -ă *adj., s. n.* (substanță toxică) care distruge dăunătorii culturilor. (< fr. *pesticide*)

pestifér, -ă *adj.* care poartă, transmite pesta. (< fr. *pestifère*)

pestiferá *vb. tr.* **1.** a contamina cu pestă. **2.** (*fig.*) a infecta. (< fr. *pestiférer*)

pestiferát, -ă *adj., s. m. f.* (*livr.*) (suferind) de pestă. (< fr. *pestiferé*)

pestifúg, -ă *adj.* care alungă pesta. (< fr. *pestifuge*)

pestilént, -ă *adj.* **1.** pestilențial (2). **2.** (*fig.*) corupător. (< fr. *pestilent*)

pestilénță *s. f.* **1.** boală contagioasă; ciumă, pestă. • miros infect. **2.** (*fig.*) învățătură dăunătoare, periculoasă. (< fr. *pestilence*, lat. *pestilentia*, germ. *Pestilenz*)

pestilențiál, -ă *adj.* **1.** care are caracterul pestei. **2.** care poate infecta cu pestă; pestilent. **3.** (*fig.*) infect, dezgustător. (< fr. *pestilentiel*)

pésto *s. n.* sos preparat cu usturoi, cimbru, semințe de pin, alune, parmezan, ulei de măsline. (< it. *pesto*)

pestós, -oásă *adj.* referitor la pestă, care produce pestă. (< fr. *pesteaux*)

-pét[1] *elem.* „atras spre ceva". (< fr. *-pète*, cf. lat. *petere*)

pet[2] *s. n.* recipient de plastic pentru îndeplinirea lichidelor și păstrarea unor produse solide, comercializate. (< engl. *p*/oly/ + *ét*/hylene/)

PETA- *elem.* „de un milion de miliarde mai mare (10^{15})". (< fr. *peta-*)

PETAL(I)-, -petál *elem.* „petală". (< fr. *pétal(i)-, -pétale*, cf. gr. *petalon*)

petálă *s. f.* fiecare dintre frunzișoarele modificate care formează corola. (< fr. *pétale*)

petalifér, -ă *adj.* prevăzut cu petale. (< fr. *pétalifère*)

petaliférm, -ă *adj.* în formă de petală. (< fr. *pétaliforme*)

petaloid, -ă *adj.* cu aspect de petală. (< fr. *pétaloïde*)

petalomanie *s. f.* multiplicare teratologică a numărului de petale. (< fr. *pétalomanie*)

petárdă *s. f.* tub cilindric de carton umplut cu pulbere, a cărui explozie produce zgomot și fum. (< germ. *Petarde*, fr. *pétard*)

petás *s. n.* (*ant.*) pălărie rotundă cu boruri largi, pe care o purtau grecii; (*spec.*) coif cu două aripioare, cu care este reprezentat adesea zeul Mercur. (< lat. *petasus*, gr. *petasos*)

petaurístă *s. f.* veveriță-zburătoare din India și Sri Lanka. (< fr. *pétauriste*, gr. *petauriste*, acrobat)

petént, -ă *s. m. f.* petiționar. (< germ. *Petent*)

peteșie *s. f.* sufuziune sangvină de forma unei mici pete purpurii, rotunde, în unele boli infectocontagioase. (< fr. *pétéchie*)

petít *s. n.* corp de literă de opt puncte tipografice. (< fr. *petit*, germ. *Petit*)

petit-gris /ptigri/ *s. n.* blană a unei varietăți de veveriță din Siberia. (< fr. *petit-gris*)

petítio principii /-ți-o-/ *loc. s.* (*log.*) raționament greșit care constă în aceea că pentru demonstrarea unei teze se pleacă de la o aserțiune întemeiată ea însăși pe acea teză. (< lat. *petitio principii*)

petitóriu, -ie *adj.* (despre o cerere) prin care se cere unei instanțe recunoașterea proprietății sau a unui alt drept. (< fr. *pétitoire*, lat. *petitorius*)

petíție *s. f.* cerere scrisă adresată unei autorități. (< fr. *petition*, lat. *petitio*)

petiționá *vb. intr.* a solicita ceva printr-o petiție. (< fr. *pétitionner*)

petiționál, -ă *adj.* (făcut) prin petiții. (< petiție + -onal)

petiționár, -ă *s. m. f.* cel care adresează o petiție; petent. (< fr. *pétitionnaire*)
petrarchésc, -ă *adj.* petrarchist. (< it. *petrarchesco*)
petrarchísm *s. n.* manieră literară, constând în imitarea poeziei lui Petrarca, ce sublimează sentimentul erotic, cântând alternanța de bucurii și dureri ale dragostei. (< it. *petrarchismo*, fr. *pétrarquisme*)
petrarchíst, -ă *adj., s. m. f.* (poet imitator) al motivelor liricii, al manierei lui Petrarca; (*adj.*) petrarchesc. (< it. *petrarchista*, fr. *pétrarquiste*)
petrarchizá *vb. intr.* **1.** a iubi platonic. **2.** a imita maniera lui Petrarca. (< fr. *pétrarquiser*)
petrarchizánt, -ă *adj.* care petrarchizează. (< fr. *pétrarquisant*)
petréi *s. m.* pasăre palmipedă marină mică, albă, cu spatele și aripile cenușii, vorace, care se hrănește cu pește. (< fr. *pétrel*)
PETRI- v. petro-.
petrícol, -ă *adj.* (despre plante, moluște) care crește pe, sau preferă locurile pietroase. (< fr. *pétricole*)
petrifícá *vb.* **I.** *tr, refl.* a (se) preface în piatră; a (se) împietri; a (se) fosiliza. **II.** *refl. (fig.)* a încremeni. (< it. *petrificare*, fr. *pétrifier*)
petrisáj *s. n.* procedeu de masaj cu mâna, prin apăsarea țesuturilor. (< fr. *pétrissage*)
PETRO-/PETRI- *elem.* „piatră". (< fr. *pétro-, pétri-*, cf. lat. *petra*, gr. *petros*)
petrobiónt *s. n.* animal care trăiește în crăpăturile rocilor. (< germ. *Petrobiont*)
petrochímic, -ă *adj.* de petrochimie. (< fr. *pétrochimique*)
petrochimíe *s. f.* **1.** știința, tehnica și industria prelucrării produselor petroliere, a gazelor de sondă și a gazului metan. **2.** ramură a petrografiei care studiază chimismul rocilor și clasificarea lor chimică. (< fr. *pétrochimie*)
petrochimíst, -ă *s. m. f.* specialist în petrochimie. (< fr. *pétrochimiste*)
petrodolár *s. m.* dolar american cu care se plătește petrolul cumpărat din țările producătoare. (< engl. *pe-trodollar*)
petrodoláric, -ă *adj.* de dolari. (< petrodolar + -ic)
petroduroscóp *s. n.* instrument pentru măsurarea durității rocilor în zăcământ. (< fr. *pétroduroscope*, germ. *Petroduroskope*)
petrofíl, -ă *adj.* (despre plante, animale) care se dezvoltă pe stânci și pietre. (< fr. *pétrophile*)
petrofítă *s. f.* plantă care crește pe locuri pietroase și stâncoase. (< fr. *pétrophyte*)
petrogenétic, -ă *adj.* referitor la petrogeneză. (< engl. *petrogenetic*)
petrogenéză *s. f.* ramură a geologiei care studiază geneza rocilor. (< fr. *pétrogenèse*)
petroglífă *s. f.* **1.** rocă șlefuită grosolan pe cale naturală sau rudimentar sculptată manual. **2.** desen incizat pe o rocă. (< fr. *pétroglyphe*)
petrograf, -ă *s. m. f.* specialist în petrografie. (< fr. *pétrographe*)
petrográfic, -ă *adj.* referitor la petrografie. (< fr. *pétrographique*)
petrografíe *s. f.* ramură a geologiei care studiază rocile; descrierea, clasificarea, geneza, compoziția lor; petrologie. (< fr. *pétrographie*)
petról I. *s. n.* rocă organogenă lichidă cu aspect uleios, dintr-un amestec natural de hidrocarburi și alți compuși organici. **II.** *adj. inv. bleu* ~ = nuanță de bleu către gri-verde. (< fr. *pétrole*)
petrolátum *s. n.* amestec de hidrocarburi vâscoase, din reziduurile de țiței ceroase sau din uleiuri corespunzătoare. (< fr. *pétrolatum*, germ. *Petrolatum*, rus. *petrolatum*)
petroliér, -ă I. *adj.* referitor la petrol; fabricat din petrol. **II.** *s. n.* navă specială pentru transportul produselor petroliere. (< fr. *pétrolier*)
petrolifér, -ă *adj.* (despre terenuri, zăcăminte) care conține petrol. (< fr. *pétrolifère*)
petrolísm *s. n.* ansamblu de manifestări patologice datorate intoxicării cu petrol sau cu derivați ai acestuia. (< fr. *pétrolisme*)
petrolíst, -ă *s. m. f.* **1.** lucrător, tehnician din industria petrolului. **2.** proprietar de terenuri petrolifere; om de afaceri în industria petrolului. (< petrol + -ist)
petrolizá *vb. tr.* a aplica metoda petrolizării. (< petrol + -iza)
petrolizáre *s. f.* distrugere a larvelor de anofel cu ajutorul petrolului. (< petroliza)
petrológic, -ă *adj.* de petrologie. (< fr. *pétrologique*)
petrologíe *s. f.* petrografie. (< fr. *pétrologie*)
petromáx *s. n.* lampă cu petrol care luminează prin încălzirea până la incandescență a unei site. (< Petromax, n. com.)
petrosín *s. n.* lichid incolor, ușor inflamabil, cu miros caracteristic, obținut dintr-un amestec de benzine ușoare. (n. com.)
petrozită *s. f.* osteită profundă a părții masive a osului temporal, ca urmare a unei otite. (< fr. *pétrosite*)
petulánt, -ă *adj.* vioi, zburdalnic; tumultuos. (< fr. *pétulant*)
petulánță *s. f.* vivacitate impetuoasă; zburdălnicie, neastâmpăr, vioiciune. (< fr. *pétulance*)
petún *s. n. (bot.)* tabac. (< fr. *pétun*)
petúnie *s. f.* plantă erbacee decorativă, cu flori mari, divers colorate și cu miros plăcut; betonică. (< fr. *pétunia*, lat. *petunia*)
petunizáre *s. f.* stropire a tutunului cu extract de tutun. (după fr. *pétuner*)
petzít *s. n.* minereu de aur și argint de culoare cenușie sau negră. (< fr. *pétzite*, germ. *Petzit*)
pețiól *s. n.* codiță a frunzei. (< fr. *pétiole*, lat. *petiolus*)
pețiolár, -ă *adj.* al pețiolului. (< fr. *pétiolaire*)
pețiolát, -ă *adj.* (despre frunze) cu pețiol. (< fr. *pétiolé*)
pexíe[1] *s. f. (med.)* fixare în poziție normală a unui organ căzut. (< fr. *pexie*)
-pexíe[2] *elem.* „fixare". (< fr. *-pexie*, cf. gr. *pexis*)
peyótl *s. m.* specie de cactus din Mexic, fără spini, care produce mescalina. (< fr. *peyotl*)
pfénig *s. m.* (azi *cent*) monedă divizionară germană, a suta parte dintr-o marcă. (< germ. *Pfennig*)
pfund *s. m.* **1.** unitate de măsură engleză și americană pentru masă, de 0,453592 kg. **2.** veche unitate monetară germană (< germ. *Pfund*)
phi /fi/ *s. m.* literă a alfabetului grecesc (Φ, φ), care notează o oclusivă labială surdă și aspirată, transcriindu-se prin *ph*. (< fr. *phi*)
philadelphia /fi-/ *s. f.* brânză albă cremoasă, foarte populară în SUA, asemănătoare cu mascarpone. (< *Philadelphia* n. pr.)
phoenix *s. m.* /fónix/ **1.** pasăre legendară ca un vultur cu penele de aur și de purpură, despre care se credea că renaște din propria ei cenușă, simbol al reînnoirii veșnice. **2.** *(fig.)* om superior, unic în genul său, de mare valoare. (< lat. *phoenix*)
phoenízián, -ă *adj.* referitor la renașterea păsării phoenix din propria cenușă. (< phoenix + -ian)
phyllocéras *s. n.* gen fosil de cefalopod amonit cu cochilie involută din jurasiv. (< gr. *phyllonkeras*)
pi *s. m.* **1.** literă a alfabetului grecesc (Π, π), corespunzătoare sunetului *p*. **2.** *(mat.)* simbol reprezentând raportul constant dintre lungimea unui cerc și diametrul său, egal cu circa 3,14. (< fr., gr. *pi*)
piacévole *adv. (muz.)* în manieră plăcută, agreabilă, grațioasă. (< it. *piacevole*)
piafé *s. m.* figură de dresaj constând din trap îngrămădit pe loc, calul tropăind cu picioarele din față. (< fr. *piaffé*)
pia máter *s. f.* meningele intern, constând dintr-un plex de vase sangvine. (< lat. *pia mater*, mamă pioasă)
pián[1] *s. n.* instrument muzical dintr-o cutie mare de rezonanță suspendată pe trei picioare, cu claviatură și coarde metalice lovite cu ciocănele prin intermediul unor taste. (< germ. *Piano*, it. *piano*)
pián[2] *s. n.* boală tropicală, asemănătoare cu sifilisul, dar nevenriană, produsă de treponemă, manifestată prin leziuni cutanate sau viscerale cu aspect de fragă. (< fr. *pian*)
pianídă *s. f.* leziune cutanată a pianului[2] în perioada secundară. (< fr. *pianide*)
pianínă *s. f.* pian[1] mai mic având cutia de rezonanță și coardele așezate vertical. (< germ. *Pianino*, it. *pianino*)
pianíssimo *adv. (muz.)* foarte încet. (< it. *pianissimo*)
pianíst, -ă *s. m. f.* cel care cântă la pian[1], care are ca profesiune cântatul la pian. (< fr. *pianiste*)

pianístic, -ă **I.** *adj.* referitor la pian[1]. **II.** *s. f.* atitudine, ansamblu de mişcări ale unui pianist. (< fr. *pianistique*, it. *pianistico*, /II/ *pianistica*)

piáno *adv. (muz.)* cu ton scăzut, încet. **o** ~ *pianissimo* = cât se poate de încet, extrem de slab; *pian-~* = mai încet; *~forte* = cu o trecere bruscă de la piano la forte. (< it. *piano*)

pianólă *s. f.* instrument muzical mecanic, asemănător pianului, cu cilindri sau discuri perforate, reproducând melodii înregistrate în prealabil. (< it. *pianola*)

pianotá *vb. intr.* **1.** *(fam.)* a zdrăngăni, a cânta la pian. **2.** *(fig.)* a lovi nervos cu degetele. (< fr. *pianoter*)

piaríst *s. m.* membru al unui ordin catolic, care se dedica învăţământului gratuit. (< germ. *Piarist*, fr. *piariste*)

piartrítă *s. f.* piartroză. (< fr. *pyarthrite*)

piartróză *s. f.* inflamaţie a unei articulaţii, cu supuraţii în cavitatea articulară; piartrită. (< fr. *pyarthrose*)

piástru *s. m.* **1.** monedă de argint de diferite valori, care a circulat odinioară în unele ţări. **2.** monedă divi-zionară în Egipt, Libia, Sudan, a suta parte dintr-o liră. (< fr. *piastre*, it. *piastra*)

piáţă *s. f.* **I. 1.** spaţiu (întins) unde se întâlnesc şi se întretaie mai multe străzi într-un oraş. **2.** loc unde se vând şi se cumpără mărfuri cu amănuntul (mai ales alimente, zarzavaturi). **II.** categorie economică a producţiei de mărfuri în care îşi găseşte expresia totalitatea relaţiilor economice ce apar în procesul de vânzare-cumpărare a mărfurilor. **o** ~ *valutară* = ansamblul operaţiilor de vânzare-cumpărare de valută. (< it. *piazza*)

piaţétă *s. f.* piaţă (I, 1) mică. (< it. *piazetta*)

pic[1] *s. n.* **1.** vergă aşezată oblic pe catargul de la pupă, pe care se leagă partea de sus a unei pânze. **o** *la ~ scurt* = (despre ancoră) cu puţin lanţ la apă. **2.** compartiment etanş la extremitatea dinspre proră sau dinspre pupă a unei nave. (< fr. *pic*)

pic[2] *s. n.* pickhammer. (< germ. *Pick*/hammer/)

pică[1] *vb. intr.* (despre avioane) a face un picaj. (< fr. *piquer*)

píca[2] *s. f. (med.)* pervertire a gustului, constând în a prefera substanţele necomestibile (cărbune, pământ, argilă etc.). (< fr. *pica*)

picadór *s. m.* luptător călare care, într-o coridă, atacă taurul cu o lance. (< fr. *picador*)

picáj *s. n.* **1.** coborâre (aproape) pe verticală a unui avion. **2.** *(fig.)* *în ~* (despre monede, la bursă) în cădere rapidă. (< fr. *piquage*)

picámăr *s. n.* v. p i c k h a m m e r .

picánt, -ă *adj.* **1.** (despre mâncăruri, băuturi) condimentat; înţepător, iute. **2.** *(fig.;* despre anecdote) indecent, cu o uşoară nuanţă obscenă. **3.** (despre oameni) nostim, atrăgător. (< fr. *piquant*)

picánte *adv. (muz.)* înţepător, picant. (< it. *piccante*)

picanterie *s. f.* **1.** mâncare picantă. **2.** vorbă, faptă picantă. (< germ. *Pikanterie*)

picárd, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Picardia (Franţa). • *(s. n.)* dialect vorbit în Picardia. (< fr. *picard*)

picarésc, -ă *adj.* referitor la picarism, caracteristic picarismului. (< fr. *picaresque*, sp. *picaresco*)

picarísm *s. n.* tendinţă în literatura spaniolă de a zugrăvi personaje ca aventurieri, cerşetori, intriganţi, declasaţi etc. (< fr. *picarisme*)

pícaro *s. m.* aventurier, intrigant, şmecher şi necinstit din literatura spaniolă. (< sp. *picaro*)

pícă[1] *s. f.* ciudă, pizmă, ranchiună. (< germ. *Pike*)

pícă[2] *s. f.* unul dintre semnele de pe cărţile de joc, în formă de inimă sau de frunză cu codiţă, colorată în negru. (< fr. *pique*)

picciotto /-cio-to/ *s. m.* mafiot tânăr, ucigaş. (< it. *pacciotto*)

píccolo *s. n. (muz.)* **1.** cel mai mic instrument dintr-o familie. **2.** registru de orgă. (< it. /flauto/ *piccolo*)

pichér[1] *s. m.* conducător al lucrărilor de întreţinere a unui sector de cale ferată sau de şosea. (< fr. *piquer*)

pichér[2] *s. n.* piesă la războiul de ţesut, care amortizează mişcarea suveicii. (< germ. *Picker*)

pichét[1] *s. n.* ţesătură deasă cu două urzeli diferite, cu desene în relief. (< fr. *piqué*)

pichét[2] *s. n.* numele unui joc de cărţi care se joacă (în doi) cu 32 de cărţi. (< fr. *piquet*)

pichét[3] *s. n.* **1.** (în trecut) punct întărit la frontiera unei ţări unde stă de pază un detaşament de grăniceri. • mic detaşament de soldaţi destinat să fie folosit în primul rând în caz de pericol. **o**~ *de incendiu* = subunitate de pompieri organizată în cadrul unei instituţii sau întreprinderi. **2.** ~ *de grevă* = detaşament de greviştі, care, stând la poarta întreprinderilor sau a instituţiilor, previn pe cei din afară de declararea grevei şi împiedică pe spărgătorii de grevă să acţioneze. (fr. *piquet*, germ. *Pikett*).

pichét[4] *s. m.* ţăruş de lemn pentru a marca un punct (pe un traseu etc.). (< fr. *piquet*, germ. *Pikett*, rus. *piket*)

píchét[5] *s. n.* rachiu de drojdie îndoit cu apă. • vin de calitate proastă. (< fr. *piquette*)

pichetá *vb. tr.* **1.** a marca prin picheţi[4] punctele unui traseu. **2.** a sta de pază la poarta întreprinderii, instituţiei. (< fr. *piqueter*)

pichetáj *s. n.* jalonare. • ansamblu de picheţi care marchează un traseu, o aliniere etc. (< fr. *piquetage*)

PICI- *elem.* „ciocănitoare". (< fr. *pici-*, cf. lat. *picus*)

picide *s. f. pl.* familie de păsări piciforme: ciocănitoarea, ghionoaia, tucanul. (< fr. *picidés*)

picifórme *s. f. pl.* ordin de păsări sedentare şi insectivore, cu picioare lungi, ale căror degete sunt îndreptate spre înapoi: ciocănitoarea. (< fr. *piciformes*)

pícker *s. n.* maşină agricolă de recoltat ştiuleţii de porumb. (< engl. *picker*)

pickhammer/picámăr *s. n.* ciocan de abataj; pic[2]. (< germ. *Pickhammer*)

píckles *s. n.* condimente vegetale conservate în oţet aromatizat. (< engl., fr. *pickles*)

pick-up /pík-ap/ *s. n.* aparat de redare prin mijloace electroacustice a sunetelor înregistrate pe discuri; electrofon. (< engl. *pick-up*)

picláj *s. n.* tratare a pieilor cu o soluţie acidă şi cu clorură de sodiu înainte de tăbăcire; piclare. (< fr. *picklage*)

picláre *s. f.* piclaj. (după engl. *pickling*)

pícle *s. n.* condimente vegetale conservate în oţet aromatizat; legumă în oţet; murături. (< engl., fr. *pickles*)

píclu *s. n.* soluţie acidă pentru piclare. (< engl. *pickle*)

-pícnă v. p i c n o - .

pícnic/picníc *s. n.* masă rece în aer liber (la iarbă verde) cu contribuţia tuturor participanţilor. (< fr. *pique-nique*)

picnisóndă *s. f.* aparat pentru determinarea densităţii apei marine la diferite adâncimi. (< fr. *pycnisonde*)

PICNO-, -pícnă, -picnóză *elem.* „dens, compact", „densitate", „frecvenţă". (< fr. *pycno-, -pycne, -pycnose*, cf. gr. *pyknos, pycnosis*)

picnocárp, -ă *adj.* cu fructe dense. (< lat. *pycnocarpus*)

picnolepsíe *s. f.* varietate de epilepsie, întâlnită mai ales la copii, sub formă de absenţe frecvente, de scurtă durată. (< fr. *pycnolepsie*)

picnoléptic, -ă *adj.* referitor la picnolepsie. (< fr. *pycnoleptique*)

picnométric, -ă *adj.* referitor la picnometrie. (< fr. *pycnométrique*)

picnometríe *s. f.* tehnică de măsurare a densităţilor corpurilor lichide sau solide. (< fr. *pycnométrie*)

picnométru *s. f.* instrument folosit în picnometrie. (< fr. *pycnomètre*)

picnomórf, -ă *adj., s. m.* (tip constituţional) cu trunchiul îndesat, gâtul scurt şi membrele subţiri. (< fr. *pycno-morphe*)

picnostíl *s. n.* intercolonament la care intervalul dintre coloane este egal cu 1 şi 1/2 din diametrul coloanei; *(p. ext.)* templu, edificiu cu asemenea coloane. (< fr. *pycnostyle*)

picnóză[1] *s. f.* modificare a nucleului celular caracterizată prin condensarea cromatinei, care formează o masă omogenă. (< fr. *pycnose*)

-picnóză[2] v. picno-.

PICO- *elem.* „de un bilion de ori mai mic (10^{-12})". (< fr., germ. *pico-*, cf. it. *piccolo*, mic)

picocurie /-cü-rí/ *s. m.* unitate de radioactivitate, a bilioana parte dintr-un curie. (< fr. *picocurie*)

picofarád *s. m.* unitate de măsură a capacităţii electrice, a bilioana parte dintr-un farad; micromicrofarad. (< fr. *picofarad*)

picográm *s. n.* unitate de masă, a bilioana parte dintr-un gram. (< fr. *picogramme*)
pícoliță *s. f.* femeie picolo. (< picolo + -iță)
picolo *s. m.* ajutor de ospătar. (< it. *piccolo*)
picón *s. n.* piesă a unui ciocan pneumatic, tijă ascuțită la vârf, pentru despicarea, dislocarea sau sfărâmarea rocilor, zidurilor etc. (< it. *piccone*)
picosecúndă *s. f.* a bilioana parte dintr-o secundă. (< fr. *picoseconde*, engl. *picosecond*)
picót *s. m. (mine)* bucată de lemn tare, ascuțită la un capăt, la săparea galeriilor. (< fr. *picot*)
picotáj *s. n.* consolidarea rocilor în care se sapă o galerie, cu ajutorul picoților. (< fr. *picotage*)
picóu *s. n.* margine de dantelă în formă de dinte; nod mic. (< fr. *picot*)
pícpochet *s. m.* hoț de buzunare. (< fr., engl. *pickpocket*)
PICR(O)- *elem.* „amar". (< fr. *picr/o/-*, cf. gr. *pikros*)
picrát *s. m.* sare sau combinație a acidului picric, cu proprietăți explozive. (< fr. *picrate*)
pícric *adj. acid* ~ = compus organic cristalizat, galben, cu gust amar, toxic și exploziv, prin acțiunea acidului nitric asupra fenolului; trinitrofenol. (< fr. *picrique*)
picrít *s. n.* rocă magmatică de origine vulcanică, verde-închisă sau neagră. (< fr. *picrite*)
picrotoxínă *s. f.* substanță vegetală amară, asemănătoare stricninei. (< fr. *picrotoxine*)
pictá *vb. tr.* a executa o pictură. (< pictură)
PICTO- *elem.* „pictat". (< fr. *picto-*, cf. lat. *pictus*)
pictográfic, -ă *adj.* referitor la pictografie; scris cu pictograme. (< fr. *pictographique*)
pictografíe *s. f.* scriere primitivă în care obiectele, ideile etc. sunt redate prin desene sugestive. (< fr. *pictographie*)
pictográmă *s. f.* **1.** element, semn folosit în pictografie. **2.** panou mic cu inscripții, sugestiv. (< fr. *pictogramme*)
píctor *s. m.* artist plastic care se ocupă cu pictura. • (*p. anal.*) scriitor care evocă în mod plastic și viu aspecte din viață și din natură. (< lat. *pictor*)
pictorál *s. n.* magazin[2] (1), revistă ilustrată. (< engl. *pictorial*)
pictóric, -ă *adj.* de pictor. (după lat. *pictorius*)
píctoriță *s. f.* femeie pictor. (< pictor + -iță)
picturál, -ă *adj.* referitor la pictură; plastic; pitoresc. (< fr. *pictural*)
picturalitáte *s. f.* caracterul, însușirea de a fi pictural. (< pictural + -itate)
pictúră *s. f.* **1.** artă a reprezentării de peisaje din natură, ființe, obiecte cu ajutorul culorilor. **2.** operă artistică executată de un pictor; tablou, portret; pânză. **3.** totalitatea operelor unui pictor sau a pictorilor dintr-o țară, dintr-o epocă. **4.** (*fig.*) descriere sugestivă, într-o epocă literară, a fiziculi și a caracterelor personajelor, a unor scene din viața reală și din natură etc. (< lat. *pictura*)
picți *s. m. pl.* populație locuind în sec. II d. H. pe teritoriul din nordul Marii Britanii, supuși de romani, mai târziu de scoți. (< fr. *pictes*)
piculínă *s. f.* flaut mic care emite sunete într-un registru acut. (după it. *piccolino*)
pídgin *s. n.* limbă mixtă folosită în relațiile comerciale maritime din Extremul Orient. (< fr., engl. *pidgin*)
piedestál *s. n.* suport pentru o statuie, un vas, o coloană etc. (< fr. *piédestal*, it. *piedestallo*)
PIEL(O)- *elem.* „pelvis, bazinet". (< fr. *pyél/o/-*, cf. gr. *pyelos*)
pielectazíe *s. f.* dilatație a bazinetului. (< fr. *pyélectasie*)
pielectomíe *s. f.* rezecție a unei porțiuni a bazinetului. (< piel- + ectomie)
piélic, -ă *adj.* al bazinetului. (< fr. *pyélique*)
pielítă *s. f.* inflamație a mucoasei bazinetului renal. (< fr. *pyélite*)
pielocistítă *s. f.* asociere de pielită și cistită. (< fr. *pyélocystite*)
pielografíe *s. f.* radiografie a bazinetului și a cavităților renale. (< fr. *pyélographie*)
pielográmă *s. f.* imagine obținută prin pielografie. (< fr. *pyélogramme*)
pielonefrítă *s. f.* inflamație a bazinetului și a rinichilor, de natură infecțioasă. (< fr. *pyélonéphrite*)
pieloplastíe *s. f.* procedeu de decorare a legăturilor și lucrărilor de galanterie din piele, prin scoaterea în relief a diverse figuri. (< engl. *pyeloplasty*)
pieloscopíe *s. f.* examen radioscopic al ureterului și al bazinetului. (< fr. *pyéloscopie*)
pielostomíe *s. f.* intervenție pentru devierea spre exterior a urinii din bazinet. (< fr. *pyélostomie*)
pielotomíe *s. f.* incizie a bazinetului în caz de abces sau de calculi. (< fr. *pyélotomie*)
piemíe *s. f.* infecție generală a organismului, caracterizată prin supurații în viscere, în cavitățile seroase și în țesutul conjunctiv. (< fr. *pyémie*)
piemónt *s. n.* relief de acumulare la contactul unei regiuni muntoase cu o depresiune sau cu o câmpie prin asocierea conurilor de dejecție. (< fr. *piémont*)
piemontán, -ă *adj.* caracteristic unui piemont. (< fr. *piémontan*)
piemontéz, -ă *adj.*, **I.** *s. m. pl.* populație care locuiește în Regiunea Piemont (Italia). **II.** *s. m. f.* (locuitor) din această populație. • (*s. n.*) dialect italian vorbit în Piemont. (< fr. *piémontais*)
piéno *adv.* (*muz.*) plin. (< it. *pieno*)
piercíng /piersing/ *adj. inv.* pătrunzător, ascuțit. (< engl. *piercing*)
pieríde *s. f. pl.* familie de fluturi cu aripile albe sau galbene, pătate mai mult sau mai puțin cu negru. (< fr. *piérides*)
pierrot /pie-ró/ *s. m.* personaj de pantomimă, îmbrăcat în alb și cu o scufie pe cap. (< fr. *pierrot*)
piésă *s. f.* **1.** parte, porțiune, bucată a unui tot. **2.** parte a unui mecanism, a unei mașini etc., care se poate demonta. **3.** monedă, ban. **4.** ~ *anatomică* = parte dintr-un cadavru preparată pentru studiu. **5.** fiecare dintre hârtiile, dintre actele unui dosar. **6.** obiect, operă artistică expusă într-un muzeu, la o expoziție etc., parte dintr-o colecție. **7.** lucrare dramatică în care predomină dialogul și care se reprezintă pe scenă. **8.** compoziție muzicală. (< fr. *pièce*)
piesétă *s. f.* mică piesă de teatru (într-un act). (< fr. *piécette*)
pietà *s. f.* statuie, tablou repezentând pe Madona cu Isus mort, coborât de pe cruce. (< it. *pietà*)
pietáte *s. f.* **1.** evlavie, smerenie; devoțiune. **2.** sentiment de respect profund față de cineva sau ceva. (< fr. *piété*, lat. *pietas*)
pietín *s. n.* **1.** boală contagioasă la oi, manifestată prin răni la picioare, care provoacă căderea unghiilor. **2.** boală a cerealelor care provoacă atrofierea sau căderea acestora. (< fr. *piétin*)
pietísm *s. n.* doctrină ascetică protestantă, care promovează respectarea riguroasă a practicilor religioase, pietatea și misticismul. (< fr. *piétisme*)
pietíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al pietismului. (< fr. *piétiste*)
pietón *s. m.* persoană care circulă pe jos; trecător. (< fr. *piéton*)
pietonál, -ă **I.** *adj.* referitor la pietoni; pedonal. **II.** *s. n.* fâșie de trotuar (în mijlocul străzii) pentru traversare. (< pieton + -al)
pietós, -oásă *adj.* **1.** milos, compătimitor. **2.** demn de milă, nenorocit. **3.** (*p. ext.*) pios, cucernic, evlavios. (< it. *pietoso*)
pietóso /-zo/ *adv. (muz.)* trist, amar; pios. (< it. *pietoso*)
piéz *s. m.* unitate de măsură a presiunii, corespunzătoare unei forțe de un sten pe m^2. (< fr. *pièze*)
PIEZO-, -piézā *elem.* „presiune, comprimare". (< fr. *piézo-*, *-pièse*, cf. gr. *piezein*, a presa)
piezobáză *s. f.* valoarea psihometrică a unei stimulări liminale a presiunii mecanice, pragul de bază al excitării electrice. (< piezo- + bază)
piezocerámic, -ă **I.** *adj.* referitor la piezoceramică. **II.** *s. f.* grup de cristale ceramice piezoelectrice în construcția rezonatoarelor, dozelor de pick-up, traductoarelor de ultrasunete etc. (< fr. *piézocéramique*)
piezoconductibilitáte *s. f.* proprietate a unui mediu de a transmite presiunea. (< piezo- + conductibilitate)
piezoeléctric, -ă *adj.* referitor la piezoelectricitate. (< fr. *piézoélectrique*)
piezoelectricitáte *s. f.* proprietate a unor substanțe cristaline de a se polariza electric datorită unor deformații mecanice sau de a-și modifica dimensiunile în prezența unui câmp electric variabil. (< fr. *piézo-électricité*)

piezográf *s. n.* aparat folosit în piezografie. (< fr. *piézo-graphe*)
piezografíe *s. f.* înregistrare grafică a presiunilor sau a solicitărilor vibratorii prin metoda piezoelectrică. (< fr. *piézographie*)
piezográmă *s. f.* curbă obținută la piezograf. (< fr. *piézogramme*)
piezométric, -ă *adj.* referitor la piezometrie. (< fr. *piézométrique*)
piezometríe *s. f.* **1.** măsurarea presiunilor ridicate. **2.** ramură a fizicii care studiază compresibilitatea lichidelor. (< fr. *piézométrie*)
piezométru *s. n.* **1.** instrument folosit în piezometrie. **2.** tub manometric pentru determinarea presiunii statice a fluidului dintr-o conductă. (< fr. *piézomètre*)
piezooscilatór *s. n.* oscilator electronic care folosește ca element rezonator un cristal de cuarț. (< it. *piezooscilatore*)
piezorezistív, -ă *adj.* care prezintă piezorezistivitate. (< fr. *piézorésistif*)
piezorezistivitáte *s. f.* proprietate a unor materiale de a-și varia rezistența la deformări elastice. (< fr. *piézorésistivité*)
piezoterapíe *s. f.* aplicarea terapeutică a presiunilor intratoracice în cura afecțiunilor pulmonare. (< fr. *piézo-thérapie*)
-píg v. pigo-.
pigeonográmă *s. f.* obiect de corespondență transportat cu ajutorul porumbeilor. (< fr. *pigeon*, porumbel + *-gramă*)
-pigíe v. pigo-.
pigmalionísm *s. n.* perversiune sexuală, masturbare în fața unei statui sau prin raport sexual cu manechine. (< engl. *pygmalionism*)
pigmént[1] *s. m.* **1.** substanță organică colorată în celulele pielii și unele țesuturi. **o** *~ți biliari* = pigmenți produși în organismul animal și localizați în vezica biliară. **2.** pulbere minerală colorată, folosită în industria lacurilor și a vopselelor, a materialelor plastice etc. (< fr. *pigment*)
PIGMENT[2]**(O)-** *elem.* „pigment". (< fr. *pigment/o/-*, cf. lat. *pigmentum*, culoare)
pigmentá *vb.* **I.** *refl.* (despre piele, țesuturi) a se colora datorită pigmenților ce se formează prin acțiunea soarelui, a unor tulburări etc. **II.** *tr. (fig.)* a tinctura. (< fr. *pigmenter*)
pigmentár, -ă *adj.* referitor la pigmenți. (< fr. *pigmentaire*)
pigmentáție *s. f.* pigmentare. • mod în care apar colorate celulele, țesuturile etc. în urma pigmentării. (< fr. *pigmentation*)
pigmentogén, -ă *adj.* (despre celule) care produce pigmenți. (< fr. *pigmentogène*)
pigmentogenézǎ *s. f.* proces fiziologic de formare a pigmenților. (< engl. *pigmentogenesis*)
pigmentolízǎ *s. f.* descompunere a pigmenților de către substanța celulară. (< fr. *pigmentolyse*)
pigmenturíe *s. f.* eliminare a pigmenților biliari prin urină. (< fr. *pigmenturie*)
pígmeu, -ée *s. m. f.* **1.** (*mit.*) reprezentant al unei populații de pitici cu care s-ar fi luptat Hercule. **2.** pitic de rasă neagră din Africa Centrală. **3.** *(fig.)* om lipsit de valoare, de calități, de merite. (< fr. *pygmée*)
PIGO-, -píg, -pigíe *elem.* „fesă". (< fr. *pygo-, -pyge, -pygie*, cf. gr. *pyge*)
pigomél *s. m.* monstru cu membre în plus în regiunea hipogastrică. (< fr. *pygomèle*)
pigopág *s. m.* cuplu de monștri uniți în regiunea feselor. (< fr. *pygopage*)
pijamá *s. f.* îmbrăcăminte comodă de casă (pentru dormit), din pantaloni și bluză. (< fr. *pyjama*)
pil[1] *interj.* (strigăt adresat de vânător câinelui pentru a-l îndemna să se arunce asupra vânatului) apucă! prinde! (< fr. *pille*)
-píl[2] *elem.* „rețea". (< fr. *-pile*, cf. gr. *pilos*)
-píl[3] v. pile-.
pilástru *s. m.* stâlp (cu secțiune dreptunghiulară) folosit ca ornament sau pentru consolidarea unui zid. (< fr. *pilastre*)
pílă *s. f.* **1.** dispozitiv din doi electrozi introduși într-un electrolit, care transformă energia dezvoltată de un agent chimic în energie electrică. **o** *~ atomică* = reactor nuclear; *~ electrochimică* = pilă de curent continuu. **2.** *(fam.)* protecție, sprijin dat cuiva de o persoană influentă; *(p. ext.)* persoana însăși. **o** *a avea ~e* = a se bucura de protecția cuiva. **3.** picior intermediar între culeele unui pod, din zidărie, beton sau metal. (< fr. *pile*)
PILE-, -píl *elem.* „orificiu, perforație". (< fr. *pyle-, -pyle*, cf. gr. *pyle*, poartă)
piléat, -ă *adj.* (despre ciuperci) cu un organ în formă de pălărie. (< lat. *pileatus*)
pileáți *s. m. pl.* nume dat de romani nobililor daci; tarabostes. (< lat. *pileati*)
pileflebítă *s. f.* inflamație a venei porte. (< fr. *pylé-phlébite*)
piletrombózǎ *s. f.* tromboză a venei porte. (< fr. *pylé-thrombose*)
piléus *s. n.* **1.** bonetă conică din stofă moale, purtată de greci și mai ales de nobilii daci, ca semn distinctiv al rangului lor. **2.** pălăria ciupercilor, care poartă organele de fructificație. (< fr., lat. *pileus*)
PILI-/PILO- *elem.* „păr, pilozitate". (< fr. *pili-, -pilo-*, cf. lat. *pilus*)
piliér I. *s. n.* **1.** porțiune de zăcământ, parte dintr-o exploatare, delimitată de lucrări miniere sau de accidente tectonice și subîmpărțită în panouri. **2.** coloană având pictate pe capitel figuri de animale. **II.** *s. m. (rugbi)* fiecare dintre înaintașii din prima linie care încadrează pe taloner în meleu. (< fr. *pilier*)
pilifér, -ă *adj. (biol.)* cu perișori. (< fr. *pilifère*)
pilifórm, -ă *adj.* ca părul. (< engl. *piliform*)
PILO- v. pili-.
pilocárp *s. m.* arbust cu flori mari, din America de Sud, ale cărui frunze conțin pilocarpină; jaborandi. (< fr. *pilocarpe*, lat. *pilocarpus*)
pilocarpínă *s. f.* alcaloid din frunzele de pilocarp, servind ca sudorific și antidot al atropinei. (< fr. *pilocarpine*)
pilón *s. m.* **1.** stâlp puternic de susținere a unei construcții sau a unei părți a acesteia, a unui arc de pod etc. **2.** construcție masivă de o parte și de alta a intrării unui templu sau monument; poartă monumentală la templele egiptene. • element ornamental în formă de stâlp prismatic la intrarea într-un parc, într-o expoziție etc. **3.** stâlp care susține o linie electrică aeriană, o antenă electromagnetică etc. (< fr. *pylône*)
piloná *vb. tr.* a introduce piloni; a îndesa o umplutură de pământ. (< fr. *pilonner*)
pilór[1] *s. m.* orificiu de comunicare între stomac și duoden. (< fr. *pylore*, lat. *pyloros*)
PILOR[2]**(O)-** *elem.* „pilor". (< fr. *pylor/o/-*, cf. lat. *pylorus*, gr. *pyloros*)
pilorectomíe *s. f.* rezecție a sfincterului piloric. (< fr. *pylorectomie*)
pilóric, -ă *adj.* al pilorului. **o** *glandă ~ă* = glandă din pereții pilorului care secretă mucus, pepsină, lipază. (< fr. *pylorique*)
pilorísm *s. n.* tendința la spasm a musculaturii pilorului. (< fr. *pylorisme*)
pilorítă *s. f.* inflamație a mucoasei pilorice. (< fr. *pylorite*)
piloríză *s. f.* caliptră (1). (< fr. *pylorise*)
piloroclazíe *s. f.* dilatare a pilorului cu degetul. (< fr. *pyloroclasie*)
piloroduodenítă *s. f.* inflamație a mucoasei pilorului și duodenului. (< fr. *pyloroduodénite*)
piloroplastíe *s. f.* lărgire chirurgicală prin incizie a sfincterului piloric. (< fr. *pyloroplastie*)
pilorospásm *s. n.* spasm al pilorului. (< fr. *pylorospasme*)
pilorostenózǎ *s. f.* strâmtare patologică a sfincterului piloric. (< fr. *pylorosténose*)
pilorostomíe *s. f.* fistulă gastrică, practicată la nivelul pilorului pentru a remedia o stenoză esofagiană. (< fr. *pylorostomie*)
pilorotomíe *s. f.* incizie a pilorului. (< fr. *pylorotomie*)
pilós, -oásǎ *adj. (anat.)* referitor la păr. • *(bot.;* despre un organ) acoperit cu păr. (< fr. *pileux*, lat. *pilosus*)
pilót[1] **I.** *s. m.* **1.** conducător al unei (aero)nave, al unei mașini. **o** *~ automat* = aparatură care menține automat drumul unei (aero)nave; *~ de încercare* = pilot care testează în zbor un avion înainte de a fi introdus în trafic; *~ astronaut* (sau *cosmonaut*) = conducător al unei nave cosmice. **2.** persoană autorizată să conducă nave, trenuri etc. în locuri primejdioase. • *(fig.)* călăuză, îndrumător, conducător. **II.** *adj.* (despre o uzină, o fermă etc.) care servește ca model, drept călăuză. **o** *stație ~* = stație (2) model, etalon; *vas ~* = pilotină. (< fr. *pilote*)

pilót[2] *s. m.* stâlp de fier, de beton armat etc. înfipt în pământ, care susține o construcție. (< fr. *pilot*)

pilotă *vb.* **I.** *tr.* **1.** a conduce o (aero)navă, o locomotivă, o mașină etc. ca pilot[1]. **2.** a conduce un vehicul sau o navă în condiții speciale. • (*fig.*) a dirija, a călăuzi, a ghida. • (*fig.*; despre o știință) a orienta o disciplină prin noțiunile și metodele proprii. **II.** *intr.* (despre nave, trenuri) a merge mai încet, cu precauție, datorită nesiguranței drumului. (< fr. *piloter*)

pilotáj[1] *s. n.* **1.** știința și tehnica de a pilota (I, 1); pilotare. **2.** încetinire a mersului unui tren sau unei nave din cauza nesiguranței parcursului. (< fr. *pilotage*)

pilotáj[2] *s. n.* construcție hidrotehnică din piloți[2] bătuți în albia unui curs de apă flotabil, pentru dirijarea plutitului liber. (< fr. *pilotage*)

pilotínă *s. f.* navă mică ce transportă piloții[1] (2) care conduc navele la intrarea sau la ieșirea din port. (< fr. *pilotin*)

pilozitáte *s. f.* păr mult pe față și pe corp. (< fr. *pilosité*)

pilulár, -ă *adj.* **1.** în formă de pilulă. **2.** referitor la pilulele anticoncepționale. (< fr. *pilulaire*)

pilúlă *s. f.* mic preparat medicamentos, sferic, pe cale bucală. (< fr. *pilule*)

pilulizá *vb. tr.* (*rar*) a transforma în pilule. (< pilulă + -iza)

pílum *s. n.* suliță scurtă de aruncat a legionarilor romani. (< lat., fr. *pilum*)

pin *s. m.* (*electron.*) terminal al unui circuit integrat. (< engl. *pin*)

pinacée *s. f. pl.* familie de conifere, cuprinzând arbori rășinoși din specia bradului; abietacee. (< fr. *pinacées*)

pinácle /pinacl/ *s. n.* joc de cărți, între 2, 3 și 4 parteneri, cu 24, 32 sau 48 de cărți, urmărind realizarea unui anumit număr de puncte, convenit în prealabil. (< engl. *pinc/h/le*)

pináclu *s. n.* **1.** partea cea mai înaltă a unui edificiu. **2.** coronamentul unui contrafort. **3.** element de construcție, piramidală sau conică alungită, care echilibrează unele piese în consolă. **4.** formă înălțată dintr-o rocă dură, cu marginile abrupte. (< fr. *pinacle*, lat. *pinnaculum*)

pinacotécă *s. f.* mare colecție de tablouri; muzeu de pictură. (< fr. *pinacothèque*, lat. *pinacotheca*, germ. *Pinakotheck*)

pinásă *s. f.* **1.** mică navă cu vele din sec. XIII-XVIII, lungă și ușoară, foarte rapidă, pentru patrulare și escortarea navelor comerciale. **2.** ambarcațiune cu fundul plat pentru pescuitul litoral. (< fr. *pinasse*)

pínax *s. n.* tablou pictat; (*p. ext.*) obiect de ceramică cu desene pictate; mic vas cu capac, în care se păstrau fardurile. (< gr. *pinax*)

pină *s. f.* element de coronament la monumentele funerare, în formă de con de pin, sculptat în piatră. (< lat. *pina*)

pince-nez /pens-né/ *s. n.* lornion (1). (< fr. *pince-nez*)

pincóps *s. n.* țeavă mică la războiul de țesut, cu firul de bătătură înfășurat pe ea, care se introduce în suveică. (< germ. *Pinkop*, engl. *pincop*)

pindáric, -ă *adj.* propriu poetului grec Pindar; în maniera lirismului lui; moralizator; artificios, încărcat. **o** *odă ~ă* = formă de poezie cu strofe liber organizate, pline de elan, cu construcții lexicale îndrăznețe. (< fr. *pindarique*)

pindarísm *s. n.* stil pindaric; lirism emfatic și artificios. (< fr. *pindarisme*)

pindarizá *vb. intr.* a imita stilul pindaric; a practica un lirism pretențios. (< fr. *pindariser*)

PINEAL(O)- *elem.* „glandă pineală". (< fr. *pinéal/o/-*, cf. lat. *pinealis*)

pineálă *adj. glandă* ~ (și *s. f.*) = glandă mică, în diencefal, cu rol în dezvoltarea și creșterea organismului și cu acțiune antigonadotropă; epifiză. (< fr. *pinéale*)

pinealectomíe *s. f.* extirpare a glandei pineale. (< fr. *pinéalectomie*)

pinealoblastóm *s. n.* tumoare malignă a glandei pineale. (< fr. *pinéaloblastome*)

pinealocit *s. n.* celulă principală epitelială a glandei pineale. (< fr. *pinéalocyte*)

pinealóm *s. n.* tumoare a glandei pineale. (< fr. *pinéalome*)

pinén *s. m.* hidrocarbură terpenică, partea principală a esențelor terebentinei. (< fr. *pinène*)

pinét *s. n.* plantație, pădure de pini. (< it. *pineta*, fr. *pinède*)

píngo *s. n.* hidrolacolit. (< fr. *pingo*)

ping-pong *s. n.* tenis de masă. **o** (*fam.*) *a juca ~ cu cineva* = a trimite pe cineva de la o persoană la alta pentru a rezolva o problemă. (< fr., engl. *ping-pong*)

pingpongíst, -ă *s. m. f.* (*rar*) sportiv care practică ping-pongul. (< ping-pong + -ist)

pinguin *s. m.* pasăre palmipedă din mările arctice, cu aripi scurte, cu pieptul alb și cu mersul legănat, în poziție verticală. (< fr. *pingouin*)

piniférr, -ă *adj.* care produce pini. (< fr. *pinifère*)

pinína *s. f.* substanță zaharoasă extrasă dintr-o specie de pin, folosită în farmacie. (< fr. *pinine*)

pinión *s. n.* **1.** roată dințată, cu diamentru minim, a unui angrenaj. **2.** perete triunghiular care încheie la partea superioară zidul unui edificiu; fronton. (< fr. *pignon*)

pinipéde *s. n. pl.* ordin de mamifere carnivore acvatice din regiunile polare, cu corpul fusiform și membrele transformate în înotătoare (foca, morsa, otaria etc.). (< fr. *pinnipèdes*)

pinócchio *s. m.* (*fam.*) băiat vesel, zburdalnic, nebunatic, cu un nas lung; (*p. ext.*) mincinos. (< it. *Pinocchio* n.pr.)

pinólă *s. f.* ax al piesei de strung în care se fixează printr-un vârf unul dintre capetele piesei de prelucrat sau o unealtă de prelucrare a piesei. (< germ. *Pinole*)

pinot /pi-nó/ *s. n.* soi de struguri de viță nobilă, de origine franceză, cu ciorchini mici, cilindrici. • vin din acest soi. (< fr. *pinot*)

pinscher /pin-șăr/ *s. m.* rasă de câini de agrement, constituind o formă pitică de doberman. (< germ. *Pinscher*)

pinsétă *s. f.* **1.** mic clește. **2.** pensetă. **3.** ciupitură. (< fr. *pincette*)

pint *s. m.* unitate anglo-saxonă de măsură pentru capacități, egală cu 0,568 l în Marea Britanie și 1,136 l în Canada. (< engl. *pint*)

pinta *s. f.* boală endemică din regiunile (sub)tropicale ale Americii și Africii, provocată de troponemă, care debutează prin șancru, urmat de erupții generalizate. (< fr., sp. *pinto*)

pintadéră *s. f.* ustensilă din lut în formă de ștampilă, cu o placă sigilară, gravată cu motive geometrice. (< sp. *pintadera*)

pințochiér *s. m.* călugăr franciscan, bigot, fățarnic. (< it. *pinzochero*)

pinúlă *s. f.* **1.** lamă metalică în care este tăiată o fantă în a cărei axă se află un fir de vizare la capetele unei alidade, servind la determinarea aliniamentelor de teren. **2.** pană mică, aripioară. **3.** fiecare dintre foliolele care formează o frunză de feriga. (< fr. *pinnule*)

pin-up girl /pin-ap gărl/ *s. f.* fată cu înfățișare atră-gătoare, care apare în fotografii pe coperțile revistelor, la reclame. (< engl. *pin-up girl*)

pínxit *s. n.* formulă săpată pe o placă de gravură alături de numele pictorului după care gravorul și-a făcut lucrarea. (< lat. *pinxit*, a pictat)

pinyin *adj.* sistem de transcriere alfabetică și fonetică a ideogramelor chineze. (< fr. *pinyin*)

Pínzgau /pințg-/ *s. n.* **1.** rasă de bovine de lapte și carne, de culoare roșie-castanie, cu o dungă albă de-a lungul spinării. **2.** rasă de cai grei, de tracțiune. (< germ. *Pinzgau*)

PIO-, -pióză *elem.* „puroi, supurație". (< fr. *pyo-*, *-pyose*, cf. gr. *pyon, pyosis*)

piobacilóză *s. f.* infecție provocată de un bacil piogen la porci și la rumegătoare. (< fr. *pyobacillose*)

piocefalíe *s. f.* răspândire de lichid purulent în ventriculii cerebrali. (< fr. *pyocéphalie*)

piocél *s. n.* colecție purulentă în jurul testiculului. (< fr. *pyocèle*)

piocelulítă *s. f.* celulită supurantă. (< pio- + celulită)

piociánic *adj.* (despre un bacil) în formă de bastonaș, scurt, mobil, piogen. (< fr. *pyocyanique*)

piocianínă *s. f.* substanță cristalizabilă din puroi. (< fr. *pyocyanine*)

piocit *s. n.* celulă de puroi rezultată din generarea vacuolară a unui granulocit. (< fr. *pyocyte*)

piocolecíst *s. n.* veziculă biliardă inflamată care conține puroi. (< fr. *pyocholécyste*)

piocolecistítă *s. f.* colecistită supurantă. (< fr. *pyocholécystite*)

piocolpocél *s. n.* inflamație supurativă a peretelui superior al vaginului. (< fr. *pyocolpocèle*)
piocólpos *s. n.* colecție purulentă intravaginală. (< fr. *pyocolpos*)
pioctanínă *s. f.* materie colorantă din anilină, cu proprietăți antibacteriene. (< fr. *pyoktanine*)
piodermítă *s. f.* denumire dată unor inflamații purulente ale pielii, provocate de streptococi și stafilococi. (< fr. *pyodermite*)
piofagíe *s. f.* deglutiție de puroi din cavitatea bucală sau din căile respiratorii. (< fr. *pyophagie*)
pioftalmíe *s. f.* acumulare de puroi pe fundul ochiului. (< fr. *pyophtalmie*)
piogén, -ă *adj.* (despre bacterii) care produce puroi. (< fr. *pyogène*)
piogenéză *s. f.* piogenie. (< fr. *pyogenèse*)
piogeníe *s. f.* producere de puroi; piogeneză. (< fr. *pyogénie*)
pioíd, -ă *adj.* cu aspect de puroi. (< fr. *pyoïde*)
piolét *s. m.* baston în alpinism, care are la capăt un fel de mic târnăcop. (< fr. *piolet*)
piometrítă *s. f.* acumulare de puroi în cavitatea uterină. (< fr. *pyométrite*)
pión *s. m.* **1.** (*șah*) piesă de cea mai mică valoare. **2.** particulă subatomică, care are proprietatea de a descărca energie asupra unui punct precis. **3.** (*fig.*) element înaintaș al unei organizații, al unui plan de acțiune etc.; militant pentru o cauză. (< fr. *pion*)
pionefrită *s. f.* nefrită purulentă. (< fr. *pyonéphrite*)
pionefróză *s. f.* formare de puroi în cavitatea renală. (< fr. *pyonéphrose*)
pionéză *s. f.* piuneză.
pioniér[1] **I.** *s. m. f.* **1.** cel care, făcând parte dintr-un grup de coloniști sau de emigranți, desțelenește și cultivă un ținut virgin. **2.** (*fig.*) deschizător de drumuri noi în știință, în tehnică etc. **3.** (în țările cu regim comunist, în România) membru al organizației politice de masă a elevilor între 7 și 14 ani. **II.** *s. m.* militar din trupele de geniu, specializate în construcții de terasamente, fortificații, minări etc. (< fr. *pionnier*, germ. *Pionier*, /I, 3/ rus. *pioner*)
pioniér[2] *s. n.* (*tehn.*) banc de lucru pentru prelucrarea țevilor, ușor de transportat și de montat pe șantier.
pionierát *s. n.* activitate, misiune de pionier[1] (I, 1, 2). (< pionier[1] + *-at*)
pionierésc, -eáscă *adj.* de pionier. (< pionier[1] + *-esc*)
piopericárd *s. n.* acumulare de puroi în cavitatea pericardică. (< fr. *pyopéricarde*)
piopneumotoráx *s. n.* prezența de puroi și de gaz în cavitatea pleurală. (< fr. *pyopneumothorax*)
piorée *s. f.* scurgere purulentă dintr-un focar infecțios. **o** ~ *alveolară* = parodontoză. (< fr. *pyorrhée*)
piós, -oásă *adj.* evalvios, cuvios; (*p. ext.*) însuflețit de dragoste și de respect. (< fr. *pieux*)
piosálpinx *s. n.* inflamație purulentă a trompei uterine. (< fr. *pyosalpinx*)
piosclerózá *s. f.* inflamație purulentă asociată cu o hiperplazie a țesutului conjunctiv. (< fr. *pyosclérose*)
piosepticemíe *s. f.* boală infecțioasă gravă, la mânji, viței, miei etc. (< fr. *pyosepticémie*)
piospermíe *s. f.* prezența a numeroase leucocite în spermă. (< fr. *pyospermie*)
piostercorál, -ă *adj.* care conține puroi în excremente. (< fr. *pyosteroral*)
pioterapíe *s. f.* folosirea terapeutică în injecții subcutanate de puroi sterilizat. (< fr. *pyothérapie*)
piotoráx *s. n.* pleurezie purulentă. (< fr. *pyothorax*)
-pióză v. pio-.
pipă *s. f.* **1.** conductă cu secțiunea de ieșire sau de intrare mai mare decât cea curentă. • tub de porțelan curbat pentru protejarea conductoarelor electrice împotriva apei de ploaie la intrarea acestora în pereții unei clădiri. **2.** piesă rotitoare care închide succesiv circuitele electrice ale bujiilor unui motor cu electroaprindere. (< engl., fr. *pipe*)
pipeline /páiplain/ *s. n.* **1.** conductă pentru transportul gazelor, petrolului etc. la distanță; oleoduct. **2.** (*inform.*) tehnologie care permite un tratament ultrarapid, constând în aceea că ieșirea unui program constituie intrarea unui alt program. (< engl. *pipe-line*)
piperacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate apetale din regiunile tropicale, cu proprietăți aromatice pronunțate: piperul. (< fr. *pipéracées*, lat. *piperaceae*)
piperádă *s. f.* specialitate culinară compusă din tomate, ardei copți și ouă bătute în omletă. (< fr. *piperade*)
piperále *s. f. pl.* ordin de plante cu flori: piperaceele și familiile înrudite. (< fr. *pipérales*)
piperazínă *s. f.* amină, sub formă de cristale incolore, solubile în apă, folosită la tratamentul gutei. (< fr. *pipérazine*)
piperínă *s. f.* alcaloid în piper. (< fr. *pipérine*)
piperonál *s. n.* heliotropină. (< fr. *pipéronal*)
pipétă *s. f.* tub de sticlă subțiat la un capăt și cu o pompă de cauciuc la celălalt, pentru a lua și a picura o cantitate mică dintr-un lichid. (< fr. *pipette*)
PIR(O)- *elem.* „foc". (< fr. *pyr/o/-*, cf. gr. *pyros*)
piramidál, -ă I. *adj.* **1.** în formă de piramidă. **o** *celulă ~ă* = celulă nervoasă a substanței cenușii din creier; *fascicul ~* = unul dintre fasciculele nervoase ale măduvei spinării; *mușchi ~* = mușchi al abdomenului; *joc ~* = sistem în stil bancar, fraudulos, prin care depunătorii urmează să primească sume de bani tot mai profitabile din aportul viitoarei tranșe de asociați. **2.** (*fam.*) colosal, enorm, uriaș; (*p. ext.*) extraordinar, uimitor. **II.** *s. n.* os al carpului. (< fr. *pyramidal*, lat. *pyramidalis*)
piramídă *s. f.* **1.** poliedru având ca bază un poligon și fețele laterale în formă de triunghi cu același vârf. **2.** monument funerar antic, de forma unei piramide (1), din blocuri de piatră, în care erau înmormântați faraonii Egiptului. • (*p. ext.*) edificiu arhitectonic asemănător unui asemenea monument. **3.** figură de gimnastică în care mai mulți sportivi se așază în rânduri suprapuse. **4.** îngrămădire de materiale, de lucruri etc. în formă de piramidă (1). • formă de așezare a armelor pe sol, cu vârfurile țevilor sprijinite unele de altele. **5.** formă de coroană de pom cu ax principal. • sistem de susținere a viței-de-vie portaltoi, dintr-un stâlp înalt din vârful căruia pornesc mai multe sârme legate de butuci. **6.** formație anatomică asemănătoare unei piramide (1). • proeminență osoasă din interiorul cavității timpanice. **o** ~ *bulbară* = proeminență a cordoanelor anterioare ale măduvei spinării, la nivelul bulbului rahidhian; *~e Malpighi* = formațiuni conice din zona medulară a parenchimului renal, prin care se scurge urina. **7.** (*geogr.*) ~ *coafată* = formă de relief care rezultă din procesul de eroziune în formă de roci friabile, conservate în formă de coloane. (< fr. *pyramide*, lat. *pyramis, -idis*, gr. *pyramis, -idos*)
piramidologíe *s. f.* studiu științific al piramidelor (2). (< piramidă + -logie)
piramidón *s. n.* amidopirină. (< fr. *pyramidon*)
piramidotomíe *s. f.* secționare chirurgicală a tracturilor piramidale ale măduvei spinării. (< fr. *pyramidotomie*)
pirandellísm *s. n.* caracteristică a teatrului lui Luigi Pirandello, a cărui problematică și mod de rezolvare sparg tiparele clasice, introducând inovații moderne și îndrăznețe și experiențe ale tehnicii dramatice. (< it. *pirandellismo*)
pirandellizá *vb. tr.* a imita maniera teatrului lui Pirandello. (< *pirandell*/ian/ + *-iza*)
piránha /-nia/ *s. f.* pește de pradă, foarte feroce, din fluviul Amazoanelor. (< fr., port. *piranha*)
piranográf *s. n.* piranometru înregistrator. (< fr. *pyranographe*)
piranométru *s. n.* solarimetru. (< fr. *pyranomètre*)
pirargirit *s. n.* minereu de argint de culoare roșie închisă și cu luciu adamantin. (< fr. *pyrargyrite*)
pirát I. *s. m.* **1.** cel care săvârșește acte de piraterie. **o** ~ *al aerului* = cel care comite o piraterie aeriană. **2.** cel care se îmbogățește furând. **II.** *adj.* al piraților, de pirați; clandestin, ilicit. *stație ~* = stație radiofonică clandestină; *navă ~* = navă armată al cărei echipaj săvârșește acte de piraterie. (< fr. *pirate*, lat. *pirata*, gr. *pirates*)
pirátă *vb. tr.* a face piraterie. (< fr. *pirater*)
piraterésc, -eáscă *adj.* de pirat. (< piraterie + -esc)
piraterie *s. f.* **1.** act de violență comis pe mare sau în aer cu scopul de a jefui sau captura ori pentru realizarea în acest mod a unor interese politice. **2.** (*fig.*) jaf, tâlhărie, escrocherie. (< fr. *piraterie*)

piráticã *s. f.* piraterie informatică. (< fr. *piratique*)
pirazól *s. n.* bază heterociclică cu caracter aromatic, derivat din pirol. (< fr. *pyrazole*)
-pirén v. pireno-.
pireneeán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din munţii Pirinei; specific acestora. (< fr. *pyrénéen*)
PIRENO-, -pirén *elem.* „sâmbure, nucleu, corpuscul". (< fr. *pyréno-, -pyrène*, cf. gr. *pyren*)
pirenofór *s. m.* parte a citoplasmei care conţine nucleul. (< fr. *pyrenophore*)
pirenoíd, -ă I. *adj.* în formă de sâmbure osos. **II.** *s. m. pl.* plastide granulare globuloase, incolore, din cromatofori, la alge. (< fr. *pyrénoïde/s/*)
pirenomicéte *s. f. pl.* ordin de ciuperci din clasa ascomicetelor, cu miceliul compartimentat şi cu periteciul în formă de butelie sau de sferă. (< fr. *pyrénomycètes*)
PIRET(O)-, -pirexíe *elem.* „febră, stare febrilă". (< fr. *pyrét/o/-, -pyrexie*, cf. gr. *pyretos, pyrexis*)
pirétic, -ă *adj.* referitor la febră. (< fr. *pyrétique*)
piretogén, -ă *adj.* care produce febră. (< fr. *pyrétogène*)
piretologie *s. f.* parte a patologiei care studiază bolile febrile. (< fr. *pyrétologie*)
piretoterapíe *s. f.* metodă de tratament prin crearea artificială a unei stări febrile. (< fr. *pyrétothérapie*)
piretrínă *s. f.* substanţă insecticidă extrasă din piretru, netoxic pentru oameni. (< fr. *pyréthrine*)
pirétru *s. m.* **1.** planta erbacee din familia compozeelor, asemănătoare cu crizantema. **2.** pulbere insecticidă fină, din florile uscate de piretru (1). (< fr. *pyrèthre*)
piréx *s. n.* sticlă rezistentă la variaţii bruşte de temperatură, pentru aparate de laborator. (< fr. *pyrex*)
pirexíe[1] *s. f.* denumire generică pentru bolile cu febră. (< fr. *pyrexie*)
-pirexíe[2] v. piret(o)-.
pirexiofobíe *s. f.* teamă nejustificată de a face febră. (< engl. *pyrexeophobia*)
pirgeométru *s. n.* aparat pentru măsurarea intensităţii radiaţiei calorice terestre. (< fr. *pyrgéomètre*)
pirheliográf *s. n.* pirheliometru înregistrator. (< fr. *pyrhéliographe*)
pirheliométru *s. n.* aparat pentru măsurarea radiaţiei solare directe, cu o mare precizie. (< fr. *pyrhéliomètre*, germ. *Pyrheliometer*)
píric[1] *s. m.* (*ant.*) **1.** picior de vers greco-latin, opus spondeului, format din două silabe scurte. **2.** dans războinic cu arme, la greci. (< fr. *pyrrhique*, gr. *pyrrhikhe*)
píric[2]**, -ă** *adj.* referitor la foc, la ardere şi îndeosebi la focuri de artificii. (< it. *pirico*)
pirídic, -ă *adj.* care provine din piridină. (< fr. *pyridique*)
piridínă *s. f.* bază azotată, incoloră şi cu miros caracteristic, din gudroanele de huilă, folosită la fabricarea unor medicamente, coloranţi etc. (< fr. *pyridine*)
piridoxínă *s. f.* vitamina B_6; adermină. (< fr., engl. *pyridoxine*)
piridoxinoterapíe *s. f.* folosirea terapeutică a pirido-xinei. (< fr. *pyridoxinothérapie*)
piridoxinuríe *s. f.* prezenţa piridoxinei în urină. (< fr. *pyridoxinurie*)
pirifórm, -ă *adj.* în formă de pară. (< fr. *piriforme*)
pirimidínă *s. f.* bază azotată cu o structură similară benzenului, în care doi atomi de azot înlocuiesc atomii corespunzători de carbon. (< fr. *pyrimidine*, germ. *Pyrimidine*)
pirimidínic, -ă *adj.* care provine din pirimidină. (< fr. *pyrimidinique*)
pirită *s. f.* sulfură naturală de fier sau de cupru. (< fr. *pyrite*)
pirititér, -ă *adj.* care conţine pirită. (< fr. *pyritifère*)
piritizáre *s. f.* înlocuire a carbonatului de calciu din cochiliile fosile prin pirită. (< pirită + -iza)
piritós, -oásă *adj.* de natura piritei, care conţine pirită. (< fr. *pyriteux*)
PIRO- v. pir(o)-.
pirobalístică *s. f.* disciplină care studiază lansarea proiectilelor prin arderea unor substanţe capabile să le dea impulsul necesar. (< fr. *pyrobalistique*)
pirocatechínă *s. f.* compus organic, din clasa fenolilor, substanţă cristalină, solubilă în apă şi în coloranţi organici. (< fr. *pyrocatechine*)
piroclástic, -ă *adj.* (despre roci) format din piroclastite. (< fr. *pyroclastique*)
pirclastít *s. n.* rocă formată prin depozitarea materialului expulzat în timpul exploziilor vulcanice. (< fr. *pyroclastite*)
pirodinámică *s. f.* parte a dinamicii care studiază modul de acţiune a pulberii în gurile de foc. (< fr. *pyrodynamique*)
piroelléctric, -ă *adj.* referitor la piroelectricitate. (< fr. *pyroélectrique*)
piroelectricitáte *s. f.* proprietate a unor substanţe cristaline de a se polariza electric datorită unei variaţii de temperatură sau de a-şi modifica temperatura în prezenţa unui câmp electric variabil. (< fr. *pyro-électricité*)
pirofíl, -ă I. *adj., s. m. f.* (suferind) de pirofilie. **II.** *adj.* **1.** care nu se alterează în contact cu focul. **2.** (despre plante) care preferă terenurile arse. (< fr. *pyrophile*)
pirofilíe *s. f.* **1.** atracţie patologică către foc. **2.** calitatea a ceea ce este pirofil (II). (< fr. *pyrophilie*)
pirofít, -ă *adj., s. f.* (plantă, arbore) care rezistă incendiilor din păduri. (< fr. *pyrophyte*)
pirofób, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (suferind) de pirofobie. **2.** (despre plante) care evită terenurile arse. (< fr. *pyrophobe*)
pirofobíe *s. f.* teamă patologică de foc, de incendii. (< fr. *pyrophobie*, engl. *pyrophobia*)
pirofór *s. m.* **1.** substanţă care se aprinde spontan în contact cu aerul. **2.** insectă coleopteră mare din America de Sud, care emite lumină fosforescentă. (< fr. *pyrophore*)
pirofóric, -ă *adj.* cu calităţi de pirofor (1). (< fr. *pyrophorique*)
pirofosfát *s. m.* sare a acidului pirofosforic. (< fr. *pyrophosphate*)
pirofosfóric *adj. acid* ~ = acid obţinut prin încălzirea acidului fosforic. (< fr. *pyrophosphorique*)
pirogálic *adj. acid* ~ = pirogalol. (< fr. *pyrogallique*)
pirogalól *s. m.* substanţă organică albă, cristalină, solubilă în apă, folosită ca revelator în fotografie, antiseptic, colorant pentru piei etc.; acid pirogalic. (< fr. *pyrogallol*)
pirógă *s. f.* ambarcaţiune primitivă lungă şi îngustă, făcută dintr-un trunchi de arbore scobit sau din piei cusute, la amerindieni şi la populaţia din Oc. Pacific. (< fr. *pirogue*, it. *piroga*)
pirogén, -ă *adj.* **1.** produs de foc. **2.** (şi *s. n.*) care produce febră. (< fr. *pyrogène*)
pirogenáre *s. f.* piroliză. (după fr. *pyrogénation*)
pirogenétic, -ă *adj.* (despre combustibili solizi) la care descompunerea se face prin încălzire în absenţa aerului. (< fr. *pyrogénétique*)
pirogenéză *s. f.* producere a căldurii. (< fr. *pyrogenèse*)
pirognostíe *s. f.* metodă de analiză pentru determinarea metalelor dintr-un mineral, prin încălzirea acestuia într-o flacără de suflător. (< fr. *pyrognostie*)
pirográf *s. n.* aparat electric de pirogravură cu vârf ascuţit, care se înroşeşte. (< fr. *pyrographe*, engl. *pyrograph*)
pirogravá *vb. tr.* a grava prin tehnica pirogravurii. (< fr. *pyrograver*)
pirogravór, -oáre *s. m. f.* specialist în pirogravură. (< fr. *pyrograveur*)
pirogravúră *s. f.* tehnică de ornamentare a suprafeţei unor obiecte din lemn, os, piele etc. cu un instrument ascuţit la vârf şi înroşit. • gravura obţinută; obiect pirogravat. (< fr. *pyrogravure*)
piról *s. m.* compus heterociclic azotat, lichid incolor, cu miros de cloroform, obţinut prin distilarea gudroanelor de huilă. (< fr. *pyrrol*)
pirolagníe *s. f.* excitaţie sexuală produsă de provocarea sau contemplarea incendiilor. (< engl. *pyrolagnia*)
pirolatríe *s. f.* venerarea focului la popoarele primitive. (< fr. *pyrolâtrie*)
pirolátru, -ă *s. m. f.* adorator al focului. (< fr. *pyrolâtre*)
pirolignós *adj. acid* ~ = amestec apos de acetonă, alcool metilic, acid acetic etc. prin distilarea uscată a lemnului. (< fr. *pyroligneux*)

pirolíză *s. f.* proces de descompunere termică a substanțelor organice; pirogenare. (< fr. *pyrolyse*)
piroluzít *s. n.* bioxid natural de mangan. (< fr. *pyrolusite*)
piromán, -ă *s. m. f.* suferind de piromanie. (< fr. *pyromane*)
piromaníe *s. f.* tulburare psihică manifestată prin impulsia de a da foc, de a provoca incendii. (< fr. *pyromanie*)
pirománt, -ă *s. m. f.* cel care practică piromanția. (< it. *piromante*)
piromanție *s. f.* divinație prin observarea aspectului focului sau al flăcărilor. (< fr. *pyromancie*)
pirometalurgíe *s. f.* procedeu de bază pentru obținerea metalelor, prin topirea minereurilor în cuptoare metalurgice. (< fr. *pyrométalurgie*)
pirometamorfísm *s. n.* totalitatea transformărilor datorate temperaturilor înalte suferite de rocile din vecinătatea unui corp eruptiv. (< fr. *pyrométamorphisme*)
pirométric, -ă *adj.* referitor la pirometrie; piroscopic. (< fr. *pyrométrique*)
pirometríe *s. f.* ansamblu de procedee pentru determinarea temperaturilor înalte ale corpurilor. • ramură a fizicii care studiază măsurarea acestor temperaturi. (< fr. *pyrométrie*)
pirométru *s. n.* instrument folosit în pirometrie. **o** ~ *ceramic* = corp de formă piramidală din diferite amestecuri de materiale ceramice care se înmoaie la o anumită temperatură. (< fr. *pyromètre*)
piromorfísm *s. n.* modificarea structurii și a compoziției rocilor, provocată de o temperatură înaltă. (< fr. *pyromorphisme*)
piromorfít *s. n.* clorofosfat natural de plumb. (< germ. *Pyromerphit*)
pironián, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (adept) al pironismului. **2.** sceptic. (< fr. *pyrrhonien*)
pironísm *s. n.* **1.** doctrina filosofului antic grec Pyrrhon, care susținea că nici o afirmație nu poate fi socotită mai îndreptățită decât alta, lucrurile fiind incognoscibile. **2.** scepticism. (< fr. *pyrrhonisme*)
piróp *s. n.* varietate de granat, translucid, de culoare roșie, cu luciu gras, piatră semiprețioasă. (< fr. *pyrope*, germ. *Pyrop*)
piroparafínă *s. f.* parafină bine cristalizată, prin încălzire. (< fr. *pyroparaffine*)
piroplasmóză *s. f.* boală infecțioasă la animalele domestice, asemănătoare cu malaria, datorată unui parazit care distruge globulele roșii și provoacă febră mare. (< fr. *pyroplasmose*)
piroscáf *s. n.* denumire veche pentru navele cu aburi. (< fr. *pyroscaphe*)
piroscóp *s. n.* instrument cu care se poate observa dacă o temperatură a atins un anumit grad. (< fr. *pyroscope*)
piroscópic, -ă *adj.* pirometric. (< fr. *pyroscopique*)
pirosféră *s. f.* zonă fluidă din interiorul Pământului, cu o temperatură foarte ridicată, sediu al erupțiilor vulcanice. (< fr. *pyrosphère*)
pirostát *s. n.* aparat de supraveghere și de menținere constantă a temperaturii în camera de ardere a unui focar de cazan sau de cuptor industrial. (< fr. *pyrostat*)
pirosulfúric *adj. acid* ~ = acid obținut prin încălzirea acidului sulfuric. (< fr. *pyrosulfurique*)
pirotéhnic, -ă I. *adj.* referitor la pirotehnie; produs prin pirotehnie. **II.** *s. f.* pirotehnie. (< fr. *pyrotechnique*)
pirotehnicián *s. m.* specialist în pirotehnie; pirotehnist. (< fr. *pyrotechnicien*)
pirotehníe *s. f.* **1.** tehnică a fabricării și utilizării materialelor explozibile și inflamabile, a focului de artificii etc.; pirotehnică. **2.** fabrică de muniții. (< fr. *pyrotechnie*)
pirotehníst *s. m.* pirotehnician. (< engl. *pirotechnist*)
pirotérmic, -ă *adj.* care dezvoltă căldură prin ardere. (< fr. *pyrothermique*)
pirotínă *s. f.* sulfură naturală de fier. (< fr. *pyrrhotine*)
piroxén *s. m.* silicat natural de fier, magneziu, aluminiu, calciu etc., din rocile eruptive. (< fr. *pyroxène*)
piroxénic, -ă *adj.* de natura piroxenului, care conține piroxen. (< fr. *pyroxénique*)
piroxenít *s. n.* rocă magmatică intruzivă, formată din piroxeni. (< fr. *pyroxénite*)
piroxíl *s. n.* produs rezultat din acțiunea acidului nitric asupra unei materii celulozice. (< fr. *pyroxyle*)
piroxilínă *s. f.* amestec de esteri nitrici ai celulozei, folosit la fabricarea explozivilor, a lacurilor etc. (< fr. *pyroxyline*)
pirózis *s. n.* senzație de arsură care urcă din stomac prin esofag, cu un gust acru, provocată de hiperaciditate. (< fr., gr. *pyrosis*)
piruetá *vb. intr.* a face piruete; a se învârti pe călcâi. (< fr. *pirouetter*)
piruétă *s. f.* **1.** învârtire pe loc în vârful unui picior; mișcare de întoarcere a calului pe picioarele de dinapoi. **2.** (*fig.*) schimbare bruscă de atitudine, de părere etc. (< fr. *pirouette*)
pisán, -ă /-zan/ *adj., s. m. f.* (locuitor) din Pisa (Toscana). (< fr. *pisan*, it. *pisano*)
PISCI- *elem.* „pește". (< fr. *pisci-*, cf. lat. *piscis*)
piscícol, -ă *adj.* referitor la pești, la piscicultură. (< fr. *piscicole*)
piscicultór *s. m.* specialist în piscicultură. (< fr. *pisciculteur*)
piscicultúră *s. f.* ramură a zootehniei care se ocupă cu creșterea și valorificarea peștelui. (< fr. *pisciculture*)
piscifórm, -ă *adj.* în formă de pește. (< fr. *pisciforme*)
piscínă *s. f.* **1.** heleșteu în care se cresc pești. **2.** bazin de înot. (< fr. *piscine*)
piscivór, -ă *adj.* care se hrănește cu pește. (< fr. *piscivore*)
pisétă *s. f.* aparat de laborator care proiectează un jet lichid. (< fr. *pisette*)
PISI- v. piso-.
pisifórm, -ă *adj., s. n.* (os al carpului) de forma bobului de mazăre. (< fr. *pisiforme*)
PISO-/PISI- *elem.* „mazăre". (< fr. *piso-, pisi-*, cf. lat. *pisum*, gr. *pisos*)
pisoár *s. n.* vas (de faianță), montat la peretele unui closet, care servește bărbaților pentru urinat. (< fr. *pissoir*)
pisolit *s. n.* **1.** grăunte de carbonat de calciu sau de oxid de fier de mărimea unui bob de mazăre. **2.** rocă din pisolite (1). (< fr. *pisolithe*)
pisolític, -ă *adj.* (despre roci) format din pisolite. (< fr. *pisolithique*)
pistárd *s. m.* ciclist specializat în concursuri de pistă, de velodrom. (< fr. *pistard*)
pístă *s. f.* **1.** teren amenajat pentru curse, schi, întreceri sportive etc. **2.** fâșie de teren amenajată pentru decolarea și aterizarea avioanelor. **3.** urmă, făgaș, direcție. **4.** parte a unui film, a unei benzi magnetice etc. care servește ca suport al imprimării. (< fr. *piste*, it. *pista*)
pistíl *s. n.* **1.** organ floral care conține elementele de reproducere femele; gineceu (2). **2.** piesă cilindrică de metal, de porțelan etc., având umflătură la unul din capete, cu care se zdrobesc substanțele în mojar. (< fr. *pistil*, lat. *pistillus*)
pistofón *s. n.* instrument pentru măsurarea presiunii acustice. (< fr. *pistophone*)
pistól[1] *s. n.* **1.** armă de foc de dimensiuni mici, mânuită cu o singură mână. **o** ~*-mitralieră* = armă automată cu țeavă scurtă și cu bătaie mai mică decât a puștii-mitralieră; ~*-rachetă* = pistol de semnalizare cu rachete[1] (2). **2.** aparat portativ, de forma pistolului, pentru vopsit, nituit etc. (< ngr. *pistoli*, germ. *Pistol*)
pistól[2] *s. m.* veche monedă de aur franceză, spaniolă, italiană și engleză. (< fr. *pistole*)
pistolár *s. m.* ostaș dotat cu pistol[1] (1); sportiv specializat în probe de tir cu pistolul[1] (1); trăgător abil cu pistolul (în filme western); scandalagiu; pistolard. (după sp., it. *pistolero*)
pistolárd *s. m.* (*peior.*) pistolar. (< pistol + -ard)
pistolét *s. n.* instrument de desen (din celuloid), pentru trasarea liniilor curbe; florar. (< fr. *pistolet*)
pistón *s. n.* **1.** organ de mașină, cilindru înfundat la unul sau la ambele capete, care, printr-o mișcare rectilinie, alternativă, contribuie la transformarea energiei fluidului motorului termic în energie mecanică sau invers, la pompe, compresoare etc. **2.** ventil vertical la unele instrumente de suflat de alamă, cu ajutorul căruia, mărindu-se lungimea coloanei de aer, se coboară înălțimea sunetului emis. (< fr. *piston*)
pistoná *vb. tr.* **1.** a extrage țițeiul dintr-o gaură de sondă cu un piston special. **2.** (*fam.*) a insista pe lângă cineva, a plictisi cu insitențele. (< fr. *pistonner*)
pistonáj *s. n.* pistonare (1). (< fr. *pistonnage*)

pistonfón *s. n.* dispozitiv de etalonare a microfoanelor în domeniul frecvențelor joase. (< fr. *pistonphone*)
pitagoréic, -ă *adj., s. m.* (adept) al pitagorismului; pitagoric, pitagorician. (< germ. *pythagoreisch*)
pitagóric, -ă *adj.* (*rar*) pitagoreic. (< fr. *pythagorique*)
pitagoricián *s. m.* pitagoreic. (< fr. *pythagoricien*)
pitagorísm *s. n.* curent filosofic din Grecia antică, întemeiat de Pitagora, care susține că esența tuturor lucrurilor sunt numerele, simbolurile, că întregul univers constituie o armonie de numere. (< fr. *pythagorisme*)
pítbull *s. m.* rasă de câini de luptă, puternic, tare. (< engl. *pitbull*)
pitchpine /pici-pâin/ *s. m.* arbore exotic din familia coniferelor, al cărui lemn dur, galben cu vine roșietice, servește la confecționarea mobilelor de lux și la construirea de nave. (< engl. *pitchpine*)
PITEC(O)-, -pitéc *elem.* „maimuță". (< fr. *pithéc/o/-, pithèque*, cf. gr. *pithekos*)
pitecantróp *s. m.* maimuță antropoidă fosilă, foarte apropiată de omul primitiv. (< fr. *pithécanthrope*)
pitecoid, -ă *adj.* asemănător cu maimuța. (< fr. *pithécoïde*)
píthos *s. n.* vas mare de lut de dimensiunile unui butoi, în care se păstrau lichide sau grâne. (< gr. *pythos*)
pitiádă *s. f.* interval de timp de patru ani care se scurgea între serbările pitice. (< fr. *pythiade*)
pitiátic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de pitiatism. (< fr. *pithiatique*)
pitiatísm *s. n.* ansamblu de tulburări psihice în cadrul isteriei, produse prin sugestie și vindecabile prin persuasiune. (< fr. *pithiatisme*)
pitic *adj. pl. jocuri ~ce* = jocuri care aveau loc din patru în patru ani la Delfi, în Grecia, în cinstea zeului Apolo. (< fr. */jeux/ pythiques*)
pitie *s. f.* **1.** (*mit.*) preoteasă a zeului Apolo la templul din Delfi. **2.** (*fam.*) ghicitoare. (< fr. *pythie*, gr. *Pythia*)
piting *s. n.* (*tehn.*) aspect al uzurii unei piese, sub forma unor ciupituri pe suprafața de contact. (< engl. *pitting*)
pitiriázic, -ă *adj.* de pitiriazis. (< fr. *pityriasique*)
pitiriázis *s. n.* dermatoză de origine micotică, manifestată prin erupții fine care, uscându-se, formează o coajă ce produce mâncărimi; mătreață. (< fr., gr. *pityriasis*)
pitón[1] *s. m.* șarpe uriaș neveninos din regiunile tropicale ale Asiei și Africii. (< fr. *python*)
pitón[2] *s. n.* piron în alpinism în ascensiunile grele, având la un capăt un inel prin care se introduce coarda. (< fr. *piton*)
pitonísă *s. f.* **1.** (*ant.*) femeie care pretindea că poate ghici viitorul. **2.** (*fig.; ir*) ghicitoare. (< lat., gr. *pytho-nissa*)
pitorésc, -eáscă I. *adj.* care impresionează, încântă privirile prin varietatea formelor și bogăția coloritului; încântător, minunat. • (despre limbă, stil) variat, colorat, bogat în imagini, expresiv. **II.** *s. n.* ceea ce este pitoresc. (< it. *pittoresco*, fr. *pittoresque*)
pitospórum *s. m.* arbust din regiunile tropicale, cu frunze perene groase, lucioase și flori mici plăcut mirositoare. (< fr., lat. *pittosporum*)
pituitár, -ă I. *adj.* referitor la fluxul nazal, la catar; pituitiv. **O** *glandă ~ă* = hipofiză. **II.** *s. f.* mucoasa cavității nazale. (< fr. *pituitaire*)
pituită *s. f.* mucozitate. (< fr. *pituite*, lat. *pituita*)
pituitív, -ă *adj.* pituitar. (< *pituită* + *-iv*)
pituitós, -oásă *adj.* care are pituită. (< fr. *pituiteux*)
pituitrínă *s. f.* extract din lobul anterior al hipofizei. (< fr. *pituitrine*)
pitură *vb. tr.* a acoperi o navă cu pitură. (< it. *pitturare*)
pitúră *s. f.* vopsea specială pe bază de ulei sau rășini, pentru nave. (< it. *pittura*)
piu *adv. (muz.)* mai. **O** *~ piano* = mai încet; *~ allegro* = mai repede. (< it. *più*)
piunéză /piu-/ **pionéză** /pio-/ *s. f.* cuișor cu o floare foarte mare la un cap, pentru fixat desene, planșe. (< fr. *punaise*)
piuré /piu-/ *s. n.* mâncare din legume (cartofi etc.) sau din fructe fierte și zdrobite, formând o pastă. (< fr. *purée*)
piuríe *s. f.* prezența puroiului în urină. (< fr. *pyurie*)
pivót[1] *s. n.* **1.** piesă metalică rotunjită la capăt, care susține un corp solid și îl ajută să se rotească; capăt al axului unui sistem tehnic care se sprijină pe lagăr. • cui conic introdus în canalul unui dinte pentru a susține coroana. **2.** (*fig.*) centru, punct de sprijin esențial. • întoarcere pe un picior la baschet pentru a se plasa cu spatele spre adversarul atacant. **3.** rădăcină în formă de fus fără ramificații. (< fr. *pivot*)
pivót[2]. *s. m.* jucător (înalt) care acționează ca vârf de atac, la baschet sub panoul advers, iar la handbal în semicercul de șase metri. (< fr. *pivot*)
pivotá *vb. intr.* a se roti în jurul unui ax vertical. (< fr. *pivoter*)
pivotánt, -ă *adj.* **1.** care pivotează. **2.** (despre rădăcini) de forma unui pivot; (despre plante) cu rădăcina dintr-un pivot (I, 3). (< fr. *pivotant*)
pivotáție *s. f.* pivotare. (< fr. *pivotation*)
pix *s. n.* creion cu mină sau cu o pastă specială, acționat printr-un dispozitiv; bic. (< engl. *pix*)
pixídă *s. f.* **1.** (*arheol.*) cofret sau vas cu capac, în care se păstrau de obicei bijuterii. **2.** (*bis.*) mic vas de metal care conține cuminecătură. **3.** fruct capsulă care se deschide printr-un căpăcel la partea superioară. (< fr. *pyxide*)
pízza /pița/ **pízză** *s. f.* mâncare tipic italienească, din aluat garnisit cu brânză, carne, pește, roșii și condimente, coaptă în cuptor. (< it. *pizza*)
pizzár *s. m.* (*rar*) muncitor specializat într-o pizzerie. (< pizza + -ar)
pizzerie *s. f.* local specializat în pizza. (< it. *pizzeria*)
pizzicáto /piți-/ *s. n.* mod de a cânta la instrumentele cu coarde numai prin ciupire, fără a folosi arcușul. • piesă muzicală executată în acest fel. (< it. *pizzicato*)
placá *vb. tr.* **I. 1.** a acoperi cu un strat de metal subțire un alt metal. **2.** a furnirui (mobile) cu lemn scump. **3.** a aplica o foaie de material rigid pe un obiect. **II. 1.** a apăsa cu forță pe un lucru; a insista. **2.** (*rugbi*) a opri un adversar să pătrundă către buturile proprii, imobilizându-l cu mâinile. **3.** (*muz.*) a executa viguros, deodată, la pian, toate notele unui acord. **4.** (*av.*) a ateriza pe verticală. (< fr. *plaquer*)
placáj *s. n.* **1.** placă de lemn prin încleierea mai multor foi de furnir așezate unele peste altele, servind la confecționarea de mobile, panouri etc. **2.** îmbrăcăminte de protecție sau cu caracter estetic din piatră, cărămidă, lemn etc. a unui element de construcție, obiect de lemn etc., pentru a le proteja sau a le da un aspect mai frumos. **3.** (*rugbi*) oprirea din acțiune a unui jucător prin imobilizare cu mâinile. (< fr. *placage*)
placajíst, -ă *s. m. f.* muncitor specializat în confecționarea placajului (1, 2). (< fr. *placagiste*)
placándo *adv.* (*muz.*) potolind, stingându-se. (< it. *placando*)
placardá *vb. tr.* a afișa, a pune o placardă. (< fr. *placarder*)
placárdă *s. f.* pancartă. (< fr. *placard*)
plácă *s. f.* **1.** foaie de metal, lemn, sticlă, ebonită etc. **O** *~ aglomerată* = placă din așchii de lemn presate cu diferiți lianți; *~ fotografică* = placă de sticlă acoperită pe una din fețe cu o emulsie fotosensibilă; *~ de acumulator* = fiecare dintre electrozii unui acumulator, pe care se află o pastă de materie activă. **2.** disc muzical. **O** *a schimba* (sau *a întoarce*) *~a* = a schimba subiectul unei discuții sau comportarea față de cineva. **3.** *~ turnantă* = disc de oțel sau de fontă, prevăzut cu șine, care, rotindu-se pe un pivot, servește la întoarcerea vehiculelor ușoare de cale ferată; (*fig.*) răspântie, încrucișare de drumuri. **4.** *~ de fundație* = fundament de beton al unei clădiri; placă de bază. **5.** tablă pe care este scris, săpat ceva. **6.** proteză dentară. **7.** *~ continentală* = bucată relativ independentă a scoarței terestre, de forma unei calote sferice, care se mișcă în raport cu altele. (< fr. *plaque*)
placébo *s. n.* substanță-martor, inofensivă, în farmacologie pentru testarea unui produs nou înainte de a fi pus în circulație. (< fr., engl., lat. *placebo*)
placentár, -ă *adj.* **1.** referitor la placentă. **2.** (despre mamifere) cu placentă. (< fr. *placentaire*)
placentáție *s. f.* formarea și modul de inserare a placentei. • (*bot.*) așezare a ovulelor pe placentă. (< fr. *placentation*)
placéntă *s. f.* **1.** masă cărnoasă și spongioasă care învelește fătul și prin care acesta primește hrana în perioada de gestație.

2. (*bot.*) parte a ovarului pe care sunt inserate ovulele. (< fr., lat. *placenta*)

placentítă *s. f.* inflamație a placentei. (< fr. *placentite*)

placentóm *s. n.* tumoare care provine din placentă. (< fr. *placentome*)

plácer *s. n.* zăcământ sedimentar detritic, adesea aluvial. (< fr. *placer*)

plachétă *s. f.* **1.** volum mic cu un număr redus de pagini; culegere de versuri. **2.** medalie modelată pe o singură față, care se oferă de obicei ca premiu în competițiile sportive. **3.** ~ *sangvină* = trombocit. (< fr. *plaquette*)

plachetopoiéză *s. f.* formare de plachete sangvine. (< fr. *plaquettopoïèse*)

placíd, -ă *adj.* apatic, flegmatic; calm, liniștit. (< fr. *placide*, lat. *placidus*)

placiditáte *s. f.* faptul de a fi placid; impasibilitate; indiferență, apatie. (< fr. *placidité*)

PLACO- *elem.* „plat, plan", „placă". (< fr. *placo-*, cf. gr. *plax, -kos*)

placodérmi *s. m. pl.* subclasă de pești fosili având capul acoperit cu plăci osoase și cornoase. (< fr. *placodermes*)

placodónți *s. m. pl.* ordin de reptile marine fosile cu maxilarele și cu bolta palatului căptușite cu dinți groși în formă de plăci. (< lat. *placodontae*)

placofóre *s. f. pl.* moluște marine inferioare, ale căror cochilii sunt acoperite cu plăci calcaroase. (< fr. *placophores*)

placoízi *s. m. pl.* pești cu solzi formați dintr-o placă osoasă, de pe care se ridică un ghimpe cu vârful îndreptat înapoi. (< germ. *Plakoiden*)

plafón *s. n.* **1.** tavan. **2.** cifră-limită, care nu poate fi depășită (în operații financiare, de planificare etc.). **3.** nivel de altitudine. • înălțime maximă pe care o poate atinge un avion. • altitudine (partea inferioară) la care se găsește un strat de nori. (< fr. *plafond*)

plafoná *vb.* **I.** *tr.* a fixa un plafon, o limită (maximă) unor operații financiare etc. **II.** *refl. (fig.)* a se limita la un anumit nivel, a nu depăși un anumit stadiu. (< fr. *plafonner*)

plafonétă *s. f.* platformă suspendată în cabluri de plafon, servind ca suport pentru manevrarea aparatelor de iluminat într-un platou de filmare. (< plafon + -etă)

plafoniér *s. m.* meseriaș care face plafoane. (după fr. *plafonneur*)

plafoniéră *s. f.* corp de iluminat electric fixat pe plafonul unei încăperi. (< fr. *plafonnier*)

plagál, -ă *adj.* (în *muz.* bizantină și gregoriană) *mod* ~ = mod plasat la o cvartă inferioară sau la o cvintă superioară față de modul autentic; *cadență ~ă* = succesiune de acorduri, la sfârșitul unei fraze sau perioade, bazate pe tonică și pe dominantă. (< fr. *plagal*)

plágă *s. f.* **1.** rană (deschisă). **2.** (*fig.*) calamitate, flagel; nenorocire. (< lat. *plaga*)

PLAGI(O)- *elem.* „oblic, pieziș". (< fr., engl. *plagi/o/-*, cf. gr. *plagios*)

plagía *vb. tr.* a lua, a fura ideile, expresiile, invențiile cuiva, prezentându-le drept creație proprie; a publica pe numele său fragmente din lucrarea altuia. (< fr. *plagier*)

plagiát *s. n.* plagiere. • lucrare însușită de la altcineva și prezentată drept creație personală. (< fr. *plagiat*)

plagiatór, -oáre *s. m. f.* cel care plagiază. (< plagia + -tor)

plagiocefál, -ă *adj., s. m. f.* (individ) care prezintă plagiocefalie. (< fr. *plagiocéphale*)

plagiocefalíe *s. f.* conformație asimetrică a craniului. (< fr. *plagiocéphalie*)

plagiocláz *s. n.* mineral calcosodic din grupa feldspaților, alb. (< fr. *plagioclase*)

plagiostómi *s. m. pl.* selacieni. (< fr. *plagiostomes*)

plagiotróp, -ă *adj.* (depre plante, organe vegetale) cu orientare oblică sau orizontală față de direcția excitației; târâtor. (< fr. *plagiotrope*)

plaisancián, -ă /ple-zan-/ *adj., s. n.* (din) etajul inferior al pliocenului. (< fr. *plaisancien*)

plájă *s. f.* **1.** țărm jos de mare sau al unui curs de apă, acoperit cu nisip fin, pe care se fac băi de soare. ◊ *a face* ~ = a face băi de soare. **2.** porțiune degajată a punții la prova și la pupa unei nave. **3.** (*telec.*) ~ *de modulație* = domeniu de modulație. **4.** suprafață delimitată (a unui obiect, corp etc.). **5.** distanță, interval între două măsuri, dimensiuni, posibilități. (< fr. *plage*)

plan[1], -ă **I.** *adj.* neted, fără ridicături, fără accidente, plat. ◊ *suprafață ~ă* = suprafață pe care o dreaptă poate fi aplicată în orice sens; *geometrie ~ă* = ramură a geometriei care studiază suprafețele plane. **II.** *s. n.* **1.** suprafață netedă, plană. • suprafață care conține toate dreptele ce trec printr-un punct fix și intersectează o dreaptă. • (*anat.*) suprafață care secționează imaginar corpul omenesc sub o anumită incidență. **2.** desen tehnic care reprezintă grafic o suprafață de teren, o construcție, o mașină etc. **3.** parte a unei suprafețe în raport cu depărtarea de ochiul observatorului și cu reprezentarea ei într-o pictură, într-un tablou etc. • (*cinem.*) fiecare serie de instantanee dintr-un film, privind aceeași acțiune sau același subiect, luate sub același unghi de vedere și într-un cadru constant. • mod de încadrare a subiectului filmat ori a diverselor sale elemente sub aspect dimensional. **4.** suprafața de susținere în aer a unei aeronave; (*p. ext.*) aripă. **5.** felul cum sunt dispuse părțile unei opere științifice, literare etc.; proiect, alcătuire; proiect pentru o acțiune care urmează să fie îndeplinită. **6.** (*ec.*) sistem de indicatori prin care se stabilesc prioritățile, direcțiile principale ale activității unor structuri economice într-o perioadă dată. **7.** reprezentare a unei porțiuni reduse din suprafața terestră, la o anumită scară, pe baza ridicărilor topografice sau aerofotogramelor. **8.** (*fig.*) loc, treaptă, zonă. ◊ *pe ~ul* = din punct de vedere; *a fi* (sau *a pune*) pe *primul* ~ = a avea importanță primordială (< fr. *plan*, lat. *planus*)

-plán[2] v. p l a n o[2]-.

planá[1] *vb. intr.* **1.** (despre păsări) a pluti în văzduh cu aripile deschise. • (despre un planor, un avion) a pluti în aer fără motor. • (despre ambarcațiuni) a naviga cu mare viteză, având prova jumătate ieșită din apă. • (*fig.*) a fi iminent, a amenința să se întâmple, a pluti asupra... **2.** (*fig.*) a domina, a stăpâni (prin superioritate). (< fr. *planer*)

planá[2] *vb. tr.* a prelucra prin așchiere sau prin deformare plastică (obiecte, piese) pentru a le face netede, plane. (< fr. *planer*)

planár, -ă *adj. (mat.)* care prezintă planaritate. (< engl. *planar*)

planárie *s. f.* specie de vierme platelmint de apă dulce din clasa turbelariatelor. (< lat. *planaria*, fr. *planaire*)

planaritáte *s. f. (mat.)* proprietatea de a fi plan. (< fr. *planarité*, germ. *Planarität*)

planát, -ă *adj.* (despre zbor) care se efectuează fără a mișca din aripi sau fără motor. (< fr. *plané*)

planatór *s. n.* piesă componentă a unei matrițe pentru ambutisarea tablei, care presează marginea acesteia spre a împiedica formarea cutelor. • ciocan pentru a face plană fața unui obiect. (< plana + -tor)

planáție *s. f.* proces de netezire a regiunilor înalte și accidentate ale scoarței terestre datorită factorilor modificatori externi. (< fr., engl. *planation*)

planconcáv, -ă *adj.* cu o față plană și alta concavă. (< fr. *plan-concave*)

planconvéx, -ă *adj.* cu o față plană și alta convexă. (< fr. *plan-convexe*)

PLANCTO- /PLANCTONO- *elem.* „plancton". (< fr. *plancto-, planctono-*, cf. gr. *plankton, -onos*, rătăcitor)

planctofág, -ă *adj.* (despre animale acvatice) care se hrănește cu plancton; planctonofag, planctonivor. (< fr. *planctophage*)

planctofítă *s. f.* plantă din fitoplancton; planctonofog. (< fr. *planctophyte*)

planctologíe *s. f.* ramură a biologiei care studiază planctonul; planctonologie. (< fr. *planctologie*)

planctón *s. n.* totalitatea (micro)organismelor care plutesc libere în pătura superficială a apelor. ◊ ~ *atmosferic* = amsamblul particulelor solide și lichide în suspensie în atmosferă. (< fr. *plancton*)

planctónic, -ă *adj.* referitor la plancton, care formează planctonul. (< fr. *planctonique*)

planctonivór, -ă *adj.* planctofag. (< fr. *planctonivore*)

PLANCTONO- v. plancto-.

planctonofág, -ă *adj.* planctofag. (după fr. *planctophage*)

planctonológ, -ă *s. m. f.* specialist în planctonologie. (< planctonologie)
planctonológic, -ă *adj.* referitor la planctologie. (< fr. *planctonologique*)
planctonologíe *s. f.* planctologie. (< fr. *planctonologie*)
planctonométru *s. n.* aparat pentru capturarea organismelor planctonice din apele curgătoare. (< plancrono- + -metru[2])
planctónt *s. n.* (micro)organism din compunerea planctonului. (< germ. *Planktont*)
planetár, -ă *adj.* **1.** referitor la planete, al planetelor. **o** *sistem ~* = totalitatea planetelor care se învârtesc în jurul Soarelui; *model ~* = model al structurii atomului inspirat de cel al sistemului planetar. **2.** *(tehn.) mecanism ~* = mecanism în care una sau mai multe roți dințate se învârtesc concomitent în jurul axelor proprii și în jurul axei unei alte roți dințate; *ax ~* = axul care mișcă roata motoare a unui automobil, primind mișcarea de la diferențial. (< fr. *planétaire*)
planetáriu *s. n.* construcție specială în formă de cupolă, care reprezintă în interiorul ei sistemul planetar. (< fr. *planétarium*)
planétă *s. f.* corp ceresc fără lumină proprie, satelit al Soarelui, cu o orbită eliptică. (< fr. *planète*, lat. *planeta*)
PLANETO- *elem.* „planetă". (< fr. *planéto-*, cf. gr. *planetes*, rătăcitor)
planetoid *s. m.* **1.** planetă mică din sistemul solar; asteroid. **2.** satelit artificial. (< fr. *planétoïde*)
planetologíe *s. f.* ramură a astrofizicii care studiază structura planetelor și a sateliților lor. (< fr. *planétologie*)
planetrén *s. n.* tren planetar al viitorului, imaginat să circule în tuneluri subterane. (< engl. *planetren*)
planézã *s. f.* platou de bazalt, triunghiular, între două văi înguste și adânci de pe povârnișurile conurilor vulcanice. (< fr. *planèze*)
planfílm *s. n.* suport semirigid transparent, din material sintetic neinflamabil, pe care se află o emulsie fotosensibilă. (< germ. *Planfilm*, fr. *plan-film*)
PLANI- *elem.* „plan, neted, întins". (< fr. *plani-*, cf. lat. *planus*)
plánic, -ă *adj.* conform unui plan (II, 6); referitor la un plan. (< plan + -ic)
planiedru, -ă *adj.* (despre cristale) cu fețe plane. (< fr. *planièdre*)
planificá *vb. tr.* a întocmi un plan (II, 6); a organiza, a coordona și a conduce (activitatea economico-socială) pe bază de plan. • a prevedea, a include într-un plan. (după fr. *planifier*)
planificáre *s. f.* acțiunea de a planifica; activitatea de programare, organizare, coordonare a unei activități pe bază de plan. • document care conține o asemenea activitate. (< planifica)
planificatór, -oáre I. *adj.* care planifică. **II.** *s. m. f.* specialist în întocmirea planurilor de producție. **III.** *s. n. (inform.)* program specializat al sistemului de operare al unui calculator, destinat alocării resurselor sistemului în vederea desfășurării unor activități; planner. (< planifica + -tor, /III/ după engl. *scheduler*)
planiglób *s. n.* planisferă. (< germ. *Planiglob*)
planigráf *s. n.* **1.** instrument pentru copiat desene prin varierea dimensiunilor. **2.** tomograf. (< fr. *planigraphe*)
planimetrá *vb. tr.* a determina suprafața din interiorul unui contur prin calcule sau cu ajutorul planimetrului. (< planimetru)
planimétric, -ă *adj.* de planimetrie. (< fr. *planimé- trique*)
planimetríe *s. f.* **1.** ramură a topografiei care se ocupă cu determinarea și reprezentarea pe un plan, pe o hartă a detaliilor de pe o suprafață de teren. **2.** parte a geometriei care studiază suprafețele plane; geometrie plană. (< fr. *planimétrie*)
planimétru *s. n.* instrument folosit în planimetrie. (< fr. *planimètre*)
planisféră *s. f.* hartă reprezentând cele două emisfere ale globului terestru sau ale sferei cerești; mapamond, planiglob. (< fr. *planisphère*, germ. *Planisphäre*)
planisféric, -ă *adj.* referitor la planisferă. (< fr. *pla-nisphérique*)
planitáte *s. f.* proprietate a unei suprafețe de a fi plană; netezime. (după fr. *planéité*)
planner /plénăr/ *s. n.* planificator. (< engl. *planner*)
planning /plé-/ *s. n.* **1.** planificare; plan de lucru detaliat. **2.** *~ familial* = control al nașterilor, practicat voluntar de un cuplu familial. (< engl., fr. *planning*)
PLANO[1]- *elem.* „plan, organizare". (< fr. *plano-*, cf. lat. *planus*, neted)
PLANO[2]-, -plán *elem.* „care migrează", „care plutește". (< fr. *plano-, -plane*, cf. gr. *planos*, rătăcitor)
planogamét *s. m.* gamet mobil cu flageli sau cili; alge. (< fr. *planogamète*)
planografíe *s. f.* procedeu de reproducere tipografică cu forme de tipar din piatră litografică, aluminiu etc.; tipar înalt. (< fr. *planographie*)
planográmă *s. f.* grafic care indică organizarea planificată a operațiilor din cadrul unui ciclu. (< germ. *Planogramm*)
planór *s. n.* **1.** aparat de zbor fără motor. **2.** parte a unei aeronave cuprinzând mai ales organele asupra cărora se exercită forțele aerodinamice. (< fr. *planeur*)
planórbis *s. m.* moluscă gasteropodă de apă dulce cu cochilie spiralată într-un singur plan. (< fr. *planorobe*)
planorísm *s. n.* **1.** sport practicat cu planorul. **2.** îndeletnicirea de a construi planoare. (< rus. *planorizm*)
planoríst, -ă *s. m. f.* **1.** pilot sau constructor de planoare. **2.** sportiv care practică planorismul. (< planor + -ist)
planozigót *s. m.* zigot mobil, la alge. (< fr. *planozygote*)
plánșă *s. f.* **1.** foaie de hârtie care cuprinde un desen (tehnic). **2.** reproducere cu ajutorul tiparului a unui desen, a unei picturi. **3.** fiecare dintre plăcile de beton ale pavajului unei șosele. **4.** *(sport)* bandă specială de lemn în formă de schi mai scurt, care permite unei persoane deplasarea, prin tractare, pe suprafața apei. (< fr. *planche*)
planșétă *s. f.* placă dreptunghiulară din lemn pe care se fixează hârtia pentru desen, pentru ridicări topografice etc. • scândură lată pe care se întind foile de aluat. (< fr. *planchette*)
planșéu *s. n.* **1.** element de construcție (din beton armat) care separă două etaje ale unei clădiri, care formează partea pe care se circulă a unui pod etc. **2.** planul inferior al unei cavități subterane. **3.** *(anat.)* perete musculos care delimitează la bază o cavitate. (< fr. *plancher*)
plantá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a sădi (pomi, plante). **2.** a înfige în pământ (un stâlp, un par etc.). • a instala în decor (în scenă, pe un platou de filmare). **3.** *(mil.)* a instala mine pe un teren. **4.** a fixa cu insistență. **5.** *(fam.)* a părăsi brusc pe cineva. **II.** *refl. (fig., fam.)* a se posta (ostentativ), a se proțăpi (în fața cuiva). (< fr. *planter*, lat. *plantare*)
plantaginácee *s. f. pl.* familie de plante erbacee, cu frunze dispuse în rozetă bazală, cu flori hermafrodite, rar unisexuate, dispuse în spice, și cu fructe capsule sau nucule: plantago. (< fr. *plantaginacées*)
plantágo *s. m.* plantă erbacee cuprinzând o mulțime de specii sălbatice; pătlagină. (< fr., lat. *plantago*)
plantáj *s. n.* plantație de arbori ameliorați, izolată de polenul străin, inferior, și îngrijită intensiv în scopul obținerii de semințe ușor recoltabile. • arbore dintr-o astfel de plantație. (< fr. *plantage*)
plantalgíe *s. f.* durere în regiunea tălpilor. (< fr. *plantalgie*)
plantár, -ă *adj., s. m.* (mușchi) al tălpii piciorului. (< fr. *plantaire*)
plantát *s. n.* plantare. (< planta)
plantatór, -oáre I. *s. m. f.* **1.** cel care se ocupă de plantarea răsadurilor, a viței de vie etc. **2.** proprietar al unei plantații (2). **II.** *s. n.* unealtă baston, la săparea gropilor în care se introduc puieții. • utilaj pentru plantarea mecanizată a minelor. **III.** *s. f.* mașină de plantat. (< planta + -tor)
plantáție *s. f.* **1.** unitate de producție agricolă pentru cultivarea unor plante tehnice speciale (bumbac, cauciuc, cafea etc.). **2.** totalitatea plantelor (din aceeași specie) cultivate pe un teren special amenajat. **3.** plan după care se așază în scenă elementele decorului și mobilierului. (< fr. *plantation*, lat. *plantatio*)
plántă[1] *s. f.* nume generic dat vegetalelor. (< lat. *planta*, fr. *plante*)
plántă[2] *s. f.* talpa piciorului. (< lat. *planta*, fr. *plante*)
plantigrád, -ă *adj., s. n.* (mamifer) care calcă pe toată talpa piciorului. (< fr. *plantigrade*)

plantográmă *s. f.* amprentă a tălpii piciorului în poziția ortostatică. (< fr. *plantigramme*)
plantón *s. n.* serviciu de pază a armamentului și materialelor unei subunități, într-un dormitor etc., executat de ostași neînarmați. • ostaș care execută acest serviciu. (< fr. *planton*)
plantulație *s. f.* dezvoltare a embrionului vegetalelor în timpul germinației. (< fr. *plantulation*)
plantúlă *s. f.* plantă tânără, din sămânță germinată. (< fr. *plantule*)
planturós, -oásă *adj.* (despre oameni) cu forme pline, gras; masiv. (< fr. *plantureux*)
plasá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a repartiza pe cineva într-un loc anumit, într-un post. **2.** a investi (un capital) într-o întreprindere. • a vinde mărfuri. • a spune ceva la timp, la locul potrivit. **3.** (*sport*) a trimite mingea într-un loc anumit sau la un anumit jucător. **II.** *refl.* a se situa pe o anumită poziție. (< fr. *placer*)
plasamént *s. n.* **1.** investire a unui capital într-o afacere, într-o întreprindere etc. **2.** slujbă, post, serviciu. **3.** (*sport*) situarea pe teren a unui jucător în locul cel mai potrivit. (< fr. *placement*)
plasatór, -oáre *s. m. f.* cel care plasează ceva. • persoană care plasează pe spectatori la locurile lor în sălile de spectacole. (< plasa + -tor)
PLASM(O)-/ PLASMA-, -plásm, -plásmă *elem.* „plasmă". (< fr. *plasm/o/-, plasma-, -plasme*, cf. gr. *plasma*)
plasmaferéză *s. f.* îndepărtare a plasmei sanfvine după separarea elementelor figurate. (< fr. *plasmaphérèse*)
plasmagén, -ă *adj.* care produce plasmă. (< fr. *plasmagène*)
plasmagénă *s. f.* genă din citoplasmă. (< fr. *plasmagène*)
plasmalémă *s. f.* peliculă protectoare, mai densă, a citoplasmei. (< fr. *plasmalemme*)
plasmaterapíe *s. f.* folosirea terapeutică a plasmei sangvine. (< fr. *plasmathérapie*)
plasmátic, -ă *adj.* **1.** referitor la plasmă; de natura plasmei; plasmic. **2.** care aparține citoplasmei. **3.** puțin închegat, conturat, difuz, imprecis. (< fr. *plasmatique*)
plasmatrón *s. n.* generator de plasmă (2) care dezvoltă temperaturi foarte mari, pentru tăierea rapidă a metalelor, pentru sudare etc. (< fr. *plasmatron*)
plásmă[1] *s. f.* **1.** lichid intercelular în sânge, în limfă și în mușchi. **2.** zonă dintr-o descărcare electrică într-un gaz, care conține atât ioni pozitivi și negativi, cât și electroni și atomi neutri, cu mare conductibilitate termică și electrică, cu proprietăți specifice. (< fr., lat., gr. *plasma*)
-plásmă[2] v. p l a s m (o) - .
plásmic, -ă *adj.* plasmatic. (< fr. *plasmique*)
plasmídă *s. f.* formațiune de acid dezoxiribonucleic din citoplasma celulelor, folosită în ingineria genetică, în clonare etc. (după fr. *plasmine*)
plasmínă *s. f.* enzimă din plasmă care are proprietatea de a degrada fibrinogenul din plasma sangvină. (< fr. *plasmine*)
plasminogén *s. n.* enzimă din plasma sangvină care poate fi transformată în fibrinoliză sub acțiunea unei chimaze. (< fr. *plasminogène*)
PLASMO- v. p l a s m (o) - .
plasmoblást *s. n.* celulă de trecere între elementul reticular și plasmocitul diferențiat. (< fr. *plasmoblaste*)
plasmochímic, -ă *adj.* referitor la plasmochimie. (< fr. *plasmochimique*)
plasmochimíe *s. f.* ramură a chimiei care studiază reacțiile chimice ale plasmei (2). (< fr. *plasmochimie*)
plasmochínă *s. f.* substanță medicamentoasă de sinteză, folosită în tratamentul malariei. (< fr. *plasmochine*)
plasmocít *s. n.* celulă de tip limfoid, secretând globuline-anticorpi, cu funcții importante în mecanismul de apărare umorală a organismului. (< fr. *plasmocyte*)
plasmocitár, -ă *adj.* referitor la plasmocite. (< fr. *plasmocitaire*)
plasmocitóm *s. n.* mielom în care predomină plasmocitele. (< fr. *plasmocytome*)
plasmocitóză *s. f.* prezența de plasmocite în sânge sau în organele hematopoietice. (< fr. *plasmocytose*)
plasmodérmă *s. f.* zonă citoplasmatică, periferică hialină, la organismele unicelulare. (< fr. *plasmoderme*)
plasmodésme *s. f. pl.* filamente citoplasmatice care străbat membrana celulară, făcând legătura cu celulele învecinate. (< fr. *plasmodesmes*)
plasmódiu *s. n.* **1.** masă protoplasmatică cu mai multe nuclee, care nu are ca înveliș decât o membrană albuminoidă; gimnoplast (2). **2.** hematozoar al paludismului. (< lat. *plasmodium*)
plasmofag, -ă *adj.* (despre paraziți) care absorbe substanțele citoplasmatice din planta gazdă. (< fr. *plasmophage*)
plasmogamíe *s. f.* prima fază a procesului de fecundație, în care are loc fuzionarea citoplasmelor celor doi gameți. (< fr. *plasmogamie*)
plasmogenéză *s. f.* formare a citoplasmei; plasmogonie. (< fr. *plasmogenèse*)
plasmogonía *s. f.* plasmogeneză. (< fr. *plasmogonie*)
plasmoíd *s. m.* formație luminoasă de plasmă[1] (2), de formă convexă și dimensiuni variabile, stabilă pentru scurt timp și numai în anumite condiții. (< fr. *plasmoïde*)
plasmolític, -ă *adj.* rezultat din plasmoliză. (< fr. *plasmolytique*)
plasmolíză *s. f.* (*biol.*) micșorare a volumului unei celule prin pierderea apei în condiții de hipertonicitate a mediului. (< fr. *plasmolyse*)
plasmóm *s. n.* granulom. (< fr. *plasmome*)
plasmometríe *s. f.* măsurarea micșorării volumului celulelor în timpul plasmolizei. (< fr. *plasmométrie*)
plasmón *s. m.* **1.** particulă fictivă cu care este descrisă mișcarea de ansamblu a purtătorilor de sarcină (electroni sau ioni) dintr-o plasmă. **2.** plasmotip. (< germ. *Plasmon*, fr. *plasmon*)
plasmonémă *s. f.* filament protoplasmatic care comunică cu plastidele. (< fr. *plasmonème*)
plasmoragíe *s. f.* pierdere de plasmă din circuitul sangvin, ca în cazul unor arsuri. (< fr. *plasmorrhagie*)
plasmosféră *s. f.* centura de plasmă[1] (2) a globului terestru. (< engl. *plasmosphere*)
plasmotíp *s. n.* totalitatea materialului genetic situat în afara nucleului celulei; plasmon (2). (< fr. *plasmotipe*)
plasmotomíe *s. f.* divizare a plasmodiului în două sau mai multe părți nucleate. (< fr. *plasmotomie*)
plasmotrón *s. n.* generator de plasmă. (< fr. *plasmotron*)
plasmozóm *s. n.* nucleol. (< fr. *plasmosome*)
plast[1] *s. n.* organit al celulelor vegetale, încărcat cu diverse substanțe nutritive (amidon) sau pigmenți (clorofilă). (< fr. *plaste*)
PLAST[2]**(I) – / PLASTO-, -plást, -plastíe, -plazíe** elem. „modelare, formare", „plasti citate". (< fr. *plast/i/-, plasto-, -plaste, -plastie, -plasie*, cf. gr. *plastis, plastos, plasis*)
plastbetón *s. n.* beton în care se folosesc drept lianți mase plastice. (n. com.)
plástic[1] *s. n.* **1.** amestec de cauciuc nevulcanizat, folosit la prepararea anvelopelor. **2.** varietate de exploziv. (< engl., fr. *plastic*)
plástic[2]**, -ă** **I.** *adj.* **1.** (despre materiale) care are proprietatea de a-și păstra deformațiile produse de forțele exterioare după încetarea acțiunii acestora; care poate fi modelat, fasonat. **o** *masă ~ă* (sau *material*; și *s. n.*) ~ = material sintetic de natură organică, anorganică sau mixtă, care poate fi modelat în procesul fabricării unor produse. **2.** referitor la pictură sau sculptură. **o** *arte ~ce* = arte care au ca scop să reproducă formele prin modelarea unor materiale, prin culori etc. **3.** (despre idei, imagini etc.) cu multă putere de evocare, expresiv, viu; evocator. **4.** (*biol.*) formativ, capabil de a se schimba, de a lua o formă. **o** *chirurgie ~ă* = chirurgie care se ocupă cu îndreptarea unor malformații ale corpului. **II.** *s. f.* tehnica executării obiectelor de artă prin fasonarea, modelarea unei substanțe plastice; domeniul artelor plastice. • parte din studiul unei opere de artă care se ocupă cu raportul armonios al volumelor și al reliefului. (< fr. *plastique*, lat. *plasticus*, gr. *plastikos*)
plasticá *vb. tr.* a detona cu plastic[1] (2). (< fr. *plastiquer*)
plasticatór *s. m.* cel care comite un atentat cu ajutorul bombelor cu plastic[1] (2). (după fr. *plastiqueur*)
plasticián, -ă *s. m. f.* artist plastic. (< fr. *plasticien*)
plasticitáte *s. f.* **1.** proprietate a unui material de a fi plastic[2]. **o** (*tehn.*) *teoria ~ății* = disciplină care studiază repartiția tensiunilor și a deformațiilor dintr-un corp supus modificărilor

plastice. **2.** vioiciune, expresivitate puternică a stilului, a exprimării etc. (< fr. *plasticité*)

plasticizá *vb. tr.* **1.** a face un material să devină plastic. **2.** a exprima (ceva) prin imagini plastice, expresive, evocatoare. (< plastic + -iza)

plasticizánt, -ă *adj.* care plasticizează. (< plasticiza + -ant)

plastídă *s. f.* organit din citoplasmă cu rol însemnat în procesele biochimice şi de sinteză, formând substanţe organice din cele anorganice. (< germ. *Plastide*, engl. *plastide*)

piastidóm *s. n.* totalitatea plastidelor unei celule. (< fr. *plastidome*)

plastíe[1] *s. f. (med.)* grefă[2]. (< fr. *plastie*)

-plastíe[2] v. p l a s t [2](i)-.

plastifiá *vb. tr.* a supune operaţiei de plastifiere. (< fr. *plastifier*)

plastifiánt *s. m.* substanţă care măreşte plasticitatea anumitor materiale cu care este amestecată. (< fr. *plastifiant*)

plastifiére *s. f.* mărire a plasticităţii unui material. (< plastifia)

plastilínă *s. f.* material plastic, uşor de modelat, constituit dintr-un amestec de caolin, substanţe grase şi răşini, colorat cu diferiţi pigmenţi. (< germ. *Plastilin*)

plastiscóp *s. n.* aparat care permite reglarea deschiderii unei fante. (< fr. *plastiscope*)

plastisféră *s. f.* zonă internă a litosferei, din roci plastice. (< plasti[2]- + *-sferă*[2])

PLASTO- v. p l a s t [2](i)-.

plastochimíe *s. f.* ştiinţa şi tehnica producerii materiilor plastice. (< fr. *plastochimie*)

plastodésmă *s. f.* formaţie fibrilară din plastide. (< fr. *plastodesme*)

plastográf, -ă *s. m. f.* cel care plastografiază. (< ngr. *plastografos*)

plastografiá *vb. tr.* a face o plastografie. (< plastografie)

plastografíe *s. f.* falsificare a unui document, a semnăturii de pe un document. • documentul falsificat. (< ngr. *plastografia*)

plastomér *s. m.* conţinutul de plastide al citoplasmei. (< fr. *plastomère*)

plastométru *s. n.* **1.** aparat pentru determinarea plasticităţii corpurilor. **2.** aparat pentru determinarea calităţii glutenului umed. (< fr. *plastomètre*)

plastotíp *s. n.* formă a tipului original la plantele fosile. (< fr. *plastotype*)

plastrón *s. n.* **1.** apărătoare din piele, căptuşită, care protejează pieptul la scrimă. • partea din faţă a unei platoşe. **2.** partea din faţă (apretată) care acoperă pieptul la o cămaşă bărbătească. **3.** partea ventrală a carapacei broaştelor ţestoase. **4.** *(med.)* regiune dură la palpare. (< fr. *plastron*)

plat[1] *s. n.* fiecare din felurile de mâncare ale unui meniu. (< fr. *plat*)

plat[2]**, -ă** *adj.* **1.** lat, turtit, neted, şes. **O** *picior ~* = platfus. **2.** *(fig.)* fără expresivitate, plictisitor, banal. **3.** *apă ~ă* = apă naturală, necarbogazoasă. (< fr. *plat*)

platán *s. m.* arbore exotic înalt, cu frunzele palmate, cultivat la noi ca plantă ornamentală. (< fr. *platane*, lat. *platanus*, gr. *platanos*)

platbándă *s. f.* **1.** fâşie de teren cu flori care mărgineşte despărţiturile unei grădini, ale unui parc. **2.** semifabricat de oţel, cu secţiune dreptunghiulară, obţinut prin laminare. • piesă de tablă de oţel laminat, folosit la executarea grinzilor, pentru întărirea tălpilor acestora. **3.** traversă, grindă orizontală din piatră; lintou. **4.** mulură plată netedă sau puţin proeminentă. • arhitravă, formând o bandă fără ornamente. (< fr. *plate-bande*)

plateláj *s. n.* **1.** planşeu al unei şarpante. **2.** element de rezistenţă al suprastructurii unui pod, care susţine nemijlocit calea şi transmite sarcinile şi grinzile acestuia. (< fr. *platelage*)

platelmínţi *s. m. pl.* încrengătură de viermi cu corpul lat şi alungit. (< fr. *plathelminthes*)

plateréscadj. *stil ~* (şi *s. n.*) = stil în arhitectură şi în decoraţie specific Renaşterii spaniole, caracterizat prin ornamente baroce, amintind de stilul manuelin. (< fr. *plateresque*, sp. *plateresco*)

platfórmă *s. f.* **1. 1.** suprafaţă orizontală plană, planşeul mobil sau fix (la un vehicul, la un vagon etc.). • vagon, (auto)camion care are o suprafaţă plată, deschisă. • parte a unui tramvai, autobus etc. pe unde urcă sau coboară călătorii. **2.** loc rezervat la bordul unor nave pentru apuntarea avioanelor şi elicopterelor. • suprafaţă de teren pe care se ridică noi construcţii. **O** *~ de lansare* = loc amenajat pentru lansarea rachetelor mari; *~ spaţială* = satelit artificial de mari dimensiuni, bază de lansare de pe orbită a navelor interplanetare; *~ industrială* = zonă în care sunt concentrate mai multe unităţi industriale. **3.** parte a unei clădiri, formată dintr-o suprafaţă orizontală plană. • rampă pentru încărcarea şi descărcarea vagoanelor. **4.** *(sport)* instalaţie orizontală rigidă de pe care se execută sărituri în apă. **5.** porţiune mai rigidă şi mai solidă a scoarţei terestre. **O** *~ continentală* = zonă a fundului mării care se înclină uşor de la ţărm spre povârnişul continental. • construcţie plutitoare sau fixă destinată forajului marin. • loc şes (pe un deal, pe un munte). **II.** *(fig.)* program, expunere de principii ale unui partid politic, ale unei grupări oarecare, bază teoretică. (< fr. *pate-forme*)

platformíst, -ă *s. m. f.* *(fam.)* politician participant la o platformă (II). (< platformă + -ist)

plátfus *s. n.* malformaţie congenitală a piciorului, la care talpa este prea puţin scobită; picior plat. (< germ. *Plattfuss*)

PLATI[1]**-** *elem.* „plat, turtit, larg". (< fr. *platy-*, cf. gr. *platys*)

plăti[2] *s. m.* peşte de acvariu, vivipar, originar din Mexic şi Guatemala, verde-gălbui, cu două pete mai întunecate spre vârful cozii. (< germ. *Platy*)

platibázic, -ă *adj.* care prezintă platibazie. (< fr. *platybasique*)

platibazíe *s. f.* malformaţie a craniului, la care baza este plată şi largă. (< fr. *platybasie*)

platicefál, -ă *adj.* care prezintă platicefalie. (< fr. *platycéphale*)

platicefalíe *s. f.* diformitate constând din turtirea cutiei craniene. (< fr. *platycéphalie*)

platificá *vb. tr.* a face plat. (< plat + -ifica)

platimeríe *s. f.* turtire anteroposterioară a femurului. (< fr. *platymérie*)

platiná *vb. tr.* **1.** a acoperi cu un strat subţire de platină. **2.** a decolora părul de pe cap prin mijloace chimice. (< fr. *platiner*)

plátină *s. f.* **1.** metal preţios alb-argintiu, dur, foarte greu, ductil şi inoxidabil. **2.** *(pl.)* dispozitiv prevăzut cu contacte electrice care comandă aprinderea în motoarele cu explozie. **3.** piesă plană care intră în construcţia anumitor aparate. (< fr. *platine*)

platinemíe *s. f.* turtire mediolaterală pronunţată a tibiei la unele rase umane. (< fr. *platynémie*)

platínic, -ă *adj.* *(rar)* platinifer. (< fr. *platinique*)

platinifér, -ă *adj.* care conţine platină; platinic. (< fr. *platinifère*)

platinít *s. n.* aliaj de oţel şi nichel, la fabricarea electrozilor unor lămpi electrice, la unele piese de radio etc. (< fr. *platinite*)

platinoíd *s. n.* aliaj de zinc, cupru, nichel şi tungsten, cu aspect şi duritate de platină. (< fr. *platinoide*, germ. *Platinoid*)

platinós, -oásă *adj.* de natura platinei. (< fr. *platineux*)

platinotipíe *s. f.* procedeu de imprimare fotografică pe baza acţiunii luminii asupra sărurilor de platină. (< fr. *platinotypie*)

platiniridiu *s. n.* aliaj de platină şi iridiu. (< fr. *platiniridium*)

platiríne *s. n. pl.* v. p l a t i r i n i e n i .

platirínie *s. f.* diformitate caracterizată prin nas lung şi plat. (< fr. *platyrhinie*)

platiriníeni *s. m. pl.* / **platiríne** *s. n. pl.* subordin de primate inferioare, cu septul nazal lăţit şi turtit, cu coada lungă, prehensilă şi degete de gheare, din America de Sud şi Centrală. (< fr. *platyrhiniens*)

platitúdine *s. f.* lipsă de originalitate, banalitate, mediocritate; vorbă, idee banală. (< fr. *platitude*)

platonián, -ă *adj.* platonic (1). (< Platon n. pr. + *-ian*)

platónic, -ă *adj.* **1.** referitor la platonism; platonian. • *(p. ext.)* ideal, curat, pur. **2.** (despre manifestări, reacţii etc.) care rămâne fără efect; abstract, formal. (< fr. *platonique*)

platonicián, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al platonismului. (< fr. *platonicien*)

platonísm *s. n.* **1.** concepţie filosofică a lui Platon, potrivit căreia singura realitate ar fi lumea ideilor, iar lumea materială o copie imperfectă şi trecătoare. **2.** iubire platonică. (< fr. *platonisme*)

platonizá *vb. intr.* a se manifesta, a reacţiona la modul platonic (2). (< platon/ic/ + *-iza*)

platonizánt, -ă *adj.* care platonizează. (< platoniza + -ant)
platóu *s. n.* **1.** șes în regiunea înaltă a dealurilor sau a munților; podiș. **O** ~ *continental* = porțiune de teritoriu sub mare, în continuarea solului, până la adâncimea de 200 m. • câmp de instrucție și exerciții militare. • suprafață (netedă) pe o porțiune mai înălțată a unei formații anatomice. **2.** incintă a unui studio cinematografic pentru turnarea filmelor. **3.** piesă metalică plană pe care se fixează piese pentru prelucrare. **4.** farfurie, tavă mare pentru servit mâncăruri și prăjituri. (< fr. *plateau*)
plátru *s. n.* soluție densă de ghips pentru mulaje. (< fr. *plâtre*)
plauzíbil, -ă *adj.* care pare adevărat, care se poate admite; verosimil, admisibil. (< fr. *plausible*, lat. *plausibilis*)
plauzibilitáte *s. f.* caracter plauzibil. • (*inform.*) probabilitate pentru un singur subansamblu informațional de a nu fi atins de eroare. (< fr. *plausibilité*)
pláya *s. f.* formă de relief care se formează la partea inferioară a pedimentului, prin acumularea și împrăștierea materialelor transportate. (< sp. *playa*)
play-back /pléi-bec/ *s. n.* redare a unei înregistrări pe bandă electromagnetică sau pe disc. • (*cinem., tv.*) tehnică, inversă dublajului, prin care înregistrarea sunetului precede pe aceea a imaginii. (< engl. *play-back*)
playboy /pléiboi/ *s. m.* tânăr bogat, elegant și cu fizic plăcut, cu succes la femei, care duce o viață de distracții în localuri de noapte, în societate etc. (< engl. *play-boy*)
player /pléiăr/ *s. n.* aparat pentru redarea înregistrărilor playback. (< engl. *player*)
play-off /plei-/ *s. n.* sport, joc decisiv, hotărâtor; meci de baraj. (< engl. *play-off*)
-plazíe v. plast²(i)-.
plébe *s. f.* **1.** (în Roma antică) pătură socială lipsită de drepturi sau cu drepturi limitate. **2.** (în Evul Mediu) pătura cea mai săracă a populației orășenești; (*p. ext.*) populație asuprită, exploatată; poporul de jos, gloată. • (*peior.*) categorie de oameni declasați; drojdia societății. (< fr. *plèbe*, lat. *plebs*)
plebeián, -ă **I.** *adj., s. m. f.* plebeu. **II.** *adj.* referitor la plebe; plebeic. (< fr. *plébéien*)
plebeianísm *s. n.* comportament de plebeu, aer de plebeu; plebeism. (< plebeian + -ism)
plebéic, -ă *adj.* plebeian. (< germ. *plebejisch*)
plebeism *s. n.* plebeianism. (< it. *plebeismo*)
plebéu, -ée *adj., s. m. f.* **1.** (cetățean roman) care aparținea plebei; plebeian. **2.** (om) care face parte din plebe. (< lat. *plebeius*)
PLEBI- *elem.* „mulțime, vulg". (< lat. *plebs, -bis*)
plebícol, -ă *adj., s. m.* (cel) care flatează, măgulește mulțimea; demagog. (< fr. *plébicole*, lat. *plebicola*)
plebiscít *s. n.* **1.** (*ant.*) decizie, lege făcută și votată de plebe. **2.** referendum. (< fr. *plébiscite*, lat. *plebiscitum*)
plebiscitá *vb. tr.* a numi un conducător prin votul poporului. (< fr. *plebisciter*)
plebiscitár, -ă *adj.* care are loc în urma unui plebiscit. (< fr. *plébiscitaire*)
plebiscitarísm *s. n.* sistem politic care acordă poporului dreptul de a-și numi conducătorii. (< plebiscitar + -ism)
plebología *s. f.* ramură a medicinei care studiază ansamblul sistemului venos și bolile sale. (< fr. *plébologie*)
plecoptére *s. n. pl.* ordin de insecte cu aripile membranoase, având nervuri dese, ca o rețea, și corpul lățit, terminat cu două filamente lungi. (< fr. *plecoptères*)
PLECTO- *elem.* „împetit, sudat". (< fr. *plecto-*, cf. gr. *plectos*, sudat)
plectognáți *s. m. pl.* ordin de pești ososi, mari, cu maxilarele sudate într-un cioc. (< fr. *plactognathes*)
pléctru *s. n.* pană, mică placă de lemn, metal, fildeș sau material plastic, cu care se ciupesc coardele la unele instrumente muzicale. (< fr. *plectre*, lat. *plectrum*, gr. *plektron*)
pled *s. n.* pătură ușoară. (< fr., engl. *plaid*)
pledá *vb. intr.* a susține, a apăra înaintea unei instanțe judecătorești interesele unei părți într-un proces; a susține o cauză, o idee. • a fi în avantajul cuiva sau a ceva. (< fr. *plaider*)
pledánt, -ă *adj.* care pledează o cauză într-un proces. (< fr. *plaidant*)
pledoaríe *s. f.* **1.** apărare, susținere înaintea unei instanțe judecată a intereselor unei părți într-un proces. **2.** apărare, susținere a unei cauze, idei, teze etc. (< fr. *plaidoirie*)
-plegíe *elem.* „paralizie". (< fr. *-plégie*, cf. gr. *plege*)
pleiádă *s. f.* **1.** grup de șapte poeți greci din Alexandria; grup de poeți francezi dominat de Ronsard. • grup de oameni iluștri cu aceleași concepții, preocupări etc. • mulțime, totalitate. **2.** ansamblul izotopilor unui element. • grup de elemente chimice cu proprietăți asemănătoare. (< fr. *pléiade*, lat. *Pleiades*)
plein-air /plen-ér/ *s. n.* pictură practicată în aer liber, în scopul reproducerii atmosferei, luminii și efectelor cromatice specifice peisajului natural. (< fr. /en/ *plein air*)
PLEIO- v. pleo-.
pleiocáziu *s. n.* inflorescență cimoasă la care de sub floarea terminală pornesc trei sau mai multe axe de aceeași lungime și înălțime. (< fr. *pléiochasium*)
pleiocloruríe *s. f.* eliminare mai abundentă de cloruri prin rinichi. (< fr. *pléiochlorurie*)
pleiocromíe *s. f.* exces de materie colorantă într-un lichid organic, în special în bilă[1]. (< fr. *pléiochromie*)
pleiomórf, -ă *adj.* (despre organisme) care prezintă mai multe aspecte morfologice în cursul dezvoltării ontogenetice. (< lat. *pleiomorphus*)
pleiotaxíe *s. f.* multiplicare anormală a verticilor foliale sau florare. (< fr. *pléiotaxie*)
pleiotróp, -ă *adj.* care prezintă pleiotropie. (< fr. *pléio-trope*)
pleiotropíe *s. f.* capacitate a unei gene de a condiționa apariția concomitentă a mai multor caractere ereditare; pleiotropism. (< fr. *pléiotropie*)
pleiotropísm *s. n.* pleiotropie. (< fr. *pléiotropisme*)
pleioxén, -ă *adj.* (despre paraziți) care poate trăi pe mai multe gazde. (< fr. *pleioxène*)
PLEISTO- v. pleo-.
pleistocén, -ă *adj., s. n.* (din) prima epocă, cea mai lungă, a cuaternarului, caracterizată prin alternanța intervalelor reci cu intervale calde; glaciar; diluvian. (< fr. *pléistocène*)
pleistoseístă *s. f.* suprafață limitată de izoseiste de intensitate maximală, în timpul unei mișcări tectonice. (< pleisto- + seistă)
plen *s. n.* totalitatea membrilor unei adunări constituite; (*p. ext.*) adunare la care sunt prezenți toți membrii. (< lat. *plenum*)
plenár, -ă *adj.* **1.** (despre ședințe, adunări) cu participarea tuturor membrilor. • (*s. f.*) ședință, adunare la care partipică toți membrii unei organizații, instituții etc. **O** ~*ă lărgită* = plenară la care participă și persoane care nu fac parte din organizația respectivă. **2.** deplin, întreg, complet; plenitudinar. (< lat. *plenarius*)
pléner *s. n.* rocă, calcar sau marnă de culoare deschisă și separată în plăci subțiri, aparținând cretacicului.
PLENI- *elem.* „plin". (< it. *pleni-*, cf. lat. *plenus*)
plenilocvénță *s. f.* tulburare de limbaj manifestată prin folosirea unor cuvinte grandilocvente și prin redundanță. (< pleni- + /e/*locvență*)
plenipoténță *s. f.* (*rar*) putere deplină acordată cuiva pentru a trata o problemă de stat. (< it. *plenipotenza*)
plenipotențiár *s. m., adj.* (diplomat) cu rang imediat inferior ambasadorului, învestit cu puteri depline de către autoritatea competentă a statului pe care îl reprezintă. (< fr. *plénipotentiaire*, lat. *plenipotentiarius*)
plenisón, -ă *adj.* (despre vocale) cu caracter silabic. (după fr. *plein son*)
plenitudinár, -ă *adj.* total; plenar. (< plenitudine + -ar)
plenitúdine *s. f.* însușire, stare a ceea ce este deplin; deplinătate, desăvârșire, totalitate. (< fr. *plénitude*, lat. *plenitudo*)
PLEO-/PLEIO-/PLEISTO-/PLIO- *elem.* „mai mult", „numeros". (< fr. *pléo-, pléio-, pléisto-, plio-*, cf. gr. *pleon, pleion, pleistos*)
pleocitóză *s. f.* abundență de celule. (< fr. *pléocytose*)
pleocroísm *s. n.* policroism. (< fr. *pléochroïsme*)
pleomorfísm *s. n.* **1.** polimorfism. **2.** concepție care susține variabilitatea morfologiei bacteriilor. (< fr. *pléomorphisme*)
pleonásm *s. n.* greșeală de exprimare constând în folosirea alăturată a unor cuvinte care repetă inutil aceeași idee; tautologie (II, 1). (< fr. *pléonasme*, gr. *pleonasmos*)

pleonást *s. n.* mineral negru, sub formă de mase granulare sau cristale cu multe fețe, bogat în fier. (< fr. *pléonaste*)
pleonástic, -ă *adj.* care conține, constituie un pleonasm. (< fr. *pléonastique*)
pleonosteóză *s. f.* osificare prematură și excesivă. (< fr. *pléonostéose*)
pleróm *s. n.* **1.** concept al filosofiei gnostice, desemnând divinitatea din care ar proveni toate lucrurile spirituale. **2.** zonă internă a meristemului, din care se formează cilindrul central al rădăcinii și tulpinii. (< fr. *plérome*, lat., gr. *pleroma*)
PLESI- *elem.* „percuție". (< fr. *plessi-*, cf. gr. *plessein*, a lovi)
plesimétric, -ă *adj.* referitor la plesimetrie. (< fr. *plessimétrique*)
plesímetrie *s. f.* folosirea plesimetrului. (< fr. *plessimétrie*)
plesimétru *s. n.* instrument pentru practicarea percuției. (< fr. *plessimètre*)
PLESIO- *elem.* „vecin", „aproape". (< fr. *plésio-*, cf. gr. *plesios*)
plesiobiótic, -ă *adj.* (despre organisme) în vecinătatea altui organism. (< fr. *plésiobiotique*)
plesiomórf, -ă *adj.* (*biol.*; despre organisme) asemănător morfologic cu un alt organism. (< fr. *plésiomorphe*)
plesiotíp *s. n.* specie înrudită cu un genotip. (< fr. *plésiotype*)
plesiozáur *s. m.* reptilă marină fosilă cu gâtul lung, capul mic, corpul scurt și lățit și cu membrele transformate în palete înotătoare. (< fr. *plésiosaure*, lat. *plesiosaurus*)
-plétă *elem.* „umiditate". (< fr. *-plète*, cf. gr. *plethos*)
PLETISMO- *elem.* „variație, modificare". (< fr. *pléthysmo-*, cf. gr. *plethysmos*)
pletismográf *s. n.* aparat folosit în pletismografie. (< fr. *plethysmographe*)
pletismografíe *s. f.* metodă de explorare a circulației periferice prin înregistrarea variațiilor pulsului. (< fr. *pléthysmographie*)
pletismográmă *s. f.* curbă obținută la pletismograf. (< fr. *plethysmogramme*)
plétoră *s. f.* **1.** supraabundență de sânge sau umori în organism. **2.** cantitate mare; surplus; exces. (< fr. *pléthore*)
pletóric, -ă *adj.* **1.** (despre oameni) care are sânge prea mult; sangvin. **2.** supraabundent, numeros; excesiv. (< fr. *pléthorique*)
pletorísm *s. n.* caracter pletoric. (< pletor/ic/ + *-ism*)
PLEUR(O)- *elem.* „pleură". (< fr. *pleur/o/*, cf. gr. *pleuron*, coastă)
pleurál, -ă *adj.* al pleurei. (< fr. *pleural*)
pléură *s. f.* membrană seroasă a plămânului. (< lat., gr., it. *pleura*, fr. *pleure*)
pleurectomíe *s. f.* rezecție parțială a pleurei. (< fr. *pleurectomie*)
pleurezíe *s. f.* inflamație exsudativă a pleurei. (< fr. *pleurésie*, lat. *pleuresis*)
pleurítă *s. f.* pleurezie uscată. (< fr. *pleurite*)
pleurític, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de pleurezie. (< fr. *pleurétique*)
pleurocél *s. n.* hernie a plămânului și a pleurei. (< fr. *pleurocèle*)
pleurodiníe *s. f.* durere inflamatorie, în regiunea nervilor intercostali. (< fr. *pleurodynie*)
pleuronectide *s. n. pl.* familie de pești osoși, cu corpul plat, culcați pe o parte: cambula, calcanul, limanda. (< fr. *pléuronectides*)
pleuropericardítă *s. f.* inflamație simultană a pleurei și a pericardului. (< fr. *pleuropéricardite*)
pleuroperitonítă *s. f.* inflamație simultană a pleurei și a peritoneului. (< fr. *pleuropéritonite*)
pleuropneumectomíe *s. f.* rezecție a pleurei și a plămânului subiacent. (< fr. *pleuropneumectomie*)
pleuropneumonie *s. f.* inflamație a pleurei și a parenchimului pulmonar. (< fr. *pleuropneumonie*)
pleuropneumopatíe *s. f.* afecțiune a pleurei și a plămânului. (< fr. *pleuropneumopathie*)
pleurorагíe *s. f.* acumulare de sânge în cavitatea toracică. (< fr. *pleurorragie*)
pleuroscóp *s. n.* instrument optic folosit în pleuroscopie. (< fr. *pleuroscope*)
pleuroscopíe *s. f.* explorare vizuală a cavității pleurale; toracoscopie. (< fr. *pleuroscopie*)
pleurotomíe *s. f.* deschidere a cavității pleurale, pentru a extrage puroiul colectat. (< fr. *pleurotomie*)
pleustón *s. n.* totalitatea organismelor care plutesc pe suprafața apei. (< fr. *pleuston*)
plex[1] *s. n.* rețea de fibre nervoase sau vasculare împletite între ele, în anumite puncte ale organismului. ◊ *~ solar* = plex al sistemului simpatic, în partea superioară a abdomenului. (< fr. *plexus*, lat. *plexum*)
-pléx[2] v. plexi-.
plexalgíe *s. f.* nevralgie a unui plex nervos sau simpatic. (< fr. *plexalgie*)
PLEXI, -pléx *elem.* „care se îndoaie". (< fr. *plexi-*, *-plexe*, cf. lat. *plexum*)
-plexíe *elem.* „atac, acces". (< fr. *-plexie*, cf. gr. *plexis*)
pléxiglas *s. n.* material plastic, transparent și incasabil, înlocuitor al sticlei; polimetacrilat, stiplex. (< germ. *Plexiglas*, fr. *plexiglas*)
plexítă *s. f.* inflamație a unui plex nervos. (< fr. *plexite*)
plezír *s. n.* prăjitură rulată în formă de cornet. (< fr. *plaisir*)
pliá *vb.* **I.** *tr.* a îndoi, a împături (hârtie, stofă) suprapunând părțile într-o anumită ordine. **II.** *intr. (fig.)* a se supune, a ceda. (< fr. *plier*)
pliábil, -ă *adj.* **1.** care poate fi pliat; pliant. **2.** docil, supus. (< fr. *pliable*)
pliabilitáte *s. f.* însușirea de a fi pliabil; flexibilitate. (< engl. *pliability*)
pliáj *s. n.* pliere. • împachetare a parașutei pentru lansare. (< fr. *pliage*)
pliánt, -ă I. *adj.* pliabil. **II.** *s. n.* publicație pe o foaie de hârtie îndoită de mai multe ori. (< fr. *pliant*)
-plicá *elem.* „a îndoi". (< lat. *plicare*)
plícă *s. f.* **1.** îndoitură, cută a unei formații anatomice. **2.** manșetă prin îndoire înăuntru. (< fr. *plique*, lat. *plica*)
plié *s. n.* (*coregr*) îndoire lentă a picioarelor cu genunchii în afară, urmată de întinderea lor. (< fr. *plié*)
pliére *s. f.* acțiunea de a plia; pliaj. • îndoire cu 180º a unei table de-a lungul unei linii drepte sau curbe. (< plia)
plintă *s. f.* **1.** mic soclu, în afară, la partea inferioară a unei clădiri, a unui zid etc. **2.** fâșie de mozaic, de piatră la partea inferioară a pereților unei camere, care ferește pereții de lovituri și umezeală. **3.** bloc paralelipipedic pe care se reazemă o coloană sau un piedestal. (< fr. *plinthe*)
PLIO- v. pleo-.
pliocén, -ă *adj., s. n.* (din) epoca superioară a neogenului. (< fr. *pliocène*)
pliopitéc *s. m.* maimuță antropomorfă fosilă, cu caractere apropiate de cele ale gibonului actual. (< lat. *pliopithecus*)
pliór *s. m.* cel care pliază (parașute). (< fr. *plieur*)
plisá *vb. tr.* a îndoi, a călca (o stofă, o rochie etc.) în pliseuri. (< fr. *plisser*)
plisáj *s. n.* acțiunea de a plisa. (< fr. *plissage*)
pliséu *s. n.* cută sau grup de cute înguste, regulate și dese. (< fr. *plissé*)
plíu *s. n.* **1.** cută adâncă la un obiect de îmbrăcăminte pentru a-i da lărgime, lejeritate. • îndoitură. **2.** cută a unei formații anatomice. • ondulație a terenului (anticlinal și sinclinal). (< fr. *pli*)
plombá *vb. tr.* **1.** a umple cu un material oarecare o cavitate patologică. **2.** a construi un imobil între alte două construcții. **3.** a astupa gropile dintr-o îmbrăcăminte rutieră. (< fr. *plomber*)
plombagínă *s. f.* hârtie cu grafit, pentru multiplicarea textelor la mașina de scris; indigo (I, 3). (< fr. *plombagine*)
plombáj *s. n.* plombare. (< fr. *plombage*)
plómbă *s. f.* **1.** lucrare de astupat o carie dentară. • amalgam, porțelan etc. care se pune într-un dinte, într-o măsea cariată. **2.** construcție care completează spațiul gol dintre alte două construcții. **3.** umplere a unei gropi din asfalt. (< germ. *Plombe*)
plombemie *s. f.* prezența plumbului în sânge. (< fr. *plombémie*)
plombínă *s. f.* fir cu plumb la măsurătorile topografice subterane. (după it. *piombino*)

plomburíe *s. f.* prezenţa plumbului în urină. (< fr. *plomburie*)
plonj *s. n.* afundare a unei cute din scoarţa Pământului într-o anumită direcţie; plonjeu (3). (< fr. *plongée*)
plonjá *vb. intr.* **1.** a executa un plonjon. **2.** a se scufunda. **3.** (*fig.*) a face un salt (de sus în jos); a se abandona. (< fr. *plonger*)
plonjéu *s. n.* **1.** scufundare în apă (prin sărituri). • (*cinem.*) filmare dirijată de sus în jos, care creează o impresie de strivire. **2.** taluz superior al unui parapet. **3.** plonj. **4.** mişcare de coborâre (rapidă) a unui avion. (< fr. *plongée*)
plonjón *s. n.* faptul de a se arunca sau a cădea în apă. • salt practicat în fotbal, handbal, volei de către portar pentru prinderea mingii. (< fr. *plongeon*)
plonjór I. *s. m* **1.** cel care plonjează; scufundător. **2.** scafandru. **II.** *s. n.* aparat electric portativ pentru încălzirea rapidă, prin imersiune, a unei cantităţi mici de lichid; termoplonjor. (< fr. *plongeur*)
plot *s. n.* **1.** mică piesă metalică montată pe un corp din material izolant şi legată la un circuit electric. **2.** placă turnantă la încrucişarea unei căi ferate de mină. **3.** suprafaţă de separaţie între două formaţiuni geologice. (< fr. *plot*)
plotter /plótăr/ *s. n.* terminal al unui calculator pentru executat desene liniare definite prin coordonate; graf-plotter. (< engl. *plotter*)
PLUMB(O)- *elem.* „plumb". (< germ., engl. *plumb/o/-*, cf. la. *plumbum*)
plumbaginacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate gamopetale: plumbago. (< fr. *plombaginacées*)
plumbágo *s. m.* plantă ornamentală din sudul Australiei, cu flori albastre. (< lat. *plumbago*)
plumbát *s. m.* sare de plumb. (< germ. *Plumbat*)
plumbifér, -ă *adj.* care conţine plumb; plumbos. (< fr. *plombifére*)
plumboterapíe *s. f.* folosire a plumbului în scop terapeutic. (< *plumbo-* + *-terapie*[2])
plumbós, -oásă *adj.* plumbifer. (< fr. *plombeux*)
plumbotipíe *s. f.* (*poligr.*) tipar pentru obţinerea hârtiilor decorative marmorate. (< fr. *plombotypie*)
plúmchec *s. n.* sortiment de chec din ouă, făină, cacao, fructe zaharisite şi stafide. (< engl. *plumcake*)
plumiéră *s. f.* (*livr.*) penar. (< fr. *plumier*)
plumós, -oásă *adj.* **1.** cu aspect de pene. **2.** *antene ~oase* = antene ale insectelor, ramificate ca penele păsărilor. (< fr. *plumeux*)
plúmpox *s. n.* boală a prunilor şi a altor pomi fructiferi, datorată unui virus, care se manifestă prin pete galbene pe frunze şi gropiţe pe fructe. (< engl. *plumpox*)
plumúlă *s. f.* muguraş al embrionului vegetal din care se dezvoltă tulpiniţa. (< lat. *plumula*, fr. *plumule*)
plurál, -ă I. *adj., s. n.* (categorie gramaticală) care indică două sau mai multe fiinţe, lucruri de acelaşi fel. **II.** *adj.* multilateral. (< lat. *pluralis*, germ. *Plural*)
plurále tántum *loc. adj.* (despre un substantiv) folosit numai la plural, defectiv de singular. (< lat. *plurale tantum*)
pluralísm *s. n.* **1.** concepţie filosofică potrivit căreia universul ar fi format dintr-o pluralitate de esenţe izolate, independente una de alta. • orice concepţie care, într-un domeniu determinat, admite o multitudine de factori echivalenţi, de principii etc. ce fac posibile căi diferite de dezvoltare a societăţii. **2.** principiu al democraţiei potrivit căruia funcţionarea acesteia, garantarea drepturilor şi libertăţilor sunt condiţionate de existenţa mai multor forţe politico-sociale. (< fr. *pluralisme*)
pluralíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al pluralismului. (< fr. *pluraliste*)
pluralitáte *s. f.* număr, cantitate mare; multiplicitate, pluritate, diversitate. (< fr. *pluralité*, lat. *pluralitas*)
PLURI- *elem.* „mai mulţi, numeroşi". (< fr. *pluri-*, cf. lat. *plures*)
pluriaxiál, -ă *adj.* multiaxial. (< engl. *pluriaxial*)
pluricarpelár, -ă *adj.* (despre ovare, fructe) cu mai multe carpele. (< fr. *pluricarpellaire*)
pluricavitár, -ă *adj.* cu mai multe caverne pulmonare. (< pluri- + cavitar)
pluricelulár, -ă *adj.* (despre organisme) format din mai multe celule; policelular. (< fr. *pluricellulaire*)
pluridimensionál, -ă *adj.* cu mai multe dimensiuni; multidimensional. (< pluri + dimensional)
pluridimensionalitáte *s. f.* calitatea de a fi pluridimensional. (< pluridimensional + -itate)
pluridisciplinár, -ă *adj.* care interesează mai multe discipline; multidisciplinar. (< fr. *pluridisciplinaire*)
pluridisciplinarítate *s. f.* caracter pluridisciplinar; multidisciplinaritate. (< fr. *pluridisciplinarité*)
pluridotát, -ă *adj.* înzestrat cu mai multe calităţi. (< pluri- + dotat)
plurienál, -ă *adj.* (despre plante) **1.** care durează mai mulţi ani; peren. **2.** care înfloreşte numai după mai mulţi ani. (< fr. *pluriennal*)
plurifactoriál, -ă *adj.* cu mai mulţi factori. (< pluri- + factorial)
pluriflór, -ă *adj.* (despre plante) cu mai multe flori; multiflor. (< fr. *pluriflore*)
plurifórm, -ă *adj.* multiform. (< lat. *pluriformis*)
plurifuncţionál, -ă *adj.* multifuncţional. (< pluri- + funcţional)
plurigemelár, -ă *adj.* cu mai mulţi gemeni. (< fr. *plurigémellaire*)
pluriglandulár, -ă *adj.* poliglandular. (< fr. *pluriglandulaire*)
pluriglandularítă *s. f.* inflamaţie a mai multor glande. (< glandular + -ită)
plurilaterál, -ă *adj.* multilateral. (< fr. *plurilatéral*)
plurilíngv, -ă *adj.* multilingv; poliglot. (după engl. *plurilingual*)
plurilingvísm *s. n.* multilingvism. (< fr. *plurilinguisme*)
pluriloculár, -ă *adj.* (despre ovare, fructe) cu mai multe loje (II); multilocular. (< fr. *pluriloculaire*)
plurimilenár, -ă *adj.* multimilenar. (< pluri- + milenar)
plurimoleculár, -ă *adj.* care comportă mai multe molecule; multimolecular. (< fr. *plurimoléculaire*)
plurinaţionál, -ă *adj.* multinaţional. (< pluri- + naţional)
plurinucleár, -ă *adj.* polinuclear; multinuclear. (< plu-ri- + nuclear)
pluriovulár, -ă *adj.* (despre ovare) cu numeroase ovule. (< fr. *pluriovulaire*)
pluripartíd, -ă *adj.* cu mai multe partide; multipartid. (< *pluri-* + *partid*)
pluripartídism *s. n.* sistem politic pluripartid; coaliţie guvernamentală formată din mai multe partide; democraţie parlamentară; multipartidism. (după fr. *pluripartisme*)
pluripartít *adj.* cu mai multe părţi; multipartit. (< pluri- + partid)
pluripersonál, -ă *adj.* (despre verbe) care are forme la cele trei persoane gramaticale. (< pluri- + personal)
pluriseculár, -ă *adj.* multisecular. (< pluri- + secular)
plurisemántic, -ă *adj.* polisemantic. (< pluri- + semantic)
plurisenzoriál, -ă *adj.* polisenzorial. (după fr. *polysensoriel*)
pluritáte *s. f.* pluralitate. (< lat. *pluritas*)
plurivalént, -ă *adj.* **1.** polivalent. • (*fig.*) multilateral. **2.** (*biol.*) cu mai mulţi cromozomi reuniţi. (< fr. *plurivalent*)
plurivalénţă *s. f.* polivalenţă. (< fr. *plurivalence*)
plurivóc, -ă *adj.* cu mai multe înţelesuri. (< fr. *plurivoque*)
plurivocitáte *s. f.* caracter plurivoc. (< plurivoc + -itate)
plurivór, -ă *adj.* **1.** cu nutriţie variată, omnivor. **2.** (despre paraziţi) care trăieşte pe mai multe gazde. **3.** (despre plante) care se dezvoltă pe mai multe substraturi. (< lat. *plurivorus*)
PLUS[1]**-** *elem.* „mai multe", „în plus". (< lat. *plus*)
plus[2] **I.** *s. n.* **1.** ceea ce depăşeşte o anumită cantitate; prisos. **2.** simbol matematic (+) care indică o adunare sau, pus înaintea unei mărimi, caracterul pozitiv al acesteia. • semn grafic, identic cu cel din matematică, indicând sarcinile electrice pozitive. **II.** *adv.* mai mult, şi încă. (< lat. *plus*)
plusá *vb. intr.* **1.** (la jocul de cărţi) a miza mai mult decât cei dinainte. **2.** a da mai mult decât este necesar. (< plus[2])
plusprodús *s. n.* produs creat de lucrătorii din sfera producţiei materiale peste cel necesar, prin cheltuirea de supramuncă. (< plus[1]- + *produs*)

plusvaloáre *s. f.* **1.** profit constituit din diferența între valoarea bunurilor produse și ansamblul salariilor și al amortizării. **2.** excedent al încasărilor față de cheltuieli; beneficiu. (după fr. *plus-value*)

pluș *s. n.* țesătură de bumbac, lână, păr de capră etc., mai groasă decât catifeaua, folosit în tapițerie. (< germ. *Plüsch*, fr. *peluche*, rus. *pliuș*)

plușá *vb. tr.* a executa operația de plușare. (< pluș)

plușáre *s. f.* frecare a pieilor cu un pluș pentru a se obține un luciu mătăsos. (< plușa)

plușát, -ă *adj.* (despre mobile) tapisat cu pluș. • (despre țesături) cu un strat de fire, pe o față sau pe ambele fețe. (< plușa)

plutéu *s. n.* **1.** (*ant.*) mașină de război, paravan semicircular, pentru a proteja pe asediatori în timpul atacului zidurilor unei cetăți asediate. **2.** panou de marmură sau de lemn care protejează altarul, corul sau prezbiteriul bisericilor catolice. • ladă, scrin pentru păstrarea lucrurilor prețioase. (< lat. *pluteum*)

plutéus *s. m.* larva echinodermelor. (< germ. *Pluteus*)

PLUTO- *elem.* „bogăție". (< fr. *plouto-*, cf. gr. *ploutos*)

plutocrát, -ă *s. m. f.* persoană care aparține plutocrației. (< fr. *ploutocrate*)

plutocrátic, -ă *adj.* referitor la plutocrație. (< fr. *plutocratique*)

plutocrațíe *s. f.* formă de guvernare în care puterea de stat este concentrată în mâinile celor mai bogați. (< fr. *ploutocratie*)

plutomaníe *s. f.* atracție morbidă către bogății. (< engl. *plutomania*)

plutón[1] *s. n.* **1.** subunitate militară mai mică decât compania. **2.** grup de oameni (cu ocupații comune). • grup compact de concurenți la o întrecere de fugă, la curse cicliste etc. (< fr. *peloton*, it. *plotone*)

plutón[2] *s. n.* masă de roci magmatice intruzive, de dimensiuni mari. (< fr. *pluton*)

plutonián, -ă I. *adj.* **1.** plutonic. **2.** care aparține planetei Pluton. **II.** *adj., s. m. f.* plutonist. (< fr. *plutonien*)

plutónic, -ă *adj.* (despre roci eruptive) format prin acțiunea vulcanilor, în adâncul scoarței terestre; plutonian (I, 1). (< fr. *plutonique*)

plutoniér *s. m.* grad de subofițer, superior sergentului major. (< pluton + -ier)

plutonísm *s. n.* **1.** totalitatea fenomenelor și proceselor geologice legate de formarea magmelor în adâncime și de mișcările acestora. **2.** concepție care exagerează rolul căldurii în procesul de formare a rocilor. (< fr. *plutonisme*)

plutoníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al plutonismului (2); plutonian (II). (< fr. *plutoniste*)

plutonít *s. n.* rocă magmatică consolidată în adâncimea scoarței Pământului. (< germ. *Plutonit*)

plutóniu *s. n* element transuranic sintetic, radioactiv, obținut din uraniu. (< fr. *plutonium*)

pluviál, -ă I. *adj.* provenit din ploaie. **II.** *s. n.* interval de timp din cuaternar, cu o climă bogată în precipitații. **III.** *s. f.* veșmânt ecleziastic catolic pentru ploaie, compus dintr-o amplă mantie cu glugă, în cadrul procesiunilor. (< fr. *pluvial*, lat. *pluvialis*)

PLUVIO- *elem.* „ploaie". (< fr. *pluvio-*, cf. lat. *pluvia*)

pluviodenudáre *s. f.* eroziune exercitată de către picăturile de ploaie. (după fr. *pluviodénudation*)

pluviográf *s. n.* pluviometru înregistrator. (< fr. *pluvio-graphe*)

pluviográmă *s. f.* diagramă obținută la pluviograf. (< fr. *pluviogramme*)

pluviométric, -ă *adj.* **1.** referitor la precipitații. **2.** referitor la pluviometrie. (< fr. *pluviométrique*)

pluviometríe *s. f.* determinarea cantității de precipitații etc. căzute într-un interval de timp pe o suprafață. (< fr. *pluviométrie*)

pluviométru *s. n.* instrument folosit în pluviometrie; udometru. (< fr. *pluviomètre*)

pluviós, -oásă *adj.* abundent în ploi. (< fr. *pluvieux*)

pluvioscóp *s. n.* instrument care înregistrează ora, durata și cantitatea ploii căzute într-o anumită regiune. (< fr. *pluvioscope*)

pluvióse /plüvioz/ *s. m.* a cincea lună din calendarul republican francez (20 ianuarie – 19 februarie). (< fr. *pluviôse*)

pluviozitáte *s. f.* cantitate de ploaie pe un anumit loc într-un timp dat. (< fr. *pluviosité*)

plymouth /plimăt/ *s. n.* rasă de găini cu producție de carne și ouă. (< engl. *plymouth*)

-pnée v. pneum(o)-.

pneu *s. n.* partea de cauciuc din anvelopă și camera cu aer a unei roți de vehicul. (< fr. *pneu*)

PNEUM(O)- / PNEUMAT(O)-, -pnée *elem.* „aer, gaze, respirație", „plămân". (< fr. *pneum/o/-, pneumat/o/-, -pnée*, cf. gr. *pneuma, -tos, pneumon, pnoia*)

pneumalergén *s. n.* alergen capabil a declanșa reacții alergice la nivelul aparatului respirator. (< fr. *pneumallergène*)

pneumartróză *s. f.* infiltrație de gaze într-o cavitate articulară, prin traumatism sau efectuată în scopul unei explorări radiografice. (< fr. *pneumarthrose*)

PNEUMAT(O)- v. pneum(o)-.

pneumátic, -ă I. *adj.* **1.** care funcționează cu aer comprimat. **2.** care comprimă aerul sau evacuează aerul comprimat. **II.** *s. f.* parte a fizicii care studiază proprietățile aerului și ale gazelor. (< fr. *pneumatique*, lat. *pneumaticus*, it. *pneumatico*)

pneumatocél *s. n.* tumoare gazoasă intrapulmonară. (< fr. *pneumatocèle*)

pneumatocíst *s. n.* vezicule plină cu aer care ușurează plutirea plantelor. (< fr. *pneumatocyste*)

pneumatofór *s. m.* **1.** rădăcină metamorfozată aeriană cu rol în respirație, la unele plante superioare din regiunile mlăștinoase. **2.** vezicule plină cu aer pe talul unor plante inferioare, pentru plutire sau menținerea în poziție verticală. **3.** aparat plutitor la celenteratele sifonofore. (< fr. *pneumatophore*)

pneumatolít *s. n.* rocă magmatică formată prin pneumatoliză. (< fr. *pneumatolyte*)

pneumatolític, -ă *adj.* referitor la pneumatoliză. (< fr. *pneumatolytique*)

pneumatolíză *s. f.* fenomen care are loc prin reacția dintre componenții volatili degajați dintr-un masiv magmatic și rocile înconjurătoare. (< fr. *pneumatolyse*)

pneumatologíe *s. f.* știința fenomenelor spirituale, ca cercetare relativă la principiile vitale. (< it. *pnematologia*)

pneumatóză *s. f.* acumulare de gaze în cavitățile naturale, în organe sau țesuturi. (< fr. *pneumatose*)

pneumaturíe *s. f.* emisiune de urină amestecată cu gaze de fermentație. (< fr. *pneumaturie*)

pnéumă *s. f.* (la stoici) spiritul divin care animă lumea, ordonând-o și dirijând-o. (< fr., gr. *pneuma*)

pneumectomíe *s. f.* excizie a unei părți a plămânului. (< fr. *pneumectomie*)

pneumobacíl *s. m.* bacil care nu intervine decât în mod secundar în pneumonie, dar care este agentul unor bronhopneumonii, pleurezii și a multor supurații. (< fr. *pneumobacille*)

pneumobacilemíe *s. f.* infecție datorată pneumobacilului. (< fr. *pneumobacillémie*)

pneumocél *s. n.* hernie a plămânului. (< fr. *pneumocèle*)

pneumocistografíe *s. f.* radiologie a vezicii urinare cu o substanță de contrast gazoasă. (< fr. *pneumocystographie*)

pneumocóc *s. m.* bacterie sferică care produce pneumonia. (< fr. *pneumocoque*)

pneumocócic, -ă *adj.* provocat de pneumococi. (< fr. *pneumococcique*)

pneumococíe *s. f.* ansamblu de accidente morbide provocate de pneumococ. (< fr. *pneumococcie*)

pneumococóză *s. f.* boală produsă de un pneumococ. (< fr. *pneumococcose*)

pneumoconióză *s. f.* afecțiune pulmonară cronică provocată de inhalarea prafului din roci, metale etc. (< fr. *pneumoconiose*)

pneumocrániu *s. n.* acumulare de aer în cavitatea craniană; pneumoencefal. (< fr. *pneumocrâne*)

pneumoencefál *s. n.* pneumocraniu. (< fr. *pneumocéphale*)

pneumoencefalografíe *s. f.* procedeu radiologie de explorare a sistemului nervos central, folosind aerul ca mediu de contrast; encefalografie gazoasă. (< fr. *pneumoencéphalographie*)

pneumoenterítă *s. f.* pasteureloză. (< fr. *pneumo-entérite*)
pneumoftiziológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în pneumoftiziologie. (< fr. *pneumo-phtisiologue*)
pneumoftiziológie *s. f.* studiul bolilor de plămâni şi în special al tuberculozei pulmonare. (< fr. *pneumo-phtisiologie*)
pneumogástric, -ă *adj. nerv ~* (şi *s. m.*) = nerv cranian pereche, care inervează cavitatea toracică şi abdominală; nerv vag. (< fr. *pneumo-gastrique*)
pneumogastrografíe *s. f.* radiografie a cavităţii gastrice după introducerea de aer în stomac. (< fr. *pneumogastrographie*)
pneumográf *s. n.* aparat folosit în penumografie. (< fr. *pneumographe*)
pneumografíe *s. f.* **1.** înregistrare a mişcărilor respiratorii cu penumograful. **2.** radiografie a unei regiuni anatomice după injectarea unui gaz. (< fr. *pneumographie*)
pneumográmă *s. f.* imagine obţinută prin pneumografie. (< fr. *pneumogramme*)
pneumolíză *s. f.* liberare chirurgicală a plămânului prin secţionarea aderenţelor pleurale. (< fr. *pneumolyse*)
pneumológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în pneumologie. (< fr. *pneumologue*)
pneumológic, -ă *adj.* referitor la pneumologie. (< fr. *pneumologique*)
pneumológie *s. f.* ramură a medicinei care studiază bolile plămânului şi tratamentul lor. (< fr. *pneumologie*)
pneumomastografíe *s. f.* radiografie a unui sân după injectarea de aer într-o cavitate chistică. (< fr. *pneumomastographie*)
pneumomediastín *s. n.* prezenţa de aer în celulele mediastinului. (< fr. *pneumomédiastin*)
pneumométru *s. n.* manometru respirator. (< fr. *pneumomètre*)
pneumomicózǎ *s. f.* dezvoltarea de ciuperci în plămân. (< fr. *pneumomycose*)
pneumónic, -ă *adj.* de pneumonie. (< fr. *pneumonique*)
pneumoníe *s. f.* inflamaţie a unui fragment al plămânului, cauzată de pneumococ, manifestată prin febră mare, frisoane, tuse şi junghiuri. (< fr. *pneumonie*)
pneumopaludísm *s. n.* complicaţie pulmonară a malariei. (< fr. *pneumopaludisme*)
pneumopatíe *s. f.* denumire generică pentru afecţiunile pulmonare. (< fr. *pneumopathie*)
pneumopericárd *s. n.* pătrundere de aer în cavitatea pericardică. (< fr. *pneumopéricarde*)
pneumoperitonéu *s. n.* prezenţa de aer în peritoneu. (după fr. *pneumopéritoine*)
pneumopexíe *s. f.* fixare a plămânului la peretele toracic. (< fr. *pneumopexie*)
pneumopleurezíe *s. f.* boală care afectează plămânii şi pleura. (< fr. *pneumopleurésie*)
plenumoragíe *s. f.* infiltraţie de sânge în ţesutul pulmonar. (< fr. *pneumorragie*)
pneumorahíe *s. f.* introducere de aer prin puncţii lombare în canalul rahidian, în scopul explorării acestuia şi a ventriculilor cerebrali. (< fr. *pneumorachie*)
pneumoscleróză *s. f.* scleroză pulmonară. (< fr. *pneumosclérose*)
pneumosépt *s. n.* medicament dezinfectant al aparatului respirator (n. com.)
pneumotahográf *s. n.* aparat folosit în pneumotahografie. (< fr. *pneumotachographe*)
pneumotahografíe *s. f.* înregistrare a frecvenţei şi amplitudinii respiraţiei în funcţie de timp. (< fr. *pneumotachographie*)
pneumotahográmă *s. f.* curbă obţinută la pneumotahograf. (< fr. *pneumotachogramme*)
pneumoterapíe *s. f.* metodă de tratament aplicată în bolile pulmonare constând în inspirarea de aer comprimat sau rarefiat. (< fr. *penumothérapie*)
pneumotomíe *s. f.* incizie în scop terapeutic în plămân. (< fr. *pneumotomie*)
pneumotoráx *s. n.* acumulare de gaze sau de aer în cavitatea pleurală. • introducere artificială a aerului în cavitatea pleurală, în scop diagnostic sau terapeutic, în vederea colapsoterapiei. (< fr. *pneumothorax*)
pneumotróp, -ă **I.** *adj.* (despre microorganisme) cu afinitate specială pentru aparatul respirator. **II.** *s. m.* virus care produce leziuni în aparatul respirator. (< fr. *pneumotrope*)
pnigofobíe *s. f.* teamă patologică de a nu fi sugrumat. (< engl. *pnigophobia*)
poansón *s. n.* **1.** patriţă pentru decupare, îndoire, ambutisare etc. prin deformare plstică. • bucată de oţel pe care se gravează literele în relief şi cu care se bat matriţele pentru caractere tipografice. **2.** unealtă de oţel cu vârful gravat, pentru marcat, ştanţat etc. **3.** unealtă cilindrică de os ascuţită la vârf, cu care se dă formă rotundă unor puncte de broderie cu găuri. (< fr. *poinşon*)
poansoná *vb. tr.* **1.** a perfora prin ştanţare. **2.** a marca cu poansonul (2). (< fr. *poinşonner*)
poansonáj *s. n.* poansonare. (< fr. *poinşonnage*)
poansonatór, -oáre *s. m. f.* muncitor specializat în poansonare. (după fr. *poinşonneur*)
poansonéză *s. f.* maşină de poansonat. (< fr. *poinşoneuse*)
poántă *s. f.* **I.** partea cea mai hazlie, de efect, dintr-o anecdotă, epigramă etc. **II.** vârful pantofilor de balet. • poziţie din baletul clasic, executată de balerine, pe vârful picioarelor. (< fr. *pointe*)
poantóu *s. n.* ac de reglare a accesului combustibilului în carburator. (< fr. *pointeau*)
pobedít *s. m.* carbură de wolfram şi cobalt, cu duritate foarte mare. (< rus. *pobedit*)
pócher/póker /po-căr/ *s. n.* joc de cărţi, în care fiecare jucător dispune de cinci cărţi cu care poate să câştige în diferite combinaţii. (< fr., engl. *poker*, germ. *Poker*)
pocheríst, -ă *s. m. f.* (*rar*) jucător de pocher. (< pocher + -ist)
póco *adv.* (*muz.*) puţin. **o ~ *a* ~** = încetul cu încetul, treptat. (< it. *poco*)
POD(O)-, -pód, -podíe *elem.* „picior, peduncul, suport". (< fr. *pod/o/-, -pode, -podie*, cf. gr. *pous, podos*)
podágră *s. f.* gută[1]. (< fr. *podagră*, lat. *podagra*)
podalgíe *s. f.* senzaţie de durere în picior; pododinie. (< fr. *podalgie*)
podáră *s. f.* curbă plană, loc geometric al picioarelor perpendicularelor coborâte dintr-un punct fix pe tangentele la o curbă dată. (< fr. *podaire*)
podencefál *s. m.* monstru la care encefalul este situat în parte în afara cutiei craniene, legat de aceasta printr-un pedicul. (< fr. *podencéphale*)
podést *s. n.* platformă orizontală amenajată pe parcursul unei scări pentru odihnă şi pentru a asigura accesul în încăperile unui etaj. (< germ. *Podest*)
podestát *s. m.* primar, guvernator al unui oraş în Italia medievală. (< it. *podestà*)
podiatríe *s. f.* tratament al bolilor piciorului. (< engl. *podiatry*)
-podíe v. p o d (o) -.
pódium *s. n.* **1.** platformă înălţată faţă de arena unui teatru, a unui circ roman. • treaptă, platformă îngustă şi scundă la casele romane, pe care se aşezau diferite obiecte casnice, urne funerare etc. **2.** estradă amenajată într-o sală de conferinţe, de spectacole etc. sau în aer liber. • mică instalaţie mobilă, în trepte, pe care stau sportivii învingători în timpul cât li se înmânează premiile. (< lat., fr. *podium*, germ. *Podium*)
podobromhidróză *s. f.* transpiraţie rău mirositoare a picioarelor. (< fr. *podobromhidrose*)
podocárp, -ă **I.** *adj.* cu ovar pedicelat. **II.** *s. m.* arbore fructifer, ornamental, originar din America de Sud, Africa şi Australia, cu frunze persistente şi fructe drupe, de forma unor prune. (< fr. *podocarpe*, lat. *podocarpus*)
pododínie *s. f.* podalgie. (< fr. *pododynie*)
podofilínă *s. f.* substanţă răşinoasă din rizomul unei plante, purgativ. (< fr. *podophyline*)
podolián, -ă **I.** *s. m. pl.* populaţie care locuia în Podolia (Ucraina). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie. (< Podolia + -an)
podológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în podologie. (< fr. *podologue*)

podológie, -ă *adj.* referitor la podologie. (< fr. *podologique*)
podologíe *s. f.* parte a medicinei care se ocupă cu studiul afecțiunilor piciorului. (< fr. *podologie*)
podométric, -ă *adj.* referitor la podometru. (< fr. *podométrique*)
podométru *s. n.* **1.** instrument pentru înregistrarea, în număr de pași, a distanței parcurse de un pieton; pedometru, odometru. **2.** aparat medical care înregistrează dimensiunile piciorului. (< fr. *podomètre*)
podopunctúră *s. f.* metodă terapeutică în masarea și apăsarea unor puncte din talpa piciorului. (< podo- + /acu/*punctură*)
podzól *s. n.* sol nisipos și lutos, sărac în elemente nutritive, sub vegetația pădurilor, într-un climat rece și umed. (< rus. *podzol*)
podzólic, -ă *adj.* (despre soluri) format din podzol. (< fr. *podzolique*)
podzolíre *s. f.* proces de formare a podzolului. (după fr. *podzolisation*)
poém *s. n.* **1.** poezie epică de proporții ample, în care se povestesc fapte măreațe săvârșite de personaje însuflețite de sentimente nobile. **O** ~ *în proză* = operă literară în proză, care are ritm de poezie. **2.** piesă muzicală instrumentală de construcție liberă, cu caracter liric sau narativ. **O** ~ *simfonic* = lucrare orchestrală amplă în formă liberă sau de sonată, rondo etc., cu un conținut programatic. (< fr. *poème*, lat. *poema*, gr. *poiema*)
poemátic, -ă *adj.* cu caracter de poem. (< it. *poematico*)
poematizá *vb. tr.* a da caracter poematic. (< poemat/ic/ + *-iza*)
poét, -ă *s. m. f.* **1.** autor de poezii. **2.** om cu fire, imaginație și sensibilitate de poet (1). (< fr. *poète*, lat., it. *poeta*, germ. *Poet*)
poetárd *s. m.* (*livr.*) poetastru. • (*adj.*) care face poezii mediocre. (< poet + -ard)
poetástru *s. m.* (*livr.*) poet mediocru, lipsit de talent; poetard. (< fr. *poétastre*, it. *poetastro*)
poetésă *s. f.* (*livr*) poetă. (< fr. *poétesse*)
poétic, -ă **I.** *adj.* **1.** propriu poeziei. **2.** (*fig.*) demn a inspira un poet; (*p. ext.*) încântător, expresiv, plastic, sensibil, liric. **II.** *s. n.* categorie estetică desemnând genul poetic. **III.** *s. f.* **1.** ramură a teoriei literaturii care tratează despre creația poetică. • tratat despre creația poetică. **2.** sistem de principii poetice caracteristice unei epoci sau unui curent literar; fel de a scrie propriu unui poet. **3.** parte a lingvisticii care se ocupă cu raporturile dintre funcția poetică și celelalte funcții ale limbajului. (< fr. *poétique*, lat. *poeticus*, it. *poetico*, gr. *poietikos*)
poeticián, -ă *s. m. f.* specialist în poetică. (< poetică + -ian)
poeticitáte *s. f.* caracter poetic. (< poetic + -itate)
poetizá *vb. tr.* a da unui fapt, unui eveniment un caracter poetic; a idealiza; a înfrumuseța, a înflori. (< fr. *poétiser*)
poetizánt, -ă *adj.* (*rar*) care poetizează. (< fr. *poétisant*)
poezíe *s. f.* **1.** creație literară în versuri; arta de a scrie în versuri. • totalitatea poeziilor unui poet, ale unui popor etc. **2.** (*fig.*) caracterul poetic al unui peisaj, al unei întâmplări etc.; farmec, frumusețe, încântare. (< fr. *poésie*, lat. *poesis*, it. *poesia*, germ. *Poesie*)
pogonofóri *s. m. pl.* încrengătură de animale vermifore marine din regiunile abisale, care trăiesc în tuburi dintr-o substanță chitinoasă. (< fr. *pogonophores*)
pogróm *s. n.* masacru împotriva unui grup minoritar, național sau rasial, organizat de elemente ultranaționaliste, șovine. (< rus. *pogrom*)
pogromíst, -ă *s. m. f.* participant la pogromuri. (< potrom + -ist)
POICHILO- *elem.* „variat", „felurit", „neregulat". (< fr. *poïkilo-*, cf. gr. *poikilos*)
poichiloblást *s. n.* eritroblast cu formă variabilă. (< fr. *poïkiloblaste*)
poichilocít *s. n.* globulă roșie cu aspect piriform, în unele anemii. (< fr. *poïkilocyte*)
poichilocitóză *s. f.* prezența poichilocitelor în sânge. (< fr. *poïkilocytose*)
poichilodermíe *s. f.* afecțiune cutanată caracterizată prin atrofii reticulare și pigmentații, care dau pielii un aspect pestriț. (< fr. *poïkilodermie*)
poichilohídric, -ă *adj.* (despre plante) cu un regim de apă variabil. (< poichilo- + hidric)
poichilotérm, -ă *adj., s. n.* (animal) cu temperatură variabilă, în funcție de mediul ambiant. (< fr. *poïkilotherme*)
poichilotermíe *s. f.* însușire a unor animale de a fi poichiloterme. (< fr. *poïkilothermie*)
-poiétic, -poiéză *elem.* „care generează", „apariție, formare, generare". (< fr. *-poïétique, -poïèse*, cf. gr. *poietikos, poiesis*)
pointer[1] /póatăr/ *s. m.* rasă de câini de vânătoare de talie înaltă, cu picioare lungi, urechi aplecate și părul scurt și neted. (< fr., engl. *pointer*)
pointer[2] /p´ăintăr/ *s. n.* (*inform.*) element reprezentând o adresă, pe baza căreia pot fi legate componentele unei structuri. (< engl. *pointer*)
pointilísm /poantiism/ *s. n.* procedeu în pictura modernă impresio-nistă, constând în reducerea petei de culoare la un mozaic de puncte; divizionism. (< fr. *pointillisme*)
pointilíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al pointilismului. (< fr. *pointilliste*)
poise /poaz/ *s. m.* unitate de măsură a viscozității dinamice, reprezentând viscozitatea unui fluid în care, pentru a deplasa tangențial cu viteza de 1 cm/s o suprafață plană de 1 cm^2, este necesară o forță de o dină. (< fr. *poise*)
pokemón *s. m.* personaj de desene animate, mic și rău. (< engl. *poche/t/mon*/ster/, monstru de buzunar)
póker *s. n.* v. pocher.
pol[1] *s. n.* **1.** (*mat.*) fiecare dintre cele două puncte în care o axă străpunge sfera. • origine a unui sistem de coordonate polare. **2.** fiecare dintre cele două extremități ale axei Pământului. **O** ~ *magnet terestru* = punct pe suprafața Pământului în care aerul magnetic are poziție verticală; ~ *ceresc* = fiecare dintre cele două puncte de intersecție a axei Pământului cu bolta cerească. **3.** (*fiz.*) fiecare dintre capetele opuse ale unui magnet; fiecare dintre centrele de sarcină electrică ale unei pile electrice sau ale unui curent electric. **4.** (*mat.*) punct singular al unei transformări geometrice. **5.** extremitate a fusului celular, către care migrează cromozomii. **6.** (*fig.*) fiecare dintre punctele, situațiile etc. aflate la extremități. (< fr. *pôle*, lat. *polus*, gr. *polos*)
-pól[2] *elem.* „dreptul de a vinde". (< fr. *-pole*, cf. gr. *polein*, a vinde)
polábă *s. f.* limbă slavă occidentală vorbită cândva pe cursul inferior al Elbei. (< fr. *polabe*)
polachiuríe *s. f.* urinare frecventă (în cistite). (< fr. *pollakiurie*)
polár, -ă **I.** *adj.* **1.** referitor la poli (2), de la poli, caracteristic polilor. **O** *zonă ~ă* = zonă cuprinsă între latitudinile de 75§ și poli; *cerc* ~ = cerc paralel cu ecuatorul, care delimitează zonele polare; *Steaua P~ă* = stea principală din constelația Carului-Mic, care indică direcția nord. **2.** referitor la polii unui magnet sau ai unei pile electrice. • referitor la un corp, la un mediu care prezintă polaritate. **3.** (*mat.*) *coordonate ~e* = coordonate al căror sistem de referință este format dintr-un punct (pol) și o semiaxă cu originea în acesta. **4.** (*fil.*) care se află în raport de polaritate (2). **II.** *s. f.* loc geometric al punctelor conjugate cu un punct dat, în raport cu cele două puncte în care o secantă variabilă ce trece prin punctul dat intersectează o conică. (< fr. *polaire*, lat. *polaris*, it. *polare*)
POLARI-/POLARO- *elem.* „polarizare". (< fr. *polari-, polaro-*, cf. lat. *polus*, gr. *polos*)
polarimétrie, -ă *adj.* referitor la polarimetrie. (< fr. *polarimétrique*)
polarimetríe *s. f.* metodă de analiză cantitativă a substanțelor bazată pe măsurarea unghiului cu care o substanță optic activă rotește planul de polarizare a luminii. (< fr. *polarimétrie*)
polarimétru *s. n.* instrument folosit în polarimentrie. (< fr. *polarimètre*)
polariscóp *s. n.* instrument pentru studierea efectelor de polarizare produse asupra luminii la trecerea ei printr-o substanță. (< fr. *polariscope*)
polaritáte *s. f.* **1.** proprietate a unui corp, a unei părți dintr-un corp de a avea în două puncte ale sale sarcini electrice sau magnetice de nume diferite. **2.** (*fil.*) formă a contradicției în care laturile contrare se exclud și totodată se condiționează reciproc. • puncte care definesc relația dintre doi termeni de opoziție, dar care se presupun reciproc. **3.** (*biol.*) calitate a unui

organism de a prezenta două extremități cu înfățișare și funcții diferite. (< fr. *polarité*)

polarizá *vb.* **I.** *tr.* a face ca un corp să capete poli; a aduce în stare de polarizație. • a transforma lumina naturală în lumină polarizată. **II.** *tr., refl. (fig.)* a (se) aduna, a (se) concentra. **III.** *refl.* a da naștere unei polarități (2). (< fr. *polariser*)

polarizábil, -ă *adj.* (despre medii) care poate fi (ușor) polarizat. (< fr. *polarisable*)

polarizabilitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este polarizabil. (< fr. *polarisabilité*)

polarizánt, -ă *adj.* care polarizează; polarizator, polarizor. **o** *microscop ~* = microscop care folosește lumina polarizată. (< fr. *polarisant*)

polarizáre *s. f.* **1.** faptul de a (se) polariza; polarizație. **2.** dezvoltare în direcții opuse a sensurilor unui cuvânt, inițial cu un singur înțeles. **3.** *(fil.)* formare a unor termeni opuși, polari. **4.** metodă terapeutică prin folosirea curentului electric de foarte joasă amplitudine, trecut prin electrozi fixați cu polul pozitiv pe arcadele orbitale, iar cu cel negativ la nivelul picioarelor. (< polariza)

polarizatór, -oáre *adj.* polarizant. (< fr. *polarisateur*)

polarizáție *s. f.* stare a unui corp care prezintă polaritate (1); polarizare. • stare a unui mediu ale cărui proprietăți sunt descrise local de mărimi vectoriale; *(p. ext.)* mărimea vectorială care descrie o astfel de stare. **o** *~a luminii* = ansamblul fenomenelor legate de producerea și de efectele luminii polarizate. (< fr. *polarisation*)

polarizór, -oáre **I.** *adj.* polarizant. **II.** *s. n.* dispozitiv optic pentru polarizarea luminii. (< fr. *polariseur*)

POLARO- v. polari-.

polarográf *s. n.* aparat folosit în polarografie. (< fr. *polarographe*, germ. *Polarograph*)

polarográfic, -ă *adj.* referitor la polarografie. (< fr. *polarographique*)

polarografíe *s. f.* metodă de analiză electrochimică a unor substanțe prin înregistrarea grafică a variației intensității curentului electric. (< fr. *polarographie*)

polarográmă *s. f.* curbă care redă valoarea intensității unui curent în funcție de polarizarea relativă a unei măsuri polarografice. (< fr. *polarogramme*)

polaroíd **I.** *s. m.* placă polarizoare utilizată pentru construcția farurilor și a parbrizelor de automobile. **II.** *s. n.* procedeu fotografic care permite obținerea automată a fotografiei, imediat după expunere. • aparat fotografic pe baza acestui procedeu. (< fr. *polaroïde*)

polarón *s. m.* unitate genetică în care conversiunea genică este polarizată. (< germ. *Polaron*)

-pólă *elem.* „oraș". (< fr. *-pole*, cf. gr. *polis*)

pólcă *s. f.* dans popular de perechi, originar din Boemia, vioi, însoțit de mici salturi, devenit dans de bal; melodia corespunzătoare. (< fr., rus. *polka*)

pólder *s. n.* porțiune joasă de uscat formată de depunerile rămase după retragerea apelor mării; marșă. (< germ. *Polder*)

polemárh *s. m.* comandant al armatei (în Grecia antică). (< fr. *polémarque*, gr. *polemarkhos*)

polemarhíe *s. f.* demnitatea, funcția de polemarh. (< fr. *polémarchie*)

polémic, -ă **I.** *adj.* specific polemicii; critic, combativ. **II.** *s. f.* discuție în contradictoriu; luptă de idei cu privire la o problemă literară, științifică etc. (< fr. *polémique*, gr. *polemikos*)

polemísm *s. n.* caracter polemic. (< it. *polemismo*)

polemíst, -ă *s. m. f.* cel care susține o polemică. (< fr. *polémiste*)

polemizá *vb. intr.* a susține o polemică. (< fr. *polémiser*)

polemológ, -ă *s. m. f.* specialist în polemologie. (< fr. *polémologue*)

polemológic, -ă *adj.* referitor la polemologie. (< fr. *polémologique*)

polemologíe *s. f.* studiu științific al războaielor ca fenomene sociale, al cauzelor, efectelor, forțelor motrice, obiectivelor și funcțiilor lor. (< fr. *polémologie*)

polén *s. n.* pulbere (galbenă) produsă de staminele fanerogamelor, celulele reproducătoare mascule. (< fr., lat. *pollen*, germ. *Pollen*)

polénă *s. f.* imagine de animal, figură statuară care se sculpta ca ornament pe prora navelor. (< it. *polena*)

POLENI- *elem.* „polen". (< fr. *pollini-*, cf. lat. *pollen*)

polénic *adj. sac ~* = fiecare dintre cavitățile din anterele staminelor în care se formează polenul. (< fr. *pollinique*)

poleníe *s. f.* formație de polen aglutinat cu o materie cleioasă. (< fr. *pollinie*)

polenifér, -ă *adj.* care conține polen. (< fr. *pollinifère*)

polenizá *vb. tr.* a face polenizarea unei flori. (< polen + -iza)

polenizáre *s. f.* transport al polenului de pe stamine pe stigmat; polenizație. (< poleniza)

polenizatór, -oáre **I.** *adj., s. n.* (factor, agent) care asigură polenizare. **II.** *s. n.* plantă al cărei polen fecundează florile altor plante. (< fr. *pollinisateur*)

polenizáție *s. f.* polenizare. (< fr. *pollinisation*)

polénta *s. f.* mămăligă. • fiertură din mălai sau din făină, în Italia. (< it. *polenta*)

pole-positíon /pol-pozișm/ *s. f.* prima poziție la startul unei curse de mașini. (< engl. *pole-position*)

POLI- *elem.* „mai mult", „numeros, supranumerar". (< fr. *poly-*, cf. gr. *polys*)

poliacetát *s. m. ~ de vinil* = produs macromolecular, prin polimerizarea acetatului de vinil, folosit la fabricarea lacurilor și a vopselelor, a adezivilor etc. (< poli- + acetat)

poliachénă *s. f.* fruct compus din mai multe achene. (< fr. *polyakène*)

poliacíd *adj., s. m.* (corp) cu mai multe funcții acide. (< fr. *polyacide*)

poliacrilonitríl *s. m.* produs macromolecular sintetic obținut prin polimerizarea acrilonitrilului. (< germ. *Polyakrylnitril*)

poliád, -ă *adj. (ant.) divinitate ~ă* = divinitate care proteja în mod special o cetate. (< fr. *poliade*)

poliadenítă *s. f.* inflamație a mai multor ganglioni. (< fr. *polyodénite*)

poliadenóm *s. n.* tumoare benignă a glandelor. (< fr. *polyadénome*)

polialcoól *s. m.* alcool cu două sau mai multe grupe oxidril în moleculă. (< fr. *polyalcool*)

polialgorítm *s. n.* ansamblu de algoritmi selectabili pe parcursul și în scopul rezolvării unei probleme. (< engl. *polialgorithm*)

poliamídă *s. f.* masă plastică obținută prin policondensarea unor (amino) acizi, prin polimerizarea lactamelor etc., la fabricarea unor fibre sintetice. (< fr. *polyamide*)

poliamídic, -ă *adj.* referitor la poliamide. (< poliamidă + -ic)

poliándră *adj., s. f.* **1.** (floare) cu stamine numeroase. **2.** (femeie) căsătorită în același timp cu mai mulți bărbați. (< fr. *polyandre*)

poliandríe *s. f.* **1.** situație a unei femei căsătorite în același timp cu doi sau mai mulți bărbați. • împerechere a mătcii albinelor cu mai mulți trântori. **2.** stare a unei flori poliandre. (< fr. *polyandrie*)

poliarhíe *s. f.* formă de guvernare în care puterea este exercitată concomitent de mai multe persoane. (< fr. *polyarchie*)

poliarterítă *s. f.* arterită care afectează mai multe segmente ale sistemului arterial. (< fr. *polyartérite*)

poliarticulár, -ă *adj.* referitor la mai multe articulații. (< fr. *polyarticulaire*)

poliartrítă *s. f.* inflamare a mai multor articulații. (< fr. *polyarthrite*)

poliartropatíe *s. f.* afecțiune constând din mai multe artropatii. (< fr. *polyarthropathie*)

poliartróză *s. f.* reumatism cronic degenerativ al mai multor articulații. (< fr. *polyarthrose*)

poliatlón *s. n.* complex de mai multe probe, din diferite discipline sportive, în sportul de masă. (< fr. *polyathlon*)

poliatómic, -ă *adj.* (despre molecule, radicali) din mai mulți atomi. (< fr. *polyatomique*)

polibázá *s. f. (chim.)* corp care posedă mai multe funcții bază. (< fr. *polybase*)

polibázic, -ă *adj.* (despre acizi) care conțin în moleculă mai mulți atomi de hidrogen înlocuibili cu atomi metalici. (< fr. *polybasique*)

polibutadiénă *s. f.* produs macromolecular, din polimerizarea butadinei, folosit la fabricarea cauciucului sintetic. (< fr. *polybutadiène*)
policalificá *vb. refl., tr.* a (se) califica în mai multe specialități. (< poli- + califica)
policalificáre *s. f.* acțiunea de a (se) policalifica; calificare care creează posibilitatea ca cineva să poată fi utilizat în prestarea mai multor tipuri de activități profesionale. (< policalifica)
policaprolactámă *s. f.* polimer sintetic, din polimerizarea caprolactameni, folosit la fabricarea fibrelor sintetice. (< fr. *polycaprolactame*)
policár *s. m.* degetul gros de la mână. (< lat. *pollicaris*)
policarbonát *s. n.* material ușor, foarte rezistent la șocuri, în plăci. (< poli- + carbonat)
policarburánt *adj. motor ~* = motor care poate funcționa cu întreaga gamă de combustibil. (< fr. *polycarburant*)
policarión *s. m.* nucleu cu mai mulți centrozomi. (< fr. *polycaryon*)
policárpic, -ă *adj.* **1.** (despre plante) cu numeroase fructe. • format din mai multe carpele. • (despre plante) care înflorește și fructifică de mai multe ori în cursul ciclului de dezvoltare. **2.** (despre fructe) compus din mai multe fructe mai mici. (< fr. *polycarpique*)
policefál, -ă *adj. (med.;* despre monștri) cu mai multe capete. (< fr. *polycéphale*)
policelulár, -ă *adj.* pluricelular. (< fr. *polycellulaire*)
policeman /-lís-men/ *s. m.* (*rar*) agent de poliție. (< engl. *policeman*)
policéntric, -ă *adj.* (despre cromozomi) cu mai multe centromere; multicentric. (< fr. *polycentrique*)
policentrísm *s. n.* doctrină în virtutea căreia partidele comuniste ar trebui să aibă mai multe centre de conducere. (< fr. *polycentrisme*)
polichéți *s. m. pl.* /**polichéte** *s. n. pl.* clasă de anelide: viermii marini, prevăzuți cu un mare număr de perișori chitinoși. (< fr. *polychètes*)
polichinélle /polișinél/ *s. m.* **1.** personaj caraghios din comedia bufă. • marionetă cu cocoașă în față și în spate. **2.** (*fig.*) persoană considerată în societate ca un bufon. • persoană lipsită de o linie fermă de conduită și de o opinie personală constantă. **o** *secretul lui ~* = secret cunoscut de toată lumea. (< fr. *polichinelle*)
policheírie *s. f.* anomalie constând în prezența de mâini supranumerare. (< engl. *polycheiria*)
polichístic, -ă *adj.* care prezintă numeroase chisturi. (< fr. *polykystique*)
polichístóm *s. n.* tumoare polichistică. (< fr. *polykystome*)
policíclic, -ă *adj.* **1.** care prezintă mai multe fenomene de frecvență diferită. **2.** (despre compuși organici) cu mai multe cicluri de atomi în moleculă. **3.** (despre flori) cu mai multe verticile. (< fr. *polycyclique*)
policiér /polisiér/ *s. n.* roman, film polițist. (< fr. *policier*)
policistografíe *s. f.* metodă de diagnostic constând în expuneri radiologice succesive, pe același film, a vezicii urinare umplute și golite. (< poli- + cistografie)
policitáție *s. f.* ofertă făcută, dar neacceptată încă. (< fr. *pollicitation*, lat. *pollicitatio*)
policitemíe *s. f.* poliglobulie. (< fr. *polycythémie*)
policitóză *s. f.* abundență de elemente celulare într-un lichid organic. (< fr. *polycytose*)
policlínică *s. f.* unitate medicală de consultații și tratament pentru bolnavi ambulatorii. (< fr. *policlinique*)
policloníe *s. f.* serie de clonii succesive. (< fr. *polyclonie*)
policlorúră *s. f. ~ de vinil* = produs macromolecular prin polimerizarea clorurii de vinil, folosit în electrotehnică, în construcții etc.; clorură de polivinil. (< fr. *polychlorure*)
policolíe *s. f.* secreție abundentă de fiere. (< fr. *polycholie*)
policolór, -ă *adj.* policrom. (< poli- + color)
policondensáre *s. f.* reacție de combinare a unor monomeri într-o macromoleculă, cu eliminarea unor produse secundare. (după fr. *polycondensation*, germ. *Polykondensation*)
policondensatór *s. m.* produs al reacției de policondensare. (< fr. *polycondensateur*)
policoríe[1] *s. f.* anomalie congenitală prin mai multe pupile. (< fr. *polycorie*)
policoríe[2] *s. f.* acumulare patologică de substanțe de rezervă (glicogen, lipide) într-un organ. (< fr. *polycorie*)
policristalín, -ă *adj.* format din mai multe cristale. (< poli- + cristalin)
policroísm *s. n.* fenomen de absorbție selectivă a luminii la unele cristale colorate; pleocroism. (< fr. *polychroïsme*)
policróm, -ă *adj.* de diverse culori; multicolor, policolor. (< fr. *polychrome*)
policromát, -ă *adj.* făcut din materiale de diferite culori. (după engl. *polychromatic*)
policromatísm *s. n.* **1.** policromie (1). **2.** teorie care afirmă existența în analizatorul optic a mai mult de trei elemente sensibile la tonuri cromatice. (< policromat + -ism)
policromíe *s. f.* **1.** calitatea de a fi policrom; policromatism. **2.** procedeu de pictură, de decorație picturală, de imprimare etc. în mai multe culori. • lucrare tipografică executată prin acest procedeu. (< fr. *polychromie*)
policromozómic, -ă *adj.* cu mai mulți cromozomi. (< fr. *polychromosomique*)
policultúră *s. f.* cultivare pe același sol a mai multor soiuri de plante. (< fr. *polyculture*)
polidactíl, -ă *adj.* **1.** care prezintă polidactilie; multidactil, multidigitat. **2.** (despre frunze) cu mai multe diviziuni digitiforme. (< fr. *polydactyle*)
polidactilíe *s. f.* malformație congenitală constând în prezența unor degete suplimentare. (< fr. *polydactylie*)
polidimít *s. n.* sulfură naturală de nichel. (< fr. *polydymite*)
polidípsie *s. f.* sete excesivă, în diabet și în unele boli psihice sau febrile. (< fr. *polydipsie*)
polidísc *s. n.* mașină agricolă cu mai multe discuri metalice ascuțite. (< poli- + disc)
polidisplazíe *s. f.* prezența mai multor malformații la același individ. (< fr. *polydysplasie*)
polidistrofíe *s. f.* tulburare de nutriție care afectează mai multe organe. (< fr. *polydystrophie*)
polidrúpă *s. f.* fruct compus din mai multe drupe. (< fr. *polydrupe*)
poliedrál, -ă *adj.* poliedric. (< fr. *polyédral*)
poliédric, -ă *adj.* **1.** în formă de poliedru; poliedral. **2.** multilateral. (< fr. *polyédrique*)
poliedríe *s. f.* boală virotică infectocontagioasă a viermilor de mătase, care se manifestă prin inflamarea și colorarea lor în galben. (după germ. *Polyedrose*)
poliédru *s. n.* corp solid cu mai multe fețe poligonale plane. (< fr. *polyèdre*)
poliembrioníe *s. f.* producere a mai multor embrioni în același ovul. (< fr. *polyembryonie*)
poliéne *s. f. pl.* substanțe organice cu mai multe duble legături în molecule. (< fr. *polyénes*)
poliestér *s. m.* produs macromolecular, din combinarea poliacizilor cu alcooli nesaturați sau cu glicoli, la fabricarea fibrelor sintetice, a materialelor plastice. (< fr. *polyester*)
poliestéric, -ă *adj.* care conține poliesteri. (< fr. *polyestérique*)
poliestezíe *s. f.* tulburare de sensibilitate în care aceeași excitație produce senzații multiple. (< fr. *polyesthésie*)
polietilénă *s. f.* produs macromolecular solid, alb, prin polimerizarea etilenei, folosit la fabricarea materialelor izolante și a unor obiecte de uz casnic sau industrial. (< fr. *polyéthylène*)
polifág, -ă *adj.* **1.** (despre organisme) care parazitează mai multe specii de plante sau animale. **2.** cu nutriție variată. (< fr. *polyphage*)
polifagíe *s. f.* **1.** consumare exagerată de alimente, simptom al diabetului zaharat. **2.** mod de nutriție a organismelor polifage. • proprietate a unor paraziți de a ataca viețuitoarea gazdă din specii diferite. (< fr. *polyphagie*)
polifalangie *s. f.* prezența supranumerară a falangelor la un deget de la mână sau de la picior. (< germ. *Polyphalangie*)
polifazát, -ă *adj.* (despre un curent electric) cu mai multe faze. (< fr. *polyphasé*)
polifeníe *s. f.* **1.** manifestare sub forme diferite a aceleiași anomalii. **2.** (*biol.*) existența într-o populație a mai multor fenotipuri. (< fr. *polyphénie*)

polifenól *s. m.* compus aromatic cu mai multe funcţii fenol. (< fr. *polyphénol*)
polifibromatóză *s. f.* fibromatoză generalizată. (< fr. *polyfibromatose*)
polifilogeníe *s. f.* filogenie din mai multe linii de descendenţi. (< poli- + filogenie)
poliflór, -ă *adj.* (despre miere, polen) de la mai multe specii de flori. (< fr. *polyflore*)
polifolículă *s. f.* fruct uscat format din mai multe folicule. (< fr. *polyfolicule*)
polifonemátic, -ă *adj.* (despre consoane) care are valoarea mai multor foneme. (< fr. *polyphonématique*)
polifónic, -ă *adj.* care ţine de polifonie. (< fr. *polyphonique*)
polifoníe *s. f.* **1.** arta şi tehnica suprapunerii armonice a două sau a mai multor părţi vocale ori instrumentale, fiecare păstrându-şi, în ansamblu, individualitatea melodică. **2.** halucinaţie auditivă în perceperea mai multor voci inexistente. (< fr. *polyphonie*)
polifonist *s. m.* compozitor de lucrări bazate pe polifonie. (< polifonie + -ist)
polifonizáre *s. f.* realizare a unei polifonii (1). (< polifonie + -iza)
polifrazíe *s. f.* locvacitate patologică. (< fr. *polyphrasie*)
polifuncţionál, -ă *adj.* multifuncţional. (< fr. *polyfonctionnel*)
polifuncţionalitáte *s. f.* caracter funcţional. (< polifuncţional + -itate)
poligalacée *s. f. pl.* familie de plante erbacee subarbuşti: poligala. (< fr. *polygalacées*)
poligalactíe *s. f.* secreţie excesivă de lapte. (< fr. *polygalactie*)
poligálă *s. f.* plantă erbacee vivace sau subarbust cu flori dialipetale. (< fr., lat. *polygala*)
poligám, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (bărbat, femeie) căsătorit în acelaşi timp cu mai multe persoane. **II.** *adj.* (despre plante) care poartă în acelaşi timp atât flori hermafrodite, cât şi unisexuate. (< fr. *polygame*)
poligámic, -ă *adj.* referitor la poligamie. (< fr. *polygamique*)
poligamíe *s. f.* stare, situaţie de poligam. (< fr. *polygamie*)
poliganglionár, -ă *adj.* compus din mai mulţi ganglioni. (< fr. *polyganglionnaire*)
poligén, -ă *adj. (mat.) funcţie ~ă* = funcţie a unei variabile complexe care admite mai multe derivate pentru o valoare dată a variabilei. (< fr. *polygène*)
poligenétic, -ă *adj.* referitor la poligeneză; cu o geneză complexă. (< fr. *polygénétique*)
poligenéză *s. f.* **1.** concepţie potrivit căreia fenomenele biologice, sociale, lingvistice etc. nu derivă dintr-un izvor comun, ci au origini multiple. **2.** descendentă din mai multe linii parentale. (< fr. *polygénèse*)
poligénic, -ă *adj.* **1.** (despre soluri) care s-a format în condiţii bioclimatice succesive diferite. **2.** referitor la poligenism. (< fr. *polygénique*)
poligeníe *s. f.* poligenism. (< fr. *polygénie*)
poligenísm *s. n.* ipoteză potrivit căreia diferitele rase umane ar proveni din câteva tipuri primitive, considerate ca specii; poligenie. (< fr. *polygénisme*)
poligeníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al poligenismului. (< fr. *polygéniste*)
poligín, -ă *adj.* care prezintă poliginie. (< fr. *polygyne*)
poliginíe *s. f.* **1.** însuşire a unei plante de a avea mai multe pistile sau de a fi poligamă (II). **2.** caracterul societăţilor de insecte care au mai multe „regine". (< fr. *polygynie*)
poligiríe *s. f.* prezenţa unor circumvoluţiuni supranumerare pe suprafaţa creierului. (< engl. *polygyria*)
poliglandulár, -ă *adj.* referitor la mai multe glande; pluriglandular. (< fr. *polyglandulaire*)
poliglás *s. n.* material flexibil şi transparent înlocuitor al sticlei. (< poli- + germ. *Glass*, sticlă)
poliglobulíe *s. f.* creştere a numărului de globule roşii din sânge; eritremie; policitemie. (< fr. *polyglobulie*)
poliglót, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (cel) care cunoaşte mai multe limbi. **II.** *adj.* scris în mai multe limbi; plurilingv. (< fr. *polyglotte*)
poliglotísm *s. n.* caracter poliglot. (< poliglot + -ism)
poligón *s. n.* **1.** suprafaţă plană mărginită de mai multe segmente de linii drepte (laturi). ◊ *(fiz.) regula ~ului* = regulă potrivit căreia suma mai multor vectori este vectorul care închide conturul poligonal din aşezarea cap la cap a acestora. **2.** poriune de instrucţie cu arme de foc. • teren de tir. **3.** teren special pentru învăţarea conducerii autovehiculelor. **4.** suprafaţă plană pe care se realizează, în condiţii de şantier, elemente de beton armat prefabricat. (< fr. *polygone*, germ. *Polygon*)
poligonacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate apetale: măcrişul, spanacul etc.; poligonee. (< fr. *polygonacées*)
poligonál, -ă *adj.* în formă de poligon. (< fr. *polygonal*)
poligonaţie *s. f.* poligonometrie (2). (< fr. *polygonation*)
poligonée *s. f. pl.* poligonacee. (< fr. *polyogonéés*)
poligonometríe *s. f.* **1.** capitol al geometriei aplicate care se ocupă cu studiul poligoanelor. **2.** tehnică de ridicare topografică, prin reţele de poligoane închise; poligonaţie. (< fr. *polygonométrie*)
poligráf I. *s. m.* autor care a scris opere aparţinând unor genuri variate. **II.** *s. n.* **1.** aparat pentru reproducerea unui manuscris în mai multe exemplare. **2.** aparat care permite înregistrarea a mai multor constante biologice (puls, respiraţie etc.). **3.** aparat detector de minciuni. (< fr., /II, 3/ engl. *polygraph*)
poligráfic, -ă *adj.* referitor la poligrafie. (< fr. *polygraphique*)
poligrafíe *s. f.* **1.** ramură industrială, procedeele de reproducere grafică a unui text, a unei figuri etc.; tehnică tipografică. **2.** ansamblu de întreprinderi care se ocupă cu imprimarea şi răspândirea cărţilor şi a altor imprimate. **3.** *(rar)* totalitate a lucrărilor unui poligraf (II, 1), caracteristică operelor acestuia. **4.** *(med.)* metodă de înregistrare radiologică, efectuarea mai multor expuneri pe acelaşi film în diferite momente funcţionale ale organului respectiv. (< fr. *polygraphie*)
poligrafíst, -ă *s. m. f., adj.* (persoană) specializată în poligrafie (1). (< poligrafie + -ist)
polihaploíd, -ă *adj. (biol.;* despre organisme) din două specii poliploide. (< fr. *polyhaploïde*)
polihíbrid *s. m.* hibrid rezultat prin polihibridare. (< fr. *polyhybride*)
polihibridáre *s. f.* hibridare a doi genitori care diferă între ei prin mai multe caractere. (după fr. *polyhybridisme*)
polihístor *s. m.* cunoscător al mai multor domenii de specialitate. (< germ. *Polyhistor*)
poliizoprén *s. n.* produs macromolecular, asemănător cauciucului natural, obţinut prin polimerizarea izoprenului. (< fr. *polyisoprène*)
polilíngv, -ă *adj.* multilingv. (< fr. *polylingue*)
polilingvísm *s. n.* folosirea curentă şi în egală măsură a mai multor limbi de către acelaşi individ sau grup social. (< fr. *polylinguisme*)
polilobát, -ă *adj.* cu mai mulţi lobi. (< fr. *polylobé*)
polimastíe *s. f.* anomalie congenitală prin mai multe mamele. (< fr. *polymastie*)
polimelíe *s. f.* monstruozitate caracterizată prin prezenţa unui număr mai mare de membre. (< fr. *polymélie*)
polimenorée *s. f.* creştere a duratei ciclului menstrual, cu scurtarea intervalului dintre menstre. (< fr. *polyménorrhée*)
polimér, -ă **I.** *adj. (biol.;* despre organe, organisme) cu mai multe părţi sau diviziuni. **II.** *s. m.* produs macromolecular a cărui moleculă este constituită prin unirea mai multor molecule de monomer. (< fr. *polymère*)
polimeríe *s. f.* **1.** stare a unui corp polimer. **2.** *(biol.)* condiţionare a unui caracter de mai mulţi factori. (< fr. *polymérie*)
polimerísm *s. n.* monstruozitate constând în existenţa de organe suplimentare. (< fr. *polymérisme*)
polimerizá *vb. tr., intr.* a (se) uni mai mulţi monomeri într-un polimer. (< fr. *polymériser*)
polimetacrilát *s. m.* polimer al esterilor acidului meta-crilic; plexiglas. (< fr. *polyméthacrylat*)
polimetálic, -ă *adj.* (despre minereuri, zăcăminte) care conţine mai multe metale; multimetalic. (< poli- + metalic)
polimetríe *s. f.* suprapunere a două sau a mai multor măsuri diferite în poezie sau muzică. (< it. *polimetria*)
polimétru *s. n.* operă poetică cu metrică variată. (< it. *polimetro*)

polimialgíe *s. n.* durere simultană a mai multor mușchi. (< fr. *polymyalgie*)
polimicrobián, -ă *adj.* (despre vaccinuri) care conține mai mulți microbi. (< poli- + microbian)
polimineral, -ă *adj.* (despre roci) din mai multe mi-nerale. (< poli- + mineral)
polimiozítă *s. f. (med.)* boală rară a mușchilor, caracterizată prin prezența unor noduli inflamatorii dureroși. (< fr. *polymyosite*)
polimixínă *s. f.* antibiotic cu acțiune bactericidă asupra mai multor microbi, din diferite varietăți de bacili. (< fr. *polymixine*)
polimodalísm *s. n. (muz.)* suprapunere a două sau mai multor melodii. (după fr. *polymodalité*)
polimoleculár, -ă *adj.* din mai multe molecule. (< engl. *polymolecular*)
polimórf, -ă *adj.* care prezintă polimorfism; multiform. (< fr. *polymorphe*)
polimorfíe *s. f.* polimorfism. (< fr. *polymorphie*)
polimorfísm *s. n.* **1.** proprietate a unor substanțe de a se prezenta sub mai multe forme cristaline; polimorfie, pleomorfism. **2.** *(biol.)* proprietate a unor organisme aparținând aceleiași specii de a prezenta aspecte morfologice diferite. **3.** coexistența mai multor forme, fonetice sau gramaticale, cu aceeași funcție în sistem, într-un anumit grai sau într-un idiolect. (< fr. *polymorphisme*)
polinevrítă *s. f.* inflamație de natură infecțioasă sau toxică a mai multor nervi. (< fr. *polynévrite*)
polinezián, -ă I. *s. m. pl.* populație din insulele Oceaniei, din familia de limbi malaiezo-polineziană. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Polinezia. (< fr. *polynésien*)
polínic, -ă *adj.* referitor la polen. (< fr. *pollinique*)
polinie[1] *s. f. (bot.)* masă de grăunțe de polen aglomerate. (< fr. *pollinie*)
polinie[2] *s. f.* canal navigabil printre ghețurile marine. (< fr. *polynie*)
polinóm *s. n.* expresie algebrică formată din mai multe monoame. (< fr. *polynome*)
polinomiál, -ă *adj.* polinomic. (< engl. *polynomial*)
polinómic, -ă *adj.* cu caracter de polinom; polinomial. (< germ. *polynomisch*)
polinóză *s. f.* coriză alergică de origine polenică. (< fr. *pollinose*)
polinucleár, -ă *adj.* (despre celule; și *s. f.*) (leucocită) cu mai multe nuclee; plurinuclear. (< fr. *polynucléaire*)
polinucléic, -ă *adj.* (despre celule, spori, fragmente de citoplasmă) cu mai mulți nuclei. (după fr. *polynucléé*)
polinucleotidáză *s. f.* enzimă din mucoasa intestinală, care descompune acizii nucleici și nucleotidele. (< fr. *polynucléotidase*)
polinucleóză *s. f.* creștere excesivă a numărului leucocitelor polinucleare din sânge. (< fr. *polynucléose*)
polinucúlă *s. f.* fruct format din mai multe nucule. (< poli- + nuculă)
POLIO- *elem.* „cenușiu, materie cenușie". (< fr. *polio-*, cf. gr. *polios*)
poliódă *s. f.* tub electronic cu mai mulți electrozi. (< fr. *polyode*)
poliodónt, -ă *adj.* care prezintă poliodontie. (< fr. *polyodonte*)
poliodontíe *s. f.* prezența de dinți supranumerari. (< fr. *polyodontie*)
polioencefalítă *s. f.* inflamație a substanței cenușii a encefalului. (< fr. *polioencéphalite*)
poliomielítă *s. f.* inflamație septică, alergică etc. a substanței cenușii din măduva spinării, caracterizată prin temperatură, tulburări în starea generală a organismului și paralizii; paralizie infantilă. (< fr. *poliomyélite*)
poliomielític, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de poliomielită. (< fr. *poliomyélitique*)
polionevraxítă *s. f.* boală a sistemului nervos central, cu leziuni localizate în substanța cenușie. (< fr. *polionévraxite*)
poliopie *s. f.* tulburare a vederii constând în perceperea multiplicată a unui obiect; vedere multiplă; poliopsie. (< fr. *polyopie*)
polioplásmă *s. f.* partea internă, granulată, netranspa-rentă, a citoplasmei, sub hialoplasmă și ectoplasmă. (< fr. *polyoplasme*)
poliopsie *s. f.* poliopie. (< fr. *polyopsie*)
poliorexíe *s. f.* foame excesivă. (< fr. *polyorexie*)
poliorhidíe *s. f.* anomalie congenitală caracterizată prin existența a mai mult de două testicule. (< fr. *polyorchidie*)
poliovulát, -ă *adj.* (despre ovar) cu mai multe ovule. (< fr. *polyovulé*)
poliximetilénă *s. f.* polimer al formaldehidei. (< fr. *polyoxyméthyléne*)
polióze *s. f. pl.* denumire dată polizaharidelor, cu excepția celulozei și a amidonului. (< fr. *polyoses*)
polip[1]**/pólip** *s. m.* **1.** animal celenterat fixat, cu corpul în formă de săculeț, cu un orificiu buco-anal, înconjurat de tentacule. **2.** excrescență pediculată, cărnoasă sau fibroasă, care apare pe mucoasa nasului, a laringelui etc. (< fr. *polype*)
POLIP[2]**(O)-** *elem.* „polipi". (< fr. *polyp/o/-*, cf. gr. *polypous*)
polipatíe *s. f.* stare a cuiva atins de mai multe boli. (< fr. *polypathie*)
polipectomíe *s. f.* extirpare chirurgicală a polipilor[1] (2). (< fr. *popypectomie*)
polipeptidáză *s. f.* enzimă capabilă să dezintegreze polipeptidele. (< fr. *polypeptidase*)
polipeptídă *s. f.* compus organic din mai multe peptide. (< fr. *polypeptide*)
polipeptídic, -ă *adj.* format din polipeptide. (< polipeptidă + -ic)
polipeptidemíe *s. f.* prezența polipeptidelor în serul sangvin. (< fr. *polypeptidémie*)
polipeptidorahíe *s. f.* prezența polipeptidelor în lichidul cefalorahidian. (< fr. *polypeptiorachie*)
polipeptiduríe *s. f.* prezența popilpeptidelor în urină. (< fr. *polypeptidurie*)
polipetál, -ă *adj.* (despre corolă) cu mai multe petale; (despre plante) care are asemenea flori. (< fr. *polypétale*)
polipiér *s. m.* masă calcaroasă din schelete de polipi[1] (1). • scheletul calcaros al madreporilor. (< fr. *polypier*)
polipirén, -ă *adj.* (despre fructe) cu mai mulți sâmburi. (< lat. *polypyrenus*)
poliploíd, -ă *adj.* care prezintă poliploidie. (< fr. *polyploïde*)
poliploidíe *s. f.* prezența în nucleul celular a mai mult decât două seturi de cromozomi. (< fr. *polyploïdie*)
polipnée *s. f.* respirație accelerată. (< fr. *polypnée*)
polipód, -ă I. *adj.* cu mai multe picioare. **II.** *s. m.* plantă erbacee, cu frunze adânc lobate, care crește pe stânci și pe ziduri umede. **III.** *s. f.* feriga stejarului. (< fr. *polypode*)
polipodiacée *s. f. pl.* familie de plante, o parte din ferigile terestre. (< fr. *polypodiacées*)
polipodie *s. f.* malformație congenitală în prezența unui număr mai mare de picioare. (< fr. *polypodie*)
polipoid, -ă *adj.* cu aspect de polipi[1] (2). (< fr. *polypoïde*)
polipór *s. m.* ciupercă cu numeroși pori, cărnoasă, din clasa bazidiomicetelor, care crește pe arbori. (< fr. *polypore*)
poliporacée *s. f. pl.* familie de ciuperci: poliporul. (< fr. *polyporacées*)
polipós, -oásă *adj.* de natura polipilor[1] (1, 2). (< fr. *polypeux*)
polipotóm *s. n.* instrument pentru ablațiunea polipilor[1] (2). (< fr. *polypotome*)
polipóză *s. f.* afecțiune caracterizată prin formarea de polipi[1] (2) la suprafața unor mucoase. (< fr. *polypose*)
polipragmazie *s. f.* situație în care i se prescriu bolnavului prea multe medicamente. (< germ. *Polypragmasie*)
poliprismátic, -ă *adj.* în formă de prismă multiplă. (< poli- + prismatic)
polipropénă *s. f.* polipropilenă. (< fr. *polypropène*)
polipropilénă *s. f.* masă plastică ușoară și rezistentă, prin polimerizarea catalitică a propilenei; polipropenă. (< fr. *polypropylène*)
poliptíc *s. n.* tablou, altar compus din mai multe panouri. (< fr. *polyptique*)
poliptotón *s. n.* figură de stil constând în reluarea aceluiași cuvânt sub diverse forme flexionare; traducție. (< fr. *polyptoton*)

polirémă *s. f.* corabie cu mai multe rânduri de vâsle. (< fr. *polyrème*)
polirítmic, -ă *adj.* cu mai multe ritmuri, cu ritm variat. (< engl. *polyrytmic*)
poliritmíe *s. f.* suprapunere de linii melodice cu structuri ritmice diferite, care evoluează simultan. (< fr. *polyrythmie*)
pólis *s. n.* (în Grecia antică) oraş-stat, cetate întărită a conducătorului militar, care s-a transformat apoi într-un centru economic şi politic. (< gr. *polis*)
polisarcíe *s. f.* **1.** dezvoltare excesivă a grăsimii, a muşchilor. **2.** dezvoltare anormală a unor plante, datorită excesului de suc nutritiv. (< fr. *polysarcie*)
polisemántic, -ă *adj.* (despre cuvinte) cu mai multe sensuri; plurisemantic. (< fr. *polysémantique*)
polisemantísm *s. n.* polisemie. (< fr. *polysémantisme*)
polisémie, -ă *adj.* referitor la polisemie. (< fr. *polysémique*)
polisemíe *s. f.* calitate a unui cuvânt de a avea mai multe semnificaţii; polisemantism. (< fr. *polysémie*)
polisemizáre *s. f.* faptul de a da unui cuvânt un caracter polisemie. (< polisem/ic/ + *-iza*)
polisensibilizáre *s. f.* sensibilizare a organismului la mai mulţi antigeni. (după fr. *polysensibilisation*)
polisenzoriál, -ă *adj.* care priveşte simultan mai multe simţuri; plurisenzorial. (< fr. *polysensoriel*)
polisepál, -ă *adj.* (despre caliciu) cu mai multe sepale; (despre plante) cu asemenea flori. (< fr. *polysépale*)
poliserítă *s. f.* inflamaţie a mai multor seroase. (< fr. *polyserite*)
polisialíe *s. f.* ptialism. (< fr. *polysialie*)
polisígmă *s. f.* aliteraţie constând în repetarea consoanei *s*. (< gr. *poysigma*)
polisiláb *s. n.* cuvânt polisilabic. (< fr. *polysyllabe*)
polisilábic, -ă *adj.* **1.** (despre cuvinte) format din mai multe silabe. **2.** (despre limbi) cuprinzând cuvinte polisilabice (1). (< fr. *polysyllabique*)
polisilogísm *s. n.* raţionament deductiv complex, din două sau mai multe silogisme unite, concluzia silogismului anterior (prosilogism) devenind una dintre premisele silogismului următor (episilogism). (< fr. *polysyllogisme*)
polisilogístic, -ă *adj.* referitor la polisiogism. (< fr. *polysyllogistique*)
polisimétric, -ă *adj.* care prezintă polisimetrie. (< fr. *polysymétrique*)
polisimetríe *s. f.* simetrie multilaterală, cu mai multe plane. (< fr. *polysysmétrie*)
polisíndeton/polisindét *s. n.* figură de stil constând în întrebuinţarea repetată a unei conjuncţii pentru a da mai multă energie unui discurs. (< fr. *polysyndète*, gr. *polysyndeton*)
polisinodíe *s. f.* guvernare în care fiecare ministru este înlocuit printr-un consiliu. (< fr. *polysynodie*)
polisintétic, -ă *adj.* (despre unele limbi) care încorporează într-un singur cuvânt toate părţile de propoziţie; încorporant. (< fr. *polysynthétique*)
polisintetísm *s. n.* caracter polisintetic al unei limbi. (< fr. *polysynthéthisme*)
polisintézǎ *s. f.* folosirea în limbile polisintetice de cuvinte lungi şi complexe, pentru mai multe cuvinte. (< fr. *polysynthèse*)
polisoár *s. n.* instrument pentru lustruit unghiile. (< fr. *polissoir*)
polisomatíe *s. f.* prezenţa celulelor diploide şi poliploide într-un ţesut sau organ. (< fr. *polysomatie*)
polispérm, -ă *adj.* **1.** care prezintă polispermie. **2.** (despre fructe) cu mai multe seminţe. (< fr. *polysperme*)
polispermíe *s. f.* fecundare a ovulului de către mai mulţi gameţi masculi. (< fr. *polyspermie*)
polispór *s. m.* celulă reproducătoare care se divide în mai mulţi spori. (< fr. *polyspore*)
polisportív, -ă *adj., s. m. f.* (sportiv) care practică mai multe sporturi. (< it. *polisportivo*)
polistemón, -ă *adj.* (despre flori) cu numeroase stamine. (< fr. *polystémone*)
polistemonie *s. f.* prezenţa în floare a numeroase verticile de stamine. (< fr. *polystémonie*)
polistíl, -ă *adv.* (despre edificii) cu numeroase coloane. (< fr. *polystile*)
polistirén *s. m.* masă plastică solidă, rezistentă, obţinută prin polimerizarea stirenului. (< fr. *polystyrène*, engl. *polystyrene*)
polisubstituit, -ă *adj. (chim.;* despre derivaţi) obţinut prin substituirea mai multor atomi ai unei molecule. (< fr. *polysustitué*)
polisulfúră *s. f.* compus sulfurat cu mai mult sulf decât o sulfură normală. (< fr. *polysulfure*)
póliş *s. n.* cârnat polonez. (< engl. *polish*/sausage/)
politéhnic, -ă **I.** *adj.* referitor la, care cuprinde mai multe specialităţi tehnice. **II.** *s. f.* instituţie de învăţământ superior care pregăteşte specialişti în diferite domenii ale ştiinţelor tehnice. (< fr. *polytechnique*)
politehnicián, -ă *s. m. f.* student, profesor la politehnică; politehnist. (< fr. *polytechnicien*)
politehnicísm *s. n.* caracter politehnic. (< politehnic + -ism)
politehníst, -ă *s. m. f.* politehnician. (< politehn/ic/ + *-ist*)
politehnizáre *s. f.* orientare a învăţământului de cultură generală către dezvoltarea cunoştinţelor tehnice şi spre formarea unor deprinderi practice în diverse ramuri ale tehnicii. (după rus. *politehnizaţiia*)
politeism *s. n.* credinţă în mai multe divinităţi, caracteristică unor religii. (< fr. *polythéisme*)
politéist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al politeismului. (< fr. *polythéiste*)
politelie *s. f.* existenţa mai multor mameloane pe o singură mamelă. (< fr. *polythélie*)
politemátic, -ă *adj.* cu mai multe teme. • referitor la politematism. (< it. *politematico*)
politematísm *s. n. (muz.)* principiu de compoziţie care presupune existenţa a două sau a mai multor teme, supuse unui proces de dezvoltare. (< it. *politematismo*)
politéţe *s. f.* fel de a se purta, a vorbi în societate potrivit cerinţelor bunei-cuviinţe; amabilitate. (< fr. *politesse*)
polític, -ă **I.** *adj.* (şi *s. n.*) referitor la politică. **o** *nivel ~* = grad de pregătire a cuiva în probleme de politică generală; orientare justă în astfel de probleme; *om ~* (şi *s. m.*) = cel care îşi desfăşoară activitatea în domeniul politicii (II, 1); *(fig.)* om rafinat, abil, calculat; *drepturi ~ce* = drepturi referitoare la participarea cetăţenilor la viaţa obştească şi la conducerea treburilor societăţii **II.** *s. f.* **1.** activitate a claselor, a grupurilor sociale în raport cu statul, determinată de interesele şi de scopurile lor; activitate a organelor puterii şi conducerii de stat în domeniul treburilor publice interne şi externe. **2.** tactică, comportare, abilitate folosită de cineva pentru a-şi atinge scopul. **o** *a face ~ă* = a lua parte, activ, la discutarea şi rezolvarea problemelor statului. (< fr. *politique*, lat. *politicus*, gr. *politikos*, /Π/ *politike*)
politicárd *s. m.* cel care face o politică personală lipsită de valoare şi se complace în intrigi; adept al unei politici neprincipiale. (< fr. *politicard*)
politicástru *s. m.* politician de duzină, lipsit de valoare. (< it. *politicastro*)
politicián, -ă *s. m. f.* **1.** om politic. **2.** *(peior.)* cel care, activând pe plan politic, urmăreşte îndeosebi satisfacerea intereselor sale personale. (< fr. *politicien*)
politicianísm *s. n.* activitate politică bazată pe practici imorale şi demagogice. (< politician + -ism)
politicianíst, -ă *adj.* referitor la politicianism. (< politician + -ist)
polítip *s. n.* grup de cuvinte sau semne tipografice, turnate într-o singură bucată, mai ales în titluri. (< fr. *polytype*)
politípic, -ă *adj. (biol.;* despre specii) care prezintă populaţii, rase, subspecii diferite. (< fr. *polytypique*)
politizá *vb. tr.* a orienta ceva sau pe cineva în sens politic; a da caracter politic. (< fr. *politiser* germ. *politisieren*)
politizánt, -ă *adj.* care politizează. (< politiza + -ant)
politológ, -ă *s. m. f.* specialist în politologie. (< fr. *politologue*, it. *politologo*)
politológic, -ă *adj.* de politologie. (< fr. *politologique*)
politologíe *s. f.* ştiinţă care studiază activităţile, relaţiile, instituţiile politice. (< fr. *politologie*)

politóm, -ă I. *adj. (biol.;* despre organe) divizat în mai multe părți. II. *s. n.* tomograf cu trei tipuri de deplasare a tubului. (< fr. *polytome*)
politomíe *s. f.* diviziune în mai multe părți, grupe sau specii. (< fr. *polytomie*)
politonál, -ă *adj.* care prezintă politonalitate. (< germ., engl. *polytonal*)
politonalísm *s. n.* politonalitate. (< fr. *polytonalisme*)
politonalitáte *s. f. (muz.)* suprapunere a două sau a mai multor tonalități; politonalism. (< fr. *polytonalité*, germ. *Polytonalität*)
politóp, -ă *adj. (biol.)* format pe areale diferite. (< fr. *polytope*)
politópic, -ă *adj.* (despre afecțiuni) cu localizări multiple. (< fr. *polytopique*)
politopíe *s. f.* **1.** localizare a unei boli în mai multe organe sau țesuturi. **2.** *(biol.)* diversificare a mai multor populații locale în funcție de condițiile de biotop. (< fr. *polytopie*)
politraumatísm *s. n.* traumatism cu leziuni multiple. (< fr. *polytraumatisme*)
politraumatizát, -ă *adj.* (despre un rănit) care are mai multe leziuni în cursul aceluiași accident. (< fr. *polytraumatisé*)
politríchie *s. f.* hirsutism. (< fr. *polytrichie*)
politríh, -ă *adj. (biol.;* despre organisme) cu mai mulți peri, cili sau flageli. (< fr. *polytrique*, lat. *polytrichum*)
politróf, -ă *adj.* care prezintă politrofie. (< fr. *polytrophe*)
politrofíe *s. f.* **1.** exces de nutriție. **2.** *(biol.)* capacitate de adaptare la nutriție diferențiată. (< fr. *polytrophie*)
politróp, -ă I. *adj.* **1.** care prezintă politropism. **2.** (despre transformări de stare ale fluidelor) care se efectuează în așa fel, încât presiunea și volumul variază, în timp ce căldura specifică rămâne constantă. II. *s. f.* curbă care reprezintă o transformare politropă (I, 2). (< germ. *polytrop*)
politropísm *s. n. (biol.)* mare capacitate de adaptare. (< germ. *Polytropismus*)
politrúc *s. m.* instructor, îndrumător politic (în armata sovietică). (< rus. *politruk*)
póliță *s. f.* **1.** trată. **2.** *~ de asigurare* = act prin care se încheie o asigurare; *a plăti (cuiva) o ~* = a răzbuna. (< it. *polizza*)
polițíe *s. f.* **1.** organ de stat care menține ordinea publică și reprimă infracțiunile. • localul în care se află. **2.** reprezentanții poliției (1). (< germ *Polizei,* fr. *police*, rus. *poliția*)
polițísm *s. n.* acțiunea de polițist. (< *polițist/* + *-ism*)
polițíst, -ă I. *s. m. f.* agent, funcționar de poliție (1). II. *adj.* **1.** de poliție, polițienesc. **2.** care își exercită puterea cu sprijinul poliției. ○ *roman (sau film) ~* = roman (sau film) în care sunt înfățișate fapte criminale; policier. (< germ. *Polizist*)
poliuretán *s. n.* produs macromolecular obținut prin polimerizarea unor compuși chimici cu glicoli, folosit la fabricarea materialelor plastice. (< fr. *polyuréthane*)
poliuríe *s. f.* secreție excesivă de urină. (< fr. *polyurie*)
polivalént, -ă *adj.* **1.** (despre elemente chimice) care se poate prezenta în compușii săi în diferite stări de valență; multivalent, plurivalent. **2.** (despre seruri, vaccinuri) cu eficacitate contra mai multor specii de bacterii. **3.** care îndeplinește mai multe funcții diferite. • (despre un local) utilizat în mai multe scopuri. **4.** *(fig.)* care are valori, funcții multiple. (< fr. *polyvalent*)
polivalénță *s. f.* **1.** însușire a unei substanțe de a fi polivalentă; plurivalență. **2.** capacitate a unei opere de artă de a fi receptată ca valoare estetică în etape succesive. (< fr. *polyvalence*)
poliviníl *s. n.* masă plastică foarte rezistentă, obținută prin polimerizarea vinilului. (< fr. *polyvinyle*)
polivinílic *adj. alcool ~* = compus macromolecular prin saponificarea poliacetatului de vinil, folosit în industria materiilor plastice, a fibrelor sintetice, lacurilor etc. (< fr. *polyvinylique*)
poliviscerál, -ă *adj. (med.)* care privește mai multe organe. (< fr. *polyviscéral*)
polivitamínă *s. f.* preparat farmaceutic care conține un complex de vitamine. (< fr. *polyvitamine*)
polivitamíníc, -ă *adj.* de natura polivitaminei. (< fr. *polyvitaminique*)
polivoltín *s. n.* (despre insecte, viermi de mătase) care prezintă mai multe generații pe an. (< fr. *polyvoltin*)
polixén[1] *s. n.* amestec natural de platină și fier. (< fr. *polyxène*)
polixén[2]**, -ă** *adj.* (despre paraziți) care poate trăi pe mai multe gazde. (< lat. *polyxenus*)
polizá *vb. tr.* **1.** a prelucra piese cu ajutorul polizorului. **2.** a lamina la rece foi de tablă subțire, recoaptă și decapată, care urmează să fie cositorită. (după fr. *polir*)
polizaharídă *s. f.* produs macromolecular natural din clasa hidraților de carbon, prin policondensarea mai multor monozaharide. (< fr. *polysaccharide*)
polizáj *s. n.* polizare. (< fr. *polissage*)
polizát *s. n.* polizare. (< poliza)
polizatór, -oáre *s. m. f.* polizor[2]. (după fr. *polisseur*)
polizóm *s. m.* **1.** monstru cu mai multe capete. **2.** ansamblu de mai mulți rizomi. (< fr. *polysome*)
polizomic, -ă *adj.* (despre nucleu) care prezintă polizomie (1). (< fr. *polysomique*)
polizomíe *s. f.* **1.** prezența într-o celulă, într-un organism a unui număr suplimentar de cromozomi. **2.** monstruozi-tate a polizomilor (1). (< engl. *polysamia*)
polizór[1] *s. n.* mașină-unealtă, cu o piatră abrazivă, pentru curățit, ascuțit, lustruit etc. piese (metalice) prin frecare; șlaif. (< fr. *polissoir*)
polizor[2]**, -oáre** *s. m. f.* muncitor care polizează piese; polizator. (< fr. *polisseur*)
poljé *s. f.* vastă depresiune închisă din regiunile carstice, cu fundul plat. (< fr. *poljé*)
poll /poul// *s. n.* **1.** listă, registru electoral. **2.** urnă de vot; numărul voturilor în alegeri; *(p. ext.)* consultare publică pentru a afla părerea cetățenilor asupra unei chestiuni de interes general; sondaj de opinie. (< engl. *poll*)
pólo *s. n.* joc sportiv cu mingea, practicat într-un bazin, între două echipe de câte 7 jucători, timp de patru reprize a câte 10 minute, urmând să introducă mingea în poarta adversarului. (< fr., engl. *polo*)
poloíst *s. m.* jucător de polo. (< engl. *poloist*)
polón, -ă *adj.* polonez. • *(s. f.)* poloneză (I). (< Polonia)
polonéz, -ă I. *s. m. pl.* popor care s-a constituit pe teritoriul Poloniei. II. *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor; polon. • *(s. f.)* limbă slavă occidentală, cu alfabet latin, vorbită de polonezi. III. *s. f.* **1.** dans de origine poloneză cu caracter maiestuos, solemn, cu mișcare moderată; melodia corespunzătoare. **2.** compoziție instrumentală în tempo și cu caracterul acestui dans. (< fr. *polonais*)
poloníst, -ă *s. m. f.* specialist în polonistică. (< germ. *Polonist*)
polonístică *s. f.* disciplină care studiază limba și literatura poloneză. (< germ. *Polonistik*)
polóniu *s. n.* element chimic radioactiv, asemănător cu telurul, care se găsește alături de radiu, în pehblendă. (< fr. *polonium*)
polonizá *vb. tr., refl.* (despre o populație, o limbă) a face, a deveni polonez. (< polon + *-iza*)
poltrón, -ă *adj., s. m. f. (livr.)* (om) lipsit de curaj; fricos, laș. (< fr. *poltron*)
poltroneríe *s. f. (livr.)* atitudine, comportare, faptă de poltron; lașitate; poltronism. (< fr. *poltronnerie*)
poltronísm *s. n. (rar)* poltronerie. (< poltron + *-ism*)
poluá *vb. tr.* **1.** a infecta, a vicia mediul înconjurător cu diverse substanțe novice. **2.** *(fig.)* a profana, a murdări. (< fr. *polluer*)
poluánt, -ă *adj., s. m.* (produs, factor) care poluează; poluator. (< fr. *polluant*)
poluatór, -oáre *adj.* poluant. (< polua + *-tor*)
polúție *s. f.* ejaculare spontană (nocturnă), în timpul somnului, ca urmare a unor vise erotice; spermatoree. (< fr. *pollution*)
pomacée *s. f. pl.* subfamilie de arbori și arbuști fructiferi din familia rozaceelor: mărul, părul etc. (< fr. *pomacées*)
pomádă *s. f.* **1.** preparat cosmetic, din diferite substanțe grase, pentru îngrijirea părului sau a pielii. **2.** unguent. (< fr. *pommade*)
pomatomíde *s. n. pl.* familie de pești marini, răpitori, cu corpul alungit și turtit lateral: lufarul. (< lat. *pomatomidae*)
pomădá *vb. tr., refl.* a (se) unge, a (se) da cu pomadă. (< fr. *pommader*)
pombé *s. n.* rachiu de banane. (< fr. *pombé*)
pomélă *s. f.* balama în jurul căreia pivotează o ușă ușoară, un volet. (< fr. *paumelle*)
pomélo *s. m.* grepfrut. (< fr., engl. *pomelo*)

pomeranián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Pamerania, provincie în Prusia. (< engl. *pomeranian*)
pomérium *s. n.* (*ant.*) incintă sacră ce delimita spațiul consacrat al unei cetăți de întinderea liberă exterioară rezervată agriculturii, păstoritului și îngropării morților. (< lat., fr. *pomoerium*)
poméți *s. m. pl.* umerii obrajilor. (< fr. *pommettes*)
POMI-/POMO- *elem.* „pom fructifer". (< fr. *pomi-, pomo-*, cf. lat. *pomum*, fruct)
pomícol, -ă *adj.* referitor la pomicultură. (< pomi- + -col[2])
pomicultór, -oáre *s. m. f.* specialist în pomicultură. (< fr. *pomiculteur*)
pomicultúră *s. f.* ramură a agriculturii care se ocupă cu cultura pomilor și arbuștilor fructiferi. (< it. *pomicultura*, fr. *pomiculture*)
pomiéră *s. f.* (*rar*) fructieră. (< fr. *pommière*)
pomifér, -ă *adj.* care produce fructe pomacee. (< fr. *pomifère*)
pomifórm, -ă *adj.* de forma merelor. (< fr. *pomiforme*)
pomiviticól, -ă *adj.* de pomicultură și viticultură. (< pomi- + viticol)
POMO- v. p o m i - .
pomód *s. n.* (*rar*) tomată. (< it. *pomodo*)
pomológ *s. m.* specialist în pomologie. (< fr. *pomologue*)
pomológic *adj.* referitor la pomologie. (< fr. *pomologique*)
pomología *s. f.* studiul morfologic și agrobiologic al pomilor fructiferi. (< fr. *pomologie*)
pomóu *s. n.* **1.** mică bilă la capătul mânerului unei spade, al unei săbii. **2.** capăt de levier, de manetă etc. adaptat pentru a fi ținut în pumn. • mâner al unui pistolet. (< fr. *pommeau*)
pompă *vb. tr.* **1.** a împinge, a aspira un fluid cu o pompă. **2.** (*fam.*) a presa, a stărui mult pe lângă cineva; a interveni cu putere. (< fr. *pomper*)
pompadour /-dúr/ *adj. stil* ~ = stil de mobilier, de decorație interioară de la sfârșitul domniei lui Ludovic al XV-lea, caracterizat prin linii curbe, ondulate; mobila însăși. (< fr. *pompadour*)
pompáj *s. n.* **1.** pompare. **2.** *(fig.)* ~ *optic* = excitare a atomilor sau a ionilor activi ai unui laser, în scopul ridicării acestora pe un nivel energetic superior. **3.** fenomen nedorit care apare în funcționarea compresoarelor centrifuge sau axiale ca urmare a desprinderii fileurilor de aer de pe palete. (< fr. *pompage*)
pómpă[1] *s. f.* **1.** mașină de forță, agregat la deplasarea unui fluid dintr-un anumit spațiu într-altul. **2.** cișmea din care se scoate apa din pompare. (< fr. *pompe*)
pómpă[2] *s. f.* **1.** fast, strălucire, splendoare; alai, suită, cortegiu. **2.** *~e funebre* = serviciu care se ocupă cu efectuarea înmormântărilor. (< fr. *pompe*, lat. *pompa*)
pompeián, -ă *adj.* din Pompei. • (*arte*) în stilul frescelor din Pompei. **O** *roșu* ~ = pigment roșu și mijloc de lustruire din oxid de fier; roșu venețian. (< fr. *pompéien*)
pompiér *s. m.* **1.** bărbat dintr-o unitate, dintr-un corp special organizat pentru stingerea incendiilor. **2.** scriitor, artist care tratează subiecte clasice într-o manieră proprie, banală. (< fr. *pompier*)
pompierísm *s. n.* manieră a artiștilor și literaților denumiți „pompieri"; stil afectat, pompos. (< fr. *pompiérisme*)
pompieristic, -ă *adj.* **1.** care ține de pompieri. **2.** (despre stil) pompos; convențional, banal. (< it. *pompieristico*)
pompíst, -ă *s. m. f.* cel care mânuiește o pompă (de benzină). (< it. *pompista*)
pompón *s. n.* ciucure purtat odinioară de ofițeri, la chipiu. (< fr. *pompon*)
pomponá *vb.* **I.** *tr.* a împodobi cu pompoane. **II.** *tr., refl.* a (se) dichisi. (< fr. *pomponner*)
pompós, -oásă *adj.* luxos, fastuos, magnific. • (despre stil) bombastic, pretios, emfatic. (< fr. *pompeux*, lat. *pomposus*)
pompóso /-zo/ *adv (muz.)* pompos, măreț. (< it. *pomposo*)
pompozitáte *s. f.* însușirea de a fi pompos. (< it. *pomposità*)
pónce /pons/ *adj. piatră* ~ = rocă vulcanică sticloasă, spongioasă și foarte ușoară, la șlefuirea metalelor etc. (< fr. */pierre/ ponce*)
póncho /-cio/ *s. n.* pelerină pătrată, cu o deschizătură la mijloc prin care se introduce capul, în America de Sud. (< sp., fr. *poncho*)
poncíf *s. n.* **1.** desen înțepat pe care se presară ponce pentru a fi reprodus pe o altă hârtie. **2.** producție artistică sau literară banală. • afirmație lipsită de originalitate. (< fr. *poncif*)
ponderá *vb.* **I.** *tr.* a echilibra, a cumpăni. **II.** *tr., refl.* a (se) stăpâni, a (se) tempera. (< fr. *pondérer*, lat. *ponderare*)
ponderábil, -ă *adj.* care are greutate; care se poate cântări. (< fr. *pondérable*)
ponderabilitáte *s. f.* calitatea de a fi ponderabil. (< fr. *pondérabilité*)
ponderál, -ă *adj.* referitor la greutate. (< fr. *pondéral*)
ponderát, -ă *adj.* (despre oameni) moderat, echilibrat, cumpătat; sobru. (< fr. *pondéré*)
ponderatór, -oáre *adj.* care ponderează. (< fr. *pondérateur*)
ponderáție *s. f.* **1.** echilibru între mai multe forțe, tendințe etc. (opuse). **2.** moderație, cumpătare, măsură. **3.** (*mat.*) afectație a unei variabile, a unui coeficient, a termenului unei funcții. (< fr. *pondération*, lat. *ponderatio*)
póndere *s. f.* **1.** greutate. • *(fig.)* importanță, valoare. **2.** *(fiz.)* coeficient care afectează fiecare dintre valorile unei mărimi determinate experimental, indicând probabilitatea de obținere a valorii respective. **3.** (*stat.*) numărul unităților existente într-o grupă a unei colectivități, căruia îi corespunde o valoare a variabilei. • frecvență. **4.** greutate specifică. (< lat. *pondus, -eris*)
ponderitáte *s. f.* (*rar*) acțiunea de pondere. (< pondere + -itate)
ponderós, -oásă *adj.* greu, care are mare greutate, care cântărește greu. • *(fig.)* obositor, trudnic. (< fr. *pondereux*, it. *ponderoso*, lat. *ponderosus*)
pónei/ponéi *s. m.* cal mic de rasă englezească, cu părul lung. (< fr. *poney*, engl. *pony*)
pongíde *s. n. pl.* familie de maimuțe superioare: gorilă, cimpanzeu, urangutan, gibon. (< fr. *pongidés*)
póngo *s. m.* specie de urangutan. (< fr. *pongo*)
pont *s. m.* pontator[1]. (< fr. *ponte*)
pontá[1] *vb. tr., intr.* a(-și) marca, în vederea calculării plății, prezența la locul de muncă cu ajutorul fișei de pontaj. (< fr. *pointer*)
pontá[2] *vb. intr.* a miza o sumă de bani la jocul de noroc. (< fr. *ponter*)
pontá[3] *vb.* **I.** *intr.* (despre câini) a se opri în loc pentru a adulmeca vânatul; a areta. **II.** *tr.* a ținti (un animal) cu privirea pentru a-l prinde. (< fr. *pointer*)
pontáj[1] *s. n.* pontare[1]. **O** *fișă de* ~ = document în care se înregistrează prezența individuală la lucru. (< fr. *pointage*)
pontáj[2] *s. n.* operație destinată a restabili circulația arterială obliterată. (< fr. *pontage*)
pontáre *s. f.* operația de instalare a suporturilor unui pod militar. (după fr. *pontage*)
pontatór[1] *s. m.* cel care pontează la jocurile de noroc; pont. (după fr. *pointeur*)
pontatór[2]**, -oáre** *s. m. f.* muncitor însărcinat cu pontajul lucrătorilor pe șantier sau cu înregistrarea cantității produselor realizate într-un anumit timp. (după fr. *pointeur*)
pontatór[3]**, -oáre** *adj.* (despre câini) care pontează[3]. (< ponta[3] + *-tor*)
póntă *s. f.* depunere a ouălor în cuib, de către păsări, de artropode și de unii viermi, sau a icrelor de către pești. (< fr. *ponte*)
póntic, -ă *adj.* referitor la Pontul Euxin (Marea Neagră). (< lat. *ponticus*, fr. *pontique*)
pontíf *s. m.* **1.** (la romani) membru al colegiului sacer-dotal suprem, care supraveghea cultul; pontifice; (astăzi) prelat, episcop. **O** *suveran* ~ = papă. **2.** *(fig.;* și *ir.)* persoană considerată, sau având pretenția a fi o autoritate indiscutabilă. (< fr. *pontife*)
pontificá *vb. intr.* **1.** (*bis.*) a oficia în calitate de pontif. **2.** (*fam.*) a-și da aere; a acționa cu emfază. (< fr. *pontifier*)
pontificál, -ă **I.** *adj.* de pontif; papal. **II.** *s. n.* **1.** ritual al hirotonisirii episcopilor. **2.** cronică papală. (< fr. *pontifical*, lat. *pontificalis*)
pontificát *s. n.* demnitate de pontif, de papă; papalitate. (< fr. *pontificat*, lat. *pontificatus*)
pontífice *s. m.* pontif (1). (< lat. *pontifex*, it. *pontifice*)
pontíl *s. m.* pilon vertical de susținere în interiorul compartimentelor unei nave. (după fr. *épontille*)

pontiláre *s. f.* consolidare a compartimentelor unei nave cu pontile. (după fr. *épontillage*)
pontón *s. n.* **1.** pod improvizat peste o apă, din bărci legate între ele. **2.** ambarcaţiune (fixă) folosită pentru a uşura acostarea navelor, a susţine o instalaţie etc. **3.** vas fără motor şi fără punte cu care se transportă mărfurile dintr-un port sau se ancorează vasele mai mari. (< fr. *ponton*)
pontoniér *s. m.* **1.** militar care lucrează la construirea pontoanelor pentru o armată. **2.** marinar care ajută la manevra de plecare şi de sosire a navelor la ponton. (< fr. *pontonnier*)
ponţián, -ă *adj., s. n.* (din) al doilea etaj al pliocenului din bazinul dacic. (< fr. *pontien*)
pool /pul/ *s. n.* **1.** uniune monopolistă pentru fixarea preţurilor, folosirea în comun a unor patente sau influenţarea cursului hârtiilor de valoare. **2.** ~ *metabolic* = depozit comun de substanţe intermediare în metabolism; cantitatea totală disponibilă a substanţelor de un anumit fel. (< engl., fr. *pool*)
pop *adj., s. n.* (muzică uşoară) de origine anglo-americană, cu largă audienţă la public, din rock şi din folk. (< engl. *pop* /music/)
pop-art *s. n.* curent în arta plastică contemporană (din Anglia şi SUA) care, considerând că mediul actual al omului îl formează marile aglomeraţii urbane nenaturale, postulează întoarcerea spre o nouă orientare realistă, introducând în compoziţii colaje, obiecte de uz cotidian, de tehnică modernă etc. (< engl., fr. *pop art*)
pop-corn *s. n.* floricele de porumb coapte. (< engl., fr. *popcorn*)
popiáh *s. n.* mâncare malaysiană, din orez, cu legume tăiate din diferite mici bucăţi, bisuiţi zdrobiţi, alune şi un sos dulce.
poplín *s. n.* ţesătură de bumbac mercerizat, cu urzeala mai subţire decât băteala. (< fr. *popeline*, germ. *Poplin*, rus. *poplin*)
poplitéu, -ée *adj.* (despre muşchi, artere, nervi) situat în porţiunea posterioară a genunchiului, opusă rotulei. (< fr. *poplité*)
pop-music /-míuzic/ *s. n.* muzică din repertoriul varietăţilor, destinată marelui public. (< engl. *pop-music*)
poporanceităte *s. f.* (*rar*) caracter popular. (după *popularitate*)
poporanísm *s. n.* curent social-politic, cu implicaţii literare, apărut în România la sfârşitul sec. XIX, care considera masele ţărăneşti drept elementul de bază al naţiunii şi factorul hotărâtor în crearea culturii naţionale, recomandând, pe plan literar, crearea de opere inspirate din viaţa ţărănimii. (după rus. *narodnicestvo*)
poporaníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al poporanismului. (< poporan + -ist)
popotár *s. m.* militar însărcinat cu administrarea unei popote. (< popotă + -ar)
popótă *s. f.* cantină pentru ofiţeri şi subofiţeri. (< fr. *popote*)
pop-rock *s. n.* stil de muzică ce combină elementele de muzică pop cu cele de muzică rock. (< engl. *pop-rock*)
populá *vb. tr.* **1.** a aduce, a aşeza locuitori pe un teritoriu. **2.** a mări numărul de animale, de plante într-o regiune. (< it. *popolare*, după fr. *peupler*)
populaméntt *s. n.* arboret de aceeaşi vârstă sau din aceeaşi specie; arboret din mai multe specii. (după fr. *peuplement*)
populár, -ă *adj.* **1.** referitor la popor, din popor, al poporului. **2.** apărut, creat în popor. **3.** destinat poporului. **4.** apreciat, iubit de popor. (< fr. *populaire*)
popularitáte *s. f.* calitatea de a fi popular (4); renume. (< fr. *popularité*)
popularizá *vb. tr.* a face popular, cunoscut, a răspândi (o idee, o operă). (< fr. *populariser*)
popularizánt, -ă *adj.* popularizator. (< populariza + -ant)
popularizatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care popu-larizează; popularizant. (< populariza + -tor)
populáţie *s. f.* **1.** totalitatea locuitorilor dintr-o ţară, regiune etc. **o** ~ *activă* = totalitatea oamenilor ocupaţi în procesul muncii sociale. **2.** (*biol.*) grup de indivizi înrudiţi, dar genotipic diferiţi, ai unei specii, delimitat în timp şi spaţiu. **3.** ansamblul de indivizi supuşi unui studiu statistic. (< fr. *population*)
populaţionál, -ă *adj.* referitor la populaţie. (< populaţie + -onal)
populaţionísst, -ă *adj.* care favorizează creşterea populaţiei. (< fr. *populationniste*)
populísmm *s. n.* **1.** mişcare politică rusă de la sfârşitul sec. XIX care preconiza o societate socialistă, contrară industrialismului occidental. **2.** ideologie a mişcării politice şi artistice care vedea în popor un model etic şi social. **3.** atitudine favorabilă satisfacerii dorinţelor poporului, chiar în detrimentul intereselor reale ale acestuia. (< fr. *populisme*)
populíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al populismului. (< fr. *populiste*)
por[1] *s. m.* **1.** mic orificiu al pielii, prin care se elimină sudoarea. **2.** orificiu la unele animale şi plante inferioare. **3.** mic gol în masa unui corp solid. (< fr. *pore*, lat. *porus*, gr. *poros*)
POR[2]**(O), -pór/PORI-** *elem.* „por, orificiu, canal". (< fr. *por/o/-, -pore, pori-*, cf. lat. *porus*, gr. *poros*)
poracéu, -ée *adj.* de culoare verde, ca prazul. (< fr. *porracé*)
porcín, -ă I. *adj.* referitor la porc. **o** *gripă ~ă* = afecţiune enzootică la porcine determinată de un virus (A/H1N1), care cauzează îmbolnăviri grave şi la om. II. *s. f. pl.* suide. (< lat. *porcinus*, fr. *porcin/es/*)
porenchím *s. n.* ţesut vegetal poros. (< fr. *porenchyme*)
porfír[1] *s. n.* rocă magmatică efuzivă asemănătoare granitului, formată din ostoză, cuarţ, mică şi hornblendă. (< gr. *porphyr*, fr. *porphyre*)
PORFIR[2]**(O)-** *elem.* „purpură". (< fr. *porphyr/o/-*, cf. gr. *porphyra*)
porfíră *s. f.* cameră a palatului Imperial Bizantin, lambrisată cu marmură roşie, unde împărătesele dădeau naştere copiilor lor. (< fr. *porphyre*)
porfíric, -ă *adj.* (despre structura rocilor eruptive) care conţine porfir. (< fr. *porphyrique*)
porfiríe *s. f.* boală caracterizată prin erupţii de vezicule pe pielea expusă luminii. (< fr. *porphyrie*)
porfirínă *s. f.* substanţă organică din hemoglobină şi clorofilă. (< fr. *porphyrine*)
porfirinemíe *s. f.* prezenţa porfirinei în sânge. (< fr. *porphyrinémie*)
porfirinuríe *s. f.* prezenţa porfirinei în urină. (< fr. *porphyrinurie*)
porfirít *s. n.* rocă vulcanică cu aspect de porfir, din cristale de plagioclaz, andezit, piroxen etc. (< fr. *porphyrite*, germ. *Porphyrit*)
porfiritic, -ă *adj.* (despre roci) care conţine porfirit. (< fr. *porphyritique*)
porfirizá *vb. tr.* a pisa mărunt cu o moletă o bucată de piatră, de porfir, o substanţă medicamentoasă etc. (< fr. *porphyriser*)
porfiroblást *s. n.* mineral din rocile metamorfice cu cristale mai mari decât celelalte minerale asociate. (< fr. *porphyroblaste*)
porfiroblástic, -ă *adj.* (despre roci metamorfice) cu porfiroblaste. (< fr. *porphyroblastique*)
porfirogenét, -ă *s. m. f.* titlu dar principilor bizantini născuţi în timpul domniei tatălui lor. (< fr. *porphyrogénète*, gr. *porphyrogenetos*)
porfiroíd, -ă *adj.* **1.** cu aspect de porfir. **2.** (despre şisturi cristaline) cu cristale mari de feldspat. (< fr. *porphyroïde*)
PORI- v. por[2](o)-.
porifér, -ă *adj.* (despre materiale) care, adăugat la un produs, favorizează apariţia de pori în masa acestuia; porigen. (< fr. *poriphère*)
porifére *s. n. pl.* spongieri. (< germ. *Poriferen*)
porifórm, -ă *adj.* de forma unui por. (< fr. *poriforme*)
porigén, -ă *adj.* porifer. (< fr. *porigène*)
PORNO[1] *elem.* „obscen, trivial", „prostituţie". (< fr. *porno-*, cf. gr. *porne*)
porno[2] *adj. inv.* pornografic. (< fr. *porno*)
pornográf *s. m.* **1.** autor de scrieri pornografice. **2.** amator de obscenităţi. (< fr. *pornographe*)
pornográfic, -ă *adj.* cu pornografii; obscen, indecent, imoral, lubric; porno. (< fr. *pornographique*)
pornografíe *s. f.* scriere, desen, fotografie obscenă. (< fr. *pornographie*)
pornografomaníe *s. f.* preocupare morbidă pentru scrieri, filme cu caracter obscen. (< fr. *pornographomanie*)

pornolagníe *s. f.* preferință morbidă pentru relații sexuale cu prostituatele. (< fr. *pornolagnie*)
pornomagazín *s. n.* magazin unde se vând obiecte porno. (< porno[1]- + *magazin*[1])
pornostár *s. n.* vedetă a filmelor sau revistelor pornografice. (< it. *pornostar*)
pornostarlétă *s. f.* starletă în filmele ori revistele pornografice. (< porno- + starletă)
poroplást *s. n.* material plastic poros, izolant, folosit în construcție. (după engl. *poroplastic*)
porós, -oásă *adj.* cu pori. • (despre pământ) afânat. (< lat. *porosus*, fr. *poreux*)
poroscopíe *s. f.* procedeu de identificare dactiloscopică bazat pe studierea orificiilor sudoripare de la nivelul liniilor papilare. (< engl. *poroscopy*)
porozimetríe *s. f.* măsurare a porozității materialelor. (< fr. *porosimétrie*)
porozimétru *s. n.* aparat pentru măsurarea porozității. (< fr. *porosimètre*)
porozitáte *s. f.* proprietatea, starea unui corp poros. (< fr. *porosité*)
pórridge /pórigi/ *s. n.* mâncare populară în Anglia, din fulgi de ovăz (sau de porumb). (< engl. *porridge*)
PORT[1]- *elem.* „poartă", „ține". (< fr. *porte-*)
port[2] *s. n.* **1.** loc amenajat la malul unei ape, care permite staționarea navelor și asigură traficul de mărfuri și de pasageri, executarea reparațiilor etc. **2.** oraș situat lângă un port[2] (1). (< fr. *port*, lat. *portus*)
portábil, -ă *adj.* care poate fi transportat ușor (cu sine); portativ[1]. (< fr. *portable*)
portabilitáte *s. f.* **1.** însușirea de a fi portabil. **2.** (*inform.*) calitate a unui limbaj de programare, scris pentru o anumită mașină, de a putea fi utilizat pe o altă mașină. (< fr. *portabilité*, engl. *portability*)
portáj *s. n.* parte a unui fluviu unde ambarcațiunile trebuie transportate pe uscat. (< fr. *portage*)
portál[1] *s. n.* **1.** intrare monumentală, cu ancadrament bogat ornamentat, la un edificiu. **2.** construcție la intrarea într-un tunel cu întăriturl de zidărie sau beton pentru sprijinirea terenului și a taluzului de deasupra. • deschidere a unui mare pod de cale ferată. **3.** panou suspendat destinat a indica automobiliștilor pe drumurile publice, înaintea benzilor de degajare, direcția de mers către principalele localități. **4.** deschidere a unei scene de teatru. **5.** (*geol.*) arcadă (3). (< germ. *Portal*, it. *portale*)
portál[2], -ă *adj.* care aparține sistemului venei porte. (< fr. *portal*)
portaltói *s. n.* plantă pe care se grefează altoiul. (după fr. *porte-greffe*)
portaménț *s. n.* (*muz.*) alunecare lină de la un sunet la altul, abia atingând sunetele intermediare. (< it. *portamento*)
portánt, -ă I. *adj.* (*tehn.*) construit pentru a suporta încărcături; de susținere. **o** *forță ~ă* = portanță. **II.** *s. m.* **1.** dispozitiv, la unele ambarcații cu rame, fixat în afara bordului, care sprijină furcheții. **2.** (*teatru*) dispozitiv de susținere a decorurilor, a reflectoarelor. (< fr. *portant*)
portánță *s. f.* componentă a forței aerodinamice, perpendiculară pe direcția vitezei unui corp în mișcare, care acționează asupra acestuia, asigurând sustentația; forță portantă; (*p. ext.*) cea mai mare sarcină pe care o poate suporta un teren, un sistem tehnic etc. (< fr. *portance*)
portármă *s. f.* purtare, deținere a unei arme de foc. (< fr. *porte-arme*)
portatív[1], -ă *adj.* portabil. • de dimensiuni reduse, mic. (< fr. *portatif*)
portatív[2] *s. n.* sistem de cinci linii orizontale, paralele și echidistante, pe care se scriu notele muzicale. (< fr. *portatif*)
portáto *s. n.* (*muz.*) mod de interpretare riguros, exact, ritmic, egal și prelung din punctul de vedere al dinamicii. (< it. *portato*)
portavión *s. n.* navă militară de mare tonaj destinată transportului și lansării avioanelor de luptă. (< fr. *porte-a-vion*)
portavóce *s. n.* tub acustic pe o navă, la o tribună etc. pentru a se transmite ordine și comunicări; megafon. (< it. *portavoce*)
pórtă *adj. vena ~* = venă care colectează sângele de la organele digestive și îl transportă la ficat. (< fr. */veine/ porte*)
portbagáj *s. n.* loc special amenajat deasupra sau într-un vehicul, unde se transportă bagajele. (< fr. *porte-bagages*)
portbaionétă *s. f.* curea atașată la o centură, de care se leagă baioneta. (< fr. *porte-baïonnette*)
portbebé *s. n.* (ruc)sac matlasat unde este purtat copilul pe spatele sau pe pieptul celui care îl duce. (< fr. *porte-bébé*)
portbilét *s. n.* (*rar*) portofel pentru păstrarea bancnotelor. (< fr. *porte-billets*)
portbobínă *s. f.* suport pentru bobinele de cablu telefonic de campanie. (< fr. *porte-bobine*)
portbrancárdă *s. f.* cărucior pentru a suporta o brancardă. (< fr. *porte-brancard*)
portcárt *s. n.* portofel în care se țin actele de identitate, cărți de vizită etc. (< fr. *porte-cartes*)
portchéi *s. n.* etui de piele cu un inel de metal în care se păstrează cheile. (după fr. *porte-clefs*)
portclișéu *s. n.* casetă în care se introduce placa pe care se fotografiază. (< port[1]- + *clișeu*)
portcontáiner *s. n.* navă pentru transportul de mărfuri în containere. (< fr. *porte-containers*)
portcópie *s. f.* dispozitiv care menține un document în fața celui care îl copiază la mașină. (< fr. *porte-copie*)
portcreión *s. n.* mic tub în care se păstrează un creion și îl poate prelungi. (< fr. *porte-crayon*)
portcuțít *s. n.* dispozitiv al unei mașini-unelte în care se fixează unul sau mai multe cuțite în poziția dorită. (după fr. *porte-couteau*)
port-debarcadér *s. n.* debarcader de unde pleacă vaporașele de agrement. (< port[1] + *debarcader*)
portdrapél I. *s. m.* persoană care poartă drapelul unei unități militare, al unei asociații (sportive). • (*fig.*) cel care stă în fruntea unui curent, a unei mișcări. **II.** *s. n.* toc de piele în care se poartă drapelul; portstindard. (după fr. *porte-drapeau*)
porte-bonheur /port-bonór/ *s. n.* obiect considerat ca aducător de noroc celui care-l poartă; amulet, talisman. (< fr. *porte-bonheur*)
portelectród *s. m.* piesă pe care se fixează un electrod. (< fr. *porte-électrode*)
portelicoptér *s. n.* navă de luptă echipată cu platforme și hangare pentru elicoptere militare. (< fr. *porte-hélicoptères*)
pórter[1] *s. m.* cel care cară cu spatele greutăți (hrană pentru cabane la munte). (< fr. *porteur*)
pórter[2] *s. n.* bere englezească foarte tare și amărui e la gust. (< fr., engl. *porter*)
portetichétă *s. f.* ramă de metal, pe capacul unui sertar, cu o etichetă privind conținutul sertarului. (< fr. *porte-étiquette*)
portfárd *s. m.* poșetă mică pentru farduri, cosmetice etc. (< port[1]- + *fard*)
portfeuille /portfëi/ *s. n.* portofel. (< fr. *portfeuille*)
porthárt *s. n.* geantă specială pentru hărți, regulamente etc. (după fr. *porte-carte*)
portíc *s. n.* **1.** galerie deschisă, susținută de o colonadă, de-a lungul unei clădiri, în jurul unei grădini sau piețe. **2.** instalație de gimnastică cu o serie de aparate (pârghii, prăjini etc.) pentru diferite exerciții. (< fr. *portique*, lat. *porticus*)
porticát *s. n.* portic (lung și larg). (< it. *porticato*)
portiéră *s. f.* **1.** ușă cu geam (la un automobil, la o trăsură închisă, la un vagon de tren). **2.** draperie deasupra unei uși. (< fr. *portière*)
portjalón *s. n.* dispozitiv pentru susținerea verticală a jaloanelor. (< fr. *porte-jalon*)
portjartiér *s. n.* obiect de lenjerie femeiască de care se prind jartierele. (după fr. *porte-jarretelles*)
portlánd *s. n.* ciment prin calcinarea unui amestec de calcar și argilă. (< fr. *portland*)
portlandián, -ă *adj., s. n.* (din) ultimul etaj al jurasicului superior (malm). (< fr. *portlandien*)
portlunétă *s. f.* dispozitiv care susține luneta pe aparatul de observație. (< fr. *porte-lunette*)
portmantóu *s. n.* suport pentru haine; umeraș. (< fr. *portemanteau*)

portmanuscrís *s. n.* suport pentru manuscrisul în fața culegătorului tipograf; tenaclu (< port¹- + *manuscris*)
portmonéu *s. n.* portofel pentru bani mărunți. (după fr. *porte-monnaie*)
pórto¹ *s. n.* taxă pentru expedierea prin poștă a unei scrisori, a unui colet etc. (< it. *porto*)
pórto² *s. n.* vin roșu, tare și foarte dulce din viță de Porto (Portugalia), asemănător vinului marsala. (< fr. *porto*)
PORTO³- *elem.* „vena portă". (< fr. *porto-*, cf. lat. *porta*, orificiu)
pórto-cávă *adj. (anat.)* care aparține venei porte și venei cave. (< fr. *porto cave*)
portochelári *s. m.* toc de piele etc. în care se păstrează ochelarii. (< port¹- + *ochelari*)
portofóliu *s. n.* **1.** funcție, demnitate de ministru; (*p. ext.*) minister, departament. **o** *ministru fără ~* = ministru care face parte dintr-un cabinet ministerial fără să aibă un departament propriu. **2.** totalitatea efectelor de comerț, a titlurilor de valoare, a valorilor bancare etc. în evidența operativă a unei bănci. **3.** totalitatea lucrărilor la dispoziția unei edituri, urmând a fi publicate. (< it. *portafoglio*)
pórto-fránco *s. n.* port în care mărfurile importate, exportate sau aflate în tranzit sunt scutite de taxele vamale. (< it. *porto-franco*)
portografie *s. f.* radiografie a venei porte cu ajutorul unei substanțe de contrast. (< fr. *portographie*)
portór¹ *s. n.* șaland autopropulsat care transportă materialul dragat. (< fr. *porteur*)
portór² *s. n.* varietate de marmură neagră cu vine galbene. (< fr. *portor*)
portoricán, -ă I. *s. m. pl.* popor care locuiește în Porto Rico (Antilele Mari). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< fr. *portoricain*)
portpáginã *s. f.* suport de hârtie sau de carton pe care se așază zațul tipografic spre a fi transportat. (după fr. *porte-page*)
portpérie *s. f.* teacă metalică pe care sunt fixate periile unei mașini electrice. (după fr. *porte-balais*)
portrét *s. n.* **1.** desen, pictură, fotografie etc. care înfățișează chipul unei persoane. **o** *~-robot* = portret care întrunește trăsăturile unui criminal căutat, după semnalmentele furnizate de mai mulți informatori. **2.** înfățișare a aspectului fizic și moral al unui personaj într-o operă literară. (< fr. *portrait*)
portretíst, -ă *s. m. f.* **1.** pictor specializat în portrete. **2.** autor de portrete (2). (< fr. *portraitiste*)
portretístic, -ă I. *adj.* referitor la portretistică. **II.** *s. f.* **1.** ramură a picturii și sculpturii cuprinzând genul portretului. **2.** arta literară a portretului. (< portret + -istic/ă/)
portretizá *vb. tr.* a realiza un portret (2). (< portret + -iza)
portsábie *s. f.* dispozitiv (de piele) atașat la centura militară sau la șa, în care se fixează sabia. (după fr. *porte-épée*)
portsárt *s. n.* platformă fixată pe bordajul lateral al unei nave, la fixarea sarturilor catargului. (< it. *portasarta*)
portsatelít *s. m.* element de legătură între un element central al unui mecanism și sateliții săi. (< port¹- + *satelit*)
portschí *s. n.* dispozitiv pentru transportarea schiurilor. • suport pe capota autoturismelor în vederea transportării schiurilor. (< port¹- + *schi*)
portscúlă *s. f.* dispozitiv care susține lama, cuțitul unei mașini; portunealtă. (după fr. *porte-outil*)
portsemnál *s. n.* suport pe un vehicul care susține felinarele de semnalizare. (< port¹- + *semnal*)
portstindárd *s. n.* portdrapel. (< port¹- + *stindard*)
porttorpílă *s. f.* dispozitiv pe care se montează o torpilă pentru a fi transportată. (< fr. *porte-torpille*)
porttțigarét *s. n.* **1.** cutie plată în care se păstrează țigările. **2.** tub mic în care se fixează țigara pentru a fi fumată. (< fr. *porte-cigarettes*)
portuár, -ă I. *adj.* referitor la un port². • (despre orașe) care are port. **II.** *s. m.* muncitor într-un port. (< fr. *portuaire*)
portughéz, -ă I. *s. m. pl.* popor constituit ca națiune în Portugalia. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor; lusitanian. • (*s. f.*) limbă romanică vorbită în Portugalia și Brazilia. (< fr. *portugais*)
portulácă *s. f.* mică plantă erbacee având tulpina ramificată, cu flori galbene, albe, portocalii, roz sau roșii, care se deschid numai la soare, mai ales printre pietre. (< lat. *portulaca*)
portulán *s. n.* **1.** hartă de navigație în Evul Mediu. **2.** publicație-ghid a unei regiuni, a unui port cu datele necesare pentru navigație. (< fr. *portulan*)
portuneáltă *s. f.* portsculă. (după fr. *porte-outil*)
portunide *s. f. pl.* familie de crabi cu fruntea proeminentă: trilobați. (< fr. *portunidés*)
portvizít *s. n.* portofel în care se păstrează cărți de vizită, acte. (< fr. *porte-visite*)
porțelán *s. n.* **1.** produs ceramic, vitrifiant și translucid, alb, prin arderea unei paste de caolin, cuarț și feldspat. **2.** obiect, vas fabricat din porțelan (1). (< germ. *Porzellan*)
porțelaná *vb. tr.* (*rar*) a realiza din porțelan. (< germ. *porzellanen*)
pórție *s. f.* cantitate determinată, dintr-un aliment, material etc. (< fr. *portion*, lat. *portio*, germ. *Portion*)
porționá *vb. tr.* a tăia (carne, mezeluri etc.) în porții (pentru vânzare). (< fr. *portionner*)
porțiúne *s. f.* parte dintr-un tot; fracțiune, fragment, tronson. (< fr. *portion*)
posedá *vb. tr.* **1.** a avea în proprietate; a deține, a stăpâni. **2.** a ști, a cunoaște bine (o limbă, o disciplină). **3.** (despre idei, sentimente etc.) a urmări necontenit; a domina, a subjuga. **4.** a avea raporturi sexuale cu o femeie. (< fr. *posséder*)
posedánt, -ă *adj., s. m. f.* (*rar*) (cel) care posedă. (< fr. *possédant*)
posedát, -ă *adj., s. m. f.* (om) stăpânit de obsesii. (< fr. *possédé*)
posésie *s. f.* faptul de a poseda (1); drept de stăpânire asupra unui lucru. (< fr. *possession*, lat. *possessio*)
posesionál, -ă *adj.* care marchează poseiunea. (< fr. *possessionel*)
posesiúne *s. f.* **1.** colonie¹ (2). **2.** delir în care bolnavul afirmă că în corpul său s-a instalat o altă ființă. (< fr. *possession*, lat. *possessio*)
posesív, -ă *adj.* **1.** (despre pronume, adjective, articole) care indică posesiunea, apartenența. **2.** care manifestă, trădează spirit de posesor. (< lat. *possessivus*, fr. *possessif*)
posesivitáte *s. f.* caracter posesiv. (< posesiv + -itate)
posesór, -oáre *s. m. f.* cel care posedă (1) ceva. (< fr. *possesseur*, lat. *possessor*)
posesóriu, -ie *adj.* (despre acțiuni judiciare) care are ca obiect apărarea posesiunii. (< fr. *possessoire*)
posíbil, -ă I. *adj.* care se poate realiza, întâmpla. **II.** (*s. m.*) ceea ce este cu putință. **o** *a face tot ~ul* (sau *im~ul*) = a încerca orice pentru a realiza ceva. (< fr. *possible*, lat. *possibilis*)
posibilísm *s. n.* mișcare socialistă moderată, în Franța în sec. XIX, care căuta să abată proletariatul de la metodele revoluționare de luptă, propunând limitarea activității acestuia la cadrul politicii „posibilului". (< fr. *possibilisme*)
posibilíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al posibilismului. (< fr. *possibiliste*)
posibilitáte *s. f.* **1.** faptul de a fi posibil. • premisele obiective ale unei realități viitoare. **2.** modalitate de realizare a ceva. **o** *în măsura* (sau *în limita) ~ților* = atât cât este posibil. • (*pl.*) calități de care dispune cineva. (< fr. *possibilité*, lat. *possibilitas*)
positív *s. n.* orgă mică, montată într-un loc fix. (< germ. *Positiv*)
posológie, -ă *adj.* referitor la posologie. (< fr. *posologique*)
posologíe *s. f.* studiu al dozelor în care trebuie administrate medicamentele. (< fr. *posologie*)
possíbile *adv. (muz.)* cât se poate de..., maxim. (< it. *possibile*)
POST¹- *pref.* „posterior (în timp și spațiu)". (< fr. *post-*, cf. lat. *post*, după)
post² *s. n.* **1.** loc în care se exercită o anumită activitate; funcție, slujbă. **2.** loc în care se găsește un planton, o santinelă (în timpul gărzii), o unitate militară pentru executarea anumitor operații. **3.** instalație cuprinzând aparatura necesară pentru executarea anumitor operații tehnice. **o** *~ sanitar* (sau *de prim ajutor*) = ansamblu de încăperi, mijloace tehnico-sanitare și personal calificat pentru acordarea primelor îngrijiri

accidentaților și bolnavilor. **4.** categorie în care sunt introduse într-o evidență contabilă sume de bani, materiale etc. (< fr. *poste*)

postá *vb. tr., refl.* a (se) așeza, a (se) plasa spre a supraveghea, a păzi. (< fr. *poster*)

postabdomén *s. n.* parte posterioară a abdomenului unor artropode. (< fr. *postabdomen*)

post-abórtum *s. n.* perioadă care urmează după avort. (< fr. *post-abortum*)

postacțiúne *s. f.* stare de excitare nervoasă care persistă câteva secunde și după ce stimulul a încetat să acționeze. (< post[1]- + *acțiune*)

postacút, -ă *adj.* (despre o stare maladivă) de după starea critică. (< post[1]- + *acut*)

postaderá *vb. tr.* a adera după (un fapt). (< post- + adera)

postadolescéntă *s. f.* vârsta, între 18 și 20 de ani, care urmează adolescenței. (< post[1]- + *adolescență*)

postaménț *s. n.* temelie, bază de susținere a unei statui, mașini etc.; soclu, piedestal. (< germ. *Postament*)

postapocalíptic, -ă *adj.* de după apocalipsă. (< *post*[1]- + *apocalipsă*)

postapríndere *s. f.* aprindere întârziată a combustibilului în cilindrii unui motor cu ardere internă. (< post[1]- + *aprindere*)

postaxiál, -ă *adj.* (*anat.*) înapoia axului corpului sau al unui segment. (< engl. *postaxial*)

póstă *s. f.* (*arhit.*) ornament sculptat dintr-un lanț de spirale. (< fr. *postes*)

postbélic, -ă *adj.* de după război. (< it. *postbellico*)

postbíblic, -ă *adj.* de după apariția Bibliei. (< post[1]- + *biblic*)

postbizantín, -ă *adj.* după epoca bizantină. (< *post*[1]- + *bizantin*)

postcálcul *s. n.* postcalculație. (< post[1]- + *calcul*)

postcalculáție *s. f.* calculare a prețului de cost efectiv după terminarea fabricării produsului; postcalcul. (< fr. *postcalculation*)

postcávă *s. f.* (*anat.*) vena cavă inferioară sau ascendentă. (< engl. *postcava*)

post-cheie *s. n.* funcție foarte importantă. (după fr. *poste-clef*)

postclásic, -ă *adj.* posterior clasicismului. (< fr. *postclassique*)

postclimactériu *s. n.* perioadă care urmează climacteriului. (< post[1]- + *climacteriu*)

postcombústie *s. f.* combustie suplimentară de carburant într-un turboreactor pentru a mări propulsia. (< fr. *postcombustion*)

postcomunísm *s. n.* politică, atitudine de după comunism. (< post[1]- + *comunism*)

postcomuníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al postcomunismului. (< postcomun/ism/ + *-ist*)

postcuratív, -ă *adj.* de după o cură (balneară). (< post[1]- + *curativ*)

postcúră *s. f.* perioadă de repaus, recomandată într-o stațiune, după efectuarea unei cure (balneare). (< fr. *postcure*)

postdatá *vb. tr.* a data (un act, o scrisoare) cu o dată posterioară redactării. (< fr. *postdater*)

postdátă *s. f.* dată posterioară celei reale. (< fr. *postdate*)

postdecembríst, -ă *adj.* de după decembrie 1989. (< post[1]- + *decembrist*[2])

postdeterminánt *s. m.* determinant (2) enclitic. (< post[1]- + *determinant*)

postdiluvián, -ă *adj.* de după diluviu. (< fr. *postdiluvien*)

postefécț *s. n.* efect de variație în timp a deformației unui corp, când starea lui de tensiune este menținută constantă. (< post[1]- + *efect*)

postelectorál, -ă *adj.* care urmează alegerilor. (< fr. *postélectoral*)

postelénic, -ă *adj.* după apariția civilizației elene. (< post[1]- + *elenic*)

póster *s. n.* **1.** mod de prezentare a unei comunicări sub formă de afișe în cadrul sesiunilor, congreselor științifice etc. **2.** afiș reprezentând portretul fotografic al unei personalități, diverse imagini etc. (< engl. *poster*)

posteriór, -oáră *adj.* **1.** (și *s. n.*; *fam.*) după cineva sau ceva. • (*adv.*) mai târziu; ulterior. **2.** aflat în partea dinapoi; dorsal. • (despre vocale) care se articulează în partea de dinapoi a cavității bucale. (< fr. *postérieur*, lat. *posterior*)

posterioritáte *s. f.* faptul de a fi posterior (în timp). (< fr. *postériorité*)

posteritáte *s. f.* urmașii, generațiile viitoare. (< fr. *postérité*, lat. *posteritas*)

POSTERO- *elem.* „urmaș". (< fr. *postéro-*, cf. lat. *posterus*)

posteroinferiór, -oáră *adj.* în partea de dinapoi și de jos a unui organ. (< fr. *postéro-inférieur*)

posterolinguál, -ă *adj.* articulat la rădăcina limbii. (< fr. *postéro-lingual*)

posteromanie *s. f.* dorință patologică de a avea urmași. (< fr. *postéromanie*)

postfațá *vb. tr.* a scrie o postfață. (< postfață)

postfațatór, -oáre *s. m. f.* autor al unei postfețe. (< postfață + -tor)

postfáță *s. f.* cuvânt către cititori la sfârșitul unei cărți. (< fr. *postface*)

post féstum *loc. adv.* prea târziu. (< lat. *post festum*, după sărbătoare)

postgaranție *s. f.* perioada de după expirarea garanției unui produs. (< post- + garanție)

postgenerál, -ă *adj.* (despre o formă de învățământ) după școala generală. (< post[1]- + *general*)

postglaciár, -ă *adj.* care a urmat perioadei glaciare din cuaternar. (< fr. *postglaciaire*)

postglosatóri *s. m. pl.* denumire dată glosatorilor (sec. XIII). (< fr. *postglossateurs*)

posthipofíză *s. f.* lobul posterior al hipofizei. (< fr. *posthypophyse*)

posthoméric, -ă *adj.* (despre poeții greci) care a urmat lui Homer. (< fr. *post-homérique*)

postimágine *s. f.* imagine senzorială care se menține și după ieșirea obiectului din câmpul perceptiv. (< post[1]- + *imagine*)

postimpresionísm *s. n.* ansamblul curentelor artistice care, după sfârșitul sec. XIX, s-au separat de impresio-nism. (< fr. *postimpressionnisme*)

postíș, -ă I. *adj.* (despre păr, gene, sprâncene etc.) fals, artificial; adăugat. **II.** *s. f.* meșă adăugată la părul natural. • (*pl.*) *(teatru)* elemente care se lipesc pe față (barbă, mustăți etc.). (< fr. *postiche*)

postíță *s. f.* inflamație a prepuțului. (< fr. *posthite*)

postliceál, -ă *adj.* (despre forme de învățământ) care urmează liceului. (< post[1]- + *liceal*)

postlimínium *s. n.* **1.** (în dreptul roman) redobândire retroactivă a drepturilor cetățenești de către o persoană înstrăinată, la înapoierea în patrie. **2.** drept pe baza căruia persoanele, bunurile și toate raporturile juridice, modificate prin ocuparea teritoriului de către un stat inamic, sunt repuse, după încetarea acesteia, în starea de mai înainte. (< lat. *postliminium*)

postlúdiu *s. n.* **1.** secțiune suplimentară, instrumentală sau orchestrală, care încheie o compoziție muzicală. • lucrare pentru orgă care se execută la încheierea unei ceremonii religioase. **2.** (*fig.*) ceea ce apare după (o acțiune, un eveniment). (< germ. *Postludium*, fr. *postlude*)

postmenstruál, -ă *adj.* care urmează menstruației. (< fr. *postmenstruel*)

postmeridián, -ă *adj.* de după-amiază. (< fr. *postméridien*, lat. *postmeridianus*)

post meridiem /abr. *p. m./ loc. adv.* care are loc după amiază. (< lat. *post meridiem*)

postmodérn, -ă *adj.* care aparține epocii de după mo-dernism; postmodernist. (< engl. *postmodern*)

postmodernísm *s. n.* curent artistic, tendință care urmează după modernism. (< engl. *postmodernism*)

postmoderníst, -ă *adj.* postmodern. (< engl. *postmo-dernist*)

post-mórtem *adj. inv., adv.*. (despre o distincție) după moarte. (< lat. *post-mortem*)

postnatál, -ă *adj.* de după naștere. (< fr. *postnatal*)

postnominál *adj., s. n.* (cuvânt) derivat dintr-o formație nominală. (< fr. *postnominal*)

postnóvă *s. f.* nova a cărei strălucire, după explozie, se reduce la valoarea inițială (prenovă). (< germ. *Postnova*)

postoperatóriu, -ie *adj.* în urma unei intervenții chirurgicale. (< fr. *postopératoire*)

postpalatál, -ă *adj., s. n.* (sunet) articulat în partea posterioară a vălului palatului; velar. (< fr. *postpalatal*)
post-pártum I. *s. n.* perioadă care urmează imediat naşterii; lăuzie. **II.** *adj. inv.* (despre boli) care apare în urma unei naşteri. (< fr. *post-partum*)
postpaşoptíst, -ă *adj., s. m. f.* (scriitor) care aparţine generaţiei de după 1848. (< post[1]- + *paşoptist*)
postpozíţie *s. f.* postpunere. (< fr. *postposition*)
postprandiál, -ă *adj.* de după masa de prânz. (< fr. *postprandial*, lat. *postprandialis*)
postprocesáre *s. f.* procesare ulterioară a unei înregistrări pe bandă magnetică. (< post[1]- + *procesare*)
postprocesór *s. n. (inform.)* program care transformă datele de ieşire ale procesorului în program de lucru efectiv. (< engl. *postprocessor*)
postpuberál, -ă *adj.* postpubertar. (< post[1]- + *puberal*)
postpubertár, -ă *adj.* de după pubertare; postpuberal. (< fr. *postpubertaire*)
postpúne *vb. tr.* a folosi procedeul postpunerii. (după fr. *postposer*)
postpúnere *s. f.* ataşare a unui cuvânt, a unei silabe, particule neaccentuate la cuvântul precedent; encliză, postpoziţie. (< postpunere)
post-restánt *s. n.* serviciu special care păstrează corespondenţa până când destinatarul vine să şi-o ridice personal; *(p. ext.)* menţiunea făcută de expeditor pe plic. (< fr. *poste-restante*)
postrevoluţionár, -ă *adj.* de după revoluţie. (< post[1]- + *revoluţionar*)
postromántic, -ă *adj.* care succedă perioadei romantice. (< fr. *postromantique*)
postscénium *s. n.* parte a unui teatru antic în spatele scenei. (< lat. *postscenium*)
post-scríptum /abr. *P. S.* / *s. n.* adaos (ocazional) la o scrisoare după semnătură. (< lat. *post scriptum*)
postseísmic, -ă *adj.* de după seism. (< post- + seismic)
postsincrón *s. n.* înregistrare prin postsincronizare. (< postsincroniza)
postsincronizá *vb. tr.* a efectua o postsincronizare. (< fr. *postsynchroniser*)
postsincronizáre *s. f.* înregistrare în studio a dialogurilor, muzicii şi zgomotelor unui film deja turnat. (< postsincroniza)
postsonorizáre *s. f.* procedeu constând în adăugarea sunetului imaginii filmate în prealabil. (după fr. *postsonorisation*)
postşcolár, -ă *adj.* care urmează după absolvirea unei şcoli. (după fr. *postscolaire*)
posttónic, -ă *adj.* (despre silabe, sunete) aşezat după o silabă tonică sau după un sunet accentuat. (< fr. *posttonique*)
posttotalitár, -ă *adj.* care urmează unei epoci totalitare. (< post[1]- + *totalitar*)
posttraumátic, -ă *adj.* care este consecinţa unui traumatism. (< engl. *post-traumatic*)
postulá *vb. tr.* **1.** a cere cu insistenţă. **2.** a da unei afirmaţii sau demonstraţii caracter de postulat. (< fr. *postuler*, lat. *postulare*)
postulánt, -ă *s. m. f.* cel care solicită un post, o slujbă etc. (< fr. *postulant*)
postulát *s. n.* **1.** enunţ exprimând un adevăr fundamental, care apare evident şi nu are nevoie să fie demonstrat. • axiomă, premisă. **2.** *(mat.)* principiu recunoscut ca adevărat fără demonstraţie. (< fr. *postulat*, lat. *postulatum*)
postulatív, -ă *adj.* cu caracter de postulat. (< postulat + -iv)
postulaţie *s. f.* drept de a pleda pentru altcineva în faţa unei instanţe judiciare. (< fr. *postulation*, lat. *postulatio*)
postúm, -ă *adj.* **1.** (şi *s. f.*) descoperit, publicat după moartea autorului. • *(p. ext.)* întâmplat după moartea cuiva. **2.** (despre copii) născut după moartea tatălui. (< fr. *posthume*, lat. *posthumus*)
postumitáte *s. f.* caracter postum; perioadă după moartea cuiva. (< postum + -itate)
postuniversitár, -ă *adj.* (despre o formă de învăţământ) după absolvirea universităţii. (< fr. *postuniversitaire*)
posturál, -ă *adj.* referitor la atitudine. • care ţine de poziţia corpului. (< fr. *postural*)
postúră *s. f.* **1.** atitudine, stare; poziţie a corpului. **2.** situaţie deosebită a cuiva (sau a ceva) la un moment dat. (< fr. *posture*, it. *postura*)
postvelár, -ă *adj., s. f.* (fonem) care are punctul de articulaţie în partea posterioară a palatului moale. (< fr. *postvélaire*)
postverbál *adj., s. n.* (cuvânt) format prin derivare regresivă de la un verb. (< fr. *postverbal*)
poş *s. n.* cornet din pânză densă, prevăzut la un cap cu şpriţ de metal, în bucătărie pentru turnarea unor compoziţii. (< fr. *poche*)
poşá *vb. tr.* a frige unele produse înăbuşite, adăugându-se grăsime şi apă. (< fr. *pocher*)
poşádă *s. f.* **1.** pictură la repezeală. **2.** operă literară scrisă de mântuială. (< fr. *pochade*)
póşă *s. f.* flotor de trestie, folosit de pescari pentru susţinerea sculelor de pescuit. (< fr. *poche*)
poşétă *s. f.* **1.** geantă mică de piele etc. în care femeile îşi ţin diferitele obiecte mărunte de toaletă etc. **2.** plic din material transparent, în care se montează mărcile poştale şi alte piese filatelice. (< fr. *pochette*)
poşoár *s. n.* placă de carton sau de metal decupată, servind ca şablon. (< fr. *pochoir*)
poştál, -ă *adj.* referitor la poştă. (după fr. *postal*)
póştă *s. f.* instituţie publică care asigură transportul şi distribuirea corespondenţei, a coletelor, a banilor etc.; clădirea în care funcţionează. (< germ. *Post*, fr. *poste*)
pot[1] *s. n.* vas de pământ, porţelan sau metal de uz casnic; oală. (< fr. *pot*)
pot[2] *s. n.* sumă rezultată din mizele strânse într-un tur al unui joc de cărţi. (< fr. *pot*)
potábil, -ă *adj.* (despre lichide) care se poate bea; bun de băut. (< fr. *potable*, lat. *potabilis*)
potabilitáte *s. f.* calitate a unui lichid de a fi potabil. (< fr. *potabilité*)
potagér, -ă *adj.* (despre plante) folosit ca legumă; (despre terenuri, grădini) în care se cultivă zarzavat. (< fr. *potager*)
POTAMO-, -potám *elem.* „fluviu", „râu". (< fr. *potamo-, -potame*, cf. gr. *potamos*)
potamobiologíe *s. f.* studiul fiinţelor ce populează râurile şi fluviile. (< potamo- + biologie)
potamobotánică *s. f.* botanica apelor curgătoare. (< fr. *potamobotanique*)
potamodróm, -ă *adj.* (despre peşti) care migrează dintr-un râu într-altul. (< potamo- + -drom)
potamofíl, -ă *adj.* (despre plante) care creşte în ape curgătoare. (< fr. *potamophile*)
potamofítă *s. f.* plantă potamofilă. (< fr. *potamophyte*)
potamofobíe *s. f.* teamă patologică de (cursuri de) apă. (< fr. *potamophobie*)
potamografíe *s. f.* descriere a unei regiuni geografice prin apele curgătoare ce o străbat. (< potamo- + -grafie[2])
potamológ, -ă *s. m. f.* specialist în potamologie. (< fr. *potamologue*)
potamológie, -ă *adj.* referitor la potamologie. (< fr. *potamologique*)
potamología *s. f.* ramură a hidrologiei care studiază apele curgătoare. (< fr. *potamologie*)
potamoplanctón *s. n.* planctonul apelor curgătoare. (< fr. *potamoplancton*)
potasemie *s. f.* kaliemie. (< fr. *potassémie*)
potásic, -ă *adj.* care conţine potasiu. (< fr. *potassique*)
potásiu *s. n.* metal alcalin alb-argintiu, cu puternice proprietăţi radioactive; kaliu. (< fr. *potassium*)
potatóric, -ă *adj.* care se referă la băutură, la chef. (< engl. *potatory*, cf. lat. *potator*, băutură)
potemkín *s. m. (fam.)* înşelător, farsor. (< Potemkin n.pr.)
potemkinádă *s. f.* înşelătorie, cu inventarea de sate pe un spaţiu geografic de pustiu întins, având ca autor pe Potemkin. (< Potemkin + -adă)
poténţ, -ă *adj.* puternic, tare, viril. (< lat. *potens*)
potentát *s. m.* şef de stat care îşi exercită puterea în mod despotic şi arbitrar; autocrat. • *(p. ext.)* om puternic, influent. (< fr. *potentat*, lat. *potentatus*)

potență *vb. tr., refl.* a (se) amplifica, a (se) intensifica, a (se) accentua. (< it. *potenziare*)

poténță *s. f.* putere, forță. • posibilitate de dezvoltare, de afirmare. • virilitate. (< lat. *potentia*)

potențiál, -ă I. *adj.* **1.** care există ca posibilitate, în mod virtual. ◊ *energie ~ă* = energie pe care o posedă un corp capabil de a produce o manifestare energetică. • (*adv.*) în mod virtual, presupus posibil. **2.** (despre moduri, propoziții etc.) care prezintă o acțiune posibilă, fără a preciza dacă aceasta se realizează sau nu. **II.** *s. n.* **1.** capacitate a unui sistem fizic de a produce o manifestare energetică, un lucru mecanic. **2.** capacitate de dezvoltare, de desfășurare a unei activități; nivel; forță, putere. ◊ *~ de război* = capacitatea militară a unui stat. **3.** *~ de înmulțire* = capacitatea unor organisme vegetale sau animale de a fi prolifice. (< fr. *potentiel*)

potențialitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este potențial. (< fr. *potentialité*)

potențializá *vb. tr.* a face să crească acțiunea unui medicament prin altul, care este lipsit de acțiunea respectivă. (< fr. *potentialiser*)

potențiométric, -ă *adj.* de potențiometrie. (< fr. *potentiométrique*)

potențiométrie *s. f.* electrometrie. (< fr. *potentiométrie*)

potențiométru *s. n.* **1.** aparat din rezistențe etalonate, pentru măsurarea diferențelor de potențial și a tensiunii electromotoare. **2.** rezistor reglabil pentru divizarea tensiunii electrice. (< fr. *potentiomètre*)

poterie *s. f.* (*livr.*) olărie. (< fr. *poterie*)

potérnă *s. f.* **1.** poartă secretă a fortificațiilor castelelor, care dădea spre șanțul împrejmuitor. **2.** galerie, comunicație subterană. (< fr. *poterne*)

potestatív, -ă *adj.* (*jur.*) care depinde de una dintre părțile contractante. (< fr. *potestatif*)

potirón *s. m.* plantă comestibilă înrudită cu dovleacul. (< fr. *potiron*)

potíșă *s. f.* vas de porțelan chinezesc sau japonez. (< fr. *potiche*)

POTO- *elem.* „băutură". (< fr. *poto-*, cf. gr. *potos*)

potológic, -ă *adj.* referitor la patologie. (< fr. *potologique*)

potologíe *s. f.* tratat despre băuturi. (< fr. *potologie*)

potomán, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de potomanie. (< fr. *potomane*)

potomaníe *s. f.* dipsomanie. (< fr. *potomanie*)

potométru *s. n.* aparat pentru măsurarea cantității de apă absorbită de plante. (< fr. *potomètre*)

potóu *s. n.* linia de plecare și de sosire în alergările de cai. (< fr. *poteau*)

potpurí *s. n.* **1.** aranjament muzical din fragmente extrase din opere, operete sau din melodii cunoscute, fără o strânsă legătură între ele. **2.** (*fig.*) amestec de lucruri diverse; amalgam. **3.** vas de ceramică cu capac perforat, în care se pun flori și ierburi aromatice. (< fr. *pot-pourri*)

potsdamián *s. n.* epocă superioară a cambrianului, tipică Munților Apalași (SUA). (< fr. *potsdamien*)

poțiúne *s. f.* medicament lichid care se ia în doze mici pe cale bucală. (< fr. *potion*, lat. *potio*)

pound /páund/ *s. n.* livră (1). (< engl. *pound*)

poussé /pu-sé/ *adv.* (*muz.*) conducând arcușul în sus, dinspre vârf spre talon. (< fr. *poussé*)

pozá *vb.* **I.** *intr.* **1.** a-și impune o anumită atitudine, comportare etc., pentru a face impresie, a epata. **2.** a sta într-o poziție favorabilă pentru a fi pictat, fotografiat etc. **3.** (*tehn.*) a așeza, a dispune, a monta, a stivui. **II.** *tr., refl.* (*fam.*) a (se) fotografia. (< fr. *poser*)

póză *s. f.* **1.** atitudine, comportare, poziție (specifică), ținută (pentru a poza). ◊ *a(-și) lua o ~* = a afișa o atitudine afectată, studiată. **2.** (*fam.*) fotografie. • ilustrație. (< fr. *pose*)

pozeur /-zőr/ *s. m., adj.* (*livr.*) (om afectat) care pozează (1), care își studiază atitudinea pentru a epata. (< fr. *poseur*)

pozitív, -ă I. *adj.* **1.** întemeiat pe experiență; (*p. ext.*) adevărat, real, efectiv, incontestabil. **2.** (despre numere sau mărimi scalare) mai mare decât zero. • (despre electricitate) obținută prin frecarea unui baston de ebonită cu o bucată de postav; (despre polii unei surse electrice) prin care iese curentul electric; (despre electrozii sau bornele receptoarelor electrice) care se leagă la polul pozitiv al sursei. **3.** (despre oameni) realist, înclinat către o activitate practică. **4.** care exprimă o afirmație, o aprobare. **5.** cu calități alese; valoros. **6.** (*gram.*) *grad ~* (și *s. n.*) = formă a adjectivului sau a adverbului care prezintă însușirea obișnuită a unui obiect sau caracteristica obișnuită a unei acțiuni. **II.** *s. n.* copie a unui negativ fotografic care redă, asemănător cu realitatea, părțile luminoase și cele întunecate ale obiectului fotografiat. (< fr. *positif*, lat. *positivus*)

pozitivísm *s. n.* **1.** curent filosofic din sec. XIX-XX care neagă filosofia ca o reprezentare teoretică gene-ralizată a lumii, limitându-se la faptele confirmate de experiență și negând astfel posibilitatea cunoașterii esenței fenomenelor. **2.** interes exagerat pentru problemele practice, materiale, tendință de a urmări numai avantajele imediate. (< fr. *positivisme*)

pozitivíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al pozitivismului. (< fr. *positiviste*)

pozitivitáte *s. f.* caracter pozitiv. (< fr. *positivité*)

pozitivizá *vb. tr.* a da un caracter pozitiv. (< pozitiv + -iza)

pozítrón *s. m.* particulă elementară de masă egală și sarcină electrică egală în valoare absolută cu a electronului, dar pozitivă; antielectron. (< fr. *positron*, germ. *Positron*, rus. *pozitron*)

pozitrónium *s. n.* asociație a unui electron cu un pozitron, care gravitează în jurul centrului de masă comun. (< fr., engl. *positronium*)

poziție *s. f.* **1.** mod în care este așezat sau situat ceva sau cineva; (*p. ext.*) loc unde se găsește ceva sau cineva. ◊ *~-cheie* = poziție strategică foarte importantă. • (*muz.*) loc al unei note sau al unei chei pe portativ; felul în care sunt ținute mâinile în timpul cântatului la instrumentele muzicale. • locul pe care îl ocupă un sunet într-un cuvânt. **2.** teren, loc pe care sunt dispuse trupele pe front sau navele de război pe mare, servind ca bază de atac sau de apărare. **3.** atitudine a corpului; ținută. **4.** situație, stare în care se găsește cineva sau ceva. • situație socială, rang. (< fr. *position*, lat. *positio*, germ. *Position*)

poziționá *vb. tr.* **1.** a așeza (un obiect, o sculă) într-o anumită poziție. • (*inform.*; despre un text) a introduce la începutul liniilor un număr variabil de spații, în scrierea unui program. **2.** a indica coordonatele geografice ale unei (aero)nave, amplasamentul exact al unei mașini, unelte, trupe etc. (< fr. *positionner*)

poziționál, -ă *adj.* referitor la poziție. (< engl. *positional*)

poziționér *s. n.* (*tehn.*) dispozitiv care permite orientarea ușoară și menținerea ansamblelor de piese metalice într-o anumită poziție. (< fr. *positionner*)

pozométru *s. n.* exponometru. (< fr. *posomètre*)

pracrít *s. n.* dialect indian din sanscrită. (< fr. *prakrit*)

práctic, -ă I. *adj.* **1.** referitor la practică. • care tinde către o acțiune, către o realizare; care realizează ceva, dă rezultate concrete; util. • comod, folositor; ingenios. **2.** (despre oameni) cu spirit de acțiune; îndemânatic, destoinic. **II.** *s. f.* **1.** activitate a oamenilor îndreptată spre crearea condițiilor necesare existenței și dezvoltării societății, în primul rând procesul producției materiale. • aplicare a cunoștințelor teoretice; (*p. ext.*) experiență, rutină. • stagiu pe care îl face un student sau un elev într-o întreprindere. **2.** ansamblu de metode și de procedee aplicate și verificate efectiv. **3.** exercitare a unei profesiuni; profesare. **4.** (*pl.*) ceremonie, manifestare exterioară specifică unui cult, unei credințe etc. (< lat. *practicus*, gr. *praktikos*, germ. *praktisch*, după fr. *pratique*, /ti/ germ. *Praktik*, gr. *praktike*)

practicá *vb. tr.* a pune în practică. • a profesa, a exercita o meserie, un sport etc. (după fr. *pratiquer*)

practicábil, -ă I. *adj.* **1.** care se poate aplica în practică. **2.** (despre drumuri) pe unde se poate umbla, merge; accesibil. **II.** *s. n.* element de decor dintr-un podium mobil care servește pentru a căpăta înălțimea dorită pe scenă. • platformă pe care se instalează utilajele de filmare și iluminare. (după fr. *praticable*)

practicabilitáte *s. f.* calitatea de a fi practicabil. (după fr. *praticabilité*)

practicánt, -ă *s. m. f.* cel care îndeplinește un stagiu de practică într-un domeniu oarecare. • cel ce practică o profesiune, o disciplină sportivă. (< germ. *Praktikant*)

practicián, -ă *s. m. f.* tehnician, medic etc. cu o îndelungată experiență. (după fr. *praticien*)
practicísm *s. n.* predilecție spre activitatea practică. • simț, spirit practic. (< rus. *prakticizm*, germ. *Praktizismus*)
practicíst, -ă *adj.* referitor la practicism. (< practic + -ist)
practicitáte *s. f.* înclinație către o activitate practică. (< practic + -itate)
praghéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Praga. (< Praga + -ez)
pragmátic, -ă I. *adj.* **1.** care urmărește aspectul practic, utilitatea; (*peior.*) care ia drept criteriu al adevărului valoarea practică. **2.** bazat pe studierea faptelor. **O** *~a sanctiune* = lege care emană de la parlament sau de la suveran, cu privire la o importantă problemă laică sau religioasă. **II.** *s. f.* parte a semioticii care studiază modul în care omul înțelege și folosește semnele. (< fr. *pragmatique*, lat. *pragmaticus*, gr. *pragmatikos*, /II/ engl. *pragmatics*)
pragmatísm *s. n.* curent în filosofia contemporană, care, identificând obiectul cunoașterii cu procesul cunoașterii, consideră noțiunile, ideile, teoriile etc. exclusiv din punctul de vedere al eficacității lor practice. • (*p. ext.*) atitudine, concepție etc. care are în vedere (numai) eficacitatea, utilitatea practică. (< fr. *pragmatisme*, engl. *pragmatism*)
pragmatíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al pragmatismului. (< fr. *pragmatiste*)
pragmatizá *vb. tr., refl.* a face să devină, a deveni pragmatic. (< pragmat/ic/ + *-iza*)
prairiál /pre-/ *s. m.* a noua lună în calendarul republican francez (20 mai – 18 iunie). (< fr. *prairial*)
pralínă *s. f.* bomboană cu înveliș de ciocolată sau de zahăr, având miezul umplut cu nucă ori migdală. (< fr. *praline*)
prandiál, -ă *adj.* (*rar*) referitor la masa de prânz. (< fr. *prandial*)
práo *s. n.* ambarcațiune mare cu vele, foarte îngustă, în insulele Malaysiei. (< fr. *prao*)
prasém *s. n.* varietate de cuarț. (< germ. *Prasem*)
praseodím *s. n.* element chimic metalic din grupa lantanidelor. (< fr. *proséodyme*)
PRATI-/PRATO- *elem.* „pajiște". (< fr. *prati-, prato-*, cf. lat. *pratum*)
pratícol, -ă *adj.* (despre animale, plante) în prerii și terenuri ierboase. (< fr. *praticole*)
PRATO- v. p r a t i - .
pratologíe *s. f.* știință care se ocupă cu studiul pajiștilor. (< it. *pratologia*)
pratostépă *s. f.* regiune de climat arid din zona temperată, cu mici insule de pădure într-o vastă întindere de stepe. (< prato- + stepă)
PRAXI(O)-, -praxíe *elem.* „acțiune", „practică". (< fr. *praxi/o/-, -praxie*, cf. gr. *praxis*)
praxíe *s. f.* (*med.*) coordonare normală a mișcărilor în vederea executării unor acte motorii adecvate scopului propus. (< fr. *praxie*)
praxiológie, -ă *adj.* referitor la praxiologie. (< fr. *pra-xiologique*)
praxiologíe *s. f.* ramură a științei care studiază structura activităților umane și a condițiilor eficacității acestora. (< fr. *proxiologie*)
práxis *s. n.* **1.** practică, experiență, rutină. • categoria filosofică a practicii social-istorice. 2. acțiune organizată în vederea unui anumit scop. (< fr., engl., gr. *praxis*)
PRE- *pref.* **1.** „anterior" (temporal și spațial). **2.** „evoluat", „ridicat", „eminent". **3.** „superlativ". (< fr. *pré-*, cf. lat. *prae*)
preabatáj *s. n.* galerie într-o mină, făcută în vederea deschiderii abatajului. (< pre- + abataj)
preabecedár, -ă *adj.* care precedă vârsta abecedarului. (< pre- + abecedar)
preadaptáre *s. f.* posibilitate a unui organism de a se adapta la mediul înconjurător datorită unor mutații preexistente. (după fr. *préadaptation*)
preaderá *vb. tr.* a adera înainte de (un fapt). (< pre- + adera)
preadolescént, -ă *adj., s. m. f.* (copil) care nu are încă vârsta adolescenței. (< pre- + adolescent)
preadolescénță *s. f.* perioadă între pubertate și adolescență. (< pre- + adolescență)
prealábil, -ă *adj.* care trebuie zis, făcut etc. înainte de începerea unei acțiuni principale, înainte de a trece la ceva. • care precedă, anterior; anticipat. • (*adv.*) *în ~* = mai întâi, mai înainte de... (< fr. *préalable*)
prealármă *s. f.* alarmă care anunță o alarmă adevărată. (< it. *preallarme*)
prealégeri *s. f.* precampanie. (< pre- + alegeri)
prealiáj *s. n.* aliaj folosit numai la elaborarea aliajelor (ne)feroase. (< fr. *préalliage*)
preambalá *vb. tr.* (despre o marfă) a ambala înainte de a fi pus în vânzare. (< *pre-* + *ambala*)
preambúl *s. n.* **1.** parte introductivă a unui discurs, a unei scrieri, lucrări muzicale etc.; exordiu. • ceea ce constituie partea premergătoare a unei acțiuni, manifestări etc. **2.** introducere la o lege, la un tratat internațional etc. în care se face expunerea de motive. (< fr. *préambule*)
preambulár, -ă *adj.* referitor la preambul. (< fr. *preambulaire*)
preamplificatór *s. n.* amplificator într-un lanț de transmisiune, înaintea unui amplificator principal. (< fr. *préamplificateur*)
preandropáuză *s. f.* ansamblu de tulburări care precedă andropauza. (< pre- + andropauză)
preanestezíe *s. f.* pregătire a bolnavului în vederea anesteziei, prin administrarea de medicamente hipnotice și analgezice; prenarcoză. (< fr. *préanesthésie*)
preapríndere *s. f.* aprindere prematură a combustibilului în cilindrii unui motor cu ardere internă. (< pre- + aprindere)
prearián, -ă *adj.* anterior arienilor. (< fr. *préaryen*)
preatómic, -ă *adj.* anterior descoperirii și utilizării e-nergiei atomice. (< pre- + atomic)
preavíz *s. n.* înștiințare prealabilă făcută unui angajat prin care i se anunță desfacerea contractului de muncă la expirarea unui termen anumit. (< fr. *préavis*)
preavizá *vb. tr.* a înștiința în prealabil. • a da un preaviz. (< fr. *préaviser*)
prebaróc, -ă *adj.* care a precedat barocul. (< fr. *prébaroque*)
prebendár *s. m.* cel care beneficiază de o prebendă. (< lat. *praebendarius*)
prebéndă *s. f.* venit fix acordat unui titlu ecleziastic catolic; titlul însuși. (< lat. *praebenda*, fr. *prébende*)
prebíblic, -ă *adj.* de dinaintea apariției Bibliei. (< pre- + biblic)
prebiótic, -ă *adj.* anterior apariției vieții. (< engl. *prebiotic*)
preburghéz, -ă *adj.* (*rar*) anterior aparției burgheziei. (< pre- + burghez)
precalculát, -ă *adj.* calculat în prealabil (despre venituri, cheltuieli etc.). (< pre- + calculat)
precalculáție *s. f.* precalculare. (< engl. *precalculation*)
precalificá *v. tr.* a califica în prealabil. (< *pre-* + *califica*)
precambrián, -ă *adj., s. n.* (din) prima eră geologică, anterioară cambrianului, care durează de la consolidarea scoarței terestre până la apariția trilobiților; antecambrian. (< fr. *précambrien*)
precampánie *s. f.* campanie electorală dinainte de vot; prealegeri. (< pre- + campanie)
precáncer *s. n.* fază premergătoare, necesară pentru apariția bolii canceroase. (< fr. *précancer*)
precancerós, -oásă *adj.* referitor la precancer, propriu acestuia; premalign. (< fr. *précancéreux*)
precancerózá *s. f.* vegetații veneriene mari și abundente, dezvoltate pe o mucoasă sau pe un tegument care evoluează în neoaplasm. (< fr. *précancérose*)
precapitalíst, -ă *adj.* anterior apariției capitalismului. (< engl. *precapitalist*)
precár, -ă *adj.* care depinde de voința cuiva sau de împrejurări neprevăzute; nesigur, instabil. • lipsit de rezistență; șubred, fragil. (< fr. *précaire*, lat. *precarius*)
precária *s. f.* (*ant. și Evul Mediu*) drept de posesiune asupra unui lot de pământ primit în schimbul prestării unor obligații față de proprietarul funciar. (< lat. *precaria*)
precarítate *s. f.* caracterul, starea a ceea ce este precar. (< fr. *précarité*)
precarizá *vb. refl.* (*rar*) a deveni precar. (< precar + -iza)
precaút/precáut, -ă *adj.* care acționează cu deosebită atenție; prevăzător, prudent, circumspect. (< lat. *praecautus*)

precaúție *s. f.* atitudinea celui precaut; prevedere, băgare de seamă, prudență, circumspecție. (< fr. *précaution*, lat. *praecautio*)

precădére *s. f.* prioritate; preferință. **O** *cu* ~ = mai ales, îndeosebi. (< pre- + cădere)

precedá *vb. tr.* **1.** a exista, a se petrece înainte de...; a premerge. **2.** a merge, a veni înaintea cuiva sau a ceva (în spațiu). (< fr. *précéder*, lat. *paecedere*)

precedént, -ă I. *adj.* premergător, anterior. **II.** *s. n.* fapt, caz anterior care servește ca exemplu sau ca justificare pentru cazurile următoare similare; precedență. **O** *fără* ~ = nemaiîntâlnit, nemaipomenit, extraordinar; unic. (< fr. *précédent*, lat. *praecedens*)

precedénță *s. f.* faptul de a preceda în timp sau în spațiu; precedent. **O** *caz de* ~ = caz premergător, invocat pentru justificarea unei dispoziții, a unei hotărâri. (< fr. *précédence*, lat. *praecendentia*, it. *precedenza*)

precéltic, -ă *adj.* anterior celților. (< fr. *préceltique*)

precenzúră *s. f.* cenzură (a unui text etc.) care se face înainte de a fi dat tiparului. (< pre- + cenzură)

precépt *s. n.* principiu, învățătură morală; normă, regulă de conduită. • sfat, recomandare. (< fr. *précepte*, lat. *praeceptum*)

preceptíst, -ă *s. m. f.* **1.** autor de precepte. **2.** pedant în precepte (după it. *precettista*)

preceptístic, -ă I. *adj.* bazat pe precepte. **II.** *s. f.* **1.** arta de a formula precepte, de a învăța pe alții prin precepte. **2.** totalitatea preceptelor morale. **3.** tratat despre precepte retorice. (după it. *precettistica*)

preceptór *s. m.* educator particular al unui copil sau al unui tânăr, pedagog. (< fr. *précepteur*, lat. *praeceptor*)

preceptorál, -ă *adj.* de preceptor. (< fr. *préceptoral*)

precépție *s. f* prolepsă (3). (< lat. *praeceptio*)

precésie *s. f.* **1.** deplasare lentă a axei de rotație a unui corp ce se rotește rapid și are doar un punct fix. **2.** *(astr.) ~a echinocțiilor* = deplasare, în sens retrograd, a punctelor echinocțiale ale Pământului, datorită atracției exercitate de Lună și de Soare asupra Pământului. (< fr. *précession*, lat. *praecessio*)

precesionál, -ă *adj.* referitor la precesie. (< engl. *precesional*)

prechelecéan, -ă *adj., s. n.* (din) primul subetaj al paleoliticului inferior, dinaintea cheleeanului. (< germ. *Prächelleen*)

precíncție *s. f.* fiecare dintre scările unui amfiteatru roman. (< lat. *praecinctio*)

precipitá *vb.* **I.** *tr., refl.* **1.** (despre o substanță solubilă dizolvată într-un lichid) a (se) separa, a (se) depune sub formă de precipitat. **2.** a (se) grăbi, a (se) zori. **II.** *refl.* a se succeda rapid. (< fr. *précipiter*, lat. *praecipitare*)

precipitábil, -ă *adj.* (despre substanțe) care se poate precipita. (< fr. *précipitable*)

precipitabilitáte *s. f.* proprietate a unei substanțe de a fi precipitabilă. (< precipitabil + -itate)

precipitándo *adv. (muz.)* grăbind (brusc) mișcarea. (< fr. *précipitant*)

precipitánt *s. m.* produs chimic care provoacă precipitarea substanțelor dintr-o soluție. (< fr. *précipitant*)

precipitáre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) precipita. **2.** *(biol.)* tip de reacție antigen-anticorp. (< precipita)

precipitát[1] *s. n.* substanță insolubilă care se separă dintr-o soluție, depunându-se pe fundul vasului, sub acțiunea unui reactiv, prin răcirea sau evaporarea soluției. (< fr. *précipité*, lat. *praecipitatum*)

precipitát[2]**, -ă** *adj.* (despre oameni; și *adv.*) grăbit, repezit; pripit. (< precipita)

precipitáție *s. f.* **1.** trecere în stare de precipitat a unei substanțe; precipitare. **2.** produs al condensării vaporilor de apă atmosferici, care cade pe pământ sub formă de ploaie, zăpadă, grindină etc. **3.** grabă mare, zor. (< fr. *précipitation*, lat. *praecipitation*)

precipitínă *s. f.* substanță (anticorp) care produce precipitarea antigenului ce i-a dat naștere. (< fr. *précipitine*)

precipitrón *s. n.* dispozitiv electrostatic pentru purificarea aerului dintr-o încăpere prin dirijarea prafului spre unul dintre electrozi. (< fr. *précipitron*)

precipút *s. n. (jur.)* drept acordat unei persoane de a lua o anumită parte dintr-un bun înainte de partaj. (< fr. *préciput*)

preciróză *s. f.* stare morbidă a ficatului constând dintr-un asamblu de semne care precedă pe acelea ale cirozei. (< fr. *précirrhose*)

precís, -ă I. *adj.* **1.** exact; determinat; fix. **2.** lămurit, clar, limpede. **II.** *adv.* cu precizie. (< fr. *précis*, lat. *praecisus*)

precizá *vb. tr.* a determina, a arăta în mod precis, clar, exact; *(p. ext.)* a elucida. • a delimita, a contura. (< fr. *préciser*)

precizábil, -ă *adj.* care poate fi precizat. (< it. *preci-sabile*)

precizaménte *adv.* în mod precis. (< fr. *précisément*, it. *precisamente*)

precízie *s. f.* faptul de a fi precis; exactitate riguroasă. (< fr. *précision*, lat. *praecisio*)

precizionism *s. n.* tehnică fină, precisă, la începutul sec. XX, la care pictorii americani realizau lucrări realiste, redând forme clar definite. (<*precizio* +*/on/ism*)

precizionist, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (cel) care lucrează cu precizie. **2.** (artist) al precizionismului. (< fr. *précisionniste*)

preclásic, -ă *adj., s. m. f.* (scriitor) din perioada premergătoare clasicismului. (< fr. *préclassique*)

preclasicism *s. n.* perioadă din istoria literaturii sau artei anterioare clasicismului. (< fr. *préclassicisme*)

preclimactériu *s. n.* perioadă anterioară climacteriului. (<*pre-* + *climacteriu*)

preclínic, -ă *adj.* dinainte de internarea în clinic. (< fr. *préclinique*)

precóce *adj. inv.* **1.** (despre copii) dezvoltat înainte de vârsta normală. • apărut, manifestat de timpuriu. **2.** (despre plante) care ajunge la maturitate foarte devreme; timpuriu, văratic. (< fr. *précoce*, lat. *praecox*)

precocitáte *s. f.* însușirea de a fi precoce; caracterul a ceea ce este precoce. (< fr. *précocité*)

precolumbián, -ă *adj.* (despre civilizație, artă) dezvoltat pe teritoriul Americii înainte de descoperirea ei de către Columb (maya[2], olmecă, toltecă, aztecă, inca), caracterizată prin ansambluri monumentale cu temple piramidale în trepte, decorații în basorelief, sculpturi în piatră dură ale unor zeități, stele și măști funerare. (< fr. *précolombien*)

precomándă *s. f.* comandă prealabilă. (< pre- + comandă)

precomatós, -oásă *adj.* referitor la precomă. (< pre- + comatos)

precómă *s. f.* sindrom care precedă coma[1], comă în cursul căreia conștiința se păstrează (în parte) treză. (< fr. *précoma*)

precombústie *s. f.* fază a funcționării unui motor cu ardere internă care precedă aprinderea combustibilului. (< fr. *précombustion*)

precompetițiónál, -ă *adj.* de dinaintea unei competiții. (< pre- + competițional)

precompilatór *s. n.* (*inform.*) program care prelucrează un text-sursă înainte de faza de compilație. (< fr. *précompilateur*)

precomprimá *vb. tr.* a supune precomprimării. (< pre- + comprima)

precomprimáre *s. f.* (*constr.*) procedeu constând în a supune un element de beton armat unor eforturi unitare de compresiune, înainte de aplicarea sarcinilor reale. (< precompima)

preconcasáre *s. f.* concasare grosieră. (după fr. *préconcassage*)

preconcentráre *s. f.* operație de îmbogățire a unei substanțe minerale prin înlăturarea unei părți din steril. (după fr. *préconcentration*)

preconcentrát *s. n.* produs minier îmbogățit în substanțe utile prin operații preliminare, urmate de prepararea propriu-zisă. (< pre- + concentrat)

preconcépt *s. n.* semnificație atașată de copil primelor semne verbale, elemente senzoriale accidentale, neesențiale. (< pre- + concept)

preconcépție *s. f.* **1.** prejudecată. **2.** fază incipientă în procesul ontogenetic de însușire și formare a conceptelor, la copil. (< fr. *préconception*)

preconcepút, -ă *adj.* (despre idei, păreri etc.) adoptat fără o cercetare sau experimentare prealabilă. (după fr. *préconșu*)

precondiție *s. f.* condiție prealabilă. (< pre- + condiție)

preconferínță *s. f.* conferință preliminară uneia mai importante. (< pre- + conferință)
preconizá *vb. tr.* a proiecta, a prevedea; a propune, a indica, a recomanda. (< fr. *préconiser*)
preconjugál, -ă *adj.* (despre relații sexuale) înainte de căsătorie. (< pre- + conjugal)
preconsolidáre *s. f. (constr.)* consolidare naturală a unui strat de pământ, supus în trecut unor sarcini geologice mai mari. (după fr. *préconsolidation*)
preconsonántic, -ă *adj.* care precedă o consoană. (< fr. *préconsonantique*)
preconsultáre *s. f.* consultare prealabilă. (< pre- + consultare)
preconștiént *s. n.* ansamblu de procese psihice latente, disponibile, care pot fi rechemate în conștiință oricând. (< fr. *préconscient*)
precontráct *s. n.* contract provizoriu. (< engl. *precontract*)
precontractuál, -ă *adj.* de dinaintea încheierii unui contract. (< engl. *precontractual*)
precordiál, -ă *adj.* din regiunea anterioară a toracelui, corespunzând inimii. (< fr. *précordial*)
precordialgíe *s. f.* durere localizată în regiunea precordială. (< fr. *précordialgie*)
precoréctor *s. m.* cel care face precorectură. (< pre- + corector)
precorectúră *s. f.* corectură făcută înainte de a da manuscrisul la tipar. (< pre- + corectură)
precósmic, -ă *adj.* anterior lansării sau ajungerii în spațiul cosmic. (< fr. *précosmique*)
precreștín, -ă *adj.* anterior apariției creștinismului. (după fr. *préchrétien*)
precrític, -ă *adj.* care precedă o criză (de epilepsie). (după engl. *precritical*)
precursór, -oáre **I.** *s. m. f.* predecesor. **II.** *adj.* care precedă, anunță un fapt. (< fr. *précurseur*, lat. *praecursor*)
predálă *s. f.* placă prefabricată folosită drept cofrag la planșetele de beton armat. (< fr. *prédalle*)
predecedát, -ă *adj.* (*jur.*) decedat înainte de... (< fr. *prédécédé*)
predecembrist, -ă *adj.* dinainte de decembrie. (< pe- + decembrie)
predecesór, -oáre **I.** *s. m. f.* cel care a precedat pe cineva într-o funcție, demnitate etc.; antecesor, precursor. **II.** *s. m. (pl.)* strămoși, înaintași. (< fr. *prédécesseur*, lat. *praedecessor*)
predélă *s. f.* partea inferioară a unui tablou, cu scene în legătură cu subiectul principal din acesta. (< fr. *prédelle*, it. *predella*)
predestiná *vb. tr.* a hotărî dinainte soarta cuiva; a ursi, a sorti; a predetermina. (< fr. *prédestiner*, lat. *praedestinare*)
predestinăre *s. f.* **1.** acțiunea de a predestina; predestinație. **2.** concepție teologică sau filosofică idealistă potrivit căreia destinul omului ar fi fixat de mai înainte de către o forță supranaturală. (< predestina)
predestinăție *s. f.* (*rar*) predestinare. (< fr. *prédestination*, lat. *praedestinatio*)
predetermină *vb. tr.* a predestina. (< fr. *prédéterminer*)
predeterminánt, -ă *adj., s. m.* (cel) care determină dinainte. (< fr. *prédéterminant*)
predeterminăție *s. f.* (*rar*) predeterminare. (< fr. *prédétermination*)
predeterminísm *s. n.* teorie care consideră că actele de voință ale omului și desfășurarea evenimentelor istorice ar fi de mai înainte determinate de către puterea divină. (< fr. *prédéterminisme*)
predezvoltáre *s. f.* dezvoltare prealabilă. (< pre- + dezvoltare)
prediabét *s. n.* stare care precedă diabetul. (< fr. *prédiabète*)
prediál, -ă *adj.* care se referă la latifundii, care este în legătură cu o moștenire. (< fr. *prédial*, lat. *praedialis*)
predicá *vb.* **I.** *intr.* **1.** a rosti o predică. **2.** (*fil.*) a atribui unui obiect o calitate sau un atribut. **II.** *tr.* a recomanda cu insistență; a propovădui. (< lat. *praedicare*)
predicábil, -ă **I.** *adj.* care poate fi predicat, propovăduit. **II.** *s. n.* (*fil.*) noțiune universală (gen, specie etc.). (< fr. *prédicable*, it. *predicabile*, lat. *praedicabilis*)
predicabilitáte *s. f.* însușirea de a fi predicabil. (< engl. *predicability*)
predicamént *s. n.* (*fil.*) categorie, noțiune fundamentală (substanță, cantitate, calitate etc.). (< fr. *prédicament*, it. *predicamento*)
predicamentál, -ă *adj.* categorial. (< it. *predicamentale*)
predicánt, -ă *adj.* (despre ton) de predică. (< predică + -ant)
predicát *s. n.* **1.** parte principală a propoziției care atribuie subiectului o acțiune, o stare, o însușire. **o** ~ *verbal* = predicat exprimat printr-un verb predicativ la un mod personal, locuțiune verbală, adverb sau interjecție predicativă; ~ *nominal* = predicat exprimat printr-un verb copulativ și un nume predicativ. **2.** (*log.*) termen al unei judecăți care afirmă sau neagă ceva în legătură cu subiectul. • (*log. simbolică*) element constitutiv al funcțiilor specifice calculului de predicate. **3.** (*mat.*) enunț care depinde de una sau mai multe variabile și căruia, pentru orice valoare dată variabilelor, îi corespunde o propoziție. (< fr. *prédicat*, lat. *praedicatum*)
predicatív, -ă *adj.* **1.** care formează sau poate forma predicatul; cu valoare de predicat. **o** *verb* ~ = verb care poate forma singur predicatul unei propoziții; *nume* ~ = nume care, împreună cu un verb copulativ, formează predicatul; *propoziție* ~*ă* (și *s. f.*) = propoziție subordonată care îndeplinește funcția de nume predicativ pe lângă un verb copulativ din regentă; *element* ~ *suplimentar* = parte secundară de propoziție cu dublă subordonare (față de verb și de subiect sau obiect); *propoziție* ~*ă suplimentară* (și *s. f.*) = propoziție subordonată care îndeplinește în frază rol de element predicativ suplimentar. **2.** (*log.*) referitor la predicat. (< fr. *prédicatif*)
predicativitáte *s. f.* însușire a unui cuvânt de a avea funcție de predicat. (< predicativ + -itate)
predicativizá *vb. tr.* a transforma în predicat un verb la un mod nepersonal. (< predicativ + -iza)
predicatór, -oáre *s. m. f.* **1.** cel care predică (o religie); propovăduitor; propagator. **2.** conducător al unei comunități baptiste. (< fr. *prédicateur*, lat. *praedicator*)
predicatoriál, -ă *adj.* de predică, de predicator; predicatoriu; (*fam.*) care dojenește. (după it. *predicatorio*)
predicatóriu, -ie *adj.* predicatorial. (< it. *predicatorio*)
predicáție *s. f.* faptul de a enunța ceva despre un anumit lucru; enunț care reflectă raportul dintre un obiect și o însușire a sa. • facultatea de a comunica prin raportarea la realitate, cu mijloace lingvistice, a unor reprezentări din conștiința vorbitorului. (< fr. *prédication*, lat. *praedicatio*)
prédică *s. f.* **1.** cuvântare rostită de preot în biserică, axată pe un text biblic și cuprinzând învățături. **2.** (*peior.*) expunere cu conținut moralizator; dojană. (< it. *predica*)
predictíbil, -ă *adj.* care poate fi pronosticat pe baza unei generalizări științifice. (după engl. *predictable*)
predictibilitáte *s. f.* calitatea a ceea ce este predictabil. (după engl. *predictability*)
predictív, -ă *adj.* care permite a prevedea anumite lucruri pornind de la elemente cunoscute, conținute în acestea. (< fr. *prédictif*, engl. *predictive*)
predictór *s. n.* probă psihologică cu valoare de anticipare a reușitei în activitatea ulterioară. (< engl. *predictor*)
predícție *s. f.* **1.** operație rațională de anticipare a unui eveniment sau fenomen; previziune. **2.** prevestire, pre-zicere; profeție. (< fr. *prédiction*, lat. *praedictio*)
predigéstie *s. f.* totalitatea fenomenelor care pregătesc digestia. (< fr. *prédigestion*)
prediléct, -ă *adj.* preferat, favorit. (după it. *prediletto*)
predilécție *s. f.* preferință pentru cineva sau ceva. (< fr. *prédilection*, lat. *praedilectio*)
predisociáție *s. f.* stare în care se găsesc moleculele unei substanțe după absorbția unor radiații, în care energia de rotație e destul de mare pentru ca molecula să se poată disocia. (< fr. *prédissociation*)
predispozánt, -ă *adj.* (*med.*) receptiv, sensibil, predispus la o boală. (< fr. *prédisposant*)
predispozíție *s. f.* **1.** dispoziție naturală, înclinație spre ceva. **2.** receptivitate, sensibilitate la anumite boli. (< fr. *prédisposition*)
predispúne *vb. intr., tr.* **1.** a crea, a pregăti o anumită stare de spirit, a dispune la ceva. **2.** a determina o sensibilitate deosebită față de anumite boli. (după fr. *prédisposer*)

predomină *vb. intr.* a sta mai presus, a avea rolul principal; a domina. (< fr. *prédominer*)
predominánt, -ă *adj.* care predomină; predominator. (< fr. *prédominant*)
predominánță *s. f.* superioritate, predominare, predominație. (< fr. *prédominance*)
predominátor, -oáre *adj.* (*rar*) predominant. (< predomina + -tor)
predominăție *s. f.* predominare. (< fr. *prédomination*)
preechípă *s. f.* (*sport*) echipă din care se selecționează jucătorii pentru un meci. (< pre- + echipă)
preeclampsie *s. f.* formă gravă de disgravidie, premergătoare eclempsiei. (< fr. *prééclampsie*)
preelectorái, -ă *adj.* care precedă alegerile. (< fr. *préélectoral*)
preelénic, -ă *adj.* **1.** referitor la civilizațiile instalate în lumea egeeană înainte de venirea indo-europenilor sau a celor care au suferit influența lor. **2.** referitor la civilizația miceniană. (< fr. *préhellénique*)
preelenísm *s. n.* civilizația preelenică. (< pre- + elenism)
preeminént, -ă *adj.* superior altora în rang, ca merite etc. (< fr. *prééminent*)
preeminénță *s. f.* **1.** demnitate, privilegiu al unui rang. **2.** superioritate (în rang, în merite). (< fr. *prééminence*, lat. *praeeminentia*)
preeminescian, -ă *adj.* imediat de dinaintea epocii lui Eminescu. (< pre- + eminescian)
preempțiúne *s. f.* (*jur.*) *drept de ~* = drept de care se bucură cineva printr-un contract sau printr-o lege, de a fi preferat dintre mai mulți cumpărători. (< fr. *préemption*)
preexistá *vb. intr.* a exista de mai înainte. (< fr. *pré-exister*)
preexistént, -ă *adj.* care preexistă. (< fr. *préexistant*)
preexistență *s. f.* faptul de a preexista; existență anterioară. • doctrină filosofică sau religioasă care admite existența sufletului înainte de cea a corpului, precum și reîncarnarea sufletelor. (< fr. *préexistence*)
prefabricá *vb. tr.* a confecționa prefabricate. (< prefa-bricat)
prefabricát, -ă *adj., s. n.* (element de beton etc.) confecționat dinainte în fabrică sau în atelier, pentru a fi numai montat sau ansamblat pe șantier; (produs) care rezultă dintr-un proces industrial și servește ca material pentru fabricarea unui produs industrial finit. (< fr. *préfabriqué*)
prefabricăție *s. f.* prefabricare. (< fr. *préfabrication*)
prefață *vb. tr.* **1.** a scrie prefața la o carte. **2.** a anunța (un eveniment). (< fr. *préfacer*)
prefațatór, -oáre *s. m. f.* autor de prefețe. (< prefața + -tor)
prefáță *s. f.* **1.** cuvânt la începutul unei cărți, care conține lămuriri, explicații etc. legate de opera respectivă. **2.** ceea ce precedă sau anunță un eveniment. (< fr. *préface*, lat. *praefatio*)
prefect *s. m.* **1.** demnitar care conducea o prefectură la romani sau diverse unități teritoriale în unele state feudale. **2.** comandant al unei armate, al unei legiuni la romani. **3.** șef administrativ și politic al unui județ (sau district). **4.** preot sau călugăr în institutele pedagogice ale iezuiților, care conduce și supraveghează câte un sector al activității elevilor. **5.** (în trecut) elev, într-un colegiu (religios), responsabil cu disciplina. (< lat. *praefectus*)
prefectorál, -ă *adj.* care aparține prefectului sau prefecturii. (< fr. *préfectoral*)
prefectúră *s. f.* **1.** unitate administrativă, provincie etc. condusă de un prefect (1). **2.** funcția, demnitatea de prefect. **3.** instituție care constituie forul administrativ și politic sau conducerea poliției dintr-un județ (sau district). (< lat. *praefectura*, fr. *préfecture*)
preferá *vb. tr.* a alege între două sau mai multe posibilități, a da întâietate unei situații, unei persoane; a avea predilecție. o *de ~t* = preferabil. (< fr. *préférer*)
preferábil, -ă *adj.* care merită să fie preferat. (< fr. *préférable*)
preferabilitáte *s. f.* însușirea de a fi preferabil. (< engl. *preferability*)
preferát, -ă *adj., s. m. f.* predilect. (< fr. *préféré*)
preferențiál, -ă *adj.* care acordă cu preferință cuiva; de favoare. (< fr. *préférentiel*)
preferențialísm *s. n.* (*ec.*) sistem preferențial. (< engl. *preferentialism*)
preferínță *s. f.* faptul de a prefera pe cineva sau ceva; predilecție. o *de ~* = cu deosebire, mai ales. (< fr. *préférence*)
prefeudál, -ă *adj.* anterior feudalismului. (< pre- + feudal)
prefíce *s. f. pl.* bocitoare tocmite pentru a plânge morții și a le proslăvi însușirile. (< lat. *praeficae*)
prefigurá *vb. tr.* a prezenta, a schița în mare, cu anticipație. (< fr. *préfigurer*)
prefigurativ, -ă *adj., s. n.* (element) care prefigurează. (< engl. *prefigurative*)
prefigurăție *s. f.* (*rar*) faptul de a prefigura, de a anunța ceva. (< fr. *préfiguration*)
prefilatelíe *s. f.* ramură a filateliei care se ocupă cu materialele și documentele din perioada premergătoare apariției mărcilor poștale. (< germ. *Präphilatelie*)
prefiltráre *s. f.* filtrare prealabilă a apei printr-un prefiltru. (după fr. *préfiltration*)
prefíltru *s. n.* filtru cu strat filtrant de nisip cu granulație mare, amplasat în amonte de filtrul principal al instalației de tratare a apei. (< fr. *préfiltre*)
prefinál, -ă *adj.* dinainte de final; penultim. o (*telec.*) *etaj ~* = etaj de amplificare situat înaintea etajului final. (< pre- + final)
prefinanțá *vb. tr.* (*rar*) a finanța prealabil. (< *pre-* + *finanța*)
prefíx *s. n.* **1.** afix care se atașează înaintea rădăcinii sau temei unui cuvânt, pentru a forma un cuvânt nou. **2.** (*telec.*) indicativ de apel; număr care indică o anumită localitate sau țară și trebuie format înaintea numărului de telefon al abonatului. (< fr. *préfixe*, lat. *praefixus*)
prefixá *vb. tr.* a atașa un prefix unui cuvânt. (< fr. *préfixer*)
prefixál, -ă *adj.* (despre cuvinte) format cu ajutorul unui prefix. (< fr. *prefixal*)
prefixoid *s. n.* pseudoprefix. (< fr. *préfixoïde*)
prefixoidál, -ă *adj.* format cu ajutorul unui prefix. (< prefixoid + -al)
preflorație *s. f.* mod de dispunere a sepalelor și a petalelor în mugurul floral; estivație (2). (după fr. *préfloraison*)
prefoliație *s. f.* mod de dispunere a frunzelor în mugur. (< fr. *préfoliation*)
preforjáre *s. f.* forjare preliminară aplicată unei piese înainte de a i se da forma definitivă. (< pre- + forjare)
preformáre *s. f.* operație de transformare a pieselor conice în pălării bărbătești cu calotă și bor. (după fr. *préformation*)
preformăție *s. f.* (*biol.*) conformație moștenită; predispoziție. (< fr. *préformation*)
preformism *s. n.* concepție eronată potrivit căreia toate însușirile și caracteristicile organismului adult există deja constituite, în formă ultimă, în germen; animalculism. (< germ. *Präformismus*)
preformíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al preformismului. (< germ. *präformist*)
prefrontál, -ă *adj.* din fața lobului frontal. (< fr. *préfrontal*)
pregenéric *s. n.* cadru de film care precedă genericul. (< fr. *prégénérique*)
pregerminăre *s. f.* germinare provocată a semințelor înainte de semănat. (< pre- + germinare)
preglaciár, -ă *adj.* anterior perioadei glaciare cuaternare. (< fr. *préglaciaire*)
pregnánt, -ă *adj.* care iese în relief prin trăsături specifice, evident, cu claritate. (< fr. *prégnant*, lat. *praegnans*, germ. *prägnant*)
pregnánță *s. f.* însușirea a ceea ce este pregnant; expresivitate. (< fr. *prégnance*, germ. *Prägnanz*)
pregustá *vb. tr.* a gusta o băutură, o mâncare înainte de a fi consumată. (< lat. *pregustare*)
prehensíl, -ă *adj.* (despre organe) care are însușirea de a prinde. (< fr. *préhensile*)
prehensiúne *s. f.* acțiunea mâinii de a prinde, de a apuca cu ajutorul degetelor, ghearelor, al unei pense etc. (< fr. *préhension*)
prehensór, -oáre *adj.* (despre un organ) care servește pentru prehensiune. (< fr. *préhenseur*)
prehispánic, -ă *adj.* (despre civilizație, artă) dezvoltat înainte de apariția Spaniei. (< pre- + hispanic)

prehoméric, -ă *adj.* (despre poeții greci) dinainte de Homer. (< pre- + homeric)
prehominiéni *s. m. pl.* grup de hominieni intermediar între om și maimuțele antropiode: pitecantropul, sinantropul, africantropul. (< fr. *préhominiens*)
preimperialíst, -ă *adj.* anterior imperialismului. (< pre- + imperialist)
preimprimá *vb. tr.* a imprima în prealabil ilustrațiile în culori pentru un ziar. (< fr. *preimprimer*)
preincásic, -ă *adj.* anterior incașilor. (< fr. *préincasique*)
preindexáre *s. f.* (*inform.*) proces de calcul al unei adrese în care indexarea se efectuează înaintea evaluării adresei. (după engl. *preindexing*)
preindo-europeán, -ă *adj.* înainte de indo-european. (< pre- + indo-european)
preindustriál, -ă *adj.* anterior revoluției industriale. (< fr. *préindustriel*)
preindustrializáre *s. f.* prelucrare primară a materiilor prime textile, până în faza când pot fi supuse procesului de filare. (după fr. *préindustrialisation*)
preinfárct *s. n.* sindrom cu aspecte clinice și de laborator intermediare față de criza de angor și infarctul miocardic. (< germ. *Präinfarkt*)
preislámic, -ă *adj.* anterior islamului; anteislamic. (< fr. *préislamique*)
preistóric, -ă *adj.* referitor la preistorie. • (*fam.*) străvechi; învechit. **o** *artă ~ă* = artă dezvoltată în epocile încadrate în preistorie, reprezentând picturile și desenele gravate rupestre din grote. (< fr. *préhistorique*)
preistoricián, -ă *s. m. f.* specialist în preistorie. (după fr. *préhistorien*)
preistórie *s. f.* perioadă în istoria omenirii anterioară apariției primelor documente scrise. • studiul acestei perioade. (< fr. *préhistoire*)
preînregistráre *s. f.* înregistrare prealabilă în studio a părții sonore a unui film. (după engl. *pre-recording*)
prejudecátă *s. f.* părere, idee preconceptă; preconcepție. (după fr. *préjugé*)
prejudiciá *vb. tr.* a cauza un prejudiciu. (< fr. *préjudicier*)
prejudiciábil, -ă *adj.* care poate aduce prejudicii. (< fr. *préjudiciable*)
prejudiciál, -ă *adj.* (*jur.;* despre o cauză, o pricină) care trebuie judecat în primul rând. (< fr. *préjudiciel*)
prejudíciu *s. n.* pagubă, daună materială, morală adusă cuiva. • știrbire a onoarei, a prestigiului. (< fr. *préjudice*, lat. *praeiudicium*)
prelát *s. m.* înalt demnitar al bisericii. (< fr. *prélat*, lat. *praelatum*)
prelátă *s. f.* foaie de pânză deasă și impermeabilă, la acoperirea camioanelor, a diverselor obiecte și materiale. (< fr. *prélart*)
prelatín, -ă *adj.* anterior civilizației și limbii latine. (< fr. *prélatin*)
prelatúră *s. f.* titlu, demnitate de prelat. (< fr. *prélature*)
prelégere *s. f.* lecție (dintr-un curs universitar); conferință publică. (< lat. *praelegere*)
prelevá *vb. tr.* a extrage, a detașa dintr-o cantitate totală, dintr-un ansamblu. • a recolta un eșantion de țesut, lichid organic etc. spre a fi studiat. (< fr. *prélever*)
preliminá *vb. tr.* a calcula, a aprecia, a evalua cu anticipație. (< preliminar)
preliminár, -ă I. *adj.* care precedă sau pregătește o acțiune, un fapt; (*p. ext.*) prealabil. **II.** *s. n.* (*pl.*) preparative. • etapă competițională în care sunt selecționați participanții pentru faza finală a unei întreceri sportive. (< fr. *préliminaire*)
preliminăre *s. f.* (*cont.*) includere în mod treptat în cheltuielile curente a unor sume reprezentând cheltuieli viitoare. (< prelimina)
prelógic, -ă *adj.* care precedă logica. • (despre gândire, mentalitatea primitivă) care nu se conformează normelor logicii, dominat de emoții. (< fr. *prélogique*)
preluá *vb. tr.* a lua (în primire) de la cineva; a lua asupra sa. (< pre- + lua)
prelucrá *vb. tr.* **1.** a transforma, a trece de la o stare brută la una finită. **2.** a reface o lucrare, o operă etc. **3.** a lămuri; a expune, a explica (o idee, o carte etc.). **4.** a căuta să convingă pe cineva să facă, să recunoască ceva etc., a arăta greșelile spre a fi îndreptate. (< pre- + lucra)
prelucrábil, -ă *adj.* care poate fi prelucrat. (< prelucra + -bil)
prelucrabilitáte *s. f.* proprietate a unui material de a fi prelucrabil. (< prelucrabil + -itate)
prelucratív, -ă *adj.* cu caracter de prelucrare. (< prelucra + -/t/iv)
preludá *vb. intr.* **1.** a-și încerca vocea sau instrumentul înainte de execuția unei bucăți muzicale. **2.** (*fig.*) a întreprinde o acțiune preliminară. (< fr. *préluder*, lat. *praeludere*)
prelúdiu *s. n.* **1.** exercițiu muzical pentru acordarea instrumentului sau pentru antrenarea mâinilor ori vocii; (*p. ext.*) improvizație muzicală preliminară. **2.** parte introductivă a unei compoziții muzicale. • piesă care precedă o fugă, o tocată, un coral; prima parte a suitei. • compoziție muzicală instrumentală independentă, cu un caracter și o structură foarte variate. • lucrare simfonică, programatică. **3.** (*fig.*) semn pregătitor; ceea ce precedă, anunță (o acțiune, un eveniment). (< germ. *Präludium*, it. *preludio*, fr. *prélude*)
preluxáție *s. f.* stare a unei articulații, prin malformații congenitale osoase, care predispune la luxație. (< fr. *préluxation*)
premagnetizáre *s. f.* magnetizare suplimentară constantă a unor circuite magnetice destinate a funcționa în curent alternativ. (< pre- + magnetizare)
premalígn, -ă *adj.* precanceros. (< pre- + malign)
premarítal, -ă *adj.* care precedă viața conjugală. (< engl. *premarital*)
premarxíst, -ă *adj.* care precedă marxismului. (< pre- + marxist)
prematrimoniál, -ă *adj.* care precedă căsătoria. (< pre- + matrimonial)
prematúr, -ă I. *adj.* care apare înainte de vreme. **II.** *adj., s. m.* (copil) născut înainte de termen; precoce (1). (< lat. *praematurus*, fr. *prématuré*)
prematuráre *s. f.* operație în procesul de fabricare a fibrelor din viscoză. (< prematur)
prematurație *s. f.* naștere prematură a unui copil. (< fr. *prématuration*)
prematuritáte *s. f.* faptul, însușirea de a fi prematur. (< fr. *prématurité*)
premedicáție *s. f.* administrare de medicamente înaintea unei intervenții chirurgicale pentru a calma teama bolnavului, a prepara acțiunea anestezicelor etc. (< fr. *prémédication*)
premeditá *vb. tr.* a plănui, a pune la cale. (< fr. *prémediter*, lat. *premeditari*)
premeditáre *s. f.* faptul de a premedita. • (*jur.*) circumstanță agravantă în săvârșirea în mod deliberat a unei infracțiuni. (< premedita)
premeditát, -ă *adj.* făcut cu premeditare. (< fr. *prémédité*)
premenopáuză *s. f.* ansamblu de tulburări care precedă menopauza. (< fr. *préménopause*)
premenstruál, -ă *adj.* care precedă menstruația. (< fr. *prémenstruel*)
premergátor, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care precedă pe cineva sau ceva; precursor. (< pre- + mergător)
premérge *vb. intr.* a preceda. (< pre- + merge)
premiá *vb. tr.* a acorda, a decerna un premiu. (< lat. *praemiare*, it. *premiare*)
premiábil, -ă *adj.* care merită a fi premiat. (< premia + -al)
premiál, -ă *adj.* referitor la premii, de, pentru premii. **o** *sistem ~* = parte a sistemului de retribuție referitor la acordarea premiilor și a primelor. (< lat. *praemialis*)
premiánt, -ă *s. m. f.* elev care a obținut un premiu la sfârșitul anului școlar. (< premia + -ant)
premiér *s. m.* prim-ministru. (< fr. *premier*)
premiéră *s. f.* **1.** prima reprezentație cu public a unei piese de teatru, a unei opere, a unui film etc.; piesă, operă, film care se prezintă pentru prima oară. **2.** inaugurare a unei activități; noutate. (< fr. *première*)
premilitár, -ă *adj.* referitor la premilitarie. • (*s. m.*) tânăr care face parte din premilitarie. (< fr. *prémilitaire*)

premilitărie *s. f.* (în România interbelică) pregătire militară a tinerilor între 18 și 21 de ani, înainte de încorporare. (< pre- + militărie)

premísă *s. f.* **1.** punct de plecare al unei acțiuni, argumentații etc. • idee de bază. **2.** fiecare dintre primele două judecăți ale unui silogism, din care se deduce concluzia. (< fr. *prémisse*, lat. *praemissa*)

prémiu *s. n.* distincție, recompensă acordată cuiva pentru merite sau succese deosebite într-un domeniu de activitate. (< lat. *praemium*)

premixáj *s. n.* grupare pe o singură bandă, prin mixaj, a unor componente sonore ale unui film. • fonogramă obținută în urma unei asemenea operații. (< pre- + mixaj)

premodérn, -ă *adj.* care premerge epocii moderne. (< fr. *prémoderne*)

premolár *s. m.* fiecare dintre dinții mamiferelor între canini și molari. (< fr. *prémolaire*)

premonitóriu, -ie *adj.* **1.** cu caracter de premoniție; prevestitor. **2.** (despre simptome) care precedă o anumită boală. (< fr. *prémonitoire*)

premoníție *s. f.* presimțire, presentiment. (< fr. *prémonition*)

premonopolíst, -ă *adj.* care precedă dezvoltarea monopolurilor. (< pre- + monopolist)

premontáj *s. n.* **1.** (*constr.*) montaj prealabil. **2.** prima asamblare a scenelor și planurilor individuale ale unui film; prima formă de montaj a filmului final. (< pre- + montaj)

premontán, -ă *adj.* (despre relief) situat la marginea unui lanț de munți. (după fr. *avant-mont*)

premorbid, -ă *adj.* dinainte de boală. (< pre- + morbid)

premunitív, -ă *adj.* care conferă premunиție. (< fr. *prémunitif*)

premuníție *s. f.* **1.** stare de imunitate la orice nouă infecție bacteriană sau virală a unui organism deja infectat. **2.** figură de stil de ordin retoric constând într-o precauție menită să pregătească auditoriul față de ceea ce ar putea să-i displacă. (< fr. *prémunition*, lat. *praemunitio*)

prenadéz *s. n.* adeziv pe bază de elastomeri sintetici și solvenți organici. (n. com.)

prenarcóză *s. f.* preanestezie. (< fr. *prénarcose*)

prenatál, -ă *adj.* anterior nașterii; antenatal. (< fr. *prénatal*)

prenotá *vb. tr.* a înscrie dinainte pe cineva într-un registru, pe o listă. (< germ. *pränotieren*)

prenotificá *vb. tr.* a notifica în prealabil. (< pre- + notifica)

prenoțiúne *s. f.* noțiune preliminară. (< fr. *prénotion*)

prenóvă *s. f.* nova care, înaintea unei explozii interne, se prezintă ca o stea pitică albastră, fierbinte. (< germ. *Pränova*)

prenúme *s. n.* nume care se dă cuiva la naștere; nume de botez. (după fr. *prénom*, lat. *praenomen*)

prenumeránt *s. m.* (*rar*) abonat la o publicație periodică, o carte ce urmează să apară; (*p. ext.*) cel care contribuie la o listă de subscripție. (< lat. *praenumerans*)

prenupțiál, -ă *adj.* dinainte de căsătorie; antenupțial. (< fr. *prénuptial*)

preobliterát, -ă *adj.* (despre mărci poștale) obliterat înainte de punerea în circulație, în scopul simplificării operațiilor poștale de expediere. (< pre- + obliterat)

preocupá *vb.* **I.** *tr.* **1.** (despre idei, probleme etc.) a stărui neîntrerupt în minte, a obseda. • a îngrijora, a neliniști. **2.** a face să fie în centrul atenției, a trezi interesul, curiozitatea. **II.** *refl.* a se interesa în mod deosebit de cineva sau ceva. (< fr. *préoccuper*, lat. *praeoccupare*)

preocupánt, -ă *adj.* care preocupă. (< fr. *préoccupant*)

preocupáre *s. f.* **1.** faptul de a (se) preocupa; interes deosebit, grijă pentru ceva sau cineva; (*p. ext.*) activitate susținută într-un anumit domeniu; preocupație. **2.** stare de îngrijorare, de neliniște. (< preocupa)

preofértă *s. f.* ofertă prealabilă. (< pre- + ofertă)

preolimpiádă *s. f.* concurs de anvergură premergătoare olimpiadelor. (< pre- + olimpiadă)

preolímpic, -ă *adj.* care are loc înaintea jocurilor olimpice. (< fr. *préolympique*)

preomologáre *s. f.* fază preliminară omologării. (< pre- + omologare)

preoperatóriu, -ie *adj.* care precedă o operație chirurgicală. (< fr. *préopératoire*)

preopiná *vb. intr.* a lua atitudine, a opina înaintea altora. (< fr. *préopiner*)

preopinént, -ă *s. m. f.* cel care emite o părere înaintea altuia; antevorbitor. (< fr. *préopinant*)

preorál, -ă *adj.* situat înainte de gură. (< fr. *préoral*)

prepalatál, -ă *adj., s. f.* (consoană) care se articulează în partea anterioară a vălului palatului. (< fr. *prépalatal*)

prepará *vb. tr., refl.* a (se) pregăti. (< fr. *préparer*, lat. *praeparare*)

preparát *s. n.* **1.** faptul de a (se) prepara. **2.** produs alimentar industrial preparat. (< germ. *Präparat*)

preparatíve *s. f. pl.* pregătiri (în vederea reușitei unei acțiuni); preliminarii. (< fr. *préparatifs*)

preparatór, -oáre **I.** *adj.* care prepară; preparatoriu. **II.** *s. m. f.* **1.** persoană care combină anumite materiale etc. spre a obține un produs nou, a îmbunătăți calitatea unor produse etc. **2.** membru al corpului didactic universitar (inferior în grad asistentului) care ajută pe profesori în activitatea științifică și didactică cu studenții. **3.** meditator. (< fr. *préparateur*, lat. *praeparator*)

preparatóriu, -ie *adj.* preparator (I). (< fr. *préparatoire*)

preparáție *s. f.* **1.** preparare. **2.** produs special preparat în vederea unor cercetări de laborator. **3.** meditație (3). (< fr. *préparation*, lat. *praeparatio*)

prepașoptíst, -ă *adj., s. m. f.* (scriitor) care aparține generației dinainte de 1848. (< pre- + pașoptist)

preponderá *vb. intr.* a fi preponderent; a precumpăni, a predomina. (< fr. *prépondérer*, lat. *praeponderare*)

preponderént, -ă *adj.* superior ca pondere, ca importanță etc.; precumpănitor, predominant. (< fr. *prépon-dérant*)

preponderénță *s. f.* superioritate ca greutate, influență, importanță etc.; predominanță. (< fr. *prépondérance*)

prepotént, -ă *adj.* (*rar*) atotputernic. (< lat. *praepotens*)

prepoténță *s. f.* (*rar*) **1.** atotputernicie; autoritate absolută. **2.** (*biol.*) capacitate a unui animal de a genera descendenți mult mai asemănători lui decât în mod obișnuit. (< fr. *prépotence*, lat. *praepotentia*)

prepózit *s. m.* **1.** reprezentant al puterii superioare, temporar în fruntea unei colectivități sau a unui oficiu special din Imperiul Roman. • mare maestru al palatului în Imperiul Bizantin. **2.** cleric catolic de rang înalt care îndeplinește o funcție administrativă importantă. (< lat. *praepositus*, germ. *Präpositus*)

prepozitív, -ă *adj.* (despre un cuvânt, o particulă). **1.** proclitic. **2.** care se folosește ca prepoziție. (< fr. *prépositif*)

prepozitúră *s. f.* demnitatea de prepozit (2). (< lat. *praepositura*)

prepoziție *s. f.* parte de vorbire neflexibilă care indică un raport sintactic între doi termeni. (< fr. *préposition*, lat. *praepositio*)

prepozițiónal, -ă *adj.* (despre construcții gramaticale) construit cu o prepoziție. (< fr. *prépositionnel*)

prepoziționalizá *vb. tr.* a trece, prin conversiune, un adverb, substantiv, participiu sau gerunziu la prepoziție. (< prepozițional + -iza)

preprint *s. n.* text tipărit separat înainte de apariția sa într-o publicație. (< engl. *preprint*)

preprocesór *s. n.* (*inform.*) program al unui ordinator care operează un tratament preliminar. (< engl. *pre-pro-cessor*, fr. *préprocesseur*)

prepsihotic, -ă *adj.* de prepsihoză. (< fr. *prépsychotique*)

prepsihóză *s. f.* ansamblu de stări psihopatologice care lasă să se întrevadă o evoluție psihotică ulterioară. (< fr. *prépsychose*)

prepuberál, -ă *adj.* prepubertar, prepubescent. (< engl. *prepuberal*)

prepubertár, -ă *adj.* care aparține, caracteristic pubertății; prepuberal. (< fr. *prépubertaire*)

prepubertáte *s. f.* perioadă care precedă pubertatea. (< fr. *prépuberté*)

prepubescent, -ă *adj.* prepuberal. (< engl. *prepubescent*)

prepúț *s. n.* piele încrețită care acoperă glandul penisului. (< lat. *praeputium*, fr. *prépuce*)

prepuțiál, -ă *adj.* al prepuțului. (< fr. *préputial*)

prerafaelít, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al prerafaelitismului. (< fr. *préraphaélite*)
prerafaelitísm *s. n.* curent artistic din sec. XIX din Anglia, care, considerând operele predecesorilor lui Rafael ca apogeu al picturii, milita pentru o întoarcere la puritatea artei acestora. (< engl. *preraphaelitism*, după fr. *préraphaélisme*)
prerafináre *s. f.* rafinare prealabilă. (< pre- + rafinare)
prerenascentíst, -ă *adj.* înaintea Renașterii. (< pre- + renascentist)
prerepartizáre *s. f.* repartizare prealabilă absolvenților. (< pre- + repartizare)
prerevoluționár, -ă *adj.* dinaintea unei revoluții. (< pre- + revoluționar)
preriál, -ă *adj.* (despre plante) care crește în prerii. (< fr. *prairial*)
prerie *s. f.* regiune de stepă din America de Nord, cu ierburi înalte și subarbuști. (< fr., engl. *prairie*)
prerogatívă *s. f.* privilegiu, avantaj acordat cuiva prin lege sau prin uz. (< fr. *prérogative*, lat. *praerogativa*)
preromán, -ă *adj.* anterior epocii romane. (< fr. *préromain*)
preromántic, -ă *adj.* referitor la preromantism. • (despre scriitori; și *s. m. f.*) care aparține preromantismului. (< fr. *préromantique*)
preromantísm *s. n.* curent literar din a doua jumătate a sec. XVIII, care prefigurează romantismul, marcând unele direcții ale evoluției sale ulterioare. (< fr. *préromantisme*)
presá *vb. tr.* **1.** a apăsa, a comprima. • (despre timp, evenimente etc.) a nu da răgaz; a grăbi. **2.** a exercita o presiune asupra cuiva, a insista mult; a constrânge. (< fr. *presser*)
presáj *s. n.* **1.** presare. **2.** (*astrol.*) aspect obținut prin influența (ne)fastă a unor planete, semne zodiacale, conjuncții, opoziții etc. (< fr. *pressage*)
presaláriu *s. n.* (în unele țări din Occident) alocație acordată absolvenților unei facultăți pe timpul cât nu sunt angajați. (< fr. *présalaire*)
presánt, -ă *adj.* care presează (2). • (*fig.*) care cere o rezolvare grabnică, urgentă. (< fr. *pressant*)
presatór, -oáre *s. m. f.* presor[2] (II). (< presa + -tor)
présă[1] *s. f.* **1.** mașină de prelucrare a materialelor prin presare. • teasc. **2.** mașină de tipărit cu care se imprimă texte, figuri etc. și care lucrează prin apăsarea hârtiei de imprimat pe un zaț acoperit cu cerneală tipografică. (< fr. *presse*)
présă[2] *s. f.* totalitatea publicațiilor periodice, precum și a știrilor emise la radio și televiziune. • profesiunea de gazetar; gazetarii, ziariștii. (< fr. *presse*)
presciént, -ă *adj.* înzestrat cu capacitatea de a ști dinainte ce urmează; prevăzător. (< fr., engl. *prescient*)
prescleróză *s. f.* stare morbidă care precedă sclerozarea unui țesut. (< fr. *présclérose*)
prescríe *vb.* **I.** *tr.* a dispune precis ceva ce urmează să se facă; a indica un tratament, medicamente pentru un bolnav. **II.** *refl. (jur.;* despre o datorie, o pedeapsă) a se stinge prin prescripție. (după fr. *prescrire*)
prescriptíbil, -ă *adj. (jur.)* care se poate prescrie. (< fr. *prescriptible*)
prescriptibilitáte *s. f.* însușirea, starea de a fi prescriptibil. (< fr. *prescriptibilité*)
prescriptív, -ă *adj. (jur.)* referitor la prescripție, la aplicarea unor norme. (< engl. *prescriptive*)
prescriptivísm *s. n.* concepție conform căreia principiile morale sunt prescripții. (< *prescriptiv* + *-ism*)
prescriptór *s. m.* medic care recomandă unui bolnav (prin prescripție) un medicament. (< prescripție + -tor)
prescripție *s. f.* **1.** obligație, dispoziție, hotărâre, ordin formal (impus de o lege, de un regulament). **2.** recomandație, indicație de tratament, dietă etc. dată de medic unui bolnav; rețetă. **3.** (*jur.*) mijloc de dobândire sau de pierdere a unui drept prin trecerea termenului prevăzut de lege. (< fr. *prescription*, lat. *prescriptio*)
prescurtá *vb. tr.* a reduce dimensiunile unui text, ale unei expuneri etc.; a scurta un cuvânt, un titlu; a abrevia. (< pre- + scurta)
preseismic, -ă *adj.* care precedă mișcările seismice. (< pre- + seismic)
preselectá *vb. tr.* a selecta în prealabil. (< pre- + selecta)
preselectór *s. n.* **1.** dispozitiv care pregătește dinainte condițiile necesare unei schimbări de viteză. **2.** mecanism de comutație auxiliar din ansamblul unui schimbător automat, cu preselecție directă. (< fr. *présélecteur*)
preselécție *s. f.* **1.** preselecționare. **2.** operație de căutare a unui selector într-o instalație telefonică automată. • operație preliminară care permite în unele cutii de viteză determinarea unei combinații alese dinainte. (< fr. *présélection*)
preselecționá *vb. tr.* a selecționa în prealabil. (< fr. *présélectionner*)
presemnál *s. n.* orice semnal care în timp sau în spațiu precedă un altul, avertizând asupra acestuia. (după it. *presegnale*)
presemnalizá *vb. tr.* a semnaliza în prealabil. (< pre- + semnaliza)
presenescénță *s. f.* perioadă care precedă senescența. (< fr. *présénescence*)
presenil, -ă *adj.* referitor la presenilitate. (< fr. *présénile*)
presenilitáte *s. f.* perioadă care precedă senilitatea. (< fr. *présénilité*)
presentiméntt *s. n.* sentiment vag în legătură cu ceea ce va veni; presimțire. (< fr. *pressentiment*)
presérie *s. f.* producere de bunuri în număr limitat înainte de a se trece la producția în serie. (< fr. *présérie*)
presesiúne *s. f.* sesiune de examene care precedă pe cea propriu-zisă. (< pre-+ sesiune)
presetúpă *s. f.* presgarnitură. (< fr. *presse-étoupe*)
presezón, -ă *s. n.* perioadă dinainte de sezon. (< pre- + sezon)
presgarnitúră *s. f.* garnitură de etanșare a unui organ mobil al unei mașini; presetupă. (< fr. *presse-garniture*)
presimți *vb. tr.* a simți dinainte, vag și instinctiv. (după fr. *pressentir*)
présing *s. n. (sport)* predominare în inițiativa de joc; presiune exercitată asupra adversarului; sistem tactic în jocurile sportive prin folosirea apărării „om la om" pe tot terenul pentru a opri acțiunile ofensive ale adversarilor. (< engl. *pressing*)
presinterizáre *s. f. (tehn.)* sinterizare anterioară celei finale, la o temperatură mai mică, pentru a conferi obiectului calitatea de a putea fi prelucrat mecanic. (< pre- + sinterizare)
presiográf *s. n.* presiometru înregistrator. (< fr. *pressiographe*)
presiométru *s. n.* manometru. (< fr. *préssiomètre*)
presistolă *s. f.* timp care precedă sistola ventriculară. (< fr. *présystole*)
presistólic, -ă *adj.* (despre un zgomot al inimii) care coincide cu contracția auriculelor și precedă sistola ventriculară. (< fr. *pésystolique*)
presiúne *s. f.* **1.** forță exercitată (prin apăsare) asupra unei suprafețe. **2.** (*fig.*) constrângere (morală, politică). (< fr. *pression*, lat. *pressio*)
presocialíst, -ă *adj.* anterior socialismului. (< pre- + socialist)
presocrátic, -ă *adj., s. m. f.* (filosof grec) dinaintea lui Socrate. (< fr. *présocratique*)
presopunctúră *s. f.* acupresură. (< pres/iune/ + /ac/*upunctură*)
presór[1] *s. n.* dispozitiv la mașina de cusut care apasă materialul pe placa mașinii. (< fr. *pressoir*)
presór[2]**, -oáre I.** *adj.* care face să crească presiunea. **II.** *s. m. f.* muncitor calificat care lucrează la presă; presator. (< fr. *presseur*)
presoreceptór *s. m.* terminație nervoasă în peretele unui vas sangvin, sensibilă la presiunea sângelui; baroreceptor. (< fr. *presso-récepteur*)
presortáre *s. f.* sortare prealabilă. (< fr. *pe-* + *sortare*)
presostát *s. n.* aparat pentru măsurarea presiunii dintr-o încăpere închisă. (< fr. *pressostat*)
presoterapíe *s. f.* metodă de activitate a circulației limfatice și venoase, utilizând grăsimile acumulate și prevenind depozitarea lor. (< *presă*[1] + *-terapie*[2])
prespapier /-pié/ *s. n.* obiect greu de birou care se așază peste hârtii. (< fr. *presse-papiers*)
presșpán *s. n.* carton presat dur, cu luciu pe ambele fețe, izolant în electrotehnică. (< germ. *Presspan*, fr. *presspahn*)
prestá *vb. tr.* a depune, a desfășura o activitate. (< lat. *praestare*)

prestabilí *vb. tr.* a fixa, a stabili dinainte. (< it. *prestabilire*, după fr. *préétablir*)
prestánt, -ă *adj.* cu prestanță. (< it. *prestante*)
prestánță *s. f.* ținută, atitudine demnă, impunătoare. (< fr. *prestance*)
prestáre *s. f.* acțiunea de a presta; prestație. **o** *~a jurământului* = depunere a jurământului în condiții prevăzute de lege; *~ări de servicii* = activitate care constă în confecționarea, repararea, întreținerea etc. unor bunuri materiale, în efectuarea unor servicii pentru sa-tisfacerea unor nevoi de consum. (< presta)
prestatál, -ă *adj.* anterior existenței statului. (< pre- + statal)
prestatór, -oáre *adj., s. m. f.* (persoană, întreprindere) care prestează o muncă, un serviciu. (< presta + -tor)
prestáție *s. f.* **1.** prestare. **2.** muncă depusă gratuit pentru efectuarea unor operații de folos obștesc. • tot ceea ce un actor, un sportiv oferă publicului. (< fr. *prestation*, lat. *prestatio*)
prestelár, -ă *adj.* dinainte de a se fi format stelele. (< fr. *préstellaire*, engl. *prestellar*)
prestidigitatór *s. m.* specialist în prestidigitație; ilu- zionist, scamator. • (*fig.*) om abil în mișcările mâinilor. (< fr. *prestidigitateur*)
prestidigitáție *s. f.* arta și tehnica de a face scamatorii, de a produce iluzii optice prin mișcări foarte îndemânatice și rapide ale mâinilor. (< fr. *prestidigitation*)
prestigiós, -oásă *adj.* care se bucură de respect, de admirație, de apreciere. (< fr. *prestigieux*, lat. *praestigiosus*)
prestígiu *s. n.* autoritate morală deosebită, vază, considerație. (< fr. *prestige*, lat. *prestigium*)
prestimóniu *s. n.* venit afectat întreținerii unui preot catolic. (< lat. *praestimonium*)
prestíssimo **I.** *adv. (muz.)* foarte repede. **II.** *s. n.* (parte dintr-o) lucrare muzicală concepută în acest tempo. (< it. *prestissimo*)
présto **I.** *adv. (muz.)* mai puțin grăbit decât prestissimo. **II.** *s. n.* (parte dintr-o) lucrare muzicală concepută în acest tempo. (< it. *presto*)
presupoziție *s. f.* supoziție prealabilă, presupunere. (< fr. *présupposition*)
presupunctúră *s. f.* acupresură. (< pre/supra/ + /ac/*upunctură*)
presupúne *vb. tr.* **1.** a admite pentru un moment că ceva este posibil sau adevărat, a crede, a socoti. **2.** a necesita, a fi absolută nevoie de ceva în prealabil. (după fr. *présupposer*)
presupúnere *s. f.* faptul de a presupune; supoziție, ipoteză. • lucru admis în prealabil ca adevărat. (< presupune)
presúră *s. f.* enzimă a sucului gastric care produce coagularea laptelui. (< fr. *présure*)
presurizá *vb. tr.* a menține o presiune normală în cabina unui avion la mari înălțimi sau a unui vehicul spațial. • a menține o anumită presiune în elementele ermetizate ale unei structuri. (< fr. *pressuriser*)
presurizatór *s. n.* instalație de presurizare. (după fr. *pressuriseur*)
preșcolár, -ă **I.** *adj., s. m.* (copil) care nu are încă vârsta de școală. **II.** *adj.* referitor la învățământul copiilor sub această vârstă. (după fr. *préscolaire*)
președínte, -ă *s. m. f.* **1.** cel care prezidează o adunare, un tribunal, o organizație de masă. • cel care conduce dezbaterile unei ședințe, unei comisii etc. **2.** șeful statului în unele republici. (după fr. *président*, lat. *praesidens*)
președințiál, -ă *adj.* prezidențial (I). (după fr. *présidentiel*)
președínție *s. f.* funcția de președinte; durata acesteia; (*p. ext.*) localul unde lucrează președintele. (după fr. *présidence*)
prestanța *vb. tr.* a ștanța în prealabil. (< pre- + ștanța)
prestiință *s. f.* previziune; cunoaștere infailibilă a tot ce se va întâmpla în viitor, atribuită de teologi divinității. (după fr. *préscience*)
prestiințific, -ă *adj.* anterior constituirii științei. (< fr. *préstientifique*)
pretá *vb. refl.* **1.** a se deda; a consimți la ceva incorect, nelegat, reprobabil. **2.** a se potrivi la... (< fr. *prêter*)
pretábil, -ă *adj.* care se pretează (2) la ceva. (< fr. *prêtable*)
pretabilitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este pretabil. (< pretabil + -itate)
pretendént, -ă **I.** *s. m. f.* cel care pretinde, care aspiră la ceva. **II.** *s. m.* bărbat care aspiră la mâna unei femei. (< fr. *prétendant*)
pretensionáre *s. f.* operație prin care se realizează într-o piesă sau într-un element de construcție etc. o stare inițială de tensiune înainte de aplicarea sarcinilor reale funcționale. (< engl. *pretension*)
preténție *s. f.* **1.** revendicare a unui drept, a unui privilegiu. **2.** (*pl.*) părere bună exagerată pe care o are cineva despre sine; înfumurare. **3.** exigență. (< fr. *prétention*)
pretențiós, -oásă *adj.* **1.** plin de pretenții; exigent. **2.** afectat, înfumurat, încrezut. (< fr. *prétentieux*, it. *pretenzioso*)
pretențiozitáte *s. f.* (*rar*) faptul de a fi pretențios. (< it. *pretenziosità*)
preterít *s. n.* timp verbal, în anumite limbi, prin care se exprimă o acțiune trecută. (< fr. *prétérit*, lat. *praeteritum*)
preterițiúne *s. f.* figură retorică prin care se declară că nu se va vorbi despre un lucru, amintit totuși în expunere; pretermisie, paralipsă. (< fr. *prétérition*, lat. *praeteritio*, omisiune)
pretermísie *s. f.* preterițiune. (< lat. *praetermissio*, fr. *prétermission*)
pretéxt *s. n.* **1.** motiv aparent invocat de cineva pentru a ascunde adevăratul motiv. **2.** impuls, stimulent. **o** *sub ~ că* = pe motiv că... (< fr. *pétexte*)
pretextá *vb. tr.* a invoca, a se folosi de un pretext. (< fr. *prétexter*)
pretéxtă *adj. togă ~* (și *s. f.*) = togă albă cu garnitură de purpură, pe care o purtau în vechea Romă tinerii patricieni, magistrații și preoții. (< lat. */toga/ praetexta*)
pretextuál *adv.* ca pretext. (< pretext + -/u/al)
pretínde *vb.* **I.** *tr.* **1.** a cere, a ridica pretenții, a revendica. **2.** a susține, a afirma (cu convingere). **3.** a necesita. **II.** *refl.* a-ți atribui o calitate, a-și da aere de... (după fr. *prétendre*)
pretónic, -ă *adj.* (despre silabe, vocale atone) care precedă o silabă accentuată. (< fr. *prétonique*)
prétor *s. m.* **1.** magistrat roman cu rang imediat inferior consulului. **2.** (în trecut) persoană pe lângă marile unități militare, cu atribuții în timp de război sau de mobilizare în poliția administrativă și judiciară. **3.** reprezentant al puterii centrale într-o plasă, cu atribuții administrative și de poliție. (< lat. *praetor*)
pretorát *s. n.* (în vechea armată) autoritate militară deținută de pretor (2). (< pretor + -at)
pretoriál, -ă *adj.* referitor la pretor. (< fr. *prétorial*)
pretorián, -ă **I.** *adj.* care ține de pretor, al pretorului (1). **o** *gardă ~ă* = corp de soldați care formau garda pretorului în vechea Romă și, mai târziu, garda personală a împăraților romani. **II.** *s. m.* soldat din garda pretoriană. (< lat. *praetorianus*, fr. *prétorien*)
pretorianísm *s. n.* situație din Roma antică, în care pretorienii aveau o influență predominantă. (< fr. *prétorianisme*)
pretóriu *s. n.* **1.** reședința pretorului roman; loc unde acesta își exercita funcția. **o** *prefect al ~lui* = comandant al gărzii pretorienilor. **2.** loc într-o tabără romană unde era așezat cortul comandantului. **3.** (*jur.*) tribunal. (< lat. *praetorium*, fr. *prétoire*)
pretrofób, -ă *s. m. f.* cel stăpânit de un puternic sentiment anticlerical. (< fr. *prétrophobe*)
pretuberculós, -oásă *adj.* care prezintă o fază de debut a tuberculozei. (< fr. *prétuberculeux*)
pretúră *s. f.* **1.** (la romani) demnitatea, funcția de pretor. **2.** (în trecut) serviciul, funcția pretorului (3); local unde își exercita funcția. (< lat. *praetura*, fr. *préture*)
prețiós, -oásă *adj.* **1.** care reprezintă o valoare; scump. **2.** (despre stil, limbaj, oameni) de un rafinament exagerat, lipsit de naturalețe; pedant, pretențios, afectat. (< fr. *précieux*, lat. *pretiosus*, it. *prezioso*)
prețiozísm *s. n.* prețiozitate. (< fr. *preziosismo*)
prețiozitáte *s. f.* faptul de a fi prețios (2); afectare; prețiozism. (< fr. *préciosité*)
preumán, -ă *adj.* dinainte de apariția omului pe Pământ. (< it. *preumano*, fr. *préhumain*)
preuniversitár, -ă *adj.* (despre forme de învățământ) care precedă universitatea. (< pre- + universitar)

prevalá *vb.* **I.** *intr.* a avea întâietate, preponderență; a predomina. **II.** *refl.* a se folosi, a face uz de ceva. (< fr. *prévaloir*, lat. *praevalere*)

prevalént, -ă *adj.* care prevalează; de importanță majoră. • predominant. (< engl. *prevalent*, lat. *praevalens*)

prevalénță *s. f.* prevalare. (< engl. *prevalence*, lat. *praevalentia*)

prevaporizáre *s. f.* încălzire prealabilă a apei de alimentare a unei căldări de abur. (< pre- + vaporizare)

prevaporizatór *s. n.* instalație pentru prevaporizarea apei. (< prevaporiza/re/ + *-tor*)

prevaricá *vb. intr.* a comite o prevaricațiune (< fr. *prévariquer*, lat. *praevaricari*)

prevaricatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care comite o prevaricațiune. (< fr. *prévaricateur*, lat. *praevaricator*)

prevaricațiúne *s. f.* abatere de la îndatoririle de serviciu, abuz comis de un funcționar în exercițiul funcțiunii. • trădare a unei cauze, a unor interese care ar trebui apărate. (< fr. *prévarication*, lat. *praevaricatio*)

prevăzătór, -oáre *adj.* care prevede; prudent, precaut. (după fr. *prévoyant*)

prevedeá *vb. tr.* **1.** a deduce evoluția evenimentelor viitoare plecând de la cele prezente; a anticipa ceea ce s-ar putea întâmpla; a previziona. • a întrezări. **2.** a organiza dinainte. **3.** (despre legi) a stabili, a specifica. **4.** a echipa, a înzestra cu... (după fr. *prévoir*, lat. *praevidere*)

prevedére *s. f.* **1.** faptul de a prevedea. **2.** (*pl.*) măsuri, dispoziții cuprinse într-un act normativ, într-un tratat etc., care trebuie respectate. **o** *~i sociale* = sistem de măsuri privind acordarea de asistență socială persoanelor care și-au pierdut capacitatea de muncă. **3.** prudență, precauție. (< prevedea)

prevelár, -ă *adj., s. f.* (consoană) al cărei punct de articulare se situează în partea anterioară a palatului moale. (< fr. *prévélaire*)

preveni *vb. tr.* **1.** a înștiința dinainte; a avertiza. **2.** a preîntâmpina. **3.** a împlini dinainte dorințele cuiva. (< fr. *prévenir*, lat. *praevenire*)

prevenít *s. m.* (*jur.*) deținut în prevenție. (< fr. *prévem*)

prevenitór, -oáre **I.** *adj.* îndatoritor, politicos, amabil. **II.** *s. n.* *~ de erupție* = dispozitiv care se montează la gura unei sonde pentru a preveni o eventuală erupție nedorită. (< preveni + *-tor*)

preventív, -ă *adj.* care preîntâmpină, împiedică un rău. **o** *medicină ~ă* **=** ramură a medicinei care se ocupă cu mijloacele de prevenire a bolilor; *arest ~* = deținere provizorie pentru cercetări a unui inculpat; prevenție (1). (< fr. *préventif*)

preventóriu *s. n.* instituție medicală în care sunt tratați preventiv cei predispuși la anumite boli grave (tuberculoză). (< fr. *préventorium*)

prevénție *s. f.* **1.** (*jur.*) deținere preventivă. **2.** ansamblul de măsuri menite să evite apariția unei boli, a unui accident etc. **3.** prevenire; părere defavorabilă, rezervă (față de cineva sau ceva). (< fr. *prévention*, lat. *praeventio*)

prevérb *s. n.* prefix care se atașează la verbe. (< fr. *préverbe*)

preverbáție *s. f.* (*gram.*) derivare cu ajutorul preverbelor. (< fr. *préverbation*)

preverbiáj *s. n.* limbaj spontan și individual, onomatopeic, al copilului. (< fr. *préverbiage*)

prevernál -ă *adj.* de primăvară timpurie, primăvăratic. (< it. *prevernale*)

preview /priviu/ *s. n.* **1.** (*cinem.*) vizionare înainte de premieră; avanscenă. **2.** recuzie prealabilă, înainte de apariția unei cărți. (< engl. *preview*)

previzíbil, -ă *adj.* care se poate prevedea. (< fr. *prévi-sible*)

previzibilitáte *s. f.* caracter previzibil. (< fr. *prévisibilité*)

previzioná *vb. tr.* a prevedea. (< previzi/une/ + *-ona*)

previzionál, -ă *adj.* referitor la previziune; care are capacitatea de a prevedea. (< fr. *prévisionnel*)

previzioníst, -ă *s. m. f.* specialist în previziuni economice. (< fr. *prévisionniste*)

previziúne *s. f.* **1.** prevedere, anticipare a evoluției evenimentelor ce urmează să se producă, folosind analiza științifică sau judecând în baza unei experiențe de viață; prognoză. **2.** enunțare a unei judecăți, a unei teorii care se bazează pe previziune (1). (< fr. *prévision*, lat. *praevisio*)

prevocálic, -ă *adj.* care precedă o vocală. (< fr. *prévocalique*)

PREZBI(O)- *elem.* „bătrân, senil". (< fr. *presby/o/-*, cf. gr. *presbys*)

prezbiacuzíe *s. f.* slăbire senilă a auzului. (< fr. *presbyacousie*)

prezbiestezíe *s. f.* diminuare a sensibilității cutanee, la senili. (< fr. *presbyesthésie*)

prezbióp, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de prezbiopie. (< fr. *presbyope*)

prezbiopíe *s. f.* prezbitism. (< fr. *presbyopie*)

prezbít, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de prezbitism. (< fr. *presbyte*)

prezbiter *s. m.* membru al cinului preoțesc; preot (la catolici). (< fr. *presbytère*, gr. *presbytos*)

prezbiteriál, -ă *adj.* referitor la prezbiteriu. (< germ. *prezbyterial*)

prezbiterián, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al prezbiteria-nismului. (< fr. *presbytérien*)

prezbiterianísm *s. n.* **1.** sistem ecleziastic preconizat de Calvin, care conferea conducerea bisericii unui corp mixt de pastori și laici. **2.** confesiune protestantă, desprinsă din anglicanism, care nu recunoaște autoritatea episcopilor. (< fr. *presbytérianisme*)

prezbitériu *s. n.* **1.** sfatul prezbiterilor. **2.** casă parohială (catolică). (< lat. *presbyterium*, fr. *prezbytère*)

prezbitísm *s. n.* diminuare a capacității de acomodare a cristalinului, care împiedică vederea clară a obiectelor apropiate; prezbiopie, prezbiție. (< fr. *presbytisme*)

prezbiție *s. f.* prezbitism. (< fr. *presbytie*)

prezént, -ă **I.** *adj.* care se petrece, există etc. în timpul vieții vorbitorului, în momentul de față; actual, contemporan. • (*interj.*) formulă de răspuns la un apel nominal. **II.** *s. n.* **1.** timpul prezent, actual; situația actuală. **2.** timp verbal care exprimă o acțiune ce se desfășoară în momentul vorbirii. **o** *~ istoric* = prezent cu valoare de perfect, în narațiuni. (< fr. *présent*, lat. *praesens*)

prezentá *vb.* **I.** *tr., refl.* **1.** a apărea, a face să apară în fața cuiva, a (se) înfățișa. **2.** a (se) recomanda. **II.** *tr.* **1.** a avea, a constitui un anumit aspect, o înfățișare etc. **2.** a înfățișa publicului sinteza unei activități, rezultatul unor cercetări, un program artistic sau muzical etc. **3.** (*mil.*) *a ~ arma* = a mânui arma pentru a da onorul. (< fr. *présenter*, lat. *praesentare*)

prezentábil, -ă *adj.* cu înfățișare atrăgătoare, plăcută, îngrijită. (< fr. *présentable*)

prezentabilitáte *s. f.* caracter, aspect prezentabil. (< engl. *presentability*)

prezentáre *s. f.* acțiunea de a prezenta; recomandare; prezentație (1). • scurtă expunere în care este înfățișat un personaj, o lucrare etc. (< prezenta)

prezentatív, -ă *adj., s. n.* (cuvânt, expresie) care servește pentru a desemna pe cineva sau ceva. (< fr. *présentatif*)

prezentatór, -oáre *s. m. f.* cel care prezintă (publicului) programul unui spectacol etc. (< fr. *presentateur*)

prezentáție *s. f.* **1.** prezentare. **2.** parte a fătului care ia prima contact cu strâmtoarea superioară a bazinului la naștere. (< fr. *présentation*)

prezentísm *s. n.* tendință, orientare în filosofia istoriei care neagă posibilitatea unei cunoașteri istorice obiective și autentice, reducând știința istoriei la o proiectare în trecut a mentalităților și năzuințelor prezentului. (< engl. *presentism*)

prezénță *s. f.* faptul de a fi prezent într-un anumit loc sau timp. **o** *~ de spirit* = promptitudine în a judeca sau acționa calm în împrejurări neprevăzute. (< fr. *présence*, lat. *praesentia*)

prezervá *vb. tr., refl.* a (se) feri, a (se) păzi de un rău. (< fr. *préserver*, lat. *praeservare*)

prezervábil, -ă *adj.* care poate fi prezervat. (< engl. *preservable*)

prezervatív, -ă **I.** *adj.* care prezervă; preventiv. **II.** *s. n.* remediu pentru prevenirea unui rău, a unei boli. • mic tub elastic închis la un capăt, folosit de bărbați ca anticoncepțional sau pentru prevenirea unei îmbolnăviri prin contact sexual; condom. (< fr. *préservatif*)

prezervăție *s. f.* (*rar*) prezervare. (< fr. *préservation*)
prezicător, -oáre *s. m. f.* prevestitor. (< prezice + -/ă/tor)
prezíce *vb. tr.* a prevesti. (după fr. *prédire*)
prezidá *vb. tr.* a conduce ca președinte (o ședință, o dezbatere etc.); (*fam.*) a ocupa locul de onoare la o masă. (< fr. *présider*)
prezidențiábil *s. m.* politician susceptibil de a deveni președinte. (< it. *presidenziabile*)
prezidențiál, -ă *adj.* care aparține unui președinte; președințial. • (*s. f. pl.*) alegeri prezidențiale. (< fr. *présidentiel*)
prezidiál, -ă *adj.* de prezidiu. (< fr. *présidial*)
prezídiu *s. n.* organ colectiv de conducere a unei instituții, adunări, ședințe etc.; persoanele care compun un asemenea organ. (< lat. *praesidium* rus. *prezidium*, germ. *Präsidium*)
prezumá *vb. tr.* a presupune; a estima. (< fr. *présumer*)
prezumábil, -ă *adj.* care este de presupus. (< fr. *présumable*)
prezumtív, -ă **I.** *adj.* considerat ca probabil; ipotetic. **II.** *s. n.* mod al verbului care prezintă o acțiune ipotetică. (< fr. *présomptif*, lat. *praesumptivus*)
prezúmție *s. f.* **1.** părere întemeiată pe fapte aparente; presupunere; supoziție. **2.** (*jur.*) recunoaștere a unui fapt ca autentic până la proba contrară. **3.** părere prea bună despre sine; înfumurare, aroganță, infatuare. (< fr. *présomption*, lat. *praesumptio*)
prezumțiós, -oásă *adj.* care are o părere exagerat de bună despre sine; arogant, înfumurat, încrezut. (< fr. *présomptueux*, lat. *praesumtuosus*)
prezumțiozitáte *s. f.* înfumurare, aroganță; prezumție. (< it. *presumziosità*)
priabonián, -ă *adj., s. n.* (etaj superior) al eocenului din regiunile alpină și mediteraneeană. (< fr. *priabonien*)
priáp *s. m.* membru viril în erecție. (< fr. *priape*, gr. *priapos*)
priapésc, -ă *adj.* priapic. (< germ. *priapeisch*)
priapéu *s. n.* **1.** formă de vers antic, considerat ca o juxtapoziție a două versuri. **2.** poezie (antică) cu conținut obscen sau licențios. (< lat. *priapeus*)
priápic, -ă *adj., s. m. f.* (bărbat suferind) de priapism; priapesc. (< fr. *priapique*)
priapism *s. n.* stare de erecție prelungită a membrului viril, neînsoțită de voluptate sau de ejaculație. (< fr. *priapisme*)
pricomigdálă *s. f.* **1.** migdală amară. **2.** prăjitură cu albuș de ou, zahăr și migdale, alune sau nuci. (< ngr. *pikramigdalon*)
PRIM¹- *elem.* „primul". (< fr. *prim-*, cf. lat. *primus*)
prim², -ă *num. ord., adj.* **1.** cel dintâi (în spațiu sau în timp); care se află în fruntea unei serii. **O** (*mat.*) *număr* ~ = număr natural care nu admite alți divizori decât pe 1 și pe el însuși; *materie* ~*ă* = materie brută prin a cărei prelucrare se obțin produse finite; ~ *ajutor* = ajutor medical imediat acordat unui bolnav (accidentat, rănit). **2.** cel mai bun; cel mai însemnat etc. **O** *de* ~ *rang* = de calitate superioară. **2.** pe treapta cea mai înaltă, întâiul în categoria respectivă. (< lat. *primus*)
primá *vb. intr.* a avea întâietate, a fi pe primul plan. (< fr. *primer*)
primachímă *s. f.* tip de medicament antimalaric. (< fr. *primaquine*)
prim-adjúnct, -ă *s. m. f., adj.* (primul subordonat în rang titular) al unei funcții de conducere dintr-o instituție. (< *prim-* + *adjunct*)
primadónă *s. f.* primă cântăreață a unui teatru de operă. (< it. *prima donna*)
primáj *s. n.* **1.** antrenarea apei dintr-un cazan de către aburul produs. **2.** stimulent procentual, bonificație care se acordă armatorului sau căpitanului unei nave comerciale, împreună cu navlul, pentru efectuarea în bune condiții a transportului mărfurilor. (< fr. *primage*)
primár, -ă **I.** *adj.* **1.** inițial, de la început, originar; primordial, principal. (*p. ext.*) de primul grad, de bază. **O** *învățământ* ~ = formă de învățământ, cu caracter obligatoriu, în care se predau noțiunile elementare ale principalelor discipline; *eră* ~*ă* = paleozoic; *medic* ~ = medic care, prin concurs, a devenit superior medicului specialist. • simplu, rudimentar, simplist. • (despre cuvinte) primitiv (I, 4) **O** (*ec.*) *sector* ~ = ansamblu de activități economice producător de materii prime (agricultura și industriile extractive). • (*med.;* despre simptome) care apare în prima fază a unei boli. **2.** care se manifestă brutal; care dovedește lipsă de cultură, de rafinament. **3.** (despre elemente și compuși chimici) cu o singură valență satisfăcută de un anumit element sau radical. **II.** *s. m.* reprezentant ales, cu atribuții administrative în orașe și comune. (< lat. *primarius*, fr. *primaire*)
primariát *s. n.* **1.** funcția, calitatea de primar. **2.** examen susținut de un medic pentru obținerea titlului de medic primar. (< lat. *primariatus*)
primaritáte *s. f.* caracter primar, dominant. (< fr. *primarité*)
primát¹ *s. n.* întâietate, primordialitate; superioritate. (< lat. *primatus*, fr. *primat*)
primát² **I.** *adj.* (despre prelați) primul în grad. **II.** *s. m.* primul mitropolit al țării. (< fr. *primat*, lat. *primas*, + *-tis*)
primáte *s. n. pl.* ordin de mamifere superioare: lemurienii, maimuțele și omul. (< fr. *primates*)
primatológ, -ă *s. m. f.* specialist în primatologie. (< primatologie)
primatologie *s. f.* studiu științific al primatelor. (< germ. *Primatologie*)
prímă *s. f.* **1.** sumă care se plătește inițial sau periodic de către asigurat societății de asigurare (asiguratorului) pentru asigurarea unor mărfuri, persoane sau bunuri. **2.** recompensă acordată de stat pentru încurajarea unei activități comerciale sau industriale. **O** ~ *de export* = primă, în bani sau sub forma unor scutiri de taxe și impozite, acordată de stat exportatorilor pentru încurajarea exportului anumitor mărfuri. **3.** retribuție suplimentară acordată cuiva pentru îndeplinirea exemplară sau depășirea unor condiții de calitate și cantitate privind producția. **4.** prima poziție sau gardă la scrimă. **5.** (*muz.*) cel mai mic interval, între două trepte de aceeași înălțime. • treapta întâi de la o treaptă dată. (< fr. *prime*)
prim-balerín, -ă *s. m. f.* primul balerin al unui balet. (< it. *primo balerino*)
primét *s. n.* primul exemplar dintr-o carte intrat în bibliotecă. (< lat. *primus*, după *dublet*)
prime-time /práim-taim/ *s. n.* ora de audiență maximă în televiziune (mijlocul serii). (< engl. *prime-time*)
PRIMI-/PRIMO- *elem.* „întâi, inițial". (< fr. *primi-*, *primo-*, cf. lat. *primus*)
primicér *s. m.* **1.** (în Roma antică) cel dintâi dintr-un corp, dintr-o grupare. **2.** căpetenie a anumitor congregații sau fraternități religioase. (< lat. *primicerius*)
primiceriál, -ă *adj.* de primicer(iat). (< it. *primiceriale*)
primiceriát, -ă *s. n.* demnitatea de primicer. (< it. *primiceriato*)
primigéstă *adj., s. f.* (femeie) gestantă pentru prima oară. (< fr. *primigeste*)
primipáră *adj., s. f.* (femeie) la prima naștere. (< fr. *primipare*)
primipíl *s. m.* cel mai înalt grad între centurioni, în armata romană. (< lat. *primipilus*, fr. *primipile*)
primipilár *s. m.* (la romani) centurion care comanda prima centurie a unei cohorte. (< lat. *primipilaris*, fr. *primipilaire*)
primitív, -ă **I.** *adj.* **1.** de la începutul omenirii, străvechi. • aflat pe cea dintâi treaptă a dezvoltării societății umane. **2.** necultivat, necivilizat, sălbatic. **3.** nume dat pictorilor și sculptorilor care precedă epoca Renașterii. **4.** primar, de bază. **O** *cuvânt* ~ = cuvânt-bază de la care, cu ajutorul afixelor, sunt derivate alte cuvinte; *culori* ~*e* = cele șapte culori ale spectrului solar. **II.** *s. f.* **1.** (*mat.*) ~*ă (a unei funcții)* = funcție a cărei derivată este egală cu funcția inițială. **2.** (*inform.*) operație elementară indivizibilă, neinterferabilă cu altă operație de aceleași gen. (< fr. *primitif*, lat. *primitivus*)
primitivísm *s. n.* **1.** caracter primitiv; primitivitate. **2.** denumire dată oricărei tendințe de a căuta căi sau modele într-o cultură mai puțin evoluată din trecut. • școală de pictură care, din atenție pentru fond, înlătură tot ce e adăugat de civilizație; imitarea cu bună știință a „primitivilor" (I, 3). **3.** falsă naivitate sau simularea naivității în creația literar-artistică. (< fr. *primitivisme*)
primitivitáte *s. f.* primitivism (1). (< fr. *primitivité*)
primitivizá *vb. tr.* a aduce în stare de primitivism. (< primitiv + -iza)

prim-ministru *s. m.* şef al unui guvern; premier. (< prim¹- + *ministru*)
PRIMO¹- v. p r i m i - .
prímo² **I.** *adv.* în primul rând, (mai) întâi. **II.** *adj. (muz.)* primul, prima; (în notele pentru pian la patru mâini) notaţie pentru partea acută. (< lat., it. *primo*)
primogénit, -ă *adj., s. m. f.* (copil) născut primul. (< lat. *primogenitus*)
primogenitúră *s. f.* prioritate pe care o are cel dintâi născut între fraţi (în familiile nobile şi domnitoare). (< fr. *primogéniture*)
primoinfécţie *s. f.* prima invazie, într-un organism, a unui germen infecţios. (< fr. *primo-infection*)
primordiál, -ă *adj.* **1.** de la început, iniţial, primar, originar. **2.** de primă importanţă, de prim ordin; principal, esenţial. (< fr. *primordial*)
primordialitáte *s. f.* faptul de a fi primordial; întâietate; prioritate. (< fr. *primordialité*)
primórdiu *s. n. (biol.)* primul stadiu în dezvoltarea unui organ. (< lat., fr. *primordium*)
primovaccináre *s. f.* prima inoculare a unui vaccin (antivariolic). (după fr. *primovaccination*)
prim-plán *s. n. (cinem.)* cadru în care interpreţii sunt filmaţi de aproape. (după fr. *premier plan*)
prim-prétor *s. m.* ajutor al unui pretor (3). (< prim¹- + *pretor*)
prim-procurór *s. m.* primul procuror al unui parchet (III). (< prim¹- + *procuror*)
prim-secretár, -ă *s. m. f.* primul secretar¹ (al unui birou într-o întreprindere, într-o instituţie, judeţ etc.). (< prim¹- + *secretar*)
prim-solíst, -ă *s. m. f.* primul solist al unei orchestre. (< prim¹- + *solist*)
primulacée *s. f. pl.* familie de plante erbacee dicotiledonate, gamopetale: primula. (< fr. *primulacées*)
primúlă/prímulă *s. f.* plantă ornamentală cu flori purpurii sau liliachii; ciuboţica-cucului. (< fr., lat. *primula*)
primulínă *s. f.* substanţă colorantă galbenă, folosită la vopsirea bumbacului. (< fr. *primuline*)
prímus *s. n.* lampă de gătit care foloseşte drept combustibil benzina sau petrolul lampant. (< germ. *Primus*/kocher/)
prímus ínter páres *loc. s.* (cu referire la cel mai înzestrat sau mai onorat într-un grup) primul între egali. (< lat. *primus inter pares*)
prim-viceprím-ministru *s. m.* primul viceprim ministru al unui guvern. (< prim¹- + *viceprim-ministru*)
prim-violonist, -ă *s. m. f.* primul violonist al unei orchestre. (< prim1- + *violonist*)
prince-de-galles /prens-dö-gál/ *s. n.* ţesătură de lână cu linii întretăiate, care formează un fel de carouri. (< fr. *prince-de-galles*)
prínceps **I.** *adj. inv.* **1.** *ediţie* ~ = prima ediţie a operei unui scriitor (clasic). **2.** cel dintâi; principal. **II.** *s. m.* împărat al Imperiului Roman. (< lat. *princeps*)
princiár, -ă *adj.* **1.** de prinţ, al unui prinţ. **2.** *(fig.)* somptuos, bogat, măreţ, îmbelşugat. (< fr. *princier*)
principál, -ă **I.** *adj.* **1.** cel mai însemnat, de căpetenie, de frunte. **o** *în* ~ = în special, mai ales. **2.** *propoziţie* ~*ă* (şi *s. f.*) = propoziţie care nu depinde gramatical de altă propoziţie dintr-o frază. **II.** *s. n. (art.)* ceea ce are o deosebită importanţă, ceea ce este esenţial. (< fr. *principal*, lat. *principalis*)
principát *s. n.* **1.** regim politic în primele două secole ale Imperiului Roman, cu un împărat care îşi împărţea autoritatea cu senatul de origine republicană. **2.** domnia unui împărat roman. **3.** teritoriu condus de un principe. **4.** demnitatea de principe; timpul în care se exercită. (< fr. *principat*, lat. *principatus*)
principe *s. m.* **1.** titlu dat împăratului în Imperiul Roman. **2.** *(pl.)* nume dat soldaţilor veterani care formau a doua linie în formaţia de luptă a unei legiuni romane. **3.** titlu purtat de conducătorul unui principat ori de către fiul sau alt descendent al unui monarh; prinţ. (< it. *principe*, lat. *princeps*)
principésă *s. f.* fiică de suveran; soţie, fiică de principe; prinţesă. (< it. *principessa*)
principiál, -ă **I.** *adj.* conform cu anumite principii; potrivit unei convingeri; consecvent, ferm. **II.** *adv.* în principiu. (< principiu + -al)
principialitáte *s. f.* însuşirea de a fi principial. (< principial + -itate)
principializá *vb. tr.* a face principii. (< principial + -iza)
princípiu *s. n.* **1.** element fundamental, idee, lege de bază pe care se întemeiază o teorie, un sistem, o normă de conduită etc. **2.** lege de bază a unei ştiinţe, arte etc. **3.** element primordial, cauză primară a lumii fizice. **o** ~ *activ* = substanţă care constituie esenţa unui produs vegetal sau animal. **4.** regulă, normă de acţiune, de comportare, de apreciere etc. **o** *în* ~ = din punct de vedere teoretic, în general. **5.** convingere, punct de vedere. (< lat. *principium*, it. *principio*, fr. *principe*)
print *s. n. (inform.)* listare (program, document listat etc.). (< printa)
printá *vb. tr. (inform.)* a lista (un program). (< engl. *print*, a imprima)
prinţ *s. m.* principe (3). (< germ. *Prinz*, fr. *prince*)
prinţésă *s. f.* principesă. (< fr. *princesse*)
prión *s. n. (med.)* nouă formă de viaţă lipsită de cod genetic. (< fr. *prion*)
príor¹ **1.** *s. m.* titlul unui înalt magistrat în vechile oraşe-republici italiene (Florenţa, Roma etc.). **II.** *adj. inv.* cel dintâi. (< it. *priore*, lat. *prior*)
prior², -ă *s. m. f.* superior al unei mănăstiri sau congregaţii de călugări catolici. (< lat. *prior*, germ. *Prior*)
priorát *s. n.* funcţia, demnitatea de prior²; timpul cât durează. (< lat. *prioratus*, germ. *Priorat*)
prioritár, -ă *adj.* care are sau trebuie să aibă prioritate. (< fr. *prioritaire*)
prioritáte *s. f.* **1.** întâietate; precădere, primordialitate. **2.** *(jur)* preferinţă. (< fr. *priorité*)
priscillianism *s. n.* doctrină religioasă a ereticului sp. din sec. IV Priscillius, care susţinea teze maniheiste, colorate cu panteism. (< fr. *priscillianisme*)
priscillianist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al priscillianismului. (< fr. *prisciallinistе*)
prismátic, -ă *adj.* în formă de prismă. (< fr. *prismatique*)
prismatín *s. n.* minereu din silicat de aluminiu şi magneziu. (< fr. *prismatine*, germ. *Prismatin*)
prismatoíd, -ă **I.** *adj.* (despre minerale) care derivă dintr-o prismă. **II.** *s. n.* poliedru cu două feţe poligonale paralele. (< fr. *prismatoïde*)
prismă *s. f.* poliedru mărginit de feţe paralele şi egale (baze) şi cu celelalte în formă de paralelogram. **o** ~ *optică* = piesă transparentă (de sticlă) pentru descompunerea sau reflecţia luminii într-un spectru. **o** *prin* ~*a* = din punct de vedere... (< fr. *prisme*, gr., lat. *prisma*)
pritán *s. m. (ant.)* **1.** primul magistrat în vechile cetăţi greceşti. **2.** fiecare dintre delegaţii de trib care formau sfatul celor cinci sute la Atena. (< fr. *prytane*, gr. *prytanis*, şef)
pritanéu *s. n.* edificiu public în cetăţile greceşti unde se adunau pritanii pentru diverse treburi politice sau religioase şi unde erau găzduiţi invitaţii statului, ambasadorii altor state. (< fr. *prytanée*, gr. *prytaneion*)
pritánie *s. f.* (la Atena) timpul în care pritanii celor zece triburi erau în funcţie. (< fr. *prytanie*, gr. *prytaneia*)
privá *vb. tr., refl.* a (se) lipsi de ceva necesar sau la care are dreptul; a renunţa la ceva sau a împiedica pe cineva să beneficieze de ceva. (< fr. *priver*, lat. *privare*)
privát, -ă *adj.* particular, individual. (< fr. *privé*, lat. *privatus*)
privatív, -ă *adj.* **1.** care privează pe cineva de ceva; care arată o privaţiune. **2.** (despre afixe) care exprimă lipsa, excluderea. (< fr. *privatif*, lat. *privativus*)
privatizá *vb. tr.* **1.** a trece în proprietate particulară activităţi, servicii, bunuri care mai înainte au aparţinut statului. **2.** a începe să-şi desfăşoare activitatea pe cont propriu. (< fr. *privatiser*)
privatizáre *s. f.* proces de transformare a întreprinderilor comerciale şi industriale, a instituţiilor din sectorul de stat cu cel privat, în scopul rentabilizării sau creşterii rentabilităţii economico-sociale. (< privatiza)
privaţionál, -ă *adj.* de privaţiune. (< privaţi/une/ + *-onal*)

privațiúne *s. f.* faptul de a (se) priva; (*pl.*) lipsuri, sărăcie. (< fr. *privation*, lat. *privatio*)
privilegiá *vb. tr.* a acorda un privilegiu; a favoriza. (< fr. *privilégier*)
privilegiál, -ă *adj.* de privilegiu. (< privilegiu + -al)
privilegiát, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (cel) care se bucură de un privilegiu. **2.** (*fig.*) înzestrat de la natură cu un talent. (< fr. *privilégié*)
privilégiu *s. n.* **1.** drept acordat cuiva de a se bucura de avantaje deosebite. **2.** (*jur.*) drept conferit de lege unui creditor de a fi preferat la plată înaintea altora. (< fr. *privilège*, lat. *privilegium*)
prizá[1] *vb. tr.* a trage praf de tutun sau droguri pe nas. (< fr. *priser*)
prizá[2] *vb. tr.* a aprecia, a stima. (< fr. *priser*)
prízã *s. f.* **1.** manieră de a prinde adversarul la judo, la katch etc. • poziție a mâinilor în momentul în care se prinde sau se aruncă mingea de handbal sau de baschet etc.; mod în care atleții țin sulița sau prăjina, tenismenii racheta sau paleta. **2.** asperitate, proeminență pe care un alpinist o folosește pentru a escalada o stâncă. **3.** navă militară sau comercială capturată de la inamic. **4.** stare a unei piese de șah pe care adversarul este în drept să o ia. **5.** ~ *directă* = **a)** cuplu de transmisie a unui autovehicul în care arborele primar transmite direct mișcarea arborelui secundar; **b)** poziție a schimbătorului de viteze care dă acest cuplu. **6.** ~ *de aer* = orificiu prin care se aerisesc unele încăperi, prin care aerul pătrunde într-un motor sau într-o canalizație. **7.** dispozitiv care permite a branșa un aparat electric la rețeaua electrică respectivă. **8.** construcție hidrotehnică pentru captarea apei. **9.** ~ *de sunet* sau *de imagine* = înregistrare a sunetului sau a imaginii pe un film. • dispozitiv de luare a unui fluid dintr-o conductă, dintr-un recipient etc. **10.** trecere în stare solidă a pastei unui liant hidraulic. **11.** ~ *de aterizare* = ansamblul manevrelor care precedă aterizarea unui avion, executate de pilot pentru a veni exact pe aerodrom. **12.** (*fig.; fam.*) trecere, influență, simpatie de care se bucură cineva. **13.** cantitate mică de tutun care se prizează[1]. • doză (mică) dintr-un medicament. (< fr. *prise*)
prizográf *s. n.* prizometru înregistrator. (< fr. *priso- graphe*)
prizométru *s. n.* instrument pentru determinarea începutului și sfârșitului prizei unui ciment. (< fr. *prisomètre*)
prizón *s. n.* tijă metalică filetată la capete, folosită la îmbinarea demontabilă a două piese. (< fr. *prison*)
prizoniér, -ă *s. m. f.* **1.** combatant al unei părți beligerante capturat de inamic; captiv, ostatic. **2.** persoană lipsită de libertate; arestat, întemnițat; (*fig.*) blocată undeva. (< fr. *prisonnier*)
prizonierát *s. n.* stare de prizonier; captivitate. (< prizonier + -at)
PRO[1]**-** *elem.* **1.** „anterior (în timp și în spațiu)". **2.** „pentru, în favoarea". **3.** „în locul cuiva sau a ceva". (< fr. *pro-*, cf. lat., gr. *pro*)
pro[2] *prep.* pentru, în favoarea... (< lat. *pro*)
proactív, -ă *adj.* (*psih.*) care are efect asupra unui alt lucru. • (despre inhibiție) care duce la uitare, care este exercitată cu cunoștințele actuale asupra celor ce urmează să fie recepționate. (< fr. *proactif*)
proacțiúne *s. f.* (*psih.;* despre un grup restrâns) manifestare socială a activității unui membru al grupului. (< fr. *proaction*)
proafricán, -ă *adj.* în favoarea africanilor. (< fr. *pro-a-fricain*)
proamericán, -ă *adj.* care este favorabil americanilor. (< it. *pro-americano*)
prob, -ă *adj.* cinstit, integru, onest, loial. (< fr. *probe*, lat. *probus*)
probá *vb. tr.* **1.** a dovedi, a demonstra (cu probe). **2.** a pune la probă; a încerca. (< lat. *probare*)
probábil, -ă I. *adj.* care pare că este adevărat, întemeiat. • care se poate întâmpla. **II.** *adv.* după cât se pare, după toate probabilitățile. (< fr. *probable*, lat. *probabilis*)
probabiliorísm *s. n.* orientare etică potrivit căreia din două opinii morale trebuie urmată numai aceea care este mai probabilă. (< it. *probabiliorismo*)
probabilísm *s. n.* **1.** concepție potrivit căreia nu se poate stabili cu certitudine dacă un enunț este adevărat sau nu, ci se poate distinge doar un oarecare grad de probabilitate. **2.** caracterul probabil, statistic al fenomenelor și proceselor sociale. **3.** principiu moral potrivit căruia atunci când există un conflict între o normă și libertate, o acțiune contra normei este permisă dacă ea se desfășoară conform unei opinii probabile. (< fr. *pro-babilisme*)
probabilíst, -ă I. *adj., s. m. f.* (adept) al probabilismului. **II.** *s. m.* matematician specialist în calculul probabilităților. • (*adj.*) probabilistic (2). (< fr. *probabiliste*)
probabilístic, -ă *adj.* **1.** cu caracter de probabilitate. **2.** referitor la teoria, la calculul probabilităților; bazat pe calculul probabilităților; probabilist (II). (< it. *probabi-listico*)
probabilitáte *s. f.* **1.** caracterul a ceea ce este probabil; aparență de adevăr, posibilitate cu multe șanse de realizare. **2.** (*stat. mat.*) raportul dintre numărul cazurilor favorabile și al celor total posibile dintr-o experiență etc. **o** *teoria ~ății* = teorie despre fenomene sau evenimente întâmplătoare, repetabile, cu caracter de masă; *calculul ~ăților* = capitol al matematicii care se ocupă cu studiul probabilităților producerii unui fenomen sau eveniment dintr-un complex de fenomene ori evenimente de același fel. (< fr. *probabilité*, lat. *probabilitas*)
probánd[1] *s. m.* (*biol.*) individ care constituie punctul de plecare al unei cercetări genetice. (< germ. *Proband*)
probánd[2]**, -ă** *s. m. f.* cel care cere să fie primit într-un ordin religios (catolic). (< it. *probando*)
probandát *s. n.* perioadă de probă la care sunt supuși aspiranții la anumite ordine de călugări (catolici). (< it. *probandato*)
probánt, -ă *adj.* care probează, care certifică; doveditor, concludent. (< fr. *probant*)
probár *s. n.* album de modele de litere, ornamente, linii etc. într-o tipografie. (după germ. *Probenbuch*)
probatór, -oáre *adj.* probatoriu. (< fr. *probatoire*)
probatóriu, -ie I. *adj.* propriu să dovedească ceva; probator. **II.** *s. n.* procedură de culegere a probelor în justiție. (< lat. *probatorium*, fr. *probatoire*)
probațiúne *s. f.* **1.** (*jur.*) acțiunea de a proba (1); dovedire; dovadă. **2.** timp pentru noviciat. (< fr. *probation*, lat. *probatio*)
próbă *s. f.* **1.** încercare; (examen de) verificare. • metodă prin care se constată justețea unui calcul. • (*sport*) întrecere. **2.** parte din materialul unei mostre care se supune analizei, spre a se verifica anumite caracteristici ale întregului material. **3.** (*fot.*) copie pozitivă pe hârtie. **4.** (*jur.*) confirmare, dovadă, mărturie. (< lat. *proba*, germ. *Porbe*)
probélă *s. f.* navă cu propulsie mecanică. (după engl. *propeller*)
probiónt *s. m.* nume dat compușilor biochimici formați pe Pământ, premergători primelor celule. (< germ. *Probiont*)
probiótic, -ă I. *adj.* (*biol.*; despre unele specii) care stimulează activitatea altor specii. **II.** *s. n. pl.* microorganisme vii prezente în mod normal care alcătuiesc flora intestinală, foarte importantă pentru sănătatea digestivă și pentru imunitatea copiilor. (< pro- + biotic)
probitáte *s. f.* cinste; integritate, onestitate. (< fr. *probité*, lat. *probitas*)
problemátic, -ă I. *adj.* **1.** despre care nu se poate spune ceva sigur; îndoielnic, nesigur. • (*log.;* despre judecăți) care anunță un raport posibil între termenii judecății. **2.** care constituie o problemă; enigmatic; (*p. ext.*) suspect. **3.** referitor la probleme. **II.** *s. f.* ansamblu de probleme cu privire la același subiect, domeniu etc.; tematică. (< fr. *problématique*)
problematizá *vb. intr.* **1.** a face din orice lucru o problemă; a complica inutil lucrurile. **2.** a crea, a formula probleme. • a sistematiza pe probleme. (< problemat/ic/ + *-iza*)
problematizánt, -ă *adj.* care ridică, dezbate probleme; care stimulează gândirea. (< problematiza + -ant)
problematizáre *s. f.* **1.** acțiunea de a problematiza. **2.** metodă de învățământ de tip euristic, constând în a crea probleme cu scopul de a declanșa activitatea independentă a elevului sau a studentului, gândirea și efortul personal al acestuia. (< problematiza)
problémă *s. f.* **1.** chestiune teoretică sau practică importantă, care cere o rezolvare. • (*mat.*) chestiune a cărei soluție, dezlegare se poate afla sau trebuie căutată prin calcul. **2.** dificultate, lucru greu de înțeles, de explicat sau de rezolvat. (< fr. *problème*, lat., gr. *problema*)

problemíst, -ă *s. m. f.* specialist care creează probleme (de şah, de matematică etc.). (< problemă + -ist)
proboscidiéni *s. m. pl.* ordin de mamifere ungulate mari, greoaie, cu nasul prelungit cu o trompă: elefanţii. (< fr. *proboscidiens*)
procaínă *s. f.* substanţă cu proprietăţi asemănătoare novocainei. (< fr. *procaïne*)
procámbiu *s. n.* ţesut meristematic primar, din celule alungite, care dă naştere ţesutului conducător. (< lat., fr. *procambium*)
procariót *adj., s. n.* (organism unicelular, virus, bacterie etc.) lipsit de nucleu. (< fr., engl. *procaryote*)
procatalépsă *s. f.* figură de stil, constând în dislocarea şi anticiparea unui membru al propoziţiei subordonate, îndeosebi a subiectului, şi introducerea lui în propoziţia regentă, ca obiect direct sau indirect al acesteia. (< gr. *prokatalepsis*, anticipare)
procedá *vb. intr.* **1.** a acţiona într-un mod anumit. **2.** a începe să..., a trece la... (< fr. *procéder*, lat. *procedere*)
procedéu *s. n.* **1.** fel, mod, manieră de a proceda pentru realizarea unui scop. **2.** mod sistematic de efectuare a unei operaţii, a unui proces prin folosirea unei anumite metode. (< fr. *procédé*)
procedíbil, -ă *adj. (jur.;* despre procese, judecăţi) care poate avea ulterior curs; care poate fi deschis ca procedură. (< it. *procedibile*)
procedibilitáte *s. f.* punere în mişcare a procedurii judiciare. (< it. *procedibilità*)
procedurál, -ă *adj.* referitor la procedură; procesual. (< fr. *procédural*)
procedúră *s. f.* **1.** manieră de a proceda juridic; serie de formalităţi după care se realizează justiţia; actele într-o instanţă judecătorească. **2.** ramură a dreptului care studiază procedura (1). **3.** metodă în medicină, psihologie, sociometrie etc. **4.** (*inform.*) metodă de rezolvare a unei probleme, defalcată în etape succesive; funcţie executată de un subprogram, parte din sintaxa limbajelor evoluate. (< fr. *procédure*, lat. *procedura*)
proceduríst, -ă *s. m. f.* jurist, expert în procedură (1), în dreptul procesual. (< procedură + -ist)
procelariifórme *s. f. pl.* ordin de păsări marine, cu ciocul din mai multe plăci alăturate: albatrosul şi petrelul. (< fr. *procellariiformes*)
proceleusmátic, -ă *adj. (metr.;* despre picioare) compus din patru silabe scurte. (< fr. *procéleusmatique*, gr. *prokeleusmatikos*)
procént *s. n.* parte raportată la o sută de părţi dintr-un întreg; procentaj, sutime. (< germ. *Prozent*)
procentáj *s. n.* procent. • calcul făcut pentru stabilirea procentului; cifra obţinută. (după fr. *pourcentage*)
procentuál, -ă *adj.* calculat, exprimat în procente. (< germ. *prozentual*, fr. *procentuel*)
procés *s. n.* **1.** mers, evoluţie, desfăşurare (a unui fenomen, eveniment etc.). • prefacere, transformare progresivă. **2.** activitate desfăşurată de organele judiciare în legătură cu soluţionarea unei cauze. **3.** pricină supusă spre soluţionare unei instanţe judecătoreşti. **4.** ~ *-verbal* = act oficial prin care se constată un fapt; redarea în scris a discuţiilor şi a hotărârilor dintr-o şedinţă. (< fr. *procès*, lat. *processus*, it. *processo*)
procesá *vb. tr.* a prelucra semnalele înregistrate pe bandă magnetică prin intermediul unui procesor. (< engl. *pro-cess*)
procesatór *s. m.* cel care procesează. (< procesa + -tor)
procesionál, -ă *adj.* care îmbracă diverse aspecte succesive. (< fr. *processionnel*)
procesionár, -ă *adj.* **1.** referitor la procesiune. **2.** (despre omizi) care merg în cârd. (< fr. *processionnaire*)
procesiúne *s. f.* ceremonie religioasă la care credincioşii merg în convoi, cântând imnuri şi spunând rugăciuni. • (*p. ext.*) convoi, cortegiu; alai. (< fr. *procession*, lat. *processio*)
procesív, -ă *adj.* **1.** care constituie un factor de progres social. **2.** (*psih.*) *personalitate ~ă* = personalitate cu tendinţe de ceartă, de dispută, de a intenta procese repetate şi interminabile. (< fr. *processif*)
procesomán, -ă *s. m. f.* cel care suferă de procesomanie. (< proces + -man[2])
procesomanie *s. f.* mania de a intenta (nejustificat) procese (2). (< engl. *procesomania*)
procesór *s. n. (inform.)* **1.** echipament, element de bază al unui ordinator, capabil să efectueze un set de instrucţiuni. **o** ~ *de texte* = software de prelucrat de texte **2.** program general al unui sistem de exploatare care execută o funcţie complexă omogenă. **3.** aparat electronic sau circuit integrat care transformă semalele înregistrate de banda magnetică. (< engl. *processor*, fr. *processeur*)
procesuál, -ă *adj.* **1.** referitor la procese (1); care se desfăşoară pe etape succesive; treptat, gradat. **2.** procedural. (< it. *processuale*, lat. *processualis*)
procesualitáte *s. f.* însuşirea de a fi procesual. (< procesual + -itate)
procheilie *s. f.* situaţie în care o buză este ieşită în afară. (< engl. *procheilie*)
prochéstor *s. m.* magistrat roman care exercita funcţii financiare în provincii, recrutat dintre foştii chestori. (< lat. *proquaestor*)
prochinéză *s. f.* stadiu primar al diviziunii celulare. (< fr. *prokinèse*)
procidénţă *s. f. (med.)* ieşire spre exterior a unui organ sau a unei părţi dintr-un organ. (< fr. *procidence*)
proclamá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a anunţa ceva în mod solemn. **2.** a susţine, a declara ceva deschis în public. **II.** *tr., refl.* a (se) învesti în mod oficial cu un titlu. (< fr. *proclamer*, lat. *proclamare*)
proclamatív, -ă *adj.* care proclamă ceva. (< proclama + -tiv)
proclamatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care face, dă o proclamaţie. (< fr. *proclamateur*)
proclamáţie *s. f.* comunicare oficială prin care se aduce la cunoştinţa publică un fapt de mare importanţă. • apel tipărit având un caracter agitatoric. (< fr. *proclamation*, lat. *proclamatio*)
proclític, -ă *adj.* (despre cuvinte; articole nehotărâte, posesive şi prefixe) aşezat înaintea altui cuvânt, neavând accent propriu. (< fr. *proclitique*)
proclív, -ă *adj.* (despre incisivii inferiori ai mamiferelor) înclinat către înainte, ceea ce împiedică, în general, tăierea alimentelor. (< fr. *proclive*, lat. *proclivis*)
proclíză *s. f.* aşezare a unui cuvânt, a unei particule etc. în poziţie proclitică; antepunere. (< fr. *proclise*)
procomunist, -ă *adj.* favorabil comunismului, care susţine pe comunişti. (< pro1- + *comunist*)
procónsul *s. m.* magistrat roman care, după încheierea consulatului, era însărcinat cu guvernarea unei provincii. (< lat., fr. *proconsul*)
proconsulár, -ă *adj.* referitor la proconsul, guvernat de un proconsul. (< fr. *proconsulaire*, lat. *proconsularis*)
proconsulát *s. n.* funcţia de proconsul. (< fr. *proconsulat*, lat. *proconsulatus*)
procreá *vb. intr., tr.* (despre femei) a zămisli, a naşte; a concepe. (< fr. *procréer*)
procreatív, -ă *adj.* procreator. (< engl. *procreative*)
procreátor, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care procreează; procreativ. (< fr. *procréateur*)
procreáţie *s. f.* procreare. (< fr. *procréation*)
PROCT(I)-, -próct, -proctíe *elem.* „anus". (< fr. *procto-, -procte, -proctie*, cf. gr. *proktos*)
proctalgíe *s. f.* nevralgie anală; rectalgie. (< fr. *proctalgie*)
proctectazíe *s. f.* dilataţie a anusului sau a rectului. (< fr. *proctectasie*)
proctectomíe *s. f.* rezecţie a unei părţi din peretele rectal. (< fr. *proctectomie*)
-proctíe v. p r o c t (o) - .
proctítă *s. f.* inflamaţie a anusului; rectită. (< fr. *proctite*)
proctológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în proctologie. (< fr. *proctologue*)
proctológic, -ă *adj.* referitor la proctologie. (< fr. *proctologique*)
proctologíe *s. f.* parte a medicinei care se ocupă cu afecţiunile anusului şi ale rectului. (< fr. *proctologie*)
proctopexíe *s. f.* fixare chirurgicală a rectului de osul sacru sau de ligamentul sacrosciatic. (< fr. *proctopexie*)
proctoplastíe *s. f.* refacere operatorie a orificiului anal. (< fr. *proctoplastie*)

próctor *s. m.* funcționar însărcinat cu supravegherea disciplinei în universitățile engleze de la Oxford și Cambridge. (< engl. *proctor*)
proctorafíe *s. f.* sutură a rectului. (< fr. *proctorraphie*)
proctoragíe *s. f.* rectoragie. (< fr. *proctorrhagie*)
proctorée *s. f.* scurgere mucoasă prin anus. (< fr. *proctorrhée*)
proctoscóp *s. n.* rectoscop. (< fr. *proctoscope*)
proctoscopíe *s. f.* rectoscopie. (< fr. *proctoscopie*)
proctotomíe *s. f.* secționare chirurgicală a anusului. (< fr. *proctotomie*)
procúbitus *s. n. (med.)* poziție a corpului culcat pe burtă; decubit ventral. (< fr. *procubitus*)
procumbént, -ă *adj.* (despre tulpini) care stă culcat pe pământ fără să formeze rădăcini adventive. (< lat. *procumbens*)
procurá *vb. tr.* **1.** a face rost de ceva; a achiziționa. **2.** a produce, a pricinui. (< fr. *procurer*, lat. *procurare*)
procurábil, -ă *adj.* care se poate procura (ușor). (< engl. *procurable*)
procurátor *s. m.* **1.** magistrat roman, administrator al unei provincii imperiale, cu strângerea dărilor și cu repartizarea cheltuielilor. **2.** înalt demnitar în vechile republici italiene Genova și Veneția. **3.** mandatar însărcinat să apere interesele unei alte persoane. (< fr. *procurateur*, lat. *procurator*)
procuratorian, -ă *adj.* referitor la procuratorii romani. (< fr. *procuratorien*)
procuratúră *s. f.* organ de stat care exercită supravegherea aplicării și respectării legilor, trimiterea infractorilor în fața justiției, susținerea acuzării înaintea instanțelor judecătorești, precum și reprezentarea intereselor statului în instanță. (< rus. *prokuratura*)
procúră *s. f.* împuternicire scrisă, legalizată, prin care cineva poate acționa în numele altcuiva; mandat. (< germ. *Procura*)
procurist, -ă *s. m. f.* **1.** mandatar care are împuterniciri pentru îndeplinirea unor acte juridice în numele cuiva. **2.** (*p. ext.*) mandatar (de orice fel). (< germ. *Prokurist*)
procurór *s. m.* **1.** magistrat, membru al parchetului (III). **2.** membru al procuraturii, care exercită atribuțiile ce revin acesteia. (< fr. *procurer*)
procustá *vb. tr* a lungi sau a scurta, după împrejurări. (< *Procust* n. pr.)
procustián, -ă *adj.* referitor la legenda lui Procust. (< *Procust* + *-ian*)
procustianísm *s. n.* confruntare între doi termeni care se măsoară, definindu-se reciproc, unul prin mărimea celuilalt. (< procustian + -ism)
prodecán *s. m.* locțiitor de decan. (< germ. *Prodekan*, it. *prodecano*)
prodenție *s. f.* orientare spre înainte a dinților. (< germ. *Prodentie*)
prodíg, -ă *adj.* (*livr*) risipitor, cheltuitor. (< fr. *prodigue*, lat. *prodigus*)
prodigá *vb. tr.* (*livr.*) a da cu generozitate; a risipi. (< fr. *prodiguer*)
prodigalitáte *s. f.* risipă, dărnicie, generozitate (excesivă); cheltuire exagerată a banilor. (< fr. *prodigalité*)
prodigiós, -oásă *adj.* ieșit din comun (prin cantitate, varietate, calitate); uluitor, extraordinar. (< fr. *prodigieux*, lat. *prodigiosus*)
prodigiozitáte *s. f.* însușirea de a fi prodigios. (< fr. *prodigiosité*)
prodígiu *s. n.* **1.** eveniment extraordinar, cu caracter magic sau supranatural; minune, miracol. **2.** persoană extraordinară prin talentul, virtuțile sau viciile sale. (< lat. *prodigium*, fr. *prodige*)
pro dómo (sua) *loc. adj. și adv. a pleda* ~ = a-și susține propria cauză. (< lat. *pro domo /sua/*, pentru casa sa)
prodróm *s. n.* (*rar*) **1.** introducere în studiul unei științe. **2.** simptom care precedă sau anunță apariția unei boli. (< fr. *prodrome*)
prodromál, -ă *adj.* prodromic (1). (< engl. *prodromal*)
prodrómic, -ă *adj.* **1.** premergător, care anunță ceva; simptomatic; prodromal. **2.** (despre poezie) ocazional, scris într-o limbă savantă, cu procedee retorice. (< fr. *prodromique*, it. *prodromico*)
producătór, -oáre **I.** *adj.* care este cauza; care dă naștere la ceva. **II.** *s. m. f.* cel care produce prin muncă bunuri materiale. • persoană, societate, întreprindere care asigură finanțarea și turnarea unui film. (după fr. *producteur*)
produce *vb.* **I.** *tr.* **1.** a crea, a face, a realiza (ceva). **2.** a aduce beneficii, venituri; a rodi. **3.** a pricinui, a cauza. **II.** *refl.* **1.** a se prezenta în public cu un număr artistic. **2.** (despre evenimente, fenomene etc.) a se întâmpla, a se petrece. (< lat. *producere*)
producer /prădúsăr/ *s. m.* producător (de filme). (< engl. *producer*)
productíbil, -ă *adj.* care poate fi produs. (< fr. *productible*)
productibilitáte *s. f.* capacitate, perspectivă de producție. (< fr. *productibileté*)
prodúctică *s. f.* totalitatea echipamentelor informatice utilizate în producția industrială. (< fr. *productique*)
productív, -ă *adj.* **1.** care produce (mult), care aduce beneficii. • bănos, rentabil. **2.** (despre sufixe, prefixe, elemente de compunere etc.) care formează numeroase derivate. • (despre conjugări) care se îmbogățește mereu cu noi verbe. (< fr. *productif*)
productivitáte *s. f.* **1.** însușirea de a fi productiv; randament, eficiență. ◊ *~a muncii* = cantitatea de produse obținute în procesul muncii de un lucrător într-o perioadă de timp determinată; eficiența cu care este cheltuită o anumită cantitate de muncă în procesul de producție. **2.** capacitate a unor cuvinte de a forma sensuri sau derivate noi. (< fr. *productivité*)
productométru *s. n.* înregistrator automat de producție. (după germ. *Produktionsmesser*)
prodúcție *s. f.* **1.** activitate socială în care oamenii, reciproc legați prin raporturi economice, produc bunuri materiale. • compartiment într-o întreprindere care se ocupă de aspectele organizatorice, economice și administrative ale producției (1). **2.** rezultatul producției (1); totalitatea produselor obținute în procesul muncii într-o perioadă de timp și într-un anumit sector. **3.** lucrare, creație, operă. • creare a unui film; realizarea lui materială; filmul însuși. **4.** manifestare artistică organizată la sfârșitul unui an școlar. (< fr. *production*)
prodús *s. n.* **1.** bun material realizat în procesul de producție. • bogăție, recoltă. **2.** corp, substanță preparată în laborator sau obținută pe cale naturală. **3.** rezultat al unui proces, al unui fenomen etc., efect. **4.** (*mat.*) rezultat al unei înmulțiri. (după fr. *produit*)
proédru *s. m. (ant.)* fiecare dintre cei nouă cetățeni din Atena aleși prin tragere la sorți ca să prezideze adunările consiliului celor cinci sute și adunările populare. (< fr. *proèdre*, gr. *proedros*)
proeminént, -ă *adj.* ieșit în afară, în relief. • (despre oameni) ieșit din comun; remarcabil. (< fr. *proéminent*, lat. *proeminens*, germ. *proeminent*)
proeminénță *s. f.* faptul de a fi proeminent. • ieșitură (în relief), ridicătură. (< fr. *proéminence*)
proenzímă *s. f.* proferment. (< fr. *proenzyme*)
proeuropeán, -ă *adj.* în favoarea europenilor. (< pro- + european)
profág *s. m.* bacteriofag atenuat care trăiește în simbioză cu o bacterie, putând recăpăta brusc virulență. (< fr. *prophage*)
profán, -ă *adj., s. m. f.* **1.** ignorant, neștiutor; (*fam.*) ageamiu. **2.** (om) care nu ține de religie; laic. (< fr. *profane*, lat. *profanus*)
profaná *vb. tr.* a pângări; (*p. ext.*) a necinsti. (< fr. *profaner*, lat. *profanare*)
profanatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care profanează. (< fr. *profanateur*, lat. *profanator*)
profanitáte *s. f.* (*rar*) caracter profan. (< it. *profanitá*)
profascíst, -ă *adj.* favorabil fascismului, care susține pe fasciști. (< pro[1]- + *fascist*)
profázǎ *s. f.* prima fază a meiozei sau mitozei, în care are loc formarea cromozomilor. (< fr. *prophase*)
profécție *s. f.* (*astrol.*) operație indicând semnul care trebuie așezat în casă[1] (3), pentru a întocmi o revoluție astrologică. (< lat. *profectio*)
profeminíst, -ă *adj.* care susține drepturile femeilor. (< pro[1]- + *feminist*)

proferá *vb. tr.* a spune, a rosti injurii, blesteme, ame-ninţări. (< fr. *proférer*)

proferméntˈ *s. m.* substanţă proteică inactivă, care se transformă într-un ferment activ în prezenţa coenzimei; proenzimă. (< fr. *proferment*)

profesá *vb. tr.* **1.** a practica, a exercita o profesiune, o meserie. **2.** a manifesta public o atitudine; a susţine public (ceva). (< fr. *professer*, lat. *professare*)

profésie *s. f.* activitate cu caracter permanent desfăşurată de cineva în baza unei calificări; meserie, îndeletnicire, ocupaţie. (< fr. *profession*, lat. *professio*)

PROFESIO- *elem.* „profesiune, ocupaţie". (< germ. *professio-*, cf. lat. *professio*)

profesiográmă *s. f.* prezentare grafică a caracteristicilor unei activităţi profesionale sub aspectul solicitărilor fizice şi psihice. (< germ. *Professiogramm*)

profesiologie *s. f.* studiu al condiţiilor sociale, psihice şi tehnice privind necesităţile orientării profesionale. (< profesie + -logie)

profesionál, -ă I. *adj.* referitor la o profesiune, legat de o profesiune. **o** *secret ~* = informaţie pe care o deţine cineva, legată de profesiunea sa; *şcoală ~ă* = instituţie de învăţământ care pregăteşte cadre de muncitori calificaţi. **II.** *adv.* cu obişnuinţa unui profesionist. (< fr. *professionnel*)

profesionalísm *s. n.* **1.** profesionalitate. **2.** cuvânt cu caracter tehnic folosit într-o anumită profesiune. (< fr. *professionnaliste*)

profesionalitáte *s. f.* calitatea de a fi un bun profesionist. • conştiinţă profesională; profesionalism (1). (< it. *professionalità*)

profesionalizá *vb. tr., refl.* a da, a căpăta un caracter profesional. (< profesional + -iza)

profesionalménte *adv.* din punct de vedere profesional. (< fr. *professionellement*)

profesionísm *s. n.* practicare a unei îndeletniciri ca profesionist; (*p. ext.*) ramură a artei, a sportului etc. practicată ca profesiune. (< it. *professionismo*)

profesioníst, -ă I. *s. m. f., adj.* (cel) care exercită o profesiune, o artă, un sport etc. pe baza unei pregătiri corespunzătoare, remunerat pentru aceasta. **II.** *s. f.* femeie care practică moravurile uşoare. (< germ. *Professionist*)

profesiúne *s. f. ~ de credinţă* = declaraţie publică făcută de cineva asupra principiilor sau convingerilor sale (morale, politice etc.). (< fr. *profession*, lat. *professio*)

profésor/profesór, -oárăˈ *s. m. f.* persoană cu o pregătire specială care predă un obiect de învăţământ într-un domeniu al ştiinţei, al artei etc. **o** *~ universitar* = cel mai înalt grad didactic în învăţământul superior, titularul unei catedre. (< fr. *professeur*, germ. *Professor*)

profesorál, -ă *adj.* de profesor; referitor la funcţia de profesor, care aparţine profesorilor. • alcătuit din profesori. • (*depr.*) pretenţios, doctoral, pedant. (< fr. *professoral*)

profesorát *s. n.* cariera, funcţia de profesor. (< fr. *professorat*)

profét *s. m.* **1.** cel care ghiceşte evenimentele din viitor; proroc, prezicător. **2.** titlu dat lui Mahomed de către credincioşii musulmani. (< fr. *prophète*, lat. *propheta*, gr. *prophetes*)

profetésă *s. f* (*livr.*) prezicătoare. (< fr. *prophétesse*)

profétic, -ă *adj.* (ca) de profet; prezicător. (< fr. *prophétique*)

profetísm *s. n.* **1.** sistem religios fondat pe învăţătura profeţilor. **2.** caracter profetic; profeţie. (< fr. *prophétisme*)

profetizá *vb. tr.* a prooroci; a prezice. (< fr. *prophétiser*)

profetologíe *s. f.* (*rar*) expunere despre încorporarea în comunitatea musulmană. (< *profet/o/* + *-logie*)

profeţíe *s. f.* (în concepţiile religioase) ceea ce profe-tizează cineva; prorocire, prezicere. (< fr. *prophétie*)

profíl *s. n.* **1.** contur, aspect al feţei cuiva privită dintr-o parte. • (*fig.*) aspect, portret. figură. **2.** contur al unui lucru, al unei forme de relief etc. • desen reprezentând o secţiune verticală a unui element de construcţie, a scoarţei terestre etc. **3.** domeniu de specializare a unei întreprinderi, instituţii etc. • specialitate, specific. **4.** piesă decorativă în relief servind la ornamentarea unei clădiri, la îmbunătăţirea acusticii unei săli etc. **5.** produs laminat din oţel ori din alte metale sau mase plastice, de diferite forme. (< fr. *profil*, germ. *Profil*)

profilá *vb.* **I.** *tr., refl.* **1.** a (se) înfăţişa în profil; a (se) reliefa, a (se) contura. **2.** a face să iasă, a ieşi în evidenţă. **3.** a (se) specializa într-un anumit domeniu. **II.** *tr.* **1.** a organiza într-un anumit fel (o instituţie, o întreprindere etc.). **2.** a lamina o bară metalică dându-i un profil uniform în lungime. • a fasona un obiect, un material pentru a-i da un anumit profil. (< fr. *profiler*)

profiláctic, -ă *adj.* care apără organismul de boli; preventiv. (< fr. *prophylactique*)

profilatór, -oáre *s. m. f.* muncitor specializat în profilarea lemnului, cauciucului etc. (< profila + -tor)

profilaxíe *s. f.* ansamblu de măsuri medico-sanitare destinate a preveni apariţia şi propagarea bolilor contagioase. • ramură a medicinei care se ocupă cu aceste măsuri. (< fr. *prophylaxie*)

profílă *s. f.* bracteolă. (< fr. *profile*)

profilográf *s. n.* aparat pentru înregistrarea asperităţilor de pe suprafaţa unei piese (prelucrate), a denivelărilor unui drum etc. (< fr. *profilographe*)

profilográmă *s. f.* înregistrare grafică obţinută cu profilograful. (< fr. *profilogramme*)

profilométru *s. n.* aparat pentru măsurarea gradului de netezime a unei piese (prelucrate). (< fr. *profilomètre*)

profít *s. n.* **1.** câştig, folos. **2.** beneficiu reprezentând diferenţa dintre activul şi pasivul unei întreprinderi comerciale; plusvaloarea privită ca un rezultat al întregului capital investit. (< fr. *profit*, germ. *Profit*)

profitá *vb. intr.* a trage un profit, un avantaj; a câştiga. • (*depr.*) a urmări un folos în orice împrejurare. (< fr. *profiter*)

profitábil, -ă *adj.* care aduce profit; avantajos, rentabil. (< fr. *profitable*)

profitabilitáte *s. f.* însuşire de a fi profitabil; rentabilitate. (< engl. *profitability*)

profiteról *s. n.* prăjitură cu cremă stropită cu sipot de ciocolată, îngheţată şi multă frişcă. (< fr. *profiterole*)

profitór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care caută să profite din orice situaţie; afacerist, speculant. (< fr. *profiteur*)

profóndo *adv.* (*muz.*) profund, grav. (< it. *profondo*)

pro fórma *loc. adj. şi adv.* de formă. (< lat. *pro forma*)

profrázăˈ *s. f.* element lingvistic care ţine locul unei propoziţii sau fraze. (< pro[1]- + *frază*)

profúnd, -ă *adj.* **1.** adânc. • greu de pătruns, de cunoscut, de înţeles. • (despre glas, ton) grav. **2.** intens. **3.** absolut, complet. • (despre oameni) serios, care judecă cu temei, cu seriozitate. (< lat. *profundus*, fr. *profond*)

profundáre *s. f.* (*tehn.*) ambutisare a unui obiect în formă de cupă, cu adâncime mare în raport cu diametrul. (< profund)

profúndă *s. f.* (*rar*) buzunar. (< fr. *profonde*)

profundimétru *s. n.* aparat pentru indicarea adâncimii (apei). (< profund + -metru[2])

profunditáte *s. f.* profunzime. (< lat. *profunditas*)

profundór *s. n.* partea mobilă a ampenajului orizontal, care asigură echilibrul şi mobilitatea longitudinală a avionului. (< fr. *profondeur*)

profunzíme *s. f.* adâncime; profunditate. **o** *~ de câmp* = intervalul spaţial în care se poate găsi un obiect, astfel ca imaginea lui pe filmul unui aparat fotografic să fie clară. (< profund + -ime)

profúz, -ă *adj.* abundent. (< fr. *profus*)

profuziúne *s. f.* cantitate (foarte) mare, abundenţă. • risipă. (< fr. *profusion*, lat. *profusio*)

progenézăˈ *s. f.* dezvoltare a celulelor germinale dinaintea fecundaţiei. • ajungere a unui organism la maturitate sexuală înainte de dezvoltarea completă. (< fr. *progenèse*)

progenézic, -ă *adj.* anterior fecundaţiei. (< fr. *progénésique*)

progenie *s. f.* prognatism. (< germ. *Progenie*)

progenitór *s. m.* (*biol.*) strămoş, străbun. (< engl., lat. *progenitor*)

progenitúră *s. f.* vlăstar, urmaş, odraslă, pui al unui animal. (< fr. *progéniture*)

progeríe *s. f.* atrofie cutanată congenitală, însoţită de calviţie totală, la copii în primele luni de viaţă. (< fr. *progérie*)

progestatív, -ă *adj.* (despre hormoni) care favorizează nidaţia oului şi gestaţia. (< fr. *progestatif*)

progesterón *s. n.* hormon steroid secretat de ovar, care are proprietatea de a transforma mucoasa uterină, favorizând nidația oului fecundat; luteină. (< fr. *progestérone*)

proglótă *s. f.* fiecare dintre segmentele unui vierme inelat. (< fr. *proglottis*)

prognát, -ă *adj.* care prezintă prognatism. (< fr. *prognathe*)

prognatísm *s. n.* conformație a feței omului, constând în proeminența anterioară a maxilarelor; progenie. (< fr. *prognathisme*)

prognóstic, -ă/prognostíc, -ă **I.** *adj.* de prognoză. **II.** *s. n.* prognoză (3). (< germ. *prognostisch*, /Il/ *Prognostik*, lat. *prognosticus*)

prognosticá *vb. tr.* a pronostica (2). (< germ. *prognostizieren*)

prognosticián, -ă *s. m. f.* specialist în prognoză. (< prognostic + -ian)

prognozá *vb. tr* a elabora o prognoză; a prevedea. (< prognoză)

prognóză *s. f.* **1.** previziune, anticipare a evoluției viitoare a fenomenelor, bazată pe date științifice; (*p. ext.*) pronostic. • text în care se arată modul cum va evolua vremea într-un anumit interval de timp. **2.** parte a științei conducerii, reprezentând activitatea pregătitoare pentru planificare, în determinarea tendințelor și perspectivelor dezvoltării diferitelor sfere de activitate. **3.** prevedere a evoluției unei boli în conformitate cu diagnosticul, forma clinică și stadiul acesteia; prognostic. (< fr. *prognose*, germ. *Prognose*)

progradáre *s. f.* **1.** lărgire și înălțare a unei plaje prin acumulare de nisip. **2.** transformare a solurilor de pădure sub influența vegetației sau a altor factori. (după fr. *progradation*)

prográm *s. n.* **1.** plan de activitate cuprinzând etapele propuse pentru o anumită perioadă; desfășurarea activității după un anumit plan. • orar. **2.** foaie de hârtie, broșură care prezintă amănunte în legătură cu un spectacol; ordinea în care se desfășoară o emisiune de radio și tv. **3.** expunere scrisă a principiilor, a țelurilor urmărite și a mijloacelor preconizate pentru realizarea lor ale unui partid politic, ale unei organizații, ale unui guvern. **4.** (*inform.*) ansamblu de instrucțiuni codate necesare unui calculator, unei operații automate. (< fr. *programme*, germ. *Programm*)

programá *vb. tr.* **1.** a stabili, a fixa un program (1). **2.** a planifica la o anumită dată. **3.** a introduce un program (4). **4.** a include într-un program. (< fr. *programmer*)

programábil, -ă *adj.* (despre un calculator, o operație etc.) care poate fi programat. (< fr., engl. *programmable*)

programabilitáte *s. f.* însușirea de a fi programabil. (< programabil + -itate)

programáre *s. f.* **1.** acțiunea de a programa; operația de elaborare a programului în vederea rezolvării unei probleme la calculatorul electronic. **2.** ramură a matematicii aplicate care studiază principiile și metodele de rezolvare pentru probleme de optimizare ce apar în planificare. **O** ~ *liniară* = cea mai simplă formă a programării matematice, care se ocupă cu studiul problemelor de maximizare sau minimizare a unei funcții liniare cu mai multe variabile. (< programa)

programát, -ă *adj.* **1.** (*inform.*; despre un proces) comandat algoritmic printr-un program (4). **2.** *învățământ* ~ = metodă de învățământ, adaptarea materiei de studiat la ritmul receptării fiecărui elev, după un program care împarte materia în elemente scurte, ușor asimilabile. (< fr. *programmé*)

programatécă *s. f.* bibliotecă de programe informatice. (< fr. *programmathèque*)

programátic, -ă **I.** *adj.* referitor la un program; conform programului. **O** *muzică ~ă* = muzică instrumentală sau simfonică urmărind redarea unor imagini bine reliefate, evocatoare, sugerate de programul fixat. **II.** *s. f.* știința programării informatice. (< germ. *programmatisch*, /Il/ fr. *programmatique*)

programatísm *s. n.* caracterul unei muzici programatice; curent care promovează muzica programatică. (< fr. *programmatisme*)

programatór, -oáre **I.** *s. m. f.* **1.** specialist care se ocupă cu întocmirea programului (4) unui calculator. **2.** cel care stabilește un program de radio, cinema, tv. etc. **II.** *s. n.* **1.** aparat, echipament ale cărui semnale de ieșire comandă executarea unei suite de operații corespunzătoare unui program (4). **2.** hârtie, tabel conținând o programare. (< fr. *programmateur*)

programă *s. f.* ~ *analitică* = prezentare în scris a obiectelor și capitolelor fiecărei discipline predate într-o instituție de învățământ. (< rus. *programma*)

progrediént, -ă *adj.* progresiv. • (despre evoluția unor boli psihice) cu dezvoltare continuă, lentă a simptomatologiei. (< germ. *Progredient*)

progrediénță *s. f.* caracterul progredient al unei boli. (< germ. *Progredienz*)

progrés *s. n.* **1.** dezvoltare ascendentă; trecere de la o stare inferioară la una superioară, de la vechi la nou; mers înainte, propășire. **2.** dezvoltare, desăvârșire. (< fr. *progrès*, lat. *progressus*)

progresá *vb. intr.* **I.** a face progrese; a merge înainte, a propăși. **2.** (despre boli) a căpăta amploare, a evolua, a se agrava. (< fr. *progresser*)

progrésie *s. f.* **1.** (*mat.*) șir finit de numere care derivă, după o anumită regulă, unul din celălalt. **O** ~ *aritmetică* = progresie în care fiecare termen este rezultatul adunării termenului precedent cu o numită rație; ~ *geometrică* = progresie în care fiecare termen este rezultatul înmulțirii termenului precedent cu un număr constant, numit rație. **2.** (*muz.*) secvență (3). (< fr. *progression*, lat. *progressio*)

progresísm *s. n.* doctrină, atitudine politică progresistă. (< fr. *progressisme*)

progresíst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care este favorabil progresului, care luptă pentru progres. (< fr. *progressiste*)

progresív, -ă *adj.* care progresează, care crește sau se dezvoltă treptat, care exprimă o dezvoltare graduală și continuă; progredient. **O** *impozit* ~ = impozit care se stabilește în cote crescânde pe măsura creșterii venitului, a averii etc. (< fr. *progressif*)

progresivísm *s. n.* curent în pedagogia contemporană care identifică fenomenul educativ cu un proces de creștere, de dezvoltare continuă. (< engl. *progressivism*)

progresivíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al progresivismului. (< engl. *progressivist*)

progresivitáte *s. f.* caracter progresiv. (< fr. *progressivité*)

prohibi *vb. tr* a interzice (vânzarea, importul sau exportul unor mărfuri). (< fr. *prohiber*, lat. *prohibere*)

prohibitív, -ă *adj.* **1.** care aplică prohibiția; prohibitoriu. **2.** care exprimă o interdicție. (< fr. *prohibitif*)

prohibitóriu, -ie *adj. (jur.;* la romani) *edict* ~ = edict prin care preotul interzicea anumite lucruri; prohibitiv. (< fr. *prohibitoire*)

prohibíție *s. f.* **1.** interdicție. **2.** măsură prin care statul interzice producția, circulația sau comercializarea anumitor produse. (< fr. *prohibition*, lat. *prohibitio*)

prohibiționísm *s. n.* curent, atitudine favorabilă prohibiției. (< fr. *prohibitionnisme*)

prohibiționíst, -ă *adj., s. m. f.* (susținător) al prohibiționismului. (< fr. *prohibitionniste*)

proiéct *s. n.* **1.** plan de a întreprinde, de a face ceva; intenție. **2.** prima redactare, primele idei în legătură cu ceva care urmează să se facă, să fie pus în execuție. **O** ~ *de lege* = text provizoriu al unei legi. **3.** lucrare care cuprinde calculele, desenele, instrucțiunile etc. necesare pentru executarea unei construcții, mașini etc. (< germ. *Projekt*, lat. *proiectus*)

proiectá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a plănui, a intenționa, a avea de gând. **2.** a întocmi un proiect (3). **3.** a face o proiecție (1), a reprezenta schematic un corp pe o suprafață potrivit anumitor reguli. • a reproduce pe ecran imaginile înregistrate pe un film (cinematografic). **4.** a arunca cu forță un corp; a împrăștia cu presiune un lichid, un material pulverulent. • a trimite un fascicul de raze de lumină. **II.** *tr., refl.* a (se) reflecta, a (se) profila, a (se) contura. (după fr. *projeter*)

proiectábil, -ă *adj.* care poate fi proiectat. (< engl. *projectable*)

proiectánt, -ă **I.** *adj. (mat.)* care servește la proiecție. **O** *dreaptă ~ă* (și *s. f.*) = dreaptă care unește un punct cu proiecția sa pe un plan. **II.** *s. m. f.* cel care întocmește proiecte (3). (< germ. *Projektant*)

proiectíl *s. n.* **1.** orice corp greu care poate fi aruncat cu forță în spațiu. **2.** corp metalic exploziv azvârlit de o armă; glonț, obuz etc. (după fr. *projectile*)

proiectív, -ă *adj.* referitor la activitatea de proiectare, la proiecție. • (*mat.;* despre figuri) care își păstrează proprietățile când sunt proiectate pe un plan. **o** *geometrie ~ă* = geometrie care studiază proprietățile proiective ale figurilor. • (*psih.;* despre tehnici, teste) care permite obținerea unei reprezentări obiective a intervenției personalității unui individ într-o anumită activitate. (după fr. *projectif*)

proiectivitáte *s. f.* ansamblu de proprietăți funcționale ale unui sistem de a se proiecta sau reflecta în altul. (< engl. *projectivity*)

proiectór, -oáre I. *adj.* care proiectează, care servește pentru proiecție. **II.** *s. n.* aparat de iluminat care proiectează fascicule de lumină ce provin din focarul unei oglinzi. • aparat special pentru proiectarea imaginilor pe un ecran cinematografic. (< fr. *projecteur*)

proiécție *s. n.* **1.** imagine plană a unui obiect din spațiu, potrivit anumitor reguli geometrice; operație prin o asemenea imagine. **o** *~ cartografică* = reprezentare a (unei regiuni a) scoarței Pământului pe o hartă. **2.** reprezentare pe un ecran cu ajutorul unui fascicul luminos a imaginilor înregistrate pe un film. **3.** (*psih.*) mecanism prin care ființa umană transpune în activitățile sale propria personalitate. • (*psihan.*) mecanism prin care bolnavul atribuie unei alte persoane propriile-i sentimente și motivații. (< fr. *projection*, lat. *proiectio*)

proiecționíst, -ă *s. m. f.* tehnician cu efectuarea de proiecții luminoase; operator de cinema. (< fr. *projectionniste*)

prolabáre *s. f.* (*med.*) deplasare în sus sau în jos a unui organ. (după fr. *prolabé*, lat. *prolabi*)

prolactínă *s. f.* hormon lactogen din lobul anterior al hipofizei, care stimulează funcția corpului galben și lactația; luteotrofină. (< fr. *prolactine*)

prolalíe *s. f.* compliment adresat autorilor înainte de începerea unui discurs. (< fr. *prolalie*, gr. *prolalia*)

prolamíne *s. f. pl.* proteine vegetale din semințele unor graminee, bogate în glutamină. (< fr. *prolamines*)

prolán *s. m.* **1.** hormon gonadotrop al placentei din timpul sarcinii. **2.** preparat hormonal folosit în combaterea sterilității. (< fr. *prolan*)

prolanemíe *s. f.* prezența prolanului în sânge. (< fr. *prolanémie*)

prolanuríe *s. f.* prezența prolanului în urină. (< fr. *prolanurie*)

prólaps *s. n.* (*med.*) lăsare anormală în jos a unui organ. (< fr. *prolapsus*)

prolațiúne *s. f.* **1.** (*lingv.*) pronunțare. **2.** discurs, vorbire. (< fr. *prolation*, lat. *prolatio*)

prolegát *s. m.* magistrat roman care înlocuia un legat. (< lat. *prolegatus*)

prolegómene *s. n. pl.* introducere succintă în problematica unei științe sau discipline. • parte introductivă a unei lucrări științifice, care precedă expunerea propriu-zisă. (< fr. *prolégomènes*, gr. *prolegomena*)

prolémă *s. f.* (*log.*) propoziție, serie de propoziții care servesc ca bază unei leme. (< fr. *prolemme*)

prolépsă *s. f.* **1.** evocare în avans a unui eveniment ulterior. **2.** procedeu în a plasa un cuvânt în propoziția care precedă pe cea în care ar trebui să fie. **3.** figură retorică prin care se previne o obiecție; precepție. (< fr. *prolepse*, gr. *prolepsis*)

proléptic, -ă *adj.* referitor la prolepsă, care formează o prolepsă. (< fr. *proleptique*)

proletár, -ă I. *adj.* referitor la proletariat, care aparține proletariatului. **II.** *s. m. f.* **1.** cetățean sărac, liber, din Roma antică. **2.** muncitor salariat din societatea capitalistă, lipsit de mijloace de producție. (< fr. *prolétaire*)

proletariát *s. n.* **1.** (în Roma antică) masele sărace ale cetățenilor liberi, lipsiți de mijloace de producție. **2.** clasa muncitorilor salariați, a proletarilor. (< fr. *prolétariat*)

proletarizá *vb. tr., refl.* a aduce, a ajunge în starea de proletar; a sărăci, a (se) pauperiza. (< fr. *prolétariser*)

proletcultísm *s. n.* atitudine față de problemele artei și culturii, în fosta URSS, după Revoluția din Octombrie, vizibilă și în restul țărilor comuniste, care respingea întreaga moștenire culturală a trecutului, susținând că ea nu este utilă poporului, și promova ideea creării unei culturi „pur proletare". (după rus. *proletikultovșcina*)

proletcultíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al proletcultismului. (după rus. *proletkultovet*)

PROLI- *elem.* „copil, lăstar". (< fr. *proli-*, cf. lat. *proles*)

prolifér, -ă *adj.* **1.** prolific. **2.** (despre flori, tulpini) care produce muguri, organe suplimentare. (< fr. *prolifère*)

proliferá *vb. intr.* **1.** (despre celule, țesuturi) a se înmulți. **2.** (despre organisme) a se reproduce; a procrea. **3.** (*fig.*) a se înmulți exagerat de rapid. (< fr. *proliférer*)

proliferatív, -ă *adj.* cu tendințe de proliferare. (< fr. *proliferatif*)

proliferáție *s. f.* (*rar*) proliferare; proligerație. (< fr. *prolifération*, lat. *proliferatio*)

prolífic, -ă *adj.* **1.** care se mulțumește foarte repede; prolifer (1). **2.** (*fam.*) fecund, bogat (în), abundent. (< fr. *prolifique*)

prolificáre *s. f.* (*bot.*) stare a unui organ prolifer. (după fr. *prolification*)

prolificitáte *s. f.* însușirea de a fi prolific. (< fr. *prolificité*)

proligér, -ă *adj.* (*biol.*) care poartă un germen. (< fr. *proligère*)

proligeráție *s. f.* proliferație. (< fr. *proligération*)

prolinázá *s. f.* enzimă care catalizează hidroliza proteinelor în a căror structură intră prolina. (< engl. *prolinase*)

prolínă *s. f.* aminoacid ciclic, care se formează în hidroliza a numeroase proteine. (< fr. *proline*)

prolinemíe *s. f.* prezența prolinei în sânge. (< fr. *prolinémie*)

prolíx, -ă *adj.* (despre vorbire, stil) lipsit de concizie; neclar, confuz. (< fr. *prolixe*, lat. *prolixus*, larg, întins)

prolixitáte *s. f.* însușirea de a fi prolix. (< fr. *prolixité*, lat. *prolixitas*)

prológ[1] *s. m.* (la romani) actor care recita prologul[2](1) unei piese de teatru. (< lat. *prologus*, fr. *prologue*)

prológ[2] *s. n.* **1.** parte a unei piese de teatru antice în care se expunea subiectul. **2.** parte introductivă a unei opere literare, muzicale sau dramatice care prezintă evenimentele ce premerg acțiunea; (*p. ext.*) introducere, prefață. (< fr. *prologue*, lat. *prologus*, gr. *prologos*)

prolongáție *s. f.* **1.** alungire. **2.** (*muz.*) poziție a unei note care, făcând parte dintr-un acord, se continuă și în acordurile următoare. (< fr. *prolongation*, lat. *prolongatio*)

proluviál, -ă *adj.* referitor la inundații. (< fr. *proluviale*)

prolúviu *s. n.* depozit sedimentar detritic, friabil, la baza pantelor, sub formă de conuri de dejecție. (< lat. *proluvium*)

proluziúne *s. f.* **1.** cuvânt introductiv; introducere. **2.** lecție de deschidere a unui profesor universitar atunci când a obținut o catedră. (< it. *prolusione*, lat. *prolusio*)

pro memória *loc. adv.* (despre un document diplomatic) care conține expunerea unor fapte sau textele ce privesc obiectul unei convorbiri și pe care un diplomat îl înmânează celeilalte părți. (< lat. *pro memoria*, pentru memorie, spre aducere aminte)

promená *vb. refl.* a se plimba. (< fr. *promener*)

promenádă *s. f.* plimbare. • loc de plimbare. (< fr. *promenade*, germ. *Promedane*)

promenuár *s. n.* foaier, parte a unei săli de spectacol unde publicul stă în picioare. (< fr. *promenoir*)

prometazínă *s. f.* produs de sinteză, cu acțiune sedativă, antihistaminică și antiemetică. (< fr. *prométhasine*)

prometeián, -ă *adj.* prometeic. (< fr. *prométhéen*)

prometéic, -ă *adj.* **1.** referitor la (mitul lui) Prometeu; prometeian. **2.** (*fig.*) care exprimă o revoltă, sortită eșecului, împotriva unei autorități; care crede în oameni, dornic de a acționa pentru ei; uman, generos. (< germ. *prometheisch*)

prometeísm *s. n.* atitudine, spirit de revoltă. (< it. *prometeismo*)

prométiu *s. n.* element chimic metalic din grupa lantanidelor. (< fr. *prométhium*)

promílă *s. f.* parte raportată la o mie de părți dintr-un întreg; miime. (< germ. *Promille*)

promiscuitáte *s. f.* **1.** amestec eterogen de persoane. **2.** conviețuire în condiții de mizerie a mai multor persoane de sex diferit, conviețuire în imoralitate. (< fr. *promiscuité*)

promíscuu, -uă *adj.* cu caracter de promiscuitate. (< lat. *promiscuus*, fr. *promiscue*)
promisiúne *s. f.* făgăduială. • perspectivă promițătoare. (< fr. *promission*, lat. *promissio*)
promisóriu, -ie *adj.* prin care se promite ceva. • (*jur.;* despre jurăminte) care se face în vederea aducerii la îndeplinire a unor fapte viitoare. (< fr. *promissoire*)
promíte *vb. tr.* **1.** a-și lua obligația, a se angaja; a făgădui. **2.** (*fig.*) a da speranțe; a oferi perspective promițătoare. (< lat. *promittere*, fr. *promettre*)
promițătór, -oáre *adj.* care promite (2). (< promite + -/ă/tor)
prómo *s. n.* publicitate. (< fr. *promo*)
promonarhíst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care este pentru monarhie. (< pro- + *monarhist*)
promontóriu *s. n.* **1.** fâșie de uscat înaltă și abruptă care înaintează în mare; cap[1] (1). **2.** proeminență osoasă. • proeminență formată de unghiul dintre ultima vertebră lombară și osul sacru. (< lat. *promontorium*, fr. *promontoire*)
promotion /promóșăn/ *s. n.* publicitate. (< engl. *promotion*)
promotór, -oáre I. *s. m. f.* inițiator, animator al unei acțiuni. II. *s. n.* **1.** substanță care pune în libertate radicali liberi, capabili să inițieze o reacție în lanț; inițiator (I, 1). • substanță care mărește eficacitatea unui catalizator. **2.** agent care ar interveni în procesul cancerigen, accentuând dezvoltarea tumorilor. (< fr. *promoteur*, lat. *promotor*)
promóție *s. f.* **1.** serie de absolvenți ai unei școli; totalitatea celor care absolvesc deodată un ciclu de învățământ. • totalitatea militarilor care au primit grad de ofițer în același timp. **2.** denumire specială pentru căsătorii dintr-o anumită perioadă de timp. **3.** cantitate de, set (de mărfuri). **4.** (*rar*) promovare. (< fr. *promotion*, lat. *promotio*)
promoționál, -ă *adj.* care favorizează creșterea vânzărilor (prin publicitate, expoziții, reduceri de prețuri). (< fr. *promotionnel*)
promoțiúne *s. f.* ridicare a nivelului de viață al claselor defavorizate sau al unui individ la o situație superioară. (< fr. *promotion*, lat. *promotio*)
promová *vb. tr.* **1.** a ridica la o demnitate; a înainta în grad, a avansa. • a trece pe un elev într-o clasă superioară. **2.** a susține, a propaga (o idee, un cuvânt etc.). **3.** a reduce prețuri. (< lat. *promovere*)
promovábil, -ă *adj.* care poate fi, care are calitatea de a fi promovat. (< fr. *promouvable*)
promovabilitáte *s. f.* însușirea de a fi promovabil. (< promovabil + -itate)
promovatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care promovează (2). (< promova + -tor)
prompt, -ă *adj.* care acționează repede și la timp; expeditiv. (< fr. *prompt*, lat. *promptus*)
prómptér *s. n.* aparat pe care se succed textele citite de prezentatori în fața unei camere de televiziune, ca-ractere afișate pe primele poziții ale liniei de pe ecranul unui calculator. (< engl. *prompter*, fr. *prompteur*)
promptitúdine *s. f.* însușirea de a fi prompt; rapiditate, punctualitate. (< fr. *promptitude*, lat. *promptitude*)
promptuár *s. n. (livr.)* manual prescurtat. (< fr. *promptuaire*)
promulgă *vb. tr.* a da caracter executoriu prin publicarea în organul oficial al statului a unui proiect de lege adoptat de forul legislativ. (< fr. *promulguer*, lat. *pro-mulgare*)
pronatór *adj., s. m.* (mușchi) care permite mișcarea de pronație. (< fr. *pronateur*)
pronáție *s. f.* **1.** mișcare de răsucire a mâinii spre interior (cu podul palmei în jos). **2.** poziție aplecată. (< fr. *pronation*, lat. *pronatio*)
pronazíst, -ă *adj. s. m. f.* (om) simpatizant susținător al nazismului. (după fr., engl. *pro-nazi*)
pronefrós *s. n.* prima etapă embrionară în dezvoltarea rinichilor. (< fr. *pronéphros*)
pronominál, -ă *adj.* (despre propoziții sau părți de vorbire) introdus, însoțit de un nume, construit cu un pronume; cu valoare de pronume. (< fr. *pronominal*, lat. *pronominalis*)
pronominalizá *vb. tr.* a transforma diverse părți de vorbire în pronume. (< fr. *pronominaliser*)
pronospórt *s. n.* sistem de loterie în care se cere a indica rezultatele unor meciuri (de fotbal) ce urmează a fi disputate. (< prono/stic/ + *sport*)
pronostíc *s. n.* **1.** ipoteză, previziune referitoare la desfășurarea unor evenimente, întreceri sportive etc. **2.** pre- viziune a evoluției ulterioare a unei boli. (< fr. *pronostic*)
pronosticá *vb. tr.* **1.** a face un pronostic (1); a prezice. **2.** (*med.*) a diagnostica; a prognostica. (< fr. *pronostiquer*)
prontozíl *s. n.* medicament din clasa sulfamidelor, puțin solubil înapă, cu acțiunea directă asupa steptococilor. (< germ. *Prontosil*)
pronucléu *s. m.* corp nuclear haploid prezent în oul de curând fecundat, care prin fuziune dă naștere nucleului germinal. (< fr. *pronucléus*)
pronúme *s. n.* parte de vorbire flexibilă care substituie un substantiv. (< lat. *pronomen*, după fr. *pronom*)
pronunciamént *s. n.* **1.** lovitură de stat organizată de militari în țările Americii Latine; puci militar. **2.** declarație, manifest, acțiune prin care este exprimat protestul față de un sistem (politic). (< it., fr. *pronunciamento*)
pronunță *vb.* I. *tr.* a articula, a rosti (sunete, silabe, cuvinte). • a ține, a rosti (un discurs). II. *tr., refl. (jur)* a decide în urma unor dezbateri, a comunica o sentință, o hotărâre etc. III. *refl.* a-și spune părerea; a opina. (< lat. *pronuntiare*, fr. *prononcer*)
pronunțábil, -ă *adj.* care poate fi pronunțat (2). (< fr. *prononçable*)
pronunțát, -ă *adj.* accentuat, scos în evidență. (< pronunța)
pronúnție *s. f.* pronunțare (1). (< lat. *pronuntio*, it. *pronunzia*)
propagă *vb.* I. *tr., refl.* a (se) răspândi, a (se) transmite, a (se) populariza. II. *refl.* (despre unde electromagnetice, căldură, ape, inundații etc.) a se transmite în spațiu și în timp, a se împrăștia. (< fr. *propager*, lat. *propagare*)
propagándă *s. f.* activitate de răspândire a unor idei care prezintă și susțin o teorie, o concepție, un partid politic. (< fr. *propagande*)
propagandísm *s. n.* tendință accentuată de a face propagandă. (< fr. *propagandisme*)
propangandíst, -ă *s. m. f.* (în trecut) cel care făcea propagandă. (< fr. *propangandiste*, rus. *propagandist*)
propagandístic, -ă *adj.* de propagandă. (după rus. *propagandistskii*)
propagatór, -oáre *s. m. f.* cel care propagă (idei, doctrine etc.). (< fr. *propagateur*, lat. *propagator*)
propagúlă *s. f.* formație în celule filamentoase sau frunzoase care asigură înmulțirea vegetativă la mușchi și la alge. (< fr. *propagule*)
propán *s. n.* hidrocarbură aciclică saturată gazoasă, cu trei atomi de carbon în moleculă, din gazele de sondă sau de cracare, folosită drept combustibil și în unele sinteze organice. (< fr. *propane*)
propanól *s. m.* alcool propilic. (< fr. *propanol*)
propanónă *s. f.* acetonă. (< fr. *propanone*)
proparoxitón *adj., s. n.* (cuvânt) cu accentul pe silaba antepenultimă. (< fr. *proparoxyton*, gr. *proparoxitonos*)
propedeútic, -ă/propedéutic, -ă I. *adj.* referitor la propedeutică. II. *s. f.* **1.** disciplină care constituie o introducere în studiul unei alte discipline. **2.** (în unele țări) ciclu preparator (de un an) la treapta de învățământ superior. **3.** ramură a medicinei la învățământul pregătitor clinic. (< fr. *propédeutique*, /II/ germ. *Propädeutik*)
propelánt *s. m.* amestec de combustibil și de oxidant necesar arderii acestuia, la motoarele unei rachete sau ale unui avion la mare înălțime. (< engl. *propellant*)
propenál *s. n.* acroleină. (< germ. *Propenal*)
propénă *s. f.* hidrocarbură aciclică nesaturată, cu trei atomi de carbon și o dublă legătură în moleculă; propilenă. (< fr. *propène*)
propensiúne *s. f.* înclinație, tendință, dispoziție naturală către ceva. (< fr. *propension*, lat. *propensio*)
properdínă *s. f.* proteină din plasma sangvină, cu activitate antibacteriană și antivirotică nespecifică. (< fr. *properdine*)
propergól *s. m.* amestec de substanțe, capabil de reacții chimice puternic exoterme, combustibil pentru rachete. (< fr. *propergol*)

propice *adv. inv.* favorabil, prielnic; nimerit, potrivit. (< fr. *propice*)
propicitáte *s. f.* faptul de a fi propice. (< propice + -itate)
propíl *s. m.* radical chimic monovalent derivat din alcool propilic. (< fr. *propyle*)
propilée *s. f. pl.* intrare monumentală a unui edificiu din Antichitate, cu mai multe porți reunite prin porticuri. (< fr. *propylées*, gr. *propylaion*)
propilénă *s. f.* propenă. (< fr. *propylène*)
propílic *adj. alcool ~* = alcool aciclic saturat, primar, obținut prin fermentație la fabricarea alcoolului etilic, folosit ca dizolvant; propanol. (< fr. *propylique*)
propilít *s. n.* porfirit alterat, din caolin, hornblendă, calciu etc. (< fr. *propylite*)
propilitizáre *s. f.* transformare a porfiritelor în propilite. (după fr. *propylitisation*)
própilon *s. n.* mic edificiu compus din doi pereți delimitând un scurt culoar, întrerupt la mijloc cu un al treilea perete străpuns de o trecere. (< engl., gr. *propylon*)
propionát *s. m.* sare sau ester al acidului propionic. (< engl. *propionate*)
propiónic *adj. acid ~* = acid, omolog superior al acidului acetic, derivat din propan, în unele sinteze organice. (< fr. *propionique*)
proplastídă *s. f.* studiu premergător plastidelor. (< fr. *proplastide*)
propólis *s. n.* **1.** substanță cleioasă, prelucrată de albine din polen și din mugurii plantelor, folosită la astuparea fisurilor stupului, la lipitul fagurilor etc. **2.** preparat farmaceutic pe bază de propolis (1). (< fr. *propolis*)
propórție *s. f.* **1.** raport între părțile unui întreg și între acestea și întreg; raport stabilit între lucruri comparabile. **2.** (*pl.*) dimensiune, amploare, mărime. **O** *a lua ~ii* = **a)** a se dezvolta, a crește foarte mult; **b)** (*fam.*) a se îngrășa. **3.** (*mat.*) egalitate între două rapoarte, având patru elemente constitutive. (< fr. *proportion*, lat. *proportio*)
proporționá *vb. tr.* a stabili anumite proporții; a stabili un raport echilibrat, a potrivi. (< fr. *proportionner*, lat. *proportionare*)
proporțional, -ă *adj.* corespunzător unei anumite proporții. **O** *medie ~ă* = rădăcina pătrată a produsului dintre două cantități; medie geometrică. • (*adv.*) într-o anumită proporție cu... (< fr. *proportionnel*, lat. *proportionalis*)
proporționalitáte *s. f.* **1.** însușirea a ceea ce este proporțional. **2.** raport între (două) mărimi care variază proporțional. (< fr. *proportionnalité*, lat. *proportionalitas*)
proporționát, -ă *adj.* **1.** care respectă, reprezintă anumite proporții. **2.** care are proporții echilibrate; armonios. (< proportiona)
propósta *s. f.* (*muz.*) prima voce într-un canon, care expune tema. (< it. *proposta*)
propoziție *s. f.* **1.** cea mai simplă unitate sintactică prin care se comunică o judecată, o idee. **2.** (*log.*) îmbinare de cuvinte care exprimă o ideee completă. **3.** (*mat.*) teoremă ajutătoare care servește demonstrației unei teoreme mai importante sau stabilirii unui rezultat fundamental. **4.** expresie care are un înțeles într-un anumit domeniu. • (*inform.*) formă propozițională din simboluri terminale. **5.** cea mai mică construcție muzicală, care se încheie printr-o cadență oarecare. (< fr. *proposition*, lat. *propositio*)
propozițional, -ă *adj.* **1.** referitor la propoziții. **2.** cu funcție de propoziție. (< fr. *propositionnel*)
proprétor *s. m.* magistrat roman locțiitor al unui pretor. (< fr. *propréteur*, lat. *propraetor*)
propretúră *s. f.* demnitatea, funcția de propretor. (< fr. *propréture*)
propriál, -ă *adj.* care este propriu. (< propriu + -al)
propriaménte *adv.* (*rar*) **1.** în mod, în sens propriu (în vorbire). **2.** (în mod real) precis, cu precizie, întocmai. **3.** în special, în particular. (< it. *propriamente*)
proprietár, -ă *s. m. f.* cel care deține dreptul de proprietate asupra unui bun; stăpân; cel care posedă un bun imobil. (< fr. *propriétaire*, lat. *proprietarius*)
proprietáte *s. f.* **1.** însușire, calitate caracteristică unui lucru, unei ființe etc.; caracter distinctiv. **2.** calitatea unui cuvânt, a stilului etc. de a fi propriu (4). **3.** stăpânire deplină asupra unui bun material; bunul însuși; avere. (< fr. *propriété*, lat. *proprietas*)
proprioceptív, -ă *adj.* (despre senzații provenite din corp) care informează asupra mișcărilor, echilibrului etc. (< fr. *proprioceptif*)
proprioceptór *s. m.* formație nervoasă senzitivă care culege stimulii de la diferite organe în legătură cu mișcarea, echilibrul etc. (< fr. *proprioceptеur*)
propriocépție *s. f.* **1.** activitate a sensibilității proprioceptive; rezultatul acesteia. **2.** percepție de sine însuși. (< fr. *proprioception*)
própriu, -ie *adj.* **1.** care aparține în mod exclusiv cuiva; personal. **2.** caracteristic, particular. **3.** care este bun, indicat pentru... **4.** (despre cuvinte, stil etc.) care redă exact noțiunea sau ideea ce trebuie exprimată. **O** *~-zis* = de fapt; la drept vorbind. • (despre sensuri) prim, de bază. (< lat. *proprius*, fr. *propre*)
propulsá *vb. tr.* **1.** a imprima unui vehicul, unui obiect etc. o mișcare de înaintare. **2.** a proiecta departe, cu violență. **3.** (*fig.; fam.*) a stimula. (< fr. *propulser*, lat. *propulsare*)
propulsánt I. *adj., s. n.* propulsor. **II.** *s. m.* substanță în stare gazoasă sau de plasmă, ejectată din motoarele cu reacție, care asigură forța de tracțiune. (< propulsa + -ant)
propúlsie *s. f.* forță exercitată asupra unui vehicul, obiect etc. pentru a-i provoca mișcarea de înaintare. • sistem tehnic prin care se realizează această acțiune. (< fr. *propulsion*, lat. *propulsio*)
propulsív, -ă *adj.* care produce o propulsie. (< fr. *propulsif*)
propulsór, -oáre *adj., s. n.* (organ, aparat) care creează și întreține forța de propulsie; propulsant (I). (< fr. *propulseur*)
propunătór, -oáre *adj., s. m. f.* (*rar*) inițiator. (< propune + -tor)
propúne *vb.* **I.** *tr.* **1.** a supune discuției, aprobării, hotărârii. **2.** a recomanda (pe cineva) pentru o funcție, o misiune. • a oferi, a da o sugestie etc. **II.** *tr., refl.* a (se) hotărî (să facă ceva), a(-și) fixa un țel. (< lat. *proponere*, după fr. *proposer*)
propúnere *s. f.* **1.** acțiunea de a propune. **2.** sugestie, idee, soluție supusă discuției, dezbaterii sau hotărârii cuiva. **3.** recomandare. (< propune)
próră/próvă *s. f.* partea din față a unei nave. (< it. *prora*)
proréctor *s. m.* locțiitor al unui rector. (< germ. *Prorektor*, rus. *prorektor*)
prorogá *vb. tr.* (despre adunări legislative) a amâna (din oficiu) pentru o dată ulterioară, a prelungi în timp (un tratat); (*p. ext.*) a amâna. (< fr. *proroger*, lat. *prorogare*)
prorogáre *s. f.* **1.** acțiunea de a proroga; prorogație. **2.** extindere a competenței unui organ de jurisdicție în temeiul unei dispoziții normative. (< proroga)
prorogatív, -ă *adj.* care se poate proroga. (< fr. *prorogatif*)
prorogáție *s. f.* (*rar*) prorogare. (< fr. *prorogation*, lat. *prorogatio*)
proscénium *s. n.* partea dinainte a unui teatru antic; (astăzi) avanscenă. (< lat., fr. *proscenium*)
prosciútto *s. f.* șuncă italiană, preparată după o rețetă specială. (< it. *prosciutto*)
proscríe *vb. tr.* **1.** a face o proscripție. **2.** a interzice (o carte, o idee). **3.** a blama, a stigmatiza. (după fr. *proscrire*)
proscríptor *s. m.* (*rar*) cel care hotăra proscripțiile. (< lat. *proscriptor*, fr. *proscripteur*)
proscripție *s. f.* **1.** (în Roma antică) punere în afara legii, condamnare la moarte sau la exil și confiscarea averii fără forme judiciare, pentru infracțiuni politice, înscriind numele celui osândit pe o listă care se afișa. **2.** exil, surghiun. **3.** interdicție, prohibiție. (< lat. *proscriptio*, fr. *proscription*)
proscris, -ă I. *adj., s. m. f.* (cel) care a fost scos de sub scutul legii; izgonit, exilat. **II.** *adj.* (despre idei, acțiuni etc.) interzis, oprit. (< proscrie)
prosécco *s. n.* suc din grepfrut roz acidulat. (< it. *prosecco*)
prosectór *s. m.* persoană specializată în autopsii și în prepararea pieselor anatomice la cursul unui profesor sau ca document medico-legal. (< lat. *prosector*, fr. *prosecteur*)

prosectúră *s. f.* morgă[1]. • încăpere unde se pregătesc piesele anatomice pentru disecție. (< germ. *Prosektur*)
proseúc *s. m.* orator public al evreilor din Alexandria. (< fr. *proseuque*, gr. *proseukhe*)
proséxie, -ă *adj.* referitor la prosexie. (< fr. *prosexique*)
prosexíe *s. f. (psih.)* atenție concentrată. (< fr. *prosexis*)
prosilogísm *s. n.* silogism dintr-un polisilogism a cărui concluzie servește ca premisă a silogismului următor (episilogism). (< fr. *prosyllogisme*)
prosilogístic, -ă *adj.* cu caracter de prosilogism. (< fr. *prosyllogistique*)
prosimiéni *s. m. pl.* lemurieni. (< fr. *prosimiens*)
prósit *interj.* (urare când se închină un pahar de vin la un toast etc.) să vă fie cu noroc! (< germ. *Prosit*, lat. *prosit*)
prosoviétic, -ă *adj.* favorabil sovieticilor. (< fr. *prosoviétique*)
prospéct[1] *s. n.* **1.** afiș, broșură, pliant conținând date informative asupra unor lucrări, a unor produse puse în vânzare sau în scopuri publicitare. **2.** distanța în plan orizontal dintre fronturile a două construcții față în față. (< fr., lat. *prospectus*, germ. *Prospekt*)
prospéct[2] *s. n.* magistrală, bulevard larg. (< rus. *prospekt*)
prospectá *vb. tr.* **1.** a cerceta un teren pentru a descoperi depozite naturale de minerale. **2.** a cerceta piața comercială în vederea încheierii de contracte. (< fr. *prospecter*)
prospectív, -ă **I.** *adj.* referitor la prospectivă. **II.** *s. f.* **1.** cercetare sistematică a viitorului, pornind de la analiza influenței conjugale a cauzelor de ordin tehnic, științific, economic etc. **2.** *(p. ext.)* atitudine ideologică, politică, culturală etc., mod de gândire și acțiune cu caracter previzional, orientat spre explorarea viitorului. (< fr. *prospectif*, /II/ *prospective*)
prospectivíst, -ă *s. m. f.* specialist în prospectivă. (< fr. *prospectiviste*)
prospectológ *s. m.* specialist în prospectologie. (< prospectologie)
prospectologíe *s. f.* știință care studiază perspectivele de viitor. (< prospecta + -logie)
prospectór, -oáre *s. m. f.* **1.** cel care face prospecțiuni. **2.** *(fig.)* cel care explorează, caută să descopere. (< fr. *prospecteur*)
prospécție *s. f.* cercetare economică. (< fr. *prospection*)
prospecțiúne *s. f.* ansamblu al cercetărilor geologice efectuate prin prospectare (1). (< fr. *prospection*)
prospér, -ă *adj.* căruia îi merge bine; înfloritor. (< fr. *prospère*)
prosperá *vb. intr.* a se afla, a se dezvolta în condiții extrem de prielnice. (< fr. *prospérer*)
prosperitáte *s. f.* stare prosperă; bunăstare, belșug. (< fr. *prospérité*, lat. *prosperitas*)
prospiciá *vb. intr.* a vedea înainte, a prevedea. (< lat. *prospicere*)
prospiciént, -ă *adj.* care dă, privește către un anumit loc; orientat, într-un anumit fel, către ceva. (< it. *prospiciente*, lat. *prospiciens*)
PROSTAT(O)- *elem.* „prostată". (< fr. *prostat/o/-*, cf. gr. *prostates*)
prostaglandínă *s. f.* substanță asemănătoare hormonilor din lichidul seminal. (< fr. *prostaglandine*)
prostátă *s. f.* glandă la intersecția aparatului genital mascul cu cel urinar. (< fr. *prostate*)
prostatectomíe *s. f.* ablație a prostatei. (< fr. *prostatectomie*)
prostátic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de prostată. (< fr. *prostatique*)
prostatísm *s. n.* ansamblu de accidente determinate de hipertrofia prostatei. (< fr. *prostatisme*)
prostatítă *s. f.* inflamație a prostatei. (< fr. *prostatite*)
prostatocél *s. n.* hernie a prostatei. (< fr. *prostatocèle*)
prostatomegalíe *s. f.* hipertrofie a prostatei. (< fr. *prostatomégalie*)
prostatotomíe *s. f.* incizie a prostatei. (< fr. *prostatotomie*)
prostatovezículită *s. f.* inflamație a prostatei și vezi-culelor seminale. (< engl. *prostatovesiculitis*)
prosternă *vb. refl.* a se înclina până la pământ; a îngenunchia (în semn de venerație, de supunere). (< fr. *prosterner*, lat. *prosternere*)
prostigmínă *s. f.* alcaloid de sinteză cu acțiune stimulantă asupra sistemului nervos. (< fr. *prostigmine*)
prostíl *adj., s. n.* (edificiu antic) cu coloane numai pe fațada principală. (< fr. *prostyle*)
prostituá *vb.* **I.** *refl.* a trăi în desfrâu; a practica prostituția. **II.** *tr.* a sili să practice prostituția. **III.** *tr., refl. (fig.)* a (se) dezonora, a (se) înjosi, a (se) necinsti, a (se) pângări. (< fr. *prostituer*, lat. *prostituere*)
prostituát, -ă *adj., s. f.* (femeie) care practică prostituția; femeie de stradă. (< fr. *prostituée*)
prostitúție *s. f.* **1.** ocupație a femeii care întreține relații sexuale contra unei plăți sau a unor avantaje materiale; *(p. ext.)* stare în care membrii societății duc o viață sexuală instabilă, schimbându-și partenerii. **o** *casă de ~* = bordel. **2.** *(fig.)* înjosire, folosire degradantă a calităților, a talentului. (< fr. *prostitution*, lat. *prostitutio*)
prostrát, -ă *adj.* **1.** (despre tulpini) culcat la pământ. **2.** în stare de prostrație; *(fig.)* lipsit de energie. (< lat. *prostratus*, fr. *prostré*)
prostrátie *s. f.* stare patologică de totală indiferență față de ceea ce se petrece în jur, cauzată de oboseala excesivă a nervilor; depresie morală, apatie. (< fr. *prostration*, lat. *prostratio*)
PROT(O)- *elem.* „primul, anterior, preistoric, primitiv, simplu, inițial". (< fr. *prot/o/-*, cf. gr. *protos*)
protactíniu *s. n.* element radioactiv, metal din grupa actinidelor, izotop al uraniului. (< fr. *protactinium*, germ. *Protaktinium*)
protagoníst, -ă *s. m. f.* **1.** actor care interpretează rolul principal într-un spectacol, într-un film etc.; erou, personaj principal. **2.** figură proeminentă, reprezentant de frunte al unei mișcări, al unei teorii etc.; promotor. (< fr. *protagoniste*)
protál *s. n.* tal verde în formă de frunză, din germinarea sporului la ferigi, care poartă anterozoizii și arhegoanele. (< fr. *prothalle*)
protamínă *s. f.* proteină bazică cu un conținut mare de aminoacizi, în celulele seminale ale peștilor. (< fr. *protamine*)
protandríe *s. f.* proterandrie. (< fr. *protandrie*)
protándru, -ă *adj., s. m. f.* (plantă, animal hermafrodit) la care organele reproducătoare mascule ajung la maturitate înaintea celor femele. (< fr. *protandre*)
protanóp, -ă *adj.* (despre ochi) care prezintă protanopie. (< fr. *protanope*)
protanopíe *s. f.* incapacitate a ochiului de a percepe roșul; daltonism. (< fr. *protanopie*)
protargól *s. n.* preparat medicamentos din azotat de argint și o soluție alcalină de proteine, pulbere fină, galben-brună, solubilă în apă, folosită ca antiseptic. (< fr. *protargol*)
protáză *s. f.* **1.** prima parte a unei drame antice, expunerea subiectului. **2.** prima parte a unei perioade condiționale, cuprinzând propozițiile secundare care îndreaptă atenția asupra consecințelor ce se anunță în apodoză. (< fr. *protase*, lat., gr. *protasis*)
proteázǎ /-te-a-/ *s. f.* enzimă care catalizează descompunerea protidelor din aminoacizi. (< fr. *protéase*)
protectív, -ă *adj.* de protecție, protector. (< engl. *protective*)
protéctor[1]/protectór *s. m.* stat care deține protectoratul asupra unui teritoriu. (< lat. *protector*, fr. *protecteur*)
protectór[2], -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care protejează, apără, favorizează (pe cineva sau ceva); ocrotitor; binevoitor. (< lat. *protector*, fr. *protecteur*)
protectorát *s. n.* formă de dependență instituită printr-un tratat, prin care statul „protejat" transferă statului „protector" elemente ale suveranității sale politice. (< fr. *protectorat*)
protécție *s. f.* **1.** ocrotire, pază, apărare. **o** *~a muncii* = totalitatea măsurilor tehnico-organizatorice, sanitare etc. menite să prevină îmbolnăvirile profesionale și accidentele de muncă. **2.** sprijin, ajutor dat cuiva de o persoană influentă. • persoană care acordă acest sprijin. (< fr. *protection*, lat. *protectio*)
protecționísm *s. n.* politică economică constând din impunerea de taxe vamale mari la mărfurile de import, în scopul protejării industriei și agriculturii naționale și asigurării unei balanțe comerciale excedentare. (< fr. *protectionnisme*)
protecționíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al protecționismului. (< fr. *protectionniste*)

protéic, -ă *adj.* **1.** care își modifică necontenit forma, variabil. **2.** care conține proteine sau protide; proteinic. (< fr. *protéique*)
proteídă *s. f.* substanță organică naturală rezultată din combinarea unei proteine cu o substanță de altă natură. (< fr. *protéide*)
proteifórm, -ă *adj.* care îmbracă diferite forme, care se schimbă mereu. (< fr. *protéiforme*)
PROTEIN(O)- v. proteo-.
proteínát *s. n.* ~ *de argint* = coloid constituit printr-o combinație de argint și materii proteinice. (< fr. *protéinate*)
proteínă *s. f.* substanță organică azotată, cu rol important în celula vie, alcătuită prin polimerizarea unui mare număr de aminoacizi. (< fr. *protéine*)
proteinemíe *s. f.* prezența de proteine în sânge. (< fr. *protéinémie*)
proteínic, -ă *adj.* proteic (2). (< fr. *protéinique*)
proteinogrămă *s. f.* examen de laborator care determină prezența, cantitatea de proteine din sânge; buletin care conține rezultatul. (< fr. *protéinogramme*)
proteinoterapíe *s. f.* terapeutică bazată pe utilizarea de proteine. (< fr. *protéinothérapie*)
proteinuríe *s. f.* prezența proteinelor în urină. (< fr. *protéinurie*)
proteiprív, -ă *adj.* provocat de lipsa proteinelor. (< fr. *protéiprive*)
proteísm *s. n.* **1.** capacitatea unor organisme inferioare de a-și modifica forma corpului. **2.** tendința de a lua forme diferite de proteu. (< fr. *protéisme*)
protejá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) apăra de acțiuni vătămătoare, de un pericol, a (se) feri. **II.** *tr.* a ajuta, a sprijini; a favoriza, a părtini. (< fr. *protéger*, lat. *protegere*)
proteját, -ă *s. m. f.* cel care se bucură de protecția cuiva; favorit. (< proteja)
protenchím *s. n.* țesut vegetal fundamental. (< fr. *protén-chyme*)
PROTEO-/ PROTEIN(O)- *elem.* „proteină". (< fr. *protéo-, protéin/o/-*, cf. gr. *proteios*)
proteolític, -ă *adj.* referitor la proteoliză. (< fr. *protéolytique*)
proteolíză *s. f.* descompunere a proteinelor sub acțiunea enzimelor. (< fr. *protéolysse*)
proteopexíe *s. f.* fixare a proteinelor în organism. (< fr. *protéopexie*)
proteoplást *s. n.* plastică generatoare de substanțe proteice. (< fr. *protéoplaste*)
proteosintéză *s. f.* sinteză a proteidelor. (< fr. *protéosynthèse*)
PROTER(O)- *elem.* „anterior", „timpuriu". (< fr. *protér/o/-*, cf. gr. *proteros*)
proteréndric, -ă *adj.* care prezintă proterandrie. (< fr. *protérandrique*)
proterandríe *s. f.* **1.** dezvoltare a organelor reproducătoare mascule înaintea celor femele la organismele hermafrodite; protandrie. • maturizare a staminelor înaintea stigmatelor în cadrul aceleiași flori. **2.** caracter al speciilor animale la care același individ este mai întâi mascul, apoi femelă. (< fr. *protérandrie*)
proterogenéză *s. f.* **1.** prefigurare în timpul filogeniei a formelor adulte sau de mai târziu. **2.** prezența caracterelor speciale din linia filogenetică mai întâi în stadiile ontogenetice timpurii, iar apoi în cursul schimbărilor filogenetice de formă. (< fr. *protérogenèse*)
proterogín, -ă *adj.* care prezintă proteroginie; protogin. (< fr. *protérogyne*).
proteroginíe *s. f.* **1.** maturizare a stigmatelor înaintea staminelor la aceeași floare; protoginie. **2.** caracter al speciilor de animale la care același individ este mai întâi femelă, apoi mascul. (< fr. *protérogynie*)
proteroglíf, -ă *adj.* (despre șerpi veninoși) care are dinți înaintea gurii, care nu poate „mușca" cu gura închisă. (< fr. *protéroglyphe*)
proterotíp *s. n.* tip primar, originar al unui taxon. (< fr. *protérotype*)
proterozóic, -ă *adj., s. n.* algonkian; eozoic. (< fr. *protérozoïque*, engl. *proterozoic*)
protérv, -ă *adj.* arogant și insolent în mod sfidător. (< it. *protervo*, lat. *protervus*)
protést *s. n.* **1.** manifestare energică împotriva unor încălcări, a unor acțiuni nedrepte etc. **2.** formă a demersului diplomatic prin care un guvern ia atitudine împotriva unor acte săvârșite de guvernul altui stat, pe care le consideră contrare tratatelor sau normelor de drept internațional. **3.** act public prin care organele judecătorești constată neplata la scadență a unei polițe. (< lat. *protestum*, it. *protesto*)
protestá *vb.* **I.** *intr.* a opune un protest. **II.** *tr. (jur.)* a stabili neplata la scadență a unei polițe, a unui cec etc. spre a se lua măsurile de rigoare. (< fr. *protester*, lat. *protestari*)
protestánt, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al protestantismului. (< fr. *protestant*)
protestantísm *s. n.* confesiune religioasă creștină care s-a rupt de catolicism prin mișcarea Reformei din sec. XVI: bisericile luterană, reformată, anglicană, unitariană și numeroase secte. (< fr. *protestantisme*)
protestatár, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care protestează. (< fr. *protestataire*)
protétic, -ă **I.** *adj.* **1.** referitor la proteză. **2.** (*fon.;* despre sunete) apărut, adăugat prin proteză. **II.** *s. f.* disciplină medicală care studiază protezele. (< fr. *prothétique*)
protéu *s. m.* **1.** animal amfibiu, în apele din regiunile carstice din sud-estul Europei, cu pielea albă și cu branhiile externe care se mențin și la adult. **2.** bacterie bastonaș, polimorfă, în produsele de putrefacție animală. **3.** om schimbător, nestatornic, care își schimbă necontenit caracterul, părerile, atitudinile. (< fr. *protée*, lat. *proteus*)
protezá *vb. tr.* (*chir.*) a înlocui un membru, un organ al corpului cu o proteză (1). (< proteză)
protéză *s. f.* **1.** aparat, piesă medicală care înlocuiește un membru sau (o parte dintr-) un organ al corpului. **o** ~ *dentară* = proteză pe care se fixează dantura falsă. **2.** (*fon.*) adăugare a unui sunet la începutul unui cuvânt, fără ca acesta să-și schimbe înțelesul. (< fr. *prothèse*, lat., gr. *prosthesis*)
protezíst *s. m.* fabricat de proteze (1). (< proteză + -ist)
protídă *s. f.* denumire generică pentru orice substanță organică azotată. (< fr. *protide*)
protídic, -ă *adj.* care conține protide. (< fr. *protidique*)
protirón *s. n.* **1.** (*ant.*) vestibul al unei case grecești. **2.** mică construcție adăugată peretelui de intrare într-o biserică, portalului sau pronaosului, constând dintr-o boltă în formă de baldachin sprijinită de perete și susținută, în față, de două coloane. (< gr. *prothyron*)
protíst *s. n.* organism unicelular primitiv, cu caractere vegetale (protofite) și animale (protozoare); protobiont. (< fr. *protiste*)
protistologie *s. f.* studiul științific al protistelor. (< fr. *protistologie*)
protíu *s. n.* atom de hidrogen ușor, al cărui nucleu se compune dintr-un singur proton. (< fr., engl. *protium*)
PROTO- v. prot(o)-.
protoamidă *s. f.* amidă primitivă formată dintr-o globulă simplă de albumină, fără nucleu. (< proto- + amidă)
protobiologíe *s. f.* ramură a biologiei care studiază formele de viață mai mici decât bacteriile. (< fr. *protobiologie*)
protobiónt *s. n.* protist. (< germ. *Protobion*)
protobitúmen *s. n.* bitumen în stare de formare, prima fază de transformare a materiei organice în bitum petrolifer. (< germ. *Protobitumen*)
protoblást *s. n. (biol.)* **1.** celulă lipsită de membrană. **2.** celulă primordială a embrionului. (< fr. *protoblaste*)
protobromúră *s. f.* sare din combinația unui corp simplu cu cea mai mică cantitate de brom. (< fr. *protobromure*)
protocarbonát *s. m.* sare a acidului carbonic, cantitatea cea mai mică posibilă de carbon. (< fr. *protocarboné*)
protocarburát, -ă *adj.* care formează o protocarbură. (< fr. *protocarburat*)
protocarbúră *s. f.* combinația cea mai săracă în carbon pe care un corp simplu o poate forma cu acesta. (< fr. *protocarbure*)
protocariochinéză *s. f.* formă intermediară de cariochineză între amitoză și mitoză. (< fr. *protocaryocinèse*)
protocarión *s. m.* nucleu primitiv dintr-o masă de cromatină în suspensie în sucul nuclear. (< germ. *Protokaryon*)

protoclorurát, -ă *adj.* cu protoclorură. (< fr. *protochloruré*)
protoclorúră *s. f.* sare din combinația unui corp simplu cu cea mai mică cantitate de clor. (< fr. *protochlocure*)
protocóc *s. m.* algă microscopică, pe scoarța arborilor. (< fr. *protococcus*)
protococále *s. f. pl.* ordin de alge verzi unicelulare, lipsite de flageli: protococul. (< fr. *protococcales*)
protocól *s. n.* **1.** totalitatea formelor și practicilor de ceremonial care se aplică la festivități oficiale în relațiile diplomatice. • serviciu însărcinat cu luarea măsurilor privitoare la ceremonial. **2.** document care consemnează dezbaterile purtate în cadrul unui congres, al unei conferințe internaționale, al unor tratative. • act suplimentar al unui tratat prin care se stabilește modul de aderare la un acord preexistent. **3.** înțelegere internațională încheiată în diferite domenii. • document în care se consemnează schimbul instrumentelor de ratificare, încheierea unor tratative. **4.** (*inform.*) convenție hardware și software de schimb a informațiilor între două sisteme. (< fr. *protocole*, germ. *Protokoll*, lat. *protocollum*, gr. *protokollon*)
protocolár, -ă *adj.* potrivit protocolului; care respectă anumite reguli de politețe, ceremonios. (< fr. *protocolaire*)
protocordâte *s. n. pl.* încrengătură de animale asemănătoare vertebratelor inferioare: amfioxul etc. (< fr. *protocordés*)
protocórm *s. n.* aparat vegetativ al briofitelor superioare, din tulpiniță, frunzișoare și rizoizi. (< fr. *protocorme*)
protocromozóm *s. m.* granulație cromotofilă formată în cursul mitozei la bazidiomicete. (< fr. *protochromosome*)
protocroníe *s. f.* protocronism. (< protocron/ism/ + *-ie*)
protocronísm *s. n.* curent de idei care urmărește să pună în valoare anticipările creatoare pe plan universal în domeniul culturii și civilizației, pe care orice popor le poate revendica; protocronie. (< proto- + /sin/*cronism*)
protocroníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al protocronismului. (< protacron/ism/ + *-ist*)
protodermă *s. f.* strat celular extrem al meristemului primar din regiunea apicală a organelor radiculare, care dă naștere epidermei. (< fr. *protoderme*, lat. *protoderma*)
protodiástolă *s. f.* prima fază a diastolei cardiace. (< fr. *protodiastole*)
protodiastolic, -ă *adj.* referitor la protodiastolă. (< fr. *protodiastolique*)
protodóric, -ă *adj. (arhit.)* care aparține doricului primar (sec. VII-VI î. H.). (< fr. *protodorique*)
protofít *s. n.* organism vegetal unicelular sau colonial, la baza evoluției regnului vegetal. (< fr. *protophyte*)
protogalaxíe *s. f.* materie gazoasă pulverulentă, interstelară, de la care se formează o galaxie. (< fr. *protogalaxie*)
protogamíe *s. f.* combinare a gameților fără fuziune nucleară (< fr. *protogamie*)
protogénă *s. f.* genă sau alelă dominantă. (< engl. *protogen*)
protogenétic, -ă *adj.* referitor la protogeneză. (< fr. *protogénétique*)
protogenéză *s. f.* **1.** (*bot.*) reproducere prin înmugurire. **2.** stadiu inițial al embrionului. (< fr. *protogenèse*)
protogénic, -ă *adj.* (despre structuri vegetale) care există încă din primele stadii de diferențiere. (< engl. *protogenic*)
protogín, -ă *adj.* proterogin. (< fr. *protogyne*)
protogínă *s. f.* rocă granitică cu structură șistoasă. (< fr. *protogyne*)
protoginíe *s. f.* proteroginie (1). (< fr. *protogynie*)
protoitit, -ă *adj.* referitor la manifestațiile artistice din al III-lea mileniu î. H. în Anatolia. (< fr. *protohittite*)
protoiodúră *s. f.* sare rezultând din combinația unui corp simplu cu cantitatea cea mai mică posibilă de iod. (< fr. *protoiodure*)
protoistóric, -ă *adj.* referitor la protoistorie. (< fr. *protohistorique*)
protoistoricián, -ă *s. m. f.* specialist în protoistorie. (după fr. *protohistorien*)
protoistórie *s. f.* perioadă între preistorie și istorie, epoca fierului. (după fr. *protohistoire*)
protolíză *s. f.* descompunere a clorofilei cu disocierea bioxidului de carbon sub influența luminii. (< fr. *protolyse*)
protómă *s. f.* figurină în formă de bust de animal sau de om, ornament al unui obiect metalic sau ceramic. (< fr. *protome*, engl. *protoma*)
protón *s. m.* particulă elementară stabilă, cu masă mult mai mare decât a electronului și sarcina electrică egală în valoarea absolută cu a acestuia, dar pozitivă. (< fr. *proton*)
protonefridián, -ă adj. din protonefridinie. (< *protonefridie* + *-an*)
protonefridíne *s. f.* aparat excretor caracteristic viermilor lați, format din foarte multe tuburi mici reunite pe un canal median, ce se deschide printr-un por la capătul posterior al corpului. (< *proto-* + *nefridie*)
protonémă *s. f.* organ filamentos la briofite, licheni și alge, din care ia naștere corpul vegetativ al plantei. (< fr. *protonéma*)
protónic[1], -ă *adj.* al protonului. (< fr. *protonique*)
protónic[2], -ă *adj.* (despre sunete, silabe) care precedă silaba accentuată. (< fr. *protonique*)
protonotár *s. m.* prelat de pe lângă curia romano-catolică, care primește actele consistoriilor și ale proceselor de beatificare. • prim-cancelar și secretar al curiei imperiale; arhicancelar. (< it. *protonotario*, fr. *protonotaire*)
protonotariát *s. n.* funcția și demnitatea de protonotar. (< it. *protonotariato*)
protopaleolític *s. n.* prima perioadă a paleoliticului. (< proto- + paleolitic)
protoparenchím *s. n.* parenchim primar. (< fr. *protoparenchyme*)
protopátic, -ă *adj.* de natura protopatiei. (< fr. *protopathique*)
protopatíe *s. f.* afecțiune care nu este consecința unei alte afecțiuni. (< fr. *protopathie*)
protoplanétă *s. f.* planetă în formare. (< fr. *protoplanète*, engl. *protoplanet*)
protoplasmátic, -ă *adj.* compus din protoplasmă; protoplasmic. (< ger. *protoplasmatisch*)
protoplasmatologíe *s. f.* studiu științific al protoplasmei. (< fr. *prtotoplasmatologie*)
protoplásmă *s. f.* substanță albuminoidă complexă, baza celulei vii. (< fr. *protoplasme*)
protoplásmic, -ă *adj.* protoplasmatic. (< fr. *protoplasmique*)
protoplást *s. n.* totalitatea corpurilor plasmatice ale celulei, cu incluziunile sale, cu excepția membranei. (< fr. *protoplaste*)
protoporfirínă *s. f.* corp organic din hemoglobină și din clorofilă. (< fr. *protoporphyrine*)
protoporfirinemíe *s. f.* prezența protoporfirinei în sânge. (< fr. *protoporphyrinémie*)
protoptér *s. m.* pește din râurile și mlaștinile din Africa tropicală, care respiră prin branhii și plămâni. (< fr. *protoptère*)
protoráce *s. n.* primul segment al toracelui la insecte. (după fr. *prothorax*)
protoromână *s. n.* limbă română comună vorbită între sec. VI și XIII în nordul și sudul Dunării. (< proto- + română)
protosístolă *s. f.* prima fază a sistolei cardiace. (< fr. *protosystole*)
protosístolic, -ă *adj.* referitor la protosistolă. (< fr. *protosystolique*)
protosteá *s. f.* stea în fază de formare. (după engl. *protostar*)
protosulfură *s. f.* combinația cea mai săracă în sulfuri. (< fr. *protosulfure*)
prototeriéne *s. n. pl.* subclasă de mamifere primitive ovipare, cu un singur orificiu pentru rect, conducte urinare și genitale: ornitorincul și echidna. (< fr. *protothériens*)
prototíp *s. n.* **1.** model, tipul original după care se realizează ceva. • (*tehn.*) primul exemplar dintr-un loc de produse ce urmează a fi fabricate în serie. **2.** exemplar-tip, model desăvârșit. (< fr. *prototype*, germ. *Prototyp*)
prototipál, -ă *adj.* prototipic. (< prototip + -al)
prototípic, -ă *adj.* caracteristic pentru ceva sau cineva; prototipal. (< fr. *prototypique*, germ. *prototypisch*)
prototrofíe *s. f.* mod primitiv de nutriție, la unele tulpini microbiene. (< fr. *prototrophie*)
protoxid *s. m.* oxidul cel mai puțin oxigenat al unui element. ◊ *~ de azot* = gaz incolor, folosit ca anestezic. (< fr. *protoxyde*)

protozigót *s. m.* zigot care formează două celule identice. (< fr. *protozygote*)
protozoáre *s. n. pl.* încrengătură de animale microscopice unicelulare, cu cea mai simplă structură anatomică. (< fr. *protozoaires*)
protozoologíe *s. f.* disciplină a zoologiei, studiul morfologic și biologic al organismelor unicelulare. (< germ. *Protozoologie*)
protractíl, -ă *adj.* care poate fi întins către înainte. (< fr. *protractile*)
protractór, -oáre *adj., s. m.* (mușchi) care are rolul de a întinde un membru sau o parte a corpului spre înainte. (< fr. *protracteur*)
protracție *s. f.* mișcare, tracțiune spre înainte. (< fr. *protraction*)
protréptic, -ă I. *adj.* referitor la protreptică. **II.** *s. f.* procedeu psihoterapic sugestiv prin mijloace fizico-pedagogice susceptibile de a exercita o influență puternică asupra bolnavului nevrotic. (< engl. *protreptic/s/*)
protrítón *s. m.* amfibian din grupa stegocefalilor, asemănător cu salamandra, care trăiește în mlaștini. (< fr. *protriton*)
protrombínă *s. f.* substanță inactivă din plasma sangvină care, sub influența trombochinazei, se transformă în trombină; trombogen. (< fr. *prothrombine*, engl. *prothrombin*)
protrombinemíe *s. f.* prezența protrombinei în sânge. (< fr. *prothrombinémie*)
protrúzie *s. f.* proeminență anterioară pronunțată a unei formații anatomice. (< fr. *protrusion*)
protuberá *vb. intr.* a se umfla, a crește în afară. (< it. *protuberare*)
protuberánt, -ă *adj.* care formează o protuberanță; proeminent. (< fr. *protubérant*, lat. *protuberans*)
protuberánță *s. f.* **1.** ieșitură în afară a unui obiect, organ etc.; umflătură. **o** (*anat.*) ~ *inelară* = segment al encefalului, între bulb, pedunculii cerebrali și cerebel. **2.** (*pl.*) proeminențe roșii, ca niște limbi de foc, din cromosferă, formate din mase uriașe de gaze incandescente. (< fr. *protubérance*, lat. *protuberantia*)
protuberanțiál, -ă *adj.* cu numeroase protuberanțe. (< fr. *protuberantiel*)
protúre *s. f. pl.* ordin de insecte inferioare, fără aripi, antene și ochi, cu picioare pe primele trei segmente abdominale și cu armătură bucală pentru supt și mestecat. (< fr. *protures*)
prótus *s. m.* cel care deschide jocul (la cărți, rummy etc.).
proudhonián, -ă /prudo-/ *adj., s. m. f.* proudhonist. (< fr. *proudhonien*)
proudhonísm *s. n.* curent reformist utopic care preconiza permanentizarea micii proprietăți private și critica de pe poziții mic-burgheze marea proprietate agricolă, având totodată o atitudine negativă față de lupta de clasă, de revoluția proletară și de dictatura proletariatului. (< fr. *proudhonisme*)
proudhoníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al proudhonismului; proudhonian. (< fr. *proudhoniste*)
proustianísm *s. n.* imitare a romanului lui Proust, operă de analiză psihologică și de observație socială, puternic influențată de bergsonism, care reconstituie trecutul pe baza fluxului memoriei afective. (< *Proust* n. pr. + *ian* + *-ism*)
próvă *s. f.* v. p r o r ă.
proveditór *s. m.* înalt funcționar în vechea republică a Veneției, însărcinat cu inspectarea sau comanda unei flote, fortificații sau provincii. (< it. *provveditore*, fr. *provéditeur*)
provení *vb. intr.* a se trage, a rezulta (din). (< fr. *provenir*)
proveniénță *s. f.* origine, obârșie; locul de unde provine ceva. (< it. *provenienza*, germ. *Provenienz*, fr. *provenance*)
provensál, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Provence. • (*s. f.*) limbă romanică vorbită în sudul Franței. (< fr. *provençal*)
provérb *s. n.* **1.** expresie populară succintă, adesea metaforică, cuprinzând o învățătură, o experiență de viață. **2.** mică piesă de salon din sec. XVII-XIX, jucată fără decor, având ca pretext un proverb (1). (< fr. *proverbe*, lat. *proverbium*)
proverbiál, -ă *adj.* **1.** referitor la proverb; cu caracter de proverb. **2.** de pomină, vestit. (< fr. *proverbial*)
providénță *s. f.* **1.** (în concepțiile religioase) putere supremă a divinității în guvernarea lumii, puterea de a predetermina evenimentele spre binele oamenilor. • atribut al divinității; (*p. ext.*) sprijin, îndurare. **2.** (*fig.*) cel care contribuie prin ajutorul său la salvarea cuiva. (< fr. *providence*, lat. *providentia*)
providențiál, -ă *adj.* care aparține providenței. (< fr. *providentiel*)
providențialísm *s. n.* concepție idealistă și religioasă care susține că providența (1) ar determina desfășurarea evenimentelor istorice. (< fr. *providentialisme*)
providențialíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al providența-lismului. (< fr. *providentialiste*)
provinciál, -ă I. *adj.* caracteristic provinciei, provincialilor. **II.** *s. m. f.* locuitor din provincie. (< lat. *provincialis*, fr. *provincial*)
provincialísm *s. n.* **1.** regionalism (1). **2.** fel de a se purta și de a gândi propriu unei anumite provincii. **3.** atitudine, comportare de provincial. (< fr. *provincialisme*)
provincializá *vb. refl., tr.* a căpăta, a face să capete trăsături specifice celor din provincie. (< engl. *provincialize*)
província *s. f.* **1.** teritoriu cucerit de romani în afara Italiei, supus legilor și organizării romane. **2.** regiune administrativă din unele țări. • orice parte a unei țări în afara capitalei. (< lat. *provincia*, fr. *province*)
provírus *s. n.* stare a unor virusuri care cresc cu aceeași viteză ca celula parazitată, fără a o distruge. (< fr. *provirus*)
provitamínă *s. f.* substanță inactivă din alimente, pe care organismul o transformă în vitamină activă. (< fr. *provitamine*)
provízie *s. f.* rezervă de produse necesare întreținerii, alimentării unei gospodării, unui oraș, unei armate, unei nave etc. pentru un anumit timp. (< fr. *provision*, lat. *provisio*, germ. *Provision*)
provizión *s. n.* remunerație procentuală curentă celui care mijlocește o afacere comercială; remiză, comision. (< germ. *Provision*)
proviziúne *s. f.* **1.** valoare de orice natură, echivalentul sumei de bani prevăzută într-o cambie. **2.** depozit în bani sau credit deschis, pe baza căruia se poate emite un cec. (< fr. *provision*)
provizorát *s. n.* (stare a) ceea ce este provizoriu. (< fr. *provisorat*)
provizóriu, -ie I. *adj.* temporar, vremelnic. • nedefinitiv. **II.** *adv.* deocamdată. (< lat. *provisorius*, fr. *provisoire*)
provocá *vb. tr.* **1.** a îndemna, a stimula printr-un act de sfidare; a ațâța, a instiga. **2.** a cauza, a determina. **3.** a chema la luptă, la o întrecere etc. (< fr. *provoquer*, lat. *provocare*)
provocánt, -ă *adj.* (*rar*) provocator. (< fr. *provocant*)
provocáre *s. f.* **1.** acțiunea de a provoca. **2.** (*jur.*) aducere a cuiva, prin diverse acțiuni ilicite, într-o stare de tulburare sau emoție favorabilă comiterii unei infracțiuni. **3.** producere artificială a unei boli, a unui avort. (< provoca)
provocatór, -oáre I. *adj.* care provoacă; provocant. • ostentativ. **II.** *s. m. f.* cel care instigă. (< fr. *provocateur*, lat. *provocator*)
proxén *s. m.* (*ant.*) magistrat grec însărcinat cu primirea oficială a ambasadorilor, a oaspeților cetăților. (< fr. *proxène*, gr. *proxenos*)
proxenét, -ă *s. m. f.* cel care mijlocește prostituția. (< fr. *proxénète*)
proxenetísm *s. n.* ocupația proxenetului. (< fr. *proxénétisme*)
proxenie *s. f.* funcția, titlul de proxen. (< fr. *proxénie*)
próxim, -ă *adj.* cel mai apropiat (în timp și spațiu). **o** *gen* ~ = primul termen al unei definiții, care se referă la noțiunea în sfera căreia intră obiectul definit. (< lat. *proximus*)
proximál, -ă *adj.* (*anat.*; despre o porțiune a unui organ) aproape de un punct de origine. (< fr. *proximal*)
proximitáte *s. f.* apropiere imediată (în spațiu, timp, rang). (< fr. *proximité*, lat. *proximitas*)
prozáic, -ă *adj.* **1.** specific prozei; prozastic (2). **2.** (*fig.*) lipsit de calități artistice, de valoare stilistică; comun, vulgar. (< fr. *prosaïque*, lat. *prosaicus*)
prozaicitáte *s. f.* prozaism. (< prozaic + -itate)
prozaism *s. n.* caracterul a ceea ce este prozaic; prozaicitate; (*p. ext.*) platitudine, banalitate. (< fr. *prosaïsme*)
prozaíst *s. m.* prozator. (< germ. *Prosaist*, engl. *prosaist*)
prozaizá *vb. tr.* a da un caracter prozaic. (< fr. *prosaïser*)
prozaizánt, -ă *adj.* care prozaizează. (< prozaiza + -ant)

prozapodóză *s. f.* epanadiploză. (< fr. *prosapodose*, gr. *prosapodosis*)
prozástic, -ă *adj.* **1.** referitor la proză; scris în proză. **2.** prozaic. (< it. *prosastico*)
prozatór, -oáre *s. m. f.* scriitor de proză; prozaist. (< fr. *prosateur*)
prozauriéni *s. m. pl.* ordin de reptile primitive, mici, terestre şi acvatice, care au existat în permian. (< fr. *prosauriens*)
prózǎ *s. f.* **1.** mod de exprimare care nu este supus regulilor de versificaţie; scriere în acest mod. **2.** totalitatea operelor în proză (1) ale unui scriitor, ale unui popor etc. **3.** (*fig.*) platitudine, banalitate, fapt comun. (< fr. *prose*, lat. *prosa*)
prozelít, -ă *s. m. f.* cel convertit de curând la o credinţă, la o ideologie, doctrină etc. (< fr. *prosélyte*, lat. *proselytus*, gr. *proselytos*)
prozelític, -ă *adj.* referitor la prozelitism. (< fr. *prosélytique*)
prozelitísm *s. n.* **1.** zel în a face prozeliţi. **2.** devotament fanatic faţă de o religie, ideologie, doctrină. (< fr. *prosélytisme*)
prozencefál *s. n.* vezicula anterioară a creierului embrionar. (< fr. *prosencéphale*)
prozenchím *s. n.* ţesut vegetal, din celule alungite, care rezultă din împletirea hifelor miceliene. (< fr. *prosenchyme*)
prozenchimátic, -ă *adj.* al prozenchimului. (< fr. *prosenchymatique*)
PROZO-/PROZOP(O)-, -prozóp, -prozopie *elem.* „faţă, figură umană". (< fr. *proso-, prosop/o/-, -prosope, -prosopie*, cf. gr. *prosopon*)
prozodém *s. n.* element prozodic cu rol distinctiv. (< fr. *prosodème*)
prozódic, -ă *adj.* referitor la prozodie. (< fr. *prosodique*)
prozodíe *s. f.* parte a poeticii care studiază versificaţia sub raportul structurii versurilor, al accentelor şi cantităţilor vocale din vers. (< fr. *prosodie*, lat., gr. *prosodia*)
prozodíst, -ă *s. m. f.* cunoscător al prozodiei. (< fr. *prosodiste*)
PROZOP(O)-, -prozóp v. prozo-.
prozopagnozíe *s. f.* pierdere a facultăţii de a recunoaşte fizionomiile. (< fr. *prosopagnosie*)
prozopalgíe *s. f.* nevralgie facială. (< fr. *prosopalgie*)
-prozopíe v. prozo-.
prozoplásmă *s. f.* ţesut vegetal patologic provocat de paraziţi. (< fr. *prosoplasme*)
prozoplazíe *s. f.* hiperplazie cu caracter histologice şi activităţi funcţionale noi. (< fr. *prosoplasie*)
prozoplegíe *s. f.* paralizie facială. (< fr. *prosoplégie*)
prozopoém *s. n.* poem în proză. (< proză + poem)
prozopografíe *s. f.* **1.** întocmirea de liste, lucrări, repertorii privitoare la personajele istorice de seamă dintr-o epocă dată. **2.** figură de compoziţie, descrierea trăsăturilor exterioare, a ţinutei unui om sau animal. (< fr. *prosopo-graphie*)
prozopologíe *s. f.* studiu al mimicii spontane a feţei, ca expresie a personalităţii psihice. (< fr. *prosopologie*)
prozopométru *s. n.* instrument pentru măsurarea di-ferenţelor diametrelor feţei şi ale craniului. (< fr. *prosopomètre*)
prozopomórf, -ă *adj.* în formă de figură umană stilizată. (< prozopo- + morf)
prozopopée *s. f.* figură retorică prin care autorul se adresează lucrurilor neînsufleţite, unui absent sau unui mort. (< fr. *prosopopée*, lat. *prospopeia*)
prozoposcopíe *s. f.* studiul aspectului feţei şi al modificărilor pe care i le imprimă bolile. (< fr. *prosoposcopie*)
prozopospásm *s. n.* crampă musculară a feţei. (< engl. *prosopospasm*)
prud, -ă *adj.* pudibond. (< fr. *prude*)
prudént, -ă *adj.* prevăzător, precaut, circumspect. (< fr. *prudent*, lat. *prudens*)
prudénţă *s. f.* calitatea de a fi prudent; prevedere, precauţie, circumspecţie. (< fr. *prudence*, lat. *prudentia*, it. *prudenza*)
prudenţiál, -ă *adj.* referitor la prudenţă, de precauţie. (< it. *prodenziale*)
prudenţialitáte *s. f.* caracter prudenţial. (< prudenţial + -itate)
pruderíe *s. f.* atitudine afectată de austeritate, de falsă virtute. (< fr. *pruderie*)
pruiná *s. f.* materie ceroasă, ca un praf, care acoperă unele frunze sau fructe, elitrele unor coleoptere etc. (< fr. *pruine*)
pruncucídere *s. f.* ucidere a copilului nou-născut, imediat după naştere, de către mamă; infanticid (II). (< prunc + ucidere)
pruncucigáş, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care îşi ucide propriul copil. (< prunc + ucigaş)
prunélă *s. f.* stofă de lână, neagră, cu fir foarte strâns, din care se făceau articole casnice extrem de trainice. (< fr. *prunelle*)
prurigén, -ă *adj.* care provoacă prurigo. (< fr. *prurigène*)
pruriginós, -oásă *adj.* de natura bolii prurigo. (< fr. *prurigineux*)
prurígo *s. n.* denumire generică pentru dermatoze alergice caracterizate prin erupţii însoţite de prurit. (< fr., lat. *prurigo*)
prurít *s. n.* mâncărime intensă a pielii sau a altor mucoase. (< fr. *prurit*, lat. *pruritus*)
prusián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Prusia (veche regiune în Germania de Nord); prusac. (< fr. *prussien*)
prusiát *s. m.* sare a acidului prusic. (< fr. *prussiate*)
prúsic *adj. acid ~* = acid cianhidric. (< fr. *prussique*)
psálmic, -ă *adj.* de psalmi. (< fr. *psalmique*)
psalmíst *s. m.* autor, cântăreţ de psalmi. (< fr. *psalmiste*, lat. *psalmista*)
psalmodiá *vb. tr.* a cânta, a recita psalmi, rugăciuni sau alte cântări religioase; (*p. ext.*) a cânta, a citi monoton. (< fr. *psalmodier*)
psalmódic, -ă *adj.* de psalmodie. (< fr. *psalmodique*)
psalmodíe *s. f.* mod de a cânta, de a recita psalmi; (*p. ext.*) fel monoton de a citi, de a declama. (< fr. *psalmodie*)
psalteríon *s. n.* vechi instrument cu coarde ciupite, de formă triunghiulară, folosit în Evul Mediu. (< fr. *psaltérion*, gr. *psalterion*)
PSAM(O)- *elem.* „nisip". (< fr. *psamm/o/-*, cf. gr. *psammos*)
psamít *s. n.* material detritic din fragmente mici: nisipuri, gresii etc. (< fr. *psammite*)
psamític, -ă *adj.* (despre roci) format din psamite. (< fr. *psammitique*)
psamofil, -ă *adj.* **1.** (despre organisme) pe soluri nisipoase. **2.** (despre peşti) care depune icrele pe un substrat nisipos. (< fr. *psamophile*)
psamofíte *s. f. pl.* amatofite. (< fr. *psammophytes*)
psamogén, -ă *adj.* (despre roci) care produce nisip prin dezagregare. (< fr. *psammogène*)
psamografíe *s. f.* studiul fizico-chimic al nisipurilor. (< fr. *psammographie*)
psamóm *s. n.* tumoare conţinând granule asemănătoare nisipului, la nivelul sistemului nervos. (< fr. *psammome*)
psamón *s. n.* (*biol.*) asociaţie de animale de nisip. (< fr. *psamône*)
psamoterapíe *s. f.* tratament medical cu ajutorul băilor sau săculeţelor cu nisip încălzit. (< fr. *psammothérapie*)
PSEF(O)- *elem.* „alegere, selecţiune". (< engl. *pseph/o/-*, cf. gr. *psephos*, vot)
psefít *s. n.* **1.** material detritic, din fragmente mai mari: pietrişuri, brecii etc. **2.** denumire generică dată rocilor sedimentare detritice grosiere. (< fr. *péphite*)
psefític, -ă *adj.* (despre roci) format din psefite. (< fr. *péphitique*)
psefológ, -ă *s. m. f.* specialist în psefologie. (după engl. *psefologist*)
psefologíe *s. f.* formă a sociologiei care studiază atitudinea politică şi comportamentul grupurilor de alegători, pentru a detecta factorii ce-i influenţează în deciziile luate; sociologie electorală. (< engl. *psephology*)
PSELA- *elem.* „a pipăi, a palpa". (< fr. *psela-*, cf. gr. *pselaphan*)
pselafobie *s. f.* teamă patologică de contactul cu obiectele. (< it. *pselafobia*)
PSEUD(O)- *elem.* „fals", „(aparent) asemănător", „înşelător, neadevărat", „pretins". (< fr. *pseud/o/-*, cf. gr. *pseudos*)
pseudartróză *s. f.* articulaţie anormală la nivelul unei fracturi neconsolidate. (< fr. *pseudarthrose*)
pseudencefál *s. m.* monstru care prezintă pseudencefalie. (< fr. *pseudencéphale*)

pseudencefalíe *s. f.* malformaţie congenitală caracterizată prin absenţa craniului, înlocuit de o tumoare vasculară. (< fr. *pseudencéphalie*)

pseudestezíe *s. f.* senzaţie căreia nu-i corespunde nici o vibraţie care să fi fost prinsă de organele senzoriale şi transmisă centrilor nervoşi pentru prelucrarea ei în conştiinţă. (< fr. *pseudesthésie*)

pseudocacíd *s. m.* acid anhidru care nu mai este din punct de vedere electrochimic acid. (< *pseudo-* + acid)

pseudoacuzíe *s. f.* inversare a originii aparente a unui sunet sau zgomot situat lateral. (< *pseudo-* + acuzie)

pseudoafíx *s. n.* afixoid. (< *pseudo-* + afix)

pseudoaldehídă *s. f.* substanţă odorantă de sinteză. (< *pseudo-* + aldehidă)

pseudoalélă *s. f.* genă care se comportă asemenea alelelor, manifestându-se însă ca o singură unitate funcţională. (< engl. *pseudoallele*)

pseudoanacreóntic, -ă *adj.* cu aparenţă anacreontică. (< *pseudo-* + anacreontic)

pseudoanglicísm *s. n.* anglicism aparent, creat în alte limbi prin combinarea unor teme şi elemente formative de origine engleză. (< fr. *pseudo-anglicisme*)

pseudoantíc, -ă *adj.* fals antic, cu aparenţă antică. (< *pseudo-* + *antic*)

pseudoapendicítă *s. f.* maladie manifestată prin dureri abdominale, care dau impresia unei apendicite. (< engl. *pseudoapendicis*)

pseudoopogamíe *s. f.* (*bot.*) formare a sporofitului din celule vegetative fuzionate. (< fr. *pseudo-* + *opogamie*)

pseudoaristocrátic, -ă *adj.* fals aristocrat. (< *pseudo-* + *aristocratic*)

pseudoarmónic, -ă *adj.* (*mat.;* despre funcţii) care are calitatea de a fi egală cu produsul unei funcţii armonice. (< *pseudo-* + armonic)

pseudoártă *s. f.* falsă artă. (< *pseudo-* + artă)

pseudoartíst, -ă *s. m. f.* fals, pretins artist. (< *pseudo-* + artist)

pseudoastronomíe *s. f.* autonomie falsă, aparentă. (< *pseudo* + *autonomie*)

pseudobácă *s. f.* bacă falsă, la cucurbitacee, la soc etc. (< lat. *pseudobacca*)

pseudoblepsíe *s. f.* iluzie optică. (< fr. *pseudoblepsie*)

pseudobúlb *s. m.* tubercul aerian, îngroşare bulbiformă pe tulpinile aeriene, organ de rezervă sau de înmulţire la orhidee. (< fr. *pseudobulbe*)

pseudocárp *s. n.* fruct fals în formarea căruia participă, în afară de ovar, şi alte părţi florale. (< lat. *pseudocarpus*)

pseudocarpíe *s. f.* formare a fructului în urma unei polenizări de excitaţie, fără a se forma seminţe. (< fr. *pseudocarpie*)

pseudocárst *s. n.* proces şi formă de relief asemănătoare celor carstice. (< fr. *pseudo-karst*)

pseudocelebritáte *s. f.* falsă celebritate. (< *pseudo-* + celebritate)

pseudocíst *s. n.* formaţie protoplasmatică verde, fără membrană celulară delimitată. (< fr. *pseudocyste*)

pseudococaínă *s. f.* eter obţinut, pe lângă cocaină, prin frunzele de coca, anestezic local. (< engl. *pseudococaine*)

pseudocócs *s. n.* produs obţinut din cărbuni neaglutinaţi, cu proprietăţi asemănătoare cocsului. (< *pseudo-* + cocs)

pseudocód *s. n.* (*inform.*) limbaj în proiectarea şi documentarea programelor, prin grefarea unor reguli sintactice pe limbaj natural. (< engl. *pseudocode*)

pseudocoloíd *s. m.* sistem dispers eterogen format din particule mai mari, vizibile, şi din particule coloide. (< engl. *pseudocolloid*)

pseudoconcépt *s. n.* concept iluzoriu, idee falsă, căreia nu-i corespunde ceva existent în mod real; pseudoidee. (după it. *pseudoconcetto*)

pseudocoxalgíe *s. f.* inflamaţie juvenilă deformantă a oaselor şi articulaţiilor coxofemurale. (< engl. *pseudocoxalgie*)

pseudocreáţie *s. f.* creaţie falsă, fără valoare. (< *pseudo-* + *creaţie*)

pseudocrítică *s. f.* falsă critică. (< *pseudo-* + *critică*)

pseudocrónică *s. f.* cronică falsă, fără valoare. (< *pseudo* + *cronică*)

pseudocrúp *s. n.* (*med.*) crup fals. (< *pseudo-* + *crup*)

pseudocultúră *s. f.* cultură falsă, aparentă. (< *pseudo-* + *cultură*[2])

pseudocvadrifoníe *s. f.* obţinere a efectului cvadrifonic prin prelucrarea, cu diferite mijloace, a unui semnal stereofonic. (< fr. *pseudo-quadriphonie*)

pseudodemenţă *s. f.* afecţiune rară constând într-o diminuare până la dispariţie a capacităţii intelectuale. (< fr. *pseudo-démence*)

pseudodemocrát, -ă *s. m. f.* fals, pretins democrat. (< *pseudo-* + democrat)

pseudodemocraţíe *s. f.* falsă democraţie. (< *pseudo-* + democraţie)

pseudodiptér *s. n.* templu antic, în care distanţa dintre colonadă şi pereţii cellei era egală cu distanţa a două intercolonamente plus o grosime de coloană. (< fr. *pseudodiptère*)

pseudoereditáte *s. f.* transmitere la urmaşi, în special pe linie maternă, a unor infecţii sau antitoxine prezente în organismele parentale. (< fr. *pseudohérédité*)

pseudoestét, -ă *s. m. f.* fals estet. (< *pseudo-* + estet

pseudoestétic, -ă *adj.* cu aparenţă estetică. (< *pseudo-* + estetic)

pseudoetimológic, -ă *adj.* referitor la pseudoetimologic; fals, aparent etimologic. (< *pseudo-* + etimologic)

pseudoetimologísm *s. n.* sistem ortografic intermediar între cel etimologic şi cel fonetic. (< *pseudo-* + etimologism)

pseudofecundáre *s. f.* partenogeneză în care polenul nu intervine decât ca excitant al ţesuturilor ovulare. (după fr. *pseudo-fécondation*)

pseudofilosofíe *s. f.* falsă filosofie. (< it. *pseudo-filosofia*)

pseudofón *s. n.* aparat pentru studiul relaţiilor dintre impresiile vizuale şi cele auditive. (< *pseudo-* + -fon[2])

pseudofonétic, -ă *adj.* referitor la pseudofonetism. (< it. *pseudofonetico*)

pseudofonetísm *s. n.* sistem ortografic propus de Aron Pumnul, prin întrebuinţarea unui anumit semn pentru un anumit sunet, în mod independent de sunetul originar din care provine cel românesc. (< fr. *pseudo-phonétisme*)

pseudofranţuzísm *s. n.* franţuzism aparent, prin combinarea unor teme şi elemente formative de origine franceză. (< *pseudo-* + franţuzism)

pseudogamíe *s. f.* **1.** dezvoltare a embrionului din ovulul nefecundat în urma excitaţiei produse de polenizarea stigmatului. **2.** fuzionare a două nuclee vegetative. (< fr. *pseudogamie*)

pseudohalucinaţíe *s. f.* percepţie fără obiect, care nu trece prin căile senzoriale, trăită în interiorul psihicului bonavului. (< engl. *pseudohallucination*)

pseudohemofilíe *s. f.* denumire dată unor sindroame hemoragice asemănătoare hemofiliei. (< fr. *pseudohémophilie*)

pseudohermafroditísm *s. n.* hermafroditism fals, datorat degenerării unuia dintre organele sexuale. (< fr. *pseudo-hermaphroditisme*)

pseudohibríd *s. m.* hibrid fals, care nu posedă decât caracterele unuia dintre părinţi. (< fr. *pseudohybride*)

pseudohibridáre *s. f.* hibridare la care descendentul este identic cu unul din părinţi. (după fr. *pseudo-hybridation*)

pseudohipertrofíe *s. f.* hipertrofie falsă. (< fr. *pseudo-hypertrophie*)

pseudoidée *s. f.* pseudoconcept. (< *pseudo-* + *idee*)

pseudoinginér *s. m.* fals inginer. (< *pseudo-* + *inginer*)

pseudoinstrucţiúne *s. f.* (*inform.*) instrucţiune destinată a furniza informaţii referitoare la rezervarea unor zone de memorie şi a le iniţializa cu valori specifice. (< fr., engl. *pseudo-instruction*)

pseudointelectual, -ă *s. m. f.* fals, pretins intelectual. (< *pseudo-* + intelectual)

pseudoistóric *s. m.* fals istoric. (< fr. *pseudohistorique*)

pseudojurnalísm *s. n.* pretins, fals jurnalism. (< *pseudo-* + jurnalism)

pseudolatinísm *s. n.* latinism aparent, prin combinarea unor teme şi elemente formative de origine latină. (< *pseudo-* + latinism)

pseudoliberalísm *s. m.* fals liberalism. (< *pseudo-* + *liberalism*)
pseudolingvíst, -ă *s. m. f.* fals, pretins lingvist. (< *pseudo-* + lingvist)
pseudoliterát, -ă *s. m. f.* pseudoscriitor. (< *pseudo-* + literat)
pseudoliteratúră *s. f.* literatură lipsită de valoare. (< *pseudo-* + literatură)
pseudomédic *s. m.* fals medic. (< it. *pseudomedico*)
pseudomembránă *s. f.* membrană falsă, la suprafaţa unor organe în cazul unor afecţiuni microbiene. (< fr. *pseudo-membrane*)
pseudometáforă *s. f.* falsă metaforă. (< *pseudo-* + metaforă)
pseudomixíe *s. f.* înmulţire prin copulare a două celule vegetative. (< fr. *pseudomixie*)
pseudomnezíe *s. f.* memorie falsă. (< fr. *pseudomnésie*)
pseudomórf, -ă *adj.* (despre minerale) care prezintă pseudomorfism. (< fr. *pseudomorphe*)
pseudomorfísm *s. n.* transformare a unui mineral în altul, care păstrează aceeaşi formă cristalografică iniţială; pseudomorfoză. (< fr. *pseudomorphisme*)
pseudomorfóză *s. f.* pseudomorfism. (< fr. *pseudomorphose*)
pseudonegáţie *s. f.* cuvânt, locuţiune care se apropie de o negaţie (fără, fără să, în loc de). (< *pseudo-* + negaţie)
pseudonevróm *s. n.* îngroşare cicatricială, limitată la un trunchi nervos, care aderă la ţesuturile învecinate. (< fr. *pseudonévrome*)
pseudonevroptére *s. n. pl.* familie de insecte nevro-ptere, cu aripi membranoase egale şi metamorfoză incompletă: libelulele, termitele etc. (< fr. *pseudonévroptères*)
pseudoním *s. n.* nume fictiv pe care îl adoptă mai ales scriitorii, artiştii etc., pentru a-şi ascunde identitate. (< fr. *pseudonyme*)
pseudonoţiúne *s. f.* noţiune aparentă, falsă. (< *pseudo-* + noţiune)
pseudoparalizíe *s. f.* neputinţă motrice nedureroasă a unuia sau a mai multor membre, determinată de osteită, osteocondrită, periostită sau fracturi. (< fr. *pseudo-paralysie*)
pseudoparaplegie *s. f.* afecţiune de natură reumatismală sau neurologică, care prezintă semne senzitivo-motorii, fără leziunea sistemului nervos central. (< engl. *pseudoparaplegia*)
pseudoparazít *s. m.* organism care trăieşte pe un alt organism fără a se hrăni în dauna acestuia. (< fr., engl. *pseudoparasite*)
pseudoparazitísm *s. n.* condiţie de pseudoparazit. (< fr. *pseudoparasitisme*)
pseudoparenchím *s. n.* ţesut fals, asemănător parenchimului, la unele talofite evoluate. (< fr. *pseudoparenchyme*)
pseudopatriót, -ă *s. m. f.* fals, pretins patriot. (< *pseudo-* + patriot)
pseudopatriótic, -ă *adj.* pretins caracter patriotic. (< it. *pseudopatriotico*)
pseudopatriotísm *s. n.* fals patriotism. (< *pseudo-* + patriotism)
pseudopeládă *s. f.* dermatoză caracterizată prin mici zone de alopecie cicatricială pe pielea capului. (< fr. *pseudo-pelade*)
pseudoperiptér *s. n.* templu antic înconjurat de coloane, dintre care cele laterale ies doar parţial din nivelul zidului. (< fr. *pseudopériptère*)
pseudoplanctón *s. n.* plancton fals, care pluteşte doar ocazional. (< fr. *pseudoplancton*)
pseudopód *s. n.* prelungire protoplasmatică contractilă la protozoare şi leucocite, ca organ de locomoţie sau pentru prinderea hranei. (< fr. *pseudopode*)
pseudopoezíe *s. f.* falsă, pretinsă poezie. (< it. *pseudopoesia*)
pseudopoliploídie *s. f.* multiplicare a numărului de bază al cromozomilor, fără creşterea corespunzătoare a materialelor genetice. (< fr. *pseudopolyploïdie*)
pseudopoliticián, -ă *s. m. f.* fals politician. (< *pseudo-* + politician)
pseudoprefíx *s. n.* cuvânt folosit ca prefix în compunerea savantă de termeni ştiinţifici şi tehnici; prefixoid. (< fr. *pseudo-préfixe*)
pseudoprefixá *vb. tr.* a ataşa un pseudoprefix unui cuvânt. (< *pseudo*prefix)
pseudoprivatizáre *s. f.* falsă privatizare. (< *pseudo-* + privatizare)
pseudoproblémă *s. f.* falsă, pretinsă problemă. (< fr. *pseudoproblème*)
pseudoprofésor, -oară *s. m. f.* fals, pretins profesor. (< *pseudo-* + profesor)
pseudoptialísm *s. n.* hipersalvaţie aparentă, la schizo-frenici, în stările catatonice. (< *pseudo-* + ptialism)
pseudoreninescenţă *s. f.* reproducţie (deformată) a unor evenimente trăite în trecut, în care bolnavul le situează în prezent. (< *pseudo-* + reminiscenţă)
pseudoreumatísm *s. n.* manifestare (semi)articulară care simulează infecţia reumatismală. (< *pseudo-* + reumatism)
pseudosavánt, -ă *s. m. f.* fals, pretins savant. (< *pseudo-* + savant)
pseudosclerózǎ *s. f.* afecţiune neurologică degenerativă rară, cu etiologie virotică, în presenilitate. (< fr. *pseudo-sclérose*)
pseudoscóp *s. n.* aparat care permite inversarea imaginilor percepute în mod normal cu ambii ochi. (< *pseudo-* + -scop)
pseudoscopíe *s. f.* percepţie vizuală care, prin inversarea lentilelor unui stereoscop, produce o inversare a imaginilor celor doi ochi. (< *pseudo-* + -scopie)
pseudoscorpión *s. m.* insectă asemănătoare cu scorpionul, fără coadă şi fără venin. (< fr. *pseudo-scorpion*)
pseudoscriitór, -oáre *s. m. f.* fals scriitor; pseudoli-terat. (< *pseudo-* + scriitor)
pseudosféră *s. f. (mat.)* suprafaţă de rotaţie generată de o traiectorie care se roteşte în jurul asimptotei ei. (< fr. *pseudo-sphère*)
pseudosincópă *s. f.* pierdere a conştiinţei pe scurtă durată, în special la femei de tip isteric. (< *pseudo-* + sincopă)
pseudosmíe *s. f.* falsă senzaţie olfactivă. (< fr. *pseu-dosmie*)
pseudospérm *s. m.* sămânţă falsă. (< fr. *pseudo-sperme*)
pseudostereofonie *s. f.* reproducere a sunetelor care imită efectul stereofonic, constând în trimiterea sunetelor din toate părţile. (< fr. *pseudo-stéréophonie*)
pseudosufíx *s. n.* cuvânt folosit ca sufix în compunerea savantă de termeni ştiinţifici şi tehnici; sufixoid. (< fr. *pseudo-suffixe*)
pseudoştiínţă *s. f.* falsă, pretinsă ştiinţă. (< *pseudo-* + ştiinţă)
pseudoştiinţífic, -ă *adj.* lipsit de bază ştiinţifică. (< fr. *pseudo-scientifique*)
pseudotábes *s. n.* tulburări nervoase asemănătoare tabesului, datorate unei neurastenii sau unei nevrite peri-ferice. (< fr. *pseudo-tabès*)
pseudotalént *s. n.* fals, pretins talent. (< *pseudo-* + talent)
pseudotuberculózǎ *s. f.* grup de boli care, prin aspect macroscopic, amintesc de tuberculoză. (< fr. *pseudotuberculose*)
pseudotumoáre *s. f.* aspect macroscopic tumoral având la bază un proces inflamator. (< fr. *pseudo-tumeur*)
pseudovaloáre *s. f.* falsă, pretinsă valoare. (< *pseudo-* + valoare)
pseudoverticíl *s. n.* verticil fals, din perechi de cime opuse. (< fr. *pseudo-verticille*)
pseudovulcán *s. m.*. depresiune de forma unui crater, care nu este însoţită de manifestări vulcanice recente. (< fr. *pseudo-volcan*)
pseudoxerofíte *s. f. pl.* plante xerofite cu sensibilitate mai redusă faţă de umezeală. (< fr. *pseudo-xérophytes*)
pseudozoáre *s. n. pl.* grup de plante care se aseamănă cu animalele. (< fr. *pseudozoaires*)
psi *s. m.* a douăzeci şi treia literă a alfabetului grecesc (Ψ, ψ), corespunzând unei consoane duble, labială (*p*) şi siflantă (*s*) = ps. (< fr. *psi*)
PSIH(O)-, -psihíe *elem.* „psihic". (< fr. *psych/o/-, -psychie*, cf. gr. *psykhe*)
psihagóg, -ă *s. m. f.* specialist în psihagogie. (< fr. *psychagogue*)
psihagógic, -ă *adj.* referitor la psihagogie. (< fr. *psychagogique*)
psihagogíe *s. f.* **1.** ansamblu de acţiuni şi tehnici educative care urmăresc (re)modelarea conduitei morale a individului, potrivit cerinţelor mediului social. **2.** psihoterapie prin metode educative. (< fr. *psychagogie*)

psihalgíe *s. f.* formă rară de nevralgie, în care predomină elementul psihopatic. (< fr. *psychalgie*)
psihanalíst, -ă *s. m. f.* specialist în psihanaliză; adept al psihanalizei. (< fr. *psyhanalyste*)
psihanalític, -ă *adj.* bazat pe psihanaliză. (< fr. *psychanalytique*)
psihanalizá *vb. tr., refl.* a (se) supune psihanalizei. (< fr. *psychanaliser*)
psihanalíză *s. f.* concepție psihologică a lui Freud și a adepților săi, care își propune să dezvăluie rolul diverselor niveluri ale psihicului și dinamica raporturilor dintre conștient, inconștient, subconștient, afirmând că dorințele care vin în conflict cu normele sociale și cu principiile morale ale persoanei sunt supuse refulării și alungate în subconștient; freudism. • metoda psihoterapeutică corespunzătoare. (< fr. *psychanalyse*)
psihasténic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de psihastenie. (< fr. *psychasthénique*)
psihasteníe *s. f.* formă de nevroză manifestată prin stări de nehotărâre extremă, obsesii și fobii. (< fr. *psychasthénie*)
psíhe *s. f.* oglindă mobilă de mari proporții, în care cineva se poate vedea în totalitate. (< fr. *psyche*)
psihedélic, -ă *adj.* **1.** (despre o stare sufletească specifică) care rezultă din folosirea de halucinogene. **2.** care evocă viziuni, vise ale unei asemenea stări. • (despre muzică, pictură) inspirat de efectele vizuale sau sonore produse asupra omului de droguri. (< fr. *psychédélique*)
psihedelísm *s. n.* stare de visare trează, specifică, provocată de unele halucinogene. (< fr. *psychédélisme*)
psihiátric, -ă *adj.* de psihiatrie. (< fr. *psychiatrique*)
psihiatríe *s. f.* ramură a medicinei care studiază bolile psihice, în scopul tratării și prevenirii lor. (< fr. *psychiatrie*)
psihiátru, -ă *s. m. f.* medic specialist în psihiatrie; alienist. (< fr. *psychiatre*)
psihic, -ă I. *adj.* referitor la psihic (II); sufletesc. **II.** *s. n.* formă specifică de reflectare a realității obiective, proprie omului și animalelor superioare, produs al activității sistemului nervos; totalitatea fenomenelor și proceselor prin care se realizează această reflectare. • structură sufletească proprie cuiva. (< fr. *psychique*, germ. *psychisch*)
-psihie v. psih(o)-.
psihísm *s. n.*. totalitatea fenomenelor psihice proprii unui individ, unei colectivități; viață psihică. (< fr. *psychisme*)
psihoanaléptic, -ă *adj., s. n.* (substanță psihotropă) cu acțiune psihotonică, euforizantă. (< fr. *psuchoanaleptique*)
psihoanalgezíe *s. f.* calmare a senzațiilor dureroase prin psihoterapie. (< fr. *psychoanalgésie*)
psihobiografíe *s. f.* analiză psihologică a personalității, incluzând și dezvoltarea biologică. (< psiho- + biografie)
psihobiográmă *s. f.* examen al dezvoltării personalității în raport cu dezvoltarea biologică. (< psiho- + biogramă)
psihobiologíe *s. f.* știință care studiază aspectele biologice ale psihologiei. (< fr. *psychobiologie*)
psihochinétic, -ă *adj.* referitor la psihochinezie. (< fr. *psychokinétique*)
psihochinezíe *s. f.* mișcare comandată psihic, fără contact. (< fr. *psychokinésie*)
psihochirurgíe *s. f.* metodă de tratament al bolilor psihice prin intervenții chirurgicale asupra creierului. (< fr. *psychrochirurgie*)
psihocibernétică *s. f.* știință interdisciplinară care studiază mecanismele neurocibernetice ce stau la baza diferitelor procese psihice. (< *psiho-* + *cibernetică*)
psihocrític, -ă I. *s. m.* critic care utilizează psihocritica. **II.** *s. f.* metodă de critică literară inspirată de psihanaliză, care studiază frecvența și structura temelor ce definesc personalitatea unui creator. (< fr. *psychocritique*)
psihodiagnóstic, -ă I. *adj.* referitor la psihodiagnoză. **II.** *s. n.* rezultat al psihodiagnozei. (< fr. *psychodiagnostique*, engl. *psychodiagnostic*)
psihodiagnóză *s. f.* ansamblu de tehnici psihologice pentru investigarea și diagnoza psihică a indivizilor sau grupurilor. (< fr. *psychodiagnose*, engl. *psychodiagnosis*)
psihodinámic, -ă I. *adj.* referitor la psihodinamică. **II.** *s. f.* studiul proceselor psihice de-a lungul existenței individului, din punct de vedere dinamic. (< fr. *psychodinamique*)
psihodisléptic, -ă *adj., s. n.* (substanță psihotropă) care produce tulburări asemănătoare psihozelor. (< fr. *psychodysleptique*)
psihodométru *s. n.* aparat pentru măsurarea timpilor de reacție psihică în condiții diferite. (< fr. *psychodomètre*)
psihodramátic, -ă *adj.* cu caracter de psihodramă. (< fr. *psychodramatique*)
psihodramatíst *s. m.* medic care folosește metoda psihodramei. (< fr. *psychodramatiste*)
psihodrámă *s. f.* **1.** metodă psihoterapeutică modernă, prin improvizația jocului dramatic a unui grup de bolnavi ca mijloc de exteriorizare a trăirilor și gândurilor acestora. **2.** test ca mijloc de selecție a candidaților pentru anumite posturi care necesită multă dezinvoltură în relațiile cu publicul. (< fr. *psychodrame*)
psihoendocrínologíe *s. f.* ramură a endocrinologiei care studiază influența sistemului endocrin asupra vieții psihice. (< fr. *psycho-endocrinologie*)
psihoenergétică *s. f.* disciplină biofizică care studiază fenomenele energetice ale psihismului. (< fr. *psycho-énergétique*)
psihofarmacológic, -ă *adj.* referitor la psihofarmacologie. (< fr. *psychopharmacologique*)
psihofarmacologíe *s. f.* ramură a farmacologiei care studiază acțiunea medicamentelor asupra comportamentului psihologic. (< fr. *psychopharmacologie*)
psihofízic, -ă I. *adj.* **1.** referitor la psihofizică. **2.** care permite psihicului și fizicului. **II.** *s. f.* curent psihologic care studiază raporturile dintre fenomenele psihice și fizice pe bază de observație și de experiment. (< fr. *psychophysique*)
psihofizicián, -ă *s. m. f.* specialist în psihofizică. (< fr. *psychophysicien*)
psihofiziológ, -ă *s. m. f.* specialist în psihofiziologie. (< fr. *psychophysiologue*)
psihofiziológic, -ă *adj.* referitor la psihofiziologie. (< fr. *psychophysiologique*)
psihofiziologíe *s. f.* ramură a psihologiei care studiază procesele psihologice în raport cu cele fiziologice din organism. (< fr. *psychophysiologie*)
psihogén, -ă *adj.* **1.** (despre factori de ordin psihic) susceptibil a perturba echilibrul mintal. **2.** (despre boli, halucinații) care apare datorită influențelor psihicului. (< fr. *psychogène*)
psihogenétic, -ă *adj.* referitor la psihogeneză. (< fr. *psychogénétique*)
psihogenéză *s. f.* **1.** studiu al apariției și dezvoltării vieții psihice. **2.** procesul apariției unei boli din cauze psihice. (< fr. *psychogenèse*)
psihogeníe *s. f.* ansamblu de tulburări psihotice și nevrotice determinate de factori psihogeni. (< fr. *psychogénie*)
psihognóstic, -ă I. *adj.* referitor la psihognostică. **II.** *s. f.* studiu al omului bazat pe metode psihologice. (< germ. *psychognostisch*, /II/ *Psychognostik*)
psihográfic, -ă *adj.* referitor la psihografie. (< fr. *psychographique*)
psihografíe *s. f.* **1.** descriere a aptitudinilor și trăsăturilor biopsihologice și a atitudinilor sociale pe care le cere o profesiune. **2.** psihologie descriptivă. (< fr. *psycho-graphie*)
psihográmă *s. f.* prezentare grafică a variabilelor psihice presupuse de o anumită activitate profesională. (< fr. *psychogramme*)
psihoigiénă *s. f.* igienă mintală. (< psiho- + igienă)
psihoimunologíe *s. f.* ramură științifică interdisciplinară care urmărește să stabilească posibile corelații între sistemul imun și cel neuropsihic. (< psiho- + imunologie)
psiholepsíe *s. f.* scădere bruscă, de scurtă durată, a tensiunii psihologice, manifestată prin suspendarea proceselor intelectuale. (< fr. *psycholepsie*)
psiholéptic, -ă *adj., s. n.* (medicament psihotrop) cu acțiune hipnotică, sedativă și neuroleptică. (< fr. *psycholeptique*)
psihplexie *s. f.* totalitatea metodelor de determinare calitativă a proceselor psihice. (< psiho- + -lexie)

psiholingvíst, -ă *s. m. f.* specialist în psiholingvistică. (< fr. *psycholinguiste*)
psiholingvístic, -ă **I.** *adj.* referitor la psiholingvistică. **II.** *s. f.* disciplină care studiază mecanismul psihic al limbajului; psihologia limbajului. (< fr. *psycholinguistique*)
psihológ, -ă *s. m. f.* **1.** observator fin, bun cunoscător al sufletului omenesc. **2.** specialist în psihologie. (< fr. *psychologue*)
psihológic, -ă *adj.* referitor la psihologie; psihic. **O** *moment ~* = moment potrivit pentru exercitarea unei influenţe, pentru a cere ceva etc. (< fr. *psychologique*)
psihologíe *s. f.* **1.** ştiinţă care studiază psihicul, legitatea proceselor şi a însuşirilor psihice ale persoanei. **2.** totalitatea fenomenelor psihologice de grup care se manifestă într-o comunitate socială dată. • disciplină care studiază fenomenele de conştiinţă socială; psihosociologie. **3.** totalitatea proceselor psihice care condiţionează o activitate. **4.** *~ animală* = zoopsihologie. (< fr. *psychologie*)
psihologísm *s. n.* tendinţa de a interpreta fenomenele sociale, arta, morala, religia şi alte forme ale conştiinţei sociale prin factorul psihologic; exagerare a importanţei factorului psihologic în literatură. **O** *~ lingvistic* = curent în Rusia, după care unicul obiect de studiu al lingvisticii ar trebui să fie actul individual al vorbirii, conceput ca un proces psihic, fără nici o legătură cu viaţa socială. (< fr. *psychologisme*)
psihologíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al psihologismului. (< fr. *psychologiste*)
psihologizá *vb. tr.* a interpreta unele fenomene, procese de pe poziţiile psihologismului; a da o importanţă exagerată fenomenelor psihice. (< fr. *psychologiser*)
psihologizánt, -ă *adj.* care psihologizează. (< fr. *psychologisant*)
psihomanţíe *s. f.* pretinsă artă de a ghici viitorul prin invocarea spiritelor celor morţi. (< fr. *psychomancie*)
psihométrie, -ă *adj.* referitor la psihometrie. (< fr. *psychométrique*)
psihometrícián, -ă *s. m. f.* specialist în psihometrie. (< fr. *psychométricien*)
psihometrie *s. f.* cuantificare a fenomenelor psihice, a capacităţilor intelectuale, prin utilizarea metodelor experimentale standardizate şi etalonate (teste). (< fr. *psychométrie*)
psihomotór, -oáre *adj.* referitor la funcţiile motrice prin activitatea nervoasă superioară. **O** *centru ~* = regiune a scoarţei cerebrale care intră în acţiune sub influenţa unei excitări nervoase, ca răspuns la un stimul fizic. (< fr. *psychomoteur*)
psihomotricitáte *s. f.* integrare a funcţiilor motrice cu cele psihice, ca efect al educaţiei şi al dezvoltării sistemului nervos. (< fr. *psychomotricité*)
psihonevrótic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de psihone-vrozã. (< fr. *psychonévrotique*)
psihonevrózã *s. f.* denumire generică a tulburărilor de natură psihică; nevrozã. (< fr. *psychonévrose*)
psihopát, -ă *s. m. f.* suferind de psihopatie. (< fr. *psychopathe*)
psihopátic, -ă *adj.* referitor la psihopatie. (< fr. *psychopathique*)
psihopatíe *s. f.* **1.** denumire generică pentru bolile psihice. **2.** stare morbidă prin tulburări de afectivitate, de comportament sau de caracter. (< fr. *psychopathie*)
psihopatológ, -ă *s. m. f.* specialist în psihopatologie. (< psihopatologie)
psihopatológic, -ă *adj.* referitor la psihopatologie. (< fr. *psychopathologique*)
psihopatologíe *s. f.* ramură a psihologiei care studiază aspectele patologice ale activităţii psihice. (< fr. *psychopathologie*)
psihopedagóg, -ă *s. m. f.* specialist în psihopedagogie. (< fr. *psychopédagogie*)
psihopedagógic, -ă *adj.* referitor la psihopedagogie. (< fr. *psychopédagogique*)
psihopedagogíe *s. f.* pedagogie având la bază psihologia experimentală. (< fr. *psychopédagogie*)
psihoplasticitáte *s. f.* tendinţă, capacitate la unii bolnavi de a simula unele sindroame patologice sub influenţa reprezentărilor psihice. (< fr. *psychoplasticité*)
psihoplégic, -ă *adj.* de psihoplegie. (< engl. *psichoplegic*)
psihoplegíe *s. f.* pierdere temporară a conştiinţei; leşin psihic. (< fr. *psychoplégie*)
psihopómp, -ă *adj. (mit.;* despre Caron, Apolo şi Orfeu) care conducea sufletele morţilor. (< fr. *psychopompe*)
psihoprofesiográmă *s. f.* profesiogramă cu aptitudinile şi trăsăturile psihologice specifice unei persoane. (< fr. *psycho-professiogramme*)
psihoprofilaxíe *s. f.* profilaxie a bolilor psihice. (< fr. *psychoprophylaxie*)
psihorigid, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de psihorigiditate. (< fr. *psychorigide*)
psihorigiditáte *s. f.* caracteristică de comportament a unui bolnav care persevereză în propriile idei şi convingeri, lipsit de dinamism adaptativ. (< fr. *psychorigidité*)
psihosenzoriál, -ă *adj.* referitor la domeniul intelectual şi la cel senzorial. (< fr. *psychosensoriel*)
psihosexologie *s. f.* psihologia sexelor. (< fr. *psychosexologie*)
psihosexuál, -ă *adj.* referitor la fenomenele psihice legate de sexualitate. (< fr. *psychosexuel*)
psihosféră *s. f.* denumire dată geosferei, „totalitatea personalităţilor umane", privite ca înveliş al planetei; sociosferă. (< psiho- + -sferă)
psihosociál, -ă *adj.* referitor la psihologia socială. (< fr. *psychosocial*)
psihosociológ, -ă *s. m. f.* specialist în psihosociologie. (< fr. *psychosociologue*)
psihosociológic, -ă *adj.* referitor la psihociologic. (< fr. *psychosociologique*)
psihosociologíe *s. f.* **1.** ştiinţă cu caracter interdisciplinar care studiază interferenţele dintre psihologia personalităţii şi sociologie; studiu psihologic al fenomenelor sociale. **2.** psihologie socială. (< fr. *psychosociologie*)
psihosomátic, -ă **I.** *adj.* referitor la psihosomatică; somatopsihic. **II.** *s. f.* orientare în medicină care explică maladiile fizice, tulburările morbide ca răsunet somatic al unor disfuncţii sau a unor cauze extreme stresante. (< fr. *psychosomatique*)
psihosomatícián, -ă *s. m. f.* medic specialist în psihosomatică. (< fr. *psychosomaticien*)
psihostimulánt, -ă *adj., s. n.* (substanţă psihotropă, medicament) stimulator al sistemului nervos central. (< psiho- + stimulant)
psihotaxíe *s. f.* tendinţă de adaptare a omului prin căutarea situaţiilor agreabile şi evitarea celor penibile. (< psiho- + -taxie[2])
psihotéhnic, -ă **I.** *adj.* referitor la psihotehnică. **II.** *s. f.* ramură a psihologiei care studiază problemele activităţii oamenilor, utilizând un ansamblu de metode ale psihometriei (teste, aparate etc.). (< fr. *psychotechnique*)
psihotehnicián, -ă *s. m. f.* specialist în psihotehnică. (< fr. *psychotechnicien*)
psihoterapeút *s. m.* medic specialist în psihoterapeutică. (< fr. *psychothérapeute*)
psihoterapeútic, -ă **I.** *adj.* psihoterapic. **II.** *s. f.* psihoterapie. (< fr. *psychothérapeutique*, /Ш/ germ. *Psychotherapeutik*)
psihoterápic, -ă *adj.* referitor la psihoterapie; psihoterapeutic. (< fr. *psychothérapique*)
psihoterapie *s. f.* terapie bazată pe influenţarea psihicului; psihoterapeutică. (< fr. *psychothérapie*)
psihotést *s. n.* test psihologic. (< psiho- + test)
psihótic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de psihoză. (< fr. *psychotique*)
psihotónic, -ă *adj., s. n.* (medicament) cu acţiune stimulatoare asupra psihicului. (< fr. *psychotonique*)
psihotrónic, -ă **I.** *adj.* referitor la psihotronică. **II.** *s. f.* disciplină biofizică, studiul interacţiunilor la distanţă între diferiţi subiecţi senzitivi, între aceştia şi obiecte materiale sau alte organisme vii. (< engl. *psychotronic/s/*)
psihotróp, -ă *adj., s. n.* (medicament) care acţionează asupra psihicului. (< fr. *psychotrope*)
psihóză *s. f.* **1.** boală psihică manifestată prin grave tulburări ale comportamentului, gândirii şi afectivităţii, de care bolnavul nu este conştient. **2.** obsesie, idee fixă. (< fr. *psychose*)
PSIHRO- *elem.* „rece", „frig". (< fr. *psychro-*, cf. gr. *psykhros*)

psihroalgíe *s. f.* senzație dureroasă la rece; psihroestezie. (< fr. *psychroalgie*)
psihroestezíe *s. f.* psihroalgie. (< fr. *psychroesthésie*)
psihrofil, -ă *adj.* criofil. (< fr. *psychrophile*)
psihrofíte *adj., s. f. pl.* criofite. (< fr. *psychrophite*)
psihrometríe *s. f.* determinare a umidității atmosferice, bazată pe efectul de răcire al evaporării. (< fr. *psychrométrie*)
psihrométru *s. n.* higrometru folosit în psihrometrie. (< fr. *psychromètre*)
psihroterapíe *s. f.* tratament medical prin aplicații reci. (< fr. *psychrothérapie*)
psihrotróf, -ă *adj.* (despre microorganisme) care se dezvoltă la temperaturi relativ joase. (< fr. *psychrotrophe*)
psili *s. m. pl.* populație din Cirenaica, vrăjitori care, după Herodot, luptau împotriva vântului de sud pentru păstarea apei. (< lat. *psylli*, fr. *psylle*)
PSILO- *elem.* „neted", „golit", „epilat". (< fr. *psilo-*, cf. gr. *psilos*)
psilocárp, -ă *adj.* (despre plante) cu fructe netede. (< lat. *psilocarpus*)
psilocibínă *s. f.* substanță halucinogenă extrasă din diverse ciuperci din Mexic. (< fr. *psilocybine*)
psilofitále *s. f. pl.* grup de plante criptogame fosile, din încrengătura pteridofitelor, cu tulpină subpământeană sau aeriană, fără frunze sau cu frunze solzoase, cu spori. (< fr. *psilophytales*)
psilofítă *s. f.* plantă din grupul psilofitalelor; psilofiton. (< germ. *Psilophyte*)
psilofitón *s. m.* psilofită. (< fr. *psilophyton*)
psilomelán *s. n.* oxid natural hidratat, minereu de mangan. (< fr. *psilomélane*)
psilozis *s. n.* **1.** alopecie prematură. **2.** sprue. (< fr. *psilosis*)
PSITAC(O)-/PSITACI- *elem.* „papagal". (< fr. *psittac/o/-, psittaci-*, cf. lat. *psittacus*, gr. *psittakos*)
psitacíde *s. f. pl.* familie de păsări cățărătoare: papagalii. (< fr. *psittacidés*)
psitacifórme *s. n. pl.* ordin din familia psitacidelor, păsări arboricole cățărătoare, cu cioc gros și puternic, cu penajul viu colorat: papagalul. (< fr. *psittaciformes*)
psítacísm *s. n.* **1.** tulburare de vorbire în repetarea mecanică a celor auzite sau citite, fără a le înțelege. **2.** (*fig.*) imitație, maimuțăreală. (< fr. *psittacisme*)
psitacoíd, -ă *adj.* cu aspect de papagal. (< fr. *psittacoïde*)
psitacóză *s. f.* boală infecțioasă virotică a papagalilor, transmisibilă și omului, sub forma unei pneumonii. (< fr. *psittacose*)
psoás *s. n.* fiecare dintre cei doi mușchi pereche inserați pe fața anterioară a vertebrelor lombare și la capătul femurului, servind la flexiunea coapsei. (< fr., gr. *psoas*)
psocopteroíde *s. f. pl.* subordin de insecte mici care trăiesc în frunzele, sub scoarța copacilor sau sub pietre, hrănindu-se cu resturi organice. (< fr. *psocoptéroïdes*)
PSOFO- *elem.* „zgomot, perturbație". (< fr. *psopho-*, cf. gr. *psophos*)
psofogeníe *s. f.* acces convulsiv, provocat prin stimulări sonore intermitente. (< fr. *psophogénie*)
psofométric, -ă *adj.* referitor la psofometrie. (< fr. *psophométrique*)
psofometrie *s. f.* tehnica măsurării zgomotelor. (< fr. *psophométrie*)
psofométru *s. n.* aparat pentru măsurarea perturbațiilor din circuitele telefonice. (< fr. *psophomètre*)
psoítă *s. f.* inflamație a mușchiului psoas. (< fr. *psoïte*)
psoriázic, -ă *adj.* de psoriazis. (< fr. *psoriasique*)
psoriaziform, -ă *adj.* care seamănă cu psoriazisul. (< fr. *psoriasiforme*)
psoriázis *s. n.* boală de piele caracterizată prin pete roșii acoperite de mici coji uscate lucitoare, însoțite de prurit. (< fr., gr. *psoriasis*)
PTER(O)-, -ptér, -ptérix *elem.* „aripă". (< fr. *ptér/o/-, -ptère, -ptéryx*, cf. gr. *pteron, pteryx*)
pteranodón *s. m.* pterozaurian fosil cu aripi enorme și craniul foarte alungit, terminat printr-un cioc fără dinți, prelungit înapoi cu o creastă osoasă. (< fr. *ptéranodon*)
PTERID(O)-, -ptéris *elem.* „ferigă". (< fr. *ptérid/o/-, -ptéris*, cf. gr. *pteris, – idos*)
pteridofíte *s. f. pl.* încrengătură de plante superioare, care se înmulțesc prin spori: ferigile, ecvizetaceele și licopodineele; criptogame vasculare. (< fr. *ptéridophytes*)
pteridografíe *s. f.* descriere sistematică a ferigilor. (< fr. *ptéridographie*)
pteridologíe *s. f.* ramură a botanicii care studiază ferigile. (< engl. *pteridology*)
pteridospérme *s. f. pl.* grup de gimnosperme primitive fosile, asemănătoare cu ferigile, care se înmulțesc prin semințe. (< fr. *ptéridospermées*)
pteridospór *s. m.* spor caracteristic pteridofitelor. (< fr. *ptéridospore*)
PTERIG(O)-, -pterigián *elem.* „aripioară, înotă-toare". (< fr. *ptéryg/o/-, -ptérygien*, cf. gr. *pteryx, -ygos, pterygion*)
pterigión *s. n.* pliu triunghiular al conjunctivei, cu aspect de aripioară, care acoperă corneea. (< fr. *ptérygion*, gr. *pterygion*)
pterigofóre *s. n. pl.* piese scheletice articulate între care se inserează, la pești, radiile înotătoarelor impare. (< fr. *ptérygophores*)
pterigoíd, -ă *adj., s. n.* (apofiză) suspendată pe față superioară a aripilor sfenoidului. (< fr. *ptérygoïde*)
pterigoidián, -ă *adj., s. m.* (mușchi) care permite deplasarea laterală a maxilarului inferior. (< fr. *ptérygoïdien*)
pterigospérm, -ă *adj.* cu semințe aripate; pterosperm. (< lat. *pterygospermus*)
pterigóte *s. f. pl.* subclasă de insecte superioare, cuprinzând majoritatea insectelor caracterizate prin prezența aripilor și dezvoltarea prin metamorfoză. (< fr. *ptérygotes*)
pterigótus *s. m.* animal acvatic fosil din era primară, asemănător crustaceelor, care atingea 2 m lungime. (< fr. *ptérygotus*, las. *pterygotus*)
-ptéris v. p t e r i d (o) - .
-ptérix v. p t e r (o) - .
PTERO- v. p t e r (o) - .
pterocárp, -ă *adj.* cu fructe aripate. (< lat. *pterocarpus*)
pterocóre *s. f. pl.* plante ale căror fructe se răspândesc prin intermediul unor apendice în formă de aripioare. (< fr. *ptérochores*)
pterodactíl *s. m.* reptilă zburătoare fosilă din ordinul pterozaurienilor, de mărimea unui uliu. (< fr. *prérodactyle*, lat. *prerodactylus*)
pterodón *s. m.* mamifer carnivor fosil, asemănător cu hiena. (< fr. *ptérodon*)
pteropód, -ă **I.** *adj.* (despre unele animale) cu picioare proprii pentru înotat. **II.** *s. n. pl.* ordin de moluște gasteropode, din planctonul marin, mai ales în zona tropicală. (< fr. ptéropode/s/)
pterospérm, -ă *adj.* pterigosperm. (< lat. *pterospermus*)
pterozáur *s. m.* pterozaurian. (< germ. *Pterosaurus*)
pterozauriéni *s. m. pl.* ordin de reptile fosile zburătoare cu aripi membranoase, ca cele ale liliacului, susținute de cinci degete, foarte alungite. (< fr. *ptérosauriens*)
PTIAL(O)- *elem.* „salivă". (< fr. *ptyal/o/-*, cf. gr. *ptyalon*)
ptialagóg, -ă *adj.* care activează salivația. (< fr. *ptyalagogue*)
ptialínă *s. f.* enzimă secretată de glandele salivare, care transformă amidonul în maltoză și glucoză. (< fr. *ptyaline*)
ptialísm *s. n.* salivație abundentă, în unele afecțiuni; polisialie, sialoree. (< fr. *ptyalisme*)
ptialorée *s. f.* scurgere abundentă de salivă. (< fr. *ptyalorrée*)
-ptizíe *elem.* „spută, expectorație". (< fr. *-ptysie*, cf. gr. *ptysis*)
ptolemáic, -ă *adj.* care aparține Ptolemeilor, dinastie greacă din Egipt. (< fr. *ptolémaïque*, lat. *ptolemaicus*)
ptomaínă *s. f.* alcaloid toxic azotat rezultat din descompunerea proteinelor animale. (< fr. *ptomaïne*)
ptóză[1] *s. f.* cădere patologică a unui organ, a unei formații anatomice, în urma slăbirii formațiilor proprii de susținere. (< fr. *ptôse*)
-ptóză[2] *elem.* „cădere, deplasare (în jos)". (< fr. *-ptôse*, cf. gr. *ptosis*)
pub /peb/ *s. n.* (în Anglia și în unele țări anglo-saxone) cabaret, tavernă. (< engl. *pub*)

pubélă *s. f.* recipient portabil pentru resturile menajere. (< fr. *poubelle*)
púber, -ă/pubér, -ă *adj., s. m. f.* (individ) ajuns la pubertate. (< lat. *puber*, fr. *pubère*)
puberál, -ă *adj.* referitor la pubertate; pubertar. (< engl. *puberal*)
pubertár, -ă *adj.* puberal. (< fr. *pubertaire*)
pubertáte *s. f.* perioadă între copilărie şi adolescenţă, caracterizată prin maturaţia funcţiilor sexuale. (< fr. *puberté*, lat. *pubertas*)
pubescént, -ă *adj.* (despre frunze, tulpini etc.) acoperit cu peri mici ca un puf. (< fr. *pubescent*, lat. *pubescens*)
pubescénţă *s. f.* stare pubescentă. (< fr. *pubescence*)
pubián, -ă *adj.* al pubisului. (< fr. *pubien*)
pubiotomíe *s. f.* secţionare a oaselor pubiene pentru mărirea diametrelor bazinului în caz de distocie. (< fr. *pubiotomie*)
púbis *s. n.* **1.** os pereche care formează partea anterioară a bazinului, la oameni. **2.** regiune păroasă care acoperă osul pubis (1). (< fr., lat. *pubis*)
públic, -ă I. *adj.* **1.** care priveşte tot poporul, aparţine întregii naţiuni. • care poate fi folosit de toată lumea. • (despre persoane) care ocupă o funcţie de stat. **2.** care are loc în faţa unei adunări de oameni. **3.** care vine de la colectivitate, la care participă întreaga colectivitate. **II.** *s. n.* **1.** colectivitate mare de oameni; mulţime. **2.** totalitatea persoanelor care asistă la un spectacol, la o conferinţă. (< lat. *publicus*, fr. *public*)
publicá *vb. tr.* a tipări, a face să apară (o carte, un articol etc.). • a edita. (< lat. *publicare*)
publicábil, -ă *adj.* care se poate publica. (< publica + -bil)
publicán *s. m.* (la romani) persoană care strângea impozitele statului. (< lat. *publicanus*)
publicáţie *s. f.* **1.** ceea ce este tipărit (carte, revistă, ziar etc.); tipăritură. **2.** acţiunea de a aduce un act juridic la cunoştinţa publică. (< fr. *publication*, lat. *publicatio*)
publicíst, -ă *s. m. f.* cel care publică articole, recenzii, cronici în reviste şi ziare; ziarist, gazetar, jurnalist. (< fr. *publiciste*)
publicístic, -ă I. *adj.* de publicist(ică). **II.** *s. f.* **1.** totalitatea publicaţiilor dintr-un anumit interval de timp. **2.** activitatea, profesiunea de publicist. (< germ. *publi-zistisch*, /II/ *Publizistik*)
publicitár, -ă I. *adj.* referitor la publicitate. **II.** *s. m. f.* cel care se ocupă cu publicitatea. (< fr. *publicitaire*)
publicitáte *s. f.* faptul de a face ceva cunoscut publicului **o** *a da ~ăţii* = a publica. • mijloc de a face cunoscut un produs, o întreprindere etc. prin informarea cumpărătorului asupra calităţii, preţului, utilităţii. (< fr. *pu-blicité*)
publireportáj *s. n.* reportaj de publicitate. (< publi/citate/ + *reportaj*)
publishér /públişăr/ *s. m.* editor, director de ziar. (< engl. *publisher*)
puc *s. n.* minge specială de cauciuc, plată şi tare, la jocul de hochei pe gheaţă. (< engl. *puck*)
puci *s. n.* lovitură de stat violentă, provocată de un grup de complotişti. (< germ. *Putsch*)
pucíst, -ă I. *adj.* care are caracterul unui puci. **II.** *s. m.* participant la un puci. (< germ. *Putschist*)
púdel *s. m.* rasă de câini cu părul lăţos şi creţ. (< germ. *Pudel*)
pudibónd, -ă *adj.* care afectează o pudoare exagerată, o atitudine virtuoasă, austeră; prud. (< fr. *pudibond*, lat. *pudibundus*)
pudibonderíe *s. f.* afectare a unei pudori exagerate. (< fr. *pudibonderie*)
púdic, -ă *adj.* plin de pudoare; candid, ruşinos. (< fr. *pudique*, lat. *pudicus*)
pudicitáte *s. f.* pudoare. (< fr. *pudicité*)
púding *s. n.* **1.** budincă englezească în care, pe lângă ingredientele obişnuite, se adaugă fructe uscate sau carne tocată. **2.** (*geol.*) conglomerat compact, din blocuri şi din pietriş. (< fr., engl. *pudding*)
pudlá *vb. tr.* a separa impurităţile din fontă pentru a obţine oţel cu însuşiri speciale. (< fr. *puddler*)
pudláj *s. n.* pudlare. (< fr. *puddlage*)
pudoáre *s. f.* sentiment de sfială, de ruşine, de jenă, de decenţă; (*p. ext.*) curăţenie morală, castitate; pudicitate. (< lat. *pudor*, fr. *pudeur*)
pudrá *vb.* **I.** *tr., refl.* a(-şi) da cu pudră. **II.** *tr.* a acoperi cu un strat de zahăr pudră. • a presăra un medicament sub formă de praf pe suprafaţa pielii. (< fr. *poudrer*)
pudráj *s. n.* pudrare. (< fr. *poudrage*)
púdră *s. f.* **1.** pulbere fină (parfumată), pe bază de amidon, folosită ca fard. **2.** pulbere fină dintr-o substanţă medicamentoasă, folosită contra iritaţiilor pielii. **3.** material solid transformat în pulbere. (< fr. *poudre*)
pudrétă *s. f.* **1.** îngrăşământ de pudră din excremente uscate. **2.** un fel de tăiţei mărunţi rezultaţi din deşaparea anvelopelor. (< fr. *poudrette*)
pudriéră *s. f.* cutioară în care se ţine pudra. (< fr. *poudrière*)
PUER(I)- *elem.* „copil". (< fr. *puér/i/-*, cf. lat. *puer*)
puericultór, -oáre *s. m. f.* specialist în puericultură. (< it. *puericultore*)
puericultúră *s. f.* ramură a medicinei care studiază mijloacele proprii pentru a asigura dezvoltarea normală şi ocrotirea sănătăţii copiilor. (< fr. *puériculture*)
pueríl, -ă *adj.* de copil; copilăresc, copilăros; (*p. ext.*) naiv; neserios. (< fr. *puéril*)
puerilism *s. n.* întârziere mintală care duce pe un adult la nivelul psihicului unui copil. (< fr. *puérilisme*)
puerilitáte *s. f.* caracter pueril; manifestări copilăreşti ale adultului; naivitate. (< fr. *puérilité*)
puerperál, -ă *adj.* referitor la naştere, la femeile lăuze. **o** *febră ~ă* = boală infecţioasă la lăuze, datorată pătrunderii în uter a unui agent patogen. (< fr. *puerpéral*)
puerperalitáte *s. f.* stare a femeii de la fecundaţie până la sfârşitul lăuziei. (< fr. *puerpéralité*)
puerpériu *s. n.* perioadă dintre momentul naşterii şi involuţia completă a tractusului genital. (< lat. *puerperium*)
pufăr *s. n.* rondelă de cauciuc sau material plastic pe care se sprijină unele parate pentru a nu aluneca. (< germ. *Puffer*)
pufín *s. m.* pasăre palmipedă cu cioc mare, viu colorată; papagal de mare. (< fr. *puffin*)
pugilát *s. n.* **1.** (*ant.*) luptă cu pumnii neacoperiţi, la jocurile olimpice, premergătoare boxului. **2.** bătaie, încăierare cu pumnii. (< fr. *pugilat*, lat. *pugilatus*)
pugilísm *s. n.* box[1] (1). (< engl. *pugilism*)
pugilíst, -ă *s. m. f.* **1.** (*ant.*) atlet care practică pugilatul. **2.** boxer. (< fr. *pugiliste*)
pugilístic, -ă I. *adj.* referitor la pugilism. **II.** *s. f.* box[1] (1). (< fr. *pugilistique*)
pul *s. m.* monedă divizionară în Afganistan, a suta parte dintr-un afgan. (< fr. *pul*)
pulíe *s. f.* roată cu un ax pe a cărei jeantă se montează un cablu, o frânghie pentru a transmite o putere de tracţiune. (< fr. *poulie*)
pullí *s. m.* câine asemănător cu un mops, foarte inteligent şi lesne de educat. (< engl. *pulli*)
púlman *s. n.* vagon de lux. • (*p. ext.*) tren compus din astfel de vagoane. (< engl. *pullman*/car/)
pulmón *s. m.* plămân. (< lat. *pulmo, -nis*)
pulmonár, -ă *adj.* referitor la plămâni. (< fr. *pulmo-naire*, lat. *pulmonarius*)
pulmonária *s. f.* plantă din familia boraginacee, conţinând substanţe mucilaginoase cu acţiune expectorantă. (< lat. *pulmonaria*)
pulmonáte *s. f. pl.* subclasă de moluşte gasteropode (melcul, limneea) care respiră printr-un plămân. (< fr. *pulmonés*, lat. *pulmonata*)
pulmotór *s. n.* aparat care insuflă aer şi oxigen în plămâni, pentru respiraţie artificială. (< germ. *Pulmotor*, engl. *pulmotor*)
pulorózǎ *s. f.* boală contagioasă a puilor de găină, transmisă prin ouă, care provoacă moartea puilor după ecloziune. (< fr. *pullorose*)
pulóver *s. n.* tricou de lână sau de bumbac, cu deschizătură numai la gât. (< fr., engl. *pull-over*)
PULP[1](O)- *elem.* „pulpă dentară". (< fr. *pulp/o/-*, cf. lat. *pulpa*)
pulp[2] *s. n.* miez, pulpă (de fruct). (< engl. *pulp*)
pulpár, -ă *adj.* referitor la pulpa dentară. (< fr. *pulpaire*)
pulpáre *s. f.* proces tehnologic de separare a părţii cărnoase a fructelor de cele fibroase şi dure, pentru a obţine o pastă moale (pulpă). (după fr. *pulpation*)

púlpă *s. f.* **1.** porțiune musculară proeminentă (a gambei, a degetului). **2.** partea moale din interiorul unui organ (splină, dinte). **3.** parte cărnoasă a unor fructe. • fructe conservate în soluție de bioxid de sulf diluată. **4.** (*min.*) apă care are în suspensie grăunți minerali; tulbureală. **5.** medicament de consistență moale, prin pulpare. (< lat. *pulpa*, fr. *pulpe*)

pulpectomíe *s. f.* extirpare totală a țesuturilor pulpare ale unui dinte. (< fr. *pulpectomie*)

pulpítă *s. f.* inflamație a pulpei dentare. (< fr. *pulpite*)

púlpitum *s. n.* parte a unui teatru roman în care actorii își desfășurau jocul. (< lat. *pulpitum*)

pulpodúct *s. n.* conductă pentru transportul pulpei (4). (< fr. *pulpeduc*)

pulpós, -oásă *adj.* format din pulpă (3); de natura pulpei. (< fr. *pulpeux*)

pulpotomíe *s. f.* extirpare parțială a pulpei dentare. (< fr. *pulpotomie*)

pulque /púl-che/ *s. f.* băutură fermentată din suc de agave, în Mexic. (< fr. *pulque*)

puls *s. n.* **1.** dilatație fiziologică ritmică a arterelor, datorită pompării sângelui de către inimă în întregul corp; pulsație (1). **2.** ritm, mers. • (*fig.*) stare de spirit. **o** *a lua ~ul* = a tatona, a sonda terenul. (< fr. *pouls*, lat. *pulsus*)

pulsá *vb. intr.* **1.** (despre sânge) a zvâcni, circulând prin artere. **2.** (despre viață) a se desfășura într-un ritm regulat, viu; a freamăta, a palpita. (< lat. *pulsare*)

pulsánt, -ă *adj.* **1.** pulsator (3). **2.** *vas ~* = organ care pompează sângele în corpul albinei. (< it. *pulsante*)

pulsár *s. m.* obiect ceresc galactic, sursă de radiații electromagnetice pulsante, detectate datorită scintilației, cu ajutorul telescoapelor optice. (< engl., fr. *pulsar*)

pulsatíl, -ă *adj.* **1.** care se manifestă prin pulsații; pulsativ. **2.** referitor la puls. (< fr. *pulsatile*, lat. *pulsatilis*)

pulsatív, -ă *adj.* pulsatil (1). (< fr. *pulsatif*)

pulsatór, -oáre **I.** *adj.* **1.** (*med.*) care produce pulsații. **2.** (despre fenomene) alcătuit dintr-o succesiune de pulsații (2) identice. **3.** (despre curentul electric) format numai din alternanțe de un singur sens; pulsant (1). **II.** *s. n.* **1.** dispozitiv la unele haveze pentru reglarea vitezei de avans. **2.** subansamblu al aparatului de muls mecanic. (< fr. *pulsatoire*, engl. *pulsator*)

pulsáție *s. f.* **1.** zvâcnire, bătaie a pulsului; puls. • (*fig.*) desfășurare a unui proces, fenomene etc. în ritm regulat, viu; palpitare. **2.** (*fig.*) mișcare de vibrație care se manifestă în fluidele elastice. • schimbare ritmică a intensității curentului. (< fr. *pulsation*, lat. *pulsatio*)

pulsionál, -ă *adj.* referitor la pulsiuni. (< fr. *pulsionnel*)

pulsiúne *s. f.* **1.** (*psih.*) modalitate dinamică din impulsuri prin care se activează organismul în vederea atingerii unui anumit scop. • (*psihan.*) element dinamic al activității psihice inconștiente, latura energetică a instinctului; instinct (1). **2.** senzație de tracțiune într-o parte, care apare în unele boli, perturbând echilibrul. (< fr. *pulsion*)

PULSO- *elem.* „puls, pulsație", „propulsie". (< fr. *pulso-*, cf. lat. *pulsus*)

pulsográf *s. n.* sfigmograf. (< fr. *pulsographe*)

pulsométru *s. n.* **1.** pompă pentru deplasarea apei prin presiunea exercitată asupra acesteia de aburi. **2.** sfigmometru. (< fr. *pulsomètre*)

pulsoreactór *s. n.* reactor pentru supersonice, care funcționează prin combustie discontinuă. (< fr. *pulsoréacteur*)

pultacéu, -ée *adj.* care are consistența unei paste fierte; păstos. **o** *anghină ~ee* = anghină în care amigdalele sunt acoperite cu un exsudat alb. (< fr. *pultacé*)

pululáție *s. f.* **1.** înmulțire rapidă și abundentă. **2.** producere rapidă de țesuturi morbide. (< fr. *pullulation*)

pulverínă *s. f.* pulbere neagră cu granule foarte fine, folosită ca exploziv și pentru artificii. (< fr. *pulvérin*)

pulverizá *vb. tr.* **1.** a transforma în pulbere (un material solid). **2.** a împrăștia particule fine dintr-un material (lichid sau pulverulent) cu un pulverizator. (< fr. *pulvériser*, lat. *pulverizare*)

pulverizábil, -ă *adj.* care poate fi pulverizat. (< fr. *pulvérisable*)

pulverizatór *s. n.* aparat pentru pulverizare (2). (< fr. *pulvérisateur*)

pulverizáție *s. f.* pulverizare. (< fr. *pulvérisation*)

pulverulént, -ă *adj.* sub formă de pulbere. (< fr. *pulvérulent*, lat. *pulverulentus*)

pulverulénță *s. f.* stare a unui corp pulverulent. (< fr. *pulvérulence*)

púma/púmă *s. f.* mamifer carnivor felin, din America, feroce, cu blana galbenă-roșcată; cuguar. (< fr., sp. *puma*)

pumicít *s. n.* mineral natural stabil, sticlos, aluminosilicat din cenușa vulcanică; piatră ponce. (după it. *pomice*)

pumnál *s. n.* armă cu o lamă scurtă, ascuțită și tăioasă. (după it. *pugnale*)

pumnalá *vb. tr.* **1.** a lovi cu pumnalul, a înjunghia. **2.** (*fig.*) a răni, a lovi în inimă. (după it. *pugnalare*, fr. *poignarder*)

pumnísm *s. n.* ciunism. (< /Aron/ *Pumn*/ul/ n. pr. + *-ism*)

pumníst, -ă *adj., s. m. f.* ciunist. (< pumn/ism/ + *-ist*)

púna *s. f.* semideșert rece în Anzi, la mari altitudini, cu o vegetație rară, din smocuri de graminee și boschete de arbuști spinoși. (< sp., fr. *puna*)

punalúa *s. f.* a doua treaptă în evoluția familiei primitive, în care era interzis incestul între generații. (< germ. *Punalua*/familie/)

púncer *s. m.* **1.** boxer cu o lovitură foarte puternică. **2.** muzician care cântă cu punci[2] (2). (< engl. *puncher*)

punci[1] *s. n.* băutură dintr-un amestec de suc de portocale, de lămâie și zahăr, cu rom sau lichior. (< engl. *punch*)

punci[2] *s. n.* **1.** (*box*) lovitură de pumn puternică. **2.** (*jaz*) acompaniament instrumental plin de vigoare și cu nuanțe dinamice remarcabile. (< engl., fr. *punch*)

punct *s. n.* **1.** element fundamental în geometrie, reprezentat de intersecția a două linii. **o** *~ de incidență* = locul în care raza incidentă întâlnește raza reflectată. • semn mic și rotund ca o împunsătură de ac. **o** *a pune ~ul pe i* = a ataca esențialul într-o problemă, a spune ce era mai important. **2.** loc determinat în spațiu, în care se află sau se întâmplă ceva. **o** *~ medical* = serviciu medical organizat cât mai aproape de locul de muncă (uzină, șantier etc.). • loc pe un aerodrom unde stă echipa de elevi repartizați pentru zbor aceluiași instructor. **o** *~ cardinal* = fiecare dintre cele patru direcții principale ale orizontului, considerate în raport cu axa polilor; *~ de aplicație* = locul delimitat de pe cuprinsul unui corp asupra căruia se exercită o forță. **3.** loc, regiune, parte. **4.** valoare a unei mărimi la care se produce un fenomen specific. **o** *~ critic* = stare critică; *~ mort* = **a)** moment în care o piesă a unui mecanism își încetează mișcarea; **b)** momentul când organismul sportivului, în timpul unei competiții, din cauza suprasolicitării, nu mai răspunde cu promptitudine cerințelor. **5.** unitate numerică luată ca bază de clasificare, în special în sport, în jocuri de societate etc. **6.** semn de punctuație mic și rotund (.) care se pune la sfârșitul unui enunț pentru a marca o pauză, o abreviere sau, în matematică, după o cifră, însemnând efectuarea unei înmulțiri etc. **o** *~ de ochire* = locul din țintă în care trăgătorul potrivește linia de ochire; *~ tipografic* = unitate de măsură a lungimii folosită pentru materialul tipografic, egală cu 0,376 mm. • pată mică rotundă pe un fond alb de culoare. **7.** model al unei broderii, dantele, cusături etc. **8.** parte, diviziune, fragment dintr-un întreg; capitol; paragraf. **9.** chestiune, problemă. **o** *~ de vedere* = aspectul sub care este privită o problemă, mod de gândire, părere; *~ de onoare* = ceea ce constituie mândria cuiva, angajează onoarea acestuia; *a fi pe ~ul de a...* = a fi gata să... **10.** aspect, ipoteză, situație; fază, treaptă, perioadă. **o** *a pune ceva la ~* = **a)** a regla, a repara ceva; **b)** a aranja lucrurile cum trebuie; *a pune pe cineva la ~* = a-i da cuiva o lecție de bună cuviință, a admonesta. (< lat. *punctum*, după fr. *point*)

punctá *vb. tr.* **1.** a însemna, a presăra (o suprafață) cu puncte. • (*tehn.*) a marca o piesă cu ajutorul punctatorului. **2.** (*fig.*) a sublinia, a scoate în evidență, a accentua. **3.** (*sport*) a obține puncte într-o întrecere; a înregistra punctele unei partide. (după fr. *pointer*)

punctáj *s. n.* **1.** notație în puncte a rezultatelor obținute la o întrecere (sportivă etc.) în vederea sublinierii unui clasament; totalitatea punctelor obținute. **2.** însemnare a punctelor mai importante ale unei expuneri, ale unui plan etc. (după fr. *pointage*)

punctatór *s. n.* unealtă de oțel cu vârf conic, cu ajutorul căreia se marchează piesele; chernăr. (< puncta + -tor)
punctaveráj *s. n. (sport)* raportul dintre punctele marcate și cele primite. (după fr. *point-average*)
púnctbal *s. n.* balon în formă de pară, suspendat și menținut vertical prin legături elastice, sevind pentru antrenament la box. (după engl. *punching-ball*)
punctifórm, -ă *adj.* **1.** de forma și dimensiunile unui punct. **2.** *(fiz.;* despre corpuri cu sarcină electrică, magnetică etc.) de dimensiuni neglijabile. **3.** care acționează intermitent. (< fr. *punctiforme*)
punctuál, -ă *adj.* **1.** (și *adv.*) care respectă întocmai termenul fixat; făcut la momentul hotărât; exact, precis. **2.** (despre aspectul verbelor) care arată că acțiunea se referă la un singur moment al desfășurării. **3.** *(mat.)* referitor la un punct. (< engl. *punctual*, după fr. *ponctuel*)
punctualitáte *s. f.* însușirea de a fi punctual (1); exactitate, regularitate în executarea unei lucrări. (după fr. *ponctualité*)
punctuáție *s. f.* sistem de semne grafice cu ajutorul cărora se despart frazele între ele și părțile constitutive ale frazei; parte a gramaticii care cuprinde regulile de folosire a acestor semne; felul de a le folosi. (după fr. *ponctuation*)
púncție *s. f.* străpungere cu un instrument ascuțit a unui organ, a unei cavități a corpului, pentru a recolta un lichid în scop diagnostic sau terapeutic. (< fr. *ponction*, lat. *punctio*)
puncționá *vb. tr.* a face o puncție. (< fr. *ponctionner*)
puni *s. m. pl.* nume dat de romani cartaginezilor. (< lat. *poeni*)
puníbil, -ă *adj. (jur.)* pasibil de pedeapsă; punisabil. (< it. *punibile*)
púnic, -ă *adj.* care aparține Cartaginei sau locuitorilor ei. **o** *război ~* = fiecare dintre războaiele purtate de Roma antică împotriva Cartaginei. • *(s. n.)* dialect fenician vorbit la Cartagina. (< fr. *punique*, lat. *punicus*)
punisábil, -ă *adj.* punibil. (< fr. *punissable*)
punitív, -ă *adj.* care pedepsește; destinat a pedepsi. (< fr. *punitif*)
punițiúne *s. f.* pedeapsă, pedepsire. (< fr. *punition*, lat. *punitio*)
punk /panc/ **1.** *s. m.* om ratat. **II.** *adj. mișcare ~* = mișcare a tinerilor din Vest, din ultimele decenii ale sec. XX, caracterizată prin nonconformism, contestare, adoptarea muzicii rock, îmbrăcăminte și coafuri extravagante. (< engl. *punk*)
punkíst, -ă *s. m. f. (fam.)* adept al mișcării punk. (< *punk* + *-ist*)
puntát, -ă *adj.* (despre ambarcațiuni) cu punte. (< *punte* + *-at*)
punter /pánter/ *s. n.* agent economic care cumpără și vinde repede, fără a stoca marfa pentru multă vreme. (< engl. *punter*)
púpă[1] *s. f.* partea din spate a unei nave. (< fr. *poupe*)
púpă[2] *s. f.* nimfă (2). (< fr. *pupe*, lat. *pupa*)
PUPI- *elem.* „nimfă (2), pupă[2]". (< fr. *pupi-*, cf. lat. *pupa*, păpușă)
pupifér, -ă *adj.* care poartă pupe[2]. (< fr. *pupifère*)
pupifórm, -ă *adj.* în formă de pupă[2]. (< fr. *pupiforme*)
pupíl, -ă *s. m. f.* minor aflat sub tutela cuiva. (< fr. *pupille*, lat. *pupillus*)
pupilár[1]**, -ă** *adj.* referitor la pupilă. (< fr. *pupillaire*)
pupilár[2]**, -ă** *adj.* referitor la pupil. (< fr. *pupillaire*, lat. *pupillaris*)
pupílă *s. f.* **1.** orificiu central al irisului ochiului, prin care pătrund razele de lumină. **2.** deschidere, reală sau imaginară, care limitează fluxul luminos ce străbate o lentilă sau un sistem optic. (< fr. *pupille*, lat. *pupilla*)
PUPILO- *elem.* „pupilă a ochiului". (< fr. *pupillo-*, cf. lat. *pupilla*)
pupilométrie *s. f.* măsurare a dimensiunilor pupilei; coreometrie. (< fr. *pupillométrie*)
pupilométru *s. n.* aparat pentru măsurarea reacțiilor pupilei la excitațiile exterioare. (< fr. *puillomètre*)
pupiloscopíe *s. f.* schiascopie. (< fr. *pupilloscopie*)
pupilotomíe *s. f.* perturbare a motilității pupilare, asociată cu o anomalie a reflexelor la lumină. (< fr. *pupillotomie*)
pupinizáre *s. f.* montarea de bobine în serie într-un circuit de telecomunicații pentru îmbunătățirea transmisiei. (după fr. *pupinisation*)
pupítru *s. n.* **1.** masă cu suprafața înclinată, pe care se poate scrie, citi etc. • cutie cu capac înclinat, care se așază pe o catedră, pe o masă. **2.** suport pentru partiturile muzicale. **o** *la ~* = la conducerea unei orchestre, ca dirijor. • *~ de comandă* = tablou, instalație pe care sunt montate comenzile pentru controlul și dirijarea unui proces tehnologic. (< fr. *pupitre*)
pupívór, -ă *adj.* care devorează nimfele și larvele insectelor. (< fr. *pupivore*)
puponiéră *s. f.* secție de prunci într-o creșă. (< fr. *pouponnière*)
pur, -ă *adj.* **1.** (despre corpuri) curat, neamestecat. • nestricat, nealterat, neviciat. • fără pete; imaculat, clar, limpede. • *(fig.)* neprihănit, nevinovat. **2.** veritabil, autentic, adevărat. **3.** *(fil.* idealistă) desprins de realitatea materială. (< lat. *purus*, fr. *pur*)
Puráne *s. f. pl.* colecție de texte brahmane, de după Vede, care glorifică cu precădere pe Vișnu. (< germ. *Puranas*)
purgá *vb.* **I.** *tr., refl.* a(-și) provoca evacuarea intestinală cu un purgativ. **II.** *tr. (fig.)* a curăța, a elimina, a epura. (< fr. *purger*, lat. *purgare*)
purgatív, -ă *adj., s. n.* (medicament) care provoacă purgație prin stimularea peristaltismului; laxativ. (< fr. *purgatif*, lat. *purgativus*)
purgatóriu *s. n.* **I.** (în religia catolică) loc unde sufletele celor mai puțin păcătoși se pot curăța de păcate, pentru a intra apoi în rai. **2.** *(fig.)* loc sau timp de suferință. (< lat. *purgatorium*, it. *purgatorio*)
purgáție *s. f.* purgare (I). (< fr. *purgation*, lat. *purgatio*)
purifiánt, -ă *adj.* purificator. (< fr. *purifiant*)
purificá *vb.* **I.** *tr.* a îndepărta elemente străine, a face pur; a curăța. • *(tehn.)* a epura. **II.** *refl.* a deveni pur, nevinovat, fără pată. (< fr. *purifier*, lat. *purificare*)
purificatór, -oáre I. *adj.* care purifică; purifiant. **II.** *s. n.* epurator. (< fr. *purificateur*)
purificáție *s. f.* **1.** purificare. **2.** ceremonie religioasă consacrată ispășirii păcatelor, curățirii morale. (< fr. *purification*)
purifórm, -ă *adj.* cu aspect purulent. (< fr. *puriforme*)
Purím *s. n.* sărbătoare religioasă mozaică, celebrată la începutul primăverii, în amintirea evreilor salvați dintr-un masacru plănuit de perși. (< ebr. *Purim*)
purínă *s. f.* compus organic heterociclic, unitate de bază a acidului uric, component al acizilor nucleici. (< fr. *purine*)
purísm *s. n.* tendință exagerată de a înlătura dintr-o limbă toate elementele socotite străine. (< fr. *purisme*)
puríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al purismului. (< fr. *puriste*)
puritán, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al puritanismului; *(p. ext.)* (om) de o moralitate rigidă. (< fr. *puritain*)
puritanísm *s. n.* doctrină a unei secte prezbiteriene engleze care se bazează pe principii foarte rigide. • *(p. ext.)* rigorism exagerat privind respectarea preceptelor religioase și morale. (< fr. *puritanisme*)
puritáte *s. f.* **1.** calitatea a ceea ce este pur. **2.** *(fig.)* curățenie morală, nevinovăție; candoare. **3.** *(biol.) ~a gameților* = fenomen prin care celulele de reproducere mascule și femele sunt haploide, în timp ce celulele somatice sunt diploide. (< it. *purità*, lat. *puritas*)
purjá *vb. tr. (tehn.)* a curăța o instalație de impuritățile depuse de un fluid care a circulat prin ea. **o** *a ~ balastul* = a goli balastul de apă prin introducerea aerului sub presiune, la submarine. (< fr. *purger*)
púrjă *s. f.* **1.** evacuare a apei, aerului, gazului etc. dintr-o instalație, dintr-un cazan, recipient presurizat etc. **2.** valvulă pentru evacuarea balastului la submarine sau a apei provenite din condensarea vaporilor la mașinile cu abur. (< fr. *purge*)
purjór *s. n.* dispozitiv pentru purjare. (< fr. *purgeur*)
purpuracéu, -ée *adj.* asemănător la culoare purpurei. (< fr. *purpuracé*)
púrpură *s. f.* **1.** materie colorantă de un roșu-închis, pe care cei vechi o extrăgeau din coșenilă. **2.** culoarea roșu-închis. **o** *~ retiniană* = rodopsină. **3.** stofă scumpă plușată vopsită cu purpură (1). • haină regească, imperială din astfel de stofă; hlamidă. • *(fig.)* demnitatea de împărat sau de consul în Roma antică; (mai târziu) demnitatea regală, demnitatea de cardinal. **4.** boală printr-o erupție de pete roșii hemoragice, pe piele și mucoase. (< lat., fr. *purpura*)
purpúric, -ă *adj.* referitor la purpură (4). (< fr. *purpurique*)

purpurínă *s. f.* materie colorantă roşie-purpurie, extrasă din rădăcina unor plante sau obţinută sintetic. (< fr. *purpurine*)

purpuríu, -íe *adj., s. n.* (de) culoarea purpurei, roşu-închis. (după lat. *purpureus*)

purulént, -ă *adj.* care puroiază; supurant. (< fr. *purulent*, lat. *purulentus*)

purulénţă *s. f.* faptul de a fi purulent. (< fr. *purulence*)

pus *s. n.* exsudat patologic vâscos care se formează în focarele de infecţie; puroi. (< fr., lat. *pus*)

puseísm *s. n.* curent în biserica anglicană, care cerea să fie restabilite ceremoniile catolice şi unele dogme ale catolicismului. (< fr. *puseyisme*)

puseíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al puseismului. (< fr. *puseyiste*)

puséu *s. n.* **1.** manifestare bruscă, violentă a unei stări patologice, acces al unei boli. **2.** (*fig.*) creştere subită, izbucnire, elan. (< fr. *poussée*)

push-pull /púş-pul/ *s. n.* **1.** (*cib.*) organ de comandă care, atunci când este împins, determină o acţiune oarecare, iar când este tras, determină inversul acesteia. **2.** (*electr.*) montaj amplificator în care două elemente cu caracteristici simetrice funcţionează în opoziţie (< engl. *push pull*)

pusilaním, -ă *adj.* lipsit de curaj, laş, fricos. (< fr., it. *pusillanime*, lat. *pusillanimus*)

pusilanimitáte *s. f.* frică, teamă, sfiiciune exagerată. (< fr. *pusillanimité*, it. *pusillanimità*)

pustulaţie *s. f.* (*med.*) acoperire cu pustule. (< fr. *pustulation*)

pústulă *s. f.* **1.** veziculă purulentă pe piele. **O** ~ *malignă* = formă de localizare pe piele a antraxului. **2.** îngrămădire de spori ori de conidii, provocată de ciupercile parazite pe tulpina sau pe frunzele plantelor. (< fr. *pustule*, lat. *pustula*)

pustulós, -oásă *adj.* plin de pustule. (< fr. *pustuleux*, lat. *pustulosus*)

pustulóză *s. f.* afecţiune caracterizată prin leziuni pustuloase. (< fr. *pustulose*)

putatív, -ă *adj.* (*jur.*) presupus a avea existenţă legală. **O** *căsătorie ~ă* = căsătorie încheiată de bunăvoie, dar în necunoaşterea unor cauze ce împiedică validitatea ei. (< fr. *putatif*, lat. *putativus*)

putrefacţie *s. f.* **1.** descompunere a substanţelor organice sub acţiunea unor bacterii; putrezire; putrescenţă. **2.** (*fig.*) dezagregare morală. (< fr. *putréfaction*, lat. *putrefactio*)

putrefiá *vb. refl.* a intra în putrefacţie; a putrezi. (< fr. *putréfier*)

putrefiábil, -ă *adj.* putrescibil. (< fr. *putréfiable*)

putrescént, -ă *adj.* pe cale de putrefacţie. (< fr. *putrescent*)

putrescénţă *s. f.* putrefacţie. (< fr. *putrescence*)

putrescíbil, -ă *adj.* susceptibil de a putrezi; putrefiabil. (< fr. *putrescible*)

putrescibilitáte *s. f.* însuşirea de a fi putrescibil. (< fr. *putrescibilité*)

putrescínă *s. f.* ptomaină care se formează la putrefacţia cadavrelor. (< fr. *putrescine*)

putríd, -ă *adj.* putred; în descompunere. (< fr. *putride*, lat. *putridus*)

putriditáte *s. f.* **1.** putreziciune; putritudine. **2.** (*fig.*) corupţie. (< fr. *putridité*)

putritúdine *s. f.* putriditate. (după it. *putredine*)

pútto *s. n.* (în sculptura şi pictura italiană) motivul plastic al copilului Amor; amoraş. • denumire dată figurilor de îngeraşi care apar frecvent în compoziţiile iconografice sau decorative din epoca Renaşterii şi apoi în baroc. (< it. *putto*)

puzzle /pazăl/ *s. n.* **1.** joc de perspicacitate constând în reconstituirea unui întreg, a unei imagini din fragmente decupate. **2.** (*fig.*) amestec de elemente eterogene. (< engl. *puzzle*)

puzzolánă /puţo-/ *s. f.* tuf din sedimentarea cenuşii vulcanice, conţinând bioxid de siliciu solubil în soluţii alcaline, folosit ca adaos hidraulic în cimenturi şi mortare. (< fr. *pouzzolane*, it. *pozzolana*)

pya *s. m.* monedă divizionară în Birmania, a suta parte dintr-un kyat. (< fr. *pya*)

Q

qatarián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Qatar (Arabia). (< fr. *qatarien*)

qigong /cicúng/ *s. n.* complex de tehnici tradiționale chineze pentru păstrarea energiei vitale (< chin. *qigong*)

quadrívium /cva-/ *s. n.* treapta imediat următoare învățământului elementar medieval (trivium), în care se predau artele matematice (aritmetica, geometria, muzica și astronomia). (< lat., fr. *quadrivium*)

quaestor /cvéstor/ *s. m.* chestor (1). (< lat. *quaestor*)

quaker, -ă /cuéicăr/ *s. m. f.* membru al unei secte religioase protestante pacifiste și austere, care refuza jurământul și serviciul militar, întemeiată în sec. XVII și răspândită în Anglia și, mai ales azi, în SUA. (< engl., fr. *quaker*)

quakerísm *s. n.* doctrina quakerilor. (< engl. *quakerism*, fr. *quakérisme*)

quarc /cuarc/ *s. n.* particulă fundamentală ipotetică, din care par a fi constituite multe particule elementare, având sarcina electrică egală în valoare absolută cu 1/3 din sarcina electronului. (< engl., fr. *quark*)

quartét /cuar-/ *s. m.* **1.** (*inform.*) bait de patru biți. **2.** măsură de capacitate de un sfert de galon (1,136 l) (< fr. *quartet*)

quaság /cua-/ *s. m.* obiect cosmic extragalactic, cu aspect de stea, emițător de radiații ultraviolete intense. (< engl. *quasag*)

quasár /cua-/ *s. m.* obiect cosmic extragalactic, sursă puternică de radiații luminoase și electromagnetice, identificată cu ajutorul radiotelescoapelor prin detectarea emisiei radio. (< engl. *quasar*)

quasimódo /cazi-/ *s. m.* (*fam.*) om cocoșat, slut, pocitanie, monstru. (< fr. *Quasimodo* n. pr.)

quatérnio terminórum /cva-/ *s. n. inv.* (*log.*) eroare de raționament datorată ambiguității termenului mediu, care face ca silogismul să aibă patru termeni în loc de trei. (< lat. *quaternio terminorum*)

quattrocentíst, -ă /cuatro-/ *adj., s. m. f.* (om de cultură, artist) din quattrocento. (< it. *quattrocentista*)

quattrocénto *s. n.* cultura și arta italiană din sec. XV; Renașterea timpurie. (< it. *quattrocento*)

quazi /cvazi/ *s. m. pl.* triburi germanice din Moravia actuală, care, împreună cu marcomanii, au dus multe războaie în Imperiul Roman. (< fr., lat. *quades*)

quebecísm /che-/ *s. n.* fapt de limbă propriu limbii franceze vorbite în Québec (Canada). (< fr. *québécisme*)

quebecoéz, -ă /chebecoaz/ *adj., s. m. f.* (locuitor) din provincia sau orașul Québec. (< fr. *québécois*)

quebracho /chebrâcio/ *s. m.* arbore tropical din Ame-rica de Sud, cu lemnul foarte dur, bogat în tanin; lemnul însuși. • material tanant extras din scoarța și lemnul acestui arbore, utilizat în industria pielăriei. (< sp. *quebracho*)

quechua /chéciua/ **I.** *s. f. inv.* populație amerindiană din unele regiuni sud-americane (mai ales Peru și Bolivia). **II.** *adj. inv., s. m. f.* (incas) din aceste populații. • (*s. f.*) limbă amerindiană vorbită de această populație. (< sp., fr. *quechua*)

quetzal /cheţál/ *s. m.* **1.** pasăre frumoasă, de mărimea unei mierle, din America Centrală, care simbolizează dorința de libertate. **2.** unitatea monetară a Guatemalei. (< sp. *quetzal*)

quiche /chiș/ *s. n.* tartă umplută cu mici bucăți de slănină în care se acoperă amestec de ouă bătute în omletă. (<fr. *quiche*)

quick s. n. v. q u i c k - c o l a .

quick/quick-cóla /cuic/ *s. n.* băutură răcoritoare. (< engl. *quick-cola*)

qúickstep /cvic-/ *s. n.* (*muz.*) fostrot accelerat. (< engl. *quickstep*)

quidditáte /cvidi-/ *s. f.* (*fil.;* la Aristotel și la scolastici) ansamblul factorilor care condiționează sau determină esența unui lucru; tot ceea ce face ca o entitate să fie ceea ce este. (< fr. *quiddité*, lat. *quidditas*)

quieto /chie-/ *adj.* (*muz.*) liniștit, calm. (< it. *quieto*)

quinoa /chinóa/ *s. f.* plantă erbacee cultivată în America Centrală pentru semințele sale cu o mare valoare nutritivă. (< fr. *quinoa*)

quintár *s. m.* moneda divizionară în Albania, o sutime din un lek. (< fr. *quintar*)

quiproquo /cviprocvó/ *s. n.* **1.** intervertire, confuzie de persoane sau lucruri. **2.** (*teatru*) încurcătură comică produsă de faptul că un personaj este luat drept altul. (< fr. *quiproquo*, lat. *quid pro quod*, unul pentru altul)

quipu /chípu/ *s. n.* scriere incas, folosind o sforicică cu noduri, de culori variate, pentru calcule și transmiterea de mesaje; instrumentul pentru această scriere. (< sp., fr. *quipu*)

quisling /cvis-, chis-/ *s. m.* colaboraționist (cu hitleriștii); trădător de patrie. (< engl. *quisling*)

quólibet /cvo-/ *s. n.* **1.** glumă insipidă, de prost gust; bufonerie vulgară. **2.** (*muz.*) compoziție alcătuită din fragmente diferite, pentru a pune în valoare virtuozitatea interpretului ori cu scopul obținerii unui efect comic. (< fr. *quolibet*)

quotiént /cvo-/ *s. n.* rezultat al unei diviziuni; cât. **o** ~ *intelectual* = raport între vârsta mentală și cea reală a unui copil; ~ *respiratoriu* = raport între volumul de bioxid de carbon eliminat și cel de oxigen absorbit în același timp de un organism animal sau vegetal. (< fr. *quotient*, lat. *quotiens*)

quraychiți *s. m. pl.* trib arab căruia aparține Mahomed. (< fr. *quraychites*)

qúruch *s. m.* veche monedă divizionară în Arabia Saudită, valorând 1/20 dintr-un riyal.

R

rabánă *s. f.* ţesătură dungată, impermeabilă, din rafie şi bumbac, din care se fac perdele, pânză de cort etc. (< fr. *rabane*)

rabát[1] *s. n.* reducere de preţ, bonificaţie ce se acordă de către vânzător cumpărătorului. • scăzământ. (< germ. *Rabatt*)

rabát[2] *s. n.* bandă de teren plantată cu flori de-a lungul unei alei. (< fr. *rabat*)

rabatá/rabáte *vb. tr.* **1.** a roti o figură plană în jurul unei drepte astfel încât planul ei să fie paralel cu unul dintre planele de proiecţie. **2.** a lăsa în jos; a îndoi; a plia. (< fr. *rabattre*)

rabatábil, -ă *adj.* (despre un element de construcţie, organ de maşină etc.) care se poate roti în jurul unei axe. (< fr. *rabattable*)

rabáte *vb. tr.* v. rabata.

rabatór *s. n.* organ al unor maşini agricole de recoltat care apleacă plantele spre aparatul de tăiere. (< fr. *rabattoire*)

RABDO- *elem.* „baghetă". (< fr. *rhabdo-*, cf. gr. *rhabdos*)

rabdocárp, -ă *adj.* cu fructe alungate în formă de nuia. (< lat. *rabdocarpus*)

rabdofobíe *s. f.* teamă patologică de obiecte, de pedepsire. (< engl. *rhabdophobia*)

rabdoíde *s. n. pl.* corpusculi filiformi sau aciculari din celulele epidermice. (< fr. *rhabdoides*)

rabdologíe *s. f.* executarea de calcule elementare cu ajutorul unor beţişoare pe care sunt înscrise numere simple. (< fr. *rhabdologie*)

rabdomanţíe *s. f.* pretinsă artă de a ghici viitorul cu ajutorul unei baghete magice. (< fr. *rhabdomancie*)

rabdomiofibróm *s. n.* tumoare benignă a ţesutului muscular striat cu leziuni fibroase conjunctive. (< fr. *rhabdomyofibrome*)

rabdomióm *s. n.* tumoare benignă a ţesutului muscular striat. (< fr. *rhabdomyome*)

rabdomiosarcóm *s. n.* tumoare malignă a fibrelor musculare striate. (< fr. *rhabdomyosarcome*)

rabiát, -ă *adj.* (*rar*) furios peste măsură, furibund, turbat. (< germ. *rabiat*)

rábic, -ă *adj.* caracteristic rabiei. (< fr. *rabique*)

rábie *s. f.* turbare. (< lat. *rabies*)

rábin *s. m.* şef religios la unei comunităţi mozaice. (< pol., fr. *rabbin*)

rabinát *s. n.* calitatea, funcţia unui rabin. • timpul cât funcţionează un rabin. (< fr. *rabbinat*, germ. *Rabbinat*)

rabínic, -ă *adj.* propriu rabinilor. **o** *limbă ~ă* (sau *talmudică*) = limbă ebraică postbiblică. (< fr. *rabbinique*)

rabinísm *s. n.* învăţătura rabinilor. (< fr. *rabbinisme*)

rabiníst *s. m.* cel care studiază cărţile rabinilor. (< fr. *rabbiniste*)

rabiofobie *s. f.* frică patologică de turbare. (< rabie + -fobie[2])

rabotá *vb. tr.* a prelucra prin aşchiere suprafaţa unei piese (metalice), a unui dinte cu o raboteză. (< fr. *raboter*)

rabotáj *s. n.* rabotare. (< fr. *rabotage*)

rabotát *s. n.* rabotare. (< rabota)

raboteză *s. f.* maşină-unealtă de rabotat. (< fr. *raboteuse*)

rabotór *s. m.* lucrător la raboteză. (< fr. *raboteur*)

racém *s. n.* inflorescenţă în formă de ciorchine. **o** *~ compus* = panicul. (< fr. *racème*, lat. *racemus*)

racemázã *s. f.* enzimă care catalizează reacţiile de racemizare. (< racem/ic/ + *-ază*)

RACEMI- *elem.* „racem". (< fr. *racémi-*, cf. lat. *racemus*, ciorchine)

racémic, -ă **I.** *adj.* referitor la racem. **I.** *s. n.* substanţă optic inactivă, formată dintr-un amestec echimolecular de antipozi optici. (< fr. *racémique*)

racemifér, -ă *adj.* care poartă raceme. (< fr. *racémifère*)

racemiflór, -ă *adj.* cu flori dispuse în ciorchini. (< fr. *racémiflore*)

racemifórm, -ă *adj.* racemos. (< fr. *racémiforme*)

racemizáre *s. f.* transformare a unei substanţe optic active în racemic. (după fr. *racémisation*)

racemós, -oásă *adj.* (despre inflorescenţe) în formă de racem; racemiform. (< fr. *racémeux*)

rachétă[1] *s. f.* **1.** vehicul spaţial fusiform, fără echipament de sustentaţie, propulsat cu ajutorul unui motor cu reacţie. **o** *~ cosmică* = rachetă de mari dimensiuni servind la plasarea pe orbite a sateliţilor artificiali şi a navelor cosmice; *motor- ~* = motor la care propulsia se face prin evacuarea cu mare viteză a unui jet gazos; *~ meteorologică* = rachetă recuperabilă, dotată cu aparate speciale de măsură, folosită pentru investigaţii ale atmosferei până la 150 km altitudine. **2.** cartuş special, cu materii explozibile, care ard producând lumină de diferite culori. (< germ. *Rakete*, rus. *raketa*)

rachétă[2] *s. f.* **1.** paletă de tenis dintr-o reţea întinsă pe un cadru de lemn oval. • (*p. ext.*) cel care practică tenisul. **2.** paletă ovală pe talpa încălţămintei pentru a nu se afunda în zăpadă. (< fr. *raquette*)

rachetíst[1] *s. m.* militar dintr-o unitate de rachete[1](1). (după fr. *raquettier*)

rachetíst[2]**, -ă** *s. m. f.* sportiv specializat în mânuirea rachetelor[2]. (< rachetă[2] + *-ist*)

rachetodróm *s. n.* teren pentru lansarea şi aterizarea rachetelor[1], pentru dirijarea zborului acestora. (< rachet[1] + /aero/*drom*)

rachetomodél *s. n.* model de rachetă[1] cu dimensiuni reduse. (< rachetă[1] + *model*)

rachetomodelísm *s. n.* sport tehnico-aplicativ în construirea şi lansarea de rachetomodele. (< rachetomodel + -ism)

rachetomodelíst, -ă *s. m. f.* cel care se ocupă cu rachetomodelismul. (< rachetomodel + -ist)

rachetotéhnică *s. f.* tehnica fabricării rachetelor[1]. (< rachetă + tehnică)

rachetotehnicián *s. m.* specialist în realizarea rachetelor[1]. (< rachetotehnică + *-ian*)

rack /rec/ *s. n.* cutie în care sunt instalate pe verticală, sub formă de sertare, diverse amplificatoare şi aparate. (< engl. *rack*)

racket /râ-chet/ **I.** *s. m.* hoţ, bandit care obţine bani prin violenţă. **II.** *s. n.* stoarcere de bani prin intimidare şi violenţă; extorsiune; asociaţie de bandiţi care obţin bani prin astfel de mijloace. (< engl., fr. *racket*)

racketter /-che-tăr/ *s. m.* escroc, pungaş. (< engl. *rachetter*)

raclá *vb. tr* a face un raclaj. (< fr. *racler*)

racláj *s. n.* curăţire a stratului superficial al mucoasei uterine pentru îndepărtarea ovulului fecundat; chiuretaj. (< fr. *raclaje*)

raclétă *s. f. (tehn.)* lamă răzuitoare. • lamă de oțel foarte subțire care îndepărtează excesul de cerneală de pe suprafața cilindrică a formei de tipar la mașinile de tipar adânc. (< fr. *raclette*)

raclór *s. n.* **1.** dispozitiv mobil pentru curățirea nămolului depus pe fundul decantoarelor. **2.** lamă subțire de oțel cu muchie ascuțită, pentru așchiere; răzuitor. (< fr. *racloir*)

racolá *vb. tr.* a recruta, a ademeni prin promisiuni, presiuni etc. (< fr. *racoler*)

racoláj *s. n.* racolare. (< fr. *racolage*)

racolatór *s. m.* **1.** racoler. **2.** cel care face reclamă a unui produs (farmaceutic sau alimentar). (< racola + -tor)

racolér *s. m.* cel care face propagandă pentru un partid, publicitate pentru o marfă; racolator (*peior.*) ademenitor, codoș. (< fr. *racoleur*)

racórd *s. n.* **1.** legătură, contact (între părțile unei lucrări, instalații etc.). **o** ~ *olandez* = holendru (1). **2.** element de legătură între două țevi, conducte etc. **3.** porțiune dintr-un circuit electric care leagă un aparat, o instalație etc. cu rețeaua electrică de distribuție. **4.** (*cinem.*) legătură între două secvențe de film, între două benzi de sunet. (< fr. *raccord*)

racordá *vb. tr.* **1.** a stabili un racord (1). • (*tehn.*) a realiza legătura dintre două elemente ale unui sistem tehnic. **2.** a lega două porțiuni ale unui drum, ale unei căi ferate prin introducerea între ele a unui tronson curb. **3.** (*mat.*) a uni două trepte sau două curbe printr-un arc de curbă tangent la fiecare dintre ele. (< fr. *raccorder*)

racótta *s. f.* urdă. (< it. *racotta*)

racursí *s. n.* prescurtare, reducție. • procedeu de redare a unui subiect prin pictură, sculptură sau fotografie, micșorând dimensiunile prin efectul perspectivei. (< fr. *raccourci*)

rad *s. m.* unitate de măsură a dozei de radiații, echivalentă cu o energie de 100 de ergi, absorbită de 1 g de substanță iradiată. (< fr., engl. *rad*)

rádar *s. n.* sistem, instalație de detectare și localizare a unor obstacole, obiective etc., bazat pe principiul reflectării undelor radioelectrice scurte și ultrascurte de către anumite obstacole; radiolocator. (< engl., fr. *radar*)

radaríst *s. m.* specialist în radar; radiolocatorist. (< fr. *radariste*)

radarterapíe *s. f.* tratament al unor boli cu ajutorul undelor electromagnetice folosite în radar. (< fr. *radarthérapie*)

rádă *s. f.* zonă de apă din vecinătatea unui port, apărată prin diguri de valuri și curenți, unde navele staționează la ancoră. (< fr. *rade*)

RADI(O)- *elem.* „rază, unde, radiație, radioactivitate". (< fr. *radi/o/-*, cf. lat. *radius*)

radiá[1] *vb.* **I.** *intr., tr.* a emite, a împrăștia radial. **II.** *intr. (fig.)* a reflecta bucurie, fericire, a fi foarte vesel, surâzător. (< fr. *radier*, lat. *radiare*)

radiá[2] *vb. tr.* a șterge de pe o listă, a scoate din evidență. (< fr. *radier*)

radiál, -ă **I.** *adj.* care pleacă dintr-un centru ca niște raze; radiar, radiat. **II.** *adj., s. m.* (mușchi) al radiusului. (< fr., germ. *radial*)

radiamétru *s. n.* aparat pentru măsurarea intensității radiațiilor nucleare. (< fr. *radiamètre*)

radián *s. m.* unitate de măsură a unghiurilor, reprezentând unghiul subîntins la centru de un arc egal cu raza cercului. (< fr. *radian*)

radiánt, -ă *adj.* **1.** care radiază[1]. **2.** care se propagă prin radiație. (< fr. *radiant*, lat. *radians*)

radiánță *s. f.* mărime egală cu raportul dintre fluxul de lumină emis de un izvor luminos și aria emițătoare a acestuia; emitanță. (< fr. *radiance*)

radiár, -ă *adj.* radial (I). (< fr. *radiaire*)

radiát, -ă **I.** *adj.* radial (1). **II.** *s. n. pl.* **1.** animale nevertebrate ale căror organe sunt dispuse ca niște raze în jurul corpului: stelele-de-mare, polipii etc. **2.** tip de plante compozee cu petalele dispuse radial. (< fr. *radié/es/*, lat. *radiatus*)

radiatív, -ă *adj.* referitor la radiații. **o** (*met.*) *bilanț* ~ = diferența dintre cantitatea de căldură primită și cea cedată de suprafața terestră într-un timp dat. (< fr. *radiatif*)

radiatór *s. n.* **1.** parte din instalația de răcire sau de ungere a motoarelor cu ardere internă. **2.** sistem termic care emite radiații. **3.** corp de încălzire alcătuit din tuburi sau coloane tubulare prin care circulă un fluid încălzit, în scopul de a ceda căldură în mediul înconjurător. **o** ~ *electric* = aparat electric de încălzire. **4.** aparat emițător de unde acustice sau electromagnetice. (< fr. *radiateur*, germ. *Radiator*)

radiație *s. f.* **1.** emisiune și propagare în toate direcțiile a energiei sub formă de unde acustice, calorice, electromagnetice etc.; emisiune a unui fascicul de particule. **2.** element constitutiv al unei unde luminoase sau electromagnetice. (< fr. *radiation*, lat. *radiatio*)

RADIC(I)- *elem.* „rădăcină". (< fr. *radic/i/-*, cf. lat. *radix, -icis*)

radicál, -ă **I.** *adj.* **1.** din temelie, complet; fundamental, de bază; (*adv.*) radicalmente. • (despre tratament, medicamente etc.) care vindecă complet. **2.** care preconizează reforme mari, acțiuni hotărâtoare. • (despre oameni sau grupări politice; și *s. m.*) care preconizează o serie de reforme în activitatea socială. **3.** care cuprinde rădăcina cuvântului. **II.** *s. m.* **1.** (*mat.*) număr care, ridicat la o putere, dă numărul dat; rădăcină. • simbol matematic (√) care arată operația de extragere de rădăcină. o *axă* ~*ă* = locul geometric al punctelor din plan care au aceeași putere față de două cercuri date, reprezentat printr-o dreaptă perpendiculară pe linia care unește centrele cercurilor; *plan* ~ = locul geometric al punctelor din spațiu având aceeași putere față de două sfere date, reprezentat printr-un plan. **2.** grup atomic care rămâne neschimbat într-o reacție chimică și care, în mod obișnuit, nu există în stare liberă. **3.** (*lingv.*) element primitiv, ireductibil din punct de vedere morfologic, comun mai multor cuvinte care constituie o familie și conține sensul lexical al cuvântului; rădăcină. (< fr. *radical*, lat. *radicalis*, germ. *Radikal*)

radicalísm *s. n.* **1.** mișcare cu caracter liberal-democrat, în sec. XVIII și XIX în Anglia împotriva ideilor și instituțiilor politice și economice. **2.** concepție și atitudine politică urmărind măsuri categorice, radicale în soluțio-narea problemelor vieții sociale; practicarea unor astfel de măsuri. (< fr. *radicalisme*, germ. *Radikalismus*)

radicalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al radicalismului. (< germ. *Radikalist*)

radicalitáte *s. f.* caracter radical (1). (<

radicalizá *vb. tr., refl.* a face să devină, a deveni radical, intransigent; a revoluționa. (< fr. *radicaliser*, germ. *radikalisieren*)

radicalménte *adv.* radical (I, 1). (< fr. *radicalement*)

radicánt, -ă *adj.* (despre tulpini, frunze etc.) care emite rădăcini adventive; (despre plante) care se agață prin asemenea rădăcini. (< fr. *radicant*)

radicáție *s. f.* mod de dispoziție și ramificare a rădăcinilor. (< fr. *radication*)

radicelă *s. f.* ramificație secundară a rădăcinii principale. (< fr. *radicelle*)

radicícol, -ă *adj.* (despre organisme) care crește sau trăiește pe rădăcinile plantelor. (< fr. *radicicole*)

radicifér, -ă *adj.* care poartă rădăcini. (< fr. *radicifère*)

radicifórm, -ă *adj.* de forma sau de natura unei rădăcini. (< fr. *radiciforme*)

radicivór, -ă *adj.* care roade rădăcinile. (< fr. *radicivore*)

radicotomie *s. f.* secționare a unei rădăcini a măduvei spinării; rizotomie. (< fr. *radicotomie*)

RADICUL(O)- *elem.* „rădăcină". (< fr. *radicul/o/-*, cf. lat. *radicula*)

radiculalgíe *s. f.* durere surdă și continuă, datorită unei inflamații a rădăcinilor nervilor cranieni sau rahidieni. (< fr. *radiculalgie*)

radiculár, -ă *adj.* referitor la rădăcină. (< fr. *radiculaire*)

radiculát, -ă *adj.* prevăzut cu radicule. (< fr. *radiculé*)

radículă *s. f.* parte a embrionului care formează, după germinație, rădăcina plantulei. (< fr. *radicule*, lat. *radicula*)

radiculítă *s. f.* inflamație a rădăcinilor nervoase craniene sau rahidiene. (< fr. *radiculite*)

radiculografíe *s. f.* radiografie a rădăcinilor rahidiene. (< fr. *radiculographie*)
radiculomielítă *s. f.* inflamație a măduvei spinării și a rădăcinilor nervilor rahidieni. (< radiculo- + mielită)
rádie *s. f.* **1.** ramificație a înotătoarelor la pești. **2.** parte componentă a unei pene. (< lat. *radia*)
radiér *s. n.* **1.** planșeu de beton armat, care se întinde în toate direcțiile sub întreaga construcție pe care o susține. **2.** căptușeală de beton, bolovani sau pavele, executată pe fundul albiei unei ape, între picioarele unui pod etc. împotriva eroziunii. **3.** boltă de beton sau de piatră la baza unui tunel. • canal care reglementează debitul de apă necesar plutăritului la ieșirea dintr-un baraj. (< fr. *radier*)
radiéră[1] *s. f.* gumă de șters. (< germ. *Radier* /gummi/)
radiéră[2] *s. f.* gravură în apă tare. (după germ. *Radierung*)
radiestezíe *s. f.* facultate a unor persoane de a percepe radiațiile electromagnetice emise de anumite corpuri. (< fr. *radiesthésie*)
radiestezíst, -ă *s. m. f.* persoană care prezintă radioestezie. (< fr. *radiesthésiste*)
radifér, -ă *adj.* care conține radiu. (< fr. *radifère*)
RADIO[1]**-** v. radi(o)-.
rádio[2] **I.** *s. n.* **1.** instalație de transmitere și de recepție a sunetelor cu ajutorul undelor electromagnetice; aparat de emisie și de recepție folosit în acest scop. **2.** sistemul și activitatea de difuzare a programelor prin radio[2] (I, 1). **3.** instituție care dirijează problemele referitoare la radio[2] (I, 1, 2). **II.** *adj. inv.* **1.** referitor la radioreceptoare. **2.** referitor la emisiunile difuzate prin radio[2] (I, 1). **3.** referitor la radiația electromagnetică. (< fr. *radio*, germ. *Radio*)
radioactív, -ă *adj.* **1.** (despre elemente) care prezintă radioactivitate. **2.** referitor la radioactivitate. (< fr. *radioctif*, germ. *radioaktiv*)
radioactivitáte *s. f.* proprietate a unor elemente de a emite, prin dezintegrare spontană, radiații corpusculare și electromagnetice. (< fr. *radioactivité*, germ. *Radioaktivität*)
radioactualitáte *s. f.* emisiune radiofonică de actualități. (< radio[2] + *actualitate*)
radioaliniamént *s. f.* dispozitiv electromagnetic care permite unui navigator să fie ghidat de-a lungul unui ax. (< fr. *radioalignement*)
radioaltimétru *s. n.* aparat de bord care determină prin radar înălțimea de zbor a avionului. (< fr. *radioaltimètre*)
radioamatór *s. m.* cel care practică radioamatorismul. (< fr. *radio-amateur*)
radioamatorísm *s. n.* practicare a radiocomunicațiilor de către persoane care manifestă interes pentru radiotehnică și stabilesc legături între radiostații proprii. (< radioamator + -ism)
radioamplificáre *s. f.* recepția, amplificarea și difuzarea programelor de radio[2]. (după fr. *radioamplification*)
radioamplificatór *s. n.* amplificator radio[2]. (< fr. *radio-amplificateur*)
radioanchétă *s. f.* anchetă a radiodifuziunii. (< radio[2] + *anchetă*)
radioascultáre *s. f.* **I.** ascultare a emisiunilor radio. **2.** post, serviciu care se ocupă cu ascultarea emisiunilor radiofonice. **3.** timp rezervat ascultării în emisiunile de radioamatori. (< radio[2] + *ascultare*)
radioascultátor, -oáre *s. m. f.* ascultător al programelor de radio[2]. (după it. *radioascoltatore*, rus. *radiosluşateli*)
radioastronóm, -ă *s. m. f.* specialist în radioastronomie. (< fr. *radioastronome*)
radiostronómic, -ă *adj.* de radioastronomie. (< fr. *radioastronomique*)
radioastronomíe *s. f.* ramură a astronomiei care studiază obiectele cerești ce emit sau reflectă radiounde. (< fr. *radioastronomie*, germ. *Radioastronomie*)
radioaterizáre *s. f.* aterizare în care avionul este dirijat cu ajutorul undelor electrotehnice. (după fr. *radio-atterrissage*)
radioaudíție *s. f.* audiție radio[2]. (< it. *radio-audizione*)
radioautografíe *s. f.* **1.** metodă roentgenologică de verificare a prezenței substanțelor radioactive în glandele hormonale. **2.** imagine obținută pe un film radiografic după injectarea și localizarea într-un organ a unui izotrop radioactiv. (< engl. *radioautography*)
radiobalizá *vb. tr.* a echipa cu instalații de radiobalizaj. (< fr. *radiobaliser*)
radiobalizáj *s. n.* radiobalizare. • instalație de semnalizare a unui drum aerian sau maritim printr-un procedeu radioelectric. (< fr. *radiobalisage*)
radiobalízá *s. f.* emițător radio[2], instalat la sol sau pe o geamandură, ale cărei emisiuni, captate la nordul unei (aero)nave, permit radiogoniometrarea. (< fr. *radiobalise*)
radiobiológ, -ă *s. m. f.* specialist în radiobiologie. (< fr. *radiobiologue*)
radiobiológic, -ă *adj.* referitor la radiobiologie. (< fr. *radiobiologique*)
radiobiologíe *s. f.* ramură a biologiei care studiază efectele energiei radiante asupra materiei vii. (< fr. *radiobiologie*)
radiobiótic, -ă *adj.* referitor la efectele biologice ale radiațiilor asupra organismelor vii. (< fr. *radiobiotique*)
radiobusólă *s. f.* radiocompas. (< fr. *radioboussole*)
radiocabinét *s. n.* cabinet de informare și documentare prin radio. (< radio[2] + *cabinet*)
radiocálciu *s. n.* calciu radioactiv. (< radio[1]- + *calciu*)
radiocarbón *s. n.* izotopul carbon-14 folosit în cercetări biologice, chimice și arheologice. (< fr. *radiocarbone*)
radiocarbónic, -ă *adj.* referitor la radiocarbon. (< *radio*[1]- + *-ic*)
radiocardiografíe *s. f.* metodă pentru studiul activității cardiace cu substanțe radioactive. (< fr. *radiocardio-graphie*)
radiocasetofón *s. n.* aparat muzical compus dintr-un radioreceptor și un casetofon. (< radio[2] + *casetofon*)
radiocenáclu *s. n.* cenaclu de radiamatori. (< radio[2]- + *cenaclu*)
radiochimic, -ă *adj.* referitor la radiochimie. (< fr. *radiochimique*)
radiochimíe *s. f.* ramură a chimiei care studiază modificările chimice provocate de radiațiile ionizante. (< fr. *radiochimie*)
radiochimografíe *s. f.* înregistrare a mișcărilor organelor interne pe un film radiografic. (< fr. *radiokimographie*)
radiocinematografíe *s. f.* metodă de diagnostic în înregistrarea pe film cinematografic a imaginii radiografice a unui organ intern în activitate. (< fr. *radiocinématographie*)
radioclúb *s. n.* club de radioamatori. (< radio[2] + *club*)
radiocobált *s. n.* izotop radioactiv al cobaltului. (< fr. *radiocobalt*)
radiocomándă *s. f.* telecomandă cu unde electromagnetice. (< fr. *radiocommande*)
radiocombină *s. f.* combină muzicală cu un aparat de radio, un electrofon și un dulap pentru discuri. (< radio[2] + *combină*)
radiocomentatór, -oáre *s. m. f.* comentator al unui post de radio. (< radio[2] + *comentator*)
radiocompás *s. n.* radiogoniometru de bord care permite unei (aero)nave menținerea direcției date, datorită indicațiilor furnizate de un post de radioemisiune de pe sol; radiobusolă. (< fr. *radiocompas*)
radiocompléx *s. n.* aparat de emisiune și recepție cu ajutorul undelor electromagnetice. (< radio[1]- + *complex*)
radiocomunicáție *s. f.* transmiterea și recepția unor sunete, semnale sau imagini cu unde electromagnetice. (< fr. *radiocommunication*)
radioconductór *s. n.* corp care, sub influența undelor electromagnetice, devine conductor de electricitate. (< fr. *radioconducteur*)
radiocristalografíe *s. f.* disciplină care studiază structura internă a substanțelor cristalizate cu ajutorul radiațiilor. (< fr. *radiocristallographie*)
radiocronologíe *s. f.* determinarea vârstei unei roci prin dozarea unui element radioactiv. (< fr. *radiochronologie*)
radiocronométru *s. n.* instrument pentru determinarea calității mijlocii a unui fascicul de radiație eterogenă. (< radio[1]- + *cronometru*)
radiodermítă *s. f.* dermită cauzată de iradieri cu raze X sau de substanțe radioactive. (< fr. *radiodermite*)

radiodetécție *s. f.* folosirea undelor electromagnetice pentru a semnala într-o regiune dată prezența unui obiect. (< fr. *radiodétection*)
radiodiagnóstic *s. n.* diagnostic medical pus pe bază de examinare radiologică. (< fr. *radiodiagnostic*)
radiodifuzá *vb. tr.* a transmite, a emite prin radio. (< fr. *radiodiffuser*)
radiodifuziúne *s. f.* transmisiune radiofonică a unui program de știri, de muzică etc., destinate recepției publice. • instituție care organizează asemenea emisiuni; radio²(I, 3). (< fr. *radiodiffusion*)
radiodifuzór *s. n.* difuzor pentru aparate de radio. (< radio² + *difuzor*)
radiodiscotécă *s. f.* discotecă radio. (< radio² + *discotecă*)
radiodistribúție *s. f.* distribuție publică prin linii de telecomunicații speciale a programelor de radiodifuziune; radioficație. (< fr. *radiodistribution*)
radiodivertisménț *s. f.* emisiune radiofonică de divertisment. (< radio² + *divertisment*)
radioecologíe *s. f.* ramură a ecologiei care studiază influența și circuitul elementelor radioactive în cuprinsul unui ecosistem. (< engl. *radioecology*)
radioecóu *s. n.* radiosondă recepționată după emisiune, la urma reflexiei ei pe suprafața unui corp (ceresc). (< radio² + *ecou*)
radioeléctric, -ă *adj.* referitor la radioelectricitate. (< fr. *radioélectrique*)
radioelectrician, -ă *s. m. f.* specialist în radioelectricitate. (< fr. *radioélectricien*)
radioelectricitáte *s. f.* ramură a fizicii care studiază oscilațiile de înaltă frecvență și undele electromagnetice, precum și aplicațiilor lor. (< fr. *radioélectricité*)
radioelectrónic, -ă *adj.* (despre aparatura electronică) utilizat în emiterea și recepția undelor radioelectrice. (< fr. *radioélectronique*)
radioelemént *s. n.* element chimic radioactiv. (< fr. *radioélément*)
radioemísie *s. f.* producere de unde electromagnetice. (< fr. *radioémission*)
radioemisiúne *s. f.* emisiune radiofonică. (< fr. *radioémission*)
radioemițătór *s. n.* instalație cu care se emit și se transmit în spațiu unde electromagnetice; emițător radio. (după fr. *radioémetteur*)
radioenciclopedíe *s. f.* transmisiune radiofonică de cunoștințe enciclopedice. (< radio² + *enciclopedie*)
radiofár *s. n.* stație radio ale cărei semnale permit stabilirea punctului radiogoniometric. (< fr. *radiophare*)
radiofarmaceútic, -ă *adj., s. n.* (substanță chimică, medicament) marcat radioactiv care se administrează organismului uman în scop de diagnostic sau terapeutic. (< radio¹- + *farmaceutic*)
radioficá *vb. tr* a instala aparatura de radioficare. (< radioficație)
radioficáre *s. f.* acțiunea de a radiofica; instalare a unei rețele de posturi de radioficație în orașe, sate etc. (<adiofica)
radioficáție *s. f.* sistem de radiorecepție în care un singur aparat receptor puternic servește mai multe difuzoare, instalate la distanță și legate de el prin conductoare electrice. (< rus. *radiofikații*)
radiofízică *s. f.* ramură a fizicii care studiază tehnica emisiunii, propagării și recepției radioundelor. (< fr. *radiophysique*)
radiofobíe *s. f.* teamă patologică de efectele nocive ale radiațiilor ionizante. (< fr. *radiophobie*)
radiofón *s. n.* aparat de comunicare prin radiofonie. (< fr., engl. *radiophone*)
radiofónic, -ă *adj.* de radiofonie. (< fr. *radiophonique*)
radiofoníe *s. f.* **1.** transmitere și recepționare a sunetelor prin unde electromagnetice. **2.** disciplină care studiază sistemul de transmitere și de recepție prin radio. (< fr. *radiophonie*)
radiofonist, -ă *s. m. f.* specialist în radiofonie. (< it. *radiofonista*)
radiofonográf *s. n.* aparat de radio echipat cu un fonograf. (< it. *radiofonografo*)
radiofonotécă *s. f.* fonotecă radio. (< radio² + *fonotecă*)
radiofósfor *s. n.* fosfor radioactiv. (< *radiophosphorus*)
radiofotografíe *s. f.* clișeu al unei imagini obținute pe ecranul radioscopic. (< fr. *radiophotographie*)
radiofotoluminescéнță/radiofotoluminiscență *s. f.* metodă de dozare a radiațiilor ionizare. (< fr. *radiophotoluminescence*)
radiofrecvénță *s. f.* frecvență mică, specifică radioundelor. (< fr. *radiofréquence*)
radiogalaxíe *s. f.* galaxie foarte îndepărtată, caracterizată printr-o puternică emisie de radiounde. (< fr. *radiogalaxie*, engl. *radiogalaxy*)
radiogazétă *s. f.* emisiune de știri și comentarii transmisă prin radio. (< radio² + *gazetă*)
radiogén, -ă *adj.* care emite raze X. (< fr. *radiogénique*)
radiogenétic, -ă I. *adj.* referitor la radiogenetică. **II.** *s. f.* ramură a geneticii care studiază efectele radiațiilor ionizante asupra factorilor eredității. (< fr. *radiogénétique*)
radiogeológic, -ă *adj.* referitor la radiogeologie. (< radiologie)
radiogeológie *s. f.* parte a geologiei care utilizează tehnica radioactivității. (< radio¹- + *geologie*)
radioghidá *vb. tr.* a conduce prin radioghidaj. (< fr. *radioguider*)
radioghidáj *s. n.* dirijate de la distanță, prin mijloace radiotehnice, a aparatelor de zbor fără pilot (avioane, rachete etc.). (< fr. *radioguidage*)
radiogoniográf *s. n.* radiogoniometru înregistrator. (< fr. *radiogoniographe*)
radiogoniometrá *vb. tr.* a determina direcția unui radioemițător prin radiogoniometrie. (< radiogoniometru)
radiogoniométric, -ă *adj.* de radiogoniometrie. (< fr. *radiogoniométrique*)
radiogoniometríe *s. f.* metodă de determinare a direcției unui radioemițător cu ajutorul undelor electromagnetice. (< fr. *radiogoniométrie*)
radiogoniométru *s. n.* aparat de radiorecepție pentru determinarea direcției din care vine o radioemisiune. (< fr. *radiogoniomètre*)
radiografiá *vb. tr.* a face o radiografie. (< fr. *radio-graphier*)
radiográfic, -ă *adj.* de radiografie. (< fr. *radiogra-phique*)
radiografíe *s. f.* **1.** înregistrare pe un film sau pe o placă fotografică a imaginii unui obiect cu ajutorul razelor X; schiagrafie. • imaginea obținută. **2.** analiză a unui text în scopul descoperirii unor particularități intime, care n-au fost puse suficient în evidență. (< fr. *radio-graphie*)
radiográmă *s. f.* **1.** comunicare transmisă prin radio; radiotelegramă. **2.** fotografie obținută cu razele X; radiografie. (< fr. *radiogramme*)
radioheliográf *s. n.* instalație tehnică pentru înregistrarea unor imagini ale activității solare. (< radio¹- + *heliograf*)
radiohistografíe *s. f.* metodă de studiere a distribuției topografice a unui radio izotop la nivelul celulei. (< radio¹- + *histografie*)
radioimpúls *s. n.* variație bruscă și de scurtă durată a unui semnal radio. (< radio¹- + *impuls*)
radioindústrie *s. f.* industrie de radio². (< germ. *Radioindustrie*)
radiointerferométru *s. n.* radiotelescop care funcțio-nează ca interferometru. (< fr. *radiointerféromètre*)
radioitinerár *s. n.* itinerar urmat de o aeronavă care se conduce după semnalele primite de la farurile hertziene. (după fr. *radioroute*)
radioizotóp *s. m.* izotop radioactiv. (< fr. *radioisotope*)
radioizotópic, -ă *adj.* cu radioizotopi. (< fr. *radioisotopique*)
radiojurnál *s. n.* emisiune radiofonică cuprinzând cronica evenimentelor importante (ale zilei). (< fr. *radiojournal*)
radiolári *s. m. pl.* ordin de protozoare marine într-o cochilie silicioasă cu prelungiri subțiri, dispuse ca niște raze. (< fr. *radiolaires*)

radiolarít *s. n.* rocă organogenă silicioasă din schelete de radiolari. (< fr. *radiolarit*)
radiólă *s. f.* formaţiune scheletică externă, calcaroasă a echinodermelor. (< lat. *radiolus*)
radiolíză *s. f.* descompunere a substanţelor chimice sub acţiunea radiaţiilor ionizante. (<. *radiolyse*)
radiolocatór *s. n.* radar. (< rus. *radiolokator*, engl. *radiolocator*)
radiolocatoríst *s. m.* radarist. (< radiolocator + -ist)
radiolocáţie *s. f.* metodă care permite determinarea poziţiei unui obstacol prin reflectarea de către acesta a undelor electromagnetice; radioreperaj. (< rus. *radiolokaţiia*, engl. *radiolocation*)
radiológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în radiologie. (< fr. *radiologue*)
radiológic, -ă *adj.* referitor la radiologie. (< fr. *radiologique*)
radiologíe *s. f.* **1.** studiu al radiaţiilor şi al aplicaţiilor lor. **2.** ramură a medicinei care studiază organismul uman cu ajutorul razelor X şi folosirea acestora în scop terapeutic. (< fr. *radiologie*)
radioluminescénţă/radioluminiscénţă *s. f.* luminescenţă provocată de radiaţii. (< fr. *radioluminescence*)
radiomagazín *s. n.* emisiune radiofonică cu caracter diferit. (< radio² + *magazin*²)
radiomanometrie *s. f.* metodă de diagnostic constând în aplicarea radiologiei pentru măsurarea presiunii din interiorul organelor sau veselor. (< fr. *radiomanométrie*)
radiomanométru *s. n.* aparat folosit în radiomanometrie. (< fr. *radiomanomètre*)
radiomesáj *s. n.* mesaj transmis prin radio. (< radio² + *mesaj*)
radiometalografíe *s. f.* ramură a metalografiei care studiază structura metalelor şi aliajelor cu ajutorul radiaţiilor X. (< fr. *radiométallographie*)
radiometeorográf *s. n.* aparat înregistrator al datelor atmosferice la diferite înălţimi cu ajutorul unei radiosonde. (< germ. *Radiometeorograph*)
radiometeorológic, -ă *adj.* care transmite datele meteorologice prin unde electromagnetice. (< fr. *radiométéorologique*)
radiometeorologíe *s. f.* folosire a mijloacelor radio pentru previziuni meteorologice. (< fr. *radiométéorologie*)
radiométric, -ă *adj.* referitor la radiometrie. (< fr. *radiométrique*)
radiometríe *s. f.* **1.** tehnica de măsurare a intensităţii unei radiaţii. **2.** măsurare a radioactivităţii rocilor, folosită în cercetările petroliere. (< fr. *radiométrie*)
radiométru *s. n.* aparat folosit în radiometrie. (< fr. *radiomètre*)
radiomicrofón *s. n.* emiţător radioelectric portabil de dimensiuni mici. (< fr. *radio-microphone*)
radiomicrométru *s. n.* aparat de precizie pentru măsurarea lungimilor prin metode radiotehnice; microradiometru. (< fr. *radiomicromètre*)
radiomimétic, -ă *adj.* (despre substanţe) cu efecte similare celor ale radiaţiilor ionizate. (< fr. *radiomimétique*, engl. *radiomimetic*)
radiomutáţie *s. f.* mutaţie produsă de radiaţiile ionizante. (< fr. *radiomutation*)
radionavigánt *s. m.* membru al echipajului însărcinat a asigura la bordul (aero)navelor legăturile prin radio. (< *radionavigant*)
radionavigáţie *s. f.* navigaţie care foloseşte procedee radioelectrice pentru conducerea (aero)navelor; navigaţie radio. (< fr. *radionavigation*)
radionecróză *s. f.* necroză a unui ţesut datorată acţiunii radiaţiilor X. (< fr. *radionécrose*)
radionevrítă *s. f.* nevrită cauzată de acţiunea razelor radioactive asupra unui nerv. (< fr. *radionévrite*)
radionucléu *s. n.* (*fiz.*) nucleu (instabil) radioactiv. (< radio²- + *nucleu*)
radionuclíd *s. n.* nuclid radioactiv. (< fr. *radionuclide*)
radioopác, -ă *adj.* (despre substanţe) care, introdus în organism, împiedică trecerea radiaţiilor. (< fr. *radioopaque*)
radiooperatór, -oáre *s. m. f.* operator radio² (pe o navă). (< engl. *radiooperator*)
radiopatologíe *s. f.* disciplină care studiază bolile provocate de raze X sau de corpuri radioactive. (< fr. *radiopathologie*)
radiopelvigrafíe *s. f.* radiografie pentru exploatarea pelvisului. (< fr. *radiopelvigraphie*)
radiopelvimetríe *s. f.* metodă radiologică de măsurare a diametrelor bazinului obstretical. (< fr. *radiopelvimétrie*)
radio-pirát *s. m.* staţie particulară de radiodifuziune, instalată fără autorizaţie pe un vas ancorat la limita apelor teritoriale ale unei ţări. (< fr. *radio-pirate*)
radioprográm *s. n.* program al emisiunilor transmise prin radio. (< germ. *Radioprogramm*)
radioproiectór *s. n.* instalaţie, înglobând un radiolocator şi un proiector, destinată să descopere şi să lumineze ţintele aeriene pe timpul nopţii. (< radio² + *proiector*)
radioprotectór, -oáre *adj.* care protejează de acţiunea nocivă a unor radiaţii. (<r. *radioprotecteur*)
radioprotécţie *s. f.* complex de măsuri pentru apărarea omului şi a naturii de efectele nocive ale radiaţiilor. (< fr. *radioprotection*)
radiopublicitáte *s. f.* publicitate făcută prin radio. (< radio² + *publicitate*)
radioreceptór *s. n.* instalaţie de radiocomunicaţii cu care se recepţionează unde electromagnetice (sonore sau luminoase). (< fr. *radiorécepteur*)
radiorecépţie *s. f.* recepţie a unei radiocomunicaţii. (< fr. *radioréception*)
radiorecórding *s. n.* titlul unei emisiuni radiofonice de muzică uşoară. (< radio² + *recording*)
radioreléu *s. n.* sistem de radiocomunicaţie între două staţiuni prin intermediul staţiunilor intermediare. (< engl. *radio-relay*)
radioreperáj *s. n.* radiolocaţie. (< fr. *radiorepérage*)
radioreportáj *s. n.* reportaj transmis prin radio. (< fr. *radioreportage*)
radiorepórter *s. m.* reporter pentru emisiunile de radio. (< fr. *radioreporter*)
radiorezistént, -ă *adj.* care prezintă radiorezistenţă. (< fr. *radiorésistant*)
radiorezisténţă *s. f.* reacţie a organismului sau a ţesuturilor vii faţă de radiaţiile ionizante. (< fr. *radiorésistance*)
radiós, -oásă *adj.* **1.** care emite raze luminoase; luminos, strălucitor. **2.** (*fig.*; despre figura omenească; despre oameni) care exprimă seninătate, fericire, încântare. (< fr. *radieux*, lat. *radiosus*)
radioscóp *s. n.* aparat folosit în radioscopie. (< engl. *radioscope*)
radioscópic, -ă *adj.* de radioscopie. (< fr. *radioscopique*)
radioscopíe *s. f.* examinare vizuală a unui corp opac prin proiectare pe un ecran fluorescent a unui fascicul de raze X care străbat acel corp. • imaginea obţinută. (< fr. *radioscopie*)
radiosemnál *s. n.* semnal relativ la radiaţiile electromagnetice din afara galaxiilor. (după engl. *radio-signal*)
radiosensibil, -ă *adj.* care prezintă radiosensibilitate. (< fr. *radiosensible*)
radiosensibilitáte *s. f.* sensibilitate a unei celule, a unui ţesut sau a organismului faţă de radiaţiile ionizante. (< fr. *radiosensibilité*)
radiosevice /-sérvis/ *s. n.* service pentru aparatura de radiocomunicaţii. (< engl. *radio-service*)
radiosextánt *s. n.* aparat care serveşte la stabilirea poziţiei unei (aero)nave, pentru emisiunile radio ale aştrilor. (< radio² + *sextant*)
radiosimpozíon *s. n.* simpozion prezentat la radio. (< radio² + *simpozion*)
radiosondáj *s. n.* cercetare pe verticală a atmosferei cu ajutorul unei radiosonde. (< fr. *radiosondage*)
radiosóndă *s. f.* aparat de sondaj meteorologic, pentru cercetarea păturilor superioare ale atmosferei şi transmi-terea informaţiilor printr-o staţie de radioemisie. (< fr. *radiosonde*)
radiospectrométru *s. n.* aparat de analiză a undelor electromagnetice care provin de la astre. (< fr. *radiospectromètre*)

radiospectroscópic, -ă *adj.* referitor la undele radio şi la radiaţiile electromagnetice emise de astre. (< radio[1]- + *spectroscopic*)
radiostáţiune *s. f.* staţiune de radioemisiune. (< fr., engl. *radiostation*)
radiostéa *s. f.* denumire dată astrelor invizibile, detectate cu ajutorul undelor hertziene pe care le emit. (după fr. *radioétoile*, engl. *radiostar*)
radiostereografíe *s. f.* metodă radiologică prin care imaginea radiografică apare tridimensională. (< fr. *radiostéréographie*)
radiostereoscopíe *s. f.* radioscopie în care, folosindu-se două surse de radiaţie, se obţine o impresie de relief. (< fr. *radiostéréoscopie*)
radiostimuláre *s. f.* metodă de stimulare a creşterii plantelor prin tratarea seminţelor cu radiaţii. (după fr. *radiostimulation*)
radiostimulatór *s. m. (med.)* stimulator al refacerii sau dezvoltării ţesuturilor prin emisie de radiaţii. (< radio[1]- + *stimulator*)
radiosúrsă *s. f.* obiect ceresc ca sursă de radiounde. (< fr. *radiosource*)
radiotéhnic, -ă I. *adj.* referitor la radiotehnică. **II.** *s. f.* ramură a tehnicii care studiază aplicaţiile oscilaţiilor şi undelor electromagnetice de înaltă frecvenţă pentru transmiterea şi recepţionarea informaţiilor. • tehnica fa-bricării aparatajului pentru radiocomunicaţii. (< fr. *radiotechnique*)
radiotelefón *s. n.* aparat portabil pentru efectuarea de radiocomunicaţii pe distanţe relativ scurte. (< fr. *radiotéléphonique*)
radiotelefónic, -ă *adj.* referitor la radiotelefonie. (< fr. *radiotéléphonique*)
radiotelefonie *s. f.* sistem de comunicaţie radiotelefonică în ambele sensuri între două posturi, echipate fiecare cu aparate de emisiune şi de recepţie. (< fr. *radiotéléphonie*)
radioteleghidát, -ă *adj.* teleghidat prin unde electromagnetice. (< radio[2]- + *teleghidat*)
radiotelegrafíá *vb. tr.* a transmite prin radiotelegrafie. (< fr. *radiotélégraphier*)
radiotelegráfic, -ă *adj.* referitor la radiotelegrafie. (< fr. *radiotélégraphique*)
radiotelegrafíe *s. f.* radiocomunicaţie prin unde electromagnetice; telegrafie fără fir. (< fr. *radiotélégraphie*)
radiotelegrafíst, -ă *s. m. f.* operator la un aparat de radiotelegrafie. (< fr. *radiotélégraphiste*)
radiotelegrámă *s. f.* radiogramă (1). (< fr. *radiotélégramme*)
radiotelemecánică *s. f.* dirijare a mecanismelor mobile la distanţă cu ajutorul undelor radiofonice. (< fr. *radiotélémécanique*)
radiotelemétric, -ă *adj.* referitor la radiotelemetric. (< fr. *radiotélémétrique*)
radiotelemetríe *s. f.* determinare a distanţei dintre un obiect şi un reper prin unde radioelectrice. (< fr. *radiotélémétrie*)
radiotelemétru *s. n.* instrument folosit în radiotelemetrie. (< fr. *radiotélémètre*)
radiotelescóp *s. n.* instrument pentru recepţionarea, măsurarea şi studierea undelor radiofonice emise de corpurile cereşti. (< fr. *radiotéléscope*)
radioteleşcoálă *s. f.* transmisiune de lecţii cu ajutorului. (< radio[2] + *teleşcoală*)
radiotelevizát, -ă *adj.* transmis concomitent prin radio şi televiziune. (< fr. radiotélévisé)
radioteleviziúne *s. f.* serviciu, post, întreprindere de radio şi televiziune. (< fr. *radiotélévision*)
radioteodolít *s. n.* aparat pentru determinarea în altitudine a direcţiei şi vitezei vântului prin măsurarea unghiurilor azimutale şi verticale ale unui radioemiţător. (< germ. *Radiotheodolit*)
radioterapeút *s. m.* medic specialist în radioterapie. (< fr. *radiothérapeute*)
radioterapeútic, -ă *adj.* radioterapie. (< it. *radio-terapeutico*)
radioterápic, -ă *adj.* referitor la radioterapie; radioterapeutic. (< fr. *radiothérapique*)
radioterapíe *s. f.* tratament al unor boli bazat pe radiaţii ionizante. (< fr. *radiothérapie*)
radiotoxicitáte *s. f.* toxicitate a substanţelor radioactive. (< engl. *radiotoxicity*)
radiotransmísie *s. f.* v. radiotransmisiune.
radiotransmisionist *s. m.* specialist în radiotransmisiuni. (< radio[2] + *transmisionist*)
radiotransmisíúne/radiotransmísie *s. f.* transmitere prin radio a unor sunete, semnale sau imagini. (< fr. *radiotransmission*)
radiotratamént *s. n. (med.)* tratament cu radiaţii. (< radio[1]- + *tratament*)
radiotropísm *s. n.* tropism sub influenţa elementelor radioactive. (< fr. *radiotropisme*)
radioúndă *s. f.* undă electromagnetică de radiofrecvenţă; radiaţie radio. (după engl. *radio-waves*)
radiovacánţă *s. f.* post de radio sezonier cu emisiuni destinate celor aflaţi în vacanţă. (< radio[2] + *vacanţă*)
radiovalíză *s. f.* aparat de radio portativ de mărimea unei valize. (< germ. *Radiovalise*)
radíst *s. m.* specialist care asigură funcţionarea şi întreţinerea aparatelor de radio. (< rad/io/[2] + *-ist*)
rádiu *s. n.* element radioactiv din grupa metalelor alcalino-pământoase, folosit în substanţă emiţătoare de radiaţii în medicină şi în fizica nucleară. (< fr. *radium*)
radiumpunctúră *s. f.* radiumterapie prin aplicarea de ace de radium. (< fr. *radiumpuncture*)
radiumterapie *s. f.* metodă de tratament (al tumorilor maligne) cu radiu; curieterapie, gamaterapie. (< fr. *radiumthérapie*)
rádius *s. n.* os lung care, împreună cu cubitusul, formează scheletul antebraţului. (< lat., fr. *radius*)
radóm *s. n.* carcasă sferică din material plastic care protejează antenele de emisiune-recepţie contra agenţilor atmosferici şi a lovirii. (< fr., engl. *radome*)
radón *s. n.* element gazos radioactiv inert, prin dezintegrarea radiului. (< fr. *radon*)
radotáj *s. n.* repetare a relatării unor evenimente sau întâmplări în timpul unor discuţii simptomatice pentru sindroamele senile; trăncăneală, vorbărie goală. (< fr. *radotage*)
radúb *s. n.* reparaţie la coca unei nave. (< fr. *radoub*)
radúlă *s. f.* limbă aspră la unele moluşte, servind la roaderea hranei. (< fr., lat. *radula*)
raf *s. n. (cinem.)* mişcare rapidă de panoramare a aparatului de filmat. (< germ. *Raff*)
rafaelésc, -ă *adj.* rafaelic. (< it. *raffaellesco*)
rafaélic, -ă *adj.* referitor la Rafael; specific artei lui; rafaelesc. (< fr. *raphaélique*)
rafaelísm *s. n.* caracter specific artei lui Rafael. • tendinţă de a prelua şi cultiva maniera lui Rafael. (< engl. *raphaelism*)
rafaelít, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al rafaelismului. (< engl. *raphaelite*)
rafálă *s. f.* **1.** intensificare bruscă şi de scurtă durată a vântului. **2.** serie continuă de focuri trase de o armă automată. (< fr. *rafale*)
raféu *s. n.* linie de joncţiune a două jumătăţi simetrice ale unei formaţii anatomice sau ale unui organ. (< fr. *raphé*, gr. *raphe*)
ráfie[1] *s. f.* palmier exotic din Africa şi America, cu tulpină tare şi frunze foarte lungi. • fibră din nervurile frunzelor acestui palmier. (< fr. *raphia*, germ. *Raphia*)
-rafíe[2] *elem.* „sutură chirurgicală". (< fr. *-rhaphie*, cf. gr. *rhaphe*)
rafiná *vb.* **I.** *tr.* a curăţa o substanţă, un produs etc. de corpurile străine pe care le conţine. **II.** *tr., refl. (fig.)* a (se) face mai fin, mai delicat. (< fr. *raffiner*)
rafinái *s. n.* rafinare. (<fr. *raffinage*)
rafinamént *s. n.* **1.** fineţe, delicateţe, subtilitate. **2.** viclenie, perfidie. (< fr. *raffinement*)
rafináre *s. f.* **1.** acţiunea de a (se) rafina; rafinaj. **2.** operaţia de defibrare fină a pastei din fibre de lemn pentru a obţine un grad de măcinare mai ridicat. (< rafina)
rafinát, -ă *adj.* **1.** (despre produse) obţinut prin rafinare. **2.** *(fig.)* fin, delicat, subtil. **3.** *(peior.)* perfid. (< fr. *raffiné*)

rafinatór I. *s. m.* rafinor (I). **II.** *s. n.* rafinor. (II, 2). (< it. *raffinatore*)
rafinăríe *s. f.* instalație, fabrică pentru rafinarea anumitor produse. (< fr. *raffinerie*, germ. *Raffinerie*)
rafinór I. *s. m.* lucrător într-o rafinărie; rafinator (I). **II.** *s. n.* **1.** mașină pentru măcinarea sau rafinarea semifabricatelor fibroase ori a pastei de hârtie. **2.** vas metalic folosit la rafinarea produselor petrofiere; rafinator (II). (< fr. *raffineur*)
rafinóză *s. f.* substanță din galactoză, fructoză și glucoză (din semințele de bumbac și din sfecla de zahăr). (< fr. *raffinose*)
rafistolá *vb. tr. (fam.)* a repara, a îndrepta ceva de mântuială, sumar și nesistematic. (< fr. *rafistoler*)
raflésie *s. f.* plantă exotică, parazită, lipsită de frunze și clorofilă, ale cărei petale, lungi de aproape o jumătate de metru, sunt acoperite cu pete roșii și albe și exală un miros cadaveric. (< fr. *rafflésie*)
ráfting *s. n.* sportul coborârii cu pluta (barcă pneumatică) pe ape repezi de munte. (< engl. *rafting*)
ragádă *s. f.* **1.** mică ulcerație pe piele și pe mucoasa anală. **2.** sfârcul mamelei. (< fr. *rhagade*)
raganélă *s. f.* instrument muzical autofon care prin învârtire produce un zbârnâit ca morișca. (< it. *raganella*)
ragázza /-gața/ *s. f.* fată; (uneori) vânzătoare. (< it. *ragazza*)
-ragíe *elem.* „fisură", „curgere". (< fr. *-rhagie*, cf. gr. *rhage*)
raglán *s. n.* croială specială pentru paltoane și pardesie, la care mâneca pornește chiar de sub guler. • pardesiu sau palton cu asemenea croială. (< fr. *raglan*)
ragondén *s. m.* specie de mamifer rozător din America de Sud, asemănător cu castorul. (< fr. *ragondin*)
ragtime /régtaim/ *s. n.* **1.** muzică sincopată și rapidă, specifică jazului, din fuziunea folclorului negru american cu muzica de dans a albilor. **2.** stil pianistic prin execuția acestei muzici, marcând cu mâna stângă timpii tari printr-un sunet, în timp ce mâna dreaptă reproduce melodia sincopată și cu unele broderii (2). (< engl. *ragtime*)
ragtimer /régtaimăr/ *s. m.* muzician care practică stilul ragtime. (< engl. *ragtimer*)
ragú *s. n.* mâncare din legume sau pește prăjit, cu sos; tocană, stufat. (< it. *ragu*, fr. *ragout*)
raguzán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Ragusa (Sicilia). (< it. *ragusano*)
RAHI(O)-, -rahíe *elem.* „coloană vertebrală, rahis". (< fr. *rachi/o/-, -rachie*, cf. gr. *rhachis*)
rahialgíe *s. f.* durere a coloanei vertebrale. (< fr. *rachialgie*)
rahianestézic, -ă *adj., s. n.* (anestezic) cu care se efectuează rahianestezia. (< fr. *rachianesthésique*)
rahianestezíe *s. f.* anestezie rahidiană. (< fr. *rachianesthésie*)
rahicentéză *s. f.* puncție rahidiană cu rol terapeutic sau anestezic. (< fr. *rachicentèse*)
rahidián, -ă *adj.* care aparține coloanei vertebrale sau măduvei spinării. (< fr. *rachidien*)
-rahíe v. rahi(o)-.
rahiocampsíe *s. f.* curbare a coloanei vertebrale. (< engl. *rahiocampsis*)
rahiopatíe *s. f.* denumire generică pentru afecțiunile coloanei vertebrale. (< engl. *rachipathy*)
rahiplegíe *s. f.* paralizie a coloanei vertebrale. (< engl. *rachiplegia*)
ráhis *s. n.* **1.** coloana vertebrală. **2.** ax principal la inflorescențele gramineelor, pe care sunt dispuse florile și spiculețele. **3.** partea externă, plină în interior, a unei pene. (< fr. *rachis*)
rahischízis *s. n.* malformație congenitală a rahisului (1), care prezintă o fentă a canalului vertebral. (< fr. *rachischisis*)
rahisintéză *s. f.* intervenție chirurgicală care urmărește solidarizarea mai multor vertebre. (< rahi- + sinteză)
rahitic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de rahitism. • (despre părți ale corpului) anormal dezvoltat, subțire. (<fr. *rachitique*)
rahitigén, -ă *adj.* care cauzează sau favorizează rahitismul. (< fr. *rachitigène*)
rahitísm *s. n.* **1.** boală (la copii) prin deformații ale oaselor, ca urmare a lipsei sărurilor de calciu în organism. **2.** dezvoltare incompletă a unei plante; hipertrofie a învelișurilor florale. (< fr. *rachitisme*)
rahitóm *s. n.* instrument folosit în rahitomie. (< fr. *rachitome*)
rahitomíe *s. f.* secționare chirurgicală a coloanei vertebrale. (< fr. *rachitomie*)
raid *s. n.* **1.** incursiune rapidă în teritoriul inamic, executată de o mică unitate militară, în scop de recunoaștere sau cercetare. **2.** drum aerian parcurs de un avion. **3.** ~ *-anchetă* = anchetă pe o anumită temă efectuată în diferite întreprinderi, localități etc. (< fr., engl. *raid*)
raifórme *s. f. pl.* ordin de pești cartilaginoși cu corpul în formă de disc, datorită dezvoltării mari a înotătoarelor pectorale, care trăiesc pe fundul mării, în apropiere de coaste. (< fr. *rajiformes*)
raigrás *s. m.* plantă erbacee din familia gramineelor, însămânțată pentru peluze, terenuri sportive, pășuni etc. (< germ. *Raigras*)
raión *s. n.* **1.** suprafață, teritoriu limitat de o anumită rază în raport cu un centru. • unitate teritorial-administrativă în care se împarte o regiune, un district sau un oraș mare. **2.** (*mil.*) porțiune de teren în care se dispun forțe și mijloace în vederea îndeplinirii unei misiuni de luptă. **3.** secție a unui magazin unde se găsesc mărfuri de același fel. (< /1/ rus. *raion*, fr. *rayon*)
raioná *vb. tr.* **1.** a împărți în raioane (1). **2.** a repartiza (mărfuri, produse) pe raioane (3). • a distribui soiurile unei specii de plante, diferențiat. (< fr. *rayonner*)
raionál, -ă *adj.* referitor la raion. (< raion + -al)
raionánt, -ă *adj.* care strălucește, care radiază. **o** *gotic ~* = stil ogival, radiant, în forme înflorite. (<*rayonnant*)
raisonneur /rezonór/ *s. m.* personaj care reflectează asupra acțiunii unei opere literare, a unei piese de teatru, a unui film sau asupra celorlalte personaje. • cel care face obiecții în orice împrejurare, care reflectează îndelung, spunându-și gândurile. (< fr. *raisonneur*)
rajáh *s. m.* titlu purtat de un prinț feudal indian, conducător al unui ținut. (< fr. *rajah*)
ral *s. n.* zgomot al respirației în afecțiunile bronhiilor sau ale plămânilor. • zgomot produs de respirația unui muribund. (<*râle*)
ralantí *s. n.* **1.** mers începetinit al unui motor cu ardere internă. **2.** (*cinem.*) proiecție în care mișcările se efectuează cu o viteză mai redusă decât în realitate. (< fr. *ralenti*)
ralantizáre *s. f.* scădere a intensității unei mișcări a vitezei, (*fig.*) a energiei. (după fr. *rálentissement*)
raliá *vb.* **I.** *tr, refl.* a (se) aduna, a (se) strânge în jurul cuiva sau a ceva pentru a realiza o acțiune comună. **II.** *refl.* a adera la o părere, la o propunere etc. (< fr. *rallier*)
ralíde *s. n. pl.* familie de păsări terestre sau semiacvatice alergătoare, de talie mică sau mijlocie: cristeiul-de-baltă. (< fr. *rallidés*)
ralifórme *s. f. pl.* ordin de păsări cu penajul șters: cristeiul-de-baltă, cocorul, dropia etc. (< fr. *ralliformes*)
raliú *s. n.* **1.** competiție automobilistică de regularitate și rezistență, pe un parcurs lung, constând uneori și din probe speciale. **2.** (*p. ext.*) concurs (de cunoștințe etc.). (< fr. *rallye*)
rallentándo *adv. (muz.)* rărind progresiv mișcarea. (< it. *rallentando*)
ramă[1] *vb. intr.* a vâsli. (< fr. *ramer*)
-ráma[2] v. - o r a m a .
ramapitéc *s. m.* maimuță antropoidă fosilă din India, primul hominid, strămoșul cel mai îndepărtat al omului, al liniei care a dus la apariția urangutanului. (< fr. *ramapithèque*, lat. *ramapithecus*)
rámă[1] *s. f.* vâslă. (< fr. *rame*)
rámă[2] *s. f.* convoi de vagoane de tren sau de metrou legate între ele. (< fr. *rame*)
rambleiá *vb. tr.* **1.** a face un rambleu (1) pentru o șosea, o cale ferată etc. **2.** a umple cu rambleu (2) golurile rămase într-o mină în urma exploatării. (< fr. *remblayer*)
rambleiáj *s. n.* rambleiere. (< fr. *remblayage*)
rambleiatór *s. m.* lucrător minier care execută lucrări de rambleiere. (după fr. *remblayeur*)

rambléu *s. n.* **1.** lucrare executată în scopul ridicării unui teren la nivelul necesar sau al susținerii terasamentului unei căi ferate, șosele etc. deasupra nivelului terenului. **2.** material solid folosit la umplerea unor goluri sau pentru a ridica un teren la nivelul necesar unei construcții. (< fr. *remblai*)

rambúrs *s. n.* sistem de expediere a mărfurilor conform căruia contravaloarea mărfii sau a taxei de transport este plătită de destinatar la primire. • contravaloarea însăși. (< rambursa)

rambursá *vb. tr.* **1.** a restitui un împrumut. **2.** a trimite înapoi (prin ramburs). (< fr. *rembourser*)

rambursábil, -ă *adj.* care poate fi rambursat. (< fr. *remboursable*)

rambután *s. n.* fruct exotic, originar din sud-estul Asiei, oval sau rotund, în ciorchini, cu coaja acoperită cu țepi moi, iar miezul cu gust dulce, ca strugurele.

ramechín *s. n.* **1.** tartă ornată cu o cremă de brânză. **2.** bol mic de faianță pentru servirea sufleului individual, care poate fi pus la cuptor. (< fr. *ramequin*)

ramér, -ă *s. m. f.* cel care ramează; vâslaș. (< fr. *rameur*)

raméză *s. f.* mașină pentru întinderea în lățime și uscarea țesăturilor. (< fr. *rameuse*)

ramforíncus *s. m.* reptilă zburătoare fosilă, din ordinul pterozaurienilor, cu cioc lung, dinți puternici și coadă lungă, puternică, terminată cu o paletă. (< fr. *rhamphorhynque*, lat. *ramphorynchus*)

RAMI- *elem.* „ramă, ramificație". (< fr. *rami-*, cf. lat. *ramus*, ramură)

ramícol, -ă *adj.* care trăiește pe ramuri. (< fr. *ramicole*)

rámie *s. f.* plantă textilă din familia urticacee, originară din Extremul Orient. • fibră, foarte suplă și rezistentă, extrasă din tulpina acestei plante. (< fr. *ramie*)

ramifică *vb. refl.* (despre arbori, căi de comunicație, conducte etc.) a se despărți în două sau mai multe ramuri. (< lat. *ramificare*, fr. *ramifier*)

ramificáție *s. f.* loc unde se ramifică un drum, un curs de apă etc. • parte ramificată: ramură, braț, subdiviziune. (< fr. *ramification*)

ramifórm, -ă *adj.* în forma unei ramuri. (< fr. *ramiforme*)

ramisecțiúne *s. f.* secționare a ramurilor de distribuție periferică a nervilor rahidieni. (< fr. *ramisection*)

ramnacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate dialipetale, cu arbori și arbuști cu spini, care cresc în regiunile calde și temperate: salba-moale. (< fr. *rhamnacées*)

ramolí *vb. refl.* a-și pierde (din cauza bătrâneții) vioiciunea mișcărilor, agerimea minții. (< fr. *ramollir*)

ramolisménț *s. n.* stare a celui ramolit: ramolire; ramoliție. **o** *~ cerebral* = necroză a unei porțiuni din creier, determinată frecvent de leziuni vasculare. (< fr. *ramollissement*)

ramoliție *s. f.* (*rar*) ramolisment. (<

ramonáj *s. n.* (*alp.*) escaladare prin interiorul unei formații stâncoase. (< fr. *ramonage*)

ramós, -oásă *adj.* cu multe ramuri; puternic ramificat. (< fr. *rameux*)

rampánt, -ă **I.** *adj.* (despre o suprafață) înclinat în rampă. **II.** *s. m.* (*arhit.*) fiecare dintre cele două laturi oblice ale unui fronton, gablu sau hintou. **o** *arc ~* = arc cu reazemele denivelate (în rampă). **III.** *s. n.* (*herald.*) însemn animalier reprezentat ridicat pe labele din spate. (< fr. *rampant*)

rámpă *s. f.* **1.** teren înclinat, privit în sensul în care urcă. • porțiune din traseul unei căi ferate sau a unui drum în pantă urcătoare. **2.** platformă amenajată în stații pentru încărcarea și descărcarea vagoanelor de cale ferată. **o** *~ de lansare* = suport echipat cu diferite dispozitive de orientare și ghidare de pe care se lansează avioanele catapultate sau rachetele. **3.** balustradă la o scară sau la un pod. • barieră. **4.** partea din față a unei scene de teatru, unde sunt instalate luminile. **o** *a vedea lumina ~ei* = a intra în repertoriul unui teatru, a fi jucat în fața publicului; *a chema la ~* = a cere prin aplauze revenirea artiștilor pe scenă. **5.** compartiment din melcul urechii interne; scală (2). (< fr. *rampe*, germ. *Rampe*)

ramplasá *vb. tr.* a înlocui, a substitui. (< fr. *remplacer*)

ramplasábil, -ă *adj.* care se poate substitui. (< fr. *remplaşable*)

ramplasabilitáte *s. f.* însușirea de a fi ramplasabil. (< ramplasabil + -itate)

ráña /-nia/ *s. f.* suprafață de eroziune ușor înclinată, acoperită cu pietrișuri de cuarț; glacis. (< sp. *raña*)

ranch /renci/ *s. n.* fermă de mari proporții pentru creșterea vitelor în vestul SUA și în Mexic. (< engl. *ranch*, sp. *rancho*)

ráncher /-cer/ *s. m.* fermier. (< engl. *rancher*)

ranchiúnă *s. f.* ură ascunsă și dorință de răzbunare; pică. (< fr. *rancune*)

ranchíunós, -oásă *adj.* care poartă ranchiună: vindicativ. (< fr. *rancuneux*)

rand *s. m.* unitatea monetară în Africa de Sud și în Namibia. (< fr. *rand*)

randaliná *vb. tr.* a moleta (1). (după germ. *randalieren*)

randalínă *s. f.* moletă (1). (< germ. *Randeline*)

randamént *s. n.* **1.** raportul dintre efectul obținut și efortul depus într-o activitate. • (*ec.*) efectul util al unui factor al procesului de producție într-o anumită unitate de timp. • eficiență, folos, beneficiu. **2.** raportul dintre valoarea unei mărimi (energie, putere etc.) cedată de un sistem tehnic sub formă utilă și valoarea aceleiași mărimi absorbită de acest sistem. (< fr. *rendement*)

rándă *s. f.* velă aurică arborată la catargul de la pupă. (< it. *randa*)

randomizá *vb. tr.* a distribui întâmplător variantele (după calculate) într-un experiment complex. (< engl. *randomize*)

ranfluá *vb. tr.* **1.** a aduce la suprafață și a repune în stare de plutire o navă scufundată. **2.** a pune la dispoziție fondurile necesare pentru restabilirea unei situații finaciare. **3.** (*fig.*) a scoate din încurcătură, a salva. (< fr. *renflouer*)

ranforsá *vb. tr.* **1.** a întări cu ranforturi. • a întări, a consolida, a face mai rezistent. **2.** a suplimenta numărul vehiculelor de transport în comun în perioada orelor de vârf. (< fr. *renforcer*)

ranforsáj *s. n.* ranforsare; (*spec.*) întărire a suspensiei la automobile. (< fr. *renforşage*)

ranfórt *s. n.* element de construcție format din una sau mai multe bare, destinat a asigura rigiditatea transversală a unui pod metalic etc. (< fr. *renfort*)

rang *s. n.* **1.** loc ocupat de cineva sau de ceva într-o ierarhie. • treaptă, situație socială. • locul ocupat în ierarhia unui pachet de cărți de joc de către fiecare grupă a câte patru cărți cu aceeași cifră sau față (ași, valeți, decari etc.). **2.** categorie a navelor militare potrivit mărimii sau armamentului lor. **3.** (*mat.*) număr natural care indică poziția unui termen într-un șir. **o** (*lingv.*) *~ de frecvență* = loc ocupat de un cuvânt, fonem etc. în ordinea frecvenței, organizată descendent. (< fr. *rang*)

ranger /rénger/ *s. m.* soldat dintr-un corp de elită al armatei americane. (< engl., fr. *ranger*)

RANI- *elem.* „broască". (< it., engl. *rani-*, cf. lat. *rana*)

ranicultúră *s. f.* ramură a agriculturii care se ocupă cu creșterea broaștelor de baltă comestibile; batracocultură. (< it. *ranicoltura*)

raníde *s. f. pl.* familie de batracieni fără coadă: broaștele. (< fr. *ranidés*)

ranifórm, -ă *adj.* în formă de broască. (< rani- + -form)

ranivór, -ă *adj.* care se hrănește cu broaște. (< rani- + -vor)

ránker /-căr/ *s. n.* sol slab evoluat, format din roci silicioase. (< *ranker*)

rantoalá *vb. tr.* **1.** (*arte*) a restaura pânza uzată a unui tablou prin lipirea ei pe o pânză nouă. • a dubla, a face ca două materiale să intre în contact după ce s-au uscat pe ele cleiurile cu solvenți cu care au fost unse. **2.** a transporta culorile pe o nouă pânză. (< fr. *rentoiler*)

ranúlă *s. f.* formațiune chistică congenitală a cavității bucale. (< fr. *ranule*, lat. *ranula*)

ranunculacée *s. f. pl.* familie de plante erbacee dicotiledonate, cu petalele separate, cu tuberculi sau rizomi: piciorul-cocoșului. (< fr. *renonculacées*)

ranversá *vb. tr.* a da peste cap; a răsturna. (< fr. *renverser*)

ranversábil, -ă *adj.* care poate fi ranversat. **o** (*muz.*) *contrapunct ~* = scriitură contrapunctică astfel construită încât per-

mite schimbarea ordinii de suprapunere a vocilor. (< fr. *renversable*)

ranversabilitáte *s. f.* însuşirea a ceea ce este ranversabil. (< *ranversabil* + *-itate*)

ranversáre *s. f.* acţiunea de a ranversa. • evoluţie acrobatică prin care un avion execută o schimbare de direcţie de 180º, săltat brusc în sus şi apoi lăsat să alunece pe o parte. (< *ranversa*)

rap /rep/ *s. n.* stil muzical care constă în declararea pe fondul ritmic monoton al unei baterii; muzică pop. (< fr., engl. *rap*)

rapáce *adj.* lacom, hrăpăreţ, apucător. (< fr., it. *rapace*, lat. *rapax, -acis*)

rapacitáte *s. f.* însuşirea de a fi rapace; lăcomie. (< fr. *rapacité*, lat. *rapacitas*)

rapakíwi *s. n.* varietate roşie de granit, cu structură porfirică, cristalizat. (< fr. *rapakiwi*)

rapél *s. n.* **1.** readucere la poziţia iniţială a unei piese, a unui sistem tehnic. **2.** (*mar.*) semnal de goarnă pentru rechemarea abordorilor pătrunşi pe o navă a adversarului. **3.** (*alp.*) manevră de coardă care asigură coborârea celor mai dificile pasaje cu maximum de securitate. **4.** reînnoire a unui vaccin; repetare a unei manifestări sau a unei intervenţii. (< fr. *rappel*)

raper /répăr/ *s. m.* interpret şi amator de muzică rap. (< engl. *raper*)

rapíd, -ă **I.** *adj.* (şi *adv.*) care se petrece, se execută cu repeziciune; repede. • foarte înclinat, pieptiş. **o** *tren ~* (şi *s. n.*) = tren de mare viteză, care opreşte numai în staţiile foarte importante. **II.** *s. n.* **1.** canal cu pantă accentuată care racordează două înălţimi diferite. • sector al unui curs de apă cu pantă foarte accentuată. **2.** suprafaţă puternic înclinată, abruptă; povârniş. **3.** (*geol.*) cataractă. (< fr. *rapide*, lat. *rapidus*)

rapidíst, -ă *adj., s. m. f.* (sportiv, suporter) al clubului echipei Rapid. (< Rapid + *-ist*)

rapiditáte *s. f.* însuşirea a ceea ce este rapid; repeziciune, iuţeală. (< fr. *rapidité*, lat. *rapiditas*)

rapiéră *s. f.* (*rar*) spadă cu lama fină şi lungă, folosită în dueluri. (< fr. *rapière*)

rapin *s. m.* meseriaş, pictor fără chemare, fără talent; începător, ucenic neexperimentat. (< fr. *rapin*)

rapórt *s. n.* **1. 1.** legătură între obiecte, fenomene, noţiuni etc. **2.** (*pl.*) relaţie între două valori. • (*mat.*) câtul a două mărimi de acelaşi fel. **3.** (*gram.*) relaţie stabilită între cuvinte, construcţii şi propoziţii. **II.** câştig. **o** *casă de ~* = casă construită pentru a fi închiriată şi a aduce astfel beneficii. **III. 1.** dare de seamă, făcută de cineva în faţa unei adunări, a unei autorităţi etc., o relatare asupra unei activităţi. **2.** scurtă prezentare orală asupra situaţiei trupei făcută de un militar în faţa superiorului său. (< fr. *rapport*)

raportá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a relata unui şef ierarhic sau unei adunări o situaţie, rezultatul unei activităţi etc. **2.** a stabili un raport între două sau mai multe noţiuni. **3.** (*mat.*) a găsi valoarea pe care o are o mărime, când a doua mărime are o valoare egală cu unitatea. **4.** a reprezenta pe un plan, la o anumită scară, elementele unei ridicări topografice. **II.** *refl.* a se referi, a face aluzie la ceva. (< fr. *rapporter*)

raportábil, -ă *adj.* care se poate raporta la... (< fr. *raportable*)

raportabilitáte *s. f.* însuşirea de a fi raportabil. (< rapor-tabil + *-itate*)

raportór, -oáre **I.** *s. m. f.* cel care prezintă un raport. **II.** *s. n.* instrument gradat, în formă de semicerc, pentru desenarea şi măsurarea unghiurilor. (< fr. *rapporteur*)

rapsód *s. m.* **1.** (în Grecia antică) cântăreţ popular care colinda oraşele recitând fragmente din poeme epice. **2.** poet (epic); bard. (< fr. *rapsode*)

rapsodiá *vb. intr.* a compune şi a recita poeme epice. (< fr. *rapsodier*)

rapsódic, -ă *adj.* de rapsodie; fragmentat ca o rapsodie. • (despre compoziţii) cu caracter de rapsodie (3). (< fr. *rhapsodique*)

rapsodíe *s. f.* **1.** (în Grecia antică) episod din poemele homerice, recitat şi cântat în public de rapsozi. **2.** scriere lirică în versuri, fantezistă şi sentimentală, de un colorit pitoresc. • lucrare din fragmente luate din diferite scrieri. **3.** piesă instrumentală scrisă pentru pian sau orchestră într-o formă liberă, pe teme folclorice. (< fr. *rapsodie*)

rapsodíst, -ă *s. m. f.* compozitor de rapsodii. (< fr. *rapsodiste*)

rapt *s. n.* **1.** răpire (a unei persoane). **2.** jaf, hoţie. (< fr. *rapt*, lat. *raptus*)

ráptus *s. n.* tulburare mintală constând din trecerea bruscă de la o stare de inhibiţie, produsă de o anxietate puternică, la o stare de agitaţie psihomotorie, însoţită de obicei de impulsuri agresive. (< fr., lat. *raptus*)

rára ávis *loc. s.* raritate; om scump la vedere. (< lat. *rara avis*, pasăre rară)

rarefácţie *s. f.* rarefiere. (< fr. *raréfaction*)

rarefiá *vb. tr., refl.* (despre gaze) a(-şi) micşora densitatea. (< fr. *raréfier*)

rarefiánt, -ă *adj.* care rarefiază. (< fr. *raréfiant*)

rarescént, -ă *adj.* care se rarefiază. (< fr. *rarescent*)

rarísim, -ă *adj.* foarte rar. (< fr. *rarissime*, lat. *rarissimus*, it. *rarissimo*)

raritáte *s. f.* **1.** obiect, fiinţă, fenomen care se găseşte foarte rar; (*p. ext.*) ceea ce este excepţional, ieşit din comun. **2.** însuşirea a ceea ce este rar. (< lat. *raritas*)

ras *s. m.* înalt titlu nobiliar militar în Etiopia, rezervat căpeteniilor de provincii istorice. (< fr. *ras*)

rasá[1] *vb. refl.* (despre vin, şampanie) a se aşeza, a se limpezi. (< fr. *rasseoir*)

rása[2] *s. f.* treaptă de eroziune largă, de forma unei terase de-a lungul unui ţărm, deasupra falezei. (< sp. *rasa*)

rasát, -ă *adj.* de rasă, de soi; (*p. ext.*) select, distins. (< fr. *racé*)

rásă *s. f.* **1.** grup biologic de oameni care s-a format din cele mai vechi timpuri, prin adaptarea îndelungată la mediul cosmogeografic şi la condiţiile istorice de viaţă economico-sociale, având drept caractere distinctive culoarea pielii, a părului, trăsăturile feţei etc. **2.** varietate de animale dintr-o aceeaşi specie, cu caractere distinctive; soi. (< fr. *race*, germ. *Rasse*)

raseológ, -ă *s. m. f.* (*rar*) cercetător în raseologie. (< it. *raziologo*)

raseológie *s. f.* (*rar*) ramură a antropologiei care studiază rasele umane. (< fr. *raciologie*)

raseur /-sŏr/ *s. m.* **1.** animal reproducător ai cărui descendenţi prezintă caracterele rasei. **2.** (*fam.*) pisălog. (< fr. *raceur)*

rasgádo *s. n.* preludiu de chitară executat prin atacarea tuturor coardelor. (< fr., sp. *rasgado*)

rashi /raşi/ *s. n.* scriere în anumite manuscrise evreieşti. (< ebr. *rashi*)

rasiál, -ă *adj.* referitor la rasism; rasist. **o** *discriminare ~ă* = supunerea cetăţenilor de o anumită rasă la tratamente diferenţiate, la persecuţii. (< fr. *racial)*

rasísm *s. n.* concepţie social-politică antiştiinţifică şi reacţionară care susţine ideea nefondată a inegalităţii biologice şi intelectuale a raselor umane, precum şi caracterul determinant, în istorie, al particularităţilor rasiale ale oamenilor, al luptei dintre rase. (< fr. *racisme*, rus. *rasism*)

rasíst, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (adept) al rasismului. **II.** *adj.* bazat pe ură de rasă. (< fr. *raciste*)

rasputinián, -ă *adj.* din Rasputin; intrigant, care are o influenţă negativă într-o relaţie socială. (< Rasputin n.pr. + *-ian*)

rastél *s. n.* suport compartimentat pe care se reazemă arme, schiuri, biciclete etc. (< it. *rastello*, germ. *Rastel*)

ráster *s. n.* **1.** placă din sticlă cu o reţea fină de linii compuse din puncte, în tipografie. **2.** instrument pentru liniat portative, putând trage deodată cinci linii paralele; rastral. **3.** ansamblul liniilor din puncte de lumină în care este descompusă o imagine de televiziune; rastru. (< germ. *Raster*)

rastrál *s. n.* raster (2). (< germ. *Rastral*)

rástru *s. n.* raster (3). (după germ. *Raster*)

raş *s. n.* erupţie eritematoasă de scurtă durată, în perioada de invazie a unei boli eruptive. (< fr., engl. *rash*)

raşchetá *vb. tr.* **1.** a curăţa o piesă metalică, un parchet etc. cu ajutorul raşchetei. **2.** a netezi cu raşcheta (2) o tencuială. (< raşchetă)

raşchetatór, -oáre *s. m. f.* muncitor specializat în raşchetarea parchetului. (< raşcheta + -tor)
raşchétă *s. f.* **1.** obiect în formă de daltă încovoiată cu care se răzuieşte parchetul sau vopseaua de pe piesele metalice ce urmează să fie revopsite, ori se curăţă bordajul navelor. **2.** unealtă în formă de perie, la raşchetarea tencuielilor. (< fr. *raschietto*)
rášel *s. n.* maşină rectilinie de tricotat. (< germ. *Raschel*/maschine/)
rášpel *s. n.* pilă lată de oţel cu dinţi mari, pentru răzuirea lemnului. (< germ. *Raspel*)
ratá *vb.* **I.** *tr.* a pierde o ocazie, a nu reuşi, a da greş. **II.** *intr.* (despre explozibile, arme de foc, proiectile) a nu lua foc. (< fr. *rater*)
ratáfia *s. n.* lichior de fructe cu alcool şi zahăr, un fel de cruşon. (< fr. *ratafia*)
ratafouille /ratafúi/ *s. f.* mâncare de legume, cu sos, uneori amestecată cu tăiţei fierbinţi, folosită cu garnitură sau aperitiv. (< fr. *ratafouille*)
ratáj *s. n.* (*fam.*) ratare, eşec. (< fr. *ratage*)
ratáşá *vb. refl.* a se lega, a se alipi, a se ataşa. (< fr. *rattacher*)
ratát, -ă *adj.* **1.** care a dat greş; nereuşit, neizbutit. **2.** (despre oameni; şi *s. m. f.*) care nu a izbutit să se afirme. (< fr. *raté*)
ratatiná *vb. tr., refl.* **1.** (*med.*) a provoca încreţituri; a (se) încreţi, a se zbârci. **2.** (*fam.*) a se sfrijli. (< fr. *ratatiner*)
rátă *s. f.* **1.** fiecare dintre părţile în care se eşalonează o datorie sau o altă obligaţie pentru a fi achitată sau distribuită treptat, la anumite termene. **2.** raport, procent (al contului, al dobânzii etc.). **o** *~a plusvalorii* = raportul dintre plusvaloare şi capitalul variabil; *~a profitului* = raportul dintre plusvaloare şi întregul capital avansat. (< germ. *Rate*)
ratéu *s. n.* **1.** neaprindere a pulberii unui proiectil; proiectil neexplodat. **2.** defect în funcţionarea unui motor cu explozie, datorită arderii incomplete a combustibilului, care produce o falsă explozie. **3.** (*fam.*) gafă. (< fr. *raté*)
raticíd, -ă *adj., s. n.* (substanţă) care stârpeşte şoarecii, şobolanii. (< fr. *raticide*)
ratiéră *s. f.* dispozitiv la războiul mecanic de ţesut, care ridică şi coboară iţele. (< fr. *ratière*)
ratificá *vb. tr.* a face o ratificare. (< fr. *ratifier*, lat. *ratificare*)
ratificáre *s. f.* **1.** (*jur.*) act prin care organul competent al unui stat declară că îşi însuşeşte un tratat semnat de reprezentantul său cu un alt stat sau cu mai multe state. **o** *instrument de ~* = document în care se consemnează însuşirea unui tratat internaţional de către un stat. **2.** aprobare a unui act săvârşit de un alt organ. (< ratifica)
ratificáţie *s. f.* ratificare. (< fr. *ratification*)
ratiná *vb. tr.* a da un aspect buclat feţei unei ţesături. (< fr. *ratiner*)
rating /réting/ *s. n.* **1.** indicele clasamentelor băncilor în funcţie de creditul care li se poate acorda. **o** *~ul riscului de ţară* = indice prin care se estimează capacitatea şi dorinţa unei ţări de a face disponibilă valuta necesară serviciului datoriei externe. **2.** evaluare, apreciere. **3.** *~ service* = agenţie care stabileşte gradul de popularitate a unui produs sau a unei firme (< engl., fr. *rating*)
rátio *s. n.* raport exprimat în procentaj între două valori ce caracterizează activitatea unei firme. (< fr. *ratio*)
ratíte *s. f. pl.* subclasă de păsări acarinate, alergătoare, cu aripile slab dezvoltate: struţii, cazuarii, pasărea kiwi etc. (< fr. *ratites*)
ratón *s. m.* **1.** şobolan mic. **2.** mamifer carnivor din America, bun cătărător, care seamănă cu bursucul prin pelaj şi talie şi cu ursul prin forma capului. (< fr. *raton*)
ratrapá *vb. tr., refl.* a (se) reface; a relua; a(-şi) recâştiga (forţele). (< fr. *rattraper*)
ráţie *s. f.* **1.** cantitate de hrană, apă etc. fixată pe un timp determinat; porţie. **2.** (*mat.*) număr constant egal cu diferenţa, respectiv câtul, a doi termeni consecutivi ai unei progresii aritmetice, respectiv geometrice. (< fr. *ration*, lat. *ratio*)
raţiocinâ *vb. tr.* a raţiona cu mult echilibru, cu multă subtilitate. (< fr. *ratiocioner*, lat. *ratiocinari*)
raţiocinâţie *s. f.* raţiocinare. (< fr. *ratiocination*, lat. *ratiocinatio*)
raţioná *vb.* **I.** *intr.* a judeca, a gândi raţional. **II.** *tr.* a raţionaliza. (< it. *razionare*, după fr. *raisonner*)
raţionábil, -ă *adj.* care are judecată, o comportare raţională. (< lat. *rationabilis*)
raţionál, -ă *adj.* **1.** potrivit raţiunii; dedus prin raţionament; logic. **2.** (despre oameni) înzestrat cu raţiune; cuminte. **3.** (şi *adv.*) făcut cu judecată, cu măsură; siste- matic, metodic. **4.** (*mat.*) *număr ~* = număr egal cu câtul a două numere întregi; *funcţie ~ă* = funcţie exprimată prin raportul a două polinoame de una sau de mai multe variabile independente. (< fr. *rationnel*, lat. *rationalis*)
raţionalísm *s. n.* **1.** încredere în raţiune, în capacitatea acesteia de a cunoaşte realitatea. **2.** concepţie potrivit căreia raţiunea ar fi unicul izvor al cunoaşterii autentice şi certe. (< fr. *rationalisme*)
raţionalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al raţionalismului. (< fr. *rationaliste*)
raţionalitáte *s. f.* însuşirea de a fi raţional. (< fr. *rationalité*)
raţionalizá *vb. tr.* **1.** a folosi metodele şi procesele tehnologice cele mai eficiente; a utiliza la maximum mijloacele de producţie în scopul creşterii productivităţii muncii şi a reducerii preţului de cost. **2.** a limita prin anumite restricţii consumul unor produse deficitare; a raţiona (II). **3.** a transforma o expresie algebrică cu un radical într-o expresie echivalentă, fără radical. (< fr. *rationaliser*)
raţionalizatór, -oáre *s. m. f.* cel care se ocupă cu găsirea mijloacelor de raţionalizare a muncii. (< *raţionaliza* + *-tor*)
raţionalménte *adv.* în mod raţional. (< fr. *rationnellment*)
raţionaménţ *s. n.* **1.** formă logică fundamentală constând dintr-o înlănţuire ordonată de judecăţi din care decurg adevăruri noi, act prin care gândirea, pornind de la cunoştinţe date, derivă din aceste cunoştinţe noi. **2.** argumentele folosite de cineva pentru a-şi susţine punctul de vedere; fel de a raţiona. (după fr. *raisonnement*)
raţiúne *s. f.* **1.** facultate a omului de a cunoaşte, operând cu noţiuni, judecăţi, raţionamente, de a pătrunde dincolo de aparenţele lucrurilor şi fenomenelor; judecată, gândire; inteligenţă. **2.** motiv, cauză, justificare, temei. • *~ de stat* = teorie politică şi diplomatică potrivit căreia interesele generale primează asupra oricăror considerente de drept sau morală. **o** *~a de a fi* (a unui lucru) = ceea ce justifică existenţa (unui lucru). • scop, ţel. (< lat. *ratio*)
ravágiu *s. n.* (*pl.*) stricăciune, pagubă, pustiire. (< fr. *ravage*)
ravená *vb. tr.* (despre apele de şiroire, puhoaie, torenţi) a roade, a săpa şanţuri de diferite dimensiuni. (< fr. *raviner*)
ravénă *s. f.* vale de eroziune săpată de un torent. (< fr. *ravin*)
raviéră *s. f.* teren cultivat cu napi sau gulii. (< fr. *ravière*)
ravigót *adj. sos ~* = sos rece picant cu usturoi, muştar, anşoa etc. (< fr. *ravigote*)
ravióli *s. m. pl.* mâncare italienească constând din colţunaşi cu carne tocată, spanac, ouă şi brânză, serviţi cu sos. (< it. *ravioli*)
ravisánt, -ă *adj.* deosebit de frumos, de încântător. (< fr. *ravissant*)
ravitaliá *vb. tr.* a aproviziona cu alimente, materiale etc. (< fr. *ravitailler*)
raw-vegán /rev-/ *s. n.* stil de viaţă, relativ nou, bogat pe alimentaţie naturală, neprocesată termic. (< engl. *raw-vegan*)
raz *s. n.* curent foarte violent într-o traversare îngustă care face legătura între două mări. (< fr. *raz*)
razánt, -ă *adj.* care trece cu repeziciune pe lângă ceva, aproape atingându-l. • (*s. f.*) lovitură la tenis dată astfel încât mingea trece aproape de partea superioară a plasei. (< fr. *rasant*)
razánţă *s. f.* proprietate a traiectoriei unui mobil de a avea curbura mică. (< fr. *rasance*, germ. *Rasanz*)
rázie *s. f.* control inopinat al populaţiei dintr-un anumit sector teritorial făcut de organele ordinii publice pentru descoperirea infractorilor. (< fr., it. *razzia*, germ. *Razzia*)
razmót *s. n.* zbor orizontal al unui avion la înălţime foarte mică, la firul ierbii. (< fr. *rase-mottes*)

razoár *s. n.* (*rar*) maşină de ras (electrică). (< fr. *rasoir*)
RE¹- *pref.* „iterativ, intensiv". (< fr. *re-, ré-,* cf. lat. *re-*)
re² *s. m.* (*muz.*) **1.** a doua treaptă a gamei diatonice; sunetul şi nota corespunzătoare. **2.** a treia coardă a unei viori. (< it. *re*)
reabilitá *vb.* **I.** *tr., refl.* a(-şi) restabili buna reputaţie, onoarea, prestigiul ştirbit. **II.** *tr.* (*jur.*) **1.** a face o reabilitare (3). **2.** a readuce în stare activă unele funcţii alterate în urma unor procese patologice. **III.** *refl.* (*arg.*; despre elevi) a-şi îndrepta situaţia şcolară, obţinând o notă bună, după note insuficiente. (< fr. *réhabiliter*)
reabilitáre *s. f.* **1.** acţiunea de a (se) reabilita. **2.** restabilire, redobândire a bunei reputaţii. **3.** act juridic prin care cineva este repus în drepturile personale pierdute. (<reabilita)
reabonà vb. refl. a se abona din nou. (< fr. *réabonner*)
reabordá *vb. tr.* a aborda din nou o problemă, pentru a o aprofunda, a o lămuri. (< fr. *réaborder*)
reabsorbí *vb. tr.* a absorbi din nou. (< fr. *réabsorber*)
reabsorbţie *s. f.* proces fiziologic de recuperare a substanţelor utile din urina aflată încă în rinichi. (< fr. *réabsorption*)
reaclimatizá *vb. tr., refl.* a (se) aclimatiza la noi condiţii. (< re¹- + *aclimatiza*)
reacomodá *vb. tr., refl.* a (se) acomoda din nou. (< re¹- + *acomoda*)
reacordá *vb. tr.* **1.** a acorda încă o dată favoare, avantaje cuiva. **2.** a acorda din nou un instrument muzical. (< re¹- + *acorda*)
reactánt *s. m.* substanţă care ia parte la o reacţie chimică. (< engl. *reactant*)
reactanţă *s. f.* mărime caracteristică circuitelor electrice de curent alternativ care conţine elemente reactive. (< engl. *reactance*, fr. *réactance*)
reactimétru *s. n.* instrument pentru măsurarea reactivităţii unui reactor nuclear. (< fr. *réactimètre*)
reactív, -ă **I.** *adj.* **1.** referitor la reactivitatea chimică; (despre substanţe, radicali etc.) care reacţionează uşor în reacţii. **2.** (*fiz.*) referitor la reactanţă; (despre bobine, condensatoare) care realizează un transfer periodic de energie în circuit. **II.** *s. m.* (*chim.*) substanţă având proprietatea de a reacţiona în mod specific într-o reacţie. (< fr. *réactif*)
reactivá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a repune în activitate. **2.** (*chim., fiz.*) a face ca o substanţă, un fenomen să redevină active. **II.** *refl.* a reintra în cadrele active ale armatei. (< fr. *réactiver*)
reactivánt, -ă **I.** *adj.* care reactivează. **II.** *s. m.* reactiv chimic la flotaţia unor minereuri. (< reactiva + -ant)
reactivitáte *s. f.* **1.** însuşirea de a fi reactiv; reacţie la o excitaţie. **2.** mărime care caracterizează funcţionarea unui reactor nuclear. **3.** capacitate a unei particule materiale de a participa la o reacţie chimică. **4.** capacitate a organismului de a reacţiona la stimuli din mediul intern sau extern. (< fr. *réactivité*)
reactopropulsór *s. n.* reactor având ca organ propulsor o elice antrenată de o turbină cu gaze, alimentată de gazele evacuate din camera de combustie a reactorului. (< reacto/r/ + *propulsor*)
reactór *s. n.* **1.** parte a unei instalaţii în care se efectuează o reacţie chimică. **2.** aparat propulsor care foloseşte forţa de reacţie a gazelor de ardere pentru a deplasa vehiculul pe care este montat. **3.** instalaţie complexă pentru producerea de reacţii nucleare prin bombardarea cu neutroni a unor elemente radioactive; pilă atomică. **4.** bobină, condensator care prezintă reactanţă într-un circuit. (< fr. *réacteur*)
reactualizá *vb. tr.* a readuce în actualitate fapte, evenimente, concepţii etc.; a face din nou actual. (< re¹- + *actualiza*)
reacţie *s. f.* **1.** faptul de a reacţiona; atitudine, manifestare ca răspuns la ceva; ripostă. **2.** răspuns nemijlocit al materiei vii la acţiunea unui excitant. **3.** transformare a uneia sau a mai multor substanţe chimice sub acţiunea unor agenţi externi sau a altor substanţe chimice. **4.** (*fiz.*) forţă care se opune unei acţiuni, fiind egală şi de sens contrar cu aceasta. **o** ~ *nucleară* = ansamblu de fenomene prin care un nucleu atomic ciocnit de o particulă grea sau de un foton suferă o schimbare a structurii sale; ~ *în lanţ* = proces care se poate reînnoi prin el însuşi pentru că o parte a produsului e întotdeauna în stare a reimpulsiona reacţia; ~ *gravitaţională* = modificare a direcţiei şi a modulului vectorului de viteză caracteristice unei nave spaţiale care trece prin apropierea unui corp ceresc, datorită câmpului gravitaţional al acestuia. (< fr. *réaction*)
reacţioná *vb. intr.* a răspunde într-un anumit fel la o excitare sau la o acţiune din afară. • a lua atitudine; a riposta. (< fr. *réactionner*)
reacţoonál, -ă *adj.* (*rar*) referitor la reacţie. (< fr. *reactionnel*)
reacţionár, -ă **I.** *adj.* care aparţine, care este specific reacţiunii; retrograd. **II.** *s. m. f.* adept al reacţiunii politice. (< fr. *réactionnaire*)
reacţionarísm *s. n.* concepţie politică reacţionară; ca-racterul a ceea ce este reacţionar. (< engl. *reactionarism*)
reacţiúne *s. f.* **1.** împotrivire politică şi economică a claselor în declin faţă de orice manifestare a progresului social; (*p. ext.*) forţe social-politice reacţionare, ostile progresului. **2.** (*cib.*) stabilire, în sistemele de transmisie, tehnice automate, în organismele vii şi în societate, a unor semnale prin care faza iniţială a unui proces este influenţată de informaţia referitoare la starea organelor de execuţie sau la rezultatul procesului; conexiune inversă, retroacţiune (2). • derivare a unei puteri din circuitul de ieşire al unui amplificator de radio cu tuburi electronice şi introducerea ei în circuitul de intrare. (< fr. *réaction*)
reacumulá *vb. tr.* a acumula din nou. (< fr. *réaccumuler*)
readaptá *vb. tr., refl.* a reveni treptat la un mod de viaţă normal; a (se) adapta din nou. (< fr. *réadapter*)
readerá *vb. intr.* a adera din nou. (< fr. *réadhérer*)
readjudecá *vb. tr.* a adjudeca din nou. (după fr. *réadjuger*)
readmísie *s. f.* nouă admisiune; readmitere. (< fr. *réadmission*)
readmite *vb. tr.* a admite din nou. (< fr. *réadmettre*)
readmonestá *vb. tr.* a admonesta pentru noi abateri. (< re¹- + *admonesta*)
readucătór *s. n.* dispozitiv de restabilire a condiţiilor de funcţionare a unui sistem tehnic. (< reduce + -/ă/*tor*)
readúce *vb. tr.* a aduce din nou la locul sau la starea de mai înainte. (< re¹- + *aduce*)
ready-made /rédimeid/ *s. n.* (*arte*) tehnică constând în expunerea unor (montaje de) obiecte, detaşate de funcţiile lor, organisme compuse din elemente industriale, roci, fragmente de opere de artă etc. (< fr., engl. *ready-made*)
reafirmá *vb. tr.* a afirma ceva din nou. (< fr. *réaffirmer*)
reagravá *vb. refl.* a se agrava din nou. (< re¹- + *agrava*)
reajustá *vb. tr.* a ajusta ceva din nou; a adapta unei noi situaţii. (< fr. *réajuster*)
reál¹ *s. m.* **1.** mică monedă spaniolă de argint, 1/4 dintr-o peseta. **2.** unitatea monetară a Braziliei (fost cruzeiro). (< sp., port. *real*, fr. *réal*)
reál², -ă **I.** *adj.* **1.** care există în realitate; efectiv, obiectiv, adevărat. **2.** (*mat.*) *număr* ~ = număr-limită al unui şir convergent de numere raţionale; *funcţie* ~*ă* = funcţie având ca domeniu de valori o mulţime de numere reale. **3.** *învăţământ* ~ = secţie a liceului în care se studiază cu precădere ştiinţele exacte. **4.** indiscutabil, incontestabil. **II.** *s. n.* realitate. (< lat. *realis*, germ. *real*, it. *reale*, fr. *réel*)
realége *vb. tr.* a alege din nou. (după fr. *réélire*)
realezá *vb. tr.* a aleza din nou. (< fr. *réaléser*)
realgár *s. n.* sulfură naturală de arsen, roşie. (< fr. *réalgar*)
realimentá *vb. tr.* a alimenta din nou; a reînnoi provizia (de alimente, muniţii, combustibil). (< re¹- + *alimenta*)
realiniá *vb. tr.* a readuce pe aceeaşi linie. (după fr. *réaligner*)
realiniére *s. f.* **1.** acţiunea de a realinia. **2.** ajustarea frecvenţei de rezonanţă, a filtrelor de frecvenţă medie din radioreceptoare, prin modificarea parametrilor. (< realinia)
realísm *s. n.* **1.** curent în filosofia scolastică care susţinea că noţiunile generale ar avea o existenţă reală, obiectivă, precedând existenţa lucrurilor individuale. • concepţie care recunoaşte că lumea este o realitate independentă de subiectul cunoscător. **o** ~ *critic* = denumire a mai multor curente din filosofia contemporană care recunosc realitatea lumii externe, dar interpun între subiect şi obiect „datul" sau „esenţele", ajungând la concluzii agnostice sau idealist-obiective; ~ *naiv*

= materialismul spontan al vieții cotidiene, convingerea izvorâtă din practica vieții, potrivit căreia lucrurile există independent de conștiința omenească și se reflectă în ea. **2.** curent în artă și literatură care promovează înțelegerea adâncă și redarea realității obiective în trăsăturile ei tipice; orientare, tendință generală a artei din toate timpurile de a reflecta veridic realitatea. **o** ~ *socialist* = (în trecut) modalitatea de creație în artă care își propunea reflectarea veridică, concret istorică, a realității în dezvoltare ei „revoluționară". • *noul* ~ = curent artistic mărturisind predilecție pentru folosirea nemijlocită a obiectelor aflate în preajma artistului (afișe decupate, fragmente de fotografii sau texte, tuburi de culoare etc.), care se aplică prin lipire pe tabloul-obiect. **3.** atitudine care ține seama de realitate, simț al realității. (< fr. *réalisme*)

realíst, -ă **I.** *adj.* bazat pe realism; specific realismului. • cu spirit practic, cu simțul realității. **II.** *adj., s. m. f.* (artist, scriitor) care reprezintă realismul în artă, în literatură; (adept) al realismului. (< fr. *réaliste*)

realístic, -ă *adj.* conform cu realitatea. (< it. *realistico*, germ. *realistisch*)

realitáte *s. f.* **1.** (*fil.*) existența efectivă, obiectivă; posibilitate înfăptuită. **2.** ceea ce există efectiv, obiectiv; fapt, lucru real. **o** *în* ~ = de fapt, în adevăr. (<*réalité*, lat. *realitas*, germ. *Realität*)

realizá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a înfăptui, a face ceva; a-și îndeplini obligațiile, planul etc. **2.** a crea, a elabora; a desăvârși; a întruchipa. **3.** a obține, a câștiga (ceva). **4.** a-și da bine seama, a reuși să înțeleagă. **II.** *refl.* a se dezvolta deplin, a se desăvârși; a-și pune în valoare capacitățile creatoare. (< fr. *réaliser*, /I, 4/ engl. *realize*)

realizábil, -ă *adj.* care poate fi realizat. (< fr. *réalisable*)

realizabilitáte *s. f.* însușirea de a fi realizabil. (< + -itate)

realizánt *s. m.* (*mat.*) discriminant. (< fr. *réalisant*)

realizáre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) realiza. **2.** lucru realizat. • creație, operă de artă, științifică etc. **3.** reușită, succes. (< realiza)

realizatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care realizează. (< fr. *réalisateur*)

realménte *adv.* în mod real; în adevăr, de fapt. (< it. *realmente*, fr. *réellement*)

reambalá *vb. tr.* a ambala din nou. (< re¹- + *ambala*)

reambarcá *vb. tr., refl.* a (se) ambarca din nou. (< re¹- + *ambarca*)

reambuláre *s. f.* operație de actualizare a hărților și a planurilor topografice prin includerea de noi detalii. (după germ. *Reambulierung*)

reamenajá *vb. tr.* a amenaja într-o formă nouă, îmbunătățită. (< fr. *réaménager*)

reamplasá *vb. tr.* a amplasa din nou. (< re¹- + *amplasa*)

reamputá *vb. tr.* a amputa un nou segment al aceluiași organ. (< re¹- + *amputa*)

reanalizá *vb. tr.* a analiza din nou. (< engl. *reanalyse*)

reanchetá *vb. tr.* a relua o anchetă (2). (< re¹- + *ancheta*)

reanclanșá *vb. tr.* a realiza o restabilire automată rapidă a alimentării unui circuit întrerupt prin scurtcircuitare. (< fr. *réenclencher*)

reangajá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) angaja din nou. **II.** *refl.* a se angaja în cadrele active ale armatei (după terminarea stagiului obligatoriu). (< fr. *réengager*)

reangaját *s. m.* subofițer provenit din sergenții care au făcut o reangajare. (< reangaja)

reanimá *vb. tr.* a readuce la viață, a reînsufleți; a resuscita. (< fr. *réanimer*)

reanimáre *s. f.* acțiunea de a reanima; ansamblu de măsuri terapeutice pentru restabilirea funcțiilor vitale ale organismului. (< reanima)

reanimatór, -oáre *s. m. f.* medic specialist în reanimare. (< fr. *réanimateur*)

reapariție *s. f.* faptul de a reapărea. (< fr. *réapparition*)

reapăreá *vb. intr.* **1.** a apărea din nou. **2.** a se retipări. (după fr. *réapparaître*)

reaprovizioná *vb. tr., refl.* a (se) aproviziona din nou. (< fr. *réapprovisionner*)

rearanjá *vb. tr., refl.* a (se) aranja din nou, după alte criterii. (< fr. *réarranger*)

rearbitrá *vb. tr.* (*jur.*) a rezolva din nou un litigiu arbitral. (< re¹- + *arbitra*)

rearendá *vb. tr.* a arenda din nou (altcuiva). (< *ré-* + *arenda*)

rearmá *vb. tr.* (*mar.*) a arma din nou. (< fr. *réarmer*)

rearmonizá *vb. tr., refl.* a (se) armoniza din nou. (< re¹- + *armoniza*)

reasamblá *vb. tr.* a asambla din nou. (< re¹- + *asambla*)

reasigurá *vb. tr., refl.* a (se) asigura din nou; a reînnoi o asigurare. (după fr. *réassurer*)

reasiguráre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) reasigura. • operație prin care o societate de asigurări transferă parțial sau integral riscurile asumate asupra uneia sau mai multor societăți de asigurare. **2.** sumă depusă pentru reasigurare (1). (< *reasigura*)

reasigurát, -ă *s. m. f.* societate de a sigurări care cedează parțial sau integral, unei alte societăți de asigurări riscurile asumate. (< *reasigura*)

reasiguratór, -oáre *s. m. f.* societate de asigurări care preia parțial sau integral riscurile ce depășesc capacitatea de plată a reasiguratului. (< reasigura + -tor)

reasocía *vb. tr., refl.* a (se) asocia din nou cu aceiași parteneri. (< it. *riassociare*)

reașezá *vb. tr., refl.* a (se) așeza din nou. (< re¹- + *așeza*)

reatribuí *vb. tr.* a atribui din nou ceva sau a atribui altcuiva decât înainte. (< re¹- + *atribui*)

reaudiá *vb. tr.* **1.** (*jur.*) a audia din nou, a supune unui nou interogatoriu. **2.** a asculta (ceva) din nou; a reasculta. (< re¹- + *audia*)

rebáb *s. n.* rebec. (< fr. *rebab*)

rebálsa *s. f.* pădure de palmieri din regiunile mlăștinoase ale Amazoniei. (< sp. *rebalsa*)

rebarbatív, -ă *adj.* **1.** cu aspect respingător, urât; aspru; neplăcut. **2.** (*fig.*) care se împotrivește la ceva, refractar. (< fr. *rébarbatif*)

rebéc *s. n.* vechi instrument muzical, lăută cu două-trei coarde, introdus în Europa de arabi, folosit de menestreli; rebab. (< fr. *rebec*)

rebél, -ă **I.** *adj., s. m. f.* participant la o rebeliune. • nesupus, recalcitrant. **II.** *adj.* **1.** (*fig.*; despre boli) care nu cedează în urma unui tratament medical; care se vindecă greu. **2.** (despre păr) care nu stă pieptănat. (< fr. *rebelle*, lat. *rebellis*, germ. *Rebello*)

rebeliúne *s. f.* răzvrătire prin acte de violență și de amenințare cu forța față de organele de stat. (< fr. *rébellion*, germ. *Rebellion*)

rebifá *vb. refl.* (*fam.*) a lua o atitudine amenințătoare; a protesta. (< fr. *rebifer*)

rebiloná *vb. tr.* a bilona din nou. (< fr. *rebillonner*)

rébo *s. n.* rebus având soluția, alcătuită, ca și monoverbul, dintr-un singur cuvânt. (< fr. *rebot*)

rebobiná *vb. tr.* **1.** a bobina din nou (o mașină electrică). **2.** a readuce o bandă perforată sau magnetică ori un film în poziția inițială sau dorită. (< fr. *rebobiner*)

rebonificá *vb. tr.* a restitui cuiva suma avansată în contul unei mărfi, al unui serviciu etc. (< fr. *rebonifier*)

rebonificáție *s. f.* rebonificare. (< fr. *rebonification*)

rebórd *s. n.* (*tehn.*) margine proeminentă, ieșită în afară. (< fr. *rebord*)

rebranșá *vb. tr.* a branșa din nou. (< re¹- + *branșa*)

rebrusáre *s. f.* rebrusment. (< fr. *rebrousser*)

rebrusmént *s. n.* **1.** schimbare a direcției traseului unei căi ferate, metrou sau tramvai, astfel încât cele două ramuri ale traseului să aibă o tangentă comună în punctul de schimbare a direcției; rebrusare. **2.** întoarcere bruscă a direcției catenelor muntoase. (< fr. *rebroussement*)

rébus *s. n.* **1.** gen enigmistic în care, prin citirea directă a imaginilor din prezentare, se obține, cu ajutorul ligamentării cuvintelor rezultate, un fragment logic, o propoziție sau o frază. **2.** (*fig.*) vorbire, scriere obscură; enigmă; șaradă. (< fr. *rébus*, germ. *Rebus*)

rebusist, -ă *s. m. f.* cel care creează sau rezolvă probleme de rebus. (< it. *rebussista*)

rebusístic, -ă *adj.* referitor la rebusuri, de rebus. (< it. *rebussistico*)
rebút *s. n.* produs care nu corespunde calitativ condițiilor tehnice cerute și care nu poate fi utilizat în scopul pentru care a fost făcut. (< fr. *rebut*)
rebută *vb. tr.* a respinge (ceva) ca necorespunzător; a da un produs la rebut. (< fr. *rebuter*)
rec *s. n.* bară fixă (pe care se fac exerciții de gimnastică). (< germ. *Reck*)
recalcifică *vb. tr.* a îmbogăți în calciu. (< fr. *recalcifier*)
recalcificáre *s. f.* depunere de săruri minerale în organism, după o decalcificare osoasă; remineralizare. (după fr. *recalcification*)
recalcitránt, -ă *adj.* încăpățânat, îndărătnic, nesupus; refractar. (< fr. *récalcitrant*)
recalcitránță *s. f.* faptul de a fi recalcitrant; încăpățânare, îndărătnicie. (< fr. *récalcitrance*)
recalculá *vb. tr.* a reface un calcul, a stabili ceva pe baza unor noi calcule. (< fr. *recalculer*)
recalculáție *s. f.* (*rar*) recalculare. (< re¹- + *calculație*)
recalescență *s. f.* creștere spontană a temperaturii unui metal în curs de răcire. (< fr. *recalescence*)
recalibrá *vb. tr.* a calibra din nou (o piesă, o țeavă de armă etc.). (< fr. *recalibrer*)
recalificá *vb. tr., refl.* a (se) pregăti în vederea unei noi calificări profesionale. (< re¹- + *califica*)
recalificáre *s. f.* **1.** pregătire în vederea unei noi profesiuni. **2.** (*sport*) probă susținută de un sportiv, de o echipă pentru a se califica mai departe într-o competiție. (< recalifica)
recamiér *s. n.* studio (2). (< /doamna de/ *Récamier*, prietena lui Chateaubriand))
recapitalizá *vb. tr.* a transforma din nou o valoare în capital. (< re¹- + *capitaliza*)
recapitulá *vb. tr.* a reveni asupra punctelor esențiale ale unei lucrări, chestiuni etc.; (*p. ext.*) a sintetiza, a rezuma. • a rememora; a revedea sistematic unele cunoștințe predate anterior. (< fr. *récapituler*)
recapitulatív, -ă *adj.* care recapitulează; pentru recapitulare; rezumativ. (< fr. *récapitulatif*)
recapitulație *s. f.* (*rar*) recapitulare. (< fr. *récapitulation*)
recarburá *vb. tr.* a mări procentul de carbon al unui oțel în timpul elaborării, când acesta a pierdut carbon sub limita prescrisă. (< fr. *recarburer*)
recaulescență *s. f.* creștere a frunzelor cu tulpina și a pețiolului sau a bracteei cu organele axiale. (< fr. *récaulescence*)
receiver /risivăr/ *s. n.* receptor al unui telefon, al unei antene (satelit). (< engl. *receiver*)
recelá *vb.* **I.** *tr.* a păstra și a ascunde de cineva un obiect furat. • a sustrage de la cercetările justiției pe cineva. **II.** *refl.* a se ascunde, a se refugia. (< fr. *receler*)
recensământ *s. n.* operația de înregistrare la fața locului a populației, animalelor etc. dintr-o țară, dintr-o regiune. (< fr. *recensement*)
recént, -ă *adj.* petrecut, apărut de curând; nou, proaspăt. (< fr. *récent*, lat. *recens*)
recență *s. f.* caracterul a ceea ce este recent. (< fr. *recence*)
recenzá[1] *vb. tr.* a face o recenzie. (< recenzie)
recenzá[2] *vb. tr.* a face un recensământ. (< fr. *recenser*)
recenzént, -ă *s. m. f.* autor al unei recenzii. (< germ. *Rezensent*)
recénzie *s. f.* scurtă prezentare cu caracter critic apreciativ a unei lucrări literare sau științifice, a unui spectacol, a unui concert, a unor opere de artă plastică etc. (< germ. *Rezension*, it. *recensione*)
recenzór, -oáre *s. m. f.* participant la lucrările unui recensământ. (< fr. *recenseur*)
recepáj *s. n.* recepare. (< fr. *recépage*)
recepáre *s. f.* tăiere de la suprafața solului a puieților de arbori, pentru formarea unor noi tulpini din lăstari; recepaj. (după fr. *recépage*)
recépe *vb. tr.* a reprimi, a relua. (<*recipere*)
receptá *vb. tr.* a prinde, a capta; a recepționa unde sonore, luminoase etc. (< receptor)
receptácul *s. n.* **1.** partea terminală, lărgită, a pedunculului floral, unde se inserează organele de reproducere. **2.** formație anatomică care primește sau conține ceva. **3.** (și *fig.*) loc unde se adună, se înmagazinează ceva. (< fr. *réceptacle*, lat. *receptaculum*)
receptaculár, -ă *adj.* al receptaculului. (< fr. *réceptaculaire*)
receptív, -ă *adj.* **1.** capabil de a recepționa, de a primi impresii din afară. **2.** care învață, asimilează ușor. **3.** care contractează ușor anumite boli (contagioase). (< fr. *réceptif*)
receptivitáte *s. f.* însușirea de a fi receptiv. • predispoziție, lipsă de rezistență la anumite boli. (< fr. *réceptivité*)
receptór, -oáre **I.** *adj.* care recepteză (o acțiune mecanică, un curent, o undă etc.). **II.** *s. n.* **1.** sistem tehnic destinat să primească o anumită formă de energie pentru a o transforma în alta utilizabilă. **2.** aparat care transformă oscilațiile electromagnetice dintr-un circuit electric în oscilații acustice; ansamblu, cuprinzând un amplificator, care servește pentru a asculta și a vorbi la telefon. **3.** mediu natural (râu, lac, mare) care primește apele de evacuare. **III.** *s. m.* organ de simț la nivelul căruia se realizează transformarea energiei stimulului extern în influx nervos. **IV.** *s. m. f.* **1.** (*lingv.*) persoană care primește și decodează un mesaj realizat potrivit regulilor unui cod specific: interlocutor, cititor. **2.** cel care primește sânge, un organ, un țesut etc. în transplant de la un donator. (< fr. *récepteur*)
receptúră *s. f.* **1.** preparare în farmacie a medicamentelor după rețetă; locul unde se prepară aceste medicamente. **2.** formulă de compoziție a unui material plastic. (< germ. *Rezeptur*)
recépție *s. f.* **I. 1.** luare în primire a unui material, a unei lucrări pe baza unor verificări calitative; recepționare (1). **2.** captare de unde sonore sau electromagnetice; recepționer (2). **3.** proces neuropsihic constând în formarea unor imagini prin detectarea, captarea și codificarea la nivelul analizatorilor a informațiilor primite. **II. 1.** reuniune, banchet, primire cu caracter festiv. **o** ~ *diplomatică* = reuniune organizată, în țara de reședință, de o misiune diplomatică cu ocazia sărbătoririi zilei naționale. **2.** faptul de a primi un membru într-o societate (academică). **o** *discurs de* ~ = discurs de admitere ca membru la Academie. **3.** serviciu de primire și cazare a voiajorilor într-un hotel. (< fr. *réception*, lat. *receptio*)
recepționá *vb. tr.* **1.** a lua în primire (o lucrare tehnică, un material etc.) după o verificare calitativă și cantitativă. **2.** a recepta. (< fr. *réceptionner*)
recepționér, -ă *s. m. f.* **1.** cel împuternicit să efectueze o recepție (1). **2.** funcționar însărcinat cu primirea voiajorilor într-un hotel. (< fr. *réceptionnaire*)
recercetá *vb. tr.* a cerceta din nou. (< re¹- + *cerceta*)
recés *s. n.* (*anat.*) fosă, depresiune; ventricul. (< lat. *recessus*, loc retras)
recesionál, -ă *adj.* recesionist. (< engl. *recessional*)
recesioníst, -ă *adj.* referitor la recesiune, cu caracter de recesiune; recesional. (< recesiune + *-ist*)
recesiúne *s. f.* **1.** retragere. • (*astr.*) îndepărtare progresivă de sistemul solar a galaxiilor, a nebuloaselor etc. **o** ~ *glaciară* – retragere a ghețarilor determinată de încălzirea climei. **2.** fază de declin a activității economice mai puțin gravă decât depresiunea sau criza, constând în diminuarea producției, reducerea investițiilor, scăderea cursului acțiunilor la bursă etc. • criză (economică). (< fr. *récession*, engl. *recession*)
recesív, -ă *adj.* pe cale de a dispărea; care există în stare latentă. **o** *caracter* ~ = caracter ereditar sau genă care nu se manifestă decât în absența genei contrare, dominante. (< fr. *récessif*)
recesivitáte *s. f.* stare a unei gene, a unui caracter recesiv. (< fr. *récessivité*)
rechín *s. m.* **1.** pește marin răpitor, fusiform, cu botul ascuțit și cu mai multe șiruri de dinți. **2.** (*fig.*) om lacom și lipsit de scrupule. (< fr. *requin*)
rechizíte *s. f. pl.* materiale pentru scris necesare unui școlar, într-un birou etc. (< germ. *Requisiten*)

rechizitoriál, -ă *adj.* cu caracter de rechizitoriu. (< fr. *réquisitoriel*)
rechizitóriu *s. n.* **1.** expunere a procurorului într-o instanță în care se formulează punctele pe care se sprijină acuzarea. **2.** (*fig.*) acuzare gravă și violentă. (< fr. *réquisitoire*, lat. *requisitorium*)
rechiziție *s. f.* măsură excepțională prin care statul obligă pe cetățeni la cedarea temporară a unor bunuri necesare armatei sau statului în timp de război. (< fr. *réquisition*, lat. *requisitio*, germ. *Requisition*)
rechiziționá *vb. tr.* a supune rechiziției. (< fr. *réquisitionner*)
reciclá *vb. tr., refl.* **1.** a(-și) completa cunoștințele prin reciclare (1); a-și schimba orientarea. **2.** a prelucra anumite deșeuri în vederea refolosirii lor. (< fr. *recycler*)
reciclábil, -ă *adj.* care poate fi reciclat. (< fr. *recyclable*)
recicláre *s. f.* **1.** formă de perfecționare profesională a cadrelor, organizată periodic, prin cursuri de completare a cunoștințelor în scopul adaptării la progresul științific-industrial. **2.** (*tehn.*) acțiunea de a introduce în circuit unele materiale care deja au suferit o transformare incompletă, printr-o singură trecere prin procesul de prelucrare. (< reciclá)
reciclatór *s. m.* cel care se ocupă cu reciclarea materialelor. (< reciclá + -tor)
recidivá *vb. intr.* **1.** (despre o boală) a se manifesta din nou după vindecare; a reveni. **2.** a săvârși o recidivă (2). (< fr. *récidiver*)
recidivánt, -á *adj.* care recidivează. (< fr. *récidivant*)
recidívă *s. f.* **1.** reapariție, revenire a unei boli după vindecare; reîmbolnăvire. **2.** (*jur.*) repetare de către cineva a aceleiași greșeli, infracțiuni. (< fr. *récidive*)
recidivísm *s. n.* recidivitate. (< engl. *recidivism*)
recidivíst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care săvârșește o recidivă (2). (< fr. *récidiviste*)
recidivitáte *s. f.* tendință spre recidivă (2); recidivism. (< fr. *recidivité*)
recif *s. n.* formație de stânci submarine rezultată din scheletele calcaroase ale unor organisme ce trăiesc în colonii. (< fr. *récif*)
recifál, -ă *adj.* de natura recifului. (< fr. *récifal*)
recípe *s. n.* (în prescripțiile medicale; abr. *rp.*) să se respecte întocmai compoziția farmaceutică și dozele specificate! (< lat. *recipe*)
recipiént *s. n.* **1.** vas pentru colectarea, păstrarea sau transportul unor materiale solide (în stare de granule sau de pulbere) ori a unor substanțe lichide ori gazoase. **2.** (*biol.*) organism care primește un organ, un țesut, o genă etc. (< fr. *récipient*, lat. *recipiens*)
recipísă *s. f.* înscris oficial, autentic, care confirmă primirea unor acte, telegrame etc. (după fr. *récépissé*, germ. *Rezepisse*)
recipróc, -ă *adj.* **1.** (despre fapte, fenomene, sentimente) care acționează unul asupra celuilalt. **2.** (*mat.*) *ecuație ~ă* = ecuație care, pe lângă orice soluție dată, admite ca soluție și valoarea inversă a acesteia; *teoremă ~ă* (și *s. f.*) = teoremă ale cărei premise sunt concluziile altei teoreme și invers; *numere ~ce* = numere, care, înmulțite unul cu celălalt, dau un produs egal cu unitate. **3.** (*mec.*) *figură ~ă* = figură cu ajutorul căreia se determină forțele care acționează în barele unei grinzi cu zăbrele; *judecăți ~ce* = judecăți în care subiectul uneia poate deveni predicatul celeilalte și invers; *reflexiv ~* = reflexiv care arată că acțiunea este făcută simultan de două subiecte, fiecare dintre acestea suferind efectele acțiunii celuilalt. • (despre convenții, obligații) care angajează în egală măsură părțile contractante; mutual. (< fr. *réciproque*, lat. *reciprocus*)
reciprocitáte *s. f.* însușirea de a fi reciproc. (< fr. *réciprocité*, lat. *reciprocitas*)
recirculá *vb. tr.* a face să intre într-un proces de circulație. (< fr. *récirculer*)
recirculáție *s. f.* reintroducere a unui material în ciclul de fabricație, în scopul îmbunătățirii unor parametri ai producției. • reintroducere a agentului caloric sau frigorific într-o instalație de încălzire sau de răcire ori a unui material într-o instalație în care se produce o reacție chimică. (< fr. *récirculation*)
recitá *vb. tr.* a spune cu voce tare, din memorie, un text (în versuri); a declama. (< fr. *réciter*, lat. *recitare*)
recitál *s. n.* program muzical susținut de un singur artist și cu un singur instrument. • orice manifestare artistică susținută de un singur interpret. (< fr. *récital*)
recitándo *adv.* (*muz.*) declamând, recitând. (< it. *recitando*)
recitánt, -ă **I.** *adj.* (despre voci, instrumente) care e-xecută singur partea principală a unei bucăți muzicale. **II.** *s. m.* solist care, într-un oratoriu sau într-o cantată, cântă recitative. (< fr. *récitant*)
recitáre *s. f.* acțiunea de a recita; declamare. • poezie recitată. • executare a unei bucăți muzicale în genul unui recitativ. (< recita)
recitatív *s. n.* gen al muzicii vocal-simfonice care, prin intonația și ritmica vorbirii, se apropie de declamație și care, în operă, precedă sau separă ariile. (< germ. *Rezitativ*, fr. *récitatif*, it. *recitativo*)
recitatór, -oáre *s. m. f.* cel care recită. (< fr. *récitateur*)
reclamá *vb. tr.* **1.** a cere, a pretinde insistent ceva (pe baza unui drept); a revendica. **2.** (*fig.*) a face necesar, a necesita; a impune. **3.** a pârî, a denunța, a face o reclamație contra cuiva. (< fr. *réclamer*, germ. *Reklame*)
reclamánt, -ă *s. m. f.* cel care face o reclamație; (*jur.*) cel care se adresează justiției. (< fr. *réclamant*)
reclamát, -ă *adj., s. m. f.* (cel) denunțat justiției, inculpat, pârât. (< reclama)
reclamáție *s. f.* petiție, protest, plângere împotriva unui abuz etc. (< fr. *réclamation*)
reclámă *s. f.* **1.** recomandare, prezentare cu ajutorul publicității sau al altor mijloace a unui spectacol etc. • totalitatea mijloacelor prin care se prezintă și se popularizează un produs, o carte etc. **2.** articol mic inserat într-o publicație pentru reclamă (1). (< fr. *réclame*)
reclasá *vb. tr.* **1.** a clasa din nou. **2.** a reeduca un condamnat, un delincvent, pentru a(-l) reabilita. (< fr. *reclasser*)
reclasificá *vb. tr.* a face o nouă clasificare. (< re[1]- + *clasifica*)
reclinát, -ă *adj.* (*bot.;* despre organe) înclinat către sol. (< fr. *réclíné*, lat. *reclinatus*)
recluzioná *vb. refl.* a se retrage din lume, a trăi izolat. (< recluzi/une/ + *-ona*)
recluzionár, -ă *adj.* cu caracter de recluziune. (< fr. *réclusionnaire*)
recluziúne *s. f.* **1.** (în trecut) pedeapsă privativă de libertate, aplicată pentru crime; închisoare. **2.** izolare, solitudine. (< fr. *réclusion*)
recognitív, -ă *adj.* (despre acte) prin care se recunoaște o obligație. (< fr. *récognitif*)
recogniție *s. f.* (*livr*) recunoaștere. (< fr. *récognition*, lat. *recognitio*)
recognoscíbil, -ă *adj.* ușor de recunoscut. (după it. *riconoscibile*)
recolmént *s. n.* **1.** (*jur.*) verificare a obiectelor conținute într-un inventar, într-un sechestru. **2.** verificare a legalității tăierii unei păduri. (< fr. *récolement*)
recolonizá *vb. tr.* a întări procesul de colonizare a unei țări, a unui teritoriu prin noi grupuri de populație. (< engl. *recolonize*)
recolorá *vb. tr.* a colora din nou. (< fr. *récolorer*)
recoltá *vb. tr.* **1.** a strânge, a aduna recolta. • (*fig.*) a culege. **2.** a lua sânge, spută, urină etc. pentru a le analiza în laborator. **3.** a preleva probe pentru analiză. (< fr. *récolter*)
recoltábil, -ă *adj.* (despre cereale, fructe) care poate fi recoltat. (< fr. *récoltable*)
recoltát *s. n.* recoltare. (< recoltá)
recóltă *s. f.* **1.** strângere a roadelor pământului; recoltare, cules. **2.** cantitate totală de produse agricole culese într-o anumită perioadă; rod. • epoca, timpul recoltării. **3.** (*fig.*) rezultatul unei culegeri. (< fr. *récolte*)
recomandá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a sfătui, a îndemna (la ceva); a prescrie, a indica (ceva). **2.** a-și da o părere favorabilă (despre cineva sau ceva). • a propune, a indica pentru un post. • a face prezentările. **II.** *refl.* a se prezenta (cuiva); a face cunoștință. • a se da drept (cineva). (< fr. *recommander*)

recomandábil, -ă *adj.* care se poate recomanda; indicat, potrivit. (< fr. *recommandable*)
recomandát, -ă *adj.* (despre scrisori; și *s. f.*) francat cu o taxă specială, pentru a se remite destinatarului sub semnătură. (< fr. *recommandé*)
recomandáție *s. f.* recomandare elogioasă cuiva sau ceva; sfat. • prescripție medicală. (< fr. *recommandation*)
recombiná *vb. tr.* a combina din nou. (< fr. *recombiner*)
recombináre *s. f.* **1.** acțiunea de a recombina. **2.** (*fiz.*) neutralizare reciprocă a particulelor cu sarcină electrică de semn contrar. **3.** (*biol.*) apariție a unui nou genotip prin schimb de material genetic între doi parentali care diferă prin două proprietăți ereditare. (< recombina)
recomentá *vb. tr.* a comenta încă o dată, aducând argumente noi. (< re[1]- + *comenta*)
recompartimentá *vb. tr.* a face o nouă compartimentare, după alte criterii. (< re[1]- + *compartimenta*)
recompensá *vb. tr.* a da o recompensă; a răsplăti. (< fr. *récompenser*)
recompensatór, -oáre *adj.* care recompensează. (< recompensa + -tor)
recompensáție *s. f.* recompensare. (< fr. *récompensation*)
recompénsă *s. f.* **1.** apreciere, răsplată a rezultatelor muncii, a unor merite sau realizări; gratificație. **2.** (*jur.*) sumă de bani ce se cuvine unui inventator sau inovator care cedează statului invenția sau inovația sa. (< fr. *récompense*)
recompozíție *s. f.* recompunere; reconstituire a unui lucru. (< fr. *recomposition*)
recomprimá *vb. tr.* a aplica operația de recomprimare. (< fr. *recomprimer*)
recomprimáre *s. f.* ridicare a presiunii gazelor dintr-o conductă de alimentare cu gaze, făcută din loc în loc pe conductă pentru a învinge rezistențele de curgere. (<ima)
recompúne *vb. tr.* a compune din nou, a reface. (după fr. *recomposer*)
reconciliá *vb. tr., refl.* a (se) împăca, a (se) pune din nou de acord. (< fr. réconcilier)
reconciliábil, -ă *adj.* care poate fi reconciliat. (< fr. *réconciliable*)
reconciliánt, -ă *adj.* reconciliator. (< reconcilia + -ant)
reconciliatór, -oáre *s. m. f., adj.* (cel) care reconciliază; reconciliant. (< fr. *réconciliateur*)
recondamná *vb. tr.* a condamna pentru a doua oară. (< fr. *recondamner*)
recondiționá *vb. tr.* a readuce (un utilaj, un vehicul etc.) în stare de funcționare, a repara. (< fr. *reconditionner*)
recondúcție *s. f.* reînnoire a unui contract, a unei convenții. (< fr. *reconduction*)
reconectá *vb. tr.* a conecta din nou. (< *re*[1]- + *conecta*)
reconfigurá *vb. refl.* (*rar*) a lua o nouă formă. (< re[1]- + *configura*)
reconfirmá *vb. tr.* a confirma din nou. (< fr. *reconfirmer*)
reconfórt *s. n.* (*rar*) reconfortare. (< fr. *réconfort*)
reconfortá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) întări, a (se) fortifica. **II.** *tr.* (*fig.*) a îmbărbăta, a încuraja, a consola. (< fr. *réconforter*)
reconfortánt, -ă *adj.* care reconfortează; întăritor. • (*s. n.*) tonic. (< fr. *réconfortant*)
reconfortáre *s. f.* întremare; reconfort. • (*p. ext.*) odihnă, recreație. (< reconforta)
recongelá *vb. tr.* a congela din nou. (< fr. *recongeler*)
reconquísta /-chis-/ *s. f.* **1.** recucerire (a Pen. Iberice, ocupată din 711) de mauri până în 1492, când Columb a descoperit America; cucerire din nou. **2.** (*fig.*) redobândire, recâștigare. (< sp. *reconquista*)
reconsíderá *vb. tr.* a privi, a cerceta, a interpreta dintr-un punct de vedere nou. (< fr. *reconsidérer*)
reconsolidá *vb. tr.* a consolida din nou; a reîntări. (< fr. *reconsolider*)
reconstituánt, -ă *adj., s. n.* (*med.*) tonic; reconfortant. (< fr. *reconstituant*)
reconstituí *vb. tr.* **1.** a constitui din nou, a recompune. • a reface un edificiu, o operă de artă etc. pe bază de fragmente sau de documente; a reconstrui. • (*fig.*) a readuce în conștiință fapte, evenimente etc. trecute; a evoca. **2.** a reconstrui (2). **3.** a restabili un fapt așa cum a fost. • (*jur.*) a stabili la fața locului împrejurările în care s-a petrecut o infracțiune. (<r. *reconstituer*)
reconstituíre *s. f.* **1.** acțiunea de a reconstitui; restabilire. **2.** (*lingv.*) reconstrucție. **3.** (*biol.*) reasamblare a celulelor diferențiate și izolate pentru a forma un nou individ. **4.** problemă de perspicacitate constând în a reface un careu de cuvinte, un proverb, o figură geometrică prin alăturarea de diverse fragmente; puzzle. (< reconstitui)
reconstitutív, -ă *adj.* care servește pentru a reconstitui. (< reconstitui + -/t/iv)
reconstructív, -ă *adj.* cu caracter de reconstrucție, care implică reconstrucție. (< fr. *reconstructif*, engl. *reconstructive*)
reconstrúcție *s. f.* reconstruire, reclădire, refacere; reconstituire (2). (< fr. *reconstruction*)
reconstrucționísm *s. n.* orientare în pedagogia contemporană americană, care susține că esența educației trebuie s-o constituie orientarea tinerilor spre un program de reforme sociale în vederea unei reconstrucții a societății într-un spirit democratic. (< reconstrucție + -/on/ism)
reconstruí *vb. tr.* **1.** a construi din nou, a reclădi. • a reconstitui. **2.** (*lingv.*) a stabili forma aproximativă a unui cuvânt neatestat dintr-o limbă pe baza legilor de corespondență fonetică; a reconstitui (2) o limbă. (< fr. *reconstruire*)
reconvalescént, -ă *s. m. f.* convalescent. (< germ. *Re-konvalescent*)
reconvalescéntă *s. f.* convalescență. (< germ. *Rekonvaleszenz*)
reconvențional, -ă *adj. (jur) cerere ~ă* = cerere prin care un pârât cere reclamantului același lucru cerut lui din reclamant în fața aceleiași instanțe; reconvențiune. (< fr. *reconventionnel*)
reconvențiúne *s. f. (jur.)* cerere reconvențională. (< fr. *reconvention*)
reconvérsie *s. f.* schimbare profesională. (< fr. *reconversion*)
reconversiúne *s. f.* revenire a unor industrii sau ramuri industriale la condițiile economice anterioare. (< fr., engl. *reconversion*)
reconvertí *vb. tr.* **1.** a converti din nou. **2.** a supune reconversiunii. (< fr. *reconvertir*)
reconvocá *vb. tr.* a convoca pentru altă dată. (< fr. *reconvoquer*)
recopiá *vb. tr.* a copia din nou un text, un act etc. (< fr. *recopier*)
recórd **I.** *s. n.* **1.** performanță constatată oficial, care întrece toate rezultatele obținute până la o anumită dată în competițiile de același gen. **2.** rezultat superior celor obținute anterior. **II.** *adj.* care constituie un nivel superior, excepțional. (< fr. *record*)
recórder *s. n.* aparat de înregistrare pe bandă de magnetofon sau disc. (< engl. *recorder*)
recórding *s. n.* înregistrare, imprimare electromagnetică a sunetelor și a imaginilor. (< engl. *recording*)
recordíst, -ă *adj.* care stabilește un record. (< record + -ist)
recórdmen, -ă *s. m. f.* sportiv deținător al unui record. (< fr., engl. *recordman*)
recorelá *vb. tr.* a corela din nou. (< re[1]- + *corela*)
recreá[1] *vb. tr., refl.* a (se) destinde, a (se) odihni; a(-și) reface forțele. (< fr. *recréer*, lat. *recreare*)
recreá[2] *vb. tr.* a crea din nou. (< fr. *recréer*)
recreánță *s. f. (jur.)* uzufruct al unui bun în litigiu. (< fr. *récréance*)
recreatív, -ă *adj.* care recreează[1]; recreator. (< fr. *récréatif*)
recreatór, -oáre *adj.* recreativ. (< recrea[1] + *-tor*)
recreáție *s. f.* **1.** faptul de a (se) recrea[1]; odihnă după un efort susținut; destindere. **2.** pauză între două ore de curs în școli, facultăți etc. (< fr. *récréation*, lat. *recreatio*)
recreațional, -ă *adj.* care recreează[1]. (< engl. *recreational*)
recredibilizá *vb. tr.* a face credibil din nou. (< re[1]- + *credibiliza*)
recreditív *s. n.* dispoziție dată de banca unui titular de cont, în numele acestuia, băncii corespondente, pentru anularea sau

revocarea înainte de termen a acreditivului. (< germ. *Rekreditiv*)

recriminá *vb. tr.* (*livr.*) a răspunde unor acuzații sau injurii prin altele; a reproșa; a acuza. (< fr. *récriminer*)

recriminatóriu, -ie *adj.* care conține o recriminare. (< fr. *récriminatoire*)

recriminăție *s. f.* (*rar*) recriminare. (< fr. *récrimination*)

recristalizá *vb. tr., intr.* a cristaliza din nou. (< fr. *recristalliser*)

recristalizáre *s. f.* **1.** transformare a rocilor, care se produce atunci când mineralele cristalizate se transformă în noi cristale. **2.** modificare a structurii cristaline a unui metal sau a unui aliaj prin încălzire. (< recristaliza)

recromá *vb. tr.* a supune operației de recromare. (< fr. *rechromer*)

recromáre *s. f.* tăbăcire cu crom a pielilor deja tăbăcite. (< recroma)

recrudescént, -ă *adj.* (despre o boală, o stare) care își reia intensitatea. (< fr. *recrudescent*)

recrudescénță *s. f.* revenire într-o formă mai acută a unei boli, epidemii; înrăutățire, agravare. • (*fig.*) reluare într-un ritm mai viu, mai accentuat, mai intens a unei activități, a unui proces etc. (< fr. *recrudescence*)

recrút *s. m.* **1.** tânăr aparținând ultimului contingent chemat sub arme. **2.** (*fig.*) membru intrat de curând într-o asociație, într-o mișcare. (< germ. *Rekrut*, rus. *rekrut*)

recrutá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a înscrie tineri pentru stagiul militar; a înrola. **2.** (*fig.*) a angaja, a atrage, a primi noi membri (într-o asociație etc.) **II.** *intr.* a se prezenta pentru înscrierea în evidența armatei. (< fr. *recruter*, germ. *rekrutieren*)

recrutór *s. m.* **1.** persoană care face recrutări din armată. **2.** cel care recrutează membri pentru un partid, o asociație. (< fr. *recruteur*)

rect[1] *s. n.* porțiunea terminală a intestinului gros, la capătul căruia se află anusul. (< fr., lat. *rectum*/intestinum/)

RECT[2]**(O)-, -réct/RECTI-** *elem.* „drept", „rect". (< fr. *rect/o/-, -recte, recti-*, cf. lat. *rectus*)

rectál, -ă *adj.* referitor la rect. (< fr. *rectal*)

rectalgie *s. f.* proctalgie. (< germ. *Rektalgie*)

rectángul *adj., s. n.* **1.** (paralelogram) cu un unghi drept. **2.** dreptunghi. (< fr. *rectangle*)

rectangulár, -ă *adj.* (*mat.*) dreptunghiular, octogonal, perpendicular. **o** *coordonate ~e* = coordonate perpendiculare una pe alta, formând unghiuri drepte. (< fr. *rectangulaire*)

récte *adv.* cu adevărat, anume. (< lat. *recte*)

RECTI- v. r e c t [2] (o) - .

rectificá *vb. tr.* **1.** a îndrepta, a corecta. **2.** a netezi suprafața unei piese metalice cu o piatră abrazivă. **3.** a purifica (un lichid) prin distilare; a rafina. **4.** (*mat.*) a determina lungimea unui arc de curbă. (< fr. *rectifier*, lat. *rectificare*)

rectificábil, -ă *adj.* care poate fi rectificat. **o** (*mat.*) *curbă ~ă* = curbă a cărei lungime poate fi definită prin calculul integral. (< fr. *rectifiable*)

rectificát *s. n.* rectificare. (< rectifica)

rectificatív, -ă *adj.* rectificator. (< fr. *rectificatif*)

rectificatór, -oáre **I.** *adj.* care rectifică; rectificativ. **II.** *s. m. f.* muncitor calificat care efectuează rectificări. **III.** *s. n.* dispozitiv care separă vaporii de apă antrenați vaporii de amoniac, în instalațiile frigorifice. (< fr. *rectificateur*)

rectiliniár, -ă *adj.* (despre sisteme optice) ortoscopic. (< fr. *rectilinéaire*)

rectiliniaritáte *s. f.* calitatea de a fi rectiliniar. (< rectiliniar + *-itate*)

rectilíniu, -ie *adj.* **1.** (despre mișcări) care se desfășoară în linie dreaptă; drept. **2.** (despre figuri geometrice) mărginit de linii drepte. (< fr. *rectiligne*)

rectítă *s. f.* inflamație a rectului; proctită. (< fr. *rectite*)

rectitúdine *s. f.* **1.** însușirea unei linii drepte. **2.** (*fig.*) conformitate cu rațiunea, morala, datoria. (< fr. *rectitude*, lat. *rectitudo*)

RECTO[1]**-** v. rect[2](o)-.

récto[2] *s. n.* prima pagină a unei foi (scrise, tipărite). (< fr., lat. *recto*)

rectocél *s. n.* hernie, prolabare a rectului. (< fr. *rectocèle*)

rectoclíză *s. f.* spălătură rectală. (< fr. *rectoclyse*)

rectocolítă *s. f.* inflamație a rectului și colonului[3]; colo-rectită. (< fr. *rectocolite*)

rectofotografíe *s. f.* fotografie a mucoasei rectale cu ajutorul unui aparat introdus în rect. (< fr. *rectophotographie*)

rectométru *s. n.* aparat de măsurat lungimea țesuturilor. (< fr. *rectomètre*)

rectopexíe *s. f.* fixare chirurgicală a rectului în poziție normală. (< fr. *rectopexie*)

réctor **I.** *s. m.* **1.** conducător al unei instituții de învățământ superior; • (în unele țări din Apus) conducător al unei școli medii. **2.** superior al unui colegiu al iezuiților. **II.** *adj.* conducător, diriguitor **o** (*livr.*) *spirit ~* = conducător spiritual. (< fr. *recteur*, germ. *Rektor*)

rectorafíe *s. f.* plică a ampulei rectale în caz de prolaps. (< fr. *rectorrephie*)

rectoragíe *s. f.* hemoragie rectală; proctoragie. (< fr. *rectorragie*)

rectorál, -ă *adj.* de rector. (< fr. *rectoral*)

rectorát *s. n.* funcția de rector; biroul și serviciile care țin de rector. (< fr. *rectorat*, germ. *Rektorat*)

rectoscóp *s. n.* endoscop pentru examenul rectului; proctoscop. (< fr. *rectoscope*)

rectoscopie *s. f.* examen optic al rectului cu rectoscopul; prostoscopie. (< fr. *rectoscopie*)

rectosigmoidítă *s. f.* inflamație a rectului și a unei sigmoide a colonului[3]. (< fr. *rectosigmoïdite*)

rectosigmoidoscopíe *s. f.* examen endoscopic al activității rectile și sigmoidiene cu ajutorul rectoscopului. (< fr. *rectosigmoïdoscopie*)

rectotomíe *s. f.* incizie a rectului, pentru a aborda cavitatea bazinetului. (< fr. *rectotomie*)

rectríce *s. f.* fiecare dintre penele mari ale cozii păsărilor. (< fr. *rectrice*, lat. *rectrix*)

recțiúne *s. f.* calitatea unui cuvânt de a atrage în frază un anumit determinant; regim (5). (< fr. *rection*, germ. *Rektion*)

recucerí *vb. tr.* a cuceri din nou, a relua. (după fr. *reconquérir*)

recúl *s. n.* **1.** mișcare către înapoi a unui corp ca reacție față de o forță exercitată asupra lui de un alt corp, care are o mișcare într-un anumit sens, considerat ca sens înainte. **2.** mișcare îndărăt, retragere. **3.** (*geol.*) retragere a unui abrupt, a unui versant, a falezei, a frunții unui ghețar datorită eroziunii, încălzirii climei etc. **4.** (*fig.*) mișcare în sens contrar progresului; regres. (< fr. *recul*)

reculá *vb. intr* a face un recul. (< fr. *reculer*)

reculánt, -ă *adj.* (despre mecanisme) care reculează. (< fr. *reculant*)

reculége *vb.* **1.** *refl.* a-și veni în fire, a-și recăpăta calmul, liniștea. **2.** a medita profund, a se cufunda în meditație. (după fr. *recueillier*)

reculégere *s. f.* acțiunea de a (se) reculege. **o** *moment de ~* = moment de tăcere și de meditație în memoria unui dispărut. (< reculege)

recultivá *vb. tr.* a cultiva din nou (un teren). (< re[1] – + *cultiva*)

recultiváre *s. f.* complex de lucrări de îmbunătățiri funciare, de fertilizare a unui sol pentru a fi redat cultivării. (după fr. *récultivation*)

recunoáște *vb.* **I.** *tr.* **1.** a identifica un lucru, o persoană etc. cunoscute mai înainte. **2.** a admite ca bun, ca adevărat; a mărturisi. **3.** (*jur.*) a considera și a arăta că (un guvern, un stat) este îndreptățit să-și exercite puterea, să existe. **4.** (*mil.*) a cerceta terenul pe unde urmează să meargă o unitate. **5.** a se arăta recunoscător. **II.** *refl.* a-și descoperi în altul trăsăturile caracteristice. (după fr. *reconnaître*)

recunoáștere *s. f.* acțiunea de a (se) recunoaște. • (*jur.*) act prin care un copil născut în afara căsătoriei dobândește o condiție juridică asemănătoare celei a copilului născut în căsătorie. (< recunoaște)

recunoscătór, -oáre *adj.* care poartă (cuiva) recunoștință. (după fr. *reconnaissant*)

recunoscút, -ă *adj.* **1.** identificat, cunoscut. **2.** admis, acceptat (ca valabil). • considerat, consacrat ca autoritate în materie; celebru. • declarat, mărturisit. (< recunoaşte)

recunoştínţă *s. f.* aducere aminte cu dragoste, recunoaştere a unei binefaceri primite; gratitudine. (după fr. *reconnaissance*)

recuperá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a recâştiga, a redobândi. • a lucra o zi, o oră etc. pentru a acoperi pe cele pierdute dintr-o cauză oarecare. **2.** a utiliza total sau parţial un material, o energie care în mod obişnuit se pierde. **3.** (*mar.*) a trage lanţul ancorei sau o parâmă atât cât să rămână întins(ă). **II.** *intr.* a-şi recăpăta capacitatea de muncă. (< fr. *récupérer*, lat. *recuperare*)

recuperábil, -ă *adj.* care poate fi recuperat. (< fr. *récupérable*)

recuperabilitáte *s. f.* însuşirea a ceea ce este recuperabil. (< fr. *récupérabilité*)

recuperatór[1] *s. m.* (la romani) judecător angajat în probleme de despăgubire, de restituire etc. (< lat. *recuperator*)

recuperatór[2]**, -oáre** **I.** *adj.* (şi *s.*) care recuperează: recuperatoriu. **II.** *s. n.* **1.** sistem tehnic cu care se recuperează deşeurile de materiale sau energia care se pierde în mod obişnuit. **2.** subansamblu al unei guri de foc de artilerie care readuce părţile reculante în poziţia iniţială. **3.** preîncălzitor de aer pentru cuptoare industriale. (< fr. *récupérateur*)

recuperatóriu, -ie *adj.* recuperator[2] (I). (< lat. *recuperatorius*)

recuplá *vb. tr., refl.* a (se) cupla din nou. (< re[1]- + *cupla*)

recurá *vb. intr. (jur.)* a face recurs (1). (< fr. *recourir*)

recurbá *vb. tr.* a îndoi un obiect, a încovoia, a curba. (< fr. *recourber*)

recurént[1]**, -ă** *adj.* **1.** care revine la punctul de pornire; palindromic. **2.** (despre boli) care recidivează. **o** *febră ~ă* = boală infecţioasă având aceleaşi simptome ca febra tifoidă. **3.** (*mat.*) *serie ~ă* = serie al cărei fiecare termen se calculează cu ajutorul termenilor care îl precedă; iterativ (3). (< fr. *récurrent*, lat. *recurrens*)

recurént[2]**, -ă** *s. m. f. (jur.)* cel care face recurs (1). (< lat. *recurrens, -entis*)

recurénţă *s. f.* **1.** însuşirea de a fi recurent (I); repetiţie, revenire, reîntoarcere. • reacţie a unui fapt asupra cauzei lui, a unei idei asupra faptului la care se referă. **o** (*log.*) *raţionament prin ~* = demonstraţie prin inducţie completă, putând enumera toate cazurile cuprinse în clasa despre care se concluie; (*mat.*) *formulă de ~* = formulă care exprimă orice termen dintr-un şir, în funcţie de termenii precedenţi. **2.** expunere a unei idei muzicale într-o succesiune riguroasă a sunetelor, de la ultimul la primul sunet. **3.** fază de avansare a unui ghetar aflat într-o perioadă generală de recul (3). (< fr. *récurrence*)

recúrge *vb. intr.* a apela la cineva sau la ceva; a face uz de... (după fr. *recourir*)

recúrs *s. n.* **1.** (*jur.*) cale de atac prin care se cere unei instanţe superioare casarea hotărârii unei instanţe inferioare. **2.** recurgere (la ajutor, la asistenţă). **o** *a avea ~ la* = a avea acces la... • sprijin, ajutor; refugiu. (< lat. *recursus*, germ. *Rekurs*, fr. *recours*)

recúrsíe *s. f. (fon.)* moment în care organele articulatorii părăsesc poziţia de articulare, revenind la normal; destindere. (< fr. *récursion*, lat. *recursio*)

recursív, -ă *adj.* **1.** (*lingv.*) care poate fi repetat în mod nelimitat. **2.** (*mat., log.*) repetitiv pe calea unui automatism. **o** *funcţie ~ă* = funcţie de mai multe variabile cu domeniul de definiţie cuprins în mulţimea numerelor naturale. **3.** (*inform.;* despre un program) care se pune în mişcare în mod repetitiv şi automatic. (< fr. *récursif*, engl. *recursive*)

recursivitáte *s. f.* însuşirea de a fi recursiv. • proprietate intrinsecă a unui proces, program, fenomen etc. de a putea fi descris, descompus, prelucrat, analizat. (<. *récursivité*)

recursóriu, -ie *adj. (jur.)* prin care se exercită dreptul de recurs. (< fr. *récursoire*)

recuzá *vb.* **I.** *tr.* a respinge un judecător, un martor etc., nerecunoscându-i competenţa, bănuindu-l de părtinire etc.; (*p. ext.*) a respinge, a nu recunoaşte ceva. **II.** *refl.* a refuza de a judeca o pricină, a se declara incompetent; a se sustrage. (< fr. *récuser*, lat. *recusare*)

recuzábil, -ă *adj.* care poate fi recuzat. (< fr. *récusable*)

recuzáţie *s. f.* recuzare. (< fr. *récusation*, lat. *recusatio*)

recuzítă *s. f.* **1.** totalitatea accesoriilor cu care se montează o piesă de teatru, un film etc. **2.** totalitatea obiectelor specifice unei sfere de activitate. (< germ. *Requisit*)

recuzitiér, -ă *adj.* de recuzită. (< recuzită + -ier)

recuzitór, -oáre *s. m. f.* cel care procură şi păstrează recuzita unui teatru, a unui studio cinematografic. (< germ. *Requisiteur*)

recviém *s. n.* rugăciune la catolici pentru pomenirea morţilor. • compoziţie corală cu orchestră scrisă pe textul liturgic al misei. (< lat., fr. *requiem*, germ. *Requiem*)

recyclíng *s. n.* reintroducere în ciclul productiv a materialelor provenite din procesul de producţie şi rămase nefolosite. (< engl. *recycling*)

redá *vb. tr.* **1.** a da din nou cuiva un lucru, o situaţie etc.; a restitui. **2.** a exprima ceva prin diverse mijloace artistice, a descrie; a reproduce. (după fr. *redonner*)

redactá *vb. tr.* **1.** a compune, a formula în scris (un act, un studiu etc.). **2.** a pregăti (la un ziar, la o editură) pentru publicare manuscrisele. (< redactor)

redáctor, -oáre *s. m. f.* **1.** cel care scrie, întocmeşte (un act, un articol). • scriitor, publicist care redactează o carte, un ziar etc. **2.** cel care pregăteşte manuscrisele pentru a putea fi publicate. (< fr. *rédacteur*)

redácţie *s. f.* colectiv de redactori ai unui ziar, ai unei edituri; birourile acestora. (< fr. *rédaction*)

redacţionál, -ă *adj.* referitor la redacţie, la redactare. (< fr. *rédactionnel*)

redán *s. n.* **1.** ieşitură în zidul unei fortificaţii. • serie de ieşinduri din loc în loc într-un zid ridicat pe un teren în pantă în vederea asigurării planeităţii. **2.** motiv decorativ sculptat în formă de dinţi, caracteristic arhitecturii Evului Mediu. **3.** element de construcţie aşezat pe radierul unui disipator hidraulic de energie a apei în scopul măririi efectului de disipare a energiei. **4.** proeminenţă pe carena unui hidroavion sau a unor ambarcaţiuni care asigură alunecarea pe apă cu o rezistenţă redusă la înaintare. (< fr. *redan*)

redátă *vb. tr.* a da din nou corectarea unei erori de datare. (< re[1]- + *data*)

redecontamináre *s. f.* acţiunea de eliminare repetată a radioactivităţii unui material. (< re[1]- + *decontaminare*)

redefiní *vb. tr.* a defini din nou, mai corect, mai exact. (< fr. *redéfinir*)

redemptoríst, -ă *s. m. f.* membru al unei congregaţii religioase de misionari, fundată la Neapole în sec. XVIII. (< fr. *rédemptoriste*)

redemptóriu, -oáre *adj.* care asigură redempţiunea; mântuitor, izbăvitor. (< fr. *rédempteur*, lat. *redemptor*)

redempţiúne *s. f.* **1.** mântuirea religioasă creştină (prin Isus Hristos). **2.** mântuire; izbăvire; răscumpărare. (< fr. *rédemption*, lat. *redemptio*)

redeschíde *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) deschide din nou. **II.** *refl. (fig.)* a-şi relua activitatea. (< re[1]- + *deschide*)

redescopeří *vb. tr.* a descoperi din nou. (< re[1]- + *descoperi*)

redeşteptá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) deştepta din nou, a readuce (în simţiri), a-şi reveni în fire. • (*fig.*) a (se) stârni din nou, a reizbucni. **II.** *tr.* a reaminti, a evoca. (după fr. *réveiller*)

redevábil, -ă *adj.* îndatorat; obligat; dator. (< fr. *rede-vable*)

redevelopáre *s. f.* **1.** developare la lumină a unui negativ care a fost supus unei slăbiri complete, pentru a putea aduce imaginea la contrastul dorit. **2.** (*cinem.*) procedeu de laborator utilizat la prelucrarea coloanei pistei sonore pe filmele color. (< re[1]- + *developare*)

redevení *vb. intr.* a deveni, a se face din nou aşa cum era înainte. (< fr. *redevenir*)

redevénţă *s. f.* datorie, obligaţie plătibilă periodic la date fixe şi sub formă de cotă pentru dreptul de a folosi proprietatea altuia în scopuri productive. (< fr. *redevance*)

redevenţiár, -ă *s. m. f.* cel care trebuie să achite o redevenţă. (< fr. *redevancier*)

redhibitóriu, -ie *adj.* care face să se anuleze o vânzare. (< lat. *redhibitorius*, fr. *rédhibitoire*)

redhibiţiúne *s. f.* anulare a unei vânzări când obiectul care se vinde are un viciu. (< lat. *redhibitio*, fr. *rédhibition*)
rediagnosticá *vb. tr.* a pune un nou diagnostic (1). (< re1- + *diagnostica*)
rédie *s. f.* studiu larvar în evoluţia unor trematode. (< fr. *rédie*)
redimensioná *vb. tr.* a face noi dimensiuni, a recalcula dimensiunile unei construcţii, maşini etc. • *(fig.)* a aborda dintr-o nouă perspectivă. (< re1- + *dimensiona*)
redingótă *s. f.* **1.** haină bărbătească de ceremonie (neagră), cu poalele lungi. **2.** mantou de damă rotunjit la talie. (< fr. *redingote*)
redintegráţie *s. f. (psih.)* revenire integrală în conştient a unui lucru, a unei amintiri etc. (< fr. *rédintégration*)
redirecţioná *vb. tr.* a a imprima o nouă direcţie; reorienta. (< re1- + *direcţiona*)
rediscutá *vb. tr.* a relua o discuţie. (< fr. *rediscuter*)
redispăreá *vb. intr.* a dispărea din nou. (< re1- + *dispărea*)
redistilá *vb. tr.* a supune unui nou proces de distilare, pentru a obţine un produs mai pur. (< fr. *redistiller*)
redistribuí *vb. tr.* a distribui din nou. (< fr. *redistribuer*)
redistribúţie *s. f.* **1.** redistribuire. **2.** element al ciclului hidrologic constând în trecerea apei solului dintr-un strat al acestuia în altul. (< fr. *rédistribution*)
redíţie[1] *s. f.* **1.** restituţie. **2.** calculare a taxelor de transport pentru mărfurile ce se transportă cu trenurile de marfă, de colectărie şi de mesagerie în funcţie de distanţă. **3.** prezentare spre verificare a unui cont. (< fr. *reddition*, lat. *redditio*)
redíţie[2] *s. f.* epanadiplozâ. (< lat. *redditio*)
redíţionér *s. m.* funcţionar feroviar care verifică dacă taxa de transport a fost corect aplicată pe scrisorile de trăsură. (< redíţie[1] + -/on/*er*)
redivív, -ă *adj.* reînviat, renăscut. (< lat. *redivivus*, it. *redivivo*)
redivizá *vb. tr.* a face o diviziune din nou. (< fr. *rediviser*)
redivizáre *s. f.* acţiunea de a rediviza. • *(lingv.)* schimbare a corelaţiilor dintre diversele morfeme înăuntrul unui cuvânt în diverse etape ale evoluţiei limbii. (< rediviza)
redoáre *s. f.* **1.** lipsă de suplete. **2.** înţepenire a cefei; rigiditate. (< fr. *raideur*)
redozá *vb. tr.* a stabili un nou cuantum (al unei pedepse). (< re1- + *doza*)
redresá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a îndrepta, a aduce (ceva) în poziţie, în situaţie normală. • a readuce o aeronavă în coborâre în poziţie de zbor orizontal cu ajutorul comenzilor sau al reacţiilor aerodinamice. **2.** a transforma un curent electric alternativ în curent continuu. **II.** *tr., refl. (fig.)* a (se) reface. (< fr. *redresser*)
redresábil, -ă *adj.* care poate fi redresat. (< engl. *redressable*)
redresór, -oáre **I.** *adj.* care redresează. **II.** *s. n.* **1.** aparat, instalaţie care transformă curentul electric alternativ în curent continuu. **2.** sistem de lentile sau de prisme pentru redarea imaginii unui obiect în poziţia sa reală de către un instrument optic. • *(med.)* aparat pentru redresarea unor malformaţii osteoarticulare. **3.** dispozitiv care readuce în direcţia iniţială un curent lichid sau fluid care a fost abătut de un obstacol. (< fr. *redresseur*)
redúce *vb.* **I.** *tr.* **1.** a micşora, a diminua, a scădea. **2.** *(mat., chim.)* a efectua o reducere. **3.** a restrânge, a limita. **4.** a aduce pe cineva într-o stare de inferioritate, într-o situaţie mai rea. **o** *(fam.) a ~ la tăcere* = a face pe cineva să nu mai poată spune nimic. **II.** *refl.* a se restrânge, a se limita (la). (< lat. *reducere*, fr. *réduire*)
redúcere *s. f.* **1.** acţiunea de a (se) reduce. **2.** *(mat.)* simplificare pe bază de calcul a unei (in)egalităţi. **3.** reacţie în care un atom sau un ion câştigă electroni: scădere a stării de oxidaţie a unei substanţe ionice. **4.** *(log.)* procedeu prin care se probează corectitudinea modurilor silogistice. **o** *~ la absurd* = dovedirea adevărului unei legi prin demonstrarea faptului că acceptarea tezei contradictorii duce la consecinţe absurde. **5.** *(med.)* reducţie (4). (< reduce)
reductázâ *s. f.* enzimă care catalizează procesele de reducere (3). (< fr. *réductase*)
reductíbil, -ă *adj.* care se poate reduce, simplifica. (< fr. *réductible*)
reductibilitáte *s. f.* însuşirea de a fi reductibil. (< fr. *réductibilité*)
reductív, -ă *adj. (log.;* despre o demonstraţie) care procedează prin reducţie (6). (< germ. *reduktiv*)
reductór, -oáre **I.** *adj.* care reduce. **II.** *s. n.* aparat, mecanism care reduce o mărime (presiune, turaţie etc.) proprie unui sistem tehnic. **III.** *s. m. (chim.)* substanţă care în prezenţa altei substanţe cedează electroni, oxidându-se. (< fr. *réducteur*)
redúcţie *s. f.* **1.** faptul de a reduce. • copie în mic a unui obiect. **2.** transpunere a unei partituri pentru orchestră, pentru voci sau pentru un instrument (pian). **3.** piesă care permite racordarea tuburilor sau a ţevilor de diametre diferite. **4.** operaţia de punere la loc a unui os luxat sau a unui organ deplasat. **5.** reducere la jumătate a numărului de cromozomi în cursul meiozei sau mitozei. **6.** *(log.)* procedeu de a concluziona cu ajutorul căruia se scot unele premise din care se poate deduce un anumit adevăr. (< fr. *réduction*, lat. *reductio*)
reducţionál, -ă *adj.* de reducţie. (< fr. *réductionnel*)
reducţionísm *s. n.* metodă de cunoaştere constând în interpretarea unui fenomen relativ complex, cu un anume specific, prin alte fenomene, mai simple şi nespecifice. • simplificare excesivă. (< engl. *reductionism*)
reducţioníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al reducţionismului. (< engl. *reductionist*)
reducţiúne *s. f. (jur.)* restrângere prin hotărâre judecă-torească, după moartea unei persoane, a liberalităţilor (donaţii, legate) făcute de ea prin încălcarea drepturilor unor moştenitori. (< fr. *réduction*)
reduít *s. n.* **1.** fortificaţie de dimensiuni limitate, cu caracter autonom în cadrul altei fortificaţii, înzestrată cu mijloace de foc şi subzistenţă pentru a rezista timp îndelungat. **2.** (în trecut) compartiment cuirasat în care era instalată artileria pe marile nave de luptă. (< fr. *réduit*)
redundá *vb. intr* **1.** a fi de prisos, a abunda. **2.** a prezenta redundanţă. (< fr. *redouder*, lat. *redundare*)
redundánt, -ă *adj.* **1.** referitor la redundanţă (1), care prezintă redundanţă. **2.** (despre stil) încărcat; plin de emfază, sforăitor. **3.** *(inform.)* care conţine informaţii identice în mai multe părţi ale aceluiaşi sistem de informaţii. (< engl. *redundant*, fr. *redondant*)
redundánţă *s. f.* **1.** surplus de informaţie menit să asigure exactitatea transmiterii unui mesaj. • *(inform.)* excedent de semnale pentru transmiterea fidelă a unei cantităţi de informaţie. **2.** supraabundenţă inutilă de expresii, cuvinte sau imagini în formularea unei idei. **3.** *(tehn.)* introducere de dispozitive suplimentare faţă de cel de bază, care să asigure funcţionarea unui sistem în cazul când primul sau altul dintre dispozitivele cu aceeaşi funcţie a ieşit întâmplător din uz. (< engl. *redundancy*, fr. *redondance*)
reduplicá *vb. tr.* **1.** a dubla. **2.** a repeta într-un cuvânt o silabă, o literă pentru a da cuvântului altă valoare morfologică sau stilistică ori pentru a forma un cuvânt nou. (< lat. *reduplicare*)
reduplicatív, -ă *adj.* care exprimă o repetare. (< fr. *réduplicatif*)
reduplicáţie *s. f.* **1.** reduplicare. **2.** anadiplozâ. (< fr. *réduplication*, lat. *reduplicatio*)
redús, -ă *adj.* **1.** scăzut, micşorat; mic. • (despre fracţii, expresii algebrice) simplificat. **2.** (despre oameni) lipsit de inteligenţă; mărginit, prost. • *(lingv.;* despre sunete) slab perceptibil. **3.** (despre substanţe) care a suferit operaţia de reducere (3). (< reduce)
redutábil, -ă *adj.* de temut; puternic. (< fr. *redoutable*)
redútă *s. f.* lucrare de fortificaţie pentru apărare circulară. (< rus. *redut*, fr. *redoute*)
-rée v. r e o - .
reechilibrá *vb. tr.* a echilibra din nou. (< fr. *rééquilibrer*)
reechilíbru *s. n.* echilibru refăcut. (< fr. *rééquillibre*)
reedificá *vb. tr.* a edifica din nou, a reconstrui. (< fr. *réédifier*)
reedítá *vb. tr.* **1.** a edita din nou, a publica într-o nouă ediţie; a retipări. **2.** *(fig.)* a readuce în discuţie. (< fr. *rééditer*)

reeducá *vb. tr.* **1.** a reface educația (greșită) a cuiva. **2.** (*med.*) a deprinde un infirm să lucreze numai cu partea corpului rămasă sănătoasă; a deprinde un organ să lucreze din nou. (< fr. *rééduquer*)
reelaborá *vb. tr.* a reface o operă, un text. (< *re*[1]- + *colabora*)
reeligíbil, -ă *adj.* (despre oameni) care poate fi reales. (< fr. *rééligible*)
reeligibilitáte *s. f.* calitatea a de a fi reeligibil. (< fr. *rééligibilité*)
reescónt *s. n.* scontare la o bancă a unei polițe deja scontate. (< fr. *réescompte*)
reescontá *vb. tr.* a efectua un reescont. (< fr. *réescompter*)
reescontatór *s. n.* instituție bancară care efectuează operații de reescontare. (< reesconta + -tor)
reeșalonă *vb. tr.* a eșalona (2) din nou o datorie (scadentă), stabilind noi termene de plată. (< re[1]- + *eșalona*)
reevaluá *vb. tr.* a evalua din nou ceva. (< fr. *réévaluer*)
reevocá *vb. tr.* a evoca din nou. (< re[1]- + *evoca*)
reexaminá *vb. tr.* **1.** a examina din nou pe cineva. **2.** a cerceta, a studia, a lua din nou în discuție (o problemă). (< fr. *réexaminer*)
reexpediá *vb. tr.* a expedia din nou. (< fr. *réexpédier*)
reexpertizá *vb. tr.* a expertiza din nou. (< fr. *re*[1]- + *expertiza*)
reexpórt *s. n.* reexportare. (< germ. *Reexport*)
reexportá *vb. tr.* a exporta mărfuri importate, fără a le supune prelucrării. (< fr. *réexporter*)
reexpoziție *s. f.* (*muz.*) repetare a expoziției în forma de sonată clasică; (*impr.*) repriză (4). (< fr. *réexposition*)
refáce *vb.* **I.** *tr.* **1.** a face din nou; a repara. **2.** a reconstrui. **3.** a schimba, a transforma. **II.** *tr., refl. (fig.)* a (se) face din nou sănătos, a (se) întrema. (după fr. *refaire*)
refácere *s. f.* acțiunea de a (se) reface. • operație prin care o unitate militară este adusă în spatele frontului pentru odihna trupelor și pentru completarea efectivelor și a armamentului. (< reface)
refacție *s. f.* **1.** reducere a prețului unei mărfi în caz că aceasta, la livrare, nu corespunde condițiilor contractuale. **2.** diferență pe care căile ferate o încasează inițial în plus și pe care o restituie în urma postcalculației de transport. **3.** înlocuire a elementelor unei căi ferate când acestea au suferit o uzură peste limita admisibilă. (<*réfaction*)
refasoná *vb. tr.* a fasona din nou. (< fr. *réfaşonner*)
refectóriu *s. n.* sală de mese într-un internat, într-o mănăstire etc. (< lat. *refectorium*, fr. *réfectoire*)
referát *s. n.* **1.** dare de seamă asupra unei activități, a unei cărți etc. **2.** raport scurt făcut pe marginea unei cereri, a unui act etc. (< germ. *Referat*)
referatív, -ă *adj.* care ține de referat. **o** *publicație ~ă* = revistă de referate. (< referat + -iv)
referendár[1] *s. m.* demnitar al curții franceze însărcinat cu prezentarea și urmărirea cererilor relative la titlurile de noblețe, la dispensele de vârstă etc. **o** *mare ~* = membru al senatului în imperiul francez, care deținea sigiliul adunării. (< lat. *referendarius*, germ. *Referendar*, fr. *référendaire*)
referendár[2], **-ă** *adj.* referitor la un referendum. (< fr. *référendaire*)
referéndum *s. n.* consultare a cetățenilor unei țări care trebuie să se pronunțe prin „da" sau „nu" asupra unei chestiuni importante de ordin general; plebiscit (2). (< fr. *référendum*, lat. *referendum*)
referént[1] *s. m.* obiect, concept la care se referă semnul lingvistic în cadrul denotației. (< fr. *référent*)
referént[2], **-ă** *s. m. f.* **1.** specialist al unei instituții care dă îndrumări și informații într-un anumit domeniu. **2.** cel care face un referat. (< germ. *Referent*, lat. *referens*)
referénță *s. f.* funcție prin care un semn lingvistic se referă la un obiect extralingvistic. (< fr. *référence*)
referenția *vb. tr.* a da referințe. (după fr. *référencer*)
referențiál, -ă **I.** *adj.* **1.** care se referă la ceva; care constituie un sistem de referință. **2.** referitor la referență, de referire. **II.** *s. n.* **1.** (*mat.*) mulțime de elemente care formează un sistem de referință. **2.** ansamblu de elemente legate într-un sistem. **3.** (*psih.*) sistem de reperaj care permite situarea unui eveniment în timp și spațiu. (<. *référentiel*, engl. *referential*)
referențialitáte *s. f.* caracter referențial. (< engl. *refe-rentiality*)
referí *vb.* **I.** *intr.* a face un referat; a raporta. **II.** *refl.* a se raporta la, a viza ceva sau pe cineva. (< fr. *référer*, germ. *refereren*)
referínță *s. f.* **1.** raportare, referire, informație dată asupra cuiva pentru a-l caracteriza. **o** *de ~* = la care se poate face referire; important. **2.** (*mat., fiz.*) *sistem de ~* = ansamblu de elemente geometrice (puncte, linii, suprafețe) imobile unul față de celelalte, la care se raportează pozițiile corpurilor; reper. (< fr. *référence*, germ. *Referenz*)
referíre *s. f.* faptul de a (se) referi. **o** *cu ~ la* = referitor la... (< referi)
referitór, -oáre *adj.* care se referă la..., privitor la... **o** *~ la* = despre, în legătură cu... (< referi + -tor)
referotécă *s. f.* bază de date bibliografice. (< fr. *référothèque*)
refinanță *vb. tr.* a reface resursele bănești descompletate prin acordarea de credite. (< re[1]- + *finanța*)
refláție *s. f.* politică aplicată în unele țări, după o perioadă de recesiune și deflație, constând în stimularea cererii, în scopul utilizării forței de muncă și redresării activității economice. (< engl. *reflation*)
reflécт, -ă *adj.* (despre ramuri, frunze etc.) orientat în afară și în jos. (< fr. *réflet*)
reflectá *vb.* **I.** *tr., refl.* (despre sunete, lumină etc.) a (se) răsfrânge. **II.** *tr. (fig.)* a oglindi, a exprima (un sentiment, un fenomen etc.). **III.** *intr.* a gândi, a cugeta, a media. (< fr. *refléter*, lat. *reflectere*, germ. *reflektieren*)
reflectánt, -ă *adj.* (despre corpuri) care reflectă lumina, suntele etc.; reflectorizant. (< fr. *reflétant*)
reflectáre *s. f.* acțiunea de a (se) reflecta. • (*arte*) redare, oglindire transfigurată a realității. • categorie a filosofiei care exprimă esența relației dintre materie și conștiință, privită sub raport gnoseologic. (< reflecta)
reflectivitáte *s. f.* însușire a țesuturilor vii de a provoca răspunsuri reflexe. (< fr. *réflectivité*)
REFLECTO- *elem.* „luciu, reflexie". (< fr. *reflecto-*, cf. lat. *reflectus*)
reflectografíe *s. f.* metodă e reproducere a documentelor prin contact cu lumina reflectantă. (< reflecto- + *-grafie*[2])
reflectométru *s. n.* instrument pentru determinarea puterii reflectante a suprafeței corpurilor. (< fr. *reflectomètre*)
reflectór **I.** *s. n.* **1.** dispozitiv al unui corp de iluminat sau al unui proiector care, pe baza fenomenului de reflexie, dirijează într-o anumită direcție fluxul luminos emis de sursa de lumină. **2.** oglindă concavă care reflectă lumina într-o direcție voită. • telescop al cărui obiectiv este constituit dintr-o oglindă concavă. **3.** (*electr.*) element component al unor antene, pentru a le mări directivitatea. **II.** *s. m.* personaj literar, purtătorul de cuvânt al autorului. (< fr. *réflecteur*)
reflectóriu, -ie *adj.* care reflectă. (< fr. *réflectoire*)
reflectorizá *vb.* **I.** *tr.* a răsfrânge orice fascicul de lumină. **II.** *refl.* (despre lumină) a se răsfrânge. (< engl. *reflectorize*)
reflectorizánt, -ă *adj.* reflectant. **o** *placă ~ă* = strat de material plastic transparent și colorat în care au fost înglobate bile micuțe de sticlă, în semnalizarea rutieră. (< reflectoriza + -ant)
reflécție *s. f.* meditație, cugetare. • (*fil.*) cunoaștere a proceselor care se petrec înăuntrul conștiinței; întoarcere a conștiinței asupra ei înseși. (< fr. *reflexion*, lat. *reflexio*, germ. *Reflexion*)
reflex[1], **-ă** **I.** *adj.* **1.** produs în mod spontan; de natura reflexului (II, 1). **2.** reflect. **II.** *s. n.* **1.** rază reflectantă; sclipire, strălucire. **2.** (*fig.*) oglindire, reflectare. **3.** reacție a organismului față de un excitant extern sau intern, prin intermediul sistemului nervos, fără intervenția voinței, prin care se reglează relațiile dintre organism și mediu. (< fr. *reflexe*, lat. *reflexus*, germ. *Reflex*)
REFLEX[2]**(O)-** *elem.* „act reflex". (< fr. *réflex/o/-*, cf. lat. *reflexus*)
reflexíbil, -ă *adj.* care are proprietatea de a se reflecta. (< fr. *réflexible*)

reflexibilitáte *s. f.* proprietatea de a fi reflexibil. (< fr. *réflexibilité*)
refléxie *s. f.* răsfrângere a unui fascicul de radiații atunci când acesta întâlnește o suprafață lucioasă sau dură. (< fr. *réflexion*, lat. *reflexio*, germ. *Reflexion*)
reflexív, -ă *adj.* **1.** (despre oameni) predispus la reflecție (1); meditativ, gânditor. **2.** care se răsfrânge. ◊ *diateză ~ă* = diateză care arată că acțiunea unui verb se răsfrânge asupra subiectului gramatical care o execută; *verb ~* = verb la diateza reflexivă; *pronume ~* = pronume reprezentând persoana asupra căreia se răsfrânge acțiunea verbului reflexiv. **3.** (*mat.*) *relație ~ă* = relație pe care un element o poate avea cu el însuși. (< fr. *reflexif*, lat. *réflexivus*, germ. *reflexiv*)
reflexivitáte *s. f.* **1.** predispoziție spre meditație. **2.** (*mat.*) proprietate a unei relații de a fi reflexivă. (< fr. *réflexivité*)
reflexogén, -ă *adj.* care provoacă reflexe[1] (II, 3). (< fr. *réflexogène*)
reflexografíe *s. f.* descriere a actelor reflexe. (< fr. *réflexographie*)
reflexológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în reflexologie. (< germ. *Reflexolog*)
reflexologíe *s. f.* disciplină medicală care se ocupă cu studiul reflexelor[1] (II, 3). (< fr. *réflexologie*)
reflexometríe *s. f.* măsurare a reflexelor[1] (II, 3). (< fr. *réflexométrie*)
reflexoterapeut *s. m.* specialist în reflexoterapie. (< reflex[2]- + *terapeut*)
reflexoterapeútic, -ă *adj.* referitor la reflexoterapie. (< reflexo[2]- + *terapeutic*)
reflexoterapie *s. f.* folosirea terapeutică a anumitor reflexe[1] (II, 3). (< fr. *réflexothérapie*)
reflorescénță *s. f.* (*bot.*) a doua înflorire. (< fr. *reflorescence*)
reflotá *vb. tr.* a supune operației de reflotare. (< fr. *reflotter*)
reflotáre *s. f.* **1.** retratare a concentratelor primare sau intermediare obținute la flotația substanțelor minerale utile. **2.** operație prin care firele textile sunt desfășurate de pe bobine. (< *reflota*)
refluá *vb. intr.* (despre ape, lichide) a se revărsa înapoi; a reveni. (< fr. *refluer*)
refluént, -ă *adj.* care refluează. (< engl. *refluent*)
reflúx *s. n.* **1.** coborâre periodică a nivelului apei mărilor și oceanelor datorită atracției Lunii și a Soarelui. **2.** (*fig.*) descreștere, regres. **3.** (*chim.*) reîntoarcere către baza coloanei de fracționare, sub formă de lichid condensat, a unei părți din vapori datorită pierderii de căldură. • lichidul astfel obținut. **4.** (*med.*) revenire a unei unde de lichid. (< fr. *reflux*)
refontá *vb. tr.* **1.** retopi; a turna din nou. **2.** (*fig.*) a reface. (după fr. *refondre*)
refóntă *s. f.* refacere (în întregime). (< fr. *refonte*)
reforjá *vb. tr.* a forja din nou. (< fr. *reforger*)
reformá[1] *vb. tr.* **1.** a îndrepta, a îmbunătăți (o situație, o concepție etc.). **2.** a scoate din uz, a da la reformă (3). **3.** a declara pe cineva inapt pentru serviciul militar, scoțându-l din evidențele armatei. (< fr. *réformer*, lat. *reformare*)
Refórma[2] s. f. mișcare social-politică și religioasă îndreptată împotriva feudalismului și a papalității, apărută în Europa apuseană în sec. XVI, care a dus la crearea bisericii reformate (protestante). (< fr. *réforme*, germ. *Reform*)
reformábil, -ă *adj.* care se poate reforma. (< fr. *réformable*)
reformáre *s. f.* acțiunea de a reforma. • transformare, prin procedee tehnice, termice sau catalitice, a hidrocarburilor nearomatice din produsele petroliere în hidrocarburi aromatice. (< reforma)
reformát, -ă *adj.* **1.** scos din uz ca inutilizabil. **2.** (despre oameni; și *s. m.*) scos din evidența armatei ca inapt. **3.** care ține de cultul religios protestant. • (*s. m. f.*) protestant calvin. (< reforma)
reformatór, -oáre *adj., s. m. f.* **1.** (propagator) de reforme, (cel) care reformează, înnoiește. **2.** (înfăptuitor) al Reformei. (< fr. *réformateur*, lat. *reformator*)
refórmă *s. f.* **1.** transformare, reorganizare în domeniul politic, economic, social, cu caracter limitat sau de structură. **2.** scoatere din evidență a unor materiale, efecte, arme etc. socotite la un moment dat ca inutilizabile; totalitatea acestor bunuri. **3.** declarare a cuiva ca inapt pentru serviciul militar. (< fr. *réforme*, germ. *Reform*)
reformísm *s. n.* **1.** curent politic în mișcarea muncitorească, ce neagă necesitatea revoluției și a dictaturii proletariatului, preconizând înlocuirea luptei revoluționare cu reforme mărunte, care nu ating bazele orânduirii capitaliste. **2.** atitudine politică bazată pe introducerea reformelor. (< fr. *réformisme*)
reformíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al reformismului. (< fr. *réformiste*)
reformulá *vb. tr.* a formula din nou în alți termeni. (< fr. *reformuler*)
refortificá *vb. tr., refl.* a (se) fortifica din nou. (< re[1]- + *fortifica*)
refractá *vb.* **I.** *tr.* a produce fenomenul refracției. **II.** *refl.* (despre unde luminoase, sonore etc.) a suferi fenomenul refracției. (< fr. *réfracter*)
refractánt, -ă *adj.* refractiv, refringent. (< refracta + -ant)
refractár, -ă *adj.* **1.** (despre materiale) rezistent la temperaturi înalte. **2.** (*fig.*; despre oameni și *s.*) care se împotrivește; nesupus, rebel. (< fr. *réfractaire*, lat. *refractarius*)
refractarísm *s. n.* (*rar*) atitudine refractară; nesupunere. (< refractor + -ism)
refractaritáte *s. f.* (*rar*) proprietate a unui material de a fi refractar. (< fr. *réfractarité*)
refractív, -ă *adj.* **1.** care produce refracție; referitor la refracție; refractant. **2.** care își schimbă brusc direcția. (< fr. *réfractif*)
REFRACTO- *elem.* „refracție". (< fr. *réfracto-*, cf. lat. *refractus*)
refractometrie *s. f.* disciplină care studiază metodele și procedeele de măsurare a indicilor de refracție ai substanțelor. (< fr. *réfractométrie*)
refractométru *s. n.* instrument folosit în refractometrie. (< fr. *réfractomètre*)
refractór *s. n.* **1.** lunetă astronomică cu obiectivul din mai multe lentile. **2.** dispozitiv optic care schimbă direcția unui fascicul de lumină prin refracție. (< fr. *réfracteur*, germ. *Refraktor*)
refrácție *s. f.* deviere a unui fascicul de radiații luminoase, sonore sau a unei unde electromagnetice care străbate medii transparente (de densități) diferite. ◊ *~ astronomică* = deviere a razei de lumină a unui astru de la direcția rectilinie, datorită refracției sale în atmosfera terestră; *indice de ~* = număr, câtul dintre viteza unei radiații electromagnetice în vid și viteza ei în mediul din care provine. (< fr. *réfraction*, lat. *refractio*)
refrangíbil, -ă *adj.* care se poate refracta. (< fr. *réfrangible*)
refrangibilitáte *s. f.* însușirea de a fi refrangibil. (< fr. *réfrangibilité*)
refrén *s. n.* **1.** vers (grup de versuri) repetat după fiecare strofă a unei poezii sau după un cuplet. **2.** frază muzicală care se repetă după fiecare cuplet al unui cântec. • secțiunea de bază a rondoului, care se repetă de mai multe ori. **3.** (*fig.*) cuvânt, frază, expresie care se repetă stereotip. (< fr. *refrain*)
refrigerá *vb. intr.* a răci un produs alimentar până la o temperatură apropiată de punctul de îngheț. (< fr. *réfrigérer*, lat. *refrigerare*)
refrigerátor *s. n.* partea dintr-o instalație frigorifică în care se produce scăderea temperaturii până aproape de 0º C. (< fr. *réfrigérateur*)
refrigerație *s. f.* **1.** refrigerare. **2.** metodă chirurgicală de răcire în scop anestezic sau terapeutic a unui membru, a unei porțiuni de tegument cu ajutorul pungilor de gheață sau al unui aparat refrigerent. (< fr. *réfrigération*, lat. *refrigeratio*)
refrigerént, -ă **I.** *adj.* care produce frig. **II.** *s. n.* aparat dintr-o instalație de distilare care răcește, până la condensare, vaporii produși prin fierbere. (< fr. *réfrigérant*)
refringént, -ă *adj., s. n.* (mediu transparent) care refractă razele luminoase; refractant. (< fr. *réfringent*)
refringénță *s. f.* **1.** proprietatea de a fi refringent. **2.** mărime caracteristică mediilor transparente, egală cu diferența dintre indicele de refracție al mediului și unitate. (< fr. *réfringence*)

refrişá *vb. tr., refl.* **1.** a (se) răcori. **2.** a (se) împrospăta, a (se) face ca nou. (< fr. *refraîchir*)

refugiá *vb. refl.* a fugi, a se pune la adăpost de o urmărire, de un pericol etc. • *(fig.)* a se retrage într-un loc liniştit, ferit de zgomot. (< fr. *réfugier*)

refugiát, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care se refugiază. (< refugia)

refúgiu *s. n.* **1.** faptul de a se refugia; timpul petrecut ca refugiat. **2.** loc de scăpare, de adăpost în faţa unei primejdii; azil. • *(fig.)* consolare, mângâiere. • loc izolat, liniştit, în care se retrage cineva. • teritoriu protejat temporar pentru ocrotirea unor specii de animale, păsări sau plante în anumite perioade ale anului. **3.** loc special amenajat în mijlocul unei străzi pentru a feri pe cetăţeni de circulaţia maşinilor. **4.** construcţie pe munte, mobilată sumar, destinată să găzduiască pe alpinişti în cursul unei ascensiuni. (< fr. *refuge*, lat. *refugium*)

refulá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a înăbuşi, a respinge din domeniul conştientului în subconştient dorinţe, idei, reprezentări etc. care contrazic conştiinţa morală a individului. **2.** a deplasa, a ridica, cu ajutorul unei pompe, un fluid într-o conductă sau alt spaţiu închis. **3.** a forja, la cald sau la rece, o piesă de metal cu scopul de a-i modifica forma şi dimensiunile transversale. **II.** *intr.* (despre fluide) a ieşi dintr-o conductă, dintr-un canal, a se întoarce. (< fr. *refouler*)

refuláre *s. f.* acţiunea de a refula; respingere; înăbuşire. • *(psihan.)* act psihic prin care eul se apără în mod inconştient de dorinţele, ideile etc. care contrazic convingerile sau normele morale. (< refula)

refutá *vb. tr.* *(livr.)* a combate cu argumente temeinice. (< fr. *réfuter*)

refutábil, -ă *adj.* *(livr.)* care poate fi combătut. (< fr. *réfutable*)

refúz *s. n.* **1.** faptul de a refuza; neacceptare, respingere. **o** *până la ~* = atât încât nu este loc pentru mai mult. **2.** material rămas după cernere într-un ciur, într-o sită. **3.** deficienţă în funcţionarea unui sistem tehnic. • *(metal.)* defect de turnare prin producerea unor goluri rezultate din umplerea incompletă a formei cu metal topit. (< fr. *refus*)

refuzá *vb.* **I.** *tr.* a nu primi, a nu accepta, a respinge. • a nu da (ceva ce ţi s-a cerut). • a se priva de, a renunţa la ceva. **II.** *refl.* a se sustrage, a se eschiva. **III.** *intr. (mar.;* despre vânt) a se roti spre prora navei. (< fr. *refuser*)

reg *s. n.* suprafaţă netedă acoperită cu pietrişuri din deşertul Saharei. (< fr. *reg*)

regál[1] *s. n.* raft în care se păstrează casetele cu litere în tipografie. (< germ. *Regal*)

regál[2] *s. n.* **1.** masă mare, banchet; festin. **2.** dar plăcut, cadou. **3.** *(fig.)* plăcere deosebită, încântare. **4.** gală (1). (< fr. *régal*, it. *regalo*)

regál[3], **-ă** *adj.* **1.** de rege; regalian, regesc. **2.** demn de un rege, maiestuos. (< fr. *régal*, lat. *regalis*, it. *regale*)

regalá *vb.* **I.** *tr., refl.* a(-şi) face o anumită plăcere; a (se) ospăta bine. **II.** *tr. (fig.)* a desfăta, a încânta. (< fr. *régaler*)

regálă[1] *s. f.* vechi instrument muzical de suflat cu claviatură, un fel de orgă portativă. • unul dintre registrele orgii. (< it. *regale.* fr. *régale*)

regálă[2] *s. f.* drept considerat inerent unui suveran. (< fr. *régale*)

regalián, -ă *adj.* regal[3] (1). **o** *drepturi ~ene* = prerogative regale. • *(adv.)* regeşte. (< fr. *regalien*)

regalísm *s. n.* concepţie politică ce preconizează regalitatea ca formă de guvernământ; ataşament faţă de rege; monarhism. (după fr. *royalisme*)

regalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al regalităţii; monarhist. (după fr. *royaliste*)

regalitáte *s. f.* **1.** caracter regal[3]. **2.** formă de guvernământ în care statul este condus de un rege; monarhie. (< lat. *regalitas*, după fr. *royauté*)

regát *s. n.* stat condus de un rege. (< rege + -at)

regátă *s. f.* **1.** întrecere sportivă la care participă ambarcaţiuni cu rame, cu vele sau cu motor. **2.** cravată care se înnoadă şi cade vertical de-a lungul plastronului cămăşii. (< fr. *régate*, it. *regatta*)

regazoná *vb. tr.* a reînsămânţa cu gazon. (< fr. *regazonner*)

regăsi *vb.* **I.** *tr.* a găsi din nou (pe cineva, ceva). **II.** *refl.* a se afla din nou undeva. • a se reculege. (după fr. *retrouver*)

régе *s. m.* **1.** suveran al unui regat; monarh. **2.** *(fig.)* persoană care are poziţia cea mai însemnată într-un domeniu oarecare, într-o colectivitate, prin puterea, importanţa, reputaţia sa. **3.** piesa principală la jocul de şah. • crai, popă, rigă la jocul de cărţi. (< lat. *rex, -gis*)

regenerá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) înnoi. **II.** *refl.* (despre ţesuturi, organe) a se reface. **III.** *tr. (tehn.)* a readuce în condiţii de folosire un material uzat. (< fr. *régénérer*, lat. *regenerare*)

regenerábil, -ă *adj.* regenerativ. (< engl. *regenerable*)

regeneratív, -ă *adj.* care are proprietatea de a regenera; regenerabil. (< fr. *régénératif*)

regeneratór, -oáre **I.** *adj.* care regenerează; înnoitor. **II.** *s. n.* sistem tehnic pentru regenerarea unui material. (< fr. *régénérateur*)

regeneráţie *s. f.* *(rar)* regenerare. (< fr. *régéneration*)

regenerescénţă *s. f.* regenerare (II). (< fr. *régénérescence*)

regént, -ă **I.** *s. m. f.* cel care guvernează cu titlu provizoriu un stat monarhic, ţinând locul regelui în timpul unei regenţe (1). **II.** *adj., s. f.* (propoziţie) căreia i se subordonează una sau mai multe propoziţii; supraordonată. (< fr. *régent*, lat. *regens*, (I) germ. *Regent*)

regentá *vb. tr.* *(rar)* a conduce după bunul plac, a dirija, a domina. (< fr. *régenter*)

regénţă *s. f.* **1.** guvernare a unui stat monarhic exercitată de una sau mai multe persoane în timpul minorităţii sau absenţei regelui; perioada respectivă; persoanele care guvernează. **2.** nume care se dădea unor state musulmane din nordul Africii (Tripolitania, Algeria, Tunisia), guvernate printr-o delegaţie a sultanului din Constantinopol. **3.** stil în arhitectura şi în artele decorative franceze, în timpul regenţei ducelui Filip d'Orléans, caracterizată prin supleţea, graţia şi delicateţea elementelor decorative. (< fr. *régence*)

regerminára *s. f.* reluare a germinaţiei după o perioadă de întrerupere. (după fr. *régérmination*)

regéste *s. f. pl.* **1.** nume dat în Evul Mediu actelor, documentelor etc. emanate în serie cronologică de la aceeaşi cancelarie şi de la acelaşi personaj, însoţite de note explicative şi de extrase din cronici. **2.** repertorii, rezumate ale documentelor, date în ordine cronologică (la volumele de documente, bibliografii etc.). (< fr. *regeste*, lat. *regesta*)

reggae /réghe/ *s. f.* muzică jamaicană, cu ritm sincopat; dansul respectiv. (< engl. *reggae*)

reggiáno *s. n.* parmezan, specialitate de brânză italie-nească (din regiunea Reggio Enulia). (< it. *reggiano*)

regicid, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (cel) care a ucis un rege. **II.** *s. n.* asasinare a unui rege. (< fr. *régicide*, lat. *regicida*)

regíe *s. f.* **1.** concepţia interpretării textului şi activitatea de îndrumare şi supraveghere a jocului artiştilor, desfăşurată la punerea în scenă şi la montarea unei piese de teatru, a unui film. **2.** exploatare a unui bun sau executarea unei lucrări direct de către beneficiar. **o** *cheltuieli de ~* = cheltuieli de întreţinere la o întreprindere sau instituţie; cheltuieli la executarea unei lucrări; *în ~ proprie* = (despre construcţii, reparaţii capitale) executate de beneficiar cu mijloace proprii. **3.** formă capitalistă de organizare a unor întreprinderi, exploatarea de bunuri ale statului sau valorificarea unor drepturi ale acestuia; *(p. ext.)* administraţia, personalul, sediul unei asemenea întreprinderi. (< fr. *régie*, germ, *Regie*)

regifúgiu *s. n.* sărbătoare romană care se celebra în amintirea alungării regilor din vechea Romă. (< lat. *regifugium*)

regím *s. n.* **1.** mod, sistem de organizare a vieţii economice, politice şi sociale a unui stat. **2.** ansamblu de reglementări proprii activităţii unei instituţii, întreprinderi etc. • totalitatea regulilor impuse modului de viaţă şi de alimentare al cuiva. **o** *~ de economii* = sistem de măsuri privind folosirea cât mai raţională a resurselor materiale, financiare şi de muncă; *~ fluvial* = evoluţie medie a debitelor unei ape curgătoare în timp de un an. **3.** totalitatea condiţiilor de funcţionare la un moment dat a unui sistem tehnic. **4.** mod de evoluţie ciclică a unui fenomen natural. **5.** *(lingv.)* recţiune. (< fr. *régime*)

regiment *s. n.* unitate militară din mai multe batalioane, divizionare, escadrile etc. (< fr. *régiment*, germ. *Regiment*)

regimentár, -ă *adj.* care aparține unui regiment. ◊ *tren ~* = convoi de căruțe sau de mașini care transportă pe front proviziile sau munițiile unei unități militare. (< fr. *régimentaire*)

regină *s. f.* **1.** soție de rege; suverană a unui regat. **2.** (*fig.*) persoană, lucru cu o poziție privilegiată, dominantă. **3.** matcă (de albine). **4.** piesa cea mai însemnată la jocul de șah după rege. (< lat. *regina*)

regionál, -ă *adj.* referitor la o regiune. • (*s. f.*) unitate organizatorică a unei organizații politice, economice sau de masă, corespunzătoare unei regiuni administrative. (< fr. *régional*)

regionalísm *s. n.* **1.** cuvânt, construcție etc. specifice unei regiuni; provincialism. **2.** doctrină politică și socială care tinde să acorde o oarecare autonomie regiunilor, provinciilor unei țări. (< fr. *régionalisme*)

regionalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al regionalismului (2). (< fr. *régionaliste*)

regionalizá *vb. tr.* a împărți un teritoriu în regiuni. (< fr. *régionaliser*)

regionáre *s. f.* împărțire a unui teritoriu în entități cu anumite particularități (climaterice, hidrologice etc.) relativ omogene. (< *regi/une/* + *-ona*)

registratór, -oáre *s. m. f.* funcționar care înregistrează hârtiile dintr-o instituție. (< germ. *Registrator*, it. *registratore*)

registratúră *s. f.* serviciu într-o instituție unde se înregistrează hârtiile intrate și ieșite; biroul unde funcționează acest serviciu. (< germ. *Registratur*)

regístrație *s. f.* arta de a utiliza, prin mânuirea registrelor, posibilitățile timbrale ale orgii sau clavecinului. (< fr. *registration*)

regístru *s. n.* **1.** condică în care se consemnează diferite date și acte oficiale. ◊ *~ de stare civilă* = condică în care sunt înregistrate nașterile, căsătoriile, decesele etc. **2.** dispozitiv cu ajutorul căruia se reglează tirajul sau închiderea unui canal, a unei conducte. **3.** (*arhit.*) suprafața orizontală de decorație între două chenare sau delimitată compozițional. **4.** întindere a scării muzicale pe care o poate emite un instrument sau o voce. • garnitură de tuburi (la orgă), de butoane (la acordeon) sau de coarde (la clavecin) cu acordaj diferit, dar cu același timbru. • (*fig.*) trăsăturile particulare, tonalitatea proprie unei opere literare, a unui discurs etc. • ansamblu de idei, de teme etc. **5.** dispozitiv folosit în centralele telefonice automate la dirijarea selecției legăturilor. **6.** (și *s. m.*) circuit, dispozitiv din organele de comandă și de calcul ale unui calculator electronic destinat memorării. **7.** (*poligr.*) ansamblul semnelor de reper care indică suprapunerea exactă a tiparului pe ambele fețe ale hârtiei. **8.** (*mar.*) instituție de stat, societate care stabilește normele de construcție a navelor, ce trebuie respectate de proprietar sau armator. (< fr. *registre*, it. *registro*, germ. *Register*)

regiúne *s. f.* **1.** mare întindere de pământ; teritoriu, zonă. **2.** porțiune a unei organ(ism) etc. **3.** unitate administrativ-teritorială cu mai multe raioane. (< lat. *register*, fr. *région*, lat. *regio*)

regizá *vb. tr.* **1.** a face regia (1) unui spectacol, a unui film, a pune în scenă. **2.** (*fig.*) a conduce, a dirija. • a pune la cale, a conduce (din umbră) o activitate etc. (< regizor)

regízor, -oáre *s. m. f.* specialist în regia (1) spectacolelor, a filmelor. (< fr. *régisseur*, germ. *Regisseur*)

regizorál, -ă *adj.* de regizor. (< regizor + -al)

regizoralitáte
s. f. (*rar*) însușirea de regizor. (< regizoral + -itate)

regizorát *s. n.* regizare. • birou, loc unde lucrează un regizor. (< regizor + -at)

reglá *vb. tr.* **1.** a reduce sau a mări regimul de funcționare al unui sistem tehnic. **2.** (*med.*) a reglementa funcționarea unui organ, a unui sistem etc. dintr-un organism viu. **3.** a potrivi tirul unei guri de foc, al unei baterii etc. • a aranja, a orândui. (< fr. *régler*)

reglábil, -ă *adj.* care se poate regla. (< fr. *réglable*)

reglabilitáte *s. f.* însușirea de a fi reglabil. (< fr. *réglabilité*)

regláj *s. n.* reglare. (< fr. *réglage*)

reglatór, -oáre I. *adj.* care reglează. II. *s. m.* (*biol.*) **1.** genă care controlează activitatea altei gene. **2.** genă care sintetizează o substanță proteică. (< regla + -tor)

reglementá *vb. tr.* a stabili norme, reguli, a supune unor norme; a pune în ordine. (< fr. *réglementer*)

reglementár, -ă *adj.* conform unui regulament; regulamentar. (< fr. *réglementaire*)

reglét *s. n.* piesă metalică în tipografie la umplerea spațiilor libere dintre rânduri sau a spațiilor dintre formă și ramă. (< fr. *réglet*)

reglétă *s. f.* **1.** piesă de material izolant pe care sunt fixate piese de contact în aparatele de telecomunicații. **2.** (*arhit.*) bandă între ornamente. (< fr. *réglette*)

reglór *s. m.* tehnician care reglează mașini, unelte, dispozitive etc. (<r. *régleur*)

regn *s. n.* fiecare dintre cele trei mari categorii sistematice care se disting în natură: animal, vegetal și mineral. (< fr. *règne*, lat. *regnum*)

regolít *s. n.* (*geol.*) scoarță de dezagregare care se formează pe versanții slab înclinați. (< fr. *régolithe*)

regosól *s. n.* sol în stare incipientă de formare, care ia naștere din depozite sedimentare. (< fr. *régosol*)

regradáre *s. f.* proces de pedogeneză care duce la carbonarea unui orizont superior al solului de către apa freatică antrenată ascendent sau de către fauna solului; pogradare. (după fr. *régradation*)

regrés *s. n.* **1.** revenire de la o stare sau o formă superioară de dezvoltare la una inferioară; decădere, declin. **2.** (*jur.*) *acțiune de ~* = acțiune prin care cineva care a plătit o sumă de bani din culpa altuia se întoarce împotriva acestuia pentru recuperarea sumei plătite. (< lat. *regressus*, fr. *régrès*)

regresá *vb. intr.* a da înapoi, a merge îndărăt; a decădea. (< fr. *régresser*)

regresánt *s. m.* cel care ridică pretenții de rambursare a sumei plătite pentru o poliță sau un cec protestat. (< regres + -ant)

regresát *s. m.* cel față de care regresantul ridică pretenția de rambursare a sumei plătite pentru o poliță sau un cec protestat. (< germ. *Regressat*)

regresiúne *s. f.* **1.** retragere a apelor oceanului planetar în anumite zone, cauzată de ridicarea suprafețelor uscatului, de mișcări tectonice lente etc. **2.** micșorare a extensiunii geografice a unui fenomen (lingvistic, morfologic etc.). **3.** mișcare a unui corp ceresc în sens opus celui în care se mișcă Soarele. **4.** distrugere progresivă a memoriei. • proces prin care se revine la un nivel anterior de dezvoltare a unui comportament, a unui proces psihic. **5.** (*biol.*) revenire a unei specii sau a unui organ la un stadiu mai puțin evoluat. **6.** repetare detaliată a fiecăruia dintre cei doi termeni ai unei enumerări; epanodă. **7.** (*stat.*) determinare a mărimii aproximative a unui fenomen prin mărimea unui alt fenomen. **8.** (*ec.*) trecere de la stadii mai înalte de dezvoltare la stadii mai înapoiate. (< fr. *régression*, lat. *regressio*)

regresív, -ă *adj.* **1.** care merge, care dă înapoi; contrar progresului. ◊ *derivare ~ă* = procedeu de formare a unui cuvânt nou de la un cuvânt existent în limbă prin suprimarea unui afix; ◊ *mișcare ~ă* = mișcare în direcția inversă celei normale. **2.** (*biol.*) referitor la o regresiune, care constituie o regresiune. (< fr. *régressif*)

regrét *s. n.* părere de rău; remușcare, căință. (< fr. *regret*)

regretá *vb. tr.* a-i părea rău (după ceva sau cineva); a avea remușcări, a se căi. (< fr. *regretter*)

regretábil, -ă *adj.* care provoacă părere de rău; (vrednic) de regretat. (< fr. *regrettable*)

regretát, -ă *adj., s. m. f.* (cel) a cărui moarte a provocat regrete. (< fr. *regretté*)

regrupá *vb. tr, refl.* a (se) grupa din nou. (< fr. *regrouper*)

regulamént *s. n.* **1.** totalitatea măsurilor prescrise pentru a se menține o anumită ordine; statut, norme de funcțio-nare internă ale unei instituții, asociații. **2.** act administrativ cuprinzând norme, elaborate de o putere executivă, care completează o lege sau reglementează aplicarea ei. (< lat. *regulamentum*)

regulamentár, -ă *adj.* prevăzut în regulament; conform unui regulament; reglementar. (după fr. *réglementaire*, it. *regolamentare*)
regularitáte *s. f.* însușirea, starea a ceea ce este regulat (1). • uniformitate. • simetrie; proporționalitate. (< fr. *régularité*)
regularizá *vb. tr.* **1.** a supune unor norme, unor reguli. • a pune în ordine, în concordanță. • a cerceta erori de înregistrare prin stornări, virări etc. • a stabili și a achita suma în contul căreia s-au făcut plăți provizorii. **2.** a da o formă geometrică regulată unui obiect. **3.** a modifica albia unei ape curgătoare pentru a avea un curs regulat. (< fr. *régulariser*)
regulát, -ă *adj.* **1.** (și *adv.*) care urmează anumite reguli prestabilite. • care se desfășoară fără abatere; obișnuit. • ordonat, uniform. **2.** organizat după anumite legi; organizat pe baze permanente. • orânduit, sistematizat. • fără elemente care să distoneze; simetric, armonios. (< lat. *regulatus*)
regulatór, -oáre **I.** *adj.* care regularizează o mișcare, o funcție. **II.** *s. m. f.* cel care stabilește un sistem de reglare, care îndrumează, conduce. **III.** *s. n.* aparat, dispozitiv pentru reglarea automată a funcționării unui sistem tehnic. (< fr. *régulateur*, germ. *Regulator*)
régulă *s. f.* **1.** normă pe baza căreia are loc un proces, se desfășoară o activitate sau se produce un fenomen. **o** *de ~ =* în mod obișnuit. **2.** principiu conducător, linie de conduită, precept, obicei. **3.** rânduială, ordine, regularitate. (< lat. *regula*, după fr. *règle*)
régur *s. n.* sol negru, de mare fertilitate, în regiunile (sub)tropicale uscate, de savane și prerii, pe roci magmatice, pe calcare și depozite argiloase. (< germ. *Regur*, fr. *régur*)
regurgitá *vb. intr.* a-i veni cuiva alimentele ingerate din stomac sau esofag în gură, fără efort de vomă. (< fr. *régurgiter*)
regurgitáție *s. f.* **1.** regurgitare. **2.** încărcare cu apă până la revărsare. (< fr. *régurgitation*)
rehidratáre *s. f.* proces de restituire a substanțelor lichide eliminate dintr-un organism deshidrata. (după fr. *réhydratation*)
reiát, -ă *adj.* (despre țesuturi, hârtie) cu dungi (în relief); vărgat. (< fr. *rayé*)
Reichstag /ráihs-tag/ *s. n.* parlament german între 1867 și 1947. (< germ. *Reichstag*)
reide *s. f. pl.* familie de păsări reiforme: nanduul. (< lat. *rheidae*)
reificá *vb. tr. (fil.)* a transforma un lucru, a da (unei idei) caracter material, concret. (< fr. *réifier*)
reificáre *s. f. (fil.)* **1.** acțiunea de a reifica. **2.** tendința de a da oricărui lucru dinamic, de mișcare un caracter static. **3.** înțelegerea greșită a raporturilor sociale ca raporturi dintre lucruri, obiectuale, autonomizate. (< reifica)
reifórme *s. f. pl.* ordin de păsări alergătoare din America de Sud: struții americani. (< fr. *rheiformes*)
reimpórt *s. n.* reimportare. (< germ. *Reimport*)
reimportá *vb. tr.* a importa din nou aceleași mărfuri care au fost exportate, fără nici un fel de prelucrări. (< fr. *réimporter*)
reimprimá *vb. tr.* a imprima din nou; a retipări. (< fr. *réimprimer*)
reîncarcerá *vb. tr.* a încarcera din nou. (< re¹- + *încarcera*)
reincarná/reîncarná *vb. tr., refl.* a (se) încarna din nou. (< fr. *réincarner*)
reincarnáție *s. f. (rar)* reincarnare; metempsihoză. (< fr. *réincarnation*)
reindustrializá *vb. tr.* a industrializa din nou. (*re*¹- + *industrializa*)
reinfectá *vb. tr., refl.* a (se) infecta din nou (cu același agent patogen). (< fr. *réinfecter*)
reinfécție *s. f.* reinfectare. (< fr. *réinfection*)
reinfestá *vb. tr.* a infesta din nou cu același parazit. (< fr. *réinfester*)
reinfestáție *s. f.* reinfestare. (< fr. *réinfestation*)
reinseră *vb. tr.* a insera din nou. (< re¹- + *insera*)
reinsérție *s. f.* **1.** fixare în același loc a unei porțiuni detașate dintr-un țesut. **2.** reîntoarcere a unui deținut, a unui prizonier, a unui deficient în societate, într-o activitate productivă. (< fr. *réinsertion*)
reinstalá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) instala din nou. **II.** *tr.* a amenaja din nou. (< fr. *réinstaller*)
reinstaurá *vb. tr.* a instaura din nou, a reîntrona. (< fr. *réinstaurer*)
reintegrá *vb.* **I.** *tr.* a repune (pe cineva) în drepturi, într-un post etc.; a restabili. **II.** *tr., refl.* a (se) include, a (se) reîntoarce în familie, în societate; a (se) omogeniza, a (se) contopi. (< fr. *réintégrer*, lat. *reintegrare*)
reintegrábil, -ă *adj.* care poate fi reintegrat. (< fr. *réintégrable*)
reintegratór, -oáre *adj.* care reintegrează. (< reintegra + -tor)
reintegrátie *s. f.* reintegrare. (< fr. *réintégration*)
reinterogá *vb. tr.* a interoga din nou, schimbând întrebările, ordinea lor. (< fr. *réinterroger*)
reinterpretá *vb. tr.* a da o nouă interpretare. (< fr. *réinterpréter*)
reintervénție *s. f.* (*chir.*) nouă intervenție. (< re¹- + *intervenție*)
reintrodúce *vb. tr.* a introduce (ceva) din nou. (după fr. *réintroduire*)
reinventá *vb. tr.* a crea din nou ceea ce a fost deja inventat. (< fr. *réinventer*)
reinventariá *vb. tr.* a inventaria din nou. (< re¹- + *inventaria*)
reinvénție *s. f.* nouă invenție. (< fr. *réinvention*)
reinvestí *vb. tr.* a face o nouă investiție, pentru un (alt) obiectiv. (< fr. *reinvestir*)
reinvestigáție *s. f.* reluare a unei investigații. (< engl. *reinvestigation*)
reinvitá *vb. tr.* a invita din nou. (< fr. *réinviter*)
reionánt, -ă *adj. (arhit.)* radiant. **o** *stil ~ =* variantă a arhitecturii gotice creată în sec. XIII, prin numeroase motive ornamentale cu imense rozase polilobate și radiante; *capelă ~ă =* capelă care se deschide spre ambulatoriu. (< fr. *rayonnant*)
reionísm *s. n.* mișcare în artele plastice din Rusia, de la începutul sec. XX, sinteză între cubism, futurism și orfism, care își propunea să sugereze, în pictură, a patra dimensiune, cultivând o compoziție structurată din raze colorate. (< fr. *rayonnisme*)
reísm *s. n. (fil.)* concepție potrivit căreia lucrurile concrete, materiale alcătuiesc substratul ultim al lumii. (cf. lat. *res*, lucru)
réitcórd *s. n.* țesătură de bumbac, vopsită și mercerizată, pentru confecționarea balonzaidelor, reglanelor și cana-dienelor. (n. com.)
reiterá *vb. tr.* a repeta. (< fr. *réitérer*)
reiterábil, -ă *adj.* care poate fi reiterat. (< reitera + -bil)
reiteratív, -ă *adj.* repetat. (< fr. *réitératif*)
reiterátie *s. f.* **1.** reiterare. **2.** metodă în topografie constând în măsurarea repetată a unghiurilor pentru a reduce erorile. (< fr. *réitération*)
reînarmá *vb. tr., refl.* a(-și) reface potențialul de război, a (se) înarma din nou. (după fr. *réarmer*)
reîncadrá *vb. tr.* a încadra (pe cineva) din nou într-un post (pe care l-a ocupat anterior). (< re¹- + *încadra*)
reîncarná *s. f.* v. reincarna.
reîncorporá *vb. tr.* a încorpora din nou (o țară, o provincie). (< fr. *réincorporer*)
reînființá *vb. tr.* a înființa din nou, a reîntemeia, a reface. (< re¹- + *înființa*)
reînhumá *vb. tr.* a înhuma din nou (pe cineva) în alt loc. (< re¹- + *înhuma*)
reînmatriculá *vb. tr., refl.* (despre un elev, un student) a (se) reînscrie în matricola școlară după ce a fost exmatriculat. (< re¹- + *înmatricula*)
reînregistrá *vb. tr.* a înregistra din nou. (< re¹- + *înregistra*)
reînscríe *vb. tr., refl.* a (se) înscrie din nou. (< fr. *réinscrire*)
reînviá *vb.* **I.** *intr.* a reveni la viață. • (despre vegetație) a renaște după amorțirea din timpul iernii, a începe să se dezvolte, să înverzească. **II.** *tr.* (*med.*) a repune în funcție inima, respirația. • (*fig.*) a căpăta din nou viață, putere. • a reveni în amintirea cuiva. (< re¹- + *învia*)

rejánsă *s. f.* panglică cu o ţesătură specială, foarte apretată, având diferite întrebuinţări în croitorie. (< fr. *régence*)
rejectá *vb. tr.* a arunca înapoi, a respinge. (< fr. *rejeter*, lat. *reiectare*)
rejécţie *s. f.* **1.** dare înapoi; respingere; readucere a conţinutului ruminal în cavitatea bucală, de către animal, pentru a fi rumegat. **2.** (*med.*) proces imunologic de respingere a unei grefe, a unui transplant. (< fr. *réjection*)
rejét *s. n.* **1.** respingere. **2.** denivelare produsă de o falie. **3.** procedeu poetic asemănător ingambamentului, constând în trecerea unui cuvânt care aparţine sintactic unui emistih, în emistihului următor. (< fr. *rejet*)
rejetá *vb. tr., intr.* a arunca înapoi, în afară, a respinge. (< fr. *rejeter*)
rejetábil, -ă *adj.* care (se) poate rejeta (< fr. *rejetable*)
rejetón *s. n.* **1.** mlădiţă, lăstar. **2.** (*fig.*) vlăstar, descendent, urmaş. (< fr. *rejeton*)
rejudecá *vb. tr.* **1.** a judeca din nou un proces. **2.** a judeca încă o dată pentru a înlătura erorile. (< *re*[1]- + *judeca*)
relaiór *s. m.* fiecare dintre participanţii la o cursă (de ştafetă). (< fr. *relayeur*)
reláns *s. n.* (la jocul de cărţi) nouă miză, mai mare decât a adversarului. (< fr. *relance*)
relansá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a lansa din nou sau în sens invers. **2.** (*tenis*) a arunca din nou, a trimite înapoi mingea. **3.** a da un nou avânt. **II.** *intr.* (la jocul de cărţi) a face un relans. (< fr. *relancer*)
reláps, -ă *adj., s. m. f.* (cel) recăzut în erezie, în necredinţă. (< fr. *relaps*, lat. *relapsus*)
relascóp *s. n.* aparat pentru determinarea înălţimii şi a diametrului arborilor, precum şi a unor elemente topografice dintr-un arboret.
reláş *s. n.* **1.** suspendare temporară a spectacolelor unui teatru, ale unei opere etc.; zi, interval de repaus. **2.** staţionare temporară a unei nave într-un port sau într-o radă în cursul unei călătorii. (< fr. *relâche*)
relatá *vb. tr.* a expune, a povesti, a istorisi. (< fr. *relater*)
relatábil, -ă *adj.* care poate fi relatat. (< *relata* + *-bil*)
relatatív, -ă *adj.* cu caracter de relatare. (< relata + -/t/iv)
relatinizáre *s. f.* fenomen lingvistic constând dintr-un împrumut masiv din limba latină de-a lungul istoriei. (după fr. *relatinisation*)
relatív, -ă **I.** *adj.* **1.** care există în cadrul unor relaţii concrete; condiţionat, limitat. **2.** care este în raport, în relaţie cu altceva. ◊ *pronume* (sau *adverb*) ~ = pronume (sau adverb) care se raportează la un substantiv sau la un pronume precedent; *propoziţie ~ă* (şi *s. f.*) = propoziţie atributivă; *timp* ~ = timp care exprimă o acţiune raportată la alt moment decât cel al vorbirii. **3.** (despre mărimi fizice) care variază (după împrejurări); evaluat, determinat cu aproximaţie. • valabil între anumite limite, în anumite condiţii. ◊ (*fiz.*) *mişcare ~ă* = deplasare a unui corp faţă de un sistem de referinţă mobil. **II.** *adv.* aproximativ, aproape. (< fr. *relatif*, lat. *relativus*, it. *relativo*, germ. *relativ*)
relativísm *s. n.* **1.** concepţie idealist-subiectivă care exagerează relativitatea cunoaşterii umane, negând caracterul obiectiv al adevărului, văzut doar ca o convenţie, o ficţiune. **2.** relativitate. (< fr. *relativisme*)
relativíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al relativismului. (< fr. *relativiste*)
relativitáte *s. f.* **1.** faptul de a fi relativ; relativism (2). **2.** proprietate a fenomenelor, a mărimilor fizice de a depinde de condiţiile concrete în care se efectuează măsurarea lor sau de sistemul de referinţă la care sunt raportate. ◊ *teoria ~ăţii* = teorie fizică potrivit căreia legile fenomenelor fizice sunt valabile cu o precizie cu atât mai mică cu cât vitezelor corpurilor sunt mai mari comparabile cu viteza de propagare a luminii în vid. (< fr. *relativité*)
relativizá *vb. tr., refl.* a imprima, a căpăta un caracter relativ (2). (< fr. *relativiser*)
relativizánt, -ă *adj.* care relativizează. (< relativiza + -ant)
relatór *s. m.* (*lingv.*) element de relaţie. (< it. *relatore*, engl. *relator*)
relaţie *s. f.* **1.** legătură, conexiune, raport. ◊ *complement circumstanţial de ~* = complement care arată obiectul la care se referă o acţiune, o calitate; *propoziţie de ~* = propoziţie circumstanţială care corespunde complementului circumstanţial de relaţie; *funcţii de ~* = totalitatea funcţiilor organice care asigură legătura cu mediul exterior. **2.** (*log.*) conexiune între doi, trei sau mai mulţi termeni. ◊ *judecată de ~* = judecată care reflectă raporturi între obiecte diferite. **3.** (*mat.*) condiţie care leagă valorile a două sau mai multe mărimi. **4.** (*pl.*) legătură între oameni, popoare, state etc. ◊ *~ii de producţie* = raporturi care se stabilesc între oameni în procesul producţiei bunurilor materiale, a repartiţiei, schimbului şi consumului; *~ii diplomatice* = raporturi politice cu caracter de continuitate între state, stabilite prin misiuni diplomatice; (*fam.*) *a avea ~ţii* = a cunoaşte, a frecventa persoane influente. **5.** legătură feroviară, rutieră sau aeriană regulată între două puncte; traseu. **6.** informaţie; expunere, relatare. ◊ *a da ~ţii* = a informa. (< fr. *relation*, lat. *relatio*, germ. *Relation*)
relaţioná *vb. tr.* (*rar*) a pune în relaţie fenomene, evenimente etc. (< relaţie + *-ona*)
relaţionál, -ă *adj.* care stabileşte o relaţie; de relaţie. (< fr. *relationnel*, engl. *relational*)
relaţionísm *s. n.* concepţie idealistă potrivit căreia realitatea ar fi un sistem de relaţii (logice). (< germ. *Relationismus*, engl. *relationism*)
relax *s. n.* (stare de) relaxare. (< fr. *relax*)
relaxá *vb.* **I.** *refl.* a face ceva fără grabă, fără încordare sau tensiune, destins. • a slăbi, a scădea. **II.** *tr., refl.* a(-şi) destinde (corpul, muşchii). • (*fig.*) a (se) linişti; a(-şi) scădea tensiunea nervoasă. (< fr. *relaxer*, lat. *relaxare*)
relaxánt, -ă **I.** *adj.* care relaxează. **II.** *s. n.* medicament natural sau de sinteză care produce paralizia muşchilor striaţi. (< fr. *relaxant*)
relaxáre *s. f.* **1.** acţiunea de a se relaxa. • liniştire a nervilor; destindere. • scădere din intensitate a tensiunii dramatice; relax. **2.** scădere a tensiunilor interne dintr-un corp, deformaţia lui rămânând constantă. **3.** proces ireversibil prin care un sistem fizic tinde, în anumite condiţii, spre starea de echilibru termodinamic, electric etc. (< relaxa)
reláxă *s. f.* tip de saltea din burete de material plastic. (< germ. *Relax*, n. com.)
relaxínă *s. f.* hormon proteic al ovarului care produce relaxarea ţesuturilor pelviene înainte de naştere. (< engl. *relaxin*)
relaxogén, -ă *adj.* (*med.*) care produce relaxare. (< -gen[2])
relaxoterapíe *s. f.* tratament prin relaxare. (< fr. *relaxothérapie*)
relectúră *vb. tr.* a reciti. (< re[1]- + *lectura*)
relectúră *s. f.* recitire, a doua lectură. (< fr. *relecture*)
relegalizá *vb. tr.* a legaliza din nou. (< re[1]- + *legaliza*)
reléu *s. n.* **1.** aparat, dispozitiv de comandă pentru anu- mite modificări ale unui sistem tehnic, acţionat de variaţia unor mărimi caracteristice (temperatură, tensiune etc.) ale unui alt sistem tehnic. **2.** dispozitiv care retransmite (amplificând) semnalele recepţionate. • comunicaţie între mai multe locuri, făcută cu ajutorul unor staţii intermediare de recepţie şi de retransmisie. **3.** mod de înlocuire a cailor pentru anumite drumuri lungi, a câinilor în timpul vânătorii sau a ştafetelor în timpul unei curse; locul de schimb; animalul sau ştafeta. (< fr. *relais*)
relevá *vb.* **I.** *tr.* a scoate în evidenţă, a reliefa, a evidenţia, a sublinia. **II.** *refl.* a se dovedi, a se manifesta ca... (< fr. *relever*)
relevábil, -ă *adj.* care merită a fi relevat. (< fr. *relevable*)
relevánt, -ă *adj.* care relevă, care iese în evidenţă. • (*lingv.*) distinctiv. (< fr. *relevant*)
relevánţă *s. f.* calitatea de a fi relevant; importanţă. (< fr. *relevance*, germ. *Relevanz*)
relevátie *s. f.* (*rar*) relevare. (< germ. *Relevation*)
relevéu *s. n.* **1.** măsurare şi reprezentare la scară a elementelor care compun o construcţie sau un ansamblu de construcţii. **2.** copie a unei opere de artă. **3.** (*stat.*) metodă de observare a unei populaţii, în scopul de a cunoaşte numărul sau cantitatea. (< fr. *relevé*)

relevmént *s. n.* unghi format între o direcție de referință și direcția spre un reper. (< fr. *relèvment*)
relíct, -ă I. *adj.* care s-a păstrat din trecut. **II.** *s. n. (biol.)* **1.** soi, specie care a supraviețuit din epocile geologice. **2.** rămășiță, vestigiu. (< germ. *Relikt*, lat. *relictus*)
relictár, -ă *adj.* de, din relicte. (< germ. *relikär*)
relicvárіu *s. n.* casetă din materiale prețioase în care se păstrează relicve (1). (< it. *reliquario*, fr. *reliquaire*)
relicvát *s. n. (fin.)* rest de datorie după reglarea unui cont. (< fr. *reliquat*)
relícvă *s. f.* **1.** obiect rămas din trecut și păstrat ca amintire (scumpă). **2.** (*pl.*) moaște. (< fr. *relique*, lat. *reliquiae*)
reliéf *s. n.* **1.** ridicătură, proeminență (a unui obiect, a unui plan etc.). • figură, motiv etc. care se desprinde de pe fondul unei sculpturi; basorelief; modelaj al volumelor în pictură și grafică. **o** *a scoate în ~* = a reliefa. • formă, contur. • (*fig.*) forță, evidențiere, strălucire. **2.** conformație a pământului, sub raportul înălțimilor. (< fr. *relief*)
reliefá *vb. tr.* a scoate în afară, în relief; a evidenția, a sublinia, a accentua. (< relief)
reliefánt, -ă *adj.* evident, pregnant. (< reliefa + -ant)
relígie *s. f.* **1.** formă a conștiinței sociale caracterizată prin credința într-o divinitate, într-o ființă supranaturală, creatoare și guvernatoare a cosmosului și prin oficierea unui cult; confesiune. **2.** (*fig.*) crez; cult; lucru sfânt. (< fr. *religion*, lat. *religio*, germ. *Religion*)
religionar, -ă *s. m. f.* (*ist.*) membru al religiei reformate; (în Franța) calvinist. (< fr. *religionnaire*)
religiós, -oásă *adj.* referitor la religie; evlavios, pios. (< fr. *religieux*, it. *religioso*, lat. *religiosus*)
religióso /-zo/ *adv. (muz.)* cu evlavie. (< it. *religioso*)
religiozitáte *s. f.* **1.** sentiment religios profund; evlavie, pietate. **2.** reculegere. • stricteță, rigurozitate. (< fr. *religiosité*, germ. *Religiosität*)
relocá *vb. tr., refl.* a(-și) schimba locul, a restabili (un domiciliu). (< re[1]- + *loca*)
relón *s. n.* fibră sintetică, în România prin polimerizarea caprolactamei, pentru țesături, tricotaje. (</ + /nai/*lon*, n. com.)
relonist, -ă *s. m. f.* muncitor la fabrica de relon. (< relon + -ist)
relotín *s. n.* fibre textile mixte, de bumbac și relon. (n.com.)
reluá *vb. tr.* **1.** a lua din nou (în mână). • a lua înapoi. • a reocupa (un loc în spațiu). **2.** a reîncepe; a continua. (< re[1]- + *lua*)
reluáre *s. f.* acțiunea de a relua. • reprezentare a unei piese de teatru care nu s-a mai jucat de multă vreme. (< relua)
reluctánt, -ă *adj.* refractar, recalcitrant, îndărătnic. (< engl. *reluctant*)
reluctánță *s. f.* mărire egală cu raportul dintre tensiunea magnetică de-a lungul unui circuit și fluxul magnetic care îl străbate; inversul permeanței. (< fr. *réluctance*)
reluctivitáte *s. f.* reluctanță a unei substanțe omogene și izotrope. (< fr. *réluctivité*, engl. *reluctivity*)
rem *s. m.* unitate de evaluare a efectului biologic al radiațiilor emise de elementele radioactive, doza primită de un anumit țesut iradiat astfel încât doza absorbită să fie de un rad. (< engl., fr. *rem*)
remaiá *vb. tr.* a reface la un ciorap, la tricot ochiurile rupte ori scăpate. (< fr. *remailler*)
remaiáj *s. n.* remaiere. (< fr. *remaillage*)
remaiát *s. n.* remaiere. (< remaia)
remaiéză *s. f.* lucrătoare specializată în remaierea ciorapilor. (< fr. *remailleuse*)
remake /riméic/ *s. n.* versiune nouă a unui film, returnat după mai mulți ani de la premieră. (< engl. *remake*)
remanént, -ă *adj.* **1.** care prezintă remanență (1). **2.** (despre un deșeu, un insecticid) care nu se degradează. (< fr. *rémanent*)
remanénță *s. f.* **1.** stare (a unui corp) care persistă (după o comprimare). **o** *~ electrică* = stare de electrizare a unui corp, având o anumită polarizație electrică, rămasă după suprimarea câmpului electric exterior; *~ magnetică* = stare de magnetizare a unui corp, o anumită magnetizație după suprimarea câmpului magnetic exterior. **2.** proprietate a unor senzații sau imagini de a persista după încetarea excitației care le-a produs. (< fr. *rémanence*)
remaniá *vb. tr.* **1.** a modifica (o lucrare, o instalație, o instituție); a schimba compoziția unui guvern. **2.** a înlătura defectele unor materiale sau produse care nu corespund prescripțiilor tehnice impuse. (< fr. *remanier*)
remaniábil, -ă *adj.* care se poate remania. (< fr. *remaniable*)
remarcá *vb.* **I.** *tr.* a băga de seamă, a observa, a releva. **II.** *refl.* a ieși în evidență, a se distinge. (< fr. *remarquer*)
remarcábil, -ă *adj.* demn de remarcat; deosebit, însemnat; valoros. (< fr. *remarquable*)
remárcă *s. f.* observație, comentariu. (< fr. *remarque*)
remasticá *vb. tr.* (despre rumegătoare) a mesteca din nou; a rumega. (< fr. *remastiquer*)
remasticáție *s. f.* remasticare. (după fr. *remasticage*)
rémă[1] *s. f.* denumire a verbului în terminologia aristotelică. (< fr. *rheme*, gr. *rhema*)
-rémă[2] *elem.* „vâslă". (< fr. *-rème*, cf. lat. *remus*)
remediá *vb. tr.* a îndrepta, a îmbunătăți (o situație). (< fr. *remédier*, lat. *remediare*)
remediábil, -ă *adj.* care poate fi remediat. (< fr. *remédiable*)
remédiu *s. n.* **1.** leac, medicament. **2.** (*fig.*) mijloc de îndreptare a unei situații, stări etc.; soluție; terapie (2). (< lat. *remedium*, fr. *remède*)
remember /rimémbăr. *s. n.* (ca îndemn de a nu uita un eveniment important) ține minte! amintește-ți! (< engl. *remember*)
rememorá *vb. tr.* a-și aduce din nou în memorie; a-și reaminti. (< fr. *remémorer*)
rememoratív, -ă *adj.* de amintire; comemorativ. (< fr. *remémoratif*)
remíge *s. f.* fiecare dintre penele mari ale aripilor păsărilor, care servesc pentru zbor. (< fr. *rémige*)
remilitarizá *vb. tr.* a reorganiza cu scopuri războinice armata, industria. (< fr. *remilitariser*)
remineralizá *vb. tr., refl. (med., biol.)* a redobândi mineralele până la compoziția normală. (< fr. *reminéra-liser*)
remineralizánt, -ă *adj., s. n.* (medicament) care remineralizează. (< remineraliza + -ant)
remineralizáție *s. f.* (*rar*) remineralizare. (< fr. *reminéralisation*)
reminiscénță *s. f.* **1.** amintire vagă, tulbure a unor fapte sau imagini din trecut. **o** *teoria ~ței* = teorie platoniciană potrivit căreia omul recunoaște ideile pe care le-ar fi contemplat într-o existență anterioară. **2.** (*muz.*) trăsături ale unei lucrări care amintesc altă piesă și apar, de obicei, sub influența ei. • (în unele părți ale unei lucrări mari) apariția unei teme care s-a mai întâlnit în ea mai înainte. **3.** (*psih.*) evocare bruscă a unor fapte ce păreau uitate. **4.** rămășiță, urmă. (< fr. *réminiscence*, lat. *reminiscentia*)
remisíbil, -ă *adj.* care poate fi iertat; scuzabil. (< fr. *rémissible*)
remisibilitáte *s. f.* calitatea a ceea ce este remisibil. (< fr. *rémissibilité*)
remisiúne *s. f.* **1.** iertare. • (la catolici) iertare a păcatelor. **2.** atenuare progresivă, până la vindecare, a manifestărilor unor boli: remitență. (< fr. *rémission*, lat. *remissio*)
remisív, -ă *adj.* **1.** (*jur.*) care absolvă, scutește de obligație. **2.** îngăduitor, iertător. • supus, docil, ascultător. (< it. *remissivo*)
remíte *vb. tr.* **1.** a înmâna, a preda, a încredința. **2.** a renunța la o sumă datorată de un debitor. (< lat. *remittere*, după fr. *remettre*)
remiténdă *s. f.* totalitatea cărților nevândute primite de către librar de la editor în comision și înapoiate editorului. (< germ. *Remittende*)
remitént[1] *s. m.* **1.** posesor al unei polițe. **2.** girant. (< germ. *Remittent*)
remitént[2], -ă *adj.* (despre boli) care prezintă remisiune (2). (< fr. *rémittent*)
remiténță *s. f.* **1.** remisiune (2). **2.** împotrivire, rezistență la forță; (*p. ext.*) recalcitranță. (< fr. *rémittence*)
rémix *s. n.* (*muz.*) melodie obținută prin combinarea unei piese existente cu sunete electronice. (< engl. *remix*)

remizá *vb. intr.* a termina o partidă de şah, un meci la egalitate. (< fr. *remiser*)

remíză[1] *s. f.* **1.** partidă de şah în care cei doi jucători consimt reciproc la un rezultat de egalitate; (*p. ext.*) meci egal. **2.** formă de retribuire a muncii sub formă de cotă procentuală în funcţie de munca prestată şi rezultatele obţinute. **3.** operaţie financiară de achitare a unei datorii în străinătate prin transmiterea către un creditor a unui document de plată. • comision; reducere, rabat. (< fr. *remise*)

remíză[2] **1.** clădire destinată pentru adăpostirea (auto)vehiculelor rutiere, maşinilor agricole, locomotivelor etc. **2.** pădurice care serveşte ca loc de adăpost pentru vânat. (< fr. *remise*)

remiziér, -ă *s. m. f.* **1.** lucrător plătit prin remiză (I, 2). **2.** intermediar între un agent de schimb şi un client. (< fr. *remisier*)

remobilá *vb. tr.* a mobila din nou, a schimba mobila. (după fr. *remeubler*)

remodelá *vb. tr.* **1.** a îmbunătăţi aspectul, forma unui lucru. **2.** a modifica organizarea, structura unui lucru, pentru a-l adapta la cerinţele actuale. (< fr. *remodeler*)

remodelábil, -ă *adj.* care poate fi remodelat. (< *remodela* + *-bil*)

remónt[1] **1.** *s. m.* **1.** cal tânăr încă neobişnuit la ham sau la călărie. **2.** banc, grup de peşti care urcă în susul apei pentru a-şi depune icrele. **II.** *s. n.* urcare în susul apei. (< *remonte*)

remónt[2] *s. n.* reparaţie, revizie (tehnică). (< rus. *remont*)

remontá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a monta din nou (o instalaţie). **2.** a procura cai pentru armată. **II.** *tr., refl. (fig.)* a (se) restabili, a (se) înzdrăveni, a (se) reface. (< fr. *remonter*)

remontánt, -ă *adj.* **1.** care întăreşte. **2.** (despre plante) care înfloreşte de mai multe ori în perioada de vegetaţie. (< fr. *remontant*)

remóntă *s. f.* serviciu al armatei însărcinat cu această acţiune; totalitatea cailor procuraţi. • creşcătorie de cai. (< fr. *remonte*)

remontoár *s. n.* mecanism de întoarcere a arcului unui ceas. (< fr. *remontoir*)

remóra *s. f.* peşte având un disc adeziv pe cap, cu care se fixează pe funduri de bărci, de corăbii. (< fr. *rémora*, lat. *remora*)

remorcá *vb. tr.* **1.** a trage în urma sa (o navă, un vagon etc.). **2.** (*fig.*) a lua cu sine, a ataşa unui grup, a trage. (< fr. *remorquer*)

remorcáj *s. n.* remorcare. (< fr. *remorquage*)

remórcă *s. f.* **1.** vehicul fără mijloc propriu de deplasare, tras de un vehicul motor. **o** *a fi la ~a (cuiva* sau *a ceva)* = a depinde cu totul (de cineva sau de ceva). **2.** parâmă rezistentă, cablu servind pentru remorcarea unei nave, a unui şlep etc. (< fr. *remorque*)

remorchér I. *s. n.* navă puternică de mic tonaj destinată remorcării altor nave. **II.** *adj.* care remorchează. **o** *avion ~* = avion care tractează unul sau mai multe planoare de zbor. (< fr. *remorqueur*)

remote-contról /rimót-/ *s. n.* telecomandă, control de la distanţă. (< engl. *remote control*)

remú *s. n.* variaţie treptată a nivelului apei unui râu sau canal produsă în zonele în care mişcarea uniformă a curentului este împiedicată. • vârtejuri de apă şi valuri mici care se formează în imediata apropiere a pupei la o navă propulsată prin elice. **o** *~ de aer* = zonă instabilă unde se întâlnesc curenţi de aer ascendenţi şi descendenţi. (< fr. *remous*)

remulád *s. n.* sos picant preparat din maioneză, untdelemn, zeamă de lămâie, muştar şi verdeţuri aromatice, folosit rece, cu friptură de vită sau de peşte. (< fr. *rémoulade*)

remunerá *vb. tr.* a retribui, a plăti. (< fr. *rémunérer*, lat. *remunerare*)

remuneratív, -ă *adj.* care serveşte pentru remunerare. • profitabil. (< engl. *remunerative*)

remuneratóriu, -ie *adj.* care remunerează; lucrativ, rentabil. (< fr. *rémunératoire*)

remuneráţie *s. f.* retribuţie, plată, remunerare. (< fr. *rémunération*, lat. *remuneratio*)

ren *s. m.* mamifer rumegător din regiunile polare, asemănător cu cerbul, care se poate domestici. (< fr. *renne*)

renál, -ă *adj.* referitor la rinichi, al rinichilor. (< fr. *rénal*, lat. *renalis*)

renán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din regiunea Rinului, din Renania. (< fr. *rhénan*)

renascentíst, -ă *adj.* care aparţine Renaşterii. (< sp. *renascentista*)

renáşte *vb. intr.* **1.** a se naşte din nou; a se regenera. • (*fig.*) a se trezi din nou la viaţă. **2.** (*fig.*) a se produce din nou; a reapărea. **3.** (*fig.*) a se reface, a se înviora, a înflori. (după fr. *renaître*)

renáştere *s. f.* faptul de a renaşte; trezire la o viaţă nouă, refacere; reînflorire, reviriment, avânt. (< renaşte)

Renáşterea s. f. mişcare social-politică şi culturală din sec. XIV-XVI în Europa occidentală, în lupta burgheziei contra feudalismului, caracterizată prin mari invenţii şi descoperiri geografice, prin înflorirea ştiinţelor şi a artelor şi prin reînvierea interesului pentru cultura antică. (după fr. *Renaissance*)

renaţionalizá *vb. tr.* a naţionaliza din nou. (< re[1]- + *raţionaliza*)

rendez-vous /randevú/ *s. n.* întâlnire (fixată dinainte) între două sau mai multe persoane. (< fr. *rendez-vous*)

rendzínă *s. f.* sol calcaros, format într-un climat umed, sub o vegetaţie ierboasă. (< fr. *rendzine*)

renegá *vb. tr.* a se lepăda de cineva sau ceva, a abjura; a nega, a tăgădui. (< lat. *renegare*)

renegát, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care s-a înstrăinat de patria, de credinţa sa. • (cel) care a renunţat la vechile convingeri, care a trădat grupul, partidul căruia i-a aparţinut. (< fr. *renégat*, germ. *Renegat*)

renegociá *vb. tr.* a negocia din nou. (< fr. *renégocier*)

renétă *s. f.* instrument recurbat pentru curăţirea copitelor la cai. (< fr. *rénette*)

renéte *s. n. pl.* soi de măr de origine olandeză, cu fruct de mărime mijlocie, conic, galben-limoniu, portocaliu pe partea expusă la soare. (< fr. *reinette*, germ. *Renette*)

renglóte *s. f. pl.* varietate de prun cu fructe mari, sferice, galbene-verzui sau roşcate; fructul însuşi. (< germ. *Ringlotte*)

renifórm, -ă *adj.* în formă de rinichi. (< fr. *réniforme*)

renínă *s. f.* enzimă cu efect hipertensiv şi vasoconstrictor, secretată de rinichi. (< fr. *rénine*)

renitént, -ă *adj.* care prezintă renitenţă. (< fr. *rénitent*, lat. *renitens*)

reniténţă *s. f.* (*med.*) rezistenţă la apăsare a unui organ sau tegument. (< fr. *rénitence*)

réniu *s. n.* metal, asemănător cu platina, pentru aliaje speciale. (< fr. *rhénium*, germ. *Rhenium*)

renivelá *vb. tr.* a nivela din nou. (< fr. *réniveler*)

renónsă *s. f.* (la jocul de cărţi) refuz de a da culoarea cerută. (< fr. *renonce*)

renotróp, -ă *adj.* cu afinitate pentru rinichi. (< fr. *réno-trope*)

renová *vb. tr.* a înnoi, a repara. (< fr. *rénover*, lat. *renovare*)

renovatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care militează pentru prefaceri, pentru progres; înnoitor. (< fr. *rénovateur*)

renováţie *s. f.* renovare. (< fr. *rénovation*)

rentá *vb. intr.* a produce câştig; a aduce venit. • (*fam.*) a merita osteneala. (< fr. *renter*)

rentábil, -ă *adj.* care rentează; avantajos, productiv. (< fr. *rentable*)

rentabilitáte *s. f.* însuşirea de a fi rentabil; avantaj, beneficiu. **o** *rata ~ăţii* = raport între beneficiul realizat de o întreprindere şi preţul de cost al producţiei. (< fr. *rentabilité*)

rentabilizá *vb. tr.* a face rentabil. (< fr. *rentabiliser*)

réntă *s. f.* **1.** plată (în muncă, în produse sau în bani) la care era obligat iobagul faţă de stăpânul său. **2.** venit pe care îl aduce cu regularitate un bun (i)mobiliar şi care nu este legat de o activitae productivă a proprietarului. (< fr. *rente*)

rentiér, -ă I. *s. m. f.* beneficiar al unei rente, care constituie principalul mijloc de a trăi. **II.** *adj.* provenit din rentă, legat de rentă. (< fr. *rentier*)

rénting *s. n.* formă de leasing în închirierea de mijloace de transport, de apartamente etc. (< engl. *renting*)

renúme *s. n.* nume bun, faimă, reputaţie, celebritate. (după fr. *renom*)

renumít, -ă *adj.* cu renume; celebru, vestit, ilustru. (după fr. *renommé*)
renunța *vb. intr.* a se lăsa de ceva, a părăsi (de bunăvoie ceva sau pe cineva). (< fr. *renoncer*, lat. *renuntiare*)
renură *s. f. (tehn.)* canelură (2). (< fr. *rainure*)
REO-, -rée *elem.* „curgere, curent". (< fr. *rhéo-, -rrhée*, cf. gr. *rheos*)
reoangiografíe *s. f.* metodă de explorare a arterelor periferice bazată pe înregistrarea variațiilor conductibilității electrice. (< reo- + angiografie)
reobáză *s. f.* intensitate minimă a unui curent galvanic, capabil să producă excitația unui țesut viu. (< fr. *rhéobase*)
reobiónte *s. n. pl.* organisme care trăiesc în curenți de apă. (< fr. *rhéobiontes*)
reocardiografíe *s. f.* urmărire a mișcărilor inimii și vaselor mari cu ajutorul diagrafiei. (< fr. *rhéocardio-graphie*)
reocardiográmă *s. f.* curbă obținută prin reocardiografie. (< fr. *rhéocardiogramme*)
reocrén, -ă *adj.* (despre izvoare) cu apă limpede și debit regulat; (despre organisme) aflat în asemenea ape. (< fr. *rhéocrène*)
reocupá *vb. tr.* a ocupa din nou, a recuceri. (< fr. *réoccuper*)
reoencefalografíe *s. f.* metodă de înregistrare grafică a modificărilor circulației cerebrale sincrone cu pulsul. (< reo- + encefalografie)
reofíl, -ă I. *adj.* (despre organisme) adaptat a rezista curentului din apele curgătoare. **II.** *s. m. pl.* pești care depun icrele în curentul apelor. (< fr. *rhéophil*, engl. *rheophile*)
reofób, -ă *adj.* (despre organisme) care evită apele repezi de munte. (< fr. *rhéophobe*)
reofór *s. m.* fir al unei pile electrice. (< fr. *rhéophore*)
reoforéză *s. f.* fenomen reologic de antrenare spontană a particulelor în suspensie spre mijlocul conductei, la curgerea unui fluid. (< fr. *rhéophorèse*)
reoglífă *s. f.* urmă pe fața inferioară a straturilor din gresii, reprezentând mulajul unor scurgeri de nămol pe fundul bazinului de sedimentare. (< fr. *rhéoglyphe*)
reográf *s. n.* aparat folosit în reografie. (< fr. *rhéographe*)
reografíe *s. f.* **1.** măsurare a variațiilor intensității curentului electric. **2.** explorare a modului în care se face circulația sângelui în anumite organe sau regiuni ale corpului pe baza variațiilor electrice ale acestora. (< fr. *rhéographie*)
reográmă *s. f.* curbă reprezentând variațiile electrice ale anumitor organe. (< fr. *rhéogramme*)
reológ, -ă *s. m. f.* specialist în reologie. (după engl. *rheologist*)
reológic, -ă *adj.* de reologie. (< fr. *rhéologique*)
reologíe *s. f.* ramură a mecanicii care studiază deformarea și curgerea unor materiale sub acțiunea forțelor exterioare. (< fr. *rhéologie*)
reometríe *s. f.* tehnică de măsurare a mărimilor care caracterizează un material cu proprietăți reologice. (< fr. *rhéométrie*)
reométru *s. n.* instrument folosit în reometrie. (< fr. *rhéomètre*)
reomorfísm *s. n.* proces prin care o rocă, un sediment se transformă într-o masă fluidă. (< fr. *rhéomorphisme*)
reomorfóză *s. f. (biol.)* morfoză sub influența apelor curgătoare. (< fr. *rhéomorphose*)
reonóm, -ă *adj.* (despre legăturile sistemelor de puncte materiale) care variază în timp, însă după o lege independentă de forțele care acționează în cadrul sistemelor de puncte. (< engl. *rheonome*)
reoperá *vb. tr.* a face din nou o intervenție chirurgicală. (< fr. *réopérer*)
reopexíe *s. f.* fenomen prezentat de unele soluții coloidale care, prin curgere lentă sau printr-o agitare slabă, își mărește viscozitatea și rezistența de deformare. (< fr. *rhéopexie*)
reorchestrá *vb. tr.* a orchestra din nou o bucată muzicală. (< fr. *réorchestrer*)
reorchestráție *s. f.* reorchestrare. (< fr. *réorchestration*)
reordoná *vb. tr.* a repune în ordine, a ordona după alte criterii. (< fr. *réordonner*)
reordonanțá *vb. tr.* a ordonanța din nou. (< fr. *réordonnancer*)
reorganizá *vb. tr.* a organiza pe noi baze; a restructura. (< fr. *réorganiser*)
reorganizatór, -oáre *s. m. f.* cel care organizează. (< fr. *réorganisateur*)
reorientá *vb. tr., refl.* a (se) orienta într-o nouă direcție; a (se) readapta. (< fr. *réorienter*)
reoscóp *s. n.* instrument pentru prezența unui curent electric. (< fr. *rhéoscope*)
reoscópic, -ă *adj.* de, la reoscop. (< fr. *rhéoscope*)
reostát *s. n.* aparat pentru reglarea intensității curentului electric într-un circuit. (< fr. *rhéostat*)
reostátic, -ă *adj.* referitor la reostat. (< fr. *rhéostatique*)
reostricțiúne *s. f.* contracție transversală a unui conductor lichid străbătut de curent electric. (< fr. *rhéostriction*)
reotaxíe *s. f.* reotropism. (< fr. *rhéotaxie*)
reotropísm *s. n.* tropism datorat curenților din apă sau atmosferici; reotaxie. (< fr. *rhéotropisme*)
reovírus *s. n.* virus care produce la copii enterite de tip diareic și afecțiuni respiratorii. (< fr. *rhéovirus*)
reoxidáre *s. f.* tratamentul aplicat în finisarea produselor textile prin oxidarea leucoderivaților din reducerea colo-ranților și fixați pe fibră. (după fr. *réoxydation*)
repaginá *vb. tr.* a pagina din nou. (< re[1]- + *pagina*)
repará *vb. tr.* **1.** a îndrepta defectele unui lucru, ale unei piese, a repune în stare bună, de funcționare; a drege. **2.** *(fig.)* a îndrepta, a corecta. • a compensa. **3.** *(jur.)* a plăti daune (pentru o stricăciune, pentru o insultă). (< fr. *réparer*, lat. *reparare*)
reparábil, -ă *adj.* care poate fi reparat. • *(fig.)* care se poate îndrepta, corecta. (< fr. *réparable*, lat. *reparabilis*)
reparát *s. n.* reparare (1). (< repara)
reparatór, -oáre I. *adj.* **1.** care repară; reparatoriu. • *(p. ext.)* care înviorează. **2.** *(jur.)* care acoperă o pagubă. **II.** *s. m.* cel care recurge la reparații. (< fr. *réparateur*)
reparatóriu, -ie *adj.* reparator. (< fr. *réparatoire*)
reparáție *s. f.* **1.** proces prin care se îndepărtează defectele unui lucru, ale unei piese; reparare. **2.** *(fig.)* satisfacție, despăgubire acordată cuiva pentru o ofensă. (< fr. *réparation*, lat. *reparatio*, germ. *Reparation*)
repartitív, -ă *adj.* care are ca obiect faptul de a repartiza. (< fr. *répartitif*)
repartitór *s. n.* **1.** dispozitiv cu ajutorul căruia se poate face schimbarea legăturilor dintre liniile exterioare și cele interioare ale unei centrale telefonice. **2.** aparat care măsoară consumul de căldură, la calorifere. (< fr. *répartiteur*)
repartíție *s. f.* repartizare, distribuire. • înscris prin care se repartizează o locuință. • *(ec.)* repartizare a bunurilor materiale și a forței de muncă în sociatate; (re)distribuire a produselor muncii, moment al reproducției care mijlocește legătura între producție și consum. (< fr. *répartition*)
repartizá *vb. tr.* **1.** a distribui, a împărți. **2.** a pune pe cineva într-un anumit loc sau domeniu de activitate; a numi. (după fr. *répartir*)
repartizór *s. n.* distribuitor (II). (< repartiza + -or)
repasá *vb. tr.* **1.** a călca cu fierul cald. **2.** a revizui țesăturile și tricoturile în scopul descoperirii și reparării defectelor. (< fr. *repasser*)
repasát *s. n.* repasare. (< repasa)
repasatoáre *s. f.* muncitoare care execută lucrări de repasare. (după fr. *repaseuse*)
repatriá *vb. refl., tr.* a reveni, a aduce pe cineva în patrie, după o absență îndelungată. (< lat. *repatriare*, fr. *repatrier*)
repáus *s. n.* **1.** lipsă de mișcare; inactivitate. **2.** liniște (sufletească), calm. **3.** moarte. (<. *repausum*)
repauzá *vb.* **I.** *refl.* a se odihni. **II.** *intr. (rar)* a muri. (< lat. *repausare*)
repauzánt, -ă *adj. (rar)* odihnitor, liniștitor. (< fr. *repausant*)
repavá *vb. tr.* a pava din nou. (< fr. *repaver*)
repelént I. *adj.* **1.** care respinge. **2.** *(fig.)* antipatic, respingător. **II.** *s. n.* substanță care prin calitățile sale organoleptice (gust, miros) îndepărtează rozătoarele, insectele etc. (< it. *repellente*, (II) germ. *Repellent*)

repént, -ă *adj.* (despre tulpini) care se târăşte pe pământ, dând naştere din loc în loc la rădăcini; târâtor. (< lat. *repens*)
repér *s. n.* **1.** semn servind pentru orientare. • (*fig.*) criteriu de recunoaştere, de orientare. **2.** (*tehn.*) semn trasat pe suprafaţa unei piese pentru orientare. • fiecare dintre piesele componente ale unui ansamblu. **3.** (*mat.*) sistem de referinţă pentru o dreaptă în raport cu care, cu ajutorul unui sistem de coordonate, poate fi determinat orice punct al dreptei. (< fr. *repère*)
reperá *vb. tr.* a marca prin repere; a determina cu un reper. (< fr. *repérer*)
reperábil, -ă *adj.* care se poate repera. • (*lingv.*) care poate fi întâlnit într-o frază corectă. (< fr. *repérable*)
reperáj *s. n.* reperare. (< fr. *repérage*)
repercusiúne *s. f.* urmare, consecinţă. (< fr. *répercussion*, lat. *repercussio*)
repercutá *vb. refl.* **1.** (despre unde sonore, luminoase) a se răfrânge, a se retransmite. **2.** (*fig.*) a avea urmări, a-şi manifesta indirect efectele. (< fr. *répercuter*, lat. *repercutere*)
repertoár *s. n.* repertoriu (1). (< fr. *répertoire*)
repertoriá *vb. tr.* a înscrie într-un repertoriu; a se repertoriza. (< fr. *répertorier*)
repertoriál, -ă *adj.* referitor la repertoriu (2). (< engl. *repertorial*)
repertóriu *s. n.* **1.** caiet, registru, indice alfabetic cu date, nume etc. pentru a putea fi uşor găsite; repertoar. **2.** totalitatea pieselor, operelor jucate într-o stagiune sau în cadrul unui teatru. • totalitatea pieselor scrise de un autor. **3.** culegere de texte, de cântece etc. (< fr. *répertoire*, lat. *repertorium*)
repertorizá *vb. tr.* a repertoria. (< repertoriu + *-iza*)
repetá *vb.* **I.** *tr.* a face, a spune (ceva) încă o dată. • a face repetiţia unui rol (în teatru). **II.** *refl.* a se întâmpla din nou. (< fr. *répéter*, germ. *repetieren*)
repetábil, -ă *adj.* care se poate repeta. (< fr. *répétable*)
repetabilitáte *s. f.* însuşirea de a fi repetabil. (< repetabil + -itate)
repetént, -ă *adj., s. m. f.* (şcolar, student) care repetă o clasă, un an de învăţământ, neobţinând note de promovare. (< germ. *Repetent*)
repetenţíe *s. f.* situaţia de repetent. (< repetent + -ie)
repetitív, -ă *adj.* care se repetă fără încetare; monoton. (< fr. *répétitif*)
repetitivitáte *s. f.* caracter repetitiv. (< repetitiv + -itate)
repetitór, -oáre **I.** *s. m. f.* pianist acompaniator al unui cântăreţ sau instrumentist; corepetitor. **II.** *s. n.* **1.** sală de meditaţii (într-un internat etc.). **2.** aparat care repetă, prin comandă de la distanţă, indicaţiile unui instrument nautic. **3.** fiecare dintre cele trei pavilioane ale codului internaţional de semnalizare destinate să înlocuiască unul dintre pavilioanele care se repetă. (< fr. *répétiteur*, germ. *Repetitor*)
repetíţie *s. f.* **1.** repetare a unui cuvânt, a unei idei, acţiuni etc. **o** *armă cu ~* = armă cu care se pot trage mai multe focuri la rând. • activitate depusă de interpreţi pentru pregătirea unui spectacol, a unui concert. **2.** procedeu stilistic în folosirea repetată a aceluiaşi cuvânt sau grup de cuvinte. (< fr. *répétition*, lat. *repetitio*)
repetór *s. n.* amplificator telefonic pe liniile de mari distanţe. (< fr. *répéteur*)
repicá *vb. tr.* **1.** a replanta. **2.** a reface un pavaj prin înlocuirea pietrelor deteriorate. (< fr. *repiquer*)
repicáj *s. n.* **1.** replantare a unor plante tinere din răsadniţe într-un loc mai larg; repicare. • trecerea sau reînsămânţarea microorganismelor dintr-un vas de cultură într-altul. **2.** înlocuire a pietrelor din pavaj. (< fr. *repiquage*)
replantá *vb. tr.* **1.** a planta din nou; a transplanta. **2.** (*rar*) a reface chirurgical un membru (II) retezat al unui accident. (< fr. *replanter*)
replasá *vb. tr.* a repune la loc. (< fr. *replacer*)
replát *s. n.* suprafaţă plană situată pe un versant între două suprafeţe înclinate. (< fr. *replat*)
replay /ripléi/ *s. n.* reluare imediată a fazelor interesante într-o transmisie sportivă (directă) la televiziune. (< engl. *replay*)
repliá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) strânge (după ce a fost desfăşurat) prin suprapunerea unei părţi peste alta. **II.** *refl.* **1.** (*mil.*; despre trupe) a se retrage în ordine, sub presiunea inamicului, pe un aliniament mai favorabil apărării. • (despre maşini circulând pe drumurile publice) a se retrage pe o bandă mai puţin circulată sau în spatele altei maşini. **2.** (*fig.*) a se retrage în sine; a medita. (< fr. *replier*)
replicá *vb. tr.* a da o replică; a răspunde, a riposta. (< fr. *répliquer*)
replicánt *s. m.* cel care dă o replică, o ripostă. (< replica + -ant)
replicáre *s. f.* **1.** acţiunea de a replica. **2.** dublare prin copiere după o formă preexistentă. **3.** (*biol.*) proces complex prin care se asigură sinteza macromoleculelor ce deţin codificată informaţia ereditară; replicaţie. (< replica)
replicatív, -ă *adj.* (despre frunze) pliat spre interior de la vârf spre bază. (< fr. *replicatif*)
replicaţie *s. f.* (*rar*) replicare (3). (< germ. *Replikation*)
réplică *s. f.* **1.** răspuns la ceea ce s-a spus sau s-a scris; ripostă. **2.** ceea ce are de spus un actor după ce interlocutorul său a terminat de vorbit. **o** *fără ~* = definitiv. • (*jur.*) concluzii opuse de reclamant celor formulate de pârât. **3.** răspuns dat de o voce sau de un instrument într-un duet, terţet etc. **4.** reproducere a unei opere de artă, executată chiar de autor. • (*arheol.*) copie veche. **5.** mulaj al unui corp obţinut prin depunerea pe suprafaţa acestuia a unei pelicule maleabile, care apoi se desprinde. **6.** repetare (mai slabă) a unui cutremur de pământ. (< fr. *réplique*, lat. *replica*)
repolizá *vb. tr.* a poliza din nou; a da un nou lustru. (după fr. *repolir*)
repolarizáre *s. f.* recuperare a sarcinilor electrice pozi-tive. (după fr. *répolarisation*)
repopulá *vb. tr.* a popula din nou un teritoriu, prin strămutare sau prin înmulţire. (după fr. *repeupler*)
repórt *s. n.* **1.** trecere a unei sume din josul unei coloane în fruntea coloanei următoare a unui registru; suma reportată. • transfer al unui desen de pe un material pe altul, în vederea imprimării litografice. **2.** amânare pe o altă dată decât cea iniţial stabilită. • prelungire a unei operaţii de bursă ajunse la termen până la lichidarea următoare. **3.** trecere a unei lucrări editoriale dintr-un plan de apariţie în următorul. (< fr. *report*)
reportá *vb. tr.* **1.** a face un report. **2.** a trece pe hartă, planşetă etc. un punct prin coordonate. (< fr. *reporter*)
reportáj *s. n.* specie publicistică, care, folosind mijloace literar-artistice, informează operativ asupra unei situaţii, a unor evenimente, realizări etc. pe baza unei documentări la faţa locului. • *car de ~* = autovehicul special dotat pentru înregistrări sau transmisiuni de radiodifuziune ori televiziune în afara studiourilor. (< fr. *reportage*)
repórter, -ă *s. m. f.* ziarist, autor de reportaje, care culege şi transmite informaţii pentru presă, radio şi televiziune. (< fr., engl. *reporter*, germ. *Reporter*)
reporterícesc, -eáscă *adj.* de reporter. (< *reporter* + *-icească*)
reportofón *s. n.* magnetofon special pentru reportaje. (<*report/er/* + */magnet/o/fon*)
repoussé /-pu-sé/ *adj. inv., s. n.* (*arte*) modelat în metal sau în piele prin percutare interioară destinată a provoca reliefuri; obiect astfel executat. (< fr. *repoussé*)
repoziţioná *vb. tr.* a pune la loc, în aceeaşi poziţie. (după it. *riposizione*)
reprehensíbil, -ă *adj.* vrednic de mustrare, care merită reproşuri; blamabil. (< fr. *répréhensible*, lat. *reprehensibilis*)
reprehensiúne *s. f.* mustrare, reproş; blam. (< fr. *répréhension*, lat. *reprehensio*)
represálii *s. f. pl.* **1.** măsuri de pedepsire luate de o autoritate de stat împotriva unor grupuri sociale ca urmare a săvârşirii de către acestea a unor acte de răzvrătire. **2.** măsuri de constrângere luate de un stat împotriva organelor sau cetăţenilor altui stat ca răspuns la măsuri similare luate de acel stat. (< fr. *représailles*, lat. *represalia*)
represíbil, -ă *adj.* reprimabil. (< fr. *répressible*)
represibilitáte *s. f.* însuşirea de a fi represibil. (< *represibil* + *-itate*)

represie *s. f. (biol.)* inactivare a unui operon prin interacțiunea operatorului cu represorul. (< fr. *répression*)
represiúne *s. f.* **1.** reprimare, înăbușire violentă a unei operațiuni, revolte, greve etc. **2.** măsură de constrângere și de pedepsire a celui care săvârșește o infracțiune. (< fr. *répression*, lat. *repressio*)
represív, -ă *adj.* care reprimă, de represiune. (< fr. *répressif*)
represór *s. m.* organit celular, de dimensiuni extrem de mici, care blochează activitatea unei gene; franator. (< fr. *répresseur*, lat. *repressor*)
reprezentá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a înfățișa, a reda. • a da o reprezentație teatrală, a juca o piesă de teatru. **2.** a fi reprezentantul, delegatul cuiva. **3.** a constitui, a fi, a însemna. **4.** (*mat.*) a exprima o legătură între mai multe mărimi. **II.** *refl.* a-și readuce în conștiință imaginea obiectelor sau a fenomenelor percepute anterior; (*p. ext.*) a-și imagina. (< fr. *représenter*, lat. *repraesentare*)
reprezentábil, -ă *adj.* (despre piese de teatru) care se poate reprezenta. (< fr. *représentable*)
reprezentánt, -ă *s. m. f.* persoană delegată să reprezinte pe cineva sau ceva. • persoană care reprezintă interesele unui stat în alt stat, la o întrunire diplomatică. (< fr. *représentant*)
reprezentánță *s. f.* **1.** organ care reprezintă o colectivitate. **o** ~ *națională* = organ de stat constituit din totalitatea deputaților; ~ *diplomatică* = organ permanent de stat pentru relațiile externe aflat pe teritoriul unui alt stat; misiunea diplomatică. **2.** agenție a unei întreprinderi comerciale. **3.** caracter reprezentativ. (< germ. *Repräsentanz*)
reprezentáre *s. f.* **1.** acțiunea de a reprezenta. **2.** înfățișare, redare (cu mijloace plastice), reproducere. **o** *cheltuieli de* ~ = sume prevăzute într-un buget pentru acoperirea cheltuielilor rezultate din îndeplinirea funcțiilor oficiale pe care le deține o persoană. **3.** reprezentație. **4.** imagine senzorială a obiectelor sau fenomenelor lumii exterioare, evocată în conștiință în absența acestora; proces psihic care realizează această evocare. (< reprezenta)
reprezentatív, -ă *adj.* **1.** (despre o adunare) ai cărei membri aleși reprezintă o colectivitate și acționează în numele ei. **2.** care reprezintă, ilustrează epoca, curentul etc. din care face parte. • (*s. f.*) echipă reprezentând o asociație sportivă, o țară etc. (< fr. *représentatif*)
reprezentativitáte *s. f.* caracter reprezentativ. (< fr. *représentativité*)
reprezentáție *s. f.* interpretare pe scenă a unei piese de teatru, a unei opere; spectacol. (< fr. *représentation*, lat. *reprezentatio*)
reprezentaționál, -ă *adj.* realist, figurativ. (< engl. *représentational*)
reprezentațiónism *s. n.* teorie a reflectării realității. (< engl. *representationism*)
reprezentațiónist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al reprezentaționalismului. (< engl. *representationist*)
reprimá *vb. tr.* a înăbuși prin măsuri drastice, violente (o opoziție politică, o revoltă etc.). (< fr. *réprimer*)
reprimábil, -ă *adj.* care trebuie, care poate fi reprimat; represibil. (< fr. *réprimable*)
reprimándă *s. f.* dojană, mustrare severă; aducere la ordine. (< fr. *réprimande*, it. *reprimenda*)
reprimatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care reprimă. (< réprima + -tor)
reprimí *vb. tr.* a primi înapoi. (< re[1]- + *primi*)
reprint /riprint/ *s. n.* retipărire. (<l. *reprint*)
reprivatizá *vb. tr.* a face o reprivatizare. (< re[1]- + *privatiza*)
reprivatizáre *s. f.* trecere din nou în proprietate privată a unor bunuri naționale, statale sau naționalizate. (< reprivatiza)
reprízá *s. f.* **1.** partidă formată dintr-un anumit număr de puncte. • fiecare dintre fazele diferite ale unei întreceri sportive. • grup de călăreți care își dresează caii sub comandă în același timp. **2.** accelerare a turației unui motor în scopul obținerii unei creșteri de putere într-un timp foarte scurt. **3.** reluare a unei operații tehnice întrerupte. **4.** secțiune a unei forme muzicale (sonată, fugă etc.), în care se expune din nou un material tematic prezentat anterior. (< fr. *reprise*)
reprobá *vb. tr.* a dezaproba, a respinge, a condamna. (< lat. *reprobare*)
reprobábil, -ă *adj.* demn de reprobat; condamnabil. (< lat. *reprobabilis*)
reprobatív, -ă *adj.* reprobator. (< engl. *reprobative*)
reprobatór, -oáre *adj.* care reprobă; reprobativ. (< fr. *réprobateur*, lat. *reprobator*)
reprobațiúne *s. f.* (*rar*) reprobare. (< fr. *réprobation*, lat. *reprobatio*)
reproducătór, -oáre *adj., s. m.* (animal domestic selecționat) pentru reproducere. (< reproduce + /ă/tor)
reprodúce *vb.* **I.** *refl.* (despre ființe) a se înmulți. **II.** *tr.* **1.** (despre memorie) a readuce în conștiință reprezentări fixate anterior. • a reda întocmai prin mijloace plastice un model; a imita. **2.** a produce în serie, a multiplica. (< fr. *reproduire*)
reprodúcere *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) reproduce; reproducție. • (*ec.*) reproducție (1). **2.** (*concr.*) imitație fidelă a unei opere de artă. **3.** proces al memoriei prin care se evocă mintal imagini, idei, cunoștințe însușite anterior. (< reproduce)
reproductíbil, -ă *adj.* care poate fi reprodus. (< fr. *reproductible*)
reproductibilitáte *s. f.* însușirea de a fi reproductibil. (< fr. *reproductibilité*)
reproductív, -ă *adj.* **1.** care reproduce. • care reprezintă o reproducere. **2.** care are ca scop sau ca rezultat reproducția. (< fr. *reproductif*)
reproductivitáte *s. f.* capacitatea de a (se) reproduce. (< fr. *reproductivité*)
reprodúcție *s. f.* **1.** reînnoire, reluare continuă a unui proces de producție. **2.** (*biol.*) reproducere, înmulțire. (< fr. *reproduction*)
reprofilá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a schimba profilul, a reorganiza (o instituție, o întreprindere etc.). **2.** a reface profilul unei piese degradate, al unei șosele vechi care se mo- dernizează. **II.** *refl.* a-și schimba meseria, calificarea. (< re[1]- + *profila*)
reprografía *vb. tr.* a reproduce un document. (< fr. *reprographier*)
reprografíe *s. f.* ansamblu de tehnici care permit reproducerea de documente. (< fr. *reprographie*)
reprogramá *vb. tr.* **1.** a programa din nou. **2.** a relua programul destinat unui ordinator pentru a-l corecta sau transfera într-un alt sistem. (< fr. *reprogrammer*)
reprogramábil, -ă *adj.* care poate fi reprogramat. (< reprograma + -bil)
reproiectá *vb. tr.* a proiecta din nou, a face un nou proiect. (< re[1]- + *proiecta*)
repróș *s. n.* învinuire; mustrare. (< fr. *reproche*)
reproșá *vb. tr.* a aduce cuiva reproșuri. (< fr. *reprocher*)
reproșábil, -ă *adj.* demn de reproșuri. (< fr. *reprochable*)
reptáție *s. f.* **1.** târâre. **2.** deplasare lentă a zăpezii, a particulelor rezultate din dezagregări pe terenurile înclinate. (< fr. *reptation*, lat. *reptatio*)
reptíle *s. f. pl.* clasă de vertebrate târâtoare, ovipare, cu temperatura corpului scăzută, fără picioare sau cu picioare scurte, dispuse lateral, și cu corpul acoperit de o piele cu solzi. (< fr. *reptiles*, germ. *Reptile*)
reptilián, -ă *adj.* **1.** referitor la reptile; reptilin. **2.** (*fig.*) lingușitor, josnic. (< fr. *reptilien*)
reptilín, -ă *adj.* reptilian (1). (< lat. *reptilinus*)
reptilivór, -ă *adj.* care se hrănește cu șerpi. (< reptilă + -vor)
republicá *vb. tr.* a publica din nou; a reedita. (< fr. *republier*)
republicábil, -ă *adj.* care poate fi republicat. (< re[1]- + *publicabil*)
republicán[1] *s. m.* pasăre de mărimea unei mierle, care trăiește în grupuri în sudul Africii. (< fr. *républicain*)
republicán[2]**, -ă** **I.** *adj.* referitor la republică. **II.** *s. m. f.* adept al republicii ca formă de guvernământ; membru al partidului republican. **o** *partid* ~ = partid de orientare republicană. (< fr. *républicain*, it. *republicano*, lat. *republicanus*)
republicanism *s. n.* concepție care susține republica ca formă de guvernământ; atitudine, activitate în favoarea republicii. (< fr. *républicanisme*)

república *s. f.* formă de guvernământ în care conducerea este deținută de un organ suprem al puterii de stat ori de un președinte ales sau numit. (< fr. *république*, it. *repubblica*, germ. *Republik*)

repudiá *vb. tr.* **1.** a respinge, a nu mai recunoaște pe cineva sau ceva; a desconsidera, a renega. • a denunța în mod unilateral o obligație sau un contract internațional. **2.** (*jur.*) a renunța la o moștenire, la un legat. (< fr. *répudier*)

repudiére *s. f.* acțiunea de a repudia; renegare; (*spec.*) alungare a soției sau a soțului. (< repudia)

repugná *vb. intr.* a-i produce cuiva silă, oroare; a-i displăcea profund. (< fr. *répugner*, lat. *repugnare*)

repugnánt, -ă *adj.* care repugnă; dezgustător; respin-gător. (< fr. *répugnant*)

repugnánță *s. f.* silă, dezgust; scârbă, greață, aversiune. (< fr. *répugnance*, lat. *repugnantia*)

repúlsie *s. f.* **1.** aversiune instinctivă; dezgust, oroare. **2.** (*fiz.*) respingere (2). (< fr. *répulsion*, lat. *repulsio*)

repulsív, -ă *adj.* care provoacă repulsie. (< fr. *répulsif*)

repúne *vb. tr.* a pune din nou. (după fr. *reposer*)

repurtá *vb. tr.* a obține o victorie, un succes. (< lat. *reportare*, it. *riportare*)

repusá *vb. tr.* **1.** a respinge, a retrimite. • a rezista victorios. **2.** (*mec.*) a produce un efort care tinde să îndepărteze ceva. (< fr. *repousser*)

repusáj *s. n.* repusare. (< fr. *repoussage*)

repusáre *s. f.* acțiunea de a repusa; repusaj. • (*metal.*) modelare la rece a metalelor în foi. (< repusa)

reputát, -ă *adj.* cu bună reputație; renumit, prețuit. (< fr. *réputé*)

reputáție *s. f.* părere publică (bună sau rea) despre cineva. • faimă, renume. (< fr. *réputation*, lat. *reputatio*)

reradiá *vb. tr.* a retransmite semnalele radio sau de televiziune. (< re¹- + *radia*)

rerafináre *s. f.* **1.** tratament suplimentar aplicat uleiurilor vegetale după neutralizarea lor cu alcalii, pentru reducerea culorii uleiurilor rafinate. **2.** operație aplicată produselor rezultate la prima rafinare a alcoolului etilic. (< re¹- + *rafinare*)

rerecórding *s. n.* (*muz.*) procedeu tehnic de suprapunere prin înregistrări consecutive, pe aceeași fonogramă, a mai multor părți instrumentale sau vocale; reînregistrare. (< re¹- + *recording*)

reromanizáre *s. f.* acțiunea de a romaniza din nou. (< re¹- + *romanizare*)

resabotá *vb. tr.* a rectifica înclinarea șinelor de cale ferată, după un anumit timp de exploatare. (după fr. *résabotage*)

resác *s. n.* (*mar.*) rostogolire violentă a valurilor spre țărm când acestea se lovesc de un obstacol. (< fr. *ressac*)

resciziúne *s. f.* (*jur.*) anulare a unui contract, a unui act etc. datorită unui viciu radical. (< fr. *rescision*, lat. *rescissio*)

rescizóriu, -ie *adj.* (*jur.*) care provoacă o resciziune. (<*rescisoire*, lat. *rescisorius*)

rescríe *vb. tr.* a scrie, a redacta din nou, pentru a da o nouă versiune. (după fr. *récrire*)

rescrípt *s. n.* **1.** răspuns al împăraților romani la chestiunile de drept puse de magistrații sau de guvernatorii provinciilor. • hotărâre care emană de la un suveran. **2.** hotărâre a papei ca răspuns la o chestiune teologică. (< lat. *rescriptum*, germ. *Reskript*)

resecvént, -ă *adj.* (despre o vale) cu direcție inversă văii consecvente. (< fr. *réséquent*)

resemná *vb. refl.* a se împăca cu o situație neplăcută, grea; a accepta, a se supune; a se resigna. (după fr. *résigner*)

resemnáre *s. f.* acțiunea de a se resemna; sentiment de acceptare senină a unei anumite situații dificile. (< resemna)

resentimént *s. n.* sentiment ostil față de cineva, izvorât dintr-o nemulțumire mai veche; antipatie. (< fr. *ressentiment*)

resentimentár, -ă *adj.* cu caracter de resentiment. (< resentimet + -ar)

reset *s. n.* **1.** (*inform.*) aducere a unei celule de memorie binară la zero. **2.** (*electron.*) aducere a unui dispozitiv în stare inițială. (< engl. *reset*)

resetá *vb. tr.* a reporni calculatorul fără a opri alimentarea cu energie. (< engl. *reset*)

resigná *vb. refl.* (*rar*) a se resemna. (< fr. *résigner*, lat. *resignare*)

resimți *vb.* **I.** *tr.* a simți puternic (o senzație fizică, un sentiment). **II.** *refl.* a simți unele consecințe neplăcute, o slăbiciune etc. • a avea urmări. (după fr. *ressentir*)

resintetizá *vb. tr.* a sintetiza din nou. (< fr. *resynthétiser*)

resistematizá *vb. tr.* a sistematiza din nou. (< re¹- + *sistematiza*)

resocializáre *s. f.* reintegrare progresivă a unui bolnav cu tulburări intelectuale în procesul muncii. (< *re*¹- + *socializare*)

resolúbil, -ă *adj.* **1.** (*astr.;* despre nebuloase) căreia i se pot distinge, cu ajutorul aparatelor, stelele componente. **2.** (*med.*) care poate dispărea prin resorbție. (< fr. *résoluble*, lat. *resolubilis*)

resorbábil, -ă *adj.* care se poate resorbi. (< fr. *résorbable*)

resorbí *vb. refl.* a dispărea prin resorbție. (< fr. *résorber*, lat. *resorbere*)

resorbtív, -ă *adj.* referitor la resorbție. (< fr. *résorptif*)

resorbtivitáte *s. f.* însușirea de a fi reesorbtiv. (< resorbta + -itate)

resórbție *s. f.* **1.** dispariție lentă a unui lichid (patologic), a unui țesut sau organ (străin organismului) prin absorbția lui treptată în țesuturile vecine. • (*fig.*) dispariție progresivă a unei crize monetare. **2.** încorporare a unei substanțe; absorbție. (< fr. *résorption*)

resórt[1] *s. n.* **1.** arc de mașină, de ceas etc. **2.** (*fig.*) sursă de energie fizică sau morală; suport moral, imbold. (< fr. *ressort*, germ. *Resort*)

resórt[2] *s. n.* sector, domeniu de activitate. **o** *autoritate de ~* = autoritate în competența căreia intră rezolvarea unei probleme. (< fr. *ressort*, germ. *Resort*)

resortá *vb. tr.* a sorta din nou. (< re¹- + *sorta*)

resortisánt *s. m.* persoană fizică sau juridică aparținând unui stat aflat sub protecția altui stat. (< fr. *ressortissant*)

respéct *s. n.* atitudine, sentiment de stimă, de consi-derație, de prețuire deosebită față de cineva sau de ceva; deferență. **o** *a ține* (pe cineva) *la ~* = a ține (pe cineva) la distanță. (< fr. *respect*, lat. *respectus*)

respectá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a avea respect față de cineva sau de ceva; a cinsti, a stima. • a ține seama de; a nu neglija. **2.** a nu se abate de la o lege, de la un principiu etc. **II.** *refl.* a-și păstra demnitatea. (< fr. *respecter*)

respectábil, -ă *adj.* **1.** demn de respect; cinstit, prețuit. **2.** (*fam.*) considerabil, mare; impresionant, impozant. (< fr. *respectable*)

respectabilitáte *s. f.* însușirea de a fi respectabil; o-norabilitate. (< fr. *respectabilité*)

respectív, -ă *adj.* care privește împrejurarea, persoana, obiectul despre care este vorba; care este legat de fiecare în parte în mod particular. • corespunzător. • (*adv.*) pentru cealaltă situație (parte); pentru al doilea caz; adică, va să zică, cu alte cuvinte. (< fr. *respectif*)

respectuós, -oásă *adj.* plin de respect; cuviincios, de-ferent. (< *respecteux*)

respingătór, -oáre *adj.* care respinge; care inspiră dezgust, aversiune. (< respinge + -/ă/tor)

respínge *vb. tr.* **1.** a împinge înapoi; a îndepărta, a alunga. • a refuza. **2.** a rezista unui atac; a sili pe dușman să se retragă. (< it. *respingere*)

respíngere *s. f.* **1.** faptul de a respinge. **2.** (*fiz.*) exercitare a unei forțe dirijate dinspre corpul care o exercită spre corpul asupra căruia se exercită; repulsie (3). (< respinge)

respirá *vb.* **I.** *intr., tr.* a inspira aer din atmosferă și a-l expira din plămâni. **II.** *intr.* (*fig.*) a-și reveni după o emoție, un efort; a se simți ușurat. **III.** *tr.* (*fig.*) a răspândi, a degaja. (< fr. *respirer*, lat. *respirare*)

respirábil, -ă *adj.* (despre aer) care poate fi respirat. (< fr. *respirable*)

respirabilitáte *s. f.* calitate a unui gaz, a unui aer de a fi respirabil. (< fr. *respirabilité*)

respiratór, -oáre I. *adj.* referitor la respiraţie. II. *adj., s. n.* (aparat) care asigură respiraţia. (< fr. *respiratoire*)

respiráţie *s. f.* 1. act fiziologic prin care organismele vii efectuează schimbul de gaze între ele şi mediul lor de viaţă. ◊ ~ *artificială* = mijloc de reanimare prin introducerea şi scoaterea alternativă a aerului din plămânii unui înecat, asfixiat etc. • pauză foarte scurtă, utilizată în tehnica frazării. 2. (*fig.*) răspândire (a unor sentimente sau idei). ◊ *operă* (sau *lucrare*) *de largă* ~ = operă (sau lucrare) de mare amploare. (< fr. *respiration*, lat. *respiratio*)

respíro *s. n.* moment de relaxare, de repaus; răgaz, odihnă. (< it. *respiro*)

respirométru *s. n.* 1. aparat pentru măsurarea cantităţii de oxigen absorbite de plante sau de animale. 2. aparat care permite modificarea artificială a presiunii atmosferice, pentru adaptarea atleţilor la altitudini mari. (< fr. *respiromètre*, engl. *respirometer*)

respondént *adj. inv.* (*psih.*; despre comportament, reacţie, reflex condiţionat care corespunde unui stimul uşor identificabil. (< fr., engl. *respondant*)

responsábil, -ă I. *adj.* (şi *s. m. f.*) care poartă răspunderea unui lucru, a unui fapt; răspunzător. II. *s. m. f.* persoană însărcinată cu o funcţie de răspundere; şef. (< fr. *responsable*)

responsabilitáte *s. f.* 1. atitudine conştientă, simţ de răspundere faţă de obligaţiile sociale. 2. sarcină, răspundere pe care şi-o asumă cineva. (< fr. *responsabilité*)

responsabilizá *vb. tr.* a face responsabil (pe cineva). (< responsabil + -iza)

responsív, -ă *adj.* care ţine de răspuns. (< it. *responsivo*)

responsoriál, -ă I. *adj.* 1. care are ton, caracter de răspuns. 2. (despre un vers, frază, cuvânt) spus, cântat de public sau de cor ca replică la cele spuse de preot. II. *s. n.* carte care cuprinde răspunsurile şi cântecele liturgice ale credincioşilor. (< it. *responsariale*)

responsóriu *s. n.* răspuns al corului sau al unor solişti dat preotului la liturghie. (< it. *responsorio*, lat. *responsorium*)

rest *s. n.* 1. ceea ce rămâne (din ceva); rămăşiţă. • deşeu. 2. sumă de bani care se înapoiază celui care face o plată cu mai mulţi bani decât suma cuvenită. 3. (*mat.*) rezultatul unei scăderi; diferenţă. • parte indivizibilă care rămâne după efectuarea unei împărţiri. (< germ. *Rest*, fr. *reste*, ngr., it. *resto*)

restabilí *vb.* I. *tr.* 1. a stabili din nou, a aduce în starea în care a fost la început sau în alta mai bună. 2. a stabili, a reconstitui (un cuvânt, un text). II. *refl.* a se întrema, a se înzdrăveni. (după fr. *rétablir*)

restánt, -ă *adj.* neachitat. • rămas în urmă. (< fr. *restant*)

restánţă *s. f.* 1. plată neachitată la termen; rest. 2. lucrare rămasă în întârziere. • examen nepromovat la termen. (< it. *restanza*)

restanţiér, -ă *adj., s. m. f.* (cel) rămas în restanţă (cu o lucrare, cu o plată, cu un examen etc.). (< restanţă + -ier)

restaurá *vb.* I. *tr.* 1. a reface, a aduce într-o stare asemănătoare cu cea originară (o clădire, o pictură etc.). 2. a reîntrona (un suveran, o dinastie). II. *refl.* (*fig.*) a-şi restabili forţele, a se întrema. (< fr. *restaurer*, lat., it. *restaurare*)

restauránt *s. n.* local public unde se consumă, contra plată, mâncăruri şi băuturi. (< fr. *restaurant*)

restaurativ, -ă *adj.* referitor, pentru restaurare. (< germ. *restaurativ*)

restaurátor, -oáre *s. m. f.* 1. cel care reface o operă de artă, o clădire etc. 2. proprietar sau administrator de restaurant. (< fr. *restaurateur*, lat. *restaurator*)

restauráţie *s. f.* 1. restaurare; (*spec.*) perioadă în istoria unor state, prin readucerea pe tron a dinastiilor înlăturate în urma unor revoluţii, lovituri de stat etc. 2. stil în arta franceză din epoca restauraţiei Burbonilor (1814-1830), care menţine inspiraţia din arta antichităţii, dar care, sub influenţa romantismului, manifestă interes şi pentru stilurile naţionale ale goticului şi Renaşterii. • perioadă în istoria literaturii engleze, între 1660 şi 1702, care se manifestă ca o reacţie faţă de literatura fantezistă, sclipitoare, a Renaşterii elisabetane, orientându-se spre clasicism. (< fr. *restauration*, lat. *restauratio*)

restilizá *vb. tr.* a stiliza din nou (o maşină). (< re¹- + *stiliza*)

restituí *vb. tr.* a da îndărăt (cuiva) ceva; a înapoia. (< fr. *restituer*, lat. *retituere*)

restituíbil, -ă *adj.* care trebuie restituit. (după fr. *restituable*)

restitutio în íntegrum /-ţio/ *loc. s.* reparaţie integrală. (< lat. *restitutio in integrum*)

restitutór, -oáre I. *s. m. f.* cel care restituie un lucru. II. *s. n.* aparat cu ajutorul căruia se obţine restituţia unui obiect sau a unei porţiuni din suprafaţa terestră pe bază de fotograme; fotorestitutor. (< fr. *restituteur*, it. *restitutore*)

restitutóriu, -ie *adj.* (*jur.*) prin care se cere o restituire. (< fr. *restitutoire*)

restitúţie *s. f.* 1. readucere în starea iniţială, restabilire; restituire. • înapoiere de către un stat învins a bunurilor acaparate de el în mod ilegal în timpul războiului de la statul învingător şi de la cetăţenii acestuia. 2. determinare a unui punct în spaţiu pe baza uneia sau a mai multor perspective sau fotograme, punct, văzut din mai multe poziţii din spaţiu. 3. (*biol.*) completare, regenerare a organelor sau părţilor de organe distruse sau vătămate. • revenire la forma iniţială a fragmentelor de cromozomi rupte. (< fr. *restitution*, lat. *restitutio*)

restrânge *vb.* I. *tr.* a micşora, a reduce, a mărgini. II. *refl.* (*fam.*) a-şi limita cheltuielile pentru trai, a trăi mai modest. (după fr. *restreindre*)

restrictív, -ă *adj.* care crează restricţii. (< fr. *restrictif*)

restrícţie *s. f.* 1. măsură care limitează, îngrădeşte un drept, o libertate etc. ◊ *fără* ~ = fără rezerve, pe deplin. 2. (*tehn.*) limitare a valorilor mărimilor variabile şi a condiţiilor de servicii ale unui sistem tehnic. (< fr. *restriction*, lat. *restrictio*)

restricţioná *vb. tr.* a supune unor restricţii. (< restricţie + -ona)

restringént, -ă *adj., s. n.* (substanţă) care restrânge ţesuturile animale. (< fr. *restringent*)

restructurá *vb. tr.* a schimba structura unui lucru, a reorganiza pe baze noi (întreprinderi, instituţii etc.). (< fr. *restructurer*)

resuiáj *s. n.* golire a apei din porii necapilari ai solului saturat, prin gravitaţie. (< fr. *ressuyage*)

resupináţie *s. f.* răsturnare completă a unei frunze sau flori faţă de poziţia iniţială. (< fr. *résupination*)

resuréct, -ă *adj.* resurecţional. (< resurecţie)

resurécţie *s. f.* reînviere; trezire, deşteptare. (< fr. *résurrection*, lat. *resurrectio*)

resurecţionál, -ă *adj.* cu caracter de resurecţie; resurect. (< fr. *résurrectionnel*)

resurgénţă *s. f.* reapariţie la suprafaţă, sub formă de izvor, a unei pânze de ape subterane. (< fr. *résurgence*)

resúrsă *s. f.* 1. (*pl.*) rezervă, (sursă de) mijloace care pot fi valorificate la un moment dat; posibilitate. 2. evoluţie de redresare a unui avion efectuată după un picaj, pentru a reveni în zbor orizontal. • durată, în ore de zbor, admisă pentru utilizarea normală a unui avion între două reparaţii sau revizii succesive. (< fr. *ressource*)

resuscitá *vb. tr.* 1. a reda organismului funcţiile vitale, a reînvia; a trezi la viaţă; a reanima. • (*fig.*) a reface (o bursă etc.). 2. a suscita din nou. (< fr. *ressusciter*, lat. *resuscitare*)

resveratról *s. n.* substanţă care are rol în stoparea modificărilor ce apar la nivelul genelor responsabile de buna funcţionare a inimii. (< engl. *resveratrol*)

reşapá[1] *vb. tr.* a reconstitui banda de rulare a unei anvelope uzate prin adăugarea unui nou strat de cauciuc pe pânze. (< fr. *rechaper*)

reşapá[2] *vb. intr.* (*rar*; despre oameni) a scăpa teafăr, a ieşi, a scăpa viu şi nevătămat. (< fr. *réchapper*)

reşapábil, -ă *adj.* care poate fi reşapat[1]. (< reşapa + -bil)

reşapáj *s. n.* reşapare[1]. (< fr. *rechapage*)

reşarjá *vb. tr.* a încărca un furnal cu o nouă şarjă. (< fr. *recharger*)

reşedinţă *s. f.* sediu al unei autorităţi sau al unei persoane oficiale; localitate, clădire unde se află acest sediu; rezidenţă. • locul în care locuieşte temporar cineva. (după fr. *résidence*)

reşóu *s. n.* mică plită portativă încălzită electric sau cu gaze, la bucătărie şi în laborator. (< fr. *réchaud*)

reşútă *s. f.* **1.** reapariţie a simptomelor unei boli infecţioase în timpul convalescenţei; recidivă (2). **2.** (*fig.*) recădere (în aceeaşi greşeală). (< fr. *rechute*)
retáblu *s. n.* (în bisericile catolice) panou vertical sculptat şi pictat, în spatele altarului. (< fr. *retable*, sp. *retablo*)
rétail *s. n.* vânzare cu amănuntul; comerţ în detaliu. (< engl. *retail*)
rétailer *s. m.* negustor cu amănuntul, cu bucata. (< engl. *retailer*)
retaliá *vb. tr.* a croi din nou, a modela. (< fr. *retailler*)
retárd I. *s. n.* întârziere. • (*tehn.*) amânare introdusă într-o transmisiune. • (*med.*) stare a unei persoane a cărei dezvoltare este mai puţin evoluată decât a altora. **II.** *adj. inv.* (despre medicamente) cu efect prelungit, datorită acţiunii unor substanţe absorbite încet de orga-nism. (< fr. *retard*)
retardá *vb. intr.* **I.** a rămâne în urmă; a întârzia. **2.** (*fig.*) a încetini (mişcarea); a frâna, a împiedica. (< fr. *retarder*, lat. *retardare*)
retardát, -ă *adj.* (şi *s. m. f.*) rămas în urmă; nedezvoltat din punctul de vedere al intelectului; întârziat mintal; retardatar. (< retarda)
retardatár, -ă *adj., s. m. f.* retardat. (< fr. *retardataire*)
retardáţie *s. f.* **1.** retardare. **2.** mişcare a Lunii pe bolta cerească în sens direct (de la vest la est), precum şi a planetelor, în anumite situaţii, având ca efect întârzierea în fiecare zi a trecerii astrului la meridianul locului. **3.** (*biol.*) prezenţa tardivă în cursul autogenezei a unor caractere, în comparaţie cu stadiul filogenetic anterior. (< fr. *retardation*)
retasúră *s. f.* defect constând din goluri formate în piesele turnate din cauza contracţiei materialului în momentul solidificării. (< fr. *retassure*)
retehnologizá *vb. tr.* a înzestra cu o nouă tehnologie. (< re[1]- + *tehnologiza*)
retentív, -ă *adj.* referitor la retenţie; cu caracter de retenţie. (< it. *retentivo*)
retentivitáte *s. f.* caracter retentiv. (< engl. *retentivity*)
reténţie *s. f.* **1.** reţinere, oprire. • reţinere şi păstrare în gaj de către creditor a unui lucru al debitorului până când acesta va achita întreaga datorie. • (*fig.*) stăpânire, înfrânare. **2.** reţinere şi acumulare în organism a unor produse biologice datorită funcţionării defectuoase a unor glande cu secreţie externă. **3.** proprietate a unor substanţe de a încetini evaporarea solventului cu care au fost amestecate omogen. **4.** creare a unor bazine de acumulare pe cursul unei ape prin înălţarea nivelului acesteia cu ajutorul unor construcţii speciale. (< fr. *rétention*, lat. *retentio*)
retiár *s. m.* gladiator roman înarmat cu un trident, un pumnal şi o plasă în care încerca să-l prindă pe adversarul său, înarmat cu platoşă. (< fr. *retiarius*, fr. *réariaire*)
rétic, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Reţia (Alpii centrali). • (*s. f.*) limbă neindo-europeană atestată în trecut în nordul Italiei. (< it. *retico*, fr. *rhétique*)
reticént, -ă *adj.* care manifestă reticenţă. (< fr. *réticent*)
reticénţă *s. f.* **1.** omisiune voită, ocolire a unui lucru care trebuie spus; atitudine reţinută, rezervată într-o anumită chestiune. **2.** figură retorică prin care vorbitorul îşi întrerupe deodată şirul gândirii, pentru a trece la o altă idee, lăsând numai să se înţeleagă ceea ce ar fi voit să spună. (< fr. *réticence*, lat. *reticentia*)
retícul[1] *s. n.* **1.** desen, structură de forma unei reţele, a unei plase. **2.** ansamblu de linii încrucişate, de scări gradate etc. care intră în construcţia unor instrumente optice, servind la vizarea direcţiilor, la efectuarea de măsurători etc. **3.** formaţie anatomică cu aspect de reţea. (<r. *reticule*, lat. *reticulum*)
RETICUL[2](O)- *elem.* „reţea, reticul". (< fr. *réticul/o/-*, cf. lat. *reticulum*)
reticulár, -ă *adj.* în formă de reţea; o (*anat.*) *substanţă ~ă* = formaţie de celule nervoase dispuse în reţea în trunchiul cerebral. • care aparţine unui reticul. (< fr. *réticulaire*)
reticulát, -ă *adj.* care prezintă aspectul unei reţele. o (*anat.*) *ţesut ~* = ţesut conjunctiv moale, din celule cu multe prelungiri şi cu fibre de reticulină. (< fr. *réticulé*)
reticulăţie *s. f.* **1.** dispunere în formă de reţea. **2.** (*fot.*) defect constând din crăpături foarte fine ce apar pe suprafaţa negativului, datorită diferenţei de temperatură dintre două băi succesive. (< fr. *réticulation*)
reticulemíe *s. f.* prezenţa reticulocitelor în sânge. (< fr. *réticulémie*)
reticulínă *s. f.* substanţa proteică, cu fosfor, în ţesutul reticulat. (< fr. *réticuline*)
reticulítă *s. f.* inflamaţie a ţesutului reticulat. (< fr. *réticulite*)
reticulocít *s. n* hematie tânără, fără nucleu, care prezintă o reţea filamentoasă. (< fr. *réticulocyte*)
reticulocitopenie *s. f.* diminuare a numărului reticulocitelor din sânge. (< engl. *reticulocytopenia*)
reticulocitóză *s. f.* creştere a numărului de reticulocite din sânge, în timpul regenerării măduvei. (< fr. *réticulocytose*)
reticulóm *s. n.* proliferare tumorală benignă a celulelor reticulare din ganglionii limfatici. (< fr. *réticulome*)
reticulosarcóm *s. n.* tumoare malignă produsă de celulele reticulare atipice. (< fr. *réticulo-sarcome*)
reticulóză *s. f.* boală cauzată de creşterea numărului reticulocitelor din sânge. (< fr. *réticulose*)
retínă *s. f.* membrană internă, nervoasă, a ochiului, sensibilă la lumină, pe care se formează imaginea vizuală. (< fr. *rétine*)
retiníán, -ă *adj.* a(l) retinei. (< fr. *rétinien*)
retinítă *s. f.* inflamaţie a retinei. (< fr. *rétinite*)
retinoblastóm *s. n.* tumoare malignă a retinei, care survine la vârstă tânără; gliom retinian. (< engl. *retinoblastoma*)
retinográf *s. n.* aparat folosit în retionografie. (< fr. *rétinographe*)
retinografíe *s. f.* fotografiere a fundului de ochi. (< fr. *rétinographie*)
retinopatíe *s. f.* denumire generică pentru bolile retinei. (< fr. *rétinopathie*)
retinoscóp *s. n.* schiascop. (< fr. *rétinoscope*)
retinoscopíe *s. f.* schiascopie. (< fr. *rétinoscopie*)
retinúlă *s. f.* retină a fiecărui element al ochiului compus, la isecte. (<fr. *rétinule*)
retirádă *s. f.* closet, latrină. (< fr. *retirade*, germ. *Retirade*)
retív, -ă *adj.* îndărătnic; dificil, greu de stăpânit; (despre un animal) care nu vrea să înainteze. (< fr. *rétif*)
retivitáte *s. f.* **1.** îndărătnicie. **2.** parapsihoză prin refuzul de a executa diverse comenzi. (< fr. *rétivité*)
rétor *s. m.* **1.** (*ant.*) profesor de retorică. **2.** orator. (< ngr. *ritor*, lat. *rhetor*)
retorcá *vb. tr.* a întoarce împotriva adversarului propriile-i argumente; a replica. (< fr. *rétorquer*)
retorcábil, -ă *adj.* (despre argumente) care poate fi întors împotriva celui care l-a formulat. (< fr. *rétorquable*)
retóric, -ă I. *adj.* care aparţine retoricii; de retor. • (*peior.;* despre stil) afectat, emfatic. **II.** *s. f.* **1.** arta exprimării alese, utilizată în scopul convingerii unui auditoriu; oratorie, elocvenţă. o *figură (de) ~ă* = formă de exprimare, întorsătură de frază care înfrumuzeţează stilul, dându-i mai multă plasticitate şi vigoare. **2.** (*peior.*) declaraţie emfatică; afectare (< fr. *rhétorique*, lat. *rhetorica*, gr. *rhetorike*)
retoricián, -ă *s. m. f.* cel care se ocupă cu retorica. (< fr. *rhétoricien*)
retorísm *s. n.* abuz de figuri şi de elemente retorice; elocvenţă emfatică, lipsită de idei. (< retor/ic/ + *-ism*)
retoromán, -ă I. *s. m. pl.* populaţie din sud-estul Elveţiei şi nord-estul Italiei şi din unele regiuni ale Alpilor Dolomitici. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie. • (*s. f.*) limbă romanică vorbită de retoromani, prezentând mari deosebiri dialectale (romanşa şi friulana). (< fr. *rhéto-roman*, germ. *rhetoromanisch*)
retorsiúne *s. f.* **1.** întoarcere împotriva cuiva a propriilor sale argumente. **2.** act inamical la care recurge un stat spre a determina un alt stat să înceteze anumite acte inamicale pe care le săvârşeşte împotriva sa. (< fr. *rétorsion*)
retórtă *s. f.* **1.** vas (de laborator) din sticlă, pământ sau platină, în formă de balon cu gâtul îndoit. **2.** recipient cu pereţi refractari, pentru distilări industriale. o *cărbune de ~* = cărbune care

se depune pe pereții retortelor din instalațiile de distilare a cărbunilor, la fabricarea unor electrozi. (< germ. *Retorte*)

retráct *s. n. (jur.)* luare înapoi a unui bun, a unui drept alienat. (< fr. *retrait*, lat. *retractus*)

retractá *vb.* **I.** *tr.* a retrage (o afirmație, un cuvânt etc.). **II.** *refl.* (despre mușchi, țesuturi) a se zbârci. • (despre materiale) a se contracta. (< fr. *rétracter*)

retractábil, -ă *adj.* care se poate retracta. (< fr. *rétractable*)

retractíl, -ă *adj.* **1.** (despre organe, părți ale corpului) care se poate strânge, trage înapoi ori în interior. **2.** *(fig.*; despre oameni) care se retrage. (< fr. *rétractile*)

retractilitáte *s. f.* proprietatea de a fi retractil. (< fr. *rétractilité*)

retractív, -ă *adj.* care provoacă retracție. (< fr. *rétractif*)

retractór *adj., s. m.* (mușchi) care are rolul de a trage un membru sau o parte a corpului spre înapoi. (< fr. *rétracteur*)

retráctie *s. f.* strângere, micșorare a dimensiunilor unui țesut sau organ. (< fr. *rétraction*, lat. *retractio*)

retradúce *vb. tr.* a traduce din nou. (după fr. *retraduire*)

retráge *vb.* **I.** *tr.* a trage înapoi. • a lua înapoi ceva. • *(fig.)* a retracta. **II.** *refl.* **1.** (despre armate) a părăsi pozițiile din fața inamicului. **2.** a ieși voluntar dintr-o funcție, dintr-o instituție etc. **3.** a merge înapoi, a pleca. • (despre mijloace de transport în comun) a ieși din circulație. **4.** (despre ape curgătoare) a reintra în albie după revărsare. (< lat. *retragere*, după fr. *retirer*)

retrágere *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) retrage. **o** ~ *cu torțe* = paradă, manifestație făcută seara cu făclii aprinse; *ofițer în* ~ = ofițer care, din cauza vârstei sau a invalidității, a ieșit din cadrele active ale armatei; *a bate în* ~ = **a)** a se replia, a se retrage (din fața dușmanului); **b)** *(fig.)* a ceda. • refugiu. **2.** *(arhit.)* denumire dată planurilor întinse față de planul principal al unei fațade. (<)

retranscríe *vb. tr.* a transcrie din nou. (după fr. *retranscrire*)

retranslație *s. f.* retraducere; retroversiune. (< engl. *retranslation*)

retransmísie *s. f.* retransmitere a unei emisiuni radiofonice primite de un post de la un alt post emițător. (< fr. *retransmission*)

retransmíte *vb. tr* a realiza o retransmisie. (după fr. *retransmettre*)

retransmițătór *s. n. (telec.)* aparat care retransmite automat semnalele pe care le primește. (după fr. *retransmitteur*)

retranșá *vb. refl.* a se adăposti în spatele unei noi fortificații. (< fr. *retrancher*)

retranșamént *s. n.* fortificație. (< fr. *retranchement*)

retrás, -ă *adj.* (despre oameni) izolat, singuratic. (< retrage)

retrasá *vb. tr.* a trasa din nou (un plan, o linie). (< fr. *retracer*)

retratá *vb. tr.* a trata un material textil cu anumite soluții pentru a-i mări rezistența. (< fr. *retraiter*)

retrecisá *vb. tr., refl.* a (se) face mai îngust; a (se) îngusta, a intra la apă. (după fr. *rétrécir*)

retribuí *vb. tr.* a plăti în bani (o muncă prestată); a remunera. (< fr. *rétribuer*, lat. *retribuere*)

retributív, -ă *adj.* cu caracter de retribuție. (< engl. *retributive*)

retribúție *s. f.* plată în bani pentru o muncă prestată; salariu, remunerație. (< fr. *rétribution*)

retriever /ri-trí-văr/ *s. m.* câine de vânătoare de rasă engleză, dresat pentru a descoperi și a aduce vânatul. (< engl., fr. *retriever*)

RETRO[1]- *pref.* „înapoi", „în urmă", „în sens contrar". (< fr. *rétro-*, cf. lat. *retro*)

rétro[2] **I.** *adj. inv.* (despre stil, muzică, modă) care marchează o întoarcere (reluând sau imitând un stil mai vechi). **II.** *s. n. (biliard)* efect de recul. **o** *a face un* ~ = a executa o lovitură care să imprime bilei o mișcare înapoi. (< fr. *rétro*)

retroactív, -ă *adj.* care se aplică și unor fapte din trecut. (< fr. *rétroactif*)

retroactivitáte *s. f.* caracter retroactiv. (< fr. *rétroactivité*)

retroacțiúne *s. n.* **1.** acțiune de răspuns la o altă acțiune. **2.** efect retroactiv. **3.** (la calculatoarele electronice) feedback; reacție (5). (< fr. *rétroaction*)

retrobulbár, -ă *adj.* înapoia globului ocular. (< it. *retrobulbare*)

retrocedá *vb. tr.* a ceda, a da înapoi (un drept, un teritoriu) aceluia de la care a fost luat. (< fr. *rétrocéder*, lat., it. *retrocedere*)

retrocedánt, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care retrocedează. (< fr. *rétrocédant*)

retrocedént *s. n.* parte care, într-o retrocesiune, în schimbul unei prime, se asigură la o altă societate de asigurare. (< retroceda + -ent)

retrocesionár *s. n.* parte care, într-o retrocesiune, în schimbul primelor încasate, preia o parte din riscurile și sumele asigurate. (< retrocesiune + -ar)

retrocesiúne *s. f.* act prin care se retrocedează ceva. • asigurare încheiată din nou de un reasigurator, prin care transmite o parte din suma asigurată unei alte societăți. (< fr. *rétrocession*, lat. *retrocessio*)

retrocesív, -ă *adj.* care face, care comportă o retrocesiune. (< fr. *rétrocessif*)

retrocompatibilitáte *s. f.* calitate a unui sistem de televiziune în culori de a permite ca receptoarele aferente să reproducă în alb-negru imaginile transmise de un sistem alb-negru. (< fr. *rétrocompatibilité*)

retrodeviație *s. f.* deviație spre înapoi a unui organ anatomic. (< fr. *rétrodéviation*)

retrofaringián, -ă *adj.* în regiunea posterioară a fa-ringelui. (< fr. *rétropharyngien*)

retrofléx, -ă *adj. (anat., bot.)* întors, curbat spre înapoi. (< lat. *retroflexus*)

retroflexiúne *s. f. (med.)* îndoire spre înapoi a unui organ. (< fr. *rétroflexion*)

retrofuzée *s. f.* motor-rachetă al unui vehicul spațial destinat frânării mișcării acestuia. (< fr. *rétrofusée*)

retrognatísm *s. n.* conformație a feței caracterizată prin insuficienta dezvoltare a maxilarului inferior. (< fr. *rétro-gnatisme*)

retrográd, -ă *adj.* **1.** care se opune progresului; reacționar. **2.** (despre idei, concepții) contrar progresului, învechit. **o** *amnezie ~ă* = formă de amnezie prin pierderea amintirilor vechi. **3.** (despre aștri și mișcarea lor) care se deplasează în direcția opusă mișcării Soarelui. (< fr. *rétrograde*, lat. *retrogradus*)

retrogradá *vb.* **I.** *tr* a trece pe cineva într-o funcție, într-un grad mai mic decât cel avut înainte. **II.** *intr.* (despre echipe sportive) a trece într-o categorie inferioară, în urma rezultatelor slabe obținute în clasament. (< fr. *rétrograder*, lat. *retrogradare*)

retrogradábil, -ă *adj.* (*sport*) care poate fi retrogradat. (< retrograda + -bil)

retrogradáre *s. f.* **1.** acțiunea de a retrograda. **2.** proces de îngustare a unei plaje datorită acțiunii erozive a valurilor. **3.** *(muz.)* procedeu componistic polifonic constând în transcrierea unei teme de la sfârșit spre început. (< retrograda)

retrogradáție *s. f.* **1.** mișcare retrogradă (3) a aștrilor. **2.** *(biol.)* diminuare a densității unei populații. (< fr. *rétrogradation*)

retrogresiúne *s. f.* **1.** mișcare în sens invers celui normal sau general. **2.** *(psih.)* revenire la comportamente și atitudini ce țin de o perioadă depășită a dezvoltării individului. (< fr. *rétrogression*)

retrogresív, -ă *adj.* care are o mișcare de retrogresiune. (< fr. *rétrogressif*)

retrolistézís *s. n.* alunecare spre înapoi a unui segment al coloanei vertebrale, pe segmentul inferior. (< fr. *rétrolistesis*)

retromamár, -ă *adj.* situat înapoia sânului. (< *rétromammaire*)

retromorfísm *s. n.* diaforeză. (< fr. *réthromorphisme*)

retromorfóză *s. f. (biol.)* morfoză în cursul căreia apar fenomene de degenerare. (< fr. *rétromorphose*)

retromutație *s. f. (biol.)* mutație inversă care schimbă mesajul genetic al unui mutant. (< retro[1]- + *mutație*)

retroperitoneál, -ă *adj.* dinapoia cavității peritoneului. (< fr. *rétropéritonéal*)

retropoziție *s. f.* plasare a unei formații anatomice înapoia poziției sale anterioare. (< fr. *rétroposition*)
retroproiectór *s. n.* aparat pentru retroproiecție. (< fr. *rétroprojecteur*)
retroproiécție *s. f.* **1.** proiecție cinematografică cu aparatul de proiecție aflat în spatele unui ecran translucid. **2.** (*fig.*) proietare înapoi în timp. (< fr. *rétroprojection*)
retropropúlsie *s. f.* frânare a unui vehicul spațial cu o fuzee. (< fr. *rétropropulsion*)
retropúlsie *s. f.* (*med.*) tendință de cădere spre înapoi. (< fr. *rétropulsion*)
retrorachétă *s. f.* motor-rachetă a cărui forță de propulsie este dirijată în sens invers față de direcția de plasare, în scopul frânării. (< engl. *retrorocket*)
retroreflectór *s. n.* dispozitiv optic care reflectă lumina în direcție imediat apropiată de cea incidentă. (< retro[1]- + *reflector*)
retrórs, -oársă *adj.* (*bot.*; despre organe) îndepărtat îndărăt. (< lat *retrorsus*)
retrospectív, -ă *adj.* care privește în urmă, referitor la fapte și situații din trecut. ◊ *expoziție ~ă* (și *s. f.*) = expoziție de artă plastică unde se prezintă opere create de-a lungul anilor (ale unui artist, ale unei școli sau epoci). (< fr. *rétrospectif*)
retrospécție *s. f.* privire, examinare retrospectivă. • formă a introspecției constând în evocarea trecutului, în scopul reexaminării unor fapte, unor trăiri. (< fr. *rétrospection*)
retrosternál, -ă *adj.* din spatele sternului. (< fr. *rétrosternal*)
retrotracțiúne *s. f.* îndoire a corpului spre înapoi, provocată, în unele boli, de contracția mușchilor lombari. (< fr. *rétrotraction*)
retróvers, -ă *adj.* (*anat.*; despre un organ) deplasat prin retroversie. (< fr. *rétroverse*)
retrovérsie *s. f.* retropoziție a unui organ anatomic. • deplasare prin îndoire a uterului spre înapoi. (< fr. *rétroversion*)
retroversiúne *s. f.* **1.** retraducere a unui text în limba din care a fost tradus. **2.** traducere din limba maternă într-o limbă străină. (< germ. *Retroversion*)
retrovizór *s. n.* oglindă care permite conducătorului unui (auto)vehicul să vadă în spate. (< fr. *rétroviseur*)
retrusáre *s. f.* (*livr.*) ridicare în sus. (după fr. *retroussement*)
retúr *s. n.* **1.** întoarcere, revenire înapoi, la locul de plecare. • indicație scrisă pe un plic, colet etc. care arată că acesta trebuie înapoiat expeditorului. **2.** (*sport*) a doua parte a unui campionat, în cadrul căreia se întâlnesc din nou aceiași participanți. (< fr. *retour*)
returná[1] *vb. tr.* a turna din nou o formă, o piesă, un lichid. (< re[1]- + *turna*)
returná[2] *vb. tr.* a turna din nou un film. (< re[1]- + *turna*)
returná[3] *vb. tr.* a trimite înapoi. (< fr. *retourner*)
returnábil, -ă *adj.* care poate fi returnat. (< returna + -bil)
retúș *s. n.* corectare a unei picturi, fotografii, piese tehnice etc. • (*poligr.*) corectură pe originalele negative, diapozitive și pozitive fotografice, ca și pe forma de tipar în faze intermediare de realizare, pentru tipărire. (< fr. *retouche*)
retușá *vb. tr.* a face un retuș; a corecta, a îndrepta. (< fr. *retoucher*)
retușare *s. f.* **1.** retuș. **2.** (*muz.*) împodobire a unei melodii cu diferite ornamente, (< retușa)
retușór, -oáre *s. m. f.* **1.** cel care retușează clișeele într-un atelier fotografic. **2.** cel care face retușuri la confecții. • (*poligr.*) muncitor care execută operația de retuș. (< fr. *retoucheur*)
rețetár I. *s. n.* **1.** listă de rețete. **2.** (*mar.*) normativ conținând un ansamblu de alimente și rațiile alocate echipajului unei nave comerciale. **3.** bloc cu formulare pentru rețete (1). **II.** *s. m.* cel care execută rețetele într-o farmacie. (< rețetă + -ar)
rețétă *s. f.* **1.** prescripție medicală. **2.** indicație pentru prepararea unei mâncări sau băuturi. • (*chim.*) ansamblu de indicații pentru obținerea unui anumit produs. **3.** (*fig.*) soluție practică pentru rezolvarea unui lucru, a unei situații. • (*fig.*) formulă stereotipă; șablon. **4.** sumă de bani realizată din vânzarea biletelor la un spectacol. (< ngr. *retseta*, germ. *Rezept*, fr. *recette*, rus. *rețept*)
reținătór *s. n.* ansamblu de conducte și organe de reținere (supape etc.) la dirijarea circulației fluidului într-un singur sens. • casetă la o pompă sau la un compresor cu piston în care sunt montate organele de reținere ce comandă aspirația și evacuarea fluidului. (< reține + -/ă/tor)
reține *vb.* **I.** *tr.* **1.** a ține în loc, a împiedica de la ceva. • a ține închis, arestat, a priva de libertate. **2.** a ține asupra sa, a păstra. **3.** a rezerva. **4.** a opri o parte dintr-o sumă de bani cuvenită cuiva. **5.** a ține minte. **6.** (*jur.*) a se admite de către instanță existența unei stări de fapt pe baza probelor. **II.** *tr., refl.* (*fig.*) a (se) stăpâni. (după fr. *retenir*)
reținere *s. f.* acțiunea de a (se) reține. • stăpânire de sine, prudență, rezervă. • oprire a unei părți din drepturile cuvenite cuiva. • detențiune. (< reține)
reținút, -ă *adj.* (despre oameni) stăpânit, rezervat, sobru; moderat. (< reține)
reumátic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de reumatism. (< lat. *rheumaticus*, it. *reumatico*, germ. *rheumatisch*)
reumatísm *s. n.* **1.** afecțiune prin inflamarea organelor aparatului locomotor și cardiovascular, prin dureri și tulburări diverse influențate de factorii climatici. **2.** durere reumatică. (<at. *rheumatismus*, germ. *Rheumatismus*)
reumatismál, -ă *adj.* de natură reumatică. (după fr. *rhumatismal*)
reumatoíd, -ă *adj.* asemănător cu reumatismul. (< engl. *rheumatoid*)
reumatológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în reumatologie. (< germ. *Rheumatolog*)
reumatológic, -ă *adj.* de reumatologie. (după fr. *rhymatologique*)
reumatologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază afecțiunile reumatice. (< germ. *Rheumatologie*, după fr. *rhumatologie*)
reuní *vb. tr., refl.* a (se) aduna, a (se) întruni. (< fr. *réunir*)
reunificá *vb. tr.* a unifica din nou. (< fr. *réunifier*)
reunificatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care reunifică. (< fr. *réunificateur*)
reuniúne *s. f.* **1.** adunare, întrunire. • competiție sportivă. **2.** (*mat.*) operație care atașează la două mulțimi date mulțimea tuturor elementelor ce aparțin cel puțin uneia dintre ele. (< fr. *réunion*)
reușí *vb. intr., tr.* **1.** a izbuti. **2.** a avea succes. (< it. *riuscire*, fr. *réussir*)
reușítă *s. f.* izbândă, succes, realizare. (< it. *riuscita*, fr. *réussite*)
reutilá *vb. tr.* a utila din nou, a înzestra cu noi utilaje. (< re[1]- + *utila*)
reutilizá *vb. tr.* a utiliza din nou după o prelucrare prealabilă; a recupera și reintroduce în circuitul economic resurse de materiale refolosibile din sfera producției materiale sau a consumului; a refolosi. (<re[1]- + *utiliza*)
revacciná *vb. tr.* a vaccina din nou. (< fr. *revacciner*)
revalidá *vb. tr.* (*jur.*) a valida din nou. (< fr. *revalider*)
revalorificá *vb. tr.* a valorifica din nou, a repune în valoare. • a reconsidera (un autor, o operă). • a aduce (piese etc.) uzate în stare de funcționare. (< re[1]- + *valorifica*)
revalorizá *vb. tr.* a aduce la valorea inițială; a ridica cursul oficial al valutei naționale în raport cu etalonul în care este exprimată. (< fr. *revaloriser*)
revanșá *vb. refl.* a întoarce cuiva binele (sau răul) făcut; a-și lua revanșa. (< fr. *revancher*)
revanșárd, -ă *adj.* (și *s.*) care dorește să-și ia revanșa; răzbunător. (< fr. *revanchard*)
revánșă *s. f.* acțiunea prin care cineva se revanșează; răzbunare pentru un rău suferit sau răsplată pentru un serviciu făcut de cineva. • (*sport*) partidă prin care un jucător sau o echipă învinsă încearcă să-și învingă adversarul care a câștigat într-o competiție anterioară. (< fr. *revanche*)
revanșísm *s. n.* politică, spirit de revanșă. (< germ. *Revanchismus*, fr. *revanchisme*)
revanșíst, -ă *adj., s. m. f.* (partizan) al revanșismului. (< germ. *revanchistisch*)

revedeá *vb. I. tr. refl.* a (se) vedea din nou. **II.** *tr.* a examina din nou, a reviziui (un text). (după fr. *revoir*)
revedére *s. f.* faptul de a (se) revedea. **o** *la ~* = formulă de salut la despărţire. (< revedea)
reveioná *vb. intr.* a petrece revelionul. (< fr. *réveillonner*)
revelá *vb. I. tr., refl.* a (se) face cunoscut, a (se) dezvălui, a (se) destăinui. **II.** *tr.* a developa un film. (< fr. *révéler*, lat. *revelare*)
revelatór, -oáre I. *adj.* care revelează. **II.** *s. n.* developator. (< fr. *révélateur*, lat. *revelator*)
revelaţie *s. f.* descoperire neaşteptată a unei calităţi, a unui adevăr ascuns etc. • lucru revelat. **o** *a fi o ~* = a depăşi aşteptările, a surprinde, a uimi (prin calităţi). • dezvăluire a voinţei divinităţii, făcută cuiva înzestrat cu facultăţi suprarauionale. (< fr. *révélation*, lat. *revelatio*)
revelión *s. n.* noaptea care precedă prima zi a unui an nou; petrecerea din această noapte. (< fr. *réveillon*)
revendicá *vb. tr.* a reclama un drept, un bun etc. care se cuvine sau aparţine cuiva şi care se află în posesiunea altcuiva. • a cere, a pretinde. (< fr. *revendiquer*)
revendicánt *s. m.* cel care revendică ceva. (< revendica + *-ant*)
revendicáre *s. f.* acţiunea de a revendica; ceea ce se revendică; revendicaţie. (< revendica)
revendicatív, -ă *adj.* care revendică un bun, un drept cuvenit. (< fr. *revendicatif*)
revendicatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care exprimă o revendicare. (< fr. *revendicateur*)
revendicáţie *s. f.* revendicare; ceea ce revendică. (< fr. *revendication*)
revení *vb. intr.* **1.** a veni înapoi, a se întoarce. • a se ivi din nou. **2.** a se ajunge din nou la aceeaşi stare, a-şi recăpăta echilibrul (sufletesc). **3.** a relua (un subiect, o idee). **4.** a i se atribui; a fi de resortul...; a i se cuveni. **5.** a revoca. (< fr. *revenir*)
revenire *s. f.* **1.** acţiunea de a reveni; întoarcere. **2.** operaţia de încălzire la temperaturi înalte şi de răcire lentă a oţelului călit pentru a i se mări tenacitatea (2). (< reveni)
revér *s. n.* **1.** partea răsfrântă a unei haine în prelungirea gulerului, de o parte şi de alta a pieptului. **2.** (*tenis*) lovitură executată de pe partea stângă, printr-o mişcare de jos în sus, cu partea exterioară a paletei. (< fr. *revers*)
reverbér *s. n.* oglindă metalică montată la o lampă pentru a reflecta lumina într-o anumită direcţie. (< fr. *réverbère*)
reverberá *vb. tr.* a produce reverberaţii. • a prelucra cu mijloace electroacustice un semnal sonor. (< fr. *réverbérer*)
reverberánt, -ă *adj.* care reverberează. (< fr. *réverbérant*, engl. *reverberant*)
reverberatór *s. n.* aparat care produce reverberaţie artificială. (< engl. *reverberator*)
reverberáţie *s. f.* **1.** reflexie a luminii sau a căldurii. **2.** (şi *fig.*) persistenţă, datorită reflexiei pe pereţi, a unui sunet într-o sală, după ce sursa sonoră nu mai emite unde. **o** *~ artificială* = realizare cu mijloace acustice, electromagnetice, electromecanice sau electrice a unor efecte asemănătoare celor produse de reverberaţia naturală. (< fr. *réverbération*)
reverberométru *s. n.* aparat pentru măsurarea timpului de reverberaţie. (< engl. *reverberometer*)
reverénd *s. m.* titlu dat membrilor clerului catolic sau al unor confesiuni reformate. • titlu dat pastorilor anglicani. (< fr. *révérend*, lat. *reverendus*)
reveréndă *s. f.* haină preţioasă (catolică) lungă; anteriu. (< lat. *réverenda*)
reverendísim *s. m.* titlu onorific rezervat prelaţilor. (< lat. *reverendissimus*)
reverénţă *s. f.* **1.** plecăciune, salut în semn de respect, de veneraţie. **2.** respect, consideraţie, stimă. **o** *pronume de ~* = pronume de politeţe. (<r. *révérence*, lat. *reve-rentia*)
reverenţiál, -ă *adj.* reverenţios. (< fr. *révérenciel*)
reverenţiós, -oásă *adj.* respectuos, ceremonios; reve-renţial. (< fr. *révérencieux*)
reverie *s. f.* **1.** stare de visare cu ochii deschişi. **2.** piesă vocală sau instrumentală la mici proporţii, cu caracter visător. (< fr. *réverie*)
reverificá *vb. tr.* a verifica din nou. (< re[1]- + *verifica*)
revérs *s. n.* **1.** dos al unei medalii, monede, hârtii scrise etc. **o** *~ul medaliei* = partea cealaltă, neplăcută a unei situaţii, a unui lucru. **2.** (*fig.*) aspect, faţă ascunsă şi în contrast izbitor cu aspectul cunoscut al unei situaţii etc. **3.** (*mil.*) partea dinspre inamic a şanţului sau a tranşeelor. **4.** (*geol.*) suprafaţă structurală slab înclinată. (< fr. *revers*, lat. *reversus*, germ. *Revers*)
reversá *vb. tr.* **1.** a turna din nou. **2.** (*fig.*) a revărsa, a descărca, a arunca pe... (< fr. *reverser*)
reversíbil, -ă *adj.* **1.** care poate reveni la starea iniţială. **2.** (*jur.;* despre bunuri) care urmează să revină la fostul proprietar. • (despre rente, pensii) care, la moartea titularului, poate trece asupra altei persoane. **3.** (despre fenomene, reacţii) care se poate mişca în două sensuri opuse. **4.** (despre propoziţii) care nu-şi modifică înţelesul când se schimbă diateza verbului. (< fr. *réversible*)
reversibilitáte *s. f.* **1.** faptul, proprietatea de a fi reversibil. **2.** (*arte*) posibilitatea îndepărtării unui strat de vernis, la restaurarea unei picturi, pentru a putea fi reînnoit. (< fr. *réversibilité*)
revérsie *s.. f.(biol.)* întoarcere a unei populaţii, a unui individ la un tip mai puţin evoluat; reapariţie a unor caractere ancestrale: reversiune (3); atavism. (< fr. *réversion*, lat. *reversio*)
reversiúne *s. f.* **1.** (*jur.*) întoarcere, revenire a unor bunuri donate la primul proprietar, când persoana căreia i-au fost donate moare fără a avea copii. **2.** tratament termic aplicat unor aliaje cu bază de aluminiu pentru a elimina efectele îmbătrânirii. • (*fiz.*) schimbare a ordinii de succesiune în timp a stărilor prin care trece un sistem în cursul unei transformări. **3.** (*biol.*) reversie. **4.** conversie. (< fr. *réversion*, lat. *reversio*)
reversív, -ă *adj.* (despre mecanisme, procese etc.) care revine spontan la poziţia sau la starea iniţială după încetarea fenomenului modificator. (< fr. *réversif*)
reversór *s. n.* **1.** dispozitiv (la maşinile de încercat materiale) care efectuează încercări de tracţiune şi de compresiune. **2.** substanţă capabilă să transforme celula leucemică sau canceroasă în celulă normală. (< engl. *reverser*)
reviér *s. n.* spaţiul unei cazărmi, al unui lagăr sau al unei tabere militare. (< germ. *Revier*)
revíf *s. n.* perioadă a mareei între apa liniştită şi cea în creştere. (< fr. *revif*)
revigorá *vb. tr.* a reda vigoarea; a înviora. (< fr. *revigorer*)
revigoránt, -ă *adj.* care revigorează; revigorator. (< revigora + -ant)
revigoratór, -oáre *adj.* revigorant. (< revigora + -tor)
revirescént, -ă *adj.* (despre plante) care înverzeşte din nou. (< fr. *revirescent*, lat. *revirescens*)
reviriméntul *s. n.* schimbare bruscă şi totală în bine; înviorare. (< fr. *revirement*)
revístă *s. f.* **1.** publicaţie periodică cu articole, studii, recenzii etc. din domenii variate sau de strictă specialitate. **2.** (*mil.*) *~ de front* (sau *de bord*) = inspecţie a trupelor (sau a echipajului navei) de către comandant pentru verificarea gradului de pregătire, a stării echipamentului, armamentului şi tehnicii de luptă. **o** *a trece în ~* = **a)** a face inspecţia trupelor; **b)** a examina pe rând anumite fapte; *~a presei* = expunere succintă a ideilor de importanţă a presei cotidiene. **3.** gen de spectacol de estradă cu muzică, dans, cuplete şi scenete vesele. (< it. *rivista*, după fr. *revue*)
revitalizá *vb. tr.* a da din nou viaţă, putere, vigoare; a revivifia. (< fr. *revitaliser*)
revitalizánt, -ă *adj.* care revitalizează. (< revitaliza + -ant)
revivifiá *vb. tr.* a revitaliza. (< fr. *revivifier*)
reviviscént, -ă *adj.* care prezintă reviviscenţă. (< fr. *reviviscent*)
reviviscénţă *s. f.* **1.** revenire la viaţă; însufleţire. **2.** (*biol.*) proprietate a unor organisme de a-şi relua activitatea vitală după o stare de latenţă. **3.** (*fig.*) reapariţie a unor stări de conştiinţă uitate. (< fr. *reviviscence*)
revízie *s. f.* **1.** revizuire; cercetare, control, verificare; inspecţie. • (*poligr.*) ultima corectură în pagini. **2.** reglare a pieselor şi a aparatelor unei instalaţii sau maşini. (< fr. *révision*, lat. *revisio*)

revizionísm *s. n.* **1.** denumire dată diferitelor curente din mişcarea muncitorească, **2.** atitudine, acţiune care urmăreşte revizuirea şi modificarea unui tratat, a unei legi etc. (< fr. *révisionisme*, rus. *revizionizm*)

revizioníst, -ă I. *adj.* care urmăreşte revizuirea unei legi, a unei atitudini etc. **II.** *adj., s. m. f.* (adept) al revizionismului (1). (< fr. *révisionniste*, rus. *revizionist*)

revízor, -oáre *s. m. f.* **1.** cel care face revizii, care controlează (ceva). **2.** (*poligr.*) corector. **3.** (în trecut) inspector al şcolilor primare dintr-un judeţ. (< fr. *réviseur*, germ. *Revisor*)

revizorát *s. n.* funcţia de revizor; • serviciu în cadrul căruia îşi exercită revizorul funcţia. (< revizor + -at)

revizuént *s. m.* (*jur.*) cel care introduce o cerere de revizuire a unui proces. (<vizui + -ent)

revizuí *vb. tr.* a revedea, a cerceta, a examina din nou; a controla. (după fr. *réviser*)

revizuíre *s. f.* **1.** acţiunea de a revizui; revizie. **2.** (*jur.*) cale de atac introdusă pentru desfiinţarea unei hotărâri judecătoreşti definitive, dovedită ca nelegală, în baza unor probe descoperite ulterior. (< revizui)

revocá *vb. tr.* **1.** a anula, a contramanda (un ordin, un decret etc.) **2.** a destitui dintr-o funcţie publică, în baza unui drept legal. (< fr. *révoquer*, lat. *revocare*)

revocábil, -ă *adj.* care poate fi revocat. (< fr. *révocable*, lat. *revocabilis*)

revocabilitáte *s. f.* starea de a fi revocabil. (< fr. *révocabilité*)

revocatóriu, -íe *adj.* care revocă. (< fr. *révocatoire*)

revocáţie *s. f.* revocare. (< fr. *révocation*, lat. *revocatio*)

revolín *s. n.* (*mar*) deviere a direcţiei vântului după ce întâlneşte un obstacol. (< fr. *revolin*)

revoltá *vb.* **I.** *refl.* a fi cuprins de revoltă, de indignare. **II.** *refl., tr.* a (se) răscula, a (se) răzvrăti. (< fr. *révolter*)

revóltă *s. f.* **1.** indignare. **2.** răscoală spontană, neorganizată; răzvrătire. (< fr. *révolte*)

revoltătór, -oáre *adj.* care provoacă revoltă, indignare. (< revolta + -ă/tor)

revolút, -ă *adj.* **1.** care şi-a încheiat cursul; terminat. **2.** (*bot.*; despre unele organe) răsucit în afară. (< fr. *révolu*, lat. *revolutus*)

revolutív, -ă *adj.* referitor la revoluţie (II, 1). (< fr. *révolutif*)

revolúţie *s. f.* **I. 1.** (*fil.*) etapă a dezvoltării în care au loc transformări calitative profunde, schimbări radicale, esenţiale, orientate de la inferior la superior, de la vechi la nou, asigurând realizarea progresului într-un ritm rapid. **o** ~ *socială* = acţiune socială de transformare radicală calitativă a societăţii, prin care se realizează trecerea de la o formaţiune inferioară la alta superioară; ~ *culturală* = proces de transformare radicală în domeniul ideologiei şi culturii, care însoţeşte o revoluţie socială; ~ *astrologică* = mişcare a zodiacului cu o casă[1] (3) în sensul acelor de ceasornic în cercul planetar. **2.** ~ *industrială* = proces complex de transformare calitativă a bazei tehnice a producţiei; ~ *tehnico-ştiinţifică* = proces contemporan care determină schimbări radicale în domeniul forţelor de producţie, prin dezvoltarea accelerată a ştiinţei şi tehnicii, prin perfecţionarea proceselor tehnologice. **3.** (*fig.*) schimbare profundă, radicală, într-un anumit domeniu; transformare bruscă şi totală. **II. 1.** mişcare de rotaţie a unui corp ceresc în jurul altuia. **2.** (*mat.*) mişcare de rotaţie a unui corp în jurul unei drepte fixe. **3.** schimbare geologică a scoarţei terestre. **4.** (*fiz.*) mişcare a unui corp care parcurge o curbă fixă. • mişcare de rotaţie completă a unei roţi în jurul osiei sale. (< fr. *révolution*, lat. *revolutio*, germ. *Revolution*)

revoluţioná *vb. tr.* a schimba, a preface, a transforma radical. (< fr. *révolutionner*)

revoluţionár, -ă I. *adj.* **1.** referitor la revoluţie; care aderă la revoluţie sau propagă revoluţia. **2.** (*fig.*) care preface radical un anumit domeniu; înnoitor. **II.** *s. m. f.* adept al revoluţiei. (< fr. *révolutionnaire*)

revoluţionarísm *s. n.* atitudine, spirit revoluţionar. (< germ. *Revolutionarismus*)

revoluţionarizá *vb. tr* a îndemna la revoluţie. (după rus. *revoluţionizirovati*)

revoluţinarizatór, -oáre *adj.* care revoluţionează. (< revoluţionariza + -tor)

revolvér *s. n.* **1.** armă de foc cu un butoiaş cilindric unde se ţin cartuşele, cu care se pot trage mai multe focuri fără a reîncărca. **2.** ciocan pneumatic. **3.** *sistem-~* = dispozitiv care declanşează automat mişcările succesive ale unei piese de maşină. **o** *strung-~* = strung universal la prelucrarea în serie a pieselor de formă complicată. (< fr. *revolver*, germ. *Revolver*)

révolving *s. n.* **1.** rulou, stor. **2.** (*fin.*) credit reînnoit, automat (după acoperirea datoriei). (< engl. *revolving*)

revuíst *s. m.* autor de spectacole de revistă. (< fr. *revuiste*)

revuístic, -ă *adj.* specific spectacolului de revistă. • (*s. f.*) arta scrierii unor astfel de spectacole. (< fr. *revuistique*)

revulsá *vb.* **I.** *tr.* a muta din loc. **II.** *refl.* a-şi da (din) peste cap; a produce revulsie. (< fr. *révulser*)

revulsát, -ă *adj.* (despre ochi) daţi peste cap. (< fr. *révulsé*)

revúlsie *s. f.* iritaţie locală a pielii, provocată pentru a stimula sistemul nervos sau pentru a face să înceteze o stare congestivă ori inflamatorie existentă în altă parte a corpului. (< fr. *révulsion*, lat. *revulsio*)

revulsív, -ă *adj., s. n.* (medicament) care provoacă revulsie. (< fr. *révulsif*)

REXI-, -rexíe/REXO- *elem.* „rupere, fisurare, dezagregare". (< fr. *rhexi-, -rhexie, rhexo-*, cf. gr. *rhexis*, ruptură, fractură)

rexigén, -ă *adj.* (despre organe vegetale) format prin rupere. (< fr. *rhexigène*)

REXO- v. rexi-.

rexocárp *s. n.* fruct care îşi împrăştie seminţele prin rupere. (< fr. *rhexocarpe*)

rezalít *s. n.* porţiune de zid mult îngropată, care modulează faţada unei construcţii. (< germ. *Risalit*)

-réză *elem.* „oprire, stagnare". (< fr. *-rhése*, cf. gr. *rhesis*)

rezecá *vb. tr.* a face o rezecţie. (< fr. *réséquer*)

rezecábil, -ă *adj.* care poate fi rezecat. (< fr. *résécable*)

rezecabilitáte *s. f.* însuşirea de a fi rezecabil. (< rezecabil + -itate)

rezectór *s. n.* instrument pentru rezecţii endoscopice. (< fr. *résecteur*)

rezécţie *s. f.* îndepărtare pe cale chirurgicală a unui ţesut sau organ. (< fr. *résection*, lat. *resectio*)

rezedacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate dialipetale: rezeda. (< fr. *résédacées*)

rezédă *s. f.* plantă erbacee, din nordul Africii, cu flori mici, galbene-verzui, foarte mirositoare; rozetă. (< fr. *réséda*, germ. *Reseda*)

rezerpínă *s. f.* alcaloid dintr-o plantă exotică, sedativ şi hipotensiv. (< fr. *réserpine*)

rezervá *vb. tr.* a păstra, a reţine pentru cineva. • a pune la o parte. • (*fig.*) a destina. (< fr. *réserver*, lat. *reservare*)

rezervát, -ă *adj.* (despre oameni, sentimente, atitudini etc.) stăpânit, cumpătat, sobru; reţinut, discret. (< fr. *réservé*)

rezervatár, -ă I. *adj., s. m. f.* (moştenitor) care are dreptul la rezerva succesorală. **II.** *adj., s. n.* (stat) care formulează o rezervă la încheierea unui tratat. (< fr. *réservataire*)

rezervăţie *s. f.* **1.** suprafaţă de teren delimitată, pentru ocrotirea florei, faunei şi formaţiunilor geologice rare. **2.** teritoriu în unele state înlăuntrul cărora sunt obligate să locuiască anumite grupuri de băştinaşi. (< fr. *réservation*)

rezérvă *s. f.* **1.** cantitate (de bunuri) pusă deoparte pentru a fi folosită mai târziu; depozit. **o** (*jur.*) ~ *succesorală* (sau *legală*) = parte dintr-o avere succesorală de care testatorul nu poate dispune liber, rezervată de drept unor anumiţi moştenitori. • (*fig.; pl.*) posibilităţi. • cantitate de substanţe minerale utile într-un zăcământ. **2.** cameră de spital unde se internează un singur bolnav. **3.** parte din armată chemată sub arme numai în timp de război sau în mod excepţional în timp de pace; trupe neangajate în luptă, păstrate pentru a interveni la nevoie. • (*sport*) jucător care poate înlocui la nevoie pe unul dintre jucătorii angajaţi în competiţie. **4.** motiv de îndoială, obiecţie. **o** *fără* ~ = fără reţinere, în întregime. • (*fig.*) prudenţă, cum-

pătare, măsură; discreție. (*p. ext.*) răceală, indiferență. (< fr. *réserve*)

rezervíst *a. m.* ofițer din rezerva forțelor armate. (< fr. *réserviste*)

rezervór *s. n.* **1.** bazin, recipient pentru depozitarea sau acumularea unui fluid. **o** *toc ~* = stilou. **2.** depresiune de teren amenajată pentru a colecta apele de pe un anumit teritoriu, spre a fi folosite în scopuri tehnice. **3.** (*anat.*) veziculă în care se adună produsele lichide de dezasimilație. (< fr. *réservoir*)

rezidă *vb. intr.* a se afla, a exista în..., a consta în... (< fr. *résider*, lat. *residere*)

rezidént, -ă I. *s. m.* **1.** reprezentant diplomatic inferior ca rang ministrului plenipotențiar sau ambasadorului. • (în trecut) reprezentant al guvernului central într-o țară colonială sau sub protectorat. **2.** persoană stabilită temporar în alt loc decât țara al cărei cetățean este. **II.** *adj.* (despre cetățeni stabiliți în alt stat) care locuiește în... **III.** *s. m. f.* absolvent medicinist care își perfecționează practica în spital. (< fr. *résident*, lat. *residens*, germ. *Resident*)

rezidénță *s. f.* **1.** reședință. **2.** drept și stare a cuiva care se stabilește într-o țară străină în calitate de rezident (I, 2). (< fr. *résidence*, germ. *Rezidenz*)

rezidențiá *vb. intr.* **1.** a locui (temporar). **2.** a face specializare medicală. (< rezidență)

rezidențiál, -ă *adj.* de rezidență (I, 1). • rezervat re-zidenților diplomatici. (< fr. *rézidentiel*, it. *residenziale*)

rezidențiát *s. n.* specializare ca rezident (III). (< rezident + /i/*at*, după *secundariat*)

reziduál, -ă *adj.* care rămâne (ca reziduu). **o** *delir ~* = idei delirante care rămân după o stare psihotică acută de tip confuzional. (< it. *residuale*, fr. *résiduel*)

reziduálitáte *s. f.* însușirea de a fi rezidual. (< rezidual + -itate)

rezíduár, -ă *adj.* care formează reziduuri. (< fr. *résiduaire*)

rezíduu *s. n.* **1.** deșeu care rămâne în urma unei operații de prelucrare chimică a unui material. • (*fig.*) rămășiță, rest. **2.** materie care se depune pe pereții recipientelor în care se păstrează diferite substanțe lichide. (< fr. *résidu*, lat. *residuum*)

reziliá *vb. tr.* a desface, a anula un contract, o convenție, un tratat. (< fr. *résilier*)

reziliábil, -ă *adj.* care poate fi reziliat. (< fr. *résiliable*)

reziliént, -ă *adj.* **1.** (despre metale, aliaje) rezistent la șoc. **2.** (despre fructe) care se deschide brusc. (< fr. *résilient*)

reziliénță *s. f.* proprietate a unui metal sau aliaj de a rezista la șocuri. (< fr. *résilience*)

rezináa *vb. tr.* a extrage rășina din arbori rășinoși. (< fr. *résiner*)

rezinăj *s. n.* rezinare. (<fr. *résinage*)

rezinát *s. m.* substanță prin combinarea unei rășini cu un metal, în industria lacurilor, a materiilor colorante etc. (< fr. *résinate*)

rezinifér, -ă *adj.* care produce rășină. (< fr. *résinifère*)

rezinificá *vb. tr.* a transforma rășina. (< fr. *résinifier*)

rezinít *s. m.* constituent al cărbunilor fosili, din rășini, ceară sau alte substanțe. (< germ. *Resinit*)

rezinól *s. n.* rășină sintetică din petrol. (< germ. *Resinol*)

rezistá *vb. intr.* **1.** (despre obiecte, corpuri) a nu ceda loviturii unui alt corp. **2.** (despre oameni) a se împotrivi, a nu ceda. • (despre idei, afirmații etc.) a se menține, a se susține prin temeinicie. (< fr. *résister*, lat. *resistere*)

rezisténț, -ă I. *adj.* care rezistă; durabil, trainic. • care nu se lasă doborât, care suportă ușor (oboseala, boala). • (despre microbi) care s-a obișnuit cu un antibiotic. **II.** *s. m. f.* patriot, membru al Rezistenței (II). (< fr. *résistant*, it. *resistente*)

rezisténță *s. f.* **I. 1.** proprietate a unui material de a rezista forțelor (solicitărilor) exterioare care tind să-l deformeze sau să-l rupă. **o** *~a materialelor* = disciplină care studiază stările de tensiune și de deformație ale corpurilor solide sub acțiunea forțelor exterioare. • forță care se opune efectului unei alte forțe. **2.** obișnuință a microbilor cu medicamentul administrat, datorită abuzului de antibiotice. **3.** forță opusă de un conductor la trecerea curentului electric prin el. **4.** rezistor. **5.** putere de a rezista la o boală, la oboseală etc. **II.** împotrivire, opoziție; (*spec.*) respingere a atacurilor inamicului. • mișcare populară abtifascistă de eliberare, cu atacuri ale partizanilor, cu acte de sabotaj și propagandă desfășurată împotriva ocupanților germani în timpul celui de al doilea război mondial. • piedică, obstacol, greutate. • mișcare a patrioților care, în țările ocupate de dușmani au luptat împotriva cotropitorilor și a politicii de colaborare cu aceștia; formă de luptă împotriva regimului totalitar comunist. (< it. *resistenza*, fr. *résistance*)

rezistențiál, -ă *adj.* referitor la rezistență. (< it. *resistenziale*)

rezistíbil, -ă *adj.* căruia i se poate rezista. (< fr. *résis-tible*)

rezistibilitáte *s. f.* însușirea a de fi rezistibil. (< fr. *résistibilité*)

rezistín *s. n.* aliaj de cupru, mangan și fier, foarte rezistent la coroziune și cu rezistivitate mare. (< germ. *Resistin*)

rezistív, -ă *adj.* **1.** care prezintă rezistență. **2.** îndărătnic, încăpățânat, perseverent. (< germ. *resistiv*)

resistivimétru *s. n.* aparat pentru măsurarea rezistivității. (< fr. *résistivimètre*)

rezistivitáte *s. f.* (*fiz.*) mărime caracteristică materialelor, rezistența electrică a unui cub din materialul respectiv având latura egală cu unitatea. (< fr. *résistivité*)

rezistór *s. n.* element de circuit electric cu inductivitate și capacitate neglijabile, dar care, având rezistență electrică, poate fi introdus într-un circuit electric; rezistență (I, 4). (< fr. *résisteur*, engl. *resitor*)

rezítă *s. f.* rășină sintetică, produs final în reacția de policondensare a fenolului cu formaldehida. (< fr. *résite*, germ. *Resit*)

rezitól *s. m.* rășină sintetică, produs intermediar în reacția de policondensare a fenolului cu formaldehida. (< germ. *Resitol*)

rezól *s. m.* rășină sintetică, prim stadiu în reacția de policondensare a fenolului cu formaldehida. (< fr. *résol*, germ. *Resol*, rus. *rezol*)

rezolút, -ă *adj.* hotărât, decis, ferm. (< germ. *resolut*, lat. *resolutus*, fr. *résolu*)

rezolutív, -ă *adj., s. n.* (medicament) care micșorează o inflamație, o obturare. (< fr. *résolutif*)

rezolutóriu, -ie *adj.* (*jur.*) care determină anularea (unui act). (< fr. *résolutoire*, lat. *resolutorius*)

rezolúție *s. f.* **1.** hotărâre adoptată în urma unor dezbateri colective. • document adoptat prin vot de un congres, o conferință, o plenară etc. **2.** rezolvare a unui act, a unei cereri. **3.** (*jur.*) anulare, cu caracter retroactiv, a unui contract în urma nerespectării condițiilor prevăzute. **4.** (*med.*) dispariție treptată a unui proces inflamatoriu, urmată de resorbție. **5.** (*inform., radio, tv.*) număr de linii ce pot fi afișate într-un spațiu egal cu înălțimea ecranului. (< fr. *résolution*, lat. *resolutio*)

rezolvă *vb. tr.* **1.** a dezlega, a soluționa (o problemă, un exercițiu, o situație). **2.** a pune rezoluția (2) pe un act. • a lichida un litigiu, un conflict. **3.** (despre instrumente optice) a separa, a distinge instrumente fine ale obiectelor studiate. (< lat. *resolvere*, germ. *resolvieren*)

rezolvăbil, -ă *adj.* care poate fi rezolvat. (< rezolva + -bil)

rezolvántă *s. f.* (*mat.*) a doua ecuație a cărei rezolvare facilitează pe a celei dintâi. (< fr. *résolvante*)

rezolvatór, -oáre *s. m. f.* cel care este capabil să rezolve o problemă, o teoremă. (< rezolva + -tor)

rezoná *vb. intr.* (despre oameni) a se afla în rezonanță. (< fr. *résonner*)

rezonábil, -ă *adj.* **1.** care are o judecată, o comportare rațională; cu judecată. **2.** (despre acțiuni, fapte) fără exagerări, cumpătat. • (despre prețuri) acceptabil. (< fr. *raisonnable*)

rezonánt, -ă *adj.* **1.** (*fiz.*) susceptibil de a intra în rezonanță. **2.** răsunător, sonor. (< fr. *résonnant*)

rezonánță *s. f.* **1.** fenomen care se produce când un corp de dimensiuni mari poate fi făcut să vibreze sub acțiunea unei forțe aplicate la intervale regulate; proprietate a unor corpuri sau încăperi de a întări și prelungi sunetele. **o** *cutie de ~* = cutie care produce rezonanța unui instrument cu coarde. **2.** creștere puternică a secțiunii eficace a unei reacții nucleare pentru anumite valori ale energiei particulei-proiectil. **3.** (*chim.*) teorie a mezome-riei, potrivit căreia structura reală a unei particule chimice este un fenomen dinamic ce presupune

un tip special de mişcare oscilatorie a electronilor de valenţă. **4.** (*fig.*) ecou, rezultat, răsunet. **5.** (*lingv.*) timbru (II). (< fr. *résonance*)

rezonatór, -oáre I. *adj.* **1.** care face să sune. **o** *organ ~* = organ în formă de pungă, sub coardele vocale superioare la maimuţele antropide şi la animale rumegătoare, care amplifică sunetele emise de acestea. **2.** (*fig.*) care oferă o imagine amplificată a realităţii. **II.** *s. n.* **1.** sistem fizic, corp etc. capabil să amplifice oscilaţii prin rezonanţă. • dispozitiv care indică existenţa fenomenului de rezonanţă. **2.** parte a cavităţii bucale sau nazale care participă la emiterea sunetelor. (< fr. *réso-nateur*)

rezoneríe *s. f.* (*psih.*) simpton complex constând dintr-o scădere a naturaleţii cu slăbirea tonalităţii afective a producţiei verbale. (< fr. *résonerie*)

rezorcínă *s. f.* substanţă organică, cristalizată, din benzen, folosită ca revelator fotografic în industria coloranţilor, a medicamentelor etc. (< fr. *résorcine*)

rezultá *vb. intr.* **1.** a apărea ca o consecinţă logică; a urma, a reieşi, a izvorî. **2.** (*mat.*) a ieşi, a rămâne (la o operaţie). (< fr. *résulter*)

rezultánt, -ă *adj.* **1.** care rezultă. **2.** referitor la o rezultantă (II, 2). (< fr. *résultant*)

rezultántă *s. f.* **1.** forţă care, aplicată unui sistem, produce acelaşi efect ca acela produs de mai multe forţe date care se aplică în acelaşi timp asupra aceluiaşi punct material. **2.** (*mat., mec.*) suma vectorială a tuturor forţelor unui sistem. **3.** (*fig.*) efect combinat al mai multor cauze. (< fr. *résultante*, germ. *Resultante*)

rezultát *s. n.* efect al unei acţiuni, al unei cauze; urmare, consecinţă. • număr obţinut după efectuarea unei operaţii aritmetice. (< fr. *résultat*, germ. *Resultat*)

rezultatív, -ă *adj.* care dă, aduce un (bun) rezultat. (< fr. *résultatif*)

rezumá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a reda pe scurt esenţialul unei expuneri. **2.** a cuprinde (în sine); a însuma, a sintetiza. **II.** *refl.* a se limita la..., a se mulţumi cu... (< fr. *résumer*)

rezumábil, -ă *adj.* care poate fi rezumat. (< rezuma + -bil)

rezumát *s. n.* redare pe scurt, în scris sau oral, a conţinutului unei lucrări, al unei expuneri etc.; recapitulare succintă. **o** *în ~* = pe scurt. (< fr. *résumé*)

rezumatív, -ă *adj.* (şi *adv.*) care rezumă; pe scurt, succint, concis. (< rezuma + -/t/iv)

rezús *s. m.* maimuţă mică din India, înrudită cu macacul, cu blana brun-verzuie şi cu faţa de un roz pal. (< fr. *rhésus*)

rhéno *s. n.* (*ant.*) manta, la germani, făcută dintr-o piele de oaie. (< lat. *rheno*)

rhetián, -ă *adj., s. n.* (din) ultimul etaj al triasicului (considerat şi primul etaj al jurasicului). (< fr. *rhétien*)

rhodesián, -ă /rodezi-/ *adj., s. m. f.* (locuitor) din Rhodesia (Africa). (< *Rhodesia* + *-an*)

rhodián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Rhodos. (< fr. *rhodien*)

rhytón /ri-/ *s. n.* vas conic din metal sau ceramică, cu vârful curbat în forma unui corn de animal, în Antichitate, folosit pentru libaţii. (< germ. *Rhyton*, gr. *rhyton*)

riá *s. n.* ţărm marin format prin pătrunderea apei mării pe văile largi ale râurilor dintr-o regiune muntoasă, cu culmi perpendiculare pe linia ţărmurilor. (< sp., fr. *ria*)

riál *s. m.* unitate monetară în Iran. (< fr. *rial*)

riás *s. n.* tip de ţărm marin de ingresiune, format prin pătrunderea apelor mării pe văile largi ale râurilor. (< sp. *rias*)

ribattúta *s. f.* (*muz.*) tip de tril dintr-o formulă ritmică punctată, accelerată progresiv până la egalizarea valorilor. (< it. *ribattuta*)

RIBO- *elem.* „granular". (< fr. *ribo-*, cf. gr. *ribos*)

riboflavínă *s. f.* lactoflavină. (< fr. *riboflavine*)

ribónic *adj. acid ~* = acid care intră în compoziţia ribozei. (< it. *ribonico*)

ribonucleázá *s. f.* enzimă pancreatică, cu acţiune specifică asupra acidului ribonucleic. (< fr. *ribonucléase*)

ribonucléic *adj. acid ~* = acid nucleic din citoplasma celulelor, care are un rol deosebit în transmiterea informaţiei genetice necesare sintezei proteinelor specifice. (< fr. *ribonucléique*)

ribonucleoproteínă *s. f.* compus macromolecular din proteine şi acid ribonucleic. (< fr. *ribonucléoprotéine*)

ribovírus *s. n.* virus la care materialul ereditar este reprezentat de acidul ribonucleic. (<c/ + *virus*)

ribóză *s. f.* monozaharidă din molecula acizilor ribonucleici, component esenţial al celulelor vii. (< fr. *ribose*)

ribozóm *s. m.* organ celular granular din citoplasmă, important în biosinteza proteinelor, în transmiterea carac-terelor ereditare etc., format din proteine şi acizi ribonucleici. (< fr. *ribosome*)

ribozomál, -ă *adj.* referitor la ribozomi. (< engl. *ribosomal*)

ricaná *vb. intr* a rânji (în batjocură). (< fr. *ricaner*)

ricanatór, -oáre I. *adj., s. m. f.* (cel) care ricanează. **II.** *adj.* care exprimă o ricanare. (după fr. *ricaneur*)

ricciarélło *s. m. (pl.)* fursec cu migdale. (< it. *ricciarello*)

ricercár *s. n.* (*muz.*) compoziţie instrumentală polifonică cu formă liberă în stil de contrapunct, care se cântă fără întreruperi; capriciu, fantezie. (< it. *ricercare*)

ricercáto *adv.* (*muz.*) ales, foarte elegant. (<t. *ricercato*)

ricín *s. m.* plantă oleaginoasă cu frunze mari, strălucitoare, cu flori roşietice, din seminţele căreia se extrage un ulei, ca lubrifiant şi purgativ. (< fr. *ricin*, lat. *ricinus*, germ. *Rizinus*)

ricínă *s. f.* toxină vegetală din seminţele de ricin, care aglutinează globulele sângelui. (< it. *ricina*)

rickéttsia /-cheţi-/ *s. f.* parazit unicelular microscopic, care produce la oameni şi la animale o serie de boli infecţioase. (< fr. *rickettsie*)

rickettsiemíe *s. f.* prezenţa rickettsiilor în sânge. (< fr. *ricket-tisiémie*)

rickettsióză *s. f.* denumire generică pentru o serie de boli infecţioase, epidemice, provocate de rickettsie, care se manifestă prin febră, erupţii cutanate şi tulburări neurologice. (< fr. *rickettsiose*)

ricoşá *vb. intr.* (despre un proiectil) a-şi schimba direcţia traiectoriei în urma ciocnirii de un obstacol. (< fr. *ricocher*)

ricoşéu *s. n.* faptul de a ricoşa; schimbare a traiectoriei unui proiectil (glonţ) când se loveşte de un obstacol; proiectil care a suferit o astfel de deviere. • (*fig.*) efect invers, indirect. (< fr. *ricochet*)

ricótta *s. f.* urdă. (< it. *ricotta*)

rícşă *s. f.* trăsurică cu două roţi, trasă de un om, în unele ţări din Orient. (< engl. *ricksha*, germ. *Riksha*)

rictus *s. n.* strâmbătură a gurii provocată de o contracţie a muşchilor feţei sau de un râs forţat. (< fr., lat. *rictus*)

rid *s. n.* **1.** încreţitură, zbârcitură a pielii obrazului. **2.** mică ondulaţie pe suprafaţa unui teren, a unui material plastic, pe zăpadă, nisipuri etc. (< fr. *ride*)

ridá *vb. refl.* a face, a căpăta riduri. (< fr. *rider*)

rídda *s. f.* vechi dans italian în care dansatorii se învârtesc unul în jurul celuilalt; melodia corespunzătoare. (< it. *ridda*)

ridger /rígăr/ *s. n.* utilaj pentru executarea digurilor mici, în lucrări de irigaţii sau pentru reţinerea zăpezilor. (< engl. *ridger*)

ridícol, -ă I. *adj.* **1.** care stârneşte râsul, batjocura; caraghios. **2.** (despre cifre, sume etc.) foarte mic, derizoriu. **II.** *s. n.* ceea ce este demn de râs. (< it. *ridicolo*, fr. *ridicule*, lat. *ridiculus*)

ridiculitáte *s. f.* **1.** caracter ridicol. **2.** acţiune, vorbă ridicolă. (< fr. *ridiculité*)

ridiculizá *vb. tr.* a scoate în evidenţă ridicolul, a-şi bate joc de cineva sau ceva. (< fr. *ridiculiser*)

riél *s. m.* unitatea monetară în Cambodgia. (< fr. *riel*)

riesling /risling/ *s. n.* varietate de struguri cu boabele dese, galbene-verzui, cu mici puncte negre. • vin obţinut din aceşti struguri. (< germ. *Riesling*)

riff *s. n.* (*jazz*) frază muzicală simplă şi foarte ritmată, mediocră, motiv care se repetă ca fond sau ca temă principală, mod de construcţie melodică specific folclorului negru. (< engl. *riff*)

ríflu *s. n.* şanţ de riflură. (< germ. *Riffel*)

rifluí *vb. tr.* a executa rifluri pe suprafaţa unui valţ de moară. (după germ. *riffeln*)

rifluitór, -oáre *s. m. f.* muncitor care execută rifluri. (< -tor)
riflúră *s. f.* sistem de şanţuri longitudinale pe suprafaţa valţurilor în morărit, în industria textilă etc. (< fr. *riflure*)
rift *s. n.* şir de rupturi ale scoarţei terestre suboceanice. • fisură în sol făcută de un râu. (< fr., engl. *rift*)
rigatóni *s. m. pl.* tăiţei groşi (de supă). (< it. *rigatoni*)
rigaudón /rigo-/ **rigodón** *s. n.* vechi dans popular francez, de origine provensală, cu mişcare vioaie, plin de temperament, devenit din sec. XVII dans de bal; melodia corespunzătoare. (< fr. *rigaudon, rigodon*)
rigíd, -ă *adj.* **1.** (despre corpuri) care nu se deformează sub acţiunea forţelor exterioare; lipsit de flexibilitate; ţeapăn. • (*tehn.;* despre piese, legături) fix, imobil. **2.** (*fig.*) care nu admite abateri; sever, neînduplecat, intransigent. (< fr. *rigide*, lat. *rigidus*)
rigidimétru *s. n.* aparat pentru măsurarea rigidităţii dielectrice. (< fr. *rigidimètre*)
rigiditáte *s. f.* **1.** însuşirea, starea a ceea ce este rigid; proprietate a corpurilor solide de a nu se deforma sub acţiunea forţelor exterioare. **2.** (*fig.*) severitate excesivă; asprime; formalism. (< fr. *rigidité*, lat. *rigiditas*)
rigidizá *vb. tr.* a face să devină rigid. (< rigidi + -iza)
rigidizáre *s. f.* întărire a unui element de construcţie prin adăugarea unei piese care împiedică deformarea lui. (<iza)
riglá *vb. tr.* a trage linii cu rigla. (după fr. *régler*)
ríglát, -ă *adj.* **1.** liniat. **2.** (despre suprafeţe) obţinut prin mişcarea unei linii drepte. (după fr. *réglé*)
riglétă *s. f.* **1.** riglă de dimensiuni mici, în topografie pentru măsurarea unghiurilor. **2.** rigla mobilă a unei rigle de calcul. (după fr. *réglette*)
rigoáre *s. f.* **1.** asprime, severitate, stricteţe. **o** *de ~* = care se impune în mod obligatoriu; potrivit împrejurării. • (*pl.*) principii severe, rigurozitate. **2.** exactitate, precizie. (< fr. *rigueur*, it. *rigore*, lat. *rigor*)
rigodón *s. n.* v. r i g a u d o n .
rigólă *s. f.* **1.** adâncitură de-a lungul marginilor unei străzi pentru scurgerea apelor până la gurile de canal. **2.** şanţ mic destinat scurgerii sau drenării apei. • formă de eroziune în adâncime a solului, datorită acţiunii şuvoaielor de apă. (< fr. *rigole*, după germ. *Rigole*)
rígor *s. n.* (*med.*) frison. (< lat., fr. *rigor*)
rigorísm *s. n.* **1.** concepţie etică, promovată de Kant, care opune în mod rigid normele morale necesităţilor fizice şi spirituale. **2.** severitate excesivă în respectarea normelor morale; morală severă; austeritate. **3.** calitatea a ceea ce este riguros; metodă de mare fineţe şi exactitate. (< fr. *rigorisme*)
rigoríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al rigorismului. (< fr. *rigoriste*)
Rigsdág *s. n.* vechea denumire a parlamentului danez, azi Folketing. (< fr. *rigsdag*)
rigurós, -oásă *adj.* **1.** (şi *adv.*) sever, strict, făcut cu scrupulozitate. **2.** care nu admite abateri; inflexibil. • exact, precis. (< fr. *rigoureux*, lat. *rigorosus*, it. *rigoroso*)
rigurozitáte *s. f.* stricteţe, severitate, asprime; rigiditate. (< it. *rigorosità*)
rihtuí *vb. tr.* a croi şi a îmbina bucăţile de piele ale unui obiect de încălţăminte. (după germ. *richten*)
Riksdág *s. n.* parlamentul suedez. (< fr. *riksdag*)
ríksmal *s. n.* limbă literară norvegiană modernă folosită alături de landsmal; bokmal. (< norv. *riksmal*)
ril *s. n.* **1.** şanţ făcut cu o maşină specială pe linia de îndoire a unui carton, astfel încât straturile exterioare din spatele îndoiturii să nu se rupă. **2.** şant pe un disc (2). (< *Rille*, engl. *rill*)
rilasciándo /-şian-/ *adv. (muz.)* încetinind, slăbind mişcarea. (< it. *rilasciando*)
rilsán *s. n.* fibră textilă sintetică din familia poliamidelor. (< fr. *rilsan*)
rimă *vb. intr.* **1.** (despre două sau mai multe cuvinte) a avea aceleaşi sunete în silabele finale. • (*fig.;* despre lucruri, idei etc.) a se potrivi, a se asemăna. **2.** (*fig.*) a face versuri (cu rimă). (< fr. *rimer*)
rimaye /rimái/ *s. n.* crevasă care separă masa de gheaţă de pereţii stâncoşi în regiunile muntoase. (< fr. *rimaye*)
rímă *s. f.* **1.** potrivire a sunetelor finale a două sau a mai multor versuri, începând cu ultima silabă accentuală; (*p. ext.*) potrivire a sunetelor finale a două cuvinte. **2.** cuvânt care rimează cu altul. (< fr. *rime*)
riméi *s. n.* pastă închisă la culoare cu care se vopsesc genele. (< fr. *rimmel*)
rimelá *vb. tr., refl.* a (se) da cu rimel. (< fr. *rimmeller*)
rímic, -ă *adj.* referitor la rimă. (< rimă + -ic)
RIN(O)-, -rín *elem.* „nas, trompă". (< fr. *rhin/o/-, -rhine*, cf. gr. *rhis, rhinos*)
rinalgíe *s. f.* durere de nas. (<fr. *rhinalgie*)
rinascimentál, -ă *adj.* care ţine de rinascimento. (< it. *rinascimental*)
rinasciménto *s. n.* curentul cultural al Renaşterii în Italia. (< it. *rinascimento*)
RINC(O)-, -rínc *elem.* „cioc". (< fr. *rhynch/o/-, rhynque*, cf. gr. *rhynkhos*)
rincocárp, -ă *adj.* cu fructe rostrate. (< lat. *rhynchocarpus*)
rincocefáli *s. m. pl.* ordin de reptile mezozoice fosile, prin existenţa coardei dorsale: azi hatteria. (< fr.. *rhynchocéphales*)
rincofíl, -ă *adj.* cu frunze rostrate. (< lat. *rhynchophyllus*)
rinconéla *s. f.* brahipod marin fosil din era secundară. (< fr. *rhynchonelle*)
rinencefál I. *s. n.* porţiune mediană a creierului, cu formaţiile anatomice olfactive. **II.** *s. m.* monstru cu aparatul nazal dintr-o trompă inserată la baza frunţii; rinocefal. (< fr. *rhinencéphale*)
rinforzándo /-ţan-/ **rinforzato** /-ţa-/ *adv. (muz.)* întărind intensitatea. (< it. *rinforzando, rinforzato*)
ring[1] *s. n.* **1.** platformă pătrată împrejmuită cu coarde, unde se desfăşoară meciurile de box. • platformă într-un local, pe care se dansează. **2.** (*text.*) maşină pentru întinderea tortului, pentru răsucirea firului şi înfăşurarea lui pe ţevi. **3.** inel de metal fixat de peretele unui chei şi servind la amararea navelor. **4.** şosea, stradă circulară în jurul unui oraş sau al unei părţi a lui. (< fr., engl. *ring*, germ. *Ring*)
ring[2] *s. n.* una dintre cele mai simple forme de monopol, prin o înţelegere de scurtă durată între diferiţi capitalişti cu privire la condiţiile de desfacere şi la preţurile de vânzare. (< engl. *ring*)
ringo *s. n.* sport constând în aruncarea şi prinderea unui inel de cauciuc jucat peste o plasă. (< engl. *ring*)
rinítă *s. f.* inflamaţie a mucoasei nazale; coriză. (< fr. *rhinite*)
RINO- v. r i n (o) - .
rinocefál *s. m.* rinencefal (II). (< fr. *rhinocéphale*)
rinocér *s. m.* mamifer pahiderm erbivor din Asia şi Africa, având pe nas unul sau două coarne caracteristice. • (*fig.*) om rău, brută (< fr. *rhinocéros*, lat. *rhinoceros*)
rinoceríde *s. n. pl.* familie de mamifere imparicopitale: rinocerul. (< fr. *rhinocérides*)
rinocerizá *vb. refl.* (*fig.*) a (se) brutaliza, a (se) degrada excesiv (moral). (< Rinoceri, piesă de teatru de Eugen Ionesco + -iza)
rinoconióză *s. f.* leziune a rinofaringelui, provocată de praf. (< fr. *rhinoconiose*)
rinofaríngе *s. n.* partea superioară a faringelui care comunică cu fosele nazale. (<. *rhino-pharynx*)
rinofaringián, -ă *adj.* care afectează rinofaringele. (< fr. *rhino-pharyngien*)
rinofaringítă *s. f.* inflamaţie a rinofaringelui. (< fr. *rhinopharyngite*)
rinofímă *s. f.* **1.** hipertrofie a părţii inferioare a nasului. **2.** afecţiune a pielii localizată pe nas, ca urmare a agravării acneei rozacee. (< fr. *rhinophyma*)
rinofobíe *s. f.* teamă patologică de tot ce are legătură cu nasul, în isterie, schizofrenie. (< rino- + fobie)
rinofonie *s. f.* rinololie. (< fr. *rhinophonie*)
rinoiatríe *s. f.* terapie a afecţiunilor nazale. (< it. *rinoiatria*)
rinolalíe *s. f.* tulburare a vocii datorită modificărilor rezonanţei cavităţilor nazale; rinofonie. (< fr. *rhonolalie*)
rinolaringítă *s. f.* inflamaţie a mucoasei nazale şi a laringelui. (< fr. *rhino-laryngite*)

rinolít *s. n.* calcul (II) al foselor nazale. (< fr. *rhinolithe*)
rinológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în rinologie. (< germ. *Rhinolog*)
rinológic, -ă *adj.* de rinologie. (< fr. *rhinologique*)
rinologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază anatomia, fiziologia și patologia nasului. (< fr. *rhinologie*)
rinomanometríe *s. f.* metodă de determinare a capacității respiratorii nazale. (< *rino-* + *manometrie*)
rinometru *s. n.* manometru folosit în rinomanometrie. (< engl. *rhinometer*)
rinopatíe *s. f.* boală a componentelor care delimitează cavitățile nazale. (< engl. *rhinopathy*)
rinoplástic, -ă **I.** *adj.* referitor la rinoplastie. **II.** *s. f.* (rar) rinoplastică. (< fr. *rhinoplastique*)
rinoplastíe *s. f.* operație estetică de refacere a unui nas diform, distrus sau mutilat; rinoplastică. (< fr. *rhinoplastie*)
rinorafíe *s. f.* sutură a nasului. (< fr. *rhinorraphie*)
rinoragíe *s. f.* hemoragie nazală. (< fr. *rhinorragie*)
rinorée *s. f.* scurgere nazală abundentă. (< fr. *rhinorrhée*)
rinosalpingítă *s. f.* inflamație a mucoasei nazale și a trompei lui Eustache. (< fr. *rhino-salpingite*)
rinoscleróm *s. n.* boală infecțioasă caracterizată printr-o secreție cronică și infiltrația sclerozantă a mucoasei nazale. (< fr. *rhinosclérome*)
rinoscleróză *s. f.* atrofie a mucoasei pituitare. (< fr. *rhinosclérose*)
rinoscóp *s. n.* instrument, cu o oglindă, folosit în rinoscopie. (< fr. *rhinoscope*)
rinoscopie *s. f.* examinare a foselor nazale cu ajutorul rinoscopului. (< fr. *rhinoscopie*)
rinosporiózǎ *s. f.* micoză din țările tropicale care se localizează pe mucoase, de obicei pe rinofaringe și conjunctivită. (< fr. *rhinosporiose*)
rinotomíe *s. f.* deschidere operatorie a unei fose nazale. (< fr. *rhinotomie*)
rinsóu *s. n.* motiv decorativ pictat sau sculptat, de formă curbată (ramuri, frunze sau fructe). (< fr. *rinceau*)
RIO- *elem.* „scurgere, fluiditate". (< fr. *rhyo-*, cf. gr. *rhyein*, a curge)
riolít *s. n.* rocă magmatică efuzivă, asemănătoare granitului, cu textură porfirică; liparit. (< fr. *rhyolite*, germ. *Rhyolit*)
riométru *s. n.* radiotelescop acordat pe o frecvență fixă, având o antenă dirijată spre zenit pentru a detecta variația fluxului radiației. (< engl. *riometer*)
riotaxíe *s. f.* proces de formare a texturii fluidale care apare la unele roci magmatice. (< rio- + -taxie[2])
ripá *vb. tr.* a deplasa transversal pe distanțe foarte scurte o porțiune dintr-o linie de cale ferată, tablierul unui pod etc. (< fr. *riper*)
ripícol, -ă *adj.* (despre specii) care trăiește pe malurile apelor curgătoare. (< fr. *ripicole*)
ripídiu *s. n.* inflorescență cimoasă în formă de evantai. (< fr., lat. *rhipidium*)
ripiéno **I.** *adv (muz.;* în concerto grosso) cu întregul ansamblu orchestrat; tutti. **II.** *s. n.* grupa viorilor dintr-o orchestră simfonică. (< it. *ripieno*)
RIPO- *elem.* „murdărie". (< fr. *rhypo-*, cf. gr. *rhypos*)
ripofobíe *s. f.* teamă patologică de gunoaie, de murdărie. (< engl. *rhypophobia*)
ripolín *s. n.* (*rar*) email special, care se fabrică în diferite culori. (< fr. *ripolin*)
ripolinát, -ă *adj.* acoperit cu ripolin. (< fr. *ripoliné*)
ripostá *vb. intr.* a răspunde, a replica (prompt și cu energie). • a lua atitudine împotriva unei nedreptăți; a protesta. • (*scrimă*) a ataca imediat după ce a parat o lovitură. (< fr. *riposter*)
ripóstă *s. f.* răspuns prompt și energic, replică; acțiune hotărâtă care respinge un atac. (< fr. *riposte*)
ripple-mark /ripl-mac/ *s. n.* mică ondulație a suprafeței unui material granular (nisip, pietriș) sau pe zăpadă, produsă de vânt, curenți acvatici sau valuri. (< engl. *ripple-mark*)
rips *s. n.* țesătură de bumbac sau de mătase cu dungi în relief, pentru tapisarea mobilelor. (< germ. *Rips*)
ripsát, -ă *adj.* (despre țesături, hârtie etc.) cu dungi dese în relief. (< rips + -at)
ripuár, -ă *adj.* (despre vechile popoare germanice, în special franci) de pe malurile Rinului; ripuaric. (< fr. *ripuaire*, lat. *ripuarius*)
ripuáric, -ă *adj.* ripuar. (< germ. *riprarisch*)
risbérmă *s. f.* element de construcție destinat a proteja fundațiile unei lucrări hidraulice. (< fr. *risberme*)
risc *s. n.* eveniment probabil, generator de pierderi; pericol posibil. (< fr. *risque*)
riscă *vb.* **I.** *tr., intr.* a-și pune în primejdie viața, onoarea etc., a se expune unui pericol. **II.** *intr.* a intra într-o acțiune nesigură, a încerca la noroc. (< fr. *risquer*)
riscánt, -ă *adj.* plin de riscuri, expus la primejdii; nesigur; riscat. (< germ. *riskant*)
riscát, -ă *adj.* hazardat. (< fr. *risqué*)
rishi /rișí/ *s. m.* (în *mit.* hindusă) om de o mare sfințenie. (< fr. *rishi*)
risólă *s. f.* prăjitură din aluat în formă de semilună ori rotundă, prăjită sau coaptă și umplută cu diferite compoziții. (< fr. *rissole*)
risolúto /-zo-/ *adv. (muz.)* hotărât, cu fermitate. (< it. *risoluto*)
risóni *s. m.* (*pl.*) tăiței în formă de boabe de orez, pentru feluri de mâncare mediteraneene. (<*risono*)
risorgimentál, -ă *adj.* care ține de Risorgimento. (< it. *risorgimentale*)
Risorgiménto /-zor/ *s. n.* curent în cultura și viața politică italiană din sec. XIX, care propaga unitatea Italiei, libertatea și egalitatea. (< it. *risorgimento*)
rispósta *s. f. (muz.)* a doua voce (și următoarele) dintr-un canon, care răspunde preluând tema propusă de prima voce (proposta). (< it. *risposta*)
ristúrnă *s. f.* **1.** parte a primei de asigurare reținută de asigurător în cazul în care asiguratul renunță la asigurare. **2.** sumă restituită de vânzător cumpărătorului, care a fost fixată anticipat în raport cu importanța cifrei de afaceri. (< fr. *ristourne*, it. *ristorno*)
rit *s. n.* **1.** ritual. • (*fig.*) rânduială, tipic. **2.** confesiune (3). (< fr. *rite*, lat. *ritus*)
ritardándo *adv. (muz.)* rărind treptat mișcarea. (< it. *ritardando*)
ritenúto *adv. (muz.)* reținut; încetinind mișcarea. (< it. *ritenuto*)
RITI-/RITIDO- *elem.* „zbârcit, încrețit". (< fr. *rhyti-, rhytido-*, cf. gr. *rhytis, -idos*)
riticárp, -ă *adj.* cu fructe zbârcite. (< lat. *rhyticarpus*)
RITIDO- v. r i t i - .
ritidóm *s. n.* strat de țesuturi externe moarte la arbori, care se exfoliază, formând scoarța. (< fr. *rhytidome*, gr. *rhytidoma*)
ritidospérm, -ă *adj.* cu semințe zbârcite. (< lat. *rhytidospermus*)
ritm[1] *s. n.* **1.** periodicitate a unor mișcări, activități sau procese, repetare regulată la anumite intervale a acelorași momente. **2.** armonie care rezultă din căderea regulată a accentului pe anumite silabe într-un vers sau într-o frază muzicală. • mișcare regulată; cadență, tempo. **3.** (*arte*) proporție, armonie între părțile unui întreg. (< fr. *rythme*, lat. *rhythmus*, gr. *rhythmos*)
RITM[2](O)-, -ritmie *elem.* „ritm, cadență". (< fr. *rythm/o/-, -rythmie*, cf. lat. *rhythmus*, gr. *rhythmos*)
ritmá *vb. tr.* a imprima un ritm (unui vers, unei melodii, mișcări); a cadența. (< fr. *rythmer*)
ritmát, -ă *adj.* ritmic. (< fr. *rythmé*)
rítmic, -ă **I.** *adj.* referitor la ritm, care are ritm; ritmat. **II.** *s. f.* ansamblu de reguli privind folosirea ritmului (1); totalitatea ritmurilor. • capitol al teoriei muzicii care se ocupă cu studiul ritmului. (< fr. *rythmique*)
ritmicitáte *s. f.* desfășurare ritmică a unei mișcări, a unei activități. (< fr. *rythmicité*)
-ritmie v. r i t m [2] (o) - .
ritmoterapie *s. f.* procedeu terapeutic prin exerciții la refacere a ritmului funcțional perturbat patologic, în bâlbâială, stări spastice, ticuri etc. (< ritmo[2]- + *-terapie*[2])

ritologíe *s. f.* ramură a mitologiei şi religiei care studiază riturile ca părţi constitutive ale unor uzanţe culturale. (< fr. *ritologie*)
ritornélă *s. f.* **1.** fragment de muzică instrumentală cu caracter de refren care încadrează cântul în piesele strofice sau dansurile în muzica de dans. **2.** vers sau grup de versuri repetate la intervale regulate într-o poezie. • poezie de trei versuri, ultimul rimând cu primul. (< *ritornello*, fr. *ritornelle*)
ritós *adv.* categoric, hotărât, ferm; deschis/ (< ngr. *ritos*)
rituál, -ă **I.** *adj.* referitor la rituri; făcut după anumite rituri; ritualic. **II.** *s. n.* punerea în scenă a unui eveniment sacru sau a unui mit; ceremonial religios. • act magic cu implicaţii folclorice, având ca obiect orientarea unei forţe oculte, malefice sau benefice, către o acţiune determinată, după anumite reguli; rit (1). (< fr. *rituel*, it. *rituale*, lat. *ritualis*)
rituálic, -ă *adj.* ritual (I). (< germ. *ritualisch*)
ritualísm *s. n.* **1.** supunere excesivă la ceremoniile (bisericeşti). **2.** tendinţă care urmăreşte să sublinieze importanţa riturilor şi ritualurilor prescrise de tradiţia superstiţiei sau de credinţa religioasă. (< fr. *ritualisme*)
ritualíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al ritualismului. (< fr. *ritualiste*)
ritualístic, -ă *adj.* referitor la ritualism. (< ritualist + -ic)
ritualitáte *s. f.* caracter ritual. (< ritual + -itate)
ritualizá *vb. tr.* a conferi un caracter solemn, ceremonios, de ritual. (< fr. *ritualiser*)
rivál, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care aspiră la aceleaşi funcţii, avantaje, situaţii cu altul; concurent, potrivnic, adversar. **o** *fără* ~ = fără seamăn; inegalabil. (< fr. *rival*, lat. *rivalis*, germ. *Rival*)
rivalitáte *s. f.* concurenţă, întrecere, emulaţie. (<fr. *rivalité*, lat. *rivalitas*)
rivalizá *vb. intr.* a aspira, a tinde să ajungă, să întreacă pe cineva; a concura. • a sta alături de...; a egala. (< fr. *rivaliser*)
riváltă *s. f.* şir de lumini de deasupra scenei, fixate în dosul cortinei. (< it. *ribalta*)
rivanól *s. n.* soluţie galbenă folosită ca antiseptic. (< germ. *Rivanol*)
riverán, -ă **I.** *adj.* (despre ţări, regiuni etc.) situat pe malul unei ape; mărginit, străbătut de un curs de apă. **II.** *s. m.* cel care locuieşte pe malul unei ape. (< fr. *riverain*)
riviéră *s. f.* **1.** curs de apă natural, mic, care se varsă într-un alt curs de apă. • vale uscată; ued. **2.** obstacol reprezentat printr-o groapă de apă care trebuie sărită de un atlet sau de un cal de curse. **3.** colan de diamante. (< fr. *rivière*)
rix *s. n.* ceartă însoţită de bătaie şi de injurii; încăierare. • dispută, controversă. (< fr. *rixe*)
riyál *s. m.* unitatea monetară în Arabia Saudită, Oman, Qatar şi Yemen. (< fr. *riyal*)
riz[1] *s. n.* **1.** fisură fină pe suprafaţa unei piese de metal pe care alunecă o altă piesă. • zgârietură cu un vârf ascuţit pe o piesă pentru a însemna într-un anumit fel. **2.** şanţ în talpa încălţămintei, prin care se face cusătura. (< germ. *Risz*)
RIZ[2]**(O)-, -rízá** *elem.* „rădăcină". (< fr. *rhiz/o/-, -rhize*, cf. gr. *rhiza*)
rizá *vb. tr., refl.* a (se) forma rizuri. (< fr. *riser*)
rizalízá *s. f.* resorbţie fiziologică sau patologică a unei rădăcini dentare. (< fr. *rhizalyse*)
rizáre *s. f.* faptul de a (se) riza; defect în funcţionarea unei maşini ca urmare a producerii de rizuri pe suprafeţele de contact. (<)
rizartróză *s. f.* artroză a rădăcinii unui deget sau a unui membru. (< fr. *rhizarthrose*)
-rízá v. riz[2](o)-.
rizerie *s. f.* orezărie. (< fr. *rizerie*)
rizíbil, -ă *adj.* de râs, ridicol. (< fr. *risible*)
rizibilitate *s. f.* însuşirea de a fi rizibil. (< engl. *risibility*)
rizicultór, -oáre *s. m. f.* cultivator de orez. (< fr. *ri-ziculteur*)
rizicultúră *s. f.* cultura orezului. (< fr. *riziculture*)
rizifórm, -ă *adj.* cu aspect asemănător boabelor de orez. (< fr. *riziforme*)
rizin *s. n.* firişor cu care se fixează lichenii. (< fr. *rhizine*)
RIZO- v. riz[2](o)-.
rizoatón, -ă *adj. (lingv.;* despre cuvinte) care nu are accentul pe rădăcină. (< it. *rizoatono*)
rizóbiu *s. m.* bacterie care trăieşte în simbioză pe rădăcinile leguminoaselor, formând nodozităţi. (< fr. *rhizobium*)
rizoblást *s. n.* embrion care emite rădăcini. (< fr. *rhizoblaste*)
rizocárp *s. n.* sporange dispus pe formaţiuni cu aspect de rădăcină. (< fr. *rhizocarpe*)
rizocarpée *s. f. pl.* ordin de plante ierboase, având numai rădăcinile perene. (< fr. *rhizocarpées*)
rizocárpic, -ă *adj.* (despre plante) cu rădăcini care emit tulpini fructifere timp de mai mulţi ani. (< fr. *rhizocarpique*)
rizocefál, -ă *adj.* cu rădăcina în formă de cap. (< fr. *rhizocéphale*)
rizocórm *s. n.* rizom cărnos. (< fr. *rhizocormus*)
rizoctonie *s. f.* ciupercă microscopică din rădăcinile unor plante, care determină tuberizarea. (< fr. *rhizoctonie*)
rizoctonióză *s. f.* boală a unor plante (cartof, tutun), provocată de rizoctonie. (< fr. *rhizoctoniose*)
rizodérmă *s. f. (bot.)* strat celular superficial al rădăcinii tinere. (< fr. *rhizoderme*)
rizofág, -ă *adj.* care se hrăneşte cu rădăcini. (< fr. *rhizophage*)
rizofil, -ă *adj.* care creşte pe rădăcini. (< fr. *rhizophile*)
rizofítă *s. f.* plantă rădăcinoasă. (< fr. *rhizophyte*)
rizofór, -ă *adj.* (*biol.*; despre organisme) prevăzut cu rădăcini. (< fr. *rhizophore*)
rizogén, -ă **I.** *adj., s. n.* (ţesut vegetal) care dă naştere la rădăcini adventive. **II.** *s. n.* **1.** plantă care produce numai rădăcini şi flori. **2.** parazit al rădăcinilor. (< fr. *rhizogène*)
rizogenéză *s. f.* formarea rădăcinilor. (< fr. *rhizogenèse*)
rizoíd *s. m.* organ filamentos de fixare şi absorbţie, cu funcţii analoage rădăcinilor, la plantele vasculare (alge, muşchi, licheni) şi la protalele ferigilor. (< fr. *rhizoide*)
rizolít *s. n.* rădăcină fosilizată. (< fr. *rhizolithe*)
rizolitofítă *s. f.* plantă cu rădăcinile înfipte în crăpăturile stâncilor. (< fr. *rhizolithophyte*)
rizóm *s. m.* tulpină subterană a unor plante, lipsită de clorofilă. (< fr. *rhizome*, lat. *rhizoma*)
rizomatós, -oásă *adj.* cu rizomi. (< fr. *rhizomateux*)
rizomelíe *s. f.* malformaţie congenitală caracterizată prin scurtimea segmentelor proximale ale membrelor. (< fr. *rhizomelie*)
rizomórf, -ă **I.** *adj.* de forma unei rădăcini. **II.** *s. n.* organ de înmulţire vegetativă, filamente miceliene dispuse în reţea, la unele ciuperci, care atacă scoarţa sau rădăcina arborilor. (< fr. *rhizomorphe*)
rizoplán *s. n.* suprafaţă externă a rădăcinii plantelor pe care se găsesc microorganismele radiculare. (< fr. *rhizoplan*)
rizoplást *s. n.* filament citoplastic care leagă blefaroplastul cu meleul, la unele flagelate. (< fr. *rhizoplaste*)
rizopóde *s. n. pl.* clasă de protozoare acvatice unicelulare care se mişcă cu ajutorul unor prelungiri protoplasmatice. (< fr. *rhizopodes*)
rizosféră *s. f.* strat al solului în care se dezvoltă rădăcinile plantelor. (<fr. *rhizosphère*)
rizospérm, -ă *adj.* (despre plante) cu sporii sau cu seminţele dispuse lângă rădăcină. (< fr. *rhizosperme*)
rizostóm *s. m.* meduză de un alb smântânos, cu braţele portocalii şi festonate, din mările Europei occidentale. (< fr. *rhizostome*)
rizotaxíe *s. f.* mod de dispunere a rădăcinilor şi a radiculelor. (< fr. *rhizotaxie*)
rizóto *s. n.* mâncare din orez, cu unt, caşcaval şi sos de roşii. (< fr., it. *risotto*, germ. *Risotto*)
rizotóm *s. n.* instrument pentru tăierea rădăcinilor plantelor. (< fr. *rhizotome*)
rizotomíe *s. f.* radicotomie. (< fr. *rhizotomie*)
ro *s. m.* literă a alfabetului grecesc, (P, ρ), corespunzând sunetului r. (< fr. rho)
road /răud/ *s. n.* drum. (< engl. *road*)
roadster /ródster/ *s. n.* caroserie sport cu două locuri, permanent deschisă, echipată cu o capotă uşoară, pliabilă. (< engl. *roadster*)

roaming /răuming/ *s. n.* serviciu oferit de companiile de telefonie mobilă, care permite utilizarea aceleiași cartele și în străinătate. (< engl. *roaming*)

roast beef *s. n.* v. r o s b i f.

róbă *s. f.* **1.** haină lungă (neagră), cu mâneci largi, purtată de magistrați și avocați în exercițiul funcțiunii, precum și de profesorii universitari (la anumite solemnități). **2.** părul unui animal (cal, vacă etc.) cu particularitățile lui de culoare. (< fr. *robe*)

róber *s. n.* cele două jocuri din care se compune o partidă de bridge sau de vist. (< engl. *robber*)

robespiér *s. m.* persoană incoruptibilă, intransigentă. (< Robespierre n. pr.)

robinét *s. n./s. m.* dispozitiv care poate deschide sau întrerupe circulația unui fluid printr-o conductă. (< fr. *robinet*)

róbinson *s. m.* om care duce o viață izolată, în condiții depărtate de civilizație. (< germ. *Robinson*)

robinsonádă *s. f.* **1.** povestire despre naufragiați pierduți; acțiune neobișnuită; aventură; fantezie în care individul izolat apare trăind în afara societății. **2.** săritură acrobatică executată de un jucător dintr-o echipă (de fotbal). (< germ. *Robinsonade*)

robinsonián, -ă *adj.* de robinson. (< robinson + -ian)

roboránt, -ă *adj., s. n.* (medicament) cu acțiune tonică generală; tonifiant. (< fr., engl. *roborant*)

robót *s. m.* **1.** automat care poate face lucrări complicate, asemănătoare celor efectuate de oameni. **2.** *(fig.)* om care trudește tot timpul, în mod mecanic. (< fr. *robot*)

robotéhnică *s. f.* tehnica construirii roboților industriali. (< robot + tehnică)

robótic, -ă **I.** *adj.* de robotică. **II.** *s. f.* știință și ramură a industriei care studiază proiectarea și realizarea sistemelor mecanice, informatice sau mixte și a roboților. (< fr. *robotique*, engl. *robotics*)

robotician, -ă *s. m. f.* specialist în robotică. (< fr. *roboticien*)

robotizá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a înzestra procesul de producție cu sisteme automatice, informatice și cu roboți. **2.** a transforma (o ființă umană) în robot. **II.** *refl.* a deveni un robot (2), a acționa ca un robot. (< fr. *robotiser*)

robotologíe *s. f.* tehnica construirii roboților industriali. (< robot + -logie)

robsón *s. n.* aperitiv cu rom și suc de critice. (< engl. *robson*)

roburít *s. n.* substanță explozivă conținând silitră, folosită în mine. (< fr. *roburite*)

robúst, -ă *adj.* **1.** cu o constituție fizică puternică, tare, zdravăn, voinic, viguros; rezistent. **2.** *(fig.)* ferm, neclintit. (< fr. *robuste*)

robustéțe *s. f.* faptul de a fi robust; putere, vigoare fizică. (< fr. *robustesse*)

rocádă *s. f.* **1.** *(șah)* mutare pe care fiecare jucător o poate efectua numai o singură dată în cursul unei partide, prin care una dintre ture se aduce lângă rege, iar acesta trece peste ea. • fel anumit de schimb de locuință. **2.** comunicație paralelă cu linia frontului pe care se mișcă rezervele unei armate. **o** *arteră de* ~ = arteră destinată circulației de tranzit, amenajată în exteriorul unei localități. (< fr. *rocade*, germ. *Rockade*)

rocaille /rocái/ *s. n.* stil, bază de înflorire a rococoului, caracterizat prin fantezia contururilor răsucite și prin imitarea unor elemente naturale (grote, stânci, volute vegetale etc.). (< fr. *rocaille*)

rocambolésc, -ă *adj.* cu peripeții extraordinare, fantastic, extravagant. (< fr. *rocambolesque*)

rocárdia *s. f.* plantă erbacee cu flori frumos colorat în alb, galben, roz, roz-purpuriu sau carmin-satinat. (< lat. *roccardia*)

rócă *s. f.* asociație de minerale, agregat de compoziție aproape uniformă, care constiuie scoarța Pământului. (< it. *rocca*, fr. *roc*)

rock *s. n.* v. r o c k - a n d - r o l l.

rock-and-roll/ /rocánról/ **rock** *s. n.* **1.** dans modern caracterizat prin răsuciri, piruete, deplasări ale partenerilor în diferite direcții, cu gesturi și mișcări exagerate; melodia corespunzătoare. **2.** stil muzical popular american. (< engl. *rock* and roll)

rocker /rócăr/ *s. m.* **1.** cântăreț de rock. **2.** tânăr pasionat de rock. (< engl. *rocker*)

rockotécă *s. f.* discotecă specializată în muzică rock. (< rock + -tecă)

rococó *adj. inv. stil* ~ (și *s. n.*) = stil de ornamentație în arhitectură și arta decorativă din sec. XVIII, de origine franceză, care urmează barocului, printr-o deosebită bogăție a decorului, prin tendința spre asimetrie și spre complicare a planurilor arhitectonice, printr-o cromatică bogată etc. • *(p. ext.)* demodat și puțin ridicol. (< fr. *rococo*)

rodá *vb.* **I.** *tr.* a face operația de rodaj. **II.** *refl. (fig.)* a acumula o oarecare experiență; a se acomoda într-o muncă. (< fr. *roder*)

rodáj *s. n.* **1.** suprafinisare, cu ajutorul unui abraziv, a suprafețelor de contact în mișcare a două piese metalice asociate în funcționare. **2.** operație prin care anumite mecanisme, (organe de) mașini etc. sunt supuse la diferite regimuri de funcționare, pentru a se obține o ajustare și o rectificare cât mai bună a suprafețelor de contact ale pieselor. (< fr. *rodage*)

rodamínă *s. f.* materie colorantă roșie, asemănătoare cu fluoresceina. (< fr. *rhodamine*)

rodanhídric *adj. acid* ~ = acid tiocianic. (< fr. *rhodanhydrique*)

rodánță *s. f. (mar.)* inel metalic pe care se înfășoară capătul unei parâme, care apoi se matisează. (< it. *radancia*)

rodanúră *s. f.* tiocianat. (< fr. *rhodanure*)

rodenticíd *s. n.* substanță toxică folosită pentru distrugerea rozătoarelor. (< germ. *Rodentizid*)

rodéo *s. n.* **1.** serbare organizată cu ocazia marcajului vitelor în unele regiuni din America. **2.** întrecere sportivă de călărie pe cai nedomesticiți, cu și fără șa, de prindere a animalelor cu lasoul, lupte de tauri etc. (< sp. *rodeo*, fr. *rodéo*)

ródiu *s. n.* metal dur, maleabil și ductil, din familia platinei, la elaborarea unor aliaje. (< fr. *rhodium*)

RODO- *elem.* „roză", „trandafir", „roz". (< fr. *rhodo-*, cf. gr. *rhodon*)

rodocárp, -ă *adj.* cu fructe rozacee. (< lat. *rhodocarpus*)

rodocrozít *s. n.* carburant natural de mangan, de culoare roz. (< fr. *rhodocrosite*)

rododéndron *s. m.* arbust originar din regiunea medite-raneeană, cu frunze persistente și flori mari, roșii sau albe, cu miros pătrunzător; smirdar. (< fr. *rhododendron*)

rodoficée *s. f. pl.* clasă de alge marine care conțin, pe lângă clorofilă, rodofil (II); alge roșii; floridee. (< fr. *rhodophycées*)

rodofíl, -ă **I.** *adj.* cu frunze rozacee. **II.** *s. f.* pigment roșu din plastidele rodoficeelor. (< lat. *rhodophyllus*, /II/ *rhodophyllum*)

rodofíte *s. f. pl.* încrengătură a algelor roșii. (< lat. *rhodophytae*)

rodografíe *s. f.* descriere a trandafirilor. (< fr. *rhodo-graphie*)

rodologíe *s. f.* tratat despre speciile de trandafiri. (< fr. *rhodologie*)

rodomónt *s. m.* om care se pretinde prepotent și se lansează în acțiuni hazardate pentru a-și dovedi superioritatea fizică. • fanfaron, temerar, lăudăros. (< fr. *rodomont*)

rodomontádă *s. f.* vorbire, tiradă emfatică; lăudăroșenie, fanfaronadă. (< fr. *rodomontade*)

rodonít *s. n.* silicat natural de mangan, uneori și de calciu, roz-cenușiu, pentru obiecte decorative etc. (< fr. *rhodonite*)

rodopsínă *s. f.* albumină prezentată în retină. (< fr. *rhodopsine*)

rodór *s. n.* unealtă de rodare. (< fr. *rodor*)

rogatór *s. m.* persoană care redactează un act, un document. (< lat. *rogator*)

rogatórie *adj. comisie* ~ = comisie delegată de un tribunal să facă un act de procedură sau de instruire judiciară la cererea unui alt tribunal. (< fr. *rogatoire*)

rogațiúne *s. f.* proiect de lege, în dreptul roman, prezentat poporului pentru a-l aproba. (< lat. *rogatio*, fr. *rogation*)

rol[1] *s. n.* **I. 1.** listă a proceselor care urmează să fie judecate într-o zi de către o instanță. **2.** registru în care sunt trecuți contribuabilii la percepție. **3.** listă a echipajului unei nave. **4.** (în unele țări) lista tuturor navelor și a caracteristicilor lor tehnice.

II. 1. parte (de text, melodică etc.) ce revine unui interpret într-un spectacol. • personajul interpretat de un actor. **2.** atribuție, sarcină care revine cuiva într-o acțiune; menire. **3.** semnificație de ordin semantic sau lingvistic pe care o poate avea un cuvânt. (< fr. *rôle*)

rol[2] *s. n. guler* ~ = guler în formă de rulou. (după fr. /col/ *roulé*)

rolán *s. n.* fibră sintetică obținută prin polimerizare, cu proprietăți asemănătoare lânii. (< ro/mânesc/ + *-lan*/ă/, n. com.)

roláre *s. f.* **1.** operație de netezire a unei suprafețe metalice prin deformare plastică, la cald sau la rece. **2.** finisare a suprafeței unei tencuieli cu ajutorul unei role (2). (< rola)

rólă *s. f.* **1.** organ de mașină în formă de rotiță, care, rotindu-se în jurul unui ax, servește la rularea unui vehicul, la transmiterea unei mișcări etc. **2.** unealtă dintr-un cilindru cu mișcare în jurul unui ax, cu un mâner, pentru tencuit, zugrăvit etc. (< germ. *Rolle*)

rolfílm/rólfilm *s. n.* peliculă fotografică în formă de bandă, care se rulează pe un mosor. (< germ. *Rollfilm*)

rolgáng *s. n. (tehn.)* transportor care se deplasează pe un teren de role cu axele de rotație perpendiculare pe direcția de mers, antrenate de lanțuri fără sfârșit. (< germ. *Rolgang*)

róller /rolăr/ *s. n.* **1.** tăvălug. **2.** sul. **3.** rulou. (< engl. *roller*)

roll-over /răul-óuvăr/ *s. n. (fin.)* metodă prin care un credit pe termen mijlociu sau lung acordat de o bancă este refinanțat prin mijloace bănești împrumutate de la alte bănci pe termen scurt. (< engl. *roll-over*)

rom *s. n.* băutură alcoolică prin distilarea melasei din trestia de zahăr. (< fr. *rhum*, germ. *Rum*)

romăică *adj. limba* ~ (și *s. f.*) = limba neogreacă. • (*s. f.*) dans național grecesc cu figuri șerpuitoare și aruncări de batiste. (< fr. *romaïque*, gr. *romaikos*)

román[1] *s. n.* lucrare, operă literară epică în proză, de mari proporții, care oglindește evenimente, episoade ale vieții unei societăți etc. **o** *~-ciclu* = roman care cuprinde o serie de volume cu personaje în aceeași familie, generație sau societate; *~-fluviu* = roman care derulează o largă vedere a societății sau a epocii; *~ foileton* = roman de aventuri publicat cu episoade într-un jurnal. • *(fig.)* împletire de întâmplări cu multe episoade care par neverosimile; serie de aventuri extraordinare. (< fr. *roman*)

román[2]**, -ă I.** *s. m. pl.* populație care locuia în Imperiul Roman. **II.** *adj., s. m. f.* **1.** (locuitor) al Romei antice; latin. 2. (locuitor) din Roma modernă. **III.** *adj.* **1.** din Imperiul Roman. • (despre caractere tipografice) din linii perpendiculare și unghiuri drepte. **o** *cifre ~e* = cifre prin litere sau combinații de litere; *biserica ~ă* = biserica catolică; catolicism. **2.** limbă romanică populară vorbită de vechii francezi (înainte de sec. IX). **3.** *arta ~ă* = arta dezvoltată în Roma antică și apoi în Imperiul Roman, caracterizată în arhitectură prin edificii grandioase de o mare diversitate, în sculptură cultivând cu precădere portretul puternic individualizat, iar în pictură prin ansambluri de frescă și de mozaic cu tematică bogată. (<*romanus*, it. *romano*)

románă *adj. balanță* ~ (și *s. f.*) = balanță dintr-o pârghie cu brațe neegale, mobilă în jurul unui ax orizontal, pe brațul mai lung și gradat. (< fr. *romaine*)

romancero /-séro/ *s. n.* culegere de poeme spaniole medievale, în versuri, având ca subiect fapte eroice. (< sp. *romancero*)

romanciér, -ă *s. m. f.* autor de romane. (< fr. *romancier*)

románd, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Elveția francofonă. • (*s. n.*) dialect franco-provensal. (< fr. *romand*)

romanésc, -ă *adj.* **1.** cu caracter de roman, propriu romanului. **2.** fantezist, imaginar. **3.** *(fam.)* visător. (< fr. *romanesque*)

románi *s. f.* limba țiganilor. (< fr. *romani*)

románie, -ă *adj.* descendent din romani. **o** *limbi ~ce* = grup de limbi care au la bază limba latină; neolatin. • care se ocupă cu limbile romanice. **o** *artă ~ă* = artă dezvoltată, în arhitectură, în țările europene, supuse influenței catolice, în sec. X-XIII, care preia unele trăsături ale artei bizantine și în special elemente din arta carolingiană (severitate, masivitate și robustețe, volume prismatice și cilindrice ale navelor, absidelor și turnurilor etc.). (< it. *romanico*, germ. *romanisch*)

românist, -ă *s. m. f.* **1.** specialist în romanistică. **2.** specialist în dreptul roman. **3.** denumire dată pictorilor flamanzi din sec. XVI care au lucrat la Roma, imitând pictura maeștrilor Renașterii italiene. (< fr. *romaniste*, germ. *Romanist*)

romanístică *s. f.* disciplină lingvistică și filologică care studiază limbile romanice. (< germ. *Romanistik*, it. *romanistica*)

romanítáte *s. f.* **1.** caracter romanic al unui popor, al unei culturi; latinitate. • origine, descendență romanică. **2.** totalitatea popoarelor romanice. (< fr. *romanité*, it. *romanitŕ*, lat. *romanitas*)

romanizá *vb.* **I.** *tr.* a imprima, a impune unei țări, unei populații obiceiurile, cultura, modul de organizare și civilizația romană. **II.** *refl.* a căpăta caracter roman. (< fr. *romaniser*)

romanizánt, -ă *adj.* care urmărește romanizarea (limbii). (< romaniza + -ant)

romanizatór, -oáre *adj.* care romanizează. (< romaniza + -tor)

románo-católic, -ă I. *adj.* referitor la biserica catolică, care aparține catolicismului. **II.** *s. m. f.* catolic. (< roman + catolic)

romanofón, -ă *adj., s. m. f.* (vorbitor) de limbă romanică. (< roman/ic/ + *-fon*[2])

romanofoníe *s. f.* colectivitate constituită de popoarele romanice. (<omanofon + -ie)

românș, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care vorbește romanșa. • (*s. f.*) ramura vestică a limbii retoromane. (< fr. *romanche*)

romántic, -ă *adj.* **1.** care amintește de frumusețea locurilor descrise în romane; pitoresc. **2.** care aparține romantismului; propriu acestei mișcări. • (*s. m. f.*) scriitor care aparține romantismului. **3.** care evocă atitudini, teme specifice romantismului; fabulos. **4.** visător, melancolic. (< fr. *romantique*, germ. *romantisch*)

romanticítáte *s. f.* caracter romantic. (<tate)

romanticizá *vb. tr.* a romantiza. (< engl. *romanticize*)

romantísm *s. n.* **1.** mișcare literară și artistică, apărută în Europa la sfârșitul sec. XVIII și începutul sec. XIX, ca o reacție împotriva clasicismului, prin suprimarea regulilor formale, prin introducerea notelor de lirism, de sensibilitate și imaginație și prin zugrăvirea de eroi excepționali. **2.** ansamblu de aspecte proprii curentului romantic; înclinare spre lirism, spre visare, spre melancolie. **3.** perioadă în istoria muzicii prin ruperea echilibrului formelor clasice în favoarea libertății și fanteziei, prin intensitatea și spontaneitatea expresiei. **4.** *(fil.)* denumire dată teoriilor care pun accent pe intuiție ca metodă de cunoaștere, pe libertatea și spontaneitatea de gândire și de faptă, precum și pe pasiuni și interese în morală, ca o reacție contra filosofiei clasice, raționale. (< fr. *romantisme*)

romantizá *vb. tr.* a face să devină sau să pară romantic; a romanticiza. (< it. *romantizzare*)

romanță *vb. tr.* a descrie viața unui om celebru, cu adaosuri imaginate de autor. (< it. *romanzare*, fr. *romancer*)

románță *s. f.* **1.** poezie lirică, duioasă și sentimentală, de obicei erotică, exprimând un sentiment de ușoară melancolie. **2.** compoziție muzicală vocală de formă strofică, cu acompaniament instrumental și un conținut liric, sentimental; *(p. ext.)* piesă instrumentală cu caracter asemănător. (< fr. *romance*, it. *romanza*, germ. *Romanze*)

romanțiós, -oásă *adj.* predispus la visare, la reverie; romantic, melancolic. • (despre opere literare) care tratează teme sentimentale. (< romant/ic/ + *-i/os*)

romanțiozitáte s. f. înclinare spre visare, spre melancolie, de contemplație. (< romanțios + -itate

román, -ă I. *s. m. pl.* popor constituit ca națiune pe teritoriul României. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) care aparține acestui popor • (*s. f.*) limbă romanică vorbită în România și Rep. Moldova. (< lat. *romanus*)

românism *s. n.* **1.** sentiment național al românilor; românitate. • caracterul a ceea ce este românesc. **2.** *(rar)* cuvânt, expresie specifică limbii române. (< *român* + *-ism*)

româníst, -ă *s. m. f.* specialist în românistică, (< *românistică*)

românístică *s. f.* studiul limbii, culturii şi literaturii române. (< *român* + *-istică*)
românitáte *s. f.* **1.** românism (1). **2.** lumea românească. (< *român* + *-itate*)
românizá *vb. tr.* a da un caracter naţional românesc; filoroman. (< *român* + *-iza*)
românofíl, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care iubeşte pe români sau ceea ce este românesc unui fenomen, proces etc. (< *român* + *-fil*[2])
românofilíe *s. f.* iubire de români, de România. (< *român* + *-filie*)
românofób, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care urăşte pe români. (<oman + -fob)
românofobíe *s. f.* ură faţă de români. (< *român* + *-fobie*[2])
românofón, -ă *adj., s. m. f.* (vorbitor) de limba română. (< *român* + *-fon*[2])
romb[1] *s. n.* **1.** patrulater cu toate laturile egale şi unghiurile opuse egale. **2.** (la ambarcaţiuni sportive cu vele) totalitatea sarturilor de deasupra crucetei. (< fr. *rhombe*, germ. *Rhombus*)
ROMB[2]**(O)-** *elem.* „romb[1] (1)". (< fr. *rhomb/o/-*, cf. lat. *rhombus*, gr. *rhombos*)
rómbic, -ă *adj.* în formă de romb; romboidal. **o** *sistem ~* = sistem de cristalizare având ca formă fundamentală o prismă dreaptă cu bazele romburi. (< fr. *rhombique*)
romboédric, -ă *adj.* în formă de romboedru. **o** *sistem ~* = sistem de cristalizare având ca formă fudamentală romboedrul. (< fr. *rhomboédrique*)
romboédru *s. n.* poliedru cu toate feţele în formă de romb. (< fr. *rhomboèdre*)
romboíd, -ă I. *adj.* asemănător cu un romb. **II.** *s. n.* paralelogram. **III.** *s. m.* muşchi al spatelui aşezat sub trapez. (< fr. *rhomboïde*)
romboidál, -ă *adj.* rombic. (< fr. *rhomboïdal*)
romergán *s. n.* produs medicamentos, pulbere cristalizată albă, cu gust amărui, antialergie. (n. com.)
roncopatíe *s. f.* boală constând din zgomote respiratorii, care apar în timpul somnului. (< ronc/us/ + *-patie*)
róncus *s. n.* ral bronşic, respiraţie sforăitoare a cuiva cu secreţii abundente pe căile respiratorii. (< fr., lat. *rouchus*, sforăit)
rond *s. n.* **1.** strat de flori (circular) mai ridicat decât terenul din jur. **2.** piaţetă circulară de la care pornesc mai multe bulevarde sau alei. **3.** inspecţie făcută în timpul nopţii la diferite posturi de pază militare pentru a controla santinelele. • ansamblul celor care fac această inspecţie. **o** *ofiţer de ~* = ofiţer însărcinat cu controlul santinelelor din garnizoană. **4.** (*coregr.*) mişcare circulară a piciorului, executată liber pe sol sau în aer. (< fr. *rond*)
rondá *vb. tr.* (despre nave) a executa un rondou[1] (2). (< rondou[1])
róndă[1] *adj.* (despre o literă, scriere) cu linia rotundă, groasă şi dreaptă. **o** *peniţă ~* = peniţă specială cu vârful lat, pentru acest gen de scriere. (< fr. *ronde*)
róndă[2] *s. f.* cântec vesel, de chef, la care fiecare comesean cântă un cuplet. (< fr. *ronde*, germ. *Ronde*)
ronde-bosse /rond-bos/ *s. n.* lucrare de sculptură exe-cutată complet în relief, nemaifăcând astfel corp comun cu fondul. (< fr. *ronde-bosse*)
rondél *s. n.* poezie lirică cu formă fixă, compusă din două catrene şi o cvinarie, cu două rime, primele două versuri repetându-se după al şaselea, versul întâi revenind şi în încheiere. (< fr. *rondel*, it. *rondello*)
rondélă *s. f.* **1.** disc de metal găurit care se pune între o piuliţă care trebuie strânsă; şaibă. • căpăcel în formă de disc din carton care acoperă alicele dintr-un cartuş de vânătoare. • disc metalic utilizat la baterea monedelor sau a medaliilor. **2.** porţiune din trunchiul unui arbore, de formă cilindrică, la analiza structurii lemnului pentru determinarea vârstei etc. (< fr. *rondelle*)
rondínă *s. f.* piesă de lemn de formă rotundă. (< fr. *rondine*)
rondíno *s. n.* rondo de proporţii mici şi structură mai simplă. (< it. *rondino*)
rondó *s. n.* formă muzicală instrumentală cu caracter vioi, a cărei temă principală alternează cu diferite cuplete. (< fr., it. *rondo*)
rondóu[1] *s. n.* **1.** loc circular (în grădini, în localuri). **2.** schimbare cu 180ş a direcţiei unei nave; drumul descris de nava care execută o asemenea întoarcere. (< fr. *rondeau*)
rondóu[2] *s. n.* poezie cu formă fixă, în Franţa în sec. XV-XVI, dintr-o cvinarie, un catren şi o sextină, în care versurile finale, mai scurte, ale ultimelor două strofe, reiau începutul primului vers al poeziei. (< fr. *rondeau*)
ronéo *s. n.* maşină de reprodus teste dactilografiate cu ajutorul unor matriţe de hârtie parafinată. (< fr. *renéo*, n. com.)
roneotipá *vb. tr.* a reproduce un text la roneo. (< fr. *ronéotyper*)
ronflánt, -ă *adj.* **1.** sforăitor. **2.** (*fig.*) declamator, emfatic. (< fr. *ronflant*)
rongalít *s. n.* derivat al aldehidei formice, reductor în vopsitorie şi în industria de medicamente şi contra intoxicaţiilor cu mercur. (< fr. *rongalite*)
ronín *s. m.* **1.** samurai sărăcit, declasat, care ducea o viaţă de cavaler rătăcitor. **2.** (astăzi) tânăr absolvent de şcoală medie, care, nereuşind să intre într-o universitate, se pregăteşte în şcoli speciale. (< fr. *ronin*)
ronjá *vb. tr.* a coroda. (< fr. *ronger*)
ronjánt *s. m.* reactiv la imprimarea ţesăturilor prin ronjare. (< fr. *rongeant*)
ronjáre *s. f.* procedeu de imprimare a desenelor pe ţesături prin aplicarea pe ţesătura vopsită a anumitor reactivi susceptibili de a distruge culoarea. (după fr. *rongeage*)
ronrón *s. n.* zgomot surd şi continuu produs de un motor sau de o maşină în timpul funcţionării. (< fr. *ronron*)
ronroná *vb. intr.* (*rar*) a produce ronron. (< *ronronner*)
röntgen[1] /röntghen/ **I.** *s. m.* unitate de măsură a dozelor de radiaţie X, cantitatea de radiaţii care, în condiţii fizice normale, produce, prin ionizarea unui cm^3 de aer, o sarcină electrică de un franklin. **II.** *s. n.* aparat cu care se produc raze X. (< fr. *röntgen*)
RÖNTGEN[2]**-** /röntghen-/ *elem.* „raze X". (< fr. *röentgen*)
röntgencinematografíe *s. f.* filmare a imaginilor pe ecranul radioscopic. (< engl. *roentgencinematography*)
röntgendiagnóstic *s. n.* diagnostic cu ajutorul radiaţiilor röntgen. (< röntgen-+ diagnostic)
röntgenizá *vb. tr.* a expune organismul operatului röntgen, pentru diagnostic. • (*fig.*) a pătrunde, a scormoni, a iscodi (pe) cineva. (< röntgen[1] + *-iza*)
röntgenológ, -ă *s. m. f.* specialist în röntgenologie. (< germ. *Röntgenologe*)
röntgenologíe *s. f.* ramură a radiologiei care studiază aplicaţiile radiaţiilor röntgen. (< germ. *Röntgenologie*)
röntgenoluminescénţă / röntgenoluminiscénţă *s. f.* luminescenţă care se produce prin iradierea unei substanţe cu radiaţii X. (< röntgen- + luminescenţă)
röntgenométru *s. n.* aparat dozimetric pentru măsurarea nivelului de radiaţii dintr-o zonă infectată. (< fr. *röntgenomètre*)
röntgenteleviziúne *s. f.* captare a imaginii radiologice şi televizarea ei. (< röntgen- + televiziune)
röntgenterapíe *s. f.* tratament cu raze röntgen. (< fr. *röntgenthérapie*)
room-service /rum-servis/ *s. n.* serviciu, servirea meselor în cameră (la hotel). (< engl. *room service*)
roptométru *s. n.* aparat pentru măsurarea absorbţiei de apă din sol. (< fr. *rhoptomètre*)
roquefort /rócfor/ *s. n.* brânză fermentată de reţetă franceză, din lapte de oaie şi însămânţată cu un mucegai special. (< fr. *roquefort*)
rósbif/roast beef /răustbif/ *s. n.* friptură din muşchi de vacă foarte puţin fript, aproape crud la mijloc. (< fr. *rosbif*, engl. *roast beef*)
rosinántă *s. f.* (*ir.*) gloabă costelivă şi buclucaşă, mârţoagă. (< fr. *rossinante*, sp. *Rocinante*, iapa lui Don Quijote)
rosquál /roscval/ *s. m.* **1.** balenă mare cu înotătoare dorsală foarte dezvoltată şi cu zbârcituri pe faţa ventrală. **2.** specie de hienă. (< fr. *rosqual*)

ROSTR(I)-, -róstru *elem.* „cioc, rostru". (< fr. *rostr/i/-, -rostre*, cf. lat. *rostrum*)

rostrál, -ă *adj.* **1.** în forma rostrului (1) unei nave. **2.** *coloană ~ă* = coloană ornată cu vârfuri de nave sculptate în piatră. (< fr. *rostral*, lat. *rostralis*)

rostriform, -ă *adj.* în formă de cioc. (< fr. *rostriforme*)

róstru[1] *s. n.* **1.** (*ant.*) pinten la prova navelor de luptă, cu care se spărgea bordajul navelor inamice. **2.** tribuna oratorilor în forul roman, împodobită cu prore de corăbii capturate în războaie. **2.** (*bot., anat.*) prelungire în formă de cioc la partea terminală a unui organ, prelungire cartilaginoasă a botului unor pești. • trompă alungită la unele insecte. (< fr. *rostre*, lat. *rostrum*)

-róstru[2] v. r o s t r (i) - .

roșáj *s. n.* degajare de gaz, dizolvat în prealabil, care se produce în cursul solidificării unor metale sau aliaje. (< fr. *rochage*)

ROTA- v. r o t o - .

rotacísm *s. n.* fenomen fonetic, constând în transformarea unei consoane intervocalice în *r;* (în limba română) transformarea în *r* a lui *n* intervocalic în cuvinte moștenite din latină. (< fr. *rhotacisme*)

rotacizá *vb.* **I.** *intr.* a vorbi cu rotacism. **II.** *refl.* (despre consoane) a suferi fenomenul rotacismului. (< fr. *rhotaciser*)

rotacizánt, -ă *adj.* care prezintă rotacism. (< fr. *rhotacisant*)

rotagrámă *s. f.* instrument de mare ingeniozitate, construit din pătrate translucide de plastic, pe fețele cărora sunt desenate în culori diferite (tri)unghiuri și care, prin rotire, pot fi puse în diferite poziții, subliniindu-se congruențele, paralelismul și proprietățile figurilor rezultate. (< rota- + -gramă)

rotalít *s. n.* element de construcție din sticlă rezistentă și translucidă, de forma unui cilindru, în compunerea unui perete sau a unui planșeu, pentru iluminarea unei încăperi. (< rus. *rotalit*, engl. *rotalite*)

rotamétru *s. n.* instrument pentru măsurarea debitului unui fluid într-o conductă, pe baza pierderii de presiune constantă. (< fr. *rotamètre*)

rotáng *s. m.* palmier agățător din Asia asemănător ca o viță, care atinge 200 m. (< fr. *rotang*)

rotaprínt *s. n.* **1.** procedeu de imprimare monocromă la care cerneala se transmite mai întâi pe o suprafață de cauciuc intermediară și apoi pe hârtie. **2.** mașină de imprimare prin acest procedeu. (< engl. *rotaprint*)

rótary *s. n.* **1.** sistem de foraj petrolier mecanic, cu circulație continuă și cu rotirea garniturii de foraj. **2.** sistem de telefonie automată în care unele organe sunt acționate de o mișcare de rotație continuă. (< engl. *rotary*)

rotát, -ă *adj.* în formă de roată. (< lat. *rotatus*)

rotatív, -ă *adj.* **1.** (despre mișcări) circular. **2.** (despre sisteme tehnice) care poate face o mișcare de rotație. **o** *motor ~* = motor cu cilindri rotativi, patentat de unele fabrici de automobile. • (*s. f.*) presă de imprimat la care suportul clișeului și organul de presiune sunt cilindrice. (<r. *rotatif*)

rotativíst, -ă *s. m. f.* muncitor tipograf care lucrează la rotativă. (< fr. *rotativiste*)

rotatór *adj., s. m.* (mușchi) care permite răsucirea unui os în jurul axei sale. (< fr. *rotateur*)

rotatóriu, -ie *adj.* (*rar*) de rotație. (< fr. *rotatoire*)

rotatrón *s. n.* mașină de gravat a formelor cilindrice pentru heliografie, pe principiul gravării fotoelectrice prin descompunerea în elemente. (< fr., engl. *rotatron*)

rotáție *s. f.* **1.** mișcare a unui corp în jurul unui punct fix sau al unei axe. **2.** (*mat.*) transformare biunivocă a planului sau a spațiului în el însuși determinată de un punct fix (centru) sau de o dreaptă (axă), printr-o rotație (1) păstrând unghiurile și distanțele; rotor (2). **3.** mișcare a corpurilor cerești în jurul axei proprii. **4.** schimbare alternativă. **o** *~a capitalului* = circuitul fondurilor de producție în sfera producției și a circulației. • alternare metodică pe același teren a plantelor care se cultivă într-un asolament. • schimb alternativ de persoane sau de echipe în cursul unei activități. (< fr. *rotation*, lat. *rotatio*, germ. *Rotation*)

rotenón *s. n.* substanță insaticidă extrasă din rădăcina unor leguminoase din Asia tropicală. (< fr. *roténone*, engl. *rotenone*)

ROTI- v. r o t o - .

rotifére *s. n. pl.* clasă de viermi nematelminți de apă dulce, foarte mici, cu gura înconjurată de cili vibratili. (< fr. *rotifères*)

rotiform, -ă *adj.* rotund și plan, în formă de roată. (< engl. *rotiform*)

rotisá *vb. tr.* a frige (carne), a prăji. (după fr. *rótir*)

rotisánt, -ă *adj.* (despre carne) prăjit. (<nt)

rotiseríe *s. f.* local în care se prepară și se vând diferite specialități de friptură. (< fr. *rôtisserie*)

rotisór *s. n.* aparat electric sau cu raze infraroșii, pentru fript carne. (< fr. *rôtissoire*)

ROTO- / ROTA- / ROTI- *elem.* „roată", „rotitor", „rotativă". (< fr. *roto-, rota-, roti-*, cf. lat. *rota*)

rotofílm *s. n.* peliculă fotografică specială folosită la executarea formelor de tipar cilindrice. (< germ. *Rotofilm*)

rotofóto *s. n.* (*poligr.*) instalație pentru culegerea fotografică, bazată pe sistemul monotip. (< fr. *rotophoto*/graphie/)

rotogravúră *s. f.* rotoheliografie. (< fr. *rotogravure*)

rotoheliografíe *s. f.* tipar adânc cu forme cilindrice de cupru, pe cale fotochimică, pentru revistele în mai multe culori, timbre, reproduceri pentru albume de artă etc.; rotogravură, rotoheliogravură. (< fr. *rotohéliographie*)

rotoheliográvúră *s. f.* rotoheliografie. (< fr. *rotohéliogravure*)

rotóndă *s. f.* **1.** sală mare circulară, cu acoperișul sferic, ca o cupolă, pentru expoziții, sport etc. • masă rotundă, dialog organizat pentru schimb de opinii într-o problemă de interes public. **2.** platformă circulară pe care se dansează; ring[1] (1). **3.** pelerină largă, un fel de capă. (< fr. *rotonde*, it. *rotonda*)

rotoplán *s. n.* aparat de zbor la care fața portantă apare pe un sistem de aripi rotitoare. (< engl. *rotoplane*).

rotór *s. n.* **1.** organ al unei mașini de forță cu palete, cupe, roți, înfășurări electrice, care se rotește în jurul axei arborelui pe care e montat. **2.** rotație (2). (< fr. *rotor*, /2/ germ. *Rotor*)

rototécă *s. f.* catalog cu fișe aplicate pe plăci situate într-o tobă rotativă, care pot fi consultate fără a fi scoase. (< fr. *rototheque*)

rototranslație *s. f.* mișcare complexă a unui corp, constând din rotația sa în jurul unei axe și din translația în jurul acelei axe. (< fr. *rototranslation*)

rototrol *s. n.* generatoare de curent continuu care comportă mai multe circuite inductoare. (< fr. *rototrol*)

rotúlă *s. f.* **1.** os mic și rotunjit situat în partea anterioară a genunchiului; patelă. **2.** (*tehn.*) ax rotund; nucă. (< fr. *rotule*, lat. *rotula*)

rotulián, -ă *adj.* al rotulei (1). (< fr. *rotulien*)

rotúlus *s. n.* pergament, fâșie lungă care poate fi înfășurat pe un sul. (< germ. *Rotulus*, lat. *rotulus*)

roturiér, -ă *adj., s. m. f.* (în feudalism) plebeu, om de rând. (< fr. *roturier*)

rousseauísm /rusoism/ *s. n.* concepția lui Jean-Jacques Rousseau, care, pornind de la idealizarea naturii și a „stării naturale" a omului, pe care societatea și civilizația l-ar corupe, condamnă inegalitatea economică și politică, despotismul, susținând principiul întoarcerii la natură. (< fr. *rousseauisme*)

rousseauíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al rousseauismului. (< fr. *rousseauiste*)

rover /rouvăr/ *s. m.* om hoinar, vagabond, drumeț rătăcitor. (< engl. *rover*)

rovíng *s. n.* (*text.*) ansamblu de fire de azbest în formă de sfoară nerăsucită folosit la izolarea conductoarelor; semitort. (< fr., engl. *roving*)

roviniétă *s. f.* abțibild care atestă plata (taxa) tarifului de utilizare a drumurilor naționale. (< it. *revigneta*)

roxolán, -i *s. m. pl.* triburi sarmatice dintre Bug și Don, stabilite la începutul erei noastre la granițele de răsărit ale Daciei, în sec. III supuse de goți. (< lat., fr. *rhoxolans*)

roylón *s. n.* fibră de polimer sintetic poliamidic, cu aceleași proprietăți ca ale nailonului. (< ro/lan/ + /na/*ilon*, n. com.)

roz *adj. inv., s. n.* (de) culoare roşu-deschis; trandafiriu. ◊ ~ *bombon* = roz pal; *a vedea totul în* ~ = a fi optimist. (< fr. *rose*)

rozacée[1] *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate, lemnoase şi erbacee, cu staminele inserate pe caliciu: trandafirul. (< fr. *rosacées*)

rozacée[2] *s. f.* cuperoză. (< fr. *rosacée*)

rozacéu, -ée *adj.* care bate în roz. (< fr. *rosacé*, lat. *rosaceus*)

rozále *s. f. pl.* ordin de plante dicotiledonate cu petalele separate: familiile roxacee, crasulacee, saxifragacee etc. (< fr. *rosales*)

Rozálii *s. f. pl.* sărbători romane celebrate la sfârşitul primăverii în cinstea morţilor, pe mormintele cărora se presărau trandafiri. (< lat. *Rosalia*)

rozanilínă *s. f.* bază azotată ai cărei derivaţi sunt culori care vopsesc fibra animală. (< fr. *rosaniline*)

rozáriu[1] *s. n.* (*rar*) grădină de trandafiri. (< lat. *rosarium*, it. *rosario*, fr. *rosaire*)

rozáriu[2] *s. n.* (la catolici) **1.** culegere de rugăciuni pentru Fecioara Maria. **2.** şirag de mărgele din lemn, os, sticlă etc., aşezate într-o anumită ordine şi cu o cruciuliţă, folosit de credincioşi penru rugăciuni. (< lat. *rosarium*, it. *rosario*)

rozásă *s. f.* **1.** fereastră circulară, cu traforuri în piatră, caracteristică pentru catedralele gotice şi aşezată pe faţada lor. **2.** ornament în formă de frunze aşezate simetric şi înscrise într-un cerc. (< fr. *rosace*)

róză *s. f.* **1.** trandafir. ◊ *a sta pe* ~*e* = a se găsi într-o situaţie favorabilă. ◊ ~*a vânturilor* = cerc, cu direcţiile punctelor cardinale şi gradaţiile lor intermediare. **2.** (*he-rald.*) stilizarea florii de măceş cu cinci petale în jurul unui bumb central (stigmat) şi cinci sepale ascuţite între petale. **3.** gen special de şlefuire care se dă diamantului. (< fr. *rose*, lat., it. *rosa*, germ. *Rose*)

rozé *adj. inv., s. n.* (vin, şampanie etc.) de culoare roz. (< fr. *rosé*)

rozeólă *s. f.* erupţie cutanată în formă de pete mici, în diferite boli infecţioase sau în intoxicaţii. (< fr. *roséole*)

rozétă *s. f.* **1.** element decorativ în formă de roză de dimensiuni mici, care împodobeşte un obiect, o piatră etc. • placă rotundă în formă de nasture, purtată în trecut de către militarii din cavalerie, prinsă în partea de sus, din faţă, a cizmei. **2.** ornament la încrucişarea bolţilor, în arhitectura gotică. • ornament, disc pentru mascarea unor elemente minore. **3.** (*tehn.*) element de legătură, de suspensie sau de protecţie a unei tije, ca un guler marginal. (< fr. *rosette*)

rozicrucián, -ă **I.** *s. m. f.* membru al unei confrerii de iluminaţi care exista în Germania în sec. XVII; complotist, conspirator. **II.** *adj.* referitor la rozicrucieni. (< fr. *rosicrucien*)

rozmarín *s. m.* mic arbust plăcut mirositor, cu frunze totdeauna verzi şi cu flori albastre, roşii sau albe, dispuse la subsuoara frunzelor. (< germ. *Rosmarin*)

rozoanalínă *s. f.* bază azotată ai cărei derivaţi sunt culori care vopsesc fibra animală. (< fr. *rosoanaline*)

ruádă *s. f.* mişcare inversă a cabrării calului, în ridicarea trenului posterior de la sol, animalul executând o azvârlire, sprijinindu-se pe trenul anterior. (< fr. *ruade*)

ruáj *s. n.* **1.** ansamblul pieselor unei maşini. **2.** (*fig.*) maşinărie cu roţi. • mecanism, sistem, organism, organ (minor) într-o muncă administrativă. (< fr. *rouage*)

ruandéz, -ă **I.** *s. m. pl.* popor care locuieşte în Rwanda (Africa). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< Rwanda + -ez)

rubaiát *s. n.* formă de poezie lirică persană din patru versuri, în care primul, al doilea şi al patrulea rimează reciproc. cântând vinul, femeie, plăcerea de a trăi (la Omar Khayyan). (< fr. *rubaiyyat*)

rubán *s. n.* panglică, bandă. (< fr. *ruban*)

rubanát, -ă *adj.* (despre lemn, marmură) care prezintă dungi cu reflexe de moar; moarat. ◊ *structură* ~*ă* = în care mineralele sunt dispuse după zone cu compoziţii diferite, cu dungi înguste şi alungite. (< fr. *rubané*)

rubáto **I.** *adv.* (*muz.*) cu mare libertate ritmică. **II.** *s. n.* pasaj astfel executat. (< it. *rubato*)

rubefácţie *s. f.* **1.** înroşire a pielii, produsă de o substanţă rubefiantă. **2.** colorate roşie a solurilor, cu o desicaţie intensă. (< fr. *rubéfication*)

rubefiánt, -ă *adj., s. n.* (substanţă) care irită şi înroşeşte pielea. (< fr. *rubéfiant*)

rubeólă *s. f.* maladie infectocontagioasă, benignă (la copii), care produce febră uşoară, adenopatie şi o erupţie de pete roşii pe piele. (< fr. *rubéole*)

rubeólic, -ă *adj.* specific rubeolei. (< fr. *rubéolique*)

rubeolifórn, -ă *adj.* (*med.*; despre erupţii) care seamănă cu erupţia rubeolică. (< fr. *rubéoliforme*)

rubelít *s. n.* turmalină roz, piatră semipreţioasă. (< fr. *rubellite*)

rubeolós, -oásă *adj., s. m. f.* (suferind) de rubeolă. (< fr. *rubéoleux*)

rúber[1] *s. n.* cauciuc din latexul unor plante tropicale. (< germ. *Rubber*)

rúber[2], **-ă** *adj.* roşu, roşiatic. (< lat. *ruber, -bra*)

ruberoíd *s. n.* carton asfaltat de calitate superioară, pentru învelitori de construcţii şi izolaţii hidrofuge. (< germ. *Ruberoid*)

rubescént, -ă *adj.* (despre cicatrice) care devine roşu. (< fr. *rubescent*, lat. *rubescens*)

rubiacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate, lemnoase sau erbacee, cu frunze înguste în mănunchi şi cu flori hermafrodite gamopetale, dispuse în racem sau cimă. (< fr. *rubiacées*)

rubicél *s. m.* varietate de cuarţ, de culoare roşie-violetă. (< fr. *rubicelle*)

rubicónd, -ă *adj.* (despre faţa oamenilor) roşu, rumen. (< fr. *rubicond*, lat. *rubicundus*)

rubídiu *s. n.* metal alcalin alb, uşor fuzibil, foarte activ chimic, care se păstrează în petrol. (< fr. *rubidium*)

rubiginós, -oásă *adj.* **1.** plin de rugină. **2.** de culoarea ruginei; brun roşcat. (< fr. *rubigineux*)

rubíl, -ă *adj.* de culoare galbenă-roşiatică. (< lat. *rubellus*)

rubín *s. n.* varietate roşie de corindon, foarte dur, piatră preţioasă şi în mecanica de precizie. (< it. *rubino*, lat. *rubinus*, germ. *Rubin*)

rubiníu, -ie *adj., s. n.* (de) culoarea rubinului; roşu-închis. (< rubin + -iu)

rúblă *s. f.* unitatea monetară a ţărilor fostei URSS. (< rus. *rubl*)

RUBRI-/RUBRO- *elem.* „roşu". (< fr. *rubri-, rubro-*, cf. lat. *ruber*)

rubrică *vb. tr.* a împărţi în rubrici, a clasifica. (< fr. *rubriquer*)

rubricáriu *s. n.* titlu în cerneală roşie al capitolelor unei opere. • indice alfabetic. (< it. *rubricario*)

rubricatór *s. n.* ansamblu de rubrici, fiecare alcătuită după un anumit criteriu, în care se clasifică un material variat. (< engl. *rubricator*)

rubricatúră *s. f.* împărţire a unui registru, formular etc. în rubrici; liniatură. (< germ. *Rubricatur*)

rúbrică *s. f.* **1.** despărţitură într-un registru, formular, grafic etc. **2.** spaţiu rezervat într-o publicaţie periodică articolelor, comunicărilor etc. dintr-un anumit domeniu. (< fr. *rubrique*, germ. *Rubrik*, lat. *rubrica*)

rubriflór, -ă *adj.* cu flori roşii. (< lat. *rubriflorus*)

RUBRO- v. r u b r i - .

rubrospinál, -ă *adj. fascicul* ~ = fascicul nervos care leagă nucleul roşu al pedunculilor cerebrali cu măduva. (< fr. *rubrospinal*)

rubylith *s. n.* material special pentru fotografierea prin transparenţă a planurilor circuitelor integrate. (< fr., engl. *rubylith*)

rucólă *s. f.* plantă anuală, legumă, de la care se folosesc seminţele asemănătoare cu nuca şi frunzele cu gust amărui şi aromă puternică.

rúcsac *s. n.* sac de excursie, cu bretele, care se poartă pe spate. (< germ. *Rucksack*)

rudacée *s. f. pl.* nume generic pentru rocile sedimentare elastice de tipul pietrişurilor.

rudbéchie *s. f.* plantă originară din America, cultivată pentru florile ei galbene ornamentale, cu frunze uşor ţepoase, asemănătoare cu floarea-soarelui. (< fr. *rudbeckie*)

ruderál, -ă *adj.* (despre plante) care creşte printre ruine, pe lângă ziduri, pe grămezi de gunoi etc. (< fr. *rudéral*)
rudiár *s. m.* gladiator care şi-a redobândit libertatea. (< lat. *rudiarius*)
rudiment *s. n.* **1.** (*pl.*) primele noţiuni ale unei ştiinţe, arte etc. **2.** (*biol.*) organ rudimentar. (< fr. *rudiment*, lat. *rudimentum*)
rudimentár, -ă *adj.* care se află în stadiul iniţial al dezvoltării; primitiv, neevoluat; grosolan. (< fr. *rudimentaire*)
rudimentarísm *s. n.* însuşirea a tot ce este rudimentar. • lipsă de fineţe; rudimentaritate. (< fr. *rudimentarisme*)
rudimentarităte *s. f.* rudimentarism. (< rudimentar + -itate)
rudíst *s. m.* moluscă lamelibranhială fosilă. (< fr. *rudiste*)
ruf *s. n.* suprastructură care ocupă o parte din lăţimea unei nave şi unde sunt amenajate încăperi pentru echipaj şi pentru navigaţie. • punte care ocupă parţial lăţimea navei. (< fr. *rouf*, engl. *roof*)
rufián, -ă *s. m. f.* mediator de legături amoroase; proxenet, codoş. • decăzut, desfrânat. (< it. *ruffiano*)
rufianésc, -ă *adj.* decăzut; dezmăţat; declasat. (< it. *ruffianesco*)
rufianísm *s. n.* caracter rufianesc. (după it. *ruffianesimo*)
rugbi/rugby /rágbi/ *s. n.* joc sportiv care se dispută între două echipe a câte 15 (13 sau 8) jucători, cu o minge ovală care poate fi jucată cu mâna sau cu piciorul. (< fr., engl. *rugby*)
rugbíst *s. m.* jucător de rugbi. (< -ist)
rugbístic, -ă *adj.* de rugbi. (< rugbi + -istic)
rugby *s. n.* v. rugbi.
rugós, -oásă *adj.* aspru, zgrunţuros. (< fr. *rugueux*, lat. *rugosus*)
rugozimétru *s. n.* aparat pentru măsurarea rugozităţii. (< fr. *rugosimètre*)
rugozitáte *s. f.* **1.** starea unei suprafeţe rugoase; asperitate. **2.** mică ridicătură, neregulată ca formă, de pe suprafaţa unui obiect. (< fr. *rugosité*, lat. *rugositas*)
ruiná *vb. tr., refl.* **1.** a (se) dărăpăna, a (se) nărui, a (se) surpa. **2.** (*fig.*) a-şi pierde, a face pe cineva să-şi piardă averea; a sărăci. • (*fig.*) a(-şi) distruge sănătatea. (< fr. *ruiner*, lat. *ruinare*)
ruínă *s. f.* **1.** ceea ce a rămas dintr-o construcţie dărăpănată. **2.** (*fig.*) pierdere a averii; distrugere, dezastru. (< fr. *ruine*, lat. *ruina*)
ruiniform, -ă *adj.* (despre relief) cu aspect de ruine, rezultând prin dezagregarea rocilor dure. (< fr. *ruiniforme*)
ruiníst, -ă *s. m. f.* pictor specializat în reprezentări de ruine. (< fr. *ruiniste*)
ruj *s. n.* **1.** preparat cosmetic, în general de culoare roşie, pentru colorarea buzelor. **2.** pastă din oxid de fier şi de crom încorporată într-un liant, în tehnica dentară. (< fr. *rouge*)
rujá *vb. refl.* a-şi da cu ruj (pe buze). (< ruj)
rújă[1] *s. f.* culoarea metalului incandescent. (< fr. *rouge*)
rújă[2] *s. f.* bandă încreţită plisată de tul, de dantelă etc., obiect la obiecte de îmbrăcăminte. (< fr. *rouche*)
rujeólă *s. f.* boală infectocontagioasă (la copii), caracterizată prin febră uşoară şi erupţii roşii pe piele; pojar. (< fr. *rougeole*)
rujeólic, -ă *adj.* rujeolos. (< rujeolă + -ic)
rujeolós, -oásă *adj., s. m. f.* (suferind) de rujeolă; rujeolic. (< fr. *rougeoleux*)
rujét *s. n.* boală infecţioasă la porci, manifestată prin apariţia unor pete roşcate şi febră. (< fr. *rouget*)
rulá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a deplasa un corp prin rostogolire. • (despre vehicule) a se deplasa prin rostogolirea roţilor sau a rolelor pe o cale fixă. • a parcurge un anumit număr de kilometri cu un autovehicul. **2.** a înfăşura, a face sul. • (*croitorie*) a rotunji reverul unei haine, o piesă din stofă etc. **3.** a face să circule (fonduri băneşti). **II.** *intr* **1.** (despre filme) a fi proiectat pe ecran. **2.** (despre ciclişti, atleţi) a alerga relaxat şi uniform. **3.** (despre nave, avioane) a se balansa în sens transversal; a avea ruliu. (< fr. *rouler*)
roládă *s. f.* **1.** prăjitură de forma unui sul, umplută cu dulceaţă, cremă etc. **2.** fel de mâncare din muşchi de vacă sau de porc umplut cu tocătură, ouă fierte etc. şi rulat, care se coace în cuptor. **3.** (*muz.*) ornament de coloratură, în ariile de operă şi în tehnica de belcanto, din cântarea cu virtuozitate a mai multor note pe una şi aceeaşi silabă. (< fr. *roulade*)
ruláj *s. n.* **1.** circulaţie a unui vehicul terestru; (*p. ext.*) timpul şi uzura cât acesta este în circulaţie. • deplasare a unui avion pe teren. • alergare relaxată şi uniformă a cicliştilor şi atleţilor. **2.** timpul scurs între două încărcări succesive ale unui vagon de marfă de cale ferată. **3.** circulaţie a fondurilor băneşti. (< fr. *roulage*)
rulánt, -ă *adj.* (despre sisteme tehnice) care se deplasează cu ajutorul unor organe de rostogolire. ◊ *pod ~* = macara mobilă cu un pod, care poate deplasa greutăţi pe orizontală; *material ~* = totalitatea vehiculelor (locomotive, vagoane) care circulă pe liniile ferate. (< fr. *roulant*)
rulétă *s. f.* **1.** panglică de pânză sau de oţel gradată, folosită pentru măsurarea distanţelor, care se poate înfăşura pe un ax metalic înăuntrul unei cutii plate. **2.** obiect în unele jocuri de noroc, dintr-un disc împărţit în compartimente colorate şi numerotate şi dintr-o bilă care se învârteşte o dată cu discul, indicând la oprire numărul câştigător; (*p. ext.*) jocul însuşi. ◊ *~ rusească* = joc de noroc cu puternică implicaţie psihopatologică, în care partenerii mizează pe însăşi viaţa lor, îndreptând spre tâmplă un pistol automat încărcat cu un singur glonte, care are o poziţie necunoscută. **3.** mic instrument dintr-o rotiţă dinţată, în croitorie pentru desenarea tiparelor pe stofă, în bucătărie la tăierea aluatului etc. **4.** curbă descrisă de un punct al unei curbe plane care se rostogoleşte fără alunecare pe o altă curbă fixă, cu care este coplanară. (< fr. *roulette*)
rulíu *s. n.* balans în jurul axului longitudinal al unei (aero)nave, sub influenţa unei forţe perturbatoare. (< fr. *roulis*)
rulmént *s. m.* **1.** organ de maşină, compus din două inele concentrice separate prin bile sau role, cu aceleaşi dimensiuni, care transformă mişcarea de alunecare în mişcare de rostogolire. **2.** *fond de ~* = materiile prime şi celelalte materiale necesare procesului de producţie, precum şi mijloacele băneşti necesare funcţionării continue a unei întreprinderi. **3.** (*rar*) rostogolire, rulare. (< fr. *roulement*)
rulmentíst, -ă *s. m. f.* muncitor la o fabrică de rulmenţi. (< *rulment* + *-ist*)
rulótă *s. f.* vehicul-remorcă de turism, pe două roţi, amenajat ca locuinţă. (< fr. *roulotte*)
rulóu *s. n.* **1.** cilindru de lemn sau de metal care serveşte ca suport pentru deplasarea pieselor grele prin rostogolire. • sul subţire de lemn pe care se înfăşoară transperantul de la ferestre. • sul de hârtie sau de carton în care se păstrau în trecut diplomele şi documentele de formate mari. • (*poligr.*) cilindru elastic impregnat cu cerneală. • tăvălug, cilindru de presat. • cilindru de cauciuc imprimat cu modele, la zugrăvit. • (*text.*) valţ pentru aplicarea masei de încleiere. **2.** obiect, material înfăşurat în formă de sul. • preparat culinar din carne sau aluat umplut cu frişcă ori cu cremă, care se rulează (1). **3.** (*arhit.*) motiv ornamental constând din şirurile curbe de vute care se încastrează unele în altele. **4.** pieptănătură feminească în care părul este înfăşurat ca un sul. (< fr. *rouleau*)
rulúră *s. f.* boală a arborilor constând în dezlipirea staturilor lemnoase; crăpătură inelară. (< fr. *roulure*)
rumb *s. n.* (*mar*) cart[1] (2). (< fr., engl. *rhumb*)
rumbatrón *s. n.* tub electronic folosit în dispozitivele de producere a curenţilor de foarte înaltă frecvenţă. (< fr. *rhumbatron*)
rúmbă *s. f.* dans cubanez, de origine africană, sincopat şi cu mişcare rapidă; melodia corespunzătoare. (< fr., sp. *rumba*, germ. *Rumba*)
rúmen *s. n.* primul compartiment al stomacului la rumegătoare. (< fr., lat. *rumen*)
ruminá *vb. tr.* **1.** (despre animale) a rumega. **2.** (*fig.*) a medita asupra unui fapt. (< fr. *ruminer*, lat. *ruminare*)
ruminál, -ă *adj.* referitor la ruminaţie. (< it. *ruminole*)
ruminaţie *s. f.* **1.** ruminare, rumegat. **2.** impulsiune de meditare nesfârşită, obsitoare, pe o singură temă; persistenţă a unor idei, planuri obsedante. (< fr. *rumination*, lat. *ruminatio*)
ruminítă *s. f.* inflamaţie a rumenului. (< fr. *ruminite*)
rummy /rámi, rómi/ *s. n.* joc de societate cu cărţi sau cu mici plăci prismatice marcate cu cifre de diferite culori. (< engl. *rummy*)

rumoáre *s. f.* zgomot confuz de voci care se aud în același timp, exprimând nemulțumire, surpriză etc. (< fr. *rumeur*, lat. *rumor*)
rumpént, -ă *adj.* (*biol.*; despre organe) care se rupe (neregulat). (< lat. *rumpens*)
runcinát, -ă *adj.* (despre frunze) cu marginea inegal dințată, dinți dispuși asimetric și îndreptați spre baza limbului. (< lat. *runcinatus*)
rúndă *s. f.* **1.** (*box, lupte, șah*) fiecare dintre reprizele din cadrul aceleiași competiții. **2.** parte dintr-un șir de acțiuni, manifestări etc. de același fel. (< germ. *Runde*, fr. *round*)
rúne *s. f. pl.* caractere grafice în cele mai vechi alfabete germanice și scandinave. (< germ. *Runen*, fr. *runes*)
rúnic, -ă *adj.* cu caracter de rune. • (*s. f.*) limba nord-germanică sau proto-scandinavă. (< germ. *runisch*, fr. *runique*)
runifórm, -ă *adj.* cu formă ce amintește de rune. (< fr. *runiforme*)
runológ, -ă *s. m. f.* specialist în runologie. (< germ. *Runolog*, fr. *runologue*)
runologíe *s. f.* studiul scrierii runice. (< germ. *Runologie*)
RUP(I)- *elem.* „stâncă, bolovăniș". (< fr. *rup/i/-*, cf. lat. *rupes*)
rupelián, -ă *adj., s. n.* (din) etajul mijlociu al oligocenului. (< fr. *rupélien*)
rupéstru, -ă *adj.* **1.** (despre plante) care crește pe stânci. **2.** (despre desene, picturi etc.) executat pe pereții peșterilor sau pe stânci. • (despre locuințe, temple, morminte etc.) săpat în stâncă, amenajat în grote. (< fr. *rupestre*)
rúpia *s. f.* boală de piele prin cruste purulente care, după ce cad, lasă răni sângerânde. (< fr. *rupia*)
rupiáh *s. m.* unitatea monetară în Indonezia. (< engl. *rupiah*)
rupícol, -ă *adj.* (despre păsări, plante) care trăiește, crește pe stânci sau bolovănișuri. (< fr. *rupicole*)
rúpie *s. f.* unitate monetară a unor țări (India, Nepal, Pakistan, Sri Lanka). (< fr. *roupie*)
rupín, -ă *adj.* (*rar*) bogat, luxos. (< fr. *rupin*)
rupofobíe *s. f.* teamă obsedantă, maniacală de murdărie. (< fr. *rupophobie*)
ruptíl, -ă *adj.* (despre fructe) care se rupe sau crapă cu ușurință. (< fr. *ruptile*, lat. *ruptilis*)
ruptór *s. n.* întrerupător care deschide și menține deschis un circuit electric, sub acțiunea și pe durata exercitării unei comenzi din exterior. (< fr. *rupteur*)
ruptúră *s. f.* **1.** rupere. **2.** separare, întrerupere a legăturilor de prietenie între persoane, state. **3.** (*med.*) lipsă de continuitate, intervenită brusc într-un organ. (< fr. *rupture*)
rurál, -ă *adj.* de (la) sat, sătesc; țărănesc. • (despre plante) de câmp. (< fr. *rural*)
ruralísm *s. n.* caracter rural; origine, viață rurală; ruralitate. (< rural + -ism)
ruralitáte *s. f.* ruralism. (< rural + -itate)
ruralizá *vb. tr.* a da un aspect de sat. (< fr. *ruraliser*)
rurbán, -ă *adj., s. n.* (zonă) între oraș și sat, în care funcțiile, activitățile și necesitățile urbane se împletesc în cele rurale. (< rur/al/ + /ur/*ban*)
rurícol, -ă *adj.* (despre plante) care crește pe câmpii. (< fr. *ruricole*)
rush /raș/ *s. n.* (*sport*) efort final al unui cal pentru a câștiga cursa; asalt impetuos. (< engl. *rush*)
rusificá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) asimila cu populația de limbă rusă. **II.** *tr.* **1.** a face să adopte instituțiile, obiceiurile Rusiei. **2.** a modifica (un cuvânt, o expresie etc.) după structura limbii ruse. (< fr. *russifier*)
rusísm *s. n.* **1.** idiologie colonială permanentă care urmărește rusificarea altor neamuri. **2.** cuvânt, expresie etc. împrumutate din limba rusă și neasimilate. (< rus. *rusizm*)
rusíst, -ă *s. m. f.* specialist în rusistică. (< rus. *rusist*)
rusístică *s. f.* studiul limbii și culturii rușești. (< rus. *rusistika*)
rusofíl, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care iubește tot ceea ce este rusesc; filorus. (< fr. *russophile*)
rusofilíe *s. f.* prietenie față de ruși. (< fr. *russophilie*)
rusofób, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care urăște pe ruși și tot ceea ce este rusesc. (< engl. *russophobe*)
rusofobíe *s. f.* ură față de ruși. (< engl. *russophobia*)
rusofón, -ă *adj., s. m. f.* (vorbitor) de limbă rusă. (< rus + -fon[2])
rusofoníe *s. f.* faptul de a fi rusofon. • colectivitate constituită de populațiile rusofone. (< rusofon + -ie)
rústic, -ă **I.** *adj.* **1.** de (la), ca la țară; câmpenesc; rustican. **2.** (*fig.*) simplu, necioplit, brut, grosolan. **II.** *s. f.* zidărie executată din blocuri masive de piatră, cu fața exterioară cioplită brut. (< fr. *rustique*, fr. *rusticus*)
rusticá *vb.* **I.** *tr.* a da un caracter brut, neprelucrat. **II.** *intr.* a trăi la țară. (< it. *rusticare*)
rusticán, -ă *adj.* rustic. (< it. *rusticano*)
rusticísm *s. n.* cuvânt rustic. (< rustic + -ism)
rusticitáte *s. f.* **1.** caracterul a ceea ce este rustic. • (*fig.*) bădărănie. **2.** rezistență a unui animal sau a unei plante la intemperii. (< fr. *rusticité*)
rusticizá *vb. tr., refl.* a da, a căpăta caracter rustic; a rustifica. (< engl. *rusticize*)
rustificá *vb. tr.* a rusticiza. (<c/ + *-iflca*)
rusúlă *s. f.* numele unor ciuperci (unele comestibile) din familia agaricacee, cu pălăria tare, cărnoasă, galbenă, verde, roșie sau brună violacee; vinețică. (< fr. *russule*, lat. *russula*)
rut *s. n.* perioadă de împerechere la animale. (< fr. *rut*)
rutacée *s. f. pl.* familia de plante dicotiledonate dialipetale erbacee: lămâiul, portocalul, grepfrutul etc. (< fr. *rutacées*)
rútă *s. f.* drum urmat de un vehicul; traseu. • direcție. (< fr. *route*)
ruténiu *s. n.* metal cenușiu, asemănător cu platina, foarte refractar, casabil și greu fuzibil, folosit la elaborarea unor aliaje, pentru contacte electrice etc. (< fr. *ruthénium*)
rúter *s. n.* **1.** (în comunicații) dispozitiv care expediază mesajele la destinație. **2.** (*inform.*) dispozitiv care primește și expediază mesaje la destinație sau permite datelor să circule de la o rețea la alta. (< engl. *router*)
rutherford /rázărford/ *s. m.* unitate de măsură pentru radioactivitate, egală cu un milion de dezintegrări pe secundă emise de un element radioactiv. (< fr., engl. *rutherford*)
rutiér, -ă **I.** *adj.* referitor la drumuri, la șosele. ◊ *transport ~* = transport făcut pe șosea; *tractor ~* = tractor rapid, în general cu roți, folosit în orașe și pe șosele la transportarea remorcilor. **II.** *s. m.* ciclist participant la întrecerile sportive care se desfășoară pe șosele. (< fr. *routier*)
rutieríst *s. m.* tractorist cu drept de conducere pe șosele și în orașe. (< rutier + -ist)
rutíl *s. n.* bioxid natural de titan. (< fr. *rutile*)
rutilánt, -ă *adj.* de un roșu aprins. (< fr. *rutilant*, lat. *rutilans*)
rutilísm *s. n.* anomalie congenitală de pigmentație roșcată a părului. (< fr. *rutilisme*)
rutiná *vb.* **I.** *tr.* a crea anumite deprinderi. **II.** *refl.* a căpăta rutină. (< fr. *routiner*)
rutinár, -ă *adj.* rutinier. (după fr. *routinier*)
rutinát, -ă *adj.* cu experiență; priceput, versat. (< rutina)
rutínă[1] *s. f.* **1.** capacitate, îndemânare câștigată printr-o practică îndelungată. • (*depr.*) deprindere de a lucra, de a gândi mecanic, mereu în același fel; respectare prea servilă a unor reguli și deprinderi învechite. **2.** (*inform.*) set de instrucțiuni din ansamblul unui program de prelucrare a datelor, la servirea mai multor programe, când operațiile sunt comune; (sub)program de folosință curentă sau repetitiv, care asigură o funcție bine definită. (< fr., engl. *routine*)
rutínă[2] *s. f.* substanță chimică de origine vegetală în farmacie ca diuretic, antihemoragic etc. (< fr. *rutine*)
rutiniér, -ă **I.** *adj.* șablonizat; rutinar. **II.** *s. m. f.* cel care lucrează numai prin rutină, sclav al automatismului. (< fr. *routinier*)
rutinísm *s. n.* caracter rutinier. (< engl. *routinisme*)
rutúli *s. m. pl.* vechi neam din Latiu (Italia), învinși de Enea. (< lat. *rutuli*)
ruz *s. n.* vale scurtă săpată pe flancul unui anticlinal. (< fr. *ruz*)
ryokán *s. n.* han tradițional japonez. (< engl., jap. *ryokan*)

S

sabát *s. n.* **1.** sâmbătă, ultima zi a săptămânii la mozaici şi la unii sectanţi creştini, consacrată odihnei şi ceremoniilor cultului. • primul tratat din Talmud, referitor la aceste ceremonii. **2.** adunare de vrăjitoare care, după credinţele din Evul Mediu, avea loc sâmbăta la miezul nopţii; • (*fig.*) hărmălaie, zarvă. (< fr. *sabbat*, lat. *sabbatum*)

sabatián, -ă *s. m. f.* membru al unei secte fondate în sec. IV care sărbătorea Paştele în aceeaşi zi cu evreii. (< fr. *sabbathien*)

sabatianísm *s. n.* doctrina sabatienilor. (< fr. *sabbathianisme*)

sabátic, -ă *adj.* referitor la sabat, de sabat. **o** *an* ~ = an de studiu acordat periodic universitarilor din anumite state, în care aceştia sunt scutiţi de obligaţii didactice. (< fr. *sabbatique*)

sabeén, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din statul antic din Pen. Saba (Arabia). (< fr. *sabéen*)

sabeéni *s. m. pl.* membri ai mai multor secte religioase aparţinând sabeismului. (< fr. *sabéens*)

sabeísm *s. n.* cult al focului şi al corpurilor cereşti, în vechime la caldeeni, perşi etc. (<. *sabéisme*)

sabín, -ă **I.** *s. m. pl.* populaţie italică din nord-estul Romei, care locuia în ţinutul Apeninilor la începutul sec. III î. H. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie. (< fr. *sabin*, lat. *sabinus*)

sabínă *s. f.* varietate de ienupăr din Europa meridională, ale cărui frunze au proprietăţi medicinale; cetină. (< fr. *sabine*, lat. *sabina*)

sabinísm *s. n.* intoxicaţie cu ulei de sabină. (< fr. *sabinisme*)

sabír *s. n.* limbă de circulaţie la bazinul mediteraneean, compusă pe baza unui lexic italo-spaniol având şi cuvinte arabe. (< fr. *sabir*)

sablă *vb. tr.* a curăţa suprafeţele de beton sau metalice cu ajutorul unui jet de nisip sau din acelaşi material. (< fr. *sabler*)

sabláj *s. n.* **1.** sablare. **2.** îndepărtare a resturilor de ipsos, silicaţi etc. de pe o piesă dentară turnată cu ajutorul unui jet de nisip sub presiune. (< fr. *sablage*)

sablănt *s. m.* jet de nisip folosit la sablare. (< *sabla* + *-ant*)

sablát *s. n.* sablare. (< sable)

sablatór, -oáre *s. m. f.* muncitor calificat la sablare. (< *sabla* + -tor)

sable /sabl/ *adj. inv., s. n.* (de) culoare bej-deschis. (< fr. *sable*)

sabléză *s. f.* proiector de nisip cu aer comprimat; maşină de sablat. (< fr. *sableuse*)

sabórd *s. n.* deschizătură (pătrată) în bordajul unei nave, pentru aerisirea, încărcarea şi descărcarea mărfurilor etc. (< fr. *sabord*)

sabordá *vb. tr.* a scufunda intenţionat propria navă pentru a nu se zdrobi de stânci sau a nu fi capturată de inamic. (< fr. *saborder*)

sabordáj *s. n.* **1.** sabordare. **2.** găurire a corpului unei nave scufundate pentru a scoate încărcătura la suprafaţă. (< fr. *sabordage*)

sabót *s. m.* **1.** (*pl.*) încălţăminte din lemn (scobit). • încălţăminte de protecţie cu talpă de lemn. **2.** înveliş metalic în vârful unui pilot de lemn, de beton etc. pentru ca acesta să poată pătrunde mai uşor în pământ. **3.** piesă de metal, de lemn etc. pentru frânarea prin frecare a roţilor. **4.** organ al unei maşini agricole de recoltat, pentru rezemarea pe sol a aparatului de tăiere a plantelor. (< fr. *sabot*)

sabotá *vb. tr.* **1.** a împiedica, a submina, a frâna intenţionat buna desfăşurare a unei activităţi, a procesului de producţie. **2.** a ciopli, a cresta traversele de cale ferată pentru fixarea şinelor. (< fr. *saboter*)

sabotáj *s. n.* distrugere, stricare conştientă a unui lucru, a unei maşini etc., pentru a zădărnici o acţiune, un proces etc. (< fr. *sabotage*)

sabotór[1], -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care sabotează. (< fr. *saboteur*)

sabotór[2], -oáre *s. m. f.* lucrător feroviar care, în situaţii opreşte vagoanele cu ajutorul sabotului (3). (< *sabot* + *-tor*)

sabrér *s. m.* **1.** luptător cu sabia. • scrimer specializat în probele de sabie. **2.** (*fig.*) militar brutal şi incult. (< fr. *sabreur*)

sabretáş *s. n.* mic săculeţ plat de piele care se purta odinioară la centiron, lângă sabie, la unele uniforme de cavalerie. (< fr. *sabretache*)

saburál, -ă *adj.* (*med.*; despre limbă sau mucoase digestive) cu aspect alb-gălbui nisipos. (< fr. *sabural*)

sacadá *vb. intr.* a vorbi, a acţiona, a se manifesta sacadat. (< fr. *saccader*)

sacadát, -ă *adj.* cu întreruperi dese şi scurte; intermitent. (< fr. *saccadé*)

sacádă *s. f.* mişcare bruscă, neregulată, sacadată. (< fr. *saccade*)

sacelifórm, -ă *adj.* (despre fructe) în formă de săculeţ. (< fr. *sacelliforme*)

sacélus *s. n.* capsulă monospermă cu dehiscenţă neregulată, la rupere. (< lat. *saccellus*)

sacerdót *s. m.* preot. (< it. *sacerdote*, lat. *sacerdos*)

sacerdotál, -ă *adj.* de preot, preoţesc. • solemn, grav. (< fr. *sacerdotal*, lat. *sacerdotalis*)

sacerdotésă *s. f* (*ant.*) preoteasă; vestală. (< it. *sacerdotessa*)

sacerdotísm *s. n.* caracter sacerdotal. • (*peior.*) credinţă în harul preoţesc sau în importanţa preoţimii. (după engl. *sacerdotalism*)

sacerdóţiu *s. n.* **1.** rang, demnitate de preot. **2.** cler, preoţime. (< lat. *sacerdotium*)

sachém *s. m.* membru al consiliului la unele triburi indiene din America de Nord. (< fr. *sachem*)

sachét *s. n.* **1.** punguliţă, săculeţ. **2.** (*mar.*) saulă servind la prinderea velelor pe vergi pentru a micşora suprafaţa velică. (< fr. *sachet*)

sacolévă *s. f.* navă de cabotaj în Levant, curbată şi ridicată în partea dinapoi. (< fr. *sacolève*)

sacóm *s. n.* (*arhit.*) mulură în consolă. (< fr. *sacome*)

sacóşă *s. f.* mic sac de mână, pentru cumpărături. (< fr. *sacoche*)

sacóu *s. n.* veston, haină bărbătească sau de damă (mai largă). (< germ. *Sakko*)

SACR(O)- *elem.* „regiune sacrală". (< fr. *sacr/o/-*, cf. lat. *sacrum*)

sacrál[1], -ă *adj.* referitor la sacrum. (< germ. *sakral*)

sacrál[2], -ă *adj.* care îmbracă un caracter sacru; sacrat. (< fr. *sacral*)

sacralgíe *s. f.* durere în regiunea sacrală. (< engl. *sa-cralgia*)

sacralísm *s. n.* sacralitate. (< sacral + -ism)
sacralitáte *s. f.* caracter sacru; sacralism. (< it. *sacralità*)
sacralizá *vb. tr.* a atribui unui lucru profan caracter sacru. (< fr. *sacraliser*)
sacralizáre *s. f.* (*med.*) tendință de asimilare a ultimei vertebre la prima vertebră din regiunea sacrală. (după fr. *sacralisation*)
sacramént *s. n.* (la catolici) taină bisericească. (< lat. *sacramentum*, germ. *Sakrament*, fr. *sacrement*)
sacramentál, -ă *adj.* referitor la sacrament; (*p. ext.*) solemn. (< lat. *sacramentalis*, fr. *sacramental*, germ. *sa-kramental*)
sacramentalitáte *s. f.* caracter sacramental. (< sacramental + -itate)
sacramentalizá *vb. tr.* a face sacramental. (< sacramental + -iza)
sacrárium *s. n.* **1.** loc de rugăciune în casele romane. **2.** parte a unui templu unde se țineau obiectele sacre. (< lat. *sacrarium*)
sacrát[1], **-ă** *adj.* referitor la sacrum. (< fr. *sacré*)
sacrát[2], **-ă** *adj.* sacral[2]. (< fr. *sacré*)
sacrificá *vb.* **I.** *tr.* **1.** (*ant.*) a jertfi, a aduce ca prinos divinității animale (sau chiar oameni). **2.** a ucide un animal pentru scopuri științifice sau pentru consum. **II.** *refl.* a renunța la ceva sau la cineva. • a se jertfi; a se devota. (< lat. *sacrificare*, fr. *sacrifier*)
sacrificábil, -ă *adj.* care poate fi sacrificat. (< fr. *sa-crifiable*)
sacrificátor *sdj., s. m.* (*ant.*) (preot) care oficia sacrificiile (1). (< fr. *sacrificateur*, lat. *sacrificator*)
sacrificiál, -ă *adj.* propriu unui sacrificiu (1). (< fr. *sacrificiel*)
sacrifíciu *s. n.* **1.** jertfă adusă unei divinități. **2.** renunțare benevolă la ceva în interesul cuiva. **3.** efort, cheltuială făcută în vederea unui scop oarecare. (< fr. *sacrifice*, lat. *sacrificium*)
sacrilég, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care săvârșește un sa-crilegiu; profanator; (*p. ext.*) nelegiuit, blestemat. (<at. *sacrilegus*)
sacrilégiu *s. n.* necinstire, profanare a unui lucru considerat sfânt sau deosebit de scump. (< lat. *sacrilegium*, fr. *sacrilège*)
sacristán *s. m.* cel care are în grija sa sacristia unei biserici; paracliser. (< it. *sacristano*)
sacristíe *s. f.* anexă a sanctuarului într-o biserică catolică, unde se păstrează obiectele și veșmintele de cult. (< lat., it. *sacristia*, fr. *sacristie*)
SACRO- v. s a c r (o) - .
sacrococcigián, -ă *adj.* a osului sacrum și a coccisului. (< fr. *sacro-coccygien*)
sacrocoxalgíe *s. f.* artrită cronică a simfizei sacroiliace. (< fr. *sacro-coxalgie*)
sacrofesiér, -ă *adj.* din regiunea osului sacrum și a feselor. (< sacro[1]- + *fesier*)
sacroiliác, -ă *adj.* iliosacral. (< fr. *sacroiliaque*)
sacrolombár, -ă *adj.* referitor la sacrum și la vertebrele lombare. (< fr. *sarco-lombaire*)
sacrosánct, -ă *adj.* sacru, sfânt; (*p. ext.*) intangibil, inviolabil. (< lat. *sacrosanctus*)
sacrosanctitáte *s. f.* caracter sacrosanct. (< sancrosanct + -itate)
sacrosciátic, -ă *adj.* (despre două ligamente ale bazinului) între sacrum și osul iliac. (< fr. *sacro-sciatique*)
sacroterapíe *s. f.* ramură din terapia naturistă care se bazează în special pe vibrația cuvântului sfânt. (< sacro- + -terapie[2])
sacrotomíe *s. f.* rezecție a unei părți a osului sacrum. (< sacro- + -tomie)
sácru, -ă **I.** *adj.* **1.** cu caracter religios; sfânt. ○ *foc ~ = (fig.)* vocație, talent. **2.** *(fig.)* scump, venerat. **II.** *s. n.* ceea ce transcede umanul, ceea ce este dincolo de lumea fizică, de profan. (< lat. *sacer*, it. *sacro*)
sácrum *s. n.* os triunghiular la partea inferioară a coloanei vertebrale, care împreună cu oasele pelviene formează bazinul. (< fr., lat. *sacrum*)
saculár, -ă *adj.* referitor la o saculă. (< fr. *sacullaire*)
sacúlă *s. f.* **1.** (*anat.*) formațiune saciformă de dimensiuni mici. • rest de cavitate generală (celom) la unele artropode etc. **2.** cavitate a urechii interne. (< fr. *saccule*)
saculiform, -ă *adj.* în formă de mic sac, de veziculă. (< fr. *sacculiforme*)
saculínă *s. f.* specie de crustaceu parazit al crabilor, a cărui femelă are aspectul unui sac agățat de abdomenul animalului gazdă. (< fr. *sacculine*)
sádic, -ă *adj.* care manifestă sadism. • (*p. ext.*; și *s. m. f.*) care simte plăcere să chinuiască pe alții; de o cruzime extremă. (< fr. *sadique*)
sadísm *s. n.* perversiune sexuală constând în obținerea plăcerii prin chinuirea partenerului. • (*p. ext.*) cruzime anormală, exagerată; plăcere patologică de a chinui. (< fr. *sadisme*)
sadomasochísm *s. n.* sadism combinat cu masochism. (< fr. *sadomasochisme*)
sadomasochíst, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de sadomasochism. (< *sadomasochiste*)
saducheeán *s. m.* saducheu. (< fr. *saduchéen*)
saducheísm *s. n.* doctrină, concepție proprie saducheilor. (< fr. *saducéisme*)
saduchéu *s. m.* membru al unei secte religioase mozaice, ostilă fariseismului și favorabilă elenismului, care nega nemurirea sufletului și viața viitoare și disprețuia practicile religioase; sacheean. (< it. *sadduceo*, lat. *sadducaei*)
safán *s. m.* animal rozător din familia sciuridelor, în pădurile din America de Nord. (< germ. *Saphan*)
safári *s. n.* **1.** expediție de vânătoare în Africa neagră. • (*p. ext.*) excursie în timpul căreia se fac fotografii de animale sălbatice. **2.** raliu automobilistic fără probe speciale, desfășurat mai ales pe continentul african, pe drumuri și în condiții dintre cele mai vitrege. **3.** (*pl.*) ținute și culori apropiate de natură, cu haine ușor de purtat, care să facă față caliculei și accesorii din lemn sau din os. (< fr. *safari*)
safén, -ă *adj., s. f.* (venă) care coboară pe partea mediană a coapsei, colectând sângele venelor superficiale ale piciorului. (< fr. *saphène*)
safenectomíe *s. f.* rezecție a uneia dintre sfene, în scopul suprimării varicelor. (< fr. *saphénectomie*)
sáfic, -ă *adj.* **1.** care aparține poetei Safo. ○ *vers ~* = vers grec sau latin endecasilabic cu cinci picioare (trei trohei, doi iambi și o silabă), cu cezură după al doilea picior, în poezia lirică; *strofă ~ă* = strofă din trei versuri safice și unul adonic. **2.** referitor la safism. (< fr. *saphique*, lat. *sapphicus*, gr. *sapphikos*)
safír *s. n.* **1.** varietate albastră, transparentă, de corindon, piatră prețioasă. **2.** blană de nurcă de culoare albastră. (< fr. *saphir*, lat. *sapphirus*)
safísm *s. n.* lesbianism. (< fr. *saphisme*)
safrán *s. n.* (*mar.*) suprafața cârmei care lucrează asupra apei. (< fr. *safran*)
safraníná *s. f.* colorant roșu sau roz-violet folosit pentru bumbac. (< fr. *safranine*)
saftbáll /seftbal/ *s. n.* un fel de baseball, pe un teren mai mic cu o mince ceva mai mare și mai moale. (< engl. *saftball*)
sága *s. f.* **1.** totalitatea legendelor și tradițiilor popoarelor scandinave. • proză narativă cu asemenea povestiri și legende. • roman al unei familii. **2.** legende sau mituri ale altor țări; povestire, cronică. (< fr. *saga*, germ. *Saga*)
sagáce *adj.* pătrunzător, ager la minte; perspicace. (< fr. *sagace*)
sagacitáte *s. f.* perspicacitate, agerime a minții. (< fr. *sagacité*, lat. *sagacitas*)
sagitál, -ă *adj.* (*anat.*) situat în plan vertical de simetrie. ○ *sutură ~ă* = sutură care unește cele două oase parietale. (< fr. *sagittal*)
sagitár *s. m.* arcaș în trupele auxiliare ale armatei romane. (< lat. *sagittarius*)
sagitária *s. f.* plantă erbacee din apele dulci, calme, cu frunze aeriene în formă de vârf de săgeată; varietate de stânjenel. (< fr. *sagittaire*)
sagitát, -ă *adj.* (despre frunze) în formă de săgeată. (< fr. *sagitté*)
sagotiér *s. m.* palmier din a cărui măduvă se extrage sagu. (< fr. *sagoutier*)

sagú *s. n.* produs comestibil preparat din fecula sagotierului, care se consumă fiert în supă sau în lapte. (< fr. *sagou*, port. *sagu*)
saguín *s. m.* maimuță mică din America de Sud, cu smocuri de păr la urechi. (< fr. *sagouin*, port. *saguin*)
ságum *s. n.* manta scurtă romană și galică care se prindea pe umăr cu o broșă. (< lat., fr. *sagum*)
saharián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Sahara. **o** *limbi ~ene* = limbi negro-africane vorbite la nord și vest de lacul Ciad și în sudul deșertului Libiei. (< fr. *saharien*)
sahariană *s. f.* haină ușoară de pânză, cu epoleți și mâneci scurte. (< fr. *saharienne*)
sahél *s. n.* regiune la marginea deșertului saharian, cu un climat de tranziție între climatul deșertic și cel al savanei. (< fr. *sahél*)
sahelián, -ă I. *adj.* din Sahel. **II.** *adj., s. n.* (din) primul etaj al pliocenului inferior din nordul Africii, de facies marin. (< fr. *sahélien*)
sahib /saíb/ *s. m.* (în limbajul colonial britanic) stăpân, domn; (*p. ext.*) om alb. (< engl. *sahib*)
saíga *s. f.* antilopă din Orient cu botul mare, cocoșat, foarte mobilă. (< fr. *saïga*)
saigonéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Saigon (Vietman). (< Saigon + -ez)
saimíri *s. m.* maimuță mică din America tropicală, cu coada lungă, neprehensilă; maimuță cu cap de mort. (< fr. *saïmiri*)
sainétă *s. f.* mică piesă comică, cu muzică și dans, în teatrul spaniol. (< fr. *saynète*, sp. *sainete*)
saint-bernard /sen-bernár/ *s. m.* bernardin[1]. (< fr. *saint-bernard*)
saint-simonián, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al saint-simonismului. (< fr. *saint-simonien*)
saint-simonism *s. n.* doctrină socialist-utopică, care considera că societatea viitoare se va întemeia pe marea industrie planificată, pe participarea la muncă a tuturor membrilor societății și pe repartiția după muncă, cu păstrarea totuși a proprietății private și a claselor. (< fr. *saint-simonisme*)
saké *s. n.* băutură alcoolică japoneză pe bază de orez fermentat. (< fr. *saké*)
sakí *s. m.* maimuță cu barbă lungă și coadă stufoasă, din America de Sud. (< fr. *saki*)
salacitáte *s. f.* înclinare (irezistibilă) spre plăcerile sexuale. (< fr. *salacité*)
saládă *s. f.* cască rotundă, purtată în sec. XV. (< fr. *salade*)
salák *s. n.* fruct exotic în soi de palmieri din Indonezia, asemănător cu smochina, dar în interior cu trei lobi, care are consistența căpățânii de usturoi, cu gust dulce-acid, asemănător mărului.
salamándră *s. f.* mic batracian, asemănător șopârlei, prin locuri umede și întunecoase. (< fr. *salamandre*, lat. *salamandra*)
salamonár *s. m.* preot-șaman îmbrăcat în piele de lup sau urs a zeului german Wodan, în Walhalla. (< germ. *Salamonar*)
salangánă *s. f.* pasăre, din Asia și Oceania, care își face cuibul din frunze și fire de păr lipite cu salivă, denumit „cuib de rândunele". (< germ. *Salangane*, fr. *salangane*)
salariá *vb. tr.* a salariza. (< fr. *salarier*)
salariál, -ă *adj.* referitor la salariu. (< fr. *salarial*)
salariát, -ă I. *adj., s. m. f.* (cel) care primește un salariu. **II.** *adj.* (despre muncă) recompensă, plătită cu un salariu. (< fr. *salarié*)
salárіu *s. n.* retribuție pe care o primește regulat cineva pentru munca depusă; leafă. (< fr. *salaire*, lat. *salarium*)
salarizá *vb. tr.* a plăti cuiva un salariu; a salaria. (după fr. *salarier*)
salatiéră *s. f.* castron în care se prepară sau se servește salata. (< salată + *-ieră*)
sálă *s. f.* **1.** încăpere mare destinată spectacolelor, unor manifestări sportive etc. • totalitatea persoanelor adunate într-o sală (1). **2.** încăpere mare într-un apartament; antreu, vestibul. **3.** coridor. (< fr. *salle*, it. *salla*)
salbándă *s. f.* zonă de contact între un filon și roca pe care o străbate. (< germ. *Salband*)
SALE- v. s a l i - .
saledúct *s. n.* conductă pentru transportul saramurii în unele combinate chimice. (< sale- + /con/*duct*)
saléu *s. n.* preparat alimentar din aluat sărat, modelat în formă de bastonașe. (< fr. *salé*)
SALI-/SALE- *elem.* „sare". (< fr. *sali-*, *sale-*, cf. lat. *sal*)
salicacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate apetale: sălciile și plopii. (< fr. *salicacées*)
sálică *adj. legea ~* = lege respectată în teritoriile ocupate de luptătorii franci din Galia, prin care femeile erau excluse de la succesiunea pământurilor și de la tronul Franței. (< fr. *salique*, lat. *salicus*)
salicilamidă *s. f.* substanță medicamentoasă cu acțiune analgezică și febrifugă. (< fr. *salicylamide*)
salicilát *s. m.* sare sau ester al acidului salicilic. (< fr. *salicylate*)
salicilemie *s. f.* prezența salicilatului în sânge. (< fr. *salicylémie*)
salicílic *adj. acid ~* = acid organic din fenol, folosit în industria coloranților, a conservelor alimentare și în medicină ca antiseptic. (< fr. *salicylique*)
salicilínă *s. f.* glicozid febrifug și antireumatic, obținut din scoarța de salcie sau sintetic, din acid salicilic. (< fr. *salicyline*)
saliciloterapie *s. f.* folosirea terapeutică a salicilaților. (< fr. *salicylothérapie*)
saliéni *s. m. pl.* (la romani) colegiu de 12 preoți ai cultului zeului Marte, păstrători ai scuturilor sacre și conducători ai dansurilor războinice la sărbătoarea acestuia: salii. (< fr. *saliens*, lat. *salii*)
salifér, -ă *adj.* care conține sare. (< fr. *salifère*)
salifiá *vb. tr.* a combina o bază cu un acid pentru a obține o sare. (< fr. *salifier*)
salifiábil, -ă *adj.* care produce săruri. (< fr. *salifiable*)
salificáție *s. f.* (*rar*) salifiere. (< fr. *salification*)
salifiére *s. f.* separare a coloizilor dintr-o soluție prin adăugare de electroliți, alcool etc.; salifiere. (< fr. *salifier*)
sálii *s. m. pl.* salieni. (< lat. *salii*)
salín, -ă *adj.* **1.** care conține sare. **2.** (*chim.*) care are caracter de sare. **3.** (despre plante) care crește pe un teren care conține sare. (< fr. *salin*, lat. *salinus*)
salínă *s. f.* mină de sare; ocnă. (< fr. *saline*, lat. *salina*, germ. *Saline*)
salinifér, -ă *adj.* (despre terenuri) care conține sare. (< fr. *salinifère*)
salinitáte *s. f.* concentrația în săruri a unei soluții, a unei ape sau a unui sol. (< fr. *salinité*)
salinizá *vb. tr, refl.* (despre sol) a face să devină, a deveni salin; a se îmbiba cu săruri solubile pe care le conține în soluție apa de irigare. (< fr. *saliniser*)
salinométru *s. n.* aerometru pentru determinarea salinității. (< fr. *salinomètre*)
salipirínă *s. f.* salicilat de antipirină, folosit ca analgezic și antireumatic. (< fr. *salipyrine*, germ. *Salipyrin*)
salítru *s. n.* sulfat de magneziu. (< it. *salitro*)
salivá *vb. tr.* a produce (multă) salivă. (< fr. *saliver*, lat. *salivare*)
salivánt, -ă *adj.* care produce secreția de salivă. (< fr. *salivant*)
salivár, -ă *adj.* referitor la salivă. **o** *glande ~e* = glande sub limbă, care secretă saliva. (< fr. *salivaire*, lat. *salivarius*)
salivát *s. n.* salivare. (< saliva)
salivăție *s. f.* secreție salivară. (< fr. *salivation*, lat. *salivatio*)
salívă *s. f.* lichid puțin vâscos, care umezește gura, secretat de glandele salivare. (< fr. *salive*, lat. *saliva*)
salmastrícol, -ă *adj.* care trăiește în ape salmastre. (< it. *salmastricolo*)
salmástru, -ă *adj.* (despre ape, lacuri, lagune) cu salinitate între salinitatea apelor dulci și a celor marine, puțin sărat. (< it. *salmastro*, lat. *salmaster*)
salmiác *s. n.* (*rar*) clorură naturală de amoniu; țipirig. (< germ. *Salmiak*)

salmonélă *s. f.* gen de bacterii în formă de bastonaş, care provoacă febra tifoidă, paratifozele etc. (< fr. *salmonelle*, lat. *salmonella*)

salmonelóză *s. f.* boală infecţioasă provocată de salmonelă la animale şi păsări, transmisibilă şi omului, putând provoca accidente intestinale sau abortive; paratifoză. (< fr. *salmonellose*)

SALMONI- *elem.* „păstrăv". (< fr. *salmoni-*, cf. lat. *salmo, -onis*)

salmonícol, -ă *adj.* referitor la salmonicultură. (< fr. *salmonicole*)

salmonicultór, -oáre *s. m. f.* specialist în salmonicultură. (< fr. *salmoniculteur*)

salmonicultúră *s. f.* creşterea raţională a salmonidelor. (< fr. *salmoniculture*)

salmoníde *s. n. pl.* familie de peşti răpitori teleosteeni, cu corpul fusiform: somonul, păstrăvul, lipanul etc. (< fr. *salmonidés*)

salofén *s. n.* antiseptic intestinal pe bază de acid salicilic. (< fr. *salophène*)

salól *s. m.* salicilat de fenol, folosit ca antiseptic. (< fr. *salol*)

salón *s. n.* **1.** cameră frumos mobilată în care se primesc musafiri. **2.** sală publică în care se organizează baluri, reuniuni etc. • sală în care se organizează expoziţii de pictură, de sculptură etc.; (*p. ext.*) expoziţia însăşi. **3.** cenaclu literar, artistic, filosofic etc. **4.** sală în care se desfăşoară unele activităţi profesionale destinate publicului. **5.** cameră mare cu paturi pentru bolnavi într-un spital. (< fr. *salon*)

salonárd, -ă **I.** *adj.* de salon. **II.** *s. m. f. (peior.)* om de lume, monden, care frecventează saloanele. (< fr. *salonnard*)

salonician, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Salonic (Grecia, Macedonia). (< fr. *salonicien*)

saloon /-lún/ *s. n.* cârciumă, bar în vestul american. (< engl. *saloon*)

salopétă *s. f.* haină de lucru care se îmbracă pe deasupra hainelor obişnuite. (< fr. *salopette*)

salpetráj *s. n.* formarea de salpetru. (< fr. *salpêtrage*)

salpetrós, -oásă *adj.* care conţine salpetru. (< fr. *salpêtreux*)

salpétru *s. n.* azotat natural de sodiu sau de potasiu şi sintetic, de calciu sau de amoniu. (< fr. *salpêtre*)

SALPING(O)- *elem.* „trompă (uterină)", „salpinx". (<r. *salping/o/-*, cf. gr. *salpinx, -ingos*)

salpingectomíe *s. f.* ablaţiune a trompelor uterine. (< fr. *salpingectomie*)

salpingian, -ă *adj.* al trompelor uterine. (< fr. *salpingien*)

salpingítă *s. f.* inflamaţie a trompelor uterine. (< fr. *salpingite*)

salpingocél *s. n.* hernie a trompei uterine. (< fr. *salpingocèle*)

salpingografíe *s. f.* radiografie a trompelor uterine. (< fr. *salpingographie*)

salpingográmă *s. f.* rezultatul unei salpingografii. (< engl. *salpingogram*)

salpingolíză *s. f.* desfacere chirurgicală a aderenţelor care fixează trompa uterină. (< fr. *salpingolysis*)

salpingoovariectomíe *s. f.* ablaţiune a trompelor şi a ovarelor. (< fr. *salpingoovariectomie*)

salpingopexíe *s. f.* fixare a trompei uterine la organele vecine. (< engl. *salpingopexy*)

salpingorafíe *s. f.* sutură a trompei uterine. (< fr. *salpingorraphie*)

salpingoscóp *s. n.* aparat folosit în salpingoscopie. (< fr. *salpingoscope*)

salpingoscopíe *s. f.* explorare vizuală cu salpingoscopul a orificiului intern al trompei lui Eustache. (< fr. *salpingoscopie*)

salpingostomíe *s. f.* intervenţie plastică pentru refacerea unui orificiu tubar şi legarea lui cu ovarul. (< fr. *salpingostomie*)

salpingotomie *s. f.* deschidere chirurgicală a trompei uterine. (< fr. *salpingotomie*)

sálpinx *s. n.* **1.** instrument muzical de suflat cu tubul drept, conic şi cu pavilionul mic. **2.** formaţie anatomică în formă de tub (trompă uterină, trompa lui Eustache). (< fr. *salpinx*)

sálsa[1] *s. f.* **1.** *(muz.)* combinaţie modernă între vechile sonorităţi cubaneze şi portoricane, cu o insistentă tentă ritmică. **2.** dans în perechi corespunzător, înrudit cu rumba, mambo, cha-cha, în care bărbatul conduce parte-nera, cei doi rotindu-se unul în jurul celuilalt. (< it., sp. *salsa*)

sálsa[2] *s. n.* sos tipic mexican în care se mărunţesc în mojar tomate, ceapă albă, usturoi şi ardei iuţi. (< sp. *salsa*)

salsólă *s. f.* plantă erbacee cu frunze spinoase şi flori verzui, alburii sau roşietice; săricică. (< fr., lat. *salsola*)

salsuginós, -oásă *adj.* impregnat cu sare marină. (< fr. *salsugineux*)

salt *s. n.* **1.** mişcare bruscă, cu detentă musculară, prin care cineva se desprinde de la pământ, sărind pe loc sau deplasându-se. **2.** săritură, cădere în vid (cu paraşuta). **3.** trecere bruscă, fără grade intermediare. **o** ~ *calitativ* = moment, stadiu necesar al dezvoltării în natură, în societate şi gândire, constând în schimbarea calităţii unui obiect sau proces, pregătită şi determinată de schimbările cantitative. **4.** *(inform.)* ruptură de frecvenţă care intervine într-un program ca urmare a unei instrucţiuni de înlănţuire. (< lat. *saltus*, it. *salto*)

saltándo *adv.* *(muz.;* la instrumentele cu coarde) săltând cu arcuşul desprins uşor de coardă; saltato. (< it. *saltando*)

saltaréllo *s. n.* vechi dans italian cu sărituri, în tempo rapid; melodia corespunzătoare. • (în sec. XV-XVI) parte dintr-o suită instrumentală, după un dans mai lent. (< it. *saltarello*)

saltáto *adv.* saltando. (< it. *saltato*)

saltáţie *s. f.* **1.** artă romană care îngloba dansul, pantomima şi oratoriul. **2.** deplasare prin salturi a particulelor antrenate de un curent de apă sau de aer. (< fr. *saltation*, lat. *saltatio*)

saltigrád, -ă *adj.* (despre animale) care merge prin salturi. (< fr. *saltigrade*)

saltimbánc *s. m.* **1.** actor de circ, acrobat; scamator. **2.** *(fig.)* şarlatan politic; om neserios, fără caracter. (< fr. *saltimbanque*, it. *saltimbanco*)

saltimbocca *s. f.* antricot cu sos. (< it. *saltimbocca*)

sálto *s. n. (muz.)* prescurtare a unei lucrări, efectuată de obicei de executanţi după aprecierea lor. (< it. *salto*)

sálţă *s. f.* erupţie de noroi, cu emanaţii de gaze, în unele regiuni petrolifere sau gazifere; vulcan noroios. (< it. *salsa*)

salubritáte *s. f.* **1.** însuşirea de a fi salubru. • stare generală favorabilă sănătăţii, condiţiilor igienice; sănătate. **2.** serviciu public care are în grijă curăţenia unui oraş. (< fr. *salubrité*, lat. *salubritas*)

salubrizá *vb. tr.* a face salubru mediul de viaţă şi de muncă. (< salubru + -iza)

salúbru, -ă *adj.* igienic, curat; sănătos. (< fr. *salubre*, lat. *salubris*)

salúki *s. m.* ogar persan, cu o siluetă de mare frumuseţe, cu care se vânează gazelele. (< germ. *Saluki*)

salút *s. n.* cuvânt, frază, gest cu care se salută. • cuvântare cu care se salută o adunare, se întâmpină un oaspete. (< fr. *salut*, lat. *salus*, it. *saluto*)

salutá *vb. tr.* a da cuiva un semn de respect, de consideraţie, rostind un cuvânt, o frază, o formulă uzuală de politeţe, de simpatie la întâlnire sau la despărţire. • *(fig.)* a întâmpina (ceva) cu bucurie. (< lat., it. *salutare*)

salutár, -ă *adj.* salvator, folositor vieţii şi sănătăţii. (< fr. *salutaire*, lat. *salutaris*)

salutáre *s. f.* acţiunea, faptul de a saluta; (formulă de) salut. • *(pl.)* expresie de politeţe transmisă prin scris sau prin cineva unei persoane. (< saluta)

salutáţie *s. f.* formulă de salut, de adresare, (într-o scrisoare). (< fr. *salutation*, lat. *salutatio*)

salutiér *s. n.* navă mică utilizată de pescari (în mările nordice). (< fr. *salutier*)

salvá *vb.* **I.** *tr.* a scăpa, a scoate din primejdie, din încurcătură etc. **o** *a* ~ *aparenţele* = a face faţă; a ascunde realitatea prezentând numai aspectul voit. **II.** *refl.* a se scăpa singur dintr-o primejdie. (< lat., it. *salvare*)

salvábil, -ă *adj.* care poate fi salvat. (< it. *salvabile*)

salvadorián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Salvador (America Centrală). (< Salvador + -ian)

salvamár **I.** *s. n.* serviciu specializat pentru salvarea celor care sunt în pericol de a se îneca în mare. **II.** *s.*m. *(fam.)* pesoană

calificată care lucrează în cadrul salvamarului (I). (< salva + mar/e/)

salvamónt *s. n.* organizație pentru salvarea celor rătăciți sau surprinși de viscole ori avalanșe în munți. (< salva + mont/an/)

salvamontíst *s. m.* persoană calificată, câine dresat care lucrează în cadrul salvamontului. (< salvamont + -ist)

salváre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) salva; ființă, circumstanță salvatoare. **2.** serviciu medical care dă primul ajutor celor accidentați sau bolnavilor. **3.** camionetă pentru transportul celor accidentați sau bolnavi, la un spital de urgență, ambulanță. (< salva)

salvarsán *s. n.* derivat organit al arsenicului, folosit ca medicament în tratamentul sifilisului. (< germ. *Salvarsan*)

salvatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care salvează, sau poate salva. (< fr. *salvateur*, lat. *salvator*)

salváție *s. f.* **1.** (în scolastică) ultima replică a celui care susține o teză. **2.** (*rel.*) mântuire, salvare. (< fr. *salvation*, lat. *salvare*)

salvațiomíst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care salvează. (< salvație + -/on/*ist*)

sálvă *s. f.* serie de lovituri trase simultan cu două sau mai multe arme de foc. **o** ~ *de salut* = salvă trasă fără proiectile, în diferite ocazii festive. (< fr. *salve*)

salvcondúct *s. n.* document care acorda cuiva, în trecut, dreptul de liberă trecere pe un teritoriu străin sau într-o zonă de război. (după it. *salvacondotto*)

sálve *interj.* (*fam.*; formulă de salut la despărțire) salutare! salut! (< lat. *salve*)

salvgardá *vb. tr.* a salva; a proteja, a lua sub ocrotirea sa. (după fr. *sauvegarder*, it. *salvaguardare*)

sálvie *s. f.* plantă erbacee ornamentală, din familia labiatelor, cu flori roșii sau violete, din familia labiatelor. (< lat. *salvia*)

samádhi *s. n.* dans yoga, mod de contemplație prin întreruperea activității cugetării, în care se realizează contopirea subiectului cu obiectul. (< fr., sanscr. *samadhi*)

samără *s. f.* fruct uscat, indehiscent, lățit ca o aripă subțire în jurul seminței sau într-o parte a acesteia. (< fr. *samare*, lat. *samara*)

samarifér, -ă *adj.* (despre plante) care poartă samare. (< fr. *samarifère*)

samariteán, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (locuitor) din Samaria (Palestina). **2.** om săritor, milos, gata de a ajuta; filantrop. • (*s. f.*) limbă vorbită de samariteni (1). (< fr. *samaritain*)

samáriu *s. n.* element chimic din grupa lantanidelor. (< fr. *samarium*)

sámbă *s. f.* dans modern, stilizat după dansul popular brazilian, cu ritm viu, discontinuu și sincopat; melodia corespunzătoare. (< fr., port. *samba*)

sámbo[1] *s. n.* luptă sportivă, răspândită în fosta URSS, care se aseamănă cu jiu-jitsu. (< fr. *sambo*)

sámbo[2] *s. m.* individ născut din căsătoria unui amerindian cu un negroid sau cu un mulatru; cafuzo. (< sp. *zambo*)

sambúc I. *s. n.* punte volantă a unei mașini de război medievale, care se lăsa dintr-un turn de asediu pe zidurile cetății asediate. **II.** *s. f.* un fel de harfă cu patru coarde, la greci. (< fr. *sambuque*, lat. *sambuca*, gr. *sambuke*)

samizdát *s. n.* ansamblu de mijloace folosite în fosta URSS pentru difuzarea operelor interzise de cenzură. (<engl. *samizdat*)

samníți *s. m. pl.* populație antică, de rasă sabină, din centrul Italiei, supusă de romani la începutul sec. III î. H. (< fr., lat. *samnites*)

samoán, -ă I. *s. m. pl.* populație care s-a format în ins. Samoa (Polinezia). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. • (*s. f.*) limbă polineziană vorbită în Samoa. (< fr. *samoane*)

samoéd, -ă I. *s. m. pl.* populație mongolă din Siberia de nord. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. • (*s. f.*) limbă vorbită de samoezi. (< fr. *samoyède*)

samsón *s. n.* varietate de struguri cu boabe mari, cilindrice, negre. (< fr. *samson*)

sampán *s. n.* mică navă cu vele în Extremul Orient pentru traversarea fluviilor și comunicația între insule. (< engl., fr. *sampan*)

samsará *s. f.* doctrină brahmanică și hudistă privitoare la transmigrația sufletului. (< fr. *samsara*)

samurái *s. m.* membru al unei caste feudalo-militariste din Japonia înainte de revoluția din 1867. (< fr. *samuraï*)

sanatoriál, -ă *adj.* referitor la sanatoriu. (< fr. *sanatorial*)

sanatóriu *s. n.* instituție medicală (la munte, la mare); spital pentru cura igieno-dietetică a tuberculozei. (< fr. *sanatorium*)

sanatorizá *vb. tr., refl.* a (se) interna într-un sanatoriu. (< sanatoriu + -iza)

sanbeníto *s. n.* tunică galbenă, din pânză de sac, care se punea celor condamnați de inchiziție. • condamnare. (< it. *sanbenito*, sp., fr. *san-benito*)

sanctificá *vb. tr.* **1.** a trece pe cineva în rândul sfinților, a sfinți. **2.** a consfinți. (< lat. *sanctificare*, fr. *sanctifier*)

sanctificatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care sanctifică. (< fr. *sanctificateur*)

sanctitáte *s. f.* **1.** sfințenie. **2.** titlu dat papilor și patriarhilor. (< lat. *sanctitas*)

sanctuár *s. n.* loc într-un templu sau într-o biserică consacrat ceremoniilor religioase; altar, loc sfânt. • (*fig.*) loc inviolabil. (< lat. *sanctuarium*, fr. *sanctuaire*)

sánctus *s. n.* imn solemn, provenind din vechile cântări ebraice, partea peultimă a misei. (< lat. *sanctus*)

sancționá *vb. tr.* **1.** a confirma, a întări o lege, o dispoziție printr-o semnătură autorizată; a ratifica. **2.** a aplica o sancțiune (2). (< fr. *santionner*)

sancționábil, -ă *adj.* pasibil de sancțiune. (< sancționa + -bil)

sancționatór, -oáre *adj.* care recurge la sancțiuni. (< sancționa + -tor)

sancțiúne *s. f.* **1.** confirmare a unui act de către o autoritate superioară celei care l-a emis. • aprobare, întărire, consfințire. **2.** măsură de constrângere aplicată ca urmare a nerespectării unei obligații asumate; (*p. ext.*) pedeapsă. (< fr. *sanction*, lat. *sanctio*)

sanculót /-cü-/ *s. m.* nume dat, sub Convenție, de aristocrații revoluționarilor francezi din cadrul mișcării populare din timpul revoluției de la sfârșitul sec. XVIII. (< fr. *sans-culotte*)

sandá *s. f.* încălțăminte de vară dintr-o talpă legată de picior cu niște curele de piele sau de pânză. (< fr. *sandale*)

sandarác *s. n.* rășină ~~naturală dintr-o specie de tuia din Africa~~ și Australia, folosit în industria lacurilor, a vopselelor etc. (< fr. *sandaraque*)

sandóu *s. n.* cablu elastic, din fire de cauciuc paralele, îmbrăcat într-o țesătură din fire de in sau de bumbac. (< *sandow*)

sándră *s. f.* câmpie din nisip și pietriș la periferia ghețarilor, în fața morenelor frontale. (< fr. *sandre*)

sándvici/séndviș I. *s. n.* **1.** felii de pâine (unse cu unt) între care s-a pus o bucată de carne, de brânză etc. **2.** (*tehn.*) suprapunere de materiale diferite. **II.** *adj.* (despre un material) constituit dintr-o inimă foarte slabă între două plăci mai rezistente. (< fr., engl. *sandwich*)

sanforizá *vb. tr.* a aplica operație de sanforizare. (< fr. *sanforiser*)

sanforizáre *s. f.* stabilizare la apretare a dimensiunile unei țesături de bumbac. (< *sanforiza*)

sangria *s. f.* cocteil spaniol preparat din vin roșu, sucuri de fructe, apă minerală, citrice și, uneori, coniac. (< sp. *sangria*)

sanguinárie *s. f.* plantă din familia papaveraceelor, din America de Nord, unde latexul ei roșu era folosit de indigeni pentru a-și vopsi pielea. (< lat. *sanguinaria*, fr. *sanguinaire*)

sanguínă *s. f.* **1.** oligist folosit la fabricarea creioanelor colorate. **2.** desen cu un astfel de creion. • litografie imitând un asemenea desen. (<fr. *sanguine*)

SANGVIN[1]**-** *elem.* „sânge". (< fr. *sanguin-*, cf. lat. *sanguis, -inis*)

sangvín[2]**, -ă** *adj.* **1.** referitor la sânge; prin care circulă sângele. **2.** (despre oameni) cu o circulație a sângelui foarte activă; sangvinic. **o** *temperament* ~ = temperament vioi; impulsiv. **3.** de culoarea sângelui. (< fr. *sanguin*, lat. *sanguineus*)

sangvinár, -ă *adj.* crud, setos de sânge. • (*fig.*) sângeros. (< fr. *sanguinaire*, lat. *sanguinarius*)

sangvínic, -ă *adj.* sangvin. (< germ. *sanguinisch*)
sangvinitáte *s. f.* aspect (sangvinolent, al unui ţesut prin care circulă sângele. (< engl. *sanggnity*)
sangvinolént, -ă *adj.* **1.** amestecat cu sânge, care conţine sânge. **2.** de culoarea sângelui. (< fr. *sanguinolent*, lat. *sanguinolentus*)
sanhedrín *s. n.* tribunal la vechii evrei; consiliul suprem prezidat de marele preot, care judeca pricinile importante, interpreta legea şi delibera asupra chestiunilor publice. (< fr. *sanhédrin*)
sanidínă *s. f.* feldspat potasic incolor, alb, roz sau cenuşiu, care se găseşte în unele roci magmatice efuzive. (< fr. *sanidine*)
sanidinít *s. n.* rocă magmatică din sanidină şi minerale rare. (< fr. *ranidinite*)
sanitár[1] *s. m.* peşte de acvariu, extrem de sociabil, din nordul Americii de Sud, Trinidat şi Martinica, cu plăci de pe corp care se îmbină cu cele de pe spate.
sanitár[2]**, -ă I.** *adj.* **1.** referitor la sănătate, la igiena publică. **o** *punct ~* = mică unitate de asistenţă medicală; *agent ~* (şi *s. m.*) = persoană din cadrul personalului medical inferior care se ocupă cu îngrijirea bolnavilor (în mediul rural). **2.** (despre instalaţii) care serveşte la distribuirea, la evacuarea apei, la igiena unei locuinţe. **II.** *s. m.* ostaş din serviciul de îngrijire a răniţilor în armată. (< fr. *sanitaire*)
sanitáţie *s. f.* ansamblu de măsuri pentru asanarea me-diului. (< engl. *sanitation*)
sanmarinéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din San Marino (Italia). (< San Marino + -ez)
SANO- *elem.* „sănătate". (< fr. *sano-*, cf. lat. *sanus*, sănătos)
sanogenétic, -ă *adj.* referitor la sanogeneză. (< fr. *sanogénétique*)
sanogenéză *s. f.* ramură a medicinei care se ocupă cu asigurarea stării de sănătate a populaţiei, studiind mediul social ca factor patologic, influenţa locuinţei şi a condiţiilor de muncă. (< fr. *sanogenèse*)
sanscrít, -ă *adj.* **1.** *limba ~ă* (şi *s. f.*) = veche limbă indo-europeană din India, în care sunt scrise numeroase opere din literatura clasică indiană. **2.** referitor la limba sanscrită; scris în această limbă. • (*s. m.*) scriitor care a scris în limba sanscrită. (< fr. *sanscrit*, germ. *Sanskrit*)
sanscritíst, -ă *s. m. f.* sanscritolog. (< fr. *sanscritiste*)
sanscritológ *s. m.* savant cunoscător al limbii şi literaturii sanscrite; sanscritist. (< rus. *sanskritolog*)
sansevieră *s. f.* plantă tropicală decorativă din familia liliaceelor, cu frunze lungi, cărnoase, din fibrele cărora se fac sfori, pânză etc. (< fr. *sanseviève*, lat. *sanseviera*)
santál *s. m.* arbore tropical cu flori dispuse în racem şi cu lemn alb sau brun-roşiatic, dens şi mirositor, din care se extrage un ulei folosit în parfumerie şi farmacie. • lemnul acestui arbore, din care se fac mobile de lux. (<fr. *santal*)
santínă *s. f.* spaţiu pe fundul unei nave, unde se adună apele de condensare, de infiltraţie, evacuate cu ajutorul pompelor. (< fr. *sentine*, lat. *sentina*)
santinélă *s. f.* militar înarmat care face serviciul de pază a unui obiectiv militar. (<. *sentinelle*)
santiniér *s. m.* mecanic auxiliar cu serviciul la santina unei nave. (< santină + -ier)
santonián, -ă *adj., s. n.* (din) al doilea subetaj al senonianului (cretacicul superior). (< fr. *santonien*)
santonínă *s. f.* substanţă toxică din seminţele unei specii de pelin, folosit în medicină ca vermifug. (< fr. *santonine*)
sapán[1] *s. n.* (*mar.*) parâmă sau lanţ cu care se ridică ori se coboară de la bord baloturi, bărci etc. (< engl. *sapan*)
sapán[2] *s. m.* mamifer rumegător din America de Nord, înrudit cu veverita, care ziua doarme foarte adânc.
sapélli *s. m.* arbore de origine africană, cu lemnul tare, roşu-brun, cu luciu auriu, fibra ondulată, textură fină, cu miros aromatic de cedru, folosit în ebenisterie. (< fr. *sapelli*)
sapíd, -ă *adj.* (*livr.*) gustos, savuros. (< fr. *sapide*, lat. *sapidus*)
sapiént, -ă *adj., s. m. f.* (*livr.*) (om) înţelept, doct, savant. (< lat. *sapiens*)
sapiénţă *s. f.* (*livr.*) înţelepciune; ştiinţă, învăţătură. (< lat. *sapientia*)
sapienţiál, -ă *adj.* care denotă sapienţă. • care conţine sentinţe morale. (< fr. *sapiential*, lat. *sapientialis*)
sapindacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate dialipetale, lemnoase şi liane, grimpante sau volubile, din regiunile tropicale. (< fr. *sapindacées*)
sapindále *s. f. pl.* ordin de plante cu flori: familiile sapindacee, aceracee şi poligalacee. (< fr. *sapindales*)
SAPON- *elem.* „săpun". (< fr. *sapon-*, cf. lat. *sapo, -nis*)
saponacéu, -ée *adj.* de natura săpunului. (< fr. *sapo-nacé*)
saponária *s. f.* plantă cu flori roz, care conţine saponină şi care în contact cu apa face spumă. (< lat. *saponaria*)
saponificá *vb. tr., refl.* (despre esteri) a (se) descompune prin hidroliză în acizi graşi şi alcool. • (despre grăsimi) a (se) transforma în săpun. (< fr. *saponifier*, it. *saponificare*)
saponificáţie *s. f.* (*rar*) saponificare. (< fr. *saponification*)
saponínă *s. f.* substanţă de origine vegetală care în contact cu apa face spumă abundentă. (< fr. *saponine*)
saponít *s. n.* silicat hidratat natural de magneziu şi aluminiu, albăstrui şi unsuros. (< fr. *saponite*)
saporífic, -ă *adj.* care dă gust, savoare. (< fr. *saporifique*)
sapotacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate gamopetale, tropicale, din care se obţin balata şi gutaperca. (< fr. *sapotacées*)
sapótă *s. f.* fructul sapotierului. (< fr. *sapote*)
sapotiér *s. m.* arbore din Antile, bogat în latex, cu frunzele alterne, care au la bază flori albe şi fructul o bacă foarte dulce. (< fr. *sapotier*)
sapotoxínă *s. f.* alcaloid toxic al neghinei. (< fr. *sapotoxine*)
SAPRO- *elem.* „putrefacţie, putred", „poluat". (< fr. *sapro-*, cf. gr. *sapros*, putred)
saprobiónt *s. n.* organism care se dezvoltă în medii cu materii organice în descompunere. (< fr. *saprobionte*)
saprobiótic, -ă *adj.* care trăieşte în apele poluate sau pe resturi organice în putrefacţie. (< fr. *saprobiotique*)
saprobióză *s. f.* mod de viaţă propriu organismelor din apele poluate cu resturi organice în stare de putrefacţie. (< fr. *saprobiose*)
saprofág, -ă *adj.* (despre organisme) care se hrăneşte cu materii organice în descompunere. (< fr. *saprophage*)
saprofíl, -ă *adj. (biol.)* care preferă resturile organice, crescând pe humus. (< fr. *saprophile*)
saprofít, -ă *adj., s. n* / **saprofítă** *s. f.* (microorga-nism, plantă) care creşte pe substanţe organice în descompunere. (< fr. *saprophyte*)
saprofític, -ă *adj.* care trăieşte ca saprofit. (< fr. *sa-prophytique*)
saprofitísm *s. n.* **1.** mod de viaţă al organismelor saprofite. **2.** incapacitate a unor microorganisme de a provoca boli organismului pe care se dezvoltă. (< fr. *saprophytisme*)
saprogén, -ă *adj.* (despre microorganisme) care produce putrefacţia. (< fr. *saprogène*)
saprogeofíte *s. f. pl.* încrengătură de plante saprobiotice cu flori. (< fr. *saprogéophytes*)
sapropél *s. n.* mâl pe fundul apelor, cu substanţe în curs de putrezire. (< fr. *sapropel*)
sapropélic, -ă *adj.* **1.** care conţine sapropel. **2.** capabil să trăiască în sapropel. (< fr. *sapropélique*)
sapropelít *s. n.* **1.** rocă sedimentară care conţine sa-propel. **2.** cărbune bituminos din transformarea materialului vegetal. (< fr. *sapropélite*, germ. *Sapropelit*)
saproplanctón *s. n.* plancton al apelor bogate în substanţe organice în descompunere. (< fr. *saproplancton*)
saproxén, -ă *adj., s. n.* (organism) care se dezvoltă în apele curate sau bogate în substanţe organice. (< sapo- + -xen)
saprozóic, -ă *adj.* (despre animale) cu nutriţie saprofitică. (< engl. *saprozoic*)
saprozoít *s. m.* protozoar sau larvă pe materii organice în descompunere ori în rănile omului sau ale animalelor. (< fr. *saprozoïte*)
sarabándă *s. f.* **1.** vechi dans popular spaniol, asemănător menuetului, cu o mişcare lentă, devenit în sec. XVII dans de

curte și introdus apoi în balade și suite; melodia corespunzătoare. **2.** *(fig.)* agitație; mișcare amețitoare, tumultuoasă. (< fr. *sarabande*)

sarafán *s. n.* rochie fără mâneci, foarte decoltată, care se poartă cu bluză. (< rus. *sarafan*, fr. *sarafane*)

sarazín, -ă *adj., s. m. f.* nume dat de occidentali în Evul Mediu musulmanilor din vestul Europei; maur. (< fr. *sarrasin*)

sarazínă *s. f.* poartă suplimentară, din grinzi groase de lemn, lângă podul ridicător și poarta de intrare a cetăților medievale. (< fr. *sarrasine*)

sarbacánă *s. f.* **1.** tub lung și drept cu ajutorul căruia se pot arunca, prin suflare, mici proiectile. **2.** armă cu care musulmanii aruncau materiile incendiare asupra trupelor inamice. (< fr. *sarbacane*)

SARC(O)- *elem.* „carne", „mușchi", „sarcom". (< fr. *sarc(o)-*, *-sarque*, cf. gr. *sarx, -kos*)

sarcásm *s. n.* **1.** ironie aspră, mușcătoare; batjocură usturătoare. **2.** exprimare, enunț care denotă sarcasm (1). (< fr. *sarcasme*, lat. *sarcasmus*)

sarcástic, -ă I. *adj.* (și *adv.*) plin de sarcasm, caustic. **II.** *s. n.* element sarcastic (I). (< fr. *sarcastique*)

sarcocárp *s. n.* fruct cărnos. (<engl. *sarcocarp*)

sarcocél *s. n.* tumoare dură a testiculelor sau a epididimului. (< fr. *sarcocèle*)

sarcofág *s. n.* **1.** sicriu antic, din piatră, bronz etc. ornamentat artistic. • monument funerar în formă de sicriu. **2.** bloc masiv de plumb care acoperă o instalație nucleară dezafectată. (< fr. *sarcophage*, lat. *sarcophagus*, gr. *sarkophagos*)

sarcofíl, -ă *adj.* cu frunze cărnoase. (< lat. *sarcophyllus*)

sarcoíd, -ă *adj., s. n.* (mică tumoare a pielii) care seamănă cu sarcomul, dar de natură benignă. (< fr. *sarcoide*)

sarcoídóză *s. f.* afecțiune prin multiple leziuni sarcoide. (< fr. *sarcoïdose*)

sarcolémă *s. f.* membrană periferică a fibrelor musculare. (< fr. *sarcolemme*)

sarcolíză *s. f.* proces de distrugere histologică a fibrelor musculare striate. (< fr. *sarcolyse*)

sarcologíe *s. f.* miologie. (< fr. *sarcologie*)

sarcóm *s. n.* tumoare malignă asemănătoare cancerului, pe țesutul conjunctiv. (< fr. *sarcome*, lat. *sarcoma*)

sarcomatós, -oásă *adj.* de natura sarcomului. (< fr. *sarcomateux*)

sarcomatóză *s. f.* boală caracterizată prin prezența simultană a mai multor sarcoame. (< fr. *sarcomatose*)

sarcomícéte *s. f. pl.* grup de ciuperci cu țesut cărnos. (< fr. *sarcomycétes*)

sarcomióm *s. n.* miosarcom. (< fr. *sarcomyome*)

sarcoplásmă *s. f.* citoplasmă a fibrelor musculare. (< fr. *sarcoplasma*)

sarcoplást *s. n.* celulă din care se formează fibrele musculare striate. (< engl. *sarcoplast*)

sarcoplástic, -ă *adj.* referitor la sarcoplast. (< fr. *sarcoplastique*)

sarcópt *s. m.* parazit microscopic care pătrunde în piele producând râia. (< fr. *sarcopte*)

sarcosínă *s. f.* compus glicocolic din mușchi produs prin descompunerea creatinei. (< fr. *sarcosine*)

sarcospérm, -ă *adj.* cu semințe cărnoase. (< lat. *sarcospermus*)

sarcosporídii *s. f. pl.* protozoare parazite ale mușchilor vertebratelor terestre. (< fr. *sarcosporidies*)

sarcosporidióză *s. f.* boală provocată de prezența sarcosporidiilor în mușchii unor animale. (< fr. *sarcosporidiose*)

sarcoterapíe *s. f.* tratament cu ajutorul extractelor din carnea animalelor. (< fr. *sarcothérapie*)

sarcozóm *s. m.* mitocondrie bogată în enzime respiratorii din sarcoplasmă. (< fr. *sarcosome*)

sard, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Sardinia; sardinian. • *(s. f.)* limbă romanică vorbită de sarzi. (< fr. *sarde*)

sardána *s. f.* vechi dans popular din Catalonia, în cerc; melodia corespunzătoare. (< fr. *sardana*)

sardanapalésc, -ă *adj.* sardanapalic. (< fr. *sardanapalesque*)

sardanapálic, -ă *adj.* (*livr.*) (despre viață, ospețe etc.) exagerat de îmbelșugat, de luxos; sardanapalesc; *(p. ext.)* desfrânat. (< Sardanapal n.pr. + *-ic*)

sardanapalísm *s. n.* (*livr.*) viață decăzută; mod de trai decadent. (< sardanapal/ic/ + *-ism*)

sardínă *s. f.* **1.** pește marin din familia clupeidelor, vorace, asemănător cu scrumbia. **2.** sardea. (< fr. *sardine*, it. *sardina*)

sardinélă *s. f.* pește marin asemănător cu sardeaua. (< it. *sardinella*, fr. *sardinelle*)

sardinián, -ă *adj., s. m. f.* sard. (<ngl. *sardinian*)

sardiníér *s. n.* navă mică în Marea Mediterană pentru pescuit sardele. (< fr. *sardinier*)

sárdiu *s. n.* piatră semiprețioasă transparentă, roșie sau brună. (< lat. *sardium*)

sardónic, -ă *adj.* (despre râs, zâmbet; și *adv.*) care exprimă răutate, satisfacție diabolică; batjocoritor, maliții os, sarcastic. (< fr. *sardonique*)

sardónix *s. n.* varietate roșie-brună de calcedonie, piatră semiprețioasă. (< lat. *sardonyx*)

sargásă *s. f.* algă brună plutitoare, care formează, în largul coastelor Floridei, o adevărată prerie. (< fr. *sargasse*)

sarí *s. n.* îmbrăcăminte femeiască indiană, lungă și amplă, care acoperă un umăr și lasă dezgolit pe celălalt. (< fr., engl. *sari*)

sarígă *s. f.* oposum. (< fr., port. *sarigue*)

sarín *s. n.* substanță toxică de luptă, cu acțiune neuroparalitică. (< germ. *Sarin*)

sarísă *s. f. (ant.)* lance lungă macedoneană. (< lat. *sarissa*)

sarisofór *s. m. (ant.)* soldat în armata macedoneană cu sarisă. (< lat. *sarisophorus*)

sarmát, -ă I. *s. m. pl.* populație indo-europeană înrudită cu sciții, nomadă în Antichitate între Marea Neagră și Marea Baltică. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. • *(s. f.)* limbă iraniană vorbită de sarmați. (< fr. *sarmate*, it. *sarmato*, lat. *sarmata*)

sarmátic, -ă *adj.* referitor la sarmați. (< lat. *sarmaticus*)

sarmațián, -ă *adj., s. n.* (din) ultimul etaj al miocenului din sud-estul Europei. (< fr. *sarmatien*)

sarmént *s. m.* lăstar subțire, târâtor, cu frunze la vârf, care îndeplinește funcții de reproducere. (< fr. *sarment*, lat. *sarmentum*)

sarmentós, -oásă *adj.* (despre plante) **1.** care produce sarmenți. **2.** cu tulpina lungă, mlădioasă și agățătoare. (< fr. *sarmenteux*, lat. *sarmentosus*)

saróng *s. n.* jupon strâmt purtat în Malaysia de ambele sexe. (< fr. *sarong*)

sáros *s. n.* perioadă de 18 ani, 11 zile și 8 ore după care eclipsele de Soare, de Lună și mareele se repetă în aceleași condiții. (< fr. *saros*)

sarrusofón *s. n.* instrument muzical de suflat, de alamă, cu ancie dublă, folosit în fanfare. (< fr. *sarrusophone*)

sarsélă *s. f.* mică pasăre de baltă înrudită cu rața sălbatică. (< fr. *sarcelle*)

sart *s. n. (mar.)* parâmă care servește la fixarea și întărirea catargelor de bordurile navei. (< it. *sartia*)

sas *s. n.* **1.** parte a unui canal între cele două porți ale unei ecluze. **2.** compartiment dintr-un sistem tehnic sau dintr-o instalație, situat între două spații închise ori între un spațiu închis și exterior, putând comunica alternativ cu acestea. • tub de oțel sau al unui cheson (3) pneumatic care leagă camera de lucru cu celula de aer. (< fr. *sas*)

sasafrás *s. m.* specie de laur din America, ale cărui frunze, uscate și pulverizate, se folosesc drept condiment. (< fr., sp. *sassafras*)

sasanid, -ă *adj.* referitor la dinastia Sasanizilor persani din Iran. ◊ *arta ~ă* = arta dezvoltată în Iran, caracterizată prin monumentalitatea edificiilor și a multora dintre operele sale (statui, reliefuri rupestre). (< fr. *sassanide*)

saşéu *s. n.* pungă mică din material textil pentru păstrat batiste, ciorapi etc. (< fr. *sachet*)

sátang *s. m.* monedă divizionară în Thailanda, a suta parte dintr-un baht. (<fr. *satang*)

satánic, -ă *adj.* referitor la anumite secte ale căror ritualuri sunt închinate lui Satana; drăcesc, diavolesc; (*p. ext.*) crud; pervers, perfid. (< fr. *satanique*)

satanísm *s. n.* **1.** caracter, atitudine satanică. **2.** cult consacrat lui Satana și răului. **3.** tendință în literatura romantică de a lua ca motiv de inspirație diavolul; demonism (2). (< fr. *satanisme*)

sataníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al satanismului. (< engl. *satanist*)

satanizá *vb. tr.* a da un caracter satanic; a acuza, a afurisi. (<tan/ic/ + *-iza*)

satanofobíe *s. f.* demonofobie. (< Satana n. pr. + *-fobie*[2])

satelít I. *s. m.* **1.** (*ant.*) mercenar care își însoțea stăpânul. • (*fig.*) cel care urmează și execută orbește ordinele cuiva; acolit. **2.** corp ceresc obscur care gravitează în jurul unei planete, însoțind-o în mișcarea ei de revoluție. **3.** ~ *artificial* = corp metalic de forme diverse cu aparataj științific, lansat de savanți în spațiul interplanetar cu ajutorul unei rachete și care se rotește în jurul Pământului. **4.** (*mec.*) roată dințată a unui mecanism planetar care se rotește liber în jurul unui ax. **5.** mică masă cromatică atașată unui cromozom printr-un filament subțire. **6.** localitate de importanță secundară în apropierea unui oraș, dependentă de acesta. **II.** *adj., s. n.* (*stat*) ~ = (stat) care depinde de un altul pe plan politic sau economic. (< fr. *satellite*)

satelitár, -ă *adj.* referitor la un satelit (4). (< fr. *satellitaire*)

satelitísm *s. n.* caracter de satelit (1). (< satelit + -ism)

satelizá *vb. tr.* **1.** a transforma în satelit (2). **2.** a pune o țară, o persoană în relație de dependență față de o alta. (< fr. *satelliser*)

sateloíd *s. m.* satelit arficial destinat să se miște pe orbite apropiate de Pământ. • aparat de zbor orbital, intermediar între avion și un satelit artificial, echipat cu motor-rachetă de mică tracțiune. (< it. *satelloide*)

sátem *s. n.* limbă indo-europeană care a păstrat în evoluția ei sunetul *s* înaintea vocalelor *e* și *i*. (< germ. *Satem*/sprache/)

sáti *s. f.* (la brahmani) nume dat văduvei care era arsă pe rugul funerar alături de corpul soțului defunct. • ritualul însuși. (< fr. *sati*)

satín *s. n.* **1.** țesătură deasă din mătase, bumbac sau fibre artificiale, lucioasă pe una din fețe, pentru căptușeli de îmbrăcăminte; atlaz. **2.** (*rar*) lemn de mobilă fină, provenind din India. (<r. *satin*)

satiná *vb. tr.* a da luciu unei țesături sau hârtiei și cartonului prin presare la calandru. (< fr. *satiner*)

satinádă *s. f.* țesătură care imită satinul. (< fr. *satinade*)

satináj *s. n.* satinare. (< fr. *satinage*)

satinét *s. n.* satin subțire. (<*satinette*)

satír *s. m.* **1.** (*mit.*) divinitate secundară, imaginată ca un monstru cu corpul păros, cu picioare și coarne de țap. • reprezentare plastică a unei asemenea divinități. **2.** (*fig.*) om desfrânat, libidinos. (< fr. *satyre*, lat. *satyrus*, gr. *satyros*)

satíră / sátiră *s. f.* **1.** (la greci și la romani) poem dramatic și didactic în care se biciuiau moravurile și ale cărei personaje reprezentau satiri. **2.** poezie lirică în care sunt ridiculizate și biciuite anumite defecte, moravuri etc. din societate. • scriere, cuvântare etc. cu caracter de critică biciuitoare. (< fr. *satire*, lat. *satira*)

satiriázis *s. n.* exacerbare anormală a apetitului sexual la bărbați. (< fr. *satyriasis*)

satíric[1], -ă I. *adj.* specific satirei; care ține de satiră; ironic, batjocoritor, mușcător. **II.** *s. m.* (*rar*) autor de satire. **III.** *s. n.* conținut, caracter specific satirei. (< fr. *satirique*, lat. *satiricus*)

satíric[2], -ă *adj.* referitor la satiri. **o** *dansuri ~ce* = dansuri licențioase executate în reprezentațiile de drame satirice; *dramă ~ă* = (la greci) poem dramatic, patetic și comic, în care corpul era compus din satiri. (< fr. *satyrique*, lat. *satiricus*)

satirísm *s. n.* comportament de satir (2). (< fr. *satyrisme*)

satirizá *vb. tr.* a biciui, a ridiculiza prin satiră. (< fr. *satiriser*)

satirizábil, -ă *adj.* care poate fi satirizat. (< satiriza + -bil)

satisfáce *vb. tr.* a împlini, a îndestula (o dorință, o cerere etc.). • a mulțumi; a da satisfacție. (< lat. *satisfacere*)

satisfácție *s. f.* sentiment de mulțumire, de plăcere. • împlinire a unei dorințe, aspirații. **o** *a cere* (sau *a da ~* = **a**) a cere (sau a da cuiva) dreptate, câștig de cauză; **b**) a provoca (sau a accepta o provocare) la duel. (< fr. *satisfaction*, lat. *satisfactio*)

satisfăcătór, -oáre *adj.* îndestulător; mulțumitor. (< satisface + -/ă/tor)

satráp *s. m.* guvernator al unei provincii din vechiul imperiu persan. • conducător despotic, crud; tiran; (*p. ext.*) om cu apucături despotice. (< fr. *satrape*, lat., gr. *satrapes*)

satrápic, -ă *adj.* de satrap. (< fr. *satrapique*)

satrapíe *s. f.* **1.** provincie, țară guvernată de un satrap. **2.** (*p. ext.*) guvernare despotică. (< fr. *satrapie*, lat. *satrapia*, gr. *satrapeia*)

saturá *vb. tr.* **1.** a aduce un sistem fizico-chimic în stare de saturație. **2.** a face să ajungă la saturație. (< fr. *saturer*, lat. *saturare*)

saturábil, -ă *adj.* (despre un sistem fizico-chimic sau tehnic) care poate să producă o stare de saturație. (< fr. *saturant*)

saturabilitáte *s. f.* însușirea de a fi saturabil. (< fr. *saturabilité*)

saturánt, -ă *adj.* (despre factori fizico-chimici) care poate să producă o stare de saturație. (< fr. *saturant*)

saturát, -ă *adj.* (despre compuși chimici) care nu mai are valențe libere; care se află în stare de saturație. **o** *vapori ~ți* = vapori având densitate maximă pentru presiunea și temperatura la care se află; *soluție ~ă* = soluție cu o concentrație maximă pentru presiunea și temperatura la care se află. (< fr. *saturé*)

saturatór *s. n.* aparat pentru concentrarea unei soluții până la saturație. (< fr. *saturateur*)

saturáție *s. f.* **1.** stare a unui sistem fizico-chimic sau tehnic pentru care anumite mărimi au atins valoarea maximă; stare a unei soluții care conține cea mai mare cantitate posibilă dintr-un corp dizolvat în ea. • stare a unui compus care nu mai conține valențe libere. **2.** (*fig.*) satisfacere maximă a cuiva; (*p. ext.*) îmbuibare; sațietate (2). **o** *până la ~* = atât cât poate suporta cineva. (< fr. *saturation*, lat. *saturatio*)

Saturnálii *s. f. pl.* **1.** sărbători închinate zeului Saturn, cu prilejul terminării muncilor agricole, caracterizate prin bucurie și libertate absolută, când sclavii se considerau egali cu stăpânii lor. • (*sg.*) dans cu caracter obscen cu ocazia acestor sărbători; (*p. ext.*) dans zgomotos. **2.** petrecere desfrânată, orgie. (< lat. *Saturnalia*, fr. *Saturuales*)

satúrnia *s. m.* fluture mare cu corpul păros, care are pe aripile colorate în brun-gălbui patru pete rotunde diferit colorate, concentric, ca la păuni. (< it. *saturnia*, fr. *saturnie*)

saturnián, -ă *adj.* **1.** *perioadă ~ă* = perioadă anterioară revoluției geologice care a dat continentelor forma actuală. **2.** (despre oameni) trist, melancolic. **3.** care aparține planetei Saturn. (< fr. *saturnien*)

saturnín[1], -ă *adj. vers ~* = vers iambic de șapte silabe, în poezia latină arhaică. (după fr. *saturnien*)

saturnín[2], -ă *adj.* **1.** referitor la plumb. **2.** (despre boli) provocat de plumb sau de compușii acestuia. (< fr., germ. *saturnin*)

saturnísm *s. n.* intoxicație cronică cu plumb. (< fr. *saturnisme*)

saționábil, -ă *adj.* care (se) poate satura. (< lat. *satiabilis*)

saționabilitáte *s. f.* însușirea de a fi saționabil. (< engl. *satiability*)

saționétate *s. f.* **1.** saț, saturație; îmbuibare. **2.** plictiseală, oboseală, dezgust provocat de suprasaturație; saturație (2). (< fr. *satiété*, lat. *satietas*)

saudít, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Arabia Saudită. (< fr. *saudite*)

sáulă *s. f.* parâmă subțire care servește pentru a manevra velele sau pavilioanele și pentru a lega diferite obiecte la bordul unei nave. (după it. *sagola*)

sáună *s. f.* baie de aer fierbinte alternată cu abur și apoi cu stropi de apă rece. (< fr. *sauna*)

SAUR(O)-, -záur, -zaurián *elem.* „reptilă, șo-pârlă". (< fr. *saur/o/-, -saure, -saurien*, cf. gr. *saura, sauros*)

sauriéni *s. m. pl.* ordin de reptile cu corpul acoperit cu solzi cornoşi, alungit şi prevăzut cu patru picioare: şopârlele, cameleonii etc. (< fr. *sauriens*)

saurocór, -ă *adj.* (despre seminţe) răspândit prin intermediul şopârlelor. (< engl. *saurochor*)

saurofág, -ă *adj.* care se hrăneşte cu şopârle. (< sauro- + -fag[2])

saurofidiéni *s. m. pl.* sapraordin de reptile: ordinul lacertilienilor şi ofidienilor. (< fr. *saurophidiens*)

saurografíe *s. f.* descriere sistematică a şopârlelor. (< fr. *saurographie*)

sauropóde *s. n. pl.* subordin de reptile dinozauriene fosile, amfibii şi erbivore: diplodocul, brontozaurul, gigantozaurul. (< fr. *sauropodes*)

sauropterigiéni *s. m. pl.* ordin de reptile marine ca-rnivore, cu labele transformate în înotătoare şi prin acoperirea părţilor ventrale cu plăci dermice. (< fr. *sauro-ptérygiens*)

saurozáur *s. m.* reptilă fosilă care cântărea circa 10 tone şi atingea până la 12 m. (< sauro- + -zaur)

saussurít /sosü-/ *s. n.* mineral, telerură naturală de aur şi de plumb, din care se extrage aurul. (< fr. *saussurit*)

sauvignon /sovinión/ *s. n.* soi de viţă-de-vie din Franţa, cu ciorchinii mici, cilindrici, îndesaţi şi boabe verzui, uşor transparente. • vin din acest soi de viţă. (< fr. *sauvignon*)

savánă *s. f.* formaţie vegetală din regiunile tropicale, alcătuită din ierburi înalte, cu tufe sau arbuşti spinoşi. (< fr. *savane*)

savánt, -ă I. *adj., s. m. f.* (om de ştiinţă) cu cunoştinţe vaste şi profunde; erudit. **II.** *adj.* **1.** care denotă multă erudiţie. **2.** (*lingv.;* despre cuvinte, construcţii) împrumutat (recent) din greacă sau latină; format din elemente greceşti sau latineşti; (*p. ext.*) folosit de oamenii instruiţi, livresc. • care are la bază limbile şi cultura greco-latină; cult. • (despre limbi) folosit ca limbă de cultură. (< fr. *savant*)

savanteríe *s. f.* (*fam.*) erudiţie; savantlâc. (< savant + -erie)

savarínă *s. f.* prăjitură dintr-un aluat pufos, copt în forme speciale, bine însiropată, asezonată cu rom şi garnisită cu frişcă. (< fr. *savarin*)

savárt *s. m.* unitate de măsură a intervalelor muzicale de 301 ori mai mică decât octava. (< fr. *savart*)

sávică *adj. faza ~* = fază de mişcări tectonice de la sfârşitul oligocenului.

savoáre *s. f.* **1.** gust plăcut, aromă. **2.** (*fig.*) stare de încântare, farmec. (< fr. *saveur*)

savoiárd[1], -ă I. *s. m. pl.* populaţie care locuieşte în Savoia (Franţa). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie. (< fr. *savoyard*)

savoiárd[2] *s. m.* pişcot (din gălbenuş de ou) şi zahăr. (< fr. *savoyard*)

savoir-vivre /savoar-vivre/ (*livr.*) cunoaşterea şi practicarea uzanţelor în societate. (< fr. *savoir-vivre*)

savoniéră *s. f.* cutie în care se ţine săpunul de toaletă. (< fr. *savonnière*)

savurá *vb. tr.* **1.** a gusta, a mânca sau a bea ceva cu plăcere, pe îndelete. **2.** (*fig.*) a se bucura de ceva, a-i plăcea (ceva) mult, a se delecta. (< fr. *savourer*)

savúră *s. f.* **1.** material pietros granulat, rezultat din concasarea rocilor la macadamuri şi la prepararea asfaltului. **2.** (*mar.*) lest. (< ngr. *savura*)

savurós, -oásă *adj.* plăcut la gust; delicios. • (*fig.*) plin de farmec, agreabil, încântător. (< fr. *savoureux*)

saxatíl, -ă *adj.* saxicol; litofil (2). (< fr. *saxatile*, lat. *saxatilis*)

saxaúl *s. m.* gen de arbori sau arbuşti din Asia Centrală, din familia chenopodiaceelor, cu frunze foarte puţin dezvoltate, care fixează solurile nisipoase. (< fr. *saxaoul*)

saxhórn *s. n.* familie de instrumente muzicale de suflat, din alamă, în fanfare şi orchestre (althorn, fligorn, eufoniu etc.). (< germ. *Saxhorn*, fr. *saxhorn*)

SAXI- *elem.* „stâncă, rocă". (< fr. *saxi-*, cf. lat. *saxum*)

saxícol, -ă I. *adj.* (despre organisme) care creşte, trăieşte printre stânci sau roci; saxatil. **II.** *s. f.* gen de păsări cântătoare cu penajul cenuşiu deschis pe spate, cu pântecele galben şi aripile negre. (< fr. *saxicole/s/*, lat. *saxicola*)

saxifragacée *s. f. pl.* familie de plante lemnoase şi erbacee dicotiledonate: saxifraga. (< fr. *saxifragacées*)

saxifrágă *s. f.* plantă erbacee care creşte printre stânci. (< lat. *saxifraga*, fr. *saxifrage*)

saxofón *s. n.* instrument muzical de suflat, din alamă, cu muştiuc şi clape, îndoit la capăt, pe principiul clarinetului. (< fr. *saxophone*)

saxofoníst *s. m.* cântăreţ la saxofon. (< fr. *saxophoniste*)

saxón, -ă I. *s. m. pl.* triburi germanice care populau în Antichitate ţinuturile dintre Elba şi Rin. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Saxonia. • (*s. n.*) ansamblu de dialecte germanice vorbite de saxoni. (< fr. *saxon*)

saxonián, -ă *adj., s. n.* (din) etajul permianului mediu de facies continental din vestul Europei. (< fr. *saxonien*)

saxotrómbă *s. f.* instrument de suflat, între goarnă şi saxhorn, cu sunetul mai puţin dulce decât al cornului, în muzica militară şi în fanfare. (< fr. *saxotromba*)

saxtúbă *s. f.* instrument muzical de suflat din alamă, de mari dimensiuni, cu o sonoritate puternică de bas. (< germ. *Saxtuba*)

sămănătorísm *s. n.* curent ideologic-literar la începutul sec. XX, în România, care acuza stările sociale existente, opunând oraşului „viciat" de civilizaţie, imaginea idilică a satului patriarhal, considerând ţărănimea ca depozitară exclusivă a valorilor naţionale şi cultivând o literatură de inspiraţie rurală şi istorică. (< „Sămănător/ul/", *-ism*)

sămănătoríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al sămănătorismului. (< sămănător/ism/ + *-ist*)

scabéllo *s. n.* **1.** piedestal pe care se aşază busturi, statuete, lămpi. **2.** taburet. (< it. *scabello*)

scábie *s. f.* boală contagioasă de piele, produsă de sarcopt, caracterizată prin apariţia unor mici vezicule care produc mâncărime; râie. (< lat. *scabies*)

scabiós, -oásă *adj., s. m. f.* (bolnav) de scabie. (< fr. *scabieux*, lat. *scabiosus*)

scabrós, -oásă *adj.* neruşinat; indecent, necuviincios. (< lat. *scabrosus*, fr. *scabreux*)

scabrozitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este scabros; vorbă, atitudine, faptă scabroasă. (< fr. *scabrosité*)

scábru, -ă *adj.* (*bot.;* despre organe) aspru la pipăit; acoperit cu peri scurţi şi rigizi. (< fr. *scabre*)

scadént, -ă *adj.* **1.** (despre datorii, obligaţii) ajuns la scadenţă, care expiră, care trebuie plătit. **2.** (despre plante cu tulpina scurtă) care se agaţă de alte plante sau obiecte cu ajutorul cârceilor. (< it. *scadente*)

scadenţár *s. n.* registru în care se ţine evidenţa scadenţelor. (< it. *scadenzario*)

scadénţă *s. f.* termen de plată pentru o datorie, o poliţă, o obligaţie; expirare a acestui termen. (< it. *scadenza*)

SCAF(O)-, -scáf *elem.* „barcă, nacelă, ambarcaţie". (< fr. *scaph/o/-, -scaphe*, cf. gr. *skaphe*)

scafandriér, -ă *s. m.* (*rar*) scafandru (I, 1). (< fr. *scaphandrier*)

scafándru I. *s. m.* **1.** marinar specializat în lucrări sub apă cu ajutorul scafandrului (II, 1); scafandrier. **2.** persoană specializată care, cu ajutorul unui scafandru (II, 2), efectuează zboruri sau cercetări în spaţiul cosmic. **II.** *s. n.* **1.** costum închis ermetic care permite coborârea sub apă pentru executarea anumitor lucrări. **2.** echipament izolant purtat de cosmonauţi. (< fr. *scaphandre*)

scafocefál, -ă *adj.* (despre craniu) care prezintă scafocefalie. (< fr. *scaphocéphale*)

scafocefalíe *s. f.* malformaţie craniană care prezintă o scobitură adâncă în partea de dinapoi a bregmei, datorită osificării precoce a suturii sagitale. (< fr. *scaphocéphalie*)

scafoíd, -ă I. *adj.* în formă de barcă. **II.** *adj., s. n.* (os scurt) al mâinii şi al labei piciorului. (< fr. *scaphoïde*)

scafoidítă *s. f.* inflamaţie a osului scafoid. (< fr. *scaphoïdite*)

scafopóde *s. f. pl.* clasă de moluşte marine, din zona litorală, cu o cochilie cilindro-conică, ca un tub deschis la ambele capete. (< fr. *scaphopodes*)

scai *s. n.* imitaţie de piele din material plastic, maleabilă şi rezistentă; (*p. ext.*) obiect din acest material. (< engl., fr. *skai*)

scalár[1] *s. m.* peşte teleostean de acvariu, originar din America de Sud, având corpul discoidal, cu reflexe aurii şi brune, brăzdat de dungi transversale negre sau gri şi ochiul înconjurat cu roşu. (< fr. *scalaire*)

scalár[2]**, -ă** *adj., s. m.* (mărime) ale cărei valori sunt determinate numai prin unitatea de măsură şi printr-un număr real care nu depinde de vreun sistem de referinţă. (< germ. *Skalar*, fr. *scalaire*)

scalariformă, -ă *adj.* în formă de scară. (< fr. *scalariforme*)

scálă *s. f.* **1.** totalitatea reperelor pe un instrument de măsură, reprezentând valori ale unei mărimi care se măsoară; scară gradată. **2.** rampă (5). (< it. *scala*)

scald *s. m.* nume dat vechilor poeţi nordici (scandinavi sau irlandezi). (< fr. *scalde*)

scáldic, -ă *adj.* al scalzilor. (< fr. *scaldique*)

scalén I. *adj.* (despre un triunghi) cu toate laturile inegale. **II.** *adj., s. m.* (muşchi inspirator) între vertebrele cervicale şi primele două perechi de coaste. (< fr. *scalène*, lat. *scalenus*)

SCALENO- *elem.* „oblic, scalen". (< fr. *scaléno-*, cf. gr. *skalenos*)

scalenoédru *adj., s. n.* (corp solid) limitat de douăsprezece triunghiuri scalene egale. (< fr. *scalénoèdre*)

scalenotomíe *s. f.* secţionare a muşchiului scalen pentru imobilizarea primelor două coaste superioare. (< fr. *scalénotomie*)

scalétă *s. f. (cinem.)* scenariu de film, cu indicaţia succesiunii momentelor principale ale acţiunii. (< it. *scaletta*)

scalímetríe *s. f.* determinare a vârstei peştilor acoperiţi cu solzi cu ajutorul cercurilor concentrice care se adaugă la solzi o dată cu creşterea peştilor. (< fr. *scalimétrie*)

scaliólă *s. f.* placă uşoară din ipsos cu zgură sau cu rumeguş, la construirea de pereţi interiori uşori. (< it. *scagliuola*)

scalográmă *s. f.* reprezentare grafică cu care se măsoară şi se ilustrează rezultatele unor cercetări motivaţionale şi de comportament, intensitatea opiniilor unui grup de indivizi. (< fr. *scalogramme*)

scalp *s. n.* pielea cu păr a capului. • părul smuls de pe cap împreună cu pielea, ca urmare a unui accident etc. (< fr. *scalp*)

scalpá *vb. tr.* **1.** (în trecut, la indienii din America) a jupui pielea capului duşmanului învins pentru a o păstra ca trofeu de luptă. **2.** (*med.*) a desprinde pielea de pe cap cu ajutorul unui instrument ascuţit. (< fr. *scalper*)

scalpél *s. n.* instrument cu lamă ascuţită, pentru incizii şi disecţii. (< fr. *scalpel*, lat. *scalpellum*)

scalpelifórm, -ă *adj.* în formă de scalpel. (< fr. *scalpelliforme*)

scamatór *s. m.* cel care face scamatorii; prestidigitator. (după fr. *escamoteur*)

scamatoríe *s. f.* faptă, acţiune care pare la prima vedere miraculoasă, dar care se bazează pe dibăcia şi pe iuţeala gesturilor cu care este făcută; arta de a face astfel de fapte: prestidigitaţie. • (*fig.*) înşelătorie, potlogărie. (< scamotor + -ie)

scamonée *s. f.* **1.** plantă exotică cu frunze triunghiulare şi flori de culoare galben-pal. **2.** suc răşinos din rădăcina acestei plante, folosită ca purgativ puternic. (< fr. *scammonée*, lat. *scammonea*)

scámpolo *s. n.* bluză de damă, din tricot, cu o deschizătură la gât, cu nasturi sau fermoar. (< it. *scampolo*)

scaná *vb. tr.* **1.** a explora cu ajutorul unui scaner (1). **2.** a reproduce documente în culori cu un scaner (3). (< engl. *scan*)

scandá *vb. tr.* **1.** a recita versuri (greceşti sau latineşti), descompunându-le în unităţile lor metrice sau silabice. • a vorbi, a recita accentuând fiecare cuvânt, fiecare silabă. **2.** a citi o frază muzicală, punând accentul pe timpii tari. (< fr. *scander*, lat. *scandare*)

scandál *s. n.* **1.** reacţie violentă de protest faţă de ceva nedemn, ruşinos, inacceptabil etc. **2.** ceartă însoţită adesea de bătaie, de deteriorări de obiecte etc.; (*p. ext.*) zgomot, gălăgie mare produsă de o asemenea ceartă. **3.** (*fam.*) portjartier. (<fr. *scandale*, lat. *scandalum*)

scandalizá *vb. refl., tr.* a (se) indigna, a (se) revolta. (< fr. *scandaliser*, lat. *scandalizare*)

scandalós, -oásă *adj.* care provoacă scandal, care indignează: ruşinos, revoltător. (< fr. *scandaleux*)

scandáre *s. f.* **1.** acţiunea de a scanda. **2.** tulburare funcţională a vorbirii, care constă în disocierea cuvintelor în silabe. (< scanda)

scandináv, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Scandinavia. • (*s. f. pl.*) limbi actuale din ramura nordică a limbilor germanice. (< fr. *scandinave*)

scandinavism *s. f.* sistem politic care inspiră comunitatea etnică a popoarelor scandinave. (< fr. *scandinavisme*)

scándiu *s. n.* element chimic din grupa lantanidelor. (< fr. *scandium, Skandium*)

scáner /schenăr/ *s. n.* **1.** aparat folosit în diferite domenii pentru înregistrarea amănunţită a unui obiect, a unui corp, a unei substanţe etc.; scanograf. **2.** (*inform.*) dispozitiv periferic al unui computer, care dă o reprezentare digitală a imaginii sau a unui text, care poate fi vizualizată pe monitor (II) şi stocată în memoria (3) acestuia **3.** (*poligr.*) aparat care efectuează automat selecţia cvadricromă prin analiza lineară a originalului în culori. (< engl., fr. *scanner*)

scanográf *s. n.* scaner (1). (< fr. *scannographe*)

scap *s. m.* **1.** tulpină, peţiol, peduncul al unei plante; peduncul floral, fără frunze, care se dezvoltă direct pe sol. **2.** articol, segment bazal la antena unor insecte. (< fr. *scape*)

SCAPI-/SCAPO- *elem.* „tulpină, tijă". (< fr. *scapi-, scapo-*, cf. lat. *scapus*, gr. *skapos*)

scapifér, -ă *adj.* (despre plante) prevăzut cu scap (1). (< fr. *scapipère*)

scapiflor, -ă *adj.* cu floarea purtată de un scap (1). (< fr. *scapiflore*)

scapiform, -ă *adj.* cu tulpina erbacee nefoliată; scapoid. (< fr. *scapiforme*)

SCAPO- v. s c a p i - .

scapoíd, -ă *adj.* scapiform. (< lat. *scapoidus*)

scapolít *s. m.* mineral amorf conţinând silicat de calciu şi de aluminiu, în unele roci vulcanice. (< fr. *scapolite*)

scápul[1] *s. n.* tulpină aeriană lungă, terminată cu o inflorescenţă, cu frunze prinse la noduri şi formând o rozetă. (< fr. *scapule*)

SCAPUL[2]**(O)-** *elem.* „umăr, omoplat". (< fr. *scapul/o/-*, cf. lat. *scapula*)

scapulalgíe *s. f.* afecţiune dureroasă a umărului; omalgie. (< fr. *scapulalgie*)

scapulár, -ă I. *adj.* referitor la umăr; umeral. **o** *centură ~ă* = centură din clavicule şi omoplaţi. **II.** *s. m.* **1.** (*chir.*) bucată de pânză care, trecută peste umeri, împiedică alunecarea unui bandaj ce înfăşoară corpul. **2.** bucată de stofă purtată de unele ordine călugăreşti peste umăr, peste veşminte. (< fr. *scapulaire*)

scápulă *s. f.* os triunghiular, lat şi subţire, umărul împreună cu clavicula şi cu humerusul; omoplat. (< lat. *scapula*)

scapulectomíe *s. f.* ablaţie a omoplatului. (< fr. *scapulectomie*)

scapulopexíe *s. f.* fixare chirurgicală a omoplatului de coaste sau de apofizele spinoase. (< fr. *scapulopexie*)

scapulo-umerál, -ă *adj.* al omoplatului şi al umărului. (< fr. *scapulo-huméral*)

scarabeíde *s. n. pl.* familie de insecte coleoptere cu antenele în lamele: cărăbuşul, scarabeul etc. (< fr. *scarabéidés*)

scarabéu *s. m.* **1.** insectă coleopteră coprofagă, cu corpul turtit, acoperit cu o carapace cornoasă, neagră şi cu antenele dinţate. **2.** pecete, piatră grafată, bijuterie, amuletă înfăţişând o asemenea insectă, simbol al reînvierii la vechii egipteni. (< lat. *scarabaeus*, fr. *scarabée*)

scarificá *vb. tr.* **1.** a scormoni suprafaţa unei şosele care trebuie refăcută pentru a asigura o legătură mai bună între noile şi vechile materiale. • a afâna pământul cu scarificatorul. **2.** (*med.*) a cresta uşor pielea pentru provocarea unei sângerări, aplicarea ventuzelor etc. (< fr. *scarifier*, lat. *scarificare*)

scarificatór *s. n.* **1.** maşină rutieră pentru scarificarea şoselelor. **2.** maşină echipată cu cuţite-gheare, pentru afânarea adâncă a pământului, a păşunilor şi fâneţelor. **3.** instrument pentru incizii superficiale în piele. (< fr. *scarificateur*)

scarificáție *s. f.* scarificare. (< fr. *scarification*, lat. *scarificatio*)
scariós, -oásă *adj. (bot.;* despre organe) membranos, tare, semitransparent, care nu este niciodată verde. (< fr. *scarieux*, lat. *scariosus*)
scarlatínă *s. f.* boală infectocontagioasă (la copii), manifestată prin febră, dureri de gât și prin mici pete roșii pe tot corpul, urmate de descuamarea pielii. (< fr. *scarlatine*)
scarlatinifórm, -ă *adj.* cu aspect de scarlatină; scarlatinoid. (< fr. *scarlatiniforme*)
scarlatinoíd, -ă *adj.* scarlatiniform. (< fr. *scarlatinoïde*)
scarlatinós, -oásă *adj., s. m. f.* (bolnav) de scarlatină. (< fr. *scarlatineux*)
scarós, -oásă *adj.* **1.** (*med.*) aspru la pipăit. **2.** (despre plante) cu frunzele și ramurile răspândite în toate direcțiile. (< lat. *squarrosus*)
scart *s. n.* problemă enigmistică în care prin extragerea uneia sau a mai multor litere, a unei silabe ori a unui grup de litere dintr-un cuvânt se obține un cuvânt cu un înțeles nou. (< it. *scarto*)
scartelát, -ă *adj. (herald.*; despre blazoane) împărțit în patru părți egale printr-o linie orizontală și una perpendiculară. (după fr. *écartelé*, it. *squartato*)
scat *s. n.* stil vocal specific jazzului, în care interpretul substituie textului melodiei silabe sau sunete onomatopeice cu valoare ritmico-fonetică, imitând improvizația instrumentală. (< engl. *scat*)
SCATO- *elem.* „excrement". (< fr. *scato-*, cf. gr. *skor, skatos*)
scatofág, -ă *adj.* coprofag. (< fr. *scatophage*)
scatofagíe *s. f.* coprofagie. (< fr. *scatophagie*)
scatofíl, -ă *adj.* coprofil. (< fr. *scatophile*)
scatofilíe *s. f.* coprofilie. (< fr. *scatophilie*)
scatofobíe *s. f.* coprofobie. (< scato- + -fobie[2])
scatól *s. n.* substanță azotată rezultată din putrefacția albuminoidelor, din fecale. (< fr. *scatol*)
scatológic, -ă *adj.* referitor la scatologie; scabros. (< fr. *scatologique*)
scatológie *s. f.* **1.** glumă sau literatură scabroasă în care se fac aluzii la tot felul de murdării; coprolalile. **2.** (*med.*) tendință patologică de a utiliza cuvinte obscene, scabroase; coprologie (2). (< fr. *scatologie*)
scatóm *s. n.* tumoare prin acumularea de materii fecale în intestin; fecalom, stercorom. (< fr. *scatome*)
scátter *s. n.* (*psih.*) reprezentare grafică a dispersiei rezultatelor obținute de un subiect supus mai multor teste. (< engl. *scatter*)
scelerát, -ă *adj., s. m. f.* criminal, ucigaș, nelegiuit, ticălos. (< fr. *schélérat*, lat. *sceleratus*)
sceleratéțe *s. f.* manieră de a acționa ca un scelerat. (< fr. *scélératesse*)
SCEN(O)- *elem.* „scenă, teatru". (< fr. *scén/o/-*, cf. lat. *scaena*, gr. *skene*)
scenaríst, -ă *s. m. f.* autor de scenarii (1). (< fr. *scénariste*)
scenarístic, -ă **I.** *adj.* referitor la scenariu. **II.** *s. f.* activitate de scenarist; arta scrierii de scenarii; (*fam.*) fantezia de a inventa scenarii (2). (< scenariu + -istic)
scenáriu *s. n.* **1.** text succint, subiectul unei piese de teatru, al unui film etc., precum și indicații tehnice și de regie. **2.** (*fig.*) desfășurare programată a unei acțiuni. (< fr. *scénario*, it. *scenario*)
scenarizá *vb. tr.* a transpune o lucrare, un fapt etc. în scenariu de teatru sau de film. (< engl. *scenarize*)
scénă *s. f.* **1.** parte mai ridicată a unei săli de teatru, unde joacă actorii. **2.** teatru; arta dramatică. **o** *a părăsi ~a* = **a)** a se retrage din teatru; **b)** a se retrage dintr-o activitate; **c)** (*fig.*) *~a vieții* = a muri; *a pune în ~* = a organiza felul în care se va reprezenta o piesă de teatru. • decorurile pentru a reprezenta locul unde se petrece acțiunea unei piese sau a unui film. **3.** subdiviziune a unui act dintr-o operă dramatică, marcată prin intrarea sau ieșirea unui personaj; succesiune de cadre dintr-un film care înfățișează o acțiune distinctă. • scurtă etapă în desfășurarea unei opere literare în care se consumă o singură întâmplare, într-un cadru neschimbat. **4.** loc unde se petrece o acțiune, o activitate. **5.** acțiune, fapt, eveniment care poate impresiona pe cineva. **6.** ceartă, ieșire violentă, scandal. **o** *a-i face cuiva ~* (sau *~e*) = a aduce cuiva reproșuri cu vorbe violente, amenințări, plâns. (< fr. *scène*, it. *scena*, lat. *scaena*)
sceneríe *s. f.* priveliște largă asupra unui peisaj; panoramă. (< germ. *Szenerie*)
scenétă *s. f.* mică comedie într-un act, cu personaje puține. (< it. *scenetta*)
scenetístic, -ă *adj.* de (pentru o) scenetă. (< scenetă + -istic)
scénic, -ă *adj.* **1.** în legătură cu scena, referitor la scenă. **2.** adaptat teatrului; de teatru. (< fr. *scénique*, it. *scenico*, lat. *scaenicus*)
scenicitáte *s. f.* calitate a unui text de a putea fi reprezentat pe scenă. (< scenic + -itate)
scenográf, -ă *s. m. f.* specialist în scenografie. (< fr. *scénographie*)
scenográfic, -ă *adj.* de scenografie. (< fr. *scéno-graphique*)
scenografíe *s. f.* arta de a crea ambianța plastică (decoruri, recuzită, iluminat) în teatru, cinematografie etc. (< fr. *scénographie*)
scenológie *s. f.* știința punerii în scenă a spectacolelor. (< fr. *scénologie*)
scenoním *s. n.* pseudonim al unui actor sau autor dramatic, în teatru. (< fr. *scénonyme*)
scenopegíe *s. f.* sărbătoare a vechilor evrei închinată amintirii vieții nomade din deșert. (< fr. *scénopégie*)
scenotécă *s. f.* colecție de piese de teatru reprezentate pe scenă. (< sceno- + -tecă)
scenotéhnic, -ă **I.** *adj.* referitor la scenotehnică. **II.** *s. f.* tehnica folosirii aparaturii de scenă și a trucajelor mecanice în teatru. (după it. *scenotecnico*)
scéptic, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (cel) care nu crede nimic, care se îndoiește de orice. **2.** (adept) al scepticismului. (< fr. *sceptique*)
scepticísm *s. n.* **1.** concepție care proclamă îndoiala față de posibilitatea cunoașterii lumii obiective de către om, ducând de fapt la agnosticism. **2.** atitudine de neîncredere, de îndoială. (< fr. *scepticisme*)
sceptrifórm, -ă *adj.* în formă alungită, de sceptru sau toiag. (< fr. *sceptriforme*)
scéptru *s. n.* baston împodobit, purtat de suverani, ca însemn al puterii lor. • (*fig.*) demnitate, putere, mărire; domnie. (< fr. *sceptre*, lat. *sceptrum*)
schecí *s. n.* scenetă veselă de teatru sau de cinematograf, cu replici spirituale, pe o temă de actualitate. (< fr., engl. *sketch*)
schédă *s. f.* etichetă de ierbar, cuprinzând numele plantei, stațiunea, data colectării etc. (< germ. *Scheda*, lat. *scheda*)
scheelit /șelít/ *s. n.* wolframat natural de calciu. (< fr. *scheelite*)
schelét[1] *s. n.* **1.** partea osoasă sau calcaroasă a corpului la vertebrate; totalitatea oaselor unui vertebrat. **2.** ansamblu de elemente care formează structura de rezistență a unei construcții sau a unui sistem tehnic; osatură. **3.** (*fig.*) plan, schemă sumară a unei opere literare, științifice etc. **4.** fracțiune granulometrică a solului, din elemente minerale mai mari de 2 mm. **5.** caracter tipografic (lung și subțire) format din conturul literelor. **6.** (*lingv.*) totalitatea sunetelor (fenomenelor) din care e format un cuvânt. (< fr. *squelette*)
SCHELET[2](O)- *elem.* „schelet, sistem osos". (< fr. *squeletto-*, cf. gr. *skeletos*)
scheletát, -ă *adj.* (despre proteze) cu schelet metalic. (< schelet + -at)
schelétic, -ă *adj.* **1.** referitor la schelet. **2.** (despre ființe) foarte slab, slăbănog, uscat. (< fr. *squelettique*)
scheletogén, -ă *adj.* care generează țesutul osos. (< scheletó + -gen[2])
scheletológie *s. f.* **1.** osteologie. **2.** studiu sistematic al scheletelor. (< scheleto- + -logie)
scheletón *s. n.* **1.** sanie specială în care se stă cu fața în jos și se conduce cu vârful bocancilor, pentru coborârea unor pante foarte înclinate. **2.** sport de iarnă practicat cu o astfel de sanie. (< engl. *skeleton*)

schemátic, -ă I. *adj.* care reprezintă un lucru în trăsături generale; (*depr.*) care nu iese din anumite tipare fixe, şabloane; rigid, dogmatic: superficial. **II.** *s. f.* alcătuire, concepţie cu caracter de schemă. (< fr. *schématique*)

schematísm *s. n.* tendinţă, fel de a înfăţişa o construcţie, o operă etc. în liniile cele mai simple, ca o schemă. (< fr. *schématisme*, lat. *schematismus*)

schematizá *vb. tr.* a înfăţişa, a prezenta (ceva) schematic; a da un caracter schematic. (< fr. *schématiser*)

schematizánt, -ă *adj.* care schematizează. (< fr. *schématisant*)

schémă *s. f.* **1.** plan, proiect cuprinzând doar liniile, ideile generale ale unei lucrări, care permite o vedere de ansamblu asupra ei. **2.** reprezentare grafică simplificată, cu ajutorul unor simboluri, a unui aparat, a unei construcţii, a unui proces sau fenomen etc. **3.** tablou cuprinzând denumirea posturilor şi retribuţiile respective ale unei întreprinderi sau instituţii. (< fr. *scheme*, germ. *Skema*, lat. *schema*)

schépsis *s. n. (fam.)* minte, pricepere; perspicacitate; raţiune, cugetare. **o** *cu ~ =* cu judecată, cu chibzuinţă, gândit. (< gr. *skepsis*)

scheptofilaxíe *s. f.* profilaxie rapidă a manifestărilor de alergie prin ingerarea unor cantităţi foarte mici din alergenul respectiv. (< fr. *skeptophilaxie*)

scherzándo /-ţan-/ *adv. (muz.)* glumind, jucăuş, vesel. (< it. *scherzando*)

schérzo /-ţo/ *s. n.* piesă instrumentală sau parte dintr-o sonată ori simfonie în tempo vioi şi cu caracter vesel. (< it. *scherzo*)

schi *s. n.* **1.** un fel de patină de lemn, lungă, cu care se poate merge alunecând pe zăpadă. **2.** sport de iarnă practicat cu astfel de patine. **o** *~ nautic =* sport nautic în care executantul, remorcat de o ambarcaţiune cu motor, alunecă pe suprafaţa apei cu ajutorul unor schiuri speciale; water-ski; *~-alpinísm =* sport expres cu schiuri speciale, având o legătură flexibilă, cu tălpi aplicate din piele de focă, pe pârtii de zăpadă nebătută în văi abrupte şi corzi pentru a escalada anumite zone. (< fr. *ski*, germ. *Ski*)

schiá[1] *vb. intr.* a luneca pe zăpadă cu schiurile, a face schi (2). (< fr. *skier*)

SCHIA[2]**-/SCIA-/SCIADO-/SCIO-** *elem.* „umbră, umbros", „umbrelă". (< fr. *skia-, sciado-, scio-*, cf. gr. *skia, -ados*)

schiábil, -ă *adj.* (despre o pistă etc.) pe care se poate schia. (< fr. *skiable*)

schiafíl, -ă *adj.* sciafil. (< fr. *skiaphile*)

schiagrafíe *s. f.* radiografie. (< fr. *skiagraphie*)

schiagrámă *s. f.* probă obţinută prin schiagrafie. (< fr. *skiagramme*)

schiascóp *s. n.* aparat folosit în schiascopie; retinoscop. (< fr. *skiascope*)

schiascopíe *s. f.* examen al umbrei pupilare, pentru a determina gradul de refracţie a ochiului; cheratoscopie, retinoscopie. (< fr. *skiascopie*)

schiát *s. n.* acţiunea de a schia. (< schia)

schiatrón *s. n.* tub catodic al cărui ecran devine mai puţin luminos din punctul de impact cu fasciculul electronic. (< fr. *skiatron*)

schibób *s. n.* un fel de sanie pe schiuri, prevăzută cu o şa, dirijată cu ajutorul unui ghidon. (< fr. *ski-bob*)

schíder *s. n.* troliu mecanic cu cabluri, în exploatările forestiere pentru scoaterea trunchiurilor de arbori din parchetul de exploatare. (< germ. *Skidder*)

schif *s. n.* **1.** ambarcaţiune de dimensiuni mici, lungă şi îngustă, cu pupa şi prora ascuţite, folosită pentru sport. **2.** probă sportivă practicată cu schiful (1). (< fr., engl. *skiff*)

schifíst, -ă *s. m. f.* sportiv care practică schiful (2). (< schif + -ist)

schílift *s. n.* instalaţie pentru transportul schiorilor în vârful unei pârtii. (< engl., fr. *skilift*, germ. *Skilift*)

schiór, -oáre *s. m. f.* cel care schiază, care practică schiul (2). (< fr. *skieur*)

schip *s. n.* cutie mare de tablă folosită la transportul materialelor într-un puţ de mină, într-o fabrică etc. şi care se descarcă automat prin basculare; cupă a unei betoniere. (< fr., engl. *skip*)

schíper /-păr/ *s. m.* **1.** cârmaci al unei ambarcaţiuni cu vele. **2.** (*arg.*) comandant al unei nave comerciale. (< engl., fr. *skipper*)

schir *s. n.* tumoare constituită de un epiteliom, însoţit de proliferarea ţesutului fibros, care evoluează foarte lent. (< fr. *squire*)

schismátic, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care s-a separat de comunitatea unei biserici. (< lat. *schismaticus*, fr. *schismatique*)

schísmă *s. f.* **1.** separare formală a unui grup de cre-dincioşi de o comunitate religioasă. **2.** dezbinare, neînţelegere, ruptură provocată de o deosebire de păreri; sciziune. (< fr. *schisme*, lat. *schisma*, gr. *skhisma*)

SCHISTO- *elem.* „ruptură, fisură". (< fr. *schisto-*, cf. gr. *skhistos*, despicat)

schistocárp, -ă *adj.* cu fructe despicate. (< lat. *schistocarpus*)

schistocít *s. n.* schizocit. (< fr. *schistocyte*)

schistofíl, -ă *adj.* cu frunze despicate. (< lat. *schistophillus*)

schistoglosíe *s. f.* malformaţie congenitală caracterizată prin despicarea limbii. (< engl. *schistoglossia*)

schistóză *s. f.* pneumoconioză benignă datorată inhalării pulberilor de ardezie. (< fr. *schistose*)

schistozómă *s. f.* vierme parazit al vaselor sangvine ale mamiferelor şi păsărilor, la care produce schistozomiază; bilharzie. (< fr. *schistosome*)

schistozomiáză *s. f.* boală parazitară provocată de schistozomă; bilharzioză. (< fr. *schistosomiase*)

schiţá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a desena ceva schematic; a face o schiţă. • (*fig.*) a expune în mod sumar; a contura. **2.** a executa în mod vag (un gest, o mişcare etc.). **3.** a fixa punctele principale ale unui plan, a proiecta în linii mari; a concepe. **II.** *refl.* a apărea, a se înfăţişa, a reieşi în linii incipiente şi generale. (< it. *schizzare*)

schiţă *s. f.* **1.** desen sumar reprezentând aproximativ conturul şi trăsăturile specifice ale unui obiect. • desen executat repede, după o hartă sau după natură în scopul redării detaliilor topografice ale unei porţiuni de teren. **2.** reprezentare sumară, în linii generale, a (concepţiei) unei lucrări scrise, a unui plan de acţiune etc. **3.** specie literară epică în proză în care se povesteşte o întâmplare scurtă şi simplă. **4.** gest, atitudine, mişcare abia sugerată. (< it. *schizzo*)

schizá *vb. tr. (bridge)* a obliga un adversar să se deplaseze şi, prin urmare, a-i suprima apărarea prin una sau alta din culorile care îi rămân. (< fr. *squeezer*, engl. *squeeze*)

schízã *s. f. (bridge)* acţiunea de a schiza. (< fr. *squeeze*)

SCHIZO-, -schízã *elem.* „fisurare, despicare". (< fr. *schizo-, -schize*, cf. gr. *skhizein*, a despica)

schizocárp *s. n.* fruct uscat care la maturitate se desface în mai multe fructe uniseminale sau unicarpelare. (< fr. *schizocarpe*)

schizocefál *s. m.* monstru cu craniul fisurat longitudinal. (< fr. *schizocépale*)

schizocít *s. n.* hematie fragmentată; schistocit. (< fr. *schizocyte*)

schizofazíe *s. f.* vorbire incoerentă, confuză, în ciuda înţelegerii cuvintelor, schizofrenie. (< fr. *schizophasie*)

schizoficée *s. f. pl.* clasă de schizofite: algele albastre. (< fr. *schizophycées*)

schizofíte *s. f. pl.* grup de organisme vegetale unicelulare lipsite de nucleu, care se reproduc prin diviziune simplă. (< fr. *schizophytes*)

schizofrén, -ă *adj., s. m. f.* schizofrenic. (< fr. *schizofrène*)

schizofrénic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de schizofrenie; schizofren. (< fr. *schizophrénique*)

schizofreníe *s. f.* boală psihică gravă caracterizată prin disocierea spiritului, idei delirante şi halucinaţii. (< fr. *schizophrénie*)

schizogén, -ă *adj.* **1.** care ia naştere prin diviziune. **2.** care se reproduce prin schizogeneză. (< fr. *schizogène*)

schizogénetic, -ă *adj.* referitor la schizogeneză. (< fr. *schizogenetique*)

schizogenéză *s. f.* reproducere asexuată prin despicarea celulei sau a organismului, la unele bacterii, alge şi anelide. (< fr. *schizogenèse*)
schizogonie *s. f.* înmulţire prin scizioparitate la protozoare şi plante inferioare. (< fr. *schizogonie*)
schizografie *s. f.* tulburare a limbajului scris prin juxtapunerea incorectă de cuvinte reale sau imaginare. (< fr. *schizographie*)
schizoíd, -ă *adj., s. m. f.* schizotim. (< fr. *schizoïde*)
schizoidie *s. f.* schizotimie. (< fr. *schizoïdie*)
schizolíză *s. f.* fragmentare a hifelor niceliene sau a talului flamentos al unor alge. (< fr. *schizolyse*)
schizoligén, -ă *adj.* (despre spaţii celulare) rezultat prin despicare, urmată de lichefiere. (< fr. *schizolysigène*)
schizomanie *s. f.* formă uşoară de schizofrenie, caracterizată prin autism, dezadaptare faţă de mediu. (< fr. *schizomanie*)
schizomér, -ă *adj.* care se rupe în mai multe fragmente. (< fr. *schizomère*)
schizomicéte *s. n. pl.* clasă de schizofite: bacteriile. (< fr. *schizomycétes*)
schizopetál, -ă *adj.* cu petale despicate. (< lat. *schizopetalus*)
schizopód, -ă I. *adj.* cu picioare ramificate. **II.** *s. n. pl.* ordin de mici crustacee inferioare, terestre sau marine, cu picioarele ramificate. (< fr. *schizopode/s/*)
schizotím, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care prezintă schizotimie; schizoid. (< fr. *schizothyme*)
schizotimíe *s. f.* constituţie psihică printr-o slabă afectivitate şi prin tendinţa spre interiorizare; schizoidie. (< fr. *schizothymie*)
schnauzer /şnáuţer/ *s. m.* câine de pază, robust, numit şi grifon (3). (< germ. *Schnauzer*)
schooner /scúnăr/ *s. n.* / **scúnă** *s. f.* navă cu vele, cu două catarge înclinate, asemănătoare cu goeleta, folosită pentru pescuit şi cabotaj. (< engl., fr. *schooner*)
schopenhauerián, -ă /şo-/ *adj., s. m. f.* (adept) al schopenhauerismului. (< Schopenhauer n. pr. + *-ian*)
schopenhauerism *s. n.* filosofia lui Schopenhauer, care afirmă că esenţa lumii este voinţa universală, oarbă şi iraţională, şi exclude existenţa legilor dezvoltării naturii şi a societăţii şi propagă un estetism mizantrop, culminând prin proclamarea idealului mistic al „Nirvanei". (< schopenhauer/ian/ + *-ism*)
schuss /şus/ *s. n.* coborâre directă a unei pante pe schiuri. (< germ. *Schuss*)
Schwyz *s. n.* rasă superioară de taurine de culoare brună originară din Elveţia, pentru producţia de lapte şi carne. (< Schwyz n. pr.)
SCIA-/ SCIADO- v. s c h i a[2]-.
sciadofil[1], -ă *adj.* sciafil. (< fr. *sciadophile*)
sciadofil[2], -ă *adj.* cu frunze ca umbrela. (< lat. *sciadophyllus*)
sciadofíte *s. f. pl.* sciafite. (< fr. *sciadophytes*)
sciadofób, -ă *adj.* (despre plante) care evită locurile umbroase. (< lat. *sciadophobus*)
sciafil, -ă *adj.* **1.** (despre plante) care prezintă afinitate pentru locurile umbroase; schiafil, sciadofil,, sciofil, scotofil, ombrofil. **2.** (despre animale) care trăieşte în condiţii de lumină slabă. (< fr. *sciophile*)
sciafíte *s. f. pl.* plante sciafile; sciadofite, sciofite. (<*sciaphytes*)
scialític *s. n.* dispozitiv de iluminare care nu produce umbră, în chirurgie. (< fr. *scialytique*)
sciatalgíe *s. f.* nevralgie sciatică. (< fr. *sciatalgie*)
sciátic, -ă I. *adj.* al şoldului, al osului ischion. ◊ *nerv* ~ = nerv care porneşte din partea inferioară a măduvei spinării şi se ramifică în toată partea de jos a corpului. **II.** *s. f.* nevralgie prin dureri pe traiectul nervului sciatic. (< fr. *sciatique*, lat. *sciaticus*)
science-fictión /sáiăns-ficşăn/ *s. n.* gen romanesc sau cinematografic având ca subiect întâmplări cu caracter ştiinţifico-fantastic; literatură ştiinţifico-fantastică. (< engl. *science-fiction*)
sciéntică *s. f.* ştiinţa ca fenomen social, dezvoltarea şi structura acesteia, organizarea, locul şi rolul ei în societate, optimizarea cercetării ştiinţifice; ştiinţa despre ştiinţă; scientologie. (cf. lat. *scientia*, ştiinţă)
scientísm *s. n.* **1.** concepţie filosofică pozitivistă care consideră că ştiinţa, concepută ca un ansamblu de cunoştinţe „pozitive", exacte, eliberată de orice implicaţii „metafizice", este singura în măsură să rezolve toate problemele cunoaşterii; fetişizare a ştiinţei. **2.** poziţie teoretică avansată a unor savanţi cu vederi avansate, dialectice. (< fr. *scientisme*)
scientíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al scientismului. (<. *scientiste*)
scientizá *vb. tr.* a introduce în anumite discipline sau domenii metode proprii unor alte ştiinţe. (< engl. *scientize*)
scientológ, -ă *s. m. f.* specialist în scientologie. (< scientologie)
scientológic, -ă *adj.* referitor la scientologie. (<entologie)
scientologíe *s. f.* scientică. (< fr. *scientologie*, engl. *scientology*)
SCIF(O)- *elem.* „cupă, pâlnie". (< fr. *scyphi-, scypho-*, cf. lat. *scyphus*, gr. *skyphos*)
scififormm, -ă *adj.* (despre organe vegetale) în formă de cupă. (< fr. *scyphiforme*)
scifoíd, -ă *adj.* cu aspect de cupă (< fr. *scyphoïde*)
scifozoáre *s. n. pl.* clasă de celenterate marine: polipii în formă de cupă şi meduze fără văl; acalefe. (< fr. *scyphozoaires*)
scíllă *s. f.* plantă bulboasă semiumbroasă, din familia liliacee, cu flori bleu sau violete, folosită farmaceutic şi raticid, primăvara devreme. (< fr. *scielle*, lat. *sciela*)
scindá *vb. tr., refl.* a (se) despărţi, a (se) separa; a (se) fracţiona. • (*chim.;* despre combinaţii) a (se) descompune cu ajutorul unui agent fizic sau chimic în combinaţii mai simple. (< fr. *scinder*, lat. *scindere*)
SCINTI-/SCINTILO- *elem.* „scânteie", „scintilaţie". (< fr. *scinti-, scintillo-*, cf. lat. *scintilla*)
scintigráf *s. n.* aparat folosit în scintigrafie. (< engl. *scintigraph*)
scintigráfic, -ă *adj.* de scintigrafie. (< fr. *scintigraphique*)
scintigrafíe *s. f.* metodă de exploatare a unui ţesut sau organ intern cu ajutorul unei substanţe radioactive; scintilografie; imaginea obţinută. (< fr. *scintigraphie*, engl. *scintigraphy*)
scintigrámă *s. f.* înregistrare grafică a radioactivităţii unui ţesut după introducerea unei substanţe radioactive; scintilogramă. (< fr. *scintigramme*)
scintilatór *s. m.* substanţă în masa căreia se produc scintilaţii sub acţiunea razelor radioactive. (< fr. *scintillateur*)
scintilaţíe *s. f.* **1.** scânteire, sclipire. • iluminare de foarte scurtă durată, punctuală, a unui ecran fluorescent pe care cade o particulă cu mare viteză. **2.** impuls luminos de scurtă durată produs de contactul unei particule cu un scintilator. **3.** sclipirea stelelor. (< fr. *scintillation*, lat. *scintillatio*)
SCINTILO- v. s c i n t i-.
scintilografíe *s. f.* scintigrafie. (< fr. *scintillographie*)
scintilográmă *s. f.* scintigramă. (< fr. *scintillogramme*)
scintilométru *s. n.* lunetă astronomică pentru măsurarea scintilaţiei (3). (< fr. *scintillomètre*)
scintiscanográf *s. n.* aparat cu ajutorul căruia, pe baza unui sistem de fotografiere, se pot determina cu precizie regiunile bolnave ale glandei tiroide. (< fr. *scintiscano-graphe*)
SCIO- v. s c h i a[2]-
sciofil, -ă *adj.* sciafil. (< lat. *sciophilus*)
sciofíte *s. f. pl.* sciafite. (< lat. *sciophytae*)
sciográf *s. m.* pictor antic care excela în sciografie. (< fr. *sciographe*)
sciográfic, -ă *adj.* de sciografie. (< *sciographique*)
sciografíe *s. f.* **1.** (*ant.*) arta de a picta umbrele. **2.** desen care prezintă grafic interiorul unui edificiu. **3.** (*astr.*) mod de a calcula ora după lungimea umbrelor. (< fr. *sciographie*)
sciólto /şiol-/ **I.** *adv. (muz.)* liber, degajat, vijelios, impetuos. • (la instrumentele cu coarde şi arcuş) cu tot arcuşul. **II.** *s. n.* compoziţie în stil neriguros. **III.** *adj.* (despre versuri) alb. (< it. *sciolto*)
scisométru *s. n.* dispozitiv de forfecare cu palete, folosit în geotehnică. (< fr. *scisomètre*)

scit, -ă I. *s. m. pl.* populație indo-europeană nomadă, în stepele din nordul Mării Negre și ale Mării Caspice; scitic. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. • (*s. f.*) limbă iraniană veche vorbită de sciți; scitică. (< fr. *scythe*, lat. *scytha*)

scitálă *s. f. (ant.)* **1.** bici, curea. **2.** scrisoare secretă (la spartani, scrisă cu caractere convenționale). (< it. *scitala*)

scític, -ă *adj., s. f.* scit(ă). (< fr. *scythique*, lat. *scythicus*)

SCIUR(O)- *elem.* „veveriță". (< fr. *sciur/o/-*, cf. lat. *scirus*, gr. *skiouros*)

sciuríde *s. f. pl.* familie de animale rozătoare: veverița, popândăul, marmota. (< fr. *sciurides*)

sciuromórfe *s. f. pl.* subordin de mamifere rozătoare: sciuridele și familiile înrudite. (< fr. *sciuromorphes*)

SCIZI- *elem.* „sciziune", „separare, împărțire". (< fr. *scissi-*, cf. lat. *scissus*)

scizioná *vb. tr., refl.* a (se) despărți, a (se) separa, a (se) desprinde. (< fr. *scissionner*)

scizionism *s. n.* politică scizionistă. (< fr. *scissionnisme*)

scizionist, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care aparține unei fracțiuni, care urmărește să provoace sciziune. (< fr. *scissionniste*)

scizipár, -ă *adj.* care se înmulțește prin sciziparitate. (< fr. *scissipare*)

sciziparitáte *s. f.* mod de înmulțire asexuată, la bacterii și protozoare, prin scindarea organismului în două fragmente; fisiune (2). (< fr. *scissiparité*)

sciziúne *s. f.* separație, despărțire, dezbinare intervenită într-un grup, într-o organizație care anterior era bine închegată. (< fr. *scission*, lat. *scissio*)

scizúră *s. f (anat.)* fisură pe suprafața unor organe; crăpătură. (< fr. *scissure*, lat. *scissura*)

scizurítă *s. f.* inflamație a unei scizuri pulmonare. (< fr. *scissurite*)

sclav, -ă *s. m. f.* **1.** persoană lipsită de orice mijloace de existență, în proprietatea deplină a unui stăpân care dispunea de ea. **2.** (*fig.*) cel care satisface în mod servil, cu supunere oarbă, voința altuia. • (*fig.*) persoană stăpânită de o pasiune, de un viciu; rob. (< lat. *sclavus*)

sclavagísm *s. n.* orânduire socială în care baza relațiilor de producție o constituie proprietatea privată a stăpânului de sclavi asupra mijloacelor de producție și asupra producătorilor. (după fr. *esclavagisme*)

sclavagíst, -ă *adj.* referitor la sclavagism, specific sclavagismului. (după fr. *esclavagiste*)

sclaváj *s. n.* sclavie. (după fr. *esclavage*)

sclavíe *s. f.* **1.** stare, condiție de sclav; robie, sclavaj. **2.** starea cuiva care se află sub o stăpânire tiranică. **3.** (*fig.*) dependență totală. (< sclav + -ie)

sclavizá *vb. tr.* (*rar*) a face pe cineva sclav. (< *sclav* + *-iza*)

SCLER(O)-, -scleróză *elem.* „dur, rigid, scleros"; „indurație", „sclerotică". (< fr. *sclér/o/-, -sclérose*, cf. gr. *skleros, sklerosis*)

scleradenie *s. f.* adenopatie cu caracter scleros. (< fr. *scléradénie*)

sclerál, -ă *adj.* al scleroticii. (< fr. *scléral*)

scléră *s. f.* tunica solidă a globului ocular. (< germ. *Sklera*)

sclerectazíe *s. f.* distensie a scleroticii, în urma unor lexiuni inflamatorii sau degenerative. (< fr. *sclérectasie*)

sclerectomíe *s. f.* rezecție a sclerei sau a scleroticii. (< fr. *sclérectomie*)

scleredém *s. n.* edem scleros la nivelul căruia pielea pare injectată cu parafină, având consistență ceroasă. (< fr. *scléroedème*)

sclereidă *s. f.* celulă moartă, cu membrana îngroșată și lignificată, formând țesutul dur al cojilor de nucă, al sâmburilor de piersici etc.; scleroblast. (< fr. *scléréide*)

sclerém *s. n.* sclerodermie difuză. (< fr. *sclérème*)

scleremie *s. f.* sclerodermie generalizată. (< fr. *sclérémie*)

sclerenchím *s. n.* țesut vegetal de susținere, din celule cu membrane lignificate. (< fr. *sclérenchyme*)

sclerenchimátic, -ă *adj.* de natura sclerenchimului. (< fr. *sclérenchymatique*)

sclerificáre *s. f.* întărire, lignificare. (după fr. *sclérification*)

sclerítă *s. f.* inflamație a scleroticii; sclerotită. (< fr. *sclérite*)

scleroblást *s. n.* sclereidă. (< lat. *scleroblasta*)

scleroblastém *s. n.* țesut embrionar din care se formează oasele. (< fr. *scléroblastème*)

sclerocárp, -ă I. *adj.* cu fructe tari. **II.** *s. n.* înveliș dur al sâmburelui. (< fr. *sclérocarpe*, lat. *sclerocarpium*)

sclerocheratítă *s. f.* inflamație a scleroticii și a corneei. (< fr. *sclérokératite*)

scleroconjunctivítă *s. f.* inflamație a scleroticii și a conjunctivei. (< fr. *scléro-conjonctivite*)

sclerocoroidítă *s. f.* inflamație a scleroticii și coroidei. (< fr. *scléro-choroïdite*)

sclerodactilíe *s. f.* sclerodermie localizată la extremitățile degetelor. (< fr. *sclérodactylie*)

sclerodérmi *s. m. pl.* subordin de pești plectognați, a căror piele conține plăci osoase. (< fr. *scclérodermes*)

sclerodermíe *s. f.* boală prin îngroșarea pielii și a țesutului celular subcutanat. (< fr. *slérodermie*)

sclerodesmie *s. f.* creștere a constinenței ligamentelor până la rigiditate. (< fr. *sclérodesmie*)

sclerodónt, -ă *adj.* cu dinți rigizi. (< lat. *sclerodontus*)

sclerofíl, -ă *adj.* (despre plante) cu frunze rigide și cu cuticulă groasă, adaptat la secetă. (< fr. *sclérophylle*)

sclerofilíe *s. f.* însușire a plantelor sclerofile. (< fr. *sclérophyllie*)

sclerofít, -ă *adj., s. f.* (plantă) cu frunze rigide, cu spini, săracă în clorofilă, sempervirescentă. (< fr. *sclérophyte*)

scleroftalmíe *s. f.* scleroza țesutului conjunctiv al ochiu-lui. (< fr. *sclérophtalmie*)

sclerogén, -ă *adj.* care determină producerea unui țesut scleros; (despre țesuturi vegetale) care produce lignină. (< fr. *sclérogène*)

sclerográf *s. n.* aparat pentru evaluarea elasticității metalelor. (< fr. *sclérographe*)

scleroíd, -ă *adj.* cu aspect dur. (< fr. *scléroïde*)

scleróm *s. n.* scleroză (1). (<*sclérome*, gr. *skleroma*)

scleromalacíe *s. f.* ramolisment al scleroticii. (< fr. *scléromalacie*)

sclerometríe *s. f.* determinare a durității mineralelor și a corpurilor metalice, solide, prin măsurarea durității la zgâriere. (< fr. *sclérométrie*)

sclerométru *s. n.* aparat folosit în sclerometrie. (< fr. *scléromètre*)

sclerón *s. n.* aliaj ușor dur, cu bază de aluminiu. (< germ. *Sklerón*)

scleroníchíe *s. f.* îngroșare congenitală a unghiilor. (< engl. *scleronychia*)

scleronóm, -ă *adj.* (despre legăturile sistemelor de puncte materiale) care nu variază în timp; rigid. (< fr. *scléronome*)

scleroplastíe *s. f.* refacerea chirurgicală a sclerei. (< engl. *scleroplasty*)

scleropód, -ă *adj* (despre plante) cu suport rigid. (< fr. *scléropode*)

scleroproteínă *s. f.* proteină fibroasă, foarte rezistentă, care dă consistență dură diverselor țesuturi animale. (< fr. *scléroprotéine*)

scleroptér, -ă *adj.* (despre foliole) cu aripi rigide. (< lat. *scleropterus*)

sclerós, -oásă *adj.* **1.** cauzat de scleroză. • (despre țesuturi) îngroșat, fibros. **2.** (*rar;* despre ființe) sclerozat. (< fr. *scléreux*)

sclerosarcóm *s. n.* tumoare dură a țesutului celular. (< fr. *sclérosarcome*)

scleroscóp *s. n.* instrument pentru determinarea durității corpurilor prin reacția elastică la lovire a unui percutor. (< fr. *scléroscope*)

sclerosféră *s. f.* zonă externă a stratisferei în care rocile, sub acțiunea presiunii și a temperaturii, sunt casante la deformațiile tectonice. (< germ. *Sklerosphäre*)

sclerospérm, -ă *adj.* cu semințe uscate. (< fr. *sclérosperme*)

sclerót *s. m.* organ de înmulțire vegetativă și de rezistență, la unele ciuperci, dintr-o împletitură de hife și învelit de un strat protector. (< fr. *sclérote*)

sclerótică *s. f.* membrană albă, opacă, alcătuită din fibre tari și elastice, care formează învelișul exterior al globului ocular; albul ochiului. (< fr. *sclérotique*)
sclerotítă *s. f.* scleritâ. (< fr. *sclérotite*)
sclerotóm *s. n.* instrument folosit în sclerotomie. (< fr. *sclérotome*)
sclerotomíe *s. f.* incizie a scleroticii. (< fr. *sclérotomie*)
sclerotríh, -ă *adj.* cu părul dur și rigid. (< lat. *sclerotrichus*)
sclerozá *vb.* **I.** *refl.* a se îmbolnăvi de scleroză. • *(fig.)* a se împietri, a nu mai evolua. **II.** *tr.* a provoca scleroză (1). (< fr. *scléroser*)
sclerozánt, -ă *adj.* care provoacă scleroză. (< fr. *sclérosant*)
sclerózăˡ *s. f.* **1.** indurație a țesuturilor, în special a celui conjunctiv; sclerom. **o** ~ *în plăci* = boală prin leziuni cu multiple focare de demielinizare, diseminate în sistemul nervos central, putând antrena tulburări neurologice diverse. **2.** *(fig.)* stare a ceea ce nu mai este capabil de evoluție, de adaptare, a ceea ce și-a pierdut orice suplețe. (< fr. *sclérose*)
-scleróză² v. s c l e r (o) - .
scoftalmide *s. n. pl.* familie de pești teleosteeni: calcanul. (< lat. *scophthalmidae*)
scolást *s. m.* **1.** filosof-teolog din Evul Mediu adept al scolasticii. **2.** *(fig.)* gânditor dogmatic care judecă rigid, numai după canoane. (< germ. *Scolast*)
scolástic, -ă **I.** *adj.* referitor la scolastică. • *(p. ext.)* pedant, livresc, rupt de realitate. **II.** *s. f.* învățământul și filosofia predate în țările catolice din Europa medievală, care căutau să fundamenteze dogmele bisericii creștine, caracterizându-se prin raționamente abstracte și prin artificii logice sterile. • *(p. ext.)* orice speculație sterilă, ruptă de viață. (< fr. *scolastique*, lat. *scholasticus*)
scolasticísm *s. n.* concepție specifică scolasticii; metodă scolastică. (< fr. *scolasticisme*)
scólex *s. n.* partea anterioară a teniei, care poartă organele de fixare. (< fr., lat. *scolex*)
scoliást *s. m.* (*livr.*) autor de scolii (2). (< fr. *scoliaste*)
scólie *s. f.* **1.** cântec aedic în Grecia antică, cu acompaniament instrumental. **2.** adnotare gramaticală sau critică la un text clasic. **3.** remarcă relativă la o problemă, la o teoremă rezolvată sau demonstrată anterior. (< fr. *scolie*)
SCOLIO-, -scolióză *elem.* „încovoiere, curbare". (< fr. *scolio-, -skoliose*, cf. gr. *skolios*)
scoliótic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de scoliozâ. (< fr. *scoliotique*)
scolióză¹ *s. f.* încovoiere laterală a coloanei vertebrale (în regiunea dorsală). (< fr. *scoliose*)
-scolióză² v. scolio-.
scolopéndră *s. f.* mic miriapod veninos, insectivor, care trăiește prin locuri umede și întunecoase. (< fr. *scolopendre*, lat. *scolopendra*)
scombríde *s. n. pl.* familie de pești teleosteeni marini, buni înotători, cu capul și botul turtit, gura mare: scrumbia albastră, lacherda, pălămida, somnul etc. (< fr. *scombridés*)
sconcs **I.** *s. m.* mic mamifer carnivor din America, înrudit cu dihorul, a cărui blană este foarte prețuită. **II.** *s. n.* blana prelucrată a acestui animal. (< fr. *sconse*, engl. *skunks*)
scóndru *s. n.* *(mar.)* lemn de formă cilindrică sau țeavă metalică lungă cu care se menține o navă la o anumită distanță de țărm. (după it. *scontro*)
scont *s. n.* **1.** operație bancară prin care se plătește cuiva anticipat valoarea unei cambii, reținându-se un procent care reprezintă dobânda pentru un împrumut, pe care un bancher și-o reține anticipat. **2.** reducere, scăzământ făcut unui debitor care achită o datorie înainte de scadență. (< it. *sconto*)
scontá *vb. tr.* **1.** a cumpăra, a vinde polițe înainte de scadență; a efectua un scont. **2.** *(fig.)* a conta pe cineva, a-și face planuri dinainte. (< it. *scontare*)
scontábil, -ă *adj.* (despre efecte, cambii) care se poate sconta. (< it. *scontabile*)
scontatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care efectuează operații de scont. (< it. *scontatore*)
-scóp, -scopíe *elem.* „examinare", „explorare", „imagine". (< fr. *scope, -scopie*, cf. gr. *skopos, skopia*)
scopifórm, -ă *adj.* (despre inflorescențe, de ramificații) în formă de mătură. (< fr. *scopiforme*)
scopocróm *s. n.* *(cinem.)* procedeu constând în a face ca filmele vechi în alb-negru să poată rula ca producții în culori. (< fr. *scopochrome*)
scopolamínă *s. f.* alcaloid din mandragoră, cu acțiune asemănătoare atropinei. (< fr. *scopolamine*)
scoptofilíe *s. f.* voaiarism (< fr. *scoptophilie*)
scor *s. n.* raportul dintre punctele câștigate și cele pierdute într-o competiție sportivă. **o** ~ *alb* = meci nul. (< fr., engl. *score*)
scorbút *s. n.* boală cronică datorată lipsei vitaminei C din alimentație, care se manifestă prin anemie, sângerarea gingiilor și căderea dinților, apariția unor plăgi deschise etc. (< fr., gr. *scorbut*, lat. *scorbutus*)
scorbútic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de scorbut. (< fr. *scorbutique*, lat. *scorbuticus*)
scorbutigén, -ă *adj.* care provoacă scorbut. (< fr. *scorputigène*)
scorchíng *s. n.* (în industria cauciucului) ardere a amestecului de valțuri. (< engl., fr. *scorching*)
scordáto *adv.* *(muz.)* dezacordat, disonant. (< it. *scordato*)
scordatúră *s. f.* *(muz.)* acordaj neobișnuit al unui instrument cu coarde, pentru a obține unele efecte de culoare. (< it. *scordatura*)
scórer **I.** *s. m.* **1.** golgheter. **2.** cel care înregistrează scorul în foile de arbitraj; cel care operează pe panoul de scor evoluția rezultatului echipelor angajate în joc. **II.** *s. n.* panou pe care se afișează scorul într-o întrecere sportivă. (< engl. *scorer*)
scoriacéu, -ée *adj.* de natura scoriei. (< fr. *scoriacé*)
scórie *s. f.* **1.** reziduu la extragerea metalelor din mine-reuri și la topirea metalelor; zgură. **2.** produs vulcanic spongios cu aspect de zgură. **3.** strat de oxid pe suprafața unei piese de oțel încălzite la temperaturi înalte. **4.** *(fig.)* imperfecțiune, defect. (< fr. *scorie*, lat. *scoria*)
scorificáre *s. f.* lichefiere a materiilor străine dintr-un metal în stare de fuziune. (după fr. *scorification*)
scorpéná *s. f.* pește marin de culoare neagră, cu capul acoperit cu solzi ascuțiți care conțin venin; porc-de-mare. (< fr. *scorpène*, lat. *scorpena*)
scorpeníde *s. f. pl.* familie de pești cu capul cu țepi, adesea veninoși: scorpena. (< fr. *scorpénidés*)
scorpenifórme *s. f. pl.* ordin de pești osoși marini: scorpenidele și alte familii înrudite. (< fr. *scorpéniformes*)
scorpioíd, -ă *adj.* (despre frunze, flori) curbat în formă de coadă de scorpie. (< fr. *scorpioïde*)
scorpión *s. m.* **1.** insectă tropicală arahnidă, asemănătoare unui răcușor, cu înțepătură foarte veninoasă. **2.** al optulea semn al zodiacului (23 octombrie – 22 noiembrie), reprezentând un scorpion (1). • omul născut în această zodie. (< fr. *scorpion*, lat. *scorpio*)
scorpioníde *s. n. pl.* ordin de arahnice: scorpionii. (< fr. *scorpionidés*)
scorțonéră *s. f.* plantă perenă cu frunze mari și flori galbene, cultivată pentru rădăcinile sale cărnoase, în alimentație. (< it. *scorzonera*)
scótă *s. f.* *(mar.)* parâmă cu care se fixează colțul de jos al unei vele. (< it. *scotta*)
scotch¹ /scoci/ *s. n.* whisky scoțian. (< engl. *scotch*)
scotch² /scoci/ *s. n.* bandă transparentă adezivă, servind la lipit. (< engl. *scotch*, n. com.)
scótie *s. f.* *(arhit.)* mulură concavă între două toruri sau muluri proeminente. (< fr. *scotie*, lat. *scotia*)
scotísm *s. n.* doctrină a gânditorului medieval Duns Scot, sinteză a platonismului augustinian cu aristotelismul, reprezentat de Toma d'Aquino, atribuind voinței preeminență asupra intelectualismului aristotelic. (< fr. *scotisme*)
scotíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al scotismului. (< fr. *scotiste*)
SCOTO- *elem.* „obscuritate, întuneric". (< fr., engl. *scoto-*, cf. gr. *skotos*)
scotofíl, -ă *adj.* sciafil. (< lat. *scotophilus*)
scotofíte *s. f. pl.* plante pe locuri întunecoase. (< fr. *scotophytes*)

scotofobíe *s. f.* teamă patologică de întuneric. (< engl. *scotophobia*)
scotofobísm *s. n.* reacție a organismului față de întuneric. (< fr. *scotophobisme*)
scotóm *s. n.* pată imobilă care acoperă o parte a câmpului vizual, depinzând de o lexiune a nervului optic sau de o afecțiune a coroidei ori retinei. (< fr. *scotome*)
scotometríe *s. f.* determinare cu ajutorul campimetriei a zonelor din câmpul vizual în care vederea este diminuată sau suprimată. (< engl. *scotometry*)
scotométru *s. n.* instrument folosit în scotometrie. (< engl. *scotometer*)
scotópic, -ă *adj.* (despre vedere) adaptat la lumină slabă. (< fr. *scotopique*)
scotoplanctón *s. n.* plancton al apelor de la mari adâncimi, lipsite de lumină. (< fr. *scotoplancton*)
scototaxíe *s. f.* orientare pozitivă a organelor vegetale către întuneric. (< fr. *scototaxie*)
scototerapíe *s. f.* tratament cu ajutorul întunericului. (< scoto- + -terapie[2])
scototropísm *s. n.* tropism cauzat de obscuritate, cu orientare spre întuneric. (< fr. *scototropisme*)
scottish-terrier /scótiș-terié/ *s. m.* câine baset cu păr des, sârmos. (< engl., fr. *scottish-terrier*)
scoți *s. m. pl.* triburi celtice care populau la începutul erei noastre ținuturile Irlandei, mai târziu în nordul insulei britanice. (< fr. *scots*)
scoțián, -ă **I.** *s. m. pl.* popor constituit ca națiune pe teritoriul Scoției. **II.** *adj., s. m. f* (locuitor) care aparține acestui popor. ◊ *școală ~ă* = școală filosofică engleză din sec. XVIII, opusă idealismului extremist cât și materialismului și ateismului. (< *Scoția* + *-an*)
scoutísm /scu-/ *s. n.* mișcare pedagogică de la începutul sec. XX din Anglia având ca principiu de educare a tineretului autoafirmarea activă și dorința de a se instrui. (< fr. *scoutisme*)
scrabble /screbăl/ *s. n.* joc distractiv, în două, trei sau patru persoane, constând în formarea de cuvinte încrucișate pe o tablă, folosind jetoane pe care sunt notate literele, fiecare jucător trebuind să obțină numărul cel mai mare de puncte prin plasarea literelor mai valoroase pe pătrățelele cele mai favorabile. (< engl. *scrabble*)
scratch /screci/ *s. n.* (*sport*) eliminare a unui concurent din competiție prin ștergerea de pe listele de participanți. (< engl. *scratch*)
screeníng /scri-/ *s. n.* selectare, alegere; depistare a bolilor cardiovasculare. (< engl. *screening*)
scréper *s. n.* **1.** utilaj rutier pentru săpat, transportat și nivelat pământul. **2.** (*mine*) dispozitiv de transport dintr-o cutie de oțel fără fund, cu o lamă cu gheare la partea inferioară, care este trasă printr-un cablu fără sfârșit peste o grămadă de material. (< engl., fr. *scraper*, rus. *skreper*)
screperíst *s. m.* muncitor care conduce un screper. (< screper + -ist)
scrib[1] *s. m.* **1.** copist și alcătuitor de acte la diferite popoare. • (la vechii evrei) cărturar, jurist, învățat care tălmăcea poporului normele de drept. **2.** (*peior.*) scriitor, gazetar lipsit de valoare. (< fr. *scribe*, lat. *scriba*)
SCRIB[2]**(O)-/SCRIPT(O)-, -scripție** *elem.* „scris". (< fr. *scribo-, -script/o/-, -scription*, cf. lat. *scriptus*)
scribál, -ă *adj.* de scrib. (< engl. *scribal*)
scribofón *s. n.* aparat electronic care permite scrierea prin telefon. (< lat. *scrib*/ere/ + *-fon*)
scribomán, -ă *s. m.* scriptoman. (< fr. *scribomane*)
scribomanie *s. f.* scriptomanie. (< fr. *scribomanie*)
scriitúră *s. f.* **1.** modalitatea de a scrie o operă beletristică, de a realiza actul scrisului. • artă scriitoricească. **2.** aspect tehnic al unei compoziții muzicale în raport cu adaptarea ei la instrumentul muzical. (după fr. *écriture*)
scrimá *vb. intr.* a face scrimă. (după fr. *scrimer*)
scrímă *s. f.* sport constând în a mânui sabia, spada și floreta. (< it. *scrima*, după fr. *escrime*)
scrimér, -ă *s. m. f.* sportiv care practică scrima. (după fr. *escrimeur*)
script[1] *s. n.* scenariul unui film, al unei emisiuni. (< engl. *script*)
SCRIPT[2]**(O)-** v. s c r i b o - .
scrípte *s. f. pl.* condici, registre, acte publice, contabile etc.; însemnări făcute în el. (< lat. *scripta*)
scríptic, -ă *adj.* care rezultă din scripte. ◊ *fond ~* = fond destinat pentru plata personalului scriptic; *personal ~* = personal angajat în schemă, bugetar. (< script + -ic)
scriptológ, -ă *s. m. f.* (*rar*) birocrat. (< scripte + -log)
scriptologie *s. f.* formalism exagerat în rezolvarea hârtiilor; birocrație. (< scriptolog + -ie)
scriptomán, -ă *s. m. f.* (*rar*) cel care are mania scrisului; scriboman. (< scriptomanie)
scriptomanie *s. f.* (*rar*) mania de a scrie mult; scribomanie. (< scripte + -manie[2])
scriptór I. *s. m.* **1.** scrib care (tran)scrie. **2.** scriitor, autor. **3.** funcționar în cancelaria Vaticanului care scrie bule papale. **4.** cel care, cu mâna sa, scrie un text. **II.** *s. n.* aparat înregistrator. (< germ. *Skriptor*, lat. *scriptor*)
scriptoríe *s. f.* atelier de copiști în Evul Mediu; scriptoriu. (după it. *scriitoria*)
scríptóriu *s. n.* scriptorie. (< fr., lat. *scriptorium*)
scripturál, -ă *adj.* referitor la scriitură, la textele scrise. ◊ *monedă ~ă* = mijloc de plată altul decât biletele de bancă sau piesele monede. (< fr. *scriptural*)
scripturár, -ă *adj.* referitor la Scriptură. (< fr. *scripturaire*)
-scripție v. scribo-.
scrofulária *s. f.* plantă care crește de preferință pe marginea apelor. (< lat. *scrofularia*, fr. *scrofulaire*)
scrofulariácee *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate gamopetale: scrofularia, digitala etc.; scrofularinee. (< fr. *scrofulariacées*)
scrofularinée *s. f. pl.* scrufulariacee. (< fr. *scrofularinées*)
scrófulă *s. f.* tumoare a ganglionilor limfatici de la gât (de natură tuberculoasă. (< fr. *scrufule*, lat. *scrofula*)
scrofulídă *s. f.* denumire generică pentru afecțiunile cutanate sub formă de scrofule. (< fr. *scrofulide*)
SCROFULO- *elem.* „umflătură, nodul". (< fr. *scrofulo-*, cf. lat. *scrofulae*, tumori)
scrofulodérmă *s. f.* tuberculoză a pielii, prin noduli localizați în hipoderm. (< fr. *scrofuloderme*)
scrofulofímă *s. f.* tuberculoză varicoasă a pielii. (< fr. *scrofulophyma*)
scrofulóm *s. m.* tumoare scrofuloasă. (< fr. *scrofulome*)
scrofulós, -oásă *adj., s. m. f.* (bolnav) de scrofuloză; strumos. (< fr. *scrofuleux*)
scrofulotuberculóză *s. f.* formă ușoară de tuberculoză ganglionară și osoasă (la copii). (< fr. *scrofulo-tuberculose*)
scrofulóză *s. f.* boală cronică de natură tuberculoasă, prin inflamarea ganglionilor limfatici de la gât. (< germ. *Skrofulose*)
scroll /scraul/ *s. n.* 1. (*inform.*) rotiță la mouse care are rolul de a deplasa pagina în sus sau în jos și alte funcții. 2. bandă cu text scris care se derulează în josul ecranului televizorului în timpul emisiunii. (< engl. *scroll*)
scrot *s. n.* înveliș cutanat al testiculelor. (<*scrotum*)
scrotál, -ă *adj.* al scrotului. (< fr. *scrotal*)
SCROTI-/SCROTO- *elem.* „pungă, săculeț". (< fr. *scroti-, scroto-*, cf. lat. *scrotum*)
scrotifórm, -ă *adj.* în formă de săculeț sau de pungă. (< fr. *scrotiforme*)
SCROTO- v. s c r o t i - .
scrotocél *s. n.* hernie a scrotului. (< fr. *scrotocèle*)
scrub *s. n.* brusă din Australia centrală în care predomină tufărișuri xerofite. (< engl. *scrub*)
scrúber *s. n.* epurator de gaz cu ajutorul unui jet de apă. (< engl. *scrubber*)
scrúpul *s. n.* sentiment dezvoltat al cinstei, al corectitudinii, al onoarei. ◊ *fără* (sau *lipsit de*) *~e* = fără nici un considerent moral în atingerea unui scop; imoral, incorect. (< fr. *scrupule*, lat. *scrupulum*)
scrupulós, -oásă *adj.* **1.** care are scrupule; cinstit, corect. **2.** care își face conștiincios, cu exactitate datoria. • făcut îngrijit, conștiincios. (< fr. *scrupuleux*, lat. *scrupulosus*)

scrupulozitáte *s. f.* **1.** însușirea de a fi scrupulos; corectitudine. **2.** conștiinciozitate, exactitate, meticulozitate. (< fr. *scrupulosité*, lat. *scrupulositas*)
scrúpulum *s. m.* a 24-a parte dintr-o uncie în sistemul unităților de măsură roman. (< lat. *scrupulum*)
scrută *vb. tr.* a cerceta, a privi atent, iscoditor; a examina. • (*fig.*) a cerceta, a analiza minuțios, atent. (< fr. *scruter*, lat. *scrutari*)
scrutătór, -oáre *adj.* atent, cu priviri pătrunzătoare. • (*fig.*) care cercetează amănunțit. (< fr. *scrutateur*, lat. *scrutator*)
scrutín *s. n.* **1.** mod de alegere pentru organele de stat prin buletine care se introduc într-o urnă. • ansamblul operațiilor. **2.** mod de adoptare, prin vot, a hotărârilor la conferințele internaționale sau la sesiunile organizațiilor internaționale. (< fr. *scrutin*)
scuamáta *s. f. (anat., mil.)* cuirasă făcută din mici bucăți metalice îmbinate ca solzii de pește. (< lat. *squamata*)
scuámă *s. f.* strat epidermic care se desface de pe piele în urma unor boli ca scarlatina, pojarul etc. (< fr. *squame*)
scuamifér, -ă *adj.* (despre tulpini) cu scuame. (< fr. *squamifère*)
scuamifórm, -ă *adj.* în formă de mici solzi. (< fr. *squamiforme*)
scuamós, -oásă *adj.* **1.** care se aseamănă cu solzii unui pește; cu coji. **2.** acoperit, protejat de scuame. (< fr. *squameux*)
scuar *s. n.* mică grădină în mijlocul unei piețe publice sau la o răspântie de străzi. • (*p. ext.*) zonă verde care separă cele două sensuri de circulație ale unei autostrăzi. (< fr. *square*)
scud *s. m.* veche monedă italiană de argint sau de aur, în apusul Europei. (< it. *scudo*)
sculptá *vb. tr.* a reproduce plastic în relief o figură, o imagine artistică etc., cioplind un material dur sau modelând o substanță plastică. (<*sculpter*)
sculptát *s. n.* sculptare. (< sculpta)
sculptogénic, -ă *adj.* (despre oameni) demn de sculptat. (< sculpta, după *fotogenic*)
scúlptor *s. m.* artist care se ocupă cu sculptura. (< fr. *sculpteur*, lat. *sculptor*)
sculptóric, -ă *adj.* referitor la sculptură. (< sculptor + -ic)
scúlptoriță *s. f.* femeie sculptor. (< sculptor + -iță)
sculpturál, -ă *adj.* **1.** referitor la sculptură; lucrat ca o sculptură. • demn de a fi sculptat. **2.** (despre opere de artă) lucrat cu migală, cizelat. **3.** (despre suprafețe de teren) săpat, erodat (de ape). (< fr. *sculptural*)
sculpturalitáte *s. f.* însușirea de a fi sculptural. (< sculptural + -itate)
sculptúră *s. f.* **1.** arta de a reprezenta plastic, tridimensional, formele naturii vii, diferite ornamente etc. • fel de a sculpta caracteristic unei epoci sau unui sculptor. **2.** operă artistică prin sculptură (1); ornament sculptat. (< fr. *sculpture*, lat. *sculptura*)
scúnă *s. f.* v. schooner.
scurtcircuít *s. n.* **1.** legătură electrică cu rezistență aproape nulă stabilită între două puncte ale unei rețele sau instalații ce au o rezistență foarte mică. **2.** întrerupere accidentală a curentului electric într-o rețea sau instalație. (după fr. *court-circuit*)
scurtcircuitá *vb. tr., refl.* a (se) realiza un scurtcircuit. (după fr. *court-circuiter*)
scurtcirculatór *s. n.* aparat, dispozitiv al conductelor unei instalații electrice. (< scurtcircui/ta/ + *-tor*)
scurtmetráj *s. n.* film care nu depășește 1000 m lungime. (după fr. *court-métrage*)
scutélla *s. f.* gen de echinoderme cu țesutul discoidal turtit și zonele ambulacrare în formă de petală închisă. (< lat. *scutella*)
scúter *s. n.* motocicletă ușoară, cu roți mici, pe care conducătorul stă ca pe un scaun; moped. (< engl., fr. *scooter*)
scuteríst, -ă *s. m. f.* conducător al unui scuter. (< fr. *scooteriste*)
scutiér *s. m.* **1.** tânăr nobil, ostaș din Occident, care purta scutul și celelalte arme ale suzeranului feudal. **2.** militar, polițist prevăzut cu scut. (după it. *scudiere*)
scutifórm, -ă *adj.* în formă de scut. (< lat. *scutiformis*)
scuzá *vb.* **I.** *refl.* a aduce, a-și cere scuze; a se dezvinovăți. **II.** *tr.* a accepta scuzele cuiva; a ierta. (< it. *scusare*, fr. *excuser*)
scuzábil, -ă *adj.* care poate, merită a fi scuzat. (< it. *scusabile*, fr. *excusable*)
scuzabilitáte *s. f.* caracter scuzabil. (după fr. *excusabilité*)
scúză *s. f.* **1.** explicație adusă pentru a motiva și a face să fie iertată o greșeală, o vină: dezvinovățire, justificare. **2.** exprimare a regretului pentru o greșeală făcută. ○ *a cere ~e* = a mărturisi părerea de rău pentru o greșeală săvârșită; a cere iertare. (< it. *scusa*, fr. *excuse*)
scvámă *s. f.* frunzișoară rudimentară care protejează mugurii, receptaculul etc. (< lat. *squama*)
sdrucciólo *adj. inv.* (despre versuri) care se termină cu un cuvânt proparoxiton. (< it. *sdrucciolo*)
sea-line /si-láin/ *s. f.* canalizare sub apă care permite încărcarea și descărcarea în plină mare sau în rada unui port a produselor petroliere. (< engl. *sea-line*)
sebacéu, -ée *adj.* de natura seului, a corpurilor grase; care conține, produce materii grase. ○ *glandă ~ee* = glandă exocrină de la rădăcina firelor de păr care secretă sebum; *chist ~* = chist, rezultat al dezvoltării unei glande sebacee. • (despre secreții) produs de glandele sebacee. (< fr. *sébacé*, lat. *sebaceus*)
sebástă *s. f.* pește ghimpos, asemănător cu scorpena, în golful Gasconiei și în Marea Mediterană. (< fr. *sébaste*)
SEBI/SEBO- *elem.* „grăsime", „sebaceu". (< fr. *sébo-*, cf. lat. *sebum*)
sebifér, -ă adj. care produce grăsime sau materii sebacee. (< fr. sébifère)
SEBO- v. s e b i - .
sebochistomatóză *s. f.* desmatoză caracterizată prin chisturi sebacee. (< fr. *sébochystomatose*)
sebolít *s. n.* calcul (II) sebaceu. (< fr. *sébolithe*)
sebopoiéză *s. f.* secreție de sebum. (< fr. *sébopoïèse*)
seborée *s. f.* boală de piele manifestată prin secreție excesivă de sebum, care apare frecvent la pubertate. (< fr. *séborrhée*)
seboréic, -ă *adj.* de natura seboreei. (< fr. *séborrhéique*)
sébum *s. n.* lichid gras secretat de glandele sebacee. (< fr. *sébum*, lat. *sebum*)
secánt, -ă I. *adj.* (despre o dreaptă, un plan) care taie alte drepte, un cerc etc. **II.** *s. f.* **1.** dreaptă care intersectează un cerc sau o curbă în cel puțin două puncte. **2.** funcția trigonometrică a unui unghi ascuțit într-un triunghi dreptunghic, raportul dintre ipotenuza și cateta alăturate unghiului. (< fr. *sécant*)
secatór *s. n.* foarfece de grădinar. (< fr. *sécateur*, rus. *sekator*)
sécco *adv. (muz.)* sacadat, sec. (< it. *secco*)
secentésc, -ă *adj.* **1.** secentist. **2.** (despre stil) prețios. (< it. *secentesco*)
secentísm *s. n.* **1.** mișcare literară și artistică din sec. XVIII în Italia. **2.** manierism, prețiozism. (< it. *secentismo*)
secentíst, -ă *adj., s. m. f.* (scriitor, artist) care aparține secentismului; secentesc. (< it. *secentista*)
secesioníst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care face secesiune. • partizan al Confederației Sudului în timpul războiului civil din America de Nord. (< fr. *sécessionniste*)
secesiúne *s. f.* acțiune a unui grup de a se separa de o colectivitate, de un teritoriu, de un stat. ○ *războiul de ~* = război civil dintre statele sudice și cele nordice ale SUA (1861-1865), terminat cu înfrângerea celor dintâi și cu abolirea sclavajului. (< fr. *sécession*, lat. *secessio*)
secesión /sesesion/ *s. n.* **1.** denumire dată grupărilor artistice de avangardă apărute în țările germanice la sfârșitul sec. XIX, care au susținut impresionismul și postimpresionismul, promovând apoi expresionismul. **2.** stil în artele decorative în Occident, corespunzător cu Jugendstil, Modern Style etc. (< fr. *sécession*, germ. *Sezession*)
secessionísm *s. n.* mișcare sucessionistă. (< fr. *sécessionnisme*)
secessioníst, -ă *adj., s. m. f.* (artist adept) al secessionismului. (< fr. *sécessionniste*, germ. *Sezessionist*)
sechelár, -ă *adj.* referitor la sechelă. (< sechelă + -ar)

sechélă *s. f.* **1.** tulburare funcțională sau organică în urma unei boli, intervenții chirurgicale etc. **2.** (*fig.*) urmă, urmare. (< fr. *séquelle*, lat. *sequela*)
sechestrá *vb. tr.* **1.** a pune (sub) sechestru. • a reține pe cineva cu forța, ilegal. **2.** a detașa un sechestru osos. (< fr. *séquestrer*, lat. *sequestrare*)
sechestratór, -oáre *s. m. f.* cel care face puterea sub sechestru a averii cuiva. (<- + -tor)
sechestrație *s. f.* **1.** sechestrare. **2.** necroză a unui os. **o** ~ *pulmonară* = malformație congenitală a plămânului prin irigarea anormală a unei părți a acestuia de o arteră din aortă. (< fr. *séquestration*, lat. *sequestratio*)
sechestrectomíe *s. f.* extracție chirurgicală a unui sechestru (2); sechestrotomie. (< fr. *séquestrectomie*)
sechestrotomíe *s. f.* sechestrectomie. (< fr. *séquestrotomie*)
sechéstru *s. n.* **1.** măsură de asigurare ordonată de organele judiciare sau financiare, constând în aplicarea de sigiliu sau dare în păstrare unei terțe persoane a bunurilor unui inculpat sau debitor. • măsură excepțională de administrare forțată sau de supraveghere adoptată de un stat beligerant față de un bun al inamicului în vederea conservării acestuia. • reținere a unei nave de către un stat, cu privire la care există un litigiu, până la soluționarea acestuia. **2.** fragment osos rămas în țesuturi după o fractură sau infecție a osului. • țesut necrozat. (< fr. *séquestre*, lat. *sequestrum*)
secluziúne *s. f.* **1.** funcțiune psihologică ce asigură pasiv izolarea unei ființe de elementele defavorabile ale mediului înconjurător. **2.** ~ *pupilară* = aderența marginii pupilare a irisului la cristalin. **3.** stadiu în evoluția unui ciclon, contopirea fronturilor cald și rece, la o anumită distanță de punctul de convergență. (< fr. *séclusion*)
secodónt, -ă I. *adj.* (despre molarii carnivorelor) cu tuberculi ascuțiți, tăioși, pe un singur plan longitudinal. **II.** *s. n. pl.* mamifere cu asemenea dinți. (< fr. *sécodonte/s/*)
sécol *s. n.* **1.** interval de timp de o sută de ani; veac. • (*fam.*) perioadă de timp foarte lungă; (*p. ext.*) veșnicie. **2.** epocă istorică dominată de un eveniment de seamă, de o personalitate excepțională. (< lat. *saeculum*, it. *secolo*)
secondá *vb. tr.* **1.** a ajuta, a sprijini, a însoți pe cineva în acțiunile sale etc. **2.** (*muz.*) a acompania. (< fr. *seconder*, lat. *secundare*)
second-hand /sécând-hend/ *adj. inv.* **1.** (despre haine, mașini, mobilă) care nu este nou; de mâna a doua. **2.** magazin[1] care vinde produse de acest fel. (< engl. *second-hand*)
secrét, -ă I. *adj.* **1.** tainic, tăinuit, ascuns. **2.** mascat, ascuns privirii. **II.** *s. n.* **1.** ceea ce este ținut în taină, ce nu se dă publicității; mister. **2.** mijloc, procedeu eficace și special pentru a obține ceva. **3.** ceea ce constituie condiția intimă a unei științe, unei arte. (< fr. *secret*, lat. *secretus*)
secretá *vb. tr.* (despre glande) a produce o secreție. (< fr. *sécréter*)
secretár, -ă *s. m. f.* **1.** persoană care rezolvă lucrările curente de birou într-o întreprindere, într-o instituție administrativă sau științifică. • cel care redactează procesul-verbal asupra lucrărilor și discuțiilor în cadrul unei ședințe. **o** ~ *de redacție* = colaborator din redacția unei publicații sau edituri care centralizează și coordonează materialul pregătit pentru tipar. • cel care ține lucrările cuiva, care scrie (după dictare) corespondența cuiva. **2.** persoană care face parte din conducerea unei organizații politice sau de masă și care conduce munca operativ, pe baza hotărârilor luate de organele colective respective. **o** ~ *general* = înalt funcționar însărcinat cu organizarea și conducerea unor adunări, organisme, societăți etc. **3.** ~ *de stat* = înalt funcționar care conduce un departament ministerial; (în unele țări) ministru al afacerilor externe; cardinal însărcinat cu relațiile externe ale Vaticanului. (< lat. *secretarius*, fr. *secrétaire*)
secretariát *s. n.* **1.** funcție, titlu de secretar. • serviciu într-o instituție, întreprindere etc. care se ocupă cu rezolvarea lucrărilor curente de birou, de cancelarie. • birou unde funcționează acest serviciu. **2.** organ al unei organizații internaționale având atribuții administrative și executive. **3.** organ al unui partid comunist sau muncitoresc care organizează și controlează îndeplinirea hotărârilor partidului. **4.** denumire dată persoanelor însărcinate să întocmească procesul-verbal asupra dezbate-rilor unei ședințe. (< fr. *secrétariat*)
secretér *s. n.* mobilă în care se țin scrisori, hârtii etc. (< fr. *secrétaraire*)
secretínă *s. f.* hormon secretat de mucoasa duodenului, cu acțiune stimulatoare asupra secreției sucului pancreatic și intestinal. (< fr. *sécrétine*)
secretizá *vb. tr.* a da un caracter secret; a insera unor elemente care împiedică falsificarea unor date, documente etc. (< secret + -iza)
secretolític, -ă *adj., s. n.* (medicament) predominant asupra secreților bronșitice, pe care le fluidizează. (< fr. *sécrétolytique*)
secretomanie *s. f.* mania de a considera și ține totul secret. (< secret + -manie[2])
secretór, -oáre *adj.* care secretă; secretoriu. (< fr. *sécréteur*)
secretóriu, -ié *adj.* secretor. (< fr. *sécrétoire*)
secréție *s. f.* **1.** producerea de către celulele unui organism animal sau vegetal a unor substanțe biochimice care sunt evacuate. **2.** substanța astfel produsă. (< fr. *sécrétion*, lat. *secretio*)
sectánt, -ă I. *s. m. f.* adept al unei secte religioase. **II.** *adj.* propriu, specific unei secte; sectar. (< lat. *sectans*)
sectár, -ă I. *s. m. f.* adept înflăcărat al unei doctrine (religioase, filosofice, politice). **II.** *adj.* de sectă; (*fig.*) exclusivist, fanatic, intolerant; sectant. (< fr. *sectaire*)
sectarísm *s. n.* spirit, atitudine sectară; îngustime de vederi proprie celor care se mărginesc la interesele lor mărunte. (< fr. *sectarisme*)
sectát, -ă *adj.* (despre frunze lobate) cu incizii mari până la nervura mediană. (cf. lat. *sectus*, tăiat)
séctă *s. f.* **1.** comunitate religioasă care s-a separat de biserica oficială. **2.** grup de adepți ai unei doctrine filozofice sau politice. • clică, grup de persoane care s-au închis în cercul intereselor lor mărunte. (< fr. *secte*, lat. *secta*)
sectór *s. n.* **1.** (*mat.*) porțiune dintr-un cerc între două raze concurente. • piesă sau organ de mașină în formă de sector de cerc. **2.** porțiune limitată dintr-o suprafață. • (*mil.*) zona de acțiune a unei unități. • porțiune dintr-un drum care intră în raza unei unități de construcție sau de întreținere. **3.** domeniu, ramură de activitate. • diviziune, parte, domeniu în cadrul economiei sau al unor unități administrativ-teritoriale. **o** ~ *social-economic* = parte a economiei bazată pe o anumită formă de proprietate asupra mijloacelor de producție. (< fr. *secteur*, lat. *sector*)
sectoriál, -ă *adj.* **1.** referitor la un sector. **2.** (despre figuri) în formă de sector de cerc. (< fr. *sectoriel*, engl. *sectorial*)
sectoríst *s. m.* (sub)ofițer de poliție care supraveghează un sector. (< sector + -ist)
sectorizá *vb. tr.* a repartiza pe sectoare (o activitate economică). (< fr. *sectoriser*)
secție *s. f.* **1.** subunitate organizatorică pe ramuri de activitate în întreprinderi, instituții etc.; (*p. ext.*) locul acesteia. • compartiment cu destinație specială într-un magazin, muzeu, spital etc.; raion. **2.** diviziune admi-nistrativă în cadrul unui oraș. **3.** fiecare dintre diviziunile în care se împarte o circumscripție electorală; localul unde se votează. **4.** diviziune a unei lucrări, a unei opere literare, științifice, muzicale; (*p. ext.*) capitol. (< rus. *sekțiia*, fr. *section*, lat. *sectio*)
secționá *vb. tr.* a împărți în fragmente, a tăia, a divide. (< fr. *sectioner*)
secționábil, -ă *adj.* care poate fi secționat. (< secționa + -bil)
secționál, -ă *adj.* de secțiune. (< engl. *sectional*)
secționatór *s. m.* muncitor care retează butucii (în exploatările forestiere. (< secționa + -tor)
secționór *s. n.* aparat care întrerupe temporar un circuit electric. (< fr. *sectionneur*)
secțiune *s. f.* **1.** faptul de a secționa; tăietură într-un corp, sistem tehnic etc. • curbă prin intersectarea unei suprafețe cu un plan. • suprafață din întretăierea dintre un plan și un sistem tehnic sau natural. **2.** desen, forma și dimensiunile unei secțiuni (1) printr-o construcție sau element de construcție, printr-o piesă, un corp etc. **3.** (*mat.*) intersecție a două

mulțimi. **4.** (*lingv.*) locul de întâlnire al protezei (2) cu apodoza într-o perioadă (2). (< fr. *section*, lat. *sectio*)

seculár, -ă *adj.* **1.** de secole; străvechi. **2.** care are loc o dată la un secol. ○ *an ~* = an care încheie un secol. **3.** (*rar*) laic. (< fr. *séculaire*, lat. *saecularis*)

secularísm *s. n.* secularitate. (< secular + -ism)

secularitáte *s. f.* stare a clerului laic, devenită aproape o religie; secularism. (< fr. *sécularité*, lat. *saecularitas*)

secularizá *vb. tr.* **1.** a scoate din proprietatea sau competența bisericii bunuri, domenii de activitate sau valori culturale, trecându-le în patrimoniul statului. **2.** a reda vieții laice persoane care au aparținut vieții ecleziastice. (< fr. *séculariser*)

secúnd, -ă **I.** *adj.* imediat după primul. **II.** *num. ord.* al doilea. **III.** *s. m.* **1.** ofițer de navă care ajută sau înlocuiește pe comandant. **2.** persoană care ajută pe o alta în muncă, în afaceri. ○ (*arbitru*) *~* = *(volei, baschet, hochei* etc.) arbitru care secondează pe arbitrul principal în conducerea unei competiții. • (*box*) tehnician (antrenor) care își asistă elevul la colțul ringului în timpul meciului. **IV.** *s. n.* **1.** vocea a doua care acompaniază o voce primă. **2.** titlu interior al cărților și broșurilor. **V.** *s. f.* tiparul de pe a doua față a unei coli de tipar. (< fr. *second*, lat. *secundus*)

secundánt, -ă *s. m. f.* **1.** cel care secundează pe cineva. • martor la un duel sau harachiri. • ajutător al unui participant în anumite întreceri sportive. **2.** sportiv, echipă care într-o cursă (ciclism, alergări, canotaj) urmărește îndeaproape adversarul din față. (< germ. *Sekundant*, lat. *secundans*)

secundár[1] *s. n.* ac al ceasornicului care indică secundele. (< secund + -ar)

secundár[2]**, -ă** *adj.* **1.** în al doilea rând ca importanță, interes etc.; accesoriu. ○ *învățământ ~* = formă de învățământ de al doilea grad, care urmează celui primar; liceal, mediu; (*ec.*) *sector ~* = ansamblu de activități economice în care materiile prime sunt transformate în produse industriale sau bunuri de consum; *medic ~* = medic care, în urma unui concurs, este admis să se specializeze într-o clinică; *fenomen ~* = fenomen puțin important care apare în cursul unei boli. • (*psih.*) cu reacții lente, durabile și profunde. **2.** care urmează după primul. ○ *era ~ă* = mezozoic; *propoziție ~ă* = propoziție subordonată. (< fr. *secondaire*, lat. *secundarius*)

secundariát *s. n.* perioadă de timp în care își face stagiul un medic secundar. • concurs pentru obținerea acestui grad. (< secundar + -/i/at)

secundaritáte *s. f.* (*psih.*) caracter dominant secundar. (< fr. *secondarité*)

secúndă *s. f.* **1.** unitate de măsură a timpului, a 60-a parte dintr-un minut; timp foarte scurt; moment, clipă. **2.** unitate de măsură pentru unghiuri, submultiplu al minutului (2). **3.** (*muz.*) interval între două trepte alăturate ale gamei diatonice; treapta a doua de la o treaptă dată. **4.** a doua poziție de apărare la scrimă. (< fr. *seconde*, germ. *Sekunde*)

SECUNDI- *elem.* „al doilea, secund". (< germ. *sekundi-*, cf. lat. *secundus*)

secundiflór, -ă *adj.* cu florile întoarse în aceeași parte. (< lat. *secundiflorus*, fr. *secondiflore*)

secundipáră *adj., s. f.* (femeie) care naște a doua oară. (< fr. *secondipare*)

secándo *adv.* în al doilea rând. (< lat. *secundo*)

securábil, -ă *adj.* dispus să ajute pe alții; săritor, milos. (< fr. *secourable*)

securiform, -ă *adj.* (despre frunze) în formă de secure. (< lat. *securiformis*)

securísm *s. n.* (*rar*) caracter securistic (< secur/istic/ + *-ism*)

securíst, -ă *s. m. f.* (*fam.*) lucrător în Securitate. (< Secur/itate/ + *-ist*)

securístic, -ă *adj., s. m. f.* de securist. (< securist + -ic)

securít *s. n.* sticlă de siguranță, foarte rezistentă, care la lovire nu produce cioburi. (< germ. *Sekurit*)

securitáte *s. f.* **1.** stare de siguranță, de lipsă de primejdie. **2.** protecție, apărare. ○ *Consiliu de S~* = principalul organ permanent al ONU, având ca sarcină fundamentală menținerea păcii și securității internaționale. (< fr. *sécurité*, lat. *securitas*)

Securitátea *s. f.* totalitatea organelor de stat care, în trecut, aveau sarcina să apere sistemul social economic și politic; sistem politico-polițienesc represiv.(< fr. *sécurité*)

securizá[1] *vb. tr.* a trata termic o sticlă de geamuri pentru a o transforma în securit. (< secur/it/ + *-iza*)

securizá[2] *vb. tr.* a insufla încredere, a asigura paza, securitatea. (< fr. *sécuriser*)

securizánt, -ă *adj.* care dă impresia de securitate (1); de protecție, de pază. (< fr. *sécurisant*)

securizatór *s. m.* muncitor care se ocupă cu securizarea[1]. (< securiza + -tor)

secúsă *s. f.* mișcare bruscă ce agită un corp; zguduitură; oscilație. ○ *~ musculară* = contracție musculară provocată de aplicarea unui stimul electric. (< fr. *secousse*)

secutór *s. m.* (*ant.*) gladiator înarmat numai cu sabie și scut, care se lupta cu un alt gladiator înarmat cu un trident și cu o plasă. (< lat. *secutor*)

secvént, -ă *adj.* următor. (< lat. *sequens*)

secvență *s. f.* **1.** succesiune de fenomene fizice; ordinea de variație în timp a mărimilor unui sistem. **2.** șir de imagini sau de scene dintr-un film care formează o unitate. • (*fig.*) serie de fapte, evenimente, stări etc. care se succedă într-o anumită ordine, formând un tot. **3.** (*muz.*) transpunere, riguroasă sau liberă, pe alte teme a unei structuri melodice sau armonice; progresie (2). • gen de cântări în muzica bisericească medievală care foloseau acest procedeu. (< fr. *séquence*, it. *sequenza*, lat. *sequentia*)

secvențiál, -ă *adj.* referitor la secvență; care constituie secvențe. (< fr. *séquentiel*)

secvențialitáte *s. f.* caracter secvențial. (< secvențial + -itate)

sedá *vb. tr., refl.* a(-și) administra sedative pentru a (se) calma. (< lat. *sedare*)

sedán *s. n.* tip de caroserie pentru automobile cu un singur compartiment, cu locuri pentru patru-șapte persoane; autoturism cu o astfel de caroserie; berlină (2). (< engl., fr. *sedan*)

sedatív *adj., s. n.* (medicament) calmant. (< fr. *sédatif*)

sedáție *s. f.* (*med.*) sedare. (< fr. *sédation*)

sedentár, -ă *adj.* (despre oameni) care șade tot timpul; care stă mai mult acasă; (despre îndeletniciri) care se exercită șezând; lipsit de mișcare. ○ *parte ~ă* = parte a unităților militare care nu participă la război, având atribuții administrative. • (despre populații) stabil; nemigrator. (< fr. *sédentaire*, lat. *sedentarius*)

sedentarísm *s. n.* viață sedentară; sedentaritate. (< sedentar + -ism)

sedentaritáte *s. f.* sedenterism. (< fr. *sédentarité*)

sedentarizá *vb. refl.* a trece de la o viață nomadă la una sedentară. (< fr. *sédentariser*)

sedéz *s. n.* format de carte cu foi de 1/16 dintr-o coală de tipar. (< germ. *Sedez*)

sedílă *s. f.* semn diacritic, virgulă care se pune sub o consoană pentru a-i da valoarea unui alt sunet. (< fr. *cédille*)

sediment *s. n.* **1.** depozit prin precipitarea particulelor solide în suspensie într-un lichid. **2.** (*pl.*) depozit de roci sedimentare. (< fr. *sédiment*, lat. *sedimentum*)

sedimentá *vb. refl.* a se depune în straturi; a forma sedimente. (< fr. sédiementer, germ. *sedimentieren*)

sedimentár, -ă *adj.* caracter de sediment; format prin sedimentare. ○ *rocă ~ă* = rocă prin depunerea materialului provenit din alterarea sau dezagregarea altor roci, transportat de vânturi, ape ori ghețari, sau prin depunerea resturilor de organisme. (< fr. *sédimentaire*)

sedimentáre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) sedimenta; depunere de sedimente; sedimentație. **2.** depunere (lentă) a particulelor solide aflate în suspensie într-un lichid. (< sedimenta)

sedimentáție *s. f.* sedimentare. (< fr. *sédimentation*)

SEDIMENTO- *elem.* „sediment, aluviune". (< fr. *sédimento-*, cf. lat. *sedimentum*)

sedimentogenéză *s. f.* depunere de diferite fracțiuni de roci rezultate din eroziune. (< sediment + -geneză[2])

sedimentológ, -ă *s. m. f.* specialist în sedimentologie. (< fr. *sédimentologue*)

sedimentologic, -ă *adj.* referitor în sedimentologie. (< fr. *sédimentologique*)
sedimentologíe *s. f.* ramură a geologiei care studiază modul de formare a sedimentelor. (< fr. *sédimentologie*)
sedimentometríe *s. f.* metodă de determinare a dimensiunilor particulelor dintr-un amestec, bazată pe măsurarea vitezei de sedimentare. (< fr. *sédimentométrie*)
sediţiós, -oásă *adj.* care îndeamnă la răzvrătire, răzvrătitor. (< fr. *séditieux*, lat. *seditiosus*)
sediţiúne *s. f.* revoltă, răzvrătire, răscoală. (< fr. *sédition*, lat. *seditio*)
sédiu *s. n.* **1.** loc, clădire unde îşi desfăşoară activitatea o instituţie, o organizaţie etc. **2.** (*fig.*) centru, focar. (< it. *sedio*, lat. *sedium*)
seducătór, -oáre I. *adj., s. m. f.* (cel) care seduce; fermecător; încântător, şarmant. • ademenitor; înşelător. **II.** *s. m.* bărbat care săvârşeşte o seducţie. (< seduce + -ător)
sedúce *vb. tr.* **1.** a atrage, a încânta, a cuceri (prin farmecul vorbelor, prin purtare). **2.** (despre bărbaţi) a ademeni o femeie. • (*jur.*) a săvârşi o seducţie. (< lat. *seducere*, după fr. *séduire*)
sedúcţie *s. f.* seducere. • (*jur*) infracţiune săvârşită de un bărbat care, prin promisiuni de căsătorie, determină o minoră să aibă cu el raport sexual. (< fr. *séduction*, lat. *seductio*)
sédum *s. m.* numele ştiinţific al unor plante obişnuite din familia crasulaceelor, cu frunze cărnoase, care cresc pe oric, pe ziduri. (< fr. *sedum*)
sefárd, -ă I. *s. m. f.* nume dat evreilor de rit spaniol din Spania şi în Evul Mediu, care s-au refugiat în nordul Africii, în Orientul Apropiat în ţări mediteraneene. **II.** *adj.*, care aparţine sefarzilor; sefardit. (< fr., sp. *sefardi*)
sefardít, -ă *adj.* sefard. (după fr. *sefardim*)
segetál, -ă *adj.* (despre buruieni) care creşte prin semă-nături. (< fr. *ségétal*)
segmént I. *s. n.* **1.** porţiune dintr-o figură, dintr-un corp. **o** (*mat.*) *~ de cerc* = porţiune dintr-un cerc între o coardă şi un arc subîntins. **2.** fiecare dintre inelele care alcătuiesc corpul unor vieţuitoare. • (*mat.*) parte a unui organ, a unui membru între două articulaţii succesive. **3.** (*inform.*) suită de informaţii, de lungime variabilă, definită în cadrul unui program. **II.** *s. m.* garnitură metalică a unui piston, de formă inelară, la etanşarea spaţiului liber dintre acesta şi cilindru. (< fr. *segment*, lat. *segmentum*, germ. *Segment*)
segmentá *vb.* **I.** *tr.* a tăia, a împărţi în segmente. **II.** *refl.* (despre organe, organisme) a se fracţiona în segmente. (< fr. *segmenter*)
segmentál, -ă *adj.* care aparţine unui segment. • (*lingv.*) care rezultă din segmentare (4). (< fr., engl. *segmental*)
segmentár, -ă *adj.* compus, provenit din segmente. (< fr. *segmentaire*)
segmentáre *s. f.* **1.** acţiunea de a (se) segmenta; segmentaţie. **2.** (*biol.*) fragmentare a corpului unor animale, a unor organe în bucăţi. **3.** proces de fracţionare a oului fecundat, care duce la formarea embrionului. **4.** (*lingv.*) izolare a unui segment dintr-o secvenţă sonoră pentru studiul auditiv, în afara contextului. (< segmenta)
segmentatór *s. n.* aparat electronic folosit pentru segmentare (4). (< segmenta + -tor)
segmentáţie *s. f.* segmentare. (< fr. *segmentation*)
segmentectomíe *s. f.* rezecţie a unui segment al lobului pulmonar. (< fr. *segmentectomie*)
segregá *vb. intr., refl.* a efectua, a suporta operaţia de segregare; a (se) separa. (< lat., it. *segregare*)
segregáre *s. f.* **1.** izolare a minereurilor din masa rocilor şi cristalizarea lor în filoane deosebite. **2.** separare neomogenă a componenţilor unui aliaj în timpul solidificării. **3.** (*biol.*) separare a perechilor în gene alele omoloage ale unui organism heterozigot, în meioză, când apar indivizi cu caractere distincte. • separare a eredităţii materne de cea paternă în a doua generaţie hibridă. • segregaţie. (< segrega)
segregáţie *s. f.* **1.** segregare (3). **o** *~ rasială* = politică de discriminare constând în separarea unor grupuri de oameni din interiorul aceleiaşi ţări pe criterii de rasă. **2.** porţiune neomogenă dintr- un aliaj, prin concentrarea impurităţilor. (< fr. *ségrégation*)
segregaţionísm *s. n.* politică de segregaţie rasială. (< fr. *ségrégationnisme*)
secregaţioníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al segregaţio-nismului; rasist. (< fr. *ségregationniste*)
seguídilla /-ghidilia/ *s. f.* dans popular spaniol cu caracter vioi şi ritm variat, cu acompaniament de castaniete sau de chitară; melodia corespunzătoare. (< sp. *seguidilla*)
seibel /zâibăl/ *s. n.* varietate de struguri hibrizi, cu bobul rotund, mare, de culoare vineţie sau neagră; zaibăr. • vin din aceşti struguri. (< fr. *seibel*)
seicentíst, -ă *adj., s. m. f.* (scriitor, artist) din seicento. (<it. *seicentista*)
seicénto *s. n.* sec. XVII în arta şi cultura italiană. (< it. *seicento*)
seif *s. n.* casă de bani. • încăpere bine asigurată, pentru păstrarea banilor, a hârtiilor şi a obiectelor de valoare. (< engl. *safe*)
seígă *s. f.* aparat de recoltare a stufului. (< germ. *Seige*)
seignettoelectricítate *s. f.* feroelectricitate. (< engl. *seignetto-electricity*)
seigneuriáj *s. n.* (în feudalism) taxă pe şi pentru cheltuielile de batere a monedei. (< fr. *seigneuriage*)
seím *s. n.* parlament în Polonia şi Finlanda. (< pol. *sejm*)
seímă *s. f.* boală la bovine şi cabaline, manifestată prin crăparea copitei; fisura copitei, provocată de această boală. (< fr. *seime*)
séină *s. f.* plasă de pescuit triunghiulară, folosită pe fundurile nisipoase şi puţin adânci. (< fr. *seine*)
seinér *s. n.* navă destinată pescuitului cu seine. (< engl. *seiner*)
seísm[1] *s. n.* **1.** cutremur de pământ. **2.** (*fig.*) sguduire socială de mari proporţii. (< fr. *séisme*)
SEISM[2]**(O)-, -seístă** *elem.* „cutremur", „vibraţie", „seism" (1). (< fr. *séism/o/-, -séiste*, cf. gr. *seismos, seistes*)
seismál, -ă *adj.* seismic. (< fr. *séismal*)
seísmic, -ă *adj.* referitor la seisme, provocat de seisme; seismal. **o** *zonă ~ă* = regiune în care cutremurele de pământ sunt frecvente şi puternice; *staţie ~ă* = staţie cu aparatură pentru înregistrarea seismelor; *prospecţiune ~ă* = seismometrie. (< fr. *séismique*)
seísmicitáte *s. f.* grad de frecvenţă şi de intensitate a oscilaţiilor seismice dintr-o anumită zonă. (< fr. *séismicité*)
seismogénic, -ă *adj.* care determină un seism. (< fr. *séismogénique*)
seismográf, -ă I. *s. n.* **1.** aparat foarte sensibil, pentru înregistrarea mişcărilor seismice. **2.** aparat în prospecţiuni geofizice pentru a înregistra vibraţiile produse de anumite explozii subterane. **II.** *s. m. f.* specialist în seismografie. (< fr. *séismographe*)
seismográfic, -ă *adj.* de seismografie. (< fr. *séismographie*)
seismografíe *s. f.* parte a seismologiei care se ocupă cu înregistrarea şi interpretarea undelor seismice. (< fr. *séismographie*)
seismográmă *s. f.* grafic al oscilaţiilor seismice obţinut la seismograf. (< fr. *séismogramme*)
seismológ, -ă *s. m. f.* specialist în seismologie. (< fr. *séismologue*)
seismológic, -ă *adj.* de seismologie. (< fr. *séismologique*)
seismologíe *s. f.* ramură a geofizicii care studiază fenomenele seismice. (< fr. *séismologie*)
seismométric, -ă *adj.* de seismometrie. (< fr. *séismométrique*)
seismometríe *s. f.* parte a seismologiei care studiază viteza de propagare a undelor seismice. (< fr. *séismométrie*)
seismométru *s. n.* seismograf care nu comportă înre-gistrare. (< fr. *séismomètre*)
seismonastíe *s. f.* mişcare de reacţie a organelor vegetale provocată de loviri sau de un contact; tigmonastie. (< fr. *séismonastie*)
seísmoscóp *s. n.* instrument care pune în evidenţă seismele. (< fr. *séismoscope*)

seísmotaxíe *s. f.* reacție pozitivă sau negativă a organismelor față de acțiunea unor agenți mecanici. (< fr. *séismotaxie*)

seísmotectónic, -ă **I.** *adj.* referitor la seismotectonică. **II.** *s. f.* tectonică seismică. (< fr. *séismotectonique*)

seismoterapíe *s. f.* procedeu terapeutic prin vibrații rapide, regulate și de mică amplitudine, folosit împotriva anumitor atonii funcționale; vibroterapie. (< fr. *séismothérapie*)

seismotropísm *s. n.* tropism cauzat de vibrațiile scoarței terestre. (< fr. *seismotropisme*)

-seístă v. seism²(o)-.

seíșă *s. f.* mișcare oscilatorie verticală a apei unui lac sau a unei mări aproape de țărm, datorită schimbărilor bruște ale presiunii atmosferice, vântului sau unei ploi puternice. (< fr. *seiche*)

sejúr *s. n.* vacanță, concediu, ședere temporară într-o stațiune, țară etc.; timpul petrecut acolo. (< fr. *séjour*)

sekúra *s. f.* cireș japonez cu flori foarte frumoase, dar fragile, fără fructe, care se bucură de un adevărat cult. (< jap. *sekura*)

selaciéni *s. m. pl.* subclasă de pești marini cartilaginoși, cu branhii și coada heterocercă: rechinii, torpila (1); plagioclazi. (< fr. *sélaciens*)

selaginélla *s. f.* plantă criptogamă vasculară din pădurile tropicale, cu aspect de mușchi. (< fr. *sélaginelle*)

selándră *s. f.* navă de transport din timpul cruciadelor. (< fr. *sélandre*)

sélă *s. f. (anat., zool.)* depresiune în formă de șa. (< fr., lat. *sella*)

seléct, -ă *adj.* ales, deosebit, distins. (<l. *select*)

selectá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a selecționa; a separa, a sorta. • a-și arăta preferința, a distinge. **2.** a regla în așa fel un aparat de radiorecepție încât undele apropiate ca lungime să nu deranjeze audiția. **II.** *intr.* (despre un aparat radioreceptor) a recepționa clar diferitele unde sonore, diferitele posturi de emisiune; a fi selectiv. (< germ. *selektieren*)

selectábil, -ă *adj.* care poate fi selectat. (< selecta + -bil)

selectív, -ă *adj.* **1.** care constituie, efectuează o selecție (2). **2.** (despre sisteme tehnice sau fizico-chimice) care realizează o alegere adecvată a anumitor mărimi sau elemente dintr-un grup. • (despre un aparat radioreceptor) care poate recepționa clar undele sonore ale diferitelor posturi de emisiune. **3.** *(stat.) cercetare ~ă* = cercetare a unei colectivități pe baza unui eșantion. (< fr. *sélectif*)

selectivitáte *s. f.* **1.** capacitatea de selecție a unui sistem tehnic sau fizico-chimic. • proprietate a unui radioreceptor de a fi selectiv. **2.** capacitate a omului de a efectua o anumită alegere între elementele unei clase de fenomene, obiecte etc. **3.** însușire a plantelor și animalelor de a face selecție naturală în procesele biologice și în comportarea lor față de condițiile de mediu. (< fr. *sélectivité*)

selectór *s. n.* **1.** dispozitiv al aparatelor de radiorecepție care le face selective. **o** *~ telefonic* = mecanism într-o centrală telefonică automată la alegerea liniei care corespunde numărului telefonic cerut. **2.** mașină agricolă la selectarea și sortarea semințelor pe calități. **3.** organ al mecanismelor unei mașini de tricotat care selectează acele în vederea realizării desenelor în tricot. (< fr. *sélecteur*)

selectrón *s. n.* tub electronic în memoria calculatoarelor. (< engl. *selectron*)

selécție *s. f.* **1.** alegere de persoane sau lucruri după un anumit criteriu și cu un anumit scop; selecționare. • (*lingv.*) operație prin care sunt alese unități din axa paradigmatică. **2.** (*biol.*) proces natural ori provocat care favorizează supraviețuirea sau înmulțirea preferențială a anumitor indivizi. **o** *~ naturală* = supraviețuirea și continua evoluție a speciilor animale și vegetale cu o mai mare putere de adaptare la mediu și dispariția celor mai puțin dotate; *~ artificială* = metodă de ameliorare a speciilor animale și vegetale în selecționarea în vederea reproducției a indivizilor care întrunesc cele mai multe calități biologice. **3.** (*mat.*) orice mulțime finită de elemente observate. • (*stat.*) parte selectată dintr-o colectivitate spre a servi la o cercetare selectivă. **4.** operație de alegere efectuată de un selector telefonic pentru a asigura legătura între doi abonați ai unei centrale automate. (< fr. *sélection*, lat. *selectio*)

selecționá *vb. tr.* a face o selecție; a selecta. (< fr. *sélectionner*)

selecționábil, -ă *adj.* care poate fi selecționat. • (*spec.*; și *s.*) (sportiv) care îndeplinește condițiile valorice de a fi ales să participe la o competiție. (< selecționa + -bil)

selecționát, -ă *adj.* **1.** ales; de calitate superioară. • (*s. f.*) echipă sportivă din jucători aleși prin selecționare din mai multe echipe. **2.** (despre animale și plante) obținut prin selecție artificială. (< fr. *sélectionné*)

selecționator, -oáre *s. m. f.* cel care lucrează în domeniul ameliorării speciilor prin metoda selecției. (< selecționa + -tor)

selecționér, -ă *s. m. f.* cel care face o selecție (1). • (*spec.*) cel care selecționează sportivii în vederea construirii unei echipe reprezentative. (< fr. *sélectionneur*)

selecționísm *s. n.* teorie care admite selecția naturală în biologie. (< fr. *séléctionnisme*)

selecționíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al selecționismului. (< fr. *sélectionniste*)

selecțiúne *s. f. (pl.)* bucăți alese dintr-o operă, din muzica unui compozitor etc. (< fr. *sélection*, germ. *Selektion*)

SELEN(O)- *elem.* „Lună". (< fr. *sélén/o/-*, cf. gr. *selene*)

selenár, -ă *adj.* din Lună, lunar; (ca) de (pe) Lună; selenit² (I). (< selen- + -ar)

selenaritáte *s. f.* caracter selenar. (< *selenar* + *-itate*)

selenaút *s. m.* astronaut care călătorește spre Lună; lunaut; selenit² (II). (< *selen-* + *-aut*)

seleniát *s. m.* sare a acidului selenic. (< fr. *séléniate*)

selénic, -ă *adj.* derivat din seleniu. **o** *acid ~* = acid foarte tare, avid de apă, asemănându-se cu acidul sulfuric. (< fr. *sélénique*)

selenifér, -ă *adj.* (despre minerale) care conține seleniu. (< fr. *sélénifère*)

seleniós *adj. acid ~* = acid bibazic, sub formă de cristale incolore. (< fr. *sélénieux*)

selenit¹ *s. m.* **1.** ghips alb-gălbui, cu luciu mătăsos-sidefos, pentru obiecte decorative. **2.** sare incoloră a acidului selenios. (< fr. *sélénite*)

selenit², -ă **I.** *adj.* selenar. **II.** *s. m.* presupus locuitor al Lunii; selenaut. (< fr. *sélénite*)

seléniu *s. n.* metaloid negru-cenușiu, cu proprietăți chimice asemănătoare cu ale sulfului. (< fr. *sélénium*)

seleniúră *s. f.* combinație a seleniului cu un corp simplu. (< fr. *séléniure*)

selenodezíe *s. f.* disciplină care studiază forma și dimensiunile Lunii, câmpul ei de gravitație etc. (< fr. *sélénodésie*)

selenodónt, -ă **I.** *adj.* (despre molarii rumegătoarelor) care prezintă în stadiul adult încrețituri semilunare orientate longitudinal spre suprafața coroanei. **II.** *s. n. pl.* subordin de mamifere paricopitate rumegătoare: girafa, cămila și lama. (< fr. *sélénodonte/s/*)

selenográf, -ă *s. m. f.* specialist în selenografie. (< fr. *sélénographe*)

selenografic, -ă *adj.* referitor la selenografie. (< fr. *sélénographique*)

selenografíe *s. f.* știință care studiază Luna sub aspectul elementelor naturale, a structurii, proceselor fizice etc. (< fr. *sélénographie*)

selenológ, -ă *s. m. f.* specialist în selenologie. (< fr. *sélénologue*)

selenológic, -ă *adj.* referitor la selenologie. (< fr. *sélénologique*)

selenologíe *s. f.* parte a astronomiei care studiază materia componentă a scoarței lunare și evoluția ei în timp. (< fr. *sélénologie*)

selenostát *s. n.* instrument care permite observarea Lunii cu ajutorul unui sistem de oglinzi. (< fr. *sélénostat*)

selenotropísm *s. n.* tropism provocat de lumina Lunii. (< fr. *sélénotropisme*)

SELF¹- *elem.* „el însuși", „auto". (< fr. *self-*, engl. *self*)

self² *s. n.* **1.** singur, propriu, însuși. **o** *bobină de ~* (și *s. n.*) = bobină în telegrafia fără fir, rezistențe intercalate în circuite

pentru a regla lungimea de undă. **2.** (*biol.*) individualitatea unui organism în raport cu tot ce îl înconjură. (< engl. *self*)

selfactór *s. n.* maşină în filatura de lână, la care filarea semitortului alternează cu înfăşurarea firului pe ţevi. (< germ. *Selfaktor*, engl. *selfactor*)

self-control *s. n.* autocontrol. (< engl. *self-control*)

self-governmént *s. n.* guvern autonom. • sistem bazat pe o largă participare a cetăţenilor la viaţa publică. • sistem de educaţie cultivând autodisciplina prin autoconducere, prin acordarea autonomiei elevilor faţă de educator. (< engl. *self-government*)

selfinductánţă *s. f.* inductanţă proprie. (< engl., fr. *self-inductance*)

selfindúcţie *s. f.* autoinducţie. (< engl., fr. *self-induction*)

self-made-man /-méidmen/ *s. m.* om ajuns prin propriile-i forţe, autodidact, care nu datorează nimic originii, favorurilor sau norocului. (< engl. *self-made man*)

self-service /-sérvis/ *s. n.* magazin, restaurant etc. cu autoservire. (< engl., fr. *self-service*)

selifórm, -ă *adj.* în formă de şa. (< fr. *selliform*)

selsín *s. n.* maşină electrică de putere mică, pentru traducerea şi transmiterea la distanţă a deplasărilor sau a vitezelor unghiulare. (< fr., engl. *selsyn*)

sélvă *s. f.* pădure ecuatorială veşnic verde din bazinul Amazonului. (< sp., port. *selva*)

sem *s. n.* (*lingv.*) fiecare dintre ţesăturile semantice care intră în alcătuirea unui semem. (< fr. *sème*)

SEMA-/SEMASIO-, -semíe *elem.* „semn", „sens, înţeles, semnificaţie". (< fr. *séma-, sémasio-, -sémie*, cf. gr. *sema, semasia*)

semafór *s. n.* **1.** semnalizator optic care transmite navelor din larg anumite comunicări privind navigaţia. **2.** dispozitiv de semnalizare care indică mecanicului locomotivei dacă este liberă sau nu porţiunea de cale ferată pe care o are în faţă. **3.** semnalizator cu lumini colorate pentru reglementarea circulaţiei pe străzi; stop. (< fr. *sémaphore*)

semafóric, -ă *adj.* (despre semnale) emis de semafor. (< fr. *sémaphorique*)

semaforíst, -ă *s. m. f.* cel care transmite şi primeşte semnalele unui semafor, care mânuieşte un semafor. (< fr. *sémaphoriste*)

semaforizá *vb. tr.* a prevedea cu semafoare o cale de rulare, o intersecţie de drumuri pentru dirijarea circulaţiei. (< semafor + -iza)

semagráf *s. n.* (*poligr.*) instalaţie pentru culegere la distanţă, dintr-un teletip şi o maşină automată de cules. (după engl. *sematography*)

semanalízá *s. f.* analiza sensului unui cuvânt. (< fr. *sémanalyse*)

semantém *s. n.* (*lingv.*) cea mai mică unitate semantică a unui cuvânt, identificabilă adesea cu rădăcina acestuia, care constituie suportul semnificaţiei lexicale; lexem. (< fr. *sémantème*)

semántic, -ă I. *adj.* referitor la semantică; semasio-logic. **o** *câmp ~* = ansamblu de cuvinte aflate într-o strânsă corelaţie de sens. **II.** *s. f.* **1.** ramură a lingvisticii care studiază sensurile cuvintelor şi evoluţia lor în timp; semasiologie. • sens lexical; (*p. ext.*) semnificaţie; semantism. **o** *~a artei* = ramură a semanticii care se ocupă cu înţelesul cuvintelor în limbajul literar. **2.** parte a semioticii care studiază raportul semnelor cu obiectele desemnate. **o** (*fil.*) *~ generală* = curent apărut la începutul sec. XX în SUA, care cercetează limbile „naturale" mai ales din punct de vedere sociologic şi pragmatic. **3.** (*inform.*) ansamblul regulilor ce definesc înţelesul fiecărui program, semnificaţia propoziţiilor într-un limbaj. • teoria interpretării unui anumit sistem formalizat prin alt sistem formalizat. (< fr. *sémantique*)

semantícián, -ă *s. m. f.* lingvist specialist în semantică; semasiolog. (< fr. *sémanticien*)

semanticism *s. n.* curent în lingvistica contemporană care susţine că principala problemă a filosofiei ar fi limba, pe care o identifică cu logica şi cu realitatea obiectivă, încercând să înlocuiască cercetarea ştiinţifică a realităţii cu analiza formală a sensului cuvintelor. (< rus. *semantitism*)

semanticíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al semanticismului. (< engl. *semanticist*)

semantísm *s. n.* semantică (II, 1); (*p. ext.*) situaţie a unui cuvânt din punctul de vedere al sensurilor lui. (< fr. *sémantisme*)

SEMASIO- v. s e m a - .

semasiológ, -ă *s. m. f.* (*rar*) semantician. (< fr. *sémasiologue*)

semasiológic, -ă *adj.* (*rar*) semantic. (< fr. *sémasiologique*)

semasiologíe *s. f.* (*rar*) semantică (II, 1). • metodă de cercetare în lexicologie care, plecând de la semnificant, studiază semnificatul; studiu bazat pe această metodă. (< fr. *sémasiologie*)

semém *s. n.* (*lingv.*) unitate semantică având drept corespondent formal lexemul, dintr-un ansamblu de seme. (< fr. *sémème*)

semestriál, -ă *adj.* care ţine un semestru; care se petrece în fiecare semestru. (< fr. *semestriel*, lat. *semestrialis*)

seméstru *s. n.* perioadă de şase luni consecutive. • jumătate dintr-un an şcolar (universitar). (< fr. *semestre*, lat. *semestris*)

SEMI- *elem.* „(pe) jumătate". (< fr., lat. *semi-*)

semiacvátic, -ă *adj.* (despre plante) care trăieşte parţial în apă. (< germ. *semiaquatisch*)

semiaderént, -ă *adj.* care nu aderă, nu se prinde bine de ceva. (< fr. *semi-adhérent*)

semiagnóstic, -ă *adj.* care are în parte caracteristicile agnosticismului. (< semi- + agnostic)

semiamplexicaúl, -ă *adj.* (despre frunze sesile) care îmbrăţişează parţial tulpina sau ramurile. (< fr. *semi-amplexicaule*)

semianalfabét, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care abia ştie să scrie şi să citească. (< semi- + analfabet)

semianalizabil, -ă *adj.* (despre cuvinte derivate) la care se recunoaşte numai afixul. (< semi- + analizabil)

semianarhíst, -ă *adj.* care are parţial caracteristicile anarhismului. (< semi- + anarhist)

semiárbore *s. m.* (*tehn.*) arbore pe care se montează una din roţile motoare ale unui automobil, tractor etc. (< semi- + arbore)

semiarbúst *s. m.* plantă cu partea de jos lemnoasă şi cu cea superioară ierboasă. (< semi- + arbust)

semiarbustív, -ă *adj.* cu caracter de semiarbust. (< semi- + arbustiv)

semiarháic, -ă *adj.* cu caracter aproape arhaic. (< semi- + arhaic)

semiaríd, -ă *adj.* subdeşertic. (< fr. *semi-aride*)

semiarticuláţie *s. f.* articulaţie între două corpuri, care permite şi o deplasare relativă a acestora în lungul unei axe. (< fr. *semi-articulation*)

semiartizanát *s. n.* sistem de muncă industrială bazat în proporţie de 50% pe meseriaşi. (< semi- + artizanat)

semiautomát, -ă *adj.* (*tehn.*) cu mişcări conduse şi de un mecanism şi de mâna omenească; semiautomatic. (< semi- + automat)

semiautomátic, -ă *adj.* semiautomat. (< fr. *semi-au-tomatique*)

semiautopropulsát, -ă *adj.* (despre proiectile) a cărui propulsie iniţială, de tip clasic, este accelerată pe parcursul traiectoriei printr-o fuzee. (< fr. *semi-autopropulsé*)

semiautopropulsie *s. f.* acţiune care caracterizează evoluţia unui proiectil semiautopropulsat. (< fr. *semi-autopropulsion*)

semiauxiliár *adj., s. n.* (verb) având rol sintactic asemănător cu al auxiliarelor propriu-zise, dar care dă acţiunii verbului „ajutat" o nuanţă modală, izvorâtă din înţelesul său lexical. (< fr. *semi-auxiliaire*)

semiáxă *s. f.* **1.** porţiune dintr-o axă orientată într-unul din cele două sensuri ale acesteia. **2.** jumătate din lungimea axei unei curbe plane închise sau a unui corp de revoluţie generat de o asemenea curbă. (< semi- + axă)

semibariéră *s. f.* barieră care închide numai jumătate din lăţimea unui drum de acces peste calea ferată. (după fr. *demi-barrière*)

semibúclă *s. f.* jumătate de buclă. (< semi- + buclă)

semibúrsă *s. f.* bursă[1] (1) redusă la jumătate din cuantumul unei burse şcolare. (< semi- + bursă)

semibursíer, -ă *adj., s. m. f.* (elev, student) care primeşte doar o parte din cuantumul unei burse[1] (1) integrale. (< semi- + bursier)
sémic, -ă *adj. (lingv.)* referitor la seme, care ia în consideraţie semele. (< fr. *sémique*)
semicabínă *s. f.* ~ *fonică* = pupitru cu echipament audiovizual. (< semi- + cabină)
semicadénţă *s. f. (muz.)* încheiere a unei mişcări armonice pe acordul dominantei sau, uneori, al subdominantei. (< it. *semicadenza*)
semicálc *s. n.* calc lingvistic parţial, în care o parte se împrumută, iar cealaltă se ia din resursele interne ale limbii. (< semi- + calc)
semicalificát, -ă *adj.* care nu are o calificare suficientă. (< semi- + calificat)
semicalótă *s. f.* boltă dintr-o jumătate de cupolă. (< it. *semicalotta*)
semicámgarn *s. n.* ţesătură, stofă asemănătoare camgarnului. (< semi- + camgarn)
semicarbonizáre *s. f.* descompunere a cărbunilor la temperaturi joase în absenţa aerului; semicocsificare, semidistilare. (< semi- + carbonizare)
semicentenár *s. n.* jumătatea unui centenar; împlinire a cincizeci de ani de la producerea unui eveniment; celebrarea acestuia. (< semi- + centenar)
semicentrál, -ă *adj.* în apropierea centrului unei localităţi mari. (< semi- + central)
semicérc *s. n.* **1.** arc de cerc subînscris de un diametru. **2.** şir de fiinţe, lucruri etc. aşezate în semicerc (1); linie arcuită. (după fr. *demi-cercle*)
semicilíndric, -ă *adj.* în formă de semicilindru. (după it. *hémicylindrique*)
semicilíndru *s. n.* cilindru secţionat pe jumătate. (< semi- + cilindru)
semicirculár, -ă *adj.* în formă de semicerc. **o** *canale ~e* = cele trei canale, partea superioară a urechii interne. (< fr. *semi-circulaire*)
semicivilizát, -ă *adj.* cu un nivel incomplet de civilizaţie. (< semi- + civilizat)
semicivilizáţie *s. f.* stare de civilizaţie incompletă. (< *semi-* + *civilizaţie*)
semiclandestín, -ă *adj.* în parte clandestin. (< *semi-* + *clandestin*)
semiclandestinitáte *s. f.* însuşirea de a fi semiclandestin. (< *semiclandestin* + *-itate*)
semicoagulánt, -ă *adj.* coagulant numai în parte. (< *semi-* + *coagulant*)
semicoárdă *s. f. (geom.)* jumătate de coardă. (< *semi-* + *coardă*)
semicócs *s. n.* produs solid prin semicarbonizarea huilei sau a cărbunilor inferiori. (după fr. *semi-coke*)
semicocsificáre *s. f.* semicarbonizare. (< *semi-* + *cocsificare*)
semicoloánă *s. f. (arhit.)* coloană andosată. (după fr. *demi-colonne*)
semicoloniál, -ă *adj.* în stare de semicolonie. (< engl. *semi-colonial*)
semicolonie *s. f.* ţară formal independentă, dar care de fapt se află în stare de dependenţă politică şi economică faţă de un stat imperialist. (< semi- + colonie)
semicomandát, -ă *adj.* (despre un apartament) dintr-o cameră cu intrare separată şi o alta prin care se trece. (< semi- + comandat)
semiconductór, -oáre *adj., s. n.* (material) cu conductibilitate selectivă între cea a metalelor şi cea a izolatorilor. (< fr. *semiconducteur*)
semiconsérvă *s. f.* conservă sterilizată parţial, pentru un timp limitat. (< fr. *semiconserve*)
semiconsoánă *s. f.* semivocală. (< fr. *semi-consonne*)
semiconştiént, -ă *adj.* pe jumătate conştient. (< semi- + conştient)
semicretín, -ă *adj.* deficient mintal; prost. (< it. *semicretino*)
semicretinísm *s. f.* formă uşoară de cretinism. (< semicretism + -ism)
semicristál *s. n.* cristal de calitate inferioară; sticlă compusă din silice, oxid de plumb, barită, var şi sodă. (< fr. *semi-cristal*)
semicúlt, -ă *adj., s. m. f.* semidoct. (< semi- + cult)
semicultúră *s. f.* cultură superficială, spoială de cunoştinţe. (< semi- + -cultură[2])
semicupólă *s. f.* edificiu în formă de jumătate de cupolă. (< semi- + cupolă)
semicursiéră *s. f.* bicicletă cu pinion pentru schimbarea vitezelor. (< semi- + cursieră)
semidecomandát, -ă *adj.* (despre apartamente) parţial decomandat. (< semi- + decomandat)
semidehiscént, -ă *adj.* (despre fructe) pe jumătate dehiscent. (< fr. *semi-déhiscent*)
semidemontábil, -ă *adj.* pe jumătate demontabil. (< semi- + demontabil)
semideponént, -ă *adj.* (despre verbe latine) activ ca sens, care se conjugă la timpurile şi la modurile derivate din tema prezentului după diateza activă, la celelalte după diateza pasivă. (< fr. *sémidéponent*)
semideşért *s. n.* regiune de tranziţie între stepă (sau savană) şi deşert. (< engl. *semidesert*)
semideşértic, -ă *adj.* format din semideşert. (< fr. *semi-désertique*)
semidiamétru *s. n.* jumătate de diametru. **o** ~ *aparent* = unghiul sub care se vede de pe Pământ jumătate din diametrul discului Soarelui, al Lunii sau al altei planete. (< fr. *semidiamètre*)
semidiferénţă *s. f. (mat.)* jumătate a unei diferenţe. (< semi- + diferenţă)
semidistiláre *s. f.* semicarbonizare. (după fr. *semidistillation*)
semidiúrn, -ă *adj.* (despre fenomene) care durează 12 ore. **o** *maree ~ă* = maree prin producerea alternativă a 24 de ore a două maree înalte şi două joase. (după fr. *demi-diurne*)
semidóct, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care are o cultură superficială; puţin instruit, semicult, semiintelectual, semisavant. (după it. *semidotto*)
semidoctísm *s. n.* cultură superficială; semidocţie. (< semidoct + -ism)
semidocţíe *s. f. (rar)* semidoctism. (< semidoct + -ie)
semidreáptă *s. f. (geom.)* porţiune dintr-o dreaptă mărginită la un singur capăt. (după fr. *demidroite*)
semidunétă *s. f.* suprastructură la pupa unei nave, cu înălţimea mai mică decât duneta. (< semi- + dunetă)
semidúr, -ă *adj. (anat.) ţesut* ~ = ţesut cu o duritate medie. (< semi- + dur)
-semíe v. sema-.
semierudít, -ă *adj.* care denotă o erudiţie redusă, superficială. (< semi- + erudit)
semieşéc *s. n.* eşec pe jumătate ratat. (< semi- + eşec)
semifabricát, -ă *adj., s. n.* (produs) care nu a trecut prin toate fazele prelucrării prevăzute de procesul tehnologic al producţiei, având nevoie de o serie de operaţii pentru a deveni un produs finit; semiprodus. (după fr. *demi-fabriqué*)
semifantástic, -ă *adj.* parţial fantastic. (< *semi-* + *fantastic*)
semifeudál, -ă *adj.* care prezintă o parte din caracteristicile feudalismului. (< *semi-* + *feudal*)
semifín, -ă *adj.* de fineţe redusă. (după fr. *demi-fin*)
semifinálă *s. f.* fază a unor întreceri sportive care precedă finala. (< engl. *semi-final*)
semifinalíst, -ă *s. m. f.* sportiv participant la o semifinală. (< engl. *semifinalist*)
semifinisát, -ă *adj.* (despre produse industriale etc.) care nu este definitivat pentru a fi pus în funcţie sau în vânzare. (< *semi-* + *finisat*)
semifinit, -ă *adj.* (despre produse industriale etc.) care nu a suferit o transformare pentru a putea fi comercializat. (< fr. *semi-fini*)
semifluid, -ă *adj.* pe jumătate fluid. (< fr. *semi-fluide*)
semifónd *s. n. (sport)* alergare de viteză şi rezistenţă pe distanţe medii; demifond. (după fr. *demi-fond*)
semifondíst, -ă *s. m. f.* sportiv participant la o probă de semifond. (< *semifond* + *-ist*)

semigamopetál, -ă *adj.* cu petalele concrescute numai în partea lor inferioară. (< fr. *semi-gamopétale*)
semigrúp *s. n. (mat.)* mulțime în care fiecărei perechi de elemente i se asociază un element din aceeași mulțime (produsul lor); monoid. (după fr. *demi-groupe*)
semiimbecíl, -ă *adj.* pe jumătate imbecil. (< semi- + imbecil)
semiinconștiéntă *s. f.* stare de relativă inconștiență. (< semi- + inconștiență)
semiindustrializá *vb. tr.* a transforma parțial un produs industrial. (< semi- + industrializa)
semiindústrie *s. f.* ramură a producției materiale și a economiei naționale în cadrul căreia un produs al naturii este transformat parțial în produs industrial. (< semi- + industrie)
semiintelectuál, -ă *adj., s. m. f.* semidoct. (< semi- + intelectual)
semiinternát *s. n.* instituție anexă a unei școli, care asigură masa de prânz și pentru elevii externi. (< semi- + internat)
semilacústru, -ă *adj.* (despre așezări omenești) situat atât pe apă, cât și pe uscat. (< semi- + lacustru)
semilaminát, -ă *adj.* laminat parțial. (< semi- + laminat)
semilegál, -ă *adj.* conform numai parțial cu prevederile legii, în spiritul legilor. (< semi- + legal)
semilegalitáte *s. f.* situație, fapt semilegal. (< semilegal + -itate)
semilichid, -ă *adj.* numai pe jumătate lichid; vâscos. (< fr. *semi-liquide*)
semiliterár, -ă *adj.* care este în parte literar. (< semi- + literar)
semilucid, -ă *adj.* parțial lucid. (< semi- + lucid)
semiluciditáte *s. f.* stare de luciditate parțială. (< semilucid + -itate)
semilunár, -ă **I.** *adj.* în formă de semilună. **II.** *adj., s. n.* (os scurt) al carpului. (< fr. *semi-lunaire*)
semilúnă *s. f.* **1.** jumătatea luminată a discului Lunii. **2.** (parte a unui) obiect în formă de semilună (1). • *(mar.)* piesă semicirculară care se fixează pe coloana bompresului. **3.** semn simbolic al islamismului. • *(fig.)* Imperiul Otoman; mahomedanismul. (după fr. *demi-lune*)
semimanuál, -ă *adj.* realizat parțial cu mâinile. (< semi- + manual)
semimaratón *s. n.* întrecere atletică la alergare cu 20 km. (< semi- + maraton)
semimarée *s. f.* stadiu în desfășurarea fenomenului de maree în care nivelul apei se află la o înălțime egală cu jumătatea amplitudinii mareei. (după fr. *demi-marée*)
semimát, -ă *adj.* aproape mat. (< engl. *semimat*)
semimetál *s. n.* element chimic cu proprietăți caracteristice atât metalelor, cât și nemetalelor. (după fr. *demi-métal*)
semimetálic, -ă *adj.* cu proprietăți de semimetal. (după fr. *semimétalique*)
semimigratór, -oáre *adj.* (despre pești) care migrează adânc în interiorul apelor dulci, deplasându-se din bălți în râuri și invers, ori dintr-un râu într-altul. (< semi- + migrator)
semimilenár, -ă *adj.* care datează de o jumătate de mileniu. (< semi- + milenar)
semimonopól *s. n.* monopol parțial. (< semi- + monopol)
seminál, -ă *adj.* referitor la spermă sau la sămânța plantelor. (< fr. *séminal*)
seminár *s. n.* **1.** instituție de învățământ mediu teologic. **o** ~ *pedagogic* = instituție de învățământ pentru pregătirea cadrelor didactice. **2.** formă de instruire a studenților pe bază de dialog, lucrări, ore de studiu practice, organizate pe grupe de studenți și efectuate sub conducerea unui profesor, asistent etc. **o** ~ *internațional* = reuniune internațională consacrată dezbaterii de către experți a unei teme de interes specific. **3.** cerc de studii organizat pe lângă o organizație de partid, o organizație de masă sau o instituție, pentru pregătirea membrilor săi. (< fr. *séminaire*, lat. *seminarium*)
seminariál, -ă *adj.* referitor la seminar. (< lat. *seminarialis*)
seminariát *s. n.* timpul în care un elev urmează cursurile unui seminar (1). (< germ. *Seminariat*)
seminaríst *s. m.* elev al unui seminar (1). (< fr. *séminariste*)
seminarizá *vb. tr.* a prelucra în colectiv un curs, o prelegere sau o materie de studiu. • a pune în discuție, o problemă. (< seminar + -iza)
seminatural, -ă *adj. gospodărie ~ă* = gospodărie țărănească apropiată de starea gospodăriilor din faza economiei naturale, care nu poate beneficia de tehnica modernă. (< it. *seminaturale*)
seminație *s. f.* împrăștiere naturală sau artificială a semințelor. (< fr. *sémination*)
SEMINI-/SEMINO- *elem.* „sămânță". (< fr. *sémini-, sémino-*, cf. lat. *semen, -inis*)
seminícol, -ă *adj.* care se dezvoltă pe, sau în semințe. (< fr. *séminicole*)
seminifér, -ă *adj.* care poartă sau conduce sămânța ori lichidul seminal. (< fr. *séminifère*)
seminifórm, -ă *adj.* de forma semințelor. (< fr. *séminiforme*)
SEMINO- v. semini-.
seminogenéză *s. f.* proces de transformare, după fecundație, a ovulului în semințe. (< semino- + -geneză²)
seminologíe *s. f.* ramură a botanicii care studiază semințele. (< semino- + -logie)
seminóm *s. n.* tumoare malignă a glandei seminale (testicul sau ovar). (< fr. *séminome*)
seminomád, -ă *adj.* în stare de seminomadism. (< fr. *semi-nomade*)
seminomadism *s. n.* fel de viață în care agricultura ocazională se îmbină cu creșterea vitelor. (< fr. *semi-nomadisme*)
seminúd, -ă *adj.* dezbrăcat pe jumătate; gol până la talie. (< it. *seminudo*)
SEMIO- *elem.* „semn, simptom, semnal". (< fr. *sémio-*, cf. gr. *semeion*)
semiobscúr, -ă *adj.* **1.** pe jumătate obscur, întunecos. **2.** *(fig.)* parțial neclar, ascuns, tainic. (< semi- + obscur)
semiobscuritáte *s. f.* **1.** lumină slabă; penumbră. **2.** lipsă de renume, de faimă. (< semi- + obscuritate)
semiocluzív, -ă *adj., s. f.* africat(ă). (< engl. *semi-occlusiv*)
semioficiál, -ă *adj.* care provine din surse oficiale, dar nu are caracter oficial. (< fr. *semi-officiel*)
semiográfic, -ă *adj.* referitor la semiografie. (< fr. *sémiographique*)
semiografíe *s. f.* transcriere a informațiilor cartografice printr-un sistem de semne. (< fr. *sémiographie*)
semiológ, -ă *s. m. f.* specialist în semiologie. (< fr. *sémiologue*)
semiológic, -ă *adj.* referitor la semiologie. (< fr. *sémiologique*)
semiologíe *s. f.* **1.** ramură a medicinei care studiază simptomele bolilor în vederea diagnosticării; simptomatologie. **2.** semiotică. (< fr. *sémiologie*)
semiopác, -ă *adj.* aproape opac: semitransparent. (< semi- + opac)
semiopacitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este parțial opac. (< semiopac + -itate)
semióptic, -ă *adj. (med.)* care nu ajută decât parțial la vedere. (< semi- + optic)
semiorbiculár, -ă *adj.* semirotund. (< fr. *semi-orbiculaire*, lat. *semiorbicularis*)
semiótic, -ă **I.** *adj.* referitor la semiotică. **II.** *s. f.* știință care studiază semnele, indiferent de natura acestora; studiul simbolurior; semiologie (2). • orientare în gândirea teoretică contemporană care studiază fenomenele de semnificare și procese de comunicare. (< fr. *sémiotique*)
semioticián, -ă *s. m. f.* specialist în semiotică. (< fr. *sémioticien*)
semiovál, -ă *adj.* pe jumătate oval, aproape oval. (< it. *semiovale*)
semiovát, -ă *adj.* pe jumătate ovat. (după fr. *semiové*)
semiovifórm, -ă *adj.* de forma unei jumătăți de ou. (< semi- + oviform)
semiovoíd, -ă *adj.* aproape ovoid. (< engl. *semiovoid*)
semiózǎ *s. f.* ramură a semioticii care studiază procesele dinamice de transfer și transformare a simbolurilor. (< engl. *semiosis*)

semipalmétă *s. f.* (*arte*) motiv decorativ vegetal constând din reprezentarea frunzei de palmier din profil. (< semi- + palmetă)
semiparazít *s. m.* plantă care trăiește ca parazită și ca saprofită. (după fr. *demi-parasite*)
semiparazitísm *s. n.* parazitism parțial al unor plante verzi. (după fr. *demi-parasitisme*)
semipelágic, -ă *adj.* parțial pelagic. (< semi- + pelagic)
semiperimétru *s. n.* (*geom.*) jumătate de perimetru. (< semi- + perimetru)
semiperioádă *s. f.* jumătate de perioadă. (după fr. *demi-période*)
semipermeábil, -ă *adj.* (despre membrane etc.) cu permeabilitate redusă. (< fr. *semi-perméable*)
semipermeabilitáte *s. f.* însușirea de a fi semipermeabil. (< fr. *semi-perméabilité*)
semipiramídă *s. f.* jumătate de piramidă, rezultată printr-o secțiune transversală. (< semi- + piramidă)
semipiruétă *s. f.* jumătate de piruetă. (după fr. *demi-pirouette*)
semiplán *s. n.* (*geom.*) fiecare dintre cele două părți ale unui plan împărțit de o dreaptă oarecare. (după fr. *demi-plan*)
semiportíc *s. n.* (*constr.*) aparat de ridicat, având o șină de rulare pe sol și alta fixată de o construcție. (< fr. *semi-portique*)
semiporțelán *s. n.* produs ceramic, între gresia ceramică fină și porțelan, folosit la fabricarea pieselor pentru instalații sanitare. (< engl. *semiporcelain*)
semipreparát *s. n.* preparat alimentar care nu mai are nevoie decât de mici pregătiri pentru a fi servit la masă. (< semi- + preparat)
semiprețiós, -oásă *adj. piatră ~oasă* = mineral cristalizat transparent, cu duritate mare, folosit în bijuteriile de mai mică valoare. (< fr. *semi-précieuse*)
semiprimitív, -ă *adj., s. m. f.* (om) în parte primitiv. (< semi- + primitiv)
semiprodús *s. n.* semifabricat. (< fr. *semi-produit*)
semiprofesionál, -ă *adj.* care are în bună parte ca-racteristicile profesionale. (< semi- + profesional)
semiprofesionist, -ă *adj.* parțial profesionist. (< semi- + profesionist)
semiprofil *s. n.* (*rar*) *în ~* = astfel încât să se vadă o parte din profil. (< semi- + profil)
semiproletár, -ă *s. m. f.* om care lucrează ca salariat într-o întreprindere capitalistă. • țăran sărac; om sărac. (< semi- + proletar)
semipúnte *s. f.* (*mar.*) porțiune a punții principale în pupa arborelui mare. (< *semi-* + *punte*)
semirecitál *s. n.* recital din două părți, fiecare susținută de un alt interpret. (< *semi-* + *recital*)
semirefractár, -ă *adj., s. n.* (material) cu punctul de vitrificare între 850° și 1580°C. (< *semi-* + *refractar*)
semireliéf *s. n.* (*arte*) figură, motiv sculptat care se desprinde numai pe jumătate de fond; basorelief. (< *semi-* + *relief*)
semiremórcă *s. f.* remorcă cu o singură osie, a cărei parte frontală se sprijină pe puntea din spate a vehiculului motor. (< fr. *semiremorque*)
semirigíd, -ă (*tehn.;* despre ansambluri) format din piese care se pot mișca sau depărta din poziția inițială; (despre un dirijabil) cu carcasă rigidă și anvelopă flexibilă. (< fr. *semi-rigide*)
semirobót *s. n.* mecanism aproape complet robotizat. (< semi- + robot)
semirotáție *s. f.* jumătate de rotație. (< semi- + rotație)
semisaprofít, -ă *adj.* (despre plante autotrofe sau parzite) care se nutrește parțial și cu substanțe organice moarte. (după fr. *hémisaprophyte*)
semisavánt, -ă *adj., s. m. f.* semidoct. (după fr. *semi-* + *savant*)
semischíf *s. n.* gig (1). (< fr., engl. *semi-schiff*)
semisféric, -ă *adj.* emisferic. (< semi- + sferic)
semisimfónic, -ă *adj.* (despre orchestre) care cuprinde și instrumente specifice orchestrelor de estradă. • (despre concerte) cu program cuprinzând, pe lângă piese simfonice, și piese de estradă. (< semi- + simfonic)
semisolíd, -ă *adj.* aproape solid. (< fr. *semi-solide*)
semisolvént, -ă *adj., s. m. f.* (elev, student) care plătește jumătate din taxa de frecvență ori de internat. (< semi- + solvent)
semisón, -ă *adj.* (despre vocale) care nu are valoare silabică. (< fr. *semi-son*)
semispáțiu *s. n.* (*mat.*) fiecare dintre cele două părți ale spațiului euclidian cu trei dimensiuni, împărțit de un plan al său. (după fr. *demi-espace*)
semistabulație *s. f.* mod de creștere și de întreținere a vitelor prin menținerea lor aproape tot timpul în grajd. (< semi- + stabulație)
semisterilitáte *s. f.* capacitate funcțională a gameților masculi sau femeli, în cazul hibrizilor structurali. (< fr. *semistérilité*)
semisubmersíbil, -ă *adj.* scufundat parțial în apă. (< semi- + submersibil)
semisuculént, -ă *adj.* de o suculență medie. (< semi- + suculent)
semisumă *s. f.* jumătate dintr-o sumă. (< semi- + sumă)
semișenilát, -ă *adj., s. n.* (vehicul) cu roți care asigură direcția și șenile care produc mișcarea. (< fr. *semi-chenillé*)
semișenílă *s. f.* șenilă folosită numai ca organ motor de rulare la tractoarele și autocombinele pe terenuri cu aderență redusă. (după fr. *semi-chenillé*)
semit, -ă **I.** *s. m. pl.* grup de popoare din sud-vestul Asiei și nord-estul Africii care vorbesc limbile semitice. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din aceste popoare. **III.** *adj.* care aparține semiților; referitor la semiți; evreiesc; semitic. (< fr. *sémite*)
semitelecomandát, -ă *adj.* (despre utilaje, instrumente) mânuit parțial prin telecomandă. (< semi- + telecomandat)
semític, -ă *adj.* semit. **o** *limbi ~ce* = grup de limbi hamito-semitice vorbite de semiți (araba, ebraica, egipteana). (< fr. *sémitique*)
semitísm *s. n.* **1.** caracter semitic. **2.** expresie după modelul unei limbi semitice sau împrumutată dintr-o asemenea limbă. (< fr. *sémitisme*)
semitíst, -ă *s. m. f.* semitolog; semitizant. (< fr. *sémitiste*)
semitizánt, -ă *s. m. f.* semitist. (< fr. *sémitisant*)
semitológ, -ă *s. m. f.* specialist în semitologie; semitist. (< fr. *sémitologue*)
semitológic, -ă *adj.* referitor la semitologie. (< fr. *sémitologique*)
semitologíe *s. f.* știință care studiază cultura și limbile semitice. (< fr. *sémitologie*)
semitón *s. n.* **1.** cel mai mic interval din sistemul muzical temperat; interval de o jumătate de ton. **o** *~ diatonic* = semiton din două trepte alăturate cu numiri diferite; *~ cromatic* = semiton din două trepte care au aceeași denumire. **2.** nuanță care face trecerea de la un ton închis la unul deschis al aceleiași culori. (< it. *semitono*, fr. *semi-ton*)
semitonóu *s. n.* figură acrobatică constând din răsucirea avionului cu 180º în jurul axului său longitudinal. (după fr. *demi-tonneau*)
semitórt *s. n.* roving. (< semi- + tort)
semitransparént, -ă *adj.* parțial transparent. (< fr. *semi-transparent*)
semitravérsă *s. f.* (*mar.*) traversină. (< semi- + tra-versă)
semiunciál, -ă *adj., s. f.* (literă de tipar) jumătate din mărimea unei unciale. (< semi- + uncială)
semiurbán, -ă *adj.* parțial urbanizat. (< semi- + urban)
semivelín, -ă *adj.* (despre hârtie, carton) parțial velin. (< semi- + velin)
semivocálă *s. f.* sunet între vocală și consoană; semiconsoană. (după fr. *semi-voyelle*)
semivocálic, -ă *adj.* specific semivocalelor. (< semi- + vocalic)
semivóltă *s. f.* jumătate de voltă (1). (după fr. *demi-volte*)
semizéu *s. m.* (*mit.*) erou născut dintr-un zeu și o muritoare sau dintr-o zeiță și un muritor. (după fr. *demi-dieu*)
semná *vb. tr., intr., refl.* a (se) iscăli. (după fr. *signer*)

semnál *s. n.* **1.** semn convenţional pentru transmiterea de informaţii, de avertismente, de comenzi la distanţă. **o** ~ *topografic* = baliză; *exemplar, număr* ~ = exemplar dintr-o carte sau publicaţie periodică, pe care se dă bunul de difuzare al redactorului respectiv. • sunet convenţional după care se recunosc anumite posturi de radio. **o** ~ *rutier* = indicator de circulaţie. • instalaţie prin care se transmite un semnal (1). **o** ~ *de alarmă* = dispozitiv montat în vagoanele de călători, care, în caz de primejdie, poate fi acţionat de orice călător, pentru a frâna trenul; *a da ~ul* = a lua iniţiativa, a începe o acţiune. **2.** *(fig.)* tot ceea ce anunţă, determină începerea unei acţiuni sau serveşte ca impuls. **3.** excitant, stimul senzorial care declanşează un reflex condiţionat. (după fr. *signal*)

semnalá *vb. tr.* a aduce ceva la cunoştinţă, a anunţa ceva; a scoate în evidenţă, a releva, a menţiona. (după fr. *signaler*)

semnalábil, -ă *adj.* (demn) de semnalat. (< semnala + -bil)

semnalizá *vb. tr.* a transmite semnale la distanţă; a înştiinţa, a comunica prin semnale. (după fr. *signaliser*)

semnalizáre *s. f.* **1.** acţiunea de a semnaliza. • indicare a parcursului unui drum către o localitate prin plantarea de panouri indicatoare. • plantare de balize în puncte geodezice în vederea măsurării cu teodolitul. **2.** noţiune în neurofiziologie introdusă de Pavlov, activitatea emi-sferelor cerebrale prin care diferite însuşiri ale mediului, asociindu-se cu stimuli ce declanşează anumite reacţii înnăscute, pot deveni semnale ale acestor stimuli, declanşând reacţiile corespunzătoare. (< semnaliza)

semnalizatór, -oáre **I.** *adj., s. m. f.* (cel) care semnalizează. **II.** *s. n.* **1.** semafor. **2.** indicator luminos al unui autovehicul, care arată direcţia şi sensul în care se îndreaptă acesta. (după fr. *signalisateur*)

semnalmént *s. n.* semn particular al cuiva, după care poate fi indentificat; signalment. (după fr. *signalement*)

semnát *s. n.* semnare. (< semna)

semnatár, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care semnează un act, un tratat etc. (după fr. *signataire*)

semnătúră *s. f.* iscălitură. (după fr. *signature*)

semnificá *vb. tr.* a avea înţelesul de...; a însemna. (după fr. *signifier*, lat., it. *significare*)

semnificánt, -ă **I.** *adj.* **1.** care are o semnificaţie, un mesaj. **2.** important. **II.** *s. m.* manifestare materială, fonică a semnului lingvistic. (după fr. *signifiant*, engl. *significant*)

semnificát *s. n.* conţinut semantic, semnificaţia semnului lingvistic; denotat. (după fr. *signifié*)

semnificatív, -ă *adj.* **1.** care scoate ceva în evidenţă, cu un înţeles precis. **2.** care are o semnificaţie, plin de înţeles, cu tâlc; expresiv. **3.** însemnat; important. (după fr. *significatif*)

semnificáţie *s. f.* **1.** înţeles; conţinut semantic al unui cuvânt, al unui semn; sens, accepţie; denotaţie; significaţie. **2.** însemnătate, importanţă, valoare a unui lucru. • mesaj (3). (după fr. *signification*)

sempervirescént, -ă *adj.* (despre organele plantelor) care este totdeauna verde; (despre plante) cu frunze verzi persistente. (< fr. *sempervirescent*, lat. *sempervirescens*)

sempervívum *s. m.* plantă erbacee din familia crasulacee, cu flori roşii sau roz, aşezate în vârful tulpinii; urechelniţă. (< fr., lat. *sempervivum*)

sempitérn, -ă *adj.* veşnic, etern, nepieritor. (< lat. *sempiternus*, it. *sempiterno*)

sémpre *adv. (muz.)* mereu, tot timpul cu nuanţa cerută. (< it. *sempre*)

sen *s. m.* monedă divizionară în Japonia, Cambodgia şi Indonezia, a suta parte dintr-un yen, respectiv riel sau rupiah. (< fr. *sen*)

senár, -ă **I.** *adj.* din şase unităţi; divizibil cu 6. • (despre măsură, ritm) din şase elemente ritmice. **II.** *s. m.* vers latin compus din şase picioare metrice. (< lat. *senarius*, fr. *senaire*)

senárie *s. f.* strofă din şase versuri. (< engl. *senary*)

senarmontít *s. n.* oxid natural de stibiu. (< fr. *sénarmontite*)

senát *s. n.* **1.** *(ant.)* organ suprem de conducere al statului roman în timpul republicii; *(p. ext.)* nume dat unor adunări care aveau importante puteri în sistemul de guvernare; sfatul bătrânilor. **2.** corp legislativ al unor ţări cu sistem bicameral, din membri aleşi sau de drept. • loc unde se adună senatorii. **3.** consiliul profesoral al unei instituţii de învăţământ superior. (< fr. *sénat*, lat. *senatus*)

senatór, -oáre *s. m. f.* membru al senatului (1, 2). (< fr. *sénateur*, lat. *senator*)

senatoriál, -ă *adj.* referitor la senat(ori). (< fr. *sénatorial*)

senatus-consúlt *s. n.* hotărâre, decret al senatului roman. (< lat. *senatus-consultum*)

séndviş *s. n.* v. sandvici.

senectúte *s. f. (livr.)* bătrâneţe. (< lat. *senectusutis*)

senegaléz, -ă **I.** *s. m. pl.* popor constituit ca naţiune în Senegal (Africa). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< fr. *sénégalais*)

senescént, -ă *adj.* (despre ţesuturi, organism) în stare de senescenţă. (< fr. *sénescent*)

senescénţă *s. f.* îmbătrânire a ţesuturilor, a organismului. (< fr. *sénescence*)

senestralitáte *s. f.* însuşirea de a fi stângaci. (< fr. *senstralité*)

senéstră **I.** *adj.* (despre cochilia moluştelor gasteropode) răsucită de la dreapta spre stânga. **II.** *s. f. (herald.)* partea stângă a unui blazon, a unui scut. (< fr. *senestre*, lat. *sinistra*)

senestroşér *s. n. (herald.)* braţ stâng reprezentat pe un scut, spre stânga. (< fr. *senestrochère*)

seneşál *s. m.* mareşal de curte în Franţa medievală, care împărţea dreptate în numele regelui. (< fr. *sénéchal*)

seníl, -ă *adj.* referitor la senilitate. (< fr. *sénile*, lat. *senilis*)

senília *s. f. pl.* lucrări, scrieri de om bătrân. (< lat. *senilia*)

senilísm *s. n.* gerontism (1). (< fr. *sénilisme*)

senilitáte *s. f.* **1.** stare patologică provocată de îmbătrânire, cu modificări structurale şi funcţionale involutive, fizice şi psihice. **2.** *(geol.)* stadiu de bătrâneţe al ciclului de eroziune. (< fr. *sénilité*)

senilizá *vb. refl.* a deveni senil. (< fr. *séniliser*)

seniór[1] **I.** *s. m.* stăpân al unei feude; *(p. ext.)* nobil. **II.** *adj.* (după un nume onomastic) care este mai în vârstă, mai bătrân; tatăl (în raport cu fiul). (< fr. *seigneur*)

seniór[2]**, -oáră** *s. m. f., adj.* (sportiv) care a depăşit vârsta juniorilor. (< fr. *senior*)

seniorát *s. n.* vârstă a unui sportiv senior[2]; perioadă în care cineva practică un sport ca senior[2]. (< fr. *seniorat*)

senioriál, -ă *adj.* al seniorului[1] (I). (< fr. *seigneurial*)

senioríe *s. f.* **1.** calitate de senior[1] (I). • drept, putere, autoritate a unui senior. **2.** domeniu al unui senior[1]. **3.** titlu de onoare din vechilor pairi ai Franţei şi membrii actuali ai Camerei Lorzilor din Anglia. **4.** formă de guvernământ a oraşelor-republici medievale din Italia. (< fr. *seigneurie*, it. *signoria*)

senonián, -ă *adj., s. n.* (din) primul etaj al cretacicului superior. (< fr. *sénonien*)

señór /-nior/ *s. m.* domn. (< sp. *señor*)

señóra /senio-/ *s. f.* doamnă. (< sp. *señora*)

señoríta *s. f.* domnişoară. (< sp. *señorita*)

sens *s. n.* **1.** înţeles, semnificaţie, accepţie (a unui cuvânt). **o** *într-un anumit* ~ = dintr-un anumit punct de vedere. • conţinut. **2.** rost, noimă, raţiune. **3.** direcţie, orientare.. **o** ~ *unic* = sistem de circulaţie a vehiculelor într-o singură direcţie pe arterele cu mare afluenţă. **4.** *(mat., fiz.)* fiecare dintre cele două posibilităţi de succesiune a elementelor unui ansamblu continuu ordonat cu o singură dimensiune. (< fr. *sens*, lat. *sensus*)

sensíbil, -ă **I.** *adj.* **1.** cu sensibilitate; care poate fi (uşor) impresionat; emotiv. • predispus la anumite boli. • (despre materiale fotografice) care are însuşirea de a înregistra acţiunea luminii sub forma unei imagini latente ce poate fi făcută vizibilă prin developare. **2.** *(fil.)* care poate fi perceput prin simţuri. • *(s. n.)* domeniul lucrurilor sensibile (2). • care se poate constata uşor; evident, simţitor, apreciabil. **3.** (despre aparate, instrumente etc.) care indică cele mai mici valori, deosebiri, diferenţe. **II.** *s. f. (muz.)* treapta a şaptea a gamei majore sau minore, cu un semiton sub tonică. (< fr. *sensible*, lat. *sensibilis*)

sensíbile *adv. (muz.)* cu simţire, cu înduioşare. (< it. *sensibile*)

sensibilitáte *s. f.* **1.** proprietate a organismelor animale de a simți, de a percepe prin simțuri tot ceea ce vine din afară. • calitate a materialelor fotografice de a fi sensibile. **2.** însușirea de a fi foarte simțitor; afectivitate, emotivitate. • receptivitate artistică. • predispoziție a organismelor la diferite boli. **3.** însușire a unui instrument sau aparat de a fi sensibil. **4.** (*chim.*) mărime a concentrației unei soluții, în substanța de analizat, care produce, în timpul unei reacții de recunoaștere, un efect la pragul percepției senzoriale. **5.** viteza cu care reacționează o emulsie fotosensibilă pentru a se obține o anumită înnegrire a argintului în funcție de cantitatea de lumină recepționată. (fr. *sensibilité*, lat. *sensibilitas*)

sensibilizá *vb. refl., tr.* a deveni sensibil, a mări sensibilitatea unei structuri, a unui țesut, organ etc. față de un excitant din afară; (*p. ext.*) a face (mai) sensibil pe cineva. (< fr. *sensibiliser*)

sensibilizáre *s. f.* acțiunea de a (se) sensibiliza. • scădere a pragului de reactivitate a unei structuri vii față de un anumit agent; stare de receptivitate crescută, patologică a organismului față de un agent. • mărire a sensibilității unui instrument sau aparat de măsură a emulsiilor fotografice etc. (< sensibiliza)

sensibilizatór *s. m.* substanță care, adăugată în emulsiile fotografice, mărește sensibilitatea stratului fotosensibil la anumite culori. (< fr. *sensibilisateur*)

sensiblerie *s. f.* (*fam.*) sensibilitate excesivă sau afectată. (< fr. *sensiblerie*)

sensísm *s. n.* nume dat doctrinelor filosofice pentru care senzațiile reprezintă condiția necesară și suficientă de cunoaștere. (< it. *sensismo*)

sensist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al unei doctrine aparținând sensismului. (< it. *sensista*)

sensitográmă *s. f.* clișeu care permite stabilirea sensibilității unei emulsii la diferitele culori ale spectrului. (< fr. *sensitogramme*)

sensitométric, -ă *adj.* de sensitometrie. (< fr. *sensitométrique*)

sensitometríe *s. f.* ansamblu de procedee pentru determinarea sensibilității materialelor fotografice în raport cu intensitatea și compoziția spectrală a radiației luminoase, cu durata expunerii și cu modul de prelucrare a materialului. (< fr. *sensitométrie*)

sensitométru *s. n.* instrument folosit în sensitometrie. (< fr. *sensitomètre*)

sentențiá *vb. intr* a rosti o sentință. (< fr. *sentencier*)

sentențiós, -oásă *adj.* **1.** (despre stil, ton etc.) care conține sentințe, maxime. • asemănător cu o sentință (2). **2.** (și *adv.*) cu un ton emfatic, grav. (< fr. *sentencieux*, lat. *sentencious*)

sentențiozitáte *s. f.* caracter sentențios. (< sentențios + -itate)

sentimént *s. n.* **1.** proces afectiv mai durabil și mai complex decât emoția, exprimând atitudinea pe care omul o are față de realitate; simțire, simțământ. • afecțiune. **2.** credință, impresie intimă; convingere. (< fr. *sentiment*)

sentimentál, -ă *adj.* **1.** care exprimă sau trezește sentimente duioase; (*depr.*) care afectează sau exagerează un sentiment. **2.** (despre oameni; și *s.*) care nutrește sentimente puternice. (< fr. *sentimental*)

sentimentalísm *s. n.* **1.** sensibilitate excesivă; afectare sau exagerare a sentimentelor; sentimentalitate. • atitudine, comportare de om sentimental. **2.** tendință în literatura sec. XVIII prin reliefarea vieții sentimentale, bogate și tumultuoase. (< fr. *sentimentalisme*)

sentimentalíst, -ă *adj.* referitor la sentimentalism. (< fr. *sentimentaliste*)

sentimentalitáte *s. f.* sentimentalism (1). (< fr. *sentimentalité*)

sentimentalizá *vb. intr* a se comporta ca un sentimental. (< germ. *sentimentalisieren*)

sentínță *s. f.* **1.** hotărâre a unui tribunal pronunțată în instanță, a unei comisii de arbitraj. • (*fig.*) blam. **2.** maximă, aforism. (după fr. *sentence*, lat. *sententia*)

senzáție *s. f.* **1.** reflectare nemijlocită a unor însușiri izolate ale obiectelor și ale fenomenelor lumii materiale ca urmare a acțiunii lor asupra organelor de simț; denumire generică pentru diverse forme ale cunoașterii senzoriale. • stare sufletească emotivă. **o** *a avea ~a că...* = a simți, a i se părea că... **2.** impresie puternică provocată de cineva sau de ceva într-o colectivitate. • eveniment, știre care provoacă o impresie foarte puternică. **o** *de ~* = senzațional; *a face ~* = a produce o impresie foarte puternică. (< fr. *sensation*, lat. *sensatio*)

senzaționál, -ă *adj.* care face senzație (2). (< fr. *sensationnel*)

senzaționalísm *s. n.* **1.** caracter senzațional. **2.** cercetare a evenimentelor senzaționale, a personalităților de excepție. (< fr. *sensationnalisme*)

senzaționalíst, -ă *adj.* referitor la senzaționalism. (< fr. *sensationnaliste*)

senzitív, -ă **I.** *adj.* **1.** senzorial (2) **2.** care are facultatea de a simți. **II.** *adj., s. m. f.* (pesoană) de o sensibilitate excesivă. **III.** *s. f.* plantă erbacee din familia leguminoaselor ale cărei frunze se strâng la cea mai mică atingere (< fr. *sensitif*, lat. *sensivitus*)

senzitivísm *s. n.* sensibilitate emoțională excesivă. (< sensitiv + -ism)

senzitivitáte *s. f.* însușirea de a fi senzitiv. (< engl. *sensitivity*)

senzitivomotór *adj. nerv ~* = nerv constituit din fire sensitive și motoare. (< fr. *sensitivo-moteur*)

sénzor *s. m.* **1.** organ de simț. **2.** dispozitiv pentru generarea unui semnal care să indice apariția unei situații date sau să reprezinte variația unui parametru într-un fenomen. (< engl. *sensor*, fr. *senseur*)

senzoriál, -ă *adj.* **1.** referitor la organele de simț. **2.** referitor la producerea senzațiilor, la recepția stimulilor; sensitiv (I, 1). (< fr. *sensoriel*)

senzorialitáte *s. f.* caracter senzorial. (< fr. *sensorialité*)

senzorimétric, -ă *adj.* de senzorimetrie. (< fr. *sensorimétrique*)

senzorimetrie *s. f.* ramură a psihofiziologiei care studiază variațiile senzațiilor în funcție de acelea ale stimulului. (< fr. *sensorimétrie*)

senzorimotór, -oáre *adj.* care se referă în același timp la funcțiile senzoriale și la motricitate. (< fr. *sensori-moteur*)

senzuál, -ă *adj.* (despre oameni; și *s.*) înclinat spre plăcerile trupești. • (*adv.*) care trădează senzualitate. (< fr. *sensuel*, lat. *sensualis*)

senzualísm *s. n.* **1.** concepție gnoseologică potrivit căreia senzația ar fi unica sursă a cunoașterii. **2.** senzualitate. (< fr. *sensualisme*)

senzualíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al senzualismului. (< fr. *sensualiste*)

senzualitáte *s. f.* înclinare către plăcerile trupești; senzualism (2), erotism. (< fr. *sensualité*)

sepálă *s. f.* fiecare dintre frunzele modificate care alcătuiesc caliciul unei flori. (< fr. *sépale*)

sepaloíd, -ă *adj.* cu aspect de sepală. (< fr. *sépaloïde*)

separă *vb. tr., refl.* **1.** a (se) despărți; a (se) izola. **2.** (despre o substanță solidă dizolvată într-un lichid) a (se) depune sub formă de precipitat. (< fr. *séparer*, lat. *separare*)

separábil, -ă *adj.* care poate fi separat. (< fr. *séparable*, lat. *separabilis*)

separabilitáte *s. f.* însușirea de a fi separabil. (< engl. *separability*)

separatísm *s. n.* tendință de a se separa de majoritate, de un grup social constituit; izolare, atitudine singuratică. (< fr. *séparatisme*)

separatíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al separatismului. (< fr. *séparatiste*)

separatór, -oáre **I.** *adj.* care separă. **II.** *s. n.* **1.** aparat, dispozitiv, mașină pentru separarea anumitor componenți dintr-un amestec. **2.** dispozitiv care închide sau deschide un circuit electric. (< fr. *séparateur*, lat. *separator*)

separáție *s. f.* separare. **o** (*jur.*) *~ de bunuri* = regim matrimonial în unele state, prin păstrarea de către femeie a liberei dispuneri asupra bunurilor sale aduse în căsătorie; *~a puterilor* = principiu fundamental de organizare a statului, potrivit că-

ruia în acesta acționează trei puteri: legislativă, executivă și judecătorească, exercitate de organe diferite, cu drept de control reciproc. (< fr. *séparation*, lat. *separatio*)

separéu *s. n.* despărțitură, loc izolat, într-un restaurant, într-o grădină de vară etc. (< fr. *séparé*)

sepedón *s. m.* **1.** insectă dipteră pe unele plante acvatice. **2.** reptilă foarte veninoasă din Africa. (< fr. *sépédon*)

sépia *adj., inv. s. f.* (tuș) cafeniu-închis, din lichidul eliminat de sepie sau fabricat pe cale artificială, în pictură sau în grafică. • (desen) cu o astfel de culoare. (< fr. *sépia*)

sépie *s. f.* moluscă cefalopodă marină, cu corpul oval și cu brațe tentaculare, care, când este atacată, emană un lichid negricios ce tulbură apa. (< fr. *sépia*, lat. *sepia*)

sepiólă *s. f.* mică sepie, comestibilă, cu înotătoare ca aripile unui fluture. (< fr. *sépiole*)

sepiolít *s. n.* rocă vulcanică sticloasă și poroasă care plutește pe apă, prin degajarea de gaze în timpul răcirii lavei; spumă-de-mare. (< fr. *sépiolite*, germ. *Sepiolith*)

sepíon *s. n.* cochilia internă a sepiei; os de sepie. (< fr. *sépion*)

sepoy /sipoi/ *s. m.* soldat indigen din armata colonială britanică din India. (< engl. *sepoy*)

seppukú *s. n.* harachiri. (< germ. *Seppuku*)

sepsíe[1] *s. f.* calitatea a ceea ce este septic, infectat. (< fr. *sépsie*)

-sepsíe[2] v. s e p t i c[2] (o) -.

SEPT[1]**-** *elem.* „șapte". (< fr. *sept-*, cf. lat. *septem*)

sept[2] *s. n.* **1.** (*anat.*) perete despărțitor al unei cavități. **2.** perete membranos care divide ovarul sau fructul în loje. (< fr., lat. *septum*)

septál, -ă *adj.* al septului. (< fr. *septal*)

septárie *s. f.* nume dat concrețiunilor elipsoidale, cu dimensiuni de câțiva metri, în masa argilelor sau a marnelor. (< germ. *Septarie*)

septát, -ă *adj.* (despre fructe, ovare) compartimentat; cu membrane despărțitoare. (< lat. *septatus*, fr. *septé*)

septemvír *s. m.* (în Roma antică) magistrat dintr-un colegiu de șapte membri. (< lat. *septemvir*)

septenál, -ă *adj.* care durează șapte ani; care se repetă, care revine la fiecare șapte ani. • (*s. n.*) plan care se întinde pe o perioadă de șapte ani. (< fr. *septennal*, lat. *septenalis*)

septenár, -ă **I.** *adj.* care privește o perioadă de șapte zile, șapte ani. **II.** *s. m.* vers compus din șapte picioare. (< lat. *septenarius*, fr. *septénaire*)

septenárie *s. f.* strofă din șapte versuri. (< it. *settenario*)

septenát *s. n.* mandat politic de șapte ani. (< fr. *septennat*)

septentrión *s. n.* nord. (< fr. *septentrion*)

septentrionál, -ă *adj.* nordic, boreal. (< fr. *septentional*, lat. *septentrionalis*)

septét *s. n.* formație muzicală de șapte interpreți; piesă scrisă pentru o astfel de formație; septuor. (< germ. *Septett*)

SEPTI- *elem.* „perete", „sept". (< fr. *septi-*, cf. lat. *septum*)

séptic[1]**, -ă** *adj.* care produce infecție; infectat cu microbi. (< fr. *septique*)

SEPTIC[2]**(O)-, -séptic, -sepsíe /SEPTO-** *elem.* „infecțios, microbian, infecție". (< fr. *septic/o/-, -septique, -sepsie, septo-*, cf. lat. *septicus*, gr. *septikos, sepsis*)

septicémic, -ă *adj.* de septicemie. (< fr. *septicémique*)

septicemíe *s. f.* infecție generalizată a sângelui provocată de microbi. (< fr. *septicémie*)

septicid, -ă *adj.* (despre dehiscența fructelor-capsulă) care se deschide de-a lungul liniilor de concreștere a carpelelor. (< fr. *septicide*)

septicitáte *s. f.* toxicitate a microbilor. (< fr. *septicité*)

septicologíe *s. f.* studiu al comportării organismului în cursul bolilor infecțioase. (< fr. *septicologie*)

septicopiemíe *s. f.* formă de septicemie în care bacteriile patogene se localizează în unele regiuni ale organismului, determinând focare purulente. (< fr. *septico-pyémie*)

septifér, -ă *adj.* care prezintă septuri, pereți despărțitori. (< fr. *septifère*)

septifórm, -ă *adj.* în formă de perete despărțitor. (< fr. *septiforme*)

septilión *s. n.* număr egal cu un milion de sextilioane (10^{42}). (< fr. *septillion*)

séptimă[1] *s. f.* (*muz.*) interval de șapte trepte; treapta a șaptea de la o treaptă dată. (< germ. *Septime*, it. *settima*)

séptimă[2] *s. f.* a șaptea poziție de apărare la scrimă. (< fr. *septime*)

septinevrítă *s. f.* diseminare a visurilor pe cale nervoasă. (< fr. *septinévrite*)

SEPTO- v. s e p t i c[2] (o) - .

septogén, -ă *adj.* (despre bacterii) care produce putrefacție. (< septo- + -gen[2])

septolét *s. n.* (*muz.*) diviziune ritmică specială din șapte note de durată egală cu aceea a patru note obișnuite. (< fr. *septolet*)

septotomíe *s. f.* îndepărtare chirurgicală a septului nazal, în caz de deviație a acestuia. (< fr. *septotomie*)

septuagenár, -ă *adj., s. m. f.* (om) în vârstă de 70 de ani. (< fr. *septuagénaire*, lat. *septuagenarius*)

septuagíntă *s. f.* versiunea alexandrină a Vechiului Testament tradusă în limba greacă. (< lat. *septuaginta*)

septuór *s. n.* septet. (< fr. *septuor*)

septúplu, -ă *adj.* înșeptit, de șapte ori mai mare. (< fr. *septuple*, lat. *septuplus*)

sepulcrál, -ă *adj.* **1.** referitor la mormânt; funerar. **2.** ca de mort; cavernos. (< fr. *sépulcral*, lat. *sepulcralis*)

sepúlcru *s. n.* mormânt. (< lat. *sepulcrum*)

sepultúră *s. f* (*rar*) loc de înmormântare; mormânt. (< fr. *sépulture*, lat. *sepultura*)

sequensér /-chen-/ *s. n.* (*inform*) organ de comandă al unui ordinator. (< fr. *séquenceur*)

sequóia /secvo-/ *s. m.* arbore conifer gigantic din California, cu frunzele aciculare, persistente; arbore-mamut. (< fr. *séquoia*, lat. *sequoia*)

ser *s. n.* partea lichidă a sângelui. • lichid din sânge sau preparat artificial, care conține un anumit anticorp sau o secreție glandulară, în scop terapeutic. (< fr. *sérum*, lat. *serum*)

serác *s. n.* turn de gheață, proeminență rezultată din intersectarea crăpăturilor din cuprinsul ghețarilor. (< fr. *sérac*)

seradélă *s. f.* plantă din familia leguminoaselor, cu tulpina subțire, înaltă și cu frunze compuse. (< it. *serradella*, fr. *serradelle*)

seráf *s. m.* înger. (< it. *serafo*, germ. *Seraph*)

seráfic, -ă *adj.* îngeresc; (*fig.*) pur, nevinovat, candid. (< fr. *séraphique*, lat. *seraphicus*)

serafísm *s. n.* atitudine, comportare serafică. (< seraf/ic/ + *-ism*)

serál, -ă *adj.* de seară; (despre forme de învățământ) care are loc seara. (< it. *serale*)

seralíst, -ă *s. m. f.* elev, student la învățământul seral. (< *seral* + *-ist*)

seranide *s. f. pl.* familie de pești marini care trăiesc pe lângă coastele stâncoase: lavracul. (< lat. *serranidae*)

serát, -ă *adj.* (despre frunze și alte organe) cu dinți ascuțiți înclinați spre vârf. (< lat. *serratus*, fr. *serré*)

serátă *s. f.* reuniune cu caracter literar, muzical etc. • petrecere cu dans care are loc seara. (< it. *serata*)

seratifórm, -ă *adj.* (despre organe vegetale) care are aspectul unei lame de ferăstrău. (< fr. *serratiforme*)

séră *s. f.* încăpere special amenajată pentru adăpostirea și cultivarea plantelor care nu suportă frigul. (< fr. *serre*)

sercláj *s. n.* **1.** încercuire. **2.** procedeu chirurgical de reunire a fracturilor într-un inel. (< fr. *cerclage*)

serenádă *s. f.* **1.** concert de muzică vocală sau instrumentală cu caracter romantic, care se execută noaptea, în aer liber, sub fereastra cuiva, în semn de omagiu sau de dragoste. **2.** piesă muzicală vocală sau instrumentală de formă liberă. (< fr. *sérénade*, germ. *Serenade*, it., sp. *serenata*)

serendipitáte *s. f.* fenomenul sesizării anumitor aspecte ale descoperirilor științifice întâmplătoare. (< engl. *se-rendipity*)

serenísim, -ă *adj.* (titlu de onoare al principilor sau conducătorilor bisericii în unele țări din Occident) prealuminat, mărit. (< fr. *sérénissime*, it. *serenissimo*)

serenitáte *s. f.* (*poet.*) seninătate, calm, liniște. (< fr. *sérénité*, lat. *serenitas*)

seréno *adv.* (*muz.*) senin, luminos, calm. (< it. *sereno*)

sergént *s. m.* grad militar superior celui de caporal. ◊ *~-major* = primul grad militar acordat subofiţerilor. (< fr. *sergent*)
seriá *vb. tr.* a aşeza, a orândui, a clasa pe serii. (< fr. *sérier*)
seriál, -ă I. *adj.* **1.** referitor la o serie; succesiv, în serie. **2.** *muzică ~ă* = serialism. II. *s. n.* film care rulează pe episoade; roman prezentat în fragmente. (< fr. *sériel*, /II/ *sérial*, engl. *serial*/story/)
serialísm *s. n.* (*muz.*) tehnică de compoziţie care constă în utilizarea gamei de 12 semitonuri într-un sistem având drept element ordonator seria (8). (< fr. *sérialisme*)
serialitáte *s. f.* caracter serial. (< serial + -itate)
serializá *vb. tr.* **1.** a dispune în serii. • a turna un film, a publica o scriere sub formă de serial. **2.** (*inform.*) a transforma o informaţie furnizată sub formă paralelă într-una sub formă de serie (9). (< fr. *sérialiser*)
serializór *s. m.* operator care efectuează serializarea. (< fr. *sérialiseur*)
seriatór, -oáre *s. m. f.* cel care seriază. (< seria + -tor)
séric, -ă *adj.* referitor la ser. (< fr. *sérique*)
sericéu, -ée *adj.* asemănător cu mătasea, mătăsos. • (*bot.;* despre unele organe) acoperit cu peri mătăsoşi şi moi. (< lat. *sericeus*)
SERICI- *elem.* „mătase". (< fr. *serici-*, cf. lat. *sericus*, gr. *serikos*)
sericícol, -ă *adj.* referitor la sericicultură. (< fr. *séricicole*)
sericicultór, -oáre *s. m. f.* cel care se ocupă cu sericicultura. (< fr. *sériciculteur*)
sericicultúră *s. f.* ramură a zootehniei care se ocupă cu creşterea viermilor de mătase. (< fr. *sériciculture*)
sericigén, -ă *adj.* (despre glande ale unor viermi sau insecte) care secretă mătase. (< fr. *séricigène*)
sericimétru *s. n.* instrument pentru aprecierea elasticităţii şi rezistenţei firului de mătase. (< fr. *séricimètre*)
sericínă *s. f.* materie cleioasă produsă de viermele de mătase, care acoperă firul. (< fr. *séricine*)
sericít *s. n.* varietate de muscovit în mase fin lamelare sau solzoase, în şisturile cristaline slab metamorfozate sau în rocile eruptive. (< fr. *séricite*)
sericitizáre *s. f.* transformare a feldspaţilor potasici în sericit. (după fr. *séricitisation*)
sericitós, -oásă *adj.* alcătuit din sericit. (< fr. *séricitеux*)
série *s. f.* **1.** înşiruire de termeni care se succedă potrivit unei anumite legi; succesiune de fiinţe, lucruri, fapte de acelaşi fel sau asemănătoare; şir, mulţime. • grup, categorie într-o clasificare; repetare a aceluiaşi tip, a aceleiaşi acţiuni etc. ◊ *în ~* = (produs, fabricat) în număr mare, după acelaşi tip. • (*sport*) grupă de concurenţi care dispută o probă de calificare. **2.** grup de compuşi organici care se caracterizează prin aceea că fiecare are în molecula sa câte un atom de carbon şi doi atomi de hidrogen mai mult decât compusul precedent al grupului. **3.** (*mat.*) expresie dintr-o infinitate de termeni deduşi unul din altul după anumite reguli şi legaţi prin semnele plus sau minus. ◊ *~ statistică* = şir paralel a două caracteristici corelate după un anumit criteriu. **4.** (*geol.*) succesiune de terenuri care corespunde în timp unei epoci. **5.** ansamblul mărcilor poştale care formează o anumită emisiune. • parte dintr-o colecţie sau publicaţie periodică, având uneori un titlu aparte, în afară de cel general. **6.** număr de ordine pe mărfurile fabricate într-un număr mare de exemplare de acelaşi tip; număr de fabricaţie. **7.** (*fon.*) grup de sunete sau foneme printr-o trăsătură comună. **8.** (*muz.*) succesiune prestabilită de 12 sunete ale gamei cromatice, în care fiecare sunet are valoare egală. **9.** (*inform.*) tratare a operaţiilor bit după bit. (< fr. *série*, lat. *series*)
serigrafiá *vb. tr.* a reproduce prin serigrafie. (< serigrafie)
serigráfic, -ă *adj.* de serigrafie. (< fr. *sérigraphique*)
serigrafíe *s. f.* procedeu de imprimare cu ajutorul unui ecran de mătase. (< fr. *sérigraphie*, germ. *Serigraphie*)
serínă *s. f.* aminoacid în compoziţia unui mare număr de proteine vegetale şi animale, cu rol activ în procesele de metabolism. (< fr. *sérine*)
serinétă *s. f.* flaşnetă de dimensiuni mici. (< fr. *serinette*)
seríngă *s. f.* **1.** instrument medical pentru injecţii, pentru a lua sânge etc. **2.** mică pompă portabilă servind la împins aer sau lichide. (< fr. *seringue*, it. *siringa*)
SERIO- *elem.* „şir, serie". (< fr. *sério-*, cf. lat. *series*)
seriográf *s. n.* accesoriu al aparatului radiologic pentru executarea de radiografii în serie. (< fr. *sériographe*, engl. *seriograph*)
seriográfic, -ă *adj.* seriografie. (< engl. *seriografie*)
seriografíe *s. f.* înregistrare a unei serii de clişee cu ajutorul seriografului. • imaginea obţinută. (< fr. *sério-graphie*, engl. *seriopgraphy*)
seriós, -oásă *adj.* **1.** grav, lipsit de superficialitate, de frivolitate; aşezat, ponderat. • căruia nu-i place să glumească; sever, rigid. **2.** (şi *adv.*) privit cu seriozitate; pozitiv, real. • îngrijorător, grav. **3.** important, de seamă. ◊ *a lua (pe cineva* sau *ceva) în ~* = a acorda toată atenţia (unei persoane sau unui lucru). (< fr. *sérieux*, lat. *seriosus*)
serioscóp *s. n.* negatoscop special care permite examinarea simultană a mai multor filme. (< fr. *sérioscope*)
serioscopíe *s. f.* examen radiologic constând în a lua succesiv mai multe imagini. (< fr. *sérioscopie*)
seriozitáte *s. f.* **1.** însuşirea de a fi serios; ţinută, comportare care denotă această însuşire. • mină serioasă, gravitate. **2.** profunzime; temeinicie. **3.** parte gravă, importantă a unui lucru. (< germ. *Seriosität*)
serj *s. n.* ţesătură de mătase cu firul în diagonală, pentru căptuşeli. (< fr. *serge*)
SERO- *elem.* „ser". (< fr. *séro-*, cf. lat. *serum*)
seroaglutináre *s. f.* serodiagnostic. (după fr. *séro-agglutionation*)
seroatenuáre *s. f.* seroterapie în scopul atenuării unei boli contagioase încă din perioada de incubaţie. (după fr. *séro-atténuation*)
serodiagnóstic *s. n.* diagnostic pozitiv; seroaglutinare. (< fr. *sérodiagnostic*)
serológ, -ă *s. m. f.* specialist în serologie. (< fr. *sérologue*)
serológic, -ă *adj.* de serologie. (< fr. *sérologique*)
serologíe *s. f.* ramură a imunologiei care studiază anticorpii din serul sangvin, în timpul diverselor reacţii imune. (< fr. *sérologie*)
seronegatív, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care prezintă un serodiagnostic negativ. (< fr. *séronegatif*)
seropozitív, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care prezintă un serodiagnostic pozitiv. (< fr. *séropositif*)
seroprofilaxíe *s. f.* seroterapie profilactică. (< fr. *séroprophylaxie*)
seroreácţie *s. f.* reacţie serologică. (< fr. *séroréaction*)
serós, -oásă *adj.* **1.** de natura serului, a serozităţii. **2.** (despre ţesuturi) care conţine, secretă o serozitate. ◊ *membrană ~oasă* (şi *s. f.*) = membrană care căptuşeşte unele organe, constituită din două foi subţiri între care se găseşte o serozitate; membrană care protejează articulaţiile osoase. (< fr. *séreux*)
seroterápic, -ă *adj.* de seroterapie. (< fr. *sérothéra-pique*)
seroterapíe *s. f.* tratament (preventiv) bazat pe admi-nistrarea de seruri imune, care conţin anticorpi specifici contra germenilor bolii respective sau toxinelor lor. (< fr. *sérothérapie*)
serotín, -ă I. *adj.* **1.** de seară; vesperal. **2.** tardiv; care aparţine perioadei de vară târzie. II. *s. m.* liliac de seară în Europa, Asia şi nordul Africii. (< it. *serotino*, fr. *sérotin*)
serotonínă *s. f.* substanţă hormonală secretată de celulele cromafine ale peretelui intestinal şi de diverse ţesuturi, cu acţiune vasoconstrictoare. (< fr. *sérotonine*, engl. *serotonin*)
serotoninemíe *s. f.* prezenţa serotoninei în sânge. (< fr. *séro-toninémie*)
serovaccináre *s. f.* tratament prin administrarea simultană de vaccin şi de ser specific. (după fr. *sérovaccination*)
serozióm *s. n.* sol de semideşert cu un conţinut redus de humus, bogat în carbonat de calciu. (< germ. *Serosiom*)
serozitáte *s. f.* **1.** lichid secretat de membranele seroase. **2.** lichid seros sau purulent care se formează în unele afecţiuni. (< fr. *sérosité*)
serozítă *s. f.* inflamaţie a unei seroase. (< lat. *serosa*, seroasă + *-ită*)
serpént *s. n.* instrument muzical de suflat, cu registru grav, care a fost înlocuit de tubă. (< fr., engl. *serpent*)

serpentár *s. m.* pasăre răpitoare de zi din Africa, care se hrănește cu șerpi; secretar[2]. (< fr. *serpentaire*, lat. *serpentarius*)

serpentáriu *s. n.* grădină zoologică, rezervație pentru șerpi și alte reptile. (< lat., engl. *serpentarium*)

serpentifórm, -ă *adj.* în formă de șarpe. (< fr. *serpentiforme*)

serpentín *s. n.* silicat natural hidratat de magneziu, prin alterarea olivinei. (< fr. *serpentine*, germ. *Serpentin*)

serpentínă *s. f.* **1.** traseu șerpuit al unui drum în pantă. **2.** fâșie îngustă de hârtie colorată, care se desfășoară în spirală când este aruncată la distanță. **3.** tub îndoit în formă de spirală, de elice etc., ca schimbător sau radiator de căldură. (< fr. *serpentin*, germ. *Serpentine*)

serpentínic, -ă *adj.* (despre roci) care conține serpentin. (< germ. *serpentinisch*)

serpentinít *s. n.* rocă metamorfică bogată în serpentin. (< fr. *serpentinite*)

serpentinizáre *s. f.* transformare în serpentin a mine-ralelor sau a rocilor bogate în magneziu. (după fr. *serpentinisation*)

serpétă *s. f.* cuțit special, cu vârf pană, îndoită, pentru altoire; cosoraș. (< fr. *serpette*)

serpiginós, -oásă *adj.* (*med.*; despre erupții) cu contur sinuos. (< fr. *serpigineux*)

sertao /sertău/ *s. n.* zonă secetoasă din nord-estul Bra-ziliei, cu vegetație rară de arbuști spinoși și cactuși. (< fr., port. *sertao*)

sertifórm, -ă *adj.* în formă de ghirlandă sau cunună. (< fr. *sertiforme*)

sertizá *vb. tr.* **1.** a ansambla, a fixa două piese tubulare prin deformarea plastică a pereților la capătul uneia dintre ele. • a fixa proiectilul în tubul cartușului. **2.** a fixa o piatră prețioasă sau ornamentală într-o montură metalică prin îndoirea marginilor monturii. (după fr. *sertir*)

sertizáj *s. n.* sertizare. (< fr. *sertissage*)

serumalbumínă *s. f.* albumină din plasma sangvină. (< fr. *sérum-albumine*)

serumglobulínă *s. f.* globulină în plasma sangvină. (< fr. *sérum-globuline*)

serváj *s. n* iobăgie, șerbie. (< fr. *servage*)

servál *s. m.* mic mamifer carnivor nocturn din Africa, cu coada scurtă, pentru blana sa roșcată împestrițată sau reiată. (< fr. *serval*)

servánt *s. m.* **1.** militar care deservește un tun, o armă automată sau un aparat. **2.** (*sport*) cel care servește (I, 3). (< fr. *servant*)

servántă *s. f.* **1.** servitoare. **2.** masă, bufet pe care se pun farfuriile și tacâmurile necesare servirii unei mese. (< fr. *servante*)

sérver[1] *s. n.* (*inform.*) **1.** (într-o rețea locală) calculator pe care rulează un software administrativ. **2.** (în internet) calculator care răspunde comenzilor trimise de client. (< engl. *server*)

sérver[2] *s. n.* tavă, platou. (< engl. *server*)

serveur, -euză /-vőr, -vő-/ *s. m. f.* (*livr.*) **1.** (*sport*) jucător care servește mingea. **2.** (la jocul de cărți) cel care împarte cărțile. (< fr. *serveur*)

serví *vb.* **I.** *tr.* **1.** a îndeplini anumite funcții, însărcinări față de cineva; a sluji. **2.** a aduce (bucatele) la masă. • a oferi cumpărătorilor cele cerute. **3.** (la unele jocuri sportive sau la cărți) a pune mingea sau cărțile în joc. **II.** *intr.* a folosi la..., a avea rolul de... **III.** *refl.* a se folosi, a face uz de... • (despre oameni) a lua să mănânce sau să bea. (< fr. *servir*)

serviábil, -ă *adj.* care face cu plăcere servicii altora; îndatoritor, amabil. (< fr. *serviable*)

serviabilitáte *s. f.* însușirea de a fi serviabil. (< fr. *serviabilité*)

service /sérvis/ *s. n.* ansamblu de servicii ulterioare vânzării unui produs, oferite de producător cumpărătorului pentru a asigura funcționarea produsului respectiv. (< engl. *service*)

servíciu *s. n.* **1.** acțiunea, faptul de a servi; muncă prestată în folosul sau în interesul cuiva. • slujbă, post, funcție. **o** *a fi* (sau *a se pune*) *în ~ul cuiva* (sau *a ceva*) = a se devota unei persoane sau unei idei, cauze etc.; *state de ~* = listă a posturilor, a funcțiilor ocupate de un funcționar, de un militar. **2.** secție administrativă a unei instituții, întreprinderi etc. • (*pl.*) sector al economiei în care se desfășoară o activitate utilă, menită să satisfacă anumite nevoi sociale. **3.** *~ militar* = stagiu militar; *~ comandat* = misiune specială încredințată cuiva spre executare. **4.** ajutor, sprijin dat cuiva. **o** *a face un rău ~ cuiva* = a face cuiva (fără voie) o neplăcere. • *scară de ~* = scară secundară într-un imobil. **5.** succesiunea în timp a regimurilor de funcționare ale unui sistem tehnic împreună cu duratele lor. • ansamblu de instalații tehnice care concurează la desfășurarea în bune condiții a unei activități tehnice, industriale sau publice principale. **6.** garnitură de vase, de sticlărie, de lenjerie de masă. **7.** *~ divin* = slujbă religioasă. **8.** (*sport*) punerea în joc a mingii. (< fr. *service*, lat. *servitium*)

serviétă *s. f.* geantă de piele, de material plastic etc. cu una sau cu mai multe despărțituri. (< fr. *serviette*)

servíl, -ă *adj.* **1.** referitor la condiția de sclav. • slu-garnic; lingușitor; supus. **2.** care se conformează riguros modelului; lipsit de originalitate. • (despre traduceri) care se ține în mod formal de original, neglijând conținutul; literal. (< fr. *servile*, lat. *servilis*)

servilísm *s. n.* spirit, atitudine servilă; slugărnicie; servilitate. (< fr. *servilisme*)

servilitáte *s. f.* servilism. (< fr. *servilité*)

servít *s. n.* servire. (< servi)

servitór, -oáre *s. m. f.* angajat în serviciul cuiva pentru treburi casnice; (*p. ext.*) orice persoană care lucrează la stăpân; slugă. (< fr. *serviteur*, lat. *servitor*)

servitúdine *s. f.* servitute. (< *servitude*, lat. *servitudo*)

servitúte *s. f.* **1.** stare de dependență, de supunere; servitudine. • obligație, constrângere. **2.** (*jur.*) sarcină care grevează asupra unui bun imobiliar, izvorând din situația naturală a bunului sau dintr-o convenție. (< lat. *servitus*)

SERVO- *elem.* „auxiliar", „mecanism automat". (< fr. *servo-*, cf. lat. *servus*, sclav)

servoambreíaj *s. n.* ambreiaj al unei mașini la care cuplarea și decuplarea motorului sunt efectuate de un servomotor. (< fr. *servo-embrayage*)

servocomándă *s. f.* mecanism auxiliar pentru a înlocui prin amplificare forța musculară a omului, necesară funcționării unui ansamblu. (< fr. *servocommande*)

servodirécție *s. f.* dispozitiv de manevră a direcției pe autovehicule, care micșorează efortul conducătorului. (< fr. *servodirection*)

servoelemént *s. n.* element al unui mecanism de reglare dintr-un sistem tehnic cu ajutorul căruia se variază o anumită mărime. (< fr. *servo-élément*)

servofrână *s. f.* mecanism având rolul de a amplifica forța de frânare a unui sistem tehnic. (după fr. *servofrein*)

servomecanísm *s. n.* mecanism al unui regulator care acționează asupra mărimii sau a parametrului de reglat. (< fr. *servomécanisme*)

servomotór *s. n.* motor auxiliar al unui sistem de comandă sau reglare automată care acționează un element de execuție al sistemului. (< fr. *servomoteur*)

servoregláre *s. f.* reglare automată (prin intermediul unui servomotor). (< servo- + reglare)

sesám *s. m.* plantă oleaginoasă erbacee originară din India, din ale cărei semințe comestibile se fabrică halvaua; susan. (< fr. *sésame*)

sesamoíd *adj., s. n.* (oscior al carpului și al tarsului) care seamănă cu semințele de susan. (< fr. *sésamoïde*)

sesamoidítă *s. f.* leziune congestivă sau inflamatorie a sesamoidelor. (< fr. *sésamoïdite*)

SESCVI- *elem.* „o dată și jumătate". (< fr. *sesqui-*, cf. lat. *sesqui*)

sescvioxíd *s. m.* oxid în a cărui formulă intră un element trivalent. (< fr. *sesquioxyde*)

sescviplán *s. n.* avion biplan, al cărui plan inferior este mai mic. (< fr. *sesquiplan*)

sescviterpénă *s. f.* hidrocarbură naturală din clasa terpenelor, răspândită în esențele vegetale, trimer al izoprenului. (< fr. *sesquiterpène*)

sesíl, -ă *adj.* **1.** (despre frunze, flori, fructe) fixat direct pe suport, fără pețiol sau peduncul. • (despre animale) fixat direct

de substrat. **2.** (despre tumori) cu o largă bază de implantare. (< fr. *sessile*, lat. *sessilis*)

sesiúne *s. f.* perioadă de timp în care membrii unui organ reprezentativ, ai unui for ştiinţific sau a unei organizaţii internaţionale se întrunesc în şedinţe de lucru pentru comunicări; (*p. ext.*) şedinţele ţinute. **o** ~ *de examene* = perioadă de timp în care au loc examene. (< fr. *session*, lat. *sessio*)

sesizá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a pătrunde cu mintea, a pricepe, a înţelege; a observa, a descoperi. **2.** a înştiinţa o autoritate despre un caz care trebuie luat în cercetare; a se adresa justiţiei. **II.** *refl.* a lua cunoştinţă, a ţine seamă (de ceva). (după fr. *saisir*)

sesizábil, -ă *adj.* care poate fi sesizat. (< fr. *saisissable*)

sesizánt, -ă *adj.* surprinzător, mişcător; impresionant, frapant. (< fr. *saisissant*)

sesizáre *s. f.* acţiunea de a sesiza; încunoştinţare, aviz. (< sesiza)

sesizór *s. n.* element al unui regulator sau aparat de măsură care sesizează o anumită mărime. (< sesiza + -or)

sestérţ *s. m.* monedă (de argint) la romani, de aproximativ un sfert de dinar. (< lat. *sestertius*)

sestón *s. n.* totalitatea organismelor vii şi moarte care plutesc sau înoată în mediul acvatic. (< fr. *seston*)

sestonologíe *s. f.* studiul ştiinţific al sestonului. (< fr. *sestonologie*)

set *s. n.* **1.** parte a unui meci de tenis, volei etc. determinată de obţinerea unui anumit număr de puncte. **2.** ansamblu de piese, de instrumente de acelaşi fel sau deosebite, într-o anumită muncă sau exploatare; garnitură. • ansamblu de obiecte de îmbrăcăminte confecţionate din acelaşi material, care se poartă împreună. **o** ~ *de cromozomi* = totalitatea cromozomilor cu care contribuie unul din genitori la formarea zigotului. **3.** unitate de măsură tipografică, de 0,019598 mm. (< engl., fr. *set*)

setacéu, -ée *adj. (bot.;* despre unele organe) acoperit cu peri ţepoşi, rigizi. (< fr. *sétacé*)

setaveráj *s. n. (tenis, volei)* raportul dintre seturile câştigate şi cele pierdute. (< engl. *set-average*)

sétă *s. f.* **1.** păr vegetal ţepos. **2.** pedicelul capsulei, la briofite. (< lat. *seta*)

sétbol *s. n.* minge la tenis, volei etc. servită către sfârşitul setului şi prin care unul din jucători poate câştiga setul respectiv. (< engl. *set-ball*)

setón *s. n.* rană superficială provocată de o armă albă sau de un glonte, care afectează numai pielea. (< fr. *séton*)

setós, -oásă *adj. (bot.;* despre unele organe) acoperite cu peri duri şi tari. (< fr. *séteux*, lat. *setosus*)

settecentésc, -ă *adj.* din settecento. (< it. *settecentesco*)

settecentíst, -ă *s. m. f.* scriitor, filosof, artist care aparţine de settecento. (< it. *settecentista*)

settecénto *s. n.* sec. XVIII în arta şi cultura italiană. (< it. *settecento*)

sétter *s. m.* câine de vânătoare şi de pază, cu urechi mari, căzute şi cu păr lung şi ondulat; prepelicar. (< engl., fr. *setter*)

setúlă *s. f.* setă mică. (< lat. *setula*)

setulifér, -ă *adj.* care poartă setule. (< fr. *setulifere*)

sévă *s. f.* **1.** lichid nutritiv, bogat în săruri minerale, care circulă prin vasele plantelor. **2.** (*fig.*) izvor de energie; vigoare. (< fr. *sève*)

sevér, -ă **1.** aspru, lipsit de blândeţe; grav. • exigent, pretenţios; strașnic, riguros. **2.** rigid, serios, solemn. **3.** lipsit de ornamente inutile; sobru; auster. (< fr. *sévère*, lat. *severus*)

severitáte *s. f.* asprime, exigenţă, rigiditate, austeritate. (< fr. *sévérité*, lat. *severitas*)

sevillán, -ă /-li-an/ *adj., s. m. f.* (locuitor) din Sevilla (Spania). (< fr. *sevillan*)

sevráj *s. n.* **1.** înţărcare. **2.** dezobişnuire progresivă de droguri, de excitante. (< fr. *sevrage*)

SEX[1]- *elem.* „şase", „de şase ori". (< fr. *sexa-*, cf. lat. *sex*)

sex[2] *s. n.* **1.** ansamblu de caracteristici morfologice şi fiziologice care diferenţiază organismele animale şi vegetale în masculi (bărbaţi) şi femele (femei). **o** *a face* ~ = a face dragoste. • fiecare dintre cele două categorii de oameni şi de animale astfel diferenţiate. **2.** (*fam.*) sexualitate. **3.** organele sexuale externe. (< fr. *sexe*, lat. *sexus*)

sexagenár, -ă *adj., s. m. f.* (om) în vârstă de 60 de ani. (< fr. *sexagénaire*, lat. *sexagenarius*)

sexagesimál, -ă *adj.* care reprezintă a 60-a parte dintr-un întreg. **o** *grad* ~ = unghi egal cu a 90-a parte dintr-un unghi drept. (<fr. *sexagésimal*)

sex-appeal /séxăpil/ *s. n.* farmec, atracţie puternică asupra sexului opus. (< engl. *sex-appeal*)

sexáre *s. f.* separare a păsărilor tinere după sex. (după fr. *sexage*)

sex-clúb *s. n.* club cu programe pornografice. (< sex[2] + *club*)

sexdigitál, -ă *adj.* (despre membre) cu şase degete. (< fr. *sexdigital*)

sexdigitár, -ă *adj.* (despre oameni) cu şase degete. (< fr. *sexdigitaire*)

sexdúcţie *s. f.* mecanism prin care se efectuează transferul de fragmente cromozomiale prin intermediul unui factor de fertilitate. (< fr. *sexduction*)

sexenál, -ă *adj.* care durează şase ani; care se repetă din şase în şase ani. (< fr. *sexennal*, lat. *sexennalis*)

séxi *adj. inv.* referitor la sex. (< fr. *sexi*)

sexísm *s. n.* ansamblul mişcărilor de emancipare feminine pentru a desemna atitudinea şi poziţia socială dominatoare a bărbaţilor în societate. (< fr. *sexisme*)

sexíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al sexismului. (< engl. *sexist*, fr. *sexiste*)

sex-magazín *s. n.* magazin specializat în vânzarea de publicaţii şi materiale pornografice; sex-shop. (după engl. *sex-shop*)

SEXO- *elem.* „sex, sexualitate". (< fr. *sexo-*, cf. lat. *sexus*)

sexológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în sexologie. (< fr. *sexologue*)

sexológic, -ă *adj.* referitor la sexologie. (< fr. *sexologique*)

sexologíe *s. f.* studiul ştiinţific al sexualităţii şi al problemelor sale psihofiziologice. (< fr. *sexologie*)

sexonomíe *s. f. (biol.)* studiu al legilor de reproducere şi repartiţie a sexelor. (< fr. *sexonomie*)

sexpórt *s. n.* export de pornografie. (< sex[2] + /ex/*port*)

sex-ratio /-réisio/ *s. f.* raportul sexelor la naştere. (< engl., fr. *sex-ratio*)

sex-shop /-şóp/ *s. n.* sex-magazin. (< engl., fr. *sex-shop*)

sex-simból *s. n.* idealul sensibilităţii şi al sexualităţii, reprezentat de o vedetă. (< engl. *sex-symbol*)

sexsomníe *s. f.* dorinţa de a face sex în timp ce doarme, în hipnoză. (< sex + somnie)

sextánt *s. n.* **1.** instrument optic pentru măsurarea distanţei unghiulare dintre doi aştri, dintre două repere situate pe apă, pe uscat etc. **2.** arc sau sector de cerc egal cu 60ş. (< fr. *sextant*, lat. *sextans*)

séxtă *s. f. (muz.)* interval într-o gamă diatonică de şase trepte; treapta a şasea de la o treaptă dată; supradominantă. (< fr. *sexte*, germ. *Sexte*)

sextét *s. n.* **1.** formaţie vocală sau instrumentală din şase interpreţi; compoziţie pentru o astfel de formaţie; sextuor. **2.** echipă de volei sau de gimnastică alcătuită din şase jucători (jucătoare). (< germ. *Sextett*)

sextíl I. *adj. an* ~ = (în calendarul republican francez) an care avea o zi în plus. **II.** *s. n. (astr.)* poziţie a unei plante al cărei unghi pe direcţia Pământ-Soare (Lună) şi Pământ-planetă se ridică la 60ş. (< fr. *sextile*, /Il/ germ. *Sextil*/schein/)

sextilión *s. n.* număr egal cu zece la puterea douăzeci (10^{20}). (< fr. *sextillion*)

sextínă *s. f.* **1.** poezie cu formă fixă, din şase strofe a câte şase dexasilabe şi cu rime repetate într-o anumită ordine. • strofă de şase versuri. (< fr. *sextine*)

sextolét *s. n. (muz.)* diviziune ritmică specială din şase note de durată egală cu aceea a patru note obişnuite. (< fr. *sextolet*)

sextuór *s. n.* sextet (1). (< fr. *sextuor*)

sextúplu, -ă *adj.* înşesit, de şase ori mai mare. (< fr. *sextuple*, lat. *sextuplus*)

sexuál, -ă *adj.* referitor la sex. • care se referă la raportul dintre sexe. (< fr. *sexuel*, lat. *sexualis*)

sexualísm *s. n.* **1.** stare a unei fiinţe care are sex. **2.** sexualitate erijată în principiu. (< fr. *sexualisme*)

sexualíst, -ă *adj.* referitor la sexualism. (< fr. *sexualiste*)
sexualitáte *s. f.* **1.** totalitatea caracterelor anatomo-fizi-ologice specifice fiecărui sex. **2.** ansamblul fenomenelor referitoare la instinctul sexual și la satisfacerea lui. (< fr. *sexualité*)
sexualizá *vb. tr.* a da un caracter sexual (unui lucru). (< fr. *sexualiser*)
sexualizáre *s. f.* **1.** acțiunea de a sexualiza. **2.** apariție a caracterelor sexuale în cursul dezvoltării individului. (< sexualiza)
sexuát, -ă *adj.* **1.** prevăzut cu organe de reproducere. **2.** care implifică fecundația. **o** *reproducere ~ă* = reproducere a organismelor prin gameți masculi și femeli. (< fr. *sexué*)
sexupár, -ă *adj.* (despre animale) care are două faze de reproducere, una sexuată și alta partenogenetică. (< fr. *sexupare*)
séxy *adj. inv.* **1.** (*fam.;* despre oameni) care are farmec special; atrăgător, cu sex-appeal. **2.** (despre filme, reviste de music-hall, publicații) cu caracter erotic. (< engl. *sexy*)
sezinár, -ă *adj. moștenitor ~* = moștenitor care se bucură de sezină. (< sezină + -ar)
sezínă *s. f.* (*jur.*) drept de luare imediată în posesiune a unei moșteniri legale, fără autorizația prealabilă a justiției. (< fr. *saisine*)
sezón *s. n.* **1.** anotimp. **2.** perioadă a anului caracterizată prin apariția anumitor fenomene sau printr-o intensă activitate în anumite domenii ori favorabilă pentru anumite acțiuni. **o** *de ~* = propriu unui anumit sezon; (*fig.*) de actualitate. (< fr. *saison*)
sezonál, -ă *adj.* sezonier. (< sezon + -al)
sezonalitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este sezonal. • dependența izbucnirilor epidemice de factorul anotimp. (< fr. *saisonalité*)
sezoniér, -ă **I.** *adj.* care ține de un anumit sezon și durează cât acesta; sezonal. • potrivit pentru un anumit sezon. **II.** *s. m. f.* lucrător angajat pentru un sezon. (< fr. *saisonnier*)
sezoníst, -ă *s. m. f.* cel care face cură la o stațiune balneoclimaterică. (< sezon + -ist)
sfacél *s. n.* **1.** cangrenă uscată în leziunile traumatice întinse sau în organele care degenerează prin ischemie. **2.** boală a trunchiului sau a ramurilor arborilor care produce uscarea acestora. (< fr. *sphacèle*)
sfacelát, -ă *adj.* atins de sfacel; cangrenos. (< fr. *sphacélé*, lat. *sphacelatus*)
SFAGN(O)- *elem.* „turbărie, mușchi". (< fr. *sphagn/o/-*, cf. gr. *sphagnos*)
sfagnacée *s. f. pl.* familie de plante: mușchii din care se formează turba. (< fr. *sphagnacées*)
sfagnofíte *s. f. pl.* plante care cresc în turbării. (< fr. *sphagnophytes*)
sfagnologíe *s. f.* studiul mușchilor de pământ din care se formează turba. (< fr. *sphagnologie*)
sfágnum *s. m.* mușchi de turbă. (< engl., lat. *sphagnum*)
sfalerít *s. n.* blendă (1). (< fr. *sphalérite*)
sfen[1] *s. n.* titan. (< germ. *Sphen*)
SFEN[2]**(O)-** *elem.* „colț, unghi". (< fr. *sphén/o/-*, cf. gr. *sphen*)
sfeniscifórme *s. f. pl.* ordin de păsări marine nezburătoare: pinguinii. (cf. gr. *sphénisque*, pinguin-imperial)
sfenoíd, -ă *adj., s. n.* (os median, nepereche, în formă de șa) situat la baza craniului. (< fr. *sphénoïde*)
sfenoidál, -ă *adj.* referitor la sfenoid. (< fr. *sphénoïdal*)
sfenoidítă *s. f.* inflamație a mucoasei sinusului sfenoidal. (< fr. *sphénoïdite*)
sfenotripsíe *s. f.* zdrobire chirurgicală a sfenoidului. (< fr. *sphenotripsie*)
SFER(O)-, -sfér(ă) *elem.* „glob, sferă"; „strat, înveliș". (< fr. *sphér/o/-, -sphère*, cf. lat. *sphaera*, gr. *sphaira*)
sféră *s. f.* **1.** (*geom.*) suprafață ale cărei puncte sunt egal depărtate de un punct dat (centru). • obiect având această formă; glob. **2.** regiunea cerească unde se mișcă aștrii; boltă cerească. **3.** (*fig.*) domeniu (limitat) în care există, acționează sau se dezvoltă cineva sau ceva; mediu (social). **o** *~ de influență* = **a)** întindere, teritoriu, mediu etc. în cuprinsul căruia se exercită o anumită influență; **b)** zonă geografică sau grup de state asupra cărora o anumită putere exercită o influență economică, politică sau militară. **4.** (*log.*) capacitatea de referință a noțiunii la ansamblul de indivizi care posedă însușirile reflectate în conținutul ei; denotație (1). **5.** (*ec.*) *~a producției materiale* = totalitatea activităților, a ramurilor din cadrul economiei naționale în care se creează bunuri materiale; *~ neproductivă* = totalitatea activităților, a sectoarelor din cadrul economiei naționale care consumă muncă socială, fără a crea bunuri materiale. (< fr. *sphère*, lat. *sphaera*, gr. *sphaira*)
sferenchím *s. n.* țesut format din celule sferice. (< fr. *sphérenchyme*)
sféric, -ă *adj.* de forma unei sfere; rotund. (< fr. *sphérique*, lat. *sphaericus*)
sfericitáte *s. f.* însușirea de a fi sferic. (< fr. *sphéricité*)
sferocárp, -ă *adj.* cu fructe sferice. (< fr. *sphérocarpe*)
sferocít *s. n.* globulă roșie din sânge cu diametrul redus și cu grosimea crescută, element constant în diferite forme de anemie hemolitică. (< fr. *sphérocyte*)
sferocitóză *s. f.* prezența excesivă a sferocitelor în sânge. (< fr. *sphérocytose*)
sferofachíe *s. f.* (*med.*) aspect sferic al cristalinului. (<fr. *sphérophakie*)
sferofíte *s. f. pl.* plante cu fructificații globuloase. (< fr. *sphérophytes*)
sferoíd *s. n.* corp aproape sferic, format prin rotirea unei elipse în jurul uneia dintre axele sale. (< fr. *sphéroïde*)
sferoidál, -ă *adj.* în formă de sferoid. (< fr. *sphéroïdal*)
sferoidizáre *s. f.* fenomen fizico-chimic care are loc în timpul maleabilizării fontei, la precipitarea grafitului sub forme sferoidale. (după fr. *sphéroïdisation*)
sferolít *s. n.* agregat mineral cristalin de formă sferică. (< fr. *sphérolite*)
sferolític, -ă *adj.* (despre roci) care conține sferolite. (< fr. *sphérotique*)
sferométru *s. n.* instrument pentru măsurarea curburii suprafețelor sferice sau a grosimii pieselor mici. (< fr. *sphéromètre*)
sferoplást *s. n.* celulă de formă sferică. (< fr. *sphéroplaste*)
sferospérm, -ă *adj.* cu semințe globuloase. (< lat. *spherospermus*)
sferotécă *s. f.* corp de fructificație sferic. (< fr. *sphérothéque*)
sfidá *vb. tr.* a înfrunta, a privi pe cineva sau ceva cu dispreț; a desfide. (< it. *sfidare*)
sfidátor, -oáre *adj.* care sfidează. (< sfida + -tor)
SFIGM(O)-, -sfigmíe *elem.* „puls". (< fr. *sphygn/o/-, -sphygmie*, cf. gr. *sphygmos*)
sfígmic, -ă *adj.* referitor la puls. (< fr. *sphigmique*)
-sfigmíe v. sfigm(o)-.
sfigmobolometríe *s. f.* măsurare a energiei dezvoltate de presiunea arterială. (< fr. *sphygmobolométrie*)
sfigmocardiográf *s. n.* aparat pentru înregistrarea simultană a bătăilor cardiace și a pulsului radial. (< sfigmo- + cardiograf)
sfigmográf *s. n.* aparat pentru înregistrarea pulsului și a variațiilor tensiunii arteriale; pulsograf. (< fr. *sphygmographe*)
sfigmográfic, -ă *adj.* de sfigmografie. (< fr. *sphymographique*)
sfigmografíe *s. f.* măsurare și înregistrare grafică a pulsului cu ajutorul sfigmografului. (< fr. *sphy-gmographie*)
sfigmográmă *s. f.* traseu sfigmografic al pulsului. (< fr. *sphygmogramme*)
sfigmomanométru *s. n.* aparat pentru măsurarea tensiunii arteriale; sfigmotensiometru, tensiometru (2). (< fr. *sphygmomanomètre*)
sfigmometríe *s. f.* măsurarea pulsului. (< fr. *sphygmo-métrie*)
sfigmométru *s. n.* instrument pentru măsurarea pulsului; pulsometru (2); tensiometru (2). (< fr. *sphygmomètre*)
sfigmotensiométru *s. n.* sfigmomanometru. (< fr. *sfygmotensiomètre*)
sfilánță *s. f.* (*mar.*) element constitutiv al unei parâme, constând din mai multe fire vegetale răsucite. (după it. *sfilaccia*)
sfíncter[1] *s. n.* mușchi inelar care închide un orificiu. (< fr., lat. *sphincter*)
SFINCTER[2]**(O)-** *elem.* „sfincter". (< fr. *sphunctér/o/-*, cf. lat. *sphincter*, gr. *sphinkter*)
sfincteralgíe *s. f.* contracție spasmodică dureroasă a unui sfincter. (< fr. *sphinctéralgie*)

sfincterectomíe *s. f.* ablaţiune a unui sfincter. (< fr. *sphincterectomie*)
sfincterián, -ă *adj.* al sfincterului. (< fr. *sphincterian*)
sfincterometríe *s. f.* măsurare a tonusului muscular al unui sfincter. (< fr. *sphincterométrie*)
sfincteroplastíe *s. f.* refacere chirurgicală a unui sfincter. (< fr. *sphinctéroplastie*)
sfincterospásm *s. n.* spasm al unui sfincter. (< fr. *sphincterospasme*)
sfincterotomíe *s. f.* secţionare operatorie a unui sfincter. (< fr. *sphinctérotomie*)
sfingomielíne *s. f pl.* substanţe lipide complexe, cu rol important în excitabilitatea sistemului nervos şi în conducerea influxului nervos. (cf. gr. *sphingo* < *sphingein*, a strânge, *myélos*, măduvă)
sfínx *s. m.* **I.** monstru înaripat din mitologia greacă şi egipteană, cu corp de leu şi cap de femeie. • *(fig.)* personaj enigmatic. **II.** fluture mare nocturn. (< fr., lat., gr. *sphinx*)
sfiremíde *s. f. pl.* familie de peşti cu corpul asemănător cu al şarpelui şi cu gura în formă de cioc lung: ştiuca-de-mare. (< lat. *sphyraenidae*)
sforţá *vb. refl.* a se sili din răsputeri; a se opinti, a se strădui. (< it. *sforzare*)
sforzándo /-ţan-/ *adv. (muz.)* accentuând cu putere; apăsat. (< it. *sforzando*)
sfragístic, -ă **I.** *adj.* referitor la sfragistică. **II.** *s. f.* sigilografie. (< fr. *sphragistique*)
sfruntá *vb. tr.* a înfrunta. (< it. *sfrontare*)
sfruntát, -ă *adj.* neruşinat, obraznic, impertinent. (< it. *sfrontato*)
sfumát, -ă *adj.* (despre culori, sunete) estompat; nuanţat. (< it. *sfumato*)
sfumáto *s. n.* mod de a realiza o pictură cu contururi şi umbre estompate. (< it. *sfumato*)
sfumatúră *s. f.* **1.** estompare, nuanţare (de culoare, de sunet). **2.** *(fig.)* nuanţă, deosebire imperceptibilă. (< it. *sfumatura*)
sgraffíto *s. n.* procedeu de decoraţie murală în camaieu, constând în aplicarea pe un fond colorat de scut a unui grund alb, pentru ca apoi, prin zgâriere, să se formeze umbre. (< it. *sgraffito*)
shake /şee/ *s. n.* băutură din amestecuri speciale din diverse arome, fructe, cu lapte degresat sau cu apă plată. (< engl. *shake*)
shaker /şéicăr/ *s. n.* recipient în care se agită, cu gheaţă, elementele unui cocktail. (< engl. *shaker*)
shakespeárian, -ă /şecspi-/ *adj.* propriu lui Shakespeare. • în maniera lui. (< fr., engl. *shakespearien*)
shakespearísm *s. n.* **1.** expresie specifică lui Shakespeare. **2.** stil shakespearian. (<l. *shakespearea-nism*)
shakespearizá *vb. tr.* a scrie în felul lui Shakespeare. (< germ. *shakespearisieren*)
shakespearológ, -ă *s. m. f.* specialist în shakespearologie. (< shakespearologie)
shakespearologíe *s. f.* studiul vieţii şi operei lui Shakespeare. (< Shakespeare n. pr. + *-logie*)
shaórma /şa-/ *s. f.* preparat culinar combinat din bucăţi mici de carne friptă, cu legume diferite şi învelite într-o lipie. (< ar. *shaorma*)
shaormarie *s. f.* local care prepară şi vinde consumatorilor shaorma. (< shaorma + -/r/ie)
shaormíst *s. m.* **1.** specialist în prepararea shaormei. **2.** *(ir.)* cel care mănâncă multă shaorma. **3.** *(fig.)* persoană imigrantă din Orient cu afaceri prospere în România. (< shaorma + -ist)
shapping /şéiping/ *s. n.* *(tehn.)* maşină de rabotat transversală. (< engl. *shapping*)
shartbread /şartbred/ *s. n.* biscuiţi scoţieni cu un delicios gust de unt, cu mult zahăr şi făină de orez. (< engl. *shartbread*)
shed /şed/ *s. n. (constr.)* formă de acoperiş disimetrică, în dinţi de ferăstrău, cu luminatoarele orientate spre nord, spre a avea în interior lumină uniformă. (< engl. *shed*)
shekel /şechel/ *s. m.* unitatea monetară a statului Israel. (< fr. *shekel*)
shelterdeck /şéltărdec/ *s. n.* navă maritimă cu două punţi, având la partea superioară şi în bordurile interpunţii deschideri ce pot fi închise etanş, la încărcarea şi descărcarea navei. • puntea superioară. (< engl. *shelterdeck*)
shephárd /şefard/ *s. m.* câine ciobănesc australian, inteligent, crescut pentru paza oilor. (< engl. *shephard*)
shetland /şét-/ *s. n.* stofă fină, moale, din fire de lână foarte lungi, pieptănate sau cardate; pulover din astfel de lână. (< engl. *shetland*)
shift /şift/ *s. n.* *(inform.)* tastă care, apăsată împreună cu altă tastă, modifică semnificaţia acesteia. (< engl. *shift*)
shimming /şim-/ *s. n.* dispozitiv de citire a benzilor magnetice ale cardurilor pentru bancomat. (< engl. *shimming*)
shimmy /şimi/ *s. n.* dans modern nord-american, cu un ritm marcat, amintind un foxtrot; melodia corespunzătoare. (< engl. *shimmy*)
shipping /şíping/ *s. n.* transport pe apă, comerţ, cu nave. (< engl. *shipping*)
shoah /şo-/ *s. n.* (referitor la lagărele naziste) nenorocire, catastrofă. (< engl. *shoah*)
shocking /şóching/ *adj. inv.* şocant, supărător; pornografic, obscen. (< engl. *shocking*)
shoddy /şódi/ *s. n.* material fibros prin destrămarea resturilor de fire şi de ţesături de lână, material de amestec în filatura de lână cardată. (< engl. *shoddy*)
shogun /şogún/ *s. m.* titlu dat dictatorilor militari în vechea Japonie. (< fr. *shogun*)
shogunál, -ă *adj.* de shogun. (< fr. *shogunal*)
shogunát *s. n.* autoritatea, demnitatea de shogun. (< fr. *shogunat*)
shop /şop/ *s. n.* magazin[1] în care se vând mărfuri (de lux) pe valută. (< engl. *shop*)
shopping /şóping/ *s. n.* (mers la) târguieli, cumpărături. (< engl., fr. *shopping*)
shopping center /şentăr/ *s. n.* centru comercial. (< engl. *shopping center*)
shoran /şorán/ *s. n.* sistem radiotehnic de navigaţie constând în stabilirea poziţiei unei (aero)nave cu ajutorul a două balize de pe uscat, interogate succesiv de emiţătorul de la bord. (< engl. *shoran*)
shortbread /şortbred/ *s. n.* biscuiţi scoţieni cu un delicios gust de unt, preparaţi cu mult zahăr şi făină de ovăz. (< engl. *shortbread*)
shortening /şórtning/ *s. n.* specie de grăsimi animale sau vegetale, de consistenţa unturii de porc, care se amestecă şi se prelucrează uşor, în industria alimentară. (< engl. *shortening*)
short track /şor trác/ *s. n.* patinaj de viteză pe o pistă de 111 m. (< engl. *short track*)
show /şou/ *s. n.* **1.** recital de muzică uşoară. **2.** spectacol de varietăţi, cu muzică, dansuri scheciuri comice, susţinut de un actor de music-hall, de un cântăreţ sau de o formaţie. **o** *~-business* = industria spectacolelor; showbiz; *(fam.)* manifestare veselă a cuiva. (< engl. *show*)
showbiz /şóubiz/ *s. n.* muzică, teatru, televiziune etc. văzute ca o afacere sau ca industrie; show-business. (< engl. *show-business*)
show-business /şóubiz/ *s. n.* showbiz. (< engl. *show-business*)
showgírl /şougărl/ *s. f.* cântăreaţă, dansatoare de showuri. (<engl. *showgirl*)
showman /şóumen/ *s. m.* **1.** artist care organizează show-uri. **2.** muzician care cântă pe scenă sau în orchestră, îndeplinind în spectacol rol de solist sau acompaniator. (< engl. *showman*)
showroom /şoúrum/ *s. n.* sală de expoziţie. (< engl. *show room*)
si *s. m. (muz.)* treapta a şaptea a gamei diatonice; sunetul şi nota corespunzătoare. (< it. *si*)
siáj *s. n.* **1.** dâră lăsată de o torpilă, de o navă în mers etc. **2.** volum de fluid turbionar pe care îl lasă în urma sa un corp în mişcare într-un fluid. (< fr. *sillage*)
siál[1] *s. n.* înveliş exterior al Pământului din roci bogate în silicaţi de aluminiu. (< fr. *sial*)
SIAL[2]**(O)-, -sialíe** *elem.* „salivă". (< fr. *sial/o/-, -sialie*, cf. gr. *sialon*)
sialadenítă *s. f.* inflamaţie a unei glande salivare. (< fr. *sialadénite*)

sialagóg, -ă *adj., s. n.* (medicament) care măreşte secreţia salivară. (< fr. *sialagogue*)
siálic, -ă *adj.* referitor la sial[1]. (< fr. *sialique*)
-sialíe v. s i a l [2] (o) -.
sialofagíe *s. f.* deglutiţie exagerată de salivă (însoţită de aerofagie), în gastropatii. (< fr. *sialophagie*)
sialogén, -ă *adj.* care provoacă salivaţie. (< fr. *sialogène*)
sialografíe *s. f.* radiografie a canalelor glandelor salivare cu o substanţă de contrast. (< fr. *sialographie*)
sialográmă *s. f.* imagine radiologică prin sialografie. (< fr. *sialogramme*)
sialolít *s. n.* concreţiune salivară. (< fr. *sialolithe*)
sialorée *s. f.* ptialism. (< fr. *sialorrhée*)
siamáng *s. m.* maimuţă antropoidă din grupul gibonilor, cu braţe foarte lungi, arboricolă, în pădurile muntoase din Indochina şi Sumatra. (< engl. *siamang*)
siaméz, -ă I. *s. m. pl.* populaţie care locuieşte în Siam (Thailanda). **II.** *adj., s. m. f.* **1.** (locuitor) din această populaţie. **2.** (cel) (*fig.*) nedespărţit de cineva sau de ceva; (despre obiect) nelipsit din dotare. **III.** *adj.* referitor la Siam. **o** *fraţi ~i* sau *surori ~e* = gemeni care s-au născut cu corpurile lipite; (*fig.*) prieteni nedespărţiţi; *pisică ~ă* = rasă de pisici cu ochi albaştri, cu părul cafeniu, mătăsos şi coada scurtă, originară din Extremul Orient. **IV.** *s. f.* **1.** limbă vorbită de siamezi. **2.** fotoliu dublu cu spătarele îndreptate în sens opus. (< fr. *siamois*)
sibarít, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care se dedă unei vieţi de lux, lene şi desfrâu. (< fr. *sybarite*, lat. *sybarita*, locuitor din Sybaris)
sibarític, -ă *adj.* de sibarit. (< fr. *sybaritique*)
sibarítism *s. n.* viaţă uşuratică (comparabilă cu cea din Sybaris), desfrâu. (< fr. *sybaritisme*)
siberián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Siberia. **o** *frig ~* = (*fig.*) frig grozav, foarte mare. (< fr. *sibérien*)
sibilánt, -ă *adj., s. f.* siflant(ă). (< fr. *sibilant*)
sibilánţă *s. f.* zgomot sibilant provocat în plămân de o leziune. (< fr. *sibilance*)
sibílă *s. f. (ant.)* femeie căreia i se atribuia darul de a prevedea viitorul. (< fr. *sibylle*, lat., gr. *sibylla*)
sibílic, -ă *adj.* (şi *adv.*) de sibilă; profetic; sibilin(ic); (*p. ext.*) enigmatic, vag. (< fr. *sibyllique*)
sibilín, -ă *adj.* sibilic. **o** *cărţi ~e* = culegere de oracole, păstrată la Capitoliu (Roma), consultată ori de câte ori republica era în primejdie. (< fr. *sibyllin*, lat. *sibyllinus*)
sibilínic, -ă *adj.* sibilic. (< *sibyllinisch*)
sic *adv.* (între paranteze într-un text citat) întocmai după original. (< lat. *sic*)
síca *s. f.* pumnal cu lama uşor încovoiată. (< lat. *sica*)
sicámbri *s. m. pl.* seminţie germanică veche, unul dintre triburile francilor, care trăiau iniţial pe malul drept al Rinului, în dreptul oraşului roman Colonia (azi Köln). (< fr. *sicambres*)
sicár *s. m.* asasin, ucigaş tocmit. (< it. *sicario*, fr. *sicaire*, lat. *sicarius*)
sicatív, -ă I. *adj.* (despre uleiuri) care se usucă repede. **II.** *s. m.* substanţă care se adaugă uleiurilor vegetale, cernelii etc. pentru a le grăbi viteza de uscare. (< fr. *siccatif*, lat. *siccativus*)
sicativitáte *s. f.* însuşirea de a fi sicativ. (< fr. *siceativité*)
sicilián[1], -ă I. *s. m. pl.* populaţie care locuieşte în Sicilia. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie. **III.** *adj.* **1.** referitor la Sicilia. **2.** *apărare ~ă* = sistem de apărare la jocul de şah; *metodă ~ă* = metodă mafiotă care aparţine crimei organizate; *casată ~ă* = numele unui sortiment de casată. • (*s. n.*) dialect din Italia meridională, vorbit în Sicilia. **IV.** *s. f.* **1.** vechi dans italian cu mişcare moderată; melodia corespunzătoare. **2.** (în sec. XVII-XVIII) parte lentă a lucrărilor instrumentale (sonată, concert); formă a ariilor lirice. (< fr. *sicilien*, it. *siciliano*)
sicilián[2] *adj., s. n.* (din) etajul inferior al pleistocenului din bazinul Mării Mediterane. (< fr. *sicilien*, it. *siciliano*)
sicitáte *s. f.* uscăciune; secetă. (< fr. *siccité*)
síclu *s. m.* **1.** monedă de argint sau de aur, la evrei, de aproximativ 6 gr. **2.** una din figurile tarotului (< fr. *sicle*, lat. *ciclus*)
SICO- *elem.* „smochin". (< fr. *syco-*, cf. gr. *sykon*)
sicofánt[1] *s. m.* **1.** (în Grecia antică) nume dat la Atena celor care denunţau pe contrabandiştii de smochine; (*p. ext.*) denunţător. (< fr. *sycophante*, lat. *sycophanta*, gr. *sykophantes*)
sicofánt[2] *s. m.* insectă cu miros de mosc, verde-aurie, în pădurile de conifere şi stejari din sudul şi centrul Europei. (< lat. *sycophanta*)
sicomór *s. m.* arbore exotic uriaş, asemănător cu smochinul, cu lemnul tare şi fructe dulci, comestibile. (< fr. *sycomore*)
sicónă *s. f.* fruct compus, cu numeroase achene închise într-un receptacul cărnos. (< fr. *sycone*)
sicóză *s. f.* leziune inflamatorie profundă, care se loca-lizează de obicei în barbă şi mustăţi. (< fr. *sycosis*)
sicúli *s. m. pl.* populaţie preindo-europeană din Sicilia, în mileniul al II-I î. H. (< lat. *siculi*)
SIDA *s. f.* maladie infecţioasă gravă, transmisibilă pe cale sexuală sau prin transfuzii sangvine, datorată unui virus (HIV), cu un tablou complex de simptome: febră cronică, umflături persistente, limfadenopatii. (< fr. *sida*)
sidecar /sáid-car/ *s. n.* ataş de motocicletă. (< engl. *side-care*)
SIDER(O)[1]- *elem.* „astru, stea". (< fr. *sidér/o/-*, cf. lat. *sidus, -eris*)
SIDER(O)[2]- *elem.* „fier". (< fr. *sidér/o/-*, cf. gr. *sideros*)
siderá *vb. tr.* a încremeni, a împietri, a stupefia, a ului. (< fr. *sidérer*)
siderál, -ă *adj.* referitor la aştri; astral. **o** *zi ~ă* = interval de timp între două treceri consecutive ale unei stele la acelaşi meridian; *an ~* = intervalul de timp în care Pământul efectuează o revoluţie în jurul Soarelui. (< fr. *sidéral*, lat. *sideralis*)
siderátie *s. f.* **1.** pretinsă influenţă a aştrilor asupra vieţii sau sănătăţii unei persoane. **2.** scădere bruscă a forţelor vitale. • şoc nervos dintr-o variaţie bruscă a potenţialului electric. (< fr. *sidération*, lat. *sideratio*)
sideremíe *s. f.* prezenţa fierului în sânge. (< fr. *sidérémie*)
siderísm *s. n.* cult al aştrilor. (< fr. *sidérisme*)
siderít *s. n.* **1.** carbonat natural de fier; sideroză (1). **2.** meteorit din fier. (< fr. *sidérite*, germ. *Siderit*)
sideroblást *s. n.* celulă a măduvei osoare care conţine incluziuni sferice şi nu hemoglobinice. (< fr. *sidéroblaste*)
siderofíl, -ă *adj.* **1.** (despre elemente chimice) din zona centrală a globului terestru. **2.** care prezintă siderofilie. (< fr. *sidérophile*)
siderofílie *s. f.* afinitate a unor bacterii pentru fier. (< fr. *sidérophilie*)
siderofób, -ă *adj.* (despre bacterii) care evită substraturile feroase. (< fr. *sidérophobe*)
siderografíe *s. f.* arta gravării în fier. (< fr. *sidérographie*)
siderolít *s. m.* **1.** mineral de fier. **2.** meteorit dintr-o masă metalică. (< fr. *sidérolithe*)
siderolític, -ă *adj.* bogat în sideroliţi. (< fr. *sidéro-lithique*)
sideropenie *s. f.* diminuare a cantităţii de fier din sânge. (< fr. *sidéropénie*)
sideropexíe *s. f.* fixare a fierului în ţesuturile organice. (< fr. *sidéropexie*)
sideroscóp *s. n.* aparat pentru detectarea prezenţei unui corp feros în ochi. (< engl. *sideroscope*)
siderosilicóză *s. f.* infiltrare în plămâni a unui praf conţinând săruri de fier şi silice. (< fr. *sidérosilicose*)
siderostát *s. n.* celostat care, urmărind mişcarea aparentă a unui obiect ceresc, transmite radiaţia lui neîncetat în aceeaşi direcţie. (< fr. *sidérostat*)
sideroterapie *s. f.* folosirea terapeutică a fierului şi a compuşilor lui. (< fr. *sidérothérapie*)
siderotróf, -ă *adj.* (despre bazine acvatice) cu cantităţi mari de săruri de fier. (< fr. *sidérotrophe*)
sideróză *s. f.* **1.** siderit (1). **2.** pneumoconioză produsă prin inhalarea pulberilor conţinând oxid de fier. (< fr. *sidérose*)
siderúrgic, -ă *adj.* de siderurgie. (< fr. *sidérurgique*)
siderurgíe *s. f.* **1.** tehnica extragerii fierului şi a aliajelor sale. **2.** ramură a metalurgiei care studiază proprietăţile fizice şi chimice ale fierului şi ale aliajelor lui, precum şi metodele folosite în siderurgie (1). (< fr. *sidérurgie*)
siderurgíst *s. m.* lucrător în siderurgie. (< fr. *sidérurgiste*)

sideruríe *s. f.* prezența fierului în urină. (< fr. *sidérurie*)
siemens /zímăns/ *s. m.* unitate de măsură a conductanței electrice, egală cu conductanța unui conductor cu re- zistență de un ohm. (< fr. *siemens*, germ. *Siemens*)
sienít *s. n.* rocă intruzivă granitică, din feldspați, hornblendă, augit și biotit. (< fr. *syénite*)
sienític, -ă *adj.* de natura sienitului. (< fr. *syénitique*)
sierraleonéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Sierra Leone (Africa). (< Sierra Leone + -ez)
siésta *s. f.* odihnă de după prânz. (< fr. *sieste*)
sif *s. n.* creastă ascuțită a unei dune, provenind din intersecția versanților expuși cu cei adăpostiți de vânt. (< fr. *sif*)
sifilídă *s. f.* erupție sifilitică pe piele și mucoase, în faza a doua a sifilisului. (< fr. *syphilide*)
sifiligráf, -ă *s. m. f.* medic specialist în sifiligrafie. (< fr. *syphiligraphe*)
sifiligrafíe *s. f.* specialitate medicală care studiază sifilisul. (< fr. *syphiligraphie*)
sífilis *s. n.* boală venerică infecțioasă, cu evoluție cronică, provocată de un spirochet transmis prin contagiune sau prin ereditate, cu ulcerație și leziuni pe diferite organe; lues. (< fr. *syphilis*)
sifilític, -ă *adj., s. m. f.* (bolnav) de sifilis; luetic. (< fr. *syphilitique*)
sifilizáre *s. f.* inoculare experimentală de sifilis. (după fr. *syphilisation*)
sifilofobíe *s. f.* teamă patologică de infecție sifilitică. (< fr. *syphilophobie*)
sifiloíd, -ă *adj.* (despre leziuni) cu aspect de sifilis. (< fr. *syphiloïde*)
sifilóm *s. n.* tumoare de natură sifilitică. (< fr. *syphilome*)
sifilomanie *s. f.* psihoză în care bolnavul se crede atins de sifilis. (< fr. *syhilomanie*)
siflánt, -ă **I.** *adj., s. f.* (consoană) fricativă dentală; consoană șuierătoare, sibilant(ă). **II.** *adj.* (despre respirație) șuierător. (< fr. *sifflant*)
siflée *s. f.* fluier special cu care se dau diferite comenzi la bordul unei nave. (<. *sifflet*)
SIFO-/SIFON(O)- *elem.* „tub, sifon". (< fr. *sipho-, siphon/o/-*, cf. lat. *sipho*, gr. *siphon*)
sifogamíe *s. f.* (*biol.*) fecundare normală a ovulului cu ajutorul unui tub polinic. (< fr. *siphonogamie*)
sifomicéte *s. f. pl.* ficomicete. (< fr. *siphomycètes*)
sifón[1] *s. n.* **1.** tub curbat sub formă de U întors, pentru a transversa un lichid între două niveluri diferite. **2.** piesă de metal, de porțelan etc. care se montează pe o conductă de canalizare cu scopul de a opri trecerea gazelor din canal în instalație. **3.** butelie de sticlă pentru apă gazoasă; apa însăși. **4.** aparat pentru spălarea cu presiune a anumitor cavități ale corpului. **5.** organ în formă de tub sau de pâlnie, la cefalopode, servind pentru locomoție sau hrănire. **6.** canal natural de forma literei U întors prin care sunt drenate apele din grote sau din alte goluri subterane. (< fr., gr. *siphon*, germ. *Siphon*)
SIFON²(O)- v. sifo-.
sifoná *vb. tr.* **1.** a transvaza un lichid cu ajutorul unui sifon[1] (1). **2.** a trece o conductă pe sub un obstacol care are nivelul mai jos decât restul conductei. (< fr. *siphonner*)
sifonál, -ă *adj.* referitor la sifon[1]. (< fr. *siphonal*)
sifonále *s. f. pl.* ordin de alge verzi cu un tal tubulos, lipsit de structură celulară, în care se află protoplasma și mai multe nuclee. (< fr. *siphonales*)
sifonofíte *s. f. pl.* plante care au numai flori tubuloase în antodiu. (< fr. *siphonophytes*)
sifonofóre *s. n. pl.* ordin de celenterate hidrozoare care au un organ locomotor bazat pe principiul sifonului[1] (5), cu o vezică la partea superioară cu ajutorul căruia plutește la suprafața apei. (< fr. *siphonophores*)
sigilá *vb. tr.* a aplica un sigiliu, a pecetlui. (< lat. *sigillare*)
sigilár, -ă *adj.* de sigiliu. (< fr. *sigillaire*)
sigilát *s. n.* sigilare. (< sigila)
sigíliu *s. n.* **1.** pecete, ștampilă. **2.** (*fig.*) caracter distinctiv, marcă, însemn. (< lat. *sigillum*)
sigillária *s. f.* arbore fosil de mărimea lepidodendronului, dar cu trunchiul neramificat. (< lat. *sigillaria*, fr. *sigillaire*)
sigilográf, -ă *s. m. f.* specialist în sigilografie. (< fr. *sigillographe*)
sigilográfic, -ă *adj.* referitor la sigilografie. (< fr. *sigillographique*)
sigilografíe *s. f.* disciplină auxiliară a istoriei care studiază sigiliile; sfragistică. (< fr. *sigillographie*)
sigisbéu *s. m.* (*rar*) cicisbeu. (< fr. *sigisbée*)
síglă *s. f.* literă sau grup de litere, constituind abrevierea unor termeni utilizați frecvent. (< fr. *sigle*, lat. *sigla*)
siglic, -ă *adj.* referitor la siglă; abreviat cu ajutorul siglei. (< fr. *siglique*)
sigma *s. m.* a optsprezecea literă a alfabetului grecesc (Σ, σ, ς), corespunzând sunetului *s*. (< fr. *sigma*)
sigmátic, -ă **I.** *adj.* (despre forme lingvistice) caracterizat printr-un infix. **II.** *s. f.* parte a semioticii care studiază relațiile dintre semn și ceea ce el desemnează, excluzând semnificația lingvistică. (< fr. *sigmatique*)
sigmatísm *s. n.* **1.** folosire frecventă a sunetului *s*. **2.** modificare a unei consoare, articularea lui *s*. • tulburare de vorbire constând în dificultatea sau imposibilitatea pronunțării consoanei *s*. (< fr. *sigmatisme*
sigmoíd, -ă *adj.* de forma literei sigma. **o** *colon* ~ = ultima porțiune a colonului[3], care descrie un S înainte de rect; *cavitate ~ă* = cavitate articulară a unor oase (radius, cubitus); *valvule ~e* = cele trei valvule la originea aortei și a arterei pulmonare. (< fr. *sigmoïde*)
sigmoidectomie *s. f.* ablațiune a colonului[3] sigmoid. (< fr. *sigmoïdectomie*)
sigmoidián, -ă *adj.* al colonului sigmoid. (< fr. *sigmoïdien*)
sigmoidită *s. f.* **1.** inflamație a ansei sigmoide a colonului[3]. **2.** inflamație a valvulelor sigmoide ale inimii. (< fr. *sigmoïdite*)
sigmoidoscopíe *s. f.* radioscopie a colonului[3] sigmoid. (< engl. *sigmoidoscopy*)
sigmoidostomie *s. f.* creare a unui anus artificial pe colonul[3] sigmoid. (< fr. *sigmoïdostomie*)
signál *s. n.* **1.** (*rar*) semnal convențional emis de un fluier, de o sirenă. **2.** fluier metalic mic. (< fr. *signal*)
signalétic, -ă *adj.* care dă semnalmente ce facilitează recunoașterea; (despre publicații) care semnalează pe scurt mai ales bibliografia din diferite domenii; de informare. (< fr. *signalétique*)
signalmént *s. n.* semnalment. (< fr. *signalement*)
signatúră *s. f.* **1.** semn pus pe prima pagină a fiecărei coli de tipar a unei cărți, care ușurează legătorului numerotarea colilor. **2.** mic șanț tăiat în blocul de litere care înlesnește zețarului recunoașterea poziției ei. **3.** (*mat.*) *~a unei substituții* = (pentru o substituție dată) numărul +1 dacă substituția echivalează cu un număr par de trasposiții, numărul -1 dacă acesta echivalează cu un număr impar de transpoziții. (< fr. *signature*)
signét *s. n.* panglică subțire care se atașează la partea de sus a cotorului unei cărți pentru a ușura găsirea paginii; semn de carte. (< fr. *signet*)
significație *s. f.* semnificație. (< fr. *signification*, lat. *significatio*)
signór /-nior/ *s. m.* domn. (< it. *signore*)
signóra /-nio-/ *s. f.* doamnă. (< it. *signora*)
signoríe *s. f.* organ de conducere în unele comune-republici italiene din evul mediu; primărie; localul, reșe-dința ei. (< it. *signoria*)
signorína /-nio-/ *s. f.* domnișoară. (< it. *signorina*)
siguránță *s. f.* **1.** lipsă de primejdie. **2.** lipsă de îndoială, convingere neclintită; certitudine. **3.** capacitate a unui sistem tehnic de a-și păstra calitățile funcționale pentru care a fost creat. **4.** dispozitiv la o armă de foc care împiedică descărcarea întâmplătoare a acesteia. **5.** dispozitiv care întrerupe automat un circuit electric, în cazul depășirii valorii nominale a acestuia. **6.** (*S~a*; în trecut) poliția politică secretă. (< sigur + -anță)
sikh /sic/ *adj., s. m.* (adept) al sikhismului. (< fr. *sikh*)
sikhísm *s. n.* sectă hinduistă, influențată de islamism, cu caracter antifeudal (în sec. XV). (< fr. *sikhisme*)
SIL- v. s i n[1] -.
SILAB-, -siláb, -silabíe *elem.* „silabă". (< fr. *syllab-, -syllabe, -syllabie*, cf. lat. *syllaba*, gr. *syllabe*)

silabár *s. n.* sistem de scriere în care fiecare simbol reprezintă nu un fonem, ci o silabă. (< fr. *syllabaire*)
silabáție *s. f.* descompunere a cuvintelor în silabe. (< fr. *syllabation*)
silábă *s. f.* parte dintr-un cuvânt, dintr-unul sau din mai multe foneme, care se rostește într-o singură emisiune a vocii. (< fr. *syllabe*, lat. *syllaba*)
silábic, -ă *adj.* referitor la silabe; alcătuit din silabe. (< fr. *syllabique*)
-silabíe v. s i l a b -.
silabísm *s. n.* sistem de scriere silabică. (< fr. *syllabisme*)
silábo-tónică *adj. versificație ~ =* versificație care se bazează pe numărul silabelor dintr-un vers și pe repartizarea accentelor. (< silabă + tonic)
silán *s. m.* compus hidrogenat al siliciului. (< fr. *silane*)
silén[1] *s. m.* (*mit.*) mentorul lui Dionysos, simbol al beților. • satir bătrân. (< fr. *Silène*, lat. *Silenus*)
silén[2] *s. m.* specie de macac din sudul Indiei. (< fr. *silène*)
silénic, -ă *adj.* (ca) de silen[1]. (< silen + -ic)
silențiár *s. m. (ant.)* **1.** sclav care păstra liniștea și ordinea într-o casă romană. **2.** (în Bizanț) demnitar care se îngrijea de audiențele împăratului. (< fr. *silentiaire*, lat. *silentiarus*)
silențiatór *s. n.* amortizor de zgomot la motoarele cu explozie. (< it. *silenziatore*)
silențiós, -oásă *adj.* (despre aparate, vehicule) care nu produce zgomot. (< fr. *silencieux*, lat. *silentiosus*)
silențiozitáte *s. f.* calitatea a ceea ce este silențios. (< it. *silenziosità*)
silépsă *s. f.* **1.** construcție sintactică în care acordul se face după sens și nu după regulile gramaticale; sinează. **2.** procedeu prin care un cuvânt este luat atât în înțeles propriu, cât și figurat. (< fr. *syllpese*, lat., gr. *syllpesis*)
siléptic, -ă *adj.* referitor la silepsă. (< fr. *sylleptique*)
sílex *s. n.* **1.** rocă silicioasă foarte dură, din calcedonie și opal, de culori diferite; cremene. **2.** obiect de silex (1) din epoca de piatră. (< fr., lat. *silex*)
silezián, -ă **I.** *s. m. pl.* populație care locuiește în Silezia (Polonia). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. (< fr. *silésien*)
silf, -ă *s. m. f. (mit.)* geniu al aerului, la celți. (< fr. *sylphe*, lat. *sylphus*)
sílfic, -ă *adj.* (ca) de silf. (< silf + -ic)
silfídă *s. f.* **1.** (*mit. germ.*) silfă, înfățișată cu un corp zvelt și aripi străvezii. **2.** (*fig.*) femeie zveltă, grațioasă. **3.** (*pl.*) familie de insecte coleoptere cu numeroase specii, ale căror larve se hrănesc cu cadavre sau cu leguminoase. (< fr. *sylphide/s/*)
silfón *s. n.* (*tehn.*) tub ondulat flexibil. (< engl. *silphon*)
SILIC(O)-/SILICI- *elem.* „siliciu". (< fr. *silic/o/-, silici-*, cf. lat. *silex, -icis*)
silicagél *s. n.* produs obținut prin deshidratarea gelului de bioxid de siliciu, folosit ca absorbant; gel de silice. (< fr. *silicagel*)
silicát *s. m.* sare a acidului silicic. (< fr. *silicate*)
silicatáre *s. f.* **1.** trecere a unui oxid metalic în stare de silicat prin combinarea cu silice. **2.** impregnare a unui lemn, a unei pietre de calcar, a unui teren de fundație etc. cu o soluție pe bază de silicați, în vederea consolidării și impermeabilizării. (după fr. *silicatation*)
silicatizá *vb. tr.* a impregna cu un silicat. (<*silicatiser*)
silicatóză *s. f.* pneumoconioză cauzată de inhalarea pulberilor de silicați. (< fr. *silicatose*)
silícă *s. f.* material refractar silicios, cărămidă. (< silice)
silíce *s. f.* bioxid de siliciu. (< fr. *silice*, lat. *silex*)
silicemie *s. f.* concentrație de siliciu în sânge, (< fr. *silicémie*)
SILICI- v. silic(o)-.
silícic *adj. acid ~ =* acid oxigenat al siliciului. (< fr. *silicique*)
silicicol, -ă *adj.* (despre plante) care crește pe soluri silicioase. (< fr. *silicicole*)
siliciére *s. f.* tratament termochimic constând în difuzarea siliciului în stratul superficial al unor piese de oțel sau de fontă pentru a le face mai rezistente la coroziune. (< siliciu)
silicifiére *s. f.* **1.** transformare a rocilor în minerale din grupa silicei (opal, calcedonie, cuarț etc.). **2.** depozitare a siliciului în țesuturi. (după fr. *silicification*)
siliciós, -oásă *adj.* care conține siliciu. (< fr. *silicieux*)
silíciu *s. n.* metaloid din grupa carbonului, negricios în stare amorfă și cenușiu când este cristalizat, răspândit în natură. (< fr. *silicium*)
siliciúră *s. f.* compus al siliciului cu un metal. (< fr. *siliciure*)
silicón **I.** *s. m.* substanță analoagă corpurilor organice, în care siliciul înlocuiește carbonul. **II.** *s. n.* sân implantat cu silicon (I). (< fr. *silicone*)
siliconá *vb. tr.* a prevedea cu silicon. (< fr. *siliconer*)
siliconát, -ă *adj.* (despre sâni) în care s-a introdus silicon (1). (< fr. *siliconé*)
silicotermíe *s. f.* reducere a unor oxizi metalici cu ajutorul siliciului. (< fr. *silicothermie*)
silicótic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de silicoză. (< fr. *silicotique*)
silicotuberculóză *s. f.* silicoză agravată de tuberculoză. (< fr. *silico-tuberculose*)
silicóză *s. f.* pneumoconioză cauzată de inhalarea prafului de silice. (< fr. *silicose*)
silículă *s. f.* varietate, mai scurtă, de silicvă, cu un fals perete despărțitor în interior. (< fr. *silicule*, lat. *silicula*)
siliculiformˌ, -ă *adj.* în formă de siliculă. (< fr. *siliculiforme*)
siliculós, -oásă *adj.* cu numeroase sicule. (< fr. *siliculeux*)
silícvă *s. f.* fruct uscat, dehiscent, păstaie lungă, împărțită în două printr-un perete membranos pe care sunt așezate semințele. (< fr. *silique*, lat. *siliqua*)
silicviformˌ, -ă *adj.* de forma silicvei. (< fr. *siliquiforme*)
silicvós, -oásă *adj.* cu numeroase silicve. (< fr. *siliqueux*)
silimanít *s. n.* silicat natural de aluminiu. (< fr. *sillimanite*)
silít *s. n.* carbură de siliciu. (< engl. *silite*, germ. *Silit*)
sill *s. n.* corp vulcanic orizontal sau puțin înclinat, din lava care a pătruns printre formațiile sedimentare. (< fr. *sill*)
silmanól *s. n.* aliaj feromagnetic pe bază de argint, mangan și aluminiu. (< germ. *Silmanal*)
silogism *s. n.* raționament deductiv în care dintr-o judecată universală derivă cu necesitate o nouă judecată prin intermediul unei a treia. (< fr. *syllogisme*, lat. *syllogismus*)
silogístic, -ă **I.** *adj.* referitor la silogism. **II.** *s. f.* ramură a logicii formale care studiază silogismul. (< fr. *syllogistique*, lat. *syllogisticus*)
silogizá *vb.* **I.** *intr.* a raționa; a argumenta (prin silogisme); a formula silogisme. **II.** *tr.* a exprima prin silogisme. (< it. *sillogizzare*)
silón *s. n.* fibră sintetică textilă obținută prin polimerizare. (< germ. *Silon*, n. com.)
siloxíd *s. m.* varietate de sticlă de curat din care se fac vase de laborator. (< sil/iciu/ + *oxid*)
silóz *s. n.* **1.** construcție înzestrată cu instalații de uscare pentru depozitarea, păstrarea și conservarea cerealelor, a cărbunilor etc. **2.** depozit pentru păstrarea furajelor, a fructelor etc. **3.** cavitate cilindrică săpată în sol în care sunt instalate și din care se lansează proiectile teleghidate cu propulsie autonomă, rachete. (< rus., it. *silos*, germ. *Silo*, fr. *silo*)
silozár *s. m.* muncitor care supraveghează utilajele într-un siloz. (< siloz + -ar)
siluetá *vb. tr.* **1.** a contura o siluetă. **2.** (*teatru, cinem.*) a interpreta un rol. (< fr. *silhouetter*)
siluétă *s. f.* **1.** imagine a unei ființe, a unui lucru etc. care se proiectează ca o umbră pe un fond luminos. • desen reprezentând contururile unei ființe, ale unui lucru pe un fond deschis. • desen din placaj sau carton pe care sunt fixate țintele la tir. • element de decor reprezentând tufișuri, profiluri de case. **2.** talie zveltă. ○ *(fam.) a face ~ =* a deveni zvelt, a slăbi. (< fr. *silhouette*)
silumín *s. n.* aliaj de aluminiu și siliciu. (< fr. *silumin*)
siluminít *s. n.* material izolant, rezistent la temperaturi înalte. (< silumin + -it)
silúr[1] *s. m.* plantă erbacee din familia scrofulariacee, cu frunze mici, dințate, și cu flori mici, palid-violacee, în inflorescențe terminale spiciforme. (< germ. *Silur*)
silúr[2] *s. m.* pește de apă dulce din regiunile calde, care are șase mustăți în jurul gurii. (< fr. *silure*, lat. *silurus*)
silurián, -ă *adj., s. n.* (din) a treia perioadă a paleozoicului; siluric. (< fr. *silurien*)

silúric, -ă *adj.* silurian. (< germ. *silurisch*)
siluríde *s. n. pl.* familie de peşti osoşi: silurul[2]. (< fr. *siluridés*)
SILV(O)-/SILVI- *elem.* „pădure". (< fr. *sylv/o/-, sylvi-*, cf. lat. *silva*)
silván, -ă I. *adj.* silvestru. **II.** *s. m. (mit.)* geniu al pădurilor, asemănător cu satirii şi faunii. (< lat. *silvanus*, fr. *sylvain*)
silvanér *s. m.* soi de viţă-de-vie cu ciorchini de mărime mijlocie, cu boabe albe, dese. (< germ. *Silvaner*)
silvanít *s. n.* telurură naturală de aur şi argint. (< germ. *Sylvanit*, fr. *sylvanite*)
silvátic, -ă *adj.* (despre plante) care creşte în păduri. (< lat. *silvaticus*)
sílvă *s. f.* unitate de măsură convenţională, de 1 m^3, care stă la baza unui tarif unic de cubaj, în silvicultură. (< lat. *silva*)
silvéstru, -ă *adj.* de pădure; silvan. (< fr. *sylvestre*, lat. *silvester*)
SILVI- v. s i l v (o) - .
sílvic, -ă *adj.* referitor la păduri, la silvicultură; forestier. (< silvicultură)
silvícol, -ă *adj.* **1.** referitor la silvicultură. **2.** (despre plante, animale) care creşte, trăieşte în păduri. (< fr. *sylvicole*)
silvicultór, -oáre *s. m. f.* specialist în silvicultură. (< fr. *sylviculteur*)
silvicultúră *s. f.* **1.** ştiinţă care se ocupă cu studiul culturii, amenajării şi exploatării pădurilor. **2.** ramură a economiei forestiere. (< fr. *sylviculture*)
silvínă *s. f.* clorură naturală de potasiu. (< fr. *sylvine*)
silvinít *s. n.* amestec natural de silvină şi de sare gemă, îngrăşământ agricol. (< fr. *sylvinite*)
silvoameliorátii *s. f. pl.* ansamblu de lucrări menite să combată degradarea terenurilor forestiere. (< fr. *sylvo-améliorations*)
silvobiológie, -ă *adj.* referitor la silvobiologie. (< fr. *sylvobiologique*)
silvobiologíe *s. f.* ramură a silviculturii care studiază procesele şi legile de viaţă ale pădurii. (< fr. *sylvo-biologie*)
silvológie, -ă *adj.* de silvologie. (< fr. *sylvologique*)
silvologíe *s. f.* domeniu de cercetare care studiază pădurea ca fenomen natural. (< fr. *sylvologie*)
silvomecanizáre *s. f.* tehnica exploatării pădurilor cu mijloace mecanice. (< silvo- + mecanizare)
silvostépă *s. f.* zonă de vegetaţie între stepă şi pădure; antestepă. (< fr. *sylvosteppe*)
silvotéhnică *s. f.* aplicarea în practică, pe scară de producţie, a rezultatelor obţinute de ştiinţa silvică în vederea realizării obiectivelor economiei forestiere. (< silvo- + tehnică)
silvoterapíe *s. f.* acţiunea profilactic-curativă binefăcătoare a arborilor şi arbuştilor asupra oamenilor bolnavi. (< fr. *sylvothérapie*)
silvotúndră *s. f.* formaţie vegetală la limita dintre pădurile de conifere şi tundră. (< silvo- + tundră)
sily *s. m.* fosta unitate monetară în Guineea (astăzi franc). (< fr. *sily*)
SIM- v. s i n [1] - .
síma *s. f.* zonă a globului terestru, între nife şi sial, cu roci bogate în siliciu şi magneziu. (< fr. *sima*)
simarúba *s. m.* arbore din America tropicală cu frunze alterne foarte mari, a cărui scoarţă are proprietăţi de aperitiv. (< fr. *simaruba*)
simarubacée *s. f. pl.* familie de plante dialipetale: simaruba. (< fr. *simarubacées*)
simbiónt *s. m. (biol.)* organism în simbioză cu altul; simbiot. (< germ. *Symbiont*)
simbiót *s. m.* simbiont. (< fr. *symbiote*)
simbiótic, -ă I. *adj.* **1.** referitor la simbioză; simbiotrof. **2.** care trăieşte în simbioză. **II.** *s. f.* arta de a asocia oamenii pentru a constitui, cultiva şi conserva între ei viaţa de societate. (< fr. *symbiotique*)
simbiotróf, -ă *adj.* simbiotic. (< fr. *symbiotrophe*)
simbiotrofísm *s. n.* nutriţie vegetală prin simbioză. (< fr. *symbiotrophisme*)
simbióză *s. f.* **1.** (*biol.*) convieţuire strânsă, reciproc avantajoasă, a două organisme din specii diferite; mutualism (2). **2.** (*fig.*) unire strânsă, intimă; prietenie. (< fr. *symbiose*)
simból *s. n.* **1.** semn, obiect, imagine care reprezintă, în mod convenţional sau prin analogie, o fiinţă, o idee, un sentiment. **2.** semn convenţional, în ştiinţă şi tehnică, pentru notarea anumitor noţiuni, operaţii, relaţii matematice etc. • denumire abreviată a elementelor chimice. **o** *~ul credinţei* = crez. **3.** procedeu stilistic prin care se exprimă o idee abstractă cu ajutorul unui obiect, pe baza unei analogii. (< fr. *symbole*, lat. *symbolum*, gr. *symbolon*, germ. *Symbol*)
simbólic, -ă I. *adj.* care constituie un simbol; exprimat printr-un simbol; simbolistic (I). **II.** *s. f.* **1.** exprimare a unor idei, sentimente etc. cu ajutorul simbolurilor. • ansamblu de simboluri proprii unei religii, unei culturi etc. **2.** ştiinţă care studiază şi explică simbolurile. • teorie a simbolurilor, în care raţiunile logice şi raporturile dintre ele sunt înlocuite prin semne convenţionale; simbolistică, simbologie. **3.** ramură a teologiei care studiază comparativ simbolurile de credinţă ale diferitelor confesiuni. (< fr. *symbolique*, lat. *symbolicus*, gr. *symbolikos*, /II/ germ. *Symbolik*)
-simbolíe *elem.* „simbol". (< fr. *-symbolie*, cf. gr. *symbolon*, semn)
simbolísm *s. n.* **1.** sistem de simboluri destinate a interpreta fapte sau a exprima credinţe. **2.** curent în literatură şi artă, de provenienţă franceză, de la sfârşitul sec. XIX şi începutul sec. XX, care a încercat, cu ajutorul simbolurilor, să stabilească corespondenţe între fenomenele universului fizic şi cele ale lumii spirituale, eliberând totodată versul de rigorile tradiţionalismului clasic şi căutând prin melodie şi armonie verbală să-l apropie de muzică. **3.** *~ fonetic* = capacitatea structurii fonetice a unui cuvânt de a sugera sau întări noţiunea pe care o desemnează sau o anumită atitudine faţă de ea. (< fr. *symbolisme*)
simbolíst, -ă *adj., s. m. f.* (scriitor, poet adept) al simbolismului. (< fr. *symboliste*)
simbolístic, -ă I. *adj.* simbolic (I). **II.** *s. f.* simbolică (II, 2). (< engl. *symbolistic*, /II/ rus. *simbolistika*)
simbolizá *vb. tr.* a constitui un simbol; a exprima, a reprezenta printr-un simbol. (< fr. *symboliser*)
simbolizatór, -oáre *adj.* care simbolizează. (< simboliza + -tor)
simbologíe *s. f.* simbolică (II, 2). (< engl. *symbology*)
simbololatríe *s. f.* cultul simbolurilor. (< engl. *symbololatry*)
simediánă *s. f.* dreaptă care trece printr-un vârf al unui triunghi şi este simetrica medianei faţă de bisectoarea interioară dusă din acelaşi vârf. (< fr. *symédiane*)
simeríng *s. n. (tehn.)* garnitură (3) elastică de etanşare care se montează pe anumite organe cu ajutorul unui resort spiral în formă de inel. (< engl. *simmering*, germ. *Simmering*)
simétric, -ă *adj.* **1.** (şi *adv.*) care prezintă simetrie. **2.** (*mat.*) *relaţie ~ă* = relaţie între elementele unei mulţimi în care, dacă un anumit element este în relaţie cu un al doilea, acesta este în relaţie cu primul; *funcţie ~ă* = funcţie a mai multor variabile care nu se schimbă dacă se permută variabilele. • (*s. f.*) dreaptă sau punct aşezat(ă) simetric cu altă dreaptă sau cu alt punct. (< fr. *symétrique*)
simetríe *s. f.* **1.** dispunere a unor părţi identice într-un mod asemănător într-un ansamblu, într-un tot. • armonie, îmbinare armonioasă rezultată din anumite combinaţii regulate şi bine proporţionate. **2.** (*mat.*) proprietate a unei figuri în raport cu un punct, cu o dreaptă sau cu un plan de a avea puncte care să corespundă două câte două. • proprietate a două figuri de a se suprapune exact. (< fr. *symétrie*, lat., gr. *symmetria*)
simetrizá *vb.* **1.** *intr.* a fi dispus simetric. **II.** *tr.* a dispune după o simetrie. (< fr. *symétriser*)
simézá *s. f.* **1.** mulură la partea de sus a unei cornişe. **2.** panou pentru susţinerea tablourilor într-o galerie, într-o expoziţie. (< fr. *cimaise*)
simfér *s. n.* pulbere de metal fermomagnetic înglobată într-un material izolant. (< germ. *Simfer*)
simfizá *vb. refl.* a se produce o simfiză (2). (< simfiză)
simfizár, -ă *adj.* referitor la simfiză. (< fr. *symphysaire*)

simfíză *s. f.* **1.** (*anat.*) articulaţie puţin mobilă. • legarea a două oase împreună. **2.** alipire, prin aderenţe, a două membrane seroase; concreştere a unor părţi sau organe, care în mod obişnuit sunt separate. (< fr. *symphyse*)

simfizeotomíe *s. f.* secţionare a unei simfize. **o** ~ *pubiană* = secţionare a simfizei pubisului în cazul unei naşteri dificile. (< fr. *symphyséotomie*)

simfizítă *s. f.* inflamaţie a simfizei pubiene. (< fr. *symphysite*)

simfónic, -ă *adj.* **1.** care aparţine simfoniei; cu însuşiri de simfonie; **o** *poem* ~ (şi *s. n.*) = compoziţie instrumentală având un conţinut cu caracter narativ, liric sau dramatic. **2.** (*fig.*) armonios, melodios. (< fr. *symphonique*)

simfoníe *s. f.* **1.** compoziţie muzicală amplă pentru orchestră, care cuprinde de regulă patru părţi. **2.** (*fig.*) ansamblu de elemente armonizate; îmbinare armonioasă de culori. (< fr. *symphonie*, lat., gr. *symphonia*)

simfoniétă *s. f.* simfonie de proporţii reduse. (< it. *sinfonietta*)

simfonísm *s. n.* totalitatea principiilor care stau la baza creaţiei simfonice şi a muzicii instrumentale în genere. • concepţie care promovează ideea transformării genurilor muzicale într-un domeniu. (< fr. *symphonisme*)

simfoníst, -ă *s. m. f.* compozitor de muzică simfonică. (< fr. *symphoniste*)

simfoniza *vb. tr.* a armoniza multitudinea şi diversitatea elemetelor care formează un ansamblu complex. (< simfonie + -iza)

simián, -ă **I.** *adj.* referitor la maimuţe; simiesc. **II.** *s. m. pl.* subordin de mamifere primate: maimuţele superioare. (< fr. *simien*)

símic, -ă *adj.* referitor la sima. (< sima + -ic)

simiésc, -ă *adj.* simian. (< fr. *simiesque*)

SIMIL(I)- *elem.* „asemănător, similar". (< fr. *simil/i/-*, cf. lat. *similis*)

similár, -ă *adj.* de aceeaşi natură; asemănător, analog. (< fr. *similaire*)

similarítate *s. f.* faptul de a fi similar. (< fr. *similarité*)

símile *adv.* (*muz.*) cu aceeaşi intensitate, nuanţă ca mai înainte. (< it. *simile*)

similibrónz *s. n.* alamă de zinc, care imită bronzul. (< fr. *similibronze*)

similidiamánt *s. n.* sticlă sintetică folosită la imitarea diamantelor. (< fr. *similidiamant*)

similigravúră *s. f.* procedeu de gravură fotomecanică prin interpunerea unei site între original şi placa fotografică. • imaginea obţinută. (< fr. *similigravure*)

similipiátră *s. f.* tencuială de ipsos şi praf cu aspect de piatră naturală. (după fr. *similipierre*)

símilitúdine *s. f.* **1.** asemănare, potrivire. **2.** proprietatea a două fenomene sau obiecte de aceeaşi natură de a putea fi puse în corespondenţă biunivocă, astfel încât valorile mărimilor caracteristice unuia să poată fi obţinute prin amplificare cu anumiţi factori a valorilor mărimilor caracteristice celuilalt. • (*mat.*) corespondenţă biunivocă între punctele a două figuri sau corpuri, astfel încât raportul lungimilor segmentelor omoloage să fie constant. (< fr. *similitude*, lat. *similitudo*)

Símmental /zimântal/ *s. n.* rasă de vaci originară din Elveţia, cu corpul alb tărcat cu pete brune-roşcate. (< germ. *Simmenthal*)

simoniác, -ă *adj., s. m. f.* vinovat de simonie. (< fr. *simoniaque*, lat. *simoniacus*)

simoníe *s. f.* trafic cu obiecte sfinte, vânzare de bunuri spirituale, de funcţii ecleziastice. (< fr. *simonie*)

SIMPAT(O)-/SIMPATICO- *elem.* „sistemul nervos simpatic". (< fr. *sympath/o/-, sympathico-*, cf. gr. *sympathos*)

simpatalgíe *s. f.* durere a sistemului nervos simpatic. (< fr. *sympathalgie*)

simpatectomíe *s. f.* ablaţiune a ganglionilor sau a fibrelor nervoase ale sistemului simpatic. (< fr. *sympathectomie*)

simpatétic, -ă *adj.* care provoacă stări sufleteşti tainice; sugestiv. (< germ. *sympathetisch*)

simpátic, -ă *adj.* **1.** care inspiră simpatie; atrăgător. **2.** *cerneală ~ă* = cerneală care, după ce s-a scris cu ea, nu devine vizibilă decât în urma tratării cu diferite chimicale sau cu ajutorul căldurii. **3.** *sistem nervos* ~ sau (*s. n.*) *marele* ~ = parte a sistemului nervos care reglează funcţiile vegetative. (< fr. *sympathique*)

SIMPATICO- v. simpat(o)-.

simpaticolític, -ă *adj., s. n.* simpatolitic. (< fr. *sympaticolytique*)

simpaticomimétic, -ă *adj., s. n.* simpatomimetic. (< fr. *sympathicomimétique*)

simpaticoterapíe *s. f.* metodă de tratament a afecţiunilor legate de tulburările sistemului neurovegetativ, constând în a acţiona asupra ganglionilor nervoşi din fosele nazale. (< fr. *sympathicothérapie*)

simpaticotomíe *s. f.* secţionare şi îndepărtare pe cale chirurgicală a unei părţi din lanţul ganglionar simpatic. (< fr. *sympathicotomie*)

simpaticotonic, -ă *adj., s. m. f.* (individ) care prezintă simpatiecotonie. (< fr. *simpathicotonique*)

simpaticotonía *s. f.* constituţie caracterizată printr-o sensibilitate specială a sistemului nervos simpatic. (< fr. *sympathicotonie*)

simpatíe *s. f.* **1.** atracţie, afinitate, înclinaţie faţă de o persoană, o cauză etc.; afecţiune, dragoste. • obiectul acestui sentiment. **2.** (*med.*) legătură, între (două) organe simetrice, care face ca atunci când unul este atins să sufere şi celălalt. • corespondenţă presupusă între calităţile unor corpuri. (< fr. *sympahie*, lat. *sympathia*)

simpatína *s. f.* substanţă secretată de terminaţiile nervoase ale sistemului nervos simpatic. (< fr. *sympathine*)

simpatizá *vb.* **I.** *tr.* a avea sentimente de simpatie (1) faţă de cineva sau ceva. **II.** *intr.* a împărtăşi ideile, sentimentele sau aspiraţiile cuiva. (< fr. *sympathiser*)

simpatizánt, -ă *s. m. f.* cel care împărtăşeşte ideile şi aspiraţiile unei organizaţii politice, artistice, sportive etc. fără a fi membru al ei. (< fr. *sympathisant*)

simpatoblást *s. n.* celulă nervoasă embrionară a sistemului simpatic. (< fr. *sympathoblaste*)

simpatolític, -ă *adj., s. n.* (medicament) care para-lizează sistemul nervos simpatic; simpaticolitic. (< fr. *sympatholytique*)

simpatolíză *s. f.* distrugere a elementelor nervoase ale sistemului simpatic. (< fr. *sympatholyse*)

simpatológic, -ă *adj.* referitor la simpatologie. (< fr. *sympathologique*)

simpatologíe *s. f.* studiul reacţiilor simpatice fiziologice sau patologice. (< fr. *sympathologie*)

simpatomimétic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care excită sistemul nervos simpatic; simpaticomimetic. (< fr. *sympathomiméthique*)

símpatric, -ă *adj.* (*biol.*; despre populaţii, specii) care ocupă acelaşi areal sau ale căror areale se suprapun parţial. (< fr. *sympatrique*)

simpetál, -ă *adj.* gamepetal. (< germ. *sympetal*)

simplaménte *adv.* (*rar*) pus şi simplu; propriu zis. (< fr. *simplement*)

símplex *s. n.* **1.** sistem de telecomunicaţii care asigură legătura bilaterală simultană între două posturi. **2.** tricot din urzeală cu aspect de faţă pe ambele părţi. **3.** (*mat.*) totalitatea părţilor unui ansamblu. **o** *metoda ~lui* = procedură de calcul a programelor lineare. (< engl., lat. *simplex*)

simplicitáte *s. f.* simplitate. (< fr. *simplicité*, lat. *simplicitas*)

simplificá *vb. tr.* a face (mai) simplu. • a reduce o fracţie, o expresie algebrică etc. printr-un divizor comun. (< fr. *simplifier*, lat. *simplificare*)

simplificábil, -ă *adj.* care poate fi simplificat. (< fr. *simplifiable*)

simplificatór, -oáre *adj.* care simplifică. (< fr. *simplificateur*)

simplificáţie *s. f.* simplificare. (< fr. *simplification*)

simplísm *s. n.* mod unilateral şi superficial de a privi lucrurile; nivel intelectual scăzut. (< fr. *simplisme*)

simplíst, -ă *adj.* (despre concepţii, raţionamente etc.) care consideră lucrurile superficial, unilateral; lipsit de subtilităţi. (< fr. *simpliste*)

simplitáte *s. f.* **1.** însuşirea de a fi simplu; simplicitate. • lipsă de artificialitate, de afectare, de rafinament; sinceritate. **2.** naivitate, credulitate. (< simplu + -itate)

simplócă *s. f.* figură de stil constând din reunirea anaforei cu epifora, astfel încât în mai multe fraze consecutive cuvântul de la început este acelaşi cu cel de la sfârşit. (< fr. *symploque*, gr. *symploke*)

simplón *s. n.* tren internaţional rapid. (< fr. *Simplon*, tunel în Alpi)

símplu, -ă *adj.* **1.** format dintr-un singur element sau din elemente omogene; care nu se poate împărţi în elemente diferite. • (*s. n.*) partidă de tenis între doi jucători; single (1). **2.** care nu este complicat, uşor de făcut, de înţeles. • (*gram.*) *timp* ~ = timp al verbului care se conjugă fără auxiliar. **3.** care este într-un singur plan; care se petrece o singură dată. **4.** (despre oameni) lipsit de rafinament, de afectare; modest, sincer. • lipsit de cultură. (< fr. *simple*)

simpodiál, -ă *adj.* (despre ramificaţia tulpinii) pe care cresc muguri auxiliari. (< fr. *sympodiale*)

simpodíe *s. f.* sirenomelie. (< fr. *sympodie*)

simpódiu *s. n.* mod de ramificaţie a tulpinii prin creşterea mugurilor axiali. (< fr. *sympode*, lat. *sympodium*)

simpótic, -ă *adj.* orgiac. (< simpo/zion[1]/ + -/t/ic)

simpozión *s. n.* **1.** (*ant.*) continuare a unui banchet cu cântece, dansuri şi conversaţii. **2.** întrunire în cadrul căreia se dezbat diferite probleme culturale, politice, tehnice etc.; (*p. ext.*) reuniune, congres. (< fr. *symposion*, germ. *Symposion*, gr. *symposion*)

simptóm *s. n.* **1.** tulburare organică, manifestare care indică prezenţa unei boli, la stabilirea diagnosticului. **2.** (*fig.*) semn, indiciu al unei stări anormale, individuale sau sociale. (< fr. *symptome*)

simptomátic, -ă *adj.* **1.** care constituie simptomul unei boli. **2.** (*fig.*) care indică existenţa unei anumite stări de lucruri; semnificativ. (< fr. *symtomatique*)

simptomatológic, -ă *adj.* referitor la simptomatologie. (< fr. *symptomatologique*)

simptomatologíe *s. f.* **1.** totalitatea simptomelor unei boli. **2.** semiologie (1). (< fr. *symptomatologie*)

simulá *vb. tr.* **1.** a face să pară adevărat ceva inexistent, a da în mod intenţionat o impresie falsă; a se preface (bolnav, nebun). **2.** (*inform.*) a folosi un ordinator pentru studiu sau pentru reproducere imediată cu ajutorul unui model sau fenomen oarecare. (< fr. *simuler*, lat. *simulare*)

simulácru *s. n.* aparenţă falsă, imitaţie înşelătoare. (< fr. *simulacre*, lat. *simulacrum*)

simulánt, -ă *s. m. f.* cel care simulează ceva. (< fr. *simulant*)

simulatór *s. n.* **1.** sistem tehnic destinat rezolvării ecuaţiilor care caracterizează un anumit obiect sau fenomen ori funcţionarea, evoluţia unui aparat. **2.** (*mil.*) aparat care reproduce o situaţie tactică, servind la instruirea personalului pe timpul aplicaţiilor. **3.** aparat special pentru a facilita studiul condiţiilor de pilotaj al unui avion. • dispozitiv identic cu cel al unui vehicul spaţial pentru antrenamentele astronauţilor. **4.** program sau echipament (de calcul) capabil a reprezenta cu ajutorul unui ordinator funcţionarea unei maşini, a unui sistem sau fenomen. (< fr. *simulateur*, engl. *simulator*)

simulaţie *s. f.* simulare. • (*jur.*) folosire de către cineva a unui înscris constatator al unui act juridic care nu corespunde unei operaţii reale. (< fr. *simulation*, lat. *simulatio*)

simultán, -ă **I.** *adj.* (şi *adv.*) în acelaşi timp; concomitent. **II.** *s. n.* demonstraţie a unui şahist care joacă în acelaşi timp cu mai mulţi adversari. (<*simultan*, fr. *simultané*, lat. *simultaneus*)

simultaneism *s. n.* **1.** faptul de a se petrece simultan. **2.** procedeu de naraţiune în a prezenta fără tranziţie evenimente care se desfăşoară simultan în diverse locuri. **3.** tehnică de a picta constând în a suprapune în limitele aceluiaşi obiect două puncte de vedere diferite. (< fr. *simultanéisme*)

simultaneist, -ă *adj.* referitor la simultaneist. (< fr. *simultanéiste*)

simultaneitáte *s. f.* faptul de a fi simultan. (< fr. *simultanéité*)

simultaneizá *vb. tr.* a da un caracter simultan. (< simultan + -/e/iza)

simún *s. n.* vânt puternic, uscat şi foarte cald, care bate în Sahara, în Arabia şi Egipt de la sud către nord. (< fr. *simoun*)

SIN[1]-/SIL-/SIM- *pref.* „împreună, cu". (< fr. *syn-, syl-, sym-*, cf. gr. *syn*)

SIN[2](O)- *elem.* „(din) China", „chinez". (< fr. *sin/o/-*, cf. lat. *Sina*, China)

sinadélf *s. m.* monstru dublu, caracterizat printr-un singur cap şi trunchi, cu opt membre. (< fr. *synadelphe*)

sinafíe *s. f.* fenomen în care două versuri sunt strâns unite, astfel încât are loc eliziunea de la unul la altul sau acelaşi cuvânt termină un vers şi începe pe celălalt. • folosire repetată a aceleiaşi conjuncţii (copulative). (< fr. *synaphie*, gr. *synapheia*)

sinagogál, -ă *adj.* referitor la sinagogă. (< fr. *synagogal*)

sinagógă *s. f.* **1.** casă de rugăciune, templu mozaic. **2.** organizaţie religioasă la mozaici asemănătoare parohiilor creştine. (< fr. *synagogue*, gr. *synagoge*)

sinagrámă *s. f.* problemă enigmistică constând în prezentarea unui cuvânt din care trebuie să se extragă o literă, ce urmează să fie adăugată la începutul sau sfârştiul unui sinonim al cuvântului nou format, obţinându-se un cuvânt nou. (< sin/onim/ + /an/*agramă*)

sinalagmátic, -ă *adj.* (despre contracte) care impune obligaţii reciproce pentru părţile interesate. (< fr. *synallagmatique*)

sinaléfă *s. f.* fuziune în timpul pronunţării a două silabe într-una singură prin contracţie, eliziune sau sinteză. (< fr. *synalèphe*, lat. *synalaepha*)

sinalépsă *s. f.* reducere a unui diftong la o singură vocală. (< fr. *synalepse*)

sinalgezíe *s. f.* sinalgie. (< fr. *synalgésie*)

sinalgie *s. f.* durere resimţită, prin simpatie, la nivelul unui organ sănătos; sinalgezie. (< fr. *synalgie*)

sinanterále *s. f. pl.* ordin de plante cu flori cu anterele concrescute, cuprinzând o singură familie, compozeele. (< fr. *synanthérales*)

sinantróp[1] *s. m.* pitecantrop mai evoluat, descoperit pe teritoriul Chinei. (< fr. *sinanthrope*)

sinantróp[2], -ă *adj., s. m. f.* antropofil. (< lat. *synanthropus*)

sinapism *s. n.* cataplasmă din făină de muştar, care se aplică pe piele, cu efect revulsiv. (< fr. *sinapisme*)

sinápsă *s. f.* **1.** zonă de contact între doi neuroni. **2.** îngrămădire a cromozomilor omologi în profaza meiozei şi dispunerea lor în ghem. **3.** (*fig.*) (legătură) de joncţiune. (< fr. *synapse*)

sináptic, -ă *adj.* referitor la sinapsă. (< fr. *synaptique*)

sinárhic, -ă *adj.* referitor la sinarhie. (< fr. *synarchique*)

sinarhíe *s. f.* **1.** guvernare simultană a mai multor căpetenii, care conduc fiecare câte o parte a unui stat. **2.** autoritate exercitată de un grup de persoane. (< fr. *synarchie*)

sinarmonísm *s. n.* asimilare progresivă a vocalelor dintr-un cuvânt, specifică limbilor turco-tătare. (< fr. *synharmonisme*)

sinartrózǎ *s. f.* articulaţie fixă între două oase, fără interpunerea unei cavităţi sinovale. (< fr. *synarthrose*)

sináxă *s. f.* denumire dată adunărilor primilor creştini. (< fr. *synaxe*, gr. *synaxis*)

sincárp, -ă *adj.* (despre ginoceu) cu capetele (sau fructele) concrescute. (< fr. *syncarpe*)

sincarpíe *s. f.* concreştere întâmplătoare a unor carpele sau fructe. (< fr. *syncarpie*)

sincategoremátic, -ă *adj.* **1.** (*log.;* despre cuvinte, simboluri) care nu are semnificaţie luat izolat, putând însă apărea ca parte constituantă într-o expresie cu semnificaţie. **2.** (*fil.*; despre infinit) care conţine elemente reale, actualizate, a căror mulţime este inepuizabilă, dar care nu constituie întregul prin adiţia lor. (< fr. *syncatégorématique*)

síncer, -ă *adj.* neprefăcut, cinstit; adevărat; deschis. (< fr. *sincère*, lat. *sincerus*)

sinceraménte *adv.* în mod sincer. (< it. *sinceramente*)

sinceritáte *s. f.* însuşirea, caracterul a ceea ce este sincer; neprefăcătorie, francheţe. (< fr. *sincérité*, lat. *sinceritas*)

sínchizis *s. n.* lichefiere a corpului vitros. (< fr. *sybchysis*)

sincipitál, -ă *adj.* care ţine de sinciput. (< fr. *sincipital*)

sincipút *s. n.* os al craniului care corespunde creştetului capului; vertex. • bregmă. (< fr., lat. *sinciput*)

sinciţiu *s. n.* masă citoplasmică cu mai multe nuclee. (< fr. *syncytium*)

sinclinál *s. n.* partea concavă a unei cute a scoarței terestre. (< fr. *synclinal*)
sinclinóriu *s. n.* structură de cute în formă de sinclinal. (< fr. *synclinorium*)
sinclitísm *s. n.* poziție normală de angajare a craniului fetal simultan cu ambele parietale. (< fr. *synclitisme*)
sincondróză *s. f.* sinartroză în care suprafețele sunt legate printr-o fâșie de cartilaj. (< fr. *synchondrose*)
sincopá *vb. tr.* a suporta, a face o sincopă (2, 3). (< fr. *syncoper*)
sincopál, -ă *adj.* cu sincope o respira. ◊ *respirație ~ă* = respirație întreruptă de pauze lungi. (< fr. *syncopal*)
sincopát, -ă *adj.* **1.** (despre muzică) care folosește sincopa (2). **2.** (despre vocale sau grupuri de vocale neaccentuate) dispărut din interiorul unui cuvânt prin sincopă (3). (< fr. *syncopé*)
sincópă *s. f.* **1.** pierdere bruscă a cunoștinței datorită întreruperii activității inimii, însoțită de întreruperea respirației. **2.** (*muz.*) efect ritmic cu caracter dinamic, prin deplasarea accentului unei măsuri de pe un timp tare pe timpul slab anterior. **3.** dispariție a unei vocale sau a unei silabe întregi (neaccentuate) între două consoane ale unui cuvânt. **4.** întrerupere, pauză. (< fr. *syncope*)
síncopism *s. n.* pseudonim alcătuit din anumite litere și puncte. (< sincopă + -ism)
sincrétic, -ă *adj.* **1.** referitor la sincretism. **2.** (*psih.*) care formează un tot perceput în mod global. (< fr. *syncrétique*)
sincretísm *s. n.* **1.** stare de contopire și nediferențiere a unor elemente aparținând domeniilor unor arte diferite (literatură, muzică, dans) specifică folclorului și, în gene-ral, fazelor primitive de dezvoltare a culturii. **2.** coexistență organică a unor elemente eterogene aparținând filosofiei, religiei, mitologiei, literaturii și artei. (< fr. *syncrétisme*)
sincretíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al sincretismului. (< fr. *syncrétiste*)
sincristalizá *vb. tr* (despre două substanțe dizolvate într-o soluție) a cristaliza împreună într-un același cristal omogen, în proporții (ne)limitate. (< fr. *syncristalliser*)
sincrízá *s. f.* figură retorică prin care se definește ceva prin contrariul său. (< gr. *synkrisis*)
SINCRO-/SINCRONO- *elem.* „simultan, sincron(ic)". (< fr. *synchro-, synchrono-*, cf. gr. *synkhronos*)
sincrociclotrón *s. n.* fazotron. (< fr. *synchrocyclotron*)
sincrofazotrón *s. n.* accelerator ciclic de particule, mai puternic decât ciclotronul, al cărui principiu de funcționare îmbină elemente ale sincrotronului și fazotronului. (< fr. *synchrophasotron*)
síncrolíft *s. n.* instalație de ridicare și coborâre a navelor pe cală. (< sincro- + lift)
sincrón, -ă *adj.* **1.** (și *adv.*) sincronic (1). • (despre sisteme fizice sau tehnice) care execută mai multe operații în același timp sau operații diferite cu aceeași frecvență. **2.** (*inform.*; despre mașini, semnale sau informații) ale căror ritmuri sunt egale, multiple sau submultiple. (< fr. *synchrone*)
sincrónic, -ă *adj.* **1.** (despe fapte, fenomene) care există sau se petrec în același timp; simultan, concomitent; sincron. **2.** (despre metode de studiu sau puncte de vedere) independent de evoluție. **3.** (despre două ceasornice) care arată simultan timpuri egale. (< fr. *synchronique*)
sincronicitáte *s. f.* sincronie. (< engl. *synchronicity*)
sincronie *s. f.* caracter sincronic; sincronicitate. • ansamblul fenomenelor lingvistice considerate la un moment dat. (< fr. *synchronie*)
sincronísm *s. n.* **1.** proprietate a unor fenomene periodice asemănătoare de a se desfășura simultan; stare a ceea ce este sincron. • (*cinem.*) concordanță într-un film între înregistrările sonore și cele ale imaginilor. **2.** principiu derivat din teoria „imitației" a lui Gabriel Tarde, susținut de Eugen Lovinescu, potrivit căruia, în epoca modernă, cultura (și toate instituțiile) unui popor se dezvoltă, prin imitație și adaptare, în strânsă interdependență cu celelalte culturi. (< fr. *synchronisme*)
sincronístic, -ă *adj.* (despre scrieri cu caracter istoric) care expune și studiază evenimentele sincronic. (< fr. *synchronistique*)
sincronizá *vb. tr.* a face sincrone. • a realiza într-un film concordanța dintre imagine și sunet; a efectua montarea sincronă a benzii de imagine cu cea de sunet corespunzătoare. (< fr. *synchroniser*)
sincronizatór *s. n.* **1.** sincronizeză. **2.** ansamblu de dispozitive pentru sincronizarea automată a mașinilor sincrone. • dispozitiv care are rolul de a egaliza vitezele periferice ale pinioanelor cutiei de viteze. (după fr. *synchroniseur*)
sincronizéză *s. f.* aparat cu care se pune în concordanță pelicula cinematografică ce conține imaginea cu banda sonoră; sincronizator (1). • utilaj în procesul de montaj pentru asamblarea negativului conținând imaginea unui film în concordanță cu copia de lucru. (< fr. *synchro-niseuse*)
sincronizór *s. n.* factor de ambient care poate modifica unul dintre parametrii unui bioritm. (< fr. *synchroniseur*)
SINCRONO- v. sincro-.
sincronogamíe *s. f.* maturizare simultană a florilor mascule și femele pe aceeași plantă. (< fr. *synchronogamie*)
sincronologíe *s. f.* studiu sub aspect istoric al dezvoltării și frecvenței asociațiilor vegetale. (< fr. *synchronologie*)
sincronoscóp *s. n.* aparat care indică dacă două fenomene periodice sunt sincrone. (< fr. *synchronoscope*)
sincrotrón *s. n.* accelerator ciclic de particule de mare putere, în care mișcarea de rotație a acestora și variația tensiunii accelerătoare sunt sincronice (1). (< fr. *synchrotron*)
sindactíl, -ă *adj.* care prezintă sindactilie. (< fr. *syndactyle*)
sindactílie *s. f.* malformație în lipirea a două sau mai multe degete. (< fr. *syndactylie*)
sinderéză *s. f.* **1.** (*pl.*) conștiință morală; facultatea de a distinge binelui de rău. **2.** judecată morală; remușcare. (< it. *sinderesis*)
SINDESM(O)- *elem.* „ligament, tendon", „țesut conjunctiv". (< fr. *syndesm/o/-*, cf. gr. *syndesmos*)
sindesmítă *s. f.* inflamație a ligamentelor. (< fr. *syndesmite*)
sindesmofít *s. n.* produs de osificare a unui ligament articular. (< fr. *syndesmophyte*)
sindesmologie *s. f.* artrologie. (< fr. *syndesmologie*)
sindesmopexíe *s. f.* operație pentru remedierea rupturii unui ligament. (< fr. *syndesmopexie*)
sindesmoplastíe *s. f.* refacere operatorie a unui ligament distrus. (< sindesmo- + -plastie[2])
sindesmorafíe *s. f.* sutură a unui ligament. (< engl. *syndesmorrhaphy*)
sindesmotomíe *s. f.* secționare chirurgicală a unui ligament. (< fr. *syndesmotomie*)
sindesmóză *s. f.* legătură la distanță, prin ligamente sau membrane, a două oase. (< fr. *syndesmose*)
síndi *s. n.* limbă indo-ariană vorbită în sudul Pakistanului. (< fr. *sindhi*)
síndic *s. m.* persoană aleasă să reprezinte interesele unei instituții, corporații, asociații. ◊ *~ (de bursă)* = conducător al agenților de schimb ori al mijlocitorilor oficiali care prezidează asociația, corporația lor. (< fr. *syndic*)
sindicál, -ă *adj.* referitor la sindicat. (< fr. *syndical*)
sindicalísm *s. n.* **1.** curent în mișcarea muncitorească care nega necesitatea unui partid politic al proletariatului și lupta politică, admițând numai lupta pentru reforme economico-sociale a muncitorilor uniți în sindicate. **2.** faptul de a milita într-un sindicat al salariaților; mișcare sindicală. (< fr. *syndicalisme*)
sindicalíst, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (adept) al sindicalismului. **2.** (membru) al unui sindicat (1). (< fr. *syndicaliste*)
sindicalizá *vb.* **I.** *tr.* a organiza viața sindicală. **II.** *refl.* a se uni, a intra într-un sindicat. (< sindical + -iza)
sindicát *s. n.* **1.** organizație profesională de masă care are drept scop apărarea intereselor salariaților. **2.** uniune monopolistă în cadrul căreia desfacerea mărfurilor și, uneori, achiziționarea materiilor prime se face printr-un oficiu comun. (< fr. *syndicat*)
sindiotáctic, -ă *adj.* (despre polimeri) cu o structură spațială regulată, ale cărui lanțuri macromoleculoare succesiunea unităților structurale se repetă constant de-a lungul lanțului, alternant. (< fr. *syndiotactique*, engl. *syndiotactic*)

sindróm *s. n.* complex de simptome care caracterizează o anumită afecțiune. (< fr. *syndrome*)
sinécdocă/sinecdócă *s. f.* figură de stil constând în restrângerea sau lărgirea sensului unui cuvânt, folosindu-se partea pentru întreg, genul pentru specie, singularul pentru plural și invers, materia din care e făcut un lucru pentru lucrul însuși. (< fr. *synecdoque*, gr. *synekdokhe*)
sinechie *s. f. (med.)* aderență patologică între formațiile anatomice vecine. • lipire a irisului de cornee sau de cristalin. (< fr. *synéchie*)
sineclíză *s. f.* platformă având aspectul unui larg sinclinal, cu flancuri ușor înclinate. (< fr. *synéclise*)
sinecológic, -ă *adj.* de sinecologie. (< fr. *synécologique*)
sinecologie *s. f.* ramură a ecologiei care studiază asociațiile organismelor animale sau vegetale. (< fr. *synécologie*)
sinecotomíe *s. f. (med.)* secționare a bridelor, a ade-rențelor. (< fr. *synéchotomie*)
sinéctic, -ă **I.** *adj.* referitor la sinectică. **II.** *s. f.* metodă de stimulare a diferitelor etape ale creației intelectuale. (< fr. *synectique*)
sinecúră *s. f.* slujbă, funcție bine retribuită, care necesită o muncă minimă sau nu necesită nici o muncă. (< fr. *sinécure*)
sinecurist, -ă *s. m. f. (rar)* beneficiar al unei sinecuri. (< fr. *sinécuriste*)
síne díe *loc. adj. și adv.* fără o dată precisă. (< lat. *sine die*)
sinegór *s. m.* (la vechii greci) apărător în justiție. • avocat public însărcinat să apere legile împotriva reformelor propuse. (< fr. *synégore*, gr. *synegoros*)
sinemurián, -ă *adj., s. n.* (din) etajul superior al liasicului. (< fr. *sinémurien*)
síne qua non *loc. adj.* (condiție) fără care nu se poate; indispensabil, necesar. (< lat. /conditio/ *sine qua non*)
sinerézǎ *s. f.* **1.** fuziune a două vocale într-un diftong ascendent prin transformarea primei vocale în semivocală. **2.** separare a lichidului dintr-un gel în urma unei depozitări mai îndelungate; separare a zerului de coagul. (< fr. *synérèse*, lat., gr. *synairesis*)
sinergétic, -ă *adj.* sinergic. (< germ. *synergetisch*)
sinérgic, -ă *adj.* de sinergie; sinergetic. (< fr. *synergique*)
sinergídă *s. f.* fiecare dintre cele două celule haploide ale sacului embrionar situate deasupra oosferei. (< fr. *synergide*)
sinergíe *s. f.* **1.** asociere a mai multor organe, sisteme, factori care desfășoară activități simultane; sinergism. **2.** coordonarea mai multor acțiuni în vederea unui rezultat comun cu economie de mijloace. (< fr. *synergie*)
sinergísm *s. n.* sinergie (1). (< fr. *synergisme*)
sinestalgíe *s. f.* durere paroxistă provocată în unele afecțiuni (cauzalgie etc.) prin simpla atingere a unei zone îndepărtate de punctul dureros. (< fr. *synestalgie*)
sinestézic, -ă *adj.* referitor la sinestezie; cu caracter de sinestezie. (< fr. *synesthésique*)
sinestezíe *s. f.* **1.** percepere simultană pe cale senzorială diferită a unui stimul receptat la nivelul unui analizator; corespondență (II). **2.** principiu potrivit căruia senzațiile diverse (coloristice, muzicale, olfactive etc.) își corespund în plan afectiv. • tehnică literară în transpunerea metaforică a datelor unui simț în limbajul altui simț. (< fr. *synesthésie*)
sinézǎ *s. f.* silepsă (1). (< fr. *synesis*)
sinfázic, -ă *adj.* (despre procese periodice) care au aceeași fază. **o** *antenă ~ă* = antenă alimentată în fază cu celelalte antene ale unui sistem radiant. (< engl. *sinfazic*)
sinfibróză *s. f.* sinartroză în care suprafețele sunt legate printr-un țesut fibros. (< fr. *synfibrose*)
sinfonía *s. f. (muz.)* introducere instrumentală a unei arii; uvertură a unei opere, în sec. XVII-XVIII. (< it. *sinfonia*)
sinfoniétă *s. f.* lucrare orchestrată asemănătoare cu sinfonia, dar de proporții mai mici. (< it. *sinfonietta*)
singámic, -ă *adj.* care prezintă singamie. (< fr. *syngamique*)
singamie *s. f.* fuzionare a nucleelor gameților în procesul fecundației. (< fr. *syngamie*)
singaporeán, -ă *adj., s. m. f. (rar)* sinaporez. (< Singapore + -ean)
singaporez, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Singapore (China); singaporean. (< Singapore + -ez)
singenétic, -ă **I.** *adj.* **1.** referitor la singeneză. **2.** (despre animale) care provine din aceeași linie pură; gemeni univitelini. **3.** (despre minerale) format în același timp cu roca în care se găsește. **II.** *s. f.* studiu al istoricului dezvoltării asociațiilor vegetale. (< fr. *syngénétique*)
singenéză *s. f.* **1.** *(biol.)* reproducere sexuată. **2.** stadiu în evoluția rocilor sedimentare corespunzând timpului de formare a sedimentelor. (< fr. *syngenèse*)
singhaléz, -ă **I.** *s. m. pl.* popor constituit ca națiune în Ceylon (Sri Lanca). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • *(s. f.)* limbă indo-ariană înrudită cu pali, vorbită de singhalezi. (< fr. *cinghalais*)
single /singl/ **I.** *s. n.* **1.** *(tenis)* simplu. **2.** *(muz.)* disc care conține o singură piesă pe fiecare față. **II.** *adj. inv. (turism;* despre o cameră, o cabină, un compartiment) ocupat de o singură persoană. **III.** *s. m.* persoană care trăiește singură și nu are un partener stabil și de durată. (< engl. *single*)
singlét *s. m.* linie spectrală unică, produsă prin tranziția unui sistem cuantic între două nivele energetice. (după fr. *singulet*)
singletón *s. n. (bridge)* singura carte de un anumit semn pe care o are un jucător. (< engl., fr. *singleton*)
singnát *s. m.* pește marin cu corpul și botul foarte alungite; acul-de-mare. (< fr. *syngnathe*)
singnatíde *s. n. pl.* familie de pești marini: singnatul, hipocampul. (< fr. *syngnathidés*)
singspiel /zíng-șpil/ *s. n.* gen de teatru muzical de tip popular, în care muzica alternează cu părțile vorbite. (< germ. *Singspiel*)
singulár, -ă **I.** *adj., s. n.* (categorie gramaticală) care indică un singur exemplar dintr-o categorie de ființe, de lucruri etc. **II.** *adj.* **1.** care se referă, care privește pe unul singur. **o** *(log.) judecăți ~e* = judecăți în care predicatul se enunță despre un nume individual. **2.** deosebit, aparte, neobișnuit, extraordinar; unic. **III.** *s. n. (fil.)* categorie care desemnează ceea ce aparține unui obiect sau proces; individual (2). (< lat. *singularis*, fr. *singulier*)
singuláre tántum *loc. adj.* (despre un substantiv) care are numai formă de singular; defectiv de plural. (< lat. *singulare tantum*)
singularísm *s. n.* concepție metafizică potrivit căreia universul este dintr-un singur principiu, are o singură cauză. (< germ. *Singularismus*)
singularitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este singular; unicitate. *(p. ext.)* bizarerie, ciudățenie. (< fr. *singularité*, lat. *singularitas*)
singularizá *vb. tr., refl.* a (se) evidenția; a (se) deosebi, a (se) distinge. (< fr. *singulariser*)
singularizánt, -ă *adj.* care singularizează. (< singulariza + -ant)
singulatív, -ă **I.** *adj.* (în limbile slave, despre o formație derivată) care caracterizează un individ opus unui ansamblu. **II.** *s. n. sufix de ~* = sufix cu ajutorul căruia se formează, în unele limbi, singularul din tema de plural, care la origine era un substantiv colectiv. (< fr. *singulatif*)
símic, -ă *adj.* chinez. (< engl. *sinic*, lat. *sinicus*)
sinigrínă *s. f.* sare de potasiu extrasă din semințele de muștar negru, hrean și ridichi. (< fr. *sinigrine*)
sinistrát, -ă *adj., s. m. f.* (persoană, regiune) care a suferit pagube însemnate în urma unei calamități. (< fr. *sinistré*)
sinistritáte *s. f.* caracterul a ceea ce este sinistru. (< si-nistru + -itate)
SINISTRO- *elem.* „stâng". (< fr. *sinistro-*, cf. lat. *sinister*)
sinistrocardíe *s. f.* deplasare a inimii spre stânga; levocardie. (< fr. *sinistrocardie*)
sinistrogír, -ă *adj.* care se răsucește de la dreapta spre stânga; (despre scriere) înclinat spre stânga. (< fr. *sinistrogyre*)
sinistrórs, -ă *adj.* întors de la dreapta spre stânga. (< fr., lat. *sinistrorsus*)
sinistróză *s. f.* sindrom psihic care apare după catastrofe sau după traume psihice, implicând pierderea capacității de muncă și inhibarea voinței. (< fr. *sinistrose*)

sinístru, -ă I. *adj.* groaznic, înspăimântător; oribil. • funest. II. *s. n.* dezastru, calamitate, prăpăd, urgie. (< fr. *sinistre*, lat. *sinister*)
sinizá *vb. tr., refl.* a supune acțiunii, a suferi acțiunea de sinizare. (< fr. *siniser*)
sinizáre *s. f.* expansiune a civilizației chineze în țările cu o civilizație mai puțin dezvoltată; sinizație. (< siniza)
sinizáție *s. f.* (*rar*) sinizare. (< fr. *sinisation*)
SINO- v. s i n ² (o) - .
sinochíe *s. f.* simbioză între microorganisme și oameni, în care beneficiază și gazda. (< germ. *Synökie*)
sinocísm *s. n.* (*ant.*) reuniune a mai multor sate într-un oraș unificat. (< fr. *synoecisme*, gr. *synoikismos*)
sinodál, -ă *adj.* referitor la sinod; care emană de la un sinod; sinodic (2). (< fr. *synodal*)
sinodalitáte *s. f.* caracter, principiu sinodal. (< sinodal + -itate)
sinódic, -ă *adj.* 1. referitor la intervalul de timp în care se face rotirea completă a unui corp ceresc în jurul altui corp ceresc în mișcare. 2. sinodal. (< fr. *synodique*)
sinofíl, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care iubește China, tot ceea ce aparține chinezilor. (< fr. *sinophile*)
sinofilíe *s. f.* admirație față de tot ceea ce este chinez. (< fr. *sinophilie*)
sinofób, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care urăște China, pe chinezi. (< fr. *sinophobe*)
sinofobíe *s. f.* ură față de tot ceea ce este chinez. (< fr. *sinophobe*)
sino-indián, -ă *adj.* referitor la China și India. (< fr. *sino-indien*)
sinológ, -ă *s. m. f.* specialist în sinologie. (< fr. *sinologue*)
sinológie, -ă *adj.* referitor la sinologie. (< fr. *sinologique*)
sinologíe *s. f.* știință care studiază istoria, limba și cultura chineză. (< fr. *sinologie*)
sinoním, -ă I. *adj.* (despre cuvinte, afixe etc.) care are același înțeles cu altul. II. *s. n.* 1. element lingvistic (cuvânt, afix, expresie etc.) echivalent ca înțeles cu altul. 2. joc care cere dezlegătorului să găsească pentru un anumit cuvânt unul sau mai multe cuvinte cu înțeles comun sau foarte apropiat. (< fr. *synonyme*)
sinonímic, -ă I. *adj.* referitor la sinonimie. ◊ *derivație ~ă* = procedeu stilistic potrivit căruia două sau mai multe cuvinte cu sensuri apropiate ajung să desemneze același lucru. II. *s. f.* 1. ramură a lingvisticii care studiază sinonimele. 2. totalitatea sinonimelor unei limbi. (< fr. *synonymique*, /II/ germ. *Synonymik*)
sinonimíe *s. f.* însușirea de a fi sinonim; sinonimitate; posibilitatea înlocuirii unui cuvânt, a unei expresii etc. cu sinonimul lor. (<*synonymie*, lat. *synonymia*)
sinonimitáte *s. f.* sinonimie. (< sinonim + -itate)
sinonimizá *vb. tr.* a exprima prin sinonimie. (< engl. *synonymize*)
sinópe *s. n.* (*herald.*) culoare verde. (< lat. *sinopis*)
sinopsíe *s. f.* contopire a razelor vizuale pentru a forma imaginea; sinestezie vizuală. (< fr. *synopsie*)
sinópsis *s. n.* 1. privire generală asupra unei științe, a unui obiect de învățământ. 2. tablou sinoptic care îmbrățișează toate părțile unei științe. 3. scurtă expunere asupra subiectului unui film, constituind schița unui scenariu. • rezumat făcut de autorul unui studiu, memoriu, articol etc. (< fr., engl., gr. *synopsis*)
sinóptic, -ă I. *adj.* care permite o privire generală. ◊ *meteorologie ~ă* = ramură a meteorologiei care reprezintă și analizează mișcările de ansamblu ale atmosferei; *hartă ~ă* = hartă cu date meteorologice culese simultan în diferite localități, servind la prognozarea timpului pentru următoarele ore sau zile. II. *s. f.* metodă de lucru a meteorologiei din analiza sinoptică a vremii. (< fr. *synoptique*, gr. *synoptikos*)
sinoptícián, -ă *s. m. f.* specialist în meteorologia sinoptică. (< sinoptic + -ian)
sinorhídie *s. f.* reunire a testiculelor. (< fr. *synorchidie*)
sinostóză *s. f.* fuziune a două oase. (< fr. *synostose*)
sinostózic, -ă *adj.* de sinostoză. (< fr. *synostosique*)
símo-tibetáne *adj. pl. limbi ~* = familie de limbi vorbite în Asia, cu două mari ramuri: thai chineză (chino-siameză) și tibeto-birmană. (< fr. *sino-tibétaines*)
sinovectomíe *s. f.* excizie chirurgicală a sinovialei unei articulații. (< fr. *synovectomie*)
sinovérb *s. n.* problemă enigmistică ce constă din combinarea a două sinonime din care se obține un cuvânt nou, cu un alt înțeles decât cele de la care s-a pornit. (< sin/onim/ + *verb* /2/)
sinoviál, -ă *adj.* referitor la sinovie ◊ *membrană ~ă* (și *s. f.*) = membrană seroasă din cavitatea articulațiilor și din tecile tendoanelor, care secretă sinovia. (< fr. *synovial*)
sinovialóm *s. n.* tumoare (malignă) a unei sinoviale. (< fr. *synovialome*)
sinovíe *s. f.* lichid transparent și vâscos, galben, secretat de membranele sinoviale, care asigură buna funcționare a articulațiilor. (< fr. *synovie*)
sinovítă *s. f.* inflamație a unei membrane sinoviale. (< fr. *synovite*)
sinpetál, -ă *adj.* (despre flori, plante) cu petalele unite. (< fr. *synpétale*)
sinsemántic, -ă *adj.* (despre cuvinte) care nu are sens de noțiune. (< germ. *synsemantisch*)
sinsepál, -ă *adj.* (despre flori, plante) cu sepalele unite. (< fr. *synsépale*)
sintáctic, -ă I. *adj.* referitor la sintaxă. II. *s. f.* sintaxă (2). (< fr. *syntactique*, gr. *syntaktikos*)
sintactícián, -ă *s. m. f.* specialist în sintaxă. (< fr. *syntactician*)
sintagmátic, -ă I. *adj.* 1. referitor la sintagmă. ◊ *clasă ~ă* = ansamblu de termeni care au, în frază, același comportament gramatical; *raporturi ~ce* = raporturi care unesc între ele diversele elemente ale unei sintagme. 2. *reguli ~ce* = (în *gram.* generativă) reguli de expansiune care dau o nouă versiune unei categorii oarecare sub forma constituenților ei imediați. II. *s. f.* studiul sintagmelor. (< fr. *syntagmatique*)
sintágmă *s. f.* unitate semantico-sintactică stabilă, din două sau mai multe cuvinte între care există raporturi de subordonare. (< fr. *syntagme*)
sintalitáte *s. f.* totalitatea particularităților esențiale care conferă unui grup social identitate distinctă. (< fr. *syntalité*, engl. *syntality*)
sintáxă *s. f.* 1. parte a gramaticii care studiază regulile privitoare la îmbinarea cuvintelor în propoziții și a propozițiilor în fraze. ◊ *~ poetică* = ansamblu de procedee stilistice care, folosind topica propoziției și a frazei, sporesc expresivitatea limbii literare. 2. parte a semioticii care studiază construcțiile formale, modul în care semnele se leagă între ele; sintactică. 3. *~ decorativă* = ansamblul regulilor compoziției decorative. 4. (*inform.*) ansamblul regulilor ce descriu modul de alcătuire a programelor conexe. (< fr. *syntaxe*, lat., gr. *syntaxis*)
sintaxonomíe *s. f.* clasificare a comunităților biologice. (< fr. *syntaxonomie*)
sinteáze *s. f. pl.* enzime care catalizează unele reacții de sinteză din organism. (< germ. *Syntheasen*)
sintepál, -ă *adj.* (despre flori, plante) cu tepalele concrescute. (< fr. *syntépale*)
sínter *s. n.* concrețiune. (< germ. *Sinter*)
sinterizá *vb. tr.* a efectua operația de sinterizare. (< sinter + -iza)
sinterizáre *s. f.* procedeu de lipire a unui material granular fără ajutorul unui liant, numai prin încălzire și, eventual, prin presare. • operație de realizare a unor piese prin încălzirea unor pulberi și presarea lor în forme speciale; concreționare. (< sinteriza)
sintétic, -ă *adj.* 1. (și *adv.*) de sinteză; obținut prin sinteză. ◊ *spirit ~* = spirit care face ușor sinteza lucrurilor; *limbă ~ă* = limbă flexionară în care raporturile gramaticale se exprimă prin atașarea afixelor la tema cuvântului. 2. (despre produse) fabricat pe cale artificială. (< fr. *synthétique*, gr. *synthetikos*)
sintetísm *s. n.* faptul, însușirea de a fi sintetic. (< fr. *synthétisme*)
sintetizá *vb. tr.* a face o sinteză, a uni prin sinteză. (< fr. *synthétiser*)

sintetizatór, -oáre *adj.* care sintetizează. (< sintetiza + -tor)
sintetizór *s. n.* **1.** instrument electric cu claviatură, comutatoare de filtre, posibilități de memorizare etc., având o largă paletă de timbre și sonorități, în muzica electronică, ușoară și de film. **2.** aparat electronic complex care permite efectuarea sintezei cuvintelor; procesor electronic care reduce redundanța semnalelor vorbirii umane în scopul manipulării lor cu eficiență maximă în diferite sisteme. (< fr. *synthétiseur*)
sintéză *s. f.* **1.** metodă de cunoaștere constând din recompunerea unui tot din părțile sale componente. • reunire. • lucrare, operă care abordează datele esențiale ale unei probleme, ale unei discipline etc. • (*mil.*) document de raportare a situației și informare a eșalonului superior, la sfârșitul zilei de luptă sau al unei acțiuni. **2.** operație, metodă prin care se obține un compus chimic din elementele lui sau din compuși mai simpli. **3.** (*fiz.*) combinare a culorilor rezultate din amestecul sau din suprapunerea a două sau mai multe culori. • recompunere a elementelor în care a fost descompusă imaginea transmisă la distanță. **o** *~a sunetelor* = **a)** tehnică de generare pe cale electronică a sunetelor. **b)** tehnică de procesare prin care se reduce redundanța semnalelor vorbirii umane. **4.** (*fil.*) unitate dialectică a laturilor contrare • (la Hegel) etapa finală a triadei, fuziunea contrariilor (teza și antiteza). (< fr. *synthèse*)
sintón, -ă *adj.* care prezintă sintonie. (< fr. *syntone*)
sintoníe *s. f.* **1.** acord (5). **2.** caracteristică temperamentală în ușurința de acomodare afectivă cu mediul ambiant. (< fr. *syntonie*)
síntonizá *vb. tr.* a realiza o sintonie; a acorda (4). (< fr. *syntoniser*)
sinuá *vb. intr.* a se îndoi, a se încovoia, a se întortochea. (< lat. *sinuare*)
sinucíde *vb. refl.* a-și lua singur viața, a se omorî. (după fr. *suicider*)
sinucigáș, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care și-a luat (sau a încercat să-și ia) viața. (după fr. *suicidé*)
sínuós, -oásă *adj.* **1.** cu sinuozități; cotit. **2.** (*fig.;* despre firea, caracterul cuiva) schimbător, șovăielnic. (< fr. *sinueux*, lat. *sinuosus*)
sinuozitáte *s. f.* cotitură, curbură. (< fr. *sinuosité*)
sínus[1] *s. n.* **1.** cavitate între pereții osoși ai craniului. **2.** porțiune dilatată pe traiectul unui vas sangvin sau limfatic. **3.** (*bot.*) cavitate curbată între doi lobi. (fr., lat. *sinus*)
sinus[2] *s. n.* (*mat.*) funcție trigonometrică, raportul dintre lungimea catetei opuse unghiului respectiv dintr-un triunghi dreptunghi. (< fr. *sinus*)
SINUS[3]**(O)-** *elem.* „cavitate, sinus[1]". (< fr. *sinus/o/-*, cf. lat. *sinus*)
sinuscopíe *s. f.* examen al sinusurilor oaselor feței. (< fr. *sinuscopie*)
sinusectomie *s. f.* suprimare chirurgicală a sinusului frontal. (< fr. *sinusectomie*)
sinusografíe *s. f.* radiografie a sinusurilor venoase cu ajutorul unei substanțe opace la razele X. (< fr. *sinuso-graphie*)
sinusoidál, -ă *adj.* referitor la sinusoidă; în formă de sinusoidă. (< fr. *sinusoïdal*)
sinusoídă[1] *s. f.* curbă care reprezintă funcția sinus[2] într-un sistem de coordonate rectangulare. (< fr. *sinusoïde*)
sinusoídă[2] *s. f.* tip de vase capilare la nivelul ficatului, al glandelor endocrine, care au un lumen neregulat și perete discontinuu. (< fr. *sinusoïde*)
sinuzál, -ă *adj.* referitor la sinus[2]. (< fr. *sinusal*)
sinuzíe *s. f.* asociație de animale sau de plante mai mică decât biocenoza, cu un areal limitat. (< fr. *synusie*)
sinuzítă *s. f.* inflamație a mucoasei sinusurilor craniului și a sinusului nazal. (< fr. *sinusite*)
sionism *s. n.* mișcare naționalistă, politică și religioasă, în rândurile burgheziei evreiești din țările europene, la sfârșitul sec. XIX, care urmărea întemeierea unui stat evreiesc autonom în Palestina. • (*p. ext.*) concepție a acelora care sunt pentru menținerea și apărarea statului Israel. (< fr. *sionisme*)
sioníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al sionismului. (< fr. *sioniste*)
sioux /siu/ *adj. inv.* referitor la triburile de amerindiene pe șesurile din vestul Americii de Nord. • (*s. n.*) ansamblu de limbi care vorbesc aceste triburi. (< fr. *sioux*)
sir /sör/ *s. m.* titlu dat nobililor în Anglia. • (termen de adresare) domnule! (< engl. *sir*)
siracuzán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Siracusa (Italia, Sicilia). (< fr. *syracusain*)
síre *s. m.* titlu cu care cineva se adresează împăraților și regilor. (< fr. *sire*)
siréně *s. f.* **I. 1.** (*mit.*) ființă fabuloasă cu cap de femeie și trup de pește sau de pasăre, care ademenea, prin cântecele ei, pe corăbieri în locuri primejdioase, unde aceștia își găseau moartea. **2.** (*fig.*) femeie seducătoare. **II. 1.** aparat emițător de sunete de mare intensitate, cu care se dau semnalele în fabrici, în navigație etc. sau în cazuri de alarmă. **2.** aparat în laborator pentru măsurarea înălțimii sunetelor. (< fr. *sirène*, it. *sirena*, lat *siren*)
síreniéni *s. m. pl.* ordin de mamifere erbivore acvatice, asemănătoare cetaceelor: lamantinul, morsa etc. (< fr. *siréniens*)
sirenomél *s. m.* monstru care prezintă sirenomelie. (< fr. *sirénomèle*)
sirenomelíe *s. f.* malformație, extrem de rară, caracterizată prin fuzionarea membrelor inferioare; simpodie. (< fr. *sirénomélie*)
sírex *s. m.* insectă himenopteră a cărei larvă trăiește în lemnul coniferelor. (< fr., lat. *sirex*)
sirfíde *s. f. pl.* familie de muște ale căror larve sunt foarte diferite. (< fr. *syrphidés*)
siriácă *s. f.* limbă semitică veche, folosită și azi la liturghia unor biserici siriene. (< fr. *syriaque*)
sirián, -ă **I.** *s. m. pl.* popor constituit ca națiune în Siria. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. f.*) limbă arabă vorbită de sirieni. (< fr. *syrien*)
SIRING(O)- *elem.* „canal", „tub", „fistulă". (< fr. *syring/o/-*, cf. gr. *syrinx, -ingos*)
siringectazíe *s. f.* dilatație a glandelor sudoripare din regiunea facială. (< fr. *syringectasie*)
siringobulbíe *s. f.* formă clinică a siringomieliei, cu localizare în bulbul rahidian. (< fr. *syringobulbie*)
siringóm *s. n.* tumoare cutanată foarte mică, benignă, dezvoltată pe canalul execretor al unei glande sudoripare ecrine. (< fr. *siringom*)
siringomielíe *s. f.* boală a sistemului nervos care se manifestă prin distrugerea substanței cenușii din măduva spinării, cu pierderea sensibilității. (< fr. *syringomyélie*)
siringotóm *s. n.* instrument folosit în siringotomie. (< fr. *syringotome*)
siringotomíe *s. f.* operație chirurgicală a unei fistule. (< fr. *syringotomie*)
sirínx *s. n.* **1.** (la vechii greci) instrument muzical de suflat de tipul naiului; flautul lui Pan. **2.** organ fonator al păsărilor, la bifurcația bronhiilor. (< fr., gr. *syrinx*)
sírmă *s. f.* (*ant.*) mantie mare în tragedia greacă la actorii care interpretau roluri de zei. • haină lungă cu trenă la grecii antici. (< fr., gr. *syrma*)
siróco *s. n.* vânt uscat și fierbinte care bate în țările mediteraneene. (< fr. *sirocco*)
sirológ, -ă *s. m. f.* specialist în sirologie. (< germ. *Syrolog*)
sirologíe *s. f.* studiul limbii, istoriei și antichităților siriene. (< gemr. *Syrologie*)
siróp *s. n.* soluție densă de zahăr în apă sau în suc de fructe ori de plante; băutură răcoritoare preparată din ea (cu sifon). (< fr. *sirop*)
siropá *vb. tr.* a îmbiba, a amesteca cu sirop; a însiropa. (< sirop)
siropáre *s. f.* act de a siropa. • defect la fabricarea marmeladei, constând în curgerea siropului din ea. (< siropa)
siropós, -oásă *adj.* cu consitența și gustul siropului. • (*fig.*) dulceag, sentimental. (după fr. *sirupeux*)
sirtakí *s. n.* dans popular de origine greacă. (< fr., gr. *sirtaki*)
SIRTIDO- *elem.* „banc de nisip". (< fr. *syrtido-*, cf. gr. *syrtis, -idos*, nisipuri mișcătoare)
sirtidofíl, -ă *adj.* care crește pe bancuri de nisip. (< fr. *syrtidophile*)

sirtidofíte *s. f. pl.* plante sirtidofile. (< fr. *syrtidophytes*)
sirvéntă *s. f.* poezie proprie trubadurilor, cu conținut războinic, satiric sau moralizator. (< fr. *sirvente*)
sisál *s. m.* plantă textilă tropicală cu fibre foarte rezistente, din care se confecționează sfori, frânghii, saci etc.; fibrele însești ale acestei plante. (< fr. *sisal*)
sisífic, -ă *adj.* (despre muncă) care cere eforturi îndelungate, istovitoare și zadarnice. (< Sisif n. pr. + *-ic*)
sisitíe *s. f. (ant.;* în Creta) masă comună la care participau toți cetățenii. (< fr. *syssitie*, gr. *syssitia*)
sissonne /sisón/ *s. n. (coregr.)* săritură de pe ambele picioare, după un plié, cu aterizare pe un picior. (< fr. *sissonne*)
sistá *vb. tr., refl.* a (se) opri, a (se) întrerupe, a (se) suspenda. (< lat. sistere, germ. *sistieren*)
sistáză *s. f.* **1.** (*ant.*) subdiviziune a armatei grecești. **2.** (*ret.*) aranjare a cuvintelor în frază. • expunere metodică a faptelor într-un discurs. (< fr. *systase*, gr. *systasis*)
sistém *s. n.* **1.** ansamblu de elemente aflate într-o relație structurală, de interdependență și interacțiune reciprocă, formând un tot organizat. **2.** (*anat.*) grupare morfologică și funcțională unitară de organe sau de structuri. **3.** (*biol.*) ansamblu de elemente aflate în interacțiune. • (*geol.*) succesiune de straturi care corespunde aceleiași perioade. **4.** ansamblu ordonat care apare ca rezultat al unei clasificări. **o** *~ solar* = ansamblu de corpuri cerești în care intră Soarele, planetele cu sateliții lor (masă atomică, număr de ordine); *~ de ecuații* = grup de mai multe ecuații cu aceleași necunoscute; *~ tehnic* = ansamblu de corpuri fizice compus, cel puțin în parte, din corpuri solide, folosit în tehnică; *~ de unități* = ansamblu de unități de măsură dintr-un număr restrâns de unități fundamentale; *~ audio* = combină muzicală. **5.** mod de organizare a unui proces, a unei operații, activități etc.; metodă de lucru, fel de a lucra. **6.** *~ informațional* = ansamblu de procedee și mijloace de adunare, prelucrare și transmitere a informației necesare procesului de conducere a întreprinderilor etc.; *~ul științelor* = totalitate a disciplinelor științifice, ansamblul cunoștințelor teoretice ale oamenilor într-o anumită etapă istorică. **7.** (*fam.*) mijloc ingenios. (< fr. *système*, lat. *systema*, germ. *System*)
sistemátic, -ă **I.** *adj.* **1.** făcut după un anumit sistem. **2.** (și *adv.*) potrivit unui plan chibzuit dinainte; organizat. **II.** *s. f.* știința identificării și clasificării organismelor vegetale și animale, în special în funcție de relațiile filogenetice și de evoluție. (< fr. *systématique*)
sistematicián, -ă *s. m. f.* specialist în sistematică. (< fr. *systématicien*)
sistematizá *vb. tr.* **1.** a clasa (ceva) după un anumit sistem. **2.** a construi și înfrumuseța un oraș prin lucrări edilitare. (< fr. *systématiser*)
sistematizánt, -ă *adj.* care sistematizează. (< sistematiza + *-ant*)
sistematizáre *s. f.* **1.** acțiunea de a sistematiza. **2.** clasare după un anumit sistem. • disciplină privind amenajarea științifică a teritoriului, a localităților urbane și rurale. (< sistematiza)
sistémic, -ă *adj.* **1.** referitor la sistem; cu caracter de sistem. **2.** care are în vedere elementele globale, faptele în ansamblu. (< fr. *systémique*, engl. *systemic*)
sistemicitáte *s. f.* caracter sistonic. (*sistemic* + *-itate*)
sistemíst *s. m.* cel care lucrează în sistemul energetic național. (< it. *sistemista*)
sistíl *s. n. (arhit.)* intercolonament egal cu doi diametri de coloană (patru moduli). (< fr. *systyle*)
sístolă *s. f.* **1.** contracția periodică, ritmică a mușchiului cardiac, însoțită de împingerea sângelui din inimă în artere. **2.** fază de contractare a vacuolelor pulsatile, la alge. (< fr. *systole*)
sistólic, -ă *adj.* referitor la sistolă. (< fr. *systolique*)
-sistolíe *elem.* „sistolă". (< fr. *-systolie*, cf. gr. *systole*, contracție)
sístru *s. n.* instrument muzical la vechii egipteni și sumero-babilonieni, dintr-o bară curbată cu un mâner și câteva lame vibrante, care produceau sunetul prin lovire. (< fr. *sistre*, lat. *sistrum*)
sit *s. n.* **1.** peisaj considerat din punctul de vedere al aspectului său pitoresc. **2.** configurație proprie unui anumit teritoriu, păstrat în forma sa naturală. **o** *~ arheologic* = loc în care se efectuează săpături. **3.** (*biol.*) cea mai mică unitate a unei gene care poate suferi o mutație sau o recombinare. (< fr., engl. *site*)
sitcóm *s. n.* comedie pentru televiziune, în care interesul dramatic este axat pe situații. (< fr. *sitcom*)
site /sait/ *s. n.* spațiu în care sunt situate informații pe rețeaua de internet. (< engl. *site*)
sit-in *s. n.* manifestație nonviolentă constând în aceea că demonstranții se așază pe pământ, ocupând locuri publice. (< engl. *sit-in*)
SITO *elem.* „hrană, nutriție, aliment". (< fr. *sito-*, cf. gr. *sition*)
sitofíl, -ă *adj.* (despre insecte) care caută produsele alimentare înmagazinate pentru hrană. (< fr. *sitophile*)
sitofobíe *s. f.* teamă patologică de mâncare, simptom în unele boli mintale. (< fr. *sitiophobie*)
sitologíe *s. f.* știință care are ca obiect studiul alimentelor. (< fr. *sitiologie*)
sitomanie *s. f.* manie morbidă de a mânca continuu. (< fr. *sitomanie*)
sitométru *s. n.* instrument pentru măsurarea unghiurilor verticale. (< fr. *sitomètre*)
sitosteról *s. m.* sterol conținut în boabele de grâu, care, prin iradiere, se transformă într-o substanță asemănătoare vitaminei D. (< fr. *sitostérol*)
sitotropism *s. n.* tropism cauzat de un excitant de nutriție. (< fr. *sitotropisme*)
situá *vb.* **I.** *refl.* a ocupa un anumit loc într-o ordine; (*p. ext.*) a lua o atitudine. **II.** *tr.* a așeza într-un anumit loc. (< fr. *situer*)
situáție *s. f.* **1.** stare, poziție, așezare, ansamblu de împrejurări în care se află la un moment dat o persoană, o localitate, o țară, un popor etc. din punct de vedere economic, politic și social. **o** *a fi la înălțimea ~i* = a corespunde pe deplin unei sarcini încredințate. • loc, stare pe care o are cineva în viața socială. • stare a unei persoane în raport cu condiția sa (economică, socială etc.) sau cu interesele sale: avere. **o** *~ limită* = situație excepțională, extremă, care impune hotărâri radicale. **2.** dare de seamă, raport (asupra unei stări de fapt, a unui inventar etc.). (< fr. *situation*, lat. *situatio*)
situaționál, -ă *adj.* referitor la o anumită situație. (< engl. *situational*)
situaționism *s. n.* mișcare contestatară îndreptată împotriva structurilor actuale ale societății. (< fr. *situationnisme*)
situaționist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al situaționismului. (< fr. *situationniste*)
sitúlă *s. f. (arheol.)* vas de metal, ca o căldăruță tronconică, cu o toartă mobilă deasupra și folosit la scos apă. (< lat. *situla*)
sítus ínversus *s. n. (med.)* afecțiune rară caracterizată prin plasarea inversă (din stânga în dreapta) a organelor interne. (< lat. *situs inversus*)
sivapitéc *s. m.* specie de maimuță fosilă, din neozoic. (< fr. *sivapithèque*)
sixpartít, -ă *adj.* din șase părți sau elemente. **o** (*arhit.*) *boltă ~ă* = boltă alcătuită din trei arce ogivale.
síxtă *s. f.* a șasea poziție de apărare la scrimă. (< fr. *sixte*)
sizigiál, -ă *adj.* de la sizigii. (< fr. *syzygial*)
sizígie *s. f.* conjuncție sau opoziție a Lunii cu Soarele, corespunzând fazelor de Lună nouă sau plină, precum și amplitudinii maxime a mareelor. (< fr. *syzygie*)
skarn *s. n.* rocă de contact din silicați bine cristalizați. (< germ. *Skarn*)
skate /scheit/ *s. n.* patină (1). (< engl. *skate*)
skateboard /schéitbord/ *s. n.* sport care constă din alunecarea pe o planșă de surf pe patine cu rotile, practicat pe terenuri asfaltate, aleile din parcuri etc; skateboarding. (< engl. *skateboard*)
skateboarder *s. m.* sportiv care practică skateboardul. (< engl. *skateboarder*)
skateboardíng *s. n.* skateboard. (< engl. *skateboarding*)
skater /scheităr/ *s. m.* patinator. (< engl. *skater*)
skating /schéiting/ *s. n.* patină pe rotile. **2.** sport practicat pe aceste patine. (< engl., fr. *skating*)

skeet /schit/ *s. n.* probă de tir din ochirea unor talere aruncate dintr-un şant. (< engl. *skeet*)

skeetíst, -ă /schi-/ *s. m. f.* sportiv participant la proba de skeet. (< skeet + -ist)

skidivíng *s. n.* sport asemănător paraşutismului, de care se deosebeşte prin cădere liberă ce precede deschiderea paraşutei, timp în care mai mulţi paraşutişti se adună într-o formaţie stelară. (< engl. *skidiving*)

skiffle /skifl/ *s. n. (muz.)* stil prin îmbinarea elementelor de jazz tradiţional şi rock incipient cu maniera country. (< engl. *skiffle*)

skinhéad /-hid/ *s. m. (pl.)* capete rase, care dovedesc ignoranţa şi snobismul. (< engl. *skinhead*)

slálom *s. n.* **1.** (*schi*) coborâre a unei pante în zigzag cu trecerea obligatorie prin anumite puncte dinainte stabilite. **2.** cursă de schi disputată de un astfel de parcurs. ◊ ~ *nautic* = sport pe caiace sau pe canoe, fiecare formată din trei ambarcaţiuni, pe cursurile repezi ale apelor de munte, presărate cu praguri, vârtejuri etc. **3.** probă de conducere auto pe un parcurs sinuos. • (*fig.*) un asemenea parcurs. (< fr. *slalom*)

slalomá *vb. intr.* a efectua un parcurs în slalom. (< fr. *slalomer*)

slalomist, -ă *s. m. f.* **1.** schior participant la un slalom. **2.** (*fig.*) şofer care conduce maşina în zigzag. (< it. *slalomista*)

slang /sleng/ *s. n.* **1.** ansamblu de cuvinte şi expresii de origine populară pe care englezii le folosesc în vorbirea curentă. **2.** argou englez al unei meserii, al unui grup social. (< engl. *slang*)

slap /slep/ *s. n. (muz.)* efect sonor prin lovirea coardelor contrabasului de gâtul instrumentului. (< engl. *slap*)

slapping /spéping/ *s. n. (muz.)* manieră de execuţie la contrabas, prin folosirea efectului slap. (< engl. *slapping*)

slapstik /spépstic/ *s. n.* specie de comedie cinematografică, bazată pe gaguri ieftine. (< engl. *slapstik*)

slargándo *adv. (muz.)* încetinind. (< it. *slargando*)

slash /sleş/ *s. n.* **1.** tăietură. **2.** (*text.*) slit. **3.** lovitură (violentă). (< engl. *slash*)

slav, -ă I. *s. m. pl.* triburi din marea familie a popoarelor de limbă indo-europeană, grupul satem. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din aceste triburi. ◊ *limbi ~e* = ansamblu de limbi indo-europene, vorbite de slavi, în Europa de est şi centrală. • (*s. f.*) *~a veche* = limba slavilor din estul Pen. Balcanice. (< fr. *slave*)

slavísm *s. n.* **1.** cuvânt, expresie sau construcţie împrumutate dintr-o limbă slavă şi neasimilate. **2.** panslavism. (< germ. *Slawismus*, fr. *slavisme*)

slavíst, -ă *s. m. f.* specialist în slavistică. (< germ. *Slawist*, fr. *slaviste*)

slavístică *s. f.* totalitatea disciplinelor care studiază limbile, literaturile, cultura şi istoria popoarelor slave, filologie slavă. (< germ. *Slawistik*)

slavitáte *s. f.* caracter slav; lumea slavă. (< slav + -itate)

slavizá *vb. refl., tr.* a deveni, a face pe cineva să devină slav prin limbă şi obiceiuri. (< fr. *slaviser*)

slavofíl, -ă I. *adj.* favorabil slavilor. **II.** *s. m. f.* partizan al apropierii culturale şi politice de popoarele şi statele slave. (< fr. *slavophile*)

slavofób, -ă I. *adj.* potrivnic slavilor. **II.** *s. m. f.* adversar al apropierii culturale şi politice de popoarele şi statele slave. (< fr. *slavophobe*)

slavofón, -ă *adj., s. m. f.* (vorbitor) de limbă slavă. (< fr. *slavophone*)

slavón, -ă *adj.* referitor la slavi, care aparţine slavilor. • (*s. f.*) limbă literară dezvoltată din vechea slavă. • (despre caractere grafice) chirilic. (< fr. *slavon*)

slavonísm *s. m.* **1.** element lingvistic de origine salvonă pătruns în altă limbă şi neasimilat de către aceasta. **2.** influenţa slavonă asupra limbii, literaturii şi culturii unui popor. (< slavon + -ism)

sléding *s. n.* maşină de recoltat bumbacul. (< germ. *Sleding*)

sleeping-car /slíping-/ *s. n.* vagon de dormit. (< *sleeping-car*)

sléming *s. n. (mar.)* fenomen de rezonanţă între oscilaţia navei şi cea a valurilor, care se manifestă printr-un impact puternic între fundul acesteia şi apă. (< engl. *slamming*)

slimline /slímlain/ *s. n.* conductă rezistentă, din beton armat cu fibre din sticlă, pentru sistemele de canalizare şi transportul apei la suprafaţă. (< engl. *slimline*)

sling *s. n.* dispozitiv din benzi de fibre vegetale sau sintetice la pachetajul mărfurilor în unităţi mai mari, pentru a fi mai uşor manevrate pe nave. (< engl. *sling*)

slip[1] *s. n.* chiloţi (de baie) foarte scurţi şi mulaţi pe corp. (< fr., engl. *slip*)

slip[2] *s. n.* plan înclinat servind pentru lansarea la apă a hidroavioanelor. • plan înclinat cu care se trag la uscat vasele pentru reparaţie. • porţiune din pupa unui pescador, curbată şi înclinată pentru a permite manevrarea traulului în bune condiţii. (< engl. *slip*)

slip[3] *s. n.* (*fin.*) indice, marcă aplicată uneori pe o valoare mobiliară străină de autorităţile ţării de unde ea este deţinută. (< engl., fr. *slip*)

slipmétru s. n. sistem pentru măsurarea mecanică a alunecării motoarelor asincrone. (< fr. *slipmètre*)

slogán *s. n.* formulă concisă şi uşor repetabilă, cu scop publicitar sau de propagandă politică. (< fr., engl. *slogan*)

slops *s. n.* produs petrolier de calitate inferioară, care pentru a putea fi folosit, necesită o prelucrare. (< fr., engl. *slops*, germ. *Slops*)

sloughí /slúgi/ *s. m.* ogar arab, bun vânător, energic şi iute, cu blana de culoarea nisipului. (< fr. *sloughi*)

slovác, -ă I. *s. m. pl.* popor constituit ca naţiune în Slovacia. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. f.*) limbă slavă vorbită de slovaci. (< fr. *slovaque*)

slovén, -ă I. *s. m. pl.* popor constituit ca naţiune în Slovenia. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. f.*) limbă slavă meridională vorbită de sloveni. (< fr. *slovène*)

slow /slău/ *s. n.* dans modern, cu mişcare lentă; melodia corespunzătoare. (< engl. *slow*)

slow-fox /slău-/ *s. n.* dans modern mai lent decât foxtrotul; melodia corespunzătoare. (< engl. *slowfox*)

slum /slam/ *s. n.* casă mizeră, insalubră. • (*pl.*) cartier de case mizere şi insalubre în ghetourile din SUA. (< engl. *slum*)

slumpfláţie *s. f.* regres economic într-o perioadă de inflaţie. (< engl. *slumpflation*)

slup *s. n.* velier mic cu un singur arbore şi două vele, fără bompres, destinat cabotajului. (< engl. *sloop*)

smalt *s. n.* **1.** sticlă colorată în albastru de oxidul de cobalt. **2.** nume dat culorilor folosite în heraldică. (< fr. *smalt*, it. *smalto*)

smaltínă *s. f.* arseniură naturală de cobalt, folosită pentru colorat porţelanul, sticla şi emailul. (< fr. *smaltine*)

smaragdín, -ă *adj.* de culoarea verde a smaraldului. (< fr. *smaragdin*)

smaragdínă *s. f.* larvă la omizile ucigaşe ieşită din fluturele adult vulnerabil la atacul mortal al furnicilor verzi. (< *smaragd*+ *-ină*)

smaráld *s. n.* varietate verde, transparentă de beril, piatră preţioasă. (< it. *smaralde*)

smash *s. n.* v. s m e ş .

sméctic, -ă *adj.* (despre substanţe) care are proprietatea de a scoate grăsimile. (< fr. *smectique*)

smégmă *s. f.* secreţie albicioasă, păstoasă a glandelor prepuţului şi ale clitorisului. (< fr. *smegma*)

smeş/smash /smeş/ *s. n. (tenis, volei)* lovitură puternică ce întoarce o minge înaltă în terenul adversarului. (< engl., fr. *smash*)

smeşá *vb. intr.* a face un smeş. (< engl., fr. *smasher*)

smithsonít *s. n.* carbonat natural de zinc, minereu de zinc sau la confecţionarea unor obiecte de podoabă. (< fr., engl. *smithsonite*)

smóching *s. n.* costum bărbătesc, de gală, cu o croială specială, având reverele hainei şi dunga laterală a pantalonilor din mătase. (< engl. *smoking*)

smog *s. n.* ceaţă deasă, poluată, amestecată cu fum, în regiunile puternic industrializate. (< engl. *smog*)

smorzándo /-ţan-/ *adv. (muz.)* diminuând treptat intensitatea. (< it. *smorzando*)

snack /snec/ *s. n.* aperitiv, gustare. (< engl. *snack*)

snack-bar /snéc-bar/ *s. n.* local unde se servesc mâncăruri uşoare, consumate adesea în picioare la un gheridon sau o tejghea; bufet expres. (< engl. *snack-bar*)

snacks /snecs/ *s. n.* tip de pufuleţi cu variate arome. (< engl. *snacks*)

snaip *s. n.* ambarcaţiune de sport cu vele, având construcţia corpului netedă. (< engl. *snipe*)

snob, -oábă *s. m. f.* cel care admiră fără rezervă tot ceea ce este la modă. (< fr. *snob*)

snobá *vb. tr.* (*rar*) a trata de sus, a încerca să domine prin situaţia sa, prin uşurinţa exprimării. (< fr. *snober*)

snobísm *s. n.* atitudine de snob. (< fr. *snobisme*)

snooker /snucăr/ *s. n.* varietate de biliard britanic, cu 15 bile roşii şi 6 diferit colorate. (< engl. *snooker*)

snow-board /snoău-bord/ *s. n.* schi prin care se lansează cele mai periculoase pârtii naturale într-o coborâre cu viteze ameţitoare. (< engl. *snow-board*)

snow-boarder *s. m.* sportiv la snow-board. (< *snow-board* + *-er*)

snowkíting *s. n.* sport expres care se practică, rar, cu un smeu pe schiuri. (< engl. *snowkiting*)

snowmobíl *s. n.* vehicul uşor care se practică, pe zăpadă, pe trasee foarte dificile, cu snow-boardul. (< engl. *snow-mobile*)

soap opera /săup ópera/ *s. f.* foileton televizat în mai multe episoade care pun în scenă personaje cu psihologie stereotipe şi intrigi bazate pe situaţii şi acţiuni. (< engl., fr. *soap opera*)

sobrietáte *s. f.* **1.** însuşirea a ceea ce este sobru; simplitate, concizie. **2.** cumpătare, moderaţie, măsură. (< fr. *sobriété*, lat. *sobrietas*)

sóbru, -ă *adj.* **1.** lipsit de ornamente de prisos; simplu. **2.** care păstrează măsura; cumpătat, moderat. (< fr. *sobre*, lat. *sobrius*)

soccer /sócăr/ *s. n.* variantă a jocului de fotbal în care folosirea mâinilor este complet interzisă. (< engl. *soccer*)

socerál, -ă *adj.* (*rar*) de soacră. (după it. *snocera*, soacră)

sociábil, -ă *adj.* (despre oameni) capabil să trăiască în societate. • prietenos, apropiat, comunicativ. (< fr. *sociable*, lat. *sociabilis*)

sociabilitáte *s. f.* **1.** însuşire, capacitate a oamenilor de a trăi în societate. • comunicativitate. **2.** (*biol.*) mod de grupare a indivizilor unei specii vegetale în cadrul unui habitat. (< fr. *sociabilité*)

sociabilizá *vb. tr.* a adapta un individ (un copil) la viaţa de grup. (< sociabil + -iza)

sociál, -ă *adj.* **1.** referitor la societate, caracteristic societăţii. **2.** creat de societate; care este produsul unei activităţi desfăşurate în comun. **3.** propriu unui anumit tip de societate. (< fr. *social*, lat. *socialis*)

social-darwinísm *s. n.* darwinism social. (< rus. *soţial-darvinizm*)

social-darwiníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al social-darwinismului. (< rus. *soţial-darvinist*)

social-democrát, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al social-democraţiei. (< fr. *social-démocrate*)

social-democratísm *s. n.* ideologia şi tactica social-democraţiei. (< rus. *soţial-demokratizm*)

social-democraţíe *s. f.* curent ideologic şi politic de orientare marxistă de la sfârşitul sec. XIX, care susţinea interesele muncitorimii, pe baza căruia s-au format partidele socialiste. (< fr. *social-démocratie*)

socialísm *s. n.* **1.** formaţiune social-economică întemeiată pe proprietatea colectivă asupra mijloacelor de producţie şi de schimb, ca urmare a desfiinţării claselor sociale. **2.** concepţie social-politică care susţine îngrădirea proprietăţii private. **o** *~ ştiinţific* = parte constitutivă a marxismului, care studiază structura şi dinamica proceselor trecerii de la orânduirea capitalistă la cea comunistă; *~ utopic* = ansamblu al concepţiilor premarxiste care susţineau necesitatea socialismului, dar nu cu argumente ştiinţifice, ci „raţionale" şi morale. **3.** ansamblu de doctrine ale partidelor de stânga nemarxiste. (< fr. *socialisme*, germ. *Sozialismus*)

socialíst, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (adept) al socialismului. **2.** (partid) care urmăreşte să instaureze socialismul; (membru) al unui partid socialist. (< fr. *socialiste*, germ. *sozialist*)

socialitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este social. (< fr. *socialité*)

socializá *vb.* **I.** *tr.* a trece în proprietate socialistă mijloace de producţie şi alte bunuri. **II.** *refl.* (despre muncă, producţie) a dobândi caracter social prin socializare (2). (< fr. *socialiser*)

socializánt, -ă *adj.* care tinde să transforme proprietatea privată în proprietate socială. (< fr. *socialisant*)

socializáre *s. f.* **1.** faptul de a (se) socializa. **2.** trecere a mijloacelor de producţie şi a altor bunuri din proprietatea privată în proprietate socialistă. **3.** proces prin care, datorită dezvoltării forţelor de producţie şi în urma concentrării şi centralizării capitalului, munca şi producţia capătă un caracter social. • proces de devenire a unei individualităţi umane ca fiinţă socială. (< *socializa*)

socialménte *adv.* sub raport social. (< it. *socialmente*, fr. *socialement*)

social-şovinísm *s. n.* varietate a oportunismului, constând în sprijinirea de către social-democraţie a politicii imperialiste a guvernului capitalist din propria ţară. (< rus. *soţial-şovinizm*)

social-şoviníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al social-şovinismului. (< rus. *soţial-şovinist*)

sociativ, -ă *adj. complement circumstanţial ~* = complement care arată fiinţa sau lucrul care însoţeşte subiectul ori complementul direct în realizarea unei acţiuni; *propoziţie ~ă* = propoziţie circumstanţială care îndeplineşte în frază rol de complement circumstanţial sociativ. (< fr. *sociatif*)

sociatrie *s. f.* psihiatrie socială. (< fr. *sociatrie*)

sociáţie *s. f.* mică „societate" de plante, care prezintă specii particulare dominante, datorită unor modificări locale de mediu. (< fr. *sociation*, lat. *sociatio*)

societál, -ă *adj.* referitor la societate, care aparţine unor largi grupuri sociale. (< engl. *societal*)

societár, -ă *s. m. f.* **1.** membru al unei societăţi literare, muzicale, teatrale; actor care primeşte o cotă-parte din veniturile teatrului. **2.** cel care deţine acţiuni emise de o societate anonimă; acţionar. (< fr. *sociétaire*)

societáte *s. f.* **1.** ansamblu unitar, sistem organic închegat de relaţii între oameni, istoriceşte determinate, al căror fundament îl constituie relaţiile de producţie. **2.** (*ec.*) asociaţie de oameni de afaceri constituită pe baza unei investiţii de capital. • formaţiune social-economică. **o** *contract de ~* = contract pe temeiul căruia se constituie o societate. • grup (organizat) în care trăiesc unele fiinţe. **o** *în ~* = între oameni, în lume. **3.** asociaţie de persoane organizată potrivit unui anumit scop. **4.** categorie socială; cerc limitat de oameni. • anturaj; companie. **5.** asociaţie între oameni de afaceri alcătuită pe baza unor investiţii de capital social şi în vederea unor profituri comune. **6.** organizaţie cu caracter (inter)naţional, obştesc etc. care are drept scop promovarea unor idei sau acţiuni de interes general. (< fr. *société*, lat. *societas*)

socinián, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al socinianismului. (< fr. *socinien*)

socinianísm *s. n.* doctrină protestantă din sec. XVI care nega trinitatea şi divinitatea lui Hristos. (< fr. *socinianisme*)

SOCIO- *elem.* „societate". (< fr. *socio-*, cf. lat. *socius*, tovarăş)

socioafectív, -ă *adj.* referitor la latura motivaţional-afectivă a relaţiilor interpersonale şi sociale. (< socio- + afectiv)

socioanalíst, -ă *s. m. f.* specialist în socioanaliză. (< fr. *socioanalyste*)

socioanalíză *s. f.* studiu al rezultatelor unor tehnici sociometrice. (< fr. *socioanalyse*)

sociobiologíe *s. f.* studiu sistematic al bazelor biologice a tuturor compartimentelor sociale, analiza societăţilor animale, structura populaţiei acestora etc. (< fr. *sociobiologie*)

sociocéntric, -ă *adj.* referitor la sociocentrism. (< sociocentr/ism/ + *-ic*)

sociocentrísm *s. n.* tendinţa de a considera socialul superior individualului; sociomorfism. (< socio- + centrism)

sociocognitív, -ă *adj.* referitor la aspectul social al proceselor cognitive. (<gnitiv)

socioculturál, -ă *adj.* referitor la particularităţile culturale (tradiţii, moravuri, mentalitate etc.) ale unui grup social. (< fr. *socioculturel*, engl. *sociocultural*)

sociodramátic, -ă *adj.* referitor la sociodramă. (< fr. *sociodramatique*)
sociodrámă *s. f.* improvizație dramatică dată de membrii unui grup social, ca metodă de investigație sociometrică și de psihoterapie. (< fr. *sociodrame*, engl. *sociodrama*)
socioeconómic, -ă *adj.* referitor la societate, definită în termeni economici. (< fr. *socio-économique*, engl. *socioeconomic*)
socioeducatív, -ă *adj.* referitor la educația colectivă. (< fr. *socio-éducatif*)
sociofobíe *s. f.* teama patologică de implicații sociale. (< fr. *sociophobie*)
sociogenéză *s. f.* **1.** procesul de trecere de la hoarda primitivă a antropoizilor la societatea umană. **2.** denumire dată factorilor psihogeni de ordin social, care provoacă boli psihice. (< fr. *sociogenèse*)
sociogeográfic, -ă *adj.* referitor la geografie socială. (< fr. *sociogéographique*)
sociogónic, -ă *adj.* referitor la sociogonie. (< fr. *sociogonique*)
sociogonie *s. f.* totalitatea miturilor, teoriilor etc. referitoare la geneza și dezvoltarea societății. (< fr. *sociogonie*)
sociografíe *s. f.* **1.** observare, înregistrare și descriere a societăților ca formațiuni istorice concrete. **2.** curent empirist în sociologie, pe care o reduce la simpla descriere, în afara oricăror concluzii teoretice. **3.** disciplină sociologică empiristă, descriptivă; ramură a sociologiei care studiază influența condițiilor locale asupra formării tipurilor sociale. (< fr. *sociographie*)
sociográmă *s. f.* metodă sociologică de reprezentare grafică, pe bază de teste sociometrice, a relațiilor existente între membrii unui microgrup. • reprezentare grafică a evoluției unui fenomen social. (< fr. *sociogramme*)
socioléct *s. n.* varietate socială a unei limbi, folosită de un individ în procesul comunicării într-un anumit context sociolingvistic; dialect social. (< fr. *sociolecte*)
sociolingvíst, -ă *s. m. f.* specialist în sociolingvistică. (< fr. *sociolinguiste*)
sociolingvístic, -ă **I.** *adj.* referitor la sociolingvistică. **II.** *s. f.* ramură a lingvisticii care studiază relațiile dintre limbă, cultură și societate. (< fr. *sociolinguistique*, engl. *sociolinguistic/s/*)
sociológ, -ă *s. m. f.* specialist în sociologie. (< fr. *sociologue*)
sociológic, -ă *adj.* de sociologie. (< fr. *sociologique*)
sociologíe *s. f.* **1.** știință care studiază societatea omenească și legile dezvoltării ei. **O** *~a artei* = ramură a sociologiei care se ocupă cu studierea fenomenului artistic ca fenomen social. **2.** (*biol.*) studiul asocierii organismelor. **3.** *~a limbajului* = disciplină sociologică care folosește faptele de limbă ca indici ai delimitărilor sociale. (< fr. *sociologie*)
sociologísm *s. n.* orientare ideologică ce tinde să su-bordoneze sociologiei cercetarea întregii realități sociale. **O** *~ vulgar* = denumire generică pentru diferite forme de interpretare simplistă a fenomenelor culturii spirituale, constând în ignorarea specificității și relativei independențe a suprastructurii față de baza economico-socială. (< fr. *sociologisme*, rus. *soțiologizm*)
sociologíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al sociologismului; sociologistic. (< fr. *sociologiste*)
sociologístic, -ă *adj.* sociologist. (< sociologist + -ic)
sociologizá *vb. intr.* a interpreta unele fenomene sau procese de pe pozițiile sociologismului. (< fr. *sociologiser*)
sociologizánt, -ă *adj.* care sociologizează. (< fr. *sociologisant*)
sociométric, -ă *adj.* referitor la sociometrie. (< fr. *sociométrique*)
sociometríe *s. f.* ansamblu de procedee utilizate pentru măsurarea unor elemente de psihologie socială a grupurilor mici, care permit cunoașterea structurii latente a grupului. (< fr. *sociométrie*)
sociomórfic, -ă *adj.* referitor la sociomorfism. (< sociomorf/ism/ + *-ic*)
sociomorfísm *s. n.* sociocentrism. (< fr. *sociomorphisme*)
sociomorfologíe *s. f.* sociologie descriptivă. (< socio- + morfologie)
socioním *s. n.* nume de comunități etnice. (< fr. *socionyme*)
sociopát, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de sociopatie. (< engl. *sociopathic*)
sociopatíe *s. f.* tulburare de comportament având drept cauză deficiențele educației într-un mediu social nefavorabil. (< fr. *sociopathie*)
socioprofesionál, -ă *adj.* referitor la un grup social în relație cu sectorul și nivelul economic care îl caracterizează. (< fr. *socioprofessionnel*)
sociopsihiatríe *s. f.* domeniu al psihiatriei care studiază acțiunea patogenă a mediului asupra vieții psihice. (< engl. *sociopsychiatry*)
sociorámă *s. f.* ciclu de emisiuni radiofonice sau tv. pe teme de sociologie. (< socio- + -rama[2])
sociosféră *s. f.* psihosferă. (< socio- + -sferă[2])
socioștiință *s. f.* ramură a sociologiei generale; știință socială. (< socio- + știință)
socioterapeútic, -ă **I.** *adj.* referitor la socioterapeutică; socioterapic. **II.** *s. f.* socioterapie. (< socio- + terapeutic)
socioterápic, -ă *adj.* socioterapeutic. (< fr. *sociothérapique*)
socioterapíe *s. f.* ansamblu de tehnici psihoterapeutice care urmăresc a înlătura tulburările afective și de comportament ale unui individ; socioterapeutică. (< fr. *sociothérapie*)
socioumán, -ă *adj.* referitor la societatea umană. (< socio- + uman)
sóclu *s. n.* **1.** partea de jos a unei clădiri, a unui grilaj etc. **2.** suport, postament care susține o coloană, o statuie etc. **O** *~ continental* = zonă a uscatului afundată cu pantă lină sub apele mării până la adâncimea de circa 200 m. **3.** partea metalică a unui bec electric, care se fixează în dulie. (< fr. *socle*)
socratián, -ă *adj.* socratic. (< socrat/ic/ + *-ian*)
socrátic, -ă *adj.* propriu lui Socrate; socratian. **O** *școli ~ce* = denumire generică dată unor școli filosofice grecești întemeiate de discipoli ai lui Socrate. (< fr. *socratique*)
socratísm *s. n.* orientare a gândirii filosofice spre subiect, spre om, spre problemele gnoseologice și morale, proprie lui Socrate, care considera că adevărul poate fi descoperit prin reflecție filosofică și prin maieutică. (< Socrate + -ism)
socratizá *vb. intr* a moraliza, a filosofa ca Socrate. (< fr. *socratiser*)
sodalít *s. n.* silicat natural de sodiu și aluminiu. (< fr. *sodalite*)
sodár *s. n.* aparat de tipul radarului, pentru sondarea troposferei joase cu ajutorul undelor de audiofrecvență. (< engl. *sodar*)
sodát, -ă *adj.* **1.** care conține sodă. **2.** cu sodiu. (< fr. *sodé*)
sódă *s. f.* substanță albă, de obicei cristalizată, pentru spălatul rufelor, vaselor etc.; carbonat neutru de sodiu. **O** *~ caustică* = hidrat de sodiu cristalizat, folosit la fabricarea săpunurilor și ca reactiv. (< germ. *Soda*)
sódic, -ă *adj.* care conține sodiu. (< fr. *sodique*)
sódiu *s. n.* element chimic alcalin, metal moale, alb-argintiu, foarte reactiv; natriu. (< fr. *sodium*)
sodokú *s. n.* boală infecțioasă din Extremul Orient, cauzată de un spirochet transmis prin mușcătura de șobolan, și manifestată prin febră și erupții cutanate. (< fr., engl. *sodoku*)
sodómă *s. f.* (*fam.*) oraș al pierzaniei, depravării, desfrâului, corupției. (< Sodoma n. pr.)
sodómic, -ă *adj.* desfrânat. (< fr. *sodomique*)
sodomizá *vb. tr.* a practica desfrânare. (< fr. *sodomiser*)
-sóf, -sofíe/-zóf, -zofie *elem.* „înțelept, înțelepciune", „învățat". (< fr. *-sophe, – sophie*, cf. gr. *sophos, sophikos, sophia*)
sofár *s. n.* (*mar.*) sistem de navigație în care poziția navei este determinată cu ajutorul undelor hidroacustice. (< engl. *sofar*)
soffióni *s. m. pl.* izvoare termale și emanații de vapori fierbinți, provenind din magmă. (< it. *soffioni*)
sofiánic, -ă *adj.* (despre o creație spirituală) care dă expresie sentimentului că transcendentul coboară, revelându-se în orice întruchipare a cosmosului. (< Sf. Sofia, bazilică din Constantinopol + *-/n/ic*)
sofiót, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Sofia (Bulgaria). (< Sofia + -ot)

sofism *s. n.* raționament aparent corect, dar în fond incorect, construit astfel în scopul de a induce în eroare. (< fr. *sophisme*, lat. *sophisma*)

sofist, -ă *s. m. f.* **1.** (în Grecia antică) profesor de filosofie și arta retoricii, plătit, gata să demonstreze orice. **2.** cel care face uz de sofisme. (< fr. *sophiste*, lat. *sophista*)

sofistic, -ă **I.** *adj.* (despre judecăți) bazat pe un sofism; fals, eronat. **II.** *s. f.* **1.** folosirea în discuție sau în demonstrații a unor raționamente greșite și a sofismelor, cu scopul de a denatura adevărul. **2.** arta și orientarea filosofică a sofiștilor. (< fr. *sophistique*, lat. *sophisticus*)

sofisticá *vb. tr.* **1.** a face sofisme; a falsifica, a complica. **2.** a arăta mult rafinament; a se purta nenatural. (< fr. *sophistiquer*)

sofisticát, -ă *adj.* care are la bază un sofism; propriu sofiștilor. • căutat, artificial; prețios, complicat; nenatural. (< fr. *sophistiqué*)

sofítă *s. f.* corp de iluminat cu incandescență, în formă de tub, legat la un circuit electric prin ambele capete. (< germ. *Soffitte*)

soфóră *s. f.* arbore originar din Extremul Orient, cu frunziș bogat, care înflorește târziu; salcâm japonez. (< fr., lat. *sophora*)

sofrológ, -ă *s. m. f.* specialist în sofrologie. (< sofrologie)

sofrologíe *s. f.* disciplină medicală care își propune o întărire a organismului uman prin aducerea acestuia prin anumite exerciții într-o stare totală de relaxare fizică și psihică. (< fr. *sophrologie*)

soft[1] *s. n.* fire de bumbac sau celofibră puțin răsucite și moi, ca bătătură pentru țesături scămoșate. (< engl. *soft*)

soft[2] *s. n.* software. (< fr. *soft*, engl. *soft*/ware/)

softball *s. n.* joc asemănător cu baseballul, desfășurat pe o suprafață mai mică și cu o minge mai mare. (< engl. *softball*)

software /-uér/ *s. n. (inform.)* ansamblu de activități (codificare, organizare, analiză, programare) pentru calculatoarele electronice; soft[2]. (< engl. *software*)

sogdiánă *s. f.* limbă din familia limbilor iraniene, aparținând grupului oriental. (< fr. *sogdian*)

sóia *s. f.* plantă erbacee leguminoasă, originară din Asia, ale cărei semințe, bogate în grăsimi și în proteine, sunt folosite în industria alimentară, în farmacie etc. (< fr. *soja, soya*, germ. *Soja*)

SOL[1]**-** *elem.* „soare". (< lat. *sol*)

sol[2] *s. n.* **1.** strat superficial, afânat, al scoarței terestre, în care se dezvoltă viața vegetală. **2.** teritoriu, pământ. **o** *exerciții la* ~ = probă de gimnastică executată la nivelul podelei. (< fr. *sol*, lat. *solum*)

sol[3] *s. m.* soluție coloidală. (< fr. *sol*)

sol[4] *s. m. (muz.)* **1.** treapta a cincea a gamei diatonice; sunetul și nota corespunzătoare. **2.** coarda, clapa unui instrument care dă acest sunet. **3.** denumirea uneia dintre chei. (< it., fr. *sol*)

sol[5] *s. m.* unitatea monetară a statului Peru. (< fr., sp. *sol*)

solanacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate erbacee: cartoful, pătlăgelele roșii, vinetele, mătrăguna, tutunul; solanee. (< fr. *solanacées*)

solanále *s. f. pl.* ordin de plante cu flori: solanaceele și familiile înrudite. (< fr. *solanales*)

solanée *s. f. pl.* solanacee. (< fr. *solanées*)

solanínă *s. f.* substanță toxică din unele plante din familia cartofului, folosită ca sedativ și narcotic. (< fr. *solanine*)

solanísm *s. n.* intoxicație cu solanină. (< fr. *solanisme*)

solár[1] *s. n.* seră, loc de expunere la insolație a unor plante din grădinile botanice. (< fr. *solaire*, lat. *solaris*)

solár[2]**, -ă** *adj.* **1.** referitor la Soare, care utilizează energia Soarelui. **o** *sistem* ~ = ansamblul planetelor și al sateliților lor care gravitează în jurul Soarelui. **2.** *(fig.)* surâzător, luminos, deschis; optimist. (< fr. *solaire*, lat. *solaris*)

SOLARI- *elem.* „radiație solară". (< fr. *solari-*, cf. lat. *solaris*)

solarigráf *s. n.* solarimetru înregistrator. (< fr. *solari-graphe*)

solarímétru *s. n.* instrument pentru măsurarea radiațiilor solare; piranometru. (< fr. *solarimètre*)

solaritáte *s. f.* caracter solar (2). (< solar + -itate)

soláriu *s. n.* **1.** terasă, acoperiș plat în partea de sus a unei case romane. **2.** teren, terasă special amenajată pentru băi de soare. (< fr., lat. *solarium*)

solarizáre *s. f.* **1.** scădere, inhibare a sensibilității procesului de fotosinteză, datorită intensității prea mari a luminii. **2.** fenomen datorat acțiunii prea puternice a luminii în stratul fotosensibil al plăcilor și filmelor fotografice în timpul developării. (după fr. *solarisation*)

sólă[1] *s. f.* suprafață de teren cultivată cu o plantă ori cu un grup de plante care se schimbă anual, prin rotație, în cadrul unui asolament. (< fr. *sole*)

sólă[2] *s. f.* pește marin plat și oval, care trăiește culcat pe partea stângă pe fundurile nisipoase și în ape adânci. (< fr. *sole*)

solbánc *s. n.* apărătoare de beton la partea de sus a ușilor sau a ferestrelor, acoperită cu tablă, pentru a feri ușa sau geamul de scurgerea apei de ploaie. (< germ. *Sohlbank*)

sold *s. n.* **1.** diferență dintre debitul și creditul unui cont. • rest de plată la lichidarea unei socoteli. **2.** rămășiță dintr-o marfă, care se vinde cu preț redus. (< fr. *solde*)

soldă *vb.* **I.** *tr.* **1.** a calcula un sold. **2.** a vinde cu preț redus (o marfă). **3.** a lichida, a plăti o datorie. **II.** *refl. (fig.)* a se încheia cu..., a avea ca rezultat. (< fr. *solder*, it. *soldare*)

soldát *s. m.* **1.** militar care servește în armată fără a fi gradat. • militar de profesie. **2.** *(fig.)* militant activ pentru o cauză. (< fr. *soldato*, germ. *Soldat*)

sóldă *s. f.* **1.** salariul plătit militarilor. **2.** *a fi în ~a cuiva* = a fi plătit de cineva pentru a face un anumit lucru. (< fr. *solde*)

soleár *s. m.* mușchi în partea posterioară a gambei. (< fr. *soléaire*)

solecísm *s. n.* greșeală de sintaxă (în vorbirea literară). (< fr. *solécisme*, lat. *solecismus*)

soleíde *s. n. pl.* familie de pești ososi, căutați pentru carnea lor delicioasă: sola[2]. (< fr. *soléides*)

soleil /soléi/ *adv.* (și *adj.*; despre obiecte de îmbrăcăminte plisate) în formă de raze. (< fr. *soleil*)

soleirólă *s. f.* plantă decorativă care formează un adevărat tapet de frunze mici și rotunde.

solémn, -ă *adj* (și *adv.*) **1.** care are loc după un anumit ceremonial; sărbătoresc. • de ceremonie. **2.** important, măreț; grav. • (despre persoane) plin de seriozitate, de gravitate. **3.** (despre acte juridice) încheiat cu anumite forme, cerute de lege. (< lat. *solemnis*)

solemnitáte *s. f.* **1.** însușirea a ceea ce este solemn; seriozitate, gravitate; măreție. **2.** mare ceremonie publică pentru sărbătorirea unui eveniment. (< lat. *solemnitas*)

solemnizá *vb. tr.* a celebra public, a da un caracter solemn. (după fr. *solemniser*)

solén[1] *s. m.* moluscă bivalvă cu cochilie alungit-tubulară, care trăiește în nisip. (< fr. *solen*)

SOLEN[2]**(O)-** *elem.* „tub, canal". (< fr. *solen/o/-*, cf. gr. *solen*)

solenáție *s. f.* mărime fizică, suma algebrică a curenților electrici de conducție din conductoarele care îmbrățișează o curbă închisă. (< fr. *solénation*)

soleníde *s. f. pl.* familie de moluște bivalve, cu cochilia alungită, care trăiesc în nisipul de pe plajă. (< lat. *solenidae*)

solenoíd *s. m.* bobină cilindrică cu spirale în formă de cercuri dispuse în plane perpendiculare față de axa de simetrie, înfășurate după o elice cu pasul constant și străbătute de un curent electric care creează în jurul lor un câmp magnetic uniform. (< fr. *solénoïde*)

solenoidál, -ă *adj.* de solenoid. (< fr. *solénoïdal*)

solenopóre *s. f. pl.* alge marine din silurian, cu talul străbătut de pori dispuși în șiruri longitudinale. (< fr. *solénopores*)

solfatáră *s. f.* emanație vulcanică de gaze, conținând o mare cantitate de bioxid de sulf, hidrogen sulfurat și mici cantități de vapori de apă. (< fr. *solfatare*, it. *solfatara*)

solfegiá *vb. intr.* a executa un solfegiu (2). (< it. *solfeggiare*)

solfégiu *s. n. (muz.)* **1.** mică piesă vocală fără cuvinte, creată pentru exerciții. **2.** exercițiu în intonarea notelor cu pronunțarea denumirilor lor silabice, să dezvolte auzul, simțul melodic și ritmic. (< it. *solfeggio*)

SOLI- *elem.* „unic, singular". (< fr. *soli-*, cf. lat. *solus*)

solicită *vb. tr.* **1.** a cere ceva (cu stăruință); a ruga, a apela la cineva, a invita. **2.** a supune unor acțiuni fizice. **3.** a provoca, a stârni. (< fr. *solliciter*, lat. *sollicitare*)

solicitánt, -ă *s. m. f.* cel care solicită (1); solicitator. (< germ. *Sollizitant*)

solicitáre *s. f.* **1.** acțiunea de a solicita. **2.** stabilire a unei tensiuni mecanice, a unui câmp electric sau a unei temperaturi într-un material sau într-un sistem tehnic. (< solicita)

solicitatór, -oáre *s. m. f.* solicitant. (< it. *sollecitatore*, lat. *sollicitator*)

solicitúdine *s. f.* atitudine binevoitoare, plină de afecțiune, de bunăvoință față de cineva. (< fr. *sollicitude*, lat. *sollicitudo*)

solid[1] *s. m.* monedă de aur care a circulat în Imperiul Roman și în cel Bizantin. (< lat. *solidus*)

solíd[2]**, -ă** *adj.* **1.** (și *s. n.*) (corp) care la temperatura normală își păstrează forma și dimensiunea neschimbate; consistent; tare, dur. **2.** rezistent, durabil, trainic. **3.** temeinic, serios; sigur. **4.** voinic, puternic, robust; corpolent, gras. **5.** (*fig.*) care înfruntă cu tărie greutățile; dârz. (< fr. *solide*, lat. *solidus*)

solidágo *s. m.* plantă erbacee vivace, decorativă, cu flori bogate, de culoare galbenă: splinuță. (< fr. *solidago*)

solidár, -ă *adj.* **1.** care este legat de cineva sau de ceva printr-o unitate de concepții, de sentimente și de interese; strâns unit. • care participă împreună cu alții la un drept. **2.** (despre un creditor sau un debitor) aflat într-un raport de solidaritate (3). **3.** (despre piese de mașini) strâns legat de altceva; care ia parte la aceeași măsură cu altă piesă la o acțiune. (< fr. *solidaire*)

solidarísm *s. n.* concepție social-politică, de esență reformistă sau conservatoare, care consideră că principiul fundamental al existenței societății este solidaritatea tuturor membrilor ei. (< fr. *solidarisme*)

solidaríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al solidarismului. (< fr. *solidarisme*)

solidaritáte *s. f.* **1.** faptul de a fi solidar; răspundere comună. **2.** unitate strânsă, bazată pe o comunitate de interese, de sentimente, de idei; spirit de înțelegere. • coeziune. **3.** (*jur.*) caracterul unui raport de obligații care leagă între ei mai mulți creditori și un singur debitor sau mai mulți debitori și un singur creditor. (< fr. *solidarité*)

solidarizá *vb.* **I.** *refl.* a se declara solidar cu cineva sau ceva; a manifesta solidaritate. **II.** *tr. (tehn.)* a lega solidar două sau mai multe piese, elemente etc. (< fr. *solidariser*)

solidificá *vb. refl.* a trece din stare lichidă în stare solidă; a se întări; (despre grăsimi) a se slei. (< fr. *solidifier*, it. *solidificare*)

soliditáte *s. f.* **1.** starea corpurilor solide; tărie, duritate; durabilitate, rezistență. **2.** (*fig.*) temeinicie, seriozitate. (< fr. *solidité*, lat. *soliditas*)

solídus *s. n. (tehn.)* curbă, loc geometric al punctelor care reprezintă terminarea solidificării într-o diagramă de echilibru termic. (< fr. *solidus*)

solificáre *s. f.* procesul de formare a solurilor; pedogeneză. (după fr. *solification*)

soliflór, -ă *adj.* cu o singură floare. (< fr. *soliflore*)

solifluxiúne *s. f.* alunecare lentă a solului; gelifluxiune. (< fr. *solifluxion*)

solilóc *s. n.* v. soliloc viu.

solilocá/solilocva *vb. intr.* a monologa. (< fr. *soliloquer*)

solilócic, -ă *adj.* cu caracter de soliloc. (< soliloc + -ic)

solilocvá vb. intr. v. soliloca.

solilócviu/solilóc *s. n.* (*livr.*) **1.** convorbire cu sine însuși; monolog. **2.** scriere cu caracter de monolog. (< lat. *soliloqium*, fr. *soliloque*, it. *soliloquio*)

solipéd, -ă **I.** *adj., s. n.* (animal) cu un singur deget (cu o copită) la fiecare picior. **II.** *s. n. pl.* ordin de mamifere prezentând această caracteristică; perisodactile. (< fr. *solipéde/s/*)

solipsísm *s. n.* concepție filosofică idealist-subiectivă potrivit căreia există numai omul și conștiința lui, iar restul lumii, inclusiv ceilalți oameni, nu ar exista decât în această conștiință. (< fr. *solipsisme*)

solipsíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al solipsismului. (< fr. *solipsiste*)

solíst, -ă *s. m. f.* **1.** cântăreț sau instrumentist care interpretează un solo ori partea cea mai importantă dintr-o piesă muzicală. **2.** dansator care execută singur o piesă coregrafică sau deține rolul principal într-un ansamblu coregrafic. (< fr. *soliste*, it. *solista*)

solístic, -ă *adj.* care pune accentul pe interpretarea solistului; executat de un solist. (< germ. *solistisch*)

solitár, -ă **I.** *adj.* (și *adv.*) singur, singuratic, izolat. • pustiu, neumblat. • (și *s.*) care trăiește retras; iubitor de singurătate. **II.** *s. n.* diamant mare care se montează de obicei la un inel. (< fr. *solitaire*, lat. *solitarius*)

solitarísm *s. n.* tendință patologică de izolare. (< fr. *solitarisme*)

solitón *s. n.* (*med.*) undă de conductibilitate nervoasă caracterizată prin propagarea fără deformări și cu viteză fixă. (< fr., engl. *soliton*)

solitúdine *s. f.* singurătate, izolare. (< fr. *solitude*, lat. *solitudo*)

soll *s. n.* formă de relief cu aspect de pâlnie, din regiunile care au fost afectate de glaciația continentală. (< germ. *Soll*)

solmizáție *s. m.* (*muz.*) **1.** sistem medieval de intonare silabică a sunetelor. **2.** (astăzi) citire ritmică a notelor fără intonarea lor. (< fr. *solmisation*)

sólo **I.** *s. n.* **1.** partitură destinată unui singur interpret. **2.** episod dintr-o lucrare muzicală mai amplă executat de un singur cântăreț sau de un singur instrumentist. **3.** (fragment dintr-un) dans interpretat de un singur dansator. **II.** *adj. inv.* care se execută fără acompaniament. (< it., fr. *solo*)

solódiu *s. n.* sol evoluat prin dezalcalizare, în al cărui profil se află un orizont eluvial. (< rus. *solodi*)

solomonián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Insulele Solomon (Melanezia, Oc. Pacific). (< Solomon + -ian)

solomónic, -ă *adj.* (despre o judecată) înțelept. (< Solomon, rege, fiul lui David + *-ic*)

solstițiál, -ă *adj.* al solstițiului. (< fr. *solsticial*)

solstițiu *s. n.* fiecare dintre cele două momente ale anului (21 iunie și 22 decembrie) când Pământul se găsește la cea mai mare distanță de Soare și care marchează ziua (respectiv noaptea) cea mai lungă. (< fr. *solstice*, lat. *solstitium*)

solúbil, -ă *adj.* **1.** (despre substanțe, elemente chimice etc.) care se poate dizolva într-un solvent. **2.** (*fig.*) care poate fi rezolvat. (< fr. *soluble*, lat. *solubilis*)

solubilitáte *s. f.* proprietate a unor substanțe de a fi solubile. • cantitate maximă de substanță dizolvată într-o cantitate determinată de solvent. (< fr. *solubilité*)

solubilizá *vb. tr.* a aduce o substanță insolubilă (sau greu solubilă) într-o stare în care poate fi dizolvată într-un solvent. (< fr. *solubiliser*)

solunár, -ă *adj.* referitor la Soare și la Lună. **o** *ore ~e* = ore favorabile pescuitului, stabilite în funcție de poziția simultană a Soarelui și a Lunii. (< fr. *solunaire*)

solutreán, -ă *adj., s. n.* (din) subetajul mediu al paleoliticului superior. (< fr. *solutréen*)

soluție *s. f.* **1.** amestec omogen din doi sau mai mulți componenți. **2.** (*mat.*) rezolvare a unei probleme, a unei ecuații sau a unui sistem de ecuații. • rezolvare a unei situații, a unei dificultăți. **3.** *~ de continuitate* = întrerupere în desfășurarea normală a unui fenomen ori proces; (*med.*) separație a țesuturilor care în mod normal sunt în continuare; tăietură, incizie. (< fr. *solution*, lat. *solutio*)

soluționá *vb. tr.* **1.** a da o soluție; a dezlega, a rezolva o problemă dificilă. **2.** a pregăti o soluție de ebonită care se pune pe un metal, pentru a se realiza aderența acestuia cu cauciucul. (< fr. *solutionner*)

soluționábil, -ă *adj.* care poate fi soluționat. (< soluționa + -bil)

solvábil, -ă *adj.* (despre un debitor) care are cu ce plăti; solvent[2] (II). (< fr. *solvable*)

solvabilitáte *s. f.* situația celui solvabil; solvență. (< fr. *solvabilité*)

solvát *s. m.* combinație chimică formată din moleculele substanței dizolvate și ale solventului[1]. (< fr. *solvate*)

solvatá *vb. intr.* a produce o solvatare. (< solvatare)

sovatáre *s. f.* proces de formare a solvenților[1]. (după fr. *solvatation*)
solvént[1] *s. m.* substanță pentru dizolvarea altor substanțe; dizolvant. (< engl. *solvent*)
solvént[2], -ă I. *adj., s. m. f.* (elev, student) care plătește taxa de frecvență sau de internat. **II.** *adj.* solvabil. (< germ. *Solvent*)
solventáre *s. f.* tratare a unui produs petrolier, ulei etc. cu un solvent[1], în vederea rafinării. (după fr. *solventation*)
solvéntă *s. f.* solvabilitate. (< germ. *Solvenz*)
sóma[1] *s. f.* totalitatea celulelor somatice ale organismelor vii; corp. (< fr., gr. *soma*)
sóma[2] *s. f.* băutură alcoolică din sucul unei plante exotice, considerată în vechea religie indiană ca băutură a zeilor. (< fr. *soma*)
sóma[3] *s. f. (geol.)* margine a unui vechi crater, de formă circulară, care înconjură un con vulcanic mai nou. (< fr. *somma*)
somá[4] *vb. tr.* a cere cuiva sub amenințare să îndeplinească ceva. • *(jur.)* a pune cuiva în vedere, în formele stabilite de lege, să (nu) execute ceva. (< fr. *sommer*)
somaléz, -ă I. *s. m. pl.* popor constituit ca națiune în Somalia (Africa). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • *(s. f.)* limbă vorbită de somalezi. (< Somalia + -ez)
somalí I. *s. f.* limbă cușitică oficială în Somalia. **II.** *s. m.* unitatea monetară a Somaliei. (< fr. *somali*)
somán *s. n.* substanță toxică de luptă, cu acțiune neuroparalizant. (< germ. *Soman*)
SOMAT(O)-, -zóm, -zomíe *elem.* „corp, corpuscul, organit". (< fr. *somat/o/-, -some, -somie*, cf. gr. *soma, -atos*)
somathormón *s. m.* hormon somatotrop. (< fr. *somathormone*)
somátic, -ă *adj.* referitor la corp. **o** *celule ~ce* = celulele corpului animal sau vegetal, cu excepția celor germinale. (< fr. *somatique*)
somatizá *vb. tr. (psihan.)* a face simatică o tulburare psihică. (< fr. *somatiser*)
somatoblást *s. n.* celulă care, prin diviziune, dă naștere unor celule somatice. (< fr. *somatoblaste*)
somatocít *s. n.* celulă somatică. (< fr. *somatocyte*)
somatofíte *s. f. pl.* plante superioare provenite din celule somatice. (< fr. *somatophytes*)
somatogenéză *s. f.* tulburare care apare la un organism ca urmare a unei mutații în celulele somatice. (< fr. *somatogenèse*)
somatogénic, -ă *adj.* **1.** dezvoltat din celule somatice. **2.** cu caractere dobândite. (< engl. *somatogenie*)
somatogeníe *s. f.* apariție a unor caractere somatice sub influența condițiilor de mediu. (< engl. *somatogeny*)
somatognozíe *s. f.* cunoaștere despre propriul corp, despre existența și starea diferitelor părți ale acestuia. (< fr. *somatognosie*)
somatologíe *s. f.* știință care studiază, anatomic și fi-ziologic, corpul viețuitoarelor. (< fr. *somatologie*)
somatometríe *s. f.* **1.** antropometrie. **2.** ansamblu de măsurări pentru determinarea dimensiunilor și formelor corpului animalelor. (< fr. *somatométrie*)
somatomixíe *s. f.* înmulțire prin copularea a două celule vegetative. (< fr. *somatomixie*)
somatopág *s. m.* monstru fatal dublu, cu trunchiurile unite. (< fr. *somatopage*)
somatoplásmă *s. f.* protoplasmă a corpului celular exceptând celulele germinale. (< fr. *somatoplasme*)
somatopleúră *s. f.* membrană a mezodermului embrionar. (< fr. *somatopleure*)
somatopsíhic, -ă *adj.* psihosomatic. (< fr. *somato-psychique*)
somatoscopíe *s. f.* examinare vizuală a constituției somatice. (< germ. *Somatoskopie*)
somatotíp *s. n. (biol.)* complex de caractere somatice individuale. (< fr. *somatotype*)
somatotoníe *s. f.* componență psihică a personalității caracterizată printr-o activitate musculară, deosebită forță, energie, indiferență la durere, etraversiune etc. (< fr. *somatotonie*)
somatotopíe *s. f.* corespondența dintre zonele nervoase centrale talamice sau corticole și teritoriile somatice. (< fr. *somatotopie*)
somatotrófic, -ă *adj.* (despre hormoni, auxine etc.) care stimulează procesele de nutriție și creștere. (< fr. *somatotrophique*)
somatotróp, -ă *adj.* care are afinitate pentru corp. **o** *hormon ~* = hormon hipofizar care stimulează creșterea. (< fr. *somatotrope*)
somatotropínă *s. f.* harmon somatotrop. (< germ. *Somatropin*, engl. *somatotropin*)
somatotropísm *s. n. (bot.)* influența nemijlocită a substratului asupra creșterii organismelor. (< fr. *somatotropisme*)
somáție *s. f.* **1.** faptul de a soma; act scris care cuprinde un ordin de a executa sau de a înceta o acțiune. • poruncă, cerință, rugăminte imperativă. **2.** invitație scrisă prin care se cere unui debitor să-și îndeplinească obligația față de creditorul rău. (< fr. *sommation*)
sombra *vb. intr. (livr.)* a se prăbuși, a se nărui; a se cufunda. (< fr. *sombrer*)
sombréro *s. n.* pălărie cu boruri largi, purtată mai ales în Spania și America Latină. (< sp., fr. *sombrero*)
somelerie *s. f.* profesia, funcția de somelier. (< fr. *sommellerie*)
someliér *s. m.* profesionist din domeniul vinului; degustător de vinuri (bere, lichioruri sau alte băuturi). (< fr. *sommelier*)
somestezíe *s. f.* transmitere a informațiilor senzoriale de la receptorii întregii suprafețe a corpului și de la structurile somatice profunde (mușchi, articulații) la măduva spinării. (< fr. *somesthésie*)
somiéră *s. f.* **1.** rețea elastică de sârmă fixată într-un cadru de fier la pat, peste care se pune salteaua. **2.** bloc de piatră care susține o boltă. • grindă de reazem principal pe care se sprijină grinzile secundare ale unui planșeu. (< fr. *sommier*)
somitáte *s. f.* persoană cu renume, cu capacitate necontestată într-un anumit domeniu de activitate. (< fr. *sommité*)
somnambúl, -ă *s. m. f.* cel care suferă de somnambulism; lunatic, noctambul. (< fr. *somnambule*)
somnambulésc, -ă *adj.* somnambulic. (< fr. *somnambulesque*)
somnambúlic, -ă *adj.* de somnambul; somnambulesc. (< fr. *somnambulique*)
somnambulísm *s. n.* stare patologică manifestată prin diferite acțiuni inconștiente în timpul somnului; lunatism, noctambulism. (< fr. *somnambulisme*)
somníe *s. f. (rar)* somnolență. (< somn + -ie)
somnifér, -ă *adj., s. n.* (medicament) care provoacă somnul; hipnotic, narcotic, soporific. (< fr. *somnifère*, lat. *somnifer*)
somnilocvíe *s. f.* obiceiul de a vorbi în somn. (< *somniloquy*)
somnografíe *s. f.* investigare, analiză a somnului. (< somn + -grafie)
somnolá *vb. intr.* a dormita. (< fr. *somnoler*)
somnolént, -ă *adj.* care este în stare de somnolență; referitor la somnolență. (< fr. *somnolent*, lat. *somnolentus*)
somnolénță *s. f.* stare între somn și trezie; moleșeală; toropeală; somnie. (< fr. *somnolence*, lat. *somnolentia*)
somnologíe *s. f. (rar)* știința despre somn. (< *somno* + *-logie*)
somnoterapíe *s. f.* tratare a bolilor prin somn. (< *somn* + *-terapie*[2])
somón *s. m.* pește teleosteean răpitor marin, care intră vara în râuri pentru a-și depune icrele, cu o carne roz, grasă. (< fr. *saumon*)
somonát, -ă *adj.* ca somonul, de culoarea acestuia. (< fr. *saumoné*)
somptuár, -ă *adj.* **1.** referitor la cheltuieli. **o** *legi ~e* = legi având ca scop reducerea cheltuielilor; *cheltuială ~ă* = cheltuială excesivă. **2.** *arte ~e* = arte de lux, ca mozaicul, orfevreria etc. (< fr. *somptuaire*, lat. *somptuarius*)
somptuós, -oásă *adj.* luxos, grandios, fastuos, măreț; foarte elegant. (< fr. *sompueux*, lat. *somptuosus*)
somptuozitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este somptuos; splendoare, lux. (< fr. *somptuosité*, lat. *somptuositas*)
son[1] *s. n.* sunet, ton. (< fr. *son*, lat. *sonus*)
son[2] *s. m.* unitate de măsură a intensității sunetelor, egală cu intensitatea unui sunet cu frecvența de 1000 de hertzi și intensitatea auditivă de 40 de foni. (< fr. *son*)

SON³(O)-/SONA¹- *elem.* „sunet, zgomot". (< fr. *son/o/-, sona-*, cf. lat. *sonus*)
soná² *vb. refl. (fam.;* despre oameni) a-şi pierde judecata, a se ţicni. (după fr. *soné*)
sonagráf *s. n.* aparat electronic care permite analiza semnalelor sonore pe benzi magnetice. (< fr. *sonagraphe*, engl. *sonagraph*)
sonagrámă *s. f.* reprezentare grafică a componentelor fonice ale succesiunii sunetelor unui cuvânt, la sonagraf. (< fr. *sonagramme*, engl. *sonagram*)
sonánt, -ă *adj., s. f.* (consoană) a cărei emisiune nu comportă aproape nici un zgomot. (< fr. *sonnant*, it. *sonante*)
sonár *s. n.* detector sonic pentru obiecte subacvatice, analog cu radarul, care în locul undelor electromagnetice foloseşte unde elastice. (< fr., engl. *sonar*)
sonát, -ă *adj., s. m. f. (fam.)* (om) trăsnit, zăpăcit. (< it. *sonato*)
sonátă *s. f.* compoziţie muzicală pentru unul sau două instrumente, alcătuită de obicei din trei părţi, fiecare cu o mişcare diferită. (< fr. *sonate*, it. *sonata*, germ. *Sonate*)
sonatínă *s. f.* sonată de proporţii mai mici. (< fr. *sonatine*, it. *sonatina*, germ. *Sonatine*)
sondă *vb. tr.* **1.** a cerceta, a explora cu o sondă un teren, fundul unei ape etc. • a cerceta sau a evacua o cavitate a organismului cu o sondă. **2.** *(fig.)* a căuta să afle gândurile sau intenţiile cuiva, a tatona. (< fr. *sonder*)
sondábil, -ă *adj.* care poate fi sondat. (< *sonda* + *-bil*)
sondáj *s. n.* **1.** explorare făcută cu o sondă în sol, pe fundul unei ape etc.; prospecţiune. **o** ~ *meteorologic* = determinarea condiţiilor meteorologice (temperatură, presiune etc.) la un anumit nivel sau la niveluri succesive ale atmosferei. **2.** introducere a unei sonde într-o cavitate naturală a organismului ori într-o plagă pentru evacuarea substanţelor nocive sau pentru extragerea unei probe în vederea unei analize. **3.** cercetare sumară prin consultarea unor părţi dintr-un material. **4.** săpătură pentru determinarea profilului geologic sau pentru extragerea probelor necesare analizei solului. • luare de probe dintr-un material compact sau granulat. **5.** (în învăţământ) acţiune de cunoaştere care se efectuează doar asupra unui fragment considerat ca reprezentativ pentru totalitate. **o** ~ *de opinie* = anchetă care urmăreşte cunoaşterea părerilor oamenilor în diferite probleme. (< fr. *sondage*)
sóndă *s. f.* **1.** puţ destinat extragerii unei substanţe minerale fluide (ţiţei, gaze naturale) sau extragerii de probe de rocă. **2.** instrument nautic pentru determinarea adâncimii apei. **3.** dispozitiv pentru luarea de probe dintr-un material. **4.** instrument chirurgical pentru explorarea unor cavităţi naturale din organism sau pentru drenarea unor plăgi. **5.** ~ *spaţială* = rachetă spaţială lansată pe direcţie verticală cu scopul de a explora straturile superioare ale atmosferei terestre; *balon-* ~ = balon prevăzut cu aparate de observaţie, care se lansează în atmosferă pentru înregistrarea anumitor date meteorologice. **6.** pahar de bere înalt şi subţire, mai îngust în partea de jos. (< fr. *sonde*)
sondéză *s. f.* instalaţie uşoară folosită pentru executarea forajelor la adâncimi relativ mici, de regulă în explorări geologice, miniere etc. (< fr. *sondeuse*)
sondór *s. m.* **1.** muncitor la o sondă (1). **2.** marinar care execută sondaje (1). **3.** cel care efectuează un sondaj de opinie. (< fr. *sondeur*)
soneríe *s. f.* **1.** instalaţie de semnalizare acustică, dintr-un electromagnet şi un ciocănel care loveşte într-un clopoţel. **2.** buton care declanşează o asemenea instalaţie. **3.** mecanism care permite unui orologiu deşteptător, unui telefon etc. să sune. (< fr. *sonnerie*, it. *soneria*)
sonét *s. n.* poezie lirică cu formă fixă, din 14 versuri endecasilabice grupate în două catrene cu rima îmbrăţişată şi două terţine cu rima liberă. (< fr. *sonnet*, it. *sonetto*)
sonétă *s. f.* utilaj pentru baterea piloţilor² şi palplanşelor în pământ. (< fr. *sonnette*)
sonetíst, -ă *s. m. f.* autor de sonete. (< fr. *sonnettiste*, it. *sonettista*)
song *s. n.* **1.** (în muzica uşoară) cântec, melodie. **2.** *(jazz)* melodie preluată din repertoriul muzicii uşoare. (< engl. *song*)
sónic, -ă *adj.* **1.** referitor la sunete; sonor. • referitor la gama de frecvenţe care cuprinde infrasunetele, sunetele şi ultrasunetele. **2.** (despre un sistem fizic, termic etc.) care foloseşte proprietăţile undelor sau oscilaţiilor mecanice din corpurile lichide ori solide. (< fr. *sonique*)
sonicitáte *s. f.* ramură a fizicii care studiază transmiterea energiei mecanice în fluide prin vibraţii elastice ce se propagă în masa acestora. (< sonic + *-itate*)
SONO- v. son³(o)-.
sonofobíe *s. f.* fobie faţă de zgomote. (< sono- + *-fobie²*)
sonográmă *s. f.* înregistrare a profilului vocii. (< sono- + gramă)
sonolocáţie *s. f.* determinare a poziţiei unui obiect faţă de un anumit reper cu ajutorul undelor sonore. (< fr. *sonolocation*)
sonoluminescénţă/sonoluminiscénţă *s. f.* emisiune slabă de lumină care însoţeşte fenomenul de cavitaţie produs într-un lichid supus acţiunii ultrasunetelor. (< fr. *sonoluminescence*)
sonométrie, -ă *adj.* de sonometrie. (< fr. *sonométrique*)
sonometríe *s. f.* studiu comparat al sunetelor cu ajutorul sonometrului. (< fr. *sonométrie*)
sonométru *s. n.* **1.** aparat pentru studierea coardelor vibrante şi determinarea frecvenţei unui sunet. **2.** aparat pentru măsurarea nivelelor de intensitate acustică a zgomotelor produse de o anumită sursă. (< fr. *sonomètre*)
sonomontáj *s. n. (radio², tv.)* montaj de sunete. (< sono- + montaj)
sonór, -ă I. *adj.* **1.** care produce sunete. • care are un sunet frumos, plăcut; răsunător, plin, puternic. **2.** care propagă, amplifică sunetele. **3.** (despre consoane) care se produce prin vibrarea coardelor vocale. **4.** (despre filme) însoţit de vorbire şi de muzică. **II.** *s. n.* partea sonoră a unui film. (< fr. *sonore*, lat. *sonorus*)
sonoritáte *s. f.* **1.** însuşirea de a fi sonor; timbru cald şi plin. • muzicalitate. • sunet caracteristic, nuanţă. **2.** calitatea unor corpuri de a propaga şi amplifica sunetele; rezonanţă. (< fr. *sonorité*, lat. *sonoritas*)
sonorizá *vb.* **I.** *tr.* a face (să fie) sonor. • a face sonor un film mut. **II.** *tr, refl. (fon.;* despre o consoană surdă) a (se) transforma în sonora corespunzătoare. (< fr. *sono-riser*)
sonosféră *s. f.* mică incintă acustică de formă sferică, folosită în special în autoturisme. (< fr. *sonosphère*)
sonotécă *s. f.* arhivă conţinând înregistrări de diverse sunete, care pot fi utilizate în filme, în emisiuni radiofonice, de televiziune etc. (< fr. *sonothèque*)
sopór *s. n.* stare de somnolenţă patologică în care contactul cu ambianţa se face dificil, fiind întrerupt de perioada de somn. (< fr., lat. *sopor*)
SOPORI- *elem.* „somn, somnolenţă". (< fr. *sopori-*, cf. lat. *sopor*)
soporífic, -ă *adj., s. n.* somnifer. (< fr. *soporifique*)
soprán, -ă I. *s. n.* cea mai înaltă dintre cele cinci categorii de voci omeneşti (la femei şi la copii). **II.** *s. m. f.* cântăreţ, cântăreaţă cu vocea în registrul cel mai acut; *(p. ext.; s. n.)* instrument muzical de suflat, al cărui registru corespunde acestei voci. (< fr., it. *soprano*)
sor *s. m.* grup de sporangi pe dosul frunzelor, la ferigi. (< fr. *sore*)
soráb, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Germania, de pe cursul superior al râului Spree. • *(s. f.)* limbă slavă occidentală vorbită de sorabi. (< fr. *sorabe*)
sorabíst, -ă *s. m. f.* specialist în sorabistică. (< germ. *Sorabist*)
sorabístică *s. f.* ştiinţă care studiază limba, literatura şi cultura sorabă. (< germ. *Sorabistik*)
sorbestréa *s. f.* plantă erbacee perenă din familia rozaceelor, cu frunze lucioase şi flori lipsite de corolă şi caliciu din patru sepale, de culoare roşie închisă ori brună. (după it. *sorbestrella*)
sorbét *s. n.* băutură răcoritoare semiînghe̦ţată, pe bază de zahăr şi suc de fructe şi lichior; înghe̦ţată (la pahar). (< fr. *sorbet*, it. *sorbetto*)
sorbetiéră *s. f.* recipier în care se menţine şi se agită sorbetul. (< fr. *sorbetière*, it. *sorbetiera*)

sorbítă *s. f.* **1.** constituent structural al oţelurilor călite şi revenite. **2.** polialcool care se găseşte în unele fructe, folosit la prepararea sorbozei. (< fr. *sorbite*, germ. *Sorbit*)
sorbític, -ă *adj.* de natura sorbitei. (< germ. *sorbitisch*)
sorbitizáre *s. f.* tratament termic prin care se realizează o structură sorbitică. (< sorbită + -iza)
sorbitól *s. n.* compus chimic din bacele de scoruş, colagog şi purgativ. (< fr. *sorbitol*)
sorbonárd, -ă *adj., s. m. f.* (student, profesor) de la Universitatea Sorbona. (< fr. *sorbonnard*)
sorbóză *s. f.* monozaharidă izomeră cu fructoza. (< fr. *sorbose*)
sórbţie *s. f.* termen comun pentru absorbţie şi adsorbţie. (< fr. *sorption*)
sordíd, -ă *adj.* **1.** murdar; dezgustător. **2.** (despre persoane; *fig.*) meschin. (< fr. *sordide*, lat. *sordidus*)
sordíditáte *s. f.* caracter sordid. (< fr. *sordidité*)
sordún *s. n.* instrument de suflat cu ancie dublă, cu 12 orificii şi două clape, asemănător cu fagotul. (< germ. *Sordun*)
sorédie *s. f.* parte a talului (la licheni), servind ca organ de reproducere. (< fr. *sorédie*)
sorg *s. m.* plantă graminee furajeră, rezistentă la secetă, cu frunze liniare mari şi cu inflorescenţă în formă de panicul. (< fr. *sorgho*, it. *sorgo*)
sorginte *s. f.* izvor, sursă (de informaţii); origine. (< it. *sorgente*)
soricíde *s. f. pl.* familie de mamifere insectivore: chiţcanii. (< fr. *sorcidés*)
sorifér, -ă *adj.* (*bot.*) care poartă pori. (< fr. *sorifère*)
sorít *s. n.* polisilogism, prin excluderea concluziilor intermediare, care în polisilogismele iniţiale îndeplineau rolul uneia dintre premise. (< fr. *sorite*, lat. *sorites*)
sormáit *s. n.* aliaj dur al fierului, cu adaosuri de nichel, siliciu şi mangan, material de încărcare a pieselor de maşini supuse la uzură mare.
sororál, -ă *adj.* referitor la soră, ca (de) soră. (< fr. *sororal*, it. *sororale*)
soróză *s. f.* fruct compus din bace pe jumătate sudate între ele, ca la ananas. (< fr. *sorose*)
sort *s. n.* fel, specie, gen, categorie, calitate (de mărfuri, de produse). • grup de varietăţi ale unei specii horticole sau viticole. (< fr. *sorte*)
sortá *vb. tr.* a separa, a repartiza pe sorturi. (< germ. *sortieren*)
sortát *s. n.* sortare. (< sorta)
sortatór, -oáre **I.** *s. m. f.* muncitor care lucrează la sortarea materialelor, a produselor. **II.** *s. n.* maşină de sortat. (< sorta + -tor)
sortilégiu *s. n.* (în superstiţii) vrăji, farmece; profeţie. (<*sortilegio*, lat. *sortilegium*)
sortimént *s. n.* totalitatea produselor, a mărfurilor de acelaşi sort. (< germ. *Sortiment*)
sortimentál, -ă *adj.* referitor la sortiment. (< sortiment + -al)
sos[1] *s. n.* preparat culinar lichid sau vâscos (condimentat) cu care se pregătesc sau se servesc anumite mâncăruri. (< fr. *sauce*)
SOS[2] /esoes/ *s. n.* apel internaţional radiotelegrafic de o aero(navă) sau alt vehicul în pericol grav pentru a cere ajutor iminent. (< engl. *SOS, Save our souls*, Salvaţi sufletele noastre)
sosíe *s. f.* persoană care seamănă perfect cu alta, uşor confundabile. (< fr. *sosie*)
sosiéră *s. f.* vas pentru servit sosul la masă. (< fr. *saucière*)
sospirándo *adv.* (*muz.*) oftând, suspinând. (< fr. *sospirando*)
sostenúto *adv.* (*muz.*) susţinut, rar şi uniform. (< it. *sostenuto*)
sotá *vb. tr.* a prepara un sote, a rumeni uşor legumele sau carnea în grăsime. (< fr. *sauter*)
soté *s. n.* mâncare din legume fierte, peste care se toarnă unt. (< fr. *sauté*)
soteriológie, -ă *adj.* referitor la soteriologie. (< germ. *soteriologisch*)
soteriologíe *s. f.* capitol al dogmaticii creştine care tratează despre mântuirea prin jertfe benevole. (< fr. *sotériologie*)
soteuză /-tō-/ *s. f.* tigaie cu pereţii mai înalţi destinată sotării legumelor sau a cărnii. (< fr. *sauteuse*)
sotíe *s. f.* gen dramatic din sec. XV-XVI, ca interludiu integrat în mistere[1] (4), care avea la bază ideea că întreaga lume este o împărăţie a nebuniei. (< fr. *sotie*, lat. *soties*)
sótto-vóce *adv.* (*muz.*) cu vocea pe jumătate, cu intensitatea scăzută. (< it. *sotto-voce*)
soul /săul/ *s. n.* stil de interpretare instrumentală a bluesului, cu expresivitate aspră fără artificii, cu contratimpi accentuaţi, ca o reacţie în stilul cool; funky. (< engl. *soul*/music/)
sour /sâuăr/ *s. n.* băutură răcoritoare cu gust acrişor, din zeamă de lămâie cu alcool, cu sau fără zahăr. (< engl. *sour*)
Southdown /sautdaun/ *s. n.* rasă de oi, originară din Anglia, pentru carne şi lână. (< engl. *Southdown*)
sovhóz *s. n.* (în fosta URSS) gospodărie agricolă de stat. (< rus. *sovhoz*)
sovhóznic, -ă *adj., s. m. f.* (membru) al unui sovhoz. (< rus. *sovhoznik*)
soviét *s. n.* (în fosta URSS) **1.** consiliu de muncitori sau de militari în timpul revoluţiilor ruse din 1905 şi 1917. **2.** organ al puterii de stat centrale şi locale, din deputaţi aleşi de cetăţeni. (< rus. *soviet*)
soviétic, -ă **I.** *adj.* referitor la fosta Uniune Sovietică, la sovietе. **II.** *s. m. f.* cetăţean al fostei URSS. (< fr. *soviétique*)
sovietísm *s. n.* caracter sovietic. (< soviet/ic/ + *-ism*)
sovietizá *vb. tr.* a supune regimului sovietic. (< fr. *soviétiser*)
sovietológ, -ă *s. m. f.* specialist în probleme privind fosta URSS. (< Soviet/ic/ + *-/o/log*)
sovprén *s. n.* neopren. (< rus. *sovpren*)
spadasín, -ă **I.** *s. m.* **1.** luptător cu spada. • amator de dueluri. **2.** ucigaş plătit; om cu porniri războinice. **II.** *s. m. f.* sportiv specializat în probele de spadă. (< fr. *spadassin*)
spádă *s. f.* **1.** armă albă (cu două tăişuri) cu care se poate tăia şi împunge. **2.** probă de scrimă cu această armă. (< it. *spada*)
spadice/spádice *s. n.* inflorescenţă racemoasă spiciformă, cu peduncului comun îngroşat şi cărnos. (< fr. *spadice*, lat. *spadix*)
SPADICI- *elem.* „spadice". (< fr. *spadici-*, cf. lat. *spadix, -icis*, ramură de palmier)
spadicifér, -ă *adj.* prevăzut cu spadice. (< lat. *spadicifer*)
spadiciflór, -ă **I.** *adj.* cu flori dispuse în spadice. **II.** *s. f. pl.* ordin de plante erbacee perene, monocotiledonate, având ca inflorescenţă un spadice. (< fr. *spadiciflore/s/*)
spadicifórm, -ă *adj.* în formă de spadice. (< lat. *spadiciformis*)
spaghéte *s. f. pl.* macaroane lungi şi foarte subţiri, negăurite. (< it. *spaghetti*)
spagíric, -ă *adj.* referitor la spagirie. (< fr. *spagiric*)
spagiríe *s. f.* nume dat de şcoala lui Paracelsus chimiei; alchimie. (< fr. *spagirie*)
spalacíde *s. f. pl.* familie de mamifere rozătoare: spalaxul. (< lat. *spalacidae*)
spalaţíe *s. f.* reacţie nucleară în care, în urma bombardării cu particule, din nucleul ciocnit se elimină mai mulţi nucleoni. (< fr., engl. *spallation*)
spálax *s. m.* specie de rozător care sapă galerii subterane; orbete. (< fr. *spalax*)
spalét *s. n.* oblon, jaluzea de lemn. (< germ. *Spalett*)
spaliér *s. n.* **1.** scară din bare paralele pe care se sprijină plantele agăţătoare. **2.** şir de tufe tunse, perete de verdeaţă de-a lungul unei alei. **3.** aparat de gimnastică în formă de scară, fixat de perete. (< germ. *Spalier*)
SPAN(O)- *elem.* „scădere, împuţinare, în număr mic". (< fr. *span/o/-*, cf. gr. *spanos*, puţin, rar)
spanemíe *s. f.* scădere a numărului de globule roşii din sânge; anemie. (< fr. *spanémie*)
spanglish /-gliş/ *s. f.* limbă spaniolă împănată cu multe elemente englezeşti. (< span/iolă/ + /en/*glish*)
spaniéi *s. m.* cocker spaniel. (< germ. *Spaniel*, fr., engl. *spaniel*)
spaniól, -ă **I.** *s. m. pl.* popor constituit ca naţiune pe teritoriul Spaniei. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Spania. **o** *artă ~ă* = artă manifestată începând din preistorie (din grotele pictate), caracterizând arhitectura prin stiluri de decoraţie luxuriantă excesivă, iar în pictură cu o contribuţie importantă în arta universală. **III.** *s. f.* **1.** limbă romanică vorbită în Spania şi în

toate ţările Americii Centrale şi de Sud, cu excepţia Braziliei. **2.** un fel de eşarfă care acoperă capul femeilor spaniole. (după fr. *espagnol*, it. *spagnolo*)

spanofíl, -ă *adj.* cu frunze puţine. (< lat. *spanophylus*)

spanoginíe *s. f.* reducere numerică a descendenţilor femeli la speciile cu reproducere partenogenetic. (< fr. *spanogynie*)

sparcétă *s. f.* plantă perenă din familia leguminoaselor, cu frunze imparipenate, cu flori roşii-trandafirii şi fructele păstăi. (după fr. *esparcette*)

spardéc *s. n. (mar.)* punte continuă (fără tambuchiuri) înapoia centrului navei, deasupra punţii principale. (< fr., engl. *spardeck*)

sparringpartner /spáringpart-/ *s. m.* sportiv, echipa servind ca adversar în pregătirea sau verificarea valorică a unui alt sportiv ori echipă; partener de antrenament. (< engl. *sparringpartner*)

spartachíst, -ă *s. m. f.* revoluţionar care aparţinea unei organizaţii socialiste ilegale germane („Spartakus"). (< germ. *Spartakist*)

spartán, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Sparta. **II.** *adj.* propriu spartanilor. • *(fig.;* şi *s.)* aspru, sever, auster. (< lat. *spartanus*, it. *spartano*)

sparteínă *s. f.* alcaloid toxic din seminţele unei plante exotice, analeptic, cardiac şi diuretic. (< fr. *spartéine*)

spartiát, -ă *s. m. f.* nume dat cetăţenilor cu drepturi depline din vechea Spartă, spre deosebire de iloţi. (< fr. *spartiate*, gr. *spartiates*)

spasm *s. n.* contracţie bruscă şi involuntară a unui muşchi sau a unui nerv; convulsie. (< fr. *spasme*)

SPASMO-, -spásm, -spastíe *elem.* „contracţie, spasm". (< fr. *spasmo-, -spasme, -spastie*, cf. lat. *spasmus*, gr. *spasmos, spastia*)

spasmódic, -ă *adj.* care se manifestă prin spasme; spastic. (< fr. *spasmodique*)

spasmofemíe *s. f.* tulburare spasmodică a ritmului şi a fluenţei vorbirii. (< fr. *spasmophémie*)

spasmofílic, -ă *adj. s. m. f.* (suferind) de spasmofilie. (< fr. *spasmophilique*)

spasmofilíe *s. f.* predispoziţie la convulsii prin hiperexcitabilitate neuromusculară. (< fr. *spasmophilie*)

spasmogén, -ă *adj.* care provoacă spasme. (< fr. *spasmogène*)

spasmolític, -ă *adj., s. n.* (medicament) care reduce tonusul şi spasmul muşchilor. (< fr. *spasmolithique*)

spástic, -ă *adj.* spasmodic. (< fr. *spastique*)

spasticitáte *s. f.* hipertonie musculară. (< fr. *spasticité*)

-spastíe v. spasmo-.

spat *s. n.* veche denumire a mineralelor care au însuşirea de a cliva după anumite direcţii în bucăţi de formă regulată. **o** ~ *de Islanda* = varietate cristalină de calcit, prin dublă refracţie. (< fr. *spath*, germ. *Spath*)

spatáng *s. m.* arici de mare, în formă de inimă, în nisipul noroios al coastelor. (< fr. *spatangue*, lat. *spatangus*)

spátă *s. f.* bractee mare, în formă de sac, care învelește spadicele, în faza de boboc. (< fr. *spathe*, lat. *spatha*)

spátic, -ă *adj.* de natura, cu aspectul spatului. (< fr. *spathique*)

spatulát, -ă *adj.* în formă de spatulă. (< fr. *spatulé*, lat. *spatulatus*)

spatúlă *s. f.* instrument în formă de lopăţică, în farmacie, chirurgie, sculptură etc. • *(fig.)* extremitate în formă de lopăţică. (< fr. *spatule*, lat. *spathula*)

spaţiá *vb. tr.* a distanţa, a rări, a despărţi prin spaţii (cuvinte, rânduri etc.); a spaţiona. (< it. *spaziare*)

spaţiál, -ă *adj.* **1.** referitor la spaţiu. • referitor la proprietăţile figurilor din spaţiu. **2.** *cabină ~ă* = capsulă cosmică. (< fr. *spatial*)

spaţialitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este spaţial; lărgime, spaţiu deschis. (< fr. *spatialité*)

spaţializá *vb. tr.* **1.** a da un caracter spaţial. • a reprezenta gânduri, obiecte ale gândirii în spaţiu. **2.** a proiecta în spaţiu. (< fr. *spatialiser*)

spaţioná *vb. tr.* a spaţia. (< germ. *spationieren*)

spaţionáut *s. m.* călător în spaţiul cosmic; astronaut. (< fr. *spationaute*)

spaţiós, -oásă *adj.* cu mult spaţiu; încăpător, larg. (< fr. *spacieux*, lat. *spatiosus*)

spaţio-temporál, -ă *adj.* referitor la spaţiu şi la timp. (< fr. *spatio-temporel*)

spáţiu *s. n.* **1.** formă fundamentală de existenţă a materiei, inseparabilă de aceasta, având aspectul unui întreg neîntrerupt cu trei dimensiuni şi care exprimă ordinea în care sunt dispuse obiectele şi procesele. **2.** întindere nemărginită care cuprinde corpurile cereşti; văzduh. **o** ~ *aerian* = spaţiul de deasupra unui stat, supus suve-ranităţii acestuia; ~ *cosmic* = spaţiul în afara stratosferei Pământului; ~ *maritim* = spaţiu geografic cuprinzând apele mărilor şi oceanelor, fundul şi subsolul acestora. **3.** loc, suprafaţă, întindere limitată. **o** *(mil.)* ~ *de siguranţă* = distanţă minimă până la care se pot apropia trupele proprii de obiectivul asupra căruia se trage fără a risca să fie lovite de focul propriu; ~ *mort* = porţiune de teren din-napoia unei creste sau a unui obstacol în care un obiectiv nu poate fi lovit prin trageri directe. **4.** loc între două obiecte; distanţă, interval. **o** ~ *verde* = teren plantat, în perimetrul unei aşezări. • distanţă cuprinsă între două linii orizontale ale portativului. • *(poligr.)* interval alb lăsat între cuvintele sau rândurile culese; *(p. ext.)* instrument care serveşte la obţinerea acestei spaţieri. **5.** *(mat.)* mulţime de elemente (puncte) având anumite proprietăţi. • *(cib.)* totalitatea semnelor acceptate la intrarea sau produse la ieşirea unui element de sistem. (< lat. *spatium*, după fr. *espace*)

spaván *s. n.* tumoare osoasă a jaretului (la cai, la boi); eparven. (< it. *spavano*)

Speaker /spícăr/ *s. m.* (în Anglia) preşedintele Camerei Comunelor. • (în SUA) preşedintele Camerei Reprezentanţilor. (< engl. *speaker*)

speciál, -ă *adj.* **1.** care se aplică numai la un lucru sau la o anumită categorie de lucruri; anumit, deosebit. **o** *în* ~ = mai ales, îndeosebi. • făcut cu o anumită ocazie. **2.** de (strictă) specialitate. (< fr. *spécial*, lat. *specialis*)

specialíst, -ă *s. m. f.* cel care cunoaşte temeinic o disciplină etc. (< fr. *spécialiste*)

specíalitáte *s. f.* **1.** ramură anumită a unei ştiinţe, a tehnicii etc. care constituie obiectul unor studii speciale pentru cineva. **o** *de* ~ = care aparţine unei anumite specialităţi; (despre persoane) specialist într-o anumită ramură de activitate. **2.** gen, categorie specifică. • produs, preparat obţinut după o reţetă specială. (< fr. *spécialité*, lat. *specialitas*)

specializá *vb.* **I.** *refl.* a se consacra studiului şi aplicării unei discipline, unei ramuri speciale a ştiinţei, a tehnicii etc. **II.** *tr.* a face să capete caractere specifice, individualizate. • (despre procese de producţie) a limita numai la anumite produse. (< fr. *spécialiser*)

speciáţie *s. f. (biol.)* fenomen de apariţie a unei noi specii. (< fr. *spéciation*)

spécie *s. f.* **1.** subdiviziune a genului, de animale sau vegetale cu trăsături şi caracteristici comune. **o** ~ *literară* = categorie de opere literare, grupate după criterii unitare, tematice sau formale, subordonată genului. **2.** soi, fel, varietate, categorie (de fiinţe sau de lucruri). **3.** *(log.)* noţiune care desemnează o clasă de obiecte cu aceleaşi însuşiri esenţiale din sfera genului. (< lat. *species*, după fr. *espèce*)

specífic, -ă **I.** *adj.* caracteristic, propriu unei fiinţe, unui lucru sau fenomen; particular, distinctiv. • care se raportează la o unitate. **II.** *s. n.* caracter propriu, particular; notă distinctivă. **o** ~ *naţional* = sumă a caracteristicilor unei culturi, arte, literaturi care provin din trăsăturile proprii poporului şi istoriei sale. (< fr. *spécifique*, lat. *specificus*)

specificá *vb. tr* a arăta, a menţiona (ceva) precis, anume. (< fr. *spécifier*, lat. *specificare*)

specificatív, -ă *adj. (rar)* specificator. (< fr. *spécificatif*)

specificatór, -oáre *adj. (rar)* care specifică; specificativ. (< specifica + -tor)

specificáţie *s. f.* specificare. • definire a caracteristicilor cărora trebuie să le răspundă o instalaţie, o construcţie, un produs etc. (< fr. *spécification*, lat. *specificatio*)

specificitáte *s. f.* caracter specific; notă distinctivă. (< fr. *spécificité*)

specimén *s. n.* exemplar, model; mostră. **O** ~ *de semnătură* = modul cum semnează o persoană. (< fr. *spécimen*, lat. *specimen*)

speciologíe *s. f.* tratat despre speciile biologice. (< fr. *spéciologie*)

speciós, -oásă *adj.* care are doar aparențe favorabile; aparent, înșelător. (< fr. *spécieux*, lat. *speciosus*)

speciozitáte *s. f.* caracter specios. (< fr. *spéciosité*)

spectácol *s. n.* **1.** reprezentație de teatru; (*p. ext.*) orice reprezentație dată pentru public. **O** *a se da în* ~ = a atrage atenția printr-o purtare nepotrivită, a se face de râs. **2.** priveliște, întâmplare care atrage privirile sau atenția. (< fr. *spectacle*, lat. *spectaculum*)

spectacológic, -ă *adj.* referitor la spectacologie. (< spectacologie)

spectacologíe *s. f.* totalitatea spectacolelor. (< spectacol + -logie)

spectacolografíe *s. f.* palmares de spectacole. (< spectacol + -grafie[2])

spectaculár, -ă *adj.* spectaculos; legat de arta spectacolului, dintr-un context. (< fr. *spectaculaire*)

spectaculós, -oásă *adj.* impresionant (prin fast, prin strălucire); remarcabil; spectacular. (după it. *spettacoloso*)

spectaculozitáte *s. f.* însușirea de a fi spectaculos. (< spectaculos + -itate)

spectatór, -oáre *s. m. f.* cel care asistă la un spectacol. • martor ocular (la o întâmplare). (< fr. *spectateur*, lat. *spectator*)

spectrál, -ă *adj.* **1.** referitor la spectrul unei radiații. **O** *analiză* ~*ă* = metodă de identificare a diferitelor elemente dintr-un amestec cu ajutorul analizei spectrelor acelor elemente. **2.** care are caracterul unui spectru, al unei fantome. (< *spectral*)

SPECTRO- *elem.* „spectru". (< fr. *spectro-*, cf. lat. *spectrum*)

spectrochimic, -ă *adj.* (despre un procedeu de analiză chimică) care se bazează pe studiul spectrului vaporilor. (< fr. *spectrochimique*)

spectrocolorimétru *s. n.* **1.** instrument medical pentru determinarea discromatopsiei. **2.** instrument care permite determinări colorimetrice cu radiații de mai multe lungimi de undă. (< engl. *spectrocolorimeter*)

spectrofotografíe *s. f.* aplicare a fotografiei la studiul spectrelor luminoase. (< fr. *spectrophotographie*)

spectrofotométric, -ă *adj.* de spectrofotometrie. (< fr. *spectrophotométrique*)

spectrofotometríe *s. f.* parte a opticii, determinarea intensității radiațiilor monocromatice dintr-un spectru. (< fr. *spectrophotométrie*)

spectrofotométru *s. n.* aparat folosit în spectrofotometrie. (< fr. *spectrophotomètre*)

spectrográf *s. n.* aparat pentru analiza spectrală a semnalelor complexe. **O** ~ *de masă* = dispozitiv electromecanic pentru separarea izotopilor unui element după masa fiecăruia dintre ei. (< fr. *spectrographe*)

spectrográfic, -ă *adj.* referitor la spectrografie. (< fr. *spectrographique*)

spectrografíe *s. f.* studierea spectrelor luminii cu spectrograful. (< fr. *spectrographie*)

spectrográmă *s. f.* fotografie a unui spectru obținută la spectrograf. (< fr. *spectrogramme*)

spectroheliográf *s. n.* spectrograf special pentru fotografierea Soarelui în lumină monocromatică. (< fr. *spectrohéliographe*)

spectroheliográmă *s. f.* fotografie a Soarelui obținută cu spectroheliograful. (< fr. *spectrohéliogramme*)

spectroheliosc6p *s. n.* aparat pentru observarea Soarelui în lumină monocromatică. (< fr. *spectrohélioscope*)

spectrométric, -ă *adj.* de spectrometrie. (< fr. *spectrométrique*)

spectrometríe *s. f.* **1.** tehnică de măsurare a liniilor spectrelor și a lungimilor lor de undă. **2.** comparare a intensităților luminoase a două radiații monocromatice. (< fr. *spectrométrie*)

spectrométru *s. n.* **1.** aparat în spectrometrie. **2.** aparat în fizica nucleară pentru studierea spectrului de viteze sau de energii ale particulelor. (< fr. *spectromètre*)

spectroscóp *s. n.* aparat folosit în spectroscopie. (< fr. *spectroscope*)

spectroscópic, -ă *adj.* de spectroscopie. (< fr. *spectroscopique*)

spectroscopíe *s. f.* **1.** ramură a fizicii care studiază spectrele de emisiune sau absorbție ale diferitelor substanțe. **2.** capitol al fizicii nucleare care studiază spectrele energetice ale radiațiilor. (< fr. *spectroscopie*)

spéctru *s. n.* **1.** ansamblu de valori pe care le poate lua o anumită mărime în condiții determinate. • ansamblul radiațiilor de frecvențe diferite cu o radiație electromagnetică complexă. **O** ~ *atomic* = spectru prin tranziții electronice în atomii elementelor; ~ *molecular* = spectru prin tranziții între nivelele energetice ale moleculelor în stare liberă. • totalitatea aspectelor sub care se prezintă ceva. **2.** totalitatea radiațiilor electromagnetice ale unui corp ceresc dispuse în funcție de lungimea lor de undă sau de frecvență. **O** ~ *solar* = spectrul radiației emise de Soare. **3.** fantomă, vedenie, fantasmă. • (*fig.*) ceea ce provoacă îngrijorare, spaimă; pericol iminent. **4.** proporție procentuală a diverse categorii ecologice de specii dintr-un teritoriu sau dintr-o biocenoză. (< fr. *spectre*, lat. *spectrum*, germ. *Spektrum*)

spécul *s. n.* instrument chirurgical pentru a lărgi sau a deschide anumite cavități ale organismului, spre a le putea examina mai bine. (< fr. *spéculum*, lat. *speculum*)

speculá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a face speculă. • a înșela (pe cineva). • a profita de o anumită împrejurare cu scopul de a dobândi avantaje personale. **2.** a face tranzacții de valori. **II.** *intr., tr.* a face speculații (1), deducții. (< fr. *spéculer*, lat. *speculari*)

speculánt, -ă *s. m. f.* cel care face speculă; afacerist. (< germ. *Spekulant*)

speculár, -ă *adj.* **1.** (*min.*) care răsfrânge lumina. **2.** referitor la oglindă; care pare văzut într-o lumină. **O** (*psihiatr.*) *halucinație* ~*ă* = halucinație în care bolnavul se vede el însuși în fața lui. (< fr. *spéculaire*)

speculatív, -ă *adj.* **1.** bazat pe speculație (1); abstract. **2.** referitor la speculația financiară sau comercială. (< fr. *spéculatif*)

speculativitáte *s. f.* caracter speculativ. (< speculativ + -itate)

speculatór, -oáre *s. m. f.* **1.** cel care face speculații (2) comerciale sau financiare. **2.** operator bancare care scrie o coborâre, respectiv o urcare, a cursului la bursă. (< fr. *spéculateur*)

speculáție *s. f.* **1.** faptul de a specula (II); teoretizare abstractă, metafizică, ruptă de practică și de experiență. **2.** (*fin.*) tranzacție de bursă, din vânzare-cumpărare de valori cu scopul de a obține câștiguri mari. • afacere bazată pe înșelătorie; speculă (2). (< fr. *spéculation*, lat. *speculatio*)

spéculă *s. f.* **1.** comerț ilicit prin dosirea de mărfuri și vinderea lor, cu supraprețț. • dare de bani cu dobândă mai mare decât cea legală. **2.** speculație (2). (< specula)

speech /spici/ *s. n.* discurs ocazional; alocuțiune. (< engl. *speech*)

speed /spid/ *s. n.* substanță halucinogenă care conține amfetamină; drog. (< engl. *speed*)

SPELE(O)- v. s p e o -.

spelectomíe *s. f.* ablație a unei caverne pulmonare. (< fr. *spélectomie*)

speleomórfic, -ă *adj.* care prezintă aspectul unei ca-verne. (< fr. *spéléomorphique*)

speleonaút, -ă *s. m. f.* explorator care face experiențe științifice prin rămânerea prelungită în grotele subterane. (< fr. *spéléonaute*)

speleoscopíe *s. f.* examen al unei caverne pulmonare. (< fr. *spéléoscopie*)

speleostomíe *s. f.* deschidere operatorie a unei caverne pulmonare tuberculoase; cavernostomie. (< fr. *spéléostomie*)

speleotémă *s. f.* concrețiune a peșterilor, prin precipitare fizico-chimică. (< engl. *speleotheme*)

speleoterapíe *s. f.* tratarea unor boli (astm bronșic, bronșite etc.) prin utilizarea peșterilor sau salinelor. (< speleo- + -terapie[2])

speleotomíe *s. f.* incizie a unei caverne pulmonare; cavernotomie. (< fr. *spéléotomie*)

spelúncă *s. f.* local, cârciumă cu aspect urât; bombă (3). (< lat. spelunca, fr. *spélunque*)
SPEO-/SPELE(O)- *elem.* „peșteră, cavernă". (< fr. *spéo-, spélé/o/-*, cf. gr. *speos, spelaion*)
speobíologíe *s. f.* știință care studiază viețuitoarele din peșteri. (< speo- + biologie)
speogenéză *s. f.* proces geologic de formare a peșterilor. (< speo- + -geneză[2])
speológ, -ă *s. m. f.* specialist în speologie. (după fr. *spéléologue*)
speológic, -ă *adj.* referitor la speologie. (după fr. *spéléologique*)
speologíe *s. f.* știință care studiază formarea peșterilor și viața din interiorul lor. (după fr. *spéléologie*)
spéos *s. n.* templu, mormânt subteran din Egiptul antic. (< fr. *spéos*, gr. *speos*)
speospórt *s. n.* vizitarea și cercetarea peșterilor ca sport. (< speo/logie/ + *sport*)
sperá *vb. intr., tr.* a avea speranță, a nădăjdui. (< lat., it. *sperare*)
speránță *s. f.* **1.** nădejde. • încredere în viitor, în reușita cuiva. **2.** (*fam.*) om capabil, de la care se așteaptă mult în viitor. (< it. *speranza*)
spérgulă *s. f.* plantă erbacee cu tulpina păroasă și cu flori albe, prin locuri nisipoase. (< fr. *spergule*, lat. *spergula*)
sperjúr, -ă **I.** *s. m. f.* cel care jură fals sau care își calcă jurământul **II.** *s. n.* faptul de a-și călca jurământul. (< it. *spergiuro*)
SPERM(O)- / SPERMA-, -spérm, -sperie / SPERMAT(O)- / SPERMI(O)- *elem.* „sămânță, spermă, spori". (< fr. *sperm/o/-, sperma-, – sperme, -spermie, spermat/o/-, spermi/o/-*, cf. gr. *sperma, -tos*)
spermanțét *s. n.* ceară din craniul de balenă, de delfin și din craniul și grăsimea de caşalot, folosită în industria cosmetică și la fabricarea lumânărilor; cetaceum. (< germ. *Spermazet*, fr., it. *spermaceti*)
spermapódiu *s. n.* suport ramificat al pistilului la umbelifere. (< lat. *spermapodium*)
SPERMAT(O)- v. sperm(o)-.
spermatángiu *s. n.* spermatogonie. (< lat. *spermatan-gium*)
spermatécă *s. f.* organ al insectelor femele care înmagazinează sperma. (< fr. *spermathéque*)
spermátic, -ă *adj.* referitor la spermă; seminal. **o** *cordon* ~ = ansamblu de vase format din canalul deferent, arterele și venele testicului. (< fr. *spermatique*)
spermatídă *s. f.* celulă germinală masculă rezultată prin diviziunea meiotică a spermatocitului. (< fr. *spermatide*)
spermatíe *s. f.* (*bot.*) gamet mascul, cu un singur nucleu. (< fr. *spermatie*)
spermatifér, -ă *adj.* (*bot.*) care poartă sămânță sau sermatii. (< fr. *spermatifère*)
spermatíst *s. m.* animalculist. (< fr. *spermatiste*)
spermatoblást *s. n.* celulă sexuală primordială, care se găsește în tuburile seminifere ale testiculului. (< fr. *spermatoblaste*)
spermatocarpíe *s. f.* stare a fructelor lipsite de carpele, complet închise de bractee. (< fr. *spermatocarpie*)
spermatocél *s. n.* tumefacție formată prin acumulare de spermă în testicul sau epididim. (< fr. *spermatocèle*)
spermatocíst *s. n.* celulă mamă a anteridiei. (< fr. *spermatocyste*)
spermatocistectomíe *s. f.* abalație chirurgicală a vezi-culelor seminale. (< fr. *spermatocystectomie*)
spermatocistítă *s. f.* inflamație a veziculelor seminale. (< fr. *spermatocystite*)
spermatocít *s. n.* celulă vegetativă masculă din divi-ziunea mitotică a unei spermatogonii. (< fr. *spermatocyte*)
spermatofíte *s. f. pl.* fanerogame. (< fr. *spermatophytes*)
spermatofór *s. m.* capsulă de spermatozoizi la unele insecte, la cefalopode etc. (< fr. *spermatophore*)
spermatogamét *s. m.* gamet mascul. (< fr. *spermatogamète*)
spermatogén, -ă *adj.* **1.** care produce celule germinale masculе. **2.** care produce semințe. (< fr. *spermatogène*)
spermatogenéză *s. f.* proces de formare și maturare a gameților masculi din spermatogonii. (< fr. *spermatogenèse*)
spermatogoníe *s. f.* celulă germinală producătoare de spermatii; spermatangiu, spermogonie. (< fr. *spermatogonie*)
spermatografíe *s. f.* descriere sistematică a semințelor. (< fr. *spermatographie*)
spermatoplásmă *s. f.* citoplasmă a celulei mascule. (< fr. *spermatoplasme*)
spermatoplást *s. n.* celulă sexuală masculă. (< fr. *spermatoplaste*)
spermatorée *s. f.* poluție. (< fr. *spermatorrhée*)
spermatozoíd *s. m.* gamet mascul la animale; spermie[1]. (< fr. *spermatozoïde*)
spermaturíe *s. f.* prezența spermatozoizilor în urină. (< fr. *spermaturie*)
spérmă *s. f.* secreție a glandelor sexuale masculine care conține spermatozoizi. (< fr. *sperme*, lat., gr. *sperma*)
SPERMI(O)- v. sperm(o)-.
spermícíd, -ă *adj., s. n.* (substanță) care omoară spermatozoizii aflați în spermă. (< fr. *spermicide*)
spermidúct *s. n.* ansamblul căilor genitale ale bărbatului. (< fr. *spermiducte*)
spérmie[1] *s. f.* spermatozoid. (< germ. *Spermie*)
-spermíe[2] v. s p e r m (o) - .
SPERMO- v. s p e r m (o) - .
spermocéntru *s. n.* centrozomul mascul în timpul fecundării. (< fr. *spermocentre*)
spermocultúră *s. f.* cultură de spermă practicată în vederea depistării unor microbi. (< fr. *spermoculture*)
spermodérmă *s. f.* înveliș seminal. (< fr. *spermoderme*)
spermofobíe *s. f.* microfobie. (< engl. *spermophobia*)
spermogoníe *s. f.* spermatogonie. (< fr. *spermogonie*)
spermogóniu *s. n.* organ de fructificație, în formă de butelie, la fungi și licheni, în care iau naștere spermatiile. (< lat. *spermogonium*)
spermográmă *s. f.* examen de laborator al spermei. (< fr. *spermogramme*)
spermolit *s. n.* calcul (II) al căilor spermatice. (< fr. *spermolithe*)
spermologíe *s. f.* studiul semințelor sau al sporilor. (< fr. *spermologie*)
spermosféră *s. f.* strat de sol care înconjură semințele în curs de germinare. (< fr. *spermosphère*)
spermotécă *s. f.* **1.** totalitatea învelișurilor unui fruct. **2.** peretele capsulei vegetale. (< lat. *spermotheca*)
spermotíp *s. n.* exemplar vegetal crescut din sămânța tipului originar. (< fr. *spermotype*)
spéță *s. f.* **1.** specie. **2.** (*jur.*) pricină supusă spre rezolvare unui organ de jurisdicție. **o** *în* ~ = în cazul dat. (< germ. *Spezies*)
spéze *s. f. pl.* cheltuieli pentru un anumit scop. (< it. *spese*)
spíccáto *adv.* (*muz.;* la instrumentele cu coarde) sacadat, săltând arcușul după fiecare notă. (< it. *spiccato*)
spícher *s. m.* crainic la o stație de radio sau de televiziune. (< fr., engl. *speaker*)
spícheriță *s. f.* crainică spicher. (< spicher + -iță)
SPICI- *elem.* „spic". (< fr. *spici-*, cf. lat. *spica, spicum*)
spícifér, -ă *adj.* care poartă spice. (< fr. *spicifère*)
spiciflór, -ă *adj.* (despre plante) cu flori dispuse în spic. (< fr. *spiciflore*)
spícifórm, -ă *adj.* în formă de spic. (< fr. *spiciforme*)
spicilégiu *s. n.* culegere de acte, tratate etc.; culegere de maxime, povestiri, bucăți literare. (< lat. *spicilegium*, fr. *spicilège*)
spícul *s. m.* **1.** spicușor, spiculeț. **2.** os mic în formă de spic; fragment de os. **3.** corpuscul silicios sau calcaros care intră în componența scheletului spongierilor. (< fr. *spicule*)
spicúlă *s. f.* fiecare dintre formațiunile străIucitoare, cu aspect de perie, formând baza cromosferei. (< fr. *spicule*, lat. *spiculum*)
spiculifér, -ă *adj.* care poartă spiculi (1). (< lat. *spiculifer*)
spículiform, -ă *adj.* în formă de spiculeț. (< fr. *spiculiforme*)
spider *s. n.* loc amenajat într-un automobil de sport, în spatele scaunelor, pentru a plasa bagaje sau, eventual, pasageri. (< fr. *spider*)

spidling /spái-/ *s. n.* nume dat unor tăviţe de polistiren expandat, cu lăcaşuri în formă de piramidă răsturnată, pentru răsaduri de legume sau flori. (< engl. *spidling*)
spidométru *s. n.* aparat de înregistrat viteza; vitezometru; tahometru. (< engl. *speedometer*)
spilít *s. n.* rocă bazică, cu o structură vulcanică, dar din albit, piroxen şi clorit. (< fr. *spilite*)
spilític, -ă *adj.* de natura spilitului. (< fr. *spilitique*)
spilitizáre *s. f.* transformare a unui bazalt în spilit. (după fr. *spilitisation*)
spin[1] *s. m. (fiz.)* impuls propriu de învârtire al particulelor elementare şi al cuantelor. (< engl., fr. *spin*)
SPIN[2]**(I)-** *elem.* „spin, ghimpe". (< fr. *spin/i/-*, cf. lat. *spina*)
spinacher /spíneicăr/ *s. n.* velă triunghiulară cu suprafaţă mare, arborată de ambarcaţii care au vânt din pupă pentru a mări propulsia. (< engl. *spinnaker*)
spinál, -ă *adj.* referitor la spinele vertebrelor, la coloana vertebrală. ◊ *nerv ~* = nerv cranian care inervează muşchii gâtului, ai laringelui şi ai faringelui. (< fr. *spinal*)
spinalgíe *s. f.* durere în coloana vertebrală. (< fr. *spinalgie*)
spinaloscóp *s. n.* endoscop pentru explorarea canalului rahidian. (< fr. *spinaloscop*)
spínă *s. f.* **1.** (*ant.*) mic zid care împărţea circul sau hipodromul în sens longitudinal. **2.** proeminenţă ascuţită (a unui os). ◊ *~a bifida* = malformaţie congenitală a coloanei vertebrale, constând din îndepărtarea a două vertebre între ele, în regiunea lombară. (< fr., lat. *spina /bifida/*)
spinél *s. m.* minereu de magneziu, cristalizat, de culoare roşie, galbenă, albastră sau verde, piatră preţioasă. (< fr. spinelle)
spinescént, -ă *adj.* acoperit cu spini, cu ghimpi. (< fr. *spinescent*)
spinétă *s. f.* vechi instrument muzical cu coarde şi claviatură, asemănător clavecinului. (< it. *spinetta*)
spinicárp, -ă *adj.* cu fructe spinoase. (< fr. *spinicarpe*)
spinifér, -ă *adj.* prevăzut cu ghimpi. (< fr. *spinifère*)
spinifórm, -ă *adj.* în formă de spin. (< fr. *spiniforme*)
spínning *s. m.* peşte artificial, momeală la pescuitul somnului. (< fr., engl. *spinning*)
spinobulbár, -ă *adj.* al măduvei (şi bulbului spinării). (< *spin/o/* + *bulbar*)
spinocerebelós, -oásă *adj.* care aparţine coloanei vertebrale şi creierului. ◊ *fascicul ~* = traiect al nervilor care străbat măduva spinării şi trunchiul cerebral. (< engl. *spinocerebellos*)
spinóne *s. m.* rasă italiană de câini de aret. (< it. *spinone*)
spinór *s. m.* mărime de calcul pentru operaţii matematice având ca bază spinul. (< engl., fr. *spinor*)
spinoriál, -ă *adj.* (despre câmpuri fizice) care poate fi caracterizat în fiecare punct printr-o funcţie a cărei valoare este un spinor. (< fr. *spinoriel*)
spinotalámic, -ă *adj.* care aparţine măduvei spinării şi talamusului. ◊ *fascicul ~* = fibre nervoase, care străbat măduva spinării, bulbul şi pedunculii cerebrali, ajungând în talamus. (< fr. *spinothalamique*, engl. *spinothalamic*)
spinozián, -ă *adj., s. m. f.* spinozist. (< spinoz/ist/ + *-ian*)
spinozísm *s. n.* sistem filosofic al lui Spinoza, care profesează credinţa într-o substanţă unică, infinită, cauza imanentă a întregii existenţe. (< fr. *spinozisme*)
spinozíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al spinozismului; spinozian. (< fr. *spinoziste*)
SPINTARI-/SPINTERO- *elem.* „scânteie". (< fr. *spinthari-, spinthéro-*, cf. gr. *spintharis, spinther*)
spintariscóp *s. n.* instrument pentru observarea scânteilor care se produc când razele emise de o substanţă radioactivă lovesc în ecran acoperit cu un strat de sulfură de zinc. (< fr. *spinthariscope*)
SPINTERO- v. s p i n t a r i -.
spinterométru *s. n.* instrument cu care se măsoară valorile tensiunilor electrice înalte. (< fr. *spinthéromètre*)
spinteropíe *s. f.* tulburare a vederii, constând în perceperea unor puncte luminoase ca nişte scântei. (< fr. *spinthéropie*)
spinteroscóp *s. n.* **1.** aparat care produce scânteia electrică la aparatele de telegrafie fără fir. **2.** aparat electric pentru generarea oscilaţiilor de înaltă frecvenţă. (< fr. *spintheroscope*)
spinúl *s. m.* spic mic, spinişor. (< fr. *spinul*, lat. *spinula*)
SPINULI- *elem.* „spinul". (< fr. *spinuli-*, cf. lat. *spinula*)
spinulifér, -ă *adj.* prevăzut cu spinuli. (< lat. *spinulifer*)
spinulifórm, -ă *adj.* în formă de spinişor. (< lat. *spiniliformis*)
spión, -oánă **I.** *s. m. f.* **1.** cel care face spionaj pentru un stat într-un alt stat. **2.** cel care pândeşte, observă pe alţii pentru a furniza cuiva informaţii. **II.** *s. m.* **1.** oglindă oblică în faţa unei ferestre sau lentilă mică într-o uşă, prin care se poate vedea în afară fără a fi văzut. **2.** (*tehn.*) calibru pentru determinarea şi verificarea jocurilor dintre două piese asamblate. **3.** particulă nucleară cu masa apropiată de cea a pionului (2), dar având spin. (< germ. *Spion*, it. *spione*, după fr. *espion,* /II, 3/ engl. *s/pinning/* + *pion*)
spionă *vb.* **I.** *intr.* a face spionaj. **II.** *tr.* a iscodi, a pândi. (< germ. *spionieren*, it. *spionare*)
spionáj *s. n.* activitate întreprinsă pentru a obţine pe ascuns secrete militare, politice etc. (după fr. *espionnage*, it. *spionaggio*)
spirái *s. n.* mică fereastră orizontală în puntea navei, pentru luminat şi aerisire. (< it. *spiraglio*)
spirál, -ă **I.** *adj.* în formă de spirală. **II.** *s. n.* **1.** corp în formă de spirală. **2.** bandaj prin înfăşurarea bandei în spirală. (< fr. *spiral*, germ. *Spiral*)
spirálă *vb. intr.* (despre avioane, păsări) a zbura, a coborî în spirală. (< it. *spiralare*)
spiralát, -ă *adj.* în formă de spirală; spiroidal. (< fr. *spiralé*)
spirálă *s. f.* curbă plană care se învârteşte în jurul unui punct central, depărtându-se din ce în ce mai mult de acest punct; (*p. ext.*) obiect, mişcare care are această formă. (< fr. *spirale*)
spiralizáre *s. f.* deformare a unui material metalic, având forma unei spirale sau elice. (după fr. *spiralization*)
spiraloíd, -ă *adj.* în formă de spirală. (< fr. *spiraloïde*)
spiránt, -ă *adj., s. f.* constrictiv(ă). (< fr. *spirant*)
spirantizáre *s. f.* strâmtare a canalului bucal şi a axei sale mediane, în vederea producerii unei consoane fricative sau constrictive. (după fr. *spirantisation*)
spiratrón *s. n.* accelerator de particule grele, asemănător ciclotronului, prevăzut însă cu mai mulţi electrozi în formă de spirală. (< engl. *spiratron*)
spíră[1] *s. f.* **1.** arc al unei elice între două puncte succesive de intersecţie a acesteia cu aceeaşi generatoare a cilindrului elicei. • fiecare dintre rotirile pe care le prezintă o curbă, un obiect dispuse în spirală sau în elice. **2.** buclă aproape închisă dintr-o înfăşurare electrică. (< fr. *spire*, lat. *spira*)
-spíră[2] v. s p i r i -.
spiréa *s. f.* arbust din familia rozaceelor, cu frunze ovale şi flori albe, dispuse în inflorescenţe globuloase. (< fr. *spirée*, lat. *spiraea*)
spirém **1.** răsucire spirală a unui cromozom în diversele faze ale mitozei. **2.** *s. n.* reţea de cromozomi în profaza mitozei. (< fr. *spirème*)
SPIRI-/SPIRO-, -spiră *elem.* „spiră, spirală". (< fr. *spiri-, spiro-, -spire*, cf. lat. *spira*, gr. *speira*)
spirifér *s. n.* brahiopod fosil cu cochilia alungită transversal. (< fr. *spirifer*)
spirifórm, -ă *adj.* în formă de spiră. (< fr. *spiriforme*)
spiríl *s. m.* bacterie filamentoasă spiralată. (< fr. *spirille*, lat. *spirillum*)
spirilóză *s. f.* boală provocată de un spiril. (< fr. *spirillose*)
spirit *s. n.* **1. 1.** totalitatea facultăţilor intelectuale; raţiune, intelect; conştiinţă. • persoană considerată sub raportul capacităţii sale intelectuale, al însuşirilor morale de caracter etc. **2.** inteligenţă; imaginaţie. **3.** (în concepţiile religioase) fiinţă imaterială, supranaturală. **4.** mod, fel de manifestare, de gândire. ◊ *în ~ul* = potrivit cu... **5.** glumă, anecdotă; vorbă de duh. ◊ *a face ~e* = a glumi. **6.** caracter specific a ceva. **II.** semn grafic în scrierea greacă, care arată cum se pronunţă, din punctul de vedere al aspiraţiei, sunetul căruia i se adaugă. (< lat. *spiritus*, it. *spirito*)
spiritísm *s. n.* concepţie şi practică mistică potrivit căreia s-ar putea comunica cu spiritele morţilor. (< fr. *spiritisme*)
spiritíst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care practică spiritismul. (< fr. *spiritiste*)

spirituál[1]**, -ă** *adj.* **1.** care aparţine spiritului. • intelectual, sufletesc. **2.** inteligent, deştept, ager; înzestrat cu umor. (< fr. *spirituel*, lat. *spiritualis*)

spiritual[2]**, -ă** /spirituăl/ **I.** *s. n.* cântec de cult protestant, modificat de populaţia de culoare din SUA, care i-a imprimat o puternică sincopare. **II.** *s. m. f.* membru al unor secţii ale ordinului franciscanilor, apărute în sec. XIII. (< engl., fr. *spiritual*)

spiritualísm *s. n.* concepţie filosofică idealistă şi mistico-religioasă potrivit căreia spiritul este o realitate substanţială primordială, independentă de materie. (< fr. *spiritualisme*)

spiritualíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al spiritualismului. (< fr. *spiritualiste*)

spiritualitáte *s. f.* **1.** caracterul a ceea ce este spiritual. **2.** ansamblu de idei şi sentimente care caracterizează un popor, o naţiune din punctul de vedere al vieţii spirituale, al specificului culturii sale. (< fr. *spiritualité*, lat. *spiritualitas*)

spirítualizá *vb.* **I.** *tr.* a da, a impregna un caracter spiritual nobil, elevat. **II.** *tr., refl.* a încerca să (se) detaşeze de materie, să (se) apropie de viaţa spirituală. (< fr. *spiritualiser*)

spiritualménte *adv.* în mod spiritual, cu haz. (< fr. *spirituallment*)

SPIRO[1]**-** v. spiri-.

SPIRO[2]**-** *elem.* „respiraţie", „plămâni". (< fr. *spiro-*, cf. lat. *spirare*)

spirobactérie *s. f.* bacterie în formă de spirală. (< spiro[1]- + bacterie)

spirocercóză *s. f.* boală la câini provocată de prezenţa unor paraziţi în tubul digestiv. (< fr. *spirocercose*)

spirochét *s. m.* bacterie patogenă cu corpul spiralat subţire şi mobil. (< fr. *spirochète*)

spirochetogén, -ă *adj.* produs de un spirochet. (< fr. *spirochétogène*)

spirochetóză *s. f.* boală infecţioasă (sifilis, febră recurentă etc.) produsă de un spirochet. (< fr. *spirochétose*)

spirociclic, -ă *adj.* (despre flori) dispus în spirală. (< fr. *spirocyclique*)

spirográf *s. n.* spirometru înregistrator. (< fr. *spirographe*)

spirografíe *s. f.* înregistrare a unei curbe care permite măsurarea cantitativă în circuit închis a ventilaţiei pulmonare. (< fr. *spirographie*)

spirográmă *s. f.* diagramă obţinută la spirograf. (< fr. *spirogramme*)

spiroíd, -ă *adj.* spiroidel. • (despre fracturi) cu întrerupere elicoidală. (< fr. *spiroïde*)

spiroidál, -ă *adj.* spiroid. (< fr. *spiroïdal*)

spirolactónă *s. f.* substanţă chimică de sinteză, antagonist al unor hormoni corticosuprarenali. (< fr. *spirolactone*)

spiromát *s. n.* aparat care asigură insuflarea unui volum fix de aer la frecvenţă determinată în plămânii unui bolnav. (< spiro- + /auto/*mat*)

spirométric, -ă *adj.* referitor la spirometrie. (< fr. *spirométrique*)

spirometríe *s. f.* măsurare a capacităţii de respiraţie a plămânilor cu ajutorul spirometrului. (< fr. *spirométrie*)

spirométru *s. n.* instrument folosit în spirometrie. (< fr. *spiromètre*)

spiroscóp *s. n.* aparat folosit în spiroscopie. (< fr. *spiroscope*)

spiroscopíe *s. f.* examen al respiraţiei cu ajutorul spirometrului, care măsoară volumul aerului expirat. (< fr. *spiroscopie*)

spirotróp, -ă *adj.* răsucit în spirală. (< fr. *spirotrope*)

spirulínă *s. f.* algă verde-albastră conţinând foarte multe substanţe active, care ajută la purificarea organismului, datorită conţinutului mare de clorofilă, cu un efect energizant. (< fr. *spiruline*)

spitál *s. n.* instituţie medicală în care sunt internaţi şi trataţi bolnavii. (< germ. *Spital*)

spitalizá *vb. tr.* a interna pe cineva în spital pentru tratament. (după fr. *hospitaliser*)

spitz /spiţ/ *s. m.* câine de aport, de rasă germană, cu blană deasă, urechi ascuţite şi coadă stufoasă, vioi şi jucăuş. (< germ. *Spitz*)

SPLANHN(O)-, -splanhnie *elem.* „viscere". (< fr. *splanchn/o/-, -splanchnie*, cf. gr. *splankhna*)

splanhnectomíe *s. f.* splanhnicectomie. (< fr. *splanchnectomie*)

splánhnic, -ă *adj.* referitor la viscere. (< fr. *splanchnique*)

splanhnicectomíe *s. f.* rezecţie a unui nerv splanhnic; splanhnectomie. (< fr. *splanchnicectomie*)

-splanhníe v. splanhn(o)-.

splanhnocél *s. n.* hernie a viscerelor. (< fr. *splanchnocèle*)

splanhnografíe *s. f.* radiografie a viscerelor, cu o substanţă opacă la razele X. (< fr. *splanchnographie*)

splanhnologíe *s. f.* parte a anatomiei care studiază viscerele. (< fr. *splanchnologie*)

splanhnomicríe *s. f.* micşorare a volumului tuturor viscerelor. (<*splanchnomicrie*)

splanhnopleúră *s. f.* perete endodermic sau visceral al celomului. (< fr. *splanchnopleure*)

splanhnoptóză *s. f.* visceroptoză. (< fr. *splanchnoptose*)

splanhnotomíe *s. f.* disecţie a organelor abdominale. (< fr. *splanchnotomie*)

splanhnotróp, -ă *adj.* viscerotrop. (< fr. *splanchno-trope*)

spleen /splin/ *s. n.* plictiseală, dezgust faţă de orice. (< engl., fr. *spleen*)

SPLEN(O)-, -splenie *elem.* „splină". (< fr. *splén/o/-, -splénie*, cf. gr. *splen*)

splenalgíe *s. f.* durere a splinei. (< fr. *splénalgie*)

spléndid, -ă *adj.* foarte frumos; strălucitor, măreţ. (< fr. *splendide*, lat. *splendidus*)

splendoáre *s. f.* frumuseţe fără seamăn; strălucire, măreţie. • lucru splendid. (< fr. *splendeur*, lat. *splendor*)

splenectomíe *s. f.* ablaţie a splinei. (< fr. *splenectomie*)

splenectopíe *s. f.* deplasare a splinei. (< fr. *splénectopie*)

splénic, -ă *adj.* referitor la splină. (< fr. *splénique*, lat. *splenicus*)

-splenie v. s p l e n (o) - .

splenítă *s. f.* inflamaţie a splinei. (< fr. *splénite*)

splénius *s. n.* muşchi la partea posterioară a gâtului şi superioară a spatelui. (< fr. *splénius*)

splenocél *s. n.* hernie a splinei. (< fr. *splénocèle*)

splenocít *s. n.* celulă mononucleară macrofagă din ţesutul splenic. (< fr. *splénocyte*)

splenocontracţíe *s. f.* contracţie a splinei. (< fr. *spléno-contraction*)

splenocultúră *s. f.* însămânţare într-un mediu de cultură cu un fragment de splină pentru a decela în acesta prezenţa unui germen. (< fr. *splénoculture*)

splenoflebítă *s. f.* flebită a venei splenice. (< fr. *splénophlébite*)

splenogén, -ă *adj.* cu originea la splină. (< fr. *splénogène*)

splenografíe *s. f.* radiografie a splinei cu ajutorul unei substanţe opace în razele X. (< fr. *splénographie*)

splenográmă *s. f.* formula elementelor celulare splenice. (< fr. *splénogramme*)

splenohepatítă *s. f.* inflamaţie a splinei şi a ficatului. (< fr. *splénohépatite*)

splenoíd, -ă *adj.* cu aspect de splină. (< fr. *splenoïde*)

splenolízá *s. f.* proces de dezintegrare a ţesutului splenic. (< fr. *splénolyse*)

splenóm *s. n.* tumoare benignă a splinei. (< fr. *splénome*)

splenomegalíe *s. f.* megalosplenie. (< fr. *splénomégalie*)

splenometríe *s. f.* evaluare a gradului de mărire a volumului splinei la bolnavii de malarie. (< spleno- + -metrie[2])

splenopatíe *s. f.* denumire generică pentru bolile splinei. (< fr. *splénopathie*)

splenopexíe *s. f.* fixare chirurgicală a splinei. (< fr. *splénopexie*)

splenopneumonie *s. f.* inflamaţie a plămânului, care capătă aspectul splinei. (< fr. *splénopneumonie*)

splenoptóză *s. f.* cădere patologică a splinei. (< fr. *splénoptose*)

splenorafíe *s. f.* sutură a splinei. (< fr. *splénorraphie*)

splenoragie *s. f.* hemoragie splenică. (< fr. *splénorrhagie*)

splenoscleróză *s. f.* transformarea fibroasă a splinei. (< fr. *splénosclérose*)

splenoterapíe *s. f.* opoterapie splenică. (< fr. *splénotherapie*)

splenotomíe *s. f.* incizie a splinei. (< fr. *splénotomie*)

splenotrombóză *s. f.* obliterație a venei splenice. (< fr. *splénothrombose*)
splint *s. n.* cui de siguranță. (< engl. *splint*)
split[1] *s. n.* piatră dură, spartă mărunt, în îmbrăcăminți rutiere. (< germ. *Split*)
split[2] *s. n.* (de haine) despicătură, crăpătură, ruptură. (< engl. *split*)
splitá *vb. tr.* a efectua o splitare. (< fr. *splitter*)
splitare *s. f.* **1.** suprimare totală, parțială sau controlată a impresiei unui tabulator. **2.** fracționare a conținutului unui calculator. (după fr. *splittage*)
SPODO- *elem.* „cenușă, praf", „deșeu". (< fr. *spodo-*, cf. gr. *spodos*)
spodogen, -ă *adj.* produs de praf sau de acumularea de deșeuri celulare. (< fr. *spodogène*)
spodográmă *s. f.* imagine microscopică a membranei celulare nimeralizate după arderea substanțelor organice. (< fr. *spodogramme*)
spodumén *s. n.* silicat natural de litiu și aluminiu, folosit ca piatră semiprețioasă. (< fr. *spodumène*)
spóiler *s. n.* volet (2) pentru frânarea aerodinamică și diminuarea portanței aripii, în scopul pierderii rapide a înălțimii. (< engl. *spoiler*)
spoliá *vb. tr.* a lipsi pe cineva de avere ori de drepturi; a jefui, a prăda. (< fr. *spolier*, lat. *spoliare*)
spoliáriu *s. n.* loc în care erau despuiați gladiatorii omorâți în arenă. (< lat. *spoliarium*)
spoliatór, -oáre *s. m. f.* cel care spoliază; jefuitor. (< fr. *spoliateur*, lat. *spoliator*)
spoliáție *s. f.* (*livr.*) spoliere. (< fr. *spoliation*)
spólii *s. f. pl.* (*ant.*) pradă de război. (< lat. *spolium*)
spondáic *adj. vers* ~ = hexametru în care al cincilea picior este un spondeu. (< fr. *spondaïque*)
spondéu *s. m./s. n.* **1.** picior de vers greco-latin din două silabe lungi. **2.** vas pentru libații. **3.** arie muzicală lentă la flaut, care însoțea libațiile. (< lat. *spondeus*, fr. *spondée*)
spondíl[1] *s. m.* **1.** veche denumire a vertebrelor. **2.** gen de moluscă bivalvă, comestibilă, înrudită cu stridia, fixată pe rocile din mările calde. **3.** gen de coleoptere cu coarne lungi. (< fr. *spondyle*, lat. *spondylus*)
SPONDIL[2]**(O)-, -spondíl, -spondilíe** *elem.* „co-loana vertebrală", „vertebră". (< fr. *spondyl/o/-, -spondyle, -spondylie*, cf. lat. *spondylus*, gr. *spondylos*, ventebră)
spondilalgíe *s. f.* durere vertebrală; spondilodinie. (< fr. *spondylalgie*)
spondilartrítă *s. f.* inflamație a articulațiilor intervertebrale. (< fr. *spondylarthrite*)
spondilartróză *s. f.* reumatism cronic neinflamatoriu al vertebrelor și al articulațiilor lor. (< fr. *spondylarthrose*)
-spondilíe v. s p o n d i l [2] (o) - .
spondilítă *s. f.* inflamație a vertebrelor, de natură infecțioasă, reumatismală sau tuberculoasă. (< fr. *spondylite*)
spondilodiníe *s. f.* spondilalgie. (< fr. *spondylodynie*)
spondilolíză *s. f.* malformație congenitală constând din insuficiență sau lipsă a osificației arcurilor vertebrale. (< fr. *spondylolyse*)
spondilopatíe *s. f.* denumire generică pentru afecțiunile coloanei vertebrale. (< fr. *spondylopathie*)
spondiloptóză *s. f.* cădere patologică a coloanei vertebrale în cavitatea pelviană. (< fr. *spondyloptose*)
spondilotomíe *s. f.* osteotomie a coloanei vertebrale. (< engl. *spondylotomy*)
spondilóză *s. f.* leziune degenerativă a coloanei vertebrale, de natură reumatismală, care se manifestă prin dureri și limitarea mobilității acesteia. (< fr. *spondylose*)
spongicultúră *s. f.* cultura spongierilor. (< fr. *spongiculture*)
spóngie[1] *s. f.* animal din încrengătura spongierilor, cu corpul dintr-o rețea compactă de fire elastice, care trăiește în tufe dese, fixate de stâncile submarine; burete. (< lat. *spongia*)
-spongíe[2] v. spongio-.
spongiéri *s. m. pl.* încrengătură de animale nevertebrate inferioare: buretele; porifere. (< fr. *spongiaires*)
spongifórm, -ă *adj.* în formă de burete. (< fr. *spongiforme*)
spongíl *s. m.* spongier de apă dulce. (< fr. *spongille*)
spongínă *s. f.* substanță organică formată din fibre cornoase la unii spongieri. (< fr. *spongine*)
SPONGIO-, -spongíe/SPONGO- *elem.* „burete", „spongios", „porozitate". (< fr. *spondio-, -spongie, spongo-*, cf. lat. *spongio*, gr. *spongos*)
spongioblást *s. n.* **1.** celulă primordială a nevraxului din care se formează nevroglia. **2.** celulă mezenchimatică care secretă spongina în corpul spongierilor. (< fr. *spongioblaste*)
spongioblastóm *s. n.* gliom analog cu glioblastomul, în creier și în măduva spinării. (< fr. *spongioblastome*)
spongiocít *s. n.* celulă nevroglică. (< fr. *spongiocyte*)
spongiologíe *s. f.* ramură a biologiei care studiază spongierii. (< germ. *Spongiologie*)
spongioplasmă *s. f.* structură reticulară, spongioasă, a citoplasmei. (< fr. *spongioplasme*)
spongiós, -oásă *adj.* **1.** poros ca un burete. **2.** care absoarbe lichidele; buretos. (< fr. *spongieux*, lat. *spongiosus*)
spongioscleróză *s. f.* leziune osoasă produsă de condensarea trabeculelor spongioase până la dispariția spațiilor medulare. (< fr. *spongiosclérose*)
spongióză *s. f.* leziune microscopică a țesutului conjunctiv subcutanat, cu aspect spongios. (< fr. *spongiose*)
spongiozitáte *s. f.* însușirea de a fi spongios. (< fr. *spongiosité*)
spongítă *s. f.* piatră plină de porozități care imită buretele. (< fr. *spongite*)
SPONGO- v. s p o n g i o - .
spongofílă *s. f.* frunză cu parenchim spongios. (< fr. *spongophylle*)
spongoíd, -ă *adj.* de aparență spongioasă. (< fr. *spongoïde*)
spongolít *s. n.* rocă sedimentară biogenă, acaustobiolitică, alcătuită din spiculi silicioși de spongieri, care apare pe pardoseala unor peșteri. (< fr. *spongolithe*)
spónsor *s. m.* persoană, asociație, firmă etc. care sponsorizează (pe cineva sau ceva). (< engl., fr. *sponsor*)
sponsoriál, -ă *adj.* de sponsor. (< engl. *sponsorial*)
sponsorizá *vb. tr.* a susține financiar, a garanta (o antrepriză, un club sportiv, un meci, un spectacol etc.). (< fr. *sponsoriser*)
spontán, -ă **I.** *adj.* **1.** care acționează pe moment, cu promptitudine; spontaneu. **2.** (*fiziol.;* despre mișcări) care se execută de la sine, fără vreo cauză exterioară aparentă. **3.** (despre plante) care crește liber în natură. **II.** *s. n.* (*fil.*) categorie a materialismului istoric care exprimă activitatea determinată direct de necesitatea istorică, obiectivă. (< fr. *spontané*, lat. *spontaneus*)
spontaneísm *s. n.* caracter spontan; spontaneitate. • concepție și practică ce neagă necesitatea și rolul organizării în lupta politică împotriva puterii dominante, absolutizând forța și eficiența acțiunii spontane. (< fr. *spontanéisme*)
spontaneíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al spontaneismului. (< fr. *spontanéiste*)
spontaneítáte *s. f.* însușirea de a fi spontan; spontaneism. • vioiciune, promptitudine. (< fr. *spontanéité*)
spontanéu, -ée *adj.* spontan. (< fr. *spontané*)
spónte súa *loc. adv.* din propria sa pornire, din propria inițiativă; de la sine. (< lat. *sponte sua*)
spor[1] *s. m.* celulă reproducătoare asexuată la unele vegetale inferioare (ferigi, mușchi, ciuperci, bacterii) și la sporozoare. (< fr. *spore*)
SPOR[2]**(O)-/SPORI-, -spór** *elem.* „spor, sămânță". (< fr. *spor/o/-, spori-, -spore*, cf. gr. *spora*)
sporádic, -ă *adj.* (și *adv.*) care apare ici și colo, din când în când; răzleț, dispersat. (< fr. *sporadique*)
sporadicitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este sporadic. (< fr. *sporadicité*)
sporánge *s. m.* organ în formă de sac în care se formează și se dezvoltă sporii la plantele criptogame. (< fr. *sporange*)
sporangifór *s. m.* suport al sporangelui. (< fr. *sporangiphore*)
SPORI- v. s p o r [2] (o) - .
-sporíe *elem.* „diseminare, împrăștiere". (< fr. *-sporie*, cf. gr. *spora*, sămânță)
sporifér, -ă *adj.* care poartă spori sau sporangi. (< fr. *sporifère*)

SPORO- v. spor²(o).
sporoblást *s. m.* celulă care dă naștere celulei-mame sporifere din capsula mușchilor sau din sporangele ferigilor. (< lat. *sporoblastum*)
sporocárp *s. m.* **1.** involucru în formă de capsulă care conține și protejează sporii. **2.** membrană protectoare a sporilor pteridofitelor. (< fr. *sporocarpe*)
sporocíst *s. m.* **1.** stadiu larvar în evoluția unor trematode. **2.** vezicula care produce spori unisexuați. (< fr. *sporocyste*)
sporocít *s. n.* celulă a țesutului sporogen care produce sporii prin diviziune reducțională. (< fr. *sporocyte*)
sporocóră *adj., s. f.* (plantă) la care diseminarea se face prin spori. (< fr. *sporochore*)
sporodérmă *s. f.* înveliș extern al sporilor. (< fr. *sporoderme*)
sporofílă *s. f.* frunză pe care se formează sporangele. (< fr. *sporophylle*)
sporofít *s. m.* organism vegetal din oul fecundat, care, la maturitate, poartă spori. (< fr. *sporophyte*)
sporofític, -ă *adj.* referitor la sporofít. **o** *generație ~ă* = generație asexuată, producătoare de spori. (< fr. *sporophytique*)
sporogamíe *s. f.* producere a sporilor fără contopirea gameților. (< fr. *sporogamie*)
sporogén, -ă *adj.* care produce spori. (< fr. *sporogène*)
sporogenéză *s. f.* proces de formare și maturare a sporilor; sporulație (1). (< fr. *sporogenèse*)
sporogón *s. m.* organ, de forma unei urne, în care se formează sporii, la briofite. (< fr. *sporogone*)
sporogomíe *s. f.* mod de înmulțire asexuată prin spori. (< fr. *sporogonie*)
sporoíd, -ă *adj.* asemănător cu sporii. (< fr. *sporoïde*)
sporoplásmă *s. f.* protoplasmă a sporului. (< fr. *sporoplasme*)
sporozoáre *s. n. pl.* clasă de protozoare parazite, cu structură simplă, care se înmulțesc prin spori. (< fr. *sporozoaires*)
sporozoít *s. m.* stadiu final al sporogoniei la sporozoare. (< fr. *sporozoïte*)
sporozoóză *s. f.* denumire generică dată bolilor provocate de sporozoare. (< fr. *sporozoose*)
sport *s. n.* ansamblu de exerciții fizice și de jocuri practicate metodic, pentru întărirea corpului și pentru a educa voința, curajul, inițiativa etc. • fiecare dintre exercițiile sau jocurile din acest ansamblu. (< fr. *sport*)
sportív, -ă I. *adj.* **1.** referitor la sport, care aparține sportului. **2.** care respectă regulile sportului. **II.** *adj., s. m. f.* (cel) care practică sportul. (< fr. *sportif*)
sportivitáte *s. f.* însușirea de a fi sportiv; spirit sportiv, loialitate. (< fr. *sportivité*)
sportivizá *vb. tr.* a da un caracter sportiv exercițiilor fizice și jocurilor, urmărindu-se obținerea performanței sportive. (< sportiv + -iza)
spórtsmen *s. m.* (*rar*) amator de sport. (< engl., fr. *sportsman*)
sporulát, -ă *adj.* (despre plante) care se înmulțește prin spori. (< fr. *sporulé*)
sporulație *s. f.* **1.** sporogeneză. **2.** reproducere asexuată prin spori, la sporozoare. (<*sporulation*)
spot *s. n.* **1.** pată luminoasă produsă pe o scară gradată sau pe un ecran de către o rază de lumină reflectată pe oglinda unui instrument de măsură. **2.** (*teatru*) fascicul luminos concentrat, invariabil; proiector care produce acest fascicul. **3.** scurt anunț publicitar, la radio sau la televiziune. **4.** (*fin.*) operație de plată imediată (la vedere). (< fr. *spot*)
spray /sprei/ *s. n.* **1.** dispozitiv pentru pulverizare a unor substanțe cosmetice, insecticide etc.; atomizor. • substanță împrăștiată cu un asemenea dispozitiv. **2.** pulverizarea și proiectarea apei de mare ca urmare a deferlării valurilor pe faleză. (< engl., fr. *spray*)
spring *s. n.* parâmă de legare sau de manevrare, dată din bordul unei nave, oblic față de axul său longitudinal, la o baba sau alt mijloc de amarare de pe chei. (< engl. *spring*)
sprínger /springăr/ *s. m.* câine de vânat, copoi. (< engl. *springer*)
sprínkler *s. n.* extinctor automat în legătură cu un rezervor de apă sub presiune, care, în caz de incendiu, declanșează o stropire abundentă. (< fr., engl. *sprinkler*)
sprint *s. n.* mărire a vitezei de către un concurent la o competiție sportivă de fond, de înot etc. (în ultimă fază a parcursului). • categorie de probe sportive pe distanță scurtă, prin viteză foarte mare. (< fr., engl. *sprint*)
sprintá *vb. intr.* a-și mări viteza de alergare, de înot etc. la un concurs. (< fr. *sprinter*)
sprínter, -ă *s. m. f.* **1.** sportiv care participă la o probă de sprint; alergător de viteză. **2.** cal de curse pentru viteză mare și fond limitat. (< fr., engl. *sprinter*)
sprue /spru/ *s. f.* boală endemică de la tropice sau din zonele temperate, caracterizată prin diaree cronică, anemie, glosită etc.; psilozis (2). (< fr., engl. *sprue*)
spumánt, -ă *adj., s. m.* (substanță, vin) care produce spumă. (< it. *spumante*)
spumáre *s. f.* operație de izolare a dulapului și ușii frigiderului. (< it. *spumare*)
spumescént, -ă *adj.* **1.** care seamănă cu spuma. **2.** care produce spumă. (< fr. *spumescent*)
spumogén *s. n.* substanță, stabilizator de spumă, în extinctoare, la prepararea betoanelor etc. (< spumă + -gen²)
spumós, -oásă *adj.* **1.** acoperit cu spumă. **o** *vin ~* = vin care face spumă când este turnat în pahare. **2.** (*fig.*) fin, vaporos. • (*fig.*; despre vorbire) viu, colorat, bogat în imagini; plin de vervă. (< fr. *spumeux*)
spumozitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este spumos. (< fr. *spumosité*)
spútă *s. f.* expectorație. (< lat. *sputum*, it. *sputo*)
spútnic *s. m.* satelit artificial al Pământului, lansat în fosta URSS. (< rus. *sputnik*)
squash /scuoș/ *s. n.* joc sportiv asemănător tenisului de câmp, cu rachete. (< engl. *squash*)
squatter /scuó-tăr/ *s. m.* cel care ocupă, fără aprobare, o locuință abandonată ce urmează să fie supusă demolării. (< engl., fr. *squatter*)
squatterísm *s. n.* condiția de squatter. (< squatter + -ism)
squatterizá *vb. tr.* a ocupa o locuință nefolosită. (< fr. *squatteriser*)
srilankéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Sri Lanka (Ceylon, Asia). (< Sri Lanka + -ez)
stabíl, -ă *adj.* **1.** trainic, bine așezat, solid. • (despre substanțe) care nu se descompune de la sine. **2.** statornic. • durabil, permanent. **3.** (despre populații) care locuiește permanent în același loc. (< lat. *stabilis*, it. *stabile*)
stabilí *vb.* **I.** *tr.* **1.** a hotărî, a decide, a preciza. **2.** a înfăptui, a realiza. **II.** *tr., refl.* a (se) așeza într-un loc. (< lat., it. *stabilire*)
stabilimént *s. n.* (*rar*) așezământ, instituție comercială, industrială, de sănătate; localul însuși. (< it. *stabilimentó*)
stabilitáte *s. f.* **1.** însușirea de a fi stabil; echilibru, statornicie; fixitate. **2.** proprietate a unui corp de a-și menține starea sau de a reveni la starea inițială când este deplasat din această stare. (< fr. *stabilité*, lat. *stabilitas*)
stabilivólt *s. m.* tub electronic cu descărcare în gaze, ca stabilizator de tensiune. (< engl. *stabilivolt*)
stabilizá *vb.* **I.** *refl.* a se consolida, a se întări. **II.** *tr.* **1.** a fixa, a asigura puterea de cumpărare a monedei naționale. **2.** a asigura în timp proprietăți constante unui produs chimic. (< fr. *stabiliser*)
stabilizánt, -ă *adj., s. m.* stabilizator (I, III). (< fr. *stabilisant*)
stabilizáre *s. f.* **1.** acțiunea de a (se) stabiliza; (*spec.*) ansamblu de măsuri luate de către stat pentru întărirea monedei naționale. **2.** operație prin care se asigură proprietăți constante unui produs chimic în condiții de depozitare, de transport sau exploatare. • tratament chimic sau mecanic pentru mărirea stabilității unui teren de construcții. (< stabiliza)
stabilizatór, -oáre I. *adj.* care stabilizează, care dă stabilitate; stabilizant. **II.** *s. n.* **1.** partea fixă a ampenajului orizontal, care asigură stabilitatea avionului în timpul zborului. **2.** dispozitiv bazat pe principiul giroscopului, care reduce oscilațiile unei nave. **3.** aparat pentru menținerea constantă a tensiunii surselor de alimentare cu energie electrică. **4.** dispozitiv automat care contribuie la menținerea constantă a liniei de ochire a tunului de pe tanc, indiferent de mișcările acestuia. **III.** *s. m.*

substanță care se adaugă unei soluții coloidale, unei suspensii pentru a-i mări stabilitatea; stabilizant. (< fr. *stabilisateur*)

stabilométru *s. n.* aparat pentru studiul caracteristicilor mecanice ale solurilor. (după fr. *stabilimètre*)

stabilopód *s. m.* bloc de beton cu patru picioare prevăzute la capete cu protuberanțe de forma unor creste rotunjite, constituind ansambluri stabile, la împingerea apei. (< rus. *stabilopod*)

stabulație *s. f.* metodă de creștere a vitelor prin menți-nerea lor, temporară sau permanentă, în grajduri. (< fr. *stabulation*)

staccáto I. *adv. (muz.)* sacadat, separând net fiecare notă. II. *s. n.* parte dintr-o compoziție muzicală executată în acest mod. (< it. *staccato*)

staccatúra *s. f. (muz.)* dublă lovitură de limbă la unele instrumente de suflat. (< it. *staccatura*)

STADI- *elem.* „distanță, spațiu". (< fr. *stadi-*, cf. gr. *stadia*)

stadiál, -ă I. *adj.* 1. care crește, care se desfășoară în stadii, în etape. 2. referitor la stadiile de dezvoltare a organismelor. II. *s. n.* interval de scurtă durată în timpul unei glaciații, când ghețarii au cunoscut o extindere maximă. (< germ. *stadial*, lat. *stadialis*)

stadialitáte *s. f.* 1. caracter stadial (1). 2. teorie antimarxistă idealistă care explica trecerea limbii de la o calitate veche la alta nouă prin explozii bruște. (după rus. *stadialnosti*)

stádie *s. f.* 1. vechi instrument pentru măsurarea distanței dintre două puncte. 2. miră pentru măsurători cu luneta stadimetrică. (< fr. *stadia*)

stadimétric, -ă *adj.* de stadimetrie. (< fr. *stadimétrique*)

stadimetríe *s. f.* măsurare indirectă a distanțelor cu ajutorul tahimetrului și al stadiei, pentru întocmirea planurilor și a hărților; tahimetrie. (< fr. *stadimétrie*)

stadimétru *s. n.* instrument pentru ridicări topografice efectuate prin metoda stadimetriei; tahimetru. (< fr. *stadimètre*)

stadión *s. n.* teren, cu tribune pentru spectatori, amenajat pentru desfășurarea competițiilor sportive. (< germ. *Stadion*)

stádiu *s. n.* etapă de dezvoltare în timp a unui fenomen, proces etc.; fază. (< fr. *stade*, lat. *stadium*, germ. *Stadium*)

stafáj *s. n.* ornamentație, împodobire; amestec plastic pentru decorații arhitecturale. (după fr. *staff*)

staff *s. n.* grup de persoane cu o anumită misiune (de conducere), sub direcția unui șef. (< engl., fr. *staff*)

STAFIL(O)-, -stafilíe *elem.* „ciorchine, luetă". (< fr. *staphyl/o/-, -staphylie*, cf. gr. *staphyle*)

stafilectomíe *s. f.* ablație a stafilomului comeean. (< fr. *staphylectomie*)

stafilhematóm *s. n.* acumulare de sânge în luetă. (< fr. *staphyhématome*)

-stafilíe v. stafil(o)-.

stafilín, -ă *adj.* al luetei. (< fr. *staphylin*)

stafilítă *s. f.* inflamație a luetei. (< fr. *staphylite*)

stafilocóc *s. m.* bacterie sferică purulentă, ai cărei indivizi sunt grupați în ciorchini. (< fr. *staphylocoque*)

stafiloeocemíe *s. f.* septicemie cu stafilococi. (< fr. *staphylococcémie*)

stafilocócic, -ă *adj.* cu stafilococi, provocat de stafilococi. (< fr. *staphylococique*)

stafilococíe *s. f.* denumire generică pentru infecțiile cu stafilococi. (< fr. *staphylococcie*)

stafilodermie *s. f.* afecțiune a pielii și a mucoaselor produsă de stafilococi. (< fr. *staphylodermie*)

stafilóm *s. n.* umflare a membranelor ochiului, ca urmare a unei leziuni inflamatorii sau arsuri. (< fr. *staphylome*)

stafilomatós, -oásă *adj.* de natura stafilomului. (< fr. *staphylomateux*)

stafiloplastíe *s. f.* operație reparatorie a vălului palatului. (< fr. *staphyloplastie*)

stafilorafíe *s. f.* sutură a unei dehiscențe a vălului palatului. (< fr. *staphylorraphie*)

stafilotomíe *s. f.* incizie a unui stafilom. (< fr. *staphylotomie*)

stafilotoxínă *s. f.* toxină secretată de stafilococ. (< fr. *staphylotoxine*)

stagfláție *s. f.* situație economică a unei țări prin stagnarea producției și prin inflația prețurilor. (< fr., engl. *stagflation*)

stagiár, -ă I. *adj.* referitor la stagiu. II. *adj., s. m. f.* (cel) care-și face stagiul. (< fr. *stagiaire*)

stagiatúră *s. f.* stagiu. (< stagiu + -/t/ură)

stágiu *s. n.* 1. practică pe care trebuie să o facă un începător pentru a dobândi experiență în profesiunea sau specialitatea sa. • vechime în muncă a unui angajat (începător). **O** ~ *militar* = perioadă în care cineva își face serviciul militar. 2. perioadă, etapă, stagiu de pregătire; situație tranzitorie. (< fr. *stage*, lat. *stagium*)

stagiúne *s. f.* perioadă, interval de timp în care au loc reprezentații teatrale, concerte etc. (< it. *stagione*)

stagná *vb. intr.* 1. (despre ape) a sta. 2. (despre abstracte) a sta pe loc, a nu se dezvolta. (< fr. *stagner*, lat. *stagnare*)

stagnánt, -ă *adj.* 1. (despre ape) stătător. 2. (despre abstracte) care nu evoluează, nu progresează; inactiv; (*p. ext.*) nefavorabil progresului. (< fr. *stagnant*, lat. *stagnans*)

stagnoplanctón *s. n.* planctonul apelor stătătoare. (< fr. *stagnoplancton*)

stal *s. n.* scaun, loc separat și numerotat într-o sală de teatru (la parter); (*p. ext.*) parte a sălii unde sunt plasate aceste scaune. (< fr. *stalle*)

stalactítă *s. f.* 1. formație calcaroasă, țurțur, care atârnă de tavanul peșterilor. 2. (*arhit.*) element decorativ de această formă. (< fr. *stalactite*)

stalactític, -ă *adj.* referitor la stalactite. (< stalactită + -ic)

STALAGM(O)- *elem.* „picătură, scurgere". (< fr. *stalagm/o/-*, cf. gr. *stalagmos*)

stalagmítă *s. f.* formație calcaroasă, con, pe solul peșterilor. (< fr. *stalagmite*)

stalagmométric, -ă *adj.* referitor la stalagmometrie. (< fr. *stalagmométrique*)

stalagmometríe *s. f.* metodă de determinare a concentrațiilor anumitor soluții pe baza numărului de picături formate de acestea la trecerea printr-un tub capilar. (< fr. *stalagmométrie*)

stalagmométru *s. n.* instrument folosit în stalagmometrie. (< fr. *stalagmomètre*)

stálie *s. f. (mar.)* durată de timp convenită pentru încărcarea-descărcarea unei nave comerciale. (< it. *stallia*)

stalinísm *s. n.* nume dat teoriilor și metodelor de lucru ale lui Stalin și ale adepților lui. (< fr. *stalinisme*)

staliníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al stalinismului. (< stalin/ism/ + *ist*)

stalinit *s. n.* aliaj dur de fier cu crom, carbon, mangan și siliciu. (< fr. *stalinite*)

stalinóid, -ă *adj. (rar)* asemănător, în formă cu stalinismul. (< *stalin*/ism/ + *-oid*)

stalinozáur *s. m.* susținător al idiologiei comuniste depășite, al utopismului socialist pe care propovăduiește și în numele cărora acționează cu o agresiune primitivă. (< Stalin n. pr. + *-zaur*)

staminál, -ă *adj.* referitor la stamine. (< fr. *staminal*)

stamínă *s. f.* organ mascul de reproducere al florii, care conține polenul. (< lat. *stamen*)

STAMINI- *elem.* „stamină". (< fr. *stamini-*, cf. lat. *stamen, -inis*)

staminifér, -ă *adj.* care poartă stamine. (< fr. *staminifère*)

staminifórm, -ă *adj.* în formă de stamină. (< fr. *staminiforme*)

staminódiu *s. n.* stamină modificată, devenită sterilă. (< fr. *staminode*)

stampá *vb. tr.* a fasona un material prin deformare plastică, cu matrițe speciale; a imprima (o stofă etc.). (< it. *stampare*)

stámpă *s. f.* imagine imprimată după un desen gravat pe o placă de cupru sau de lemn; gravură. (< it. *stampa*)

stampián, -ă *adj., s. n.* (din) subdiviziunea mijlocie a oligocenului. (< fr. *stampien*)

stanát *s. m.* sare a acidului stanic. (< fr. *stannate*)

stand *s. n.* 1. compartiment unde se etalează la o expoziție produsele, diagramele etc. 2. spațiu utilat pentru verificarea mașinilor noi sau pentru probe; banc de probă. 3. loc amenajat pentru tragere la țintă și pentru exerciții de gimnastică. 4. aparat cu o construcție specială, din lemn sau metal, la

însămânțările artificiale ale animalelor cu talie mare. (< fr., engl. *stand*, germ. *Stand*)

stándard *s. n.* **1.** tip, model de probă. • normă sau ansamblu de norme oficiale într-un document care reglementează condițiile dimensionale de funcționare ale unor materiale, piese, utilaje etc. **o** *~ de stat* (abr. *STAS*) = standard cu aplicare obligatorie, aprobat de guvern. • *~ de viață* = nivel de trai. • (*fig.; adj.*) lipsit de originalitate; făcut după șablon. • *limbă ~* = limbă însușită de întreaga colectivitate, indiferent de apartenența dialectală a vorbitorilor; limba comună, curentă. **2.** (*fin.*) *~ -aur* = sistem al circulației băneștí în baterea și libera circulație a monedelor de aur cu valoare intrinsecă. **3.** melodie de mare popularitate, care a rezistat modificărilor gustului de-a lungul anilor, rămânând în repertoriul permanent al jazului. (< fr., engl. *standard*)

standardizá *vb. tr.* **1.** a stabili și a aplica un standard. **2.** (*fig.*) a uniformiza. • a menține nivelul calitativ la o cotă înaltă. (< fr. *standardiser*)

standardizáre *s. f.* acțiunea de a standardiza; reglementare tehnică organizată a producției de piese, subansamble, utilaje etc. prin specificare, tipizare și unificare. (< standardiza)

standby/stand-by /sténd-bai/ *adj. inv., s. n.* **1.** (înțelegere dintre o bancă și client), potrivit căreia banca acordă acestuia dreptul de a obține credite succesiv, după nevoi, într-o perioadă convenită (3 la 5 ani). **2.** (la aparatele electronice) indicație de stare între închis și deschis. (< engl. *stand-by*)

standing /sténd-/ *s. n.* **1.** grad de civilizație materială a unei persoane, a unui popor. • (*sport; p. ext.*) poziție înaltă într-un clasament. **2.** confort, estetică a unui imobil. (< engl. *standing*)

stánic, -ă *adj.* (despre compuși ai staniului) care conține staniu tetravalent. (< fr. *stannique*)

stanifér, -ă *adj.* (despre minereuri, roci) care conține staniu. (< fr. *stannifère*)

stanină *s. f.* sulfură naturală de staniu, fier și cupru. (< fr. *stannine*)

staniól *s. n.* foaie subțire de staniu, la împachetarea alimentelor, a țigaretelor etc. (< germ. *Stanniol*)

stániu *s. n.* metal alb-argintiu, moale, maleabil și ductil, la elaborarea unor aliaje, a staniolului; cositor. (< it. *stagno*, lat. *stannum*)

stanós, -oásă *adj.* (despre compuși ai staniului) care conține staniu bivalent. (< fr. *stanneux*)

stánță *s. f.* strofă dintr-un număr determinat de versuri, care are un înțeles complet. • (*pl.*) poezie scrisă în astfel de strofe; (*p. ext.*) poezie. (< fr. *stance*, it. *stanza*)

stapedián *adj., s. m.* (mușchi) al scăriței urechii mijlocii. (< fr. *stapédien*)

star[1] *s. n.* **1.** stea, vedetă (de cinema, în muzică, presă, sport etc.). **2.** personalitate feminină puternică. (< engl., fr. *star*)

star[2] *s. n.* ambarcațiune sportivă cu vele, pentru două persoane. (< engl. *star*/board/)

starlétă *s. f.* debutantă în cinema; vedetă în devenire. (< fr. *starlette*, engl. *starlet*)

star-systém *s. n.* sistem de producție și comercializare cinematografică bazat pe publicitate și pe cultul vedetelor. (< engl., fr. *star-system*)

start *s. n.* **1.** loc de unde se dă pornirea într-o cursă sportivă. **o** *a se prezenta la ~* = a participa la o întrecere sportivă; *a da ~ul* = a da semnalul de plecare într-o întrecere sportivă. **2.** momentul în care începe o asemenea întrecere. • (*p. ext.*) pornire într-o acțiune. **3.** (*av.*) loc pe un aerodrom de unde se conduce zborul avioanelor. **4.** reper care marchează începutul benzilor cinematografice. (< engl. *start*)

stártbloc *s. n.* aparat folosit de alergătorii de viteză pentru plecări; blocstart. (< engl. *starting-blok*)

stárter I. *s. m.* **1.** cel care dă plecarea concurenților la o întrecere, la o cursă. **2.** cel care dirijează circulația avioanelor pe un aerodrom. **II.** *s. n.* **1.** dispozitiv auxiliar la carburatorul motoarelor cu explozie, care ușurează pornirea lor la rece. **2.** dispozitiv care închide în mod automat circuitul de încălzire al tuburilor fluorescente. (< fr., engl. *starter*)

stas *s. n.* standard de stat. (< sta/ndard de/ *s*/tat/)

STASI-/STASO- *elem.* „oprire, staționare". (< fr. *stasi-, staso-*, cf. gr. *stasis*, oprire)

stasigenéză *s. f.* stabilizare și persistență a tipurilor vegetale, precum și modul lor de organizare în cursul procesului evolutiv. (< fr. *stasigenèse*)

stasimorfíe *s. f.* oprire a dezvoltării unui organism vegetal în faza inițială, producând schimbarea formei sale normale. (< fr. *stasimorphie*)

stasiologíe *s. f.* studiul sociologic sau politologic al partidelor politice. (< fr. *stasiologie*)

STASO- v. stasi-.

stasofil, -ă *adj.* (despre plante) care crește în ape stătătoare. (< fr. *stasophyle*)

stasofíte *s. f. pl.* plante stasofile. (< fr. *stasophytes*)

stasofobíe *s. f.* teamă morbidă de a se menține în picioare. (< fr. *stasophobie*)

stat[1] *s. n.* **1.** instituție suprastructurală, instrument principal de organizare teritorială și administrativă a unei țări. **2.** *de ~* = care emană de la stat(1); condus și controlat de stat; referitor la stat. **o** *om* (sau *bărbat*) *de ~* = persoană cu rol important în conducerea statului; *lovitură de ~* = acțiunea rapidă care urmărește răsturnarea regimului politic existent și preluarea, prin forță, a puterii politice de stat de către un grup de persoane; puci. **3.** (*pl.*; în feudalism) denumire a organelor reprezentative din anumite țări. (< it. *stato* lat. *status*, după fr. *état*,)

stat[2] *s. n.* **1.** tabel în care sunt specificate drepturile băneștí pe care le au de primit la un moment dat colaboratorii unei întreprinderi sau instituții. • tablou, listă. **2.** *~ de organizare* (sau *de funcții*) = tabel cuprinzând posturile necesare unei întreprinderi sau instituții, cu specificarea categoriilor de retribuire corespunzătoare. **3.** *~ personal* = dosar cu specificarea mutațiilor de serviciu ale unui angajat și actele acestuia. (< lat. *status*, it. *stato*, după fr. *état*)

STAT[3]**(O)-, -stát, -státic** *elem.* „echilibru"; „care stă drept", „care oprește"; „static". (< fr. *sta/o/-, -stat, -statique*, cf. gr. *statos, statikos*)

statál, -ă *adj.* al statului, de stat. (< it. *statale*)

statalitáte *s. f.* caracter statal. (< statal + -itate)

státer *s. m.* (în Grecia antică) monedă de aur sau argint valorând între două și patru drahme. (< fr. *statère*, lat., gr. *stater*)

stathudér *s. f.* titlu dat guvernatorilor de provincii și comandanților militari din Țările de Jos. (< fr. *stathouder*)

stathuderát *s. n.* demnitatea, funcția de stathuder. (< fr. *stathoudérat*)

státic[1]**, -ă I.** *adj.* **1.** referitor la echilibrul forțelor, la statică. **2.** în nemișcare, lipsit de dinamism; pasiv; imuabil. **II.** *s. f.* ramură a mecanicii care se ocupă cu studiul echilibrului corpurilor. **o** *~ grafică* = capitol al staticii care se ocupă cu rezolvarea problemelor pe cale grafică; *~a fluidelor* = hidrostatică; *~a gazelor* = aerostatică; *~a construcțiilor* = disciplină care studiază metodele de calcul pentru determinarea eforturilor și a deformațiilor sistemelor de bare. (< fr. *statique*)

-státic[2] v. stat[3](o)-.

staticitáte *s. f.* caracter static. (< static + -itate)

station-service /stéișn-sérvis/ *s. n.* punct pentru deservirea automobiliștilor, a motocicliștilor. (< engl. *station-service*)

station-wagon /stéișn-vagón/ *s. n.* automobil carosat pentru transportul persoanelor și al bagajelor. (< engl. *station-vagon*)

statísm *s. n.* **1.** însușirea a ceea ce este static. **2.** (*tehn.*) proprietate a unui regulator de a asigura stabilizarea mărimii reglate. (< fr. *statisme*)

statístic, -ă I. *adj.* referitor la statistică. **II.** *s. f.* **1.** ramură a matematicilor aplicate ale cărei principii decurg din teoria probabilităților și care se ocupă cu gruparea metodică și cu studiul seriilor de fapte sau date numerice. **2.** ansamblu de date numerice referitoare la o categorie de fapte. • reprezentare grafică a situației reale sau probabile a unui ansamblu de elemente. **3.** numărătoare, socoteală, recensământ. **4.** (*fiz.*) teorie care descrie comportarea de ansamblu a unui sistem din numeroase particule. (< fr. *statistique*, germ. *statistisch*, /II/ *Statistik*)

statistician, -ă *s. m. f.* specialist în statistică. (< fr. *statisticien*)

statisticísm *s. n.* caracter statistic. (< statistic + -ism)
statív *s. n.* **1.** dispozitiv pentru susținerea unor piese sau aparate de laborator. • parte a unui microscop care susține dispozitivul optic. **2.** trepied montabil, cu planșetă, pe care se fixează aparatul fotografic sau cinematografic, aparatele de iluminat, instrumentele geodezice etc. (< germ. *Stativ*, fr. *statif*)
stat-majór *s. n.* grup de ofițeri care funcționează pe lângă comandamentul unei mari unități. (după fr. *état-major*)
stat-majorist *s. m.* ofițer de stat-major. (< stat-major + -ist)
STATO- v. stat³(o)-.
statoblást *s. n.* corpuscul specializat pentru reproducerea asexuată la briozoare. (< germ. *Statoblast*)
statocíst *s. n.* **1.** organ, în formă de veziculă, la nevertebrate, dintr-un lichid în care sunt înglobate statolite și având un rol important în menținerea poziției corpului. **2.** celulă vegetală senzitivă pentru perceperea excitațiilor gravitaționale. (< fr. *statocyste*)
statocít *s. n.* celulă care conține statolite. (< stato- + -cit)
statográmă *s. f.* fotografie obținută la statoscop. (< fr. *statogramme*)
statolít *s. n.* **1.** nume dat unor concrețiuni calcaroase ale statocistelor. • otolit. **2.** concrețiune solidă intracelulară, la plante, care-și schimbă poziția liber sub influența gravitației. (< fr., engl. *statolithe*)
statór *s. n.* partea fixă a unei mașini de forță, înăuntrul căreia se învârtește rotorul. (< fr. *stator*, germ. *Stator*)
statoreactór *s. n.* propulsor cu reacție pentru aerovehicule cu viteză supersonică, dintr-un tub, fără nici un organ în mișcare de rotație. (< fr. *statoréacteur*)
statoscóp *s. n.* instrument de măsură, sensibil, care arată cele mai mici schimbări de altitudine ale unui avion. (< fr. *statoscope*)
statuá *vb. tr.* a hotărî, a decide (printr-un statut). (< fr. *statuer*, lat. *statuare*)
statuár, -ă **I.** *adj.* referitor la statui. • ca o statuie; monumental. **II.** *s. f.* arta de a face statui. (< fr. *statuaire*, lat. *statuarius*)
statuárie *s. f.* sculptură de statui. (< it. *statuaria*)
statuétă *s. f.* statuie mică. (< fr. *statuette*, it. *statuetta*)
statúie *s. f.* sculptură care reprezintă în întregime și în plin relief o ființă, figuri alegorice etc. (< fr. *statue*, lat. *statua*)
statu-quo /-cvó/ *s. n.* situație existentă sau care a existat la un moment dat. (< lat. *statu quo*)
staturál, -ă *adj.* referitor la statură. (< fr. *statural*)
statúră *s. f.* înălțimea cuiva; siluetă, talie. (< fr. *stature*, lat. *statura*)
staturo-ponderál, -ă *adj.* care privește în același timp statura și greutatea. (< fr. *staturo-pondéral*)
státus *s. n.* **1.** poziție a unui individ sau a unui corp într-un sistem dat; statul social. **2.** comportament la care un individ poate să se aștepte din partea celorlalți. (< lat. *status*)
statút *s. n.* **1.** document, lege de bază cuprinzând dispoziții cu caracter oficial prin care se hotărăște constituirea unei organizații și se stabilesc scopul, structura și modul de funcționare ale acesteia. **2.** denumire dată unor constituții. **3.** ~ *politic* = totalitatea drepturilor și îndatoririlor prevăzute și garantate de constituție, în virtutea cărora cetățenii participă la viața politică. **4.** ~ *social* = status (1). **5.** starea, situația, calitatea de a fi (a cuiva sau a ceva). (< fr. *statut*, lat. *statutum*)
statutár, -ă *adj.* bazat pe un statut; conform unui statut. (< fr. *statutaire*)
stáție *s. f.* **1.** oprire, popas. • punct de oprire, staționare a vehiculelor de transport public pentru îmbarcarea și debarcarea călătorilor, încărcarea sau descărcarea mărfurilor etc. **2.** așezământ, instituție pentru efectuarea unor cercetări științifice, bazate pe observarea anumitor fenomene. • punct geodezic din care se fac observații. **3.** poziție, loc. **o** ~ *de benzină* = punct de aprovizionare cu combustibil, ulei și apă a autovehiculelor. • loc de unde se fac emisiuni radiofonice, de televiziune etc. **o** ~ *electrică* = ansamblu de instalații electrice la colectarea energiei electrice de la surse, la transformarea și distribuția ei. **4.** ~*a planetelor* = poziție pe traiectoria aparentă a planetelor pe cer când acestea par nemișcate pentru un timp. **o** ~ *spațială* (sau *cosmică*) = satelit artificial sau vehicul cosmic plasat pe o orbită în jurul Pământului, servind ca laborator sau observator extraatmosferic ori ca rampă de lansare spre alte planete. (< it. *station*, lat. *statio*)
staționráf *s. n.* instrument de navigație pentru determinarea pe o hartă a poziției unei nave cu ajutorul a două unghiuri orizontale, măsurate la trei repere costiere. (< it. *staziografo*)
staționá *vb. intr.* (despre vehicule, nave, trenuri, ape) a opri, a sta într-o stație (1); (*p. ext.*; despre oameni) a se opri câtva timp într-un loc. (< fr. *stationner*)
staționál, -ă *adj.* referitor la staționare (II). (< fr. *stationnale*)
staționár, -ă **I.** *adj.* **1.** care stagnează, care nu variază câtva timp; constant. • care rămâne în aceeași stare, care nu evoluează. **2.** (despre un mediu fluid, un câmp de forțe) care are în fiecare punct o viteză, o intensitate independentă de timp. **II.** *s. n.* **1.** dispensar pentru îngrijirea bolnavilor. **2.** mică navă staționată într-un post care supraveghează respectarea regulilor de navigație, de pescuit etc. (< fr. *stationnaire*, lat. *stationarius*)
staționarísm *s. n.* caracter staționar. (< staționar + -ism)
staționúne *s. f.* **I. 1.** localitate care prezintă elemente de atracție turistică sau condiții climatice prielnice sănătății, ape minerale etc. **2.** ansamblu de clădiri, instalații, laboratoare la efectuarea unor observații, la îndeplinirea unei operații tehnice sau a activității unei unități de muncă de pe un anumit teritoriu. • centru special pentru cercetări experimentale. **3.** așezare omenească din epocile primitive. **II.** poziție caracteristică a corpului (la om și la animale). **III.** totalitatea factorilor fizico-geografici care constituie mediul de dezvoltare a unui organism vegetal sau a unei biocenoze. (< fr. *station*, lat. *statio*)
STAURO- *elem.* „cruce, încrucișare", „palisadă". (< fr. *stauro-*, cf. gr. *stauros*)
staurofílă *s. f.* frunză formată din celule palisadice. (< fr. *staurophylle*)
staurogamíe *s. f.* polenizare încrucișată. (< fr. *staurogamie*)
staurolít *s. n.* silicat natural de aluminiu și de fier hidratat. (< fr. *staurolite*)
stauroplegíe *s. f.* hemiplegie care afectează unul din membrele superioare și membrul inferior opus. (< fr. *stauroplégie*)
stayer /stéăr/ *s. m.* concurent ciclist de demifond în urma unei motociclete, pe pistă. (< engl. *stayer*)
stáză[1] *s. f.* **1.** oprire sau încetinire a circulației sângelui ori a umorilor într-o parte a organismului. **2.** (*biol.*) întârziere în creșterea în lungime a unui organ. (< fr. *stase*)
-stáză[2], **-stazíe** *elem.* „încetare, oprire", „stază[1]". (< fr. *-stase, -stasie*, cf. gr. *stasis*)
stângísm *s. n.* **1.** concepție și practică radicală în mișcarea comunistă și muncitorească, tinzând să aplice inadecvat principiile și învățătura comunistă. **2.** faptă, manifestare etc. de stânga. (după rus. *levizna*)
stângíst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care manifestă stângism. (după rus. *levaţkii*)
steak /steic/ *s. n.* friptură la grătar; biftec. (< engl., fr. *steak*)
steamer /stimăr/ *s. n.* autoclavă (2). (< engl. *steamer*)
steapsínă *s. f.* enzimă secretată de pancreas. (< germ. *Steapsin*)
STEAR- v. steato-.
stearát *s. m.* sare sau ester al acidului stearic. (< fr. *stéarate*)
steáric *adj. acid* ~ = acid gras, solid, alb, în grăsimile animale, folosit la fabricarea lumânărilor. (< fr. *stéarique*)
stearíl *s. m.* radical monovalent care rezultă prin suprimarea hidroxilului acidului stearic. (< fr. *stéaryle*)
stearínă *s. f.* **1.** acid stearic al glicerinei. **2.** corp gras constituit în principal din grăsimi animale. (< fr. *stéarine*)
steatít *s. n.* varietate fibroasă și compactă de talc, albă-verzuie, în rocile metamorfice. (< fr. *stéatite*, germ. *Steatit*)
STEATO-/STEAR- *elem.* „grăsime, adipozitate". (< fr. *stéato-, stéar-*, cf. gr. *stear, -tos*)
steatochistóm *s. n.* dermatoză congenitală rară caracterizată prin formarea de chisturi sebacee pe torace, gât și frunte. (< fr. *stéatocustome*)
steatogén, -ă *adj.* care produce grăsime. (< fr. *steatogène*)
steatolític, -ă *adj.* (despre substanțe) care dizolvă grăsimile. (< fr. *stéatolytique*)

steatolíză *s. f.* proces de dizolvare a grăsimilor în timpul digestiei intestinale. (< fr. *stéatolyse*)
steatóm *s. n.* lipom. (< fr. *stéatome*)
steatonecrózã *s. f.* necroză a ţesutului adipos. (< fr. *stéatonécrose*)
steatopíg, -ă *adj.* (despre femei) care prezintă steatopigie. (< fr. *stéatopyge*)
steatopígie *s. f.* depunere abundentă de grăsime în regiunea sacrofesieră. (< fr. *stéatopygie*)
steatorée *s. f.* eliminare de grăsimi în cantităţi mari prin fecale. (< fr. *stéatorrée*)
steatózã *s. f.* degenerare a unui ţesut sau organ, prin depunerea masivă de grăsime. (< fr. *stéatose*)
steeplechase /stipălceis/ *s. n.* cursă hipică cu obstacole variate. (< engl. *steeple-chase*)
stefanián, -ă *adj., s. n.* (din) etajul superior al carboniferului de facies continental. (< fr. *stéphanien*)
stefanít *s. n.* sulfură dublă naturală de stibiu şi argint. (< fr. *stéphanite*)
steganopóde *s. f. pl.* ordin de păsări cu o palmură care reuneşte patru degete, în loc de trei, ca la alte palmipede (pelicani, cormorani, fragate etc.). (< fr. *stéganopodes*)
STEGO-, -stegíe *elem.* „acoperiş". (< fr. *stégo-, -stégie*, cf. gr. *stegos*)
stegocefáli *s. m. pl.* ordin de amfibieni primitivi fosili, având corpul acoperit cu plăci osoase groase. (< fr. *stégocéphales*)
stegodón *s. m.* mamifer fosil făcând trecerea de la mastodont la elefant. (< fr. *stégodon*)
stegozáur *s. m.* dinozaurian erbivor fosil, cu capul foarte mic în raport cu trunchiul şi cu membrele anterioare mai scurte, pe partea dorsală având două rânduri de plăci osoare triunghiulare. (< fr. *stégosaure*)
stei[1] *s. n.* cilindru central al axei vegetalelor vasculare, care conţine ţesuturile conducătoare. (< fr. *stèle*, germ. *Stele*)
STEL[2](O)-, -stél, -stelíe *elem.* „cilindru central". (< fr. *stél/o/-, -stèle, -stélie*, cf. lat. *stela*, gr. *stele*)
steláj *s. n.* **1.** piesă de mobilier formată din rafturi suprapuse, pe care se aşază cărţi sau alte obiecte; etajeră. **2.** schelet metalic care susţine aparate, instrumente şi dispozitive, o instalaţie electrică. (< germ. *Stellage*)
stelár, -ă *adj.* **1.** referitor la stele. **2.** în formă de stea; stelat. **o** *ganglion ~* = ganglion cervical al sistemului simpatic, care prezintă ramificaţii stelare. (< fr. *stellaire*, lat. *stellaris*)
stelát, -ă *adj.* stelar (2) • (despre o navă) cu o formă evazată. (< engl. *stellate*, lat. *stellatus*)
stelatúră *s. f.* elementele care dau unei nave forma evazată. (< stelat + -ură)
stélă *s. f.* **1.** monument funerar, coloană sau obelisc, dintr-un singur bloc de piatră, care poartă de obicei o inscripţie. **2.** coloretă având deasupra un obiect decorativ, o statuetă etc. (< lat. *stela*, fr. *stèle*)
stelectomíe *s. f.* excizie a unui ganglion stelar. (< fr. *stellectomie*)
-stelíe v. stel[2](o)-.
stelionát *s. n.* vânzare sau ipotecare a unui bun la mai multe persoane deodată. (< fr. *stellionat*, lat. *stellionatus*)
stelíst, -ă *adl., s. m. f.* (sportiv, suporter) al clubului echipei Steaua. (< Ste/aua + -/l/ist)
stelít *s. n.* aliaj de cobalt, crom, wolfram, molibden şi fier, dur şi inoxidabil. (< fr. *stellite*, germ. *Stellit*)
stelitáre *s. f.* încărcare cu stelit a unor porţiuni de organe de maşini. (după fr. *stellitage*)
stem[1] *s. n.* acord de anagajare a unei nave prin care armatorul se obligă să efectueze transportul, se hotărăsc data şi locul încărcăturii, cantitatea de încărcat rămânând eventual a se stabili ulterior. (< engl. *stem*)
stem[2] *adj. inv.* (despre celule) suşă (2). (< engl. *stem*)
-stemón, -stemoníe *elem.* „stamină, filament". (< fr. *-stémone, -stémonie*, cf. gr. *stemon*)
sten *s. m.* unitate de măsură pentru forţă, cu o forţă de 1000 de newtoni. (< fr. *sthène*)
sténic, -ă *adj.* întăritor. (< fr. *sténique*)
-steníe *elem.* „putere, forţă, energie". (< fr. *-sthénie*, cf. gr. *sthenos*)
STENO-, -stenóză *elem.* „strâmt, limitat", „îngustare"; „stenografie". (< fr. *sténo-, -sténose*, cf. gr. *stenos, stenosis*)
stenobát, -ă *adj.* (despre organisme marine) care trăieşte la o anumită adâncime. (< germ. *stenobath*)
stenobátic, -ă *adj.* **1.** (despre plancton) cu adaptabilitate redusă faţă de zona de adâncime. **2.** referitor la distribuţia pe verticală a organismelor vegetale acvatice în mări şi oceane. (< fr. *sténobathique*)
stenobiónt *s. n.* organism animal sau vegetal care suportă variaţii limitate ale factorilor de mediu. (< fr. *sténobionte*)
stenobiózã *s. f.* stare a speciilor care suportă variaţii restrânse ale factorilor de mediu. (< fr. *sténobiose*)
stenocardíe *s. f.* senzaţie de strângere precordială, specifică anginei pectorale. (< fr. *sténocardie*)
stenocefalíe *s. f.* îngustime a craniului. (< fr. *sténocéphalie*)
stenocenózã *s. f.* asociaţie vegetală sau animală cu un areal limitat. (< fr. *sténocénose*)
stenocór, -ă *adj. (biol.;* despre specii) cu un areal restrâns. (< fr. *sténochore*)
stenocoríe *s. f.* răspândire geografică limitată la un areal restrâns. (< fr. *sténochorie*)
stenodactilográf, -ă *s. m. f.* cel care practică stenodactilografia. (< fr. *sténodactilographe*)
stenodactilografiá *vb. tr.* a înregistra vorbirea cu ajutorul stenodactilografiei. (< stenodactilografie)
stenodactilografíe *s. f.* stenografie urmată de transpunerea în scriere curentă cu ajutorul maşinii de scris. (< fr. *sténodactilographie*)
stenofág, -ă *adj.* oligofag. (< germ. *stenophag*)
stenográf, -ă *s. m. f.* cel care practică stenografia. (< fr. *sténographe*)
stenografiá *vb. tr.* a scrie cu ajutorul stenografiei. (< fr. *sténographier*)
stenográfic, -ă *adj.* de stenografie. (< fr. *sténographique*)
stenografíe *s. f.* sistem de scriere rapidă cu ajutorul unor semne convenţionale care permit înregistrarea vorbirii în ritmul ei obişnuit. (< fr. *sténographie*)
stenográmă *s. f.* text scris cu semne stenografice. (< fr. *sténogramme*)
stenohalín, -ă *adj.* (despre organisme acvatice) cu to-leranţă redusă faţă de variaţiile mari ale salinităţii apei. (< fr. *sténohalin*)
stenohídric, -ă *adj. (biol.;* despre specii) cu limite minime în suportarea variaţiilor în conţinutul de apă. (< fr. *sténohydrique*)
stenohígric, -ă *adj. (biol.;* despre specii) care nu rezistă la variaţii mari ale umidităţii atmosferice. (< fr. *sténohygrique*)
stenópă *s. f.* deschidere circulară foarte mică, care înlocuieşte obiectivul la o cameră obscură. (< fr. *sténope*)
stenotérm, -ă *adj.* (despre organisme) care suportă doar variaţii limitate ale temperaturii mediului înconjurător. (< fr. *sténotherme*)
stenotíp *s. n.* maşină de stenografiat. (< fr. *sténotype*)
stenotipá *vb. tr.* a stenografia la maşină. (< fr. *sténotyper*)
stenotípic, -ă *adj.* de stenotipie. (< fr. *sténotypique*)
stenotipíe *s. f.* stenografiere mecanică. (< fr. *sténotypie*)
stenotipíst, -ă *s. m. f.* cel care cunoaşte şi practică stenotipia. (< fr. *sténotypiste*)
stenotóp, -ă *adj.* (despre plante şi animale) **1.** cu o răspândire limitată. **2.** adaptat la condiţii ecologice puţin variabile. (< germ. *stenotop*)
stenotoráx *s. n.* îngustime a pieptului. (< fr. *sténothorax*)
stenotróf, -ă *adj.* **1.** (despre organisme) adaptat la un conţinut redus de substanţe nutritive. **2.** (despre agenţi patogeni) care produce infecţii în condiţii limitative de mediu. (< fr. *sténotrophe*)
stenozá *vb. tr., refl.* a face stenoză. (< fr. *sténoser*, engl. *stenoze*)
stenozáj *s. n.* stenozare. (< fr. *sténosaga*)
stenozáre *s. f.* **1.** acţiunea de a (se) stenoza; stenozaj. **2.** tratament al produselor textile pentru a le întări şi insolubiliza. (< stenoza)
stenózã[1] *s. f.* îngustare a unui canal sau a unui orificiu din organism. (< fr. *sténose*)

-stenóză² v. s t e n o - .

stent *s. n.* mic cilindru metalic, format dintr-o rețea de fire, care menține deschise vasele de sânge în zona inimii. (< fr. *stent*)

sténtor *s. m.* **1.** om cu voce puternică. **2.** specie de maimuță urlătoare. (< fr. *stentor*)

stentorál, -ă *adj.* (despre voce) puternic. (< stentor + -al)

step *s. n.* **1.** fiecare combinație dintre mișcările picioarelor și ale corpului, constituind o singură unitate a dansului sau un tip care se repetă. **2.** dans solistic modern prin bătăi de picioare, prin figuri ritmice foarte variate; melodia corespunzătoare. (< engl. *step*)

stepá *vb. intr.* a executa un dans bătând stepul. (< step)

stepáj *s. n.* formă patologică de mers, amintind de buiestrul calului, datorită paraliziei nervului sciatic exterior. (< fr. *steppage*)

stépă *s. f.* întindere aridă din regiunea de câmpie, cu vegetație ierboasă. (< fr. *steppe*, rus. *step*)

stépic, -ă *adj.* de stepă. (< fr. *steppique*)

stepizáre *s. f.* instalare a vegetației de stepă în zona de pădure. (< stepă + -iza)

stépper /-păr/ *s. n.* lădiță de aproximativ 30 cm înălțime pe care se așază corpul, pentru exerciții sportive. (< engl. *stepper*)

ster¹ *s. m.* unitate de măsură pentru volume, egală cu 1 m^3, folosită la cubajul lemnelor în stive. (< fr. *stère*)

-stér² *elem.* „volum". (< fr. *-stère*, cf. gr. *stereos*)

steradián *s. m.* unitate de măsură pentru unghiurile solide, egală cu unghiul solid care, având vârful unei sfere, decupează pe aceasta o arie egală cu pătratul razei. (< fr. *stéradian*)

STERCO- *elem.* „fecale". (< fr. *sterco-*, cf. lat. *stercus*)

stercobilínă *s. f.* pigment care provine din degradarea bilirubinei în cursul digestiei intestinale. (< fr. *stercobiline*)

stercofagíe *s. f.* ingerare de materii fecale, la unele boli psihice. (< sterco- + -fagie²)

stercofíl, -ă *adj.* (despre plante) care crește pe excremente. (< fr. *stercophile*)

stercolít *s. n.* concrețiune fecală. (< fr. *stercolithe*)

stercorál, -ă *adj.* referitor la materiile excrementiale. (< fr. *stercoral*)

stercorár, -ă **I.** *adj.* **1.** care crește pe excremente, cu care se hrănește. **2.** *fístulă ~ă* (sau *stercorală*) = fistulă în comunicarea cu intestinul, care permite trecerea materiilor fecale. **II.** *s. m.* goeland brun care se hrănește cu victimele smulse altor păsări marine; lup-de-mare. (< fr. *stercoraire*)

stercoremíe *s. f.* intoxicație provocată prin resorbția unor substanțe din conținutul intestinal în cursul unei constipații prelungite sau ocluzii intestinale. (< fr. *stercorémie*)

stercoróm *s. n.* scatom. (< fr. *stercorome*)

sterculiacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate dialipetale din regiunile tropicale, din același ordin cu malvaceele: cacaotierul. (< fr. *sterculiacées*)

STEREO¹- *elem.* „solid", „în relief, tridimensional". (< fr. *stéréo-*, cf. gr. *stereos*)

stereo² **I.** *adj. inv.* stereofonic. **II.** *s. n. inv. (poligr.)* stereotip (III). (< fr. *stéréo*)

stereoacústică *s. f.* ramură a acusticii care se ocupă cu determinarea direcțiilor din care vin sunetele. (< fr. *stéréoacoustique*)

stereoagnozíe *s. f.* pierdere a simțului stereognostic, în cazuri de hemiplegie. (< fr. *stéréoagnosie*)

stereoautográf *s. n.* aparat pentru trasarea automată a curbelor de nivel și a liniilor de planimetrie după stereograme. (< fr. *stéréoautographe*)

stereoautografíe *s. f.* metodă de întocmire a hărților cu ajutorul stereoautografului. (< fr. *stéréoautographie*)

stereobát *s. n.* masiv de zidărie care formează soclul unui edificiu. (< fr. *stéréobate*)

stereocámeră *s. f.* cameră fotografică cu două obiective, care permite înregistrarea simultană a două imagini conjugate. (< stereo¹- + *cameră*)

stereocampimétru *s. n.* aparat pentru măsurarea întinderea câmpului vizual concomitent la ambii ochi. (< engl. *stereocompimetre*)

stereocardiografíe *s. f.* vectocardiografie tridimensională. (< fr. *stéréocardiographie*)

stereocardiográmă *s. f.* imagine prin stereocardiografie. (< fr. *stéréocardiogramme*)

stereocartográf *s. n.* aparat pentru schițarea automată a unui plan cartografic pe baza stereogramelor. (< fr. *stéréocartographe*)

stereocartografíe *s. f.* procedeu de întocmire a planurilor și hărților cu ajutorul stereogramelor. (< fr. *stéréocartographie*)

stereochímic, -ă *adj.* referitor la stereochimie. (< fr. *stéréochimique*)

stereochimíe *s. f.* ramură a chimiei care studiază aranjarea în spațiu a atomilor moleculelor. (< fr. *stéréochimie*)

stereochinéză *s. f.* reacție a organismului vegetal ajuns în contact cu o suprafață solidă la care tinde să adere sau pe care vrea să o evite. (< fr. *stéréokinèse*)

stereocinematografíe *s. f.* cinematografie care redă imaginile în relief. (< fr. *stéréocinématographie*)

stereocít *s. n.* celulă cu pereți îngroșați care intră în compunerea sternului. (< fr. *stéréocyte*)

stereocomparatór *s. n.* aparat fotogrammetric pentru determinarea dimensiunilor unui obiect cu ajutorul stereogramelor. (< fr. *stéréocomparateur*, germ. *Stereokomparator*)

stereocrómic, -ă *adj.* de sterocromie. (< fr. *stéréochromique*)

stereocromíe *s. f. (arhit.)* tehnica fixării culorilor pe corpuri solide, cu un strat de mortar special preparat. (< fr. *stéréochromie*)

stereodinámic, -ă **I.** *adj.* referitor la stereodinamică. **II.** *s. f.* dinamica solidelor. (< fr. *stéréodynamique*)

stereofilmáre *s. f.* fotografiere a unui obiect cu o stereocameră. (< stereo¹- + *filmare*)

stereofónic, -ă *adj.* bazat pe stereofonie; stereo². (< fr. *stéréophonique*)

stereofonía *s. f.* tehnică de înregistrare și redare a sunetului, care dă ascultătorului senzația de spațialitate a surselor sonore. (< fr. *stéréophonie*)

stereofotocartográf *s. n.* aparat fotogrammetric de stereorestituție folosit la întocmirea grafică automată de planuri și hărți. (< fr. *stéréophotocartographe*)

stereofotogoniométru *s. n.* aparat pentru măsurarea unghiurilor din câmpul stereofotogramelor. (< fr. *stéréophotogoniomètre*)

stereofotografíe *s. f.* **1.** ramură a fotografiei care se ocupă cu tehnica obținerii fotografiilor conjugate. **2.** dublă imagine constituită din două fotografii ale unui obiect, luate sub unghiuri diferite. (< fr. *stéréophotographie*)

stereofotográmă *s. f.* stereogramă. (< fr. *stéréophotogramme*)

stereofotogrammetríe *s. f.* ramură a fotogrammetriei care se ocupă cu exploatarea stereogramelor pentru a obține măsurători și asupra reliefului; stereogrammetrie. (< fr. *stéréophotogrammétrie*)

stereognóstic, -ă *adj.* referitor la stereognozie. (< fr. *stéréognostique*)

stereognozíe *s. f.* facultatea de a identifica obiectele prin simțul tactil, pe baza proprietăților fizice ale acestora. (< fr. *stéréognosie*)

stereogoniométru *s. n.* aparat pentru controlul informației stereofonice și pentru aprecierea diferenței de intensitate și de fază între semnalele stereofonice. (< fr. *stéréogoniomètre*)

stereográf, -ă **I.** *s. m. f.* specialist în stereografie. **II.** *s. n.* **1.** instrument pentru desenarea formelor corpurilor solide de mici dimensiuni. **2.** aparat folosit la construcția hărților și a planurilor topografice pe baza stereogramelor. (< fr. *stéréographe*)

stereográfie, -ă *adj.* referitor la stereografie. **o** *proiecție ~ă* = operație prin care punctele unei sfere se proiectează pe un plan tangent la sferă. (< fr. *stéréographique*)

stereografíe *s. f.* arta de a reprezenta prin proiecții forma corpurilor solide pe o suprafață plană. (< fr. *stéréographie*)

stereografométru *s. n.* aparat fotogrammetric folosit la stereorestituţia fotogramelor conjugate. (< fr. *stéréographomètre*)

stereográmă *s. f.* ansamblu de două fotograme ale aceluiaşi obiect, care, privit la stereoscop, permit obţinerea imaginii în spaţiu a obiectului; stereofotogramă. (< fr. *stéréogramme*)

stereogrammetríe *s. f.* stereofotogrammetrie. (< fr. *stéréogrammétrie*)

stereoizomér *s. m.* substanţă izomeră care diferă prin modul de angajare în spaţiu a atomilor din moleculă. (< fr. *stéréoisomère*)

stereoizomeríe *s. f.* izomerie determinată de aşezarea diferită în spaţiu a atomilor din moleculă. (< fr. *stéréo-isomérie*)

stereóm *s. n.* ţesut de susţinere al unei plante. (< fr. *stéréome*)

stereomecánică *s. f.* ramură a mecanicii care studiază echilibrul şi mişcarea corpurilor solide rigide. (< fr. *stéréomécanique*)

stereométrie, -ă *adj.* de stereometrie. (< fr. *stéréomé-trique*)

stereometríe *s. f.* ramură a geometriei care studiază determinarea şi măsurarea volumului corpurilor solide. (< fr. *stéréométrie*)

stereométru *s. n.* **1.** instrument pentru determinarea volumelor corpurilor solide. **2.** aparat cu ajutorul căruia se construiesc hărţile topografice sau se măsoară elementele spaţiale ale obiectelor fotografiate. (< fr. *stéréomètre*)

stereomicrometríe *s. f.* tehnica măsurării paralaxelor longitudinale pe cupluri de fotograme. (< fr. *stéréomicrométrie*)

stereomicrométru *s. n.* instrument folosit în stereomicrometrie. (< fr. *stéréomicromètre*)

stereomicroscóp *s. n.* microscop binocular la care preparatele pot fi observate stereoscopic. (< fr. *stéréomicroscope*)

stereomicroscopíe *s. f.* tehnica observaţiei la stereomicroscop. (< fr. *stéréomicroscopie*)

stereomodél *s. n.* imagine în relief a unui obiect prin examinarea unei stereograme. (< fr. *stéréomodèle*)

stereooftalmoscóp *s. n.* oftalmoscop pentru examinarea stereoscopică a interiorului ochiului. (< engl. *stereoophtalmoscope*)

stereooftalmoscopíe *s. f.* examinare a interiorului ochiului cu ajutorul stereooftalmoscopului. (< engl. *stereoophtalmoscopy*)

stereopantográf *s. n.* aparat de stereorestituţie la întocmirea de hărţi topografice după stereograme aeriene şi terestre. (< fr. *stéréopantographe*)

stereopantométru *s. n.* aparat de stereorestituţie pentru măsurarea stereoscopică pe fotograme negative şi pozitive. (< fr. *stéréopantomètre*)

stereoplanigráf *s. n.* aparat pentru întocmirea de hărţi şi planuri topografice după stereograme aeriene şi terestre. (< fr. *stéréoplanigraphe*)

stereoplásmă *s. f.* partea solidă a citoplasmei. (< fr. *stéréoplasme*)

stereoproiectáre *s. f.* operaţie de dublă proiectare a două fotograme conjugate. (după fr. *stéréoprojection*)

stereoproiectór *s. n.* aparat fotogrammetric de stereorestituţie pentru obţinerea de hărţi topografice folosind fotograme aeriene. (< fr. *stéréoprojecteur*)

stereoradiografíe *s. f.* examen, cu ajutorul unui stereoscop, a două radiografii prinse simultan. (< fr. *stéréoradiographie*)

stereoradioscopíe *s. f.* radioscopie cu vedere binoculară, care dă senzaţia de relief. (< fr. *stéréoradioscopie*)

stereorámă *s. f.* **1.** hartă topografică în relief. **2.** titlu al unei emisiuni de stereo televiziune. (<*stéréorama*)

stereorestitutór *s. n.* aparat fotogrammetric pentru stereorestituţie. (< fr. *stéréorestituteur*)

stereorestitúţie *s. f.* restituţie a unei porţiuni din scoarţa terestră înregistrată pe fotograme conjugate. (< fr. *stéréo-restitution*)

stereoscóp *s. n.* instrument optic folosit în stereoscopie. (< fr. *stéréoscope*)

stereoscópic, -ă *adj.* de stereoscopie. ◊ *cinemagraf.* ~ = cinematograf în care imaginile apar în relief. (< fr. *stéréoscopique*)

stereoscopíe *s. f.* **1.** ramură a opticii care studiază vederea în relief, metodele şi instrumentele stereoscopice. **2.** procedeu de înregistrare şi redare a imaginii care permite reconstituirea tridimensională a subiectului fotografiat sau filmat. **3.** tehnica construcţiei instrumentelor stereoscopice. (< fr. *stéréoscopie*)

stereosístém *s. n.* ansamblu de metode şi tehnici de redare a fotogramelor stereo[2], în scopul realizării senzaţiei în volum. (< stereo[1]- + *sistem*)

stereospecífic, -ă *adj.* (despre catalizatori) care permite formarea de polimeri cu structură regulată în spaţiu. • (despre enzime) care dirijează reacţia catalizată de enzime spre formarea numai a unuia dintre stereoizomerii posibili. (< fr. *stéréospécifique*)

stereospondíli *s. m. pl.* subordin de amfibieni stegocefali fosili cu craniul complet osificat şi cu vertebre puternice. (< fr. *stéréospondyles*)

stereostátic, -ă I. *adj.* referitor la stereostatică. II. *s. f.* ramură a fizicii care studiază echilibrul corpurilor solide. (< fr. *stéréostatique*)

stereotahigráf *s. n.* aparat tahimetric pentru măsurarea distanţei de la punctul de staţie la un anumit punct din teren, bazat pe principiul stereoscopului. (< fr. *stéréotachygraphe*)

stereotáxic, -ă *adj.* (despre un aparat) care permite observarea activităţii electrice a structurilor nervoase. (< fr. *stéréotaxique*)

stereotaxie *s. f.* metodă de identificare radiologică a unor structuri nervoase, a unei tumori, în neurochirurgie. (< fr. *stéréotaxie*, engl. *stereotaxis*)

stereotelemetrie *s. f.* telemetrie bazată pe măsurători stereoscopice. (< fr. *stéréotélémétrie*)

stereotelemétru *s. n.* telemetru folosit în stereotelemetrie. (< fr. *stéréotélémètre*)

stereoteleviziúne *s. f.* sistem de transmisie a emisiunilor de televiziune care creează impresia de relief al imaginilor. (< stereo[1]- + *televiziune*)

stereotíp, -ă I. *adj.* **1.** tipărit după un stereotip (III). **2.** (*fig.; peior.*) reprodus în aceeaşi formă; comun, mereu acelaşi, neschimbat; obişnuit, banal. II. *s. m. (fiziol.)* ~ *dinamic* = complex stabil de reacţii reflex-condiţionate, în urma unei succesiuni constante a stimulilor. III. *s.* n. planşă, tipar solid, copia unui zaţ sau a unui clişeu care serveşte la tipărirea ediţiilor unei lucrări de mare tiraj; stereo[2] (II). (< fr. *stéréotype*)

stereotipá *vb. tr.* a reproduce prin stereotipie (1). (< fr. *stéréotyper*)

stereotipár, -ă *s. m. f.* (*rar*) stereotipist. (după fr. *stéréotypeur*)

stereotípic, -ă *adj.* care se repetă întocmai, neschimbat; stereotip (I). (< fr. *stéréotypique*)

stereotipíe *s. f.* **1.** procedeu de multiplicare a zaţului sau a clişeelor tipografice prin turnare în forme solide. • formă de tipar obţinută prin acest procedeu. • instalarea şi încăperea în care se lucrează după acest procedeu într-o tipografie. **2.** simptom al unor boli mintale manifestat prin repetarea stereotipă a aceloraşi cuvinte sau mişcări. **3.** (*fig.*) stereotipism. (< fr. *stéréotypie*)

stereotipísm *s. n.* caracter stereotip, banal; stereotipie (3). (< it. *stereotipismo*)

stereotipíst, -ă *s. m. f.* lucrător specializat în stereotipie; stereotipar. (< it. *stereotipista*)

stereotómic, -ă *adj.* de stereotomie. (< fr. *stéréotomique*)

stereotomíe *s. f.* tehnică a tăierii, fasonării şi îmbinării corpurilor solide, folosită în industrie şi construcţii. (< fr. *stéréotomie*)

stereotóp *s. n.* aparat de stereorestituţie pentru întocmirea de hărţi la scări mici. (< fr. *stéréotope*)

stereotopográf *s. n.* aparat fotogrammetric de stereorestituţie prin proiecţia optică şi acţionarea mecanică. (< fr. *stéréotopographe*)

stereotopografíe *s. f.* tehnică a întocmirii hărţilor topografice cu ajutorul stereorestitutoarelor la scări mici. (< fr. *stéréotopographie*)

stereotopometríe *s. f.* tehnică a determinării coordonatelor în spațiu și a întocmirii de planuri topografice cu ajutorul stereorestitutoarelor. (< fr. *stéréotopométrie*)
stereotopométru *s. n.* aparat fotogrammetric în stereotopometrie. (< fr. *stéréotopomètre*)
stereotropísm *s. n.* tendință a unui organism, vegetal sau animal, de a intra în contact cu un solid. (< fr. *stéréotropisme*)
stereoviziúne *s. f.* viziune stereoscopică, în televiziune. (< fr. *stéréovision*)
steridă *s. f.* corp gras al cărui alcool este un sterol. (< fr. *stéride*)
steríl, -ă I. *adj.* **1.** neroditor, neproductiv, sterp. • care nu poate procrea; (despre plante) care nu face roade sau semințe. **2.** (*fig.*) care nu duce la nimic, fără folos. **3.** care a fost sterilizat, dezinfectat. **II.** *s. n.* partea nefolositoare dintr-un zăcământ sau dintr-un produs minier. (< fr. *stérile*, lat. *sterilis*)
sterilét *s. n.* dispozitiv anticoncepțional plasat permanent în cavitatea uterină. (< fr. *stérilet*)
sterilitáte *s. f.* **1.** însușirea, starea a ceea ce este steril; incapacitate de reproducere; sterpitudine. **2.** (*fig.*) incapacitate, neputință de a realiza ceva; (*p. ext.*) sărăcie (în idei etc.); platitudine. (< fr. *stérilité*, lat. *sterilitas*)
sterilizá *vb. tr.* **1.** a distruge microorganismele dintr-o substanță sau de pe un obiect. **2.** a face inapt pentru procreare; a castra. (< fr. *stériliser*)
sterilizánt, -ă *adj.* care sterilizează. (< fr. *stérilisant*)
sterilizátor, -oáre I. *s. m. f.* muncitor specializat în operația de sterilizare. **II.** *s. n.* aparat, instalație pentru sterilizarea instrumentelor medicale, a pansamentelor, a unor produse. (< fr. *stérilisateur*)
sterínă *s. f.* sterol. (< germ. *Sterin*)
sterlină *adj. lină* ~ = unitatea monetară în Marea Britanie. (< it., engl., fr. *sterling*)
stern[1] *s. n.* os lung și plat al pieptului, de care se prind coastele și claviculele. (< fr., lat. *sternum*)
STERN[2]**(O)-** *elem.* „stern, torace". (< fr. *stern/o/-*, cf. lat. *sternum*, gr. *sternon*)
sternál, -ă *adj.* al sternului. (< fr. *sternal*)
sternalgíe *s. f.* nevralgie a sternului; sternodinie. (< fr. *sternalgie*)
sternoclaviculár, -ă *adj.* referitor la stern și la claviculă. (< fr. *sterno-claviculaire*)
sternocleidohioídián, -ă *adj., s. n.* (mușchi) al părții anterioare a gâtului, între claviculă, stern și osul hioid. (< fr. *sterno-cléïdo-hyoïdien*)
sternocleidomastoídian, -ă *adj., s. m.* (mușchi-pereche) care se inserează pe stern, pe claviculă și pe hipofiza mastoidă. (< fr. *sterno-cléido-mastoidien*)
sternodinie *s. f.* sternalgie. (< fr. *sternodynie*)
sternopág *s. m.* monstru cu două corpuri reunite în regiunea sternului și un ombilic comun. (< fr. *sternopage*)
sternotiroidián *adj., s. m.* (mușchi) care se întinde între stern și cartilajul tiroid. (< fr. *sterno-thyroïdien*)
sternotóm *s. n.* instrument folosit în sternotomie. (< fr. *sternotome*)
sternotomíe *s. f.* secționare chirurgicală a sternului pentru corectarea plastică a toracelui. (< fr. *sternotomie*)
STERO- *elem.* „mlaștină, nămol". (< fr. *sterro-*, cf. gr. *sterros*)
sterofíl, -ă *adj.* (despre plante) care crește în mlaștini. (< fr. *sterrophile*)
sterofíte *s. f. pl.* plante de mlaștini. (< lat. *sterrophytae*)
steroíd *s. m.* substanță organică din sterol, baza multor hormoni și acizi biliari, cu variate acțiuni biologice. (< fr. *stéroïde*)
steroidemíe *s. f.* prezența steroizilor în sânge. (< fr. *stéroïdémie*)
steról *s. m.* substanță organică cu mai multe cicluri de atomi de carbon și cu o funcție de alcool, având un rol important în metabolismul organismului; sterină. (< fr. *stérol*)
sterólic, -ă *adj.* referitor la steroli. (< fr. *stérolique*)
sterpitúdine *s. f.* sterilitate. (< sterp + *-itudine*)
stertór *s. n.* (*med.*) respirație zgomotoasă; sforăit. (< fr. *stertor*)
stertorós, -oásă *adj.* (despre respirație) care imită zgomotul unei ape care fierbe. (< fr. *stertoreux*)
STETO- *elem.* „piept, torace". (< fr. *stétho-*, cf. gr. *stethos*)
stetográf *s. n.* instrument care înregistrează mișcările toracelui în timpul respirației. (< fr. *stéthographe*)
stetografiá *vb. tr.* a înregistra cu stetograful mișcările toracelui. (< fr. *stéthographier*)
stetométru *s. n.* aparat pentru măsurarea conturului toracic. (< fr. *stéthomètre*)
stetoscóp *s. n.* **1.** instrument acustic cu ajutorul căruia se pot percepe zgomotele respirației și bătăile inimii; fonendoscop. **2.** aparat pentru stabilirea prin ascultare a defectelor de funcționare a unui motor. (< fr. *stéthoscope*)
stetoscópic, -ă *adj.* de stetoscopie. (< fr. *stéthoscopique*)
stetoscopíe *s. f.* examen al plămânilor și al inimii cu stetoscopul (1). (< fr. *stéthoscopie*)
steward /stiúard/ *s. m.* persoană din serviciul unei (aero)nave care servește echipajul sau pasagerii. (< engl. *steward*)
stewardésă *s. f.* femeie din personalul de bord al unui avion, al unor autocare sau trenuri, care îndeplinește servicii de cabină și restaurant. (< engl. *stewardess*)
stibínă *s. f.* sulfură naturală de stibiu; antimonit. (< fr. *stibine*, germ. *Stibin*)
stíbiu *s. n.* antimoniu. (< lat. *stibium*)
stícker *s. n.* cuțit de măcelar sau de vânătoare. (< engl. *sticker*)
sticks *s. n.* produs alimentar din paste făinoase sub formă de bețișoare crocante. (< engl. *sticks*)
sticlozitáte *s. f.* calitatea de a fi sticlos. • aspect translucid pe care îl prezintă în secțiune boabele cerealelor bogate în gluten. (< sticlos + -itate)
stigmát *s. n.* **1.** urmă lăsată de o rană, de o plagă; cicatrice. **2.** urmă lăsată de fierul roșu cu care se înfierau sclavii, delincvenții etc. • (*fig.*) urmă, semn dezonorant, rușinos, care nu se șterge. **3.** (*bot.*) partea terminală a stilului (IV), pe care se depune polenul; stigmă. **4.** fiecare dintre deschiderile traheelor la arahnide, insecte etc., pe părțile laterale ale corpului; stigmă. (< fr. *stigmate*, lat. *stigma*)
STIGMATI-/STIGMATO-, -stígmă *elem.* „stigmat". (< fr. *stigmati-, stigmato-, -stigma*, cf. lat. *stigma, -atis*)
stigmátic, -ă *adj.* **1.** referitor la stigmat (3). **2.** (despre un sistem optic) care prezintă stigmatism. (< fr. *stigmatique*)
stigmatifér, -ă *adj.* care poartă stigmate (3). (< fr. *stigmatifère*)
stigmatifórm, -ă *adj.* în formă de stigmat (3). (< fr. *stigmatiforme*)
stigmatísm *s. n.* proprietate a unui sistem optic de a da pentru fiecare punct al unui obiect o imagine care este tot un punct. (< fr. *stigmatisme*)
stigmatizá *vb. tr.* **1.** a aplica cu fierul roșu stigmatul (2). **2.** a arunca asupra cuiva disprețul public; a înfiera, a defăima, a dezonora. (< fr. *stigmatiser*)
stigmatizánt, -ă *adj.* care stigmatizează. (< fr. *stigmatisant*)
stigmatizátor *s. m.* acuzator, critic necruțător. (< stigmatiza + -tor)
STIGMATO- v. s t i g m a t i - .
stigmatofór *s. n.* parte terminală a stilului care poartă stigmatele (3). (< lat. *stigmatophorus*)
stigmatomicóză *s. f.* boală criptogamică produsă de înțepăturile unor dăunători animali. (< fr. *stigmatomycose*)
stígmă[1] *s. f.* **1.** organit specializat pentru receptarea excitațiilor luminoase, la protozoare. **2.** stigmat (3, 4). (< fr., lat. *stigma*)
-stígmă[2] v. s t i g m a t i - .
stigmonim *s. n.* nume de autor înlocuit prin puncte de suspensie. (< fr. *stigmonyme*)
STIGO- *elem.* „murdar, poluat". (< fr. *stygo-*, cf. gr. *stygos*, repulsie)
stigobiónt *s. n.* organism care trăiește în ape murdare, poluate. (< fr. *styobiont*)
stigofíl, -ă *adj.* (despre specii) care trăiește în apele subterane din peșteri. (< fr. *stygophile*)
-stíh v. s t i h o - .
STIHO-, -stíh *elem.* „rând, șir, linie", „vers". (< fr. *stichos-, -stiche*, cf. gr. *stikhos*)

stihocárp, -ă *adj.* cu fructe dispuse în spirală. (< fr. *stichocarpe*)
stihometríe *s. f.* diviziune a unei lucrări literare în versuri. (< fr. *stichométrie*)
stihomitíe *s. f. (ret.)* succesiune de replici într-un dialog tragic în care interlocutorii își răspund cu câte un singur vers. (< fr. *stichomythie*)
stil[1] *s. n.* **I. 1.** totalitatea particularităților caracteristice unei structuri, civilizații, epoci, activități etc. **2.** concepție și mod de exprimare specifice unei arte sau unui artist, unui curent, unei epoci, unei școli artistice naționale etc. **3.** totalitatea particularităților lingvistice, componistice etc. de exprimare a unui conținut concret propriu unui scriitor, unui compozitor, unei opere, unui gen etc. **o** *~ funcțional* = varietate a limbii literare, într-un anumit domeniu de activitate. • manieră, mod personal în care un scriitor, un compozitor utilizează mijloacele de expresie. **4.** mod, fel de a fi, de a se comporta, de a acționa. **o** *în ~ mare* = care este realizat cu mijloace deosebit de mari. **II.** *~ calendaristic* = denumire pentru cele două sisteme de calendar; iulian și gregorian. **III.** instrument de metal sau de os ascuțit la vârf, cu care se scria în antichitate pe tăblițe cerate. **IV.** *(bot.)* parte a pistilului aflată deasupra ovarului, care poartă stigmatul. (< fr. *style*, lat. *stilus*)
-stíl[2] v. stilo-.
stilá *vb. refl., tr.* a (se) forma, a (se) educa; a (se) rafina. (< fr. *styler*)
stilát, -ă *adj.* (despre oameni) care are o comporare elegantă, corectă; manierat, bine crescut, instruit. (< fr. *stylé*)
stiláție *s. f.* scurgere a unui lichid picătură cu picătură. (< fr. *stillation*, lat. *stillatio*)
stilb *s. m.* unitate de măsură a luminanței, reprezentând strălucirea unei surse luminoase cu aria de 1 cm^2 și intensitatea de o candelă. (< engl. *stilb*)
stilbmétru *s. n.* luminanțmetru. (< fr. *stilbmètre*, germ. *Stilbmeter*)
stilém *s. n. (lingv.)* element stilistic considerat ca unitate funcțională. • frază, construcție, procedeu stilistic tipic pentru un autor, o școală sau o epocă. (< it. *stilema*)
stilét *s. n.* **1.** pumnal cu lama triunghiulară, foarte subțire și cu vârf ascuțit. **2.** mic tub de metal fin și flexibil, cu care se sondează o plagă sau se introduce un fitil într-o fistulă. **3.** organ fin și ascuțit, la unele insecte. (< fr. *stylet*)
stilettotarsián *s. n.* afecțiune de terminator de putarea tocurilor înalte provocând durere în zona labei piciorului.
-stilíe v. stilo-.
stilísm *s. n.* **1.** atenția extremă care se acordă stilului (I, 2); preocupare stilistică. • rafinament stilistic. **2.** cercetare și determinare a caracteristicilor unui material și a formei unui obiect industrial, corespunzător tendințelor și gusturilor unei anumite clientele. (< fr. *stylisme*)
stilíst, -ă *s. m. f.* **1.** scriitor care se conformează regulilor de stil, care se disting prin stilul operelor sale. **2.** specialist în estetica industrială, comercială. • creator de modă. **3.** *(livr.)* nume dat credncioșilor unei biserici ortodoxe care mai folosesc calendarul iulian. **4.** *(sport)* boxer dotat cu o tehnică deosebită. (< fr. *styliste*)
stilístic, -ă I. *adj.* referitor la stil, la mijloacele de exprimare afectivă a limbii. **II.** *s. f.* disciplină care studiază stilurile limbii literare. (< fr. *stylistique*)
stilisticián, -ă *s. m. f.* specialist în stilistică. (< fr. *stylisticien*)
stilizá *vb. tr.* **1.** a da unui text o formă literară. **2.** *(arte)* a reprezenta un obiect din natură în linii simplificate și caracteristice. **3.** a prelucra, prin utilizarea elementelor esențiale, un motiv de artă populară într-o creație personală. (< fr. *styliser*)
stilizát, -ă *adj.* **1.** (despre un text) definitivat din punctul de vedere al stilului. **2.** (despre motive ornamentale) realizat în linii simplificate după un model din natură; schematizat într-o formă adecvată, în vederea obținerii unui efect decorativ. • (despre producții populare) prelucrat într-o creație personală. (< stiliza)
stilizatór, -oáre *s. m. f.* **1.** cel care stilizează un text. • *(depr.)* scriitor lipsit de originalitate. **2.** desenator, în producția filmului de animație, specializat în executarea retușului artistic al tipajelor. (după engl. *styliser*)
STILO-, -stíl, -stilíe *elem.* „coloană", „vargă". (< fr. *stylo-, -style, -stylie*, cf. gr. *stylas*)
stilobát *s. m.* piedestal care susține un șir de coloane. (< fr. *stylobate*)
stilodozimétru *s. n.* dozimetru de radiație portativ de forma unui stilou. (< fr. *stylodosimètre*)
stilofaringián, -ă *adj., s. m.* (mușchi) care leagă apofiza stiloidă cu cartilajul tiroidian și pereții faringelui și ale cărui contracții ridică faringele în timpul deglutiției. (< fr. *stylopharyngien*)
stilofór, -ă *adj.* (despre plante) înzestrat cu stil. (< fr. *stylophore*)
stilográf *s. n.* **1.** instrument cu care se înțeapă hârtia pentru a face punctele ce redau alfabetul nevăzătorilor. **2.** stilou. (< fr. *stylographe*)
stilografic, -ă *adj.* referitor la stilografie. (< fr. *stylographique*)
stilografíe *s. f.* procedeu tehnic prin care se obțin cu ajutorul electrolizei imitații de desene în peniță, de gravuri etc. (< fr. *stylographie*)
stilohioidián, -ă *adj., s. m.* (mușchi subțire) care se întinde între apofiza stiloidă a osului temporal și osul hioid. (< fr. *stylo-hyoïdien*)
stiloíd, -ă I. *adj.* în formă de stil vegetal sau de pumnal. **o** *apofiză ~ă* = apofiză în partea mastoidiană a osului temporal, punct de inserție pentru mușchi și ligamente. **II.** *s. f.* parte ascuțită, în formă de pumnal, a unui os sau a unei hipofize. (< fr. *styloïde*)
stilolít *s. n.* suprafață de separație din interiorul unei roci omogene sau la limita dintre două straturi. (< fr. *stylolite*)
stilomastoidián, -ă *adj., s. m.* (orificiu) între apofiza mastoidă și originea celei stiloide. (< fr. *stylo-mastoïdien*)
stilometríe *s. f.* folosirea statisticilor pentru studierea faptelor de stil. (< fr. *stylométrie*)
stilopódiu *s. n.* expansiune vegetală în formă de disc la baza stilului. (< lat. *stylopodium*, fr. *stylopode*)
stilóu *s. n.* toc de scris cu un rezervor propriu de cerneală. (< fr. *stylo*/graphe/)
stimá *vb. tr.* a avea stimă, considerație; a cinsti, a respecta. (< it. *stimare*, după fr. *estimer*)
stimábil, -ă *adj., s. m. f.* (om) demn de stimă. (< it. *stimabile*)
stimabilitate *s. f.* caracterul a ceea ce este stimabil. (< stimabil + -itate)
stímă *s. f.* prețuire deosebită a meritelor, a însușirilor cuiva sau a ceva; considerație. (< it. *stima*, după fr. *estime*)
stímul I. *s. n.* stimulent, imbold. **II.** *s. m.* factor care dă naștere unei reacții, unei conduite specifice a orga-nismului; excitant. (< fr., lat. *stimulus*)
stimulá *vb. tr.* a îndemna, a încuraja; a impulsiona. • a excita, a activa un organ, o funcție etc. (< fr. *stimuler*, lat. *stimulare*)
stimulánt, -ă *adj. (rar)* stimulativ. (< fr. *stimulant*)
stimulatív, -ă *adj.* care stimulează; stimulant. (< fr. *stimulatif*, engl. *stimulative*)
stimulatór, -oáre I. *adj., s. m.* (substanță, agent) care stimulează. • (substanță organică) care accelerează creșterea plantelor. **II.** *s. n.* aparat care stimulează. (< fr. *stimulateur*, lat. *stimulator*)
stimulént *s. n.* **1.** ceea ce stimulează; impuls, imbold, îndemn. **2.** medicament, substanță care excită activitatea unui organ sau sistem de organe. (< fr. *stimulant*)
stimulínă *s. f.* hormon al hipofizei, stimulant al activității glandelor endocrine. (< fr. *stimuline*)
stimulinemie *s. f.* prezența stimulinei în sânge. (< fr. *stimulinémie*)
stimuloterapie *s. f.* terapie bazată pe folosirea stimulilor. (< stimul + -terapie[2])
stindárd *s. n.* **1.** steag de război; drapel. **2.** *(fig.)* tabără, front. • *(fig.)* simbol de luptă, de înfrățire. **3.** porțiune din corola leguminoaselor alcătuită din corola cea mai mare. (< it. *stendardo*)
stip *s. n.* tulpină înaltă cu numeroase internoduri și cu un buchet de frunze în vârf, la palmieri și la ferigile lemnoase. (< fr. *stipe*, lat. *stipes*)

stipelát, -ă *adj.* prevăzut cu stipele. (< lat. *stipellatus*, fr. *stipellé*)
stipélă *s. f.* mic apendice membranos sau foliaceu, în perechi, la baza frunzelor; stipul. (< fr. *stipelle*)
stipendiá *vb. tr.* a avea pe cineva în solda sa; a subvenționa, a finanța pe cineva. (< fr. *stipendier*, lat. *stipendiari*)
stíplex *s. n.* combinație între sticlă și plexiglas. (< sti/clă/ + *plex*/iglas/, n. com.)
stíptic, -ă *adj., s. n.* (medicament) astringent pentru uz extern. (< fr. *styptique*)
stipúl *s. m.* stipelă. (< fr. *stipule*, lat. *stipula*)
stipulá *vb. tr.* a face o stipulație. (< fr. *stipuler*, lat. *stipulari*)
stipulánt, -ă *s. m. f. (jur.)* cel în fața căruia se obligă o altă persoană să execute obligațiile la beneficiar. (< fr. *stipulant*)
stipulár, -ă *adj.* referitor la stipuli. (< fr. *stipulaire*)
stipulație *s. n. (jur.)* prevedere, clauză introdusă într-un contract, tratat etc. (< fr. *stipulation*, lat. *stipulatio*)
STIPULI- *elem.* „tulpiniță, stipul". (< fr. *stipuli-*, cf. lat. *stipula*)
stipulifér, -ă *adj.* (despre frunze) cu stipuli. (< fr. *stipulifère*)
stipulifórm, -ă *adj.* în formă de stipul. (< fr. *stipuliforme*)
stírax *s. m.* arbore tropical, cu mai multe specii, din care se extrage smirnă și o rășină parfumată, storax. (< fr., lat., gr. *styrax*)
stirén *s. m.* hidrocarbură benzenică, folosită ca materie primă la fabricarea polistirenului, a cauciucului sintetic etc. (< fr. *styrène*)
stiroflex *s. n.* material electroizolant obținut din polistiren, folosit la izolarea cablurilor de înaltă frecvență și ca dielectric pentru condensatori cu stabilitate la temperatură. (< fr. *styroflex*)
stírpe *s. f.* neam, familie; origine. (< lat. *stirps*, it. *stirpe*)
stivá *vb. tr.* (*rar*) a așeza mărfurile din magazia unei nave în stivă. (< it. *stivare*)
stivaj *s. n.* stivare. (< it. *stivaggio*)
stivatór *s. m.* (*rar*) muncitor care stivuiește mărfurile în magazia unei nave. (< it. *stivatore*)
stívă *s. f.* **1.** magazie, loc pe o navă unde este așezată încărcătura. **2.** (*mar.*) cală. (< it. *stiva*)
stoc *s. n.* **1.** cantitate de mărfuri într-un depozit, magazin etc. **2.** masă de rocă eruptivă consolidată care străpunge straturile scoarței în care se include. **3.** cantitățile de apă ce se scurg în mod natural într-o secțiune a unui curs de apă într-un an mediu. (< fr., engl. *stock*)
stocá *vb. tr.* **1.** a face stocuri de mărfuri, de materii prime etc., a depozita în stoc. **2.** (*fig.*) a fixa, a înmagazina în memorie o anumită cantitate de informație. (< fr. *stocker*)
stocáj *s. n.* stocare. (< fr. *stockage*)
stocáre *s. f.* **1.** acțiunea de a stoca; depozitare de mărfuri în stoc, înmagazinare; stocaj. **2.** (*inform.*) înmagazinare și conservare a informațiilor. (< stoca)
stocástic, -ă **I.** *adj.* întâmplător, aleatoriu. **II.** *s. f. (mat.)* folosirea calculului probabilităților pentru punerea în valoare a statisticilor. (< fr. *stochastique*)
stócher *s. n.* instalație pentru alimentarea mecanizată cu cărbuni a focarelor de locomotivă. (< engl. *stoker*, germ. *Stoker*)
stook *s. n.* corp de roci intrusive cu aspect izometric, neregulat, de dimensiuni mici. (< fr., engl. *stork*)
stóck-car *s. n.* automobil destinat curselor de obstacole și caramboluri, în care concurenții au voie să se tamponeze și să-și bareze calea unul altuia. • cursă destinată unor astfel de mașini. (< engl., fr. *stock-car*)
stófă *s. f.* **1.** țesătură din lână, din fire sintetice etc. mai groasă ca pânza; postav. **2.** (*fig.*) talent, aptitudine. **o** *a avea* ~ = a avea calități deosebite. (< germ. *Stoff*, it. *stoffa*)
stóic, -ă **I.** *adj.* **1.** referitor la stoicism. **o** *școală ~ă* = școală filosofică întemeiată de Zenon în sec. IV î. H. în Grecia antică, care conținea elemente materialiste în concepția despre natură și în teoria cunoașterii, dar care în domeniul eticii se menținea pe poziții idealiste, propovăduind supunerea față de soartă. **2.** ferm, neclintit. **II.** *s. m. f.* **1.** adept al stoicismului. **2.** om cu multă tărie sufletească. (< fr. *stoïque*, lat. *stoicus*)
STOICHIO- *elem.* „corp, element". (< fr. *stoichio-*, cf. gr. *stoikheion*)
stoíchiologíe *s. f.* disciplină care studiază raporturile dintre volumele și greutățile corpurilor. (< fr. *stoichiologie*)
stoíchiométric, -ă *adj.* referitor la stoichiometrie. **o** *calcul ~* = calcul pentru stabilirea echivalentului chimic al unui element dintr-o reacție, cunoscându-se cel al altui element din acea reacție. (< fr. *stoichiométrique*)
stoíchiometríe *s. f.* parte a chimiei care se ocupă cu studiul raporturilor cantitative dintre substanțele care intră în compoziția elementelor. (< fr. *stoichiométrie*)
stoícism *s. n.* **1.** doctrina școlii stoice. **2.** tărie, fermitate sufletească în fața vicisitudinilor vieții. (< fr. *stoïcisme*)
stokes /stăucs/ *s. m.* unitate de măsură a viscozității cinematice, raportul dintre viscozitatea dinamică de un poise și densitatea de un gram pe cm^3. (< engl. *stokes*)
stólă[1] *s. f.* **1.** rochie largă, căzând în falduri și încinsă cu două brâuri, pe care o purtau peste tunică matroanele romane. **2.** ornament de forma unei fâșii lungi, purtat pe după gât de preoții catolici la slujbă. (< it., fr., lat. *stola*)
-stólă[2] *elem.* „dilatație, alungire". (< fr. *-stole*, cf. gr. *stellein*, a echipa)
stolón *s. m.* tulpină sau ramură târâtoare care, în contact cu pământul, formează rădăcini, dând naștere la noi plante. (< fr. *stolon*)
stolonífer, -ă *adj.* (despre plante) care produce stoloni. (< fr. *stolonifère*)
STOM(O)-, -stóm(ă), -stomie /STOMAT(O)- *elem.* „gură". (< fr. *stom/o/-, -stome, -stomie, stomat/o/-*, cf. gr. *stoma, -atos*)
stomacál, -ă *adj.* al stomacului. (< fr. *stomacal*)
stomáhic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care favorizează digestia gastrică. (< fr. *stomachique*)
stomalgíe *s. f.* durere de gură. (< fr. *stomalgie*)
STOMAT(O)- v. s t o m (o) - .
stomátă *s. f.* mică deschidere, por în epiderma frunzelor, la respirație și la transpirație. (< fr. *stomate*)
stomátic, -ă *adj.* **1.** (despre medicamente) pentru afecțiunile gurii. **2.** referitor la stomate. (< fr. *stomatique*)
stomatítă *s. f.* inflamație a mucoasei cavității bucale. (< fr. *stomatite*)
stomatolalíe *s. f.* defect de vorbire prin caracterizarea faptului că bolnavul nu poate pronunța vocale nazale. (< fr. *stomatolalie*)
stomatológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în stomatologie; dentist. (< fr. *stomatologue*)
stomatológic, -ă *adj.* de stomatologie. (< fr. *stomatologique*)
stomatologíe *s. f.* disciplină care studiază anatomia, fiziologia și patologia cavității bucale și a dinților. (< fr. *stomatologie*)
stomatoplastíe *s. f.* refacerea prin autoplastie a cavității bucale. (< fr. *stomatoplastie*)
stomatoragíe *s. f.* hemoragie bucală. (< fr. *stomatorragie*)
stomatoscóp *s. n.* instrument folosit în stomatoscopie. (< fr. *stomatoscope*)
stomatoscopíe *s. f.* metodă de examinare a mucoasei cavității bucale cu ajutorul stomatoscopului. (< fr. *stomatoscopie*)
stómă *s. f. (biol., anat.)* orificiu, por, deschidere mică pe suprafața unui organ. (< germ. *Stoma*, gr. *stoma*)
-stomíe[1] *s. f.* operație cu un drenaj extern al organelor cavitate din abdomen. (< fr. *stomie*)
-stomíe[2] v. s t o m (o) - .
stomocefál *s. m.* monstru fără gură sau cu gura rudimentară și ochii alăturați. (< fr. *stomocéphale*)
stomocordáte *s. n. pl.* mică încrengătură de animale marine, asemănătoare cu anelidele și cu echinodermele, dar având unele trăsături care amintesc de cele ale protocordatelor. (< fr. *stomatocordes*)
-stomóză *elem.* „deschizătură, îmbucare". (< fr. *-stomase*, cf. gr. *stomasis*)
stomp /stamp/ *s. n.* **1.** formă muzicală primitivă, pentru pian, din care s-a născut jazzul. **2.** piesă bine ritmată din jazzul tradițional. (< engl. *stomp*)
stop **I.** *interj.* **1.** stai! oprește! **2.** (în telegrafie, pentru separarea frazelor) punct! **II.** *s. n.* **1.** semafor pentru reglarea circulației rutiere; panou care impune în mod obligatoriu oprirea la intersecție. • lampă de semnalizare montată la partea din spate

a unui autovehicul, care se aprinde când sunt acționate frânele acestuia. **2.** oprirea balonului la fotbal și la hochei. • (*tenis*) minge trimisă scurt, lângă fileu, când adversarul se află plasat pe fundul terenului. **3.** ~ *cardiac* = oprirea temporară a inimii ca urmare a lipsei oxigenului necesar; ~ *respirator* = oprirea temporară a respirației, datorită intoxicării cu gaze, cu medicamente, electrocutării etc. **4.** ~*-cadru* = imagine asupra căreia se oprește momentan aparatul de filmat; ~*-camera* = procedeu de filmare combinată constând în oprirea bruscă a aparatului de filmat și a personajelor din cadru, efectuarea unor modificări scenice și realuarea filmării. **5.** unghi format de frunte și linia botului, care poate caracteriza o rasă de animale. (< fr., engl. *stop*)

stopá[1] *vb.* **I.** *intr., tr.* a (se) opri (o mișcare, o acțiune). • (despre vehicule) a (se) opri. **II.** *tr.* a opri mingea (cu piciorul, la fotbal) sau pucul (la hochei). (< fr. *stopper*)

stopá[2] *vb. tr.* a repara fin o stofă țesând firele rupte. (< fr. *stopper*, germ. *stoppen*)

stopáj *s. n.* (*rar*) stopat. (< fr. *stoppage*)

stopát *s. n.* faptul de a stopa; stopare[2], stopaj. (< stopa)

stópă *s. f.* dispozitiv care blochează virarea lanțului ancorei sau o parâmă de sârmă la bordul navelor. (< engl. *stopper*)

stóper[1] **I.** *s. m.* **1.** jucător la fotbal care are însărcinarea de a supraveghea pe centrul înaintaș advers, pe care îl stopează când acesta înaintează cu mingea. **2.** dansator. **II.** *s. n.* ceasornic de precizie care înregistrează minutele, secundele și zecimile, uneori și sutimile de secundă, având și o scară de viteze. (< engl. *stopper*)

stóper[2] *s. n.* ciocan perforator la forarea găurilor verticale de jos în sus. (< germ. *Stopper*)

stor *s. n.* perdea pentru ferestre, care se ridică sau se lasă cu ajutorul unui resort sau cu o sfoară specială. (< fr. *store*)

storáj *s. n.* (*inform.*) imagine-memorie, analiză-memorie. (< engl. *storage*)

stórax *s. n.* rășină mirositoare din sucul de stirax, folosit în parfumerie și în medicină. (< fr. *storax*)

storná *vb. tr.* a rectifica o înregistrare greșit în jurnalul de contabilitate, introducând-o în rubrica ei corectă. (< it. *stornare*)

stórno *s. n.* stornare; sumă stornată. (< it. *storno*)

Stórting *s. n.* parlamentul norvegian. (< norv. *Storting*)

stóry *s. n.* povestire (ecranizată). (< engl. *story*)

stovaínă *s. f.* ester folosit pentru anestezii locale. (< fr. *stovaïne*)

STRAB(O)- *elem.* „încrucișat, cruciș, sașiu", „strabism". (< fr. *strab/o/-*, cf. gr. *strabos*)

strábic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de strabism. (< fr. *strabique*)

strabísm *s. n.* tulburare a vederii datorită lipsei de coordonare a activității globilor oculari, unul din ochi îndepărtându-se involuntar de axa vizuală. (< fr. *strabisme*)

strabométru *s. n.* instrument pentru măsurarea gradului de strabism. (< fr. *strabomètre*)

strabotomíe *s. f.* operație la mușchii ochiului pentru corectarea strabismului. (< fr. *strabotomie*)

stracchíno *s. f.* brânză de vaci italiană, fabricată în apropiere de Milano. (< it. *stracchino*)

straciatélla *s. f.* desert tipic italienesc preparat din frișcă și bucăți mici de ciocolată. (< it. *straciatella*)

stradál, -ă *adj.* al străzii, de stradă. (< it. *stradale*)

strádă *s. f.* **1.** drum (pavat) prin interiorul unui oraș, printre case etc. **2.** locuitorii unei străzi (1). (< it. *strada*)

stradélă *s. f.* (*rar*) stradă mică; străduță. (< it. *stradella*)

Stradivárius *s. n.* vioară, violă sau violoncel fabricate de Antonio Stradivarius sau asemănătoare acestora. (< fr. *Stradivarius*)

strai *s. n.* (*mar.*) parâmă cu care se leagă partea superioară a catargului de proră. (< it. *straglio*)

strangulá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) sugruma, a (se) gâtui. **II.** *tr.* **1.** a înăbuși, a sufoca. • (*fig.*) a împiedica exprimarea liberă, a suprima (libertățile). **2.** a reduce, pe o porțiune mică, diametrul unei conducte. (< lat. *strangulare*)

stranguláre *s. f.* **1.** acțiunea de a strangula; gâtuire; strangulație. **2.** zonă de reducere a secțiunii unui lichid aflat într-o conductă. • îngustare a unui drum. (< strangula)

strangulát, -ă *adj.* mort prin strangulare; gâtuit. **o** *hernie ~ă* = hernie cauzată de gâtuirea intestinului. (< strangula)

strangulație *s. f.* strangulare. (< fr. *strangulation*, lat. *strangulatio*)

straniér, -ă *s. m. f.* persoană venită din străinătate (într-o echipă sportivă). (< it. *straniero*)

stranietáte *s. f.* caracter straniu. (<)

strániu, -ie *adj.* (și *adv.*) ciudat, neobișnuit, bizar. (< it. *strano*)

strapontínă *s. f.* **1.** scaun fără spătar, rabatabil, în sălile de spectacol, pe culoarele de tren, în trăsură, autobuz. **2.** funcție de importanță secundară într-o organizație, într-o adunare. (< fr. *strapontin*, it. *strapontino*)

stras/ștras *s. n.* substanță sticloasă care imită diamantul și alte pietre prețioase. (< fr. *strass*, germ. *Strass*)

strasbourghéz, -ă /-bur-/ *adj., s. m. f.* (locuitor) din Strasbourg (Franța). (< fr. *strasbourgeois*)

stratagémă *s. f.* **1.** manevră ingenioasă folosită în război pentru a înșela pe inamic. **2.** șiretlic, vicleșug, tertip. (< fr. *stratagème*, lat., gr. *stratagema*)

stratamétru *s. n.* instrument în sondaje miniere pentru măsurarea înclinației straturilor geologice. (< fr. *stratomètre*)

stratég *s. m.* **1.** (în Grecia antică) general, comandant al unui polis; fiecare din cei 10 magistrați supremi ai Atenei, aleși pe un an. **2.** comandant de oști cunoscător al strategiei. **3.** cel care conduce cu competență un oarecare număr de operații, care se descurcă cu abilitate în anumite situații politice. (< fr. *stratège*, lat. *strategus*, gr. *strategos*)

strategíe, -ă *adj.* referitor la strategie. • conform regulilor strategiei. • (*fig.*) foarte important, esențial pentru realizarea unui proiect. (< fr. *stratégique*)

strategíe *s. f.* **1.** demnitatea de strateg (1); unitate teritorială supusă acestuia. **2.** ramură a științei (artei) militare care studiază problemele conducerii războiului în ansamblu și a acțiunilor militare de mare amploare. **3.** determinare a direcției principale a acțiunilor proletariatului într-o anumită etapă a revoluției, în stabilirea sarcinilor fundamentale pentru atingerea obiectivelor etapei respective. **4.** (*inform.*) comportament al omului sau al mașinii cu ocazia unui joc sau a unui conflict. **5.** (*fig.*) arta de a folosi toate mijloacele disponibile în vederea asigurării succesului într-o luptă, într-o activitate. (< fr. *stratègie*)

STRATI-/STRATO- *elem.* „strat, pătură, sediment", „stratosferă". (< fr. *strati-, strato-*, cf. lat. *stratum*)

stratificá *vb. tr., refl.* **1.** a (se) depune în straturi; a determina o stratificare. **2.** a (se) așeza în straturi suprapuse. (< fr. *stratifier*, lat. *stratificare*)

stratificáre *s. f.* **1.** faptul de a (se) stratifica; stratificație. • așezare a rocilor sedimentare în straturi suprapuse. **2.** punere a semințelor sau butașilor în straturi succesive alternate cu nisip, în scopul păstrării lor și al favorizării germinației sau înrădăcinării. **3.** împărțire a populației unei societăți în diverse categorii, după poziția acestora în structura socială. (< stratifica)

stratificáție *s. f.* stratificare. (< fr. *stratification*)

stratifórm, -ă *adj.* **1.** care are forma sau compoziția unui strat; dispus în formă de straturi. **2.** (despre nori) de tip stratus. (< fr. *stratiforme*)

stratigráf[1] *s. n.* tomograf. (< fr. *stratigraphe*)

stratigráf[2]**, -ă** *s. m. f.* specialist în stratigrafie. (< stratigrafie)

stratigráfic, -ă *adj.* de stratigrafie. (< fr. *stratigraphique*)

stratigrafíe *s. f.* **1.** ramură a geologiei care studiază evoluția scoarței terestre; geologie istorică. **2.** procedeu de cercetare arheologică prin studiu succesiv al straturilor unui teren. **3.** tomografie. **4.** dispunere pe o axă verticală în perspectivă cronologică sau socială a unor fapte de limbă. (< fr. *stratigraphie*)

stratísferă *s. f.* pătură de roci sedimentare de la suprafața litosferei. (< strati- + -sferă[2])

stratiterapíe *s. f.* metodă radiografică de iradiere convergentă la care tubul se deplasează de-a lungul unei suprafețe pe trasee diferite. (< *strati-* + *-terapie*[2])

STRATO- v. s t r a t i -.

stratocenóză *s. f.* asociația de plante și animale caracteristică unui strat (etaj) de vegetație. (< strato- + -cenoză[4])
stratocúmulus *s. m.* formație de nori inferiori cu aspect de câlți sau de sfere de culoare cenușie, dispuse în rânduri ori în grupuri, la o altitudine între 50 m și 20 km; cumulostratus. (< fr. *strato-cumulus*)
stratojét *s. n.* avion stratosferic cu reacție. (< engl. *stratojet*)
stratométru *s. n.* aparat pentru determinarea direcției și înclinării straturilor străbătute de o gaură de sondă. (< fr. *stratomètre*)
stratopáuză *s. f.* zona de trecere dintre stratosferă și mezosferă. (< fr. *stratopause*)
stratosféră *s. f.* strat al atmosferei între troposferă și ionosferă, prin creșterea temperaturii aerului și prezența unui strat de ozon. (< fr. *stratosphère*)
stratosféric, -ă *adj.* **1.** referitor la stratosferă. **2.** (despre avioane) conceput pentru a zbura în stratosferă. (< fr. *stratosphérique*)
stratostát *s. n.* aerostat cu nacelă ermetică destinat zborurilor stratosferice. (< fr. *stratostat*)
strátus *s. m.* formație de nori de culoare cenușie-închisă, cu aspect de strat uniform, la altitudini între 50 m și 2 km. (< fr., lat. *stratus*)
stráță *s. f.* registru contabil în care se înregistrează toate operațiile economice și financiare ale unei întreprinderi. (< germ. *Strazze*)
street /strit/ *s. n.* stradă. (< engl. *street*)
stréler *s. n.* dispozitiv de dilatare. (< germ. *Strähler*)
strepitóso /-zo/ *adv. (muz.)* zgomotos, gălăgios. (< it. *strepitoso*)
STREPTO- *elem.* „răsucit, spiralat"; „streptococ". (< fr. *strepto-*, cf. gr. *streptos*)
streptobacíl *s. m.* bacil care, în mediu lichid, dă colonii în lanțuri. (< fr. *streptobacille*)
strotocaúl, -ă *adj.* cu tulpina răsucită. (< lat. *streptocaulis*)
streptochinázá *s. f.* produs extracelular de natură enzimatică, folosit în numeroase tratamente. (< fr. *strepto-kinase*)
streptocóc *s. m.* bacterie din grupa cocilor, ai cărei indivizi sunt grupați în lanțuri. (< fr. *streptocoque*)
streptococemíe *s. f.* septicemie cu streptococi. (< fr. *streptococcémie*)
streptocócic, -ă *adj.* provocat de streptococi. (< fr. *streptococcique*)
streptococíd *s. n.* medicament împotriva streptococilor. (< fr. *streptococcide*)
streptococíe *s. f.* infecție datorită streptococului. (< fr. *streptococcie*)
streptodermíe *s. f.* afecțiune a mucoaselor și a pielii produsă de streptococi. (< fr. *streptodermie*)
streptodifteríe *s. f.* formă de difterie în care streptococii se asociază cu bacilul difteric. (< fr. *streptodiphtérie*)
streptodornáză *s. f.* enzimă care fluidifică excidatele purulente. (< fr. *streptodornase*)
streptolizínă *s. f.* hemolizină produsă de streptococi. (< fr. *streptolysine*)
streptomicéte *s. f. pl.* gen de ciuperci actinomicete cu aspect filamentos, din care unele specii constituie sursa diferitelor antibiotice. (< fr. *streptomycètes*)
streptomicínă *s. f.* antibiotic dintr-o ciupercă microscopică, cu acțiune bacteriostatică și bactericidă, folosit în tratamentul tuberculozei, meningitelor, septicemiilor etc. (< fr. *streptomycine*)
streptomicinorezistént, -ă *adj.* (despre microbi) față de care streptomicina este ineficace. (< fr. *streptomycino-résistant*)
streptomicinorezistență *s. f.* însușirea unui microb de a fi devenit streptomicinorezistent. (< fr. *streptomycino-résistance*)
streptomicinoterapíe *s. f.* tratament medical cu streptomicină. (< fr. *streptomycino-thérapie*)
streptopetál, -ă *adj.* cu petale răsucite. (< lat. *streptopetalus*)
stres *s. n.* **1.** stare de încordare sau tensiune neorupsihică. **2.** ansamblu de perturbații organice și psihice provocate de factori agresori variați; (*p. ext.*) ansamblul reacțiilor fiziologice prin care organismul uman răspunde unui agent stresant, încercând să se apere și să-și mențină echilibrul de bază. **3.** (*geol.*) presiune laterală care se produce în sinclinale, cauzând formarea cutelor sistemelor muntoase. (< engl., fr. *stress*)
stresá *vb. tr.* a produce stres (1). (< fr. *stresser*)
stresánt, -ă *adj.* care provoacă stres (1). (< fr. *stressant*)
stresór, -oáre *adj., s. n.* (factor) stresant. (< engl. *stressor*)
stresorexie *s. f.* boală nouă constând în tulburarea de alimentație, care afectează femeile tinere anorexice, datorită unui hormon ce reglează sistemul nervos la situațiile de stres. (< stres + /ano/*rexie*)
stretching *s. n.* gimnastică de mlădiere și întreținerea corpului, metodă modernă prin care se obține contracția și elongația musculară, dar și o bună încălzire a articulațiilor, într-un ritm lent, progresiv. (< engl. *stretchting*)
strétto I. *s. m.* tehnică de compoziție, specifică muzicii baroce, care are în vedere intrarea unei a doua voci înainte ca prima să-și fi epuizat tema. **II.** *adv.* strângând, accelerând. (< it. *stretto*)
striá *vb. tr.* a executa striații pe suprafața unui obiect. (< fr. *strier*)
striát, -ă *adj.* cu striații. **o** *mușchi ~ți* = mușchi constituiți din fibre lungi. (< fr. *strié*, lat. *striatus*)
striáție *s. f.* dungă, linie foarte fină, în relief, paralelă cu alte dungi asemănătoare. (< fr. *striation*)
stricnínă *s. f.* alcaloid foarte toxic din nuca vomică, folosit în medicină ca stimulent și tonifiant al sistemului nervos central. (< fr. *strychnine*)
stricninísm *s. n.* intoxicație cu stricnină. (după fr. *strychnisme*)
stricninizá *vb. tr.* a omorî cu stricnină câinii vagabonzi. (< stricnină + -iza)
strict, -ă *adj.* **1.** care nu admite excepție, abatere; riguros; exact; (*p. ext.*) sever, aspru. **2.** (*bot.;* despre organe) tare, rigid. **3.** (*mat.*) *inegalitate ~ă* = atribut a două elemente ale unei mulțimi, în care s-a definit o relație de ordine, comparabile și neegale. (< fr. *strict*, lat. *strictus*)
strictéțe *s. f.* însușirea de a fi strict; rigurozitate; asprime, severitate. (după it. *strettezza*)
stricto sénsu *loc. adv.* în sens restrâns, propriu-zis; strict. (< lat. *stricto sensu*)
strictură *vb. tr.* a micșora secțiunea unei conducte pe o anumită porțiune din lungimea ei. (< strictură)
strictúră *s. f.* îngustare a unui canal sau orificiu al organismului în urma unei boli. (< fr. *stricture*, lat. *strictura*, germ. *Striktur*)
stricturectomíe *s. f.* rezecție a unei stricturi. (< fr. *stricturectomie*)
stricturotomíe *s. f.* debridare a unei stricturi. (< fr. *stricturotomie*)
strícțional, -ă *adj.* referitor la strícțiune. (< fr. *strícți*/une/ + -*onal*)
strícțiúne *s. f.* micșorare a dimensiunilor unui obiect; contracție. • constricție. (< fr. *striction*, lat. *strictio*)
stridént, -ă *adj.* **1.** (despre sunete) ascuțit, tare, țipător, pătrunzător; (*p. ext.*) neplăcut, supărător. **2.** (despre culori) bătător la ochi, țipător, distonant. • (*fig.*) izbitor. (< fr. *strident*, lat. *stridens*)
stridénță *s. f.* **1.** însușirea a ceea ce este strident. **2.** sunet, culoare, ton etc. strident. (< fr. *stridence*)
stridór *s. n.* sunet aspru, ascuțit. • respirație șuierătoare produsă de o deformație congenitală a laringelui. (< lat., fr. *stridor*)
stridulánt, -ă *adj.* (despre insecte și organele lor) care produce stridulație. (< fr. *stridulant*)
stridulatór, -oáre *adj.* care permite stridulația. (< fr. *stridulatoire*)
striduláție *s. f.* sunet ascuțit, târât produs de unele insecte, mai ales pentru ca unul dintre cele două sexe să-l cheme pe celălalt. (< fr. *stridulation*)
stridulós, -oásă *adj.* **1.** care emite sunete stridente. **2.** (despre respirație) care capătă caractere de stridor. (< fr. *striduleux*)

stríe *s. f.* **1.** grup de fibre nervoase. **2.** leziune atrofică a pielii cu aspect liniar. (< fr. *strie*, lat. *stria*)

stríga *s. f.* **1.** vampir imaginat ca o femeie care chinuieşte copiii, ia mana de la vaci etc. **2.** pasăre răpitoare de noapte, galben-roşcată şi cu pete brune, care se hrăneşte cu şoareci. **3.** fluture cap-de-mort. (< fr. *strige*, lat. *striga*)

STRIGI- *elem.* „cucuvea". (< fr. *strigi-*, cf. lat. *strix, -igis*, strigă)

strigíde *s. f. pl.* familie de păsări strigiforme: bufniţa, huhurezul, cucuveaua. (< fr. *strigidés*)

strigifórme *s. f. pl.* ordin de păsări răpitoare nocturne, cu auzul şi văzul foarte dezvoltate, cu cioc puternic şi ascuţit: strigidele şi alte familii înrudite. (< it. *strigiformi*)

strigíl *s. n.* **1.** raclor cu care romanii râcâiau murdăria de pe piele după întrecerile sportive sau în timpul băii. **2.** canelură în formă de strigil (1), motiv decorativ frecvent mai ales pe sarcofage. (< fr. *strigile*, lat. *strigilis*)

strímer *s. n.* canal de gaz ionizat, care se formează în intervalul dintre doi electrozi sub tensiune. (< engl. *streamer*)

string *s. n.* **1.** denumire dată unor obiecte extrem de mici, componente ale lumii microscopice. **2.** chiloţi foarte mici, subţiri. (< engl. *string*)

stringéndo *adv. (muz.)* grăbind, accelerând mişcarea. (< it. *stringendo*)

stringént, -ă *adj.* care se impune cu necesitate, care nu suferă amânare; presant. (< it. *stringente*)

stringénţă *s. f.* însuşirea de a fi stringent. (< it. *stringenza*)

stríngher *s. n.* grindă longitudinală în osatura unei nave, care rigidizează bordajul. (< germ. *Stringer*)

stringocefál *s. m.* gen fosil de brahiopod cu cochilia prezentând valve puternic bombate, aproape circulare, şi suprafaţă netedă. (< fr. *stringocéphale*)

strings *s. n.* grupa instrumentelor cu coarde şi arcuş dintr-o orchestră. (< engl. *string*)

strioscópic, -ă *adj.* de strioscopie. (< fr. *strioscopique*)

strioscopíe *s. f.* metodă de cercetare fotografică a fenomenelor care au loc în masa unui fluid într-un tunel aerodinamic. (< fr. *strioscopie*)

strip *s. n.* fâşie, bandă (de medicamente etc.). (< engl. *strip*)

stripá *vb. tr.* **1.** a epura un fluid de fracţiunile sale volatile. **2.** a desprinde şi a scoate lingourile din lingotiere după solidificare. (< engl. *strip*, fr. *stripper*)

stripáj *s. n.* stripare. (după germ. *strippen*)

strípper /-păr/ **I.** *s. n.* **1.** dispozitiv pentru scoaterea lingourilor din lingotiere. **2.** instrument în operaţia de stripping (2). **II.** *s. m.* stripteuz. (< engl., fr. *stripper*, germ. *Stripper*)

strípping *s. n.* **1.** stripare. **2.** metodă chirurgicală în golirea venelor pentru extragerea varicelor. (< engl., fr. *stripping*)

striptease /striptíz/ *s. n.* spectacol de cabaret, prin dezbrăcarea lentă şi progresivă executată pe un fond muzical ori de dans, de una sau mai multe dansatoare. (< engl., fr. *strip-tease*)

stripteuz, -ă /-tőz/ *s. m. f.* tânăr(ă) care prezintă numere de striptease în localuri de noapte; stripper (II). (după fr. *strip-teaseuse*)

striu *s. n.* fiecare dintre şanţurile mici, paralele, pe suprafaţa unui element de construcţie, a unei piese ceramice etc.; parte plină care separă la o coloană canelurile. (< fr. *strie*)

strobíl *s. m.* **1.** fruct compus al coniferelor. • spic purtător de sporange, la ferigi etc. **2.** corpul unui vierme inelat, din proglote. (< fr. *strobile*, lat. *strobilus*)

strobilaţíe *s. f.* înmulţire asexuată în meduze, pornind de la strobil, sau la tenie, pornind de la scolex. (< fr. *strobilation*)

strobilifér, -ă *adj.* prevăzut cu strobili. (< fr. *strobilifère*)

STROBO- *elem.* „rotaţie, răsucire", „întoarcere". (< fr. *strobo-*, cf. gr. *strobos*)

strobofotografíe *s. f.* studiu fotografic şi analitic al mişcărilor periodice constând în înregistrarea intermitentă pe unul şi acelaşi negativ a diferitelor poziţii ale unui corp în mişcare, realizată prin întreruperea periodică fie a iluminării, fie a obturaţiei. (< fr. *strobophotographie*)

stroboscóp *s. n.* aparat optic folosit în stroboscopie. (< fr. *stroboscope*, germ. *Stroboskop*)

stroboscópic, -ă *adj.* de stroboscopie. (< fr. *stroboscopique*)

stroboscopíe *s. f.* metodă de cercetare a proceselor, a mişcărilor periodice rapide în observarea lor la intervale de timp regulate. (< fr. *stroboscopie*)

STROF(O)-, -strófă), -strofíe *elem.* „răsucire, întoarcere, rotire, torsiune". (< fr. *stroph/o/-, -strophe, -strophie*, cf. gr. *strophos, strophe*)

strofánt *s. m.* arbust tropical din ale cărui seminţe se extrage strofantina. (< fr., lat. *strophantus*)

strofantínă *s. f.* alcaloid foarte toxic din strofant, folosit în medicină. (< fr. *strophantine*)

strófă *s. f.* **1.** (în tragedia greacă antică) partea cântată de cor, precedând antistrofa şi epoda. **2.** fiecare dintre diviziunile unei poezii, formată din mai multe versuri. (< fr. *strophe*, lat. *stropha*)

strófic, -ă *adj.* **1.** (despre versuri) care formează strofe. • (despre o piesă vocală) care se repetă identic, de fiecare dată însă pe versuri diferite. **2.** *(geol.) mişcare ~ă* = mişcare tectonică verticală. (< fr. *strophique*)

-strofíe v. strof(o)-.

strofión *s. n.* **1.** eşarfă care susţinea sânii, purtată de femei în Grecia. **2.** panglică pentru cap. (< fr. *strophion*)

strofísm *s. n.* torsiune a unui organ vegetal ca reacţie la excitaţii externe. (< fr. *strophisme*)

strofoídă *s. f.* curbă plană, loc geometric al focarelor conicelor prin intersectarea unui con cu un plan care se roteşte în jurul unei perpendiculare pe o generatoare a conului. (< fr. *strophoïde*)

strofomanie *s. f.* torsiune teratologică a tulpinii în care filotaxia devine neregulată. (< fr. *strophomanie*)

strofotaxíe *s. f.* aranjare a organelor vegetale în urma mişcării de răsucire. (< fr. *strophotaxie*)

strófulus *s. n.* prurigo infantil. (< fr. *strophulus*)

stroke /stroc/ *s. n.* **1.** *(canotaj)* numărul de lovituri de vâslă pe minut; cadenţă, ritm; *(p. ext.)* cel care dictează ritmul vâslitului. **2.** accident cerebro-vascular, legiune de tip ischemic sau hemoragic care împreună cu întreaga patologică cardiovasculară, reprezintă prima cauză de morbiditate. (< engl. *stroke*)

stromatifér, -ă *adj.* prevăzut cu stromă vegetală. (< fr. *stromatifère*)

strómă *s. f.* **1.** *(anat.)* reţea de suport a unui organ din ţesut conjunctiv, vase şi nervi. • structura internă, spongioasă, a eritrocitului etc. **2.** organ la unele ciuperci din hife în care se formează corpurile de fructificaţie. (< fr. *stroma*)

stromb *s. m.* **1.** moluscă din mările tropicale, cu cochilia mare şi groasă, care produce camee. **2.** păstaie spiralată. (< fr. *strombe*, lat. *strombus*)

strombíde *s. f. pl.* familie de strombi. (< lat. *strobidae*)

strombifórm, -ă *adj.* (despre frunze, fructe) răsucit în spirală. (< lat. *strombifirmis*)

strong *adj. inv.* *(rar)* puternic, tare. (< engl. *strong*)

strongíl *s. m.* vierme nematod care parazitează intestinul unor animale domestice. (< fr. *strongyle*, lat. *strongylus*)

strongiloíde *s. n. pl.* familie de viermi nematelminţi: strongilul. (< fr. *strongyloïdes*)

strongilóză *s. f.* boală parazitară cauzată de strongil, prin tulburări digestive, debilitate etc. (< fr. *strongylose*)

stronţiánă *s. f.* (hidr)oxid de stronţiu. (< fr. *strontiane*)

stronţianít *s. n.* carbonat de stronţiu. (< fr. *strontianite*)

strónţiu *s. n.* metal alb-argintiu, asemănător calciului, în natură sub formă de celestină şi stronţianit. (< fr. *strontium*)

structură *vb. tr.* a da o structură, a organiza. (< fr. *structurer*)

structurál, -ă *adj.* referitor la structură, care formează o structură. (< fr. *structural*)

structuralísm *s. n.* **1.** denumire generică, diverse orientări metodologice şi epistemologice contemporane, care privesc obiectele ca sisteme, ansambluri de elemente organizate, ce pot fi recompuse şi transformate prin anumite procedee operaţionale. **2.** curent în lingvistica contemporană care studiază limba independent de sensurile cuvintelor şi istoria societăţii, privind-o ca pe un sistem unitar de relaţii (fonetice şi gramaticale) se ce condiţionează reciproc. **3.** gestaltism. (< fr. *structuralisme*)

structuralíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al structuralismului. (< fr. *structuraliste*)

structuralístică *s. f.* studiu al structurării unui sistem de obiecte, fapte sau procese de cunoaştere. (< structural + -istică)
structuralitáte *s. f.* caracter structural. (< structural + -itate)
structuralménte *adv.* din punct de vedere structural. (< fr. *structuralement*)
structúră *s. f.* **I. 1.** ansamblu de elemente de construcţie solidarizate între ele, care preia toate sarcinile la care este supus acesta şi le transmite la fundaţie. **2.** mod de alcătuire internă a unui corp, a unui sistem. • dispoziţie relativă a atomilor în molecula unei substanţe. • mod de grupare a moleculelor într-o substanţă minerală. **3.** mod de aşezare a părţilor corpului animal sau vegetal ori ale ţesuturilor. • (*psih.*) conformaţie, factură, formaţie. **4.** fel de alcătuire a unei compoziţii, a unei opere literare. **o** ~ *gramaticală* = mod specific fiecărei limbi de a organiza cuvintele în propoziţii şi fraze. **II.** mod de organizare a societăţii din punct de vedere economic, social, politic şi cultural; orânduire. • mod de organizare a oricărei ramuri de producţie. (< fr. *structure*, lat. *structura*)
STRUM(I)- *elem.* „tumoare, gușă, protuberanţă". (< fr. *strum/i/-*, cf. lat. *struma*)
strúmă *s. f.* **1.** (*med.*) guşă. • (*bot.*) protuberanţă în formă de guşă. **2.** formaţie tumorală de formă neregulată. (< fr. *strume*, lat. *struma*)
strumectomíe *s. f.* ablaţiune a unei strume. (< fr. *strumectomie*)
strumifér, -ă *adj.* prevăzut cu protuberanţe. (< fr. *strumifère*)
strumifórm, -ă *adj.* în formă de guşă sau de tumoare. (< fr. *strumiforme*)
strumigén, -ă *adj.* care produce guşă. (< strumi- + -gen[2])
strumítă *s. f.* inflamaţie a glandei tiroide afectate de strumă. (< fr. *strumite*)
strumós, -oásă *adj.* scrofulos. (< fr. *strumeux*)
stuc *s. n.* mortar de ipsos cu praf de marmură, clei şi diverse substanţe colorante, care prin uscare şi lustruire imită marmura. (< it. *stucco*, germ. *Stuck*, fr. *stuc*)
stucát, -ă *adj.* lucrat din stuc, ornat cu stucaturi. (< it. *stuccato*)
stucatór *s. m.* muncitor specializat în lucrări de stucatură. (< it. *stuccatore*, fr. *stucateur*)
stucatúră *s. f.* ornamentaţie în relief, din stuc, în interiorul clădirilor. (< it. *stuccatura*)
stud-book /stád-buc/ *s. n.* registru în care sunt înre-gistrate genealogia şi performanţele cailor de rasă. (< engl. *stud-book*)
studént, -ă *s. m. f.* cel care urmează cursurile unei instituţii de învăţământ superior. (< germ. *Student*, it. *studente*, lat. *studens*)
studenţésc, -eáscă *adj.* de student, al studenţilor. (după it. *studentesco*)
studenţíe *s. f.* timpul cât cineva este student; stare, viaţă de student. (< student + -ie)
studenţíme *s. f.* totalitatea studenţilor; mulţime de studenţi. (< student + – ime)
studiá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a se ocupa cu munca de cercetare; a învăţa. **2.** a analiza, a cerceta. **II.** *tr., refl.* a (se) observa, a (se) cerceta cu atenţie. (< it. *studiare*)
studiát, -ă *adj.* **1.** analizat, examinat, cercetat. **2.** (*fig.*) lipsit de naturaleţe, afectat. (< studia)
studió *s. n.* **1.** cameră de studiu, de lucru a unui artist; fotograf etc. **2.** pat, divan cu o ladă pentru păstrarea lenjeriei şi cu etajere pentru cărţi. **3.** încăpere amenajată apecial în vederea reproducerii şi transmiterii cât mai perfecte a programelor de radio şi tv. • ansamblu de clădiri, instalaţii şi amenajări speciale care deservesc procesul de turnare a filmelor. (< fr., engl., it. *studio*)
studiós, -oásă *adj.* care studiază cu sârguinţă, cu plăcere; înclinat către studiu. (< fr. *studieux*, it. *studioso*)
stúdiu *s. n.* **1.** acţiunea de a studia; muncă intelectuală care are ca scop însuşirea de cunoştinţe speciale, aprofundate. • cercetare, examinare amănunţită şi aprofundată a unei probleme, a unui fenomen etc.; studiere. • însuşire de cunoştinţe ştiinţifice, învăţătură. **2.** materie de învăţământ. **3.** lucrare, operă ştiinţifică. **4.** schiţă a unui desen, a unei sculpturi proiectate. **5.** compoziţie muzicală cu caracter de virtuozitate, scrisă mai ales pentru exerciţii. (< lat. *studium*, it. *studio*)
stuficol, -ă *adj.* de stuf. (< stuf + -icol)
stuficultúră *s. f.* cultivarea şi exploatarea stufului. (< stuf + -cultură[2])
stúka *s. n.* bombardier german de atac în picaj, în cel de-al doilea război mondial. (< germ. *Stuka*)
stunt man /stánt men/ *s. m. (cinem.)* acrobat expert în salturi mortale, căderi spectaculoase, sărituri etc., care dublează actorii sau apare în figuraţia filmelor de aventuri. (< engl. *stunt man*)
stúpă *s. f.* monument funerar hindus în care se păstrează cenuşa sau relicvele unei căpetenii budiste. (< fr. *stupa*)
stupefácţie *s. f.* uimire extraordinară, uluire; stupoare. (< fr. *stupéfaction*)
stupefiá *vb. tr.* a produce uimire, aului, a năuci; a sidera. (< fr. *stupéfier*)
stupefiánt, -ă **I.** *adj.* care uimeşte, uluitor. **II.** *s. n.* substanţă toxică (opiu, cocaină, heroină etc.) care inhibă centrii nervoşi, producând o stare de euforie trecătoare. (< fr. *stupéfiant*)
stupíd, -ă *adj.* **1.** (şi *adv.*) lipsit de sens, de raţiune; absurd. **2.** (despre oameni) care denotă lipsă de inteligenţă; idiot, prost, mărginit, nătâng. (< fr. *stupide*, lat. *stupidus*)
stupiditáte *s. f.* **1.** însuşirea de a fi stupid; tâmpenie, prostie, imbecilitate. **2.** faptă, vorbă de om stupid; exprimare lipsită de conţinut. (< fr. *stupidité*, lat. *stupiditas*)
stupílă *s. f.* amorsă specială în trecut la tunuri pentru aprinderea pulberii de azvârlire a proiectilului. (după fr. *étoupille*)
stupoáre *s. f.* **1.** stupefacţie. **2.** stare deprimantă care apare în unele psihoze, ducând la amuţire şi la imobilitate completă; stupor. (< fr. *stupeur*, lat. *stupor*)
stúpor *s. n. (med.)* stupoare (2). (< lat. *stupor*)
stuporós, -oásă *adj.* referitor la stupor. (< fr. *stuporeux*)
sturióni *s. m. pl.* ordin de peşti răpitori din mările şi apele dulci ale emisferei nordice, cu corpul alungit, fără solzi, acoperit cu plăci osoase; nisetrul, cega, morunul, acipenserizi. (< it. *storione*)
sturionicultúră *s. f.* ramură a pisciculturii care se ocupă cu creşterea sturionilor; acipensericultură. (< it. *storionicoltura*)
suahíli *s. m. pl.* v. s w a h i l i .
suáv, -ă *adj.* delicat, fin, gingaş. (< fr. *suave*)
suavitáte *s. f.* însuşirea a ceea ce este suav; delicateţe, fineţe, gingăşie. (< fr. *suavité*)
SUB- *pref.* „inferior" (spaţial, ierarhic, calitativ sau dimensional), „derivat, ulterior". (< fr. *sub-, sous-*, cf. lat. *sub*)
subacút, -ă *adj.* (despre boli) cu simptomatologie relativ slabă. (< engl. *subacute*)
subacvál, -ă *adj.* subacvatic. (< germ. *subaqual*)
subacvátic, -ă *adj.* care este, se petrece sub apă; subacval. (< fr. *subaquatique*)
subadministrátor *s. m.* (în trecut) ajutor al unui administrator. (< engl. *subadministrator*)
subaerián, -ă *adj.* din straturile inferioare ale atmosferei. (< fr. *subaérien*)
subagént *s. m.* persoană sau întreprindere care lucrează pe contul şi în numele unui agent mandatar. (după fr. *sous-agent*)
subalimentá *vb. tr., refl.* a (se) alimenta în mod insuficient. (după fr. *sous-alimenter*)
subalimentáţie *s. f.* subnutriţie. (după fr. *sous-alimentation*)
subalpín, -ă *adj.* din regiunea imediat inferioară celei alpine; la poalele unor munţi înalţi (< fr. *subalpin*)
subaltérn, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care este subordonat altuia mai mare în grad. (< fr. *subalterne*, lat. *subalternus*)
subalternáre *s. f. (log.)* raport după care din adevărul judecăţii universale reiese adevărul judecăţii particulare corespondente, iar din înlăturarea judecăţii particulare rezultă înlăturarea judecăţii universale corespondente. (după germ. *Subalternation*)
subamendamént *s. n.* propunere de modificare a unui amendament. (după fr. *sous-amendement*)
subansámblu *s. n.* parte componentă dintr-un ansamblu tehnic. (după fr. *sous-ensemble*)
subantárctic, -ă *adj.* între zona antarctică şi cea temperată. (< engl. *subantarctic*)

subantreprenór *s. m.* antreprenor, întreprindere de construcții care execută o parte dintr-o lucrare contractată integral de altul. (după fr. *sous-entrepreneur*)
subantrepríză *s. f.* formă de contractare subordonată unei antreprize. (< *sub-* + *antrepriză*)
subapicál, -ă *adj.* infraapical. (< fr. *subapical*)
subapreciá *vb. tr., refl.* a (se) aprecia (pe cineva sau ceva) mai puțin decât valorează. (< *sub-* + *aprecia*)
subárbă *s. f.* **1.** parte a maxilarului unui cal, pe sub care se trece căpăstrul. **2.** (*mar.*) parâmă care susține bompresul. (după fr. *sous-barbe*)
subarborescént, -ă *adj.* (despre arbuști) cu aspect de arbore, aproape arborescent. (< fr. *subarborescent*)
subarboréț *s. n.* subetaj (2). (< *sub-* + *arboret*)
subarbúst *s. m.* arbust a cărui înălțime nu depășește 1 m. (< *sub-* + *arbust*)
subárctic, -ă *adj.* între zona arctică și cea temperată. (< engl. *subarctic*)
subarendá *vb. tr.* a transmite cuiva folosința temporară a unui bun deținut în arendă. (< *sub-* + *arenda*)
subaríd, -ă *adj.* parțial arid. (< engl. *subarid*)
subarmónică *s. f.* (*fiz.*) componentă armonică a unei mărimi periodice. (după fr. *sous-harmonique*)
subasmént *s. n.* **1.** parte inferioară a unei construcții care formează fundația. **2.** bază, fundament; soclu. (< fr. *soubassement*)
subasociáție *s. f.* subdiviziune a unei asociații vegetale. (< engl. *subassociation*)
subatómic, -ă *adj.* (despre particule) care se află în atom. (< fr. *subatomique*)
subaxilár, -ă *adj.* infraaxilar. (< fr. *subaxillaire*)
subcadrán *s. n.* loc care conține inscripții pe un cadran (1). • fiecare din cele 1-4 cadrane mai mici ale unui ceas de mână. (< *sub-* + *cadran*)
subcalibrát, -ă *adj.* (despre un proiectil) cu un calibru inferior celui al gurii de foc cu care e tras. (după fr. *sous-calibré*)
subcanál *s. n.* (*inform.*) componentă a canalului de intrare-ieșire, reprezentând circuitele utilizate pentru controlul operației de transfer de date între un echipament periferic și memoria principală. (după engl. *subchannel*)
subcapilár, -ă *adj.* aproape de grosimea părului. (< fr. *subcapillaire*)
subcapítol *s. n.* diviziune a unui capitol. (< sub- + capitol)
subcarpátic, -ă *adj.* în regiunea imediat inferioară celei carpatice. (< fr. *subcarpatique*)
subcategoriál, -ă *adj.* referitor la subcategorie. (< *subcategorie* + *-al*)
subcategoríe *s. f.* diviziune a unei categorii. (< sub- + categorie)
subcelulár, -ă *adj.* (*biol.*) inclus în celulă. (< *sub-* + *celular*)
subchiriáș, -ă *s. m. f.* cel care închiriază (o parte dintr-)un imobil de la alt chiriaș; sublocatar. (după fr. *sous-locataire*)
subclásă *s. f.* (*biol.*) categorie sistematică imediat inferioară clasei. (după fr. *sous-classe*)
subclasificáre *s. f.* clasificare secundară, făcută după o alta, în baza aceluiași criteriu. (după fr. *sous-classification*)
subclaviculár, -ă *adj.* situat sub claviculă. (după fr. *sous-claviculaire*)
subclimáx *s. n.* stadiu în evoluția unei formațiuni vegetale care premerge stadiului de climax (3). (< fr., lat. *subclimax*)
subclínic, -ă *adj.* (despre boli) care nu determină manifestări evidente, cu o simptomatologie slabă. (după engl. *subclinical*)
subcomisár *s. m.* funcționar al poliției, inferior în grad comisarului. (după fr. *sous-commissaire*)
subcomísie *s. f.* subdiviziune a unei comisii. (după fr. *sous-commission*)
subcomitét *s. n.* subdiviziune a unui comitet. (după fr. *sous-comité*)
subconsúm *s. n.* consum de bunuri sub nivelul fiziologic necesar. (< sub- + consum)
subconștiént *s. n.* treaptă a conștiinței care cuprinde idei și impresii ce au fost odată prezente în minte, dar care, nemaifiind în centrul atenției, rămân confuze, putând redeveni conștiente. (după fr. *subconscient*)
subconștiénță *s. f.* stare de conștiință obscură sau de semiconștiință. (după fr. *subconscience*)
subcontinént *s. n.* parte vastă, delimitată, a unui continent. (după fr. *sous-continent*)
subcontráct *s. n.* contract secundar. (< engl. *subcontract*)
subcontractáre *s. f.* întocmire, realizare a unui subcontract. (< subcontract)
subcontrafagót *s. n.* fagot cu sunet mai grav decât al contrafagotului. (< sub- + contrafagot)
subcontrár, -ă *adj.* (*log.*; despre propoziții) formată din aceiași termeni, dar una fiind afirmativă, iar celalată negativă. (< fr. *subcontraire*)
subcontrarietáte *s. f.* (*log.*) *raport de* ~ = raport între o judecată particular-afirmativă și una particular-negativă, prin aceea că nu pot fi ambele judecăți false, dar pot fi ambele adevărate. (< sub- + contrarietate)
subcorticál, -ă *adj.* sub scoarța creierului. (după fr. *sous-cortical*)
subcostál, -ă *adj.* (*anat.*) sub coaste. (< engl. *subcostal*)
subcultúră *s. f.* **1.** tendință subiacentă de manifestare a unei culturi elementare. **2.** subdiviziune a culturii naționale, caracterizată printr-o combinație de factori specifici unui grup social. **3.** (*med.*) cultură care rezultă prin însămânțarea unei alte culturi într-un mediu oarecare. (< engl., fr. *subculture*)
subcután, -ă *adj.* subcutanat. (< germ. *subkutan*)
subcutanát, -ă *adj.* sub piele; subcutan(eu). (după fr. *sous-cutané*)
subcutanéu, -ée *adj.* subcutanat. (după fr. *sous-cutané*)
subcuticulár, -ă *adj.* sub cuticulă. (< engl. *subcuticular*)
subdeșértic, -ă *adj.* (despre o regiune) ale cărei caracteristici climatice și biologice sunt apropiate de cele ale deșertului; semiarid. (< fr. *subdésertique*)
subdevelopáre *s. f.* developare insuficientă a unei emulsii fotosensibile. (după fr. *sous-développement*)
subdezvoltáre *s. f.* stare a ceea ce este subdezvoltat. • fenomen social-economic specific unui grup de țări ale lumii contemporane, constând în insuficienta dezvoltare a forțelor de producție, în predominarea agriculturii și a industriei extractive. (după fr. *sous-développement*)
subdezvoltát, -ă *adj.* insuficient dezvoltat. • (despre țări) caracterizat prin dezvoltare. (după fr. *sous-développé*)
subdiafragmátic, -ă *adj.* (*anat.*) situat subdiafragmă. (după fr. *sous-diaphragmatique*)
subdialéct *s. n.* ramificație teritorială a unei limbi, între dialect și grai. (< engl. *subdialect*)
subdimensionát, -ă *adj.* sub dimensiunile nominale. (după fr. *sous-dimensionné*)
subdistríct *s. n.* subdiviziune a unui district. (< engl. *subdistrict*)
subdivíde *vb. tr.* (*rar*) a subîmpărți; a subdiviza. (după fr. *subdiviser*)
subdivizá *vb. tr.* a subdivide. (< fr. *subdiviser*)
subdivizionár, -ă *adj.* rezultat dintr-o subdiviziune. (< fr. *subdivisionnaire*)
subdiviziúne *s. f.* parte obținută prin împărțirea unei părți dintr-un tot deja împărțit; subîmpărțire. • (*geol.*) unitate de timp corespunzătoare unei etape din istoria Pământului: era, perioada, epoca, etajul. (< fr. *subdivision*)
subdoméniu *s. n.* subîmpărțire a unui domeniu (4). (după fr. *sous-domaine*)
subdominántă *s. f.* (*muz.*) treapta a patra a modurilor major și minor; acord construit pe această treaptă. (după fr. *sous-dominante*)
subdozáj *s. n.* dozaj sub normele obișnuite. (< sub- + dozaj)
subdúcție *s. f.* scufundare a crustei oceanice sub o placă litosferică adiacentă. (< fr. *subduction*)
subdurál, -ă *adj.* (despre o parte a canalului rahidian) sub teaca durei mater. (< engl. *subdural*)
subechipát, -ă *adj.* insuficient înzestrat cu mijloace tehnice. (după fr. *sous-équipé*)
subecuatoriál, -ă *adj.* situat în apropierea ecuatorului; specific acestei zone. (< fr. *subéquatorial*)

subeditór, -oáre *s. m. f.* persoană, editură care preia de la o altă editură publicarea unei opere. (< engl. *subeditor*)
subepidérmic, -ă *adj.* sub epidermă. (după fr. *sous-épidermique*)
súber *s. n.* țesut vegetal din celule moarte, constituentul principal al scoarței; plută. (< fr., lat. *suber*)
suberifér, -ă *adj.* care conține țesutul suberos. (< fr. *subérifère*)
suberificá *vb. tr., refl.* a (se) impregna membranele celulare cu suberină. (< it. *suberificare*)
suberifórm, -ă *adj.* asemănător cu pluta. (< lat. *suberiformis*)
suberínă *s. f.* substanță organică impermeabilă caracte-ristică suberului. (< fr. *subérine*)
suberogén, -ă *adj.* care produce țesutul suberos. (< fr. *subérogène*)
suberós, -oásă *adj.* de natura și consistența plutei. (< fr. *subéreux*)
suberóză *s. f.* pneumoconioză provocată de plută. (< fr. *subérose*)
subesofagián, -ă *adj.* situat sub esofag. (după fr. *sous-oesophagien*)
subestimá *vb. tr., refl.* a (se) subaprecia, a (se) subevalua. (după fr. *sous-estimer*)
subetáj *s. n.* **1.** (*geol.*) subdiviziune a unui etaj. • (*min.*) porțiune dintr-un zăcământ în care se subdivide un etaj. **2.** grup de arbori având funcția de a apăra un arboret de pătrunderea luminii. • etajul inferior al unui arboret; subarboret. (după fr. *sous-étage*)
subevaluá *vb. tr., refl.* a (se) subestima. (după fr. *sous-évaluer*)
subexpúne *vb. tr.* a expune insuficient la lumină o emulsie fotosensibilă. (după fr. *sous-exposer*)
subfamílie *s. f.* (*biol.*) subdiviziune a unei familii. (după fr. *sous-famille*)
subfebríl, -ă *adj.* în stare de febră ușoară. (< fr. *subfébrile*)
subfebrilitáte *s. f.* stare subfebrilă. (< fr. *subfébrilité*)
subfiliálă *s. f.* secție a unei întreprinderi sau instituții, mai mică decât filiala. (< sub- + filială)
subfílum *s. n.* (*biol.*) categorie sistematică inferioară filumului. (< engl. *subphylum*)
subfrénic, -ă *adj.* (*anat.*) sub diafragmă. (după fr. *sous-phrénique*)
subfurnizór *s. m.* furnizor secund. (< sub- + furnizor)
subgén *s. n.* **1.** (*biol.*) categorie sistematică imediat inferioară genului. **2.** clasă gramaticală care cuprinde, după un criteriu oarecare, numai anumite substantive din cadrul unui gen. (< engl. *subgenus*)
subglaciár, -ă *adj.* care se efectuează la baza unui ghețar, în contact cu rocile. (după fr. *sous-glaciaire*)
subgrúp *s. n.* (*mat.*) subdiviziune a unui grup (de elemente). (< engl. *sub-group*)
subgrúpă *s. f.* subdiviziune a unei grupe. (după fr. *sous-groupe*)
subhemofilíe *s. f.* formă de hemofilie ușoară. (< sub- + hemofilie)
subiacént, -ă *adj.* imediat dedesubt. (< fr. *subjacent*, lat. *subiacens*)
subícter *s. n.* formă de icter cu virulență scăzută. (< fr. *subictère*)
subiéct I. *s. n.* **1.** chestiune de care se ocupă cineva, despre care se vorbește. • pricină, motiv. • totalitatea evenimentelor care constituie conținutul epic sau dramatic al unei opere literare, cinematografice etc. • (*muz.*) prima expunere a unei teme în cadrul formelor polifonice bazate pe imitație (invenție, ricercar, fugă). **2.** partea principală a unei propoziții, care indică cine îndeplinește sau suferă acțiunea verbului. • (*log.*) termen al judecății de predicație, reprezentând noțiunea despre care se afirmă sau se neagă însușirea exprimată de predicatul logic. **II.** *s. m.* **1.** omul ca ființă activă și conștientă. **2.** persoană supusă observației, anchetei, experimentului. **3.** (*fin.*) ~ *impozabil* = persoana fizică sau juridică supusă unui anumit impozit. (< lat. *subiectus*, /II/ *subiectum*, după fr. *subjet*)
subiectív, -ă *adj.* **1.** (*fil.*) care are loc în conștiință, care aparține subiectului (II, 1). **2.** subiectivist (1). **3.** care are un caracter personal, părtinitor, lipsit de obiectivitate. **4.** *propoziție ~ă* (și *s. f.*) = propoziție subordonată care îndeplinește funcția de subiect al regentei. (< lat. *subiectivus*, fr. *subjectif*)
subiectivá *vb. tr.* a înfățișa, a prezenta (ceva) în felul său personal; a da un caracter personal. (< fr. *subjectiver*)
subiectivísm *s. n.* **1.** concepție filosofică idealistă care neagă existența lumii obiective, reducând realitatea la conștiință, la subiect (II, 1). • (în teoria și practica socială) tendință de a ignora sau subaprecia rolul factorilor obiectivi ai dezvoltării, de a sustrage activitatea subiectului de sub determinismul lor. **2.** atitudine personală, părtinitoare față de cineva sau ceva. (< fr. *subjectivisme*)
subiectivíst, -ă I. *adj.* **1.** care are tendințe de subietivism (1); referitor la subiectivism; subiectiv (2); **2.** (*arte*) cu caracter personal. **II.** *s. m. f.* adept al subiectivismului. (< fr. *subjectiviste*)
subiectivitáte *s. f.* **1.** atitudine subiectivă (3). **2.** (*fil.*) caracter subiectiv (1); totalitatea fenomenelor psihice. **3.** tot ceea ce aparține subiectului (II, 1). (< fr. *subjectivité*)
subiectivizá *vb. tr.* (*gram.*) a alege unul din cazuri ca subiect. (după fr. *subjectiver*)
subindustrializát, -ă *adj.* (despre o regiune, o țară etc.) insuficient industrializat. (după fr. *sous-industrialisé*)
subinginér, -ă *s. m. f.* tehnician cu pregătire inferioară inginerului. (după fr. *sous-ingénieur*)
subinspéctór *s. m.* ajutor de inspector. (după fr. *sous-inspecteur*)
subintendént *s. m.* ajutor de intendent. (după fr. *sous-intendent*)
subintendénță *s. f.* serviciu în subordinea intendenței. (după fr. *sous-intendance*)
subintitulá *vb. tr.* a da un titlu secundar unei scrieri. (după fr. *sous-titrer*)
subintránt *s. n.* fenomen patologic al cărui nou acces începe înainte de terminarea celui precedent. (< fr. *subintrant*)
subinundáre *s. f.* fenomen care afectează terenurile agricole și alte obiective economice, cauzat de infiltrarea apei prin fundația construcțiilor hidrotehnice. (după fr. *sous-inondation*)
subinvolúție *s. f.* regresiune patologică care se petrece mai încet decât în mod normal. (< fr., engl. *subinvolution*)
subít, -ă *adj.* (și *adv.*) care se produce, pe neașteptate, brusc; neprevăzut, inopinat. (< fr. *subit*, lat. *subitus*)
súbito *adv.* (*muz.*) subit, pe neașteptate. (< it. *subito*)
subîmpărțí *vb. tr.* a împărți în mai multe părți mai mici o parte dintr-un întreg deja împărțit; a subdivide. (după fr. *subdiviser*)
subîmpărțíre *s. f.* acțiunea de a subîmpărți; parte care intră în compunerea unei părți mai mari; subdiviziune. (< subîmpărți)
subînchiriá *vb. tr.* a da cu chirie (o parte dintr-)un imobil, închiriat pe seama sa. • a închiria o parte dintr-un imobil de la locatarul principal. (după fr. *sous-louer*)
subîncrengătúră *s. f.* categorie sistematică inferioară încrengăturii. (după fr. *sous-embranchement*)
subîntínde *vb. tr.* (*geom.*) a uni extremitățile unui arc. (după fr. *sous-tendre*)
subînțelége *vb. refl.* a lăsa să se înțeleagă, a se înțelege de la sine. (după fr. *sous-entendre*)
subînțelés *s. n.* ceea ce reiese sau se înțelege de la sine. **o** *a vorbi cu ~* = a face anumite aluzii. (< subînțelege)
subjectíl *s. n.* (*arte*) suport care trebuie acoperit cu vernis sau altă soluție similară pentru a se putea picta pe el. (< fr. *subjectile*)
subjecțiúne *s. f.* ridicare a unei chestiuni, a unei probleme la care răspunde însuși cel care a pus-o. (< fr. *subjection*, lat. *subiectio*)
subjonctív *s. n.* conjunctiv. (< fr. *subjonctif*)
subjugá *vb. tr.* **1.** a supune cu forța (o țară, un popor); a robi. **2.** a răpi libertatea și independența cuiva. • (*fig.*) a domina, a supune. (< fr. *subjuguer*)

subletál, -ă *adj.* aproape mortal; în măsură să provoace moartea. (< fr. *subléthal*)
subligácul *s. m.* sorț. (< lat. *subligaculum*)
sublím, -ă **I.** *adj.* aflat la un înalt grad de perfecțiune, de desăvârșire morală sau intelectuală; superb, înălțător. • de o perfecțiune, de o frumusețe neîntrecută. **II.** *s. n.* categorie a esteticii, care exprimă însușirea unor obiecte sau procese de o amploare neobișnuită, a unor acte umane de excepțională noblețe morală, capabile să provoace un sentiment de elevație, uimire și admirație; forma cea mai înaltă a perfecțiunii. (< fr. *sublime*, lat. *sublimis*)
sublimá *vb.* **I.** *intr.* **1.** (despre substanțe) a trece din stare solidă direct în stare de vapori. **2.** a curăța de orice amestec impur sau străin. • (*psihan.*) a deplasa energia izvorâtă din porniri instinctuale și egoiste spre atingerea unor scopuri altruiste și spirituale. **II.** *refl., tr., intr.* a (se) transpunse pe un plan superior, în sentimente superioare. • (*fig.*) a (se) purifica, a se rafina. (< fr. *sublimer*, lat. *sublimare*)
sublimát *s. m.* produs obținut prin sublimare. **o** ~ *coroziv* = biclorură de mercur, albă, cristalizată, foarte toxică, dezinfectant extern. (< germ. *Sublimat*, fr. *sublimé*)
subliminál, -ă *adj.* inferior pragului conștiinței. **o** *excitație* ~*ă* = excitație foarte slabă, sub nivelul pragului senzorial, care nu poate provoca o senzație. (< fr. *subliminal*)
sublimitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este sublim; perfecțiune, desăvârșire. (< fr. *sublimité*)
sublinguál, -ă *adj.* situat sub limbă. (< fr. *sublingual*)
subliniá *vb. tr.* **1.** a trage una sau mai multe linii sub un text scris pentru a-l scoate în evidență. **2.** (*fig.*) a pune în evidență, a accentua, a întări, a releva. (după fr. *souligner*)
subliniére *s. f.* acțiunea de a sublinia; subliniat; linie care se trage sub un cuvânt, sub un text pentru a-l socate în evidență. (< sublinia)
subliterár, -ă *adj.* lipsit de calitățile literaturii adevărate. (< engl. *subliterary*)
subliteratúră *s. f.* literatură de proastă calitate. (după engl. *subliterature*)
sublitorál, -ă *adj.* (despre porțiuni ale platformei continentale) pe care se găsesc forme de relief litoral submerse. (< fr., engl. *sublittoral*)
sublocatár, -ă *s. m. f.* subchiriaș. (după fr. *sous-locataire*)
sublocotenént *s. m.* primul grad de ofițer în armată. (după fr. *sous-lieutenant*)
sublunár, -ă *adj.* **1.** între Pământ și orbita Lunii. **2.** pe pământ, în lumea aceasta. (< fr. *sublunaire*)
subluxáție *s. f.* luxație ușoară. (< fr. *subluxation*)
submamár, -ă *adj.* situat sub sân. (după fr. *sous-mammaire*)
submandibulár, -ă *adj.* sub mandibulă; submaxilar. (< engl. *submandibular*)
submarginál, -ă *adj.* mai mult decât marginal; inferior. (< engl. *submarginal*)
submarín, -ă **I.** *adj.* care se găsește, se petrece sub suprafața mării. **II.** *s. n.* navă specială construită pentru a putea naviga sub apă; submersibil. (după fr. *sous-marin*, /II/ engl. *submarine*)
submatitáte *s. f.* (*med.*) reducere a sonorității unui organ de percuție. (< fr. *submatité*)
submaxilár, -ă *adj.* submandibular. (după fr. *sous-maxillaire*)
submaxilítă *s. f.* inflamație a glandelor submaxilare. (după fr. *sous-maxillite*)
submediántă *s. f.* (*muz.*) contradominantă. (după fr. *sous-médiante*)
submédie *s. f.* proporție de cifre mai mică decât media. (< sub- + medie)
submediocritáte *s. f.* lucrare, persoană etc. lipsită total de calități. (< sub- + mediocritate)
submediócru, -ă *adj.* de calitate inferioară, îndoielnică. • (despre manifestări ale oamenilor) care denotă lipsă de calități. (după fr. *sous-médiocre*)
submediteraneeán, -ă *adj.* (despre specii de plante) în afara ariei de cultură a măslinului. (< sub- + medi-teraneean)
submérge *vb. tr.* **1.** a inunda, a acoperi cu apă. **2.** a scufunda, a băga complet într-un lichid. **3.** (*fig.*) a invada, a năpădi, a copleși. (< fr. *submerge*, lat. *submergere*)
submergént, -ă *adj.* care submerge. (< submergență)
submergénță *s. f.* submersiune (1). (< engl. *submergence*)
submérs, -ă *adj.* care se scufundă complet în apă; natant. (< germ. *submers*, lat. *submersus*)
submersíbil, -ă **I.** *adj.* adaptat pentru a putea pluti sau acționa sub apă. • (despre construcții) care poate fi depășit de apă de la anumite niveluri prestabilite. **II.** *s. n.* submarin. (< fr. *submersible*)
submersibilitáte *s. f.* calitatea a ceea ce este submersibil. (< fr. *submersibilité*)
submersiúne *s. f.* **1.** scufundare în apă (a unui corp, a unei regiuni etc.). • înecare. **2.** metodă de irigație în culturile de orez, constând din acoperirea solului cu un strat de apă. (< fr. *submersion*)
submicrón *s. m.* ultramicron. (< engl. *submicron*)
submicroscópic, -ă *adj.* de dimensiuni mai mici decât cele observabile la microscopul optic. (< engl. *submicroscopic*)
submilimétric, -ă *adj.* cu lungimi de undă mai mici de un milimetru. (< sub- + milimetric)
subminá *vb. tr.* a ataca pe ascuns, prin intrigi și uneltiri; a zădărnici. (după fr. *sous-miner*)
subminăre *s. f.* **1.** acțiunea de a submina. **2.** (*geol.*) formarea de nișe la baza unor abrupturi și versante, care provoacă surparea acestora. (< submina)
subminatív, -ă *adj.* care sumineză. (< submina + -/t/iv)
submontán, -ă *adj.* în imediata apropiere a munților. (< engl. *submontane*)
submultíplu *s. m.* **1.** mărime care intră de un număr exact de ori într-o mărime de aceeași natură. **2.** fiecare dintre subdiviziunile unităților în sistemul de măsuri și greutăți. (după fr. *sous-multiple*)
subnarcóză *s. f.* somn ușor, incomplet, provocat prin folosirea de anestezice generale în doze slabe. (< fr. *subnarcose*)
subnormál, -ă **I.** *adj.* cu dezvoltare intelectuală sau fizică întârziată. **II.** *s. f.* (*mat.*) segment determinat de proiecția ortogonală pe axa absciselor a unui punct de pe o curbă plană și de intersecția la curbă a normalei cu această axă în punctul considerat. (după fr. *sous-normal*)
subnormatív, -ă *adj.* care este sub norma stabilită. (< sub- + normativ)
subnucleár, -ă *adj.* (*fiz.*) referitor la substructurile existente în particule; care intră în componența nucleului atomic. (< engl. *subnuclear*)
subnutrít, -ă *adj.* care suferă de subnutriție; subalimentat. (< sub- + nutrit)
subnutriție *s. f.* **1.** nutriție insuficientă; malnutriție, subalimentație. **2.** stare patologică cronică datorată unei alimentări insuficiente, tulburării absorbției intestinale sau creșterii cheltuielilor energetice ale organismului. (după fr. *sous-nutrition*)
suboceánic, -ă *adj.* situat sub apele oceanice. (< engl. *suboceanic*)
subofițér *s. m.* grad superior sergentului și inferior sublocotenentului. (după fr. *sous-officier*)
subombilicál, -ă *adj.* de sub ombilic. (după *sous-ombilical*)
subopționál, -ă *adj.* (*rar*) mai puțin opțional. (< sub- + opțional)
suborbitál, -ă *adj.* (despre caracteristicile unui vehicul spațial) imediat înainte de a putea fi plasat pe orbită. (< fr. *suborbital*)
suborbitár, -ă *adj.* (*anat.*) sub orbită. (după fr. *sous-orbitaire*)
subórdin *s. n.* (*biol.*) categorie sistematică inferioară ordinului. (după fr. *sous-ordre*)
subórdine *s. f.* subordonare. **o** *în* ~*(le cuiva)* = inferior, de rang mai mic, sub conducerea cuiva. (< it. *subordine*)
subordóna *vb. tr.* a face ca cineva sau ceva să depindă de altcineva sau de altceva; a determina o ordine de dependență de la inferior la superior; a supune. (< fr. *subordonner*)
subordonáre *s. f.* **1.** acțiunea de a subordona; dependență, supunere. **2.** raport sintactic de dependență gramaticală între un element subordonat și un element regent. **3.** cuprindere a unei noțiuni cu sferă mai mică în alta cu sferă mai mare. (< subordona)

subordonát, -ă **I.** *adj.* care se subordonează. **O** *propoziție ~ă* (și *s. f.*) = propoziție care determină o altă propoziție, depinzând de ea; propoziție secundară; *noțiune ~ă* = noțiune mai puțin generală care se cuprinde în alta cu sfera mai mare. **II.** *s. m. f.* inferior; subaltern. (< fr. *subordonné*)

subordonatór, -oáre *adj.* care subordonează. **O** *conjuncție ~oare* = conjuncție care stabilește un raport de subordonare (2) între propozițiile subordonate și regentă. (< subordona + -tor)

suborizónt *s. n. (geol.)* subdiviziune a unui orizont. (după fr. *sous-horizon*)

subovát, -ă *adj.* aproape ovat. (< lat. *subovatus*, fr. *subové*)

suboxíd *s. m.* oxid care conține mai puțin oxigen decât oxidul normal. (< germ. *Suboxyd*)

subparcélă *s. f.* porțiune dintr-o pădure, omogenă ca arboret, diferențiată în scopul lucrărilor de amenajare a pădurii. (după fr. *sous-parcelle*)

subperioádă *s. f.* subdiviziune a unei perioade. (< sub- + perioadă)

subperitoneál, -ă *adj.* situat în cavitatea abdomino-pelviană, sub peritoneu. (după fr. *sous-péritonéal*)

subpolár, -ă *adj.* în apropierea polilor, între 60ş și 66ş30' latitudine nordică și sudică; specific acestei zone. (< engl., germ. *subpolar*)

subponderál, -ă *adj., s. m. f.* (persoană) sub greutatea normală. (< sub- + ponderal)

subpopulát, -ă *adj.* (despre orașe, țări etc.) populat insuficient. (după fr. *sous-peuplé*)

subprefect *s. m.* funcționar care administra o plasă sau un județ ca ajutor al prefectului. (după fr. *sous-préfet*)

subprefectúră *s. f.* **1.** funcția de subprefect. **2.** plasă administrată de un subprefect. • comună reședință a subprefectului; localul în care funcționa subprefectura. (după fr. *sous-préfecture*)

subpresiúne *s. f.* **1.** presiune mai joasă decât o presiune considerată normală. **2.** *(constr.)* împingere bruscă a pământului în lucrări de consolidare. (după fr. *sous-pression*)

subproblémă *s. f.* parte a unei probleme. (< sub- + probleme)

subprodúcție *s. f.* producție inferioară nevoilor sol-vabile ale consumatorilor. (după fr. *sous-production*)

subprodús *s. n.* **1.** produs în procesul de fabricație al altui produs. **2.** produs de calitate inferioară. (după fr. *sous-produit*)

subprográm *s. n.* parte a unui program. • *(inform.)* secvență a instrucțiunii destinată unui ordinator care permite rezolvarea unei părți a problemei și care poate fi încorporată într-un program principal. (< engl. *subprogram*)

subpubián, -ă *adj.* de sub pubis. (după fr. *sous-pubien*)

subradiér *s. n. (constr.)* strat de egalizare sau placă de susținere a izolării hidrofuge sub un radier. (după fr. *sous-radier*)

subrámură *s. f.* sector de activitate subordonat unei ramuri. (< sub- + *ramură*)

subráu *s. n.* bucată de pânză cauciucată sau din material plastic care se aplică la subsuoara hainelor, contra transpirației. (< fr. *sous-bras*)

subredácție *s. f.* redacție locală a unui ziar, a unei reviste etc. care au sediul central în capitală. (< sub- + redacție)

subrefrácție *s. f.* refracție a undelor radioelectrice în troposferă, mai puțin pronunțată decât refracția în atmosfera standard. (după fr. *infraréfraction*)

subregiúne *s. f.* subdiviziune a unei regiuni geografice. (< engl. *subregion*)

subrégn *s. n. (biol.)* categorie sistematică mai mică decât regnul. (după fr. *sous-règne*)

subrétă *s. f.* fată angajată într-o casă pentru anumite treburi de gospodărie; cameristă. (< fr. *soubrette*)

subrogá *vb. tr., refl. (jur.)* a înlocui pe cineva, a se substitui cuiva în exercitarea anumitor drepturi sau o-bligații. (< fr. *subroger*, lat. *subrogare*)

subrogatóriu, -ie *adj.* care substituie. (< fr. *subrogatoire*)

subrogáție *s. f.* subrogare. (< fr. *subrogation*)

subrúbrică *s. f.* subdiviziune a unei rubrici. (< sub- + rubrică)

subrutínă *s. f. (inform.)* unitate independentă de program, plasată în memorie în altă zonă decât programul principal. (< engl. *subroutine*)

subscapulár, -ă *adj., s. m.* (mușchi, nerv) plasat sub omoplat. (< engl. *subscapular*)

subscrie *vb.* **I.** *tr.* a semna, a aproba semnând (un act), a iscăli; *(p. ext.)* a-și da consimțământul, a încuviința. **II.** *intr.* a aduce o contribuție bănească. (după fr. *souscrire*, lat. *subscribere*)

subsecretár *s. m. ~ de stat* = înalt funcționar care conduce un departament sau o parte din administrația centrală (ca delegat al ministrului). (după fr. *sous-secrétaire*)

subsecretariát *s. n.* funcția, rangul de subsecretar de stat. (după fr. *sous-secrétariat*)

subsectór *s. n.* **1.** subdiviziune a unui sector. **2.** *(mil.)* zonă dintr-un sector încredințată unei unități (regiment). (după fr. *sous-secteur*)

subsécție *s. f.* subdiviziune a unei secții. (< engl. *subsection*)

subsecvént, -ă *adj.* **1.** care urmează, care vine după...; *(p. ext.)* care decurge din... **2.** (despre un curs de apă, o depresiune) dezvoltat la piciorul unui relief monoclinal, perpendicular pe direcția de înclinare a straturilor. (< fr. *subséquent*, lat. *subsequens*)

subsecvénță *s. f.* însușirea de a fi subsecvent. (< engl. *subsequence*)

subsemná *vb. tr.* a subscrie, a semna. (după fr. *soussigner*)

subsemnát, -ă *s. m. f.* cel care semnează (mai jos) un text, o cerere; subscris. (după fr. *soussigné*)

subsérie *s. f.* porțiune dintr-o pădure în cuprinsul unei serii de exploatare. (< engl. *subseries*)

subsidénță *s. f.* **1.** *(met.)* mișcare de coborâre a unor mase de aer atmosferic, însoțită de încălzirea acestora. **2.** scufundare lentă și progresivă a fundului unui bazin sau a unei depresiuni, odată cu sedimentarea acestora. • proces de coborâre lentă a suprafeței solului ca urmare a pierderii unor componente ale acestuia. (< fr. *subsidence*, lat. *subsidentia*)

subsidiár, -ă *adj.* care se adaugă ca element secundar pentru întărirea argumentelor principale într-o discuție; complementar, auxiliar, secundar. **O** *în ~* = în al doilea rând, pe lângă aceasta. (< fr. *subsidiaire*, lat. *subsidiairius*)

subsidiarítate *s. f.* caracter subsidiar. (< fr. *subsidiarité*)

subsídiu *s. n.* subvenție. (< fr. *subside*, lat. *subsidium*)

subsístém *s. n.* parte dintr-un sistem de sine stătător într-un proces. (după fr. *sous-système*)

subsól *s. n.* **1.** partea imediat inferioară solului, de sub suprafața Pământului; totalitatea rocilor aflate sub nivelul solului. **2.** parte a unei clădiri sub nivelul solului. **3.** loc în partea de jos a unei cărți unde se tipăresc note explicative. • partea de jos a unei pagini de publicație periodică unde se publică pe întreaga lungime a foii recenzii, articole literare sau științifice etc. (după fr. *sous-sol*)

subsoláj *s. n.* scormonire a pământului la arat sub adâncimea la care pătrunde plugul. (după fr. *sous-solage*)

subsoliér *s. n.* unealtă agricolă pentru afânarea adâncă a solurilor compacte, înainte de a se efectua arătura de desfundare. (după fr. *sous-soleuse*)

subsónic, -ă *adj., s. n.* (avion) care se deplasează cu o viteză inferioară vitezei sunetului. (< fr. *subsonique*)

subspécie *s. f.* subdiviziune a unei specii. (< engl. *subspecies*)

sub spécie aeternítas *loc. adv.* (despre puterea de a concepe lucrurile) din punct de vedere al eternității. (< lat. *sub specie aeternitas*)

subspontán, -ă *adj.* (despre plante) menționat, dezvoltat într-o regiune nouă. (< fr. *sub-spontané*)

substantív **I.** *s. n.* parte de vorbire flexibilă care denumește ființe, lucruri, noțiuni abstracte etc. **II.** *adj. colorant ~* = materie colorantă care vopsește direct fibrele textile (vegetale), fără ajutorul mordanților. (< fr. *substantif*, lat. *substantivum*)

substantivá *vb. tr., refl.* a (se) transforma în substantiv, a (se) substantiviza. (< fr. *substantiver*)

substantivál, -ă *adj.* care ține de substantiv. • cu valoare de substantiv. • *(adv.)* cu funcție de substantiv. (< fr. *substantival*)

substantivitáte *s. f.* afinitate a coloranților substantivi. (< fr. *substantivité*)

substativizá *vb. tr., refl.* a (se) substantiva. (< engl. *substantivize*)

substánță *s. f.* **1.** corp cu compoziție și structură chimică omogenă. • materie. **2.** categorie filosofică desemnând esența comună și stabilă a tuturor lucrurilor, precum și ceea ce există de sine stătător. • substratul permanent al tuturor transformărilor. **3.** (*fig.*) partea fundamentală, constitutivă a unui lucru; esență, esențial. (< fr. *substance*, lat. *substantia*)

substanțiál, -ă *adj.* **1.** esențial, principal. • important, însemnat, mare. • (*fig.*) bogat în idei, plin de miez. **2.** (despre alimente) bogat în substanțe hrănitoare; nutritiv, consistent. **3.** care aparține substanței (2). (< fr. *substantiel*)

substanțialism *s. n.* denumire dată teoriilor care susțin existența substanței (2). (< fr. *substantialisme*)

substanțialíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al substanția-lismului. (< fr. *substantialiste*)

substanțialitáte *s. f.* capacitatea de a fi substanțial. (< fr. *substantialité*, lat. *substantialitas*)

substanțializá *vb. tr.* a da un caracter substanțial, a esențializa. (< substanțial + -iza)

substanțialmênte *adv.* (în mod) substanțial, capital, esențial. (< fr. *substantiellement*)

substáție *s. f.* stație secundară, intermediară. (după fr. *sous-station*)

substituént *s. m.* **1.** substanță care poate înlocui o altă substanță cu care are proprietăți asemănătoare; succedaneu. **2.** substitut (II, 3). (< germ. *Substituent*, it. *substituente*)

substituí *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) situa în locul altuia; a înlocui. **II.** *tr.* **1.** (*mat.*) a înlocui într-o expresie un element (sau mai multe) prin altul (sau prin altele). **2.** (*jur.*) a desemna o a doua persoană care să primească donația sau să moștenească averea în lipsa (sau la decesul) primului beneficiar. (< fr. *substituer*, lat. *substituere*)

substituíbil, -ă *adj.* care poate fi substituit. (după it. *sostituibile*)

substituíbilitáte *s. f.* însușirea de a fi substituibil. (după it. *sostituibilità*)

substituíre *s. f.* acțiunea de a (se) substitui; înlocuire. **O** (*jur.*) *~ de persoane* = infracțiune constând în a(-și) atribui altei persoane o identitate falsă. (< substitui)

substitút *s. n.* **1.** ceea ce ține locul unui lucru, care i se substituie. **2.** produs industrial care înlocuiește un produs mai vechi. **3.** element lingvistic care poate înlocui, în aceleași condiții gramaticale, un alt element lingvistic; substituent (2). (< fr. *substitut*, lat. *substitutus*)

substitutív, -ă *adj.* care substituie. • (despre o medicație) care urmărește a compensa un deficit organic. (< fr. *substitutif*)

substitúție *s. f.* substituire. **O** *metoda ~-i* = metodă de rezolvare a unui sistem de ecuații algebrice care constă în înlocuirea unei necunoscute dintr-una din ecuații cu valoarea ei, dedusă din cealaltă ecuație. • (*chim.*) înlocuirea unui atom sau a unui radical dintr- o moleculă printr-un alt atom sau prin alt radical. • (*lingv.*) înlocuire a unui sunet prin altul. • dispoziție prin care un moștenitor este obligat să transmită la moartea sa bunurile moștenite unei persoane desemnate ca succesorul său obligatoriu. (< fr. *substitution*, lat. *substitutio*)

substractív, -ă *adj.* **1.** (*mat.;* despre numere, segmente) care se succedă dintr-un număr, segment. etc. **2.** (despre amestecuri de culori) care se realizează prin eliminarea unui domeniu din spectrul luminii albe. (< fr. *soustractif*)

substrát *s. n.* **1.** baza materială a diferitelor proprietăți ale unui obiect; (*p. ext.*) conținut. (*fig.*) cauză adevărată, dar ascunsă, a unei acțiuni etc. **2.** strat peste care s-a așezat un alt strat. • suport de care este fixată o plantă sau un animal sedentar etc. **3.** totalitatea elementelor lingvistice pătrunse într-o limbă nouă din limba unei populații mai vechi, dispărut în urma unei cuceriri, a unei migrații sau a unei colonizări. **4.** substanță chimică asupra căreia acționează o enzimă. (< fr. *substrat*, lat. *substratum*)

substructúră *s. f.* **1.** subîmpărțire a unei structuri. **2.** construcție subterană situată sub o altă construcție. **3.** (*fiz.*) structură a materiei din interiorul particulelor. (< fr., engl. *substructure*)

substrúcție *s. f.* **1.** (*arhit.*) parte inferioară a unei construcții. • temelie, fundament. **2.** (*fil.*) deducție a principiilor care stau la baza unui ansamblu structural. (< fr., engl. *substruction*)

subsumá *vb. tr.* a include, a subordona o noțiune în sfera altei noțiuni mai largi. (< fr. *subsumer*)

subsumábil, -ă *adj.* care se poate subsuma. (< fr. *subsumable*)

subșéf *s. m.* cel care secundează pe șef într-un serviciu, în lipsa acestuia. (după fr. *sous-chef*)

subtangéntă *s. f.* (*mat.*) segment determinat de proiecția ortogonală pe axa absciselor a unui punct de pe o curbă plană și de intersecția tangentei la curbă în acel punct cu axa absciselor. (după fr. *sous-tangente*)

subtémă *s. f.* temă care derivă și se subordonează unei teme principale. (< sub- + temă)

subtensiúne *s. f.* tensiune electrică inferioară, mai joasă decât o tensiune dată. (după fr. *sous-tension*)

subtentoriál, -ă *adj.* infratentorial. (< engl. *subtentorial*)

subterán, -ă **I.** *adj.* **1.** aflat sub nivelul solului. • sub pământ. **2.** (*fig.;* și *adv.*) ilegal; secret. **II.** *s. n.* mină[1] (1). **III.** *s. f.* încăpere, galerie sub pământ. (< fr. *souterrain*, lat. *subterraneus*)

subterfúgiu *s. n.* mijloc abil de a ieși dintr-o încurcătură; viclenie. (< fr. *subterfuge*, lat. *subterfugium*)

subtéxt *s. n.* substrat psihologic și de idei sugerat de un text. (după fr. *sous-texte*)

subtextuál, -ă *adj.* (și *adv.*) referitor la subtext, determinat de subtext. (< subtext + -/u/al)

subtextualitáte *s. f.* însușirea unui subtext. (< subtextual + -itate)

subtíl, -ă *adj.* **1.** care prinde și redă cele mai fine nuanțe; fin, ascuțit, pătrunzător, ager. **2.** greu de pătruns, de înțeles, datorită unei finețiprofunde. • care tratează despre chestiuni grele, abstracte. (< fr. *subtil*, lat. *subtilis*)

subtilitáte *s. f.* **1.** însușirea a ceea ce este subtil. **2.** (*pl.*) raționament, judecată subtilă. (< fr. *subtilité*, lat. *subtilitas*)

subtilizá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a face subtil, fin, pătrunzător. **2.** (*arg.*) a face ceva să dispară pe nesimțite; a sustrage, a fura. **II.** *intr.* a folosi subtilități, a avea mult rafinament. (< fr. *subtiliser*)

subtip *s. n.* subdiviziune a unui tip de obiecte sau fenomene. (< engl. *subtype*)

subtiráj *s. n.* pierdere de apă din albia unui râu în favoarea unor cursuri subterane carstice. (< sub- + tiraj)

subtítlu *s. n.* **1.** al doilea titlu care completează titlul principal sub care stă scris. **2.** (*cinem.*) textul imprimat pe peliculă, în partea inferioară, cuprinzând traducerea comentariului sau a dialogurilor din versiunea originală. (după fr. *sous-titre*)

subtitrá *vb. tr.* a pune subtitlu la un film, la un articol de presă. (după fr. *sous-titrer*)

subtitráj *s. n.* subtitrare. (după fr. *sous-titrage*)

subtón *s. n.* (*muz.*) treapta a șaptea a unei game, la distanță de un ton întreg față de tonică. (< engl. *subton*)

subtónică *s. f.* (*muz.*) sunetul corespunzător dreptei a șaptea a modurilor majore melodice și minore naturale, la intervalul de un ton, față de tonică. (< sub- + tonică)

subtraversá *vb. tr.* a traversa pe dedesubt. (< sub- + traversa)

subtraversáre *s. f.* **1.** acțiunea de a subtraversa. **2.** construcție hidrotehnică ce asigură trecerea unui curs de apă, canal, conductă pe sub un dig, cale de comunicație etc. **3.** (*mar.*) încolăcire a traversei ancorei de către lanțul acesteia. (< subtraversa)

subtríb *s. n.* (*biol.*) categorie sistematică inferioară tribului. (< engl. *subtribe*, lat. *subtribus*)

subtropicál, -ă *adj.* în zona dintre tropice și 40ș latitudine nordică și sudică; specific acestei zone. **O** *climă ~ă* = climă caldă de tranziție, între cea tropicală și cea temperată, cu două anotimpuri, unul secetos, vara, și altul ploios, iarna. (< fr. *subtropical*)

subulát, -ă *adj.* (*biol.*) terminat cu un vârf ascuțit și fin. (< lat. *subulatus*, fr. *subulé*)

subumán, -ă *adj.* necorespunzător condiției, demnității umane. (< engl. *subhuman*)

subunitár, -ă *adj.* (*mat.;* despre numere-fracții) care are o valoare mai mică decât unitatea. (< sub- + unitar)

subunitáte *s. f.* subdiviziune a unei unităţi militare, administrative, economice, comerciale etc. (< sub- + unitate)
suburbán, -ă *adj.* care se află în suburbie; de (la) suburbie. ◊ *comună ~ă* = comună în apropierea unui oraş, de care depinde administrativ. • *(fig.;* despre limbaj, comportare) necivilizat. (< fr. *suburbain*, lat. *suburbanus*)
suburbíe/subúrbie *s. f.* cartier mărginaş al unui oraş mare; foburg. • comună suburbană. (< lat. *suburbium*)
subvarietáte *s. f. (biol.)* categorie sistematică inferioară varietăţii. (după fr. *sous-variété*)
subvénţie *s. f.* ajutor bănesc acordat (de stat) unei persoane, instituţii etc.; subsidiu. (< fr. *subvention*, lat. *subventio*)
subvenţioná *vb. tr.* a da o subvenţie. (< fr. *subventionner*)
subversiúne *s. f.* acţiune care urmăreşte răsturnarea, subminarea ordinii de stat. (< fr. *subversion*, lat. *subversio*)
subversív, -ă *adj.* care pericliteză, subminează ordinea stabilită. (< fr. *subversif*)
subvulcán *s. m.* corp de roci intruzive, întărite la suprafaţa scoarţei terestre. (< germ. *Subvulkan*)
subvulcánic, -ă *adj.* referitor la subvulcani. (< sub- + vulcanic)
subzistă *vb. intr.* **1.** a rămâne în vigoare; a dăinui. **2.** a avea mijloace de existenţă, a trăi. (< fr. *subsister*, lat. *subsistere*)
subzisténţ, -ă *adj.* care subzistă, care se menţine, durează. (< fr. *subsistant*)
subzisténţă *s. f.* faptul de a subzista. • ceea ce serveşte la întreţinerea vieţii; hrană. (< fr. *subsistance*, lat. *subsistentia*)
subzónă *s. f.* subdiviziune a unei zone. (după fr. *sous-zone*)
suc *s. n.* **1.** lichid care se găseşte în ţesuturile plantelor, în fructe. **2.** orice lichid, în afară de sânge, care se află în corpurile animalelor. **3.** unele secreţii digestive la om şi la animale. (< fr. *suc*, lat. *succus*)
succedá *vb.* **I.** *intr.* **1.** a urma imediat, a veni după, a lua locul cuiva. **2.** *(jur.)* a moşteni. **II.** *refl.* a veni, a urma unul după altul. (< fr. *succéder*, lat. *succedere*)
succedanéu *s. n.* medicament, produs care poate substitui un altul, cu aceleaşi efecte sau proprietăţi. (< fr. *succédané*, lat. *succedaneus*)
succés *s. n.* reuşită, izbândă; rezultat bun. ◊ *cu ~* = cu rezultate bune. • primire favorabilă făcută de public unei opere literare, unui spectacol etc. (< fr. *succés*, lat. *successus*)
succesíbil, -ă *adj.* (despre un grad de rudenie) care dă drept la moştenire. (< fr. *successible*)
succesibilitáte *s. f.* **1.** drept de a moşteni. **2.** ordine de succesiune; felul în care are loc. (< fr. *successibilité*)
succesiúne *s. f.* **1.** înşiruire, şir de persoane, de lucruri, de fapte etc. **2.** *(jur.)* moştenire. • avere lăsată ca moştenire. **3.** transmitere a puterii politice, faptul de a succede unui predecesor. **4.** transmitere a unor drepturi şi obligaţii ale unui stat către alt stat. **5.** *(biol.)* înlocuirea în timp a unei unităţi de vegetaţie prin alta. (< fr. *succession*, lat. *successio*)
succesiv, -ă *adj.* (şi *adv.*) care se succedă neîntrerupt. • progresiv, treptat. (< fr. *succesif*, lat. *successivus*)
succesivitáte *s. f.* calitate a unor procese, activităţi, trăiri de a se desfăşura în timp, ca o suită de momente succesive. (< fr. *successivité*)
succesór, -oáre *s. m. f.* **1.** cel care urmează în locul altuia (într-o funcţie etc.). **2.** *(jur.)* moştenitor, urmaş. (< fr. *successeur*, lat. *successor*)
succesorál, -ă *adj.* de succesiune. (< fr. *successoral*)
succifér, -ă *adj.* care produce sau conduce suc. (< fr. *succifère*)
succín *s. n. (rar)* varietate de chihlimbar, galben-roşiatic. (< fr. *succin*, lat. *succinum*)
succinát *s. n.* sare a acidului succinic. (< fr. *succinate*)
succinic *adj. acid ~* = acid descoperit în chihlimbar; se întâlneşte şi în unele plante, rădăcini verzi etc. (< fr. *succinique*)
succiníţ *s. n.* varietate galbenă ambrată de granit. (< fr. *succinite*)
succint, -ă *adj.* (şi *adv.*) exprimat pe scurt, cu puţine cuvinte; sumar, concis, laconic. (< fr. *succinct*, lat. *succinctus*)
sucombá *vb. intr.* **1.** a muri, a deceda. **2.** *(fig.)* a fi zdrobit, învins. (< fr. *succomber*)
sucre /sücr/ *s.m.* unitate monetară a statului Ecuador. (< sp. *sucre*)
sucróză *s. f.* invertază. (< fr. *sucrase*)
sucţiúne *s. f* **1.** sugere, aspiraţie. **2.** reducere a presiunii apei dintr-un sol nesaturat în raport cu presiunea atmosferică; aspiraţia capilară a pământului. **3.** contact strâns şi rezistent dintre două corpuri, realizat prin crearea unui spaţiu vid sau de aer rarefiat între ele. (< engl. *suction*, după fr. *succion*, lat. *suctio*)
sucúb *s. m.* **1.** demon feminin, care se uneşte noaptea cu un strigoi sau cu un posedat. **2.** *(jur.)* persoană impresionabilă, receptivă la acţiunea de influenţare, prin sugestie, din partea altei persoane (incub). (< fr. *succube*, lat. *succuba*)
suculént, -ă I. *adj.* **1.** cu mult suc, zemos; *(p. ext.)* savuros şi hrănitor. **2.** *(fig.)* plin de conţinut, de savoare. **II.** *s. f. pl.* nutreţuri provenite din cartofi, sfeclă etc. şi rădăcinoase. (< fr. *succulent*, lat. *suculentus*)
suculénţă *s. f.* însuşirea de a fi suculent; savoare, gust. (< fr. *succulence*)
sucúpă *s. f.* farfurioară pe care se pune ceaşca. ◊ *~ volantă* = farfurie zburătoare. (< fr. *soucoupe*)
sucursálă *s. f.* întreprindere comercială, bancară etc. subordonată unei alte întreprinderi similare. (< fr. *succursale*)
sucusiúne *s. f.* metodă de punere în evidenţă a lichidului amestecat cu un gaz dintr-un organ cavitar prin clătirea bolnavului. (< fr. *succussion*, lat. *succussio*)
sud *s. n.* punct cardinal opus nordului; miazăzi. ◊ *S-* = spaţiu geografic de la sud. (< fr. *sud*)
sudá *vb.* **I.** *tr.* a îmbina două piese de metal prin sudare. **II.** *refl.* **1.** (despre oase, ligamente) a se uni, a se lega, a se lipi. **2.** (despre elemente de vorbire) a se alipi unul de altul, formând un singur cuvânt. (< fr. *souder*)
sudábil, -ă *adj.* care poate fi sudat. (< fr. *soudable*)
sudabilitáte *s. f.* proprietate a unui material de a fi sudabil. (< fr. *soudabilité*)
sud-africán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Africa de Sud. (< fr. *sud-africain*)
sudáj *s. n.* sudare. (< fr. *soudage*)
sud-americán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din America de Sud. (< fr. *sud-américain*)
sudamínă *s. f.* erupţie cutanată de vezicule pline cu lichid clar, la nivelul orificiilor glandelor sudoripare; miliaria. (< fr. *sudamina*)
sudán *s. n.* colorant organic solubil în solvanţi organici, în unele produse petroliere albe, ca benzina, petrolul. (< fr. *soudan*)
sudanéz, -ă I. *s. m. pl.* popor constituit ca naţiune în Sudan. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. ◊ *limbi ~e* = familie de limbi negro-africane vorbite în Africa Centrală (Sudan) şi de nord-est. (< fr. *soudanais*)
sudáre *s. f.* acţiunea de a (se) suda; operaţie de îmbinare nedemontabilă a două sau mai multe piese metalice, prin încălzire sau presare, cu sau fără adăugare de material; sudaj, sudat. (< suda)
sudáţie *s. f.* **1.** separare a componenţilor lichizi (sau cu un punct de topire scăzut) dintr-un amestec, prin încălzirea înceată şi progresivă a amestecului. **2.** transpiraţie abundentă provocată în scop terapeutic. **3.** *(mar.)* umiditate în magaziile navei produsă de condensarea vaporilor emanaţi de diverse mărfuri. (< fr., engl. *sudation*, lat. *sudatio*)
sud-coreeán, -ă I. *s. m. pl.* popor care locuieşte în Coreea de Sud. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< fr. *sud-coréean*)
sud-dunăreán, -ă *adj.* de (la) sud de Dunăre. (< sud + dunărean)
sud-ést *s. n.* punct cardinal secundar, între sud şi est. (< fr. *sud-est*)
sud-éstic, -ă *adj.* (de) la, dinspre sud-est. (< sud-est + -ic)
súdic, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) de (la) sud; spre sud; meridional. (< sud + -ic)
sudíst, -ă *adj., s. m. f.* (luptător) al Confederaţiei Sudului în Războiul de secesiune din SUA (1861-1865). (< fr. *sudiste*)

sudít *s. m.* locuitor din țările române aflat sub protecția unei puteri străine, având dreptul la o jurisdicție specială. (< it. *suddito*)

sudokú *s. n.* joc de logică, un fel de rebus, dar cu cifre în loc de litere, presupunând completarea careului de 81 de căsuțe care trebuie completat în așa fel încât orice rând, orice coloană și orice pătrat de 3 x 3 căsuțe să conțină o singură dată fiecare cifră de la 1 la 9. (< jap. *sudoku*, cifră unică)

sudór, -oáre *s. m. f.* muncitor specializat în lucrări de sudură. (< fr. *soudeur*)

sudorál, -ă *adj.* referitor la sudoare. (< fr. *sudoral*)

sudorație *s. f.* transpirație. (după fr. *sudorification*)

SUDORI- *elem.* „sudoare". (< fr. *sudori-*, cf. lat. *sudor*)

sudorífic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care produce sudație (2). (< fr. *sudorifique*)

sudoripără *adj. glandă* ~ = glandă care produce sudoare. (< fr. *sudoripare*)

sudură *s. f.* **1.** rezultat al sudării; (*p. ext.*) locul unde s-au lipit prin sudare două piese. **2.** (*fig.*) legătură strânsă. (< fr. *soudure*)

sud-vést *s. n.* punct cardinal secundar, între sud și vest. (după fr. *sud-ouest*)

sud-véstic, -ă *adj.* (de) la, dinspre sud-vest. (< sud-vest + -ic)

sud-vietnaméz, -ă **I.** *s. m. pl.* popor care locuiește în fostul Vietnam de Sud. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< Sud-Vietnam + -ez)

suedéz, -ă **I.** *s. m. pl.* popor de origine germanică constituit ca națiune în Suedia. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. f.*) limbă germanică vorbită de suedezi. **III.** *adj. gimnastică ~ă* = metodă de educație fizică bazată pe repetarea mișcărilor simple destinate a activa mușchii corpului. (< fr. *suédois*)

suétă *s. f.* boală infectocontaginoasă datorată unui virus, care se caracterizează prin transpirații intense. (< fr. *suette*)

sufét, -ă *adj., s. m.* (magistrat roman, de obicei consul) care suplinea funcția respectivă ca urmare a părăsirii ei, din diferite motive, de către titular. (< lat. *suffectus*)

sufét *s. m.* magistrat suprem în Cartagina, a cărui funcție dura un an. (< fr. *suffète*, lat. *suffes*)

suficiént, -ă *adj.* **1.** (și *adv.*) destul, de ajuns. **2.** (despre oameni) încrezut, prea mulțumit de sine; înfumurat. (< lat. *sufficiens*, it. *sufficiente*)

suficiență *s. f.* **1.** faptul de a fi suficient; îndestulare. **2.** vanitate; îngâmfare ridicolă. (< it. *sufficienza*)

sufism *s. n.* curent principal al misticii musulmane, apărut în sec. VIII în Arabia și Persia ca reacție împotriva islamismului, cu caracter anticlerical și ascetic. (< fr. *soufisme*)

sufíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al sufismului. (< fr. *soufiste*)

sufít[1] *s. m.* scriitor influențat de sufism. (< fr. *soufite*)

sufít[2] *s. n.* ornament din var și nisip, executat în special pe tavan. (< it. *soffitto*, fr. *soffite*)

sufíță *s. f.* partea superioară a scenei, amenajată pentru manevrarea dispozitivelor de iluminat, de aerisit etc.; (*p. ext.*) foaie de pânză din același material cu cortina, închisă la partea de sus a arlechinului. (< it. *soffitta*, fr. *soffite*)

sufític, -ă *adj.* care aparține, propriu sufiților. (< fr. *soufitique*)

sufíx *s. n.* afix care se adaugă la rădăcina sau tema unui cuvânt, pentru a crea cuvinte sau forme gramaticale noi. (< fr. *suffixe*)

sufixă *vb. tr.* a adăuga un sufix la rădăcina sau tema unui cuvânt. (< fr. *suffixer*)

sufixál, -ă *adj.* referitor la sufixe; care îndeplinește funcție de sufix. (< fr. *suffixal*)

sufixáție *s. f.* sufixare. (< fr. *suffixation*)

sufixoíd *s. n.* pseudosufix. (< fr. *suffixoïde*)

suflái *s. n.* **1.** aparat dintr-o cameră de amestec și o țeavă care conduce o vână de gaz sub presiune, pentru executarea sudurii, tăierea metalelor, găurire etc. **2.** instalație rudimentară de aerisire, folosită la săparea puțurilor adânci sau în cazul degajării unor gaze nocive. (< sufla + -ai)

sufláj *s. n.* **1.** construcție menită să consolideze carena unei nave. **2.** corectarea deformațiilor unei linii de cale ferată prin introducerea de balast sub traverse. (< fr. *soufflage*)

suflántă *s. f.* compresor de aer sau de alte gaze, cu debite mari, pentru alimentarea cuptoarelor metalurgice. (<*soufflante*)

sufleór /-fleor/ *s. m.* cel care suflă actorilor, în timpul repetițiilor sau la reprezentații, replicile pe care urmează să le spună. (< fr. *souffleur*)

sufleríe *s. f.* (*rar*) totalitatea tuburilor unei orgi. **O** ~ *aerodinamică* = tunel amenajat pentru studiul forțelor aerodinamice. (< fr. *soufflerie*)

sufléu *s. n.* preparat culinar asemănător cu budinca, din legume fierte, pește, carne, ouă, brânză și unt sau din fructe, amestecat cu sos alb. (< fr. *soufflé*)

súflu *s. n.* **1.** agitare a aerului (produsă de vânt). • presiune violentă produsă de gazele unui exploziv. **2.** zgomot cardiac care se observă în anumite boli de inimă, asemănător cu zgomotul unor foale. (< fr. *souffle*)

suflúră *s. f.* defect de turnare a unor piese de metal dintr-un mic gol produs de gazele degajate în timpul solidificării. (< fr. *soufflure*)

sufocá *vb. tr., refl.* a (se) înăbuși; a (se) asfixia. (< fr. *suffoquer*, lat. *suffocare*)

sufocánt, -ă *adj.* asfixiant. (< fr. *suffocant*)

sufocáție *s. f.* (*rar*) sufocare. (< fr. *suffocation*, lat. *suffocatio*)

sufragánt, -ă *adj., s. m.* (episcop) care depinde de un mitropolit. (< fr. *suffragant*)

sufragétă *s. f.* partizană a mișcării feministe din Anglia de la începutul sec. XX, prin care se urmărea obținerea drepturilor politice pentru femei. (< fr., engl. *suffragette*)

sufrágiu *s. n.* **1.** drept de vot. **2.** sistem de votare. **O** ~ *universal* = drept de vot acordat tuturor cetățenilor majori ai unei țări. **3.** aprobare, asentiment. (< fr. *suffrage*, lat. *suffragium*)

sufuziúne *s. f.* **1.** răspândire sub piele a unei umori. **2.** proces de spălare a rocilor de către apele subterane. (< fr. *suffusion*, lat. *suffusio*)

sugatívă *adj. hârtie* ~ (și *s. f.*) = hârtie groasă și poroasă care suge cerneala. (după it. */carta/ sugante*)

sugeră *vb. tr.* a face să se ivească în mintea cuiva o idee, un gând. (< fr. *suggérer*, lat. *suggerere*)

sugestíbil, -ă *adj.* care poate fi influențat prin sugestie. (< fr. *suggestible*)

sugestibilitáte *s. f.* capacitatea de a fi sugestibil. (< fr. *suggestibilité*)

sugéstie *s. f.* **1.** influență exercitată asupra psihicului sau comportamentului cuiva. **2.** propunere, idee sugerată cuiva. (< fr. *suggestion*, lat. *suggestio*)

sugestioná *vb. tr., refl.* a(-și) produce o sugestie. (< fr. *suggestionner*)

sugestionábil, -ă *adj.* care poate fi sugestionat. (< it. *suggestionabile*)

sugestionabilitáte *s. f.* faptul de a putea fi sugestionat; impresionabilitate. (< it. *suggestionabilità*)

sugestív, -ă *adj.* care sugerează, inspiră anumite reprezentări sau idei; evocator. (< fr. *suggestif*)

sugestivitáte *s. f.* caracter sugestiv. (< fr. *suggestivité*)

sugilație *s. f.* ușoară echimoză a pielii; sufuziune sangvină. (< fr. *sugillation*, lat. *suggillatio*)

SUI- *elem.* „porc". (< fr. *sui-*, cf. lat. *sus, suis*)

suicíd *s. n.* (*livr.*) sinucidere. (< fr. *suicide*)

suicidár, -ă (*livr.*) **I.** *adj.* referitor la sinucidere. **II.** *adj., s. m. f.* (cel) care are tendințe de sinucidere. (< fr. *suicidaire*)

suicidologíe *s. f.* ansamblu de cercetări având ca obiect sinuciderea. (< fr. *suicidologie*)

suíde *s. f. pl.* familie de suiforme: porcul sălbatic și domestic. (< fr. *suidés*)

suifórme *s. f. pl.* subordin de mamifere paricopitate cu pielea groasă și acoperită cu peri tari și rari: porcul, mistrețul, hipopotamul etc. (< fr. *suiformes*)

sui-géneris *adj. inv.* unic în felul său; original, special. (< lat. *sui generis*)

suíne *s. f. pl.* subfamilie de paricopitate din familia suidelor: porcul sălbatic. (< it. *suini*)

suiséki *s. f.* artă a aranjării pietrelor decorative, în Japonia, alături de ikebana. (< cuv. jap.)

suíță *s. f.* **1.** grup de oameni care însoțește un demnitar; alai, escortă. **2.** (*muz.*) compoziție instrumentală din mai multe

părți scrise în aceeași tonalitate, dar contrastante prin caracter și mișcare. • fragmente selective dintr-o lucrare mai amplă (operă, balet etc.). **3.** serie, șir de idei, de reprezentări etc. • continuitate, înlănțuire. (< fr. *suite*)

suk *s. n.* piață acoperită, în țările arabe. (< fr. *souk*)

SULC(I) -, -súlc *elem.* „despicat, crestat, brăzdat". (< fr. *sulc/i/-, -sulque*, cf. lat. *sulcus*)

sulcát, -ă *adj. (bot.;* despre organe) brăzdat. (< lat. *sulcatus*)

sulciférm, -ă *adj. (med.)* în formă de brazdă, de renură. (< fr. *sulciforme*)

sulf[1] *s. n.* metaloid galben-deschis, cu miros neplăcut: pucioasă. (< fr. *sulf*)

SULF[2]**(O)-** *elem.* „sulf". (< fr. *sulf/o/-*, cf. lat. *sulfur*)

sulfamídă *s. f* medicament dintr-o serie de substanțe organice cu bază de sulf, cu acțiune antiinfecțioasă, antidiabetică și diuretică. (< fr. *sulfamide*, germ. *Sulfamid*)

sulfamidemíe *s. f* prezența de sulfamide în sânge. (< fr. *sulfamidémie*)

sulfamidorahíe *s. f.* prezența de sulfamide în lichidul cefalorahidian. (< fr. *sulfamidorachie*)

sulfamidorezistént, -ă *adj.* care prezintă sulfamidorezistență. (< fr. *sulfamidoresistant*)

sulfamidorezisténță *s. f.* rezistență a microbilor la acțiunea bacteriostatică a sulfamidelor. (< fr. *sulfamidorésistance*)

sulfamidoterapíe *s. f.* tratament contra infecțiilor cu sulfamide. (< fr. *sulfamidothérapie*)

sulfamiduríe *s. f.* prezența în urină a sulfamidelor. (< fr. *sulfamidurie*)

sulfanílic *adj. acid* ~ = acid cromatic sulfonat, cristalizat, din anilină, folosit în industria coloranților, ca reactiv etc. (< fr. *sulfanilique*)

sulfát *s. m.* sare sau ester al acidului sulfuric. (< fr. *sulfate*)

sulfatá *vb. tr.* **1.** a acoperi plăcile unui acumulator cu cristale de sulfat de plumb. **2.** a muia un material într-o baie de sulfat metalic pentru a-l conserva mai bine. • a trata (plantele, semințele) cu o soluție de sulfat de cupru pentru combaterea paraziților. (< fr. *sulfater*)

sulfatáj *s. n.* sulfatare. (< fr. *sulfatage*)

sulfatát, -ă *adj.* (*chim.*; despre baze) care conține sulfați. (< fr. *sulfaté*)

sulfatáză *s. f.* enzimă care există în toate organele corpului animalelor, îndeosebi în rinichi. (< fr. *sulfatase*)

sulfatiazól *s. n.* sulfamidă cu acțiune bacteriostatică, folosit ca medicament antiinfecțios. (< germ. *Sulfathiazol*)

sulfatizáre *s. f* îndepărtare a sulfului din minereuri sulfuroase prin încălzirea oxidantă. (după fr. *sulfatisation*)

sulfhemoglobínă *s. f.* hemoglobină modificată în cursul intoxicării cu hidrogen sulfurat sau cu sulfamide. (< fr. *sulfhémoglobine*)

sulfhemoglobinemíe *s. f.* prezența în sânge a sulfhemoglobinei. (< fr. *sulfhémoglobinémie*)

sulfhídric *adj. acid* ~ = hidrogen sulfurat. (< fr. *sulfhydrique*)

sulfhidrísm *s. n.* intoxicație profesională prin inhalarea de hidrogen sulfurat. (< fr. *sulfhydrisme*)

sulfít *s. m.* sare a acidului sulfuros. (< fr. *sulfite*)

sulfitá *vb. tr.* **1.** a folosi bioxidul de sulf ca dezinfectant, decolorant etc., în vinificație. **2.** a trata cu sulfit de sodiu unele extracte tanante vegetale. (< fr. *sulfiter*)

sulfitáj *s. n.* sulfitare. (< fr. *sulfitage*)

sulfitométru *s. n.* aparat de dozare a bioxidului de sulf lichid în operația de sulfitare. (< fr. *sulfitomètre*)

sulfizá *vb. tr.* a trata termochimic cu sulf piesele din oțel sau din fontă, spre a le mări rezistența la uzură. (după fr. *sulfinisation*)

sulfobactérie *s. f.* bacterie care folosește în procesul de chimiosinteză energia din oxidarea hidrogenului sulfurat. (< fr. *sulfobactérie*)

sulfocarbonísm *s. n.* intoxicație profesională cu sulfură de carbon. (< fr. *sulfocarbonisme*)

sulfocianát *s. m.* sare sau ester al acidului sulfocianic. (< fr. *sulfocyanate*)

sulfocianhídric *adj. acid* ~ = acid anorganic, gaz instabil, solubil în apă; acid sulfocianic. (< fr. *sulfocyanhydrique*)

sulfociánic *adj. acid* ~ = acid tiocianic. (< fr. *sulfocyanique*)

sulfocianúră *s. f.* cianură de sulf; tiocianat. (< fr. *sulfocyanure*)

sulfoclorúră *s. f.* combinație a unei cloruri cu o sulfură. (< fr. *sulfochlorure*)

sulfoná *vb. tr.* a introduce acid sulfuric în molecula unei substanțe organice. (< fr. *sulfoner*)

sulfónă *s. f.* denumire generică pentru compușii pe bază de sulf, înrudiți cu sulfamidele, având acțiune antibacteriană asemănătoare acestora. (< fr. *sulfone*)

sulfurá *vb. tr.* **1.** a acoperi, parțial sau total, cu o peliculă de sulfură, un mineral. **2.** a trata cu sulfură de carbon boabele de mazăre, de fasole, cereale etc. atacate de gărgărițe. **3.** a injecta în sol solfură de carbon pentru a combate vătămătorii. (< fr. *sulfurer*)

sulfuráj *s. n.* (*rar*) sulfurare. (< fr. *sulfurage*)

sulfurát, -ă *adj.* combinat cu sulf. **o** *hidrogen* ~ = gaz incolor, toxic, cu miros de ouă stricate; acid sulfuric. (< fr. *sulfuré*)

sulfúră *s. f.* **1.** sare a acidului sulfhidric. **2.** compus al sulfului cu un metal, metaloid sau radical organic. (< fr. *sulfure*)

sulfúric, -ă *adj.* referitor la sulf, care conține sulf. **o** *acid* ~ = acid oxigenat al sulfului hexavalent, sub formă de lichid uleios, incolor, foarte corosiv, care înnegrește materia organică; vitriol. (< fr. *sulfurique*)

sulfurizá *vb. tr.* a dezintecta, a dezinsectiza și deratiza cu bioxid de sulf. (< fr. *sulfuriser*)

sulfurós, -oásă *adj.* care conține sulf (dizolvat). **o** *acid* ~ = acid oxigenat al sulfului tetravalent, numai în soluție, ca reducător puternic conservant, în vinificație etc. (< fr. *sulfureux*)

sulky /sálchi/ *s. n.* trăsurică pe două roți, foarte ușoară, la cursele de trap. (< engl. *sulky*)

sulpician, -ă I. *adj., s. m. f.* (călugăr, preot) care aparține congregației Saint-Sulpice. **II.** *adj.* (despre obiecte de artă religioase) vândut în cartierul Saint-Sulpice din Paris. (< fr. *sulpicien*)

sultanát *s. n.* **1.** demnitatea de sultan. **2.** stat monarhic condus de un sultan. (<fr. *sultanat*)

sultanínă *s. f.* soi de viță-de-vie cultivată pentru stafide. (< fr. *sultanine*, germ. *Sultanine*)

súltă *s. f.* sumă de bani care, într-un partaj sau într-un schimb, compensează diferența de valoare a părții cuvenite din moștenire sau a bunurilor schimbate. (< fr. *soulte*)

sumábilă *adj. (mat.;* despre o funcție) integrabilă; (despre o serie) convergentă. (după fr. *sommable*)

sumác I. *s. m.* arbust din țările calde cu frunze, bogate în tananți, și flori albe în panicule. **II.** *s. n.* condiment pudră obținut din acest arbust. (< fr. *sumac*)

sumacáre *s. f* tratare a pieilor cu o zeamă din extract de sumac. (< sumac)

sumár, -ă I. *adj.* redat în puține cuvinte; pe scurt, succint. • expeditiv, făcut în fugă, superficial, fără respectarea formelor obișnuite. • (despre îmbrăcăminte) redus la strictul necesar. **II.** *s. n.* **1.** cuprins, tablă de materii. **2.** rezumat (al unei lucrări, dezbateri etc.). (< lat. *summarium*, fr. *sommaire*)

sumaritáte *s. f.* caracter sumar. (< sumar + -itate)

sumarizá *vb. tr.* a rezuma; a recapitula. (< engl. *summarize*)

sumarizánt, -ă *adj.* care sumarizează. (< sumariza + -ant)

sumatív, -ă *adj.* **1.** referitor la sumație. **2.** cumulativ. (<. *summativ*)

sumatór, -ie I. *adj. (mat.)* care marchează sumația, adunarea. **II.** *s. n.* circuit care efectuează adunarea sau scăderea într-un calculator. (< engl. *summatore*)

sumáție *s. f.* **1.** (*mat.*) operația prin care se face suma mai multor cantități; adunare a mai multor factori; adiție (2). **2.** apariția unei reacții fiziologice într-un organism în urma mai multor excitații succesive. (după fr. *sommation*)

súmă *s. f* **1.** (*mat.*) rezultatul adunării a doi sau mai mulți termeni; total. **2.** anumită cantitate de bani. **3.** număr (mare); mulțime. (< lat. *summa*, germ. *Summe*, după fr. *somme*)

súmbru, -ă *adj.* **1.** întunecat. **2.** *(fig.;* despre oameni) posomorât, trist. • chinuit de gânduri. (< fr. *sombre*)

sumerián, -ă I. *s. m. pl.* populație din Sumer (Mesopotamia), care a creat o civilizație strălucită în mileniul 4-3 î. H. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. • (*s. f.*) limbă vorbită la sud de Babilon, cu caractere cuneiforme. (< fr. *sumérien*)

sumisiúne *s. f.* supunere, ascultare. (< fr. *soumission*, lat. *submissio*)
summit /sámit/ *s. n.* întâlnire (politică) la cel mai înalt nivel. (< engl. *summit*)
súmmum *s. n.* punctul, gradul cel mai înalt la care se poate ajunge; culme. (< fr., lat. *summum*)
súmo *s. n.* luptă japoneză pe un ring special, în care este declarat învins adversarul care cade primul pe podea, atinge podeaua cu mâna sau scoate în afara ringului unul ori ambele picioare. (< jap. *sumo*)
sunetíst *s. m.* tehnician care se ocupă de „sunet", de componenţa sonoră a emisiunilor de televiziune. (< sunet + -ist)
súnna *s. f.* una dintre cărţile sfinte ale mahomedanilor, care completează Coranul. (< fr., ar. *sunna*)
sunnism *s. n.* curent majoritar al islamismului, bazat pe recunoaşterea sunnei. (< fr. *sunnisme*)
sunnít, -ă *s. m. f.* mahomedan care respectă preceptele înscrise în sunna. (< fr. *sunnite*)
súo témpore *loc. adj.* la vremea sa. (< lat. *suo tempore*)
supă *vb. intr.* a lua masa de seară (după un spectacol). (< fr. *souper*)
supápă *s. f.* organ de întrerupere sau de restabilire a circuitului unui fluid care trece printr-un orificiu. • (*fig.*) mijloc de a scăpa de ceva supărător. (< fr. *soupape*)
súpă *s. f.* **1.** fiertură de legume sau de carne. **2.** (*fam.;* la pictorii romantici) vernis galben aplicat peste o pictură pentru a-i da acea patină aurie evocatoare a timpului trecut. (< fr. *soupe*)
SUPER¹-/SUPRA- *pref.* „superior", „excesiv", „dea-supra, peste, care se adaugă". (< fr. *super-, supra-*, cf. lat. *super*, supra)
súper² *adj. inv., adv.* situat deasupra; extraordinar, superlativ. (< fr. *supère*)
superaeronávă *s. f.* aeronavă de mare capacitate. (< super¹- + *aeronavă*)
superaliáj *s. n.* aliaj refractar complex care prezintă rezistenţă la temperaturi mai mari de 800şC. (< fr. *superalliage*)
superangulár *adj. (fot.) obiectiv~* = obiectiv cu un unghi de deschidere mai mare, astfel încât poate încadra o imagine mai mare decât un obiectiv normal. (< fr. *superangulaire*)
superarbitrá *vb. tr.* a acţiona ca superarbitru. (< germ. *superarbitrieren*)
superarbitru *s. m.* supraarbitru. (< germ. *Superarbitrium*)
superatlét *s. m.* atlet de înaltă clasă. (< super¹- + *atlet*)
supérb, -ă *adj.* **1.** splendid, măreţ, impunător; impresionant. **2.** neobişnuit de frumos. • foarte bun, foarte gustos. (< fr. *superbe*, lat. *superbus*)
superbíe *s. f.* (*livr.*) orgoliu, îngâmfare, trufie; mândrie. (< lat., it. *superbia*)
superbombardiér *s. n.* suprafortăreaţă. (< super¹- + *bombardier*)
superbómbă *s. f.* bombă atomică de mare putere, bombă cu hidrogen. (< fr. *superbombe*)
supercalándru *s. n.* calandru pentru satinarea hârtiei. (< fr. *supercalandre*)
supercalculatór *s. n.* calculator de foarte mare capacitate; supercomputer. (< super¹- + *calculator*)
supercampión, -oánă *s. m. f.* campion care a repurtat numeroase victorii. (după fr. *superchampion*)
supercarburánt *s. m.* carburant cu calităţi superioare. (< fr. *supercarburant*)
supercargóu *s. n.* **1.** persoană ambarcată pe o navă comercială de către proprietarul mărfurilor în scopul de a-i reprezenta interesele comerciale, a supraveghea transportul etc. **2.** delegat al marinei militare pe o navă comercială care face parte dintr-un convoi. **O** *~ aerian* = avion de transport de mare capacitate. (< engl., fr. *supercargo*)
supercentrifúgă *s. f.* centrifugă cu turaţie foarte înaltă. (< super¹- + *centrifugă*)
supercimént *s. n.* ciment care se întăreşte foarte repede. (< fr. *superciment*)
supercinerámă *s. f.* cineramă de ecran foarte lung. (< super¹- + *cineramă*)
supercivilizát, -ă *adj.* foarte civilizat. (după engl. *supercivilized*)
supercivilizáţie *s. f.* civilizaţie superioară. (< super¹- + *civilizaţie*)
supercompúter *s. n.* supercalculator; transputer. (< super¹- + *computer*)
superconductór *s. n.* conductor electric de mare capacitate. (< engl. *superconductor*)
superconfórt *s. n.* confort deosebit. (< fr. *superconfort*)
supercrític, -ă *adj.* (despre o temperatură, o pasiune) superioară punctului critic. (< fr. *supercritique*)
supercrustál, -ă *adj.* (*geol.*) format pe suprafaţa pământului. (< germ. *superkrustal*)
supercúpă *s. f.* (*sport*) cupă de mare importanţă. (< super¹- + *cupă*)
superdividénd *s. n.* profit realizat peste nivelul dividendului. (< engl. *superdividend*)
superdozáre *s. f.* dozare excesivă. (< super¹- + *dozare*)
superdóză *s. f.* doză excesiv de mare. (< super¹- + *doză*)
superelogiá *vb. tr.* a elogia peste măsură. (< super¹- + *elogia*)
superestétic, -ă *adj.* deosebit de frumos. (< engl. *superesthetic*)
superevidént, -ă *adj.* mai mult decât evident. (< engl. *superevident*)
superexprés, -ă *adj., s. n.* (tren) extrem de rapid (peste 200 km/h). (< fr. *super-express*)
superfecundáţie *s. f.* fecundare a două sau mai multe ovule, eliminate în acelaşi timp ori la scurt timp unul de altul, de către doi sau mai mulţi spermatozoizi. (< fr. *superfécondation*)
superfetatóriu, -ie *adj.* de prisos, inutil; superfluu. (< fr. *superfétatoire*)
superfetáţie *s. f.* **1.** lucru care se adaugă inutil altuia; prisosinţă. **2.** abundenţă de cuvinte, repetare nefolositoare. **3.** fecundare a două ovule care provin din perioade de ovulaţie diferite. (< fr. *superfétation*)
superficiál, -ă *adj.* (şi *adv.*) care există numai la suprafaţă, fără să pătrundă în adâncime; de la suprafaţă. • (*fig.*) care priveşte şi tratează lucrurile cu uşurinţă, uşuratic; lipsit de adâncime; neesenţial. (< fr. *superficiel*, lat. *superficialis*)
superficialitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este superficial; lipsă de profunzime. • lucru superficial. (< fr. *superficialité*)
superficíar *s. m. f.* (*jur.*) persoană care are drept de superficie. (< superficie + -ar)
superfície *s. f.* **1.** suprafaţă; arie. **O** (*jur.*) *drept de ~* = drept de proprietate care se mărgineşte numai la suprafaţa solului şi la ceea ce este deasupra lui. **2.** (*fig.*) aparenţă. (< fr., it. *superficie*, lat. *superficies*)
superfílm *s. n.* (*cinem.*) superproducţie. (< engl., fr. *superfilm*)
superfíltru *s. n.* filtru foarte fin. (< super¹- + *filtru*)
superfín, -ă *adj.* foarte fin, de cea mai bună calitate; extrafin, ultrafin. (< fr. *superfin*)
superfinisá *vb. tr.* a netezi foarte fin asperităţile suprafeţelor unor piese sau organe de maşini. (după fr. *superfinir*)
superfiníţie *s. f.* superfinisare. (< fr. *superfinition*)
superfluitáte *s. f.* însuşirea a ceea ce este superfluu; lucru superfluu. (< fr. *superfluité*)
supérfluu, -uă *adj.* de prisos; inutil. (< fr. *superflu*, lat. *superfluus*)
superfosfát *s. m.* **1.** îngrăşământ agricol pe bază de fosfat, conţinând, în principal, fosfat de calciu. **2.** produs prin descompunerea apatitelor şi fosforitelor cu ajutorul acidului sulfuric sau fosforic. (< fr. *superphosphate*)
supergalaxíe *s. f.* grup ipotetic de galaxii, foarte apro-piate una de alta. (< fr. *supergalaxie*)
superheterodínă *s. f.* radioreceptor în care oscilaţiile produse de unda recepţionată sunt amplificate prin combinarea cu cele ale unui oscilator local. (< fr. *superhétérodyne*)
superhormón *s. m.* substanţă foarte activă din punct de vedere biologic. (< super¹- + *hormon*)
supericonoscóp *s. n.* tub electronic mult mai sensibil decât inconoscopul. (< fr. *supericonoscope*)

superimunitáte *s. f.* imunitate parlamentară care pretinde privilegii exagerate. (*super*[1]- + *imunitate*)
superinfécție *s. f.* infecție nouă, contractată de cineva deja infectat; suprainfecție. (după fr. *surinfection*)
superinstalație *s. f.* instalație extrem de complexă. (< super[1]- + *instalație*)
superintendént *s. m.* (în biserica evanghelică) **1.** preot care supraveghează o eforie. **2.** episcop. (< germ. *Superintendent*)
superinvolúție *s. f.* involuție patologică, mai rapidă decât cea normală. (< fr. *superinvolution*)
superiór, -oáră I. *adj.* **1.** așezat în partea de sus; deasupra. • (despre cursuri de apă) spre izvor. **2.** care are un loc înalt (într-o ierarhie). **3.** care se distinge prin calități, prin merite deosebite. • la un nivel mai înalt. **o** *matematici ~oare* = parte a matematicii care folosește metode de cercetare foarte complexe; *învățământ ~* = treaptă a învățământului care urmează după cel liceal; *studii ~oare* = studii universitare. **II.** *s. m. f.* cel care ocupă un loc mai important într-o ierarhie, cel care are un grad mai mare decât altul. (< lat. *superior*, fr. *supérieur*)
superioritáte *s. f.* însușirea, starea a ceea ce este superior; atitudine a celui care se crede superior. (< fr. *supériorité*, lat. *superioritas*)
superjumbo /-giámbo/ *s. n.* jumbo-jet gigantic. (< super[1]- + *jumbo*)
superlativ, -ă *adj.* care exprimă o calitate în cel mai înalt grad. **o** (*gram.*) *grad ~* (și *s. n.*) = grad de comparație al adjectivului și al adverbului prin care se arată că o însușire există în cea mai înaltă măsură. (< fr. *superlatif*, lat. *superlativus*)
superlóng *adj. inv.* (despre țigări) extrem de lung. (< engl. superlongue)
supermagazín *s. n.* magazin[1] universal mare; supermarket. (după engl. *supermarket*)
supermagnét *s. m.* magnet foarte puternic. (< super[1]- + *magnet*)
súperman /-men/ *s. m.* om cu calități deosebite; supraom. (< engl. *superman*)
supermaratón *s. n.* (*sport*) maraton lung și dificil. (< fr. *supermaraton*)
supermárket *s. n.* supermagazin; hipermarket. (< engl. *supermarket*)
supermicroscóp *s. n.* ultramicroscop. (< fr. *supermicroscope*)
superminiaturizát, -ă *adj.* extrem de mic. (< fr. *superminiaturisé*)
superminicalculatór *s. n.* minicalculator cu mare putere de calcul. (< super[1]- + *minicalculator*)
supermicroscóp *s. n.* ultramicroscop. (< super[1]- + *microscop*)
superminiaturizát, -ă *adj.* extrem de mic. (< fr. *superminiaturisé*)
supermodél *s. n.* model excepțional. • femeie cu un plus de originalitate în ținuta sa vestimentară. (< super[1]- + *model*)
supernatánt, -ă *adj.* (despre plante, organe) care plutește pe suprafața apei. (< engl. *supernatant*)
supernávă *s. f.* navă de tonaj foarte mare. (după fr. *super-navire*)
supernóvă *s. f.* nova de o strălucire extraordinară. (< fr., engl. *supernova*)
superofértă *s. f.* supraofertă. (după fr. *suroffre*)
superordinatór *s. n.* ordinator de foarte mare capacitate. (< super[1]- + *ordinator*)
superorticón *s. n.* tub electronic videocaptor, bazat pe efectul fotoelectric extern, mult mai sensibil decât orticonul și iconoscopul. (< germ. *Superorthikon*)
superparazít *s. m.* parazit al unui alt parazit. (< fr. *superparasite*)
superperformánt, -ă *adj.* extrem de performant. (< super[1]- + *performant*)
superpetroliér *s. n.* petrolier de mare capacitate; supertanc. (< fr. *super-pétrolier*)
superplástic, -ă *adj.* (despre un aliaj de aluminiu) cu calități deosebite. (< engl. *superplastic*)
superpozábil *adj.* (despre două figuri) care se pot suprapune exact. (< fr. *superposable*)
superpozíție *s. f.* suprapunere. (< fr. *superposition*, lat. *superpositio*)
superprodúcție *s. f.* producție cinematografică, film care depășește pe cele obișnuite prin spectaculozitate; superfilm. (< fr. *superproduction*)
superprofít *s. n.* profit extrem de important. (< fr. *superprofit*)
superprotéic, -ă *adj.* (despre alimente) foarte bogat în proteine. (< super[1]- + *proteic*)
superreacție *s. f.* procedeu special de receptare a undelor radioelectrice, care permite augmentarea sensibilității prin variarea gradului de reacție. (< fr. *superréaction*)
superrefractár, -ă *adj.* suprarefractar. (< *super-* + *refractar*)
superrezistént, -ă *adj.* (despre materiale) cu rezistență foarte mare. (după fr. *surresistant*)
supersatelít *s. m.* satelit (de telecomunicații) de mare capacitate. (< super[1]- + *satelit*)
superséxy *adj. inv.* foarte sexy. (< *super*[1]- + *sexy*)
supersecrét, -ă *adj.* foarte secret. (< super[1]- + *secret*)
supershow /-șóu/ *s. n.* spectacol de mare amploare. (< engl. *supershow*)
supersistém *s. n.* **1.** sistem ierarhic superior altuia. **2.** diasistem. (< fr. *supersystème*)
supersónic, -ă *adj., s. n.* (avion) cu o viteză superioară a sunetului. (< fr. *supersonique*)
superstár *s. n.* vedetă, star cu mare renume (în cinema, în sport); supervedetă, megastar. (< engl., fr. *superstar*)
superstíție *s. f.* credință primitivă, bazată pe rămășițe ale animismului și magiei, în spirite bune sau rele, miracole, farmece și vrăji, în semne prevestitoare, numere fatidice etc. (< fr. *superstition*, lat. *superstitio*)
superstițiós, -oásă *adj.* (despre oameni) care crede în superstiții; întemeiat pe superstiții. (< fr. *superstitieux*, lat. *superstitiosus*)
superstițiozitáte *s. f.* calitatea de a fi superstițios. (< it. *superstuzuisitŕ*)
superstón *s. n.* bronz de aluminiu și cupru, cu foarte bune proprietăți mecanice. (< engl. *superstone*)
superstrát *s. n.* suprastrat. (< fr. *superstrat*)
supertánc *s. n.* superpetrolier. (< engl. *supertanker*)
supertehnologíe *s. f.* tehnologie dezvoltată în cel mai mare grad. (< super[1]- + *tehnologie*)
supertraulér *s. n.* trauler de mare capacitate. (< super[1]- + *trauler*)
supertrén *s. n.* tren extrem de rapid. (< super[1]- + *tren*)
supertrúst *s. n.* trust care cuprinde întreprinderile unei anumite ramuri de producție din mai multe țări. (< engl. *supertrust*)
superturnéu *s. n.* (*sport*) mare turneu (competițional). (< super[1]- + *turneu*)
superumerál *s. n.* veșmânt papal care acoperă umerii. • veșmânt de călugăr. (< lat. *superhumerale*)
supervedétă *s. f.* superstar. (< fr. *supervedette*)
supervílă *s. f.* vilă superbă, de mari proporții. (< *super*[1]- + *vilă*)
supervizá *vb. tr.* a controla și revizui din nou. (< fr. *superviser*)
supervizioná *vb. tr.* a viziona din nou (un film, un spectacol). (< engl. *supervise*)
supervizór I. *s. n.* program de control care supraveghează activitatea unui sistem de calcul; monitor[2] (3). **II.** *s. m. f.* cel însărcinat cu supravegherea artistică a unei înregistrări. (< engl. *supervizor*, fr. *superviseur*)
supéu *s. n.* masă servită seara târziu (după un spectacol). (< fr. *souper*)
supiéră *s. f.* castron pentru servit supa la masă. (< fr. *soupière*)
supíéu *s. n.* curea (de elastic) cusută de marginea pantalonului și petrecută pe sub talpă pentru a ține pantalonii întinși pe picior sau pentru a fixa pintenii. (< fr. *sous-pied*)
supín *s. n.* mod verbal nepersonal precedat de prepoziția *de* sau *la*, care exprimă acțiunea într-un chip general, abstract, însă ca un deziderat. (< lat. *supinum*, fr. *supin*)

supinatór I. *adj., s. m.* (mușchi) care permite mișcarea de supinație. **II.** *s. n.* susținător plantar. (< fr. *supinateur*)
supinație *s. f.* **1.** mișcare de răsucire a mâinii spre în afară. • răsucire a piciorului în raport cu gamba. **2.** decubit dorsal, cu capul răsturnat, brațele și picioarele întinse și odihnind pe pat. (< fr. *supination*, lat. *supinatio*)
suplantá *vb. tr.* a lua locul cuiva. (< fr. *supplanter*, lat. *supplantare*)
supleá /-ple-a/ *vb.* **I.** *tr.* a suplini. **II.** *intr.* a compensa, a remedia. (< fr. *suppléer*)
supleánt, -ă I. *s. m. f., adj.* suplinitor. **II.** *adj. membru ~* = membru al unui organ de partid sau de stat care exercită atribuțiile titularului în lipsa lui, având drept de vot consultativ (azi neuzitat). **III.** *s. m.* (în trecut) judecător care deținea prima treaptă ierarhică în magistratură. (< fr. *suppléant*)
supleánță *s. f.* înlocuire temporară a unui funcționar, a unui membru dintr-o adunare, dintr-un birou. (< fr. *suppléance*)
supletív, -ă *adj.* **1.** (despre forme gramaticale) care completează schema flexionară a unui cuvânt. **2.** (despre o normă legală) care se aplică în măsura în care părțile nu convin altfel, prin actele juridice pe care le încheie; interpretativ, facultativ. (< fr. *supplétif*)
supletivísm *s. n.* calitatea de a fi supletiv (1). (< fr. *suplétivisme*)
suplețe *s. f.* **1.** însușirea de a fi suplu; flexibilitate. • *(peior.)* pricepere de a se mlădia după împrejurări. **o** *cu ~* = cu dezinvoltură, fără efort. **2.** proprietate a unui corp solid de a putea suferi mari deformații nepermanente la încovoiere sau la torsiune sub solicitări relativ mici; elasticitate. (< fr. *souplesse*)
suplicáție *s. f.* **1.** rugăciune publică ordonată în anumite ocazii de senatul roman. **2.** observație adresată după Restaurație parlamentul francez regelui. **3.** rugăminte umilă, implorare fierbite. (< fr. *supplication*, lat. *supplicatio*)
supliciá *vb. tr.* **1.** a executa un condamnat la moarte. • a tortura. **2.** *(fig.)* a face să sufere. (< fr. *supplicier*)
suplíciu *s. n.* cazną, tortură. • *(fig.)* chin, suferință psihică. (< lat. *supplicium*, fr. *supplice*)
suplimént *s. n.* **1.** ceea ce se adaugă pentru a completa, a întregi; adaos. **2.** *~ul unui unghi* = unghi care, adăugat unui unghi dat, formează împreună cu acesta 180ș. **3.** tichet special pentru unele trenuri accelerate, rapide etc. (< fr. *supplément*, lat. *supplementum*)
suplimentá *vb. tr.* a completa, a adăuga, a împlini. (< fr. *supplémenter*)
suplimentár, -ă *adj.* care se adaugă (la ceva); folosit ca supliment. • care este în plus. **o** *unghi ~* = unghi care, împreună cu un unghi dat, formează 180ș; *ore ~e* = ore de muncă efectuate peste norma obișnuită. (< fr. *supplémentaire*)
supliní *vb. tr.* **1.** a înlocui temporar pe cineva în funcție, a ține locul; suplea (1). **2.** a adăuga ceea ce lipsește, a împlini, a completa. (după it. *supplire*, lat. *supplere*)
suplinire *s. f.* acțiunea de a suplini; catedră la care funcționează un suplinitor. (< suplini)
suplinitór, -oáre *adj., s. m. f.* **1.** (cel) care suplinește în muncă, într-o funcție; locțiitor, supleant. **2.** (cadru didactic) care nu este titularizat. (< suplini + -tor)
súplu, -ă *adj.* **1.** (despre ființe) cu mișcări grațioase; mlădios; (despre lucruri) flexibil, elastic. **2.** *(fig.)* lipsit de fermitate; servil; ușor adaptabil, docil. (< fr. *souple*)
supórt I. *s. n.* **1.** ceea ce susține, sprijină un lucru, un obiect. • dispozitiv de susținere a unei piese, a unui sistem tehnic etc. **2.** parte a peliculei cinematografice pe care este aplicată emulsia fotosensibilă. **3.** echipament, material destinat memorării, înregistrării informației în sistemele de calcul. **4.** *(fig.)* sprijin, reazem, ajutor. **II.** *s. m. (herald.)* element exterior al unui blazon care pare a susține un personaj sau un animal. (< fr. *support*)
suportá *vb. tr.* **1.** a îndura, a suferi, a răbda. • a da voie, a permite, a tolera. **2.** a sprijini, a susține o greutate. • a avea (sau a lua) în sarcina sa (obligații bănești). (< fr. *supporter*, lat. *supportare*)
suportábil, -ă *adj.* care se poate suporta. (< fr. *supportable*)
suportabilitáte *s. f.* însușirea de a fi suportabil. (< engl. *supportability*)
supórter, -ă *s. m. f.* susținător, simpatizant al unui jucător sau al unei echipe sportive. (< engl., fr. *supporter*)
supozábil, -ă *adj.* de presupus. (< fr. *supposable*)
supozitór *s. n.* preparat farmaceutic în stare solidă, administrat pe cale rectală. (< fr. *suppositoire*, lat. *suppositorium*)
supozíție *s. f.* **1.** presupunere, ipoteză; premisă. **2.** capacitate a unui termen de a reprezenta ceva într-o propoziție. (< fr. *supposition*)
SUPRA[1]- v. s u p e r [1] -.
súpra[2] *adv.* (ca trimitere bibliografică) deasupra, mai sus, mai înainte. (< lat. *supra*)
supraabundént, -ă *adj.* foarte abundent. (după fr. *surabondant*)
supraabundénță *s. f.* abundență mare; belșug. (după fr. *surabondance*)
supraactív *s. n. (fin.)* sold disponibil înregistrat după plata creditorilor și restituirea aporturilor membrilor unei societăți în lichidare. (< *supra[1]-* + *activ*)
supraactivitáte *s. f.* activitate intensă, mai mult decât normală. (după fr. *suractivité*)
supraacút, -ă *adj.* (despre boli) cu evoluție rapidă. (< supra[1]- + *acut*)
supraaglomerá *vb. tr., refl.* a (se) aglomera peste măsură. (după fr. *suragglomérer*)
supraaglomerație *s. f.* supraaglomerare. (< supra[1]- + *aglomerație*)
supraalimentá *vb. tr., refl.* a (se) supune unui regim de supraalimentare. (după fr. *suralimenter*)
supraalimentáre *s. f.* acțiunea de a (se) supraalimenta; hipernutriție. • alimentare a unui motor cu ardere internă cu o cantitate mai mare de amestec combustibil sau de aer decât cea necesară. (< supraalimenta)
supraalimentáție *s. f.* supraalimentare. (după fr. *suralimentation*)
supraantrená *vb. refl. (sport)* a se antrena în mod exagerat. (după fr. *surentrainer*)
supraantrenamént *s. n. (sport)* stare patologică în urma unor eforturi exagerate, incorect dozate. (după fr. *surentrainement*)
supraapreciá *vb. tr., refl.* a (se) aprecia mai mult decât merită; a (se) supraestima. (< supra[1]- + *aprecia*)
supraarbitru *s. m.* arbitru care urmează să hotărască într-o chestiune asupra căreia alți arbitri sunt în dezacord; superarbitru. (după fr. *surarbitre*)
supraabugetár, -ă *adj.* extrabugetar. (< supra[1]- + *bugetar*)
supraclásă *s. f. (biol.)* categorie sistematică superioară clasei. (după fr. *surclase*)
supracompresiúne *s. f.* supracomprimare. (după fr. *surcompression*)
supracomprimá *vb. tr.* a mări compresiunea în cilindri unui motor cu ardere internă. (după fr. *surcomprimer*)
supracompús, -ă *adj. (lingv.) formă ~ă* = formă perifrastică. (< supra[1]- + *compus*)
supraconductibilitáte *s. f.* proprietate a unor metale sau aliaje la temperaturi foarte scăzute de a-și pierde rezistența electrică; supraconductivitate, supraconducție. (< fr. *supraconductibilité*)
supraconductív, -ă *adj.* referitor la supraconductivitate. (< fr. *supraconductif*)
supraconductivitáte *s. f.* supraconductibilitate. (< fr. *supraconductivité*)
supraconductór, -oáre *adj., s. m.* (material) care prezintă supraconductibilitate. (< fr. *supraconducteur*)
supraconducție *s. f.* supraconductibilitate. (< fr. *supraconduction*)
supracongelát, -ă *adj.* congelat foarte puternic. (< supra[1]- + *congelat*)
supraconsúm *s. n.* consum superior nevoilor. (după fr. *surconsommation*)
supraconștient, -ă *adj.* mai presus de atitudinea conștientă. (după *subconștient*)
supracopértă *s. f.* învelitoare de carte pe deasupra copertei; anvelopă (2). (după it. *sopracoperta*)

supracorécție *s. f.* corecție aplicată în sisteme de transmisiune, care produce distorsionarea semnalului de ieșire în sens contrar distorsiunii sale inițiale. (după fr. *surcorrection*)
supracótă *s. f.* cotă suplimenară (a unui impozit sau a unei taxe). (< supra[1]- + *cotă*)
supracurént *s. m.* curent a cărui intensitate depășește intensitatea nominală a curentului circuitului prin care trece. (< supra[1]- + *curent*)
supradeterminăre *s. f.* caracter al unui proces care este determinat de un mare număr de condiții. • caracterul unei conduite determinate de mai multe motivații concurente. (după fr. *surdétermination*)
supradevelopá *vb. tr.* a developa prea intens o emulsie fotosensibilă, obținând o imagine foarte densă, cu contrast puternic. (după fr. *surdévelopper*)
supradialectál, -ă *adj.* (despre note lingvistice) situat la un nivel superior dialectului. (< supra[1]- + *dialectal*)
supradimensioná *vb. tr.* a adăuga o cantitate oarecare dimensiunilor nominale. • (*fig.*) a prezenta în mod exagerat mărimea, importanța reală a lucrurilor. (după fr. *surdimensionner*)
supradimensiúne *s. f.* cantitate care se adaugă dimensiunilor nominale. (după fr. *surdimension*)
supradivident *s. n.* dividend suplimentar repartizat acționarilor ca urmare a unor rezultate excepționale obținute de firmă. (< supra[1]- + *dividend*)
supradominántă *s. f.* (*muz.*) treapta a șasea a modurilor major și minor; acord pe această treaptă; contradominantă. (< sopra- + dominantă)
supradotát, -ă *adj.* (despre oameni) înzestrat cu calități deosebite. (după fr. *surdoué*)
supradozá *vb. tr.* a introduce în organism o doză excesivă dintr-un medicament. (după fr. *surdosage*)
supradozáj *s. n.* supradoză. (după fr. *surdosage*)
supradózã *s. f.* doză care depășește gradul toleranței organismului; supradozaj. (după fr. *surdose*)
supraefórt *s. n.* efort suplimentar. (< supra[1]- + *efort*)
supraelástic, -ă *adj., s. n.* (material) care are proprietatea de a-și reveni după întindere, a lua forma pe care este întins. (< it. *sopraelastico*)
supraelogiá *vb. tr.* a elogia în mod exagerat. (< supra[1]- + *elogia*)
supraestét, -ă *s. m. f.* adept în cel mai înalt grad al esteticismului. (< supra[1]- + *estet*)
supraestimá *vb. tr., refl.* a (se) supraaprecia. (după fr. *surestimer*)
supraetajá *vb. tr.* a mări înălțimea unei construcții adăugându-i (încă) un etaj. (< supra[1]- + etaja)
supraéu *s. n.* parte a personalității considerată ca un cenzor al întregului comportament social al individului. (după fr. *sušr-moi*)
supraevaluá *vb. tr.* a evalua (ceva) mai mult decât trebuie, decât face; a supraaprecia. (după fr. *surévaluer*)
supraexcitá *vb. tr.* a excita peste măsură un organ, un țesut. (după fr. *surexciter*)
supraexcitáție *s. f.* supraexcitare. (după fr. *surexcitation*)
supraexploatáre *s. f.* exploatare nerațională, exagerată. (după fr. *surexploitation*)
supraexpúne *vb. tr.* a expune prea mult o emulsie fotosensibilă. (după fr. *surexposer*)
suprafață *vb. tr.* **1.** a acoperi cu un strat superficial o piesă, o construcție. **2.** a uniformiza suprafața îmbrăcămintei rutiere. (după fr. *surfacer*)
suprafáță *s. f.* **1.** față, parte exterioară a unui corp. **2.** întindere delimitată (de teren, de pădure) etc. **3.** (*mat.*) arie limitată de o linie închisă. (după fr. *surface*)
suprafluid, -ă *adj.* (despre heliu) în stare de suprafluiditate. (după fr. *surfluide*)
suprafluiditáte *s. f.* proprietate a heliului lichid de a-și reduce viscozitatea la temperaturi foarte scăzute și presiuni foarte mari. (după fr. *surfluidité*)
suprafortăreáță *s. f.* avion greu la bombardament, blindat, cu mai multe motoare; superbombardier. (după fr. *superforteresse*)
suprafuziúne *s. f.* rămânere în stare lichidă a unor substanțe aflate sub temperatura de solidificare. (după fr. *surfusion*)
supragarantá *vb. tr.* a da o garanție suplimentară. (< supra[1]- + *garanta*)
supragenerátor *s. n.* (*fiz.*) **1.** generator extrem de puternic. **2.** generator care produce mai mult combustibil decât consumă. (după fr. *surgénérateur*)
supraimpresiúne *s. f.* suprapunere a două sau mai multe imagini pe aceeași peliculă, pentru anumite efecte. (după fr. *surimpression*)
supraimprimá *vb. tr.* **1.** a tipări peste un text deja tipărit. **2.** a imprima o țesătură deja imprimată. (după fr. *surimprimer*)
supraimpúnere *s. f.* fenomen prin care un curs de apă, după ce s-a înfundat în roci friabile, continuă să taie structuri geologice diferite. (după fr. *surimposition*)
supraindustrializát, -ă *adj.* (despre o regiune, o țară etc.) în care industria este foarte dezvoltată. (după fr. *surindustrialisé*)
suprainfécție *s. f.* superinfecție. (după fr. *superinfection*)
suprainformáție *s. f.* informație bogată, abundentă. (după fr. *surinformation*)
suprainteligént, -ă *adj.* dotat cu o inteligență deosebită. (< supra[1]- + *inteligent*)
supraintensitáte *s. f.* intensitate a unui curent electric superioară celei a unui regim normal. (după fr. *surintensité*)
supraîncărcá *vb. tr.* a încărca (cu sarcini) peste măsură; a suprasolicita. (după fr. *surcharger*)
supral *s. n.* aliaj ușor asemănător maselor plastice, foarte rezistente, produs sub formă de tablă. (< engl. *supral*)
supralicitá *vb. intr.* **1.** a oferi la o licitație un preț mai mare decât prețul oferit (de cineva) anterior. **2.** (*fig.*) a oferi mai mult decât altcineva la o întrecere. **3.** a insista prea mult. (< supra[1]- + *licita*)
supralicitatór, -oáre *s. m. f.* cel care supralicitează. (< supralicita + -tor)
supralicitáție *s. f.* **1.** supralicitare. **2.** (*fig.*) promisiunea care întrece altă promisiune făcută de altcineva. (< supra[1]- + *licitație*)
supraliminár, -ă *adj.* superior pragului conștiinței. **o** *stimul* ~ = excitație capabilă de a provoca o senzație. (< fr. *supraliminaire*)
supramaturáție *s. f.* stadiu al semințelor și fructelor ajunse la maturitate. **o** ~ *ovariană* = totalitatea modificărilor care survin într-un ovul rămas nefertilizat o perioadă mai lungă decât cea normală. (după fr. *surmaturation*)
supramodulá *vb. tr.* a efectua o supramodulație. (după fr. *surmoduler*)
supramodulátie *s. f.* înregistrare a unor semnale electrice de audiofrecvență cu valori mai mari decât cele permise într-un anumit sistem și pe un anumit purtător. (după fr. *surmodulation*)
supramonopól *s. n.* monopol internațional. (< supra[1]- + *monopol*)
supramonumentál, -ă *adj.* monumental de proporții foarte mari. (< supra[1]- + *monumental*)
supramúncă *s. f.* muncă prestată de lucrători pentru munca necesară, prin care se creează plusprodusul. (după fr. *surtravail*)
supranatalitáte *s. f.* natalitate crescută. (după fr. *surnatalité*)
supranaturál, -ă **I.** *adj.* (despre fenomene, ființe etc.) care pare mai presus de forțele și de legile naturii și împotriva lor; care nu s-ar putea explica în mod obișnuit, natural; extraordinar. • (*rel.*) divin, miraculos, fantastic. **II.** *s. n.* ceea ce se pretinde a fi mai presus de legile naturii. (după fr. *surnaturel*)
supranaturalísm *s. n.* credință în supranatural. (după fr. *surnaturalisme*)
supranaturalitáte *s. f.* caracter supranatural. (< supranatural + -itate)
supranaționál, -ă *adj.* care aparține unui organism, unei puteri plasate deasupra guvernului fiecărei națiuni; suprastatal, transnațional. (< fr. *supranational*)
supranaționalitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este supranațional. (< fr. *supranationalité*)

supranormál, -ă *adj. (rar)* extraordinar. (după engl. *supernormal*)
supranormatív, -ă *adj.* care depăşeşte un normativ, în afara normei. (< supra¹- + *normativ*)
supranúme *s. n.* nume adăugat la numele propriu al unei persoane, în semn de cinste sau pentru a o deosebi de altă persoană cu acelaşi nume. • poreclă. (după fr. *surnom*)
supranumerár, -ă *adj.* peste numărul fixat, necesar, obişnuit. (după fr. *surnuméraire*)
supranumí *vb. tr.* a da cuiva un supranume. (după fr. *surnommer*)
supranutríţie *s. f.* supraalimentaţie. (< supra¹- + nutriţie)
supraoclúzie *s. f.* ocluzie dentară dereglată în sens vertical. (< engl. *supraocclusion*)
supraofertă *vb. intr.* a face o supraofertă. (< supraofertă)
supraofértă *s. f.* ofertă mai avantajoasă, făcută după ce s-a încheiat o licitaţie; superofertă; megaofertă. (după fr. *suroffre*)
supraóm *s. m.* termen care desemnează ideea omului desăvârşit, cu calităţi excepţionale. • (la Nietzsche) tipul omului superior prin voinţă. (după germ. *Ubermensch*, fr. *surhomme*)
supraomenésc, -eáscă *adj.* suprauman. (< supra¹- + *omenesc*)
supraorbitál, -ă *adj.* supraorbitar. (<gl. *supraorbital*)
supraorbitár, -ă *adj. (anat.)* deasupra orbitei; supraorbital. (după fr. *surorbitaire*)
supraórdin *s. n. (biol.)* diviziune care cuprinde mai multe ordine înrudite. (după fr. *super-ordre*)
supraordináre *s. f.* cuprindere în sfera unei noţiuni a altor noţiuni cu sferă mai mică. (< supra¹- + *ordinare*)
supraordonát, -ă *adj.* care are un loc superior (într-o clasificare, într-o ierarhie). o *fracţie ~ă* = fracţie ordinară mai mare decât întregul; *propoziţie ~ă* (şi *s. f.*) = propoziţie regentă; *noţiune ~ă* = noţiune care cuprinde alte noţiuni cu sferă mai mică. (< supra¹- + *ordonat*)
supraovulaţie *s. f.* creştere artificială a fecundităţii la femelele domestice prin aplicarea judicioasă de hormoni sexuali. (< fr. *superovulation*)
supraoxidá *vb. tr.* a oxida puternic. (după fr. *suroxyder*)
supraoxidáţie *s. f.* supraoxidare. (după fr. *suroxydation*)
supraoxigená *vb. tr* a oxigena puternic, excesiv. (după fr. *suroxygéner*)
supraoxigenáţie *s. f.* supraoxigenare. (după fr. *suroxygénation*)
suprapoluát, -ă *adj.* foarte poluat. (< supra¹- + *poluat*)
supraponderabilitáte *s. f.* stare a unui corp de a avea o greutate mai mare, ca urmare a unei forţe gravitaţionale sporite. (< supra¹- + *ponderabilitate*)
supraponderál, -ă *adj., s. m. f.* (persoană) peste greutatea normală. (<¹- + *ponderal*)
suprapopulá *vb. refl.* (despre oraşe, regiuni) a-şi spori populaţia peste limitele normale. (după fr. *surpeupler*)
suprapopuláţie *s. f.* **1.** mare concentrare a populaţiei într-un oraş, într-o regiune etc. **2.** *(biol.)* existenţa unei densităţi excesive de organisme pe o anumită arie. **3.** ~ *relativă* = excedent al populaţiei muncitoreşti în raport cu necesităţile de forţă de muncă ale capitalului. (după fr. *surpopulation*)
suprapopulísm *s. n.* populism exagerat. (< supra- + populism)
supraprefixáre *s. f.* derivare cu prefixe multiple sau de la teme anterior prefixate. (< supra¹- + *prefixare*)
suprapresiúne *s. f.* presiune care întrece presiunea normală admisă. (după fr. *surpression*)
supraprét *s. n.* preţ mai mare decât cel oficial; preţ de speculă. (< supra¹- + *preţ*)
supraproblémă *s. f.* supratemă. (< supra¹- + *problemă*)
supraprodúcţie *s. f.* producţie de mărfuri în cantitate care depăşeşte necesităţile pieţei. (după fr. *surproduction*)
supraprodús *s. n.* plusprodus. (< supra¹- + *produs*)
supraprofít *s. n.* profit suplimentar realizat prin reducerea, în anumite întreprinderi, a valorii individuale a mărfurilor sub valoarea lor socială. (după engl. *superprofit*)
suprapunctă *vb. tr.* a ridica (fraudulos) punctajul unui candidat sau concurent la un examen, la o competiţie. (< supra¹- + puncta)
suprapúne *vb.* **I.** *tr.* a pune un lucru deasupra altuia, a aşeza unul peste altul. **II.** *refl.* a se afla aşezat deasupra altuia; *(p. ext.)* a coincide în timp. (după fr. *superposer*)
supraputére *s. f.* stat a cărui putere economică şi militară este mult superioară celei a altor state. (după fr. *surpuissance*)
suprarafináre *s. f.* rafinare defectuoasă a unui produs petrolier, datorită depăşirii cantităţii de reactiv, a temperaturii etc. (după fr. *surraffinage*)
suprarapíd, -ă *adj.* extrem de rapid. (< supra¹- + *rapid*)
suprareál, -ă *adj., s. n.* (ceea ce) depăşeşte realitatea. (după fr. *surréel*)
suprarealísm *s. n.* curent literar şi artistic de avangardă din sec. XX, care, negând gândirea logică şi activitatea premeditată a raţiunii în procesul creaţiei artistice, preconiza o totală libertate de expresie, punând accentul pe iraţional, inconştient, pe vise şi pe automatismul psihic şi verbal. (după fr. *surréalisme*)
suprarealíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al suprarealismului. (după fr. *surréaliste*)
suprarealitáte *s. f.* ceea ce depăşeşte realitatea. (după *surréalité*)
suprarefractár, -ă *adj.* (despre materiale) cu o refractaritate foarte mare; superrefractar. (după fr. *superréfractaire*)
suprarenál, -ă *adj.* situat deasupra rinichilor. o *glande* (sau *capsule*) *~e* (şi *s. f.*) = glande endocrine, două, deasupra fiecărui rinichi. (după fr. *surrénal*)
suprarenalectomie *s. f.* extirpare a glandei suprarenale. (după fr. *surrénalectomie*)
suprarenalítă *s. f.* inflamaţie a glandelor suprarenale. (după fr. *surrénalite*)
suprarenalóm *s. n.* tumoare a glandei suprarenale. (după fr. *surrénalome*)
suprarenínă *s. f.* adrenalină. (după fr. *surrénine*)
suprarezisténţ, -ă *adj.* care depăşeşte rezistenţa normală. (după fr. *surrésistant*)
suprasárcină *s. f.* sarcină care se adaugă la sarcina nominală sau normală a unui sistem tehnic şi care pericliteză siguranţa în funcţionare a acestuia. • greutate suplimentară a unei construcţii etc. la suprafaţa solului. (după fr. *surcharge*)
suprasaturá *vb. tr.* **1.** a obţine o soluţie suprasaturată. **2.** *(fam.)* a sătura peste măsură, a îmbuiba. (după fr. *sursaturer*)
suprasaturát, -ă *adj.* **1.** (despre soluţii sau gaze) în stare de saturaţie. **2.** *(fam.)* sătul peste măsură. (după fr. *sursaturé*)
suprasaturáţie *s. f.* **1.** stare a unei soluţii în care concentraţia substanţei dizolvate la o anumită temperatură este mai mare decât cea corespunzătoare saturaţiei. **2.** *(fam.)* saturare, îndestulare, îmbuibare peste măsură. (după fr. *sursaturation*)
suprasensíbil, -ă *adj.* foarte sensibil. • (despre sunete, unde etc.) care întrece puterea de percepere a simţurilor. (< fr. *suprasensible*)
suprasenzoriál, -ă *adj.* care poate fi cunoscut prin raţiune. (< supra¹- + *senzorial*)
suprasexuál, -ă *adj.* mai presus de instinctele sexuale. (< supra¹- + *sexual*)
suprasolicitá *vb. tr.* a solicita excesiv; a supraîncărca. (< supra¹- + *solicita*)
supraspécie *s. f. (biol.)* grup de specii înrudite. (< lat., fr. *supraspecies*)
supraspinál, -ă *adj.* deasupra spinelor vertebrelor, coloanei vetebrale. (după engl. *superspinal*)
suprastatál, -ă *adj.* supranaţional. (< supra¹- + statal)
suprasteról *s. m.* derivat toxic de sterol produs printr-o profundă modificare structurală a vitaminei D_2. (< engl. *suprasterol*)
suprastóc *s. n.* stoc supranormativ. (după fr. *surstock*)
suprastrát *s. n.* totalitatea elementelor dintr-o limbă adăugată după formarea ei, în urma unui contact de bilingvism, foarte strâns, cu altă limbă; superstrat. (< it. *soprastrato*)
suprastructurál, -ă *adj.* care aparţine structurii. (< supra¹- + *structural*)

suprastructúră *s. f.* **1.** totalitatea elementelor care formează partea utilă a unei construcții. • construcție metalică sau de lemn situată deasupra punții superioare a unei nave, unde sunt amplasate încăperile de locuit și de navigație etc. **2.** totalitatea ideilor, a teoriilor și a concepțiilor cu caracter ideologic dintr-o anumită formațiune social-economică și a instituțiilor corespunzătoare acestora, generate de baza economică, pe care o reflectă. (după fr., engl. *superstructure*)

supratáră *s. f.* greutatea celui de-al doilea ambalaj al unei mărfi. (< supra[1]- + *tară*)

supratáxa *vb. tr.* a fixa, a impune o suprataxă. (după fr. *surtaxer*)

supratáxă *s. f.* taxă suplimentară care se adaugă unei alte taxe fixate anterior. (după fr. *surtaxe*)

supratéhnic, -ă *adj.* excesiv de tehnic. (< supra[1]- + *tehnic*)

supratehnicizá *vb. tr.* a da un caracter tehnic excesiv. (< supratehnic + -iza)

supratémă *s. f.* ideea directoare a unei lucrări artistice, a unui spectacol; supraproblemă. (< supra[1]- + *temă*)

supratensiúne *s. f.* tensiune superioară celei nominale, care constituie de obicei un pericol pentru circuitele electrice. (după fr. *surtension*)

supraterán, -ă *adj.* aflat deasupra solului, pe sol; aerian. (< lat. *supraterraneus*)

suprateréstru, -ă *adj.* **1.** (*bis.*) referitor la „lumea cealaltă". **2.** referitor la lumea extraterestră. (< fr. *supraterrestre*)

supratímp *s. m.* prelungirea zilei de muncă peste limita care corespunde prețului obișnuit al muncii. (< supra[1]- + *timp*)

supratipár *s. n.* inscripție aplicată pe deasupra tiparului obișnuit al unei mărci poștale, cu scopul de a-i modifica valoarea, destinația sau alte elemente; supraimprimare; surșarj. (după fr. *surimpression*)

supratónică *s. f.* (*muz.*) contradominantă. (< supra[1]- + *tonică*)

supratraversá *vb. tr.* a traversa (un drum, o gară etc.) pe deasupra. • (*mar.*) a trece lanțul ancorei peste traversa acesteia. (< supra[1]- + *traversa*)

supraumán, -ă *adj.* care depășește puterile unui om; supraomenesc. (după fr. *surhumain*)

supraumanitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este suprauman. (< suprauman + -itate)

supraunitár, -ă *adj.* (despre numere) cu valoare mai mare decât unitatea. (< supra[1]- + *unitar*)

supravaloáre *s. f.* exces de valoare. (după fr. *survaleur*)

supravegheá *vb.* **I.** *tr.* a ține sub observație, a păzi. **II.** *refl.* a-și controla purtarea, vorbele; a se păzi reciproc. (după fr. *surveiller*)

supraveghetór, -oáre **I.** *s. m. f.* persoană însărcinată cu supravegherea cuiva sau a ceva. **II.** *s. n.* ~ *de flacără* = aparat electronic pentru supravegherea prezenței flacării în timpul funcționării arzătoarelor. (după fr. *surveillant*)

supraverbál, -ă *adj.* care se exprimă prin alte mijloace decât cele verbale. (< supra[1]- + *verbal*)

supraviețuí *vb. intr.* a scăpa cu viață dintr-o nenorocire; a rămâne în viață după moartea cuiva. • a continua să existe, să dăinuiască în memoria cuiva. (după fr. *survivre*)

supraviețuitór, -oáre *s. m. f.* cel care supraviețuiește altuia. (< supraviețui + -tor)

supravízită *s. f.* vizită medicală de control care se face după o vizită obișnuită. (< supra[1]- + *vizită*)

supravoltá *vb. tr.* a mări voltajul peste normal. (după fr. *survolter*)

supravoltáj *s. n.* mărirea potențialului voltajului unui curent electric. (după fr. *survoltage*)

supravoltór *s. n.* sursă de energie electrică legată în serie cu o altă sursă, astfel încât tensiunile lor electrice să se adune. (după fr. *survolteur*)

supravoltór-devoltór *s. n.* aparat, mașină electrică asociată cu o sursă de energie electromagnetică, astfel încât să permită augmentarea sau diminuarea tensiunii furnizate de sursă. (după fr. *survolteur-dévolteur*)

suprém, -ă *adj.* care există în cel mai înalt grad; mai presus de toate; (*p. ext.*) extrem, ultim. • care are gradul, rangul cel mai înalt. (< fr. *suprême*, lat. *supremus*)

suprematísm *s. n.* grupare abstracționistă în pictura rusă a celui de-al doilea deceniu al sec. XX și teorie estetică care susține supremația sensibilității „pure", exprimată prin acțiunea formelor geometrice și a culorii asupra simțurilor. (< rus. *suprematizm*)

supremație *s. f.* superioritate absolută; poziție dominantă; preponderență. (< fr. *suprématie*)

supresiúne *s. f.* (*biol.*) reluarea activității unei gene, pe care aceasta o pierduse în urma unei mutații. (< fr. *suppression*, lat. *suppressio*)

supresív, -ă *adj.* supresor. (< fr. *suppressif*)

supresór, -oáre **I.** *adj.* care suprimă; supresiv. • (despre un element al unui aparat) care împiedică producerea unui efect nedorit. **II.** *s. m.* (*biol.*) genă care anulează efectul fenotipic al unei alte gene mutante. (< fr. *suppresseur*)

suprimá *vb. tr.* **1.** a interzice; a nimici; a înlătura. • a face să dispară. • (*fam.*) a ucide; a extermina. **2.** a da afară pe cineva dintr-o slujbă; a comprima, a desființa (un post). **3.** a renunța (la ceva); a elimina. (< fr. *supprimer*, lat. *supprimere*)

suprimábil, -ă *adj.* care se poate suprima. (< fr. *supprimable*)

supurá *vb. intr.* (despre țesuturi, răni) a produce și elimina puroi. (< fr. *suppurer*, lat. *suppurare*)

supuránt, -ă *adj.* care supurează. (< fr. *suppurant*)

supuratív, -ă *adj., s. n.* (medicament) care facilitează supurația. (< fr. *suppuratif*)

supurație *s. f.* formare și eliminare de puroi. (< fr. *suppuration*, lat. *suppuratio*)

SUR- *pref.* „superior", „în exces", „neașteptat". (< fr. *sur-*)

súra *s. f.* pulpa piciorului. (< lat. *sura*)

suráh *s. n.* țesătură ușoară de mătase, din India. (< fr. *surah*)

surál, -ă *adj.* al gambei. (< fr. *sural*)

surát *s. n.* sură. (< fr. *surate*)

sură *s. f.* denumire a celor 114 capitole din Coranului, în limba arabă. (< germ., ar. *Sure*)

surâde *vb. intr.* **1.** a zâmbi. **2.** (*fig.*) a-i fi favorabil. • a-i plăcea mult. (după fr. *sourire*)

surâs *s. n.* acțiunea de a surâde; zâmbet. (după fr. *sourire*)

surclasá *vb. tr.* a depăși, a întrece un adversar, (în sport), dovedind o superioritate netă. (< fr. *surclasser*)

surdiná *vb. tr.* **1.** a diminua, a atenua; a surdiniza. **2.** (*telec.*) a face improprii vibrațiile sonore suportii liniilor instalate pe imobile. (< fr. *sourdiner*)

surdiná *s. f.* amortizor de zgomot. • dispozitiv care se aplică unui instrument muzical pentru atenuarea intensității și modificarea timbrului sunetelor. **o** *în* ~ = fără zgomot. (< fr. *sourdine*)

surdinizá *vb. tr.* a surdina (1). (< surdina + -iza)

surditáte *s. f.* **1.** pierderea sensibilității auditive; surzenie; anacuzie, cofoză. **o** ~ *verbală* = afazie prin neînțelegerea semnificației cuvintelor vorbite. **2.** calitatea unui sunet de a fi surd. (< fr. *surdité*, /2/ *sourdité*, lat. *surditas*)

SURDO- *elem.* „surditate, hipoacuzie", „surdină". (< fr. *sourdo-*, cf. lat. *surdus*)

surdobarocámeră *s. f.* barocameră cu izolație fonică perfectă. (< surdo- + barocameră)

surdodidáctică *s. f.* ramură a surdopedagogiei care elaborează teoria învățământului și a instrucției deficienților auditivi. (< surdo- + didactică)

surdologíe *s. f.* ramură a defectologiei care studiază deficiențele senzoriale auditive. (< surdo- + -logie)

surdometódică *s. f.* ramură a surdopedagogiei care studiază metodele și procesele de predare în învățământul special pentru hipoacuzici. (< surdo- + metodică)

surdomút, -ă *adj., s. m. f.* (om) lipsit de auz și de grai. (după fr. *sourd-muet*)

sudomutism *s. n.* defectul surdomuților; surdomutitate. (< surdo- + mutism)

surdomutitáte *s. f.* surdomutism. (< fr. *sourdi-mutité*)

surdopedagogíe *s. f.* ramură a surdologiei care se ocupă cu educarea și instruirea celor cu deficiențe de auz. (< surdo- + pedagogie)

surdopsihologíe *s. f.* ramură a surdologiei care studiază particularităţile dezvoltării psihice a deficienţilor auditivi. (< surdo- + psihologie)

surescítă *vb. tr.* a excita peste măsură, a irita. (< fr. *surexciter*)

surescitábil, -ă *adj.* care poate fi uşor surescitat; care se irită repede. (< fr. *surexcitable*)

surescitabilitáte *s. f.* predispoziţie spre surescitare. (< fr. *surexcitabilité*)

surescitánt, -ă *adj.* care provoacă surescitare. (< fr. *surexcitant*)

surescitáţie *s. f.* surescitare. (< fr. *surexcitation*)

surf /sărf/ *s. n.* **1.** sport nautic constând în plutirea în picioare pe o scândură remorcată (acvaplan), cu un catarg pe care e întinsă o velă; scândura însăşi; surfing. **2.** dans modern, de proveniență nord-americană. (< engl. *surf*)

surfér, -ă *s. m. f.* sportiv care practică surful; surfist. (< fr. *surfer*)

surfilá *vb. tr.* a întări marginile unui material textil cu o cusătură în zigzag, pentru a împiedica destrămarea firelor. (< fr. *surfiler*)

súrfing /săr-/ *s. n.* surf (1). (< engl. *surfing*)

surfíst, -ă *s. m. f.* surfer. (< surf + -ist)

suricát *s. m.* mangustă carnasieră din Africa de Sud. (< fr. *suricate*)

surími *s. m.* batoane din carne de peşte sau de crab, cu diverse arome, folosite la bucătăria japoneză, la pregătirea unor salate tradiţionale. (< fr., jap. *surimi*)

surimóno *s. n.* desen, gravură japoneză de mici dimensiuni. (< fr., jap. *surimono*)

surinaméz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Surinam (America de Sud). (< *Surinam* + *-ez*)

surjectív, -ă *adj. (mat.;* despre funcţii) la care un element al celei de-a doua mulţimi are un antecedent mai puţin. (< fr. *surjectif*)

surjécţie *s. f.* (*mat.*) funcţie surjectivă. (< fr. *surjection*)

surjét *s. n.* (*med.*) sutură făcută cu un fir continuu. (< fr. *surjet*)

surmená *vb. refl., tr.* a (se) obosi peste măsură, până la istovire; a (se) extenua. (< fr. *surmener*)

surmenáj *s. n.* stare de oboseală extremă, fizică sau intelectuală, cauzată de un efort excesiv sau prelugit. (< fr. *surmenage*)

surmontá *vb. tr.* **1.** a trece peste un obstacol, o greutate; (*fig.*) a învinge, a depăşi. **2.** a sta mai sus, a fi situat deasupra. (< fr. *surmonter*)

surmontábil, -ă *adj.* care poate fi învins, peste care se poate trece. (< fr. *surmontable*)

surogát *s. n.* produs, preparat care poate înlocui un alt produs, cu care are calităţi oarecum asemănătoare; succedaneu. • contrafacere, falsificare. (< germ. *Surrogat*)

suróu *s. n.* exostază care se formează la picioarele anterioare ale calului. (< fr. *suros*)

surplombá *vb.* **I.** *intr.* (despre o stâncă, o construcţie) a fi în surplombă, a avea un ieşind. **II.** *tr.* a sta înclinat, a se apleca; (*p. ext.*) a domina. (< fr. *surplomber*)

surplómbă *s. f.* porţiune dintr-un traseu alpin sau a unei construcţii care depăşeşte planul vertical, ieşind în afară. (< fr. *surplomb*)

surplús *s. n.* ceea ce este în plus; prisos, excedent. (< fr. *surplus*)

surprínde *vb. tr.* **1.** a prinde pe cineva asupra unei fapte pe care intenţionează s-o săvârşească pe ascuns. • (*mil.*) a cuceri pe neaşteptate. **2.** a mira, a uimi. **3.** a observa (pe furiş); a descoperi. (după fr. *surprendre*)

surprindere *s. f.* **1.** faptul de a surprinde sau de a fi surprins. **o** *prin ~* = pe neaşteptate. **2.** observare a unui aspect momentan. **3.** sentiment de uimire; surpriză. (< surprinde)

surprinzătór, -oáre *adj.* (şi *adv.*) care provoacă uimire, care impresionează puternic; extraordinar. (< surprinde + -ă/tor)

surprízǎ *s. f.* **1.** faptul de a lua pe cineva prin surprindere; întâmplare neaşteptată, neprevăzută. • plăcere, bucurie neaşteptată făcută cuiva; cadou. **2.** mirare, uimire. (< fr. *surprise*)

súrsă *s. f.* **1.** loc unde se găseşte şi de unde se poate procura ceva din belşug. **2.** corp care emite sunete, lumină, radiaţii nucleare etc. **3.** (*fig.*) loc de unde emană o informaţie. • izvor, origine, obârşie. **o** *~ de inspiraţie* = domeniu din care se inspiră un scriitor, un artist. **4.** electrod al unui tranzistor cu efect de câmp, care furnizează purtătorii de sarcină majoritari. (< fr. *source*)

sursiér, -ă *s. m. f.* (*rar*) sursolog. (< fr. *sourcier*)

sursológ, -ă *s. m. f.* descoperitor de izvoare (literare); sursier. (< sursologie)

sursologíe *s. f.* studiu al surselor exterioare, străine ale unei opere literare. (< sursă + -logie)

surşárj *s. n.* supratipar. (< fr. *surcharge*)

surveni *vb. intr.* a se întâmpla pe neaşteptate. • a avea loc, a se petrece între timp. (< fr. *survenir*)

survól *s. n.* survolare. (< fr. *survol*)

survolá *vb. tr.* (despre avioane) a zbura pe deasupra unui teritoriu. (< fr. *survoler*)

survoláj *s. n.* survolare. (< fr. *survolage*)

susafón *s. n.* instrument de suflat din familia tubei, de tipul heliconului, cu un pavilion mobil foarte lung, care permite ca emisia sonoră să poată fi direcţionată după dorinţă. (< germ. *Sousaphon*)

susceptánţă *s. f.* raportul dintre reactanţa şi pătratul impedanţei unui circuit electric de curent alternativ. (< fr., engl. *susceptance*)

susceptíbil, -ă *adj.* **1.** capabil să..., în stare să... **2.** care poate suferi modificări. **3.** care se supără repede; supărăcios; sensibil. (< fr. *susceptible*, lat. *susceptibilis*)

susceptibilitáte *s. f.* **1.** calitatea, caracterul omului susceptibil; accentuare bolnăvicioasă a sensibilităţii. **2.** predispoziţie a corpului de a suferi mai mult sau mai puţin influenţa agenţilor externi sau interni. **3.** capacitatea de a suferi modificări sub acţiunea influenţelor exterioare. • mărime fizică ce exprimă această capacitate; susceptivitate. (< fr. *susceptibilité*)

susceptivitáte *s. f.* susceptibilitate (magnetică, electrică etc.). (< engl. *susceptivity*)

suscitá *vb. tr.* a stârni, a produce, a da naştere. (< fr. *susciter*, lat. *suscitare*)

sus-citát, -ă *adj.* citat mai sus. (< sus + citat)

sushi /súşi/ *s. n.* specialitate japoneză, preparată din orez fiert, sos, peşte crud şi legume, învelite într-o foaie de alge roşii. (< jap. *sushi*)

susmántă *s. f.* (*mar.*) suspantă (2). (după *suspantă*)

sus-menţionát, -ă *adj.* menţionat mai înainte, mai sus. (< fr. *susmentionné*)

sus-numít, -ă *adj., s. m. f.* (persoană) menţionat(ă) mai înainte. (după fr. *susnommé*)

suspáns *s. n.* **1.** moment într-un film, într-un spectacol sau într-o operă literară în care acţiunea se întrerupe pentru scurt timp, creând o stare de tensiune, de emoţie amestecată cu teamă şi curiozitate, de aşteptare încordată. **2.** (*jazz*) stil de interpretare marcat prin dese discontinuităţi ale liniei melodice, propriu unor saxofonişti. (< engl., fr. *suspense*)

suspántă *s. f.* **1.** fiecare dintre coardele care leagă voalura unei paraşute sau nacela unui balon. **2.** (*mar*) cablu, parâmă care susţine o vergă pe la mijloc; susmantă. (< fr. *suspente*)

suspéct, -ă *adj.* care inspiră neîncredere, bănuieli. • îndoielnic, dubios. (< fr. *suspect*, lat. *suspectus*)

suspectá *vb. tr.* a bănui pe cineva de ceva (rău). • a se îndoi de ceva, a pune la îndoială; suspiciona. (< fr. *suspecter*)

suspendá *vb. tr.* **1.** a atârna; a suspensiona. **2.** (*fig.*) a întrerupe, a amâna, a opri temporar o activitate. • (*jur.*) a opri cursul judecăţii, al executării sau al urmăririi penale. **3.** (*fig.*) a interzice, a suprima (temporar). (< fr. *suspendre*, lat. *suspendere*)

suspendát, -ă *adj.* **1.** atârnat. **o** *pod ~* = pod la care calea este suspendată de elemente flexibile; *grădini ~e* = grădini construite în terase, cu solul sprijinit pe stâlpi. **2.** (*fig.*) întrerupt. (< suspenda)

suspénsie *s. f.* **1.** întrerupere (intenţionată) a şirului gândirii, a comunicării. **o** *în ~* = suspendat temporar, amânat. **2.** sistem format din particule solide foarte fine care se găsesc în echi-

libru într-un lichid. **3.** mod de susținere a echipamentului mobil al unui instrument; piesele care susțin acest echipament. • legătură elastică dintr-un sistem tehnic și reazemul lui, care amortizează zguduirile mai mari. (< fr. *suspension*, lat. *suspensio*)

suspensioná *vb. tr.* (*rar*) a suspenda (1). (< suspensè + -ona)

suspensív, -ă *adj.* care determină o suspensie (1). (< fr. *suspensif*)

suspensoíd *s. m.* soluție coloidală. (< fr. *suspensoïde*)

suspensór[1] *s. n.* **1.** ceea ce servește pentru a suspenda, a ține suspendat. **2.** bandaj care susține un organ lăsat, căzut. (< fr. *suspensoir*)

suspensór[2]**, -oáre** *adj., s. m. f.* (mușchi, ligament) care ține suspendat. (< fr. *suspenseur*)

suspicioná *vb. tr.* a suspecta. (după it. *sospicciare*, lat. *suspicere*)

suspiciós, -oásă *adj.* bănuitor, neîncrezător, plin de suspiciune. (< fr. *suspicieux*, lat. *suspiciosus*)

suspiciúne *s. f.* nesiguranță, îndoială privind corectitudinea, legalitatea faptelor sau onestitatea intențiilor cuiva; bănuială, neîncredere. (< fr. *suspicion*, lat. *suspicio*)

Sussex /sasex/ *s. n.* rasă de găini cu o producție mare, având ouă cu coaja galbenă roșcată. (< engl. *sussex*)

sustenábil, -ă *adj.* **1.** suportabil, ușor de îndurat. **2.** (*fig.*) care poate fi susținut. (după fr. *soutenable*)

sustenabilitáte *s. f.* însușirea de a fi sustenabil. (< suste-nabil + -itate)

sustentáție *s. f.* proprietate a unui corp de a se menține la un anumit nivel în masa unui fluid; susținere. • forța verticală care împinge în sus o aeronavă; portanță. (< fr. *sustentation*)

sustractív, -ă *adj.* **1.** referitor la sustracțiune. **2.** (despre un procedeu de fotografie în culori) făcut cu ajutorul a trei emulsii suprapuse, respectiv sensibile la bleu, verde sau roșu. (< fr. *soustractif*)

sustracțiúne *s. f.* (*rar*) sustragere, eschivare; furt. (< fr. *soustraction*)

sustráge *vb.* **I.** *tr.* **1.** a fura, a delapida. **2.** a abate de la ceva. **II.** *refl.* a se eschiva; a căuta să scape. (după fr. *soustraire*)

susținătór, -oáre **I.** *adj., s. m. f.* (cel) care susține pe cineva sau ceva; care întreține cu mijloace materiale pe cineva. **II.** *s. n.* ~ *plantar* = aparat ortopedic dintr-o lamă pentru susținerea bolții unui picior plat; supinator. (< susține + -ă/tor)

susțíne *vb.* **I.** *tr.* **1.** a sprijini. • a ține (pe) dedesubt. • a sprijini, a ține ușor (pe cineva), a împiedica să cadă. **2.** (*fig.*) a lua partea cuiva, a avea o atitudine favorabilă față de cineva; a sprijini, a apăra. **3.** (*fig.*) a spune, a afirma ceva cu tărie. **4.** a ajuta, a întreține cu bani, cu alimente etc. **II.** *refl.* **1.** a-și câștiga existența, a se întreține. **2.** a se ține în picioare. • (*fig.*) a rezista. (< lat. *sustinere*, după fr. *soutenir*)

susținút, -ă *adj.* stăruitor, perseverent. • care rămâne același, nu se dezminte; constant, consecvent. (< susține)

súsur *s. n.* zgomot continuu și lin produs de curgerea unei ape, de foșnetul frunzelor bătute de vânt etc. (< susura)

susurá *vb. intr.* (despre ape curgătoare, frunze) a produce un susur. (< fr. *susurrer*)

súșă *s. f.* **1.** origine, sursă. **2.** (*med.*) provenință a unei culturi de (infra)microbi; tulpină; stem[2]. (< fr. *souche*)

sutánă *s. f.* haină preoțească lungă, încheiată cu nasturi de sus până jos; anteriu. (< fr. *soutane*)

sutién *s. n.* obiect de îmbrăcăminte feminiască ce susține sânii. (< fr. *soutien*/-gorge/)

sútra *s. f.* tratat indian ori culegere conținând proză aforistică, reguli de ritual, de morală, de filosofie sau referitoare la viața zilnică. (< fr. *sutra*)

suturá *vb. tr.* a face o sutură (1). (< fr. *suturer*)

suturál, -ă *adj.* referitor la sutură (1). (< fr. *sutural*)

sutúră *s. f.* **1.** cusătura celor două buze ale unei răni. **2.** articulație fixă a oaselor (craniului) printr-un sistem de dinți. **3.** linie de concreștere între carpelele unui pistil sau de dehiscență a fructelor uscate. **4.** liniile de inserție a pereților transversali pe pereții cochiliei la amoniți, nautil etc. (< fr. *suture*)

suvenír *s. n.* amintire. • (*concr.*) produs industrial sau de artizanat care reprezintă, evocă o amintire. (< fr. *souvenir*)

suverán, -ă **I.** *adj.* suprem, absolut, care este în cel mai înalt grad. • care se află deasupra tuturor, cu o mare autoritate; care deține autoritatea supremă. **II.** *s. m. f.* **1.** monarh, rege, împărat. **2.** (*fig.*) cel care poate dispune liber de soarta și de acțiunile sale. (< fr. *souverain*, lat. *superanus*)

suveranitáte *s. f.* calitatea de a fi suveran; putere supremă, independență a unui stat în relațiile internațio-nale. (< fr. *souveraineté*)

suzerán, -ă **I.** *s. m.* mare senior feudal care poseda o feudă de care depindeau alte feude, socotite ca vasale. **II.** *adj.* (despre state, națiuni) care nu depinde de nimeni, care exercită o autoritate asupra altui stat. (< fr. *suzerain*)

suzeranitáte *s. f.* **1.** drept al suzeranului asupra vasalilor săi. **2.** drept al unui stat asupra altuia, care, deși are un guvern propriu, nu are autonomie deplină. (< fr. *suzeraineté*)

suzétă *s. f.* tetină de cauciuc dată copiilor s-o sugă. (< fr. *sucette*)

svástică *s. f.* **1.** cruce cu brațe egale și îndoite la capăt în unghi drept, simbol religios la unele popoare orientale. **2.** emblemă politică de această formă, la naziști. (< germ. *Swastika*, fr. *svastika*)

svéter *s. n.* flanelă tricotată din lână, care se încheie cu nasturi peste piept; pulover; jerseu. (< engl., fr. *sweater*)

svionián, -ă *adj., s. n.* (din) epoca inferioară a arhaicului din regiunea baltică. (< fr. *svionien*)

swahili/suahíli s. m. pl. populație din Africa orientală pe litoralul Kenyei, în Tanzania și Mozambic. • *s. n.* limbă bantu cu caractere arabe, vorbită în aceste țări. (< fr., engl. *swahili*, *souhaéli*)

swap /suap/ *s. n.* operație valutară de creditare la valori echivalente, în valute diferite și pe anumite perioade de timp, între două sau mai multe bănci. (< engl. *swap*)

swápping /suaping/ *s. n.* înlocuire în memoria unui ordinator a unui program cu altul. (< engl. *swapping*)

swazi /sua-/ *adj. inv., s. m. f.* (locuitor) din Swazlang (Africa de Sud). (< fr. *swazi*)

sweet /suit/ **I.** *adj. inv.* dulce, dulceag. **II.** *s. n.* (*muz.*) interpretare sentimentală, în care melodia este evidențiată în dauna elementelor de ritm și armonie. (< engl. *sweet*)

swing /suing/ *s. n.* **1.** (*box*) lovitură dată lateral prin pendularea brațului. **2.** dans modern cu ritm și mișcări repezi; melodia corespunzătoare. **3.** (*jazz*) stil de interpretare caracterizat prin sincope, accente imperceptibile, ritm legănat etc. (< engl., fr. *swing*)

swingá *vb. tr.* **1.** a dansa swing. **2.** a cânta, a interpreta în stil swing. (< fr. *swinguer*, engl. *swing*)

swínger /suingăr/ *s. m.* bărbat, în orgii, face schimb cu alți parteneri pentru sex. (< engl. *swinger*)

swingmán *s. m.* muzicant care interpretează în stilul swing (3). (< engl. *swingman*)

switch /svitci/ *s. n.* modalitate de plată a importului de mărfuri, utilizată în cazul în care debitorului îi lipsesc mijloacele de plată. (< engl. switch)

swooping /svu-/ *s. n.* sport, derivat din skidiving, în care sportivii folosesc o parașută mai mică decât cele obișnuite, prin care se asigură o viteză superioară. (< engl. *swooping*)

Ş

şábăr *s. n.* instrument de răzuit în metalurgie, în industria petrolului, în litografie etc. (< germ. *Schaber*)

şablón *s. n.* **1.** model, tipar după care se poate face o piesă etc. • instrument cu care se controlează sau se măsoară dimensiunile ori unghiurile unor piese în curs de fabricaţie. **2.** piesă având însemnate anumite dimensiuni, după care se reglează războiul de ţesut. **3.** tip de subiect, acţiune, personaj, procedeu etc. mult utilizat şi a cărui reluare dovedeşte incapacitatea de invenţie a autorului. **4.** (*fig.*) formulă stereotipă; clişeu verbal. (< germ. *Schablone*)

şablonă *vb. tr.* **1.** (*tehn.*) a trasa, a măsura; a regla cu şablonul. **2.** a da unui obiect o formă după un anumit şablon. (< germ. *schablonieren*)

şablonár *s. m.* lucrător pentru şabloane la trasarea sau turnarea unor piese. (< şablon + -ar)

şablonárd, -ă *adj.* lipsit de originalitate, de inventivitate. (< şablon + -ard)

şablonísm *s. n.* tendinţa de a lucra, de a se comporta etc. mecanic, după şabloane. (< germ. *Schablonismus*)

şablonizá *vb. tr.* a aplica mecanic (o manieră de lucru, o idee). (< germ. *schablonisieren*)

şabótă *s. f.* piesă grea de metal care susţine nicovala la un ciocan mecanic de forjat. (< germ. *Schabotte*)

şacál *s. m.* **1.** mamifer carnivor, asemănător cu lupul, care trăieşte în haite în Africa, Asia meridională şi Caucaz, hrănindu-se cu hoituri. **2.** (*fig.*) om rapace, josnic. (< fr. *chacal*)

şafísm *s. n.* doctrină, şcoală juridică cunoscută de islam care pune accentul pe tradiţiile profetice şi pe raţionamentul deductiv sau analogic. (< fr. *chafisme*)

şagrín *s. n.* **1.** model în relief sau un desen special care se imprimă pe o piele tăbăcită, pentru a imita o altă piele. **2.** pielea imprimată; desenul însuşi. **3.** instrument cu care se imprimă cu şagrin (1). (< fr. *chagrin*)

şagriná *vb. tr.* a imprima un şagrin (1). (< fr. *chagriner*)

şagrináj *s. n.* aspect neomogen, cu asperităţi, al suprafeţei granulelor minerale obţinute prin şlefuire. (< fr. *chagrinage*)

şah *s. n.* **1.** joc între doi jucători cu ajutorul a 32 de piese mişcate după anumite reguli pe o tablă împărţită în 64 de pătrăţele albe şi negre; (*p. ext.*) tabla şi piesele folosite. **2.** mişcare în cursul acestui joc prin care se pune în pericol regele sau regina adversarului. **o** *a ţine* (pe cineva) *în* ~ = **a)** a limita jocul adversarului la apărarea regelui; **b)** (*fig.*) a ţine pe cineva sub presiune. (< germ. *Schach*)

şahíst, -ă I. *adj.* referitor la jocul de şah; şahistic. **II.** *s. m. f.* jucător de şah. (< şah + -ist)

şahístic, -ă *adj.* şahist. (<

şáibă *s. f.* **1.** mică piesă metalică, plată şi găurită la mijloc, care se montează între şurub şi piuliţă. **2.** roată de transmisie fără spiţe. (< germ. *Scheibe*)

şaidá *vb. tr.* a efectua operaţia de şaidaj. (< fr. *scheider*)

şaidáj *s. n.* operaţia de sortare, de triere a minereurilor prin spargere cu ciocanul de mână. (< fr. *scheidage*)

şaland *s. n.* **1.** navă fără autopropulsie, folosită la transportul mărfurilor. **2.** navă, cu sau fără propulsie proprie, servind pentru transportul materialelor dragate. (< fr. *chaland*)

şalánder *s. n.* remorcher pentru şalande. (< fr. *chalander*)

şalázá *s. f.* **1.** filament albuminos care suspendă gălbenuşul de ou în învelitorile lui. **2.** regiune situată la baza nucelei în ovulul plantelor cu flori. (< fr. *chalaze*)

şalazión *s. n.* tumoretă dură şi nedureroasă a albului ochiului; urcior. (< fr. *chalazion*)

şáltăr *s. n.* comutator. (< germ. *Schalter*)

şalúpă *s. f.* ambarcaţiune uşoară cu motor, pentru transportul de pasageri şi mărfuri. (< fr. *chaloupe*)

şalupíst *s. m.* (*rar*) cel care conduce o şalupă. (< şalupă + -ist)

şalutiér *s. n.* ambarcaţie uşoară destinată pescuitului în largul mării. (< fr. *chalutier*)

şamán *s. m.* **1.** magician, preot slujitor al cultului şama-nist. **2.** vrăjitor. (< fr. *chamane*)

şamánic, -ă *adj.* referitor la şamani, la şamanism. (< şaman + -ic)

şamanísm *s. n.* ansamblu de credinţe şi practici magice constituind forme de mistică primitivă ale religiei unor populaţii din America de Nord, Asia de Nord şi insulele Oc. Pacific, prin cultul strămoşilor, credinţa în spirite bune şi rele, în farmece, ritualuri de tămăduire prin dansuri, stări de extaz etc. (< fr. *chamanisme*)

şamanist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al şamanismului. (< fr. *chamaniste*)

şambelán *s. m.* demnitar de rang superior însărcinat cu îngrijirea camerei unui suveran. (< fr. *chambellan*)

şambrá *vb. tr.* a ţine vinul la temperatura camerei pentru a fi servit. (< fr. *chambrer*)

şambránă *s. f.* cadru din tencuială, piatră etc. care mărgineşte o uşă sau o fereastră, în scop decorativ. (< fr. *chambranle*)

şamisén *s. n.* instrument muzical popular japonez cu coarde, asemănător cu chitara, cu sunet ascuţit şi metalic. (< fr. *shamisen*)

şamizá *vb. tr.* a tăbăci pieile de animale cu untură de peşte. (după fr. *chamoiser*)

şamotá *vb. tr.* **1.** a transforma argila în şamotă. **2.** a căptuşi un cuptor, o sobă etc. cu şamotă. (< germ. *schamottieren*)

şamotár *s. m.* şamotier. (< şamota + -ar)

şamótă *s. f.* **1.** material prin măcinarea argilei arse, la fabricarea produselor refractare. **2.** produs refractar din şamotă (1). (< germ. *Schamotte*, fr. *chamotte*)

şamotiér *s. m.* muncitor care se ocupă cu prepararea şamotei şi cu căptuşirea cuptoarelor cu şamotă; şamotar, şamotor. (< şamotă + -ier)

şamotór *s. m.* şamotier. (< şamotă + -or)

şampánie *s. f.* vin alb, spumos, obţinut prin procedee speciale de fermentaţie. (< fr. *champagne*)

şampanizá *vb.* **I.** *intr.* (despre vinuri) a prezenta procesul de fermentaţie caracteristic şampaniei. **II.** *tr.* a prelucra vinul pentru a deveni şampanie. (< fr. *champagniser*)

şampón *s. n.* produs cosmetic pentru spălarea părului. (< fr., engl. *shampooing*)

şamponá *vb. tr., refl.* a (se) spăla pe cap cu şampon. (< fr. *shampooigner*)

şamponéză *s. f.* lucrătoare într-un salon de coafură specializată în şamponări. (< fr. *shamponineuse*)

şancroíd *s. n.* şancru de altă natură decât cea sifilitică. (< fr. *chancroïde*)

şáncru *s. n.* ulceraţie a mucoasei sau a pielii, apărută la locul de pătrundere a unui agent patogen în organism. (< fr. *chancre*)

şandélă *s. f.* zbor în linie dreaptă al avionului cu unghiul pantei de urcare mai mare decât unghiul maxim de cabraj. (< fr. *chandelle*)

şanfrén *s. n.* tăietură oblică obţinută prin şanfrenare. (< fr. *chanfrein*)

şanfrená *vb. tr.* a tăia oblic muchiile unei pietre, ale unei piese de lemn sau de metal; a teşi. (< fr. *chanfreiner*)

şanjábil, -ă *adj.* care poate fi schimbat. (< fr. *changeable*)

şanjánt, -ă *adj.* (despre culori, materiale etc.) a cărui nuanţă se schimbă după un timp, lumină etc. (< fr. *changeant*)

şanjeur /-jőr/ *s. m.* cel care înlesneşte operaţii de schimb. (< fr. *changeur*)

şánsă *s. f.* posibilitate de reuşită; ocazie favorabilă; noroc. (< fr. *chance*)

şansonétă *s. f.* cântec francez de muzică uşoară, de origine populară, cu caracter sentimental sau satiric. (< fr. *chansonnette*)

şansonetíst, -ă *s. m. f.* autor sau interpret de şansonete. (< şansonetă + -ist)

şansoniér *s. n.* **1.** culegere franceză de cântece. **2.** (*spec.*) culegere de poezii lirice ale truverilor şi trubadurilor. (< fr. *chansonnier*)

şantáj *s. n.* faptul de a stoarce cuiva bani, favoruri etc. sub ameninţarea dezvăluirii unui secret compromiţător sau prin alte mijloace de intimidare. (< fr. *chantage*)

şantajá *vb. tr.* a supune (pe cineva) unui şantaj. (< şantaj)

şantajábil, -ă *adj.* care poate fi şantajat. (< şantaja + -bil)

şantajíst, -ă *s. m. f.* cel care recurge la şantaj; şantajor. (< şantaj + -ist)

şantajór, -oáre *s. m. f.* şantajist. (< şantaj + -or)

şantiér *s. n.* **1.** loc pe care se construieşte o clădire, un obiectiv industrial etc. şi unde sunt amplasate instalaţiile necesare executării acestei construcţii. **2.** întreprindere unde se construiesc şi se repară nave. **3.** (*fig.*) perioadă de efectuare a unei munci de creaţie literară, artistică şi ştiinţifică. (< fr. *chantier*)

şantieríst, -ă *s. m. f.* muncitor care lucrează pe un şantier. (< şantier + -ist)

şántung *s. n.* ţesătură de mătase naturală, din fire de grosime neuniformă, care ies în relief. (< fr. *chantoung*)

şápă *s. f.* **1.** strat superficial de bitum, de asfalt etc. destinat a impermeabiliza un element de construcţie. **2.** (*metal.*) învelitoare în care se fixează formele în turnătorie. (< fr. *chape*)

şaperón *s. n.* **1.** capişon care acoperea capul şi gâtul până la umeri, purtat de bărbaţi şi femei în Evul Mediu. **2.** (*fig.*) femeie în vârstă care întovărăşeşte în lume o fată sau o femeie tânără. (< fr. *chaperon*)

şapirográf *s. n.* aparat de multiplicat texte, desene etc. constând dintr-o pânză acoperită cu o pastă specială, pe care se imprimă prin apăsare textul sau desenul de reprodus; hectograf. (< germ. *Schapirograph*)

şapirografiá *vb. tr.* a multiplica (un text, un desen) la şapirograf. (< şapirograf + -ia)

şapitóu *s. n.* cupolă (pânză) de acoperire a circului. (< fr. *chapiteau*)

şapóu *s. n.* scurtă introducere la începutul unui articol de ziar sau de revistă. (< fr. *chapeau*)

şarádă *s. f.* **1.** enigmă în versuri din mai multe fragmente reprezentând cuvinte de sine stătătoare, care, unite între ele, dau un cuvânt nou. **2.** lucru greu de înţeles; enigmă. (< fr. *charade*)

şardonétă *s. f.* scafă în formă de evantai. • marginea din aval a nişei unei porţi de ecluză. (< fr. *chardonnet*)

şarétă *s. f.* cabrioletă. (< fr. *charrette*)

şária *s. f.* lege canonică din Coran şi Sunna din religia islamică, care transmite mesajele şi faptele lui Mahomed, reprezentând dreptul penal. (< fr., ar. *charia*)

şariáj *s. n.* fenomen tectonic în deplasarea la mari distanţe a unor mase mari de roci (alohton) şi suprapunerea lor peste altele mai noi (autohton). (< fr. *charriage*)

şarjá *vb.* **I.** *tr.* a efectua o şarjă (I, 1). **II.** *intr.* a înfăţişa (ceva) într-o formă caricaturală, exagerată. (< fr. *charger*)

şarjábil, -ă *adj.* (despre metale) care poate fi folosit la încărcarea unui furnal. (< fr. *chargeable*)

şárjă *s. f.* **I. 1.** atac impetuos (cu arme albe) al cavaleriei. • (*fig.*) atac (violent). **2.** (*sport*) atac plin de elan asupra adversarului. **II. 1.** înfăţişare caricaturală a unui personaj, a unei idei etc. **2.** lucrare, creaţie în care se caricaturizează. **III. 1.** încărcătură normală a unui furnal, care se prelucrează pentru a se obţine un metal cu o anumită compoziţie; cantitatea de metal lichid din această încărcătură. • proces de încărcare, prelucrare şi scoatere a materialului din cuptorul metalurgic. **2.** cantitate totală de material lemnos destinată a fi uscată. (< fr. *charge*)

şarlatán *s. m.* om necinstit, care înşală buna-credinţă a cuiva; pungaş, escroc, impostor. (< fr. *charlatan*)

şarlatanésc, -ă *adj.* de şarlatan. (< fr. *charlatanesque*)

şarlataníe *s. f.* faptă de şarlatan; escrocherie. (< şarlatan + -ie)

şarlatanism *s. n.* (*rar*) spirit, caracter şarlatanesc. (< fr. *charlatanisme*)

şarlótă *s. f.* prăjitură din fructe sau din cremă turnată într-o formă tapetată cu biscuiţi ori cu felii de cozonac. (<*charlotte*)

şarm *s. n.* farmec; graţie. (< fr. *charme*)

şarmánt, -ă *adj.* fermecător, încântător. (< fr. *charmant*)

şarmeur /-mőr/ *s. m.* persoană fermecătoare, care seduce printr-o atracţie puternică. (< fr. *charmeur*)

şarniéră *s. f.* **1.** balama. **2.** articulaţia celor două valve ale cochiliei unui lamelibranhiat. **3.** punct de joncţiune al unui sistem de fortificaţii. **4.** regiune în care se racordează cele două flancuri ale cutei unui strat geologic. **5.** bandă de hârtie gumată, îndoită în formă de V, cu care se fixează mărcile poştale în albume. (< fr. *charnière*)

şarpántă *s. f.* schelet de rezistenţă din bare din lemn, de metal sau din beton armat, destinat să susţină o construcţie, un acoperiş etc. (< fr. *charpente*)

şasíu *s. n.* **1.** cadru rigid pe care se montează un aparat, un utilaj, un autovehicul etc. **2.** ramă în industrie, în legătoria de cărţi, pentru fixarea pânzei tablourilor etc. (< fr. *châssis*)

şaslá/ceaslá *s. f.* varietate de struguri de masă cu boabele de mărime mijlocie, sferice, de culoare galbenă-aurie sau roz. (< fr. *chasselas*)

şatén, -ă *adj.* (despre păr) castaniu; (despre oameni; şi *s.*) cu părul castaniu. (< fr. *châtain*)

şavirá *vb.* **I.** *tr., intr.* (despre vehicule) a (se) răsturna, a (se) da peste cap. **II.** *intr.* (despre nave) a se scufunda. (< fr. *chavirer*)

şcolár, -ă **I.** *adj.* referitor la şcoală; propriu învăţământului. **II.** *s. m.* elev. (după fr. *scolaire*)

şcolarítate *s. f.* calitatea de şcolar; timpul cât cineva este şcolar. (după fr. *scolarité*)

şcolarizá *vb. tr.* a încadra în activitatea de şcolar, a instrui, a pregăti în şcoală. (după fr. *scolariser*)

şedínţă *s. f.* adunare organizată a unui colectiv pentru a discuta şi a lua unele hotărâri privitoare la anumite probleme. • fiecare dintre perioadele de timp neîntrerupte în care se execută o activitate, se aplică unui bolnav un anumit tratament cu ajutorul unor aparate speciale etc. (după fr. *séance*)

şedinţomán, -ă *s. m. f.* (*ir.*) cel care are mania şe-dinţelor. (< şedinţă + -man)

şedinţomanie *s. f.* (*ir.*) mania şedinţelor. (< şedinţă + -manie[2])

şedítă *s. f.* exploziv detonant pe bază de clorat de potasiu sau de sodiu şi de dinitrotoluen. (< fr. *cheddite*)

şef, -ă *s. m. f.* **1.** persoană care conduce un colectiv, o instituţie, o organizaţie, un compartiment de muncă etc.; conducător (II). **o** ~ *de orchestră* = dirijor. **2.** ~ *de lucrări* = grad didactic în învăţământul superior, între asistent şi conferenţiar. (< fr. *chef*)

şeferie *s. f.* **1.** exercitare a autorităţii politice, juridice şi religioase a unui şef de trib. • teritoriu peste care se exercită o

asemenea autoritate. **2.** (în Franța sec. XVIII-XIX) circumscripție militară pusă sub comanda unui șef. (< fr. *chefferie*)

șeic *s. n.* dans modern de perechi cu scuturături; melodia corespunzătoare. (< engl. *shake*)

șélac/șérlac *s. n.* rășină naturală secretată de o insectă din regiunile tropicale, folosită la prepararea unor lacuri, a cerii roșii etc. (< germ. *Schellack*)

șelf *s. n.* regiune a fundului bazinelor oceanice între linia de țărm și povârnișul continental; platformă continentală. (< germ. *Schelf*)

șélterdec *s. n.* (*mar.*) **1.** punte superioară pe unele nave fără închidere etanșă. • nava însăși. **2.** falsă punte între puntea principală și cea superioară. (< engl. *shelterdeck*)

șeminéu *s. n.* sobă joasă, mare, zidită în perete, cu vatra larg deschisă; cămin. (< fr. *cheminée*)

șemizá *vb. tr.* (*tehn.*) a îmbrăca într-un înveliș, într-o cămașă. (< fr. *chemiser*)

șenáj *s. n.* **1.** armătură metalică destinată a împiedica depărtarea construcțiilor de zidărie. • tirant între ziduri. **2.** operația de plasare a acestei armături; ancorare, îmbinare, fixare. (< fr. *chaînage*)

șenál *s. n.* parte navigabilă din albia unui curs de apă, a unui canal. (< fr. *chenal*)

șenilát, -ă *adj., s. n.* (autohevicul) cu șenile. (< fr. *chenillé*)

șenílă *s. f.* organ de rulare al unor autovehicule, dintr-o bandă metalică continuă care se înfășoară peste roți. (< fr. *chenille*)

șenilétă *s. f.* mic vehicul militar blindat pe șenile, pentru transport de materiale și de oameni pe câmpul de luptă. • vehicul ușor care rulează pe șenile. (< fr. *chenillette*)

șéping *s. n.* mașină de rabotat transversal. (< engl. *shaping*)

șeptél *s. n.* totalitatea animalelor domestice ale unei țări, regiuni, gospodării. (< fr. *cheptel*)

șerardizá *vb. tr.* a supune operației de șerardizare. (< fr. *shérardiser*)

șerardizáre *s. f.* tratament termochimic de mărire a rezistenței la coroziune a oțelurilor, prin zincare. (< *șe-rardiza*)

șeríf *s. m.* **1.** funcționar administrativ în Anglia și SUA învestit cu menținerea ordinii, perceperea impozitelor etc. **2.** (în Scoția) judecătorul cel mai înalt în grad într-un district sau comitat. (< engl. *sheriff*, fr. *shériff*)

șérlac *s. n.* v. șelac.

șerpáș *s. m.* indigen din India, Nepal și Tibet care însoțește expedițiile pe Himalaya. (< fr., engl. *sherpa*)

șervét *s. n.* bucată de pânză sau de hârtie subțire, la masă, pentru șters gura și mâinile. (după fr. *serviette*)

șesenál, -ă *adj., s. n.* (plan economic de stat) pentru o perioadă de șase ani. (după fr. *sexennal*)

șéșia *s. f.* fes, turban (purtat în colonii). (< fr. *chechia*)

șevalét *s. n.* suport de lemn pe care pictorii își fixează pânza sau cartonul când pictează. (< fr. *chevalet*)

șevaliéră *s. f.* inel cu sigiliu. (< fr. *chevalière*)

șéver *s. n.* unealtă așchietoare de oțel folosită pentru șeveruire, pentru supernetezirea roților dințate. (< rus. *șever*, engl. *shaver*)

șeveruí *vb. tr.* a netezi fin flancurile roților dințate necălite. (după engl. *shaving*)

șeviót *s. n.* **1.** rasă de oi cu lână fină, originară din Scoția. **2.** stofă din lâna acestor oi. (< fr. *cheviotte*)

șevrétă *s. f.* piele de ovine prelucrată, care imită șevroul. (< fr. *chevrette*)

șevró *s. n.* piele fină de capră sau de oaie, din care se confecționează articole de marochinărie ori de încălțăminte. (< fr. *chevreau*)

șevrotínă *s. f.* plumb de vânătoare de mare calibru; alică. (< fr. *chevrotine*)

șezlóng *s. n.* scaun pliabil pentru odihnă, de formă specială, al cărui spătar se poate înclina după preferință. (< fr. *chaise longue*)

șic I. *s. n.* eleganță, distincție, bun gust. • lucru care amuză. **II.** *adj. inv.* elegant, distins, cu gust. (< fr. *chic*)

șicanà *vb. tr.* a face șicane (cuiva), a căuta pricină; a sâcâi. (< fr. *chicaner*)

șicanatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care șicanează, căruia îi place să șicaneze. (după fr. *chicaneur*)

șicánă *s. f.* **1.** sâcâială fără motiv. • (*jur.*) obiecție neîntemeiată; procedură artificială; subtilitate, tertip. **2.** obstacol așezat în calea circuitului unui fluid pentru a-i reduce viteza, a-l dirija etc. **3.** serie de obstacole dispuse pe un drum (de curse automobilistice) pentru a impune un parcurs în zigzag. (< fr. *chicane*)

șif *s. n.* (*poligr.*) planșetă (de zinc) pe care se așază zațul; galion (4). (< germ. *Schiff*)

șifón *s. n.* pânză albă de bumbac, ușor apretată, pentru lenjerie; madipolon. (< fr. *chiffon*)

șifoná *vb. tr., refl.* **1.** a (se) cocoloși, a (se) mototoli, a (se) boți. **2.** (*fam.*) a (se) supăra, a (se) simți jignit. (< fr. *chiffonner*)

șifonábil, -ă *adj.* care se șifonează (ușor). (< fr. *chiffonnable*)

șifonabilitáte *s. f.* proprietate a unor materiale textile de a fi șifonabile. (< *șifonabil* + *-itate*)

șifoniér *s. n.* dulap pentru haine, lenjerie etc. (< fr. *chiffonnier*)

șiísm *s. n.* principalul curent musulman, religia de stat în Iran și în Yemen, care nu recunoaște sunna și pe califii sunniți. (< fr. *chiisme*)

șiít, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al șiismului. (< fr. *chiite*, engl. *shiite*)

șild *s. n.* **1.** placă de metal care se așază în dreptul mânerelor și broaștelor de la uși, ferestre etc., pe locul unde se află gaura cheii. **2.** placă de avizare de-a lungul străzilor, șoselelor etc. (< germ. *Schild*)

șíling *s. m.* **1.** monedă divizionară engleză, a 20-a parte dintr-o liră sterlină. **2.** unitatea monetară a unor țări africane (Kenya, Tanzania, Uganda). **3.** (azi *euro*) unitatea monetară a Austriei. (< fr., engl. *shilling*, /3/ germ. *Schilling*)

șinșílă/cincíla *s. f.* mamifer rozător, cu o blană cenușie foarte frumoasă, în regiunile muntoase din Peru și Chile. (< fr. *chinchilla*)

șintoísm *s. n.* religie tradițională a japonezilor, religia de stat până la sfârșitul celui de-al doilea război mondial, caracterizată prin animism, venerarea Soarelui ca divinitate principală și prin cultul spiritelor strămoșilor, al eroilor și al mikadoului. (< fr. *shintoïsme*)

șintoíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al șintoismului. (< fr. *shintoïste*)

șipái *s. m. pl.* soldați indieni din armata britanică în sec. XVIII până în 1947. (cuv. indian)

șipșándler *s. m.* comerciant care furnizează mărfuri pentru nave. (< engl. *shipchandler*)

șirting *s. n.* țesătură de bumbac la confecționarea unor obiecte de lenjerie mai rezistente. (< engl. *shirting*)

șist *s. n.* rocă metamorfică sau sedimentară care are proprietatea de a se desface în plăci subțiri. **o** ~ *cristalin* = rocă metamorfică foarte dură, sub acțiunea presiunii. (< fr. *schiste*)

șistificáre *s. f.* împrăștiere în atmosfera unei mine a unei cantități de pulbere fină de steril. (după fr. *schistification*)

șistoíd, -ă *adj.* cu aspect de șist. (< fr. *schistoïde*)

șistós, -oásă *adj.* **1.** (despre roci) care are proprietățile sau structura șistului. **2.** (despre soluri) compus din șisturi. (< fr. *schisteux*)

șistóză *s. f.* afecțiune pulmonară datorată inhalării prafului de ardezie. (< fr. *schistose*)

șistozitáte *s. f.* textură specifică rocilor metamorfice șistoase. (< fr. *schistosité*)

șlágăr *s. n.* **1.** melodie de muzică ușoară de mare popularitate pentru un timp; cântec la modă. **2.** (*fig.*) expresie stereotipă; slogan. (< germ. *Schlager*)

șláif *s. n.* polizor. (< germ. *Schleif*)

șlam *s. n.* **1.** deșeuri din fărâmițarea minereurilor. **2.** substanță petrolieră în suspensie care plutește pe mare sub forma unor aglomerări poluante dense, purtate de vânturi și curenți. (< germ. *Schlamm*, engl. *slam*)

șlap *s. m.* papuc pentru plajă, baie etc. fără toc și cu fețe din una sau mai multe bentițe. (< germ. *Schlappe*)

șlem *s. n.* **1.** (*tarot, bridge* etc.) reunire a tututor levatelor dintr-un campionat. **2.** *marele* ~ = situație în care un tenismen

câştigă, în cursul aceluiaşi an, cele patru mari concursuri internaţionale de tenis. (< fr. *chelem*, germ. *Schlemm*)

şlep *s. n.* navă, cu sau fără propulsie, pentru transporturi de mărfuri pe ape interioare. (< germ. *Schlepp*/kahn/)

şléper *s. n.* transportor al laminorului. (< germ. *Schlepper*)

şlif *s. n.* (*tehn.*) porţiune şlefuită a unei piese, a unui aparat etc. • (*fig.*) fineţe, rafinament. (< germ. *Schliff*)

şliţ *s. n.* **1.** şanţ cu secţiune mică, într-o piesă sau într-un element de construcţie. **2.** despicătură la spatele sau la partea terminală a mânecilor unei haine ori la partea anterioară a pantalonilor. (< germ. *Schlitz*)

şluf *s. n.* argilă bogată în siliciu. (< germ. *Schluff*)

şmal *s. n.* literă tipografică cu o formă subţire şi îngustă. (< germ. *Schmal*/schrift/)

şmírghel *s. n.* **1.** rocă metamorfică dintr-o masă de granule fine de corindon alternând cu magnetit, abraziv. **2.** hârtie sau pânză acoperită cu granule de şmirghel (1), pentru curăţirea sau lustruirea lemnului, a metalului etc.; emeri. (< germ. *Schmirgel*)

şmuţtítlu *s. n.* (*poligr.*) copertă falsă, interioară; pagină de gardă. (< germ. *Schmutztitel*)

şnapán *s. m.* (*fam.*) escroc, pungaş. (< fr. *chenapan*)

şnaps *s. n.* (*fam.*) rachiu (tare); vinars. (< germ. *Schnaps*)

şnec *s. n.* transportor pentru materiale pulverulente sau în formă de pastă, la care antrenarea materialului se efectuează cu ajutorul unor palete elicoidale fixate pe un arbore ce se roteşte. (< germ. *Schnecke*)

şnit *s. n.* **1.** (*poligr.*) suprafaţă pe marginile tăiate ale unei cărţi. **2.** (*tehn.*) stanţă. **3.** marginea liberă a tălpii la încălţăminte. **4.** jumătate dintr-o halbă de bere. (< germ. *Schnitt*)

şniţél *s. n.* felie subţire de carne muiată în făină, ou şi pesmet şi prăjită în grăsime. (< germ. *Schnitzel*)

şnur *s. n.* **1.** sfoară răsucită din mai multe fire de bumbac, îmbrăcate în mătase colorată; şiret. **2.** ~ *electric* = cordon electric flexibil, pentru racordarea la reţea a unor aparate mobile, lămpi portative etc. (< germ. *Schnur*)

şnurcerámică *s. f.* ceramică prezentând un decor obţinut prin imprimarea înainte de ardere, pe pasta încă moale, a unei sfori răsucite sau înnodate. (<*Schnurrkeramik*)

şoc *s. n.* **1.** ciocnire bruscă şi volentă între două corpuri. • (*tehn.*) ~ *termic* = procedeu în procesul de fabricaţie a unor vase de laborator, produse refractare etc., constând în răcirea bruscă a pieselor. **2.** *de* ~ = (despre formaţii militare) specializat în operaţii îndrăzneţe asupra anumitor obiective. **3.** indicator al clapei de pornire a unui motor. **4.** tulburare gravă a funcţiilor organismului, ca urmare a unui traumatism, a unei operaţii chirurgicale, anestezii etc. **o** ~ *nervos* = dezechilibru acut al unor funcţii psihice, provocat de o emoţie puternică; *tratament de* ~ = metodă terapeutică prin crearea unei perturbaţii bruşte bolnavului; *terapie de* ~ = ansamblu de măsuri drastice, hotărâte în reformele economice şi social-politice, în trecerea la economia de piaţă. **4.** emoţie puternică; stres. (< fr. *choc*)

şocá *vb. tr.* a impresiona neplăcut; a contraria. (< fr. *choquer*)

şocánt, -ă *adj.* care şochează. (< fr. *choquant*)

şodóu *s. n.* băutură caldă din lapte, ou, zahăr, făină şi zeamă de portocale sau de lămâie. (< fr. *chaudeau*)

şofá *vb. tr.* a conduce un automobil. (< şofer)

şofáj *s. n.* acţiunea de a şofa; şofat. (< şofa + *-aj*)

şofát *s. n.* şofaj. (< şofa)

şofér *s. m.* conducător de automobil. (< fr. *chauffeur*)

şoferíe *s. f.* meseria de şofer. (< şofer + -ie)

şoferíţă *s. f.* femeie şofer. (< şofer + -iţă)

şomá *vb. intr.* a nu avea, a nu găsi de lucru; a fi şomer. (< fr. *chômer*)

şomáj *s. n.* fenomen social-economic caracteristic economiei de piaţă, constând în inactivitatea forţată a unui număr mare de oameni, care rămân fără lucru. (< fr. *chômage*)

şomér, -ă *s. m. f.* persoană aptă de muncă pusă în situaţia de a nu găsi de lucru din lipsa cererii de forţă de muncă. (< fr. *chômeur*)

şort *s. n.* pantalon scurt (de sport sau de plajă). (< fr., engl. *short*)

şoseá *s. f.* **1.** cale de comunicaţie interurbană, pietruită sau asfaltată. **2.** stradă largă şi frumos amenajată, de obicei cu pomi. (< fr. *chaussée*)

şoselá *vb. tr.* (*rar*) a transforma un drum în şosea prin pietruire sau asfaltare. • a înzestra o regiune cu o reţea de şosele. (< şosea)

şosétă *s. f.* ciorap scurt care ajunge până deasupra gleznei. (< fr. *chaussette*)

şoşón *s. m.* încălţăminte de iarnă din pâslă, cauciuc etc. care se poartă peste pantofi. • încălţăminte de casă din pâslă. (< fr. *chausson*)

şot *s. n.* lac sărat din zonele de stepă şi de semideşert, care seacă în perioadele secetoase. (< fr. *chott*)

şovín, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al şovinismului. (< fr. *chauvin*)

şovinísm *s. n.* atitudine politică retrogradă în afirmarea duşmănoasă a superiorităţii unei naţiuni asupra altora, în manifestarea rasismului şi a exclusivismului naţional. (< fr. *chauvinisme*)

şozism *s. n.* (*fil.*) concepţie care descrie fenomenele umane drept lucruri. (< fr. *chosisme*)

şozíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al şozismului. (< fr. *chosiste*)

şpáclu *s. n.* unealtă, lamă triunghiulară de oţel, cu care se răzuieşte tencuiala, chitul etc. (< germ. *Spachtel*)

şpagát *s. n.* **1.** sfoară groasă cu o împletitură specială. **2.** exerciţiu gimnastic de depărtare a picioarelor, pe sol sau în aer, până la poziţia orizontală. (< germ. *Spagat*)

şpais *s. n.* produs intermediar din topirea unor minereuri neferoase conţinând combinaţii ale arseniului şi ale antimoniului cu diferite metale. (< germ. *Speise*)

şpalt[1] *s. n.* (*poligr.*) zaţ cules sub formă de coloană lungă. • probă de tipar luată după acest zaţ, pe care se fac corecturile. (< germ. *Spalte*)

şpalt[2] *s. n.* piele subţire de calitate inferioară, obţinută prin secţionarea în grosime a pieilor în cursul tăbăcirii. (< germ. *Spalt*)

şpan *s. n.* aşchie de lemn sau de metal din prelucrarea acestora la strung, la freză etc. (< germ. *Span*)

şpec *s. n.* (*poligr.*) surplus de materie lucrată. (< germ. *Speck*)

şperáclu *s. n.* un fel de cui cu vârful puţin îndoit, folosit în loc de cheie. (după germ. *Sperrhaken*)

şperţ *s. n.* (*fam.*) bacşis, mită, şpagă. (< germ. *Spervzeng*)

şpighel *s. n.* formă cu adaos de siliciu şi mangan folosită la fabricarea oţelurilor dure. (< germ. *Spiegel*/eisen/)

şpil *s. n.* (*arg., fam*) aranjament neonest, plan necinstit. **o** (*fam.*) *a prinde* ~*ul* = a se dumiri. (< germ. *Spiel*)

şpílhozen/şpilhózen *s. m.* pantalonaşi cu bretele, pentru copii. (< germ. *Spielhose*)

şpis *s. n.* (*poligr.*) pată neagră uneori la tipar între cuvinte, rânduri etc., datorată ridicării materialului faţă de albitură. (< germ. *Spiess*)

şpiţ[1] *s. m.* rasă de câini cu păr pufos şi urechi drepte. (< germ. *Spitz*)

şpiţ[2] *s. n.* **1.** (*poligr.*) linie simplă sau înflorată, ornament la sfârşitul unui articol, capitol etc. **2.** bară de oţel cu vârf ascuţit care serveşte la prelucrarea pietrei de construcţie, la spargerea betoanelor. **3.** (*fam.*) vârf ascuţit al unui obiect. **4.** ţigaret scurt. (< germ. *Spitze*)

şplint *s. n.* cui de siguranţă cu două părţi, care se pot despărţi şi care fixează piuliţa în capul unui şurub. (< germ. *Splint*)

şplit *s. n.* piatră dură, spartă la pietruirea drumurilor sau la prepararea betoanelor de ciment. (< germ. *Splitt*)

şprat *s. m.* peşte mic din familia clupeide, asemănător cu heringul, în Marea Nordului şi Marea Mânecii. (< engl., fr. *sprat*)

şpring *s. n.* parâmă pentru ancorarea navei. (< engl. *spring*)

şpriţ[1] *s. n.* vin cu sifon sau apă minerală. (< germ. *Spritzer*)

şpriţ[2] *s. n.* **1.** aparat pentru ornarea prăjiturilor. **2.** ţâşnitură, cantitate de lichid aruncată cu presiune. **3.** strat de tencuială pentru legătura dintre zidărie şi grund. (< germ. *Spritze*)

şpriţuí *vb. tr.* a stropi cu un lichid (lac, vopsea etc.). (< germ. *Spritzen*)

şpul *s. n.* **1.** mosor mic de metal din suveica maşinii de cusut pe care este înfăşurată aţa; (*p. ext.*) piesa împreună cu firele

înfășurate pe ea. **2.** mosor, bobină pe care sunt înfășurate fire. (< germ. *Spule*)

șput *s. n.* aparat care concentrează razele luminoase într-un singur punct, proiector în teatru și în cinematografie. (< engl., fr. *spot*)

șrapnél *s. n.* proiectil de artilerie încărcat cu gloanțe, a cărui explozie poate fi reglată. (< fr. *shrapnell*)

șrot *s. n.* **1.** primul produs rezultat de la măcinarea cerealelor. **2.** material din resturile de semințe oleaginoase după extragerea uleiului, folosit ca furaje pentru vite. **3.** carne tocată grosier care intră în compoziția unor salamuri. **4.** utilaj compus dintr-un valț și mai multe site. (< germ. *Schrot*)

ștachétă *s. f.* **1.** bară subțire orizontală, peste care trebuie să sară sportivii. **2.** (*fig.*) nivel de calitate a ceva. (< germ. *Staket*)

ștafétă *s. f.* **1.** (în trecut) curier special care ducea scrisori sau mesaje urgente. **2.** probă sportivă pe echipe (la atletism, natație etc.) care se desfășoară pe distanțe împărțite pe etape, fiecare distanță fiind străbătută de către un concurent care transmite coechipierului următor un obiect convențional. • sportivul care ia parte. • obiectul însuși. (< it. *staffetta*, germ. *Stafette*)

ștáier *s. n.* dans la modă în secolul trecut; melodia corespunzătoare. (< germ. *Steier*/walzer/)

ștaif *s. n.* **1.** întăritură de piele, de carton la partea din spate a încălțămintei, în jurul călcâiului. **2.** pânză specială pusă în interiorul gulerelor pentru a le menține forma. (< germ. *Steif*/leder/)

ștampilá *vb. tr.* a aplica o ștampilă. (< *estampiller*, după it. *stampigliare*)

ștampílă *s. f.* **1.** piesă fixată pe un mâner și purtând gravat un semn, o inscripție sau o emblemă, care se aplică pe un act spre a-i da valabilitate; semnul imprimat. **2.** semn pus pe mărfuri sau pe pielea animalelor pentru a arăta proveniența, apartenența etc.; marcă. (< fr. *estampille*, după it. *stampiglia*)

ștampilofíl, -ă *adj.* marcofil. (< ștampilofilie)

ștampilofilíe *s. f.* marcofilie. (< ștampilă + -filie[2])

ștampilofilíst, -ă *s. m. f.* marcofilist. (< ștampilofil + -ist)

ștampilográf, -ă *s. m. f.* cel care se ocupă cu ștampilografia; marcograf. (< ștampilografie)

ștampilografíe *s. f.* disciplină care se ocupă cu tehnica și arta de a realiza ștampile; marcografie. (< ștampilă + -grafie[2])

ștanțá *vb. tr.* **1.** a tăia simultan întregul contur al unei piese cu ajutorul unei ștanțe. **2.** a imprima prin presiune o marcă sau o cifră pe suprafața unei piese. • (*cinem.*) a imprima mecanic subtitlurile pe filme. (< germ. *stanzen*)

ștanțát *s. n.* ștanțare. (< ștanța)

ștanțatór, -oáre *s. m. f.* muncitor care execută operații de ștanțare. (< ștanța + -tor)

ștánță *s. f.* unealtă cu o muchie tăioasă sau având la un capăt un model în relief, pentru ștanțarea pieselor. (< germ. *Stanze*)

ștáufer /ștau-/ *s. n.* gresor cu presiune. (< germ. *Stauffer*/büchse/)

ștécăr *s. n.* piesă montată la capătul unui șnur care face contactul dintre un aparat electric și priza de curent; fișă (2). **o** *triplu* ~ = dispozitiv pentru racordarea simultană a trei ștecăre la aceeași priză. (< germ. *Stecker*)

ștemuí *vb. tr.* a etanșa marginile tablelor nituite, cu ajutorul unei unelte speciale. (după germ. *stemmen*)

ștemuitór I. *s. m.* cel care știmuiește. **II.** *s. n.* daltă cu vârful bont, folosită pentru ștemuire. (< ștemui + -tor)

șténder *s. n.* suport, stâlp. (< germ. *Ständer*)

știft *s. n.* tijă care îmbină două piese. (< germ. *Stift*)

știh *s. n.* (*text*) împunsătură cu acul sau cu un alt instrument. (< germ. *Stich*)

știință *s. f.* **1.** ansamblu sistematic de cunoștințe despre natură, societate și gândire. **2.** cunoaștere (despre ceva). **3.** pregătire intelectuală, învățătură; erudiție. (după fr. *science*)

științífic, -ă *adj.* referitor la știință, bazat pe principiile științei. (după fr. *scientifique*)

științificitáte *s. f.* caracter științific. (după fr. *scientificité*)

științífico-fantástic, -ă *adj.* (despre literatură, film) în care fantasticul este tratat prin amănunte științifice; science-fiction. (< științific + fantastic)

ștímă *s. f.* (*muz.*) extras, dintr-o partitură generală, a notelor scrise pentru partida fiecărui interpret. (< germ. *Stimme*)

ștraif *s. n.* dungă, bandă, linie, fâșie. • ansamblu de mărci poștale, detașate dintr-o coală, dispuse în linie dreaptă. (< germ. *Streif*)

ștrand *s. n.* loc special amenajat pentru baie, plajă sau sporturi nautice. (< germ. *Strand*)

ștras *s. n.* v. stras.

ștrúdel *s. n.* plăcintă din foi foarte subțiri umplute cu mere, nuci, brânză etc. și rulate în formă de sul. (< germ. *Strudel*)

ștuț *s. n.* bucată scurtă de țeavă montată la un recipient spre a face legătura cu o conductă. (< germ. *Stutz*)

șu *s. n.* pictură chinezească verticală pe sul, corespunzând picturii de șevalet din Europa. (< chin. *șu*)

șuan *s. m.* denumire dată insurgenților din Bretania și Normandia în Revoluția franceză de la sfârșitul sec. XVIII. (< fr. *chouan*)

șúber *s. n.* piesă mobilă în formă de placă, cu mișcare de translație ghidată, la închiderea parțială sau completă a unui orificiu ori canal prin care se scurge un fluid, un material granulat etc. (< germ. *Schieber*)

șúbler *s. n.* instrument pentru măsurarea dimensiunilor liniare mici, riglă gradată pe care alunecă un cursor și care are la un capăt un braț fix, perpendicular pe ea. (< germ. *Schublehre*)

șúco *adj. inv. priză* ~ = priză cu contact la pământ. (< germ. *Schuko*)

șuetárd, -ă *adj.* (*peior.*) palavragiu, care se ține de șuete. (< șuetă + -ard)

șuétă *s. f.* conversație ușoară, spirituală și distractivă între prieteni. (< fr. *chouette*)

șunt *s. n.* **1.** dispozitiv de derivare a curentului electric dintr-un circuit. **2.** derivare patologică sau operatorie a curentului sangvin. (< engl., fr. *shunt*)

șuntá *vb. tr.* a deriva curentul electric dintr-un circuit. (< fr. *shunter*)

șușotí *vb. intr.* **1.** a vorbi în șoaptă; a șopti la ureche. **2.** (despre ape, frunze) a produce un zgomot lin și uniform. (< fr. *chuchoter*)

șușotít *s. n.* faptul de a șușoti; șușoteală. (< șușoti)

șut[1] *s. n.* durata zilei de muncă în mină, schimb; normă a unui miner într-un schimb. (< germ. *Schicht*)

șut[2] *s. n.* lovitură foarte puternică dată cu piciorul (cu mâna, cu capul sau cu un instrument special) la diferite jocuri sportive. **o** ~ *de penalitate* = lovitură de pedeapsă la hochei pe gheață. (< fr., engl. *shoot*)

șutá *vb. intr.* (*sport*) a lovi, a arunca cu putere mingea către poarta adversă; a trage un șut. (< fr. *shooter*)

șutát *s. n.* șutare. (< șuta)

șutór *s. m.* (*rar*) sportiv care șutează. (< engl. *shooter*)

șváițer *s. n.* varietate de brânză fină, fermentată, care prezintă goluri mari în masa ei. (< germ. *Schweizer*/käse/)

șvémer *s. n.* bucată cilindrică de lemn, ancorată în apa unui fluviu, ca indicator pentru zonele cu navigație interzisă. (< germ. *Schwemmer*)

T

TAB *s. n.* transportor autoblindat. (< T/transport/ *A*/autor/ *B*/lindat/)

tabác I. *s. n.* tutun măcinat care se aspiră pe nas. **II.** *adj. inv.* de culoarea tutunului. (< germ. *Tabak*, fr. *tabac*, rus., ucr. *tabak*)

tabachéră *s. f.* **1.** cutiuță în care se păstrează tutunul și țigările. **2.** ferestruică în planul acoperișului unei construcții care se deschide ca un capac. (< ngr. *tabakera*, it. *tabacchiera*)

tabacóză *s. f.* pneumoconioză cauzată de inhalarea pulberilor din prelucrarea tutunului. (< fr., engl. *tabacosis*)

tabágic, -ă *adj.* cauzat de tabagism; caracteristic unui fumător vechi. • (și *s.*) intoxicat cu nicotină. (< fr. *tabagique*)

tabagísm *s. n.* intoxicație cronică cu nicotină; nicotinism. (< fr. *tabagisme*)

tabásco *s. n.* mâncare preparată cu multă boia de ardei iuți, oțet și sare, cu sos foarte picant. (< engl. *tabasco*)

tabél *s. n.* foaie împărțită în rubrici completate cu nume, cifre, date etc.; tablou (I, 5). (< lat. *tabella*, germ. *Tabelle*)

tabelá *vb. tr.* a face o tabelă. (< tabelă)

tabelár, -ă *adj.* în formă de tabel. **o** *tipărire ~ă* = vechi sistem de tipărire cu ajutorul unor tăblițe de lemn pe care se grava textul. (< lat. *tabellarius*, fr. *tabellaire*)

tabélă *s. f.* serie de valori numerice aranjate într-o anumită ordine în șiruri sau coloane care servesc pentru anumite calcule sau clasificări. **o** *~ de logaritmi* = tabelă matematică cuprinzând valorile funcțiilor logaritmice. (< lat. tabella, germ. *Tabelle*)

tabernácul *s. n.* **1.** cortul în care erau ținute tablele legii la vechii evrei. **2.** nișă în peretele sanctuarului unei biserici catolice sau cutie de argint în formă de biserică în care se păstrează cuminecătura și unele obiecte de cult. (< lat. *tabernaculum*, it. *tabernacolo*)

tábes *s. n.* boală nervoasă cronică (de natură stifilitică) ce se manifestă prin tulburări de sensibilitate, de mers și prin dureri viscerale. (< fr. *tabès*, lat. *tabes*)

tabescénță *s. f* astenie, epuizare (fizică) extremă. (< engl. *tabescence*)

tabétic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de tabes. (< fr. *tabétique*)

tabinét *s. n.* numele unui joc de cărți. (< fr. *table nette*)

tabletá *vb. tr.* a da unei substanțe medicamentoase formă de tabletă (2). (< fr. *tabletter*)

tablétă *s. f.* **1.** (*ant.*) placă ceramică pentru scris. **2.** pastilă (1) de consistență dură. **3.** preparat alimentar uscat de formă plată. **4.** (*inform.*) dispozitiv pentru introducerea manuală a imaginilor grafice în terminal de către utilizator. **5.** specie publicistică înrudită cu pamfletul, caracterizată printr-o maximă comprimare, incisivitate și expresivitate; bilet. **6.** șervețel bordat plasat sub bibelouri sau pe tăvile de servit cafea, dulceață etc. (< fr. *tablette*)

tabliér *s. n.* ansamblul grinzilor care susțin partea pe care se circulă a unui pod. (< fr. *tablier*)

tablíniu *s. n.* mică sală în casele romane, situată între atrium și peristil. (< lat. *tablinium*)

tabloíd *s. n.* cotidian care are jumătate din formatul tradițional al unui ziar. (< engl. *tabloid*, fr. *tabloïde*)

tabloidizá *vb. tr.* a face un tabloid; a căpăta trăsăturile presei de scandal, cu conținut senzațional. (< *tabloid* + *-iza*)

tablóu *s. n.* **I. 1.** pictură, desen, gravură pe pânză, pe carton etc., care se așază de obicei pe perete într-o încăpere. **o** *(fam.) a rămâne ~* = a rămâne surprins, înlemnit. **2.** priveliște, scenă de mari proporții care atrage luarea aminte, impresionează vederea. **3.** (*fig.*) descriere a unei priveliști, a unui obiect, a unor fapte etc. (într-o operă literară). **4.** (*teatru*) subdiviziune a unui act cuprinzând mai multe scene, în același decor. **5.** tabel, listă. **II. 1.** (*tehn.*) panou, placă subțire de metal ori de marmură pe care sunt montate aparate de comandă sau control. **o** *~ de bord* = tablou pe care sunt fixate aparatele și instrumentele necesare controlului și manevrării unui vehicul. **2.** (*inform.*) ansamblu structurat de informații organizate secvențional în memoria unui ordinator. (< fr. *tableau*)

taboríți *s. m. pl.* nume dat membrilor aripei revoluționare din mișcarea husită, reprezentând interesele țărănimii și ale meșteșugarilor. (< fr. *taborites*)

tabs *s. n.* imagine, inscripție ce însoțește unele mărci poștale. (< engl. *tabs*)

tabú *s. n.* **1.** (în religiile primitive) interdicție cu caracter sacru, a cărei încălcare atrage automat sancțiuni de ordin magic și social. • situație, obiect, persoană, funcție (interzise) obiect al unei credințe sau al unor practici religioase. **2.** (*fig.*) interdicție nejustificată. • (*fam.*) persoană, obiect, problemă despre care nu se poate discuta sau care nu pot fi criticate. **3.** ~~interdicție de vocabular determinată de superstiții sau de pudoare~~, care duce înlocuirea unui cuvânt cu un altul sau cu o perifrază, metaforice. (< fr. *tabou*)

tabuísm *s. n.* caracter de tabu, interdicție bazată pe tabu. (< tabui + *-ism*)

tabuístic, -ă *adj.* referitor la tabu, care provine din tabu. (< germ. *tabuistisch*)

tabuizá *vb. tr., refl.* a (se) face, a deveni tabu. (< it. *tabuizzare*)

tabulá *vb. tr. (mat.)* a pune în tabele; a face tabulare. (< fr. *tabuler*)

tabulár, -ă *adj.* **I. 1.** înscris în coloanele unui registru, pe o listă etc. **o** *diferență ~ă* = diferența între doi termeni consecutivi ai unei tabele numerice. **2.** *prezent ~* = prezentul verbului în scrierea de memorii, de însemnări etc. **II.** (despre relief, corpuri) întins, neted, plat; în formă de masă. • (*tehn.*; despre un material) în formă de plăci. (< fr. *tabulaire*, lat. *tabularius*)

tábula rása *s. f.* expresie folosită pentru a caracteriza starea inițială a psihicului copilului, afirmând că omul nu are nici un fel de idei sau principii înnăscute. **o** *a face ~* = a șterge tot, a renunța la anumite păreri, idei pentru a adopta altele. (< lat. *tabula rasa*)

tabuláre *s. f* acțiunea de a tabula. • (*inform.*) imprimare, vizualizare a unui text pe hârtie sau pe ecran; tabulație. (< tabula)

tabularitáte *s. f.* însușirea de a fi tabular. (< tabular + *-itate*)

tabulárium *s. n.* arhivă în Roma antică. (< lat. *tabularium*)

tabuláte *s. n. pl.* subclasă de celenterate antozoare fosile, caracterizată prin forma tabulară a caliciilor. (< germ. *Tabulaten*)

tabulatór *s. n.* **1.** dispozitiv (la mașinile de scris) care permite alinierea pe coloane diferite a ceea ce se scrie. **2.** mașină care execută automat operații aritmetice și logice asupra datelor

introduse într-un calculator prin intermediul cartelelor perforate, imprimând rezultatele calculelor într-o formă dinainte stabilită. (< germ. Tabulator)

tabulatúră *s. f.* **1.** sistem vechi de notație muzicală cu ajutorul literelor, cifrelor și al altor semne așezate pe linii paralele, pentru instrumentele cu claviatură și cu coarde ciupite. **2.** sistem de reguli componistice al artei meistersängerilor. (< germ. *Tabulatur*, lat. *tabulatura*)

tabulație *s. f.* (*rar*) tabulare. (< fr., engl. *tabulation*, lat. *tabulatio*)

tăbulă *s. f.* suprafața dinților mamiferelor, al cărei aspect este adesea caracteristic animalului. (< lat. *tabula*)

tabulográmă *s. f.* document în care se imprimă la mașinile de calculat rezultatele obținute. (< fr. *tabulogramme*)

tabún *s. n.* substanță toxică de luptă, cu acțiune neuroparalizantă. (< germ. *Tabun*)

taburét *s. n.* scăunel rotund sau pătrat, fără spetează. (< fr. *tabouret*)

tácet *s. n.* (*muz.*) suspendare a participării unei voci sau unui instrument pe parcursul unei părți, unui fragment, într-o partitură corală sau orchestrală. (< lat. *tacet*, tace)

tacheláj *s. n.* **1.** (*mar.*) ansamblu de elemente la bord pentru manevrarea velelor și a greutăților. **2.** (*tehn.*) ansamblul operațiilor de manevrare și de deplasare a obiectelor grele cu ajutorul unor dispozitive manuale simple. (< germ. *Takelage*, rus. *takelaj*)

tachét *s. m.* **1.** (*mar*) suport în formă de T pe o navă, de care se leagă parâmele și saulele. **2.** cilindru metalic scurt din mecanismul de distribuție cu supape al unei mașini, care are rolul de a împiedica uzura tijei supapei. • element la îmbinarea a două piese cu rolul de a mări suprafața de transmitere a forțelor. **3.** (*mine*) opritor pe care se așază colivia în stație la rampă și care se îndepărtează în timpul mersului coliviei. (< fr. *taquet*)

tachiná *vb. tr.* a necăji (pe cineva) în glumă. (< fr. *taquiner*)

tachínă *s. f.* specie de muscă parazită, neagră. (< fr. *tachine*)

tachinărie *s. f.* (*rar*) faptul de a tachina; vorbă cu care cineva tachinează. (< fr. *taquinerie*)

tachiníde *s. f. pl.* familie de muște negre, pe flori, ale căror larve parazitează omizile, distrugând insectele stricătoare: tachina. (< fr. *tachinidés*)

tacít, -ă *adj.* (despre o înțelegere) care nu este exprimat formal; făcut pe tăcute; subînțeles. (< fr. *tacite*, lat. *tacitus*)

tacitúrn, -ă *adj.* care vorbește puțin, tăcut din fire. (< fr. *taciturne*, lat. *taciturnus*)

taciturnitáte *s. f.* faptul de a fi taciturn. (< fr. *taciturnité*)

tackle /tecl/ *s. n.* deposedare neregulamentară de minge a adversarului la fotbal, rugbi etc., acționând asupra acestuia cu piciorul, cu capul, cu genunchii, cu pieptul, prin acroșaj etc.; tackling. (< engl. *tackle*)

tackling /técling/ *s. n.* tackle. (< engl. *tackling*)

tácos *s. n.* tortilla, plăcintă (de mălai) cu carne. (< sp., engl. *tacos*)

tact *s. n.* **I.** simț tactil, pipăit. **II.** măsură, cadență ritmică (în muzică, mișcare, dans etc.). **III.** simț al măsurii, manieră deosebit de grijulie și de atentă în comportarea cuiva. • (*p. ext.*) pricepere, abilitate. (< germ. *Takt*, fr. *tact*)

tactá *vb. tr.* (*muz.*) a indica diverși timpi ai măsurii prin gesturi ale mâinii, conform unei scheme speciale. (după germ. *taktieren*)

táctic, -ă **I.** *adj.* referitor la tactică; conform cu o anumită tactică. **II.** *s. f.* **1.** arta organizării și conducerii acțiunilor de luptă ale trupelor. **2.** mod de folosire a diferitelor forme și mijloace ale luptei revoluționare într-o perioadă relativ scurtă, pentru realizarea obiectivului fundamental strategic, în funcție de împrejurările social-politice concrete. **3.** (*fig.*) mod de acțiune; totalitatea mijloacelor folosite de cineva pentru a izbuti într-o acțiune. (< fr. *tactique*)

tactician, -ă *s. m. f.* **1.** specialist în probleme de tactică (II, 1). **2.** cel care folosește mijloacele abile pentru a ajunge la rezultat. (< fr. *tacticien*)

tacticitáte *s. f.* proprietatea de a fi tactic. (< tactic + -itate)

tactíl, -ă *adj.* referitor la pipăit; perceput prin pipăit. (< fr. *tactile*, lat. *tactilis*)

tactilitáte *s. f.* însușirea de a simți prin tact (I). (< engl. *tactility*)

tactísm *s. n.* reacție a organismelor vii la excitanții externi; taxie. (< fr. *tactisme*)

tactognozíe *s. f.* recunoaștere a obiectelor prin pipăit. (< fr. *tactognosie*)

tadjic, -ă **I.** *s. m. pl.* popor constituit ca națiune în Tadjikistan. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest stat. • (*s. f.*) limbă turcică vorbită de tadjici. (< rus. *tadjik*)

-táf v. tafo-.

táfia *s. f.* produs alcoolic, asemănător cu romul, din distilarea melasei. (< fr. *tafia*)

TAFO-, -táf *elem.* „mormânt". (< fr. *tapho-*, *-taphe*, cf. gr. *taphos*)

tafofobíe *s. f.* fobia de a fi îngropat de viu. (< fr. *taphophobie*)

tafón *s. m.* (*geol.*) excavație de formă (semi)sferică prin coroziune pe un versant golaș. (< it. *tafone*)

tafonomie *s. f.* disciplină geologică care studiază condițiile de fosilizare a viețuitoarelor. (< fr. *tafhonomie*)

TAFRO- *elem.* „șanț, canal". (< engl. *taphro-*, cf. gr. *taphros*)

tafrofíl, -ă *adj.* (despre plante) care crește prin canale și șanțuri. (< lat. *taphrophilus*)

tafrofíte *s. f. pl.* plante tafrofile. (< lat. *taphrophytae*)

tafrogenéză *s. f.* formare a structurilor faliate în regiunile de platformă tânără. (< germ. *Taphrogenese*)

tafrolít *s. n.* zăcământ al unor roci magnetice care mulează o depresiune tectonică. (< fr. *taphrolithe*)

tagál, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) care aparține principalei populații din insulele Filipine; tagalog. • (*s. f.*) limbă malaiopolineziană vorbită în Filipine; tagalogă. (< fr. *tagal*)

tagalóg, -ă *s. f.* tagal; filipineză. (< fr. *tagalog*)

tagéte *s. f. pl.* plante erbacee cu miros caracteristic și cu flori de mărimi diferite, colorate în brun-catifelat, galben sau portocaliu; crăițe. (< fr., lat. *tagetes*)

tagliatelle /ta-li-/ *s. f. pl.* tăiței. (< it. *tagliatèlle*)

TAHI-/TAHO-, -táhă *elem.* „viteză, rapiditate", „turație". (< fr. *tachy-*, germ. *tacho-*, fr. *-tache*, cf. gr. *takh/e/os*, *takys*)

tahiaritmíe *s. f.* aritmie, însoțită de tahicardie, datorată fibrilației auriculare. (< fr. *tachyarythmie*)

tahicardíe *s. f.* accelerare normală a ritmului cardiac; tahiritmie. (< fr. *tachycardie*)

tahifagíe *s. f.* faptul de a ingera repede alimentele, cu masticație insuficientă. (< fr. *tachyphagie*)

tahifemíe *s. f.* tulburare de vorbire caracterizată prin accelerarea ritmului verbal. (< fr. *tachyphémie*)

tahifilaxíe *s. f.* inanizare rapidă obținută prin injectarea unei doze nemortală de toxină organică, repetată la intervale scurte. (< fr. *tachyphyloxie*)

tahifrazíe *s. f.* vorbire foarte rapidă. (< fr. *tachyphrasie*)

tahigráf *s. n.* aparat topografic la întocmirea de planuri și hărți. (< fr. *tachygraphe*, germ. *Tachygraph*)

tahigrafíe *s. f.* întocmirea de hărți și planuri topografice cu ajutorul tahigrafului. (< fr. *tachygraphie*)

tahigrafométru *s. n.* aparat topografic folosit la măsurarea distanțelor orizontale și a diferențelor de altitudine. (< fr. *tachygraphomètre*)

tahilalíe *s. f.* vorbire precipitată, cu debit mare de cuvinte. (< fr. *tachylalie*)

tahimenorée *s. f.* ciclu menstrual des, scurtat, cu flux redus. (< tahi- + -menoree)

tahimétric, -ă *adj.* referitor la tahimetrie. (< fr. *tachymétrique*)

tahimetríe *s. f.* metodă de măsurare indirectă și rapidă a unghiurilor, a distanțelor și a diferențelor de nivel dintre anumite puncte de pe teren cu ajutorul tahimetrului; celerimetrie, stadimetrie. (< fr. *tachéométrie*)

tahimétru *s. n.* instrument topografic folosit în tahimetrie; celerimetru, stadimetru. (< fr. *tachymètre*)

tahión *s. m.* particulă elementară ipotetică, despre care se presupune că ar depăși viteza luminii. (< engl., fr. *tachyon*)

tahipnée *s. f.* accelerare a ritmului respirației, în cursul a numeroase afecțiuni pulmonare, cardiace sau nervoase. (< fr. *tachypnée*)

tahipsihíe *s. f.* accelerare a ritmului gândirii. (< fr. *tachy-psychie*)

tahiritmíe *s. f.* tahicardie. (< engl. *tachyrhytmia*)

tahiscóp *s. n.* aparat pentru studierea pieselor în mișcare ale unui dispozitiv mecanic cu ajutorul unor fotografii parțiale. (< fr. *tachyscope*)

tahiseísmic, -ă *adj.* referitor la fenomenul de oscilație rapidă a solului în regiunile vulcanice. (< germ. *tachyseismisch*)

tahistoscóp *s. n.* aparat pentru studierea atenției, a proceselor senzoriale etc., prin prezentarea, pentru un timp foarte scurt, a unor imagini, cuvinte, litere etc. (< fr. *tachystoscope*)

tahistoscópic, -ă *adj.* de tahistoscop. (< fr. *tachystoscopique*)

tahitián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Tahiti (Oc. Pacific). • (*s. f.*) limbă polineziană vorbită în Tahiti. (< fr. *tahitien*)

TAHO- v. t a h i -.

tahogeneratór *s. n.* microgenerator electric utilizat în instalațiile automate pentru a măsura viteza unghiulară sau tensiunea electrică. (< fr. *tachogénérateur*)

tahométru *s. n.* **1.** instrument pentru măsurarea turației unei piese rotitoare a unei mașini, a turației mașinilor; celerimetru. **2.** aparat pentru măsurarea vitezei curentului cursurilor de apă. (< germ. *Tachometer*)

táhru *s. m.* capră sălbatică din Himalaya. (< germ. *Tahr*)

taifún *s. n.* ciclon tropical din regiunile estice ale Asiei, în timpul schimbării direcției musonilor. (< germ. *Taifun*)

taígá *s. f.* formațiune vegetală din emisfera boreală, formată din conifere. (< rus. *taiga*)

taikó *s. m.* protector și guvernator absolut în Japonia medievală. (< jap. *taiko*)

taim *s. n.* (*sport*) timp de odihnă la care au dreptul echipele de volei în afara pauzelor dintre seturi. • termen prin care se anunță începutul sau sfârșitul unei reprize de box și al unei perioade de luptă. (< engl. *time*)

taim-áut *s. n.* (la baschet, volei etc.) scurtă întrerupere regulamentară a jocului acordată de arbitru la cererea antrenorului sau a căpitanului de echipă. (< engl. *time-out*)

taiór *s. n.* costum femeiesc din fustă și jachetă (din același material). (< fr. /costume/ *tailleur*)

taipíni *s. m. pl.* denumire dată participanților chinezi la războiul țărănesc antifeudal, anticolonialist și de eliberare, de la jumătatea sec. XIX. (< engl. *taiping*)

taiwanéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Taiwan (fosta Formosa) (Oc. Pacific). (< Taiwan + -ez)

táka *s. m.* unitate monetară a statului Bangladesh. (< fr. *taka*)

take-over /teic-óuvăr/ *s. n.* practică curentă prin care o corporație mai puternică acaparează una mai slabă împotriva voinței celei din urmă printr-o operațiune de bursă care ridică peste noapte valoarea acțiunilor corporației, făcând ca oferta să fie irezistibilă pentru acționari. (< engl. *take-over*)

taking /téching/ *s. n.* operațiuni de revânzare sau de răscumpărare a unor monede ori a unor cantități de aur care au fost cumpărate sau vândute numai cu scopul obținerii unui profit imediat. (< engl. *taking*)

tal *s. n.* organ vegetativ rudimentar al unor criptogame (alge, ciuperci, licheni), nediferențiat în rădăcină, tulpină și frunze. (< fr. *thalle*)

talalgíe *s. f.* durere persistentă a calcaneului. (< fr. *talalgie*)

TALAM(O)-, -talám *elem.* „receptacul vegetal, talamus". (< fr. *thalam/o/-, -thalame*, cf. lat. *thalamus*, gr. *thalamos*)

talamencefál *s. n.* regiune mediană a creierului în care elementul principal îl constituie talamusul. (< fr. *thalamencéphale*)

talámic, -ă *adj.* al talamusului. (< fr. *thalamique*)

talamiflór, -ă *adj.* (despre flori) cu staminele și petalele dispuse direct pe receptacul. (< fr. *thalamiflore*)

talamotomíe *s. f.* suprimare chirurgicală a unor co-nexiuni ale talamusului. (< fr. *thalamotomie*)

tálamus *s. n.* porțiune a encefalului, la baza creierului, dintr-o masă de substanță cenușie prin care trec toate căile senzitive și senzoriale ce merg la scoarța cerebrală. (< fr. *thalamus*)

TALAS(O)- *elem.* „mare, ocean", „pelagic". (< fr. *thalass/o/-*, cf. gr. *thalassa*)

talasémic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de talasemie. (< fr. *thalasémique*)

talasemie *s. f.* boală ereditară, frecventă în bazinul mediteraneean, caracterizată printr-o anemie progresivă. (< fr. *thalassémie*)

talásic, -ă *adj.* referitor la mare; marin. (< engl. *thalassic*)

talasocrát *s. m.* stăpânitor al mărilor. (< fr. *thalassocrate*)

talasocrație *s. f.* **1.** stăpânire asupra mărilor. **2.** putere întemeiată pe supremație maritimă. (< fr. *thalassocratie*)

talasofíl, -ă *adj.* (*biol.;* despre specii) care trăiește în mări și oceane. (<*thalassophile*)

talasofíte *s. f. pl.* plante talasofile. (< lat. *thalassophytae*)

talasofobíe *s. f.* teamă patologică de mare. (< fr. *thalassophobie*)

talasogenéză *s. f.* proces de formare a mărilor și oceanelor. (< fr. *thalassogenèse*)

talasografíe *s. f.* studiul mărilor și oceanelor. (< fr. *thalassographie*)

talasomaníe *s. f.* pasiune pentru mare. (< engl. *thalassomania*)

talasométru *s. n.* sondă marină. (< talaso- + -metru[2])

talasoplanctón *s. n.* planctonul oceanelor. (< fr. *thalassoplancton*)

talasoterapeút *s. m.* medic specialist în talasoterapie. (< fr. *thalassothérapeute*)

talasoterapíe *s. f.* tratament medical prin acțiunea mării sau a climatului marin. (< fr. *thalassothérapie*)

talc *s. n.* silicat natural hidratat de magneziu, unsuros, alb-verzui, folosit în industria farmaceutică, textilă etc. (< fr. *talc*, germ. *Talk*)

talcáj *s. n.* introducere a pudrei de talc în diverse cavități ale organismului pentru a provoca o simfiză. (< fr. *talquage*)

talcóză *s. f.* pneumopatie profesională datorată înhalării pulberii de talc. (< fr. *talcose*)

talént *s. n.* aptitudine, capacitate deosebită într-un anumit domeniu. (*p. ext.*) cel care are o asemenea aptitudine. (< fr. *talent.*, lat. *talentum*)

talentát, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care are talent; înzestrat, dotat. (< talent + -at)

tále quale /cvâ-/ *loc. adv.* așa cum este, neschimbat, ca atare. (< lat. *tale quale*)

talibáni *s. m. pl.* grupare tribală islamistă radicală din zonele muntoase ale Afganistanului, care implică numeroase acte de terorism ale rețelei Al-Qaeda.

tálie *s. f.* **1.** partea de mijloc, mai subțire, a corpului omenesc, deasupra șoldurilor; mijloc. • parte a unui obiect de îmbrăcăminte care îmbracă mijlocul; (*p. ext.*) corsaj. **2.** statură, înălțime. **3.** (*fig.*) mărime, importanță, valoare. **o** *a fi de ~a cuiva* = a avea aceeași valoare, talent etc. ca și acela. (< rus. *taliia*, după fr. *taille*)

talión *s. n.* pedeapsă, răzbunare în tratarea vinovatului în același chip în care a procedat și el cu victima. **o** *legea ~ului* = lege penală la unele popoare din vechime, potrivit căreia vinovatul era tratat în același chip în care a procedat cu victima sa. (< fr. *talion*)

taliónic, -ă *adj.* potrivit legii talionului. (< fr. *talionique*)

talismán *s. n.* amuletă. (< fr. *talisman*)

talismánic, -ă *adj.* de talisman; aducător de noroc. (< fr. *talismanique*)

táliu *s. n.* metal moale, alb-albăstrui, asemănător cu plumbul, folosit la elaborarea unor aliaje. (< fr. *thallium*)

talk-show /tócșou/ *s. n.* conversație între un moderator (II, 3) și mai mulți invitați pe o anumită temă, transmisă la radio sau la televiziune. (< engl. *talk-show*)

talkie-walkie /tóki-uóki/ *s. n.* walkie-talkie. (< engl., fr. *talkie-walkie*)

Talmúd *s. n.* carte care conține interpretarea scolastică a Vechiului Testament sub raport religios, legislativ, literar și istoric, în spiritul preceptelor religiei mozaice. (< fr. *Talmud*)
talmudic, -ă *adj.* conform Talmudului. (< fr. *talmudique*)
talmudísm *s. n.* **1.** studiul Talmudului. **2.** (*fig.*) tendință de a privi lucrurile static, rigid, dogmatic; interpretare speculativă. (< fr. *talmudisme*)
talmudíst, -ă *s. m. f.* **1.** cel care cunoaște și știe să interpreteze învățăturile Talmudului; adept al acestor învățături. **2.** (*fig.*) cel care judecă lucrurile scolastic, dogmatic sau care face exces de subtilități și de exprimări artificiale. (< fr. *talmudiste*)
TALO- *elem.* „ramură, tal". (< fr. *thallo-*, cf. gr. *thallos*, lăstar)
taloclór *s. n.* pigment palid verde prezent în licheni. (< fr. *thalochlore*)
talofíte *s. f. pl.* plante cu organizație simplă, redusă la un tal, care se înmulțesc prin spori, diviziune sau gameți. (< fr. *thallophytes*)
talón *s. n.* **1.** (la jocul de cărți) pachetul de cărți rămase după împărțirea care este așezat cu fața în jos la mijlocul mesei. **2.** porțiunea de deasupra călcâiului unui ciorap. **3.** marginea tare și îngroșată a unei anvelope, care se introduce în janta roții. **4.** parte care rămâne la cotorul unui chitanțier, bonier etc. după ce s-au rupt părțile detașabile. • document eliberat călătorilor cu avionul, sau cu vaporul care certifică existența biletului sau permite controlul trecerii lor prin diversele servicii ale (aero)portului. **5.** (*arhit.*) mulură convex-concavă formată din două sferturi de cerc care se racordează. **6.** (*muz.*) piesă montată la capătul de jos al unui arcuș. (< fr. *talon*)
talonă *vb.* **I.** *tr.* **1.** (*sport*) a urmări pe adversar, a presa puternic. **2.** (*fam.*) a urmări pe cineva de aproape, a se ține scai de cineva. **II.** *intr. (rugbi)* a face să iasă balonul din învălmășeală. (< fr. *talonner*)
talonáj *s. n.* talonare. (< fr. *talonnage*)
talonér *s. m.* jucător de rugbi care se găsește în învălmășeală, între doi pilieri, având sarcina de a talona. (< fr. *talonneur*)
talonétă *s. f.* **1.** bucată de piele, de carton sau de plută, în interiorul încălțămintei, peste talpa propriu-zisă; branț. **2.** bucată de stofă cusută la capătul pantalonilor pentru a evita uzura în acel loc. (< fr. *talonnette*)
TALPI- *elem.* „cârtiță". (< fr. *talpi-, cf. lat. talpa*)
talpíde *s. f. pl.* familie de mamifere insectivore: cârtițele. (< fr. *talpidés*)
-talpíe *elem.* „căldură, temperatură ridicată". (< fr. *-thalpie*, cf. gr. *thalpos*)
talpifórm, -ă *adj.* în formă de cârtiță. (< fr. *talpiforme*)
tálus I. *s. n.* astragal (I, 1). **II.** *adj. picior ~* = picior răsucit, chircit. (< fr., lat. *talus*)
talúz *s. n.* suprafață laterală înclinată a unui rambleu sau debleu; teren în pantă. (< fr. *talus*)
taluzá *vb. tr.* a construi taluzuri. (< fr. *taluser*)
talvég *s. n.* **1.** linie care unește punctele de maximă adâncime ale unei ape curgătoare sau ale unei văi. **2.** *~ baric* = zonă de presiune atmosferică scăzută, încadrată de presiuni mai ridicate. (< germ. *Talweg*, fr., engl. *thalweg*)
tamále *s. f.* (*pl.*) mâncare ritualică în Mexic, datând din vremea mayașilor, preparată din carne de vită sau porc, cu condimente, usturoi și mult ardei iute, frunze de banan ori porumb. (< sp. *tamale*)
tamándua *s. m.* animal nocturn, arboricol sau tericol, cu coada prehensilă, din America de Sud, care se hrănește cu furnici și termite; furnicar american. (< fr. *tamandua*)
tamaricacée *s. f. pl.* familie de (semi)arbuști originari din Orient: tamarisca. (< fr. *tamaricacées*)
tamarín[1] *s. m.* arbore mare din India, foarte decorativ, cu flori galbene, care produce fructe din al căror miez se prepară o băutură răcoritoare. (< fr. *tamarin*, lat. *tamarindus*)
tamarín[2] *s. m.* maimuță din ținuturile Amazonului, înrudită cu uistiti, care poate emite sunete asemănătoare cu ale păsărilor. (< fr. *tamarin*)
tamarísc *s. f.* arbust cu frunze mărunte și dese, cu flori albe sau roz-violete, care crește pe prundișuri. • cătină. (< germ. *Tamariske*, lat. *tamariscus*)
tamásic, -ă *adj.* (în limbajul vegetarienilor, a nutriționiștilor; despre alimente) devitalizat, golit de energie. (< sanscr. *tamas*, încet, pasiv + *-ic*)
tambúchi *s. n.* deschizătură în puntea unei nave care permite accesul în încăperile de sub punte. (< sp. *tambucho*)
tambúr *s. n.* **1.** dispozitiv cilindric, gol, folosit în diferite scopuri în tehnică; tobă. • piesă cilindrică pentru spargerea și sortarea granulometrică a pietrei. **o** *~ gradat* = piesă componentă a anumitor instrumente de măsurat, prevăzută cu gradații la unul din capete. **2.** (*arhit.*) bloc de piatră, elementul constitutiv al fusului unei coloane; (*p. ext.*) element cilindric al unei construcții. **3.** vestibul la intrarea unei clădiri, delimitat de două rânduri de uși. • porțiune prismatică ori cilindrică, între o cupolă și arcurile sau zidurile care mărginesc un spațiu boltit. **4.** spațiu în care se învârtește o ușă pivotantă cu mai multe aripi. (< fr. *tambour*, germ. *Tambour*)
tamburá *vb.* **I.** *tr.* a lustrui suprafața pieselor cu un abraziv. **II.** *intr.* a bate în tobă; (*p. ext.*) a bate ușor și ritmic în ceva; a tamburina. (< it. *tamburare*)
tamburatór, -oáre *s. m. f.* muncitor care împachetează bucățile de stofă nefinisată și le coase la capete. (< tambura + *-tor*)
tambúră *s. f.* mandolină cu gâtul lung și cu coardele de metal, la popoarele arabo-persane. (< fr. *tamburah*)
tamburiná *vb. intr.* a tambura (II). (< fr. *tambouriner*)
tamburinár *s. m.* toboșar la tamburină. (< fr. *tamburinaire*)
tamburínă *s. f.* instrument muzical, tobă mică cu pielea întinsă pe o singură parte și cu plăcuțe metalice sau clopoței pe margine, la care sunetele se obțin prin agitare în aer sau prin lovire cu mâna. (< fr. *tambourin*, it. *tamburino*)
tambúro *s. n.* (*muz.*) tobă. (< it. *tamburo*)
tamíl, -ă I. *s. m. pl.* populație etnică din sudul Indiei și Ceylonului (Sri Lanka); tamul. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. • (*s.f.*) limbă dravidiană vorbită de tamili. (< fr. *tamil*)
tamizá *vb. tr., intr* (despre lumină) a (se) filtra difuz, a (se) cerne. (< fr. *tamiser*)
tampón *s. n.* **1.** bucată mare de vată sau de tifon sterilizat care se aplică pe o rană pentru a opri o hemoragie. **2.** disc metalic masiv, prevăzut cu un resort puternic, care primește șocurile dintre vagoanele de cale ferată, de tramvai etc. **3.** accesoriu de birou, dintr-o placă recurbată pe care se așază hârtie sugativă. **4.** substanță pentru împiedicarea unui anumit proces chimic. **5.** (*inform.*) dispozitiv destinat a izola un lanț de tehnici situat în aval de particularitățile unui lanț în amonte. **6.** (*fig.*) ceea ce amortizează șocuri, împiedică ciocniri. **o** *zonă ~* = zonă de protecție dintre două state menită a împiedica conflictele directe. (< fr. *tampon*)
tamponá *vb.* **I.** *tr.* a atinge ușor și repetat cu un tampon, cu o batistă etc. (o rană sângerândă, o parte transpirată a corpului etc.). **II.** *refl.* (despre vehicule) a se ciocni, a se lovi. (< fr. *tamponner*)
tamponádă *s. f.* oprire a activității inimii printr-o acumulare abundentă de exsudat sau sânge în cavitatea pericardică. (< fr. *tamponnade*)
tamponamént *s. n.* (*rar*) introducere a unui tampon (1) într-o cavitate naturală pentru a opri o sângerare. (< fr. *tamponnement*)
tamponátă *adj. vitamină ~* = vitamină care favorizează toleranța gastrică. (< tampona (I))
tam-tám *s. n.* **1.** instrument muzical de percuție, asemănător gongului, dar mai mare și cu un timbru mai grav. **2.** tobă de lemn de origine africană care produce două sunete de înălțimi diferite; muzica executată. **3.** (*fig.*) zgomot mare; gălăgie, vacarm. • (*fig.*) protest zgomotos. (< fr. *tam-tam*)
tamúl, -ă *adj., s. m. f.* tamil. (< fr. *tamoul*)
tána *s. f.* mamifer insectivor, din ordinul primatelor, care trăiește în Sumatra și Kalimantan. (< lat. *tana*)

tanágra *s. f.* **1.** figurină de pământ ars, reprezentând femei sau grupuri de copii, care s-a găsit în necropolele din Tanagra (Grecia). **2.** *(fig.)* tânăr cu forme grațioase. (< fr. *tanagra*)
tanáj *s. n.* tăbăcire a pieilor. (< fr. *tannage*)
tanánt I. *s. m.* substanță vegetală sau sintetică la tăbăcirea pieilor crude. **II.** *adj.* care conține această substanță. (< fr. *tannant*)
-tanasíe v. t a n a t [2] (o)-.
tanát[1] *s. m.* sare sau ester al acidului tanic. (< fr. *tannate*)
TANAT[2](O)-, -tanasíe *elem.* „moarte". (<fr. *thanat/o/-, -thanasie*, cf. gr. *thanatos*)
tanátic, -ă *adj.* referitor la moarte, specific morții. (< fr. *thanatique*)
tanatocenóză *s. f.* necrocenoză. (< fr. *thanatocénose*)
tanatofilíe *s. f.* iubirea de moarte. (< tanat[2]*(o)-* + *filie*[3])
tanatofóbic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de tanatofobie. (< fr. *thanatophobique*)
tanatofobíe *s. f.* teamă patologică de moarte. (< fr. *thanatophobie*)
tanatogenéză *s. f.* studiu al cauzelor și naturii morții. (< fr. *thanatogenèse*)
tanatológic, -ă *adj.* referitor la tanatologie. (< fr. *thanatologique*)
tanatologíe *s. f.* **1.** studiu asupra morții și al fenomenelor legate de moarte. **2.** (în etnografie) ritualurile legate de moarte. (< fr. *thanatologie*)
tanatomaníe *s. f.* teamă, obsesie de moarte. (< tanato- + manie[2])
tanatotóp *s. n.* spațiu ocupat de o tanatocenoză. (< fr. *thanatotope*)
tanc *s. n.* **1.** autovehicul de luptă blindat și înarmat puternic, cu roțile pe șenile. **2.** rezervor, din tablă de oțel, etanș, pentru diferite lichide. **3.** vagonet metalic de o tonă. **4.** cutie de plastic specială în care se developează filme fotografice; doză[2] (3). (< fr., engl. *tank*, germ. *Tank*)
tancá *vb. tr., intr.* *(rar)* a aproviziona un (auto)vehicul cu carburant. (< germ. *tanken*)
tanchétă *s. f.* tanc mic, cu blindaj ușor. (< fr. *tanquette*)
tanchíst, -ă *s. m. f.* militar dintr-o unitate de tancuri. (< fr. *tankiste*, germ. *Tankist*)
tancodróm *s. n.* teren special amenajat pentru instruirea militarilor în conducerea tancurilor. (< tanc + -drom)
tandém *s. n.* **1.** bicicletă cu tracțiune dublă pentru două persoane, având șeile așezate una în spatele celeilalte. **2.** cabrioletă descoperită, trasă de doi cai înhămați unul după altul. **3.** cilindru compresor mecanic cu două tăvăluguri, egale ca mărime, ca formă și greutate. **4.** poziție de montare a două sisteme tehnice care lucrează împreună, astfel încât axele lor longitudinale să fie în prelungire. **5.** *(fam.)* asociație de două persoane (nedespărțite). (< fr., engl. *tandem*)
tandúri *s. m. pl.* preparat tradițional indian din carne de pui cu usturoi și un amestec de condimente cu cardamom. (engl. *tandoori*)
tandrețe *s. f.* afecțiune plină de delicatețe, de duioșie, de gingășie. (< fr. *tandresse*)
tándru, -ă *adj.* care manifestă sau denotă tandrețe; duios, gingaș. (< fr. *tandre*)
tangá *vb. intr.* (despre nave, avioane) a avea tangaj. (< fr. *tanguer*)
tangáj *s. n.* mișcare de balans în sens longitudinal al unei (aero)nave, provocată de valuri sau de vânt. (< fr. *tangage*)
tangará *s. f.* pasăre din regiunea tropicală a Americii de Sud, de mărimea unei vrăbii, cu ciocul scurt, conic și ascuțit la vârf și penajul viu colorat. (< fr. *tangara*)
tangaríde *s. f. pl.* familie de păsările din America de Sud: tangara. (< fr. *tangaridés*)
tangént, -ă I. *adj.* (despre drepte, plane) care atinge într-un singur punct o linie, o suprafață sau o altă figură geometrică, fără a o tăia. **II.** *s. f.* **1.** dreaptă care atinge o curbă într-un singur punct. **2.** funcție trigonometrică, câtul dintre sinus și cosinus. **o** *(fig.) în* (sau *prin)* ~ = tangențial. (< fr. *tangent/e/*, lat. *tangens*)
tangentá *vb. tr.* **1.** a atinge tangent. **2.** a scăpa prin tangență, a schimba brusc subiectul. (< tangent)
tangénță *s. f.* **1.** poziție, stare a două figuri geometrice tangente. **o** *linie de* ~ = linie de-a lungul căreia două suprafețe sunt tangente; *punct de* ~ = punct în care două linii sau suprafețe sunt tangente. **2.** atingere, legătură, contact. • *(fig.)* relație trecătoare. (< fr. *tangence*)
tangențiál, -ă *adj.* **1.** care este tangent; referitor la tangență. **o** *accelerație ~ă* = proiecție a accelerației pe o tangentă la traiectorie; *forță ~ă* = forță dirijată pe tangenta la o curbă. **2.** *(fig.; și adv.)* în treacăt, printre altele. (< fr. *tangentiel*)
tangíbil, -ă *adj.* **1.** care poate fi perceput prin pipăit, prin atingere; pipăibil. **2.** *(fig.)* real, evident, manifest. (< fr. *tangible*, lat. *tangibilis*)
tangibilitáte *s. f.* însușirea, starea a ceea ce este tangibil. (< fr. *tangibilité*)
tangón *s. n.* *(mar.)* **1.** drug de lemn orizontal, sprijinit cu un capăt de bordajul navei și susținut de o balansină, la ancorarea bărcilor și pe care marinarii pot coborî în bărci. **2.** bară rotundă, cu un cârlig la capăt, destinată să întindă colțul velei din proră, când barca are vânt din pupă. (< fr., sp. *tangon*)
tangoná *vb. tr.* a întinde colțul velei din proră cu tangonul (2). (< tangon)
tangonét *s. n.* tangon de lungime mică. (< fr. *tangonet*)
tangóu *s. n.* dans modern de perechi, de origine argentiniană, cu mișcare lentă, înrudit cu habanera; melodia corespunzătoare. (< fr., sp. *tango*)
tánic, -ă *adj.* care conține tanin; taninos. **o** *acid* ~ = tanin. (< fr. *tannique*)
tanín *s. n.* tanat organic natural, astringent, din stejar, la tăbăcirea pieilor și fabricarea cernelurilor negre; acid tanic. (< fr. *tanin*)
taninós, -oásă *adj.* tanic. (< tanin + -os)
tanizá *vb. tr.* a adăuga tanin în vin pentru a-i corecta anumite proprietăți. (< fr. *taniser*)
tánka *s. f.* scurt poem japonez de numai cinci versuri, cu 31 de silabe. (< fr. *tanka*)
tanréc *s. m.* mamifer insectivor nocturn din Madagascar, asemănător cu ariciul, care își face galerii în pământ. (< fr. *tanrec*)
tantál[1] *s. n.* metal rar, cenușiu, lucios, dur, ductil și maleabil, foarte rezistent. (< fr. *tantale*)
tantál[2] *s. m.* pasăre înrudită cu barza, având penajul alb și negru, în America, Africa și Asia. (< fr. *tantale*, lat. *tantalus*)
tantálic, -ă *adj.* (despre chinuri) care se referă la sufe-rințe provocate de dorințe, nevoi ce nu pot fi împlinite. (< fr. *tantalique*)
tantalít *s. n.* mineral cristalizat de fier și mangan, de culoare neagră sau roșie închisă, din care se extrage tantalul[1]. (< fr. *tantalite*)
tánti *s. f.* *(fam.)* **1.** soră a tatălui sau a mamei; mătușă. **2.** soția unchiului. (< germ. *Tante*, fr. *tante*)
tantiémă *s. f.* **1.** indemnizație specială care se dă unor funcționari superiori și membrilor consiliilor de admi-nistrație ale societăților comerciale pentru participarea la conducerea lor; *(p. ext.)* remunerație (calculată procentual) acordată mijlocitorilor de afaceri; bonus. **2.** onorariu cuvenit în trecut unui autor dramatic, o parte procentuală din încasările unui teatru la reprezentațiile piesei sale. (< fr. *tantième*)
tántra *s. f.* complex de scrieri religioase ale hinduismului și budismului, posterioare textelor fundamentale. (< fr. *tantra*)
tántric, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al tantrismului; tantrist. (< fr. *tantrique*)
tantrísm *s. n.* curent religios hinduist, apărut ca o reacție împotriva interdicțiilor religioase și sociale ale brahma-nismului, care introduce în cult unele elemente populare. (< fr. *tantrisme*)
tantríst, -ă *adj., s. m. f.* tantric. (< engl. *tantrist*)
tántum érgo *loc. s.* **1.** începutul unui imn liturgic creștin. **2.** *(fig.)* spunere a unor lucruri în față, declarație dechisă. (< lat. *tantum ergo*, un atât de mare /jurământ/)

tanzanián, -ă I. *s. m. pl.* popor constituit ca națiune în Tanzania (Africa). II. *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< *Tanzania* + *-an*)

táo *s. n. inv.* principiu divin, nepersonal, ca un suflu, care ar fi dat naștere cosmosului, în doctrina filosofico-religioasă a lui Lai-dzî. (< fr., engl. *tao*)

taoísm/daoísm *s. n.* direcție principală a filosofiei antice chineze, în cadrul căreia s-au manifestat două curente, unul materialist și altul idealist, după interpretarea dată noțiunii de „tao". • religie chineză, amalgam al cultului spiritelor naturii și ale strămoșilor, al ideilor lui Lao-dzî și al diverselor credințe. (< fr. *taoïsme*)

taoíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al taoismului. (< fr. *taoïste*)

tapá *vb.* I. *tr.* (*fam.*) a împrumuta, a lua de la cineva bani (prin vicleșug, prin insistențe), fără intenția de a-i restitui. II. *intr.* a bate la mașina de scris, a lovi clapele de la pian etc. III. *tr., refl.* a(-și) aranja într-un anumit fel părul. (< fr. *taper*)

tapáj *s. n.* 1. zgomot mare; gălăgie, scandal, larmă. 2. protest zgomotos. (< fr. *tapage*)

tapajós, -oásă *adj.* (și *adv.*) (în mod) zgomotos; țipător. (< fr. *tapageuse/ment/*)

tápas *s. n. pl.* aperitive spaniole preparate din măsline, brânzeturi; fasole, șuncă, fructe de mare și sanviciuri. (< sp. *tapas*)

tápă *s. f.* 1. (*mar.; tehn.*) capac cu care se acoperă o deschizătură, gura unui tun. 2. tăietură la baza arborilor pentru a le orienta direcția de cădere la tăiere. 3. scobitură la capătul elementelor de construcție din lemn, pentru a le putea îmbina. (< fr. *tape*)

tapenáda s. f. pastă de legume, cu măsline, capere sau roșii, tocate foarte mărunt și amestecate cu ierburi aromatice.

tapét *s. n.* 1. hârtie, pânză cu un desen colorat, care se lipește pe pereții unei încăperi, înlocuind zugrăveala. ◊ *a pune* (sau *a aduce) pe ~* = a pune în discuție. 2. (*anat.*) strat pigmentar al retinei. (< it. *tappeto*, germ. *Tapete*)

tapetá *vb. tr.* 1. a acoperi cu tapete sau covoare pereții unei încăperi. 2. a pudra cu făină sau pesmet o tavă unsă cu grăsime, în care urmează să fie copt aluatul, budinca etc. (< it. *tapetare*)

tapetár *s. m.* muncitor specializat în tapetare (1). (< tapeta + -ar)

tapeur /-pőr/ *s. m.* 1. cel care cere adesea bani cu împrumut, care tapează (I). 2. (*fam.; peior.*) pianist de local. (< fr. *tapeur*)

tapinocefál, -ă *adj., s. m. f.* (om) cu craniul plat, neted anterior. (< fr. *tapinocéphale*)

tapinocefalíe *s. f.* conformație a craniului tapinocefal. (< fr. *tapinocéphalie*)

tapiócă *s. f.* făină bogată în amidon și zaharuri ușor asimilabile, din rădăcinile de manioc. (< fr., port. *tapioca*)

tapír *s. m.* mamifer erbivor din zona tropicală a Asiei și a Americii, cu nasul prelungit cu o trompă scurtă, având pielea groasă și netedă. (< fr. *tapir*)

tapiríde *s. n. pl.* familie de mamifere imparicopitate: tapirul. (< fr. *tapirides*)

tapisá *vb. tr.* a capitona, a tapeta (1). (< fr. *tapisser*)

tapisér *s. m.* specialist în tapiserii. (< fr. *tapisier*)

tapiseríe *s. f.* 1. țesătură decorativă din lână sau mătase, lucrată manual sau la război, pentru împodobirea pereților sau a mobilei. • lucru de mână cusut pe o canapea cu lână, cu mătase etc. 2. parte a unei mobile acoperită cu tapiserie (1). (< fr. *tapisserie*)

tapițá *vb. tr.* a înveli, a îmbrăca (o mobilă) cu stofă, cu mătase etc. (< germ. *tapizieren*)

tapițér *s. m.* lucrător specialist în lucrări de tapițerie. (< germ. *Tapezeie/re/r*)

tapițeríe[1] *s. f.* 1. meseria tapițerului. 2. atelier, prăvălie în care se lucrează sau se vând obiecte făcute de tapițer. (< it. *tappezzeria*)

tapotá *vb. tr.* a bate ușor, rapid și ritmic țesuturile cu palma, ca tratament prin masaj. (< fr. *tapoter*)

tapotamént *s. n.* metodă de masaj în baterea ușoară cu palma a țesuturilor. (< fr. *tapotement*)

tapúră *s. f.* defect al unei piese metalice dintr-o fisură care pornește de la suprafața acesteia spre interior. (< fr. *tapure*)

tarabiscót *s. n.* sculă pentru realizarea unei concavități între două muluri. (< fr. *tarabiscot*)

tarabóstes *s. m. pl.* pileați. (< lat. *tarabostes*)

taráj *s. n.* determinare numerică sau analitică a valorilor unor parametri ce intră în structura unui model matematic. ◊ *tir de ~* = tragere experimentală de artilerie pentru a determina modificările vitezei inițiale în funcție de starea pulberii întrebuințate. (< fr. *tarage*)

tarán *s. n.* armă la popoarele antice pentru dărâmarea cetăților asediate, dintr-un trunchi de copac lung și gros, prevăzut la un capăt cu un vârf greu de metal. (< fr. *taranche*)

tarantás *s. n.* trăsură rustică cu coviltir, brișcă (fără suspensie), în Rusia. (< rus. *tarantass*)

tarantélă *s. f.* dans popular napolitan în măsură ternară și tempo ce se accelerează progresiv; melodia corespunzătoare. (< it. *tarantella*)

tarantísm *s. n.* manifestare isterică convulsivă atribuită mușcăturii tarantulei. (< fr. *tarentisme*, it. *tarantismo*)

tarantúlă *s. f.* păianjen mare, foarte veninos, din țările meridionale, cu patru ochi mari și numeroși ochi mai mici, care își sapă galerii în pământ. (< fr. *tarentule*)

tarár *s. n.* mașină în industria morăritului pentru curățirea cerealelor de impurități. (< fr. *tarare*)

tarasconéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Tarascon (Franța). (< fr. *tarasconais*)

tarát, -ă *adj.* 1. care e atins de o tară fizică. 2. vicios, corupt. 3. (despre arbori) atins de defecte care îl fac impropriu pentru utilizarea industrială. 4. (despre pui) mic, sub o anumită greutate. (< fr. *taré*)

-taraxíe *elem.* „emoție, tulburare". (< fr. *-taraxie*, cf. gr. *taraxis*)

taráxis *s. n.* (*med.*) tulburare a vederii. (< fr., gr. *taraxis*)

táră *s. f.* defect (fizic sau moral) ereditar; meteahnă, cusur, deficiență. (< fr. *tare*)

tardándo *adv.* (*muz.*) tărăgănind, întârziind; încetinind. (< it. *tarando*)

TARDI- *elem.* „încet, lent, târziu". (< fr. *tardi-*, cf. lat. *tardus*)

tardiflór, -ă *adj.* (despre plante) care înflorește târziu. (< fr. *tardiflore*)

tardiglaciár, -ă *adj.* (despre o perioadă geologică) care precede imediat o glaciație, în special ultima glaciație. (< fr. *tardiglaciaire*)

tardigrád, -ă I. *adj.* (despre animale) care merge încet. II. *s. n. pl.* 1. grup de animale nevertebrate edentate (arahnide) foarte mici, cu corpul oval, acoperit cu o cuticulă chitinoasă, care se deplasează greoi. 2. încrengătură de articulate minuscule care trăiesc în mușchi sau licheni și, mai rar, în apele dulci ori sărate, mișcându-se foarte încet cu ajutorul a patru perechi de picioare scurte, conice, terminate cu gheare. (< fr. *tardigrade/s/*)

tardión *s. m.* particulă elementară care se deplasează cu viteze inferioare celei ale luminii în vid. (< fr. *tardyon*)

tardív, -ă *adj.* (și *adv.*) care apare, se întâmplă, se dezvoltă cu întârziere. (< fr. *tardif*)

tardivitáte *s. f.* faptul, însușirea de a fi tardiv. (< fr. *tardiveté*)

tárdo *adv.* (*muz.*) încet, alene. (< it. *tardo*)

tarentín, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Tarent, oraș-port grecesc din sudul Italiei. (< lat. *tarentinus*)

tarif *s. n.* 1. listă cuprinzând prețurile unor mărfuri sau servicii, transporturi, taxe vamale etc. 2. sistem de norme pe baza căruia se stabilește retribuirea fiecărui fel de muncă. (< fr. *tarif*, it. *tariffa*, germ. *Tarif*)

tarifá *vb. tr.* a fixa, a aplica un tarif. (< fr. *tarifer*)

tarifár, -ă *adj.* (despre prețuri, taxe, retribuții) stabilit printr-un tarif. (< fr. *tarifaire*)

táro *s. m.* denumire generică a unor plante tropicale cultivate pentru tuberculii lor comestibili. (< fr. *taro*)

taród *s. m.* unealtă cu muchii ascuțite care, prin rotire, taie filet în interiorul unei găuri date în prealabil într-o piesă; burghiu de filetat. (< fr. *taraud*)

tarodá *vb. tr.* a fileta cu ajutorul unui tarod. (< fr. *tarauder*)

tarót *s. n.* joc de cărți mai lungi și cu alte figuri decât cele obișnuite, folosit mai ales în cartomanție (< fr. tarot)

tarpán *s. m.* cal sălbatic din stepele sau din podișurile Asiei, cu capul scurt și gros și cu coama scurtă. (< fr., rus *tarpan*)
tarpón *s. m.* pește mare, argintiu, necomestibil, din vestul Oc. Atlantic, pe coastele Floridei. (< fr. *tarpon*)
tars[1] *s. n.* **1.** parte posterioară a labei piciorului, formată din șapte oase. • partea terminală a piciorului la insecte. **2.** schelet fibrocartilaginos care menține pleoapa întinsă. (< fr. *tarse*)
TARS[2]**(O)-** *elem.* „tars[1] (1)". (< fr. *tars/o/-*, cf. lat. *tarsus*, gr. *tarsos*)
TARS[3]**(O)-** *elem.* „pleoapă". (< fr. *tars/o/-*, cf. lat. *tarsus*, gr. *tarsos*)
tarsál, -ă *adj.* tarsian. (< fr. *tarsal*)
tarsalgíe *s. f.* durere a articulației tarsului[1]. (< fr. *tarsalgie*)
tarsectomíe *s. f.* ablațiune a unuia sau a mai multor oase ale tarsului[1]. (< fr. *tarsectomie*)
tarsián, -ă *adj.* al tarsului[1]; tarsal. (< fr. *tarsien*)
tarsiéni *s. m. pl.* subordin de primate arboricole, nocturne, din terțiar, astăzi reprezentate prin tarsier. (< fr. *tarsiens*)
tarsiér *s. m.* mamifer lemurian din Malaysia, nocturn, de mărimea unui șobolan, cu ochii foarte mari, care se hrănește cu șopârle și insecte. (< fr. *tarsier*)
tarsioidée *s. f. pl.* subordin de mamifere primate arboricole, nocturne, insectivore, de mărimea unor șobolani, cu ochii foarte mari, cu picioarele dinapoi lungi datorită alungirii tarsului și cu degetele terminate cu ventuze. (< lat. *tarsioideae*)
tarsítă *s. f.* inflamație a pleoapelor. (< fr. *tarsite*)
tarsoclást *s. n.* aparat pentru redresarea ortopedică a picioarelor strâmbe. (< fr. *tarsoclaste*)
tarsoclazíe *s. f.* fracturare închisă a oaselor tarsului. (< fr. *tarsoclasie*)
tarsomalacíe *s. f.* ramolisment al pleoapelor. (< engl. *tarsomalacia*)
tarsometatarsián, -ă *adj.* referitor la tars[1] și metatars. (< fr. *tarso-métatarsien*)
tarsoplastíe *s. f.* operație chirurgicală urmărind corijarea unei deviații a piciorului. (< fr. *tarsoplastie*)
tarsoptóză *s. f.* cădere a bolții plantare; picior plat. (< fr. *tarsoptose*)
tarsorafíe *s. f.* **1.** blefarorafie. **2.** sutură a cartilajelor tarsului[1]. (< fr. *tarsorraphie*)
tarsotomíe *s. f.* **1.** secționare a articulației tarsului[1]. **2.** operație în caz de entropion, constând în a rezeca o parte a cartilajului tarsian. (< fr. *tarsotomie*)
tartán *s. n.* **1.** țesătură de lână sau bumbac, cadrilată, în Scoția. • șal, pled din astfel de stofă. **2.** material special din mastic sintetic elastic, pentru impermeabilizarea și mărirea rezistenței pistelor atletice și a terenurilor sportive la intemperii. (< fr. *tartan*)
tartánă *s. f.* mică navă de luptă și de comerț, în Marea Mediterană. (< fr. *tartane*, it. *tartana*)
tartár *adj. inv.* tătăresc. ◊ *biftec* ~ = mâncare preparată din carne crudă de vită, tocată sau tăiată bucăți mici, asezonată cu sare, piper și ierburi aromate; *sos* ~ = sos rece, foarte picant, din maioneză pregătită cu gălbenușuri fierte, la care se adaugă ceapă tocată fin, castraveți în oțet, pătrunjel verde și muștar. (< fr *tartare*)
tartarin /-rén/ *s. m.* om lăudăros, fanfaron. (< fr. *tartarin*)
tartarinádă *s. f.* lăudăroșenie, fanfaronadă. (< fr. *tartarinade*)
tártă *s. f.* prăjitură dintr-un strat de aluat acoperit cu dulceață, cu cremă sau cu fructe. (< fr. *tarte*)
tartelétă *s. f.* tartă mică. (< fr. *tartelette*)
tartiná *vb. tr.* (*fam.*) a prepara, a face o tartină. (< fr. *tartiner*)
tartínă *s. f.* felie de pâine unsă cu unt și acoperită uneori cu brânză, salam, icre, dulceață etc.; (*p. ext.*) sandviș. (< fr. *tartine*)
tartráj *s. n.* adăugare de acid tartric în mustul de struguri pentru a-i mări aciditatea. (< fr. *tartrage*)
tartrát *s. m.* sare sau ester al acidului tartric. (< fr., engl. *tartrate*)
tartrazínă *s. f.* colorant galben de lămâie folosit în alimente (înghețată, esențe de fructe, siropuri, dulciuri). (< fr. *tartrasine*)
tártric *adj. acid* ~ = acid organic cristalizat, solubil în apă, din tartrul de vin, folosit în industria alimentară și textilă, în medicină etc. (< fr. *tartrique*)
tartrós, -oásă *adj.* de natura tartrului. (< fr. *tartreux*)
tártru *s. n.* **1.** substanță salină care se depune pe pereții butoaielor cu vin nou. **2.** substanță calcaroasă care se depune pe coroana dinților; detritus. (< fr. *tartre*)
tartufe, tartuffe /-tűf/ *s. m.* (*fam.*) om ipocrit, fățarnic. (< fr. *Tartufe* n.pr.)
tartuferíe *s. f.* tartufism. (< fr. *tartuferie*)
tartufism, tartufferísm *s. f.* fățărnicie, ipocrizie; tartuferie. (< *Tartufe* + *-ism*)
tartúfo *s. n.* desert din spumă fină cu mascarpone pe blat însiropat, cu cafea ori ciocolată presărată cu cacao. (< it. *tartufo*)
tarzán *s. m.* (*fam.*) atlet frumos. (< fr. *tarzan*)
tasá *vb.* **I.** *refl.* (despre terenuri, materiale, construcții etc.) a se îndesa, a-și coborî nivelul, a se lăsa, a se afunda sub povara propriei greutăți. **II.** *tr.* a îndesa, a compacta. (< fr. *tasser*)
tasatór *s. n.* organ de lucru al unei mașini rutiere pentru tasare. (< tasa + -tor)
tásă *s. f.* ceașcă, cană. (< fr. *tasse*)
taséu *s. n.* nicovală mică folosită de tinichigii pentru a îndrepta tabla. (< fr. *tasseau*)
tasmanián, -ă **I.** *s. m. pl.* populație din Tasmania (Australia). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. • (*s. f.*) limbă, astăzi dispărută, care se vorbea de indigenii tasmanieni. (< fr. *tasmanien*)
tasométru *s. n.* aparat pentru măsurarea tasării terenului. (< fr. *tassomètre*)
tasóu *s. n.* punct de concentrare a materialului lemnos dintr-o exploatare forestieră, apropiat de căile de transport. (< fr. *tasseau*)
tassíli *s. n.* platou muntos din Sahara, extins din gresii, fragmente din văi adânci și delimitat de un front abrupt. (< fr. *tassili*)
tastá *vb. tr.* **1.** a acționa tastatura unei mașini, unui telefon, computer etc. **2.** a culege la taster. (< germ. *tasten*)
tastatúră *s. f.* totalitatea butoanelor care servesc la comanda mașinilor de scris, de calculat; claviatură. (< germ. *Tastatur*, it. *tastatura*)
tástă *s. f.* clapă a pârghiei care acționează ciocănelul ce lovește coarda, respectiv deschide accesul aerului în tuburi la instrumentele muzicale cu claviatură; clapă la mașinile de scris, calculatoare etc. (< germ. *Taste*, it. *tasto*)
táster *s. n.* (*poligr.*) dispozitiv mecanic al mașinii de cules monotip care fixează pe o bandă de hârtie, prin perforări combinate diferit, felul și poziția literelor unui text ce urmează a fi tipărit. (< germ. *Taster*)
tasteríst, -ă *s. m. f.* lucrător la taster. (< germ. *Tasterist*)
tastiéră *s. f.* **1.** mecanism care declanșează sunetele unui tub de orgă sau coardele unor instrumente cu claviatură. **2.** (la instrumentele cu coarde) placă din lemn tare, fixată deasupra cutiei de rezonanță, pe care se apasă cu degetul corzile. (< it. *tastiera*)
tásto *adv.* (*muz.*) purtând arcușul pe corzi în regiunea tastierei. (< it. *tasto*)
tașism *s. n.* direcție în pictura abstractă de după cel de-al doilea război mondial, originală în practica diviziunii culorii în tonuri pure, specifică neoimpresionismului, ca și în unele tendințe, precum cele ale picturilor extrem-orientale, în care hazardul intervine ca un element creator al structurării imaginii. (< fr. *tachisme*)
tașist, -ă **I.** *adj.* (despre picturi) realizat în pete de culoare. **II.** *s. m. f.* pictor care practică tașismul. (< fr. *tachiste*)
tatámi *s. n.*. **1.** covor gros, un fel de rogojină, pe care se practică unele lupte marțiale, ca judo, jiu-jitsu, karate etc. **2.** așternut de pai pentru plajă. (< fr. *tatami*)
tatoná *vb. tr.* a încerca cu prudență, cu precauție să cunoști o situație; a dibui, a sonda. ◊ *a* ~ *terenul* = a cerceta posibilitățile de reușită într-o întreprindere, într-o acțiune. (< fr. *tâtonner*)
tatonánt, -ă *adj.* care tatonează. (< fr. *tâtonnant*)

tatú *s. m.* mamifer edentat nocturn din America tropicală, cu corpul acoperit cu plăci cornoase articulate printr-un țesut flexibil, care se poate încolăci ca un ghem. (< fr. *tatou*)
tatuá *vb. refl., tr.* a(-și) imprima pe corp, la suprafața pielii, diferite figuri (în culori) care nu se mai pot șterge. (< fr. *tatouer*)
tatuáj *s. f.* **1.** tatuare; desen rămas pe piele după tatuare. **2.** marcare a animalelor cu semne imprimate în piele, pentru recunoaștere și identificare. (< fr. *tatouage*)
tatuatór *s. m.* cel care face tatuaj. (după fr. *tatoueur*)
tau *s. m.* literă a alfabetului grecesc (T, τ), corespunzând sunetului *t*. (< fr. *tau*)
taumatúrg *s. m.* cel care pretinde că poate face minuni. (< fr. *thaumaturge*)
taumatúrgic, -ă *adj.* de taumaturgie. (< fr. *thaumaturgique*)
taumaturgíe *s. f.* pretinsă putere de a face minuni; magie. (< fr. *thaumaturgie*)
TAUR(O)- *elem.* „taur". (< fr. *taur/o/-*, cf. lat. *taurus*, gr. *tauros*)
taurín, -ă **I.** *adj.* din familia taurului, care aparține taurinelor. **II.** *s. f. pl.* specie de bovine: boul. (< fr. *taurin*, it. taurino)
taurínă *s. f.* acid organic rezultat prin descompunerea acidului taurocolic, prezent în bilă, în țesutul pulmonar și în mușchi. (< fr., engl. *taurine*)
taurísci *s. m. pl.* triburi celtice din regiunea Alpilor, Austria, Ungaria și nord-vestul Daciei, învinși de Burebista. (< lat. *taurisci*)
tauroból *s. n.* (*ant.*) sacrificiu expiator al unui taur adus zeului Mithra, zeiței Cibele și altor divinități. (< fr. *taurobole*, lat. *taurobolium*)
taurobólic, -ă *adj.* referitor la taurobol. (< fr. *taurobolique*)
taurobolíe *s. f.* (*ant.*) acțiunea taurobolică. (< fr. *taurobolie*)
taurocefál *s. m.* (*ant.*) monstru mitic cu cap de taur. (< fr. *taurocéphale*)
taurocolát *s. m.* sare a acidului taurocolic. (< fr. *taurocholate*)
taurocólic *adj. acid ~* = acid biliar din acid colic și taurină, prezent în sânge în stări patologice. (< fr. *taurocholique*)
taurofobíe *s. f.* teamă patologică de tauri. (< tauro- + -fobie²)
tauromáhic, -ă *adj.* de tauromatice. (< fr. *tauromachique*)
tauromahíe *s. f.* **1.** (*mit.*) luptă a taurilor cu oamenii. **2.** arta de a lupta cu taurii în arenă; coridă. (< fr. *touromachie*)
tauromórf, -ă *adj.* în formă de taur. (< tauro- + -morf)
TAUT(O)- *elem.* „același, identic". (< fr. *taut/o/-*, cf. gr. *tauto*)
tautacísm *s. n.* figură de stil constând în repetarea aceluiași semn la începutul unor cuvinte sau silabe succesive. (< fr. *tautacisme*)
tautocrón, -ă *adj.* (*fiz.*) care are loc în timpi egali; situat la intervale egale, identice de timp. **O** (*mat.*) *curbă ~ă* (și *s. f.*) = curbă (cicloidă) în plan vertical, cu convexiunea în jos, pe care un punct material greu ajunge în punctul cel mai de jos în același interval de timp din orice poziție ar porni fără viteză inițială; *mișcare ~ă* = mișcarea mai multor puncte materiale grele care pornesc simultan fără viteze inițiale, din diferite puncte ale unei curbe tautocrone. (< fr. *tautochrone*)
tautocronísm *s. n.* **1.** egalitate de durată. **2.** proprietate a unei curbe tautocrone. (< fr. *tautochronisme*)
tautofoníe *s. f.* (*lingv.*) repetiție excesivă a aceluiași sunet (sau silabă), cu efect neplăcut, inestetică. (< fr. *tautophonie*)
tautográmă *s. f.* poezie ale cărei versuri încep cu aceeași literă. (< fr. *tautogramme*)
tautológic, -ă *adj.* referitor la tautologie. (< fr. *tautologique*)
tautologíe *s. f.* **I. 1.** (*log.*) judecată în care subiectul și predicatul sunt exact aceeași noțiune, exprimată sau nu prin același cuvânt. **2.** (în logica simbolică) expresie care în cadrul unui sistem formal este adevărată în orice interpretare. **II. 1.** pleonasm. **2.** fenomen sintactic constând din repetarea unor cuvinte cu același sens, dar cu funcții diferite, marcate de obicei de o intonație deosebită, repetare folosită pentru a sublinia o calitate sau o acțiune. (< fr. *tautologie*, lat. *tautologia*)
tautomér, -ă *adj.* (despre substanțe) care prezintă tautomerie. (< fr. *tautomère*)
tautomeríe *s. f.* proprietate a unor substanțe organice izomere de a trece cu ușurință una în alta. (< fr. *tautomérie*)
tautoním *s. n.* epitet specific care repetă numele generic al unei plante. (< fr. *tautonyme*)
tavérnă *s. f.* cârciumă sărăcăcioasă, murdară (la subsol). (< fr. *taverne*, germ. *Taverne*)
tavernié́r, -ă **I.** *adj.* de tavernă. **II.** *s. m.* cel care ține o tavernă. (< fr. *tavernier*)
TAX(O)-, -táxă, -taxíe/TAXI- *elem.* „ordine", „clasificare". (< fr. *tax/o/-, -taxe, -taxie, taxi-*, cf. gr. *tasis*)
taxá *vb. tr.* **1.** a spune unei taxe; a stabili o taxă, un preț. **2.** (*fig.*) a considera, a socoti, a califica. (< fr. *taxer*, lat. *taxare*)
taxábil, -ă *adj.* care poate fi taxat. (< fr. *taxable*)
taxacée *s. f. pl.* familie de plante gimnosperme din ordinul coniferelor: tisa. (< fr. *taxacées*)
taxatór, -oáre *s. m. f.* cel care încasează o taxă etc.; încasator. (< fr. *taxateur*)
táxă[1] *s. f.* sumă de bani percepută pentru anumite mărfuri, la încheierea unor contracte, în schimbul unor servicii sau pentru dobândirea anumitor drepturi. **O** *~ de valoare adăugată* = impozit general de consum care se percepe doar asupra valorii nou adăugate. (< fr. *taxe*)
-táxă[2] v. tax(o)-.
TAXI[1]**-** v. tax(o)-.
taxí[2] *s. n.* taximetru (2). (< fr. *taxi*)
taxiárh *s. m.* (în Grecia antică) comandant al unei unități de infanterie. • comandant al unui corp de cavalerie sau al unei unități navale. (< fr. *taxiarque*, gr. *taxiarkhos*)
taxiarhíe *s. f.* (*ant.*) demnitate de taxiarh. • corp de pedestrași în Grecia antică. (< fr. *taxiarchie*)
taxicamión *s. n.* autocamion care funcționează după sistemul taximetrelor. (< taxi² + *camion*)
taxidérmic, -ă *adj.* de taxidermie. (< fr. *taxidermique*)
taxidermíe *s. f.* arta împăierii animalelor; dermoplastie. (< fr. *taxidermie*)
taxidermíst, -ă *s. m.* specialist în taxidermie. (< fr. *taxidermiste*)
taxíe[1] *s. f.* tactism, tropism (2). (< fr. *taxie*)
-taxíe[2] v. tax(o)-.
taxifurgonétă *s. f., s. n.* taxi pentru transportat mobilă, mărfuri etc. (< taxi² + *furgonetă*)
taxí-girl /-gœrl/ *s. f.* tânără angajată într-un local particular pentru a dansa cu clienții. (< engl. *taxi-girl*)
taximetríe *s. f.* meseria de taximetrist. (< taximetru + *-ie*)
taximetríst, -ă *s. m. f.* șofer de taximetru (2). (< taxi-metru + -ist)
taxímétru *s. n.* **1.** aparat de înregistrare a taxei pentru cursele unui autovehicul care se închiriază cu ora sau pentru o anumită distanță. **2.** autovehicul cu un astfel de aparat; taxi². (< fr. *taximètre*)
taxiologíe *s. f.* disciplină care urmărește optimizarea acțiunilor umane prin aplicarea ciberneticii și a criteriilor rezultate din studiul stereotipului dinamic la om. (< fr. *taxiologie*)
taxi-parti *s. n.* taximetru particular. (< taxi/metru/-*parti*/cular)
táxis s. n. operație constând în a presa metodic o hernie, pentru a face să revină în absomen. (< fr., gr. taxis, aranjament)
TAXO- v. tax(o)-.
taxocenologíe *s. f.* ramură a taxonomiei care se ocupă cu clasificarea grupărilor naturale de plante și animele. (< fr. *taxocénologie*)
taxodiacée *s. f. pl.* familie de plante gimnosperme, lemnoase, rășinoase, cu frunze solzoase sau aciculare persistente și cu flori dispuse monoic: taxodiumul. (< fr. *taxodiacées*)
taxódium *s. m.* chiparos de baltă. (< lat., fr. *taxodium*)
taxodónte *s. f. pl.* ordin de lamelibranhiate marine, sedentare sau fixate, la care dinții sunt dispuși perpendicular pe platoul cardinal. (< fr. *taxodontes*)
taxofón *s. n.* aparat de telefon care stabilește automat legătura interurbană, prin introducerea unei monede. (< fr. *taxophone*)
taxológ, -ă *s. m. f.* cel care se ocupă de clasificări. (< fr. *taxologue*)
taxológic, -ă *adj.* de taxologie. (< fr. *taxologique*)
taxologíe *s. f.* studiu al clasificărilor. (< fr. *taxologie*)

taxón *s. m.* unitate, categorie sistematică în clasificarea regnului vegetal şi animal, cuprinzând populaţii cu aceeaşi origine. (< fr. *taxon*)

taxonómic, -ă *adj.* de taxonomie. (< fr. *taxonomique*)

taxonomíe *s. f.* **1.** ştiinţă a legilor de clasificare a organismelor vii. • (*p. ext.*) clasificare. **2.** studiul unor grupe de plante sau de animale din punctul de vedere al descrierii şi clasificării speciilor. (< fr. *taxonomie*)

taxonomíst, -ă *s. m. f.* specialist în taxonomie. (< fr. *taxonomiste*)

taylorísm /tei-/ *s. n.* teorie care fundamentează un sistem de organizare a muncii în cadrul căruia normele se stabilesc la nivelul muncitorilor cu cel mai ridicat randament, ducând astfel la creşterea intensităţii muncii şi a remunerării. (< fr. *taylorisme*)

taylorizá *vb. tr.* a organiza munca după sistemul lui Taylor. (< fr. *tayloriser*)

TE- v. teo-.

team /tim/ *s. n.* echipă (sportivă). (< engl. *team*)

teándric, -ă *adj.* referitor la teandrie, la teandrism. (< it. *teandrico*)

teandríe *s. f.* (*rel.*) natură divină şi umană a lui Hristos. (< it. *teandria*)

teandrísm *s. n.* doctrină religioasă care susţine teandria. (< it. *teandrismo*)

teantrópic, -ă *adj.* referitor la teantropie. (< it. *teantropico*)

teantropíe *s. f.* **1.** caracter uman şi divin al divinităţii. **2.** atribuire a unor calităţi umane unor divinităţi. (< it. *teantropia*)

tea-room /ti-rum/ *s. f.* salon pentru ceai. • ceainărie. (< engl. *tea-room*)

teaser /tízăr/ *s. n.* anunţ publicitar fără menţionarea produsului sau a mărfii, urmărind interesul publicului. (< engl., fr. *teaser*)

TEATR(O)- *elem.* „teatru". (< fr. *théâtr/o/-*, cf. gr. *theatron*)

teatrál, -ă *adj.* **1.** referitor la teatru. **2.** (*fig., peior.*) afectat, artificial, nenatural; teatralist (I, 2). (< fr. *théâtral*, lat. *theatralis*)

teatralísm *s. n.* **1.** interpretare emfatică a unui rol. (II, 1). **2.** atitudine teatrală (2); caracter teatral; teatralitate. **3.** (*med.*) tendinţă către manifestări emotive spectaculare. (< fr. *théâtralisme*)

teatralíst, -ă I. *adj.* **1.** care aparţine teatrului; cu caracter teatral. **2.** teatral (2). **II.** *s. m. f.* ipocrit, care joacă teatru şi în viaţa obişnuită. (< teatral + -ist)

teatralitáte *s. f.* teatralism (2). (< fr. *théâtralité*)

teatralizá *vb. tr.* a face ceva în mod teatral (2); a da un caracter teatral (2), emfatic. (< fr. *théâtraliser*)

teatrológ, -ă *s. m. f.* specialist în teatrologie. (< teatrologie)

teatrológic, -ă *adj.* de teatrologie. (< fr. *théatrologique*)

teatrologíe *s. f.* disciplină care tratează despre istoria, estetica şi critica teatrală. (< fr. *théâtrologie*)

teatrotécă *s. f.* colecţie de piese de teatru. (< fr. *théâtrothèque*)

teatroterapíe *s. f.* metodă terapeutică constând în a-i pune pe bolnavi să însceneze improvizaţii teatrale. (< fr. *théâtrothérapie*)

teátru *s. n.* **I. 1.** arta de a reprezenta în faţa unui public un spectacol dramatic, muzical, coregrafic etc. **2.** instituţie artistică destinată reprezentării spectacolelor. **3.** totalitatea lucrărilor dramatice ale unui popor sau autor; dramaturgie. **4.** profesiunea de actor sau de regizor. **5.** spectacol, reprezentaţie scenică. ◊ *a face* (sau *a juca*) ~ = a se preface. **II.** loc unde se petrece, se desfăşoară un eveniment, o acţiune. ◊ ~ *de războ* = vast spaţiu terestru, maritim, aerian în care se duc acţiuni militare de mare importanţă politico-strategică; (în trecut) ~ *de operaţii* = teritoriu unde se desfăşoară acţiuni de luptă. (< fr. *théâtre*, lat. *theatrum*, gr. *theatron*, germ. *Theater*)

tebáic[1]**, -ă** *adj.* care conţine opiu. (< fr. *thébaïque*)

tebáic[2] *adj.* (*astrol.*) *calendar* ~ = calendar cu preziceri generale referitor la ziua de naştere.

tebaídă *s. f.* **1.** loc solitar şi deşert ales de schimnici pentru retragere; schimnicie. **2.** (*fig.*) loc izolat şi neospitalier, propice meditaţiei. (< fr. *thébaïde*)

tebaínă *s. f.* alcaloid toxic extras din opiu; paramorfină. (< fr. *thébaïne*)

tebaísm *s. n.* intoxicaţie cu opiu. (< fr. *thébaïsme*)

tebán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Teba (Egiptul antic). (< fr. *thébain*, lat. *thebanus*)

tec[1] *s. m.* arbore din India şi Oceania, cu lemnul foarte tare, folosit în special în construcţii navale. (< fr. *teck*)

TEC[2]**(A)-/TECI-, -téciu** *elem.* „conceptacul, teacă". (< fr. *théc/a/-, -théci-, -thécium*, cf. lat. *theca*, gr. *theke*)

tecál, -ă *adj.* referitor la tecile foliculelor ovariene. (< fr. *thecal*)

tecalemít *s. n.* **1.** dispozitiv care permite ungerea cu o pompă cu piston într-un anumit punct de gresaj. **2.** pompă manuală cu piston folosită la ungere cu unsori consistente. (< fr. *técalémitet*)

tecaspór *s. n.* spor închis într-un conceptacul; acrospor. (< lat. *thecaspora*)

-técă *elem.* „dulap, cutie", „colecţie". (< fr. *-théque*, cf. gr. *theke*)

technétiu *s. n.* elemente radioactiv sintetic, cu densitate mare, greu fuzibil, asemănător cu reniul. (< fr. *technétium*)

TECI- v. t e c [2] (a) - .

tecifórm, -ă *adj.* în formă de teacă. (< fr. *théciforme*)

-téciu v. tec[2](a)-.

téckel *s. m.* câine de vânătoare cu corpul alungit şi picioarele scurte, cu părul scurt sau lung şi aspru, excelent vânător de vizuină; şoricar. (< germ. *Teckel*, fr. *teckel*)

TECN(O)- *elem.* „imatur, tânăr". (< fr. *tecn/o/*, cf. gr. *teknon*)

tecnetrón *s. n.* tranzistor de construcţie specială, amplificator de tensiune la frecvenţe foarte înalte. (< fr. *tecnetron*)

tecnocít *s. n.* element celular tânăr, intermediar între mielecit şi gramlocit. (< fr. *tecnocyte*)

tecnospór *s. m.* spor rezultat nemijlocit din organele de reproducere mascule sau femele. (< fr. *tecnospore*)

tecóm *s. n.* tumoare ovariană cu celule tecale. (< fr. *thécome*)

-téctic, -texíe *elem.* „topire, dezagregare". (< fr. *-tectique, -texie*, cf. gr. *tektos*)

tectít *s. n.* material sticlos bogat în siliciu şi alumină, de origine cosmică. (< fr. *tectite*)

TECTO[1]**-/TECTONO-** *elem.* „structură, organizare. (< fr. *tecto-*, germ. *tektono-*, cf. gr. *tekton*)

TECTO[2]**-** *elem.*" acoperiş. (< fr. *tecto-*, cf. lat. *tectum*)

tectocefalíe *s. f.* anomalie congenitală din prezenţa unei cutii craniene turtite, în formă de acoperiş. (< engl. *tectocephaly*)

tectogén, -ă *adj.* (despre scoarţa terestră) pe care s-a format un lanţ de munţi. (< fr. *tectogène*)

tectogenéză *s. f.* proces de formare a structurilor geologice de cutare şi faliere. (< fr. *tectogenèse*)

tectología *s. f.* ramură a morfologiei (1) care studiază structura organismelor vii, în special aceea a „coloniilor animale" (brizoare, spongieri etc.). (< fr. *tectologie*)

tectónic, -ă I. *adj.* referitor la tectonică. **II.** *s. f.* **1.** ramură a geologiei care studiază modificările straturilor geologice datorate mişcărilor scoarţei terestre; geotectonică. **2.** structură geologică. (< fr. *tectonique*)

TECTONO- v. tecto[1]-.

tectonosféră *s. f.* înveliş de la periferia globului terestru, în care au loc procesele orogenetice şi epirogenetice. (< germ. *Tektonosphäre*)

tectríce *s. f.* fiecare dintre penele mari care acoperă baza aripii la păsări. (< fr. *tectrice*)

teddy-bear /tedi-bir/ *s. n.* pluş din lână sau fibre sintetice care imită blana. (< engl. *teddy-bear*)

tedéum *s. n.* **1.** serviciu divin care se oficiază cu prilejul unor momente solemne. **2.** (*muz.*) compoziţie scrisă pentru astfel de ceremonie. (< lat. *Te Deum* /laudamus/)

teenager /tinéigeăr/ *s. m.* adolescent de la 13 la 19 ani. (< engl. *teenager*)

tee-shirt /tişot/ *s. n.* maiou cu mâneci scurte în formă de T. (< engl. *tee-shirt*)

tefilím *s. n.* filacteră (2). (< fr. *tephilim*)

teflón *s. n.* **1.** material plastic polimetizant, foarte rezistent la agenţi corozivi, la foc şi acizi izolatori electrici etc. **2.** vas de

bucătărie făcut din acest material. (< fr. *téflon*, engl. *téflon*, cf. marea Du Pont /SUA/)

teflonát, -ă *adj.* (despre vase metalite) acoperit cu teflon (1). (< teflon + -an)

TEFRO- *elem.* „cenușiu, gri". (< fr. *téphro*, cf. gr. *tephros*)

tefrocronologíe *s. f.* cronologie având la bază studiul depozitelor vulcanice. (< fr. *téphrochronologie*)

tefromalacíe *s. f.* mielomalacie constând în atrofie izo-lată și neprogresivă a mușchilor mici ai mâinii. (< fr. *téphromalacie*)

tefromielítă *s. f.* inflamație a substanței cenușii a măduvei spinării. (< fr. *téphromyélite*)

tegumént *s. n.* **1.** înveliș organic al corpului mamiferelor; piele. **2.** (*bot.*) membrană care înconjură și protejează un organ; înveliș protector al embrionului și al seminței plantelor. (< fr. *tégument*, lat. *tegumentum*)

tegumentár, -ă *adj.* al tegumentului. (< fr. *tégumantaire*)

TEHN(O), -téhnic(ă), -tehníe *elem.* „artă, meserie", „tehnică, procedeu". (< fr. *techn/o/-, -technique, -technie*, cf. gr. *tekhne*)

téhnic[1], -ă I. *adj.* referitor la tehnică; propriu unei arte, unei meserii etc. **o** *termen* ~ = termen care denumește o anumită noțiune dintr-un domeniu al științei, al tehnicii etc. **II.** *s. f.* **1.** ansamblu de unelte și deprinderi de producție, dezvoltate în cursul istoriei, care permit omenirii să acționeze asupra naturii înconjurătoare cu scopul producerii bunurilor materiale. **2.** ~ *de luptă* = totalitatea mijloacelor de luptă și auxiliare cu care sunt înzestrate forțele armate. **3.** ansamblu de prescripții metodologice folosite pentru o acțiune eficientă, atât în sfera producției materiale, cât și a celei spirituale. (< fr. *technique*, lat. *technicus*, germ. *technisch*, /II/ *Technik*)

-téhnic[2](ă) v. t e h n (o) - .

tehnicián, -ă *s. m. f.* **1.** cadru cu pregătire medie în activitatea de cercetare, proiectare și execuție tehnică. **2.** cel care cunoaște, stăpânește o anumită tehnică. (< fr. *technicien*)

tehnicísm *s. n.* tendința de a folosi în mod exagerat și mecanic procedeele tehnice caracteristice unui domeniu de activitate, neglijând tezele teoretice de la baza lor. (< rus. *tehnițizm*)

tehnícist, -ă *adj.* caracterizat prin tehnicism. (< tehnic + *-ist*)

tehnicitáte *s. f.* caracterul, calitatea a ceea ce este tehnic. (< fr. *technicité*)

tehnicizá *vb. tr.* a da un caracter (exclusiv) tehnic. (< tehnic + -iza)

tehnicolór, -ă *adj.* în culori. **o** *film* ~ = film în care culorile nu se formează în timpul revelării, ci sunt imprimate în pozitivul final. (< fr. *technicolor*)

-tehníe v. tehn(o)-.

tehniráma *s. f.* procedeu de filmare și proiecții pentru ecran panoramic la care negativul se filmează prin procedeul vista-vision, combinat cu anamorfozarea imaginii, iar copiile se realizează prin procedeul tehnicolor. (< fr. *technirama*)

tehno[1] *adj. inv.* **1.** tehnic. **2.** stil de muzică de dans cu expresivitate aspră care s-a dezvoltat în anii '80 ai sec. XX, având un ritm dominat de sunete puternice de percuție. (< fr., engl. *techno*)

TEHNO[2]- v. tehn(o)-.

tehnocrát, -ă *s. m. f.* **1.** adept al tehnocrației. **2.** specialist într-un anumit domeniu. (< fr. *technocrate*)

tehnocrátic, -ă *adj.* referitor la tehnocrație. (< fr. *technocratique*)

tehnocratísm *s. n.* orientare în politologia și sociologia contemporană potrivit căreia rolul în conducerea societății trebuie să revină nu factorilor politici (parlament, guvern), ci păturii tehnicienilor, specialiștilor în diferite ramuri ale științei. (< fr. *technocratisme*)

tehnocrație *s. f.* **1.** sistem de guvernare în care rolul de conducere ar reveni intelectualilor specialiști în domeniul tehnic. **2.** intelectualitatea tehnocratică. (< fr. *technocratie*, engl. *technocracy*)

tehnoéxpo *s. n. inv.* expoziție tehnică. (< tehno- + expo/ziție/)

tehnofílm *s. n.* film cu caracter tehnic. (< tehno- + *film*)

tehnofobie *s. f.* teama de tehnică. (< tehno- + *-fobie*)

tehnográfic, -ă *adj.* referitor la tehnografie. (< fr. *technographique*)

tehnografíe *s. f.* descriere a diferitelor meserii și a procedeelor lor de lucru. (< fr. *technographie*)

tehnológ *s. m.* specialist în tehnologie. (< fr. *technologue*)

tehnológic, -ă *adj.* referitor la tehnologie. (< fr. *technologique*)

tehnologíe *s. f.* **1.** știință a metodelor și a mijloacelor de prelucrare a materiilor prime, a materialelor și a datelor. **2.** ansamblul proceselor, al metodelor, operațiilor etc. pentru realizarea unui anumit produs (< fr. *technologie*)

tehnologism *s. n.* orientare sociologică contemporană care acuză societatea „industrială" sau cea „de consum" de alterarea personalității umane, a cunoașterii și a creației de valori în domeniul umanistic, al artei etc., datorită excesului tehnologic. (< fr. *technologisme*)

tehnologizá *vb. tr.* a da (artei, producției) caracter tehnologic. (< engl. *technologize*)

tehnopatíe *s. f.* denumire generică pentru bolile profesionale. (< fr. *technopathie*)

tehnopatologíe *s. f.* ramură a patologiei care tratează bolile produse prin deficiențe în tehnica întreținerii și exploatării animalelor. (< tehno[2]- + *patologie*)

tehnopsihologíe *s. f.* ramură a psihologiei care studiază mijloacele aplicării practice a psihologiei teoretice. (< tehno[2]- + *psihologie*)

tehnoredactá *vb. tr.* a pregăti din punct de vedere tehnic și grafic un manuscris pentru tipar. (< tehno[2]- + *redacta*)

tehnoredáctor, -oáre *s. m. f.* specialist în lucrări de tehnoredactare. (< tehno[2]- + *redactor*)

tehnoredácție *s. f.* **1.** tehnoredactare. **2.** serviciu care se ocupă cu tehnoredactarea manuscriselor. (< germ. *Technoredaktion*)

tehnoredacționál, -ă *adj.* referitor la tehnoredactare. (< tehnoredacție[2] + *-onal*)

tehnosféră *s. f.* domeniu al vieții umane cuprinzând cultura și civilizația; noosfera. (< tehno[2]- + *-sferă*[2])

tehnostructúră *s. f.* categorie socială alcătuită din tehnicieni, specialiști în domeniul organizării și conducerii; structură tehnocratică a unei societăți. (< fr. *technostructure*)

tehnotronic, -ă *adj.* (despre societate) influențat de tehnica modernă. (< engl. *technotronic*)

teímă *s. f.* alcaloid cristalizat, cu gust amărui, din ceai, folosit în medicină ca excitant al nervilor și al inimii, sau ca diuretic. (< fr. *théine*)

teísm[1] *s. n.* concepție filosofico-religioasă care admite existența lui Dumnezeu ca ființă supranaturală rațională, creatoare și conducătoare a lumii. (< fr. *théisme*)

teísm[2] *s. n.* intoxicație survenită în urma abuzului de ceai. (< fr. *théisme*)

-teísm[3] v. t e o - .

teíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al teismului[1]. (< fr. *théiste*)

tel[1] *s. n.* colină artificială formată din ruinele unor așezări antice. (< fr. *tell*)

TEL[2](E)- *elem.* „departe, (de) la distanță"; „televiziune". (< fr. *tél/é/-*, cf. gr. *tele*)

TEL[3](O)- *elem.* „mamelon". (< fr. *thél/o/-*, cf. gr. *thele*)

telalgíe[1] *s. f.* durere care apare în altă parte, la distanță de locul leziunii. (< fr. *télalgie*)

telalgíe[2] *s. f.* sensibilitate dureroasă a mamelonului. (< fr. *thélalgie*)

telamón *s. m. (arhit.)* atlant. (< fr. *télamon*)

telangiectazíe *s. f.* dilatație a capilarelor din piele, în special ale nasului și ale pometilor obrajilor. (< fr. *téléangiectasie*)

TELE[1]- v. t e l [2] (e) - .

téle[2] *s. f.* televiziune. (< fr. *télé*)

teleactualitáte *s. f.* actualitatea prezentată la televiziune. (< tele[2] + *actualitate*)

teleafișáj *s. n.* mod de vizualizare a unor date pe un terminal de televiziune. (< fr. *téléaffichage*)

teleampermétru *s. n.* ampermetru pentru măsurarea la distanță a curentului dintr-un circuit electric. (< fr. *téléampèrmètre*)

teleanchétă *s. f.* anchetă a televiziunii. (< tele[2] + *anchetă*)

teleást *s. m.* telecineast. (< fr. *téléaste*)
teleautográf *s. n.* aparat care permite transmiterea la distanţă a scrisului şi a desenelor. (< fr. *téléautographe*, germ. *Teleautograph*)
teleautográfic, -ă *adj.* referitor la teleautografie. (< fr. *téléautographique*)
teleautografíe *s. f.* transmitere la distanţă a scrisului, a desenelor cu ajutorul teleautografului. (< fr. *téléautographie*)
teleautográmă *s. f.* fototelegramă transmisă prin teleautograf. (< engl. *teleautograma*)
telebankíng *s. n.* v. telefonbanking. (< engl. *telebanking*)
telebascúlă *s. f.* cântar folosit în cosmos. (< tele[1]- + *basculă*)
telebénă *s. f.* teleferic cu benă. (< fr. *télébenne*)
telebilánţ *s. n.* bilanţ al emisiunilor de televiziune (la sfârşit de an). (< tele[2] + *bilanţ*)
telebiometríe *s. f.* studiu de la distanţă al fenomenelor biologice. (< tele[1]- + *biometrie*)
telebusólă *s. f.* busolă ale cărei indicaţii sunt transmise de la distanţă unor instrumente indicatoare la bordul unui avion; telecompas. (< tele[1]- + *busolă*)
telecabínă *s. f.* teleferic pentru transportul de persoane cu ajutorul unor cabine suspendate prin suspante fixate pe cablu la intervale regulate. (< fr. *télécabine*)
telecámeră *s. f.* cameră de luat vederi destinată televi-ziunii. (< fr. *télécaméra*)
telecardiográmă *s. f.* înregistrare a electrocardiogramei de la distanţă. (< engl. *telecardiogram*)
telecasétă *s. f.* casetă care cuprinde un film înregistrat pe bandă magnetică. (< tele[2] + *casetă*)
telecéntru *s. n.* centru de televiziune. (< rus. *teleţentr*)
telechinezíe *s. f.* (în parapsihologie) însuşire a cuiva de a mişca obiecte fără a le atinge. (< fr. *télékinésie*)
telecineást, -ă *s. m. f.* realizator de filme pentru televi-ziune; teleast; autor de scenarii pentru televiziune. (< fr. *télécinéaste*)
telecinemá *s. n.* emisiune de filme transmise prin televi-ziune. (< fr. *télécinéma*)
telecinematécă *s. f.* **1.** arhivă de filme pentru televiziune. **2.** transmisiune de filme cinematografice de bună calitate prin televiziune. (< fr. *télécinémathèque*)
telecinematográf *s. n.* aparat cu care se transmite un film cinematografic la televiziune. (< fr. *télécinémato-graphe*)
telecinematografíe *s. f.* producţie de filme pentru televiziune. (< fr. *télécinématographie*)
teleclinométru *s. n.* instrument cu care se măsoară deviaţia sondelor de la verticală, indicaţiile fiind transmise electric la suprafaţă. (< fr. *téléclinomètre*)
teleclúb *s. n.* emisiune specială pentru amatorii de programe de televiziune. (< tele[2] + *club*)
telecóbalt *s. n.* cobalt radioactiv folosit în telecobalterapie. (< fr *télécobalt*)
telecobalterapie *s. f.* tratament al tumorilor efectuat de la distanţă cu radiaţii emise de cobaltul radioactiv. (< fr. *télécobalthérapie*)
telecomandá *vb. tr.* a transmite la distanţă o comandă; a teledirija. (< fr. *télécommander*)
telecomandábil, -ă *adj.* (despre mecanisme, instalaţii) care poate fi telecomandat. (< telecomanda + -bil)
telcomándă *s. f.* acţionarea de la distanţă a unor instalaţii, a unui televizor; ansamblul mijloacelor folosite. (< fr. *télécommande*)
telecompanie *s. f.* companie[1] (3) de telecomunicaţii. (< tele[1]- + *companie*)
telecompás *s. f.* telebusolă. (< fr. *télécompas*)
telecomunicáţie *s. f.* **1.** transmitere şi recepţie la distanţă a unor sunete, a unor semne sau imagini, folosind numai fenomenele electromagnetice sau optice. **2.** legătură între două puncte între care se realizează telecomunicaţia (1). **o** *sistem de ~ţii* = totalitatea mijloacelor tehnice dintr-un serviciu de telecomunicaţii, care formează o unitate. (< fr. *télécommunication*)
teleconcúrs *s. n.* concurs transmis prin televiziune. (< tele[2] + *concurs*)
teleconferínţă *s. f.* procedeu modern de telecomunicaţii care permite desfăşurarea unor reiuniuni între mai multe oraşe. (< fr. *téléconférence*)
telecontról *s. n.* control de la distanţă. (< engl. *telecontrol*)
teleconvertór *s. n.* convertor pentru televizoare. (< tele[2] + *convertor*)
telecopiá *vb. tr.* a efectua o telecopie. (< fr. *télécopier*)
telecopiatór *s. n.* aparat pentru telecopiat. (după fr. *télécopieur*)
telecópie *s. f.* procedeu care permite a obţine prin telefon o copie a unui document. (< fr. *télécopie*)
telecoptér *s. n.* elicopter mic, fără cabină şi fără pilot, care transportă o telecameră. (< tele[1]- + /eli/*copter*)
telecronicár *s. m.* cronicar al emisiunilor de televiziune. (< tele[2] + *cronicar*)
telecrónică *s. f.* cronică a emisiunilor de televiziune. (< tele[2] + *cronică*)
telecurieterapie /-cüri-/ *s. f.* tratament cu radium, efectuat la distanţă faţă de locul bolnav; teleradiumterapie. (< fr. *télécuriethérapie*)
telecursánt *s. m.* cel care urmăreşte un curs transmis la televiziune. (< tele[2] + *cursant*)
teledetécţie *s. f.* ansamblu de metode care fac posibilă obţinerea de informaţii asupra obiectelor aflate la distanţă. (< fr. *télédetection*)
telediafonie *s. f.* diafonie (1) percepută în receptorul telefonic de la capătul opus aceluia de la care provine semnalul perturbator. (< fr. *télédiaphonie*)
teledialóg *s. n.* dialog realizat şi transmis prin diverse sisteme de telecomunicaţii. (< tele[1]- + *dialog*)
teledifuzá *vb. tr.* a difuza prin televiziune. (< fr. *télédiffuser*)
teledifuziúne *s. f.* difuziare prin televiziune. (< fr. *télédiffusion*)
teledinámic, -ă **I.** *adj.* care transmite la distanţă ener-gia, puterea. **II.** *s. f.* ştiinţă care se ocupă cu transmiterea prin pământ, cu ajutorul ultrasunetelor, a unor şocuri puternice, pentru a provoca acţiuni distrugătoare la mare distanţă. (< fr. *télédynamique*)
teledinamie *s. f.* tehnica transmiterii la distanţă a energiei (electrice). (< fr. *télédynamie*)
teledirijá *vb. tr.* a telecomanda. (< fr. *télédiriger*)
teledivertisménţ *s. n.* emisiune distractivă de televiziune. (< tele[2] + *divertisment*)
teledón *s. n.* donaţie făcută prin sistemul prezentării televizate a unor programe de divertisment. (< tele/viziune/ + *don*/aţie/)
teleecrán *s. n.* ecran de televiziune pentru o sală mare. (< fr. *télécran*)
teleecranizá *vb. tr.* a ecraniza special pentru televiziune. (< tele[2] + *ecraniza*)
teleeducáţie *s. f.* transmitere de programe educative prin televiziune. (< tele[2] + *educaţie*)
teleemisiúne *s. f.* emisiune de televiziune. (< tele[2] + *emisiune*)
teleenciclopedíe *s. f.* transmitere de cunoştinţe enciclopedice cu ajutorul televiziunii. (< tele[2] + *enciclopedie*)
teleevanghelísm *s. n.* evanghelism cu programe religioase de televiziune. (< *tele*[2]- + *evanghelism*)
telefagíe *s. f.* (*fam.*) mania de a consuma prea mult timp în faţa televizorului. (< tele[2] + *-fagie*[2])
telefáx *s. n.* fax. (< engl. *telefax*)
teleféric *s. n.* funicular pentru transport de persoane. (< fr. *téléphérique*)
telefícă *vb. tr.* a introduce televiziunea în diverse domenii de activitate. (< tele[2] + /electri/*fica*)
telefíl, -ă *s. m. f.* (*fam.*) amator de emisiuni de televi-ziune. (după *cinéfil*)
telefílie *s. f.* pasiune pentru televiziune. (< telefil + -ie)
telefílm *s. n.* film realizat pentru televiziune. (< fr. *téléfilm*)
telefilmotécă *s. f.* filmotecă a televiziunii. (< tele[2] + *filmotecă*)
telefoileţón *s. n.* foileton de televiziune. (< tele[2] + *foileton*)
telefón *s. n.* **1.** telecomunicaţie prin intermediul undelor electromagnetice propagate de-a lungul unor fire; ansamblul

instalațiilor folosite în acest scop. **2.** aparat electric, dintr-un transmițător și un receptor, pentru transmiterea la distanță a vorbirii; post telefonic. • chemare telefonică. • numărul telefonului (2) unui abonat. (< fr. *téléphone*)

telefoná *vb. intr., tr.* a comunica prin telefon. (< fr. *téléphoner*)

telefonbanking /-bénching/ *s. n.* banking care dă clienților băncii posibilitatea de a putea afla telefonic prin intermediul unei parole situația acestora, de a da sau de anula dispoziții de plată precedente și de a efectua viramente; telebanking. (< engl. *telefonbanking*)

telefónic, -ă *adj.* transmis prin telefon. (< fr. *téléphonique*)

telefoníe *s. f.* transmitere la distanță a vorbirii cu ajutorul telefoanelor. (< fr. *téléphonie*)

telefoníst, -ă *s. m. f.* cel care face serviciu la o centrală telefonică. (< fr. *téléphoniste*)

telefonizá *vb. tr.* a înzestra cu telefoane o regiune, o localitate, un cartier, un bloc etc.; a monta telefoane. (< telefon + -iza)

telefonográmă *s. f.* telegramă telefonată. (< telefon + /tele/*gramă*)

telefonometríe *s. f.* determinare a calității transmisiunilor telefonice prin logatomi emiși de unul dintre posturile telefonice. (< fr. *téléphonométrie*)

telefonométru *s. n.* contor care indică numărul și durata convorbirilor telefonice taxate. (< fr. *téléphonomètre*)

telefóto *s. n.* aparat care transmite electric, la distanță, o imagine luminoasă; imaginea însăși. (< fr. *téléphoto*)

telefotografiá *vb. tr.* a efectua o telefotografie. (< fr. *téléphotographier*)

telefotográfic, -ă *adj.* de telefotografie. (< fr. *téléphotographique*)

telefotografíe *s. f.* **1.** transmitere prin telegrafie la distanță a fotografiilor, desenelor, textelor etc.; fototelegrafie. **2.** tehnica fotografierii de la mare distanță cu ajutorul teleobiectivului; fotografia obținută. (< fr. *téléphotographie*)

telegamaterapie *s. f.* folosirea terapeutică a razelor gama, emise la distanță de regiunea de tratat. (< fr. *télégamathérapie*)

telegamíe *s. f.* (*biol.*) capacitate a unor indivizi masculi de a atrage femelele de la distanță prin feromoni. (< tele[1]- + *-gamie*)

telegenéză *s. f.* reproducere prin însămânțare artificială. (< tele[1]- + *-geneză*)

telegénic, -ă *adj.* care produce un efect plăcut la televi-ziune. (< fr. *télégénique*)

telegeníe *s. f.* calitatea a ceea ce este telegenic. (< fr. *télégénie*)

telegestiúne *s. f.* (*inform.*) mod de tratare a informațiilor la distanță printr-un sistem de teleinformatică. (< fr. *télégestion*)

teleghidá *vb. tr.* a dirija de la distanță un avion, un proiectil etc. (< fr. *téléguider*)

teleghidáj *s. n.* teleghidare. (< fr. *téléguidage*)

telegnózis *s. n.* cunoaștere a evenimentelor îndepărtate ca timp sau spațiu pe alte căi decât cele perceptive și intelectuale. (< engl. *telegnosis*)

telegondólă *s. f.* teleferic cu cabine (gondole) de capacitate mai mică, cu dispozitive de fixare temporară la cablul tractor. (< tele[1]- + *gondolă*)

telegráf[1] *s. n.* **1.** telecomunicație a semnalelor (corespunzătoare literelor și cifrelor) cu ajutorul unor aparate electromagnetice; ansamblul instalațiilor. **2.** aparat pentru transmiterea la distanță a telegramelor. (< fr. *télégraphe*)

telegráf[2] *s. m.* plantă erbacee originară din America de Sud, cu flori mici, albe, cu miros plăcut, dispuse în ciorchini lungi și cu tulpina volubilă. (< fr. *télégraphe*)

telegrafiá *vb. intr., tr.* a transmite o telegramă. (< fr. *télégraphier*)

telegráfic, -ă *adj.* **1.** transmis prin telegraf. **2.** (*fig.*) scurt, concis. (< fr. *télégraphique*)

telegrafíe *s. f.* transmitere la distanță a unor semne grafice și înregistrarea lor cu ajutorul telegrafului. **o** ~ *fără fir* = radiotelegrafie. (< fr. *télégraphie*)

telegrafíst, -ă *s. m. f.* cel care face serviciu la un post de telegraf. (< fr. *télégraphiste*)

telegrámă *s. f.* **1.** comunicare transmisă cu ajutorul (radio)telegrafului; formularul pe care este transcrisă. **2.** (*enigmistică*) anagramă mai complexă, pentru a cărei rezolvare se ține seama de aceleași reguli ca la cartea de vizită. (< fr. *télégramme*)

telegrílă *s. f.* (*enigmistică*) îmbinare de anagramă și criptogramă, în care se prezintă spre dezlegare un tabel, asemănător aritmogrifului. (< fr. *télégrille*)

telehipnóză *s. f.* hipnoză de la distanță. (< fr. *téléhypnose*)

teleimprimá *vb. tr.* a efectua o teleimprimare. (< tele[1]- + *imprima*)

teleimprimáre *s. f.* transmitere la distanță a unui text cu ajutorul teleimprimatorului. (< teleimprima)

teleimprimatór *s. n.* aparat telegrafic cu care se transmit și se recepționează comunicări, texte etc. în literele alfabetului obișnuit; telescriptor, teletip (1). (după fr. *téléimprimeur*)

teleimprimatorist, -ă *s. m. f.* cel care lucrează la teleimprimator. (< teleimprimator + -ist)

teleindicatór *s. n.* aparat care măsoară și transmite la distanță valoarea unei mărimi. (< fr. *téléindicateur*)

teleinformátic, -ă I. *adj.* referitor la teleinformatică. **II.** *s. f.* ramură a informaticii care se ocupă cu tehnica de transmisie la distanță a datelor prelucrate. (< fr. *téléinformatique*)

teleintervíu *s. n.* interviu de transmis la televiziune. (< fr. *téléinterview*)

teleînregistráre *s. f.* înregistrare la distanță. (< tele[1]- + *înregistrare*)

telejurnál *s. n.* jurnal al televiziunii. (< tele[2] + *jurnal*)

telelearníng /-ler-/ *s. n.* formă de instruire sau de perfecționare profesională prin intermediul calculatorului. (< engl. *telelearning*, a învăța la distanță)

telelécție *s. f.* emisiune televizată sub formă de lecție școlară. (< tele[2] + *lecție*)

telelimnígráf *s. n.* limnigraf comandat de la distanță. (< fr. *télélimnigraphe*)

telemagazín *s. n.* emisiune de televiziune conținând materiale din diverse domenii. (< tele[2] + *magazin*[2])

telemagmátic, -ă *adj.* (despre un proces mineralogic) format în apropierea scoarței Pământului. (< germ. *telemagmatisch*)

telemanie *s. f.* (*peior.*) mania de a urmări exagerat emisiunile de televiziune. (< fr. *télémanie*)

telemanipulatór *s. n.* mecanism care permite manipularea la distanță, din spatele unui ecran de protecție, a unor substanțe radioactive. (< fr. *télémanipulateur*)

telemárc *s. n.* (*sport*) salt cu schiurile pentru schimbarea direcției. (< fr. *télémark*)

telemarketíng *s. n.* folosire a mijloacelor de telecomunicație în serviciile de marketing. (< fr. *télémarketing*)

telemátic, -ă I. *adj.* care folosește rețelele de telematică. **II.** *s. f.* tehnica transmiterii la mare distanță și a valorificării informațiilor, care combină informatica cu sateliți și alte procedee moderne de comunicații. (< fr. *télématique*)

telematizá *vb. tr.* **1.** a folosi telematica în rezolvarea unor probleme. **2.** a dota cu mijloace de telematică. (< telemat/ică/ + *-iza*)

telemăsúră *s. f.* (*tehn.*) transmitere la distanță a rezultatelor unei măsurători efectuate. (după fr. *télémesure*)

telemecánic, -ă I. *adj.* referitor la telemecanică. **II.** *s. f.* ramură a tehnicii cuprinzând principiile și metodele de comandă ale funcționării meca-nismelor de la distanță. (< fr. *télémécanique*)

telemecanicián, -ă *s. m. f.* specialist în telemecanică. (< fr. *télémécanicien*)

telemedicínă *s. f.* ramură a medicinei care permite transmiterea în timp real datele medicale ale pacienților, pentru luarea cât mai rapidă a deciziilor ce se impun. (< *tele*[1]- + *medicină*)

telemetrá *vb. tr., intr.* a viza cu telemetrul. (< fr. *télémétrer*)

telemétric, -ă *adj.* de telemetrie. (< fr. *télémétrique*)

telemetríe *s. f.* tehnica măsurării ditanțelor cu ajutorul telemetrului. • metodă de măsurare și transmitere la distanță a informației. (< fr. *télémétrie*)

telemetríst *s. m.* telemetror. (< it. *telemetrista*)

telemetrór *s. m.* tehnician care lucrează cu telemetrul; telemetrist. (< fr. *télémétreur*)

telemétru *s. n.* **1.** instrument optic pentru măsurarea distanțelor până la un punct de vizare îndepărtat. **2.** dispozitiv care se cuplează la aparatele fotografice pentru a regla distanța. (< fr. *télémètre*)
telemobíl *s. n.* telefon portativ, celular. (< tele/fon/ + *mobil*)
telemorfóză *s. f. (biol.)* schimbare a formei unui organ(ism) sub influența unor stimuli care acționează de la distanță. (< fr. *télémorphose*)
telencefál *s. n.* partea anterioară a creierului. (< fr. *télencéphale*)
telenovélă *s. f.* serial tv., de obicei latino-american, cu acțiune melodramatică. (< sp. *telenovela*)
telenovelist, -ă *s. m. f.* autor de telenovele. (< telenovelă + -ist)
telenovelístic, -ă *adj.* de telenovelă. (< telenovelă + -istic)
TELEO¹-/TELO- *elem.* „scop, finalitate"; „capăt, sfârșit". (< fr. *téléo-, télo*, cf. gr. *telos, teleos*)
TELEO²- *elem.* „complet, total". (< fr. *téléo-*, cf. gr. *teleios*)
teleobiectív *s. n.* obiectiv fotografic, cu distanță focală lungă, folosit la fotografierea obiectivelor situate la distanțe mari. (< fr. *téléobjectif*, germ. *Teleobjektiv*)
teleobservatór *s. m.* observator atent la emisiunile de televiziune. (< tele² + *observator*)
teleológic, -ă *adj.* referitor la teleologie. (< fr. *téléologique*)
teleologie *s. f.* **1.** teoria finalității, studiul scopurilor. **2.** concepție filosofică idealistă potrivit căreia atât societatea, cât și natura ar fi organizate conform unui anumit scop, cu o anumită finalitate; finalism, teleonomie (1). (< fr. *téléologie*)
teleonomíe *s. f.* **1.** teleologie (2). **2.** *(biol.)* concept desemnând finalitatea prezentă în organismele vii. • mod de explicare științifică a comportamentului orientat al sistemelor organice. • mecanism de reglare celulară determinat în mod obiectiv de anumite legități. (< fr. *téléonomie*)
teleoperatór *s. n.* robot care execută o serie de mișcări complicate sub directa îndrumare a omului, care îl urmărește de la distanță pe un ecran de televiziune. (< engl. *teleoperator*, fr. *téléopérateur*)
teleopsíe *s. f.* defect de vedere constând în perceperea obiectelor la o distanță mai mare decât sunt în realitate. (< engl. *teleopsie*)
teleosteéni *s. m. pl.* subclasă de pești cu coloana vertebrală și craniul complet osoase, corpul acoperit cu solzi osoși și coada heterocercă: crapul. (< fr. *téléostéens*)
teleozáur *s. m.* crocodil fosil cu botul foarte lung și corpul acoperit cu plăci. (< fr. *téléosaure*)
telepát *s. m.* **1.** cel care practică telepatia. **2.** mediu¹ (4). (< fr. *télépathe*)
telepátic, -ă *adj.* de telepatie. (< fr. *télépathique*)
telepatíe *s. f.* posibilitatea parapsihologică de a percepe fenomene care nu sunt în raza simțurilor, precum și de a transmite gândurile la distanță. (< fr. *télépathie*)
telepedagogíe *s. f.* ramură a pedagogiei care studiază problemele instrucției și educației prin televiziune. (< tele² + *pedagogie*)
teleplásmă *s. f.* ectoplasmă (2). (< germ. *Teleplasma*)
teleportáre *s. f.* transportare instantanee a unei persoane sau a unui obiect dintr-un loc în altul. (după engl. *teleportation*)
teleprelucráre *s. f. (inform.)* prelucrare a datelor sau a cererilor utilizatorilor la distanță. (după engl. *telepro-cessing*)
teleprofésor/teleprofesór *s. m.* profesor care expune (sau comentează) imagini ale unor lecții la televiziune. (< tele² + *profesor*)
teleprográm *s. n.* program al emisiunilor de televiziune. (< fr. *téléprogramme*)
telepublicitáte *s. f.* publicitate prin televiziune. (< tele² + *publicitate*)
teleradár *s. n.* întrebuințarea combinată a radarului și a televiziunii. (< fr. *téléradar*)
teleradiocinematografíe *s. f.* aplicare a televiziunii la radiocinematografie. (< fr. *téléradiocinématographie*)
teleradiofotografíe *s. f.* aplicare a televiziunii în radiofotografie. (< fr. *téléradiophotographie*)
teleradiografiá *vb. tr* a face o teleradiografie. (< fr. *téléradiographier*)
teleradiografíe *s. f.* radiografie plasând sursa de raze mai departe de bolnav. (< fr. *téléradiographie*)
teleradioscopíe *s. f.* aplicare a televiziunii la radioscopie. (< fr. *téléradioscopie*)
teleradioterapíe *s. f.* radioterapie cu sursa radiantă la distanță. (< fr. *téléradiothérapie*)
teleradiumterapíe *s. f.* telecurieterapie. (< fr. *téléradiumthérapie*)
teleráma *s. f.* ciclu de emisiuni prezentate la televizor, pe diverse teme. (< fr. *télérama*)
telereceptór *s. m.* exteroceptor (ochiul, urechea, nasul) care recepționează stimulii senzoriali de la distanță. (< fr. *télérécepteur*)
telerecitál *s. n.* recital susținut în cadrul unei emisiuni la televiziune. (< tele² + *recital*)
telerecórding *s. n.* înregistrare pe peliculă cinematografică a emisiunilor de televiziune prin filmarea directă a ecranului cu ajutorul unui aparat special sau prin realizarea baleiajului electronic direct pe suprafața unei pelicule sensibile la radiații; aparatul folosit. (< engl. *telerecording*)
teleredáctor, -oáre *s. m. f.* redactor la emisiunile de televiziune. (< tele² + *redactor*)
teleredácție *s. f.* redacție a emisiunilor de televiziune. (< tele² + *redacție*)
telereglâj *s. n.* dispozitiv pentru reglarea de la distanță a unui sistem tehnic cu ajutorul unui semnal electromagnetic intermediar. (< fr. *téléréglage*)
telereportáj *s. n.* reportaj transmis (de la fața locului) la televiziune; *(p. ext.)* reportaj transmis de la distanță (prin telefon, telegraf etc.). (< fr. *téléreportage*)
telerepórter *s. m.* reporter la emisiunile de televiziune. (< fr. *téléreporter*)
telerevelión *s. n.* emisiunile de televiziune prezentată în noaptea de revelion. (< tele² + *revelion*)
telerevístă *s. f.* revistă (3) transmisă la televiziune. (< tele² + *revistă*)
telerúbrică *s. f.* rubrică fixă la emisiunile de televiziune. (< tele² + *rubrică*)
telesánie *s. f.* sanie de mare capacitate, fixată de un cablu ce circulă în dublu sens, care permite urcarea turiștilor pe pante înzăpezite. (< tele¹- + *sanie*)
telescáf *s. n.* teleferic submarin dintr-o cupolă metalică cu ferestre panoramice, închisă ermetic, care circulă pe un plan înclinat. (< fr. *téléscaphe*)
telescáun *s. n.* **1.** teleferic cu scaune suspendate de un cablu în circuit. **2.** scaun suspendat pe cablu la intervale fixe. (< tele¹- + *scaun*)
teleschí *s. n.* instalație de teleferic cu cablu aerian pentru tractarea în urcuș a schiorilor pe schiuri. (< fr. *téléski*)
telescóp *s. n.* **1.** instrument optic pentru observarea corpurilor cerești bazat pe fenomenul reflexiei luminii pe o oglindă concavă. **2.** lunetă marină. (< fr. *télescope*)
telescopá *vb. tr., refl.* (despre terenuri, vehicule) a (se) ciocni, a (se) izbi, a (se) lovi cu violență, intrând unul într-altul. (< fr. *télescoper*)
telescopáj *s. n.* telescopare. (< fr. *télescopage*)
telescópic, -ă *adj.* **1.** referitor la telescop. **2.** (despre tuburi) care se poate lungi sau scurta, intrând unul în golul celuilalt. (< fr. *télescopique*)
telescriptór *s. n.* teleimprimator. (< fr. *téléscripteur*)
telescripțiúne *s. f.* comunicare telecomandată cu ajutorul telescriptorului. (< fr. *téléscription*)
telesemnalizá *vb. tr.* (despre instalații, agregate etc.) a transmite la distanță anumite informații de control cu ajutorul unui semnal electromagnetic intermediar. (după fr. *télésignalisation*)
teleshopping /-șóping/ *s. n.* emisiune de televiziune cu sfaturi pentru cumpărături; sistem de vânzări la distanță. (< engl. *teleshopping*)
teleshow /-șou/ *s. n.* show prezentat la televiziune. (< engl. *teleshow*)
telespectatór, -oáre *s. m. f.* cel care urmărește emisiunile de televiziune. (< fr. *téléspectateur*)

telespícher I. *s. m.* crainic la televiziune. **II.** *s. n.* aparat pentru comunicații bilaterale la distanțe mici. (< fr. *téléspeaker*)
telespórt *s. n.* emisiune sportivă la televiziune. (< tele[2] + *sport*)
telestereográf *s. n.* aparat pentru transmiterea la distanță a fotografiilor, a desenelor, a textelor etc. imprimate în prealabil pe un film special. (< fr. *téléstéréographe*)
telestereoscóp *s. n.* aparat optic care, cu ajutorul unui sistem de oglinzi, permite vederea în relief a obiectelor observate la distanță. (< engl. *telestereoscope*)
telestézic, -ă *adj.* de stelestezie. (< fr. *télésthésique*)
telestezíe *s. f.* percepere la distanță a unor senzații, emoții sau imagini mentale. (< fr. *télésthésie*)
telestíh *s. n.* gen de acrostih (2) a cărui soluție se găsește citind de sus în jos sau invers ultimele litere ale versurilor unei poezii. (< tele[1]- + /acro/*stih*)
teleșcoálă *s. f.* prezentare de lecții pentru elevi la televizor. (< tele[2] + *școală*)
teletahimétru *s. n.* instalație care permite determinarea la distanță a vitezei unui vehicul. (< fr. *télétachymètre*)
teletáx *s. n.* contor care taxează convorbirile telefonice în funcție de durată. (< tele/fon/ + *tax*/are/)
teleteátru *s. n.* teatru transmis la televiziune. (< tele[2]- + *teatru*)
teletécă *s. f.* colecție de filme pentru televiziune. (< fr. *télethèque*)
teletermografíe *s. f.* metodă de diagnostic în care imaginea termografică apare pe ecranul de televiziune. (< fr. *télémathermographie*)
teletermométru *s. n.* termometru cu citire de la distanță. (< fr. *téléthermomètre*)
teletéx *s. n.* sistem de transmitere rapidă a documentelor în forma originală printr-un telex perfecționat. (< fr. *télétex*)
teletéxt *s. n.* videotext. (< fr. *télétext*)
teletíp *s. n.* **1.** teleimprimator. **2.** aparat telegrafic care permite culegerea de caractere tipografice de la distanță. **3.** mașină de scris comandată electric, la distanță. (< fr. *télétype*, germ. *Teletyp*)
teletipíe *s. f.* sistem de telecomunicație (radio)telegrafică ce permite transmiterea, fără intervenția unui operator, a unui text dactilografiat. (< fr. *télétypie*)
teletipíst, -ă *s. m. f.* cel care lucrează la teletip. (< teletip + -ist)
teletipséter *s. n.* instalație pentru culegerea mecanică telecomandată a aceluiași text la mai multe mașini și în tipografii diferite. (< fr. *télétypsetter*)
teletóp[1] *s. n.* instrument pentru ridicări topografice expeditive compus dintr-o busolă și un telemetru optic cu bază variabilă. (< fr. *télétop*)
teletóp[2] *s. n.* emisiune de televiziune în care se prezintă topurile[2] (1). (< tele[2] + *top*[2]/2/)
teletransmísie *s. f.* transmitere la distanță a unor semnale cu mijloace telegrafice, telefonice etc. (< fr. *télétransmission*)
teletransmíte *vb. tr.* a transmite la distanță (prin televi-ziune). (< it. *teletransmettere*)
teletranspórt *s. n.* transport cu ajutorul telefericului. (< tele[1]- + *transport*)
teleutospóri *s. m. pl.* spori de rezistență, de iarnă, care se formează la sfârșitul perioadei de vegetație. (< fr. *téleutospores*)
televacánță *s. f.* emisiune televizată destinată elevilor în vacanță. (< tele[2] + *vacanță*)
televânzáre *s. f.* formă modernă de comerț, fără magazine, constând în a vedeține și pregăti pentru consumatori o seamă de mărfuri pe care să le ridice la anumite ore, pe baza unor comenzi prealabile prin telefon. (< tele[1]- + *vânzare*)
televizá *vb. tr.* a transmite la distanță imagini cu ajutorul televiziunii. (< fr. *téléviser*)
televiziúne *s. f.* **1.** tehnică a transmiterii la distanță cu ajutorul mijloacelor de telecomunicație a unor imagini în mișcare. **2.** instituție care asigură elaborarea și difuzarea emisiunilor prin televiziune (1); tele[2]. (< fr. *télévision*)
televizív, -ă *adj.* televizual. (< it. *televisivo*)
televizór *s. n.* aparat pentru recepționarea imaginilor transmise prin televiziune (1). • (*fam.*) micul ecran. (< fr. *téléviseur*)
televizoríst, -ă *s. m. f.* **1.** cel căruia îi plac programele distractive de la televiziune. **2.** depanator de televizoare. (< televizor + -ist)
televizúal, -ă *adj.* de televiziune (1); televiziv. (< fr. *télévisuel*)
televoltmétru *s. n.* voltmetru pentru măsurarea la distanță a tensiunii într-un circuit electric. (< fr. *télévoltmètre*)
televorbitór *s. n.* instalație telefonică specială care permite ca vocea celui care vorbește să fie auzită simultan de mai multe posturi. (< tele[1]- + *vorbitor*)
telewattmétru *s. n.* wattmetru pentru măsurarea la distanță a puterii într-un circuit electric. (< fr. *téléwattmètre*)
télex *s. n.* sistem mixt de telefonie și telegrafie în teleimprimator care folosește, prin comutare, același circuit de transmisie. (< fr. *télex*)
telexíst, -ă *s. m. f.* cel care face serviciu la telex. (< fr. *télexiste*)
TELI- *elem.* „femeie, femelă". (< fr. *thély-*, cf. gr. *thelys*)
teliblást *s. n.* gamet femel matur. (< fr. *théliblaste*)
-telíe *elem.* „mamelă, mamelon". (< fr. *-thélie*, cf. gr. *thele*)
teligénă *adj.* (depre femele) care prezintă teligenie. (< fr. *théligène*)
teligeníe *s. f.* producerea de urmași în majoritate sau în exclusivitate femeli. (< fr. *théligénie*)
telítă *s. f.* inflamație superficială a mamelonului. (< fr. *thélite*)
-téliu *elem.* „strat celular". (< fr. *-thélium*, cf. gr. *thele*)
tell *s. n.* colină artificială formată din ruine sau pe margini de terase sau unor distrugeri succesive ale unor diverse așezări. (< engl. *tell*)
TELMATO- *elem.* „mlaștină, baltă". (< fr. *telmato-*, cf. gr. *telma, -atos*)
telmatobiónt *s. n.* organism care trăiește în bălți și mlaștini. (< fr. *telmatobionte*)
telmatofíl, -ă *adj.* (despre plante) care preferă terenurile mlăștinoase. (< lat. *telmatophilus*)
telmatofíță *adj., s. f.* (plantă) telmatofilă. (< lat. *telmatophyta*)
telmatológic, -ă *adj.* referitor la telmatologie. (< fr. *telmatologie*)
telmatologie *s. f.* ramură a hidrologiei care studiază mlaștinile. (< engl. *telmatology*)
telmatoplanctón *s. n.* planctonul mlaștinilor și al băltoacelor. (< fr. *telmatoplancton*)
TELO[1]- v. teleo[1]-.
TELO[2]- v. tel[3](o)-.
telocéntric, -ă *adj.* (despre cromozomi) cu centromer terminal. (< fr. *télocentrique*)
telocromomér *s. m.* cromomer localizat terminal. (< fr. *télochromomère*)
telocromozóm *s. m.* cromozom cu centromer terminal. (< fr. *télochromosome*)
telofáză *s. f.* ultima fază a mitozei, în care se formează nucleul și noua membrană. (< fr. *télophase*)
teloíd, -ă *adj.* în formă de mamelon (1). (< fr. *theloïde*)
telóm *s. m.* parte tânără a unei plante, din care se dezvoltă cormul; mlădiță, vlăstar. (< fr. *télôme*)
telomofíte *s. f. pl.* nume dat plantelor cu telomi. (< fr. *télomophytes*)
teloragíe *s. f.* hemoragie prin mamelon (1). (< fr. *thélorragie*)
telotaxíe *s. f.* (*biol.*) orientare a unui organism către o sursă stimulatoare îndepărtată. (< fr. *thélotaxie*)
telotísm *s. n.* erecție a mamelonului (1). (< fr. *thélotisme*)
telozóm *s. m.* cromozom telocentric cu cromomerul la extremitatea cromatidelor. (< fr. *télosome*)
telsón *s. n.* **1.** ultimul segment abdominal, la crustacee. **2.** segment terminal al cozii scorpionilor, care poartă acul veninos. (< fr. *telson*)
telúgu *s. n.* limbă dravidiană vorbită în sud-estul Indiei. (< fr. *télougou*)
telúr *s. n.* metaloid alb-albăstrui cu proprietăți asemănătoare celor ale sulfului. (< fr. *tellure*, germ. *Telur*)
telurát *s. m.* sare a acidului teluric. (< fr. *tellurate*)
telúric, -ă *adj.* **1.** referitor la pământ, pământesc, te-restru. ◊ *curent* ~ = curent electric care circulă prin sol. **2.** care conține

telur. ◊ *acid ~* = acid foarte slab obținut prin oxidarea telurului cu acid cloric. (< fr. *tellurique*)

telurism *s. n.* influență a pământului, a solului asupra vieţuitoarelor. (< fr. *tellurisme*)

telurít *s. m.* oxid natural de telur. (< fr. *tellurite*)

telurométru *s. n.* aparat radioelectric pentru măsurarea distanţelor între puncte vizibile, bazat pe măsurarea timpului necesar unei unde electrice să efectueze un anumit parcurs. (< fr. *tellurpmètre*)

telurós *adj. acid ~* = acid slab, instabil, obținut prin oxidarea telurului cu acid azotic. (< fr. *tellureux*)

telurúră *s. f.* compus al telurului cu un alt element. (< fr. *tellurure*)

temátic, -ă I. *adj.* **1.** referitor la o temă. ◊ *vocală ~ă* = vocală care nu poate fi considerată nici sufix, nici desinenţă şi care, împreună cu rădăcina, formează tema. **2.** alcătuit pe anumite teme. **II.** *s. f.* totalitatea temelor dintr-un grup de opere literare, artistice, ştiinţifice etc. (< fr. *thématique*, /II/ germ. *Thematik*)

tematísm *s. n.* (*fil.*) **1.** referire a unei teme la fenomenele pe care le include. **2.** caracter al fenomenelor presupuse de o temă. (< fr. *thématisme*)

tematológic, -ă *adj.* referitor la tematologie. (< fr. *thématologique*)

tematologíe *s. f.* **1.** orientare în critica literară axată pe analiza temelor unei opere. **2.** ramură a literaturii comparate având ca obiect studiul temelor, al istoriei şi al circulaţiei lor în literaturile popoarelor. (< fr. *thématologie*)

témă *s. f.* **1.** subiect, problemă principală care se dezvoltă într-o expunere; aspect al vieţii care se reflectă într-o operă artistică. **2.** motiv melodic al unei compoziţii muzicale pe care se compun variaţiunile. **3.** lucrare scrisă dată elevilor pentru aplicarea cunoştinţelor. **4.** (*lingv.*) parte a unui cuvânt alcătuit din rădăcină (împreună cu prefixele şi sufixele), comună numai unuia şi aceluiaşi cuvânt. **5.** (*mil.*) *~ tactică* = plan stabilit pentru a servi ca bază studiului teoretic sau practic, cu sau fără trupe, al unei operaţii de război. (< fr. *thème*, lat., gr. *thema*, it. *tema*)

teménos *s. n.* incinta sacră a unui templu antic, incluzând unul sau mai multe sanctuare. (< fr., gr. *temenos*)

temerár, -ă *adj.* îndrăzneţ, cutezător (peste măsură), curajos. (< fr. *téméraire*, lat. *temerarius*)

temeritáte *s. f.* îndrăzneală mare, cutezanţă. (< fr. *témérité*, lat. *temeritas*)

témpera[1] *s. f* procedeu în tehnica picturii prin amestecarea culorii cu lianţi pe bază de substanţe albuminoide sau gelatinoase; culoarea însăşi. • pictura realizată. (< it. *tempera*)

temperá[2] *vb. tr., refl.* a (se) modera, a (se) atenua; a (se) potoli, a (se) domoli. (< fr. *tempérer*, lat. *temperare*)

temperamént *s. n.* **1.** ansamblul particularităţilor legate de latura dinamică şi energetică a activităţii psihice a unei persoane, având o bază ereditară şi exprimându-se stabil în comportament; fire. **2.** energie vitală, impetuo-zitate, elan. (< fr. *tempérament*, lat. *temperamentum*)

temperamentál, -ă *adj.* **1.** de temperament, referitor la temperament. **2.** plin de energie, de elan, de pasiune. (< engl. *temperamental*)

temperándo *adv. (muz.)* moderând, reţinând (mişcarea). (< it. *temperando*)

temperánt, -ă *adj.* care temperează. (< fr. *tempérant*, lat. *temperans*)

temperánţă *s. f.* cumpătare, moderaţie, sobrietate. (< fr. *tempérance*, lat. *temperantia*)

temperát *adj.* **1.** moderat, potolit. ◊ *climă ~ă* = climă cu veri potrivit de călduroase şi ierni nu prea reci; *zonă ~ă* = fiecare dintre cele două zone de pe suprafaţa globului cuprinse între tropice şi cercurile polare. **2.** (*muz.*) *sistem ~* = sistem melodic bazat pe diviziunea octavei în 12 semitonuri egale, suprimând diferenţa dintre semitonurile diatonice şi cele cromatice. (< fr. *temperé*, it. *temperato*)

temperatúră *s. f.* **1.** starea, gradul de încălzire a unui mediu, a corpurilor. **2.** (*med.*) febră. • căldura corpului fiinţelor. (< fr. *température*, lat. *temperatura*, germ. *Temperatur*)

temperáţie *s. f.* (*muz.*) stabilirea unei mărimi convenţio-nale a intervalelor dintre sunete. (< lat. *temperatio*)

tempestív, -ă *adj.* care se întâmplă la timpul potrivit. (< it. *tempestivo*, lat. *tempestivus*)

tempestuós, -oásă *adj.* **1.** furtunos. **2.** (*fig.*) impetuos; tumultuos, agitat. (< lat. *tempestuosus*, it. *tempestoso*)

témpi passáti *s. n. pl.* timpuri trecute; s-au dus acele vremuri! (< it. *tempi passati*)

templiér I. *s. m.* membru al unui ordin de călugări militari din Evul Mediu, care au participat la cruciade. **II.** *adj.* referitor la templieri. (< fr. *templier*)

témplu *s. n.* edificiu destinat cultului religios în antichitate şi (astăzi) la mozaici, budişti etc. • loc masonic amenajat prin decoraţiuni speciale. (< fr. *temple*, lat. *templum*)

témpo I. *s. n.* grad de rapiditate cu care trebuie executată o lucrare muzicală; mişcare, ritm, cadenţă. **II.** *adv. (muz.) a ~* = revenind la mişcarea de la început. (< it., fr. *tempo*)

tempofón *s. n.* aparat care permite modificarea duratei unei înregistrări, cu sau fără schimbarea frecvenţei. (< fr. *tempophone*)

temporál[1] *adj., s. n.* (os) al tâmplei. (< fr. *temporal*)

temporál[2]**, -ă** *adj.* care indică timpul, referitor la timp; care are loc în timp. ◊ *propoziţie ~ă* (şi *s. f.*) = propoziţie circumstanţială care arată timpul de desfăşurare a acţiunii din regentă; *conjuncţie ~ă* = conjuncţie care introduce o temporală. (< fr. *temporel*)

temporalitáte *s. f.* caracterul a ceea ce există în timp. (< fr. *temporalité*)

temporár, -ă *adj.* de scurtă durată, vremelnic, trecător, provizoriu. (< fr. *temporaire*, lat. *temporarius*)

temporaritáte *s. f.* caracterul a ceea ce este temporar. (< engl. *temporarity*)

temporizá *vb. tr.* a amâna, a tărăgăna, a tergiversa. (< fr. *temporiser*)

temporizatór, -oáre I. *adj., s. m. f.* (cel) care temporizează. **II.** *s. n.* aparat care introduce intenţionat un interval de timp între începutul şi sfârşitul funcţionării unui dispozitiv electric sau electronic. (< fr. *temporisateur*)

temporomaxilár, -ă *adj.* care aparţine temporalului şi maxilarului inferior. (< fr. *temporo-maxillaire*)

temporoparietál, -ă *adj.* referitor la temporal şi parietal. (< fr. *temporo-pariétal*)

ten *s. n.* culoarea şi calitatea pielii obrazului. ◊ *fond de ~* = produs cosmetic colorat, folosit ca fard. (< fr. *teint*)

tenábil, -ă *adj.* **1.** la care se poate rezista, suportabil. **2.** care se poate ţine, păstra; durabil, trainic. (< fr. *tenable*)

tenáce *adj.* **1.** dârz, stăruitor, perseverent. **2.** (despre materiale solide) care prezintă tenacitate (2); dur, rezistent, tare. (< fr., it. *tenace*, lat. *tenax*)

tenacitáte *s. f.* **1.** calitatea de a fi tenace; stăruinţă, perseverenţă. **2.** calitatea unui material solid de a fi rezistent la rupere. (< fr. *ténacité*, lat. *tenacitas*)

tenáclu *s. n.* portmanuscris. (< germ. *Tenakel*)

tenalgíe *s. f.* durere la nivelul tendoanelor. (< fr. *ténalgie*)

tenánt *s. m.* **1.** (*herald.*) figură antropomorfă sau zoomorfă care susţine scutul cu stema propriu-zisă. **2.** (*arhit.*) motiv decorativ reprezentând un personaj care susţine un ornament. (< fr. *tenant*)

tenár *s. n.* parte ieşită în afară de la extremitatea podului palmei. (< fr. *thénar*)

tendalét *s. m.* (*mar*) tendă mică. (< fr. *tendalet*, it. *tendaletto*)

tendár *s. n.* (*mar.*) **1.** bară metalică sau de lemn care sprijină partea de mijloc a tendei. **2.** grindă pentru susţinerea capotelor bărcilor de salvare de pe o navă. (< tendă + -ar)

téndă *s. f.* (*mar.*) prelată de pânză care se întinde deasupra punţii pentru a o apăra de ploaie sau de soare. (< it. *tenda*)

tendenţionál, -ă *adj.* cu tendinţă. (după fr. *tendenciel*)

tendenţionísm *s. n.* proprietate a unei opere de artă de a reflecta tendinţele mediului natural şi social care o determină. (< tendenţios + -ism)

tendenţioníst, -ă *adj.* care manifestă o anumită ten-dinţă. (< tendenţios + -ist)

tendenţiós, -oásă *adj.* **1.** care urmăreşte un anumit scop, susţine o ideologie. **2.** lipsit de obiectivitate, părtinitor. (< fr. *tendancieux*)
tendenţiozitáte *s. f.* faptul de a fi tendenţios. (< it. *tendenziosità*)
ténder *s. n.* vagon ataşat la locomitiva cu aburi în care se transportă combustibilul şi apa necesară locomotivei. (< fr. *tender*, germ. *Tender*)
tendinítă *s. f.* inflamaţie a unui tendon; tenozită. (< fr. *tendinite*)
tendinós, -oásă *adj.* referitor la tendon; de natura tendonului. (< fr. *tendineux*)
tendinóză *s. f.* afecţiune neinfecţioasă a tendoanelor. (< germ. *Tendinose*)
tendínţă *s. f.* **1.** dispoziţie firească pentru ceva; înclinare, aplecare; năzuinţă. **2.** reflectare în opera de artă a concepţiei despre lume a autorului, a atitudinii lui faţă de realitatea prezentată. **3.** forţa care face ca un corp să se mişte într-o anumită direcţie; direcţia pe care o are un corp în mişcare. **4.** (*p. ext.*) orientare, direcţie. (< fr. *tendance*)
tendón *s. n.* fascicul de ţesut fibros şi rezistent, cu ajutorul căruia muşchii se fixează de oase. ◊ *~ul lui Ahile* = tendon care prinde muşchiul triceps de calcaneu. (< fr. *tendon*)
tendór *s. n.* dispozitiv pentru întinderea unor cabluri de ancorare. (< fr. *tendeur*)
tendosínovítă *s. f.* tenosinovită. (< germ. *Tendosynovitis*)
tenébră *s. f.* **1.** (*pl.*) întunecime profundă, beznă, întuneric; obscuritate. **2.** (*fig.*) necunoaştere, ignoranţă. (< fr. *ténètres*, lat. *tenebrae*)
tenebricol, -ă *adj.* (despre plante) care creşte pe locuri întunecoase. (< fr. *ténébricole*)
tenebrión *s. m.* insectă coleopteră brun-închisă, care trăieşte în locuri întunecoase. (< fr. *ténébrion*)
tenebritáte *s. f.* tenebrozitate. (< tenebră + -itate)
tenebrós, -oásă **I.** *adj.* **1.** întunecos, obscur; sumbru. **2.** (*fig.*) ascuns, tainic, misterios, impenetrabil. **3.** (*fig.;* despre oameni) întunecat, posomorât, taciturn. **II.** *s. m. pl.* grup de pictori italieni din sec. XVII, a căror pictură se caracterizează prin atmosfera întunecată şi prin efecte de clarobscur puternic contrastant. (< fr. *ténébreux*, lat. *tenebrosus*)
tenebrozitáte *s. f.* întunecime; tenebritate. (< it. *tenebrosità*)
tenésme *s. n. pl.* contracturi spastice dureroase ale sfincterului anal sau ale colului vezicii urinare. (< fr. *ténesmes*)
TENI(O)-, -teníe *elem.* „tenie, panglică". (< fr. *téni/o/-, -ténie*, cf. lat. *taenia*, gr. *tainia*)
teniáză *s. f.* boală parazitară determinată de dezvoltarea teniei în intestin. (< fr. *téniasis*)
tenicíd, -ă *adj., s. n.* (medicament) care distruge teniile. (< fr. *ténicide*, engl. *taenicide*)
ténie[1] *s. f.* **1.** vierme parazit, în formă de panglică, în intestinul subţire al omului şi al animalelor carnivore. **2.** structură anatomică în formă de panglică. (< fr. *ténia*, lat. *taenia*)
-teníe[2] v. teni(o)-.
tenifórm, -ă *adj.* în formă de tenie. (< lat. *taeniformis*)
tenifúg, -ă *adj., s. n.* (medicament) vermifug faţă de tenie. (< fr. *ténifuge*)
teniofíl, -ă *adj.* cu frunze în formă de panglică. (< lat. *taeniophyllus*)
ténis **I.** *s. n.* joc sportiv ce se dispută între doi sau patru jucători, care îşi trimit mingea peste fileu cu ajutorul rachetelor. ◊ *~ de masă* = joc asemănător tenisului, care se joacă pe o masă împărţită printr-un fileu, cu mingi lovite cu paletele; ping-pong. **II.** *s. m. pl.* încălţăminte de sport, din pânză, cu tălpi de cauciuc. (< fr., engl. *tennis*)
tenismén, -ă *s. m. f.* sportiv care practică tenisul. (< fr. *tennisman*)
ténno *s. m.* denumire autohtonă a împăratului Japoniei; mikado. (< germ. *Tenno*)
TENO- *elem.* „tendon". (< fr. *téno-*, cf. gr. *tenon*)
tenocít *s. n.* fibrocit modificat din ţesutul tendinos. (< fr. *ténocyte*)
tenodóză *s. f.* operaţie chirurgicală prin care un tendon este fixat la os. (< fr. *ténodèse*)
tenofít *s. n.* formaţiune osoasă metaplazică sau cartilaginoasă apărută accidental în structura unui tendon. (< fr. *ténophyte*)
tenolíză *s. f.* operaţie chirurgicală prin care un tendon este eliberat din ţesuturile din jur. (< fr. *ténolyse*)
tenologíe *s. f.* parte a anatomiei care tratează despre tendoane. (< fr. *ténologie*)
tenopatíe *s. f.* denumire generică pentru afecţiunile tendoanelor. (< fr. *ténopathie*)
tenopexíe *s. f.* fixare a tendonului unuia dintre muşchii ochiului în operaţia de strabism. (< fr. *ténopexie*)
tenoplastíe *s. f.* operaţie plastică pentru refacerea unui tendon distrus. (< fr. *ténoplastie*)
tenór *s. m.* **1.** vocea bărbătească cu registrul cel mai înalt; cântăreţ cu o astfel de voce. • (*p. ext.*; *adj.*, despre un instrument de suflat) cu registru corespunzător vocii unui tenor. **2.** (în muzica polifonică) voce între alto şi bas. **3.** melodia de bază, vocea principală în repertoriul gregorian (sec. XII-XVI). **4.** denumire a cheii de sol. (< fr. *ténor*, it. *tenore*)
tenorafíe *s. f.* sutură a tendoanelor. (< fr. *ténorraphie*)
tenorál, -ă *adj.* de tenor. (< germ. *tenoral*)
tenoríno *s. m.* tenor lejer, care cântă în falset. (< it. *tenorino*)
tenosinovítă *s. f.* inflamaţie simultană a unui tendon şi a tecii sale sinoviale; tendosinovită. (< fr. *ténosynovite*)
tenotóm *s. n.* instrument folosit în tenotomie. (< fr. *ténotome*)
tenotomíe *s. f.* secţionare chirurgicală a unui tendon. (< fr. *ténotomie*)
tenozítă *s. f.* tendinită. (< fr. *ténosite*)
ténsa *s. f.* (*ant.*) car sfânt destinat pentru a transporta statuile zeilor la procesiuni. (< lat. *tensa*)
TENSIO- *elem.* „tensiune". (< fr. *tensio-*, cf. lat. *tensio*)
tensioactív, -ă *adj.* (despre substanţe) care modifică tensiunea superficială a unui lichid. (< fr. *tensioactif*)
tensioactivitáte *s. f.* proprietate a unei substanţe dintr-o soluţie de a modifica tensiunea superficială a solventului. (< fr. *tensioactivité*)
tensiometríe *s. f.* măsurare a tensiunii superficiale a lichidelor. (< fr. *tensiométrie*)
tensiométru *s. n.* **1.** aparat folosit în tensiometrie. **2.** sfigmomanometru. **3.** instrument pentru măsurarea deformărilor unui corp supus la tensiuni exterioare. (< fr. *tensiomètre*)
tensioná *vb. tr.* **1.** a întinde fibre, coarde elastice (prin procedee mecanice). **2.** a produce încordare. (< fr. *tensionner*)
tensionál, -ă *adj.* **1.** referitor la tensiune (1). **2.** referitor la presiunea lichidelor organice. (< fr. *tensionnel*)
tensionát, -ă *adj.* (*tehn.*) întins (prin procedee mecanice). • (*fig.;* despre o situaţie) încordat. • (*fig.;* despre oameni) în stare de mare tensiune nervoasă. (< tensiona)
tensiúne *s. f.* **1.** stare a ceea ce este întins; întindere. • (*fig.*) încordare; surescitare, nervozitate. • (*fon.*) efort al muşchilor, al coardelor vocale în timpul emisiunii unui sunet; (*p. ext.*) prima fază a articulării unui sunet. **2.** (*fiz.*) forţă interioară care acţionează asupra unităţii de arie dintr-o secţiune a unui corp supus unor forţe exterioare. • presiunea vaporilor produşi de un lichid într-un spaţiu închis. **3.** diferenţa de potenţial dintre două puncte ale unui câmp electric. **4.** *~ arterială* = presiune exercitată de fluxul sangvin asupra arterelor şi asupra inimii. (< fr. *tension*, lat. *tensio*)
TENSO- *elem.* „alungire, deformaţie". (< fr. *tenso-*, cf. lat. *tensus*)
tensometríe *s. f.* metodă experimentală de determinare a deformărilor din corpurile solide supuse unor tensiuni mecanice prin măsurarea deformaţiilor liniare. (< fr. *tensométrie*)
tensométru *s. n.* dispozitiv folosit în tensometrie. (< fr. *tensomètre*)
tensón *s. n.* (în poezia Evului Mediu) dialog în care personajele schimbau invective sau discutau unele fapte cotidiene ori chestiuni teoretice. (< fr. *tenson*)
tensór, -oáre **I.** *adj., s. m.* (muşchi) care produce o întindere. **II.** *s. m.* mărime matematică a mai multor componente definite în cadrul geometriei care genera-lizează noţiunea de vector. (< fr. *tenseur*, germ. *Tensor*)
tensoriál, -ă *adj.* **1.** referitor la tensiuni. **2.** referitor la un tensor (II) cu tensori. (< fr. *tensoriel*)

tentá *vb. tr.* **1.** a ispiti; a ademeni. **2.** a încerca, a întreprinde. (< fr. *tenter*)

tentácul *s. n.* fiecare dintre apendicele mobile, nearticulate ale unor animale acvatice, care servesc ca organ tactil, prehensil şi de mişcare. (< fr. *tentacule*, lat. *tentaculum*)

tentacular, -ă *adj.* **1.** referitor la tentacule, cu tentacule. **2.** care se întinde în maniera tentaculelor, în toate direcţiile. (< fr. *tentaculaire*)

tentaculáte *s. n. pl.* încrengătură de animale acvatice nevertebrate cu tentacule înapoia gurii. (după fr. *tentaculées*)

tentaculifére *s. f. pl.* mică subîncrengătură de protozoare ciliate al căror adult nu mai are cili, dar posedă tentacule aspiratoare. (< fr. *tentaculifères*)

tentánt, -ă *adj.* care tentează; ispititor, atrăgător, îmbietor. (< fr. *tentant*)

tentatívă *s. f.* **1.** acţiune întreprinsă în scopul de a realiza ceva, fără siguranţa izbânzii; încercare (neizbutită). **2.** (*jur.*) încercare de a săvârşi o infracţiune. (< fr. *tentative*)

tentáţie *s. f.* ispită; atracţie; dorinţă. (< fr. *tentation*, lat. *tenptatio*)

téntă *s. f.* **1.** amestec, în diferite proporţii, de apă şi tuş sau orice alt colorant, folosit pentru a reda nuanţa dorită într-o colorate. **2.** (*fig.*) nuanţă, culoare. **3.** strat de culoare omogen, aplicat pe un suport. (< fr. *teinte*)

tentoriál, -ă *adj.* în formă de tentoriu. (< engl. *tentorial*)

tentóriu *s. n.* formaţiune anatomică de forma unui cort. (< engl., lat. *tentorium*)

tenţónă *s. f.* dialog, în poezia medievală, în care interlocutorii discutau în contradictoriu şi îşi aruncau invective. (< it. *tenzone*)

tenuitáte *s. f.* însuşirea de a fi subţire; ordonare; subtilitate. (< fr. *ténuité*, lat. *tenuitas*)

tenúto *adv.* (*muz.*) respectând strict valorile notelor. (< it. *tenuto*)

TEO-/TE-, -teísm, -téu *elem.* „zeu, divinitate". (< fr. *théo-, thé-, -théisme, -thée*, cf. gr. *theos*)

teobromínă *s. f.* alcaloid din seminţele arborelui de cacao, diuretic şi stimulent cardiac. (< fr. *théobromine*)

teocáli *s. n.* templu aztec din Mexic pe o înălţime artificială în formă de trunchi de piramidă. (< fr., engl. *teocalli*)

teocéntric, -ă *adj.* referitor la tecentrism. (< it. *teocentrico*)

teocentrísm *s. n.* concepţie potrivit căreia Dumnezeu se află în centrul lumii, al experienţei în general. (< it. *teocentrismo*)

teocrát *s. m.* membru al unei teocraţii. (< fr. *théocrate*)

teocrátic, -ă *adj.* de teocraţie. (< fr. *théocratique*)

teocraţíe *s. f.* formă de guvernământ în care autoritatea, considerată ca emanând de la Dumnezeu, este exercitată de cler; stat cu o astfel de formă. (< fr. *théocratie*)

teodicée *s. f.* **1.** parte a metafizicii care tratează despre divinitate, despre existenţa şi atributele sale. **2.** teologie naturală având ca obiect problema cunoaşterii lui Dumnezeu şi a providenţei divine în termenii raţiunii. **3.** doctrină filosofico-religioasă, iniţiată de Leibniz, potrivit căreia existenţa răului în lume nu infirmă bunătatea divină. (< fr. *théodicée*)

teodolít *s. n.* goniometru de precizie folosit în geodezie şi astronomie pentru măsurarea unghiurilor verticale şi orizontale, a distanţelor zenitale şi a azimuturilor. (< fr. *théodolite*)

teofaníe *s. f.* apariţie, manifestare a divinităţii sub formă materială, în faţa oamenilor. (< fr. *théophanie*, gr. *theophaneia*)

teofilínă *s. f.* alcaloid din frunzele de ceai, izomer al teobrominei, folosit ca diuretic, stimulent al miocardului, vasodilatator etc. (< fr. *théophylline*)

teogamíe *s. f.* împerechere a unui zeu cu o muritoare (o regină). (< fr. *théogamie*)

teogónic, -ă *adj.* de teogonie. (< fr. *théogonique*)

teogoníe *s. f.* **1.** (în religiile politeiste) reprezentare mitologică despre originea şi genealogia zeilor. **2.** totalitatea divinităţilor unui popor. (< fr. *théogonie*)

teolatríe *s. f.* adoraţie a unui zeu, a lui Dumnezeu. (< germ. *Theolatrie*)

teológ *s. m.* specialist în teologie. (< germ. *Theolog*, it. *teologa*)

teologál, -ă *adj.* teologic. (< fr. *théologal*)

teológic, -ă *adj.* referitor la teologie; teologal. (< fr. *théologique*)

teologíe *s. f.* disciplină care se ocupă cu expunerea şi fundamentarea teoretică a izvoarelor şi dogmelor unei religii. **o** ~ *dialectică* = curent teologic protestant modern care foloseşte în domeniul cunoaşterii religioase metoda dialectică sub forma unui dialog între Dumnezeu şi om. (< fr. *théologie*, gr., lat. *theologia*)

teologísm *s. n.* (*rar*) caracter teologic. (< teolog/ie/ + *-ism*)

teologizá *vb. tr.* a da un caracter teologic. (< fr. *théologiser*)

teomahíe *s. f.* (*mit.*) luptă între zei. (< fr. *théomachie*)

teomaníe *s. f.* **1.** monomanie religioasă contemplativă. **2.** (*psihiatr.*) paranoia celui care se crede Dumnezeu. (< fr. *théomanie*)

teomanţíe *s. f.* pretinsă artă de prevestire în care ghicitorul ar fi inspirat de divinitate. (< ngr. *theomantia*)

teomórf, -ă *adj.* cu înfăţişare de zeu. (< engl. *theomorphic*, gr. *theomorphos*)

teoním *s. m.* nume de divinitate. (< teo- + -onim)

teórbă *s. f.* instrument muzical mai mare decât lauta, cu coarde speciale pentru sunetele grave. (< fr. *théorbe*)

teoremátic, -ă *adj.* referitor la teoreme. (< fr. *théorématique*)

teorémă *s.. f* **1.** adevăr ştiinţific care poate fi stabilit prin demonstraţie. **2.** enunţ care poate fi demonstrat prin raţionament logic plecând de la fapte cunoscute sau de la ipoteze justificabile, incluse chiar în enunţ. (< fr. *théorème*, lat., gr. *theorema*)

teorétic, -ă *adj.* **1.** referitor la teorie; bazat pe teorie. • specific teoriei; (*p. ext.*) abstract, rupt de practică; speculativ. **2.** (şi *adv.*) în mod abstract. (< germ. *theoretisch*, fr. *théorétique*, lat. *theoreticus*)

teoreticián, -ă *s. m. f.* specialist care studiază problemele, aspectele teoretice. • (*peior.*) cel care se menţine numai pe planul speculaţiilor teoretice. (după fr. *théoricien*)

teoretizá *vb. tr.* a sistematiza ideile generale din datele unei cercetări; a formula principii. (< germ. *theoretisieren*, după fr. *theoriser*)

teoretizánt, -ă *adj.* care teoretizează (în mod) excesiv. (< teoretiza + -ant)

teorie *s. f.* **1.** ansamblu de ipoteze, legi şi concepte organizate într-un sistem logic care descriu şi explică un domeniu al realităţii obiective sau al conştiinţei sociale. **2.** ansamblu de principii care servesc ca îndrumător în practică. **o** ~*a literaturii* = ramură a ştiinţei literaturii care studiază trăsăturile generale ale creaţiei literare, defineşte genurile şi speciile, curentele şi metodele artistice, elementele şi particularităţile stilului, noţiunile de versificaţie etc. • lecţie de instruire militară. **3.** cunoaştere speculativă, ideală, independentă de aplicaţii. (< fr. *théorie*, lat., gr. *theoria*, germ. *Theorie*)

teozóf *s. m.* adept al teozofiei. (< fr. *théosophe*)

teozófic, -ă *adj.* de teozofie. (< fr. *théosophique*)

teozofíe *s. f.* doctrină filosofico-religioasă care susţine ideea cunoaşterii nemijlocite a divinităţii pe calea legăturii cu lumea transcendentală. (< fr. *théosophie*)

tepálă *s. f.* fiecare dintre piesele florale de acelaşi fel care intră în compunerea periantului la numeroase monocotiledonate. (< fr. *tépale*)

tepee /ti-pi/ *s. f.* cort conic al indienilor din preria americană. (< engl. *tepee*)

tepidárium *s. n.* **1.** parte a termelor romane rezervată băilor calde. **2.** seră cu temperatură moderată. (< lat. *tepidarium*)

tequila /-chi-la/ *s. f.* alcool obţinut prin fermentarea sucului de agave, fabricat în Mexic. (< fr. *tequila*)

ter *adv.* **1.** de trei ori. **2.** pentru a treia oară. (< lat., fr. *ter*)

TERA- *elem.* „o mie de miliarde (10^{12})". (< fr. *téra-*, cf. gr. *teras*, monstru)

teracót *adj. inv., s. n.* (de) culoarea argilei arse; roşiatic. (< teracotă)

teracótă *s. f.* **1.** produs ceramic obţinut prin arderea argilei, din care se fac plăci pentru sobe, obiecte ornamentale etc. • soba însăşi. **2.** sculptură realizată în tehnica teracotei (1). (< it. *terracotta*)

teracotíst *s. m.* lucrător specializat în construirea sobelor de teracotă. (< teracotă + -ist)

teramicínă *s. f.* antibiotic dintr-un antinomicet, cu activitate asemănătoare celei a cloramfenicolului sau aureomicinei. (< fr. *terramycine*)

terapeút[1] *s. m.* medic specialist în terapeutică. (< fr. *térapeute*)

terapeút[2] *s. m. (ant.)* nume dat călugărilor evrei din Egipt, care se pare că se trăgeau din esenieni. (< fr. *thérapeute*)

-terapeút[3], **-terapíe** *elem.* „tratament, îngrijire". (< fr. *-thérapeute, -thérapie*, cf. gr. *therapeia*)

terapeútic, -ă **I.** *adj.* referitor la terapeutică. **II.** *s. f.* **1.** ramură a medicinei care studiază tratamentul bolilor; terapie. **2.** metodă de vindecare a unei boli; tratament (2). (< fr. *thérapeutique*)

terapíe[1] *s. f.* **1.** terapeutică (II, 1). **2.** *(fig.)* remediu. (< fr. *thérapie*)

-terapíe[2] v. -terapeut[3].

terarístică *s. f.* **1.** știința creșterii viețuitoarelor din terarii. **2.** pasiunea pentru terarii. (< terariu + -istică)

terárium *s. n.* **1.** spațiu amenajat pentru creșterea și observarea diferitelor animale mici terestre (șerpi, șopârle, broaște țestoase etc.). **2.** teren stâncos amenajat special pentru cultivarea unor anumite plante. (< fr., lat. *terrarium*, germ. *Terrarium*)

terás *s. m.* varietate de struguri hibrizi cu boabe mici, negre, cu miezul incolor și moale. • vin din acești struguri. (< fr. *terras*)

terasá *vb. tr.* a executa terasamente, a consolida (cu pământ). (< fr. *terrasser*)

terasaménte *s. n.* ansamblu de lucrări în săparea și transportarea pământului, în umplerea anumitor denivelări de teren pentru a face terase, șosele, căi ferate; totalitatea construcțiilor care constituie infrastructura unei șosele, căi ferate etc. (< fr. *terrassement*)

terasáre *s. f.* acțiunea de a terasa. • metodă de combatere a eroziunii produse de ape de scurgere, constând în executarea pe terenurile înclinate a unui sistem de terase. (< terasa)

terásă *s. f.* **1.** construcție deschisă, anexă la o clădire (la parter sau la etaj), pentru odihnă etc. • platformă (acoperiș plan) deasupra unei case. **2.** sistem de suprafețe plane, în trepte, situate în lungul cursului unui râu, la malul mării etc. • suprafață plană amenajată pe o ridicătură de teren (în parcuri sau grădini), ca loc de plimbare. • porțiune de trotuar în fața unei cafenele sau a unui restaurant unde sunt așezate mese pentru consumatori. (< fr. *terrasse*, germ. *Terrasse*)

terasétă *s. f.* denumite dată micilor trepte de relief, pe versanți, paralel cu curbele de nivel. (< fr. *terrassette*)

terasíér, -ă **I.** *adj.* referitor la terasament. **II.** *s. m.* lucrător la terasamente. (< fr. *terrassier*)

terasón *s. n.* fața laterală a unui acoperiș mansardat. (< fr. *terrasson*)

TERAT(O)- *elem.* „monstru, monstruozitate, malformație". (< fr. *térat/o/-*, cf. gr. *teras, -atos*)

teratencefalíe *s. f.* termen care desemnează monstruozi-tățile encefalice. (< fr. *tératencéphalie*)

teratísm *s. n.* malformație, monstruozitate congenitală. (< fr. *tératisme*)

teratocarcinóm *s. n.* teratom mixt cu zone maligne. (< engl. *teratocarcinoma*)

teratofobíe *s. f.* teamă patologică de monștri. (< engl. *teratophobia*)

teratogén, -ă *adj.* care produce malformații congenitale. (< fr. *thératogène*)

teratogenéză„*s. f.* **1.** apariție și formare a monștrilor sau a monstruozităților. **2.** ramură a teratologiei care studiază cauzele malformațiilor. (< fr. *tératogenèse*)

teratoíd, -ă *adj.* care are caracter monstruos. (< fr. *tératoïde*)

teratológ, -ă *s. m. f.* specialist în teratologie. (< fr. *tératologue*)

teratológic, -ă *adj.* referitor la teratologie. (< fr. *tératologique*)

teratologíe *s. f.* ramură a biologiei care studiază malformațiile, la animale și plante. (< fr. *tératologie*)

teratóm *s. n.* tumoare din țesuturi multiple, de origine embionară. (< fr. *tératome*)

teratopág *s. m.* monstru format din indivizi sudați între ei la diverse nivele. (< fr. *tératopage*)

teratrón *s. n.* instrument de văzut prin ceață care emite unde a căror lungime depășește lungimile de undă ale luminii, dar este mai scurtă decât cele folosite în radiolocație. (< fr. *tératron*)

terawátt *s. m.* unitate cu o putere de o mie de miliarde de kilowați. (< tera- + watt)

-téră v. tero[1]-.

térbiu *s. n.* element chimic metalic din grupa lantanidelor. (< fr. *terbium*)

tercínă *s. f.* al treilea înveliș al ovulului. (< fr. *tercine*)

tercót *s. n.* material textil din poliester de bumbac. (< ter/gal/ + *cot*/on/)

terebentínă *s. f.* lichid incolor, cu miros pătrunzător, prin distilarea rășinii coniferelor, în industrie și în medicină. (< fr. *térébenthine*)

terebínt *s. m.* arbore rășinos din regiunea mediteraneană, din care se extrage terebentina și unele substanțe tanante. (< fr. *térébinthe*, it. *terebinto*, lat. *terebinthus*)

terebintacée *s. f. pl.* familie de arbori cu flori unisexuate și cu fructul o drupă: terebintul. (< fr. *térébinthacées*)

terebránt, -ă *adj.* (despre fenomene fiziologice sau patologice) care pătrunde în adâncime; pătrunzător. (< fr. *térébrant*, lat. *terebrans* < *terebrare*, a sfredeli)

terebrátulă *s. f.* animal brahiopod marin, încă din era secundară. (< fr. *térèbratule*)

terebrátie *s. f.* perforație, sfredelire, găurire. (< fr. *térébration*)

tereftálic *adj. acid* ~ = acid izomer al acidului ftalmic, materie primă la obținerea fibrelor poliesterice. (< fr. *téréphtalique*)

terellíni *s. m. pl.* paste făinoase cu umplutură la mijloc, originare din regiunea Bologna. (< it. *terellini*)

terén *s. n.* **1.** întindere de pământ. **o** *a sonda* (sau a *tatona*) *~ul* = a examina cu atenție situația sau împrejurările înainte de a întreprinde ceva; a se informa; *a câștiga* (sau *a pierde*) ~ = a avansa pas cu pas (sau a da înapoi) într-o acțiune; *a părăsi ~ul* = a ceda, a se da bătut. • sol. • loc, regiune. **2.** spațiu amenajat pentru sporturi și recreare. **3.** totalitatea formațiilor geologice dintr-o porțiune a scoarței terestre. **4.** loc unde se desfășoară o activitate, unde are loc o acțiune. **5.** *(fig.)* domeniu de activitate, de preocupări. **o** *pe* ~ = ~~la fața locului;~~ la locul de muncă. (< fr. *terrain*)

terestritáte *s. f.* însușirea de a fi terestru. (< it. *terrestrità*)

teréstru, -ă *adj.* referitor la Pământ, de (pe) Pământ; pământesc. • de natură materială. (< fr. *terrestre*, lat. *terrestris*)

tergál *s. n.* țesătură din fibre sintetice de poliester, pentru confecții; (< fr. *tergal*)

tergiversá *vb. tr., intr* a amâna, a tărăgăna, a întârzia rezolvarea unei chestiuni, a unei situații etc., a temporiza. (< fr. *tergiverser*, lat. *tergiversari*)

térgum *s. n.* porțiunea dorsală din cuticula fiecărui segment al corpului artropodelor. (< lat. *tergum*, spate)

TERI- *elem.* „pământ, teren". (< fr. *terri-*, cf. lat. *terra*)

teríac *s. n.* **1.** *(ant.)* medicament contra mușcăturilor de șarpe și în multe maladii. **2.** remediu contra otrăvurilor, migrenelor etc.; panaceu. (< fr. *thériaque*)

terián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) al Terrei; pământean. (< fr. *terrien*)

teríbil, -ă *adj.* **1.** care inspiră groază; înspăimântător, îngrozitor. **2.** *(fam.)* extraordinar, formidabil, grozav. • *(adv.)* foarte, extrem de... (< fr. *terrible*, lat. *terribilis*)

teríbilísm *s. n.* atitudine, comportare, vorbă, faptă care șochează; extravaganță, excentricitate. (< fr. *terribilisme*)

teribilíst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care vrea să pară teribil; (om) excentric. (< it. *terribilista*)

teribilitáte *s. f.* însușirea de a fi teribil; *(pl.)* teribilisme. (< it. *terribilità*)

terícol, -ă *adj.* (despre animale, plante) care trăiește, crește pe pământ. (< fr. *terricole*)

teriér *s. m.* rasă de câini mici de statură și cu botul pătrat, la vânarea animalelor care trăiesc în vizuini. (< fr. *terrier*)

terifiá *vb. tr.* a îngrozi, a înspăimânta; a băga în sperieți. (< fr. *terrifier*)

terifiánt, -ă *adj.* înspăimântător, îngrozitor: terific. (< fr. *terrifiant*)
terífic, -ă *adj.* terifiant. (< it. *terrifico*)
terifíte *s. f. pl.* plante terestre. (< germ. *Terriphyten*)
terigén, -ă *adj.* **1.** născut, apărut din pământ. **2.** (despre depozite marine) din materiale aduse de pe uscat. (< fr. *terrigène*)
terilénă *s. f.* fibră textilă sintetică de poliester. (< fr. *térylène*, engl. *terylene*)
terínă *s. f.* supieră de pământ ars. • vas de pământ pentru încolțirea semințelor în floricultură. • vas de pământ sau smălțuit în care se fierb, se coc sau se păstrează alimente. (< fr. *terrine*)
TERIO- v. t e r o ² - .
teriodónte *s. f. pl.* subordin de reptile fosile din ordinul teromorfelor, cu dentiția diferențiată, din care se trag mamiferele. (< fr. *thériodontes*)
teriomórf, -ă *adj.* care prezintă teriomorfism. • (*arheol.*; despre motive ornamentale) în formă de fiară. (< it. *teriomorfo*)
teriomorfísm *s. n.* natură sau formă animală atribuită divinității sau figurilor divine. (< it. *teriomorfismo*)
teritoriál, -ă *adj.* referitor la un teritoriu; de (pe) teritoriu. **o** *ape ~e* = apele de lângă țărm, până la o anumită depărtare, asupra cărora își exercită suveranitatea statul riveran. (< fr. *territorial*, lat. *territorialis*)
teritorialísm *s. n.* sistem al autorității religioase subordonat puterii civile. (< engl. *territorialism*)
teritorialitáte *s. f.* **1.** zonă de suveranitate a unui stat. **o** *~a legilor* = principiu potrivit căruia legile unui stat se aplică tuturor cetățenilor aflați pe teritoriul său. **2.** instinct de delimitare și apărare a teritoriului unui animal sau grup de animale. (< fr. *territorialité*)
teritorializá *vb. refl.* a se stabili pe un anumit teritoriu. (< engl. *territorialize*)
teritóriu *s. n.* **1.** spațiu geografic determinat prezentând o unitate fizică sau politică. • porțiune de pe glob, incluzând uscatul, subsolul, apele și spațiul aerian de deasupra lor, care se află sub suveranitatea deplină și exclusivă a unui stat. **2.** spațiu limitat care asigură necesitățile de supraviețuire, alimentare și apărare ale unui animal sau grup de animale. **3.** (*anat.*) ansamblu de organe, mușchi și porțiuni ale pielii în care este distribuit un vas sau un nerv. (< lat. *territorium*, fr. *territoire*)
-tériu v. tero²-.
TERM(O)-, -térm, -termíe *elem.* „căldură, temperatură, termic". (< fr. *therm/o/-, -therme, -thermie*, cf. gr. *thermos, therme*)
termál, -ă *adj.* **1.** (despre ape minerale) care izvorăște cald din pământ; (despre o stațiune) cu izvoare de ape minerale calde. **2.** (despre plante) care crește în apele calde. (< fr. *thermal*)
termalísm *s. n.* ansamblu de activități referitoare la punerea în valoare a proprietăților apelor minerale și la amenajarea stațiunilor termale. (< fr. *thermalisme*)
termalitáte *s. f.* însușire a unor ape minerale de a izvorî calde. (< fr. *thermalité*)
térme *s. f. pl.* **1.** băi publice la romani. **2.** izvoare termale. (< lat. *thermae*)
térmen I. *s. n.* **1.** dată dinainte fixată pentru executarea unei plăți, obligații etc.; scadență. **2.** interval de timp (dinainte stabilit) în limita căruia trebuie să se înfăptuiască, să se întâmple ceva. **3.** eveniment viitor și sigur în ce privește producerea lui, dar incert în ceea ce privește data la care se va produce. **4.** (despre ostași) *în ~* = în curs de satisfacere a serviciului militar. **II.** *s. m.* **1.** cuvânt, vorbă, expresie. **2.** fiecare dintre elementele unei comparații. **3.** (*mat.*) fiecare dintre monoamele unui polinom; fiecare dintre numerele ce alcătuiesc o progresie sau un raport. **4.** element primar al unui enunț sau sistem logic. • fiecare dintre cele trei elemente constitutive ale unui silogism. **5.** (*fiz.*) *~ spectral* = mărime proporțională cu energia oricăreia dintre stările în care se poate afla un atom. **6.** (*fig.; pl.*) relație (bună sau rea) cu cineva. (< lat. *termen*, după fr. *terme*)
termenvóx *s. n.* instrument muzical electronic la care execuția se face prin mișcarea mâinii în apropierea unei antene. (< engl. *termenvox*)
térmic, -ă I. *adj.* referitor la căldură; care produce căldură. **o** *centrală ~ă* = termocentrală. **II.** *s. f.* **1.** parte a fizicii aplicate care studiază căldura și legile ei. **2.** (*met.*) curent vertical declanșat prin termoconvecție. (< fr. *thermique*)
termicián, -ă *s. m. f.* specialist în termică. (< fr. *thermicien*)
termicitáte *s. f.* însușire a unui sistem fizico-chimic de a schimba căldură cu mediul exterior. (< fr. *thermicité*)
termidór *s. m.* a unsprezecea lună a calendarului republican francez (19 iulie – 18 august). (< fr. *thermidor*)
termidorián, -ă I. *adj.* referitor la evenimentele din 9 termidor (căderea lui Robespierre). **II.** *s. m. f. pl.* nume dat în timpul revoluției burgheze din Franța participanților la lovitura de stat din 9 termidor (27 iulie 1794), care a răsturnat dictatura iacobină. (< fr. *thermidorien*)
termíe[1] *s. f.* unitate de măsură a cantității de căldură, egală cu căldura produsă prin transformarea în energie termică a unei unități de lucru mecanic; megacalorie. (< fr. *thermie*, germ. *Thermie*)
-termíe[2] v. term(o)-.
terminá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) sfârși, a (se) isprăvi. **II.** *refl.* a avea o terminație, a se sfârși în ... (< fr. *terminer*, lat. *terminare*)
terminál, -ă I. *adj.* care formează ultimul element; aflat la extremitate, la vârf. **II.** *s. n.* **1.** partea terminală a unui organ, a unei instalații etc. **2.** (*inform.*) echipament care permite introducerea datelor și citirea rezultatelor la un calculator. **3.** punct final al legăturilor cu un aeroport într-un oraș; stație-terminus pentru încărcarea și descărcarea containerelor. • aerogară, punct de sosire sau de plecare a pasagerilor. **4.** ansamblu de rezervoare și de pompe, depozit de produse petroliere, situate la extremitatea unei pipe-line. (< fr. *terminal*, lat. *terminalis*)
terminatív, -ă *adj.* **1.** care constituie o terminație (2). **2.** referitor la rezultatul unei acțiuni. (< fr. *terminatif*)
terminatór I. *s. m. f.* cel care termină ceva. • (*fig., ir.*) persoană abilă și fermă în neutralizarea cu brutalitate a acțiunilor adversarilor. **II.** *s. n.* (*astr.*) linie marginală, opusă limbului, care desparte partea luminată de Soare de cea obscură de pe discul Lunii și al planetelor. (< fr. *terminateur*)
terminație *s. f.* **1.** partea terminală a unui lucru. **2.** (*lingv.*) sunet care se află la sfârșitul unui cuvânt. • (*rar*) desinență. **3.** (*muz.*) concluzie melodică. (< lat. *terminatio*)
terminológic, -ă *adj.* de terminologie. (< fr. *terminologique*)
terminologíe *s. f.* **1.** totalitatea termenilor proprii unei științe, unei arte, discipline etc. **2.** ansamblul de termeni care au un sens particular într-un anumit domeniu. (< fr. *terminologie*, germ. *Terminologie*)
términus *s. n.* **1.** demarcație (stâlp, stelă) care arată limitele, hotarele unui stat, ale unui teritoriu, ale unei jurisdicții etc. **2.** loc, punct care marchează sfârșitul. • punct final de oprire al unui mijloc de transport; stația ultimă; capăt. (< fr., lat. *terminus*)
termión *s. m.* (*fiz.*) ion emis de un corp aflat la temperatura înaltă. (< fr., engl. *thermion*)
termiónic, -ă I. *adj.* referitor la termionică. **II.** *s. f.* capitol al fizicii care studiază emisia de electroni de către metale supuse la temperaturi foarte înalte. (< fr. *thermoionique*, /II/ engl. *thermionics*)
termíst *s. m.* specialist în repararea și întreținerea centralelor termice. (< fr. *thermiste*)
termistánță *s. f.* rezistență electrică a cărei valoare variază în funcție de temperatură. (< fr. *thermistance*)
termistór *s. n.* semiconductor a cărui rezistență electrică variază în raport cu temperatura. (< engl. *thermistor*)
termít *s. n.* amestec de pulbere de aluminiu și oxizi metalici care dezvoltă prin ardere o temperatură ridicată. (< fr. *thermite*)
termite *s. f. pl.* ordin de insecte tropicale de dimensiuni mici, asemănătoare furnicii, care trăiesc în mușuroaie. (< fr. *termites*)
termitíde *s. f. pl.* familie de insecte: termitele. (< fr. *termitidés*)
termitiéră *s. f.* mușuroi de termite. (< fr. *termitière*)

TERMITO- *elem.* „termite". (< fr. *termito-*, cf. gr. *termes, -itis*)
termitofág, -ă *adj.* (despre animale) care se hrăneşte cu termite. (< fr. *termitophage*)
termitofil, -ă *adj.* (despre specii) care trăieşte în dependenţă de termite. (< fr. *termitophile*)
TERMO- v. term(o)-.
termoacústic, -ă I. *adj.* de termoacustică. **II.** *s. f.* parte a acusticii care studiază transformarea căldurii în energie sonoră. (< fr. *thermo-acoustique*)
termoanalgezíe *s. f.* lipsă a durerii la excitanţi termici. (< fr. *thermo-analgésie*)
termoanemométru *s. n.* aparat pentru determinarea vitezei vântului, bazat pe măsurarea rezistenţei electrice a unui filament încălzit. (< fr. *thermo-anémomètre*)
termoanestezíe *s. f.* anulare a sensibilităţii cutanate la căldură. (< fr. *thermo-anesthésie*)
termoapríndere *s. f.* aprindere a combustibilului datorită unei zone calde a cilindrului motor. (< termo- + aprindere)
termobarográf *s. n.* termobarometru înregistrator. (< fr. *thermo-barographe*)
termobarométru *s. n.* instrument pentru măsurarea temperaturii şi presiunii. (< fr. *thermo-baromètre*)
termobiográmă *s. f.* curbă reprezentând cantitatea de căldură degajată de un sistem viu, un individ, o populaţie sau o biocenoză. (< termo- + biogramă)
termobiológic, -ă *adj.* referitor la termobiologie. (< termobiologie)
termobiologíe *s. f.* ramură a biologiei care studiază efectele temperaturii asupra organismelor vii. (< termo- + biologie)
termobúr *s. n.* instrument de forat gheţarii. (< rus. *termobur*)
termocárst *s. n.* fenomen care generează forme de relief negative (pâlnii, depresiuni) prin topirea gheţii în zonele îngheţului veşnic. (< fr. *thermokarst*)
termocautér s. n. cauter de platină care acţionează încălzit şi menţinut incandescent. (< fr. *thermocautère*)
termocentrálă *s. f.* centrală electrică care întrebuinţează energie termică; centrală termoelectrică. (< termo- + centrală)
termochímic, -ă *adj.* referitor la termochimie. (< fr. *thermochimique*)
termochimíe *s. f.* ramură a chimiei care studiază efectele termice ce însoţesc reacţiile chimice. (< fr. *thermochimie*)
termocinetícă s. f. ramură a fizicii care studiază transferul de căldură. (< fr. *thermocynétique*)
termocleistogamíe *s. f.* autofecundare a florilor rămase nedeschise din cauza temperaturii nefavorabile. (< fr. *thermocléistogamie*)
termoclimátic, -ă *adj.* (despre o staţiune termală) care permite condiţii de cură balneară şi climatică. (< fr. *thermoclimatisme*)
termoclimatísm *s. n.* asocierea condiţiilor de cură termală şi climatică. (< fr. *thermoclimatisme*)
termoclínă *s. f.* zonă de discontinuitate între două mase de ape marine cu temperaturi diferite. (< fr., engl. *thermocline*)
termocoaguláre *s. f.* metodă chirurgicală în coagularea sângelui cu ajutorul unui termocauter. (după engl. *thermocoagulation*)
termocoláre *s. f.* lipire (a stofei) cu ajutorul căldurii. (după fr. *thermocollage*)
termocolorimétru *s. n.* instrument pentru măsurarea temperaturii culorilor. (< fr. *thermocolorimètre*)
termocompresór *s. n.* instalaţie dintr-un schimbător de căldură şi un compresor pentru valorificarea căldurii prin condensarea vaporilor în procesele de distilare etc. (< fr. *thermocompresseur*)
termoconductibilitáte *s. f.* proprietate a unor corpuri de a fi bune conducătoare de căldură. (< fr. *thermoconductibilité*)
termocondúcţie *s. f. (fiz.)* conducţie termică. (< termo- + conducţie)
termocontractábil, -ă *adj.* (despre materiale plastice) care se contractă la căldură. (< termo- + contractibil)
termoconvécţie *s. f.* mişcare de ansamblu a particulelor unui fluid datorită unei diferenţe de temperatură dintre regiunile acestuia. (< fr. *thermoconvection*)
termocopiére *s. f.* reproducere de acte şi documente folosind o hârtie acoperită cu un strat subţire de substanţă sensibilă la acţiunea căldurii. (< termo- + copiere)
termocrómic, -ă *adj.* de termocromie. (< fr. *thermochromique*)
termocromíe *s. f.* proprietate a unor substanţe colorate de a se închide la culoare prin încălzire şi de a reveni la nuanţa iniţială la răcire. (< fr. *thermochromie*)
termocúplu *s. n.* dispozitiv bimetalic pentru măsurarea temperaturii la instalaţii tehnologice; termoelement. (< fr. *thermocouple*)
termocurént *s. n.* curent termic. (< engl. *thermocurrent*)
termodifúzie *s. f.* difuzie a moleculelor unei substanţe între două regiuni cu temperaturi diferite. (< fr. *thermodiffusion*)
termodinámic, -ă I. *adj.* referitor la termodinamică. **II.** *s. f.* ramură a fizicii care studiază legile generale cărora le sunt supuse fenomenele ce implică transformarea căldurii în lucru mecanic şi invers. (< fr. *thermodynamique*)
termodinamícián, -ă *s. m. f.* specialist în termodinamică. (< fr. *thermodynamicien*)
termoelástic, -ă *adj.* referitor la termoelasticitate. (< fr. *thermo-élastique*)
termoelasticítáte *s. f.* disciplină care studiază stările de tensiune şi deformările produse sub acţiunea unui câmp termic. (< fr. *thermo-élasticité*)
termoeléctric, -ă *adj.* referitor la termoelectricitate. **o** *centrală ~ă* = termocentrală. (< fr. *thermo-électrique*)
termoelectricitáte *s. f.* **1.** energie electrică produsă prin transformarea directă a energiei termice. **2.** ramură a fizicii care studiază relaţiile dintre fenomenele electrice şi cele termice. (< fr. *thermo-électricité*)
termoelemént *s. n.* termocuplu. (< engl. *thermoelement*)
termoenergétic, -ă I. *adj.* referitor la energia termică. **II.** *s. f.* ramură a energeticii care se ocupă cu producerea şi folosirea energiei termice. (< fr. *thermo-énergétique*)
termoenergetícián, -ă *s. m. f.* specialist în termoe-nergetică. (< fr. *thermoénergéticien*)
termoestezíe *s. f.* sensibilitate la variaţiile de temperatură. (< fr. *thermo-esthésie*)
termoesteziométru *s. n.* instrument pentru măsurarea sensibilităţii la căldură. (< fr. *thermo-esthésiomètre*)
termofázǎ *s. f.* etapă de iarovizare a plantelor. (< după fr. *thermophase*)
termoficá *vb. tr.* a alimenta o clădire, o localitate, un proces tehnologic cu căldură produsă într-o instalaţie specială şi distribuită printr-o reţea de conducte. (după fr. *thermifier*, rus. *termofikaţiia*)
termofíl, -ă *adj.* (despre bacterii, plante) iubitor de căldură. (< fr. *thermophile*)
termofilíe *s. f.* însuşirea de a fi termofil. (< fr. *thermophile*)
termofítă *s. f.* plantă iubitoare de căldură. (< fr. *thermophyte*)
termofixáre *s. f.* stabilizare a dimensiunilor, a formei şi a culorii unor produse textile prin tratare la cald în mediu uscat. (< termo- + fixare)
termofobíe *s. f.* teamă patologică de căldură. (< fr. *thermophobie*)
termofón *s. n.* transductor termoacustic fie ca emiţător de sunete, fie pentru măsurarea presiunii acustice. (< fr. *thermophone*)
termofónic, -ă *adj.* (despre un aparat) care produce sunete sub acţiunea căldurii. (< fr. *thermophonique*)
termofór *s. n.* aparat dintr-o pungă plată în care se pune apă caldă sau dintr-o pernă încălzită electric, ca mijloc terapeutic; buiotă. (< germ. *Thermophor*, fr. *thermophore*)
termofosfát *s. m.* îngrăşământ chimic obţinut prin încăl-zirea fosfaţilor naturali. (< fr. *thermophosphate*, rus. *termofosfat*)
termofotografíe *s. f.* metodă tehnică de fotografiere a unui câmp termic. (< termo- + fotografie)
termogalvanométru *s. n.* galvanometru prevăzut cu un mecanism de măsură cu termocuplu. (< fr. *thermogalvanomètre*)
termogén, -ă I. *adj.* care produce, generează căldură. **II.** *s. n.* medicament care se aplică pe piele pentru a obţine, prin producere de căldură, o reacţie terapeutică locală. (< fr. *thermogène*)

termogenéză *s. f.* proces de producere a energiei calorice de către organismele vii. (< fr. *thermogenèse*)
termográf *s. n.* aparat pentru înregistrat grafic variațiile de temperatură. (< fr. *thermographe*)
termográfic, -ă *adj.* de termografie. (< fr. *thermographique*)
termografíe *s. f.* metodă de diagnostic (al cancerului) bazată pe întocmirea unor zone de temperatură a suprafeței corpului, pe care unele tumori pot apărea ca niște pete. (< fr. *thermographie*)
termográmă *s. f.* curbă de înregistrare grafică a variațiilor de temperatură obținută pe termograf. (< fr. *thermogramme*)
termohígrográf *s. n.* termohigrometru înregistrator. (< fr. *thermohygrographe*)
termohigrométru *s. n.* aparat, termometru și higrometru, pentru măsurarea temperaturii și a umidității aerului. (< termo- + higrometru)
termoizolá *vb. tr.* a izola termic (un obiect etc.). (< fr. *thermoisoler*)
termoizolánt, -ă *adj., s. m.* (material) care împiedică transmiterea căldurii; izolant termic; termoizolator. (< fr. *thermoisolant*)
termoizolatór, -oáre *adj.* termoizolant. (< fr. *thermoisolateur*)
termoizoláție *s. f.* termoizolare. (< termo- + izolație)
termolabíl, -ă *adj.* (despre substanțe, materiale etc.) sensibil la temperaturi mai mari. (< fr. *thermolabile*)
termolíză *s. f.* **1.** descompunere a unui corp sub acțiunea căldurii. **2.** proces fiziologic prin care organismul cedează mediului ambiant surplusul de căldură. (< fr. *thermolyse*)
termologíe *s. f.* parte a fizicii care studiază căldura. (< fr. *thermologie*)
termoluminescént, -ă / termoluminiscent, -ă *adj.* care se datorește termoluminescenței. (< fr. *thermoluminescent*)
termoluminescéнță/termoluminiscénță *s. f.* emisiune de radiații luminoase datorită încălzirii moderate a unui corp la o temperatură inferioară celei de incandescență. (< fr. *thermoluminescence*)
termomagnetísm *s. n.* magnetism dezvoltat prin căldură. (< fr. *thermomagnetisme*)
termomanométru *s. n.* instrument care indică simultan temperatura și presiunea. (< fr. *thermomanomètre*)
termomasáj *s. n.* masaj cu aplicare concomitentă a unei proceduri termice. (< engl. *thermomassage*)
termomecánic, -ă *adj.* **1.** referitor la mecanica căldurii. **2.** (*metal.*; despre un tratament de deformare mecanică) efectuat în cursul unui ciclu de tratament termic al oțelului. (< fr. *thermomécanique*)
termométric, -ă *adj.* referitor la termometru, la termometrie. (< fr. *thermométrique*)
termometríe *s. f.* **1.** măsurare a variației de temperatură. **2.** ramură a fizicii care studiază metodele de măsurare a temperaturii corpurilor. (< fr. *thermométrie*)
termometrográf *s. n.* termometru înregistrator. (< fr. *thermométrographe*)
termométru *s. n.* instrument pentru măsurarea temperaturii corpurilor. (< fr. *thermomètre*)
termominerál, -ă *adj.* (despre ape termale) cu săruri minerale. (< termo- + mineral)
termomorfóză *s. f.* *(biol.)* morfoză atribuită temperaturii. (< fr. *thermomorphose*)
termonastíe *s. f.* mișcare de închidere sau deschidere la unele flori, provocată de variații de temperatură. (< fr. *thermonastie*)
termonucleár, -ă *adj.* (despre energia, reacția nucleară) obținut prin fuziunea nucleelor de atomi ușori. **o** *bombă* (sau *armă*) *~ă* = bombă cu hidrogen. (< fr. *thermonucléaire*)
termoosmóză *s. f.* proces de mișcare a apei prin porii mici ai pământului datorită diferenței de temperatură. (< fr. *thermoosmose*)
termopán *s. n.* geam special care asigură o foarte bună izolare termică și fonică și rezistă la vânt, la foc și la substanțe chimice. (< termo- + pan/ou/, n.com.)
termoparestezíe *s. f.* tulburare a sensibilității la căldură. (< fr. *thermoparesthésie*)
termopáuză *s. f.* strat al atmosferei terestre între termosferă și exosferă, în care temperatura rămâne constantă. (< fr. *thermopause*)
termopexíe *s. f.* proprietate a corpurilor fizice de a fixa căldura. (< fr. *thermopexie*)
termopilă *s. f.* pilă termoelectrică. (< engl. *thermopile*)
termoplást *s. n.* masă plastică având proprietatea de a se înmuia prin încălzire. (< fr. *thermoplaste*)
termoplástic, -ă *adj.* (despre materiale solide) care, încălzit la înmuiere și apoi răcit, nu-și modifică structura. (< fr. *thermoplastique*)
termoplegíe *s. f.* șoc termic. (< engl. *thermoplegia*)
termoplonjór *s. n.* plonjor (II). (< fr. *thermoplongeur*)
termopropulsát, -ă *adj.* propulsat prin termopropulsie. (< fr. *thermopropulsé*)
termopropúlsie *s. f.* propulsie bazată pe energia termică. (< fr. *thermopropulsion*)
termopropulsív, -ă *adj.* care asigură propulsia prin energie termică. (< fr. *thermopropulsif*)
termoprotectór, -oáre *adj.* care asigură termoprotecția. (< termo- + protector)
termoprotécție *s. f.* ansamblu de operații și mijloace tehnice care protejează de efectele încălzirii excesive. (< termo- + protecție)
termoradiánt, -ă *adj.* (despre corpuri) care radiază căldură. (< termo- + radiant)
termoreactív, -ă *adj.* (despre substanțe) care sub acțiunea căldurii se înmoaie și se poate prelucra, întărindu-se apoi ireversibil. (< fr. *thermoréactif*)
termoreceptór *s. m.* terminație nervoasă receptivă la diferența de temperatură a mediului extern sau intern. (< termo- + receptor)
termorecépție *s. f.* capacitate senzorială de a determina temperatura mediului înconjurător. (< *termo-* + *recepție*)
termoreglá *vb. tr.* a produce fenomenul de termoreglare. (< fr. *thermorégler*)
termoregláre *s. f.* **1.** reglaj (automat) al temperaturii. **2.** mecanism fiziologic la animalele homeoterme prin care acestea își mențin constantă temperatura corpului. (după fr. *thermorégulation*)
termoregulatór *s. n.* termostat. (< fr. *thermorégulateur*)
termoreléu *s. n.* releu comandat de modificarea temperaturii mediului ambiant ori de căldura dezvoltată prin trecerea curentului electric prin elementul sensibil. (< fr. *thermorelais*)
termorezistént, -ă *adj.* rezistent la temperaturi înalte sau la presiune; care nu se deformează sub acțiunea căldurii. (< fr. *thermorésistant*)
termorezistéнță *s. f.* proprietate a unui material termorezistent. • (semi)conductor electric a cărui rezistență este influențată de schimburile de căldură cu mediul înconjurător. (< fr. *thermorésistance*)
termorigíd, -ă *adj.* (despre materiale solide) care, încălzit până la înmuiere și apoi răcit, își modifică structura ireversibil. (< it. *termorigido*)
térmos *s. n.* vas de sticlă cu pereți dubli, argintați în interior și protejați de o cutie metalică, pentru păstrarea unui lichid la o temperatură constantă. (< germ. *Thermos*)
termosáună *s. f.* saună cu un aparat care încălzește corpul. (< termo- + saună)
termoscóp *s. n.* instrument pentru punerea în evidență a diferenței dintre temperaturile a două medii. (< fr. *thermoscope*)
termoscopíe *s. f.* măsurare a temperaturii. (< fr. *thermoscopie*)
termosensíbil, -ă *adj.* sensibil la căldură. (< fr. *thermosensible*)
termosensibilitáte *s. f.* însușirea de a fi termosensibil. (< fr. *thermosensibilité*)
termosféră *s. f.* ionosferă. (< fr. *thermosphère*)
termosifón *s. n.* ansamblu de conducte într-o instalație de încălzire centrală în care circulația apei se face pe baza diferenței de densitate dintre apa caldă care se ridică și apa rece care coboară. (< fr. *thermosiphon*)
termosolúbil, -ă *adj.* solubil la cald. (< termo- + solubil)

termostabíl, -ă *adj.* (despre materiale, substanțe etc.) insensibil la acțiunea căldurii. (< fr. *thermostabile*)
termostabilitáte *s. f.* calitatea de a fi termostabil. (< fr. *thermostabilité*)
termostatáre *s. f.* operație de menținere a temperaturii constante într-un spațiu. (< termostat)
termostát *s. n.* **1.** aparat, instalație pentru controlul și reglarea automată a temperaturii într-o încăpere sau într-un sistem tehnic; termoregulator. **2.** spațiu în care se menține o temperatură constantă. (< fr. *thermostat*)
termostátic, -ă I. *adj.* referitor la termostat. • apt să mențină o anumită temperatură (stabilă și echilibrată). **II.** *s. f.* știința despre echilibrul temperaturii. (< fr. *thermostatique*)
termosterilizá *vb. tr.* a supune operației de termoste-rilizare. (< fr. *themrostériliser*)
termosterilizáre *s. f.* sterilizare cu ajutorul căldurii. (< termosteriliza)
termosudábil, -ă *adj.* sudabil la căldură. (< termo- + sudabil)
termotactísm *s. n.* sensibilitate a unor organisme la diferențele de temperatură, care determină reacția de deplasare. (< fr. *thermotactisme*)
termotaxíe *s. f.* **1.** reflex de atragere sau respingere determinat la animale de temperatura unui loc. **2.** deplasare a protoplasmei sub influența căldurii. (< engl. *thermotaxis*)
termotéhnică *s. f.* ramură a tehnicii care studiază utilizarea căldurii în scopuri industriale sau casnice. (< fr. *thermotechnique*)
termotelefón *s. n.* telefon la care vibrațiile sonore sunt produse prin vibrațiile de temperatură ale unui fir subțire de platină. (< fr. *thermotéléphone*)
termoterapíe *s. f.* tratament al unei boli cu ajutorul căldurii. (< fr. *thermothérapie*)
termotrópic, -ă *adj.* referitor la termotropism. (< fr. *thermotropique*)
termotropísm *s. n.* reacție de orientare ori de deplasare care se observă la animale sau la unele plante, provocată de variațiile de temperatură. (< fr. *thermotropisme*)
termoviziéră *s. f.* instalație de încălzire aplicată mai ales pe parbrizul unui automobil pentru a împiedica aburirea geamurilor la frig. (< it. *termovisiera*)
termoviziúne *s. f.* înregistrare de la distanță a temperaturii cu ajutorul unei camere de televiziune. (< termo- + viziune)
termovizór *s. n.* aparat pentru observarea vaselor sancvine. (< rus. *termovizor*)
tern, -ă *adj.* **1.** fără luciu, șters, mat. **2.** (*fig.*) fără relief, fără culoare, spălăcit, uniform, monoton. (< fr. *terne*)
ternár, -ă *adj.* format din trei unități, divizibil cu 3. • (despre substanțe organice) din trei elemente (carbon, hidrogen și oxigen). • (despre măsură, ritm) din trei elemente ritmice. (< fr. *ternaire*, lat. *ternarius*)
ternát, -ă *adj.* (despre frunze) reunite câte trei, pornind din același loc de pe tulpină. (< fr. *terné*)
térnă *s. f.* combinație de trei elemente. **o** (*mat.*) *~ de referință* = ansamblu de trei axe, cu origine comună, capabile a individualiza matematic punctele spațiale. • (la loto) grup de trei numere câștigătoare pe aceeași linie orizontală. (< fr. *terne*)
ternión *s. n.* dulap metalic pentru ținerea în compartimente speciale, separate, a biletelor de tren etc. (< germ. *Ternion*)
TERO[1]-, -téră *elem.* „vară, timpul verii". (< fr. *théro-, -thère*, cf. gr. *theros*)
TERO[2]-/TERIO-, -tériu *elem.* „animal, fiară, monstru". (< fr. *théro-, -thério, -thérium*, cf. gr. *therion*)
téro[3] *adj. inv.* terorist. (< tero/rist/)
teroáre *s. f.* frică, groază, spaimă provocată intenționat, prin amenințări și alte mijloace de intimidare. • asuprire bazată pe intimidare; timorare. (< fr. *terreur*, lat. *terror*)
terofíl, -ă *adj.* (despre plante) cu frunze căzătoare, apărute în perioada aceleiași veri. (< fr. *therophylle*)
terofítă *adj., s. f.* (plantă) erbacee anuală, lipsită de capacitatea de a forma organe de iernare, hibernând numai prin semințe sau prin spori. (< fr. *thérophyte*)
terolatríe *s. f.* adorație a animalelor sălbatice. (< tero[2]- + *latrie*)
teroliénă s. f. parc natural în care cei care vin să poată face mișcări și să respire aer curat, exerciții fizice etc.
teromórfe *s. f. pl.* ordin de reptile fosile, acvatice sau terestre, având caractere comune cu stegocefalii și cu mamiferele. (< fr. *théromorphes*)
teropitéc *s. m.* maimuță cercopitecă cu biotopul reprezentat prin munții înalți și stâncoși din Etiopia. (< tero[2]- + *-pitec*)
teropóde *s. n. pl.* subordin de reptile dinozauriene carnivore, bipede, de dimensiuni uriașe. (< engl. *theropod*, lat. *theropodae*)
terorísm *s. n.* folosirea deliberată și sistematică a unor mijloace violente sau amenințări de natură să provoace teamă și neîncredere, panică și nesiguranță, ignorând orice norme umanitare. (< fr. *terrorisme*)
teroríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al terorismului; tero[3]. (< fr. *terroriste*)
terorizá *vb. tr.* a ține sub teroare; a îngrozi, a înfricoșa, a înspăimânta. (< fr. *terroriser*)
terorizánt, -ă *adj.* cate terorizează. (< teroriza + -ant)
terosoná *vb. tr.* a aplica un strat protector anticorosiv pe suprafața inferioară a unui autovehicul. (după germ. *Terroson*/Werke/)
terotéhnic, -ă I. *adj.* referitor la terotehnică. **II.** *s. f.* domeniu interdisciplinar privind proiectarea, construirea, exploatarea, întreținerea și repararea pieselor și a organelor de mașini, în scopul rentabilizării optime a acestora; terotehnologie. (< engl. *terotechnic/s/*)
terotehnologíe *s. f.* terotehnică. (< engl. *terotechnology*)
terpéne *s. f. pl.* hidrocarburi de origine vegetală, incolore, cu miros caracteristic, plăcut, din uleiuri eterice. (< fr. *terpènes*)
terpín *s. n.* substanță chimică prin hidratarea esenței de terebentină. **o** *hidrat de ~* = hidrat de terebentină, pulbere albă sau cristale incolore, cu miros aromatic, folosit ca expectorant. (< fr. *terpine*)
terpinól *s. n.* compus chimic, lichid uleios, cu miros de zambile, din terpin, folosit în parfumerie. (< fr. *terpinol*)
Térra *s. f.* Pământul. **o** *T~ ignota* = pământ necunoscut. (< lat., it. *terra*)
terramára *s. f.* **1.** locuință lacustră. **2.** ridicătură de pământ, loc al unei foste așezări de pământ rămasă din preistorie. (< it. *terramara*)
terrazzo /-ráțo/ *s. n.* tip de mozaic venețian. (< it. *terrazzo*)
terț, -ă I. *adj.* care vine în al treilea rând; al treilea. **o** *malarie* (sau *febră*) *~ă* = formă clinică de malarie în care accesele febrile revin din trei în trei zile. **II.** *s. m.* (*jur.*) persoană care nu figurează ca parte într-un contract ori într-un angajament intervenit între două părți, dar care poate avea drepturi sau obligații izvorâte din astfel de acte. **III.** *s. n.* (*log.*) *~ul exclus* = principiu fundamental potrivit căruia un enunț nu poate fi decât adevărat sau fals, o a treia posibilitate fiind exclusă. (< lat. *tertius*, it. *terzo*)
terțarolá *vb. tr.* (*mar*) a reduce, prin înfășurare, suprafața unei vele pe timp de furtună sau când vântul se intensifică prea tare. (< it. *terzerolo*)
terțarólă *s. f.* (*mar.*) velă mică de mărimea a treia; porțiunea dintr-o velă care poate fi strânsă prin înfășurare. (< it. *terzaruola*)
térță *s. f.* **1.** (*muz.*) interval de trei trepte al gamei diatonice; treapta a treia de la o treaptă dată. **2.** (la unele jocuri de cărți) serie de trei cărți succesive (as, rege și damă) de aceeași culoare, în ordine crescândă. **3.** a treia poziție, de apărare la scrimă. **4.** (*fam.*) *a fi în ~* (cu cineva) – a flirta. (< it. *terza*)
terțét *s. n.* **1.** formație muzicală din trei interpreți. • piesă muzicală scrisă pentru o astfel de formație. **2.** strofă formată din trei versuri; terțină. **3.** linia de atac, alcătuită din trei jucători, a unei echipe de hochei pe gheață. (< it. *terzetto*)
térția *s. f.* corp de literă de 16 puncte tipografice. (< germ. *Tertia*)
terțiadécimă *s. f.* (*muz.*) interval care cuprinde 13 trepte (o sextă peste octavă); treapta a 13-a de la o treaptă dată. (< lat. *tertiadecima*)
terțiár[1] *s. m.* membru al unuia din ordinele religioase catolice înființate de Francesco d'Assisi. (< fr. *tertiaire*, lat. *tertiarius*)

terţiár², -ă *adj.* **1.** care reprezintă al treilea stadiu, a treia fază în dezvoltarea unui lucru. ◊ *(ec.) sector* ~ = sector al activităţii economice a unei ţări, neproducător direct de bunuri, reprezentat preponderent de comerţ şi prestaţii (transporturi, administraţie etc.). • *(med.;* despre simptome) care apare după primele două faze ce ca-racterizează o boală. **2.** *eră* ~*ă* (şi *s. n.*) = neozoic. **3.** (despre faună, floră, formaţii geologice) care aparţine erei terţiare² (2). (< fr. *tertiaire*, lat. *tertiarius*)

terţínă *s. f.* strofă din trei versuri, dintre care primul rimează cu al treilea, iar al doilea cu primul şi al treilea din strofa următoare; poezie din astfel de strofe. (< it. *terzina*)

térţio *adv.* în al treilea rând; a treia dată. (< fr. *tertio*)

tesalián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Tesalia (Grecia). (< fr. *thessalien*)

teselát, -ă *adj.* cu desen asemănător pătrăţelelor tablei de şah; mozaicat. (< fr. *tessellé*)

téseră *s. f. (ant.)* fisă de metal sau de fildeş, bilet de intrare la spectacole, ca buletin de vot, ca jeton etc. (< fr. *tessère*, lat. *tessera*)

tésla *s. f.* unitate de măsură a inducţiei magnetice, egală cu inducţia unui magnetic uniform, care acţionează cu o forţă de un newton asupra unei sarcini electrice de un coulomb. (< fr. *tesla*)

teslamétru *s. n.* aparat pentru măsurarea inducţiei magnetice constante în timp. (< tesla- + -metru²)

TESMO- *elem.* „lege". (< fr. *thesmo-*, cf. gr. *thesmos*)

Tesmofórii *s. f. pl. (ant.)* sărbători celebrate de femeile ateniene în cinstea zeiţei Demeter şi a fiicei sale Cora (Persefona). (< fr. *Thesmophories*, gr. *Thesmophoria*)

tesmotét *s. m. (ant.)* titlu dat celor şase magistraţi atenieni însărcinaţi cu păstrarea şi interpretarea legilor. (< fr. *thesmothète*, gr. *thesmothetes*)

test¹ *s. n.* **1.** încercare; experimentare, experiment. • probă în psihologie, pedagogie etc. pentru a examina unele aptitudini fizice şi psihice ale unei persoane. **2.** mijloc fizic sau chimic de recunoaştere şi măsurare a unui fenomen, proces biologic etc. **3.** determinare experimentală a rezistenţei şi a funcţionării unei piese, unui aparat, unei instalaţii etc.; încercare, probă. (< fr., engl. *test*)

test² *s. n.* carapace la foraminifere, radiolari, arici. • cochilia moluştelor. (< fr. *test*, lat. *testum*)

testá¹ *vb.* **I.** *tr.* a lăsa prin testament. **II.** *intr.* a face un testament. (< fr. *tester*, lat. *testari*)

testá² *vb. tr.* **1.** a supune unui test¹, a încerca, a proba. **2.** *(med.)* a cerceta printr-un test¹ (2). (< fr. *tester*)

testábil, -ă *adj.* care poate fi supus unui test²; care poate fi probat. (< fr. *testable*)

testacéu, -ée **I.** *adj.* acoperit cu o cochilie, cu un test². **II.** *s. n. pl.* **1.** ordin de moluşte cu corpul acoperit de un test². **2.** subordin de protozoare care secretă în jurul lor o membrană organică, rezistentă, de natură gelatinoasă sau pseudochitinoasă. (< fr. *tescacé/s/*, lat. *testaceus*)

testaménţ *s. n.* **1.** act juridic prin care cineva îşi exprimă ultimele dorinţe, dispunând asupra felului cum va fi împărţită averea după moartea sa. **2.** operă tardivă a unui scriitor sau artist, considerată ca ultima expresie a concepţiilor sale estetice ori literare. (< fr. *testament*, lat. *testamentum*, germ. *Testament*)

testamentár, -ă *adj.* referitor la un testament; stabilit printr-un testament. (< fr. *testamentaire*, lat. *testamentarius*)

testatór, -oáre *s. m. f.* cel care lasă un testament. (< fr. *testateur*, lat. *testator*)

téstă *s. f. (bot.)* înveliş extern al unei seminţe. (< lat. *testa*)

test-cross *s. n. (biol.)* încrucişare între un individ cu caracter dominant, necunoscut genetic, cu un test complet recesiv, pentru a determina dacă individul respectiv este homozigot sau heterozigot. (< engl. *test-cross*)

téster *s. n.* **1.** aparat, dispozitiv pentru testări. **2.** aparat care, introdus în gaura de sondă, permite recoltarea din straturi a unor probe de fluid sau populaţie servind la încrucişări cu diferite alte genotipuri, în scopul determinării capacităţii de combinare a acestora. (< engl., fr. *tester*)

testícul *s. n.* glandă sexuală bărbătească, care produce spermatozoizii şi hormonii sexuali. (< fr. *testicule*, lat. *testiculus*)

testiculár, -ă *adj.* al testiculelor. (< fr. *testiculaire*)

testimoniál, -ă *adj. (jur.)* care se face prin martori. (< fr. *testimonial*, lat. *testimonialis*)

testór, -oáre *s. m. f.* cel care supune unui test. (< fr. *testeur*)

testosterón *s. m.* hormon steroid masculin, secretat de testicul, cu rol deosebit în menţinerea caracterelor sexuale secundare. (< fr. *testostérone*)

testudíde *s. f. pl.* familie de chelonieni: broaştele ţestoase de uscat. (< fr. *testudidés*)

téta *s. m.* a opta literă a alfabetului grecesc (Θ, θ), care reprezintă o consoană interdentală aspirată surdă. (< fr. *thêta*, gr. *theta*)

tetánic, -ă *adj.* referitor la tetanos, la tetanie; provocat de tetanos. (< fr. *tétanique*)

tetaníe *s. f.* stare patologică manifestată prin contracţii musculare spasmodice şi înţepenirea membrelor; tetanism. (< fr. *tétanie*)

tetanifórm, -ă *adj.* care are aparenţa teatamusului. (< fr. *tétaniforme*)

tetanísm *s. n.* tetanie. (< fr. *tétanisme*)

tetanizá *vb. tr.* **1.** a provoca accidente tetanice; a îmbolnăvi de tetanos. **2.** *(fig.)* a provoca o stare de participare sufletească dureroasă la evenimente şi paralizată în faţa atrocităţilor săvârşite. (< fr. *tétaniser*)

tétanos *s. n.* boală toxiinfecţioasă gravă, provocată de un bacil existent în pământ, care se manifestă prin contracţii musculare violente. (< fr. *tétanos*)

tetanotoxínă *s. f.* toxină secretată de bacilul tetanosului. (< fr. *tétanotoxine*)

tête-ŕ-tête /tet-a-tét/ *s. n.* covorbire între patru ochi. • întâlnire a două persoane; conversaţie intimă. (< fr. *tête-ŕ-tête*)

tétic, -ă *adj.* cu caracter intenţional, tezist, doctrinar. (< fr. *thétique*)

tetiéră *s. f.* piesă accesorie a unui fotoliu sau scaun pentru sprijinit capul. (< fr. *tetière*)

tetínă *s. f.* piesă de cauciuc, găurită la un capăt, care imită sfârcul mamelei, ataşându-se la biberon. (< fr. *tétine*)

TETR(A)- *elem.* „patru, de patru ori". (< fr. *tétr/a/-*, cf. gr. *tetra*)

tétra¹ *adj. inv., s. f.* (ţesătură de tricot dintr-un fir) în care alternează câte două şiruri de ochiuri pe faţă cu două pe dos; produs confecţionat din acest tricot. (n. com.)

tétra² *s. m.* peşte de acvariu, de culoare cenuşie-argintie, cu dungi late, negre, originar din Paraguay. (< germ. *Tetra*)

tetraalcoól *s. m.* corp chimic cu patru funcţii alcool. (< fr. *tétralcool*)

tetraatómic, -ă *adj.* (despre molecule) din patru atomi. (< fr. *tétratomique*)

tetrabromúră *s. f.* compus chimic conţinând patru atomi de brom. (< fr. *tetrabromure*)

tetrachénă *s. f.* fruct uscat indehiscent, din patru achene. (< fr. *tétrakène*)

tetracíclic, -ă *adj.* compus din patru cicluri sau verticile florale. (< fr. *tétracyclique*)

tetraciclínă *s. f.* antibiotic din aureomicină prin eliminarea unui atom de clor. (< fr. *tétracycline*)

tetraclormetán *s. n.* tetraclorură de carbon. (< fr. *tétrachlorométan*)

tetraclorúră *s. f.* combinaţie a clorului cu un element tetravalent. ◊ ~ *de carbon* = compus organic lichid, incolor, cu miros plăcut, în unele aparate de stins incendiile, ca solvent neinflamabil, la fabricarea lacurilor, a insecticidelor etc. (< fr. *tétrachlorure*)

tetracoraliéri *s. m. pl.* ordin de celenterate fosile la care formele adulte prezintă simetrie bilaterală şi patru septe principale. (< fr. *tétracoralliaires*)

tetracórd *s. n.* **1.** liră antică cu patru coarde. **2.** fragment al unei game din patru sunete consecutive, ale cărui extreme formează o cvartă. (< fr. *tétracorde*)

tetracromátic, -ă *adj.* în patru culori. (< engl. *tetrachromatic*)

tetracromíe *s. f.* **1.** ansamblu de patru culori. **2.** procedeu de imprimare policromă prin suprapunerea a patru culori. (< it. *tetracromia*)

tetradactíl, -ă *adj.* (despre animale) cu câte patru degete la fiecare picior. (< fr. *tétradactyle*)
tetradactílie *s. f.* stare a animalelpr tetradactile. (< fr. *tetradactylie*)
tetrádă *s. f.* **1.** grupare de patru entități, similare sau înrudite; tetralogie (3). **2.** (*biol.*) grup de patru elemente cromozomiale în timpul meiozei; grupare pătată de microorganisme, rezultată din diviziunea în două planuri a unor coci. **3.** (*poligr.*) format din patru coli. (< fr. *tétrade*)
tetradinám, -ă *adj.* (despre androceu) cu patru stamine mai lungi și două mai scurte, ca la crucifere. (< fr. *tétradyname*)
tetradráhmă *s. f.* veche monedă grecească de argint, de patru drahme. (< fr. *tétradrachme*)
tetraédric, -ă *adj.* în formă de tetraedru. (< fr. *tétraédrique*)
tetraédru *s. n.* poliedru cu patru fețe. (< fr. *tétraèdre*)
tetrafluorúră *s. f.* combinație a fluorului cu un element tetravalent. (< fr. *tétrafluorure*)
tetrafoníe *s. f.* cvadrifonie. (< fr. *tétraphonie*)
tetragín, -ă *adj.* (despre flori) cu patru carpele sau patru pistile. (< fr. *tétragyne*)
tetragón *s. n.* patrulater. (< fr. *tétragone*)
tetragonál, -ă *adj.* în formă de tetragon. (< it. *tetragonale*)
tetragrámă *s. f.* **1.** nume din patru litere. • grup de patru litere. **2.** portativ de patru linii, în sec. XI. (< it. *tetragramma*)
tetrahidrobenzén *s. n.* cicloalchenă cu patru atomi de carbon în moleculă. (< fr. *tétrahydrobenzène*)
tetrahidronaftalínă *s. f.* tetralină. (< fr. *tétrahydronaphtaline*)
tetralínă *s. f.* lichid incolor, insolubil în apă, solubil în alcool, eter etc., prin hidrogenarea catalitică a naftalinei, dizolvant în industria chimică; tetrahidronaftalină. (< fr. *tétraline*)
tetralób *s. n.* cvadrilob. (< fr. *tétralobe*)
tetralogíe *s. f.* **1.** (*ant.*) reunire de patru piese (trei tragedii și o dramă satirică) pe care poeții tragici greci le prezentau la concursurile publice. **2.** serie de patru opere literare sau muzicale legate între ele printr-o temă comună. **3.** tetradă (1). (< fr. *tétralogie*)
tetramér, -ă *adj.* **1.** constituit din patru părți. **2.** (*zool.*) format din patru metamere. (< fr. *tétramère*)
tetramétru *s. m.* vers clasic greco-latin din patru unități metrice trisilabice sau șase bisilabice. • vers din patru unități metrice. (< fr. *tétramètre*)
tetramórf, -ă I. *adj.* care prezintă patru forme. **II.** *s. n.* (*arte*) reprezentare a celor patru simboluri evanghelice (înger, leu, taur și vultur) într-o singură imagine. (< fr. *tétramorphe*, /II/ germ. *Tetramorphe*)
tetrándră *adj.* (despre flori) cu androceul din patru stamine. (< fr. *tétrandre*)
tetraoníde *s. f. pl.* familie de păsări galinacee: ierunca, cocoșul-de-munte etc. (< fr. *tétraonidés*)
tetraparéză *s. f.* diminuare a forței musculare la cele patru membre. (< fr. *tétraparesse*)
tetrapetál, -ă *adj.* (despre flori) cu patru petale. (< fr. *tétrapétale*)
tetrapíl *s. n.* portic cu patru deschideri, la încrucișarea centrală de drumuri a orașelor din Orient din epoca romană. (< fr. *tétrapyle*)
tetrapirén, -ă *adj.* (despre fructe) cu patru sâmburi osoși. (< lat. *tetrapyrenus*)
tetraplégic, -ă *adj., s. m. f.* (atins) de tetraplegie. (< fr. *tétraplégyque*)
tetraplegíe *s. f.* paralizie a celor patru membre datorită leziunii măduvei spinării. (< fr. *tétraplégie*)
tetraploíd, -ă *adj.* (despre celule, organisme) care prezintă patru seturi haploide de cromozomi. (< fr. *tétraploide*)
tetraploídie *s. f.* stare a ceea ce este tetraploid. (< fr. *tétraploïdie*)
tetrapód[1] *s. n.* **1.** piedestal cu patru picioare pe care se așază diferite obiecte de cult. **2.** bloc de beton armat cu patru proeminențe tronconice, pentru protecția digurilor și a coastelor maritime. (< gr. *tetrapodos*)
tetrapód[2]**, -ă I.** *adj.* patruped. **II.** *s. n. pl.* subclasă de animale superioare (batracieni, reptile, păsări, mamifere) al căror schelet, cu patru membre, este adaptat pentru deplasarea în mediu acvatic. (< fr. *tétrapode*/s/)
tetrapodíe *s. f.* metru ritmic în prozodia greacă constând din două dipodii de același fel. (< fr. *tétrapodie*, gr. *tetrapodia*)
tetraptér, -ă *adj.* (despre insecte) cu două perechi de aripi. (< fr. *tétraptère*)
tetrárh *s. m.* **1.** guvernator al unei tetrarhii. **2.** titlu dat de romani anumitor principi tributari de la frontierele răsăritene ale imperiului. (< fr. *tétrarque*, lat. *tetrarches*, gr. *tetrarkhes*)
tetrarhát *s. n.* autoritatea, funcția de tetrarh. • teritoriu sub autoritatea unui tetrarh. (< fr. *tétrarchat*)
tetrarhíe *s. f.* **1.** a patra parte dintr-o țară, supusă autorității unui tetrarh (1). **2.** formă de guvernământ în Imperiul Roman (instituită de Dioclețian), în care autoritatea era împărțită între patru conducători, fiecare având teritoriul său propriu de guvernare. **3.** subdiviziune a falangei macedonene. (< fr. *tétrarchie*)
tetrás *s. m.* pasăre galiformă de talie mare, în pădurile din regiunile temperate și reci ale emisferei nordice; cocoș-de-munte. (< fr. *tétras*)
tetrasepál, -ă *adj.* (despre flori) cu patru sepale. (< fr. *tétrasépale*)
tetrasiláb *s. n.* cvadrisilab. (< fr. *tétrasyllabe*)
tetrasilabíc, -ă *adj.* cvadrisilabic. (< fr. *tétrasyllabique*)
tetraskelión *s. n.* motiv decorativ în formă de cruce cu brațele egale și extremitățile frânte la 90ș. (< fr. *tétraskélion*)
tetraspérm, -ă *adj.* (despre fructe) cu patru semințe. (< lat. *tetraspermus*)
tetraspór *s. m.* spor cu n cromozomi care rezultă imediat din meioză și care se grupează câte patru. (< fr. *tétraspore*)
tetrasporánge *s. m.* sporange în care se formează tetrasporii. (< fr. *tétrasporange*)
tetrastíh, -ă *adj.* **1.** (despre strofe) de patru versuri; catren. **2.** din patru părți. (< lat. *tetrastichus*, gr. *tetrastikhos*)
tetrastíl *adj., s. n.* (edificiu) cu patru coloane la fațadă. (< fr. *tétrastyle*, lat. *tetrastylus*)
tetrasubstituít, -ă *adj.* (*chim.*; despre derivați) obținut prin substetuirea a patru atomi din moleculă. (< fr. *tétrasubstitué*)
tetrasulfúră *s. f.* sulfură a cărei moleculă conține patru atomi de sulf. (< fr. *tétrasulfure*)
tetratlón *s. n.* concurs atletic combinat care reunește patru probe: 100 m plat, aruncarea greutății, săritura în lungime și cea în înălțime. (< fr. *tétrathlon*)
tetratloníst, -ă *s. m. f.* sportiv care participă la tetratlon. (< tetratlon + -ist)
tetravaccín *s. n.* vaccin conținând patru componente profilactice diferite. (< tetra- + vaccin)
tetravalént, -ă *adj.* **1.** (despre elemente chimice) care are valența 4; cvadrivalent (2). **2.** prevăzut cu patru cromozomi. (< fr. *tétravalent*)
tetravalénță *s. f.* proprietate a elementelor chimice de a fi tetravalente. (după fr. *quadrivalence*)
tetródă *s. f.* tub electric cu patru electrozi. (< fr. *tétrode*)
tetrodón *s. m.* pește din mările calde cu patru dinți, cu solzi spinoși, care poate deveni sferic umflându-se cu aer. (< fr. *tétrodon*)
tetróză *s. f.* monozaharidă cu patru atomi de carbon în moleculă. (< fr. *tétrose*)
teu[1] *s. n.* instrument, obiect în forma literei T: **a)** riglă de desen în formă de T; **b)** fiting, piesă fasonată în formă de T, pentru racordarea țevilor, la canalizări; **c)** panou în formă de T, pe un aeroport, pentru a indica direcția de aterizare; **d)** dispozitiv de fier pentru fixarea cuțitelor la strung. (< fr. *té*)
-teu[2] v. t e o-.
teúgă *s. f.* (*mar.*) punte deasupra punții principale, la proră, care se întinde dintr-un bord în altul și în interiorul căreia sunt amenajate magazii și, uneori, locuințe pentru echipaj. (< fr. *teugue*)
teúrg *s. m.* practicant al teurgiei. (< lat. *theurgus*, gr. *theourgos*)
teúrgic, -ă *adj.* referitor la teurgie. (< fr. *théurgique*, gr. *theourgikos*)
teurgíe *s. f.* **1.** (*ant.*) operație magică, proprie ermetismului elenistic, în care se presupunea că se poate stabili un contact

cu divinitatea sau cu forțele demonice printr-o evocare. • (în *fil.* neoplatoniciană) arta de a face ca Dumnezeu să coboare în suflet, creând astfel o stare extatică. **2.** gen de magie prin care se pretinde punerea în contact cu divinitatea binefăcătoare; magie albă. **3.** știința miracolelor; pretinsă artă de a face minuni. (< fr. *théurgie*, gr. *theourgia*)

teutón, -ă I. *s. m. pl.* trib germanic din Pen. Iutlanda, de unde în sec. II în. H. a migrat spre sud, invadând Galia. **II.** *adj., s. m. f.* **1.** (locuitor) din vechea Germanie. • (*s. f.*) limbă germanică din Evul Mediu; gotica veche. **2.** (membru) care aparținea ordinului teutonic. (< fr. *teuton*)

teutónic, -ă *adj.* care aparținea teutonilor; germanic. **o** *ordin ~* = ordin de cavaleri-călugări întemeiat de cruciații germani din Palestina (1128), dispărut în sec. XVI. (< fr. *teutonique*)

tex *s. m.* unitate de măsură pentru indicarea fineței firelor și semifabricatelor textile, greutatea în grame a 1000 m de fir. (< fr. *tex*)

texán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Texas (SUA). (< fr. *texan*)

-texíe v. -t e c t i c.

texoprínt *s. n.* procedeu de obținere a unui dispozitiv fotografic după o formă de tipar înalt, pentru tipar plan sau adânc, prin fotografierea directă a formei de tipar înalt. (< germ. *Texoprint*)

text *s. n.* **1.** totalitatea cuvintelor într-un document, o publicație, o tipăritură sau alt lucru scris. • scriere originală autentică, în opoziție cu notele, comentariile etc. • fragment dintr-o scriere. **2.** cuvintele unei bucăți de muzică vocală. **3.** corp de literă de 20 de puncte tipografice. (< fr. *texte*, lat *textum*)

TEXTI-/TEXTO- *elem.* „rețea, țesătură". (< fr. *texti-, texto-*, cf. lat. *textum*)

textiér *s. m.* autor de texte (2). (< text + -ier)

textifórm, -ă *adj.* întrețesut, de forma unei țesături; reticular. (< engl. *textiform*, lat. *textiformis*)

textíl, -ă I. *adj.* (despre plante) din care se extrag fibre în țesătorie. • (despre fibre, materiale) care servește la țesut sau tricotat. • țesut, lucrat din fibre sau din fire. • referitor la țesături. **II.** *s. f. pl.* materiale din fibre textile (stofe, pânzeturi etc.); obiecte confecționate. (< fr. *textile*, lat. *textilis*)

textilíst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care se ocupă cu țesătoria. (< fr. *textiliste*)

TEXTO- v. t e x t i-.

textofón *s. n.* aparat telefonic pentru surzi, constând în imprimarea cu degetele pe claviatura aparatului telefonic, automat a textului mesajului. (< engl. *textofon*)

textoíd *s. m.* segment minimal de text unitar semantic. (< text + *-oid*)

textolít *s. n.* material electroizolant din straturi de țesături impregnate cu rășini sintetice. (< fr. *textolite*)

textológ, -ă *s. m. f.* specialist în textologie. (< rus. *tekstolog*)

textológic, -ă *adj.* referitor la textologie. (după rus. *tekstologiceskii*)

textologíe *s. f.* disciplină filologică, pregătirea pentru tipar a textelor clasice în forma lor autentică. (< rus. *tekstologiia*)

textúal, -ă *adj.* **1.** (și *adv.*) identic cu textul, (reprodus) cuvânt cu cuvânt. **2.** referitor la text, al textului. (< fr. *textuel*, lat. *textualis*)

textualísm *s. n.* **1.** aderență rigidă la text; textualitate. **2.** metodă sau principiu de critică textuală. (< engl. *textualism*)

textualíst, -ă I. *adj., s. m. f.* (adept) al textualismului. **II.** *s. m.* erudit în materie de texte (biblice). (< engl. *textualist*)

textualitáte *s. f.* textualism (1). (< textual + -itate)

textură *vb. tr.* a modifica proprietățile fizice ale fibrelor sintetice textile în scopul îmbunătățirii calităților termoizolante, extensibile etc. (< fr. *texturer*)

textúră *s. f.* **1.** aspectul unei țesături, determinat de finețea și legătura firelor. **2.** structura unei roci, a unui aliaj, a unui material solid. **3.** felul cum sunt dispuse fibrele unei părți a corpului. **4.** mod de dispunere a componentelor unei lucrări muzicale sau literare. **5.** imprimat de dimensiuni mici, sub formă de fâșie, care se lipește într-o lucrare tipărită peste pasajele care trebuie rectificate. (< fr. *texture*, lat. *textura*)

tezáur *s. n.* **1.** cantitate mare de bani, de bijuterii, aurărie etc.; (*p. ext.*) avere, bogăție. **2.** totalitatea metalelor prețioase, a efectelor etc. aflate în depozitul unei bănci de emisie. • loc unde se păstrează un asemenea depozit; vistierie. • bani sau obiecte prețioase descoperite întâmplător în pământ; comoară. **3.** (*fig.*) tot ceea ce este foarte prețios, iubit, prețuit. • patrimoniu spiritual acumulat de-a lungul veacurilor. **4.** totalitatea cuvintelor unei limbi, din toate speciile, regiunilor și domeniilor. **o** *dicționar ~* = dicționar exhaustiv, care înregistrează toate cuvintele folosite într-o limbă. • lexic documentar complex și complet. (< fr., lat. *thesaurus*)

tezaurizá *vb. tr.* a strânge, a acumula (bani, obiecte din metal prețios). (< fr. *thésauriser*, lat. *thesaurizare*)

tezaurizatór *s. m.* (*rar*) cel care tezaurizează. (< lat. *thesaurizator*)

téză[1] *s. f.* **1.** afirmație expusă și susținută într-o discuție; idee principală dezvoltată într-o scriere, într-o cuvântare. **2.** idee, concepție, teorie prestabilită în care un artist încadrează forțat elementele realității. • (la Hegel) prima etapă a triadei, care este negată de antiteză (2). **3.** lucrare scrisă, trimestrială, semestrială etc. făcută de elevi în clasă în fața profesorilor. • lucrare științifică prezentată de un candidat pentru obținerea titlului de doctor sau de licență. (< fr. *thèse*, lat. *thesis*)

-téză[2] *elem.* „așezare", „susținere, prezentare". (< fr. *-thèse*, cf. lat., gr. *thesis*)

tezísm *s. n.* **1.** susținere, propagare a anumitor teze. **2.** limitare a unei opere de artă la demonstrarea unei anumite teze. • didacticism, schematism. (< teză + -ism)

tezíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al tezismului. (< teză + -ist)

thaí /tai/ *s. n.* familie de limbi monosilabice vorbite de populație tribală în Thailanda și Laos și de unele populații din Birmania, China de Sud etc. (< fr. *thaï*)

thailandéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Thailanda (Pen. Indochina). (< fr. *thaïlandais*)

thalidomídă *s. f.* substanță tranchilizantă cu acțiune nocivă, care, administrată femeilor gravide, crea malformații dezastruoase. (< fr., engl. *thalidomide*)

thahidomídomaníe *s. f.* consum exagerat de thalidomidă. (< thalidomidă + -manie)

thanetián, -ă *adj., s. n.* (din) etajul eocenului inferior. (< fr. *thanétien*)

thémă *s.f.* diviziune teritorial-administrativă și militară a Imperiului Bizantin în care cele două puteri – ostășească și civilă – erau încredințate unui strateg numit de împărat și dependent direct de acesta. (< fr. *thème*, gr. *thema*)

theraváda *s. f.* hinayana. (< sanscr. *theravada*)

thésis *s. n.* timpul tare, accentuat al unei formule ritmice. (< fr. *thèsis*, lat., gr. *thesis*)

theți *s. m. pl.* (în Grecia antică) țărani care, pierzându-și micile proprietăți, erau siliți să muncească pe pământurile aristocraților sau să vagabondeze. (< fr. *thêtes*)

thrénos *s. n.* cântec de jale la funeralii, în special din epoca homerică. (< fr. *threnos*)

thriller /trílăr/ *s. n.* roman sau film de groază. (< engl. *thriller*)

tiamínă *s. f.* aneurină. (< fr. *thiamine*)

tiáră *s. f.* **1.** acoperământ de cap purtat de regii vechilor perși, ai parților și ai altor popoare orientale. **2.** mitră papală, din trei coroane suprapuse. (< fr. *tiare*, lat. *tiara*)

tiásă *s. f.* (*ant.*) asociație religioasă grecească legată de cultul unui zeu, erou sau suveran. (< fr. *thiase*, gr. *thiasos*)

tiazól *s. n.* lichid incolor sau gălbui, cu miros neplăcut, caracteristic, folosit în sinteze organice. (< engl. *thiazole*)

tibetán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Tibet. • (*s. f.*) limbă din grupul tibeto-birman, cu numeroase dialecte, vorbită în Tibet, Pakistan, Birmania și Nepal. (< fr. *tibétain*)

tibeto-birmán, -ă *adj., s. f. pl.* (grup de limbi) care cuprinde tibetana și birmana. (< fr. *tibéto-birmanes*)

tíbia *s. f.* **1.** os lung și gros, între genunchi și gleznă, care împreună cu peroneul formează scheletul gambei. **2.** articol (5) al piciorului la insecte, între femur și tars; al cincilea segment al membrelor păianjenilor. (< fr., lat. *tibia*)

tibiál, -ă *adj.* al tibiei. (< fr. *tibial*)

tibicén *s. m.* (*ant.*) cântăreț din fluier, din flaut. (< lat. *tibicen*)

tibioperoniér, -ă *adj.* referitor la tibie și peroneu. (< fr. *tibio-péronier*)

tibiotarsián, -ă *adj.* care aparține tibiei și tarsului. (< fr. *tibiotarsien*)
tic *s. n.* **1.** mișcare convulsivă și repetată din contractarea involuntară a unor mușchi. **2.** deprindere, mai mult sau mai puțin ridicolă, pe care o capătă cineva în mod inconștient. **3.** ~ *verbal* = cuvânt, expresie care revine inconștient, inutil și supărător în vorbirea cuiva, ca urmare a unei deprinderi. (< fr. *tic*)
ticál *s. m.* baht. (< germ. *Tical*)
tichét *s. n.* imprimat, bilet-anexă de format mic, care conferă posesorului anumite drepturi (la spectacole, călătorii etc.). (< fr., engl. *ticket*)
tic-tác *interj.* (și *s. n.*) cuvânt care imită sunetul ritmic al ceasornicului, bătăile inimii etc. (< fr. *tic-tac*, germ. *Ticktack*)
tidál, -ă *adj.* referitor la maree, provocat de maree. (< fr., engl. *tidal*)
tiénto *s. n.* formă de muzică instrumentală spaniolă, din sec. XVI-XVIII, asemănătoare ricercarului italian și bazată pe imitația canonică. (< fr., sp. *tiento*)
tiérs I. *s. m.* (*jur*) persoană străină de un contract, care nu are nici un raport juridic cu părțile acestuia; terț; persoană care deține o parte a unui contract, care este impozabilă. **II.** *adj.* care vine în al treilea rând. (< fr. *tiers*)
tierserón *s. n.* (*arhit.*) nervură suplimentară la o boltă în ogivă. (< fr. *tierceron*)
tifacée *s. f. pl.* familie de plante monocotiledonate de pe marginea apelor: papura. (< fr. *typhacées*)
tífdruc *s. n.* **1.** metodă de tipărire cu forme de tipar la care imaginea este formată din scobituri gravate; tipar adânc; calcografie. **2.** mașină de tipar cu care se imprimă după această metodă. (< germ. *Tiefdruck*)
tífic, -ă *adj., s. m. f.* (bolnav) de tifos. (< fr. *typhique*)
TIFL(O)- *elem.* „orb, orbire"; „cec[2]". (< fr. *typhl/o/-*, cf. gr. *typhlos*)
tiflectazíe *s. f.* dilatație a ceculuí[2]. (< fr. *typhlectasie*)
tiflectomíe *s. f.* excizie a ceculuí[2]. (< fr. *typhlectomie*)
tiflítă *s. f.* inflamație a ceculuí[2]. (< fr. *typhlite*)
tifloapendicítă *s. f.* inflamație a apendicelui și a regiunii ceculuí[2] pe care acesta este implantat. (< fr. *typhlo-appendicite*)
tiflocolítă *s. f.* colită cu localizare predominant cecală. (< fr. *typhlocolite*)
tiflográf *s. n.* instrument cu ajutorul căruia orbii pot să scrie. (< fr. *typhlographe*)
tiflografíe *s. f.* **1.** sistem de scriere în relief pentru nevăzători. **2.** desen în relief accesibil percepției tactile a nevăzătorilor. (< fr. *typhlographie*)
tiflologíe *s. f.* ramură a defectologiei care studiază deficiențele senzoriale vizuale. (< fr. *typhlologie*)
tiflomegalíe *s. f.* hipertrofie a ceculuí[2] ca urmare a unei alimentații vegetariene abundente. (< fr. *typhlomégalie*)
tiflopedagogíe *s. f.* ramură a tiflologiei având ca obiect educarea și instruirea copiilor nevăzători. (< fr. *typhlopédagogie*)
tiflopexíe *s. f.* fixare chirurgicală a ceculuí[2] la peretele abdominal. (< fr. *typhlopexie*)
tiflopsihologíe *s. f.* psihologie a celor cu deficiențe senzoriale vizuale. (< tiflo- + psihologie)
tiflorafíe *s. f.* sutură a ceculuí[2]. (< fr. *typhlorraphie*)
tiflostomíe *s. f.* cecostomie. (< fr. *typhlostomie*)
tiflotéhnică *s. f.* ramură a tiflologiei care se ocupă cu problema materialelor didactice a aparatelor speciale pentru uzul nevăzătorilor. (< tiflo- + tehnică)
tiflotomíe *s. f.* incizie a ceculuí[2]. (< fr. *typhlotomie*)
TIFO- *elem.* „tifos". (< fr. *typho-*, cf. gr. *typhos*)
tifobacilóză *s. f.* tuberculoză acută, cu aparență tifoidică; tifotuberculoză. (< fr. *typhobacillose*)
tifofíte *s. f. pl.* plante de lacuri și helesteie. (< lat. *typhophytae*)
tifogén, -ă *adj.* care produce tifosul sau febra tifoidă. (< engl. *typhogenic*)
tifoídă *adj. febră* ~ = boală infecțioasă epidemică, provocată de bacilul tific, care se manifestă prin febră mare, tulburări digestive și printr-o stare generală de toropeală. (< fr. *typhoïde*)
tifoidic, -ă *adj.* referitor la febra tifoidă. (< fr. *typhoïdique*)
tifón[1] *s. n.* țesătură subțire și foarte rară de bumbac, pentru pansamente. (după engl. *tiffany*)
tifón[2] *s. n.* aparat de producere a semnalelor acustice cu ajutorul vaporilor sau al aerului comprimat. (< engl. *tyfon*)
tífos *s. n.* nume dat mai multor boli febrile infecțioase și epidemice produse de bacterii din grupul salmonelelor, caracterizate prin adinamie, torpoare, somnolență. (< ngr. *tifos*, fr. *typhus*)
tifotuberculóză *s. f.* tifobaciloză. (< fr. *typhotuberculose*)
tifóză *s. f.* **1.** stare febrilă, cu lâncezeală, în febra tifoidă. **2.** boală microbiană, contagioasă, a păsărilor. **O** ~ *aviară* = boală a puilor de găină datorată unui virus din grupul bacteriilor paratifice. (< fr. *typhose*)
TIGMO- *elem.* „pipăire, contact". (< fr. *thigmo-*, cf. *thigma*, pipăit, atingere)
tigmomorfóză *s. f.* schimbare a formei și a structurii organelor vegetale produsă de excitații de contact. (< fr. *thigmamorphose*)
tigmonastíe *s. f.* seimonastie. (< fr. *thigmonastie*)
tigmotaxíe *s. f.* reacție a unui organ vegetal ajuns în contact cu o suprafață solidă la care tinde să adere sau pe care tinde să o evite. (< fr. *thigmotaxie*)
tigmotropísm *s. n.* tropism datorat excitației de contact. (< fr. *thigmotropisme*)
tigrát, -ă *adj.* cu dungi negre (ca blana de tigru). (< fr. *tigré*)
tigrésă *s. f.* (*rar*) tigroaică. (< fr. *tigresse*)
tígru *s. m.* **1.** mamifer carnivor din familia felidelor, cu corp zvelt, de talie mare, cu blana galbenă-roșcată cu dungi negre, transversale, în Asia de sud-est. **2.** (*fig.*) om foarte crud, impulsiv, energic. (< fr. *tigre*, lat. *tigris*)
tíjă *s. f.* **1.** tulpină aeriană a plantelor erbacee. **2.** ornament arhitectural care imită tija (1). **3.** (*tehn.*) piesă de forma unei bare care suportă solicitări numai în lungul axei sale. (< fr. *tige*)
tijétă *s. f.* (*arhit.*) partea din capul unei coloane corintiene, ornată cu frunze, din care pornesc volutele. (< fr. *tigette*)
tílă *s. f.* (*bot.*) formațiune microscopică veziculară care astupă vasele lemnoase. (< fr. *thylle*)
tílbury /til-ba-ri/ *s. n.* cabrioletă ușoară și descoperită, cu două locuri. (< engl. *tilbury*)
tíldă *s. f.* **1.** semn grafic (~) în unele lucrări pentru înlocuirea unui cuvânt care se repetă. **2.** semn diacritic care se pune deasupra unei litere pentru a-i da un caracter palatal sau nazal. (< fr. *tilde*, germ. *Tilde*)
tiliacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate lemnoase, rar erbacee: teiul. (< fr. *tiliacées*)
tilítă *s. f.* morenă glaciară fosilă din argilă. (< fr. *tilite*)
till *s. n.* amestec eterogen de fragmente de rocă, depus direct din gheață, fără a fi transportat de apă. (< engl., fr. *till*)
tillándsia *s. f.* bromeliacee epifită din America de Sud, ornamentală, cu frunze înguste, liniare, având inflorescența compactă, cu flori albastre. (< fr. *tillandsia*)
TILO- *elem.* „umflătură", „calozitate". (< fr. *tylo-*, cf. gr. *tylos, tylosis*)
tilopóde *s. n. pl.* mamifere rumegătoare cu degetele căptușite cu pernițe, lipite de copite: cămila, lama etc. (< fr. *thylopodes*)
tilozáur *s. m.* reptilă uriașă acvatică fosilă cu corpul lung și membre scurte transformate în palete înotătoare. (< tilo- + -zaur)
tilóză *s. f.* **1.** boală criptogamică a plopului cu formațiuni microscopice care astupă vasele organelor vegetale moarte. **2.** (*med.*) cheratoză palmo-plantară. (< fr. *thyllose*)
tim[1] *s. n.* temă, subiect, cuvânt caracteristic. (< engl. *theme*)
TIM[2](O), -timíe *elem.* „timus", „emoție, tonus afectiv". (< fr. *thym/o/-, -thymie*, cf. gr. *thymos*)
timbrá *vb. tr.* **1.** a aplica un timbru; (*p. ext.*) a plăti o taxă de timbru. **2.** (despre cântăreți) a-și exersa vocea pentru obținerea unui timbru (II) plăcut și bine marcat. (< fr. *timbrer*)
timbrál, -ă *adj.* caracteristic timbrului (II). (< timbru + -al)
timbrologie *s. f.* filatelie. (< fr. *timbrologie*)
timbrotécă *s. f.* colecție de timbre filatelice, clasate sistematic pe teme, valori, emisiuni, serii etc. (< timbru + -tecă)

tímbru *s. n.* **I. 1.** imprimat de dimensiuni mici care se lipeşte pe anumite acte oficiale, dovadă pentru plata unor impozite, taxe sau cotizaţii; imprimat aplicat pe scrisori reprezentând taxa de transport. • ştampilă care se aplică pe scrisori purtând locul şi data plecării sau sosirii acestora. **o** ~ *sec* = imagine imprimată în relief pe hârtie, cu ajutorul unei ştampile de metal. **2.** (*med.*) bucăţică de hârtie, plastic etc. care se lipeşte pe piele, suport pentru o substanţă cu rol terapeutic. **3.** taxă reprezentând valoarea unui timbru (I, 1) plătită în numerar unei administraţii publice. **II.** calitate a unui sunet prin care acesta se deosebeşte de un alt sunet produs în condiţii de durată, înălţime şi intensitate identice. **III.** coiful heraldic cu cimierul şi lambrechinii săi. (< fr. *timbre*, it. *timbro*)

timectomíe *s. f.* extirpare, parţială sau totală, a timusului. (< fr. *thymectomie*)

time-out /téim-áut/ *s. n.* (*sport*) pauză solicitată de antrenor pentru a da unele recomandări tehnico-tactice echipei pe care o conduce. (< engl. *time-out*)

timer /táimăr/ *s. n.* **1.** distribuitor de aprindere. **2.** regulator de program. (< engl. *timer*)

time-share /taim-şeăr/ *s. n.* cumpărare a unei locuinţe dintr-o staţiune turistică de către mai mulţi clienţi, fiecare având dreptul să petreacă în ea un interval de timp proporţional cu suma achitată. (< engl. *time-share*)

time-sharing /taim-şéring/ *s. n.* metodă de leasing în închirierea de utilaje de valoare ridicată (ordinatoare etc.) la mai mulţi abonaţi în acelaşi timp. (< engl. *time-sharing*)

time-sheet /táim-şit/ *s. n.* document care stabileşte durata de timp folosit efectiv pentru încărcarea-descărcarea unei nave. (< engl. *time-sheet*)

tímic, -ă *adj.* **1.** al timusului. **2.** referitor la afectivitate. (< fr. *thymique*)

timíd, -ă I. *adj., s. m. f.* (om) lipsit de îndrăzneală, de încredere în sine; sfios, ruşinos. **II.** *adj. (fig.)* modest (2). • (*adv.*) cu timiditate. (< fr. *timide*, lat. *timidus*)

timiditáte *s. f.* însuşirea de a fi timid; lipsă de îndrăzneală; sfială. (< fr. *timidité*, lat. *timiditas*)

timíe[1] *s. f.* comportament exterior al individului considerat în raport cu activitatea ori cu umoarea sa veselă sau tristă. (< fr. *thymie*, lat., engl. *thymia*)

-timíe[2] v. tim²(o)-.

timínă *s. f.* bază azotată pirimidinică din compoziţia acizilor nucleici. (< fr. *thymine*)

timing /táiming/ *s. n.* stabilire a momentului potrivit în desfăşurarea unei acţiuni sau a timpului de joc sportiv. (< engl. *timing*)

TIMO[1]**-** v. tim²(o)-.

TIMO[2]**-** *elem.* „valoare", „apreciere", „rang". (< fr. *timo-*, cf. gr. *time*)

timoanaléptic, -ă *adj., s. n.* (medicament) cu putere antidepresivă prin acţiunea sa stimulatoare a umorii. (< fr. *thymoanaleptique*)

timocít *s. n.* celulă de tip limfocit din timus. (< fr. *thymocyte*)

timocitóm *s. n.* tumoare benignă a timusului din timocite. (< fr. *thymocytome*)

timocrátic, -ă *adj.* de timocraţie. (< fr. *timocratique*)

timocraţíe *s. f.* formă de guvernământ în care conducerea statului aparţine celor mai bogaţi cetăţeni; plutocraţie. (< fr. *timocratie*)

timól *s. n.* **1.** compus organic cu miros aromatic şi gust pişcător, în unele uleiuri eterice, antiseptic. **2.** probă de laborator pentru verificarea funcţiilor ficatului. (< fr. *thymol*)

timologíe *s. f.* axiomatică. (< it. *timologia*)

timóm *s. n.* denumire generică pentru tumorile timusului. (< fr. *thymome*)

timónă *s. f.* roată cu cavile de lemn pe margine, cu ajutorul căreia se manevrează cârma unei nave. (< fr. *timon*, it. *timone*)

timoneríe *s. f.* **1.** încăpere pe puntea unei nave, unde se găseşte timona şi alte aparate necesare manevrării navei. **2.** ansamblu de bare, cabluri, paloniere etc. care comandă direcţia, frânele etc. într-un vehicul. (< fr. *timonerie*, it. *timoneria*)

timoniér *s. m.* marinar însărcinat cu manevrarea timonei sau pentru a executa semnalizări. (< fr. *timonier*)

timopát, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de timopatie. (după germ. *thymopatisch*)

timopatíe *s. f.* afecţiune a timusului. (< germ. *Thymopathie*)

timoprív, -ă *adj.* referitor la absenţa timusului. (< fr. *thymoprive*)

timorá *vb. tr.* a înspăimânta, a intimida. (< timorat)

timorát, -ă *adj.* stăpânit de teamă, intimidat, speriat. (< fr. *timoré*, lat. *timoratus*)

timoréz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Timor. (Arhipelagul Malaez). (< Timor + -ez)

timpán[1] *s. n.* **1.** membrană elastică ce separă urechea internă de conductul auditiv extern. **2.** perete de lemn sau de beton armat, parţial scufundat sub apă, care împiedică pătrunderea corpurilor în aducţiune, în camera de echilibru etc. • membrană care separă două camere într-un rezervor. **3.** instrument muzical de percuţie, acrodabil, dintr-un cazan emisferic de aramă acoperit cu o membrană de piele pusă în vibraţie prin lovirea cu două baghete din lemn. **4.** spaţiu triunghiular între cornişele unui fronton, decorat cu sculpturi; suprafaţa între orizontală şi arcele unei bolţi. **5.** (*tehn.*) pinion dinţat. (< fr. *tympan*, lat. *tympanum*, it. *timpano*)

TIMPAN[2]**(O)-** *elem.* „timpan", „membrană". (< fr. *tympan/o/-*, cf. lat. *tympanum*, gr. *tympanon*)

timpanál, -ă *adj.* al timpanului; timpanic. (< fr. *tympanal*)

timpanectomíe *s. f.* excizie a timpanului[1] (1). (< fr. *tympanectomie*)

timpánic, -ă *adj.* timpanal. (< fr. *tympanique*)

timpanísm *s. n.* (*rar*) **1.** timpanită. **2.** sunet care se aude la percuţia unui abdomen balonat. (< fr. *tympanisme*)

timpaníst, -ă *s. m. f.* muzicant care bate timpanul[1] (3) într-o orchestră. (< it. *timpanista*)

timpanítă *s. f.* balonare a abdomenului datorată acumulării de gaze în intestine; timpanism (1), meteorism. (< fr. *tympanite*)

timpanográmă *s. f.* investigaţie prin care se măsoară volumul de aer după spatele timpanului (1). (< *timpan* + *-gramă*)

timpanón *s. n.* instrument muzical cu coarde de metal care se lovesc cu două ciocănele; ţambal. (< fr. *tympanon*)

timpanoplastíe *s. f.* intervenţie chirurgicală pentru refacerea timpanului perforat. (< fr. *tympanoplastie*)

timpanoscleróză *s. f.* scleroză a timpanului, care produce surditate. (< fr. *tympanosclérose*)

timpanotóm *s. n.* instrument folosit în timpanotomie. (< fr. *tympanotome*)

timpanotomíe *s. f.* paracenteză a timpanului. (< fr. *tympanotomie*)

timuríd, -ă *adj.* din dinastia întemeiată de Timur Lenk (Tamerlan). (< fr. *timuride*)

tímus *s. n.* glandă cu secreţie internă aşezată în partea inferioară a gâtului, care nu funcţionează decât la vârsta tânără, atrofiindu- se la maturitate. (< fr. *thymus*)

tinamíde *s. f. pl.* familie de păsări primitive: tinamul; tinamiforme. (< fr. *tinamides*)

tinamifórme *s. f. pl.* tinamide. (< fr. *tinamiformes*)

tinámu *s. m.* pasăre de mărimea unui fazan apreciată pentru vânat, din America de Sud; găinuşă de pampas, care îşi pune cuibul în pământ. (< fr. *tinamou*)

tinctoriál, -ă *adj.* (despre plante sau produse chimice) care conţine substanţe colorante. (< fr. *tinctorial*)

tinctură *vb. tr.* **1.** a da tente diverse stofelor, fibrelor etc. cu ajutorul unor coloranţi; a vopsi. **2.** (*fig.*) a da culoare. (< tinctură)

tinctúră *s. f.* **1.** medicament lichid obţinut prin dizolvarea în alcool sau eter a unor extrase din plante, din organe de animale sau din minerale. **2.** (*fig.*) nuanţă, culoare; coloratură. (< lat., it. *tinctura*, germ. *Tinktur*)

tindalizáre *s. f.* sterilizare a alimentelor prin încălzire repetată la 60-70ş. (după fr. *tyndallisation*)

tindalométru *s. n.* aparat optic pentru măsurarea prafului în aerul dintr-o mină. (< germ. *Tyndallometer*)

tindaloscóp *s. n.* aparat optic pentru controlul rapid al prafului din aerul fronturilor de lucru subteran. (< germ. *Tyndalloskop*)

tinétă *s. f.* **1.** hârdăiaş pentru transport de materii fecale, în închisori. **2.** ploscă pentru bolnavi. (< fr. *tinette*)
tinícol, -ă *adj.* (despre plante) care creşte pe dunele de nisip. (< fr. *thinicole*)
tinítus *s. n.* acufenă. (< lat. *tinnitus*)
tintométru *s. n.* colorimetru în care lichidul de cercetat este comparat cu o serie de sticle etalon colorate diferit. (< germ. *Tintometer*)
TIO- *elem.* „sulf". (< fr. *thio-*, cf. gr. *theion*)
tioalcoól *s. m.* tiol. (< fr. *thioalcool*)
tiobacteriále *s. f. pl.* ordin de bacterii, toate speciile chimiotrofe care folosesc compuşii sulfului. (< fr. *thiobactériales*)
tiocarbamídă *s. f.* tiouree. (< germ. *Thiokerbamid*)
tiocianát *s. m.* sare a acidului tiocianic; tiocianură, rodanură, sulfocianură. (< fr. *thiocyanate*)
tiociánic *adj. acid ~* = acid instabil, gazos, care poate fi condensat cu aer lichid, formând cristale; acid rodanhidric, acid sulfocianic. (< fr. *thiocyanique*)
tiocianúră *s. f.* tiocianat. (< fr. *thiocyanure*)
tiocól *s. m.* **1.** produs sintetic, rezistent la uleiuri şi la solvenţi organici, adaos la cauciuc pentru a-i îmbunătăţi calităţile. **2.** substanţă chimică în tratamentul traheitelor şi al bronşitelor. (< fr. *thiokol*, germ. *Thiokol*)
tiofén *s. n.* substanţă organică, cu însuşiri asemănătoare benzenului, din gudroanele cărburilor de pământ. (< fr. *thiofène*)
tiofenól *s. m.* **1.** (*pl.*) derivaţi organici ai hidrogenului sulfurat. **2.** compus organic lichid cu miros pătrunzător. (< fr. *thiofénol*)
tiofíl, -ă *adj.* (despre bacterii) care prosperă în mediile bogate în sulf. (< fr. *thiophile*)
tiogén, -ă *adj.* (despre coloranţi) care conţine sulf. (< it. *tiogeno*)
tiól *s. m.* mercaptan; tioalcool. (< fr. *thiol*)
tioplástе *s. n. pl.* răşini sintetice care conţin sulf în moleculă. (< fr. *thioplastes*)
tiosulfát *s. m.* sare a acidului tiosulfuric. (< fr., engl. *thiosulfate*)
tiosulfúric *adj. acid ~* = acid instabil, care formează tiosulfaţi. (< fr. *thiosulfurique*)
tiourée *s. f.* substanţă organică din uree prin înlocuirea oxigenului cu sulf; tiocarbamidă. (< fr. *thio-urée*)
tip[1], -ă **I.** *s. n.* **1.** model, formă căreia îi corespunde o anumită grupă de obiecte sau de fenomene; model original după care se efectuează obiecte de acelaşi fel; prototip. **2.** individ, exemplar care întruneşte anumite trăsături caracteristice pentru un grup, o rasă etc. • totalitatea caracterelor distinctive esenţiale ale unui grup, ale unei rase, familii etc. • caracter distinctiv, particularitate. • exemplar ale cărui caractere constituie trăsăturile esenţiale ale unei specii, familii etc. de plante sau de animale. **II.** *s. m. f.* **1.** personaj care întruneşte trăsăturile comune, caracteristice tuturor individilor din categoria pe care o reprezintă. **2.** (*fam.*) persoană de mare originalitate; individ, ins. (< fr. *type*, lat. *typus*)
TIP[2](O)-, -típ, -tipie *elem.* „model, tip", „caracter", „imprimare", „tipărire", „tipografie". (< fr. *typ/o/-, -type, -typie*, cf. gr. *typos*)
tipáj *s. n.* (*cinem.*) personaj din filmul de animaţie, creat de artistul plastic în funcţie de datele psihologice, de necesităţile de expresivitate şi interpretare etc. (< tip[2]- + *-aj*)
tipát, -ă *adj.* construit după un anumit tip. (< fr. *typé*)
tipésă *s. f.* (*fam.*) femeie, individă (de proastă calitate). (< fr. *typesse*)
típic, -ă **I.** *adj.* care prezintă particularităţile proprii unui tip; caracteristic, specific. **II.** *s. n.* **1.** caracterul a ceea ce este specific. **2.** totalitatea caracterelor unui fenomen artistic sau ale unui personaj literar, care exprimă în mod veridic esenţa realităţii. (< fr. *typique*, lat. *typicus*)
tipicitáte *s. f.* caracter tipic. (< it. *tipicità*)
-tipie v. tip[2](o)-.
tipificát, -ă *adj.* (*rar*) căruia i se face un tip. (după fr. *typifié*)
tipizá *vb. tr.* **1.** a da unui personaj literar, unei situaţii etc. valoare, caracter tipic. **2.** a reduce diversele variante ale unui produs la un singur tip[1] (I, 1); a standardiza. **3.** a stabili caracteristicile principale ale construcţiilor, elementelor de construcţie şi detaliilor acestora. (< fr. *typiser*)
tipizánt, -ă *adj.* care tipizează. (< it. *tipizzante*)
tipizáre *s. f.* **1.** acţiunea de a tipiza. • proces complex de generalizare artistică a realităţii în urma căruia esenţa relaţiilor sociale, a evenimentelor istorice, se dezvăluie în forma unor imagini, în caractere vii, veridice. **2.** acţiunea de standardizare prin care, dintre mai multe produse destinate aceluiaşi scop, se elimină tipurile inutile sau foarte asemănătoare, reţinându-se numai cele folositoare şi corespunzătoare scopului. (< tipiza)
tipizáte *s. n. pl.* tipărituri, imprimate standardizate. (< tipiza)
TIPO[1]- v. tip[2](o).
típo[2] *adj. inv.* (*fam.*) de tipografie. (< fr. *typo*)
tipodimensiúne *s. f.* dimensiune standardizată. (< tipo- + dimensiune)
tipogenéză *s. f.* fază de evoluţie a organismelor vii în timpul căreia ia naştere un tip, constituindu-şi caracterele. (< fr. *typogenèse*)
tipográf[1], -ă *s. m. f.* muncitor specializat în lucrări de tipografie. (< ngr. *tipografos*)
tipográf[2] *s. n.* maşină de cules şi de turnare în rânduri a literelor de tipar. (< germ. *Typograph*)
tipográfic, -ă *adj.* de tipografie. (< ngr. *tipografikos*)
tipografíe *s. f.* întreprindere, atelier în care se execută lucrări de tipărire de cărţi, ziare etc. (< ngr. *tipografia*)
tipolitografíe *s. f.* procedeu de imprimare a unor texte culese cu litere mobile, mai întâi pe hârtie şi apoi pe piatră litografică sau placă de metal. (< fr. *typolitho-graphie*)
tipológic, -ă *adj.* referitor la tipologie; care priveşte trăsăturile tipice ale unui fenomen. (< fr. *typologique*)
tipologíe *s. f.* **1.** studiu ştiinţific al trăsăturilor tipice ori al relaţiilor reciproce dintre diversele tipuri ale unor oameni, animale, obiecte sau fenomene. • clasificare a tipurilor literare. **2.** ramură a pshihologiei care studiază trăsăturile psihice ale diferitelor tipuri de oameni. **3.** studiu ştiinţific al structurii unui idiom sau grup de idiomuri în raport cu un tip determinat printr-o analiză unitară. (< fr. *typologie*)
tipologizá *vb. tr.* a face ceva tipologic. (< tipologie + -iza)
tipometríe *s. f.* procedeu de reproducere de hărţi şi figuri geometrice folosind forme compuse din elemente tipografice şi clişee. (< fr. *typométrie*)
tipométru *s. n.* **1.** instrument pentru măsurarea corpului literelor tipografice. **2.** riglă gradată în unităţi tipografice la măsurarea dimensiunilor machetei, a textelor culese sau tipărite. (< fr. *typomètre*)
tipotécă *s. f.* colecţie a seturilor complete de caractere tipografice şi litere. (< tipo[2]- + *-tecă*)
tip-tóp *adj. inv.* (*fam.*) elegant, pus la punct. (< germ. *tipptopp*, engl *tiptop*)
típula *s. f.* ţânţar foarte mare, cu o largă răspândire pe glob, în locuri umede sau umbroase şi a cărei larvă produce pagube în grădini. (< fr. *tipule*, lat. *tippula*, păianjen-de-apă)
tipulíde *s. f. pl.* familie de insecte: tipula. (< fr. *tipulidés*)
tir[1] *s. n.* **1.** tragere (la ţintă) cu o armă de foc. **2.** sportul tragerii la ţintă. (< fr. *tir*)
tir[2] *s. n.* autocamion de mare tonaj pentru transportul internaţional de mărfuri. (< t/ransport/ + *i*/nternaţional/ + *r*/utier/)
tirádă *s. f.* **1.** parte a unui discurs în care oratorul dezvoltă pe larg şi cu emfază o teză, o idee. **2.** fragment dintr-o operă dramatică spus fără întrerupere de unul dintre eroi; (*p. ext.*) expunere plină de lucruri comune debitate pe nerăsuflate. **3.** (*muz.*) pasaj în formă de gamă sau apogiatură din mai multe sunete. (< fr. *tirade*)
tiráj *s. n.* **1.** număr de exemplare în care se tipăreşte o publicaţie periodică, o carte etc. • producţia orară normală a unei maşini de tipărit, exprimată în coli tipărite pe faţă. **2.** (*cinem.*) multiplicare, prin copiere, a unui film. **3.** deplasare a unui gaz într-o conductă datorită diferenţei de presiune dintre cele două extremităţi sau dintre două secţiuni ale ei. **4.** operaţie de turnare în sticle a vinului pregătit pentru fabricarea şampaniei. **5.** tragere a aerului în plămâni ca urmare a

contracției mușchilor inspiratori. • efort inspirator în dispnee. (< fr. *tirage*)

tiraminázǎ *s. f.* enzimă care distruge tiramina prin oxidare. (< fr. *tyraminase*)

tiramínǎ *s. f.* amină aromatică cu puternică acțiune vasoconstructoare, derivată din tirozină. (< fr. *tyromine*)

tiraminemíe *s. f.* prezența tiraminei în sânge. (< fr. *tyraminémie*)

tiramisú *s. n.* desert (prăjituri, tort) tipic italienesc, în care se freacă mascarpone, cacao cu cremă și frișcă, amestecat cu lichior. (< it. *tiramisu*)

tirán[1] *s. m.* pasăre mică, insectivoră și bună cântătoare, din America, foarte vioaie și curajoasă, care atacă chiar păsări mai mari. (< fr. *tyran*)

tirán[2]**, -ă** **I.** *s. m.* despot. • conducător de stat foarte aspru, crud; (*p. ext.*) cel care abuzează de autoritatea sa, care asuprește pe alții. **II.** *adj.* nemilos, despotic; asupritor. (< ngr. *tirannos*, fr. *tyran*)

tiranián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Tirana (Albania). (< Tirana + -ian)

tiránic, -ă *adj.* (despre legi, fapte etc.) specific tiranilor, tiraniei; despotic, crud. • (*fig.*) chinuitor, obsedant. (< fr. *tyrannique*, ngr. *tirannikos*, lat. *tyrannicus*)

tiranicíd **I.** *s. n.* ucidere a unui tiran. **II.** *s. m.* ucigaș al unui tiran. (< fr. *tyrannicide*)

tiranie *s. f.* **1.** (*ant.*) formă de guvernământ a unor cetăți grecești caracteristică epocii de trecere de la oligarhia aristocratică la democrația sclavagistă. **2.** guvernare des-potică, instituită prin uzurpare. **3.** comportare, atitudine de tiran; asuprire, cruzime. (< fr. *tyrannie*)

tiranizá *vb. tr.* a trata cu cruzime pe cineva; a asupri, a teroriza. • (*fig.;* despre idei, sentimente etc.) a chinui. (< fr. *tyranniser*)

tiranozáur *s. m.* dinozaurian carnivor biped, cu dinți foarte ascuțiți, cea mai puternică și mai feroce dintre toate reptilele. (< fr. *tyrannosaure*)

tiránt *s. m.* element longitudinal de construcție destinat să suporte eforturile de întindere, de suspendare, împingeri irozontale ale arcelor, bolților etc. (< fr. *tirant*)

tiratrón *s. n.* tub electronic cu trei electrozi folosit ca redresor comandat, ca amplificator de curent etc. (< fr. *thyratron*)

tirbușón *s. n.* dispozitiv metalic în formă de spirală folosit pentru scoaterea dopurilor de la sticle. (< fr. *tire-bouchon*)

TIREO-/TIRO- *elem.* „scut", „tiroidă". (< fr. *thyréo, thyro-*, cf. gr. *thyreos*)

tireogén, -ă *adj.* de origine tiroidiană. (< fr. *thyréogène*)

tireoglobulínă *s. f.* proteină complexă din glanda tiroidă, bogată în iod. (< fr. *thyroglobuline*)

tireomegalíe *s. f.* hiperotrofie a tiroidei. (< tireo- + -megalie)

tireopatíe *s. f.* denumire generică pentru afecțiunea gladei tiroide. (< fr. *thyréopathie*)

tireoprív, -ă *adj.* referitor la suprimarea glandei tiroide. (< fr. *thyréoprive*)

tireoptóză *s. f.* deplasare în jos a glandei tiroide. (< fr. *thyréoptose*)

tireostimulínă *s. f.* hormon hipofizar tireotrop care reglează formarea tiroxinei. (< fr. *thyréostimuline*)

tireotomíe *s. f.* deschidere chirurgicală a tiroidei, premergătoare traheotomiei. (< fr. *thyréotomie*)

tireotoxícózǎ *s. f.* ansamblu de tulburări provocate de o secreție excesivă a hormonilor tiroidieni, în formele grave de bazedov. (< fr. *thyréotoxicose*)

tireotróp, -ă *adj., s. n.*. (substanță, hormon) care stimulează secreția glandei tiroide. (< fr. *thyréotrope*)

tirfón *s. n.* șurub de oțel cu filet triunghiular și capul jumătate rotund, continuat cu o prismă pătrată, care servește la fixarea șinelor de traverse. (< fr. *tirefond*)

tirfór *s. n.* clește special pentru îmbinarea tuburilor mari de beton armat sau de azbociment. (< fr. *tire-fort*)

tirián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Tir (Fenicia antică). (< fr. *tyrien*)

tiríst *s. m.* (*fam.*) conducător al unui tir[2]. (< tir + -ist)

tiristór *s. n.* element de circuit semiconductor, cu doi electrozi principali și un electrod de comandă, care poate bloca tensiuni relativ înalte aplicate în ambele sensuri între electrozii săi principali. (< engl., fr. *thyristor*)

TIRO- v. t i r e o - .

tiroár *s. n.* (*rar*) sertar. (< fr. *tiroir*)

tirofaringián, -ă *adj.* referitor la cartilajul tiroid și la faringe. (< fr. *thyropharyngien*)

tirohioidián, -ă *adj.* referitor la cartilajul tiroidian și la osul hioid. (< fr. *thyrohyoïdien*)

tiroídă *adj., s. f.* (glandă) cu secreție internă pe partea anterioară a laringelui. (< fr. *thyroïde*)

tiroidectomíe *s. f.* ablație a tiroidei. (< fr. *thyroïdectomie*)

tiroidián, -ă *adj.* referitor la tiroidă. (< fr. *thyroïdien*)

tiroidísm *s. n.* intoxicație cu produși de secreție ai tirodei. (< fr. *thyroïdisme*)

tiroidítă *s. f.* inflamație a tiroidei. (< fr. *thyroïdite*)

tiroídoterapíe *s. f.* folosire terapeutică a extractului de glandă tiroidă. (< fr. *thyroïdothérapie*)

tiroléz, -ă **I.** *s. m. pl.* populație care locuiește în Tirol. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. **III.** *adj., s. f.* (model de rochie) din trei piese: o bluză albă, un fel de sarafan imprimat și un șorțuleț (alb). (< it. *tirolese*)

tirotricínă *s. f.* antibiotic extras dintr-un bacil sporulat folosit în dermatoze microbiene, ulcere etc. (< fr. *tyrathricine*)

tiroxínă *s. f.* hormon tiroidian foarte bogat în iod, care stimulează creșterea și mai ales diferențierea tisulară etc. (< fr. *thyroxine*)

tiroxinemíe *s. f.* prezența tiroxinei în sânge. (< fr. *thyroxinémie*)

tiroxinoterapíe *s. f.* folosire terapeutică a tiroxinei. (< fr. *tyroxinothérapie*)

tirozínă *s. f.* aminoacid aromatic din diferite protide, a cărui oxidare produce melanina. (< fr. *tyrosine*)

tirozinemíe *s. f.* prezența tirozinei în sânge. (< fr. *tyrosinémie*)

tirs *s. n.* **1.** toiag împodobit cu frunze de viță, de iederă și în vârf cu un con de pin, purtat de zeul Dionysos și însoțitorii săi; ferulă (1). **2.** inflorescență în formă de con de brad. (< fr. *thyrse*, lat. *thyrsus*, gr. *thyrsos*)

tirsoíd, -ă *adj.* (despre inflorescență) în formă de tirs (2). (< fr. *thyrsoïde*)

tisulár, -ă *adj.* (*anat.*) referitor la țesuturi. (< fr. *tissulaire*)

titán[1] *s. m.* **1.** (*mit.*) fiecare dintre cei 12 fii ai lui Uranus și ai Geei care s-au răsculat împotriva lui Zeus pentru supremație; (*p. ext.*) gigant. uriaș. **2.** (*fig.*) om de o putere extraordinară. • personalitate care s-a impus într-un domeniu. (< fr., lat. *titan*)

titán[2] *s. n.* metal alb-argintiu, foarte dur și casant, greu fuzibil, la elaborarea unor aliaje și oțeluri speciale. (< fr. *titane*)

titanát *s. m.* sare a acidului titanic. (< fr. *titanate*)

titánesc, -ă *adj.* titanic[2]. (< fr. *titanesque*)

titanián, -ă *adj.* titanic[2]. (< engl. *titanian*)

tinánic[1] *adj. acid ~* = acid al titanului [2]. (< fr. *titanique*)

titánic[2]**, -ă** *adj.* de titan, gigantesc; titanesc; titanian. (< fr. *titanique*)

titanidă *s. f.* (*mit.*) fiecare dintre cele șase fiice ale lui Uranus și ale Geei, surori ale titanilor. • fiică a unui titan. (< fr. *titanide*, las. *titanis, -idis*)

titanifér, -ă *adj.* care conține titan[2]. (< fr. *titanifère*)

titanism *s. n.* **1.** spirit de revoltă. • atitudine, specific romantică, de revoltă împotriva dominației răului, care preconiza eliberarea totală a geniului. **2.** ceea ce caracterizează opera unui creator de geniu. (< fr. *titanisme*)

titanist *s. m.* pasager pe vasul Titanic în timpul naufragiului acestuia. (< Titan/ic/ + *-ist*)

titanít *s. n.* **1.** silicat natural de titan și de calciu, piatră semiprețioasă; sfen. **2.** aliaj dur cu carburi metalice, concreționat. (< fr. *titanite*)

TITANO- *elem.* „uriaș, gigantic". (< fr. *titano-*, cf. gr. *titan*)

titanomagnetít *s. n.* magnetit bogat în titan[2], în gabrouri. (< fr. *titanomagnétite*)

titanomahíe *s. f.* (*mit.*) lupta titanilor. (< fr. *titanomachie*)

titanotériu *s. m.* mamifer mare și greoi fosil, având craniul cu două protuberanțe osoase. (< engl. *titanothere*)

titanozáur *s. m.* reptilă fosilă gigantică din grupul sauropodelor. (< titano- + -zaur)

tithónic *s. n.* facies alpin al etajului postlandian, carac-terizat prin depuneri masive de calcare albe, compacte, care formează catene muntoase. (< fr. *tithonique*)

titilomanie *s. f.* **1.** mania de a se scărpina. **2.** onicofagie. (< fr. *titilomanie*)

títlu *s. n.* **1.** calificare obținută de cineva în urma unor studii speciale sau în urma unei performanțe sportive. **o** *~ de glorie* = merit, renume, faimă. • demnitate, funcție, rang (nobiliar). **2.** cuvânt, text pus în fruntea unei cărți, a unui capitol etc. indicând rezumativ cuprinsul; (*p. ext.*) orice lucrare editată. • partea scrisă de la începutul unui film, care indică numele acestuia, realizatorii și studioul care l-au produs. • (*pl.*) traducerea dialogului imprimată pe filmele vorbite în limbi străine. **o** *cu ~ de* = cu caracter de, ca... **3.** capitol în textele de legi, în regulamente etc. **4.** înscris, act sau fapt juridic reprezentând temeiul unui drept invocat. **o** *~ de proprietate* = act care stabilește dreptul de proprietate al cuiva asupra unui bun; *~ de valoare* = înscris, semnat și transmisibil, care constituie obiectul unor tranzacții financiare și a cărui proprietate conferă drept de asociere sau de creanță; *~ de credit* = document consacrat prin acte normative și reprezentând o obligație de rambursare la scadență a unei anumite sume de bani; *~ de participație* = titlul de credit care conferă dreptul la dividende, dreptul la o cotă parte din patrimoniul societății sau de a participa la activitatea societății comerciale. **5.** (*fig.*) justificare, dovadă, drept. **6.** cantitatea de metal prețios dintr-un aliaj exprimată în părți la mie; titru (3). • (*text.*) număr care indică finețea firului de mătase și a fibrelor sintetice. (< ngr. *titlos*, lat. *titulus*, după fr. *titre*)

titoísm *s. n.* formă de socialism practicată în fosta Iugoslavie sub conducerea lui Iosif Broz Tito. (după fr. *titisme*)

titoíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al titoismului. (după fr. *titisme*)

titrá *vb. tr.* **1.** a da, a acorda un titlu (1, 2). **2.** (despre ziare) a pune un titlu. **3.** (*chim.*) a determina titrul unei soluții, unui aliaj. **4.** (*cinem.*) a imprima pe peliculă traducerea dialogurilor din versiunea originală a unui film. (< fr. *titrer*)

titráj *s. n.* titrare. (< fr. *titrage*)

titrát, -ă *adj.* **1.** (și *s.*) care a obținut un titlu universitar. **2.** (despre soluții) a cărei concentrație a fost determinată prin analiză. **3.** (despre filme) tradus. (< fr. *titré*)

titratór, -oáre *s. m. f.* cel care titrează (3) soluțiile. (< titra + -tor)

titrimetríe *s. f.* disciplină care studiază metodele de titrare a soluțiilor. (< fr. *titrimétrie*)

títru *s. n.* **1.** masă de substanță activă, exprimată în grame, într-un milimetru de soluție. **2.** număr de grame dintr-o substanță cu care aceasta reacționează într-un anumit sens. **3.** titlu (6). (< fr. *titre*)

titubá *vb. intr.* a se clătina pe picioare. (< fr. *tituber*)

titubánt, -ă *adj.* cu mers nesigur, care se împleticește pe picioare; tremurător. (< fr. *titubant*)

titubáție *s. f.* (*livr.*) nesiguranță în mers și în mișcări. (< fr. *titubation*)

titulár, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (cel) care îndeplinește permanent și excesiv o funcție etc. **2.** (cel) care se bucură de un drept juridic. **3.** (*fig.*) (cel) care apare ca erou principal, care dă titlul unei opere artistice. (< fr. *titulaire*)

titularizá *vb. tr.* a numi (pe cineva) titular (1) al unui post. (< fr. *titulatiser*)

titularizábil, -ă *adj.* care poate fi titularizat. (< titulariza + -bil)

titulatúră *s. f.* mod de a (se) intitula; totalitatea titlurilor pe care le are o persoană, o lucrare etc. (< fr. *titulature*, germ. *Titulatur*)

TIXO- *elem.* „atingere, lovire", „agitare". (< fr. *thixo-*, cf. gr. *thixis*)

tixotróp, -ă *adj.* (despre geluri) care prezintă tixotropie. (< fr. *thixotrope*)

tixotropíe *s. f.* lichefiere reversibilă a unor geluri sub influența unor acțiuni mecanice (malaxare, vibrare etc.). (< fr. *thixotropie*)

tizánă *s. f.* infuzie de plante medicinale. (< fr. *tisane*, lat. *tisana*)

tizanúre *s. f. pl.* ordin de insecte primitive fără aripi, cu corpul acoperit cu solzi sau peri și cu trei apendice filiforme la capătul abdomenului. (< fr. *thysanoures*)

tizianésc, -ă /-ți-/ *adj.* în stilul pictorului italian Tizian. (< it. *tizianesco*)

tméză *s. f.* intercalare a unuia sau a mai multor cuvinte între elementele componente ale unui cuvânt compus. (< fr. *tmèse*)

toaletá *vb.* **I.** *tr., refl. (fam.)* a(-și) face toaleta. **II.** *tr.* **1.** a curăța, a face mai estetic. • a tunde, a tăia crăcile copacilor. **2.** a pregăti o hartă pentru utilizarea în scop tactic. (< fr. *toiletter*)

toalétă *s. f.* **1.** faptul de a se spăla, pieptăna etc.; faptul de a se găti, a se dichisi. **o** *a-și face ~a* = a se găti. • (*med.*) curățire a unei plăgi sau a zonei operatorii. **2.** totalitatea obiectelor de îmbrăcăminte și de podoabă (femeiască). **3.** mobilă cu oglindă pe care se țin obiectele necesare îngrijirii tenului, a părului etc. **4.** cameră de baie cu lavoar, closet și duș. (< fr. *toilette*)

toarcián, -ă *adj., s. n.* (din) etajul jurasicului interior (lias). (< fr. *toarcien*)

-toáre v. -t o r [2] .

toast *s. n.* **1.** scurt discurs ocazional, improvizat, rostit la o masă în cinstea unei persoane sau a unui eveniment; închinare în sănătatea cuiva. **2.** felie de pâine prăjită cu unt. (< fr. *toast*)

toastá *vb. intr.* a închina un pahar în cinstea cuiva sau a ceva; a ține un toast. (< fr. *toaster*)

toastér /tos-/ *s. n.* reșou special de prăjit pâinea. (< fr. *toasteur*)

tobagoán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Tobago (Antilele Mici). (< *Tobago* + *-an*)

tobogán/topogán *s. n.* **1.** instalație (pentru sport și amuzament) constând dintr-un plan înclinat ca un jgheab pe care se alunecă ușor. **2.** jgheab înclinat drept mijloc de transport, cu viteză mică, a unor materiale, piese etc. (< fr. *toboggan*)

tobrálco *s. n.* pânză de bumbac, fină, cu dungi sau carouri formate din combinația unor fire subțiri cu altele groase. (< fr. *tobralco*, germ. *Tobralko*)

-tóc v. t o c o [1] - .

tocátă *s. f.* compoziție muzicală de virtuozitate, scrisă pentru instrumente cu claviatură, cu o mișcare rapidă, clară, sacadată, executată solistic. (< it. *toccata*)

tocatínă *s. f.* tocată de mică întindere. (< it. *toccatina*)

tócă *s. f.* **1.** acoperământ pentru cap, fără boruri, purtat în trecut de avocați sau de magistrați. **2.** căciuliță sau pălărioară fără boruri purtată de femei. (< fr. *toque*)

TOCO[1]-, -tóc, -tochíe, -tocíe *elem.* „naștere, procreare, înmulțire". (< fr. *toco-, -toque, -tokie, -tocie*, cf. gr. *tokos*)

tocó[2] *s. m.* tucan de talie mare, cu penajul negru, gâtul și pieptul alb, iar ciocul roșu cu galben și negru. (< germ. *Toko*)

tocoferól *s. m.* vitamina E. (< fr. *tocophérol*)

tocofobíe *s. f.* teamă patologică de naștere. (< engl. *tokophobia*)

tocográf *s. n.* aparat pentru înregistrarea grafică a frecvenței și intensității contracției uterine. (< engl. *to-kograph*)

tocolític, -ă *adj., s. n.* (medicament) care provoacă relaxarea uterină și împiedică contracțiile miometrului. (< fr. *tocolytique*)

tocologíe *s. f.* disciplină medicală care studiază actul nașterii. (< fr. *tocologie*)

tocsín *s. n.* clopot de alarmă; (*p. ext.*) sunetul produs. (< fr. *tocsin*)

tod *s. m.* pasăre mică cu penajul pestriț, din Cuba. (< lat. *todus*)

tofacéu, -ée *adj.* de natura tofusului. (< fr. *tophacé*)

toffú *s. n.* brânză (urdă) din lapte de soia, preparată cu ierburi aromatice, tăiată în tuburi. (< it. *toffu*)

tofús *s. n.* nodul format din depozite de urați care apar pe articulațiile și pe cartilajele urechii la cei suferinzi de gută. (< fr. *tophus*)

togátă *adj.* (la romani; despre o comedie, o statuie) cu personaje învești mântate în togă. (< fr., lat. *togata*)

tógă s. f. **1.** îmbrăcăminte bărbătească la romani constând dintr-o bucată lungă de stofă sau de lână, care se purta înfășurată pe corp, pornind de la umărul stâng și lăsând descoperit brațul drept. **2.** robă. (< lat. *toga*)

togoléz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Togo (Africa). (< fr. *togolais*)

toháric, -ă *adj.* referitor la toharică. • (*s. f.*) limbă indo-europeană vorbită în Asia Centrală (Turkestanul chinez), care foloseşte o scriere cu alfabet hindus. (< germ. *tocharisch*)
tókai *s. n.* vin licoros, galben auriu, recoltat în Ungaria. (< fr. *tokai*)
tokamák *s. n.* instalaţie folosită la studiul reacţiilor termonucleare controlate, în vederea menţinerii plasmei într-un spaţiu limitat, izolată termic, la temperaturi de milioane de grade, cu ajutorul unor câmpuri magnetice de tip special. (< germ. *Tokamak*)
tokiót, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Tokio. (< Tokio + -ot)
tólă *s. f.* foaie de tablă (groasă), tăiată la dimensiunile necesare unei anumite lucrări. (< fr. *tôle*)
tolerá *vb. tr.* a îngădui, a permite (ceva nepermis). • a admite, a suporta în apropiere (pe cineva). ◊ *a ~ un medicament, un tratament* = a suporta fără reacţie patologică. (< fr. *tolérer*)
tolerábil, -ă *adj.* care poate fi tolerat; admisibil. (< fr. *tolérable*)
tolerabilitáte *s. f.* însuşirea de a fi tolerabil. (< tolerabil + -itate)
toleránt, -ă *adj.* care tolerează; îngăduitor, indulgent. (< fr. *tolérant*)
tolerantísm *s. n.* sistem al acelora care preconizează toleranţa religioasă. (< fr. *tolérantisme*)
toleránţă *s. f.* **1.** atitudine îngăduitoare; îngăduinţă, indulgenţă. ◊ *casă de ~* = bordel, lupanar. **2.** obişnuinţă sau dispoziţie a organismului de a suporta anumite medicamente sau substanţe. • (*biol.*) însuşire a unor organisme de a trăi, de a se dezvolta în condiţii nefavorabile de mediu. **3.** admiterea unei mici abateri de la greutatea, măsura, calitatea, de la numărul obişnuit al unei mărfi etc. • (*tehn.*) diferenţa dintre dimensiunea maximă şi cea minimă admisă în prelucrarea unui anumit material şi valoarea prescrisă în norme şi standarde a acestei dimensiuni. (< fr. *tolérance*, germ. *Toleranz*, lat. *tolerantia*)
tolít *s. n.* exploziv format de un derivat azotat al toluenului. (< fr. *tolite*)
TOLO- *elem.* „cupolă". (< fr. *tholo-*, cf. gr. *tholos*)
tololít *s. n.* formaţiune endocarstică a unei cupole de piatră agăţată de tavanul peşterii. (< tolo- + -lit)
tolométru *s. n.* turbidimetru. (< fr. *tholomètre*)
tólos *s. n.* **1.** mormânt preistoric rotund, acoperit cu o cupolă. **2.** (*ant.*) templu circular. (< fr., gr. *tholos*)
toltéc, -ă **I.** *s. m. pl.* populaţie amerindiană din Mexic, care, în sec. X, a creat o remarcabilă civilizaţie. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie. • (*s. f.*) limbă vorbită de tolteci. (< fr. *toltèque*)
tolú *s. n.* balsam extras dintr-un arbore din America de Sud. (< fr., sp. *tolu*)
toluén *s. n.* hidrocarbură aromatică lichidă, incoloră, inflamabilă, din gudroanele de huilă, folosit ca solvent, la fabricarea unor coloranţi, medicamente etc.; metilbenzen. (< fr. *toluène*)
toluidínă *s. f.* amină, derivat al toluenului. (< fr. *toluidine*)
tom[1] *s. n.* volum dintr-o operă de proporţii mai întinse; (*p. ext.*) carte, lucrare. (< fr. *tome*, lat. *tomus*)
-tom[2] v. t o m o - .
tomahávk /tómăhoc/ *s. n.* secure mică folosită de indienii din America la aruncat, ca armă de luptă şi vânătoare. (< engl. *tomahawk*)
tomát, -ă **I.** *adj.* (despre sos) făcut din tomate. **II.** *s. f.* pătlăgea roşie. (< fr. *tomate*, /II/ germ. *Tomate*,)
tombác *s. n.* aliaj de cupru şi zinc, de culoarea aurului, folosit sub formă de sârme, table etc. (< fr. *tombac*)
tombál, -ă *adj.* de mormânt; funerar. (< fr. *tombal*)
tomberón *s. n.* cutie cu fundul rotunjit, montată pe o osie cu două roţi, la transportarea pe distanţe mici a materialelor de construcţie, a gunoaielor etc. (după fr. *tombereau*)
tómbolă *s. f.* loterie cu obiecte. (< fr., it. *tombola*)
tómbolo *s. n.* limbă de nisip care uneşte o insulă litorală de ţărm. (< it. *tombolo*)
toméntos *s. n. (bot.)* totalitatea perilor scurţi, deşi, moi, care acoperă unele organe. (< fr., lat. *tomentum*)
tomentós, -oásă *adj. (bot.;* despre organe) acoperit cu peri moi, catifelaţi, de culoare albă; (despre suprafeţe anatomice) acoperit cu fibrile scurte şi îndesate, semănând cu un puf. (< fr. *tomenteux*, lat. *tomentosus*)
-tomíe v. t o m o - .
tomilláres /-lia-/ *s. n.* fitocenoză de arbuşti din zona Mării Mediterane, cu plante aromate: cimbrul, rozmarinul, levănţica etc. (< fr. *tomillares*)
tomísm *s. n.* doctrină teologică şi filosofică a lui Toma d'Aquino, care a susţinut armonia dintre ştiinţă, întemeiată pe raţiune, şi religie, întemeiată pe credinţă. (< fr. *thomisme*)
tomíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al tomismului. (< fr. *thomiste*)
tomitán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Tomis (Constanţa). (< lat. *tomitanus*)
TOMO-, -tóm, -tomíe *elem.* „tăiere", „incizie". (< fr. *tomo-, -tome, -tomie*, cf. gr. *tome*)
tomofotografíe *s. f.* procedeu asemănător cu radiofotografia constând în a fotografia ecranul radioscopic pe care se proiectează imaginea obţinută prin tomografie. (< fr. *tomophotographie*)
tomográf *s. n.* aparat pentru tomografii; planigraf, stratigraf. (< fr. *tomographe*)
tomográfic, -ă *adj.* de tomografie. (< fr. *tomographique*)
tomografíe *s. f.* **1.** radiografie care permite obţinerea de imagini de la diferite adâncimi ale plămânului sau ale unui alt organ; stratigrafie (3). **2.** imagine astfel obţinută prin tomografie (1). (< fr. *tomographie*)
tomomaníe *s. f.* **1.** tendinţă maladivă de a executa intervenţii chirurgicale. **2.** tendinţă patologică de a fi supus la intervenţii chirurgicale. (< tomo- + -manie[2])
tom-tóm *s. n.* tobă mică în muzica modernă şi de jazz. (< engl. *tom-tom*)
ton[1] *s. n.* **1.** sunet (muzical). • intervalul dintre două trepte alăturate ale gamei diatonice, echivalent cu două semitonuri. ◊ *a da ~ul* = **a)** a stabili tonalitatea unei cântări vocale, cu diapazonul; **b)** a iniţia ceva. **2.** mlădiere, inflexiune a vocii, intonaţie. **3.** fel de a-şi exprima gândurile; fel de a fi, de a se purta. • atmosferă specifică din cuprinsul unei opere (literare). **4.** nuanţă a culorii (într-un tablou). • culoare dominantă, tonalitatea generală a unui tablou. (< fr. *ton*, lat. *tonus*)
ton[2] *s. m.* peşte osos mare, comestibil, din familia scombride, din mările calde şi temperate. (< fr. *thon*)
-tón[3] v. t o n o - .
tonadílla /-li-a/ *s. f.* mic cântec comic, în Spania, care se intercala între actele unei piese de teatru. (< sp. *tonadilla*)
tonáj *s. n.* **1.** masă, greutate a unui corp exprimată în tone. **2.** capacitatea totală de încărcare a unei nave, exprimată în tone-registru. • greutatea maximă a încărcăturii pe care o poate suporta un vagon, un autocamion. (< fr. *tonnage*)
tonál, -ă *adj.* **1.** (*lingv.*) referitor la ton. ◊ *accent ~* = accent de înălţime. **2.** (*muz.*) referitor la tonuri, la tonalitate. ◊ *sistem ~* = sistem al tonurilor. **3.** referitor la tonul, la nuanţa culorilor. (< fr. *tonal*)
tonalitáte *s. f.* **1.** (*muz.*) complex de relaţii de natură armonică stabilit între sunetele modurilor major şi minor cu sunetul principal (tonica.). • gamă care stă la baza unei compoziţii muzicale. **2.** intonaţie, modulaţie a vorbirii. **3.** nuanţă a culorilor; ambianţă cromatică a unei picturi. **4.** trăsătură dominantă, notă specifică a unei scrieri, a gândirii, a unei stări sufleteşti etc. (< fr. *tonalité*)
tonánt, -ă *adj.* care tună, tunător. (< it. *tonante*, fr. *tonnant*, lat. *tonnans*)
tonáre *s. f.* **1.** acoperire a părţilor albe ale unei tipărituri executate în tipar plan cu un strat subţire de cerneală. **2.** (*fot.*) virare (4). (după germ. *Tonen*)
tónă *s. f.* unitate de măsură a masei, de 1000 kg. ◊ *~-deadweight* = unitate de măsură pentru capacitatea totală a unei nave comerciale, egală cu o tonă; *~-forţă* = unitate de măsură a forţei egală cu greutatea unui corp cu masa de o tonă; *~-kilometru* = unitate de măsură pentru exprimarea volumului transporturilor efectuate pe calea ferată sau de către un autovehicul, cu greutatea de o tonă deplasată pe distanţa de 1 km; *~-registru* = unitate de volum care măsoară capacitatea de încărcare a unei nave, de 2,8316 m^3. (< fr. *tonne*)
tondó *s. n.* tablou mic de formă rotundă sau ovală. (< it. *tondo*)

toném *s. n.* (*lingv.*) fonem care se distinge doar prin ton. (< engl. *tonem*)
tóner /-năr/ *s. n.* pulbere de grafit, la copiatoare şi imprimante laser pentru reproducerea documentelor. (< engl. *toner*)
tonétă *s. f.* stand mic pentru comerţul stradal, unde se vând cărţi, răcoritoare, dulciuri etc. (după fr. *tonnelet*)
tongán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Tonga (Oc. Pacific). (< *Tonga* + *-an*)
TONI- v. t o n o -.
tónic, -ă I. *adj.* (despre vocale, silabe) pe care cade accentul. ◊ *accent* ~ = accent muzical. (*p. ext.*) accent expirator sau de intensitate. II. *adj., s. n.* (medicament) care tonifică organismul, reface forţele; reconfortant, reconstituant, fortifiant; tonifiant. III. *s. f.* (*muz.*) treapta principală (întâi) a modurilor major şi minor; acord pe această treaptă. (< fr. *tonique*, it. *tonico*)
tonicardiác, -ă *adj., s. n.* cardiotonic. (< fr. *tonicardiaque*)
tonicitáte *s. f.* 1. calitate a muşchilor sau a ţesuturilor de a fi permanent elastice; tonus muscular. 2. (*fig.*) însuşirea a ceea ce este tonic (II). (< fr. *tonicité*)
tonie[1] *s. f.* tensiune, tonus. (< fr. *tonie*)
-tonie[2] v. t o n o -.
tonifiá *vb. tr.* a tonifica. (< fr. *tonifier*)
tonifiánt, -ă *adj., s. n.* (şi *fig.*) tonic (II). (< fr. *tonifiant*)
tonificá *vb. tr.* a întări, a fortifica (un ţesut, un organism etc.); a tonifia. (< fr. *tonifier*)
tonitrofobíe *s. f.* teamă patologică de tunete. (< engl. *tonitrophobia*)
tonitruánt, -ă *adj.* (despre voce) tunător, tonant. (< fr. *tonitruant*)
TONO-/TONI-, -tón, -toníe *elem.* „tensiune, pulsaţie, presiune"; „inflexiune, accent"; „vigoare, fortificare". (< fr. *tono-, toni-, -tone, -tinie*, cf. gr. *tonos*)
tonográf *s. n.* tonometru înregistrator. (< engl. *tono-graph*)
tonografíe *s. f.* procedeu tonometric de înregistrare grafică a tensiunii intraoculare. (< tonograf + -ie)
tonomát *s. n.* aparat cu discuri muzicale care se schimbă automat prin introducerea unei fise, în baruri şi restaurante; juke-box. (< germ. *Tonomat*)
tonométric, -ă *adj.* referitor la tonometrie. (< fr. *tonométrique*)
tonometríe *s. f.* 1. procedeu de determinare a greutăţii moleculare prin măsurarea tensiunii de vapori ai soluţiilor unor substanţe nevolatile. • studiu al soluţiilor bazat pe acest procedeu. 2. măsurare a tensiunii vasculare cu ajutorul a diverse aparate; măsurare a tensiunii intraoculare. (< fr. *tonométrie*, germ. *Tonometrie*)
tonométru *s. n.* instrument folosit în tonometrie. (< fr. *tonomètre*)
tonoplást *s. n.* membrană care separă citoplasma de vacuola celulară. (< fr. *tomoplaste*)
tonoscóp *s. n.* aparat folosit în tonoscopie. (< engl. *tonoscope*)
tonoscopíe *s. f.* examen oftalmoscopic al pulsaţiilor arterei retiniene, pusă în evidenţă printr-o presiune asupra globului ocular. (< fr. *tonoscopie*)
tonotaxíe *s. f.* sensibilitate a organismelor vegetale sau animale la vibraţiile osmotice, cu reacţie la schimbarea mediului înconjurător, tonotropism. (< fr. *tonotaxie*)
tonotróp, -ă *adj.* referitor la tonusul muscular. (< fr. *tonotrope*)
tonotropísm *s. n.* tonotaxie. (< fr. *tonotropisme*
tonóu *s. n.* figură acrobatică aeriană în care avionul execută o răsucire completă în jurul axului său longitudinal. (< fr. *tonneau*)
TONSIL(O)- *elem.* „amigdale". (< fr. *tonsillo-*, cf. lat. *tonsillae*)
tonsilár, -ă *adj.* al tonsilelor. (< fr. *tonsillaire*)
tonsilă *s. f.* amigdală (1). (< fr. *tonsille*)
tonsilectomíe *s. f.* amigdalectomie. (< fr. *tonsillectomie*)
tonsilítă *s. f.* amigdalită. (< fr. *tonsillite*)
tonsilopatíe *s. f.* stare patologică a amigdalelor. (< ton*silo-* + *-patie*)
tonsilotóm *s. n.* amigdalotom. (< fr. *tonsillotome*)
tonsilotomíe *s. f.* amigdalotomie. (< fr. *tonsillotomie*)
tonsurá *vb. tr., refl.* a(-şi) face o tonsură, a se tunde cu tonsură. (< fr. *tonsurer*)
tonsúră *s. f.* ceremonie a tunderii părului din creştetul capului la consacrarea unui călugăr catolic; locul, de formă rotundă, rămas fără păr în urma acestei ceremonii. (< fr. *tonsure*, lat. *tonsura*)
tontínă *s. f.* asociaţie în care fiecare membru contribuie la creşterea unui fond comun, din care se plătesc anual supravieţuitorilor rente crescânde. • rentă viageră. (< fr. *tontine*)
tontiníár, -ă *adj.* referitor la tontină. (< tontină + ar)
tónus *s. n.* 1. stare de funcţionare a muşchilor sau a nervilor de repaus, în măsură a se modifica la intervenţia diverşilor excitanţi. 2. (*fig.*) energie, vigoare. (< fr. *tonus*)
top[1] *s. n.* clasament al preferinţelor pentru unele spectacole, actori, bucăţi muzicale. (< engl. *top*)
top[2] *s. n.* 1. semnal scurt care previne un auditoriu să noteze o indicaţie într-un moment precis. 2. (*tv.*) impuls de curent de scurtă durată, pentru sincronizare. (< engl., fr. *top*)
TOP[3]**(O)-, -tóp, -topíe** *elem.* „loc, regiune, aşezare". (< fr. *top/o/-, -tope, -topie*, cf. gr. *topos*)
topalgíe *s. f.* senzaţie dureroasă precis localizată. (< fr. *topoalgie*)
topanestezíe *s. f.* incapacitate de a localiza senzaţiile tactile. (< engl. *topoanesthesia*)
topáz *s. n.* silicat natural de aluminiu şi fluor, cristalizat, galben transparent, piatră (semi)preţioasă. (< fr. *topaze*, lat. *topazus*, germ. *Topas*)
topectomíe *s. f.* intervenţie chirurgicală, abandonată astăzi, constând în rezecarea unor regiuni din scoarţa cerebrală ale lobului frontal; corticectomie. (< fr. *topectomie*)
tópic, -ă I. *adj.* 1. referitor la un loc sau areal; local. 2. referitor la topică. 3. (despre nume) care denumeşte locuri, localităţi. II. *adj., s. n.* (medicament) care modifică local pielea sau mucoasele pe care se aplică. III. *s. n.* (*lingv.*) subiect al discursului definit ca „cel despre care se spune ceva". IV. *s. f.* 1. (în retorica antică) studiul procedeelor şi al mijloacelor de argumentare generale, comune pentru expunerea unei teme. 2. ordinea cuvintelor în propoziţie şi a propoziţiilor în frază. • parte a sintaxei sau a stilisticii care studiază această ordine. (< fr. *topique*, germ, *topisch* /II/ *Topik*)
topicalizá *vb. tr.* (*lingv.*) a transforma în topic unul dintre constituenţii frazei. (< fr. *topicaliser*)
-topíe v. t o p[3](o)-.
topínambúr *s. m.* plantă originară din America, cu rădăcini sub formă de tuberculi, pentru hrana porcilor; nap. (< fr. *topinambour*)
topíst, -ă *s. m. f.* cel care alcătuieşte un top[1]. (< top[1] + *-ist*)
tópless *adj. inv.* (despre costum de baie) fără partea superioară; (despre persoane) dezbrăcate până la brâu, cu trupul gol; (femeie) cu sânii goi; faptul de a-şi dezveli o femeie sânii în public. (< engl., fr. *topless*)
top-modél *s. n.* persoană care lucrează în modelling; manechin. (< engl. *top-model*)
TOPO- v. t o p[3](o)-.
topobiónt *s. n.* organism caracteristic şi dominant într-un biotop. (< fr. *topobionte*)
topocentric, -ă *adj.* de topocentru. (< germ. *topocentrisch*)
topocéntru *s. n.* (*astr.*) locul de observaţie ca punct de origine. (< germ. *Topozentrum*)
topoclimát *s. n.* topoclimă. (< fr. *topoclimat*, rus. *topo-klimat*)
topoclimatológic, -ă *adj.* referitor la topoclimatologie. (< topoclimatologie)
topoclimatologíe *s. f.* ramură a climatolgiei care studiază topoclimatele. (< topoclimat + -logie)
topoclímă *s. f.* microclimă; topoclimat. (< lat. *topoclima*)
topofobíe *s. f.* teamă patologică de anumite locuri (păduri, peşteri etc.), care apare în anumite stări astenice. (< fr. *topophobie*)
topofototaxíe *s. f.* mişcare de reacţie a plantelor în direcţia sursei de lumină. (< fr. *topophototaxie*)
topogán *s. n.* v. t o b o g a n .

topogén, -ă *adj.* (despre mlaştini) ale cărei plante îşi extrag substanţele nutritive necesare din apele înconjurătoare. (< germ. *topogen*)

topogenéză *s. f.* proces de formare şi dezvoltare a configuraţiei morfologice a organismelor în cursul ontogeniei. (< engl. *topogenesis*)

topognozíe *s. f.* localizare a unei excitaţii percepute la suprafaţa tegumentelor. (< fr. *topognosie*)

topográf, -ă *s. m. f.* specialist în topografie. (< fr. *topographe*)

topográfic, -ă *adj.* de topografie. (< fr. *topographique*)

topografíe *s. f.* **1.** ramură a geodeziei, tehnica măsurătorilor şi a calculelor unor porţiuni mici ale suprafeţei terestre văzute în plan orizontal, precum şi tehnica reprezentării grafice a acestora. **2.** relief, configuraţie a unui teren, a unui organism anatomic etc. **3.** înfăţişare, aşezare a unui loc, a unui oraş etc. • descriere amănunţită a acestei înfăţişări. **4.** figură de compoziţie, constând în descrierea cadrului de desfăşurare a unei scene (un templu, peisaj). (< fr. *topographie*)

topológic, -ă *adj.* referitor la topologie. **o** *sistem* ~ = sistem mnemotehnic prin care ideile abstracte se corelează cu ideile concrete, familiare. (< fr. *topologique*)

topologíe *s. f.* **1.** ramură a matematicii care studiază deformaţiile continue în geometrie şi raporturile dintre teoria suprafeţelor şi analiza matematică. **2.** (*mat.*) structură care se defineşte pe o mulţime de puncte cu ajutorul a unei părţi a acesteia. (< fr. *topologie*)

topologíst, -ă *s. m. f.* specialist în topologie. (< engl. *topologiste*)

topométrie, -ă *adj.* de topometrie. (< fr. *topométrique*)

topometríe *s. f.* ramură a topografiei, având ca obiect tehnica măsurătorilor şi a calculelor necesare întocmirii hărţilor şi a planurilor. (< fr. *topométrie*)

topometríst, -ă *s. m. f.* topometru (I). (< topometru + *-ist*)

topométru, -ă **I.** *s. m. f.* specialist în lucrări de topometrie; topometrist. **II.** *s. n.* instrument în topometrie. (< fr. *topomètre*)

toponím *s. n.* nume propriu de loc; toponimic. (< fr. *toponyme*)

toponímic, -ă **I.** *adj.* referitor la toponimie. **II.** *s. n.* toponim. (< fr. *toponimique*)

toponímie *s. f.* **1.** totalitatea numelor de locuri, a denumirilor geografice ale unei regiuni, ţări etc. **2.** ramură a lingvisticii care studiază toponimele; toponomastică. **3.** parte a morfologiei medicale care indică poziţia şi locul organelor şi al părţilor anatomice. (< fr. *toponymie*)

toponimíst, -ă *s. m. f.* specialist în toponimie. (< fr. *toponymiste*)

toponomástic, -ă **I.** *adj.* referitor la toponomastică. **II.** *s. f.* toponimie (2). (< fr. *toponomastique*, /Il/ germ. *Toponomastik*)

tópos *s. n.* loc comun într-o creaţie literară, într-o literatură etc.; idee, temă, modalitate de tratare comună mai multor creaţii literare aparţinând aceluiaşi gen, aceleiaşi sau mai multor literaturi. (< gr. *topos*)

topotaxíe *s. f.* mişcare de orientare a plantelor în funcţie de izvorul de excitaţie; topotropism. (< fr. *topotaxie*)

topotíp *s. n.* organism cu acelaşi habitat al tipului originar. (< fr. *topotype*)

topotropísm *s. n.* topotaxie. (< fr. *topotropisme*)

tópping[1] *s. n.* primă distilaţie a petrolului brut. (< engl. *topping*)

tóppíng[2] *s. n.* mâncare folosită pe pâine ca ingredient pentru pizza ori sos cu paste. (< engl. *topping*)

topsín *s. n.* *(tenis /de masă/)* lovitură a mingii de jos în sus, uşor oblic înainte. (după engl. *top-side*)

tor[1] *s. n.* **1.** toroid (2). **2.** mulură convexă cu profil semicircular, la baza sau la capitelul unei coloane, la ancadramente. (< fr. *tore*)

-tór[2]**, -toáre** *suf.* „(cel) care face", „nume de agent", „practicant al unei meserii". (< fr. *-teur, -trice*, cf. lat. *-torem, -tricem*)

Tóra *s. f.* nume dat de evrei legii lui Moise şi Pentateuculuui care o ţine. (< fr. *thora*)

TORAC(O)- *elem.* „torace". (< fr. *thorac/o/-*, cf. gr. *thorax, -akos*)

toracál, -ă *adj.* teracic. (< terace + -al)

toráce *s. n.* **1.** cavitate a corpului mărginită de vertebrele regiunii dorsale, coaste şi stern, în care se află principalele organe ale sistemului respirator şi circulator. **2.** segment mijlociu al corpului insectelor, de care sunt legate picioarele. (< it. *torace*, lat., fr. *thorax*)

toracectomíe *s. f.* (*med.*) rezecţie a coastelor. (< fr. *thoracectomie*)

toracentéză *s. f.* puncţie pleurală în scop explorator sau terapeutic. (< fr. *thoracentèse*)

torácic, -ă *adj.* referitor la torace; teracal. (< fr. *thoracique*)

toraco-abdominál, -ă *adj.* referitor la torace şi abdomen. (< fr. *thoraco-abdominal*)

toracodinie *s. f.* nevralgie intercostală. (< fr. *thoracodynie*)

toracometríe *s. f.* măsurare a diametrelor şi a perimetrului toracelui. (< fr. *thoracométrie*)

toracopág *s. m.* monstru format din doi indivizi uniţi la nivelul toracelui. (< fr. *thoracopage*)

toracoplastíe *s. f.* intervenţie la plămân pentru a înlătura fistulele purulente sau părţile atacate de tuberculoză. (< fr. *thoracoplastie*)

toracoscopíe *s. f.* pleuroscopie. (< fr. *thoracoscopie*)

toracostomíe *s. f.* rezecţie costală în vederea reducerii presiunii intratoracice. (< fr. *thoracostomie*)

toracotomíe *s. f.* deschidere chirurgicală a cavităţii toracice. (< fr. *thoracotomie*)

toradélf *s. m.* monstru monocefal cu două trunchiuri net separate sub ombilic. (< fr. *thoradelphe*)

torbíd, -ă *adj.* tulbure. (< it. *torbido*)

torcrét *s. n.* mortar din ciment şi nisip. (< germ. *Torkret*)

torcretá *vb. tr.* a aplica, sub presiune, un mortar de ciment, de beton fin, pentru executarea plăcilor subţiri de beton armat, a unor tencuieli de calitate superioară. (< germ. *torkretieren*)

tordánt, -ă *adj.* *(fam.)* foarte caraghios, amuzant, comic. (< fr. *tordant*)

toreadór *s. m.* luptător cu taurii într-o coridă; torero. (< fr. *toréador*)

torefiá *vb. tr.* **1.** a încălzi la foc direct unele produse (cafea, tutun) pentru a distruge anumite elemente dăunătoare sau pentru a le da o anumită aromă. **2.** (*tehn.*) a arde, a calcina, a prăji (minereuri). (< fr. *torréfier*)

torént *s. m. / s. n.* **1.** curs de apă temporar pe pantele repezi şi neregulate ale munţilor şi dealurilor, cu debit variabil, care curge impetuos peste creste, în urma ploilor mari sau după topirea bruscă a zăpezilor. **2.** formă de relief care ia naştere ca urmare a acţiunii apelor torenţiale. **3.** (*fig.*) şuvoi, năvală. **o** *în* ~ = din belşug. (< fr. *torrent*, lat. *torrens*)

torenţiál, -ă *adj.* **1.** (despre ploi) cu mare debit de apă, repede şi de scurtă durată; vijelios. • (despre o apă curgătoare) care are un curs violent, cu creşteri bruşte de debit. **2.** (*fig.*) impetuos, năvalnic. (< fr. *torrentiel*)

torenţialitáte *s. f.* caracter torenţial. (< torenţial + -itate)

toréro *s. m.* toreador. (< sp. *torero*)

toreútic, -ă **I.** *adj.* referitor la toreutică. **II.** *s. f.* **1.** arta cizelării şi a sculpturii în lemn, metal sau fildeş; arta sculpturii în bronz. **2.** totalitatea obiectelor de podoabă specifice unui popor. (< fr. *toreutique*)

toreuticián, -ă *s. m. f.* cel care practică toreutica. (< fr. *toreuticien*)

torianít *s. n.* oxid natural de uraniu şi toriu. (< fr. *thorinite*)

toríc, -ă *adj.* în formă de tor[1] (2). (< fr. *torique*)

toríd, -ă *adj.* excesiv de cald; dogoritor, fierbinte. **o** *zonă ~ă* = zonă de pe suprafaţa Pământului, între cele două tropice, cu temperaturi foarte mari tot timpul anului. (< fr. *torride*, lat. *torridus*)

torinéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Torino (Italia). (< it. *torinesse*)

torít *s. n.* silicat natural de toriu, puternic radioactiv. (< fr. *thorite*)

tóriu *s. n.* metal radioactiv nefisionabil, din grupa actinidelor, cenuşiu, greu fuzibil, ductil. (< fr. *thorium*)

toriumterapíe *s. f.* folosirea terapeutică a toriului. (< fr. *thoriumthérapie*)
torminós, -oásă *adj.* referitor la colicele intestinale, cu caracter de colică. (< fr. *tormineux*, lat. *torminosus*)
tornádă[1] *s. f.* trombă de vânt cu o viteză foarte mare, care produce mari stricăciuni. • (în America Centrală) vârtej de vânt devastator pe regiunile restrânse (cu ploi torențiale). • (în vestul Africii) furtună puternică catastrofală, cu mare extindere, provocată de aer cald și umed din musonul provenit din Sahara. (< fr. *tornade*, sp. *tornado*)
tornádă[2] *s. f.* dedicație care încheia poezia trubadurilor și în care se relua o idee deja exprimată și unele versuri folosite mai înainte în aceeași piesă. (< fr. *tornada*)
toroíd *s. n.* **1.** suprafață prin rotirea unei curbe în jurul unei axe din planul ei și care o intersectează. • curbă paralelă asociată unei elipse. *2.* corp solid mărginit de un toroid (1): tor[1] (1). (< fr. *toroïde*, germ. *Toroid*)
toroidál, -ă *adj.* în formă de toroid (2). (< fr. *torroïdal*)
torón[1] *s. n.* **1.** grup de fire subțiri răsucite împreună în același sens, un cablu metalic sau textil. **2.** (*arhit.*) ciubuc mare, rotund, la extremitatea unei suprafețe drepte. (< fr. *toron*)
torón[2] *s. n.* emanație de toriu, izotop al radonului. (< fr., engl. *thoron*)
toronát, -ă *adj.* alcătuit din fire subțiri răsucite împreună. (< fr. *toronué*)
torpedáre *s. f.* torpilare. (după germ. *torpedieren*)
torpédo[1] *s. n.* **1.** perete care separă într-un vehicul locul conducătorului de cel al motorului și pe care se fixează instrumentele de bord. **2.** automobil descoperit, care poate fi închis printr-o capotă sau prin perdele laterale. **3.** sistem de frână la unele vehicule care se bazează pe strângerea axei. **4.** (*rar*) torpilă (1). (< fr. *torpédo*)
torpédo[2] *s. n.* salam gros din carne tocată, de porc și de vită, cu bucăți de slănină. (< sp. *torpedo*)
torpíd, -ă *adj.* **1.** leneș, molatic, încet, greoi. **2.** (despre plăgi, leziuni etc.) fără tendință de vindecare sau agravare. (< fr. *torpide*, it. *torpido*, lat. *torpidus*)
torpilá *vb. tr.* **1.** a ataca și a lovi cu torpile o navă, scufundând-o. • (*fig.*) a face să eșueze, a submina (o acțiune, un plan etc.). **2.** a efectua o explozie comandată de la suprafață în interiorul unei găuri de sondă cu ajutorul unei torpile (3). (< fr. *torpiller*)
torpílă *s. f.* **1.** pește marin cartilaginos, din familia calcanului, capabil să producă descărcări electrice la atingere; torpedo[1] (4). **2.** proiectil submarin autopropulsat, lansat și dirijat împotriva navelor. **3.** recipient cu exploziv pentru torpilări (2) în mine. (< fr. *torpille*)
torpilór, -oáre **I.** *adj.* (despre nave, avioane, submarine) înzestrat cu instalații lanstorpile. **II.** *s. n.* navă militară de tonaj mic, rapidă, dotată cu instalații de lansare a torpilelor. **III.** *s. m.* marinar specializat în manevrarea și lansarea torpilelor. (< fr. *torpilleur*)
torpoáre *s. f.* toropeală, lâncezeală, somnolență. (< fr. *torpeur*, lat. *torpor*)
torques /tórcves/ *s. n.* colier, colan metalic, în formă de torsadă terminat cu două ornamente. (< lat. *torques*)
torr *s. m.* unitate de măsură a presiunii egală cu presiunea exercitată de o coloană de mercur înaltă de 1 mm pe o suprafață de 1 cm^2. (< fr. *torr*)
tors *s. n.* **1.** parte superioară a corpului uman, fără cap și fără membre. **2.** sculptură care reprezintă o asemenea parte. (< fr. *torse*, it. *torso*)
torsadá *vb. tr.* a răsuci un fir în jurul unei axe, alta decât cea proprie. (< fr. *torsader*)
torsádă *s. f.* **1.** (*arhit.*) motiv ornamental, coloană care imită o frânghie răsucită. **2.** franj răsucit în spirală, care ornează draperii, perdele etc. (< fr. *torsade*)
TORSIO- *elem.* „deformație, torsiune". (< fr. *torsio-*, cf. lat. *torsio*)
torsiográf *s. n.* torsiometru înregistrator. (< fr. *torsio-graphe*)
torsiográmă *s. f.* grafic înregistrat la torsiograf. (< fr. *torsiogramme*)
torsiométru *s. n.* **1.** instrument pentru măsurarea deformației la torsiune a diferitelor metale. **2.** aparat pentru determinarea rezistenței hârtiei la torsiune. **3.** instrument pentru determinarea numărului de răsuciri pe o anumită lungime a unui fir textil. (< fr. *torsiomètre*)
torsioná *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) răsuci; (*p. ext.*) a (se) deforma. **II.** *tr.* a prelucra un material prin răsucire. (după engl. *torsion*)
torsionál, -ă *adj.* referitor la torsiune. (< engl. *torsional*)
torsiúne *s. f.* **1.** răsucire. • (*text.*) indice care arată gradul de torsiune a unui semitort, exprimat prin numărul de răsuciturii pe unitatea de lungime. **2.** (*mat.*) calitatea caracteristică a curbelor (din spațiu). **3.** scrântitură, luxație. (< fr. *torsion*, lat. *torsio*)
torsór *s. m.* (*mat.*) sistem de vectori glisanți. (< fr. *torseur*)
torșón *s. n.* bucată de cârpă, de vată etc. (< fr. *torchon*)
tort *s. n.* prăjitură mare (rotundă) din mai multe straturi de aluat și umplută cu cremă, cu dulceață etc. (< germ. *Torte*)
tortellíni *s. m. pl.* paste făinoase, colțunași, găluște umplute (cu supă). (< it. *tortellini*)
tortícolis *s. n.* reumatism localizat la mușchii cefei, care face ca mișcările gâtului să devină anevoioase și dureroase. (< fr. *torticolis*)
tortíl, -ă *adj.* care se învârtește în spirală. (< lat. *tortilis*, răsucit)
tortílla /-lia/ *s. f.* **1.** plăcintă din porumb, în America de Sud. **2.** mâncare tipic spaniolă preparată din felii de cartofi prăjiți cu ouă, la care se adaugă și multe legume ori cârnați picanți. (< sp., fr. *tortilla*)
tortonián, -ă *adj., s. n.* (din) subetajul celui de-al doilea etaj mediteraneean al miocenului. (< fr. *tortonien*)
tortuós, -oásă *adj.* **1.** răsucit în spirală; cu curbe repezi. • (*fig.*; despre exprimare, gândire) întortocheat, încâlcit, complicat; penibil. **2.** (*fig.*; despre acțiuni, fapte) ascuns, viclean. (< fr. *tortueux*, lat. *tortuosus*)
tortuozitáte *s. f.* stare a ceea ce este tortuos. • caracteristică a unor rețele de canale capilare din masa rocilor de a prezenta sinuozități și întortocheri. (< fr. *tortuosité*)
torturá *vb. tr.* **1.** a supune la torturi; a chinui, a schingiui. • (*fig.*; despre stări sufletești) a obseda, a frământa mintea, a neliniști. **2.** (*fig.*) a forța (sensul), a stâlci (limba, stilul etc.). (< fr. *torturer*)
torturánt, -ă *adj.* care torturează. (< fr. *torturant*)
tortúră *s. f.* **1.** suferință fizică, chin; caznă, schingiuire. **2.** (*fig.*) frământare, zbucium, durere, suferință morală. (< fr. *torture*, lat. *tortura*)
tórță *s. f.* **1.** facla, făclie. **2.** tip de descărcare electrică asemănătoare unei flăcări, care apare pe conductoarele de înaltă frecvență. (< it. *torcia*, după *fr. torche*)
torționár, -ă **I.** *adj.* care servește pentru tortură; chinuitor. **II.** *s. m.* cel care aplică tortura; călău, gâde. (< fr. *tortionnaire*)
tóry *s. n.* denumire a partidului nobilimii engleze, din care s-a format partidul conservator de astăzi. (< engl. *tory*)
toscán, -ă **I.** *s. m. pl.* populație care locuiește în Toscana. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. • *ordin* ~ = ordin arhitectonic roman imitat după ordinul doric, printr-o mare simplitate, cu aspect de robustețe puțin greoaie. • (*s. f.*) idiom vorbit în Toscana, baza limbii italiene moderne. (< fr. *toscan*, it. *toscano*)
totál, -ă **I.** *adj.* care curpinde totul; întreg, complet, deplin. **II.** *s. n.* **1.** (*mat.*) rezultatul unei adunări; sumă. • cantitate întreagă. **2.** totalitate, ansamblu. (< fr. *total*)
totalitár, -ă *adj.* (despre stare, regimuri și concepții politice) care aplică sau preconizează dictatura unei minorități, majoritatea populației fiind lipsită de drepturi și de libertăți. (< fr. *totalitaire*)
totalitarísm *s. n.* regim, concepție politică totalitară. (< fr. *totalitarisme*)
totalitáte *s. f.* cantitate totală. • tot, întreg, ansamblu. (< fr. *totalité*)
totalizá *vb. tr.* **1.** a face totalul, a aduna. • a însuma. **2.** a generaliza, a sintetiza. (< fr. *totaliser*)
totalizánt, -ă *adj.* totalizator. (< fr. *totalisant*)
totalizatór, -oáre **I.** *adj.* care totalizează; totalizant. **II.** *s. n.* **1.** aparat care servește să totalizeze mecanic mai multe numere. **2.** element principal al mașinii de calculat prin care se

asigură înregistrarea, însumarea sau scăderea cifrelor introduse. (< fr. *totalisateur*)

totalménte *adv.* complet, în întregime. (< it. *totalmente*, fr. *totalement*)

totém *s. n.* **1.** animal, plantă, obiect considerat la unele populații primitive ca strămoș și protector al populației respective și venerat ca atare. **2.** imagine, reprezentată sculptural, a unui totem (1). (< fr. *totem*)

totémic, -ă *adj.* de totem. (< fr. *totémique*)

totemísm *s. n.* credință bazată pe cultul totemurilor. (< fr. *totémisme*)

totemíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al totemismului. (< fr. *totémiste*)

totonác, -ă **I.** *s. m. pl.* amerindieni din zona central-estică a Mexicului. **II.** (locuitor) din această zonă. • (*s. f.*) limbă din familia maya vorbită de totonaci. (< fr. *totonaque*)

tot-terén *adj. inv.* (despre autovehicule) echipat astfel încât să poată circula, cu aceleași performanțe, pe orice teren. (după fr. *tout-terrain*)

touroperatur /tur-/ *s. m.* persoană juridică ce deține licența pentru a contracta locații. • operator turistic, persoană calificată în supravegherea și funcționarea activităților turistice. (< engl. *touroperator*)

town /táun/ *s. n.* (*rar*) oraș. (< engl. *town*)

TOX(I)-, -toxíe / TOXIC(O)-/TOXO- *elem.* „otravă, toxină". (< fr. *tox/i/-, -toxie, toxic/o/-, toxo-*, cf. gr. *toxon, toxikon*)

toxalbumínă *s. f.* substanță albuminoidă toxică, din bacterii. (< fr. *toxalbumine*)

toxárh *s. n.* (*ant.*) comandant al unei trupe de ostași înarmați cu arcuri, care apărau orașele de jafuri și recoltele de distrugere. (< fr. *toxarches*)

toxemíe *s. f.* răspândire a unei toxine prin sânge, în tot corpul. (< fr. *toxémie*)

toxialimentár, -ă *adj.* referitor la intoxicația alimentară. (< fr. *toxi-alimentaire*)

tóxic[1], -ă **I.** *adj.* (despre substanțe) care produce intoxicare, otrăvire; otrăvitor. **II.** *s. n.* otravă. (< fr. *toxique*, lat. *toxicus*)

TOXIC[2](O)- v. t o x (i) -.

toxícitáte *s. f.* proprietate a unei substanțe, a unui mediu etc. de a fi toxic. • proprietate a unor microbi de a elibera toxine dăunătoare organismului. (< fr. *toxicité*)

toxicofobíe *s. f.* toxofobie. (< fr. *toxicophobie*)

toxicofór, -ă *adj.* (despre vietuitoare) care poartă substanțe toxice. (< fr. *toxicophore*)

toxicológ, -ă *s. m. f.* specialist în toxicologie. (< fr. *toxicologue*)

tocicológic, -ă *adj.* referitor la toxicologie. (< fr. *toxicologique*)

toxicologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază substanțele toxice și acțiunea lor asupra organismului. (< fr. *toxicologie*)

toxicomán, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de toxicolomanie. (< fr. *toxicomane*)

toxicomanie *s. f.* obișnuință morbidă de a consuma substanțe toxice sau stupefiante. (< fr. *toxicomanie*)

toxicóză *s. f.* tulburare gravă de toxiinfecție la sugari, care se manifestă prin diaree, vomă, denutriție etc. (< fr. *toxicose*)

toxidermíe *s. f.* dernatoză de origine toxică. (< fr. *to-xidermie*)

-toxíe v. t o x (i) -.

toxigén, -ă *adj.* care produce toxine. (< fr. *toxigène*, germ. *toxigen*)

toxiinfécție *s. f.* infecție datorată acțiunii unor toxine secretate de microbi asupra organismului. ◊ *~ alimentară* = infecție provocată de alimente contaminate cu substanțe toxice. (< fr. *toxi-infection*)

toxiinfecțiós, -oásă *adj.* care este în același timp toxic și infecțios. (< fr. *toxi-infectieux*)

toxínă *s. f.* substanță organică cu acțiune toxică produsă de bacterii, de unele ciuperci etc. (< fr. *toxine*)

toxinemie *s. f.* intoxicație generală a organismului cu toxine microbiene, fără trecerea microbilor în sânge. (< fr. *toxinhémie*)

toxínic, -ă *adj.* referitor la toxine. (< fr. *toxinique*)

toxinogenéză *s. f.* elaborare de toxine. (< fr. *toxinogenèse*)

toxinoterapíe *s. f.* tratament cu ajutorul unor toxine. (< fr. *toxinothérapie*)

TOXO- v. t o x (i) - .

toxofobíe *s. f.* teamă patologică de otrăvuri; toxicofobie. (< fr. *toxophobie*)

toxoíd *s. n.* toxină bacteriană atenuată. (< fr. *toxoïde*)

toxónă *s. f.* produs analog toxinelor, secretat de bacterii. (< fr. *toxone*)

toxoplásmă *s. f.* protozoar parazit unicelular, fără pigment, care se întâlnește în leucocitele vertebrelor și uneori în hematii. (< fr. *toxoplasme*)

toxoplasmóză *s. f.* parazitoză la vertebrate, produsă de toxoplasmă, având o evoluție variabilă. (< fr. *toxoplasmose*)

toy-fox-terriér *s. m.* câine de talie mică, extrem de loial stăpânului, iubitor, inteligent. (< engl. *toy-fox-terrier*)

toy-terriér *s. m.* câine mic de pază, cu simțul auditiv foarte dezvoltat, cu o personalitate uriașă, cu un orgoliu nemăsurat. (< engl. *toy-terrier*)

trabácol *s. n.* navă de cabotaj cu vele, în Marea Adriatică. (< fr., it. *trabaccolo*)

trabánt *s. n.* satelit, o așa-numită Lună, care se rotește în jurul unei stele. (< germ. *Trabant*)

trabécul *s. m.* (*anat., bot.*) formație fibroasă cu rol de legătură sau de delimitare a unei cavități. (< fr. *trabécule*, lat. *trabecula*)

trabeculár, -ă *adj.* referitor la trabecul. (< fr. *trabéculaire*)

trabúc *s. n.* țigară de foi. (< germ. *Trabuko*)

trac[1] *s. n.* stare emotivă de care sunt cuprinse unele persoane (mai ales actorii) înainte de a apărea în fața publicului, a unor examinatori. (< fr. *trac*)

trac[2], -ă **I.** *s. m. pl.* triburi aparținând familiei de limbi indoeuropene, care au trăit pe o largă întindere între Marea Egee, Carpații nordici și Marea Neagră. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din Tracia. **III.** *adj.* care aparținea tracilor; tracic. • (*s. f.*) limbă vorbită în Antichitate în Dacia și în Pen. Balcanică. (< lat. *thracus*)

tracasá *vb. tr.* a sâcâi, a plictisi, a supăra pe cineva. (< fr. *tracasser*)

tracasánt, -ă *adj.* care tracasează. (< fr. *tracassant*)

trachinide *s. n. pl.* familie de pești teleosteeni: dracul-de-mare, dragonul. (< lat. *trachinidae*)

trácic, -ă *adj.* trac[2] (II). (< lat. *thracicus*)

tráco-dac, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Tracia și Dacia; tracodacic. (< trac + dac)

tráco-dácic *adj., s. m. f.* traco-dac. (< trac + dacic)

tracológ, -ă *s. m. f.* specialist în tracologie. (< tracologie)

tracológic, -ă *adj.* de tracologie. (< fr. *thracologique*)

tracologíe *s. f.* disciplină a istoriei care studiază civilizația și limba tracilor. (< fr. *thracologie*)

tracomán, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al tracomaniei. (< tracomanie)

tracomanie *s. f.* exagerare a importanței tracilor în elucidarea unor probleme de istorie, cultură etc. (< fr. *thracomanie*)

tract/tráctus *s. n.* (*anat.*) ansamblu de fibre sau organe dispuse în serie. (< fr., lat. *tractus*)

tractá *vb. tr.* a exercita o forță de tracțiune asupra unui vehicul. (< fr. *tracter*)

tractór *s. n.* **1.** vehicul automotor cu mare putere de tracțiune, folosit pentru a remorca sau a pune în acțiune diverse unelte, mașini sau vehicule. **2.** *~ de sudare* = cărucior autopropulsat la sudarea automată pe lungimi mari. (< fr. *tracteur*)

tractoríst, -ă *s. m. f.* conducător al unui tractor. (< fr. *tractoriste*)

tractotóm *s. n.* instrument folosit în tractotomie. (< fr. *tractotome*)

tractotomíe *s. f.* secționare a unui tractus de fibre nervoase. (< fr. *tractotomie*)

tractrice *s. f.* (*mat.*) curbă plană având proprietatea ca, în fiecare punct al ei, segmentul de tangentă cuprins între punctul de tangentă și intersecția tangentei cu o dreaptă fixă să aibă lungimea constantă. (< germ. *Traktrix*)

tráctus *s. n.* v. tract.

tracțiúne *s. f.* **1.** deplasare înainte a unui vehicul cu ajutorul unei forțe exterioare. **o** *forță de* ~ = forță care pune în mișcare un vehicul. **2.** (în teoria elasticității) mod de lucru al unui corp supus acțiunii unei forțe care tinde a-l lungi. **3.** mișcare de gimnastică, ridicarea corpului suspendat de o bară, de inele etc. sau întins pe sol, cu ajutorul brațelor. **4.** (*ferov.*) serviciu care dirijează locomotivele și personalul de conducere. (< fr. *traction*)

trace-center /tréid-sentăr/ *s. n.* centru pentru activități comerciale. (< engl. *trade-center*)

trader /tréidăr/ *s. m.* **1.** comerciant, negustor. **2.** afacerist, om priceput în afaceri. (< engl. *trader*)

tradescánția *s. f.* plană decorativă de apartament, cu frunze ovale policrome, originară din America de Sud. (< lat., fr. *tradescantia*)

trade-union /treid-ü-/ *s. n.* organizație sindicală muncitorească în Marea Britanie. (< engl. *trade union*)

trade-unionísm *s. n.* curent reformist în mișcarea muncitorească potrivit căruia lupta clasei muncitoare trebuie să se rezume la revendicări economice. (< fr. *trade-unio-nisme*, engl. *trade unionism*)

trade-unioníst, -ă *adj., s. m. f.* (membru) al trade-uni-onului. (< fr. *trade- unioniste*)

trading card *s. n.* card comercial pentru cumpărături. (< engl. *trading card*)

tradíție *s. f.* ansamblu de concepții, obiceiuri, credințe, cunoștințe, datini etc. moștenite și transmise din generație în generație, trăsătură specifică a unui grup social (popor, națiune etc.). • datină, uzanță, obicei. • informație privitoare la fapte ori evenimente din trecut, transmisă oral. (< fr. *tradition*, lat. *traditio*)

tradiționál, -ă *adj.* păstrat prin tradiție; care ține de tradiție. (< fr. *traditionnel*)

tradiționalísm *s. n.* atașament față de tradiție. • orientare social-politică și culturală îndreptată spre considerarea nediferențiată, necritică a valorilor tradiției. • tendință, mai ales în planul culturii, de suprasolicitare a elementelor tradiției, înțelese ca valori de sine, fără selecționare critică și fără interpretarea lor prin prisma noilor valori produse de evoluția social-culturală. (< fr. *traditionalisme*)

tradiționalíst, -ă *adj.* (și *s.*) care respectă tradiția; conformist, conservator; adept al tradiționalismului. (< fr. *traditionaliste*)

traducătór, -oáre *s. m. f.* cel care traduce un text dintr-o limbă în alta. (după fr. *traducteur*)

tradúce *vb.* **I.** *tr.* **1.** a transpune dintr-o limbă în alta; a tălmăci. • (*spec.*) a restabili un text telegrafic pe baza semnalelor recepționate. **2.** (*fig.*) a exprima, a reda (prin artă). **3.** *a* ~ *în viață* = a înfăptui, a pune în aplicare. **4.** (*tehn.*) a transforma o mărime de o anumită natură într-o mărime de o altă natură. **5.** (*jur.*) a cita în fața justiției, a da în judecată. **6.** (*fam.*) a înșela (în dragoste). **II.** *tr., refl.* a (se) manifesta, a (se) exprima (prin). (< lat. *traducere*, după fr. *traduire*)

tradúcere *s. f.* acțiunea de a traduce; (*concr.*) scriere cuprinzând o transpunere dintr-o limbă în alta. • interpretare. (< traduce)

traductíbil, -ă *adj.* **1.** care poate fi tradus. **2.** (*fig.*) care poate fi redat prin alte mijloace, explicat, interpretat. (după fr. *traduisible*)

traductibilitáte *s. f.* însușirea de a fi traductibil (1). (< traductibil + -itate)

traductologíe *s. f.* știința traducerilor. (< traduct/ibil/ + *-logie*)

traductór *s. n.* **1.** dispozitiv al unui sistem cu reglare automată care transformă într-semnal unificat o mărime pentru a putea fi măsurată cu o altă mărime. **2.** organ al unui aparat telegrafic sau al unui receptor Morse care traduce impulsurile electrice primite în semnale sonore sau vizuale. **3.** (*cib.*) dispozitiv la care alfabetul de ieșire e diferit de cel de intrare. (< fr. *traducteur*)

traduttóre, traditóre *s. m.* traducător, trădător. (< it. *traduttore, traditore*)

trafalét *s. n.* unealtă de zugrăvit manual, rulou prevăzut cu mâner; rolă(2).

trafalgár *s. n.* covoraș cu subiecte orientale naive. (< Trafalgar n.pr.)

tráfă *s. f.* transformator de curent electric. (< germ. *Trafo*)

tráfic/trafíc *s. n.* **1.** transport de mărfuri sau de persoane pe o anumită cale de comunicație și la un interval de timp dat. • comerț ilicit. **o** ~ *de stupefiante* = producerea, deținerea sau punerea în circulație a produselor ori a substanțelor stupefiante sau toxice; ~ *de influență* = negociere a trecerii de care se bucură cineva pe lângă o persoană influentă. **2.** totalitatea legăturilor de telecomunicație stabilite într-un anumit interval de timp, cu anumite mijloace tehnice și în condiții date. (< fr. *trafic*)

traficá *vb. intr.* a face trafic (cu o marfă ilicită). (< fr. *trafiquer*)

traficánt, -ă *s. m. f.* cel care face comerț ilicit. (< fr. *trafiquant*)

trafór *s. n.* ornament arhitectural perforat care înlocuiește sau maschează o tâmplărie. (< it. *traforo*)

traforá *vb. tr.* a face lucrări de traforaj. (< it. *traforare*)

traforáj *s. n.* **1.** decupare de piese sau de figuri artistice dintr-o placă subțire de lemn, cu o pânză de ferăstrău foarte îngustă și subțire; traforare. **2.** uneltele pentru traforare. • piesă traforată. (< trafora + *-aj*)

traforatór I. *s. n.* mașină de perforat; perforator. **II.** *s. m.* muncitor care execută lucrări de traforaj. (< *trafora* + *-tor*)

traforétă *s. f.* șablon de trasare în confecții, la croit. (< it. *traforetto*)

tragacánt I. *s. m.* plantă decorativă și furajeră din Asia, care produce o rășină asemănătoare cu cauciucul. **II.** *s. n.* gumă, ca liant pentru pilule, tablete, dulciuri. (< fr. *tragacantha*)

tragedián, -ă *s. m. f.* actor de tragedie. (< fr. *tragédien*)

tragedíe *s. f.* **1.** specie a genului dramatic a cărei acțiune prezintă personaje în luptă cu viața și cu pasiunile omenești, având un deznodământ fatal, care stârnește sentimente de milă și durere. **2.** întâmplare zguduitoare; catastrofă. • (*fig.*) zbucium, suferință. (< fr. *tragédie*, lat. *tragoedia*, it. *tragedia*)

TRAGI- *elem.* „tragic". (< lat. *tragicus*, gr. *tragikos*)

trágic, -ă I. *adj.* **1.** referitor la tragedie, cu caracter de tragedie. **2.** (*fig.*) zguduitor, jalnic, funest. • (*fam.*) care provoacă neplăceri mari; catastrofal. **II.** *s. n.* categorie estetică, sentiment de milă și durere inspirat de înfrângerea sau pieirea, în urma unor împrejurări vitrege, a unor eroi, idealuri sau categorii sociale valoroase. **o** *a lua în* ~ = a acorda unei întâmplări o gravitate exagerată. **III.** *s. m.* autor de tragedii. (< fr. *tragique*, lat. *tragicus*)

tragicomedíe *s. f.* **1.** operă dramatică în care elementele tragice se îmbină cu incidente comice, având un deznodământ fericit. **2.** (*fig.*) întâmplare care prezintă un amestec de elemente serioase și hazlii. (< fr. *tragi-comédie*, lat. *tragicomoedia*)

tragicómic, -ă I. *adj.* referitor la tragicomedie. **II.** *s. n.* categorie estetică, existența simultană a tragicului și a comicului. (< fr. *tragi-comique*)

tragísm *s. n.* caracter grav, tragic; situație tragică. (< rus. *tragizm*)

tragón *s. m.* plantă erbacee, perenă, aromatică, folosită în alimentație; tarhon. (după fr. *estargon*)

trágus *s. n.* proeminență mică a cartilajului pavilionului urechii, înaintea conductului auditiv extern. (< fr. *tragus*)

TRAHE(O)- *elem.* „trahee". (< fr. *trachéo/o-*, cf. gr. *trakheia*)

traheál, -ă *adj.* referitor la trahee, al traheii; traheean. (< fr. *trachéal*)

trahée *s. f.* **1.** tub din inele cartilaginoase, al aparatului respirator, care leagă laringele de bronhii. **2.** fiecare dintre tubulețele subțiri care formează aparatul respirator al insectelor. **3.** vas capilar prin care circulă seva la plantele lemnoase. (< fr. *trachée*)

traheeán, -ă *adj.* traheal. (< fr. *trachéen*)

traheídă *s. f.* (*bot.*) vas lemnos unicelular prin care circulă seva brută. (< fr. *trachéide*)

traheíță *s. f.* inflamație a mucoasei traheii (1). (< fr. *trachéite*)

TRAHEL(O)- *elem.* „col uterin". (< fr. *trachél/o/-*, cf. gr. *trakhelos*, gât)

trahelism *s. n.* contracție spasmodică a mușchilor colului uterin. (< fr. *trachélisme*)

trahelopexie *s. f.* fixare a colului uterin, după histerectomie abdominală supravaginală. (< fr. *trachélopexie*)
traheloplastíe *s. f.* refacere chirurgicală a colului uterin. (< fr. *trachéloplastie*)
trahelotomíe *s. f.* incizie a colului uterin. (< fr. *trachélotomie*)
trahenchím *s. n.* țesut vegetal format din traheide. (< fr. *trachenchyme*)
traheobacterióză *s. f.* boală a plantelor provocată de unele bacterii care trăiesc în vasele conducătoare, împiedicând circulația sevei. (< fr. *trachéobacteriose*)
traheobronhoscopíe *s. f.* explorare directă a traheii și a bronhiilor cu ajutorul unui tub introdus pe cale bucală sau prin orificiul unei traheotomii. (< fr. *trachéobronchoscopie*)
traheobronșítă *s. f.* inflamație a traheii și a bronhiilor, manifestată prin tuse, cu sau fără expectorație. (< fr. *trachéobronchite*)
traheocél *s. n.* tumoare gazoasă a gâtului, care comunică cu traheea. (< fr. *trachéocèle*)
traheofíte *s. f. pl.* plante superioare cu un țesut conductor bine dezvoltat: pteridofitele, gimnospermele și angiospermele. (< fr. *trachéophytes*)
traheomalacíe *s. f.* ramolisment al cartilajelor traheale. (< fr. *trachéomalacie*)
traheomicóză *s. f.* boală a plantelor, cauzată de unele ciuperci, care astupă vasele conducătoare, provocând veștejiri totale. (< fr. *trachéomycose*)
traheopatíe *s. f.* afecțiune a traheii. (< fr. *trachéopathie*)
traheoplastíe *s. f.* plastie cu grefon cutanat sau osos a traheii. (< fr. *trachéoplastie*)
traheorafíe *s. f.* sutură a traheii. (< fr. *trachéorraphie*)
traheoscóp *s. n.* instrument folosit în traheoscopie. (< fr. *trachéoscope*)
traheoscopíe *s. f.* examen endoscopic al traheii. (< fr. *trachéoscopie*)
traheostenóză *s. f.* îngustare, strâmtare a traheii. (< fr. *trachéosténose*)
traheostomíe *s. f.* fixare în piele a traheii după ce i s-a făcut un orificiu, pentru a permite respirația. (< fr. *trachéostomie*)
traheotóm *s. n.* instrument folosit în traheotomie. (< fr. *trachéotome*)
traheotomíe *s. f.* deschidere chirurgicală a traheii pentru a restabili respirația. (< fr. *trachéotomie*)
TRAHI- *elem.* „aspru, rugos". (< fr. *trachy-*, cf. gr. *trakys*, cu asperități)
trahicárp, -ă *adj.* cu fructe aspre. (< lat. *trachycarpus*)
trahifíl, -ă *adj.* cu frunze rugoase. (< lat. *trachyphylus*)
trahispérm, -ă *adj.* cu semințe aspre. (< lat. *trachyspermus*)
trahít *s. n.* rocă efuzivă, cu structură porfirică, având compoziția sienitului. (< fr. *trachyte*)
trahóm *s. n.* boală de ochi contagioasă, datorată unui virus, manifestată prin granulații cenușii, rotunde, pe fața internă a pleoapelor; conjunctivită granuloasă. (< fr. *trachome*)
trahomatós, -oásă *adj., s. m. f.* (suferind) de trahom. (< fr. *trachomateux*)
traiéct *s. n.* distanță de străbătut între două puncte determinate; traseu, parcurs. • traseu liniar pe care se situează un mușchi, un nerv, o arteră etc. • traiectorie. (< lat. *traiectus*, după fr. *trajet*)
traiectórie *s. f.* curbă deschisă de centrul de greutate al unui mobil; (*p. ext.*) reprezentare grafică a unei astfel de curbe. • drum parcurs în spațiu de un corp în mișcare; traiect, parcurs. • (*mat.*) curbă având o proprietate dată. (< fr. *trajectoire*)
tráilă *s. f.* pod plutitor care alunecă de-a lungul unui cablu. (< fr. *traille*)
tráiler *s. n.* remorcă dintr-o platformă joasă și solidă, sprijinită în spate pe un tren dublu de roți, iar în față pe vehiculul motor, pentru transportul pe șosele sau în porturi a coletelor și a pieselor grele. (< engl. *trailer*)
trainá *vb. tr.* (*mar*) a târî pe fundul apei un cablu metalic, cu capetele fixate pe două corpuri plutitoare, pentru a agăța corpuri scufundate sau pentru a căuta obstacole submarine și a le determina poziția. (< fr. *traîner*)
tráină *s. f.* cablu metalic pentru trainare. (< fr. *traîne*)
trainer /tréi-năr/ *s. m.* (*sport; rar*) antrenor. (< engl. *trainer*)
tráining /trei-/ *s. n.* **1.** instruire, pregătire, perfecționare. **2.** (*sport*) antrenament. (< engl. *training*)
trámă *s. f.* **1.** fir de mătase prin răsucirea a cel puțin două fire, ca bătătură. **2.** ansamblu de străzi pe care se concentrează traficul principal într-un teritoriu urban. **3.** (*constr.*) distanța dintre grinzi. **4.** subiectul propriu-zis al unei opere literare, al unei piese de teatru, al unui film; acțiunea, intriga, canavaua pe care se țes evenimentele operei respective. **5.** (*biol.*) ansamblu de elemente, osatura sau partea rezistentă a unui țesut. **6.** (*fig.*) intrigă, uneltire, complot. (< fr. *trame*, lat. *trama*)
trambalá *vb. tr., refl.* (*fam.*) a (se) deplasa dintr-o parte în alta. (după fr. *trimbaler*)
trambulínă *s. f.* aparat, instalație specială pentru sărituri în apă, cu schiurile etc. ◊ *a servi (cuiva) de ~* = a ajuta pe cineva să parvină. (după germ. *Trampolin*, it. *trampolino*)
tramcár *s. n.* vehicul tras de cai, în trecut, pentru transportul în comun, în orașe. (< engl. *tram-car*)
tramezzíno /-ți-/ *s. n.* sandviș din felii de pâine fără coajă, cu lapte proaspăt. (< it. *tramezzino*)
tramíner *s. n.* soi de viță-de-vie, din Germania, cu ciorchini cilindrici, cu boabe mici, roz. • vinul obținut. (< germ. *Traminer*)
tramontána *s. f.* vânt rece și violent dinspre Alpi spre Marea Mediterană. (< it. *tramontana*)
tramp *s. n.* navă comercială pentru transportul de mărfuri, care navighează din port în port pentru a fi închiriată. (< engl. *tramp*)
trampá *vb. tr.* **1.** a stropi cu un lichid; a îmbiba cu un lichid. • a însiropa un tort. **2.** (*tehn.*) a înmuia (ceva) scufundându-l într- un lichid. • a aplica pasta inflamabilă pe bețele de chibrit. (< fr. *tremper*)
trámping *s. n.* transport de mărfuri cu nave care navighează din port în port, fără un intinerar fix. (< engl. *tramping*)
trampolíno *s. n.* (*sport*) salturi la plasa elastică. (< it. *trampolino*)
tramvái *s. n.* vehicul de transport în comun cu tracțiune electrică, care rulează pe șine metalice. (< fr., engl. *tramway*)
tranchét *s. n.* bucată de lemn care amortizează loviturile și frecările bordajului unei nave acostate de chei sau de o altă navă. (< fr. *tranchet*)
tranchilitáte *s. f.* liniște, calm, tihnă; (*p. ext.*) pace, seninătate. (< fr. *tranquillité*, lat. *tranquillitas*)
tranchilizá *vb. tr., refl.* a (se) liniști, a (se) calma. (< fr. *tranquilliser*)
tranchilizánt, -ă *adj., s. n.* (medicament) care liniștește, relaxează; calmant. (< fr. *tranquillisant*)
TRANS-/TRANZ- *pref.* „dincolo (de)", „peste", „prin". (< fr. *trans-*, cf. lat. *trans*)
transafricán, -ă *adj., s. n.* (șosea) care traversează Africa. (< fr. *transafricain*)
transalpín, -ă *adj.* dincolo de Alpi. (< fr. *transalpin*)
transamazonián, -ă *adj., s. n.* (șosea) care traversează Amazonia (Brazilia) de la est la vest. (< fr. *transamazonien*)
transamericán, -ă *adj., s. n.* (șosea) care traversează America. (< fr. *transaméricain*)
transamidáză *s. f.* enzimă care catalizează reacțiile de transfer ale grupurilor amidice. (< fr. *transnidase*)
transaminár *s. f.* reacție chimică în cadrul metabolismului constând în transferul reversibil al grupului amino către diverși aminoacizi. (după fr. *transamination*)
transaminázá *s. f.* enzimă care efectuează transaminare. (< fr. *transaminase*)
transaminazemíe *s. f.* prezența transaminazei în sânge. (< fr. *transaninasémie*)
transandín, -ă *adj.* care traversează Anzii. (< fr. *trans-andin*)
transanticlinál *s. n.* anticlinal transversal pe direcția structurii geologice. (< trans- + ariticlinal)
transarábic, -ă *adj., s. n.* (șosea) care traversează Pen. Arabică. (< fr. *transarabique*)
transasiátic, -ă *adj.* care traversează Asia. (< fr. *trans-asiatique*)

transatlántic, -ă I. *adj.* dincolo de, care traversează Oc. Atlantic. II. *s. n.* pachebot care face curse între cele două țărmuri ale Atlanticului. (< fr. *transatlantique*)

transatmosferic, -ă *adj.* de dincolo de atmosfera Pământului. (< trans- + atmosferic)

transaustralián, -ă *adj., s. n.* (șosea) care traversează Australia. (< fr. *transaustralien*)

tránsă *s. f.* stare de pierdere a voinței în care se află o persoană supusă hipnozei. (< fr. *transe*)

transbórd *s. n.* (*livr.*) transbordare. (< it. *transbordo*)

transbordá *vb.* I. *tr.* a trece călători, mărfuri dintr-un vapor, tren etc. în altul. • a trece ca un transbordor un vehicul terestru de pe calea lui pe altă cale cu care nu are legătură directă. II. *intr.* a schimba trenul sau alt vehicul. (< fr. *transborder*)

transbordór I. *s. n.* 1. platformă deplasabilă pe șine care servește la mutarea vehiculelor feroviare de pe o linie pe alta. 2. navă pentru transbordări. II. *adj. pod* ~ = platformă suspendată, prin cabluri, servind la trecerea peste un curs de apă. (< fr. *transbordeur*)

transcalculáre *s. f.* calculul coordonatelor rectangulare ale punctelor de pe teren, prin trecerea de la un sistem de coordonare la un altul. (< trans- + calculare)

transcanadián, -ă *adj., s. n.* (autostradă) care străbate Canada. (< engl. *transcanadian*)

transcarpátic, -ă *adj.* transcarpatin. (< trans- + carpatic)

transcarpatín, -ă *adj.* (*rar*) dincolo de Carpați; trans-carpatic. (< fr. *transcarpatin*)

transcaspián, -ă *adj.* dincolo de Marea Caspică. (< fr. *transcaspien*)

transcaucazián, -ă *adj.* 1. la sud de munții Caucauz. 2. care străbate Caucazul. (< fr. *transcaucasien*)

transceiver /transivăr/ *s. n.* aparat de emisie-recepție folosit de radioamatori. (< engl. *transceiver*)

transcénde *vb. tr.* 1. a depăși un anumit nivel, stadiu, a trece dincolo de... 2. (*fil.*) a depăși limita cunoașterii experimentale, a realității perceptibile. (< fr. *transcender*, lat. *transcendere*)

transcendént, -ă *adj.* 1. (*fil.*) care se află dincolo de orice domeniu dat, de lumea materială. • (la Kant) de dincolo de limitele cunoașterii experimentale; inaccesibil cunoașterii bazate pe experiență, care depășește limitele realității. 2. (*mat.*; despre numere) care nu poate fi rădăcina unui polinom cu coeficienții rationali; (despre ecuații) care nu se poate scrie sub forma unui polinom egalat cu zero. (< fr. *transcendant*, lat. *transcendens*)

transcendentál, -ă *adj.* 1. (în *fil.* scolastică) referitor la atributele care depășesc categoriile lui Aristotel prin caracterul lor general valabil pentru oricare existență. 2. (la Kant, referitor la formele apriorice ale cunoașterii) care premerge experienței și o condiționează. 3. care este deasupra lumii reale. (< fr. *transcendantal*)

transcendentalísm *s. n.* 1. concepție sau atitudine gnoseologică care susține posibilitatea unei cunoașteri apriorice, căutând să determine condițiile unei astfel de cunoașteri. 2. curent filosofic american, printr-un misticism panteist, care critică de pe poziții romantice capitalismul, propunând rezolvarea problemelor sociale prin autoperfecționarea morală. (< fr. *transcendantalisme*)

transcendentalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al transcendentalismului. (< fr. *transcendantaliste*)

transcendentalitáte *s. f.* caracter transcendental. (< engl. *transcendentality*)

transcendentalizá *vb. tr.* a atribui caracter transcendental. (< engl. *transcendentalize*)

transcendentísm *s. n.* nume generic dat doctrinelor filozofice care admit transcendența divină. (< fr. *trans-cendantisme*)

transcendénță *s. f.* 1. însușirea a ceea ce este transcendent. 2. (în filosofiile religioase) ipostază a divinității, care se află deasupra creațiilor sale. • (în existențialism) situația omului care își depășește condiția lui existențială obișnuită; (*p. ext.*) condiție a omului ca ființă care depășește natura. • (în fenomenologie) rezultat al datului obiectiv prin actul intențional de conștiință sau prin intuiție. (< fr. *transcendance*)

transconductánță *s. f.* conductanță de transfer a energiei de la un generator la un receptor. (< fr. *transconductance*)

transcontáiner *s. n.* container de mare capacitate, folosit în efectuarea transporturilor combinate: navă-tren-autovehicul. (< fr. *transcontainer*)

transcontainerizá *vb. tr.* a transporta cu transcontai-nere. (< transcontainer + -iza)

transcontinentál, -ă *adj.* care traversează un continent. (< fr. *transcontinental*)

transcórder *s. n.* dispozitiv, aparat pentru transmitere și înregistrare, adaptabil la televizoarele color. (< engl. *trans*/miter/ + /re/ *corder*)

transcríe *vb. tr.* 1. a face o copie scrisă, a copia. 2. a transpune un text scris dintr-un alfabet în altul, pentru facilitarea lecturii. • a nota în scris elementele unui idiom. 3. a prelucra o piesă muzicală scrisă pentru un anumit instrument sau pentru o anumită voce, astfel încât să poată fi cântată de un alt instrument sau de o altă voce. 4. (*jur.*) a copia un act într-un registru public special. (după fr. *transcrire*)

transcríere *s. f.* acțiunea de a transcrie. ◊ ~ *fonetică* = notare a pronunțării unei limbi, a unui dialect sau grai cu ajutorul unui alfabet fonetic. (< transcrie)

transcriitor, -oáre *s. m. f.* cel care transcrie un text literar, o bucată muzicală. (< fr. *transcrieur*)

transcript *s. n.* aparat de transcripție (1); copiator; xerox. (< germ. *Transkrit*/druk/)

transcrípție *s. f.* 1. transcriere, transpunere, copie. 2. (*muz.*) aranjament (1). (< fr. *transcription*)

transcrípțiune *s. f.* (*jur.*) formalitate prescrisă de lege prin copierea unui act juridic într-un registru public special. (< fr. *transcription*)

transcristalizáre *s. f.* întrepătrundere a cristalelor în timpul solidificării unui metal sau aliaj. (după germ. *Transkristallisation*)

transculturál, -ă *adj.* care privește relațiile dintre mai multe culturi. (< fr. *transculturel*)

transculturáție *s. f.* trecere de la o formă de cultură inferioară la alta superioră prin contact și adaptare. (< engl. *transculturation*)

transcurént, -ă *adj.* care prezintă transcurență. (< engl. *transcurent*)

transcurénță *s. f.* complicație care apare pe neașteptate în cursul unei boli. (< transcurent + -ență)

transcután, -ă *adj.* care se produce traversând pielea. (< germ. *transkutan*)

transdanubián, -ă *adj.* dincolo de Dunăre. (< fr. *transdanubien*)

transdúce *vb. tr.* a transforma o mărime fizică în alta (o forță într-o tensiune electrică, energia electrică în cea sonoră). (< engl. *transduce*)

transductív, -ă *adj.* care transformă ceva în altceva (asemănător); (*fiz.*) care transformă o mărime în alta. ◊ (*log.*) *raționament* ~ = raționament în care trecerea de la un adevăr la altul nu se face în virtutea unei necesități logice, ca în cazul raționamentului deductiv, ci în virtutea unor coincidențe întâmplătoare; transducție (1). (< fr. *transductif*)

transductivitáte *s. f.* însușirea de a fi transductiv. (< transductiv + -itate)

transductór *s. n.* (*electr.*) dispozitiv care permite transformarea unei mărimi fizice; transformator de energie acustică în energie electrică etc. • (*telec.*) amplificator magnetic. (< fr. *transducteur*)

transdúcție *s. f.* 1. raționament transductiv. 2. (*biol.*) transfer de material genetic de la o celulă la alta prin intermediul unui vector (2) viral. (< fr. *transduction*)

tránseat *vb. intr.* (cu sens de concesie) fie!, să trecem peste...! (< lat. *transeat*, *transire*, a trece)

transépt *s. n.* 1. galerie transversală care separă corpul de nava unei biserici, formând cu aceasta brațele crucii în plan orizontal. 2. încăpere care intersectează ortogonal o încăpere mai importantă. (< fr. *transept*)

transeuropeán, -ă *adj., s. n.* (șosea) care străbate Europa. (< fr. *transeuropéen*)

transfér *s. n.* 1. transferare. • (*sport*) mutare a unui jucător profesionist de la un club la altul. 2. transmitere a unui drept de proprietate, a unor obligații de la o persoană la alta. • trans-

mitere de titluri de valori monetare. **3.** (*psih.*) mutare a încărcăturii, a sarcinii afective de la un obiect la altul. **4.** transmitere de energie sau de electroni de la un sistem fizic la altul. **5.** (*mar.*) transbordare de materiale şi oameni cu ajutorul unui dispozitiv de parâme şi macarale asemănătoare funicularului. **6.** (*inform.*) deplasare a unei date dintr-un amplasament în altul, fără distrugerea înregistrării originale. (< fr. *transfert*)

transferá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) muta (cu serviciul) de la o instituţie la alta, fără desfacerea contractului de muncă. **II.** *tr.* a transmite, a trece dintr-o stare sau dintr-o parte în alta (un lucru, un drept etc.). • (*cont.*) a face să treacă o sumă dintr-un cont în altul, prin virament. (< fr. *transférer*)

transferábil, -ă *adj.* care poate fi transferat. (< fr. *transférable*)

transferabilitáte *s. f.* însuşirea de a fi transferabil. • calitatea unei monede care poate fi convertită în alte monede. (< fr. *transférabilité*)

transfercár *s. n.* vehicul pentru transportul rapid al lingourilor încăzite de la cuptoare la laminor. (< engl. *transfer-car*)

transfigurá *vb.* **I.** *tr., refl.* a(-şi) schimba expresia, înfăţişarea, forma, conţinutul, caracterul. **II.** *tr.* a da (unui lucru, unei situaţii) altă înfăţişare, alt aspect. (< fr. *transfigurer*, lat. *transfigurare*)

transfiguráre *s. f* acţiunea de a (se) transfigura. • procedeu specific procesului de creaţie cu ajutorul căruia elementele realităţii exterioare, filtrate de imaginaţia şi puterea de expresie a artisticului, se transformă într-o realitate nouă, opera de artă. (< transfigura)

transfiguratór, -oáre *adj.* care transfigurează, capabil a transfigura. (< fr. *transfigurateur*)

transfilá *vb. tr.* a lega, a prinde unele vele sau saule. (< fr. *transfiler*)

transfiláj *s. n.* transfilare. (< fr. *transfilage*)

transfinít, -ă *adj. (mat.;* despre numere) care exprimă cantitatea elementelor unui ansamblu infinit. (< fr. *transfini*, germ. *transfinit*)

transfíx *s. n.* grup de documente format prin suprapunerea a două sau mai multe acte. (< engl. *transfix*, lat. *transfixus*)

transfixiánt, -ă *adj. (med.)* care străbate dintr-o parte în alta. (< fr. *transfixiant*)

transfixíe *s. f.* procedeu de amputaţie constând în străpungerea osului cu cuţitul de amputaţie şi tăierea dinăuntru în afară a ţesuturilor moi. (< fr. *transfixion*)

transfluénţă *s. f.* trecere a gheţarilor dintr-o vale glaciară în alta. (< fr. *transfluence*)

transfocá *vb. intr.* a filma cu transfocatorul. (< transfocator)

transfocatór *s. n.* obiectiv cu distanţă focală variabilă continuu, cu ajutorul căruia se obţine un efect de apropiere sau de depărtare de obiectivul filmat. (< rus. *transfokator*)

transformá *vb. tr., refl.* a(-şi) schimba forma, înfăţişarea; a da, a lua o altă formă; a (se) preface, a (se) schimba. • (*mat.*) a construi un corespondent al unei figuri date sau al unei valori schimbând anumite elemente şi păstrând altele. (< fr. *transformer*, lat. *transformare*)

transformábil, -ă *adj.* care poate fi transformat. (< fr. *transformable*)

transformabilitáte *s. f.* calitatea de a fi transformat. (< transformabil + -itate)

transformáre *s. f* **1.** acţiunea de a (se) transforma. • (*rugbi*) lovitură acordată echipei care a reuşit o încercare. **2.** ansamblu de stări succesive prin care evoluează un sistem fizico-chimic, în funcţie de schimbarea uneia sau mai multor mărimi ce îl caracterizează. **3.** (*mat.*) cores-pondenţă, aplicaţie, funcţie între două mulţimi de puncte. (< transforma)

transformátă *s. f.* (*mat.*) figură generată prin transformarea unei alte figuri. (< fr. *transformée*)

transformatór, -oáre I. *adj.* care transformă; înnoitor. **II.** *s. n.* **1.** aparat, instalaţie, maşină care transferă energie de la un sistem tehnic primar la unul secundar. • dispozitiv electric care transformă tensiunea unui curent alternativ fără a-i modifica frecvenţa. **2.** aparat fotogrammetric care transformă unele imagini în altele; transformer. (< fr. *transformateur*)

transformaţionál, -ă *adj.* referitor la transformări succesive. ◊ *gramatică ~ă* = tip de gramatică bazată pe metode potrivit cărora se pot descoperi o serie de reguli care permit obţinerea tuturor enunţurilor posibile într-o limbă dintr-un număr limitat de structuri profunde, cu ajutorul unor transformări succesive. (< fr. *transformationnel*)

transformaţionalísm *s. n.* curent care preconizează şi susţine gramatica transformaţională. (< fr. *transformationnalisme*)

transformér *s. n.* transformator (II, 2). (< engl. *transformer*)

transformísm *s. n.* concepţie biologică potrivit căreia numeroasele specii vegetale şi animale de astăzi sunt rezultatul unui îndelungat proces istoric de transformare. (< fr. *transformisme*)

transformíst, -ă *adj., s. m. f* (adept) al transformismului. (< fr. *transformiste*)

transfrontaliér, -ă *adj.* realizat pe deasupra frontierelor. (< fr. *transfrontalier*)

transfúg, -ă *s. m. f.* militar care dezertează, care trece la inamic; (*p. ext.*) cel care-şi părăseşte ţara, partidul etc. în mod ilegal. (< fr. *transfuge*, lat. *transfuga*)

transfuzá *vb. tr.* **1.** a face o transfuzie. **2.** (*fig.*) a face, să treacă (la, în). (< fr. *transfuser*)

transfuzábil, -ă *adj.* care poate fi transfuzat. (< transfuza + -bil)

transfúzie *s. f.* introducere, în scop terapeutic, a unei cantităţi de sânge sau de plasmă sangvină în venele unui bolnav. (< fr. *transfusion*)

transfuzionál, -ă *adj.* de transfuzie. (< fr. *transfusionnel*)

transfuzionist, -ă *s. m. f* transfuzor. (< engl. *transfusionist*)

transfuzór, -oáre *s. m. f.* persoană specializată în transfuzii; transfuzionist. (< fr. *transfuseur*)

transgresá *vb. tr.* a invada, a face să treacă dincolo de o limită; a viola o lege, un regulament. (< fr. *transgresser*)

transgresiúne *s. f.* **1.** invadare a uscatului de către apele oceanului planetar. **2.** nesocotire a legilor, a regulamentelor etc. **3.** (*biol.*) extindere a arealului biogeografic al unui taxon în teritorii geografice noi. **4.** apariţia, în urma segregării sau a recombinării, a unor indivizi la care un anumit caracter este exprimat mai puternic (sau mai slab) decât la oricare din formele parentale. (< fr., engl. *transgression*, lat. *transgressio*)

transgresív, -ă *adj.* care transgresează. (< fr. *transgressif*)

transgresór, -oáre *s. m. f.* cel care transgresează. (< fr. *transgresseur*, lat. *transgressor*)

transhimalayán, -ă *adj., s. n.* (drum) care străbate Himalaya. (< engl. *transhimalayan*)

transhumánt, -ă *adj.* (despre populaţii) care practică transhumanţa. • (despre animale) care este mutat dintr-un loc în altul, după anotimpuri. • (despre îndeletniciri) cu caracter de transhumanţă. (< fr. *transhumant*)

transhumánţă *s. f.* deplasare sezonieră a păstorilor şi a turmelor (de oi) primăvara, vara de la şes la munte şi toamna de la munte la şes. (< fr. *transhumance*)

transíge *vb. intr.* a aplana un conflict prin concesii reciproce, a ajunge la un compromis. • (*jur*) a pune capăt unui proces. (< fr. *transiger*, lat. *transigere*)

transigént, -ă *adj.* care cedează uşor, face concesii, compromisuri; conciliant. (< lat. *transigens*, după fr. *transigeant*)

transigénţă *s. f.* atitudine transigentă. (după fr. *transigeance*)

transiluminăre *s. f.* examen medical constând în luminarea prin transparenţă a anumitor părţi ale corpului cu ajutorul unei lămpi electrice. (după fr. *transillumination*)

translá *vb. tr.* **1.** a transpune dintr-o limbă într-alta; a traduce; a translata. **2.** a deplasa prin translaţie (1). (< translaţie)

translatá *vb. tr.* a transla (1). (< fr. *translater*)

translatáre *s. f.* acţiunea de a translata. • (*inform.*) traducere a instrucţiunilor dintr-un limbaj în altul în cadrul unui ordinator. (< translata)

translatív, -ă *adj. (jur.;* despre acte) prin care se transferă un drept. (< fr. *translatif*)

translatór[1] *s. n.* **1.** transformator electric care asigură adaptarea impedanţei de intrare a instalaţiei de telecomunicaţii la impedanţa caracteristică liniei. **2.** (*inform.*) program specializat care traduce instrucţiunile din limbaj de programare în limbajul intern al unui calculator, încât acesta să îl înţeleagă şi să-l poată executa. (< fr. *translateur*)

translátor[2], -oáre *s. m. f.* traducător oficial atașat unui for diplomatic, administrativ sau judecătoresc. (< fr. *translateur*, lat. *translator*)

translație *s. f.* **1.** deplasare a unei figuri plane sau a unui corp astfel încât toate punctele acestora să se miște de-a lungul unor drepte paralele, parcurgând distanțe egale. **2.** (*mat.*) transformare geometrică punctuală, determinată de un vector, astfel încât unui punct din spațiu să-i corespundă un alt punct. **3.** (*inform.*) decalaj automatic al programului într-o zonă oarecare a memoriei centrale prin modificarea conținutului registrelor de bază. **4.** (*biol.*) traducere a informației genetice. **5.** (stră)mutare. (< fr. *translation*, lat. *translatio*)

transliterá *vb. tr.* a face o transliterație. (< fr. *translitérer*)

transliterație *s. f.* transcriere a unui text dintr-un alfabet în altul, redând literele prin echivalentele lor, fără a se ține seama de valoarea fonetică a semnelor. (< fr. *trans-litération*)

translocá *vb. tr.* (*livr.*) a muta. (< translocație)

translocație *s. f.* schimbare de așezare, de loc. (< lat. *translocatio*, fr. *translocation*)

translucíd, -ă *adj.* (despre corpuri, medii) care permite trecerea luminii, împiedicând însă vederea clară prin el a unui obiect. (< fr. *translucide*, lat. *translucidus*)

translucidităte *s. f.* stare, calitate a ceea ce este translucid. (< fr. *translucidité*)

transmarín, -ă *adj.* de dincolo de mare. (< fr. *transmarin*)

transmediteraneeán, -ă *adj.* dincolo de, care tra-versează Marea Mediterană. (< fr. *transméditerranéen*)

transmigrație *s. f.* metempsihoză. (< fr. *transmigration*, lat. *transmigratio*)

transmisíbil, -ă *adj.* care poate fi transmis. (< fr. *transmissible*)

transmisibilitáte *s. f.* însușirea de a fi transmisibil. (< fr. *transmissibilité*)

transmisie/transmisiúne[1] *s. f.* **1.** faptul de a transmite; transmitere. **2.** comunicare între un post emițător și un post receptor de telegrafie, telefonic sau radiofonic; emisiune radiofonică. • **3.** (în forma *transmise*) ansamblu de organe de mașină, mecanisme, dispozitive cu ajutorul cărora se transmite mișcarea de la un organ la altul. (< fr. *transmission*, lat. *transmissio*)

transmisioníst *s. m.* militar din trupele de transmisiuni. (< transmisi/une/ + *-onist*)

transmisiúne[1] *s. f.* v. transmisie.

transmisiúne[2] s. f. (*mil.; pl.*) trupe specializate în executarea și asigurarea legăturilor prin radio, telefon etc.; (*jur.*) trecere a unui lucru, a unui drept unei alte persoane.

transmisivitáte *s. f.* produs al multiplicării conductivității hidraulice medii a unui strat aerifer cu grosimea acestuia, exprimat în m^2/zi. (< fr. *transmissivité*, engl. *transmissivity*)

transmite *vb.* **I.** *tr.* **1.** a trimite ceva prin intermediul unei persoane, al unei scrisori etc. • a comunica ceva. **2.** a comunica cu ajutorul unui post de emisie; a emite. **3.** (*jur.*) a trece un bun, un drept etc. altei persoane. **II.** *tr., refl.* a (se) propaga, a (se) comunica. (< fr. *transmettre*, lat. *transmittere*)

transmițătór, -oáre **I.** *adj.* care transmite; emițător. **II.** *s. m.* cel care transmite (cu ajutorul unui aparat emițător). **III.** *s. n.* aparat pentru transmiterea semnelor telegrafice sau radiofonice. (după fr. *transmetteur*)

transmodulație *s. f.* deformare a unui semnal radioelectric datorită suprapunerii unui alt semnal. (< fr. *transmodulation*)

transmontán, -ă *adj.* (de) dincolo de munți. (< lat. *transmontanus*)

transmutá *vb. tr.* a supune unei transmutații (1). • a transforma, a schimba natura, aspectul. (< fr. *transmuter*, lat. *transmutare*)

transmutábil, -ă *adj.* care poate fi transmutat. (< fr. *transmutable*)

transmutabilitáte *s. f.* proprietatea de a fi transmutabil. (< fr. *transmutabilité*)

transmutație *s. f.* **1.** transformare a unui element chimic în altul în urma dezintegrării radioactive sau a reacțiilor nucleare. • schimbare, transformare. **2.** transformare a unui cromozom, care nu este datorată unei mutații genice. (< fr. *transmutation*, lat. *transmutatio*)

transnaționál, -ă *adj.* supranațional. (< engl., fr. *trans-national*)

transnaționalizá *vb. tr., refl.* a face să devină, a deveni transnațional. (< transnational + *-iza*)

transnistrián, -ă **I.** *s. m. pl.* populație care locuiește în Transnistria. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. (< Transnistria + *-an*)

transoceánic, -ă **I.** *adj.* (de) peste ocean. • care tra-versează oceanul. **II.** *s. n.* navă comercială de mare tonaj care execută transporturi peste ocean. (< fr. *trans-océanique*)

transpacífic, -ă *adj.* (de) dincolo de Oc. Pacific. • care traversează Pacificul. (< engl. *transpacific*)

transpadán, -ă *adj.* de dincolo de Pad. (< it. *trans-padano*, lat. *transpadanus*)

transparént, -ă **I.** *adj.* **1.** (despre corpuri, medii) prin care se poate vedea clar, străveziu. • diafan, subțire, delicat. **2.** (*fig.*) ușor de înțeles. **II.** *s. n.* foaie liniată care se pune dedesubtul hârtiei de scris pentru a putea scrie drept. (< fr. *transparent*, lat. *transparens*)

transparentizá *vb. tr., refl.* a face, a deveni transparent. (< transparent + *-iza*)

transparénță *s. f.* **1.** însușirea de a fi transparent. **2.** mod de lucru, principiu al unor conducători sau organe conducătoare de a face cunoscută public, în permanență, întreaga lor activitate. (< fr. *transparence*)

transpartínic, -ă *adj.* care trece de la un partid la altul. (< trans- + partinic)

transpăreá *vb. intr.* a se întrezări, a se ghici. (după fr. *transparaître*)

transperánt *s. n.* stor. (< fr. *transperent*)

transperitoneál, -ă *adj.* care traversează peritoneul. (< fr. *transpéritonéal*)

transpersá *vb. tr.* **1.** a trece dintr-o parte în alta străbătând un corp; a străbate, a străpunge, a pătrunde. **2.** (*fig.*) a descoperi, a dibui (un secret). (< fr. *transpercer*)

transpirá *vb. intr.* **1.** a elimina sudoare prin porii pielii; a asuda. • a se forma picături de apă la suprafața unui element de construcție. **2.** (despre plante) a elimina apă sub formă de vapori. **3.** (*fig.*) a ieși la suprafață, a reieși, a emana. • a se auzi. (< fr. *transpirer*)

transpirație *s. f.* **1.** faptul de a transpira. • nădușeală, sudoare; exsudație. **2.** eliminare de vapori de apă de către plante. **3.** ieșirea sub formă de vapori a apei din sol. (< fr. *transpiration*)

transpireneeán, -ă *adj.* situat în munții Pirinei, care traversează Pirineii. (< fr. *transyrénéen*)

transpirométru *s. n.* aparat pentru măsurarea cantității de transpirație la plante. (< fr. *transpiromètre*)

transplánt *s. n.* **1.** transplantare (2). • organ, țesut etc. transplantat în altă parte a corpului sau în alt organism. **2.** trecere dintr-un domeniu în altul. • (*fig.*) transfer. (< fr. *transplant*)

transplantá *vb. tr* **1.** a scoate o plantă dintr-un loc și a o planta în alt loc; a răsădi. • (*fig.*) a adapta, a împământeni o instituție, un obicei etc. **2.** a înlocui printr-o intervenție chirurgicală un țesut sau un organ bolnav cu altul sănător. **3.** (*fig.*) a transfera, a transporta. (< fr., engl. *transplanter*, lat. *transplantare*)

transplantábil, -ă *adj.* (despre organe, țesuturi etc.) care poate fi transplantat. (< fr. *transplantable*)

transplantație *s. f.* (*rar*) transplantare. (< fr. *transplantation*)

transplantologíe *s. f.* disciplină medicală care studiază organele sau țesuturile destinate transplantului (1). (< transplant + *-logie*)

transpleurál, -ă *adj.* care traversează pleura. (< fr. *transpleural*)

transpondér *s. n.* aparat radio destinat a răspunde unei impulsii radar. (< engl. *transponder*, fr. *transpondeur*)

transponíbil, -ă *adj.* transponzabil (1). (< it. *transponibile*)

transpórt *s. n.* **1.** faptul de a transporta; transportare. • totalitatea lucrurilor sau a persoanelor care sunt transportate. **2.** (*pl.*) ramură a economiei naționale, totalitatea mijloacelor de transportare a bunurilor sau a persoanelor. **3.** (*poligr.*) transpunere a imaginii de pe o formă pe alta, a copiei originalului

de pe clişeu pe piatra litografică. **4.** (*fig.*) uitare de sine, stare de contemplaţie. (< fr. *transport*, germ. *Transport*)

transportá *vb. tr.* **1.** a cără, a duce dintr-un loc în altul. **2.** (*fig.*) a aduce (pe cineva) într-o stare de uitare de sine, a încânta peste măsură. **II.** *refl.* (despre persoane) a se deplasa la faţa locului. (< fr. *transporter*, lat. *transportare*)

transportábil, -ă *adj.* care poate fi transportat. (< fr. *transportable*)

transportatór, -oáre *s. m. f.* transportor (IV). (< transporta + -tor)

transportór, -oáre **I.** *adj.* care transportă. **II.** *s. n.* **1.** utilaj pentru transportarea materialelor, a produselor etc. la distanţe relativ mici. **2.** autovehicul blindat, cu posibilităţi de deplasare pe orice teren, cu care se transportă trupele şi statele-majore, muniţii etc. **3.** ~ *aerospaţial* = primul etaj al unui lansator de satelit sau vehicul spaţial capabil de a reveni pe Pământ. **4.** avion, navă de transport. **III.** *s. m.* **1.** (*chim.*) element intermediar capabil de a transmite o substanţă. **2.** (*biol.*) gazdă care transmite infecţia fără a fi afectată de ea. **IV.** *s. m. f.* muncitor care execută lucrări de transport (3); transportator. (< fr. *transporteur*)

transpozá *vb. tr.* **1.** a transpune intervertind ordinea. **2.** (*mat.;* despre o matrice dată) a transcrie prin simetrie în raport cu diagonala principală. (< fr., engl. *transposer*)

transpozábil, -ă *adj.* **1.** care poate fi transpus, intervertit; transponibil. **2.** (*muz.*) care se poate transpune în altă tonalitate. (< fr., engl. *transposable*)

transpozabilitáte *s. f.* însuşirea a ceea ce este transpo-zabil. (< transpozabil + -itate))

transpozítiv, -ă *adj.* (despre limbi) care nu are o topică fixă, raporturile sintactice fiind exprimate prin terminaţiile cuvintelor. (< fr. *transpositif*)

transpozitór, -oáre *adj.* (despre instrumente muzicale de suflat) care emite alte sunte decât acelea scrise în partitură, ceea ce face necesară transpoziţia textului. (< fr. *transpositeur*)

transpozíţie *s. f.* **1.** transpunere. **2.** (*mat.*) permutare în care toate elementele, în afară de două (care se schimbă unul cu celălalt), rămân neschimbate. **3.** (*chim.*) schimbare a poziţiei unor atomi sau radicali dintr-o moleculă organică pentru a forma un izomer. **4.** (*muz.*) transcriere sau executare a unei compoziţii în altă tonalitate decât cea iniţială. **5.** (*biol.*) mişcare a unei gene dintr-un set cromozomial sau dintr-un cromozom în altul. **6.** problemă enigmistică, constând în schimbarea poziţiei părţilor componente ale unei şarade din a căror însumare inversă trebuie să rezulte un cuvânt nou. (< fr. *transposition*)

transpoziţionál, -ă *adj.* referitor la transpoziţie. (< engl. *transpositional*)

transpúne *vb.* **I.** *tr.* a schimba, a muta ceva dintr-un loc în altul, dintr-o stare în alta. • (*fig.*) a reda ceva (în scris, pe scenă, pe ecran). • a transcrie, a executa o bucată muzicală în altă tonalitate decât cea iniţială. • a muta un termen dintr-o parte a unei ecuaţii în altă parte, schimbându-i semnul. **II.** *refl. (fig.)* a se situa cu mintea în altă împrejurare, în alt timp. (după fr. *transposer*, lat. *transponere*)

transpúter *s. n.* supercomputer. (< trans- + /com/*puter*)

transrapid, -ă *adj., s. n.* (tren) de mare viteză. (< trans/port/ + *rapid*)

transrenán, -ă *adj.* (de) dincolo de Rin. (< fr. *transrhénan*)

transsaharián, -ă **I.** *adj.* situat dincolo de, care străbate Sahara. **II.** *s. n.* cale ferată, tren care uneşte Nigerul cu Marea Mediterană, traversând Sahara. (< fr. *transsaharien*)

transsexuál, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care a trecut prin operaţie de la un sex la altul. (< fr. *transsexuel*, engl. *transsexual*)

transsexualísm *s. n.* sentiment delirant, dorinţă de a aparţine sexului opus; transsexualitate. (< fr. *transsexua-lisme*)

transsexualitáte *s. f.* transsexualism. (< transsexual + -itate)

transsiberián, -ă **I.** *adj.* situat dincolo de, care străbate Siberia. **II.** *s. n.* cale ferată, tren care traversează Siberia meridională de la Moscova până la Vladivostok. (< fr. *transsibérien*)

transsónic, -ă *adj.* **1.** (despre viteze) care face trecerea din domeniul sonic în cel supersonic. **2.** (despre aparate, instalaţii) care serveşte la studiul experimental al vitezelor transonice (1). (< fr. *transsonique*)

transsubstanţiá *vb. tr.* a opera transsubstanţiaţiunea. (< fr. *transsubstantier*)

transubstanţiaţiune *s. f.* transubstanţiere (2). (< fr. *transsubstantiation*)

transsubstanţiére *s. f.* **1.** schimbare a unei substanţe în alta. **2.** (*bis.*) denumire a tainei prefacerii vinului şi a pâinii din împărtăşanie în trupul şi sângele lui Hristos; transubstanţiune. (după fr. *transsubstantiation*)

transsudá *vb. intr.* (despre lichide) a trece prin porii unui vas. (< fr. *transsuder*, lat. *transsudare*)

transsudát *s. n.* lichid eliminat prin transpiraţie. (< fr. *transsudat*)

transsudáţie *s. f.* trecere a plasmei din sânge în ţesuturi, prin pereţii vaselor mici. • transpiraţie. (< fr. *transsudation*)

transtermíe *s. f.* diatermie. (< fr. *transthermie*)

transtráv *s. n.* procedeu de filmare în folosirea simultană, în sens contrar, a unui transfocator şi a travellingului, care permite modificarea perspectivei cu păstrarea dimensiunilor personajului şi a obiectelor din prim-plan, iar în cazul subiectelor desfăşurate în adâncimea cadrului creează senzaţia de comprimare sau dilatare a spaţiului. (< trans/focator/ + *trav*/elling/)

transuranián, -ă *adj.* transuranic. (< fr. *transuranien*)

transuránic, -ă *adj.* (despre elemente chimice) situat în tabloul periodic al elementelor dincolo de uraniu, fiind obţinut artificial prin bombardarea atomilor altor elemente; transuranian. (< germ. *transuranisch*, engl. *transuranic*)

transvazá *vb. tr.* a trece (un lichid, un material pulverulent) dintr-un vas în altul. (< fr. *transvaser*)

transvérs[1]**, -ă** *adj. (anat.;* despre unele organe) transversal. • (*mat.;* într-o hiperbolă, despre axă sau despre un diametru) care taie curba. (< fr. *transverse*, lat. *transversus*)

TRANSVERS[2]**(O)-** *elem.* „colon[3] transvers". (< germ. *transverso-*, cf. lat. *transversus*, transversal)

transversál, -ă **I.** *adj.* dispus perpendicular pe lungimea unui corp; care taie (ceva) de-a curmezişul. **II.** *s. f.* **1.** dreaptă care intersectează o figură dată. **2.** galerie orizontală în interiorul unei mine care trece prin roci sterile de-a curmezişul direcţiei stratului. (< fr. *transversal*)

transversectomíe *s. f.* excizie a colonului[3] transvers. (< engl. *transversectomy*)

transversotomíe *s. f.* incizie a colonului[3] transvers. (< engl. *transversotomy*)

transvertér *s. n.* aparat auxiliar servind pentru translaţia radiocomunicaţiei bilaterale dintr-o gamă în alta. (< engl. *transverter*)

transvertór *s. n.* maşină electrică sincronă care converteşte un curent continuu în curent alternativ şi invers sau care schimbă frecvenţa unui curent alternativ. (< fr. *transverteur*)

transvestísm *s. n.* travestism. (< fr. *transvestisme*)

tranşá *vb. tr.* **1.** a tăia şi sorta carnea destinată preparării mâncării, consumului. • a tăia în lame, în plăci (marmură etc.). **2.** a rezolva printr-o decizie categorică o chestiune, o dificultate. (< fr. *trancher*)

tranşánt, -ă *adj.* **1.** care nu admite contraziceri; categoric, ferm. **2.** (despre culori) care se opun puternic una celeilalte. (< fr. *tranchant*)

tranşatór *s. m.* muncitor care execută lucrări de tanşare. • lucrător din echipa de preparare a peştelui de pe un vas de pescuit cu atribuţia de a despica peştele. (după fr. *trancheur*)

tránşă *s. f.* **1.** fiecare dintre părţile în care este împărţit un lucru sau un grup de lucruri ce se produc, se distribuie în rate succesive; parte. **2.** fiecare dintre feţele laterale ale unei cărţi care rezultă prin tăierea transversală a filelor. (< fr. *tranche*)

tranşée *s. f.* **1.** şanţ îngust şi lung care protejează în război pe luptători de focul inamic. **2.** excavaţie, săpătură în pământ executată pentru lucrări tehnice. (< fr. *tranchée*)

TRANZ- v. trans-.

tranzácţie *s. f.* **1.** înţelegere, învoială, convenţie. **2.** acord între două sau mai multe părţi prin care se transmit anumite drepturi sau se face un schimb comercial, de bursă etc. (< fr., engl. *transaction*, lat. *transactio*)

tranzacționá *vb. intr.* a încheia o tranzacție. (< tranzacție + -ona)

tranzacționál, -ă *adj.* referitor la o tranzacție, (pe bază) de tranzacție. (< fr. *transactionnel*)

tranzacționalísm *s. n.* faptul de a fi tranzacțional. (< tranzacțional + -ism)

tranziént, -ă *adj.* **1.** tranzitoriu. **2.** care trece (repede); trecător, efemer. (< engl. *transient*, lat. *transiens*)

tranziénță *s. f.* **1.** caracterul a ceea ce este tranzient; efemeritate. **2.** devenire continuă a realității, care impune o permanentă modificare a relațiilor omului cu realitatea înconjurătoare, o adaptare a acestor relații și a omului la noile condiții. (< engl. *transience*)

tranzistór I. *s. m./s. n.* dispozitiv electronic din semiconductoare cu trei electrozi care amplifică tensiuni sau curenți electrici. **II.** *s. n.* aparat de radio portativ echipat cu tranzistori (I). (< fr. *transistor*, germ. *Transitor*)

tranzistorizá *vb. tr.* a înlocui în aparate, instrumente, sisteme tehnice vechi tuburile electronice cu tranzistoare; a echipa cu tranzistoare. (< fr. *transistoriser*, engl. *transistorize*)

tranzistormétru *s. n.* aparat pentru verificarea performanțelor tranzistoarelor. (< fr. *transistormètre*)

tránzit *s. n.* **1.** trecere de mărfuri sau de persoane printr-o țară străină; scutire de taxe vamale acordată de un stat unor mărfuri care trec prin teritoriul său în altă țară; tranzitare. • totalitatea mărfurilor care trec dintr-o țară în alta prin teritoriul unei alte țări. **o** *bilet de* ~ = autorizație scrisă privind scutirea de vamă a unor mărfuri care sunt în trecere prin țară; *în* ~ (despre călători, vagoane etc.) = în trecere. **2.** trecere a unui tren printr-o stație sau printr-o gară fără alte opriri decât pentru cele strict necesare pentru încrucișări sau schimbări de direcție. **3.** trecere a unui material organic printr-un organ. **o** ~ *intestinal* = eliminare a constipației. **4.** (în telefonie și radiofonie) recepționare a unei convorbiri sau a unui mesaj și retransmitere a lui la un alt post. **5.** trecere a unui astru prin fața discului altui astru. (< fr. *transit*, germ. *Transit*)

tranzitá *vb.* **I.** *tr.* a transporta în tranzit. **II.** *intr.* (despre trenuri, vagoane) a trece printr-o stație fără oprire. (< fr. *transiter*)

tranzitár, -ă *adj.* de tranzit. (< fr. *transitaire*)

tranzitér *s. m.* impiegat, agent care se ocupă de tranzitul mărfurilor. (< fr. *transitaire*)

tranzitív, -ă *adj.* **1.** (despre verbe) a cărui acțiune trece direct asupra unui obiect. **2.** (*log., mat.*) *relație ~ă* = relație între elementele unei mulțimi, în care, atunci când se verifică pentru primul și al doilea, în consecință pentru al doilea și un al treilea element, se verifică și pentru primul și al treilea. (< fr. *transitif*, lat. *transitivus*)

tranzitivitáte *s. f.* **1.** proprietate a unui verb, de a fi tranzitiv. **2.** proprietate a unei relații de a fi tranzitivă (2). (< fr. *transitivité*)

tranzitóriu, -ie *adj.* **1.** care face trecerea de la o stare la alta; de tranziție; intermediar; tranzient (1). • (*p. ext.*) care durează puțin timp. **2.** (despre funcționarea unui sistem) caracterizat prin variația în timp a cel puțin unei mărimi. (< fr. *transitoire*, lat. *transitorius*)

tranzíție *s. f.* trecere de la o formă, de la o stare etc. la alta. **o** *de* ~ = tranzitoriu; provizoriu. • trecere (bruscă) a unui sistem fizic dintr-o stare în alta; transformare. • schimbare treptată a unei roci în alta. (< fr. *transition*, lat. *transitio*)

tranziționál, -ă *adj.* cu caracter de tranziție. • (*chim.;* despre elemente) la care electronul distinctiv ocupă un substrat aparținând unui strat electronic inferior. (< fr. *transitionnel*)

trap *s. n.* mers în fugă al calului, cu viteză medie (între pas și galop). • zgomot făcut de un cal care merge în acest fel. (< germ. *Trab*)

trápă *s. f.* **1.** capac rabatabil sau culisant care acoperă o deschizătură în podeaua unei scene, a unui vagon, a unei (aero)nave etc.; deschizătura pe care o acoperă. **2.** acoperământ discret pus la o capcană pentru prinderea în stare vie a animalelor. (< fr. *trappe*)

trapeur /-pör/ *s. m.* vânător din nordul Americii care se servește de capcane. (< fr. *trappeur*, engl. *trapper*)

trapéz[1] *s. n.* **1.** patrulater care are drept baze două laturi paralele și neegale. **2.** aparat de gimnastică dintr-o bară legată la capete cu două frânghii fixate de plafon. (< fr. *trapèze*)

trapéz[2] *adj., s. m.* **1.** (mușchi) inserat pe partea posterioară a gâtului și a umărului. **2.** (osul) cel mai din afară al carpului. (< fr. *trapèze*)

TRAPEZ[3]**-/TRAPEZO-** *elem.* „trapez". (< fr. *trapéz/i/-, trapézo-*, cf. lat. *trapezium*, gr. *trapezion*)

trapezifórm, -ă *adj.* în formă de trapez[1] (1). (< fr. *trapéziforme*)

trapezísm *s. n.* acrobație la trapez[1] (2). (< *trapez* + *-ism*)

trapezíst, -ă *s. m. f.* acrobat specializat în exerciții la trapez[1] (2). (< fr. *trapéziste*)

TRAPEZO- v. t r a p e z [3].

trapezoédru *s. n.* corp geometric cu fețe trapezoidale. (< fr. *trapézoèdre*)

trapezoíd, -ă I. *adj.* care seamănă cu un trapez. **II.** *adj., s. n.* (os al carpului) situat între trapez și oasele metacarpiene. **III.** *s. n.* suprafață generată prin rotirea unui trapez în jurul unei axe din planul său, pe care nu-l intersectează. (< fr. *trapézoïde*)

trapezoidál, -ă *adj.* în formă de trapezoid. (< fr. *trapézoïdal*)

trapión *s. n.* (*teatru*) deschizătură practicată în planșeul scenei pentru a face să treacă decorurile care se ridică de dedesubt. (< fr. *trappillon*)

trapist I. *s. m.* călugăr dintr-un ordin monahal catolic, întemeiat în sec. XVII, care avea un regulament deosebit de sever, dominat de obsesia morții. **II.** *s. n.* brânză fabricată după un procedeu special de fermentare (al trapiștilor (I)). (< fr. *trappiste*)

trapp *s. n.* pânză de lavă bazaltică care, prin suprapunere, formează platouri. (< germ. *Trapp*, engl. *trapp*)

tras *s. m.* (*fin.*) debitor asupra căruia s-a emis o cambie, pe care este obligat să o onoreze la scadență. (după it. *trassato*)

trasá *vb. tr.* **1.** a însemna pe o suprafață linia unui drum, conturul unui desen etc.; a însemna pe o piesă brută elementele necesare pentru prelucrarea ei. **2.** a indica, a da directive în ceea ce privește o acțiune, o activitate etc. • a arăta esențialul într-o chestiune etc.; a schița, a descrie. (< fr. *tracer*)

trasáj *s. n.* (*rar*) trasare (1). (< fr. *traçage*)

trasánt, -ă *adj.* (*bot.*) *rădăcină ~ă* = rădăcină paralelă cu suprafața solului. (< fr. *traçant*)

trasát *s. n.* trasare (1). (< trasa)

trasatór I. *s. m. f.* lucrător care execută trasarea unor piese brute. **II.** *s. n.* trasor (1, 1). (< trasa + -tor)

trásă *s. f.* **1.** urmă, semn. **2.** diagramă a mersului unui tren. **3.** linie descrisă de fluxul de electroni pe ecranul unui tub catodic. (< fr., engl. *trace*)

traseísm *s. n.* (*peior.*) preocuparea de traseist. (< traseu + -ism)

traseíst *s. m.* (*peior.*) politician care trece, cameleonic, de la un partid la altul. (< traseu + -ist)

traséu *s. n.* **1.** drum (de) parcurs de un vehicul; axa unui drum, a unui canal, a unei căi ferate etc. • distanță marcată care trebuie străbătută de concurenți într-o probă sportivă. • traiectorie. **2.** proiecție pe un plan a axei principale a unei lucrări tehnice. (< fr. *tracé*)

trash /treș/ *s. n.* (*livr.*) maculatură, gunoi. (< engl. *trash*)

trasór I. *s. n.* **1.** ac de oțel pentru trasarea de linii pe o piesă de metal; trasor (I). • (*poligr.*) lamă neascuțită de oțel în legătorie pentru trasarea de linii aurite, pentru presarea marginilor scoarțelor etc. **2.** proiectil învelit într-un material fosforic care-l face să aibă traiectoria luminoasă. **o** ~ *de rută* (sau *de drum*) = aparat pentru trasarea automată a drumului unei nave pe hartă. **II.** *s. m.* izotop radioactiv al unui element care, introdus împreună cu elementul respectiv într-un sistem anumit, permite să se urmărească drumul parcurs de acel element. (< fr. *traceur*)

trass *s. n.* material prin măcinarea fină a unei varietăți de tuf vulcanic, în mortaruri. (< engl. *trass*, germ. *Trass*)

tratá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a avea față de cineva sau de ceva o anumită comportare, a se purta într-un anumit fel. **2.** a oferi unui oaspete mâncare, băutură. • a face cinste. **3.** a duce tratative pentru a ajunge la o înțelegere. **4.** a dezvolta o temă științifică etc.

5. a supune (un corp, o substanță) acțiunii unui agent oarecare în vederea unui anumit scop. • a supune semințele, apa sau solul (acțiunii unor agenți chimici sau fizici. **II.** *tr., refl.* a (se) supune unui tratament medical. (< it. *trattare*, lat. *tractare*)

tratábil, -ă *adj.* care poate fi tratat. (< it. *trattabile*)

tratamént *s. n.* **1.** fel de a se purta cu cineva; comportare, purtare. **2.** îngrijire medicală; cură, terapie. **3.** (*tehn.*) ansamblu de operații executate asupra unei piese sau unui material pentru modificarea proprietăților fizico-mecanice sau a structurii interne a acestora. • (*inform.*) manipulare a unei informații printr-o mașină oarecare. **4.** (*fon.*) evoluție, modificare, schimbare. **5.** desfășurare a unui sinopsis, istorisire detaliată a subiectului unui film. (< lat. *trattamentum*, it. *trattamento*)

tratamentíst, -ă *s. m. f.* muncitor care lucrează la tratamente (3). (< tratament + -ist)

tratát *s. n.* **1.** înțelegere între două sau mai multe state cu privire la anumite chestiuni; convenție, acord. **2.** lucrare de specialitate care tratează problemele fundamentale ale unei discipline, arte sau științe. (< it. *trattato*, germ. *Traktat*, după fr. *traité*)

tratatíve *s. f. pl.* discuții, negocieri între două sau mai multe părți interesate cu scopul de a se ajunge la o înțelegere. (< it. *trattative*)

tratáție *s. f.* faptul de a servi oaspeților mâncăruri și băuturi; gustarea servită. (< it. *trattazione*)

trátă *s. f.* titlu de credit pe termen scurt care, în baza unei clauze speciale, se cedează spre încasare altei persoane decât creditorul; poliță. (< it. *tratta*, germ. *Tratte*)

tratoríe *s. f.* birt, restaurant, ospătărie, local ieftin (în Italia). (< it. *trattoria*)

traul *s. n.* năvod destinat pescuitului marin în aglomerări de pești. (< engl. *trawl*)

traulá *vb. intr.* a pescui în largul mărilor cu ajutorul traulului. (< traul)

tráuler *s. n.* navă maritimă de pescuit, echipată cu traule. (< engl. *trawler*)

traulerist *s. m.* muncitor care lucrează pe trauler. (< trauler + -ist)

tráuling *s. n.* traulare. (< engl. *trawling*)

TRAUMAT(O)- *elem.* „leziune, rană", „traumă". (< fr., germ. *traumat/o/-*, cf. gr. *trauma, -tos*)

traumátic, -ă *adj.* referitor la traumatism. (< fr. *traumatique*, lat. *traumaticus*)

traumatísm *s. n.* ansamblu de tulburări fizice sau psihice provocate de o violență exterioară; violența însăși; traumă. (< fr. *traumatisme*)

traumatizá *vb. tr.* a provoca traumatisme. (< fr. *traumatiser*)

traumatizánt, -ă *adj.* care traumatizează. (< fr. *traumatisant*)

traumatológ, -ă *s. m. f.* specialist în traumatologie. (< fr. *traumatologue*)

traumatológic, -ă *adj.* de traumatologie. (< fr. *traumatologique*)

traumatológie *s. f.* ramură a chirurgiei având ca obiect tratamentul traumatismelor. (< fr. *traumatologie*)

traumatonasíe *s. f.* mișcare a organelor vegetale declanșată de stimuli traumatici. (< fr. *traumatonastie*)

traumatopnée *s. f.* intrare și ieșire a aerului printr-o plagă toracică la fiecare inspirație sau expirație. (< fr. *traumatopnée*)

traumatotaxíe *s. f.* mișcare a citoplasmei și a nucleului în direcția rănirii. (< fr. *traumatotaxie*)

tráumă *s. f.* **1.** traumatism. **2.** (*fig.*) tulburare psihică, rană sufletească. (< fr. *trauma*, germ. *Trauma*)

trautónium *s. n.* instrument muzical electronic care redă electroacustic (semi)tonurile tuturor instrumentelor, dar produce și sunete străine acestora. (< germ. *Trautonium*)

traváliu *s. n.* **1.** lucru, muncă. **2.** (*med.*) totalitatea fenomenelor care se produc în momentul nașterii, concurând la expulzarea fătului. **3.** dispozitiv cu care se fixează animalele în timpul tăierii unghiilor, al potcovitului etc. (< it. *travaglio*)

travée *s. f.* **1.** parte a unei construcții care cuprinde două puncte de reazem și deschiderea dintre ele. • parte a unei bolți între doi suporți. **2.** porțiune de legătură și susținere între două formațiuni anatomice periferice. (< fr. *travée*)

travelling /trávling/ *s. n.* procedeu de filmare în cinematografie și televiziune, constând în deplasarea în plan orizontal sau vertical a aparatului de luat vederi, montat pe un cărucior cu roți care glisează pe șine; căruciorul pe care e montat. • mișcare, deplasare a aparatului de filmat. (< engl., fr. *travelling*)

travérs *s. n.* **1.** partea de jos și de sus a coastei unei nave. **2.** direcție perpendiculară pe axul longitudinal al navei. **o** *vânt* (sau *val*) ~ = vânt (sau val) perpendicular pe axul navei; *la* ~ = perpendicular față de nava proprie. **3.** nume generic pentru țesăturile cu dungi transversale. (< fr. *travers*)

traversá *vb. tr.* **1.** a trece de pe o parte pe cealaltă a unei străzi, a unui drum, fluviu etc. • a străbate, a tăia de-a curmezișul (munți, țări, mări). **2.** (*fig.*) a trăi, a simți, a suporta. **3.** (*mar.*) a prinde ancora cu cârligul de traversieră și a o așeza orizontal. • a așeza o vergă travers pe punte. (< fr. *traverser*)

traversábil, -ă *adj.* care poate fi traversat. (< fr. *tra-versable*)

traversádă *s. f.* traversare efectuată de o navă între două porturi maritime sau oceanice situate pe maluri opuse. (< it. *traversata*)

traversáre *s. f.* **1.** acțiunea de a traversa. **2.** instalație la întretăierea a două linii de cale ferată. **3.** străpungerea unui element de construcție pentru montarea instalațiilor. **4.** așezare periculoasă a unei nave cu axa paralelă cu crestele valurilor. (< traversa)

travérsă *s. f.* **1.** grindă transversală ca piesă de rezistență în construirea scheletului unui pod, a unei clădiri etc. • piesă transversală sub șinele de cale ferată. • bază de metal, drug, pârghie. **2.** (*mar.*) parâmă fixată transversal față de direcția navei. **3.** (*mil.*) mică ridicătură de pământ amplasată pe șanturile de tragere. **4.** fâșie de pânză care se pune deasupra covorului pentru a-l proteja. (< fr. *traverse*)

traversiér, -ă **I.** *adj.* care servește pentru traversat. **o** *curent* ~ = curent perpendicular pe intrarea unui port, a unui canal. **II.** *s. f.* (*mar.*) lanț având la capăt un cârlig cu care se ridică ancorele ce nu intră în mare. (< fr. *traversier*)

traversínă *s. f.* traversă din scheletul de rezistență al unei nave, cu dimensiuni mai mici decât cele ale traverselor principale; semitraversă. (< fr. *traversine*)

travertín *s. n.* tuf calcaros, alb-cenușiu, care se poate lustrui ca marmura, în construcții la placarea ornamentală a fațadelor, a holurilor etc. (< fr. *travertin*, it. *travertino*)

travestí[1] *s. n.* **1.** apariția pe scenă a unui personaj sub înfățișarea altuia; interpretare a unui rol masculin de către o femeie sau invers. **2.** (*fig.*) deghizare, mască. (< fr. *travesti*)

travestí[2] *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) deghiza (pentru un carnaval, un bal mascat). **II.** *refl.* (despre actori) a interpreta mai multe roluri în una și aceeași piesă. (< fr. *travestir*, it. *travestire*)

travestísm *s. n.* perversiune sexuală constând în adoptarea ținutei vestimentare a sexului opus; transvestism; eonism. (< fr. *travestisme*)

tranvestít *s. m.* homoseuxual îmbrăcat ca o femeie. (< it. *travestito*, engl. *travestite*)

trăirísm *s. n.* curent voluntarist în filosofia românească dintre cele două războaie mondiale, care, proclamând primatul „vieții", al inconștientului asupra rațiunii, opunea „trăirea" mistică cunoașterii logice, cultiva obsesia morții, a neantului, făcea apologia „aventurii", a „acțiunii" iresponsabile, lipsită de criterii morale. (< trăire + -ism)

trăiríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al trăirismului. (< trăir/ism/ + -ist)

trecentíst, -ă *adj., s. m.* (scriitor, artist) din trecento. (< it. *trecentista*)

trecénto *s. n.* cultura și arta italiană din sec. XIV. (< it. *trecento*)

trefilá *vb. tr.* a trece un material metalic printr-o filieră pentru a obține o sârmă. (< fr. *tréfiler*)

trefilát *s. n.* trefilare. (< trefila)

trefilatór *s. m.* muncitor specializat în trefilarea metalelor. (după fr. *tréfileur*)

trefileríe *s. f.* atelier de trefilare. (< fr. *tréfilerie*)

treflát, -ă *adj.* (despre planul unei biserici) cu trei abside divergente, racordate între ele. (< fr. *treflé*)

tréflă *s. f.* **1.** una dintre cele patru culori ale cărților de joc, reprezentată printr-o frunză de trifoi de culoare neagră; spatie. **2.** (*poligr.*) ornament care imită trifoiul. • găitan de bumbac, de mătase etc. în formă de frunză de trifoi, cusut ca podoabă la unele haine (de uniformă). **3.** (*arhit.*) ornament din trei cercuri secante, ale căror centre formează un triunghi echilateral. **4.** (*mar.*) dispozitiv la colțul inferior al velelor pătrate, dintr-un inel mare prin care trec două inele mai mici, pentru legarea de ele a manevrelor curente din mai multe direcții. **5.** pasaj denivelat în curbă pentru părăsirea unei șosele și intrarea în altă șosea. (< fr. *trèfle*)

treiáj *s. n.* spalier pentru grădină sau vie. (< fr. *treillage*)

TREMAT(O)-, -trémă, -trezíe *elem.* „orificiu". (< fr. *trémat/o/-, -tréme. -trésie*, cf. gr. *trema, -atos*)

trematóde *s. n. pl.* clasă de viermi platelminți, paraziți, cu o ventuză cu care se fixează pe alte animale sau pe plante: viermele-de-gălbează. (< fr. *trématodes*)

trematofór, -ă *adj.* prevăzut cu orificiu. (< fr. *trématophore*)

trematologíe *s. f.* știința cultivării plantelor în condiții de aclimatizare. (< fr. *tremmatologie*)

trémă[1] *s. f.* **1.** semn diacritic (¨) care se pune pe o vocală pentru a arăta că trebuie pronunțată separat de vocala precedentă sau pentru a-i modifica valoarea. **2.** poziție răsfrântă a unui grup de dinți. **3.** orificiu buco-anal, la viermii trematozi, înconjurat de o ventuză. • cloacă la monotreme. (< fr. *tréma*)

-trémă[2] v. t r e m a t (o) - .

trembolénță *s. f.* tremurătură, tremurat. (după fr. *tremblement*)

trémie *s. f.* pâlnie mare, în formă de piramidă pătrată, prin care materialul granular este condus la dispozitivele de concasare sau la locul de înmagazinare. (< fr. *trémie*)

tremolát, -ă *adj.* (despre voce) cu tremolo. (< it. *tremolato*)

tremolít *s. n.* mineral conținând magneziu, calciu, fier și aluminiu, din care, prin hidratare, se obține azbestul. (< fr. *trémolite*)

trémolo *s. n.* **1.** ornament melodic din prelungirea unui sunet prin repetarea rapidă a acestuia sau din alternarea a două sunete nealăturate. **2.** vibrație, tremur al vocii, produs de o stare emotivă. (< it. *tremolo*, fr. *trémolo*)

trémor *s. n.* (*med.*) mișcare ușoară, involuntară, rapidă, repetată a corpului sau a unei părți a acestuia; tremur, tremurare (de frisoane, de frică). (< lat. *tremor*)

tremulație *s. f.* tremurare rapidă la o contracție musculară bruscă. (< fr. *trémulation*)

tren *s. n.* **1.** convoi de vehicule similare legate între ele, remorcat de un vehicul motor sau antrenat prin tracțiune animală, prin cablu de tracțiune etc. **2.** ansamblu de două sau de mai multe dispozitive, organe ale unui sistem tehnic etc., identice sau similare, asociate în serviciu. **o** *~fix* = ansamblu de piese din interiorul cutiei schimbătorului de viteze, format din axul intermediar și pinioanele fixe; *~ de laminare* = dispozitiv al mașinilor din filatura de bumbac la descreștirea și paralelizarea fibrelor; *~ de aterizare* = sistem de două sau trei roți cu ajutorul căruia avionul rulează pe sol; *~ de unde* = grup de unde prin suprapunerea unor unde armonice de frecvențe și amplitudini apropiate. **3.** partea de dinainte sau de dinapoi a corpului unui animal. (< fr. *train*)

trená *vb. intr.* **1.** (despre lucruri) a zăcea undeva uitat, părăsit, lăsat din neglijență. **2.** (despre acțiuni) a se desfășura cu încetineală; a lâncezi, a târâgăna. (< fr. *traîner*)

trenáj *s. n.* **1.** transport minier în care vagonetele sunt trase de un cablu care se desfășoară pe un troliu. **2.** perturbație în funcționarea unor tuburi analizoare care se manifestă sub forma unei cozi în urma părților în mișcare pe imaginea de televiziune. (< fr. *traînage*)

trenajór *s. n.* instalație complexă pentru antrenarea la sol a piloților în condițiile zborului fără vizibilitate.

trenánt, -ă *adj.* care trenează (2); (despre stil) lânced, monoton. (< fr. *traînant*)

trénă[1] *s. f.* **1.** partea din spate a unei rochii care se târăște pe jos. **2.** *~ de condensare* = dâră de picături pe care o lasă în urma sa un avion prin condensarea vaporilor suprasaturați din mediul gazos străbătut. (< fr. *traîne*)

trénă[2] *s. f.* viteză cu care aleargă concurenții într-o cursă atletică, ciclistică etc. **o** *a duce ~a* = **a)** a merge în urma unui grup de persoane; **b)** a conduce plutonul concurenților într-o cursă sportivă; *~ falsă* = inițiativă aparentă a unui atlet, a unui ciclist, în scopul derutării adversarilor din cursă. (< fr. *traîn*)

trenci *s. n.* pardesiu impermeabil cu croială de raglan; trenci-cot. (< engl. *trench*/coat/)

tréncicot *s. n.* (*rar*) trenci. (< engl. *trenchcoat*)

trend *s. n.* **1.** direcție principală de dezvoltare a unui fenomen, a unei evoluții pe termen lung; tendință. **2.** (*ec.*) evoluție a pieții, a comerțului. (< engl. *trend*)

tréndy *adj. inv.* la modă. (< engl. *trendy*)

tréning *s. n.* îmbrăcăminte sportivă din bluză și pantaloni de tricot strânși la glezne. (< engl. *training*)

trenográf *s. n.* aparat pentru înregistrarea automată a mișcării trenurilor. (< tren + -graf[3])

treonínă *s. f.* aminoacid aflat în proteinele din ouă, lapte, gelatină etc. (< fr. *tréonine*)

trepán *s. n.* **1.** instrument de forma unui sfredel pentru trepanație. **2.** sapă pentru foraj; foreză. **3.** instrument de gravor în formă de sfredel fin. **4.** unealtă, în formă de arbore cotit, folosită de sculptori pentru a face găuri în piatră sau marmură. (< fr. *trépan*)

trepaná *vb. tr.* a face o trepanație. (< fr. *trépaner*)

trepanáție *s. f.* operație în deschiderea cutiei craniene, în scopuri terapeutice, cu ajutorul trepanului (1). (< fr. *trépanation*)

trepáng *s. m.* holoturie mare, comestibilă, din Extremul Orient. (< fr. *trépang*)

trepidá *vb. intr.* **1.** a vibra puternic, cu oscilații repezi și scurte. **2.** (*fig.*; despre oameni) a se agita, a palpita, a fremăta, a nu-și găsi astâmpăr. (< fr. *trépider*)

trepidánt, -ă *adj.* **1.** care trepidează. **2.** (*fig.*) agitat, plin de emoție, de tensiune; emoționant, palpitant. (< fr. *trépidant*)

trepidáție *s. f.* **1.** vibrație care are loc de jos în sus, produsă în funcționarea unor sisteme tehnice. **2.** (*fig.*) agitație febrilă, neastâmpăr. (< fr. *trépidation*)

trepiéd *s. n.* **1.** scaun, suport cu trei picioare. **2.** (*tehn.*) dispozitiv din trei picioare articulate, având la partea de sus un stativ pentru fixarea unui aparat. (< fr. *trépied*)

TREPO- *elem.* „spirală". (< fr. *trépo-*, cf. gr. *trepein*, a răsuci)

treponémă *s. f.* specie de spirochet agent patogen al sifilisului, al febrei galbene etc. (< fr. *tréponème*)

treponemicid, -ă *adj., s. n.* (medicament) care distruge treponema. (< fr. *tréponémicide*)

treponemóză *s. f.* boală cauzată de treponemă. (< fr. *tréponémose*)

-trepsíe *elem.* „nutriție, hrănire". (< fr. *-thrépsie*, cf. gr. *threpsis*)

trésă *s. f.* **1.** șiret (din fire de lână, de mătase sau metal) ori bandă de metal purtate pe uniforme pentru a indica gradul. **2.** cordon din împletirea mai multor parâme, la confecționarea chingilor de pe bordul navelor. • împletitură din trei fire, în electrotehnică etc. **3.** (*arhit.*) ornament plat sau convex, din benzi împletite. (< fr. *tresse*)

tresăltá *vb. intr.* a tresări, a vibra de emoție, de bucurie; a fremăta. (după fr. *tressauter*)

tresărí *vb. intr.* **1.** a simți deodată o emoție puternică. • a se trezi brusc din somn sau dintr-o stare de visare. • (despre inimă) a-și accelera bătăile din cauza unei emoții. **2.** (*fig.*; despre sunete) a răsuna brusc. (după fr. *tressaillir*)

-trezíe v. tremat(o)-.

trezoreríe *s. f.* **1.** ansamblu de operații financiare pentru procurarea și cheltuirea mijloacelor bănești; administrare a tezaurului public. **2.** oficiu al unui stat unde se păstrează și se gestionează tezaurul public. (< fr. *trésorerie*)

trezoriér *s. m.* funcționar care gestionează tezaurul unui stat sau fondurile unei organizații, asociații, instituții etc. (< fr. *trésorier*)

TRI- *elem.* „trei, de trei ori, triplu". (< fr. *tri-*, cf. lat., gr. *tri*)

triá *vb. tr.* a alege, a selecționa potrivit unor anumite criterii. (< fr. *trier*)

triác *s. n.* component electronic bidirecțional din două tiristoare conectate între ele. (< engl. *triac*)

triacíd, -ă *adj., s. n.* (corp chimic) care posedă trei funcții acide. (< fr. *triacide*)
triádă *s. f.* **1.** (*ant.*) reunire a trei divinități, ființe etc. • ansamblu din strofă, antistrofă și epodă în poezia greacă. **2.** (*fil.*; la Hegel) schemă abstractă de explicare a oricărui proces de dezvoltare, trei etape: teza, antiteza și sinteza. **3.** grupare a trei entități, elemente cu proprietăți asemănătoare; trilogie (3). (< fr. *triade*, lat., gr. *trias*)
triadic, -ă *adj.* al unei traide; alcătuit din trei elemente. (< fr. *triadique*)
triáj *s. n.* **1.** faptul de a tria; triere. **2.** serviciu într-un spital unde se înscriu și se repartizează pe secții bolnavii nou internați. **3.** stație de cale ferată în care se efectuează descompunerea, trierea și compunerea trenurilor. (< fr. *triage*)
trial[1] /tráiăl/ *s. n.* meci de selecție, de triere; meci de verificare. (< engl., fr. *trial* /match/)
triál[2], **-ă I.** *adj* din trei elemente. **II.** *s. n.* număr gramatical, caracteristic limbilor vechi, care arată că este vorba de trei exemplare din aceeași speță. (< lat. *trial*, it. *triale*)
trialcoól *s. m.* corp chimic care posedă trei funcții alcool: triol. (< fr. *trialcool*)
trialísm *s. n.* **1.** sistem compus din trei elemente. **2.** uniune a trei state autonome sub cârmuirea unui suveran. (< fr. *trialisme*)
trialóg *s. n.* convorbire în trei. (< fr. *trialogue*)
triándră *adj.* (despre flori) cu androceul din trei stamine. (< fr. *triandre*)
triandrie *s. f.* însușire, stare a florilor triandre. (< fr. *triandrie*)
triánglu *s. n.* instrument muzical de percuție dintr-un cadru de oțel triunghiular suspendat, lovit cu o baghetă metalică. (< fr. *triagle*)
triangulá *vb. tr.* a executa lucrări prin metoda triangulației; a face triangulația unei regiuni, a unei țări etc. (< fr. *trianguler*)
triangulație *s. f.* ansamblu de operații geodezice prin care pot fi determinate suprafețe și distanțe, împărțind terenul într-o rețea de triunghiuri echilaterale în vederea stabilirii coordonatelor punctelor de pe teren. • rețea de triunghiuri, baza unei ridicări topografice. (< fr. *triangulation*)
triárii *s. m. pl.* nume dat soldaților veterani, care formau a treia linie de luptă, după hastați și principi (2), dintr-o legiune romană, constituind rezerva. (< lat. *triarii*)
triás *s. n.* trisic. (< fr. *trias*)
triásic, -ă *adj., s. n.* (din) prima perioadă a mezozoicului; trias. (< fr. *triasique*)
triatlón *s. n.* concurs atletic combinat care reunește trei probe: 100 m plat, săritura în lungime și aruncarea greutății. (< fr. *triathlon*)
triatlonist, -ă *s. m. f.* sportiv participant la probele unui triatlon. (< triatlon + -ist)
triatómic, -ă *adj.* (despre elemente) cu molecula din trei atomi. (< fr. *triatomique*)
triaxiál, -ă *adj.* cu trei axe. (< engl. *triaxial*)
trib[1] *s. n.* **1.** formă de organizare economică și social-politică a societății primitive, dintr-o grupare de mai multe ginți sau de familii înrudite, reunite pe baza comunității teritoriului și supuse autorității unui șef unic. **2.** (la unele popoare din *ant.*) semințe, gintă, neam. • (*biol.*) subdiviziune a familiei cu genuri înrudite. (< lat. *tribus*, fr. *tribu*)
-trib[2] v. t r i b o - .
tríbádă *s. f.* lesbiană. (< fr. *tribade*)
tribadic, -ă *adj.* lesbian[1]. (< fr. *tribadique*)
tribadísm *s. n.* lesbianism. (< fr. *tribadisme*)
tribál, -ă *adj.* **1.** care aparține tribului. **2.** (despre o populație) care trăiește în triburi. (< fr. *tribal*)
tribáli *s. m. pl.* triburi trace din sudul Dunării, care s-au stabilit în sec. IV î. H. sub presiunea ilirilor între Balcani și Dunăre.
tribalísm *s. n.* organizare socială de tip tribal. (< fr. *tribalisme*)
tribalíst, -ă *adj.* referitor la tribalism. (< fr. *tribaliste*)
tribázic, -ă *adj.* (despre corpuri) care posedă trei funcții bazice. (< fr. *tribasique*)
TRIBO-, -tríb *elem.* „frecare, fricțiune", „strivire, zdrobire". (< fr. *tribo-, -tribe*, cf. gr. *tribos, tripsis*)
triboeléctric, -ă *adj.* de triboelectricitate. (< fr. *tribo-électrique*)
triboelectricitáte *s. f.* electricitate statică produsă prin frecare. (< fr. *tribo-électricité*)
tribológic, -ă *adj.* de tribologie. (< tribologie)
tribologíe *s. f.* știința și tehnologia interacțiunii dintre două suprafețe în contact în mișcare relativă. (< fr. *tribologie*, engl. *tribology*)
triboluminescént/triboluminiscént, -ă *adj.* care prezintă triboluminescență. (< fr. *triboluminescent*)
triboluminescénță/triboluminiscéntă *s. f.* luminescență produsă prin frecare. (< fr. *triboluminescence*)
tribometríe *s. f.* măsurare a intensității frecării dintre corpuri. (< fr. *tribométrie*)
tribométru *s. n.* instrument folosit în tribometrie. (< fr. *tribomètre*)
tribórd *s. n.* partea din dreapta a unei nave, privind dinspre pupă. (< fr. *tribord*)
tribotéhnică *s. f.* prelungire a vieții unui motor prin sistemul de ungere. (< tribo- + tehnică)
tribráh *s. m.* picior de vers greco-latin din trei silabe scurte. (< fr. *tribraque*)
tribráhic, -ă *adj.* (despre ritm) format din tribrahi. (< engl. *tribrachic*)
tribromúră *s. f.* compus chimic care conține trei atomi de brom în moleculă. (< fr. *tribromure*)
tribulatív, -ă *adj.* de tribulație. (< tribula/ție/ + *-/t/iv*)
tribulație *s. f.* zbucium sufletesc, frământare, mâhnire, necaz, chin. (< fr. *tribulation*)
tribún *s. m.* **1.** fiecare dintre magistrații aleși anual în Roma antică pentru a apăra interesele plebei. **o** *~ militar* = ofițer superior care comanda o cohortă romană. **2.** membru al tribunalului, în Franța. **3.** (*fig.*) persoană care luptă pentru o cauză (politică). • orator care înflăcărează masele. (< lat. *tribunus*)
tribunál *s. n.* **1.** estradă amenajată într-o bazilică romană sau într-o unitate militară, pe care stăteau magistrații și, respectiv, comandanții. **2.** instanță judecătorească (care judecă procesele civile și penale). **3.** local în care funcționează o astfel de instanță. **4.** complet care judecă o cauză, un proces. (< fr., lat. *tribunal*)
tribunát *s. n.* **1.** funcția, demnitatea de tribun; durata acestei funcții. **2.** adunare politică în Franța, instituită prin constituția din 1799, care discuta legile fără a le vota. (< fr. *tribunat*, lat. *tribunatus*)
tribúnă *s. f.* **1.** estradă, loc înălțat de unde vorbesc oratorii. • (*fig.*) focar de răspândire a unor idei, teorii etc. **2.** construcție platformă de unde publicul sau un număr restrâns de persoane pot asista la festivitate, la o demonstrație etc. • construcții anexe ale terenurilor de sport, destinate spectatorilor. **3.** galerie deasupra navelor laterale ale unei biserici; emporă. (< fr. *tribune*, it., lat. *tribuna*)
tribunician, -ă *adj.* care aparține tribunului. (după fr. *tribunitien*, lat. *tribunicius*)
tribút *s. n.* **1.** obligație în bani impusă unui popor învins de către cuceritor; bir; impozit plătit de către provincii împăraților în Antichitate și în Evul Mediu. **2.** obligație, datorie, ceea ce se cuvine cuiva; contribuție în general. **o** *a-și da* (sau *a-și aduce*) *~-ul* = a contribui la ceva. (< fr. *tribut*, lat. *tributum*)
tributál, -ă *adj.* referitor la tribut. **o** *mod de producție ~* = mod de producție bazat pe exploatare, cunoscut de o serie de popoare din Asia, Africa și chiar America, apărut în condițiile în care descompunerea comunei primitive a fost urmată de forma patriarhală a robiei. (< it., fr. *tributale*)
tributár, -ă *adj.* **1.** care plătește tribut; (*p. ext.*) dependent, supus. **2.** (*fig.*) dependent sub raport ideologic; care datorează cuiva ceva. **3.** (despre un curs de apă) care se varsă într-un curs de apă mai mare, într-un lac sau în mare. (< fr. *tributaire*, lat. *tributarius*)
tricapsulár, -ă *adj.* (despre fructe) cu trei capsule. (< fr. *tricapsulaire*)
tricarpelár, -ă *adj.* (despre gineceu) cu trei carpele. (< fr. *tricarpellaire*)
tricául, -ă *adj.* cu tulpină păroasă. (< lat. *trichocaulis*)

tricefál, -ă *adj.* **1.** (despre un făt, animal) cu trei capete. **2.** (*fig.*) cu trei conducători. (< fr. *tricéphale*)
tricentenár, -ă I. *adj.* care durează de trei sute de ani. **II.** *s. n.* al treilea centenar. (< fr. *tricentenaire*)
tríceps *s. m.* mușchi care are la o extremitate trei ligamente. (< fr., lat. *triceps*)
tricerátops *s. m.* dinozaurian erbivor care avea craniul mare, alungit, cu două coarne deasupra orbitelor și o protuberanță nazală, iar în jurul gâtului un guler din plăci osoase cu țepi. (< fr. *tricératops*)
trichiáză *s. f.* inflamație permanentă a conjunctivei datorită frecării și iritării globului ocular de către genele prea lungi, deviate spre cornee. (< fr., lat. *trichiasis*)
-trichíe v. t r i c o - .
trichină *s. f.* vierme nematelmint parazit închistat mai ales în mușchii porcilor, ai șobolanilor etc.; trichinelă. (< fr. *trichine*)
trichinélă *s. f.* trichină. (< lat. *trichinella*)
trichinelóză *s. f.* trichinoză. (< fr. *trichinellose*)
trichinós, -oásă *adj.* (despre un animal) infestat cu trichină. (< fr. *trichineux*)
trichinóză *s. f.* boală parazitară provocată de trichină, prin grave tulburări digestive, dureri musculare etc.; trichineloză. (< fr. *trichinose*)
trichită *s. f.* grup de cristale fine aciculare. (< fr. *trichite*)
tricíclétă *s. f.* vehicul (pentru copii) cu trei roți, pus în mișcare cu ajutorul pedalelor; triciclu. (< tri- + /bi/*cicletă*)
triciclíst, -ă *s. m. f.* cel care merge pe un triciclu. (< engl. *tricycliste*)
tricíclu I. *adj.* (despre un aterizor, un velociped) cu trei roți. **II.** *s. n.* tricicletă. (< fr. *tricycle*)
tricipitál, -ă *adj.* al tricepsului. (< fr. *tricipital*)
triclínic *adj.* (despre sisteme cristaline) care are ca formă de bază o prismă oblică cu baza un paralelogram. (< fr. *triclinique*)
triclíniu *s. n.* **1.** sală de mese în casele romane cu trei paturi de-a lungul a trei laturi ale unei mese. • sufragerie. **2.** sală de mese a unei comunități (monahale) creștine în care se primeau pelerinii sau se celebrau diverse ceremonii. (< lat. *triclinium*)
tricloretilénă *s. f.* lichid incolor, cu miros de cloroform, toxic, în stare de vapori, folosit ca solvent, ca agent frigorific, în diverse sinteze etc. (< fr. *trichloréthylène*)
triclormetán *s. n.* cloroform. (< fr. *trichlorométane*)
triclorúră *s. f.* compus chimic care conține trei atomi de clor în moleculă. (< fr. *trichlorure*)
TRICO[1]-, -trichíe, -tríh *elem.* „păr, pilozitate", „cil, flagel". (< fr. *tricho-, -trichie, -triche*, cf. gr. *thrix, thrikhos*)
TRICO[2]- v. t r i h o - .
tricobezoár *s. n.* bezoar[2] din stomacul unor animale care se ling sau năpârlesc ori al unor bolnavi mintali care au obiceiul de a-și mânca părul. (< fr. *trichobézoard*)
tricocárp, -ă *adj.* cu fructe păroase. (< lat. *trichocarpus*)
tricocefál *s. m.* vierme nematod parazit al intestinului omului și al câtorva animale. (< fr. *trichocéphale*)
tricocefalóză *s. f.* boală parazitară provocată de tricocefali, care se manifestă prin tulburări digestive. (< fr. *trichocéphalose*)
tricoclazíe *s. f.* rupere (traumatică) a firelor de păr. (< fr. *trichoclasie*)
tricofíl, -ă *adj.* cu frunze păroase. (< lat. *tricophyllus*)
tricofíte *s. f. pl.* plante tricofile. (< fr. *trichophytes*)
tricofitídă *s. f.* erupție secundară cu aspect variabil, la bolnavi cu tricofiție. (< fr. *trichophytide*)
tricofitínă *s. f.* extract din culturile de tricofiton, folosit în scop diagnostic sau terapeutic. (< fr. *trichophytine*)
tricofitón *s. n.* ciupercă parazită care provoacă îmbolnăvirea pielii capului. (< fr. *trichophyton*)
tricofiție *s. f.* dermatomicoză cauzată de tricofiton, care atacă pielea capului, provocând căderea părului. (< fr. *trichophytie*)
tricofobíe *s. f.* teamă patologică de păr. (< fr. *trichophobie*)
tricologíe *s. f.* disciplină care studiază structura, funcțiile și bolile părului. (< fr. *trichologie*)
tricolór, -ă I. *adj.* cu trei culori. **II.** *s. n.* drapel cu trei culori. **III.** *s. m. f.* sportiv component al echipei naționale. (< fr. *tricolore*, lat. *tricolor*)
tricomaníe *s. f.* tic, în unele nevroze, constând în trecerea repetată a mâinii prin păr sau prin barbă. (< fr. *trichomanie*)
tricomicóză *s. f.* boală parazitară a părului provocată de ciuperci microscopice. (< fr. *trichomycose*)
tricomónas *s. m.* protozoar flagelat care trăiește para-zitar pe om, cauzând iritația anumitor mucoase. (< fr. *trichomonas*)
tricomonázǎ *s. f.* boală cauzată de tricomonas, care determină avorturi, sterilitate, infecții etc. (< fr. *trichomonase*)
tricónc *s. n.* plan de biserică înscriind trei absidе opuse intrării, racordate între ele prin intermediul unui drept-unghi. (< fr. *triconque*)
tricopatíe *s. f.* denumire generică pentru bolile părului. (< fr. *trichopathie*)
tricopetál, -ă *adj.* (despre flori) cu petale păroase. (< fr. *trichopétale*)
tricoptére *s. n. pl.* ordin de insecte având aripile mari acoperite cu peri sau cu mici solzișori, ale căror larve acvatice își construiesc un fel de căsuțe tubulare din nisip, resturi vegetale etc. (< fr. *trichoptères*)
trícórd *s. n.* (*muz.*) scară diatonică din trei trepte, cu un interval de terță sau de cvartă. (< fr. *tricorde*)
tricórn I. *s. m.* animal imaginar cu trei coarne. **II.** *s. n.* pălărie bărbătească din trecut, cu trei colțuri. (< fr. *tricorne*)
tricoscopíe *s. f.* examinare medicală a firelor de păr. (< *trico-* + *-scopie*)
tricosepál, -ă *adj.* (despre flori) cu sepale păroase. (< fr. *trichosépale*)
tricospérm, -ă *adj.* (despre fructe) cu semințe păroase. (< lat. *trichospermus*)
tricót *s. n.* produs textil din fibre împletite în ochiuri. • obiect de îmbrăcăminte din acest material. (< fr. *tricot*)
tricotá *vb. tr.* a lucra (manual sau cu mașini speciale) un tricot. (< fr. *tricoter*)
tricotáj *s. n.* **1.** tricotare, tricotat. **2.** articol de îmbrăcăminte din tricot. (< fr. *tricotage*)
tricotát *s. n.* tricotare. (< tricota)
tricotér, -éză I. *s. m. f.* muncitor calificat la mașinile de tricotat. **II.** *s. f.* mașină de tricotat. (< fr. *tricoteur, -euse*)
tricotilomaníe *s. f.* afecțiune, rară, constând în a-și rupe singur podoaba capilară. • tic, mai ales la copii, prin răsucirea unor smocuri de păr de pe cap. (< fr. *trichotillomanie*)
tricotín *s. n.* (*rar*) țesătură specială pentru taioare și mantouri. (< fr. *tricotine*)
tricotómic/trihotómic, -ă *adj.* care prezintă tricotomie. (< fr. *trichotomique*)
tricotomíe/trihotomíe *s. f.* diviziune în trei părți, grupe sau specii. (< fr. *trichotomie*)
tricóu *s. n.* cămașă, bluză tricotată, purtată mai ales de sportivi. (< fr. *tricot*)
tricóză *s. f.* denumire generică pentru bolile și anomaliile părului. (< fr. *trichose*)
tricroísm *s. n.* (*fiz.*) fenomen produs de un corp care prezintă trei culori distribuite diferit. (< fr. *trichroïsme*)
tricróm, -ă *adj.* obținut prin tricromie. (< fr. *trichrome*)
tricromál, -ă *adj.* (despre ochi) care prezintă tricromatisme. (< fr. *trichromale*)
tricromátic, -ă *adj.* referitor la cele trei culori fundamentale (galben, albastru, roșu), una să nu poată fi reprodusă prin amestecul celorlalte două. (< fr. *trichromatique*)
tricromatísm *s. n.* capacitatea normală a ochiului de a percepe cele trei culori: albastru, verde și roșu, din combinarea cărora rezultă toate celelalte. (< fr. *trichromatisme*)
tricromazíe *s. f.* percepere defectuoasă, incompletă a celor trei culori fundamentale. (după *dicromazie*)
tricromíe *s. f.* procedeu de imprimare sau de fotografiere policromă prin suprapunerea celor trei culori fundamentale. (< fr. *trichromie*)
tricrótic, -ă *adj.* (despre puls) cu bătăi triple. (< engl. *tricrotic*)

tricuspíd, -ă I. *adj.* cu trei vârfuri. **o** *valvulă ~ă* = valvulă în partea dreaptă a inimii, la orificiul auriculo-ventricular. **II.** *s. n.* măsea cu trei rădăcini. (< fr. *tricuspide*)

tricuspidítă *s. f.* inflamație a valvulei tricuspide. (< fr. *tricuspidite*)

tridácna *s. f.* moluscă lamelibranhiată uriașă, ale cărei valve au deschizăturile ondulate, formând lamele imbricate. (< fr. *tridacne*)

tridactíl, -ă *adj.* (despre animale) cu trei degete. (< fr. *tridactyle*)

tridént *s. n.* **1.** (*mit.*) furcă cu trei dinți cu care era înfățișat zeul Poseidon (Neptun). **2.** obiect marinăresc în formă de furcă cu trei brațe. (< fr. *trident*, lat. *tridens*)

tridimensionál, -ă *adj.* cu trei dimensiuni. (< fr. *tridimensionnel*)

tridimensionalitáte *s. f.* însușirea de a fi tridimensional. (< engl. *tridimensionality*)

tridimít *s. n.* silice naturală polimorfă, constituent al rocilor efuzive recente. (< fr. *tridymite*, germ. *Tridymit*)

tridinám, -ă *adj.* (*bot.* despre androcen) format din șase stamine. (< fr. *tridyname*)

tridráhmă *s. f.* monedă de argint greco-macedoneană, de trei drahme. (< gr. *tridrakhme*)

triédru I. *adj.* cu trei fețe plane. **II.** *s. n.* figură geometrică din trei plane care au un punct comun (vârf). (< fr. *trièdre*)

triemimér, -ă *adj.* (despre cezură) care se găsește după a treia jumătate de picior sau după un picior și jumătate, în hexametri. (< fr. *triémimère*)

trienál, -ă I. *adj.* care durează trei ani. • care are loc din trei în trei ani; care are nevoie de trei ani pentru a se dezvolta complet; trisanual. **II.** *s. f.* **1.** festival, expoziție care se organizează o dată la trei ani. **2.** convenție semnată de trei state; trilaterală. (< fr. *triennal/e/*)

triéniu *s. n.* (*rar*) interval de trei ani. (< lat. *triennium*)

trierárh *s. m.* comandant al unei triere. (< fr. *triérarque*)

trieraulét *s. m.* (*ant.*) cântăreț din flaut care imprima ritmul vâslașilor pe o trieră. (< fr. *triéraulète*)

triéră *s. f.* triremă. (< fr. *trière*)

triestér *s. m.* corp chimic care posedă trei funcții ester. (< fr. *triester*)

triestín, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Trieste (Italia). (< it. *triestino*)

trietanolamínă *s. f.* lichid cleios, incolor solubil în apă, alcool și cloroform. (< fr. *triétanolamine*)

trieterídă *s. f.* **1.** perioadă de trei ani în calendarul grecesc. **2.** (*pl.*) sărbători în cinstea zeului Bahus, care se celebrau din trei în trei ani în Tracia și Beoția. (< fr. *triétéride*)

trifaciál, -ă *adj.* trigeminal. (< engl. *trifacial*)

trifalangíe *s. f.* prezența a trei falange la degetul mare. (< engl. *triphalangia*)

trifazát, -ă *adj.* **1.** (despre circuite electrice) din trei circuite monofazice de curent alternativ; trifazic. **2.** (despre mașini electrice) care funcționează cu un astfel de circuit. **3.** (despre sisteme fizico-chimice) din trei faze. (< fr. *triphasé*)

trifázic, -ă *adj.* trifazat. (< fr. *triphasique*)

trifenilmetán *s. n.* hidrocarbură aromatică derivată din metan, folosită în industria coloranților. (< fr. *triphénylméthane*)

trifíd, -ă *adj.* (despre unele organe, frunze) despicat în trei; care formează trei vârfuri. (< fr. *trifide*)

trifíl, -ă *adj.* cu trei frunze sau foliole; cu frunzele grupate câte trei. (< fr. *triphylle*)

trifilár, -ă *adj.* (*mec.;* despre suspensii) cu trei fire paralele. (< fr. *truphyllaire*)

triflór, -ă *adj.* cu trei flori. (< lat. *triflorus*)

trifluorúră *s. f.* compus chimic cu trei atomi de fluor în moleculă. (< fr. *trifluorure*)

trifoliát, -ă *adj.* (despre frunze) cu trei foi pe același pețiol. (< fr. *trifolié*)

trifoliéne *s. f. pl.* plante din familia leguminoaselor, având ca tip trifoiul, cultivate pentru furaj. (cf. lat. *trifolium*, trifoi)

trifoliolát, -ă *adj.* **1.** (despre frunze compuse) cu trei foliole. **2.** (*arhit.*) în formă de trifoi. (< fr. *trifoliolé*)

trifolióză *s. f.* boală toxică la oi cauzată de consumarea în cantitate prea mare a unor specii de trifoi. (< fr. *trifoliose*)

trifór, -ă *adj.* (*arhit.;* despre o deschidere) cu trei uși sau canaturi despărțite prin colonete. (< it. *trifora*)

trifóriu *s. n.* galerie îngustă, susținută de colonete, în zidurile laterale ale unei biserici, deasupra navelor laterale. (< fr. *triforium*)

trifórm, -ă *adj.* cu trei părți, forme sau corpuri. (< engl. *triform*)

triftóng *s. m.* pronunțarea a trei vocale diferite într-o singură silabă. (< fr. *triphtongue*)

trifurcá *vb. refl.* a se ramifica în trei ramuri, direcții. (< fr. *trifurquer*)

trifurcáție *s. f.* trifurcare; loc unde se trifurcă un drum, o arteră. (< fr. *trifurcation*)

trigám, -ă *adj.* **1.** (și *s. m. f.*) care se căsătorește a treia oară fără să fi desfăcut legal celelalte două căsătorii. **2.** (despre plante) cu flori mascule, femele și hermafrodite pe același individ. (< fr. *trigame*)

trigamíe *s. f.* stare în care se găsește un om, o plantă trigamă. (< fr. *trigamie*)

trigemelár, -ă *adj.* cu trei gemeni. (< fr. *trigémellaire*)

trigémen I. *adj. nerv ~* = a cincea pereche de nervi cranieni care asigură sensibilitatea feței și inervarea mușchilor maxilari inferiori. **II.** *s. m. pl.* tripleți. (< lat. *trigeminus*)

trigeminál, -ă *adj.* referitor la nervul trigemen; trifacial. (< engl. *trigeminal*)

trigeminát, -ă *adj.* **1.** în număr de șase, două câte două. **2.** (despre puls) cu ritm din trei pulsații regulate urmate de o pauză. (< fr. *trigeminé*)

trigeminísm *s. n.* tulburare a ritmului inimii, care pre-zintă un puls trigeminat. (< fr. *trigeminisme*)

trigger /trígăr/ *s. n.* **1.** triodă cu catod rece ca releu sau ca tub de amorsare. **2.** (*biol.*) factor declanșator care pune în mișcare un șir de acțiuni și reacții, de minimă contribuție energetică. (< engl. *trigger*)

trigín, -ă *adj.* (despre flori) cu trei pistile. (< fr. *trigyne*)

triglicerídă *s. f.* triester al glicerinei, cu acizi grași. (< fr. *triglycéride*)

triglide *s. n. pl.* familie de pești osoși: rândunica-de-mare. (< fr. *triglides*)

triglíf *s. n.* ornament al frizei unei coloane dorice, cu trei ramuri verticale, care separă metopele între ele. (< fr. *triglyphe*)

trigón *s. n.* **1.** preparat de patiserie triunghi din foi de plăcintă umplute cu nuci și muiate în sirop. **2.** *~ cerebral* = lamă de materie nervoasă, triunghiulară, care împreună cu corpul calos face legătura dintre cele două emisfere ale creierului mare; formix. **3.** (*astr.*) poziție a unei planete al cărei unghi pe distanța Pământ – Soare (Lumă) și Pământ – planetă se ridică la 120ș. (< fr. *trigone*, /3/ germ. *Trigon*/alschein/)

TRIGONO- *elem.* „triunghi, triunghiular". (< fr. *trigono-*, cf. gr. *trigonos*)

trigonocefál *s. m.* șarpe veninos din familia viperei, cu capul triunghiular, în Asia și în America. (< fr. *trigonocéphale*)

trigonocefalíe *s. f.* malformație a craniului care devine triunghiular. (< fr. *trigonocéphalie*)

trigonocrație *s. f.* (*astrol.*) triunghi, pe cercul planetar, format de cele patru semne de aceeași natură (foc, pământ, aer, apă). (< fr. *trigonocratie*)

trigonométric, -ă *adj.* referitor la trigonometrie. **o** *cerc ~* = cerc cu raza egală cu unitatea și cu sensul de măsurare a arcelor invers aceluia al acelor unui ceasornic; *funcție ~ă* = fiecare dintre funcțiile sinus, cosinus, tangentă, cotangentă, secantă și cosecantă. (< fr. *trigonométrique*)

trigonometríe *s. f.* ramură a matematicii care studiază proprietățile funcțiilor trigonometrice și relațiile dintre ele. (< fr. *trigonométrie*)

trigrámă *s. f.* **1.** cuvânt din trei litere. **2.** siglă din trei caractere reunite. (< fr. *trigramme*)

-tríh[1] v. t r i c o -.

-tríh[2] v. t r i h o -.

trihebdomadár, -ă *adj., s. n.* (publicație) care apare de trei ori pe săptămână. (< fr. *trihebdomadaire*)

trihibríd *s. m.* hibrid din încrucişarea a doi genitori homozigoţi care diferă prin trei caractere. (< fr. *trihybride*)
TRIHO-, /TRICO²-/ -tríh *elem.* „în trei". (< fr. *tricho-, -triche*, cf. gr. *trikha*)
trihotómic, -ă *adj.* v. tricotomic.
trihotomíe *s. f.* v. tricotomie.
tríl *s. n. (muz.)* ornament vocal sau instrumental din alternarea rapidă a două note consecutive despărţite de un (semi)ton; (*p. ext.*) cântecul unor păsări în care se produce acelaşi efect sonor. (< it. *trillo*, fr. *trille*)
trilaterál, -ă I. *adj.* cu trei laturi. • referitor la cele trei laturi sau aspecte ale unui lucru, ale unui organism. **II.** *s. f.* **1.** trienală. **2.** (convenţie) care angajează reciproc trei părţi. (< fr. *trilatéral*)
trilateráţie *s. f.* metodă geodezică bazată pe măsurarea laturilor unui ansamblu de triunghiuri. (< fr. *trilatération*)
trilémă *s. f. (rar)* situaţie care pune trei alternative, dintre care trebuie aleasă una. (< germ. *Trilemma*)
trilíngv, -ă *adj.* care vorbeşte trei limbi. • scris în trei limbi. (< fr. *trilingue*, lat. *trilinguis*)
trilión *s. n.* o mie de bilioane sau un milion de milioane (10^{12}). (< fr. *trillion*)
trilít *s. n.* monument megalitic format din trei pietre, dintre care două verticale şi una transversală; triliton. (< engl. *trilithe*)
trilitón *s. n.* trilit. (< fr., engl. *trilithon*)
trilobát, -ă *adj.* **1.** (despre frunze) cu trei lobi. **2.** (despre arcade etc.) în formă de trifoi sau de crin. (< fr. *trilobé*)
trilobíţi *s. m. pl.* clasă de artropode marine fosile, cu corpul împărţit în trei, longitudinal, cât şi transversal. (< fr. *trilobites*)
trilóc *adj.* (despre avioane) cu trei locuri. (după fr. *triplace*)
triloculár, -ă *adj. (bot., anat.)* cu trei locuri sau loje. (< fr. *triloculaire*)
trilogíe *s. f.* **1.** reunire de trei tragedii, ale căror subiecte constituiau fiecare urmarea celui precedent, prezentate la concursurile dramatice din Grecia antică, în cinstea lui Dionysos. **2.** serie de trei opere literare sau muzicale care formează o unitate. (< fr. *trilogie*)
trimáj *s. n.* tunsoare, ajustare, scurtare a blănii unui câine; trimare. (după engl. *trimming*)
trimarán *s. n.* ambarcaţiune din trei coci paralele unite printr-o punte. (< fr. *trimaran*)
trimáre *s. f.* trimaj. (după engl. *trimming*)
trímer¹ *s. n.* **1.** condensator ajustabil, de capacitate uşoară, în radiofonie. **2.** maşină de încărcat materiale granulare sau pulverulente prin aruncare în vehicule. **3.** aparat pentru tuns gazon, iarbă (pentru grădini). (< germ. *Trimmer*, engl., fr. *trimmer*)
trimér², -ă I. *adj.* divizat în trei părţi dispuse în triunghi echilateral. **II.** *s. m.* polimer din trei molecule de monomer. (< fr. *trimère*)
trimestriál, -ă *adj.* care ţine trei luni; care are loc la fiecare trei luni. (< fr. *trimestriel*)
triméstru *s. n.* perioadă de trei luni. • unitate a anului şcolar. (< fr. *trimestre*, lat. *trimestris*)
trimétric, -ă *adj.* referitor la trimetru. (< fr. *trimétrique*)
trimétru *s. n.* vers antic din trei perechi de picioare iambice. (< fr. *trimètre*, lat. *trimetrus*)
trimórf, -ă *adj.* **1.** (despre substanţe, corpuri) care prezintă trimorfism. **2.** (despre frunze, flori) care prezintă trei forme. (< fr. *trimorphe*)
trimorfísm *s. n.* calitate a unor substanţe de a cristaliza în trei sisteme diferite. (< fr. *trimorphisme*)
trimotór *adj., s. n.* (avion) cu trei motoare. (< fr. *trimoteur*)
trimúrti *s. n.* asociere de cult şi de doctrină a celor trei figuri din religiile indice: Buda, Şiva şi Vişnu, formă unică de teofanie. (< fr., engl. *trimurti*)
trinavát, -ă *adj.* (despre planul unei bazilici, al unui monument) cu trei nave paralele şi alăturate, constituind un ansamblu. (< tri- + navă)
trincă *s. f.* velă pătrată învergată la baza arborelui trichet. • vergă de susţinere a acestei vele. (< it. *trinca*)
trinchét *s. m.* catargul de la proră al unei nave; arbore mic. (< it. *trinchetto*)
trinchetín *s. n.* velă triunghiulară ce se prinde pe timp de furtună de arborele trinchet. (< it. *trinchettina*)
trinidadián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Trinidad-Tobago (Antilele Mici). (< Trinidad-Tobago)
trinitár, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al trinităţii. • trinitarian. (< fr. *trinitaire*)
trinitarián, -ă *s. m. f.* **1.** nume dat celor care acceptă dogma trinităţii. **2.** călugăr din ordinul monahal al Sfintei Treimi, înfiinţat în sec. XII în scopul eliberării creştinilor căzuţi în captivitate la musulmani; trinitar. (< engl. *trinitarian*)
trinitarianísm *s. n.* doctrina trinitarienilor (1). (< engl. *trinitarianism*)
trinitáte *s. f.* **1.** Sfânta Treime. **2.** grup de trei divinităţi, trei persoane sau lucruri care formează o unitate. (< fr. *trinité*, lat. *trinitas*)
trinitrát *s. m.* triester al unor substanţe cu acid azotic. **o** ~ *de glicerină* = nitroglicerină. (după fr. *trinitré*)
trinitrína *s. f.* nitroglicerină. (< fr. *trinitrine*)
trinitrobenzén *s. n.* substanţă obţinută prin nitrarea benzenului. (< fr. *trinitrobenzène*)
trinitrocelulóză *s. f.* fulmicoton. (< fr. *trinitrocellulose*)
trinitrofenól *s. m.* acid picric. (< fr. *trinitrophénol*)
trinitroglicerínă *s. f.* nitroglicerină. (< fr. *trinitroglycérine*)
trinitrotoluén *s. n.* substanţă solidă, cristalizată, galbenă, prin nitrarea toluenului, exploziv; trotil. (< fr. *trinitrotoluène*)
trinóm, -ă I. *adj.* (despre ecuaţii) din trei termeni. **II.** *s. n.* polinom cu trei termeni. (< fr. *trinôme*)
trinomic, -ă *adj.* referitor la trinom. (< germ. *trinomisch*)
trinominál, -ă *adj. (lingv.)* din trei termeni. (< engl. *trinominal*)
trinominalísm *s. n.* definire a noţiunilor prin folosirea a trei termeni. (< engl. *trinominalism*)
trío *s. n.* **1.** compoziţie muzicală scrisă pentru trei voci sau instrumente. • secţiune mediană a unor forme tripartite (scherzo, menuet, marş etc.) **2.** formaţie instrumentală din trei interpreţi. **3.** (*fam.*) grup de trei persoane. **4.** (*tehn.*) *laminor* ~ = laminor cu trei cilindri. (< it., fr. *trio*)
tríodă *s. f.* tub electronic cu trei electrozi. (< fr. *triode*)
tríoic, -ă *adj.* (despre plante) cu flori mascule, femele şi hermafrodite pe indivizi diferiţi. (< fr. *trioïque*)
triól *s. m.* trialcool. (< fr. *triol*)
triólă *s. f. (muz.)* triolet (1). (< germ. *Triole*)
trioleínă *s. f.* substanţă lichidă, unt şi grăsimi vegetale, triester al acidului oleic cu glicerina. (< fr. *trioléine*)
triolét *s. n.* **1.** poezie cu formă fixă, cu două rime, din opt versuri octosilabice identice, dintre care primul cu al patrulea şi al doilea cu al şaptelea. **2.** (*muz.*) diviziune ritmică specială din trei note de durată egală cu aceea a două note obişnuite; triolă. (< fr. *triolet*, germ. *Triolet*)
triónix *s. m.* broască ţestoasă uriaşă, feroce, din ţările calde. (< fr. *trionyx*)
triór *s. n.* **1.** maşină agricolă cu un cilindru care, prin rotire, separă seminţele de impurităţi. **2.** dispozitiv pentru separarea, după dimensiuni, a materialelor granulare. (< fr. *trieur*)
triorá *vb. tr.* a selecţiona seminţele la trior (1). (< trior)
triorhíd, -ă *adj., s. m.* (cel) care prezintă triorhidie. (< fr. *triorchide*)
triorhidíe *s. f.* anomalie prin prezenţa a trei testicule la acelaşi individ. (< fr. *triorchidie*)
trioxíd *s. m.* oxid cu trei atomi de oxigen în moleculă. (< fr. *trioxyde*)
tripaflavínă *s. f.* substanţă chimică cu acţiune antiseptică, împotriva bacteriilor şi protozoarelor. (< fr. *trypaphlavine*)
tripál, -ă *adj.* (despre elice) cu trei pale. (< fr. *tripale*)
tripalmitínă *s. f.* substanţă solidă incoloră, ester al glicerinei cu acidul palmitic, în uleiuri vegetale şi grăsimi. (< fr. *tripalmitine*)
TRIPANO- *elem.* „burghiu, sfredel". (< fr., engl., germ. *trypano-*, cf. gr. *trypanon*)
tripanocid, -ă *adj.* care omoară tripanozoma. (< fr. *trypanocide*)

tripanozómă *s. f.* protozoar flagelat parazitar în sângele anumitor vertebrate. (< fr. *trypanosome*)
tripanozomiáză *s. f.* boală parazitară provocată de tripanozomă; boala somnului. (< fr. *trypanosomiase*)
tripanozomíde *s. f. pl.* ordin sau familie de protozoare: tripanozoma. (< fr. *trypanosomidés*)
tripartísm *s. n.* coaliție guvernamentală din trei partide politice. (< fr. *tripartisme*)
tripartít, -ă *adj.* din trei părți. • (despre un acord, un pact, o convenție) încheiat între trei state sau partide. ◊ (*muz.*) *formă ~ă* = formă muzicală din trei secțiuni, a treia fiind reluarea celei dintâi. (< fr. *tripartite*)
tripartíție *s. f.* împărțire în trei părți egale. (< fr. *tripartition*, lat. *tripartitio*)
triperíe *s. f.* secție a unui abator unde se face prelucrarea măruntaielor. (< fr. *triperie*)
tripetál, -ă *adj.* (despre flori) cu corola din trei petale. (< fr. *tripétale*)
tripiér *s. m.* muncitor de abator specializat în pregătirea pentru valorificare a tuturor deșeurilor animale. (< fr. *tripier*)
TRIPL(O)- *elem.* „triplu, întreit". (< fr. *tripl/o/-*, cf. gr. *triploos*)
triplă *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) face triplu. **II.** *tr.* a face o triplare. (< fr. *tripler*)
triplán *adj., s. n.* (avion) cu trei rânduri de aripi. (< fr. *triplan*)
tripláre *s. f.* acțiunea de a tripla. • depășire a unui (auto)vehicul de către al doilea, atunci când primul este deja angajat în depășirea unui alt (auto)vehicul oprit sau în mers, dacă prin această manevră se trece peste axa ce desparte cele două sensuri de circulație ale drumului. (< tripla)
triplazie *s. f.* despicare a unui organ vegetal în trei formații analoage. (< fr. *triplasie*)
triplegíe *s. f.* paralizie care afectează trei membre ale corpului. (< fr. *triplégie*)
triplét **I.** *s. n.* **1.** al treilea dintre trei exemplare de același fel. **2.** a treia formă a unor cuvinte de aceeași proveniență, dar intrate în limbă în trei epoci diferite. **3.** (*fiz.*) multiplet din trei linii spectrale. **4.** (*mat.*) mulțime ordonată având trei elemente. **5.** obiectiv fotografic cu trei lentile. **II.** *s. m. pl.* trei ființe născute deodată de aceeași mamă; trigemeni (< fr. *triplet*)
triplétă *s. f.* **1.** bicicletă cu trei locuri. **2.** grup de trei jucători care fac parte din înaintarea unei echipe de fotbal, de rugbi etc. • (*p. ext.*) grup de trei persoane care acționează împreună. (< fr. *triplette*)
tríplex *s. n.* **1.** ansamblu transparent din două foi de sticlă având la mijloc o foaie de acetat de celuloză. **2.** carton din trei straturi de materiale fibroase. (< fr., lat. *triplex*)
triplicát *s. n.* a doua copie după un act. (< germ. *Triplikat*, lat. *triplicatum*, fr. *triplicata*)
triplicitáte *s. f.* însușirea de a fi triplu. • ipocrizie în cel mai înalt grad. (< fr. *triplicité*)
triplocaúl, -ă *adj.* cu trei tulpini sau axe. (< fr. *triplocaul*)
triploid, -ă *adj.* (despre celule, organisme) care pre-zintă trei seturi haploide de cromozomi. (< fr. *triploïde*, engl. *triploid*)
triploidíe *s. f.* stare a unei ființe triploide. (< fr. *triploïdie*)
triplopíe *s. f.* defect de vedere, constând din a vedea întreit imaginea aceluiași obiect. (< fr. *triplopie*)
tríplu, -ă *adj.* de trei ori mai mare, mai mult; întreit. • din, cu trei părți. (< fr. *triple*, lat. *triplus*)
tríplum *s. n.* (*muz.*) vocea superioară a unei piese polifonice în trei voci, în sec. XII – XIII. (< lat. *triplum*)
triplusált *s. n.* (*sport*) săritură în lungime la care, după primul salt, se cade pe piciorul cu care s-a bătut, la al doilea, pe celălalt picior, al treilea salt terminându-se pe ambele picioare. (după fr. *triple-saut*)
triplusaltíst *s. m.* sportiv care execută triplusalt. (< triplusalt + *-ist*)
tripód **I.** *s. n.* **1.** (*ant.*) scaun de bronz cu trei picioare, frumos arcuite, pe care ședea Sibila în timpul oracolelor din templul de la Delfi, închinat zeului Apolo. • trepied. **2.** (*mat.*) macara din trei picioare reunite la partea de sus. **II.** *adj. catarg ~* = catarg metalic cu trei picioare, pe unele bastimente moderne. (< fr. *tripode*)
tripodíe *s. f.* vers din trei picioare metrice. (< fr. *tripodie*, gr. *tripodia*)
tripól *s. m.* rețea electrică tripolară. (< fr. *tropôle*)
tripolár, -ă *adj.* (despre rețele, circuite electrice) cu trei borne de acces; cu trei poli. (< fr. *tripolaire*)
trípoli *s. n.* diatomit. (< fr. *tripoli*)
tripotá *vb. intr.* a se ocupa cu lucruri necinstite, murdare; a umbla cu potlogării; a specula, a falsifica. (< fr. *tripoter*)
tripotáj *s. n.* afacere murdară, necinstită; potlogărie. (< fr. *tripotage*)
tripoteur /-tŏr/ *s. m.* cel care face afaceri dubioase; speculant, falsificator. (< fr. *tripoteur*)
tripóu *s. n.* local, stabiliment cu jocuri de noroc. (< fr. *tripot*)
trípsic, -ă *adj.* din tripsină. (< fr. *trypsique*)
tripsínă *s. f.* enzimă secretată de pancreas, sub formă de tripsinogen, care descompune proteinele în aminoacizi. (< fr. *trypsine*)
tripsinogén *s. n.* substanță secretată de pancreas, inac-tivă, care, în contact cu enterochinaza intestinală, se transformă în tripsină. (< fr. *trypsinogène*)
tréptază *s. f.* enzimă cu acțiune proteolică de tipul tripsinei. (< fr. *tryptase*)
triptér, -ă *adj.* (*bot.*) cu trei aripi sau foliole. (< lat. *tripterus*)
triptíc *s. n.* **1.** (*ant.*) ansamblu de trei tăblițe prinse între ele cu balamale, care se închideau ca o carte. • tablou din trei părți prinse cu balamale pe care sunt pictați sfinți sau sunt scrise numele donatorilor etc. **2.** document din trei foi cuprinzând aceleași indicații, care oferă posibilitatea de a se face mai multe călătorii într-o țară străină. **3.** (*fig.*) ansamblu din trei părți distinctive. (< fr. *triptyque*)
triptofán *s. m.* aminoacid heterociclic în proteine, hemoglobină etc., indispensabil organismului. (< fr. *tryptophane*)
triptón *s. n.* abioseston. (< fr. *tripton*)
tripudiá *vb. intr.* a exulta, a tresălta de bucurie. (< lat. *tripudiare*)
tripúdiu *s. n.* **1.** (*ant.*) dans ritmic al preoților salieni din Roma antică. **2.** (*fig.*) sărbătoare mare, manifestație zgomotoasă. • exuberanță, exultare. (< lat. *tripudium*)
trireactór *adj., s. n.* (avion) propulsat de trei reactoare. (< fr. *triréacteur*)
trirémă *s. f.* navă de război la romani, cartaginezi etc., rapidă și ușoară, cu trei rânduri de rame pe o singură parte, dispuse în grupuri de câte trei; trieră. (< fr. *trirème*, lat. *triremis*)
trisanuál, -ă *adj.* (*rar*) trienal (I). (< fr. *trisannuel*)
trisecá *vb. tr.* (*rar*) a împărți în trei. (< fr. *trisequer*)
trisectór, -oáre **I.** *adj.* care realizează o trisecțiune. **II.** *s. f.* fiecare dintre cele două semidrepte care împart un unghi în trei părți egale. (< fr. *trisecteur*)
trisecțiúne *s. f.* împărțire în trei părți egale. ◊ *~a unghiului* = problemă, pusă în antichitate, privind împărțirea unui unghi cu rigla și compasul în trei părți egale. (< fr. *trisection*)
trisepál, -ă *adj.* (despre flori) cu caliciul din trei sepale. (< fr. *trisépale*)
triseriát, -ă *adj.* (*bot., zool.*, despre organe) dispus în trei rânduri sau serii. (< fr. *triserié*)
trisiláb *s. n.* cuvânt trisilabic. (< fr. *trisyllabe*)
trisilábic, -ă *adj.* (despre cuvinte) din trei silabe. (< fr. *trisyllabique*)
triskelión *s. n.* motiv decorativ cu trei brațe egale și extremitățile frânte la 90ș. (< fr. *triskelion*)
trismegíst **I.** *s. m.* supranume dat de greci lui Hermes, care însemna „de trei ori mare". **II.** *adj.* de trei ori mare. (< fr. *trismégiste*, gr. *trismegistos*)
trísmus *s. n.* contracție spastică involuntară a mușchilor maxilarelor, simptom al tetanosului. (< fr. *trismus*)
trispérm, -ă *adj.* (despre fructe) cu trei semințe. (< fr. *trispérme*)
tristearínă *s. f.* ester al glicerinei cu acidul stearic, în grăsimile naturale. (< fr. *tristéarine*)
tristéțe *s. f.* stare sufletească apăsătoare; mâhnire, amărăciune; melancolie; (*p. ext.*) regret. (după fr. *tristesse*, it. *tristezza*)
tristíh, -ă **I.** *adj.* **1.** (despre celule) dispus în trei rânduri sau serii. **2.** (despre frunze, muguri) așezat pe șiruri longitudinale. **II.** *s. n.* strofă din trei versuri. (< it. *tristico*, lat. *tristichus*)

tristíl, -ă *adj.* (despre plante) cu trei stiluri (IV). (< fr. *tristyle*)
tristimán, -ă *s. m. f.* suferind de tristimanie. (< fr. *tristimane*)
tristimaníe *s. f.* tristeţe, melancolie patologică. (< fr. *tristimanie*)
trisubstituít, -ă *adj. (chim.*; despre derivaţi) obţinut prin substituirea a trei atomi din moleculă. (< fr. *trisubstitué*)
trisúlc, -ă *adj.* cu trei vârfuri, trei adâncituri, trei brazde. (< it. *trisulco*, lat. *trisuleus*)
trisulfúră *s. f.* compus chimic care conţine trei atomi de sulf în moleculă. (< fr. *trisulfure*)
tríşá *vb. intr., tr.* a înşela la jocul de cărţi; (*p. ext.*) a păcăli, a înşela. (< fr. *tricher*)
trişeríe *s. f.* **1.** trişat, trişare (la jocuri de noroc). **2.** (*fig., fam.*) înşelare. (< fr. *tricherie*)
trişór *s. m.* cel care trişează (la jocul de cărţi). (< fr. *tricheur*)
tritagoníst, -ă *s. m. f.* (în teatrul antic grecesc) actor care deţinea rolul al treilea. (< gr. *tritagonistes*)
tritanóp, -ă *adj.* care prezintă tritanopie: (< fr. *tritanope*)
tritanopíe *s. f.* defect al ochiului prin lipsa de percepere a culorii albastre. (< fr. *tritanopie*)
triteísm *s. n.* doctrină care susţinea că trinitatea ar fi fost formată din trei persoane şi trei esenţe. (< fr. *trithéisme*)
tríteíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al triteismului. (< fr. *trithéiste*)
triticálă *s. f.* cereală din încrucişarea grâului cu secara, având calităţile de panificaţie ale celui dintâi şi rezistenţa la frig, umiditate şi secetă ale secarei. (< fr. *triticale*)
tríticínă *s. f.* substanţă azotoasă în făina de cereale. (< engl. *triticin*)
tritíe *s. f.* (*ant.*) diviziune administrativă (în trei părţi) a unui trib atenian, creată de reforma lui Clistone. (< fr. *trittye*)
trítiu *s. n.* izotop radioactiv al hidrogenului, cu nucleul dintr-un proton şi doi neutroni, prin reacţii nucleare. (< fr. *tritium*)
tritón[1] *s. m.* **1.** (*mit.*) zeitate marină greacă cu bust de om şi coadă de peşte. **2.** batracian având înfăţişarea unui mormoloc de broască; salamandră de apă. **3.** moluscă gasteropodă marină, cu o cochilie conică, lungă. (< lat., fr. *triton*, germ. *Triton*)
tritón[2] *s. n. (muz.)* interval de trei tonuri; cvartă mărită; cvintă micşorată. (< it. *tritono*, fr. *triton*)
tritón[3] *s. m.* nucleu al atomului de tritiu dintr-un proton şi doi neutroni. (< fr. *triton*)
tritonídă *s. f.* zeiţă marină. (< fr. *tritonide*)
triturá *vb. tr.* a sfărâma, a zdrobi (o substanţă, un medicament etc.) în particule foarte fine. (< fr. *triturer*, lat. *triturare*)
trituránt, -ă *adj. (anat.) faţă ~ă* = suprafaţa unui dinte care efectuează masticaţia. (< fr. *triturant*)
triturátor, -oáre *adj., s. m.* (organ anatomic etc.) pentru triturare. (< fr. *triturateur*)
triturátie *s. f.* (*rar*) triturare. (< fr. *trituration*, lat. *trituratio*)
triúmf *s. n.* **1.** celebrare a victoriei în Roma antică, din intrarea solemnă în oraş a generalului biruitor, însoţit de armata sa, de captivi şi de prăzile făcute. **2.** victorie, biruinţă (în război). **3.** (*fig.*) succes moral, reuşită, izbândă. (< lat. *triumphare, fr. triumphe*)
triumfá *vb. intr.* **1.** a birui, a învinge. **2.** (*fig.*) a reuşi, a ieşi învingător. **3.** a se mândri cu o izbândă, a jubila. (< lat. *triumphare*, fr. *triompher*)
triumfál, -ă *adj.* **1.** de triumf; biruitor, învingător, victorios. **2.** (*fig.*) impunător, solemn, pompos; care stârneşte admiraţie, entuziasm. (< lat. *triumphalis*, fr. *triomphal*)
triumfalísm *s. n.* atitudine de încredere exagerată în sine însuşi, în propriile-i idei sau teorii. (< fr. *triomphalisme*)
triumfalíst, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care manifestă triumfalism. (< fr. *triomphaliste*)
triumfátor *s. m.* numire dată unui general roman victorios, celebrat cu onoruri deosebite. (< lat. *triumphator*)
triumfătór, -oáre *adj.* care triumfă; învingător, victorios. • (*fig.*) care exprimă o mare încredere în succesul obţinut. (< fr. *triumphateur*, lat. *triumphator*)
triumvír *s. m.* fiecare dintre cei trei membri ai unui triumvirat. (< lat., fr. *triumvir*)
triumvirál, -ă *adj.* de triumvir. (< fr. *triumviral*)
tríumvírat *s. n.* **1.** formă de conducere în Roma antică, între anii 60 şi 43 î. H., reprezentând alianţa a trei conducători politici şi militari. **2.** (*p. ext.*) asociaţie de trei persoane care exercită o putere, o influenţă. (< lat. *triumviratus*, fr. *triumvirat*)
triúnghi *s. n.* poligon cu trei laturi. • suprafaţa de această formă, la intersecţie de drumuri, pentru dirijarea circulaţiei. (după fr. *triangle*)
triunghiulár, -ă **I.** *adj.* în formă de triunghi; triangular. **II.** *adj., s. n.* (competiţie sportivă) la care participă reprezentanţi a trei ţări sau echipe. (după fr. *triungulaire*)
trivaecín *s. n.* vaccin complex, din trei componente profilactice diferite. (< tri- + vaccin)
trivalént, -ă *adj.* **1.** (despre elemente chimice) care are valenţa 3. **2.** (despre celule) cu trei cromozomi omologi în cursul meiozei. (< fr. *trivalent*)
trivalénţă *s. f.* proprietate a unui element chimic de a fi trivalent. (< fr. *trivalence*)
triválv, -ă *adj. (bot.)* cu trei valve. (< fr. *trivalve*)
trivérb *s. n.* gen enigmastic constând în a reprezenta trei cuvinte prin litere sau figuri combinate între ele. (< tri- + verb/2/)
triviál, -ă *adj.* **1.** comun, de rând, obişnuit; evident. **2.** obscen, ordinar, indecent, vulgar, scabros. (< fr. *trivial*, lat. *trivialis*)
trivialitáte *s. f.* însuşirea a ceea ce este trivial; vulgaritate. • faptă, atitudine, vorbă etc. trivială. (< fr. *trivialité*)
trivializá *vb. tr.* a face trivial; a vulgariza, a degrada. (< fr. *vialiser*)
trívium *s. n.* primul ciclu al învăţământului elementar medieval (gramatica, retorica şi dialectica), urmat de quadrivium. (< lat., fr. *trivium*)
trixemíe *s. f.* parazitare succesivă pe trei plante gazdă diferite. (< fr. *trixémie*)
trizaharídă *s. f.* substanţă organică din clasa hidraţilor de carbon, cu moleculă din condensarea a trei molecule de monozaharide. (< fr. *trisaccharide*)
trizómic, -ă *adj.* (despre celule, organisme) care pre-zintă trizomie. (< fr. *trisomique*)
trizomie *s. f.* apariţie a unui cromozom supranumerar. (< fr. *trisomie*)
troacár *s. n.* palton sau pardesiu femeiesc mai scurt. (< fr. *trois-quarts*)
troc *s. n.* schimb de produse în natură, fără intervenţia banilor. (< fr. *troc*)
trocantér *s. n.* **1.** parte a femurului de care se leagă muşchii coapsei. **2.** al doilea segment de la picioarele insectelor. (< fr. *trochanter*)
trocanterián, -ă *adj.* al trocanterului. (< fr. *trochantérien*)
trocár *s. n.* instrument chirurgical pentru puncţii. (< fr. *trocart*, germ. *Trokar*)
trochitér *s. n.* tuberozitate a extremităţii superioare a humerusului. (< fr. *trochiter*)
trochiterián, -ă *adj.* al trochiterului. (< fr. *trochiterien*)
trocofóra *s. f.* larvă a unor viermi şi moluşte, sferică turtită. (< fr. *trochophore*, germ. *Trochophora*)
TROF(O)-, -tróf, -trofíe *elem.* „hrană, nutriţie, aliment". (< fr. *troph/o/-, -trophe, -trophie*, cf. gr. *triphe*)
troféu *s. n.* **1.** armura unui duşman învins aşezată pe un trunchi de copac, ca semn al victoriei; monument de piatră sau de marmură purtând armele unui duşman învins, pentru a comemora o victorie. **2.** pradă de război luată de la inamic. • victorie, biruinţă. • ofrandă adusă unei divinităţi din prada de război. **3.** produs vânătoresc reprezentativ pentru cele mai importante specii de vânat (coarne de cerb, colţi de mistreţ etc.). **4.** cupă, obiect ornamental oferit învingătorului într-o întrecere sportivă. (< fr. *trophée*)
trófic, -ă **I.** *adj.* referitor la nutriţie. **II.** *adj., s. n.* (medicament) care ajută nutriţia. (< fr. *trophique*)
trofícitáte *s. f.* **1.** ansamblul fenomenelor de nutriţie a organismelor vii; stare de nutriţie a diferitelor organe şi ţesuturi. **2.** însuşire a unui sol de a fi nutritiv pentru plante. (< fr. *trophicité*)
trofíe[1] *s. f.* trofism. (< fr. *trophie*)
-trofíe[2] v. t r o f (o) -.
trofísm *s. n.* stare dinamică a nutriţiei; trofie[1]. (< fr. *trophisme*)

trofobióză *s. f.* simbioză între două specii (de insecte) diferite, dintre care una folosește anumite produse eliminate de cealaltă. (< fr. *trophobiose*)

trofoblást *s. n.* **1.** strat periferic cu funcție de nutriție, care înconjură blastomerii. **2.** mugur embrionar în oul mamiferelor, la sfârșitul segmentării. (< fr. *trophoblaste*)

trofocít *s. n.* celulă ramificată, care pătrunde în altă celulă, cu rol de nutriție. (< fr. *trophocyte*)

trofogén, -ă *adj.* care prezintă substanțe nutritive. (< fr. *trophogène*)

trofologíe *s. f.* știința nutriției. (< engl. *trophology*)

trofomorfóză *s. f.* modificare morfologică a vegetalelor datorată condițiilor de nutriție. (< fr. *trophomorphose*)

trofonevróză *s. f.* tulburare a troficității, ca urmare a îmbolnăvirii sistemului nervos. (< fr. *trophonévrose*)

trofopatíe *s. f.* boală care afectează nutriția organismului. (< fr. *trophopathie*)

trofoplásmă *s. f.* parte a citoplasmei având exclusiv funcție de nutriție. (< fr. *trophoplasme*)

trofotropísm *s. n.* curbare a direcției de creștere a țesuturilor sub influența unui mediu mai bogat în substanțe nutritive. (< fr. *trophotropisme*)

trog *s. n.* vale adâncă, cu pereți abrupți, prin acțiunea erozivă a ghețarilor. (< germ. *Trog*)

TROGLO- *elem.* „peșteră, grotă". (< fr. *troglo-*, cf. gr. *trogle*)

troglobíe *s. f.* orgamism care trăiește exclusiv în peșteri; troglobiont. (< fr. *troglobie*)

troglobiónt *s. n.* troglobie. (< fr. *troglobionte*)

troglodít[1] *s. m.* pasăre mică, insectivoră, care își face cuibul în găurile zidurilor sau ale arborilor, în tufișuri. (< fr. *troglodyte*)

troglodít[2]**, -ă I.** *s. m. f.* **1.** om preistoric din cuaternar care locuia în caverne. **2.** (*fig.*) om cu un nivel de viață foarte scăzut, primitiv. • om necivilizat. **II.** *adj.* (despre animale, plante) care trăiește în caverne sau peșteri. (< fr. *troglodyte*)

troglodític, -ă *adj.* de troglodit. (< fr. *troglodytique*)

troglodítism *s. n.* caracter troglodit. (< troglodit + -ism)

trogloditizá *vb. tr., refl.* (*peior.*) a face, a deveni troglodit. (< troglodit + -iza)

troglofíl, -ă *adj.* (despre organisme) care iubește peșteri, fără a trăi exclusiv în ele. (< fr. *troglophyle*)

trogón *s. m.* pasăre din pădurile tropicale, asemănătoare cu ciocănitoarea, cu ciocul scurt, larg la bază, bombat și întors la vârf, adesea dințat pe margini. (< germ. *Trogon*)

trogoníde *s. f. pl.* familie de păsări exotice: trogonii și quetzalul (1). (< lat. *trogonidae*)

TROH(O)- *elem.* „roată, rondelă, coroană"; „rotund, ciclic". (< fr. *troch/o/-*, cf. gr. *trokhos*)

troháic, -ă *adj.* **1.** (despre versuri) din trohei. **o** *metru* ~ = sistem de versificație având la bază troheul. **2.** (despre cezură) care taie al treilea dactil al unui hexametru după primele două silabe, un troheu. (< fr. *trochaïque*)

trohéu *s. m.* picior de vers dintr-o silabă lungă (accentuată) și una scurtă (neaccentuată); coreu. (< fr. *trochée*)

trohilíde *s. f. pl.* familie de păsări exotice: colibri. (< fr. *trochilidés*)

trohín *s. n.* mică tuberozitate a extremității superioare a humerului. (< fr. *trochin*)

trohleár, -ă *adj.* al trohleei. **o** *nervi ~i* = nervi pereche motori, cu originea în pedunculii cerebrali, care acționează asupra mușchilor oblici superiori ai fiecărui ochi. (< fr. *trochléaire*, lat. *trochlearis*)

trohlée *s. f.* articulație în care un os se învârtește în jurul altuia. (< fr. *trochlée*, lat. *trochlea*)

trohocardíe *s. f.* deplasare a inimii prin rotație în jurul axului ei lung. (< engl. *trochocardia*)

trohocefalíe *s. f.* malformație a craniului cu formă rotunjită. (< fr. *trochocéphalie*)

trohoid, -ă I. *adj.* (despre articulații) în care suprafețele articulare sunt fragmente cilindrice, unul convex și altul concav. **II.** *s. f.* cicloidă. (< fr. *trochoïde*)

troián, -ă I. *adj., s. m. f.* (locuitor) din Troia. **II.** *adj.* referitor la Troia. **o** *calul* ~ = **a)** cal uriaș de lemn construit de ahei după sfatul lui Ulise, care, introdus în Troia cu războinicii ascunși în el, a pricinuit căderea cetății. **b)** mijloc perfid folosit de cineva pentru a submina situația sau acțiunile cuiva. (< fr. *troyen*, lat. *troianus*)

tróică *s. f.* **1.** sanie rusească cu trei cai. **2.** convenție constituită din trei state. **3.** asociație (politică) între trei entități. (< rus. *troika*)

troilísm *s. n.* deviație a acelora cărora le face plăcere să fie priviți atunci când au contact sexual.

trol *s. m.* (*mit. scand.*) gnom zburdalnic, care trăiește în munți sau în păduri, întruchipând forțele rele ale naturii. (< fr. *troll*)

trólă *s. f.* umeraș cu role. (< fr. *trolle*)

troleibúz *s. n.* vehicul rutier cu tracțiune electrică, fără șine, pentru transportul în comun. (< fr. *trolleybus*)

tróler *s. n.* geantă, geamantan de voiaj care se poate așeza pe oricare mâner și cu roți ușoare. (< engl. *troler*)

troléu *s. n.* priză de curent pentru alimentarea motorului unui vehicul cu tracțiune electrică. (< fr. *trolley*)

tróliu *s. n.* dispozitiv pentru ridicarea greutăților pe verticală sau pe un plan înclinat, cu ajutorul unui cablu care se înfășoară pe un cilindru rotitor; granic. (< fr. *treuil*)

TROMB(O)- *elem.* „cheag de sânge". (< fr. *thromb/o/-*, cf. gr. *thrombos*)

trómba marína *s. f.* vechi instrument cu coarde și arcuș, cu o cutie de rezonanță alungită care se subția spre capăt. (< it. *tromba marina*)

trombangeítă *s. f.* tromboză arterială. (< fr. *thrombo--angéite*)

trombarterítă *s. f.* arterită obliterantă. (< fr. *thrombo-artérite*)

trombastenía *s. f.* afecțiune datorată unei disfuncții trombocitare. (< fr. *thrombasthénie*)

trómbă *s. f.* **1.** coloană de apă ridicată în formă de con de vârtejurile de vânt, care o fac să se învârtească cu o mare iuțeală. **o** *în* ~ = vertiginos, rapid. • coloană de fum, de praf, ridicată de un vânt puternic; vârtej. **2.** (*mar.*) tub metalic vertical, curbat la partea superioară, prin care se face aerisirea încăperilor de sub punte. (< fr. *trombe*, it. *tromba*)

trombectomíe *s. f.* extragere a unui trombus dintr-un segment vascular. (< fr. *thrombectomie*)

trombína *s. f.* enzimă din sânge care transformă fibrinogenul în fibrină în urma coagulării sângelui. (< fr. *thrombine*)

tromblón *s. n.* **1.** pușcă foarte scurtă a cărei țeavă avea gura răsfrântă. **2.** piesă în formă de pâlnie care se adaptează la o pușcă pentru lansarea de grenade speciale. **3.** *pălărie* ~ = pălărie înaltă cu fundul evazat. (< fr. *tromblon*)

tromboblást *s. n.* celulă tânără care dă naștere trombocitelor. (< engl. *thromboblast*)

trombochinázá *s. f.* enzimă rezultată prin distrugerea trombocitelor, importantă în coagularea sângelui; tromboplastină. (< fr. *thrombokinase*)

trombocít *s. n.* celulă sangvină, fără nucleu, plăcuțe, cu un rol important în coagularea sângelui; plachetă sangvină. (< fr. *thrombocyte*, germ. *Thrombozyt*)

trombocitár, -ă *adj.* referitor la trombocite. (< fr. *thrombocytaire*)

trombocitemíe *s. f.* prezența exagerată a trombocitelor în sânge; trombocitoză. (< fr. *thrombocytémie*)

trombocitolíză *s. f.* distrugere a plachetelor sangvine. (< fr. *thrombocytolyse*)

trombocitopatíe *s. f.* boală a trombocitelor. (< engl. *thrombocytopathie*)

trombocitopeníe *s. f.* reducere a numărului de trombocite din sânge; trombopenie. (< fr. *thrombocytopénie*)

trombocitóză *s. f.* trombocitemie. (< fr. *thrombocytose*)

tromboembolíe *s. f.* embolie prin (fragmente de) trombusuri detașate, urmată de tromboză locală secundară. (< fr. *thromboembolie*)

tromboflebítă *s. f.* inflamație a venelor cu formarea de cheaguri, care pot obtura vena, provocând embolii. (< fr. *thrombophlébite*)

trombogén, -ă I. *adj.* care produce tromboză. **II.** *s. n.* protrombină. (< fr. *thrombogène*)

trombogenéză *s. f.* producere a trombozei. (< fr. *thrombogenèse*)
trombografie *s. f.* studiu al coagulării sangvine. (< fr. *thrombographie*)
trombolític, -ă *adj., s. n.* (medicament) capabil să provoace dispariţia unui trombus. (< fr. *thrombolytique*)
trombolíză *s. f.* dizolvare terapeutică a unui trombus. (< fr. *thrombolyse*)
trombolizínă *s. f.* anticorp conţinut în unele săruri, capabil a distruge trombocitele. (< fr. *trombolysine*)
trombón *s. n.* **1.** instrument muzical de suflat, dintr-un tub conic de alamă, în U, care produce sunete de înălţimi diverse prin modificarea lungimii coloanei de aer cu ajutorul unei culise sau al unui sistem de ventile. **2.** (*fam.; pl.*) minciuni; păcăleli. (< fr. *tromboane*)
tromboní *vb. tr.* (*fam.*) a minţi, a păcăli; a exagera. (< trombon)
tromboníst *s. m.* **1.** muzicant care cântă la trombon. **2.** (*fam.*) cel căruia îi place să exagereze. (< fr. *tromboniste*)
trombopatíe *s. f.* predispoziţie de a face tromboză. (< fr. *thrombopathie*)
trombopeníe *s. f.* trombocitopenie. (< fr. *thrombopénie*)
tromboplástic, -ă *adj.* (despre substanţe) care favo-rizează coagularea sângelui. (< fr. *thromboplastique*)
tromboplastínă *s. f.* trombochinază. (< fr. *thromboplastine*)
trombopoiéză *s. f.* proces de formare a trombocitelor. (< fr. *thrombopoïèse*)
trombostátic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care împiedică formarea cheagului în sânge. (< fr. *thrombostatique*)
trombostáză *s. f.* sindrom datorat unei staze venoase, în teritoriul venelor cave sau pulmonare. (< fr. *thrombostase*)
trombotést *s. n.* metodă care permite a evalua în plasma sangvină factorii coagulării. (< fr. *thrombotest*)
trombótic, -ă *adj.* de natura trombozei. (< fr. *thrombotique*)
trombozá *vb. refl.* a fi afectat de tromboză. (< fr. *thromboser*)
trombóză *s. f.* obturare a unui vas sangvin sau a cavităţii inimii prin formare de trombusuri. (< fr. *thrombose*)
trómbus *s. n.* cheag de sânge în vene sau în artere. (< fr., lat. *thrombus*)
tromel *s. n.* sită cilindrică rotitoare pentru sortat mine-reurile după grosime. (< fr. *trommel*, germ. *Trommel*)
trómpă *s. f.* **1.** prelungire cărnoasă a nasului la elefant, tapir etc., pentru prinderea hranei şi pentru apărare. • organ adaptat pentru supt, la unele insecte. **2.** canal prin care se elimină celulele sexuale formate în ovar; oviduct; salpinx. **o** *~a lui Eustache* = canal interior al urechii între timpan şi faringe. **3.** (*tehn.*) carcasă metalică în care se montează lagărele unui arbore. • aparat de laborator, din sticlă, pentru evacuarea aerului dintr-un recipient. **4.** (*arhit.*) boltă de colţ în consolă pentru susţinerea unui element în relief faţă de planul faţadei. • element de construcţie, boltă trunchiată, înlesnind trecerea de la un plan pătrat la unul octogonal. (< fr. *trompe*)
trompe-l'oeil /tromplŏi/ *s. n.* pictură murală care de la distanţă dă iluzia realităţii. (< fr. *trompe l'oeil*)
trompétă *s. f.* instrument muzical de suflat, dintr-un tub conic de alamă, îndoit de două ori şi terminat cu un pavilion larg, care emite sunete clare şi pătrunzătoare; trâmbiţă, goarnă. (< fr. *trompette*)
trompetíst, -ă *s. m. f.* cel care cântă din trompetă, gornist. (< fr. *trompettiste*)
tron[1] *s. n.* **1.** scaun, jeţ special împodobit pe care stau monarhii la ceremonii. • (*fig.*) simbol al puterii regale, al domniei. **2.** (*fig.*) puterea suverană a monarhilor; domnie. **3.** (*astrol.*) semn diurn atribuit unei planete. (< fr. *trône*, lat. *thronus*, germ. *Throns*)
-tron[2] *elem.* „tub cu vid, accelerator de particule elementare". (< engl. *-tron*, cf. gr. /elek/*tron*, chihlimbar)
troná *vb. intr.* **1.** a domni, a stăpâni (peste o ţară), a guverna. **2.** (*fig.*) a domina; a lua o poziţie afectată de superioritate. (< fr. *trôner*)
tronc *s. n.* (*anat.*) **1.** corpul uman sau animal considerat fără cap şi membre; trunchi. **2.** nume dat unor vase şi nervi care, după un scurt traiect, se divid în ramuri terminale. (< fr. *tronc*, lat. *truncus*)
troncatúră *s. f.* înlocuire într-un cristal a unei muchii cu o faţetă. (< fr. *troncature*)
troncón *s. n.* trunchi de con. (< tronconic)
troncónic, -ă *adj.* în formă de trunchi de con. (< fr. *tronconique*)
tronculár, -ă *adj.* referitor la un trunchi nervos sau de vase limfatice. (< fr. *tronculaire*)
tronsón *s. n.* porţiune dintr-un ansamblu, dintr-un drum etc. (< fr. *tronçon*)
troostítă *s. f.* constituent structural al oţelului. (< fr. *troostite*)
trop[1] *s. m.* **1.** (în *fil.* sceptică antică) argument potrivit căruia nici o afirmaţie sau negaţie nu are temei, nici un adevăr nu poate fi formulat, orice judecată filosofică trebuind suspendată. **2.** figură de stil. **3.** (în cultul liturgic gregorian) parafrază, interpolare care orna textul şi prelungea melodia. (< fr. *trope*, lat. *tropus*, gr. *tropos*)
TROP[2]**(O)-, -tróp, -tropíe, -tropísm** *elem.* „mişcare, întoarcere, schimbare", „afinitate". (< fr. *trop/o/-, -trope, -tropie, -tropisme*, cf. gr. *tropos*)
trópic[1] **I.** *s. n.* fiecare dintre cele două paralele de pe globul terestru la latitudinea de 23ş27', nord (*T ~ul Cancerului* sau *al Racului*) şi sud (*T ~ul Capricornului*). • (*pl.*) zonă, regiune situată în jurul celor două tropice. **II.** *adj. an ~* = interval de timp între două treceri consecutive ale Soarelui prin acelaşi punct al ecuatorului. (< fr. *tropique*, lat. *tropicus*)
trópic[2]**, -ă** *adj.* referitor la tropi (2); figurat, alegoric; tropologic. (< fr. *tropique*)
tropicál, -ă *adj.* de (la) tropice; specific tropicelor; situat între tropice. **o** *climat ~* = climat cald, din regiunea tropicelor, cu uşoare variaţii de temperatură şi puternice variaţii ale regimului de ploaie; *căldură ~ă* = căldură toridă, caniculară. (< fr. *tropical*)
tropicalizá *vb. tr.* a face un material, un aparat, o instalaţie să reziste la clima tropicală. (< fr. *tropicaliser*)
-tropíe, -tropísm[1] v. trop[2](o)-.
tropísm[2] *s. n.* **1.** tendinţă de orientare a organismelor vii în funcţie de un agent fizico-chimic. **2.** proprietate a anumitor substanţe, introduse în organisme vii, de a se localiza în anumite organe; taxie[1]. (< fr. *tropisme*)
tropofíl, -ă *adj.* (despre arbori) care pierde frunzele (iarna sau în perioadele de secetă). (< fr. *tropophille*)
tropofíte *s. f. pl.* plante adaptate la alternanţa dintre anotimpurile secetoase, când îşi pierd frunzele intrând în repaus biologic, şi cele umede, când înfrunzesc şi se dezvoltă rapid. (< fr. *tropophytes*)
tropologic, -ă *adj.* tropic[2]. (< fr. *tropologique*)
tropologíe *s. f.* **1.** limbaj figurat. **2.** disciplină care studiază tropii. (< fr. *tropologie*)
tropopáuză *s. f.* strat al atmosferei dintre troposferă şi stratosferă. (< fr. *tropopause*)
troposféră *s. f.* strat inferior al atmosferei terestre, până la 11 km, în care se produc fenomenele meteorologice. (< fr. *troposphère*)
troposféric, -ă *adj.* referitor la, din troposferă. (< fr. *troposphérique*)
tróppo *adv.* (*muz.*) nu prea. **o** *allegro non ~* = nu prea repede. (< it. *troppo*)
trot *s. n.* trap scurt, liniştit şi ritmic. (< fr. *trot*)
trotá *vb. intr.* (despre caii de curse) a merge la trap; a avea un trap frumos. (< fr. *trotter*)
trotíl *s. n.* trinitrotoluen. (< germ. *Trotyl*)
trotináre *vb. intr.* (despre cai) a nu păstra pasul regulat, a bate pasul pe loc. (< fr. *trottiner*)
trotinétă *s. f.* jucărie dintr-o scândură pe două roţi, cu un dispozitiv de direcţie în faţă, care se pune în mişcare prin împingerea cu un picior. (< fr. *trottinette*)
trotteur /-tŏr/ **I.** *s. m.* cal cu trapul întins şi ridicat; trăpaş. **II.** *adj. inv.* (despre încălţămintea de damă) cu toc gros, înalt, tip sport, comod şi rezistent. (< fr. *trotteur*)
trotuár /-tuar/ *s. n.* parte marginală a unei străzi, mai ridicată decât partea carosabilă, rezervată circulaţiei pietonilor. **o** (*fam.*; despre prostituate) *a face ~ul* = a atrage clienţi pe stradă. (< fr. *trottoir*)

tróță *s. f. (mar.)* parâmă, lanț, care, prin intermediul echei, transmite mișcarea timonei la cârmă. (< it. *trozza*)
troțkísm *s. n.* curent politic în cadrul social-democrației ruse de la începutul sec. XX care considera țărănimea incapabilă de acțiuni revoluționare, negând necesitatea alianței clasei muncitoare cu aceasta. (< fr. *trotskysme*)
troțkíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al troțkismului. (< fr. *troskyste*)
trovánt *s. n.* porțiune elipsoidală din cuprinsul unui strat de nisip sau al unei gresii friabile, cimentată de apele calcaroase. (< it. *trovante*)
trubadúr *s. m.* nume dat poeților-cântăreți medievali din sudul Franței, ale căror versuri, recitate cu un acompaniament muzical specific, aveau un caracter erotic sau pastoral. • (*p. ext.*) poet-cântăreț peregrin. (< fr. *troubadour*)
trubadurésc, -ă *adj.* al trubadurilor; trubaduric. (< trubadur + -esc)
trubadúric, -ă *adj.* trubaduresc. (< trubadur + -ic)
trubadurísm *s. n.* caracter, preocupare de trubadur. (< trubadur + -ism)
truc[1] *s. n.* **1.** manevră abilă de a face ceva mascând realitatea; șiretlic, stratagemă; artificiu. **2.** mecanism, procedeu scenic menit a crea o iluzie. (< fr. *truc*)
truc[2] *s. n.* cadru suspendat pe una sau pe două osii, pe care se montează caroseria unui vagon de tramvai. (< fr. *truc*, engl. *truck*)
trucá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a modifica prin fraudă; a contrafface, a falsifica. **2.** a modifica temporar aspectul pentru a crea o anumită aparență în teatru, cinema etc. **II.** *intr.* a se folosi de trucuri[1] (1), de expediente. (< fr. *truquer*)
trucáj *s. n.* falsificare a unor documente, a realității prin folosirea unor tehnici speciale. • artificiu în tehnica cinematografică și teatrală pentru a crea o iluzie optică sau auditivă. (< fr. *trucage, truquage*)
trúcă *s. f. (cinem.)* utilaj complex pentru filmări combinate: un aparat de filmare, unul sau mai multe aparate de proiecție, surse de lumină sau obiective auxiliare etc. (< fr. *truc*, engl. *truck*)
truck /tröc/ *s. n.* sistem capitalist de spoliere a maselor constând în plătirea muncitorilor în mărfuri, în loc de bani, de la magazinele înființate pe lângă fabrici, care aparțin fabricanților. (< engl. *truck*)
truculént, -ă *adj.* aspru, violent, brutal. (< fr. *truculent*, lat. *truculentus*)
truculénță *s. f.* asprime, violență, lipsă de jenă, sfidare a bunului simț. (< fr. *truculence*)
trudgen /trádgen/ *s. n.* stil de înot printr-o mișcare de tracțiune alternativă a brațelor și prin lovirea în foarfecă a picioarelor, corpul alunecând pe aceeași parte. (< fr., engl. *trudgen*)
trufá *vb. tr.* **1.** a garnisi cu trufe (2). **2.** (*fam.*) a împăna, a umple (cu). **3.** a înșela, a duce de nas; a escroca. (< fr. *truffer*)
trúfă *s. f.* **1.** inducere în eroare; înșelătorie, șarlatanie. • abuz de încredere, escrocherie. **2.** gen de ciuperci comestibile foarte gustoase, violete-negricioase, de forma unui cartof. **3.** produs de cofetărie pe bază de cremă de unt și ciocolată. **4.** nas al unui câine. (< fr. *truffe*)
truficultór, -oáre *s. m. f.* specialist în trufricultură. (< fr. *truffiiculteur*)
truficultúră *s. f.* cultura trufelor (2). (< fr. *trufficulture*)
truism *s. n.* adevăr banal, evident, loc comun. (< fr. *truisme*)
truncát, -ă *adj.* (*bot.*; despre un organism) terminat brusc printr-o suprafață sau o linie orizontală. (< lat. *truncatus*)
truncícol, -ă *adj.* (despre alge, ciuperci, licheni) care crește pe trunchiurile arborilor. (< fr. *truncicole*)
trúpă *s. f.* **1.** totalitatea militarilor care își fac serviciul militar. • (*pl.*) armată. **2.** colectiv de actori permanent; ansamblu. (< fr. *troupe*)
trupiál *s. m.* pasăre cântătoare, mică, asemănătoare cu grangurul, care trăiește în colonii în pădurile din America. (< fr. *troupiale*)
trúsă *s. f.* geantă, cutie în care se țin instrumentele sau obiectele de strictă necesitate (în exercitatea unei profesiuni, pentru toaletă etc.); totalitatea acestor ustensile. (< fr. *trousse*)
trusóu *s. n.* lenjerie de corp și de pat (pentru o fată de măritat) • rufăria unui nou-născut. (< fr. *trousseau*)
trust *s. n.* întreprindere economică sau financiară importantă care reunește mai multe societăți (industriale, comerciale etc.) sub o conducere unică, cu scopul de a asigura monopolul asupra unui produs sau a unui sector. (< fr., engl. *trust*)
trustiér, -ă **I.** *adj.* al unui trust. **II.** *s. m.* trustmen. (< engl. *trustier*)
trústmen *s. m.* (*rar*) asociat, acționar al unui trust; trustier (II). (< engl. *trustman*)
truvábil, -ă *adj.* care poate fi găsit, de găsit. (< fr. *trouvable*)
truvái *s. n.* descoperire fericită, surprinzătoare a unui cuvânt, a unui amănunt potrivit. (< fr. *trouvaille*)
truvér *s. m.* nume dat poeților-cântăreți medievali din nordul Franței, care cultivau o poezie erotică rafinată și o artă savantă a compoziției muzicale. (< fr. *trouvère*)
tsónga *s. f.* limbă bantu vorbită în Mozambic. (< fr. *tsonga*)
tsúga *s. m.* conifer american și asiatic, de talie mare, cu coronament conic, ramuri lungi și subțiri, plantat în parcuri ca arbore ornamental. (< fr. *tsuga*)
tsunámi /țuná-/ *s. n.* flux puternic și brusc, provocat de seisme sau erupții submarine, care devastează coastele Oc. Pacific. (< fr., engl. *tsunami*)
tuáj *s. n.* deplasare a unei nave prin remorcare de către un tuior. (< fr. *touage*)
tuarég, -ă **I.** *s. m. pl.* populație nomadă din partea centrală a Saharei și în deșerturile din nordul Nigerului. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. • (*s. f.*) limbă din grupa berberă a limbilor hamito-semitice, cu un alfabet special, vorbită de tuaregi. (< fr. *touareg*)
TUB[1]**-** *elem.* „tub". (< fr. *tub-*, cf. lat. *tubus*)
tub[2] *s. n.* **1.** țeavă de metal, de sticlă, de cauciuc etc. **2.** recipient din metal subțire în care se țin diferite paste, preparate cosmetice etc. **3.** formațiune anatomică de formă tubulară în organismele vii. **o** ~ *fonator* = organ în formă de canal cu care se realizează sunetele vorbirii, delimitat de laringe și de buze și nări. **4.** (*tehn.*) aparat în formă de țeavă în care sunt introduși doi sau mai mulți electrozi, la diferite montaje. **o** ~ *electronic* = tub în care se găsesc doi sau mai mulți electrozi și în care se produc descărcări electrice; ~ *Geissler* = tub care conține un gaz rarefiat și în care se produc descărcări electrice, la reclamele luminoase. • (la unele instrumente muzicale) țeavă care produce sunete de diferite tonalități la trecerea unui curent de aer prin ea. • înveliș cilindric din metal sau din carton care conține explozibilul și proiectilul unei arme de foc. (< fr. *tube*, lat. *tubus*)
tubá *vb. tr.* (*tehn.*) a căptuși pereții unei guri de sondă cu tuburi de oțel. (< fr. *tuber*)
tubáj *s. n.* introducere în stomac sau alt organ cavitar, pe cale bucală, a unui tub de cauciuc în scop explorator sau terapeutic. **o** ~ *laringian* = introducerea unui tub metalic în laringe în caz de asfixie. (< fr. *tubage*)
tubár, -ă *adj.* **1.** referitor la trompele lui Eustache. **2.** (despre un suflu, în auscultație, în unele boli de plămâni) care pare a ieși dintr-un tub rigid. (< fr. *tubaire*)
tubáre *s. f.* acțiunea de a tuba. • introducere a unei coloane de tuburi metalice în gaura unei sonde, pentru consolidarea pereților acesteia. (< tuba)
túbă *s. f.* **1.** instrument muzical de suflat, din alamă, cu registrul cel mai grav din orchestra simfonică, constând dintr-un tub conic răsucit, terminat cu un pavilion foarte larg și prevăzut cu un mecanism de ventile sau pistoane. **2.** (*anat.*) formațiune canaliculară. (< fr., it., lat. *tuba*)
tubectomíe *s. f.* (*med.*) rezecție a trompelor. (< engl. *tubectomy*)
túber[1] *s. m.* **1.** (*anat.*) porțiune îngroșată a unui organ. **2.** tubercul[1] (1). (< it. *tubero*, lat. *tuber*)
TUBER[2]**-** *elem.* „excrescență". (< fr. *tuber-*, cf. lat. *tuber*)
tuberále *s. f. pl.* ordin de ciuperci ascomicete: trufele (2). (< fr. *tubérales*)
tubércul[1] *s. m.* **1.** tulpină subterană umflată, un rezervor de substanțe nutritive la unele plante; tuber[1] (2). **2.** excrescență apărută pe unele țesuturi ale organelor vii. • (*med.*) mică tu-

moare produsă de bacilul Koch. (< fr. *tubercule*, lat. *tuberculum*)

TUBERCUL²(O)- /TUBERCULI- *elem.* „umflătură, excrescență", „tuberculoză". (< fr. *tubercul/o/-, tuberculi-*, cf. lat. *tuberculum*)

tuberculár, -ă *adj.* tuberculiform. (< lat. *tubercularis*)

tuberculát, -ă *adj.* (despre plante) cu tuberculi; tuberos; (*anat.*; despre unele organe) acoperit cu mici tuberculi sau proeminențe. (< fr. *tuberculé*)

tuberculemíe *s. f.* trecere a bacililor tuberculozei în sânge. (< fr. *tuberculémie*)

TUBERCULI- v. t u b e r c u l ² (o) -.

tuberculídă *s. f.* dermatoză părând a avea un raport foarte strâns cu tuberculoza, fără ca studiul bacteriologic să arate prezența bacilului Koch. (< fr. *tuberculide*)

tuberculifórm, -ă *adj.* de forma tuberculilor; tubercular. (< fr. *tuberculiforme*)

tuberculínă *s. f.* toxină secretată de bacilul Koch. (< fr. *tuberculine*)

tuberculinoterapíe *s. f.* folosire a tuberculinei în scop terapeutic. (< fr. *tuberculinothérapie*)

tuberculizá *vb.* **I.** *tr.* a produce tuberculi[1] (1). **II.** *tr., refl.* a (se) îmbolnăvi de tuberculoză. (< fr. *tuberculiser*)

tuberculizábil, -ă *adj.* care poate fi atins de tuberculoză. (< fr. *tuberculisable*)

tuberculoid, -ă *adj.* (despre bacili) în formă de tuberculi, în afara celor ai tuberculozei și ai leprei. (< fr. *tuberculoïde*)

tuberculóm *s. n.* masă fibrocazeoasă tuberculoasă compactă, cu aspect tumoral, care se formează într-un parenchim pulmonar. (< fr. *tuberculome*)

tuberculós, -oásă *adj., s. m. f.* **1.** (bolnav) de tuberculoză; ftizie. **2.** (despre plante) cu numeroși tuberculi. (< fr. *tuberculeux*)

tuberculostátic, -ă *adj., s. n.* (medicament) care împiedică înmulțirea bacilului tuberculozei. (< fr. *tuberculostatique*)

tuberculóză *s. f.* boală infectocontagioasă cronică, produsă de bacilul Koch, manifestată prin leziuni localizate în plămâni și în alte organe, în (bronho)pneumonie, cu distrugeri extinse ale plămânului etc.; ftizie. (< fr. *tuberculose*, germ. *Tuberkulose*)

TUBERI- *elem.* „tulpină modificată, tuber". (< fr. *tubéri-*, cf. lat. *tuber*)

tuberián, -ă *adj.* referitor la tuber. (< fr. *tubérien*)

tuberifér, -ă *adj.* (despre plante) care poartă tuberi; tuberos. (< lat. *tuberifer*)

tuberifórm, -ă *adj.* în formă de tuber. (< fr. *tubériforme*)

tuberizáre *s. f.* transformare totală sau parțială a unei tulpini sau rădăcini în tubercul. (după fr. *tubérisation*)

tuberós, -oásă *adj.* tuberculat; tuberifer. (< fr. *tubérieux*, lat. *tuberosus*)

tuberóză *s. f.* plantă decorativă cu tulpina înaltă, terminată cu un mănunchi de flori albe, mirositoare; chiparoasă. (< fr. *tubéreuse*)

tuberozitáte *s. f.* **1.** protuberanță a unui os prin care se face legătura cu mușchii sau cu ligamentele. **2.** fiecare dintre porțiunile umflate ale celor două extremități ale stomacului. (< fr. *tubérosité*)

TUBI-/TUBULI-/TUBULO- *elem.* „tub". (< fr., engl. *tubi-, tubuli-, tubulo-*, cf. lat. *tubus, tubulus*)

tubicén *s. m. (ant.)* cântăreț din trâmbiță; trâmbițaș. (< lat. *tubicen*)

tubicol, -ă *adj.* (despre unele anelide, larve etc.) care trăiește în tuburi pe care le construiește. (< fr. *tubicole*)

tubiféx *s. m.* mic vierme anelid, oligochet, subțire, lung, din nămolul râurilor, folosit ca momeală și ca hrană pentru pești. (< fr., engl. *tubifex*)

tubiflóră *s. f.* tubuliflor. (< fr. *tubiflore*)

tubifórm, -ă *adj.* tubular; tubuliform. (< fr. *tubiforme*)

tubulár, -ă *adj.* în formă de tub; prevăzut cu tuburi; tubiform, tubulos. (< fr. *tubulaire*)

tubulát, -ă *adj.* **1.** cu una sau mai multe tubuluri. **2.** (despre flori, glande etc.) în formă de tub sau de deget de mănușă. (< fr. *tubulé*)

tubulatúră *s. f.* rețea de țevi care comunică între ele. (< it. *tubulatura*)

TUBULI- v. t u b i -.

tubuliflóră *s. f.* plantă erbacee cu corola gamopetală, având formă cilindrică sau de pâlnie; tubiforă. (< fr. *tubuliflore*)

tubulifórm, -ă *adj.* tubiform. (< fr. *tubuliforme*)

TUBULO- v. t u b i -.

tubulonefrítă *s. f.* inflamație a zonei tubulare a rinichiu-lui. (fr. *tubulonéphrite*)

tubulonefróză *s. f.* nefropatie caracterizată prin leziuni degenerative ale epiteliului tubular. (< fr. *tubulonéphrose*)

tubulopatíe *s. f.* afecțiune a tubului deformat al rini-chiului. (< fr. *tubulopathie*)

tubulorexíe *s. f.* leziune tubulară circumscrisă, caracteristică rinichiului. (< fr. *tubulorexie*)

tubulós, -oásă *adj.* tubular. (< fr. *tubuleux*)

tubulúră *s. f.* **1.** bucată scurtă de țeavă montată la un vas pentru a se face legătura cu o conductă; ștuț. **2.** ansamblu de tuburi ale unei instalații. (< fr. *tubulure*)

tucán *s. m.* pasăre cățărătoare din America tropicală, cu ciocul mare și penajul viu colorat. (< fr. *toucan*, it. *tucano*, sp. *tucan*)

tudésc, -ă *adj.* **1.** (vechi) german. • (*s. f.*) limbă vorbită de germani în Evul Mediu. **2.** primitiv, grosolan. (< fr. *tudesque*)

tuf *s. n.* rocă poroasă, ușoară, formată prin cimentarea cenușilor vulcanice. (< fr. *tuf*)

tufít *s. n.* rocă sedimentară din material detritic și cenușă vulcanică. (< fr. *tuffite*, germ. *Tuffit*)

tugrík *s. m.* unitatea monetară a Mongoliei. (< germ. *Tugrik*)

túia *s. f.* arbore decorativ din familia pinului, cu frunzele de culoare verde-închisă, având coroana piramidală și ramurile întinse orizontal; arborele vieții. (< fr. *thuya*)

tuiór *s. n.* remorcher care se deplasează de-a lungul unui lanț sau al unui cablu întins pe fundul apei. (< fr. *toueur*)

tul /tül/ *s. n.* țesătură de mătase sau de bumbac, subțire și ușoară. (< fr. *tulle*, germ. *Tüll*)

tularemie *s. f.* boală infecțioasă la iepure și transmisibilă omului, datorată unui microb specific care afectează ganglionii limfatici periferici, manifestându-se prin febră, frisoane, vomă. (< fr. *tularémie*)

tulípă *s. f.* (*rar*) plantă erbacee bulboasă, cu flori în formă de cupe, colorate în alb, galben, roșu, violet etc.; lalea. (< fr. *tulipe*)

tulipiér *s. m.* arbore original din America, cu flori asemănătoare celor din tulipă, cultivat în parcuri și grădini. (< fr. *tulipier*)

túliu *s. n.* element metalic din grupa lantanidelor. (< fr. *thalium*)

tulmén *s. m.* muncitor petrolist specializat în primirea și distribuirea de materiale la rampa de scule. (< engl. *toolmen*)

tumefácție *s. f.* umflătură a unui țesut sau organ provocată de tulburări ale circulației sângelui sau limfei; tumescență. (< fr. *tuméfaction*)

tumefiá *vb. refl.* a prezenta o tumefacție; a se umfla. (< fr. *tuméfier*)

tumentós, -oásă *adj. (biol.)* acoperit cu peri scurți și moi; pâslos. (< fr. *tumenteux*)

tumescént, -ă *adj.* care se tumefiază. (< fr. *tumescent*)

tumescéntă *s. f.* tumefacție. (< fr. *tumescence*)

tumíd, -ă *adj.* tumefiat, umflat. (< fr. *tumide*, lat. *tumidus*)

tumiditáte *s. f.* turgescență. (< engl. *tumidity*)

tumoáre/tumóră *s. f.* excrescență patologică, dintr-un țesut de formație nouă, rezultat dintr-o activitate anormală a celulelor. (< fr. *tumeur*, lat. *tumor*)

TUMOR(I)- *elem.* „tumoare, umflătură". (< fr. *tumor/i/*, cf. lat. *tumor*)

tumorál, -ă *adj.* referitor la tumoare. (< fr. *tumoral*)

tumóră *s. f.* v. tumoare.

tumorectomie *s. f.* extirpare totală a unei tumori. (< tumor- + -ectomie)

tumorétă *s. f.* tumoare mică. (< fr. *tumorette*)

tumoricíd, -ă *adj.* capabil să distrugă tumorile. (< tumori + -cid)

tumorifér, -ă *adj.* care conține tumori. (< tumori- + -fer)

tumorifórm, -ă *adj.* în formă de tumoare. (< tumori- + -form)

tumorigén, -ă *adj.* care produce tumori. (< fr. *tumorigène*)
tumorigenéză *s. f.* proces de apariție și dezvoltare a tumorilor; etiologie a tumorilor. (< fr. *tumorigenèse*)
tumúl *s. m.* movilă de pământ înălțată de unele popoare, începând din neolitic, în scop funerar, ca observator astronomic sau semn geodezic. (< fr., lat. *tumulus*)
tumulár, -ă *adj.* referitor la tumul; (*p. ext.*) de mormânt, funerar. (< fr. *tumulaire*)
tumúlt *s. n.* **1.** zgomot mare, vuiet, larmă. • învolburare, tălăzuire a unor ape. **2.** (*fig.*) zbucium sufletesc. (< fr. *tumulte*, lat. *tumultus*)
tumultuós, -oásă *adj.* **1.** plin de tumult; zgomotos. • (despre ape) învolburat, clocotitor. **2.** (*fig.*) însuflețit, înflăcărat, entuziasmat. **3.** în cantitate mare, abundent, îmbelșugat, prodigios. (< fr. *tumulteux*, lat. *tumultuosus*)
tumultuóso /-zo/ *adv.* (*muz.*) tumultuos, furtunos, zgomotos. (< it. *tumultuoso*)
tumultuozitáte *s. f.* caracter tumultuos. (< tumultuos + -itate)
tuná *vb. tr.* a substitui piese, dispozitive etc. cu unele mai performante, tehnic superioare a unui automobil. (< engl. *tun*/ing/)
túndră *s. f.* formațiune vegetală din regiunea subarctică, din mușchi, licheni, ierburi și arbuști pitici. (< fr. *toundra*, rus. *tundra*)
tunél *s. n.* **1.** galerie subterană care permite trecerea unei căi de comunicație printr-un masiv muntos, pe sub nivelul solului sau pe sub o apă. **2.** (*fig.*) *efect de* ~ = trecerea unei particule printr-o barieră cu potențial cu valoare mai mare decât energia particulei. • ~ *aerodinamic* = suflerie aerodinamică. **3.** (*anat.*) spațiu prin care trec anumite formațiuni. (< fr. *tunnel*, germ. *Tunnel*)
tunelíst *s. m.* muncitor specializat în construirea de tuneluri. (< tunel + -ist)
tunelizáre *s. f.* intervenție chirurgicală de creare a unui conduct artificial. (după fr. *tunnellisation*)
túner /tűnăr/ *s. n.* amplificator acordat pe înaltă frecvență într-un receptor radio sau de televiziune. (< engl. *tuner*)
tung *s. m.* arbore tropical, înalt, cu frunze alterne, mari, întregi sau lobate, cu fructul drupă, conținând un ulei gras (pentru motoare). (< germ. *Tungöl*)
tungstát *s. m.* wolframat. (< fr. *tungstate*)
túngsten *s. n.* wolfram. (< fr. *tungstène*)
tungstic, -ă *adj.* (despre oxizi, acizi) derivat din tungsten. (< fr. *tungstique*)
tungstít *s. n.* oxid natural de tungsten. (< fr. *tungstite*)
tungúz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) care aparține unor popoare mongole de forestieri și vânători din Europa și Asia septentrională. **o** *limbi ~e* = grup de limbi altaice vorbite de tunguzi. (< fr. *toungouse*)
tunicát, -ă *adj.* **1.** (*ant.*) îmbrăcat cu tunică (1). **2.** (*anat., bot.*) acoperit cu o tunică; (despre bulbi) ale cărui frunze protectoare se acoperă complet unele pe altele. (< lat. *tunicatus*, fr. *tuniqué*)
tunícă *s. f.* **1.** cămașă albă de lână cu mâneci scurte sau fără mâneci, la romani închisă la gât și încinsă cu o centură și căzând în jos până aproape de genunchi. • piesă de îmbrăcăminte, modernă, cu broderii pe margine. **2.** haină bărbătească de uniformă. **3.** (*anat.*) membrană fibroasă care învelește unele organe ale corpului. • membrană care acoperă corpul unor animale marine. • înveliș membranos al unui organ vegetal. (< lat. *tunica*, fr. *tunique*)
tunicíéri *s. m. pl.* urocordate. (< fr. *tuniciers*)
tunicína *s. f.* varietate de celuloză care formează membrana tunicierilor. (< fr. *tunicine*)
tuníng *s. n.* îmbunătățire tehnică adusă unui automobil, prin atașarea unor piese, dispozitive, care le mărește siguranța exploatării, creșterea vitezei etc. (< engl. *tunning*)
tunisián, -ă **I.** *s. m. pl.* popor constituit ca națiune în Tunisia. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. n.*) dialect arab vorbit în Tunisia. (< fr. *tunisien*)
tunoscóp *s. n.* indicator de acord la tuner. (< engl. *tunoscop*)
tupáia *s. f.* mamifer lemurian, arboricol, cel mai primitiv din ordinul primatelor, asemănător cu veverița, din Asia de sud-est, Indonezia și Filipine. (< fr. *tupaïa*)
tupeíst, -ă *s. m. f.* (*fam.*) om cu tupeu (I). (< tupeu + -ist)
tupéu *s. n.* **I.** îndrăzneală obraznică; cutezanță, impertinență, nerușinare. **II.** (*teatru*) șuviță de păr de diferite culori, care se lipește la marginea părului, pe frunte, și se piaptănă cu părul propriu. (< fr. *toupet*)
túpi *adj. inv., s. m. f.* (membru) al unei populații ame-rindiene din Amazonia (Brazilia și Paraguay). • (*s. n.*) limbă vorbită de tupi. (< fr., sp., port. *tupi*)
tur *s. n.* **1.** mișcare circulară sau liniară pe un traseu oarecare, cu revenire la punctul de plecare, turație (2); tură[1] (2). **o** ~ *retur* = dus și întors, plecare și sosire; ~ *de orizont* = observare succesivă a diferitelor puncte caracteristice din jurul unui punct; (*fig.*) privire de ansamblu asupra unei probleme; ~ *de pistă* = zbor de pe un traseu dreptunghiular, în jurul aerodromului. **o** *a trage primul ~ de manivelă* = a începe turnarea unui film. • plimbare scurtă, raită. **o** ~ *de oraș* = vizitare, cu un mijloc de transport, a unui centru de interes turistic. • acțiune care cere îndemânare, agilitate, putere. **o** ~ *de forță* = efort, întreprindere îndrăzneață. **2.** (*sport*) prima parte dintr-un campionat, jumătate din totalul etapelor. • întrecere sportivă (de ciclism), în care se parcurge un circuit pe distanță lungă. **o** ~ *de scrutin* = (prima sau a doua) etapă a unor alegeri care se repetă. **3.** (*tehn.*) mișcare circulară în jurul unui ax. **4.** (la jocul de cărți) ciclu de jocuri în care fiecare partener distribuie cărțile, pe rând. (< fr. *tour*)
turá *vb. tr.* a mări turația unui motor. (< turație)
turáco *s. m.* pasăre arboricolă, de mărimea unui fazan, având pe cap o creastă de pene moi, în pădurile Africii tropicale. (< fr., engl. *touraco*)
turanián, -ă *adj., s. m. f.* turanic. (< fr. *touranien*)
turánic, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Rusia meridională și din Turkmenia; turanian. **o** *limbi ~ce* = grup de limbi: turca și mongola. (< germ. *turanisch*)
turanít *s. n.* mineral rar, de culoare verde-măslinie, din cupru și vanadiu. (< fr. *turanit*)
turáție *s. f.* **1.** număr de rotații efectuate de un corp în mișcare circulară uniformă într-o unitate de timp. **2.** rotație. (< tur + -ație)
túră[1] *s. f.* **1.** rând, serviciu succesiv, alternativ; schimb. **2.** tur (1). (< fr. *tour*)
túră[2] *s. f.* piesă în formă de turn la jocul de șah; turn[1] (2). (< fr. *tour*)
turbán *s. n.* învelitoare de stofă, mătase sau pânză cu care își acoperă capul bărbații la unele popoare orientale. • șal înfășurat de femei în jurul capului. (< fr. *turban*)
turbáție *s. f.* deplasare a materiei în sol sau în depozitele mobile superficiale sub acțiunea înghețului și dezghețului. (< germ. *Turbation*)
túrbă *s. f.* **1.** cărbune ușor, cafeniu-închis, în locuri mlăștinoase, prin carbonizarea parțială a plantelor. **2.** depozit organic din resturi vegetale incomplet descompuse. (< fr. *tourbe*)
turbelariáte *s. n. pl.* clasă de viermi platelminți, cu corpul acoperit cu cili vibratili, în mediu acvativ: planaria. (< fr. *turbellariés*)
turbíd[1], **-ă** *adj.* tulbure. (< fr. *turbide*)
TURBID[2]- *elem.* „tulbureală, dispersie". (< fr. *turbidi-*, cf. lat. *turbidus*)
turbidimétrie, -ă *adj.* referitor la turbidimetrie. (< fr. *turbidimétrique*)
turbidimetríe *s. f.* metodă de analiză pentru determinarea concentrației unui component dintr-o soluție pe baza turbidității (1), prin adăugarea unui reactiv. (< fr. *turbidimétrie*)
turbidimétru *s. n.* aparat pentru măsurarea turbidității suspensiilor prin compararea transparenței mediului analizat cu aceea a unei probe etalonate; tolometru. (< fr. *turbidimètre*)
turbiditáte *s. f.* **1.** tulbureală a unui lichid. • conținutul în suspensii al unui curs de apă. **2.** proprietate a unui mediu dispers de a împrăștia lumina incipientă datorită fluctuațiilor de densitate. (< fr. *turbidité*)
turbiéră *s. f.* mlaștină în care s-a acumulat un strat de turbă; turbărie. (< fr. *tourbière*)

turbificáre *s. f.* proces de transformare a resturilor vegetale în turbă. (după fr. *tourbification*)
TURBIN(O)- *elem.* „cornet nazal". (< engl. *tubin/o/-*, cf. lat. *turbo, -inis*)
turbinát, -ă *adj. (biol.;* despre unele organe) de forma unui con. (< fr. *turbiné*, lat. *turbinatus*)
turbínă *s. f.* mașină de forță dintr-un stator și un rotor constituit din unul sau mai multe discuri cu palete ori cupe, montate pe un arbore, care transformă energia potențială a unui fluid în energie mecanică, transmisă apoi arborelui rotorului. (< germ., *Turbine*, fr. *turbine*)
turbinectomie *s. f.* ablațiune a unuia dintre cornetele foselor nazale. (< fr. *turbinectomie*)
turbiníst *s. m.* lucrător specializat în repararea și întreținerea turbinelor. (< turbină + -ist)
turbínotóm *s. n.* instrument folosit în turbinotomie. (< fr. *turbinotome*)
turbinotomie *s. f.* secționare chirurgicală a cornetelor foselor nazale. (< fr. *turbinotomie*)
turbión *s. n.* vârtej (de apă sau de aer). (< fr. *tourbillon*)
turbioná *vb. intr.* a forma tubioane. (< fr. *tourbillonner*)
turbionár, -ă *adj.* în care au loc vârtejuri. (< fr. *tourbillonnaire*)
TURBO- *elem.* „turbină, turație". (< fr. *turbo-*, cf. lat. *turbo, -inis*)
turboagregát *s. n.* agregat acționat de o turbină. (< turbo- + agregat)
turboalternatór *s. n.* turbogenerator dintr-un alternator și o turbină, montate pe același ax. (< fr. *turbo-alternateur*)
turbobúr *s. n.* turbotrepan. (< rus. *turbobur*)
turbocarotiéră *s. f.* carotieră care poate lucra la turații în alte, caracteristicile forajului cu turbina. (< fr. *turbocarattière*)
turbocompresór *s. n.* compresor dintr-un stator și un rotor cu palete, în care un fluid gazos se comprimă la o mare presiune. (< fr. *turbocompresseur*)
turbodetentór *s. n.* turbină de mare turație, pentru lichefierea gazelor prin reducerea temperaturii sau presiunii. (< rus. *turbodetentor*)
turbodinám *s. n.* turboreactor. (< engl. *turbo-dynamo*)
turbofán *s. n.* turboreactor cu două fluxuri, în care fluxul secundar este pus în circulație de un ventilator; turbosuflantă, turboventilator (2). (< fr., engl. *turbofan*)
turbofór *s. n.* turbotrepan. (< fr. *turbophore*)
turboforáj *s. n.* forare cu ajutorul turboforului. (< fr. *turboforage*)
turbofréză *s. f.* freză acționată de o turbină. (< turbo- + *freză*)
turbogeneratór *s. n.* generator de curent electric de mare putere, acționat de o turbină cu gaze. (< fr. *turbogénérateur*)
turboinjectór *s. n.* agregat alcătuit dintr-un injector și o turbină. (< turbo- + injector)
turbojét *s. n.* turboreactor. (< engl. *turbo-jet*)
turbolocomotívă *s. f.* locomotivă acționată de turbină. (< germ. *Turbolokomotive*)
turbomașínă *s. f.* mașină acționată de turbină. (< germ. *Turbomaschine*)
turbomotór *s. n.* grup format dintr-un motor și o turbină, montate pe același arbore de transmisie. (< fr. *turbomoteur*)
turbopómpă *s. f.* agregat de pompare cu debit mare, dintr-o pompă acționată de o turbină. (< fr. *turbopompe*)
turbopropulsór *s. n.* motor de avion asemănător cu turboreactorul, la care propulsia se realizează prin elice. (< fr. *turbopropulseur*)
turborachétă *s. f.* motor cu reacție alcătuit dintr-un turboreactor și un motor-rachetă. (< turbo- + rachetă[1])
turboreactór *s. n.* reactor dintr-o turbină cu gaze și un compresor, folosit la propulsia prin reacție a avioanelor de mare viteză; turbodinam, turbojet. (< fr. *turboréacteur*)
turbós, -oásă *adj.* (despre soluri, mlaștini) în care se formează turba; (despre plante) care crește în turbării. (< fr. *turbeaux*)
turboséter *s. n.* dispozitiv al mașinii de filat care amestecă firele scurte de proveniență diferită în scopul vopsirii uniforme. (< engl. *turboseter*)
turbostatoreactór *s. n.* agregat de propulsie pentru avioane de foarte mare viteză, format dintr-un turboreactor și un statoreactor. (< fr. *turbostatoréacteur*)
turbosuflántă *s. f.* **1.** suflantă cu rotor de mare viteză de rotație, acționată de o turbină cu vapori sau cu gaze. **2.** turbofan. (< fr. *turbosouflante*)
turbotrén *s. n.* tren foarte rapid a cărui locomotivă este acționată de o turbină cu gaze. (< engl., fr. *turbotrain*)
turbotrepán *s. n.* sapă pentru foraj cu o turbină hidraulică; turbobur, turbofor. (< fr. *turbotrépan*)
turboventilatór *s. n.* **1.** agregat dintr-un ventilator și o turbină care îl antrenează, pentru realizarea tirajului forțat la locomotiva cu aburi. **2.** turbofan. (< fr. *turboventilateur*)
turbulént, -ă *adj.* **1.** care produce neorânduieli, dezordine; gălăgios, zgomotos. **2.** (despre fluide) care prezintă turbulență (2). (< fr. *turbulent*, lat. *turbulentus*)
turbulénță *s. f.* **1.** neorânduială, dezordine; gălăgie. **2.** (*fiz.*) stare a unui fluid în care există vârtejuri, agitație. (< fr. *turbulence*, lat. *turbulentia*)
turchestán *adj., s. m.* (pepene) galben mic, rotund, cu miezul foarte dulce. (< Turchestan n.pr.)
turchím, -ă I. *adj.* de culoare albastră-închisă și mată. **II.** *s. n.* varietate de turcoază. (< fr. *turquin*)
túrcic, -ă *adj. limbi ~ce* = familie de limbi altaice (turca, tătara), înrudite cu cele mongolice și tunguze, vorbite din sud-estul Europei până în Siberia și China. (< *turc* + *-ic*)
turcísm *s. n.* cuvânt, expresie împrumutate din limba turcă. (< *turc* + *-ism*)
TURCO- *elem.* „turc(esc)", „turcic". (< fr. *turco-*)
turcoáz /-coaz/ *adj. inv., s. n.* (de) culoare albastră-verzuie. (< fr. *turquoise*)
turcoázã /-coa-/ *s. f.* fosfat natural hidratat de aluminiu și cupru, mineral colorat în albastru sau în verde, piatră semiprețioasă; peruzea. (< fr. *turquoise*)
turcofil, -ă *adj., s. m. f.* admirator al poporului și culturii turce; filoturc. (< fr. *turcophile*)
turcofilíe *s. f.* atitudine turcofilă; turcomanie. (< fr. *turcophilie*)
turcofób, -ă *adj., s. m. f.* (de) care urăște ceea ce este turcesc. (< fr. *turcophobe*)
turcofobíe *s. f.* ură maniacală față de turci. (< fr. *turcophobie*)
turcológ, -ă *s. m. f.* specialist în turcologie. (< germ. *Turkologe*)
turcologíe *s. f.* disciplină care studiază cultura și civilizația turcă. (< germ. *Turkologie*)
turcomán, -ă *s. m. f.* (*peior.*) partizan, admirator fanatic al turcilor. (< engl. *turcoman*).
turcomaníe *s. f.* turcofilie. (< turcoman + -ie)
túrco-mongól, -ă *adj.* (despre un grup de limbi) format din limbile turcă și mongolă. (< fr. *turco-mongol*)
túrco-persán, -ă *adj.* (despre cuvinte) împrumutat de limba turcă din persană. (< fr. *turco-persan*)
túrco-tătár, -ă *adj.* (despre un grup de limbi turcice) vorbit în Turcia și în Asia Centrală. (< fr. *turco-tatar*)
turdíde *s. f. pl.* familie de păsări de talie mică: mierlele, sturzii, privighetorile, măcăleandrii etc. (< fr. *turdides*)
turélă *s. f.* **1.** dispozitiv blindat orientabil pe o navă de luptă, pe un tanc, avion etc., în care sunt așezate tunuri, mitraliere sau alt armament greu. **2.** (*cinem.*) parte a camerei de luat vederi care asigură o schimbare rapidă a obiectivelor. (< fr. *tourelle*)
turf *s. n.* **1.** material cu care este acoperită pista de pe care se desfășoară alergările de cai; (*p. ext.*) pistă; hipodrom. **2.** sport practicat cu caii de curse; hipism; (< fr. *turf*)
turfíst *s. m.* cel care iubește, frecventează cursele de cai. (< fr. *turfiste*)
turgescént, -ă *adj.* în stare de turgescență; umflat. (< fr. *turgescent*)
turgescénță s. f. **1.** (*med.*) umflare locală a unui țesut datorită acumulării de lichide (sânge, limfă etc.) din cauza unui obstacol ivit pe traiectul vaselor sangvine sau limfatice; turgor (1); tumiditate. **2.** umflare a celulei vegetale datorită apei care a pătruns în interiorul ei. (< fr. *turgenscence*)

turgíd, -ă *adj.* **1.** plin cu un lichid; umflat. **2.** bosumflat, supărat. (< fr. *turgide*, lat. *turgidus*)

turgonastíe *s. f.* mișcare a organelor vegetale sub influența turgescenței. (< fr. *turgonastie*)

túrgor *s. n.* **1.** turgescență (1). **2.** stare de ușoară tensiune a unei celule, a unui organ ori țesut animal sau vegetal datorită bogăției de lichide. (< fr., lat. *turgor*)

TURI- *elem.* „turn, țuguiat". (< fr. *turri-*, cf. lat. *turris*, turn)

turicefál, -ă *adj., s. m.* (individ) care prezintă turicefalie. (< fr. *turicéphale*)

turicefalíe *s. f.* malformație congenitală a craniului țuguiat. (< fr. *turricephalie*)

turifórm, -ă *adj.* în formă de turn. (< fr. *turriforme*)

turingián, -ă *adj., s. n.* (din) etajul superior al permianului de facies continental, limitat la vestul Europei. (< fr. *thuringien*)

turingít *s. n.* silicat natural de aluminiu și de fier. (< fr. *thuringite*)

turísm *s. n.* **1.** sport din parcurgerea pe jos ori cu un vehicul a unor regiuni pitorești sau interesante din punct de vedere istoric, geografic etc.; drumeție. **o** ~ *electoral* = deplasare cu autocarul în scopul fraudei pentru cumpărarea-vinderea buletinelor la alegeri. • activitate prestatoare de servicii privind organizarea și desfășurarea unor călătorii de agrement și de recreare sau în alte scopuri. **2.** autoturism. (< fr. *tourisme*, it. *turismo*)

turíst, -ă *s. m. f.* cel care practică turismul (1). (< fr. *touriste*, it. *turista*)

turístic, -ă *adj.* **1.** referitor la turism. **2.** (despre un loc) care atrage turiști. (< fr. *touristique*, it. *turistico*)

turkmén, -ă **I.** *s. m. pl.* popor constituit ca națiune în Turkmenistan. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. f.*) limbă turcică vorbită de turkmeni, între Marea Caspică și Marea Aral. (< rus. *turkmen*, fr. *turkmène*)

turlupinádă *s. f.* glumă de prost gust. (< fr. *turlupinade*)

turmalínă *s. f.* mineral din silicați naturali de sodiu, calciu, magneziu și aluminiu cu bor, cristalizați și frumos colorați, folosit ca piatră semiprețioasă, în industria optică, în radiotehnică etc. (< fr. *tourmaline*)

turmént *s. n.* chin, zbucium; durere cumplină. (< fr. *tourment*, lat. *tourmentum*)

turmentá *vb.* **I.** *refl., tr.* a (se) îmbăta. **II.** *tr.* a ameți, a zăpăci. (< fr. *tourmenter*)

turmentáție *s. f.* (*livr.*) turmentare. (< turmenta)

turn[1] *s. n.* **1.** construcție de zidărie, de beton etc., de înălțime relativ mare în raport cu dimensiunile bazei. **o** ~ *-lanternă* = turn susținut de patru arce mari și străpuns de goluri prin care se asigură iluminatul unei biserici, care se înalță deasupra careului transeptului; *(tehn.)* ~ *de extracție* = construcție deasupra gurii unui puț de mină în care se află dispozitivele de ghidare a cablurilor cu care se realizează manevra de transport din puț; ~ *de control* = construcție foarte înaltă, din care se dirijează zborurile de pe un aerodrom; ~ *de fildeș* = expresie indicând izolarea unui scriitor, artist de realitățile înconjurătoare. **2.** tură[2]. (< germ. *Turn*)

turn[2] *s. n.* formă de relief proeminentă, izolată, cu aspect prismatic, din calcare, conglomerate și alte roci. (< germ. *Turn*, fr. *tour*)

turnă *vb. tr.* a realiza un film cinematografic. (< fr. *tourner*)

turnáj *s. n.* acțiunea de a înregistra cu un aparat de luat vederi de filmat. (< fr. *tournage*)

turnánt, -ă **I.** *adj.* care se rotește în jurul unui ax vertical central; rotitor. **o** *ușă* ~*ă* = ușă cu mai multe aripi care se rotesc în jurul unui ax vertical; *placă* ~*ă* = placă rotitoare prevăzută cu șine, în depouri și ateliere, care permite locomotivelor și vagoanelor întoarcerea sau trecerea de pe o linie pe alta. **II.** *s. f.* **1.** mișcare circulară, înconjur, rotire. • loc unde cotește un drum, o pistă de atletism; cotitură. **2.** mică etajeră pentru cărți care se învârtește în jurul unui ax central. (< fr. *tournant/e/*)

turnedó *s. n.* mușchi de vită fript, învelit în felii de slănină. (< fr. *tournedos*)

turnesól *s. n.* materie colorantă din unele specii de licheni, pentru determinarea caracterului acid ori bazic al unei soluții sau substanțe. (< fr. *tournesol*)

turnétă *s. f.* aparat centrifug folosit la depunerea în peliculă uniformă și la uscarea stratului fotosensibil pe plăcile metalice sau pe piatră litografică, la executarea formelor pentru tipar înalt, plan. (< fr. *tournette*)

turnéu *s. n.* **1.** deplasare pe un itinerar determinat a unui artist sau a unei trupe de teatru, a unui sportiv ori a unei echipe sportive, în vederea reprezentării de spectacole sau a unor competiții. **2.** călătorie pe care o face o personalitate (politică) în diferite localități sau țări, după un program dinainte stabilit. (< fr. *tournée*)

turnichét *s. n.* **1.** *(mar.)* rolă metalică fixată vertical în puncte, care împiedică frecarea lanțului ancorei sau al parâmelor. **2.** masă rotativă pe care se așază sticlele spre a fi umplute cu lichide, în industria alimentară. **3.** bare în cruce care se rotesc pe un ax vertical, permițând trecerea câte unei singure persoane. **4.** lansare (2). **5.** instrument în formă de garou, pentru comprimarea arterelor. (< fr. *tourniquet*)

turniélă *s. f.* panarițiu superficial localizat în jurul unghiilor. (< fr. *toarniole*)

turnír *s. n.* **1.** competiție în Evul Mediu occidental, în cadrul unei serbări, în cursul căreia cavalerii se întreceau în lupte cu armele. **2.** *(sport)* concurs, competiție cuprinzând mai multe serii de probe sau de manșe. • *(fig.)* luptă; emulație. (< germ. *Turnier*)

turnúră *s. f.* **I. 1.** înfățișare, aspect (exterior) sub care se prezintă lucrurile, faptele. • întorsătură. **2.** fel în care sunt așezate cuvintele într-o frază. **II.** pernuță sau bucată de stofă purtată odinioară de femei la spate sub rochie, mai jos de talie. (< fr. *tournure*)

túrnus *s. n.* interval de timp în care se efectuează complet un anumit proces, o anumită operație de deplasare; grafic de serviciu. (< germ. *Turnus*)

turón *s. n.* pandișpan cu migdale (< fr. *touron*)

turonián, -ă *adj., s. n.* (din) ultimul etaj al cretacicului mediu. (< fr. *turonien*)

turpíd, -ă *adj.* rușinos, imoral, nedemn. (< fr. *turpide*)

turpitúdine *s. f.* faptă nerușinată, josnică; mârșăvie. (< fr. *turpitude*, lat. *turpitudo*)

turritélla *s. f.* moluscă gasteropodă cu cochilia spiralată. (< fr. *turritelle*, lat. *turritella*)

tusigén, -ă *adj.* care produce tuse. (< fr. *tussigène*)

tusór *s. n.* mătase naturală produsă de viermi de mătase sălbatici, foarte rezistentă, din care se confecționează umbrele, parașute etc. (< fr. *tussor*)

tuș[1] *s. n.* **1.** cerneală (neagră), rezistentă la apă, folosit în desene, la ștampile ,poligrafie etc. • desenul executat. **2.** substanță, solidă sau lichidă, obținută din negru de fum, pentru desene. (< germ. *Tusche*, rus. *tuș*)

tuș[2] *s. n.* scurtă piesă muzicală, executată puternic de orchestră în momente solemne. (< germ. *Tusch*)

tușá *vb. tr.* **1.** a emoționa, a impresiona, a mișca; a interesa. **2.** a controla planeitatea suprafețelor unei piese metalice prin contactul dintre aceasta și un instrument pe care s-a aplicat un strat de vopsea. **3.** a atinge. (< fr. *toucher*)

tușaveráj *s. n.* *(sport)* raportul de puncte la floretă, scrimă și box. (< tușă + -averaj)

túșă *s. f.* **I. 1.** manieră de a aplica culoarea cu pensula pe pânza unui tablou, care devinește stilul unui pictor; urmă de pensulă în pasta unui tablou. **2.** *(fotbal, rugbi)* linie care delimitează un teren de joc. • ieșirea mingii peste această linie și repunerea ei în joc. **3.** lovitură care atinge pe adversar, la scrimă, la floretă. **II. 1.** mică piesă de metal pe care este imprimată o literă, o cifră sau un semn convențional, fixată la capătul unei pârghii a mașinii de scris, de calculat sau de cules. **2.** placă la claviatura unui pian, a unei orgi etc. (< fr. *touche*)

tușerísm *s. n.* neputința de a renunța la dorința acută de a atinge corpul unei femei, în special sânii sau chiar organul genital, fără consimțământul acesteia. (< tușă + -/r/ism)

tușéu *s. n.* **1.** *(med.)* examinare prin palpare a unui organ intern, spre a se constata starea sănătății lui; tact. **2.** senzație produsă de pipăirea cu mâna a unei țesături pentru a-i constata

gradul de finețe. **3.** manieră de a apăsa tastele la un instrument cu claviatură (la pian). **4.** fel de a aplica culorile în pictură. (< fr. *touché*)

tușiér *s. m.* arbitru de tușă (I, 2). (< tușă + -ier)

tușiéră *s. f.* cutie de metal cu o perniță îmbibată cu tuș, la umezirea ștampilei. (< tuș[1] + *-ieră*)

túță *s. f.* **1.** instrument în formă de cilindru, pentru prinderea țevilor rămase în gaura sondei. **2.** vas din material refractar în care se topesc minereurile pentru analiza pe cale uscată. (< fr. *tute*)

tutelá *vb. tr.* a avea pe cineva în grijă; a proteja, a patrona. (< tutelă)

tuteláj *s. n.* (*rar*) tutelă (1). (< tutelă + -aj)

tutelár, -ă *adj.* care se referă la tutelă; (*p. ext.*) ocrotitor, protector. **o** *organ ~* = organ al administrației de stat sau al unei organizații obștești având în subordine o instituție sau o organizație; *autoritate ~ă* = organ de protecție a persoanelor lipsite de capacitatea de exercițiu ori a intereselor celor ce nu se pot apăra singuri. (< fr. *tutélaire*, lat. *tutelaris*)

tutélă *s. f.* **1.** autoritate dată de lege unei persoane sau acceptată de bunăvoie de aceasta, de a avea grijă în mod gratuit de un minor și de averea sa sau de o persoană pusă sub interdicție; tutelaj. **o** *~ internațională* = sistem de administrare a unor teritorii depedente care înlocuiește sistemul teritoriilor sub mandat. **2.** drept abuziv luat de cineva de a-i ține pe alții sub ascultare, sub dependență. **3.** (*fig.*) ocrotire, sprijin, protecție. (< fr. *tutelle*, lat. *tutela*)

tutorá *vb. tr.* a sprijini (o plantă) cu un tutor (II); a propti. (< fr. *tuteurer*)

tutoráj *s. n.* tutorare. (< fr. *tuteurage*)

tutorát *s. n.* **1.** tutelă. **2.** susținere, cu ajutorul unui tutore, a pomilor fructiferi. (< tutore + -at)

tutóre, -oáre **I.** *s. m. f.* cel care are drept, autoritate de tutelă (1) asupra cuiva. **II.** *s. m.* suport, proptea pentru pomi. (< it. *tutore*, lat. *tutor*, fr. *tuteur*)

túțti **I.** *adv.* (*muz.*) cântat de întregul ansamblu. **II.** *s. n.* ansamblu de instrumente ale unei orchestre. • (în piesele de concert) muzică executată de orchestră în timpul pauzei solistului. (< it., fr. *tutti*)

túțti-frútti *s. n.* **1.** cremă glasată din tot felul de fructe. **2.** băutură răcoritoare preparată din diferite soiuri de fructe. **3.** (*fig.*) amestecătură. (< it., fr. *tutti frutti*, toate fructele)

túțti-quánti /-cuan-/ *loc. adv.* (la sfârșitul unei enumerări depreciative) toți câți au mai rămas, până la unul. (< it. *tutti quanti*, toți ceilalți)

tutu /tütú/ *s. n.* costum de scenă purtat de dansatoare, de balerine, din mai multe fuste din tul, scurte și încrețite, suprapuse. (< fr. *tutu*)

tutuí *vb. tr., refl.* a(-și) spune „tu" când se adresează altcuiva (ca semn al relațiilor familiare; a fi în relații familiare cu cineva. (după fr. *tutuyer*)

tuțiorísm *s. n.* orientare etică probabilistică care afirmă că acțiunile umane nu trebuie să urmeze opiniile probabile, ci numai pe cele sigure. (< fr. *tutiorisme*)

tuțioríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al tuțiorismului. (< it. *tuziorista*)

tuvaluán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Tuvalu (Oc. Pacific). (< *Tuvalu* + *-an*)

tuván, -ă **I.** *s. m. pl.* (populație de păstori nomazi din Tuva, republică din federația rusă. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. • (*s. f.*) limbă, de mică circulație, vorbită de tuvani. (< *Tuva* + *- an*[2])

tuyau /tüió/ *s. m.* cal pe care cei informați îl consideră ca foarte probabil câștigător al unei curse. (< fr. *tuyau*)

tweed /tuid/ *s. n.* stofă fină de lână cu fibre lungi, grele, care dă, prin coloritul diferit al firelor, desen ecosez. (< engl. *tweed*)

tweeter /túităr/ *s. n.* difuzor special pentru frecvențe foarte mari, pentru reproducerea notelor acute. (< engl. *tweeter*)

twill /tuil/ *s. n.* stofă cu o țesătură în diagonală, înspicată, cu model oriental. (< engl. *twill*)

twist /tuist/ *s. n.* **1.** dans modern de perechi în care partenerii dansează individual, unul în fața celuilalt, cu mișcări de răsucire, brațele mișcându-se într-un balans continuu, în sens invers mișcării picioarelor; melodia corespunzătoare. **2.** (*fin.*) operație din majorarea dobânzii pe termen scurt în scopul atragerii capitalurilor externe și totodată din reducerea dobânzii pe termen lung pentru menținerea expansiunii economice. (< engl., fr. *twist*)

twistá *vb. intr.* a dansa twist. (< fr. *twister*)

Ţ

ţar *s. m.* titlu dat vechilor împăraţi ai Rusiei şi vechilor suverani ai sârbilor şi bulgarilor. (< rus. *ţar*)

ţarát *s. n.* stat condus de un ţar. (< ţar + -at)

ţárevici *s. m.* titlu purtat de fiul ţarului, moştenitor de tron. (< rus. *ţarevici*, fr. *tsarévitch*)

ţarínă *s. f.* **1.** soţia ţarului. **2.** titlu dat împărăteselor Rusiei. (< fr. *tsarine*)

ţarísm *s. n.* formă de guvernare monarhică, în Rusia, în care puterea supremă, absolută, aparţinea ţarului; regimul ţarist. (< rus. ţarizm, fr. *tsarisme*)

ţaríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al ţarului, al ţarismului. (< fr. *tsariste*)

ţărănísm *s. n.* (*rar*) **1.** curent politic şi ideologic, apărut în România la sfârşitul sec. XIX, care pornea de la ideea rolului conducător al ţărănimii, considerată ca o clasă socială unitară, într-un stat preponderent agrar. **2.** curent apărut în gândirea economică după primul război mondial, care îşi propunea să studieze legile de dezvoltare în economiile agrare pe baze specifice, independent de doctrina generală a economiei politice. **3.** tendinţă a unor scriitori de a-şi alege motive de inspiraţie din viaţa satului. **4.** vorbă, faptă, comportare grosolană. (< ţărăn/ime/ + *-ism*)

ţărăníst, -ă **I.** *adj.* **1.** referitor la ţărănime. **2.** făcut pentru ţărani, în interesul ţărănimii. **II.** *s. m. f.* **1.** adept al ţărănismului (1, 2). **2.** membru al partidului ţărănist. (< ţăran + -ist)

ţechín *s. m.* veche monedă de aur arabă şi italiană, cu valori variabile. (< it. *zecchino*)

ţel *s. n.* punct, loc de a ajunge undeva, la ceva; (*p. ext.*) obiectiv, scop. (< germ. *Ziel*)

ţesút *s. n.* complex de celule (şi elemente intercelulare) având aceeaşi origine şi structură şi aceleaşi funcţii într-un organism viu. (după fr. *tissu*)

ţesutoterapíe *s. f.* tratament cu ţesuturi conservate în scopul refacerii unui organ bolnav. (după fr. *tissuthérapie*)

ţéţe *s. f. inv. musca* ~ = muscă africană care provoacă boala somnului. (< fr. *tsé-tsé*)

ţiclíng *s. n.* lamă de oţel (cu mâner), pentru răzuirea parchetului. (< germ. *Zichklinge*)

ţigáră *s. f.* mic sul din hârtie umplut cu tutun, care se fumează; ţigaretă (1). (< germ. *Zigarre*)

ţigarét *s. n.* ţigaretă (2). (< /port/*ţigaret*)

ţigarétă *s. f.* **1.** ţigară. **2.** tub mic de chihlimbar, de os etc. în care se introduce ţigara spre a fi fumată; ţigaret. (< germ. *Zigarette*)

ţíncvais *s. n.* oxid de zinc, alb, folosit în vopsitorie; alb de zinc. (< germ. *Zinkweiss*)

ţinútă *s. f.* **1.** atitudine, poziţie a corpului. **2.** fel de a se purta; comportare, comportament. **3.** mod de a se îmbrăca, de a se prezenta în societate; îmbrăcăminte, costum. **O** ~ *de ceremonie* = îmbrăcăminte, uniformă pentru anumite solemnităţi. **4.** (*muz.*) facultatea de a prelungi un sunet. **5.** (*lingv.*) act fonator în timpul căruia organul vocal păstrează o anumită poziţie. **6.** (*mar.*) calitate a unei nave, a unei ancore de a se fixa bine de fundul apei. (după fr. *tenue*, it. *tenuta*)

ţol *s. m.* unitate de măsură pentru lungimi, egală cu 25,4 mm, folosită în Anglia şi SUA. (< germ. *Zoll*)

U

-uá *suf.* „a dota", „a face", „a produce (ceva)". (< fr. *-uer*, cf. lat. *-uare*)
ubác *s. n.* versant al unui munte expus spre umbră. (< fr. *ubac*)
uberál, -ă *adj.* referitor la sâni, al sânului. **o** *fântână ~ă* = fântână din care apa iese prin sânii unei statui (reprezentând o nimfă, o silfidă). (< fr. *ubéral*)
uberós, -oásă *adj.* bogat în lapte; (*p. ext.*) fertil, fecund. (< fr. *ubéreux*, lat. *uberosus*)
ubertáte *s. f.* fertilitate, fecunditate; abundență. (< lat. *ubertas*)
ubichinónă *s. f.* vitamina Q. (< fr. *ubiquinone*)
ubicuitár, -ă *adj.* ubicvist. (< fr. *ubiquitaire*)
ubicuitáte *s. f.* însușire, stare a cuiva care poate fi prezent pretutindeni sau în mai multe locuri în același timp; omniprezență. (< fr. *ubiquité*)
ubícuu, -uă *adj., adv.* (care se află) în același timp în două sau mai multe locuri; (care este) peste tot. (< lat. *ubique*)
ubicvíst, -ă I. *adj.* (*rar*; despre plante) cosmopolit; ubicuitar. **II.** *adj., s. m. f.* (cel) prezent peste tot; omniprezent. (< fr. *ubiquiste*)
ubuésc, -ă *adj.* cu caracter comic, crud și laș. • (*p. ext.*) grotesc. (< fr. *ubuesque*)
ucraineán, -ă /-crai-nean/ **I.** *s. m. pl.* popor constituit ca națiune în Ucraina. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. f.*) limbă slavă, cu numeroase dialecte, vorbită de ucraineni. (< fr. *ukrainien*)
ucronie *s. f.* teorie în filosofia culturii potrivit căreia evenimentele și faptele de civilizație din istoria omenirii s-au produs ca o consecință inevitabilă, dar nu previzibilă, a progresului continuu. (< fr. *uchronie*)
udométru *s. n.* pluviometru. (< fr. *udomètre*)
uéd *s. n.* vale seacă, caracteristică deșerturilor din nordul Africii și Arabia. (< fr. *oued*)
UFO *s. n.* OZN. (< engl. *UFO /U/*nidentified/*F*/lyng/*O*/bject/ obiect zburător neidentificat/)
ufológ *s. m.* cercetător al OZN-eurilor; ozeneolog. (< fr. *ufologue*)
ufologíe *s. f.* studiu al OZN-eurilor; ozeneologie. (< engl. *ufology*, fr. *ufologie*)
ufonaút, -ă *s. m. f.* ființă care călătorește într-un OZN. (< ufo/log/ + *-naut*)
ugandéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Uganda (Africa). (< Uganda + *-ez*)
ugarit(ic)ă *s. f.* veche limbă semitică (feniciană) din nord-vest. (< fr. *ougarit(i)que*)
uigúr, -ă I. *s. m. pl.* populație turcică din Asia Centrală, de credință maniheistă. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din limba uigură. • (*s. f.*) limbă vorbită în Asia Centrală. (< fr. *ouïgour*)
uistíti *s. m.* maimuță arboricolă de talie mică din America de Sud, cu corpul prelungit printr-o coadă lungă și stufoasă. (< fr. *oustiti*)
ukiyo *s. n.* școală artistică japoneză din sec. XVII-XIX, manifestată în gravură în lemn și în pictură. (< jap. *ukiyo*)
ukuléle /iukeileili/ *s. n.* mică chitară cu patru coarde, originară din insulele Hawaii, folosită în formațiile de jazz. (< engl. *ukulele*)
-ulá/-alá/-olá *suf.* „a face să aibă caracteristicile obiectului denumit de substantivul de bază". (< fr. *-uler, -oler, -oler*, cf. lat. *ulare*)
uláj *s. n.* spațiu lăsat liber în tancurile unei nave petroliere, în cisterne sau în butoaie după încărcare, pentru a se asigura loc de expansiune lichidului. (< engl., fr. *ullage*)
ulalgíe *s. f.* durere în gingii. (< ulo[1]- + *-algie*)
úlcer[1] *s. n.* **1.** leziune a pielii sau a unei mucoase care nu se cicatrizează și care are tendința să se întindă și să supureze; ulcus. **2.** boală a arborilor, cauzată de distrugerea treptată a straturilor lemnoase. (< fr. *ulcère*, lat. *ulcus*)
ULCER[2](O)- *elem.* „ulcer". (< fr. *ulcér/o/-*, cf. lat. *ulcus, -eris*, rană)
ulceră *vb.* **I.** *refl.* (despre un țesut) a deveni ulceros. **II.** *tr.* **1.** a cauza o ulcerație. **2.** (*fig.*) a îndurera profund, a mâhni, a răni; a jigni, a ofensa. (< fr. *ulcérer*)
ulcerativ, -ă *adj.* care produce ulcerație. (< fr. *ulcératif*)
ulcerație *s. f.* formare a unui ulcer; rană ulceroasă. (< fr. *ulcération*)
ulcerifórm, -ă *adj.* cu aspect de ulcer. (< ulcer[2]- + *-form*)
ulcerocáncer *s. n.* cancer dezvoltat pe un ulcer (stomacal). (< fr. *ulcéro-cancer*)
ulcerogén, -ă *adj.* care produce ulcer. (< fr. *ulcérogène*)
ulceroid, -ă *adj.* care seamănă cu un ulcer. (< fr. *ulcéroïde*)
ulceronecrótic, -ă *adj.* (despre țesuturi) care este locul unei pierderi de substanță cu necroză. (< fr. *ulcéro-nécrotique*)
ulcerós, -oásă I. *adj.* care prezintă un ulcer, de natura ulcerului; referitor la ulcer; provenit dintr-un ulcer. **II.** *s. m. f.* suferind de ulcer. (< fr. *ulcéreux*)
úlcus *s. n.* **1.** ulcer (1). **2.** rană, umflătură. (< lat., fr. *ulcus*)
uliginós, -oásă *adj.* care crește, trăiește în locuri mlăștinoase sau inundate periodic. (< fr. *uligineux*, lat. *uliginosus*)
ulmacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate apetale: ulmul. (< fr. *ulmacées*)
ulnár, -ă *adj.* cubital. (< fr. *ulnaire*)
úlnă *s. f.* cubitus. (< lat. *ulna*)
ULO[1]- *elem.* „gingie". (< fr. *ulo-*, cf. gr. *oulon*)
ULO[2]- *elem.* „încreștit", „crispat". (< fr. *ulo-*, cf. gr. *oulos*, creț)
ulofíl, -ă *adj.* cu frunze încrețite. (< lat. *ulophyllus*)
uloragíe *s. f.* hemoragie a gingiilor. (< fr. *ulorragie*)
ulospérm, -ă *adj.* cu semințe încrețite. (< lat. *ulospermus*)
ulotomíe *s. f.* rezecție a marginii gingivale. (< fr. *ulotomie*)
ulotricále *s. f. pl.* ordin de alge verzi (cloroficee), cu talul filamentos sau lamelar și cu un habitat larg. (< fr. *ulotricales*)
ulotríh, -ă *adj.* cu părul creț. (< fr. *ulotriche*)
ulotríx *s. m.* algă filamentoasă de apă dulce, din ordinul ulotricalelor. (< fr. *ulotrix*)
úlster *s. n.* (*rar*) pardesiu bărbătesc fasonat ca un halat cu mâneci largi. (< engl., fr. *ulster*)
ulteriór, -oáră *adj.* care are loc, urmează după ceva sau după cineva; posterior. (< fr. *ultérieur*, lat. *ulterior*)

ulterioritáte *s. f.* faptul de a fi ulterior. (< ulterior + -itate)
últim, -ă *adj.* cel din urmă. **o** *~a oră* = rubrică într-o gazetă unde se publică cele din urmă ştiri sosite la redacţie; (*muz.*) ~a volta = ultima oară. (< lat. *ultimus*, it. *ultimo*)
última rátio /-tio/ *loc. s.* ultima raţiune, cel din urmă argument. (< lat. *ultima ratio*)
utlimatív, -ă *adj.* cu caracter de ultimatum, care conţine un ultimatum. (< fr. *ultimatif*)
ultimátum *s. n.* cerere categorică, care nu admite discuţii şi obiecţii, de a îndeplini o condiţie pusă sub ameninţarea folosirii forţei sau altor represiuni. • hotărâre irevocabilă, ultim cuvânt. (< fr. *ultimatum*, germ. *Ultimatum*)
último *adv.* în ultimul rând;, în sfârşit, în ultimă instanţă. (< lat., it. *ultimo*)
ultimogenitúră *s. f.* regim al unor societăţi în care ultimul născut dintre fraţi are drept de moştenire. (< fr. *ultimogéniture*)
ULTRA[1]- *pref.* „foarte", „extrem, excesiv de", „dincolo", „de peste". (< fr. *ultra-*, cf. lat. *ultra*)
últra[2] **I.** *adj. inv.* (*fam.*) extremist. **II.** *adv.* peste măsură, de..., foarte, extrem de... (< lat. *ultra*)
ultraacústic, -ă **I.** *adj.* referitor la ultraacustică; ultrasonor. **II.** *s. f.* ramură a acusticii care studiază ultrasunetele. (< fr. *ultraacoustique*, /II/ germ. *Ultraakustik*)
ultraaglomerát, -ă *adj.* extrem de aglomerat. (< ultra[1]- + *aglomerat*)
ultrabázic, -ă *adj.* (despre roci eruptive) relativ sărac în silice, conţinând în special olivină şi piroxeni. (< fr. *ultrabasique*)
ultrabrahicefálie *s. m.* individ cu indicele cefalic extrem de înalt. (< engl. *ultrabrachycefalie*)
ultracentrál, -ă *adj.* în plin centru. (< ultra[1]- + *central*)
ultracentralísm *s. n.* politică exagerată de centru. (< germ. *Ultrazentralismus*)
ultracentrifugáre *s. f.* centrifugare cu ajutorul ultracentrifugei. (după fr. *ultracentrifugation*)
ultracentrifúgă *s. f.* centrifugă cu turaţie foarte mare, pentru sedimentarea particulelor coloidale. (după fr. *ultracentrifugeuse*)
ultracomunist, -ă *s. m. f.* comunist înfocat. (< ultra[1]- + *comunist*)
ultracondensór *s. n.* condensor special de lumină, cu care sunt dotate ultramicroscoapele. (< ultra[1]- + *condensor*)
ultraconfortábil, -ă *adj.* deosebit de confortabil. (< ultra[1]- + *confortabil*)
ultraconservatór, -oáre *adj.* cu idei conservatoare exagerate. (< ultra[2] + *conservator*)
ultrademagóg, -ă *s. m. f.* demagog care întrece orice limită. (< ultra[2] + *demagog*)
ultrademocrát, -ă *adj., s. m. f.* (om) cu idei foarte democrate; ultrademocratic. (< ultra[2] + *democrat*)
ultrademocrátic, -ă *adj.* ultrademocrat. (< engl. *ultrademocratic*)
ultradián, -ă *adj.* (despre ritmul variaţiilor într-un mediu) care durează mai puţin de 24 de ore. (< fr. *ultradien*)
ultradiatermíe *s. f.* folosire în termoterapie a undelor herţiene scurte. (< fr. *ultradiathermie*)
ultradínă *s. f.* superheterodină fără etaj de înaltă frecvenţă. (< fr. *ultradyne*)
ultradogmátic, -ă *adj.* dogmatic exagerat. (< ultra[1]- + *dogmatic*)
ultradotát, -ă *adj.* înzestrat cu mai multe calităţi. (< ultra[1]- + *dotat*)
ultraeficiént, -ă *adj.* foarte eficient. (< ultra[1]- + *eficient*)
ultraelaborát, -ă *adj.* foarte elaborat. (< ultra[1]- + *elaborat*)
ultraelegánt, -ă *adj.* deosebit de elegant. (< ultra[1]- + *elegant*)
ultraexclusivíst, -ă *adj.* care are o atitudine de exclusivitate excesivă. (< ultra[1]- + *exclusivist*)
ultrafán *s. n.* material artificial din acetat de celuloză, similar celofanului, folosit în poligrafie. (< germ. *Ultraphan*)
ultrafiltrá *vb. tr.* a supune operaţiei de ultrafiltrare. (< fr. *ultrafiltrer*)
ultrafiltráre *s. f.* filtrare cu ajutorul unui ultrafiltru. (< ultrafiltra)
ultrafiltru *s. n.* aparat de filtrare cu o membrană pentru soluţii coloidate şi suspensii foarte fine. (< fr. *ultrafiltre*)
ultrafín, -ă *adj.* superfin. (< *ultra*[1]- +*fin*)
ultrafinăre *s. f.* procedeu de hidrogenare catalitică în industria prelucrării ţiţeiului în vederea îmbunătăţirii calităţii produselor; ultrafining. (după engl. *ultrafining*)
ultrafining *s. n.* ultrafinare. (< engl. *ultrafining*)
ultragiá *vb. tr.* a săvârşi un ultraj; (*p. ext.*) a jigni, a ofensa, a insulta. (după fr. *outrager*)
ultraimperialísm *s. n.* teorie oportunistă formulată de Kaustsky, cu privire la posibilitatea dezvoltării paşnice, fără crize, a capitalismului în stadiul său imperialist. (< rus. *ultraimperializm*)
ultraísm *s. n.* **1.** politică a acelora care pledează pentru măsuri extreme; părere extremistă. **2.** mişcare literară de avangardă, de orientare suprarealistă, în Spania interbelică şi în literaturile hispano-americane. (< sp. *ultraismo*, engl. *ultraism*)
ultraist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al ultraismului. (< engl. *ultraist*)
ultráj *s. n.* insultă adusă unui reprezentant al autorităţii publice în exerciţiul funcţiunii; (*p. ext.*) ofensă, jignire adusă cuiva. (după fr. *outrage*, it. *oltraggio*)
ultralaudatív, -ă *adj.* exagerat de laudativ. (< ultra[1]- + *laudativ*)
ultraliberál, -ă *adj.* foarte liberal. (< fr. *ultralibéral*)
ultraliberalísm *s. n.* liberalism exagerat. (< engl. *ultraliberalism*)
ultralumíniu *s. n.* aliaj complex de aluminiu, din grupa aliajelor duraluminiului. (< ultra[1]- + *aluminiu*)
ultraluxós, -oásă *adj.* foarte luxos. (< ultra[1]- + *luxos*)
ultramarin *s. n.* colorant albastru obţinut prin topirea unui amestec de caolin, carbonat de sodiu, mangal şi sulf. (< germ. *Ultramarin*, fr. *ultramarine*)
ultramicroanalíză *s. f.* capitol al microanalizei care se ocupă cu identificarea şi dozarea substanţelor în cantităţi de ordinul microgramelor. (< germ. *Ultramikroanalyse*)
ultramicrobalánţă *s. f.* microbalanţă pentru cântăriri cu o precizie sub 0,01 mg. (< ultra[1]- + *microbalanţă*)
ultramicrochimíe *s. f.* ramură a chimiei care studiază reacţiile chimice dintre cantităţi de substanţă de ordinul milionimii de gram. (< fr. *ultramicrochimie*)
ultramicrón *s. m.* particulă coloidală de dimensiuni extrem de mici, vizibilă numai la ultramiscroscop; submicron. (< fr. *ultramicron*)
ultramicroscóp *s. n.* microscop de mare precizie, în ultramicroscopie; supermicroscop. (< fr. *ultramicroscope*, germ. *Ultreamikroskop*)
ultramicroscópic, -ă *adj.* de văzut numai cu ultramicroscopul. (< fr. *ultramicroscopique*)
ultramicroscopíe *s. f.* procedeu de observaţie a obiectelor foarte mici (microbi etc.) cu ajutorul ultramicroscopului. (< fr. *ultramicroscopie*)
ultramicrotomíe *s. f.* secţionare a preparatelor tisulare în felii foarte subţiri pentru a fi studiate cu ultramicroscopul. (< ultra[1]- + *microtomie*)
ultramodérn, -ă *adj.* foarte modern. (< fr. *ultramo-derne*)
ultramodernism *s. n.* caracter ultramodern. (< engl. *ultramodernism*)
ultramodernist, -ă *adj.* de un modernism exagerat. (< fr. *ultramoderniste*)
ultramontán[1], -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) de dincolo de munţi. (< fr. *ultramontain*)
ultramontán[2], -ă *adj., s. m. f.* (adept) al ultramontanismului. (< fr. *ultramontain*)
ultramontanísm *s. n.* curent extremist în cadrul catolicismului, apărut în sec. XV, care susţinea infailibilitatea şi puterea nelimitată a papei în chestiunile bisericeşti şi laice. (< fr. *ultramontanisme*)
ultramundán, -ă *adj.* în, din afara lumii noastre, a sistemului nostru solar. (< engl. *ultramundane*)
ultranaţionalísm *s. n.* naţionalism exagerat, extremist. (< ultra[2] + *naţionalism*)

ultranaţionalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al ultranaţio-nalismului. (< ultra[2] + *naţionalist*)
ultraneologístic, -ă *adj.* cu un caracter neologistic exagerat. (< ultra[1]- + *neologistic*)
ultraoccidentál, -ă *adj.* cu un foarte pronunţat caracter occidental. (< ultra[1]- + *occidental*)
ultraoportuníst, -ă *adj.* oportunist exagerat. (< ultra[1]- + *oportunist*)
ultraoptimétru *s. n.* instrument cu o sensibilitate de cinci ori mai mare decât a optimetriului. (< ultra[1]- + *optimetru*)
ultraortodóx, -ă *adj.* ortodox extremist. (< ultra[1]- + *ortodox*)
ultrapás *s. n.* masă plastică obţinută din melamină. (< germ. *Ultrapas*, fr. *ultrapas*)
ultraperfecţionát, -ă *adj.* foarte perfecţionat. (< fr. *ultra-perfectionné*)
ultraperformánt, -ă *adj.* foarte performant. (< ultra[1]- + *performant*)
ultraporozitáte *s. f.* volumul porilor foarte mici ai gelurilor şi ai membranelor în care au loc absorbţia şi difuziunea gazelor şi a lichidelor. (< ultra[1]- + *porozitate*)
ultraporţelán *s. n.* porţelan conţinând oxizi de bariu şi de aluminiu şi argilă, cu calităţi superioare de izolator pentru curenţi de înaltă frecvenţă. (< ultra[1]- + *porţelan*)
ultrapresiúne *s. f.* presiune foarte ridicată. (< fr. *ultrapression*)
ultraprogresíst, -ă *adj., s. m. f.* (om) exagerat de progresist. (< ultra[2] + *progresist*)
ultrarafinát, -ă *adj.* foarte rafinat (2). (< ultra[1]- + *rafinat*)
ultrarapíd, -ă *adj.* extrem de rapid. (< fr. *ultrarapide*)
ultrareacţionár, -ă *adj., s. m. f.* reacţionar înrăit. (< ultra[1]- + *reacţionar*)
ultrarefractár, -ă *adj.* (despre materiale) rezistent la temperaturi foarte înalte. (< fr. *ultra-refractaire*)
ultraregalíst, -ă *adj., s. m. f.* partizan fanatic al mo-narhismului. (după fr. *ultraroyaliste*)
ultrareligios, -oásă *adj.* foarte religios. (< ultra[1]- + *religios*)
ultraretrográd, -ă *adj., s. m. f.* retrograd înrăit. (< ultra[1]- + *retrograd*)
ultrarevoluţionár, -ă *adj., s. m. f.* revoluţionar înfocat. (< fr. *ultrarévolutionnaire*)
ultraromántic, -ă *adj.* de un romantism exagerat. (< fr. *ultraromantique*)
ultrascúrt, -ă *adj.* **1.** foarte scurt. **2.** *raze ~e* (şi *s. f. pl.*) = radiaţii electromagnetice cu lungimi de undă foarte scurte, utilizate în radiofonie, în medicină etc. (după fr. *ultra-court*)
ultrasecrét, -ă *adj.* foarte secret. (< fr. *ultrasécret*)
ultrasensíbil, -ă *adj.* (despre oameni) extrem de sensibil; extrasensibil. (< fr. *ultra-sensible*)
ultrasentimentál, -ă *adj.* exagerat de sentimental. (< engl. *ultra-sentimental*)
ultrasónic, -ă *adj.* referitor la ultrasunete; ultrasonor. (< fr. *ultrasonique*)
ultrasonográfic, -ă *adj.* referitor la ultrasonografie. (< fr. *ultrasonographique*)
ultrasonografíe *s. f.* utilizarea ultrasunetelor în stabilirea diagnosticului; ultrasonoscopie, ecografie. (< fr. *ultrasonographie*)
ultrasonográmă *s. f.* imagine obţinută prin ultrasonografie. (< engl. *ultrasonogram*)
ultrasonór, -ă *adj.* ultrasonic. (< fr. *ultra-sonore*)
ultrasonoscóp *s. n.* aparat folosit în ultrasonoscopie. (< engl. *ultrasonoscope*)
ultrasonoscopíe *s. f.* ultrasonografie. (< fr. *ultrasonoscopie*)
ultrasonoterapíe *s. f.* terapie prin ultrasunete. (< fr. *ultrasonothérapie*)
ultraspeciál, -ă *adj.* care se deosebeşte foarte mult de alte lucruri asemănătoare. • de strictă specialitate. (< ultra1- + *special*)
ultrastructúră *s. f.* dispoziţia structurilor ultramicroscopice; structura intimă a unui ţesut. (< fr. *ultrastructure*)
ultrasúnet *s. n.* fenomen acustic a cărui frecvenţă depăşeşte frecvenţa maximă corespunzătoare unui sunet. (după fr. *ultrason*)
ultrasuprarealíst, -ă *adj.* (*ir.*) de un suprarealism exagerat. (< *ultra-* + *suprarealist*)
ultraşic *adj. inv.* foarte elegant. (< fr. *ultra-chic*)
ultraşoviníst, -ă *adj., s. m. f.* (individ) de un şovinism exagerat. (< *ultra*[2] + *şovinist*)
ultraviolét, -ă **I.** *adj.* (despre radiaţii electromagnetice; şi *s. f. pl.*) a căror lungime de undă se situează dincolo de extremitatea violetă a spectrului. **II.** *s. n.* domeniu spectral corespunzător radiaţiilor ultraviolete. (< fr. *ultraviolet*)
ultravírus *s. n.* infravirus; virus filtrant. (< fr. *ultravirus*)
umán, -ă *adj.* **1.** referitor la om sau la omenire; caracteristic omului; omenesc. o *geografie ~ă* = antropogeografie. **2.** (şi *adv.*) cu dragoste de oameni, omenos, bun, blând. (< lat. *humanus*)
umanísm *s. n.* **1.** mişcare culturală şi orientare progresistă a gândirii din epoca Renaşterii, apărută ca expresie a luptei împotriva feudalismului şi scolasticii, care a însemnat o puternică afirmare a preocupării faţă de om, promovând, în opoziţie cu ideologia şi cultura medievală, o cultură militând pentru dezvoltarea multilaterală a personalităţii, pe baza culturii antice. **2.** ansamblul ideilor şi concepţiilor care exprimă aprecierea demnităţii şi libertăţii omului, grija faţă de om şi de valorile materiale şi spirituale ale existenţei sale, caracterizat prin cerinţa dezvoltării continue şi multilaterale a personalităţii umane. • (*p. ext.*) atitudine, manifestare umanitară sau umană. (< fr. *humanisme*, germ. *Humanismus*)
umaníst, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (adept) al umanismului; de domeniul culturii clasice; umanistic. **II.** *s. m.* artist, gânditor aparţinând umanismului Renaşterii; cărturar din epoca Renaşterii care studia operele Antichităţii. (< fr. *humaniste*)
umanístic, -ă *adj.* umanist. o *învăţământ ~* = învăţământ având la bază studiul limbilor clasice; *ştiinţe ~ce* = ştiinţe care studiază aspectele culturii umane în general sau ale celei clasice. (< germ. *humanistisch*)
umanitár, -ă *adj.* care se preocupă de binele omenirii, filantropic, plin de umanitate. (< fr. *humanitaire*)
umanitarísm *s. n.* concepţie, atitudine pătrunsă de dragoste faţă de oameni; umanitate (2). (< fr. *humanitarisme*)
umanitaríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al umanitarismului. (< fr. *humanitariste*)
umanitáte *s. f.* **1.** neamul omenesc, omenire. • colectivitate de oameni. **2.** omenie, bunătate, compasiune pentru neonorocirile altuia; umanitarism. (< fr. *humanité*, lat. *humanitas*)
umanizá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) face mai omenos, mai milos; a (se) civiliza. **II.** *tr.* a atribui animalelor, obiectelor, fenomenelor însuşiri umane. (< fr. *humaniser*)
umanoíd, -ă *adj., s. m. f.* (fiinţă) cu aspect sau caractere umane. (< fr. *humanoïde*)
UMBEL(I)- *elem.* „umbrelă". (< engl. *umbell/i/-*, fr. *ombell/i/-*, cf. lat. *umbella*)
umbelále *s. f. pl.* ordin de plante dicotiledonate: umbeliferele şi alte familii înrudite (araliacee, cornacee etc.). (< fr. *ombellales*)
umbelát, -ă *adj.* (*bot.*; despre unele organe) care poartă umbelă. (< fr. *umbellé*)
umbélă *s. f.* inflorescenţă racemoasă cu flori dispuse pe pedunculi, care pornesc din acelaşi punct şi se ridică la aceeaşi înălţime. (< lat. *umbella*, fr. *ombelle*)
umbelífére *s. f. pl.* familie de plante erbacee dicotiledonate cu flori dispuse în umbele. (< fr. *ombellifères*)
umbelifórm, -ă *adj.* în formă de umbelă. (< fr. *ombelliforme*)
umbelulát, -ă *adj.* prevăzut cu umbelule. (< fr. *ombellulé*)
umbelúlă *s. f.* umbelă secundară care intră în alcătuirea unei umbele compuse. (< fr. *ombellule*)
umbón *s. n.* **1.** punct central şi proeminent; protuberanţă al unei cochilii; ombilic (2). **2.** garnitură metalică centrală a unui scut. (< fr. *ombon*, lat. *umbo*)
umbrál *s. n.* colorăţie a lentilelor ochelarilor de vedere. (< germ. *Umbral*)
umbráticol, -ă *adj.* (despre plante) care creşte pe locuri umbrite. (< fr. *ombraticole*, lat. *umbraticol*)
umbrélă *s. f.* obiect de protecţie contra ploii sau a soarelui, dintr-o bucată de pânză întinsă pe nişte arcuri, care se pot

strânge în jurul unui baston cu mâner. (< fr. *ombrelle*, lat. *umbrella*)

umbrián, -ă **I.** *s. m. pl.* populație antică obligată de etrusci și gali în Umbria (Italia). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. • (*s. f.*) limbă indo-europeană vorbită în Antichitate de triburile umbrienilor. • (*s. n.*) dialect italian vorbit în Umbria. (< fr. *ombrien*)

umbríde *s. f. pl.* familie de pești teleosteeni, înrudiți cu păstrăvul: pietrarul, țigănușul etc., cu corpul fusiform, în locurile pietroase din râuri sau ape mlăștinoase. (< fr. *ombridés*)

umectá *vb. tr.* a umezi ușor (la suprafață). (< fr. *humecter*, lat. *humectare*)

umectánt *s. m.* agent de umectare. (< fr. *humectant*)

umerál, -ă *adj.* referitor la umăr. (< fr. *huméral*)

umíd, -ă *adj.* umed; ploios. (< lat. *humidus*)

UMIDI-/UMIDO- *elem.* „umiditate, umed". (< fr. *humidi-, humido-*, cf. lat. *humidus*)

umidificá *vb. tr.* a realiza umidificarea. (< fr. *humudifier*)

umidificáre *s. f.* producere și întreținere prin mijloace artificiale a umidității aerului într-o instalație industrială. (< umidifica)

umidificatór *s. n.* utilaj pentru menținerea umidității dorite a aerului dintr-un loc determinat. (< fr. *humidificateur*)

umidifúg, -ă *adj.* (despre un material) care nu se umezește. (< fr. *humidifuge*)

umiditáte *s. f.* proprietate a unui corp, a unui mediu de a absorbi și a reține o anumită cantitate de (vapori de) apă; stare a ceea ce este umed; umezeală. • cantitate de lichid pe care o conține un material sau un mediu. **o** *~a atmosferei* = conținutul în vapori de apă și în cristale de gheață al atmosferei. (< fr. *humudité*, lat. *humiditas*)

UMIDO- v. umidi-.

umidométru *s. n.* **1.** instrument pentru măsurarea umidității unui material solid. **2.** higrometru. (< fr. *humidimètre*)

umidostát *s. n.* higrostat. (< fr. *humidostat*)

umíl, -ă *adj.* **1.** care are sentimentul, conștiința lipsei sale de valoare, a inferiorității lui; smerit, modest. **2.** (*fig.*) cu o înfățișare neîngrijită, urâtă. • neînsemnat; simplu, modest. • sărac, sărăcăcios. (< lat. *humilis*)

umilitáte *s. f.* umilință. (< lat. *humilitas*)

úmlaut *s. n.* fenomen fonetic constând în palatalizarea vocalelor *a, o, u* în limba germană. • tremă (1) care se pune deasupra acestor vocale. (< germ. *Umlaut*)

umoáre *s. f.* **1.** lichid în care se scaldă celulele organismului. **o** *~ apoasă* = lichid transparent în care se află camera anterioară a ochiului; *~ vitroasă* = masă gela-tinoasă care umple tot fundul ochiului; corp vitros. **2.** dispoziție sufletească de moment. • dispoziție obișnuită, stabilă a cuiva; fire, temperament. (< fr. *humeur*, lat. *humor*)

umór *s. n.* **1.** înclinare spre glume și ironii care se ascunde sub o înfățișare serioasă; (*p. ext.*) voie bună, haz. **o** *~ negru* = umor care își trage forța comică din fapte tragice, macabre. **2.** categorie estetică aparținând comicului, a cărei esență constă în evidențierea îngăduitoare a nepotrivirii și a absurdității unor situații considerate normale. (< fr., engl. *humour*, lat. *humor*)

umorál, -ă *adj.* **1.** referitor la umori; care conține umori. **o** *sistem ~* = totalitatea glandelor cu secreție internă. **2.** care reflectă dispoziția sufletească de moment. **o** *teorie ~ă* = teorie potrivit căreia funcțiile organismului sunt reglate de umori. (< fr. *humoral*)

umoríst, -ă *s. m. f.* autor de scrieri sau desene umoris-tice. (< fr. *humoriste*)

umorístic, -ă *adj.* care are, care exprimă umor; care aparține genului comic. (< fr. *humoristique*)

unaním, -ă *adj.* (și *adv.*) acceptat, împărtășit de toți; care exprimă un acord total, fără excepție, general. (< fr. *unanime*)

unanimísm *s. n.* orientare literară din Franța de la începutul sec. XX care își propunea să exprime în mod global diversitatea de sentimente și de impresii a unor largi grupuri umane. (< fr. *unanimisme*)

unanimíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al unanimismului. (< fr. *unanimiste*)

unanimitáte *s. f.* acord, unitate de idei, de sentimente etc.; totalitate de persoane. **o** *în ~* = în mod unanim. • rezultatul potrivirii depline de vederi; calitatea de a fi unanim. (< fr. *unanimité*, lat. *unanimitas*)

unáu *s. m.* mamifer edentat arboricol, cu mișcări leneșe, din America tropicală. (< fr., engl. *unau*)

UNCI- *elem.* „cârlig". (< fr. *unci-*, cf. lat. *uncus*)

unciál, -ă **I.** *adj.* (despre scrieri) cu unciale. **II.** *s. f.* literă majusculă în inscripții, la titlurile cărților etc., din literele romane capitale, corespunzătoare literelor capitale moderne, dar cu forme mai rotunjite. (< lat. *uncialis*, fr. *oncial*)

úncie *s. f.* unitate engleză de măsură pentru masă. **o** *~ comercială* = 28,349 g; *~ monetară* (pentru metale prețioase) = 31,103 g. (< lat. *uncia*)

uncifórm, -ă *adj.* (*anat.*) în formă de cârlig. (< fr. *unciforme*)

uncinát, -ă *adj.* (despre organe vegetale) cu un cârlig, recurbat la vârf. (< fr. *unciné*, lat. *uncinatus*)

unciróstru, -ă *adj.* (despre păsări) cu cioc curbat. (< unci- + rostru)

undamétru *s. n.* instrument de măsură a lungimilor de undă sau a frecvențelor oscilațiilor electromagnetice; ondometru, frecvențmetru. (după fr. *ondomètre*)

undáție *s. f.* **1.** mișcare ondulatorie. **2.** mișcare tectonică verticală a scoarței Pământului. (< germ. *Undation*)

úndă *s. f.* fiecare din seria de mișcări concentrice care se propagă într-un mediu fluid sub influența unei impulsiuni. **o** *lungime de ~* = distanța la care se propagă o undă într-un interval dat; *~ de șoc* = **a)** suflul unei bombe; **b)** undă seismică de mare intensitate; *~ verde* = procedeu pentru asigurarea fluenței maxime a traficului auto urban, realizat printr-un sistem de comandă coordonată a semafoarelor. (< lat. *unda*, după fr. *onde*)

undécimă *s. f.* (*muz.*) **1.** interval care cuprinde 11 trepte (o cvartă peste octavă); treapta a 11-a de la o treaptă dată. **2.** acord realizat pe această treaptă. (< lat. *undecima*)

underground /ándăr-graund/ *s. n., adj. inv.* spectacol experimental (de avangardă). (< engl. *underground*)

úndo *s. n.* (*inform.*) comandă de program pentru datele de lucru în starea în care erau înainte de ultima comandă, astfel anulată. (< engl. *undo*)

unghinál, -ă *adj.* referitor la unghie; ungveal. (< fr. *unguinal*)

unghiulár, -ă *adj.* referitor la unghi, cu unul sau mai multe unghiuri; colțuros; angular. **o** *piatră ~ă* = piatră de colț care asigură soliditatea unei clădiri; (*fig.*) element esențial, fundamental. (după fr. *angulaire*)

unghiuláție *s. f.* **1.** unghi de cuprindere al unui obiectiv fotografic; apertură (3). **2.** (*cinem.*) operație prin care se stabilesc locul și obiectivele aparatului pentru filmarea unei secvențe. (după fr. *angulation*)

unguént *s. n.* alifie, pomadă, cremă. (< lat. *unguentum*)

ungulate *s. f. pl.* supraordin de mamifere erbivore sau omnivore care au ultima falangă acoperită de o unghie protectoare; copitate. (< lat. *ungulatae*, după fr. *ongulés*)

UNGULI-/UNGV(I)- *elem.* „unghie, copită". (< it. *ungulí-*, fr. *onguli-ungul/i/-*, cf. lat. *ungula, unguis*)

ungulifórm, -ă *adj.* în formă de unghie. (< lat. *unguliformis*)

unguligrád, -ă *adj., s. n.* (mamifer, care calcă pe vârful degetelor îmbrăcate în copită. (< engl. *unguligrade*, dup ă fr. *onguligrade*)

UNGV(I)- v. unguli.

ungveál, -ă *adj.* unghinal. (< fr. *unguéal*)

ungvículă *s. f.* partea inferioasă a petalelor, care se îngustează și este acoperită de caliciu. (< lat. *unguiculus*)

úngvis *s. n.* os mic în formă de unghie pe partea internă a orbitei. (< fr. *unguis*)

UNI[1]- *elem.* „unul singur", „unic". (< fr. *uni-*, cf. lat. *unus*, unu)

uni[2] /üní/ *adj. inv.* fără neregularități, egal. • fără ornamente; (despre stofe) fără desene, de o singură culoare. (< fr. *uni*)

uniarticulát, -ă *adj.* (*biol.*) care nu are decât o singură articulație sau un singur articol. (< fr. *uniarticulé*)

uniát, -ă *s. m. f.* membru al unei biserici creştine orientale care după marea schismă s-a reunit cu biserca catolică. (< fr. *uniate*)
uniatísm *s. n.* formulă în biserica romano-catolică, după marea schismă din 1054, pentru reunirea altor biserici cu ea pe baza anumitor concesii dogmatice şi a unei autonomii faţă de Vatican. (< fr. *uniatisme*)
uniáx *adj.* (despre cristale) cu o singură axă optică. (< fr. *uniaxe*)
únic, -ă *adj.* **1.** singur, într-un exemplar; numai unul. **2.** excepţional, fără seamăn, incomparabil. (< fr. *unique*, lat. *unicus*)
unicamerál, -ă *adj.* (despre sisteme parlamentare) dintr-o singură adunare reprezentativă. (< engl. *unica-meral*)
unicapsulár, -ă *adj.* (despre fructe) cu o singură capsulă. (< fr. *unicapsulaire*)
unicarpelár, -ă *adj.* (despre fructe, ovare) cu o singură carpelă. (< fr. *unicarpellaire*)
unicartelár, -ă *adj.* cu o singură cartelă. (< fr. *unicartellaire*)
unicát *s. n.* exemplar unic dintr-un document, dintr-o publicaţie, dintr-un obiect etc. (< germ. *Unikat*)
unicaúl, -ă *adj.* cu o singură tulpină. (< fr. *unicaul*, lat. *unicaulis*)
unicelulár, -ă *adj.* (*biol.;* despre organisme, germeni) dintr-o singură celulă; monocelular. (< fr. *unicellulaire*)
unicitáte *s. f.* faptul, însuşirea de a fi unic. (< fr. *unicité*, it. *unicitŕ*)
unicizá *vb. tr.* a face unic, a singulariza. (< unic + -iza)
unicolór, -ă *adj.* monocrom. (< fr. *unicolore*)
unicórd, -ă *adj.* (despre instrumente muzicale) cu o singură coardă. (< fr. *unicorde*)
unicórn, -ă *adj.* **1.** cu un singur corn. • (*s. m.*) animal fabulos, cu corp de cal şi un corn în frunte; inorog. **2.** care nu are dezvoltat decât unul din cele două coarne uterine. (< fr. *unicorne*)
unicotiledonát, -ă *adj.* monocotiledonat. (< fr. *unicotyledoné*)
unicuspíd, -ă *adj.* (despre organe vegetale, formaţii anatomice) cu un singur vârf. (< fr. *unicuspide*)
unidimensioná *vb. tr.* a face să devină unidimensional. (< uni- + *dimensiona*)
unidimensionál, -ă *adj.* cu o singură dimensiune; monodimensional. (< fr *unidimensionnel*)
unidimensionalitáte *s. f.* însuşirea de a fi unidimensional. (< engl. *unidimensionality*)
unidirecţionál, -ă *adj.* care are loc, se propagă într-o singură direcţie. • (despre aparate) care recepţionează sau transmite unde într-o singură direcţie. • (despre interjecţii) care se combină, pe rând, cu un singur termen, în cadrul aceleiaşi propoziţii. (< fr. *unidirectionnel*)
uniembrionár, -ă *adj.* cu un singur embrion. (după fr. *uniembryonné*)
unifamiliál, -ă *adj.* pentru o singură familie. (< engl. *unifamilial*)
unifér, -ă *adj.* care înfloreşte şi fructifică o singură dată pe an. (< fr. *unifère*)
unificá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a face un întreg, un tot din mai multe unităţi sau părţi. **2.** a reduce la un singur sistem; a face unitar. **II.** *refl.* a se uni. (< fr. *unifier*, lat. *unificare*)
unificatór, -oáre *sdj.* care unifică. (< fr. *unificateur*)
unifilár, -ă *adj.* (despre circuite) cu un singur fir; monofilar. (< fr. *unifilaire*)
uniflór, -ă *adj.* (despre inflorescenţă, plante) cu o singură floare. (< fr. *uniflore*)
unifoliát, -ă *adj.* monofil. (< fr. *unifolié*)
unifórm, -ă **I.** *adj.* care are permanent şi pe toată întinderea aceeaşi formă, înfăţişare. • (şi *adv.*) (în mod) constant. **II.** *s. f.* îmbrăcăminte-tip menită să distingă pe membrii anumitor instituţii (elevi, militari etc.). (< fr. *uniforme*, lat. *uniformis*)
uniformitarísm *s. n.* actualism. (< fr. *uniformitarisme*)
uniformitáte *s. f.* însuşirea a ceea ce este uniform. (< fr. *uniformité*, lat. *uniformitas*)
uniformizá *vb. tr.* a da un caracter uniform, a face uniform. (< fr. *uniformiser*)
uniformizatór, -oáre *adj.* care uniformizează. (< fr. *uniformisateur*)
uniformologíe *s. f.* studiu ştiinţific despre uniforme. (< uniformă + -logie)
unifuncţionál, -ă *adj.* (despre obiecte) care poate îndeplini o singură funcţie, cu o singură întrebuinţare. (< uni- + funcţional)
unifuncţionalitate *s. f.* însuşirea de a fi unifuncţional. (< unifuncţional + -itate)
unigländ, -ă *adj.* cu o singură glandă. (după fr. *uniglandé*)
unilabiát, -ă *adj.* cu un singur labium. (< fr. *unilabié*)
unilaterál, -ă *adj.* **1.** aşezat pe o singură parte. **2.** care are în vedere numai o singură latură a lucrărilor, care se rezumă la un singur domeniu de cunoştinţe; mărginit; arbitrar. • (despre contracte) care creează obligaţii numai pentru una dintre părţi. • (despre un act juridic) emanat de la o singură persoană. (< fr. *unilatéral*)
unilateralísm *s. n.* unilateralitate. (< unilateral + -ism)
unilateralitáte *s. f.* însuşirea a ceea ce este unilateral; unilateralism. (< fr. *unilatéralité*)
unilíngv, -ă *adj.* monolingv. (< fr. *unilingue*)
uniliniár, -ă *adj.* **1.** care urmează o linie unică. **2.** (despre sistemul de filiaţie şi organizare socială) care ţine seamă doar de una din ascendenţe, matriliniară sau patriliniară. (< fr. *unilinéaire*)
unilobát, -ă *adj.* cu un singur lob. (< fr. *unilobé*)
uniloculár, -ă *adj.* (despre ovare şi fructe) cu o singură lojă (II). (< fr. *uniloculaire*)
uninaţionál, -ă *adj.* (despre state) cu o singură naţiune. (< uni- + naţional)
uninominál, -ă *adj.* cu un singur nume. (< fr. *uninominal*)
unioculár, -ă *adj.* **1.** (despre sisteme optice) cu un singur ocular. **2.** (despre vedere) care se face cu un singur ochi. (< fr. *unioculaire*)
unionál, -ă *adj.* referitor la uniune, care aparţine unei uniuni. (< uniune + -al)
unionísm *s. n.* tendinţă de a se uni, de a se grupa într-o uniune; curent, concepţie având la bază această tendinţă. (< fr. *unionisme*)
unioníst, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (cel) care susţine şi propagă ideea unirii diferitelor provincii într-un singur stat; (adept) al unionismului. **2.** (susţinător) al unirii Principatelor Române (înainte de 1859). (< fr. *unioniste*)
uniovulár, -ă *adj.* uniovulat. (< fr. *uniovulaire*)
uniovulát, -ă *adj.* (despre ovar) cu un singur ovul; uniovular. (după fr. *uniovulé*)
unipár, -ă **I.** *adj., s. f.* (femeie) care a născut un singur copil; (femelă) care naşte un singur pui. **II.** *adj.* (despre inflorescenţe) la care, de sub floarea terminală, porneşte o singură axă florală laterală. (< fr. *unipare*)
uniparipenát, -ă *adj.* (despre frunze penate) cu foliolele dispuse de-a lungul unui peţiol comun. (< fr. *uniparipenné*)
unipersonál, -ă *adj.* **1.** de către, pentru o singură persoană. **2.** (despre verbe, forme şi construcţii verbale) care se foloseşte numai la persoana a 3-a singular. (< fr. *unipersonnel*)
unipetál, -ă *adj.* (despre flori) cu o singură petală. (< fr. *unipétale*)
unipolár, -ă *adj.* **1.** (*fiz.*) cu un singur pol. **2.** (*biol.*) cu creşterea pe o singură parte. (< fr. *unipolaire*)
uniseminál, -ă *adj.* (despre fructe) cu o singură sămânţă. (< fr. *uniséminal*)
uniseriát, -ă *adj.* (*bot., zool.*; despre organe) dispus pe un singur rând sau într-o singură serie. (< fr. *unisérié*)
unisex *adj. inv.* (despre îmbrăcăminte, încălţăminte, pieptănătură) destinat deopotrivă femeii şi bărbatului. (< fr. *unisexe*)
unisexuál, -ă *adj.* unisexuat; monosexual. (< fr. *unisexuel*)
unisexualitáte *s. f.* stare, calitate a unui organism de a fi unisexuat; monosexualitate. (< fr. *unisexualité*)
unisexuát, -ă *adj. (biol.;* despre organisme) cu organe de reproducere numai de un singur sex; unisexual; monosexuat. (< fr. *unisexué*)
unisiláb, -ă *adj., s. n. f.* (*rar*) monosilab. (< lat. *unisillabus*)
unisilábic, -ă *adj.* (*rar*) monosilabic. (< it. *unisillabico*)

unisón *s. n.* **1.** executare simultană a aceloraşi sunete de aceeaşi înălţime de către două sau mai multe voci ori instrumente. **2.** (*fig.*) acord, deplină concordanţă de idei, de sentimente, de interese. (< fr. *unisson*, lat. *unisonus*)

unisonánţă *s. f.* îmbinare armonioasă a mai multor sunete; acord. (< fr. *unissonance*)

unitár, -ă *adj.* care formează un singur tot; omogen. **O** (*mat.*) *vector ~* = versor. (< fr. *unitaire*)

unitarián, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al unitarismului; unitarist. (< fr. *unitarien*)

unitarianísm *s. n.* unitarism. (după fr. *unitarisme*)

unitarietáte *s. f.* însuşirea de a fi unitar. (< it. *unitarietŕ*)

unitarísm *s. n.* doctrină creştină reformată apărută în sec. XVI în diferite ţări europene, care nu recunoaşte decât o singură persoană în Dumnezeu; unitarianism. (< fr. *unitarisme*)

unitaríst, -ă *adj., s. m. f.* unitarian. (< germ. *Unitarist*)

unitáte *s. f.* **1.** numărul unu; fiecare dintre părţile întregi care compun un lucru. **O** *~ astronomică* = unitate pentru exprimarea distanţelor în sistemul solar, distanţa medie de la Soare la Pământ. • numerele mai mari decât zero. • cantitate ca măsură de bază pentru toate obiectele de acelaşi fel. **2.** însuşirea a tot ceea ce constituie un întreg indivizibil. **3.** coeziune; omogenitate, unire; integritate. **4.** formaţie economică, administrativă etc. care acţionează după un plan comun. **5.** formaţie militară, regiment. **O** *~ de foc* = cantitatea de muniţie (număr de lovituri) pentru o gură de foc. **6.** *~ furajeră* = unitate de măsură pentru aprecierea valorii nutritive a furajelor. (< fr. *unité*, lat. *unitas*)

uníti *adj.* (*muz.;* indicaţie în partidele pentru instrumente cu coarde din orchestră şi în muzica corală) uniţi; întreaga partidă cântă aceeaşi linie melodică. (< it. *uniti*)

unitív, -ă *adj.* care uneşte; propriu a uni. (< fr. *unitif*)

uniúne *s. f.* **1.** unire a mai multor organizaţii, grupuri sociale etc. pe baza unor convenţii pentru apărarea unor interese sau revendicarea unor drepturi comune; asociaţie, alianţă, confederaţie. **2.** asociere a mai multor provincii sau state într-unul singur. (< fr. *union*, lat. *unio*)

univalént, -ă **I.** *adj.* monovalent. **II.** *adj., s. m.* (cromozom) fără partener omolog, care nu se împerechează în timpul meiozei. (< fr. *univalent*)

univálv, -ă *adj.* **1.** (despre fructe capsulare) dintr-o singură piesă. **2.** (despre moluşte) cu cochilia dintr-o singură valvă. (< fr. *univalve*)

univérs *s. n.* **1.** lumea în totalitatea ei, nemărginită în timp şi în spaţiu, infinit de variată în ceea ce priveşte formele pe care le ia materia în procesul dezvoltării ei; cosmos. **2.** lumea locuită; globul terestru. **3.** cerc îngust al vieţii cuiva; mediu în care se trăieşte. **4.** câmp, domeniu de activitate, de preocupări. **5.** populaţie în cadrul unei operaţii statistice. (< fr. *univers*, lat. *universum*)

universál, -ă **I.** *adj.* **1.** care se extinde la întregul univers, care cuprinde tot ce există. • comun unei totalităţi cuprinzătoare de entităţi; general. **2.** (*log.;* despre judecăţi) al cărei predicat se referă la întreaga sferă a subiectului. • mondial. **3.** care posedă cunoştinţe din toate domeniile, care are o cultură generală vastă. **4.** (despre unelte, aparate) care poate fi folosit la mai multe operaţii. **II.** *s. n.* mandrină de strung. (< fr. *universel*, lat. *universalis*)

universálii *s. f. pl.* (*fil.*) denumire dată de scolastici noţiunilor generale. (< lat. *universalia*)

universalísm *s. n.* **1.** universalitate (1). **2.** denumire dată teoriilor filosofice care afirmă existenţa unei realităţi ca un tot unit, universal. **3.** direcţie idealistă în etică care promovează ideea unei morale unice, general-umane, în cadrul societăţii. (< fr. *universalisme*)

universalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al universalismului (2). (< fr. *universaliste*)

universalitáte *s. f.* **1.** caracterul a ceea ce este universal; universalism (1). **2.** totalitate, generalitate. **3.** (*jur*) caracter al acelor reguli care se aplică fără nici o discriminare şi în mod egal în toate statele. • caracterul unei organizaţii internaţionale de a fi deschisă tuturor statelor lumii care-i acceptă statutul. (< fr. *universalité*, lat. *universalitas*)

universalizá *vb. tr.* **1.** a face ceva să devină universal, a răspândi în întreaga lume. **2.** (*log.*) a considera sub aspect universal, a generaliza. (< fr. *universaliser*)

universiádă *s. f.* competiţie sportivă universitară. (*spec.*) jocuri mondiale studenţeşti organizate o dată la doi ani. (< it. *universiade*)

universitár, -ă **I.** *adj.* care aparţine universităţii, referitor la universitate. **O** *oraş* (sau *centru*) *~* = oraş care are universitate. **II.** *s. m. f.* profesor la universitate. (< fr. *universitaire*)

universitáte *s. f.* instituţie de învăţământ superior organizată pe facultăţi şi secţii, care pregăteşte specialişti de înaltă calificate. **O** *~ populară* = instituţie pentru educaţia adulţilor, având ca principală formă de activitate cicluri de prelegeri în diverse domenii. • clădirea unei asemenea instituţii. (< fr. *université*, lat. *universitas*)

univitelín, -ă *adj.* (despre gemeni) care provine dintr-un singur ou. (< fr. *univitellin*)

univóc, *adj.* **1.** (despre cuvinte, expresii) care are un singur sens sau păstrează acelaşi sens în orice context. **O** *rimă ~ă* = rimă care constă din repetarea aceluiaşi cuvânt. **2.** (*mat.;* despre elementele unei mulţimi) care corespunde unui singur element din altă mulţime. (< fr. *univoque*, lat. *univocus*)

univocitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este univoc. (< fr. *univocité*)

univoltín, -ă *adj.* monovoltin. (< fr. *univoltin*)

Upanişáde *s. f. pl.* cărţi sacre postvedice ale mişcării filosofice şi ascetice dezvoltate în India în primul mileniu î. H. (între anii 800 şi 500). (< engl. *Upanishad*)

úpas *s. m.* arbore din Malaysia al cărui latex este folosit de indigeni pentru otrăvirea săgeţilor. (< fr. *upas*)

update /apdéit/ *s. n.* tranzacţie recentă sau informaţie curentă reflectând nivelul vânzărilor. (< engl. *update*)

úpercut *s. n.* (*box*) lovitură care se aplică de jos în sus, plasându-se sub bărbie şi la abdomen. (< engl., fr. *uppercut*)

upercutá *vb. intr.* a aplica adversarului un upercut. (< upercut)

uperizáre *s. f.* procedeu de sterilizare a laptelui prin tratament termic de scurtă durată şi la temperatură înaltă (150ş). (după fr. *upérisation*)

uperizatór *s. n.* instalaţie pentru uperizare. (< fr. *upérisateur*)

upgrade /âpgreid/ *s. n.* (*inform.*) **1.** versiune de produs nouă sau îmbunătăţită. **2.** trecere la o versiune nouă, îmbunătăţită. (< engl. *up-grade*)

up-to-date /ap-tu-déit/ *adj.* **1.** care este foarte important, la curent, adus la zi, conform ultimelor progrese ale tehnicii. **2.** modern. (< engl. *up to date*)

úra[1] **1.** *interj.* exclamaţie care exprimă aprobare, entu-ziasm. **II.** *s. n.* (*pl.*) strigăt entuziast de aprobare, de adeziune; aclamaţie. (< rus. *ura*, fr. *hourra*)

urá[2] *vb. tr.* a exprima o dorinţă de bine la adresa cuiva; a felicita; a colinda, recitând versuri populare. (< lat. *orare*)

uracil *s. n.* bază azotată piramidinică din structura acizilor nucleici. (< fr. *uracile*)

uragán *s. n.* ciclon tropical; (*p. ext.*) vânt puternic, cu acţiuni distrugătoare, însoţit adesea de ploi torenţiale. • (*fig.*) dezlănţuire impetuoasă de sentimente, pasiuni etc. (< fr. *ouragan*)

uragánic, -ă *adj.* (*rar*) de uragan. (< uragan + -ic)

uralián, -ă *adj., s. n.* (din) ultimul etaj al carboniferului de facies marin, corespunzător stefanianului. (< fr. *oura-lien*)

uralít *s. n.* varietate de hornblendă, cu aspect fibros. (< germ. *Uralit*, fr. *ouralite*)

uralitizáre *s. f.* proces de transformare a piroxenilor din roci eruptive în uralit. (după fr. *oralitisation*)

uralo-altáic, -ă *adj. limbi ~ce* = familie de limbi fino-ugrice, altaice şi samoede. (< fr. *ouralo-altaïque*)

URAN(O)- *elem.* „boltă cerească", „palat, cerul gurii". (< fr. *uran/o/-*, cf. gr. *ouranos*, cer)

uranát *s. m.* sare a acidului uranic. (< fr. *ouranate*)

urangután *s. m.* maimuţă mare antropoidă, fără coadă, din pădurile tropicale din Kalimantan şi Sumatra. (< fr. *orang-outan*)

uranián, -ă *adj.* **1.** referitor la univers; uranic. • (despre unele religii) în care divinităţile sunt concepute ca locuind în cer. **2.** care aparţine planetei Uranus. (< it. *uraniano*)
uránic, -ă *adj.* **1.** uranian. **2.** (despre radiaţii) emis de uraniu. ◊ *acid ~* = acid derivat din uraniu. (< fr. *uranique*)
uraníde *s. f. pl.* grupă de elemente chimice cu proprietăţi înrudite: uraniul, neptuniul, plutoniul şi americiul. (< fr. *uranides*)
uranifér, -ă *adj.* (despre zăcăminte, minerale) care conţine uraniu. (< fr. *uranifère*)
uraníná *s. f.* substanţă colorantă, folosită ca sensibilizator în fotografie. (< fr. *uranine*)
uraninít *s. n.* pehblendă. (< fr. *uraninite*)
uranísm *s. n.* pederastie. (< fr. *uranisme*)
uraníst *s. m.* pederast. (< fr. *uraniste*)
uranít *s. n.* fosfat şi arseniat hidratat natural de uraniu. (< fr. *uranite*)
uráníu *s. n.* metal radioactiv alb-cenuşiu, dur, din grupa actinidelor, servind drept combustibil în centralele nucleare. (< fr. *uranium*)
uranográf, -ă *s. m. f.* specialist în uranografie. (< fr. *uranographe*)
uranográfic, -ă *adj.* referitor la uranografie. (< fr. *uranographique*)
uranografíe *s. f.* descriere a cerului. (< fr. *uranographie*)
uranolatríe *s. f.* adoraţie a corpurilor cereşti, socotite divinităţi, la unele popoare. (< germ. *Uranolatrie*)
uranolít *s. m.* meteorit, bolid. (< germ. *Uranolith*)
uranologíe *s. f.* ramură a astronomiei care studiază cerul. (< germ. *Uranologie*)
uranometríe *s. f.* disciplină care se ocupă cu măsurarea distanţelor interastrale. (< fr. *uranométrie*)
uranoplástică *s. f.* uranoplastie. (< germ. *Uranoplastik*)
uranoplastíe *s. f.* refacere chirurgicală a vălului palatului; uranoplastică. (< fr. *uranoplastie*)
uranorafíe *s. f.* sutură a vălului palatului. (< fr. *uranorraphie*)
uranoscóp *s. n.* telescop folosit în uranoscopie. (< fr. *uranoscope*)
uranoscopíe *s. f.* observare a corpurilor cereşti. (< fr. *uranoscope*)
urát *s. m.* sare a acidului uric. (< fr. *urate*)
uraturíe *s. f.* prezenţa uraţilor în urină. (< fr. *uraturie*)
-úră[1] *suf.* „sare a unui hidracid". (< fr. *-ure*)
-úră[2] v. u r o [2]-.
urbán, -ă *adj.* **1.** referitor la oraş; orăşenesc. **2.** (*fig.;* despre atitudine, comportare) politicos, bine crescut, civilizat. (< fr. *urbain*, lat. *urbanus*)
urbanísm *s. n.* **1.** urbanistică. **2.** urbanitate. (< fr. *urbanisme*)
urbaníst, -ă *s. m. f.* arhitect, specialist în probleme de urbanistică. (< fr. *urbaniste*)
urbanístic, -ă I. *adj.* referitor la urbanistică; edilitar. **II.** *s. f.* ştiinţă care se ocupă cu proiectarea, construcţia şi estetica oraşelor; urbanism (1). (< fr. *urbanistique*, it. *urbanistico*)
urbanitáte *s. f.* comportare civilizată; politeţe, bună-cuviinţă; urbanism (2). (< fr. *urbanité*, lat. *urbanitas*)
urbanizá *vb. tr., refl.* a da, a căpăta un caracter urban, citadin. (< fr. *urbaniser*)
úrbi et órbi *loc. adv.* **1.** (formulă de adresare a mesajelor papale) în auzul tuturor. **2.** (*p. ext.*) pretutindeni. (< lat. *urbi et orbi*, cetăţii /Roma/ şi omenirii)
urceól *s. n.* (*bot.*) organ în formă de urcior. (< fr. *urcéole*, lat. *urceolus*)
urceolát, -ă *adj.* (*bot.*; despre organe) în formă de sac. (< fr. *urceolé*)
úrdox *s. n.* (*electr.*) rezistenţă din dioxid de uraniu. (< germ. *Urdox*)
úrdu *s. f.* aspect literar, alături de hindi, al limbii hindustane, limbă oficială în Pakistan. (< engl., fr. *urdu*)
ureáză *s. f.* inzimă care acţionează asupra ureei, descompunând-o în amoniac şi bioxid de carbon. (< fr. *uréase*)
URED(O)- *elem.* „rugina-grâului". (< fr. *uréd/o/-*, cf. lat. *uredo*)
uredinále *s. f. pl.* ordin de ciuperci microscopice para-zitare pe vegetale, unde produc rugina-grâului; uredinee. (< fr. *urédinales*)
uredinée *s. f. pl.* uredinale. (< fr. *urédinees*)
uredinoflóră *s. f.* floră a uredinalelor. (< fr. *urédinoflore*)
uredospór *s. m.* (*bot.*) spor produs de rugina-grâului şi care răspândeşte această boală. (< fr. *urédonospore*)
urée *s. f.* substanţă organică albă, cristalizată, în cantităţi mici în urină, putându-se fabrica şi sintetic; carbodiamidă. (< fr. *urée*)
uréic, -ă *adj.* referitor la uree. (< fr. *uréique*)
ureídă *s. f.* substanţă organică, derivat al ureei, folosit ca medicament. (< fr. *uréide*)
urémic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de uremie. (< fr. *urémique*)
uremíe *s. f.* creştere patologică a cantităţii de uree sau de acid uric din sânge. (< fr. *urémie*)
uremigén, -ă *adj.* care determină uremie. (< fr. *urémigène*)
UREO- v. uro[1]-.
ureogéníc, -ă *adj.* referitor la secreţia de uree. (< fr. *uréogénique*)
ureométru *s. n.* areometru pentru măsurarea densităţii urinei; urometru. (< fr. *uréomètre*)
ureopoiéză *s. f.* formarea de uree în organism. (< fr. *uréopoïèse*)
uretán *s. m.* ester al acidului carbonic, hipnotic şi citostatic. (< fr. *uréthanne*, germ. *Urethan*)
uretér[1] *s. n.* conduct pereche care leagă rinichii de vezica urinară. (< fr. *urétère*)
URETER[2]**(O)-** *elem.* „ureter". (< fr. *urétér/o/-*, cf. lat. *ureter*, gr. *oureter*)
ureterál, -ă *adj.* al ureterelor. (< fr. *urétéral*)
ureteralgíe *s. f.* durere pe traiectul ureterelor. (< fr. *urétéralgie*)
ureterectomíe *s. f.* rezecţie a unui ureter. (< fr. *urétérectomie*)
ureterítă *s. f.* inflamaţie a ureterelor. (< fr. *urétérite*)
ureterocél *s. n.* dilataţie chistică a segmentului intrave-zicular al ureterului. (< fr. *urétérocèle*)
ureterocistostomíe *s. f.* crearea operatorie a unei anastomoze între ureter şi vezică. (< fr. *urétérocystostomie*)
ureteroenterostomíe *s. f.* crearea unei anastomoze între ureter şi intestin. (< fr. *urétéroentérostomie*)
ureterografíe *s. f.* explorare radiologică a ureterelor. (< fr. *urétérographie*)
ureterolít *s. n.* calcul (II) ureteral. (< fr. *urétérolith*)
ureterolitiázá *s. f.* prezenţa unui calcul (II) în ureter. (< fr. *urétéro-lithiase*)
ureterolitotomíe *s. f.* incizie a ureterului pentru eliminarea unui calcul (II). (< fr. *urétérolithetomie*)
ureteropielítă *s. f.* inflamaţie a ureterului şi a bazinului (6). (< fr. *urétérypélite*)
ureteropielografíe *s. f.* radiografie a ureterului şi a bazinetului. (< fr. *urétéropyélographie*)
ureteroplastíe *s. f.* refacere chirurgicală a ureterului. (< fr. *urétéroplastie*)
ureterorafíe *s. f.* sutură a ureterului, pentru a stabili continuitatea canalului. (< fr. *urétérorraphie*)
ureteroragíe *s. f.* hemoragie a ureterului. (< engl. *ureteroragie*)
ureterorectostomíe *s. f.* creare a unor anastomozei între ureter şi rect. (< fr. *urétérorectostomie*)
ureterostomíe *s. f.* deschidere chirugicală a ureterului la piele sau la colon[3]. (< fr. *urétérostomie*)
ureterotomíe *s. f.* incizie a ureterului. (< fr. *urétérotomie*)
uretero-vaginál, -ă *adj.* referitor la ureter şi vagin. (< engl. *ureterovaginal*)
uretero-vezicál, -ă *adj.* referitor la ureter şi vezică. (< fr. *urétéro-vésical*)
URETR(O)-, -uretríe *elem.* „uretră". (< fr. *urétr/o/-, -uréthrie*, cf. gr. *ourethra*)
uretrál, -ă *adj.* al uretrei. (< fr. *urétral*)
uretralgie *s. f.* durere nevralgică a uretrei. (< fr. *urétralgie*)

urétră *s. f.* conduct prin care se elimină, în afară, urina din vezica urinară. (< fr. *urétre*)
uretrectomíe *s. f.* rezecție a unei porțiuni din peretele uretral. (< fr. *uréctrectomie*)
-uretríe v. u r e t r (o) - .
uretrítă *s. f.* inflamație a mucoasei uretrale. (< fr. *urétrite*)
uretrocél *s. n.* hernie a uretrei. (< fr. *urétrocèle*)
uretrocistítă *s. f.* uretrită a cărei inflamație cuprinde și vezica. (< fr. *urétrocystite*)
uretrocistografíe *s. f.* radiografie a uretrei și a vezicii cu ajutorul unei substanțe de contrast. (< fr. *urétrocystigraphie*)
uretrografíe *s. f.* radiografie a uretrei cu o substanță de contrast. (< fr. *urétrographie*)
uretroplastíe *s. f.* refacere chirurgicală a unei porțiuni de uretră. (< fr. *urétroplastie*)
uretrorafíe *s. f.* sutură operatorie a uretrei. (< fr. *urétrorraphie*)
uretroragíe *s. f.* hemoragie pe uretră, în afara micțiunii. (< fr. *urétrorragie*)
uretrorée *s. f.* scurgere (abundentă) prin uretră. (< fr. *urétrorrhée*)
uretroscóp *s. n.* instrument folosit pentru uretroscopie. (< fr. *urétroscope*)
uretroscopíe *s. f.* explorare endoscopică a uretrei cu uretroscopul. (< fr. *urétroscopie*)
uretrostenío *s. f.* strictură a uretrei. (< fr. *urétrosténie*)
uretrostomíe *s. f.* deschidere chirurgicală a unui meat urinar artificial pe traiectul uretrei. (< fr. *urétrostomie*)
uretrotóm *s. n.* instrument folosit în uretrotomie. (< fr. *urétrotome*)
uretrotomíe *s. f.* incizie a uretrei, pentru a înlătura o strictură a acesteia. (< fr. *urétrotomie*)
uretro-vaginál, -ă *adj.* referitor la uretră și vagin. (< engl. *urétro-vaginal*)
uretro-vezicál, -ă *adj.* referitor la uretră și vezică. (< fr. *urétro-vesical*)
uréus *s. n.* reprezentare a șarpelui naja, simbol al Soarelui, care orna coroana faraonilor; semn al regalității. (< fr., lat. *uraeus*)
-uréză v. uro[1]-.
-úrg, -urgíe *elem.* „creator, creație". (< fr. *-urge, -urgie*, cf. gr. *-ourgos, -ourgia*)
urgént, -ă *adj.* care nu suferă întârziere, grabnic, presant. • (despre telegrame) care se expediază cu precădere, pentru a sosi mai repede. (< fr. *urgent*, lat. *urgens*)
urgentá *vb. tr.* a grăbi, a accelera mersul unei lucrări. (< urgent)
urgénță *s. f.* grabă în a rezolva ceva care nu suferă amânare; însușirea a ceea ce este urgent. **o** *de ~* = imediat, fără întârziere; *stare de ~* = situație care impune aplicarea de către stat a unui sistem de măsuri cu caracter politic, militar, economic și social care să-i permită intrarea în război într-un timp foarte scurt. (< fr. *urgence*)
-urgíe v. -urg.
urgonián, -ă *adj., s. n.* (din) ansamblul de formații calcaroase cu pante abrupte, din cretaciul inferior. (< fr. *urgonien*)
úric *adj. acid ~* = acid organic în urină și în sânge, din arderea proteinelor. (< fr. *urique*)
uricázá *s. f.* enzimă care catalizează hidroliza oxidativă a acidului uric. (< engl. *uricase*)
uricemíe *s. f.* prezența acidului uric în sânge. (< fr. *uricémie*)
urichinázá *s. f.* enzimă prezentă în urina umană, care transformă plasminogenul în plasmină. (< fr. *urokinase*)
uricopexíe *s. f.* precipitare și fixare a acidului uric în țesuturi și în rinichi, sub formă de calculi. (< fr. *uricopexie*)
uricopoiétic, -ă *adj.* referitor la uricopoieză. (< fr. *uricopoïétique*)
uricopoiézá *s. f.* formarea de acid uric în organism. (< fr. *uricopoïèse*)
uricozuríe *s. f.* eliminare de acid uric prin urină. (< fr. *uricosurie*)
-uríe v. uro[1]-.
urinà *vb. intr.* a elimina urina din vezica urinară. (< fr. *uriner*)
urinál *s. n.* vas de sticlă sau de plastic în spitale pentru urinare, la bărbați, fără a coborî din pat. (< fr. *urinal*)
urinár, -ă *adj.* (despre organe, vase etc.) care secretă sau elimină urina. (< fr. *urinaire*)
urínă *s. f.* lichid secretat de rinichi și colectat de vizică. (< fr. *urine*, lat. *urina*)
URINI- v. uro[1]-.
urinífer, -ă *adj.* referitor la urină sau la organele urinare; care transportă urina. (< fr. *urinifère*)
urinoár *s. n.* loc special pentru urinare; pisoar. (< fr. *urinoir*)
urinós, -oásă *adj.* de natura urinei; referitor la urină. (< fr. *urineux*)
urlián, -ă *adj.* referitor la oreion. (< fr. *ourlien*)
úrnă *s. f.* **1.** vas în care se păstrează cenușa morților incinerați. **2.** cutie în care se depun buletinele de vot, numerele de loterie etc. **3.** (*bot.*) capsulă sporifică. (< fr. *urne*, lat. *urna*)
URO[1]-/UREO-, -uréză, -uríe /URINI- *elem.* „urină", „uree, acid uric". (< fr. *uro-, uréo-, -urèse, -urie, urini-*, cf. gr. *ouron, ouresis*)
URO[2]-, -úră *elem.* „coadă". (< fr. *uro-, -oure*, cf. gr. *oura*)
urobactérie *s. f.* bacterie saprofită care descompune ureea. (< fr. *urobactérie*)
urobilínă *s. f.* pigment biliar, una dintre materiile co-lorante ale urinei. (< fr. *urobiline*)
urobilinemíe *s. f.* prezența urobilinei în sânge. (< engl. *urobilinemie*)
urobilinogén *s. n.* pigment galben care se formează în intestin prin reducerea urobilinei. (< fr. *urobilinogène*)
urobilinuríe *s. f.* prezența urobilinei în urină. (< fr. *urobilinurie*)
urocél *s. n.* tumoare formată prin infiltrarea urinei în burse[1] (2). (< fr. *urocèle*)
urocítográmă *s. f.* rezultat al studiului croscopic al elementelor celulare din urină. (< fr. *urocytogramme*)
urocordáte *s. n. pl.* încrengătură de cordate inferioare cu coardă dorsală numai în stare larvară și corpul învelit într-o tunică celulozică în formă de sac; tunicieri. (< fr. *urocordés*)
urocróm *s. n.* substanță galbenă, foarte bogată în pigmenți urinari. (< fr. *urochrome*)
urocultúră *s. f.* probă de laborator prin care se cercetează microbii din urină. (< fr. *uroculture*)
urodéle *s. n. pl.* caudate. (< fr. *urodéles*)
urodensimétru *s. n.* instrument pentru măsurarea densității urinei. (< fr. *urodensimètre*)
urodínie *s. f.* micțiune dureroasă. (< fr. *urodynie*)
urodípsie *s. f.* perversiune constând în obținerea plăcerii sexuale prin ingerarea urinei sexului opus. (< fr. *urodipsie*)
urofobíe *s. f.* teamă patologică de a nu fi surprins de nevoia urinării. (< uro[1]- + *-fobie*[2])
urogastrónă *s. f.* substanță de tip hormonal din mucoasa intestinului subțire sau din urină, cu acțiune inhibitoare asupra motilității stomacului și secreției gastrice. (< fr. *urogastrone*)
urogén, -ă *adj.* care produce urina. (< fr. *urogène*)
urogenitál, -ă *adj.* genito-urinar. (< fr. *urogénital*)
urografíe *s. f.* radiografie a căilor urinare cu o substanță opace la razele X. (< fr. *urographie*)
urográmă *s. f.* imagine obținută prin urografie. (< fr. *urogramme*)
urolít *s. n.* calcul (II) urinar. (< germ. *Urolith*)
urolitiázá *s. f.* litiază a căilor urinare. (< germ. *Urolithiasis*)
urológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în urologie. (< fr. *urologue*)
urológic, -ă *adj.* de urologie. (< fr. *urologique*)
urologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază aparatul urinar și bolile lui specifice. (< fr. *urologie*)
urométru *s. n.* ureometru. (< fr. *uromètre*)
uronefrózá *s. f.* hidronefroză. (< fr. *uronéphrose*)
urónic *adj. acid ~* = acid-aldehidă utilizat în organism în reacții de cuplare cu compușii organici toxici. (< fr. *uronique*)
uropatie *s. f.* stare patologică a căilor urinare. (< fr. *uropathie*)
uropepsínă *s. f.* enzimă proteolitică din urină. (< fr. *uropepsine*)

uropigiál, -ă *adj.* care aparţine târtiţei păsărilor. (< fr. *uropygial*)
uropígiánă *adj. glandă ~* = glandă sebacee la baza cozii la păsări, cu a cărei grăsime acestea îşi ung penele cu ciocul. (< fr. *uropygienne*)
uropionefróză *s. f.* distensie a bazinului datorită urinei purulente. (< fr. *uropyonéphrose*)
uropoiétic, -ă *adj.* referitor la uropoieză. (< fr. *uropoïétique*)
uropoiéză *s. f.* proces de formare a urinei. (< fr. *uropoïèse*)
uroporfirínă *s. f.* pigment biliar cu structură similară celei a hemoglobinei. (< fr. *uroporphyrine*)
uroscopíe *s. f.* **1.** examen endoscopic al urinei. **2.** analiză de laborator a urinei. (< fr. *uroscopie*)
urostíl *s. n.* os lung reprezentând regiunea codală a coloanei vertebrale, la amfibieni.
uroterapíe *s. f.* folosirea terapeutică a urinei. (< fr. *urothérapie*)
urotoxic, -ă *adj.* de urotoxie. (< fr. *urotoxique*)
urotoxíe *s. f.* grad de toxicitate prezentat de urină în timpul unor infecţii. (< fr. *urotoxie*)
urotropínă *s. f.* medicament obţinut prin acţiunea formolului asupra amoniacului, antiseptic al căilor urinare. (< fr. *urotropine*)
ursíde *s. f. pl.* familie de mamifere omnivore şi carnivore: ursul. (< fr. *ursidés*)
ursín *s. m.* mic animal marin, cu carapace calcaroasă şi acoperit cu ghimpi mobili, ale cărui glande reproducătoare sunt comestibile. (< fr. *oursin*)
ursón[1] *s. m.* varietate de cârtiţă cu părul lung, având aspectul unei blăni. (< fr. *ourson*)
ursón[2] *s. n.* **1.** ţesătură sintetică ce imită blana de urs. **2.** palton, haină confecţionată din astfel de ţesătură. (< urs + -on)
ursulínă *s. f.* călugăriţă dintr-un ordin monahal catolic, fondat în 1537, care se consacra educaţiei fetelor şi îngrijirii bolnavilor. (< fr. *ursuline*)
urticá *vb. refl.* a face urticarie. (< urticarie)
urticacée *s. f. pl.* familie de plante erbacee dicotiledonate apetale: urzica. (< fr. *urticacées*)
urticále *s. f. pl.* ordin de plante dicotiledonate: specii de arbori şi erbacee apetale, grupate în numeroase familii: urticacee, ulmacee, moracee, canabinacee etc. (< fr. *urticales*)
urticánt, -ă *adj.* care provoacă usturime; urzicător, usturător. (< fr. *urticant*)
urticárie *s. f.* boală alergică prin erupţia pe piele a unor băşicuţe însoţite de mâncărime. (< fr. *urticaire*)
uruguayán, -ă I. popor care locuieşte în Uruguay. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< fr. *uruguayen*)
ustensílă *s. f.* unealtă, sculă. (< fr. *ustensile*)
ustilaginále *s. f. pl.* ordin de ciuperci bazidiomicete parazite pe vegetale, cărora le produc diferite boli; ustilaginee. (< fr. *ustilaginales*)
ustilaginée *s. f. pl.* ustilaginale. (< fr. *ustilaginées*)
ustiúne *s. f.* ardere. • cauterizare. (< fr. *ustion*, lat. *ustio*)
úter[1] *s. n.* organ cavitar între vagin şi trompe, în care se dezvoltă embrionul; mitră. (< lat. *uterus*, fr. *utérus*)
UTER[2]**(O)-** *elem.* „uter". (< fr. *utér/o/-*, cf. lat. *uterus*)
uteralgíe *s. f.* metralgie. (< fr. *utéralgie*)
uteránţă *s. f.* **1.** exces în vorbire sau în comportament. **2.** lucru excesiv, exagerat; extremitate. (< engl. *utterance*)
uterectomíe *s. f.* excizie a uterului. (< fr. *utérectomie*)
uterín, -ă *adj.* referitor la uter. **o** *fraţi ~i* = fraţi născuţi din aceeaşi mamă, dar având taţi diferiţi. (< fr. *utérin*)
uterinitáte *s. f.* calitatea de a fi uterin. (< fr. *utérinité*)
uterocél *s. n.* hernie a uterului. (< fr. *utérocèle*)
uterografíe *s. f.* explorare radiologică a uterului cu ajutorul unei substanţe de contrast. (< fr. *utérographie*)
utero-intestinál, -ă *adj.* al uterului şi intestinului. (< engl. *uterointestinal*)
uterolít *s. n.* calcul (II) uterin. (< fr. *utérolithe*)
utero-ovarián, -ă *adj.* care aparţine uterului şi ovarului. (< fr. *utéro-ovarien*)
utero-plancetár, -ă *adj.* referitor la uter şi placentă. (< fr. *utéro-placentaire*)
uteroragíe *s. f.* hemoragie uterină. (< fr. *utérorragie*)
uterorée *s. f.* scurgere uterină. (< fr. *utérorhée*)
uteroscopíe *s. f.* examinare a cavităţii uterine cu un endoscop special. (< fr. *utéroscopie*)
utero-vaginál, -ă *adj.* care aparţine uterului şi vaginului. (< fr. *utéro-vaginal*)
útil, -ă *adj.* (şi *s. n.*) folositor, trebuincios, necesar. **o** *în timp ~* = la momentul potrivit. (< fr. *utile*, lat. *utilis*)
utilá *vb. tr.* a înzestra, a dota un atelier, o fabrică cu utilajul necesar. (< fr. *outiller*)
utiláj *s. n.* **1.** ansamblu de instalaţii, maşini, aparate, unelte etc. trebuitoare unei anumite lucrări sau pentru asigurarea procesului de muncă într-o întreprindere. **2.** secţie într-o uzină metalurgică destinată fabricării, reparării şi întreţinerii de utilaj (1). (< fr. *outillage*)
utilitár, -ă I. *adj.* referitor la utilitate, din punctul de vedere al utilităţii; preocupat de interese materiale. **II.** *s. f.* vehicul utilitar. (< fr. *utilitaire*)
utilitarísm *s. n.* **1.** concepţie filosofică ce consideră utilitatea drept principiu al tuturor valorilor. • doctrină etică din sec. XIX, potrivit căreia criteriul moralităţii îl constituie utilitatea, folosul personal. **2.** spirit utilitar. (< fr. *utilitarisme*)
utilitaríst, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (adept) al utilitarismului. **2.** (cel) care vede în toate numai profitul personal şi utilitatea. (< fr. *utilitariste*)
utilitáte *s. f.* însuşirea a ceea ce este util(izabil). • folos, serviciu pe care îl (poate) aduce cineva sau ceva. (< fr. *utilité*, lat. *utilitas*)
utilizá *vb. tr.* a întrebuinţa, a folosi. (< fr. *utiliser*)
utilizábil, -ă *adj.* care poate fi utilizat. (< fr. *utilisable*)
utilizatór, -oáre *s. m. f.* cel care utilizează. (< fr. *utilisateur*)
utópic, -ă *adj.* cu caracter de utopie; iluzoriu; irealizabil; utopist. (< fr. *utopique*)
utopíe *s. f.* **1.** nume dat teoriilor fanteziste, irealizabile, care preconizează creara unei alte ordini sociale, fără a ţine seama de condiţiile concret-istorice date şi de legile obiective ale dezvoltării societăţii. **2.** concepţie, proiect irealizabil, fantezie, himeră, vis. (< fr. *utopie*)
utopísm *s. n.* (*rar*) credinţă în idealuri utopice. (< germ. *Utopismus*)
utopíst, -ă I. *adj.* utopic. **II.** *adj., s. m. f.* (autor, adept) al unei teorii sociale utopice. (< fr. *utopiste*)
utriculár, -ă *adj.* în formă de utriculă. (< fr. *utriculaire*)
utrículă *s. f.* **1.** cavitate mică în ţesătura celulară a plantelor; băşicuţă plină cu aer care face să plutească pe apă unele plante acvatice. • înveliş al fructului, din concreşterea bracteelor. **2.** formaţie anatomică în formă de sac. • una dintre cele două părţi ale vestibulului urechii. (< fr. *utricule*, lat. *utriculus*)
ut súpra *loc. adj.* (*jur.*, în acte) ca mai sus. (< lat. *ut supra*)
uválă *s. f.* formă carstică de suprafaţă, alungită, puţin adâncă, din unirea mai multor doline. (< fr. *ouvala*, germ. *Uvala*)
uveál, -ă *adj.* al uveei. (< fr. *uvéal*)
uvée *s. f.* strat pigmentar al irisului[2] (2). (< fr. *uvée*)
uveítă *s. f.* inflamaţie a uveei. (< fr. *uvéite*)
uveosclerítă *s. f.* inflamaţie a uveei şi a sclerei. (< fr. *uvéosclérite*)
uvertúră *s. f.* compoziţie orchestrală cu formă fixă sau liberă, introducere la o operă, la un balet, un oratoriu etc. • piesă orchestrală de concert de sine stătătoare, dintr-o singură parte şi având la bază un program. (< fr. *ouverture*)
UVI-/UVO- *elem.* „boabe de strugure, bacă". (< fr. *uvi-, uvo-*, cf. lat. *uva*)
uvifér, -ă *adj.* care poartă boabe de strugure. (< fr. *uvifère*)
uvifórm, -ă *adj.* în formă de strugure. (< lat. *uviformis*)
uviól *s. n.* sticlă transparentă pentru radiaţiile ultraviolete, folosită la aparate optice. (< germ. *Uviol*, fr. *uviol*)
uvioterapíe *s. f.* folosirea terapeutică a razelor ultra-violete. (< fr. *uviothérapie*)
UVO- v. u v i - .
uvografíe *s. f.* descriere ştiinţifică a soiurilor de struguri. (< fr. *uvographie*)
uvologíe *s. f.* studiu sistematic al strugurilor. (< fr. *uvologie*)
UVUL(O)- *elem.* „uvulă". (< fr. *uvul/o/-*, cf. lat. *uvula*)

uvulár, -ă *adj.* **1.** al uvulei. **2.** (*fon.;* despre sunete) care se articulează în partea posterioară a cavității bucale, cu vibrarea uvulei. (< fr. *uvulaire*)

uvúlă *s. f.* apendice cărnos în cavitatea bucală, în partea posterioară a vălului palatin; luetă; omușor. (< fr. *ovule*, lat. *ovula*)

uvulítă *s. f.* inflamație a uvulei. (< fr. *uvulite*)

uvuloptóză *s. f.* alungire patologică a uvulei, ca urmare a unui proces inflamator sau tumoral. (< fr. *uvuloptose*)

uvulotomíe *s. f.* incizie a uvulei. (< fr. *uvulotomie*)

úxer *s. n.* navă de transport (pentru cai), cu rame și vele, folosită în trecut în Marea Mediterană. (< fr. *uxer*)

uxoriál, -ă *adj.* al soției. (< engl. *uxorial*)

uxoricíd I. *s. n.* ucidere a soției de către soț. **II.** *s. m.* soț care și-a ucis soția. (< fr. *uxoricide*)

uxorilocál, -ă *adj.* (despre un sistem de filiație și de organizare socială) în care soțul vine să locuiască la familia părinților soției. (< fr. *uxorilocal*)

uz *s. n.* **1.** folosire, întrebuințare. **2.** uzanță. **3.** (*jur.*) dreptul de a se folosi de un lucru care este și rămâne proprietatea altuia. (< lat. *usus*, it. *uso*)

uzá *vb.* **I.** *tr., refl.* a (se) învechi, a (se) deteriora, a (se) toci (prin folosire). **II.** *refl.* (*fig.;* despre persoane) a se epuiza, a se consuma. **III.** *intr.* a se folosi de... (< fr. *user*)

uzábil, -ă *adj.* care se uzează (ușor). (< it. *usabile*)

uzáj *s. n.* **1.** uzură. **2.** uz. **3.** uzanță (2). (< fr. *usage*)

uzánță *s. f.* **1.** mod de a proceda, de a lucra propriu pentru un anumit lucru, pentru o anumită activitate. **2.** obicei, datină, cutumă; uzaj (2). **3.** (*jur.*) *~e diplomatice* = totalitatea practicilor în relațiile diplomatice dintre state. (< fr. *usance*, it. *usanza*)

uzbéc, -ă I. *s. m. pl.* popor de religie musulmană, constituit ca națiune în Uzbekistan. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. f.*) limbă turcică vorbită de uzbeci. (< rus. *uzbek*)

uzíná *vb. tr.* **1.** a prelucra un material în uzină cu ajutorul unei mașini-unelte. **2.** a fabrica un produs într-o uzină. (< fr. *usiner*)

uzinábil, -ă *adj.* care poate fi lucrat într-o uzină. (< fr. *usinable*)

uzináj *s. n.* uzinare. (< fr. *usinage*)

uzinál, -ă *adj.* de uzină. (< fr. *usinal*)

uzínă *s. f.* **1.** unitate industrială mare, organizată pe bază de diviziune a muncii, în care se fac în special lucrări de utilaj, se produc semifabricate sau materiale pentru alte industrii, pentru fabrici etc. **2.** centrală de forță furnizoare de energie electrică, termică, de apă etc. **o** *~ pilot* = uzină cu rol de model. (< fr. *usine*)

uzitá *vb. tr., refl.* a (se) folosi în mod curent. (după fr. *usité*)

uzitábil, -ă *adj.* care poate fi uzitat. (< uzita + -bil)

uzuál, -ă *adj.* folosit în mod curent. • frecvent, obișnuit. (< fr. *usuel*, lat. *usualis*)

uzucapiúne *s. f.* (*jur.*) **1.** mod de dobândire a proprietății imobiliare prin efectul unei posesiuni prelungite. **2.** dobândire a suveranității asupra unui teritoriu prin exercitarea continuă și pașnică a autorității de stat asupra acelui teritoriu. (< fr. *usucapion*, lat. *usucapio*)

uzufrúct *s. n.* drept al cuiva de a se folosi de un bun care aparține altei persoane. (< lat. *usufructus*, după fr. *usufruit*)

uzufructuár, -ă *s. m. f.* deținător al unui drept de uzufruct. (< lat. *usufructuarius*, după fr. *usufruitier*)

uzúră *s. f.* **1.** deteriorare, degradare a unei piese, a unui sistem tehnic datorită (ne) utilizării sale; uzaj. • pierdere de material la suprafața unei piese din cauza frecării. **o** *~ molară* = pierdere a valorii mașinilor, instalațiilor, clădirilor etc. ca urmare a creșterii productivității muncii sociale sau a apariției altor mașini, mai perfecționate. **2.** (*fig.*) slăbire, oboseală, epuizare. (< fr. *usure*)

uzurpá *vb. tr.* a acapara, a-și însuși prin violență sau prin fraudă un bun, un drept, o calitate etc. (< fr. *usurper*, lat. *usurpare*)

uzurpatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care săvârșește o uzurpare. (< fr. *usurpateur*, lat. *usurpator*)

V

vacánt, -ă *adj.* **1.** (despre un post, o funcție) neocupat; liber, disponibil. **2.** (despre o succesiune) care nu este reclamată de succesori (2). (< fr. *vacant*, lat. *vacans*)

vacantă *vb. intr.* (*rar*) a fi vacant, fără titular. (< vacant, după fr. *vaquer*, lat., it. *vacare*)

vacantábil, -ă *adj.* care poate fi vacantat. (< *vacanta* + *-bil*)

vacánță *s. f.* **1.** interval de timp în care o instituție, un organ reprezentativ își încetează activitatea. • timpul în care un post, o funcție etc. rămân neocupate. **2.** timp de odihnă acordat elevilor și studenților pe o anumită perioadă. • concediu de odihnă. **3.** (*fiz.*) nod al unei rețele cristaline din care lipsește atomul, ionul sau molecula respectivă. (< fr. *vacance*, it. *vacanza*)

vacanție, -ă *adj.* de vacanță. (< fr. *vacancier*)

vacárm *s. n.* zgomot mare, hărmălaie, larmă, tumult. (< fr. *vacarme*)

vacát *s. n.* pagină a unei lucrări tipărite pe care nu s-a imprimat nimic. (< germ. *Vakat*)

vacáție *s. f.* încetare, suspendare a lucrărilor sau ședințelor unui tribunal. (< fr. *vacation*, lat. *vacatio*)

vaccín[1] *s. n.* preparat biologic din microbi sau toxine atenuate, care este inoculat în organism în scopul obținerii imunității. • urmă lăsată pe corp de o vaccinare. (< fr. *vaccin*, lat. *vaccinus*)

VACCIN[2]**(O)-** *elem.* „vaccin, vaccinare". (< fr. *vaccin/o/-*, cf. lat. *vaccinus*)

vacciná *vb. tr.* a inocula un vaccin. (< fr. *vacciner*)

vaccinábil, -ă *adj.* care poate fi vaccinat. (< fr. *vaccinable*)

vaccinál, -ă *adj.* referitor la vaccin. (< fr. *vaccinal*)

vaccinatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care vaccinează. (< fr. *vaccinateur*)

vaccinație *s. f.* (*rar*) vaccinare. (< fr. *vaccination*)

vaccínă *s. f.* boală infecțioasă la vaci și la cai, produsă de un virus, care, inoculat la om, îi asigură imunitatea la variolă. (< fr. *vaccine*)

vaccinélă *s. f.* formă atenuată de vaccină la indivizii revaccinați; vaccinoid (II). (< fr. *vaccinelle*)

vaccínic, -ă *adj.* cu vaccin. (< fr. *vaccinique*)

vaccinofobíe *s. f.* teamă morbidă de vaccin. (< engl. *vaccinophobia*)

vaccinogén, -ă *adj.* care produce vaccin. (< fr. *vaccinogène*)

vacccinogenéză *s. f.* stabilirea de imunitate vaccinală, în organism. (< fr. *vaccinogenèse*)

vaccinoíd, -ă **I.** *adj.* care seamănă cu vaccinul. **II.** *s. n.* vaccinelă. (< fr. *vaccinoïde*)

vaccinoprofilaxíe *s. f.* vaccinare în scop preventiv. (< fr. *vaccinoprophylaxie*)

vaccinostíl *s. n.* lanțetă pentru vaccinări. (< fr. *vaccinostyle*)

vaccinoterapíe *s. f.* metodă terapeutică bazată pe inocularea de vaccinuri în doze repetate. (< fr. *vaccinothérapie*)

vacilánt, -ă *adj.* nehotărât, mobil, schimbător. (< fr. *vacillant*)

vacilațiúne *s. f.* nesiguranță; ezitare, șovăire, nehotărâre. (< fr. *vacillation*)

vacublíț *s. n.* (*fot.*) tip de lampă-fulger al cărei sistem de luminare este format dintr-un balon de sticlă umplut cu oxigen, în care se află o foiță subțire de magneziu și o montură metalică cu ghivent. (< germ. *Vakublitz*)

vacuitáte *s. f.* (*livr.*) situația, însușirea a ceea ce este vid. (< fr. *vacuité*, lat. *vavuitas*)

vacuolár, -ă *adj.* cu vacuole. (< fr. *vacuolaire*)

vacuolát, -ă *adj.* prevăzut cu vacuole. (< fr. *vacuolé*)

vacuólă *s. f.* cavitate din protoplasma celulelor care conține suc celular, aer, substanțe de rezervă etc. (< fr. *vacuole*)

vacuolizáre *s. f.* formare de vacuole (în interiorul elementelor celulare). (după fr. *vacuolisation*)

vacuóm *s. n.* totalitatea vacuolelor din citoplasmă. (< fr. *vacuome*)

vácuu, -uă *adj.* gol; lipsit de, fără. (< lat. *vaccus*)

vácuum *s. n.* **1.** (*fiz.*) vid. **2.** ~ *-extractor* = aparat în obstetrică pentru extragerea fătului pe căile genitale. **3.** aparat în care se face concentrarea unei soluții la o presiune inferioară presiunii atmosferice. (< fr., lat. *va-cuum*)

vacuumáre *s. f.* **1.** vidare. **2.** extragere a apei dintr-un beton proaspăt turnat cu ajutorul unor panouri în care s-a făcut vid, aplicate pe suprafața betonului. (< *vacuum*)

vacuummétru *s. n.* instalație pentru măsurarea presiunii foarte joase a gazului rezidual dintr-un recipient vidat; manometru de vid. (< germ. *Vakuummeter*)

vademécum *s. n.* carte care servește drept ghid turistic sau care cuprinde noțiunile de bază ale unei discipline. (< fr. *vademecum*, lat. *vade mecum*, vino cu mine)

vae víctis /ve/ *loc. adj.* vai de cei învinși. (< lat. *vae victic*)

váfă/váfelă *s. f.* foaie crocantă din aluat nedospit servind ca foaie de tort la prepararea napolitanelor, a cornetelor de înghețată etc. (< germ. *Waffel*)

vag, -ă *adj.* **1.** (și *adv.*) care nu este bine lămurit; nedefinit, nedeterminat; confuz. **2.** nesigur, neprecis. ◊ *a se pierde în* ~ = a face considerații generale, neprecise. • care nu poate fi bine analizat. ◊ *nerv* ~ (și *s. m.*) = nerv pneumogastric. (< fr. *vague*, lat. *vagus*)

vagabónd, -ă *adj., s. m. f.* (om, animal) care rătăcește fără rost; (cel) care nu are domiciliu, ocupație, existență stabilă. • (*fig.*) nestatornic, inconstant. • (om) de nimic, fără căpătâi. (< fr. *vagabond*, lat. *vagabundus*)

vagabondă *vb. intr.* **1.** a rătăci fără țintă, a trăi ca (un) vagabond. **2.** (*fig.*; despre gânduri, imaginație) a trece, fără încetare, de la un lucru la altul. (< fr. *vagabonder*)

vagabondáj *s. n.* vagabondare. • starea celui care vagabondează. (< fr. *vagabondage*)

vagál, -ă *adj.* referitor la nervul vag. (< fr. *vagal*)

vagánt, -ă **I.** *adj.* rătăcitor, nestatornic, fără domiciliu. **II.** *s. m.* poet medieval de limbă latină, rătăcitor, care cânta bucuria de a trăi. (< fr. *vagant*, lat. *vagans*)

vagáție *s. f.* rătăcire. (< lat. *vagatio*)

vagíl, -ă *adj.* (*biol.*; despre specii) care se poate deplasa liber. (< fr. *vagile*)

vagilitáte *s. f.* însușirea unei specii de a fi vagile. (< vagil + -itate)

vagín[1] *s. n.* canal care face legătura între vulvă și uter. (< fr. *vagin*, lat. *vagina*)

VAGIN[2]**(O)-/VAGINI-** *elem.* „vagin, vagină". (< fr. *vagin/o/-*, *vagini-*, cf. lat. *vagina*)

vaginál, -ă *adj.* referitor la vagin sau vagină. ◊ *tunică ~ă* (și *s. f.*) = membrană serosă care căptușește testiculul și epididimul. (< fr. *vaginal*)
vaginalítă *s. f.* inflamație a tunicii vaginale a testiculului. (< fr. *vaginalite*)
vaginánt, -ă *adj.* (despre bractee, frunze, pețiol) care formează o teacă în jurul organului axial. (< fr. *vaginant*)
vaginát, -ă *adj.* (despre frunze) cu vagină. (< lat. *vaginatus*)
vaginá *s. f. (biol.)* teacă; (*spec.*) teaca frunzelor gramineelor. (< lat. *vagina*)
vaginectomie *s. f.* excizie a vaginului. (< fr. *vaginectomie*)
VAGINI- v. v a g i n ² (o) - .
vaginifórm, -ă *adj.* în formă de teacă. (< fr. *vaginiforme*)
vaginísm *s. n.* contracție spasmodică dureroasă a mușchiului constrictor al vaginului. (< fr. *vaginisme*)
vaginítă *s. f.* inflamație a mucoasei vaginale. (< fr. *vaginite*)
vaginocél *s. n.* hernie vaginală. (< fr. *vaginocèle*)
vaginodinie *s. f.* durere vaginală, fără inflamație sau leziune. (< fr. *vaginodynie*)
vaginopatíe *s. f.* denumire generică pentru afecțiunile vaginului. (< fr. *vaginopathie*)
vaginoplastíe *s. f.* operație reparatorie a vaginului pentru preîntâmpinarea unui prolaps. (< fr. *vaginoplastie*)
vaginoragíe *s. f.* hemoragie vaginală. (< fr. *vaginorragie*)
vaginorectál, -ă *adj.* al vaginului și rectului. (< fr. *vaginorectal*)
vaginoscóp *s. n.* specul vaginal. (< engl. *vaginoscope*)
vaginoscopie *s. f.* examen endoscopic al cavității vaginale. (< fr. *vaginoscopie*)
vaginotomie *s. f.* incizie a vaginului. (< fr. *vaginotomie*)
vaginotróp, -ă *adj.* (despre hormoni) care acționează asupra vaginului. (< fr. *vaginotrope*)
vagino-uretrál, -ă *adj.* care aparține vaginului și uretrei. (< fr. *vagino-urétral*)
vaginúlă *s. f.* **1.** vagină mică. **2.** floare în formă de tub, la compozee. (< fr. *vaginule*)
VAGO- *elem.* „nervul vag". (< fr. *vago-*, cf. lat. *vagus*)
vagolític, -ă *adj.* care paralizează nervul vag. (< fr. *vagalytique*)
vagomimétic, -ă *adj.* (dspre substanțe) a cărei acțiune imită pe aceea a nervului vag. (< fr. *vagomimétique*)
vagón *s. n.* **1.** vehicul de cale ferată pentru transportul călătorilor, al mărfurilor, animalelor etc. ◊ *~ de dormit* = vagon prevăzut cu cabine și paturi pentru dormit; vagon-lit; *~-restaurant* = vagon amenajat pentru a servi ca restaurant; *~-cisternă* = recipient cilindric montat pe șasiu, pentru transportul lichidelor; *casă (sistem) ~* = casă care are camerele dispuse una după alta. **2.** cantitate de mărfuri care încape într-un vagon (1). (< fr. *wagon*)
vagonét *s. n.* vagon mic care circulă pe o cale ferată îngustă (la lucrări forestiere sau în fabrici, pe șantiere etc.). (< fr. *wagonnet*)
vagonetáj *s. n. (rar)* transport cu ajutorul vagonetelor. (după fr. *wagonnage*)
vagonetár *s. m.* muncitor care lucrează pe vagonete. (< vagonet + *-ar*)
vagosimpátic, -ă *adj.* referitor la nrvul vag și în sistemul nervos simpatic. (< vag + simpatic)
vagotómic, -ă *adj.* de vagotomie. (< fr. *vagotomique*)
vagotomíe *s. f.* secționare chirurgicală a nervului vag, în scop experimental sau terapeutic. (< fr. *vagotomie*)
vagotónie, -ă **I.** *adj.* referitor la vagotonie. **II.** *adj., s. m. f.* (individ) la care predomină sistemul parasimpatic. (< fr. *vagotonique*)
vagotonie *s. f.* tulburare neurovegetativă caracterizată printr-o sensibilitate specială a sistemului nervos autonom dirijat de penumogastric. (< fr. *vagotonie*)
vagotonină *s. f.* hormon vagomimetic secretat de pancreas. (< fr. *vagotonine*)
vagotoninemie *s. f.* prezența de vagotonină în sânge. (< fr. *vagotoninémie*)
vagotróp, -ă *adj.* (despre substanțe) cu afinitate pentru nervul vag. (< fr. *vagotrope*)
vagulație *s. f. (jur.)* somație, în dreptul roman, făcută unui martor de către persoana care îl citează pentru mărturie. (< lat. *vagulatio*, fr. *vagulation*)
vahiné /vainé/ *s. f.* femeie din Tahiti. (< fr. *vahiné*)
vaisya *s. f.* clasă socială hindusă, alcătuită din agricultori și comerciali. (< fr. *vaisya*)
vaișeșíka *s. f.* școală filosofică indiană din sec. V î. H., care concepe substanțele (pământul, apa, focul și aerul) în spiritul materialismului, ca fiind compuse din atomi, cărora li se adaugă sufletul și intelectul. (cf. sanscr. *vișeșa*, deosebit)
val *s. n.* meterez de pământ, ca fortificație militară, în Antichitate. (< lat. *vallum*, germ. *Wall*, it. *vallo*)
valábil, -ă *adj.* care are valoare; care poate fi acceptat; acceptabil. • care întrunește condițiile cerute de lege, de o autoritate. (< fr. *valable*)
valabilitáte *s. f.* calitatea, starea a ceea ce este valabil. (< fr. *valabilité*)
valabilizá *vb. tr.* a face valabil. (< fr. *valabiliser*)
valádă *s. f. (mar.)* concavitate a malului unui fluviu. (< it. *vallata*)
valanginián, -ă *adj., s. n.* (din) al doilea etaj al cretacicului inferior. (< fr. *valanginien*)
valansiéná *s. f.* dantelă fină, fabricată inițial în Valenciennes (Flandra). (< fr. *valenciennes*)
valdéz, -ă *adj., s. m.* (adept) al unei secte fondată la sfârșitul sec. XII de Petrus, care propovăduia o lume bazată pe preceptul sărăciei (Valdesiu) și refuza să accepte misa, credința în transsubstanțiere, ideea purgatoriului, cultul sfinților etc. (< it. *valdese*)
valecúlă *s. f. (anat., bot.)* depresiune ușoară pe suprafața unui organ; spațiul între două ridicături sau dungi. (< fr. *vallécule*, lat. *vallecula*)
valencián, -ă /-si-/ *adj., s. m. f.* (locuitor) din Valencia (Spania). • (*s. n.*) dialect catalan occidental. (< fr. *valencien*)
valent[1], **-ă** *adj.* curajos, viteaz; puternic, brav. (< it. *valente*, lat. *valens*)
-valént[2] *elem.* „care valorează", „valență". (< fr. *-valent*, cf. lat. *valens*)
valénță *s. f.* **1.** mărime care arată numărul de atomi de hidrogen (sau echivalenți ai acestuia) cu care se poate combina un atom al unui anumit element sau un radical. **2.** (*fig.*) valoare, semnificație; posibilitate (de dezvoltare). **3.** capacitate de combinare a unui cuvânt cu alte cuvinte, în funcție de conținutul noțional și semantic al acestuia. (< fr. *valence*)
valerianacée *s. f. pl.* familie de plante erbacee dicotiledonate gamopetale: valeriana. (< fr. *valérianacées*)
valerianát *s. n.* sare a acidului valerianic. (< fr. *valérianate*)
valeriánă *s. f.* **1.** plantă erbacee cu flori trandafirii sau albe; odolean. **2.** substanță medicamentoasă din rădăcina acestei plante. (< fr. *valériane*, lat. *valeriana*)
valeriánic *adj. acid ~* = lichid incolor uleios, cu miros neplăcut, din valeriană (1), în diverse sinteze chimice. (< fr. *valérianique*)
valét *s. m.* **1.** tânăr scutier în serviciul unui senior feudal. **2.** persoană care se află în serviciul personal al cuiva; lacheu. **3.** carte la jocul de cărți reprezentând un cavaler; fante. (< fr. *valet*)
valetudinár, -ă *adj.* bolnăvicios; slab, șubred. (< fr. *valétudinaire*, lat. *valetudinarius*)
valetudinárium *s. n.* infirmerie într-o casă romană mare. • spital al unei tabere romane. (< lat. *valetudinarium*)
válex *s. n.* substanță tanantă de calitate superioară, din valonee. (< fr., lat. *valex*)
válgus *s. n.* picior deviat în afară. (< fr., lat. *valgus*)
valíd, -ă *adj.* **1.** sănătos, în putere, apt pentru muncă. **2.** (*bot.*) tare. **3.** (despre acte, tratate) capabil a produce efecte juridice, întrunind toate calitățile cerute de lege; valabil. (< fr. *valide*, lat. *validus*)
validá *vb. tr.* **1.** a confirma valabilitatea unui act de procedură, a unui mandat efectiv etc. **2.** a verifica valabilitatea (unui test). (< fr. *valider*, lat. *validare*)
validábil, -ă *adj.* care poate fi validat. (< valida + -bil)

validítáte *s. f.* **1.** calitatea de a fi valid. **2.** (*log.*) proprietate a unei expresii de a fi adevărată, corectă. • (în *log.* simbolică) proprietate a unor expresii logice de a fi adevărate prin introducerea lor în orice interpretare a variabilelor componente. (< fr. *validité*, lat. *validitas*)

valínă *s. f.* aminoacid, din proteinele naturale, cu rol important în nutriție, în activitatea sistemului nervos și în menținerea tonusului muscular. (< fr. *valine*)

valíză *s. f.* geamantan (mic). **o** *a-și face ~a* = a se pregăti de plecare, (*p. ext.*) a părăsi un loc; *~ diplomatică* = geantă cu care se transportă acte diplomatice, care nu se controlează la vamă. (< fr. *valise*)

valoáre *s. f.* **1.** însușire a unor obiecte, fenomene, fapte, idei de a corespunde trebuințelor sociale și idealurilor generate de acestea; suma calităților care dau preț unui obiect, unei ființe, unui fenomen etc.; însemnătate, preț, merit. **o** *judecată de ~* = judecată care enunță o apreciere; *a pune în ~* = a demonstra calitățile esențiale ale unei ființe, ale unui lucru etc.; a valorifica. • (*concr.*) ceea ce este important, valoros; om care întrunește calități deosebite. **2.** eficiacitate, putere. **3.** atribut al produselor-marfă, respectiv al bunurilor care sunt produs al muncii, satisfac o anumită trebuință sau sunt destinate schimbului, reprezentând munca socială necesară pentru producerea lor. • (*ec.*) *~a mărfii* = muncă materializată în marfă, exprimând raporturi sociale între oameni. **4.** mărime în bani reprezentând echivalentul prețului unei mărfi, al unui cec, al unei acțiuni etc. • înscris (cec, cambie, obligațiune) reprezentând un drept în bani. • rentabilitate, productivitate. **5.** mărime matematică asociată unei mărimi fizice, după un anumit procedeu, care permite compararea mărimii cu altele de aceeași natură. **6.** durata unei note muzicale sau a unei pauze. **7.** sens sau nuanță de sens a unui cuvânt. **8.** (*pict.*) intensitate a unei culori. (< fr. *valeur*, lat. *valor*)

valón, -ă I. *s. m. pl.* populație (de limbă romanică) care locuiește în Walonia (Belgia) **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. • (*s. f.*) idiom galo-roman vorbit de valoni. (< fr. *wallon*, germ. *Wallone*)

valonée *s. f.* cupă a fructului unei specii de ghindină mediteraneană, din care se obține valex. (< fr. *vallonée*)

valorá *vb. intr.* a avea, a reprezenta o valoare; a prețui. (< valoare)

valorație *s. f.* procedeu artistic prin care se poate da, în pictură, iluzia celor trei dimensiuni ale obiectelor, a distanței dintre ochi și obiecte și a reliefului acestora. (după fr. *valorisation*)

valóric, -ă *adj.* referitor la valoare. (< valoare + -ic)

valorificá *vb. tr.* a pune în valoare ceva; a scoate în relief valoarea unui înscris, a unui obiect etc. • a selecta din valorile anterioare ale culturii pe acelea care răspund noilor cerințe ale epocii. • a utiliza în producție materii prime, materiale de o anumită valoare. • a schimba un obiect, o hârtie de valoare în bani. (< valoare + -ifica)

valorizá *vb. tr.* **1.** (*fil.*) a formula judecăți de valoare. **2.** (*ec.*; despre stat) a influența (prețurile) în favoarea producătorilor, a ridica artificial prețurile; a subvenționa (vânzările) pentru menținerea prețurilor. (< fr. *valoriser*)

valorizánt, -ă *adj.* care valorizează; valorizator. (< fr. *valorisant*)

valorizátor, -oáre *adj.* valorizant. (< valoriza + -tor)

valorós, -oásă *adj.* **1.** care are valoare, prețios. **2.** talentat. (< fr. *valeureux*)

valpúrgic, -ă *adj. noapte ~ă* = noapte din ziua de 1 mai, când dracii și vrăjitoarele și-au ales-o pentru preamărirea satanei. (< /Sfânta/ *Walpurgis*, + -ic)

vals *s. n.* dans de perechi în măsură ternară în mișcare vioaie, având la bază dansuri populare austriece și germane; melodia corespunzătoare. (< fr. *valse*)

valsá *vb. intr.* a dansa un vals. (< fr. *valser*)

valsotécă *s. f.* colecție de valsuri înregistrate pe discuri sau casete. (< vals + -tecă)

valț *s. n.* **1.** cilindru. **2.** mașină alcătuită dintr-un ansamblu de cilindri grei, dispuși paralel, care, rotindu-se în sensuri contrare, exercită o presiune asupra unor materiale pe care le sfărâmă, le netezesc etc. (< germ. *Walze*)

valuáre *s. f.* (*mat., inform.*) evaluare, estimare. (după engl. *valuation*, fr. *evaluation*)

valuatór *s. m.* cel care evaluează, care estimează, cel care face un deviz. (< engl. *valuator*)

valutár, -ă *adj.* referitor la valută; în valută. (< it. *valutario*)

valútă *s. f.* **1.** unitate monetară care stă la baza sistemului monetar al unui stat. **2.** totalitatea mijloacelor de plată (monede, bancnote, cambii, cecuri etc.) folosite în schimbul internațional. **o** *~ forte* = valută cu acoperire în aur care este acceptată de mai multe state. (< it. *valuta*)

valutíst, -ă *s. m. f.* (*fam.*) **1.** posesor de valută. **2.** specialist în materie de valută. (< valută + -ist)

VALV(I)-, -válv *elem.* „valvă". (< fr. *valv/i/-, -valve*, cf. lat. *valva*)

valvár, -ă *adj.* în formă de valvă. (< fr. *valvaire*)

válvă *s. f.* **1.** fiecare dintre cele două capace ale cochiliei lamelibranhiatelor. **2.** fiecare dintre cele două jumătăți ale unei păstăi. **3.** organ de mașină care servește la stabilirea, întreruperea sau dirijarea circulației unui fluid într-o conductă etc. **4.** instrument pentru depărtarea părților moi care astupă intrarea unui organ cavitar. (< fr. *valve*, lat. *valva*)

valvolínă *s. f.* lubrifiant pentru angrenajele închise ale mașinilor, obținut prin distilarea țițeiului. (< germ. *Valvolin*/öl/)

valvulár, -ă *adj.* referitor la valvule; cu valvule. (< fr. *valvulaire*)

válvulă *s. f.* **1.** (*anat.*) cută membranoasă și elastică la orificiul unor organe, care permite trecerea unor lichide (sânge, limfă) numai într-o singură direcție. **2.** (*bot.*) valvă mică. **3.** (*tehn.*) robinet cu valvă. **4.** dispozitiv în carena unei nave destinat introducerii și evacuării apei. (< fr. *valvule*, lat. *valula*)

valvulectomíe *s. f.* rezecție operatorie a unei valvule cardiace, în caz de stenoză. (< fr. *valvulectomie*)

valvulítă *s. f.* inflamație a valvulelor inimii. (< fr. *valvulite*)

valvulopatíe *s. f.* denumire generică pentru cardiopatiile valvulare. (< fr. *valvulopathie*)

valvuloplastíe *s. f.* reparație chirurgicală a unei valvule cardiace. (< fr. *vavuloplastie*)

valvulotomie *s. f.* intervenție chirurgicală pe inimă, constând în secționarea valvulelor. (< fr. *valvulotomie*)

vámpă *s. f.* vedetă de cinema care interpretează rolul unei femei fatale. • femeie de o eleganță excentrică și irezistibilă. (< fr., engl. *vamp*)

vampír *s. m.* **1.** liliac mare din America de Sud care suge sângele animalelor și al oamenilor pe care-i surprinde adormiți. **2.** personaj imaginar despre care se credea că ar suge sângele celor vii. • (*fig.*) exploatator sălbatic. **3.** criminal care ucide din plăcerea de a vedea sânge. (< fr. *vampire*, germ. *Vampir*)

vampíric, -ă *adj.* de vampir(ism); (*p. ext.*) foarte crud; oribil, îngrozitor. (< fr. *vampirique*)

vampirísm *s. n.* **1.** credință în vampiri. • aviditate insațială. **2.** perversiune sexuală manifestată printr-un sadism extrem, bolnavul provocând partenerului sânge-rare. • cruzime excesivă. **3.** (*psih.*) necrofilie. (< fr. *vampirisme*)

vampírizá *vb. intr.* (*fig.*) a suge cu lăcomie, cu aviditate. (< vampir + -iza)

vampirológ *s. m.* cunoscător în vampiri. (< vampir + -log)

van[1] *s. n.* trăsură închisă pentru transportul cailor de curse. (< engl., fr. *van*)

van[2]**, -ă** *adj.* **1.** fără rost; lipsit de sens. **o** *în ~* = în zadar. **2.** iluzoriu; neîntemeiat. (< it. *vano*, lat. *vanus*)

vanadát *s. m.* sare a acidului vanadic. (< fr. *vanadate*)

vanádic *acid ~* = acid din vanadiu. (< fr. *vanadique*)

vanadifér, -ă *adj.* care conține vanadiu. (< fr. *vanadifère*)

vanadinít *s. n.* vanadat natural de plumb. (< fr. *vana-dinite*)

vanádiu *s. n.* metal dur, casant, cenușiu, folosit la elaborarea unor oțeluri speciale. (< fr. *vanadium*)

vână[1] *s. f.* vas mare, cadă pentru îmbăiat sau pentru spălat rufe. (< germ. *Wanne*)

vână[2] *s. f.* dispozitiv de deschidere, închidere sau reglare a debitului unui lichid dintr-o conductă. (< fr. *vanne*)

vánda *s. f.* specie de orhidee din India şi Oceania, epifită, cultivată frecvent în sere calde pentru florile sale superbe. (< fr. *vanda*)

vandábil, -ă *adj.* (despre produse) care se poate vinde. (< fr. *vendable*)

vandabilitáte *s. f.* însuşire de a fi vandabil. (< engl. *vandability*)

vandál, -ă **I.** *s. m. pl.* grup de triburi germanice care, în secolul V, au invadat Imperiul Roman de Apus, producând mari distrugeri. **II.** *adj., s. m. f.* **1.** (locuitor) din aceste triburi. **2.** (*fig.*) om barbar care comite acte de vandalism. (< fr. *vandale*, lat. *vandalus*)

vandálic, -ă *adj.* **1.** propriu vandalilor. **2.** (*fig.*) necivilizat, barbar. (< fr. *vandalique*)

vandalísm *s. n.* distrugere a bunurilor şi a valorilor culturale şi artistice ale unui popor, oraş etc. (< fr. *vandalisme*)

vandalizá *vb. tr.* a produce vandalism. (< vandal + *-iza*)

vandée *s. f.* focar de rebeliuni contrarevoluţionare în timpul războaielor civile. (< Vendée n. pr.)

vandeén, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (locuitor) din Vandeea. **2.** (răsculat regalist) din provinciile de apus din Franţa în timpul Revoluţiei. (< fr. *vendéen*)

vándrug *s. m.* lemn rotund despicat în două, care susţine pereţii unei mine. (< germ. *Wandruck*)

vanétă *s. f.* vană (2) de dimensiuni reduse. (< vană + *-etă*)

vang *s. n.* grindă de-a lungul marginilor unei scări fixe, pe care se reazemă capetele treptelor. (< germ. *Wange*)

vangál *s. m.* marsupial arboricol nocturn din Australia şi Noua Guinee, cu mişcări lente, care se hrăneşte cu frunze, lăstari tineri şi fructe.

vanilát, -ă *adj.* aromat, parfumat cu vanilie. (< fr. *vanillé*)

vanílie *s. f.* orhidee mexicană cultivată la tropice pentru fructele sale aromatice, în formă de păstaie; fructul la produsele de cofetărie şi de parfumerie. (< it. *vaniglia* fr. *vanille*)

vanilínă *s. f.* substanţă organică foarte aromată, din fructul vaniliei, care se poate prepara şi sintetic, folosită în alimentaţie şi parfumerie. (< fr. *vanilline*)

vanilísm *s. n.* intoxicaţie prin ingerarea de vanilie, manifestată prin erupţii papulare, prurit, cefalee şi ameţeli. (< fr. *vanilisme*)

vanilócviu *s. n.* discurs lipsit de conţinut şi de concluzii; vorbărie goală. (< lat. *vaniloquium*)

vanisáre *s. f.* procedeu de tricotare a două fire de naturi sau de culori diferite. (după fr. *vanisage*)

vanitáte *s. f.* ambiţie deşartă şi trufaşă; orgoliu, trufie, înfumurare, îmgâmfare. • deşertăciune. (< fr. *vanité*, lat. *vanitas*)

vanitós, -oásă *adj.* plin de vanitate; orgolios, trufaş; înfumurat. (< fr. *vaniteux*)

vantúră *s. f.* grindă la acoperişul unei case. (după germ. *Want*)

vaporeán *s. m.* (*fam.*) navigator care staţionează puţin într-un port, fără un domiciliu stabil în acesta. (< vapor + *-ean*)

vaporét *s. n.* vapor de cursă (pe un lac, pe un canal). (< it. *vaporetto*)

vapóri *s. m. pl.* substanţă aflată în stare gazoasă la o temperatură inferioară celei critice. (< fr. *vapeur*, lat. *vapor*)

vaporimétru *s. n.* instrument pentru măsurarea punctului de fierbere al conţinutului în alcool aflat sub formă de vapori într-un lichid sub presiune. (< germ. *Vaporimeter*)

vaporizá *vb.* **I.** *tr., refl.* **1.** (despre lichide) a (se) transforma în vapori. **2.** a (se) pulveriza. **II.** *tr (text.)* a supune acţiunii vaporilor firele, pentru a se asigura o stabilitate mai bună, sau ţesăturile, pentru a fixa coloranţii pe fibre. (< fr. *vaporiser*)

vaporizatór *s. n.* **1.** aparat, instalaţie în care se efectuează vaporizarea unor soluţii, în scopul concentrării sau al distilării acestora. **2.** pulverizator. **3.** (*mar.*) boiler din instalaţia de distilare a apei de mare la bordul navei; evaporator. (< fr. *vaporisateur*)

vaporizáţie *s. f.* (*rar*) vaporizare. (< fr. *vaporisation*)

vaporós, -oásă *adj.* **1.** diafan, fin, subţire. **2.** fără contur precis; vag, difuz, neclar. (< fr. *vaporeux*, lat. *vaporosus*)

vaporozitáte *s. f.* însuşirea a ceea ce este vaporos. (< it. *vaporosità*)

vapoterapíe *s. f.* (*med.*) tratament cu vapori sau cu apă fin pulverizată. (< fr. *vapothérapie*)

vapotrón *s. n.* tub electronic de mare putere pentru staţii de radioemisie, care se răceşte cu apă distilată fierbinte. (< fr. *vapotron*)

var *s. m.* unitate de putere electromagnetică reactivă, corespunzând unui curent alternativ de un amper sub tensiunea de un volt. (< fr., engl. *var*)

varactór *s. n.* element semiconductor, condensator cu capacitate variabilă, a cărei valoare depinde de tensiunea aplicată; varicap. (< engl., fr. *varactor*)

varán *s. m.* şopârlă mare carnivoră, verzuie, cu plăci osoase pe spate, ca un mic crocodil, în Africa, Asia şi Australia. (< fr. *varan*, lat. *varanus*)

varángă *s. f.* grindă transversală a fundului unei nave. (< fr. *varangue*)

varéc *s. n.* algă brună aruncată de valuri pe ţărmul mării, ca îngrăşământ, la fabricarea sodei etc. (< fr. *varech*)

varégi *s. m. pl.* denumire dată, în sec. IX, normanzilor de către slavii din Rusia de răsărit, de bizantini şi de arabi. (< fr. *varégues*)

vargheño /-ghénio/ *s. n.* dulăpior cu sertare pentru păstrat acte, giuvaeruri, medalii etc., bogat împodobit cu încrustaţii de materiale de diverse culori. (< sp. *vargueño*)

vari *s. m.* cel mai mare dintre lemurieni, cu blană deasă, negru cu alb, în pădurile din nord-estul Madagascarului. (< fr. *vari*)

vária[1] *s. n. pl.* **1.** culegere bibliografică de scrieri diferite. **2.** rubrică a unei publicaţii în care se tipăresc articole scurte, note mărunte, informaţii etc. (< lat. *varia*)

variá[2] *vb.* **I.** *intr.* **1.** a prezenta deosebiri, variaţie; a se deosebi. **2.** (*mar.;* despre mărimi, cantităţi) a-şi schimba valoarea în raport cu altele (constante). **II.** *tr.* a schimba, a da o formă diferită. (< fr. *varier*, lat. *variare*)

variábil, -ă **I.** *adj.* **1.** care variază; schimbător. • (despre cuvinte) care are forme flexionare, flexibil. ◊ *capital ~* = parte a capitalului cheltuită pentru cumpărarea forţei de muncă. **2.** (*mat.*) care variază[2] (I, 2). **II.** *s. f.* **1.** (*mat.*) mărime care ia succesiv diferite valori; element generic al unei mulţimi. **2.** (*inform.*) element al limbajului formalizat reprezentând un nume care semnifică o clasă ai cărei membri sunt denotaţii săi posibili. **3.** (*stat.*) caracteristică putând prezenta variaţie de la un element la altul al unei colectivităţi. (< fr. *variable*, lat. *variabilis*)

variabilitáte *s. f.* **1.** însuşirea a ceea ce este variabil (1). **2.** capacitate a organismelor vii de a-şi modifica caracterele morfofiziologice în cursul evoluţiei ca rezultat al adaptării la mediu. **3.** (*mat.*) proprietate a unei cantităţi sau funcţii algebrice de a lua succesiv o infinitate de valori diferite. **4.** însuşire a unui cuvânt de a prezenta forme diferite. (< fr. *variabilité*)

variác *s. n.* transformator electric pentru reglarea tensiunii de ieşire. (< engl. *variac*)

variánt, -ă *adj.* care variază, schimbător, nestatornic. (< fr. *variant*)

variántă *s. f.* **1.** aspect particular, diferit faţă de o formă socotită ca bază sau tipică a unui lucru, a unei lucrări, acţiuni. **2.** formă a unui element lingvistic diferită din punct de vedere fonetic sau ortografic faţă de forma lui obişnuită sau etimologică. **3.** drum (canal) care ocoleşte traseul principal, ajungând în acelaşi punct final. **4.** (*biol.*) individ, populaţie care diferă de tip prin unul sau mai multe caractere. **5.** (*stat.*) una din formele sub care s-a înregistrat variabila (II, 3) în cadrul activităţii cercetate. (< fr. *variante*)

vaiantística *s. f.* ramură a criticii, istoriei literare, în special al istoriei artei, care se ocupă cu studiul variantelor unei creaţii artistice. (< variantă + *-istică*)

variánţă *s. f.* **1.** număr maximal al factorilor de echilibru care pot varia independent, fără ca numărul de faze ale unui sistem fizico-chimic dat să se schimbe. **2.** (*stat.*) dispersie a valorilor unei variabile în jurul valorii medii. **3.** (*biol.*) dispersie a valorilor unui caracter oarecare în jurul mediei. (< fr. *variance*)

variát, -ă *adj.* care are multe aspecte; felurit, diferit, variu. (< fr. *varié*)

variatór *s. n.* mecanism, dispozitiv de transmisie compus dintr-o serie de roți dințate, care permite o schimbare mai rapidă a vitezelor. **o** (*cinem.*) *~ de lumină* = dispozitiv pentru varierea intensității luminii la copierea filmelor. (< fr. *variateur*, germ. *Variator*)

variáție *s. f.* **1.** schimbare, transformare; stare a unui lucru care prezintă schimbări. • diversitate, felurime. **2.** (*biol.*) apariție a unui caracter nou la unul sau mai mulți indivizi ai unei specii. **3.** (*mat.*) *~a unei funcții* = diferența dintre valorile funcției în două puncte; *calculul ~ilor* = capitol al analizei funcționale care studiază proprietățile variațiilor de funcții. **4.** schimbare a nivelului unei variabile statistice de la un element la altul în cadrul unei colectivități. (< fr. *variation*, lat. *variatio*)

variațiónal, -ă *adj.* referitor la variația unei mărimi; bazat pe variație, cu caracter de variație. (< fr. *variationnel*)

variațiúne *s. f.* (*muz.*) tehnică de modificare melodică, ritmică, armonică etc. a unui motiv, a unei teme etc. • dans solistic clasic, variat și de virtuozitate. (< fr. *variation*)

varicăp *s. n.* varactor. (< fr. *varicap*)

varíce *s. f. pl.* dilatație patologică a venelor membrelor inferioare, datorită pierderii elasticității acestora. (< fr. *varice*, lat. *varix*)

varicélă *s. f.* boală virală (la copii) caracterizată prin erupție de pete roșii cu aspect de bășici; vărsat de vânt. (< fr. *varicelle*)

variceliformă, -ă *adj.* care seamănă cu varicela. (< fr. *varicelliforme*)

VARICO- *elem.* „varice". (< fr. *varico-*, cf. lat. *varix, -icis*)

varicocél *s. n.* dilatație varicoasă a venelor cordonului spermatic și a scrotului. (< fr. *varicocèle*)

varicoflebítă *s. f.* infecție latentă într-o venă varicoasă. (< fr. *varicophlébite*)

varicografíe *s. f.* radiografie a unei vene varicoase cu o substanță opacă la razele X. (< fr. *varicographie*)

varicós, -oásă *adj., s. m. f.* (suferind) de varice; cu varice. (< fr. *variqueux*, lat. *varicosus*)

varicotomie *s. f.* incizie a unei vene varicoase. (< fr. *varicotomie*)

varicóză *s. f.* ansamblu de varicozități. (< germ. Varikose)

varicozitáte *s. f.* (*med.*) dilatație sinuoasă a vaselor mici (superficiale) ale tegumentelor. (< varicos + -itate)

variegát, -ă *adj.* care prezintă variegație; vărgat, pestriț, panașat. (< lat. *variegatus*)

variegáție *s. f.* (*biol.*) modificare locală a pigmentației datorată unei mutații cu distribuție inegală sau a unei infecții virale. (< fr. *variégation*)

varietáte *s. f.* **1.** calitatea a ceea ce este divers, variat; diversitate, felurime. • (*pl.*) specii de manifestări scenice antrenante, recreative și variate, destinate teatrului de revistă sau circului. **2.** (*biol.*) grup de indivizi din aceeași specie, diferiți de alții prin anumite caractere secundare constante. (< fr. *variété*, lat. *varietas*)

varietéu *s. n.* teatru în repertoriul căruia intră piese simple, dansuri, recitări, acrobații, jonglerii; teatru de varietăți. (< fr. *variété*)

VARIO- *elem.* „variație, schimbare". (< fr. *vario-*, cf. lat. *varius*, diferit)

variocuplór *s. n.* (*telec.*) aparat din două înfășurări, fixă și mobilă, fiecare aparținând unui circuit diferit, dar cuplat unul cu celălalt inductiv, astfel încât cuplajul să fie reglabil. (< fr. *variocupleur*)

variográf *s. n.* instrument pentru măsurarea componentelor câmpului magnetic al Pământului. (< germ. *Variograph*)

variolát, -ă *adj.* ciupit de variolă. (< fr. *variolé*)

variólă *s. f.* boală virotică, ce se manifestă prin apariția pe piele a unor pustule care lasă urme după ce se usucă; vărsat. (< fr. *variole*)

variólic, -ă *adj.* caracteristic variolei. (< fr. *variolique*)

variolifórm, -ă *adj.* cu aspect de variolă. (< fr. *varioliforme*)

variolít *s. n.* rocă bazaltică sau andezitică, feldspat cu structură radiară. (< fr. *variolite*)

variolizáre *s. f.* în trecut, metodă de imunizare în variolă, prin inocularea unui virus spre a provoca o formă benignă care să preîntâmpine o formă mai gravă de variolă. (după fr. *variolisation*)

varioloíd, -ă **I.** *adj.* asemănător cu variola. **II.** *s. n.* formă ușoară de variolă. (< fr. *varioloïde*)

variolós, -oásă *adj., s. m. f.* (suferind) de variolă, cu variolă. (< fr. *varioleux*)

variométru *s. n.* **1.** aparat pentru măsurarea variațiilor câmpului magnetic pământesc. **2.** instrument pentru măsurarea modificărilor presiunii atmosferice. • aparat pentru măsurarea vitezei pe verticală a avioanelor. **3.** dispozitiv pentru reglarea fină a inductanței unui circuit. (< fr. *variomètre*)

varioobiectív *s. n.* (*cinem.*) obiectiv cu distanță focală variabilă, folosit în filmare. (< germ. *Varioobjektiv*)

variscit *s. n.* fosfat hidratat de aluminiu. (< engl. *variscite*)

varisténță *s. f.* element semiconductor pe bază de carbură de siliciu, a cărui rezistență variază în raport cu tensiunea aplicată la borne. (< fr. *varistance*)

varistór *s. n.* rezistor a cărui valoare (rezistență) depinde de mărimea tensiunii de la bornele sale. (< fr. *varisteur*)

váriu, -ie *adj.* (*livr.*) variat. (< it. *vario*, lat. *varius*)

varmétru *s. n.* instrument pentru măsurarea, în vari, a puterii electrice, reactive în rețelele de curent alternativ. (< fr. *varmètre*)

var-óră *s. f.* unitate de energie reactivă corespunzând puterii reactive de un var pe oră. (< fr. *varheure*)

varormétru *s. n.* contor pentru măsurarea, în varore, a energiei electrice reactive. (< fr. *varheuremètre*)

varsecúndă *s. f.* unitate de măsură pentru energia reactivă, a 3600-a parte dintr-o varoră. (< fr. *varseconde*)

varșovián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Varșovia. (< fr. *varsovien*)

várus *s. n.* picior deviat spre înăuntru. (< fr. *varus*)

várvă *s. f.* depozit stratificat de argile din lacurile glaciare din cuaternar, ca niște benzi albicioase sau cenușii-închise. (< fr. *varve*)

varzeá *s. f.* câmpie aluvială, inundabilă, de-a lungul Amazonului. (< port. *varzea*)

vasál, -ă *s. m. f.* (în orânduirea feudală, în apusul Europei) persoană, stat care, în schimbul unor beneficii sau feude, datorau suzeranului de care depindeau omagiu, fidelitate și unele obligații civile și militare; (*p. ext.*) om, grup dependent de un altul. • (*adj.*) supus, tributar. (< fr. *vassal*)

vasálic, -ă *adj.* de vasal. (< fr. *devassalique*)

vasalitáte *s. f.* **1.** condiția de vasal. **2.** sistem feudal bazat pe raportul de dependență între vasal și suzeran. **3.** stare de servilitate, de dependență limitată. (< fr. *vassalité*)

váscă *s. f.* recipient în formă de cupă, ca element decorativ în parcuri. (< it. *vasca*, fr. *vasque*)

vasculár, -ă *adj.* **1.** referitor la vasele (sangvine) ale organismelor. **o** *sistem ~* = totalitatea venelor, arterelor și vaselor capilare; *țesut ~* = țesutul vaselor sangvine. **2.** (*bot.*) referitor la vasele conducătoare de sevă. **o** *plante ~e* = plante superioare prevăzute cu vase prin care circulă seva. (< fr. *vasculaire*)

vascularitáte *s. f.* dispunere a vaselor sangvine. (< fr. *vascularité*)

vascularítă *s. f.* angeită; vasculită. (< fr. *vascularite*)

vascularizá *vb. tr.* (despre vase de sânge) a străbate un țesut, un organ. (< fr. *vasculariser*)

vascularizáție *s. f.* totalitatea vaselor sangvine ori limfatice ale unui organ sau ale unei structuri biologice. (< fr. *vascularisation*)

vasculítă *s. f.* leziune vasculară inflamatorie; vascularită. (< fr. *vasculite*)

vasculonervós, -oásă *adj.* din vase și nervi. (< fr. *vasculonerveux*)

vasectomie *s. f.* (*med.*) rezecție a canalelor deferente. (< fr. *vasectomie*)

vaselínă *s. f.* substanță lubrifiantă preparată prin distilarea petrolului. (< fr. *vaseline*)

VASI- v. v a s o - .

vasifórm, -ă *adj.* în formă de tub. (< fr. *vasiforme*)

VASO- / VASI *elem.* „sistem vascular; canal, vas anatomic". (< fr. *vaso-*, cf. lat. *vas*)

vasoconstrictór, -oáre *adj., s. n.* (medicament) care provoacă vasoconstricție. (< fr. *vaso-constricteur*)
vasoconstricție *s. f.* micșorare a lumenului unui vas sangvin, provocată de constricția musculaturii vasculare. (< fr. *vaso-constriction*)
vasodilatáre *s. f.* vasodilatație. (după fr. *vaso-dilatation*)
vasodilatatór, -oáre *adj., s. n.* (medicament) care provoacă vasodilatație. (< fr. *vaso-dilatateur*)
vasodilatáție *s. f.* dilatare a vaselor sangvine, provocată de relaxarea musculaturii vasculare; vasodilatare. (< fr. *vaso-dilatation*)
vasografíe *s. f.* radiografie a aparatului circular cu o substanță de contrast. (< fr. *vasographie*)
vasomotór, -oáre *adj.* (despre agenți fizico-chimici, nervi) care determină contractarea și dilatarea vaselor sangvine; (despre acțiunea acestor nervi) care se exercită asupra pereților vaselor sangvine. (< fr. *vaso-moteur*)
vasomotricitáte *s. f.* funcție regulatoare a circulației sângelui, prin reglarea diametrului arterelor. (< fr. *vaso-motricité*)
vasoplegíe *s. f.* vasodilatație generalizată, provocată prin ganglioplegice, folosită în anestezie. (< fr. *vasoplégie*)
vasopresínă *s. f.* hormon secretat de lobul posterior al hipofizei, care contractă arterele, mărește tensiunea arterială și inhibă eliminarea apei prin rinichi; adiuretină. (< fr. *vasopressine*)
vasopresiúne *s. f.* presiune cu care circulă sângele în vase. (< vaso- + presiune)
vasopresór, -oáre *adj., s. n.* antidiuretic. (< fr. *vasopresseur*)
vasotomíe *s. f.* secționare chirugicală a vaselor deferente. (< fr. *vasotomie*)
vasotripsíe *s. f.* angiotripsie. (< fr. *vasotripsie*)
vasotróp, -ă *adj.* (despre substanțe) care se fixează de preferință pe vasele sangvine. (< fr. *vasotrope*)
vast, -ă *adj.* de dimensiuni, de proporții foarte mari; întins, larg. • spațios. • care se extinde în multe domenii; complex, bogat. (< fr. *vaste*, lat. *vastus*)
vastitáte *s. f.* calitatea a ceea ce este vast. • imensitate. (< fr. *vastité*, lat. *vastitas*)
vașétă *s. f.* piele de vițel tăbăcită vegetal, pentru șters automobile sau mobilă. (< fr. *vachette*)
vatelínă *s. f.* material textil din lână, cu care se căptușește o haină (de iarnă) pentru a o face mai călduroasă. (< germ. *Watteline*)
vátes *s. m.* **1.** profet, ghicitor la romani. **2.** (astăzi) poet inspirat, cântăreț. (< lat. *vates*)
vaticiná *vb. tr.* a prezice, a profetiza. (< fr. *vaticiner*, lat. *vaticinari*)
vaticinánt, -ă *adj.* cu caracter de prezicere: vaticinar. (< fr. *vaticinant*)
vaticinár, -ă *adj.* vaticinant. (< fr. *vaticinaire*, lat. *vaticinarius*)
vaticinátor *s. m.* prezicător, ghicitor; șarlatan. (< fr. *vaticinateur*, lat. *vaticinator*)
vaticinație *s. f.* pretinsă prezicere a viitorului; profeție, oracol; vaticiniu. (< fr. *vaticination*, lat. *vaticinatio*)
vaticíniu *s. n.* (*livr.*) vaticinație. (< lat. *vaticinium*)
vatír *s. n.* pânză foarte tare din in sau din cânepă, pentru întăriturile hainele bărbătești. (< germ. *Wattier*/leinen/)
vatmán *s. m.* conducător de tramvai; manipulant (1). (< fr. *wattman*)
vázã *s. f.* vas pentru flori; glastră. (< fr. *vase*)
văl *s. n.* **1.** bucată de pânză fină și transparentă cu care-și acoperă femeile capul. **2.** șal, broboadă. **o** *a(-și) lua ~ul* = a se călugări. **3.** *~ul palatului* = membrana care desparte cavitatea bucală de cea nazală, acoperind cerul gurii. (< lat. *velum*)
vărsământ *s. n.* depunere a unei sume de bani la o instituție financiară. • plată a unei sume de bani; suma de bani plătită. (după fr. *versement*)
văscós, -oásă *adj.* **1.** care prezintă viscozitate; cleios, lipicios. **2.** (*fig., rar*) repugnant. (< lat. *viscosus*)
VECTO- *elem.* „vector, linie de forță". (< fr. *vecto-*, cf. lat. *vector*)
vectocardiográf *s. n.* aparat electronic folosit în vectocardiografie. (< fr. *vectocardiographe*)
vectocardiografíe *s. f.* electrocardiografie care permite urmărirea directă pe un ecran de televiziune a biocurenților inimii. (< fr. *vectocardiographie*)
vectocardiográmă *s. f.* diagramă prin vectocardiograf. (< fr. *vectocardiogramme*)
véctor/vectór, -oáre I. *s. m.* **1.** mărime matematică definită prin valoare numerică, direcție, sens și punct de aplicație, reprezentată grafic printr-un segment de dreaptă. **2.** (*biol.*) structură genetică capabilă de a se replica autonom în celula-gazdă adecvată. • animal (insectă, rozătoare) care răspândește un parazit, un virus sau bacterii patogene, gazdă temporară; vehicul (2). **II.** *adj. rază ~oare* = segment de dreaptă care pornește dintr-un sistem de coordonate polare către un punct. (< fr. *vecteur*)
vectoriál, -ă *adj.* referitor la un vector; prin vectori. **o** *calcul ~* = capitol al matematicii care operează cu vectori și studiază proprietățile și aplicațiile lor; *mărime ~ă* = mărime fizică având caracteristicile unui vector. (< fr. *vectoriel*)
vectormétru *s. n.* aparat electric pentru măsurarea ca-racteristicilor curenților alternativi. (< fr. *vecteurmètre*)
vectoscopíe *s. f.* observare pe ecranul vectocardiografului a figurii trasate prin deplasarea spotului luminos. (< fr. *vectoscopie*)
véda *s. f.* ansamblu de text sanscrit. (< fr., sanscr. *veda*)
vedánta *s. f.* școală filosofică indiană, fondată în sec. IV î. H., a cărei doctrină idealist-obiectivă a devenit baza brahmanismului și apoi a hinduismului. (< fr., sancsr. *vedanta*)
vedántic, -ă *adj.* referitor la vedanta. (< engl. *vedantic*)
vedantísm *s. n.* (*rar*) caracter vedantic. (< *vedanta* + *-ism*)
védda *s. m.* populație negridă din insula Ceylon, de limbă vedică. (< fr. *vedda*)
Véde *s. f. pl.* culegeri de texte religioase și poetice, scrise în sanscrita veche, reprezentând primele documente literare ale Indiei. (< fr. *Vedes*)
vedetariát *s. n.* (*rar*) vedetism. (< fr. *vedettariat*)
vedétă *s. f.* **I.** artist(ă) de mare renume; sportiv de mare popularitate; (*p. ext.*) cel care vrea să iasă în evidență. **II.** navă militară rapidă, mică, cu armament puternic, destinată unor misiuni de cercetare, supraveghere, apărare. • mică ambarcațiune cu motor pentru comunicațiile din rada portului. **III.** rând tipărit cu caractere mai groase pentru a fi pus în evidență. • cuvânt, grup de cuvinte notat pe primul rând al datelor privitoare la o carte, pentru determinarea locului acesteia în catalogul de bibliotecă. (< fr. *vedette*)
vedetísm *s. n.* preocupare, tendință de a ieși în evidență cu orice preț; atitudine, comportare de vedetă (I); vedetariat. (< vedetă + -ism)
vedetíst, -ă *adj.* de vedetă (I), caracteristic vedetelor. (< *vedetă* + *-ist*)
vedíc, -ă *adj.* referitor la Vede, al Vedelor. **o** *limbă ~ă* (și *s. f.*) = forma arhaică a sanscritei, în care sunt scrise Vedele; *religie ~ă* = religie antică indiană, anterioară brahmanismului, bazată pe Vede. (< fr. *védique*)
vedísm *s. n.* forma primitivă a religiei hinduse; ansamblul credințelor și ritualurilor cuprinse în Vede. (< fr. *védisme*)
vedútă *s. f.* vedere, priveliște, perspectivă din care se privește un peisaj, un oraș (în pictură, desen sau grafică). (< it. *veduta*)
véga *s. f.* câmp irigat în sudul Spaniei, pe care se obține o singură recoltă. (< sp. *vega*)
veganism *s. n.* consum de hrană crudă (fructe, legume, semințe, nuci, alune, cereale etc.) obținute natural. (< /raw/*vegan* + *-ism*)
vegetá *vb. intr.* **1.** (despre plante) a trăi, a crește. **2.** (*fig.*; despre oameni) a trăi fără a realiza nimic, fără a avea o activitate dinamică. (< fr. *végéter*, lat. *vegetare*)
vegetál, -ă *adj.* **1.** referitor la plante, propriu plantelor. • (*s. f.*) plantă. **2.** extras din plante. (< fr. *végétal*)
vegetalín *s. n.* **1.** pământ decolorant, preparat prin activarea bentonitei, pentru decolorarea uleiurilor. **2.** ulei de floarea-soarelui solidificat. (< fr. *végétaline*)

vegetarián, -ă I. *adj.* (despre un regim alimentar) bazat numai pe produse vegetale (şi lactate). II. *s. m. f.* cel care practică vegetarianismul. (< fr. *végétarien*)

vegetarianísm *s. n.* regim alimentar exclusiv din produse vegetale (şi lactate). (după fr. *végétarisme*)

vegetatív, -ă *adj.* 1. referitor la natura proceselor fiziologice petrecute în afara controlului voluntar şi realizate printr-un sector special al sistemului nervos central. ◊ *sistem nervos ~* = sistem nervos care inervează organele interne. 2. referitor la structuri, organe sau funcţii care nu sunt implicate în procesul reproducerii. ◊ *înmulţire ~ă* = înmulţire asexuată prin bulbi, rizomi, butaşi etc., nu prin seminţe sau spori. (< fr. *végétatif*, it. *vegetativo*)

vegetáţie *s. f.* 1. creştere, dezvoltare a plantelor; totalitatea funcţiilor care permit dezvoltarea unei plante. 2. totalitatea plantelor şi a fitocenozelor care populează un anumit teritoriu. 3. (*med.; pl.*) excrescenţe patologice care se formează la suprafaţa unui organ. (< fr. *végétation*, lat. *vegetatio*)

vegetaţionál, -ă *adj.* de vegetaţie. (< vegetaţie + -onal)

veheménţ, -ă *adj.* (despre oameni şi manifestările lor) violent, impetuos; aprig. (< fr. *véhément*, lat. *vehemens*)

veheménţă *s. f.* violenţă, impetuozitate; înfocare. (< fr. *véhémence*, lat. *vehementia*)

vehícul *s. n.* 1. mijloc de transport, cu sau fără autopropulsie, terestru, subteran, în aer sau pe (sub) apă. 2. orice serveşte a transporta, a transmite un lucru; mijloc de transmitere a unei boli etc.; vector (I, 2). • mediu de dispersie a substanţelor active care intră în componenţa medicamentelor. 3. dispozitiv optic care dă imaginea dreaptă în lunetele terestre. (< fr. *véhicule*, lat. *vehiculum*)

vehiculá *vb. tr.* a transmite, a difuza, a face să circule. (< fr. *véhiculer*)

vehiculár, -ă *adj.* referitor la vehicule. ◊ *limbă ~ă* = limbă care serveşte comunicării între popoare cu limbi materne diferite, pe un anumit teritoriu. (< fr. *véhiculaire*)

veiózã *s. f.* lampă mică de noapte, cu abajur. (< fr. *veilleuse*)

velámen *s. n.* 1. văl purtat de matroanele romane. 2. ţesut gros şi spongios al rizodermei la plantele epifite (orhidee, aracee). (< germ. *Velamen*, lat. *velamen*)

velamentós, -oásă *adj.* în formă de văl. (< fr. *vélamenteux*)

velár[1] *s. m.* 1. muncitor, marinar specializat în confecţionarea şi repararea velelor şi a tendelor navei. 2. marinar care execută manevra navelor sau a ambarcaţiunilor cu vele. (< it. *velaio*, fr. *voiler*)

velár[2]**, -ă** *adj., s. f.* (consoană) care se pronunţă prin apropierea bazei limbii de vălul palatului; gutural (2). (după fr. *véliaire*)

velárium *s. n.* pânză mare care acoperea teatrele sau arena circului, la romani. (< lat. *velarium*, fr. *velarium*)

velarizá *vb. tr.* a da un caracter velar unei consoane. (< fr. *vélariser*)

velastrái *s. n.* (*mar*) velă latină învergată pe un strai al arborelui mare sau al artimonului. (după it. *vela de straglio*)

velatúră *s. f.* 1. ansamblul velelor unei nave. 2. (*pict.*) glasiu translucid, dar şi puţin voalat. (< it. *velatura*)

vélă *s. f.* 1. pânză care asigură deplasarea unei ambarcaţiuni. 2. (*pl.*) sport, agrement practicat pe ambarcaţiuni cu vele (1). (< it. *vela*)

veld *s. n.* savană cu ierburi înalte pe platourile Africii de Sud. (< fr. *veld*)

veleitár, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care are veleităţi. (< fr. *velléitaire*)

veleitarísm *s. n.* atitudine veleitară. (< veleitar + -ism)

veleitáte *s. f.* pretenţie, dorinţă, ambiţie (nejustificată). (< fr. *velléité*)

VELI- *elem.* „velum, văl membranos". (< fr. *veli-*, cf. lat. *velum*)

vélic, -ă *adj.* (*mar.*) referitor la vele. ◊ *centru* (sau *punct*) *~* = centrul teoretic al suprafeţelor totale ale velelor; centrul de presiune al vântului pe suprafaţa velaturii. (< fr. *vélique*)

veliér *s. n.* navă cu vele. (< it. *veliero*)

velifórm, -ă *adj.* (despre moluşte cefalopode) în formă de velum (2). (< fr. *véliforme*)

veligér, -ă *adj.* (despre moluşte) prevăzut cu velum (2). (< fr. *véligère*)

velín, -ă *adj.* (despre hârtie, carton) neted, lucios, de calitate foarte bună. (< fr. *vélin*)

velíst, -ă *s. m. f.* sportiv care conduce o ambarcaţiune cu vele. (< velă + -ist)

velít *s. m.* 1. soldat din infanteria uşoară romană, în fruntea legiunilor sau între cohorte şi centurii. 2. soldat din armatele napoleoniene cu însărcinări de infanterie uşoară. (< fr. *vélite*, it. *velite*)

VELO- *elem.* „alergare", „iuţeală, viteză". (< fr. *vélo-*, cf. lat. *velox*, iute)

veloból *s. n.* joc cu mingea pe biciclete de construcţie specială, golurile marcându-se cu roata bicicletei. (< engl. *veloball*)

velóce I. *adj. inv.* (*rar*) sprinten, uşor. II. *adv.* (*muz.*) repede, iute. (< it. *veloce*, fr. *véloce*)

velocipéd *s. n.* (*rar*) vehicul cu două roţi, asemănător cu bicicleta, roata motoare, în faţă, fiind mult mai mare. (< fr. *vélocipède*)

velocipedíst, -ă *s. m. f.* cel care circulă cu velocipedul. (< fr. *velocipédiste*)

velocitáte *s. f.* repeziciune, iuţeală; agilitate. (< fr. *vélocité*, it. *velocità*)

velodróm *s. n.* pistă amenajată pentru curse de ciclism; ciclodrom. (< fr. *vélodrome*)

velografíe *s. f.* procedeu de tipar înalt prin care se obţin tipare de artă asemănătoare cu cele obţinute prin fotogravură; autogravură. (< fr. *vélographie*)

velogravúră *s. f.* reproducere prin velografie. (< fr. *vélogravure*)

velométru *s. n.* anemometru pentru măsurarea directă a vitezei curentului de aer. (< fr. *vélomètre*)

velomobíl *s. n.* mijloc de transport cu caroserie uşoară, antrenat prin resursele energetice de care dispun muşchii omului, care îmbină economicitatea bicicletei cu confortul automobilului. (< velo/ciped/ + /auto/*mobil*)

velomonerái *s. n.* reţea de transport alcătuită dintr-o serie de monoraiuri pe care circulă în biciclete dotate din motoare ajutătoare. (< velo- + monerai)

velomotór *s. n.* mică motocicletă al cărei motor are o cilindree cuprinsă între 50 şi 125 cm^3; motoretă. (< fr. *vélomoteur*)

velopalatín, -ă *adj.* referitor la vălul palatului, la partea posterioară a cavităţii bucale. (< fr. *vélo-palatin*)

velorícşă *s. f.* (în Extremul Orient) ricşă trasă de un biciclist. (< *velo*/ciped/ + *ricşă*)

velşă *s. f.* limbă celtică vorbită în Ţara Galilor (Marea Britanie). (< fr. *velche*)

vélum *s. n.* 1. pânză mare care acoperă un circ, o baracă. 2. structură membranoasă, un fel de văl, la ciuperci, la meduze, unele larve etc., în apropierea cavităţii bucale. (< lat. *velum*)

velúr *s. n.* 1. catifea. • ţesătură de lână cu aspect de catifea. 2. piele groasă catifelată, din care se confecţionează feţe de pantofi, poşete etc. (< fr. *velours*)

velurát, -ă *adj.* (despre piei) scămoşat pe o parte; cu aspect de velur. (< *velur* + *-at*)

velutínă *s. f.* ţesătură fină de lână sau de bumbac, având înfăţişarea pluşului. (< fr. *veloutine*)

velvetón *s. n.* ţesătură de bumbac cu aspect catifelat pe o parte. (< germ. *Valveton*)

vemelián, -ă *adj., s. n.* ludian. (< fr. *vémélien*)

VEN(O)- *elem.* „venă". (< fr. *vén/o/-*, cf. lat. *vena*)

venál, -ă *adj.* care se pretează la mituire; lipsit de scrupule; imoral, corupt. (< fr. *vénal*, lat. *venalis*)

venalitáte *s. f.* 1. caracterul a ceea ce este venal. 2. faptă venală. (< fr. *vénalité*)

venatúră *s. f.* ramificaţie de dungi, de vine, ca a marmurei (pe suprafaţa unui lemn, a unei pietre etc.). (< it. *venatura*)

vénă *s. f.* 1. vas prin care sângele se întoarce spre inimă; vână. 2. (*fig.*) noroc; conjunctură favorabilă (la un joc de noroc); putere, forţă spirituală. (< fr. *veine*, lat. *vena*)

vend I. *s. m. pl.* 1. populaţia slavă care trăia în Antichitate între Vistula şi Elba. 2. nume dat de germani sorabilor. II. *adj.*,

s. m. f. (locuitor) din această populație. • (*s. f.*) limbă vorbită de venzi. (< germ. *Wende*, fr. *vende*)

vendemiár *s. m.* prima lună a calendarului republican francez (22 septembrie – 21 octombrie). (< fr. *vendémiaire*)

vendétă *s. f.* răzbunare sângeroasă împotriva unui adversar, practicată odinioară în Corsica, antrenând familii întregi. • (*p. ext.*) ură, sete de răzbunare. (< it. *vendetta*)

venectazíe *s. f.* dilatație a unei vene. (< fr. *vénectasie*)

VENENI- *elem.* „venin, otravă". (< fr. *vénéni-*, cf. lat. *venenum*)

venenifér, -ă *adj.* care poartă venin. (< fr. *vénénifère*)

venenipár, -ă *adj.* care produce venin. (< fr. *vénénipare*)

venepunctúră *s. f.* venepuncție. (< engl. *venepuncture*)

venepúncție *s. f.* recoltare de sânge din lumenul unei vene cu ajutorul unui ac; puncție venoasă; venepunctură. (după engl. *venepuncture*)

venerá *vb. tr.* a arăta veneratie față de cineva sau de ceva; a stima în cel mai înalt grad. (< fr. *vénérer*, lat. *venerari*)

venerábil, -ă *adj.* (și *s.*) demn de înaltă considerație, de respect, de veneratie. (< fr. *vénérable*, lat. *venerabilis*)

venerabilitáte *s. f.* caracter venerabil. (< engl. *vene-rability*)

veneráție *s. f.* respect pios, adorare a ceea ce este considerat sacru. • respect, stimă profundă. (< fr. *vénération*, lat. *veneratio*)

venerián, -ă *adj.* (*rar*) veneric. (< fr. *vénérien*)

venéric, -ă *adj.* (despre boli) care atacă organele sexuale; răspândit prin contact sexual; venerian. (< germ. *venerisch*)

VENERO- *elem.* „boli venerice", „venerian". (< fr. *vénéro-*, cf. lat. *venus, -eris*)

venerológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în venerologie. (< rus. *venerolog*)

venerológic, -ă *adj.* de venerologie. (< fr. *vénérologique*)

venerologíe *s. f.* ramură a medicinei care studiază bolile venerice. (< fr. *vénérologie*)

venesécție *s. f.* deschidere a unei vene prin incizie; flebotomie. (< engl. *venesection*)

venét[1]**, -ă I.** *s. m. pl.* **1.** populație indo-europeană așezată în Antichitate în nord-estul Italiei, supusă de romani. **2.** triburi celtice de navitatori temerari din Bretania. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. • (*s. f.*) limbă vorbită de veneți. (< it. *veneto*, fr. *vénète*, lat. *venetus*)

venét[2] *s. m. pl.* triburi slave, care, în sec. VI-VII, an constituit nucleul grupului slavislor din Apus. (< lat. *veneti*, fr. *vénèdes*)

venețián, -ă I. *s. m. pl.* populație care locuiește în Veneția. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. • (*s. n.*) dialect vorbit la Veneția. **III.** *adj., s. f.* (broderie) care imită dantela. (< it. *veneziano*, după fr. *vénitien*)

venezueleán, -ă I. *s. m. pl.* popor care locuiește în Venezuela. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< fr. *vénézuélien*)

veniál, -ă *adj.* (despre păcate, greșeli) care poate fi iertat, care are o scuză; fără gravitate. (< fr. *véniel* lat. *venialis*)

vénie *s. f.* **1.** indulgență, iertare, bunăvoință; pronie. **2.** supliare. (< lat. *venia*)

venimozitáte *s. f.* **1.** însușirea de a fi veninos. **2.** (*fig.*) răutate. (< fr. *venimosité*)

VENO- v. ven(o)-.

venografíe *s. f.* flebografie. (< engl. *venography*, fr. *venographie*)

venós, -oásă *adj.* **1.** referitor la vene; care circulă prin vene. **2.** (*bot.;* despre unele organe) cu vinișoare. (< fr. *veineux*, lat. *venosus*)

venosclerózá *s. f.* proces de sclerozare a venelor. (< engl. *venosclerosis*)

venostázá *s. f.* stază venoasă datorată unor cauze locale sau generale. (< veno- + -stază[2])

venotomíe *s. f.* secționare chirurgicală a unei vene. (< engl. *venotomy*)

venozitáte *s. f.* mod de distribuție a venelor în corp, într-un organ. (< fr. *veinosité*)

ventíl *s. n.* **1.** piesă servind pentru închiderea unei valve. • mecanism care deschide tuburile unui instrument de suflat de alamă, lungind coloana de aer și având ca efect modificarea înălțimii sunetelor. **2.** diodă redresoare. (< germ. *Ventil*)

ventilá *vb. tr.* **1.** a face ventilație. **2.** (*fig.*) a pune în circulație, a lansa (o idee, o știre etc.). (< fr. *ventiler*, lat. *ventilare*)

ventilatór *s. n.* aparat, dispozitiv care asigură primenirea aerului în încăperi, aerajul minelor etc. (< fr. *ventilateur*)

ventilatoríst *s. m.* muncitor specializat în instalații de ventilație. (< ventilator + -ist)

ventilátie *s. f.* **1.** împrospătare a aerului dintr-un spațiu închis; ventilare, aerație, aeraj. **O** ~ *pulmonară* = circulația aerului prin căile respiratorii și plămâni. **2.** sistem, instalație care împrospătează aerul într-o încăpere etc. (< fr. *ventilation*, lat. *ventilatio*)

ventose /vantóz/ *s. m.* luna a șasea a calendarului repu-blican francez (19 februarie – 20 martie). (< fr. *ventôse*)

VENTR(O)-/VENTRI- *elem.* „abdomen". (< fr. *ventr/o/-, ventri-*, cf. lat. *venter, -tris*)

ventrál, -ă *adj.* **1.** din regiunea abdomenului. **2.** referitor la partea anterioară a corpului sau a unui organ (la om) ori inferioară (la animale). (< fr. *ventral*, lat. *venralis*)

VENTRI- v. ventr(o)-.

ventrícul[1] *s. n.* cavitate mică în interiorul unui organ (inimă, creier, laringe). (< fr. *ventricule*, lat. *ventriculus*)

VENTRICUL[2]**(O)-** *elem.* „ventricul". (< fr. *ventricul/o/-*, cf. lat. *ventriculos*)

ventriculár, -ă *adj.* al ventriculelor. (< fr. *ventriculaire*)

ventriculectomíe *s. f.* incizie a ventriculelor laringelui, la calul atins de cornaj. (< fr. *ventriculectomie*)

ventriculítă *s. f.* fiecare dintre cavitățile naturale care alcătuiesc inima multicamerală tubulară la artropode. (< fr. *ventriculite*)

ventriculografíe *s. f.* radiografie a ventriculelor cerebrale sau ale inimii. (< fr. *ventriculographie*)

ventriculográmă *s. f.* parte a unei electrocardiograme privind activitatea ventriculului. • imaginea obținută. (< fr. *ventriculogramme*)

ventriculoscopíe *s. f.* explorare neurochirurgicală care permite a vedea direct interiorul ventriculelor cerebrale. (< fr. *ventriculoscopie*)

ventriculostomíe *s. f.* deschidere chirurgicală a unui ventricul (cerebral). (< fr. *ventriculostomie*)

ventriculotomíe *s. f.* incizie a unui ventricul. (< fr. *ventriculotomie*)

ventrilóc, -ă *s. m. f.* cel care poate vorbi fără a mișca buzele și gura, dând impresia că vorbește din abdomen. (< fr. *ventriloque*)

ventrofixáție *s. f.* fixare chirurgicală a uterului la nivelul peretelui abdominal. (< fr. *ventrofixation*)

ventroscopíe *s. f.* examen endoscopic, în cursul unei operații, al cavităților abdominală și pelviană; peritoneoscopie. (< fr. *ventroscopie*)

véntru *s. n.* (*fiz.*) punct al unui sistem de unde staționare, în care o anumită mărime are valoare maximă. (< fr. *ventre*)

ventúri *s. n. tub* ~ = instrument pentru determinarea vitezei de curgere și a debitului unui curent de fluid într-o conductă. (< fr. *venturi*)

venturimétru *s. n.* aparat pentru măsurarea, pe baza principiului tubului venturi, a debitului unui curent fluid dintr-o conductă. (< it. *venturimetro*)

ventúză *s. f.* **1.** organ de fixare la unele animale parazite. **2.** pâhărel special de sticlă ce se aplică pe piele după ce s-a rarefiat aerul din el prin căldură pentru a provoca o mică congestie locală cu efect curativ. **3.** aparat în formă de clopot cu care se scoate aerul ce împiedică circulația apei într-o conductă. **4.** (*poligr.; pl.*) mici piese montate pe o bară, care prin depresiune absorb coala de hârtie, iar prin presiune o depun la semnele mașinii de imprimat. (< fr. *ventouse*)

venúlă *s. f.* **1.** venă mică. **2.** nervură subțire din structura frunzelor. (< fr. *veinule*, lat. *venula*)

vénus *s. f.* **1.** (*fam.*) femeie de o mare frumusețe. **2.** denumire metaforică atribuită unor figurine și statuete de femei din epoca paleolitică, considerate a reprezenta tipul frumuseții, al feminității primitive. (< fr. *vénus*)

venusián, -ă *adj., s. m. f.* (presupus locuitor) de pe planeta Venus. (< fr. *vénusien*)

venusonaút *s. m.* astronaut care explorează planeta Venus. (< Venus + -naut)
venúst, -ă *adj.* grațios, elegant, încântător, plin de farmec. (< fr. *vénuste*, lat. *venustus*)
venustáte *s. f.* grație, eleganță, farmec. (< fr. *vénusté*, lat. *venustas*)
veracitáte *s. f.* veridicitate. (< fr. *véracité*, lat. *veracitas*)
verándă *s. f.* galerie exterioară, balcon, terasă închisă cu geamuri. (< fr. *véranda*)
veránt *s. n.* lupă specială pentru examinarea fotografiilor. (< fr. *verant*)
verascóp *s. n.* aparat fotografic stereoscopic cu plăci care se schimbă automat. (n. com.)
veratrínă *s. f.* alcaloid toxic din rizomul de elebor. (< fr. *vératrine*)
verb *s. n.* **1.** parte de vorbire flexibilă care exprimă o acțiune sau o stare. **2.** (*poet.; sg.*) cuvânt, mijloc de exprimare; limbaj. **3.** (*inform.*) parte a unei instrucțiuni care precizează întrebările puse unui ordinator. (< fr. *verbe*, lat. *verbum*)
verbál, -ă *adj.* **1.** care se transmite prin viu grai; oral. **o** *notă ~ă* = notă diplomatică nesemnată, echivalentă cu o declarație orală. **2.** referitor la verb, al verbului; provenit din verb. **o** *flexiune ~ă* = conjugare (1). • cu valoare de verb. (< fr. *verbal*, lat. *verbalis*)
verbalísm *s. n.* **1.** metodă de învățământ bazată mai mult pe învățarea cuvintelor (noțiunilor) decât pe formarea raționamentului elevilor. **2.** (*peior.*) tendință de a da mai multă importanță cuvintelor și simbolurilor decât ideilor; abuz, beție de cuvinte. (< fr. *verbalisme*)
verbalíst, -ă I. *adj.* care prezintă verbalism. **II.** *s. m. f.* cel care vorbește multe și de toate. (< germ. *verbalist*, /II/ *Verbalist*)
verbalitáte *s. f.* caracter verbal. (< verbal + -itate)
verbalizá *vb. tr.* **1.** a face (încheia) un proces-verbal. **2.** a formula cu voce tare ceea ce era interiorizat. (< fr. *verbaliser*)
verbenacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate: verbina. (< fr. *verbénacées*)
verberáție *s. f.* vibrație a aerului, care produce sunetul. (< fr. *verbération*)
verbiáj *s. n.* abundență de cuvinte inutile; vorbărie, flecăreală, sporovăială. (< fr. *verbiage*)
verbigerátie *s. f.* simptom în unele boli mintale, constând din repetarea aceleiași propoziții; limbuție, vorbărie; bavardaj. (< fr. *verbigération*)
vérbi grátia /-ți-a/ *loc. s.* de exemplu. (< lat. *verbi gratia*)
verbínă *s. f.* plantă erbacee cu frunze dințate, ascuțite la vârf și cu flori roșii, albe, purpurii sau liliachii, plăcut mirositoare. (< lat. *verbena*)
verbiós, -oásă *adj.* v. verbos.
verbomanie *s. f.* tendință de a vorbi excesiv. (< fr. *verbomanie*)
verbós, -oásă *adj.* vorbăreț, guraliv, limbut; verbios. (< fr. *verbeux*, lat. *verbosus*, it. *verboso*)
verbozitáte *s. f.* abuz de cuvinte; vorbărie, limbuție; locvacitate. (< fr. *verbosité*, it. *verbosità*)
verdíct *s. n.* **1.** răspuns dat de juriu în legătură cu culpabilitatea unui inculpat. **2.** judecată care are loc în urma unui concurs. **3.** hotărâre, judecată (definitivă). (< fr. *verdict*)
verdúră *s. f.* tapițerie care reprezintă un peisaj cu multă vegetație. (< fr. *verdure*)
vérgă *s. f.* (*mar.*) bară fixată perpendicular pe catarg pentru susținerea velelor. (< fr. *vergue*, it. *verga*)
vergénță *s. f.* mărime a unui sistem optic centrat, inversul distanței focale. (< fr. *vergence*)
vergetúră *s. f.* nume dat unor dungi provenind din întinderea excesivă a pielii în timpul sarcinii sau în unele boli. (< fr. *vergeture*)
verídic, -ă *adj.* adevărat; real. (< fr. *véridique*, lat. *veridicus*)
veridicitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este veridic; veracitate. (< fr. *véridicité*)
verificá *vb. tr.* **1.** a supune unui control pentru a constata dacă se îndeplinesc anumite condiții. **2.** a cerceta activitatea cuiva. (< fr. *vérifier*, lat. *verificare*)
verificábil, -ă *adj.* care poate fi verificat. (după fr. *verifiable*)
verificatív, -ă *adj.* care servește pentru verificare. (< fr. *verificatif*)
verificatór, -oáre I. *adj., s. m. f.* (cel) care verifică ceva (din punct de vedere contabil, tehnic etc.). **II.** *s. n.* aparat care permite executarea de controale. (< fr. *vérificateur*)
verínă *s. f.* **1.** (*mar.*) parâmă terminată cu un cârlig, care servește la prinderea lanțurilor de ancoră. **2.** aparat pentru ridicarea sau coborârea progresivă a unor greutăți mari; cric. **3.** dispozitiv hidraulic la avioane, care acționează suprafețele de comandă (ampenajul etc.). (< fr. *vérine*, /2/ *vérin*)
verísm *s. n.* curent artistic și literar apărut în Italia la sfârșitul sec. XIX, care, sub influența naturalismului francez, își propunea să prezinte realitatea vieții cotidiene, întemeiată pe observație și analiză, pe veridicitate. (< it. *verismo*, fr. *vérisme*)
veríst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al verismului; veristic. (< it. *verista*, fr. *vériste*)
veristic, -ă *adj.* verist. (< germ. *veristisch*)
veritábil, -ă *adj.* conform cu adevărul; adevărat, real; autentic. • pur, neamestecat cu nimic. (< fr. *véritable*)
veritáte *s. f.* adevăr, realitate. (< fr. *vérité*, lat. *veritas*)
vermeil /verméi/ **I.** *adj., s. n.* (de) culoare roșu-închis. **II.** *s. m.* argint aurit. (< fr. *vermeil*)
VERMI- *elem.* „vierme". (< fr. *vermi-*, cf. lat. *vermis*)
vermiál, -ă *adj.* referitor la viermii (de mătase); vermian. (< vermi- + -al)
vermián, -ă *adj.* referitor la vermis, al verisului. (< fr. *vermien*)
vermicíd, -ă *adj., s. n.* (substanță) care distruge viermii paraziți. (< fr. *vermicide*)
vermícul *s. n.* (*arhit.*) linie ornamentală sinuoasă evocând forma unui vierme în mișcare, în Renaștere. (după fr. *vermiculure*)
vermiculár, -ă *adj.* vermiform. (< fr. *vermiculaire*)
vermiculát, -ă *adj.* (*arte*) ornat cu vermicule. (< fr. *vermiculé*, lat. *vermiculatus*)
vermiculáție *s. f.* microrelief cu aspect de șănțulețe sinuoase, vermiforme, create prin acțiunea apei sau a vântului asupra unor roci. (< fr. *vermiculation*)
vermículit *s. n.* mineral galben-brun sau auriu, moale, din familia micelor, care se deshidratează sub acțiunea căldurii, desfăcându-se în foi cu aspect vermiform. (< fr. *vermiculite*)
vermifórm, -ă *adj.* în formă de vierme; vermicular; helmintoid. (< fr. *vermiforme*)
vermifúg, -ă *adj., s. n.* (medicament) care distruge viermii intestinali; antihelmintic. (< fr. *vermifuge*)
vermillón /-mi-ión/ *s. n.* sulfură roșie de mercur sau de antimoniu, pulverizată, în pictura de ulei, culoare roșie-vie. (< fr. *vermillon*)
verminație *s. f.* **1.** reproducere a viermilor în intestin. **2.** boală a plantelor cauzată de insecte prin roaderea organelor vegetative. (< fr. *vermination*)
vermină *s. f.* **1.** (*col.*) insecte parazite (păduchi, purici). **2.** (*fig.*) indivizi suspecți, dăunători societății. (< fr. *vermine*)
verminós, -oásă *adj.* produs de viermii intestinali. (< fr. *vermineux*, lat. *verminosus*)
verminóză *s. f.* helmintiază. (< fr. *vermineuse*)
vérmis *s. n.* regiune mediană a cerebelului, între cele două emifere ale acestuia. (< fr. *vermis*)
vermivór, -ă *adj.* care se hrănește cu viermi. (< fr. *vermivore*)
vermorél *s. n.* aparat portativ pentru stropit cu soluții pomii, vița de vie etc. sau pentru zugrăvit. (n. com.)
vérmut *s. n.* vin amărui în care s-au pus la macerat plante aromatice. (< fr. *vermouth*, germ. *Vermut*, it. *vermut*)
vermutizá *vb. tr.* a prepara vinul pentru a deveni vermut. (< fr. *vermouthiser*)
vernaculár, -ă *adj.* indigen. **o** *limbă ~ă* = limbă indigenă, proprie unei țări, unei regiuni. (< fr. *vernaculaire*)
vernál, -ă *adj.* referitor la primăvară, de primăvară. **o** (*astr.*) *punct ~* = punct de intersecție al eclipticii cu ecuatorul ceresc, care marchează echinocțiul de primăvară. (< fr. *vernal*, lat. *vernalis*)

vernalizá *vb. tr.* a iaroviza. (< fr. *vernaliser*)
verniér *s. n.* scară gradată suplimentară trasată pe cursorul unor instrumente sau aparate de măsură, care permite citirea unor fracțiuni de diviziuni din scala principală; nonius. (< fr. *vernier*)
verníl *adj. inv., s. n.* (de) culoare verde-pal. (< fr. *vert Nil*)
vernís /verni/ *s. n.* **1.** soluție colorată obținută din rășinoase, care se aplică pe obiecte pentru a le da lustru; strat protector sau ornamental. **2.** smalț, email. **3.** tehnică în gavură, în a da gravurilor un aspect asemănător cu cel al desenului în creion. **4.** (*fig.*) ceea ce dă o culoare, un aspect favorabil cuiva sau la ceva. (< fr., lat. *vernis*)
vernisá[1] *vb. tr.* a da cu vernis (1). (< fr. *vernisser*)
vernisá[2] *vb. tr.* a inaugura o expoziție (de pictură, sculptură, grafică etc.). (< vernisaj)
vernisáj *s. n.* deschidere oficială a unei expoziții de artă. (< fr. *vernissage*)
vérnix caseósa *s. n.* strat de grăsime care acoperă pielea nounăscutului. (< fr. *vernix caseosa*)
veronál *s. n.* pulbere cristalină, albă, cu gust amărui, folosită ca hipnotic și sedativ. (< germ. *Veronal*, fr. *véronal*)
veronícă[1] *s. f.* plantă erbacee care crește prin pajiști și păduri, folosită în medicină ca antiscorbutic, diuretic etc.; iarba-șarpelui. (< fr. *véronique*)
veronícă[2] *s. f.* (*bis.*) imagine a lui Hristos imprimată pe o batistă. • năframă albă pe care este imprimat chipul lui Hristos. (< it. *veronica*)
veronícă[3] *s. f.* figură în cursul căreia toreadorul face să treacă taurul pe lângă el. (< fr. *véronique*)
verós, -oásă *adj.* care se ocupă cu afaceri necinstite, suspecte; imoral. (< fr. *véreux*)
verosímil, -ă *adj.* care pare adevărat, real; plauzibil, posibil, probabil; (*p. ext.*) credibil. (< it. *verosimile*, lat. *verisimilis*)
verosimilitáte *s. f.* faptul, însușirea de a fi verosimil; verosimilitudine. (< verosimil + -itate)
verosimilitúdinte *s. f.* (*rar*) verosimilitate. (după lat. *verosimilitudo*)
vers *s. n.* ansamblu de cuvinte dispuse potrivit anumitor reguli de măsură și de cadență și formând un rând dintr-o poezie. • (*p. ext.; pl.*) poezie. (< fr. *vers*, lat. *versus*)
versaillais /veraiez/ *adj., s. m. f.* (locuitor) din Versailles. (< fr. *versaillais*)
versánt *s. m.* **1.** coastă a unui deal sau a unui munte. **2.** fiecare dintre suprafețele înclinate ale unui acoperiș. (< fr. *versant*)
versát, -ă *adj* cu experiență, dibaci, priceput. (< fr. *versé*)
versatíl, -ă *adj.* (despre oameni) nestatornic, schimbător; lipsit de fermitate. (< fr. *versatile*, lat. *versatilis*)
versatilitáte *s. f.* însușirea de a fi versatil. (< fr. *versatilité*)
versét *s. n.* mic paragraf numerotat, cu înțeles complet, dintr-un text religios sau literar. (< fr. *verset*)
VERSI- *elem.* „divers, variat". (< fr. *versi-*, cf. lat. *versus*, schimbat, întors)
versicolór, -ă *adj.* care are o culoare schimbătoare sau mai multe culori. (< fr. *versicolore*)
versificá *vb.* **I.** *intr.* a face versuri. **II.** *tr.* a transpune în versuri un text. (< fr. *versifier*, lat. *versificare*)
versificatór, -oáre *s. m. f.* cel care face versuri. • (*depr.*) poet minor. (< fr. *versificateur*, lat. *versificator*)
versificáție *s. f.* arta de a scrie versuri. • (*p. ext.*) poezie. (< fr. *versification*)
versiflór, -ă *adj.* cu flori diferite. (< lat. *versiflorus*)
versifórm, -ă *adj.* (despre organisme) care are proprietatea de a-și schimba forma. (< versi- + -form)
versiúne *s. f.* **1.** traducere a unei opere, a unui text dintr-o limbă într-alta. **2.** variantă a unui text, a unei traduceri. **3.** variantă sub care se relatează o întâmplare, un fapt. **4.** schimbare a poziției fătului în cavitatea uterină. (< fr. *version*)
verslibrísm *s. n.* folosire a versului liber modern. (< fr. *vers-librisme*)
verslibríst, -ă **I.** *s. m. f.* poet modern care scrie versuri libere. **II.** *adj.* compus din versuri libere. (< fr. *vers-libriste*)
vérso *s. n.* fața a doua a unei foi (scrise sau tipărite); contrapagină. (< fr. *verso*, lat. /folio/ *verso*)
versór *s. m.* (*mat.*) vector al cărui modul este egal cu 1; vector unitar. (< fr. *verseur*)
vérsus *prep.*, /abr. *vs./* către, spre. (< lat. *versus*)
vertebrál, -ă *adj.* referitor la vertebrate; format din vertebrate. (< fr. *vertébral*)
vertebrát, -ă **I.** *adj.* cu coloană vertebrală și schelet osos intern. **II.** *s. n. pl.* încrengătură de animale care au corpul cu simetrie bilaterală, prevăzut cu schelet osos sau cartilaginos intern, al cărui ax principal îl constituie coloana vertebrală. (< fr. *vertébré/s/*)
vertébră *s. f.* fiecare dintre oasele în formă de inel care alcătuiesc coloana vertebrală. (< fr. *vertèbre*, lat. *vertebra*)
vertebroterapíe *s. f.* medotă de tratament al unor acțiuni vertebrale prin elongații de coloană. (< fr. *vertébrothérapie*)
vértex *s. n.* **1.** sinciput. • punctul cel mai proeminent al unei formații anatomice. **2.** punct în care ortodroma atinge cea mai mare latitudine. **3.** punctul cel mai vestic atins de traiectoria unui ciclon în emisfera nordică, de la care acesta își schimbă direcția. (< fr., lat. *vertex*)
verticál, -ă **I.** *adj., s. f.* (linie) perpendicular(ă) pe un plan orizontal în direcția unui fir ținut întins cu ajutorul unei greutăți atârnate la capăt. **o** *~a locului* = direcție determinată de poziția firului cu porumb aflat în stare de echilibru într-un punct dat. **II.** *s. n.* semicerc mare al sferei cerești, care trece prin zenit și nadir. (< fr. *vertical*, lat. *verticalis*)
verticalitáte *s. f.* **1.** poziție verticală; însușirea de a fi vertical. **2.** (*fig.*) atitudine demnă, fără compromisiuni, intransigență. (< fr. *verticalité*)
verticalizá *vb. tr.* a așeza (ceva) în poziție verticală. (< vertical + -iza)
verticíl *s. n.* **1.** mod de așezare a frunzelor, ramurilor sau florilor din jurul unui singur punct al tulpinii. **2.** cerc de tentacule, peri sau organe dispuse radiar față de un ax. (< fr. *verticille*, lat. *verticillus*)
verticilát, -ă *adj.* dispus în verticil (1). (< fr. *verticillé*)
verticilióză *s. f.* boală infecțioasă a plantelor, provocată de unele ciuperci parazite. (< fr. *verticilliose*)
vértico *s. n.* dulap ornamental, mai ales pentru saloanele înalte. (< germ. *Vertiko*)
verticutór *s. n.* mașină electrică de tuns iarba.
vertiginós, -oásă *adj.* care se produce cu mare iuțeală, foarte rapid. (< fr. *vertigineux*, lat. *vertiginosus*)
vertigofobíe *s. f.* fobie de vertij. (< fr. *vertigophobie*)
vertíj *s. n.* senzație de lipsă de echilibru în spațiu, amețeală (la vederea abisurilor). (< fr. *vertige*)
vertoplán *s. n.* giravion care poate decola sau ateriza vertical, datorită forței furnizate prin intermediul unui sistem de suprafețe rotative. (< engl. *vertoplan*)
verúcă *s. f.* excrescență papilară provocată de un virus; aluniță, neg. (< lat. *verruca*)
verucifér, -ă *adj.* verucos. (< lat. *verrucifer*)
verucifórm, -ă *adj.* în formă de verucă. (< engl. *verruciform*)
verucós, -oásă *adj.* **1.** plin de negi. **2.** (*bot.*) acoperit cu protuberanțe mici, sferice. **3.** de forma unor negi; verucifer. (< fr. *verruqueux*, lat. *verrucosus*)
verucozitáte *s. f.* excrescență pe piele sau pe suprafața plantelor cu aspect verucos. (< fr. *verrucosité*)
verúculă *s. f.* verucozitate mică. (< fr. *verrucule*, lat. *verrucula*)
veruculós, -oásă *adj.* cu verucozități. (< fr. *verruculeux*, lat. *verruculosus*)
vérvă *s. f.* însuflețire, bună dispoziție; aflux verbal. **o** *a fi în ~* = a fi însuflețit, avântat, volubil. (< fr. *verve*)
verzál, -ă *adj.* (despre caractere tipografice; și *s. f.*) majuscul, capital[2] (2). (< germ. *Versal*)
vesélă *s. f.* ansamblu de piese și accesorii destinate a servi la masă. (< fr. *vaisselle*)
veseliér *s. n.* dulap pentru vase. (< fr. *vaisselier*)
vespasiánă *s. f.* (*livr*) pisoar public. (< fr. *vespasienne*)
vesperál, -ă *adj.* (*livr.*) de seară, al serii. (< fr. *vespéral*, lat. *vesperalis*)
vespíde *s. f. pl.* familie de insecte himenoptere: viespea. (< fr. *vespidés*)

vest *s. n.* punct cardinal opus estului; apus; occident. ◊ *V~* = spațiu geografic de la vest. (< germ. *West*)
vestálă *s. f.* (la romani) preoteasă a zeiței Vesta, care întreținea focul sacru în templul acesteia. • femeie virtuoasă. (< fr. *vestale*, lat. *vestalis*)
Vestálii *s. f. pl. (ant.)* serbări în cinstea zeiței Vesta, celebrate de romani la 15 iunie. (< fr. *vestalies*, lat. *vestalia*)
véstă *s. f.* jachetă scurtă, fără guler și fără mâneci. (< fr. *veste*)
vest-europeán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Europa de vest. (< vest + european)
vest-germán, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Germania de Vest. (< vest + german)
vestiár *s. n.* **1.** garderobă. **2.** încăpere la intrarea într-o casă, unde se află cuierele pentru haine. • încăpere într-un spital, într-o întreprindere, într-un stadion etc. unde se lasă hainele, îmbrăcându-se echipamentul res-pectiv. (< fr. *vestiaire*)
vestibúl[1] *s. n.* **1.** *(ant.)* curtea din fața casei, unde erau primiți vizitatorii care nu erau introduși în casă. **2.** încăpere prin care se trece pentru a intra într-o casă; antreu (1), hol. (< fr. *vestibule*, lat. *vestibulum*)
vestíbul[2] *s. n.* **1.** *(anat.)* spațiu cavitate la intrarea într-un canal sau într-o altă cavitate. • depresiune vulvară limitată lateral de pereții labiilor mici. • prima cavitate a urechii interne. **2.** *(bot.)* spațiu care precedă ostiola. (< fr. *vestibule*, lat. *vestibulum*)
vestibulár, -ă *adj. (anat.)* al vestibulului. (< fr. *vestibulaire*)
vestibulítă *s. f.* inflamație a mucoasei vestibulului vaginal. (< fr. *vestibulite*)
véstic, -ă *adj., s. m. f.* apusean, occidental. (< germ. *westisch*)
vestigiál, -ă *adj. (anat.;* despre un organ) rămas rudimentar în organism, care indică o stare de involuție. (< engl. *vestigial*)
vestígiu *s. n.* urmă, rămășiță a ceva dispărut demult. (< fr. *vestige*, lat. *vestigium*)
vestimént *s. n. (pl.)* îmbrăcăminte, veșmânt. (< lat. *vestimentum*)
vestimentár, -ă *adj.* referitor la veșminte. (< fr. *vestimentaire*)
vestimentáție *s. f.* îmbrăcăminte. (după it. *vestimentr*)
vestón *s. n.* haină (de uniformă); sacou. (< fr. *veston*)
vetállium *s. n.* aliaj pe bază de crom, cobalt și molibden. (< fr. *vitallium*)
veterán, -ă **I.** *s. m.* **1.** ostaș roman liberat din armată, împroprietărit și declarat cetățean roman (în cazul când nu era mai dinainte). **2.** soldat aflat de multă vreme în armată, care a luat parte la mai multe campanii. **II.** *s. m. f. (fig.)* cel care a îmbătrânit într-o funcție, într-o instituție. (< fr. *vétéran*, lat. *veteranus*)
veterinár, -ă **I.** *adj.* referitor la bolile animalelor. **II.** *s. m.* medic, tehnician, specialist în medicina veterinară. (< fr. *vétérinaire*, lat. *veterinarius*)
vetivér *s. m.* plantă graminee cultivată în India și în Antile pentru rădăcinile ei, din care se extrage un ulei folosit în industria parfumurilor. (< fr. *vétiver*)
véto *s. n.* **1.** cuvânt folosit de tribunii plebei în Roma antică pentru a împiedica adoptarea unor legi care ar fi lovit în interesele plebeilor. **2.** drept excepțional pe care îl are o persoană, un stat etc. de a se opune adoptării unei propuneri discutate în organizația din care face parte. (< lat., fr. *veto*, mă opun)
veturín *s. m. (rar)* birjar. (< it. *vetturino*)
vetúst, -ă *adj.* vechi; învechit, perimat, demodat. (< fr. *vétuste*, lat. *vetustus*)
vetustáte *s. f.* starea a ceea ce este vetust; vechime, bătrânețe; vestustețe. (< fr. *vétusté*, lat. *vetustas*)
vetustéțe *s. f. (rar)* vetustate. (< vetust + -ețe)
vexá *vb. tr.* a ofensa, a jigni. • a contraria. (< fr. *vexer*, lat. *vexare*)
vexánt, -ă *adj.* vexatoriu. (< fr. *vexant*)
vexatóriu, -ie *adj.* ofensator, jignitor; vexant. (< fr. *vexatoire*)
vexațiúne/vexáție *s. f.* vorbă, faptă care vexează. (< fr. *vexation*, lat. *vexatio*)
vexíl[1] *s. n.* **1.** însemnele, steagul unei cohorte în armata romană. **2.** trupă orânduită într-un anumit corp. **3.** steag al unei nave, pavilion. (< lat. *vexillum*, fr. *vexille*)
vexíl[2] *s. n.* **1.** petală superioară a florilor leguminoaselor care formează steguleț. **2.** ansamblul barbelor de aceeași parte a rahisului unei pene de pasăre. (< fr. *vexille*)
vexilár *s. m. (ant.)* **1.** purtător al unui vexil[1] (1). **2.** soldat roman care făcea parte dintr-o unitate cu vexil propriu. (< lat. *vexillarius*, fr. *vexillaire*)
vexilát, -ă *adj.* prevăzut cu vexil[2] (1). (< fr. *vexillé*, lat. *vexillatus*)
vexilație *s. f.* unitate de cavalerie în legiunea romană care lupta sub același steag. (< fr. *vexillation*, lat. *vexillatio*)
vexilifér, -ă *adj., s. m.* **1.** *(ant.)* (legionar roman) care purta vexilul[1] (1). **2.** *(fig.)* purtător, inițiator al unor teorii. (< lat. *vexillifer*)
vexilológ, -ă *s. m. f.* specialist în vexilologie. (< fr. *vexillologue*)
vexilológic, -ă *adj.* de vexilologie. (< fr. *vexillologique*)
vexilologíe *s. f.* disciplină a istoriei care studiază steagurile din diferite epoci și țări. (< fr. *vexillologie*, engl. *vexilology*)
vezicál, -ă *adj.* referitor la vezică, al vezicii. (< fr. *vésical*, lat. *vesicalis*)
vezicánt, -ă *adj., s. n.* vezicator. (< fr. *vésicant*)
vezicatór, -oáre *adj.* (despre substanțe, medicamente) care determină apariția de vezicule (2) pe piele, provocând o congestie locală; vezicant. (< fr. *vésicatoire*)
vezicáție *s. f.* efectul produs de un medicament vezicant. (< fr. *vésication*)
vezícă *s. f.* **1.** *(anat.)* organ cavitar care colectează temporar unele produse de excreție sau secreție; băşică. ◊ *~ biliară* = rezervor temporar al bilei în fosa colecistului de pe fața inferioară a ficatului; colecist; *~ ombilicală* = sac vitelin. **2.** *(biol.) ~ înotătoare* = organ plin cu gaze, caracteristic peștilor osoși, care determină ridicarea și coborârea peștelui în apă. (< lat. *vesica*)
VEZICUL(O)- *elem.* „veziculă". (< fr. *vésicul/o/-*, cf. lat. *vesicula*)
veziculár, -ă *adj.* în formă de veziculă. • care prezintă vezicule; veziculos. (< fr. *vésiculaire*)
vezículă *s. f.* **1.** vezică de dimensiuni mici. **2.** nume dat unor băşicuțe pline cu lichid care se ivesc pe piele și pe mucoase în diferite boli. ◊ *~e seminale* = glande perechi anexe ale aparatului genital bărbătesc, înapoia vezicii. (< fr. *vésicule*, lat. *vesicula*)
veziculectomíe *s. f.* extirpare a veziculelor seminale. (< fr. *vésiculectomie*)
veziculítă *s. f.* inflamație a veziculelor seminale. (< fr. *vésiculite*)
veziculografíe *s. f.* explorare radiologică a veziculelor seminale cu ajutorul unei substanțe opace. (< fr. *vésiculographie*)
veziculós, -oásă *adj.* vezicular. (< fr. *vésiculeux*, lat. *vesiculosus*)
veziculotomíe *s. f.* incizie a veziculelor seminale. (< fr. *vésiculotomie*)
vezigón *s. n.* tumoare la articulația genunchiului sau a jaretului, datorită hidropiziei sinovialelor. (< fr. *vessigon*)
vezuvián *s. n.* silicat natural hidratat de aluminiu, calciu, fier și magneziu. (< germ. *Vesuvian*)
vezuvínă *s. f.* colorant folosit la fabricarea cernelii brune de tipar. (< germ. *Vesuvin*)
vía **I.** *s. f.* drum pavat, destinat circulației interne, la romani. **II.** *prep.* pe drumul, pe ruta, prin... (< fr., lat. *via*)
viábil, -ă *adj.* capabil să trăiască, să dureze. (< fr. *viable*)
viabilitáte *s. f.* faptul, calitatea de a fi viabil. (< fr. *viabilité*)
viadúct *s. n.* construcție ca un pod care susține o cale ferată, o șosea etc., traversând o vale la mare înălțime. (< fr. *viaduc*, germ. *Viadukt*)
viagér, -ă *adj.* (despre drepturi, rente, pensii) de care se bucură cineva tot timpul vieții. (< fr. *viager*)
viágra *s. f.* medicament farmaceutic, conținând o substanță afrodiziacă, în formă de pilulă albastră, care înlătură tulburările de erecție a bărbatului. (n. com.)
víbice *s. f. pl.* pete liniare ale pielii; hematoame superficiale, vânătăi. (< fr., lat. *vibices*)

vibrá *vb. intr.* **1.** a avea vibraţii, a trepida; (*p. ext.*) a produce sunete. • (despre sunete) a răsuna ca un ecou. **2.** a tremura cu licăriri. **3.** (*fig.*) a fremăta; a trăi intens. (< fr. *vibrer*, lat. *vibrare*)

vibrafón *s. n.* instrument muzical asemănător xilofonului, format din plăci metalice de lungimi diferite, deasupra unor tuburi de rezonanţă, în care mici elice acţionate de un motoraş electric prelungesc vibraţia sunetelor produse prin lovirea plăcilor cu o baghetă. (< fr. *vibraphone*)

vibrafoníst, -ă *s. m. f.* cântăreţ la vibrafon. (< fr. *vibraphoniste*)

vibrándo *adv.* (*muz.*) vibrând. (< it. *vibrando*)

vibránt, -ă *adj.* **1.** care vibrează, care produce sunete. **O** *consoană ~ă* (şi *s. f.*) = consoană care se pronunţă prin vibrarea repetată a vârfului limbii la atingerea uşoară a alveolelor incisivilor superiori. **2.** (*fig.*) care face să vibreze; emoţionant, patetic. (< fr. *vibrant*)

vibránţă *s. f.* calitatea a ceea ce este vibrant. (< fr. *vibrance*)

vibráre *s. f.* **1.** acţiunea de a vibra; vibraţie. **2.** procedeu de îndesare a unor materiale de construcţie granulare prin loviri uşoare şi foarte dese cu ajutorul unui vibrator. (< vibra)

vibratíl, -ă *adj.* susceptibil de a vibra; care vibrează. **O** *cil ~* = organit celular filamentos care, prin mişcare alternativă rapidă, asigură deplasarea la unele protozoare, curentul de apă nutritiv la moluştele lamelibranhiate etc. (< fr. *vibratile*)

vibratilitáte *s. f.* însuşirea de a fi vibratil. (< engl. *vibratility*)

vibráto I. *adv.* (*muz.*) cu vibraţii. **II.** *s. n.* oscilaţie uşoară şi rapidă în jurul înălţimii reale a unui sunet produs de voce şi de instrumentele cu coarde sau electronice. (< it. *vibrato*)

vibrátor, -oáre I. *adj.* care vibrează, vibrant, vibratoriu. **II.** *s. n.* **1.** aparat care produce oscilaţii. • dispozitiv care transformă curentul continuu în curent alternativ monofazat; lamă metalică ce vibrează, întrerupând un curent electric la comanda unui electromagnet, în sone-riile electrice. • dispozitiv de apel pentru telefonul unui abonat. **2.** maşină care serveşte la îndesarea (prin vibrare) a materialelor granulare de construcţie. (< fr. *vibrateur*)

vibratóriu, -ie *adj.* vibrator. (< fr. *vibratoire*, lat. *vibratorius*)

vibráţie *s. f.* **1.** (*fiz.*) mişcare oscilatorie periodică a unui corp sau a particulelor unui mediu elastic de o parte şi de alta a unei poziţii de echilibru, cu o frecvenţă relativ înaltă; vibrare, oscilaţie. **2.** (*fig.*) emoţie puternică, înfiorare. (< fr. *vibration*, lat. *vibratio*)

vibrión *s. m.* bacterie patogenă, bastonaş curb, care provoacă infecţii acute, foarte grave. (< fr. *vibrion*)

vibrióză *s. f.* boală infecţioasă la taurine şi ovine, cauzată de vibrioni, care provoacă avorturi şi sterilitate. (< fr. *vibriose*)

vibrísă *s. f.* **1.** păr din narinele omului. **2.** păr tactil la unele mamifere; mustăţi. (< fr. *vibrisse*, lat. *vibrissa*)

VIBRO- *elem.* „oscilaţie, vibraţie". (< fr., germ. *vibro-*, cf. lat. *vibrare*)

vibroforéză *s. f.* instalaţie de foraj prin vibraţie. (< fr. *vibroforeuse*)

vibrográf *s. n.* vibrometru înregistrator. (< fr. *vibrographe*)

vibroluminăre *s. f.* confecţionare a panourilor de beton armat pentru luminarea şi vibraţia construcţiilor. (< *vibro-* + *luminare*)

vibromasáj *s. n.* masaj pe bază de vibraţii electrice. (< fr. *vibromassage*)

vibromasór *s. n.* instrument pentru vibromasaj. (< fr. *vibromasseur*)

vibrométru *s. n.* instrument pentru măsurarea deplasării, vitezei şi acceleraţiei vibratorii a corpurilor. (< fr. *vibromètre*)

vibróscop *s. n.* instrument pentru măsurarea amplitudinii frecvenţei şi a fazei vibraţiilor. (< fr. *vibroscope*)

vibroterapie *s. f.* seismoterapie. (< fr. *vibrothérapie*)

vibúrn *s. m.* arbust sălbatic cu frunze lobate, opuse, cu flori albe şi fructele roşii, necomestibile, în formă de ciorchini; călin. (< fr., lat. *viburnum*)

vicár *s. m.* **1.** cel care ţinea locul cuiva căruia îi urma imediat în rang. • funcţionar din organizarea mai târzie a Imperiului Roman, care administra o dioceză imperială. **2.** locţiitor al unui mitropolit, episcop sau alt demnitar bisericesc. (< fr. *vicaire*, lat. *vicarius*)

vicariál, -ă *adj.* de vicariat. (< fr. *vicarial*)

vicariánt, -ă *adj.* **1.** (*biol.;* despre specii) care se substituie reciproc, trăind în areale diferite. **2.** (despre un organ anatomic) capabil de a compensa insuficienţa unui alt organ. (< fr. *vicariant*)

vicariánţă *s. f.* (*fiziol.*) substituţie a unui organ de către altul în îndeplinirea unei funcţii vitale sau utile orga-nismului. (< fr. *vicariance*)

vicariát *s. n.* funcţia, demnitatea de vicar şi duritatea ei; regiunea asupra căreia se exercită această autoritate. • reşedinţa vicarului. (< fr. *vicariat*)

VICE- *elem.* „în loc de locţiitor, adjunct". (< fr. *vice-*, cf. lat. *vice*)

viceamirál *s. m.* grad în marina militară imediat inferior amiralului. (< fr. *vice-amiral*)

viceamiralitáte *s. f.* funcţia de viceamiral. (< fr. *vice-amiralité*)

vicecampión, -oánă *s. m. f.* cel care se clasează pe locul al doilea într-un campionat. (după fr. *vice-champion*)

vicecancelár *s. m.* locţiitor al unui cancelar, pe care îl reprezintă în lipsă. (după fr. *vice-chancelier*)

vicecónsul *s. m.* demnitar care îndeplineşte funcţii consulare, având rang inferior consulului. (< fr. *vice-consul*)

viceconsulát *s. n.* funcţia de viceconsul. (< fr. *vice-consulat*)

viceguvernatór *s. m.* locţiitor de guvernator. (după engl. *vice-guvernour*)

vicelegát *s. m.* ajutor al unui legat papal. (< fr. *vice-légat*)

vicelíder *s. m.* locţiitor al unui lider. (< vice- + lider)

vicepremiér *s. m.* locţiitor al unui premier. (< vice- + premier)

vicepreşedínte, -ă *s. m. f.* cel care ţine oficial locul unui preşedinte când acesta lipseşte. (după fr. *vice-président*)

vicepreşedinţie *s. f.* funcţia de vicepreşedinte. (după fr. *vice-presidence*)

viceprimár *s. m.* ajutor de primar. (< vice- + primar)

viceprim-ministru *s. m.* locţiitor de prim-ministru. (< vice- + prim-ministru)

vicerége *s. m.* înalt demnitar care guvernează o provincie în numele şi în locul regelui. (după fr. *vice-roi*)

vicevérsa *adv.* invers, opus. (< fr., lat. *vice versa*)

viciá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a strica aerul, a-l face impropriu pentru respiraţie. **2.** (*jur.*) a face ca un act să fie defectuos, nevalabil, nul. **II.** *tr., refl.* (*fig.*) a (se) corupe. (< fr. *vicier*)

viciábil, -ă *adj.* care poate fi viciat. (< fr. *viciable*)

vicinál, -ă *adj.* (despre drumuri) care leagă două localităţi (rurale) învecinate. (< fr. *vicinal*, lat. *vicinalis*)

vicinalitáte *s. f.* calitate a unui drum vicinal. (< fr. *vicinalité*)

viciós, -oásă *adj.* **1.** defectuos. **O** (*log.*) *cerc ~* = eroare de logică în a demonstra o teză cu ajutorul alteia, care trebuie să fie ea însăşi demonstrată. • (*fig.*) depravat, corupt. **2.** (*jur.;* despre acte, dispoziţii etc.) cu vicii de formă sau de fond. (< fr. *vicieux*, it. *vitioso*)

vicisítúdine *s. f.* concurs de împrejurări nefavorabile; (*p. ext.*) necaz, suferinţă. (< fr. *vicissitude*, lat. *vicissitudo*)

víciu *s. n.* **1.** defect, imperfecţiune; lipsă. **O** *~ de conformaţie* = dispoziţie anormală a unor părţi sau organe ale corpului; diformitate fizică; (*jur.*) *~ de formă* = greşeală în redactarea unui act, care îl face anulabil. **2.** deprindere de a face fapte rele; obicei urât, patimă rea. (< fr. *vice*, lat. *vitium*)

vicónte *s. m.* titlu de noblete ereditar, între baron şi conte. (< fr. *vicomte*)

vicontésă *s. f.* soţie sau fiică a unui viconte. (< fr. *vicomtesse*)

victimă *s. f.* **1.** (*ant.*) animal sau om care era jertfit unei divinităţi. **2.** cel care suferă de pe urma unei nenorociri, care are o durere, o suferinţă, un accident. (< fr. *victime*, lat. *victima*)

victimizá *vb. tr.* a transforma (pe cineva) în victimă; a persecuta. (< engl. *victimize*)

victimológ, -ă *s. m. f.* specialist în victimologie. (< victimologie)

victimologíe *s. f.* **1.** studiu (psihiatric) al victimelor. **2.** curent în criminologie care își propune să studieze rolul victimei în geneza și producerea infracțiunii. (< fr. *victimologie*, germ. *Viktimologie*)

victorián, -ă *adj.* referitor la stilul la modă în Anglia în epoca corespunzătoare domniei reginei Victoria (1837-1901), caracterizat prin accentul pus pe pompă, ceremonial, precum și prin pudibonderie, îngustime de vederi etc., iar în arhitectură printr-o ornamentație greoaie. (< fr. *victorien*, engl. *victorian*)

victorianísm *s. n.* spirit victorian, concepții rigide, puritane. (< engl. *victorianism*)

victórie *s. f.* **1.** biruință, izbândă (într-un război). **2.** succes împotriva unui rival; reușită într-o competiție. **3.** biruință a unei idei, a unui principiu etc. • rezultat deosebit obținut într-un domeniu de activitate. (< lat. *victoria*)

victoriós, -oásă *adj.* care a obținut o victorie; învingător. (< fr. *victorieux*, lat. *victoriosus*)

vicuña /-nia/ *s. f.* vigonie. (< sp. *vicuña*)

vid, -ă **I.** *adj.* **1.** (despre spațiu) care nu conține nimic; gol. • (*fig.*) lipsit de conținut, de idei. **2.** (*inform.*) care caracterizează o informație nulă. **II.** *s. n.* spațiu lipsit de materie ponderală; vacuum (1). • (*fig.*) sentimentul zădărniciei. (< fr. *vide*)

vidá *vb. tr.* a face vid, a goli. (< fr. *vider*)

vidáj *s. n. (inform.)* afișarea conținutului memoriei interne pe un suport. (< fr. *vidage*)

vidám *s. m.* (în Evul Mediu) nobil laic, comandant al trupelor unui episcop. • nobil care deținea o feudă într-un domeniu episcopal. (< fr. *vidame*)

vidamíe *s. f.* **1.** demnitatea, funcția de vidam. **2.** pământul unui vidam. (< fr. *vidamie*)

vidanjá *vb. tr.* a goli, a curăța haznalele, gurile de scurgere etc. (< fr. *vidanger*)

vidánjă *s. f.* **1.** vidanjare. **2.** (*pl.*) materii fecale scoase din latrine. (< fr. *vidange*)

vidanjór *s. m.* lucrător la vidanjare. (< fr. *vidangeur*)

VIDEO¹- *elem.* „vedere, vizual". (< fr. *vidéo-*, engl. *video-*, cf. lat. *video, -ere*, a vedea)

vídeo² **I.** *adj. inv.* referitor la sistemele de transmitere și de înregistrare a imaginii. **II.** *s. f.* videofonie. **III.** *s. n.* aparat pentru înregistrarea și redarea videocasetelor. (< fr. *vidéo*, engl. *video*)

videocámeră *s. f.* cameră pentru înregistrări video. (< video¹- + *cameră*)

videocanál *s. n.* canal de televiziune sau de altă instalație video². (< germ. *Videokanal*)

videocaptór *s. n. tub* ~ tub electronic de televiziune pentru traducerea imaginilor în semnale electrice; cameră de televiziune; vidicon. (< fr. *vidéocaptor*)

videocartélă *s. f.* cartelă care înregistrează sunetul pe cale magnetică. (< video¹- + *cartelă*)

videocasétă *s. f.* casetă care conține pe o bandă video imaginea și sunetul pentru televiziune sau informații sub formă de imagini, permițând a (re)vedea un program; videogramă. (< engl. *videocassette*, fr. *vidéocassette*)

videocasetófon *s. n.* aparat pentru înregistrarea și redarea videocasetelor. (< video¹- + *casetofon*)

videoclíp *s. n.* clip video. (< fr. *vidéoclip*)

videoclipíst, -ă *s. m. f.* autor, regizor de filme video scurte, în special cu scopul publicitar. (< videoclip + -ist)

videocolór *adj. inv.* (despre înregistrări video) în culori. (< video¹- + *color*)

videocomunicáție *s. f.* comunicație video. (< fr. *vidéocommunication*)

videoconferință *s. f.* procedeu modern de telecomunicație. (< fr. *vidéoconference*)

videoconvertór *s. n.* convertor pentru aparatele video. (< video¹- + *convertor*)

videoconvorbire *s. f.* convorbire înregistrată cu mijloace video. (< video¹- + *convorbire*)

videodísc *s. n.* disc pe care se află înregistrate semnalele de videofrecvență: sunete și imagini de televiziune. (< engl. *videodisc*, fr. *vidéodisque*)

videodiscotécă *s. f.* colecție de videodiscuri. • încăperea respectivă. (< video¹- + *discotecă*)

videofílm *s. n.* film pe casetă video. (< video¹- + *film*)

videofișă *s. f.* fișă specială cu informații în imagini însoțite de sunete. (< video¹- + *fișă*)

videofón *s. n.* videotelefon. (< engl. *videophone*, fr. *vidéophone*)

videofónic, -ă *adj.* de videofon. (< engl. *videophonic*, fr. *vidéophonique*)

videofonie *s. f.* tehnică ce permite a înregistra imaginea și sunetul pe un suport magnetic cu ajutorul unei camere de televiziune și a unui magnetoscop și a reda această înregistrare pe un ecran de televiziune: video² (II). (< engl. *videophony*, fr. *vidéophonie*)

videofrecvență *s. f.* fiecare dintre frecvențele în spectrul semnalului de imagine al unui canal de televiziune. (< fr. *vidéofrequence*)

videográf *s. n.* aparat pentru înregistrări video. (< video¹- + *graf*)

videografíe *s. f.* **1.** fotografie prin mijloace video². **2.** producție de film cu ajutorul metodelor de înregistrare electronică a imaginilor și al tehnicilor electronice postproducție (montaj, trucaj, sonorizare). (< fr. *vidéographie*)

videográmă *s. f.* videocasetă. (< fr. *vidéogramme*)

videointerfón *s. n.* interfon care poate reda nu numai vocea, dar a afișa și chipul persoanei. (< video¹- + *interfon*)

videointervíu *s. n.* interviu video². (< video¹- + *interviu*)

videojóc *s. n.* joc controlat cu ajutorul unui computer conectat la un aparat video². (după engl. *video-game*)

videomagazín *s. n.* **1.** magazin de aparate video². **2.** magazin² (2) video. (< video¹- + *magazin*)

videomagnétic, -ă *adj.* referitor la înregistrările video pe bandă magnetică. (< fr. *vidéomagnetique*)

videomagnetofón *s. n.* aparat care permite proiectarea pe ecranele televizoarelor a filmelor înregistrate pe bandă magnetică în casete. (< video¹- + *magnetofon*)

videomagnetoscóp *s. n.* magnetoscop de tip special. (< video¹- + *magnetoscop*)

videomática *s. f.* totalitatea echipamentelor de calcul destinate prelucrării, sintezei imaginilor vederii artificiale. (< fr. *vidéomatique*)

videomemórii *s. n. pl.* memorii înregistrate video. (< video² + *memorii*)

videopick-up /-píc-ap/ *s. n.* pick-up pe ale cărui discuri sunt imprimate imagini alb-negru și color, însoțite de înre-gistrări sonore și care poate fi conectat la orice televizor. (< video¹- + *pick-up*)

videoplayer /-pléier/ *s. n.* aparat de redare a videocasetelor. (< *video*¹- + *player*)

videorecórder /-ricordăr/ s. n. videocasetofon care permite înregistrarea programelor televizate pe videocasetă: recorder și redarea videocasetelor. (< engl. *videorecorder*)

videotape /-téip/ *s. n.* benzi video. (< engl. *videotape*)

videoteátru *s. n.* spectacol de teatru înregistrat video. (< fr. *vidéothéâtre*)

videotécă *s. f.* **1.** colecție de filme video înregistrate pe videocasete. **2.** mobilă specială, cu rafturi, pentru păstrat videocasete. **3.** încăpere, sală în care se păstrează și se vizionează videocasete. (< fr. *vidéothèque*)

videotelefón *s. n.* telefon care transmite și imagini; videofon. (< engl. *videotelephon*, fr. *vidéotéléphone*)

videotelefonie *s. f.* telefonie care transmite și imagini video. (< fr. *vidéotéléphonie*)

videoterminál, -ă *adj.* referitor la terminalele unui sistem de televiziune în circuit închis. (< video¹- + *terminal*)

videotéxt *s. n.* sistem de televiziune în care fiecare abonat primește la domiciliu un program după prefe-rințele sale; teletext. (< video¹- + *text*)

videotransmisiúne *s. f.* transmisiune a unor imagini prin mijloace electronice. (< video¹- + *transmisiune*)

vidicón *s. n.* videocaptor. (< fr., engl. *vidicon*)

viduitáte *s. f.* **1.** (*jur.*) văduvie. **o** *termen de ~* = timpul cât o femeie văduvă nu poate contracta o nouă căsătorie. **2.** (*fig.*) stare a ceea ce este vid. (< fr. *viduité*, lat. *viduitas*)

víelă *s. f.* instrument muzical cu coarde, folosit de trubadurii din sec. XII-XIII, la care vibrarea coardelor se realiza printr-un mecanism cu o manivelă. (< fr., it. *vielle*)

vienáj *s. n.* (*jur.*) drept plătit pentru siguranța drumurilor în vechiul drept francez. (< fr. *viennage*)

vienéz, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Viena. (< fr. *viennois*)

vientráj *s. n.* (*jur.*) drept seniorial asupra băuturilor. (< fr. *vientrage*)

vietnaméz, -ă I. *s. m. pl.* popor constituit ca națiune în Vietnam. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. • (*s. f.*) limbă monosilabică vorbită de vietnamezi. (< engl. *vietnamese*)

vigíe *s. f.* stâncă marină uriașă și ascuțită, cu vârful sub suprafața mării, care prezintă un mare pericol pentru navigație. (< fr. *vigie*)

vigíl, -ă I. *adj.* care veghează; atent, deștept, treaz. **II.** *s. m.* membru al gărzii instituite în Roma antică de Augustus, pentru siguranța cetății în timpul nopții și paza contra incendiilor. (< fr. *vigile*, lat. *vigil*)

vigilént, -ă *adj.* care manifestă, denotă vigilență; atent. (< fr. *vigilant*, lat. *vigilans*)

vigilénță *s. f.* atenție încordată și susținută; atitudine de deosebită băgare de seamă; supraveghere activă. (< fr. *vigilance*, lat. *vigilantia*)

vigilitáte *s. f.* (*psih.*) stare de veghe. (< vigil + -itate)

vignetáre *s.. f.*(*fot.*) repartizare inegală a luminii pe suprafața negativului. (după germ. *Vignettierung*, fr. *vignettage*)

vigoáre *s. f.* forță fizică, putere; energie. **o** (despre legi) *în ~* = valabil într-un anumit timp. (< fr. *vigueur*, lat. *vigor*)

vigónie *s. f.* **1.** mamifer rumegător din specia lamei, care trăiește pe platourile Anzilor; vicuña. • linia acestui animal. **2.** fir textil obținut din fibre scurte (deșeuri) de bumbac. (< fr. *vigogne*)

vigoróso /-zo/ *adj.; (muz.)* cu vigoare, cu putere; voios. (< it. *vigoroso*)

vigurós, -oásă *adj.* plin de vigoare, puternic. (< fr. *vigoureux*)

vigurozitáte *s. f.* însușirea de a fi viguros; vigoare. (< viguros + -itate)

viitorológ, -ă *s. m. f.* specialist în viitorologie; futurolog. (< viitorologie)

viitorologíe *s. f.* știință a viitorului; futurologie. (după fr. *futurologie*)

víking, -ă I. *s. m.* războinic, navigator și negustor scandinav din Evul Mediu, care întreprindea expediții maritime și fluviale; normand. **II.** *adj.* referitor la vikingi. (< fr. *viking*)

vilafranchián, -ă *adj., s. n.* (din) etajul de la sfârșitul pliocenului de facies continental. (< fr. *villafranchien*)

vilaiét *s. n.* diviziune administrativ-teritorială din țările musulmane. (< fr. *vilayet*)

vilanélă *s. f.* **1.** poezia cu formă fixă (în literatura franceză), cu 18 versuri, pe două rime. • scurtă poezie pastorală. **2.** cântec vocal cu caracter dansant, de origine napolitană, din sec. XV-XVI, plin de vivacitate ritmică, de voie bună. **3.** piesă cu caracter de dans țărănesc, în tempo vioi. (< fr. *villanelle*, it. *villanella*)

vílă *s. f.* **1.** reședință rustică în Imperiul Roman sau în Evul Mediu. **2.** casă elegantă înconjurată de grădină. (< fr., it., lat. *villa*)

vilbrochén *s. n.* ax cotit care primește mișcarea rectilinie a pistoanelor unui motor și o transformă în mișcare de rotație; arbore cotit. (după fr. *vilebrequin*)

vilegiatúrá *vb. intr.* (*fam.*) a fi în vilegiatură. (< fr. *villegiaturer*)

vilegiatúră *s. f.* interval de timp, vacanță petrecută la țară sau într-o stațiune balneoclimatică. (< fr. *villégiature*)

vilegiaturíst, -ă *s. m. f.* cel care se află în vilegiatură. (< vilegiatură + -ist)

vilós, -oásă *adj.* (*bot.*) acoperit cu peri lungi și moi, de consistența lânii; păros. **o** (*anat.*) *membrană ~oasă* = membrană acoperită cu vilozități. (< fr. *villeux*, lat. *villosus*)

vilozitáte *s. f.* (*anat.*) suprafață păroasă; perii care acoperă o astfel de suprafață. • excrescență, încreștitură măruntă pe suprafața anumitor organe sau părți ale corpului. (< fr. *villosité*)

vína *s. f.* instrument muzical indian dintr-un baston de bambus cu 4 (7) coarde metalice întinse pe scăunașe înalte, cu un sunet dulce obținut prin ciupire. (< fr. *vina*)

vinaróm *s. n.* vopsea pe bază de polivilin. (n. com.)

vinásă *s. f.* lichid din reziduu după fermentarea și distilarea melasei de sfeclă. (< fr. *vinasse*)

vinci *s. n.* **1.** troliu pe bordul navelor. **2.** cric. (după it. vinciglio)

vinciér *s. m.* muncitor portuar, marinar care mânuiește vinciul. (*vinci* + *-ier*)

vínclu *s. n.* **1.** echer pentru trasat unghiuri; colțar. **2.** bară metalică profilată în formă de L, cu aripi (ne)egale; cornier. (< germ. *Winkel*)

vinculáție *s. f.* mod de decontare în relațiile economice internaționale, livrarea mărfurilor de către exportator nu pe adresa importatorului, ci pe a unei bănci. (< germ. *Vinkulation*)

víndiac/vindiác *s. n.* haină de vânt; hanorac. (< germ. *Windjacke*)

vindicatív, -ă *adj.* (*livr.*) răzbunător. (< fr. *vindicatif*)

vindicativitáte *s. f.* caracter vindicativ. (< vindicativ + -itate)

vindobonián, -ă *adj., s. n.* (din) miocenul mediu, cuprinzând etajele helvețian și tortonian. (< fr. *vindobonien*)

vindróver *s. n.* secerătoare pentru recoltarea cerealelor în două faze (tăierea plantelor și așezarea lor în brazdă, apoi ridicarea acestora și treieratul). • mașină agricolă pentru recoltarea plantelor furajere. (< engl. *vindrover*)

vinegrétă[1] *s. f.* veche trăsurică cu două roți, acoperită, trasă de un om. (< fr. *vinaigrette*)

vinegretă[2] *s. f.* vinograd. (< fr. *vinaigrette*)

vingalác *s. n.* (*rar*) instrument de metal în care zețarul așază literele culese pentru textul de imprimat; culegar. (< germ. *Winkethaken*)

VINI-/VINO- *elem.* „vin". (< fr. *vini-, vino-*, cf. lat. *vinum*)

vinícol, -ă *adj.* referitor la vii și la producerea vinului. (< fr. *vinicole*, it. *vinicolo*)

vinicolór, -ă *adj.* de culoare purpurie a vinului. (< vini- + -color[2])

vinicultúră *s. f.* (*rar*) viticultură. (< fr. *viniculture*)

viniétă /-nie-/ *s. f.* **1.** gravură mică, desen care se pune ca ornament la începutul ori la sfârșitul unei cărți sau al unui capitol; clișeu în tipografie pentru ornamentație. **2.** adaos atașat unei mărci poștale, fără valoare nominală, emisă cu ocazia unui eveniment deosebit. (< fr. *vignette*)

vinietíst, -ă *s. m. f.* desenator, gravor de viniete. (< fr. *vignettiste*)

vinifér, -ă *adj.* care produce vin. • (despre terenuri) pe care se cultivă vița de vie. (< fr. *vinifère*)

vinificá *vb. tr.* a supune mustul de struguri procesului de vinificație. (< fr. *vinifier*)

vinificábil, -ă *adj.* din care se produce vin. (< vinifica + -bil)

vinificatór, -oáre I. *s. m. f.* cel care lucrează în domeniul vinificației. **II.** *s. n.* aparat pentru fabricarea vinului. (< fr. *vinificateur*, /II/ engl. *vinificator*)

vinificáție *s. f.* ansamblul operațiilor de obținere, ameliorare și conservare a vinurilor. (< fr. *vinification*)

vinil *s. n.* radical organic nesaturat, prin îndepărtarea unui atom de hidrogen din molecula etilenei. (< fr. *vinyle*)

vinílic, -ă *adj.* (despre substanțe chimice) care derivă din vinil. **o** *alcool ~* = alcool etilenic, neizolat, care se cunoaște din esteri. (< fr. *vinylique*)

vinilín *s. n.* masă plastică cu mare rezistență mecanică, sub formă de foi, din policlorură de vinil. (< vinil + -in)

vinilít *s. n.* material plastic, copolimer al clorurii și acetatului de vinil, folosit în industria discurilor microsioane. (< fr. *vinylite*, n. com.)

viniplást *s. n.* material plastic din policlorură de vinil cu plastifianți și stabilizatori de temperatură. (< fr. *vinyplaste*, germ. *Viniplast*)

VINO- v. v i n i - .
vinocolorimétru *s. n.* coloromitreu pentru determinarea intensităţii coloraţiei vinurilor. (< fr. *vinocolorimètre*)
vinográd *s. n.* sos rece preparat cu oţet, untdelemn, sare şi piper; vinegretă[2]. (< rus. *vinograd*)
vinotécă *s. f.* colecţie de vinuri de calitate superioară; enotecă. (< fr. *vinothèque*)
vinozitáte *s. f.* calitate a vinurilor bogate în alcool. (< fr. *vinosité*)
vint *s. n.* joc de cărţi înrudit cu vistul şi cu bridgeul. (< engl. *wint*)
viódă *s. f.* instrument muzical din seria violină. (< vi/olă/ + *-odă*)
viól *s. n.* act violent prin care cineva este forţat să aibă raporturi sexuale. (< fr. *viol*)
violá *vb. tr.* **1.** a încălca, a nesocoti o lege, un angajament, un drept. **2.** (*jur*.) a pătrunde cu forţa; a deschide prin abuz. **3.** a silui, a necinsti (o fată, o femeie). • a profana. **4.** (*fig.*) *a ~ conştiinţa* = a impune prin forţă unele idei. (< fr. *violer*, lat. *violare*)
violábil, -ă *adj.* care poate fi violat. (< fr. *violable*)
violabilitáte *s. f.* însuşirea de a fi violabil. (< fr. *violabilité*)
violacéu, -ée **I.** *adj., s. n.* (de) culoare care bate în violet, cu nuanţe de violet. **II.** *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate dialipetale, erbacee: micşuneaua. (< fr. *violacé/es/*, lat. *violaceus*)
violatór, -oáre *s. m. f.* **1.** cel care violează (legea, un drept etc.); infractor; profanator. **2.** cel care comite un viol. (< fr. *violateur*, lat. *violator*)
viólă[1] *s. f.* **1.** familie de instrumente cu coarde şi arcuş, din sec. XV-XVII, în muzica polifonică, la baza instrumentelor cu coarde moderne. **2.** instrument cu coarde şi arcuş puţin mai mare decât violina; alto (3). (< it. *viola*, fr. *viole*)
viólă[2] *s. f.* plantă erbacee cu tulpina ramificată de la bază şi cu flori mari de diferite culori, câte una pe o codiţă; violetă, viorea, toporaş. (< lat. *viola*)
violént, -ă *adj.* **1.** iute (din fire); impulsiv, nestăpânit. **2.** intens, puternic; tare. **3.** brutal, forţat. **4.** (despre culori, lumini) ţipător, viu. (< fr. *violent*, lat. *violentus*, it. *violento*)
violentă *vb. tr.* a săvârşi un act de violenţă; a constrânge, a sili. (< fr. *violenter*)
violénţă *s. f.* **1.** însuşirea a ceea ce este violent; tărie, intensitate; vehemenţă; acuitate. **2.** lipsă de stăpânire de sine; impulsivitate, brutalitate; siluire. **3.** folosirea forţei în relaţiile interumane sau interstatale. ◊ *teoria ~ei* = teorie sociologică potrivit căreia inegalitatea socială îşi are geneza în folosirea, pe o anumită treaptă a dezvoltării, a violenţei de către unii oameni împotriva altora. **4.** (*jur.*) orice constrângere a liberei voinţe; încălcare a ordinii legale. (< fr. *violence*, lat. *violentia*, it. *violenza*)
violét, -ă **I.** *adj., s. n.* (de) culoarea violetei (II); violriu, mov; liliachiu. **II.** *s. f.* viola[2]. (< fr. *violet*, /II/ *violette*)
violíst, -ă *s. m. f.* instrumentist la violă sau la un instrument vechi de tipul violei[1]. (< fr. *violiste*)
violoncél *s. n.* instrument muzical cu coarde şi arcuş, din familia violinei, mult mai mare şi cu un timbru mai grav; cello. (< fr. *violoncelle*, it. *violoncello*)
violoncelíst, -ă *s. m. f.* muzicant la violoncel. (< fr. *violoncelliste*, it. *violoncellista*)
violoníst, -ă *s. m. f.* muzicant la vioară; viorist. (< fr. *violoniste*)
violonístic, -ă **I.** *adj.* referitor la (cântatul din) vioară. **II.** *s. f.* arta de a cânta la vioară. (< it. *violonistico*)
vip *s. n.* (*fam.*) persoană foarte importantă, cu un tratament special. (< engl. *v/ery/ i/important/ p/erson/*, cf. fr. *vip*)
viperíde *s. f. pl.* familie de şerpi veninoşi: diferite specii de vipere. (< fr. *vipéridés*)
viperín, -ă *adj.* de viperă. (< fr. *vipérin*, lat. *viperinus*)
víplă *s. f.* aliaj inoxidabil de oţel amestecat cu nichel şi crom, folosit în stomatologie. (< germ. *Wiepla*)
VIR[1]**-, -vír** *elem.* „bărbat". (< fr. *vir-, -vir*, cf. lat. *vir*)
VIR[2]**(O)-/VIRUSO-** *elem.* „virus, virotic". (< fr. *vir/o/-, viruso-*, cf. lat. *virus*, venin)
virá *vb.* **I.** *intr.* **1.** (despre vehicule, nave, aeronave) a-şi schimba direcţia • (despre vânt) a gira în sensul acelor unui ceasornic. **2.** (*mar.*) a trage la nord o parâmă, lanţul ancorei; a ridica o greutate. **II.** *tr.* **1.** (*cont.*) a face un virament. **2.** (despre culori) a trece la altă culoare (sub acţiunea unui reactiv). • (*fot.*) a schimba culoarea unui pozitiv cu ajutorul unui reactiv. • (*fig.*) a-şi schimba nuanţa. (< fr. *virer*)
virágo *s. f.* femeie cu statură, fire şi maniere de bărbat. (< fr., lat. *virago*)
viráj *s. n.* **1.** faptul de a vira (1). **2.** porţiune, curbă de şosea cu curbură foarte mică. **3.** evoluţie a unui avion pe o traiectorie curbă în plan orizontal. **4.** schimbare a culorii unei substanţe, a unui pozitiv fotografic. (< fr. *virage*)
virál, -ă *adj.* virotic. (< fr. *viral*)
viramént *s. n.* **1.** plată fără numerar efectuată între întreprinderi, instituţii etc. care au conturi de decontare deschise la bancă. • document pe baza căruia se face o asemenea plată. **2.** operaţie contabilă constând în trecerea unei sume dintr-un cont în altul. (< it. *viramento*, fr. *virament*)
viratór *s. n.* (*mar.*) dispozitiv de virare a parâmelor. (< vira + -tor)
virelai /virelé/ *s. n.* mică piesă muzical-poetică, în Franţa în sec. XIII-XV, din patru strofe, dintre care prima (refren) se relua, integral sau parţial, după fiecare din celelalte trei. (< fr. *virelai*)
viremíe *s. f* prezenţa unui virus în sânge. (< fr. *virémie*)
virescént, -ă *adj.* atins de virescenţă. (< fr. *virescent*, lat. *virescens*)
virescénţă *s. f.* înverzire anormală a părţilor colorate ale florilor, în special a petalelor. (< fr. *virescence*)
vírga[1] *s. f.* semn din muzica gregoriană, derivat din accentul grav latin. (< lat. *virga*)
vírga[2] *s. n.* (*met.*) fenomen în evaporarea ploii înainte de a ajunge la pământ, în zonele montane. (< lat., fr. *virga*)
virgát, -ă *adj.* (despre plante) cu ramuri sterile, lungi şi subţiri ca nişte nuiele. (< lat. *virgatus*)
virgáţie *s. f.* dispunere în formă de evantai a unor culmi muntoase. (< fr. *virgation*)
virgilianísm *s. n.* imitaţie a poeziei lui Virgiliu carac-terizată prin cultul vieţii paşnice în mijlocul naturii, prin seninătate şi graţiozitate şi printr-un puternic sentiment patriotic. (< fr. *Virgiliu* + *-an* + -ism)
virgín, -ă **I.** *adj., s. m. f.* (cel) care nu a avut niciodată relaţii sexuale. **II.** *adj.* **1.** fecioresc; cast, neprihănit. • (*s. f.*) fecioară. **2.** candid, inocent. **3.** (despre o regiune, o pădure) neumblat, nestrăbătut; neexploatat. **4.** (despre lână) pură, la prima prelucrare. • (despre ulei) scurs din măsline, înainte de tasc. (< lat. *virgo*)
virginál[1] *s. n.* vechi instrument muzical cu taste, asemănător spinetei, în Anglia în sec. XV-XVII. (< fr., it. *virginale*, engl. *virginal*)
virginál[2], **-ă** *adj.* **1.** de fecioară; virgin. **2.** (*fig.*) candid, pur. (< fr. *virginal*, lat. *virginalis*)
virginitáte *s. f.* **1.** feciorie, castitate. **2.** (*fig.*) candoare, puritate. (< fr. *virginité*, lat. *virginitas*)
virglorián, -ă *adj., s. n.* (din) anisian. (< fr. *virglorien*)
vírgulă *s. f.* **1.** semn de punctuaţie (,) care marchează o pauză foarte scurtă în citire şi care separă diferitele părţi ale propoziţiei sau unele propoziţii în cadrul frazei. • semn care arată când trebuie făcută respiraţia în timpul unei interpretări muzicale vocale. **2.** (*mat.*) semn care separă partea întreagă a unui număr de partea sa fracţio-nară. (< fr. *virgule*)
viríd, -ă *adj.* **1.** verde, înverzit. **2.** (*fig.*) în putere, viguros. (< it. *viride*, lat. *viridis*)
viridiflór, -ă *adj.* cu flori verzi. (< lat. *viridiflorus*)
virídin *s. n.* **1.** andaluzit verde. **2.** (*poligr.*) colorant verde-gălbui. (< fr. *viridine*, engl. *viridin*, germ. *Viridin*)
viríl, -ă *adj.* de bărbat, bărbătesc; (*p. ext.*) viguros, plin de vitalitate. • (despre un bărbat) apt pentru dragoste fizică. (< fr. *viril*, lat. *virilis*)
virilísm *s. n.* perturbare glandulară la femei, cu caractere secundare masculine. (< fr. *virilisme*)

virilitáte *s. f.* bărbăție; energie, vigoare. • potență. (< fr. *virilité*, lat. *virilitas*)
virilizá *vb. tr., refl.* a (se) masculiniza. (< fr. *viriliser*)
virilizánt, -ă *adj.* masculinizat. (< viriliza + -ant)
virólă *s. f.* **1.** inel mic de metal care strânge mânerul de lemn al unui cuțit, al unei unelte etc. **2.** (*tehn.*) cilindru din foi de tablă nituite sau sudate, în construcția unei căldări, a unui rezervor. (< fr. *virole*)
virológ, -ă *s. m. f.* viruolog. (< virologie)
virológie, -ă *adj.* referitor la virologie. (< fr. *virologique*)
virologíe *s. f.* virusologie. (< fr. *virologie*)
virótic, -ă *adj.* referitor la virus; care se datorește unui virus; viral. (< viro/ză/ + *-/t/ic*)
viróză *s. f.* denumire generică pentru bolile infecțioase provocate de virusuri. (< fr. *virose*)
vírtuál, -ă *adj.* **1.** care există ca posibilitate, fără a se produce în fapt; potențial. **2.** (despre imaginea unui obiect) obținută prin intersectarea prelungirilor unor raze de lumină divergente. **3.** (despre noțiuni din mecanica cuantică) care nu desemnează obiecte sau fenomene reale. (< fr. *virtuel*)
virtualitáte *s. f.* însușirea a ceea ce este virtual; posibilitate. (< fr. *virtualité*)
virtualizá *vb. tr.* a da un caracter virtual. (< virtual + -iza)
virtualménte *adv.* (în mod) virtual. (< fr. *virtuellement*)
virtuós, -oásă *adj.* cu multe virtuți. • cinstit, curat, cast. (< lat. *virtuosus*, după fr. *verteux*)
virtuóz I. *s. m.* interpret care stăpânește la perfecțiune tehnica execuției muzicale sau (*p. ext.*) a unei arte. **II.** *adj.* foarte abil în meseria sa. (< it. *virtuoso*, fr. *virtuose*)
virtuózic, -ă *adj.* de virtuoz. (< engl. *virtuosic*)
virtuozitáte *s. f.* însușirea de a fi virtuoz; măiestrie, dexteritate. (< it. *virtuosità*, fr. *virtuosité*)
virtúte *s. f.* **1.** calitate, forță morală de a urmări consecvent un ideal etic etc.; integritate morală. • castitate, curățenie. **2.** *în ~a...* = pe baza, ca urmare a... (< lat. *virtus*, după fr. *virtu*)
virulént, -ă *adj.* **1.** (despre virusuri, microbi) care are putere toxică; în stare să producă boli; (despre boli) cauzat de un virus. **2.** (*fig.*) violent. (< fr. *virulent*, lat. *virulentus*)
virulénță *s. f.* însușirea de a fi virulent. • gradul de intensitate infecțioasă a unei boli. (< fr. *virulence*, lat. *virulentia*)
virulicíd, -ă *adj., s. n.* (substanță) care distruge virusurile. (< fr. *virulicide*)
vírus[1] *s. m.* program cu efecte distructive asupra calculatoarelor. (< fr., lat. *virus*)
vírus[2] *s. n.* **1.** germen inframicrobian, agent patogen al multor boli infecțioase; (*p. ext.*) toxina acestui agent. **O** *~ filtrant* = ultravirus. **2.** (*fig.*) sursă de contagiune morală. (< fr., lat. *virus*)
virusát, -ă *adj.* afectat, atins de un virus[1]. (< virus)
VIRUSO- v. vir[2](o)-.
virusológ, -ă *s. m. f.* medic specialist în virusologie; virolog. (< fr. *virusologue*)
virusologíe *s. f.* ramură a microbiologiei care studiază virusurile; virologie; inframicrobiologie. (< fr. *virusologie*)
virustát, -ă *adj., s. n.* (medicament) care împiedică înmulțirea unor virusuri. (< fr. *virustate*)
visagíst *s. m.* specialist în estetica facială care, într-un cabinet de înfrumusețare, se ocupă cu îngrijirea feței unei persoane interesante. (< fr. *visagiste*)
VISCER(O)- *elem.* „viscere". (< fr. *viscer/o/-*, cf. lat. *viscera*)
viscerál, -ă *adj.* **1.** referitor la viscere. **2.** (despre sentimente) instinctiv și profund. **O** *frică ~ă* = emoție care, tulburând sistemul neurovegetativ, se resimte în viscere. (< fr. *viscéral*)
visceralgíe *s. f.* denumirea generică pentru tulburările de sensibilitate ale viscerelor. (< fr. *viscéralgie*)
visceralitáte *s. f.* însușirea de a fi visceral. (< visceral + -itate)
víscere *s. n. pl.* totalitatea organelor care se găsesc în cavitatea toracică și abdominală a corpului; măruntaie. (< fr. *viscères*)
visceroceptór *s. m.* interoreceptor care semnalează impresiile provenite de la viscere. (< fr. *viscérocepteur*)
viscerográf *s. n.* aparat în formă de sondă pentru înregistrarea activității unor viscere. (< fr. *viscérographe*)
viscerográfic, -ă *adj.* referitor la viscerografie. (< fr. *viscérographique*)
viscerografíe *s. f.* înregistrare cu viscerograful a contracțiilor diferitelor părți ale tubului digestiv. (< fr. *viscérografie*)
visceroptóză *s. f.* deplasare, cădere a viscerelor, datorită unui defect al organelor de suspensie; splanhnoptoză. (< fr. *viscéroptose*)
viscerotróp, -ă *adj.* (despre medicamente, microbi, virusuri) care se fixează de preferință pe viscere; splanhnotrop. (< fr. *viscérotrope*)
viscíd, -ă *adj.* vâscos, de natură cleioasă. (< lat. *viscidus*)
VISCO-/VISCOZI- *elem.* „viscozitate". (< fr. *visco-, viscosi-*, cf. lat. *viscum, viscosus*, cleios)
viscoelástic, -ă *adj.* (despre materiale) care posedă deopotrivă proprietățile unui produs vâscos și ale unuia elastic. (< fr. *viscoélastique*)
viscoelasticitáte *s. f.* proprietate a unui material de a fi viscoelastic. (< fr. *viscoélasticité*)
viscográmă *s. f.* monogramă pentru determinarea pe cale grafică a viscozității unui ulei la o anumită temperatură. (< fr. *viscogramme*)
viscoplástic, -ă *adj.* (despre o substanță) în același timp vâscoasă și plastică. (< fr. *viscoplastique*)
viscoplasticitáte *s. f.* proprietate a unor substanțe viscoplastice. (< fr. *viscoplasticité*)
viscostátic, -ă *adj.* (despre fluide) cu viscozitate (aproape) constantă. (< fr. *viscostatique*)
viscózá *s. f.* substanță siropoasă, din celuloză prin acțiunea unei soluții de carbon, la prepararea unor fire textile artificiale. (< fr. *viscose*)
VISCOZI- v. v i s c o - .
viscozimetríe *s. f.* parte a fizicii cu măsurarea viscozității fluidelor. (< fr. *viscosimétrie*)
viscozimétru *s. n.* instrument folosit în viscozimetrie. (< fr. *viscosimètre*)
viscozitáte *s. f.* proprietate a unui fluid de a fi vâscos, de a opune rezistență la curgere; substanță vâscoasă. (< fr. *viscosité*)
visiting professor /víziting profésor/ *s. m.* profesor universitar invitat (din străinătate) să țină lecții, conferințe. (< engl. *visiting professor*)
vist *s. n.* joc de cărți între patru persoane, având la bază bridge-ul. (< engl., fr. *whist*)
vísta-visión *s. n.* sistem de cinema pentru format normal, o peliculă rulată orizontal, astfel încât pe negativ fotogramele sunt dispuse transversal. (< engl. *vista vision*)
vístra *s. f.* celofibră care imită fibrele de bumbac. (< germ. *Vistra*)
vișnuísm *s. n.* ansamblu de doctrine și practici religioase referitoare la Vișnu (zeitate hindusă). (< fr. *vishnuisme*)
vitacée *s. f. pl.* familie de plante dicotiledonate lemnoase, agățătoare: vița-de-vie. (< fr. *vitacées*)
vitál, -ă *adj.* **1.** referitor la viață; necesar întreținerii vieții. **2.** principal, esențial, fundamental; indispensabil. (< fr. *vital*, lat. *vitalis*)
vitalísm *s. n.* concepție idealistă despre natura vieții, care explică fenomenele acesteia prin prezența în orga-nismele vii a unui principiu imaterial, animator, diriguitor (forță vitală, entelehie, suflet etc.). (< fr. *vitalisme*)
vitalíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al vitalismului. (< fr. *vitaliste*)
vitalitáte *s. f.* **1.** putere vitală, energie, vigoare a unui om sau a unui lucru. **2.** aptitudine de a trăi, de a dura mult timp. (< fr. *vitalité*, lat. *vitalitas*)
vitaliúm *s. n.* aliaj pe bază de crom, cobalt și molibden. (< engl., fr. *vitalium*)
vitalizá *vb. tr.* a da viață, a reînvia. (< fr. *vitaliser*)
vitalizánt, -ă *adj.* care vitalizează. (< vitaliza + -ant)
vitaminát, -ă *adj.* căruia i s-au încorporat vitamine. (< fr. *vitaminé*)
vitamínă *s. f.* denumire dată unor compuși organici complecși necesari organismului pentru activitatea sa vitală. (< fr. *vitamine*, germ. *Vitamin*)
vitamínic, -ă *adj.* referitor la vitamine. (< fr. *vitaminique*)

vitaminizá *vb.* **I.** *tr.* a îmbogăți alimentele în vitamine. **II.** *refl.* a urma un tratament cu vitamine. (< germ. *vitaminisieren*)
vitaminizánt, -ă *adj., s. n.* (medicament) care vitaminizează. (< fr. *vitaminisant*)
vitaminologíe *s. f.* studiul vitaminelor. (< fr. *vitaminologie*)
vitaminós, -oásă *adj.* bogat în vitamine. (< fr. *vitamineux*)
vitaminoterapíe *s. f.* folosirea terapeutică a vitaminelor. (< fr. *vitaminothérapie*)
vitaminóză *s. f.* boală provocată de excesul de vitamine. (< fr. *vitaminose*)
VITEL(O)- *elem.* „vitellus". (< fr. *vitell/o/-*, cf. lat. *vitellus*, gălbenuș de ou)
vitelín, -ă *adj.* **I.** referitor la vitellus. **II.** *s. f.* substanță albuminoidă din gălbenușul de ou. (< fr. *vitellin*)
vitelínă *s. f.* substanța proteică similară globulinei, în gălbenușul de ou. (< fr. *vitelline*)
vitéllus *s. n.* ansamblul substanțelor de rezervă aflate în ouăle animalelor, din care se formează și se nutrește embrionul. (< fr., lat. *vitellus*)
vitelogén, -ă *adj.* care produce vitellus. (< fr. *vitellogène*)
vitelogenéză *s. f.* proces de formare a vitellusului. (< fr. *vitellogenèse*)
vitéză *s. f.* **1.** rapiditate de deplasare; iuțeală. • variația unei mărimi fizice în unitatea de timp. **2.** raportul dintre spațiul parcurs de un mobil și timpul folosit pentru parcurgere. **o** ~ *cosmică* = viteză imprimată navelor cosmice de la înscrierea pe o orbită circulată a Pământului până la părăsirea sistemului solar. **3.** ~ *de sedimentare* = reacție de laborator prin care se măsoară ritmul depunerii globulelor roșii, ritm ce evidențiază un proces infecțios latent. **4.** (*fot.*) timp de expunere. **5.** (*mar.*) vector definit ca derivata vectorului de poziție a unui punct material. (< fr. *vitesse*)
vitezíst, -ă *s. m. f.* (*sport*) alergător la probe de viteză. (< viteză + -ist)
vitezomán, -ă *s. m. f.* șofer care are mania vitezei. (< viteză + -man)
vitezonétru *s. n.* instrument pentru măsurarea vitezei (vehiculelor). (< viteză + -metru[2])
VITI- *elem.* „viță de vie". (< fr. *viti-*, cf. lat. *vitis*)
vitícol, -ă *adj.* **1.** referitor la cultura viței-de-vie. **2.** bogat în vii. (< fr. *viticole*)
viticotécă *s. f.* colecție de soiuri de viță-de-vie. (< vitico/l/ + -tecă)
viticultór, -oáre *s. m. f.* specialist în viticultură: cultivator al viței-de-vie. (< fr. *viticulteur*)
viticultúră *s. f.* **1.** cultura viței-de-vie; viticultură. **2.** știință care studiază cultura viței-de-vie. (< fr. *viticulture*)
vitilígo *s. n.* discromie caracterizată prin pete albe bine conturate. (< fr. *vitiligo*)
VITR(O)/VITREO- *elem.* „sticlă". • „(corp) vitros". (< fr. *vitr(o)-, vitréo-*, cf. lat. *vitrum*)
vitráj *s. n.* perete de geam. • totalitatea geamurilor unui edificiu, ale unei uși etc. • geamlâc, marchiză cu geamuri. (< fr. *vitrage*)
vitráliu *s. n.* fereastră mare cu mai multe despărțituri, mărginite cu rame metalice, cu geamurile colorate sau pictate în culori de smalț diferite. (< fr. *vitrail*)
vitrát, -ă *adj.* **1.** cu geamuri. **2.** transparent ca un geam. (< fr. *vitré*)
vitrén *s. n.* vitrit (1). (< germ. *Vitren*)
vitreodentínă *s. f.* dentină vitroasă. (< vitreo- + dentină)
vitreotóm *s. n.* aparat pentru chirurgia corpului vitros. (< vitros + -tom[2])
vitrifiá *vb. tr.* a vitrifica. (< fr. *vitrifier*)
vitrifiábil, -ă *adj.* (despre materiale) care se poate vitrifia. (< fr. *vitrifiable*)
vitrifiánt, -ă *adj., s. n.* (material) folosit în construcții pentru a asigura structura de bază a maselor sticloase, amorfe. (< fr. *vitrifiant*)
vitrificá *vb. tr.* a modifica structura unei substanțe prin încălzire la o temperatură înaltă, încât să devină compactă și cu luciu sticlos; a vitrifia. (< fr. *vitrifier*, lat. *vitrificare*)
vitrínă *s. f.* **1.** spațiu într-un magazin destinat expunerii de mărfuri care să poată fi văzute din stradă; galantar. **2.** mobilă cu geamuri în care se țin cristaluri, bibelouri etc. (< fr. *vitrine*)
vitriniér, -ă *s. m. f.* aranjor de vitrine. **II.** *adj.* referitor la vitrină. (< vitrină + -ier)
vitriolá *vb. tr.* **1.** a arde, a răni (cu vitriol). **2.** (*text.*) a trata țesăturile cu vitriol pentru înlăturarea impurităților. (< fr. *vitrioler*)
vitrioláj *s. n.* vitriolare. (< fr. *vitriolage*)
vitriolánt, -ă *adj.* care arde, usucă; arzător. (< fr. *vitriolant*)
vitrít *s. n.* **1.** component macroscopic principal al cărbunilor, negru, lucios și compact; vitren. **2.** material sticlos, izolant între soclul becurilor electrice și capsă. (< germ. *Vitrit*)
vitrofír *s. n.* rocă magmatică efuzivă cu structură hialină. (< germ. *Vitrophyr*)
vitrón *s. n.* fibră de sticlă, obținută prin filare. (cf. lat. *vitrum*, sticlă)
vitrós, -oásă *adj.* asemănător sticlei; sticlos. **o** *corp* ~ (și *s. n.*) = umoare vitroasă; *structură ~oasă* = structură sticloasă a rocilor eruptive. (< fr. *vitreux*)
vitrozitáte *s. f.* structură asemănătoare sticlei. (< fr. *vitrosité*)
vituláră *adj. febră* ~ = febră puerperală la vaci. (< fr. *vitulaire*)
vituperá *vb. tr* (*livr.*) a defăima, a blama, a denigra. (< fr. *vitupérer*, lat. *vituperare*)
vituperánt, -ă *adj.* vituperator. (< vitupera + -ant)
vituperatór, -oáre *adj., s. m. f.* (cel) care vituperează; vituperant. (< fr. *vitupérateur*)
vituperáție *s. f.* (*livr.*) vituperare. (< fr. *vitupération*)
-vív v. vivi-.
vivácе I. *adj. inv.* **1.** vioi, ager, plin de viață. **2.** peren (1). **II.** *adv.* (*muz.*) foarte repede, între allegro și presto; vivo. (< it., fr. *vivace*)
vivacíssimo *adv.* (*muz.*) cât se poate de repede. (< it. *vivacissimo*)
vivacitáte *s. f.* **1.** vioiciune, agerime. **2.** promptitudine. **3.** (*fiz.*) cantitatea de gaze degajată în unitatea de timp de unitatea de volum de pulbere care arde la presiune normală. **4.** strălucire vie (a unei culori); colorit viu, format din culori strălucitoare, luminoase. (< fr. *vivacité*, lat. *vivacitas*)
vivandiéră *s. f.* femeie care însoțea trupele pentru a vinde soldaților alimente și alte articole de consum. (< fr. *vivandière*)
vivánt, -ă *adj.* viu, animat. **o** *tablou* ~ = scenă reprezentând un grup de persoane care stau într-o anumită poziție și atitudine pentru a sublinia o semnificație specială. (< lat., fr. *vivant*)
vivarístică *s. f.* arta creșterii animalelor mici în vivarii. (< germ. *Vivaristik*)
vivárіu *s. n.* loc special amenajat pentru creșterea în mediul lor natural a unor animale mici. (< fr., lat. *vivarium*)
vívat I. *interj.* (ca urare la ciocnirea paharelor cu băutură) trăiască! la mulți ani! **II.** *s. n.* ovație, aclamație; toast. (< lat. *vivat*)
viveríde *s. f. pl.* familie de mamifere carnivore: zibeta, mangusta etc. (< fr. *viverridés*)
viveur /-vŏr/ *s. m.* (și *bon* ~) om petrecăreț, om de viață, chefliu. (< fr. *viveur*)
VIVI-, -vív *elem.* „viu, care trăiește". (< fr. *vivi-, -vive*, cf. lat. *vivus*)
vivianit *s. n.* fosfat de fier hidratat. (< fr. *vivianite*)
viviéră *s. f.* **1.** compartiment etanș pentru păstrat și transportat peștele viu. **2.** navă special amenajată în acest scop. (< fr. *vivier*)
vivifiá *vb. tr.* (*livr.*) a vivifica. (< fr. *vivifier*)
vivifiánt, -ă *adj.* însuflețitor, dătător de putere. (< fr. *vivifiant*)
vivificá *vb. tr.* a da viață, a (re)însufleți; a înviora; a vivifia. (< fr. *vivifier*, lat. *vivificare*)
vivificatór, -oáre *adj.* care vivifică. (< fr. *vivificateur*)
vivipár, -ă *adj.* **1.** (despre animale) care naște pui vii. **2.** (despre plante) care se reproduce pe cale vegetativă, prin bulbili, care germinează în inflorescență. (< fr. *vivipare*, lat. *viviparus*)

viviparitáte *s. f.* însuşire a mamiferelor vivipare. (< fr. *viviparité*)
vivisécţie *s. f.* disecţie, experienţă pe un animal viu în scopuri ştiinţifice. (< fr. *vivisection*)
vivisecţioná *vb. tr.* a face o vivisecţie. (după germ. *vivisekzieren*)
vívo *adv. (muz.)* vivace. (< it. *vivo*)
vizá *vb. tr.* **1.** a pune o viză (pe un paşaport, pe un permis etc.). **2.** a prinde în câmpul unui aparat optic un obiect sau un punct de pe un teren, care trebuie observat; (*p. ext.*) a ochi. **3.** (*fig.*) a avea în vedere, a se referi, a face aluzie la ceva; a urmări. (< fr. *viser*)
vizaví *adv.* peste drum, (faţă) în faţă; faţă de..., în raport cu... (< fr. *vis-ŕ-vis*)
vízā[1] *s. f.* semn, menţiune pe un act pentru a indica faptul că a fost văzut, verificat sau rezolvat. (< fr. *visa*)
vízā[2] *s. f.* linie din prelungirea razei vizuale printr-un aparat topografic până la un anumit punct de pe teren; (*p. ext.*) linie trasată pe o planşetă şi care uneşte locul unde se află aparatul de observare cu punctul vizat. (< fr. *visée*)
vizétă *s. f.* deschidere mică (circulară) într-o uşă pentru a permite cuiva să vadă din interior spre exterior; vizieră (2), vizor (I, 2). (< it. *visetta*)
vizíbil, -ă *adj.* **1.** care se vede, care poate fi văzut. **o** *(fiz.) spectru ~* = domeniu de radiaţii electromagnetice vizibile cu ochiul omenesc. **2.** (*fig.*) vădit, clar, evident; incontestabil. (< fr. *visible*, lat. *visibilis*)
vizibilimétru *s. n.* instrument pentru măsurarea vizibilităţii pe orizontală. (< fr. *vizibilimètre*)
vizibilitáte *s. f.* însuşirea de a fi vizibil. • (*fiz.*) distanţa maximă până la care poate fi văzut cu ochiul liber un obiect în condiţii atmosferice date; starea de claritate a atmosferei. (< fr. *visibilité*, lat. *visibilitas*)
viziéră *s. f.* **1.** partea dinainte a unui coif, care se putea lăsa în jos pentru a proteja faţa de lovituri; cozoroc. **2.** vizetă. **3.** (*geol.*) firidă îngustă, curbată ca o vizieră (1), ce se formează prin dizolvare în calcare, pe faleză, în zona intertropicală. (< fr. *visière*)
vizigót, -ă **I.** *s. m. pl.* populaţie germanică, din ramura goţilor, aşezată în regiunile nord-pontice. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populaţie. (< fr. *visigoth*, lat. *visi-gothus*)
viziofón *s. n.* telefon cu imagine. (< fr. *visiophone*)
viziomát *s. n.* **1.** aparat automat în instalaţii de fotoreproducere. **2.** (*poligr.*) calorimetru fotoelectric pentru măsurarea transparenţei materialelor, a înnegririi lor sau a intensităţii de culoare. (< germ. *Viziomat*)
vizioná *vb. tr.* a vedea un film, un spectacol înainte de premieră; (*p. ext.*) a vedea, a privi un film (la televizor), o piesă de teatru, o expoziţie etc. • a urmări un meci, o partidă sportivă. • a asculta un recital. • a vizita un apartament, o casă etc., pentru cumpărare. (< fr. *visionner*)
vizionár, -ă *adj.* **1.** (şi *s.*) care prevede, întrezăreşte evenimente viitoare; stăpânit de vise, de idealuri. **2.** fantastic, fantezist. (< fr. *visionnaire*)
vizionarísm *s. n.* atitudine de vizionar; caracter vizionar. (< vizionar + -ism)
vizionéză *s. f.* aparat optic pentru examinat clişeele fotografice de format mic, diapozitivele ori filmele pentru montaj. (< fr. *visionneuse*)
vizirát *s. n.* demnitatea de vizir, perioada exercitată. (< fr. *vizirat*)
vizitá *vb. tr.* **1.** a face cuiva o vizită. • (despre medici) a face un examen medical unui pacient. **2.** a examina o situaţie făcând o descindere la faţa locului; a inspecta. **3.** a merge să cunoască o localitate, o expoziţie, un muzeu etc. (< fr. *visiter*, lat. *visitare*)
vizitandínă *s. f.* călugăriţă din ordinul bunei vestiri, constituit în sec. XVII. (< it. *visitandina*)
vizitatór, -oáre *s. m. f.* cel care vizitează (3) ceva. • musafir. (< vizita + -tor)
vízită *s. f.* **1.** faptul de a merge în casa cuiva din politeţe, din obligaţie etc. pentru a-l vedea. **o** *carte de ~* = **a)** bucată de carton pe care este scris numele cuiva; **b)** problemă enigmistică a cărei dezlegare se obţine prin anagramarea literelor din numele dat spre a se obţine un alt nume, un proverb, un titlu de carte etc. **2.** deplasare a medicului la domiciliul unui bolnav pentru a-l consulta sau în saloanele unui spital pentru a examina bolnavii. **o** *~ medicală* = control medical periodic care se face elevilor, soldaţilor, muncitorilor etc. **3.** deplasare a unui colectiv la o expoziţie, la un muzeu, într-o regiune etc., spre a le cunoaşte. (< fr. *visite*)
viziúne *s. f.* **1.** percepţie vizuală; imagine, reprezentare; (*p. ext.*) previziune; perspectivă. **2.** mod specific de a înţelege şi interpreta lucrurile sau fenomenele; opinie. **3.** vedenie, halucinaţie. **4.** (*ret.*) folosirea prezentului în locul unui timp trecut. (< fr. *vision*, lat. *visio*)
vizón **I.** *s. m.* animal sălbatic carnivor, din America de Nord, asemănător cu nurca, cu o blană preţioasă. **II.** *s. n.* blana, haina însăşi. (< fr. *vison*)
vizór **I.** *s. n.* **1.** dispozitiv adaptat la instrumentele sau aparatele optice, care permite prinderea în câmpul aparatului a obiectului de observat. **2.** deschizătură mică (circulară) la o uşă pentru a permite cuiva să vadă în exterior sau în interior; vizetă, vizieră (2). **II.** *s. m. (pl.)* ochelarii măştilor de gaze. (< fr. *viseur*)
vizuál, -ă *adj.* **1.** referitor la simţul văzului; de vedere. **o** *rază ~ă* = linie dreaptă imaginară care uneşte ochiul observatorului cu obiectul observat; *câmp ~* = spaţiul cuprins cu privirea fixată asupra unui punct; *memorie ~ă* = memorie care reţine mai ales imaginile vizuale. **2.** care se adresează văzului. (< fr. *visuel*, lat. *visualis*)
vizualitáte *s. f.* însuşirea a ceea ce este vizual. (< engl. *visuality*)
vizualizá *vb. tr.* a face vizibil; (despre aparate) a face posibilă observarea vizuală pe un ecran (catodic) a fenomenului cercetat. (< fr. *visualiser*)
voaiór *s. m.* **1.** spectator atras de o curiozitate mai mult sau mai puţin imorală. **2.** cel care asistă, pentru satisfacţia proprie, la un spectacol erotic. (< fr. *voyeur*)
voaiorísm *s. n.* **1.** perversiune constând în obţinerea plăcerii sexuale prin simpla privire a unui act sexual realizat de către un cuplu; mixoscopie, scoptofilie. **2.** (*p. ext.*) curiozitate, interes. (< fr. *voyeurisme*)
voal *s. n.* **1.** ţesătură fină şi transparentă; văl. **2.** (*fot.*) pată neagră slabă produsă pe un material fotografic, datorită developării prelungite, unui defect de fabricaţie etc. (< fr. *voile*)
voalá *vb.* **I.** *tr.* a acoperi cu un voal; a ascunde, a umbri, a masca; (*fig.*) a înşela aparenţele. **II.** *refl.* **1.** (despre voce) a-şi pierde sonoritatea şi limpezimea; a se estompa. **2.** (despre un material fotografic) a se înnegri uşor, a se strica datorită venirii în contact cu lumina, unei greşeli de fabricaţie sau folosirii unui revelator de calitate inferioară. **3.** (despre o piesă de lemn sau de metal, o foaie de tablă etc.) a se deforma, a nu mai fi plană. (< fr. *voiler*)
voalát, -ă *adj.* **1.** care poartă un voal, acoperit cu un voal. **2.** (şi *adv.*) obscur, disimulat, înşelând aparenţele. **3.** (despre voce, sunete) estompat, stins, surd. (< fr. *voilé*)
voalétă *s. f.* voal fin care se pune ca garnitură la pălăriile femeieşti sau se foloseşte pentru a acoperi faţa. (< fr. *voilette*)
voalúră /voa-/ *s. f.* **1.** ansamblul velelor unei nave. **2.** curbura suprafeţei unei paraşute deschise; pânza paraşutei. (< fr. *voilure*)
vobulatór *s. n.* generator electronic cu frecvenţă variabilă, care produce oscilaţii de amplitudine constantă, pentru măsurarea caracteristicilor de amplitudine şi frecvenţă. (< engl. *wobbulator*, fr. *vobulateur*)
vobuloscóp *s. n.* aparat, dintr-un vobulator şi un osciloscop, care permite a vizualiza curba de rezonanţă a circuitelor acordate a receptoarelor de radio şi televiziune. (< fr. *vobuloscope*)
-vóc v. voci-.
vocabulár *s. n.* **1.** totalitatea cuvintelor unei limbi; lexic. **o** *~ activ* = totalitatea cuvintelor folosite în mod curent de cineva; *~ pasiv* = totalitatea cuvintelor specifice unei limbi pe care vorbitorii nu le utilizează decât accidental. • totalitatea cuvintelor caracteristice limbii unei epoci, a unui domeniu de acti-

vitate, a unui stil, scriitor etc. **2.** dicționar de proporții reduse; glosar. **3.** (*inform.*) mulțime de simboluri cu care se pot forma cuvinte. (< fr. *vocabulaire*, lat. *vocabularium*)

vocábulă *s. f.* **1.** cuvânt. **2.** unitate, element de vocabular (2). (< fr. *vocable*, lat. *vocabulum*)

vocál, -ă *adj.* referitor la voce, care produce vocea. • (despre muzică) destinat vocii, care se execută cu vocea. • (*fam.*) gălăgios. (< fr. *vocal*, lat. *vocalis*)

vocálă *s. f.* sunet al vorbirii la a cărui articulare aerul din laringe iese liber, fără să întâlnească nici un obstacol; semn grafic, literă reprezentând un asemenea sunet. (< lat. *vocalis*, germ. *Vokal*)

vocálic, -ă *adj.* referitor la vocale, al vocalelor. (< fr. *vocalique*)

vocalísm *s. n.* **1.** sistemul vocalelor unei limbi. **2.** parte a foneticii istorice a unei limbi care se ocupă cu studiul vocalelor. (< fr. *vocalisme*)

vocalíst *s. m.* cântăreț (din gură); dizeur, specialist în vocalize. (< germ. *Vokalist*)

vocalitáte *s. f.* **1.** caracter vocal. **2.** sonoritate. (< engl. *vocality*)

vocalizá *vb.* **I.** *intr., tr.* a face vocalize. **II.** *refl.* (despre consoane) a căpăta valoare de vocală. (< fr. *vocaliser*)

vocalízã *s. f.* **1.** exercițiu tehnic de canto care se execută pe o vocală (de obicei *a*). **2.** piesă vocală de virtuozitate, fără cuvinte, cântată numai pe vocala *a*. (< fr. *vocalise*)

vocatív *s. n.* caz al declinării care exprimă o chemare, o invocare adresată cuiva. (< fr. *vocatif*, lat. *vocativus*)

vocáție *s. f.* **1.** aptitudine, înclinare specială pentru o anumită artă, știință sau profesiune; predispoziție, chemare. **2.** (*jur.*) ~ *succesorală* = drept al cuiva de a veni la o succesiune ca rudă sau ca soț supraviețuitor. (< fr. *vocation*, lat. *vocatio*)

vocaționál, -ă *adj.* referitor la vocație; profesional. (< engl. *vocational*)

voceatríce *s. f.* (în Corsica) bocitoare. (< fr. *voceratrice*)

VOCI-/VOCO-, -vóc *elem.* „voce, cuvânt, vocală", „sens, înțeles". (< fr. *voci-, -voque*, engl. *voco-*, cf. lat. *vox-, -cis*)

vociferá *vb. intr.* a vorbi tare, cu mânie; a face scandal, a țipa. (< fr. *vociférer*, lat. *vociferare*)

vociferánt, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care vociferează. (< fr. *vociferant*)

vociferáție *s. f.* (*rar*) vociferare. (< fr. *vocifération*, lat. *vociferatio*)

VOCO- v. v o c i - .

vocodér *s. n.* **1.** sistem electronic de telefonie, în care vorbirea este modificată. **2.** instrument electronic de imitare a vorbirii cu ajutoare muzicale. **3.** (*inform.*) aparat care analizează sunetele, sintetizând răspunsurile vocale într-un sistem informatic. (< engl., fr. *vocoder*)

vocoíd, -ă *adj., s. f.* (*fon.*) (sunet) oral central, rezonator, al cărui tip reprezentativ este vocala. (< fr. *vocoïde*)

vódcă *s. f.* v. v o t c ă .

vodér *s. n.* aparat electronic de producere a vocii artificiale, folosind chei similare celor ale instrumentelor muzicale. (< fr. *voder*)

vodevíl *s. n.* mică piesă de teatru cu un comic facil, cu intrigă complicată, neverosimilă, și o acțiune bogată, dar artificială, în al cărei text sunt intercalate cântece vesele satirice. (< fr. *vaudeville*)

vodevilésc, -ă *adj.* cu caracter de vodevil. (< fr. *vaudevillesque*)

vodevilíst *s. m.* autor de vodeviluri. (< fr. *vaudevilliste*)

vógă *s. f.* interes deosebit și momentan stârnit de un personaj, de un lucru, obiect etc.; modă. • faimă trecătoare. (< fr. *vogue*)

vogúli, -ă *s. m. pl.* populație fino-ugrică din sudul Uralului. • (*s. f.*) limbă vorbită în principal de voguli. (< fr. *vogoules*)

voiáj *s. n.* călătorie. (< fr. *voyage*)

voiajá *vb. intr.* a călători. (< fr. *voyager*)

voiajór *s. m.* călător. ◊ ~ *comercial* = comis voiajor. (< fr. *voyageur*)

volán *s. n.* **I.** garnitură dintr-o fâșie de țesătură ușoară sau de dantelă, încrețită sau plisată, drept podoabă pe rochii, la mâneci etc. **II. 1.** piesă din dispozitivul de direcție al unui autovehicul cu ajutorul căreia se poate îndrepta vehiculul în direcția voită. **2.** piesă în formă de roată cu ajutorul căreia se pun în mișcare anumite mașini, se acționează mecanisme etc. (< fr. *volant*)

volánt[1] *s. m.* **1.** roată grea care servește la uniformizarea și regularizarea mersului unei mașini. **2.** (*text.*) piesă complexă din mecanismul unei mașini bătătoare, care printr-o învârtire rapidă scarmănă bumbacul presat la valțul de alimentare. (< fr. *volant*)

volánt[2], **-ă** *adj.* **1.** care poate zbura; care se poate menține în aer. • (*spec.*) care se poate mișca, deplasa după voie; mobil. ◊ *bibliotecă ~ă* = fond de cărți aparținând unei biblioteci publice și împrumutat temporar unei instituții, unități etc. **2.** desprins; detașabil. ◊ *foaie ~ă* = foaie de hârtie scrisă sau tipărită care se difuzează ca manifest. (< fr. *volant*)

volapük *s. n.* limbă artificială cu caracter internațional, din elemente de vocabular din limbile germanice și cu flexiune gramaticală arbitrară. (< germ. *Volapük*, fr. *volapük*)

volár, -ă *adj.* al palmei. (< germ. *volar*)

volatíl, -ă *adj.* **1.** (despre lichide) care se evaporă ușor; volatilizabil. **2.** (*fin.*; despre o valoare imobiliară) care caracterizează importanța riscului său bursier în funcția cursurilor sale. (< fr. *volatil*, lat. *volatilis*)

volatilitáte *s. f* **1.** însușirea de a fi volatil. **2.** (*inform.*) caracteristică a unei memorii al cărei conținut se pierde prin dispariția tensiunii de alimentare. (< fr. *volatilité*)

volatilizá *vb.* **I.** *refl.* **1.** (despre lichide) a se evapora repede. **2.** (*fig.*) a se face nevăzut, a dispărea. **II.** *tr.* (*fam.*) a șterpeli, a subtiliza, a fura. (< fr. *volatiliser*)

volatilizábil, -ă *adj.* volatil. (< fr. *volatilisable*)

vólei *s. n.* joc sportiv disputat între două echipe a câte 6 jucători, care constă în aruncarea unei mingi numai cu mâinile peste un fileu întins sus, la mijlocul terenului. (< engl. *volley*/-ball/)

voleibalíst, -ă *s. m. f.* jucător de volei. (< volei/-bal/ + -ist)

voleibalístic, -ă *adj.* de volei. (< volei/bal/ + -istic)

volémic, -ă *adj.* de volemie. (< fr. *volémique*)

volemíe *s. f.* volumul total de sânge din organism. (< fr. *volémie*)

vólens, nólens *adv.* vrând, nevrând. (< lat. *volens, nolens*)

volét[1] *s. m.* element mecanic al radiatorului unui motor de avion, care reglează circuitul aerodinamic de răcire al acestuia. (< fr. *volet*)

volét[2]**/voléu**[1] *s. n.* **1.** panou rabatabil susținut de o piesă oarecare; oblon; voleu (2); jaluzea. **2.** dispozitiv de hipersustentație dintr-o aripioară mobilă pe intradosul aripii unui avion. **3.** porțiune mobilă din peretele cutiei toracice, din fractura a două sau mai multe coaste. (< fr. *volet*)

voléu[2] *s. n.* **1.** (*tenis*) reluare din zbor a mingii, înainte de a atinge solul. **2.** volet (1). • aripă laterală, mobilă a unui poliptic. • (*cinem.*) dispozitiv format din două sau patru palete mobile din tablă neagră mată, care se montează în fața aparatelor de iluminat pentru obturarea luminii. **3.** serie rapidă de contracții musculare provocate artificial. **4.** (*pl.*) efecte cinematografice constând în înlocuirea unei imagini prin alta, de a lungul unei linii mobile de demarcație. (< fr. *volée, volet*)

volhinián, -ă *adj., s. n.* (din) subetajul superior al sarmațianului. (< fr. *volhynien*)

voliéră *s. f.* colivie mare din rețea de sârmă, în care se țin păsările. (< fr. *volière*)

volitív, -ă *adj.* volițional. (< fr. *volitif*)

voliționál, -ă *adj.* referitor la voință; determinat de voință; volitiv. (< fr. *volitionnel*)

volițiúne *s. f.* (*psih.*) act de voință. (< fr. *volition*)

volsci *s. m. pl.* populație stabilită în Latiu (Italia antică), supuși de Roma în sec. IV î.H. (< fr. *volsques*, lat. *volsci*)

volt *s. m.* unitate de măsură a tensiunii electrice, egală cu tensiunea aplicată la capetele unui conductor care, străbătut de un curent de un amper, dezvoltă o putere de un watt. (< fr. *volt*)

vólta[1] *s. f.* **1.** vechi dans de origine provensală, vioi, cu întoarceri. **2.** (*muz.*) indicație, sub acolade drepte, care arată că mă-

surile finale trebuie să fie repetate prima oară (*prima ~*) sau a doua oară (*secunda~*); voltă (5). (< it. *volta*)

voltá² *vb. intr. (mar.)* a executa, a face să execute o voltă (3). (< it. *voltare*, fr. *volter*)

vólta³ *interj. (mar.)* comandă pentru a opri virarea. (< voltă)

voltáic, -ă *adj.* referitor la pila sau la bateria electrică, la electricitatea dezvoltată de ele. (< fr. *voltaïque*)

voltairián, -ă /-te-ri-/ **I.** *adj.* propriu lui Voltaire. **II.** *adj., s. m. f.* **1.** (adept) al voltairianismului. **2.** (cel) care adoptă sau exprimă o atitudine de anticlericalism și scepticism, proprii lui Voltaire. (< fr. *voltairien*)

voltairianísm *s. n.* filosofia lui Voltaire, care afirmă, pe linia raționalismului, ireligiozitatea epicuriană și antiascetică, criticând totodată fanatismul, prejudecățile, intoleranța și abuzurile de orice fel. (< fr. *voltairianisme*)

voltáj *s. n.* tensiune electrică măsurată în volți. (< fr. *voltage*)

voltamétru *s. n.* aparat pentru măsurarea intensității curentului sau a sarcinii electrice, bazat pe determinarea masei de substanță, depusă la catodul unei băi de electroliză. (< fr. *voltamètre*)

volt-ampér *s. m.* unitate de măsură a puterii electromagnetice aparente a unui curent alternativ, egală cu puterea dezvoltată de un curent de un amper sub tensiunea alternativă de un volt. (< fr. *voltampère*)

voltampermétru *s. n.* **1.** instrument pentru măsurarea produsului dintre valorile efective ale intensității și ale tensiunii unui curent electric alternativ. **2.** instrument fotoelectric folosit succesiv ca voltmetru și ampermetru pentru curent continuu. (< fr. *voltampèremètre*)

vóltă *s. f.* **1.** mișcare în cerc făcută de un călăreț cu calul într-un manej. **2.** (*fig.*) schimbare (bruscă) de atitudine. • (*scrimă*) mișcare pentru a para o lovitură a adversarului. **3.** schimbare de direcție a unei nave. **4.** buclă de fixare a capătului unei parâme. **5.** (*muz.*) volta. • diviziune a cantonei. (< fr. *volte*)

voltijá *vb. intr.* **1.** a zbura de colo-colo. **2.** a trece rapid de la un lucru la altul. (< fr. *voltiger*)

voltíjă *s. f.* **1.** serie de exerciții de suplețe din încălecarea din fugă a calului, fără ajutorul scărilor. **2.** (în circuri) exerciții la trapezul volant. (< fr. *voltige*)

voltijór *s. m.* **1.** acrobat călăreț care execută voltije. **2.** cal dresat pentru exerciții de voltijă. (< fr. *voltigeur*)

voltmétru *s. n.* instrument pentru măsurarea tensiunii electrice sau electromotoare în volți. (< fr. *voltmètre*)

voltól *s. n.* ulei voltolizat. (< germ. *Voltöl*)

voltolizá *vb. tr.* a îmbunătăți calitățile uleiurilor lubrifiante prin supunerea la acțiunea unor descărcări electrice de înaltă frecvență și tensiune. (< engl. *voltalize*)

volúbil, -ă *adj.* **1.** care vorbește cu ușurință și rapiditate, fluent; locvace; (despre manifestări ale oamenilor) prompt, spontan. **2.** (despre plante) care își răsucește tulpina în spirală pe un suport. (< fr. *volubile*, lat. *volubilis*)

volubilísm *s. n.* încolăcire a plantelor agățătoare. (< fr. *volubilisme*)

volubilitáte *s. f.* ușurință de a vorbi mult și fluent; locvacitate. • spontaneitate, promptitudine. (< fr. *volubilité*, lat. *volubilitas*)

volúm *s. n.* **I. 1.** carte broșată sau legată. **2.** diviziune a unei lucrări editate în mai multe volume (I, 1); tom. **II. 1.** spațiu ocupat de un corp. • figură geometrică cu trei dimensiuni. • mărimea spațiului unui corp, cu ajutorul unei formule. **2.** cantitate globală. • debit (de apă) al unei fântâni, al unui izvor, fluviu etc. **3.** forță, amploare a sunetelor emise de o voce, produse de un instrument. • nivelul de intensitate sonoră al semnalelor audio. (< fr. *volume*, lat. *volumen*)

volumétric, -ă *adj.* referitor la determinarea volumelor. **o** *analiză ~ă* = analiză chimică pentru determinarea volumului substanțelor care iau parte la o reacție. (< fr. *volumétrique*)

volumetríe *s. f.* **1.** măsurare a volumelor. • capitol al chimiei analitice care se ocupă cu analizele volumetrice. **2.** mărime (ca volum). (< fr. *volumétrie*)

volumétru *s. n.* instrument pentru măsurarea volumului în transmisiunile prin electrocomunicații. (< fr. *volumètre*)

volúmic, -ă *adj.* referitor la unitatea de volum (II, 1). (< fr. *volumique*)

voluminós, -oásă *adj.* care are volum mare, ocupă mult loc în spațiu. • (despre persoane) corpolent, gras. • (despre cărți) cu file multe; gros. (< fr. *volumineux*)

voluminozitáte *s. f.* caracterul a ceea ce este voluminos. (< engl. *voluminosity*)

voluntár, -ă **I.** *adj.* **1.** făcut de bunăvoie; liber consimțit. **2.** care exprimă, denotă voință. • care își impune voința; autoritar; încăpățânat, îndărătnic. **II.** *s. m.* **1.** militar care participă la o campanie, la o acțiune de luptă sau se înrolează în armată din proprie dorință. **2.** cel care se oferă să facă un serviciu de bunăvoie și dezinteresat. (< lat. *voluntarius*, fr. *volontaire*)

voluntariát *s. n.* angajare în armată ca voluntar; durata serviciului. (< fr. *volontariat*)

voluntarísm *s. n.* **1.** concepție filosofică potrivit căreia la baza existenței stau anumite tendințe iraționale ale voinței umane sau o voință cosmică oarbă. **2.** concepție sociologică subiectivistă care consideră voința umană ca factor hotărâtor al istoriei, atribuind proceselor voliționale un rol determinant în acțiunea socială, negând existența legităților obiective sau opunând voința umană acestor legi. **3.** concepție psihologică potrivit căreia în viața psihică rolul hotărâtor îl au procesele voliționale. (< fr. *volontarisme*)

voluntarist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al voluntarismului. (< fr. *volontariste*)

voluptáte *s. f.* **1.** plăcere a simțurilor, a trupului; voluptuozitate (1). **2.** desfătare sufletească; încântare. (< fr. *volupté*, lat. *voluptas*)

voluptuár, -ă *adj.* care ține de lux; care nu este necesar, ci făcut numai pentru plăcere. (< fr. *voluptuaire*)

voluptuós, -oásă *adj.* **1.** care inspiră sau produce voluptate, plin de voluptate. **2.** încântător. (< fr. *voluptueux*, lat. *voluptuosus*)

voluptuozitáte *s. f.* voluptate. (< fr. *voluptuosité*)

volútă *s. f.* **1.** ornament în formă de spirală, la decorarea capitelului unei coloane, a unei console etc. în stilul ionic. **2.** (*fig.*) răsucire, spirală (a gândirii). (< fr. *volute*, it. *voluta*)

vólvă *s. f.* membrană groasă care înfășoară ca o teacă pălăria și piciorul unor ciuperci tinere, rupându-se apoi neregulat, în timpul creșterii. (< fr., lat. *volva*)

volvóx *s. m.* algă verde de apă dulce, din indivizi flagelați, care trăiește în colonii de formă sferică. (< fr., lat. *volvox*)

vólvulus *s. n.* ileus. (< fr. *volvulus*)

vomá *vb. tr.* a vomita. (< fr. *vomir*, lat. *vomere*)

vómă *s. f.* eliminare pe gură a conținutului stomacului; vomsment. (< voma)

vombát *s. m.* mamifer marsupial râmător din Australia, care își sapă adăpostul subteran. (< fr. *vombat*)

vomér *s. n.* mic os turtit care desparte fesele nazale. (< fr. *vomer*)

vomerián, -ă al vomerului. (< fr. *vomérien*)

vómic, -ă *adj.* **1.** de vomă; care provoacă vomă. **2.** *nucă ~ă* = sămânța unui arbore originar din zona tropicală, foarte otrăvitoare, din care se extrage stricnina. (< fr. *vomique*)

vómică *s. f.* evacuare bruscă pe gură a unei cantități de expectorații abundente. (< fr. *vomique*)

vomisméntˈ *s. n.* vomă; emeză[1]. (< fr. *vomissement*)

vomitá *vb. tr.* a da afară pe gură mâncarea ajunsă în stomac și nedigerată bine; a voma. (< lat., it. *vomitare*)

vomitív, -ă *adj., s. n.* (medicament) care provoacă vomă; emetic. (< fr. *vomitif*)

vómito négro *s. n.* vomitare de sânge negru în unele forme grave de apendicită acută și în febra galbenă. (< fr. *vomito negro*)

vomitóriu *s. n.* loc pe unde ieșea lumea din circ după terminarea spectacolului, la romani. (< lat. *vomitorium*)

voodoo /vudú/ *s. n.* cult cu ritualuri magice în timpul cărora adepții intră în transă, aduc jertfe sau execută dansuri exotice, spiritele ocrotind ori aducând nenorocire. (< engl. *voodoo*)

-vór *elem.* „care mănâncă, înghite, roade". (< fr. *-vore*, cf. lat. *vorus*)

voráce *adj.* **1.** care mănâncă cu lăcomie, mâncăcios adefag. **2.** *(fig.)* avid, lacom. (< fr. *vorace*, lat. *vorax*)
voracitáte *s. f.* **1.** lăcomie mare la mâncare. **2.** *(fig.)* aviditate extremă; cupiditate, lăcomie. (< fr. *voracité*, lat. *voracitas*)
vórland /for-/ *s. n.* platformă în fața unui masiv muntos pe care îl înconjură. (< germ. *Vorland*)
vorspiél /fórșpil/ *s. n. (muz.)* introducere, preludiu, uvertură. (< germ. *Vorspiel*)
vórtex *s. n.* **1.** structură anatomică (mușchi, peri) dispusă în vârtej. **2.** vârtej cu antrenare de aer care apare la aspirația apei dintr-un bazin deschis. (< fr., lat. *vortex*)
vorticélă *s. f.* protozoar ciliat de apă dulce, fixat pe pietre sau pe plante dintr-un peduncul retractil. (< fr. *vorticelle*)
vorticism *s. n.* mișcare artistică de avangardă apărută în Anglia în al doilea deceniu al sec. XX, care lega arta și poezia de mecanicism și de civilizația industrială modernă, propunând organizarea formelor într-un sistem de unghiuri și de curbe în jurul unui punct determinat. (< engl. *vorticism*)
vorticíst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al vorticismului. (< engl. *vorticist*)
vosgián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din masivul Vosgi (Franța). (< fr. *vosgien*)
vot *s. n.* **1.** exprimare a opiniei cetățenilor unei țări în legătură cu alegerea reprezentanților în organele de conducere. • opinie exprimată de membrii unei adunări constituite în legătură cu o candidatură, cu o propunere sau cu o hotărâre; adeziune dată în acest scop. **2.** mod de adoptare a hotărârilor de către organele de stat, obștești etc. **o** *~ de încredere* = vot prin care parlamentul se declară de acord cu politica sau cu un act al guvernului. (< fr. *vote*)
votá *vb.* **I.** *intr.* a-și exprima prin vot părerea asupra unei chestiuni. **II.** *tr.* a alege pe cineva prin vot. (< fr. *voter*)
votánt, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care votează. (< fr. *votant*)
vótcă/vódcă *s. f.* rachiu foarte tare, din alcool de cereale. (< rus. *vodka*)
votív, -ă *adj.* consacrat divinității, spre a împlini o făgăduință solemnă. **o** *tablou ~* = fragment din pictură unui monument înfățișând pe ctitori, de obicei cu miniatura monumentului în mâini, oferind-o divinității. (< fr. *votif*, lat. *votivus*)
votométru *s. n.* mașină pentru numărătoarea automată a buletinelor de vot. (< engl. *votometer*)
vótum *s. n.* **1.** promisiune făcută zeilor. • rugăciune; ofrandă; cult, ceremonie (religioasă). **2.** dorință, voie. (< lat. *votum*)
voucher /váucer/ *s. n.* document de călătorie eliberat unui turist de o agenție de turism, reprezentând contravaloarea serviciilor prestate. (< engl. *voucher*)
vox *s. n.* opinia omului de pe stradă. (< lat. *vox, -cis*, voce)
vrac *s. n.* mod de depozitare și de transport al unui material granular (cereale, cărbuni etc.) fără ambalaj. (< fr. *vrac*)
vríe *s. f.* evoluție acrobatică în care un avion se rotește ca un burghiu, coborând pe verticală. **o** *în ~* = în cădere liberă. (< fr. *vrille*)
vrombáj *s. n.* vâjâit, zumzet, zgomot. (după fr. *vrombir*)
vu *s. m.* unitate de măsură a volumului semnalelor audio în transmisiunile prin telecomunicații. (< fr. *vu*)
vulcán *s. m.* **1.** ridicătură de formă conică, cu o deschizătură largă în centru prin care pot ieși la suprafață gaze, lavă, cenușă. **2.** *(fig.)* loc de unde poate porni o acțiune primejdioasă. **3.** *(fig.)* om cu un temperament vulcanic (2). (< it. *vulcano*, germ. *Vulkan*)
vulcánic, -ă *adj.* **1.** format prin acțiunea vulcanilor; efuziv. **2.** *(fig.)* impetuos, nestăpânit, năvalnic, violent, ardent. (< it. *vulcanico*, fr. *volcanique*)
vulcanicitáte *s. f.* caracterul rocilor vulcanice. (< fr. *vulcanicité*)
vulcanísm[1] *s. n.* **1.** totalitatea manifestărilor vulcanice (1). **2.** *(fig.)* însușirea de a fi vulcanic (2); impetuozitate. (< fr. *volcanisme*)
vulcanísm[2] *s. n.* teorie care atribuie acțiunii focului starea actuală a globului terestru. (< fr. *vulcanisme*)
vulcaníst, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al vulcanismului[2]. (< engl. *vulcanist*)
vulcanít *s. n.* **1.** rocă efuzivă. **2.** ebonit, cauciuc vulcanizat. (< fr. *volcanite*)
vulcanizá *vb. tr.* a transforma cauciucul brut, prin încăl-zire cu sulf, într-un produs foarte elastic; a repara, a lipi un obiect de cauciuc. (< fr. *vulcaniser*)
vulcanizábil, -ă *adj.* care poate fi vulcanizat. (< engl. *vulcanizabil*)
vulcanizatór, -oáre *s. m. f.* muncitor specialist în vulcanizare. (< vulcaniza + -tor)
vulcanocárst *s. n.* carst format în roci eruptive prin dizolvarea feldspatului plagioclaz de către ape. (< rus. *vulkanokarst*)
vulcanogén, -ă *adj.* care generează vulcani. (< vulcan + -gen[2])
vulcanológ, -ă *s. m. f.* specialist în vulcanologie. (< fr. *vulcanologue*)
vulcanológic, -ă *adj.* de vulcanologie. (< fr. *vulcanologique*)
vulcanologíe *s. f.* știință care studiază fenomenele vulcanice. (< fr. *vulcanologie*)
vulg *s. n. (depr.)* popor, plebe. (< lat. *vulgus*)
vulgár, -ă **I.** *adj.* **1.** cunoscut de toată lumea; comun, obișnuit, curent. **2.** ordinar, grosolan, trivial. **3.** *latina ~ă* = limba latină populară. **4.** lipsit de bază științifică; neștiințific. **o** *materialism ~* = curent filosofic apărut în Germania pe la jumătatea sec. XIX, care reduce întreaga realitate la materie, considerând și conștiința ca fiind de natură materială. **II.** *s. f.* denumire a limbii italiene, în epoca medievală și medie. (< fr. *vulgaire*, lat. *vulgaris*)
vulgarísm *s. n.* expresie, cugetare vulgară. (< fr. *vulgarisme*)
vulgaritáte *s. f.* caracterul a ceea ce este vulgar; trivialitate, grosolănie. • expresie, faptă vulgară. (< fr. *vulgarité*, lat. *vulgaritas*)
vulgarizá *vb.* **I.** *tr.* **1.** a răspândi, a difuza în mase (idei, cunoștințe etc.); a populariza. **2.** a trata o chestiune în mod simplist, a banaliza. **II.** *refl.* a deveni vulgar (2). (< fr. *vulgariser*)
vulgarizánt, -ă *adj.* vulgarizator. (< fr. *vulgarisant*)
vulgarizatór, -oáre *s. m. f., adj.* **1.** (cel) care vulga-rizează o artă, o știință. **2.** (cel) care dă o interpretare simplistă noțiunilor pe care vrea să le popularizeze; vulgarizant. (< fr. *vulgarisateur*)
Vulgáta *s. f.* versiunea latină a Bibliei, adoptată la Conciliul din Trent în sec. XVI, și folosită și azi în biserica romano-catolică. (< lat. /versio/ *Vulgata*, fr. *Vulgate*)
vulnerá *vb. tr.* a răni, a vătăma. (< lat. *vulnerare*)
vulnerábil, -ă *adj.* **1.** care poate fi (ușor) rănit. **2.** *(fig.)* ușor atacabil; slab. **o** *punct ~* = punct slab, sensibil al cuiva sau a ceva. (< fr. *vulnérable*, lat. *vulnerabilis*)
vulnerabilitáte *s. f.* însușirea de a fi vulnerabil. (< fr. *vulnérabilité*)
vulnerabilizá *vb. tr.* a fi vulnerabil. (< vulnerabil + -iza)
vulneránt, -ă *adj.* care vulnerează. (< fr. *vulnéraant*)
vulnerár, -ă *adj.* bun pentru vindecat rănile. (< fr. *vulnéraire*, lat. *vulnerarius*)
vultuós, -oásă *adj.* (despre față) congestionat și buhăit. (< fr. *vultueux*, lat. *vultuosus*)
VULV(O)- *elem.* „vulvă". (< fr. *vulv/o/-*, cf. lat. *vulva*)
vulvár, -ă *adj.* al vulvei. (< fr. *vulvaire*)
vúlvă *s. f.* organul genital extern al femeii. (< fr. *vulve*, lat. *vulva*)
vulvectomíe *s. f.* rezecție a vulvei. (< fr. *vulvectomie*)
vulvítă *s. f.* inflamație a vulvei. (< fr. *vulvite*)
vulvopatíe *s. f.* stare patologică a vulvei. (< fr. *vulvopathie*)
vulvo-vaginál, -ă *adj.* referitor la vulvă și la vagin. (< fr. *vulvo-vaginal*)
vulvovaginítă *s. f.* inflamație a vulvei și a vaginului. (< fr. *vulvo-vaginite*)
vumétru *s. n.* instrument electronic pentru măsurarea volumului semnalelor electrice de audiofrecvență. (< fr. *vumètre*)
vútă *s. f.* **1.** lucrare de zidărie în formă de boltă. • porțiune a unei bolți sau arcade între începutul curbei și un punct oarecare de pe aceasta. • partea arcuită a unei porți, a unei ferestre. **2.** creasta unui anticlinal; boltă. (< fr. *voûte*)

W

wagnerián, -ă **I.** *adj.* propriu lui Wagner şi muzicii lui. **II.** *s. m. f.* adept, admirator al muzicii lui Wagner. (< fr. *wagnérién*)
wagnerísm *s. n.* concepţie muzicală şi stil, structură sau atmosferă a operelor lui Wagner. (< fr. *wagnérisme*)
wágon-lít /-li/ *s. n.* vagon de dormit. (< fr. *wagon-lit*)
wahhabísm *s. n.* mişcare politico-religioasă musulmană, ca doctrină oficială în Arabia Saudită, având ca scop restaurarea islamismului în puritatea sa originală. (< fr. *wahhabisme*)
wahhabít, -ă *s. m. f.* adept al wahhabismului. (< fr. *wahhabite*)
walhálla *s. f.* locaşul zeilor şi al eroilor în mitologia germană şi scandinavă. (< germ. *Walhalla*)
walkie-talkie /uóchi-tóchi/ *s. n.* aparat portativ de radioemisie-recepţie, pentru comunicaţii la distanţe scurte; talkie-walkie. (< engl., fr. *walkie-talkie*)
wálking *s. n.* plimbare în aer liber sau marş popular în ritmul propriu pe trasee marcate, astfel încât să se evidenţieze valorile culturale şi arhitecturale ale unei regiuni. (< engl. *walking*)
walkírie *s. f.* (*mit. scand.*) nume dat zeiţelor războinice fiice ale lui Wotan, foarte frumoase, care hotărau soarta bătăliilor, cauzând moartea unora sau a altora dintre combatanţi, potrivit voinţelor zeilor. (< germ. *Walkyrie*)
walkmán /oúkmen/ *s. n.* minicasetofon cu casă de ascultare. (< engl. *walkman*)
walk-over /uoc-óuvăr; abr. *w. o.* / *s. n.* (*sport*) **1.** cursă în care nu participă decât un singur cal. **2.** calificare a unui sportiv, rămas singur în competiţie prin neprezentarea sau eliminarea concurenţilor. (< engl., fr. *walk-over*)
wállaby *s. m.* cangur de talie medie din Australia. (< fr. *wallaby*)
wampum /uám-/ *s. n.* centură brodată cu perle, folosită ca monedă la indienii din America de Nord. (< engl., fr. *wampum*)
wapíti *s. m.* cerb de talie mare din America de Nord şi din Asia. (< fr., engl. *wapiti*)
waránt *s. n.* recipisă, titlu de proprietate asupra mărfurilor, eliberat de antrepozitul în care acestea sunt depuse, servind ca hârtie de valoare, transmisibilă şi negociabilă, şi la obţinerea de credit în condiţii de gaj. (< fr., engl. *warrant*)
warcóps *s. n.* ţeavă pe care se deapănă firul textil. (< fr., engl. *warcops,* germ. *Warkops*)
warfarínă *s. f.* substanţă folosită în medicină ca anticoagulant. (< fr. *warfarine*)
wasábi *s. n.* soi de hrean japonez mult mai iute decât cel românesc, din care se prepară sosul pentru sushi. (< jap. *wasabi*)
wash-board /uóş-bod/ *s. n.* instrument muzical de percuţie în primele forme de muzică de jazz. (< engl. *wash-board*)
washingtonián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Washington (*Washington* + *-ian*)
water-balást /uótăr-/ *s. n.* tanc de apă în fundul dublu al unei nave, conţinând lestul lichid al acesteia. (< fr., engl. *water ballast*)
water-closet /abr. *W. C.* / *s. n.* closet cu apă. (< engl., fr. *water-closet*)
water-park *s. n.* parc cu bazine de apă (adecvate jocurilor) cu diverse instalaţii: jgheaburi, speciale cu serpentine, tramboline etc.; aqua park. (< engl. *water-park*)
watergate /uătărghat/ *s. n.* scandal politic la nivel înalt (în SUA). (< engl. *watergate*)
water-ski *s. n.* schi nautic. (< engl. *water-ski*)
watt *s. m.* unitate de măsură a puterii electromagnetice, egală cu puterea unui joule pe secundă. (< fr., engl. *watt*)
wattmétru *s. n.* instrument pentru măsurarea puterii electromagnetice dintr-un circuit electric. (< fr. *wattmètre*)
watt-óră *s. f.* unitate de măsură a energiei electrice, egală cu puterea de un watt în timp de o oră. (după fr. *watt-heure*)
wattormétru *s. n.* contor pentru măsurarea în waţi a energiei electrice care trece printr-un circuit. (după fr. *watt-heuremètre*)
watt-secúndă *s. f.* unitate de măsură, reprezentând energia unui sistem cu puterea de un watt pe secundă. (< fr. *watt-seconde*)
web /ueb/ *s. n. inv.* (*inform.*) sistem hipermedia care permite accesul la internet (< engl. *web*)
wéber *s. m.* unitate de măsură a fluxului magetic, egală cu fluxul unui câmp magnetic omogen, cu inducţia de un tesla. (< fr. *weber*)
webermétru *s. n.* instrument pentru măsurarea variaţiei fluxului magnetic. (< germ. *Webermeter*)
weekend /úichend/ *s. n.* sfârşit de săptămână; perioadă scurtă de timp (sâmbăta şi duminica) pentru odihnă, petrecere. (< engl. *week-end*)
weekend-party /-párti/ *s. n.* petrecere în timpul weekendului. (< engl. *week- end-party*)
Wehrmacht /vérmaht/ *s. n.* armata Germaniei naziste. (< germ. *Wehrmacht*)
weísmannísm /vais-/ *s. n.* teorie în biologie care postulează separarea organismului în două părţi distincte: germenul, substanţa ereditară, localizată în celulele sexuale, şi soma, corpul, inert din punct de vedere genetic, afirmând independenţa absolută a germenului faţă de soma. (< engl. *weismannism*)
weísmannist, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al weismannismului. (< engl. *weismannist*)
weltanschauung /veltanşá-/ *s. n.* ansamblu de cunoştinţe despre gândirea, sentimentele, voinţa şi comportamentul omului, despre exprienţă; imaginea despre lume şi existenţa umană ca un tot unitar. (< germ. *Weltanschauung*)
welter /uéltăr/ *s. n.* (*box*) denumire pentru categoria semimijlocie. (< engl. *welter*)
werfenián, -ă *adj., s. n.* (din) primul etaj al triasicului de tip alpin. (< germ. *Werfenian*)
western /-uéstern/ *s. n.* film de aventuri, creat în America, a cărui acţiune se petrece de obicei în timpul colonizării vestului Statelor Unite. (< engl. *western*)
westfalián, -ă *adj., s. n.* (din) etajul superior al carboniferului mediu de facies continental, limitat la vestul Europei. (< fr. *westphalien*)
whig /uig/ *s. m.* exponent al burgheziei industriale din Anglia, devenit partidul liberal de astăzi. (< engl. *whig*)

whisky /úischi/ *s. n.* băutură alcoolică obținută prin distilarea cerealelor (orz, ovăz sau secară). (< engl. *whisky*)
white-spírit /uáit-/ *s. n.* produs obținut la distilarea țițeiului, între benzină și petrolul lampant, folosit ca solvent în vopsitorie și în industria lacurilor, precum și drept carburant special. (< engl. *white-spirit*)
wídia *s. f.* carbură de tungsten și titan, foarte dură, folosită la fabricarea cuțitelor de strung și a altor scule de așchiere a metalelor. (< fr. *widia*)
wigwam /úiguem/ *s. n.* **1.** cort de piele, colibă, de formă conică, a indienilor din America de Nord. **2.** sat populat de indieni. (< fr., engl. *wigwam*)
wild *s. n.* regiune de la periferia zăpezilor veșnice, străbătută de cercul polar nordic. (< engl. *wild*)
willemít *s. n.* silicat natural de zinc, alb, verde sau cafeniu, folosit ca detector în radiotehnică. (< fr. *willénite*)
williamsónia *s. f.* gen fosil de gimnosperme cu trunchiul simplu sau ramificat și lung. (< fr. *williamsonia*)
willy-willy /uíli-uíli/ *s. m.* ciclon tropical care se manifestă în nordul Australiei. (< engl. *willy-willy*)
wilow /úilou/ *s. n.* (*text.*) mașină de destrămat și curățit deșeurile de bumbac de impurități. (< engl. *willow*)
windkánter *s. n.* bloc de piatră din regiunile aride modelat de vânt, care prezintă mai multe muchii și fețe. (< germ. *Windkanter*)
window /uindou/ *s. n.* (*inform.*) cadru pe ecranul unui computer, cu ajutorul căruia se poate vizualiza un document, o bază de date etc. (< engl. *window*)
windowdrésiing *s. n.* (*fin.*) metodă practicată de băncile occidentale care, pentru a-și prezenta bilanțul anual cu mai multe depuneri și cu mai multe active la alte bănci, depun una la alta sume care în primele zile ale anului următor sunt retrase. (< engl. *window-dressing*)
windsurf /uindsắrf/ *s. n.* scândură, planșetă prevăzută cu catarg și o mică velă, cu ajutorul căreia se poate pluti, stând în picioare, pe apele fără valuri mari. (< engl. *windsurf*)
windsúrfing *s. n.* sport practicat cu windsurful. (< engl. *windsurfing*)
wíring *s. n.* procedeu de tratare a unui anevrism al aortei, prin introducerea în interiorul aortei bolnave a unui fir metalic lung și subțire în formă de ghem. (< fr. *wiring*)
witherít *s. n.* carbonat natural de bariu, incolor, cenușiu sau gălbui, cu luciu sticlos-gras. (< fr. *witherite*)
witz /vițt/ *s. n.* capacitate a fanteziei de a face asociații ciudate între elementele cele mai disparate, mai eterogene sau de a disocia elemente care nu pot exista disparat; jocul imaginației; produs al inteligenței, spirit, glumă. (< germ. *Witz*)
wofatít *s. n.* rășină sintetică, schimbătoare de ioni. (< fr. *wofatite*)
wok *s. n.* vas chinezesc de forma unei tigăi speciale, cu fundul rotunjit, cu care se pregătesc la foc mare cele mai diverse preparate din carne și legume. (< chin. *wok*)
wólfram *s. n.* metal dur, alb, lucios, folosit la fabricarea filamentelor pentru becuri electrice, a oțelurilor speciale etc.; tungsten. (< germ. *Wolfram*, fr. *wolfram*)
wolframát *s. m.* sare a acidului wolframic; tungstat. (< germ. *Wolframat*)
wolfrámic, -ă *adj.* de wolfram. **o** *acid ~* = acid din wolfram, pulbere galbenă insolubilă în apă; acid tungstic. (< wolfram + -ic)
wolframít *s. n.* wolframat natural de fier și de mangan negru sau brun, cu luciu adamantiu. (< germ. *Wolframit*)
wollastomít *s. n.* silicat natural de calciu. (< fr. *wallastonite*)
wólof *s. n.* limbă bantu vorbită în Senegal și Gambia. (< fr. *wolof*)
won *s. m.* unitate monetară coreeană. (< germ. *Won*)
wondérbra /uăn-/ *s. f.* (despre femei) mărire a bustului și implicit un efect erotic, datorită unui sutien în care sunt introduși bureți. (< engl. *wonderbra*)
woofer /úfăr/ *s. n.* difuzor special pentru redarea frecvențelor joase. (< engl., fr. *woofer*)
worcesterhire /warcesterhair/ *s. n.* sos tipic englezesc, folosit pentru fripturi, preparat din usturoi, cuișoare, soia, lămâi și ardei iuți. (< engl. *worcesterhire*)
workahólic, -ă adj., s. m. f. (cel) care muncește tot timpul, din greu, excesiv. (< engl. *workaholic*)
workaholísm *s. n.* **1.** atitudine, concepție, mentalitate bazată pe ideea muncii execisive. **2.** silirea angajaților la ore suplimentare de muncă. (< *warkaholic* + *-ism*)
workshop /uăcșóp/ *s. n.* grup de lucru, atelier. (< engl. *workshop*)
wówo *s. m.* gibon argintin din Kalimantan, cu o coroană de peri albi în jurul feței negre.
wrestling /réstling/ *s. n.* sport în care adversarii luptă corp la corp, încercând să se arunce unul pe altul la podea, fără a încasa lovituri; lupte greco-romane. (< engl. *wrestling*)
wulfenít *s. n.* minereu de plumb și de molibden. (< fr. *wulfénite*, germ. *Wulfenit*)
würm *s. n.* ultima (a patra) epocă glaciară în schema glaciațiilor cuaternare din Alpi. (< germ. *Würm*)
würmián, -ă *adj, s. n.* (din) ultimul etaj al pleistocenului (würm). (< fr. *würmien*)
wurtzit /vurțit/ *s. n.* sulfură naturală de zinc. (< germ. *Wurtzit*, fr., engl. *wurtzite*)
wyandotte /uáiăndot/ *s. m.* **1.** specie de pește în America. **2.** rasă de găini americane, obținute prin diverse încrucișări. (< fr., engl. *wyandotte*)

X

XANT(O)-, -xantínă *elem.* „galben, gălbui". (< fr. *xanth/o/-, -xanthine*, cf. gr. *xanthos*)
xantelásmă *s. f.* pată gălbuie, cu margini regulate, pe pleoape. (< fr. *xanthélasma*)
xanthidról *s. n.* substanță chimică instabilă care reacționează caracteristic în prezența urinei. (< fr. *xanthydrol*)
xantínă[1] *s. f.* produs organic în urină, în sânge, ceai, cafea etc. (< fr. *xanthine*)
-xantínă[2] v. xant(o).
xantinurie *s. f.* eliminare a unor cantități de xantină[1] prin urină. (< fr. *xanthinurie*)
xantípă *s. f.* megeră. (< lat., engl. *xanthippe*)
xantísm *s. n.* colorație galbenă. (< fr. *xanthisme*)
xantocít *s. n.* celulă care conține pigment galben. (< fr. *xanthocyte*)
xantoclór, -ă *adj.* de culoare gălbuie-verde. (< lat. *xanthochlorus*)
xantocromátic, -ă *adj.* (*med.*) colorat în galben. (< fr. *xanthochromatique*)
xantocromíe *s. f.* colorație în galben, până la maro, a serului sângelui, a unor leziuni sau lichide organice. (< germ. *Xanthochromie*, fr. *xanthochromie*)
xantodérm, -ă *adj.* care prezintă xantodermie. (< fr. *zanthoderme*)
xantodermíe *s. f.* colorare în galben a pielii. (< fr. *xanthodermie*)
xantofílă *s. f.* pigment galben alături de clorofilă, în frunzele verzi. (< fr. *xantophylle*)
xantofór *s. m.* cromatofor galben. (< fr. *xanthophore*)
xantogenáre *s. f.* transformare a alcalicelulozei în xantogenat de celuloză. (după germ. *Xanthogenieren*)
xantogenát *s. m.* sare a acidului xantogenic. (< fr. *xanthogénate*)
xantogénic *adj. acid* ~ = acid puțin stabil, prin acțiunea unui hidroxid de metal alcalin asupra sulfurii de carbon în contact cu un alcool. (< fr. *xanthogénique*)
xantóm *s. n.* tumoare benignă, galbenă, a pielii, conținând colesterol. (< germ. *Xanthom*, fr. *xanthome*)
zantomatós, -ă *adj.* de natura xantomului. (< it. *xantomatoso*)
xantomatóză *s. f.* proces distrofic care determină formarea de xantoame. (< fr. *xanthomatose*)
xantomizáre *s. f.* infiltrație colesterolică a unei afecțiuni cutanate tumorale, degenerative sau infecțioase. (după fr. *xanthomisation*)
xantopsíe *s. f.* tulburare a vederii, cauzată de icter, care face ca bolnavul să vadă totul în galben. (< fr. *xanthopsie*)
xantospérmă *adj., s. f.* (plantă) cu semințe având tegument galben. (< fr. *xanthosperme*)
XEN(O)-, -xén, -xenie *elem.* „străin, parazit", „gazdă", „ospitalitate". (< fr. *xén/o/-, -xéne, -xénie*, cf. gr. *xenos*)
xenelasie *s. f.* interzicere pentru străini, în Grecia antică, de a ședea într-un oraș. (< fr. *xénélasie*, gr. *xenelasia*)
xénie[1] *s. f.* gen de epigramă satirică. (< germ. *Xenie*)
xenie[2] *s. f.* apariția pe fructe, semințe sau țesuturi a unor caractere morfologice ori de colorație anormale, datorate influenței fecundării cu polen străin. (< fr. *xénie*, engl. *xenia*)
-xenie[3] v. x e n (o) -.
xenism *s. n.* element lexical de origine străină, de jargon; străinism. (< *xen-* + *-ism*)
xenoautogamie *s. f.* polenizare încrucișată care, în anumite condiții nefavorabile, se realizează prin autofertilizare. (< fr. *xénoautogamie*)
xenobiótic, -ă *adj.* de xenobioză. (< fr. *xenobiotique*)
xenobióză *s. f.* (*biol.*) viețuire în asociații străine sau în dauna unui alt organism. (< fr. *xénobiose*)
xenoblást, -ă *adj., s. n.* (cristal) format în șisturile cristaline, în altă formă cristalografică decât cea proprie. (< fr. *xénoblaste*)
xenocarpíe *s. f.* formare a fructului ca rezultat al xenogamiei. (< fr. *xénocarpie*)
xenocrație *s. f.* formă de organizare și conducere politică a unei țări, a unui stat de reprezentanții unei etnii străine. (< ngr. *xenokratia*)
xenodiagnóstic *s. n.* metodă de diagnostic în parazi-tologie bazată pe căutarea paraziților în gazdele lor intermediare. (< fr. *xénodiagnostic*)
xenofil, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care iubește pe străini sau ceea ce provine de la ei; xenoman. (< fr. *xénophile*)
xenofilíe *s. f.* simpatie față de tot ceea ce este străin; xenomanie. (< fr. *xénophilie*)
xenofób, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care urăște pe cei de altă naționalitate sau alte popoare. (< fr. *xénophobe*)
xenofobíe *s. f.* ură, aversiune față de tot ceea ce este străin. (< fr. *xénophobie*)
xenofonie *s. f.* tulburare a fonațiunii care dă vocii un accent străin. (< fr. *xénophonie*)
xenogamíe *s. f.* alogamie. (< fr. *xénogamie*)
xenogenétic, -ă *adj.* referitor la xenogeneză. • (despre organeze) provenit din părinți diferiți. (< fr. *zénogénétique*)
xenogenéză *s. f.* (*biol.*) apariție a unor descendenți deosebiți fenotipic de părinți. (< fr. *xénogenèse*)
xenoglosíe *s. f.* fenomen constatat al mediumurile care în timpul somnului hipnotic vorbesc limbi necunoscute de ei. (< germ. *Xenoglossie*)
xenografíe *s. f.* procedeu de tipar pentru imagini folosind fenomenul de fotoconductibilitate, spre a evita contactul direct dintre forma de tipar și obiectul tipărit. (< fr. *xénographie*)
xenolít *s. n.* fragment de piatră străin de roca eruptivă în care se află. (< fr. *xénolithe*, germ. *Xenolith*, engl. *xenolith*)
xenologíe *s. f.* (*biol.*) studiul relațiilor dintre gazdă și stadiile ontogenetice ale unui parazit specific. (< germ. *Xenologie*)
xenomán, -ă *s. m. f.* xenofil. (< fr. *xénomane*)
xenomanie *s. f.* xenofilie. (< fr. *xénomanie*)
xenomórf, -ă *adj.* (despre minerale) care prezintă xenomorfie. (< fr. *xénomorphe*)
xenomorfíe *s. f.* proprietate a unui mineral de a se prezenta și sub altă formă cristalografică decât cea obișnuită, datorită mineralelor înconjurătoare, formate mai de timpuriu; xenomorfism. (< fr. *xénomorphie*)

xenomorfism *s. n.* xenomorfie. (< fr. *xénomorphisme*)
xenomorfóză *s. f.* fenomen de regenerare a unui organ vegetal sub altă formă. (< fr. *xénomorphose*)
xenón *s. n.* gaz incolor şi inodor din grupa gazelor inerte, în cantităţi foarte mici în aerul atmosferic. (< fr. *xénon*)
xenoparazitism *s. n.* reacţie de aspect parazitar prin introducerea unui corp străin intern într-un organism. (< fr. *xénoparasitisme*)
xenopátic, -ă *adj.* de xenopatie. (< fr. *xénopathique*)
xenopatíe *s. f.* delir în care bolnavul e convins că se acţionează asupra sa de la distanţă prin sugestie, hipnoză etc. (< fr. *xénopathie*)
xenoplástic, -ă *adj.* (despre grefaje) executat pe diferite portaltoiuri. (< fr. *xénoplastique*)
xenotropism *s. n.* fenomen care atrage un parazit către o anumită fiinţă, un anumit organ sau o anumită celulă. (< fr. *xénotropisme*)
XER(O)-, -xéră, -xeróză *elem.* „uscat, uscăciune, aridităte". (< fr. *xér/o/-, -xéra, -xérose*, cf. gr. *xeros, xerosis*)
xéres /he-/ *s. n.* vin alb de calitate superioară, cu aromă şi buchet caracteristic, produs în Spania. (< sp. *xeres*, fr. *xérès*, germ. *Xeres*)
xéric, -ă *adj. (biol.;* despre organisme sau organe) adaptat pentru a suporta uscăciunea. • (despre soluri) arid. (< fr. *xérique*)
xeroboíe *s. f. pl.* plante ale căror seminţe se răspândesc prin expulzare, după crăparea carpelelor uscate. (< fr. *xéroboles*)
xerocárp, -ă *adj.* cu fructe uscate. (< lat. *xerocarpus*)
xerocazíe *s. f.* răspândire a seminţelor prin uscarea şi ruperea pericarpului fructelor. (< fr. *xérochasie*)
xerocheilíe *s. f.* uscare a buzelor. (< xerocheilie)
xerocleistogamie *s. f.* cleistogamie în condiţii de uscă-ciune extremă. (< fr. *xérocléistogamie*)
xerocopiá *vb. tr.* a xeroxa. (< xerocopie)
xerocópie *s. f.* copie executată la xerox. (< fr. *xérocopie*, it. *xerocopia*)
xerocriofíl, -ă *adj.* (despre organisme) adaptat la climat uscat şi rece. (< xero- + criofil)
xerodermíe *s. f.* uscarea şi descuamarea patologică a pielii. (< fr. *xérodermie*)
xerofág, -ă *adj.* care se hrăneşte cu alimente uscate. (< fr. *xérophage*)
xerofagíe *s. f.* regim alimentar bazat pe alimente uscate. (< fr. *xérophagie*)
xerofíl, -ă *adj.* (despre organisme) adaptat la un climat foarte arid. (< fr. *xérophile*)
xerofilíe *s. f.* proprietate a organismelor xerofile. (< germ. *Xerophilie*)
xerofită *adj., s. f.* (plantă) xerofilă. (< fr. *xérophyte*)
xerofitic, -ă *adj.* referitor la plantele xerofite. (< fr. *xérophytique*)
xerofób, -ă *adj.* (despre organisme) care evită terenurile uscate. (< fr. *xérophobe*)
xerofórm *s. n.* substanţă medicamentoasă, compus al bismutului, pulbere galbenă, antiseptic gastrointestinal. (< fr. *xéroforme*)
xeroftálmic, -ă *adj., s. m. f.* (suferind) de xeroftalmie. (< fr. *xérophtalmique*)
xeroftalmíe *s. f.* uscare a conjunctivei şi a corneei, provocată de lipsa vitaminei A şi de insuficienţa secreţiei lacrimale; xerom, xerozis. (< fr. *xérophtalmie*)
xerogél *s. n.* material obţinut prin uscarea gelurilor. (< fr. *xérogel*)
xerogeofíte *s. f. pl.* **1.** plante care în perioada de uscăciune persistă prin organele lor subterane. **2.** plante la care stadiul de repaus biologic corespunde cu perioada de uscăciune. (< fr. *xérogéophytes*)
xerográf *s. n.* aparat folosit în xerografie. (< it. *xerografo*)
xerografiá *vb. tr.* a multiplica prin xerografie. (< germ. *xerographieren*)
xerográfic, -ă *adj.* de xerografie. (< germ. *xerogra-phisch*, engl. *xerographic*)
xerografíe *s. f.* procedeu de copiat şi multiplicat, fără contact, prin impresionarea unei plăci acoperite cu un strat de material fotoconductor şi încărcate cu electricitate statică. (< germ. *Xerographie*, fr. *xérographie*)
xerografíst, -ă *s. m. f.* muncitor specializat în xerografie. (< xerografie + -ist)
xerohiménic, -ă *adj.* (despre un climat) caracterizat printr-un anotim hibernal uscat. (< fr. *xérochiménique*)
xeróm *s. n.* xeroftalmie. (< fr. *xérome*)
xeromaníe *s. f.* apariţie a simptomelor organice ale perioadei menstruale fără menstruaţie. (< fr. *xeroménie*)
xeromórf, -ă *adj.* (despre organisme) adaptat la secetă. (< germ. *xeromorph*)
xeromorfíe *s. f.* adaptare morfologică şi funcţională a organismelor la condiţii de uscăciune; xeromorfism, xeromorfoză. (< fr. *xéromorphie*)
xeromorfism *s. n.* xeromorfie. (< fr. *xéromorphisme*)
xeromorfóză *s. f.* xeroomorfie. (< fr. *xéromorphose*)
xeroriníe *s. f.* uscare a mucoasei nazale. (< fr. *xérorhinie*)
xerosérie *s. f.* serie de schimbări ale unui ecosistem pe un sol arid. (< engl. *xeroserie*)
xerostomíe *s. f.* senzaţie de uscare a gurii, datorită unei insuficiente salivaţii. (< fr. *xérostomie*)
xerotéric, -ă *adj.* (despre un climat) caracterizat printr-un anotimp estival uscat. (< fr. *xérothérique*)
xerotérm, -ă *adj.* (despre organisme) adaptat la un climat uscat şi cald; xerotermofil. (< fr. *xérotherme*)
xerotermofíl, -ă *adj.* xeroterm. (< lat. *xerothermophillus*)
xerotermofíte *s. f. pl* plante xerotermofile. (< fr. *xérothermophytes*)
xerotomografíe *s. f.* tomografie pulmonară prin procedeul xerografiei. (< xero- + tomografie)
xerotropism *s. n.* mişcare de răsucire sau de curbare la plante pentru evitarea uscării. (< fr. *xérotropisme*)
xérox *s. n.* aparat de copiere şi multiplicare uscată, prin xerografie. (< engl. *xerox*)
xeroxá *vb. tr.* a fotocopia la xerox; xerocopia. (< xerox)
xerózăˡ *s. f. (med.)* uscare a pielii datorită unei secreţii sebacee insuficiente; asteatoză. (< fr. *xérose*)
-xerózăˢ v. x e r (o) - .
xerózis *s. n.* xeroftalmie. (< fr. *xérosis*)
XIF(O)- *elem.* „vârf de sabie", „apendice xifoid". (< fr. *xiph/o/-*, cf. gr. *xiphos*)
xifie *s. f.* peşte răpitor, feroce, din mările tropicale şi temperate; peşte-cu-spadă. (< fr. *xiphias*)
xifofór *s. m.* peşte mic de acvariu cu o colorăţie variată, în natură de culoare verde-metalic, cu irizaţii şi o dungă roz pe linia laterală, originar din Mexic. (< fr. *xiphophore*)
xifoíd, -ă *adj., s. n.* (cartilaj) în formă de vârf de sabie, extremitatea inferioară a sternului. (< fr. *xiphoïde*)
xifoidalgíe *s. f.* durere la nivelul xifoidului. (< fr. *xiphoïdalgie*)
xifoidian, -ă *adj.* al xiloidului. (< fr. *xiphoïdien*)
xifoidítă *s. f.* inflamaţie a cartilajului xifoid. (< fr. *xiphoïdite*)
xifopág *s. m.* monstru dublu la care cele două corpuri simt unite de la ombilic până la apendicele xifoid. (< fr. *xiphopage*)
xífos *s. n.* formaţie chitinoasă a corpului unor animale, cu rol de apărare a ţesuturilor moi; scut. (< fr. *xipho*)
xifosternopexíe *s. f.* detaşare chirurgicală a pendiculei xifoid şi suturare a acestuia pe faţa anterioară a sternului. (< fr. *xephosternopexie*)
XIL(O)-, -xíl(ă) *elem.* „lemn, copac", „pădure"; „lemnos". (< xyl/o/-, -xyle, cf. gr. *xylon*)
xilán *s. m.* polizaharidă din celulele lignificate ale lemnului, din paie etc. (< fr. *xylane*, germ. *Xylan*, engl. *xylan*)
xilém *s. n.* ţesut al plantelor având celulele cu membranele îngroşate şi lignificate. (< fr. *xylème*, germ. *Xylem*)
xilén *s. m.* hidrocarbură benzenică, lichidă, omolog superior al toluenului, din gudroanele de huilă. (< fr. *xylène*)
xilidímă *s. f.* amină din xilen, folosită la fabricarea coloranţilor şi a medicamentelor. (< fr. *xylidine*)
xilít *s. n.* constituent al cărbunilor bruni inferiori. (< fr. *xylite*)
xilocárp *s. n.* fruct tare, uscat, de pădure. (< fr. *xylocarpe*)
xilocróm *s. m.* nume dat pigmenţilor tanini din lemn. (< fr. *xylochrome*)

xilofág, -ă *adj.* (despre insecte, ciuperci) lignivor. (< fr. *xylophage*)
xilofagíe *s. f.* regim alimentar al insectelor xilofage. (< fr. *xylophagie*)
xilofíl, -ă *adj.* (despre ciuperci) care creşte pe lemn. (< fr. *xylophile*)
xilofíte *s. f. pl.* plante lemnoase (arbori, arbuşti; subarbuşti). (< lat. *xylophytae*)
xilofón *s. n.* instrument muzical de percuţie din lamele de lemn, diferite ca dimensiuni şi esenţă, care se lovesc cu două baghete (ciocănele) de lemn, de sticlă sau de metal. (< fr. *xylophone*)
xilofoníst, -ă *s. m. f.* cântăreţ la xilofon. (< it. *xilofonista*)
xilogén, -ă *adj.* care generează ţesutul lemnos. (< fr. *xylogène*)
xilográf, -ă *s. m. f.* gravor în lemn. (< fr. *xylographe*)
xilográfic, -ă *adj.* obţinut prin xilografie. (< fr. *xylographique*)
xilografíe *s. f.* **1.** arta de a grava în lemn; clişeu, gravură în lemn. **2.** procedeu de tipar înalt, cu clişee gravate în lemn. (< fr. *xylographie*)
xilográmă *s. f.* clişeu tipografic în lemn prin gravare. (< fr. *xylogramme*)
xilogravúră *s. f.* procedeu de obţinere a unui clişeu în lemn prin gravare; xilografie. • clişeul însuşi; reproducere după un astfel de clişeu. • desen cu linii groase, având tehnica gravurilor în lemn. (< fr. *xylogravure*)
xiloíd, -ă *adj.* (despre un material) de structură lemnoasă. (< fr. *xyloïde*)
xilól *s. n.* xilen brut. (< fr. *xylol*)
xilolatríe *s. f.* cult al zeilor de lemn. (< fr. *xylolâtrie*)
xilolít *s. n.* **1.** lemn fosilizat. **2.** amestec de rumeguş de lemn, oxid şi clorură de magneziu, colorat cu pigmenţi minerali şi cu aspect de piatră, material pentru pardoseli termoizolante. (< germ. *Xylolith*)
xilolitografíe *s. f.* procedeu de tipar litografic la care clişeul se execută pe o placă de lemn acoperită cu un strat de calcar. (< fr. *xylolithographie*, germ. *Xylolitho-graphie*)
xilolitogravúră *s. f.* reproducere prin xilolitografie. (< fr. *xylolithogravure*)
xilológie, -ă *adj.* referitor la xilologie. (< fr. *xylologique*)
xilologíe *s. f.* ramură a botanicii care studiază lemnul şi proprietăţile lui. (< fr. *xylologie*)
xilomanţíe *s. f.* pretinsă artă de a ghici viitorul în lemn. (< xiolo- + -manţie)
xilométru *s. n.* instrument pentru măsurarea cubajului lemnelor. (< fr. *xylomètre*)
xilón *s. n.* fibră textilă sintetică pentru obiecte de îmbrăcăminte. (< fr. *xilon*)
xiloríz, -ă *adj.* (despre plante) cu rădăcini lignificate. (< lat. *xylorrhizus*)
xilostrómă *s. f.* miceliu pâslos la ciupercile xilofage, dezvoltat în interiorul ţesutului lemnos. (< fr. *xylostrome*)
xiloterapíe *s. f.* (*med.*) tratament care utilizează varietăţi de lemn. (< fr. *xylothérapie*)
xilotipíe *s. f.* **1.** tipar cu litere de lemn. **2.** procedeu de tipar la reproducerea structurii lemnului din care se prepară clişeul. (< germ. *Xylotypie*)
xilotomíe *s. f.* studiu microscopic şi anatomic al ţesuturilor lemnoase aparţinând plantelor fosile sau actuale. (< fr. *xylotomie*)
xilóză *s. f.* monozaharidă care se găseşte în lemn, în paie etc. (< fr. *xylose*)
xísmă *s. f.* (*med.*) bucăţi de membrane în scaune diareice. (< fr. *xysme*)
xist *s. n.* **1.** galerie acoperită la templele greceşti, unde se ţineau lecţiile în timpul iernii. **2.** (la romani) galerie acoperită într-o grădină. (< fr. *xyste*)
xoanón *s. n.* statuie sculptată în trunchiul copacilor din epoca arhaică a Greciei antice. (< fr., gr. *xoanon*)
xografíe *s. f.* procedeu de imprimare fotografică în relief. (< fr. *xographie*)
xu *s. m.* monedă divizionară în Vietnam, a suta parte dintr-un dong. (< fr. *xu*)

Y

yakúza *s. f.* **1.** membru al mafiei japoneze. **2.** film cu gangsteri japonezi. (< fr., jap. *yakuza*)

yálă *s. f.* încuietoare de siguranţă, de tip special, cu sistem cilindric. (< engl. *yale*)

yang *s. n.* v. yin.

yankéu, -ée *s. m. f.* **1.** poreclă (ironică) dată, începând cu sec. XVII, locuitorilor din nord-estul SUA; (*p. ext.*) orice cetăţean al SUA. **2.** nume dat nordiştilor în timpul Războiului de Sucesiune. (< engl. *yankee*)

yard *s. m.* măsură engleză de lungime egală de 0,914 m. (< engl. *yard*)

yárdang *s. m.* formă de relief cu aspectul unor ridicături despărţite prin şanţuri, specifică deşerturilor Asiei Centrale. (< fr., engl. *yardang*)

yearling /iărling/ *s. m.* animal (mânz) având vârsta de un an. (< engl. *yearling*)

yemenít, -ă **I.** *s. m. pl.* popor constituit ca naţiune în Yemen (Arabia). **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor. (< fr. *yéménite*)

yen *s. m.* unitatea monetară a Japoniei. (< engl., fr. *yen*)

yeoman /ióumen/ *s. m.* **1.** servitor la o curte regală sau seniorială. **2.** subordonat, ajutor. **3.** om liber dintr-o comunitate; (*spec.*) fermier liber, mic proprietar rural în Anglia. **4.** membru al unui corp de gardă englez. **5.** (*mar.*) ofiţer însărcinat cu îndatoririle clericale. (< engl., fr. *yeoman*)

yesman /iésmen/ *s. m.* adept necondiţionat al cuiva; om linguşitor. (< engl. *yesman*)

yéti *s. m.* animal sau om ipotetiv primitic, de pe versantul sudic al munţilor Himalaya, „omul zăpezilor", „omul pădurii". (< fr. *yéti*)

ye-ye /ie-ie/ *s. n.* refren de muzică uşoară care utilizează un ritm special, venit din SUA, apropiat de rock. (< fr. *yé-yé*)

yin, yang *s. n.* (*mit. chin.*) două principii centrare şi perechi complementare (tânăr-bătrân, bogat-sărac), la care chinezii credeau că lumea este guvernată. (< fr., chin. *yin, yang*)

yláng-yláang *s. m.* arbore cultivat în Indonezia şi în Madagascar pentru florile sale întrebuinţate în parfumerie. (< fr. *ylang-ylang*)

yóga *s. f.* **1.** şcoală filosofică indiană cu tradiţii străvechi, care preconizează tehnica meditaţiei şi cunoaşterii eului şi exerciţiul fizic, în vederea eliberării de viaţa materială, a perfecţionării proceselor fiziologice şi psihice ale organismului uman. **2.** disciplină de educare a spiritului şi corpului prin practicarea unor tehnici riguroase care duc la stăpânirea deplină a organismului. **3.** ansamblul tehnicilor şi exerciţiilor specifice acestei discipline. (< engl., fr. *yoga*)

yoghín *s. m.* adept al filosofiei yoga; cel care practică exerciţii yoga; yoghist. (< fr. *yogi*)

yoghínic, -ă *adj.* referitor la yoga, la yoghini; yoghist. (< fr. *yoginique*)

yoghíst, -ă **I.** *adj.* yoghinic. **II.** *s. m.* yoghin. (< yoga + -ist)

yohimbină *s. f.* alcaloid din scoarţa unui arbore din Africa de vest, care acţionează asupra sistemului nervos simpatic contrar adrenalinei. (< fr. *yohimbine*)

Yom Kippúr *s. n.* mare sărbătoare religioasă mozaică simbolizând reconcilierea dintre om şi divinitate. (< ebr., fr., engl. *Yom Kippur*)

York *s. m.* rasă de porci de culoare albă, cu pielea roşie şi păr rar, cu botul cârn şi cu urechi mari, creată în Anglia. (< engl. *york*)

yorkián *s. n.* etaj al carboniferului din Anglia. (< engl. *York*/ian/)

yorúba *s. f.* populaţie din Africa occidentală (Nigeria, Togo, Dahomey), cu o civilizaţie marcantă, având o artă foarte evoluată. • (*s. f.*) limba vorbită de această populaţie. (< fr. *yoruba*)

youyou /iuiú/ *s. n.* mică ambarcaţiune, scurtă şi largă, pentru legătura între vase şi chei. (< fr. *youyou*)

yoyó /io-io/ *s. n. inv.* jucărie formată dintr-un disc scobit care poate fi făcut să urce sau să coboare cu ajutorul unei sfori. (< fr. *yo-yo*)

ypresián, -ă *adj., s. n.* (din) ultimul etaj al paleocenului din centrul şi sudul Europei. (< fr. *yprésien*)

yterbínă *s. f.* oxid de yterbiu. (< fr. *ytterbine*)

ytérbiu *s. n.* element metalic din grupa lantanidelor. (< fr. *ytterbium*)

ytrifér, -ă *adj.* (despre minereuri) care conţine ytriu. (< fr. *ythrifère*)

ytriu *s. n.* element metalic, alb-cenuşiu, uşor, greu fuzibil, folosit la elaborarea unor aliaje. (< fr. *yttrium*)

yttrotantalit *s. n.* compus natural la ytriului de culoare neagră catifelată şi luciu semimetalic, care cristalizează în sistemul rombic. (< fr. *yttrotamtalite*)

yuán *s. m.* unitatea monetară a Chinei. (< fr. *yuan*)

yúcca *s. f.* plantă liliacee arborescentă din India şi America, cu frunze lungi, în smocuri şi flori mari, albe sau violete, aclimatizată în ţările temperate ca plantă ornamentală. • fibra textilă obţinută. (< engl., fr. *yucca*)

yúko *s. n.* (*juco*) decizie de arbitru care acordă unui jucător 5 puncte pentru executarea unui procedeu sportiv. (< cuv. jap.)

yúnga *s. f.* pădure tropicală umedă pe pantele estice ale Anzilor bolivieni. (< sp. *Yunga*)

yúppi *s. m.* tânăr dinamic, ambiţios, cu succes în afaceri; cel care are drept unic scop succesul profesional şi financiar, neglijând astfel relaţiile familiale şi prieteneşti.. (< engl., fr. *yuppi*)

Z

zagáie *s. f.* suliță folosită la popoarele primitive din Africa neagră. (< fr. *zagaie*)

ZAHAR(O)-/ZAHARI- *elem.* „zahăr". (< fr. *sacchar/o/-. sacchari-*, cf. lat. *saccharum*, gr. *sakkharon*)

zaharát[1] *s. m.* sare a acidului zaharic. (< fr. *saccharate*)

zaharát[2]**, -ă** *adj.* care conține zahăr; provocat de zahăr. (< zahăr + -at)

zaharáză *s. f.* enzimă din sucul intestinal care descompune zaharoza în fructoză și glucoză; invertază, sucrază. (< fr. *saccharase*)

ZAHARI- v. z a h a r (o) - .

zaháric *adj. acid* ~ = acid-alcool prin oxidarea zaharozei. (< fr. *saccharique*)

zaharíde *s. f. pl.* glucide. (< fr. *saccharides*)

zaharifér, -ă *adj.* care produce, conține zahăr. (< fr. *saccharifère*)

zaharificá *vb. tr.* a transforma substanțele amilacee sau celulozice în zaharuri fermentescibile. (< fr. *saccharifier*)

zaharificatór *s. n.* instalație pentru operația de zaharificare. (< fr. *saccharificateur*)

zaharigén, -ă *adj.* care se poate transforma în zahăr prin hidratare. (< fr. *saccharigène*)

zaharimétric, -ă *adj.* referitor la zaharimetrie. (< fr. *zaccharimétrique*)

zaharimetríe *s. f.* metodă de determinare a concentrației soluțiilor de zahăr cu ajutorul zaharimetrului. (< fr. *saccharimétrie*)

zaharimétru *s. n.* areometru folosit în zaharimetrie. (< fr. *saccharimètre*)

zaharínă *s. f.* produs sintetic cristalizat, alb, solubil în apă, cu o putere de îndulcire mult mai mare decât a zahărului, dar fără nici o valoare nutritivă. (< fr. *saccharine*)

zaharoíd, -ă *adj.* care are aspectul zahărului. (< fr. *saccharoïde*)

zaharomíces *s. n.* ciupercă microscopică care produce fermentația alcoolică în materii zaharoase; zaharomicete. (< fr. *sacchromyces*)

zaharomicéte *s. f. pl.* zaharomices. (< germ. *Sacharomyzeten*)

zaharomicóză *s. f.* boală parazitară produsă de zaharomices. (< fr. *saccharomycose*)

zaharós, -oásă *adj.* **1.** de natura zahărului. ◊ *produs* ~ = produs alimentar din zahăr. **2.** (*fig.*) alb, compact, cristalin. (< fr. *sacchareux*)

zaharóză *s. f.* substanță cristalizată, albă, dulce, din fructoză și glucoză, care se găsește în tulpina, rădăcina și fructele unor plante. (< fr. *saccharose*)

zaharozuríe s. f. prezența patologică a zahărului în urină. (< fr. *zaccharosurie*)

zaibatsú *s. n.* trust în Japonia. (< fr., jap. *zaibatsu*)

zair *s. m.* unitatea monetară a Republicii Congo democrat. (< fr. *zaïre*)

zairéz, -ă **I.** *s. m. pl.* popor constituit ca națiune în Zair. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din acest popor (Congo, Africa). (< fr. *Zaïr,* + *-ez*)

zambián, -ă *adj., s. m. f.* (locuitor) din Zambia (Africa). (< fr. *zambien*)

zamítes *s. n.* gen fosil de gimnosperme cu foliole ascuțite, dese, și nervuri paralele, din jurasic până în cretacicul inferior. (< fr. *zamites*)

zapateádo /sa-/ *s. n.* dans solistic, de origine spaniolă, cu mișcare rapidă, sincopată, ale cărui accente ritmice se marchează prin lovituri de călcâi; melodia corespunzătoare. (< sp. *zapateado*)

zapp *s. n.* zapping. (< zappa)

zappá *vb. tr.* a schimba frecvent canalele la televiziune cu telecomanda de către telespectator. (< fr. *zapper*)

zappáj *s. n.* zappare; zapping. (< *zappa* + *-aj*)

zappíng *s. n.* zapp, zappaj. (< fr. *zapping*)

zaratít *s. n.* carbonat bazic de nichel natural, verde. (< fr. *Zaratite*)

zarzuelă /sarsuélă/ *s. f.* gen al operetei spaniole, asemănător operei comice, apărut în sec. XVII prin integrarea unor intermedii muzicale într-o piesă de teatru. (< sp. *zarzuela*)

-záur, -zaurián v. s a u r (o) - .

zaț *s. n.* **1.** substanță depusă pe fundul unui vas de cafea; drojdie. **2.** text din litere de plumb, de forma paginilor, pentru tipărit. (< germ. *Satz*)

zbir *s. m.* reprezentant tiran și brutal al autorității de stat; (*p. ext.*) om sever, crud și brutal. (< fr. *sbire*, it. *sbirro*)

zeamíl *s. n.* produs alimentar dietetic, obținut prin tratarea amidonului din porumb cu hidratat de sodiu. (n. com.)

zeaxantínă *s. f.* pigment galben prezent la bobul de porumb și, alături de xantofilă, în cantitate mai mică, în ouăle de pasăre. (< fr. *zéaxantine*)

zebrá *vb. tr.* a vărga. (< fr. *zébrer*)

zébră *s. f.* **1.** mamifer african erbivor, imparicopitat, înrudit cu calul, cu păr gălbui și vărgat cu dungi negre sau brune. **2.** mic pește de recif și de acvariu, foarte vioi, cu multă mobilitate, cu dungi de un albastru metalic strălucitor pe fond argintiu sau, la mascul, auriu, originr din India. **3.** marcaj de traversare a străzii pentru pietoni prin dungi paralele vopsite. (< fr. *zèbre*)

zebroíd *s. m.* animal rezultat din hibridarea dintre cal și zebră. (< germ. *Zebroid*)

zébu *s. m.* mamifer rumegător domesticit în Asia și Madagascar, asemănător cu boul, cu o cocoașă de grăsime pe greabăn. (< fr. *zébu*)

zefír[1] *s. m.* vânt de apus, călduț, care suflă primăvara; (*p. ext.*) adiere. (< fr. *zephyr*, lat. *zephyrus*)

zefír[2] *s. n.* țesătură ușoară de bumbac, pentru cămăși, bluze etc. (< fr. *zephyr*, lat. *zephyrus*)

zegism *s. n.* teorie filosofico-economică de esență neomalthusianistă, potrivit căreia populația globului, cererea de produse alimentare și poluarea ar înregistra creșteri într-un mod progresiv, amenințător, în timp ce resursele globului s-ar afla în cantități limitate. (< engl. *z*/ero/ *e*/economic/ *g*/rowth/, creștere economică zero + *-ism*)

zégras *s. n.* iarbă-de-mare, algă. (< germ. *Seegras*)

zeifică *vb. tr.* a deifica. (< după *deifica*)

zeínă *s. f.* proteină vegetală din boabele de porumb. (< fr. *zéine*)

zeitáte *s. f.* divinitate păgână, zeu, zeiță. (< zeu + -itate)

zel *s. n.* râvnă, sârguință; ardoare. ◊ *exces de* ~ = sârguință exagerată. (< fr. *zèle*, lat. *zelus*)
zelatór, -oáre *adj., s. m. f.* (om) zelos; zelot (1). (< fr. *zélateur*)
zelós, -oásă *adj.* plin de zel; zelator. (< zel + -os)
zelót, -ă *adj., s. m. f.* **1.** (adept) al zelotismului; fanatic religios; zelator. **2.** șef al unui grup, în anumite confrerii sau asociații religioase. (< fr. *zélote*)
zelotísm *s. n.* **1.** mișcare naționalistă extremistă printre evrei, în Antichitate, ai cărei adepți se entuziasmau pentru legea lui Moise și evitau contactul cu cei de alt neam. **2.** exces de zel, fanatism religios. (< fr. *zélotisme*)
-zemíe *elem.* „pierdere, lipsă". (< fr. *-zemie*, cf. gr. *zemia*)
zen *s. n.* sectă budistă din Japonia care se bazează pe educarea unei anumite conduite, pe o tehnică specială de meditație filosofică, menită să stimuleze concentrarea gândirii. (< fr. *zen*)
zenaná *s. f.* țesătură cu urzeală de mătase și bătătură de bumbac, pe o parte lucioasă și pe cealaltă plușată. (< fr. *zénana*)
zénd, -ă adj., s. m. f. (locuitor) care a folosit limba zendă. • (*s. f.*) limbă indo-europeană din grupul indo-iranian, din care derivă vechea persană, în care au fost scrise textele sacre din *Avesta*. (< fr. *zend*)
zenít *s. n.* **1.** punctul cel mai înalt de pe bolta cerească, diametral opus nadirului, pe verticală, deasupra locului de observație. **2.** (*fig.*) culme, apogeu. (< fr. *zénith*)
zenitál, -ă *adj.* referitor la zenit. ◊ *distanță ~ă* = unghiul vertical între zenit și un astru. (< fr. *zénithal*)
ZEO- *elem.* „fierbere". (< fr. *zéo*, cf. gr. *zein*, a fierbe)
zeolít *s. m.* silicat natural de aluminiu și sodiu din rocile vulcanice. (< fr. *zéolite*)
xeolític, -ă *adj.* care conține zoliți. (< fr. *zéolitique*)
zeolitizáre *s. f.* transformare a feldspaților și a altor aluminosilicați în zeoliți. (după fr. *zéolitisation*)
zepelín *s. n.* dirijabil de mari dimensiuni, cu un înveliș rigid de metal și cu numeroase compartimente umplute cu hidrogen. (< germ. *Zeppelin*)
zéppă *s. f.* problemă enigmistică asemănătoare monoverbului cu incastru, în care prin introducerea unei litere sau silabe într-un cuvânt de bază se obține un alt cuvânt cu alt înțeles. (< it. *zeppa*)
zéro *s. n.* **1.** număr în sistemul numeric înainte de unu. • simbol numeral (0), care, pus la dreapta unei cifre, îi mărește valoarea de zece ori. **2.** (*fig.*) om de nimic; nulitate. **3.** valoarea unei mărimi de la care se începe măsurarea acelei mărimi. • (*adj.*; despre afixe, desinențe) care lipsește, dar constituie o marcă tocmai prin absență. (< fr. *zéro*)
zerotáj *s. n.* determinarea punctului zero al termometrelor, precum și verificarea ulterioară a acestora. (< fr. *zérotage*)
zerovalént, -ă *adj.* (despre elemente chimice) care nu se poate combina cu nici un element. (< fr. *zérovalent*)
zéta *s. f.* a șasea literă a alfabetului grecesc (Z, ζ), corespunzând sunetlui *z*. (< fr. *zèta*)
zetétic, -ă I. *adj. (fil.)* referitor la metodele de cercetare pentru a descoperi rațiunea și natura lucrurilor. **II.** *s. m.* nume dat filosofilor greci, discipoli ai lui Pyrrhon. **III.** *s. f.* metodă filosofică sau științifică bazată pe cercetare. (< fr. *zététique*)
zețaj *s. n.* metodă de separare sau concentrare a mine-reurilor ori cărbunilor sfărâmați cu ajutorul unui curent de apă. (< fr. *setzage*)
zéugmă /zeug-/ *s. f.* figură de stil prin care se unesc gramatical două sau mai multe substantive cu un verb sau cu un adjectiv care, logic, nu se raportează decât la unul dintre substantive. (< fr. *zeugma*)
ziaríst, -ă *s. m. f.* cel care lucrează în redacția unui ziar, a unei reviste; gazetar, jurnalist. (după it. *diarista*)
ziarístic, -ă I. *adj.* de ziar; specific presei. **II.** *s. f.* profesiunea de ziarist; gazetărie, jurnalistică. (< ziarist + -ic)
zibelínă *s. f.* **1.** mamifer carnivor asemănător jderului, cu blana foarte frumoasă, din Asia și Africa; samur. **2.** țesătură cu aspectul blănii de zibelină (1), din lână de calitate superioară, cu firul foarte puțin răsucit. (< fr. *zibeline*)
zibétă *s. f.* mamifer carnivor din familia viveridelor, cu părul cenușiu, pătat cu negru, prezentă în savanele africane, care secretă un suc onctuos folosit în parfumerie; civetă. (< it. *zibetta*)
ZIGO-, -zigíe *elem.* „unire, joncțiune, acuplare". (< fr. *zygo-*, *-zygie*, cf. gr. *zygon*)
zigoauxospór *s. m.* auxospor de rezistență. (< fr. *zygoauxospore*)
zigodactíl, -ă *adj.* (despre păsări cățărătoare) cu degete reunite. (< fr. *zygodactyle*)
zigofáză *s. f.* (*biol.*) fază în dezvoltarea unui organism între momentul fertilizării și diplofază. (< fr. *zygophase*)
zigofíte *s. f. pl.* plante rezultate din conjugarea celor doi gameți. (< fr. *zygophytes*)
zigogamíe *s. f.* copulare a gametangiilor. (< fr. *zygogamie*)
zigogenétic, -ă *adj.* rezultat din fecundare. (< fr. *zygogénétique*)
zigogenéză *s. f.* naștere a zigotului. (< fr. *zygogenèse*)
zigomátic, -ă *adj.* al zigomei. ◊ *os* ~ = zigomă. (< fr. *zygomatique*)
zigómă *s. f.* os pereche care constituie umerii obrajilor; os molar. (< fr. *zygoma*)
zigomér, -ă I. *adj.* (*biol.*) divizat în perechi. **II.** *s. n.* regiune cromozomială care asigură împerecherea cromozomilor omologi în meioză. (< fr. *zygomère*)
zigomicéte *s. f. pl.* clasă de ciuperci inferioare care se înmulțesc prin zigospori: mucoraceele. (< fr. *zygomycètes*)
zigomórf, -ă *adj.* (despre flori) cu un singur plan de simetrie. (< fr. *zygomorphe*)
zigomorfíe *s. f.* (*bot.*) simetrie bilaterală. (< fr. *zygomorphie*)
zigonémă *s. f.* filament cromozomial în stadiul zigomet al meiozei. (< fr. *zygonéma*)
zigopetálă *s. f.* gen de orhidee tropicală cu labeli mari. (< fr. *zygopétale*)
zigoptére *s. f. pl.* ordin de insecte cu corpul colorat în albastru sau verde-deschis cu reflexe metalice și două rânduri de aripi transparente: libelulele. (< fr. *zygoptères*)
zigosféră *s. f.* gamet[1]. (< lat. *zygosphaera*)
zigospór *s. m.* (*rar*) zigot. (< fr. *zygospore*)
zigosporánge *s. m.* sporange care conține zigospori. (< fr. *zygosporange*)
zigót *s. m.* celulă din fuziunea a doi gameți haploizi; ou fecundat; zigospor. (< fr. *zygote*)
zigotactísm *s. n.* **1.** atracție reciprocă între celulele și organele sexuale mascule și femele. **2.** atracția dintre hifele de sex diferit pentru conjugare. (< fr. *zygotactisme*)
zigótic, -ă *adj.* al zigotului. (< fr. *zygotique*)
zigozoospór *s. m.* spor ciliat mobil rezultat din conjugarea a două celule sexuale omoloage. (< fr. *zygozoospore*)
zigurát *s. n.* templu monumental mesopotamian, piramidă în trepte, alcătuit prin suprapunerea de prisme dre-ptunghiulare din ce în ce mai mici. (< fr. *ziggourat*)
zigzág *s. n.* linie frântă. ◊ *în* ~ = zigzagat. (< fr. *zigzag*)
zigzagá *vb. intr.* a face zigzaguri; (*fam.*) a merge pe două cărări. (< fr. *zigzaguer*)
zigzagánt, -ă *adj.* care merge în zigzaguri. (< fr. *zigzagant*)
zigzagát, -ă *adj.* în zigzag. (< fr. *zigzagué*)
ZIM(O)-, -zímă *elem.* „ferment, fermentație", „enzimă". (< fr. *zym/o/-*, *-zyme*, cf. gr. *zyme*)
zimáză *s. f.* enzimă fermentativă din drojdia de bere, care transformă glucoza în alcool și în gaz carbonic. (< fr. *zymase*)
-zímă v. z i m (o) -.
zimbabweán, -ă /-bubu-/ *adj., s. m. f.* (locuitor) din Zimbabwe. (< *Zimbabwe* + *-ean*)
zimogén, -ă I. *adj.* (despre celule, glande) care produce enzime; (despre bacterii) care produce fermentație; fermentativ. **II.** *s. n.* formă inactivă a unei enzime. (< fr. *zymogène*)
zimogenéză *s. f.* totalitatea proceselor biochimice, care duce la sinteza enzimelor. (< fr. *zymogenèse*)
zimolíză *s. f.* descompunere a substanțelor sub acțiunea enzimelor. (< fr. *zymolyse*)
zimólogic, -ă *adj.* referitor la zimologie. (< fr. *zymologique*)
zimologie *s. f.* știință care studiază fermenții și fermentațiile; enzimologie. (< fr. *zymologie*)
zimotéhnic, -ă *adj.* de zimotehnic. (< fr. *zymotechnique*)

zimotehníe *s. f.* tehnica producerii şi dirijării procesului de fermentaţie. (< fr. *zymotechnie*)
zimoterapíe *s. f.* folosirea fermenţilor în scop terapeutic. (< fr. *zymothérapie*)
zimótic, -ă *adj.* referitor la fermentaţie. (< fr. *zymotique*)
zinc *s. n.* metal alb-albăstrui, moale, maleabil şi ductil, uşor fuzibil, folosit la elaborarea unor aliaje, la zincarea oţelurilor etc. (< fr. *zinc*)
zincá *vb. tr.* a acoperi un metal, un obiect cu un strat de zinc. (< fr. *zinquer*)
zincát *s. m.* sare a hidroxidului de zinc. (< fr. *zincate*)
zincifér, -ă *adj.* (despre minereuri) care conţine zinc. (< fr. *zincifère*)
zincít *s. n.* oxid natural de zinc. (< fr. *zincite*)
zincográf, -ă *s. m. f.* muncitor calificat care execută clişee în zinc. (< fr. *zincographe*)
zincografiá *vb. tr.* a reproduce imagini, desene cu ajutorul zincografiei. (< fr. *zincographier*)
zincográfic, -ă *adj.* de zincografie. (< fr. *zincogra-phique*)
zincografíe *s. f.* **1.** tehnica clişeelor metalice folosite în imprimerie; zincogravură. **2.** atelier în care se execută asemena clişee. **3.** reproducere prin zincografie (1). (< fr. *zincographie*)
zincogravúră *s. f.* zincografie (1). • clişeu zincografic; reproducerea obţinută. (< fr. *zincogravure*)
zincóză *s. f.* pneumoconioză cauzată de inhalarea pulberilor de zinc. (< fr. *zincose*)
zingiantróp *s. m.* maimuţă antropoidă fosilă, descoperită în 1959 în Tanganyika (Tanzania). (< fr. *zingianthrope*)
zínnie *s. f.* plantă erbacee, din Mexic, cu flori frumoase, cu un colorit variat; cârciumăreasă. (< fr. *zinnia*, germ. *Zinnie*)
zinnwaldit /ţinvaldit/ *s. n.* silicat natural de litiu, potasiu şi fier. (< fr. *zinnwaldite*, germ. *Zinnwaldit*)
zircón *s. n.* silicat natural de zirconiu. (< fr. *zircon*)
zirconită *s. f.* varietate de zircon. (< fr. *zirconite*)
zircóniu *s. n.* metal alb-cenuşiu, greu fuzibil, cu rezistenţă mecanică ridicată, folosit la elaborarea unor oţeluri speciale, dure, la construirea reactoarelor nucleare. (< fr. *ziconium*)
zítum *s. n.* bere fabricată de egipteni din orz fermentat. (< fr. *zythum*)
ZO(O)-, -zoár, -zóic, -zoísm *elem.* „animal". (< fr. *zo/o/-, -zoaire, -zoïque, -zoïsme,* cf. gr. *zoon*)
zoantróp, -ă *s. m. f.* suferind de zoantropie. (< fr. *zoanthrope*)
zoantropíe *s. f.* delir în timpul căruia bolnavul se crede metamorfozat în animal. (< fr. *zoanthropie*)
-zoár v. zo(o)-.
zoárh *s. m.* conducător de elefanţi în formaţiile militare antice greceşti. (< gr. *zoarkhos*)
zodiác *s. n.* zonă circulară în care ecliptica ocupă mijlocul şi care conţine cele 12 constelaţii (corespunzătoare lunilor) pe care le parcurge Soarele în mişcarea sa aparentă în cursul unui an. (< fr. *zodiaque*, lat. *zodiacus*, gr. *zodiakos*)
zodiacál, -ă *adj.* referitor la zodiac. • (despre constelaţii) din regiunile zodiacului. ◊ *semne ~e* = fiecare dintre cele 12 simboluri ale zodiilor, corespunzând diviziunilor zodiacului; *lumină ~ă* = fâşie de lumină din regiunea zodiacului, înainte de răsăritul Soarelui (toamna) şi după apusul acestuia (primăvara). (< fr. *zodiacal*)
-zóf, -zofíe v. - s o f , - s o f i e .
-zóic v. zo(o)-.
zoíl *s. m.* critic invidios, lipsit de obiectivitate, negativist. (< fr. *zoïle*)
-zoísm v. z o (o) - .
zoizít *s. n.* silicat natural hidratat de calciu şi de aluminiu din grupa epidotului, component al unor roci eruptive şi metamorfice. (< germ. *Zoisit*)
zolísm *s. n.* şcoala naturalistă a lui Zola, care urmărea să aplice faptelor umane şi sociale rigoare ştiinţifică. (< fr. *zolisme*)
zolíst, -ă *adj.* propriu (operei) lui Zola. (< zol/ism/ + *-ist*)
zollverein /ţolferáin/ *s. n.* denumirea germană a „uniunii vamale", care a precedat unitatea politică. (< germ. *Zollverein*)
-zóm v. s o m a t (o) - .
zómbi *s. m.* **1.** om înviat din morţi, care şi-a pierdut identitatea, drogat (în stare de letargie) sau cu creierul spălat, apoi înscris cu anumite ordine, pe care le execută orbeşte, folosit în interes personal sau de manipulare politică. **2.** (*fam.*) om fără caracter, lipsit de orice voinţă. (< fr., engl. *zombie*)
zombianísm *s. n.* metodă de dirijare a comportamentului uman, direct sau prin sugestie, de manipulare a opiniei publice prin mijloace mass-media, care transformă omul într-un robot uşor de condus. (< zombi + *-/an/ism*)
-zomíe v. s o m a t (o) - .
zonáj *s. n.* (*cinem.*) defect de prelucrare a peliculei, provocat de agitaţia insuficientă a soluţiilor, care apare pe imagine sub forma unei dungi longitudinale de densitate diferită, ce se deplasează lateral în timpul proiecţiei filmului. (< fr. *zonage*)
zonál, -ă *adj.* referitor la o zonă; care corespunde unei zone; de zonă. (< fr. *zonal*)
zonalitáte *s. f.* mod de repartiţie a fenomenelor naturale geografice pe suprafaţa pământului. (< fr. *zonalité*)
zonár, -ă *adj.* (împărţit) pe zone. (< engl. *zonary*)
zonáre *s. f.* **1.** împărţire a unui teritoriu în zone (de cultură, industriale, de locuit); zonificare. **2.** raionare. (< it. *zonare*)
zóna zoster *s. f.* boală infecţioasă virotică, localizată în ganglionii spinali şi caracterizată prin dureri şi erupţii eritematoveziculare pe traiectul nervilor senzoriali. (< fr. *zona Zoster*)
zónă *s. f.* **1.** porţiune din suprafaţa uscatului, a vegetaţiei şi climei, din adâncimea unei ape sau din sol etc. cu anumite caractere omogene. • suprafaţă delimitată de teren din teritoriul unui oraş, al unei comune. • (*silv.*) suprafaţă denumită convenţional după o plantă-tip. • spaţiu de operaţii militare; porţiune a spaţiului aerian din jurul unui aerodrom, în care se antrenează piloţii. • întindere delimitată din punct de vedere administrativ şi economic-financiar; sector. • (*inform.*) parte a memoriei centrale care înregistrează un număr oarecare de cuvinte, destinate unei întrebuinţări preferenţiale. • (*tehn.*) denumire a unor părţi din furnal. • întindere, extensiune a ceva. • arie, regiune a corpului. **2.** fiecare dintre cele cinci mari diviziuni ale globului terestru, delimitate de cercurile polare şi de tropice. **3.** fiecare dintre părţile cerului care corespund zonelor terestre. **4.** porţiune din suprafaţa unei sfere între două planuri paralele. **5.** (*fiz.*) bandă de frecvenţă în care oscilaţiile au anumite caractere comune. (< fr. *zone*)
zonificáre *s. f.* zonare (1). (< *zonă* + *-ificare*)
zonítă *s. f.* afecţiune (tuberculoasă) a unei zone pulmonare. • imagine radiologică a unei asemenea zone. (< fr. *zonite*)
zonúlă *s. f.* (*anat.*) zonă mică. (< fr. *zonule*)
zonulotomíe *s. f.* secţionare chirurgicală a ligamentului suspensor al cristalinului. (< engl. *zonulotomy*)
ZOO[1]- v. z o (o) - .
zóo[2] *s. n.* grădină zoologică. (< fr. *zoo*)
zooantrópic, -ă *adj.* referitor la zooantropism. (< *zoo*[1] + *antropic*)
zooantropísm *s. n.* delir de metamorfoză într-un animal, în care bolnavul se imaginează în lup, având o criză de furie. (<*zoo*[1] + *antropism*)
zoobéntos *s. n.* totalitatea animalelor din bentos. (< zoo- + bentos)
zoobiologíe *s. f.* biologie animală. (< fr. *zoobiologie*)
zoobiótic, -ă *adj.* **1.** aflat sub influenţa factorilor animali. **2.** (despre paraziţi vegetali) care creşte pe animale. (< fr. *zoobiotique*)
zooblást *s. n.* celulă animală. (< fr. *zooblaste*)
zoobotánic, -ă *adj.* cu caracter zoologic şi botanic. (< zoo[1]- + *botanic*)
zoocecidíe *s. f.* cecidie provocată de un parazit animal. (< fr. *zoocécidie*)
zoocenocít *s. n.* celulă plurinucleară ciliată şi cu mişcări libere, la alge. (< fr. *zoocénocyte*)
zoocenologíe *s. f.* ramură a biologiei care studiază zoocenozele. (< fr. *zoocénologie*)
zoocenóză *s. f.* biocenoză animală. (< fr. *zoocénose*)
zoochímíe *s. f.* disciplină care studiază compoziţia chimică a corpului animalelor şi procesele chimice ce se petrec în el. (< fr. *zoochimie*)

zoocíd *s. n.* pesticid pentru combaterea animalelor dăunătoare. (< zoo- + -cid)
zoocór, -ă *adj., s. f.* (plantă) ale cărei semințe se răspândesc prin intermediul animalelor. (< fr. *zoochore*)
zoocorie *s. f.* însușire a plantelor zoocore. (< fr. *zoochorie*)
zooeconomie *s. f.* disciplină care studiază aplicarea principiilor de economie rurală la creșterea animalelor. (< fr. *zooéconomie*)
zoofág, -ă *adj.* (mai ales despre insecte) carnivor. (< fr. *zoophage*)
zoofagie *s. f.* faptul de a fi zoofag. (< fr. *zoophagie*)
zoofil, -ă *adj.* **1.** suferind de zoofilie. **2.** (despre plante) la care polenizarea se face prin intermediul animalelor. (< it. *zoofilo*)
zoofilie *s. f.* **1.** afecțiune morbidă pentru animale sau păsări. **2.** satisfacere a instinctului erotic în mod prefe-rențial sau exclusiv prin contact sexual cu animale, la indivizi întârziați mintal. **3.** preferința unor țânțari pentru sângele animalelor. (< fr. *zoophilie*)
zoofite *s. n. pl.* încrengătură cuprinzând animale inferioare (echinoderme, meduze, polipi, spongieri, infuzori) cu aspect ce amintește de plante; fitozoare. (< fr. *zoophytes*)
zoofitic, -ă *adj.* referitor la zoofite; (despre simbioză) cu relații între plante și animale. (< fr. *zoophytique*)
zoofitologie *s. f.* studiu al zoofitelor. (< zoofit + -logie)
zoofób, -ă *adj.* **1.** suferind de zoofobie. **2.** (despre plante) care prezintă unele adaptări (ghimpi, spini etc.) de apărare împotriva animalelor erbivore. (< fr. *zoophobe*)
zoofobie *s. f.* teamă morbidă de unele animale (sau păsări). (< fr. *zoophobie*)
zoofór *s. n.* **1.** friză în ordinul ionic sau corintic, cu figuri de animale. **2.** platbandă cu ornamente de tip zoomorf în relief. (< fr. *zoophore*)
zoofóric, -ă *adj.* (*arhit.*; despre frize, coloane) care servește ca suport unor figuri de animale. (< fr. *zoophorique*)
zoogám, -ă *adj.* (despre plante) care prezintă zoogamie. (< fr. *zoogame*)
zoogamét *s. m.* gamet ciliat mobil, la alge și la ciuperci. (< fr. *zoogamète*)
zoogamie *s. f.* fertilizare cu polen transportat prin intermediul animalelor. (< fr. *zoogamie*)
zoogén, -ă *adj.* (despre roci) de origine animală. (< fr. *zoogène*)
zoogenéză *s. f.* explicație mitică a genezei omului din animale sacre. (< zoo[1]- + *geneză*[2])
zoogenie *s. f.* studiu al dezvoltării animalelor. (< fr. *zoogénie*)
zoogeográf, -ă *s. m. f.* specialist în zoogeografie. (< fr. *zoogéographe*)
zoogeografie *s. f.* ramură a biogeografiei care studiază răspândirea speciilor animale pe suprafața terestră. (< fr. *zoogéographie*)
zooglée *s. f.* aglomerare de microorganisme într-o masă mucilaginoasă. (< fr. *zooglée*)
zoográf, -ă *s. m. f.* specialist în zoografie (2). (< zoografie)
zoografic, -ă *adj.* referitor la zoografie. (< fr. *zoographique*)
zoografie *s. f.* **1.** arta picturii animaliere. **2.** parte a zoologiei care se ocupă cu descrierea diferitelor specii de animale. (< fr. *zoographie*)
zoogréfă *s. f.* grefă dermoepidermică cu grefon de la un animal. (< fr. *zoogreffe*)
zooiatrie *s. f.* (*rar*) medicină veterinară. (< it. *zooiatria*)
zooiátru *s. m.* (*rar*) medic veterinar. (< it. *zooiatra*)
zooíd, -ă *adj.* (despre minerale) care are forma unei figuri de animal. (< fr. *zooïde*)
zoolgiénă *s. f.* igienă animală. (< zoo- + igienă)
zoolatrie *s. f.* religie primitivă bazată pe cultul animalelor. (< fr. *zoolâtrie*)
zoolátru, -ă *adj., s. m. f.* (cel) care se închină la animale. (< fr. *zoolâtre*)
zoolít *s. m.* parte fosilă sau petrificată dintr-un animal. (< fr. *zoolithe*)
zoolitic, -ă *adj.* cu zooliți. (< fr. *zoolithique*)
zoológ, -ă *s. m. f.* specialist în zoologie. (< fr. *zoologue*)
zoológic, -ă *adj.* referitor la zoologie. **o** *grădină ~ă* = spațiu liber și amenajat în care sunt ținute, în scop științific și instructiv, diverse animale; zoo[2], zooparc. (< fr. *zoologique*)
zoologie *s. f.* știință care studiază regnul animal. (< fr. *zoologie*)
zoom /zum/ *s. n.* **1.** efect de travelling cu ajutorul unui obiect cu distanță focală continuu variabilă. **2.** obiectivul însuși. (< engl. *zoom*)
zoomagnetísm *s. n.* magnetism animal. (< fr. *zoomagnétisme*)
zoomanie *s. f.* afecțiune morbidă pentru animale. (< fr. *zoomanie*)
zoomásă *s. f.* totalitatea animalelor dintr-o biocenoză. (< zoo- + masă)
zoométric, -ă *adj.* de zoometrie. (< it. *zoometrico*)
zoometrie *s. f.* parte a zootehniei care are ca obiect măsurarea animalelor. (< it. *zoometria*)
zoométru *s. n.* instrument folosit în zoometrie. (< fr. *zoomètre*)
zoomórf, -ă *adj.* (despre divinități, obiecte de artă, motive decorative) care reprezintă animale; zoomorfic (2). (< fr. *zoomorphe*)
zoomórfic, -ă *adj.* **1.** referitor la zoomorfie. **2.** zoomorf. (< fr. *zoomorphique*)
zoomorfíe *s. f.* parte a zoologiei care studiază conformația animalelor. (< fr. *zoomorphie*)
zoomorfism *s. n.* credință religioasă care afirmă metamorfozarea oamenilor în animale. • cult primitiv care are la bază adorarea unor animale ca divinități. (< fr. *zoomorphisme*)
zoomorfóză *s. f.* morfogeneză sub influența agenților animali. (< fr. *zoomorphose*)
zóon *s. m.* orice organism dezvoltat dintr-un ou. (< gr. *zoon*)
zooním *s. n.* nume propriu de animale. (< fr. *zoonyme*)
zoonimíe *s. f.* totalitatea numelor de animale. (< fr. *zoonymie*)
zoonomíe *s. f.* ramură a zoologiei care studiază legile după care se desfășoară viața animală. (< fr. *zoonomie*)
zoonóză *s. f.* boală infecțioasă sau parazitară la animale, transmisibilă omului. (< fr. *zoonose*)
zoopaleontologíe *s. f.* știință care studiază animalele fosile. (< fr. *zoopaléontologie*)
zooparazít *s. m.* parazit animal. (< fr. *zooparasite*)
zoopárc *s. n.* (*rar*) grădină zoologică. (< germ. *Zoopark*)
zoopatíe *s. f.* **1.** boală la animale. **2.** delir în care bolnavul e convins că are animale (șerpi, broaște etc.) în sau pe corp. (< fr. *zoopathie*)
zoopatologíe *s. f.* știință despre bolile animalelor. (< fr. *zoopathologie*)
zooplanctón *s. n.* plancton animal. (< fr. *zooplancton*)
zooplastíe *s. f.* transplantare a unui țesut animal în organismul uman. (< engl. *zooplasty*)
zooprofilaxíe *s. f.* măsură de protecție împotriva maladiilor animalelor. (< fr. *zooprophylaxie*)
zoopsíe *s. f.* viziune halucinantă de animale hidoase sau periculoase, caracteristică anumitor intoxicații (cu alcool, cocaină etc.). (< fr. *zoopsie*)
zoopsíhologíe *s. f.* psihologie animală. (< fr. *zoopsychologie*)
zooráma *s. f.* ciclu de emisiuni la televizor cu imagini, comentarii și informații științifice referitoare la viața, răspândirea și la comportamentul unor animale de pe glob. (< zoo[1]- + -*rama*[2])
zooromán *s. n.* roman[1] având ca personaje animale. (< zoo[1]- + *roman*[1])
zoosemiótică *s. f.* știință a semnelor de comunicare și a comportamentului animalelor. (< fr. *zoosémiotique*)
zoosféră *s. f.* zoospor prevăzut cu doi cili, la alge. (< fr. *zoosphère*)
zoospermíe *s. f.* prezența spermatozoizilor în spermă. (< fr. *zoospermie*)
zoospór *s. m.* spor ciliat, înotător, caracteristic unor alge și ciuperci acvatice. (< fr. *zoospore*)
zoosporánge *s. m.* sporange în care se formează zoosporii. (< fr. *zoosporange*)

zoosporangiofor *s. m.* suport al zoosporangelui. (< fr. *zoosporangiophore*)
zoosteról *s. m.* sterol de origine animală. (< fr. *zoostérol*)
zootaxíe *s. f.* clasificarea metodică a regnului animal. (< fr. *zootaxie*)
zootéhnic, -ă **I.** *adj.* de zootehnie. **II.** *s. f.* (*rar*) zootehnie. (< fr. *zootechnique*)
zootehnician, -ă *s. m. f.* specialist în zootehnie; zootehnist. (< fr. *zootechnicien*)
zootehníe *s. f.* știință care studiază creșterea, îmbunătățirea speciilor și exploatarea animalelor domestice; zootehnică. (< fr. *zootechnie*)
zootehníst, -ă *s. m. f.* zootehnician. (< zootehn/ic/ + *-ist*)
zooterapeútic, -ă **I.** *adj.* referitor la zooterapie. **II.** *s. f.* zooterapie. (< fr. *zoothérapeutique*)
zooterapíe *s. f.* știință care studiază metodele de a vindeca bolile animalelor; zooterapeutică. (< fr. *zoothérapie*)
zootómic, -ă *adj.* de zootomie. (< it. *zootomico*)
zootomíe *s. f.* **1.** știință care studiază structura corpului animalelor; anatomie animală. **2.** disecție practicată pe animale. (< fr. *zootomie*)
zootoxínă *s. f.* toxină de origine animală. (< germ. *Zootoxin*)
zoóză *s. f.* boală parazitară de origine animală. (< fr. *zoose*)
zoozigospór *s. m.* zigospor mobil. (< fr. *zoozygospore*)
zóppa /dzo-pa/ *s. n.* dans popular italian cu ritm sincopat; melodie corespunzătoare. (< it. *zoppo*, șchiop)
zoríl *s. m.* animal carnivor din Africa, asemănător cu nevăstuica, cu blana neagră și albă, foarte căutată. (< fr. *zorille*, sp. *zorilla*)
zoroastrián, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al zoroastrismului. (< fr. *zoroastrien*)
zoroastrísm *s. n.* religie antică proprie popoarelor Iranului, întemeiată de Zoroastru, având la bază concepția dualistă a luptei dintre bine și rău. (< fr. *zoroastrisme*)
zostéră *s. f.* plantă monocotiledonată, care formează adevărate prerii submarine; iarnă-de-mare. (< fr. *zostère*)
zosterián, -ă *adj.* referitor la zona zosterei; cauzat de aceasta. (< fr. *zostérien*)
zosterifórm, -ă *adj.* (despre erupții) asemănător cu zona zoster. (< fr. *zostériforme*)
zuáv *s. m.* militar francez dintr-un corp de infanterie, pe vremuri în Algeria. (< fr. *zouave*)
zucchini /țuchini/ *s. m.* varietate de dovlecel, din Italia, cu coaja de un verde închis folosit în special la salate. (< it. *zucchini*)
zulú, -ă **I.** *s. m. pl.* populație negroidă din Africa australă, din grupul bantu. **II.** *adj., s. m. f.* (locuitor) din această populație. • (*s. f.*) limbă vorbită de zuluși. (< fr. *zoulou*)
zvelt, -ă *adj.* **1.** mlădios, subțire (în talie); suplu, grațios. **2.** care se înalță grațios, cu linii suple. **3.** (*fig.;* despre zborul păsărilor) vioi, sprinten. (< fr. *svelte*, it. *svelto*)
zveltéțe *s. f.* calitatea de a fi zvelt; supleță. (< fr. *sveltesse*, it. *sveltezza*)
zvoníst, -ă *s. m. f.* cel care lansează zvonuri. (< zvon + -ist)
zwinger /zving[r/ *s. n.* spațiu cuprins între ziduri și porți dispuse perechi și paralel, formând o sursă și servind la întărire a dispozitivului de apărare de la intrarea într-o fortificație. (< germ. *Zwinger*)
zwinglián, -ă *adj., s. m. f.* (adept) al zwinglianismului. (< fr. *zwinglien*)
zwinglianism *s. n.* doctrină teocratică a reformatorului elvețian Zwingli din sec. XVI și a discipolilor săi care consideră Biblia ca autoritate supremă, opunând-o dogmelor și formelor de cult catolice. (< fr. *zwinglianisme*)

ANEXE

TABELE SINOPTICE

1. Evoluția scoarței terestre 1055
2. Elementele chimice 1056
3. Sistematica plantelor 1057
4. Sistematica regnului animal 1059
5. Unități de măsură 1061
6. Monedele țărilor 1064
7. Principalele limbi de pe glob 1066
8. Genuri și specii literare 1068
9. Figurile de stil 1069
10. Instrumente muzicale 1071
11. Forme și genuri muzicale 1072
12. Dansuri 1072
13. Termeni muzicali de mișcare (tempo) 1073
14. Termeni muzicali de nuanță și expresie 1073
15. Semne și sensuri în muzică 1074
16. Fonemele limbii române 1075
17. Calendarul republican francez 1076
18. Caroserii 1076
19. Alfabetul grec 1077

Anexa 1

EVOLUȚIA SCOARȚEI TERESTRE

Era (grupa)	Perioada (sistemul)	Epoca (seria)	Vârsta (etajul)		Era (grupa)	Perioada (sistemul)	Epoca (seria)	Vârsta (etajul)	
NEOZOIC (terțiar) 65 milioane de ani	Cuaternar (Antropogen)	Holocen (Actual, Aluviu)	Vârsta Fierului		MEZOZOIC (secundar) 180 milioane de ani	Jurasic	Malm	Portlandian Kimeridgian Lusitanian Oxfordian Calovian	
			Vârsta Bronzului						
			Neolitic						
		Pleistocen (Paleolitic, Diluviu, Glaciar)	superior	Subetaj					
				Magdalenian Solutrean Auriagnacian			Dogger	Bathonian Bajocian	
			mediu	Musterian					
			inferior	Acheulean Chelecan Precheleean Sicilian			Lias	Aalenian Toarcian Charmoutian Sinemurian Hettangian Rhetian	
	Neogen	Pliocen	Facies marin, salustru sau lacustru			Triasic		Facies german	Facies alpin
			Levantin (Calabrian) Dacian (Astian) Ponțian (Plaisancian) Meoțian (Sahelian) Vilafranchian				superior	Keuper	Norian Carnian
		Miocen	Mediteranean II	Sarmațian Buglovian Tortonian Helvețian			mediu	Mus-chelkalk	Ladinian Virglorian (Anisian)
			Mediteranean I	Burdigalian Acvitanian			inferior	Bundsandstein	Werfenian
	Paleogen	Oligocen (Tongrian)	Chattian Rupelian Latorfian		PALEOZOIC (primar) 265 milioane de ani	Permian		Facies continental	Facies marin
		Eocen (Parisian)	Ludian Bartonian Auversian Ledian Lutețian				superior	Turingian	Kazanian
							mediu	Saxonian	Kungurian
							inferior	Autunian	Artinskian
		Paleocen (Suessonian)	Ypresian (Londinian) Landenian Monțian			Carbo-nifer	superior	Stefanian	Uralian
							mediu	Westfalian Namurian	Moscovian
							inferior	Culm	Dinanțian
	Cretacic	Neocretacic (superior)	Danian Senonian Maestrichtian Campanian Santonian Coniacian			Devonian	Neodevonian (superior)	Famennian Fresnian	
							Mezodevonian (mediu)	Givațian Eifelian	
		Mezocretacic (mediu)	Turonian Cenomanian Albian				Eodevonian (inferior)	Koblenzian, Gedinian Downtonian	
		Eocretacic (inferior)	Apțian Barremian Hauterivian Valanginian Berriasian			Silurian	Gotlandian	Ludlovian Wenlockian Valentian	
							Ordovician	Ashgillian Caradocian Llandeilian Skiddavian Tremadocian	
						Cambri-an	Postlandian Acadian Georgian		
					PRECAMBRIAN (peste 3 miliarde de ani)	Algonkian (Proterozoic)	Jotnian Kalevian Ladogian		
						Arhaic (Azoic)	Bothnian Svionian		

Anexa 2

ELEMENTELE CHIMICE

TABLOUL PERIODIC AL ELEMENTELOR

Nivelul energetic		Grupe principale																
Perioadă	Strat													Grupe principale				
1	K	1 (I^a)	2 (II^a)	← hidrogen								1 H	2 He	gaze inerte →	13(III^b)	14(IV^b)	15(V^b)	16(VI^b)	17(VII^b)	18(VIII^b)
2	L	3 Li	4 Be	← metale metale de tranziție										nemetale → metaloide →	5 B	6 C	7 N	8 O	9 F	10 Ne
3	M	11 Na	12 Mg	3(III^b)	4(IV^b)	5(V^b)	6(VI^b)	7(VII^b)	8(VIII^b)	9(VIII^b)	10(VIII^b)	11(I^b)	12(II^b)		13 Al	14 Si	15 P	16 S	17 Cl	18 Ar
4	N	19 K	20 Ca	21 Sc	22 Ti	23 V	24 Cr	25 Mn	26 Fe	27 Co	28 Ni	29 Cu	30 Zn		31 Ga	32 Ge	33 As	34 Se	35 •Br	36 Kr
5	O	37 Rb	38 Sr	39 Y	40 Zr	41 Nb	42 Mo	43 Tc	44 Ru	45 Rh	46 Pd	47 Ag	48 Cd		49 In	50 Sn	51 Sb	52 Te	53 I	54 Xe
6	P	55 Cs	56 Ba	57 La*	58-71	72 Hf	73 Ta	74 W	75 Re	76 Os	77 Ir	78 Pt	79 Au	80 •Hg	81 Tl	82 Pb	83 Bi	*84 Po	*85 At	*86 Rn
7	Q	*87 Fr	*88 Ra	*89 Ac	90-103	*104 Ku	*105 Ha													

LANTANIDE	57 La	58 Ce	59 Pr	60 Nd	61 Pm	62 Sm	63 Eu	64 Gd	65 Tb	66 Dy	67 Ho	68 Er	69 Tm	70 Yb	71 Lu
ACTINIDE	*89 Ac	90 Th	*91 Pa	92 U	*93 Np	*94 Pu	*95 Am	*96 Cm	*97 Bk	*98 Cf	*99 Es	*100 Fm	*101 Md	*102 No	*103 Lr

• – elemente radioactive
♦ – elemente lichide

ELEMENTELE NATURALE ȘI ARTIFICIALE

Numele elementului	*Simbolul*	*Numărul de ordine*	*Masă atomică*	*Numele elementului*	*Simbolul*	*Numărul de ordine*	*Masă atomică*
Actiniu	Ac	89	227	Carbon	C	6	12,011
Aluminiu	Al	13	26,981	Ceriu	Ce	58	140,12
Americiu	Am	95	243	Cesiu	Cs	55	132,905
Antimoniu(Stibiu)	Sb	51	121,75	Clor	Cl	17	35,453
Argint	Ag	47	107,868	Cobalt	Co	27	58,933
Argon	Ar	18	39,948	Crom	Cr	24	51,996
Arsen	As	33	74,922	Cupru	Cu	29	63,55
Astatiniu	At	85	210	Curiu	Cm	96	247
Aur	Au	79	196,967	Disprosiu	Dy	66	162,5
Azot(Nitrogen)	N	7	14,007	Einsteiniu	Es	99	254
Bariu	Ba	56	137,34	Erbiu	Er	68	167,26
Beriliu	Be	4	9,012	Europiu	Eu	63	151,96
Berkeliu	Bk	97	247	Fermiu	Fm	100	257
Bismut	Bi	83	208,981	Fier	Fe	26	55,847
Bor	B	5	10,811	Fluor	F	9	18,998
Brom	Br	35	79,904	Fosfor	P	15	30,974
Cadmiu	Cd	48	112,41	Franciu	Fr	87	223
Calciu	Ca	20	40,080	Gadoliniu	Gd	64	157,25
Californiu	Cf	98	251	Galiu	Ga	31	69,72

Numele elementului	*Simbolul*	*Numărul de ordine*	*Masă atomică*	*Numele elementului*	*Simbolul*	*Numărul de ordine*	*Masă atomică*
Germaniu	Ge	32	72,59	Potasiu (Kaliu)	K	19	39,102
Hafniu	Hf	72	178,49	Praseodim	Pr	59	140,908
Hahniu	Ha	105	262	Prometiu	Pm	61	145
Heliu	He	2	4,003	Protactiniu	Pa	91	231,036
Hidrogen	H	1	1,008	Radiu	Ra	88	226,025
Holmiu	Ho	67	164,93	Radon	Rn	86	222
Indiu	In	49	114,82	Reniu	Re	75	186,2
Iod	I	53	126,904	Rodiu	Rh	45	102,906
Iridiu	Ir	77	192,22	Rubidiu	Rb	37	85,47
Kripton	Kr	36	83,8	Ruteniu	Ru	44	101,07
Kurceatoriu	Ku	104	261	Samariu	Sm	62	150,35
Lantan	La	57	138,91	Scandiu	Sc	21	44,956
Lawrenciu	Lr	103	260	Seleniu	Se	34	78,96
Litiu	Li	3	6,939	Siliciu	Si	14	28,086
Lutețiu	Lu	71	174,97	Sodiu (Natriu)	Na	11	22,99
Magneziu	Mg	12	24,305	Staniu	Sn	50	118,69
Mangan	Mn	25	54,938	Stronțiu	Sr	38	87,62
Mendeleeviu	Md	101	256	Sulf	S	16	32,064
Mercur (Hidrargir)	Hg	80	200,59	Taliu	Tl	81	204,37
Molibden	Mo	42	95,94	Tantal	Ta	73	180,947
Neodim	Nd	60	144,24	Technețiu	Tc	43	98,906
Neon	Ne	10	20,17	Telur	Te	52	127,6
Neptuniu	Np	93	237	Terbiu	Tb	65	158,925
Nichel	Ni	28	58,71	Titan	Ti	22	47,9
Niobiu (Columbiu)	Nb	41	92,906	Toriu	Th	90	232,038
Nobeliu	No	102	259	Tuliu	Tu	69	168,934
Osmiu	Os	76	190,2	Uraniu	U	92	238,03
Oxigen	O	8	15,999	Vanadiu	V	23	50,941
Paladiu	Pd	46	106,4	Wolfram (Tungsten)	W	74	183,85
Platină	Pt	78	195,09	Xenon	Xe	54	131,3
Plumb	Pb	82	207,19	Yterbiu	Yb	70	173,04
Plutoniu	Pu	94	242	Ytriu	Y	39	88,906
Poloniu	Po	84	210	Zinc	Zn	30	65,38
				Zirconiu	Zr	40	91,22

Anexa 3

SISTEMATICA PLANTELOR

I. ÎNCRENGĂTURA SCHIZOFITE
1. Clasa schizoficee. Bacterii
2. Clasa cianoficee. Alge albastre

II. ÎNCRENGĂTURA FICOFITE. **Alge**
1. Clasa englenoficee
Ordinul flagelate
2. Clasa bacilarioficee (diatomee)
3. Clasa corofiacee. Alge verzi
4. Clasa feoficee. Alge brune
Ordinul laminariale
Ordinul fucale
5. Clasa rodoficee. Alge roșii

III. ÎNCRENGĂTURA MICOFITE. **Fungi. Ciuperci**
1. Clasa mixomicete
2. Clasa chytridiomicete
3. Clasa oomicete
4. Clasa zigomicete
5. Clasa ascomicete
6. Clasa basidiomicete

IV. ÎNCRENGĂTURA LICHENOFITE. **Licheni**
Clasa ascolichene

V. ÎNCRENGĂTURA BRIOFITE. **Muşchi**
1. Clasa hepaticee. Muşchi pieloşi
2. Clasa musci. Muşchi frunzoşi
Familia sfagnacee. Muşchi de turbă

VI. ÎNCRENGĂTURA PTERIDOFITE. **Ferigi**
1. Clasa psilofitale (psihoside)
2. Clasa licopodiale (licopside)
3. Clasa equisetale (articulate, sfenopside)
4. Clasa filicale (filicopside)

VII. ÎNCRENGĂTURA SPERMATOFITE.
Fanerogame
1. Clasa ginkgoate
2. Clasa pinate
A. Subclasa cordaitide
B. Subclasa pinide (conifere)
Ordin pinale (coniferale)
Familia araucariacee
Familia pinacee
Familia taxodinacee
Familia cupresacee
C. Subclasa taxide
Familia taxacee

Subîncrengătura gimnosperme
1. Clasa pteridosperme
2. Clasa cicadale
Familia cicadee
3. Clasa benetite
Ordinul benetitale
4. Clasa gnetate
Ordinul gnetale

Subîncrengătura angiosperme
1. Clasa dicotiledonate (magnoliale)
A. Subclasa magnoliide
Ordinul laurale
Familia lauracee
Ordinul piperale
Familia piperacee
Ordinul aristolochiale
Ordinul nimfeale
Ordinul ranunculale
Familia ranunculacee
Familia berberidacee
Familia papaveracee
Familia fumariacee
B. Subclasa amentifere
Ordinul fagale
Familia fagacee
Familia betulacee
Familia ulmacee
Familia moracee
Familia canabiacee
Familia urticacee
Ordinul juglandale
Familia juglandacee
C. Subclasa roside (rosiflore)
Ordinul saxifragale
Familia crasulacee
Ordinul rozale
Familia rozacee
Ordinul fabale
Familia fabacee (papilonacee)
Ordinul mirtale
Familia mirtacee
Ordinul rutale
Familia rutacee
Familia poligalacee
Ordinul sapindale
Familia sapindacee
Familia aceracee
Ordinul geraniale
Familia oxalidacee
Familia linacee
Familia geraniacee
Ordinul poligalale
Familia poligalacee
Ordinul cornale
Familia cornacee
Ordinul araliale
Familia araliacee
Familia apiacee (umbelifere)
Ordinul ramnale
Familia ramnacee
Familia vitacee
Ordinul euforbiale
Familia euforbiacee
Familia hipericacee
Familia violacee
Ordinul salicale
Familia salicacee
Ordinul begoniale
Familia begoniacee
Ordinul cucurbitale (simpetale)
Familia cucurbitacee
Ordinul malvale (columnifere)
Familia tiliacee
Familia bombacee
Familia malvacee
Ordinul ericale
Familia ericacee
Ordinul primulale
Familia primulacee
Ordinul cariofilale
Familia cactacee
Familia cariofilacee

Ordinul chenopodiale
Familia chenopodiacee
Ordinul poligonale
Familia poligonacee
Ordinul gențianale
Familia gențianacee
Familia apocinacee
Familia asclepiadacee
Familia rubiacee
Ordinul dipsacale (rubiale)
Familia dipsacacee
Familia caprifoliacee
Familia valerianacee
Ordinul oleale
Familia oleacee
Ordinul polemoniale
Familia convolvulacee
Familia cuscutacee
Familia boraginacee
Ordinul scrofulariale
Familia solanacee
Familia plantaginacee
Familia scrofulariacee
Familia gesneriacee
Ordinul campanulale
Familia campanulacee
2. Clasa monocotiledonate
A. Subclasa alismatide
Ordinul alismatale
Familia alismatacee
Familia butomacee
B. Subclasa liliide
Ordinul liliale
Familia liliacee
Subfamilia alioidee
Familia agavacee
Familia amarilidacee
Familia iridacee
Ordinul orhidale
Familia orhidacee (orhidee)
Ordinul bromeliale
Familia bromeliacee
Ordinul zingiberale
Familia musacee
Ordinul ciperale
Familia ciperacee
Ordinul tifale
Familia tifacee
Ordinul glumiflore
Familia graminee
Ordinul arale
Familia aracee
Familia lemnacee

. Anexa 4

SISTEMATICA REGNULUI ANIMAL

SUBREGNUL PROTOZOARE

NEVERTEBRATE

I. ÎNCRENGĂTURA PROTOZOARE
1. Clasa flagelate
2. Clasa rizopode
Ordinul testacee
Ordinul foraminifere
Ordinul radiolari
3. Clasa sporozoare
Ordinul coccidii
4. Clasa ciliate (infuzori)

SUBREGNUL METAZOARE

II. ÎNCRENGĂTURA SPONGIERI (PORIFERE)

III. ÎNCRENGĂTURA CELENTERATE (CNIDARI)
1. Clasa hidrozoare
Ordinul sifonofore
2. Clasa scifozoare
3. Clasa antozoare
Ordinul madrapori
4. Clasa ctenofore

GRUPA VIERMILOR

IV. ÎNCRENGĂTURA PLATELMINȚI
1. Clasa turbelariate
2. Clasa trematode
3. Clasa cestode

V. ÎNCRENGĂTURA NEMATELMINȚI
1. Clasa rotifere
2. Clasa nematode
3. Clasa acantocefali

VI. ÎNCRENGĂTURA ANELIDE
1. Clasa polichete
2. Clasa oligochete
3. Clasa huridinee

VII. ÎNCRENGĂTURA TENTACULATE
1. Clasa briozoare
2. Clasa branhiopode

VIII. ÎNCRENGĂTURA MOLUŞTE
Subîncrengătura conchifere
1. Clasa amfineurieni
2. Clasa gasteropode
3. Clasa scafopode
4. Clasa lamelibranhiate
5. Clasa cefalopode
Ordinul nautiloidee
Ordinul decapode
Ordinul octopode

IX. ÎNCRENGĂTURA TARDIGRADE

X. ÎNCRENGĂTURA ARTROPODE
Subîngrengătura chelicerate
1. Clasa merostomate
2. Clasa pantopode
3. Clasa arahnide
Ordinul scorpionide
Ordinul opilionide
Ordinul araneide
Ordinul acarieni
Subîncrengătura antenate (mandibulate)
1. Clasa crustacee
A. Subclasa branhiopode
Ordinul filopode
B. Subclasa ostracode
C. Subclasa capepode
D. Subclasa ciripede
E. Subclasa melacostracee
Ordinul izopode
Ordinul amfipode
2. Clasa miriapode
3. Clasa diplopode
4. Clasa chilopode
5. Clasa hexapode (insecte)
A. Subclasa apterigote
Ordinul colembole
Ordinul diplure
B. Subclasa pterigote
Ordinul efemeride
Ordinul odonate
Ordinul izoptere
Ordinul plecoptere
Ordinul ortoptere
Ordinul anoplure
Ordinul heteroptere
Ordinul hemoptere
Ordinul coleoptere
Ordinul lepidoptere
Ordinul himenoptere
Ordinul diptere

XI. ÎNCRENGĂTURA ECHINODERME
1. Clasa crinoide
2. Clasa holoturide
3. Clasa asteride
4. Clasa ofiuride
5. Clasa echinide

CORDATE (VERTEBRATE, CRANIATE)

XII. ÎNCRENGĂTURA UROCORDATE (TUNICIERI)

XIII. ÎNCRENGĂTURA CEFALOCORDATE (ACRANIATE)
Subîncrengătura agnate
Clasa ciclostomi
Subîncrengătura gnatostomi
Supraclasa peşti (pisces)
1. Clasa condropterigieni
Ordinul selacieni
Ordinul raiforme
2. Clasa osteopterigieni
Ordinul acipenserizi (ganoizi)
Ordinul teleosteeni
Familia clupeide
Familia cottide
Familia salmonide
Familia esocide
Familia ciprinide
Familia siluride
Familia belonide
Familia gadide
Familia seranide
Familia percide
Familia carangide
Familia bleniide
Familia scombride
Familia scorpenide
Familia umbride
Ordinul dipnoi
Ordinul crosopterigieni
Supraclasa tetrapode
1. Clasa amfibieni (batracieni)
Ordinul urodele (caudate)
Ordinul anure
2. Clasa reptile
Ordinul chelonieni
Ordinul saurieni

Ordinul ofidieni
Ordinul crocodilieni
Ordinul dinozaurieni
Ordinul pterozaurieni
3. Clasa păsări (aves)
Ordinul ratite (acarenate)
Ordinul sfenisciforme
Ordinul ciconiiforme
Ordinul anseriforme
Ordinul falconiforme
Ordinul strigiforme
Ordinul galiforme
Ordinul columbiforme
Ordinul cuculiforme
Ordinul piciforme
Ordinul paseriforme
Ordinul caradriiforme
Ordinul lariforme
Ordinul psitaciforme
Ordinul reiforme
Ordinul caprimulgiforme
4. Clasa mamifere
A. Subclasa ovipare (prototeriene)
Ordinul monotreme
B. Subclasa vivipare
Grupul aplacentare
Ordinul marsupiale
Grupul placentare
Ordinul insectivore
Ordinul chiroptere
Ordinul edentate
Ordinul rozătoare
Ordinul carnivore
Familia felide
Familia canide
Familia urside
Familia mustelide
Familia hienide
Ordinul pinipede
Ordinul cetacee
Subordinul mistacocete
Subordinul odontocete
Supraordinul ungulate
Ordinul proboscidieni
Ordinul paricopitate
Subordinul suiforme
Familia suide
Subordinul selenodonte
Familia camelide
Familia cervide
Familia cavicorne
Familia bovide
Familia girafide
Ordinul imparicopitate (perisodactile)
Familia tapiride
Familia rinoceride
Familia ecvide
Ordinul sirenieni
Ordinul prosimieni (lemurieni)
Ordinul simieni (primate)
Subordinul platirinieni
Ordinul catarinieni
Familia cercopitecide
Familia hilobatide
Familia antropomorfide
Familia hominide

Anexa 5

UNITĂȚI DE MĂSURĂ

(După Larousse)

MULTIPLI ȘI SUBMULTIPLI ZECIMALI

Formați cu prefixul:

exa	E	10^{18}	1.000.000.000.000.000.000	unități	deci	d	10^{-1}	0,1	unitate
peta	P	10^{15}	1.000.000.000.000.000	"	centi	c	10^{-2}	0,01	"
tera	T	10^{12}	1.000.000.000.000	"	mili	m	10^{-3}	0,001	"
giga	G	10^{9}	1.000.000.000	"	micro	μ	10^{-6}	0,000 001	"
mega	M	10^{6}	1.000.000	"	nano	n	10^{-9}	0,000 000 001	"
kilo	k	10^{3}	1.000	"	pico	p	10^{-12}	0,000 000 000 001	"
hecto	h	10^{2}	100	"	femto	f	10^{-15}	0,000 000 000 000 001	"
deca	da	10^{1}	1	"	atto	a	10^{-18}	0,000 000 000 000 000 001	"

I. UNITĂȚI GEOMETRICE

Lungime

metru	m		
centimetru	cm	0,01	m
milimetru	mm	0,001	m
micron	μ	0,000001	m
milă		1852	m

Suprafață

metru pătrat	m^2		
ar	a	100	m^2
hectar	ha^2	10 000	m^2
kilometru pătrat	km^2	1 000 000	m^2
bard	b	10^{-28}	m^2

Volum

metru cub	m^3		
ster (lemne)	st	1	m^3
litru (lichide)	l	0,001	m^3
decimetru cub	dm^3	0,001	m^3
centimetru cub	cm^3	0,000001	m^3

Unghi plan

radian	rd		
grad	gr	π/180	rd
minut	′	π/10 800	rd
secundă	″	π/648 000	rd

Unghi solid

steradian	st		

II. UNITĂȚI DE MASĂ

kilogram	kg		
chintal	q	100	kg
tonă	t	1000	kg
gram	g	0,001	kg
carat metric		0,0002	kg

III. UNITĂȚI DE TIMP

Timp

secundă	s		
minut	min	60	s
oră	h	3600	s
zi	j	86400	s

Frecvență

herț	Hz		

IV. UNITĂȚI MECANICE

Viteză

metru pe secundă	m/s		
nod		1852/3600	m/s
centimetru pe secundă	cm/s		
kilometru pe oră	km/h		
radian pe secundă	rad/s		

Accelerație

gal	mc/s^2	0,01 m/s^2	

Forță

newton	N		
dină	dyn	0,000001 N	

Energie

joule	J		
erg		0,0000001	J
watt-oră	Wh	3600	J
electron-volt	eV	$1,602 \cdot 10^{-19}$	J
calorie	cal	4,1855	J
termie	th	$4,1855 \cdot 10^{6}$	J
frigorie	fg	$-4,1855 \cdot 10^{3}$	J

Putere

watt	W		
erg pe secundă		0,000001	W

Presiune

pascal	Pa		
bar	bar	100 000	Pa
barie	dyn/cm^2	0,1	Pa

Viscozitate dinamică

poise	Po	

Viscozitate cinematică

stokes	St	

V. UNITĂȚI ELECTRICE

Intensitate a curentului electric

amper	A

Diferență de potențial

volt	V

Putere

watt	w

Rezistență electrică

ohm	Ω		

Conductanță electrică

siemens	S		

Cantitate de electricitate

coulomb	C		
amper-oră	Ah	3600	C

Capacitate electrică

farad	F		

Inductanță electrică

henry	H		

Flux magnetic

weber	Wb		
maxwell	M	0,00000001	Wb

Inducție magnetică

tesla	T		
gauss	G	0,0001	T

VI. UNITĂȚI TERMICE

Temperatură

kelvin	K		
grad Celsius	°C		

Flux termic

watt	w		

VII. UNITĂȚI OPTICE

Intensitate luminoasă

candelă	d		

Flux luminos

lumen	lm		
flux energetic	watt		

Luminanță (strălucire)

lux	lx		
fot	ph	10000	lx

Convergență a sistemelor optice

dioptrie	δ		

VIII. UNITĂȚI DE RADIOACTIVITATE

Activitate radionucleară

curie	Ci	$3,7 \cdot 10^{10}$	s^{-1}

Cantitate de radiație

röntgen	R		
coulomb pe kg	C	$2,50 \cdot 10^{-4}$	C/kg
rad	rd	100	ergi
rem	rm		

IX. CANTITATE DE MATERIE

mol	mol		

UNITĂȚI DE MĂSURĂ ANGLO-SAXONE

Lungime

inch (țol)	in sau "	2,54	cm
foot (picior)	ft sau '	0,30480	m
yard	yd	0,914399	m
fathom	fm	1,8288	m
milă terestră		1609,344	m
milă navală		1853	m

Suprafață

acru		4046,86 m^2
milă pătrată		2,5897 km^2

Volum (capacitate)

gil		0,1420	l
pint	pt	0,568	l
cart		1,136	l
carter imperial		290,942	l
galon imperial	gal	4,55	l
galon SUA	" (pt. vin)	3,785	l
	" (pt. bere)	4,621	l
bushel	bn	36,368	l
baril	bbl	163,656	l

Greutate

uncie		28,350 g

pfund	435,592 g	leghe	4452 m
tonă lungă	1016,072 g	leghe marină	5555,5 m
tonă scurtă	907,184 g	verstă	1166,78 m
Măsură		*Temperatură*	
milă marină	1852 m	grad Fahrenheit °F	32°F = 0°C
milă geografică	1855,4 m		212°F = 100°C

Anexa 6

MONEDELE ŢĂRILOR

ŢĂRI	*UNITATEA MONETARĂ*	*SUBDIVIZIUNI*
Afganistan	afgan	100 puls
Africa de Sud	rand	100 cenţi
Albania	lek	100 quintarka
Algeria	dinar	100 centime
Andorra	peseta; franc	100 centimos, –me
Angola	kwanza	100 lweis
Arabia Saudită	riyal	100 halalah (20 quruch)
Argentina	peso	100 centavos
Armenia	dram	100 lunas
Australia	dolar	100 cenţi
Austria*	euro (şiling)	100 cenţi
Azerbaidjan	manat	100 gopik
Bahamas	dolar	100 cenţi
Bahrain	dinar	1000 fils
Bangladesh	taka	100 paise
Barbados	dolar	100 cenţi
Belarus	rublă	100 copeici
Belgia*	euro (franc)	100 cenţi
Belize	dolar	100 cenţi
Benin	franc	100 centime
Bermude	dolar	100 cenţi
Birmania	kyat	100 pyas
Bolivia	peso	100 centavos
Bosnia şi Herţegovina	dinar	–
Botswana	pula	100 thebe
Brazilia	real	100 centavos
Brunei	dolar	100 cenţi
Bulgaria	leva	100 stotinki
Burkina	franc	100 centime
Burundi	franc	100 centime
Cambodgia	riel	100 sen
Camerun	franc	100 centime
Canada	dolar	100 cenţi
Capul Verde	escudo	100 centavos
Cehia	coroană	100 haleri
Centrafricană (Rep.)	franc	100 centime
Chile	peso	100 centavos
China	yuan	100 fen (10 jiao)
Ciad	franc	100 centime
Cipru	liră	1000 mils
Coasta de Fildeş	franc	100 centime
Columbia	peso	100 centavos
Comore	franc	100 centime
Congo	franc	100 centime
Coreea (Nord, Sud)	won	100 chon
Costa Rica	colon	100 centimos
Croaţia	kuna	100 lipa
Cuba	peso	100 centavos
Danemarca	coroană	100 öre
Djibouti	franc	100 centime
Dominicană (Rep.)	peso	100 centavos
Ecuador	sucre	100 centavos
Egipt	liră	100 piaştri
Elveţia	franc	100 centime
Emiratele Arabe Unite	dirham	100 fils
Estonia*	euro (coroană)	100 cenţi
Etiopia	birr	100 cenţi
Fiji	dolar	100 cenţi
Filipine	peso	100 centavos
Finlanda*	euro	100 cenţi
Franţa*	euro	100 cenţi
Gabon	franc	100 centime
Gambia	dalasi	100 bututs
Georgia	maneti	–
Germania*	euro (marcă)	100 cenţi
Ghana	cédi	100 pesewas
Gibraltar	liră	–
Grecia*	euro	100 cenţi
Grenada	dolar	100 cenţi
Guadelupa	franc	100 centime
Guatemala	quetzal	100 centavos
Guineea	franc	100 centime
Guineea-Bissau	peso	100 centavos
Guineea Ecuatorială	franc	100 centime
Huyána	dolar	100 cenţi
Guyana Franceză	franc	100 centime

* Ţările Uniunii Europene a căror valută a adoptat *euro*.

ȚĂRI	*UNITATEA MONETARĂ*	*SUBDIVIZIUNI*
Haiti	gourde	100 centime
Honduras	lempira	100 centavos
Hongkong	dolar	100 cenți
India	rupie	100 paise
Indonezia	rupiah	100 sen
Iordania	dinar	1000 fils
Irak	dinar	1000 fils (10 rials)
Iran	rial	100 dinari
Irlanda*	euro (liră)	100 cenți
Islanda	coroană	100 aurar
Israel	shekel	100 agorot
Italia*	euro (liră)	100 cenți
Iugoslavia	dinar	100 para
Jamaica	dolar	100 cenți
Japonia	yen	100 sen
Kazahstan	tanga	–
Kenya	șiling	100 cenți
Kirghizstan	som	100 tyiyn
Kuwait	dinar	1000 fils (10 dirhami)
Laos	kip	100 at
Letonia	lat	100 santini
Liban	liră	100 piaștri
Liberia	dolar	100 cenți
Libia	dinar	1000 dirhami
Liechtenstein	franc	100 rappen
Lituania	litas	centai
Luxemburg*	euro (franc)	100 cenți
Macedonia	denar	–
Madagascar	franc	100 centime
Malawi	kwacha	100 tambalas
Malaysia	dolar (ringgit)	100 cenți (sen)
Maldive	rufiyaa	100 laari
Mali	franc	100 centime
Malta	liră	100 cenți
Marea Britanie	lira sterlină	100 peni (20 șilingi)
Maroc	dirham	100 centime
Marshall (Ins.)	dolar	100 cenți
Martinica	franșais	100 centime
Mauritania	ouguiya	5 khoums
Mauritius	rupie	100 cenți
Mexic	peso	100 centavos
Micronezia	dolar	100 cenți
Moldova (Rep.)	leu	100 bani
Monaco	franc	100 centime
Mongolia	tugrik	100 möngös
Mozambic	metical	100 centavos
Namibia	rand	100 cenți
Nepal	rupie	100 paise
Nicaragua	cordoba	100 centavos
Niger	franc	100 centime
Nigeria	naira	100 kobos
Noile Hebride	franc	100 centime
Norvegia	coroană	100 öre
Noua Zeelandă	dolar	100 cenți
Olanda*	euro (gulden)	100 cenți
Oman	riyal	1000 baizas
Pakistan	rupie	100 paise
Panama	balboa	100 centesimos
Papua Noua Guinee	kina	100 toca
Paraguay	guarani	100 centimos
Peru	sol	100 centimas
Polonia	zlot	100 groși
Porto Rico	dolar	100 cenți
Portugalia*	euro (escudo)	100 cenți
Qatar	riyal	100 dirhami
Réunion	franc	100 centime
România	leu	100 bani
Rusia	rublă	100 copeici
Rwanda	franc	100 centime
Salvador	colon	100 centavos
Samoa	tala	100 sene
San Marino	liră	100 centesimi
Senegal	franc	100 centime
Seyshelles	rupie	100 cenți
Sierra Leone	leone	100 cenți
Singapore	dolar	100 cenți
Siria	liră	100 piaștri
Slovacia	coroană	100 haleru
Slovenia	tolar	100 stotine
Solomon (Ins.)	dolar	100 cenți
Somalia	somali	100 centesimi
Spania*	euro (peseta)	100 cenți
Sri Lanka	rupie	100 cenți
S.U.A.	dolar	100 cenți
Sudan	dinar	10 sudanes
Suedia	coroană	100 öre
Surinam	gulden	100 cenți
Swazilang	lilangeni	100 cenți
Tadjikistan	somonul	–
Taiwan	dolar	100 cenți
Tanzania	șiling	100 cenți
Thailanda	baht	100 satang
Togo	franc	100 centime
Trinidat-Tobago	dolar	100 cenți
Tunisia	dinar	1000 millimes
Turcia	liră	100 kürus
Turkmenistan	manat	–
Ucraina	hrivnă	10 copeici
Uganda	șiling	100 cenți
Ungaria	forint	100 filleri
Uruguay	peso	100 centesimos
Uzbekistan	sum	–
Vatican	liră	100 centesimi
Venezuela	bolivar	100 centimos
Vietnam	dong	100 xus (10 hao)
Yemen	riyal	100 fils
Zair (Congo)	zair	100 makutas
Zambia	kwacha	100 ngwee
Zimbabwe	dolar	100 cenți

PRINCIPALELE LIMBI DE PE GLOB

Limbi indo–europene

Limbi indiene
- a) Indiana veche
  - sanscrită
  - vedică
- b) Indiana medie
  - pali
  - pracrit
  - sanscrită literară
- c) Indiana modernă
  - assameză
  - bengali
  - bihari
  - garhvali
  - gujarati
  - hindi
  - hohistani
  - kashmiră
  - khervari
  - kumani
  - lahndă
  - marathi
  - nepali
  - oriya
  - pahari
  - punjabi
  - rajasthan
  - sindi
  - singaleză
  - şină
  - ţigănească (romani)
  - urdu

Limbi iraniene
- a) Iraniana veche
  - avestică (zendă)
  - persană
  - sarmată
  - scită (scitică)
- b) Iraniana medie
  - pahlavi (persana veche)
  - partă (partică)
  - rezmică
  - saka
  - sogdiană
- c) Iraniana modernă
  - afgană (pusthu)
  - beluciană
  - işkaşimi
  - kurdă
  - ormuri
  - osetă
  - paraci
  - persană nouă
  - sugni
  - tadjică
  - tati
  - väzgulami
  - wakhi
  - yaghnobi

Limba hitită

Limba toharică

Limba greacă veche

Limba neogreacă (romaică)

Limba armeană

Limba albaneză

Limba tracă

Limba frigiană

Limba iliră

Limbi germanice
- a) Grupul de răsărit
  - gotică
  - ostrogotă
  - vizigotă
- b) Grupul de nord
  - daneză
  - germanică veche
  - islandeză
  - norvegiană
  - scandinave
  - suedeză
- c) Grupul de apus
  - engleză
  - flamandă
  - francă
  - frizonă
  - germană
  - neerlandeză
  - olandeză
  - teutonă
  - tudescă

Limbi slave
- a) Grupul de răsărit
  - belarusă
  - rusă
  - slavă veche
  - slavonă
  - ucraineană
- c) Grupul de apus
  - caşubă
  - cehă
  - polabă
  - poloneză
  - sârbă lusaciană
  - slovacă
  - sorabă (vendă)
- c) Grupul de sud
  - bulgară
  - croată
  - macedoneană
  - sârbo–croată
  - slovenă

Limbi caucaziene
- georgiană

Limbi baltice
- baltica comună
- letonă
- lituaniană
- vechea prusiană

Limbi celtice
- bretonă
- cornică
- galeză
- galică
- irlandeză
- mank
- scoțiană

Limbi italice
- faliscă
- ladină
- latină
- ligură
- mesapică
- oscă
- umbriană
- venetă

Limbi romanice (neolatine)
- andaluza
- braziliană
- castiliana
- catalană
- dalmată
- franceză
- friulana
- galiciană
- italiană
- occitană
- portugheză
- provensală
- retoromană
- romanşă
- română
- sardă
- spaniolă

Limba bască
Limba creolă
Limba etruscă
Limba retică

Limbi hamito–semitice

Limbi semitice
- akkadiană
- amharică
- arabă
- arameică
- asiriană
- caldeeană
- canaaneeană
- ebraică
- etiopiană
- feniciană
- moabită
- samariteană
- semitică
- siriacă
- siriană

Limbi cuşitice
- afar
- beja
- berberă
- ciadă
- coptă
- cuşitică comună
- demotică
- egipteană
- kabilă
- somali

Limba buruşaski

Limbi dravidiene
- malayalam
- tamilă
- telugu

Limba mundu
- kherwari

Limba sumeriană

Limbi uralo–altaice

Limbi fino–ugrice
- estonă (estoniană)
- fineză (finică)
- finlandeză
- laponă
- maghiară
- ostiacă
- samoedă

Limbi turco–tătare
- azerbaidjană
- başchiră
- găgăuză
- kazahă
- kirghiză
- kurdă
- osmana veche
- tadjică
- tătară
- turcă
- turkmenă
- uzbecă

Limbi mongolice
- buriată
- mongolă

Limbi tunguzo–manciuriene
- manciuriană
- tunguză

Limba coreeană
Limba paleosiberiană
Limba ainu

Limbi chino–tibetane

Limbi thai–chineze (chino–siameze)
- chineză
- siameză
- vietnameză

Limbi tibeto–birmane
- birmană
- himalayene
- tibetană

Limbi monkhmere
- cambodgiană
- khmeră

Limba japoneză

Limbi negro–africane

Limbi sudanezo–guineene
- boki
- ewe
- fulbe
- mandingo
- nubiană

Limbi sahariene

Limbi bantu
- lingala
- swahili
- tsonga
- wolof
- zulusă

Limba khoisan
- boşimană
- hotentotă

Limbi amerindiene
- algonkină
- araucană
- arawek
- aztecă
- caraibă
- guarani
- huronă
- maya
- mosquito
- quechua
- sioux
- toltecă
- totonacă
- tupi

Limbi indoneziene
- indoneziană
- javaneză
- malaieză
- malgaşă

Limbi malaio–polineziene
- hawaiană
- maori
- polineziană
- samoană
- tagal(ogă)
- tahitiană

Limbi australiene
- australiană
- austronezianăă
- papua
- tasmaniană

Limbi eschimose
- inupik
- xupik

Anexa 8

GENURI ŞI SPECII LITERARE

I. Fundamentale

A. Genul liric

1) *Lirica orală (populară)*
- doina
  - de dor
  - de jale
  - de haiducie (voinicie)
  - de cătănie
  - de înstrăinare
- cântecul
  - haiducesc (voinicesc)
  - de leagăn
  - ritual, de muncă, al obiceiurilor (colinde, oraţia, bocetul)
  - de lume
- ghicitoarea (cimilitura)
- strigătura (chiuitura)
- proverbul
- zicătoarea

2) *Lirica scrisă (cultă)*
- pastelul
- idila (pastorala, bucolica, egloga)
- elegia
- heroidă
- romanţa
- oda
- imnul
- meditaţia
- satira
- pamfletul
- libelul
- epigrama
- epitalamul
- kasida
- encomionul
- ditirambul

Poezii cu formă fixă:
- sonetul
- rondelul
- madrigalul
- glosa
- gazelul
- haiku
- pantumul
- rondoul
- rubaiatul
- sextina
- tanka
- trioletul
- vilanela

B. Genul epic

1) *Epica orală (populară)*

a) *În versuri*
- balada (cântecul bătrânesc)
  - pastorală
  - haiducească
  - istorică
  - mitologică
  - familială

legenda
b) *În proză*
legenda
basmul
snoava
2) *Epica scrisă (cultă)*
a) *În versuri*
balada
poemul
epopeea
legenda
fabula
b) *În proză*
anecdota
schița
nuvela
romanul
istoric–document
social
psihologic
politic
frescă
Bildungsroman
de aventuri
polițist
științifico–fantastic
reportajul
eseul
memoriile
memorialul de călătorie
evocarea
tableta (biletul)
jurnalul
medalionul
necrologul
interviul

C. Genul dramatic
1) *Genul oral (popular)*
vicleimul, irozii
jocul de măști și de păpuși
2) *Genul scris (cult)*
tragedia
comedia
drama
de idei
istorică
politică
parabolă
poetică
a absurdului
farsa
vodevilul
melodrama

II. Alte genuri și specii

1) *Genul oratoric*
alocuțiunea
disertația
discursul
politic
juridic
academic
solemn
ocazional
2) *Genul epistolar*
scrisoarea (epistola)

Anexa 9

FIGURILE DE STIL

(După Gh. N. Dragomirescu)

I. FIGURILE REPETIȚIEI

A. *Figuri fonologice*
aliterația
- iotacism
- lambdacism
- mitacism
- polisigmă
- tautofonie

asonanță
B. *Figuri lexicale*
1. După topică
epizeuxis
epanalepsă
anaforă (epanaforă)
metafrază
epiforă
disfuncție
simplocă
conversie
epanodă
2. După funcția gramaticală
anadiploză
climax (anaforic)
concatenație
epanadiploză
antimetateză
tautologie
3. După alte criterii
poliptoton
parigmenon
antanaclază
diaforă
anonimație
C. *Figuri gramaticale*
chiasm

II. FIGURILE INSISTENȚEI

A. *Figuri ale belșugului de expresie*
1. Figuri fonologice
prosteză (proteză)
paragogă (epiteză)
epenteză
diplaziasm
2. Figuri lexico-gramaticale
pleonasm (batologie)
perifrază (circumlocuție)
hendiadă
enumerație
amplificare
conglobație
sinafie
epimonă
polisindet

B. *Figuri ale reflecției*
exclamație
epifonem
maximă (sentință)
entimemă
epanortoză (corecție)
antorism
expoliție
climax (gradație)
anticlimax
ipoteză
optație
deprecație (obsecrație)
imprecație
autoimprecație
epifrază
conjuncție (sinichioză)
proverb

C. *Figuri ale exagerării*
emfază
hiperbolă
superlativ stilistic

III. FIGURILE AMBIGUITĂȚII

A. *Figurile economiei de expresie*
1. Figuri fonologice
apocopă
crasă
sinalefă
sincopă
sinereză (sinizeză, episinalefă)
2. Figuri lexico-gramaticale
aposiopeză
suspensie
reticență
elipsă
brahilogie
asindet (disjuncție)

B. *Figuri ale similitudinii și analogiei*
1. Figuri fonologice
paronomază
parecheză
homeoptotă (homeoteleută)
rimă
apofonie
paragramă
2. Figuri lexico-gramaticale
omeoză (similitudine)
comparație (paradigmă)
metaforă
maligmată
catahreză
metonimie
metonomază
sinecdocă
personificare
alegorie
simbol
aluzie
calambur (parahreză)
ambiguitate

C. *Figuri ale substituției*
1. Figurile substituției propriu-zise
antiptoză
enalagă
antonomază
metalepsă
hipalagă
heteroză
2. Figuri ale atenuării
eufemism
litotă (atenuație, extenuație)
3. Figuri ale ironiei
antifrază
ironie
charientism
asteism
sarcasm (micterism)
diasirm
cleuasm
mimeză

D. *Figuri ale simulării*
epitropă (concesie)
paromologie
preteriție (pretermisie, paralipsă)
dubitație (addubitație, aporie, diaporiză)
dativ etic

E. *Figuri ale opoziției și contradicției*
oximoron
paradox (antilogie)
antiteză
sincriză
paradiastolă
paryponoiam

F. *Figuri ale abaterii logice și gramaticale*
metateză
anagramă
tmeză
atelaj
elatism psihologic
apokinu
silepsă
zeugmă
procatalepsă
metabolă
antmerie
anacolut
antipalagă
anantapodoton

aprosdocheton
anastrofă
inversiune
hiperbat
histeron proteron

IV. FIGURILE PLASTICITĂŢII

A. *Figuri ale descripţiei*
descripţie
epitet
apoziţie (epexegeză)
definiţie oratorică (poetică)
onomatopee
B. *Figuri ale exemplului*
parabolă
fabulă
arneză
C. *Figuri dialogistice*
interogaţie
apostrofă
invocaţie
comunicaţie
prolepsă
licenţă (parezie)
afereză
anereză
apodioxis
antanagogă
premuniţie
antiparastază
permisiune
cominaţie
conciliaţie
incitare
epitrochasm
D. *Figuri de compoziţie*
1. Figuri lexicale
hifen
2. Figuri descriptive
hipotipoză
demonstraţie
topografie
cronografie
etopee (etopoezie)
prozopografie
caracter
apologie
paralelă
3. Figuri narative
apolog
mit
prozopopee
4. Figuri dialectice şi umoristice
dialogism (sermocinaţie)
calambur – anecdotă
epigramă

Anexa 10

INSTRUMENTE MUZICALE

Instrumente de suflat	*Instrumente de percuţie*	*Instrumente cu claviatură*	*Instrumente de coarde*
althorn	balafon	acordeon	arpegione
aulos	bedon	armoniu	balalaică
bariton	bongos	baian	bandolă
bas	campană	bandoneon	bandură
bason	campanelă	cembalo	banjo
blockflöte	carioca	clavecin	barbiton
bombardon	castanietă	clavicembalo	bassetto
buccină	celestă	clavicord	braccio
buglă	cimbal	clavir	chitară
clarinet	cinel	concertină	cistră
contrafagot	drum (tobă)	elodion	citolă
corn (englez)	glockenspiel	melodium	colascione
cromornă	gong	orchestrino	contrabas
diaulos	maracas	orchestrion	crotă
drum	marimba	orchestrionet	decacord
eufoniu	marimbafon	organino	eneacord
fagot	sistru	orgă	guarana
flajolet	tamburină	pian	guzlă
flaut	tamburo	pianină	harpă
fligorn	tam-tam	pianolă	havaiană
galoubet	timpan	regală	heptacord
helicon	tobă	spinetă	hexacord

lituus
melofon
oboi
ocarină
octavin
oficleid
olifant
piculină
sarrusofon
saxhorn
saxofon
saxotrombă
saxotubă
serpent
sirinx
sordun
subcontrafagot
susafon
trombon
trompetă
tubă

tom–tom
trianglu
vibrafon
wash–board
xilofon

virginal

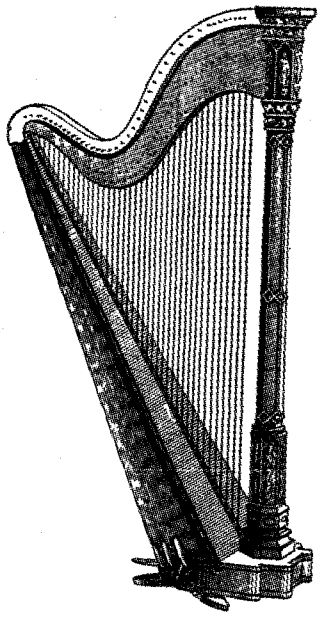

kantele
kitara
koto
laută
liră
liroghitară
luth
mandolă
mandolină
manicord
pandoră
pentacord
psalterion
rebec (rebab)
şamisen
teorbă
tetracord
timpanon
tromba marina
ukulele
vielă
vina
viodă
violă (da gamba)
violină
violoncel

Anexa 11

Anexa 12

FORME ŞI GENURI MUZICALE
(După apartenenţa stilistică)

Polifonice

caccia
canon
cantată
ciacona
fugă
invenţiune
madrigal
misă
motet
oratoriu
organum
passacaglia
recviem
ricercar
suită preclasică

Omofonice
concert instrumental
cvartet
lied
rondo
simfonie

DANSURI
(Şi melodia corespunzătoare)

Dansuri populare	*Dansuri clasice*	*Dansuri moderne*
anglaise	adagio	baion
aragoneză	alemandă	boogie–woogie
badinerie	bolero	blues
bergamască	bourree	bossa–nova
biguină	cadril	boston
canarie	contradans	caciucea
carmaniolă	curantă	cake–walk
carolă	farandolă	calypso
cracovian	gagliardă	carioca
curantă	gavotă	cha–cha–cha
ecoseză	gigă	charleston
fado	galop	conga
fandango	mazurcă	farandola
flamenco	menuet	foxtrot
furlană	morescă	guasca
gopac	possacaglia	habaneră
halling	pavană	hula–hoop
jaleo	polcă	hully–gully
javă	poloneză	lambada
jotă	ridda	lipsi
kamarinskaia	rigaudon	macarena
ländler	saltarello	madison

simfonietă

Cu structuri variate
baladă
fantezie
poem simfonic
preludiu

loure
malagueña
milonga
oberec
passmezzo
passe–pied
passo–doble
sardana
sirtaki
tarantelă
zoppa

sarabandă
seguidilla
siciliană
vals

mambo
ole
pachanga
rock
rumbă
sambă
shimmy
slow(–fox)
step
surf
swing
şeic
tangou
twist
zapateado

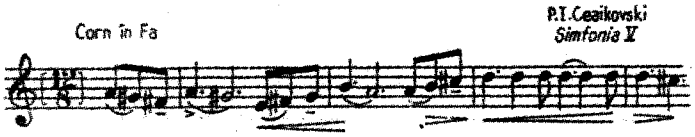

Anexa 13

Anexa 14

TERMENI MUZICALI DE MIŞCARE (TEMPO)

Tempo		Termeni
Termeni de bază	Rar	adagietto adagio largo lento
	Potrivit	andante andantino moderato
	Repede	allegretto allegro (con) + moto prestissimo presto vivace vivacissimo vivo
Termeni suplimentari		molto piu poco
Termeni care indică abateri de la mişcarea de bază		accelerando rallentando ritardando ritenuto rubato

TERMENI MUZICALI DE NUANŢĂ ŞI DE EXPRESIE

Termeni de nuanţă		Abrev.
Nuanţe de bază	forte fortissimo mezzo–forte mezzo–piano piano pianissimo	f ff mf mp p pp
Modificarea gradată a intensităţii	crescendo decrescendo diminuendo perdendosi	cresc. decresc. dim.
Termeni de expresie	animato appassionato cantabile capriccioso con anima con brio esaltato espressivo giocoso grazioso leggiero maestoso marciale passionato pastorale scherzando scherzo stretto	

Anexa 15

SEMNE ŞI SENSURI ÎN MUZICĂ
(După A. Doljanski)

SEMNE

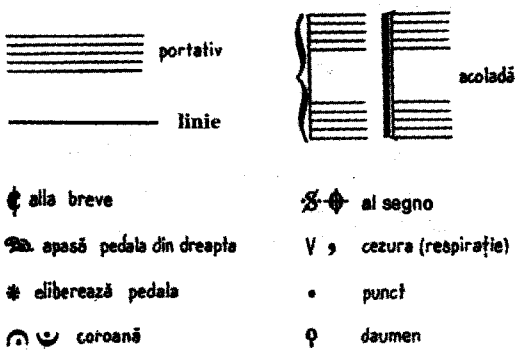

CHEI

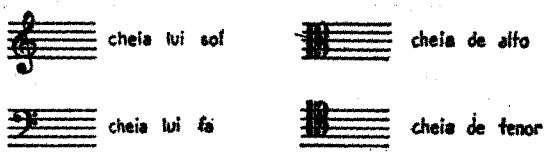

NOTE

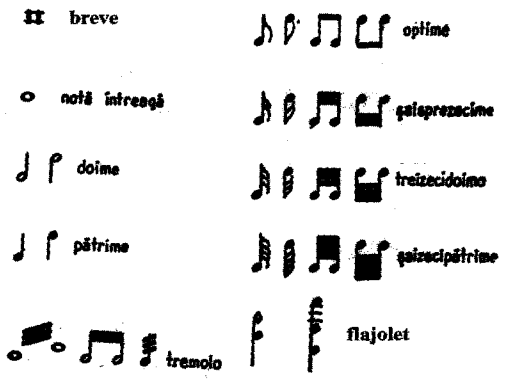

PAUZE

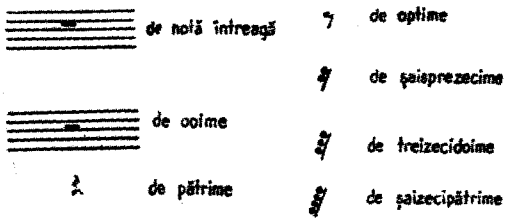

SEMNE DE ALTERAȚIE

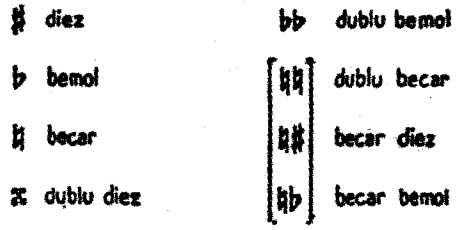

SEMNE DE INTENSITATE

SEMNE DE ORNAMENT

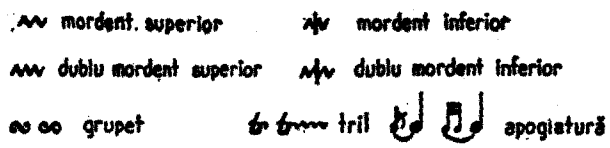

SEMNE DE FRAZARE ȘI TRĂSĂTURI DE ARCUȘ

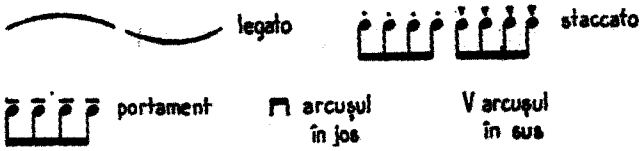

Anexa 16

FONEMELE LIMBII ROMÂNE

VOCALE

Participarea buzelor / Locul de articulare a limbii / Gradul de deschidere	Vocale nerotunjite		Vocale rotunjite
	Anterioare (palatale)	Mediale	Posterioare (velare)
Închise	*i*	*î*	*u*
Mijlocii	*e*	*ă*	*o*
Deschise	*a*	*a*	*a*

CONSOANE

Locul de articulare / Modul de articulare	Bilabiale		Labio-dentale		Dentale (alveolare)		Prepalatale		Palatale		Velare		Laringale
	Surde	Sonore	Surde	Sonore	Surde	Sonore	Surde	Sonore	Surde	Sonore	Surde	Sonore	Surde
Ocluzive (explozive)	*p*	*b*			*t*	*d*			*k'*	*g'*	*k*	*g*	
Semiocluzive (africate)					*ţ*		*č*	*ğ*					
Constrictive (fricative)		*μ*	*f*	*v*	*s*	*z*	*ş*	*j*		*i*			*h*
					Siflante		Sibilante						
Nazale		*m*				*n*							
Laterale						*l*							
Vibrante						*r*							

Anexa 17

CALENDARUL REPUBLICAN FRANCEZ

(Folosit între 1793–1806)

vendemiar	22 sept. – 21 oct.	floreal	20 apr. – 19 mai
brumar	22 oct. – 20 nov.	prairial	20 mai – 18 iun.
frimar	21 nov. – 20 dec.	messidor	19 iun. – 18 iul.
nivoză	21 dec. – 19 ian.	termidor	19 iul. – 17 aug.
pluviose	20 ian. – 18 febr.	fructidor	18 aug. – 16 sept.
ventose	19 febr. – 20 mart.	sans-culottides	17 sept. – 21 sept.
germinal	21 mart. – 19 apr.		

Anexa 18

CAROSERII

(La automobile)

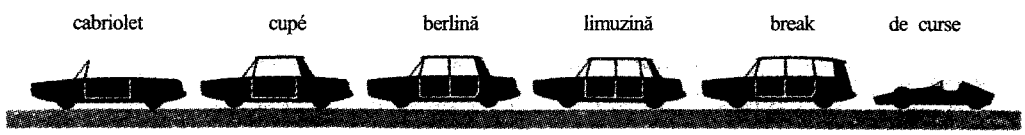

BIBLIOTECA INSTITUTULUI DE LINGVISTICA
INVENTAR CĂRŢI Nr. 32625

Anexa 19

ALFABETUL GREC

Majuscule	Minuscule	Denumirea	Literele româneçti
A	α	alfa	a
B	β	beta	b
Γ	γ	gamma	g, dar n înainte de velară
Δ	δ	delta	d
E	ε	epsilon	e
Z	ζ	zeta	z
H	η	eta	e
Θ	θ	theta	th
I	ι	iota	i
K	κ	kappa	k; c; ch (înainte de c, j)
Λ	λ	lambda	l
M	μ	miu	m
N	ν	niu	n
Ξ	ξ	xi	x
O	ο	omicron	o
Π	π	pi	p
P	ρ	ro	r
Σ	σ	sigma	s
T	τ	tau	t
Y	υ	ipsilon	y
Φ	φ	phi	ph
X	χ	chi	ch
Ψ	ψ	psi	ps
Ω	ω	omega	o

(spiritul aspru) se transcrie h; ῥ se transcrie rh–, iar ῤῥ sau ρρ se transcrie rrh–.
Spiritul lin', iota din diftongii improprii çi accentele nu se transcriu.

Cuprins

Dinamica neologismelor (Gh. Bulgăr) 5
Prefață 7
Bibliografie 11
Abrevieri 17
Dicționar actualizat de neologisme (A-Z) 19
Anexe (tabele sinoptice) 1053

CĂRȚILE NOASTRE – LA DISPOZIȚIA D-VOASTRĂ

Editurile **SAECULUM I.O., VESTALA** şi **SAECULUM VIZUAL** (*Str. Teodosie Rudeanu, nr. 29, Bucureşti, sector 1*), oferă cititorilor interesaţi cărţile publicate sub egida lor cu reducere de preţ, în cazul în care le achiziţionează direct de la depozitul editurilor (*Str. Teodosie Rudeanu, nr. 29*) cu plata în numerar, sau le comandă în scris (cu plata ramburs).

Se asigură gratuitatea expedierii prin poştă, numai în ţară, în cazul unor comenzi de peste 60 de lei.

Reducerile sunt proporţionale cu valoarea cărţilor comandate. Peste **60** lei – **10%**; peste **120** lei – **15%**; peste **200** lei – **20%**.

Relaţii suplimentare la telefoanele **021/222.85.97**, **0748.146498** (depozit), între orele **9–17** (fax: **021/222.85.97, 021/345.28.27**).

OFERTĂ SPECIALĂ

Cititorii care achiziţionează cărţi direct de la depozit beneficiază de reducerea de 10% chiar şi atunci când suma cumpărăturilor nu se ridică la 60 lei.

Vizitaţi pagina noastră de internet:

www.saeculum.ro
E–mail: saeculumio@rdslink.ro /
saeculumio@yahoo.com /
vestala@rdslink.ro